Godɨn Eghaghanim: Akar Gavgavir Dɨkɨrɨzir Ghurim

ko Igiam

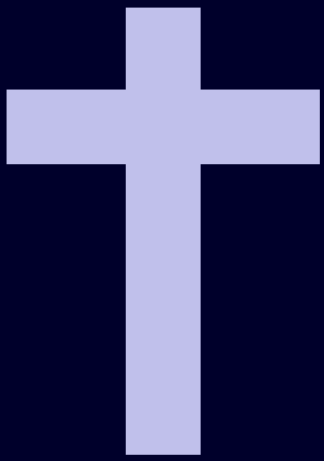

The Holy Bible in the Aruamu language of Madang Province,

Papua New Guinea, 2020 Edition

Godɨn Eghaghanim: Akar Gavgavir Dɨkɨrɨzir Ghurim ko Igiam

The Holy Bible in the Aruamu language of Madang Province, Papua New Guinea, 2020 Edition

Buk Baibel long tokples Aruamu long Madang Provins long Niugini long 2020

copyright © 2020 Pioneer Bible Translators

Language: Aruamu

Translation by: Pioneer Bible Translators

Contributor: The Seed Company

GOD'S STORY in the Aruamu Language of Papua New Guinea
This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution Share-Alike license 4.0.
You have permission to share and redistribute this Bible translation in any format and to make reasonable revisions and adaptations of this translation, provided that:

- You include the above copyright and source information.
- If you make any changes to the text, you must indicate that you did so in a way that makes it clear that the original licensor is not necessarily endorsing your changes.
- If you redistribute this text, you must distribute your contributions under the same license as the original.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.
Note that in addition to the rules above, revising and adapting God's Word involves a great responsibility to be true to God's Word. See Revelation 22:18-19.

2025-05-15

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 15 May 2025 from source files dated 15 May 2025
8f6beb37-6783-55d5-91ed-8321cc3f5eea

Contents

Jenesis 1
Ua Me Ini 63
Ofa Gami 119
Dıboboniba 162
Godın Araziba 213
Josua 261
Gumazir Dapaniba 292
Rut 324
1 Samuel 329
2 Samuel 371
1 Atriviba 408
2 Atriviba 452
1 Eghaghaniba 496
2 Eghaghaniba 537
Esra 587
Nehemia 601
Esta 622
Jop 632
Onger Akaba 681
Aghuzir Akaba 801
Fofozir Gumazim 837
Solomon 849
Aisaia 857
Jeremaia 959
Azir Akam 1051
Esekiel 1062
Daniel 1134
Hosea 1154
Joel 1169
Amos 1175
Obadia 1188
Jona 1190
Maika 1193
Nahum 1202
Habakuk 1206
Sefanaia 1212
Hagai 1217
Sekaraia 1220
Malakai 1234

NT

Matyu 1239
Mak 1293
Luk 1325
Jon 1377
Aposel 1420
Rom 1470
1 Korin 1498
2 Korin 1523
Galesia 1539
Efesus 1549
Filipai 1559
Kolosi 1566
1 Tesalonika 1573
2 Tesalonika 1579
1 Timoti 1582
2 Timoti 1590
Taitus 1596
Filemon 1600
Hibru 1602
Jems 1624
1 Pita 1632
2 Pita 1640
1 Jon 1645
2 Jon 1652
3 Jon 1653
Jut 1654
Akar Mogomem 1656

Bar Faraghavɨram Otivizir Bizibar Eghaghanim
O
Jenesis
Akar faragha zuim

Akɨnafarir kam bar faraghavɨram otivizir bizibar mɨngaribagh eghari. An overiam ko nguazimɨn mɨngarim geghara, egha uaghan gumazamizibar mɨngarim geghara, egha arazir kuraba ko osɨmtɨziba ko mɨzazir nguazir kamɨn itibagh eghari. A God uabɨ nguazir kamɨn gumazamiziba ko ingarasa tuavim amɨsevegha a geghari.

E akɨnafarir kam tuiragha an akuar pumuning gamɨ.

1. Sapta 1--11. Akɨnafarir akuar kam, God overiam ko nguazimɨn ingari, egha a uaghan bar faraghavɨram otivizir bizibagh eghari, dughiar gumazamiziba otivizim. Adam ko Iv, ko Kein ko Abelɨn eghaghanim uaghan iti. Egha akɨnafarir akuar kam uaghan Noa ko aperiar nguazir kamɨn otozim ko Babelɨn taua geghari.

2. Sapta 12--50. Akɨnafarir akuar kam, a Israelian ovavibagh eghari.

Faragha itir ovavim, Abraham. Abraham bar Godɨn ifongiamɨn apengan iti, egha a gumazamizir nɨghnɨzir gavgavim Godɨn itibar nedazimɨn ababanim gamɨ. Akɨnafarir akuar kam uaghan Aisak ko an borim Jekop, ko an 12plan otaribagh eghari. Ezɨ gumazir kam Jekop, an ziar mam Israel, egha an 12plan otarir kaba me Israelɨn 12plan anababagh amizɨ da otifi. Ezɨ akɨnafarir akuar kamɨn saptan avɨriba, da Josep geghari, a Jekopɨn otarir mam. Bizir otivizir kaba Israelia gamizɨ, me ghua Isipɨn kantrin iti. Akɨnafarir kam deravɨra dar gun mɨgei.

Ezɨ gumazamizibar eghaghanir avɨrim akɨnafarir kamɨn aven iti. Ezɨ bizir ekiar bar faragha itim, akɨnafarir kam a mɨgei, kar God uabɨ amizir biziba. God uabɨ faragha biziba bar dar ingari, egha gɨn gumazamiziba arazir kurabagh amima God fofozim me ganɨga bar me gasɨghasɨki. Egha Noan adarazɨ ataghizɨ me iti. Egha ua gɨn, God Abraham amɨsevegha, Abraham ko an ovavir boriba deragh me damuasa akar dɨkɨrɨzim gamɨ.

Akɨnafarir kam a God gegharavɨra iti. A gumazamizibar afeziamra, a men arazɨba tuisɨgha, gumazamizir arazir kurabagh amibagh asɨghasɨsɨ. Egha a deraghavɨra gumazamizir bar an apengan itiba, me gativagha men gari. Akɨnafarir kam a gumazamizir fomɨra itibar nɨghnɨzir gavgavim geghari, eghtɨ gɨn izi darasɨ, me uaghan an osiziribar ponɨva nɨghnɨzir gavgavim ɨkiam.

God bizibagh amizɨ da bar otifi

(Sapta 1--2)

God bizibagh amizɨ da bar otivizir eghaghanim

1 Bar faraghavɨra God overiam ko nguazimɨn ingarigha aningɨn itir biziba bar dagh amizɨma, da otifi.

2 Faragha zuir dughiar kam, nguazim e datɨrɨghɨn iti moghɨn garir pu. Puvatɨ. A bar pura ɨkia egha an ganganim ighara. Mɨtater dafam ongarir ekiaba avarazɨma, Godɨn Duam pura dɨpam gisɨn arui.

3 Ezɨ God kamaghɨn mɨgei, “Angazangarim otogh.” Ezɨ angazangarim oto.

4 Ezɨ God angazangarimɨn gari, a derazɨma, a bar akonge. Egha mɨtatem ko angazangarim tuira.

5 Egha angazangarim ziar kam, “Aruem,” a gatɨ. Egha mɨtatem ziar kam, “Dɨmagarim,” a gatɨ. Ezɨ amɨnim pɨrigha ua tirazɨma, kar dughiar bar faraghavɨra zuim.

6-7 Egha gɨn God kamaghɨn mɨgei, “Avavetam otogh dɨpam avɨnightɨ, dɨpam akuar pumuningɨn ɨkɨ.” Ezɨ avaver kam oto. God avaver kam gamizɨma, a dɨpar pɨn itim ko apengan itim abɨki.

8 Egha God avaver kamɨn ziam, “Overiam,” a gatɨ. Ezɨ amɨnim pɨrigha ua tirazɨma, kar dughiar namba 2.

9 Egha gɨn God kamaghɨn mɨgei, “Dɨpar overiamɨn apengan itim sɨvagh mangɨ danganir vamɨran uabɨ akuvaghtɨ, nguazir mɨsɨngizim otogh.” Ezɨ nguazir mɨsɨngizim oto.

10 Ezɨ God nguazir mɨsɨngizir kam ziam, “Nguazim,” a gatɨ. Egha dɨpar danganir igharazimɨn uari akuvaziba, a ziam, “Ongariba,” dagh atɨ. Egha God bizir kabar gari da bar derazɨma, a bar akonge.

11 Egha gɨn God kamaghɨn mɨgei, “Nguazim, temer guar avɨriba ko nguazimɨn aver beniba ko dagheba a gisɨn aghung.” Ezɨ bizir kaba otifi.

12 Ezɨ temer ber guar avɨriba ko benir nguazimɨn aveba ko dagher apiba bar nguazimɨn vaghvagha aghui moghɨn aghua, egha da be moghɨn be. Ezɨ God bizir kabar garima da derazɨma, a bar akonge.

13 Ezɨ amɨnim pɨrigha ua tirazɨma, kar dughiar namba 3.

14 Egha gɨn God kamaghɨn mɨgei, “Angazangariba overiamɨn otifigh, aruem ko dɨmagarim abɨkigh. Eghtɨ dughiaba

---

1:1: Aisaia 44:24; Jon 1:1; 1:3; Hibru 1:10 **1:3:** 2 Korin 4:6 **1:6-7:** 2 Pita 3:5

ko azeniba ikiti, me angazangarir kabar ganiva dughiabagh fogham.
15 Eghti angazangarir kaba otivigh angazangarim nguazim daningam." Ezi angazangariba otifi.
16 Egha God angazangarir ekiar pumuning gamizima aning oto. Angazangarir ekiam, an aruem, egha isiragha gara aruemin angazangarim anidi. Ezi dozim, a iakinim, a isiragha dimagarimin angazangarim anidi. Egha God mikovezibagh amizi da otifi.
17 Egha God nguazim angazangarim a daningasa, angazangarir kaba overiamin da ariki.
18 Egha aruem isiragh ganamin dughiam atigha, uaghan dimagarim otivamin dughiam ati, eghti aruem ko dimagarim deravira uaning abigham. Ezi God bizir kabar gari da derazima, a bar akonge.
19 Ezi aminim pirigha ua tirazima, kar dughiar namba 4.

20 Egha gin God kamaghin migei, "Ongarimin aven, bizir angamira itir aviriba an ikiva a gizivagham. Eghti kuaraziba otivigh overiamin pin tintinibar mighi."
21 Ezi God ongarimin osirir dafaba ko kuruzir dafabar ingarizi da otifi, ongarimin itir bizir guar aviriba, ko kuarazir guar aviriba uaghan, vaghvagha gari moghira gari. Ezi God bizir kabar gari da derazima, a bar akonge.
22 Egha bizir kaba deraghasa, God migirigiar aghuir kam dagh ami, "Ia ongarimin itir bizir guar aviriba, ia avirasemegh, ongarim bar a gizifagh. Eghti ia kuaraziba, ia nguazimin bar avirasemegh."
23 Ezi aminim pirigha ua tirazima kar dughiar namba 5.

24 Egha gin God kamaghin migei, "Nguazim bizir angamira itir guar aviribar amuti da vaghvagha gari moghiram an otiv. Egh nguibamin itir asiziba ko, ruarimin itir asizir ekiaba ko doziba sara damuti da otiv." Ezi asiziba otifi.
25 God nguibamin asizir guar aviriba ko ruarimin asizir ekiaba ko dozibar ingarizi, da vaghvagha gari moghira otifi. Ezi God bizir kabar gari da derazima, a bar akonge.

26 Egha God kamaghin migia ghaze, "Datirighin e gumaziba ko amizibar ingarighti me en mirara ganam. Egh e me atighti, me en min iki, ongarimin itir osiriba ko, overiamin itir kuaraziba ko, asizir guar aviriba ko nguazimin itir biziba bar, me dar gan dagh ativagham."
27 Egha God gumazamizibar ingarizi, me Godin mirara gari. God me gamizima, me an nedazimin min oto. A me gamizima, men marazi gumazibar min otivizi, marazi amizibar min otifi.
28 Ezi God me deraghasa, migirigiar aghuim me gamua kamaghin migei, "Ia avirasemegh mangi nguazir oteviba bar dar apiagh egh bizir nguazimin itiba bar dar gan. Ki osiriba ko, kuaraziba ko, nguazimin itir asizir guar aviriba ian dafarim darigham."
29 Egha God migia ghaze, "Ki nguazir kamin itir dagheba batamin temeba, ko nguazimin aven otivir dagher aviriba, ki bar da ia ganidi. Eghti ia bizir kabar dagheba iniam.
30 Egha ter afarir gariba ki daghebar min, da isa angamira itir asiziba bar, dagh anidi, eghti da dar amam. Kar, nguibamin itir asiziba ko ruarimin itir asizir ekiaba ko doziba ko, overiamin itir kuaraziba bar." Ezi bizir kaba God mikemezi moghirama otifi.
31 Ezi God bizir kaba bar dar gari da bar derazima, a bar akonge. Ezi aminim pirigha ua tirazima, kar dughiar namba 6.

2

1 Ezi arazir kamra, God overiam ko nguazim ko aningin itir bizir aviribar ingari.
2 Ezi aruer namba 7in, God garima an ingangariba bar givazi, a dughiar kamin avughse.
3 Ezi God dughiar namba 7 ginighnigha deragh a damuasa ghaze, kar an dughiamra. Egha akar gavgavim arigha dughiar namba 7in anogorogha ghaze, a biziba bar dar ingari, egha dughiar kamin avughse, ezi kamaghin wighin vamiran vaghvagha dar namba 7in dughiaba, kar an dughiar ekiaba.
4 Ezi arazir God overiam ko nguazim ko biziba bar dagh amizi da otivizir eghaghanir kam, a kamaghira ghu.

Ikiavira Itir God
Idenin Azenimin ingari

Dughiar kam, Ikiavira Itir Godin Gavgavim overiam ko nguazim gamizima aning otozima,
5 an amozim amadazima a izir puvati. Ezi nguazimin azenimin ingaramin gumazamiziba puvati. Kamaghin, graziba ko temeba tighar nguazimin otivam.
6 Ezi guizbangira amozim izir puvatizi, dipam nguazimin averiamin ikiava otiva iza nguazim bar a gizifa.

1:26: Jenesis 5:1; 9:6; Onger Akaba 100:3; 1 Korin 11:7; Efesus 4:24 **1:27:** Matyu 19:4; Mak 10:6 **1:27:** Jenesis 5:1-2 **2:2:** Hibru 4:4; 4:10 **2:2:** Ua Me Ini 20:11 **2:7:** Jenesis 3:19; Jop 33:4; Onger Akaba 103:14; Fofozir Gumazim 12:7; Aisaia 64:8; 1 Korin 15:45

7 Egha gin Ikiavira Itir Godin Gavgavim
nguazim inigha gumazir mamin ingari.
Egha uan ikirimirir angamira itim anidir
aminim isa, gumazimin atinimin a
giverezima, an an aven ghu, ezi gumazim
angamira iti.
8 Egha Ikiavira Itir Godin Gavgavim
azenir mam aruem anadi naghin an
ingarizi a Idenin nguazimin iti. Egha azenir
kamin gumazir kam atizima, a iti.
9 Ezi Ikiavira Itir Godin Gavgavim temer
guar aviribagha amizi da nguazimin
otivigha, dar oviziba daghemin bar dera.
Temer kabar ganganim bar moghira
dera. Azenir kamin torimra temer
mam iti, a ikirimirir zurara itim anidir
temem. Ezi temer igharazir mam uaghan
iti, kar temer nighnizir aghuim aningti
gumazamiziba arazir aghuim ko arazir
kuram gifoghamim.
10 Ezi faner mam dipam Idenin Azenim
daningasava oto. Dipar kam 4plan aguabar
biaghire.
11-12 Ezi faner faragha zuimin ziam Pi-
son, a kantri Havilan aven dipiragharui.
Kantri Havila golin bar aghuim iti. Egha
temer borer mughuriar aghuim zuir mam
iti. Egha a dagiar aghuir mam itima, an
ivezim bar pin iti. Me kamagh a dibori,
kanilian.
13 Ezi faner namba 2in ziam Gihon, a
kantri Kusin ghua an aven dipiragharui.
14 Ezi namba 3in fanemin ziam Taigris, an
aruem anadi naghin kantri Asirian aven iti.
Ezi namba 4in fanemin ziam a Yufretis.
15 Ezi Ikiavira Itir Godin Gavgavim ka-
maghin ifonge, gumazir a ingarizir kam
Idenin Azenimin iki an ingar an ganam.
Kamaghin, ana isa azenir kamin aneti.
16 Egha Ikiavira Itir Godin Gavgavim ka-
maghin gumazim migia ghaze, "Ni azenir
kamin itir temeba bar dar ovizibar ami.
17 Egh ni, temer fofozir arazir aghuim ko
arazir kuram anidim, an ovizim aman bar
marki. Ni anemegh, zuamiram ovegham."
18 Egha Ikiavira Itir Godin Gavgavim
migia ghaze, "Gumazir kam uabira iti, kam-
aghin derazir puvati. Ki a bagh roroatamin
ingarighti an an min iki an akurvagham."
19-20 Egha Ikiavira Itir Godin Gavgavim
nguazim inigha, ruarimin itir asiziba ko
overiamin itir kuaraziba bar dar ingari.
Egha kamaghin foghasa, gumazir kam ziar
manaba asiziba ko kuaraziba vaghvagh
dar arigham. Kamaghin, an asiziba ko
kuaraziba gumazim bagha da inigha zui.
Ezi gumazim ziaba isa asiziba ko kuaraz-
iba vaghvagha me garighizi, dar ziaba ka-
maghira iti. Gumazim asizir nguibamin
itiba ko, ruarimin itiba ko, kuarazir over-
iamin itiba, ziaba vaghvagha dagh arisi.
Ezi guizbangira asizir kabar tongin, tam
Adamin akuraghamin roroatam bar itir pu-
vati.*
21 Kamaghin Ikiavira Itir Godin Gavgavim
gumazim gamizi, an akuava ongani. Egha
gumazim akuavira itima, a gumazimin ivir
agharir mam inigha an danganimin uam an
inim a dukua.
22 Egha Ikiavira Itir Godin Gavgavim
agharir a gumazimin inizimin amizir
mamin ingari, egha gin amizim inigha
gumazim bagha zui.
23 Ezi gumazim amizimin ganigha migia
ghaze:

"Ame! Datirighin, kar guizbangira nan ro-
roam.
An agharim, kar nan agharim,
ezi an tuzim, kar nan tuzim.
Ikiavira Itir Godin Gavgavim nan
agharimin an ingarizi,
ki datirighin kamagh a diponam,
'Amizim.'"†

24 Kamaghin, gumazim uan ameboghfezi-
aba ategh mangi, uan amuim ko aning
uaningin porogham. Egh aning inivafizir
vamiram otogham.
25 Ezi gumazim uan amuim ko, aning bib-
iamra ikia, egha aghumsizir puvati.

Adam ko Iv ko aningin adarazir eghaghanim

3

(Sapta 3--5)

Gumazim ko amizim Godin akam batoke

1 Ikiavira Itir Godin Gavgavim asiziba bar
adar ingari, ezi kuruzimra, an akar asuiba
ko akar ifavaribagh amuava, arazir kamin
asizir igharaziba bar dagh afira. Egha ku-
ruzim kamaghin amizimin azara, "God ti
azenir kamin itir iter oviziba bar dar aman
guan anogoroke?"
2 Ezi amizim kamaghin an akam ikaragha
ghaze, "Ga azenir kamin itir ter ovizibar
amam.
3 Ezi iter bar vamiran azenimin
torimin tughav itimra, Ikiavira Itir God-
in Gavgavim, an ovizitam aman bar gan
anogoroke. A kamaghin ga migia ghaze,
'Gua bar iter kamin ovizitam aman marki,

* **2:9:** Akar Mogomem 2:7; 22:2; 22:14 **2:19-20:** Hibrun akamin, ziar kam "Adam," an mingarimra kara, "Gumazim."
† **2:23:** Adam garima, Iv an mirara gari, ezi a ziam, "amizim," a gati. Hibrun akam akar kam, "amizim," "gumazim," ko aning magh ghu. **2:24:** Matyu 19:5; Mak 10:7-8; 1 Korin 6:16; Efesus 5:31 **3:1:** Akar Mogomem 12:9; 20:2

egh uaghan an suighan markɨ. Gua kamagh damigh ovegham.’”

4 Ezɨ kuruzim kamaghɨn amizim mɨgei, “Puvatɨ. Gua oveghan kogham.

5 Gua iter kamɨn ovɨzim amegh, guan damaziba kuighirɨghtɨma gua arazir aghuiba ko arazir kurabagh foghfogh, egh Godɨn mɨraram otogham. God bizir kam gɨfogha iter kamɨn ovɨzim aman guan anogoroke.”

6 Ezɨ amizim iter kamɨn ovɨzimɨn gari, an ganganim bar deragha damamin dagher aghuiba an iti. Ezɨ amizim kamaghɨn nɨghnɨsi, “Kamaghɨn deragham, kɨ iter kamɨn ovɨzim amegh egh fofozir aghuir kaba iniam.” Kamaghɨn, amizim iter kamɨn ovɨzir mam inigha aneme. Dughiar kam an pam a ko iti, ezɨ amizim temer ovɨzir maba isa uan pam ganɨngizɨ, an pam uaghan da ame.

7 Ezɨ aningɨn damazimning kuaghirezɨma aning uaningɨn gari, aning bibiamra iti. Kamaghɨn aning fighɨn iter afariba isa inibar mɨn da isamigha, uan mɨkarzimning avara.

8 Ezɨ guaratɨzir orangtɨzimɨn, aning orazima Ikiavɨra Itir Godɨn Gavgavim, an azenir kamɨn arua izi, ezɨ aning temebar tongɨn modo.

9 Ezɨ Ikiavɨra Itir Godɨn Gavgavim gumazimɨn dɨa ghaze, “Nɨ managh iti?”

10 Ezɨ gumazim an akam ikaragha kamaghɨn mɨgei, “Kɨ bibiamra iti. Kɨ nɨ barazi, nɨ azenir kamɨn arua izi, kamaghɨn kɨ atiatigha modo.”

11 Ezɨ God an azara, “Nɨ manmaghɨra fo, nɨ bibiamra iti? Tina nɨ mɨkeme? Nɨ, iter ovɨzir kɨ gua daman anogoroghezir kam, nɨ ti an ovɨzitam anemeghama?”

12 Ezɨ gumazim a ikaragha kamaghɨn mɨgei, “Amizir nan roroamɨn mɨn ikiamin nɨ na ganɨngizim, anarɨra iter kamɨn ovɨzir mam na ganɨngizɨ, kɨ aneme.”

13 Ezɨ Ikiavɨra Itir Godɨn Gavgavim kamagh amizimɨn azara, “Nɨ manmaghsuavɨra bizir kam gami?”

Ezɨ amizim an akam ikaragha ghaze, “Kuruzim na gifarazɨ, kɨ iter kamɨn ovɨzir kam ame.”

God akar gavgavim gumazim ko amizim ko kuruzim ganɨngi

14 Ezɨ Ikiavɨra Itir Godɨn Gavgavim kamaghɨn kuruzim mɨgei, “Nɨ arazir kurar kam a gamizɨ, kɨ datɨrɨghɨn nɨ abɨnamin akar gavgavim iti. Nɨ osɨmtɨzir bar ekiam ikiam. Osɨmtɨzir nɨ iniamim, an osɨmtɨzir asɨzir igharaziba iniamim gafiragham. Egh nɨ zurara uan navimɨn nguazimɨn davarva, nguazimɨn mɨnezibar amɨ ikiam.

15 Egh kɨ nɨ damighti nɨ amizimɨn apanimɨn ikɨti, amizim nɨ apanimɨn ikiam. Eghti kɨ nɨn ovavir boribar amighti, me amizimɨn ovavir boribar apanimɨn ikiam. Egh an ovavir borir mam nɨn dapanim dɨkaragham, eghti nɨ an dagarir gɨnkevim giviam.”*

16 Ezɨ God kamaghɨn amizim mɨgei, “Nɨ navim asangamin dughiamɨn, kɨ osɨmtɨzim nɨ danɨngam. Egh nɨ borim batamin dughiam, nɨ mɨzazir dafamra iniam. Egh nɨ uan pam gifueghɨvɨra ikɨti, a nɨ gativagh nɨn ganvɨra ikiam.”

17 Egha God kamaghɨn Adam mɨgei, “Nɨ uan amuimɨn akam baregha, temer ovɨzir nɨ daman kɨ nɨn anogoroghezim ame. Kamaghɨn nɨ amizir arazir kam bangɨn, kɨ datɨrɨghɨn nguazim gasɨghasighti, dagheba deragh an otivan kogham. Egh nɨ zurara nguazir kamɨn ikiamin dughiamɨn, nɨ dagheba deragh otivsɨ, ingangarir dafabara nguazimɨn dar amuam.

18-19 Eghti benir ataghatariba ko benir kuraba otiv, nɨn azenimɨn aghung anevaragham. Egh nɨ dagheba inisɨ, ingangarir ekiabar amutɨ, doriba nɨn agham. Egh nɨ zurara kamaghɨra puvɨra ingar mangɨ, ovegh uamategh nguazimɨn mangam. Guizbangɨra, kɨ nguazimɨn nɨn ingari, ezɨ nɨ uamategh nguazimɨn mangam.”

20 Ezɨ gumazim kamaghɨn nɨghnɨsi, an amuim, gumazamiziba bar men ovavir amizimɨn otogham. Kamaghɨn, a ziam, “Iv,” a gatɨ.†

21 Ezɨ gɨn Ikiavɨra Itir Godɨn Gavgavim asɨzimɨn inim inigha korotiamningɨn ingari, egha Adam uan amuim ko aning ganɨngizɨ, aning da aghui.

God Adam ko Iv Idenɨn Azenimɨn aning batoke

22 Egha gɨn Ikiavɨra Itir Godɨn Gavgavim ghaze, “Gumazim arazir aghuim ko arazir kuramɨn fofozim ikia, en mɨraram oto. Egh e aneteghti a temer ikɨrɨmɨrir zurara itim anɨdim boroghɨn mangan kogham. E fo, a temer kamɨn ovɨzitam ramegh ikɨrɨmɨrir zurara itir kam ikiam.”

23 Kamaghɨn Ikiavɨra Itir Godɨn Gavgavim, gumazim Idenɨn Azenimɨn a batoke. Egha God nguazir an ingarizimra anemadazɨma, an azenimɨn ingarasa zui.

24 Egha God gumazim ko amizim batuegha, enselɨn bar gavgaviba amɨsefe, eghti me Idenɨn Azenimɨn aruem anadi naghɨn

---

3:13: 2 Korin 11:3; 1 Timoti 2:14 * **3:15:** Fofozir gumazir maba ghaze, Krais a Satanɨn gavgavim abɨnam, eghti Satan an adarazi ko apanim damuam. Kar an akar isɨn zuim. Nɨ Akar Mogomem 12:17ɨn gan. **3:17:** Hibru 6:8 † **3:20:** Hibrun akamɨn ziar kam, “Iv,” an mɨngarim mong kamaghɨn ghu, “Gumazamiziba ko bizir angamɨra itibar amebam.” **3:22:** Akar Mogomem 22:14

tuivigh an ganam. Egha uaghan midorozir sabam ati. Sabar kam, angazangarim ikia avir mizariar gavgavimin min pamtem isia, danganibar bar uabi gighavkira gari. Dughiabar zurara enselin kaba ko midorozir sabar kam azenir kamin gara iti, eghti gumazitam temer ikirimirir angamira itim anidir kamin boroghin mangan kogham.

4

Kein ko Abel Ikiavira Itir God bagha ofa gami

1 Ezi Adam uan amuim Iv ko akuizima, amizim navim asangi. Egha amizim otarir mam bategha ghaze, "Ikiavira Itir God nan akurazima, ki otarir kam ini." Kamaghin an otarir kam ziam, "Kein," a gati.*
2 Egha gin a Keinin dozim Abel bate. Ezi aning ekevegha Abel sipsipbar garir gumazim, ezi Kein azenibar ingarir gumazim.
3 Egha gin Kein uan azenimin dagheba asigha, maba inigha Ikiavira Itir Godin ofa damuasa zui.
4 Ezi Abel sipsipin nguzir mikarzim sara itir aghuir mam ini. Sipsipin nguzir kam, kar amebam faraghavirama otezir sipsipin nguzim. Ezi Abel a misuegha Ikiavira Itir Godin ofa gami. Ezi Ikiavira Itir God Abel ko an ofa bagha bar ifonge,
5 egha Kein ko an ofa gifongezir puvati. Ezi Kein puv atarava an guam ikuvigha igharagha gari.
6 Ezi Ikiavira Itir God kamagh Kein migei, "Ni tizim bagha atari? Egha manmaghsua ni puv atarava guam ikuvigha igharagha gari?
7 Ni arazir aghuim damighti, ki nin ofa gifongeghti, ni bar akuegham. Egh ni arazir kuram damighti, arazir kuram ni gasighasighasa, ni mizuai. Egha arazir kuram ni abinasa bar ifonge. Kamaghira ni uaghan gavgavigh anebin."
8 Egha gin Kein uan dozim Abel mikemezima, an a ko aning tuzim itir danganimin zui. Egha aning ghua tuzim itir danganimin ikiava, Kein uan dozim misoghezima, an areme.
9 Ezi gin Ikiavira Itir God kamaghin Keinin azara, "Nin dozim Abel mana?"
Ezi Kein ghaze, "Ki fozir puvati. Ki uan dozim geghuva an garir gumazim puvati."
10 Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Kein migei, "Manmaghin amizi ni arazir kurar kam gami? Nin dozimin ghuzim nguazim giregha gifa, ezi ki ghuzir kamin ararem barazi, a uan osimtizim ikarvaghasava nan arai.
11 Ezi ki datirighin ni abinamin akar gavgavir mam kamaghin nin iti. Ni uan dozim misoghezi, an areme. Ezi arazir kamin ni nguazim gamizima, an an ghuzim ame. Kamaghin ki datirighin nguazim nin anogoroke eghti ni uam azenibar ingaran koghti, dagheba ni bagh an otivan kogham.
12 Egh ni otuegh azenibar ingarvira ikiti, nguazim uan ovimin suiraghti nin dagheba deragh aghungan kogham. Egh ni uabi, nguibaba nin puvatightima, ni gumazir guraghav itimin min pura iturami nguazir kamin danganiba bar dar aruam."
13 Ezi Kein migirigiar kam baregha kamagh Ikiavira Itir God migei, "Osimtizir ni na ganidir kam a bar ekefe, ki manmaghin aneteram?
14 Ni na migia ghaze, ki bar azenitamin ingaran kogh, egh nin guamin bar saghon ikiam. Egh gumazir guraghav itimin min nguazir kamin danganiba bar dar aruam. Kamaghin ki atiati, tarazi ua na batogh na misueghti, ki aremegham."
15 Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Kein migei, "Bizitam kamaghin otoghan kogham. Gumazitam ni misueghti na aremeghti, ki 7plan gumazibar nin ovevem ikaragham." Egha Ikiavira Itir God ababanir mam Kein gati, eghti gumazitam a batogh ababanir kamin apigh, a misueghti an oveghan kogham.
16 Ezi Kein Ikiavira Itir God ategha, ghua nguazir otevir me kamagh diborim, "Aruavira Iti," an an iti. Nguazir kam Idenin Azenimin aruem anadi naghin iti.

Keinin ovavir boribar ziaba

17 Ezi Kein uan amuim ko akuizi, amizim navim asegha borir mam bate, an ziam Enok. Egha gin Kein nguibar ekiar mamin ingarigha, uan borimin ziam Enok isa nguibar ekiar kam gati.
18 Egha gin Enok otarir mam iti, an ziam Irat. Ezi Irat otarir mam iti, an ziam Mehujael. Ezi Mehujael otarir mam iti, an ziam Metusael. Ezi Metusael otarir mam iti, an ziam Lamek.
19 Ezi Lamek amuir pumuningin iti. Mavin ziam Ada, ezi mavin ziam Sila.
20 Ezi Ada Jabal bate, ezi Jabal a gumazir purirpenibar ikia bulmakaubar garir gumazibar ovavim.
21 Ezi Jabal dozir mam iti, an ziam Jubal. Jubal, a gitabav sogha marvibagh ivir gumazibar ovavim.
22 Ezi gin Sila Tubalkein bate. Ezi Tubalkein bras ko ainin bizir guar aviribar ingarir gumazim. Ezi Tubalkein buaramizir mam iti, an ziam Nama.

---

* **4:1:** Hibrun akamin ziar kam, "Kein," an mingarim mong kamaghin ghu, "inigh." **4:4:** Hibru 11:4 **4:8:** Matyu 23:35; Luk 11:51; 1 Jon 3:12 **4:10:** Hibru 12:24

23 Egha dughiar mam Lamek kamaghin
uan amuimning migei:

"Ada ko Sila,
gua nan akam baragh.
Ki Lamek, gua nan amuimning,
gua deravira nan akam baragh.
Gumazir mam na misozima,
ki a misoghezima an areme.
Ezi gumazir igiar mam na guam apezezi,
ki a misoghezima an areme.
24 Gumazitam Kein misueghti an are-
megham,
God 7plan gumaziba an ovevem
ikarvagh me misueghti me
arimighiregham.
Eghti gumazitam na misueghti ki are-
meghti,
77plan gumaziba ovegh na
ikaragham."

Iv otarir igharazim bate

25 Egha Adam uan amuim uam a koma akuizi, an otarim bate. Ezi amizim ghaze, "Kein Abel misoghezi an areme. Kamaghin God Abelin danganim iniasa borir igharazim na ganingi." Kamaghin a borir kam ziam, "Set," a gati.†

26 Ezi gin Set otarir mam ikia, ziam, "Enos," a gati. Dughiar kamra gumazamiziba Ikiavira Itir Godin ziam dibora, egha an ziam fa ghuavira iti.

5

Adamin ovavir boribar ziaba,
kar men eghaghanim
(1 Eghaghaniba 1:1-4)

1-2 Adamin eghaghanim kamaghira ghu.

God gumazamizibar ingarizima me an mirara gari. A me gamizima, men marazi gumazibar min otivizi, marazi amizibar min otifi. A men ingarigha givagha, deravira me damuamin akar aghuim me ganingi. Egha ziam me gatigha ghaze, "Gumazamiziba."

Ezi Adamin ovavir boribar ziaba kamaghin zui.

3 Adam 130plan azeniba iti, ezi an otarim otogha, bar uan afeziam mirara gari. Ezi a ziam, "Set," a gati.

4 Set otogha givazima, Adam uam 800plan azenibar ikia, dar aven otariba ko guivir igharaziba ini.

5 Ezi 930plan azeniba givazima, Adam areme.

6 Ezi Set 105plan azeniba itima, an otarim Enos oto.

7 Enos otogha givazima, Set uam 807plan azenibar ikia, dar aven otariba ko guivir igharaziba ini.

8 Ezi 912plan azeniba givazima, Set areme.

9 Ezi Enos 90plan azeniba itima, an otarim Kenan oto.

10 Kenan otozima, Enos uam 815plan azenibar ikia, dar aven otariba ko guivir igharaziba ini.

11 Ezi 905plan azeniba givazima, Enos areme.

12 Egha Kenan azenir 70pla itima, an otarim Mahalalel oto.

13 Mahalalel otogha givazima, Kenan uam 840plan azenibar ikia, dar aven otariba ko guivir igharaziba ini.

14 Ezi 910plan azeniba givazima, Kenan areme.

15 Ezi Mahalalel 65plan azeniba itima, an otarim Jaret oto.

16 Jaret otozima, Mahalalel uam 830plan azenibar ikia, dar aven otariba ko guivir igharaziba ini.

17 Ezi 895plan azeniba givazima, Mahalalel areme.

18 Ezi Jaret 162plan azeniba itima, an otarim Enok oto.

19 Enok otozima, Jaret uam 800plan azenibar ikia, dar aven otariba ko guivir igharaziba ini.

20 Ezi 962plan azeniba givazima, Jaret areme.

21 Ezi Enok 65plan azeniba itima, an otarim Metusela oto.

22 Metusela otogha givazima, Enok uam 300plan azenibar ikia, dar aven dughiaba bar Godin boroghira ikia a ko roroam gamigha, otariba ko guivir igharaziba ini.

23 Enok 365plan azeniba bar adar ike.

24 Enok Godin boroghin ikia, egha a ko roroam gami. Ezi God a inigha uan Nguibam ghuavanabozi an aremezir puvati. Ezi gumazamiziba a buriava, an apizir puvati.

25 Ezi Metusela 187plan azeniba itima, an otarim Lamek oto.

26 Lamek otogha givazima, Metusela ua 782plan azenibar ikia, egha otariba ko guivir igharaziba ini.

27 Ezi 969plan azeniba givazima, Metusela areme.

28 Ezi Lamek 182plan azeniba itima, an otarim oto.

29 Ezi Lamek ghaze, "Fomira Ikiavira Itir God nguazir kam gasighasigha ghaze, dagheba deragh an otivan kogham. Eghti kamaghin e ingangarir dafabar amuti, dagheba deragh otivam. Eghti otarir kam

† **4:25:** Hibrun akamin ziar kam, "Set," an mingarim mong kamaghin ghu, "Daning." **5:1-2:** Jenesis 1:27-28; Matyu 19:4; Mak 10:6 **5:24:** Hibru 11:5; Jut 1:14 * **5:29:** Hibrun akamin ziar kam, "Noa," migirigiar kamin min ghu, "avughsi." Ni Jenesis 9:20in gan.

nguazim damutɨ dagheba deragh otivtɨ e
tong avughsɨ, egh puvɨra ingaran kogham.”
Kamaghɨn, Lamek ziam Noa, uan otarim
gatɨ.*
30 Noa otogha gɨvazɨma, Lamek ua
595plan azenibar ikia, dar aven otariba ko
guivir maba ini.
31 Ezɨ 777plan azeniba gɨvazɨma, Lamek
areme.
32 Ezɨ Noa 500plan azeniba itima, an
otarir 3pla oto, men ziaba, Siem, Ham, ko
Jafet.

Noa ko an adarazir eghaghanim

6

(Sapta 6--11)

Gumazamizibar arazir kuraba

1 Ezɨ datɨrɨghɨn gumazamizir avɨriba otiva
nguazim gizɨvagha, guiviba bate.
2 Ezɨ Godɨn otariba* gari, gumazamizibar
guivir igiaba, men mɨkarzibar ganganiba
bar men dera. Ezɨ me uan ifongiamɨn gɨn
ghua, me isa men iti.
3 Ezɨ God ghaze, “Gumazamiziba
angamɨra ikiasa kɨ uan Duam me gatɨ.
Ezɨ men mɨkarziba nguazir kamɨn biziba,
kamaghɨn kɨ uan Duamɨn amamangatɨghtɨ,
a me ko dughiar ruarimɨn ikian kogham.†
Datɨrɨghɨn me 120plan azenibara ikegh egh
ovengam.”
4 Ezɨ dughiar kamɨn ikegha gɨn zuir
dughiamɨn, gumazir bar dafar maba
nguazimɨn ike. Gumazir kaba, kar
gumazamizibar guivir igiaba Godɨn otariba
ko akuizɨ otivizir boriba. Me ingangarir
igharagha garibar amuamɨn gavgavim ikia
egha dughiar kamɨn ziar ekiaba iti.
5 Ezɨ Ikiavɨra Itir God, nguazim bar an
itir gumazamizibar gari, men arazir kuraba
bar ikufi. Gumazamiziba dughiaba bar,
uan navir averiamɨn aven arazir kuraba
baghavɨra nɨghnɨgha dagh ifongeghavɨra iti.
6 Ezɨ Ikiavɨra Itir God men arazir
kurabagh nɨghnɨgha bar osemegha ikia
navim bighiaghirɨgha, ghaze, mevzika, kɨ
ti nguazimɨn itir gumazamizibar ingarizir
puvatɨzɨ deraghai.
7 Egha Ikiavɨra Itir God ghaze, “Kɨ
ingarizir bizir kaba bagha osemegha nan
navim bɨki. Kamaghɨn, kɨ guizbangɨra
gumazamizir kɨ ingarizibagh asɨghasɨghtɨ,
men tav ua nguazimɨn ikian kogham.
Eghtɨ kɨ asɨzir nguibamɨn itiba ko ruarimɨn
itiba, ko kuaraziba bar, kɨ uaghan dagh
asɨghasigham.”
8 Ezɨ Noa uabɨra, Ikiavɨra Itir Godɨn
damazimɨn deravɨrama oto, ezɨ a bar a
gifonge.
9-10 Eghaghanir kam, a Noan
eghaghanim. An otarir 3pla iti, men ziabar
kara: Siem, Ham ko Jafet. Noa Godɨn
damazimɨn bar gumazir aghuim, egha
gumazamizibar damazibar dera. Egha a
dughiaba bar Godɨn boroghɨn ikiava a ko
roroam gami.
11 Ezɨ God gumazamizir igharazibar gari,
men araziba bar ikufi. Nguazir oteviba
bar, mɨdorozir arazim ko orazir puvatɨzir
arazim ghuavɨra iti.
12 God garima arazir kuram bar nguazim
avara. Ezɨ a gari gumazamizir aghuaritam
itir pu. Puvatɨ. Gumazamiziba bar arazir
kurabaram amua iti.

God kurimɨn ingarasa Noa mɨgei

13 Kamaghɨn, God kamaghɨn Noa mɨgɨa
ghaze, “Gumazamiziba bar uariv soghava
orazir puvatɨzir arazim gami, ezɨ nguazir
kam arazir kuram bar a gizɨfa. Kamaghɨn,
kɨ nguazir kam sara, me gasɨghasɨghasa.
Kɨ gumazamiziba bar me agɨvaghtɨ, me ua
ikian kogham.
14 Kamaghɨn, nɨ temer aghuiba abighɨva
ua bagh kurir tamɨn ingarigh. Egh an
averimɨn danganitabar ingarighva koltan
an averiam ko azenim aghefegh.
15 Nɨ kurir kam kamaghɨn an ingar: An
ruarim 130 mitan tughtɨ, an baravim 22
mitan tugh, eghtɨ an siriam 13 mitan tugh.
16 Egh nɨ an siriamɨn ingartɨ, an siriam
bar izighirɨ an mɨriam avan markɨ. Nɨ kurir
siriam ko mɨriamɨn tongɨra toritam ateghtɨ,
aruer angazangarim kurimɨn aven mangɨ.‡
Egh nɨ ghuriar 3pla kurimɨn aven dar in-
garigh, tam vazimɨn, tam arɨghara, egh tam
pɨn. Egh tiar akam an mɨriamɨn an ingarigh.
17 “Nɨ oragh! Kɨ aperiar ekiam damightɨ
a nguazimɨn otogh, nguazimɨn itir bizir
angamɨra itiba bar dar amightɨ da bar
moghɨrama ovengam.
18 Eghtɨ kɨ nɨ ko, uan Akar Dɨkɨrɨzir Gav-
gavim akɨrightɨ, nɨ deragh ikiam. Nɨ uan
amuim ko, uan otariba ko men amuiba, ia
kurir kamɨn aven mangɨ.
19 Egh nɨ asɨziba vaghvagh pumuning
pumuningɨn me ini, amebar mam ko apurir
mam. Egh me ovengan koghsɨ da inigh
kurimɨn aven mangɨ.
20 Nɨ kuarazir igharagha gariba vagh-
vagh, dar pumuning pumuning, ko asɨzir
muziariba ko ekiar igharagha gariba vagh-
vagh, dar pumuning pumuning inigh. Egh

* **6:2:** Marazi kamaghɨn mɨgei, mɨgɨrɨgiar otevir kam “Godɨn otariba,” kar me enselbav gei. † **6:3:** Hibrun akam deragha mɨgɨrɨgiar kamɨn mɨngarim abɨghɨzir puvatɨ. **6:4:** Dɨboboniba 13:33 **6:5:** Jenesis 8:21; Aghuzir Akaba 6:18; Matyu 15:19 **6:5:** Matyu 24:37; Luk 17:26; 1 Pita 3:20 **6:9-10:** Jenesis 7:1; Esekiel 14:14; 2 Pita 2:5 **6:11:** Esekiel 8:17 ‡ **6:16:** Hibrun akam deragha mɨgɨrɨgiar kamɨn mɨngarim abɨghɨzir puvatɨ.

da ovengan koghsi, ni da inigh kurimin
aven mangi.
21 Egh ni uan amuiroghboriba ko
asizibagh nighnigh, dagher guar aviriba bar
da isi kurim darikigh."
22 Ezi Noa God a mikemezi moghira bizir
kaba bar dagh ami.

7

Aperiar ekiam oto

1 Egha Ikiavira Itir God kamaghin Noa
migei, "Ki nin gari, nirara nguazimin gu-
mazamizibar tongin nan damazimin dera.
Kamaghin, ni uan amuim ko, nin otariba
uan amuiba ko, ia bar kurimin aven mangi.
2 Egh ni asizir nan damazimin zuezir
igharagha gariba vaghvagh, 7plan ame-
baba ko 7plan apuriba inigh. Egh asizir
nan damazimin zuezir puvatizir igharagha
gariba, ni vaghvagh amebam ko apurimra
inigh, kurimin aven mangi.
3 Kamaghira ni kuarazir igharagha
garibar 7plan amebaba ko apuriba ini.
Ni kamaghin damighti da arimighireghan
koghti, dar nguziba gin nguazimin otivigh
bar avirasemegham.
4 Eghti dughiar 7pla givaghti, ki amozim
nguazimin anemadaghti, a 40plan arueba
ko dimagaribar arigh mamaghira ikiam.
Eghti bizir ki ingarizi angamira itiba, ki
dagh asighasighti, da bar arimighiregham."
5 Ezi Noa God a mikemezi moghira, biziba
bar dagh ami.
6 Noa 600plan azeniba itima, aperiar kam
oto.
7 Dughiar kam, Noa uan amuim ko, an
otariba uan amuiba ko, aperiam otogh me
gasighasighan koghasa, me kurimin aven
ghue.
8-9 Ezi God Noa mikemezi moghira,
asizir Godin damazimin zueziba ko,
asizir mizirizibа ko, kuaraziba ko, asizir
muziariba, asizir igharagha gariba bar, da
vaghvagha apurir mam ko amebar mam,
pumuning pumuningin Noa bagha iza,
ghua kurimin ghuavanangi.
10 Dughiar 7pla givazima, aperiar ekiam
otogha nguazim gizefi.
11 Dughiar kam Noa 600plan azeniba iti,
ezi azenir kamin iakinir namba 2in, dughiar
namba 17in, nguazim akam akarizima,
dipar nguazimin averiamin itir ekiam
akariaghirigha zuamiram anabo. Ezi
amozim izaghira mati me dipam fusfusi.
12 Ezi amozir ekiam 40plan arueba ko
dimagaribar izaghira mamaghira iti.
13 Ezi Amozim arighizir dughiamra, Noa,
uan amuim ko, an otarir 3pla, Siem, Ham,
Jafet, uan amuiba ko, me kurimin aven
ghue.
14 Ezi nguibamin asizir guar aviriba bar,
ko ruarimin asizir ekiaba ko dozir guar
aviriba, ko kuaraziba bar vaghvagha Noan
adarazi ko kurimin aven ghue.
15-16 Ezi God mikemezi moghin, bizir
angamira itiba, da vaghvagha apurir mam
ko amebar mam, pumuning pumuningin
Noa bagha iza, a ko kurimin aven zui. Noa
aven ghugha givazima, Ikiavira Itir God
tiam asara.
17 Ezi 40plan aruebar dipam izivavira
ikia, kurim asirafa. Ezi kurim nguazim
ategha pin iti.
18 Ezi dipam nguazim gisin sivaghsivagha
ghuavanadima kurim a gisin deravira iti.
19 Ezi nguazim gisin dipam sivaghsivagha
ghuavanagavira ikia mighsiar overiamin
apengan itiba bar ada ave.
20 Egha abuan dipam nguazim bar
anevaragha, sivagha pin ghua overiamin
apengan itir mighsiar ekiaba bar dagh
afiragha 7 mitan tu.
21 Ezi nguazimin angamira itir bizir kaba,
kuaraziba ko, nguibamin asiziba, ruarimin
asizir ekiaba ko doziba ko gumazamiziba,
me bar ariaghire.
22 Ezi nguazimin itir bizir angamira itiba
bar ariaghire.
23 Ezi nguazimin itir bizir kaba bar, gu-
mazamiziba, nguibamin itir asiziba, ru-
arimin itir asiziba, ko kuaraziba, Ikiavira
Itir God bar me kuavareme. Ezi Noa ko bizir
kurimin aven itiba merara angamira iti.
24 Ezi dipam bar ekevegha nguazim bar
anevaragha ghua 150plan dughiabar ike.

8

Aperiam gifa

1 Ezi dughiar kamin God Noa ko asizir a
ko kurimin itiba gin amadazir puvati, a me
ginighnighavira ikiava aminim amadazi a
dipam gisin ivaima dipam sivagha uaghiri.
2 Ezi dipar nguazimin averiamin izim
uam anadir puvati. Ezi overiamin amozim
izir tuaviba pirizi, amozim ua izaghirir pu-
vati.
3 Ezi dipam ghuaghira ghua, 150plan
dughiaba givazima dipam daka uaghiravira
iti.
4 Ezi iakinir namba 7in dughiar namba
17in kurim Araratin Mighsiabar itir dan-
ganimin mighsiar mamin apera.
5 Ezi dipam, daka uaghiravira ikia ghua
iakinir namba 10in dughiar namba 1in tuzi,
dughiar kamra mighsiabar ghuaba otifi.
6-7 Ezi 40plan dughiaba givazima, Noa
kurimin windua kuigha, kuarazir ziam

6:22: Hibru 11:7 **7:1:** Jenesis 6:8; Esekiel 14:14; 2 Pita 2:5 **7:7:** Matyu 24:38-39; Luk 17:27 **7:11:** 2 Pita 3:6
7:23: 1 Pita 3:20; 2 Pita 2:5; 3:6

kotkot amadazima, a ghugha ua izezir puvati. A migha aruavira ikiav itima dipam dakezi nguazim misingi.
8 Ezi Noa foghasa, nguazim misingis, o puvati. Egha kamaghin, kuarazir ziam bunbam amadazima, a zui.
9 Ezi dipam nguazim avaragha ikiavira itima, kuarazir bunbam dapian danganibagh asa, kamakin dipam mong pin ikiavira iti. Ezi a uamategha kurimin ghuzi, Noa dafarim amadagha uam a inigha aven ghu.
10 Ezi 7plan dughiaba givazima, Noa ua kuarazir bunbam amada.
11 Ezi dughiar kamin bar guaratizimin kuarazir bunbam uamategha a bagha izi. Egha uan akamin olivin temer dafarir igiar mam iviragha izi. Ezi Noa kamaghin fo, dipam dakegha gifa.
12 Egha a 7plan dughiabar uam orarkegha kuarazir bunbam uam anemada. Ezi kuarazir bunbam ua izezir puvati.
13 Ezi Noa dughiar kamin 601plan azeniba iti, ezi iakinir namba 1, an dughiar namba 1 otozi dipam midii. Ezi a kurimin siriam mikinizir avavem asigha azenan danganiba bar deravira dar gari, nguazim misingi.
14 Egha ghua iakinir namba 2in, namba 27in dughiam otozi, nguazim bar misingi.
15 Ezi God Noa migia ghaze,
16 "Ni, uan amuim ko, nin otariba uan amuiba ko, ia kurim ategh magiri.
17 Egh angamira itir asiziba bar, kuaraziba ko asizir ruarim ko nguibamin itiba, ni bar moghira da inigh magiri. Eghti da bar otiv arogh avirasemeghiva nguazir kam bar an angi."
18 Ezi Noa uan amuim ko an otariba, uan amuiba ko uaghiri.
19 Ezi kuaraziba ko asizir avirir guar magh gariba vaghvagha uari uari abigha uari akuva egha azenan izi.

Noa ofa isa Ikiavira Itir God ganidi

20 Egha Noa Ikiavira Itir Godin ziam fasa ofa damuamin danganir mamin ingari. Egha Godin damazimin zuezir asizir guar aviriba, dar vamira vamira inigha, kuarazir Godin damazimin zueziba dar vamira vamira inigha dav suegha God bagha ofa gami. Egha da tuezi da bar isigha mighiri.
21 Ezi Ikiavira Itir God Noa amizir mughuriar aghuim zuir ofa bagha bar ifuegha ghaze, "Ki ua gumazamizibar arazir kuraba bagh nguazim gasighasighan kogham. Guizbangira, gumazamiziba boribar min ikia ghua asangizir dughiamin, me bar arazir kuram damuamin nighniziba iti. Ezi bizir kam bagha, ki biziba bar dagh asighasiki. Egh ki dughiar kamin amizir arazir kamin mirara, uamategh angamira itir biziba bar dagh asighasighan kogham.
22 Eghti nguazim ikivira ikiti dughiar kaba uaghan otivira ikiam, dughiar dagheba opariba ko dagheba iniamba, dughiar orangtiziba ko fefeba, dughiar amoziba iziba ko arueba gariba ko dimagariba ko arueba. Dughiar kaba givaghan kogh mangi nguazim givamin dughiam otogham."

9

God Noa ko
Akar Dikirizir Gavgavim gami

1 Dughiar kamin, God arazir aghuim Noa uan otariba ko, me damuasa kamaghin me migia ghaze, "Ia borir aviriba batiti, ian adarazi nguazir kam bar a gizivaka.
2 Eghti ruarimin itir asizir muziariba ko ekiaba, ko kuaraziba, ko osiriba bar moghira ian atiatighti, ia me gativagh men ganam.
3 Ki faragha ia damasa zuravaribara daghebar min ia ganingi. Egha datirighin nguibamin asiziba, ko ruarimin itir asiziba, ko zuravariba sara bar da isa ia ganingi eghti, ia bar dar amam.
4 Guizbangira, ghuzim ivemara ikirimirir angamira itim anidi. Kamaghin, ia ghuziba ikiavira itir asizitam aman marki. Ia asizim misueghti, an ghuzim faragh bar iregh givaghtima, ia gin anemi.
5 Eghti tina gumazimin ghuzim damuti, a ireghti an aremegham, eghti ki gumazir kamin arazir kuram ikarvagham. Guizbangira, asizitam o gumazitam gumazir mam misueghti an aremegham, ki uaghan osimtizir kuram a danighti an aremegham.
6 Ki God, ki uabi gumazimin ingarizima a nan mirara gari. Kamaghin gumazir manam igharazitav misoghezi an areme, egh a uabi gumazibar dafaribar ovengam."
7 Egha God ua kamaghin migei, "Eghti iarara, ia borir aviriba batiti, ian boriba bar avirasemegh nguazimin otivarogham."
8 Egha God Noa ko an otaribav gia ghaze,
9 "Ia oragh! Ki datirighin ia ko, ian borir gin otivamiba ko Akar Dikirizir Gavgavim gami.
10 Egha uaghan bizir angamira ia ko kurimin ikezir kaba, kuaraziba, nguibamin asiziba ko, ruarimin asizir ia ko itiba, da bar, ki me ko Akar Dikirizir Gavgavir kam gami.
11 Ki datirighin ia koma Akar Dikirizir Gavgavim gamigha kamaghin migia ghaze, Guizbangira, ki datirighin uam aperiar ekiatam damighti a izi bizir angamira itibagh

8:21: Jenesis 6:5; Jeremaia 17:9; 2 Korin 2:15; Efesus 5:2 **9:1:** Jenesis 1:28 **9:4:** Ofa Gami 7:26-27; 17:10-14; 19:26; Godin Araziba 12:15-23 **9:6:** Jenesis 1:26; Ua Me Ini 20:13 **9:7:** Jenesis 1:28 **9:11:** Jenesis 8:21; 9:15; Aisaia 54:9

asighasighan kogham. Eghti aperiar ekiatam nguazir kam ua bar gasighasighan kogham.”
12 Egha God ghaze, “Ki arazir kam akaghti, ia ganigh fogh suam, ki Akar Dikirizir Gavgavim ia ko, bizir angamira ia ko itiba, ko ian gin otivamin boriba, ki ia bagha bar a gamigha gifa.
13 Ezi arazir kam kamakin, ki ababanim ian akagha, overiamin pin ekianim ati. Kar nan ababanim, a ghaze, Akar Dikirizir Gavgavir ki nguazimin itir biziba bagha amizim, a ikivira ikiam.
14 Eghti ki amozim amadaghti a izeghti an gin ghuariar ekiaba ikivira ikiti, dughiar kamin ekianim overiamin otogham.
15 Eghti ki an ganigh uan Akar Dikirizir Gavgavir, bizir angamira itiba ko ia bagha amizim a ginighnighvira ikiam. Eghti bizitam ua kamaghin otivan kogham, aperiatam uam nguazimin angamira itir bizibagh asighasighan kogham.
16 Egh ki pin ekianimin ganiva, nguazimin angamira itir biziba ko amizir Akar Dikirizir Gavgavir kam ginighnighvira ikiti, a iki mamaghira ikiam.”
17 Egha God Noa migei, “Ekianir kam, kar nan ababanim, ki nguazimin angamira itir biziba bagha Akar Dikirizir Gavgavim gamigha aneka.”

Noa uan otarim Hamin atari

18 Kar Noan otarir 3plan a ko kurimin ikegha azenan izezibar ziaba: Siem, Ham ko, Jafet. Ezi Hamin otarimin ziam, Kenan.
19 Ezi Noan otarir 3plan kabanang, me datirighin nguazim gizivazir gumazamiziba bar men ovaviba.
20 Ezi aperiar ekiamin gin Noa azenim oparir gumazimin min otogha faraghavira wainin azenir mam opari.
21 Egha dughiar mamin a wainin dipar onganir maba amegha ongani. Ezi an iniba paghirezima a bibiamra uan purirpenim girighav iti.
22 Ezi Kenanin afeziam Ham, ghua uan bibiamra itir afeziamin ganigha uam azenan ghua uan aveghbuamning mikeme.
23 Ezi Siem ko Jafet inir mam inigha an onegha uan dipizimning gati. Egha aning purirpenim akirim ragha a gasaragha nimira itimra ghua uan afeziamin mikarzim avara. Aning uan guamning igharagha misuegha uan afeziamin mikarzim avara. Egha uan afeziamin mikarzir mogomemin ganizir puvati.
24 Ezi Noan nighnizim derazi a ua dikavigha an otarir abuananam Ham, an mikarzir mogomemin ganizir bizim baraki.
25 Egha a ghaze, “Osimtizir ekiam Kenan ko ikiti, a uan aveghbuabar ingangarir gumazimin bar men apengan ikiam.”
26 Egha Noa ua kamaghin migei, “E Ikiavira Itir Godin ziam fam, a Siemin God. Egha ki kamaghin Godin azai, Kenan pura Siemin ingangarir gumazimin ikiam.
27 Eghti God Jafetin adarazir amighti me avirasemegh, Siemin adarazi ko deragh dapiam. Eghti Kenan pura Jafetin ingangarir gumazimin ikiam.”
28 Aperiar ekiam givazima, Noa uam 350plan azenibar ike.
29 Egha 950pla azeniba ikiava areme.

10

Kar Noan ovavir boribar ziabar eghaghanim

1 Kar Noan otaribar eghaghanim. Men ziabar kara: Siem, Ham, ko Jafet. Ezi aperiar ekiamin gin men ovavir borir aviribar otifi. Ezi Noan ovavir boribar ziaba kamaghin zui.
2 Kar Jafetin otaribar ziabar kara: Gomer, Magok, Madai, Javan, Tubal, Mesek, ko Tiras.
3 Ezi Gomerin otaribar ziabar kara: Askenas, Rifat, ko Togarma.
4 Ezi Javanin otaribar ziabar kara: Elisa, Tarsis, ko Saiprusin gumaziba, ko Dodania.
5 Ezi gumazir kaba, gin ongarir miriam ko arighatizibagh apiazir darazir ovaviba. Kar Jafetin ovavir boriba. Egha me uan dakozibar vaghvagha uan nguazibarama apiagha, uari uan ikizibara akabav gei.
6 Ezi Hamin otaribar ziabar kara: Kus, Isip, Libia ko Kenan.*
7 Ezi Kusin otaribar ziabar kara: Seba, Havila, Sapta, Rama ko Sapteka. Ezi Rama otarir pumuningra iti: Seba ko Dedan.
8 Ezi Kus otarir mam iti, an ziam Nimrot. Nimrot a nguazir kamin bar faraghavira otozir gumazir bar gavgavim.
9 Ezi Ikiavira Itir God gavgavim isa Nimrot ganingizima an asiziba burir fofozir ekiam iti. Kamaghin gumazamiziba ziar ekiam munav daningasa, kamaghin migei, “Gumazir kam a Nimrotin miraram ami. Ikiavira Itir God gavgavim Nimrot ganingizima, ana asiziba buriamin fofozir ekiar aghuim iti.”
10 Ezi Nimrot nguibar ekiar 3plan gari, Babel, Erek, ko Akat. Nguibar ekiar 3plan kaba Babilonian nguazimin iti.†
11 Egha Nimrot Babilon ategha Asirian amadaghan ghua nguibar ekiar kabar ingari, Ninive, Rehobotir, Kala,

* **10:6:** Hibrun akam, ziar kam “Kus,” kar kantri Sudan, o kantri Itiopian ziam. † **10:10:** Hibrun akam deragha migirigiar kamin mingarim abighizir puvati. Gumazir maba ghaze, nguibar ekiar igharazir mamin ziam iti, an ziam Kalne.

12 ko Resen. Resen, a Ninive ko Kalan
nguibamningin tizimin iti. Ezi Kalan
nguibam a nguibar bar ekiam.
13 Isip a ikizir kabar ovavim: Lidia, Anam,
Lehap, Naptu,
14 ko Patrus, Kaslu, ko Krit. Ezi Filistian
ikizimin adarasi, me Kritin Arighatizimin
itir darazir aven otifi.
15 Ezi Saidon a Kenanin otarir ivariam.
Ezi igharaz darazi uaghan Kenanin ovavir
boriba, ezi men adarazir kara: Hitia,
16 Jebusia, Amoria, Girgasia ko,
17 Hivia, Arkaia, Sinia,
18 Arvatia, Semaria ko Hamatia. Gin Ke-
nanin adarazir danganiba bar a dar ghuava
tintinibar apia.
19 Egha Kenania inigha apiazir
nguazir kam Saidonin nguibamin
ikegha ghua Gerarin nguibamin tu, kar
Gasan nguibamin amadakan. Ezi men
mitaghniam ghua aruem anadi naghin
nguibar kabar tu, Sodom ko Gomora ko
Atma ko Seboim, kar Lasan nguibamin
amadakan.
20 Gumazamizir kaba bar, me Hamin
ovavir boriba. Egha me uan dakozibar
vaghvagha uan nguazibarama apiagha,
uari uan nguibabara akabav gei.
21 Ezi Siem a Jafetin avebam. Egha
uaghan boriba iti, egha Siem a Eberin
boribar ovavir afeziam.
22 Siemin otaribar ziabar kara: Elam,
Asur, Arpaksat, Lidia ko Aram.
23 Ezi Aramin otaribar ziabar kara: Us,
Hul, Geter ko Mas.
24 Ezi Arpaksat, a Selan afeziam, ezi Sela,
a Eberin afeziamin oto.
25 Ezi Eber an otarir pumuning iti. Mamin
ziam Pelek. Pelek itir dughiamin nguazimin
itir gumazamiziba tintinimin biaghire. Ka-
maghin me ziar kam, “Pelek,” a gati. Ziar
kamin mingarim kamakin, “Bar biaghire.”
Ezi Pelekin dozimin ziam Joktan.
26 Ezi Joktanin otaribar ziabar kara:
Almodat, Selep, Hasarmavet, Jera ko,
27 Hadoram, Usal, Dikla ko,
28 Obal, Abimael, Seba ko,
29 Ofir, Havila, ko Jobap. Gumazir kaba
bar, me Joktanin otariba.
30 Ezi Joktanin boriba Mesan nguibamin
ikegha ghua aruem anadi naghin Sefarin
nguibar mighsiabar tu.
31 Kar Siemin ovavir boriba. Egha me uan
dakozibar vaghvagha uan nguazibarama
apiagha, uari uan ikizibar akabav gei.
32 Gumazir ziaba itir kaba, kar Noan
otariba ko an otaribar otariba ko men
ovavir boriba. Aperiar ekiamin gin,
gumazamizir kabar ikiziba nguazim
gizivagha aneroke.

11

Ikiavira Itir God gumazamizibar akar me migeiba abiaghariki

1 Fomira nguazimin gumazamiziba bar
akar vamira ikia, egha migirigiar otevir
vabaram ami.
2 Egha me aruem anadi naghin ikegha,
puram arua ghua iza Babilonin nguazir
zarimin apia.
3 Egha me uarira uariv gei, “Aria, ia
izi, e bar moghira nguazitaba inigh da
tueghti da brighbar min otivika.” Egha me
dipenibar ingaramin brighbagh ami. Egha
me brighin kabagh amizi da uarir isav-
suighamin koltaba uaghan iti.
4 Egha me ghaze, “E datirighin uari uari
bagh nguibar ekiatamin ingaram, egh an
aven tauan bar ruaritam asaraghti, an
ruarim mangi overiamin suiragham. Egh
kamagh, e uari abigh mangi tintinibar
nguazimin nguibar igharazibar ikian
kogham. E kamaghin damuti, gumazamiz-
iba bar ziar bar ekiam e daningam.”
5 Ezi Ikiavira Itir God, nguibar ekiar
kam ko tauan gumazamiziba an aven in-
garizimin ganasa izaghiri.
6 Egha uan Nguibamin ikia ghaze, “Gu-
mazamizir kaba me akar vamiram migia
egha uari inigha nighnizir vamira iti. Egha
nguibar dafar kamin ingari. Me kamaghin
uan nighnizimin gin mangi, bizir aviribar
amuam.
7 Kamagh, e ua magiri akar me migeim
abighirarighti, me uan akar mingaribagh
foghan koghiva uariv kiman kogham.”
8 Egha Ikiavira Itir God me gamizi, me
tintinibar nguaziba bar adar ghue. Egha
nguibar ekiar kam uam a ingari puvati.
9 Dughiar kam, Ikiavira Itir God
gumazamizir kabar akar me migeiba
abiagharighizi, me tintinibar nguazimin
danganiba bar adar ghue. Kamaghin me
nguibar ekiar kam dibora ghaze, “Babel.”*

Siemin ovavir boribar ziaba

10 Kar Siemin ovavir boribar ziaba. Ape-
riar ekiam otozi azenir pumuningin gin, me
Siemin azeniba medi da 100in oto. Ezi an
Arpaksatin afeziamin oto.
11 Egha gin Siem 500plan azeniba ikia, dar
aven otariba ko guivir igharaziba inigha
areme.
12 Ezi Arpaksat 35pla azeniba ikiava Selan
afeziamin oto.
13 Egha gin Arpaksat 403plan azeniba
ikia dar aven, otariba ko guivir igharaziba
inigha areme.
14 Ezi Sela 30pla azeniba ikiava Eberin
afeziamin oto.

11:5: Jenesis 18:21 **11:8:** Luk 1:51 * **11:9:** Hibrun akamin ziar kam, “Babel,” a mong kamaghin ghu, “abiaghariki.”

15 Egha gin Sela 403pla azenibar ikia, dar
aven otariba ko guivir igharaziba inighava
areme.
16 Ezi Eber 34pla azeniba ikiava Pelekin
afeziamin oto.
17 Egha gin Eber 430pla azenibar ikia, dar
aven otariba ko guivir igharaziba inighava
areme.
18 Ezi Pelek 30pla azeniba ikiava Reun
afeziamin oto.
19 Egha gin Pelek 209pla azeniba ikia, dar
aven otariba ko guivir igharaziba inighava
areme.
20 Ezi Reu 32pla azeniba ikiava Serukin
afeziamin oto.
21 Egha gin Reu 207pla azeniba ikia, dar
aven otariba ko guivir igharaziba inighava
areme.
22 Ezi Seruk 30pla azeniba ikia Nahorin
afeziamin oto.
23 Egha gin Seruk 200pla azeniba ikia, dar
aven otariba ko guivir igharaziba inighava
areme.
24 Ezi Nahor 29pla azeniba ikia Teran
afeziamin oto.
25 Egha gin Nahor 119pla azeniba ikia, dar
aven otariba ko guivir igharaziba inighava
areme.

Teran ovavir boribar ziaba

26 Ezi Tera 70pla azeniba ikiava Abram,
Nahor ko Haranin afeziamin oto.
27 Ezi kar Teran ovavir boribar ziaba.
Tera a Abram, Nahor ko Haranin afeziam.
Ezi Haran a Lotin afeziam.
28 Ezi Haran uan nguibam Urin ikiava
areme. Ur a Kaldiabar nguazir asizimin iti.
Ezi dughiar kam, an afeziam Tera angamira
ikiavira iti.
29 Ezi Abram Sarain iti, ezi Nahor Haranin
guivim Milkan iti. Egha uaghan Haran
Iskan afeziam.
30 Ezi Sarai boriba batir puvatigha, bori-
tam itir puvati.
31 Ezi Tera uan adarazi inigha, Kaldia-
bar nguazimin itir nguibam Ur, an ategha
Kenanin nguazimin zui. Teran gin zuir
adarazir ziabar kara: an otarim Abram,
ko an asamim Sarai, ko an igiam Lot, ezi
Haran a Lotin afeziam. Me ghua Haranin
nguibamin otivigha egha nguibar kamin
apera.
32 Egha Tera 205pla azeniba ikiava
nguibar kamin areme.

Abramin eghaghanim

12

(Sapta 12:1--25:18)

Ikiavira Itir God Abramin dia

1 Dughiar mam, Ikiavira Itir God Abram
migia ghaze, "Ni uan nguazim, ko uan
adarasi, ko uan afeziamin ikizim ategh
nguazir ki nin akaghamimin mangi.

2 "Eghti ki nin ovavir boribar amighti, me
bar avirasemegh,
mangiva gin ikizir gavgavir mam
otogham.
Egh ki deravira ni damu ni damighti nin
ziam bar ekevegham.
Eghti ni bangin ki gumazamiziba de-
ravira me damuamin tuavim ikiam.
3 Eghti gumazamizir deravira ni gamiba, ki
deravira me damuam.
Eghti ni gasighasizir gumazamiziba ki
uabi me gasighasigham.
Ni bangin ki nguazir kamin itir ikiziba bar
dar gumazamiziba
bar deragh me damuam."

4 Ezi Abram Haranin nguibam ategha
Ikiavira Itir God a mikemezi moghin, a zui.
Ezi Lot a ko uaghan zui. Dughiar kamin
Abram 75plan azeniba iti.
5 Abram uan amuim Sarai, ko uan
dozimin otarim Lot inigha, me uaghara zui.
Abram faragha Haranin nguibamin ikia
egha bizir aviriba ko ingangarir gumaziba
ko amizir aviriba ini. Egha a Kenanin zuir
dughiamin a bizir kaba bar da inigha zui.
Egha me Kenanin otivigha givagha,
6 Abram uan adarazi ko nguazir kamin
ghua Sekemin nguibamin oto. Nguibar
kamin temer ekiar mam ikia Moren dan-
ganimin amadaghan iti. Ezi dughiar kamin
Kenania Kenanin nguazimin ikiavira iti.
7 Ezi Ikiavira Itir God Abram batogha a
migei, "Ki nguazir kam nin ovavir boribar
aningam." Kamaghin Abram Ikiavira Itir
God a batozi naghira, an ziam fasa ofa gamir
dakozimin ingari.
8 Egha gin Abram dikavigha ghua, aruem
anadi naghin itir mighsiar Betelin boroghin
itimin ghu. Mighsiar kam Betelin nguibam
ko Ain nguibamin tizimin iti. Ezi Betel an
aruem uaghiri naghin itima, Ai an aruem
anadi naghin iti. Ezi danganir kamin Abram
uan purirpenibar ingarigha, Ikiavira Itir
Godin ziam fasa, ofa gamir dakozimin in-
garigha, an ziam dibora a fe.
9 Egha gin Abram uan adarazi ko dan-
ganir kam ategha sautin amadaghan zui.
Egha me purirpenibar ingara ghua Negevin
danganimin oto, a gumazamiziba puvatizir
danganim.

Abram ghua Isipin kantrin iti

10 Dughiar mam mitiriar ekiam otozi,
danganir kam dagheba bar puvati. Ka-
maghin, Abram uan adarazi ko me ghua

12:1: Aposel 7:2-3; Hibru 11:8 **12:3:** Galesia 3:8 **12:7:** Aposel 7:5; Galesia 3:16

nguibar igharazibar gumazamizibar min
pura ikia, kantri Isipin iti.
11 Egha me kantri Isipin boroghira iza,
Abram uan amuim Sarai migia ghaze, "Ni
orakigh. Ki fo, ni amizir dirir bar deragha
ganganir aghuim gamim.
12 Isipin gumaziba nin ganigh, ti ni
gakuegham. Egh me kamaghin fogham,
ni nan amuim, egh me na misueghti ki
aremeghti, ni ikiam.
13 Ni kamaghin mikimti deragham, ni nan
amizim. Egh ni kamaghin damighti, me
arazir aghuimin na damu, na misueghti ki
aremeghan kogham."
14 Ezi Abram kantri Isipin otozi, Isipin gu-
maziba a mikemezi moghira, an amuimin
garima an ganganim bar dera.
15 Ezi atrivimin ingangarir gumaziba
Sarain gari, a bar derazi, me ghua atrivim
kamaghin a migei, "Amizir bar dirir mam
izegha iti." Egha me ghua Sarai inigha
atrivimin dipenimin ize.
16 Ezi atrivim Sarain ganigha mighigha
a gakongegha, kamaghin bar deraviram
Abram gami. Egha sipsipba, memeba, bul-
makauba, donkin apuriba, donkin ame-
baba, kamelba, ingangarir gumaziba ko
ingangarir amizir bar aviriba, isa Abram
ganingi.
17 Egha atrivim Abramin amuim Sarai
inigha ua bagha an amuim gami, kam-
aghin Ikiavira Itir God Isipin atrivim ko an
dipenimin itir darazi bagha arimariar guar
aviriba amangi.
18 Ezi atrivim Abramin diazima a izima a
kamaghin a migia ghaze, "Ni manmaghsua
arazir kam na gami? Egha kamaghin na
mikemezi puvati, Sarai nin amuim.
19 Ni na migia ghaze nin amizim, ezi ka-
maghin ki uan amuimin min a ini. Ni man-
maghsuavira arazir kam gami? Kamaghin
ni uan amuim inigh, gua mangi!"
20 Ezi atrivim uan ingangarir gumazibav
mikemezi, me Abram uan amuim ko, an
biziba sara Isipin bar me batoke.

13

Lot Abram ataki

1-2 Dughiar kamin Abram bizir bar
aviriba iti. A sipsipba, memeba, bul-
makauba, gol ko silva bar aviraseme. Egha
a kantri Isip ategha Negevin danganimin
amadaghan zui. A uan amuim ko uan
biziba bar da inizi, Lot uaghan a ko zui.
3-4 Egha gin Abram uan adarazi ko
Negev ategha Notin amadaghan zui. Egha
me purirpenibar ingara ghua Betelin
nguibamin oto. Danganir kamra Abraham
fomiram purirpenibar ingara ofa gamir
dakozimin ingari. A Betel ko Ain nguibamn-
ingin tizimin iti. A danganir kamin otogha
Ikiavira Itir Godin ziam dibora a fe.
5 Ezi Lot uaghan Abram koma arua, sip-
sipba, memeba, bulmakauba ikia, uaghan
ingangarir gumazamizir aviriba a ko ikia
purirpenibar iti.
6 Abram ko Lot uaghara bizir aviriba iti,
ezi kamaghin nguazim aningin sufi. Ezi
aning uaning ko ikiava avenge.
7 Ezi adarim Abram ko Lotin sipsipba
ko memebar garir ingangarir gumazibar
tongin oto. Dughiar kam Kenanin adarazi
ko Peresin adarazi danganir kamin iti.
8 Ezi Abram Lot migei, "Ga ikizir vamira.
Ga uaningin atari derazir puvati, ezi gan
ingangarir gumaziba uaghan uarir atari de-
razir puvati.
9 Guizbangira, nguazir ekiam rughara iti.
Ga uaning abigham. Egh ni uabi ua bagh
danganitam ginabagh, na ategh an angi.
Ni agharir guvimin mangiti, ki kiriamin
mangam. Maghsuegh ni agharir kiriamin
mangiti, ki guvimin mangam."
10 Ezi Lot tugha gari. Egha Jordanin Faner
zarimin itir danganiba bar dar gara ghua
Soarin nguibamin tu. Nguazir otevir kam
dipar aviriba ikia bar dera. Egha mati
Ikiavira Itir Godin azenir bar aghuimin
min garava, uaghan kantri Isipin min
gari. Dughiar kam, Ikiavira Itir God tighar
Sodomin nguibam ko Gomoran nguibam
gasighasigham.
11 Ezi Lot nguazir otevir Jordanin Faner
zarimin itiba bar ada iniasa migei. Egha
Abram ataghizima an aruem anadi naghin
ghu. Egha aning uam uaning ko itir puvati.
12 Egha Abram Kenanin nguazimin apera.
Ezi Lot ghua nguibar ekiar Jordanin Faner
zarimin itibar tongin apera. Egha Sodomin
nguibar ekiam boroghin purirpenibar in-
gari.
13 Ezi nguibar ekiar kam Sodom, an gu-
mazamiziba, men araziba bar ikufi. Ezi
me Ikiavira Itir Godin damazimin arazir bar
kurabagh ami.

Abram Hebronin nguibamin ghu

14 Ezi Lot ghuzima, Ikiavira Itir God
Abram migia ghaze, "Ni kagh tugh egh
danganir kaba bar dar gan. Ni aruem
anadi naghin ganiva aruem uaghiri naghin
ganiva, not ko saut viraram aningin gan.
15 Nguazir ni datirighin garir kaba bar,
ki da isi ni ko nin ovavir boribar aningam.
Eghti nguazir kaba ia dar afeziaba ikegh
mamaghira ikiam.
16 Eghti ki nin boribar amighti me nguazir
minemniamin min bar avirasemegham.
Eghti gumazitam nguazir minemniaba
mengeghiva nin ovavir boriba mengam.

12:13: Jenesis 20:2; 26:7 **13:10:** Jenesis 2:10 **13:15:** Aposel 7:5

17 Ki nguazir kaba bar da isa ni ganidi.
Kamaghin, ni datirighin dikavigh mangi
nguazir kaba bar dar ganigh."
18 Kamaghin, Abram danganir kam
ategha ghua Hebronin nguibam boroghin
oto. Egha a Mamren temer ekiabar
boroghin, purirpenibar ingarigha, me kagh
apia. Egha Ikiavira Itir God bagha ofa gamir
dakozim, danganir kamin an ingari.

14

Midorozir ekiam atrivibar tongin oto

1-9 Dughiar kamin, Kedorlaomer Elamin
nguibamin atrivimin ikia egha uaghan
nguibar kaba ko dar atrivibar gari. Bera
a Sodomin nguibar ekiamin atrivimin
iti, Birsa a Gomoran nguibar ekiamin
atrivimin iti, Sinap an Atman nguibar
ekiamin atrivimin iti, Semeber an Seboimin
nguibar ekiamin atrivimin iti, ezi Belan
nguibam uaghan an apengan iti. Ezi Belan
ziar mam Soar.

A 12plan azenibar me gativagha men
gari, ezi namba 13in azenimin me Kedor-
laomerin akam batoke. Ezi namba 14in
azenimin Kedorlaomer uan namakar 3plan
dia: Amrafel a Babilonin kantrin atrivim,
Ariok a Elasarin kantrin atrivim, Tidal a
Goimin adarazir atrivim. Egha me 4plan
atrivir kaba, uan midorozir gumaziba ko
ghua Asterot Karnaimin nguibamin otogha,
Refaimin adarazi ko uariv sogha me abira.
Egha me Hamin nguibar ekiamin otogha
Susia ko misogha me abira. Egha me Kiri-
ataimin boroghin danganir zarimin otogha
Emia ko misogha me abira. Egha me
ghua Seirin Mighsiabar otogha, Horia ko
misogha men agintigha ghua El Paranin
nguibar miriamin gumazamiziba puvatizir
danganimin me ataki. Egha gin uamategha
iza Kadesin nguibar ekiamin otifi. Kadesin
ziar ghurim, En Mispat. Me Amalekian
nguazim gisin me ko misogha me abini.
Egha me Hasason Tamarin nguibar ekiamin
otivigha Amoria, ko misogha me abini.

Egha me midorozir kam gamigha me
abinigha givagha, Kedorlaomer uan na-
makar 3pla ko ghua 5plan nguibar kabar
atriviba ko misosi, Sodom, Gomora, Atma,
Seboim ko Bela. Ezi 5plan atrivir kaba,
uan midorozir gumaziba ko me Sidimin
danganir zarimin uari akuvagha iti. Egha
me Kedorlaomer ko an namakar 3pla ko
misoghasa uari akiri. Ezi 5plan atrivir ka-
banangin midorozir gumaziba 4plan atriv-
ibar midorozir gumaziba ko uariv sosi.

10 Ezi Sidimin danganir zarim koltaba ini-
amin torir aviriba iti. Ezi Sodomin atrivim
ko Gomoran atrivim midorozimin arasava
amua puvati, aning koltan torimning gi-
raghu. Ezi atrivir 3plan igharaziba ara ghua
mighsiabar ghue.
11 Ezi Kedorlaomer midorozim gamua me
abira. Egha me Sodom ko Gomoran itir
biziba bar ada inigha egha men dagheba
sara inigha ghue.
12 Ezi Lot, Abramin dozimin otarim, a
Sodomin itima, me uaghan a inigha an biz-
iba sara inigha ghue.
13 Ezi gumazir mam midorozimin ara
ghua Hibrun gumazim Abram batogha
midorozimin otivizir biziba bar a geghani.
Dughiar kam, Abram Mamren temer
ekiabar boroghin ikiavira iti. Mamre, a
Amorian adarazir gumazir mam, a dozir
pumuning iti, Eskol ko Aner. Gumazir
3plan kaba, kar Abramin namakaba.
14 Ezi Abram orazi, apaniba an dozimin
otarim Lot inigha ghu. Ezi kamaghin a ko
iti darasi, a men midorozir gumazir bar
gavgavibar dia, ezi men dibobonim 318in
tu. Ezi me 4plan atrivir kabar gin ghua
Danin nguibar ekiamin tu.
15 Egha danganir kamin Abram uan
midorozir gumaziba tuira. Egha 4plan
atrivir kaba ko dimagarimin misogha me
abini. Egha notin amadaghan Damaskusin
nguibar ekiamin men agiragha ghua,
Hoban nguibar ekiamin tu.
16 Egha atrivir kaba inigha ghuezir biziba
ua bar ada ini. Egha Abram uan dozimin
otarim Lot uam a inigha, bar an biziba ko
amiziba ko gumazamizir igharaziba inigha
uamategha ize.

Melkisedek deragha Abram gami

17 Ezi Abram, Kedorlaomer uan namak-
aba ko, me misogha me abini. Egha a ua-
mategha izima, Sodomin atrivim ghua dan-
ganir zarir me kamagh diborim, "Save," an
a bato. Ezi an ziar mam kamakin: Atrivibar
Danganir Zarimra.
18 Ezi Melkisedek, a Salemin nguibamin
atrivim, a Godin Bar Pin Itimin Ofa Gamir
Gumazim, a bret ko wain inigha Abram
bagha izi.
19 Egha bizir bar aghuimin Abram gamua
kamaghin migia ghaze, "Godin Bar Pin Itim
overiam ko nguazimin ingari, a bar deragh
ni damu.
20 Guizbangira, ni apaniba ko uariv sozi,
Godin Bar Pin Itim nin akurazi, ni me abini,
kamaghin, e an ziam fam." Ezi bizir Abram
iniziba bar, a 10plan akuabar da abigha
10in vamira isa Melkisedek ganingi.
21 Ezi gin Sodomin atrivim kamagh
Abram migei, "Ni midorozimin inizir
biziba ni bar adar suikigh. Egh nan
gumazamizibara ua me ateghti, me na bagh
izi."

14:18: Hibru 7:1-10

22 Ezi Abram ghaze, “Ikiavira Itir God,
Godin Bar Pin Itim, overiam ko nguazimin
ingarizim, ki an ziamin pamten kamagh
mikimasa,
23 ki tong bar nin bizir muziaritam
inighan kogham, iniba isair tretba o
dagarir asuabar beniba. Eghti ni kamaghin
mikiman kogham, ‘Ki uabi Abram gamizi a
bizir bar avirim iti.’
24 Ki uabi ki bizitam inian kogham. Bizir
nan midorozir gumaziba ameziba ki darara
iniam. Eghti nan namakar 3pla, Aner, Eskol
ko Mamre, me uari bagh naba iniam.”

15

God Abram koma
Akar Dikirizir Gavgavim gami

1 Ezi bizir kabar gin, Ikiavira Itir God ire-
bamin min bizimin aven akam isa Abram
ganiga egha ghaze:

“Abram ni atiatingan marki.
Ki nin oramin min ikiam,
eghti ni nan apazangin deravira
ikiam.
Eghti ki ni damighti
nin ziam bar pin ikiam.”

2 Ezi Abram an akam ikaragha ghaze, “O
Ikiavira Itir God, nan Ekiam, ki uabi boriba
puvati, ni manmaghin na damighti ki ziar
ekiam iniam? Ki oveghti nan biziba iniamin
gumazim an ziam Elieser, a Damaskusian
gumazim.
3 Ni boritam na ganingizir puvati, ezi nan
dipenimin otozir ingangarir gumazir kam,
a nan danganim inigh nan biziba iniam.”
4 Ezi Ikiavira Itir God Abram kamagh
a migia ghaze, “Ingangarir gumazir kam
nin biziba inian kogham. Nin borir nin
otoghamira nin danganim inigh, egh nin
biziba iniam.”
5 Egha Ikiavira Itir God Abram inigha
azenan ghua a migia ghaze, “Ni kogh
overiamin mikovezibar gan. Ni bar
da mengam? Ti puvati. Guizbangira,
nin ovavir boriba bar avirasemegh
mikovezibar dibobonimin min mangam.”
6 Ezi Abram nighnizir gavgavim Ikiavira
Itir Godin itima an a dibora ghaze, a nan
damazimin dera.
7 Egha ana migia ghaze, “Kirara ki Ikiavira
Itir God. Ni Kaldian danganimin itir
nguibam Urin itima, ki nin diagha ni inigha
iza nguazir kam ni ganingi, eghti ni an
afeziamin ikegham.”
8 Ezi Abram ghaze, “O Ikiavira Itir God,
nan Ekiam, ki manmagh fogh suam, ki
nguazir kam guizbangira a iniam?”
9 Ezi Ikiavira Itir God ghaze, “Ni bizir kaba
inigh izi na daningigh: bulmakaun amebar
azenir 3pla itim ko, memen amebar azenir
3pla itim ko, sipsipin apurir vamiran azenir
3pla itim ko, kuarazir muziarir me bunbam
arizir pumuning, ni bar da inigh na bagh
izi.”
10 Ezi Abram bizir kaba bar ada inigha
Ikiavira Itir God bagha izi. Egha asizir
kaba vaghvagha da abiagharigha akuar
pumuningin dagh ami, egha dar akuabar
bizir pumuningin dar bora da ariki. Egha
kuarazimning rughirama aning ati.
11 Ezi kuarazir isar maba izaghira asizir
kabar amasava amima, Abram men agira.
12 Ezi aruem bar uaghirima Abram bar
akuava ongani. Egha garima mitater ekiam
anevarazima a bar atiatingi.
13 Ezi Ikiavira Itir God kamagh Abram
migia ghaze, “Ni bizir kam gifogh, nin ovavir
boriba mangi kantrin igharazimin aven
nguibar igharazimin gumazamizibar min
ikiam. Egh pura men ingangarir gumazibar
min ikiam. Eghti kantrin kamin gumaza-
miziba 400plan azenibar pazi me damuam.
14 Eghti ki osimtizir ekiam isi kamagh pazi
me damuamin gumazibar aningam. Eghti
nin ovavir boriba bizir bar avirim inigh egh
kantrin kam ategh azenan izam.
15 Eghti ni uabi bar navir amirizimin iki
mangi aseghiva aremegham, eghti me ni
afagham.
16 Eghti nin ovavir boriba ua zuamira
nguazir kamin izeghan kogham. Nin
adarazi mangi namba 4in ovavir boriba
otivigh egh uamategh nguazir kamin izam.
Ezi Amorin iti darazi datirighin arazir kurar
aviritabagh amir puvati. Me gin arazir
kuratabar amuti, ki mizazim me gasegh egh
nguazir kamin me batuegham. Eghti nin
ovavir boriba uamategh izam.”
17 Ezi aruem uaghirima mitatem otogha
gifa, ezi bizir pumuning oto: nguazir miner
avim isim ko adenir avim. Ezi avivgharim
miner kamin anagava otifi. Ezi bizir
kamning, asizir Abram akuar pumuningin
biagharigha bizimin arighizir kabar tongin
zui.
18 Ezi dughiar kamra Ikiavira Itir God
Akar Dikirizir Gavgavim Abram koma a
gamua ghaze, “Ki nguazir kaba isi nin
ovavir boribar aningam. Eghti men
nguazimin mitaghniam Isipin kantrin dipar
miriamin ikegh mangi Yufretisin Faner
ekiamin tugham.
19 Eghti me Kinian nguazim, Kenasian
nguazim, Katmonian nguazim ko,
20 Hitian nguazim, Peresian nguazim Re-
faimian nguazim ko,

15:5: Rom 4:18; Hibru 11:12 **15:6:** Rom 4:3; Galesia 3:6; Jems 2:23 **15:13:** Ua Me Ini 1:1-14; Aposel 7:6 **15:14:** Ua Me Ini 12:40-41; Aposel 7:7 **15:18:** Aposel 7:5

21 Amorian nguazim, Kenanian nguazim,
Girgasian nguazim ko, Jebusian nguazim,
me bar men nguazir kaba iniam.”

16

Hagar Abramin amuimin min oto

1 Ezi dughiar kamin Abramin amuim
Sarai, a boriba puvati. Ezi Isipin kantrin
amizir mam a ko iti. A Sarain ingangarir
amizim, an ziam Hagar.
2 Ezi Sarai Abram migia ghaze, “Ni
orakigh, Ikiavira Itir God boritam batan
nan anogoroke, ezi ki boritam batan
kogham. Ezi ki nin azangsisi ni mangi nan
ingangarir amizim ko dakuighti, a ti na
bagh boritam batam.” Ezi Abram Sarain
nighnizim mirara ghu.
3 Ezi Sarai uan ingangarir amizim Ha-
gar isa Abramin amuimin min a ganingi.
Dughiar kamin Abram Kenanin nguazimin
itima 10plan azeniba gifa.
4 Ezi Abram Hagar koma akuizi, Hagar
navim asangi. Dughiar kamin Hagar uabira
uabi gifo a navim asangi, egha uabi pirafa
Sarain akaba barazir puvati.
5 Ezi Sarai kamagh Abram migei, “Ha-
gar nan akaba barazir puvati, kar nin
osimtizimra. Guizbangira ki uabi a isa nin
amuimin min ni ganingi. Ezi datirighin a
uabi gifo a navim asangi, egha uabi pirafa,
egha nan akaba barazir puvati. Ezi Ikiavira
Itir God uabi ni Abram, ko nan migirigiaba
tuisighasa ki ifonge.”
6 Ezi Abram kamaghin Sarain akam
ikaragha ghaze, “Ni oragh Hagar pura nin
ingangarir amizir kinim. Ni a gativazi, a
pura nin apengan iti. Nighnizir manam ni a
damusi, puram a damu.” Ezi Sarai Hagarin
apanimin ikia arazir kurabar a gami, ezi
Hagar arav ghu.
7 Egha a gumazamiziba puvatizir dan-
ganimin ghua, egha Surin nguibamin zuir
tuavimin itir dipar atuimin otogha avughsi,
ezi Ikiavira Itir Godin enselin mam a bato.
8 Egha ensel kamaghin a migei, “Hagar,
Sarain ingangarir amizim. Ni managh
ikegha izi, egha managhira zui?”
Ezi Hagar a ikaragha ghaze, “Ki Sarai
ategha an ari.”
9 Ezi ensel a migia ghaze, “Ni uamategh
Sarai bagh mangi egh an akaba baragh.”
10 Egha ensel ua kamagh a migia ghaze,
“Ki nin ovavir boribar amighti me bar
avirasemegham, eghti gumazitam men
dibobonim mengiva avegham.”
11 Egha Ikiavira Itir Godin ensel ua migei:
“Ni orakigh. Ni borim batamin dughiam, a
roghira izi.
Guizbangira, ni osimtizim iti, ezi
Ikiavira Itir God nin osimtizim
baraki.
Kamaghin, ni otarim bategh ziam Is-
mael a datigh.*
12 Eghti nin otarim, donkin atiamin min
ikiam.
A gumazamiziba bar, me ko misoghti
me an apanim damuam.
Egh a uan adarazi ko deragh daper-
aghan kogham.”

13 Ezi gin Hagar kamaghin nighnisi, “Ame!
Guizbangira, kar Ikiavira Itir God, a uan
akam na ganingi. Ezi Godin nan garim,
ki uabi an ganigha egha angamira ikiavira
iti!” Kamaghin a ziar kam Ikiavira Itir God
ganingi, “Biziba Bar Dar Garir God.”†
14 Ezi bizir kam bagha gumazamiziba
mozir dipar kam dibora ghaze, “Godin Zu-
rara Ikia Nan Garim.” Mozir dipar kam
Kadesin nguibam ko Beretin nguibamin
tizimin ikiavira iti.
15 Ezi Hagar Abramin otarim batezi,
Abram ziam, “Ismael,” a gati.
16 Ezi Hagar Ismael batamin dughiam,
Abram 86plan azeniba iti.

17

Abram ziar igiam ini

1 Ezi Abram gin azenir 99pla anetuzima,
Ikiavira Itir God a batogha a migia ghaze, “Ki
Gavgaviba Bar Itir God. Ni zurara nan akam
baragh, nan apengan ikiva nan damazimin
deragh arazir aghuibar amu.
2 Ki uan Akar Dikirizir Gavgavim ni koma
a damu, egh ovavir borir bar avirim ni
daningam, eghti me bar avirasemegham.”
3 Ezi Abram ua tevimning apirigha guam
nguazim girizi, God a migia ghaze,
4 “Ni oragh. Ki ni ko Akar Dikirizir
Gavgavir kam gamigha kamaghin migei.
Ni kantrin bar avirimin gumazamizibar
ovavimin otogham.
5 Eghti nin ziam datirighin uam Abram
puvatigham. Guizbangira, ki ni damighti, ni
kantrin aviribar gumazamizibar ovavimin
otogham. Ezi kamaghin, datirighin nin
ziam, Abraham.*
6 Eghti ki nin ovavir boribar amighti me
bar avirasemegh mangi kantrin gavgav-
itabar otivam. Egh men tarazi atrivibar
otivam.
7 Egh ki ni ko nin ovavir borir gin oti-
vamiba ko Akar Dikirizir Gavgavim akiram.

* **16:11:** Hibrun akamin ziar kam, “Ismael,” an mingarim mong kamaghin ghu, “God orasi.” † **16:13:** Hibrun akam deragha migirigiar kamin mingarim abighizir puvati. **16:15:** Galesia 4:22 **17:5:** Rom 4:17 * **17:5:** Hibrun akamin ziar kam, “Abraham,” an mingarim mong kamaghin ghu, “Kantrin aviribar gumazamizibar afeziam.” **17:7:** Luk 1:55

Eghti Akar Dikirizir Gavgavir kam gavgavigh mamaghira ikiam. Akar Dikirizir Gavgavir kam kamakin, ki nin God, egha nin ovavir boriba uaghan, ki men God.

8 Ezi Kenanin nguazir ni datirighin puram aperaghav itir kam, kar igharaz darazir nguazim. Eghti ki ni ko nin ovavir borir gin otivamiba, ki Kenanin nguaziba bar da isi, ia daningam. Eghti nguazir kam, a ian nguazimin iki mamaghira ikiam. Eghti ki nin ovavir boribar Godin ikiam."

God me migia ghaze, me gumazibar mikarzir mogomebar iniba aghoregh

9 Ezi God Abraham migia ghaze, "Ni ko nin ovavir borir gin izamiba, ia bar nan Akar Dikirizir Gavgavimin gin mangi.

10 Egh ia nan Akar Dikirizir Gavgavimin gin mangisi arazir kam damu. Ia uan adarazir tongin uan gumazibar mikarzir mogomebar iniba bar dar ghoregh.

11-12 Ian otarir iririviba 8plan dughiaba otoghti ia dughiar kamra me mikarzir mogomebar iniba aghoregh. Egh ia uan ingangarir gumazibar mikarzir mogomeba uaghan dar ghoregh, egh ian ingangarir amiziba otezir otariba, ko ia igharaz darazi da ivezezir ingarir gumaziba ia uaghan dar aghoregh. Ian gumaziba ko otariba bar kamaghin damuvira ikiam. Eghti arazir kam, a nan ababanimin min ikiam, egh a ian akagh suam, ki ia ko Akar Dikirizir Gavgavir kam gami.

13 Ia uan gumazibar mikarzir mogomeba bar dar ghoregh. Eghti dighorezir arazir kamin duar kurim ian mikarzibar ikiti, gumazamiziba bar fogh suam, Akar Dikirizir Gavgavir ki ia ko amizir kam a zurara ikivira ikiam.

14 Egh me tavin mikarzir mogomemin inim atughan koghti, gumazir kam ki ia koma amizir Akar Dikirizir Gavgavir kam abiki. Eghti me a batueghti, a uan adarazir aven ikian kogham."

15 Egha God Abraham migia ghaze, "Datirighin ikegh mangi ni uam uan amuim ziam Sarai, a darighan marki. Datirikin, an ziam Sara.

16 Ki deragh Sara damuti, a ni bagh otarim batam. Ki Sara deragh a damuti, a kantrin aviribar gumazamizibar inaghamimin otivam, eghti men tarazi atrivibar ikiam."

17 Ezi Abraham tevimning apirigha guam nguazim giri. Egha averara uan nighnizimin kamagh aka ghaze, "Gumazir azenir 100pla itim ti boritam afangam? Ezi Sara azenir 90pla iti, a ti boritam batam?"

18 Egha Abraham God migia ghaze, "Kamaghin deragham, ni Ismaelrama eghuva deragh an gan."

19 Ezi God ghaze, "Ni mamagh mikiman marki. Nin amuim Sara navim asegh egh otaritam bateghti, ni ziam Aisak a datigh. Eghti ki Akar Dikirizir Gavgavim a ko an ovavir borir gin otivamiba koma a damuam. Eghti Akar Dikirizir Gavgavir kam zurara iki mamaghira ikiam.

20 Ezi ki Ismael deragh an ganasa ni nan azangsisi. Ki deragh a damu, egh borir aviriba a daningam, egh an boribar amighti me bar avirasemegham. Egh a 12plan gumazir dapanir kabar afeziamin otogham. Eghti ki an adarazir amighti me ikizir gavgavimin otogham.

21 Eghti ki uan Akar Dikirizir Gavgavim Aisak ko a damuam, borir Sara dughiar kamran azenir munamin otamim."

22 Egha God akar kam gamigha givagha Abraham ategha ghu.

23 Ezi dughiar kamra, Abraham Godin akamin gin ghua, uan adarazir gumazibar mikarzir mogomebar iniba bar ada aghore. Egha uan otarim Ismaelin mikarzir mogomemin inim aghora, egha ingangarir gumazir kinir men amebaba Abrahamin dipenimin otezibar mikarzir mogomebar inibar aghora, egha ingangarir gumazir a igharaz darazi dam ivesezibar mikarzir mogomebar inibar aghore.

24-25 Dughiar kam Abraham uabi 99pla azeniba gifa, ezi an otarim Ismael 13pla azeniba itima, me aningin mikarzir mogomemning inimning atu.

26 Dughiar God akam Abraham ganingizimra, Abraham uan otarim Ismael ko, me aningin mikarzir mogomemningin inimning atu.

27 Egha uaghan Abrahamin dipenimin aven itir gumaziba bar, ingangarir gumaziba ko, gumazir me Kantrin Igharazibar Gumazamiziba da ivezeziba sara, me bar men mikarzir mogomebar iniba aghore.

18

Ikiavira Itir God ghaze, Sara otaritam batam

1 Egha gin Ikiavira Itir God Mamren nguibamin temer ekiabar apengan Abraham bato. Aruer mamin aruem bar puvira isima, Abraham uan purirpenimin tiar akamin aperaghav iti.

2 Egha a kogha gumazir 3plan gari me tuivighav iti. A men ganigha uan purirpenim ategha zuamira ivegha me bagha ghu. Egha tevimning apirigha aviragha guam nguazim giri.

3 Egha kamaghin migei, "O nan gumazir ekiam, ki ian ingangarir gumazim. Ia nan dipenimin izasa ki bar ifonge. Ia nan dipenim gitagh pura mangan marki.

17:8: Aposel 7:5 **17:10:** Aposel 7:8; Rom 4:11 **18:2:** Hibru 13:2

4 Ki tav mikemeghti a dipatam inigh iziti,
ia uan dagariba ruegham. Eghti ia temer
ekiar kamin povimin avughsam.
5 Eghti ki dagheba ia danighti ia gavgavim
uari danigh egh ua mangi. Kirara, ian in-
gangarir gumazim, ia nan dipenimin izezi,
ki ian akurvaghasa."
Ezi me kamaghin migei, "A dera, ni migei
moghin damu."
6 Ezi Abraham zuamira purirpenimin
aven ghua kamagh Sara migei, "Ni plauan
beghin ekiar aghuitam inigh egh zuamiram
a giragh bretba tuegh."
7 Egha Abraham uan bulmakauba bagha
ivegha ghua mikarzim sara itir mam inigha
ize. Egha a isa uan ingangarir gumazim
ganingizi a zuamirama a misuegha
aneghoregha a isami.
8 Ezi asizim isigha givazima, Abraham
asizir kam ko, bulmakaun otereborim ko,
bulmakaun otereborimin ingarizir sis sara
inigha ghua gumazir 3plan kabar afa. A
me ganingizi me da apima, a men boroghin
tememin apengan tughav iti.
9 Egha me amegha givagha, Abrahamin
azara, "Nin amuim Sara, a managh iti?"
Ezi Abraham ghaze, "A purirpenimin
aven iti."
10 Ezi men mav, a uabi Ikiavira Itir God,
a kamaghin migei, "Azenir girakirangin
itimin iakinir kamran ki uamategham, eghti
nin amuim Sara otaritam ikiam."
Ezi Sara purirpenimin tiar akamra ikia
gumazir kamin akirangin, ikia akar kam
baraki.
11 Dughiar kam Abraham ko Sara virara
ghurigha gifa. Ezi Saran dughiar a boritam
batamim, a gifa.
12 Egha a uabira uabin ingarava ati. Egha
uabira uabi migia ghaze, "Ki ghurigha gifa,
ezi nan mikarzim apunapuni. Ezi nan gu-
mazir ekiam uaghan ghuri. Ki manmaghin
boritam iniamin agoroger kam ikiam?"
13 Ezi Ikiavira Itir God kamaghin
Abrahamin azara, "Sara manmaghsua aka
ghaze, ki ghurigha gifa, egh ua boritam
batamin tuaviba puvati?
14 Abraham, ni orakigh, Ikiavira Itir
God bizitam damusi iburaghan kogham.
Azenir munamin iakinir kamran, dughiar
ki diborozimin ki uamategham. Eghti
dughiar kamra Sara otarim ikiam."
15 Ezi Sara atiatigha ifara ghaze, "Ki akezir
puvati."
Ezi a ghaze, "Ni guizbangiram ake."
16 Ezi gumazir kaba dikavigha zui. Ezi
Abraham dikavigha mangamin tuavimin
men akaghasa. Egha me ghua danganir
mamin tuivigha, gara uaghira Sodomin
nguibamin gari.
17 Ezi Ikiavira Itir God kamaghin nighnisi,
"Bizir ki damuamin kam, ki Abrahamin
ghuangsighan aghua.
18 Guizbangira, an ovavir boriba bar
avirasemegh kantrin gavgavimin otogham.
Eghti Abraham bangin ki nguazir kamin itir
ikiziba bar dar gumazamiziba bar deragh
me damuam.
19 Ki kamaghin ifonge, Abraham uan
boriba ko uan ovavir boribar sure damighti
me Ikiavira Itir Godin akamin gin mangam.
Egh me arazir aghuiba ko arazir nan
damazimin derazibara darara gin mangam.
Kamaghin, ki ua bagha Abraham ginaba.
Egh gin ki uan akar dikirizimin gin mangi,
Abraham deraviram a damuam."
20 Egha Ikiavira Itir God Abraham
migia ghaze, "Arazir bar kurar Sodom ko
Gomoran otivibar eghaghanir bar aviriba
otifi.
21 Kamaghin ki magiri gumazir arazir
kabagh amibar ganigham. Egh ki fogham,
eghaghanir ki oregha fogha givazir kaba, da
ti guizbangira, o puvati."
22 Egha gin gumazir pumuning dikavigha
Sodomin ghu. Ezi Ikiavira Itir God Abraham
ko tughav iti.
23 Ezi Abraham sivagha an boroghin ghua
an azara, "Ni ti gumazir aghuiba ko kuraba
sarama asighasigham?
24 Ti 50pla gumazir aghuiba nguibar
kamin ikiti, ni igharaziba sara me
gasighasigham? Ni ti 50plan gumazir
aghuir kabagh nighnigh nguibar kam
ateghti a ikiti, ni a gasighasighan kogham?
25 Ni gumazir aghuiba ko kuraba sarama
asighasigham, kar arazir aghuim puvati. Ni
gumazir aghuiba ko kuraba, arazir vamiran
me damuan marki. Ni nguaziba bar dar
garir Jas, egh ni arazir aghuibara damuam."
26 Ezi Ikiavira Itir God kamaghin an akam
ikaragha ghaze, "Ki Sodomin nguibamin itir
gumazir aghuir 50plan ganti me ikiti, ki
gumazamiziba bar me ateghti me ikiam.
Eghti gumazir aghuir kaba, me ovengan
kogham."
27 Ezi Abraham ua kamaghin migei,
"Ekiam, ki bizir aviribav kimti, ni nan
ataran marki. Ki pura gumazir kinim, egh
bizitam mikiman kogham.
28 Eghti gumazir aghuir 50pla pu-
vatighti, 45plara ikiti, ni nguibam bar a
gasighasigham, o puvatigham?"
Ezi Ekiam ghaze, "Ki 45plan gu-
mazir aghuibar ganigh egh nguibam
gasighasighan kogham."
29 Ezi Abraham ua migei, "Eghti gumazir
aghuir 40pla ikiti manmaghin damuam?"
Ezi Ekiam ghaze, "Ki gumazir aghuir
40plan ganigh egh nguibam gasighasighan

18:10: Rom 9:9 **18:12:** 1 Pita 3:6 **18:14:** Luk 1:37

kogham, eghti gumazir aghuir kaba ovengan kogham."
30 Ezi Abraham kamaghin migei, "Ekiam, ki ua bizitam mikimasa. Ni ataran marki. Eghti 30pla ikiti manmakin?"
Ezi Ekiam kamaghin migia ghaze, "Ki 30plan gumazir aghuibar ganigh egh nguibam gasighasighan kogham."
31 Ezi Abraham ua ghaze, "Ekiam, ni nan migirigiar avirir kaba bagh nan ataran marki. Eghti gumazir aghuir 20pla ikiti manmakin?"
Ezi Ekiam ghaze, "Ki gumazir aghuir 20plan ganigh, egh ki nguibam gasighasighan kogham."
32 Ezi Abraham ua ghaze, "Ekiam, ki akatam ua ni mikimasa. Ni nan ataran marki. Eghti gumazir aghuir 10pla ikiti, manmakin?"
Ezi Ekiam ghaze, "Ki gumazir aghuir 10plan ganigh egh nguibam gasighasighan kogham. Eghti gumazir aghuir kaba ovengan kogham."
33 Ezi Ikiavira Itir God Abraham ko uaning mikemegha givagha ghu. Ezi Abraham uamategha uan dipenimin ghu.

19

Sodomia arazir kuram gami

1 Ezi Lot guaratighin Sodomin nguibamin uari akuvir tiar akamin aperaghav iti. Ezi enselin Ikiavira Itir God ko ghua Abrahamin ganizimning, datirighin iza Sodomin nguibam oto. Ezi Lot aningin garima aning izima a dikavigha aning bagha zui. Egha tevimning apirigha aviragha guam nguazim giri.
2 Egha ghaze, "Gumazir Ekiamning, ki guan ingangarir gumazim, ezi gua nan dipenimin izi. Gua uan dagariba faragh da ruegh, egh dimangan nan dipenim daku. Egh aminim tiraghti gua dikavigh mangi."
Ezi aning an akam ikaragha ghaze, "Puvati. Ga me uari akuvir danganir kam dakuam."
3 Ezi Lot mighighavira aning migeima, aning gin a ko dipenimin ghu. Ezi Lot uan ingangarir gumazibav kemezima me bretin yis puvatiziba tuegha aning bagha dagher aghuibagh ami. Ezi aning api.
4 Ezi aning tighar misiabar mangasava amima, Sodomin gumaziba iza dipenim avini. Nguibamin itir gumazir igiaba ko ghuriba bar moghira izi.
5 Egha me Lotin dia ghaze, "Gumazir iza nin dipenim gakuimning mana? Aning amadaghti aning azenan iziti, e poroghamiba uari ko akuava amir arazir kurabar aning damuasa."
6 Ezi Lot azenan ghua tiam deragha anesara.
7 Egha me migia ghaze, "Nan aveghbuaba, ia oragh. Ia arazir kurar kam damuan marki!
8 Ki guivir pumuning iti, aning gumazitam koma akuizir puvati. Ki aning inigh egh ia bagh azenan izam, eghti ia uan ifongiam aningin anegifagh. Eghti gumazir nan dipenim gakuimning ki deragh aningin ganam. Kamaghin ia arazir kuratam bar aning damuan marki."
9 Ezi Sodomia migirigiar kam baregha ghaze, "Gumazir kam, a nguibar igharazimin gumazim, egha a en araziba tuisighasava ami. Ni e gitagh. Ni e gitaghan koghti, e arazir kurabar aning damuam. Egh e uaghan mizazitam ni gaseghti ni fogham, nin mizazim, aningin mizazim gafiragham." Egha me ua Lotin suiragha a munasaragha egha tiam akarasa.
10 Ezi gumazir dipenimin aven itimning dafarim azenan anemadagha Lotin suiragha, uam a inigha aven izegha tiam asara.
11 Egha aning azenan itir gumazibagh amizi, men damaziba pirizima, me ua dipenimin tiar akamin garir puvati.

Lot Sodom ataki

12 Ezi gumazir kamning kamagh Lotin azara, "Nin tarazi uam nguibar kamin aven iti? Ni uan boriba ko uan amereba ko nin adarazi kagh iti, ni bar me inigh egh nguibar kam atakigh.
13 Ga nguibar kam gasighasigham. Nguibar kamin aven, bar eghaghanir bar kurar igharagha gariba otivizi, Ikiavira Itir God da baregha gifa. Kamaghin, a ga amadazima ga nguibar kam gasighasighasa izi."
14 Ezi Lot gumazir an guivimningin ikiasa me inabazimning bagha ghu. Egha aning migia ghaze, "Ikiavira Itir God nguibar kam kuvarimasa, kamaghin gua dikavigh nguibar kam bemiram anetakigh." Ezi aning ghaze, a ti pura ikarara migei.
15 Ezi aminim tiragha givazi enselning Lotin avigha ghaze, "Atamra. Ni uan amuim ko guivimning inigh, egh nguibar kam atakigh. Ni suighsuigh gumazamizir kaba sara ovegham."
16 Ezi Lot nighnizir aviribagh ami. Ezi guizbangira, Ikiavira Itir God Lotin apangkufi. Kamaghin amizi, enselning a ko, an amuim ko guivimning dafaribar suigha egha nguibar kam ategha azenan ghu.
17 Egha aning me inigha azenan ghugha givagha, kamaghin me migei, "Ia zuamiram

19:5: Gumazir Dapaniba 19:22-24 **19:11:** 2 Atriviba 6:18 **19:16:** 2 Pita 2:7

arimangegh, puvatighti ia uaghan ovegham. Ia uamategh ragh gin ganan marki. Egh ia danganir zarir munamin dapiagh avughsan marki. Ia ovengan aghuaghsi, egh ari mighsiabar ghuavanang.”
18 Ezi Lot ghaze, “Ekiam, ki ni na migei moghin damuva avegham.
19 Ni na barakigh. Ni bar nan apangkuvigha ingangarir aghuim nan akurvaghasava a gami. Ezi mighsiaba bar saghon mar iti, ezi ki zuamira da bagh mangiva avegham. Ki mangivira ikiti, nguibam ikuvighti ki uaghan mizazim inigh ovegham.
20 Ni nguibar muziarir munamin gari a munagh iti. A roghira iti, ezi ki zuamira an angigham. A nguibar dozim. Ni na ateghti ki nguibar kamin manigh egh osimtizir kam gitagham.”
21 Ezi ensel ghaze, “A dera. Ki nguibar ni mangasa migeir mam gasighasighan kogham.
22 Aria, ni atamra mangi. Ki bizitam damuan kogh mangi, dughiar ia mangi nguibar kamin otoghamim.” Ezi Lot ghaze, nguibar kam bar sufi, ezi me gin nguibar kam, Soar a garisi.*

Ikiavira Itir God Sodom ko Gomora gasighasiki

23 Ezi aruem tighar maghin anagavira itima, Lot Soarin nguibamin otogha gifa.
24 Ezi bar zuamira Ikiavira Itir God dagiar isiba ko avim amadazi, da amozimin min overiamin ikia Sodom ko Gomora giri.
25 Egha a nguibamning viraram aning gasighasigha danganir zarir aning itim sarama asighasiki. Egha gumazamizir nguibar kamningin itibagh asighasigha egha nguazir kamin itir aghuir biziba sara bar dagh asighasiki.
26 Ezi Lotin amuim an gin iza, egha ua ragha gin gara, egha maghira solin min otogha dipenir akinimin min asaraghav iti.
27 Ezi amimzaraghan bar mizaraghara Abraham ghua danganir a faragha Ikiavira Itir God ko tughav ikia mikemezimin ghu.
28 Egha a Sodom ko Gomora, ko danganir zarir aning itir kam bagha gari, egha gari avir ekiamin migharim nguazimin ikegha overiamin ghuavanadi.
29 God nguibar nguazir zarir kamin itiba bar adagh asighasiki. Egha an Abraham ginighnigha, nguibar Lot itim gasighasigha, Lot gamizi an osimtizir kam gita.

Moapia ko Amonian adarasi

30 Ezi Lot Soarin nguibamin ikian atiatigha uan guivimning inigha mighsiabar ghuavanabo. Egha me dagiar torir mamin aven iti.
31 Egha an guivir ekiam kamagh uan afumim migei, “Gan afeziam ghurigha gifa. Ezi nguazir kamin danganiba bar gumaziba puvati. Ezi gumazamiziba faragha uarir iti moghin tina gan ikiam.
32 Aria, ga uan afeziam wain taba a danighti an onganighti, ga a ko dakuighti, a boriba ga daningam. Eghti gan afeziamin adarazi ikivira ikiam.”
33 Egha dimangan aning wain isa uan afeziam ganingizi an ongani. Ezi guivir ekiam a koma akui. Aningin afeziam wain amegha bar onganigha fozir puvatizi guivim a koma akui.
34 Egha amimzaraghan guivir ekiam uan afumim migia ghaze, “Ki bogiran dimangan afeziam koma akuigha gifa. Ga datirighin dimangan afeziam wainin taba uam a daningam. Eghti ni ki amizi moghin ni a ko daku, eghti a boritaba ga danighti gan afeziamin adarazi iki mangivira ikiam.”
35 Egha dimagarir kamin aning uan afeziam wain a ganingizi a uam ongani, ezi guivir dozim a koma akui. Afeziam faragha wain amegha onganigha fozir puvatizi moghira guivir dozim a koma akui.
36 Egha tuavir kamin Lotin guivimning afeziam dam boriba ini.
37 Ezi guivir ekiam otarir mam bategha ziam, “Moap,” a gati, ezi gin a Moapian ovavimin oto.†
38 Ezi guivir dozim uaghan otarim bategha ziam, “Benami,” a gati, ezi gin an Amonian ovavimin oto.‡

20

Abraham ko Abimelek

1-2 Dughiar kamin Abraham Mamren nguibam ategha ghua Negevin danganimin amadaghan, Kades ko Surin nguibar tizimningin apera. Egha gin a uan amuim Sara ko ghua Gerarin nguibar ekiamin apera. Egha Gerarin gumazamizibav gia ghaze, “Sara nan amizim.” Ezi Gerarin atrivim Abimelek, uan ingangarir gumaziba amangizi me ghua Sara inigha a bagha izi.
3 Ezi dimangan God Abimelek irebamin a migia ghaze, “Ni tizim bagha pam itir amizim ini. Kamagh amizi ni ovengam.”
4 Dughiar kam Abimelek tighar maghin Sara ko dakuam, egha kamaghin migia ghaze, “Ekiam, gumazitam osimtizitam

* **19:22:** Hibrun akamin, ziar kam, “Soar,” an mingarim mong kamaghin ghu, “Sufi.” **19:24:** Matyu 10:15; 11:23-24; Luk 10:12; 17:29; 2 Pita 2:6; Jut 1:7 **19:26:** Luk 17:32 † **19:37:** Hibrun akamin, ziar kam, “Moap,” a mong akar kam ko magh ghu, “A nan afeziam bagha ize.” ‡ **19:38:** Hibrun akamin, ziar kam, “Benami,” a mong akar kam ko magh ghu, “Nan anabamin borim.” **20:1-2:** Jenesis 12:13; 26:7

damighan koghti, ni an ikizim ko me
gasighasigham?
5 Abraham uabi na migia ghaze, Sara nan
amizim. Ezi Sara ghaze, Abraham nan tue-
bam. Ezi ki amizir kam inigha ghaze, ki
arazir aghuimin a ini. Egha ki osimtiziba
puvati."
6 Ezi God irebamin a ikaragha ghaze, "Are,
ki fo, ni nighnizir aghuarim ikia kamagh
ami. Ezi ki uabi nin amamangatizir pu-
vatizi, ni a koma akuizir puvatigha nan
damazimin arazir kuram gamizir puvati.
7 Gumazir kam, nan akam inigha
izir gumazim, ezi ni datirighin amizim
amadaghti, a ua uan pam bagh mangi.
Eghti a ni bagh na ko mikimti, ni oveghan
kogham. Egh ni amizim amadaghti a ua
mangighan koghti, ni uan gumazamiziba
ko bar arimighiregham."
8 Ezi amimzaraghan Abimelek uan in-
gangaribar garir gumazibar diagha, bizir
Ekiam a mikemeziba bar me mikeme. Ezi
me bar atiatingi.
9 Ezi Abimelek Abrahamin diagha an
azara, "Ni bar arazir manmaghiram
amizimin e gami? Ki arazir kurar manamra
ni gamizi, ni na ko ki ativagha garir darasi, e
gamizi osimtizir arazir kam e bato? Arazir
ni e gamizir kam, a bar derazir puvati."
10 Egha Abimelek ua kamaghin migia
ghaze, "Ni nighnizir manamra ikia egha ka-
magh ami?"
11 Ezi Abraham a ikaragha ghaze, "Nan
nighnizimra kara, ki ghaze nguibar kamin
gumaziba Godin atiatir puvati. Me ti nan
amuim inisi na misueghti ki aremegham.
12 Egha ki ghaze, guizbangira Sara nan
amizim. Ga afeziar vamira ikia, egha ame-
bamning ighara. Egha gin a nan amuimin
oto.
13 Ki uan afeziamin dipenimin ikiavira iti,
God nguazir igharazibar mangasa nan deir
dughiamin, ki Sara migia ghaze, 'Ni arazir
aghuimin na damusi, egh ga danganir man-
abar mangi, ni gumazamiziba kamagh me
mikim suam, Abraham nan tuebam.' "
14 Ezi Abimelek ua Sara isa Abraham
ganingi. Egha puram sipsipba, bul-
makauba, ingangarir gumaziba ko amiziba
Abraham ganingi.
15 Egha Abraham migia ghaze, "Ni gan,
nguazir kabanang da bar nana. Ni tam
dapisi ifuegh egh tam daperagh."
16 Egha kamagh Sara migei, "Ki 1,000 sil-
van dagiar kaba isa osimtizir ni batozim
akirasa, nin tuebam ganidi. Eghti ni ko iti
darazi kamaghin fogh suam, ni osimtizitam
gamizir puvati."
17-18 Ezi Abimelek Abrahamin amuim
Sara gamizir arazir kam bangin, God an
adarazir amizibar naviba apuizi, me boriba
batir puvati. Ezi Abraham God ko migeima,
God Abimelek gamizi, a ua dera. Ezi
Abimelekin amuim ko puram an ingangarir
amiziba ua boriba bati.

21

Sara Aisak bate

1 Ezi Ikiavira Itir God Sara mikemezi
moghin deragha a gami.
2 Ezi Abraham bar ghurizir dughiamin,
Sara otarim bate. A God inabazir dughi-
amrama, otarim bate.
3 Ezi Abraham kamaghin uan otarim
ziam, "Aisak," a gati.
4 Sara Aisak batezi, 8plan dughiam otozi,
Abraham Godin migirigiamin gin ghua
borimin mikarzir mogomemin inim atu.
5 Ezi Abraham 100plan azenibar otozima,
Sara Aisak bate.
6 Egha Sara kamaghin migei, "God arazir
aghuim na gamizi ki bar akuegha ati. Eghti
gumazamiziba gin bizir kam baregh, na ko
bar akuegh akam."
7 Ezi Sara ua ghaze, "Gumazitam ti
faragha Abraham kamaghin a mikemeghai,
'Nin amuim Sara navim asegh boritam
bategh, egh oteba a daningam?' Ezi a
ghurigha givazi ki an otarim bate."
8 Ezi borim ekevegha givagha otem
ataghizi dughiar kamin, Abraham maburan
isam gami.

Abraham Hagar ko Ismael batoke

9 Hagar, Isipian amizim, a faragha Abra-
hamin ikia otarir mam bate. Ezi dughiar
mamin Sarai otarir igharazir kamin gari, a
Aisak ko ikararagha arui.
10 Ezi an Abraham migia ghaze, "Ni in-
gangarir amizir kinim uan otarim ko aning
batokegh. Ingangarir amizimin borim nin
bizitaba inian kogham. Bizir kaba da bar
nan borim Aisakin biziba."
11 Ezi Ismael uaghan Abrahamin borim,
ezi migirigiar otevir kam Abraham gamizi a
bar oseme.
12 Ezi God Abraham migia ghaze, "Ni in-
gangarir amizim Hagar uan borim ko aning
bagh osiman marki. Ni Saran akam baragh,
an gin mangi. Aisakrama nin ovavir boriba
otivam.
13 Eghti ingangarir amizimin borim, a
uaghan nin borim. Kamaghin, ki uaghan
an ovavir boribar amighti me avirasemegh
kantrin gavgavimin otogham."
14 Ezi amimzaraghan bar mizaraghara,
Abraham dagheba inigha egha memen inir
me dipam tuasa isamizim ini. Egha an
dipam tuigha, da isa Hagarin dipizim gati.
Egha a borim isa a ganigha aning amadazi

21:2: Hibru 11:11 **21:4:** Jenesis 17:12; Aposel 7:8 **21:10:** Galesia 4:29-30 **21:12:** Rom 9:7; Hibru 11:18

aning zui. Ezi Hagar Berseban nguibamin
amadaghan gumazamiziba puvatizir dan-
ganim bar a garui.*
15 Ezi dipam givazima Hagar uan borim
isa tevsevimin apengan aneti.
16 Egha a borimin ganti an ovengan
aghuagha ghua mong saghon aperaghav
iti. Egha azia iti.
17 Ezi God borimin ararem baraki, ezi an
ensel Godin nguibamin ikia Hagarin diagha
a migia ghaze, "Hagar, manmaghin ami? Ni
atiatingan marki. God nin borimin ararem
baregha gifa.
18 Ni dikavigh mangi borimin agharimin
suiragh a fegh, egh a inigh. Ki an ovavir
boribar amighti, me bar avirasemegh ikizir
gavgavimin otogham."
19 Ezi God Hagarin damaziba kuizi, a
mozir par mamin api. Ezi a ghua memen
inimin dipam tui. Egha dipam isa borim
ganingizi an anepi.
20 Ezi God borim ko itima an ekefe. A
gumazamiziba puvatizir danganimin iki-
ava ekevegha, barir pimin asir fofozir bar
ekiam iti.
21 Egha gin a Paranin gumazamiziba pu-
vatizir danganimin itima, an amebam a
bagha Isipian amizir mam ini.

Abraham Abimelek ko akam akiri

22 Dughiar kamin Abimelek ko an
midorozir gumazibar faragha zuir gu-
mazim Fikol, Abraham bagha ghua
Abimelek kamaghin a migei, "Ki gari, bizir
ni amiba, God ni ko ikia deraghavira ni
gami.
23 Egh ni Godin damazimin na ko
akam akirigh, egh ni ifavarir arazim na
ko, nan boriba, ko nan ovavir boribar
amuan marki, ki arazir aghuimra ni gami.
Kamaghira ni arazir aghuimin na damu egh
kantrin ni datirighin itir kam saram uaghan
a damu."
24 Ezi Abraham ghaze, "Ki ni mikemezir
moghin ki akam akiri."
25 Ezi Abraham uan mozir dipar
Abimelekin ingangarir gumaziba inizim
bagha, Abimelek ko migirigiam iti.
26 Ezi Abimelek ghaze, "Ki mamaghin
fozir puvati. Ni fomira na mikemezir puvati.
Ki datirighira mamagh orasi."
27 Ezi Abraham sipsipba, memeba, ko
bulmakauba Abimelek ganigha aning akar
dikirizir gavgavim gami.
28 Egha Abraham uan sipsipbar tongin
sipsipin nguzir amebar igiar 7pla inigha
munagh ada ariki.
29 Ezi Abimelek an azara, "Ni tizim bagha
mamagh ami?"
30 Ezi Abraham ghaze, "Ni na dam, sip-
sipin nguzir amebar 7pla inigh. Egh arazir
kamin kamagh akagham, kar ki uabi kuizir
mozir pam."
31 Egha aning danganir kamin akam akiri.
Ezi danganir kam, me ziam, "Berseba," a
gati.†
32 Egha aning Berseban akar gavgavim
akirigha givagha, Abimelek ko an midorozir
gumazibar faragha zuir gumazim Fikol ua-
mategha Filistian danganimin ghu.
33 Ezi Abraham Berseban temer mam
akara, egha Ikiavira Itir Godin ziam fe, a
Godin zurazurara ikiavira itim.
34 Egha Abraham dughiar bar ruarimin,
kantrin igharazimin gumazimin min Filis-
tiabar nguazimin ike.

22

God Abraham migia ghaze,
an Aisak isi an ofa damuam

1 Egha gin dughiar mam God Abrahamin
nighnizir gavgavim gifoghasa a guizbangira
gavgaviz, ti puvati? Kamaghin an an dia
ghaze, "Abraham!"
Ezi Abraham ghaze, "Ki kati."
2 Ezi God a migia ghaze, "Ni otarir vamira
iti Aisak, ezi ni bar a gifonge. Ni borir
kam inigh egh Morian nguazimin aningti
ki mighsiatam nin akagham. Egh mighsiar
kamin ni Aisak isi ofan bar isi mighiramimin
min na daningigh."
3 Egha bar mizaraghara Abraham
donki inigha Aisak ko uan ingangarir
gumazir pumuning ini. Egha ofan bar
isia mighirizim damuasa dazibar kuegha
danganir God a mikemezimin zui.
4 Egha namba 3in aruemin Abraham dan-
ganir kamin gari a saghon ikiavira iti.
5 Ezi a kamagh ingangarir gumazimning
migei, "Gua donki ko kagh iki. Ki borim ko
mangi ga munagh Godin ziam fam. Egh ga
gin gua bagh uamategham."
6 Egha Abraham dazir ofan bar isi
mighiramim damuamiba Aisak ganingizi,
ana dagh isaghpu. Ezi Abraham sabam ko
avim suiragha, aning zui.
7 Aning tighar maghin ghua Aisak kam-
aghin an azara, "Afeziam."
Ezi Abraham ghaze, "Nan borim, man-
maghin ami?"
Ezi Aisak an azara, "Afeziam, ki gari
daziba ko avir ofan bar isi mighiramim
damuamim iti, ezi sipsipin ofa damuamim
mana?"

* **21:14:** Hibrun akam deragha migirigiar kamin mingarim abighizir puvati. **21:22:** Jenesis 26:26 † **21:31:** Hibrun akamin, ziar kam, "Berseba," mong akar otevir kamin mirara ghu, "Akar dikirizir gavgavimin mozir pam." **22:1:** Hibru 11:17-19 **22:2:** 2 Eghaghaniba 3:1

8 Ezi Abraham a ikaragha ghaze, “Nan
borim, God uabi ofan bar isi mighiramim
damuamin sipsipin nguzim, ga daningam.”
Egha aning zui.
9 Egha aning danganir God mikemezimin
otogha givagha, Abraham ofa gamir
dakozimin ingarigha daziba a gisin da ariki.
Egha uan otarim Aisak benimin a ike. Egha
a isa ofa gamir dakozimin dazibagh isin
aneti.
10 Egha Abraham afuam inigha borim
biraghti an aremeghasava ami.
11 Ezi Ikiavira Itir Godin ensel, a Godin
Nguibamin ikia dia ghaze, “Abraham!
Abraham!”
Ezi Abraham a ikaragha ghaze, “Ki kati.”
12 Ezi ensel a migia ghaze, “Ni uan borim
misueghti an aremeghan marki. Egh arazi-
tamin a damuan marki. Ni bar borir vamira
ikia egha an anogoroghezir puvati. Ni a
isi God daningasaviram ami. Kamaghin ki
fo, ni gumazir Godin atiatiava an apengan
itim.”
13 Ezi Abraham kogha sipsipin apurir
mamin gari, an kom tevsevir mamin
suirazima a iti. Ezi a ghua sipsipin kam
inigha, a misuegha a isa ofan bar isi
mighiramim damuasa a gaboro. Sipsipin
apurir kam Aisakin danganim inizi Aisak
iti.
14 Ezi Abraham danganir kam ziar kam
a gati, “Ikiavira Itir God Aningi.” Ezi
iza datirighin gumaziba ghaze, “Ikiavira
Itir Godin uan mighsiam gisin biziba e
daningam.”
15 Ezi Ikiavira Itir Godin ensel Abraham
uam an dia ghaze,
16 “Ki Ikiavira Itir God, guizbangira uabi
uan ziam dibora ghaze, ni bar borir kamra
ikia, egha an anogoroghezir puvati.
17 Kamaghin ki guizbangira ni migei,
ki deragh ni damuva, nin ovavir boribar
amighti me bar avirasemegham. Eghti
men dibobonim, mikoveziba ko gigimin
dibobonimin min otivigham. Eghti nin
ovavir boriba uan apaniba abinigh, egh
men nguibaba iniam.
18 Guizbangira, ni nan akam baregha an
gin ghu, kamaghin amizi, nin ovavir boriba
bangin ki nguazir kamin itir ikizibar gu-
mazamiziba, bar deravira me damuam.”
19 Ezi Abraham Aisak inigha uamategha
uan ingangarir gumazimning bagha ghu.
Egha me ua Berseban ghugha Abraham bar
moghira Berseban apera.

Nahorin adarazir ziaba

20 Egha gin Abraham kamagh oraki, Milka
otarir maba bate. Ezi Abramin dozim Na-
hor an amuim Milka.
21 Otarir kabar ziabar kara: Us, an otarir
ivariam, ko Bus, ko Kemuel (Kemuel gin
Aramin afeziamin oto) ko,
22 Keset, Haso, Pildas, Jitlap ko Betuel.
23 Ezi Betuel a Rebekan afeziam. Milka
Nahorin dughiamin otarir 8pla bate, ezi Na-
hor, an Abrahamin dozim.
24 Ezi Nahorin amuir dozim, an ziam
Reuma, a Teba, Gaham, Tahas ko Maka bate.

23

Sara aremezi, Abraham a mozim darighasa nguazir mam givese

1 Ezi dughiar kamin Sara 127plan azeniba
iti.
2 Egha nguibar ziam Kiriat Arban ikiava
areme, nguibar kam an ziar mam Hebron,
a Kenanin nguazimin iti. Ezi Abraham bar
an apangkuvigha a baghava azi.
3 Egha a Saran kuam ataghizi a itima, a
ghua Hitian adaraziv gia ghaze,
4 “Ki kantrin igharazimin gumazim, egha
iza ian tongin apera. Nan amuim are-
megha givazima ki ia dam nguazir asizitam
givezegh egh a mozim darighasa.”
5 Ezi Hitian gumaziba kamaghin migei,
6 “Gumazir ekiam, ni orakigh. Ni gumazir
dapanir bar aghuim. Ni uan amuim en
dagiar mozir aghuitamin anefi. En gumazi-
tam nin anogoroghan kogham. Ni uabi
danganir aghuitam ginabaghti, nguazimin
afeziam pura ni daningam.”
7 Ezi Abraham dikavigha tugha uan guam
Hitian gumazamizibav suegha dapanim
aviragha,
8 egha kamaghin migei, “Ki uan amuimin
kuam isi nguibar kamin a mozim darighsi ia
nan amamangatigh, egh ia na bagh Soharin
otarim Efronin azaragh,
9 eghti a dagiar torir me kamagh diborim,
Makpela na daningam. An Efronin nguazir
miriamin ti. Ia a mikemeghti a dagiar
torir kam na daningighti, ian damazibar ki
ivezim bar a daningam, eghti dagiar torir
kam, ki an ghuavim ikegham, eghti a ki uan
adarazir kuabar afamin danganimin min
ikiam.”
10 Ezi Efron uabi nguibar ekiamin dan-
ganir uari akuvimin, Hitian tongin aper-
aghav iti. Ezi Hitian gumaziba ikia orazi,
Efron kamaghin Abrahamin akam ikaragha
ghaze,
11 “Puvati, gumazir ekiam. Ni nan akam
barakigh. Ni torir kam givezan kogham.
Ki nguazir dagiar torim itir kam, a isi pura
ni daningam. Nan adarazir damazimin
ki datirighin nguazim ni danighti, ni uan
amuim afam.”

22:9: Jems 2:21 **22:16:** Hibru 6:13-14 **22:17:** Hibru 11:12 **22:18:** Aposel 3:25 **23:3:** Aposel 7:16 **23:4:** Hibru 11:9; 11:13

12 Ezi Abraham ua gumazibar damazimin
guam avira.
13 Egha men damazimin a Efron migia
ghaze, “Efron, ki kamaghsua ni deravira
kuarim atigh nan migirigiam baragh. Ki
datirighin nin nguazir otevir kam givezam.
Ni nan dagiaba initi, ki uan amuim nguazir
kamin a mozim darigham.”
14 Ezi Efron Abrahamin akam ikaragha
ghaze,
15 “Gumazir ekiam, ni oragh. Nguazir
kamin ivezim a 400 silvan dagiabara. Ezi
marki, kar gan bizim, a pura bizim. Ni pura
nguazim inigh uan amuimin kuam afi.”
16 Ezi Abraham akar kam gifongegha, gu-
mazir biziba amaga dagh ivezibar mirara,
deragha 400plan silvan dagiaba mengegha,
nguazimin ivezir kamra isa, Hitian gu-
mazibar damazimin nguazim giveza Efron
ganingi.
17 Egha arazir kamin Abraham Efronin
nguazir Makpelan itim ini, a Mamren
nguibamin boroghin iti. A nguazim ko,
dagiar torim ko, temer nguazir kamin itiba
a bar moghira da ini.
18 Ezi Hitian gumazir migirigiar kam
baragha itiba, me bar kamagh fo, nguazir
kam Abraham a ini.
19 Egha a nguazim inigha givagha, uan
amuim Sara, an kuam isa dagiar mozir
Makpelan nguazimin itimin a mozim gati.
Makpela a Mamren nguibamin boroghin iti.
Egha Kenanin nguazimin iti. Mamren ziar
igharazim, a Hebron.
20 Ezi Hitian nguazir otevir kamin itir
dagiar mozim, an Abrahamin adarazir
kuabar afamin danganimin min oto.

24

Abraham Aisak bagha amuim buri

1 Abraham datirighin ghurigha gifa. Ezi
Abraham amir biziba, Ikiavira Itir God a
uabi dagh ami, da bar deraghaviram otifi.
2 Dughiar mam, Abraham uan ingangarir
gumazimin diazi a izi. Ingangarir gumazir
kam fomiram a ko ikia an biziba datirighin
bar dar gari. Ezi Abraham a migia ghaze,
“Ni uan dafarim nan buarakirimin apen-
gan amadagh egh akar gavgavim na koma
anekirigh.
3 Ni Ikiavira Itir Godin ziamin guizbangira
mikim, a Godin Uan Nguibam ko nguazim
gativazim. Egh ni Kenanin aven nguazir
ki itir kamin, nan otarim bagh guivitam
ginaman marki.
4 Puvati, ni nan bighara mangi egh nan
adarazir tongin a bagh amizitam batogh,
eghti amizim izi nan otarim, Aisakin ikiam.”
5 Ezi ingangarir gumazim kamaghin
migei, “Eghti amizir kam uan nguibam
ataghiraghan aghuaghti, ki manmaghira
damuam? Egh ki ti nin otarim inigh ua nin
adarazir bighan mangigham?”
6 Ezi Abraham a ikaragha ghaze, “Bar
puvati! Ni nan otarim inigh uamategh nan
bighan mangan kogham.
7 Ki fomira uan adarazir nguazimin ikia
uan afeziamin dipenimin iti, ezi Ikiavira Itir
God, a Godin Uan Nguibam gativazim, a na
inigha kagh ize. Egha an akar dikirizir gav-
gavim na koma a gamua ghaze, a nguazir
kam nan ovavir boribar aningam. Ezi ki
fo, a uan ensel amadaghti a nin faragh nan
adarazi bagh mangi, nin akurvaghti, ni nan
otarim bagh amizitam iniam.
8 Eghti amizim ni ko izan aghuagham,
eghti akar ga dikirizir kam ua nin suighan
kogham. Eghti ni nan otarim inigh nan
nguibamin mangan bar markiam.”
9 Ezi ingangarir gumazim uan gumazir
ekiam Abraham a mikemezir biziba bar dar
amuasa, uan dafarim isa an buarakirimin
apengan anemadagha, akar dikirizir gav-
gavim a koma a gami.
10 Ezi ingangarir gumazim Abrahamin
10plan kamelba ko bizir aghuir aviriba ini.
Egha biziba bar da inigha egha Aramin
nguazimin ghua Nahorin nguibamin zui.
11 An otogha givagha kamelbagh
amizi me mozir dipamin nguibamin
azenan teviba apirigha apiaghav iti. Kar
guaratizim, kar amiziba iza dipaba tuir
dughiam.
12 Ezi a kamagh God ko migia ghaze, “O
Ikiavira Itir God, ni nan gumazir ekiam
Abrahamin God. Ni nan gumazir ekiamin
apangkuvigh, egh datirighin nan ingan-
garim damighti, a guizbangiram otogh.
13 Ki mozir par kamin boroghin tughav iti,
ezi amizir igiaba dipaba tusi izam.
14 Ezi ki kamaghin nin azai, ki amizir
igiatam mikim suam, ‘Ai, ki dipatam amasa,
ni ti nan akuragh uan dipizimin miner
dipam asigh a inigh izighiri.’ Eghti a suam,
‘Are, ni dami, eghti ki dipam uaghan nin
kamelbar aningam.’ Eghti, tuavir kamra,
ki fogham, amizir kamra ni uan ingangarir
gumazim Aisak bagha a ginaba. Eghti bizir
kaba otivighti ki fogham, ni nan gumazir
ekiam Abraham bar an apangkufi.”
15 Ezi ingangarir gumazim God ko
migiavira itima, Rebeka izava oto. A miner
dipam uan dipizim dafa. Rebeka a Betuelin
guivim. Ezi Betuel a Nahor ko Milkan
otarim. Ezi Nahor ana Abrahamin dozim.
16 Amizir igiam Rebeka, an ganganiba
bar deragha tighar gumazitam ko dakuam.
Egha mozir pam giraghugha uan miner
pam tuigha uamategha anadi.
17 Ezi ingangarir gumazim a bagha
ivegha ghua kamaghin a migei, “Ai, ni nan
akuragh uan minemin dipar muziaritam na
daningam?”

18 Ezi Rebeka ghaze, “Gumazir ekiam,
ni dipam rami.” Egha a zuamira miner
dipam uan agharimin an suiragha izaghira
an taghizi a dipam api.
19 Egha an amegha bar izivazima Re-
beka a migia ghaze, “Ki nin kamelba dipam
uaghan me danighti me dami izivagham.”
20 Egha a zuamira miner pam, asiziba
dipam apir dagiar danganimin a inge. Egha
a ivegha uamategha dipam tuasa ghu. A
kamaghiram amua ghuavti kamelba bar
dipam ame.
21 Ezi ingangarir gumazim migeir puvati.
A pura damazibar an gari. Egha foghasa,
Ikiavira Itir God uan ingangarim damighti
a guizbangiram otivasa, o ti puvatigham.
22 Ezi kamelba dipam amegha givazi,
ingangarir gumazim ghua ring golin
atinibagh azuim isa Rebekan atinim garu.
Egha daveriar golin pumuning Rebekan
agharimning garu. Ringin kamin osimtizim
a 5 gremin tu, ezi daveriar kamningin
osimtizim 100 gremin tu.
23 Egha ingangarir gumazim ghaze, “Ni na
mikim, ni tinan guivim? Egha ni manmagh
nighnisi, nin adarazir dipenim danganitam
ikiti, ki uan adarazi ko datirighin dimangan
an dakuam?”
24 Ezi Rebeka a ikaragha kamaghin migei,
“Ki Betuelin guivim, ezi Betuel a Nahor ko
Milkan otarim.
25 Are, e kamelba damamin dagher
aviriba iti. Egha dipenimin danganir mam
iti. Ia izi mangi a daku.”
26 Ezi Abrahamin ingangarir gumazim
teviba apirigha guam aviragha Ikiavira Itir
Godin ziam fe.
27 Egha kamaghin migei, “Ki uan gumazir
ekiam Abraham, an Godin ziam fasa, a
Ikiavira Itir God. A nan gumazir ekiamin
apangkuvigha egha a mikemezi moghira
deraghavirama a gami. Guizbangira,
Ikiavira Itir God na inigha iza nan gumazir
ekiamran adarazir dipenim gati.”
28 Ezi amizir igiam ivegha ghua uan ame-
bamin dipenimin itir darazi bizir otivir
kabar gun bar me mikeme.
29-30 Ezi Rebekan tuebam Laban, ring
golin an atinimin itim ko, daveriar an
agharimningin itimning dar gari. Egha an
orazi, Rebeka gumazir kam mikemezir biz-
iba bar dagh eghari. Kamaghin a ivegha
azenan ghua Abrahamin ingangarir gu-
mazim bagha ivegha zui. Egha gumazir
kamin gari a mozir dipamin boroghin uan
kamelba ko tughav iti.
31 Ezi Laban kamaghin migei, “Gumazir
ekiam, Ikiavira Itir God bar deragha ni
gamigha gifa. Ni izi e dipenimin mangam.
Ni kagh ikian marki. Ki nin misiam akirigha
gifa, egha uaghan nin kamelba bagha dan-
ganim akiri.”
32 Ezi Abrahamin ingangarir gumazim
dipenimin aven ghu. Ezi Laban uan in-
gangarir gumazibav kemezi, me kamelba
atera izezir bizibagh eghuvigha egha dad-
aba ko dagheba kamelbagh anidi. Egha a
me mikemezi me dipam tuigha iza Abra-
hamin ingangarir gumazim uan adarazi ko
me ganingizi me uan dagariba rue.
33 Ezi me gin dagheba inigha izi, ezi
Abrahamin ingangarir gumazim kamaghin
migei, “Ki zuamira dameghan kogham. Ki
faragh uan migirigiabar amigham.”
Ezi Laban ghaze, “A dera. Ni mikim.”
34 Ezi ingangarir gumazim ghaze, “Ki
Abrahamin ingangarir gumazim.
35 Ikiavira Itir God nan gumazir ekiam
bar deragha a gamizi, a biziba bar
aviraseme. A bizir bar avirir kaba Abraham
ganingi, sipsipba, memeba, bulmakauba,
silva ko gol, ko ingangarir amiziba ko
gumaziba, kamelba ko donkiba.
36 Ezi an amuim Sara bar ghurigha egha
otarim bate. Ezi nan gumazir ekiam biziba
bar ada isa otarir kam ganingi.
37-38 Egha pamten na migia ghaze, ‘Ni nan
otarim bagh Kenanin, nguazir ki itir kamin
nan otarim bagh guivitam ginaman marki.
Markiam, ni nan afeziamin adarazir bighan
mangi egh nan otarim bagh amizitam gin-
abagh.’ Nan gumazir ekiam migirigiar kam
gamua, egha na gamizi ki an migirigiar
kamin gin mangasa a ko akam akirigha gifa.
39 “Ezi ki uan gumazir ekiam migei, ‘Eghti
amizir kam na ko izan aghuaghti, ki man-
maghin damuam?’
40 “Ezi a ghaze, ‘Ki gumazir Ikiavira Itir
Godin akabar gin zuim, eghti a uan en-
sel nin faragh anemadaghti a mangi in-
gangariba bar dar amighti da bar nin der-
agham. Eghti ni nan otarimin amuim nan
afeziamin adarazir bighan a inigh izam.
41 Eghti tuavir vamira otoghti, kamaghin
akar ga dikirizir kam ua nin suighan
kogham. Ni men bighan mangiti, nan
afeziamin adarazi kamagh mikim suam,
amizim ni ko izan kogham, egh me an
anogoregham, me kamaghin damuti,
akar ni na ko dikirizir kam, osimtizim ni
daningan kogham.’
42 “Ezi datirighin guaratighin, ki iza mozir
pamin otogha kamagh God ko migei, ‘O
Ikiavira Itir God, nan gumazir ekiamin
God, ni datirighin na bagh ingangarir kam
damighti a guizin otogh.
43 Ezi ki datirighin mozir pamin boroghin
iti. Eghti amizir igiatam dipam tuigh iziti,
ki a mikim suam, “Ai, ni uan minemin dipar
muziaritam na danighti, ki anemeka.”
44 Eghti a kamagh mikimam, “Ni
dameghti, ki dipam isi uaghan nin kamelbar
aningam,” eghti nan ifongiam kar ti amizir

kamra ni nan gumazir ekiamin otarim
bagha a ginaba.'
45 "Ki God ko migiavira itima Rebeka izava
oto. A minem uan dipizim dafagha dipam
tuasa mozir pamin uaghiri. A izima, ki a
migia ghaze, 'Ai, ni dipar muziaritam na
daningigh.'
46 "Ezi a zuamira miner pam dafarimin
an suiragha izaghirigha ghaze, 'Gumazir
ekiam, ni dipam ami. Eghti ki dipam uaghan
a isi nin kamelbar aningam.' Ezi ki dipam
amegha givazima, a dipam isa nan kamel-
bagh anidi.
47 "Ezi ki an azara, 'Ni tinan guivim?'
"Ezi a ghaze, 'Ki Betuelin guivim, Betuel
a Nahor ko Milkan otarim.' Ezi ki ring
an atinim gatigha egha daveriaba an
agharimning garu.
48 "Egha ki tevimning apirigha guam avi-
ragha Ikiavira Itir Godin ziam fe, a nan
gumazir ekiam Abrahamin God. A na
inigha iza nan gumazir ekiam Abrahamin
aveghbuamin dipenimrama oto. Eghti ki
guizbangira an igiar guivim inighti a mangi
nan gumazir ekiamin otarimin ikiam.
49 Egha ki ian azai, ia bizir aghuitam
ko arazir aghuimin nan gumazir ekiam
damusi, egh guizbangira deragh na mikim?
Egh ia aghuagh, egh uaghan na mikimti, ki
bizitam damusi ua nighnigham."
50 Ezi Laban ko Betuel kamaghin an akam
ikaragha ghaze, "Ikiavira Itir God uabi bizir
kam gamizi, ezi e migirigiaba puvati.
51 Rebeka iti. Ni a inigh egh gua mangi.
Ikiavira Itir God ni mikemezi moghin, Re-
beka nin gumazir ekiamin otarimin iki."
52 Ezi Abrahamin ingangarir gumazim
men akam baregha gifa, egha Ikiavira Itir
Godin damazimin tevimning apirigha, avi-
ragha guam nguazim girigha an ziam fe.
53 Egha bizir gol ko silvan ingarizir digirir
igharagha gariba inigha da isa Rebeka
ganidi. Egha bizir aghuir iveziba bar pin
kozir aviriba isa, an tuebam ko amebam
ganidi.
54 Ezi migirigiaba givazima, Abrahamin
ingangarir gumazim uan adarazi ko
dagheba ko dipaba amegha, me akui. Egha
mizaraghara me dikavigha Abrahamin
ingangarir gumazim kamaghin migei, "Ia
na amadaghti, ki uamategh uan gumazir
ekiam bagh mangasa."
55 Ezi Rebekan amebam ko an tuebam
kamaghin migei, "Ni amizir igiam amaman-
gatighti a tong e ko aruer 10plan ikegh, gin
mangi."
56 Ezi Abrahamin ingangarir gumazim
kamaghin migei, "Ia nan anogoroghan
marki. Ikiavira Itir God na bagha
ingangarim gamizi, a deragha otogha gifa.
Kamaghin, ia na amadaghti, ki uamategh
uan gumazir ekiam bagh mangam."
57 Ezi me ghaze, "E amizir igiamin diagh
egh an azaragh, an ifongiam gifoka."
58 Egha me Rebekan diazi a izima, me
an azara, "Ni gumazir kam ko mangasa
ifonge?"
Ezi a ghaze, "Are, ki mangam."
59 Ezi me Rebeka ko amizir a ko ikia
an garim amadazi aning Abrahamin ingan-
garir gumazim, ko izezir darasi, me ko zui.
60 Ezi me Rebeka akar bar aghuimin a
migia ghaze:

"En buaramizim,
ni gumazamizir bar aviravirimin ame-
bamin otivam.
Eghti nin ovavir boriba uan apaniba
abinigh,
men nguibaba iniam."

61 Ezi Rebeka uan ingangarir amiziba ko
dikavigha kamelbagh apiagha Abrahamin
ingangarir gumazimin gin zui. Egha me
maghira zui.
62 Aisak faragha mozir pamin boroghin
iti, mozir par me kamagh diborim, "Godin
Zurara Ikia Nan Garim." Egha dughiar
kam a mozir pam ategha iza Negevin dan-
ganimin iti.
63 Egha guaratizir kamin a bizibagh
nighnighasa, tuzimin arua ghua, kogha
kamelbar gari da saghon izi.
64 Ezi Rebeka Aisakin apigha kamel
ategha izaghiri.
65 Egha kamagh Abrahamin ingangarir
gumazimin azara, "Munar gumazitam e
bagha izi, a tina?"
Ezi ingangarir gumazim ghaze, "Mar nan
gumazir ekiam." Ezi Rebeka uan da-
panimin inim inigha izaghira uan guam
avara.
66 Ezi ingangarir gumazim bizir an amizi-
bar gun bar Aisak geghari.
67 Ezi Aisak Rebeka inigha uan amebam
Saran purirpenimin ghu, egha Rebekan
ti. Egha Aisak Rebeka bar a gifonge. A
faragha uan amebamin ovevem bagha bar
osemegha iti. Ezi datirighin an navir aver-
iam uamategha dera.

25

Abrahamin ovavir borir igharaziba

1 Ezi Abraham amuir dozimin iti, an ziam
Ketura.
2 Ezi amizir kam, Simran, Joksan, Midian,
Isbak ko Sua bate.
3 Ezi Joksan, a Seba ko Dedanin afeziamin
oto. Ezi Dedan, a Asuria, Letusia ko, Leu-
mian ovavir inazimin oto.
4 Ezi Midianin otaribar ziabar kara: Efa,
Efer, Hanok, Abida ko Elda. Ka bar Keturan
igiavotariba.

5 Ezi Abraham uabi bar uan biziba isa
Aisak ganingi.
6 Egha an angamira ikiavira itir
dughiamin, a bizir aghuiba isa uan amuir
dozimningin boribagh aningi. Egha me
amadazi, me an otarim Aisak ategha saghon
ghua aruem anadi naghin ghue.

Abraham aremezi me a mozim gati

7 Dughiar kamin Abraham 175plan
azeniba iti.
8 A bar ghurigha, uan nguazimin
ikirimirim bar a gakuegha ovengezi, an
duam ghua an adarazir duaba ghua itir
nguibamin me ko iti.
9 Ezi an otarimning, Aisak ko Ismael iza
Mamren nguibamin boroghin dagiar mozir
me Makpela arizimin anefa. Nguazir kam,
a Hitian gumazim Soharin otarim Efronin
nguazim.
10 Abraham faragha Hitian adarazir
gumazim dam nguazir otevir kam givese.
Nguazir kamin Abraham faragha uan
amuim Sara mozim gati. Ezi datirighin
Aisak ko Ismael, Abraham isa nguazir
kamran a mozim gati.
11 Ezi Abrahamin ovevemin gin, God bar
deraghvira an otarim Aisak gami. Dughiar
kam, Aisak mozirpar mamin boroghin iti,
mozirpar me kamagh diborim, "Godin Zu-
rara Ikia Nan Garim."
12 Ezi kar Ismaelin ovavir boribar ziaba.
Ismael a Abrahamin otarim, Hagar a bate.
Ezi Hagar Isipian amizim, a Saran ingan-
garir amizim.
13 Ismaelin otariba, men faragha
otozimin ghua abuananamin ziaba:
Ismaelin otarir ivariamin ziam Nebaiot, ezi
an girara iriba, Kedar, Atbel, ko Mipsam,
14 ko Misma, Duma, ko Masa,
15 ko Hadat, Tema, Jetur, Nafis, ko
Kedema.
16 Kar Ismaelin otaribar ziaba. Ezi me ziar
kabara inigha me itir nguibaba ko nguazir
otevir me itibar ziaba dagh ariki. Eghti
gin 12plan gumazir kaba, 12plan anababar
otivam.
17 Ezi Ismael 137plan azeniba ikia egha
aremezi, an duam ghua an adarazir duaba
ghua itir nguibamin me ko iti.
18 Ezi Ismaelin ovavir boriba Havilan
nguazim ko Surin nguibamin tizimin itir
nguazir otevimin apia. Sur a Asirian zuir tu-
avimin iti, Isipin boroghin. Ezi me deragha
Abrahamin ovavir igharaziba ko deragha
apiazir puvatigha, me ko apanim gami.*

Aisakin eghaghanim

(Sapta 25:19--26:35)

Rebeka Iso ko Jekop bate

19 Kar Abrahamin otarim Aisakin
eghaghanim.
20 Ezi Aisak 40plan azeniba ikia egha
Rebekan iti. Ezi Rebeka a Betuelin guivim,
Betuel a Mesopotemian amadaghan
Aramian adarazir gumazir mam. Rebeka
ana Aramian adarazir gumazim Labanin
buaramizim.
21 Ezi Aisakin amuim boriba puvati, ezi
Aisak Ikiavira Itir God ko migia ghaze, ni
na baregh nan amuimin akuraghti a bori-
tam iniam. Ezi Ikiavira Itir God, Aisakin
migirigiam baraghizi, Rebeka navim adai.
22 Ezi otarir fufuzimning Rebekan navir
averiamin ikia uaning adosi. Ezi Rebeka
ghaze, "Tizim baghavira bizir kam na
bato?" A bizir kamin mingarim gifoghasa,
egha Ikiavira Itir God ko migei.
23 Ezi Ikiavira Itir God Rebeka migia
ghaze, "Kantrin pumuningin gumazami-
iba nin navimin aven ti. Ezi otarir ni otamin
kamning, aning uaning batogh mangi tavin
gavgavim tav gafiragham. Eghti otarir
faragha irizim, otarir gin irizimin ingan-
garir gumazimin min ikiam."
24 Ezi dughiar Rebeka otamim otozi, ana
otarir fufuzimning bate.
25 Ezi faragha irizimin mikarzim
aghevegha arizivatari. Ezi me ziam, "Iso," a
gati.†
26 Ezi Ison amebam a batir dughiamin
an dozim an dagarir ginkevimin suiragha
azenan ize. Kamaghin amizi me ziam,
"Jekop," a gati.‡ Dughiar kam Aisak 60plan
azeniba itima aningin amebam aning bate.

Iso otarir ivariamin min itir danganim ataki

27 Egha otarir kamning ekevegha Iso
asiziba burir fofozir ekiam iti. Egha ru-
aribar aruasa bar ifonge. Ezi Jekop gumazir
nimira itim, egha nguibamra ti.
28 Ezi Iso asizibav sogha da inigha iza
Aisak ganidima an ada apava, bar Iso gi-
fonge. Ezi Rebeka Jekop gifonge.
29 Ezi dughiar mamin Jekop nguezibar
diparsizim isai. Ezi Iso ruarimin ikegha
ngun izi.
30 Egha mitiriam puv ana aghezima a ka-
magh Jekop migei, "Mitiriam puv nan azi.
Ni diparsizir aghevir ni isamizir matam na
daningigh." Kamaghin me gin "Iso," ziar
igharazim, "Idom," a gati.§
31 Ezi Jekop an akam ikaragha ghaze, "Ni
faragh ni otarir ivariamin min itir danganir

25:10: Jenesis 23:3-16 * **25:18:** Hibrun akam deragha migirigiar kamin mingarim abighizir puvati. **25:23:** Rom 9:12 † **25:25:** Hibrun akamin ziar kam "Iso," an mingarim kamaghin ghu, "arizivatari." ‡ **25:26:** Hibrun akamin ziar kam, "Jekop," an mingarim kamaghin ghu, "dagarir ginkevim." § **25:30:** Hibrun akamin ziar kam "Idom," an mingarim kamaghin ghu, "aghevim."

kam, na daningighti, ki gin diparsizir kam ni daningam.”
32 Ezi Iso ghaze, “A dera. Ki ovengamin dughiam roghira ize, ezi ki otarir ivariamin itir danganim a manmaghin nan akurvagham?”
33 Ezi Jekop ghaze, “Ni faragh Godin akakagh guizbangira na mikim suam, ni uan danganim na daningam.” Ezi Iso guizbangira migia, egha uan danganir an otarir ivariamin itim isa Jekop ganingi.
34 Ezi Jekop bret ko nguezibar diparsizir a isamizim isa a ganingi. Ezi Iso anemegha givagha pura dikavigha ghu.

Ezi arazir kam kamagh an aka, an otarir ivariamin itir danganim pura bizimin min oto.

26

Aisak Gerarin nguibamin iti

1 Ezi dughiar kamin Kenanin nguazimin mitiriar ekiam otozi dagheba bar otefe, ezi mitiriar kam mitiriar faragha Abrahamin dughiamin otozim ko magh ghu. Ezi Aisak dikavigha Gerarin atrivim Abimelek bagha ghu, a Gerarin nguibar ekiamin ikia Filistiabar atrivimin iti.
2 Ezi Ikiavira Itir God Aisak batogha a migia ghaze, “Ni Isipin mangan marki. Ni kaghira ikiti, ki danganir ni ikiamimin gun ni mikimam.
3 Ni nguazir kam pura guraghav itir gumazimin min a daperaghti, ki ni ko iki egh deragh ni damuam. Egh ki nguazir kaba bar ni ko nin ovavir boribar aningam, eghti akar dikirizir gavgavir ki nin afeziam Abraham koma amizim, a guizbangin otivam.
4 Egh ki nin ovavir boribar amighti, me bar avirasemegh men avirim mikovezibar min ganam. Eghti ki nguazir kaba bar me daningam. Kamaghin amizi, nin ovavir boriba bangin ki nguazir kamin itir nguibabar gumazamiziba bar deravira me damuam.
5 Guizbangira, Abraham nan akam baregha, uaghan nan Akar Gavgaviba ko arazir ki ifongeziba ko nan Arazir a ganingizir maba sara gin ghuzir bizir kam bagh, ki deravira me damuam.”
6 Ezi Aisak Gerarin nguibamin ti.
7 Ezi nguibar kamin gumaziba an amuim bagha an azai, ezi a ghaze, “Kar nan amizim.” An atiatigha, kamaghin migeir puvati, “Kar nan amuim.” An nighnizim kamaghin iti, “Rebekan ganganiba bar derazi, gumazir kaba a inisi nighnigh, egh a bagh na misueghti ki aremegham.”
8 Egha Aisak mong dughiar ruarimin ike, ezi dughiar mamin Abimelek, Filistiabar atrivim uan dipenimin winduan gari, Aisak uan amuim Rebeka gifongegha a muigha a ko ikararai.
9 Ezi Abimelek Aisakin diagha a migia ghaze, “Kar ti nin amuim! Ezi ni manmaghsuavira ghaze, ‘Kar nan amizim?’ ”

Ezi Aisak a ikaragha ghaze, “Ki nighnizir kam iti, ki suam, a nan amuim, eghti gumaziba a bagh na misueghti ki aremegham.”
10 Ezi Abimelek ua ghaze, “Ni arazir manamrama e gami? En gumazitam nin amuim ko akuizi, e osimtizir ekiamin ikeghai! Guizbangira an a ko dakuighti, osimtizir kamin mingarim a nin ikiam.”
11 Egha gin Abimelek akar gavgavim gumazamizibav gia ghaze, “Gumazitam gumazir kam o an amuim arazir kuratamin a damigh, egh ovengam.”
12 Ezi Aisak azenir ekiamin ingarigha dagheba opari. Ezi Ikiavira Itir God an akuragha deragha a gami. Kamaghin an azenimin dagheba bar aviraseme.
13 A bizir avirim ikia egha gumazir ekiam gava.
14 A sipsipba, bulmakauba ko ingangarir gumazir aviriba iti, ezi Filistiaba naviba an ikufi.
15 Egha me nguaziba inigha Abrahamin ingangarir gumaziba fomira kuizir mozir paba apeme.
16 Ezi gin Abimelek Aisak migia ghaze, “Ni en kantri ategh mangi. Ni datirighin gavgavir ekiam iti, ezi e nin apengan iti.”
17 Kamaghin amizi, Aisak nguibar kam ategha ghua Gerarin danganir zarimin apera.
18 Abraham faragha mozir paba danganir kamin dagh kui. Ezi an aremezi dughiamin gin Filistian gumaziba mozir par kaba apeme. Ezi datirighin Aisak mozir par kaba uam adagh kuigha, ziar an afeziam faragha dagh aningiziba ua dagh ariki.
19 Ezi dughiar mamin Aisakin ingangarir gumaziba, danganir zarir kamin mozir par mam gikuizi dipar aghuim oto.
20 Ezi Gerarin bulmakaubar garir gumaziba, Aisakin bulmakaubar garir gumaziba adogha ghaze, “Kar en mozir pam.”

Ezi Aisak nighnigha ghaze, gumazir kaba a ko uari adoghodoke, kamaghin a mozir par kam dibora ghaze, “Uari Adoghodosi.”
21 Ezi Aisakin ingangarir gumaziba mozir par igharazim gikui, ezi me mozir par kam bagha uaghan uari adosi. Ezi Aisak mozir par kam ziam, “Apanim gamir arazim,” a gati.
22 Egha gin Aisak danganir kam ategha egha mozir par igharazim gikui. Ezi dughiar kamin gumaziba uam a bagha uari adozir puvati. Ezi Aisak ghaze, “Ikiavira

25:33: Hibru 12:16 **26:3:** Jenesis 22:16-18 **26:7:** Jenesis 12:13; 20:2

Itir God deragha e gami, eghti e datirighin
nguazir kamin deragh daperagh egh bizir
aviriba kagh ikiam." Egha a mozir pam ziar
kam a gati, "Dabirabim derazir danganim."
23 Egha gin Aisak nguibar kam ategha
ghua Berseban nguibamin oto.
24 Ezi dimagarir kamin Ikiavira Itir God a
batogha ghaze, "Ki nin afeziam Abrahamin
God. Ki ni ko iti, kamaghin ni atiatingan
marki. Ki uan ingangarir gumazim Abra-
ham, bar a gifonge, kamaghin ki deragh ni
damu, egh nin ovavir boribar amuti me bar
avirasemegham."
25 Ezi Aisak ofa gamir dakozim, danganir
kamin an ingarigha Ikiavira Itir Godin ziam
fe. Egha gin a danganir kamin uan purir-
penibar nguibam aghuizi an ingangarir gu-
maziba mozir par mam gikui.

Aisak ko Abimelek
uaning ko akam akiri

26 Ezi dughiar kam Abimelek Gerarin
nguibam ategha Aisak bagha ize. Ezi
Ahusat, a gumazir nighniziba Abimelek
ganidim, ko Fikol Abimelekin midorozir gu-
mazibar faragha zuir gumazim, aning a ko
ize.
27 Ezi Aisak men azara, "Ia manmaghsua
na bagha izi? Ia fomira nan atarigha uan
nguazimin na batoke?"
28 Ezi me a ikaragha ghaze, "E datirighin
kamagh fogha gifa, Ikiavira Itir God ni ko
ti. Egha en ifongiam, e bar moghira pin
akagh guizbangira mikim egh akam akiram.
Eghti akar dikirizir gavgavir kamin aven
migirigiar kam ikiam,
29 ni pazi e damuan marki. Ni fo, e
fomira arazir kuratam ni gamizir puvati. E
arazir aghuibara ni gami. Ni en nguazim
ataghirazir dughiam, e nin amamangatizi,
ni navir amirizim sara ghu. E datirighin
gari, Ikiavira Itir God bar deravira ni gami."
30 Ezi Aisak me bagha isar ekiam gamizi,
me dagheba apa egha dipaba api.
31 Egha amimzaraghan me dikavigha
akar gavgavim akira ghaze, men dabirabim
Aisak ko deragham. Ezi Aisak ghaze,
"Ia navir amirizim sara mangi." Ezi me
anetegha zui.
32 Ezi dughiar kamra Aisakin ingangarir
gumaziba iza kamaghin a migei, "E mozir
par mam gikuizi dipam a gizivagha gifa."
33 Ezi Aisak mozir par kam ziam, "Siba,"
a gati. Egha iza datirighin me nguibar kam
Berseba a garisi.

Ison amuibar ziaba

34 Ezi Iso 40plan azeniba ikia Juditin iti.
An afeziam, Beri, a Hitian gumazir mam.
Egha Iso uaghan Basematin iti. An afeziam
Elon, a Hitian gumazir mam.
35 Ezi amizir kamning amir araziba, Re-
beka ko Aisak gamizi, aningin navimning
ikuvigha bar oseme.

Jekopin eghaghanim

27

(Sapta 27–35)

Jekop uan afeziam gifaragha Ison bizir aghuiba ini

1 Ezi dughiar kamin Aisak ghurigha an
damaziba ikufi. Ezi a uan otarir ekiam
Ison diazi a izima an a migia ghaze, "Nan
otarim."
Ezi Iso a ikaragha ghaze, "Ki kati."
2 Ezi Aisak ghaze, "Ni nan gan, ki bar
ghurigha ovengamin dughiam bar roghira
ize.
3 Kamaghin ni uan asiziba burir barir pim
ko bariba inigh ruarimin mangi, egh na
bagh asizitam batogh a misokegh.
4 Egh na bagh asizim isamigh dagher
aghuir ki ifongezim inigh na bagh izi. Eghti
ki anemegh deravira ni damigh egh gin
ovengam."
5 Ezi dughiar kamin Aisak Iso migeima Re-
beka oraki. Ezi Iso asizibar amuasa ghuzi,
6 Rebeka kamagh Jekop migei, "Ki
datirighirama orazi, nin afeziam kamagh
Iso migei,
7 ni na bagh asizitam inigh izi na
bagh a isamigh. Eghti ki aneremeghiva,
Ikiavira Itir Godin damaziminin deragh ni
damighvirama, egh gin ovengam."
8 Egha Rebeka maghira kamaghin migei,
"Nan otarim, ni na baregh egh bizir ki ni
mikimamim na damu.
9 Ni mangi memen igiar pumuning inigh
izi, eghti ki aning isamighiva nin afeziam
bar ifongezi moghin a bagh dagher aghuiba
isamam.
10 Eghti ni a inigh uan afeziam bagh
mangiti an anemam, egh deragh ni
damighvirama, gin ovengam."
11 Ezi Jekop kamagh uan amebam migei,
"Ni kamagh fo Iso a gumazir arizivatarim,
ezi nan mikarzim arizivatarizir pu.
12 Nan afeziam nan suighsuigh egh
fogham, ki a gifari, egh a deravira na
damuan firin, a ua na gasighasigham."
13 Ezi an amebam ghaze, "Nan otarim,
ni, ki ni migei moghin damu. Egh mangi
na bagh memening inigh. Bizir ni
gasighasighamba, da ni giran kogham, da
na giram, ni puvati."
14 Ezi a ghua aning inigha egha iza uan
amebam ganingi, ezi Rebeka an afeziam
damasa bar ifongezi moghirama a dagheba
isai.

26:26: Jenesis 21:22

15 Rebekan otarir ekiam Iso, a faragha
uan korotiar aghuiba isa amebamin purir-
penim gatizi da iti. Ezi datirighin Rebeka da
inigha uan otarir dozim Jekop gaghui.
16 Egha a memen igiabar arziba an
agharibagh arigha, an tuemin danganir
ariziba puvatizibagh aghui.
17 Egha Rebeka dagher isingtizir kaba ko
bretin tueziba isa Jekop ganingi.
18 Ezi Jekop uan afeziam bagha ghuava an
dia ghaze, “Afeziam!”
Ezi an a ikaragha ghaze, “Ni otarim
manam, Iso o Jekop?”
19 Jekop a ikaragha ghaze, “Ki nin otarir
ivariam Iso. Ki ni mikemezi moghirama
amigha gifa. Ezi ni dikavigh ki ni bagha
inigha izezir asizim amegh egh deragh na
damu.”
20 Ezi Aisak ghaze, “Nan otarim, ni man-
maghira zuamira asizir kam bato?”
Ezi Jekop ghaze, “Ikiavira Itir God, nin
God nan akurazi ki a bato.”
21 Ezi Aisak a migia ghaze, “Ni nan
boroghin iziti, ki nin suighsuigh foka, ni
guizbangira Iso, o puvati?”
22 Ezi Jekop sivagha uan afeziamin
boroghin ghu, ezi an an suigha ghaze, “Nin
tiarim a Jekopin tiarimin mirara migei, ezi
nin agharibа ki dar suigha dar barazi, da
mati Ison agharibа.”
23 Ezi an agharibа Ison agharibar min
arizivatari, ezi Aisak kamaghin fozir pu,
kar Jekop. Kamaghin amizi a deragha a
damuasa,
24 egha uam an azara, “Ni guizbangira Iso,
o puvati?”
Ezi Jekop a ikaragha ghaze, “Are, kirara.”
25 Ezi Aisak ghaze, “Ni na bagh asizitaba
inigh izi. Ki damegh givagh egh arazir
aghuimin ni damuam.”
Ezi Jekop asiziba a ganigha egha wainin
dipar maba sarama a ganingizi an api.
26 Ezi an afeziam a migia ghaze, “Nan
otarim, ni nan boroghin izi nan toregh.”
27 Ezi an an torima Aisak an korotiabar
mughuriam baregha deravirama a gami.
Egha ghaze:

“Aia, nan otarimin mughuriam
mati dagher azenimin mughuriam!
Azenir kam deraghasa
Ikiavira Itir God deraghaviram a gami.
28 Ki Godin azai, a dimagaribar ghuariabar
dipabar amuti
da izighiri nin azenibagh iziti da
aghung dagher aviriba iki.
Ki an azai, a wit ko wainin aviriba ni
daning.
29 Ki kamaghin Godin azai, nguazimin itir
gumazamiziba
nin ingangarir gumazibar min ikiam,
eghti kantrin mabar gumazamiziba nin
apengan ikiam.
Eghti ni uan aveghbuaba me gativagh men
ganam.
Eghti nin amebamin ovavir boriba nin
apengan ikiam.
Eghti gumazir paza ni damuasa Godin
azangsiziba,
ki kamaghin Godin azai, eghti a me
gasighasigham.
Eghti gumazir deragh ni damusi ni bagha
Godin azangsiziba,
ki kamaghin Godin azai, a uaghan der-
aghviram me damuam.”

30 Ezi Aisak deragha Jekop gamizi, a
zuima, dughiar kamra an avebam Iso
asizibagh amigha uamategha izi.
31 Egha a uaghan dagher isingtizir
mabagh amigha uan afeziam bagha da
inigha izi. Egha ghaze, “Afeziam, ni
dikavigh daperagh asizir ki ni bagha inigha
izir katabar ameghiva, deraghvira na
damu.”
32 Ezi Aisak an azara, “Ni tina?” Ezi a
ghaze, “Ki nin otarir ivariam Iso.”
33 Ezi Aisak digavir kuram gamigha an
mikarzim nigha, an azara, “Ezi kar ti tinara
faragha asizir mam misuegha na bagha a
inigha ize? Ezi ki anemegha givazi ni oto. Ezi
ki deragha a gamigha gifa, eghti da a ko iki
mamaghira ikiam!”
34 Ezi Iso kamaghin oregha, a bar puviram
azia ghaze, “Afeziam, uaghan deragh na
damigh!”
35 Ezi Aisak a ikaragha ghaze, “Nin dozim
iza na gifarazi ki deraghaviram a gami.”
36 Ezi Iso ghaze, “A faragha na gifaragha,
datirighin ua na gifara. Ezi an ziam
Jekop.* Ziar kam Jekop an amir arazibar
mirara ghu. A faragha ki otarir ivariamin
min itir danganim na dama a ini, egha
datirighin ni gifarazi ni deragha a gami. Ezi
Afeziam, manmaghin ami, ni deraghvira
na damuamin bizitam ua ikiti, ni a inigh na
daningigh?”
37 Ezi Aisak a ikaragha ghaze, “A ni gati-
vaghamin gavgavim ki a ganigha gifa, egha
ki ghaze, nin adarazi bar an ingangarir
gumazibar ikiam. Egha ki witin aviriba
ko wainin aviriba a ganigha gifa. Ezi nan
otarim, ki datirighin ni bagh damuamin biz-
iba bar puvati.”
38 Ezi Iso uan afeziam migiavira ikia
ghaze, “Ni ti bizir aghuir vamira iti? Ni God

27:27: Hibru 11:20 **27:29:** Jenesis 12:3 **27:36:** Jenesis 25:29-34 * **27:36:** Hibrun akamin, ziar kam Jekop, mong akar kamin mirara ghu, “An danganim ini.” **27:38:** Hibru 12:17 **27:39:** Hibru 11:20

ko mikimti, a uaghan deragh na damigh.” A
kamagh migia egha bar puvirama azi.
39 Ezi Aisak a migia ghaze:

“Nin nguibam,
nguazir dagher aghuiba itibar saghon
ikiam.
Eghti dimagaribar ghuariar dipaba
nin azenibagh iran kogham.†
40 Egh ni uan midorozir sabamin
amodoghin misogh daghebar ami,
egh dabirabir aghuim buriam.
Egh ni uan dozimin apebamin ikiam.
Egh gin ni uabi abigh egh an apengan
ikian kogham.”

41 Iso fo, Jekop ifarazi, Aisak deragha
a gami. Ezi bizir kamin Iso osemegha
Jekopin apanimin iti. Egha nimira
ghaze, “Nan afeziam ovengamin dughiam
roghira izi. An oveghti e anefaghiva, an
ikegh givaghiva, ki Jekop misueghti an
aremegham.”
42 Ezi Rebeka Ison migirigiar kam
baregha, Jekop bagha akam amadagha
ghaze, “Ni orakigh, nin avebam Iso bar
nin osemegha ikarvagham tuavim buria,
ni misueghti ni aremeghasa nighnisi.
43 Kamagh amizi, nan otarim, ni ki ni
migei moghira ni bizibar amu. Ni zuamira
dikavigh nan tuebam Labanin bighan Ha-
ranin nguibamin mangi,
44 egh a ko iki mangiti nin avebamin
navim mar amiragh.
45 Eghti a ni a gamizir bizir kam
gin amadaka. Eghti gin ki gumazitam
amadaghti a ni bagh izi ua ni inigh izam.
Guizbangira, nan otarimning dughiar
vamiran ovengan ki aghua.”

Aisak Laban bagh mangasa Jekop amada

46 Ezi Rebeka Aisak migia ghaze, “Ki Hi-
tian amizir Ison itir kamningin aghua. Egh
ki ti oveghti Jekop uaghan Hitian amizir
roghira itir katamin ikiti deragham.”

28

1 Ezi Aisak Jekopin diagha ghaze, “God ni
ko mangi deragh ni damu.”
Egha Aisak akar gavgavim a ganiga
ghaze, “Ni Kenanian amizitamin ikian
kogham.
2 Ni datirighira dikavigh Mesopotemian
nguazimin mangi, kar nin amebamin
afeziam Betuelin nguibam. Egh uan
amebamin tuebam Labanin guivitamin iki.
3 Eghti Gavgaviba Bar Itir God deraghvira
ni damu, egh borir aviriba ni daningti,
ni kantrin aviribar gumazamizibar inazir
afeziamin otogham.
4 Eghti God deravira ni ko nin ovavir
boribar amu, mati a faragha Abraham
gamizi mokin. Ni fo, nguazir ni aperaghav
itir kam, ni mati nguibar igharazimin gu-
mazimin min an ikia an apera. Nguazir kam
God fomira Abraham ganingi. Egh God uabi
gin a isi ni danighti, ni a iniam.”
5 Egha Aisak kamagh migia, Jekop
amadazima a Laban bagha Mesopotemian
ghu. Laban an Aramian gumazim, a
Betuelin otarim. Ezi Laban Rebekan
tuebam, Rebeka a Iso ko Jekopin amebam.

Iso uam amuir igharazir mam iti

6 Ezi Iso kamaghin fo, Aisak Jekop
deravirama a gamigha egha anemadazima
a Mesopotemian amizitamin ikiasa zui. A
uaghan kamagh oraki, Aisak deravirama
a gamua a migia ghaze, a Kenanian
amizitamin ikian kogham.
7 Egha a uaghan kamaghin fo, Jekop uan
afeziam ko amebamin akaba baregha dar
gin ghua Mesopotemian ghu.
8 Egha Iso uaghan kamaghin fo, an
afeziam Kenanian amizibar gari, me bar
an damazimin derazir puvati.
9 Ezi Iso, Abrahamin otarim Ismael bagha
ghua an guivim Mahalat inigha an iti. Ezi
Mahalat ana Nebaiotin buaramizim, egha a
Ison amuir mikezimin oto.

Jekop irebamin gari

10 Ezi dughiar kamin Jekop Berseban
nguibam ategha egha Haranin nguibamin
zui.
11 A zuima aminim pirizima a danganir
mam gakui. Egha dagiar mam inigha uan
dapanimin aghoroghava akui.
12 Egha an akua irebamin adidiar mamin
gari. An otevir mam nguazimin itima an
otevir mam overiamin iti. Ezi Godin en-
selba an ghuavanaga izaghiri.
13 Ezi Ikiavira Itir God an boroghin tughav
iti. Egha a kamaghin migei, “Ki Ikiavira
Itir God, nin inazir afeziam Abraham ko
Aisakin God. Ki nguazir ni irighav itir kam
ni ko nin ovavir boribar aningam.
14 Eghti nin ovavir boriba nguazir
minemniabar min bar avirasemegham.
Egh men nguazir, aruem anadi naghin ko,
aruem uaghiri naghin ko, not ko, sautin
itiba, me bar adagh isivagham. Eghti ni ko
nin ovavir boriba bangin, ki nguazimin itir
kantribar gumazamiziba, bar deraghvira
me damuam.
15 Ni oragh, ki ni ko ikiam, eghti ni man-
agh mangam, ki ni geghuv, egh ua ni inigh
nguazir kamin izam. Ki ni ateghan kogham,

† **27:39:** Hibrun akam deragha migirigiar kamin mingarim abighizir puvati. **27:40:** Jenesis 36:8; 2 Atriviba 8:20
28:4: Jenesis 17:4-8 **28:12:** Jon 1:51 **28:13:** Jenesis 13:14-15 **28:14:** Jenesis 12:3; 22:18

egh mangi bizir ki ni mikemeziba ki bar dar
amigham."
16 Ezi Jekop osegha dikavigha ghaze, "Bar
guizbangira, Ikiavira Itir God danganir
kamin iti, ezi ki bizir kam gifozir puvati!"
17 Egha an atiatigha ghaze, "Ki danganir
kam bar an atiatingi. Kar Godin Dipenim.
Kar Godin Nguibamin tiar akam!"
18 Egha a bar mizaraghara dikavigha
dagiar a dapanimin aghorogha akuizim
inigha anesara. Eghti an ababanimin min
ikiti, gin a zurara an gan egh inirigham.
Egha olivin borem a gingegha a isa God
ganingi.
19 Egha danganir kam ziam, "Betel," a
gati.* (Me faragha danganir kamin itir
nguibam diborogha ghaze, Lus.)
20 Ezi Jekop bar guizbangira migia, God
ko akar gavgavim akira ghaze, "Ni na ko
iki egh tuavir ruarir ki mangamin kamin
na geghuv, egh dagheba ko korotiaba na
daning,
21 egh ni deragh na geghuvti ki uamategh
uan afeziamin nguibamin mangi deragh
otogham, eghti ni Ikiavira Itir God, ni
guizbangira nan God.
22 Eghti danganir ki dagiam asarazir kam,
a danganir e Godin ziam famin dipenimin
min ikiam, eghti bizir ki itiba bar, ki 10plan
akuabar da abigh egh 10in vamira isi ni
daningam."

29

Jekop Labanin nguibamin oto

1 Ezi Jekop ghuavira ikia ghua aruem
anadi naghin itir gumazamizibar
nguazimin oto.
2 Egha a tugha pura tintinibar gara
ghua gari, sipsipin okoruar 3pla mozir par
mamin miriamin ireghav iti. Ezi mozir par
kam, sipsipin kaba anepi. Ezi dagiar baravir
mam mozir par kamin akam dukuaghav iti.
3 Eghti sipsipba bar mozir par kamin
izeghti, dar garir gumaziba dagiar kam
poegh dipam me danigh givagh, dagiam
uam a puegh izi uam a dukuagham.
4 Ezi Jekop sipsipbar garir gumazibar
azara, "Namakaba, ia nguibar manamin gu-
maziba?"
Ezi me kamaghin a ikaragha ghaze, "E
Haranin nguibamin gumaziba."
5 Ezi a men azara, "Nahorin igiar borim,
an ziam Laban, ia a gifo?"
Ezi me ghaze, "Are, e a gifo."
6 Ezi a men azara, "A deragha iti?"
Ezi me ghaze, "A deragha iti. Ni gan, an
guivim Resel uan sipsipba ko izi."
7 Ezi Jekop ghaze, "Aruer ekiam ikiavira
iti, ezi sipsipba inigh aven mangamin
dughiam tighari. Kamaghin ti deragham?
Ia sipsipba dipam dar anigh egh da
amadaghti da mangi ua grazibar ami."
8 Ezi me ghaze, "E kamaghin damuan
kogham, e iki sipsipin okoruaba bagh
mizuamti da bar izeghti, e dagiam poeghti,
mozir pamin akam kuighirighti, e dipam
sipsipbar aningam."
9 Ezi Jekop me ko migiavira itima, Resel
uan afeziamin sipsipba ko izava oto. Resel,
a sipsipbagh eghuvir amizim.
10 Ezi Jekop Reselin gari. An an amebamin
tuebamin guivim, egha a Labanin sipsip-
bar ganigha, mozir pamin ghugha dagiam
poegha mozir pamin akam kui. Egha dipam
uan amebamin tuebamin sipsipbagh anidi.
11 Egha Jekop Reselin toregha, maghiram
azi.
12 Egha a migia ghaze, "Ki nin afeziamin
buaramizim Rebekan otarim." Ezi Resel
uan afeziam bagha ivegha ghua bizir kabar
gun a mikeme.
13 Ezi Laban orazi an buaramizimin
otarim Jekop izima, a ivegha ghua a
muigha, an toregha a inigha dipenimin ghu.
Ezi Jekop bizir otiviziba bar dar gun Laban
mikeme.
14 Ezi Laban ghaze, "Bar guizbangira, ga
anabar vamira." Ezi Jekop a ko iakinir
vamiran bar an ike.

Jekop Labanin
ingangarir gumazimin iti

15 Ezi Laban Jekop migia ghaze, "Ni
guizbangira nan adarazir mav, ezi ni pura
nan ingaran ki aghua. Ni manmaghin
dagiabagh ifonge?"
16 Laban guivir pumuning iti, guivir
ekiamin ziam Lea, ezi dozimin ziam Resel.
17 Lea damazir aghuiba iti,* ezi Resel Lea
gafiragha an ganganiba bar dera.
18 Ezi Jekop Resel bar a gifuegha ghaze, "Ki
7plan azenibar nin ingarighti, ni Resel na
danighti ki an ikiam."
19 Ezi Laban ghaze, "Kamaghin der-
agham, ki a isi ni daningam eghti gumazir
igharazitam a inian kogham. Eghti ni na ko
ikiam."
20 Ezi Jekop Resel iniasa 7plan azenibar
ingari. A Resel bar a gifonge, kamaghin
amizi, a 7plan azenir kabagh nighnizi da
pura bizim.
21 Ezi 7plan azenir kaba givazima Jekop
kamagh Laban migei, "Dughiam oto, ni uan
guivim na danighti ki an ikiam."

* **28:19:** Fomira Hibrun akam me danganir kam, "Lus," a garisi, datirighin me ghaze, "Betel." Ziar kamin mingarimra kara: "Godin Dipenim." * **29:17:** Hibrun akam kagh deragha bigha mikemezir puvati. Gumazir maba akar kam giragha ghaze, "Lean damazimning derazir puvati."

22 Ezi Laban amuir ikizimin isar ekiam
gamigha, gumazamizir aviribar diazi me
ize.
23 Ezi dimagarir kamin, Laban Lea inigha
Reselin danganim isa, Jekop bagha ghuzi,
a dimangan poroghamiba uari koma akua
amir arazimin a gami.
24 Ezi Laban ingangarir amizir mam an
ziam, Silpa isa Lea ganingi.
25 Ezi aminim dutuzi, Jekop a koma akuir
amizir kamin gari, a Resel puvati, kar Lea.
Ezi a ghua Laban migia ghaze, "Ni man-
maghsua kamagh na gami? Ki Resel iniasa
nin ingari. Ezi ni manmaghsua na gifara?"
26 Ezi Laban ghaze, "En arazim kamaghin
iti, guivir ekiam faragh pamin ikiti, gin
guivir dozim pamin ikiam.
27 Ni orarkiti amuir ikizimin isamin
wigh mangi givaghti, ki Resel uaghan
ni daningam. Eghti ni 7plan azenir
igharazibar ua ingarigham."
28 Ezi Jekop an akam gifuegha, amuimin
ikizir isamin dughiam ghua givazi, Laban
uan guivim Resel isa a ganingizi an an
amuimin oto.
29 Egha Laban uan ingangarir amizir
igharazir mam Bilha, isa uan guivim Resel
ganingi.
30 Ezi Jekop Resel koma akua, egha bar
moghirama a gifonge, egha mong deragha
Lea gifongezir puvati. Egha Jekop, Laban ko
7plan azenir igharazibar ua ingari.

Jekopin boribar ziaba

31 Ezi Ikiavira Itir God gari, Jekop deragha
Lea gifongezir puvati. Ezi a Lean akurazima
a navim adai, ezi Resel navim adair puvati.
32 Ezi Lea navim asegha otarir mam
bate. Egha a ghaze, "Ikiavira Itir God nan
osimtizim gifogha gifa, ezi datirighin nan
pam na gifuegham." Egha otarim ziam
"Ruben," a gati.†
33 Egha gin a ua navim asegha otarir
igharazim bate. Egha ghaze, "Ikiavira Itir
God orasi, Jekop deragha na gifongezir pu,
kamaghin, an otarir igharazim na ganingi."
Egha otarim ziam "Simeon," a gati.‡
34 Egha Lea ua navim asegha otarir mam
bate. Egha ghaze, "Ki uan pam bagha
otarir 3pla bategha gifa, kamaghin amizi,
a datirighin bar moghira na gifuegh, na
ko porogh egh zurara na ko ikiam." Egha
otarir kam ziam, "Livai," a gati.§
35 Egha Lea ua navim asegha otarir
igharazir mam uam a bate. Egha ghaze,
"Ki dughiar kamin Ikiavira Itir Godin ziam
fam." Egha Lea otarim ziam, "Juda," a
gati.** Egha Lea dughiar kamin ua boritam
batir puvati.

30

1 Ezi Resel uabin gari, a boriba batir pu-
vati, egha uan avenamebamin gari a boriba
batima, an navim ikufi. Ezi a Jekop migia
ghaze, "Ni boriba na daning. Puvatighti, ki
aremegham."
2 Ezi Jekop Reselin atara ghaze, "God
uabi ni navim asangan nin anogoroghezi, ni
boriba isir puvati. Ki Godin danganim inigh
boriba ni daningan kogham."
3 Ezi Resel ghaze, "Nan ingangarir amizim
Bilha kara. Ni a ko dakuighti a boritam
na bagh a inika. Eghti tuavir kamin ki an
apengan boribar amebamin ikiam."
4 Egha Resel ingangarir amizim Bilha,
inigha uan pam Jekop, an amuimin min a
ganingizi, an a koma akui,
5 ezi Bilha navim asegha Jekop bagha
otarir mam bate.
6 Ezi Resel kamaghin migia ghaze, "God
nan nighniziba tuisigha givagha egha nan
arazim gifonge. Egha nan azangsizim
baregha otarir mam na ganingi." Egha Re-
sel otarim ziam, "Dan," a gati.*
7 Ezi Bilha ua navim asegha Jekop bagha
otarir mam uam a bate.
8 Ezi Resel ghaze, "Ki uan avename-
bam ko migirigiaba uaning adogha ghua ki
datirighin a gafiragha gifa." Egha borim
ziam, "Naptali," a gati.†
9 Ezi Lea uabin gari, a ua boritaba inian
kogham, egha uan ingangarir amizim Silpa
inigha, a isa uan pam Jekop an amuimin
min a ganingi.
10 Ezi Silpa Jekop bagha otarir mam bate.
11 Ezi Lea ghaze, "Ki bar angavsighin kam-
aghin amigha egha dera." Egha ziam, "Gat,"
a gati.‡
12 Ezi Silpa Jekop bagha borir igharazir
mam uam a bate.
13 Ezi Lea ghaze, "Ki bar akonge, eghti
amiziba bar na mikim suam, ki bar
akongezir amizim." Egha otarir kam ziam,
"Aser," a gati.§
14 Ezi wit aghoramin dughiam otozi,
Ruben witin azenimin ghua gari, tevsevir
mam iti. Ezi amiziba an oviziba isa akavsiar
arazim gamua da api, ezi an gavgavim
men akurvazi, me boriba bati. Ezi Ruben

† **29:32:** Hibrun akamin ziar kam "Ruben," an mingarim kamakin, "Gari." ‡ **29:33:** Hibrun akamin ziar kam "Simeon," an mingarim kamakin, "Orasi." § **29:34:** Hibrun akamin ziar kam "Livai," an mingarim kamakin, "Zurara na ko iti." ** **29:35:** Hibrun akamin ziar kam, "Juda," an mingarim kamakin, "Godin ziam fe." * **30:6:** Hibrun akamin ziar kam, "Dan," an mingarim kamakin, "God na tuisighizi ki dera." † **30:8:** Hibrun akamin ziar kam, "Naptali," an mingarim kamakin, "Ga uaning adogha ghua ki a gafira." ‡ **30:11:** Hibrun akamin ziar kam, "Gat," an mingarim kamakin, "Ki bar angavsikin." § **30:13:** Hibrun akamin ziam, "Aser," an mingarim kamakin, "Bar akonge."

dar ovizіba inigha ghua uan amebam Lea ganіngi. Ezі Resel Lea mіgіa ghaze, “Kі gari nіn otarim tevsevir ovizir kaba inigha ize. Nі taba na danіngigh?”

15 Ezі Lea a ikaragha ghaze, “Nі nan pam inigha gіvagha, datіrіghіn nan otarim inigha izezir tevsevir ovizіba iniasa.”

Ezі Resel ghaze, “Nі tevsevir ovizitaba na danigh, datіrіghіn dіmangan Jekop ko dakuam.”

16 Ezі guaratizimіn, Jekop azenibar ikegha izima, Lea ghua tuavimіn a batogha egha ghaze, “Kі tevsevir ovizir nan otarim inigha izeziba isa nі givezegha gіfa. Kamaghіn, nі dіmangan na ko dakuam.” Ezі Jekop dіmangan Lea koma akui.

17 Ezі God Lean azangsizim baraki, ezі a navim asegha otarir namba 5 Jekop bagha a bate.

18 Ezі Lea ghaze, “Kі uan ingangarir amizim uan pam ganіngizі, God ivezir aghuimіn na gami.” Egha borir kam ziam, “Isakar,” a gatі.**

19 Ezі Lea ua navim asegha Jekop bagha otarir namba 6 bate.

20 Egha a ghaze, “God bizir bar aghuim na ganіngi. Kі uan pam bagha borir 6pla bategha gіfa, eghtі datіrіghіn a ziar ekiam na danіngam.” Egha borim ziam, “Sebulun,” a gatі.††

21 Egha gіn Lea guivir mam bategha ziam, “Daina,” a gatі.

22 Ezі God Resel gіnіghnіsi. Egha Reselіn azangsizim baregha an navir averiam akіri, eghtі a boritam batam.

23 Ezі Resel navim asegha otarir mam bate. Egha ghaze, “God nan osimtizim akіrizіma kі uam aghumsіghan kogham.

24 Ezі nan ifongiam Ikiavіra Itir God ua otaritam na danіngam.” Egha borir kam ziam, “Josep,” a gatі.‡‡

Jekop dagіar ingangaribar amuasa Laban ko akam akіri

25-26 Resel Josep bategha gіvazі Jekop kamagh Laban mіgei, “Kі amizir kaba ko boribagh ivezasa ingangarir ekiabagh amigha gіfa. Nі na ateghtі, kі ua uan nguibamіn mangam. Nі fo, nіn ingangariba kі bar deraghavіram a dagh amigha gіfa.”

27 Ezі Laban a mіgіa ghaze, “Ga uaning inigha iti. Egh nі teghtі kі nі mіkemeka, kі kamaghіn uan aseba ko ingara egha men azaragha fo, nі na ko itir bizimіn, Ikiavіra Itir God bar deravіra na gami.”

28 Egha Laban ua kamaghіn mіgei, “Nі manmaghіn ivezim inisі deragh na mіkimtі kі nі givezam.”

29 Ezі Jekop ghaze, “Nі uabі kі amizir ingangaribagh fo. Nі uabі fo, kі nіn sipsipba ko asizir igharaziba sara eghuvi da bar avіraseme.

30 Nі fomіra sipsipіn avіriba itir puvatі. Da bar avіrasemezir puvatі. Ezі kі datіrіghіn nі ko iti, nіn sipsipba bar avіraseme. Ezі Ikiavіra Itir God na ko ikia, nan ingangaribar nan akurvagha nіn ingangariba deragha dagh ami. Ezі datіrіghіn kі kamaghsua, nan biziba igharagham.”

31 Ezі Laban kamaghіn Jekopіn azara, “Kі bizir tizim nіn ingangarimіn ivezimіn mіn nі danіngam?”

Ezі Jekop ghaze, “Kі dagіaba inian aghua. Nі nan nіghnizim gifueghtі kі nіn sipsipbagh eghuvіra ikiam.

32 Egh kі datіrіghіn mangі deragh nіn sipsipba ko memebar ganigham. Egh kі sipsipіn nguzir pіziba ko, sipsipіn ekiar mіkarzir dighdiriba itiba ko, memen mіkarzir dighdiriba, kі uan ivezim bagh ada iniam.

33 Egh nі gіn uabі ifongegh dughiatamіn izі, nan memeba ko sipsipbar gan, dar taba pighan kogham o dighdiriba dar ikian koghtі, nі fogh suam, kі uan akamіn gіn ghuzir puvatіgha ada okeme.”

34 Ezі Laban ghaze, “A ti deragham, e nі mіgei moghіra damuam.”

35 Egha dughiar kamra, Laban memen dighdiriba ko, sipsipіn nguzir pіziba bar da ini. Egha uan otaribav kemezі, me da inigha ghua danganir igharazimіn da arіki.

36 Ezі Laban uaghan me ko zui. Me aruer 3plan memen kaba ko, sipsipba ko, saghon ghua danganir mamіn iti. Ezі Jekop Labanіn sipsipba ko memen mabagh eghufi.

37 Egha gіn Jekop temebar aguaba inigha, vaghvagha dar inir maba afoghafogha da afіrizі, da ghurghuri. Ezі maba iniba sara iti.

38 Egha a temer aguar kaba isa asіziba dіpaba apir itarir ekiamіn boroghіn ada arіsi. Eghtі memeba ko sipsipіn amebaba dіpamіn izі dіpam amіva dar ganam. A fo, memeba ko sipsipba zurara iza dіpam apa egha dar apuriba amebabagh azіghazіsi.

39 Egha dar apuriba dar amebaba temer aguar kabar boroghіn me gazіghazіsi, ezі gіn amebaba nguzir mіkarzir dighdiriba itiba bati.

40 Ezі gіn Jekop uan sipsipіn nguziba isa danganir igharazim gariki. Egha Labanіn sipsipba ko memebagh amizі, da an sipsipba ko memen dighdiribar itir danganimіn gari. Egha tuavir kamіn, a ua bagha sipsip ko memen nguzir dighdirir

** **30:18:** Hibrun akamіn ziar kam, “Isakar,” an mіngarim kamakіn, “Ivezir aghuim.”

†† **30:20:** Hibrun akamіn ziar kam, “Sebulun,” an mіngarim kamakіn, “Ziar ekiam.”

‡‡ **30:24:** Hibrun akamіn ziar kam, “Josep,” an mіngarim kamakіn, “Ua tam iniam.”

aviriba isi. Egha dagh amizi da Labanin
sipsipba ko memeba ko itir puvati.
41 Ezi sipsipba ko memen aghuir
gavgaviba uari gazighazighasava ami, a
temer aguar kaba isa me dipaba apir itarir
ekiamin boroghin da arisi. Ezi me ter aguar
kabar gara egha uari gazighazisi.
42 Ezi sipsip ko memen gavgaviba pu-
vatiziba uari gazighazizima a temer aguaba
arizir puvati. A kamagh ami sipsipba
ko memen amiraghmiraziba, da Labanin
naba. Ezi sipsipba ko memen gavgaviba, da
Jekopin naba.
43 Jekop kamagh amigha bizir bar avirim
iti. A sipsipin aviriba, memeba, ingangarir
gumaziba, ingangarir amiziba, donkiba ko
kamelin aviriba iti.

31

Jekop Labanin ari

1 Egha Jekop orazi, Labanin otariba ka-
maghin migia ghaze, "Jekop en afeziamin
biziba bar ada inigha, gumazir bizir aviriba
itimin min iti."
2 Ezi Jekop gari, Laban fomira a gifongezi
moghin datirighin amir puvati, egha uan
arazibagh ira.
3 Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Jekop
migei, "Ni uamategh uan afeziam ko nin
adarazir nguibamin mangi. Eghti ki ni ko
ikiam."
4 Ezi Jekop Resel ko Lea bagha akam
amada, eghti aning izi danganir an sipsipba
itimin an ganam.
5 Ezi aning izezi Jekop kamagh aning
migei, "Ki gari guan afeziam fomira na gi-
fongezir moghin ua na gami puvati. Ezi nan
afeziamin God a na ko iti.
6 Gua virara fo, ki guan afeziam bagha
uan gavgaviba sara ingari,
7 ezi a dughiar aviribar na gifara
nan ivezim giraghirasi. Ezi God na
gasighasighasa an amamangatizir puvati.
8 Laban faragha na migia ghaze, ki
sipsipba ko memen dighdiriba, bar uan
ivezimin min da iniam. Ezi memeba ko
sipsipin kaba bar, nguzir dighdiribarama
ote. Ezi a gin ghaze, ki meme ko sipsipin
dighdirir ruariba itibara uan ivezimin min
da iniam. Ezi memeba ko sipsipba bar
nguzir dighdirir ruaribarama ote.
9 Kamaghin, guan afeziamin memeba ko
sipsipba, God ada isa na ganingi.
10 "Ezi memeba uari gazighazir
dughiamin, ki irebamin gari, memen apurir
dighdirir igharagha gariba, darara memen
amebabagh azighazisi.
11 Ezi Godin ensel irebamin nan dia ghaze,
'Jekop.' Ezi ki ghaze, 'Ki kati.'
12 Ezi a ghaze, 'Ni gan. Memen apurir
dighdirir igharagha gariba, darara memen
amebabagh azighazisi. Ki Laban ni gamizir
bizibar ganigha givagha, egha bizir kam
kamagh a gami.
13 Kirara, ki Godin kamnang Betelin
nguibamin ni bato, danganir kamin, ni
nan ziam fasa dagiam asaragha borem a
ginge. Egha guizbangira migia na ko akar
gavgavim akiri. Ezi ni datirighira dikavigh
uan biziba akirigh, egh nguibar kam ategh
uamategh uan nguibamin mangi.' "
14 Ezi Resel ko Lea akar kam baregha ka-
maghin a ikaragha ghaze, "Gan afeziam ga
daningamin bizitam ua itir puvati.
15 Gan afeziam kantrin igharazibar amiz-
ibar min ga gami. A ga amadagha gan
ivezim inigha, dagiar kaba bar ada makuni.
16 Ezi bizir avirir God gan afeziam da
inigha ni ganingiziba, mar ga ko gan
boribar biziba. Egh God ni mikemezi
moghira ni damu."
17 Ezi Jekop dikavigha uan amuirogh-
boriba inigha kamelbagh afe.
18 Egha uan sipsipba ko, memeba ko bizir
igharazir a Mesopotemian iniziba sara me
amangizima da men faragha ghue. Egha me
bar Haranin nguibam ategha uamategha an
afeziam, Aisak bagha Kenanin nguazimin
zui.
19 Me mangasava amir dughiamin, Laban
uan sipsipin arizibagh isasa ghu. Ezi Resel
modogha uan afeziamin dipenimin garir
asebar marvir guaba okeme.
20 Jekop ari mangasa, ifara deragha
Aramian gumazim Laban mikemezir pu.
Puvati.
21 A modogha uan biziba bar da inigha
zui. A Labanin nguibam ategha Yufretisin
Fanem atugha, Gileatin mighsiaba itir dan-
ganimin zui.

Laban Jekopin gin zui

22 Ezi dughiar pumuning givazi dughiar
mikezimin, gumaziba Laban migia ghaze,
Jekop arav ghugha gifa.
23 Ezi Laban uan adarazi inigha men gin
zui. Egha 7plan aruebar ghuavira ikia
Gileatin mighsiabar itir danganimin Jekop
bato.
24 Ezi dimangan God irebamin otogha
Aramian gumazim Laban migia ghaze, "Ni
Jekop, migirigiar kuratam o aghuitamin bar
a damuan marki."
25 Dughiar kam Jekop Gileatin
mighsiamin danganim uan purirpenibar
ingarigha dar iti, ezi Laban uan adarazi ko
kagh otogha uaghan Gileatin mighsiamin
danganim uan purirpenibar ingarigha dar
iti.

31:13: Jenesis 28:18-22

26 Egha Laban Jekop bagha ghua a migia
ghaze, “Ni manmaghsua nan guivimning,
kalabuziar amizimningin min aning inigha
zui?
27 Ni manmaghsuavira na mikiman
aghuagha modogha nimiram arav ghu? Ni
izasa na mikemezi, ki uan adaraziv kemezi
me ia bagha buaba ko gitabav soghezi ia bar
akueghavira izeghai.
28 Egha ni na ataghizi ki uan guivimn-
ing ko uan igiabar toregha dafarim me
mikinizir puvati. Kar ni bar arazir kuram
na gami.
29 Ki arazir kuratam ni damuamin
gavgavim iti, ezi nin afeziamin God
dimangan nan anogorogha ghaze, ‘Ni Jekop
migirigiar kuratam o aghuitamin a damuan
bar marki.’
30 Ki fo, ni uan nguibamin mangasa bar
ifuegha na ataki. Egha ni tizim bagha
nan dipenimin garir asebar marvir guaba
okeme?”
31 Ezi Jekop a ikaragha ghaze, “Ni ua na
dam uan guivimning inian ki atiatigha, ka-
maghin ki modogha arav ghu.
32 Ni uabi e getiva en gan, en tina nin mar-
vir guaba inigha ara ize, ni a misueghti an
aremegh. Kagh en adarazir damazibar ni
biziba bar da buriva dar gan, egh bizir tizim
a nin nanam, ni uamategh a inigh.” Jekop
kamaghin fozir puvati, Resel uan afeziamin
asebar marvir guaba okeme.
33 Ezi Laban Jekopin purirpenimin aven
ghugha biziba ghavkira dar gari. Egha gin
Lean purirpenimin ghugha da buri. Egha
a ingangarir amizimningin purirpenimn-
ingin aven ghugha marvir guaba bagha gar-
ava avenge. Egha men purirpeniba ategha
Reselin purirpenimin aven ghu.
34 Resel faraghavira uan afeziamin mar-
vir guaba inigha, pilon a kamel gisin arigha
apiaghirimin aven amadagha, pilon kam
gisin apera. Ezi Laban purirpenimin aven
ruiavira ikia ghua, egha uan marvir guabar
apizir puvati.
35 Ezi Resel uan afeziam migia ghaze,
“Nan ekiam, ki, amiziba e uan arimariam
gami, egha dikavan ibura, ezi ni nan
apangkuvigh nan ataran marki.” Ezi a ruia
ghua marvir guabar apizir puvati.
36 Ezi Jekopin muriam bar ikuvizi a La-
banin atara ghaze, “Ai, ki nin bizir tizimra
pazava a gamizi ni osemegha nan agiragha
izi? Ki arazir kurar manatam ni gami?
37 Nan biziba, ni bar da ghavkinigha dar
ganigha gifa, egha ni uan bizir manamra
gari a iti? Ni uan bizitamin ganti a ikiti,
ni uan adarazi ko nan adarazir damazibar
azenim datighti, me virara gan migirigiaba
tuisigham. Egh fogh suam, tina guizin
migei, ezi tina ifari.
38 “Ki 20plan azenibar ni ko iti. Ezi nin
sipsipin amebaba ko memen amebaba de-
raviram oti. Ezi ki nin sipsipin apurir tam
amezir puvati.
39 Ezi asizir atiaba nin sipsipba ko meme-
bav sozi da ariaghiri, ezi ki tam inigha
ghua nin akazir puvati. Ki uabi sipsipba
ko memen ariaghiriba ikarvasi. Egha ni
zurara uan bizir ovengeziba ikarvaghasa
migei. Egha uaghan arueba ko dimagaribar
gumaziba okiava atera zuir sipsipba ko
memeba, ni uaghan da ikarvaghasa na
migei.
40 Dughiar aviriba aruem na mikarzim
gaboi. Ezi dimagaribar ghuariaba na giri,
ezi ki arugharugha egha deraviram akuir
puvati.
41 Ki 14plan azenibar nin guivimning
inigh aningin ikiasa ingari, egha ki 6plan
azenibar nin sipsipba ko memen taba iniasa
ingari. Ki 20plan azeniba bar, ni ko ikia
egha nin ingari. Ezi ni nan ivezim dughiar
aviribar a giraghiragha na ganidi.
42 Eghti nan inazim Abrahamin God, a
Godin nan afeziam Aisak an ziam fem. A
na ko ikian koghti, ni ti pura na amadazi ki
uamategha ghughai. Ezi puvati, God nan
itir osimtizim ko ki amir ingangaribar gani,
egha kamaghin a dimangan akar gavgavim
ni ganingi.”

Jekop ko Laban akam akiri

43 Ezi Laban a ikaragha ghaze, “Amizir
kamning, kar nan guivimning, ezi aningin
boriba uaghan nana. Ezi sipsipba ko
memeba, da uaghan nana. Ezi bizir kagh
itiba bar nananabara. Ezi ki bizir tizim
damighvira uan guivimning ko, aningin
boriba ko men anogorogham?
44 Kamaghin ga datirighin akar dikirizir
gavgavim damuam. Egh bizitam atigh an
gan akar ga dikirizir kam ginighnighvira
ikiam.”*
45 Egha Jekop dagiar ruarir mam inigha
ababanimin min anesara.
46 Egha uan adaraziv kemezi me dagiar
maba inigha an boroghin deravira dar
pozim mikini. Egha Laban ko Jekop an-
ing uan adarazi ko, me dagiar pozir kamin
boroghin dagheba api.
47 Egha Laban dagiar pozir kam, ziam
“Jegar Sahaduta,” a gati, ezi Jekop ziam,
“Galet,” a gati.†
48 Egha Laban Jekop migia ghaze, “Dagiar
pozir kam, gan akar dikirizir gavgavir
kamin ababanimin min ikiam.” Ezi

* **31:44:** Hibrun akam deragha migirigiar kamin mingarim abighizir puvati. † **31:47:** Ziar kamning mingarim kamakin, “Dagiar pozir kam an akar dikirizir gavgavimin ababanimin min iti.” Jegar Sahaduta an Aramian akar otevir mam, ezi Galet ana Hibrun akar otevir mam.

kamaghin danganir dagiar pozim itir kam,
an ziam Galet.
49 Egha Laban uaghan ghaze, “Dughiar
ga ua uaning inigh ikian koghamim,
Ikiavira Itir God gan araziba deraghvira
dar ganam.” Kamaghin danganir kam, me
ziar igharazir mam uaghan a dibora ghaze
Mispa.‡
50 Egha Laban ua ghaze, “Ni nan guivimn-
ing pazi aning damu, o amizir igharazibar
ikiam, egh ni deraghvira nighnigh, gumazi-
tam gan gari, o gan gari puvati, God bar
uabira ga amir arazibagh fo.”
51 Egha Laban ua Jekop migia ghaze, “Ni
dagiar pozir kam ko dagiar ruarir ababa-
nimin min ki asarazir kamin gan, aning
gan tizimin iti.
52 Dagiar pozir kam ko dagiar ruarir kam,
aning gan akar dikirizimin ababanimin min
iki nighnizim ga daningam. Eghti ni a gitagh
nan bighan izi na misoghan kogham, eghti
ki a gitagh nin bighan mangi ni misoghan
kogham.”
53 Egha Laban me uan inazibar Godin
ziam diborogha kamaghin migei, “Abra-
ham ko Nahorin God uabi, ga tuisigham.”§
Ezi Jekop, uan afeziam Aisak fer Godin
ziam dibora, guizbangira migia ghaze, an
akar dikirizir gavgavir kamin gin mangam.
54 Egha Jekop mighsiar kamin asizir mam
misuegha an ofa gamigha givagha uan
adarazir diazima me iza an ofa gamizir
asizir kamin tuziba ko dagheba saram
api. Me amegha givagha, dimangan
mighsiamram akui.
55 Egha bar mizaraghara Laban uan guiv-
imning ko uan igiar boribar toregha me
ataghiraghamin akar aghuiba me migei.
Egha me ategha uamategha uan nguibamin
ghu.

32

Jekop Ison ganasa biziba akiri

1 Ezi Jekop uan adarazi ko dikavigha
zuima, Godin enselin maba me bato.
2 A men ganigha ghaze, “Ame. Danganir
kam kar Godin danganim!” Egha danganir
kam ziam, “Mahanaim,” a gati.*
3 Egha Jekop gumazir maba amadazi,
me Iso mikimasa zui. Iso faragha Seirin
nguazimin ghua apera, an ziar mam Idom.
4 Egha migirigiar otevir kam damuasa
me mikeme, “Gumazir ekiam Iso, ki nin
ingangarir gumazim Jekop, ni bagha kam-
agh akam amadagha ghaze, ki bar dughiar
ruarimin Laban ko ikegha givagha egha
datirighin uamateghasa.
5 Ki bulmakauba, donkiba, sipsipba,
memeba, pura ingangarir gumaziba ko
amiziba iti. Ezi nan gumazir ekiam, ki nin
azai, ni navim na daningigh.”
6 Ezi gumazir akam inigha ghuezir kaba
uamategha izegha, Jekop migia ghaze, “E
nin migirigiaba inigha nin avebam Iso,
bagha ghu, ezi a tuavimin ni bativasa izi. Ezi
400plan gumaziba a ko izi.”
7 Ezi Jekop migirigiar kam baregha
puviram atiatigha nighnizir aviribagh
ami. Egha uan gumazamiziba, sipsipba,
memeba, bulmakauba, ko kamelba isa
okoruar pumuningin me abiki, egha
danganir pumuningin me ariki.
8 A kamaghin nighnisi, “Iso izi faragha
itir darazigh asighasighti, igharaz darazi
aregham.”
9 Egha Jekop kamaghin God migei,
“Ni nan inazim Abrahamin God, ni nan
afeziam Aisakin God, O Ikiavira Itir God,
ni nan azangsizim baragh. Ni faragha na
migia ghaze, ki uamategh uan nguibamin
mangighti ni deravira na damuam.
10 Guizbangira, ki nin ingangarir gu-
mazim, ki gumazir aghuim puvati, ezi
ni nan apangkuvigha egha ni mikemezi
moghira deragha na gami. Ki Laban ko ikisi
mangasa Jordanin Fanem atugha bizitam
suiragha ghuzir puvati, ki pura fidizir kinim
suiragha ghu. Egha datirighin ki gumaza-
mizir okoruar pumuning ko izi.
11 Ki kamaghsua nin azangsisi, ni deragh
nan akuragh nan ganti, nan avebam Iso
izi na ko misoghan kogham. Ki kamaghin
atiatigha ghaze, Iso ti izi e ko en amuirogh-
boriba sara misogh bar e kuavaremegham.
12 Ni faragha na migia ghaze, ki bar
deravira ni damu ovavir borir aviriba
ni daningam. Eghti men diboboni
ongarimin gigimin min bar avirasemeghti
gumazitam da mengiva avegham.”
13 Egha Jekop dimangan akuima aminim
tirazima, an asizir maba isa bizir aghuibar
min uan avebam Iso daningasa da amisefe.
14 A 200plan memen amebaba ko 20plan
apuriba, sipsipin amebar 200pla ko 20plan
apuriba,
15 30plan kamelin amebar nguziba itiba,
40plan bulmakaun amebaba ko apurir
10pla, 20plan donkin amebaba ko apurir
10pla amisefe.
16 Egha a vaghvagha asizir okoruar kabar
ganasa ingangarir gumaziba amisevegha
me migia ghaze, “Ia nan faraghivira mangi.
Egh ia asizir okoruar kabar ganti da
mangiva uarir boroghira mangan marki,

‡ **31:49:** Ziar kam, “Mispa,” mong akar otevir kamin min ghu, “Danganir iki ganamim.” § **31:53:** Labanin inazim Nahor, an Abrahamin avebam. * **32:2:** Hibrun akamin, ziar kam, “Mahanaim,” a an ararem, “Danganim,” an mirara ghu. **32:12:** Jenesis 22:17; 28:13-15

danganir tizitaba, dar okoruabar tizibar arigh mangi.”
17 Egha a faragha zuir ingangarir gumazim migia ghaze, “Ni mangiti, nan avebam Iso, tuavimin nin apigh kamagh nin azaragham, ‘Ni tinan ingangarir gumazim? Egha ni managh zui? Ezi asizir kaba, kar tinan naba?’
18 Eghti ni kamaghin an akam ikaragh, ‘Asizir kaba, kar nin ingangarir gumazim, Jekopin naba. Ni Jekopin gumazir ekiamin min itima, a bizir kaba bizir aghuibar min ni bagha da amadazi da izi. Ezi Jekop uabi gin izi.’ ”
19 Egha Jekop migirigiar otevir kamra isa ingangarir gumazir namba 2, ko namba 3, ko ingangarir gumazir asiziba bar adar gariba, virara me mikeme. A ghaze, “Ia mangi Iso batogh, egh akar kamram a mikim.
20 Egh ua kamagh deragh a mikim suam, ‘Nin ingangarir gumazim Jekop, en girara izi.’ ”
Jekop kamagh nighnisi, “Ki ti arazir kamin uan avebamin nighnizim giraghti a na koma ataran kogham. Eghti ki mangi a bativamin dughiamin a na ko navir aghuim ikiam.”
21 Egha a bizir aghuiba amangizi da faragha ghue, ezi a uabi dimagarimin danganir me itimin iti.

Jekop God ko uaning misosi

22 Ezi dimagarir arizir kamra Jekop dikavigha, egh uan amuir pumuning ko, uan amuir dozir pumuning ko, 11plan boriba inigha Jabokin dipam atugha zui.
23 A me inigha dipamin vongin ghua, egha uamategha ghugha uan ingangarir gumazibav kemezi, me an biziba inigha zui.
24 Ezi a uabira iti. Ezi gumazir mam dimangan otogha a ko, aning uaning misoghav ikia ghuav itima aminim tira.
25 Aning uaning misogha ghua gumazir kam gari, Jekop anebira. Ezi gumazim Jekopin ruriar agharim misoghezi, an ruriar agharim asiaghirizi, an suem an amira.
26 Aning uaning misogha ikia gumazir kam Jekop migia ghaze, “Aminim tiasa bar gefi. Eghti ni na ateghti ki mangam.”
Ezi Jekop an akam ikaragha ghaze, “Ni faragh God mikimti a deragh na damuti, ki gin ni ateghti ni mangam.”
27 Ezi gumazir kam kamagh Jekopin azara, “Nin ziam tina?”
Ezi Jekop a ikaragha ghaze, “Nan ziam Jekop.”
28 Ezi gumazir kam ghaze, “Datirighin nin ziam ua Jekop puvati. Ni God ko gumaziba, me misogha me abini. Kamaghin nin ziar igiam Israel.”†
29 Ezi Jekop a migia ghaze, “Ni datirighin uan ziamin gun na mikim.”
Ezi an akam ikaragha ghaze, “Ni tizimsua, nan ziam bagha nan azangsisi?” Egha a God mikeme, eghti a deragh Jekop damuam.
30 Ezi gin Jekop kamaghin migia ghaze, “Ki Godin guamin ganigha gifa, egha aremezir puvati.” Egha danganir kam ziam, “Peniel,” a gati.‡
31 Ezi aruem anabogha givazima Jekop Peniel ataki. Egha an ruriar agharir asiaghirizir kam bangin an daroriba an ikufi.
32 Israelia bar fo, fomira gumazir kam Jekopin ruriar agharim misoke. Kamaghin me bar fomira iza datirighin, me asizibar ruriar agharibar itir asizir tuziba apir puvati.

33

Jekop Iso bato

1 Dughiar kamin Jekop kogha Ison gari, a uan gumazir 400pla ko izi. Ezi a uan boriba bar me migia ghaze, ia mangi uan amebaba ko tuifigh.
2 Egha a faragh mangasa amuir dozimning uan boriba ko me mikeme. Eghti Lea uan boriba ko men girara mangam. Ezi a Resel ko Josep mikemezi aning men gin ti.
3 Ezi Jekop uabi men faraghavira ikia zui. Egha Ison boroghin mangasava amua 7plan dughiabar tevimning apira guam nguazim girava egha dikava an boroghin ghu.
4 Ezi Iso dikavigha ivegha iza uan dozimin suiragha a muiaghirigha an tori. Egha aning uagharama azi.
5 Egha Iso amiziba ko boribar gara egha Jekopin azara, “Kar te ni ko iti?”
Ezi Jekop an akam ikaragha ghaze, “Ki nin ingangarir gumazim. Kar God deragha na gamigha egha borir kaba na ganingi.”
6 Ezi an amuir dozimning uan boriba ko iza Ison damazimin uan teviba apirigha avigha iraghu.
7 Ezi Lea uan boriba ko uaghan iza teviba apirigha avigha iraghu. Ezi Josep Resel ko abuan iza teviba apirigha avigha iraghu.
8 Ezi Iso ghaze, “Gumazir sipsipba ko asizir maba sara inigha faragha zuiba ki me bato. Ezi kar, ni bizir mingarir tizim gata da amada?”
Ezi Jekop a ikaragha ghaze, “O gumazir ekiam, mar ni bizir mabar gan na gifueghasa, ki da amada.”

32:24: Hosea 12:3-4 **32:28:** Jenesis 35:10 † **32:28:** Hibrun akamin, ziar kam Israel, an ararem akar kam, “A God ko misosi,” an mirara ghu. **32:29:** Gumazir Dapaniba 13:17-18 ‡ **32:30:** Hibrun akamin, ziar kam, “Peniel,” an ararem akar kam, “Godin guam,” an mirara ghu.

9 Ezi Iso ghaze, “Nan dozim, ki biziba bar aviraseme. Ni uan biziba ua da inigh.”
10 Ezi Jekop ghaze, “Puvati, ni uan navir
averiamin na gifuegh egh nan bizibar
suiragh. Ni na gifonge, ezi kamaghin, ki nin
guamin gara mati ki Godin guamin gari.
11 Ki kamaghin ifonge, bizir aghuir
ki ni ganidir kaba, ni na dama da ini.
Guizbangira God nan apangkuva arazir bar
aghuimin na gamigha egha bizir bar avirim
na gamizi, ki biziba bar aviraseme.” Egha a
bizir kaba iniasa bar a gakaghonezima, Iso
a dama da ini.
12 Egha Iso ghaze, “Ia dikav e mangam. Ki
ia ko, e uaghara mangam.”
13 Ezi Jekop a migia ghaze, “Nan ekiam,
ni gan boriba gavgavizir puvati. Ezi ki
sipsipba ko bulmakauba ko asizir igharazi-
ba uan nguziba ko otem apavira itibagh
nighnisi. E aruer vamiran bar me inigh
mangivira ikiti me bar arimighiregham.
14 Nan ekiam, ni mar en faragh mangiti,
ki aghumra asiziba ko uan boriba inigh nin
gin izam. Egh gin Idomin nguazimin ni
bativam.”
15 Ezi Iso ghaze, “Kamaghin ki uan ingan-
garir gumazitaba ni bagh me ategham.”
Ezi Jekop ghaze, “Nan ekiam, ni bar na gi-
fonge. Ezi marki, nan ingangarir gumaziba
iti, me e ko e mangam.”
16 Ezi dughiar kamran Iso uamategha
Idomin ghu.
17 Ezi Jekop ghua Sukotin nguibamin ghu.
Egha ua bagha dipenimin ingarigha egha
asiziba bagha purirpenibar ingari. Kam-
aghin a nguibar kam ziam, “Sukot,”* a gati.
18 Egha Jekop Mesopotemian nguazim
ategha, uamategh Kenanin nguazimin
ize, egha Sekemin nguibam deragha an
ghughava, Sekemin nguibar ekiamin
boroghin purirpenibar ingari.
19 Hamor a Sekemin afeziam, Jekop an
adarazi dama nguazim givese, nguazir
kamin a uan purirpenibar ingari. Nguazir
otevir kamin ivezim a 100 silvan dagiaba.
20 Egha Jekop ofa gamir dakozir mam
danganir kamin an ingarigha, ofa gamir
dakozir kam dibora ghaze, “El, a Israelin
God.”†

34

Sekem arazir kuramin Daina gami

1 Dughiar mam Daina, Jekop ko Lean
guivim Sekemin nguibamin itir amizibar
ganasa zui.
2 Ezi Hamor, a Hivian adarazir gumazim,
a Kenanin nguazimin itir gumazir dapanim.
Ezi an otarim Sekem, Dainan ganigha an
suiragha arazir kurabar a gami.
3 Sekem, a Jekopin guivim Dainan gari,
an ganganiba bar an derazima, a bar a
gifuegha anepezepera migirigiar otevir bar
isingtizibar a gamuavira iti.
4 Egha gin uan afeziam migia ghaze,
“Afeziam, ni na bagh amizir kam inighti, ki
an ikiasa.”
5 Ezi Jekop kamaghin oraki, Sekem arazir
kuramin an guivim Daina a gami. Dughiar
kamin an otariba bar saghon ghuegha
dadaba itir danganimin ikia sipsipba ko
asizibar gara iti. Kamaghin a bizitam
damuan iburagha pura me mizua iti.
6 Ezi Sekemin afeziam Hamor Jekop ko
mikimasa ize.
7 Egha aning uaning migiavira itima,
Jekopin otariba uamategha ize. Me kam-
aghin oregha gifa, Sekem men buaramizim
arazir kurabar a gami, ezi men naviba
ikuvizi me puviram atari. Arazir Sekem
Jekopin guivim gamizir kam, Israelian
damazimin bar arazir kuram. Guizbangira,
Israelian nighnizimin ni arazir katam
damuan bar markiam.
8 Ezi Hamor kamaghin Jekop migei, “Nan
otarim bar moghiram nin guivim gifonge,
ezi ki nin azai, an an ikiami, o?
9 Ki ghaze, e uari ko deragh dapiagh egh e
ian guivibar ikiti, ia en guivibar ikiam.
10 Egh ia e ko kantrin kamin ikiam.
Egh nguazir asizir manam gifuegh ian
iki, egh dagiar ingangaribar amu nguazim
givezeghti a iana.”
11 Ezi Sekem uan afeziam ko izegha, kam-
aghin Dainan afeziam ko an tuebabav gei,
“Ia nan azangsizimin amamangatigham,
eghti bizir ia ifongeziba ki da ia daningam.
12 Egh ia amizir kamin ivezim diborogh
na mikim, egh bizir aghuir manmagh
gariba uari daningisi na mikemegh. Egh
ia ivezim manmaghirama anetigham, ki a
isi ia daningam. Nan nighnizir ekiam, ia
amizim na danighti ki an ikiam.”
13 Ezi Jekopin otariba arazir kurar Sekem
men buaramizim Daina gamizim giniri.
Egha me Sekem uan afeziam Hamor ko,
aning gifarasa,
14 egha me a migia ghaze, “E uan
buaramizimin amamangatighti a gumazir
me an mikarzir mogomemin inim atuzir
puvatizitamin ikian kogham. E kamaghin
damigh, aghumsizir ekiam inigham.
15 Kamaghin amizi ia faragh bizir kam
damigh. Ia uan gumazibar mikarzir
mogomebar iniba vaghvagh bar adar
ghoregh, egh ia en min ikiam. Egh gin, ni
en buaramizimin ikiam.
16 Egh ia kamagh damighti, e uan guiviba
ian taghiraghti ia men ikiti e uaghan ian

* **33:17:** Hibrun akamin, ziar kam, “Sukot,” an ararem, “Dipenir muziarim,” an mirara ghu. **33:19:** Josua 24:32; Jon 4:5 † **33:20:** “El,” kar Godin ziar mam.

guivibar ikiam. Eghti e ia ko iki egh gumazamizir vabara ikiam.
17 Egh ia e bareghan kogh uan mikarzir mogomebar iniba aghoreghan koghti, e uan buaramizim inigh egh nguibar kam ataghiragham."
18 Ezi Hamor uan otarim Sekem ko men migirigiar kam gifonge.
19 Ezi Sekem Jekopin guivim bar a gifonge, kamaghin a bar zuamira bizir me mikemezir kabagh ami. Sekemin afeziamin adarasi, fomira iza datirighin ziar bar ekiam Sekem ganiga bar a gifonge.
20 Ezi Hamor uan otarim Sekem ko ghua, nguibar ekiamin divazimin tiar akamin uari akuvir danganimin ghugha, nguibamin itir gumazir igharazibav gei. Egha ghaze,
21 "Gumazamizir kaba me gumazamizir bar aghuiba e ko dapiasa. E nguazir bar ekiam iti. E me ateghti me en nguazimin iki, uan ifongiamin dagiar ingangaribar amuam. Egh e men guivibar ikiti me en guivibar ikiam.
22 Egha me arazir kam bagha gavgafi. E uan gumazibar mikarzir mogomebar iniba aghoregh egh e men min ikiam. E kamagh damighti, me e ko virara ikisi ifuegham.
23 Eghti men sipsip ko bulmakau ko asizir igharaziba, uaghan enanaba. Ezi bizir ekiar bar vamiran me migeir kam e damighti, me e ko virara ikiam."
24 Ezi nguibar ekiamin itir gumaziba bar, Hamor ko Sekemin akamin amamangatigha, me uan mikarzir mogomebar iniba aghore.
25 Ezi dughiar 3pla givazi, gumaziba uari aghorezir duaba isiavira iti. Ezi Simeon ko Livai, Dainan tuebamningra midorozir sababa inigha nguibar ekiamin aven zui. Ezi gumazitam aningin anogoroghezir puvati. Ezi aning nguibar ekiamin itir gumaziba bar me misoghezi me ariaghire.
26 Egha aning uaghan Hamor uan otarim Sekem ko aning misoghezi aning areme. Ezi aning Sekemin dipenimin aven ghua Daina inigha ghu.
27 Dughiar kamin Simeon ko Livai me misuegha givazima, Jekopin otarir igharaziba nguibar ekiamin aven ghua bizir aghuir aviriba, me Daina gamizir arazim ikarvagha da okeme.
28 Egha me uaghan sipsipba, bulmakauba ko donkiba ini. Egha me bizir nguibamin aven itiba ko azenan itiba sara bar ada ini.
29 Egha me bizir iveziba bar pin koziba inigha egha kalabuziabar min amiziba ko boriba bar me inigha, dipenibar aven itir biziba bar ada akumakumigha da inigha ghue.
30 Ezi gin Jekop, Simeon ko Livai migia ghaze, "Gua osimtizir ekiam na gati. Ikizir kamning, Kenania ko Peresia, aningin adarazi nguazir kamin iti, me nan gan suam ki gumazir bar kuram. Ki gumazamizir aviriba puvati. Eghti ikizir kamningin gumaziba uari akuvagh na misoghti ki uan amuiroghboriba ko bar givagham."
31 Ezi aning kamaghin migei, "Kamaghin e manmaghin damuam? E ti uan buaramizim pura men teghti, me arazir kurabar a damighti, a tuavimin amizimin min ikiasa, a?"

35

Jekop Betelin itima God bizir bar aghuibar a gami

1 Ezi God Jekop migia ghaze, "Ni dikavigh Betelin mangi egh magh iki. Egh na bagh ofa damuamin danganitamin ingarigh. Ki God, ni uan avebam Ison arir dughiamin ki ni bato."
2 Ezi Jekop uan amuiroghboriba ko gumazamizir a ko itibav gia ghaze, "Ia uan asebar marvir guaba bar da batokegh. Egh arazir Godin damazimin zuezibar amu, egh korotiar zuruzibara aghu.
3 Egh e nguibar kam ategh Betelin mangam. Eghti ki God bagh ofa damuamin danganitamin ingaram. Godin kam, ki osimtizibar aven itir dughiamin, a nan akura. Ezi ki managh zui, a na ko zurara iti."
4 Ezi me bar moghira uan asebar marvir guaba isa Jekop ganingi. Egha uaghan uan ringin uan kuaribagh ariziba sarama a ganingi. Ezi Jekop Sekemin nguibamin boroghira temer okin apengan, mozim gikuigha egha bar ada isa mozim gaghui.
5 Egha Jekop uan adarazi ko dikavigha zui. Me zuima God Sekemin boroghin itir nguibabar gumazamizibagh amizi, me bar atiatingi. Egha Jekopin adarazir agintighizir puvati.
6 Ezi Jekop uan adarazi ko ghua Kenanin nguazimin, Lusin nguibamin otifi. Lus, a Betelin nguibamin ziar ghurim.
7 Egha Jekop ofa gamir dakozir mamin ingarigha, danganir kam ziam a gatigha ghaze, "Betelin God." Jekop nighnisi, danganir kamin a fomira uan avebam Ison arima God a bato.
8 Ezi dughiar kam Rebekan ingangarir amizim Debora areme, amizir kam fomira Rebeka aghirimra itima, an an gari. Ezi me dughiar kamin ikiava, sautin amadaghan Betelin nguibamin boroghin temer ekiamin apengan anefa. Egha me temer kam ziam a gatigha ghaze, "Azirakam Gamir Temem."

35:1: Jenesis 28:11-17 **35:7:** Jenesis 28:10-19 **35:10:** Jenesis 32:28

9 Egha dughiar kamin Jekop Mesopotemia
ategha ua Kenanin nguazimin izezi, God
uam a batogha arazir bar aghuibar a gami.
10 Egha God a migia ghaze, “Datirighin
nin ziam Jekop. Ezi me ua Jekop ni
darighan kogham. Puvati. Me ziam Israel ni
darigham.” Kamaghin God ziam, “Israel,” a
gati.
11 Egha God a migia ghaze, “Ki Gavgaviba
Bar Itir God. Ni bar borir aviriba batam.
Eghti gin ikizir mam ko, ikizir igharazir
avirir maba nin otivam. Eghti ni uaghan
atrivir mabar, inazir afeziamin otivam.
12 Eghti ki nguazir faragha Abraham ko
Aisak ganingizim, ki ni daningam. Egh
uaghan nin ovavir boribar aningam.”
13 God mikemegha givagha danganir a
Jekop ko migeir kam ategha ghuavanabo.
14 Ezi Jekop dagiar bar ruarir mam isa
danganir God a ko mikemezir kamin aba-
banim gamuava anesara. Egha wain ko,
olivin borem ofan min aning isa dagiar kam
ginge.
15 Egha God a ko mikemezir danganir
kam a ziam, “Betel,” a gati.
16 Egha Jekop uan adarazi ko Betel ategha
Efratan nguibamin zui. Egha me ghuavira
itima Resel otamin dughiam oto. Ezi a bar
mizazir bar ekiam isi.
17 A bar mizazir ekiam isima, amizir a
ko itim, kamaghin a migei, “Ni atiatingan
marki. Kar otarir igharazir mam.”
18 Ezi Resel ovengasa abuan dighorim in-
gara egha, otarim ziam, “Benoni,” a gati. Ezi
an afeziam gin ziam, “Benjamin,” a gati.*
19 Ezi Resel aremezi me Efratan
nguibamin zuir tuavir miriamin a mozim
gati. Kar Betlehemin nguibamin ziar
ghurim.
20 Ezi Jekop danganir kamin dagiam isa
Reselin mozimin ababanim gamua anefa.
Ezi dagiar kam datirighin ikiavira iti.†
21 Ezi Israel ghuavira ikia Ederin taua
ategha mong sivagha ghua purirpenibar in-
gari.
22a Israel kagh ikiavira itima, Ruben ghua
uan afeziamin amuir dozim Bilha koma
akui. Ezi Israel Ruben amizir bizir kam
baraki.

Jekopin otaribar ziaba
(1 Eghaghaniba 2:1-2)

22b Jekop a 12plan otariba iti.
23 Kar Lean otariba, Ruben a Jekopin
otarir ivariam, ko Simeon, Livai, Juda,
Isakar ko Sebulun.
24 Ezi Resel otarir pumuning iti, Josep ko
Benjamin.
25 Ezi Bilha, Reselin ingangarir amizim
otarir pumuning iti, Dan ko Naptali.
26 Ezi Silpa, Lean ingangarir amizim
otarir pumuning iti, Gat ko Aser. Jekop
Mesopotemian ikia otarir kaba ini.

Aisak areme

27 Egha Jekop uan afeziam Aisak
bagha Mamren nguibamin ghu, Hebronin
nguibamin boroghin an ziar mam Kiriat
Arba. Kar Abraham ko Aisak faragha ikezir
nguibam.
28 Ezi Aisak 180plan azeniba ikia,
29 bar ghurigha ovengezi, an duam ghua,
an adarazir duaba ghua itir nguibamin me
ko iti. Ezi an otarimning Iso ko Jekop an
suiragha anefa.

Ison ikizimin adarasi

36

(Sapta 36)

Ison ovavir boribar ziaba
(1 Eghaghaniba 1:34-37)

1 Kar Ison ovavir boribar ziaba, an ziar
igharazim Idom:

2 Iso a Kenanian amizibar iti. Ezi Hitian
gumazim Elon, an guivim Ada, Ison iti.
Ezi Anan guivim Oholibama, uaghan an
iti. Anan afeziam Sibeon, a Hivian gu-
mazir mam.
3 Egha a uaghan Ismaelin guivim
Basematin iti. Ezi Basemat a Nebaiotin
buaramizim.
4 Ezi Ada Elifas bate, ezi Basemat Ruel
bate.
5 Ezi Oholibama Jeus, Jalam, ko
Kora bate. Dughiar kamin Iso Kenanin
nguazimin ikiavira ikiava borir kaba ini.
6 Egha gin Iso uan amuiba, ko otariba,
ko guiviba ko, gumazamizir an adarazi
ko itiba ko, asiziba ko, an bizir Ke-
nanin nguazimin itiba bar ada inigha,
uan dozim Jekopin saghon ghua nguazir
igharazimin zui.
7 Iso uan dozim ataghirazir bizim ka-
makin, nguazir aning itir kam aningin
tughatighan kogham. Aningin asiziba bar
avirasemezi aning uaning ko ikian iburagh-
buraki.
8 Kamaghin, Iso ghua Seirin Mighsiabar
nguibamin apera. Idom, kar Ison ziar
igharazim.

9 Ezi Ison boribar ziabar kara:

35:11: Jenesis 17:4-8 **35:14:** Jenesis 28:18-19 * **35:18:** Hibrun akamin, ziar kam, “Benoni,” an mingarim kamakin, “Borir ki mizazir bar ekiamin tongin ikiava otezim.” Hibrun akamin, ziar kam, “Benjamin,” an mingarim kamakin, “Borim ziar ekiam iniam.” † **35:20:** Akar otevir kam, “datirighin ikiavira iti,” a e datirighin itir dughiam migeir puvati. A gumazim akinafarir kam osirizir dughiam migei. **35:22a:** Jenesis 49:4 **35:27:** Jenesis 13:18 **36:2:** Jenesis 26:34 **36:3:** Jenesis 28:9

Iso uabi, a Idomian afeziam,
me Seirin Mighsiabar iti.
10 Iso uabi an otariba,
Elifas a Adan otarim, ezi Ruel a Basematin otarim.
11 Ezi Elifasin otariba,
Teman, Omar, Sefo, Gatam, ko Kenas.
12 Ezi Ison otarim Elifas, an amuir dozim Timna, an Amalek bate.
Kar Ison amuim Adan ovavir boriba.
13 Ezi Ruelin otariba,
Nahat, Sera, Sama ko Misa. Kar Ison amuir mam Basematin otariba.
14 Ezi Ison amuir igharazim Oholibama, a Jeus, Jalam ko Kora bate.
Oholibaman amebam Ana, ezi Sibeon Anan afeziam.

15-16 Ezi Ison otarir uan adarazir gumazir dapanibar itibar ziabar kara:

Elifas a Ison otarir ivariam, an otaribar kara,
Teman, Omar, Sefo, Kenas, Kora, Gatam, ko Amalek, me gumazir dapanibar otivigha uan adarazi Idomin nguazimin men gari. Kar Ison amuim Ada, an ovavir boribar otariba.
17 Ezi Ruelin adarasi,
Nahat, Sera, Sama ko Misa, me uan adarazir gumazir dapanibar otivigha Idomin nguazimin men gari.
Kar Ison amuim Basemat, an ovavir boriba.
18 Ezi Ison amuim Oholibaman adarasi,
Jeus, Jalam ko Kora, me gumazir dapanibar iti.
Ezi Anan guivim Oholibama gumazir dapanir kaba bate.

19 Ezi gumazir kaba me Ison ovavir boriba, Ison ziar mam Idom. Me uan dakozibar gumazir dapanibar iti.

Seirin adarazir ziaba
(1 Eghaghaniba 1:38-42)

20 Seir, a Horian gumazir mam, a Idomin nguazimin iti. Kar Seirin otaribar ziaba:

Ezi an otariba, Lotan, Sobal, Sibeon, Ana,
21 Dison, Eser ko Disan. Ezi kar Seirin otariba,
me uan adarazir dakozibar dapanibar ikia Idomin nguazimin iti.
22 Ezi Lotanin otarimning,
Hori ko Heman. Ezi Lotanin buaramizim, a Timna.
23 Ezi Sobalin otariba,
Alvan, Manahat, Ebal, Sefo, ko Onam.
24 Ezi Sibeonin otarimning,
Aia ko Ana.
Anan kamra, a faragha uan afeziam Sibeonin donkiba gumazamiziba puvatizir danganimin dar gara, egha dipar atuir bar puvira feibar gani.
25 Ezi Anan borimning,
Dison ko Oholibama. Ezi Oholibama Anan guivim.
26 Ezi Disonin* otariba,
Hemdan, Esban, Itran, ko Keran.
27 Ezi Eserin otariba,
Bilhan, Savan, ko Akan.
28 Ezi Disanin otarimning,
Us ko Aran.
29-30 Ezi Idomin nguazimin aven, Horin adarazir dakozibar gumazir dapanibar ziaba,
Lotan, Sobal, Sibeon, Ana, Dison, Eser ko Disan.

Idomin atrivibar ziaba
(1 Eghaghaniba 1:43-45)

31 Dughiar kamin Israelia atriviba puvatizi, gumazir kaba Idomin kantrin atrivibar ike:

32 Ezi Beorin otarim Bela, Idomin kantrin faraghaviram atrivimin iti.
A Dinhaban nguibar ekiamin atrivimin iti.
33 Egha Bela aremezi, Seran otarim Jobap an danganim inigha atrivimin iti.
Sera, a Bosran nguibamin gumazim.
34 Egha Jobap aremezi, Temanian nguazimin gumazim Husam,
an danganim inigha atrivimin iti.
35 Egha Husam aremezi, Bedatin otarim Hadat an danganim inigha atrivimin iti.
Egha Hadat Moapin nguazimin ghua Midianin gumaziba ko misogha midorozimin me abira.
Egha Hadat Avitin nguibar ekiamin atrivimin iti.
36 Egha Hadat aremezi, Masrekan nguibamin gumazim,
an ziam Samla, an danganim inigha atrivimin oto.
37 Egha Samla aremezi, Saul an danganim inigha atrivimin oto.
Saul, a Rehobotian gumazir mam.
Rehobot, a Yufretisin Fanemin miriamin itir nguibam.
38 Ezi Saul aremezi,
Akborin otarim Balhanan an danganim inigha atrivimin oto.
39 Egha Balhanan aremezi, Hadar an danganim inigha atrivimin oto.
Egha Paun nguibamin atrivimin iti.

* **36:26:** Hibrun akamin ziar kam, "Disan," vezin kamin iti, ezi me ti paza an osiri. Guizbangira, ziam, "Dison," kagh iki. Ni sapta 36:21 ko 28in gan.

Ezɨ an amuim Mehetabel, a Matretɨn guivim.
Ezɨ Mehetabelɨn inazim Mesahap.

40-43 Ezɨ Idomian anababar gumazir dapanibar ziabar kara:

Timna, Alva, Jetet, Oholibama, Ela, Pinon, Kenas, Teman, Mipsar, Makdiel, ko Iram.
Gumazir kaba me Idomian gumazir dapaniba.

Ezɨ Idom kar Ison ziar igharazim, ezɨ Iso Idomian inazir afeziam. Ezɨ gumazir dapanir kaba vaghvagha uan nguibabar ikia, egha uan adarazir gativa men gari.

Josepɨn Eghaghanim

37

(Sapta 37--45)

Josepɨn aveghbuaba a baseme

1 Jekop Kenanɨn nguazimɨn iti, kar nguazir an afeziam Aisak fomɨra ikezim.
2 Ezɨ Jekop ko an ovavir boribar eghaghanimra kara. Josep a gumazir bar igiam, egha 17pla azeniba iti. Egha a sipsipba ko memeba uan aveghbuaba ko dar gari. Kar Bilha ko Silpan otariba, aning an afeziamɨn amuimning. Ezɨ Josepɨn aveghbuaba amir arazir kuraba a zurara dar gun uan afeziam mɨgei.
3 Ezɨ Jekop, an ziar mam Israel. Israel bar ghurizir dughiam an amuim Josep bate. Ezɨ bizir kam bagha, a uan otarir igharazibar tongɨn Josep bar a gifonge. Egha dughiar mam Jekop, Josep bagha korotiar agharir ruarir dirir mamɨn ingarigha a ganɨngi.
4 Ezɨ aveghbuaba gari afeziam bar Josep gifuegha, deragha me gifongezir puvatɨ. Kamaghɨn, aveghbuaba Josep bar a baseme, egha bar an aghuagha, mɨgɨrɨgɨar aghuibar a gamir puvatɨ.
5 Egha dughiar mamɨn Josep irebamɨn ganigha, aveghbuabagh eghari. Ezɨ me a baregha men naviba bar moghɨra an ikufi.
6 Ezɨ Josep kamaghɨn mɨgei, "Ia nan irebam baragh.
7 E bar moghɨra dagher azenimɨn aven ikia, egha witɨn ikɨziba ikia da arɨsi. Ezɨ nan witɨn ikɨzim voroghɨra tughav iti. Ezɨ ian witɨn ikɨziba nan witɨn ikɨzim gighuigha tuivighav ikia, dar dapaniba avigha ghuaghira nan witɨn ikɨzim mɨtifi."
8 Ezɨ an aveghbuaba oregha kamaghɨn Josep mɨgei, "Nɨ ghaze, nɨ en atrivimɨn otogh egh e gativagham?" Egha kamaghɨn, Josep zurara uan irebabagh egharima, an aveghbuabar naviba an derazir puvatɨ.
9 Egha gɨn Josep ua irebar mamɨn ganigha uan aveghbuabagh eghari. Egha kamaghɨn mɨgei, "Kɨ ua irebar mamɨn gani. Egha nan irebamɨn aven, kɨ aruem ko iakɨnim ko mɨkovezir 11plan garima, da nan guamɨn uan dapaniba avingi."
10 A irebar kamɨn uan afeziam ko uan aveghbuabagh eghanigha gɨvazɨ, an afeziam an atara kamaghɨn a mɨgei, "Kar irebar manmagh amizim? Nɨ ti ghaze, kɨ ko nɨn amebam ko nɨn aveghbuaba, e bar izɨ nɨn guamɨn tevibar pɨrigh dapaniba avigham?"
11 Ezɨ Josepɨn aveghbuaba naviba bar a baseme, ezɨ afeziam Josepɨn irebamning puvɨram aning gɨnɨghnɨsi.

Ismaelian gumaziba Josep inigha Isipɨn kantrin ghu

12 Ezɨ dughiar mamɨn Josepɨn aveghbuaba uan afeziamɨn sipsipbar ganasa Sekemɨn nguibamɨn ghue.
13 Ezɨ Israel kamaghɨn Josep mɨgei, "Nɨn aveghbuaba sipsipbar gara Sekemɨn nguibamɨn iti. Ezɨ nɨ mangɨ men ganasa kɨ ifonge."
Ezɨ Josep kamaghɨn an akam ikaragha ghaze, "Are, Afeziam. Kɨ mangam."
14 Ezɨ afeziam kamaghɨn a mɨgei, "Nɨ mangɨ uan aveghbuabar ganigh fogh suam, me deraghavɨra ti, o puvatɨ? Egh uaghan sipsipbar ganigh fogh, da dera, o puvatɨ? Nɨ men ganigh, egh uamategh izɨ na mɨkemegh." Ezɨ dughiar kamɨn Israelɨn adarasi, Hebronɨn danganir zarimɨn iti. Ezɨ Josep Sekemɨn nguibamɨn otogha gɨfa.
15 Egha danganir kam garua uan aveghbuaba bagha rui. Ezɨ gumazir mam an ganigha kamaghɨn an azara, "Nɨ bizir tizim buri?"
16 Ezɨ Josep kamaghɨn mɨgei, "Kɨ uan aveghbuaba bagha rui. Nɨ danganir me ikia uan sipsipbar garim, an gun na mɨkɨmam o?"
17 Ezɨ gumazir kam a mɨgɨa ghaze, "Me danganir kam ataki. Egha kɨ orazi, me Dotan nguibamɨn mangasa mɨkeme." Ezɨ Josep uan aveghbuabar gɨn ghua Dotan nguibamɨn me bato.
18 Egha a saghon ghuavɨra itima, an aveghbuaba an apigha, a mɨsueghtɨ an aremeghasa akam mɨsosi.
19 Egha me uarir tongɨn uarira kamaghɨn uariv gɨa ghaze, "Ia munagh gan, gumazir irebabar garim izi.
20 Aria, e a mɨsueghtɨ an aremeghtɨ, e an kuam inigh mozir kabar tam mɨkɨnika. Egh e gɨn suam, 'Asɨzir atiar mam a mɨsoghezɨ an areme.' Egh e ganam, an irebamning manmaghɨn otivam!"

37:8: Jenesis 42:6; 50:18 **37:11:** Aposel 7:9

21 Ezi Ruben me barasi, me migirigiar kam
gamizi, a Josepin akurvaghasa. Egha ghaze,
“E a misueghti an aremeghan markiam.
22 E uari an ikirimirim agivaghan
kogham. A inigh gumazamiziba puvatizir
danganimin itir mozir kam mikinigh.”
Guizbangira Ruben kamaghin nighnisi, a
Josep uam a inigh an aku uam afeziam bagh
mangasa, akar kam mikeme.
23 Ezi Josep uan aveghbuaba batozima,
me pamten an suiragha, a gekuava an ko-
rotiar agharir ruarir dirir an afeziam a
ganingizim sue.
24 Egha me a inigha ghua mozir dipar
misingizir mam mikini.
25 Egha gin me apiaghava api. Me apa ikia
garima, Ismaelian gumaziba uan kamelba
ko izi. Gumazir kaba, Gileatin nguazimin
ikegha iza, Isipin kantrin zui. Egh me mangi
bizir bar pin koziba dagiaba bagh da man-
gasa, bizir kabanang, temebar eboriba, ko
mikarzibagh azuir bizir guar aviriba, ko
mughuriar aghuim zuir boreba.
26 Ezi Juda kamaghin uan aveghbuabav
gia ghaze, “E uan aveghbuam misueghti an
aremeghti, bizir e amizir kam modoghti,
arazir kam manmaghin en akuragham?
27 Kamaghin e ti Ismaelin adarazi bagh
anemadaghti, me pura ingangarir gumazir
kinimin min a givezegham. Guizbangira,
an en aveghbuamra egha ghuzir vamira,
kamaghin e uari a gasighasighan kogham.”
Ezi an aveghbuaba akar kam gifonge.
28 Egha an aveghbuaba migiavira itima,
Midian gumazir dagiaba bagha ingarir
maba iza Josepin garima, a mozimin iti. Ezi
aveghbuaba a gekuizi an anabozi, me pura
ingangarir gumazir kinimin min Ismaelian
gumazibar anemada. Ezi Ismaelian
gumaziba 20 silvan dagiaba Midianian
gumazibagh anigha, Josep inigha Isipin
kantrin zui.
29 Ezi gin Ruben ua ghua mozimin garima,
Josep mozimin itir puvati. Ezi a digavir
kuram gamigha nighnigha avegha uan ko-
rotiam abiki,
30 egha uamategha uan aveghbuaba
bagha ghua kamaghin me migei, “Josep
mozimin itir puvati. Ezi ki manmaghin
damuam?”
31 Ezi an aveghbuaba memen mam
misuegha, me Josepin korotiar agharir
ruarir dirim isa an ghuzim garugha uam
a ini.
32 Egha me an korotiar dirim inigha
afeziam bagha ghugha, an akaghava a
migei, “Ni kagh ganigh, korotiar dirir kam a
danganir mamin iti e an api. Ka ti nin borir
tamin korotiam, o puvati?”
33 Ezi afeziam korotiar dirir kamin
ganigha fogha kamaghin migei, “Are, kar
Josepin korotiam. Laionin tam ti nan
otarim misoghezi an aremezi, a ti bar
anemeghama.”
34 Ezi Jekop uan borim bar an apangku-
vigha, uan korotiam abigha, azir korotiar
mam aru. Egha dughiar ruarimin uan
borim bagha azia iti.
35 Ezi an otariba ko guiviba, iza an navim
damuti a ua deraghasa migirigiabar a migei.
Ezi a bar aghuagha kamaghin migei, “Ki a
bagh arang mamaghira iki mangi, Gumaza-
mizir Oveaghuezibar Nguibamin magirigh
a batogham.” Egha Jekop aziavira iti.
36 Ezi Midianian gumazir kaba* Josep
inigha ghua Isipin kantrin otogha, pura
ingangarir gumazir kinimin min a isa
dagiaba bagha Potifan anemada. A
Isipin atrivimin ingangarir gumazir mam.
Potifar, a Isipin atrivimin dipenir ekiamin
garava, midorozir gumazibar faragha zuir
gumazim.

38

Tamar Juda gifari

1 Ezi dughiar kamin Juda uan aveghbuaba ategha ghua Adulamin nguibamin gumazim, an ziam Hira, a ko iti.
2 Egha Kenanin nguazimin gumazim, an ziam Sua, an an guivimin gani. Egha an amizir kamin ikia egha aning iti.
3 Ezi amizim navim asegha otarir mam batezi, Juda ziam, “Er,” a gati.
4 Egha gin amizim navim asegha uam otarir mam bategha uabi ziam, “Onan,” a gati.
5 Ezi amizim ua navim asegha uam otarir mam bategha ziam, “Sela,” a gati. Dughiar kam Juda Kesipin nguibamin itima an amuim Sela bate.
6 Ezi boriba aghua ghua bar ekevezima, Juda uan otarir ivariam Er bagha amizir mam ini. Ezi amizir kamin ziam Tamar.
7 Ezi Erin araziba Ikiavira Itir Godin damazimin bar derazir puvati, kamaghin God a misoghezi an areme.
8 Ezi Juda kamagh Onan migei, “Ni uan avebamin amuim ko daku. Nin avebam ovegha boriba puvati. En arazim kamakin, ni uan avebamin amuim inighiva an iki, egh a bagh boriba iniam.”
9 Ezi Onan pura borir igharaziba batiti, me an avebamin ziamin iki bizibar amuan an aghua. Egha amizir kam koma akua, uan dipam pura nguazim ginge. A kamaghin nighnisi, a kamaghin damu uan avebam bagh boritam inighan kogham.

37:28: Aposel 7:9 * **37:36:** E garima, ves 37:28 ko 39:1 kamaghin migei, Ismaelin adarazi Josep inigha Isipin ghu. Ezi ves 36 kamaghin migei, Midianian gumaziba a inigha ghu. E fozir puvati, akar manam guizbangira.

10 Ezi Onan amir arazir kam, a Ikiavira Itir
Godin damazimin bar ikufi. Kamaghin, God
uaghan a misoghezi an areme.
11 Ezi gin Juda uan ivozir amizim Tamar
migia ghaze, “Nin pam areme. Kamaghin, ni
uamategh uan afeziamin dipenimin mangi,
egh magh ikiti nan otarim Sela an ekeveka.”
Juda kamagh nighnigha atiatigha migirigiar
kam gami, Sela uan avebamningin min
ovegham. Ezi Tamar ua uan afeziamin
dipenimin ghugha iti.
12 Ezi dughiar ruarim ghua givazima,
Judan amuim a Suan guivim, a uaghan
ovenge. Juda uan amuimin buabem
agivagha, gumazir an sipsipbar ariziba
ghoribar ganasa Timnan nguibamin ghu.
Ezi an namakam, Adulamin nguibamin
gumazim Hira, a ko ghu.
13 Ezi gumazir mam kamagh Tamar
migei, “Nin ivozir afeziam sipsipbar ariziba
aghorasa Timnan nguibamin ghu.”
14 Ezi Tamar kamaghin fo, Sela ekevegha
gifa, ezi aning uaningin ikiamin migirigiaba
me dar kirizir puvati. Kamaghin a ko-
rotiar uan pam guba ikia aruzim sue.
Egha inir avizir mam inigha uan guam
avaragha, ghua Enaimin nguibamin zuir
tuavir akamin aperaghav iti, nguibar kam
Timnan nguibamin zuir tuavimin iti.
15 Ezi amizir kam inir avizim uan guam
dukuagha aperaghav itima, Juda iza an
gara kamaghin nighnisi, kar ti gumaziba isa
me koma akuir amizim.
16 Egha a tuavir miriamin an boroghin
ghua a migia ghaze, “Aria, ki ni ko dakuasa.”
Dughiar kam, Juda kamaghin fozir puvati,
kar an ivozir amizim.
Ezi amizim ghaze, “Bizir tizim ni na
daningam?”
17 Ezi Juda ghaze, “Nan memeba iti. Ki
memen igiatam ni bagh anemadaghti a
izam.”
Ezi amizim ghaze, “A dera, ni faragh na
ko dikirizir akam bagh, ababanimin min
bizitam na daningigh, egh gin meme na
danighti ki nin bizim isi uam ni daningam.”
18 Ezi Juda kamaghin migei, “Ki bizir
tizim, akar dikirizimin ababanim damu, ni
daningam?”
Ezi amizim ghaze, “Bizir kamning na
daningigh, ringin nin ziamin ababanim
itim, ko an benir ni uan firim gikezir kam
sara. Egh uan darorir fidizir ni suirazi kam
saram na daningigh.” Ezi Juda bizir kaba
bar da isa amizim ganigha, a koma akui.
Egha navim a ganingi.
19 Egha aning akuigha givagha Tamar
dikavigha ghu. Egha uan guam avarazir
inir kam adegha, ua buaber korotiam
arugha ua uan pam gubai.
20 Egha gin Juda memen igiar mam isa
Hira ganigha anemadagha ghaze, a mangi
meme a daningigh, a da biziba ua da iniam.
Ezi a ghua amizir kam buria egha an apizir
puvati.
21 Kamaghin a danganir kamin itir
gumazibar azangsisi, “Enaimin tuavimin
apiaghirir amizir gumaziba isa me koma
akuim, a managh iti?”
Ezi me ghaze, “Amizir gumaziba koma
akuitam kagh itir puvati.”
22 Ezi Hira uamategha Juda bagha ghugha
ghaze, “Ki an apizir puvati. Ezi nguibamin
gumaziba ghaze, Amizir gumaziba isa
akuitam munagh itir puvati.”
23 Ezi Juda kamaghin migei, “Marki,
aneteghti a bizir kabar suiragh. Ni uam
amizir kam burian marki, kamaghin,
gumazamiziba gan ingarvakegham.
Guizbangira, ki uan akar dikirizimin gin
ghua a bagha memen igiar kam amada, ezi
ni an apizir puvati.”
24 Ezi iakinir 3pla ghua givazima me iza
kamaghin Juda migei, “Nin ivozir amizim
Tamar gumaziba isa me koma akuir arazim
gamigha, datirighin navim asangi.”
Ezi Juda kamaghin migia ghaze, “Ia a
inigh mangi avimin a tuaghti a isiva are-
megh!”
25 Egha me a inigha zuir dughiam, Tamar
bizir Juda a ganingiziba isa da amaga, egh
akar kam sarama a bagha anemada, “Bizir
kabar afeziam, a na koma akuizi, ki navim
asangi. Ni kagh bizir kaba deragh adar
ganigh. Benim ko, ziar an ababanim itir
ring ko, darorir fidizim. Kar tinan biziba?”
26 Ezi Juda ganigha fogha kamaghin
migei, “Guizbangira, amizir kam nan
otarim Selan ikiam. Ezi puvati, ki aning
uaningin ikiamin bizim akirizir puvati.
Kamaghin, kirara, ki arazir kuram gami,
ezi amizir kam puvati.” Egha Juda uam a
koma akuir puvati.
27 Ezi Tamar borim batamin dughiam
me kamagh an gari, borir fufuzimning an
navimin iti.
28 Ezi Tamar otamin dughiam, borir
mamin agharim faragha oto. Ezi amizir
Tamarin akuraghti an otamin kam, a
borimin agharimin suiragha benir aghevir
mam an agharim ike. Egha ghaze, “Borir
kam faragha ize.”
29 Ezi borim ua uan agharim gekuigha
aven ghu, ezi an dozim faragha oto.
Ezi amizir kam ghaze, “Manmaghin ami?
Ni avebam gitagha faragha ize?” Ezi me
ziam, “Peres,” a gati.*
30 Ezi gin an avebar benir aghevim itim
oto. Ezi me ziam, “Sera,” a gati.

* **38:29:** Hibrun akamin, ziar kam, “Peres,” an ararem “Uari abisi,” ko magh ghu.

39

Josep Potifarin dipenimin iti

1 Ezi Ismaelin adarazi Josep inigha Isipin
kantrin ghuzi, Potifar ingangarir gumazir
kinimin min a givese. Potifar a Isipin
gumazir mam. Atrivimin ingangaribar
faragha zuir ingangarir gumaziba, a men
mav. A uaghan atrivimin dipenimin garir
midorozir gumaziba, a men faragha zuir
gumazim.
2 Ezi Josep, gumazir ekiam Potifarin
dipenimin aven iti. Ezi Ikiavira Itir
God Josep ko iti, ezi an amir biziba bar,
deravíram otifi.
3 Ezi Potifar gari, Ikiavira Itir God Josep ko
itima an amir biziba, da deragha otifi.
4 Ezi a Josep bagha bar ifuegha a
gamizima an an ingangarir gumazimin
oto. Ezi a uan dipenim ko biziba bar dar
ganamin ingangarim a ganingi.
5 Ezi Josep Potifarin dipenimin gara
itir dughiar kamin, Ikiavira Itir God bar
deragha Potifarin adarazigh ami. Egha
Josep bangin, Ikiavira Itir God Potifarin
dipenimin aven itir biziba ko dagher
azeniba bar deragha dagh ami.
6 Kamaghin Potifar Josep atizi, an an biz-
iba bar dar gari. Egha a uabi bizir aviribagh
nighnizir puvati, a uabi dagher manabara
a dar amasa dagh nighnisi. Dughiar kamin
Josep mikarzim sarama aghuigha gavgav-
igha ganganiba bar dera.
7 Ezi dughiar ruarim puvatizi, Potifarin
amuim an ganigha a gifuegha a migia
ghaze, "Ni izi, na ko daku."
8 Ezi Josep aghuagha kamaghin a migei,
"Nan gumazir aruam, dipenir kamin biz-
iba bar dar ganasa na misevegha, bizitam
bagha ua nighnizir puvati.
9 Ezi dipenir kamin aven a na ko
gan gavgaviba magh ghue, ingangarir
gumazir igharazitam na gafirazir puvati.
A dipenir kamin aven bizitam damuasa
nan anogoroghezir puvati. Ni an amuim,
a ni ko dakuasa na mikemezir puvati. Ki
bar manamaghsu arazir bar kurar kam
damuam? Egh ki kamagh damigh, Godin
damazimin bar ikuvigham."
10 Egha dughiabar zurara amizim Josep
ko dakuasa an azangsighavira iti. Ezi Josep
an akam barazi puvatigha, a koma akuizir
puvatigha an boroghin ghuzir puvati.
11 Egha dughiar mamin Josep dipenimin
aven ghugha, ingangarim damuasava ami.
Ezi ingangarir gumazitam itir puvati.
12 Ezi Potifarin amuim Josepin saketin
suira, egha kamaghin migei, "Ni izi na ko
daku." Ezi Josep uan saket ategha arava
azenan ghu.
13 Ezi amizim Josepin gari, a saket ategha
arav ghu,
14 ezi a ingangarir gumazibar diagha
ghaze, "Ia gan. Nan pam Hibruian gumazir
kam inigha en dipenimin izezi, a datirighin
aghumsizir dafam e daningasa. A ki akuir
danganimin aven izegha na ko dakuasa nan
azangsigha pamtem na gakaghori. Ezi kam-
aghin ki pamten dei.
15 Ezi an orazi ki deima, a uan saket
nan miriamin anetegha zuamirama arava
azenan ghu."
16 Egha Potifarin amuim Josepin saketin
suira. A ikiti an pam izi dipenimin otoghti,
an an akagham.
17 Ezi an pam otozi, an eghaghanir
kamrama a geghara ghaze, "Hibruian
ingangarir gumazir kinir kam, ni a inigha
gan dipenimin izezi, a iza ki akui naghin
iza, na ko daku arazir kuramin na damigh
aghumsizir dafam na daningasa, na
gaghori.
18 Ezi ki bar pamten diazi, a uan saket nan
tegha arava azenan ghu."
19 Ezi Potifar uan amuimin eghaghanir
kaba baregha bar puvirama atari.
20 Egha midorozir gumazibav kemezi me
Josepin suiragha a isa kalabus gati. Kar
atrivimin kalabuziaba itir dipenim.
21 Ezi Ikiavira Itir God Josep ko ikiavira
ikia, bar an apangkuvighavira iti. Egha a
gumazir kalabusin dipenimin garim gamizi,
a uaghan Josep gifonge.
22 Egha gumazir kam kalabuziar gumaz-
ibar ganasa Josep amisefe. Ezi Josep kal-
abusin dipenimin itir ingangariba bar dar
gari.
23 Egha Ikiavira Itir God Josep ko ikia
an akurvasi, ezi bizir an amiba, da bar
deravira zui. Ezi gumazir kalabuziar
dipenimin garim, ingangarir a damuasa
Josep mikemeziba, a da bagha ua nighnizir
puvati.

40

Josep irebamningin mingarim abiki

1 Egha mong dughiar ruarimin ikegha,
gumazir atrivimin dipenimin wainin garim,
ko atrivimin bretin ingarir gumazir da-
panim, aning Isipin atrivim bar ifongezir
puvatizir arazir kuram gami.
2 Ezi Isipin atrivim uan ingangarir gu-
mazir kamning adarim aningin iti,
3 egha aning isa kalabus gati. Kalabusin
dipenir kam, kar atrivimin midorozir gu-
mazibar garir gumazir dapanimin dipenim.
Ezi kalabusin dipenir kamra me faragha
Josep isava a gati.

39:2: Jenesis 39:3; 39:21-23; Aposel 7:9 **39:21:** Aposel 7:9

4 Ezi midorozir gumazibar dapanim aningin akurvaghasa Josep ginaba. Ezi aning bar dughiar ruarimin kalabusin iti.
5 Egha dimagarir mam, gumazir atrivimin wain ko bretin garimning, aning irebamningin gani. Ezi irebamning uaghara ghuzir puvatigha, magh garir puvati.
6 Ezi mizarazimin Josep ghua aningin garima, aning bar oseme.
7 Ezi a kamagh aningin azara, "Bizir tizim gua gamima, guan navimning bar oseme?"
8 Ezi aning kamaghin Josepin akam ikaragha ghaze, "Ga irebamningin gani. Ezi gumazir gan irebamningin mingarim abighamba puvati."

Ezi Josep kamaghin aning migei, "God uabira a irebabar mingaribar en akakasi. Ezi gua uan irebamningin gun na mikim."
9 Ezi atrivimin wainin garir gumazim uan irebamin gun Josep migia ghaze, "Nan irebamin, ki wainin ikarizimin gani.
10 Ezi ikarizir kam agharir 3pla iti. Ezi an dafariba zuamira murima, an akimariba zuamirama otifi, ezi wainin oviziba otivigha bar moghirama ani.
11 Ki Isipin atrivimin kavin suiraghav ikia, wainin ovizir kaba inigha uan dafarir mamin da munubi, ezi dar dipam kap giraghuezi, ki a isa atrivim ganingi."
12 Ezi Josep ghaze, "Nin irebamin mingarim kamakin. Ikarizir agharir 3pla, da dughiar 3plan ababanim.
13 Dughiar 3pla givaghti atrivim ua ni inigh mangam. Egh ua ni isi nin ingangarim darigham. Eghti ni fomira wainin kap a ganiga ingarizi moghin, ni uam a daningam.
14 Egh ni mangi nin dabirabim deraghti, ni na ginirigh. Ki nin azai, ni nan apangkuvigh nan akuragh nan ziamin gun atrivim mikimti, ki kalabus ateka.
15 Guizbangira, bar faraghivira gumazir maba Hibruian nguazimin na okemegha na inigha kagh ize. Ezi ki Isipin kagh ikia, bizitam pazava a gamizir puvati. Ezi me pura na isa kalabus gati."
16 Ezi gumazir bretin ingarim, a wainin garir gumazimin irebamin mingarim barasi. Ezi a derazima, a kamaghin Josep migei, "Ki uaghan irebar mamin gani. Nan irebam kamakin. Ki akirar 3pla uan dapanim dafagha zui. Ezi bretba akirar kabagh izifa.
17 Ezi akirar pin itim atrivim ifongezir bretba ko bisketba ko bizir igharagha gariba a gizifa. Ezi kuaraziba iza bizir kaba api."
18 Ezi Josep kamaghin migei, "Irebar kamin mingarim kamaghin ghu, akirar 3plan da dughiar 3plan ababanim.
19 Eghti dughiar 3pla tighar givti, atrivim kalabusin ni inigh azenan mangi, egh midorozir gumazibav kemeghti, me nin firim atugham. Egh me ni isi ter akinitamin nin kuam aguraghti, kuaraziba izi nin namnamra amam."
20 Ezi namba 3in dughiam Isipin atrivim uan ingangarir gumaziba bagha isar ekiam gami, me isar kamin iki amebam a batezir dughiam ginighnigham. Ezi a gumazir wainin ingarim ko bretin ingarim inigha uan ingangarir gumazibar guamin aning asara.
21 Egha wainin garir gumazim mikemezi a ua uan ingangarim bagha zui.
22 Egh atrivim midorozir gumazibav kemezi, me gumazir bretin ingarim isa temer akinimin anegura. Ezi guizbangira Josep aningin irebabar gun mikemezi moghira bizir kaba otifi.
23 Ezi gumazir atrivimin wainin garir kam ua Josep ginighnizir puvati.

41

Josep Isipin atrivimin irebamin mingarim abiki

1 Ezi azenir pumuning ghua givazima, Isipin atrivim irebamin gani. A irebamin uabin gari, a Nailin Fanem boroghin tughav iti.
2 A garima, 7plan bulmakaun mikarziba sara itir ekiaba dipamin anagava otifi. Egha graziba dipar miriamin da api.
3 Ezi gin 7plan igharaziba dipamin ikegha anagava otifi. Egha me bar aghariba gunigha mikarziba eromotuegha men ganganiba bar ikufi. Ezi bulmakaun aghariba guizir kaba mikarziba sara itir kabar boroghin tuivighav iti.
4 Ezi aghariba guizir bulmakaun kaba, mikarziba sara itiba apava da tuizi da iraghue. Egha atrivim irebar kamin ganigha givagha ose.
5 Egha a uam akua irebar mamin gani. Ezi irebar a ua ganizir kam, a gari 7plan raizin dapaniba raizin agharir vamira gata misefe. Ezi dapanir kaba ekevegha raizin ovizir bar aviriba dar ikia, anizi dar aghoramin dughiam roghira ize.
6 Ezi gin 7plan raizin dapanir igharaziba otifi. Aminir mam danganir misingizimin otogha iza dagh apongezi da isigha bar sufi.
7 Egha raizin dapanir suvizir kuraba, da raizin dapanir ekiar aghuiba apa da tuavaremezi da bar iraghue. Ezi atrivim uam osegha dikavigha fo, kar pura irebamra.
8 Egha mizaraghara a nighnizir aviribagh amua, egha Isipin fofozir gumaziba ko kukunir gumaziba, men diazi me izima, a

41:8: Daniel 2:2

uan irebar pumuningin me migeima, irebar kamningin mingarimning abighamin gumaziba puvati.
9 Ezi gin gumazir atrivimin dipenimin wainin garim kamaghin a migei, “Datirighin ki uan arazir kurar amizir mamin gun mikimam.
10 Ni fomira uan ingangarir gumazimning ko adarim ikia, egha ki ko nin bretin ingarir gumazibar dapanim, ga amadazi, ga ghua kalabusin ikia, nin midorozir gumazibar dapanimin dipenimin ike.
11 Egha dimagarir mamin ga uaghara irebamningin gani. Ezi gan irebamningin mingarimning, uaning oghara.
12 Ezi Hibruian gumazir igiar mam uaghan ga ko iti. A midorozir gumazir kabar dapanimin ingangarir gumazir kinim. Ezi ga uan irebamningin gun a mikeme. Ezi a gan irebamningin mingariba abigha ga mikeme.
13 Ezi biziba da guizin a mikemezi moghirama otifi. Ezi ki uamategha uan ingangarim ini. Ezi gumazir bretin ingarim, me tememin anegura.”
14 Ezi Isipin atrivim akar kam baregha uan ingangarir gumazibav keme, eghti me mangi Josep inigh izam. Ezi me zuamira kalabusin dipenimin ghugha a inigha ize. Ezi Josep uan ghuamasizim gisegha korotiar aghuiba aghuizi, me a inigha atrivim bagha ghu.
15 Ezi atrivim kamagh Josep migei, “Ki irebamin gani, ezi gumazir an mingarim abighamba puvati. Ezi gumazamiziba ghaze, ni a baregh an mingarim abighamin fofozim iti.”
16 Ezi Josep kamaghin an akam ikaragha ghaze, “Ki uabi fofoziba puvati, ezi Godra nin irebamin mingarim deragh anebighti, ni a baragh bar akuegham.”
17 Egha atrivim ghaze, “Ki kamaghin irebamin gani. Ki Nailin faner miriamin tughav iti,
18 egha gari bulmakaun 7plan mikarziba sara itiba dipamin ikegha anagav otifi. Egha dipar miriamin graziba api.
19 Ezi gin bulmakaun 7plan igharaziba anagav otifi. Egha me aghariba gunigha, mikarziba eromotuegha ganganiba bar ikufi. Ki Isipin aven bar bulmakaun kamaghin garitamin ganizir puvati.
20 Ezi bulmakaun agharir kaba, bulmakaun mikarziba sara itir kaba apa da tuavaremezi da bar iraghue.
21 Me amegha givagha egha men ganganim mati me amezir puvati. Ezi ki maghira osegha dikafi.
22 Egha gin ki uam akua ua irebar mamin gari. Ki gari, 7plan raizin dapaniba raizin agharir vamira gata misefe. Ezi dapanir kaba ekevegha raizin ovizir bar aviriba ikia egha anizi, dughiar dar aghoramim roghira ize.
23 Ezi gin 7plan raizin dapanir igharaziba otifi. Aminir mam danganir misingizimin otogha iza dagh apongezi da isigha, bar sufi.
24 Egha raizin dapanir suvizir kuraba, raizin dapanir ekiar aghuiba apa da tuavaremezi da bar iraghue. Ezi ki osegha dikavigha, kukunir gumazir bizibar gariba ki uan irebamin gun me migei, ezi nan irebar ki ganizir kamningin mingarim abighamin gumaziba puvati.”
25 Ezi Josep kamaghin migei, “Nin irebamningin mingarimning uaghara ghu. God damuamin bizim, a nin akakasi.
26 Guizbangira, 7plan bulmakaun mikarziba sara itir kaba, da 7plan azenibar ababanim gami. Ezi 7plan raizin dapanir aghuiba, da uaghan 7plan azeniba. Egha da bizir vamiram akakasi.
27 Ezi gin otivizir 7plan bulmakaun aghariba guniziba, ko raizin dapanir 7plan kaba, aminir puvira feim iza dagh apongezi, dar dagheba gin otivizir puvati, da 7plan azenibar dagheba puvatighamin ababanim aka.
28 Ki faragha ni mikemegha gifa, God damuasava amir bizim, a ni mikeme.
29 Guizbangira, 7plan azeniba Isipin kantrin aven dagheba bar izivagham.
30 Eghti gin 7plan azenibar dagheba puvatizir dughiam otoghti, Isipia ua dagheba avirasamezir dughiabagh nighnighan kogham. Eghti mitiriam aghamin dughiar bar ekiam, kantrin kamin otogham.
31 Eghti mitiriam aghamin dughiar gin izamin kam bar ikuvigham, kamaghin gumazamiziba dughiar me dagheba avirasemezir kam bar a gin amadagham.
32 Ezi God bizir kam damuasa nighnizim akirigha gifa. Kamaghin a mingarir vamira itir irebar kamning nin aka. A uaghan kamaghin nin akagha ghaze, bizir a damuamin kam, a zuamiram otogham.
33 “Eghti ni datirighin Isipin kantrin ganamin fofozim ko nighnizir aghuim itir gumazitam atighti, a Isipin kantrin aven ingangariba bar dagh ativagh dar ganam.
34 Egh ni gumazir dapanir taba uaghan, me amisefegh. Eghti gumazir dapanir kaba, 7plan azenibar vaghvagh dagheba izivazir dughiam, me gumazamizibav kimti, me uan azenibar dagheba isi 5plan pozibar arigh, dar pozitam takisin min a inigh gavman bagh aneningigh.
35 Eghti gumazir dapaniba azenir aghuir kabar, dagher kaba inigh da akufagh. Egh me nin ziam ko gavgavimin apengan

41:16: Daniel 2:30

ingariva raizibagh eghuvagh, da isi dagher dipenir ekiar nguibar ekiabar itibar amangigh deraghvira dar gan.
36 Eghti gin dagheba puvatizir 7plan azeniba Isipin kantrin otoghti, gumazamiziba dagher gumazir dapaniba pozibav kinizir kaba iniam. Tuavir kamin gumazamiziba dagheba oteveghamin dughiamin, me ovengan kogham."

Atrivim Isipin gavmanin faragh mangasa Josep amisefe

37 Ezi Isipin atrivim uan ingangarir gumaziba ko Josepin akam baregha bar an gakonge.
38 Egha atrivim uan gumazir dapaniba kamaghin me migei, "Godin Duam gumazir kamin aven iti. Ezi ingangarir kam damuamin gumazitam an min itir puvati."
39 Egha atrivim kamaghin Josep migei, "God uabi bizir kaba aka, ezi ua gumazitam nin min nighnizir aghuitam ko fofozir aghuitam itir puvati.
40 Ezi ki uan kantri bagh ni amiseveghti, ni nan kantrin gumazir dapanimin ikiam. Eghti nan gumazamiziba nin akam baragham. Ki uabi atrivimra, egh nan ziam uabira nin ziam gafiragham."
41 Egha atrivim kamaghin Josep migei, "Ni oragh, ki datirighin Isip bar an ganamin gumazir dapanimin ikiasa ni amisefe."
42 Egha atrivim uan dafarimin ring suegha Josep garu. Ezi ringin kam atrivimin ababanim an iti. Egha atrivim uaghan korotiar aghuir mam a garugha gol sen an firimin da.
43 Egha Josep ataghizi an atrivimin karisin namba 2in arui. Ezi ingangarir gumaziba an faragha ghua kamaghin dia ghaze, "Gumazir ekiam izi! Tuavim gitagh!" Egha kamaghin atrivim Josep gamizi a Isipin kantrin nguibaba bar dar gumazir dapanimin oto.
44 Ezi atrivim kamaghin Josep migei, "Ki atrivim. Egha ki migei, Isipin gumazitam uan ifongiamin gin mangi bizitam puram a damighan kogham. Bar puvatigham. A faragh nin azaragham."
45 Egha atrivim ziam Safenat Panea Josep gati. Egha amuir mam a ganingi. Ezi amizir kamin ziam Asenat, a Potiferan guivim, Potifera a Heliopolisin nguibamin itir Isipin aseba bagha ofa gamir gumazir mam. Egha Josep Isipin kantrin aven itir nguibaba bar dagh aruigha dar gani.
46 Josep 30plan azeniba ikia Isipin atrivimin ingangarim gami. Egha Josep atrivim ategha Isipin kantrin itir nguibaba bar dagh arui.
47 Ezi 7plan azenir aghuibar, Isipin aven dagher bar aviriba otifi.
48 Ezi 7plan azenir kabar, Josep dagher aviribagh kuva da arisi. Nguibar ekiaba vaghvagha, a men azenibar dagheba isa, dagher dipenibar da akuva da arisi.
49 Egha raiziaba, a da isa dagher dipenir bar ekiar aviribar da arizi, da ongarimin gigimin min ghuzi, Josep datirighin ua mengan iburagha uaghan da osirizir puvati.
50 Ezi dagheba tighar oteveghamin dughiamin, Josepin amuim Asenat, an otarir pumuning bate. Asenat a Potiferan guivim. Potifera, a Heliopolisin nguibamin itir ofa gamir gumazim.
51 Ezi Josep kamaghin migei, "God nan akurazi ki uan afeziamin adarazi gin amadagha, uaghan uan osimtiziba gin amada." Egha kamaghin a uan otarir ivariam, ziam "Manase," a gati.*
52 Egha a uaghan ghaze, "God borim danganir ki osimtiziba itimin na ganingi." Egha uan otarir dozim, ziam "Efraim," a gati.†
53 Ezi Isipin kantrin aven 7plan azenir aghuir kaba givazi,
54 Josep mikemezi moghin, azenir dagheba puvatizir kaba otifi. Dughiar kamin mitiriar ekiar kam kantrin igharaziba uaghan me batifi. Ezi Isipin kantrin aven dagheba bar nguibabar iti.
55 Ezi gin, dagheba otevezir arazir kam bar Isipin nguibabar otivima, gumazamiziba atrivim migiava arai, eghti a dagheba me daningam. Ezi atrivim Isipin gumazamizibav gia ghaze, "Ia mangi Josep batoghti, a mikemezi moghin damu."
56 Ezi Isipin aven mitiriam bar ekevezi, Josep dagher dipenir ekiaba kuizi, Isipin gumazamiziba iza daghebagh ivesi.
57 Ezi mitiriar bar ekiam kantriba bar paza me gami. Ezi kamaghin kantriba bar dar gumazamiziba Josep bagha iza a da daghebagh ivesi.

42

Josepin aveghbuaba iza Isipin witbagh ivesi

1 Ezi Jekop kamaghin orazi, Isipin witba iti, ezi a uan otaribav gia ghaze, "Manmaghin amizi ia pura onganir ganganibagh amua purama apiaghav iti?
2 Ki akar mam kamaghin a baraki, Isipin kantrin aven me witba iti. Ia mangi e uari bagh tabagh ivesegh, puvatighti e daghem bagh arimighiregham."
3 Ezi Josepin aveghbuar 10pla Kenanin nguazim ategha witbagh ivezasa Isipin zui.

41:40: Onger Akaba 105:21-22; Aposel 7:10 **41:42:** Daniel 5:29 * **41:51:** Hibrun akamin, ziar kam, "Manase," an mingarim kamakin, "Okinighniki." † **41:52:** Hibrun akam, ziar kam, "Efraim," an mingarim kamakin, "Borim aningi." **41:54:** Aposel 7:11 **41:55:** Jon 2:5 **42:2:** Aposel 7:12

4 Ezɨ Jekop Josepɨn dozimra Benjamɨn
amadazɨ a men gɨn ghuzir puvatɨ. Jekop
kamaghɨn atiatingi, a mangɨ tuavimɨn
osɨmtɨzitam batogham.
5 Mɨtiriar ekiar kam uaghan Kenanɨn
nguazimɨn oto, kamaghɨn Kenanɨn gumaz-
iba witbagh ivezasa Isipɨn zui, ezɨ Jekopɨn
otariba uaghan me ko tuavimɨn zui.
6 Dughiar kamɨn Josep a Isipɨn gavmanɨn
gumazir dapanimɨn iti, ezɨ danganiba bar
dar gumaziba ghua ada witbagh ivesi. Ezɨ
Josepɨn aveghbuaba ghua a batogha, an
suebar boroghɨn teviba apɨrigha guaba
nguazim gire.
7 Ezɨ Josep uan aveghbuabar ganigha me
gɨfogha, mati me gɨfozir puvatɨzɨ moghɨn me
mɨgei. Egha a pamten me mɨgɨa ghaze, “Ia
managh ikegha ize?”
Ezɨ me kamaghɨn a ikaragha ghaze, “E Ke-
nanɨn nguazimɨn ikegha izegha, daghebagh
ivezasa.”
8 Ezɨ Josep uan aveghbuabar gara me
gɨfozɨ me a gɨfozir puvatɨ.
9 Egha a fomɨra irebamɨn gari an aveg-
hbuaba a bagha teviba apɨrizir bizir kam
uam a gɨnɨghnɨgha kamaghɨn mɨgei, “Ia
moga garir gumazibar mɨn en ganasa ize.
Ia izɨ kamaghɨn gan foghasa, en kantrin
danganɨr manabara gavgavizir puvatɨ.”
10 Ezɨ me an akam kamaghɨn a ikaragha
ghaze, “Puvatɨ, gumazir ekiam. E nɨn ingan-
garir gumaziba, e nɨ da daghebagh ivezasa
ize.
11 E bar moghɨra gumazir mamɨn boriba.
E moga garir gumaziba puvatɨ. E gumazir
guizbangɨra mɨgeiba.”
12 Ezɨ Josep kamaghɨn mɨgei, “Puvatɨ. Ia izɨ
ganigh foghfoghasa, nan kantrin danganir
manaba gavgavizir puvatɨ.”
13 Ezɨ me ghaze, “Gumazir ekiam, e
12plan aveghdiariba. E Kenanɨn nguazimɨn
gumazir vamɨran boriba. Ezɨ en dozir bar
abuananam, datɨrighɨn uan afeziam ko iti.
Ezɨ en aveghbuar mam, an ovenge.”
14 Ezɨ Josep ua kamaghɨn me mɨgei, “Kɨ ia
mɨkemegha gɨfa, ia moga garir gumaziba.
15 Kɨ ifavarir arazim gɨfoghasa, egha
Isipɨn atrivimɨn ziamɨn gavgavimɨn
guizbangɨra kamaghɨn ia mɨgei, ian dozir
bar abuananam izɨ nan guamɨn tughan
koghtɨ, ia ua uan nguibamɨn mangan
kogham.
16 Egh ia uan tav amadaghtɨ a mangɨ ian
dozim inigh izɨ. Eghtɨ ian tarazi kalabusra
ikɨ mangɨtɨ e deragh fogham, ian akam
a guizbangɨra o puvatɨ. Puvatɨghtɨma kɨ
Isipɨn atrivimɨn ziamɨn guizbangɨra kam-
agh mɨkɨmasa, ia moga garir gumaziba.”
17 Egha Josep mɨkemegha gɨvagha 3plan
dughiabar me isa kalabus gatɨ.
18 Egha dughiar namba 3ɨn Josep kam-
aghɨn me mɨgei, “Kɨ Godɨn apengan itir gu-
mazim, ia nan akam baregh an gɨn mangɨ
egh ia deragham.
19 Egh ia guizbangɨra mɨgeir gumaziba
ikɨva, tav uabɨra kalabusɨn dɨpenir ia
ikezimɨn ikɨ. Eghtɨ ia igharaz darazi witɨn
ivezeziba inigh uan bighan mangɨ uan
adarazir anɨng, mɨtiriam men azi.
20 Egh ia uan dozir abuananam inigh na
bagh iziti kɨ fogham, ia guizbangɨra mɨgei. Ia
kamaghɨn damigh egh ovengan kogham.”
Ezɨ me Josepɨn mɨgɨrɨgɨam gakuegha ghaze,
Are.
21 Egha Josepɨn aveghbuaba a ko
ikiavɨra ikia, uarira uariv gɨa ghaze, “Bar
guizbangɨra, e uan aveghbuam pazava a
gamigha egha osɨmtɨzir kam iti. E an gari an
en diava arava uabɨn akurvaghasa en gari,
ezɨ e an akam baraghizir puvatɨ. Kamaghɨn
osɨmtɨzir datɨrighɨn e batozir kam, en arazir
kurar kam ikara.”
22 Ezɨ Ruben kamaghɨn mɨgei, “Kɨ ia
mɨkemegha gɨfa, ia arazir kuratamɨn otarir
kam pazɨva a damuan markɨ, ezɨ ia nan
akam baraghizir puvatɨ. Ezɨ osɨmtɨzir
datɨrighɨn e batozir kam, kar an ovevemɨn
ikarvazim.”
23 Ezɨ Josepɨn aveghbuaba Hibrun akam
mɨgɨa mɨgɨrɨgɨar kabagh amua ghaze Josep
men mɨgɨrɨgɨar kaba baraghizir puvatɨ.
Guizbangɨra, a faragha zurara me ko mɨgɨa
Isipian akamɨn me mɨgeima, gumazir
igharazim an akam gɨgha Hibrun akam an
aveghbuabav gei.
24 Egha Josep datɨrighɨn men akaba
baregha me ategha ghuava azi. Ana azigha
gɨvagha uamategha iza me ko mɨgei. Egha
a Simeonɨn suighasa ingangarir gumazibav
kemezɨ, me an suira. Egha benir gavgavim
inigha an aveghbuabar damazimɨn a ike.

Josepɨn aveghbuaba uamategha Kenanɨn ghue

25 Egha gɨn Josep ingangarir gumazibav
kemezɨ, me witba isa vaghvagha men
mɨtaribagh aghuigha, uaghan men dagɨaba
vaghvagha men mɨtaribagh aghui. Egha
uaghan, ingangarir gumaziba me tuavimɨn
damamɨn dagheba uaghan me ganɨngi.
Egha Josep mɨkemezɨ moghɨra ingangarir
gumaziba ami.
26 Ezɨ an aveghbuaba witɨn mɨtariba isa
donkibar afegha me zui.
27 Egha danganir mamɨn otivigha
dɨmangan dakuasava anekɨra, men mav
uan donki dagheba a danɨngasa uan
mɨtarim fɨri. Egha uan dagɨabar gari, da
mɨtarir akamra iti.

42:6: Jenesis 37:8-10; 41:41-43; 41:55; 50:18 **42:9:** Jenesis 37:5-10 **42:22:** Jenesis 37:21-22

28 Egha kamaghin a uan aveghbuabar dia,
“Ia gan! Dagiar ki me ganingiziba, me uam
nan dagiaba na ganingi. Me da na mitarim
garu.”
Ezi men dighoriba me ginivima me agoa
bar atiatigha, uarira uarir azangsigha
ghaze, “God man arazimrama e gami?”
29 Egha aveghbuaba Kenanin nguazimin
otogha, uan afeziam Jekop, bizir me bativiz-
ibar gun bar a mikeme.
30 Me kamaghin migei, “Isipin ingan-
garibar garir gumazir ekiam, pamten e
migia akam e gasa ghaze, e gumazir moga
gariba.
31 Ezi e an akam ikaragha ghaze, ‘E
guizbangira migeir gumaziba. E gumazir
moga gariba puvati.
32 E 12plan aveghbuaba. E gumazir
vamiran otariba. Ezi aveghbuar mam
ovengezi, bar en dozim afeziam ko Kenanin
nguazimin iti.’
33 Egha gavmanin ingangaribar garir gu-
mazir ekiam ua kamaghin e migia ghaze,
‘Ki deragh fogh suam ia guizbangira migei.
Eghti ki kamaghin damuam, ian tav na ko
ikiti, igharaz darazi witba inigh uan adarazi
bagh mangi, uan adarazir akuragh, me
mitiriamra iti.
34 Egh ia uan dozir bar igiamin aku na
bagh izi. Eghti ki fogh suam ia moga garir
gumaziba puvati, ia gumazir guizbangira
migeiba. Eghti ki ian aveghbuam ia
danighti, ia uan ifongiamin kantrin kamin
mangi izegh damu dagiar ingangaribar
amu.’ ”
35 Egha gin aveghbuaba uan witin
mitariba ingegha gari, men dagiar mitariba
vaghvagha men mitaribar iti. Ezi afeziam
uaghan ganigha, me digavir kuram
gamigha atiatigha bar oseme.
36 Ezi Jekop kamaghin me migei, “Iarara
kam gamima, nan otarir pumuning ovenge.
Faragha Josep ovengezi datirighin Simeon
ovenge. Egha datirighin ia uaghan Ben-
jamin inigh nan saghon mangasa?”
37 Ezi Ruben afeziam migia ghaze, “Ki
Benjamin inigh izeghan koghti, ni nan
otarir pumuning misueghti aning aremegh.
Ni nan amamangatighti, a nan dafarimin
ikeghti, ki uam an aku izam.”
38 Ezi Jekop kamaghin migei, “Nan otarir
kam ia ko mangan kogham. An avebam
ovengezi, a uabira iti. Ki ghurigha gifa. A
mangi tuavimin osimtizitam batoghti, ia na
damighti nan nighniziba ikuvigham, eghti
ki aremegh Gumazamizir Oveaghuezibar
Nguibamin magiram.”

43

Josepin aveghbuaba Benjamin inigha Isipin zui

1 Dughiar kamin Kenanin nguazimin
aven mitiriar aghazir kam ghua bar ekefe.
2 Ezi Jekopin adarasi, an ziar mam Israel,
me dagher faragha Isipin iniziba da gifa,
ezi Israel kamaghin uan boribav gei, “Ia ua-
mategh Isipin mangi e uari bagh daghebagh
ives.”
3 Ezi Juda kamaghin afeziam migei,
“Afeziam, e ni mikemegha gifa. Isipin
gavmanin garir gumazim, akar gavgavim
e ganingi. A kamaghin e mikemegha gifa,
en dozim e ko mangan koghti, a uam en
ganan aghuagham.
4 Egh ni en dozimin amamangatighti, an
e ko mangiti, e mangi ni bagh daghebagh
ivezam.
5 Isipin gavmanin garir gumazir ekiam
mikemegha gifa, en dozim uaghan e
ko mangighan koghti, a uam en ganan
aghuagham. Eghti ni en gin anemangan
aghuaghti e mangan kogham.”
6 Ezi afeziam Israel kamaghin migei, “Ia
manmaghsuavira Isipin gavmanin garir gu-
mazim migia ghaze, ia dozir mam iti? Ia bar
osimtizir ekiam na ganidi.”
7 Ezi me a ikaragha ghaze, “Gumazim
uaghan azangsizir aviribar e gami. An en
adarazi bagha en azangsisi. Egha ghaze,
‘Ian afeziam ikiavira iti, o an areme? Ia
aveghbuatam ua iti, o puvati?’ A kamaghin
azangsizima e a mikeme. Egha e kamaghin
fozir pu, an en dozim e a inigh mangasa an
en azangsisi.”
8 Ezi Juda uan afeziam Israel kamaghin
a migei, “Ni Benjamin ateghti, a na ko
izi, e mangam. Eghti ni ko en boriba
uaghara, e bar moghira daghem bagh oven-
gan kogham.
9 Ki uabi, ki a geghuva an ganam. Egh ki
uamategh ni bagh a inigh izeghan koghti,
osimtizir ekiar kam nan ikiti, nan arazir
kurar kam na ko iki mamaghira ikiam.
10 Guizbangira, ni en anogoroghezir pu-
vatizi, e ti dughiar pumuningin ghuegha
izeghai.”
11 Ezi Israel kamaghin me migei, “Tu-
aviba ua puvatighti, ia kamaghin damu.
Ia nguazir kamin bizir aghuiba inigh uan
akirabar aghuighiva, da inigh mangi Isipin
gavmanin garir gumazir dapanim bizir
aghuibar min a daningigh. Bizir aghuir
kaba ia da ini, hani, mikarzibagh azuir
bizir guar aviriba, mughuriar aghuim zuir
boreba, temebar eboriba, ko temer iamorir
ovizibar min gari, me pistasio ko amonin
dar bori.
12 Ia ua dagiar me isa ian mitaribagh
aghuiziba inigh mangi. Egh ia dagiar
ia faragha inigha ghueziba, ia dagh
isin dagiataba ua dar arikigh. Me ti
okinighnigha da aghui.

13 Egh ia uan dozim inigh dikavigh egh
zuamira gumazir kam bagh mangi.
14 Ki God ko mikimamin migirigiam kara,
Gavgaviba Bar Itir God, gumazir kamin
nighnizimin akuraghti a ian apangkufigh.
Egh a ian aveghbuar igharazim ko Ben-
jamin amadaghti aning na bagh izi. God
ifongeghti nan boriba bar ovengeghti, a
dera ki pura ikiam."
15 Ezi aveghbuaba bizir aghuiba inigha,
dagiar igharaziba inigha, me faragha inigha
ghueziba isafuragha bar moghira da inigha
zui. Egha me uaghan Benjamin inigha zui.
Me ghua Isipin otogha ghua Josepin gari.
16 Ezi Josep gari, Benjamin uaghan me
ko izima, a uan dipenimin garir gumazim
migia ghaze, "Ni gumazir kaba inigh nan
dipenimin mangi. Egh bulmakaun tam
misuegh a isam. Gumazir kaba aruer
arizimin na ko damam."
17 Ezi ingangarir gumazim Josep
mikemezi moghin amigha, me inigha
Josepin dipenimin ghu.
18 Ezi aveghbuaba dipenimin ghuava,
atiatigha ghaze, "Me dagiar faragha en
mitaribagh aghuizi e inigha izeziba, me ti
dagh nighnighama. Egha bizir mingarir
kam bagha e inigha dipenimin zui. Me ti
en suigh e damighti e pura men ingangarir
gumazibar otivigham. Egh me uaghan en
donkiba inigham."
19 Egha me Josepin dipenimin ingarir
gumazimin gari, a dipenimin tiar akamin
tughav itima, me ghua kamaghin a migei,
20 "Gumazir ekiam, ni orakigh. Dughiar
faragha ghuzim, e kagh izegha daghebagh
ivese.
21 Egha e ia ategha ghua tuavimin
danganir mam akirigha dimagarimin
dakuasava an iti. Egha bar moghira
uan mitariba kuigha dar gari, daghebagh
ivezezi dagiaba, uam en mitarir akabar iti.
Ezi e datirighin ua dagiar kabar akua izi.
22 Egha e dagiar igharazir maba daghe-
bagh ivezasa uaghan da inigha izi. E
fozir pu, tinara dagiar kaba en mitaribagh
aghui."
23 Ezi ingangarir gumazim men akam
baregha kamaghin me migei, "Ia atiating
nighnizir aviribar amuan marki. Ian God,
a uaghan ian afeziamin God, a uabi ian
dagiaba isa ian mitaribagh aghui. Ezi ki
uabi, dagiar ia daghebagh ivezeziba, ki da
inigha gifa." Egha a ghua Simeon inigha iza
me ganingi.
24 Egha gin ingangarir gumazim me
inigha Josepin dipenimin aven ghu. Egha
dipar me uan dagariba ruamim, me
ganigha, dagheba isa men donkibagh anidi.
25 Egha aveghbuaba orazi, Josep izi me ko
dughiar arizimin damam, ezi me uan bizir
aghuir a daningamba akirmisi.
26 Ezi Josep dipenimin izezi, me bizir
aghuir kaba inigha ghuava a ganidi. Egha
teviba apirigha Josepin guamin avigha
guaba isa nguazimin biri.
27 Ezi Josep dughiam me ganiga ghaze,
"Dughiar aghuim, ia deravira iti?" Egha
gin kamagh men azara, "Ian afeziar ghurir
ia faragha na mikemezim, a manmaghiram
amua iti? A deraghavira iti o?"
28 Ezi me a ikaragha ghaze, "Gumazir
ekiam, en afeziam nin ingangarir gumazim,
a deraghvira iti." Egha me uam an ziam fasa
an guamin dapaniba avingi.
29 Ezi Josep garima, an dozimra,
Benjamin itima, a kamaghin migei, "Ia
faragha uan dozir bar abuananamin gun na
mikeme, ezi gumazir kam kar ian dozimra,
o?"
Egha a kamagh Benjamin migei, "Nan
gumazir igiam, God deravira ni damu nin
apangkufigh."
30 Egha Josep uan dozim bar an
apangkuvigha, bar aziasava ami. Egha
zuamira dikavigha akuir danganimin aven
ghughava, azi.
31 Egha gin a uan guam rue. Egha a
gavgavim inigha uamategha me bagha iza
ingangarir gumazim migia ghaze, ni mangi
dagheba tuigh dagher dakozim dafegh.
32 Egha me Josep baghavira dagheba
dagher dakozir igharazim dafegha, an
aveghbuaba bagha igharazim dafe. Isipia
Hibrun adarazi koma apir puvati. Arazir
kam men damazibar bar derazir puvati,
kamaghin, Isipian Josep ko itiba, me dagher
dakozir igharazim gapera.
33 Ezi Josep uan ingangarir gumazibav gia
ghaze, aveghbuaba vaghvagh, dabirabibar
dapighiri. An ifongiam, aveghbuaba uan
otirmirimin azenibar gin mangi dapighi-
ram, otarir ivariamin ikegh mangi bar
dozimin tugh. Ezi aveghbuaba iza uan
dabirabir kabar apiagha gara, digavir ku-
ram gamigha pura uarir gari.
34 Ezi ingangarir gumaziba aveghbuaba
bagha Josepin dagher dakozimin dagheba
tuigha me ganingi. Egha Benjamin bagha
bar dagher ekiam tui, mati 5plan gumaziba
damamin dagheba isa a ganingi. Ezi me
Josep ko amegha wainin dipar onganiba
apa egha bar akuegha egha ongani.

44

Josepin kap ovenge

1 Egha me amegha givazima Josep uan
dipenimin garir gumazim migia ghaze,
"Ni gumazir kabar mitariba dagheba
dar aghuti da mangi bar izefegh. Egh
men dagiaba men mitariba vaghvagh dar
akabar aven dar aghuigh.

2 Egh nan silvan kap isi, gumazir bar
igiar munamin mitarim darugh, egh dagiar
a witbagh ivezasa inigha izeziba sara an
mitarim darugh.” Ezi ingangarir gumazim
Josep mikemezi moghirama ami.
3 Ezi bar mizaraghara Josepin ingangarir
gumazim, aveghbuaba uan donkiba ko me
amadazi, me zui.

4 Ezi aveghbuaba nguibar ekiam ategha,
tighar saghon mangam, ezi Josep uan ingan-
garir gumazir an dipenimin garim migia
ghaze, “Ni dikavigh gumazir kabar gin
mangi, me batogh, kamaghin men azaragh,
‘E arazir aghuimin ia gami. Ezi manmaghin
amizi ia arazir kuramin e gami?
5 Kavin ia inizir kam, kar nan gumazir
ekiam dipaba apir kap. Egha uaghan, a
bizir mogomeba bagha asebar azangsigha,
kavin kamra a kukunir gumazibar min,
bizir mogomebagh fofosi. Ia bar arazir
kuram gami.’ ”

6 Ezi Josepin ingangarir gumazim aveghbuabar gin ghua, me batogha Josepin akabar gun me migei.

7 Ezi me an akam ikaragha ghaze, “Gumazir ekiam, ni manmaghsuavira akar kamaghin amizimin e migei? E ni migeir arazir matam bar a damighan kogham.

8 Ni fo, e faragha Kenanin nguazim ategha izegha datirighin uamategha iza ian gari. E dagiar en mitarir akabar itiba ua da inigha ize. Ezi manmaghsua ni ghaze, e nin gumazir ekiamin dipenimin an silva ko golba okimam?

9 Gumazir ekiam, ni gan en tav kavin kamin suiraghti, ni a misueghti an aremegh. Eghti e pura nin ingangarir gumazir kinibar ikiam.”

10 Ezi ingangarir gumazim me ikaragha ghaze, “Ian akam, a guizbangira. Eghti ki gumazir kavin suirazir kamin apighti, anarira nan ingangarir gumazir kinimin ikiam. Eghti ia tarazi mangam.”

11 Ezi me vaghvagha zuamira uan mitariba isa nguazim dafegha da kui.

12 Ezi Josepin ingangarir gumazim men mitaribar averiabar gari, egha men avebamin mitarim faragha an gara, ghua bar men dozimin tu. Egha Benjaminin mitarimin kavin kamin api.

13 Ezi aveghbuaba gari, kavin kam Benjaminin mitarimin itima, me atiatighava uan osimtizim akakagha uan korotiaba abisi. Egha uan mitariba donkibagh afegha uamategha nguibar ekiamin zui.

14 Ezi Juda uan aveghbuaba ko ua Josepin dipenimin otogha an gari, a ikiavira iti. Ezi me bar atiatigha pura Josepin damazimin nguazim gire.

15 Ezi Josep kamaghin me migei, “Ia arazir manmaghirama amizim gami? Ia ti kamaghin fozir puvati, ki aseba ko ingara bizir mogomebagh fofozir fofozim iti?”

16 Ezi Juda kamaghin migei, “Gumazir ekiam, e ni mikimamin migirigiaba puvati. E kamaghin mikiman kogham, e bizitam pazava a gamizir puvati. God en arazir kuram akagha gifa. Ezi gumazir ekiam, gumazir nin kap inizir kam, a uabira nin ingangarir gumazir kinimin ikian kogham. Bar puvati. E bar moghira.”

17 Ezi Josep kamaghin migei, “Bar puvati. Ki ia ateghti ia mamaghin damuan kogham. Gumazir nan kap okemezir kamra, a uabira nan ingangarir gumazir kinimin ikiam. Ia igharaziba navir amirizim inigh egh uamategh afeziam bagh mangi. Ki migirigiaba ian puvati.”

Juda Benjaminin danganim iniasa

18 Ezi Juda Josepin boroghin ghua kamaghin migei, “Gumazir ekiam, ni uan ingangarir gumazimin akam barakigh. Ki gumazir kinim, ezi ni gumazir bar ekiam, egha Isipin atrivimin min iti. Egh ni nan apangkuvigh nan ataran marki.

19 Gumazir ekiam, ni faragha kamaghin en azara, ‘Ia afeziam ko dozitam iti, o puvati?’

20 Ezi e ghaze, ‘Are, gumazir ekiam, e afeziam iti, a bar ghuri. Ezi en dozir bar vamira uaghan iti. En afeziam ghurigha givazima, an amebam a bate. Amebar kam otarir pumuningrama ote, ezi guizin otarir kamin avebam areme. Ezi a bar uabira iti, kamaghin en afeziam bar a gifonge.’

21 Ezi gumazir ekiam, ni kamaghin e mikeme, ‘Ian dozim Benjamin iziti, ki an ganika.’

22 Ezi gumazir ekiam, e kamaghin nin akam ikaragha ghaze, ‘Borir kam afeziam ateghan kogham. An afeziam ateghti, afeziam aremegham.’

23 Egha ni gin uaghan kamaghin uan ingangarir gumazibav gei, ‘Ian aveghbuar dozim ian gin izeghan koghtima, ia ua nan damazim izan marki.’

24 “Ezi gumazir ekiam, e uamategha afeziam bagha ghugha, nin akar kamin gun a mikeme.

25 Ezi gin afeziam ghaze, ‘Ia uamategh mangi, e uari bagh daghebagh ivesegh.’

26 Ezi e ghaze, ‘E mangighan kogham. Aveghbuar dozim e ko mangighan koghtima, gumazir ekiar kam guizbangira bar uam en ganan aghuagham. Eghti en dozim e ko iziti, e mangam.’

27 Ezi en afeziam kamaghin e mikeme, ‘Ia fo, nan amuir kam otarir pumuning bate.

28 Ezi mam ovengezi ki uam an garir
puvati. Ki ghaze, asizir laionin tam ti a
misuegha aneghoraghsuezi, an areme.
29 Ki ghurigha gifa, ezi ia datirighin
uaghan otarir kam inigh nan saghon
mangasa. Kamaghin osimtizitam tuavimin
a batoghti, ia osimtizir dafam na danighti,
ki aremegh Gumazamizir Oveaghuezibar
Nguibamin magiram.'
30-31 "Gumazir ekiam, en afeziam nin
ingangarir gumazim, kamaghin e ua uan
afeziam bagh mangiti, afeziam ganti otarir
kam e ko mangan koghti, an nighniziba
ikuvighti an aremegh Gumazamizir
Oveaghuezibar Nguibamin magiram.
Guizbangira, otarir kam bar afeziamin
dighorim. Ezi en afeziam a bar ghuri.
Ezi otarir kam e ko uamategh mangighan
koghti, kamaghin e osimtizir ekiam afeziam
danighti, an aremegham.
32 Egha uaghan, ki akar dikirizir
gavgavim afeziam kamaghin a ganiga
ghaze, ki otarir kamin aku uam a bagh
mangan koghiva, kamaghin ki arazir
kuram damigham, eghti osimtizir kam an
damazimin nan iki kamaghira iki mangi, ki
aremeghamin dughiam otogham.
33 Kamaghin, gumazir ekiam, ga uaning,
ni nan amamangatighti, ki otarir kamin
danganim inigh kagh iki, egh pura nin
ingangarir gumazir kinimin ikiam. Ga
uaning, ni aneteghti, a uan aveghbuaba ko
mangi.
34 Guizbangira, otarir kam na ko
mangighan koghti, ki uamategh afeziam
bagh mangighan kogham. Eghti osimtizir
nan afeziam bativamin kam, ki an ganan
bar aghua."

45

Josep uan aveghbuabav gia
ghaze, a tinara

1 Ezi Josep oregha bar apangkuvir ekiam
ikia, egha kamaghin an aziasava ami. Kamaghin, a uan ingangarir gumazibar diagha
ghaze, "Ia bar moghira azenimin mangi."
Eghti a uabira uan aveghbuaba ko ikiam.
Egha a kamaghin me migia ghaze, "Ki Josep.
Ki ian aveghbuam."
2 Egha Josep pamtemin azi, ezi Isipia a
baraki. Egha ghua atrivimin dipenimin itir
darazi bizir kamin gun me mikeme.
3 Ezi Josep kamaghin uan aveghbuabav
gei, "Ki Josep. Nan afeziam deraghavira
iti, o?" Ezi an aveghbuaba bar digavir kuram gamua bar atiatigha egha migirigiatam
damuan asa.
4 Egha Josep ua kamaghin migia ghaze,
"Ki kamaghin ian azai, ia bar nan boroghira
izi."

Ezi me an boroghira ghuezi, a kamaghin
me migei, "Ki Josep. Ki ian aveghbuam.
Ia fomira na ataghizima dagiar gumaziba
na isa ingangarir gumazir kinimin min na
givezegha, na inigha Isipin ize.
5 Ezi ia datirighin uari basiman marki, egh
ia na gamizir arazir kurar kam bagh naviba
uarir ikuvan bar marki. Guizbangira, God
uabi ian akurvaghasa, faragha na amadazi
ki ian faragha ize, eghti ia aremeghan
kogham.
6 Ezi datirighin nguazir kamin dagheba
otevir azenir pumuning otogha gifa.
Eghti 5plan azeniba ikivira ikiti gumaziba
azenibar ingaran koghiva dagheba inian
kogham.
7 God arazir aghuir bar igharazir kamin
ua ia iniasava amigha ian akurvaghasa
ifonge, eghti ia ikivira ikiti, ian ovavir
boriba otivigh nguazir kamin ikiam. Ezi
kamaghsua, a ian faragha na amada.
8 Bar guizbangira, ia na amadazi ki
nguibar kamin izezir puvati. Bar puvati.
God uabi na amadazi, ki ize. Egha a na
gamizi, ki mati Isipin kantrin atrivimin
afeziamin oto. Ki an dipenimin gumazamiziba bar a dagh ativagha dar gara, egha
Isipin kantrin nguaziba bar dagh ativazir
gumazir dapanim.
9 "Datirighin ia zuamira uamategh nan
afeziam bagh mangigh kamaghin a mikim,
'Ki Josep, nin borim, ki akar kam ni ganidi.
God na gamizima, ki Isipin kantrin nguaziba bar, dar gumazir dapanimin oto. Kamaghin, ni suighsuighan marki, ni zuamira na
bagh izi.
10 Egh ni nan boroghira Gosenin Distrighin nguibam daperagham. Ni ko nin
boriba, ko nin ovavir boriba bar, ian sipsipba, memeba, bulmakauba, ko ian biziba
bar, ia bar Gosenin Distrighin daperagh.
11 Mitiriar ekiar kam, a tong uam
5plan azenibar ua ikegham, eghti ni uan
amuiroghboriba ko, asiziba, mitiriaba sara
ikian ki aghua. Kamaghin ni izi Gosenin
Distrighin daperaghti, ki ni gativagh nin
ganam.' "
12 Ezi Josep kamaghin aveghbuabav gei,
"Ia bar moghira na gifogh. Ki gumazir
igharazim ia migeir pu. Bar puvati. Kar ki
Josepra. Benjamin, ni bar nan dozimra, ni
uaghan na gifogh.
13 Egh ia uamategh mangiva nan afeziam
kamaghiram a mikim, ki datirighin Isipin
kantrin aven ziar ekiam iti. Egh uaghan
bizir ia bar ganiziba sara a mikim. Egh ia
zuamira mangigh an aku izi."
14 Ezi Josep kamaghin mikemegha
givagha, uan dozim Benjamin muigha

45:1: Aposel 7:13 **45:5:** Jenesis 45:7-8; 50:20 **45:9:** Aposel 7:14

an suiragha azi. Ezi Benjamin uaghan a
muigha an suiraghava azi.
15 Egha Josep bar vaghvagha uan aveg-
hbuaba suigha azia egha men tori. Ezi
datirighin aveghbuaba Josep ko mikimamin
nighnizim inigha a ko migei.
16 Ezi Isipin atrivim kamaghin akam
baregha fo, Josepin aveghbuaba iza an gara
iti. Ezi atrivim uan gumazir ekiaba ko me
bar akonge.
17 Egha atrivim kamaghin Josep migei, "Ni
uan aveghbuabav kemegh, me uan biziba
isi donkibagh isin dafegh, egh uamategh
Kenanin nguazimin mangi.
18 Egh me uan afeziam ko uan amuirogh-
boriba inigh uamategh na bagh izi. Eghti
ki me bagh Isipin nguazir bar aghuitam
ginabagh me daningam. Eghti nguazir kam
dagher aviriba an otivti, me dar amam.
19 Egh ni uaghan me mikimti, me Isipin
kantrin karisbara inigh mangigh uan
amuiroghboriba inigh izam. Egh ni me
mikemeghti, me uan afeziam inighti a
uaghan me ko izi.
20 Egh me Kenanin nguazimin taghizir
bizibagh nighnighan marki. Guizbangira, ki
Isipin kantrin bizir bar aghuir aviriba me
daningam."
21 Ezi Jekopin otariba atrivim mikemezi
moghin ami. Ezi Josep atrivimin akamin gin
ghua karisin maba isa me ganingi. Egha
uaghan dagher me tuavimin damamiba isa
me ganingi.
22 Egha a korotiaba isa vaghvagha bar
aveghbuabagh aningi. Egha Benjaminra, a
5plan korotiaba ko 300 silvan dagiaba isa a
ganingi.
23 Ezi Josep Isipin kantrin bizir aghuir
aviriba inigha, donkin apurir 10pla garigha
me amadazi, me an afeziam bagha zui.
Egha a witba ko bretba ko dagher maba sara
inigha 10plan donkin amebabagh arigha
me amadazi, me uan afeziam tuavimin an
akuraghasa a bagha zui.
24 Egha Josep uan aveghbuaba amaga ka-
maghin me migei, "Ia mangi tuavir arizimin
uarira uarir ataran marki."
25 Ezi aveghbuaba Isipin kantri ategha
ghua Kenanin nguazimin uan afeziam
Jekop bato.
26 Egha me kamaghin uan afeziam migei,
"Josep aremezir pu. Puvati. A ikiavira ikia
datirighin bar Isipin kantrin nguazibagh
ativagha dar gari." Ezi Jekop akar kam
baregha digavir kuram gamigha, nighnizir
gavgavim an itir puvati.
27 Ezi me bizir Josep mikemeziba bar
dar gun a mikeme. Ezi Jekop karisin
Josep amadazibar gari, da Jekop inigh Isipin
kantrin mangam. Ezi an nighniziba ua dera.
28 Ezi Jekop kamaghin migei, "Bar
guizbangira, ki datirighin fo, nan otarim
Josep angamira ikiavira iti. Ezi ki zuamira
dikavigh Isipin mangigh an ganigh egh gin
ovengam."

Israelia Isipin kantrin zui

46

(Sapta 46--50)

Jekop uan adarazi ko Isipin kantrin zui

1 Ezi Jekop uan biziba bar da akuvagha
dikavigha uan adarazi ko, me tuavimin
ghua Isipin kantrin zui. Egha me iza Berse-
ban nguibamin otivigha, Jekop uan afeziam
Aisakin God bagha ofabagh ami.
2 Ezi dimagarimin God irebamin min
bizimin aven Jekop batogha, kamaghin an
diagha ghaze, "Jekop! Jekop!"
Ezi Jekop kamaghin migei, "Are, ki kati."
3 Ezi God kamaghin migei, "Ki God. Ki nin
afeziamin God. Ni Isipin kantrin mangisiva
atiatingan marki. Eghti ki nin ovavir
boribar amuti da bar avirasemegh, ikizir
gavgavimin otogham.
4 Egh ki ni ko Isipin mangiva, gin ua nin
ovavir boribar aku izam. Eghti dughiar
ni ovengamim, Josep uabi ni isi mozim
darigham."
5 Ezi Jekop Berseba ataki. An otariba uan
afeziam, ko men amuiroghboriba isa, Isipin
atrivim me inigh mangasava amadazir
karisbagh ati.
6 Egha me uaghan bulmakauba ko bizir
me Kenanin nguazimin inizir maba sara
inigha zui, egha Jekop uan adarazi ko, me
bar Isipin kantrin zui.
7 Ezi Jekopin otariba ko guiviba ko an
igiaba, me bar Jekop ko zui.
8 Ezi Jekopin adarazi a ko Isipin kantrin
ghueziba, men ziabar kara: Ruben, kar
Jekopin otarir ivariam.
9 Ezi Rubenin otaribar kara, Hanok, Palu,
Hesron ko Karmi.
10 Ezi Simeonin otariba kara, Jemuel,
Jamin, Ohat, Jakin, Sohar ko Saul. Ezi Saulin
amebam, a Kenanian amizim.
11 Ezi Livain otaribar kara: Gerson, Ko-
hat, ko Merari.
12 Ezi Judan otaribar kara: Er, Onan, Sela,
Peres, ko Sera. Egha Er ko Onan, aning
Kenanin nguazimin ikiavira itir dughiamin
ovenge. Ezi Peresin otaribar kara: Hesron
ko Hamul.
13 Ezi Isakarin otaribar kara: Tola, Puva,
Iop, Simron.
14 Ezi Sebulunin otaribar kara: Seret,
Elon, ko Jalel.
15 Ezi Ruben, Simeon, Livai, Juda, Isakar
ko Sebulun, kar Jekopin amuim Lean
otariba. Lea, me Mesopotemian nguazimin

46:6: Aposel 7:15

ikiavira ikia, borir kaba bate. Egha Lea uaghan guivir mam bate, an ziam Daina. Ezi Lean boriba ko an ovavir boribar dibobonim, a 33in tu.
16 Ezi Gatin otaribar kara: Sifion, Hagi, Suni, Esbon, Eri, Arodi, ko Areli.
17 Ezi Aserin otaribar kara: Imna, Isva, Isvi, Beria. Ezi men amizim, Sera. Ezi Berian otarimning kara: Heber ko Malkiel.
18 Ezi gumazamizir kaba, me Jekop ko Silpan boriba ko ovaviba. Labanin ingangarir amizim Silpa, ana isa uan guivim Lea ganingi. Ezi men dibobonim 16in tu.
19 Ezi Jekopin amuim Resel, an otarimningin ziamning kara: Josep ko Benjamin.
20 Ezi Josep Isipin kantrin ikiava Asenat inigha an iti, a Potiferan guivim. Potifera, a Heliopolisin nguibamin ikia, egha asebar ofa gamir gumazir mam. Ezi Asenat, Josep bagha otarir pumuning bate, ezi aningin ziamning kara: Manase ko Efraim.
21 Ezi Benjaminin otaribar kara: Bela, Beker, Asbel, Gera, Naman, Ehi, Ros, Mupim, Hupim ko Art.
22 Ezi gumazir kaba, me Jekop ko Reselin boriba ko ovavir boriba. Egha men dibobonim, me 14plara.
23 Ezi Danin borimra kara, an ziam Husim.
24 Ezi Naptalin otariba kara: Jasel, Guni, Jeser, ko Silem.
25 Ezi gumazamizir kaba, kar Jekop ko Bilhan boriba ko ovavir boriba. Ezi Bilha, a ingangarir amizim. Laban a isa uan guivim Resel ganingi. Ezi men dibobonim, me 7plara.
26 Ezi Jekopin boriba ko an igiar boribar me Isipin ghue, men dibobonim, me 66pla. Egha dibobonir kam Jekopin otaribar amuiba sara inizir puvati.
27 Ezi Josepin amuim Isipin kantrin otarir pumuning bate. Kamaghin, dughiar Jekopin adarazi ghua Isipin itim, men dibobonim bar moghira ghua, 70plan tu.*

Jekop uan adarazi ko me Isipin iti

28 Ezi Jekop Josep bagha Juda amada, a faragh mangiva Josep inigh izam, egh Gosenin Distrighin afeziam bativam. Ezi Jekopin adarazi Gosenin Distrighin otivizima,
29 Josep uan ingangarir gumazibav geima, me an karis akirizi, a uan afeziam bativasa Gosenin Distrighin ghu. Egha an afeziamin apigha ghua a muigha an suiragha bar dughiar ruarimin azi.
30 Egha Jekop kamaghin Josep migei, "Ki nin ganigha givagha fo, ni ikiavira iti. Kamaghin, ki datirighin aremeghasa ifonge."
31 Egha Josep uan aveghbuaba ko an afeziamin adarazi kamaghin me migei, "Ki datirighin mangi kamaghin atrivim mikimam, 'Nan aveghbuaba ko nan afeziamin adarasi, me Kenanin nguazim ategha izava otivigha gifa.
32 Egha gumazir kaba, me sipsipbar garir gumaziba. Egha me uan sipsipba, bulmakauba ko uan biziba sara inigha ize.'
33 Ki kamaghin atrivim mikemeghtima, gin atrivim ian diagh ia amir ingangarim bagh ian azangam.
34 Eghti ia kamaghin an akam ikaragh, 'Gumazir ekiam, e gumazir sipsipba ko bulmakaubar gariba. Egha e fomira aghiribar min ikia ingangarir kam gamua iza datirikin, en afeziaba fomira uaghan kamaghiram ami.' Egh ia kamaghin atrivim mikemeghti, a ia ateghti ia Gosenin Distrighin dapiagham. Guizbangira, Isipia me sipsipbar garir gumaziba bar me gifongezir puvati."†

47

1 Ezi Josep ghua atrivim kamaghin a migei, "Nan afeziam ko nan aveghbuaba Kenanin nguazim ategha izava otivigha gifa. Me uan sipsipba, bulmakauba, ko men biziba, me bar da inigha ize. Egha me datirighin Gosenin Distrighin iti."
2 Ezi Josep uan aveghbuar 5plan diazi me iza atrivimin guamin tuifi.
3 Ezi atrivim kamaghin men azai, "Ia ingangarir manabagh ami?"
Ezi me kamaghin an akam ikaragha ghaze, "Gumazir ekiam, e sipsipbar gari, en afeziaba fomira amizi mokin.
4 Ezi mitiriar ekiam azir dughiam Kenanin nguazimin otozi, en sipsipba apir graziba puvati. Kamaghin, e dughiar otevimin kantrin kamin ikiam. Egha e nin ingangarir gumaziba, e kamaghin nin azai, ni en amamangatighti, e Gosenin Distrighin dapiagh ikiam."
5 Ezi atrivim kamaghin Josep migei, "Nin afeziam ko aveghbuaba ni ko ikiasava otivigha gifa.
6 Kamaghin, ni Isipin kantrin aven, nguazir oteviba bar dar tongin, nguazir otevir bar aghuitam ginighnighiva me mikemeghti, me a dapiagh. Ni ifueghti, me Gosenin Distrighin ikiam. Egh uaghan, ni men tongin, gumazir bulmakaubar

46:20: Jenesis 41:50-52 **46:27:** Aposel 7:14 * **46:27:** Namba 70in kam, a uaghan Jekop ko Josep virara aning mega egha uaghan Josepin otarimning sara menge. † **46:34:** Dughiar kam gumazitam ti Gosenin Distrighin itir puvati, ezi Josep ghaze, an atrivim azaraghti, a Jekopin adarazir amamangatighti, me nguazir kam dapiagham. Isipin gumazamiziba, sipsipbagh eghuvir gumazamizibar boroghin ikian me aghua. Kamaghin amizi, Josep fo, atrivim kamaghin oragham, an adarasi, me sipsipbagh eghuvir gumaziba, eghti a men amamangatighti me Gosenin Distrighin ikiam.

ganamin fofozim iti tabagh fogh, egh ingangarim me danighti me nan bulmakaubar ganam.”

7 Ezi Josep uan afeziam inigha atrivim bagha zui. Ezi Jekop deraghavira dughiar aghuim atrivim ganingi.

8 Ezi atrivim kamaghin an azara, “Nin azeniba datirighin manmaghira?”

9 Ezi Jekop an azangsizim ikaragha ghaze, “Ki nguazir kamin aruava 130plan azenibar an ikia iza datirikin. A dughiar bar ruarim puvati, egha ki uaghan osimtizir aviriba batifi. Nan inaziba dughiar ruarimin nguazir kamin ike, ezi men azeniba nan azenibagh afira.”

10 Ezi Jekop deraghavira dughiar aghuim atrivim ganigha, egha ghu.

11 Ezi gin Josep atrivim mikemezi moghiram amigha, uan afeziam ko uan aveghbuabar akurazima, me Isipin kantrin apia. A Ramesesin nguibar ekiamin* boroghin nguazim isa me ganingi. Nguazir otevir kam, a Isipin kantrin nguazir igharaziba bar dagh afira.

12 Egha Josep dagheba isa uan afeziam ko, an aveghbuabar amuiroghboribagh anidi. Egha vaghvagha men boribar dibobonimin mirara ghua dagheba me ganidi.

Mitiriar ekiam Isipia gasighasisi

13 Dughiar kamin mitiriar bar ekiam otozi, dagheba bar nguazir otevibar puvati. Ezi dughiar mitiriam azir kam Isipin kantri ko Kenanin nguazim bar aning gasighasizima, gumazamiziba bar osimtizim isi.

14 Ezi Isipian gumazamiziba ko Kenanian gumazamiziba, Josep faragha atizir witbagh iveza, ghuavti men dagiaba bar gifa. Ezi Josep dagiar kaba inigha da isa atrivimin dagiar dipenim gati.

15 Ezi Isipin kantrin dagiaba ko Kenanin adarazir dagiaba givazima, Isipia bar Josep bagha ghuegha, kamaghin a migei, “Ni dagheba e daning! Puvatighti, mitiriam bar e akuatighti, en nin damazimin ireghiva arimighiregham. En dagiaba bar gifa, kamaghin ni en akuragh.”

16 Ezi Josep kamaghin migei, “Ian dagiaba bar givaghtima, ia uan asiziba inigh izi na daningti, ki ivezimin min da inigh, dagheba ia daningam.”

17 Ezi me hoziaba, sipsipba, memeba, bulmakauba, ko donkiba, da inigha Josep bagha zui. Ezi a dagher me ganingiziba, dar ivezimin min bizir kaba isi. Me kamaghiram amua ghuavira iti azenir kam gifa.

18 Egha azenir gin izimin, me ua Josep bagha ghua egha kamaghin migei, “Gumazir ekiam, e uan osimtiziba nin mongan kogham. Ni en dagiaba ko asiziba sara bar da inigha gifa. Ezi e ua ni daningamin biziba puvati. E ko en nguaziba, darara ikiavira iti.

19 Ni e ateghti, e nin damazimin mitiriamin aremeghan kogham. Eghti en nguazim pura iki ikuvighan kogham. Kamaghin, atrivim dagheba e daningti, e an ingangarir gumazamizir kinibar min ikiam. Eghti atrivim uaghan en nguazim iniam. Kamaghin, e uari, ni oparir dagher oviziba e daning, eghti e deragh ikiva ovengan koghti, en nguazim ikuvighan kogham.”

20 Mitiriar ekiam azir dughiar kam, bar ikuvigha ghuavira itima, Isipia bar uan nguaziba isa Josep ganingizi, an atrivim bagha dagh ivese. Ezi Isipin kantrin nguaziba, atrivim bar da ini.

21 Ezi Josep gumazamizibagh amima, me Isipin kantrin aven vong ko vong sara ingangarir gumazamizir kinibar min iti.†

22 Ezi asebar ofa gamir gumazibar nguazibara, Josep dagh ivezezir puvati. Atrivim zurara dagiabar me givesi. Kamaghin, me uan nguaziba amangizir puvati.

23 Ezi Josep kamaghin gumazamizibav gei, “Ia oragh. Ki datirighin ia ko ian nguaziba sara ia givezegha gifa, ezi ia atrivimin ingangarir gumazamizir kinibar min iti. Ezi ian nguaziba, da bar atrivimin nguaziba. Ezi kar ia oparamin dagher oviziba. Ezi ia da inigh mangi dagher azenibar da oparigh.

24 Eghti gin azenibar dagheba asiamin dughiam otoghti, ia da isi, 5plan pozibav kinigh. Egh ia pozitam atrivim daningigh, eghti 4plan poziba iana. Egh ia taba oparisi dar arigh, taba ia uan amuiroghboriba ko, dar ami.”

25 Ezi gumazamiziba kamaghin migei, “Gumazir ekiam, ni bar en akurazi, kamaghin e deraghvira ikiam. E bar ni minaba, ni e ataghizi, e atrivimin ingangarir gumazir kinibar min iti.”

26 Ezi Josep Isipin kantrin migirigiar gavgavim kamaghin anetigha ghaze, “Dagher azenibar itiba, ia da iniamin dughiamin, da bigh 5plan pozibav kinigh, egh pozir tam atrivim daningigh.” Arazir kam a kamaghira ikia iza datirighin iti.‡ Ezi asebar ofa gamir gumazibar nguaziba, darara atrivimin nguazibar min itir puvati.

* **47:11:** Rameses, a distrighin igharazim, an ziam Gosen. Ziar kam Josepin gin azenir 100plan aviribar otivavira iti. Rameses, a nguibar ekiar Isipia Israelia gamizi me ingarizim. † **47:21:** Gumaziba fomira akar kam, Grikin akamin a gigha ghaze, gumazir kaba ti kamaghin migei, “Josep Isipin danganiba bar dar gumazamizibagh amizi, me atrivimin ingangarir gumazamizir kinibar ike.” ‡ **47:26:** Akar kam, “ikia iza datirighin iti,” an en dughiamin migeir puvati. A gumazir akinafarir kam osirizimin dughiamin migei.

Josep Kenanin nguazimin Jekop afasa akar dikirizim gami

27 Ezi Israelia Isipin kantrin aven,
Gosenin Distrighin apiagha, danganir
kamin nguazim ini. Egha me borir avirim
batava bar aviraseme.
28 Ezi Jekop uabi 17plan azenibar Isipin
kantrin apera, egha a 147plan azeniba iki-
ava areme.
29 A fo, a gurumram ovengam, egha a uan
otarim Josepin diazi, a ize. Ezi a kamaghin
a migei, "Ni guizbangira bar na gifuegh,
uan dafarim isi nan buarakirimin apengan
amadagh, akar dikirizir gavgavim damigh
suam, ni bar arazir aghuimin na damuam.
Ni Isipin kantrin narafan kogham.
30 Eghti ki aremeghti ni nan kuam inigh
Isipin kantri ategh mangi, nan inazir afezi-
abar kuabar afezir danganimin narafagh."
Ezi Josep kamaghin an akam ikaragha
ghaze, "Ki ni mikemezi moghin damuam."
31 Ezi Jekop ua kamaghin migei, "Ni Godin
akagh bar guizbangira mikim suam, ni
guizbangira bizir kam damuam." Ezi Josep
Godin akagha ghaze, ki guizbangira bizir
kam damuam. Ezi Jekop, Josep bagha bar
akongegha, aviragha ghuaghira uan da-
panim isa dakozim gati.

48

Jekop deragha Efraim ko Manase damuasa, akar aghuim aning ganingi

1 Ezi gin me kamaghin Josep migia ghaze,
"Nin afeziam arei." Ezi Josep dikavigha uan
otarir pumuning Manase ko Efraim, aning
inigha uan afeziam Jekopin ganasa zui.
2 Ezi gumaziba kamaghin Jekop migei,
"Nin otarim Josep nin ganasa izegha gifa."
Ezi Jekop mong gavgavigha dakozimin
dikavigha apera.
3 Egha Jekop kamaghin Josep migei,
"Gavgaviba Bar Itir God, Lusin nguibamin,
na bato, a Kenanin nguazimin itir nguibam.
Egha a deraghvira na damuasa akar
aghuim na mikeme.
4 Egha a kamaghin mikeme, 'Ki borir
aviriba ni daningam, eghti nin ovavir
boriba bar avirasemeghti, ni kantrin
aviribar gumazamizibar inazir afeziamin
otogham. Eghti ki nguazir kam isi, nin
ovavir boribar aningti, a men nguazimin
iki mamaghira ikiam.' "
5 Egha Jekop ua kamaghin migei, "Ki
tighar Isipin kantrin ni bativamin dughiam,
nin amuim otarir pumuning bate. Ezi
borir kamning, bar nan borimningra ikiam.
Efraim ko Manase bar nan borimningin
min ikiam, mati Ruben ko Simeonin min.
6 Eghti nin borir, Efraim ko Manasen gin
otivighamba, me bar nina. Eghti gin me
nguazim tuiragh vaghvagh me daningamin
dughiamin, borir kaba me Efraim ko Man-
asen adarazir aven ikiam, kar men aveghbuar ekiamning.
7 Ki fomira Mesopotemian nguazim
ategha uamategha Kenanin nguazimin
izima, nin amebam Resel areme. An
aremezir dughiamin, e mong Efratan
nguibamin saghon iti. Egha ki Efratan
zuir tuavimin miriamin anefa. Efrata, kar
Betlehemin ziar ghurim. Ezi ki Resel bar an
apangkuvigha bar oseme. Kamaghin, ki nin
otarimning bagha akar aghuir kam migei."
8 Ezi Jekop Josepin borimning ganigha
kamaghin aning bagha azara, "Kar tinan
borimning?"
9 Ezi Josep ghaze, "Kar nan otarimning, ki
Isipin kantrin itir dughiamin, God aning na
ganingi."
Ezi Jekop ghaze, "Ni aning inigh nan
boroghin iziti, ki bizir aghuiba aning
daningam, egh God ko mikimti a der-
aghviram aning damuam."
10 Dughiar kamin Jekop bar ghuri, ezi
an damaziba deragha bizibar garir pu-
vati. Kamaghin, Josep borimningin akua
iza Jekopin boroghira tuzi, Jekop aningin
toregha aning muki.
11 Egha Jekop kamaghin Josep migei,
"Ki fomira ghaze, ki nin guamin ganighan
kogham. Ezi datirighin God na ataghizi ki
ni ko nin borimning sara, bar moghira ian
gari."
12 Ezi Josep borimning Jekopin apozimin
aning ini. Egha gin Josep ziar ekiam
Jekop daningasa, aviragha ghuaghira guam
Jekopin boroghira nguazim giri.
13 Egha Josep kamaghin ifonge, Manase
Jekopin agharir guvimin tughiv ikiam,
eghti Efraim Jekopin agharir ikiriam
tughiv ikiam. Kamaghin a Manase agharir
ikiriamin an suiragha, Efraim agharir
guvimin an suira, egha aning inigha Jekopin
boroghin ghu.
14 Jekop fo, Manase, an otarir ivariam.
Ezi puvati, a uan agharimning ighuvagha,
agharir guvim isa otarir dozim Efraimin da-
panim gati. Egha agharir ikiriam isa otarir
ivariam Manasen dapanim gati.
15 Ezi Jekop deraghvira Josep damuasa
kamaghin Godin azaragha ghaze, "God, nan
inazim Abraham ko nan afeziam Aisak, an-
ing bar nin apengan ike. Ezi ni bar deravira
nan gari, dughiar amebam na batezimin iza
datirikin.
16 Egha ni enselin mamin min na bato,
egha ki ikuvasava amima, ni nan akura.
Ezi ki datirighin nin azai, ni deravira
borir kamning damu. Egh ni aningin
ovavir boribar amuti, me nguazir kamin

47:29: Jenesis 49:29-32; 50:6 **48:3:** Jenesis 28:13-14 **48:7:** Jenesis 35:16-19

bar avirasemegham. Eghti aning bangin,
gumazamiziba nan ziam ko, Abraham
ko Aisakin ziamning sara okinighnighan
kogham."
17 Josep uan afeziamin garima, an agharir
guvim isa Efraimin dapanim gisin arizima,
a kamaghin nighnigha ghaze, arazir kam
derazir puvati. Kamaghin, a uan afeziamin
agharir guvimin suiragha, Manasen da-
panim gisin darighasava ami.
18 Egha a kamaghin afeziam migei,
"Afeziam, ni kamaghin damuan marki.
Otarir kam, an otarir ivariam. Ezi ni uan
agharir guvim an dapanim gisin datigh."
19 Ezi afeziam aghuagha, kamaghin
Josep migei, "Nan otarim, ki fo. Manasen
adarazi uaghan bar avirasemegham. Eghti
an dozimin adarazi bar moghira bar
avirasemegh, egh Manasen adarazigh
afiragham. Egh me kantrin aviribar
gumazamizibar min bar avirasemegham."
20 Ezi dughiar kamin Jekop deraghavira
aning damuasa bizir aghuiba isa aning
ganiga, kamaghin Josep migei, "Gin izamin
dughiamin, Israelia, God deraghvira
igharaz darazi damusi an azangsigh, nin
borimningin ziamning diponiva mikim
suam, God deravira Efraim ko Manase
gamizi moghin, a deravira ia damuam."
Ezi arazir kamin Jekop Efraim faragha
anetigha, Manase gin aneti.
21 Egha Jekop kamaghin Josep migei, "Ni
oragh, ki ovengasava ami. Eghti God ia ko
ikiam, egh ua ia inigh uamategh ian inaz-
ibar nguazimin mangam.
22 Guizbangira, Sekemin nguazimin itir
mighsiar apirazim, a bar nguazir otevir
aghuim. Ezi ki fomira uan midorozir sabam
ko pimin suiragha, Amoria ko misuegha
nguazir kam ini. Ki nguazir otevir kam,
nirara daningam. Ki nin aveghbuabar
aningan kogham."*

49

Jekop, God an boriba deragh me
damuasa ifuegha,
an akar aghuiba me ganidi

1 Egha Jekop uan boribar diazi, me izima,
a kamaghin me migei, "Ia nan boroghira
iziti, ki bizir gin ia bativamibar gun ia
mikimam.
2 Ki Jekop ian afeziam, nan ziar mam
Israel, ia nan boriba, ia bar izi nan boroghin
uari akuvagh, deraghvira uan kuariba
arigh na baragh.
3 "Ruben, nan borir ivariam, ki gumazir
igiamra ikia ni bate. Ezi ni bar ekevegha bar
gavgavigha nan borir igharazibagh afira.
4 Egha nin araziba mati aperiam ive-
mari moghin bar gavgavigha ongani, ezi
gumazitam ni gativaghan kogham. Ni uan
afeziamin amuir dozim koma akuigha, bar
arazir kuram gamigha aghumsizir ekiam
na ganingi. Kamaghin, ni ua faragh ikian
kogham.*
5 "Ezi Simeon ko Livai, aning avegh-
buamning. Aning uaning inigha midorozir
biziba isa igharaz darazi paza me gami.
6 Egha aning atarava gumazibav sozima,
me ariaghiri. Egha aning pura ikia uan ifon-
giar kuramin gin ghua bulmakaubar suer
duiar agiribar aghori. Kamaghin, ki aning
ko navir vamira ikian kogham. Ezi bizir ki
aning damuasa nighnigha akam akiriziba,
ki dar gin mangan aghua.
7 Aningin adariba bar gavgafi, ezi aningin
aningagharim bar kufi, kamaghin aningin
aningagharir kam aning gasighasigham.
Eghti ki aning damighti, aningin ovavir
boriba tintinibar Israelian gumazamizir
igharazibar tongin ikiam.
8 "Juda, nin aveghbuaba nin ziam fam.
Egh ni uan apanibar firibar suigh me abinti,
nin aveghbuaba nin guamin uan dapaniba
avigh, ziar ekiam ni daningam.
9 Ezi Juda, nan otarim, ni mati laionin
igiar mam. An asizibav sogha da apa, ghua
bar gavgafi. Egha nimira apiav ikia uabi
akunasavira gara iti, ezi gumazamiziba a
dipovan atiatingi.
10 Egha an atrivimin aghorimin suiraghti,
an an gavgavir ekiam akaghti, a iki ma-
maghira ikiam. Egh an ovavir boribar
atrivimin min iki mangiti, gumazamiziba
bar a bagh bizir aghuiba inigh a bagh iza-
min dughiam otogham.† Egh a kantriba bar
dagh ativagham.
11 Egha a wainin ikarizir bar aghuir
aviriba iti. Egha a uan donkin amebamin
nguzim ikiasa, pura wainin ikarizir kabar a
iti. Egha a wainin oviziba mirmira, wainin
dipar aviribagh ami, eghti gumazamiziba
dar ami da givaghan kogham. Ezi a wainin
dipar maba isa uan korotiaba rue.
12 Egha a wainin dipar aviriba apava,
kamaghin an damazimning aghefe. Ezi a

48:20: Hibru 11:21 * **48:22:** Israelia ghua Kenanin nguazimin itir dughiamin, Josepin adarazi Sekemin nguibam ini. Ni Josua 24:32in gan. Ezi Hibrun akamin, ziar kam, "Sekem," an ararem akar kam mirara ghu, "asizir suer akuam tuzir aghuiba an iti." Ni 1 Samuel 9:24in gan. Kamaghin, dughiar kam Jekop ghaze, a Sekemin nguazim isi Josep daningam. Guizbangira, an akar isin zuim gamua ghaze, a nguazir otevir Josep daningamim, an aveghbuaba iniamin nguazim gafiragham. * **49:4:** Ni Jenesis 35:22in gan. **49:9:** Diboboniba 24:9; Akar Mogomem 5:5 **49:10:** Onger Akaba 60:7; 108:8 † **49:10:** Hibrun akam deragha migirigiar kamin mingarim abighizir puvati. Gumazir maba Hibrun akam mong a gighagharira egha kamaghin akar kam osiri, "A gavgavir kamin suiragh iki mangi gumazir ingangarir kam iniamin gumazim otogham."

bulmakaun oter eborir aviriba apava, kamaghin an atariba bar ghurghuri.
13 “Ezi Sebulun ongarimin boroghira
ikiam, ezi an ongarir dadarim, kuriba
ikiamin danganir aghuim ikiam. Eghti an
nguazimin ababanim bar mangi Saidonin
nguibamin nguazim biragham.
14 “Isakar a donkin bar gavgavim. Egha a
pura mitarir biziba ateribar tongin irav iti.‡
15 A uan nguazimin garima a ikiamin dan-
ganir bar aghuim, egha a bar pura ingari.
Egha gin a pura ingangarir gumazir kinimin
min ingangarir bar ekiam gami.
16 “Ezi Dan,§ a gumazir dapanir ekiamin
min ikiva, uan gumazamizibagh ativagh
ikiti, me Israelian anabar igharazibar min
otivam.
17 Egh Dan kuruzir kurar mamin min tu-
avir miriabar iki mizuamam. Eghti hoziaba
ivemari tuavimin iziti, a uabi fegh kunigh
men suebagh inivti, gumazir hoziabagh
apiaziba me daighiregham.
18 “O Ikiavira Itir God, ni nan akurvaghasa
ki ni mizuai iti.
19 “Gat, okimakiar gumaziba izi ni
misogham. Eghti ni men midoroziba
ikarvagh me batueghti me mangam.
20 “Aser, nin nguazim dagher aviriba
ikiam. Ni dagher isingtizir atrivim bar
ifongeziba tuam.
21 “Naptali ni mati, memen atiam uan
ifongiamin gin zui. Egha nguzir diriba bati.
22 “Josep ni mati wainin ikarizir aghuim, a
dipar atuir mamin boroghin otogha aghua
oviziba bati. Egha an aghariba ruarigha
divazim avara.
23 Ezi gumazir pibar asa misoziba, me
pamten a gasavira iti. Me a gaseghti an
aremeghasa me pazava a gami.
24 Ezi Josep uan pimin benim firizir pu-
vati. Godin Bar Gavgavim Itim, a Jekopin
God, a gavgavim isa Josep ganingi, ezi
Josepin agharim amirazir puvati. Ezi Godin
kam, a Israelian Garir gumazim, egha a
mati Israelia Modir Dagiar Gavgavim.
25 Kar nin afeziamin God, kar Godin Gav-
gaviba Bar Itim. Egha a uabira deravira ni
gamua, bizir aghuir aviriba ni ganidi. Egh
overiam damuti, amozir avirim ni gizam.
Egh a dipar avirim damuti, da nguazimin
otivam. Eghti a nin adarazir amizibar
amuti, me borir aviriba batam.
26 Ezi ki nin afeziam, ki bizir aghuir
aviriba ni ganidi. Eghti bizir aghuir ki
ni daningamin kaba, ni da iniam, da otiv
avirasemegh, mighsiar dafaba avegham.
Egh da bar nan inaziba fomira inizir bizir
aghuibagh afiragham.** Eghti Josep, bizir
kaba da bar ni bativam, ni gumazir kam,
uan aveghbuabar tongin gumazir ekiamin
otogham.
27 “Ezi Benjamin mati afiar atiar ekiar
mam, an asizibav sozima da ariaghiri. Egha
asizir misoghezibа a mizarazibar ada api.
Egha guaratizibar a inizir biziba tuisisi.”
28 Ezi aveghbuar kaba, kar Israelian
12plan anababa. Ezi men afeziam are-
meghasa amuava, vaghvagh akar aghuim
me ganidima, akar kam men arazibar
mirara ghu.

Jekop aremezi me anefa

29 Ezi Jekop akar aghuiba anigha
givaghava, kamaghin uan boribav gei,
“Kiran oveghangin, ki oveaghuezibar
nguibamin mangi uan inazir afeziaba ko
ikiam, kar gumazir ovengezibar nguibam.
Eghti ia na isi nan inaziba ko dagiar
mozimin narafagh. Dagiar mozir kam,
a Efronin nguazimin iti. Efron, a Hitian
gumazir mam.
30 Mozir kam Makpelan nguazimin
iti, a Kenanin nguazimin ikia, Mamren
nguibamin boroghira iti. Abraham Efron
dam nguazir otevir kam givese, eghti a uan
adarazir kuabar afamin danganimin min
ikiam.
31 Ezi mozir kamin, me Abraham uan
amuim Sara ko aning afagha, uaghan Aisak
uan amuim Rebeka ko, aning afa. Ezi ki Lea
uaghan mozir kamin anefa.
32 Dagiar mozir kam itir nguazim, Abra-
ham Hitian adarazi dam a givese.”
33 Egha Jekop akar kabav mikemegha
givagha, uan suemning amikirigha dakozim
gisin ati. Egha an areme, ezi an duam
ghua uan adarazi ko me oveaghuezibar
nguibamin iti.

50

1 Ezi Josep kamaghin uan afeziamin
garima, an aremezi, a uan afeziam gisin
irigha a muigha bar an apangkuvigha azia
uan afeziamin tori.
2 Egha gin Josep doktabav geima, me
marasinba ko borer igharagha gariba, an
afeziamin mikarzim gaghui. Eghti, an
mikarzim ikuvighan kogham. Ezi doktaba
Josep mikemezi moghiram ami.
3 Isipian kuabagh amir arazimra kara, me
marasin kuamin mikarzim daghu mangi
40plan dughiabar tugham. Kamaghin me
ingangarir kam 40plan dughiabar Jekopin

‡ **49:14:** Akar kam, “mitarir biziba ateriba,” Hibrun akamin deragha migeir puvati. Gumazir maba kamaghin a gira, “sipsipbar divazim.” § **49:16:** Hibrun akam, ziar kam, “Dan,” akar kam mong an mirara ghu, “Ativagh.” **49:18:** Onger Akaba 119:166; Aisaia 25:9; Maika 7:7 ** **49:26:** Hibrun akam deragha migirigiar kamin mingarim abighizir puvati. **49:30:** Jenesis 23:3-20 **49:31:** Jenesis 25:9-10; 35:29 **49:33:** Aposel 7:15

kuam gami. Ezi Isipia Jekop bagha azia
ghua 70plan dughiabar tu.
4 Ezi aghuimazim ko azirakam givazima,
Josep atrivimin gumazir dapanibav gia
ghaze, "E uari, ia na gifueghiva, ia nan
akam inigh atrivim bagh mangi. Akar kam
kamakin,
5 'Atrivim, nan afeziam aremeghasava
amua, a na gamizi, ki akar dikirizim
gamua ghaze, ki an kuam inigh mangiva
dagiar mozir a uabi okorezim, a Kenanin
nguazimin iti, ki an anefam. Kamaghin,
ni nan amamangatighti, ki uan afeziamin
kuam inigh mangi anefagh egh gin ki ua
izam.' "
6 Ezi atrivim Josepin akam baregha kam-
aghin a ikaragha ghaze, "Ni uan afeziam ko
akar dikirizir amizir kamin gin mangi, egh
an kuam inigh mangiva anefagh."
7 Ezi Josep uan afeziam mozimin anefasa
zui. Ezi atrivimin gumazir dapaniba, ko
an dipenimin gumazir ekiaba, ko Isipian
gumazir aruaba, me bar Josepin gin zui.
8 Ezi Josepin adarazi, ko an aveghbuaba,
ko an afeziamin adarasi, me bar ghue. Ezi
borir doziba ko, sipsipba, memeba ko bul-
makauba, darara Gosenin Distrighin iti.
9 Ezi karisba ko gumazir hoziabagh apiaz-
iba, me uaghan Josep ko zui. Guizbangira,
gumazir bar avirim ghue.
10 Egha me ghua Atatin nguibamin otifi,
Jordanin Fanemin aruem anadi nakin.
Kar me witin iniba kua dar dagheba isir
danganim. Ezi Josep aghuimazir arazim
gamua azia ghua 7plan dughiaba gifa.
Dughiar kam, me bar, azirakar dafam
gamua pamtemin azi.
11 Ezi Kenania, me Atatin itir gumaza-
mizir kabar gari, me aghuimazimin iki-
ava azima, me kamaghin migei, "Isipia
aghuimazimin ikia azirakar ekiam gami."
Kamaghin me danganir kam dibora ghaze,
"Abel Misraim." Ezi danganir kam, a Jor-
danin Fanemin, aruem anadi naghin iti.*
12 Ezi Jekopin boriba an akamin gin ghua
a mikemezi moghiram ami.
13 Ezi me an kuam inigha Kenanin
nguazimin ghugha, Makpelan nguazimin
itir dagiar mozimin anefa, a Mamren
nguibamin boroghin iti. Abraham fomira
Efron da nguazir kam givese, a Hitian mav,
eghti nguazir kam, an adarazir kuabar
afamin danganimin min ikiam.
14 Ezi Josep uan afeziam afagha givagha,
uan aveghbuaba ko, a ko ghuezir darasi, me
uamategha Isipin ghue.

Josep uan aveghbuabar arazir kuraba gin amada

15 Ezi men afeziam aremezi, Josepin aveg-
hbuaba gin kamaghin migei, "Manmaghin
ami? Josep ti en ataravira ikiama, egha
arazir kurar e a gamiziba ikarvaghasa?"
16 Kamaghin, me Josep bagha akam
amada. Akar kam kamakin, "En afeziam
tighar ovengamin dughiamin, an akar
mamin e mikeme.
17 An akar kam ni daningasa e mikeme,
'Josep, nin aveghbuaba arazir bar kuraba
ni gamua, bar pazavira ni gami. Ezi ki nin
azai, ga uaning, ni men arazir kurar kaba,
gin amadagh.' Ezi e datirighin, en afeziamin
Godin ingangarir gumaziba, e nin azai, e
uari, ni en arazir kurar ekiar kam, a gin
amadagh." Ezi Josep akar kam baregha azia
iti.
18 Egha gin Josepin aveghbuaba ghuava
an gara egha uan guaba avigha ghuaghira
Josepin suemningin boroghin nguazim
giregha, kamaghin a migei, "E pura nin
ingangarir gumazir kinibar otifi."
19 Ezi Josep kamaghin me migei, "Ia ati-
atingan marki. Ki Godin danganim inighiva,
ia kotiam darighan kogham.
20 Bar guizbangira, ia na gasighasighasa
akam misoke. Ezi ki fo, God ian amaman-
gatizi, ia arazir kam gami. Guizbangira, God
gumazamizir aviribar akurvaghasa ifonge,
eghti me ikuvighan kogham. Ezi ia God
amizir ingangarir kam gifogha gifa.
21 Kamaghin, ia atiatingan marki. Ki ia ko
ian boribar ganam." Josep akar bar aghuir
kamin uan aveghbuaba mikemegha men
navibagh amima, me navir amirizim ini.

Josep areme

22 Egha Josep Isipin kantrin uan
afeziamin adarazi ko iti. Egha a 110plan
azenibar bar moghira nguazir kamin ike.
23 Egha Efraimin boriba ko an igiabar
boribar gani. Ezi Makirin boriba otivizi,
me uaghan men akua Josep bagha ghuzima,
a men suiragha me isa uan apozim dafa.
Makir, a Manasen borim.
24 Egha gin Josep kamaghin uan aveg-
buabav gia ghaze, "Kiran oveghangin, ki
aremegham. Eghti God ian ganam, egh gin
ian aku kantrin kam ategh mangam. Ia fo,
a fomira Abraham, Aisak ko Jekop nguazir
mam me daningasa akar dikirizir gavgavim
gami. Egh a gin ia inigh nguazir kamra, an
mangam."
25 Ezi gin Josep kamaghin Israelin
otaribav gia ghaze, "Ia kamaghin na ko
akam akirigh, dughiar God ia bagh izamim,
ia danganir kamin nan aghariba inigh
mangi." Egha Josep uan aveghbuabagh

---

* **50:5:** Jenesis 47:29-31 **50:11:** Hibrun akamin, ziar kam, "Abel Misraim," an mingarim kamakin, "Isipia aziava arai." **50:13:** Aposel 7:16 **50:20:** Jenesis 37:26-27; 45:5-7 **50:25:** Ua Me Ini 13:19; Josua 24:32; Hibru 11:22

amima, me guizbangɨra pɨn akagha mɨkeme, me an akar kamɨn gɨn mangam.
26 Ezɨ Josep 110plan azenibar ikegha an areme. Ezɨ Isipian doktaba marasin ko borer avɨribar an mɨkarzim gaghui, eghtɨ an mɨkarzim ikuvighan kogham. Ezɨ me an kuam isa boksiar mam gatɨ, egha Isipɨn kantrin itir danganir mam gatɨ.

God Ua Uan Gumazamiziba Inigha, Isipin Azenan Zui o Ua Me Ini Akar faragha zuim

Akinafarir kam bar faraghavira Israelia batozir bizir ekiamin gun migei. Bizir kam, a kamakin. Me Isipin kantri ataki, kar nguazir me pura ingangarir gumaziba ko ingangarir amizir kinibar ikia kalabusin ingangarim gamizim.

Akinafarir kam migirigiar akuar ekiar 3pla iti.

1. Sapta 1 ghua 18, akinafarir akuar faragha zuim, an Israelia Isipin kantri ategha firiaghiregha gumazamiziba puvatizir danganimin ghua Sainain Mighsiamin otozir darorim geghari.

2. Sapta 19 ghua 24, akinafarir akuar kam, God Israelia ko Akar Dikirizir Gavgavim gamigha, an akar gavgaviba me ganiga men sure gami, eghti me uan daroriba ko araziba deravira dar ganam.

3. Sapta 25 ghua 40, akinafarir akuar kamin aven, Israelia Godin Purirpenimin ingari. Egha Godin ziam fer araziba ko akar igharaziba iti. Egha uaghan ofa gamir gumazibar ingangarim damuamin migirigiaba an iti.

Faraghavira zuir gumazir ekiam Moses, an migirigiaba akinafarir kamin aven iti. God uabi gumazir dapanimin iki Isipia da ua Israelia iniasa a ginaba.

Nguazir kamin itir gumazamizir avirim, God Israelia ganingizir 10plan Akar Gavgavibagh fos. Akar Gavgavir kaba, sapta 20in iti.

God uabi amizir biziba dar migirigiaba akinafarir kamin faraghavira iti. God uabi Israelian apaniba da, ua me ini. God uabi me gamizi me ikizir vamira ikia ziar ekiam iti, egha me an gumazamizibara ikiasa a me ginaba. God uabi me geghuva gavgavim me ganidi. Eghti me ingangarir ekiar God ifongezibar amuam.

God ingangarim isa Moses ganingi

(Sapta 1--4)

Isipia pazavira Israelia gami

1 Jekopin otariba an gin Isipin kantrin ghu, me uan adarazi sara, men ziabar kara:

2-4 Ruben, Simeon, Livai, Juda, Isakar, Sebulun, Benjamin, Dan, Naptali, Gat ko Aser.

5 Josep men faraghavira ghugha Isipin iti. Gumazamizir kaba me Jekopin otivizir ovavir boriba. Me bar men dibobonim 70in ghu.

6 Dughiar maba givazima, Josep, ko an aveghbuaba bar, ko gumazamizir dughiar mitaghniar kamin ikeziba, me bar ariaghire.

7 Ezi Israelin gumazamiziba borir avirim batima, men avirim bar ekevegha bar avirasemegha gavgavigha Isipin kantri bar a gizifa.

8 Azenir aviribar gin, atrivir igiar mam Isipin kantrin atrivimin oto. Atrivir kam Josep gifozir puvati.

9 Egha a uan gumazamizibav gia ghaze, “Israelian gumazamiziba bar aviraseme, ezi men avirim ko gavgavim bar en avirim ko gavgavim gafira.

10 Eghti midorozim otoghti, me ti en apaniba ko uari akuvagh e ko misoghiva, en kantri ategh aregham. Kamaghin amizi, e tuavitam batogh me damighti, me otiv arogh avirasemeghan kogham.”

11 Kamaghin Isipian atrivim uan apengan ingarir gumaziba ko, me ingangarimin ganamin gumazir maba misevegha, ingangarim me ganingi. Men ingangarir kam, a kamakin, me puvira Israelia abin me damuti, me bar osimtizir dafaba sara ingangarir ekiabar amuam. Me Israelia gamima me nguibar ekiar pumuningin ingari, Pitomin nguibam ko Ramesesin nguibamning, kar nguibar ekiar atrivimin daghebar arighamimning.*

12 Isipia bar pazavira Israelia gamima, me uaghan bar avirasemegha Isip gizefi. Me kamaghin me gamua ghuavira iti me puvira ingarava, boriba bata ghuavira iti. Kamaghin amizi, Isipia men atiatia bar men aghua.

13 Isipia me gamima, me puvira ingarava, osimtizir ekiaba ateri, Isipia tong men apangkuvir pu. Bar puvati.

14 Egha Isipia puvira me abira me gamima, me brighbar ingara dipenibar ingarava uaghan azenibar obarir ingangaribagh ami. Ezi ikirimirim bar men asighasiki.

15 Ezi Isipin atrivim, Sifra ko Puan dia, aning Hibrun amizir otasava amibar, akurvazir amizimning. Egha an akar gavgavim aning ganiga, ghaze,

16 “Gua Hibrun amizir otasava amibar akurvaghiva gan, amizim otarim bateghti,

1:1: Jenesis 46:8-27 **1:7:** Aposel 7:17 **1:8:** Aposel 7:18 **1:10:** Aposel 7:19 * **1:11:** Pitom ko Ramesesin nguibar ekiamning, me aning ingarigha, atrivimin dagher dipenir dafaba aningin aven ingari. Ezi Isipia dagheba otevir dughiamin araravim gamua dagher avirim aning garisi.

gua a misueghti an aremegh. A borir guivim
bateghti, gua aneteghti a iki.”
17 Ezi amizir kamning Godin atiatiava
Isipin atrivim aning mikemezi moghin amir
puvati, egha otariba ataghirazima me iti.
18 Ezi Isipin atrivim aningin diagha
aningin azara, “Gua tizim bagha otariba
ataghizima me iti?”
19 Ezi amizimning kamaghin atrivim
migei, “Hibrun amiziba Isipian amizibar
min amir puvati, me amizir gavgaviba. Me
otisi, me bar zuamira otegham, kamaghin
amizi, ga tighar maghin mangiti me otegh
givagham.”
20-21 Amizir kamning Godin atiati, kam-
aghin amizi God deragha aning gamima an-
ing uaghan uaning bagha boriba bati. Ka-
maghin Israelin gumazamiziba bar otava
arogha ghuavira ikia gavgafi.
22 Ezi gin atrivim kamaghin Isipin
gumazamiziba bar me migei, “Ia Hibrun
otarir iririviba isi, Nailin Fanemin me
akunigh. Egh guivir iririviba ateghti, me
iki.”

2

Moses iririvimra itima, me a misoghezi an aremezir puvati

1 Dughiar kamin Livain ovavir borir gu-
mazir mam, a Livain ovavir borir amizir
mamin iti.
2 Gin amizir kam navim asegha otarir
mam bate. Egha an an garima, an gan-
ganim bar dera, kamaghin amizi a 3plan
iakinibar a modi.
3 An amebam uam a mongan asaghava,
akirar me ighurunibar min garir grazir
aghuibar ingarizir mam inigha, koltan an
toriba apiri. Eghti dipam aven mangan
kogham. Egha borim aven anetigha ghua
Nailin Faner miriamin grazibar tongin
dipam gisin aneti.
4 Ezi borimin amezemebam mong
saghuiamin tugha modogha an gari, bizir
tizitam a bativam.
5 Ezi atrivimin guivim ruasa fanemin
uaghirima, an ingangarir amiziba an gin
ghua dipar miriamin arui. Ezi atrivimin
guivim amuaviava akirar kam grazibar
tongin an apigha, a iniasa ingangarir amizir
mam amada.
6 Egha atrivimin guivim akirar kamin
asuam kuigha otarimin garima, an araima,
an an apangkufi. Egha kamaghin migei,
“Kar Hibrubar borir mam.”
7 Ezi an amezemebam izava an azai, “Ki
mangiva Hibrun amizitam mikemeghti, a ni
bagh oteba a daningam?”
8 Ezi atrivimin guivim kamaghin migei,
“Aria, ni migei moghin damu.” Ezi guivim
ghua borimin amebamra inigha ize.
9 Ezi atrivimin guivim amizir kam kam-
aghin a migia ghaze, “Ni borir kam inigh
na bagh a damu oteba a daningti, ki ni
givezam.” Ezi amizir kam borim inigha a
bagha a gamua oteba a ganidi.
10 Gin borir kam ekevezima, an amebam
a inigha atrivimin guivim bagha ghu. Ezi
atrivimin guivim, otarir kam, mati an otozir
borimin mirara ua bagha a gami. Egha a
kamaghin uabi migei, “Ki dipamin a isava
azenim gati. Kamaghin, ki ziam, Moses, a
darigham.”*

Moses ara Midian kantrin ghu

11 Ezi gin Moses aghuigha gumazim
aragha givagha, atrivimin dipenimin
azenan ghua Hibrubar ganasa zui, kar an
akar gumazamiziba. A ghua men garima,
Isipia ingangarir osimtizibar amuasa puv
me abiri. A uaghan garima, Isipian mav
Hibrun mav misosi, kar an akar gumazir
mam.
12 Ezi Moses tintinibar garima, tav itir
puvatizi, a Isipin gumazir kam misuegha an
kuam gigimin aven a modo.
13 Egha an amimzaraghan uamategha
ghua garima, Hibrun gumazimning uaning
misosi. Ezi a midorozim forezir gumazim
migei, “Ni tizim bagha uan akar gumazim
misosi?”
14 Ezi gumazir kam a ikaragha ghaze,
“Tina ni amisevezi ni en gumazir dapanim
ko jasin ikiava en gari? Ni Isipian gu-
mazim misoghezi an aremezi moghin, ni na
misueghti ki aremeghasa, a?”
Ezi Moses kamaghin oregha atiatigha, ka-
maghin nighnisi, “Ki amizir bizir kam, gu-
mazamiziba a gifo.”
15 Ezi Isipin atrivim gin Moses amizir
bizir kam baregha, Moses misueghti an
aremeghasava ami. Ezi kamaghin Moses
atrivimin ara ghua, Midianin nguazimin
oto. Egha mozir dipar mamin miriamin
aperaghav iti.
16 Midianin nguazimin, ofa gamir gu-
mazir mam, an ziam Jetro. A 7pla guiv-
iba iti. Ezi dughiar kam, an guiviba iza
mozir pam tuigha uan afeziamin sipsipba
ko memebar aningasa, itarir bar ekiam gin-
gasava ami.
17 Ezi sipsipbar garir gumazir maba iza
Jetron guiviba, me batosi. Ezi Moses
guivibar akuragha gumazir kaba muna-
madagha, dipam tuigha Jetron sipsipba ko
memebagh aningi.

1:17: Ua Me Ini 1:21 **1:22:** Aposel 7:19 **2:2:** Aposel 7:20; Hibru 11:23 **2:10:** Aposel 7:21 * **2:10:** Hibrun akamin, ziar kam, “Moses,” akar kamin mirara ghu, “A inigh pin anang.” **2:11:** Hibru 11:24 **2:11:** Aposel 7:23-28 **2:15:** Aposel 7:29; Hibru 11:27

18 Ezi me uamategha zuima men afeziam
men azara, “Manmagh amizi ia zuamira
uamatenge?”
19 Ezi me kamaghin a migei, “Isipin gu-
mazir mam en akuragha sipsipbar garir
gumaziba munamada. Egha dipam tuigha
en sipsipba ko memebagh aningi.”
20 Ezi afeziam men azara, “Gumazir kam
managh iti? Ia tizim bagha anetegha ize? Ia
mangiva a mikemeghti a iziva, e ko dami.”
Ezi me ghua Moses inigha izi.
21 Ezi Moses Jetro ko ikiasa ifonge. Ezi
Jetro uan guivim Sipora, Mosesin ikiasava a
ganingi.
22 Ezi Sipora otarim batezi, Moses kam-
aghin migei, “Ki nguibar igharazimin gu-
mazimin min iza ia ko iti, kamaghin ki ziam
Gersom a gati.”†
23 Dughiar ruarim givazima, Isipin
atrivim areme. Ezi Isipia Israelia me
gativagha men gari, me puvira ingara
osimtizir kaba isavira ikiava, akurvazim
bagha pamtemin arai, “O God, en akuragh.”
Ezi men ararem God bagha ghuavanabo.
24 Ezi God men ararem baregha Abraham
ko, Aisak ko, Jekop ko, amizir Akar Dikirizir
Gavgavim giniri.
25 Kamaghin God, Israelin gumazamiz-
ibar garima men ikirimirim bar ikufi, ezi
a men apangkuvigha, men akurvaghasa
nighnisi.

3

God Mosesin dia

1 Dughiar mamin Moses uan amerem
Jetron sipsipba ko memebagh eghuva, da
inigha gumazamiziba puvatizir danganir
mamin ghua, a ifagha vongin ghua Horepin
oto, kar God baghavira itir mighsiam.
Horepin Mighsiamin ziar igharazim, Sainai.
2 Ezi Ikiavira Itir Godin ensel temer ote-
vir mamin aguabar tongin avir mizariabar
aven, puram a bato. Ezi Moses temer otevir
kamin gari, avim isia daforofozima, temem
isir puvati.
3 Ezi Moses aguaghfagha ghaze, “Kar bizir
igharazim! Tizim bagha temer kam isir
puvati? Ki roghira mangi an ganigham.”
4 Ikiavira Itir God, Mosesin gari a roghira
izima, God tememin aguabar tongin ikia an
dia, “Moses! Moses!”
Ezi Moses a ikara, “Ki kati.”
5 Ezi God ghaze, “Ni roghira izan marki!
Nguazir ni isin tughav tir kam, kar
anogoroghezir nguazim, a nan nguazimra.
Kamaghin ni uan dagarir asuaba suegh.”
6 Egha God ua kamaghin migei, “Ki nin
afeziamin God. Egha uaghan nin inazir
afeziaba, Abraham, Aisak ko Jekopin God.”
Ezi Moses Godin akam baregha, an ganan
atiatigha uan guam avara.

7 Ezi Ikiavira Itir God kamaghin a migei,
“Ki guizbangira gari, nan gumazamiziba
Isipin kantrin ikia, men ikirimirim bar ikufi.
Egha ki me barazi, me ingangarimin garir
gumazir kurabar atiatia, nan akurvazim
bagha arai. Ezi ki bar men osimtizibagh
fogha men apangkufi.
8 Egh ki Isipian dafarim da ua me
inigh men akuraghasa izaghiri. Egh
Isipian nguazimin men aku, nguazir ekiar
aghuimin mangam, nguazir kam a bar
derazi, biziba an ikiava bar deraghaviram
aghui. Nguazir kam, Kenania, Hitia, Amo-
ria, Peresia, Hivia ko Jebusia, datirighin a
gapiaghav iti.
9 Ezi nan gumazamiziba, ki men ararem
baregha, Isipia pazavira me gamir arazibar
ganigha gifa.
10 Kamaghin amizi, ki ni amadi. Eghti ni
Isipian atrivim bagh mangiti a nin amaman-
gatighti, ni nan gumazamiziba inigh Isipin
kantri ateghiva azenan izam.”

11 Ezi Moses kamaghin God migei, “Ki
gavgaviba ko ziaba puvatizir gumazim.
Guizbangira, ki atrivim bagh mangiva Is-
raelia inigh Isip ategh azenan izan iburagh-
buraki.”

12 Ezi God a ikara, “Ki ni ko ikiam. Ni
gumazamiziba inigh Isipin azenan iziva
mighsiar kamin nan ziam fam. Bizir kam ni
damighti ni fogham, ki ni amada.”

13 Ezi Moses kamaghin a ikaragha ghaze,
“Ki Israelia bagh mangi me mikim suam,
‘Ian ovavibar God ia bagha na amada,’ eghti
me nan azaragham, ‘An ziam tina?’ Eghti ki
manmaghin me mikimam?”

14 Ezi God Moses migia ghaze, “Kirara, Ki
Uabi Ki Kamaghira Iti. Ni kamaghin me
mikim, ‘Kirara Ki Uabi, kar Godin ziam, egha
a ia bagha na amada.’ ”

15 Egha God ua kamaghin Moses migei,
“Ni kamaghin Israelian gumazamizibav
kim, ‘Ikiavira Itir God, a ian inazir afeziabar
God, an Abraham ko Aisak ko Jekopin God,
a na amadazi, ki ia bagha izi.’ Ziar kam,

† **2:22:** Hibrun akamin, ziar kam, “Gersom,” akar kamin mirara ghu, “nguibar igharazimin gumazim.” **2:24:** Jenesis 15:13-14 **3:2:** Aposel 7:30-34 **3:13:** Ua Me Ini 6:2-3 **3:14:** Akar Mogomem 1:4; 1:8

Ikiavira Itir God, a zurazurara nan ziam, ezi
gin otivamin boriba ziar kamra na dipon.*
16 Ni mangiva Israelin gumazir dapaniba
akuvagh me mikim suam, 'Ikiavira Itir God,
a ian ovaviba, Abraham, Aisak ko Jekopin
God, a na batogha, kamaghin migei: Ki ian
garima, Isipia pazavira ia gami.
17 Ki ia inigh Isipin kantrin azenan man-
gasa mikemegha gifa, kantrin kam me
pazavira ia gami. Egh ki ia inigh nguazir
aghuimin mangam. Nguazir kam a bar
derazi, biziba an ikiava bar deraghaviram
aghui. Nguazir kam, Kenania, Hitia, Amo-
ria, Peresia, Hivia ko Jebusia datirighin a
gapiagha iti.'
18 "Eghti Israelin gumazir dapaniba ni
baraghti, ni me inigh Isipin atrivim bagh
mangiva kamaghin a mikim, 'Ikiavira Itir
God, a Hibruian God, a iza e bato. Ni
datirighin en amamangatighti, e 3plan aru-
bar mangi gumazamiziba puvatizir dan-
ganimin mangighiva, Ikiavira Itir God, en
God, e an ofa damuam.'
19 "Ki kamaghin fo, Isipin atrivim ian
amamangatighan kogh mangi, a ganti nan
gavgavim an gavgavim gafiragham. Eghti
a dughiar kamin ian amamangatighti, ia
mangam.
20 Ki uan gavgavimin Isipia gasighasigh,
mirakelin igharagha garir aviribar amuam.
Bizir kabar gin, a ia ateghti, ia mangam.
21 "Ki Isipia damuti me ia gifuegham, eghti
ia mangamin dughiamin, ia dafarir kinibar
mangan kogham.
22 Israelian amiziba bar vaghvagh mangi,
uarir boroghira itir Isipian amizibar
dipenibar mangi, egh uaghan pura amizir
uan adarazir dipenibar aven akuiba,
korotiaba ko gol ko silvan kurkaziba bagh
men azangsigh. Eghti gin Israelia bizir
kabar uan otariba ko guivibar kurkiam.
Tuavir kamin ia Isipian bizir aghuiba pura
da inigh mangam."

4

God mirakelbar amuamin gavgavim Moses ganingi

1 Ezi Moses God ikaragha ghaze, "Is-
raelian gumazir dapaniba nighnizir gav-
gavim nan ikian kogh, bizir ki me migeiba
baraghan kogh, egh suam, 'Ni na batozir
puvati,' eghti ki manmaghin damuam?"
2 Ezi Ikiavira Itir God a migia ghaze, "Ni
tizim uan dafarimin an suiraghav iti?"
Ezi Moses ghaze, "Aghorir asadivim."
3 Ezi Ikiavira Itir God ghaze, "Ni
nguazimin anekunigh." Ezi Moses anek-
unizima, a kuruzimin min otozi, Moses an
degiaghiri.
4 Ezi Ikiavira Itir God ghaze, "Ni uan da-
farim amadagh an ipemin suiragh." Ezi
Moses uan dafarim amadagha an ipemin
suirazima, a uam aghorir asadivimin oto.
5 Ezi Ikiavira Itir God ghaze, "Ni kam-
aghin damighti Israelia nighnizir gavgavim
iki kamaghin fogham, Ikiavira Itir God, a
men ovavibar God, an Abraham ko Aisak ko
Jekopin God, a ni bato."
6 Egha Ikiavira Itir God ua kamaghin a
migei, "Ni uan dafarim uan evarim gisin
korotiamin aven amadagh." Ezi Moses uan
dafarim uan evarim gisin korotiamin aven
amadaghava uam anesi, ezi arimariam lepa
an dafarim bato, egha a ghuariamin min
ghurghuri.
7 Ezi Ikiavira Itir God kamaghin a migei,
"Ni uan dafarim ua uan evarim gisin ko-
rotiamin aven anemadagh." Ezi Moses
God mikemezi moghin ami, egha a ua uan
dafarim asizi, an dafarim ua deragha an
mikarzimin mirara gari.
8 Ezi Ikiavira Itir God kamaghin a migei,
"Me nighnizir gavgavim nin ikian kogh,
egh mirakelin ni faraghava amizimin
ganigh nighnizir gavgavim an ikian koghti,
mirakelin kamnang me damighti, me
nighnizir gavgavim ikiam.
9 Egh me mirakelin arazir kamningin
ganigh, egh nighnizir gavgavim ikian kogh,
egh nin akam baraghan koghti, ni Nailin
Fanemin mangi dipatam tuigh nguazim gin-
gegh. Eghti dipar ni nguazim gingezim,
ghuzimin otogham."
10 Ezi Moses Ikiavira Itir God migia ghaze,
"Marki, Ekiam. Ni na amangan marki. Ki
fomira iza datirighin deragha bizibav geir
puvati. Ezi ni datirighin na migeima, ki
bizibav geir gumazimin min otozir puvati.
Ki asoghosogha bizibav gia, egha uaghan
nimira bizibav gei. Egha ki mikimamin
nighnizitam zuamira a ginirighan kogham."
11 Ezi Ikiavira Itir God a migia ghaze, "Tina
gumazimin akamin ingari? Tina a gamima,
an kuariba a bangani, o a migeir puvati?
Tina a gamima, a gari, o an damaziba an

* **3:15:** Hibrun akamin, me, Godin ziar a Moses mikemezim, kamaghin an osiri, "Yhwh." Fofozir gumaziba deragha ziar kam diborir arazim gifozir puvati, egha gumazir avirir maba ghaze, e kamaghin a diponam, "Yave." Hibrun akamin aven, akar kam mong an mirara ghu, "Ki uabi ki kamaghira ikiavira iti," o "Ki zurara kamaghira ikiam." (Ni ves 14in gan.) Hibruia Godin ziar kam, gumazamiziba a diponan me bar anogoroke. Me akinafarimin an osiri, egha dughiar me a diponamim, me ghaze, "Ekiam." Ezi Tok Pisin Buk Baibelin aven, e ghaze, "Ekiam," o Bikpela. Ezi Aruamin Akamin aven, e ziar kam "Yave," an mingarimin gin ghua, egha "Ikiavira Itir God," dibori. Egha vezin manam ziar kam "Yhwh," an iti, e kamaghin an osiri, "Ikiavira Itir God." Kamakin, Ikiavira Itir God, a Godin ziam. **3:21:** Ua Me Ini 12:35-36

okafi? Kar kirara, ki Ikiavira Itir God, ki bizir kabagh ami da otifi.

12 Ezi ni mangi. Ki nin akuraghti, ni mikimam. Ki ni mikimti, ni mikimam."

13 Ezi Moses ghaze, "Ekiam, ga uaning, marki. Ni ti gumazir igharazitam amadagh."

14 Ezi Ikiavira Itir God atara Moses bagha navim an isi, egha kamaghin migia ghaze, "Ni manmaghin uan avebam Aron ginighnisi? A Livain adarazir gumazim. Ki fo, a deraghvira bizibav gei. Ezi a datirighin ni bagha izi. A nin ganigh, an navim deragham.

15 Eghti gin ni a geghaniva a mikimamin bizibar a mikim. Ki guan akuraghti, gua mikimam. Egh bizir manaba, ki gua mikimti, gua fofozim inigh dar amuam.

16 A nin bizibav kimamin gumazim, egh a ni bagh gumazamizibav kimam. Egh an nighnizimin a nin akatorimin min ikiam. Egha an damazimin, ni mati an godin min ikiam.

17 Egh ni uan dafarimin aghorir asadivir kamin suiragh mangi. Egh ni gin aghorir asadivir kamin mirakelbar amuam."

Moses uamategha Isipin ghu

18 Ezi Moses uamategha uan amerem Jetro bagha ghugha a migia ghaze, "Ga uaning, ni na teghti ki uamategh Isipin mangigh uan adarazir ganika, me ti ikiavira ikiama?"

Ezi, Jetro an amamangatigha a migia ghaze, "Aria, ni navir averiar amirizim sara mangi."

19 Ezi Moses Midianra ikiavira itima, Ikiavira Itir God a migia ghaze, "Isipian gumazir ni misoghasava amiba, me ariaghire. Kamaghin, ni uamategh Isipin mangi."

20 Ezi Moses uan amuim ko otarir pumuning donki dafagha, asadivir aghorir God iniasa a mikemezir kam, uan dafarimin an suiragha, dikavigha Isipin zui.

21 Egha Ikiavira Itir God ua Moses kamaghin a migei, "Ni uamategh Isipin mangighiva, atrivimin damazimin mirakelbar amu. Ki mirakelbar amuamin gavgavim ni ganingi. Egh ki atrivimin navim damighti a gavgavigham, eghti a Israelian amamangatighti, me mangighan kogham.

22 Eghti ni kamaghin atrivim mikim suam, 'Ikiavira Itir God kamaghin ni migei, "Israel nan otarir ivariam.

23 Ezi ki ni migei, Ni nan otarim ateghti a mangiva nan ofa damuam. Egh ni an anogoreghti, a mangighan koghti, kamaghin, ki nin otarir ivariam misueghti an aremegham." '"

24 Ezi Moses uan amuiroghboriba ko Isipin zuima, aminim pirima me tuavir arizimin avughsazir danganir mamin iti. Ezi Ikiavira Itir God Moses batogha a misueghti an aremeghasava ami.*

25 Ezi Mosesin amuim Sipora dagiar ghumtizir mam inigha uan otarimin mikarzir mogomemin inim atugha, Mosesin dagarimning gatigha, kamaghin a migei, "Ghuzir kam bangin, ni datirighin na ko ga poroghamimning."

26 Dughiar kam Sipora mikarzir mogomemin inim aghorir arazim ginighnigha egha ghaze, "Ghuzir kam bangin, ga poroghamimningin oto." Ezi Ikiavira Itir God kamaghin ganigha Moses ataghizi a ikia egha, aremezir puvati.†

27 Ezi Ikiavira Itir God Aron migia ghaze, "Ni gumazamiziba puvatizir danganimin mangiva Moses batogh." Ezi Aron dikavigha ghua Godin mighsiamin otogha, Moses batogha an tore.

28 Ezi Moses bar Aron kamaghin a geghara ghaze, God akaba na ganingigha egha Isipin mangiva dar gun mikimasa na amada. Egha God mirakelba nan akagha ghaze, ki mangi Isipin dar amuam.

29 Egha gin Moses ko Aron Isipin otogha Israelian gumazir dapaniba bar me akufa.

30 Ezi Aron Ikiavira Itir God Moses mikemezir biziba bar dar gun me migia, egha uaghan mirakelba gumazamizibar damazimin dagh ami.

31 Ezi me nighnizir gavgavim iti. Me kamaghin oraki, Ikiavira Itir God me bagha iza men garima, Isipia pazavira me gamima, a me bagha nighnigha men apangkufi. Kamaghin, me teviba apirigha, dapaniba avigha nguazimin gara an ziam fe.

God ua Isipia da Israelia ini

5

(Sapta 5:1--15:21)

Moses ko Aron Isipin atrivimin ganasa zui

1 Egha Moses ko Aron Isipin atrivim bagha ghugha kamaghin a migei, "Ikiavira Itir God, a Israelian God ghaze, 'Ni nan gumazamiziba ateghti me mangi, egh isatam gumazamiziba puvatizir danganimin a damuva nan ziam fam.' "

2 Ezi atrivim ghaze, "Ikiavira Itir God, a tina? Ki tizim bagh a baregh Israelia ateghti me mangam? Ki Ikiavira Itir God

* **4:23:** Ua Me Ini 12:29

† **4:24:** Moses uan otarimin mikarzir mogomemin inim atuzir puvati. Bizir kam bangin God a misueghti an aremeghasa. **4:26:** Mosesin amuim Sipora, an danganim inigha otarimin nir mogomem atu. Kamaghin God anetaghizi a iti.

gifozir puvati, kamaghin ki Israelia ateghti me mangighan kogham."

3 Ezi Moses ko Aron ghaze, "Hibruian God, a izava e bato. Kamaghin, e uari ni en amamangatighti, e aruer 3plan gumazamiziba puvatizir danganimin mangi, Ikiavira Itir God, e uan Godin ofa damuam. E kamaghin damighan koghti, an arimariar kuram o midorozir ekiamin e damigh e misueghti e arighiregham."

4 Ezi atrivim Moses ko Aron migia ghaze, "Gua manmagh nighnigha gumazamiziba men ingangarimin men anogorosi? Gua uan ingangarim bagh uamategh mangi.

5 Gua gan, Isipin aven Israelia bar aviraseme, ezi gua ingangarim damuan men anogorosi."

6-7 Egha dughiar kamra, Isipian gumazir kurar ingangaribar gariba ko, Israelian gumazir men apengan ingariba, atrivim me migei, "Ia ami moghin grazir midiarir brighbar ingariba isi Israelian daningan marki. Me uari mangi graziba iniam.*

8 Ia me mikimti, me brighbar ingarti, dar dibobonim faragha iti moghira kamaghira iki. Dibobonir kam isivagh magiran marki. Bar marki. Me amiragha egha ghaze, e ateghti e gumazamiziba puvatizir danganimin mangigh uan Godin ofa damuam.

9 Ia ingangarir aviriba me daning, egh me damuti, me bar puviram ingar, egh ifavarir migirigiar kaba baraghamin dughiaba puvatigham."

10 Ezi Isipian ingangarimin garir gumazir kuraba ko men apengan itir ingangarimin garir gumaziba azenan ghua kamaghin Israelia migei, "Atrivim ghaze, 'E ua graziba ia daningan kogham.

11 Ia uan gavgavibar tintinibar mangi graziba iniva, brighin aviribar ingarti dar dibobonim faragha ikezi moghira iki.' "

12 Kamaghin Israelian gumazamiziba graziba buriasa tintinibar ghua, Isipin nguibamin danganibar grazir otevir muziariba buri.

13 Ezi ingangarimin garir gumazir kuraba men avigha ghaze, "E faragha graziba ia ganingizi ia brighbar ingarizi moghira, datirighin dughiaba bar kamaghira ingar."

14 Isipian ingangarimin garir gumazir kuraba faragha Israelian gumazir maba, men apengan ingangarimin garir gumaziba me amisefe. Egha datirighin me me bagha ghua, puv me misogha me migia ghaze, "Manmaghsuavira ia datirighin ingarizir brighin dibobonim, ia faragha ingarizi dibobonimin min otozir puvati?"

15 Ezi Israelian ingangaribar garir gumaziba ghua uari bagha atrivim migia ghaze, "Ni manmaghsua kamaghin e nin ingangarir gumaziba e gami?

16 Me graziba e ganingizir puvatigha, brighbar ingarasa puram e migei. Egha datirighin e misosi. Kar en osimtizim puvati. Ia Isipia, kar ian osimtizimra."

17 Ezi atrivim kamaghin me migei, "Ia puram amiragha ingangarimin aghua! Egha ghaze, 'Ni en amamangatighti, e mangi Ikiavira Itir God bagh ofa damuam.'

18 Ia datirighira uamategh uan ingangarim damusi mangi! Me grazitaba ia danighan kogham. Eghti ia brighin dibobonir me ia mikemezir kam, ia dar ingarighti da otifigh."

19 Ezi Israelian ingangarimin garir gumazir me misevezíba orazi, atrivim brighin dibobonim otevegh izighiran an anogoroke. Ezi me fo, datirighin osimtizir dafam me bato.

20 Egha me atrivimin danganim ategha ghua Moses ko Aron bato. Aning me mizua iti.

21 Egha ingangarimin garir gumaziba kamaghin aning migei, "Gua e gamizi datirighin e mati atrivim ko an gumazir dapanibar atinimin mughuriam ati. Egha me e misoghti e ovengamin tuavim akirigha gifa. Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God guan arazir kamin ganigha gifa, egh guan arazir kamin ivezir kuram gua daningam."

Mosesin navim bar osemezi a God ko migei

22 Ezi Moses uam Ikiavira Itir God bagha ghua kamaghin a migei, "Ekiam, ni manmaghsua uan gumazamiziba arazir kurar kamin me gami? Egha ni tizim baghavira na amadazima, ki kagh ize?

23 Ki nin akaba inigha ghua atrivim mikemezir dughiamin ikegha iza datirighin, atrivim arazir kurabar me gami. Ezi ni men akurvaghasa bizitam gamizir puvati."

6

1 Ezi Ikiavira Itir God Moses migei, "Ni datirighin mangi bizir ki atrivim damuamimin ganam. Ki uan gavgavimin a damighti, a nan gumazamiziba ateghti me mangam. Guizbangira, ki uan gavgavimin pamten ingar, pamten a mikimti a uan kantrin me batueghti, me mangam."

God ua Moses migei

2 Egha God kamaghin Moses migia ghaze, "Ki uabi ki Ikiavira Itir God.

* **5:6-7:** Israelia kantri Isipin ikia brighbar ingarir arazim kamaghin ghu. Me grazir midiarir otevir muziariba inigh, dipam itir beghneazim sara da veregh, brighbar min da aghoregh, da isi aruem o avim datighti da misigh gavgavigham.

6:2: Jenesis 17:1; 28:3; 35:11; Ua Me Ini 3:13-15

3 Azenir bar faragha ghua gɨvazibar, kɨ
Abraham ko Aisak ko Jekop, me batifi. Ezɨ
me fo, kɨ Gavgaviba Bar Itir God. Egha
kɨ uan ziam Ikiavɨra Itir God, an gun me
mɨkemezir puvatɨ. Me ziar kam gɨfozir pu-
vatɨ.
4 Egha kɨ uaghan uan Akar Dɨkɨrɨzir Gav-
gavim me ko anekɨrigha ghaze, kɨ Kenanian
nguazim me danɨngam. Nguazir me itir
kam, kar men nguazim puvatɨ.
5 Isipia datɨrɨghɨn Israelia gamizɨ, me in-
gangarir gumazir kɨnibar ikia, tuava ararer
dafam gami. Ezɨ kɨ men ararem baregha,
uan Akar Dɨkɨrɨzir Gavgavim gɨnɨrɨ.
6 "Nɨ nan akam isɨ Israelia me danɨng, 'Kɨ
uabɨ, kɨ Ikiavɨra Itir God. Kɨ Isipian dafarim
da ia iniva osɨmtɨzir me ia garɨziba da ia
inigh, egh ia damighti ia fɨrighɨregham. Egh
kɨ uan gavgavimɨn ivezir kuram me danɨng,
egh ian akuragh ua ia iniam.
7 Egh kɨ ia damighti ia nan gumazamiz-
ibar ikiti, kɨ ian Godɨn mɨn ikiam. Egh kɨ gɨn
ia damighti ia Isipian ingangarir arazimɨn
fɨrighɨregh, dughiar kamɨn ia fogh suam, kɨ
Ikiavɨra Itir God, ian God.
8 Kɨ ia inigh mangɨ nguazir kamɨn
otogham, nguazir kam, kɨ faragha Abra-
ham, Aisak ko Jekop, me ko akam akɨrizir
nguazim. Kɨ ia danighti, a ian nguazimɨn
mɨn ikiam. Kɨ Ikiavɨra Itir God, kɨ
mɨkemegha gɨfa.' "
9 Ezɨ Moses akar kamɨn Israelia
mɨkeme. Ezɨ men ingangarir mɨzazim men
nɨghnɨziba abɨni. Kamaghɨn amizɨma, me
Mosesɨn akam barazir puvatɨ.
10-11 Ezɨ gɨn Ikiavɨra Itir God kamaghɨn
Moses mɨgei, "Nɨ mangɨ Isipɨn atrivim
mɨkemeghti, a Israelia ateghti me an kantri
ategh mangɨ."
12 Ezɨ Moses kamaghɨn an akam ikaragha
ghaze, "Israelia nan akam barazir puvatɨ.
Ezɨ atrivim manmaghɨn na baragham? Na
mɨzem na basemezɨ, kɨ deragha bizibav geir
puvatɨ. Egh kɨ manmaghɨn deragh atrivim
mɨkɨmam?"
13 Ezɨ Ikiavɨra Itir God, Moses ko Aron
Israelia inigh Isipɨn azenan mangasa, akar
gavgavim aning ganigha aning amadazɨ,
aning Israelia mɨkɨm egh Isipɨn atrivim
mɨkɨmasa zui.

Moses ko Aronɨn ikɨzimɨn ziaba

14 Ezɨ Ruben a Jekopɨn otarir ivariam, an
otarir 4pla bate, Hanok, Palu, Hesron, ko
Karmi. 4plan otarir kaba, me vaghvagha
uan ikɨzibar inazir afeziabar otifi. Ezɨ men
ikɨziba vaghvagha men ziaba ini.
15 Ezɨ Simeon otarir 6pla iti, Jemuel,
Jamin, Ohat, Jakin, Sohar, ko Saul, kar
Kenanian amizimɨn otariba. Otarir kaba,
me vaghvagha uan ikɨzibar inazir afeziabar
otifi. Ezɨ men ikɨziba vaghvagha men ziaba
ini.
16 Ezɨ Livai otarir 3pla iti, Gerson, Kohat,
ko Merari. Otarir kaba, me vaghvagha
uan ikɨzibar inazir afeziabar otifi. Ezɨ men
ikɨziba vaghvagha men ziaba ini. Ezɨ Livai
azenir 137plan ikegha areme.
17 Ezɨ Gerson otarir pumuning iti, Lipni,
ko Simei. Ezɨ gɨn aning vaghvagha uan
ikɨzimningɨn dapanimningɨn oto.
18 Ezɨ Kohat otarir 4pla iti, Amram, Ishar,
Hebron, ko Usiel. Egha Kohat azenir
133plan ikegha areme.
19 Ezɨ Merari otarir pumuning iti, Mali
ko Musi. Gumazir kaba bar, men ovavir
boriba sara, me Livain anabamɨn aven itir
adarasi.
20 Ezɨ Amram uan afeziamɨn buaramizim
Jokebetɨn itima, an a bagha Aron ko Moses
bate. Ezɨ Amram azenir 137plan ikegha
areme.
21 Ezɨ Ishar otarir 3pla iti, Kora, Nefek, ko
Sikri.
22 Ezɨ Usiel otarir 3pla iti, Misael, Elsafan,
ko Sitri.
23 Ezɨ Aron Eliseban iti, an Aminadapɨn
guivim, egha Nasonɨn buaramizim. Egha
an a bagha Nadap, Abihu, Eleasar, ko Ita-
mar bate.
24 Ezɨ Kora otarir 3pla iti, Asir, Elkana, ko
Abiasap. Me Koran ikɨzimɨn inaziba.
25 Ezɨ Eleasar, Aronɨn otarim, a Putielɨn
guivimɨn itima, an a bagha Finias bate.
Gumazir kaba bar, me Livain anabamɨn
ikɨzibar dapaniba, me vaghvagha uan
ikɨzibar amodoghɨn, me men ziaba osiri.
26 Ezɨ Aron ko Moses aningra, Ikiavɨra
Itir God kamaghɨn aning mɨgei, "Gua Is-
raelian anababa bar, dar ikɨziba vaghvagh
me inigh, egh Isipɨn azenan mangɨ."
27 Ezɨ gumazir kamningra, Moses ko
Aron, aning Israelian amamangatɨghti me
fɨrighɨreghasa Isipɨn atrivim mɨkeme.

Ikiavɨra Itir God, akam isa Moses ko Aron ganɨdi

28 Ezɨ Moses Isipɨn kantrin itima, Ikiavɨra
Itir God kamaghɨn a mɨgei,
29 "Kɨ Ikiavɨra Itir God. Ezɨ, akar kɨ
nɨ mɨgeiba, nɨ bar dar gun Isipɨn atrivim
mɨkɨm."
30 Ezɨ Moses a ikara, "Nɨ fo, nan mɨzem
na basemezɨ, kɨ deragha bizibav geir pu-
vatɨ. Kamaghɨn atrivim manmaghɨn na
baragham?"

7

1 Ezɨ Ikiavɨra Itir God Moses mɨgei, "Kɨ
nɨ damighti, nɨ atrivimɨn damazimɨn Godɨn
mɨn otogham. Eghti nɨn avebam Aron Godɨn

6:16: Dɨboboniba 3:17-20; 26:57-58; 1 Eghaghaniba 6:16-19

akam inigha izir gumazimin min otoghiva,
nin akaba isi dar gun atrivim mikimam.
2 Eghti akar gavgavir ki ni migeiba, ni bar
dar gun Aron mikemegh. Eghti a kamaghin
atrivim mikim suam, a Israelia ateghti, me
an kantri ategham.
3 Eghti ki atrivimin navim damighti,
a gavgavigham. Guizbangira, ki Isipin
kantrin mirakelba ko digavir kuram gamir
arazarazir aviribar amuti da otivam,
4 eghti atrivim dar gan, egh nin akam
baraghan kogham. Egh ki uan gavgavimin
Isipia ivezir bar kuram me daningam. Egh
nan gumazamiziba Israelia, men anababa
bar, ki me inigh Isipin kantrin azenan
mangam.
5 Ki uan gavgavimin Isipia ivezir ku-
ram me danigh, egh Israelia inigh Isipin
kantrin azenan mangam, eghti dughiar
kamin Isipia fogh suam, ki Ikiavira Itir God.”
6 Egha Moses ko Aron, Ikiavira Itir God
akar gavgavim aning mikemezi moghiram
ami.
7 Dughiar aning atrivim ko mikemezir
kam, Moses 80plan azeniba iti, ezi Aron
83plan azeniba iti.

Aronin asadivir aghorim

8-9 Ikiavira Itir God kamagh Moses ko
Aron migei, “Atrivim kamaghin guan
azaragham, gua digavir kuram gamir
arazitabar amu, eghti ni Aron kamagh a
mikim suam, ‘Ni uan asadivir aghorim
isi atrivimin damazimin anekunigh.’ Egh
a kamaghin damighti, asadivir aghorim
kuruzimin otogham.”
10 Egha Moses ko Aron atrivimin bighan
ghua, Ikiavira Itir Godin akar gavgavim
mikemezi moghiram ami. Egha Aron uan
asadivir aghorim atrivim ko an ingangarir
gumazibar damazimin anekunizi, a ku-
ruzimin oto.
11 Ezi atrivim uan fofozir gumaziba ko
imezibagh amir gumazibar diazi me ize.
Isipian imezibagh amir gumazir kaba, uan
mogomer akavsiaba inigha uaghan kam-
aghira dagh ami.
12 Egha me vaghvagha uan asadivir
aghoriba akurima, da kuruzibar otifi.
Ezi Aronin asadivir aghorim iza menaba
tuvareme.
13 Ezi atrivim bizir kamin ganigha an
navim gavgafi. Ikiavira Itir God mikemezi
moghin, atrivim Moses ko Aron baraghizir
puvati.

Arazir kuraba Isipia batifi

Faragha zuir arazir kuram, dipaba ghuzimin otifi

14 Ezi Ikiavira Itir God Moses migei,
“Atrivimin navim bar gavgavizi, a gumaza-
miziba ateghti me mangan aghua.
15 A gurum mizaraghara Nailin Fanemin
mangiti, ni mangi a batogh. Ni uan asadivir
aghorir kuruzimin otozim, uan dafarimin
an suiragh mangi dipar miriamin a mizuam.
16 Egh ni kamaghin atrivim mikim,
‘Ikiavira Itir God, Hibruian God, ni
mikimasa na amadagha ghaze, “Ni nan
gumazamizibar amamangatighti, me
nan ziam fisi, gumazamiziba puvatizir
danganimin mangi.” Ezi ni an akam
baraghizir puvatigha iza datirikin.
17 Ezi Ikiavira Itir God datirighin ka-
maghin migei, “Ni bizir ki damuamibar
ganigh fogh suam, kirara Ikiavira Itir God.”
Ni gan, ki uan dafarimin suirazir asadivir
aghorir kamin dipam misueghti, dipaba bar
ragh ghuzimin otogham.
18 Eghti osiriba bar arimighireghti,
Nailin Fanem kurigh mighuaghti, Isipia an
dipamra aman iburagham.’”
19 Egha Ikiavira Itir God Moses uam a
migei, “Ni Aron mikemeghti, a uan asadivir
aghorim isi, uan agharim amadagh Isipin
dipabar akaghkagh, faneba, daghuriba, ko
dipar akareba, mozir dipaba dagh isin akak-
aghti, dipaba bar ghuzimram otogham. Egh
Isipin nguazim bar ghuzimra ikiva, uaghan
iter itariba ko dagiar mineba sara izeveg-
ham.”
20 Ezi Moses ko Aron Ikiavira Itir God,
akar gavgavim mikemezi moghiram ami.
Egha aning ghua atrivim ko an ingangarir
gumazibar damazimin, Aron uan asadivir
aghorim fegha, Nailin Fanem misoke. Ezi
dipaba bar ragha ghuzimin otifi.
21 Ezi osirir dipamin itiba bar ariaghirezi,
dipam puvira mughuasi. Ezi Isipian gu-
mazamiziba an dipatam raman ibura. Ezi
ghuzim bar Isipin danganibar iti.
22 Ezi atrivimin imezibagh amir gu-
maziba, uan mogomer akavsiaba inigha
uaghan kamaghira dagh ami. Ezi atrivimin
navim bar gavgafi. Ezi Ikiavira Itir God
mikemezi moghira, atrivim Moses ko Aron
baraghan aghua.
23 Egha atrivim bizir kam mighigha a
ginighnizir puvatigha, ragha uamategha
uan dipenir ekiamin aven ghu.
24 Ezi Isipia Nailin Fanemin dipam raman
ibura, kamaghin amizi, me Nailin Faner
miriamin dipabara amasa mozibagh tui.
25 Ikiavira Itir God dipam misoghezima,
dipam ikuvigha ikia ghua 7plan arueba gifa.

8

Mitiviba otifi

7:3: Aposel 7:36 **7:17:** Akar Mogomem 16:4

1 Egha Ikiavira Itir God Moses migei, “Ni
mangi atrivim mikim suam, ‘Ikiavira Itir
God ghaze, “Nan gumazamiziba ateghti me
mangi, egh nan ziam fam.”
2 Egh ni aghuaghti, ki pazi ni damuti
mitiviba nin kantrin nguazim bar
anevaragham.
3 Eghti Nailin Fanem mitiviba a gizivagh,
egh anetegh mangi, nin dipenir ekiamin
mangam. Egh ni akuir misiam ko, nin
dakozim ko, nin ingangarir gumazibar
dipeniba ko, nin gumazamizibar dipeniba
ko, nin bretba tuer danganiba ko, bretbar
ingarir mineba, mitiviba bar dar mangam.
4 Egh da uari akuniva, ni ko nin gumaza-
miziba, ko nin ingangarir gumaziba, da bar
ian ghuavanangam.’ ”
5 Egha Ikiavira Itir God Moses migei,
“Ni Aron mikemeghti, a uan agharir asadi-
vir aghorimin suirazim amadagh. Egh
Isipin Faneba ko daghuriba ko dipar akare-
bagh isin a ghufegh, mitivibar amighti,
da dipam ategh anang Isipin nguazim bar
anevaragh.”
6 Ezi Aron uan agharim isa anemadagha
dipabagh isin a ghufezi, mitiviba azenan iza
nguazim gizifa.
7 Ezi imezibagh amir gumaziba uan
mogomer akavsiaba inigha uaghan kam-
aghira dagh amizi, mitiviba nguazimin otifi.
8 Egha atrivim Moses ko Aronin diagha
aning migei, “Gua Ikiavira Itir God
mikemeghti, a mitiviba e dama da batokegh.
Eghti ki nin gumazamiziba ateghti, me
mangi Ikiavira Itir God bagh ofa damuam.”
9 Ezi Moses a ikara, “Ki ni bagha God
ko mikimasa bar akonge. Ni dughiatam
ginabaghti, ki ni ko nin ingangarir gumaz-
iba, ko nin gumazamiziba, ia bagh God ko
mikimam. Eghti mitiviba ia ategh, tam ua
ikian kogham. Da Nailin Fanemra ikiam.”
10 Ezi atrivim ghaze, “Ni gurumin na bagh
God ko mikimam.” Ezi Moses a migei, “Ni
nan azarazi moghin, ki damuam. Eghti ni
fogh suam, godin tam Ikiavira Itir God, en
Godin min itir puvati.
11 Eghti ni uabi, ko nin dipeniba, nin in-
gangarir gumaziba, ko nin gumazamiziba,
mitiviba bar ia ategh mangi Nailin Fanemra
ikiam.”
12 Egha Moses ko Aron atrivim ategha
ghugha, Moses pamten Ikiavira Itir God ko
migia ghaze, a mitivir a faragha atrivim
bagha amadaziba, a da batueghaм.
13 Ezi Ikiavira Itir God Moses an azarazi
moghin ami, ezi mitivir dipenibar itiba,
ko mitivir dipenir divazibar aven itiba, ko
mitivir azenibar itiba, da bar tintinibar
ariaghire.

14 Ezi Isipin gumazamiziba dar kuaba
akuvagha pozir aviribav kini. Ezi da
kurima, dar mughuriam Isipin nguazim
bar anevara.
15 Ezi atrivim gari, mitiviba ariaghirezi,
Ikiavira Itir God mikemezi moghin, an
navim ua gavgavizi, a Moses ko Aron
baraghan aghua.

Itiba otifi

16 Egha Ikiavira Itir God Moses migei, “Ni
Aron mikemeghti, a uan asadivir aghorim
isi nguazim misueghti, Isipin nguazimin itir
mineziba bar ragh itibar otifigh.”
17 Egha aning kamaghin amigha,
Aron uan asadivir aghorimin nguazim
misoghezi, Isipin itir nguazir mineziba bar,
ragha itibar otivigha, gumazamiziba ko
asiziba avara.
18 Ezi imezibagh amir gumaziba uaghan
uan mogomer akavsiaba inigha, itibar
amighti da otivasa, ezi men imeziba ingarir
puvati. Ezi itiba bar danganibar ikia,
gumazamiziba ko asiziba avara.
19 Ezi imezibagh amir gumaziba, atrivim
kamaghin a migei, “God uabi bizir kam
gami!” Ezi atrivimin navim gavgavizi,
Ikiavira Itir God mikemezi moghin, a Moses
ko Aron baraghan aghua.

Bereziba otifi

20 Egha Ikiavira Itir God kamaghin
Moses migei, “Gurum mizaraghara atrivim
dipamin mangiti, ni mangi a batogh a mikim
suam, ‘Ikiavira Itir God kamaghin migei, Ni
nan gumazamiziba ateghti me mangi, egh
nan ziam fam.
21 Ni oragh, ni aghuaghti, ki berezir
aviriba amadaghti da izi, ni uabi ko, nin in-
gangarir gumaziba, nin gumazamiziba ko,
ian dipeniba bar ia bagh izam. Egh Isipin
dipeniba bar bereziba izivaghva, nguazir ia
apiaghav itiba bar da avaragham.
22 Eghti dughiar kamin, ki Gosenin Dis-
trighin ganam, egh aneteghti, berezitam an
ikian kogham. Distrighin kam, nan gu-
mazamiziba an iti. Ki kamaghin damighti
ni fogh suam, ki Ikiavira Itir God, ki nguazir
kamin ingara iti.
23 Egh ki uan gumazamiziba ko nin gu-
mazamiziba tuiragh, egh uan gumazamiz-
ibar akurvagh, nin gumazamizibar akur-
vaghan kogham. Ni gan, gurumzaraghan
arazir kam otivam.’ ”
24 Ezi Ikiavira Itir God arazir kam gami.
Egha berezir avirim amadazi, da atrivimin
dipenir ekiam ko, an ingangarir guma-
zibar dipenibagh izifa. Egha Isipin nguazim,
bereziba bar anevarazi, a bar ikufi.
25 Egha atrivim Moses ko Aronin diagha
aning migei, “Ia mangi, kantrin kamin ave-
riamra, ofa isi uan God daning.”

8:19: Luk 11:20

26 Ezi Moses kamaghin a ikaragha
ghaze, “E kantrin kamin aven, uan
Godin ofa damighti, a deraghan kogham.
Guizbangira, e asizir Isipia ofa gamir
puvatiziba, e da isi Ikiavira Itir God en
Godin ofa damighti, me asizir kabar ganigh
naviba en ikuvigh, en atariva, egh dagiaba
e ginivighti, e arimighiregham. Kamaghin,
e kagh ofa damuan kogham.
27 Egh Ikiavira Itir God, en God, akar
gavgavim e mikemezi moghin, e aruer
3plan mangi gumazamiziba puvatizir dan-
ganimin mangi ofa damuam.”
28 Ezi atrivim ghaze, “Ki ia ateghti,
ia mangi gumazamiziba puvatizir dan-
ganimin mangi, Ikiavira Itir God ian Godin
ofa damu, egh bar saghon mangan kogham.
Aria, gua na bagh God ko mikim.”
29 Ezi Moses kamaghin a ikaragha ghaze,
“Ki ni ategh mangi, dughiar kamra ki ni
bagh Ikiavira Itir God ko mikemeghti, gu-
rumin bereziba mangi, ni ko nin ingangarir
gumaziba ko nin gumazamiziba ateghan.
Ni orakigh, ni ua e gifaran marki, egh ka-
maghin mikiman kogh suam, en gumaza-
miziba mangi uan Ikiavira Itir Godin ofa
damuan kogham. Bar marki.”
30 Egha Moses atrivim ategha ghugha
Ikiavira Itir God ko migei,
31 ezi Moses an azarazi moghira, Ikiavira
Itir God ami. Ezi bereziba atrivimin ingan-
garir gumaziba ko an gumazamiziba, bar
me ategha ghuezi, tam ua bar itir puvati.
32 Ezi dughiar kam atrivimin navim ua
gavgavizi, a gumazamiziba ateghti me man-
gan an aghua.

9

Asiziba ariaghire

1 Egha Ikiavira Itir God kamaghin Moses
migei, “Ni mangiva atrivim kamaghin a
mikim suam, ‘Ikiavira Itir God, a Hibruian
God, a ghaze: Ni nan gumazamiziba ateghti
me mangi nan ziam fam.
2-3 Egh ni men anogoregh ua me aman-
gan aghuaghti, ki pazi ni damuva, arimariar
kuram nin asizibar amadagham. Eghti nin
hoziaba, donkiba, kamelba, bulmakauba,
sipsipba, ko memeba a inigham.
4 Kirara Ikiavira Itir God, ki Israelian
asiziba ko Isipian asiziba tuiraghti Israelian
asizitam aremeghan kogham.’ ”
5 Ezi Ikiavira Itir God dughiam dibora
ghaze, “Ki gurumin arazir kam damuam.”
6 Ezi aminim tirazima, Ikiavira Itir God
mikemezi moghin ami, ezi Isipian asiziba
ariaghirezi, Israelian asizitam aremezir pu-
vati.
7 Ezi atrivim uan gumazir maba
amadagha men azara, “Israelian asiziba
deragha iti, o puvati?”
Ezi gumazir kaba uamategha kamaghin
a migei, “Are, da bar deraghvira iti. Tam
aremezir puvati.” Ezi an navim ua gav-
gavizi, a gumazamiziba ateghti me mangan
an aghua.

Okaba Isipian mikarzibar otifi

8 Egha Ikiavira Itir God Moses ko Aron
migia ghaze, “Gua brighba tuer dipenimin
mangi, egh uan dafarimningin averenir
taba inighiva, atrivimin bighan mangiva,
Moses atrivimin damazimin averenir kaba
akunighti, da pin mavanang.
9 Egh averenir kaba iregh minezir
muziaribar otivigh mighi Isipin nguazim
bar anevaragham. Egh da gumazamiziba
ko asizibagh ireghti, okaba men mikarzibar
otivigh bighiregh duar ekiabar otivigham.”
10 Egha aning avereniba inigha ghua
atrivimin damazimin tugha, Moses pin av-
ereniba kuni. Ezi avereniba okabagh amizi,
da otivigha, biaghirezi duar ekiaba gu-
mazamiziba ko asizibar otifi.
11 Ezi Isipian gumazamiziba bar moghira,
okaba me batifi, ezi imezibagh amir gumaz-
iba uakan. Kamaghin amizima, me Mosesin
damazimin izan ibura.
12 Ezi Ikiavira Itir God mikemezi moghin,
an atrivim gamizi, an navim gavgafi, ezi a
Moses ko Aron baraghan aghua.

Amozir ofizir ekiar dagiabar min gariba iram

13 Egha Ikiavira Itir God gin ua Moses
kamaghin a migei, “Ni gurum mizaraghara
dikavigh mangi, atrivim batogh kamaghin
a mikim, ‘Hibruian God, a Ikiavira Itir God,
a ghaze, “Ni nan gumazamiziba ateghti me
mangiva, nan ziam fam.
14 Puvatighti nirara, ki datirighin ivezir
kuram ni daning, egh nin ingangarir gu-
maziba ko nin gumazamiziba uaghan me
damuam. Eghti ni fogh suam, nguaziba
bar nan min godin tam o gumazitam ua itir
puvati.
15 Ki faragha uan gavgavimin paza ni
gamua, ni gasighasighai, egh arimariar ku-
ram ni ko nin gumazamiziba gasighasighizi,
ia ti bar geveghai.
16 Ki kamaghsua ifonge, ki uan gavgavim
isi ian akagham, eghti nguazir kamin dan-
ganiba bar, dar gumazamiziba nan ziar
ekiam geghanam. Kamaghin amizi, ki ia
ataghizi ia ikiavira iti.
17 Egha ni uabi uan ziam favira ikia nan
gumazamiziba dikabiragha, mangasa men
amamangarizir puvati.

9:10: Akar Mogomem 16:2 **9:16:** Rom 9:17

18 Ni oragh. Gurumin dughiar kamra,
ki maburan amozir ofizir dagiabar min
garibar amighti da izighiram. Fomira
fomira Isipin kantri nguibar igiamin ikegha
iza datirikin, me amozir ofizir ekiar dagiar
kabar min gari tamin ganizir puvati.
Amozir ofizir kaba bar ikuvigh, faragha
izezir amozir ofiziba, bar dagh afiragham.
19 Ezi datirighin ni gumazamiziba
migirigiar gavgavim me mikim suam, me
uan bulmakauba ko bizir azenan itiba inigh
dipenibar aven dar arigh. Eghti ki amozir
ofizir ekiar dagiabar min gariba amighti,
da iriva, gumazamiziba ko asizir azenan
ikiavira itibagh iriti, da arimighiram.” ’”

20 Ezi atrivimin ingangarir gumazir
maba, Ikiavira Itir Godin migirigiam
baregha atiatigha, me uan ingangarir
gumazir kiniba ko asiziba inigha dipenibar
aven ada ariki.
21 Ezi marazi Ikiavira Itir Godin migirigiar
gavgavim baraghan aghuagha, uan ingangarir gumazir kiniba ko asiziba ataghizi da
azenan iti.

22 Ezi Ikiavira Itir God datirikin kamaghin
Moses migei, “Ni uan dafarim ghufegh
overiamin amadaghti, amozir ofizir ekiar
dagiabar min gariba izi, bar Isipin nguazim
ko, gumazamiziba, asiziba, ko azenibar
aghuir dagheba sara, dagh izam.”
23 Egha Moses uan asadivir aghorim
ghufegha overiamin amadazi, Ikiavira
Itir God overiam gamizi, ararim dagarvaghavira iti, ezi onimarim taghtagha
ghua nguazimin izaghira nguazim gasavira
itima, amozir ofizir ekiar dagiabar min
gariba ira Isipin nguazimin bar a girava
a misosi. Ikiavira Itir God bizir kurar kaba
amadi.
24 Ezi amozir ofizir ekiar dagiabar
min gariba bar osemegha izavira itima,
onimarim avimin min isia, amozir dagiabar
min garibar tongin taghtagha tintinibar
danganibar zui. Ezi fomira fomira Isip
kantrin otozir dughiamra ikegha iza
datirikin, an amozir kurar katamin ganizir
puvati. Bar puvati. Amozir ofizir kaba bar
ikuvigha, faragha izezir amozir ofiziba bar
dagh afira.
25 Ezi amozir ofizir ekiar dagiabar min
gariba, Isipin nguaziba ko gumazamiziba,
asiziba, ko dipenibar azenan itir biziba
bar dagh ira dagh asighasiki. Egha
men obariba, ko temer gumazamiziba
oviziba iniasa opariziba, a vaghvagha da
apiraghariki.
26 Gosenin Distrighin itir danganir
Israelia itir kamra, amozir ofizir ekiar
dagiabar min gariba, a gizezir puvati.

27 Egha atrivim Moses ko Aron bagha
akam amadazi aning izezi, a ghaze,
“Dughiar kam ki arazir kuram gami.
Ikiavira Itir God arazir aghuibaram ami,
ezi ki uan gumazamiziba ko e arazir kuram
gami.
28 Ararir kurar dagarvazir kaba, ko
amozir ofizir ekiar dagiabar min garir
kaba e bar dar amira. Kamaghin amizi,
ni Ikiavira Itir God mikim! Eghti ki ian
amamangatighti, ia mangam. Ia ua kagh
ikian kogham.”
29 Ezi Moses kamaghin a migei, “Ki
nguibar ekiar kam ategh, egh dughiar
kamra ki uan dafarimning fegh, Ikiavira Itir
God ko mikimam. Eghti arariba ko amozir
ofizir ekiar dagiabar min gariba givagham.
Eghti ni fogh suam, nguazir kam, a Ikiavira
Itir Godin bizim.
30 Ezi ki fo, ni ko nin ingangarir gumaziba
Ikiavira Itir Godin Gavgavim, an atiatir puvati.”
31-32 Ezi temer otevir me dar inibar tretbar ingariba, ko baliba bar ikufi. Dughiar
kam baliba aghoramin dughiam, ezi temer
kabar akimariba misevegha moneghavira
iti. Ezi witba biabara ikia kamaghin, da
deraghavira iti.
33 Moses atrivim ategha, nguibar ekiamin
azenan ghugha, dafarimning fegha,
Ikiavira Itir God ko migei. Ezi arariba ko
amozir ofizir ekiar dagiabar min gariba
givazi, amozim ua izir puvati.
34 Ezi atrivim garima arariba ko amozir
ofizir ekiar dagiabar min gariba gifa. Ezi a
uan ingangarir gumaziba ko, men naviba
gavgavizi, me uam arazir kuram gami.
35 Bar guizbangira, Ikiavira Itir God
faragha Moses mikemezi moghin, atrivimin
navim gavgavizi, a Israelia ateghti me
mangan kogham.

10

Odeziba otifi

1 Egha Ikiavira Itir God ua Moses migei,
“Ni mangi atrivimin gan. Ki kamaghsua
ifonge, ki ua digavir kuram gamir arazarazziba Isipian tongin dar amuam. Kamaghin
ki atrivim ko an ingangarir gumaziba, me
gamizima, men naviba gavgafi.
2 Ki kamaghin ifonge, ia gin uan boriba
ko igiar boriba, me mikim suam, ki digavir
kuram gamir arazarazir kabagh amigha,
tuavir kamin ki Isipia gamizima, me bar onganigha aghumsiki. Ki kamaghin damighti,
ia bar fogh suam, ki uabi ki Ikiavira Itir
God.”
3 Egha Moses ko Aron atrivimin bighan
ghugha, a migia ghaze, “Ikiavira Itir God, a
Hibruian God, a ghaze, ‘Dughiar ruarimin

9:22: Onger Akaba 78:47-48; 105:32 **9:24:** Akar Mogomem 8:7; 16:21

iza datirikin, ni nan akam batoke. Ni uabi abiragh nan apengan izan aghua, a? Ni nan gumazamizibar amamangatighti me mangi, nan ziam fam.

4 Ni men amamangarighan aghuaghti, gurumzaraghan ki odeziba amadaghti, da nin kantri gizivagham.

5 Egh da bar avirasemegh, bar nguazim avaraghti, ni nguazimin ganan kogham. Da bizir, amozir ofizir ekiar dagiabar min gariba, asighasighizir puvatiziba bar da amegham. Me dagheba ko temer ian azenibar itiba sara, bar dar ami da givagham.

6 Egh da nin dipenir ekiaba ko nin ingangarir gumazibar dipeniba ko nin gumazamizibar dipeniba bar dagh izivagham. Nin afeziaba ko inaziba, bizir kurar katam, fomira iza datirighin, an ganizir puvati, bizir kam bar ikuvigham.'" Egha Moses atrivim mikemegha ua ragha azenan ghu.

7 Ezi atrivimin ingangarir gumaziba kamaghin a migei, "Dughiar ruarimin ikegha iza datirighin otogha, ni ua manmaghin dughiaba gumazir kam ateghti an e gifariva osimtiziba e daningam a? Ni Israelian gumazamiziba ateghti me mangi, egh uan Ikiavira Itir Godin ziam fam. Ni ti gara fos ti? Isip bar ikufi."

8 Ezi gumazir maba ghua ua Moses ko Aron inigha atrivim bagha ize. Ezi an aning migei, "Ia mangi, Ikiavira Itir God ian God, an ziam fi. Ki foghasa, terara mangam?"

9 Ezi Moses a ikaragha ghaze, "E bar mangam, en boriba ko en gumazamizir ghuriba, en otariba ko guiviba, en sipsipba bar, memeba bar, ko bulmakauba bar. Guizbangira, e isar ekiam damuva, Ikiavira Itir Godin ziam fam."

10 Ezi atrivim, Ikiavira Itir Godin ziam dibora akar gavgavim pamtemin migia ghaze, "Ki ia ateghti ia uan amiziba ko boriba inigh mangan kogham! Bar puvatigham! Ki kamaghin fo, ia arazir kuramin e damuasa.

11 Bar puvatigham! Gumazibara mangi Ikiavira Itir Godin ziam fam. Ia guizbangira kamaghsua ifonge." Atrivim kamaghin mikemezi, an ingangarir gumaziba aning batoke.

12 Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei, "Ni uan dafarim ghufegh Isipin nguazim gisin anemadaghti, odeziba izi. Egh da iziva, bizir amozir ofizir ekiar dagiabar min gariba misoghezir puvatiziba, odeziba izi bar dar amegham."

13 Egha Moses uan asadivir aghorim ghufegha Isipin kantri gisin anemada. Ezi Ikiavira Itir God aminim gamizima, an aruem anadi naghin ikegha iza, nguazim gisin vavira ikia ghua aruem ko dimagarim, ghua gifa. Ezi aminim tirazima, me garima, odeziba otivigha gifa.

14 Egha odeziba bar avirasemegha iza Isipin danganiba bar da avara. Ezi fomira Isipia kamaghin odezir avirir okoruar kamaghin garir tabar ganizir puvati, egh me gin ua dar ganighan kogham.

15 Odeziba nguazim bar anevarazi, nguazim bar pighizi, da amozir dagiaba faragha irava asighasighizir puvatizir biziba ko, azenibar otivir biziba ko iter oviziba, odeziba bar da ame. Ezi temer dafarir gariba ko graziba ua Isipin kantri itir puvati. Da bar gifa.

16 Ezi atrivim zuamira Moses ko Aron bagha akam amadazi, aning izezi, an aning migei, "Ki arazir kuram Ikiavira Itir God, ian God a gami, egha uaghan gua gami.

17 Ki kamaghin ifonge, gua dughiar kamra ua nan arazir kuram gin amadagh. Ezi Ikiavira Itir God, guan God, gua a ko mikemeghti, a bizir kurar na gasighasighasava amir kam na dama a inigh."

18 Ezi aning atrivim ategha ghua, Moses Ikiavira Itir God ko migei.

19 Ezi Ikiavira Itir God aminim giragha a gamizi, aruem ghuaghiri naghin aminir gavgavim otogha, odezibagh ivaragha Ongarir Aghevimin amadaghan ghu. Ezi odezitam ua Isipin itir puvati.

20 Ezi Ikiavira Itir God uam atrivim gamizi, an navim gavgavizi, a Israelia ateghti me mangan kogham.

Mitarmer ekiam oto

21 Ezi gin Ikiavira Itir God ua Moses migia ghaze, "Ni uan dafarim ghufegh overiamin amadaghti, mitarmer ekiam izi Isipin nguazim avaragh. Guizbangira, mitarmer kam an ganganim bar ighara. Ni an suighsi an suiragham, a bizir mamin min mitemegha osemegha gavgafi."

22 Ezi Moses uan dafarim ghufegha overiamin amadazi, mitarmer bar ekiam Isip avaragha ghua dughiar 3plan tu.

23 Ezi Isipian gumazamiziba uarir ganan ibura, egha dughiar kamin tav uan dipenim ataghizir puvati. Ezi Israelia iti naghin mitarmeba puvati.

24 Ezi atrivim ua Mosesin diazi, a izezi, an a migei, "Ia mangi, Ikiavira Itir Godin ziam fi. Ian amiziba ko boriba ia ko mangam. Eghti ian bulmakauba, ko sipsipba Isipin ikiam."

25 Ezi Moses kamaghin an akam ikaragha ghaze, "Puvati. E kamaghsua, ni e ateghti e asizitaba inigh, dav suegh, da tueghti da bar isi mighirigham. Egh arazir kamin Ikiavira

10:22: Onger Akaba 105:28; Akar Mogomem 16:10

Itir God, en God, e an ofa damuam. Kamaghin, ni en amamangatighti, e asiziba inigh mangam.
26 E bar uan asiziba inigh da sara mangam. E mangi ofa damuamin dakozimin otivigh, Ikiavira Itir God, a en God, e a bagh ofa damusi tabav sogham. Kamaghin, e uan asizitam ateghti a ikian kogham."
27 Ezi Ikiavira Itir God atrivimin navim gamizi, a bar gavgavigha, men amamangatighti me mangan kogham.
28 Ezi atrivim Moses migia ghaze, "Ni na gitagh! Ki ua nin ganan aghua. Ni kamaghin fogh, ni ua izi na batoghti, dughiar kamra ki ni misueghti ni aremegham."
29 Ezi Moses oregha ghaze, "A dera, ki ni migei moghira damuam. Ki ua izi nin ganan kogham."

11

Isipian otarir ivariaba arimighiram

1 Ezi Ikiavira Itir God ua kamaghin Moses migei, "Ki ua ivezir kurar abuananam Isipian atrivim ko an gumazamizibar aningam. Eghti ivezir kurar kam otoghti, a ia amadaghti ia mangam. Egh a navir amirizim sara ian amamatighan kogham. Puvatigham. A zuamira navir kuram sara nguibar kamin ia batueghti ia bar mangam.
2 Ni datirighin Israelian gumazamizibav kemeghti, men gumaziba ko amiziba vaghvagh mangi, Isipin men boroghin tibar bighan mangi, men azangsighti, me kuritir bizir aghuir me gol ko, silvan ingariziba ko, bizir golin ingarizir igharaziba sara me daning."
3 Me kamaghin amima, Ikiavira Itir God Isipian damazimin ziar ekiam me ganidima, me golba ko silvaba Israelia ganingi. Guizbangira, Isipin atrivimin ingangarir gumaziba ko an gumazamiziba, Mosesin gara ghaze, a gumazir ziar ekiam itim. Kamaghin amizima, me arazir kam gami.
4 Ezi Moses kamaghin atrivim migei, "Ni Ikiavira Itir Godin akam barakigh, 'Ki dimagarir arizimin Isipin danganiba bar dar aruam.
5 Eghti Isipian otarir ivariaba vaghvagh arimighiram. Atrivim, nin otarir ivariar nin danganim inigh atrivim ikiamim, faragha aremegham. Eghti otarir ivariaba bar arighiri mangi, ingangarir amizir kinir wit mirmiriba, men otarir ivariaba uaghan arighiram. Eghti bulmakaun apurir faragha otoziba, uaghan bar arighiram. Isipian otarir ivariaba bar aremegham.
6 Eghti Isipian gumazamiziba bar naviba osemegh, pamten azi ararer ekiam damuam. Fomira ararer ekiar kamagh garitam Isipin otozir puvati, egh tam gin uam kamagh otivan kogham.
7 Eghti ki arazir kuratamin Israelian gumazamiziba ko men asizibar amighan koghti, me bar nimira ikiti, men tongin afiatam gumazitam ko asizitam dapuran koghti ni fogh suam, Ikiavira Itir God, a Isipia ko Israelia tuisigha, arazir kurar a Isipia gamizimin min, a Israelia damighan kogham.' "
8 Egha Moses kamaghin a migei, "Atrivim, nin ingangarir gumaziba bar na bagh izi nan guamin tevibar piriva, pamten kamaghin mikimam, ni mangi uan gumazamiziba sara inigh mangi. Eghti ki mangam. Arazir kaba otivighti, ki gin Isip ategham." Egha Moses navim isia aningagha atrivim ategha azenan ghu.
9 Ikiavira Itir God faragha kamaghin Moses migei, "Atrivim nin akam bareghan kogham. Kamaghin, ki ua Isipin digavir kuram gamir arazir aviritabar amuam."
10 Ezi Moses ko Aron atrivimin damazimin digavir kuram gamir arazir aviribagh ami. Ezi God atrivimin navim gamizi a gavgavigh Israelia ateghti, me an kantri ategh mangan kogham.

12

God Israelia Gitazir Dughiam Ginighnighamin Isam

1 Ezi Moses ko Aron Isipin kantrin ikiavira itima, Ikiavira Itir God kamaghin aning migei,
2 "Iakinir kam, a ian azenibar faragha zuir iakinimin ikiam.
3 Ni Israelian gumazamiziba kamaghin me mikim, iakinir kamin aruer namba 10, gumazamiziba bar vaghvagh uan adarazi bagh sipsipin igiatam ko memen igiatam, amisefegh.
4 Egh dipenir vamiran itir adarasi avirasemeghan koghiva, me uarir boroghin itir daraziv mikemeghti, me izi asizir kam tuiragh uari daning aneremi. Me deraghvira nighnigh, asizir kam deragh gumaziba ko, amiziba ko, boribar tuiraghti, me asizir tuzir kam agivagham.
5 Egh ni ua bagh vaghvagh sipsipin apuritam o memen apuritam amiseveghti, an azenir vamira ikiti, duatam an mikarzimin ikian marki.
6 Egh me asizir kaba uari bagh deraghvira dar gan mangi iakinir kamin aruer 14in otogh. Eghti dughiar kamra, an

11:5: Onger Akaba 78:51; 105:36; 136:10 **12:1:** Ofa Gami 23:5; Diboboniba 9:1-5; 28:16; Godin Araziba 16:1-2

guaratizimin, Israelian gumazamiziba bar uan asizir kabav sueghti, da arighiregh.

7 Egh me asizimin ghuzitaba inigh, uan dipenimin tiar akabar miriabagh asezir tememning daghuigh, dipenir kamin aven me iki asizibar amam. Egh uaghan tiar akam gisin itir ter ighuvim aghefegh.

8 Egh dimagarir kamin me sipsip o memen tuzim avimin a tuagh, egh ia asizir tuzir kam yis puvatizir bret ko zuravarir misozim sara aneremi.

9 Egh ia asizir tuzir angamtizim, ko tuzir minemin avighizitam aman marki. Ia avimin dar dapaniba, ko sueba ko dafariba, ko navir averimin itir biziba sara, ia bar da tuegh, dar ami.

10 Egh ia asizir otevitaba ateghti da iki amimzaraghan ikian marki. Da ikiti aminim tiraghti, ia dar naba tueghti da bar isi mighirigh.

11 Egh ia asizir kabar amisi kamaghin damu. Ia iniba ikegh dagarir asuabar aghuigh, asadivir aghoribar suigh zuamira dar ami. Isar ekiar kam, a Ikiavira Itir God Israelia Gitazir Dughiam Ginighnighamin Isam.

12 "Eghti dimagarir kamra, ki Isipin danganiba bar dar mangi, gumazamizibar otarir ivariaba ko asizibar apurir ivariaba, ki dav soghti me bar arimighiregham. Eghti Isipin aseba bar, ki ivezir kuraba me daningam. Guizbangira, ki uabi Ikiavira Itir God.

13 Ghuzir ia uan dipeniba aghevezir kaba, da ababanimin min ikiam. Eghti ki Isipian gumazamiziba pazi me damuva ivezir kuram me daningam. Ki ghuzimin ganigh, ian dipenibagh itagham. Egh ki ia ateghti, ivezir kurar kam ia batoghan kogham. Eghti ia deraghvira ikiam.

14 "Eghti ia dughiar kam ginighnighavira ikiti, a ian dughiar ekiamin min ikiam. Ki dughiar kam ginabaghti, a nan ziam feir isar ekiamin min ikiam. Eghti ia Ikiavira Itir God amir arazir kam ginighnigham. Eghti ian gin otivamin adarasi, bizir a damuasa ia mikemezimin gin mangi Ikiavira Itir God bagh isar kam damuvira ikiti, a iki mamaghira ikiam."

Yis Puvatizir Bretin Isam Damuamin Dughiam

15 Egha Ikiavira Itir God ua kamaghin migei, "Ia faraghivira uan dipenibar yisba batokegh. Egh ia 7plan dughiabar, yis puvatizir bret ami. Gumazitam 7plan dughiar kabar aven, dar dughiatam yis itir bret ameghti, ia Israelian gumazamizibar tongin a batokegh.

16 Egh faragha zuir dughiam ko namba 7in dughiam, ia uari akuvagh Godin ziam fer arazim damu. Egh ia ingangarir igharazibar amuan marki. Ia uari bagh daghebara tu.

17 Ezi 7plan dughiabar faragha zuir dughiamra, ki ian anababa Isipin kantrin me inigha azenan ghu. Ezi azeniba bar dughiar ekiar kamin, kar Yis Puvatizir Bretin Isam Damuamin Dughiam, dughiar kam, a bizir kam ginighnighamin dughiamin min ikiam. Eghti ian gin otivamin adarasi, bizir a damuasa ia mikemezimin gin mangi, Ikiavira Itir God bagh isar kam damuvira ikiti, a iki mamaghira ikiam.

18 "Egh ia iakinir faragha zuiba bar, dar dughiar 14in guaratizibar, yis puvatizir bret ami mangi, egh dughiar 21in otogh.

19 Egh 7plan dughiar kabar aven, yis ian dipenibar ikian marki. Eghti ian gumazitam, o kantrin igharazimin gumazir ia ko ititam, a yis itir bret ameghti, ia Israelian gumazamizibar tongin a batokegh.

20 Ia oragh. Ia tintinimin managh iti, ia yis itir bret raman marki. Ia yis puvatizir bret ami."

Me asizibav sogha isam gamua God Israelia Gitazir Dughiam ginighnisi

21 Egha Moses Israelian gumazir dapanibar diazi me izezi, a kamaghin me migei, "Ia vaghvagh mangi sipsipin igiatam o memen igiatam amisefegh, uan adarazi bagh dav suegh, God Israelia Gitazir Dughiam Ginighnighamin Isam damuam.

22 Egh ia ghuzim itarir ekiam gingegh, hisopin ter aguar muziaritam inigh, a isi ghuzim itir itarir ekiam darugh. Egh ghuzir muziarim inigh uan dipenibar tiar akabar miriamin tughav itir tememning daghuigh, egh tiar akam gisin itir ter ighuvim aghefegh. Egh ia bar dipenimin aven iki, tav azenan mangan marki mangi, mizarazimin otogh.

23 Gin Ikiavira Itir God, Isipian otarir ivariabav sueghti me arimighirisi Isipin danganiba bar dar mangam. A ian tiar akabar ghuzimin ganigh, ia ateghti gumazibagh asighasighamin ensel aven mangi ian otarir ivariabav sueghti, me arimighireghan kogham.

24 "Eghti ia uan boriba ko, bizir a damuasa e mikemeziba zurara azenibar dar amuvira ikiam.

25 Ia mangi nguazir Ikiavira Itir God ia daningasa mikemegha, akar dikirizim gamizimin dapiaghiva, God Israelia Gitazir Dughiam ginighnighiva isar kam damu.

12:14: Ua Me Ini 23:15; 34:18; Ofa Gami 23:6-8; Diboboniba 28:17-25; Godin Araziba 16:3-8 **12:23:** Hibru 11:28

26 Eghti gin ian boriba kamaghin ian
azangsigham, ‘Kar manmaghin amizir isar
kam?’
27 Eghti ia kamaghin me mikimam, ‘Isar
kam, e Ikiavira Itir Godin ofa gamua, God
Israelia Gitazir Dughiam ginighnisi. A
fomira Isipian otarir ivariabav soghezi me
ariaghire. Egha a Israelia en dipeniba gi-
taviragha, en otarir ivariaba ataghizi me
deravira iti. Ezi e datirighin dughiar kam
ginighnisi.’” Ezi gumazamiziba akar kam
baregha dapaniba avigha Godin ziam fe.
28 Egha me gin dikavigha ghua Ikiavira
Itir God damuasa Moses ko Aron mikemezir
biziba, me dagh ami.

Otarir ivariaba ariaghire

29 Ezi dimagarir arizimin Ikiavira Itir
God, Isipian otarir ivariabav suagharisi. A
faragha atrivimin otarir ivariam misuegha,
ghua otarir ivariar igharazibav sogha
ghuavira ikia ghua kalabuziar gumazibar,
otarir ivariaba sara misoke. Egha uaghan
bulmakaubar apurir ivariabav soke.
30 Ezi dimagarir kamra, atrivim ko, an in-
gangarir gumaziba, ko Isipia bar dikavigha
garima, men otarir ivariaba ariaghiregha
gifa. Men dipeniba bar moghira vaghvagha,
men otarir ivariaba ariaghire. Kamaghin
amizi, Isipin danganiba bar, gumazamiziba
azirakar ekiam gami.
31 Ezi dimagarir kamra atrivim Moses
ko Aronin diagha kamaghin migei, “Ia bar
dikavigh mangi. Gua ko Israelian gumaza-
miziba bar, ia zuamira mangi, nan gumaza-
mizibagh itagh. Ia mangi, ia nan azarazi
moghin, mangi Ikiavira Itir Godin ziam fi.
32 Egh ia uan sipsipba, memeba, bul-
makauba inigh, ia nan azarazi moghin, da
inigh bar Isip ategh mangi. Egh na bagh God
ko mikimti, a deragh na damu.”
33 Ezi Isipia Israelian gumazamizibar
avigha ghaze, “Ia zuamiram Isip ategh
mangi. Ia zuamira e gitaghan koghti, e bar
arimighiregham.”
34 Ezi Israelia plauan me tighar yis sara
vereghamiba, da inigha, itarir ekiabagh
ariki. Egha me itarir ekiaba inibar da
noegha, dipizibar da atera zui.
35 Israelia Moses mikemezi moghin, me
Isipia bagha ghua kuritir bizir aghuir me
gol ko, silvan ingariziba ko, korotiaba
bagha uaghan men azai.
36 Ezi Ikiavira Itir God Isipian damazimin
ziar ekiam Israelia ganidi. Ezi Isipia bizir
Israelia ifongeziba me ganidi. Ezi tuavir
kamin Israelia, Isipian bizir aghuiba, pu-
ram ada inigha ghue.

Israelia dikavigha ghua
Isipin kantrin azenan ghue

37 Israelian gumazamiziba dikavigha
Ramesesin nguibam ategha ghua nguibar
ekiam Sukotin danganimin zui. Gumazir
600,000plan, uan suebar arua zuir kaba,
me gumazibara. Me amiziba ko boriba
mengezir puvati.
38 Ezi gumazamizir igharazir avirir maba,
ko bulmakauba, sipsipba ko memen avirir
maba uaghan me ko zui.
39 Me tuavimin ghua Isipin inizir plaua
yis puvatizimin bret tue. Isipian gumaziba
men avighavira iti, me dagheba akiramin
dughiaba puvati. Kamaghin, me yis isa
plaua gatizir puvati.
40 Israelia 430plan azenibar Isipin
kantrin ike.
41 Ezi aruer kamra, men 430plan
azenimin aruer abuananam, Ikiavira Itir
Godin gumazamiziba Isip ategha azenan
zui.
42 Ezi dimagarir kamra Ikiavira Itir God
Israelia deraghvira men gara, egha Isipin
kantrin me inigha azenan ize. Egh zurara
azenir gin izamibar, men gin otivighamin
adarasi, me dimagarir kamra angamira iki
ganiva, Ikiavira Itir God ginighnighiva, an
ziam fam.

God Israelia Gitazir Dughiamin isamin
gin mangamin arazibar,
akar gavgaviba Israelia ganingi

43 Ikiavira Itir God kamaghin Moses
ko Aron migei, “Ia God Israelia Gitazir
Dughiamin isamin arazibagh nighnigh
kamaghin damu. Kantrin Igharazibar
Gumazamiziba, isar kamin daghetamra
aman marki.
44-45 Eghti gumazir dughiar otevimin ia
ko itiba, ko gumazir dagiaba bagha in-
gara itiba, me isar kamin daghetam aman
kogham. Ezi gumazir ia ivezezi me ingan-
garir gumazir kinibar min itima, ia men
mikarzir mogomebar inibar aghore, mer-
ara uaghan ia ko isar kamin daghetam
amam.
46 “Egh gumazamiziba, dipenir me aven
ikia asiziba tuezim, me dipenir kamin av-
erara iki, egh asizir tuzibar ami. Me
daghetaba inigh azenan mangan marki.
Egh uaghan me asizir agharibar ami dar
piran marki.
47 Israelian gumazamiziba bar isar kamin
aven iki dami.
48 “Eghti gumazir uan mikarzir
mogomemin inim atuzir puvatizim, daman
kogham. Kantri igharazimin gumazim
iza ian kantrin aven iti, a God Israelia
Gitazir Dughiamin isam ia ko a damusi, ia
an mikarzir mogomemin inim atugh. Egh
uaghan gumazir an ikizimin itiba sara, men

12:29: Ua Me Ini 4:22-23 **12:35:** Ua Me Ini 3:21-22 **12:40:** Jenesis 15:13; Galesia 3:17 **12:46:** Diboboniba 9:12; Jon 19:36

mikarzir mogomebar iniba aghoregh. Eghti
a ian gumazimin min iki, ian adarazi ko
dami.
49 Ezi arazir kabara Israelian gumazamiz-
iba, ko gumazir kantrin igharazibar ikegha
iza ia ko itiba, uaghara arazir kabar gin
mangi."
50 Ezi Israelia, me Ikiavira Itir God Moses
ko Aron mikemezi moghirama ami.
51 Ezi dughiar kamra Ikiavira Itir God,
Israelian anababar aven vaghvagha bar me
inigha Isipin kantrin azenan ghu.

13

Israelia otarir ivariaba isa Ikiavira Itir God ganidi

1-2 Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Moses
migei, "Ia bar uan otarir ivariaba na
danighti, me na baghvira ikiam. Israelia,
ian otarir ivariaba, ko asizir apurir
ivariaba, bar nana."

Yis Puvatizir Bretin Isam Damuamin Dughiam

3 Ezi Moses kamaghin gumazamizibav
gei, "Ia faragha Isipin kantrin ikia, ingan-
garir gumazir kinibar min itima, Ikiavira
Itir God uan gavgavimin ia inigha azenan
ize. Kamaghin amizi, ia zurara dughi-
abar, dughiar kam ko an amizir arazir kam
ginighnigh, yis itir bret tam aman marki.
4 Ia Isip ataghizir dughiar kamin faragha
zuir iakinim, an ziam, Abip.*
5 Ezi Ikiavira Itir God ian inazir afeziaba
ko akam akirigha ghaze, a nguazim isi ia
daningam. Nguazir kam, Kenania, Hitia,
Amoria, Hivia ko Jebusia datirighin a gapi-
aghav iti. Nguazir kam a bar derazi, biziba
an ikiava bar deraghaviram aghui. Ikiavira
Itir God ia inigh nguazir kamin mangighti,
gin izamin azenibar iakinir kamra, ia Yis
Puvatizir Bretin Isam damuam.
6 "Egh ia yis puvatizir bret 7plan arueba
anemi, mangiva namba 7in aruemin tugh.
Eghti namba 7in aruem otoghti, ia Ikiavira
Itir Godin ziam fi.
7 Egh 7plan aruer kaba, gumazamiziba
yis puvatizir bretra dami. Egh ia bretin yis
itim ko yis tam ateghti, a ian nguibatamin
aven ikian marki. Guizbangira, yis ian
kantrin aven ikian kogham.
8 Eghti dughiar ekiar kam otoghti, ia uan
otariba kamaghin me mikim, 'Ikiavira Itir
God Isipin kantrin aven e bagha bizir eki-
abagh amigha, en adarazi inigha azenan
ize. Ezi e datirighin isar ekiam gamua, bizir
kaba bar dagh nighnisi.'
9 Guizbangira, Ikiavira Itir God uan gav-
gavimin pamtem ingara, e inigha Isipin
kantrin azenan ize. Eghti isamin arazir
kam ian dafariba ko guabar, osizirimin min
iki. Eghti a ia bagh arazir an amizimin
ababanimin min iki. Egh a ia damighti ia ka-
maghin nighnigh suam, e Ikiavira Itir Godin
akar gavgavibar gun mikimam.
10 Egh azeniba bar, ia isar a damuasa
mikemezir kam, an dughiamra a damuam."

Otarir ivariaba

11 Egha Moses kamaghin migei, "Ikiavira
Itir God ia inigh Kenanian nguazimin
mangam. A nguazir kam bagha, faragha ia
ko ian ovaviba ko akam akiri. Egh nguazir
kam ia daningam.
12 A ia danigh givaghti, ia uan otarir ivari-
aba Ikiavira Itir God daningam. Eghti ian
asizir apurir ivariaba uaghan, da Godin an-
aba.
13 Ia sipsipin nguzir tam isi ofa damu,
egh tuavir kamin ia donkin apurir ivariam
givezegh ua a iniam. Ia donkin apurir
ivariam givezan aghuagh, ia an gurim
apirigh. Egh ia uan otarir ivariaba vagh-
vagha ua me givezegh me iniam.
14 Egh gin izamin dughiaba ian otariba
kamaghin ian azangsigh suam, 'Kar man-
maghin amizir arazim?' Eghti ia kamaghin
me mikim suam, 'E ingangarir gumazir
kinibar min Isipin kantrin ingara itima,
Ikiavira Itir God uan gavgavimin pamten
ingara, e inigha azenan ize.
15 Ezi faragha Isipin atrivimin navim gav-
gavizi, an e ateghti e mangan an aghua.
Ezi Ikiavira Itir God Isipian otarir ivariaba,
ko men asizir apurir ivariabav soghezi da
ariaghire. Ezi e datirikin asizir apurir ivari-
aba bar da inigha, Ikiavira Itir God bagha
dar ofa gami. Egha e uan otarir ivariabagh
ivezegha ua me ini.'
16 Ia arazir kam damuva, Ikiavira Itir God
ginighnigh suam, a uan gavgavimin Isipin
kantrin e inigha azenan ize. Eghti arazir
kam, ian dafariba ko guabar osizirimin
min iki. Egh arazir kam ia bagh, aba-
banimin min ikiva ian nighnizibar amuti da
dikavam."

God ghuariar ruarir ekiar mam ko, avir mizariar ruarir ekiar mamin aven ikia men faragha zui

17 Atrivim Israelian gumazamiziba
ataghizi me zuir dughiamin, God ka-
maghin nighnigha ghaze, "Israelia tu-
avir otevimin mangi igharaz darazir
ganti, me me misoghsi damuti, me uan
nighnizibagh iragh, uamategh Isipin
mangisi nighnigham. Ezi Israelia kamaghin
damuan ki ifongezir puvati." Kamaghin,

13:1-2: Diboboniba 3:13; Luk 2:23
13:12: Ua Me Ini 34:19-20; Luk 2:23
* **13:4:** Israelian iakinir kam, "Abip," an en iakinir kamningin otifi, Mas ko Epril.

God tuavir otevimin me inigha Filistian kantrin ongarir dadarimin zuir puvati.
18 Ezi kamaghin, God Israelia inigha ghuanaga gumazamiziba puvatizir danganimin ghua Ongarir Aghevimin oto. Egha me midorozim gamir biziba inigha da sara zui.
19 Bar fomira, Josep kamaghin Israelia mikeme, "Bar gin God Isipin ua ia inigh ian akurvagham. Eghti dughiar kamin ia nan aghariba inigh da sara mangi." Ezi Israelia akar dikirizim gamizi moghin, Moses Josepin aghariba inigha zui.
20 Egha Israelia dikavigha Sukotin danganim ategha ghua Etamin nguibamin oto, me gumazamiziba puvatizir danganimin miriamin otoghava apia.
21 Egha aruebar, Ikiavira Itir God ghuariar ruarir ekiamin aven ikia, men faragha ghua tuavim men akakasi. Egha dimagaribar ana avir mizariar ruarir ekiamin aven ikia, me gisirara ikia men faragha ghua angazangarim me ganidi. Ezi bizir kam bangin, me arueba ko dimagariba sara arua zui.
22 Ezi aruebar zurara ghuariar ruarir ekiar kam men faragha zui, egha dimagaribar avir mizariar ruarir ekiar kam men faragha zui. Aning uan danganimning ataghirazir puvatigha kamaghira iti.

14

Me Ongarir Aghevim abiki

1-2 Ezi Ikiavira Itir God, kamaghin Moses migei, "Ni Israelia mikemeghti, me uamategh mangi ongarir miriamin Pihahirotin nguibamin dapiagh. Nguibar kam, a Mikdolin nguibam ko Ongarir Aghevimin tizimin ikia, Balsefonin nguibamin boroghin iti.
3 Eghti Isipin atrivim men darorim ginighnigh, kamaghin mikim suam, 'Israelia ti onganigha gumazamiziba puvatizir danganim puram a garuama. Me danganir kam ategh mangamin tuaviba puvatigham.'
4 Ki atrivim damighti an navim gavgavighti, a ian agiragham. Eghti ki a ko an midorozir gumaziba, me dikabiragh me abiragham. Egh bizir kam bangin ki ziar ekiam iniam. Eghti Isipia fogh suam, Kirara, ki Ikiavira Itir God." Ezi Israelia Ikiavira Itir Godin akam baregha, uamategha ghua Pihahirotin nguibamin boroghin apia.
5 Ezi gumazir maba Isipin atrivim migia ghaze, "Israelia ara ghue."

Ezi a ko an ingangarir gumazibar nighnizibagh iragha ghaze, "Manmagh amizi, e Israelia ataghizi me ghue? Me datirighin uam en ingangaribar amuan kogham. Guizbangira, e pazava amigha gifa!"
6 Egha me mikemegha givagha, atrivim uan midorozir karisba ko, midorozir gumaziba ini.
7 Egha uaghan a 600plan karisin midorozim gamir aghuariba, ko Isipin midorozir karisin igharaziba sara inigha, karisbar garir gumazir dapaniba inigha, me dikavigha Israelian gin zui.
8 Israelia fo, me Isipia dikabinigha me abinigha, bar akongegha zui. Ikiavira Itir God, Isipin atrivim gamizi, an navim gavgavizi, a zuamira dikavigha men gintighasa zui.
9 Isipian midorozir gumaziba, uan karisba ko bar zui, marazi hoziabagh apiagha zui, ezi marazi uan suebar ghua, bar Israelian agintigha zui. Egha me bar ghua Israelia apiagha itir danganimin otifi. Danganir kam, an Ongarir Aghevimin miriamin ikia, Pihahirotin boroghin iti, ezi Balsefon an akirangin iti.

10 Ezi Isipin atrivim uan midorozir gumaziba ko, Israelian boroghin zuima, Israelia men api. Egha me bar puvira atiatigha, uarir akurvaghasa Ikiavira Itir Godin dei.
11 Me kamaghin Moses migei, "Ni tizim bagha e inigha gumazamiziba puvatizir danganir kamin ize? Ni ghaze, Isipin kantrin moziba okoramin danganiba puvati. Kamaghin e ti arimighirasa, ni e inigha kagh ize? Ni manmaghin e gamua, e inigha Isip ategha azenan ize?
12 E Isip ataghiraghasava amir dughiam, e kamaghin ni mikeme, 'Arazir kurar kaba e bativam.' E ni migia ghaze, ni e ateghti e Isipin ikiva, ingangarir gumazir kinibar min ikiti deragham. Puvatighti, e gumazamiziba puvatizir danganimin arimighiram."

13 Moses kamaghin me ikaragha ghaze, "Ia atiatingan marki, ia tuivigh gavgafigh. Ia datirighin, Ikiavira Itir Godin gavgavimin ganighti, a ian akuragh ua ia inian. Ia datirikin Isipian gari, ia ua men ganan kogham.
14 Ia orakigh, Ikiavira Itir God ian akurvaghsi me ko misogham. Ia uari bizitam damuan marki. Ia nimira iki."

15 Ikiavira Itir God, kamagh Moses migei, "Ni tizim bagha nan ingarava aravira iti? Ni Israelia mikemeghti, me mangi.
16 Eghti ni uan asadivir aghorim ghufegh, ongarim gisin amadagh. Eghti ongarim bigh akuar pumuning irighti, Israelia nguazir dakirtizimin mangi vongin otifigh.

13:19: Jenesis 50:25; Josua 24:32 **13:21:** Ua Me Ini 14:19; 14:24; 33:9; Onger Akaba 78:14; 105:39 **14:14:** Ua Me Ini 15:3; Godin Araziba 1:30; 3:22; Aisaia 30:15

17 Eghti ki Isipia damighti men naviba
gavgavighti, me ian gin ongarim biaghirizir
tuavimin mangam. Eghti ki atrivim ko, an
karisba ko, midorozir gumazir hoziabagh
apiaziba, ko midorozir gumaziba bar me
dikabiragham. Egh ki me gamizir arazir
kam bagh, ziar ekiam iniam.
18 Ki Isipia dikabiragh me abiraghti me
fogh suam, Kirara, ki Ikiavira Itir God."
19 Ezi Godin enselin zurara Israelian
midorozir gumazibar faragha zuim, a
sivagha ghua men akirangin tu. Ezi
ghuariar ruarir ekiar zurara men faragha
zuim, a uaghan isivagha ghua men
akirangin tu.
20 Dimagarir kamin, ghuariar ruarir ekiar
kam Israelia ko, Isipian tizimin tughav iti.
Ghuariar ruarir kam Isipia itir danganim
gamizi, a bar mitatangi. Egha Israelia itir
danganim angazangarim a ganingi.* Ka-
maghin, dimagarir kamin Isipia ko Israelia
uarir boroghin mangan ibura.
21 Moses uan agharim ghufegha, ongarim
gisin anemada. Ezi dimagarimin Ikiavira
Itir God, aminir gavgavim gamizi, an aruem
anadi naghin oto. Egha dimagarir kamin
aminim ongarim giva ghuavti aminim tira.
Ezi ongarim tongira biaghirigha, akuar
pumuningin irigha nguazir dakirtizimin
oto.
22 Egha divazimningin min vong ko
vongin akuvagha itima, Israelia aningin
tongin nguazir dakirtizimin ghua vongin
otifi.
23 Ezi Isipin midorozir gumaziba Israelian
agiragha, men gin ghua ongarimin tongira
ghu. Men hoziaba ko, karisba ko, gumazir
hoziabagh apiziba, da bar zui.
24 Ezi Ikiavira Itir God, aviv zariamin min
ghuariar ruarir kamin aven iti. Ezi aminim
tiasa amima, a Isipian midorozir gumaziba,
men nighnizibagh irazima, me tintinibar
nighnigha atiatia arasava ami.
25 Ikiavira Itir God, karisbagh amizi,
nguazim dar wilbar suighizi, da pamten
ivemarir puvati. Ezi Isipia uarira uariv
gei, "Ia oragh, E zuamirama ari mangeka!
Ikiavira Itir God, Israelian akuragha e
misosi."
26 Ezi Ikiavira Itir God, kamagh Moses
migei, "Ni uan agharim ghufegh, ongarim
gisin anemadaghti, dipam ua izi Isipian
midorozir gumaziba, ko men karisba
ko gumazir hoziabagh apiaziba, bar me
avaragh."
27 Ezi Moses agharim ghufegha ongarim
gisin anemada. Aminim tirazima, on-
garim ua iza faragha ikezi moghin uan dan-
ganimin iti. Dughiar kamra, Isipia ari man-
gasa amuavira itima, Ikiavira Itir God, bar
me avigha ongarim mikini.
28 Ezi ongarim uamategha ize. Egha
gumazir atrivimin hoziabagh apiaziba ko,
midorozir gumazir Israelian gin ongarir
torimin ghueziba, bar me avara. Ezi men
tav miseveaghirizir puvati.
29 Ongarim divazim min, vong ko
vongin akuvagha itima, Israelia nguazir
dakirtizimin zui.
30 Dughiar kamin, Ikiavira Itir God, Isip-
ian dafarimin Israelia, ua men akura. Ezi
Israelia, Isipian kuabar garima, da ongarir
dadarimin ireghav iti.
31 Israelian gumazamiziba garima,
Ikiavira Itir God, uan gavgavir ekiamin
pamtem ingara, Isipia dikabiragha me
abira. Ezi me bar atiatigha, Ikiavira Itir
God, nighnizir gavgavim an iti. Egha an
ingangarir gumazim Moses, me uaghan
nighnizir gavgavim an iti.

15

Mosesin Onger Akam

1 Dughiar kam Moses Israelian gumaza-
miziba ko, Ikiavira Itir God bagha ighiar
kam kamaghin a bange:

"Ikiavira Itir God, a midorozir ekiam abira,
ezi ki datirighin a bagh onger akam
bangam.
Guizbangira, a hoziaba ko gumazir
hoziabagh isin apiaziba me avigha
ongarim mikini.
An apaniba abira, ezi an ziam bar pin
iti!
2 Ikiavira Itir God uabi na gamizima, ki
gavgavigha, onger akam bangava an
ziam fe.
A zurara ua na isi, ezi ki an ziam fasa.
A nan God, egha nan akurvazim. Kamaghin
amizi, ki an ziar ekiam fasa.
Nan afeziamin God, ki an ziar ekiam fi,
a isi bar pin anerigh ighiam damuam.
3 Ikiavira Itir God, a bar midorozir gumazir
gavgavim.
Ziar kam, Ikiavira Itir God, kar an ziam.
4 A Isipian midorozir gumaziba ko men
karisin midorozim gamiba, a me
avigha me isa ongarim mikini.
Ezi men midorozir gumazir dapaniba,
ongarim amegha Ongarir Aghevimin
aven ariaghire.
5 Ongarim bar me avarazima,
me dagiabar min ongarir dikinim gi-
raghue.
6 Ikiavira Itir God, nin agharir guvim bar
gavgavir ekiam iti,

* **14:20:** Hibru akam vezin kam deragha a migeir puvati. **14:22:** 1 Korin 10:1-2; Hibru 11:29 **15:1:** Akar Mogomem 15:3 **15:2:** Ua Me Ini 3:6; 3:15; Aisaia 12:2

ni uan apaniba dikaragha bar me
mirmiri.
7 Ni uan gavgavir ekiamin uan apaniba
abira,
egha ni uan navir aningazim avimin
min otogha men isia, mati avim
grazir midiaribar isi.
8 Ni aminir ekiam gamizi a dikavigha, on-
garim gamizima, a buigha pin anabo.
Egha voroghira divazimin min tughav
iti. Ezi ongarir apebamin itim, bar
pamtemin ingara gavgafi.

9 "Apaniba ghaze, 'E men agintigh men
suigham.
Egh men bizir aghuariba inigh da
tuisigh uan adarazir aningam.
Egh e bizir manam inisi e puram a
iniam.
E sabar misozim asigh, uan gavgavimin
me gasighasigham.'
10 Ikiavira Itir God, ni uan aminim dughiar
vamiran a giverazima, ongarim
Isipia avara.
Ezi me dagiamin min ongarir bar
puvira ingarim giraghue.
11 O Ikiavira Itir God, ua godin manam ikia
nin min gavgafi? Tav ua itir puvati.
Ni atrivir ekiam, egha arazir
aghuibaram ami.
Ni bar pin kozi, e nin atiati. Tina nin min
iti? Tav ua itir puvati.
Nirara digavir kuram gamir arazibagh
ami, egha ingangarir ekiabagh ami.
12 Ni uan agharir guvim a ghufegha ane-
madazi,
nguazim akam akarigha apaniba tu-
avareme.
13 Ni bar uan gumazamiziba men apangku-
vigha men akuragha me inigha, men
faragha ghua me inigha zui.
Ni uan gavgavimin men darorimin
faragha ghua, danganir aghuarir ni
uabi itimra, ni men akua a bagha zui.
14 Kantrin Igharazibar Gumazamiziba
arazir ni amizim baregha, pamten
nighava atiati.
Ezi Filistiaba uaghan aguava bar
puvirama atiati.
15 Idomin kantrin faragha zuir gumazibar
nighniziba, tintinibar nighnigha on-
ganizi moghin ami.
Moapin gumazir dapaniba puvira
nighava agoi.
Kenanian gumazamiziba atiatia, uan
gavgavim ategha puram amiragha
uaghiri.
16 Me nin gavgavir ekiamin gara, atiatir
ekiam ko nirizir bar ekiam me
avarazi, me pura ikia bizitam
damuan ibura.
Me pura dagiabar min dapiagh ikiti,
e nin gumazamiziba me gitaviragh
mangam.
O Ikiavira Itir God, nin gumazamizir ni me
givezegha ua me iniziba,
me guizbangira kantrin kabagh itagh
bar mangam.
17 O Ikiavira Itir God, ni en aku mangiti, e nin
mighsiamin deraghvira dapiagham.
O Ekiam, danganir kamin, ni uabi uan
dipenimin ingaram.
Dipenir ni itir kamin, gumazamiziba izi
nin ziam fam.
18 Ikiavira Itir God, an atrivimin min iki
mamaghira ikiam."

Miriamin Onger Akam

19 Israelia nguazir dakirtizimin Ongarir
Aghevimin tongin ghua otogha gifa. Ezi
Isipin atrivimin midorozir gumaziba ko,
hoziaba ko gumazir karisbagh isin apiaz-
iba, me Israelian gin zui. Ezi Ikiavira Itir
God ongarim gamizi, a uamategha iza me
avara.
20 Gin Godin akam inigha izir amizim
Miriam, an Aronin amezemebam, a buar
mam uan dafarimin an suira. Amiziba bar
moghira uan buaba inigha, Miriamin gin
zui. Egha me buabav sogha onger akabagh
amua ighiam gizi.
21 Miriam me bagha kamaghin ighiam
bange:

"Ikiavira Itir God gumazir hoziabagh apiaz-
iba, ko hoziaba sara bar me avigha
ongarim mikinigha, apaniba abinigha
ziar ekiam ini.
Kamaghin, ia a bagh onger akam bangi."

Israelia gumazamiziba puvatizir danganibar arua zui

(Sapta 15:22--18:27)

Dipar misozim

22 Ezi gin Moses Israelian akua Ongarir
Aghevim ategha, Surin gumazamiziba pu-
vatizir danganimin zui. Me gumazamiziba
puvatizir danganim, aruer 3plan an arua
ghua, dipatamin apizir puvati.
23 Egha me gin ghua Maran danganimin
otivigha dipar mam bato. Dipar kam
akatorimin aven misosi, ezi me anere-
man ibura. Dipar kamin ziam, Mara, an
mingarim, bizim akamin aven aninganigha
misosi.
24 Ezi gumazamiziba atara migirigiar
aviribar Moses gamua, kamaghin an
azangsisi, "E managh dipatam amegham?"
25 Moses Ikiavira Itir Godin dia mighigha
a ko migeima, Ikiavira Itir God ter otevir
mam an aka. Ezi Moses a inigha dipamin

anekuni, ezi dipam ua derazi, me aneremam.

Ezi God danganir kamin arazir a ifongeziba ko bizir a damuasa mikemeziba me ganidi, egh a men gan me gifoghasa, me dar gin mangam, o ti puvatigham.

26 Ezi God me migei, “Ia deragh nan akam baragh. Kirara Ikiavira Itir God, ian God, ia arazir nan damazimin deraziba, ia dar amu. Egh ia nan Akar Gavgaviba ko arazir ki ifongeziba bar dar gin mangi. Ia kamaghin damuti, ki pazi ia damuan koghiva, arimariar kurar ki Isipin gumazamizibagh aningiziba ia daningan kogham. Guizbangira, ki ian Ikiavira Itir God. Ki ian arimariaba akirizi ia ghuamazi.”

27 Egha gin Israelia ghua Elimin nguibamin otifi. Elim, a dipar nguazimin aven anagava otiva uaghirir 12pla ikia, 70plan temer detba iti.* Ezi Israelia purirpeniba, nguazimin aven ivemarir dipabar boroghin dar ingarigha kagh apia.

16

Israelia daghem mana, ko kuarazibar amasa da ini

1 Israelian gumazamiziba Elimin danganim ategha, ghua Senin gumazamiziba puvatizir danganimin otifi. Danganir kam ana Elim ko Sainain Mighsiamin tongira iti. Me otivizir dughiar kamran gin me Isipin kantri ategha ghue. Egha namba 2in iakinim, an namba 15in dughiamin, me gumazamiziba puvatizir danganir kamin otifi.

2 Egha me danganir kamin ikia Moses ko Aronin atara, migirigiar aviribar aning gami.

3 Me kamaghin aning migei, “Kamaghin deraghai, Ikiavira Itir God, Isipra e misueghti e arimighiregh. E Isipin kantrin ikia dagher guar igharagha gariba uan ifongiabar da api. E mitiriaba sara iki aremeghasa gua ifonge. Egha e inigha gumazamiziba puvatizir danganir kamin ize.”

4 Ezi Ikiavira Itir God Moses migia ghaze, “Ki ia bagh bret overiamin anemadaghti, an amozimin min magiriti ia a iniam. Gumazamiziba dughiaba vaghvagh mangi dughiar vamira baghivira dagheba ini. Ki arazir kamin me damu gan fogh suam, me ti nan akamin gin mangam, o puvatigham.

5 Ezi dughiar namba 6in, me dughiar pumuning bagh dagheba inigh dar arikigh.”

6 Ezi Moses ko Aron kamaghin Israelian gumazamizibav gei, “Guaratizimin ia kamaghin fogh suam, Ikiavira Itir God uabi Isipin kantrin ia inigha azenan ize.

7 Ia an atara migirigiar aviribar a gami, ezi an oregha gifa. Ia mizarazimin Ikiavira Itir Godin gavgavim ko angazangarimin ganam. Ga pura gumazir kinimning. Ia manmaghsua gan atara migei?”

8 Egha Moses ua migei, “Ikiavira Itir God uabi guaratizimin asizir tuziba ia danighti ia dar amam. Egh a mizarazibar bret ia danighti, ia uan ifongiabar a iniam. An orazi ia puram a migei. Kamaghin amizi, a dagheba ia daningam. Ezi ga pura bizimning. Ia gan atara ga migeir puvati. Ia Ikiavira Itir Godra an atara a migei.”

9 Egha Moses Aron migia ghaze, “Ikiavira Itir God, bar gumazamizibar adarir migirigiaba baraki. Kamaghin amizi ni me mikemeghti, me izi Ikiavira Itir Godin damazimin tuifigh.”

10 Ezi Aron me migiavira itima, me kogha gumazamiziba puvatizir danganir gigim gisin garima, Godin angazangarim zuamira ghuariar mamin aven oto.

11 Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei,

12 “Ki Israelian adarir migirigiam baraki. Kamaghin amizi, ni me mikemeghti, me guaratizibar asizir tuzibar amam. Egh me mizarazibar uan ifongiamin bretbar amam. Me dagher kam inigh givagh, me fogh suam, Ki Ikiavira Itir God, ki uabi men God.”

13 Guaratizir kamin kuarazir muziarir bizim, migha iza me itir danganim bar a gizifa. Ezi mizarazimin, ghuariar dipam ira, danganir men itim bar a gire.

14 Ezi ghuariar dipam iregha misingigha givazi, me bizir muziarir aviribar gari da nguazimin iti, egha da mati terafariba misigha tintinibar misaraghire.

15 Ezi Israelia bizir kabar ganigha, dagh gifozir puvati. Egha me kamaghin uarira uarir azai, “Kar bizir tizim?”

Ezi Moses me migei, “Kar bret, Ikiavira Itir God, ia damasa a ia ganingi.

16 Egha Ikiavira Itir God, akar gavgavim ia ganigha ghaze, ‘Ia vaghvagh uari bagh iniva uan adarazi sara me bagh inigh. Ia vaghvagh da iniva uan gumazamiziba ko boriba bagh vaghvagh miner muziaribar aghuigh.’”

17 Egha Israelia God mikemezi moghin me ami. Ezi marazi bar uari bagha aviriba inizi, marazi uari bagha muziaribara ini.

18 Egha gin me dagher kabar garima, gumazamizir dagher aviriba iniziba, men mineba izevezir puvati. Ezi gumazamizir dagher aviriba inizir puvatiziba, men dagheba otevezir puvati. Me da apa izevegha mitiriam men azir puvati.

* **15:27:** Temer detba mati en iruebar min gara egh temer dapanibar min gara detin oviziba iti. **16:4:** Jon 6:31
16:15: 1 Korin 10:3 **16:18:** 2 Korin 8:15

19 Ezi Moses me migia ghaze, “Ia gurum
bagh dagher na taba ataghiraghan marki.”
20 Ezi gumazamizir maba Mosesin
akam baraghizir puvatigha, dagher nar
maba amimzaraghan bagha da ariki. Ezi
amimzaraghan dagher kaba apiziba dagh
izivazima, da puvira mughasi. Ezi Moses
men atari.
21 Ezi zurara mizarazibar gumazamiziba,
me ifongezi moghin, uari bagha dagheba
isi. Ezi aruem anadir dughiamin, dagher
me isir puvatiziba nguazimin ikia, dipamin
min otiva puram amera gefi.
22 Ezi aruer namba 6in, me dughiar
pumuning bagha dagheba ini. Gumazir
vamira miner dozir pumuning pumuning
gaghuizi, aning izivafa. Ezi Israelian gu-
mazir dapaniba iza bizir kamin gun Moses
mikeme.
23 Ezi Moses kamaghin me migei,
“Ikiavira Itir God kamaghin migei, gurum
mizaraghan avughsamin dughiam. Kar
Ikiavira Itir Godin ziam famin dughiam.
Egha uaghan kar Ikiavira Itir Godin
dughiamra. Ia datirighin dagher nar
manaba avimin da tuasa, ia da tu, egh
dagher nar manaba ia minemin da isamasa,
ia da isam. Eghti nar itir kaba ia gurum
mizaraghan bagh bar ada atigh.”
24 Ezi me Mosesin akam baregha dagher
maba tue. Egha dagher nar maba tuezir
puvati. Me amimzaraghan bagha da atizi da
iti. Ezi dagher kaba kurizir puvatizi apiziba
dagh amizir puvati.
25 Ezi amimzaraghan Moses kamaghin
migia ghaze, “Kar Ikiavira Itir Godin
dughiam, dughiar e avughsiva, Ikiavira
Itir Godin ziam famim. Ia dughiar kamin
nguibamin azenan mangi dagheba burian
kogham. Kamagh amizi, dagher nar itir
kaba, ia dar ami.
26 Ia wighin vamiran 6plan aruebar,
dagher kaba ini. Egh namba 7in aruem, kar
avughsamin dughiam. Kamaghin amizi,
dughiar kamin dagher tam nguazimin ikian
kogham.”
27 Ezi dughiar namba 7in, gumazamizir
maba ghua dagheba iniasa zui. Egha me
dagher tabar garir puvati.
28 Ezi Ikiavira Itir God Moses migia ghaze,
“Ia manadizoghin nan akaba barazir pu-
vatizir arazim ategh, nan Akar Gavgavibar
gintigham?
29 Ia deraghviram oragh! Ki Ikiavira
Itir God, ki avughsamin dughiar kam ia
daningam. Kamaghin amizi, ki aruer
namba 6in, dughiar pumuningin damamin
dagheba ia daningam. Egh aruer namba
7in gumazamiziba bar danganir me itiba
ataghiraghan marki.”
30 Kamaghin amizi, me dughiar namba
7in ingangarir tam gamir puvati. Me
avughsi.
31 Ezi Israelian gumazamiziba dagher
kam kamaghin a dibora ghaze, “Mana.”*
Hibrun akamin Manan kamin ganganim,
temer ovizir muziarimin min gara egha
ghurghuri. Egha an isingtizim, mati
bisketin me hani sara ingarizim.
32 Ezi Moses kamaghin me migia ghaze,
“Ikiavira Itir God kamaghin migei, ‘E miner
tam inigh, an manabar aghuam. Eghti an
en gin otivamin ovavir boriba bagh ikiam.
Me gin an gan suam, kar Ikiavira Itir God
e ganingizir daghem. A Isipin kantrin e
inigha azenan iza gumazamiziba puvatizir
danganimin e atizir dughiam.’ ”
33 Egha Moses Aron migia ghaze, “Ni
nguazir miner tam inigh, manan tabar
aghuigh. Egh minem isi Ikiavira Itir
Godin damazimin anetigh. Eghti borir gin
otivighamiba, a gifogham.”
34 Ezi Aron manan dagher miner kam isa,
gin izamin dughiam bagha, Akar Dikirizir
Gavgavir Boksiam boroghin aneti, ezi Aron
Ikiavira Itir God Moses mikemezi moghiram
ami.
35 Ezi Israelia manan dagher kam apa
ghua 40plan azenibar tu. Ezi 40plan
azeniba givazima me ghua Kenanian
kantrin otivigha, kantrin kam gapiagha
uari bagha azenibar ingari.
36 (Dughiar kamin Israelia bizibar
osimtizibagh fofoghamin skelin pumuning
iti. Omer ko Epah, mam miner dozir
vamiran min iti. Mam 10plan miner
dozibar min iti.)

17

Me dagiamin dipam ini
(Diboboniba 20:1-13)

1 Ezi Israelian gumazamiziba bar Ikiavira
Itir Godin akamin gin ghua, dikavigha Senin
gumazamiziba puvatizir danganim ategha
zui. Egh dughiar manamin Ikiavira Itir
God mikemeghti, me dikavighiva danganir
me itir kam ategh sivaghsivagh mangi dan-
ganir igharazir mam dapiagham. Me ka-
maghira apiaghira ghua, gin me ghua Re-
fidimin danganimin otogha, purirpenibar
ingarigha apia. Ezi danganir kam dipar
damamiba puvati.
2 Ezi gumazamiziba Mosesin atara ghaze,
“Ni e damamin dipatam e daningigh.”
Ezi a men akam ikaragha ghaze, “Ia tizim
bagha nan atari? Ia masa Ikiavira Itir Godin

16:23: Ua Me Ini 20:8-11 **16:31:** Diboboniba 11:7-8 * **16:31:** Hibrun akamin, ziar kam “mana,” a migirigiar otevir kam ko mong magh ghu, “Kar bizir tizim?” Ni sapta 16:15in gan. **16:33:** Hibru 9:4 **16:35:** Josua 5:12; Nehemia 9:20-21; Jon 6:31

Araziba tuisigha, an gavgavim bagha azai?
Ia ti nighnizir gavgavim an itir puvati?”
3 Ezi gumazamiziba dipam bagha kuariba
bar me misingizi, me migirigiar aviribar
Moses gimoba ghuavira iti. Egha me kam-
aghin a migei, “Ni tizim bagha Isipin kantrin
aven e inigha azenan ize? Ni ti kamaghin
ifonge, e uan boriba ko asiziba, e damamin
dipaba puvatigh, kagh arighiregham, a?”
4 Ezi Moses pamten kamaghin Ikiavira Itir
God ko migei, “Gumazamizir kaba dagiabar
na ginivigh, na misueghti ki aremeghasa.
Ezi ki manmagh me damuam?”
5 Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Moses
migei, “Ni Israelian gumazir dapanitaba
inigh mangi. Ia darusiva, asadivir aghorir ni
faragha Nailin Fanem misoghezim sara
inigh mangi.
6 Ki Horepin Mighsiamin dagiatam gisin
tugh ikiam, kar Sainain Mighsiam. Ni
roghira iziva, asadivir aghorir kamin
dagiam misokegh. Eghti dipam an
otogh azenan fasfagh iriti, gumazamiziba
anemam.” Ezi Israelian gumazir dapaniba
gari, Moses kamaghin amizi, dipam otogha
izaghiri.
7 Ezi me danganir kam kamaghin a dibori,
“Masa,” an mingarim kamakin, “Tuighsizir
Arazim,” ko “Meriba,” an mingarim,
“Adarim.” Me kamaghin nighnisi, Israelia
atara ghaze, “Ikiavira Itir God, e ko iti, o
puvati.” Arazir kamin, me Ikiavira Itir
Godin Araziba tuisigha an gavgavim bagha
azangsisi.

Israelia Amalekia ko misosi

8 Egha gin Amalekia iza Refidimin dan-
ganimin Israelia ko misosi.
9 Ezi Moses kamaghin Josua migei, “Ni e
bagh gumazitaba amiseveghti, me gurumin
mangi Amalekia ko misogh. Eghti ki mangi
mighsiar dozir munamin tugh, Godin gav-
gavim itir asadivir aghorimin suiragham.”
10 Ezi Josua, Moses a mikemezi moghira,
gumazir maba inigha ghua Amalekia ko
misosi. Ezi Moses, Aron ko Hur sara, me
mighsiar dozimin uanabo.
11 Egha Moses uan agharimning
feghavira itima, Israelian midorozir
gumaziba, Amalekia gafigha ghuavira iti.
Ezi Moses uan agharimning ataghizi aning
uaghirima, Amalekia Israelia gafiragha
ghuavira iti.
12 Ezi gin Mosesin agharimning a girima,
a uam aning ghufan ibura. Ezi Aron ko
Hur dagiar mam inigha anefazi, Moses a
gapera. Ezi aning Mosesin boroghin vong
ko vongin tugha, an agharimning suiragha
aning gifueghavira ikia, kamaghira ikiavira
itima, aruem ghuaghiri.
13 Ezi Josua uan adarazi ko Amalekian
midorozir gumaziba abinigha, bar me
gasighasiki.
14 Ezi gin Ikiavira Itir God kamaghin
Moses migei, “Ni akar kam akinafaritamin
an osirighti, gumazamiziba a ginighnigh.
Akar kam kamakin, ‘Ki Ikiavira Itir God,
ki Amalekia bar me agivagham. Eghti gu-
mazamiziba ua me ginighnighan kogham.’
Ni akar kam Josua bagh a diponti, an a
barakigh.”
15 Ikiavira Itir God mikemegha givazima,
Moses ofa gamir dakozir mamin ingari. Ezi
ofa gamir dakozir kamin ziam mati nir
avizir ekiam me an osirigha a ghufezi a
ghaze, “Ikiavira Itir God, nan akurazi ki uan
apaniba abira.”
16 Ezi Moses ghaze, “Ia Ikiavira Itir Godin
inir avizim ghufegh bar pin an suiragh.*
Guizbangira, Ikiavira Itir God, zurara
Amalekia ko misogh kamaghira ikiam.”

18

Jetro iza Mosesin gari

1 Jetro, a Midianian ofa gamir gumazim,
a Mosesin amerem. A bizir God Israelia
ko Moses bagha amizibar eghaghanim
baregha, uaghan dughiar Ikiavira Itir God
uan gumazamiziba, Israelia, me inigha Isip
ategha izezir eghaghanim baraki.
2 Kamaghin amizi, Jetro Mosesin ganasa
ize. Moses faragha uan amuim Sipora
amadazi, a uan afeziam Jetro bagha ghu.
3 Ezi datirighin, Sipora ko Mosesin otarir
pumuningin ko Jetro, me izava otifi.
An otarimningin ziamning, Gersom ko
Elieser. Moses faragha ghaze, “Ki kantrin
igharazimin gumazim, egha kantrin
igharazimin iti.” Egha a uan otarir ivariam
ziam, “Gersom,” a gati.*
4 Egha a gin kamaghin migei, “Nan
afeziamin God nan akurazi, Isipin atrivim
na misoghezi ki aremezir puvati.” Egha uan
otarir dozim, a “Elieser,” a gati.†
5 Ezi Jetro, Mosesin amuim ko an otarir
pumuningin akua me iza gumazamiziba
puvatizir danganim iza, Godin mighsiamin
boroghira izava otifi. Kar Moses purirpeni-
bar ingarigha dar ikezir danganim.
6 Egha Jetro kamaghin Moses bagha akam
amada, “Ki nin amerem Jetro, ki nin amuim
ko nin otarimning, e ni bagha ize.”
7 Ezi Moses akar kam baregha, ghua tu-
avimin Jetro bato. Egha Moses aviragha gin

17:14: Godin Araziba 25:17-19; 1 Samuel 15:2-9 * **17:16:** Hibrun akam deragha migirigiar kamin mingarim abighizir puvati. **18:2:** Ua Me Ini 2:21-22 **18:3:** Aposel 7:29 * **18:3:** Hibrun akamin, ziar kam, “Gersom,” a mong kamaghin ghu, “Kantrin igharazimin gumazim.” † **18:4:** Hibrun akamin, ziar kam, “Elieser,” a mong kamaghin ghu, “God nan akura.”

ghua an tori. Egha aning uan ikirimirim
bagha uaningin azangsigha, me gin Mosesin
purirpenimin aven ghue.
8 Egha Moses uan amerem bizir aviribar
a geghara ghaze, Ikiavira Itir God Israelian
akurvaghasa, Isipin atrivim ko Isipin gu-
mazamizibagh amizi, arazarazir aviriba
otifi. Egha a ghaze, me tuavimin zuima,
bizir kuraba ko osimtiziba me bativima,
Ikiavira Itir God men akura.

9 Ezi Jetro akar kam baregha fo, Ikiavira
Itir God bizir aghuaribar Israelia gamigha,
Isipian dafarimin ua me ini. Ezi Jetro akar
kam baregha bar akonge.
10 Egha kamaghin migei, "Ga Ikiavira Itir
Godin ziam fe. A Isipin atrivim ko an gu-
mazamizibar dafarimin ia inigha ian aku-
razi, ia kalabusin ingangarir kurar kam
ataki.
11 Ezi ki datirighin fo, Ekiam bar godin
igharazibagh afiragha kamaghin ami.
Isipia akaba batoghava paza ia gamima,
Ikiavira Itir God ian akura. Ezi ki datirighin
fo, Ikiavira Itir God bar gavgavizi, an
gavgavim godin igharazibar gavgavibagh
afira."
12 Egha Jetro ofan bar isia mighirizir
mam, inigha God ganidi. Egha uaghan
ofan igharaziba God ganingi. Ezi Aron
ko Israelian gumazir dapaniba iza, Godin
damazimin Mosesin amerem koma api.

Me osimtiziba tuisighamin gumazamizir maba amisefe
(Godin Araziba 1:9-18)

13 Ezi Dughiar igharazimin, Moses
amimzaraghan jasin min aperagha
Israelian gumazamizibar osimtiziba
tuisisi. Ezi gumazamizir aviriba Moses
bagha mizarazimin izavira ikia, ghua
guaratizimin tu.
14 Ezi Jetro, Moses gumazamizibar
akurvazir araziba, bar dar gara, egha
kamaghin Moses migei, "Maning, gua
uaningra ingangarir aviribar gumaza-
mizibar akurvaghasa dagh ami. Ni
uabira ingangarir kam damuan marki.
Ni gan, ni osimtiziba akira aperaghavira
iti gumazamiziba mizaraghara iza ni ko
mikimasa, ni mizua tuivighav ikia, ghua
aruem gifa."
15 Ezi Moses a migei, "Gumazamiziba
bizir God damuasa ifongezibagh fofoghasa,
na bagha izi.
16 Gumazitamning bizir mam bagh
uaningin atarigh, aning na bagh izeghti,
ki aningin migirigiam baregh aningin
osimtizim akiram. Egh ki arazir God
ifongeziba ko Godin akabar men sure
damuam."
17 Ezi Jetro kamaghin a migei, "Nan
amerem, ni ingangarir kam damuamin
tuavir aghuimin zuir puvati.
18 Ingangarir kam bar nin ekefe. Ni
uabira a damu mangiti nin mikarzim nin
amiragham. Eghti gumazamiziba uaghan
men mikarziba men amiragham.
19 Ni datirighin nan akam baraghti, ki tu-
avir aghuarir mam ni mikimam. Eghti God
ni ko ikiam. Arazir kam deragham, ni gu-
mazamiziba bagh Godin damazimin abuir
gumazimin min iki. Egh men migirigiar me
uari adoziba, ni da inigh a bagh mangi.
20 Egh ni arazir God ifongeziba ko Godin
akabar men sure damuva, tuavir me gin
mangamimin me mikimiva, arazir me zu-
rara damuamimin men sure damu.
21 Egh ni uaghan fofozir gumazir
aghuitaba miseveghti, me gumazamizibar
dapanibar ikiam. Eghti tarazi 1,000plan
gumazamizibar gantima, tarazi 100plan
gumazamizibar gantima, tarazi 50plan
gantima, tarazi 10plan ganam. Gumazir
kaba uari abinigh guizbangira Godin
atiatingiva an apengan iki, egh gumazir
e nighnizir gavgavim men itibar, min iki.
Gumazamiziba dagiaba me daning, me
gekuti, me arazir kurabar amuan kogham.
22 Eghti gumazir kaba jasbar min iki, gu-
mazamizibar osimtiziba tuisigham. Egh me
uari osimtizir muziariba tuisigham. Egh
osimtizir ekiaba, me da inigh ni bagh iziti,
ni da tuisigham. Egh me nin akuragh ingan-
garir kamin osimtizim inighti, ingangarim
nin osemeghan kogham.
23 Ki bizir God ni damuasa a ifongez-
iba ki dar gun ni mikeme, ni dar amu.
Ni nan akamin gin mangi, eghti ingan-
garir kam ni damighti, nin mikarzim nin
amiraghan kogham. Eghti ia gumazamiz-
ibar osimtiziba ko akabar kirighti, me navir
amiriziba iki, egh uamategh uan purirpeni-
bar mangam."

24 Ezi Moses, Jetron akar aghuir kam
baregha kamaghin ami.
25 Egha a Israelian tongin fofozir gu-
mazir aghuariba misevegha me atizi, me
gumazamizibar gumazir dapanibar min
iti. Ezi men marazi 1,000plan gumazamiz-
ibar garima, marazi 100plan gumazamiz-
ibar garima, marazi 50plan garima, marazi
10plan gari.
26 Egha me zurara jasbar min osimtizibar
tuisighamin ingangarim gami. Me uari
araziba ko osimtizir muziariba tuisisi, egha
osimtizir ekiaba, Moses bagha da amadi.
Ezi a uabi da tuisigha dar kiri.
27 Ezi bizir kabar gin, Moses uan amerem
Jetron dafarimin suirazi, Jetro uamategha
uan nguibamin zui.

God Akar Dikirizir Gavgavim Israelia ko a gami

19

(Sapta 19--31)

Israelia iza Sainain Mighsiamin iti

1-2 Ezi Israelia Refidimin danganim
ategha zui. Me ghua Sainain gumazamiziba
puvatizir danganimin otifi. Me otivizir
dughiar kamra, a iakinir me Isipin kantri
ataghizimin gin ghua, iakinir pumuning
givazi, iakinir namba 3 otozi, me an
aruer namba 1in Sainain otifi. Egha me
Sainain Mighsiamin boroghin purirpenibar
ingarigha apia.
3 Ezi Moses God ko mikimasa mighsiamin
ghuanadi. Ezi Ikiavira Itir God mighsiamin
ikia Mosesin diagha ghaze, "Ni Israelia
migirigiar kaba me daningam, me Jekopin
ovavir boriba.
4 Ki Isipin amizir biziba, ia uari dar
ganigha gifa. Egha ia nan gari ki ia ini, mati
kuarazir bagam uan nguzim uan avizimin
a isi moghin, ki ua bagha ia inigha iza dan-
ganir kamin izezi, ia datirighin na ko iti.
5 Egh ia datirighin nan Akar Dikirizir
Gavgavimin suiragh gavgavigh, nan akabar
gin mangi, nan gumazamizibar otogham.
Nguazir kamin danganiba bar, ko gumaza-
miziba bar, me nan adarazira, eghti ki men
tongin iarara ua bagh ia misevegham, eghti
ia nan gumazamizibara ikiam.
6 Egh ia na baghavira itir gumaza-
mizibara iki, egh ofa gamir gumazibar
min iki, Kantrin Igharazibar Gumazamiz-
iba bagh abuir gumazimin ingangarim
damuam. Egh ia bar guizbangira nan
gumazamizibara ikiva na baghvira ikiam."
Egha Ikiavira Itir God migirigiar kaba
gumazamizibar aningasa Moses migei.
7 Ezi Moses mighsiam ategha ghua Is-
raelian gumazir dapaniba akuvagha, akar
Ikiavira Itir God a mikemeziba, bar dar gun
me migei.
8 Ezi gumazamiziba bar moghira ka-
maghin migei, "Bizir Ikiavira Itir God e
mikemeziba, e bar dar amuam." Ezi Moses
ghua gumazamizibar akabar gun Ikiavira
Itir God migei.
9 Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Moses
migei, "Ni oragh. Ki ghuariar mitiar pizimin
aven ki ia bagh iziva, ni ko mikimam.
Dughiar kamin gumazamiziba oraghti, ki
ni ko mikimam. Eghti me datirighin ikegh
mangi, me zurara nin migirigiaba nighnizir
gavgavim dar ikiam." Ezi Moses gumaza-
mizibar akabar gun, Ikiavira Itir God migei.
10 Ezi Ikiavira Itir God Moses migei,
"Ni mangi gumazamizibav kim suam, me
datirighin ikegh mangi gurumin, me uari na
daningisi uan nighniziba ko araziba akirigh,
bar zuegh. Egh me uan korotiaba ruegh,
nan ziam fisi uari akirigh.
11 Me uari akirigh tugh gavgavigh iki
mangi aruer namba 3in otogh. Dughiar
kam, ki Sainain Mighsiamin izighiri gu-
mazamiziba bar, men damazimin otogham.
12 Egh ni mighsiam bagh mitaghniam
atigh. Eghti gumazamiziba mitaghniar
kamin vongin mangan marki. Ni der-
aghvira me mikim, me deraghvira ganigh,
me mitaghniar kamin ikiavkinigh vongin
mangi, mighsiamin mavanangan kogham.
Guizbangira me mighsiamin boroghira
mangan ki anogoroke. Gumazitam
mitaghniamin ikiavkinighti, me a misueghti
an aremegham.
13 Egh me dafaribar an suiragh a
misueghti an aremeghan marki. Me
dagiabar a ginifigh, o afuzitamin a biragh.
Gumazitam, o asizitam mitaghniamin iki-
avkinighti, ia arazir kam bagh a misueghti
an aremegh. Ia dughiar vamiran, ia
mighsiamin anang. Ia sigham baraghamin
dughiam, ia mangi."
14 Ezi Moses mighsiam ategha uaghirigha
gumazamizibav mikeme. Ezi me an akam
baregha, me uari God daningasa uan
nighniziba ko araziba akirigha, egha zue.
Me uan korotiaba ruegha Godin ziam fer
arazim damuasa uari akiraghasi.
15 Ezi Moses me migei, "Ia zuerim bagh
uari akir tugh gavgavigh iki. Egh datirighin
ikegh mangi zuerimin, ia amiziba ko
dakuan marki."
16 Ezi dughiar namba 3in mizarazimin
arariba dagarvazi onimariba taghtazima,
ghuariar mitiar pizir mam izaghira
mighsiam avara. Ezi me sighar ararer
gavgavir mam baraki. Egha gumazamizir
danganir kamin itiba, bar atiatigha nisi.
17 Ezi Moses gumazamiziba inigha, me
itir danganimin azenan ghua men faragha
ghua God bativasa zui. Me mighsiamin
boroghin ghua, an apengan zarimin tuifi.
18 Ezi Ikiavira Itir God avimin aven
ikia, egha izaghira Sainain Mighsiamin
iti, ezi migharir ekiam mighsiam bar
anevara. Migharir kam ghuavanaga, mati
avir ekiamin migharim ghuavanadi. Ezi
mikimkizir ekiam mighsiamin oto.
19 Ezi sighamin ararem bar ekevegha
pamtem ara ghuavira iti. Ezi Moses God
migei. Ezi God a ikarvazi, an tiarim mati
ararim dagarvasi.

19:5: Godin Araziba 4:20; 7:6; 14:2; 26:18; Taitus 2:14 **19:5:** 1 Pita 2:9 **19:6:** Akar Mogomem 1:6; 5:10 **19:12:** Hibru 12:18-20 **19:16:** Akar Mogomem 4:5 **19:16:** Godin Araziba 4:11-12

20 Ikiavira Itir God izaghira Sainain
Mighsiamin orazimin ikia, egha Mosesin
dei. Ezi Moses ghuavanadi.
21 Ezi Ikiavira Itir God kamaghin a migei,
“Ni magiri, migirigiar gavgavim gumaza-
mizibar aningighti me mitaghniar kamin
ikiavkinigh izi nan ganan marki. Me kam-
aghin damigh, men aviriba arighiregham.
22 Nan boroghin izir ofa gamir gumaziba,
me uaghan uari na daningisi, uari akirigh
nan damazimin zuegham. Puvatighti, ki
ivezir kuram me daningam.”
23 Egha Moses Ikiavira Itir God kamaghin
a migei, “Ni akar gavgavim e ganingi,
kamaghin gumazamiziba mighsiamin
mangan kogham. E mitaghniam arigha
mighsiamin apinim ighuigha, e kamaghin
fo, mighsiar kam, a nin mighsiamra, egha
ana anogoroke.”
24 Ezi Ikiavira Itir God a ikaragha ghaze,
“Ni magiri, Aron inighti a ni ko uamategh
anang. Eghti ofa gamir gumaziba ko,
gumazamiziba bar mitaghniar kamin
ikiavkinigh na bagh mighsiamin anangan
marki. Me kamaghin damighti, ki ivezir
kuram me daningam.”
25 Ezi Moses akar kam baregha gumaza-
mizibar bighan iraghugha, Ikiavira Itir God
mikemezir migirigiaba bar me migei.

20

Godin 10plan Akar Gavgaviba
(Godin Araziba 5:1-21)

1 Ezi God kamaghin migei:

2 Ki uabi, ki Ikiavira Itir God, ian God.
Kirara Isipin kantrin ia inigha ian akua
azenan ize. Kar danganir ia ingangarir
gumazamizir kinibar ikezim.

3 Ia bar narara gin mangi nan ziamra fam.
Egh ia asetamin gin mangan bar marki.

4 Ia uari bagh marvir guatam an ingaran
marki. Ia overiamin itir bizitam, ko
nguazimin itir bizitam ko dipamin aven
itir biziba, ia bizir kabar gan, dar min
marvir guatamin ingaran marki.
5 Ia asetam ko marvir guatamin itevibar
piriva an ziam fan marki. Guizbangira, ki
Ikiavira Itir God, ki ian God. Egh godin
ifavaritamin amamangatighti, a nan dan-
ganim inian kogham. Bar puvati. Gumaza-
mizir nan aghuaziba, me osimtizim iti, ezi
ki ivezir kuram me ko men ikizim daning
mangivira ikiti, men ikizimin igiar boriba ko
aziziba otogham.
6 Ezi gumazamizir bar na gifongeziba, me
nan Akar Gavgavibar gin zui. Ki bar ian
ovavir boriba men apangkuvigh kamaghira
iki mangi, men 1,000in ovavir borir gin iza-
mibar otogham.

7 Nan ziam, Ikiavira Itir God, ian God, ia
puram a diponan marki. Guizbangira,
gumazamizir pura nan ziam diboriba,
Ikiavira Itir God kamaghin me mikiman
kogham, pura bizim, me osimtiziba
pu. Bar puvati, a ivezir kuram me
daningam.

8 Ia Sabatin dughiam deragh a ginighnigh
mikim suam, a dughiar ki ua bagha
inabazimra ikiam.
9 Ia wighin vamira, 6plan aruebar aven
ingangariba bar dar amuam.
10 Ezi namba 7in dughiam, kar Ikiavira
Itir God, ian Godin dughiamra. Kar dughiar
ia avughsamim. Egh Sabatin dughiam, ia
bar ingangaribar amuan marki. Ia uan
otariba, guiviba, ingangarir gumaziba, in-
gangarir amiziba, asiziba, ko ikizir igharaz-
ibar gumazamizir iza ian nguibamin itiba,
ia bar ingangaribar amuan kogham.
11 Guizbangira, Ikiavira Itir God 6plan
aruebar nguazim ko overiam, ongarimin
ko dar itir biziba bar adar ingari. Egha
namba 7in aruem an avughse. Kamaghin
amizi, Ikiavira Itir God, Sabatin dughiam
deraghavira a ginighnigha an anogorogha
a gamizima, an a baghvira ikiamin
dughiamin oto. Kar Godin dughiamra.

12 Egh ia vaghvagh uan afeziam ko
amebamin apengan iki, men akabar
gin mangi. Ia kamaghin damighiva,
ia dughiar ruarimin nguazir kamin
ikiam, kar nguazir Ikiavira Itir God, ian
God a isa ia ganidim.

13 Egh ia gumazamizir igharazibav soghti
me arimighiran marki.

14 Egh ia poroghamiba uari bakia uari ko
akuir arazim damuan marki.

15 Egh ia biziba okiman marki.

16 Egh ia ifavarir akabav kimiva
gumazamizir igharazitamin ziam
gasighasighan marki.

20:4: Ua Me Ini 34:17; Ofa Gami 19:4; 26:1; Godin Araziba 4:15-18; 27:15 **20:5:** Ua Me Ini 34:6-7; Diboboniba 14:18; Godin Araziba 7:9-10 **20:7:** Ofa Gami 19:12 **20:8:** Ua Me Ini 16:23-30; 31:12-14 **20:9:** Ua Me Ini 23:12; 31:15; 34:21; 35:2; Ofa Gami 23:3 **20:11:** Jenesis 2:1-3; Ua Me Ini 31:17 **20:12:** Godin Araziba 27:16; Matyu 15:4; 19:19; Mak 7:10; 10:19; Luk 18:20; Efesus 6:2-3 **20:13:** Jenesis 9:6; Ofa Gami 24:17; Matyu 5:21; 19:18; Mak 10:19; Luk 18:20; Rom 13:9; Jems 2:11 **20:14:** Ofa Gami 20:10; Matyu 5:27; 19:18; Mak 10:19; Luk 18:20; Rom 13:9; Jems 2:11 **20:15:** Ofa Gami 19:11; Matyu 19:18; Mak 10:19; Luk 18:20; Rom 13:9 **20:16:** Ua Me Ini 23:1; Matyu 19:18; Mak 10:19; Luk 18:20

17 Egh ia gumazir igharazitamin dipenim
bagh navim dikavan marki. Egh an
amuim bagh navim dikavan marki.
Egh an ingangarir gumazim, ingan-
garir amizim, bulmakau, donki, ko an
bizir igharaziba bar, da bagh navim
dikavan marki.

Gumazamiziba Godin atiatingi
(Godin Araziba 5:22-23)

18 Ezi gumazamiziba gara orazima,
ararim pamtem dagarvazima, sigham
araima, onimarim taghtazima, migharir
ekiam mighsiam avara. Ezi me bar atiatigha
puvira nisi. Kamaghin amizi, me sivagha
ghua mighsiamin saghon tuifi.
19 Egha me kamaghin Moses migei, "Ni
uabi e mikimti e ni baragham. God e
mikimti, e arimighiregham."
20 Ezi Moses me migei, "Ia atiatingan
marki. God kamaghsua ifonge, ia bar an
atiatigh an apengan iki, egh arazir kurabar
amuan kogham. Kamaghin a iza ian navir
averiabagh foghasa, da guizbangira a
baghavira iti, o puvati."
21 Egha gumazamiziba saghon tuiv-
ighavira itima, Moses uabira ghua God aven
itir ghuariar pizimin boroghin zui.

Ofa gamir dakozimin araziba

22 Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Moses
migei, "Ni kamaghin Israelia akar kabar me
mikim suam, 'Ia uari ganigha kamaghin fo,
ki Uan Nguibamin ikia, ia ko mikeme.
23 Ia orakigh. Ia gol ko silvan asebar
marvir guabar ingar, dar ziaba fan marki.
Ki uabira, ia bar nan ziamra fam.
24 Ia nguazitaba inigh na bagh ofa gamir
dakozimin ingar. Egh ofa gamir dakozir
kamnang gisin, ia sipsipba ko bulmakauba
ofan min da isi na daningigh, ofan taba,
kar ia da tueghti da bar isi mighirighamin
ofaba. Eghti taba, kar ia gumazamiziba na
ko navir vamiran ikiasava amir ofaba. Egh
ia danganir ki inabazibar kamaghin nan
ziam fiti, ki izi deragh ia damuam.
25 Ia ofa gamir dagiar dakozimin in-
gar, egh dagiar gumaziba dighoreziba inian
marki. Guizbangira, ia ofa gamir dakozimin
ingarsi, dagiar tuizimin dagiar ekiatam
amineghti, arazir kamin dagiar kam nan
damazimin zueghan koghti, nan ingan-
garim bar deraghan kogham.
26 Ia ofa gamir dakozimin ingarighti a
pin ikiti, ia adiriziamin ingarigh mavanang,
egh arazir kamin ofa damuan marki. Bar
marki. Ia kamaghin damigh, adiriziamin
mavanangti, me ti ian mikarzir mogomebar
ganigham. Arazir kam derazir puvati.' "

21

Hibrun ingangarir gumazir kinibar
garir araziba
(Godin Araziba 15:12-18)

1 Egha Ikiavira Itir God kamaghin migei,
"Ni Israelia damuamin arazibar gun me
mikim:
2 Ia Hibruian gumazitam ingangarir gu-
mazir kinitamin min a givezeghti, a ian
ingangaribar amu mangi, 6plan azenibar
tugh. Egh namba 7in azenimin ia aneteghti
a mangi. Egh a dagiar taba ia daningan
marki. Bar marki.
3 A faragha odiarimin ikia nin ingangarir
gumazimin oto, egh a gin mangisi, a uabira
mangi. A faraghavira amuimin ikia nin
ingangarir gumazimin oto, egh dughiar a
ni ateghamim, a uan amuim inigh a sara
mangam.
4 Egh an gumazir dapanim amizim a
danighti, a boriba bateghti, amizir kam
uan boriba ko, me uan gumazir dapanim
ko ikiam. Eghti gumazimra firighirigh
mangam.
5 "Egh ingangarir gumazim suam, 'Ki uan
gumazir dapanim gifongegha, uan amuim
ko boribagh ifongegha, me ataghiraghan
aghua,'
6 eghti an gumazir dapanim a inigh Godin
Dipenimin mangi. Egh ingangarir gumazim
tiar akam o temer tiar akamin miriamin
asaraghav itimin boroghin tughiv iki. Eghti
an gumazir dapanim dikonir tam inigh, egh
an kuarim okoregham. Arazir kamin a gu-
mazir dapanir kamin ingangarir gumazir
kinimra iki mangiti, an ovevemin dughiam
otogham.
7 "Egh gumazitam uan guivim ingan-
garir amizir kinimin min anemadaghti, gu-
mazir dapanim a givezeghti, gin namba
6in azenim givaghti, an aneteghti a ingan-
garim ateghan kogham. Ia ingangarir gu-
mazibagh ami moghin, ingangarir amiz-
ibar amuan kogham.
8 Gumazim ingangarir amizitam
givezegh, uan amuir dozimin min an
ikisi, ua gin uan amuir dozir kamin
aghuaghiva, uam an afeziamin teghti
a uam a givezegham. Gumazir kam
arazir aghuimin amizir kam gamizir
puvati. Kamaghin a kantrin igharazitamin
gumaziba bagh anemangiti me a givezan
marki.
9 Egh gumazir kam uan otarim ginighnigh
ingangarir amizir kinir kam a daningisi, a
deraghvira uan guivimin min a damu.
10 Egh gumazir dapanim amizir
igharazimin ikisi, a ingangarir amizir a
faragha ikezir kam, deragh a damu. A

20:17: Rom 7:7; 13:9 **20:18:** Hibru 12:18-19 **20:25:** Godin Araziba 27:5-7; Josua 8:31 **21:2:** Ofa Gami 25:39-46

faraghavira a gami moghin, dagheba ko korotiaba a daning, egh a ko dakuvira iki.
11 An arazir 3plan kabar amuan kogh, egh
pura amizir kam ateghti a mangi. Gumazim
uabi givesi a mikiman marki.”

Midoroziba akiramin araziba

12 Egha Ikiavira Itir God ua kamaghin
migei, “Gumazitam pamten gumazitam
misueghti, an aremeghti, ia gumazir kam
misueghti an aremegh.
13 Eghti a gumazir kam misueghti an are-
meghan nighnizim ikian koghti, Godra gu-
mazir kam ateghti an an agharimin pazi a
damutima an aremegham, eghti gumazir
a misoghezim an ari mangi nguibar ki ia
bagha misevezimin mangigh, egh a der-
aghvira ikiam.
14 Eghti gumazitam gumazir igharazim
bagh navim ikuvigh, a misueghti ana
aremeghsi nighnigham, ia a misueghti
an aremegh. An ari mangi nan ofa
gamir dakozimin ikiti, ia a inigh danganir
igharazitamin mangigh, a misueghti an
aremegh.
15 “Egh gumazitam uan afeziam ko ame-
bam misuegham, ia a misueghti an are-
megh.
16 Eghti tav gumazitam okemegh, a
damighti an an ingangarir gumazir kinimin
min ikiam, o gumazir igharazim ateghti
an a givezegham, ia gumazir arazir kam
gamizim misueghti an aremegh.
17 Eghti gumazitam uan afeziam ko ame-
bam paziva aningin atariva aningin ziamn-
ing gasighasighti, ia gumazir kam misueghti
an aremegh.
18-19 Ezi gumazitamning uaningin atariva,
egh tav dafarim medagh, tav misuegham,
o dagiatamin tav biragh, a misueghti an
aremeghan koghti, ia gumazir kamin
arazir kuram ikarvaghan marki. Eghti
gumazir osimtizir ekiam inizir kam,
a dakozimin iki, egh gin a dikavigh
asadivir aghorimin suiragh daruam. Eghti
gumazir a misoghezir kam dagiar taba a
givezam. Eghti dagiar kaba gumazir kamin
ingangarim ataghizir dughiabagh ivezam.
Gumazir a misoghezir kam a geghuv mangi
dughiar a ua deraghamim otogham.
20 Ezi gumazitam aghorim inigh uan
ingangarir gumazim o ingangarir amizir
kinim misueghti, ingangarir gumazim o
amizim dughiar kamra bizir kam bagh
aremeghti, ia ivezir kuram gumazir
dapanir kam a daningam.
21 Eghti gumazim o amizir kam dughiar
vamira o pumuningin ikegh gin aremeghti,
ia an gumazir dapanim ivezir kuram a
daningan marki. Guizbangira, ingangarir
gumazim, kar an gumazir dapanimin biz-
imra, eghti ovengezir gumazim datirighin
an ingangarim damuan kogham.
22 Eghti gumazitaba uariv soghiva
amizir navim asangizim misueghti, a
borir kuam bateghti, amebam deraghti,
gumazir amizim misoghezir kam, an pam
ifongezi moghin gumazir kam dagiabar uan
osimtizim akiram. Eghti araziba tuisizir
gumazim dagiar kabar amamangatighti,
gin amizir kamin pam da iniam.
23 Eghti amizim osimtizim inighti, ia
bizir kam ikaragh osimtizim gumazir a
misoghezim datigh. Amizim aremeghti, ia
gumazir kam misueghti an aremegh.
24 Egh an damazim, atarim, agharim, o
suem ikuvighti, ia kamaghira da ikarvagh.
25 Eghti gumazim amizir kam avimin
an mikarzim daboroghti, ia an mikarzim
daborogh. Eghti an an mikarzim
gasighasighti duam otoghti, ia kamaghira
a ikaragh. Egh a benimin a misueghti,
kamaghira ia benimin a ikaragh.
26 Egh gumazitam uan ingangarir
gumazim o ingangarir amizim damazim
misueghti a ikuvighti, a ua an ingangarir
gumazim o amizimin min ikian kogham.
Gumazir kam aneteghti a mangi. Kar
damazir asighasizir ivezim.
27 Egh a ingangarir gumazim o amizim
misoghiva an atarim asigh, egh aneteghti a
mangi. Kar atarimin ivezim.”

Bulmakaun arazir kuram, akiramin araziba

28 Ikiavira Itir God kamaghin migei,
“Bulmakaun tam uan komin gumazitam
o amizitam biraghti an aremeghti, ia
bulmakaun kam misueghti an aremegh.
Eghti ia an tuzim aman marki. Eghti
bulmakaun ghuavim, an osimtizim inian
kogham.
29 Bulmakaun kam gumazamizibagh
inivira ikiti, gumazamiziba pamtemin an
ghuavim mikimti, an ghuavim a isiva
divazimin anetighan koghti, bulmakau
tav misueghti an aremegham, eghti ia
kamaghin damu. Ia bulmakaun kam ko an
ghuavim, aning misueghti, aning aremegh.
30 Eghti gumazir araziba tuisizim
amamangatigh dagiabar ivezir diboboni m
diboroghti, gumazir kam gumazir are-
mezim bagh an adarazi me givezam. Arazir
kamin bulmakaun kam arazir kuram
givezegh, uaghan a uabi angamira ikisi
a uabi givezam. A kamaghin damigh an
ovengeghan kogham.

21:12: Ofa Gami 24:17 **21:13:** Diboboniba 35:10-34; Godin Araziba 19:1-13; Josua 20:1-9 **21:16:** Godin Araziba 24:7 **21:17:** Ofa Gami 20:9; Matyu 15:4; Mak 7:10 **21:24:** Ofa Gami 24:19-20; Godin Araziba 19:21; Matyu 5:38

31 Bulmakaun tam, otaritam o guivitam
misueghti an aremeghti, ia arazir kamra gin
mangi.
32 Egh bulmakaun tam ingangarir
gumazim o ingangarir amizir kinitam
misueghti an aremeghti, bulmakaun
kamin ghuavim, 30plan silvan dagiaba isi
ingangarir gumazimin gumazir dapanim
daningam. Egh ia dagiabar bulmakaun
kam ginivighti, an aremegh.
33 "Egh gumazitam nguazimin itir mozim
avarazir biziba angarigh, o mozim gikuigh,
egh anevaraghan koghti, bulmakaun tam o
donkin tam izi mozir kamin magirigh are-
megham,
34 eghti gumazir mozim gukuizim
asizimin ghuavim givezam. Egh a uabi
asizir kamin kuam iniam.
35 Eghti gumazitamin bulmakau gumazir
igharazimin bulmakau misueghti an are-
meghti, aning gumazir igharazitamin ama-
mangatighti, a bulmakaun angamira itir
kam givesegh. Egh aning dagiar kaba
ko bulmakaun aremezimin asiziba uaning
tuiragh, uaning daningam.
36 Eghti gumazamiziba fogh suam, bul-
makaun kam an asizibav sozir bulmakau.
An ghuavim deragh divazimin aven a
geghuvan koghiva, a bulmakaun angamira
itim isi gumazir igharazim daningam. Egh
a uabi bulmakaun aremezimin asizim
iniam."

22

Arazir kuraba akiramin araziba

1 Egha Ikiavira Itir God ua kamaghin
migei, "Gumazitam bulmakaun tam o sipsip
tam okemegh a misueghti an aremegham,
o anemadaghti me a givezegham, eghti
ia a damighti, a 5plan bulmakaubar bul-
makaun kam ikaragham, o a 4plan sipsip-
bar sipsipin kam ikaragham.
2-4 Kamaghin a deraghvira da ikar-
vagham. A ikarvaghamin bulmakauba o
sipsipba puvatighti, ia aneteghti, gumazir
igharazitam ingangarir gumazir kinimin
min a givezeghti, ia dagiar kaba inigh asizir
an okemezir kam ikarvagham. Egh an
okemezir bulmakau o donki o sipsip an
dafarimin ikivira ikiti, a pumuningin ivezim
uam a gisin aning inigh uan okimakiam
ikarvagham.
"Okimakiar gumazim dimagarimin
dipenimin tiar akamin aven mangisi
damuti, dipenimin ghuavim an suiragh, a
misueghti an aremegham, eghti gumazir
kam osimtiziba puvatigham. An aruemin a
misueghiva egh osimtizim ikiam.
5 "Gumazitam uan bulmakauba
ateghti da mangi an nguazim ko an
wainin azenimin tintinibar daru damiva,
mitaghniamin ikiavkinigh gumazir
igharazimin azenimin daghebar ameghti,
bulmakaubar ghuavim uan azenimin
dagher aghuariba da ikarvagham. Egh
uaghan wainin oviziba gumazir kam
ikarvagh a daningam.*
6 "Gumazitam uan dadam daboroghti
avim isi bar ekevegh mangi, mitaghniamin
ikiavkinigh gumazir igharazimin witin
azenim, o witin me dighora pozim
mikinizibar isighti, gumazir avim atizir
kam, bizir isizir kaba bar da ikarvagham.
7 Gumazitam dagiataba o bizir igharaz-
itaba isi uan namakam danighti a dar gan
ikiti, okimakiar gumazitam bizir kaba oke-
megham, gin me okimakiar gumazimin
suiraghti, okimakiar gumazir kam bizir
pumuning pumuningin dagiaba ko bizir an
okemeziba ikarvagham.
8 "Egh me okimakiar gumazim inighan
koghti, ia gumazir bizibar garim inigh
na bagh izi anetighti, a nan damazimin
mitigh. Egh a kamaghin mikim suam, 'Ki
guizbangira, bizir kaba okemezir puvati.'
9 "Egh dughiaba zurara gumazitam uan
namakam ko bizir kabagh nighnigh uaning
adogham. Aning bulmakauba, donkiba,
sipsipba, korotiaba o bizir igharazibagh
nighnigh, uaning mikimiva tav suam, 'Kar
nan bizimra,' eghti ia aning inigh iziti an-
ing nan damazimin tughti ki aning baragh
suam, kav ifari. Eghti gumazir ifarir kam
bizir pumuning pumuning ikarvagh na-
makam daningam.
10 "Eghti gumazitam donki, bulmakau,
sipsip, ko asizir igharazitam, a isi uan
namakatam daningighti ana bagh a
damuam. Eghti asizir kam osimtizitam
a batogham, o an ovegham, o apaniba
uariv sogh midorozimin tongin asizir kam
modogh a inigh mangighti, gumazitam an
ganighan kogham.
11 Egh aning na bagh izi nan damazimin
mitigh, egh namakar asizimin garim
Ikiavira Itir Godin ziam a dipon suam, 'Bar
guizbangira, ki nin asizitam gasighasighizir
puvatigha, tam okemezir puvati.' Eghti
asizimin ghuavim an migirigiam baregh
ifuegham. Eghti an namakar kam asizir
ovengezir kam ikarvaghan kogham.
12 Eghti okimakiar gumazitam asizir kam
okemeghti, namakar kam, an asizim ikar-
vagh ivezim asizir ghuavim daningam.
13 Asizir atiatam asizir kam misueghti,
namakam asizir tuzir dughoraghirezir tam
o agharir tam inigh namakamin akagham.
Eghti ana asizir kam ikarvaghsi dagiatabar
aningan kogham.

* **22:5:** Hibrun akam deragha migirigiar kamin mingarim abighizir puvati.

14 “Gumazitam uan bulmakau ateghti
an namakam ingangarim bagh a inighti,
egh dughiar bulmakaun ghuavim itir
puvatizimin, bulmakaun kam osimtizim
batogham o ana aremeghti, gumazir kam
asizimin ghuavim givezam.
15 Eghti bulmakaun ghuavim uan
namakam ko ikiti, bulmakau osimtizim
batoghti namakam a givezan kogham. Egh
namakam faragh dagiar akuatam ingan-
garim bagh bulmakau inighti, bulmakau
osimtizim batoghti an a givezan kogham.
Guizbangira, dagiar a faragha aningizim
ana givezegha gifa.”

God me migeir arazir maba

16 Ezi Ikiavira Itir God ua kamaghin migei,
“Gumazitam guivir igiamin garima, a gu-
maziba ko akuizir puvatizi, me gumazitam
bagha a ginabazir puvati, gumazir kam
a inigh a gakaghonegh a ko dakuighiva,
gumazir kam an ikisi ivezim isi guivimin
afeziam givezeghiva, amizir kamin ikiam.
17 Eghti guivir kamin afeziam gumazir
kamin aghuaghti, gumazir kam uabi
dagiaba isi amizimin afeziam givezam.
Ivezir kamin dibobonim, a ivezir amizim
gumazitam ko akuizir puvatizimin min
ikiam.
18 “Ia imezibagh amir amizibav sueghti
me arimighiregh.
19 “Gumazitam, amizim ko akuir arazim,
asizir amebatam ko a damighti, ia a
misueghti an aremegh. Amizitam, gu-
mazim ko akuir arazim, asizir apurim ko
a damighti, ia a misueghti an aremegh.
20 “Eghti tav asem bagh ofa damigh egh an
ziam feghti, ia a misueghti an aremegh. Ia
Ikiavira Itir God baghvira ofa damu, egh an
ziamra fi.
21 “Ia kantrin igharazimin gumazir ia
ko ititam paziva a damuan marki, egh
osimtizim a darighan kogham. Ia fo, ia
faragha an min kamaghira Isipin kantrin
ike.
22 Ia paziva amizir pam aremezim
damuan marki, egh uaghan borir afeziam
aremezim paziva a damuan marki.
23 Ia pazi me damuti, me akurvazim
bagh na bagh arangti, ki men dimdiam
baragham.
24 Egh ki navim ikuvigh, gumazir
kurabar amighti, me izi ia misoghti, ia
arimighiregham. Kamaghin, ia uaghan
amuiba paba puvatigham, eghti ian boriba
afeziaba puvatigham.
25 “Nan gumazamizir dagiaba ko biziba
bar puvatiziba, men tav ia da dagiataba
inighti ia me daning nighnigh suam, a gin
ua ia ikarvagham. Ia gumazir dagiar in-
gangaribagh amibar min, gumazir kaba da,
dagiar kaba ua da iniva, dagiataba uam a
gisin darighan marki, Bar marki.
26 Gumazir tam ian dagiaba inigh uan ko-
rotiar azenimin azuim isi ia daning mikim
suam, korotiar kam kamaghin ian aka, a gin
dagiar kaba ua da ikaragham. Eghti ia uam
an korotiar azenan azuim, dughiar kamra
aruem tighar magiram, ia uam a daningigh.
27 Guizbangira, a bar korotiar azenimin
azuir kamra iti. Egh dimagarimin a fefem
a daningti, an arugharughan kogham.
Eghti ni korotiar azenimin azuir ruarimin
suiraghti, a bizir tizimin uan mikarzim
avaragh dakuam? Ki gumazamiziba bar
men apangkufi. Kamaghin, gumazir
kam uabin akurvaghsi na mikimti, ki an
migirigiam baragham.
28 “Ia God, akar kuraba a mikiman
kogham. Egh ia akar kuratam uan
gumazir dapanitam mikiman kogh, an ziam
gasighasighan kogham.
29 “Ia uan witin faragha zuiba, ko wainin
dipar faragha zuiba, ko olivin borer faragha
zuiba, ia nan anogoroghan marki. Egh ia da
inigh ofan min nan ziam fisi na daning. Egh
ia uan otarir ivariaba na daning.
30 Ia uaghan uan bulmakaun faragha
otiviziba ko sipsipin faragha otiviziba na
bagh ofa damu. Bulmakaun nguzim ko
sipsipin nguzim 7plan aruebar uan ame-
bam ko ikeghti, namba 8in dughiam, ia a
misueghiva na bagh ofa damuam.
31 Guizbangira, ia nan gumazamizibara.
Kamaghin amizi, asizir atiatam misogha
dughoraghsuezir asizim, ia an tuzitam
aman marki. Ia an tuziba isi afiabar aning.”

23

Israelia arazir aghuaribara damu

1 Moses Ikiavira Itir Godin akam kam-
aghin anekuri, “Ni bizir otozitam baraghizi,
a guizin akam puvati, ni bizir kam tintini-
bar a mikiman marki. Gumazitam arazir
kuratam damighti, osimtizim an ikiti, ni
kotin aven akar ifavaribav kimiva an akur-
vaghan marki.
2 Gumazir aviriba arazir kurabar amuti,
ni men arazibar gin mangan marki. Eghti
gumazir aviriba kotiamin mangiva, kotiam
gifaramin migirigiabav kimti, ni men arazir
kabar gin mangan marki.

22:16: Godin Araziba 22:28-29 **22:18:** Godin Araziba 18:10-11 **22:19:** Ofa Gami 18:23; 20:15-16; Godin Araziba 27:21 **22:20:** Godin Araziba 17:2-7 **22:21:** Ua Me Ini 23:9; Ofa Gami 19:33-34; Godin Araziba 24:17-18; 27:19 **22:25:** Ofa Gami 25:35-38; Godin Araziba 15:7-11; 23:19-20 **22:26:** Godin Araziba 24:10-13 **22:28:** Aposel 23:5 **22:31:** Ofa Gami 17:15 **23:1:** Ua Me Ini 20:16; Ofa Gami 19:11-12; Godin Araziba 5:20 **23:3:** Ofa Gami 19:15

3 Gumazitaba gumazir biziba puvatizim
kotiam datighti, a uabin akurvaghsi ni
inighti, ni gumazir biziba puvatizimin
akurvaghsi ifavarir migirigiabav kiman
marki.
4 "Eghti nin apanimin donki o bulmakau
divazim ategh pura daruti, ni an ganigh,
uam a inigh gumazir kam bagh mangi.
5 Ni gumazir ian aghuazimin donkin
ganti, a bizir osimtiziba ater irighiv ikiti,
ni gumazir kamin akuragh uam an donki
ghufegh. Ni aneteghti a nguazimin irighiv
ikian marki.
6 Gumazir biziba puvatizitam kotiamin
mangiti, ia kotiamin aven a gifariva a
dikabinan marki.
7 Ni migirigiar ifavaribar gumazim gasiva
a isi kotiam darighan marki. Egh gumazir
aghuarim arazir kuratam damighan koghti,
ia isi kotiam datighiva, ni puram a misueghti
an aremeghan marki. Guizbangira,
gumazir arazir kurar kam gamim, an
osimtizim ikivira ikiti ki a isi kotiam datighti,
an ovengam.
8 Gumazitam ia apezeper kotiam gi-
farisiva dagiaba ia daningti, ia dagiar kaba
inian marki. Guizbangira, arazir kam
gumazir dapanibar damaziba apirizi me
deravira nighnizir puvati. Egha arazir
kam uaghan gumazir aghuarir osimtiziba
puvatizibar kotiam gasighasisi.
9 Kantrin igharazibar gumazamizir
ia ko itiba ia pazi me damuan marki.
Guizbangira, ia uari faragha uan kantri
ategha Isipin kantrin ikegha, Kantrin
Igharazibar Gumazamizibar navir averi-
abagh fogha gifa."

Namba 7in azenim ko Sabatin dughiamin araziba

10 Ezi Moses Ikiavira Itir Godin akam
isa Israelia migei, "Ia azenibar dagheba
opariva, dagheba iniamin dughiamin da asi
pozibav kin, mangi 6plan azenibar otifigh.
11 Eghti namba 7in azenimin ia nguazim
ategh an avughsi pura iki. Egh ia an otivir
dagheba inian marki. Ni uaghan arazir
kamra wainin azenim ko olivin azenim
damu. Eghti biziba puvatizir gumazamiz-
ibara, azenir kabar dagheba iniam. Egh
gumazir biziba puvatiziba, me dagher naba
ateghtima, asizir atiaba dagher kabar ami
da givagham.
12 "Eghti wikba bar ni 6plan dughiabar
uan ingangaribar amu, egh namba 7in
dughiam ni ingaran marki. Ni avughsi.
Eghti arazir kamin nin donki, bulmakau,
ko ingangarir gumazir an amebam nin
dipenimin a batezim, ko Kantrin Igharaz-
ibar Gumazamizir ni ko itiba, me bar
avughsi, egh deraghvira ua gavgavir igiam
iniam.
13 "Ni deraghvira oreghiva nan akar ki ni
ganingizibar gin mangi. Egh ia asebar ziaba
diponan marki. Egh me ko mikiman marki.
Bar marki."

Isar ekiar 3pla
(Ua Me Ini 34:18-26; Godin Araziba 16:1-17)

14 Ezi Ikiavira Itir God ua kamaghin migei,
"Ia azeniba vaghvagh dar dughiar 3plan na
bagh isam damu nan ziam fam.
15 Ki Akar Gavgavimin ia mikemezi
moghin, ia Yis Puvatizir Bretin Isam
Damuamin Dughiam a damuva, uari
akuvagh nan ziam fi. Egh dughiar ki Abipin
iakinimin inabazimin, ia 7plan dughiabar,
yis puvatizir bretra ami. Ia fo, iakinir kamra
ia Isipin kantri ataki. Egh ia na bagh izisi
dafarir kinibar izan marki. Ia izi nan ziam
fisi, na bagh ofan taba inigh izi.
16 "Egh uaghan ia Azenibar Dagher Igiaba
Asiamin Dughiamin ia na bagh isam damu.
Dughiar ia witin faragha aniba iniamim,
isar ekiar kam otogham.
"Egh ia Averpenibar Iki Dagher Abua-
nanaba Asiamin Dughiam, ia na bagh
isam damu. Ia iakinir iter oviziba anir
dughiamin, ia dagher abuananaba asigh
dar pozibav kinigh, egh isar kam damu.
17 Egh azeniba vaghvagh, dughiar 3plan
kaba, ian gumazamiziba bar izi, egh ia nan
ziam fisi, nan damazimin otogh, ki Ikiavira
Itir Godin ian Ekiam.
18 Egh ia asizim isi na bagh ofa damuva,
egh an ghuzim isi na daningisi, ia Bret Yis
itim sara ofa damuan marki. Ia asizir ofa
damuamimin oviba bar da tuegh. Egh ia
oviba ateghti da iki mangi amimzaraghan
otivan marki.
19 "Ia dagher faragha asiba, dar dagher
bar aghuibara, ia da inigh nan Dipenimin
mangi ofan min, ki Ikiavira Itir God, ian
God, da na daning.
"Egh ia memen nguzitam isi minem
darugh, an amebamin oter eborim sara
anevighan marki."

God akar dikirizir maba Israelia ganidi

20 Ezi Ikiavira Itir God ua kamaghin migei,
"Ia oragh. Ki enselin mam amadaghti
a tuavimin ia ko mangi ia geghuv, ian
aku mangi kantrin ki ia bagha dikirizimin
otogham.

23:4: Godin Araziba 22:1-4 **23:6:** Ofa Gami 19:15; Godin Araziba 16:19 **23:9:** Ua Me Ini 22:21; Ofa Gami 19:33-34; Godin Araziba 24:17-18; 27:19 **23:10:** Ofa Gami 25:1-7 **23:12:** Ua Me Ini 20:9-11; 31:15; 34:21; 35:2; Ofa Gami 23:3; Godin Araziba 5:13-14 **23:15:** Ua Me Ini 12:14-20; Ofa Gami 23:6-8; Diboboniba 28:17-25 **23:16:** Ofa Gami 23:15-21; 23:39-43; Diboboniba 28:26-31 **23:19:** Ua Me Ini 34:26; Godin Araziba 14:21; 26:2

21 Ia deragh an akam baragh, egh an gin
mangi. Egh ia an akam batoghan kogham.
Guizbangira, nan gavgavim a ko iti, eghti
a gumazamizir an akaba batozibar arazir
kuraba gin amangan kogham.
22 Ia an akamin gin mangigh, egh bizir
ki mikemezibar amighti, ki ian apanibar
apanimin min otogh me misogham. Eghti
gumazir ia adogha ia batoziba, ki me adogh
me batuegham.
23 Eghti nan ensel ian faragh mangiva, ia
inigh Amorian nguazimin aven mangi, egh
Hitia, Peresia, Kenania, Hivia, ko Jebusia,
men nguaziba bar dar aven mangam. Egh
ki bar me kuavaremegham.
24 Ia teviba pirigh men asebar ziaba fan
marki. Egh ia men asebar ziaba fer araziba
inian kogham. Egh ia men asebar marvir
guaba da kunti da iriti, ia dagh asighasigh.
Egh guarir akinir men ofa gamir dakozibar
tuivav itiba, da a bighiva da misarirarikigh.
25 Egh ia nan ziamra fi, kirara Ikiavira
Itir God, ian God. Ia kamaghin damuti,
ki bar deraghvira ia damuva, dagheba ko
dipaba ia daningiva, ia dam arimariaba bat-
uegham.
26 Egh ki amiziba ateghti me deraghvira
boriba batam. Egh ki amizir paba itibar,
naviba apiran kogham. Eghti me bar boriba
batam. Ia zuamira ovengan kogham. Pu-
vati. Ki ia ateghti, ia dughiar ruarimin
nguazir kamin ikiam.
27 Egh ki ian faragh mangi, egh ati-
atir ekiam ian apanibar atigh, me damuti
me akong tintinibar nighnigh onganigham.
Eghti ki me damighti me ian aregham.
28 Egh ki gumazibagh ivir apariba
amadaghti da ian faragh mangi Hivia,
Kenania ko Hitia givi me batuegham.
29 Ki azenir vamiran me batueghan
kogham. Ki kamaghin damighti, nguazim
pura ikiti asizir atiaba avirasemegh an iki,
ia gasighasigham.
30 Ki ian apaniba nimira nimira me batogh
mangi, dughiar ia avirasemeghamim, ia
nguazir kam bar a inigham.
31 Eghti ki ian mitaghniaba arighti ian
nguazimin mitaghniam, Akaban Dipamin
boroghin itir Ongarir Aghevimin ikegh
mangi, Mediterenianin Ongarir Ekiamin
tugham. Egh gumazamiziba puvatizir
danganimin ikegh mangi, Yufretisin
Fanemin tugham. Egh ki gavgavim ia
daningti nguazir kamin itir gumazamiziba,
ia me gafiragham. Eghti ia kantrin kamin
aven mangi, me batueghti me mangam.
32 Ia me ko akar dikirizir gavgavitam
damuan marki, egh uaghan men aseba ko
akar dikirizir gavgavitam damuan kogham.
33 Egh ia me ateghti, me ian kantrin ikian
marki. Puvatighti me ia damighti ia arazir
kuram na damigham. Egh ia men asebar
ziaba feghti, arazir kam azuazimin min ia
misueghti ia iri bar gevegham."

24

Ikiavira Itir God,
Akar Dikirizir Gavgavim
Israelia ko a gami

1 Egha Ikiavira Itir God kamaghin Moses
migei, "Ki kamaghsua, Ni, Aron, Nadap,
Abihu, ko Israelian gumazir 70plan gu-
mazir dapaniba, ia mighsiamin anang na
bagh izi. Egh ia tong saghon ikiva, tevimn-
ing apirigh guam nguazimin anebiragh nan
ziam fi.
2 Eghti Moses uabira, Ikiavira Itir God
bagh izi. Gumazir dapanir igharaziba nan
boroghin izan marki. Eghti gumazamiziba
Moses ko anangan kogham."
3 Ezi Moses ghua Ikiavira Itir Godin
migirigiaba ko arazir e gin mangi
damuamiba, bar gumazamizibav mikeme.
Ezi me oregha bar kamaghin migei, "Bizir
Ikiavira Itir God damuasa e mikemeziba
bar, e dar amuam."
4 Egha Moses Ikiavira Itir Godin akaba
akinafarir mamin bar a da osiri. Egha
amimzaraghan a dikavigha ofa gamir
dakozim mighsiamin apinimin a gami. Egha
ofa gamir dakozir kamin boroghin, a 12plan
dagiar ruariba ase, da Israelian 12plan
anababar ababanim gami.
5 Egha a Israelian gumazir igiar maba
amadazi, me ghua ofaba Ikiavira Itir God
ganidi. Ezi ofan maba, da asizir me avimin
tuazi bar isigha mighiriziba, ezi maba da
bulmakaun apurir igiaba, gumazamiziba
God ko navir vamiran ikiasava amir ofaba.
6 Ezi me a gamigha givazima, Moses
bulmakaubar ghuziba inigha, ghuziba
tuiragha maba isa itarir ekiabagh arisi.
Egha ghuzir nar ikiavira itiba an ada isa
ofa gamir dakozimin da kavamadi.
7 Egha an akinafarir Akar Dikirizir Gav-
gavim aven itim, inigha gumazamiziba
bagha a dibori. Ezi me a baregha, me bar
kamaghin migei, "Bizir Ikiavira Itir God e
mikemeziba, e bar dar amuam."
8 Egha Moses ghuzim inigha, gumazamiz-
ibagh isin a kavamadi. Egha kamaghin
me migei, "Ghuzir kamra, Ikiavira Itir God,
Akar Dikirizir Gavgavir kam, ia koma a
gami, ezi ghuzir kam gavgavim a ganidi. Ezi
Akar Dikirizir Gavgavir kam, arazir God ia
ganingiziba, a dagh isin tu."
9 Egha gin Moses, Aron, Nadap, Abihu,
ko Israelian gumazir dapanir 70pla, me
mighsiamin ghuavanadi.

24:8: Matyu 26:28; Mak 14:24; Luk 22:20; 1 Korin 11:25; Hibru 9:19-20; 10:29

10 Egha me Israelian Godin gari. Ezi an da-
garimningin apengan bluplan bizir ekiam
ikia dagiar azuarimin min gara, egha ove-
riam taghtazi moghin angazangari.
11 Guizbangira, me Godin gari, ezi a me
gasighasighizir puvati. Ezi dughiar kam me
danganir kamin ikia uari inigha apiagha
dagheba ko dipaba api.

Moses Sainain Mighsiamin ghuavanabo

12 Ezi gin Ikiavira Itir God kamaghin
Moses migei, "Ni na bagh mighsiamin
anangiva, nan boroghin tugh. Ki Osirizir
Arazir maba ko, Akar Gavgaviba isa dagiar
akuamningin da osiri. Ki kamaghsua,
ni Osirizir Arazir kaba gumazamizibagh
eghan men sure damu, kamaghin ki dagiar
akuar kamning ni daningam."
13 Ezi Moses uan ingangarir gumazim
Josua ko uaning akirigha, Moses Godin
mighsiamin ghuavanadi.
14 Moses faragha Israelian gumazir da-
paniba kamaghin me migei, "Ia kaghira
dapiagh iki, egh ga mizuam ikiti, ga ua-
mategh izam. Aron ko Hur ia ko ikiam.
Gumazitaba osimtiziba gumazir igharaz-
ibar ikiva, aning bagh mangiti, aning da
akiram."
15 Ezi Moses mikemegha givagha, Sainain
Mighsiamin ghuavanadi. Ezi ghuariar
ekiam mighsiam avara.
16-17 Ezi Ikiavira Itir Godin angazangarim
mighsiamin izaghiri. Ezi Israelia Ikiavira
Itir Godin angazangarir kamin garima,
men damazimin avir ekiam mighsiam gisin
isia iti. Ezi ghuariam 6plan dughiabar
mighsiam avara. Ezi namba 7in dughiam,
Ikiavira Itir God ghuariamin tongin ikia
Mosesin dia.
18 Ezi Moses ghuariamin aven ghugha,
mighsiamin bar pin ghuavanadi. Egha
mighsiamin ikia ghua 40plan dughiaba ko
dimagaribar tu.

25

Gumazamiziba God bagh Purirpenimin ingarsi bizibar aningam
(Ua Me Ini 35:4-9)

1 Egha Ikiavira Itir God kamaghin Moses
migei,
2 "Ni Israelia mikemeghti, me biziba inigh
ofan min na daning. Gumazamizir uan
biziba na daningasa naviba dikaviba, me da
ni daning.
3 Eghti ni bizir kaba me dama da inigh.
Gol, silva, bras ko,
4 sipsipin arizibar ingarizir tretin
bluplaba, pighagheviba, agheviba ko, inir
ghurghurir aghuariba, ko inir me memen
arizibar ingariziba ko,
5 sipsipin apurimin inir me penin aghe-
vimin aghuiziba ko, ongarimin itir asizir
ekiabar iniba ko, akasin temeba ko,
6 lambagh arigha dagh aboir olivin
borem ko, pauran mughuriar aghuim
zuir me olivin borem sara verezir God ua
bagha inabazir bizibagh ingem, ko pauran
mughuriar aghuim gamiba.
7 Egh dagiar pizir aghuariba ko, dagiar
aghuir ivezim bar pin kozir igharaziba
inigh, da ofa gamir gumazibar dapanimin
korotiar otevir azenan itimin kurkegh, egh
an forivtarir inir an evarimin poroghav
itim gituigh.
8 Egh ni gumazamizibav kemeghti, me
na bagh Purirpenitamin ingarighti, ki men
tongin ikiam.
9 Egh ia Purirpenir kamin ingarighti,
bizir an azenan itiba ko aven ikiamiba bar
nedazir ki ni daningamimin mirara ganam."

Me Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiamin ingaram
(Ua Me Ini 37:1-9)

10 Egha Ikiavira Itir God ua kamaghin
migei, "Ni gumazamizibav kemeghti me
akasin temer araribar Akar Dikirizir Gav-
gavimin Boksiamin ingarighti, an ruarim
110 sentimitan tughti, an arozim 66 sentim-
itan tughti, an tuirivim 66 sentimitan tugh.
11 Eghti ia golin aghuarim isi an averiam
ko azenimin poghiva a nokegh. Egh golin
ruari tamin Boksiamin apinimin miriam
bar an poghiva a ikiraruigh.
12 Egh ia Boksiam darugh anetersi gol
ringin 4plan ingarigh, egh a tuivamin suer
4plan boroghin gol ringin 4pla arigh, egh
4plan suebagh ikegh. Egh pumuning isi
Boksiamin vongin aning ikegh, pumuning
vongin aning ikegh.
13 Egh ia Boksiam atersi akasin iter ote-
vir pumuning inigh, egh deragh aning
akirigh. Egh ia golrama aning poghiva an-
ing nokegh.
14 Egh ia Boksiam atersi iter otevir kamn-
ing isi, tam vongin an ringning darugh, egh
tam vongin an ringning darugh.
15 Eghti iter otevir kamning zurara ring-
bar iki kamaghira iki. Ia aning asian marki.
16 Eghti ki gin Akar Dikirizir Gavgavim itir
dagiar akuamning isi ni danighti ni aning isi
Boksiamin aven aning atigh.
17 "Egh ia Boksiamin asuam golin
aghuarimin an ingarighti, an ruarim 110
sentimitan tughti, an arozim 66 sentimitan
tugh. Danganir kam, kar gumazamizibar
arazir kuraba gin amangamin danganim.
18 Egh ia golin taba inigh, haman
dav suegh, egh enselin bar gavgavir
pumuningin nedazimningin ingarigh.

24:18: Godin Araziba 9:9 **25:17:** Hibru 9:5

Eghti enselning Boksiamin asuam gisin tughiv iki, tav vongin ikiti, tav vongin ikiam.
19 Eghti tam Boksiamin asuamin agharir guvimin tughti, tam agharir kiriamin tugh. Ia golin tam inigh, egh enselin bar gavgavir kamningin nedazim ko Boksiamin asuam danganir kamran dar ingarigh. Eghti da bizir vamiran min otogham.
20 Eghti enselin bar gavgavir pumuningin nedazim arazir kuraba gin amadir danganimin tughiv ikiam, eghti aningin guamning uaningin akuigh aviragh Boksiamin gan. Eghti aningin avizimning kuighirigh iki, Boksiamin asuam avaragham.
21 Eghti ki Akar Dikirizir Gavgavim itir dagiar akuar kamning ni danighti, ni aning isi Boksiamin aven aning atigh, egh Boksiamin asuam dukuagh.
22 Eghti ki danganir arazir kuraba gin amadir kamin, enselin bar gavgavimningin nedazimningin tongin Boksiamin asuam gisin ni bativam. Egh ki uan Akar Gavgaviba ni daningam. Eghti ni nan Akar Gavgaviba Israelia daningam."

Me God daningamin bret arighamin dakozimin ingaram
(Ua Me Ini 37:10-16)

23 Ezi Ikiavira Itir God kamaghin migei, "Ia akasin tememin dakozir tamin ingarigh, eghti an ruarim 88 sentimitan tughti, an arozim 44 sentimitan tugh, eghti an tuirivim 66 sentimitan tugh.
24-25 Egh ia dakozir kam golin aghuarimin an poghiva a nokegh, egh golin ruaritamin an miriamin poghiva bar a ikiraruigh. Ia golin ruarir kam damighti a tong figh anabogh, egh dakozimin apiniba bar da inigh, eghti an tuirivim 8 sentimitan tugh. Eghti ia golin ruarir kamin, an miriamin golin igharazitamin an adiarim damigh golin ruarir kam bar an poghiva a ikiraruigh.
26-27 Egh ia gol ringin 4plan ingarigh dakozimin mikebabar suebar boroghin da ikegh. Eghti 4plan gol ringin kaba dakozimin apinimin boroghira ikiam. Da akasin temer dakozim ateramningin suigham.
28 Egh ia akasin iter otevir pumuning isi dakozim atersi deragh aning akirigh, egh golrama aningin poghiva aning nokegh.
29 Egh ia, ofa damuamin wain fusfughamin itarir ekiaba ko doziba, kapba, ko botolba, ia golin aghuimra bizir kabar ingarigh.
30 Egh ia zurara bretin na daningamim, a isi dakozir kam datighti, a nan damazimin ikivira ikiam."

Me lamba afamin aghorimin ingaram
(Ua Me Ini 37:17-24)

31 Ezi Ikiavira Itir God ua kamaghin migei, "Ia golin aghuarim inigh lamin aghorimin ingarigh. Egh haman golin kam misuegh egh lamin aghorim asamin mingarimin ingarigh, egh lambar agharibar ingarighiva, dar afamin danganibar boroghin, akimarir tighar onamiba ko onezibar ingarigh. Egh biziba bar dar arighti da bizir vamiran min ikiam.
32 Eghti lamba afamin aghorir kam 6plan aghariba iki, eghti 3pla vongin ikiti, 3pla vongin iki.
33 Eghti lamba afamin aghorir kam, 6plan aghariba vaghvagh akimarir 3pla iki, eghti da lamin kabar apengan ikiam. Eghti lamin aghariba bar kamaghira ganam. Eghti akimaribar ganganiba amonin tememin akimaribar min ganam.
34 Eghti lamin aghorim uabi kamaghin ganam, ia akimarir 4pla ingarighti da amonin tememin akimaribar min, taba tighar onamibar min ganti, taba onezibar min gan.
35 Egh agharir pumuning uaningin akuizi naghin ia akimarir dafarir muziarir kabar ingarigh. Egh agharir igharaziba uaghan kamaghira dar amu.
36 Egh ia hama inigh golin aghuir kam misuegh, egh bizir kabar amighti da bizir vamiran min ikiam.
37 Egh ia 7plan lambar ingarigh, da isi dar agharibar arikigh. Egh deravira da aseghti, dar angazangarim siragh deragh nan Purirpenimin averiam gisiragh.
38 Egh golin aghuariba inigh, egh akamimin min avimin suizir bizitabar ingarigh egh uaghan itaribar ingarigh.
39 Ia 35 kilogremin golin aghuariba inigh, egh lamba afamin aghorim ko, lamba ko, an ingangarir bizir kaba, bar dar ingarigh.
40 Egh ni deraghvira dar ganigh, egh nedazir ki mighsiar kamin nin akazimin gin mangiva, ia bizir kabar ingarigh."

26

Me Godin Purirpenimin ingaram
(Ua Me Ini 36:8-38)

1 Egha Ikiavira Itir God ua kamaghin migei, "Ia na bagh Purirpenir tam 10plan inir ghurghurir aghuibar an ingarigh. Nir kaba ia tretin bluplaba ko, pighagheviba ko, agheviba inigh enselin bar gavgavibar nedaziba isamigh.
2 Egh 10plan inir kabar ingarighti dar oteviba bar voroghira mangi. Eghti dar ruariba 12 mitan tughti, dar aroziba 2 mitan tugh.
3 Egh da arueghsi, ia 5plan iniba dar akuigh ua da isamigh. Egh 5plan mabar akuigh ua kamaghira da isamigh.

25:30: Ofa Gami 24:5-8 **25:40:** Aposel 7:44; Hibru 8:5

4 Egh bluplan tretin righizir kuzir taba,
inimning uaningin sasuighsi aningin
miriamningin da isamigh.
5 Egh 50plan tretin irighizir kuziba, inir
faragha itimin miriam gituigh, egh 50plan
tretin irighizir kuziba namba 2in inim kam-
aghira da a gituighti, dar kuziba voroghira
iki.
6 Egh ia 50plan golin akezibar ingarighti,
da inir ruarir kamningin kuziba isafuragh
da ikeghti, aning Purirpenir vamiran
otogham.
7 "Egh gin ia memen arizibar inir 11plan
ingarighti, da Purirpenim avamin inir ekiar
vamiran otogh.
8 Eghti inir kaba vaghvagh dar ruariba
13 mitan tughti, dar aroziba 2 mitan tugh.
Eghti dar ababanim voroghira mangi.
9 Egh da arueghsi me 5plan iniba uari isa-
furagh da isamighti, da inir ekiar vamiran
otogham. Egh 6pla iniba isafuragh da
isamighti da inir ekiar vamiran otogham.
Egh namba 2in inir isamizir kam, an namba
6in inir otevir kam an otevim remegh Purir-
penimin tiam avaragh.
10 Egh 50plan tretin irighizir kuziba,
inir faragha itimin miriam gituigh, egh
50pla tretin irighizir kuziba inir namba 2in
miriamin dagh ituigh.
11 Egh 50plan brasin akezibar ingarigh,
egh akeziba isi tretin irighizir kuzir kabar
aghuigh, egh inir kamning uaning isa-
furaghti inir ekiar vamira ikiam.
12 Eghti inir ruarir kamin 1 mitan pura
itimin, ia Purirpenimin girakirangin ane-
guraghti a magiri nguazim girigh.
13 Eghti inir Purirpenim avamim, an ru-
arim, aven itir inimin ruarim gafiragh 50
sentimita vong ko vongin ikiam. Eghti
inir nar pura ikiamim Purirpenir kam bar
anevaragh magiri nguazim girigh.
14 "Egh ia Purirpenim avisi sipsipin
apuribar inir me penin aghevimin
aghuizimin inimin ingarigh. Egh a gisin
darighsi ongarimin asizir ekiamin inim
inimin ingarigh.
15 "Egh ia akasin temebar Purirpenimin
birir agharibar ingarigh.
16 Eghti birir agharibar ruarim 4 mitan
tugh, eghti iter otevir agharibagh iniva
ghueziba, 66 sentimitan tugh.
17 Egh ia iter akinir pumuning
mingarimning akirigh, egh silvan bok-
siamning gisin aning asaragh. Egh ia
Purirpenimin birir aghariba bar kamaghira
dar ingarigh.
18 Egh ia sautin amadaghan Purirpenimin
20plan birir agharibar ingarigh.
19 Egh ia silva inigh 40pla boksiar
torir muziariba itibar ingarigh, egh birir
aghariba dagh asam. Eghti boksiar
pumuning birir agharir vamiran apebamin
ikiam, egh birir agharimin povim gavgavim
a daningam.
20-21 Egh ia kamaghira uaghan notin
amadaghan birir agharibar ingarigh. Egh
20pla birir agharibar ingarigh, egh birir
agharibar poviba gavgavim dar aningsi,
ia 40plan silvan boksiabar ingarigh.
Egh silvan boksiar pumuning gisin birir
aghariba vaghvagh da asi.
22 Egh 6plan birir aghariba Purirpenimin
girakirangin aruem ghuaghiri naghin dar
ingarigh,
23 egh birir agharir pumuning Purir-
penimin girakirangin itir mikebamningin
ingarigh.
24 Eghti mikebamningin itir birir
agharimning vin uaningin akuigh ma-
vanang bar pin otogh. Egh birir agharir
kamning uaning inigh ghuanang ringin
vamiran aven mangi voroghira iki. Egh
mikebar igharazim kamaghira a damu.
25 Eghti girakirangin 8plan birir aghariba
ikiam, eghti 16plan silvan boksiaba da birir
agharibar povibar suigham, eghti boksiar
pumuning, birir aghariba vaghvagh dar tu-
ivam.
26 "Egh ia akasin temer ruariba inigh, egh
dar ighuvir ruaribar ingarigh. Egh notin
itir birir aghariba bagh 5plan ighuvibar in-
garigh.
27 Egh sautin itir birir aghariba bagh
5plan ighuvibar ingarigh, egh aruem
uaghiri naghin itir birir aghariba bagh
5plan ighuvibar ingarigh.
28-29 Egh ia ringbar ingarigh vaghvagh
birir agharibar tongira dar arikigh, egh gin
ighuvir ruarir kaba isi ringbar aghu mangi,
Purirpenimin mikebar mamin ikegh mangi
mamin tugh. Egh ia birir aghariba ko ringba
ko ighuvir ruariba, golra bar da nokegh.
30 Egh ia gin Purirpenir kam asaraghti, a
nedazir ki mighsiamin nin akazimin mirara
ganam.
31 "Egh ia inir aghuarir ekiatamin in-
garigh, egh Purirpenimin aven aneguragh.
Ia inir kam, tretin blupla ko, pighaghevim
ko aghevir me sipsipin arizimin ingarizimin
a isamigh. Egh ia deraghvira enselin bar
gavgavibar nedazibar arigh da isamigh.
32 Egh ia akasin temeba inigh, inir ekiar
kam gusi 4plan dipenir akinibar ingarigh.
Egh dipenir akinir kaba golin dar poghiva
da nokegh. Egh golin akeziba ingarigh nir
kamin suighsi dipenir akinibar dar arikigh.
Egh 4plan silvan boksiabar ingarigh, egh
dipenir akinir kaba boksiabagh asegh.
33 Egh inir kam inigh dipenir akinibar
itir akezibar guighti, nir kam, a Purirpenim

26:33: Hibru 6:19; 9:3-5

avarazir nir ekiar uaning sasuirazi naghin apengan iki. Egh dagiar akuar Akar Dikirizir Gavgavim itimningin Boksiam, inir kamin girakirangin aven anetigh. Eghti inir kam Purirpenimin aven, divazimin min Anogoroghezir Danganim ko, Bar Anogoroghezir Danganim abigh ikiam.

34 Egh golin asuam inigh mangi danganir Bar Anogoroghezir Danganimin Boksiam dukuagh. Eghti Boksiamin asuar kam, kar arazir kuraba gin amangamin danganim.

35 Egh ia bretba arighamin dakozim isi notin amadaghan Purirpenimin aven inimin boroghin anetigh. Egh lamba afamin aghorim isi sautin amadaghan inimin boroghin anesaragh.

36 "Egh ia Purirpenimin tiar akamin gusi, inir ghurghurir aghuitamin ingarigh, tiar akamin a guraghti a tiar akamin min iki. Ia tretin sipsipin arizibar ingarizir blupla ko, pighaghevim ko, aghevimin an kurkegh da isamigh.

37 Egh akasin temeba inigh tiar akam bagh 5plan dipenir akinibar ingarigh, egh golin dar poghiva da nokegh. Egh 5plan brasin boksiar toriba itibar ingarigh egh dipenir akiniba dagh asam. Egh inir kam agusi golin akeziba isi dipenir akinibagh ikegh, egh inir kam guragh."

27

Me asiziba bar isia mighirir ofa gamir dakozimin ingaram
(Ua Me Ini 38:1-7)

1 Egha Ikiavira Itir God ua kamaghin migei, "Ia akasin temeba inigh, egh asiziba bar isia mighirir ofa gamir dakozimin ingarigh. Eghti an arozim ko an ruarimin ababanim, aning virara 2 mita, 20 sentimitan tugh. Eghti an tuirivimin ababanim 1 mita 30 sentimitan tugh.

2 Temer akasin ofa gamir dakozimin ingarizimra, ia bulmakaun kombar min garir bizibar ingarighti, da ofa gamir dakozimin mikebabar vaghvagh dar iki, egh ofa gamir dakozim brasin an poghiva a nokegh.

3 Ofan dakozimin ofan ingangarim damusi ia bizir kabar ingar, savolin muziariba, itarir ekiaba, pokba, ko avim ateramin itariba, ko averenim iniamin itaribar ingarigh. Bizir kaba bar ia brasin dar ingarigh.

4-5 Egh ia bras uaia inigh abizimin min garir bizimin ingarigh. Egh ofa gamir dakozimin aven anetigh. Egh ia brasin ringin 4plan ingarigh. Egh da isi ofa gamir dakozimin abizimin mikebabar arikigh. Egh brasin ruaritam inigh ofa gamir dakozimin averiamin tongiram anetigh a ikiraruigh. Egh uaia brasin abizimin miriaba isi, brasin ruarir kamin apengan aneguragh. Eghti abizimin min ganamin bizir kam, ofa gamir dakozimin averiamin tongira daperagham.

6 Egh ia akasin iter otevir pumuning inigh, egh aning akirigh brasin aning poghiva aning nokegh.

7 Egh ia ofa gamir dakozim atersi akasin temer kamning isi ringin an miriamningin itibar aghuigh.

8 Ia temer arariba inigh ofa gamir dakozim boksiamin min an ingarigh, egh boksiamin dikinimin ingaran marki. Ia aneteghti an dikinim pura torim iki. Ia nedazir ki mighsiamin nin akazimin mirarama an ingarigh."

Me Godin Purirpenimin divazim avinam
(Ua Me Ini 38:9-20)

9 Ezi Ikiavira Itir God ua kamaghin migei, "Ia inir ghurghurir aghuimin ingarigh, Purirpenim avinsi divazir azenan itimin ingarigh. Ia inir ruarir kam sautin amadaghan itir divazim bagh an ingarighti, a 44 mitan tugh.

10 Egh ia inir kam gusi, 20plan dipenir akiniba brasin dar ingarigh, egh dipenir akinir kaba isi 20plan brasin boksiabagh asegh. Egh inir kam guamin akeziba ko divazimin agharir ighuviba silvan dar ingarigh.

11 Egh kamaghira notin amadaghan itir divazimin ingarigh.

12 Egh divazir aruem ghuaghiri naghin itim, ia inir ruarir tamin ingarighti, a 22 mitan tugh. Egh 10plan dipenir akiniba ko, 10plan brasin boksiar dipenir akiniba asamibar ingarigh.

13 Eghti divazir aruem anadi naghin itim, an ababanim 22 mitan tugh. Eghti divazir kam tiar akam an ikiam.

14-15 Tiar akamin miriamningin ia dipenir akiniba asisi brasin boksiabar ingarigh. 3pla vongin ikiti 3pla vongin iki. Brasin boksiabagh asisi, ia dipenir akinibar ingarigh. 3pla vongin da asegh, egh 3pla vongin da asegh. Egh tiar akamningin miriamningin gusi nir pumuningin ingarigh. Aningin arozimning virara 6 mita 60 sentimitan tugh.

16 Egh divazimin tiar akam bagh ia inir ghurghurir aghuaritam, tretin blupla ko, pighaghevim, ko aghevir me sipsipin arizimin ingariziba isamiva an kurkeghti, a divazimin tiar akam avam. Eghti an arozim 9 mitan tugh. Egh ia 4plan dipenir akiniba isi 4plan brasin boksiabagh asegh, egh inir kam isi dipenir akinir kabar da guigh.

17 Ingangarim kamaghin mangam: ia silvan agharir ighuvir kabar ingarigh, divazir kamin dipenir akinibar pueghti da bar uarir suikigh. Egh silvan akezibar ingarigh egh

dipenir akinibar arighti da silvan agharir ighuvibar suigham. Egh bras inigh dipenir akiniba asamin boksiabar ingarigh.

18 Eghti divazir kam, an ruarim 44 mitan tughti an arozim 22 mitan tugh, eghti an tuirivim 2 mita 20 sentimitan tugh. Ia inir ghurghurir aghuarir tam inigh divazir kamin ingarigh. Egh ia bras taba inigh divazimin dipenir akinibagh asamin boksiabar ingarigh.

19 Ia brasra inigh Purirpenimin ingangaribar amuamin bizibar ingarigh. Egh Purirpenim gavgavim a daningamin afughafughamiba ko an divazim gavgavim a daningamin afughafughamiba, uaghan brasin dar ingarigh."

Lamba deragh dar ganamin arazim
(Ofa Gami 24:1-4)

20 Egha Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei, "Ni Israelian gumazamizibav kemeghti me olivin borer aghuariba inigh iziti, lamin kabagh isi iki mamaghira ikiam.

21 Eghti Aron uan otariba ko lamin kaba inigh, na bativamin Purirpenimin aven mangi. Egh Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam modozir inimin azenan dar arikigh. Egh dughiabar zurara me borem lambar arigh, eghti da danganir ki Ikiavira Itir God itimin, guaratizibar isi mangi mizarazibar otiv. Egh ia Israelia, uan borir gin otivamiba ko, arazir ki damuasa ia mikemezir kamin suiragh gavgavigh iki mamaghira iki."

28

Me ofa gamir gumaziba
kurkamin adiaribar ingaram
(Ua Me Ini 39:1-7)

1 Egha Ikiavira Itir God migiavira ikia kamaghin migei, "Moses ni uamategh mangigh egh dughiar kamin uan avebam Aron ko an otarir kaba, Nadap, Abihu, Eleasar, ko Itamar, men diaghti me izi. Egh ni Israelian tongin me amisevegh me damighti me nan ofa gamir gumazibar min iki nan ingangaribar amu.

2 Egh Aron bagh, ofa gamir gumazimin korotiar aghuarimin ingarigh, egh an kurkeghti, an ganganim igharagh otogh, egh Israelian damazimin ziar ekiam ikiam.

3 Ki kamaghin ifonge, Aron, nan ofa gamir gumazimin otogh, nan ingangarim damuam. Kamaghin, ni gumazir ki korotiaba ko bizir igharazibar ingaramin fofozim me ganingizibar diagh me mikemeghti, me Aron darugh nan ofa damuamin korotiamin ingarigh.

4 Egh me mikemeghti me forivtarir nir an evarimin poroghav itimin ingarigh, korotiar otevir azenan itimin ingarigh, korotiar ruarir azenan itimin ingarigh, korotiar ruarir aven itir me tretbar kurkezimin ingarigh, inir dapanir asuar ruarimin ingarigh, egh inir ruarir ivariamin ikezimin ingarigh. Me Aron uan otariba ko me bagh, ofa gamir gumazibar korotiar aghuariba isamigh, eghti me ofa gamir gumazibar min nan ingangarim damuam.

5 Egh ingangarir gumaziba tretin blupla, ko pighaghevim, ko tretin aghevir me sipsipin arizimin ingarizim, ko gol tret, ko inir ghurghurir aghuariba inigh korotiar kabar ingar.

6 Egh me korotiar otevir azenan itimin ingarsi, tretin blupla, pighaghevim ko, tretin aghevir me sipsipin arizimin ingarizim ko, gol tret ko inir ghurghurir aghuir kam kurkazir aghuibar a isamigh.

7 Egh inir sazir pumuning korotiamin suighsi a gisin aning isamighti, aning dipizimning gisin anang mangi akirimin inir otevir vongin itimin suiragh.

8 Egh me gol tret, ko tretin blupla, pighaghevim, tretin aghevir me sipsipin arizibar ingarizim ko inir ghurghurir aghuarim inigh, egh inir ivariam gikamim adiarir aghuariba a darigh an ingarigh. Egh inir ivariam gikamim isi korotiar otevir azenan itir kamin miriamin porogh a isamigh, eghti bizir pumuning datirighin bizir vamiran min ikiam.

9 Egh dagiar pizir aghuarir pumuning inigh, egh Jekopin otarir 12plan ziaba aningin dar ghoriva da osirigh.

10 Ia kamaghin damu, otarir ivariamin ziam faragh anetigh mangi namba 12in otarimin tugh. Egh 6plan ziaba isi dagiar tam darigh, egh 6pla isi dagiar igharazim datigh.

11 Ni ingangarir kam isi gumazir dagiaba aghoramin fofozim itim daningigh, eghti a Jekopin otaribar ziaba isi dagiar kamningin dar ghoregh. Egh ia dagiamningin suighsi golin kurkazir pumuningin ingarigh.

12 Egh dagiar kamning isi korotiar otevir azenan itimin dipizimningin itir inir sazimning gisin aning isamigh, eghti aning Israelin 12plan anababar ababanimin min ikiam. Eghti Aron uan dipizimningin men ziaba aterti, ki Ikiavira Itir God dar gan uan gumazamiziba zurara me ginighnighvira ikiam.

13-14 Ia dagiamningin suighamin golin kurkazir kamningin ingarigh. Egh golin aghuarim inigh tretin min ikarizibagh irighiva, egh da isi da nuavigh golin benir pumuningin ingarigh. Egh benir kamning inigh dagiamning suighamin golin kurkazir kamningin porogh."

Ofa gamir gumazibar dapanimin
evarimin poghsi forivtarir inimin ingarigh
(Ua Me Ini 29:8-21)

15 Egha Ikiavira Itir God ua kamaghin migei, “Ia ofa gamir gumazibar dapanimin evarim gikisi forivtarir initamin ingarigh. Kar Godin ifongiam gifofoghamin bizim. Egh ia kamaghira korotiar otevir azenimin itimin ingarizimin mirara, gol tret, ko tretin blupla, pighaghevim, ko tretin aghevir me sipsipin arizibar ingarizim ko inir ghurghurir aghuarim inigh, egh forivtarir inir muziarir kam bar deragh an ingarigh, egh kamaghirama an kurkegh.

16 Ia forivtarir inir muziarir kamin ingarighti, an inimin ruarim 44 sentimitan tughti an arozim 22 sentimitan tugh. Egh deraghvira tongira a remeghti, a forivtarimin min otoghti, an otevibar ababaniba voroghira mangi.

17-21 Egh ia 12plan dagiar ivezim bar pin koziba isi, dagiar kaba bar da vaghvagh Jekopin otaribar ziaba osirigh, eghti dagiaba vaghvagh an anababar ababanimin min ikiam. Ia golin taba inigh dagiabar suizir golin kurkazibar ingarigh, egha dagiaba vaghvagh da afegh egh forivtarir inimin azenan da ikegh. Egh ia dagiar kaba isi, 4plan abiar ruaribar forivtarir inir kamin azenan da ikegh. Egh faragha itir abiamin dagiar me kamaghin diboriba, rubi, topas, ko ganet, da ikegh. Egh abiar an girara itimin dagiar emeral, sapaia, ko daimon ikegh. Egh abiar mikezimin, dagiar terkois, aget, ko ametisin dagiaba ikegh. Egh namba 4in abiamin, berilin dagiam ko, dagiar pizir aghuarim ko jaspan dagiam ikegh.

22 “Egh ia golin aghuarim inigh egh tretin min ikarizibagh irigh da nuavigh egh benir pumuningin ingarigh, eghti aning forivtarir inir evarimin guraghav itimin suigham.

23-24 Egh gol ringin pumuningin ingarigh, egh aning isi evarimin ikiamin forivtarir inimin mikebar pin itimningin aning ikegh. Egh golin benimning isi, aningin otevimning, forivtarir inimin itir gol ringin kamning gikegh.

25 Ia golin benir otevir igharazimning isi, dipizimningin itir dagiamningin suizir golin kurkazimning gikegh. Egh tuavir kamin forivtarir nir kam isi, korotiar otevir azenan itim gikegh.

26 Egh ia ua gol ringin pumuningin ingarigh, egh aning isi evarimin itir forivtarir inir otevimin mikebamningin vin aning ikegh. Ringin kamning datirighin korotiar otevir azenan itimin boroghin ikiam.

27 Egh ia gol ringin pumuning uam aningin ingarigh, egh aning isi korotiar otevir ivariamin amadaghan itimin, azenan aning porogh aning isamigh. Egh aning ikeghti, aningin otevimning dipizimningin ikegha izighiri inir ruarir ivariam gikezimin tugh. Egh ivariam gikezir inir me deraghavira kurkezir kam an boroghin, gol ringning isamigh.

28 Egh benir sazir blupla inigh, evarimin ikiamin forivtarir inimin ringning isi, korotiar otevir azenan itimin ringning gikegh, eghti evarimin itir forivtarir inim, korotiar otevir azenan itimin suiragh gavgavighti, evarimin ikiamin forivtarir inim ighuamangan kogham.

29 “Egh Aron Anogoroghezir Danganir kamin aven mangamin dughiar kamin, a forivtarir inir Israelian ovavibar ziaba aven itim inigh uan evarimin boroghin uan evarim gikegh. Kar Godin ifongiam gifoghamin bizim. Eghti ki Ikiavira Itir God kamaghin ganigh, egh ki uan gumazamiziba zurara me ginighnigham.

30 Egh dagiar Godin ifongiam gifofoghamin kamning isi, forivtarir inir an evarimin itim darugh, eghti aning an evarim gisirara ikiam. Eghti Aron Anogoroghezir Danganimin mangi, ki Ikiavira Itir Godin damazimin tuivsi, a dagiar kamning inigh aning sara mangi. Egh Israelia Godin ifongiam gifoghsi, Aron dagiar kamning uan forivtarir inim darugh, uan evarim gisirara aning ater Ikiavira Itir Godin damazimin tuivam.”

Me ofa gamir gumaziba bagh korotiar igharazitabar ingaram
(Ua Me Ini 39:22-31)

31 Egha Ikiavira Itir God ua kamaghin migei, “Ia korotiar ruarir azenan itimin ingarighti a korotiar otevir azenan itimin apengan ikiam. Ia inir bluplan kinir, me sipsipin arizimin ingarizimin an ingarigh.

32 Egh ia korotiar kam torim a datigh, eghti ofa gamir gumazim uan dapanim aghuam. Egh inir avizir muziarir tam isi torir kam midorozir korotiam isamizi moghin a ighuigh a isamigh, eghti an torimin apiniba gavgavighti torim bigh ekevegh mangan kogham.

33-34 Egh ia tretin blupla ko pighaghevim ko tretin aghevir me sipsipin arizimin irighizim inigh, egh iter pomigranetin ovizibar min bizitaba isamigh. Egh ofa gamir gumazibar dapanimin korotiar ruarir azenan itimin vin bizir kaba isamigh egh golin ingarizir beloba vaghvagh pomigranetin ovizibar tizibar da isamighti, da ituighiv ikiam.

35 Eghti Aron korotiar kam arugh ofa gamir gumazimin ingangarim damuam. Egh a, ki Ikiavira Itir God, nan damazimin boroghin Anogoroghezir Danganimin aven izegh egh uam azenan mangamin dughiam, gumazamiziba belobar ararem

28:30: Diboboniba 27:21; Godin Araziba 33:8; Esra 2:63; Nehemia 7:65

baragham. A kamaghin damighan kogh, egh aremegham.

36 “Egh ia golin akuar aghuaritam inigh, medelin tamin ingarigh, egh akam kamaghin a gisin an osirigh, ‘Kar Ikiavira Itir Godin Gumazimra.’

37 Egh ia bluplan benim inigh gol medelin kam nir dapanir asuar ruarimin guam gitusi an ingarigh, eghti an ofa gamir gumazibar dapanir asuamin guam gitoroghiv iki.

38 Aron zurara inir dapanir asuar medel itir kam uan dapanim dari̇gh. Eghti kamaghin ki Ikiavira Itir God, ki ofan Israelia na ganidiba ki da inisi ifuegham. Egh me ofa gamir arazitaba pueghti, Aron men arazir kurabar osimtizim ateram.

39 “Egh ia tretin ghurghurir aghuariba inigh, egh korotiar ruarir aven itimin ingarigh, egh tretbar kurkazimin an ingarigh. Egh Aronin dapanim dari̇ghsi inir ghurghurir aghuarim inigh, egh inir dapanir asuar ruarimin ingarigh. Egh inir ghurghurir aghuarim inigh inir ruarir ivariam gitim an ingarigh, egh kurkazir aghuibar an ingarigh.

40 “Egh ia Aronin otariba bagh korotiar ruarir aven itiba ko inir ruarir ivariamin ikeziba ko inir dapanir asuar otevibar ingarigh. Eghti me deraghvira kurkeghti men ganganim igharagh otogh gumazamizibar damazibar ziar ekiaba ikiam.

41 Eghti Moses, ni korotiar kaba isi uan avebam Aron uan otariba ko me daghuam. Egh olivin borem me gingegh, egh me amiseveghti me ofa gamir gumazibar otogh, egh nan ingangarim damuam.

42 Egh me bagh inir aghuarim inigh, egh me bagh trausiziar oteviba isamighti me korotiar ruarimin apengan dar aghuighti, men mikarzir mogomebar iniba azenan otivan kogham.

43 Eghti Aron uan otariba ko, me Anogoroghezir Danganimin aven ofa gamir gumazimin ingangarim damusi, ofa gamir dakozimin boroghin mangiva, me trausiziar kabar aghuigh, egh dughiar igharazibar me na bativamin Purirpenimin aven mangisi me kamaghira damuam. Egh me kamaghin damighan kogh me osimtizim ikiti, ki me misueghti me arimighiregham. Eghti Aron uan igiar borir gin otivamiba ko, me zurazurara Akar Gavgavir ki damuasa me mikemezibar gin mangam.”

29

Ofa gamir gumaziba misevir arazim (Ofa Gami 8:1-36)

1 Egha Ikiavira Itir God ua kamaghin migei, “Ki datirikin Aron uan otariba ko bizir ni me damuamim ni mikimasa, ni me amiseveghti me nan ofa gamir gumazibar otivsi, bizitam gasighasighizir puvatizir bulmakaun apurir igiatam ko sipsipin apurir tamning inigh.

2 Egh witin plauan bar derazitaba inigh, egh yis isi plaua dari̇ghan marki. Egh plauan kaba inigh bretin ingarigh. Egh plauan taba ua da inigh olivin borem sara da veregh bretin ingarigh. Egh plauan taba inigh bisketbar ingarigh olivin borem dar aghuigh.

3 Egh bretin kam ko bisketba isi akiram daghuigh, egh ni ofa damuamin dughiamin ni bulmakaun apurim ko sipsipin apurir pumuning sara na daning.

4 “Egh ni Aron uan otariba ko me inigh na bativamin Purirpenimin tiar akamin izi, egh dipamin me ruegh.

5 Ni me ruegh givagh, egh ofa gamir gumazimin korotiar kaba isi Aron daghuigh: korotiar ruarir aven itim, korotiar ruarir azenan itim, korotiar otevir azenimin itim, ko evarimin itir forivtarir inim, ko inir ruarir ivariam gitim, a gikegh.

6 Egh inir dapanir asuar ruarim an dapanim gighuigh. Egh gol medel isi an inir dapanir asuar ruarim a gitorogh. Medelin kam, akar kam an ikiam, ‘Kar Ikiavira Itir Godin Gumazimra.’

7 Ni gumaziba amisevi me ofa gamir gumazibar otivir olivin borem, an dapanim gingiva anemisefegh.

8-9 “Egh ni Aron amisevegh givagh, egh an otariba inigh izi korotiar ruarir aven azuiba me daghuigh, egh inir ruariba men ivariabagh ikegh, egh inir dapanir asuar oteviba men dapanibagh ikegh. Egh ni kamaghin damigh Aron uan otariba ko me amiseveghti, me ofa gamir gumazibar otivigham. Eghti, gumazir kaba uan ovavir boriba ko zurara ofa gamir gumazibar ingangarim damu, bizir ki damuasa mikemezibar amu mamaghira ikiam.

10 “Egh ni bulmakaun ofa damuamim inigh na bativamin Purirpenimin tiar akamin iziti, Aron uan otariba ko dafariba isi an dapanim dati̇gh.

11 Eghti ni nan damazimin, na bativamin Purirpenimin tiar akamin boroghin bulmakaun kam misueghti an aremegh.

12 Egh ni uan dafarir puzimin bulmakaun ghuzitaba inigh, egh ofa gamir dakozimin mikebabar itir bulmakaun kombar min garir biziba bar dar ari̇kigh. Egh ghuzir nar itiba bar da inigh ofa gamir dakozimin mingarimin da ingegh.

13 Egh gin muriam avarazir oviba bar da inigh, egh beramin akuar aghuarim inigh ovizir pumuning ko ovir aningin itiba inigh, egh na bagh ofa gami moghin ofa gamir dakozimin bar da tuegh.

14 Egh bulmakaun tuzim ko inim ko an muriamin aven itir buariba inigh mangi

gumazamiziba puvatizi naghin azenan da tuegh. Eghti bulmakaun kam a ofa gamir gumazibar arazir kuraba gin amangamin ofa.

15 “Egh ni sipsipin apurir kamningin tam ofa bagh a inigh. Eghti Aron uan otariba ko dafariba isi sipsipin kamin dapanim datigh.

16 Eghti ni sipsipin kam misueghti an aremeghti, ni an ghuzim inigh ofa gamir dakozimin 4plan miriaba bar a kavamangigh.

17 Egh ni sipsipin kam aghoraghsuegh, an soroghafariba ko muriam ruegh, asizir otevir kaba ko sipsipin dapanim sara bar ada isi ofa gamir dakozim gisin dar arikigh.

18 Egh ofan bar isia mighirimin ofa gamir dakozimin bar da tueghti da mighirigh. Eghti ki Ikiavira Itir God, ki avim bar isir ofan kamin mughuriar aghuarim bar a gakuegham.

19 “Egh ni sipsipin namba 2 inighti, Aron uan otariba ko uan dafariba isi an dapanim gisin datigh.

20 Egh ni sipsipin kam misuegh, an ghuzir muziarim inigh, Aron uan otariba ko, men kuarir guvimin itir kuarir amiraziba, ko men dafarir puzir amebar agharir guvimin itiba, ko dagarir puzir amebar suer agharir guvimin itiba, ghuzim dar aghuigh. Egh sipsipin ghuzir ikiavira itim inigh mangi ofa gamir dakozimin, an 4plan miriabar ghuzim kavamangigh.

21 Egh gin ni ghuzir ofa gamir dakozimin miriamin itim ko, olivin borer ofa gamir gumazim amisevim aning veregh, Aron ko an otariba ko men korotiaba sara kavamangigh. Egh ni kamaghin damighti, Aron uan otariba ko men korotiaba, da bar ki ua baghavira dagh inaba.

22 “Egh ni namba 2in sipsipin kam aghoregh, an oviba ko an puer ekiar ovim itim ko, ovir muriam avarazim, ko beramin akuar aghuarim, ko ovizimning ko aningin itir oviba, ko agharir guvimin itir buaragharim inigh, bar dar ofa damu. Kar ofa gamir gumaziba amisevir ofa.

23 Ni uaghan mangi nan damazimin itir bretin yis puvatizibar itir akiramin itiba, ni bretba vaghvagh kamaghin bretba ini: bretin me olivin boremin tuezir tam ko, olivin boremin tuezir puvatizir tam, ko bisketin vamira.

24 Egh dagher kaba isi Aron uan otariba ko men dafaribar arighti, me ofan kam suiragh a fi a damuti, a Godin damazimin ighuavamangam.

25 Eghti ni gin dagher men dafarimin itiba inigh, egh ofan bar isia mighiribagh amir dakozimin ofaba tue naghin da tueghti avim bar dar isigh. Eghti ki Ikiavira Itir God, ki ofan mughuriar aghuarir kam bagh bar akuegham.

26 “Egh ni sipsipin namba 2in kamin evarir tuzim uan dafarimin an suiragh a fi a damuti, a Godin damazimin ighuavamangi. Egh ni asizir kam anemi.

27 “Aron ofa gamir gumazimin otivsi, ni sipsipin evarir tuzim uan dafarimin an suiragh a fegh a damuti a nan damazimin ighuavamangi. Egh Aronin otariba bagh sipsipin buarakirir agharir guvimin itim inigh uan dafarimin an suiragh a fegh a damuti a nan damazimin ighuavamangi. Arazir kamin, ni ofa gamir gumazibar ikisi me amisefegh. Egh gin ia asizir tuzir kam isi ofa gamir gumazibar aningighti, me aneremi.

28 Egh dughiaba Israelia zurara na ko navir vamira ikisi, asizir evarimin itim ko buaragharim inigh, ki Ikiavira Itir God na daning. Eghti ki ofa gamir gumazibar aningighti, me aneremam. Bizir ki damuasa mikemezir kam ikivira ikiam.

29 “Eghti gin Aron aremeghti, me an ofa gamir gumazimin korotiar aghuarim isi an otaribar aningigh. Eghti Aronin ikizimin adarazi ofa gamir gumazibar otivsi, me korotiar kam arughti, me me amisiva borem me gingam.

30 Eghti Aronin ikizimin gumazitam an danganim inigh ofa gamir gumazibar dapanimin otivsi, egh a faragh korotiar kabar aghuigh na bativamin Purirpenimin aven mangiva Anogoroghezir Danganimin aven nan ingangarim damu mangi 7plan dughiabar tugham.

31 “Dughiar ni Aron ko an otariba misivamim, ni sipsipin tuzir ni ofa gamizim inigh, na baghavira itir Purirpenim avinizir divazimin aven a isi minem darugh anevikigh.

32 Eghti Aron ko an otariba, sipsipin tuzir kam ko bretin akiramin ikiavira itim inigh, egh na bativamin Purirpenimin tiar akamin aneremi.

33 Me ofa gamir gumaziba amisivamin dughiamin, me uan arazir kuraba gin amangasa ofa gamua tuezir dagher kaba me dar ami. Dagher kaba na baghavira ikiava bar anogoroke. Kamaghin amizi, ofa gamir gumazibara dagher kabar amam, eghti gumazamizir kiniba bar puvatigham.

34 Egh asizir tuzitaba ko bretin iki mangiti aminim tiraghamba, ia dar aman marki. Asizir tuzir kamagh amizim na baghavira ikia bar anogoroke, kamagh me avimin a tuaghti a bar isi mighirigh puvatigh.

35 “Egh ki ni mikemezi moghin, ni Aron uan otariba ko me amisivisi, ingangarir kam damu mangiti, namba 7in dughiam otogh.

29:18: Efesus 5:2; Filipai 4:18

36 Dughiabar zurara ni arazir kuraba gin
amangisi, bulmakaun vamiran ofan min ofa
damu. Eghti ofan kam ofa gamir dakozim
damighti a nan damazim bar zuegham. Egh
olivin borem isi ofa gamir dakozimin a fugh,
anemiseveghti a nan ofa gamir dakozimra
ikiam.
37 Egh ni kamaghin ofa gamir dakozim
damu mangi namba 7in dughiamin tugh.
Eghti ofa gamir dakozim, a bar nan bizim,
egh bar anogoregham. Egh gumazitam o
bizitam ofa gamir dakozir kam seregham, a
uaghan na baghvira ikiam."

Dughiaba vaghvagha ofa gamir arazim
(Diboboniba 28:1-8)

38 Egha Ikiavira Itir God ua kamaghin
migei, "Ia dughiaba vaghvagh sipsipin
nguzir azenir vamira itir pumuning inigh,
egh ofa gamir dakozimin dar ofa damu.
39 Ia mizarazimin sipsipin kamningin tam
isi an ofa damu. Egh bar guaratizimin, ia
tamin ofa damu.
40 Egh ia witin ingarizir 1 kilogrem plauan
aghuitam inigh, 1 lita olivin borem sara an-
ing veregh, egh sipsipin faragha ofa gamir
kam ko ofa damu. Egh uaghan 1 lita wainin
dipam inigh, ofan min afugh.
41 Egh ia guaratizimin sipsipin igharazim
inigh, an ofa damu. Egh ia mizarazimin
amizir ofan mirara ofa damu, egh ia wit
tuamin ofa ko, wainin dipamin ofa inigh,
ofa damu. Eghti dagher ia ofan min avimin
tuezi mighirizir kam, ki Ikiavira Itir God,
ki ofan kamin mughuriam baregh, egh a
gifuegh navir aghuim an ikiam.
42 Eghti ofan bar isia mighirir kam, ian gin
otivamin ovavir boriba zurara dughiabar
na bativamin Purirpenimin tiar akamin ofa
damu, eghti ki an ganam. Eghti ki uan
gumazamiziba danganir kamin ia bativam.
Ki danganir kamra ni ko mikimam.
43 Eghti nan angazangarir ekiam ko
gavgavim Purirpenimin otiv, egh danganir
kam damighti, a nan danganimin min
otogham. Eghti ki danganir kamin Israelian
gumazamiziba bativam.
44 Egh ki, na bativamin Purirpenim ko
ofa gamir dakozim amiseveghti, aning nan
bizimningin min ikiam. Eghti ki Aron uan
otariba ko me amiseveghti, me ofa gamir
gumazibar min nan ingangarim damuam.
45 Eghti ki Israelia ian tongin iki, egh ian
Godin ikiam.
46 Eghti ia deraghvira fogham, kirara ki
Ikiavira Itir God, ki ian God, egha kirara
Isipin kantrin ia inigha ian akua ize. Ezi
kamaghin ki ian tongin ikiam. Ki Ikiavira
Itir God, egha ki uabi ki ian God."

30

Me pauran mughuriar aghuim tuamin
ofa gamir dakozimin ingaram
(Ua Me Ini 37:25-28)

1 Egha Ikiavira Itir God ua kamaghin
migei, "Ia akasin temem inigh ofa gamir
dakozir tamin ingarigh. Dakozir kam,
ia pauran aghuarim tuaghti a migharir
mughuriar aghuim otivam.
2 Eghti ofa gamir dakozimin ruarim 45
sentimitan tugh, eghti an arozim an ru-
arimin mirara mangi 45 sentimitan tugh,
eghti an tuirivim 90 sentimitan tugh. Egh
temer akasin ofa gamir dakozimin ingariz-
imra, ia bulmakaun kombar min garir biz-
ibar ingarighti, da ofa gamir dakozimin
mikebaba vaghvagh dar iki.
3 Egh an 4plan miriaba, ko an siriam, ko
an komba, ia golin aghuarimin dar puegh
da nokegh. Egh golin ruarim isi ofa gamir
dakozimin miriabar arighiva dagh ighuigh.
4 Egh gol ringin pumuningin ingarigh,
tam isi vongin a ikegh, egh vongin tam
ikegh. Ia ringin kamning isi golin ruarir
an miriabar ikeghamimin apengan aning
ikegh. Ringin kamning ofa gamir dakozim
atersi tememning aning daghuam.
5 Ia akasin iter pumuning inigh ofa gamir
dakozim atersi aning akirigh, egh golin an-
ing nokegh.
6 Egh ofa gamir dakozir kam isi, inir
ekiar Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam
modozimin azenan anetigh. Boksiar kam
gisin arazir kuraba gin amadir danganim
iti. Eghti danganir arazir kuraba gin amadir
kamin, ki ia bativam.
7 "Egh zurara mizarazibar Aron iziva
lamba akirmigh, egh dughiar kamra
pauran mughuriar aghuim zuim ofa
gamir dakozir kamin da tu, egh migharir
mughuriar aghuim zuim damuti an otivam.
8 Egh a guaratizibar lamba akirmigh,
egh pauran mughuriar aghuim zuimin ofa
damu. Egh ofan kam, ki Ikiavira Itir God,
na bagh a damu, egh zurara gin izamin
dughiabar kamaghira damu.
9 Ia pauran mughuriar aghuir igharaz-
itabar ofan bar isia mighirim dakozir kamin
da tuan marki, asiziba tuan marki, witba
tuan marki, wain inian marki, bizir kaba ki
ian anogoroke.
10 Egh azeniba bar dughiar vamira,* Aron
ofa gamir dakozir kam nan damazimin
zueghsi, ingangarim damuam. Ingangarir
kam kamakin: Asizir ian arazir kuraba gin
amangasa ofa gamim, Aron an ghuzitam
inigh, ofa gamir dakozir kamin kombar
arikigh. Ia arazir kam zurara azenibar a

* **30:10:** Azeniba bar dughiar vamira, kar Dughiar Ekiar Gumazamizibar Arazir Kuraba Gin Amadim. Ni Ofa Gami, sapta 16in gan.

damu. Ofa gamir dakozir bar zuezir kam,
ki Ikiavira Itir God, kar nan bizimra."

Purirpenim bagh dagiaba iniamin arazim

11-12 Egha gin Ikiavira Itir God kamaghin
Moses migei, "Ni Israelian gumazibar
ziaba akinafarimin da osiramin dughiam,
gumaziba bar vaghvagh uan ikirimirim
uam a inisi dagiar taba na daning.
Puvatighti, arimariar ekiar kuram otogh,
dughiar kamin me gasighasigham.
13 Eghti gumazir me ziaba iniziba, me
bar 5 kinan silvan dagiaba isi ofan min na
daningam.
14 Egh me 20plan azenibar ikegha ghua-
vanadir gumazibar ziaba iniam, eghti me
bar dagiar kaba na daningam.
15 Eghti dagiaba itir gumaziba aviribar
aningan marki, eghti dagiaba puvatizir gu-
maziba dagiar muziaribar aningan marki.
Me bar 5 kina na daning, egh me uan
arazir kuraba gin amangamin ivezimin min
a givesegh, egh me aremeghan kogham.
16 Eghti ni dagiar kam isi na bativamin
Purirpenimin ganamin ingarim damu.
Eghti ki Ikiavira Itir God, dagiar kabar gan
fogh suam, 'Kar me uan arazir kuraba gin
amangamin ivezim, kamaghin ki Israelian
gumazamiziba bakinighnighan kogham.' "

Ofa gamir gumaziba uan soroghafariba ruer itarir ekiam

17-18 Egha Ikiavira Itir God ua kamaghin
Moses migei, "Ia brasin taba inigh soroghafariba ruer itarir ekiatam ko anefamin dakozimin ingarigh. Egh dakozim isi ofa gamir dakozim ko na bativamin Purirpenimin tizimin anetigh. Egh itarir ekiam dakozimin pin anefagh, egh dipam itarir ekiam gingegh.
19 Eghti Aron uan otariba ko, me uan soroghafariba ruam.
20 Egh me na bativamin Purirpenimin aven mangisi, o ofaba isia mighiri naghin dakozimin ofa damusi, me uan soroghafariba rueghti ki me misueghti me aremeghan kogham.
21 Bar guizbangira, me uan soroghafariba ruegh, egh me aremeghan kogham. Me ko, men otarir gin otivamiba, me zurara bizir ki damuasa mikemezibar gin mangivira iki."

Ofa gamir gumaziba misevir boremin ingarir arazim

22-23 Egha Ikiavira Itir God ua kamaghin
Moses migei, "Ia bizir aghuarir mughuriar
aghuim itiba, da inigh: Mean sanda, an
osimtizim 6 kilogrem, ko sinamonin pau-
ran mughuriar aghuim zuim, an osimtizim
3 kilogrem, ko abuar mughuriar aghuim
zuim, an osimtizim 3 kilogrem.
24-25 Egh pauran me iter kasian inimin
ingarizim, an osimtizim 6 kilogrem, a inigh.
Egh 4 lita olivin borem inigh, bizir kaba bar
dagh ingegh. Egha mati gumazir fofozir
bar aghuim ikia deravira sandaba verezi
moghin, ni deraghvira da vereghti sandan
aghuim otogham. Borer kam, an ingan-
garim kamakin: me bizim o gumazim na
bagh anemisivisi, borer kam isi a gingegh.
26 "Egh ni borer aghuarir kam isi na
bativamin Purirpenim gingegh, egh Akar
Dikirizir Gavgavimin Boksiam gingegh,
27 egh bretba arighamin dakozim ko an
ingarir bizibagh ingegh, egh lamba afamin
aghorim, ko an ingarir biziba sara, dagh
ingegh, egh pauran mughuriar aghuim tu-
amin ofa gamir dakozim gingegh,
28 egh asiziba da bar isia mighirir ofa
gamir dakozim ko, an ingangarir bizibagh
ingegh, egh soroghafariba ruamin itarir
ekiam ko anefamin dakozim gingegh.
29 Egh ni bizir kaba miseveghti da bar
nan biziba, egh bar anogoregham. Eghti
gumazitam o bizitam a seregham, egh a
uaghan na baghvira ikiam.
30 "Eghti gin Aron ko an otariba, me
amisivisi, ia borer kam inigh muziaritam
me gingegh. Eghti me nan ofa gamir gumaz-
ibar otogh nan ingangarim damuam.
31 Eghti ni kamaghin Israelian gumaza-
mizibav kim, 'Ia ko ian adarazir gin iza-
miba, ia olivin borer kam inigh na baghvira
ikiamin biziba amisivam.
32 Egh ia gumazir kinibar ingan marki.
Egh ia uaghan borer kamaghira garir tam
uari bagh an ingaran marki. Kar Godin
bizimra, ki ian anogoroke.
33 Eghti gumazir borer kam isi pura gu-
mazir kinitam gingeghamim, ko gumazir
borer kamaghira garibar ingariba, gumazir
kamaghin amir kaba, nan gumazamizibar
ikizimin aven ikian kogham.' "

Migharir mughuriar aghuim zuimin pauran ingaramin arazim

34 Egha Ikiavira Itir God ua Moses
kamaghin a migei, "Ia migharir mughuriar
aghuim zuimin pauran ingarsi, pauran
mughuriar aghuim zuir igharagha garitaba
inigh, eghti pauran kabar osimtiziba
voroghira mangi. Pauran kabanang: mean
paura, ko pauran me zoghuabar min
garir bizimin ingarizim, ko galbanumin
akimarimin eborir gavgavimin, ko pauran
me iter balsamin eborimin ingarizim, bar
da inigh,
35 egh deraghvira da vereghti, mati
gumazir fofozir aghuim itim, pau-
ran mughuriar aghuimin ingari. Egh
amangsizir muziaritam atighti, paura

30:13: Ua Me Ini 38:25-26; Matyu 17:24 **30:17-18:** Ua Me Ini 38:8 **30:22-23:** Ua Me Ini 37:29

deraviram otogham. Egh a bar nan bizimra,
ki ian anogoroke.
36 Egh deraghvira pauran kamin taba
mirmirighti, an averenimin min guizin pau-
ran otogh. Eghti a inigh na bativamin Purir-
penimin aven nan damazimin mangi, Akar
Dikirizir Gavgavimin Boksiamin boroghin
anetigh. Eghti pauran mughuriar aghuim
zuir kam, a nan bizimra, ki ian anogoroke.
37 Eghti ia pauran kamaghin gari tam uari
bagh an ingaran marki. Kar ki Ikiavira Itir
God, nan bizimra, ki ian anogoroke.
38 Eghti gumazitam sandan mughuriar
aghuim baraghsi ifueghiva, a kamaghira
garir bizitamin ingarigh, egh a nan gumaza-
mizibar ikizimin aven ikian kogham."

31

*Ikiavira Itir God uan Purirpenimin biz-
ibar ingarasa gumaziba amisefe*
(Ua Me Ini 35:30-31)

1 Egha Ikiavira Itir God ua kamaghin
Moses migei,
2 "Ikiavira Itir God Judan anabamin gu-
mazim Besalel amisevegha gifa, a Urin
otarim, egha a Hurin igiar borim.
3-4 Ki uan Duamin gavgavim a ganingi.
Egha ki gol, silva, ko brasin bizir aghuir
igharazibar ingaramin fofozir aghuim ko
ingangarir aghuibar amuamin nighnizim a
ganingi.
5 Egha ki dagiar ivezim bar pin koz-
iba aghoriva, temebar dirir guar aviribar
aghor, egh Purirpenim asingamin ingan-
garir aviribar fofozir aghuiba a ganingi.
6 Egha ki uaghan Ahisamakin otarim Oho-
liap amisevegha gifa, me Danin anabamin
adarasi, eghti a uaghan Besalel ko ingaram.
Egha ki uaghan fofozir ekiam gumazir
igharazibagh aningi, eghti ki ni mikemezir
biziba, me bar dar ingaram.
7 Egh me na bativamin Purirpenimin in-
gar, egh Akar Dikirizir Gavgavimin Bok-
siamin ingar, egh Boksiamin asuam, kar
arazir kuraba gin amadir danganim, an in-
gar, egh Purirpenimin biziba bar dar in-
garam.
8 Egh me bretba arighamin dakozim ko
an ingarir biziba bar dar ingar, egh lamba
afamin aghorim ko lam ko an ingaramin
biziba bar dar ingar. Me golin aghuarimra
lamba afamin aghorir kamin ingarigh. Egh
me uaghan pauran mughuriar aghuim tu-
amin ofa gamir dakozimin ingarigh.
9 Egh me asiziba bar isia mighirir ofa
gamir dakozim ko, ofan ingangarim gamir
biziba bar dar ingar. Egh me soroghafariba
ruer itarir ekiam ko anefamin dakozimin
ingar.
10 Egh me Aron uan otariba ko, me bagh
ofa gamir gumazibar korotiar aghuaribara
isamighti me dar aghuigh, egh ofa gamir
gumazimin ingangarim damuam.
11 Egh olivin borer ki ua bagha misevezir
bizibagh ingemin ingar, egh pauran
mughuriar aghuim zuim Anogoroghezir
Danganim bagh an ingarigh. Eghti me
ingarir bizir kaba, ki ni mikemez moghira
me dar amu."

*Sabatin dughiam,
kar avughsamin dughiam*

12-13 Egha Ikiavira Itir God Israelia
mikimasa kamaghin Moses migei, "Sabatin
dughiam, kar dughiar avughsamim.
Kamaghin ia zurara Sabatin dughiamin
avughsi. Sabatin dughiam, an ababanimin
min ki ia ganidi, a datirighin ko ian adarazir
dughiar gin izamibar ababanimin min
ikiam. Ababanir kam ian akaghti ia fogh
suam, ki Ikiavira Itir God, ki ia gamizi ia
nan gumazamizibar mirara iti.
14 Ezi dughiar avughsamin kam, kar ki
Ikiavira Itir God, nan dughiamra, kamaghin
ia an avughsi. Gumazitam dughiar kamin
ingangaritam damighti, ia a misueghti an
aremegh. Gumazir kamaghin ami, nan gu-
mazamizibar ikizimin aven ikian kogham.
15 Ia wighin vamiran an 6plan dughiabar
ingangaribar amu, namba 7in dughiam,
kar nan dughiamra, kar nan avughsazir
dughiar ekiam. Egh gumazir dughiar
kamin ingangaribagh amiba, me bar me
misueghti, me arimighiregh.
16 Kar Akar Dikirizir Gavgavir ia gin man-
gasa akam akirizim, kamaghin, ia Israelia
dughiar kamin avughsi ikiviira iki mangiti
ian gin izamin adarazi kamaghira damuam.
17 Ki Ikiavira Itir God, ki overiam ko
nguazim 6plan dughiabar aningin ingari,
egha dughiar namba 7in, ki ingangariba bar
da ategha avughsi. Ezi dughiar kam, a na ko
ia Israelian tizimin Akar Dikirizir Gavgavim
gamima, an ababanimin min oto."
18 Egha Ikiavira Itir God, Moses ko Sainain
Mighsiamin mikemegha givagha, egha God
uabi dagiar akuar pumuning isa Moses
ganingi. God uabi uan dafarir puzimin Akar
Gavgaviba aningin da osiri.

Israelia akirim ragha God gasara, egha gin uamategha a bagha ize

32

(Sapta 32--34)

*Gumazamiziba golin bulmakaun
nguzimin ingari*
(Godin Araziba 9:6-29)

31:12-13: Esekiel 20:12; 20:20 **31:15:** Ua Me Ini 20:8-11; 23:12; 34:21; 35:2; Ofa Gami 23:3; Godin Araziba 5:12-14
31:17: Ua Me Ini 20:11 **32:1:** Aposel 7:40

1 Egha Moses dughiar ruarimin
mighsiamin ikia zuamira izezir puvati.
Ezi gumazamiziba uari akuvagha iza
kamaghin Aron migei, “E fozir puvati, bizir
tizimra Moses bato, gumazir kam Isipin
kantrin e inigha en akua ize. Kamaghin
amizi ni dikavigh, e bagh godin tabar
ingarighti, da en faragh mangiva e inigh
tuavimin mangam.”
2 Ezi Aron me migei, “Ia uan amuiba ko,
otariba ko guivibar kuaribar guizir golin
ringba, da suegh da inigh na bagh izi.”
3 Egha Aron kamaghin mikemezi, gu-
mazamiziba bar uan kuaribar golin ringba
asigha da inigha a bagha izi.
4 Ezi a kuaribar guizir gol ringin kaba
inigha, da tuezi da isigha ameregha dipam
ara. Ezi an a isa mozir me bulmakaun
nguzimin nedazimin min nguazimin
kuizimin, a fugha bulmakaun nguzimin
ingari. Egha afuam inigha deraghavira
anerkiri. Ezi gin gumazamiziba kamaghin
migei, “Israelia, ia oragh. Kar en godba. Da
Isipin kantrin e inigha, en akua azenan ize.”
5 Ezi Aron kamaghin ganigha ofa gamir
dakozim bulmakaun boroghin an ingarigha
ghaze, “E gurumzaraghan isar ekiam ko
ighiam damu, egh Ikiavira Itir God ziar
ekiam a daningam.”
6 Egha amimzaraghan bar mizaraghara,
gumazamiziba dikavigha iza ofan asiziba
tue da bar isia mighirir ofabagh ami. Egha
me uaghan God ko navir vamiran ikiamin
ofaba inigha iza ofa gami. Egha gin apiagha
dagheba ko dipaba amegha, gin dikavigha
ghua ighiar kurabagh ami.
7 Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Moses
migei, “Ni zuamira magiri. Gumazamizir
ni Isipin inigha izeziba, me arazir kurar
aviribagh ami.
8 Me tuavir me gin mangamin ki me
mikemezim, me zuamira anetegha, golin
bulmakaun nguzimin ingarigha, an ziam fa
an ofa gami. Egha me ghaze, ‘Israelia, ia
oragh, kar en godba. Da Isipin kantrin e
inigha, en akua ize.’ ”
9 Egha Ikiavira Itir God kamaghin Moses
migei, “Gumazamizir kaba, ki men ganigha
me gifo. Me gumazamizir akaba batoziba.
10 Ki me bagh navim isi bar men
aningaghegham. Egh ki bar me
gasighasigham. Eghti ni nan anogoroghan
kogham, bar marki. Egh gin ki ni ko
nin boribar adarazir amighti, me ikizir
gavgavir mamin otogham.”
11 Ezi Moses, a uan Godin Ikiavira Itim,
pamtem kamaghin a gakaghori, “O Ikiavira
Itir God, ni manmaghin amua, navim
isia nin aningagharim nin gumazamiziba
bagha pamtem dikafi? Ni uabi gumaza-
mizir kaba Isipin kantrin uan gavgavir
ekiamin me inigha azenan ize.
12 Egh ni kamaghin me damighti, Isipia
ua suam, ‘God uan gumazamiziba paza
me ginighnisi. Egha a Isipin me inigha,
danganir mighsiabar me gasighasighasa
me inigha iza bar me misoghezi me
ariaghire.’ O Ikiavira Itir God, ni kamaghin
damuan marki. Ni uan aningagharir
nighnizim abiragh, egh uan gumazamiz-
ibagh asighasighan marki.
13 Ni uan ingangarir gumazir kabagh
inirigh, Abraham, Aisak, ko Jekop. Egh me
koma amizir akar dikirizir kam ginighnigh.
Ni kamaghin akar dikirizim me ko a gamua
ghaze, ‘Ki bar guizbangira migei, ki over-
iamin mikovezibar min borir aviriba ia
daningam. Egh nguazir ki ia daningasa
akam akirigha givazim, ki a isi ian ovavir
boribar aningam. Eghti me zurara nguazir
kamin iki mamaghira ikiam.’ ”
14 Ezi Ikiavira Itir God, Mosesin
azangsizim baregha uan nighnizim giragha,
uan aningagharir ekiam ategha, uan
gumazamiziba gasighasighizir puvati.
15 Egha Moses dagiar akuar God Akar
Gavgaviba osirizir kamning inigha,
mighsiam ategha izaghiri. God aningin
vong ko vongin akaba osiri.
16 God uabi dagiar kamningin ingarigha,
uan Akar Gavgaviba aningin dar aghora da
osiri.
17 Ezi Josua Moses ko ikia orazi, gumaza-
miziba tintinibar dei. Ezi a kamaghin Moses
migei, “Ai Moses! Gumazamiziba itir dan-
ganimin aven, ki inogovir niginim barasi!”
18 Ezi Moses ghaze, “Mamaghin puvati.
Kar gumaziba inogovimin apaniba abinizir
dimdiam puvati. Ezi apaniba me abirazir
ararem puvati. Ki onger akar tiaribaram
orasi.”
19 Ezi Moses me itir danganimin
boroghira izegha, golin bulmakaun nguzim
ko gumazamizibar garima, me ighiam gizi.
Ezi a bar aningaghe. Egha dagiar an aterir
kamning, isa mighsiamin apemin aning
akunizi, aning bar misaraghire.
20 Egha Moses bulmakaun nguzir me in-
garizir kam inigha avimin a tuazi a isi. Egha
anebigha, a mirmirizi a pauran kinimin oto.
Egha golin pauran kam dipam mikini. A
tintinibar dipamin anekunigha givagha, Is-
raelia abiraghbirazima me dipar kam api.
21 Egha an Aron migei, “Gumazamizir
kaba arazir manamra ni gamizi, ni me
gamizima, me arazir bar kurar kam gami?”
22 Ezi Aron a ikaragha ghaze, “Gumazir
ekiam, ni nan aningaghan marki. Gumaza-

32:4: 1 Atriviba 12:28; Aposel 7:41 **32:6:** 1 Korin 10:7 **32:11:** Diboboniba 14:13-19 **32:13:** Jenesis 17:8; 22:16-17

mizir kaba ni fomira me gifo. Me arazir
kuram damuasa bar kufi.
23 Me kamaghin na migia ghaze, 'Gumazir
kam Moses, gumazir Isipin e inigha en akua
azenan izezim, e fozir puvati, bizir tizim
a bato. Kamaghin ni e bagh godin tabar
ingarighti da en faragh mangi en aku tu-
avimin mangam.'
24 Ezi ki men akam baregha, gumazamizi-
ibav gia ghaze, 'Ia te golin ringba iti, ia da
asigh.' Ezi me golin uari garighiziba inigh
da na ganingi. Me da na ganingizi, ki da isa
avim mikini. Ezi bulmakaun nguzir kam a
purama oto!"
25 Egha Moses fo, Aron gumazamizibar
amamangatizi, me tintinibar arazir kurar
igharagha garir aviribagh ami. Moses
nighnisi, me kamaghin damuti men
apaniba men ganigh, men ziam gasighasigh
men ingariva akiti, me bar aghumsigham.
26 Egha a ghua me itir danganimin
divazimin tiar akamin tugha kamaghin dia
migei, "Tina Ikiavira Itir Godin gin mangisi
na bagh izi." Ezi Livain anabamin adarazi
iza an boroghin tuifi.
27 Ezi a kamaghin me migei, "Ikiavira Itir
God, Israelian God, a kamaghin migei, 'Ia
bar uan midorozir sababa inigh danganir
e itir kam bar an otevibar mangi, gumaza-
mizir ian boroghin ikiava marvir guamin
gin zuiba, kar ian aveghbuaba, namak-
aba, ko ian boroghin itir darasi, ia bar me
misueghti me arimighiregh.' "
28 Ezi Livaiba Moses mikemezi
moghirama ami. Egha dughiar kamra
me 3,000 gumazamizibav soghezi me
ariaghire.
29 Egha Moses kamaghin Livaibav gei, "Ia
datirighin uari uan boriba, ko aveghbuabav
soghezi me ariaghire. Ezi arazir kamin,
Ikiavira Itir God uan ingangarim damuasa
ia misefe. Egha datirighin deragha ia gami."
30 Egha amimzaraghan Moses gumaza-
mizibav gia ghaze, "Arazir kurar ia amizir
kam, a bar ikufi. Ezi ki datirighin uamategh
mighsiamin mavanang Ikiavira Itir God ba-
tivam, egh a ian arazir kuraba gin amangisi
ki an azangsigh ganigham."
31 Egha Moses mighsiamin ghuavan-
abogha kamaghin Ikiavira Itir God migei,
"Ni nan apangkufigh nan azangsizim
baragh. Gumazamizir kaba bar arazir
kurar ekiam gami! Me marvir guar maba
golin uari bagha dar ingarigha, dar ziaba
fe.
32 Ezi ki datirighin nin azai, ni ifongegh
men arazir kuraba gin amadagh. Egh
ni aghuaghiva nan ziamra, akinafarir ni
uan gumazamizibar ziaba osirizimin anen-
garigh."
33 Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Moses
migei, "Puvatigham. Ki gumazamizir arazir
kuram gamizibara, men ziaba angaram.
34 Aria, ni mangi, gumazamiziba inigh
danganir ki ni mikemezir kamin mangi. Ni
oragh. Nan ensel ia inigh ian faragh tu-
avimin mangam. Eghti gin ki izi ivezir ku-
ram gumazamizir arazir kuram gamiziba,
ki me ikaragham."
35 Guizbangira, gumazamiziba uari bagh
bulmakaun nguzimin ingarasa bar Aron
gakaghone. Kamagh amizi, Ikiavira Itir God
gin men arazir kuram ikaragha arimariar
kurar mam amadazi a me bagha ize.

33

Ikiavira Itir God Sainain Mighsiam ataghiraghasa Israelia migei

1 Egha Ikiavira Itir God kamaghin Moses
migei, "Ni ko ni Isipin inigha izezir gumaza-
miziba, ia danganir kam ategh, nguazir ki
ia daningasa akam akirizimin mangi. Ki
fomira kamaghin Abraham, Aisak, ko Jekop
migia ghaze, 'Ki nguazir kam, ian ovavir
borir gin otivamibar aningasa mikeme.'
2 Ki enselin tam amadaghti, a nin faragh
mangi, Kenania, Amoria, Hitia, Peresia,
Hivia, ko Jebusia, me batuegham.
3 Eghti ia mavanang nguazir aghuir
kamin ikiam, biziba an ikiava bar der-
aghaviram aghui. Ia gumazamizir akaba
batoziba, kamaghin ki ia ko mangan
kogham. Ki ia ko mangivigh tuavimin ia
gasighasigham."
4 Ezi gumazamiziba Akar Gavgavir kam
baregha, men naviba bighizi me uan adiarir
aghuibar kuritir puvati.
5 Ezi Ikiavira Itir God Israelia mikimasa
kamaghin Moses migei, "Ia gumazamizir
akaba batoziba. Ki ia ko dughiar ote-
vimin mangivigh, bar ia gasighasigham. Ia
orakigh, ia uan namnabagh arighizir adi-
arir aghuiba bar da surarikigh, eghti ki
deraghvira nighnigh arazitam ia damusi
nighnigham."
6 Israelia Sainain Mighsiam itir
dughiamin, me uarir kuritir adiarir
aghuiba bar da suagharigha, Sainain
Mighsiam ategha zuir dughiamin, me ua
dar kuritir puvati.

God Moses ko bizibav gei

7 Egha dughiabar zurara Israelia ghua
danganir manamin ikia uan purirpeniba
asima, Moses purirpenir mam isa mong
men saghon ghua anesara. Egha kam-
aghin dipenir kam dibori, "God bativamin
Purirpenim." Eghti tina Ikiavira Itir Godin
nighnizim gifoghfoghsi, a Purirpenir kamin
mangam.

32:32: Onger Akaba 69:28; Akar Mogomem 3:5 **33:1:** Jenesis 12:7; 26:3; 28:13

8 Moses God bativamin Purirpenimin
aven mangamin dughiamin, gumazamiz-
iba bar dikavigh uan purirpenibar tiar
akabar tuivighav ikia garima, Moses an
aven zui.
9 Moses aven ghugha givazi, ghuariar ru-
arir ekiam iza Purirpenimin tiar akamin
tughav iti. Ezi Ikiavira Itir God ghuariar
kamin aven ikia Moses ko migei.
10 Gumazamiziba uan purirpenibar tiar
akabar tuivigh iki gantima, ghuariar ruarir
ekiar kam God bativamin Purirpenimin
boroghin tughiv ikiam, eghti me dapaniba
avigh, Godin ziam fam.
11 Ikiavira Itir God Moses ko migia, mati
gumazim uan roroam ko migei. Moses
uamategha danganir gumazamiziba itimin
iziti, Josua Purirpenimin averara ikiam. Jo-
sua, a Mosesin ingangarir gumazir igiam,
a Nunin otarim. A God bativamin Purir-
penim ataghirazir puvati.

Moses Ikiavira Itir Godin guamin ganasa

12 Moses kamaghin Ikiavira Itir God
migei, "Guizbangira, ni gumazamizir kaba
inigh nguazir kamin mangasa na mikeme.
Egha ni gumazir nan gin mangi nan
akurvaghamin tamin gun na mikemezir
puvati. Ni ghaze, 'Ki bar deragha ni gifogha,
bar ni gifonge.'
13 Kamaghin, ni guizin na gifongegh, uan
nighniziba na mikemeghti, ki deravira ni
gifoghiva arazir ni ifongezibar amuvira
ikiam. Egh ni uaghan gumazamizir ni ua
bagha inabazir kaba gin amangan marki."
14 Ezi Ikiavira Itir God ghaze, "Ki ni ko
mangi navir amirizim ni daningti, ni avugh-
sam."
15 Ezi Moses ua Ikiavira Itir God migia
ghaze, "Ni uabi e ko mangan aghuaghiva,
danganir kam ataghiraghsi e mikiman
marki.
16 Ni e ko mangan koghti, gumazir
igharaziba manmaghin fogh suam, ni na
ko uan gumazamizibagh ifonge? Ni uabi
e ko mangiti, gumazamizir igharaziba
kamaghin fogh suam, e gumazamizir
igharazibar tongin e bar ighara. Bar
guizbangira, e bar nin gumazamizibara."
17 Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Moses
migei, "Ki deragha ni gifogha bar ni gi-
fonge. Kamaghin, ki ni mikemezi moghira
damuam."
18 Ezi Moses kamaghin Ikiavira Itir God
migei, "Ki nin azangsisi, ni uan guamin
angazangarir ekiam nan akaghasa ki
ifonge."
19 Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Mosesin
akam ikaragha ghaze, "Ki nin guamin
uan arazir aghuim akagham. Egh ki uan
ziamin gun ni mikimti, ni fogham, nan
ziam, Ikiavira Itir God. Ki gumazamizitabar
kuarkuvighsi, ki men kuarkuvam. Ki
gumazamizitabar apangkuvsi, ki men
apangkuvam.
20 Guizbangira, gumazitam nan guamin
ganighiva, an aremegham. Kamaghin, ni
nan guamin ganighan kogham.
21 Ni gan! Dagiar ekiar mam nan boroghin
iti. Ni dagiar ekiar kam gisin tugh.
22 Eghti nan guamin angazangarir ekiam
nin boroghin iziti, ki ni isi dagiar torimin
aven ni atigh, uan dafarimin ni avaragh, egh
mangi ni gitagham.
23 Egh ki gin ua uan dafarim inighti ni
nan akirir kinimin ganam. Egh nan guamin
ganighan kogham."

34

Moses namba 2in dughiamin
Akar Gavgaviba ini
(Godin Araziba 10:1-5)

1 Egha gin Ikiavira Itir God kamaghin
Moses migei, "Ni dagiar akuar pumuning
uam aning atughiva aning akirigh. Aning,
dagiar ni faragha kunizi biaghirezimningin
min gan. Eghti ki akar faragha osiriziba
uam aningin da osiram.
2 Ni dagiar akuar kamning akirigh,
gurumin bar mizaraghara Sainain
Mighsiamin anang bar an orazimin na
batogh.
3 Eghti gumazitam ni ko izan marki. Ki gu-
mazitam mighsiar kamin danganir katamin
an ganan aghua. Eghti sipsipba ko bul-
makauba uaghan izi mighsiam boroghin
grazibar aman marki."
4 Ezi Moses Ikiavira Itir God a mikemezi
moghin amua, a faragha inigha izezir
dagiar akuamningin mirara garir dagiar
akuamning atu. Egha bar mizaraghara uan
dafarimin dagiar akuamning atera Sainain
Mighsiamin ghuavanadi.
5 Ezi Ikiavira Itir God ghuariamin ikia iza-
ghira Moses ko tughav ikia, egha uabi uan
ziam dibora ghaze, ki Ikiavira Itir God.
6 Egha a Mosesin boroghin ghua an guam
gitaviragha kamaghin diagha ghaze, "Ki
Ikiavira Itir God, ki Ikiavira Itir God. Kirara,
kuarkuvir arazim ko apangkuvir arazimin
mingarim. Egha zuamira aningazir puvati.
Egha zurara gumazamizibar apangkuva,
zurara uan migirigiabar gin ghua guizin
arazibagh ami.
7 Ki zurara uan gumazamizir aviriba
bar men apangkuvigh mangivira ikiti, men
igiav otariba otivigh iki kamaghira ikiam.

33:14: Godin Araziba 12:10; Aisaia 63:9 **33:19:** Rom 9:15 **33:22:** Aisaia 49:2; 51:16 **34:1:** Ua Me Ini 31:18
34:6: Ua Me Ini 20:5-6; Diboboniba 14:18; Godin Araziba 5:9-10; 7:9-10

Egha ki men arazir kuraba ko arazir akaba batoziba ko, igharagha garir bizir kurar aviriba gin amadi. Egha ki garima, arazir kurabagh amir gumazamiziba, me osimtizim itima, ki ivezir kuram me ganidi. Egh men boribar borir gin otivamiba ki ivezir kuram me daning, mangiti men igiav otaribar boriba otivigham."

8 God mikemegha givazi, Moses zuamira tevimning apirigha dapanim aviragha guam nguazim gatigha Godin ziam fe.

9 Egha kamaghin migei, "O Ekiam, ki nin azai, ni bar guizbangira na gifuegh, egh ni e ko mangi. Guizbangira, gumazamizir kaba akaba barazir puvati. Ezi nan ifongiam kamakin, ni en arazir kuraba ko igharagha garir bizir kuraba gin amadagh. Egh e damighti e nin gumazamizibara ikiam."

God uan gumazamiziba ko Akar Dikirizir Gavgavim uam anekiri

(Ua Me Ini 23:14-19; Godin Araziba 7:1-5; 16:1-17)

10 Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei, "Datirighin ki Akar Dikirizir Gavgavim ia Israelia ko uam anekirasa. Ki nin gumazamizibar damazibar digavir kuram gamir arazibar amuam. Arazir kaba, ki Kantrin Igharazibar Gumazamizibar damazibar faragha dagh amizir puvati. Kantrin igharazibar gumazamizir ia men tongin itiba, me arazir ki Ikiavira Itir God damuamin kabar gan, egh digavir kuram damuva akongiva atiatingam.

11 Eghti ia nan Akar Gavgavir ki datirighin ia daningamiba bar, ia dar gin mangi. Eghti ki ian faragh mangi, egh Amoria, Kenania, Hitia, Peresia, Hivia ko, Jebusia batuegham.

12 Egh ia deraghvira ganigh, kantrin ia mangamin kamin gumazamiziba, ia me ko bizitam bagh akar dikirizir gavgavitam akiran bar marki. Me azuazimin min me ia damigh, egh ia gekuighti, ia iregh, bar ikuvigham.

13 "Ia men asebar ziaba fer bizir kabagh asighasikigh. Ia ofa gamir dakoziba ko, dagiar guarir dighoriba itiba akunighti, da bar bighiri akuabagh iregh. Egh temer guarir aser amizim Aseran nedazim itiba bar da okeghti da iregh.

14 "Ki uabira, ki Ikiavira Itir God, ia nan ziamra fi. Egh aser ifavariba nan danganim inian ki bar aghua. Egh ia asebar ziaba fan marki.

15 "Egh ia kantrin kamin gumazamiziba ko bizitam bagh akar dikirizir gavgavitam akiran marki. Me tuavimin amizimin arazimin min amua, asebar ziaba fe. Egh ia me ko akam akirighti, me uari ko ikisi ia mikimam, eghti ia men asizir me asebar ofa gamizitabar amegham.

16 Eghti ameboghfeziaba uan otarir igiaba Israelin azenan itir amizir igiabar ikisi me ginamti, amizir kaba me inigh mangiti, me na ategh asebar ziaba fam. Nan damazimin arazir kam mati gumazamiziba, uari isa tintinibar akuir arazim.

17 "Ia ainin min garir bizitaba inigh asebar marvir guabar ingar, egh dar ziaba fan bar marki.

18 "Egh ia Yis Puvatizir Bretin Isam Damuamin Dughiam bakinighnighan marki. Abipin iakinim otozi ia Isipin kantri ataki. Ezi ki ia mikemezi moghin, ia zurara azeniba bar iakinir kamin, wighin vamiran yis puvatizir bret amam.

19 "Eghti ian otarir ivariaba, ko bulmakau ko sipsipba, dar nguzir apurir faragha otiviziba bar, kar ki ua bagha inabazir biziba.

20 Egh ia donkin nguzir apurir faragha otozitam ua a inisi, ia sipsipin nguzim isi ofa damu, eghti tuavir kamin ia donkin kam givezegh ua a inigham. Ia donkin kam givezan aghuagh, egh ia an gurim apirigh. Egh ia uan otarir ivariaba vaghvagh me givezegh ua me iniam.

"Ia nan ziam fisi izi, dafarir kinibar izan marki, ia bizitam suiragh izi.

21 "Egh wikba bar ia 6plan dughiabara ingangaribar amu, egh ia namba 7in dughiamin ingangaritam damuan bar marki. Azenimin ingarir dughiam ko dagheba asir dughiam, ia Sabatin dughiamin virara aningin ingaran marki.

22 "Egh ia Azenibar Dagher Igiaba Asiamin Dughiamin Isar Ekiam ginighnigh. Ia witin faragha aniba iniamin dughiam, isar ekiar kam damuam. Egh gin ia Ruarpenibar Iki Dagher Abuananaba Asiamin Dughiam, ia ua a bagh isam damu. Iakinir ia temer oviziba iniamim, isar ekiar kam otogham.

23 "Egh ia azeniba vaghvagh dar dughiar 3plan, ian gumazamiziba bar izi, egh nan ziam fisi nan damazimin otogh, ki Ikiavira Itir Godin Gavgavim, Israelian God.

24 Eghti gin ki gumazamizir datirighin ian nguazimin itiba batuegh, ian nguazimin mitaghniam damighti a mangi ekevegham. Egh azeniba bar dar 3plan dughiabar, ia nan ziam fisi iziva nan damazimin otogh, eghti apaniba ian nguazim inisi ifueghan kogham.

34:12: Ua Me Ini 23:32-33 **34:13:** Godin Araziba 16:21 **34:17:** Ua Me Ini 20:4; Ofa Gami 19:4; Godin Araziba 5:8; 27:15 **34:18:** Ua Me Ini 12:14-20; Ofa Gami 23:6-8; Diboboniba 28:16-25 **34:19:** Ua Me Ini 13:2 **34:20:** Ua Me Ini 13:13 **34:21:** Ua Me Ini 20:9-10; 23:12; 31:15; 35:2; Ofa Gami 23:3; Godin Araziba 5:13-14 **34:22:** Ofa Gami 23:15-21; 23:39-43; Diboboniba 28:26-31 **34:25:** Ua Me Ini 12:10

25 “Egh ia asizim isi na bagh an ofa
damuva, an ghuzim isi na daningisi, yis
itir bret sara ofa damuan marki. Egh ia
God Israelia Gitazir Dughiam ginighnighsi
asiziba isi ofa damuti, dar naba iki mangi
amimzaraghan otivan marki.
26 “Ia dagher faragha asiba, dar dagher
bar aghuibara, ia da inigh nan Dipenimin
mangi ofan min, ki Ikiavira Itir God, ian
God, da na daning.
“Egh ia memen nguzitam isi minem
darugh, an amebamin oter eborim sara
anevighan marki.”
27 Egha Ikiavira Itir God kamaghin Moses
migei, “Guizbangira, ki ni ko Israelia ia
bagha Akar Dikirizir Gavgavim gami, ezi
akar ki migeiba ghua akar kamra inifi.
Kamaghin amizi, ni akar kaba akinafarir
tamin da osirigh.”
28 Ezi Moses 40plan dughiabar Ikiavira
Itir God ko mighsiamin ikia, egha daghetam
ko dipatam bar anemezir puvati. Ezi
Ikiavira Itir God Akar Dikirizir Gav-
gavimin akaba, dagiar akuar Moses inigha
ghuzimningin ada osiri. Akar kaba, da
10plan Akar Gavgaviba.

Moses mighsiam ategha ghuaghiri

29 Ezi Moses mighsiam ategha ua izir
dughiamin, a dagiar akuar 10plan Akar
Gavgaviba itimning inigha izi. A Ikiavira
Itir God ko mikemezi, an guam bar angazan-
garir ekiam iti. Ezi a kamaghin fozir puvati,
an guam kamaghin gari.
30 Ezi Aron gumazamiziba ko Mosesin
guamin angazangarimin ganigha, ati-
atigha, an boroghin mangan aghua.
31 Ezi Moses men diazi, Aron ko Israelian
gumazir dapaniba a bagha zuima a me
migei.
32 Ezi gin Israelian gumazamiziba bar a
bagha zuima, an Akar Gavgavir Ikiavira Itir
God Sainai mighsiamin a ganingiziba, bar
dar gun me migei.
33 Egha a me mikemegha givagha, inim
inigha bar uan guam avara.
34 Moses Ikiavira Itir God ko mikimasa
Purirpenimin aven zuir dughiam, a inim
adegh iki mangi uam azenan izam. An
azenan izava Ikiavira Itir God a mikemezi
biziba bar dar gun gumazamizibav gei.
35 Ezi gumazamiziba an guamin garima
an angazangarim iti. Moses me mikemegh
givagh, ua uan guam avaragham. Egh a
ua mangi Ikiavira Itir God ko mikimamin
dughiam a ua inim adegham.

Me Ikiavira Itir Godin Purirpenimin ingari

35

(Sapta 35--40)

*Avughsamin Dughiamin Akar Gavgav-
iba*

1 Egha Moses Israelian gumazamiziba bar
men diazi me izezi a kamaghin me migei,
“Ikiavira Itir God kamagh migia ghaze, ia
nan Akar Gavgavir kabar gin mangi.
2 Ia ingangariba bar adar amu mangi
6plan dughiamran tugh. Egh namba 7in
dughiam ia avughsi. Ki Ikiavira Itir God,
kar nan dughiar ki avughsim. Gumazim
o amizitam dughiar kamin ingangaritam
damighti, ia a misueghti an aremegh.
3 Ia uan dipenibar aven avim arighsi, o
ia uaghan ingangarir muziarir kamagh
garibar amusi, Sabatin dughiamin dar
amuan marki.”

*Gumazamiziba biziba God daningasa
Moses me migei*

(Ua Me Ini 25:1-9)

4 Egha gin Moses kamaghin Israelia bar
me migei, “Ikiavira Itir God Akar Gavgavim
ia ganiga ghaze:
5 ia datirighin bizitaba isi ofan min
Ikiavira Itir God daningam. Gumazamizir
uan navimin aven biziba bar a daningasa
nighniziba, me bizir kaba a daning: gol,
silva, bras ko,
6 sipsipin arizibar ingarizir tretin
bluplaba, pighagheviba, agheviba ko, inir
ghurghurir aghuariba, ko inir me memen
arizibar ingariziba ko,
7 sipsipin apurimin inir me penin aghe-
vimin aghuiziba ko, ongarimin itir asizir
ekiabar iniba ko, akasin temeba ko,
8 lambagh arigha dagh aboir olivin
borem ko, pauran mughuriar aghuim
zuir me olivin borem sara verezir God ua
bagha inabazir bizibagh ingem, ko pauran
mughuriar aghuim gamiba.
9 Egh dagiar pizir aghuariba ko dagiar
aghuir ivezim bar pin kozir igharaziba
inigh, da ofa gamir gumazibar dapanimin
korotiar otevir azenan itimin kurkegh, egh
an forivtarir inir an evarimin poroghav
itim gituigh. Bizir kaba, me bar da inigh izi.”

*Moses Godin Purirpenimin ingaramin
biziba bagha me migei*

(Ua Me Ini 29:32-43)

10 Egha Moses ua kamaghin migei, “Ian
tongin gumaziba bar bizir kabar ingaramin
fofoziba iti, me bar izi bizir Ikiavira Itir God
ia mikemezibar ingar.
11 Me Purirpenimin ingarighiva, egh
anevamin biziba, ko akeziba, ko birir
aghariba, ko agharir ighuvir gavgavim
Purirpenim daningamiba ko, dipenir

34:26: Godin Araziba 14:21; 26:2 **34:29:** 2 Korin 3:7-16 **35:2:** Ua Me Ini 20:8-11; 23:12; 31:15; 34:21; Ofa Gami 23:3; Godin Araziba 5:12-14

akiniba ko, boksiar me birir aghariba asamiba, me bar dar ingar.
12 Egh me Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiamin ingarigh, egh temer aneteramimningin ingarigh, egh gol inigh an asuamin ingarigh, kar arazir kuraba gin amangamin danganim, ko Bar Anogoroghezir Danganim modir nir ekiamin ingarigh.
13 Egh ia bretba arizir dakozim ko an ingangarim gamir bizibar ingarigh, egh dakozim ateramin tememning akirigh, egh Godin damazimin darighamin bretba tuagh.
14 Egh me lambar afamin aghorim, ko lamba, ko an ingangarim gamir biziba sara ingar. Egh me lamba ko angazangarim aningamin olivin borem sara ingarigh.
15 Egh me pauran mughuriar aghuim tuamin ofa gamir dakozim ko anetersi itemningin ingarigh. Egh biziba misiv ingiamin olivin borem ko pauran mughuriar aghuimin ingarigh. Egh me Purirpenimin tiar akamin guamin inir ekiamin ingarigh.
16 Egh me asiziba da bar isia mighirir ofa gamir dakozimin ingarigh, egh a bagh brasin ingarizir abizimin min garir bizimin ko an ingarir bizibar ingarigh. Egh me ofa gamir dakozim ateramin itemningin ingarigh. Egh me soroghafariba ruamin itarir ekiatam ko anefamin dakozimin ingarigh.
17 Egh me Purirpenimin divazim avinsi inibar ingariva, egh divazimin dipenir akiniba, ko boksiar akiniba asamiba, bar dar ingarigh. Egh me divazimin tiar akamin guamin ini tamin ingarigh.
18 Egh me Purirpenim ko an divazim gavgavim aning daningamin beniba ko afughafughamiba, dar ingarigh.
19 Aron a ofa gamir gumazim, a uan otariba ko, me bagh korotiar aghuaribara isamighti me dar aghuigh, egh ofa gamir gumazimin ingangarim damuam. Kar, me daghuigh Anogoroghezir Danganimin aven mangamin korotiaba."

Gumazamiziba biziba inigha Ikiavira Itir God bagha zui

20 Ezi Israelian gumazamiziba Moses ategha zui.
21 Ezi an akaba men aviribar navibagh ami da dikavima, me a mikemezi moghin damuasa ifonge. Ezi gumazamiziba bizir guar aviriba inigha izi: me God bativamin Purirpenimin ingaramin biziba ko, an ziam famin biziba ko, ofa gamir gumazibar korotiar aghuaribar ingaramin biziba, me bar da isa ofabar min Ikiavira Itir God ganidi.
22 Ezi gumazamizir kamaghin damuasa ifongeziba, uarir kuritir bizir igharagha garir kaba inigha izi. Bizir aghuir kabanang: kuarimin ringba, dafarimin ringba, firimin ikezir ringba, ko golin aghuir dirir igharagha gariba itiba. Gumazamiziba bizir kaba isa, dar suiragha da fegha dagh amizi, da Godin damazimin ighuavamadir ofabar min da isa Ikiavira Itir God ganidi.
23 Ezi gumazamizir maba, me bizir kaba ikiava, me vaghvagha da inigha izi, tretin bluplaba, ko pighagheviba, agheviba ko, inir ghurghurir aghuariba, ko inir me memen arizimin ingarizim ko, sipsipin apurimin inir me penin aghevimin aghuizim ko, ongarimin itir asizir ekiabar iniba.
24 Ezi gumazamizir silva ko bras itiba, me ofan min da isa Ikiavira Itir God bagha izi. Ezi gumazir akasin temeba itiba me Purirpenim ko bizir igharazibar ingarasa da inigha izi.
25 Ezi amizir tretbagh irigha foziba, me sipsipin ariziba isa tretin bluplaba, ko tretin pighagheviba, ko tretin aghevibagh irisi. Egha me inir ghurghurir aghuibar ingarasa tretin ghurghuribagh irigha, dar ingari. Egha me tretin kaba inigha izi.
26 Egha me uaghan memen arizimin tretin ingaran fofozim ko ifongiam ikia, egha dar ingari.
27 Ezi gumazir dapaniba dagiar pizir aghuiba ko dagiar aghuir ivezim bar pin kozir igharaziba inigha izi. Me da isi ofa gamir gumazibar dapanimin korotiar otevir azenimin itim ko, forivtarir nir an evarimin itim darigham.
28 Egha me, olivin borer me lambagh inge da isir borem, ko biziba misiv dagh ingamin borem, ko pauran mughuriar aghuim, dar ingarasa, egha pauran igharagha gariba ko olivin boreba da inigha izi.
29 Ezi Israelian gumazamiziba bar biziba Ikiavira Itir God daningasa uan ifongiamin gin ghua me da inigha an ingangarim damuasa, a Moses mikemezi moghin da inigha izi.

Ikiavira Itir God gumazir ingangarim damuamiba misefi
(Ua Me Ini 31:1-11)

30 Ezi Moses Israelia migei, "Ikiavira Itir God Judan anabamin gumazim Besalel amisevegha gifa, a Urin otarim, egha a Hurin igiar borim.
31 Egha Ikiavira Itir God uabi uan Duamin gavgavim a ganingizi, a fofozir aghuim ko ingangarir aghuibar amuamin nighnizim iti.
32 Egha a gol, silva, ko brasin bizir aghuir igharazibar ingaramin fofozir aghuim ko nighnizir aghuim a ganingi.
33 Egha a dagiar ivezir bar pin koziba aghoriva temebar dirir guar aviriba aghor, egh Purirpenim asingamin ingangarir aviribar fofozir aghuiba a ganingi.

34 Egha Ikiavira Itir God fofozir aghuarim
isa Besalel ko Oholiap ganingi. Oholiap, a
Ahisamakin otarim, a Danin anabamin gu-
mazir mam. Aning ingangarim damuamin
gumazir igharaziba sure damuamin fo-
fozim iti.
35 Ikiavira Itir God gumazir kamning in-
gangarir guar aviribar amuamin fofozir
aghuim aning ganingi, ezi aning dagiabar
nedaziba aghora egha dirir aviriba aghora,
egha inir ghurghurir aghuiba isava tretin
blupla ko, tretin pighaghevim ko, tretin
aghevir me sipsipin arizimin ingarizim nu-
avigha, dar kurke. Egha aning bizir me
damuasa nighnizir kabar fofozim ikia egha
bizir kaba bar dar ingari."

36

1 Egha Moses ghua kamaghin migia ghaze,
"Ikiavira Itir God Besalel ko Oholiap ko fo-
fozim itir gumazir igharazibar dei. Gu-
mazir kaba, Ikiavira Itir God ingangaribar
amuamin fofozim me ganingi. Ikiavira Itir
God mikemezi moghin, me Godin Purir-
penim ko an bizibar ingaram."

Gumazamiziba bizir aviriba inigha izi

2 Ezi gin Moses Besalel ko, Oholiap, ko
gumazir Ikiavira Itir God fofozir aghuim
aningiziba bar men dia. Ezi gumazir ingan-
garim damuasa bar ifongeziba, me izima
Moses ingangarim damuasa me migei.
3 Egha Israelia Godin Purirpenimin
ingarasa akuvazir biziba, Moses bar da
isa gumazir kabagh aningi. Egha Israelian
gumazamiziba zurara mizarazibar uan
ifongiabar gin ghua ofan min biziba God
daningasa da isa izavira iti.
4 Ezi Purirpenimin ingarir gumaziba bizir
kabar gari, da avirasemezi, me uan ingan-
gariba ategha izi.
5 Egha me kamaghin Moses migei, "Gu-
mazamiziba bizir bar aviriba inigha izi.
Ikiavira Itir God e mikemezi bizir e ingan-
garim damu anegivamiba, da bar iti. Eghti
bizir avirim pura ikiam."
6 Ezi Moses akam amadazi a bar
gumazamiziba bagha me itir danganibar
ghua ghaze, "Ia gumazamiziba, Godin
Purirpenimin ingarsi ua bizitaba inigh
izan marki." Ezi me akar kam baregha, ua
bizitaba inigha izir puvati.
7 Ezi bizir gumazamiziba inigha Purir-
penimin ingarasa izegha givaziba, da bar
ingangarir kaba agivaghti, dar naba pura
ikiam.

Me Godin Purirpenimin ingari
(Ua Me Ini 26:1-37)

8 Egha ingangarir gumazir fofozim itiba
Godin Purirpenimin ingari. Egha me
10plan inir ghurghurir aghuaribar an
ingari. Nir kaba me tretin bluplaba ko,
pighaghevibа ko, agheviba inigha enselin
bar gavgavibar nedaziba inir kabar da
isami.
9 Egha me 10plan inir kabar ingarizi, dar
oteviba bar voroghira ghue. Ezi dar ruariba
12 mitan tuzi, dar aroziba 2 mitan tu.
10 Egha da arueghasa me 5plan iniba da
uarir akuigha uam ada isami, egha 5plan
mabar akuigha ua kamaghira da isami.
11 Egha aning isafuraghasa, me bluplan
tretin irighizir kuzir kabar inimningin
miriamningin da isami.
12 Egha me 50plan tretin irighizir kuz-
iba inir faragha itimin miriam gitui, egha
50plan tretin irighizir kuziba namba 2in
inim kamaghira a gituizi da voroghira ghue.
13 Egha me 50plan golin akezibar
ingarigha, inir ruarir kamningin kuziba
isafuragha aning ikezi, aning Purirpenir
vamiram oto.
14 Me memen arizibar 11pla inibar in-
garizi, da Purirpenim avamin nir ekiar
vamiram oto.
15 Ezi inir kaba vaghvagha dar ruariba 13
mitan tu. Ezi dar aroziba 2 mitan tu. Ezi dar
ababanim voroghira ghu.
16 Egha da arueghasa me 5plan iniba uari
isafuragha da isamizi, da inir ekiar vamiran
oto. Egha 6plan iniba uarir isafuragha da
isamizi, da inir ekiar vamiran oto.
17 Egha me 50plan tretin irighizir kuz-
iba inigha inir faragha itimin miriam gitu-
igha, 50pla tretin irighizir kuziba inigha inir
namba 2in miriam gitui.
18 Egha 50plan brasin akezir ingariziba,
da tretin irighizir kuzibar aghuam. Eghti
inir kamning uaning isafuraghti inir ekiar
vamira ikiam.
19 Egha me Purirpenim avasa, sip-
sipin apuribar inir me penin aghevimin
aghuizimin inimin ingari. Egha a gisin
darighasa ongarimin itir asizir ekiamin
inim inimin ingari.
20 Egha me akasin temebar Purirpenimin
birir agharibar ingari.
21 Ezi birir agharibar ruarim 4 mitan tuzi,
iter otevir agharibagh iniva ghueziba, 66
sentimitan tu.
22-24 Egha me iter akinir pumuningin
mingarimning akirigha, silvan boksi-
amning gisin aning asara. Egha me
Purirpenimin birir aghariba bar kamaghira
dar ingari. Egha me sautin amadaghan
Purirpenimin 20plan birir agharibar ingari.
Egha me silva inigha 40plan boksiar torir
muziariba itibar ingarigha, egha birir
aghariba dagh ase. Ezi boksiar pumuning
birir agharir vamiran apebamin ti, egha
birir agharimin povim gavgavim a ganidi.
25-26 Egha me kamaghira uaghan notin
amadaghan birir agharibar ingarigha,
20pla birir agharibar ingari, egha me birir

agharibar poviba gavgavim dar aningasa, 40plan silvan boksiabar ingari. Egh silvan boksiar pumuning gisin birir aghariba vaghvagh da ase.

27 Egha me 6plan birir aghariba Purirpenimin girakirangin aruem ghuaghiri naghin dar ingari.

28 Egha me birir agharir pumuning Purirpenimin girakirangin itir mikebamningin aningin ingari.

29 Me mikebamningin itir birir agharimning vin uaningin akuigha ghuavanaga bar pin oto. Egha birir agharir kamning uaning inigha uanaga ringin vamiran aven ghua voroghira iti. Egha mikebar ighirazim me kamaghiram a gami.

30 Ezi girakirangin 8plan birir aghariba itima, 16plan silvan boksiaba da birir agharibar povibar suisi, ezi boksiar pumuning, birir aghariba vaghvagha dar tuifi.

31-32 Egha me akasin temer ruariba inigha, dar ighuvir ruaribar ingari. Egha notin itir birir aghariba bagha 5plan ighuvibar ingari. Egha sautin itir birir aghariba bagha 5plan ighuvibar ingarigha, aruem uaghiri naghin itir birir aghariba bagha 5plan ighuvibar ingari.

33-34 Egha me ringbar ingarigha vaghvagha birir agharibar tongira da arigha, egha gin ighuvir ruarir kaba isa ringbagh aghua ghua, Purirpenimin mikebar mamin ikegha ghua mamin tu. Egha me birir aghariba ko ringba ko ighuvir ruariba, golra bar da noke.

35 Egha me inir ghurghurir ruarir ekiar mamin ingarigha, Purirpenimin aven anegura. Me inir kam, tretin blupla ko, pighaghevim ko, aghevir me sipsipin arizimin ingarizimin a isami. Egha me deravira enselin bar gavgavibar nedaziba an kurka da isami.

36 Egha me akasin temeba inigha, inir ekiar kam guasa 4plan dipenir akinibar ingari. Egha me dipenir akinir kaba golin da noke. Egha golin akezibar ingarigha nir kamin suighasa dipenir akinibar da ariki. Egha me 4plan silvan bokisiabar ingarigha, egha dipenir akinir kaba asasa dar ingari.

37 Egha me Purirpenimin tiar akamin min ikiasa, inir ghurghurir aghuarimin ingari. Me tretin sipsipin arizibar ingarizir blupla ko, pighaghevim ko, aghevimin an kurkegha da isami.

38 Egha me 5plan dipenir akinibar ingarigha, inim guasa akeziba dagh itui. Egha me gol inigha dar dapanibagh aghui, egha dipenir akinibagh inivamin ighuviba saram aghui. Egha me 5plan brasin boksiar toriba itibar ingarigha dipenir akiniba asasa dar ingari.

37

Me Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiamin ingari
(Ua Me Ini 25:10-22)

1 Ezi Besalel ingangarir gumaziba ko me akasin temer arariba isa, Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiamin ingari, ezi an ruarim 110 sentimitan tu, ezi an arozim 66 sentimitan tu, ezi an tuirivim 66 sentimitan tu.

2 Egha me golin aghuarim isa Boksiamin averiam ko azenimin poghava a noke. Egha golin ruarir mamin an apinimin azenan bar an pogha a ikiagharui.

3 Egha me Boksiam darugh aneterasa gol ringin 4plan ingarigha, a tuivamin suer 4plan boroghin gol ringin 4pla ariki, egha 4plan suebagh ike, pumuning isa Boksiamin vongin aning ikegha pumuning vongin aning ike.

4 Egha me Boksiam aterasa akasin iter otevir pumuning inigha, deragha aning akirigha, golrama aning pogha aning noke.

5 Egha me Boksiam aterasa iter otevir kamning isava, mam vongin an ringning garugha, mam vongin an ringning garu.

6 Egha me Boksiamin asuam golin aghuarimin an ingari. An ruarim 110 sentimitan tu, ezi an arozim 66 sentimitan tu. Danganir kam, kar gumazamizibar arazir kuraba gin amadir danganim.

7 Egha me golin maba inigha haman dav misuegha enselin bar gavgavir pumuningin nedazimningin ingari. Ezi enselning Boksiamin asuam gisin tughav ikia, mav vongin iti, mav vongin iti.

8 Ezi mam agharir guvimin tughav itima mam agharir kiriamin tughav iti. Me golin mam inigha, enselin bar gavgavir kamningin nedazimning ko Boksiamin asuamin danganir kamran dar ingarizi, da bizir vamiran min iti.

9 Ezi enselin bar gavgavir pumuningin nedazim arazir kuraba gin amadir danganimin tughav iti, ezi aningin guamning uaningin akuigha aviragha Boksiamin gari, ezi aningin avizimning kuiaghirigha ikia, Boksiamin asuam avara.

Me bret bagha dakozimin ingari
(Ua Me Ini 25:23-30)

10 Egha me akasin tememin dakozir mamin ingari, ezi an ruarim 88 sentimitan tu, ezi an arozim 44 sentimitan tuzi, an tuirivim 66 sentimitan tu.

11-12 Egha me dakozir kam golin aghuarimin an puegha a noke, egha golin ruarir mamin an miriamin pogha bar a ikiagharui. Egha me golin ruarir kam gamizi a mong figha anabogha, dakozimin apiniba bar da inigha, an tuirivim 8 sentimitan tu. Ezi me golin ruarir kamin,

an miriamin golin igharazir mamin adiarim gamigha an puegha golin ruarir kam bar a ikiagharіki.

13-14 Egha me gol ringin 4plan ingarigha dakozimin mikebabar suebar boroghin da ike. Ezi 4plan gol ringin kaba dakozimin apinimin boroghira iti. Da akasin temer dakozim ateramningin suigham.

15 Egha me akasin iter otevir pumuning isa dakozim aterasa deragha aning akirigha, golrama aningin pogha aning noke.

16 Egha me dakozim gisin dafasa itarir ekiaba golin aghuimra dar ingari. Kar ofa damu wain fusfughamin itarir ekiaba ko, doziba, kapba ko, botolba.

Me lamba afamin aghorimin ingari
(Ua Me Ini 25:31-40)

17 Egha me golin aghuarim inigha lamin aghorimin ingari. Egha haman golin kam misuegha lamin aghorim asamin danganimin ingarigha, lambar aghariba ingarigha dar afamin danganibar boroghin, akimarir tighar onamiba ko onezibar ingari. Egha biziba bar dar ingarizi da bizir vamiran min iti.

18 Ezi lamba afamin aghorir kam, 6plan aghariba iti, egha 3pla vongin itima, 3pla vongin iti.

19 Ezi lamba afamin aghorir kam, 6plan aghariba vaghvagha akimarir 3pla iti, egha da lamin kabar apengan iti. Ezi lamin aghariba bar kamaghira gari. Ezi akimaribar ganganiba amonin tememin akimaribar min gari.

20 Ezi lamin aghorim uabi kamaghin gari, me akimarir 4plan ingarizi, da amonin tememin akimaribar min, dar maba tighar onezibar min gari, ezi maba onezibar min gari.

21 Egh agharir pumuning uaningin akuizi naghin, me akimarir dafarir muziarir kabar ingari. Egha agharir igharaziba uaghan kamaghira dagh ami.

22 Me hama inigha golin aghuir kam misuegha, bizir kabagh amizi da bizir vamiran min iti.

23 Me golin aghuariba inigha, 7plan lambar ingarigha, akamimin min garir avimin suizir bizir mabar ingarigha, egha uaghan itaribar ingari.

24 Me 35 kilogremin golin aghuariba inigha, lamba afamin aghorim ko lamba ko an ingangarir biziba bar dar ingari.

Me pauran mughuriar aghuim tuamin ofa gamir dakozimin ingari
(Ua Me Ini 30:1-5)

25 Egha me akasin tememin inigha pauran mughuriar aghuim tuamin ofa gamir dakozimin ingari. Ezi ofa gamir dakozir kamin ruarim 45 sentimitan tuzi, an arozim an ruarim mirara ghua 45 sentimitan tu, ezi an tuirivim 90 sentimitan tu. Temer akasin ofa gamir dakozimin ingarizimra, me bulmakaun kombar min garir bizibar ingarizi, da ofa gamir dakozimin mikebabar vaghvagha dar iti.

26 Egha me an 4plan miriaba ko an siriam ko an komba golin aghuarimin dar puegha da noke, egha golin ruarim isa ofa gamir dakozimin miriabagh atigha a ikiagharui.

27 Egha me gol ringin pumuningin ingarigha, mam isa vongin a ikegha, vongin mam ike. Me ringin kamning golin ruarir me an miriabar ikezimin apengan aning ike. Ringin kamning me ofa gamir dakozim atersi tememning aning daghuam.

28 Me akasin iter pumuning inigha ofa gamir dakozim aterasa aning akirigha, golin aning noke.

Me borem ko pauran mughuriar aghuim zuimin ingari
(Ua Me Ini 30:22-38)

29 Egha me pauran mughuriar aghuim ko olivin borem deravira da verezi, borer mughuriar aghuim oto, mati sanda. Olivin borer kam, an ingangarim kamakin: me bizim o gumazim Ikiavira Itir God bagh anemisivisi, borer kam a gingam. Me uaghan pauran mughuriar aghuim zuir mabar ingari, mati gumazir fofozir aghuim itim deravira da verezi, sandan aghuim oto.

38

Me asiziba bar isia mighirir ofa gamir dakozimin ingari
(Ua Me Ini 27:1-8)

1 Egha Besalel ko ingangarir gumazir igharaziba, akasin temeba inigha, asiziba bar isia mighirir ofa gamir dakozimin ingari. Ezi an arozim ko an ruarimin ababanim virara 2 mita 20 sentimitan tu. Ezi an tuirivimin ababanim 1 mita 30 sentimitan tu.

2 Egha temer akasin ofa gamir dakozimin ingarizimra, me bulmakaun kombar min garir bizibar ingarizi, da ofa gamir dakozimin mikebabar vaghvagha dar iti, egha ofa gamir dakozim me brasin an pogha a noke.

3 Ofan dakozimin ofan ingangarim damuasa me bizir kabar ingari, savolin muziariba, itarir ekiaba, pokba ko, itarir avim ateramin ko averenim iniamin itarim ko avim ateramin itariba, ko averenim iniamin itaribar ingari. Bizir kaba bar me brasin dar ingari.

4-5 Egha me bras uaia inigha abizimin min garir bizimin ingari. Egha ofa gamir dakozimin aven aneti. Egha me brasin

37:29: Ua Me Ini 30:22-38

ringin 4plan ingari. Egha da isa ofa gamir dakozimin, abizimin mikebabar da ariki. Kar ringin tememning arugh boksiam ateramiba. Egha brasin ruarim inigha ofa gamir dakozimin averiamin tongiram anetigha a ikiagharui. Egh uaia brasin abizimin miriaba isa brasin ruarir kamin apengan anegura. Ezi abizimin min garir bizir kam, ofa gamir dakozimin averiamin tongiram apera.

6 Egha me akasin iter otevir pumuning inigha, aning akirigha brasin aning puegha aning noke.

7 Me ofa gamir dakozim aterasa akasin temer kamning isa ringin an miriamningin itibagh aghui. Me temer arariba inigha ofa gamir dakozim boksiamin min an ingari, egha boksiamin dikinimin ingarizir puvati. Me anetaghizima an dikinim pura torim iti.

Me soroghafariba ruer itarir ekiamin ingari
(Ua Me Ini 30:18)

8 Ezi amiziba zurara God bativamin Purirpenimin tiar akamin boroghin Godin ingangarim gami, egha merara uan brasba isa Besalel ganingi. Brasin kaba, da ganganir me uan guabar garibar min gari. Ezi ingangarir gumaziba brasin kaba inigha, egha soroghafariba ruer itarir ekiamin ingari, egha itarir kam afasa dakozimin ingari.

Me Godin Purirpenimin divazim azui
(Ua Me Ini 27:9-19)

9 Egha me inir ghurghurir aghuimin ingarigha, Purirpenim avinasa divazir azenan itimin ingari. Me inir ruarir kam sautin amadaghan itir divazim bagha an ingarizi a 44 mitan tu.

10 Egha me inir kam guasa 20plan dipenir akiniba brasin dar ingarigha, egha dipenir akinir kaba 20plan brasin boksiabagh asasa dar ingari. Egha inir kam guamin akeziba ko divazimin agharir ighuviba silvan dar ingari.

11 Egha kamaghira notin amadaghan itir divazimin ingari.

12 Ezi divazir aruem ghuaghiri naghin itim, me inir ruarir mamin ingarizi, a 22 mitan tu. Egha 10plan dipenir akiniba ko, 10plan brasin boksiar dipenir akiniba asamibar ingari. Egha inir kam guamin akeziba ko divazimin agharir ighuviba silvan dar ingari.

13 Ezi divazir aruem anadi naghin itim, an ababanim 22 mitan tu. Ezi divazir kam tiar akam an iti.

14-15 Tiar akamin miriamningin me dipenir akiniba asasa brasin boksiabar ingarizi, 3pla vongin itima, 3pla vongin ti. Egha tiar akamningin miriamningin guasa nir pumuningin ingari. Aningin arozimning virara 6 mita 60 sentimitan tu.

16 Me divaziba bar dar guasa inir ghurghurir bar aghuaribar ingari.

17 Me bras inigha, dipenir akiniba asamin boksiabar ingari. Egha me silva inigha dipenir akinibar dapanibar puegha da noke. Egha me silvan ighuvibar ingari. Egha me silvan akezibar dipenir akiniba ko silvan agharir ighuvibar suighasa dar ingari.

18 Egha divazimin tiar akam bagha, me inir ghurghurir aghuarim ko tretin blupla ko, pighaghevim, ko aghevir me sipsipin arizimin ingariziba isamigha inir kamin kurke. Ezi inir kamin arozim 9 mitan tu. Ezi an tuirivim 2 mita 20 sentimitan tu, egha a divazimin iniba ko voroghira ghu.

19 Me inir kaba guasa dipenir akinir 4pla ko, da asamin brasin boksiar 4plan ingari. Ezi akeziba ko, dipenir akinibar dapaniba, ko agharir ighuvir dipenir akinir uarir akuighamba, me bar silvara dar ingari.

20 Egha me Purirpenim gavgavim a daningamin afughafughamiba ko an divazim gavgavim a daningamin afughafughamiba, me brasin dar ingari.

Me Purirpenimin ingarasa gol ko biziba isi

21 Egha me Ikiavira Itir Godin Purirpenimin ingarasa inigha izezir gol, silva, ko bras menge. Purirpenir kam, me Akar Dikirizir Gavgavim itir dagiar akuamning a darigham. Moses uabi Livain adaraziv kemezi me biziba bar da mega da osirigha fo, bizir manabara iti. Ezi ofa gamir gumazim Aron, an otarim Itamar ingangarir kamin faragha zui.

22 Besalel a Urin otarim, ezi Uri a Hurin otarim, me Judan anabamin gumaziba. Ezi Besalel, Ikiavira Itir God Moses mikemezi moghin biziba bar dar ingari.

23 Ezi Oholiap, an Ahisamakin otarim, egha Danin anabamin mav. An akaba dagiabar da osira da aghori fofozim fomira iti, egha a bizir igharaziba uaghan dar ingara fo. Egha a tretin blupla, pighaghevim ko, aghevir me sipsipin arizimin ingarizim, ko inir ghurghurir aghuariba, an a da isa dar kurka fo.

24 Ezi me, golin gumazamiziba Godin damazimin fegha ighuavamadir ofan min Godin Purirpenimin ingarasa inigha izeziba medi, ezi dar osimtizim ghua 998 kilogremin tu.

25-26 Ezi me silva medima, an osimtizim ghua 3,430 kilogremin tu. Gumazir ziaba akinafarimin itiba silvan kaba amadazima da ize. Ezi gumazir 20plan azenibar tugha

38:8: Ua Me Ini 30:18 **38:25-26:** Ua Me Ini 30:11-16; Matyu 17:24

ghuavanadiba, me vaghvagha 5 kina silvan dagiaba ariki, ezi gumazir kaba bar men dibobonim 603,550.

27 Ezi me 3,400 kilogrem silva inigha, Godin Purirpenimin birir aghariba gavgavim dar aningasa boksiabar ingari. Egha me Bar Anogoroghezir Danganim avamin inim guasa, dipenir akinibagh asamin boksiabar ingari. Ezi boksiar kaba da bar moghira 100pla. Ezi boksiaba vaghvagha dar osimtizim 34 kilogremin tu.

28 Ezi silvan nar ikiavira itibar osimtizim 30 kilogremin tu. Ezi me da isa akeziba ko agharir ighuvibar ingarava, egha da isa birir aghariba uarir akuighasa dar ingari. Egha me uaghan dipenir akinibar dapaniba, silvan da ave.

29 Ezi brasin me ofan min Ikiavira Itir God ganingizimin osimtizim a 2,425 kilogremin tu.

30 Ezi me brasin kam inigha God bativamin Purirpenimin tiar akamin akinibagh asamin boksiabar ingari. Egha brasin ofa gamir dakozim ko, an abizimin min garir bizim ko, bizir ofan ingangarim damuamiba, me bar brasin dar ingari.

31 Me uaghan boksiar igharazibar ingari, kar divazimin tiar akamin dipenir akiniba asamin boksiaba ko, divazir bar Purirpenim gighuizimin dipenir akinibagh asamin boksiaba. Egha me uaghan, Purirpenim gavgavim a daningamin afughafughamiba ko divazir a gighuizim gavgavim a daningamin afughafughamiba, bar dar ingari.

39

Me ofa gamir gumazibar korotiabar ingari
(Ua Me Ini 18:1-14)

1 Egha me tretin blupla ko, pighaghevim ko aghevir me sipsipin arizibar ingarizziba inigha, ofa gamir gumazibar korotiar aghuibar ingarigha dar kurke, eghti me Anogoroghezir Danganimin mangi ingangaribar amusi dar aghuam. Egha Ikiavira Itir God Moses mikemezi moghira, me Aron darugh ofa damuamin korotiamin ingari.

2-3 Egha me korotiar otevimin ingarasa, haman gol misoghezi, an akinafarimin min evari, ezi me a inigha aneghorezi a gol tretin min oto. Ezi me inir ghurghurir aghuarim inigha, gol tret ko, tretin blupla, pighaghevim ko, tretin aghevir me sipsipin arizimin ingarizim, me inir kam kurkazir aghuibar a isami.

4 Egha me inir sazir pumuning korotiamin suighasa a gisin aning isami, eghti aning dipizimning gisin anang mangi akirimin inir otevir vongin itimin suigham.

5 Ezi me gol tret, ko tretin blupla, pighaghevim, ko tretin aghevir me sipsipin arizibar ingarizim ko inir ghurghurir aghuarim inigha, egha inir ivariam gikamim adiarir aghuariba a garigha an ingari. Egh inir ivariam gikamim isa korotiar otevir azenan itir kamin miriamin porogha a isami, ezi bizir pumuning datirighin bizir vamiran min iti. Egha me Ikiavira Itir God Moses mikemezi moghin, tretin kaba inigha inir kam isami.

6 Egha me dagiar pizir aghuarir pumuning inigh, Jekopin otarir 12plan ziaba aningin dar ghora da osiri. Egha me gol inigha dagiamningin suighasa, golin kurkazir pumuningin ingari.

7 Egha me dagiar kamning isa, korotiar otevir azenan itim, an dipizimningin itir inir sazimning dukuagha aning isami, ezi aning Israelin 12plan anababar abababanimin min iti. Me God Moses mikemezi moghira dagh ami.

Me ofa gamir gumazibar dapanim bagha, forivtarir nir an evarimin poroghav itim, an ingari
(Ua Me Ini 28:15-30)

8 Egha me ofa gamir gumazibar dapanimin evarim gikiasa forivtarir inimin ingari. Egha me kamaghira korotiar otevir azenimin itimin ingarizimin mirara, gol tret, ko tretin blupla, ko pighaghevim, ko tretin aghevir me sipsipin arizibar ingarizim ko inir ghurghurir aghuarim inigha, forivtarir inir muziarir kam bar deragha an ingarigha kamaghirama an kurke.

9 Me forivtarir inir muziarir kamin ingarizi, an ruarim 44 sentimitan tuzi an arozim 22 sentimitan tu. Egha deravira tongira a remezi, a forivtarimin min oto, ezi an otevibar abababaniba voroghira ghu, da bar 22 sentimitan tu.

10-14 Egha me dagiar ivezim bar pin koziba isa, 12plan dagiar kaba bar da vaghvagha Jekopin otaribar ziaba aghora da osiri, ezi dagiaba vaghvagha 12plan anababar abababanimin min iti. Me golin maba inigha dagiabar suizir golin kurkazibar ingari, egha dagiaba vaghvagha da afegha egha forivtarir inimin azenan da ike. Me 4plan abiar ruaribagh atigha forivtarir inir kam gike. Egha faragha itir abiamin, dagiar me kamaghin diboriba, rubi, topas, ko ganet, da ike. Egha abiar an girara itimin, dagiar emeral, sapaia, ko daimon ike. Egha abiar mikezimin, dagiar terkois, aget, ko ametis ike. Egha namba 4in abiamin, dagiar beril ko, dagiar pizir aghuarim ko jaspan dagiam ike.

15 Egha me golin aghuarim inigha tretin min ikarizibagh irigha da nuavigha benir

pumuningin ingarizi, aning forivtarir inir evarimin guraghav itimin suigham.

16-17 Egha me dagiamningin suighasa golin kurukazir pumuning, ko gol ringin pumuningin ingarigha, ringin kamning isa evarimin itir forivtarir inimin mikebar pin itimningin aning gike. Egha me golin benimning isa, aningin otevimning, forivtarir inimin itir gol ringin kamning gike.

18 Egha me golin benir otevir igharazimning isa dipizimningin itir dagiamningin suizir golin kurkazimning gike. Egha tuavir kamin forivtarir inir kam, korotiar otevir azenan itim a gike.

19 Egha me ua gol ringin pumuningin ingarigha, aning isa evarimin itir forivtarir inimin mikebar vin itimningin aning gike. Ringin kamning datirighin korotiar otevir azenan itimin boroghin iti.

20 Egha me gol ringin pumuning uam aningin ingarigha, aning isa korotiar otevir azenan itimin dipizimningin vin korotiar otevimin aning isami. Aning datirighin, inir ruarir me deravira kurkezimin pin, inimning uaningin akuizir danganimin boroghin iti.

21 Egha me benir sazir blupla inigha, evarimin itir forivtarir inimin ringning isa korotiar otevir azenan itimin ringning gike, ezi evarimin itir forivtarir inim, korotiar otevir azenimin itimin suiragha gavgafi, ezi forivtarir inim suaghirir puvati. Me Ikiavira Itir God Moses mikemezi moghirama ami.

Me ofa gamir gumazibar korotiar igharazibar ingari
(Ua Me Ini 28:31-43)

22 Egha me korotiar ruarir azenan itimin ingarizi, a korotiar otevir azenan itimin apengan iti. Me inir bluplan kinim, sipsipin arizimin ingarizimin an ingari.

23 Egha me korotiar kam torim a gati, eghti ofa gamir gumazim uan dapanim aghuam. Me inir avizir muziarir mam isa torir kam midorozir korotiam isamizi moghin a ighuigha a isami, eghti an torimin apiniba gavgavighti torim bigh ekevegh mangan kogham.

24-26 Me tretin blupla ko pighaghevim ko tretin aghevir me sipsipin arizimin irighizim inigha, iter pomigranetin ovizibar min biziba isami. Egha ofa gamir gumazibar dapanimin korotiar ruarir azenan itimin vin bizir kaba isami. Egha golin aghuimin ingarizir beloba vaghvagh pomigranetin ovizibar tizibar da isamizi, da ituighav iti. Eghti ofa gamir gumazibar dapanimin korotiar kam arugh ofa gamir gumazimin ingangarim damuam. Me Ikiavira Itir God Moses mikemezi moghiram ami.

27-29 Egha me Aron ko an otariba bagha inir ghurghurir aghuariba inigha korotiar ruarir aven azuiba isami. Egha Aronin dapanim darighasa inir ghurghurir aghuarim inigha, dapanir asuar ruarimin ingari. Egha Aronin otariba bagha inir ghurghurir aghuariba dapanir asuar otevibar ingari. Egha me inir ghurghurir aghuarim inigha, me bagha trausiziar oteviba isami. Egha inir ghurghurir aghuarim inigha, inir ghurghurir aghuarir ruarir ivariam gitimin ingarigha, egha tretin sipsipin arizibar irighizir blupla ko, pighaghevim ko, aghevim isa kurkazir aghuibar an da isami. Me Ikiavira Itir God Moses mikemezi moghira, me biziba bar dar ingari.

30 Egha me Ikiavira Itir God ua bagha misevir ofa gamir gumazibar dapanim bagha, golin akuar aghuarir mam inigha medelin mamin ingari. Egha me akam kamaghin a gisin an osiri, “Kar Ikiavira Itir Godin Gumazimra.”

31 Egha me bluplan benim inigha, gol medelin kam inir dapanir asuar ruarimin an guam gituasa an ingari. Eghti an ofa gamir gumazibar dapanimin dapanir asuamin guam gitoroghiv iki. Me Ikiavira Itir God Moses mikemezi moghirama ami.

Ingangariba bar gifa
(Ua Me Ini 35:10-19)

32 Egha me dughiar kamin God bativamin Purirpenimin ingangariba, bar da gifa. Egha Israelia Ikiavira Itir God Moses mikemezi moghira, me biziba bar dar ingari.

33 Egha me bizir kaba bar da inigha Moses bagha zui: Purirpenir kam ko, an biziba bar, an akeziba, divazir aghariba, agharir ighuviba, dipenir akiniba ko, boksiar divazir aghariba ko akinibagh asamiba,

34 ko Purirpenim avamin avaver ekiar me sipsipin apuribar nir me aghevimin aghuizim, ko avaver ekiar me ongarimin itir asizir ekiabar inibar ingarizim, ko Bar Anogoroghezir Danganim modir inir ekiam,

35 ko Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam, ko an asuam, kar arazir kuraba gin amadir danganim, ko boksiar kam aterasa iter pumuning,

36 ko bretba arizir dakozim, ko an ingangarim gamir biziba, ko Godin damazimin arizir bretba,

37 ko golin aghuarimin ingarizir lambar afamin aghorim, ko an lamin me danganibar afeziba, ko an ingangarim gamir biziba, ko angazangarim aningamin olivin borem,

38 ko golin ingarizir ofa gamir dakozim,
ko biziba misiv ingiamin olivin borem,
ko pauran mughuriar aghuim, ko Purir-
penimin tiar akamin guamin inir ekiam,
39 ko brasin ingarizir ofa gamir dakozim,
ko dakozir kam bagh brasin ingarizir
abizimin min garir bizim, ko ofa gamir
dakozim ateramin itemning, ko ofa gamir
dakozimin ingarir biziba, ko soroghafaribar ruer itarir ekiam, ko anefamin
dakozim, me bar da inigha izi.
40 Egha uaghan, me Purirpenimin
divazim avinasa iniba, ko divazimin dipenir
akiniba, ko boksiar akiniba asamiba, ko
divazimin tiar akamin guamin inim, ko
gavgavim divazim daningamin beniba
ko afughafughamiba, me God bativamin
Purirpenimin aven ingangarim damuasa
bizir kaba bar da inigha izi.
41 Aron, a ofa gamir gumazim, a uan
otariba ko, me bagh korotiar aghuaribara isamigha da inigha izi. Eghti me
gin dar aghuigh, egh ofa gamir gumazimin ingangarim damuam. Kar, me
daghuigh Anogoroghezir Danganimin aven
mangamin korotiaba.
42 Ezi Israelia Ikiavira Itir God ingarasa
Moses mikemezir biziba, me bar dar ingari.
43 Ezi Moses deraghavira bizir me ingarizibar gari, egha a fo, Ikiavira Itir God,
mikemezi moghira me biziba bar dar ingari.
Egha a dar ganigha givagha, deraghvira
me damuasa, kamaghin migei, “Ikiavira Itir
God, bar deraghvira ia damu.”

40

Me Purirpenim asaragha,
egha God baghavira a ginaba

1 Egha Ikiavira Itir God Moses migia
ghaze,
2 “Ni orakigh. Ia iakinir namba 1 an
dughiar namba 1, ia na bativamin Purirpenim asaragh.
3 Egh ia nan Akar Dikirizir Gavgavimin
Boksiar dagiar akuar pumuning aven itir
kam inigh, Purirpenimin aven anetigh, egh
boksiam mongsi inir ekiam aguragh.
4 Egh bretba arizir dakozim inigh aven
mangi anetigh, an biziba a gisin dar arikigh.
Egh lambar afamin aghorim inigh izi anesaragh, egh lamba isi an agharibar arikigh.
5 Egh golin ofa gamir dakozir me
pauran mughuriar aghuim tuamim, a
isi Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiar
dagiar akuar pumuning aven itir kamin,
boroghin anetigh. Eghti inir ekiar Boksiam
modim aning abighti an azenan iki. Egh
Purirpenimin tiar akamin itir inir ekiam
aguragh.
6 Egh ia asiziba bar isia mighirir ofa gamir
dakozim isi, na bativamin Purirpenimin
tiar akar azenan itimin anetigh.
7 Egh na bativamin Purirpenim ko ofa
gamir dakozir kamin tongira, soroghafariba ruer itarir ekiam atigh, egh dipam
a datigh.
8 Egh ia divazimin min inir ekiam
aguraghti a Purirpenim bar a gighuigham.
Egh divazimin tiar akamin inir ekiam
aguragh.
9 “Egh gin ia biziba misiv ingiamin olivin
borem inigh, egh Purirpenim ko an aven
itir biziba bar dagh ingegh. Egh ia dagh
ingeghti, da bar nan bizibar min iki, bar na
baghvira ikiam.
10 Egh ia borem isi, asiziba bar isia
mighirir ofa gamir dakozim ko an ingarir
biziba bar dagh ingeghti, ofa gamir
dakozim na baghvira iki, bar anogoregham.
11 Egh kamaghira soroghafariba ruer
itarir ekiam ko anefamin dakozim damigh,
eghti bizir kaba uaghan na baghvira ikiam.
12 “Egh gin ni Aron uan otariba ko me
inigh izi, na bativamin Purirpenimin tiar
akamin me ruegh.
13 “Egh ofa gamir gumazibar korotiar
aghuariba Aron daghuigh, egh biziba
misiv dagh ingiamin borem isi a gingegh
anemiseveghti, a ofa gamir gumazimin min
nan ingangarim damuam.
14 Egh ni an otariba inigh roghira izi, ofa
gamir gumazibar korotiar ruarir aven itiba
inigh, me daghuigh.
15 Egh ni men afeziam amisevezi moghin,
ni borem me gingi egh me amiseveghti me
na bagh ofa gamir ingangarim damu. Ni
borem me gingegh me amiseveghti, gin me
uari uan adarazi ko ofa gamir ingangarim
damu mamaghira ikiam.”
16 Ezi Moses Ikiavira Itir God a mikemezi
moghira a biziba bar dagh ami.
17 Dughiar me Isip ataghizimin gin, azenir
an gin zuimin, iakinir faragha zuim, an
dughiar namba 1in, dughiar kamra me
Godin Purirpenim asara.
18 Dughiar kamin Moses Purirpenimin
asara. A boksiaba isa, nguazimin da arigha,
divazir aghariba isa boksiabagh ase, egha
divazimin agharir ighuviba da ikia, egha
inir ekiam guasa dipenir akiniba asi.
19 Egha Ikiavira Itir God Moses mikemezi
moghira, me nir ekiam Purirpenimin
agharim gisin anetigha, Purirpenim aver
sipsipin apuriba ko ongarimin asizir
ekiabar inir igharazir pumuning uam
anevara.
20 Egha me dagiar akuar God uan
Akar Gavgaviba osirizimning inigha,
Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiamin
aning ati. Egha me aneteramin temer
pumuning inigha Boksiamin ringbagh

arugha, Boksiamin asuam isa Boksiam dukua. Ezi Boksiar asuar kam, kar arazir kuraba gin amadir danganim.

21 Egha me Ikiavira Itir God Moses mikemezi moghira, Boksiam Purirpenim gatigha, inim agurazi a Boksiam modo.

22 Egha me bretba arizir dakozim isa, God bativamin Purirpenimin, notin amadaghan Anogoroghezir Danganimin aven anefa.

23 Egha Ikiavira Itir God Moses mikemezi moghira, me bret inigha Ikiavira Itir Godin damazimin dakozim gisin deraghaviram aneti.

24 Egha lambar afamin aghorim inigha, God bativamin Purirpenimin, sautin amadaghan, bretba arizir dakozimin vongin anesara.

25 Egha Ikiavira Itir God Moses mikemezi moghira, me lamba isa dar agharibagh ariki. Egha Ikiavira Itir Godin damazimin dagh aboi.

26 Egha me golin ingarizir ofa gamir dakozim isa God bativamin Purirpenimin aven, Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiamin boroghin nir ekiamin azenan anefa. Ezi inir ekiam aning abigha guraghav ikia Boksiam modo.

27 Egha Ikiavira Itir God Moses mikemezi moghira, me ofa gamir dakozir kamin pauran mughuriar aghuim tuezima, migharir mughuriar aghuim zuim otifi.

28 Egha me inir ekiam Purirpenimin tiar akamin anegura.

29 Egha Ikiavira Itir God Moses mikemezi moghira, me gin asiziba bar isia mighirir ofa gamir dakozim isa, God bativamin Purirpenimin tiar akamin boroghin azenan aneti. Egha ofa gamir dakozir kamin, Moses dughiar kamra ofan min asiziba tue da bar isia mighiri. Egha uaghan witin plaua inigha ofan min da tue.

30 Egha me soroghafariba ruer itarir ekiam isa, ofa gamir dakozir asiziba tue da bar isia mighirim ko, God bativamin Purirpenimin tiar akamin tizimin anefagha, dipam a ginge.

31 Ezi Moses, Aron ko an otariba, me uan soroghafariba dipar kamin da rue.

32 Guizbangira, me God bativamin Purirpenimin aven mangasa, o me ofa gamir dakozimin mangisi, me zurara faragha uan soroghafariba rue. Me amir arazíba, Ikiavira Itir God Moses mikemezi moghira, me dagh ami.

33 Egha me inir ekiaba isa, Purirpenim ko asiziba bar isia mighirir ofa gamir dakozim avinigha a gighuigha, divazimin tiar akamin inim agura. Egha Moses gumaziba ko, me bizir kaba bar dagh ami, ezi Purirpenimin ingangariba bar gifa.

Ghuariam Godin Purirpenim gisin iti

34 Egha ingangariba bar givazi, ghuariam maghira iza God bativamin Purirpenim avarazi, Ikiavira Itir Godin angazangarir ekiam Purirpenim bar a gizifa.

35 Bar guizbangira, Ikiavira Itir Godin ghuariam bar Purirpenim avarazima an angazangarim a gizivazima, kamaghin Moses God bativamin Purirpenimin aven mangan ibura.

36 Israelian tuavir daroriba, me kamaghin ami: ghuariar ekiar kam Godin Purirpenim ategh pin sivaghsivagh mangiti, me an ganigh, egh dikavigh biziba inigh an gin mangam.

37 Egh me ganam, ghuariam Godin Purirpenim gisin ikivira ikiti, me danganir kam ateghan kogham. Puvatigham, me ikivira iki mangi ghuariam sivaghsivagh mangiti, me mangam.

38 Guizbangira, Israelian tuavimin daroribar, ghuariar Ikiavira Itir God aven itim, an aruebar Purirpenim gisin iti. Ezi me aruebar ghuariamin gari, egha dimagaribar me garima, an avimin min isia ghuariamin aven iti. Ghuariar kam kamaghira ikia me ko ghua Ikiavira Itir God me daningamin kantrin oto.

40:34: 1 Atriviba 8:10-11; Aisaia 6:4; Esekiel 43:4-5; Akar Mogomem 15:8

Ofa Gamir Gumazibar Ingangaribar Akinafarim o Levitikas Akar faragha zuim

Akinafarir kam, a Livaibar ingangaribav gei, kar ikizir God ofa gamir ingangarim damuasa misevezíba, me Israelian arazir Godin ziam fer arazimin ganamin adarasi. Akinafarir kam, an Akar Gavgaviba ko Arazir ofa gamir gumaziba damuamibav gei. Egha uaghan an aven, akar gumazamiziba men ikirimirim akiramiba, ko Godin ziam fer arazibar akaba, ko isar ekiabar dughiabar araziba iti, eghti gumazamiziba deraghvira dagh fogh dar gin mangam.

Arazir kabar mingarim kamakin: God a bar zue. A bar arazir aghuiba ko voroghira itir arazibagh ami. Kamaghin amizi, a tuavim Israelian akazi, me uan ikirimirim deraviram an gan, egh Godin boroghin ikiam. God uabi bar arazir aghuiba ko arazir voroghira itibagh ami, e uaghan a ko uari akuva, arazir a ifongezibar amuam. Bizir kam, a bizir bar faragha zuim, akinafarir kam a migei.

Israelian gumazamizir igiaba Godin akabagh fofoghasa, me Ofa Gamir Gumazibar Ingangaribar Akinafarimin sapta 16 ko 7in gari. Saptan kabar akar aghuir aviriba, gumazamiziba isi arazir aghuibara amusi men sure damuam. Akar kabar mam, Iesus gin uaghan an gun migei. Gumazamizir aviriba sapta 19:18in itir Arazibagh fo, "Ni uabira uabi gifongezi moghin, gumazamizir igharazibagh ifongegh."

Ofabar Araziba

(Sapta 1--7)

1-2 Ikiavira Itir God, uabi bativamin Purirpenimin ikia, Israelia mikimasa Mosesin diazi a izi, ezi a kamaghin a migei, "Ian gumazitam Ikiavira Itir God bagh, ofan tam inigh mangisi, a uan bulmakaun tam, o sipsipin tam, o memen tam inigh mangi."

Ofan bar isia mighiriba

3 Egha Moses ua kamaghin migei, "Gumazitam izi ofan bar isia mighirim damusi, a uan bulmakaun okoruamin tongin bulmakaun apurir tam iniam, kar bulmakaun bar aghuir duaba an mikarzim gasighasighizir puvatizitam, a inigh mangi, Ikiavira Itir Godin navim an deraghsi, a bulmakaun kam inigh God bativamin Purirpenimin tiar akamin mangi.

4 Egh ofan bar isia mighirim damusi uan dafarim isi, bulmakaun kamin dapanim gisin anetigh, eghti Godin navim gumazir kamin deraghti, an ofan kam inighiva an arazir kuraba gin amadagham.

5 Egh a Ikiavira Itir Godin damazimin, bulmakaun kam misueghti, Aronin otariba, me ofa gamir gumaziba, me bulmakaun ghuziba isi, God bativamin Purirpenimin tiar akamin boroghin itir ofa gamir dakozimin miriar 4plan da kavamang. Egh kamaghira me ghuzir kamin Ikiavira Itir God bagh ofa damu.

6 Eghti gin gumazir kam, ofan bar isia mighirimin bulmakaun kamin inim adegh, an tuziba aghorarigh.

7-9 Egh asizimin muriam ko suemning, a deraghvira da ruegh. Eghti ofa gamir gumazim Aron, an ovavir boriba izi, daziba ofan bar isia mighirimin dakozim darigh, egh dar aborogh. Egh me dapanim ko ovim ko asizir oteviba bar da isi deraghvira avim darighti, avim dar isi mangiti da bar mighirighti, averenir kinim otogh. Eghti Ikiavira Itir God ofan asizir kamin mughuriam baregh, a gifuegh navir aghuim an ikiam.

10 "Eghti gumazitam ofan bar isia mighirim damusi, a uan asizibar okoruamin tongin sipsip o memen tam inigh, a sipsipin apurim o memen apurir bar aghuir duaba an mikarzim gasighasighizir puvatizitam inigh izi.

11 Egh Ikiavira Itir Godin damazimin an ofa gamir dakozimin boroghin danganir notin amadaghan iti naghin, asizim misueghti an aremegh. Eghti Aronin otariba, me ofa gamir gumaziba, me izi asizir ghuziba inigh, ofa gamir dakozimin 4plan miriabar da kavamang.

12-13 Eghti gumazir kam, asizim aghorarigh, egh an muriam ko suemning deragh aning ruegh. Eghti ofa gamir gumazitam daziba ofa gamir dakozim darigh, dar aborogh, egh asizimin dapanim ko ovim, ko asizir naba ofa gamir dakozimin avimin deraghvira dar arikigh. Egh ofa gamir gumazim, ofan bar isia mighirir kam isi Ikiavira Itir God daningam, eghti avim dar isi mangiti da bar mighirighti, averenir kinim otogh. Eghti Ikiavira Itir God ofan asizir kamin mughuriam baregh, egh a gifuegh navir aghuim an ikiam.

14 "Eghti gumazitam Ikiavira Itir God bagh kuarazimin ofan bar isia mighirizim damusi, a kuarazir me kamaghin diborim, bunbam a inigh ofa gamir gumazim bagh mangi.

15 Eghti ofa gamir gumazim kuarazir bunbam inigh ofa gamir dakozimin mangi, egh an firim ruivighti an aremegh. Egh a bunbamin dapanim asigh, egh ofa gamir dakozimin a tuaghti avim an isi mangiti a bar mighirighti, averenir kinim otogh. Egh

a bunbam ruivighti an ghuzim ofa gamir
dakozimin miriam giri.
16 Egh a bunbamin ariziba asigh, an
forivtarir dagheba itim isi, aruem anadi
naghin, danganir me ofa gamir dakozimin
avereniba arizi naghin anetigh.
17 Egh gin ofa gamir gumazim bunbamin
avizimningin suiragh, an namnam abikigh,
egh an avizimning bar aning asian marki.
Egh aneteghti, avim bar an isi mangiti a bar
mighirigh, averenir kinimin otogh. A kam-
aghin damuti, Ikiavira Itir God ofan bar isi
mighiramimin kuarazir kamin mughuriam
baregh, egh a gifuegh navir aghuim an
ikiam."

2

Wit tuamin ofaba

1 Egha God Israelia mikimasa kamaghin
Moses migei, "Gumazitam witin ovizibar
Ikiavira Itir Godin ofa damusi, a witin in-
iba amisevegh dar dagheba inigh faragh
plauan aghuimin ingarigh, egh a inigh izi.
Egh a olivin borem ko migharir mughuriar
aghuim zuim itir pauran me iter balsamin
eborimin ingarizim isi plauan kam gisin an-
ing ingegh,
2 egh a inigh Aronin adarazir ofa
gamir gumaziba bagh mangi. Eghti ofa
gamir gumazitam uan dafarim plauan
kam darugh, egh a plauan muziaritam,
ko migharir mughuriar aghuim zuim
itir pauran me iter balsamin eborimin
ingarizim, aningin dafarir izivirizim inigh
ofa gamir dakozimin a tuaghti, avim an
isi mangiti a bar mighirighti, averenir
kinim otogham. Plauan muziarir gumazim
Ikiavira Itir Godin ofa gamizir kam, bar
plauan namin danganim iniam. Eghti
Ikiavira Itir God, wit tuer ofan kamin
mughuriam baregh, egh a gifuegh navir
aghuim an ikiam.
3 Eghti plauan nam, an ofa gamir gu-
mazibar daghem. Plauan kaba, gumaz-
iba da inigha iza Ikiavira Itir God bagha
ofa gami. Kamaghin amizi, da bar zuegha
Godin bizibara, eghti gumazir kiniba da
inian kogham. Ofa gamir gumazibara, da
iniam.
4 "Eghti ia bret, bretba tuer danganimin
aven a tuagh an nam inigh, Ikiavira Itir
Godin ofa damusi, ia yis sara veregh an
damuan marki. Ia plaua inigh olivin borem
sara a veregh, egh ia bretin damigh an
ofa damu. Kamaghin, ia bretin damuan
aghuaghiva, ia bretin baravim damigh, egh
olivin borem a daghuigh.
5 Egh ia ofa bagh ainin baravim gisin
plaua tusi, ia plauan aghuir yis bar pu-
vatizim inigh. Egh ia faragh olivin borem
sara a veregh, egh a tu.
6 Ia plauan kam bar a nguemsirigh,
borem a gingegh Ikiavira Itir God bagh ofa
damu.
7 Egh ia ofa damuamin bretin ingar miner
ekiamin a tuagh, plauan bar aghuir yis pu-
vatizim inigh, faragh olivin borem sara a
veregh a tuagh.
8 A isigh givaghti, ia bretin kam inigh
ofa gamir gumazitam danighti, a Ikiavira
Itir Godin ofa damusi a inigh ofa gamir
dakozimin mangi.
9 Egh gin ofa gamir gumazim bretin akuar
muziaritam inighti, bretin Ikiavira Itir
Godin ofa gamizir kam, bar bretin namin
danganim inigham. Eghti a ofa gamir
dakozimin a tuaghti avim a isi mangiti
a bar mighirighti, averenir kinim otogh.
Eghti Ikiavira Itir God, wit tuer ofan kamin
mughuriam baregh, egh a gifuegh navir
aghuim an ikiam.
10 Ezi bretin akuar naba, da ofa gamir
gumazibar dagheba. Bretin kaba, gumaz-
iba da inigha iza Ikiavira Itir God bagha
ofa gami. Kamaghin amizi, da bar zuegha
Godin bizibara, eghti gumazir kiniba da
inian kogham. Ofa gamir gumazibara, da
iniam.
11 "Ia yis isi, bret ko plaua datigh a
veregh a inigh Ikiavira Itir God bagh man-
gan marki. Guizbangira, ia yis o hani isi
ofa datigh a tuaghti, a bar mighirighti, ia
Ikiavira Itir God daningan bar marki.
12 "Ia witin akuar faragh azenimin
misevezíba inigh, yis ko hani dar atigh
Ikiavira Itir God bagh mangiti, der-
agham. Ezi ofan yis o hani itim, ia ofa
gamir dakozimin a tuan marki, eghti an
mughuriar aghuim Ikiavira Itir Godin
mangan marki.
13 Amangsizim, an Akar Dikirizir Gav-
gavir ia God ko amizimin ababanim gami,
kamaghin amizi, ia amangsizim isi wit tuer
ofaba bar dar arikigh. Egh ia amangsizim
ofan tam darighsi okinighnighan marki. Bar
marki.
14 "Ia azenimin faragha witin ovizir
misevezir akuaba inigh, egh Ikiavira Itir
Godin ofa damusi, ia faragh bretba tuer
danganimin aven da tusi, da nguemsirigh,
egh da inigh Ikiavira Itir God bagh mangi.
15 Ezi wit tuer ofan kam, ia olivin borem
ko, migharir mughuriar aghuim zuim itir
pauran, me iter balsamin eborimin in-
garizim isi witin nguemsirizir kam gisin an-
ing ingegh.
16 Eghti ofa gamir gumazim, witin kamin
muziaritam ko, olivin borem ko migharir
mughuriar aghuim zuim itir pauran me
iter balsamin eborimin ingarizim, bar
ada inigh, ofa gamir dakozimin avimin
da tueghti dar mughuriam otivam. Witin
nguemsirizir muziarir gumazim Ikiavira

Itir Godin ofa gamizir kam, bar witin namin danganim iniam. Eghti Ikiavira Itir God, wit tuer ofan kamin mughuriam baregh, egh a gifuegh navir aghuim an ikiam."

3

God ko navir vamira ikiamin ofaba

1 Egha God Israelia mikimasa kamaghin Moses migei, "Gumazitam, Ikiavira Itir God ko navir vamiran ikiamin ofa damusi, a bulmakaun ofa damusi ifongegh, kamaghin a bulmakaun apurim o bulmakaun amebar bar aghuir, duatam an mikarzim gasighasighizir puvatizir tam inigh, Ikiavira Itir Godin damazimin izi.

2 Gumazir kam uan bulmakau inigh God bativamin Purirpenimin tiar akamin mangi, egh uan dafarim isi faragh bulmakaun dapanim datigh, egh a misueghti an aremegh. Eghti Aronin adarazir ofa gamir gumaziba, me bulmakaun kamin ghuziba inigh, ofa gamir dakozimin 4plan miriabar da kavamang.

3 Eghti gumazir kam God ko navir vamira ikiamin ofa bagh, bulmakaun akuar taba inigh Ikiavira Itir God danighti, ofa gamir gumaziba ofan min avimin da tuegh. Bulmakaun akuar kaba dar kara. An navim ko muriaba avarazir oviba bar ada inigh.

4 Egh an ogiagharimin itir ovizimning, ko aningin ovim sara, ko beramin akuar aghuim inigh.

5 "Eghti Aronin adarazir ofa gamir gumaziba, bizir kaba ko ofan bar isia mighiriba inigh, ofa gamir dakozimin da tueghti, avim bar dar isi mangiti da bar mighirighti, averenir kinim otogham. Eghti Ikiavira Itir God ofan asizir kamin mughuriam baregh, egh a gifuegh navir aghuim an ikiam.

6 "Eghti gumazitam Ikiavira Itir God ko navir vamiran ikiamin ofa damusi, a uan sipsip ko memebar okoruabar tongin asizir apurim o asizir amebam inigh, kar sipsip o memen bar aghuir duaba an mikarzimin puvatizim.

7 Egh gumazir kam sipsipin tamin ofa damusi, kamaghin ana inigh Ikiavira Itir Godin damazimin izi.

8 Egh a uan dafarim isi sipsipin kamin dapanim gisin datigh, egh a God bativamin Purirpenimin tiar akamin boroghira sipsip misueghti an aremegh. Eghti ofa gamir gumaziba asizir kamin ghuziba isi, ofa gamir dakozimin 4plan miriabar da kavamang.

9 Eghti gumazir kam, God ko navir vamira ikiamin ofa bagh, sipsipin asizir akuar taba inigh Ikiavira Itir God daningti, ofa gamir gumaziba ofan min da tuam. Sipsipin ovir kaba bar, kar an navim ko muriam avarazir oviba, ko an puer mingarir akiragharimin boroghira itir ovir bar ekiam itiba inigh. Egh an oviba itir puer mingarir akiragharimin boroghira itim atugh, an ovir kaba bar da inigh.

10 Egh an ogiagharimin itir ovizimning, ko aningin ovim sara, ko beramin akuar aghuim inigh.

11 Eghti ofa gamir gumazim bizir kaba isi, Ikiavira Itir God bagh daghemin ofan min, ofa gamir dakozim gisin avimin da tu mangiti da bar mighirighti, averenir kinim otogham.

12 "Eghti gumazitam memen ofa damusi, an a inigh Ikiavira Itir Godin damazimin mangi.

13 Egh a uan dafarim isi memen dapanim gisin datigh, egh God bativamin Purirpenimin tiar akamin boroghin a misueghti an aremegh. Eghti Aronin adarazir ofa gamir gumaziba an ghuziba isi ofa gamir dakozimin 4plan miriabar da kavamang.

14 Eghti gumazir kam memen ovir misaziaba inigh Ikiavira Itir God daningti, ofa gamir gumaziba ofan min da tuam. An an navim ko muriam avarazir oviba bar da inigh.

15 Egh an ovizir pumuning, ko aningin ovim sara inigh, memen beramin akuar aghuim inigh.

16 Eghti ofa gamir gumazim bizir kaba isi, Ikiavira Itir God bagh daghemin ofan min, ofa gamir dakozimin da tueghti, avim dar isi mangiti da bar mighirighti, averenir kinim otogh. Eghti oviba bar, da Ikiavira Itir Godin bizibara.

17 Ia Israelia, ian tav asizir ovim, o ghuzir tabar aman marki. Bar markiam. Ia ko ian ovavir borir gin otivamiba arazir kamin gintigh mamaghira iki. Egh ia mangi managh iki, ia arazir kamin gin mangivira iki."

4

Arazir kuraba gin amadir ofaba

1-2 Ikiavira Itir God Israelia mikimasa kamaghin Moses mikeme, "Gumazitam o amizitam deragha fozir puvatigha, arazir kuram gamua Ikiavira Itir Godin Akar Gavgavir e mikemezir tam abighiva, kamaghin, a ofan kabar amu."

Ofa gamir gumazibar dapanimin arazir kuraba gin amadir ofa

3 Egha Moses ua kamaghin migei, "Ofa gamir gumazibar dapanim arazir kuram damighti, an arazir kurar kam gumazamizibar amuti, me bar osimtizim ikiam. Kamaghin, a bulmakaun apurir bar aghuir duaba an mikarzimin puvatizir tam inigh. Egh uan arazir kuraba gin amangisi, Ikiavira Itir God bagh arazir kuraba gin amadir ofa damigh.

4 A bulmakaun kam inigh God bativamin
Purirpenimin itiar akamin mangigh, da-
farim an dapanim gisin datigh, egh Ikiavira
Itir Godin damazimin a misueghti an are-
megh.
5 Egh ofa gamir gumazibar dapanim bul-
makaun ghuzitam inigh, God bativamin
Purirpenimin aven mangi.
6 Egh nir ekiar Bar Anogoroghezir Dan-
ganim modozimin boroghin mangi, uan
dafar puzir tam isi ghuzim darugh, egh
ghuzir muziarim isi, Ikiavira Itir Godin
damazimin, inir ekiamin a gasivamang. A
7plan dughiabar kamaghin damu.
7 Egh a pauran mughuriar aghuim tu-
amin ofa gamir dakozim iti naghin mangi,
God bativamin Purirpenimin aven Ikiavira
Itir Godin damazimin tughiv iki. Egh a ghuz-
itaba isi ofa gamir dakozimin mikebabar
itir bulmakaun kombar min garir biziba
bar dar aghuigh. Egh a bulmakaun ghuzir
nar ikiavira itir kaba, inigh asiziba bar isia
mighirir ofa gamir dakozir azenan itimin
mangi, God bativamin Purirpenimin tiar
akamin boroghin tughiv iki. Egh da isi ofa
gamir dakozir kamin mingarim gingegh.
8 “Egh arazir kuraba gin amadir ofan kam
bagh, a bulmakaun kamin navim ko muri-
aba avarazir oviba bar ada inigh,
9 egh an ovizir pumuning ko, aningin
ovim sara inigh, egh an beramin akuar
aghuim inigh.
10 Egh ofa gamir gumazibar dapanim,
ovir misaziar kaba bar isia mighirir ofa
gamir dakozimin da tueghti da bar isigh
mighirigham, eghti averenir kinimra ikiam.
An ofan arazir kam mati, me God ko navir
vamiran ikiamin ofa, me bulmakaun oviba
inigha ofa gami.
11-12 Egh a bulmakaun apurir kamin asizir
naba inigh, an inim ko tuziba ko dapanim,
suemning ko dafarimning, muriam ko
buariba, bar ada inigh, nguibar me itimin
azenan mangiva, me avimin avereniba
inger danganimin, Godin damazimin zuezir
danganimin mangi. Egh averenir pozim
gisin daziba arigh avim daborogh asizir nar
kaba tueghti da bar isighti averenir kinim
otogham.”

Gumazamizibar arazir kuraba gin amadir ofaba

13 Ikiavira Itir God Israelia mikimasa ka-
maghin Moses mikeme, “Israelian gumaza-
miziba deraghvira foghan koghiva, Ikiavira
Itir Godin Akar Gavgavir me mikemezir
mam abigh, kamaghin me arazir kuram
gami. Me fozir puvati, me arazir ku-
ram gami, egha guizbangira me uan arazir
kamin me osimtizim iti.
14 Me gin uan arazir kuram gifogh, egh a
gin amangisi, me uan asizibar tongin bul-
makaun igiar apurir tam inigh an ofa damu.
Me arazir kuraba gin amadir ofan kam
inigh God bativamin Purirpenimin izi.
15 Eghti Ikiavira Itir Godin damazimin Is-
raelian gumazir dapaniba uan dafariba isi,
bulmakaun apurir kamin dapanim datigh,
egh me a misueghti an aremegh.
16 Eghti ofa gamir gumazibar dapanim
bulmakaun apurir kamin ghuzitaba inigh,
God bativamin Purirpenimin aven mangi.
17 Egh nir ekiar Bar Anogoroghezir Dan-
ganim modozimin boroghin mangi, uan da-
far puzir tam isi ghuzim darugh, egh ghuzir
muziarim isi Ikiavira Itir Godin damazimin,
inir ekiam gasivamang. A 7plan dughiabar
kamaghin damu.
18 Egh a pauran mughuriar aghuim
tuamin ofa gamir dakozir Purirpenimin
aven iti naghin mangi, egh God bativamin
Purirpenimin aven Ikiavira Itir Godin
damazimin tughiv iki. Egh a ofa gamir
dakozir kamin ghuzitaba isi, bulmakaun
kombar min garir biziba bar dar aghuigh.
Egh bulmakaun ghuzir nar ikiavira itir
kaba, a da inigh asiziba bar isia mighirir
ofa gamir dakozimin mangi, God bativamin
Purirpenimin tiar akamin boroghin tughiv
iki. Egh da isi ofa gamir dakozir kamin
mingarim gingegh.
19 Egh gin a bulmakaun oviba bar
da inigh asiziba bar isia mighirir ofa
gamir dakozimin da tueghti da bar isigh
mighirighti, averenir kinimra ikiam.
20 Ofa gamir gumazibar dapanim,
uabi uan arazir kuraba gin amadir ofa
gami moghin, a kamaghira bulmakaun
kam damigh. Ezi kamaghira ofa gamir
gumazibar dapanim, gumazamizibar
arazir kuraba gin amangisi ofa damuti, God
men arazir kuraba gin amangam.
21 Eghti a gin bulmakaun asizir naba
bar ada inigh, nguibar me itimin azenan
mangigh avimin bar ada tuegh, mati a
uabi uan arazir kuraba gin amangasa bul-
makaun ofa gami. Bulmakaun kam, gu-
mazamiziba bar men arazir kuraba gin
amadir ofa.”

Gumazir dapanibar arazir kuraba gin amadir ofaba

22 Ikiavira Itir God Israelia mikimasa ka-
maghin Moses mikeme, “Gumazir dapani-
tam deraghvira foghan koghiva, Ikiavira
Itir Godin Akar Gavgavir e mikemezir tam
abigh, kamaghin an arazir kuram gami.
A fozir puvati, an arazir kuram gami,
egha guizbangira a uan arazir kamin an
osimtizim iti.
23 A gin uan arazir kurar kam gifogh, egh
a gin amangisi, memen apurir aghuitam

inigh, duatam an mikarzimin ikian marki,
egh ana inigh ofa bagh izi.
24 Egh Ikiavira Itir Godin damazimin
a dafarim isi memen dapanim gisin
datigh, egh danganir me ofan bar isia
mighiribar asizibav sozimra tugh, memen
kam misueghti an aremegh. Memen kam,
an arazir kuraba gin amadir ofa.
25 Eghti ofa gamir gumazim, arazir
kuraba gin amadir ofan kam bagh, uan
dafarir puzir tam isi memen ghuzim
darugh, egh ghuzir muziaritam isi asiziba
da bar isia mighirir ofa gamir dakozimin,
ofa gamir dakozimin mikebabar itir
bulmakaun kombar min garir biziba bar
dar aghuigh. Egh ghuzir naba isi asiziba
bar isia mighirir ofa gamir dakozimin
mingarim gingegh.
26 Egh a memen oviba ofa gamir
dakozimin, da tueghti da bar isigh
mighirighti, averenir kinim otogh. Ofa
gamir gumazim arazir kamra damu, mati
me God ko navir vamiran ikiamin ofabar
min me meme misogha an oviba isa ofa
gami. Ezi kamaghira, ofa gamir gumazim,
gumazir dapanir kamin arazir kuraba gin
amangisi ofa damu, eghti God an arazir
kuraba gin amangam."

Gumazir kinibar arazir kuraba gin amadir ofaba

27 Ikiavira Itir God, Israelia mikimasa
kamaghin Moses mikeme, "Gumazir
kinitam o amizir kinitam deraghvira
foghan koghiva, egh Ikiavira Itir Godin Akar
Gavgavir e mikemezir tam abigh, kamaghin
an arazir kuram gamizi, arazir kurar kamin
osimtizim an iti.
28 Egh a gin bizir kam gifogh, egh uan
arazir kuram gin amangisi ofa damuam.
A memen amebar aghuir duaba an
mikarzimin puvatizimra inigh, egh uan
arazir kurar an amizim bagh ofa damusi
a inigh izi.
29 Egh a uan dafarim isi memen dapanim
gisin datigh, danganir me ofan bar isia
mighiribar asizibav sozi naghira tugh, a
misueghti an aremegh. Memen kam, an
arazir kuraba gin amadir ofa.
30 Eghti ofa gamir gumazim uan da-
farir puzir tam isi memen ghuzim darugh,
egh ghuzir muziarir taba isi asiziba bar
isia mighirir ofa gamir dakozimin mangi,
ofa gamir dakozimin mikebabar itir bul-
makaun kombar min garir biziba bar dar
aghuigh. Egh a ghuzir nar ikiavira itim
inigh, asiziba bar isia mighirir ofa gamir
dakozimin mingarim gingegh.
31 Egh a memen oviba bar da inigh, ofa
gamir dakozimin da tuegh. Ofa gamir gu-
mazim arazir kamra damu, mati me God
ko navir vamiran ikiamin ofabar min me
meme misogha an oviba isa ofa gami. Egh
oviba ofa gamir dakozimin da tu mangiti da
bar mighirighti, averenir kinim otogh. Eghti
Ikiavira Itir God, ofan kamin mughuriam
baregh, egh a gifuegh navir aghuim an
ikiam. Kamaghira, ofa gamir gumazim,
gumazir kinir kamin arazir kuraba gin
amangisi ofa damuti, God an arazir kuraba
gin amangam.
32 "Eghti gumazitam uan arazir kuraba
gin amangisi sipsipin ofa damusi, a sipsipin
amebar aghuir duaba an mikarzimin pu-
vatizimra inigh izi.
33 Egh a uan dafarim isi sipsipin da-
panim gisin datigh, danganir me ofan bar
isia mighiribar asizibav sozi naghin tugh,
a misueghti an aremegh. Sipsipin kam, an
arazir kuraba gin amadir ofa.
34 Eghti ofa gamir gumazim, asiziba
bar isia mighirir ofa gamir dakozimin
mangi, uan dafarir puzir tam isi sipsipin
ghuzim darugh, egh ghuzir muziarir taba
isi ofa gamir dakozimin mikebabar itir
bulmakaun kombar min garir biziba bar
dar aghuigh. Egh a ghuzir nar ikiavira
itim inigh, egh asiziba bar isia mighirir ofa
gamir dakozimin mingarim gingegh.
35 Egh a sipsipin oviba bar da inigh ofa
gamir dakozimin da tuegh. Ofa gamir
gumazim arazir kamra, mati arazir me
God ko navir vamiran ikiamin ofabagh
amibar min, a sipsipin kamin oviba inigh
ofa damu. An an oviba tueghti da bar
isigh mighirighti, averenir kinim otogham.
Kamaghira, ofa gamir gumazim, gumazir
kinir kamin arazir kuraba gin amangisi
ofa damu, eghti God an arazir kuraba gin
amangam."

5

Arazir kurar igharagha garir maba gin amadir ofaba

1 Ikiavira Itir God Israelia mikimasa
kamaghin Moses mikeme, "Gumazitam
gumazir igharazimin garima, a bizim gami,
o a gumazir igharazim barazima, a bizim
mikeme, ezi gin jas, kotin aven bizir kamin
gun mikimasa an diagha an azangsisi.
Ezi gumazir kam kotin aven bizir a fozir
kamin gun mikemezir puvati. Kamaghin an
arazir kuram Godin damazimin a gamigha
osimtizim iti.
2 "Eghti gumazitam deragh nighnighan
kogh, God mikemezir bizir mizezir
tamin porogham, gumazir kam a Godin
damazimin mize. A mati asizir atiar are-
mezir kuam, o nguibamin asizir kuar Godin
damazimin mizezim, o asizir davaragha
aruir Godin damazimin mizezim. Asizir

4:27: Diboboniba 15:27-28

kam ti aremezi, an kuam pura nguazim girighav iti. Ezi gumazir kam deragha ganizir puvatigha iza, asizimin porogha Godin damazimin mize. Egh gin a uan arazir kurar an amizibagh foghti, arazir kurabar osimtizim an ikiam.

3 “Eghti gumazitam deragh nighnighan kogh, egh Godin damazimin bizir mizezir gumazim o amizimin mikarzimin itimin porogh, gumazir kam Godin damazimin mizegham. Egh gin a uan arazir kurar an amizibagh fogham, eghti arazir kurabar osimtizim an ikiam.

4 “Eghti gumazitam deragh nighnighan kogh, bizitam damusi guizbangira pura pin akakagh mikimam, a kamaghin Godin damazimin arazir kuram gami. Egh gin a uan arazir kurar an amizim gifoghti, an arazir kuramin osimtizim an ikiam.

5 “Gumazitam arazir kurar kamaghin garitam gami, an osimtizim inigha gifa, egh a uan osimtizimin gun mikemegh.

6 Egh a uan arazir kuramin osimtizim agivsi sipsipin amebatam o memen amebatam isi ofan min Ikiavira Itir God bagh a inigh izi. Eghti ofa gamir gumazim, gumazir kamin arazir kuram gin amangisi, asizir kamin ofa damuti, God an arazir kuram gin amadagham.

7 “Arazir kuramin osimtizim itir gumazim, onganarazim damu sipsip ko meme givezamin dagiaba otevegh, a kuarazir bunbar pumuning inigh uan osimtizim agivsi Ikiavira Itir God bagh izi. Eghti bunbar tam, arazir kuraba gin amadir ofan otogham, eghti bunbar igharazim, ofan bar isia mighirimin otogham.

8 Gumazir kam aning inigh ofa gamir gumazim bagh mangiti, a kuarazir bunbar tam inigh arazir kuraba gin amadir ofa damu. Ofa gamir gumazim bunbamin firim ruivighti an aremeghti, an an dapanim asian marki.

9 Egh a ghuzir muziarim inigh ofa gamir dakozimin miriamin a kavamang, bunbamin firim ruivighti an ghuzir naba bar ofa gamir dakozimin mingarim giram. Kuarazir bunbar kam, an arazir kuraba gin amadir ofa.

10 Egh gin a bunbar igharazimin, bar isia mighirir ofa damu. A ofan kamin arazimin gin mangi. Egh kamaghira ofa gamir gumazim, gumazir kamin arazir kuraba gin amangisi a bagh ofa damu, eghti God an arazir kuraba gin amadagham.

11 “Gumazir osimtizim itim, bar dagiabagh asaghiva kuarazimning givezan iburagh, a 1 kilogrem plauan aghuitam inigh izi. Egh, a witin ovizim tuer ofan min amizi moghin, an olivin borem ko, migharir mughuriar aghuim zuim itir pauran me iter balsamin eborimin ingarizim isi a gingan marki. Puvati, plauan kam, kar arazir kuraba gin amadir ofa.

12 Egh a ofa inigh ofa gamir gumazim bagh mangi, eghti ofa gamir gumazim, uan dafarim isi plauan kam darugh, plauan dafarir izivirizim inigh ofan igharaziba sara ofa gamir dakozimin a tuaghti, avim an isi mangiti a bar mighirighti, averenir kinim otogham. Plauan muziarir kam, gumazir Ikiavira Itir Godin ofa gamizir kam, plauan nam bar an danganim ini. Kar arazir kuraba gin amadir ofa.

13 Tuavir kamra ofa gamir gumazim, gumazir kamin arazir kuram bagh ofa damighti, God an arazir kuraba gin amadagham. Eghti ikiavira itir plauan naba, ofa gamir gumaziba da inigh dar amam, mati witin ovizir nar me ofa bagha tueba.”

Osimtiziba agevir ofaba

14 Ikiavira Itir God Israelia mikimasa kamaghin Moses mikeme,

15 “Gumazitam o amizitam deragha fozir puvatigha, Ikiavira Itir God daningamin biziba bakinighnigh, egha an arazir kuram gami. Egh gumazir kam Ikiavira Itir Godin ofa damu, bizir kam ikarvagh uan osimtizim agivagham. Ofa gamir gumazim a mikemeghti, a uan asizibar okoruabar tongin sipsipin apurir bar aghuir duaba an mikarzimin puvatizitam inigh izi. Ofa gamir gumazim, sipsipin gumazim inigha izezir kamin ivezimin dibobonim atigham. Kar osimtizim agevir ofa.

16 Eghti dagiar a isa Ikiavira Itir God ganingizir puvatizir kaba, a datirighin a daning, egh ua dagiataba isi dagh isin datigh. A pura 5plan biziba ini, kamaghin a 6plan biziba, bizir kaba ikaragham. Egh da isi ofa gamir gumazim daningigh. Eghti ofa gamir gumazim, sipsipin kam inigh, gumazir kamin osimtizim agivamin ofa damu, eghti God an arazir kuraba gin amadagham.

17 “Gumazitam o amizitam deragh nighnighan kogh, Ikiavira Itir Godin Akar Gavgavitam abigham, kamaghin an arazir kuram gamigha Godin damazimin osimtizim iti, egh ivezir kuram iniam.

18 Kamaghin amizi, a uan asizibar okoruabar tongin sipsipin apurir bar aghuir duaba an mikarzimin puvatizitam inigh, ofan min ofa gamir gumazim bagh mangi, egh uan arazir kurabar osimtiziba akir da agifagh. Eghti ofa gamir gumazim sipsipin gumazim inigha izezir kamin ivezim diborogh a datigh. Eghti gumazim sipsipin kamagh garitam, ofa gamir gumazim bagh a inigh iziti, a gumazir kamin osimtizim

5:4: Mak 6:23; Aposel 23:12

agevir ofa damighti, God an arazir kuraba gin amadagham.
19 Sipsipin kam, Ikiavira Itir Godin
damazimin, an osimtizim agevir ofa.”

6

1 Ikiavira Itir God Israelia mikimasa kamaghin Moses mikeme,
2 “Gumazitam o amizitam uan namakamin bizim puram a inigha, uam
a ikarvaghasa akar dikirizim gamigha, gin bizir kam uam a daningan aghua,
kamaghin a deraghavira Ikiavira Itir Godin gin zuir puvati, egha an arazir kuram gami.
A namakamin bizim okeme, o namakam gifaragha an bizibagh etui,
3 o a bizitamin garima, gumazir igharazim an ovenge, ezi a ifara ghaze,
bar guizbangira, ki an ganizir puvati, kamaghin, an arazir kuram gami.
4-5 Gumazir arazir kabagh amim, a Godin damazimin osimtizim inigha gifa. Egh gin
a uan osimtizim gifogh, egh an oker arazim ko ifavarir arazimin inizir bizir kaba, a ua
da ikaragh. A uan osimtiziba agivsi ofa damuamin dughiamin, a bizir kaba ikar-
vagh da isi dar ghuavim daningigh. A faragha 5plan biziba ini, egh a 6plan biziba
uam a da ikaragh.
6 A sipsipin apuritam inigh ofa gamir gumazim bagh mangi, uan arazir kurabar
osimtizim agevir ofan min Ikiavira Itir Godin ofa damu. Ofa gamir gumazim a
mikemeghti, a uan asizibar tongin sipsipin apurir bar aghuir duaba an mikarzimin
puvatizitam, inigh izi. Ofa gamir gumazim sipsipin gumazim inigha izezir kamin
ivezimin dibobonim atigham.
7 Egh ofa gamir gumazim, a gumazir arazir kuram gamizibagh amizimin
osimtiziba agivsi Ikiavira Itir Godin damazimin ofa damuti, God an arazir
kuraba gin amadagham.”

Ofan bar isia mighiribar araziba

8 Ikiavira Itir God kamaghin Moses mikeme:
9 “Ni ofan bar isia mighiribar arazibar
gun Aron ko an otaribav mikemegh. Me
ofan kam ofa gamir dakozimin a tuagh, egh
aneteghti, avim an isi dimangan iki mangiti
aminim tiragh. Dimangan avim isi mam-
aghira iki, egh mungeghan marki.
10 Eghti gin, ofa gamir gumazim, ko-
rotiar ruarir me inir aghuimin ingarizim
arugh, egh gin trausiziar otevir me nir
aghuimin ingarizim isi aven anerugh, egh
gin an ofa gamir dakozimin mangi, ofan
bar isi mighiramimin averenim inigh, av-
erenir kam ofan ovim an iti. Egh ofa gamir
dakozimin boroghin nguazimin a ingegh.
11 Egh a gin uan korotiam suegh ko-
rotiar igharazibar aghuigh, averenir kam
inigh men dipeniba itir danganimin azenan
mangi, nan damazimin danganir zuezimin
anetigh.
12 Eghti ofa gamir dakozimin avim isi
mamaghira iki, egh mungan marki. Egh
mizarazibar zurara, ofa gamir gumazim
dazibar avim darigh mamaghira iki. Egh an
asizir bar isia mighiriba inigh, da isi avimin
deragh dar arigh da tueghti, da bar isigh
mighirighti averenir kinim otogham. Egh a
God ko navir vamiran ikiamin ofan oviba
inigh, avir kamin da tueghti da bar isigh
mighirighti averenir kinim otogham.
13 Avim zurara ofa gamir dakozimin
isi mamaghira iki. Ia avim ateghti a
mungeghan marki.”

Wit tuamin ofabar arazim

14 Ikiavira Itir God Israelia mikimasa ka-
maghin Moses mikeme, “Wit tuamin ofabar
arazim kamakin. Aronin adarazir ofa
gamir gumazitam ofan wit tuamin kam
isi nan damazimin ofa gamir dakozimin
boroghin mangi, nan akagh na daningam.
Ki Ikiavira Itir God.
15 Egh ofan kam bagh, ofa gamir gumazim
uan dafarim isi plauan kam darugh, egh
dafarir zivirizimin an plaua inigh, an itir
borer muziaritam, ko migharir mughuriar
aghuim zuir pauran me iter balsamin
eborimin ingarizim bar a inigh. Egh a
bizir kaba bar, da isi ofa gamir dakozimin
da tueghti, avim dar isi mangiti da bar
mighirighti, averenir kinim otogham.
Plauan muziarir gumazim Ikiavira Itir
Godin ofa gamizir kam, bar plauan namin
danganim inigham. Eghti Ikiavira Itir
God, witin ofa tuamin kamin mughuriam
bareghiva, a gifuegh navir aghuim an
ikiam.
16 Eghti ofa gamir gumaziba plauan nar
ikiavira itibar ami. Me plaua inigh yis pu-
vatizir bretin ingarigh, egh God bativamin
Purirpenim avinizir divazimin aven anemi.
17 Kar ofan dagher nar me iniamba.
Plauan kam, ki ofa gamir gumaziba bagha
anemisefe. Plauan kam, a bar nan bizimra,
mati arazir kuraba gin amadir ofaba ko
gumazamizibar osimtiziba agevir ofaba, da
nan biziba. Kamaghin amizi, me yis sara
bretin kam veregh a tuan marki. Me puram
a tuam.
18 Aronin ovavir boribar tongin gumaz-
ibara, me vaghvagh bretin kam amam. Is-
raelia Ikiavira Itir God bagh ofan bar isia
mighirir dagher kaba, merara, da iniam.
Egh gin izamin dughiabar zurara, Aronin
ovavir boriba, ofan nar kaba ini mamaghira
ikiam. Eghti gumazitam, o bizitam ofan nar

6:1: Diboboniba 5:5-8

kabar poroghiva, a nan bizimram otogh egh
bar anogoregham."
19 Ikiavira Itir God kamaghin Moses
migei,
20 "Aronin adarazir ofa gamir gumaz-
iba, me igiamra ofa gamir ingangarim isir
dughiamin ofan tam damigh. Egh me ofa
gamir dughiamin gumazitam amiseveghti,
a na bagh ofabar amu. A plauan tam inighti,
an osimtizim 1 kilogremin tugh, a mati
me dughiabar zurara wit tuer ofan aba-
banimra inigh. A plauan kamin akuatam
isi mizarazimin ofa damigh, egh aruem
magiriti, an akuar namin ofa damu.
21 An olivin borem sara bar deragh
plauan kam ko a veregh, egh ofa bagh
amir ainin baravim gisin plaua tuagh. Egh
gin anebighirarigh na daning, ki Ikiavira
Itir God. Eghti ki ofan kamin mughuriam
baregh, a gifuegh navir aghuim an ikiam.
22 Eghti gin izamin dughiamin, me Aronin
ovavir boribar gumazibar tongin, ofa
gamir gumazim amiseveghti, an Aronin
danganim inigh ofa gamir gumazibar
dapanimin otogh, egh a Ikiavira Itir God
bagh ofan kamaghira garim damuam. Ofan
kam, a nan bizimra, kamaghin, a ofa ateghti
a bar isi mighirighti, averenir kinim otogh.
23 Ofa gamir gumaziba witin ofan kamin
muziarir tabar aman marki. Puvati. Me
aneteghti a bar isi mighirigh."

Arazir kuraba gin amadir ofaba

24 Ikiavira Itir God kamaghin Moses
migei:
25 "Ni ofan arazir kuraba gin amadir
arazibar gun Aron ko an otaribav kemegh.
Arazir kam a kamakin. Me arazir kuraba
gin amangisi, nan damazimin asizim
misuegh ofa damu. Me ofan bar isia
mighiribar, asiziba misozir danganimin
asizim misueghti an aremegh. Ka bar nan
ofa.
26 Ofa gamir gumazim, asizir kam isi
arazir kuraba gin amadir ofa damu, egh
a uabi God bativamin Purirpenim avinizir
divazimin aven asizir tuzir kam amam, kar
danganir na baghavira itim.
27 Eghti gumazitam, ofan kamin asizir
tuzimin porogh, egh a nan bizimram
otoghiva, bar anogoregham. Eghti asizimin
ghuzim inim o bizitam gireghti, ia nan
Purirpenim avinizir divazimin aven a
ruegh.
28 Ofa gamir gumazim, ofan kam nguazir
minemin anevigh, a gin miner kam abikigh.
A brasin minemin anevighiva, dipamin der-
agh a ruva a isegh.
29 Ofan kamaghin garim, a nan bizimra.
Kamaghin amizi, ofa gamir gumazibar
adarazir gumazitam ifongegh, a ofan kamin
asizir tuzim ami.
30 Eghti ofa gamir gumazibar dapanim,
ofan kamin ghuzitaba inigh, na bativamin
Purirpenimin aven mangigh, arazir kuraba
gin amangamin ingangarim damuti ofa
gamir gumaziba ofan asizir tuzir kam aman
marki. Me asizir tuziba avimin bar da
tu mangiti da mighirighti, averenir kinim
otogham."

7

Osimtiziba agevir ofaba

1 Ezi Ikiavira Itir God, Israelia mikimasa
kamaghin Moses mikeme: "Osimtiziba
agevir ofan kaba, da bar Godin bizibara.
Ofan kabar Araziba kamakin.
2 Me ofan bar isia mighiriba bagha
asizibav sozir danganimin, me osimtizim
agevir ofa bagh sipsip misueghti, an
aremegh. Eghti me sipsipin kamin ghuziba
isi ofa gamir dakozimin 4plan miriabar da
kavamang.
3 Gumazir ofan kam damuamim, a
sipsipin oviba, ko an puer mingarimin
boroghira itir ovir bar ekiam itiba, ko a
navim ko muriam avarazir oviba inigh.
4 Egh an ovizimning ko oviba sara inigh,
egh uaghan sipsipin beramin akuar aghuim
inigh.
5 Egh ofa gamir gumazim, ofa gamir
dakozimin da tueghti, avim dar isi
mangiti da bar mighirighti, averenir kinim
otogham, mati me ofa isa Ikiavira Itir God
ganidi moghin damu. Kar ofan osimtizim
agevir ofa.
6 Ofa gamir gumazibar adarazir gumazi-
tam, asizir tuzir kam amisi ifuegh anemi.
Kar Godin ofa, an ofa gamir gumaziba
bagha a ginaba. Kamaghin amizi, me Godin
Purirpenim avinizir divazimin aven anemi,
kar Godin danganimra.
7 "Arazir kuraba gin amadir ofa, ko
osimtizim agevir ofa, aning ofan arazir
vamira iti. Kamaghin amizi, ofa gamir
gumazim, ofan kamagh garir kamning
damuva, a uabi, ua bagh ofan kamin asizir
tuzim iniam.
8 Ofa gamir gumazim bar isia mighirir ofa
damuva, a ua bagh asizimin inim iniam.
9 Egha kamaghira, ofa gamir gumazim,
witin ofan me bretba tuer danganimin tuez-
iba, ko witin ofan me nguazir minemin
tueziba, ko witin ofan me ainin baravimin
tueziba bar, a ua bagh da inigh dar ami.
10 Witin ofan igharazir me tuezir
puvatiziba, maba me olivin boremin sara
da vere, maba me plauan ofan kinibagh
ami, da bar Aronin adarazir ofa gamir
gumazibar biziba. Me da tuiragh dibobonir
vamiran gin mangi vaghvagh Aronin
adarazir ofa gamir gumazibar aning."

God ko navir vamiran ikiamin ofaba

11 Egha Ikiavira Itir God, Israelia mikimasa kamaghin Moses mikeme,
“Ikiavira Itir God ko navir vamiran ikiamin
ofan arazim kamakin.
12 Gumazitam God minabi a ko navir
vamira ikiamin ofan kam damusi ifongegh,
an asizir ofan God minabim inigh, egh
uaghan yis puvatizir bretin taba sara ofa
damu. Bretin kabar kara: plauan me olivin
borem sara veregha ingarizir bretba, ko me
olivin boremin aghuizir bisketba, ko olivin
borer ekiam avarazir bretba, da inigh ofa
damu.
13 Egh a uaghan bretin rubuzir yis itir
taba inigh, egh God ko navir vamiran iki-
amin ofan kam sara damuva a minabi.
14 A bretin kaba vaghvagh dar akuatam
inigh, Ikiavira Itir God daningigh. Bretin
kaba, ofa gamir gumazimin dagheba.
Ofa gamir gumazir kam, a God ko navir
vamiran ikiamin ofan asizimin ghuziba
inigh, ofa gamir dakozimin miriabar da
kavamang.
15 Eghti gumazir God minabiva a ko navir
vamiran ikiamin ofa gamim, ofa gamir
dughiar kamra, an asizir tuzir naba bar
dar amegh. An asizir tuziba ateghti, da iki
mangi dughiar igharazimin otivan marki.
16 “Eghti gumazitam, uan akar dikirizir
God koma amizim akiramin ofa damusi, o a
uan ifongiamin gin mangi ofa damu, o God
ko navir vamiran ikiamin ofa damu, egh gu-
mazir kam ofa gamir dughiamin, an asizir
kamin tuzir tabar ami, egh amimzaraghan
uaghan tuzir nabar ameghti, kamaghin de-
ragham.
17 Egh me dughiar namba 2in, da
givaghan koghti, asizir tuzir naba ikivira
ikiti, me dughiar namba 3in avimin bar da
tueghti, da bar moghira isi mighirigh.
18 Me dughiar namba 3in asizir tuzir
katam ameghti, God gumazir kamin ofan
kam inighan kogham. Ofan kam, a Godin
damazimin deraghan kogh, egh pura
mangigh gumazir kamin akurvaghan
kogham. Eghti God suam, nin ofan kam
bar mizegha kurizi ki bar an aghua. Eghti
gumazir manam asizir tuzir kam amiva, an
osimtizim ikiam.
19 “Eghti God ko navir vamiran ikiamin
ofan asizir tuzim, bizir mizirizitamin
porogham, a Godin damazimin zueghan
kogham. Eghti me asizir tuzir kam aman
marki. Me asizir tuzir kam avimin a tuaghti
a bar isi mighirigh.
“Gumazamizir Godin damazimin zuez-
iba, merara God ko navir vamiran ikiamin
ofan asizir tuzim ami.
20 Eghti ian tav Godin damazimin
zueghan kogh, egh Ikiavira Itir God ko
navir vamiran ikiamin ofan asizir tuzim
ameghti, me a batueghti, a Ikiavira Itir
Godin gumazamizibar ikizimin aven ikian
kogham.
21 Eghti ian tav uaghan, bizir Godin
damazimin mizezir tamin suiragham, ka
ti asizir zuezir puvatizitam, o bizir mizegha
gumazamizibar mikarzibar itiba, o asizir
mizirizir ki aghuaziba, dar suiragh, egh
gumazir kam gin ofan asizir tuzir kam
ameghti, me a batueghti a Ikiavira Itir Godin
gumazamizibar ikizimin ikian kogham.”

Israelia asizir oviba ko ghuzibar aman kogham

22-23 Ikiavira Itir God, Israelia mikimasa
kamaghin Moses mikeme, “Ia bulmakaun
oviba ko sipsipin oviba, ko memen oviba,
dar aman marki.
24 Ia bulmakaun uabi aremezim o asizir
atiam misoghezi aremezim, ia an ovim
aman marki. Egh ia ingangarir igharazitam
damusi an ovim inighti deragham.
25 Eghti gumazitam, me Ikiavira Itir Godin
ofa gamizir asizimin ovitam ameghti, me a
batueghti, a ua Ikiavira Itir Godin gumaza-
mizibar ikizimin aven ikian kogham.
26 Ia Israelia, ia managh iti, ia ghuziba
sara asiziba ko, ghuziba sara kuarazibar
aman marki. Bar marki.
27 Gumazitam o amizitam, Akar Gavgavir
ghuzibar aman koghamin kam abighti, me
a batueghti, a ua Ikiavira Itir Godin gumaza-
mizibar ikizimin aven ikian kogham.”

Ofan asizir tuzir naba, me ofa gamir gumazibar aningam

28-29 Ikiavira Itir God Israelia mikimasa
kamaghin Moses migei, “Ian tongin itir gu-
mazitam, God ko navir vamiran ikiamin ofa
damusi asizim inigh izi, an asizir otevitam
Ikiavira Itir God baghvira anemisefegh.
30 Gumazir kam uabi asizir otevir kam
inigh izi, avimin Ikiavira Itir Godin ofa
damu. Ikiavira Itir Godin asizir otevir kaba
kamakin, asizir ovim ko an amagapamin
itir tuzim. Eghti ofa gamir gumazim ka-
maghin Ikiavira Itir Godin ofa damu. A
uan dafarimningin amagapamin itir asizir
tuzimin suiragh a fegh a damuti a Godin
damazimin ighuavamang.
31 Ofa gamir gumazim ofa gamir
dakozimin ovim tuaghti, avim an isi mangiti
a bar mighirigh, averenir kinim otogham.
Eghti Aronin adarazir ofa gamir gumaziba
uari damisi, an amagapamin itir tuzim
inigh.
32 Eghti asizir kamin agharir guvimin
amadaghan itir buaragharim, gumazim a
isi ofa gamir gumazim daningigh. Asizir
kam, a God ko navir vamiran ikiamin ofa.

7:26: Jenesis 9:4; Ofa Gami 17:10-14; 19:26; Godin Araziba 12:16; 12:23; 15:23

33 Kamaghin Aronin adarazir tongin ofa
gamir gumazim, a ghuzim ko ovimin ofa
gami, ezi asizir buaragharim, kar an bizim.
34 Ikiavira Itir Godin damazimin fegha
ighuavamadir amagapar tuzim, ko asizir
kamin agharir guvimin amadaghan itir
buaragharim, Ikiavira Itir God, Israelian
gumazamizibar ofabar tongin aning inigha,
ofa gamir gumazibagh aningi, kar Aron ko
an ovavir boriba. Egh gin otivamin dughi-
abar zurara, ofa gamir gumaziba ofan ote-
vir kaba iniam.
35 Gumazamiziba Ikiavira Itir God bagh
avimin ofan amibar tongin, Ikiavira Itir
God, asizir tuzir otevir kamning, ginabagha
ghaze, Aron ko an ovavir boriba, dughiar
a me gamizi, me an ofa gamir gumazibar
otozimin ikegh, zurara mangi, me asizir
tuzir otevir kamning iniam.
36 Dughiar kamra, Ikiavira Itir God Is-
raelia migia ghaze, me ofan asizir tuzir ote-
vir kamning isi ofa gamir gumazibar aning.
Egh me arazir kam zurara an gin mangivira
iki."
37 Akar Gavgavir kaba bar, kar ofan bar
isia mighiriba ko, wit tuer ofaba ko, arazir
kuraba gin amadir ofaba ko, osimtiziba
agevir ofaba ko, gumaziba misevima me ofa
gamir gumazibar otivir ofaba ko, God ko
navir vamiran ikiamin ofaba.
38 Israelia gumazamiziba puvatizir dan-
ganimin itir dughiamin, Ikiavira Itir God,
Akar Gavgavir kaba Sainain Mighsiamin da
isa Moses ganingi. Dughiar kamin, Ikiavira
Itir God, Akar Gavgaviba Israelia ganiga
ghaze, me uan ofaba inigh a bagh izam.

Aron uan otariba ko, ofa gamir ingangariba

8

(Sapta 8--10)

God gumaziba misivti me ofa gamir gumazibar otivamin ofa

(Ua Me Ini 29:1-37)

1 Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei,
2-3 "Ni Aron ko an otariba sara inigh
na bativamin Purirpenimin tiar akamin
mangi. Egh ofa gamir gumazimin korotiaba
ko ingangarir kam bagh me amisivamin
olivin borem inigh. Egh arazir kuraba gin
amangisi bulmakaun apurir tam ko sipsipin
apurimning ko yis puvatizir bretin akirar
izivazir tam, bizir kaba sara inigh God ba-
tivamin Purirpenimin mangi. Egh gumaza-
miziba bar men diaghti, me Purirpenimin
tiar akamin izi."
4 Ezi Moses Ikiavira Itir Godin Akar Gav-
gavim baregha an gin zui. Ezi gumazamizi-
iba bar iza God bativamin Purirpenimin
tiar akamin uari akufa.
5 Ezi a kamaghin me migia ghaze, "Bizir ki
datirighin damuamin kam, Ikiavira Itir God
a damuasa na mikeme."
6 Egha Moses Aron ko an otariba inigha
iza gumazamizibar damazimin tugha, me
gamizi me dipamin uari rue.
7 A faraghavira ofa gamir gumazimin ko-
rotiar ruarir aven azuim isa Aron garugha,
inir ruarir ivariam gitim isa an ivariam
gike. Egha Moses korotiar ruarir azenan
itim a garu. Egha a korotiar otevir azenan
azuim a garugha anemighinasa inir sazir
kurkazir aghuiba itim isa an ivariam gike.
8 Egha forivtarir inim isa Aronin evarim
gike, egha Godin ifongiam gifofoghamin
dagiamning isa forivtarir inir an evarimin
itim garu.
9 Egha inir dapanir asuar ruarim Aronin
dapanim gighui. Egha gol medel isa an
inir dapanir asuar ruarim gitoro. Medalin
kam, kamaghin men aka, kar Ikiavira Itir
Godin gumazimra. Ikiavira Itir God Moses
mikemezi moghin, Moses arazir kaba bar
dagh ami.
10 Egha Moses, olivin borer God baghvira
ikiamin bizibagh inger kam, inigha ghua,
Ikiavira Itir Godin Purirpenim ginga, bizir
an aven itiba sara bar dagh inge. Egha
arazir kamin a bizir kaba amisevezi, da bar
Ikiavira Itir Godin bizibara.
11 Egha a olivin borer nam inigha ghua,
7plan dughiabar ofa gamir dakozim ko ofa
gamir dakozimin biziba, ko soroghafariba
ruer itarir ekiam ko anefamin dakozim, a
bar boremin da kavamangi. Egha arazir
kamin Moses bizir kaba amisevezi, da
Ikiavira Itir Godin bizibar otifi.
12 Egha Moses borer muziarim isa Aronin
dapanim ginge, ezi arazir kamin an Aron
amisevezi, a Ikiavira Itir Godin ofa gamir
gumazimin oto.
13 Egha Moses, Aronin otariba inigha iza
ofa gamir gumazibar korotiar ruarir aven
azuiba isa me gaghua, inir ruarir ivariam
gitim isa men ivariabagh ikegha, men da-
panir asuabar inir ruariba isa men dapani-
bagh ighuigha da ifefe. Ikiavira Itir God
Moses mikemezi moghin, Moses arazir kaba
bar dagh ami.
14 Ezi bizir kam givazi, Moses arazir
kuraba gin amadir ofa damuamin bul-
makaun apurimin akua izezi, Aron uan
otariba ko uan dafariba isa bulmakaun da-
panim gisin da ariki.
15 Moses bulmakaun kam misuegha, an
ghuzir maba ini. Egha uan dafarir puzim
isa ghuzim garugha, ghuzir muziariba
isa ofa gamir dakozimin mikebabar itir
bulmakaun kombar min garir biziba bar
dagh ariki. Egha arazir kamin a ofa gamir
dakozim gamima, a Godin damazimin zue.
Ezi Moses ghuzir ikiavira itiba inigha, ofa

gamir dakozimin mingarim ginge, kar
arazir kuraba gin amangamin arazim. Egha
arazir kamin, an ofa gamir dakozim God
bagha anemisevezi, a Godin bizimram oto.
16 Egha Moses bulmakaun navim ko
muriaba avarazir oviba bar ada inigha,
an ovizir pumuning ko, aningin ovim sara
inigha, an beramin akuar aghuim inigha
bar ofa gamir dakozimin da tuezi, avim bar
dar isia ghua mighirizi, averenir kinimin
oto.
17 Egha a bulmakaun kamin ikiavira itir
asizir naba, kar an iniba, tuziba, ko buariba,
a bar da inigha, nguibar me itimin azenan
ghua avim gaborogha bar da tue, Ikiavira
Itir God mikemezi moghin, Moses ami.
18 Egha Moses sipsipin apurir kamningin
mam inigha izi. Kar ofan bar isia mighirim
damuamin sipsip. Ezi Aron uan otariba ko
me uan dafariba isa sipsipin dapanim gisin
da ariki.
19 Ezi Moses sipsipin kam misuegha, an
ghuziba inigha ofa gamir dakozimin 4plan
miriabar da kavamangi.
20-21 Egha a sipsip aghoragharigha, an
muriaba ko an suemning deraghavira da
rue. A gin sipsipin dapanim ko ovim ko an
asizir otevir maba sara inigha, bar da isa
ofa gamir dakozim gatigha bar ada tuezi,
avim bar dar isia ghua mighirizi, averenir
kinim oto. Ikiavira Itir God a mikemezi
moghira, Moses ami. Sipsipin kam, kar
bar isia mighirir ofa. Ikiavira Itir God an
mughuriam baregh, a gifuegh, egh navir
aghuim an ikiam.
22 Ezi Moses sipsipin apurir igharazim
inigha izi, sipsipin kam, ofan me gumazibar
amuti me ofa gamir gumazibar otivamim.
Ezi Aron uan otariba ko uan dafariba isa
sipsipin kamin dapanim gariki.
23 Ezi Moses sipsip misuegha an ghuzir
muziarim inigha, Aronin kuarir guvimin
itir kuarir amirazim, ko an dafarir puzir
amebar agharir guvimin itim, ko dagarir
puzir amebar suer agharir guvimin itim,
dagh aghui.
24 Egha Moses Aronin otariba inigha iza,
ghuzir muziariba isa, men kuarir guvibar
amadaghan itir kuarir apebar amiraziba,
ko men dafarir puzir amebar dafarir gu-
vimin itiba ko dagarir puzir amebar suer
guvimin itibagh aghui. Egha sipsipin ghuzir
ikiavira itiba bar ada inigha ghua, ofa gamir
dakozimin 4plan miriabar da kavamangi.
25 Egha sipsipin oviba ini. Kar an navim
ko muriam avarazir oviba, ko an puer
mingarimin itir ovir bar ekiam ini. Egha
an an ovizir pumuning ko, aningin ovim
sara inigha, sipsipin beramin akuar aghuim
inigha, sipsipin buaragharir agharir gu-
vimin itim ini.
26 Egha Moses ghua, Godin damazimin itir
yis puvatizir bret bar izivazir akirar kam
bagha ghua, bretin ruzir me yis sara tuazir
puvatizir mam, ko plauan me olivin borem
sara veregha ingarizir bretin ruzir mam, ko
olivin borer ekiam avarazir bisketin mam
ini. Egha a bretin kaba isa sipsipin oviba
ko buaghagharir agharir guvimin itim gisin
ati.
27 Egha gin dagher kaba isa Aron uan
otariba ko men dafaribagh atizi, me ofan
kamin suiragha a fegha a gamizi, a Ikiavira
Itir Godin damazimin ighuavamadi.
28 Ezi Moses ua dagher kaba me da da
inigha, da isa ofa gamir dakozimin asizir
ofan bar isia mighirizim gisin atizi, avim
bizir kaba bar dar isizi, da bar mighirizi
averenir kinim oto. Ofan kam, a gumazibar
amuti me ofa gamir gumazibar otivamin
ofa. Ezi Ikiavira Itir God an mughuriam
gifuegha navim an dera.
29 Ezi datirighin Moses sipsipin kamin uan
dafarimningin an amagapamin itir asizir
tuzimin suiragha a fegha a gamizi, a Ikiavira
Itir Godin damazimin ighuavamadi. Ezi
me gumazibar amuti me ofa gamir gumaz-
ibar otivamin ofan sipsipin apurimin akuar
kam, kar Moses uabi damamin asizir tuzim.
Moses Ikiavira Itir God a mikemezi moghira
bizibagh ami.
30 Egha Moses biziba misevir olivin borer
muziarir maba inigha, ghuzir an ofa gamir
dakozimin miriam gingezir maba sara ini.
Egha ghuzim, ko borem isa, Aron ko an
korotiaba sara, da kavamangi. Egha an
otariba ko men korotiaba sara, da kava-
mangi. Egha arazir kamin Moses, Aron ko
an otaribagh amizi, me ko men korotiaba
Ikiavira Itir Godin bizibara.
31 Ezi Moses ghua kamaghin Aron ko an
otaribav gia ghaze, “Ia asizir tuzir kam inigh
God bativamin Purirpenimin tiar akamin
mangi, egh anevigh bretin akiramin itim
sara dami. God ia mikemezi moghira, Iarara
dar ami. Akirar bret itir kam, me an aven
bret isa gumazibagh ami me ofa gamir gu-
mazibar otivasa ofa gami.
32 Egh ia damegh izivagh, asizir tuzir naba
ko bretin naba ikivira ikiti, ia avimin da
tueghti da bar isi mighirigh.
33 Egh ia 7plan aruebar God bativamin
Purirpenimin tiar akamin azenan man-
gan marki. Ia kamaghira iki mangi, ian
dughiar ofa gamir gumaziba misevir kam
givagham. Guizbangira, arazir gumazim
gamima an ofa gamir gumazibar otivamin
dughiam, a 7plan arueba.
34 Ikiavira Itir God uabi, Akar Gavgavim
e mikemegha ghaze, Ia uan arazir kuraba
gin amangisi, arazir kaba bar dar amu. Ezi
datirighin ia dagh amigha gifa.

35 Ia arueba ko dimagaribar God bativamin Purirpenimin tiar akamin iki mangi 7plan dughiabar tugh, egh ia Ikiavira Itir God mikemezi moghin bizibar amu. Egh ia dar amuan kogh, ia arimighiregham. Ikiavira Itir God kamaghin na mikeme."

36 Mosesin migirigiabar aven, Ikiavira Itir God bizir kabar Aron ko an otaribav keme. Ezi me kamaghira dagh ami.

9

Aron ofan mabagh ami

1 Moses Aron uan otariba ko, me isa ofa gamir ingangarim bagha me atigha gifa. Ezi dughiar namba 8 otozima, Moses dikavigha Aron ko an otariba ko Israelian gumazir dapanibar diazi, me iza uari akufa.

2 Me uari akuvagha itima, a kamaghin Aron migei, "Bulmakaun nguzir igiar apuritam, arazir kuraba gin amadir ofa damusi a inigh. Egh sipsipin apurir aghuir duaba an mikarzimin puvatizitam, ofan bar isia mighirim damusi a inigh izi. Egh ni Ikiavira Itir Godin damazimin aningin ofa damu.

3 Egh ni kamaghin Israelian gumazamizibav kemegh, 'Ia arazir kuraba gin amadir ofa damusi memen apuritam inigh. Egh ofan bar isi mighiramibar amusi, bulmakaun azenir vamira ititam ko sipsipin apurir azenir vamira ititam inigh, na bagh ofa damu. Ia asizir aghuibara inigh, duatam men mikarzibar ikian marki.

4 Egh uaghan ia ofan God ko navir vamira ikiamim damusi, bulmakaun tam ko sipsipin apuritam inigh. Ia, asizir kamning ko wit tuer ofan ia olivin borem sara verezim, ia aning inigh Ikiavira Itir Godin ofa damu. Dughiar kamra, Ikiavira Itir God ian damazimin otogham, kamaghin amizi, ia ofan kabar amu.'"

5 Ezi Aron ko gumazir kaba, me ghua bizir Moses me mikemeziba inigha, God bativamin Purirpenimin boroghin ize. Ezi Israelian gumazamiziba bar, Ikiavira Itir Godin ziam fasa iza an damazimin uari akuvagha tuivighav iti.

6 Ezi Moses kamaghin me migei, "Ikiavira Itir God ghaze, ia ofan kabar amuti, Ikiavira Itir Godin angazangarir bar gavgavim ia bativam."

7 Egha Moses kamaghin Aron migia ghaze, "Ni ofa gamir dakozimin boroghin mangi, egh ofan arazir kuraba gin amangamim ko nin ofan bar isi mighirighamim sara damu. Ni ua bagh kamaghin damuti God nin arazir kuraba gin amangiva, gumazamizibar arazir kuraba sara gin amangam. Egh gin, Ikiavira Itir God mikemezi moghin, gumazamiziba isa izir ofaba, ni me bagh ofa damuti God men arazir kuraba gin amangam."

8 Ezi Aron ofa gamir dakozimin boroghin ghugha, bulmakaun apurir igiar kam misuegha, uabi uan arazir kuraba gin amangasa ofa gami.

9 Ezi Aronin otariba a bagha asizir ghuziba inigha iza a ganingizi, a uan dafarir puzim isa ghuzim garugha, ofa gamir dakozimin mikebabar itir bulmakaun kombar min garir bizibagh arigha, ghuzir naba an ofa gamir dakozimin mingarim ginge.

10 Egha gin Aron, arazir kuraba gin amadir ofan kamin asizir oviba bar ada inigha, ovizimning ko beramin akuar aghuim ini. Egha a bar da ofa gamir dakozimin da tuezi avim bar dar isia zuima da bar mighirizi, averenir kinim oto. Ikiavira Itir God Moses mikemezi moghin, Aron ami.

11 Egha an asizir tuziba ko iniba inigha, nguibar me itimin azenan ghua da tuezi, avim bar dar isizi da gifa.

12 Egha gin Aron ghua, ofan bar isia mighirizim damuasa sipsipin apurir kam misoke. Ezi an otariba asizir ghuzir kaba inigha iza a ganingizi, an ofa gamir dakozimin 4plan miriabar da kavamangi.

13 Ezi otariba asizir dapanim ko asizir otevir maba sara vaghvagha da inigha iza a ganingi. Ezi a bar ofa gamir dakozimin da tuezi avim bar dar isia mighirizi, averenir kinim oto.

14 Ezi an asizir kamin muriaba ko an suemning sara ruegha, bar ada isa ofan bar isia mighirizir kamin mabagh isin da ariki, ezi avim bar dar isi da mighirizi, averenir kinim oto.

15 Egha Aron gin gumazamizibar ofaba inigha, Ikiavira Itir God bagha ofa gami. A gumazamizibar ofabar amu men arazir kuraba gin amangamimin meme inigha, a misuegha an ofa gami. Mati a faragha ua bagha uan arazir kuraba gin amangamin asizimin ofa gamizi mokin.

16-17 Egha an asizir gumazamiziba ofan bar isia mighirizim bagha inigha izezir kamningin mamin ofa gami. An amir ofan kam, arazir me zurara mizarazibar ofa damuamibar gin zui. Egha a plaua inigha witin ofa damuasa a tue. A uan dafarir zivirizimin plauan mabar suigha, ofa gamir dakozimin da tuezi avim bar dar isia zuima da bar mighirizi, averenir kinim oto.

18 Egha gin, Aron bulmakau ko sipsipin apurir gumazamiziba God ko navir vamiran ikiamin ofa bagha inigha izezimning misoke. Ezi an otariba asizir kamningin

9:7: Hibru 5:1-3; 7:27 **9:18:** Ofa Gami 3:1-11

ghuziba inigha a ganingizi, an ofa gamir dakozimin 4plan miriabar da kavamangi.
19 Egha Aron bulmakau ko sipsipin apurimin oviba bar ada ini, kar an puer mingarim boroghira itir ovir bar ekiam, ko navim ko muriaba avarazir oviba, ko ovizir pumuning, aningin ovim ko beramin akuar aghuim, a bar da ini.
20 Egha me ovir kaba isa asizimningin amagapamning gatigha, bar da inigha ofa gamir dakozimin ghu. Asizir oviba bar, Aron ofa gamir dakozimin da tuezi avim bar dar isia zuima da bar mighirizi, averenir kinim oto.
21 Egha a uan dafarimin bulmakau ko sipsipin amagapamning ko agharir guvimin amadaghan itir buaragharimningin suiragha da fegha dagh amizi, da Ikiavira Itir Godin damazimin ighuavamadi. A Moses mikemezi moghin ami.
22 Aron ofan kaba bar dagh amigha givagha, uan agharimning ghufegha, gumazamizibav gia ghaze, God deraghvira ia damu. Egha ofa gamir dakozim ategha izaghiri.
23 Egha Moses ko Aron, God bativamin Purirpenimin aven ghu. Egha aning azenan izir dughiamin, aning ghaze, God deraghvira bar gumazamizibar amuam. Ezi Ikiavira Itir Godin angazangarir bar ekiam, azenim giriziz gumazamiziba bar an gani.
24 Ezi zuamira Ikiavira Itir God avim amadazi, an ofa gamir dakozimin izaghiri. Egha avim ofan bar isia mighirim ko asizir oviba sara bar adar isi. Ezi gumazamiziba bar bizir kamin ganigha nguazim giregha, guaba nguazim misuegha, pamtemin dia Ikiavira Itir Godin ziam fe.

10

Nadap ko Abihu arazir kurabagh ami

1 Ezi dughiar kamin Aronin otaribar mamning Nadap ko Abihu, aning pauran mughuriar aghuim zuim tuasa uan itariba ini. Egha aning avir mikiam ko pauran mughuriar aghuim zuim isa itarim gatigha, avir kam inigha ofan min Ikiavira Itir God bagha ghu. Me fo, Ikiavira Itir God kamaghin garir avim inigh izasa mikemezir puvati. Kamaghin amizi, bizir kam a Ikiavira Itir Godin bizim puvati, ezi an an aghua.
2 Egha Ikiavira Itir God, zuamiram avim amadazi, a iza Ikiavira Itir Godin damazimin bar aningin isizi, aning areme.
3 Ezi Moses kamaghin Aron migei, “Ikiavira Itir God, fomira kamaghin ikiangsigha ia mikeme, ‘Gumazir nan boroghin iza nan ingangarim gamiba, me bar nan apengan iki deragh na damuva kamaghin fogh suam, ki guizbangira Ikiavira Itir Godin bar zuezim. Eghti ki uan gavgavim ko angazangarim gumazamizibar akagham. Eghti me nan ziam fam.’” Ezi Aron akar kam baregha mikiman ibura.
4 Ezi Moses dikavigha, Aronin ghurir afeziar dozim Usiel, an otarimning, Misael ko Elsafan, aningin diazi, aning ize. Ezi Moses kamaghin aning migei, “Gua roghira kagh iziva, uan avebamningin kuamning inigh, egh Ikiavira Itir Godin Purirpenim ategh, saghon mangi danganir e itimin azenan mangi.”
5 Ezi aning Moses mikemezi moghin ghua, gumazir kuamning inigha danganir me itimin azenan ghu. Aning gumazir ovengezir kuamningin korotiaba suezir pu. Puvati, Misael ko Elsafan, aningin korotiabar suigha aning amikirigha azenan zui.
6 Ezi Moses datirighin, Aron ko an otarir igharazir pumuning, Eleasar ko Itamar, akaba me ganidi. A kamaghin me migei, “Ia apangkuvir arazimin gin mangi gumazir aremezir kamning damuan marki. Ia dughiaba zurara uan dapanir ariziba batoghvira iki. Ia da ateghti da pura ikian marki. Ia uan apangkuvimin ababanim bagh, korotiaba abighan marki. Ia apangkuvir arazimin gin mangiti, Ikiavira Itir God ia misueghti, ia arimighiregham. Eghti e Israelian gumazamiziba, Ikiavira Itir God bar puviram en ataram. Eghti Israelian igharaz darasi, kar ian marazira, merara Ikiavira Itir God amadazir avimin aremezir gumazimning bagh aziam.
7 Eghti ia God bativamin Purirpenimin tiar akam ataghiraghan marki, ia tong ikegh. Ia fo, ki Ikiavira Itir Godin bizimra ikiasa olivin borem ia gaghuizi, ia Ikiavira Itir Godin adarazira. Kamaghin amizi, ia Ikiavira Itir Godin Purirpenimin azenan mangegh, ia arighiregham.” Ezi me Mosesin akam baregha, a mikemezi moghin ami.

Arazir ofa gamir gumaziba damuamiba

8 Ikiavira Itir God kamaghin Aron migei,
9 “Ni uan otariba ko, ia wainin dipar onganiba amegh, nan damazimin, na bativamin Purirpenimin aven mangan marki. Bar markiam. Ia aven mangiva, ia arimighiregham. Ia ko ian ovavir borir gin otivamiba, arazir kamin gintigh mamaghira iki.
10 Ia deraghvira biziba tuisigh, bizir manam a nan bizim, ezi bizir manam, a gumazamizir kinibar bizim. Ezi dar tongin bizir manaba nan damazimin zuezi, manaba mize.

9:22: Diboboniba 6:22-26 **10:3:** Aisaia 52:11; Esekiel 28:22; Jon 13:31-32

11 Egh ia, arazir Ikiavira Itir God ifongeziba, a Moses mikemezi a da isa Israelia ganingizir kaba, ia bar dar Israelian gumazamizibar sure damu."
12 Ezi Moses kamaghin Aron uan otarir ikiavira itir pumuning Eleasar ko Itamar migei, "Ia Ikiavira Itir God bagh wit tuamin ofan nar ikiavira itiba inigh. Plauan kam, ia a isi yis puvatizir bretin ingarigh. Ofan kam, a bar Godin bizimra, a ia ganingi. Kamaghin amizi, ia ofa gamir dakozimin boroghin bretin kam ami.
13 Ikiavira Itir God bizir kamin na mikemegha gifa. Kamaghin amizi, wit tuer ofan nar kaba bar, da ia ko ian otaribar biziba. Ia gumazamizir Ikiavira Itir God bagha wit tuer ofa gamiba, dar tongin plauan kaba ini. Egh ia Ikiavira Itir Godin Purirpenim avinizir divazimin aven bretin kam ami.
14-15 Eghti Israelian gumazamiziba, God ko navir vamira ikiamin ofa damusi, asizimin amagapamin itir tuzim ko buaragharim ko oviba sara inigh izi. Eghti ia ofa gamir gumaziba, ia amagapamin itir tuzimin suiragh da fegh dar amuti da Ikiavira Itir Godin damazimin ighuavamang. Egh ia gin ofa gamir dakozimin oviba tuegh. Egh ofan kamin asizir tuzibar tongin, ia amagapam ko buaragharim inigh. Eghti ia ko ian adarazir, guiviba ko otariba uaghara, asizir tuzir kamning isi danganir Godin damazimin zuezir tamin mangi, aning ami. Ikiavira Itir God ofan kabar asizir otevir kamning isa, ia ko ian boribagh aningi. Egh zurazurara asizir otevir kamning, aning ia ko ian ovavir boribar asizir akuamning. Ikiavira Itir God kamaghin mikemegha gifa."
16 Egha gin Moses ghua arazir kuraba gin amadir ofa damuamin meme bagha azaragha ghaze, "Ofa gamir gumaziba manmaghin memen ofa damu arazir kuraba gin amangamim gami?" Ezi me a migei, "E avimin a tuazi a isigha gifa." Ezi Moses akar kam baregha, Aronin otarir pumuning Eleasar ko Itamarin atari.
Egha a ghaze,
17 "Manmagh amizi ia Ikiavira Itir Godin Purirpenim avinizir divazimin aven, arazir kuraba gin amadir ofan kamin asizir tuzim aman aghua? Kar ofan Ikiavira Itir God ua baghavira misevezim, egha a ia ganingi, ia gumazamizibar osimtiziba akiriva, men arazir kuraba gin amangisi anemam.
18 Ia ofan kamin ghuzim inigha purirpenimin Anogoroghezir Danganimin aven ghuzir puvati. Egha manmagh amizi, ki ia mikemezi moghin ia Purirpenimin aven asizir tuzir kam amezir puvati?"
19 Ezi Aron kamaghin Moses migei, "Ni oragh. Datirighira, gumazamiziba uan arazir kuraba gin amadir ofa ko ofan bar isia mighirim isa Ikiavira Itir God ganidi. Ezi kirara, datirighin bizir kurar kaba na bativigha gifa. Nan gumazir pumuning areme. Kamaghin amizi, ki datirighira arazir kuraba gin amadir ofan asizir tuzim amam, eghti Ikiavira Itir God ti bizir kam gakuegham, o? Ki ghaze, ti puvatigham."
20 Ezi Moses kamaghin oregha ghaze, Aronin akam a dera. Ezi an navim an amira.

Bizir Godin damazimin zueziba ko mizeziba

11

(Sapta 11--15)

Asizir Israelia damamiba ko asizir anogoroghezib a
(Godin Araziba 14:3-21)

1-2 Ikiavira Itir God Israelia mikimasa kamaghin Moses ko Aron mikeme, "Ia, nguazir kamin itir asizibar tongin, asizir kabara, ia dar ami.
3 Asizir kabanang: Dar soroghafariba puzir pumuning ikia, aning uaning tuiragha iti, egha da bulmakaubar min graziba api, ia dar ami.
4-6 Egh ia kamelba ko ivarareba ko ighiaba, ia dar aman marki. Da bulmakaubar min graziba apir asiziba, egha dar soroghafariba puzir pumuning ikia, uaning tuiragha itir puvati. Kamaghin amizi, ia kamaghin fogh suam, da nan damazimin zuezir puvati. Ki dar aman ian anogoroke.
7 Egh ia dabar aman marki. Dar soroghafariba puzir pumuning iti, egha uaning tuiragha ikia, bulmakaubar min graziba apir puvati. Kamaghin amizi ia fogh, daba da nan damazimin mize.
8 Kamaghin amizi, ia asizir kabar aman marki. Egh ia dar ganti da arighiriti, ia dar kuabar suighan marki. Bar markiam. Da nan damazimin zuezir puvati.
9 "Egh ongarimin osiriba ko dipamin osiribar tongin, osiriba naziaba ko sighiaba uaghara ikiti ia dar ami.
10 Ezi osiriba ko bizir muziarir ongarim ko tintinibar dipabar itiba, da naziaba ko sighiaba uaghara puvatighti, ia fogh, da bizir bar kuraba.
11 Kamaghin amizi, ia dar aman kogh, egh dar kuabar suighan marki. Ki bar anogoroke. Da bizir bar kuraba.
12 Ia uam oragh, angamira itir bizir dipabar ititam, a naziaba ko sighiaba puvatighti, ia anereman marki. Ia bizir kabar aghuagh da atakigh.

10:12: Ofa Gami 6:14-18 **10:14-15:** Ofa Gami 7:30-34 **10:17:** Ofa Gami 6:24-26

13-19 “Egh ia kuarazibar tongin kuarazir
kamagh garibar aman markı. Ia kamaghin
mikim suam, da bizir bar kurar kı aghuaz-
iba. Kuarazir kaba, taragiaba, mighıaba,
isaba, kotkotba, poneba, ongarimin kuaraz-
iba, beniba, dıpamin mughamiziba, aghun-
abar ekiaba ko, kina aghunababa. Ia
kuarazir kabar aman markı.
20 “Ezı apizir suemning ko dafarimning
ko avıziba itiba, da bizir kuraba, kı dar
anogoroke.
21 Eghtı apizibar tongin apizir soroghafariba ikia arua uari akuriba, ia dar amı.
22 Kamaghin amizı, odezir ekiaba ko dozıba, ia bar dar amı.
23 Ezı apizir sueba ko dafariba ko avıziba itiba, ia kamaghin fogh suam, da bizir bar kuraba. Kı dar anogoroke.
24-25 “Asızir maba uaghan, ia damutı, ia nan damazimin mızegham. Eghtı gumazitam asızir kabar kuabar suiragh, o aneter danganitamin mangam, gumazir kam nan damazimin mızegham. Gumazir asızir kamin suiraghamim, a uan korotiaba ruegh, egh a nan damazimin mızegh ikı mangı guaratızimin tugham.
26 “Asıziba, dar soroghafariba puzir pumuning ikiava, uaning tuirazir puvatıgha, bulmakaun min grazıba apir puvatı, ia kamaghin fogh suam, asızir kaba, da bizir aghuiba puvatı.
27 Ezı asızir soroghafarir puziba puvatıziba, da bar, asızir aghuiba puvatı. Egh ia asızir katamin kuamin suiraghıva, ia nan damazimin mızegham. Egh ia kamaghıra ikı mangı guaratızimin tugham.
28 Eghtı gumazitam asızir kuar kam inigh danganir igharazimin mangıgham, a uan korotiaba ruegh, nan damazimin mızeghvıra ikı mangıtı aruem magırıgham. Asızir kaba ia gamima ia mıze.
29-30 “Asızir kaba uaghan markiam, kı da ian anogoroke. Kar iriaba, ko kuarziba ko iper guar avıriba.
31 Kı asızir kaba ian anogoroke. Eghtı ia dar kuabar suighıva, nan damazimin mızeghvıra ikı mangıtı aruem magırıgham.
32 Eghtı asızir katam aremegh, bizitam gisin irıgham, bizir kam uaghan nan damazimin mızegham. An kuam irı, bizir me temebar ingarizir tam o initam o bulmakaun inimin ingarizir initam o mıtaritam, o ingangarir manam itir bizitam, a bizir katam gisin irıgham, a nan damazimin bar mızegham. Eghtı ia a isı dıpamin a rueghtı, bizir kam nan damazimin mızeghvıra ikı mangıtı aruem magırıgham.
33 Eghtı asızir mızezir kamin mikarzim nguazir minem girıghtı, bizir miner kamin itiba bar mızegham. Kamaghin, ia miner kam abikigh.
34 Eghtı daghetaba roghıra ikıtı, miner kamin dıpam dagher kabagh ireghtı, dagher kaba nan damazimin uaghan mızegham. Ezı dıpar miner kamin itim, a ikuvigha mızegha gıfa.
35 Eghtı asızir kam bizitam girıgham, bizir kam nan damazimin a mızegham. Eghtı miner kam, o bretba tuer danganir me nguazimin ingarizir kam, ia uaghan anebikigh.
36 Egh asızir kam mozir dıpar pura nguazimin otivim girıgham, o tengin dıpam girıgham, eghtı dıpam nan damazimin mızeghan kogham. Puvatı. Ezı bizir manam asızir kamin mikarzimin poro, a mızegha ikufi.
37 Eghtı asızir katam aremegh an kuam dagher anabar oparibagh isin irı, a deragham. Dagher anabar kam, a mızezir puvatı, a zueghavıra ıtı.
38 Ezı dagher anabar kam dıpamin aven itima, asızir kamin kuam a girı, dagher anabar kaba nan damazimin mıze.
39 “Ia asızir kı damasa ia mikemezibagh nıghnıgh. Egh asızir kabar tam puram aremeghtı, gumazitam o amizitam an suiragham, gumazir kam o amizir kam, nan damazimin mızegham. Egh a kamaghıra ikı mangıtı aruem magırıgham.
40 Eghtı gumazitam asızir kamin tuzitam ame, o asızir kamin kuam ateri, a uan korotiaba ruegh. Egh a mızeghvıra ikı mangıtı aruem magırıgham.
41 “Eghtı ia asızir muziariba ko apizir nguazimin aruibar aman markı. Ia kamaghin nıghnıgh, da bizir bar kuraba.
42 Egh asızir uan navibar nguazim davariba, ko soroghafaribar aruir asıziba, ko asızir suer avıravıriba itiba, da bizir aghuiba puvatı. Eghtı ia dar aman markı. Kı dar ian anogoroke.
43 Ia asızir kabar tam aman markı. Kı bar dar aghua. Egh ia tam amegh, ia nan damazimin mızegham. Eghtı kı dar aghuazı moghin, kı bar ian aghuagham.
44 Kı Ikiavıra Itir God, ian God, egha kı bar zue. Eghtı ia uari isı na danigh, nan gumazamizibar ikıvıra ikı, egh arazir kuraba ategh, arazir aghuibar gin mangı nan min zueghvıra ikı. Ia kı aghuazir asızir mızırızibar amıva, nan damazimin mızeghan markı.
45 Kı Ikiavıra Itir God. Kı ian Godin ikiasa Isipin kantrin aven ia inigha azenan ize. Kı uabı bar zuezı nan araziba bar dera. Kamaghin amizı, ia zuegh ikı nan arazir aghuibar gin mangı.
46 “Ezı Akar Gavgavir ia datırıghin inizir kam, an asıziba ko, kuaraziba ko, bizir ongarimin aven itiba ko, apizir nguazimin davaribav gei.

47 Kamaghin amizi, ia deraghvira biziba tuisigh, bizir manam a zue, ezi bizir manam a nan damazimin zuezir puvati. Egh ia angamira itir bizir ia damamiba ko ia daman koghamiba, ia deraghvira dagh fogh.”

12

Amizim borim bategha gin uabi zuer arazim

1 Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei,
2 “Ni kamaghin Israelian gumazamizibav mikemegh: Amizitam navim asegh, otarim bategham, a nan damazimin mizeghvira iki mangi 7plan aruebar tugham, mati a uan iakinibav sozir dughiam.
3 Eghti 7plan arueba givaghti, namba 8in aruem otoghti, me otarir kamin mikarzir mogomemin inim atugham.
4 Amizim borim bategha ghuzir avirim makuri. Kamaghin amizi, a nan damazimin mizegh, 33plan aruebar ikeghiva gin ua zuegham. Dughiar a mizeghvira ikiamimin, a bizir ki ua baghavira misevezir tamin suighan kogham. Egh a nan Purirpenim avinizir divazimin aven mangan kogh, mangi a ua zueghamin dughiamin tugham.
5 “Amizim borir guivim bategh, a 14plan aruebar mizeghvira ikiam, mati a uan iakinibav sozir dughiam. A uan ghuzir avirim makuni, kamaghin amizi a nan damazimin mizegh, ua 66plan aruebar ikeghiva, gin ua zuegham.
6 “Egh amebam ua zueghiva, a uan otarir iririvim o guivir iririvim ginighnigh, ofan bar isia mighirim bagh, sipsipin igiar azenir vamira itim inigh, egh uaghan ofan arazir kuraba gin amangamim bagh, kuarazir bunbam inigh. An ofan kamning isi ofa gamir gumazim bagh God bativamin Purirpenimin tiar akamin mangi.
7 Eghti ofa gamir gumazim amizir kamin kuarazim ko sipsip inigh na bagh ofa damuti, amizim ua zuegham. Eghti ghuzir kam amizim damuti a ua mizeghan kogham. A datirighin nan damazimin zuegha gifa. Amizim otarim o guivim bategh, an arazir kamra damu.
8 “Amizitam sipsip givezamin dagiaba otevegh, a kuarazir bunbar igiar pumuning o osirvar igiar pumuning inigh izi. Eghti ofa gamir gumazim kuarazir tamin, ofan bar isia mighirim damu, egh kuarazir igharazimin, an arazir kuraba gin amadir ofa damu. Eghti ofa gamir gumazim kuarazir kamningin ofa damighti, amizim ua nan damazimin zuegham.”

13

Gumazamiziba duaba isiva arazir kabar amu

1 Ikiavira Itir God, kamaghin Moses ko Aron migei,
2 “Gumazitam o amizitam, duatam o okatam o mikarzir ghuarir ghurghuritam, an mikarzimin otogham, egh bizir kamin ganganim mati lepan arimariam o arimariar ekiar igharaziba otivasava ami, eghti me a inigh ofa gamir gumazim Aron bagh mangi, o an otarir uaghan ofa gamiba, men tav bagh mangi.
3 Eghti ofa gamir gumazim deraghvira duar kamin ganigh fogh suam, an duar kurimin aven itir ariziba ghurghurigha gifa, ezi duam bar an mikarzimin aven ghu, kar lepan arimariamra o arimariar ekiar igharazim. Eghti ofa gamir gumazim an ganigh givagh, kamaghin mikimam, ‘Gumazir kam, a Godin damazimin zuezir puvati.’
4 Eghti duam ghurghurighti, ofa gamir gumazim duamin ganti, a mikarzimin inimin aven mangighan kogh, egh arizir ghurghuriba puvatighti, ofa gamir gumazim, gumazir kam mikim suam, a uabira dipenitamin iki mangi 7plan aruebar tugh.
5 Eghti namba 7in aruemin, ofa gamir gumazim, ua gumazir kamin duamin gan a tuisigh, eghti duamin ganganim kamaghira iki ekeveghan koghti, a ua gumazim ateghti a 7plan aruebar uabira ua ikegh.
6 Eghti 7plan aruer kaba givaghti, ofa gamir gumazim uam an ganti, duar kam misigh, egh ekeveghan koghti, a fogh suam, gumazir kam pura duar kinim iti. Egh ofa gamir gumazim a mikim suam, ‘Ni Godin damazimin zue. Ni uan korotiaba ruegh, zueghiva mangi.’
7 Eghti bizir kamin gin, duam ua isiti, gumazim ua mangi ofa gamir gumazim batogh uabi an akagh.
8 Eghti ofa gamir gumazim deraghvira gumazir kamin duamin ganti, duar kam ekeveghti, a fogh suam, gumazir kam lepan arimariar kurar ekiam iti. Eghti ofa gamir gumazim kamaghin a mikim suam, ‘Ni Godin damazimin zuezir puvati.’
9 “Eghti gumazitam duar gavgavim ikiti, me an aku ofa gamir gumazim bagh mangi.
10 Eghti ofa gamir gumazim deragh gumazimin duamin ganigh. Eghti duar kam ghurghurigh, arizibar amuti da ghurghurigh aven emigh mizazim a gasam,
11 gumazir kam lepan arimariam an iti.* Eghti ofa gamir gumazim kamaghin gumazim mikim suam, ‘Ni Godin damazimin

12:3: Jenesis 17:12; Luk 2:21 **12:8:** Luk 2:24 * **13:11:** Hibruia arimariar kam ziar aviribar a dibori, “lepan arimariam.” Arimariar kam lepan arimariar e datirighin garimin mirara garir puvati.

zuezir puvati.' Ofa gamir gumazim fogha
gifa, gumazir kam a mizezir puvati, ka-
maghin amizi, a pura gumazim ateghti, a
uabira uan dipenimin ikian kogham.
12-13 Eghti arimariar kam bar ekevegh
mangi gumazir kamin mikarzim bar
anevaraghti, ofa gamir gumazim ua
gumazimin mikarzim bar deraghviram
an ganiva a tuisigham. Egh a gumazimin
ganti, arimariar kam bar an mikarzim
inighti, an mikarzim bar ghurghurighti a
fogham, arimariar kam givasava ami, eghti
a kamaghin gumazim mikimam, 'Ni Godin
damazimin zue.' Ezi kamaghin, gumazir
kam a zuegha gifa.
14 Eghti gin, duaba bigh tuzir aven itiba
azenan otivighti, gumazir kam zueghan
kogham.
15 Eghti ofa gamir gumazim uam an du-
abar ganti, da bighti, a gumazir kam mikim
suam, 'Ni Godin damazimin zuezir puvati.'
Gumazim duaba ikia egha da bighizi dar
tuziba duar toribar otivti, kamaghin a nan
damazimin zuezir puvati. Kamagh garir
duam, a bar arimariar kuram.
16 Egh gin duam misighti, nir ghurghurim
otoghti, gumazir kam ua ofa gamir gu-
mazim bagh mangi.
17 Eghti ofa gamir gumazim deragh
gumazir kamin duamin ganti, an duam
misingighti an inim ghurghurigham,
kamaghin gumazir kam nan damazimin
zuegham. Eghti ofa gamir gumazim
kamaghin a mikim, 'Ni Godin damazimin
zuegha gifa.'
18 "Eghti gumazitam okam an mikarzimin
iki, egh misighti,
19 egh gin okam ikezir danganimin,
an mikarzim figh ghurghurigham, o an
mikarzim aghevegh ghurghurighti, kam-
aghin gumazir kam ofa gamir gumazim
bagh mangi uabi isi an akagh.
20 Eghti ofa gamir gumazim, gumazir
kamin okar duamin danganim deragh
an ganigh. Duam tong an inivafizimin
aven mangighti, an inimin ariziba
ghurghurigham, eghti ofa gamir gumazim
kamaghin gumazim mikim suam, 'Ni Godin
damazimin zuezir puvati.' Lepan arimariar
kam okar misingizir kamin danganimin
otozim, a bizir bar kuram.
21 Egh ofa gamir gumazim an ganti,
ariziba ghurghurighan koghti, duam tong
an inivafizimin aven mangighan kogh, egh
a tong deragh deraghti, ofa gamir gumazim
anetighti a uabira iki mangi 7plan aruebar
tugh.
22 Eghti 7plan aruer kabar gin duar kam
ikivira iki ekeveghti, ofa gamir gumazim
fogh suam, an arimariar bar kuram, egh
kamaghin gumazim mikim suam, 'Ni Godin
damazimin zuezir puvati.'
23 Eghti duar mikarzimin itimin gan-
ganim kamaghira ikia, egha ekevir puvati,
kar okar kamin duar kurim. Kamaghin, ofa
gamir gumazim kamaghin gumazim mikim
suam, 'Ni Godin damazimin zue.'
24 "Eghti avim gumazitamin inivafizimin
isighti, an duam ghurghurigham, o a
ghurghurigh aghevegham,
25 eghti ofa gamir gumazim duar kam
deragh an ganigh. A ganti, duar kurir kamin
ariziba ghurghurighti, duam guizbangira
mikarzimin aven mangiti, ofa gamir
gumazim fogham, duar kam, a lepan
arimariar bar kuram. Egh a gumazim
mikim suam, 'Ni Godin damazimin zuezir
puvati.'
26 Ofa gamir gumazim an ganti,
arizir duamin danganimin otiviba
ghurghurighan koghti, duam an ini-
vafizimin aven mangan kogh, egh mising
damuti, kamaghin ofa gamir gumazim
aneteghti a uabira iki mangi 7plan dughi-
abar tugh.
27 Ofa gamir gumazim namba 7in
dughiamin deraghvira uam an duamin
ganti, duar kam ikivira iki ekeveghti, a fogh
suam, kar arimariar bar kuram. Eghti ofa
gamir gumazim kamaghin a mikim suam,
'Ni Godin damazimin mize.'
28 Eghti duar kam pura danganir kamin
kamaghira iki, ekivan koghti, kar pura avim
isizir duar kurimin danganim. Kamaghin,
ofa gamir gumazim mikim suam, 'Ni Godin
damazimin zue.'
29 "Eghti gumazitam o amizitam, duar
muziariba an dapanim o an aghozim
batoghti,
30 ofa gamir gumazim duar muziarir
kaba deragh dar ganti, duar muziariba
inivafizim okor bar aven mangiti, arizir
aviriba duar muziarir kabar danganibar
puvatigh, egh ariziba aghevegh iangurighti,
ofa gamir gumazim fogham, duar kaba da
arimariar bar kuram. Egh an a mikim
suam, 'Ni Godin damazimin zuezir puvati.'
Kar dapaniba ko aghozibar otivir zighzizir
arimariam.
31 Ofa gamir gumazim deravira an
duar muziaribar ganti, duar muziariba
inivafizim okor bar aven mangan koghti,
arizir pizir aghuiba duam itir danganimin
deragha otivighan koghti, a gumazim o
amizim ateghti a uabira iki mangi 7plan
aruebar tugh.
32 Egh namba 7in aruemin, ofa gamir
gumazim ua deraghvira gumazim o
amizir kamin mikarzir inimin ganighti,
zighzizir arimariar kam kamaghira ikiva
ekivan koghti, zighzizir arimariar kam an
mikarzir inim okoregha aven ghuzir puvati,
eghti danganir kamin ariziba aghevegh
iangurighan koghti,

33 kamaghin gumazim o amizim uan dapanir arizіba o kuar arizibagh isegh, egh a duar muziariba itir danganim gisan markі. Eghtі ofa gamir gumazim, anetіghtі a uabіra ikі mangі 7plan dughiabar tugh.
34 Dughiar namba 7in, ofa gamir gumazim, deraghvіra gumazim o amizir kamin duar muziaribar ganigh, da kamaghіra iti, o da ekefe. Egh ofa gamir gumazim kamaghin fogh suam, duar muziariba mikarzir inim okoregha aven ghuezir puvatі, a kamaghin gumazim o amizimin mikim suam, ‘Nі Godin damazimin zue.’ Eghtі gumazim o amizir kam uan korotiaba ruegh, egh a zuegham.
35 Gumazim o amizim zueghamin dughiamin gin duar muziariba otivigh ekіvtі,
36 ofa gamir gumazim ua deraghvіra gumazim o amizir kamin inivafіzimin gan. An duaba ekeveghtі, ofa gamir gumazim fogh suam, gumazim o amizir kam a zuezir puvatі. A ua arizir aghevir ianguriba bagh ruian kogham.
37 Eghtі ofa gamir gumazimin damazimin, duar muziarir kaba kamaghіra ikі, egh ekіvan koghtі, arizir pizir aghuiba duar muziariba itir danganibar otivightі, ofa gamir gumazim fogh suam, zіghzizir arimariar kam misingasava ami. Egh a gumazim o amizim mikim suam, ‘Nі Godin damazimin zuegha gіfa.’
38 “Egh gumazitam o amizitam, ghuarir ghurghurir dafoziba an mikarzir inimin otoghtі,
39 ofa gamir gumazim deragh mikarzir nir ghurghurir kabar gan, da ghurghurigh taghtaghan koghtі a fogh suam, da ghuarir kiniba mikarzimin otifi. Kamaghin, gumazir kam nan damazimin zue.
40 “Eghtі gumazimin dapanir arizіba asighiregh, onarim misegh, a Godin damazimin mizezir puvatі. A zue.
41 Egh an minedevimin itir arizіba asighiregh, onarim misegh, a Godin damazimin zuegham.
42 Eghtі ghuarim an dapanir ginkevimin itir onarim o minedevimin itir onarimin otoghtі, duabar ganganim aghevegh ghurghurightі, ofa gamir gumazim fogh suam, ghuarir kam a lepan arimariar bar kuram.
43 Egh ofa gamir gumazir kam deragh ghuarir kamin ganightі, ghuarir kamin duamin ganganim aghevegh ghurghurigh, mati gumazim lepan duar arimariam an mikarzimin inimin iti,
44 a kamaghin fogh suam, gumazir ghuarir an dapanimin itir kam, a lepan arimariar bar kuram. Kamaghin, ofa gamir gumazim kamaghin a mikim suam, ‘Nі Godin damazimin zuezir puvatі.’
45 “Eghtі gumazitam duar kurar kamagh garitam ikі, a korotiar bibizibar aghuigh, uan dapanir arizim batoghan kogh, egh dafarimin uan akam avaragh, egh pamten kamaghin dim mikim, ‘Kі zuezir puvatі. Kі zuezir puvatі.’
46 Gumazir arimariar kamagh garim ikіvіra ikіva, nan damazimin zueghan kogham. A uan namakaba ategh danganir me itimin azenan uabіra ikiam.”

Moses Osirizir Araziba, bizir korotiabagh amima da mizezibav gei

47-48 Ikiavіra Itir God kamaghin Moses ko Aron migei, “Dughiar mabar, bizir inibagh amima da ikuviba, kar lepan arimariamin min inir kabar aven itiba. Da, korotiaba ko, nir avizir me sipsipin arizibar ingariziba ko, nir tretin aghuibar ingariziba ko, bulmakaun iniba ko, korotiar me asizibar inimin ingariziba, da dar otifi.
49 Egh nir kam, arimariar kurar kam an aven ikіtі, garim o aghevim an otoghtі, me nir kam inigh mangі ofa gamir gumazimin akagh.
50 Eghtі ofa gamir gumazim a inigh deragh an ganigh, egh arimariar kurar kam itir bizir kam isі danganir igharazitam datіghtі, a uabіra ikі mangі 7plan aruebar tugh.
51 A namba 7in aruemin deraghvіra uam an gantі, arimariar kurar kam, a korotiam o inimin bar ekeveghtі, a fogh suam, kar lepan arimariam. Ezі korotiar kam o nir kam, a nan damazimin zuezir puvatі.
52 Kamaghin amizі, ofa gamir gumazim korotiar kam avimin a tuaghtі, a bar isigh. Bizir kam lepan arimariamin min a bato, eghtі a bar isi mighirigh.
53 “Eghtі ofa gamir gumazim deraghvіra korotiar kamin gantі, a kamaghіra ikіtі, arimariar kuram korotiar kam bar a inighan kogham,
54 eghtі a me mikemeghtі me korotiar kam ruegh egh anetіghtі, a ikі mangі 7plan aruebar tugh.
55 Eghtі ofa gamir gumazim gin deraghvіra uam arimariar bar kurar kamin gantі, a korotiamin avizir manamin aven, o azenan otoghtі, arimariar kurar kamin ganganim kamaghіra gantі, an ganganim garim o aghevim ikіvіra ikіtі, a fogh suam, a nan damazimin zuezir puvatі. Arimariar kurar kam ti ekeves, o puvatі, kar pura bizim, ofa gamir gumazim an ekіvamin arazim ginighnighan kogham. A fogha gіfa, a nan damazimin zuezir puvatі. Kamaghin, ofa gamir gumazim, korotiam avimin a tuaghtі a bar isi mighirigh.
56 “Me a rueghtі, gin ofa gamir gumazim deraghvіra uam an ganigh, bizir lepan arimariamin min garim givaghtі, a korotiar

avizir kam abikigh o asizimin mikarzir nir
kam, a ikuvizi naghira anetugh a makunigh.
57 Eghti gin, arimariar kurar kam, ua
korotiar kamin otivti, kamaghin korotiar
kamin ghuavim avimin a tuaghti, a isi bar
mighirigh.
58 Egh a korotiam o asizimin mikarzimin
inim ruer dughiamin, lepan arimariamin
min itir puvati, an ghuavim ua namba 2in
dughiamin a rueghti, korotiar kam nan
damazimin zuegham.
59 "Arimariar bar kuramin min itir bizir
inibagh amima da ikuvim, Akar Gavgavir
kam an gun migei. Mati korotiaba ko,
nir avizir me sipsipin ariziba ko, nir tretin
aghuibar ingariziba ko, bulmakaun iniba
ko, korotiar me asizibar inibar ingariziba.
Akar Gavgavir kam ghaze, korotiar kaba,
da zue, o da nan damazimin zuezir puvati."

14

Lepan arimariam givaghti zueghamin arazim

1 Ikiavira Itir God, kamaghin Moses migei,
2 "Gumazir manam lepan min garir
arimariar kuram an iti, kar Arazir Moses
Osirizim. An arimariam givaghamin
dughiamin, a nan damazimin zueghsi, me a
inigh ofa gamir gumazim bagh mangi.
3 Eghti ofa gamir gumazim a inigh dan-
ganir me itimin azenan mangi, egh deragh
an mikarzimin ganigh. Eghti lepan min
garir arimariam guizbangira bar givaghti,
4 ofa gamir gumazim me mikemeghti,
me nan damazimin kuarazir angamira ikia
zuezir pumuning, ko sidan temer otevitam,
ko benir aghevir tam, ko temer hisopin
aguatam, da inigh izi.
5 Eghti ofa gamir gumazim me
mikemeghti, me nguazir minetam inigh
daghurir aghuitamin mangi dipar igiar
dikiriatam tuigh, a inigh izi. Egh me gin
kuarazir kamningin tam inigh, minem gisin
an suiragh a misueghti, an ghuzim minemin
magiri.
6 Eghti ofa gamir gumazim kuarazir
igharazim ko temer sidan otevir kam,
ko benir aghevir kam, ko hisopin aguam
isi ghuzim itir dipam darugh, zuamiram
anesigh.
7 Egh gumazir kam nan damazimin
zueghsi, me 7plan dughiabar dipar ghuzim
itim a gisin a kavamang. Egh ofa gamir
gumazim kamaghin a mikim, 'Ni datirighin
Godin damazimin zuegha gifa.' Egh
ofa gamir gumazim kuarazir angamira
itim inigh, nguibamin azenan mangi,
egh dadaba itir danganimin aneteghti a
mighegh mangi.
8 Gumazim zueghsi a uan korotiam
ruva, dapanir ariziba ko uan mikarzimin
ariziba bar dagh isegh uabi ruegh. A
kamaghin damigh, nan damazimin zuegh,
egh nguibamin aven mangi, egh 7plan
aruebar a uan purirpenimin azenan iki.
9 Egh aruer namba 7in, gumazir kam ua,
uan dapanir ariziba bar dagh isiva, ghua-
masiziba ko sevanir ariziba, ko namnamin
arizir maba sara isegh, egh a uabi ruva uan
korotiam sara ruegh, egh nan damazimin
zuegham.
10 "Egh namba 8in dughiamin, a sip-
sipin apurir pumuning ko sipsipin amebar
azenir vamira itim inigh. Da bar deragh
egh duatam dar mikarzibar ikian kogham.
Egh a wit tuamin ofan min, a 3 kilogremin
plauan aghuiba ko olivin borem sara da
veregh da inigh. Egh olivin borer itarir
pumuning gingegh.
11 Egh a sipsipba ko plaua ko olivin
borem inigh na bativamin Purirpenimin izi.
Eghti ofa gamir gumazitam an akuraghti a
zuegham. Ofa gamir gumazim, gumazir
kam ko ofan kaba sara a inigh, na bati-
vamin Purirpenimin tiar akamin izi, nan
damazimin tugham.
12 Egh datirighin ofa gamir gumazim sip-
sipin apurir kamningin tam inigh olivin
borem sara ofa damu, mati an osimtizim
agevir ofa. A faragh bizir kaba dafarimin
dar suiragh da fegh dar amuti da nan
damazimin ighuavamangi.
13 Ofa gamir gumazim sipsipin kam isi,
ofan bar isia mighiriba ko, arazir kuraba
gin amadir ofaba bagha me bulmakaubav
sozir danganimin mangi a misueghti an are-
megh. Guizbangira, osimtizim agevir ofaba,
da arazir kuraba gin amadir ofabar mirara
ghu. Kar nan bizimra, ezi ki God, ki a
isa ofa gamir gumazibagh aningi. Kam-
aghin amizi, ofa gamir gumazim kamaghin
damuam.
14 Egh gin ofa gamir gumazim sipsipin
ghuzir taba inigh, gumazimin kuarir
guvimin itir kuarir apebamin amirazim
datigh, egh an agharir guvimin amadaghan
itir dafarir puzir amebam ko gumazir
kamin dagarir amebar agharir guvimin
amadaghan itim datigh.
15 Egh ofa gamir gumazim olivin boremin
taba inigh uan dafarir kiriam gingegh, egh
borer kam dafarimin an suiragh.
16 Egh a uan agharir guvimin amadaghan
itir dafarir puzir bizibar akakazim isi, uan
dafarir kiriamin itir borer kam darugh,
egh 7plan dughiabar Ikiavira Itir Godin
damazimin a kavamang.
17 Egh gin ofa gamir gumazim borer an
dafarimin ikiavira itir taba inigh, gumazir

14:2: Matyu 8:4; Mak 1:44; Luk 5:14; 17:14

zueghamimin kuarir guvimin itir kuarir apebamin amirazim datigh, egh uaghan olivin borem isi gumazir kamin agharir guvimin amadaghan itir dafarir puzir amebam ko gumazir kamin dagarir amebar agharir guvimin amadaghan itim datigh, danganir kaba, a faragha ghuziba dagh ariki.
18 Egh borer nar ofa gamir gumazimin dafarimin ikiavira itiba, gumazir kamin dapanim gingegh. Arazir kamin a gumazim damighti, a nan damazimin zuegham.
19 "Egh ofa gamir gumazim ofan arazir kuraba gin amangamin asizimin ofa damuti, gumazim nan damazimin zuegham. Egh a gin, ofan bar isia mighirim damusi, asizim misogham.
20 Egh an asizir kam, wit tuer ofa sara, ofa gamir dakozimin ofa damu. Egh arazir kamin ofa gamir gumazim, gumazir kamin arazir kuraba gin amangisi ofa damuti, gumazim nan damazimin bar zuegham.
21 "Eghti gumazim uabi zueghsi bizir ofa damuamibagh ivezamin dagiaba puvatigh, a sipsipin nguzir apurir vamirara inigh. Sipsipin kam a gumazimin osimtizim agevir ofa. Eghti gin ofa gamir gumazim an suiragh a fegh a damuti a nan damazimin ighuavamangi. Gumazir kam, 1 kilogrem plauan aghuim uaghan a inigh, olivin borem sara a veregh wit tuer ofa damu. Egh a olivin borer aghuir itarir pumuning viraram aningin suiragh izi.
22 A dagiaba otevegh sipsipbagh ivezan iburagh, a kuarazir bunbar pumuning inigh ofa damusi izi. Egh kuarazir tam arazir kuraba gin amadir ofa damuva, egh kuarazir igharazim, bar isia mighirir ofa damu.
23 Namba 8in aruemin, gumazir kam uabi zueghsi, bizir kaba bar ada inigh nan damazimin ofa gamir gumazim bagh na bativamin Purirpenimin tiar akamin mangi.
24 Eghti ofa gamir gumazim osimtizim agevir ofa bagh sipsipin nguzir kam ko olivin borem inigh, dafarimin an suiragh a fegh a damuti a nan damazimin ighuavamangi.
25 Egh ofa gamir gumazim osimtizim agevir ofa bagh sipsipin nguzir kam misuegh, egh ofan ghuzir taba inigh, gumazir uabi zusi damuamin gumazir kamin kuarir guvimin itir kuarir apebamin amirazim datigh, egh an agharir guvimin amadaghan itir dafarir puzir amebam ko gumazir kamin dagarir amebar agharir guvimin amadaghan itim datigh.
26 Egh ofa gamir gumazim olivin borer taba inigh uan dafarir kiriam gingegh, egh borer kam dafarimin an suiragh.
27 Egh a uan agharir guvimin amadaghan itir dafarir puzir akakazim isi, uan dafarir kiriamin itir borer kam darugh, egh 7plan dughiabar Ikiavira Itir Godin damazimin a kavamang.
28 Egh gin ofa gamir gumazim borer an dafarimin ikiavira itir taba inigh, gumazir zueghamimin kuarir guvimin itir kuarir apebamin amirazim datigh, egh uaghan olivin borem isi gumazir kamin agharir guvimin amadaghan itir dafarir puzir amebam ko gumazir kamin dagarir amebar agharir guvimin amadaghan itim datigh, danganir kaba, a faragha ghuziba dagh ariki.
29 Egh borer nar ofa gamir gumazimin dafarimin ikiavira itiba, gumazir kamin dapanim gingegh. Egh arazir kamin a gumazim damighti, a nan damazimin zuegham.
30 Egh ofa gamir gumazim, gumazir kam kuarazir bunbar ofa damuasa inigha izezimning, an aning inigh.
31 A kuarazir tam, arazir kuraba gin amadir ofa damu, egh igharazim an ofan bar isia mighirim damu. Egh a uaghan wit tuer ofa ko kuarazir bunbar kamning sara ofa damu. Arazir kamin ofa gamir gumazim, gumazir nan damazimin zueghamin kamin arazir kuraba gin amangisi ofa damu.
32 Arazir kam, gumazir uan lepan min garir arimariam agivsi, egh dagiaba otevegh, ofan asizibagh ivezan iburagham, an arazir kamin gin mangiva, nan damazimin zuegham."

Arimariar kuram dipenim damighti dipenim ikuvighamim

33 Ikiavira Itir God, kamaghin Moses ko Aron migei,
34 "Ia gin Kenanin nguazimin mangegh an ikiam, nguazir ki ia daningamin kam, a ian nguazimra ikiam. Egh dughiar ia Kenanin ikiamim, ki ti lepan min garir arimariar kuram damighti, a dipenir tabar amuti da ikuvigham.
35 Eghti dipenir ghuavim mangi ofa gamir gumazim kamaghin a mikimam, 'Ki asighasizir mam arimariar kuramin min an gari an nan dipenimin otogha nan dipenim gasighasisi.'
36 Eghti ofa gamir gumazim kamaghin oreghiva, gumazim mikimti, a dipenimin aven itir biziba bar da ater azenan mangam. Eghti gumazim kamaghin damighan koghti, ofa gamir gumazim izi kamaghin a mikimam, 'Bizir dipenimin aven ikiavira itir kaba bar Godin damazimin ikuvigha mize, ezi a dar anogoroke.' Eghti gumazim biziba bar da inigh azenan mangiti, ofa gamir gumazim aven mangi dipenimin ganam.

37 A bar deraghvira bizir dipenimin
biribagh ami da ikuvimin ganam. Egh a
gantima, bizir gariba ko agheviba torir
muziariba biribar arighti a suam, bizir kam
bar biribar aven ghu,
38 egh ofa gamir gumazim azenan
mangigh kamaghin mikim suam, ‘Dipenir
kam, a 7plan dughiabar pura ikiam.’
39 Egh dughiar namba 7in, ofa gamir
gumazim ua izi dipenim getiv an ganam.
Eghti asighasizir kam birimin otogh bar
ekeveghti,
40 ofa gamir gumazim me mikemeghti,
me bizir kurar kam itir dagiaba asigh,
egh nguibamin azenan mangi danganir me
ghua bizir mizirizir nan damazimin zuezir
puvatiziba makuri naghin, da makunigh.
41 Me dar amigh givagh, nguazir
misingizir dagiar dipenimin aven biriba
bar da avarazim angarigh. Egh da inigh
nguibamin azenan mangi, danganir bizir
kuraba akurir naghira da kunigh.
42 Egh me dagiar igiaba inigh dagiar
kabar danganibar arigh, ua birir kabar in-
garigh. Egh nguazir kumkuar igiam inigh
dipenimin biriba ua dar aghu da avegh.
43 “Eghti me ingangarir kam damighti, an
gin asighasizir kam ua birimin otoghti,
44 ofa gamir gumazim ua dipenimin
mangi, egh deraghvira a getiv an ganigh.
Asighasizir kam otogh bar ekevegh dipenim
damighti a ikuvigh, egh dipenir kam a nan
damazimin mizegha gifa.
45 Kamaghin amizi, me dipenir kam
apirigh dagiaba ko temeba bar ada an-
garigh. Egh me da inigh nguibamin azenan
mangi, danganir me nan damazimin
zuezir puvatizir biziba makuri naghin da
makunigh.
46 “Egh dipenir mizezir kam, gumazitam
an aven mangi, a nan damazimin mizeghiva
kamaghira iki mangiti aruem magirigham.
47 Eghti gumazitam dipenir kamin aven
dami, o an aven dakuam, kamaghin a uan
korotiaba ruegh.
48 “Eghti ofa gamir gumazim ua izi
dipenimin ganti, an biriba deragham, eghti
asighasizir kam uam a batoghan koghti, a
kamaghin me mikimam, ‘Dipenir kam a
Godin damazimin zue.’ A fo, bizir lepan
arimariar kuramin min garir dipenibagh
asighasizir kam, a ua itir puvati. Asighasizir
kam, a gifa.
49 Arazir dipenim gamima a ua nan
damazimin zuezim, a kamakin. Ofa
gamir gumazim me mikemeghti, me nan
damazimin kuarazir angamira ikia zuezir
pumuning, ko sidan temer otevir tam,
ko benir aghevir tam, ko temer hisopin
aguatam, inigh izi.
50 Eghti ofa gamir gumazim me
mikemeghti, me nguazir minetam inigh
daghurir aghuitamin mangi dipar igiar
dikiriam tuigh, a inigh izi. Egh gin ofa
gamir gumazim kuarazir kamningin tam
inigh, minem gisin an suiragh a misueghti
an ghuzim minemin magiri.
51 Eghti ofa gamir gumazim kuarazir
angamira itir igharazim ko temer sidan ote-
vir kam, ko benir aghevir kam, ko hisopin
aguam da isi ghuzim itir dipam darugh, egh
zuamira da asigh. Egh gin 7plan dughiabar
dipar ghuzim itim dipenimin a kavamang.
52 Ofa gamir gumazim kamaghin damuti
dipenim nan damazimin zuegham.
53 Egh ofa gamir gumazim kuarazir
angamira itim inigh, nguibamin azenan
mangi, egh dadaba itir danganimin
aneteghti a mighegh mangi. Kar dipenimin
mizirizіba agevir arazim, eghti dipenim nan
damazimin ua zuegham.
54-56 “Arazir kaba, da gumazamizir
arimariar kuraba itiba ko gumazamizir
duar muziariba itiba ko, okaba ko
duar mikarzimin otiviba, ko asighasizir
korotiaba ko dipenibagh amima da nan
damazimin mizeziba, da bizir mizirizir
kabanangin ia migei.
57 Akar Gavgavir kaba, da ian akaghti ia
fogh suam, bizir manaba nan damazimin
zue, ezi bizir manaba zuezir puvati.”

15

Mikarzimin otivir mizirizir mabar Akar Gavgaviba

1 Ikiavira Itir God kamaghin Moses ko
Aron migei,
2 “Ni Israelian gumazamiziba kamaghin
me mikim suam:
“Gumazitam, an mikarzir mogomem
duam a batoghti ghuzir mitizim an azenan
otivti, egh ghuzir mitizir kam a damuti, a
nan damazimin mizegham.
3 Egh duamin ghuzir mitizir kam, an
mikarzir mogomemin akamin otivam,
o bizir kam gavgavigh dipam ivemarir
tuavim apirighti, gumazir kam nan
damazimin mizegham.
4 Eghti danganir an apiaghiriba o akuiba,
da bar mizegham.
5-6 Tina gumazir kamin misiamin
suiragham, o an apiaghiri bizitam daper-
agh, kamaghin a uan korotiaba ru, egh
dipamin uabi ruegh, egh nan damazimin
mizegh iki mangiti aruem magirigham.
7 Eghti gumazir manam o amizim uan
dafarim isi gumazir duar kam itimin
mikarzimin suiragh, a uan korotiaba ru egh
uabi ruegh, egh mizegh iki mangiti aruem
magirigham.
8 Eghti gumazir duar kam itim, a gu-
mazir nan damazimin zuezim giparighti,

gumazir kam uaghan mizegh, uan korotiam ru, egh uabi ruegh mizegh iki mangiti aruem magirigham.

9 Eghti gumazir duar kam itim, an hoziam gisin itir dabirabim daperagham, eghti bizir kam uaghan mizegham.

10 Eghti gumazitam uan dafarimin gumazir kam aperazir dabirabimin suiragham, a uaghan mizegh, iki mangiti aruem magirigham. Eghti gumazitam gumazir bizir an gaperaghav ikezim inigh aneter mangam, a uaghan uan korotiam ru egh uabi ruegh, egh a mizegh iki mangiti aruem magirigham.

11 Eghti gumazir duar kam itim faragh uan dafariba rueghan kogh, egh gumazir igharazimin suiraghti, gumazir igharazir kam uan korotiam ruegh egh dipamin bar uabi ruegh, egh a mizeghiva ikivira iki mangiti aruem magirigham.

12 Eghti gumazir duar kam itim, nguazir miner tamin suiraghti, kamaghin, me miner kam abikigh. Egh a uan dafarimin temer itarimin suiraghti, kamaghin, me itarir kam deragh dipamin a ruegh.

13 "Eghti gumazir kamin duar mitizir dipaba itim givaghti, a 7plan dughiabar ikegh zuegham. Egh a mangi uan korotiam ruegh, egh dipar aghuim guruegh, egh nan damazimin zuegham.

14 Eghti namba 8in dughiam otoghti, a kuarazir bunbar pumuning inigh mangi God bativamin Purirpenimin tiar akamin Ikiavira Itir Godin damazimin tughiva, kuarazir bunbar pumuning isi ofa gamir gumazim daningigh.

15 Eghti ofa gamir gumazim, kuarazir kamningin tam isi arazir kuraba gin amadir ofa damu, egh kuarazir igharazim isi ofan bar isia mighirim damu. Arazir kamin, a gumazir kamin akuraghti, an mizirizim givaghti, gumazim ua Ikiavira Itir Godin damazimin zuegham.

16 "Eghti gumazitam, dipam puram an mikarzir mogomemin otivti, a mizegham, a uan mikarzim bar dipamin a ruegh, egh iki mangiti aruem magirigham.

17 Eghti dipar kam an korotiam o inim o asizibar inibar ingarizir bizitam gireghti, a dipamin a ruegh, eghti bizir kam mizegh ikivira iki mangiti aruem magirigham.

18 "Gumazim amizim ko dakuigh, egh aning mizegham. Aning uaning ko akuigha givazir dughiamin, aning mangi dipamin ruegh, egh aning mizirizim sara mizeghvira iki mangiti aruem magirigham.

19 "Amizim uan iakinibav sozir dughiamin, a mizirizim sara iki mangiti 7plan arueba gevegham. Eghti gumazitam o amizitam an suiragh, a mizirizim sara kamaghira iki mangiti aruem magirigham.

20 Eghti dakozir an akuim ko an apiaghirir biziba, da bar mizegham.

21-23 Gumazitam o amizitam dafarim isi an dakozim o bizir an apiav ikezibar suiragh, a mizegham. Egh a uan korotiam ruegh egh dipamin bar uabi ruegh, egh a mizegh iki mangiti aruem magirigham.

24 Eghti gumazitam, amizir uan iakinibav sozir dughiamin a ko dakuti, amizir kamin mizirizіba an iki mangi 7plan dughiabar tugham. Eghti dakozir manam gumazim a dakuam, a uaghan mizegham.

25 "Amizitam uan iakinibav sozir dughiam batozir puvatigha pura dughiar igharazir mabar ghuzim bati, o an iakinibav sozir dughiam ikiavira itima a ghuzim bata dughiar ruarimin ghuavira iti, kamaghin a mizirizim sara iki mangiti, ghuzim bar givagham.

26 Egh a dughiar kamin dakozir manam gakui, o dabirabir manam gaperaghav ike, bizir kaba uaghan mizegham.

27 Eghti gumazitam o amizitam bizir an apiav kezitamin suiragham, a uaghan mizegham. A uan korotiaba ruegh, egh dipamin bar uabi ruegh. Egh a mizirizim sara iki mangiti, aruem magirigham.

28 Amizimin ghuzim givaghti, a 7plan dughiabar ikegh nan damazimin zuegham.

29 Eghti namba 8in dughiam otoghti, a kuarazir bunbar pumuning inigh izi, egh mangi na bativamin Purirpenimin tiar akamin ofa gamir gumazim daningigh.

30 Eghti ofa gamir gumazim, kuarazir kamningin tam isi arazir kuraba gin amadir ofa damu, egh kuarazir igharazim isi ofan bar isia mighirim damu. Eghti arazir kamin, an amizir kamin akuraghti, an mizirizim givaghti, a ua Ikiavira Itir Godin damazimin zuegham.

31 "Gua kamaghira, Akar Gavgavir kamra Israelia daningigh. Me nan damazimin mizegha itir dughiamin, me uari bagh deraghvira gan. Me uan mizirizіba bar dar saghon iki. Nan Purirpenim men tongin iti, eghti me mizirizіba sara ikiva, an aven mangan marki. Puvatighti me nan Purirpenim damuti a mizegham. Me kamaghin damuti, ki me misueghti me arighiregham."

32 Akar Gavgavir kaba, gumazim o amizimin mikarzim duaba a batifi, ezi gumazim amizim ko akuima an dipam an mikarzim gire, bizir kam aning gamima aning nan damazimin mize, kar an Akar Gavgaviba.

33 Egha Akar Gavgavir kaba, amizibar iakinir arimariam migei. Egha a gumazitam ko amizitam ghuzir mitizim men mikarzir mogomem bato, Akar Gavgavir kam me migei. Egha uaghan gumazir amizir mizirizim sara itim koma akuim migei.

Dughiar Ekiar God Gumazamizibar Arazir Kuraba Gin Amadim

16

(Sapta 16)

Ofa gamir gumazibar dapanim ofa gamua gumazamizibar arazir kuraba gin amadi

1 Aronin otarir pumuning faragha, Ikiavira Itir Godin akam batuegha, a bagh ofa damuasa an boroghin zui. Ezi an aning misoghezi aning aremegha gifa, ezi gin Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei:

2 "Ni uan avebam Aron mikemegh. A zurara nan purirpenimin aven nir ekiamin akirangin Danganir Bar Anogoroghezimin pura mangiva, Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiar asuamin guamin tuivan marki. Ki ghuariar mamin tongin iki, Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiamin asuam gisin ikiam, kar arazir kuraba gin amadir danganim. Kamaghin amizi, ki uabi dughiam atighti, an an aven mangi. A pura danganir kamin aven mangighti, ki a misueghti an aremegham.

3 Aron Danganir Bar Anogoroghezimin aven mangisi, a faragh arazir kuraba gin amadir ofa bagh bulmakaun apurir igiatam inigh, egh ofan bar isia mighirim bagh sipsipin apuritam inigh.

4 "Aron faragh deraghvira dipamin uabi ruegh, egh gin korotiar kabar aghu, kar korotiar ki uabi ofa gamir gumaziba bagha misevezíba, ezi da bar zue. Korotiar kaba bar, me deraghavira nir ghurghurir aghuimin dar ingari. Aron ruegh givagh, egh ofa gamir gumazimin korotiar ruarir azenan itim arugh, egh an aven azuir trausiziar otevim arugh. Egh inir ruarim isi uan ivariam gikegh, egh inir dapanir asuar ruarim uan dapanim gighuigh a ikegh.

5 "Eghti Israelian gumazamiziba ofan arazir kuraba gin amadir ofa bagh, memen apurir pumuning inigh, egh ofan bar isia mighirim bagh sipsipin apurir vamira inigh izi Aron danighti, a da iniam.

6 "Egh Aron uabi inizir bulmakaun apurir kamin ofa damu, egh uan arazir kuraba ko an adarazir arazir kuraba gin amang.

7 "Egh a gin memen apurir kamning inigh mangi Ikiavira Itir God bativamin Purirpenimin tiar akamin izi nan damazimin tugh.

8 Egh a dagiar pumuning inigh, mamin osizirim kamaghin migei, 'Kar Ikiavira Itir Godin ofa' ezi igharazimin osizirim kamaghin migei, 'Kar Asaselin ofa.' Egh a dagiar pumuning modogh, egh vaghvagh aningin akakagham, Ikiavira Itir God bagh memen tam amisevegh, egh tam asem Asasel bagh anemisefegh.*

9 Egh Aron memen Ikiavira Itir God bagha misevezir kam inigh, egh ofan min gumazamizibar arazir kuraba gin amadir ofa damu.

10 Egh an asem Asasel bagha inabazir memen kam misoghan marki. Aron a inigh nan damazimin izi. Egh a memen kam, asem Asasel bagh gumazamiziba puvatizir danganimin anemadagh. Eghti memen kam gumazamizibar arazir kuraba ater mangam.

11 "Aron ofan kabagh amua arazir kuraba gin amadir dughiamin, an arazir kamin gin mangi. A faragh bulmakaun kam inigh egh an aku izi, a misuegh uan arazir kuraba ko an adarazir arazir kuraba gin amadir ofa damu.

12-13 Egh a gin minetam inigh, Ikiavira Itir Godin damazimin itir ofa gamir dakozimin mangi, egh avir mikiar isia itiba minem daghuigh, da inigh inir ekiamin girakirangin itir Danganir Bar Anogoroghezimin mangi. Egh a Ikiavira Itir Godin damazimin dafarir pumuning pauran mughuriar aghuim zuim a daghuigh, a isi avir kam datighti, pauran kamin migharim, Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiamin asuam avaragham, kar arazir kuraba gin amadir danganim. Migharir gavgavir kam ikiti, kamaghin Aron uabi, arazir kuraba gin amadir danganimin ganan kogham. An an ganighti, ki a misueghti an aremegham.

14 Egh a bulmakaun apurimin ghuzitaba inigh, uan dafarir puzim a darugh Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiamin pin arazir kuraba gin amadir danganimin guamin a kavamang. Egh 7plan dughiabar kamaghira ua ghuzir taba uan dafarir puzimin da inigh, Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiamin guamin da kavamang.

15 "Egh gin a gumazamizibar arazir kuraba gin amadir ofa bagh memen kam misuegham. Egh a memen ghuziba inigh, purirpenimin aven inir ekiamin girakirangin Bar Anogoroghezir Danganimin mangi, egh ghuzir muziarir taba Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiamin asuamin pin itir arazir kuraba gin amangamin danganim, a gisin da kavamangam. Egh taba isi Akar Dikirizir Gav-

---

16:2: Hibru 6:19 **16:3:** Hibru 9:7 **16:5:** Ofa Gami 9:7; Hibru 5:1-3; 7:27-28; 9:7 * **16:8:** Hibrun akam, akar kam deragha migeir puvati. Gumazir maba ghaze, Asasel, a Satanin ziam, o duar kurar mam. Ezi marazi ghaze, kar danganir misingizimin danganir kurar mam. Ezi marazi kamaghin akar kamin mingarim ginighnigha ghaze, "Ni danganitamin anemadagh." **16:15:** Hibru 9:12

gavimin Boksiamin guamin da kavamang,
mati a faragha bulmakaun ghuzibagh amizi
mokin.
16 Egh arazir kamin a Bar Anogoroghezir
Danganim damighti, a nan damazimin
zuegham. Guizbangira, Israelian gumaza-
miziba arazir mizirizibagh amua nan
akaba batuegha, arazir kurar aviribagh
ami, ezi arazir kam Bar Anogoroghezir
Danganim gamima, a mize. Na bativamin
Purirpenim men tongin iti, ezi men arazir
kurar kaba da Purirpenimin bizibagh
amima, da bar nan damazimin mize.
Kamaghin amizi, Aron ghuzitaba inigh,
na bativamin Purirpenimin danganir
igharazibar kamaghira dar amigh. Mati
a faragha Bar Anogoroghezir Danganim
gamizi mokin. Arazir kamra, a Purirpenim
damuti a ua zuegham.
17 Aron ofan kam damuva, uan arazir
kuraba ko an adarazi ko Israelian gu-
mazamiziba sara bar da gin amadagham.
A Bar Anogoroghezir Danganimin aven
mangiti, gumazir igharazitam na bativamin
Purirpenimin aven mangan kogham, egh
kamaghira iki mangiti Aron uam azenan
izegham. Ki bar men anogoroke.
18-19 Egh gin Aron Bar Anogoroghezir
Danganim ategh azenan mangi, egh ofan
bar isia mighirir ofa gamir dakozimin
mangi. Israelian arazir kuraba ofa
gamir dakozir kam gamima, a nan
damazimin mize. Kamaghin amizi,
Aron ofa gamir dakozir kam damighti
a zueghsi, a bulmakaun kam ko meme
virara, aningin ghuzir muziarir taba inigh,
egh ofa gamir dakozimin mikebabar itir
bulmakaun kombar min garir biziba
bar dar arikigh. Egh dafarir puzim
ghuzim darugh 7plan dughiabar ofa gamir
dakozimin a kavamang. Arazir kamin a
ofa gamir dakozim damighti a zuegham.
Egh a ofa gamir dakozim ateghti, a nan
ingangarim baghvira ikiam."

Memen Israelian arazir kuraba aterim, a ghugha gifa

20 Ikiavira Itir God ua kamaghin migei,
"Aron Bar Anogoroghezir Danganim ko
na bativamin Purirpenim ko ofa gamir
dakozim damuti, da zueghamin ingangarir
kam agivagh, egh a memen asem Asasel
bagha misevezir kam inigh, Ikiavira Itir
God bagh izi.
21 Eghti memen angamira itim, a uan da-
farimning isi an dapanim gisin datigh, egh
Israelian gumazamizibar arazir mizirizibа,
ko akam batozir araziba ko men arazir ku-
rar aviriba bar dar gun mikemegh. Egh
arazir kamin an arazir kuraba isa memen
dapanim gati. Egh gin a meme isi gumazir
a misevezimin dafarim datighti, gumazir
kam meme inigh gumazamiziba puvatizir
danganimin mangi.
22 Egh danganir kamin aneteghti, memen
kam Israelian arazir kurabar osimtizim
inigh da ateriva gumazamiziba puvatizir
danganimin mangigham.
23 "Eghti ingangarir kam givaghti, Aron
na bativamin Purirpenimin aven mangigh,
ofa gamir gumazimin korotiar an arugha
Bar Anogoroghezir Danganimin aven
ghuzim suegh. Egh a korotiar kam ateghti,
a Purirpenimin aven iki.
24 Egh a mangi Purirpenimin divazimin
aven dipamin bar uabi ruegh, egh ua uan
ofa gamir gumazimin korotiar igharazibar
aghuigh. A gin azenan izegh, ofan bar
isia mighirir pumuning damigh, a ua bagh
ofan tam damigh, egh ofan igharazim gu-
mazamiziba bagh a damigh. Ofan kamn-
ingin, a uan arazir kuraba ko gumazamiz-
ibar arazir kuaba gin amadagham.
25 Egh a men arazir kuraba gin amangisi
ofa gamizir asizimin ovim isi ofa gamir
dakozimin a tuaghti, avim bar an isi
mangiti, a bar mighirighti, averenir kinim
otogham.
26 Eghti gumazir faragha meme inigha gu-
mazamiziba puvatizir danganimin ghugha
anetaghizi a ghuzim, a faragh uan korotiaba
ruva, dipamin uan mikarzim sara ruegh,
egh gin, a ua danganir me itimin aven izam.
27 Me bulmakaun apurim, ko memen
ofan arazir kuraba gin amadim, ofa gamir
gumazim faragha aningin ghuziba inigha,
uan arazir kuraba ko gumazamizibar
arazir kuraba sara gin amangasa, Bar
Anogoroghezir Danganimin aven ghu.
Egh gin me asizir kamningin kuamning
inigh nguibamin azenan mangam. Egh me
aningin iniba ko tuziba ko buariba tueghti,
avim aning bar isi mighirigh mangiti,
averenir kinim otogham.
28 Egh gin gumazir aning tuazir kam,
uan korotiaba ruegh, egh dipamin uan
mikarzim bar a rueghiva, a gin, ua danganir
me itimin aven izam."

God Gumazamizibar Arazir Kuraba Gin Amadir Dughiar Ekiam damuamin arazim

29 Ikiavira Itir God ua kamaghin migei, "Ia
Akar Gavgavir kam zurara an gin mangi.
Iakinir namba 7, an dughiar namba 10in, ia
Israelia ko ikizir igharazibar gumazamizir
ian tongin itiba bar, ia dagheba ko agoroger
araziba atakigh, egh ia ingangariba ategh
avughsi.
30 Arazir kamin mingarim kamakin:
Dughiar kamra, ofa gamir gumazim ofa

16:23: Esekiel 44:19 **16:27:** Hibru 13:11 **16:29:** Ofa Gami 23:26-32; Diboboniba 29:7-11

damuva ian arazir kuraba gin amangam,
eghti ia Ikiavira Itir Godin damazimin
zuegham.
31 Dughiar kam, kar nan dughiar eki-
amra. Eghti ia agoroger araziba dughiar
kamin da ategh avughsi. Ia ingaran marki.
Bar marki. Egh ia zurara arazir kamin gin
mangi.
32 Ofa gamir gumazir manam ia
anemisefe, eghti an afeziamin danganim
inigh ofa gamir gumazibar dapanimin
otogh, egh a uabira gumazamizibar arazir
kuraba gin amangamin ingangarir kam
damuam. A faragh ofa gamir gumazimin
korotiar ghurghurir aghuim arugh.
33 Egh gin arazir kuraba gin amangisi
ofa damu, eghti Bar Anogoroghezir Dan-
ganim ko, God bativamin Purirpenim ko,
ofa gamir dakozim ko, ofa gamir gumaziba
ko, Israelian gumazamiziba bar, me nan
damazimin zuegham.
34 Me arazir kaba zurara dar gin
mangivira iki. Ofa gamir gumazibar
dapanim, ofan kaba azeniba vaghvagh
dar amu, Israelian gumazamizibar arazir
kuraba gin amang, egh me damuti me nan
damazimin zuegham."
Ikiavira Itir God akar kaba Moses ganingi,
ezi Moses bar adar gin zui.

Arazir aghuir God damuasa Israelia mikemeziba

17

(Sapta 17--27)

Ofabar amuamin danganir vamira

1-2 Ikiavira Itir God, akam Aron ko
an otariba ko Israelian gumazamizibav
kimasa akam Moses mikeme. Ikiavira Itir
God kamaghin migei:
"Ki Akar Gavgavir kaba ia ganidi.
3 Ia Israelian gumazamiziba ofa damusi
ifuegh, bulmakaun tam, o sipsip, o memen
tam danganir ia itimin aven o azenan a
misuegh,
4 egh a inigh Ikiavira Itir God bativamin
Purirpenimin tiar akamin izi ofan min na
daningan aghuagh, ia mati gumazim gu-
mazir igharazim misoghezi an areme, egh
ia nan damazimin osimtizim ikiam. Kam-
aghin amizi, ki uan gumazamizibar tongin
ia batuegham.
5 Akar kamin mingarim kamakin: Ia Is-
raelia fomira asizibav sogha danganir ia
itimin azenan ofa gami, ezi datirighin ia
asiziba inigh ofa gamir gumaziba bagh
mangi, na bativamin Purirpenimin tiar
akamin ofa damu, egh na ko navir vamiran
ikiam.
6 Eghti ofa gamir gumazim asizimin ghuz-
iba inigh, ofa gamir dakozir God bativamin
Purirpenimin tiar akamin boroghin itim,
an miriabar da kavamang. Egh an ofa
bagh asizir ovim ofa gamir dakozimin a
tuaghti a bar mighirighti, averenir kinim
otogh. Eghti Ikiavira Itir God, ofan tuer
kamin mughuriam baregh, egh a gifuegh
navir aghuim an ikiam.
7 Ia Israelia uam aseba bagh asizibar
ofabar amuan marki. Ia faragha kamaghin
amua, na tegha asebar gin ghue.* Eghti ian
gin otivamin adarazi zurara asiziba inigh
ofa bagh nan Purirpenimin izi.
8-9 "Egh ni kamaghin me mikim, Israelian
gumazitam o ikizir igharazibar gumazir ian
tongin ititam, a ofan bar isia mighiribar
amusi, o a ofan igharazim na bagh a damusi,
kamaghin an asizim inigh izi na bativamin
Purirpenimin tiar akamin ofa damu. Pu-
vatightima, ki Ikiavira Itir God, ki uan gu-
mazamizibar tongin a batuegham."

*Ghuzimra arazir kuraba gin amadi, ka-
maghin amizi ia ghuzibar aman marki*

10 "Ia asizim misoghezi an aremezir
dughiamin, ia an firim atugh, egh ane-
guraghti an ghuzim bar iregh. Eghti ia
Israelian gumazitam o ikizir igharazibar
gumazir ian tongin iti tam, ghuzim itir
asizitam ameghti, ki Ikiavira Itir God, ki an
apanim damigh, egh uan gumazamizibar
tongin a batuegham.
11 Ghuzim an angamira itir ikirimirim
gumaziba ko asiziba bar me ganidi. Ezi
ki kamaghin ia migei, ofa gamir gumazim
ghuzim isi ofa gamir dakozimin ofan min
a gingegh, gumazamizibar arazir kuraba
gin amangam. Ghuzim an angamira itir
ikirimirimin mingarim. Ghuzimra gumaza-
mizibar arazir kuraba gin amadi.
12 Ezi ki Israelia ia migei, ian tav o
ikizir igharazibar gumazir ian tongin iti-
tam, asizir ghuzim itim aman marki. Bar
marki.
13 "Eghti Israelian tav o ikizir igharaz-
ibar gumazir ian tongin ititam, an asiziba
buriva, ki damasa ian anogoroghezir pu-
vatizir memen atiatam, o kuarazir tam
misuegh, egh an ghuzim nguazim gingegh
anevaragh.
14 Kamaghin ami, gumazamiziba ko
asizibar angamira itir ikirimirim, a
ghuzimin aven iti. Ezi bizir kam bagha ki
Israelia ia migia ghaze, ia asizir ghuziba
itibar aman marki. Eghti gumazim ghuzim
itir asizim ameghti, ki uan gumazamizibar
tongin a batuegham.

17:7: Godin Araziba 31:16; 32:17; 2 Eghaghaniba 11:15; Onger Akaba 106:37; 1 Korin 10:20 * **17:7:** Gumazir maba ghaze, aser kam, a memen asemin mingari. **17:10:** Jenesis 9:4; Ofa Gami 7:26-27; 19:26; Godin Araziba 12:16; 12:23; 15:23 **17:11:** Hibru 9:22

15 “Kamaghin amizi, asizitam puram
areme, o asizir atiam asizir tam misoghezi
an areme, eghti gin Israelian gumazitam o
ian amizitam o ikizir igharazimin gumazir
ian tongin ititam, asizir kamin tuzim
amegham, a nan damazimin mizegham.
Kamaghin amizi, a uan korotiaba ruva,
egh uaghan dipamin uabi ruegh. Egh
a mizirizíba sara iki mangiti aruem
magirighti, a ua zuegham.
16 Egh a uan korotiaba ruva mikarzim
rueghan kogh, mar an osimtizim, a mar uan
arazir kuramin osimtizim ater.”

18

Ikizir vamiran gumazim ko amizim uaningin ikian marki

1-2 Ikiavira Itir God, uan akam isi Is-
raelia daningasa kamaghin Moses migei, “Ki
Ikiavira Itir God, ian God.
3 Guizbangira, ia kantri Isipin ike, egh
ia Isipian arazibar gin mangan marki.
Ki datirighin ia inigh Kenanin nguazimin
mangam, eghti ia Kenanian araziba, ia dar
amuan marki. Ia men arazibar gin mangan
marki.
4 Ia oragh. Ia arazir ki ifongezibar
gin mangi, egh bizir ki damuasa ia
mikemezibar amu. Ki Ikiavira Itir God, ian
God, ki akar kamin ia migei.
5 Ia bizir ki damuasa ia mikemeziba
ko arazir ki ifongezibar gin mangi. Gu-
mazamiziba Moses Osirizir Araziba migei
moghin damu egh dughiaba zurara dar
amuti, arazir kaba me damuti, me ikivira
ikiam. Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin
mikeme.
6 “Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin migei,
ni uan ikizimin amizitam bagh navim dikav
a ko ikararangan marki, egh a ko dakuan
marki. Arazir kam bar marki.
7 Ni bar uan amebam ko dakuan marki.
Ni kamaghin damu, ni aghumsizim bar uan
afeziam danigham. Ni uan amebam ko
dakuan bar marki.
8 Ni uan afeziamin amuir dozim ko
dakuan markiam. Ni kamaghin damigham,
ni uan afeziam damuti, a bar aghum-
sigham.
9 Ni uan buaramizim ko dakuan marki,
a nin afeziam ko amuir igharazim otezir
guivim, o a nin amebam ko par igharazim
otezir guivim, ni a ko dakuan marki. Kar
nin amebam nin afeziamin dipenimin
ikia otezir guivim, o nin amebam dipenir
igharazimin ikia otezir guivim, a uaghan
nin buaramizim, kamaghin amizi ni a ko
dakuan marki.
10 Ni uan otarimin guivim, o nin guivimin
guivim ko dakuan marki. Arazir kam ni
damuti ni bar aghumsigham.
11 Ni uan afeziamin amuir igharazimin
guivim ko dakuan marki, kar nin afeziamin
borim, a uaghan nin buaramizim. Ni an
ikian bar marki.
12 Nin afeziam ko an buaramizim, aning
ghuzir vamira. Kamaghin amizi, ni a ko
dakuan marki.
13 Nin amebamin afumim o an avenemebam, kar nin amebamin ghuzimra. Kamaghin amizi, ni a ko dakuan marki.
14 Nin afeziamin aveghbuamin amuim, a
nin amebar dozim. Kamaghin amizi, ni a ko
dakuan marki. Ni a ko dakuigh afeziamin
dozim damuti, a bar aghumsigham.
15 Ni uan otarimin amuim ko dakuan
marki. A nin amuim puvati, kamaghin ni a
ko dakuan bar marki.
16 Ni uan aveghbuamin amuim ko dakuan
bar marki. Ni a ko dakuighti, nin aveghbuam bar aghumsigham.
17 Amizitam fomira gumazir igharazimin
ikia guivim bate, ezi gin ni amizir kamin
iti, egh ni an guivim sara aning ko dakuan
marki. Egh ni uan amuimin guivimin
guivitam ko dakuan marki. Ni uaghan
uan amuimin otarimin guivitam ko dakuan
marki. Amizir kaba, me nin amuimin anababa, egha nin adarasi. Kamaghin amizi,
ni arazir kuramin me damigham, ni arazir
aghumsizir bar ekiam damigham.
18 “Nin amuim ikiavira itir dughiamin, ni
an afumimin ikian marki. Ni kamaghin
damuva, aning damuti, aning uaningin
ataram.
19 “Amizir uan iakinibav sozim, a zuezir
puvati. Kamaghin, ni a bagh navim dikav a
ko ikararang a ko dakuan marki.
20 Ni uan namakamin amuim ko dakuan
marki. Ni a ko kamaghin damuva, nan
damazimin mizegham.
21 “Ia oragh. Ki Ikiavira Itir God, ian
God. Ki Akar Gavgavir kam ia ganidi, ia
uan boriba isi asem Molekin ofa damusi uan
boribav sogh avimin da tuan marki. Ki bar
ian anogoroke. Ia kamaghin damuva, nan
ziam dikabiragham.
22 “Ia gumaziba, gumazir igharazitam ko
dakuan marki, mati gumazim amizim ko
akui mokin. Arazir kam, a bar kufi, ezi ki
bar an aghua.

18:5: Nehemia 9:29; Esekiel 18:9; 20:11-13; Luk 10:28; Rom 10:5; Galesia 3:12 **18:8:** Ofa Gami 20:11; Godin Araziba 22:30; 27:20 **18:9:** Ofa Gami 20:17; Godin Araziba 27:22 **18:12:** Ofa Gami 20:19-20 **18:15:** Ofa Gami 20:12 **18:16:** Ofa Gami 20:21 **18:17:** Ofa Gami 20:14; Godin Araziba 27:23 **18:19:** Ofa Gami 20:18 **18:20:** Ofa Gami 20:10 **18:21:** Ofa Gami 20:1-5 **18:22:** Ofa Gami 20:13 **18:23:** Ua Me Ini 22:19; Ofa Gami 20:15-16; Godin Araziba 27:21

23 Ia gumaziba, asizir amebaba ko dakuan
marki. Eghti amiziba, asizir apuritam
ateghti, an a ko dakuan marki. Arazir kam
ia damuti ia nan damazimin bar mizegham.
Arazir kam, en arazir aghuim otavkira
aghumsizir bar ekiam itim gami.
24 "Ia arazir kurar kabar amuan marki. Ia
dar amu, egh ia nan damazimin mizegham.
Ikizir igharazibar gumazamizir Kenanin
nguazimin itiba, me arazir kabagh amua
nan damazimin mize. Kamaghin amizi, ki
datirighin me batosi, eghti ia men nguazim
iniam.
25 Men arazir kurar kabara nguazir kam
gamima a nan damazimin mize. Kamaghin
amizi, ki ivezir kuram isa men nguazim
ganidi. Egh ikizir igharazibar gumazamiz-
iba, ki me batuegham, mati nguazim men
misi, eghti me ua Kenanin nguazimin ikian
kogham.
26 Eghti ia Israelian gumazamiziba ko
ikizir igharazibar gumazamizir ian tongin
itiba, ia arazir ki ifongeziba ko bizir ki
damuasa ia mikemeziba bar dar gin mangi.
Ia God gifozir puvatizir ikizir igharazibar
arazibar amuan marki. Men arazir kuraba
bar kuri, ezi ki bar dar aghua.
27 Ia fo, gumazamizir faragha nguazir
kamin itiba, me arazir kurar kabagh ami.
Kar arazir kurar bar kuriziba, ezi ki bar
dar aghua. Bizir kam bangin, nguazim nan
damazimin mizegha iti.
28 Ezi ia uaghan kamaghin damigham,
ia nguazir kam damuti, a mizegham. Ia
kamaghin damuti, nguazir kam ian migh
ia batuegham, mati nguazim faragha
ikizir igharazibar gumazamiziba batoghezi
mokin.
29 Eghti Israelian amizim o gumazir
manam, ki bar aghuazir arazir bar kurir
kabar amuti, ki uan gumazamizibar tongin
a batuegham.
30 "Ia Akar Gavgavir ki ia ganidir kamin
gin mangi. Gumazamizir ian faragha ghua
nguazir kamin ikia amizir arazir bar kurir
ki bar aghuaziba, ia dar amuan marki. Ia
kamaghin damigham, ia nan damazimin
mizegham. Ia oragh. Ki Ikiavira Itir God, ian
God, ki mikemegha gifa."

19

God ifongezir Arazir kaba, Israelia dar gin mangi

1-2 Ikiavira Itir God, kamaghin Israelia
mikimasa Moses mikeme:
"Ki, Ikiavira Itir God, ian God, ki arazir
kurabar saghon ikiava, bar zue. Kamaghin,
ia uaghan nan min arazir kurabar saghon
iki, bar zuegh, egh nan gumazamizibara iki.
3 Ia vaghvagh uan amebaba ko afeziabar
apengan ikiva, egh men akabar gin mangi.
Ia Sabatin dughiamin ingaran marki. Ia
avughsi iki. Ki Ikiavira Itir God, ki ian God,
ki kamaghin mikemegha gifa.
4 Ia na ategh marvir guar kinibar ziaba
fan marki. Egh ia uari bagh ain isi nedaz-
ibar ingar, egh dar ziaba fan marki. Ki bar
anogoroke. Ki Ikiavira Itir God, ian God. Ki
mikemegha gifa.
5 "Ia na ko navir vamira ikiamin ofa
damusi, ia arazir ki ia ganidir kamin gin
mangi, ofan kam damu. Egh ia kamaghin
damuti, ki ian ofa gifuegham.
6 Ia asizim misoghezir dughiamra ofan
asizir tuzibar ami, o amimzaraghan dar
ami. Eghti asizir tuzir naba dughiar
mikezimin ikivira ikiti, ia da tueghti da bar
isi mangi averenir kinimin otogh.
7 Eghti gumazitam dughiar mikezimin
asizir kam amiti, arazir kam nan
damazimin bar deraghan koghti, ki uaghan
bar an ofan kamin aghuagham.
8 Gumazitam dughiar mikezimin asizir
tuzir kam ame, a bizir bar zuezir me na
ganingizim gamima, a ikufi. Ezi a uabi uan
arazir kuramin osimtizim iki ivezir kuram
iniam. Kamaghin amizi, ki uan gumazamiz-
ibar tongin a batuegham.
9 "Dughiar ia uan azeniba aghorimin,
ia dagher azenimin dazighiamin tughav
itim asian marki. Egh ia azenibar tongin
dagheba asi, egh taba ategh, egh ua mangi
da asian marki. Ia da ateghti da mamaghira
iki.
10 Dughiar ia wainin ovizir anidiziba
inigha givazimin, ia uamategh mangi
wainin azenimin wainin ovizir ia faragha
ganizir puvatiziba inian marki. Egh ia
wainin ovizir nguazim gireghav itiba inian
marki. Ia dagher kaba, onganaraziba ko
ikizir igharazibar gumazamizir ian tongin
itiba bagh da ateghti, me da iniam. Ki
Ikiavira Itir God, ki ian God, ki kamaghin
mikeme.
11 "Ia gumazir igharazimin biziba okiman
marki. Egh ia gumazir igharazim gifar, an
biziba inian marki. Egh ia bar gumazir
igharazim mikimiva a gifaran marki.
12 Egha ia gumazir igharazim ko akam
akira, nan ziam dibora gavgavim uan akar
dikirizim ganidi, kamaghin ia pura gumazir
kam ko akam akir, egh a gifaran marki. Egh
ia uan akar dikirizimin gin mangan koghiva,

19:1-2: Ofa Gami 11:44-45; 1 Pita 1:16 **19:3:** Ua Me Ini 20:8; 20:12; Godin Araziba 5:12; 5:16 **19:4:** Ua Me Ini 20:23; 34:17; Ofa Gami 26:1; Godin Araziba 27:15 **19:9:** Ofa Gami 23:22; Godin Araziba 24:19-22 **19:11:** Ua Me Ini 20:15-16; Godin Araziba 5:19-20 **19:12:** Ua Me Ini 20:7; Godin Araziba 5:11; Matyu 5:33 **19:13:** Godin Araziba 24:14-15

ia nan ziam dikabiri. Ki Ikiavira Itir God, ian God, ki mikemegha gifa.

13 “Ia pazi gumazir igharazim damuva, egh an biziba okiman marki. Ia dagiaba bagh ingangarim gumazitam danigh, egh ia an ingangarimin ivezimin dughiar a ingarizir kamin ivezim a daningigh. Ia ivezimin suiragh iki gurumzaraghan a daningan kogham.

14 Ia gumazamizir kuarir onganiba, akar kurabar kamaghin me mikiman marki suam, God ia gasighasigham. Ia damazir okaviriziba men tuaviba apir ighuvibar arigh, me damuti me iran marki. Ki Ikiavira Itir God, ian God. Ia nan atiating.

15 “Ia kotiam barazir dughiamin, ia deraghvira kotiam tuisigh. Egh ia deraghvira kotiam akirigh. Ia onganarazir gumazamizibar akurvaghan marki, me kotiam puram a gafiragham. Egh ia gumazamizir ziaba ko gavgaviba itibar atiating men akurvaghti, me pura kotiam gafiraghan marki.

16 Ia namakaba ko daruva egh girakirangin gumazir igharazim mikiman marki. Me gumazitam osimtizir ekiam bagh a isi kotiam datighti, ia kotin an akurvaghamin gavgavim iki, ia an akuragh. Ia uan akabar kuaghti, kot suam, a misueghti an aremegh, kar bizir bar kuram. Ia an akuraghasa, ki ifonge. Ki Ikiavira Itir God.

17 “Ni uan navir averiamin aven uan namakam dughiar ruarimin navim an ikuvigh ikian marki. Ni a ko akam akirigh, egh osimtizir kam agifagh. Puvatightima, ni an arazim ginighnighvira ikiva, ni ti uaghan, an amizir arazir kam damigham.

18 Nin namakatam arazir kuratam ni damighti, ni an arazim ikarvaghan marki, egh ni an ataran marki. Ni uabira uabi gifongezi moghin, ni gumazamizir igharazibagh ifongegh. Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin mikemegha gifa.

19 “Ia nan arazir ki ifongezir kabar gin mangi. Egh ia asizir igharagha garimning ateghti, aning uaning ko dakuva nguziba batan marki. Egh ia dagher anabar igharagha garir pumuning azenir vamiran da oparan marki. Egh ia pura nir me tretin kinimin isamizim ko tretin me sipsipin arizimin isamizim, aning isafuragha korotiar ingarizim aghuan marki. Kar arazir anogoroghezíba.

20 “Ezi gumazitam ingangarir amizir kinitam iki, egh a gumazir igharazim bagh amizir kam amangasa akam akiri, ezi gumazim a givezezir puvati. Eghti gumazir amizir kamin garim, amizir kam ko dakuti, ia aning inigh kotiamin mangi. Egh ia aning misueghti, aning aremeghan marki. Guizbangira, amizir kam a gumazir an garimin ingangarir amizir kinim.

21 Eghti gumazir kam sipsipin apuritam inigh na bativamin Purirpenimin tiar akamin mangi. A sipsipin kam isi uan osimtizim agevir ofan min Ikiavira Itir God bagh ofa damu.

22 Eghti ofa gamir gumazim, Ikiavira Itir Godin damazimin osimtizim agevir ofa damuva gumazir kamin arazir kuraba gin amangam. Eghti ki an ganigh an arazir kuraba gin amadagham.

23 “Ia Kenanin nguazimin mangamin dughiamin, ia temer bava oviziba itiba opar, egh ia temer kabar ovizibar aman kogh mangiti 3plan azeniba givagham, da nan damazimin zuezir puvati.

24 Egh namba 4in azenimin ia temer katabar dagheba bar na daningigh, ki Ikiavira Itir God. Kar ababanir ia na minabi, egh bar akuegh nan ziam famim.

25 Egh namba 5in azenimin ia dar ovizibar ami. Egh ia nan akar kamin gin mangiti, ian temeba biva ovizir aviriba ikiam. Ia oragh, ki Ikiavira Itir God, ian God, ki kamaghin mikeme.

26 “Ia asizir tuzir ghuzim itibar aman marki. Egh ia imezibagh amir araziba ko kukunir araziba, ia dar amuan marki. Da nan gavgavimin izezir puvati.

27-28 Ia gumazim o amizir aremezim ginighnigh dapanir arizir ian kuaribar boroghin itiba apiran marki, egh uan ghuamasizibagh isi da otivan marki. Egh ia uaghan uarir akurvaghsi, gumazim o amizir aremezim ginighnigh, uan mikarzibar ghor, dighoribar amuan marki. Ki Ikiavira Itir God, ia arazir kabar amuan, ki anogoroke.

29 “Ia asebar ziaba fer arazibar amusi, uan guivibar amuti, me tuavimin amizibar min aghumsizir arazim damuva poroghamiba uari isava akuir arazim damuan marki. Ia kamaghin damuva na ategh asebar apengan ikiam, mati tuavimin amizir tintinimin gumaziba koma akuim. Eghti arazir kuram ian nguazim bar a gizivagham.

30 Ia Sabatin dughiamin ingaran marki. Egh ia Purirpenir gumazamiziba iza nan ziam fer kam, bar a gifongegh. Ki Ikiavira Itir God, ki ia mikemegha gifa.

19:14: Godin Araziba 27:18 **19:15:** Ua Me Ini 23:6-8; Godin Araziba 16:19 **19:17:** Matyu 18:15 **19:18:** Matyu 5:43; 19:19; 22:39; Mak 12:31; Luk 10:27; Rom 13:9; Galesia 5:14; Jems 2:8 **19:19:** Godin Araziba 22:9-11 **19:26:** Jenesis 9:4; Ofa Gami 7:26-27; 17:10-14; Godin Araziba 12:16; 12:23; 15:23; 18:10 **19:27-28:** Ofa Gami 21:5; Godin Araziba 14:1 **19:29:** Godin Araziba 23:17 **19:30:** Ofa Gami 26:2 **19:31:** Godin Araziba 18:11; 1 Samuel 28:3; 2 Atriviba 23:4; Aisaia 8:19

31 “Egh ia nighnizir aghuim inisi, mangi
ariaghirezir gumazamizibar duaba ko
migeir gumazimin azaraghti, me duar
kurabar nighnizim ia daningan marki. Ia
kamaghin damu, ia nan damazimin bar
mizegham. Ki Ikiavira Itir God, ian God,
ki mikemegha gifa.
32 “Ia gumazamizir ghuribar apengan iki,
egh deraghvira me damu. Egh ia nan atiat-
ing nan apengan iki. Ki Ikiavira Itir God, ian
God, ki kamaghin mikeme.
33 “Ia ikizir igharazibar gumazamizir ian
nguazimin itiba pazi me damuan marki.
34 Ia ikizir igharazibar gumazamizir ian
tongin itiba arazir aghuibar me damu, mati
ia uan adarazi Israelia gami mokin. Egh ia
uari gifongezi moghin ia bar me gifongegh.
Ia fomira Isipin kantrin ike, kamaghin ia gu-
mazamizir uan nguibaba ataghiragha ghua
kantrin igharazibar itir arazim, ia a gifo. Ia
deraghvira gumazir ia ko itir kabar amu.
Ki Ikiavira Itir God, ian God, ki mikemegha
gifa.
35 “Ia bizibar ababanibagh amuva, dar
osimtizim ko ruaribagh fofogh da tuisigh,
egh da mengti gumazir igharaziba dagh
ivezam, ia arazir kamin, me gifaran marki.
36 Puvati. Ia deraghvira dar abaniva da
tuisigh, egh deraghvira biziba meng. Ki
Ikiavira Itir God, ian God, ki Isipin kantrin
ia inigha ian akua azenan ize.
37 Kamaghin amizi, arazir ki ifongeziba
ko bizir ki damuasa ia mikemezir kaba bar,
ia dar gin mangi. Ki Ikiavira Itir God, ki ia
mikemegha gifa.”

20

God gumazamizir akaba batozibagh asighasigham

1-2 Ikiavira Itir God, Israelian gumazamiz-
ibav kimasa kamaghin Moses migei:
“Israelian tav o ikizir igharazibar gu-
mazamizir Israelin kantrin aven itibar tav,
uan borim isi asem Molek bagh ofan min a
daningti, ia gumazir kam misueghti an are-
megh. Nguazir kamin gumazamiziba bar
dikavigh dagiaba isi gumazir kam ginivighti
an aremegh.
3 Gumazim borim isa Molek ganidir
arazir kam, nan Purirpenim gamima a
mizegha bar nan ziar ekiam dikabira.
Kamaghin amizi, ki gumazir kamin apanim
damuva uan gumazamizibar tongin a
batuegham.
4 Nguazir kamin gumazamiziba gumazir
kamin arazir kurar kamin ganiva mikim
suam, kar pura bizim, egh a misueghti an
aremeghan koghti,
5 kamaghin ki uabi an apanim damuva
an adarazi sara, ko gumazamizir akirim na
gasaragha asem Molekin ziam feba bar, ki
men apanim damuam. Ki uan gumazamiz-
ibar tongin me batuegham.
6 “Eghti gumazitam na tegh, kukunir gu-
maziba ko, ariaghirezir gumazibar duaba
ko migeiba bagh mangi, a mati tuavimin
amizim tintinibar arua gumazir igharaz-
iba koma akui. Kamaghin, ki gumazir
kamin apanim damuva uan gumazamiz-
ibar tongin a batuegham.
7 Ia bar zuegh iki, egh arazir aghuir
voroghira itir ki ifongezibar aven daru. Ki
Ikiavira Itir God, ian God, ki kamaghin
mikemegha gifa.
8 Ki Ikiavira Itir God, ki ua bagha ia
misevezi ia bar nan gumazamizir aghuibar
otifi. Kamaghin amizi, arazir ki ifongeziba,
ia bar dar gin mangi.
9 “Egh gumazim o amizim uan afeziam o
amebam akar kuramin a migia ghaze, God
ni gasighasigham, eghti ia gumazir kam o
amizir kam misueghti an aremegh. Gu-
mazim o amizir akar kam mikemezim, a
uan osimtizim bangin aremegham.
10 “Eghti gumazitam uan namakamin
amuim ko dakuighti, kamaghin ia gumazir
kam ko amizir kam misueghti aning
aremegh.
11 Eghti gumazim uan afeziamin amuim
ko dakuigh, egh an arazir kuramin uan
afeziam damuva aghumsizim a daningam.
Kamaghin, ia gumazir kam ko amizir kam
misueghti, aning aremegh. Aning uaning
arazir kuram damigh osimtizim ikiam, egh
bizir kam bagh aning aremegham.
12 Eghti gumazitam uan otarimin amuim
ko dakuighti, ia aning misueghti aning
aremegh. Aning en arazir aghuim
oteghavkinigha arazir kuram gami, egh
aning uan osimtizim bangin aning are-
megham.
13 Eghti gumazitam gumazir igharazim
ko dakuigh, mati gumazim amizim ko akui
moghin, egh aning amizir arazir bar kurar
ki aghuazim damigh, bar osimtizir ekiam
ikiam. Kamaghin ia aning misueghti aning
aremegh. Aning uan osimtizim bangin an-
ing aremegham.
14 Eghti gumazitam uan amuimin iki, egh
uaghan an amuimin amebam isafuragh
uaghara aningin ikiti, ia bar me isi avimin
me daboroghti me isigh. Me osimtizir bar
ekiam gami. Guizbangira, kamaghin amir

19:33: Ua Me Ini 22:21; Godin Araziba 24:17-18; 27:19 **19:35:** Godin Araziba 25:13-16; Aghuzir Akaba 20:10; Esekiel 45:10 **20:9:** Ua Me Ini 21:17; Matyu 15:4; Mak 7:10 **20:10:** Ua Me Ini 20:14; Ofa Gami 18:20; Godin Araziba 5:18 **20:11:** Ofa Gami 18:8; Godin Araziba 22:30; 27:20 **20:12:** Ofa Gami 18:15 **20:13:** Ofa Gami 18:22 **20:14:** Ofa Gami 18:17; Godin Araziba 27:23

gumazamiziba ateghṭi, me ian tongin ikian
markṭ.
15 Eghṭi gumazitam asizitam ko arazir
kuram damigham, mati gumazim amizim
koma akui moghin, eghṭi ia uaghara aning
misueghṭi aning aremegh.
16 Eghṭi amizitam asizitam bagh mangi, a
ko arazir kuram damigham, mati amizim
gumazim koma akui moghin, eghṭi ia an-
ing misueghṭi aning aremegh. Aning uan
osimtizim bangin aning aremegham.
17 “Eghṭi gumazitam uan buaramizim ko
dakuam, kar an afeziamin guivim, o an
amebamin guivim, egh aning bibiamra iki
uaningin ganiva, kamaghin aning arazir
bar kuram damigham. Kamaghin amizi,
ia gumazamizibar damazimin bar aningin
atariva, aning batueghṭi, aning ua ia ko
ikian kogham. Gumazir kam uabi uan
buaramizim koma akui, kar aghumsizir
arazim, kamaghin, a uan arazir kuramin
osimtizim ateram.
18 Eghṭi gumazim, amizir uan iakinibav
sozir dughiamin itim inigh, a ko dakuam,
aning bar arazir mizirizim nan damazimin
a damuam. Eghṭi ia nan gumazamizibar
tongin aning batokegh.
19 “Gumazitam uan amebar dozim o
afeziamin buaramizim ko dakuva, an
arazir kuramin uan anabam damigh
aghumsizim a daningam. Aning amizir
arazir kurar kam bangin osimtizim ateram.
20 Eghṭi gumazitam uan afeziar dozimin
amuim ko dakuigham, gumazir kam
aghumsizim afeziar dozim daningam. Egh
aning amizir arazir kurar kamin osimtizim
ateram. Gumazir kam amizitamin iki
boriba batan kogham, eghṭi an afeziar
dozimin amuim uaghan boriba batan
kogham.
21 Eghṭi gumazitam uan aveghbuamin
amuim a dam a inigh an iki, a nan
damazimin arazir bar mizirizim damuva
aghumsizim uan aveghbuam daningam.
Kamaghin amizi, gumazir kam ko amizir
kam boriba batan kogham.
22 “Ia nan arazir ki ifongeziba ko bizir ki
damuasa ia mikemeziba, bar dar gin mangi.
Ia kamaghin damuṭi, nguazir ki datirighin
ian akua zuir kam, a ian aghuagh ia bat-
ueghan kogham, mati gumazim dagher ku-
ramin mizi mokin. Ia deraghviram an
ikiam.
23 Ia Kenanin nguazimin itir ikizibar araz-
ibar gin mangan markṭ. Me bizir kurar
kabagh ami, ezi ki bar men aghua. Ki
datirighin ikizir kaba batueghṭi, ia men
nguazim iniam.
24 Ki ia mikemegha gifa, nguazir kam a
bar dera, ezi dagher avirim an ikia, der-
aghaviram aghui. Ki a isi ia daningighṭi,
a ian nguazimram otogham. Ki Ikiavira
Itir God, ki ikizir igharazibar tongin ia ini,
eghṭi ia bar igharaghvira iki, nan gumaza-
mizibaram otogham.
25 Kamaghin amizi, ia deraghvira asiziba
ko kuaraziba tuisigh, asiziba ko kuarazir
manaba zue, ia dar ami. Ezi asiziba ko
kuarazir manaba mizeghṭi, ia dar aman
markṭ. Ki asiziba ko kuaraziba ko apizir
zuezir puvatizir kabar gun ia mikeme. Ia
dar amiva, ia arazir bar kurir ki aghuaz-
ibar amuam. Ia asizir kabar amiva nan
damazimin bar mizegham.
26 Ia arazir kuraba ategh zuegh iki, nan
arazir bar aghuibar gin mangi. Ki Ikiavira
Itir God, ki uabi bar zue, egha ki ikizir
igharazibar tongin ua baghavira ia ini.
27 “Eghṭi kukunir gumaziba, ko
ariaghirezir gumazamizibar duaba ko
migeiba, ia bar dagiaba isi me ginivighṭi
me arimighiregh. Me uan osimtizim bangin
arighiregham.”

21

Ofa gamir gumaziba God ifongezir arazir aghuibar gin mangi

1 Ikiavira Itir God, Aronin adarazir ofa
gamir gumazibav kimasa kamaghin Moses
migei:
“Ian adarazir tav aremeghṭi, ia gumazir
aremezim bagh aghuimazir arazim
damuan markṭ. Arazir kam ia gamima, ia
nan damazimin mize.
2 Eghṭi bar gumazimin adarazir aven iti
tav aremegham, kar an amebam, o afeziam,
o otarim, o guivim, o aveghbuam,
3 o guizin an buaramizir pam puvatigha
afeziamin dipenimin ikia aremezim, a me
bagh aghuimazir arazim damuam. A ka-
maghin fogh, an aghuimazir arazir kam
damuṭi, a nan damazimin mizegham.
4 Eghṭi ofa gamir gumazimin ivozim are-
megham, eghṭi ofa gamir gumazim an
aghuimazir arazim damuan markṭ. Kam-
aghin a nan damazimin mizegham.
5 “Eghṭi ia ofa gamir gumaziba,
aghuimazir arazimin gin mangiva, uan
dapanir arizir akuatabagh isan markṭ. Egh
ghuamasizibar miriabagh isan markṭ. Egh
aghuimazir arazim bagh tintinibar uan
mikarzibar ghoran markṭ.
6 Ia ofa gamir gumaziba ki ua bagha ia
misefe. Ki ian God, kamaghin ia nan ziam
dikabinan markṭ. Ia nan ofa damuamin
ingangarim iti, ezi avim isir ofan kaba, ia

20:15: Ua Me Ini 22:19; Ofa Gami 18:23; Godin Araziba 27:21 **20:17:** Ofa Gami 18:9; Godin Araziba 27:22 **20:18:** Ofa Gami 18:19 **20:19:** Ofa Gami 18:12-14 **20:21:** Ofa Gami 18:16 **21:5:** Ofa Gami 19:27-28; Godin Araziba 14:1

daghebar min na ganidi. Kamaghin amizi, ia arazir kurar kaba akirim ragh dagh asaragh, egh na ko daru.
7 Ia nan ofa gamir gumazibara. Kamaghin amizi, ia tuavimin amizir gumaziba isava akuim, o amizir gumazir igharazim ko akuim, o amizir an pam anetaghizim, ia an poghan marki.
8 Gumazamiziba fogh suam, ia ofabar dagheba na ganidi, kamaghin, ia bar nan ofa gamir gumazibara. Ki uabi Ikiavira Itir God. Ki Godin bar zuegha arazir aghuibaram amim. Egha ki uan gumazamizibagh amima, me zuegha arazir aghuibaram ami.
9 "Eghti ia ofa gamir gumazitamin guivitam, tuavimin amizimin ikiva, arazir mizirizibar gin mangiva, aghumsizir ekiam uan afeziam daningam. Kamaghin, gumazamiziba avimin a daboroghti a isigh aremegh.
10 "Ofa gamir gumazibar dapanim, uan ingangarimin ziar ekiam ini. Me borem an dapanim gingezir dughiamin, me ofa gamir gumazibar korotiamra, a daghuasa anemisefe. Eghti an adarazir tav aremeghti, a uan dapanir arizim ateghti a pura ikian marki, a deraghviram a batogh. Egh a uan korotiam abighan marki.
11 Ofa gamir gumazibar dapanim, gumazimin kuam itir danganimin boroghin mangan marki. A kamaghin damuva, nan damazimin mizegham. An afeziam o amebam aremeghti, an aghuimazir dughiamin uabi damu mizeghan marki.
12 Kamaghin, an Anogoroghezir Danganim ategh gumazir kuaba itir danganimin boroghin mangan marki. A kamaghin damu nan Purirpenim damuti a nan damazimin mizegham. Ia borer ki ia ganingizir kam a gingegha givagha, anemisevezi a ofa gamir gumazibar dapanimin oto. Kamaghin, a gumazimin kuam itir danganimin boroghin mangan marki. Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin ia mikemegha gifa.
13 "Ofa gamir gumazibar dapanim, amizir gumazir igharazitam ko akuizir puvatizir tamin iki.
14 An amizir pam aremezim, o amizir pam taghizimin ikian marki. A tuavimin amizir gumaziba isava akuim, o amizir gumazir igharazim arazir kuramin a gamua a ko akuizimin ikian marki. Kar amizir anogoroghezíba. An ofa gamir gumazibar anabamin amizir gumazitam ko akuizir puvatizir tamra iki.
15 Egh a nan akar kamin gin mangan koghti, an boriba nan damazimin mizegham. Ki Ikiavira Itir God, ki ua baghvira anemisevegha, a isa ofa gamir gumazibar dapanimin ingangarir kam damuasa aneti."
16 Egha Ikiavira Itir God ua kamaghin Moses migei:
17 "Ni kamaghin Aron mikemegh: Nin adarazir gumazitam datirighin o gin izamin dughiamin otoghti, an mikarzim duatam iki ikuvighti, gumazir kam na bagh daghebar ofabar amuan marki.
18 Gumazir mikarziba ikuviziba, me nan boroghin izi na bagh ofabar amuan marki. Ki gumazir kamagh garibav gei: damazir okaviziba, o suer kuraba, o guar kuraba, o amebamin navimin averara sueba ko aghariba otevegha ikizirighiziba,
19 o gumazir suer kuraba, o gumazir agharir kuraba,
20 o gumazir akirir fightiziba, o gumazir bar oteviba, o gumazir damazir kuraba, o gumazir mikarzir kuraba, o gumazir turiaba ikuviziba.
21 Guizbangira, nin anabamin tavin mikarzim duatam ikia ikufi, gumazir kam, na bagh izi daghebar ofabar amuan marki. Ki bar anogoroke.
22 Egh an asiziba ko bizir ia ofan min na ganingizibar amam. Ki ofa gamir gumaziba damasa ia ganingizir ofaba, a bar da iniam.
23 Egh a Bar Anogoroghezir Danganim modir nir ekiam iti naghin ko ofa gamir dakozimin boroghin mangan marki. Ki uabi Ikiavira Itir God, ki uan ingangarimra damuasa me amisefe. Kamaghin amizi, an adar boroghin izi, egh a bizir bar zuezir kabar amuti da nan damazimin mizegham."
24 Ezi Moses akar kamin gun Aron uan otariba, ko Israelian gumazamiziba bar me mikeme.

22

Ofaba, da Godin bizibara

1 Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei:
2 "Ni kamaghin Aron uan otariba ko me mikim. Ia deraghvira nighnigh, Israelian gumazamizibar ofaba, da nan bizibara. Kamagh amizi, ia deraghvira ofan kabar gan. Puvatighti, ia nan ziar ekiam dikabiragham. Kirara, ki Ikiavira Itir God.
3 Ni kamaghin me mikim. Ia ofa gamir gumaziba, ian adarazir tav nan damazimin mizegh, a Israelia na ganidir ofabar boroghin izan marki. Egh a roghira mangiti, ki uan damazimin a batueghti an ofa gamir gumazimin ingangarim damuan kogham. Ia zurara arazir kamin gin mangivira iki. Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha gifa.
4-5 "Eghti Aronin adarazir ofa gamir gumazitam, lepan arimariam iki, o mikarzir mogomem duam a batoghti ghuzir mitizim an azenan otivti, ghuzir mitizir kam a damuti, a nan damazimin mizegham. Egh

a nan ofabar aman kogh mangi, a ua deraghamin dughiamin tugham. Egh a uaghan gumazir aremezimin kuamin poroghav itir bizitamin suiragham, o dipam an mikarzir mogomemin otivam, o a dafarir tamin asizir mizezir tamin suiragham, a gumazir nan damazimin zuezir puvatizim, ezi arazir kam bangin, an ofabar aman kogham.

6 Ofa gamir gumazir nan damazimin mizezir manam, a kamaghira iki mangiti aruem magirigham. Egh a faragh dipamin deragh uabi ruegh, egh a ofan asizir me na ganidibar amam. Egh a rueghan kogh, a daman kogham.

7 Aruem magiri givaghti, a ua zuegh nan ofabar amam. Ki uabi, uan ofabar dagheba isa ia bagha da ati, kar ofa gamir gumazibar dagheba.

8 A puram aremezir asizim ko asizir atiam misoghezi aremezimin tuzitam aman marki. Ana anemegham, a nan damazimin mizegham. Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin mikeme.

9 Ia ofa gamir gumaziba, Akar Gavgavir ki ia ganingiziba bar adar gin mangi. Ia nan akam batuegh, ia arazir kuram damigh, osimtizim ikiti, ki ia misueghti ia arighiregham. Ki Ikiavira Itir God, ki ua bagha ia ofa gamir gumaziba amisefe, egha ki mikemegha gifa.

10 “Ofa gamir gumazibar adarazir gumazim o amizim, merara gumazamiziba na ganidir ofabar amam. Igharazitav daman kogham. Gumazir dughiar otevimin ofa gamir gumazim ko itim, o an ingangarir gumazim, me uaghan daman kogham. Bar markiam.

11 Eghti ofa gamir gumazimin ingangarir gumazamizir kinir a ivezeziba, ko borir amebam ofa gamir gumazir kamin dipenimin ikia oteziba, me ofa gamir gumaziba apir daghebar ami.

12 Eghti ofa gamir gumazitamin guivim, ofa gamir gumazibar ikizimin azenan itir gumazir kinitam ko poroghiv iki, kamaghin a nan ofabar aman marki.

13 Eghti guivir kamin pam aremeghti a pura ikiam, o an pam aneteghti, a pura ikiva, boriba puvatigh, uamategh uan afeziamin dipenimin mangi, kamaghin, an ofa gamir gumazibar daghebar ami, kar dagher an afeziam inigh izamiba. Eghti gumazim o amizim ofa gamir gumazibar adarazir aven itir puvati, a daman marki. Bar marki.

14 “Egh gumazitam ofa gamir gumazibar adarazir mav puvati, egh deragh nighnighan kogh nan ofan nataba amegh, kamaghin a dagher kaba ikarvagh ofa gamir gumazim daningigh. A 5plan dagher naba inigh, kamaghin a 6plan dagheba isi da ikarvagham.

15 Ia ofa gamir gumaziba deraghvira gan, gumazamizir kiniba nan ofan kabar aman bar marki.

16 Ki Ikiavira Itir God, ki ua bagha ofan kaba misefe, egha dar anogoroke. Kamagh amizi, ia ofa gamir gumaziba, gumazir kinitamin amamangatighti a ofan kabar aman bar marki. Gumazir kaba dar amiva, osimtizim ikiam, egh ua dagheba ikarvagh da isi ofa gamir gumazim daningam.”

17 Ikiavira Itir God kamaghin Moses mikeme,

18 “Ni akar kam isi Aron uan otariba ko Israelian gumazamizibav mikemegh. Ia Israelian gumazitam, o ikizir igharazibar gumazamizir Israelin kantrin ititam, an asizir tam isi ofan bar isia mighirim bagh an aku izam, kar ofan a uan akar dikirizim na ko amizim akirasa, o a uan ifongiamin gin ghua ofa damuasa,

19 a bulmakaun apurim o sipsipin apuritam o memen apurir tam inigh izi. Ia duaba mikarzimin itir asizitamin ofa damuan marki. Ia kamaghin damighti, ki a gifueghan kogham.

20 Ia deraghviram oragh. Ia asizir mikarzim ikuvizi tamin ofa damuti, ki a gifueghan kogham.

21 “Gumazim, Ikiavira Itir God ko navir vamira ikiamin ofa damuam, kar ofan a uan akar dikirizir na ko amizim akirasa, o a uan ifongiamin gin mangi ofa damuasa, a bulmakau o sipsipin duaba an mikarzimin puvatizitam inigh izi. A kamaghin damighti, ki an ofa gifuegham.

22 Ia asizir damazir okavirziba, o asizir suer kuraba itiba, o asizir mikarzim ikuviziba, o asizir duar ekiaba itiba, o asizir tuar kiniba, o asizir duar kuriba itiba isi, nan ofa damuan marki. Ia asizir katam nan ofa gamir dakozimin avimin an ofa damuan marki.

23 Egh ia uari ofan tam uan ifongiamin a damusi, bulmakau o sipsipin soroghafariba otevezitam o ikizirizir tam iniam, a dera. Egh ia akar na ko dikirizir tam akirsi, asizir katam isi nan ofa damuan marki. Bar marki.

24 Eghti asizir katamin turiam ikufi, o me an oke, o anebiki, o me an turiar ovizim amisefe, asizir kam ia na bagh ofa damuan marki. Ia asizir kamaghin gariba, uan nguazimin aven Ikiavira Itir Godin ofa damuan marki. Bar marki.

25 Egh ia ikizir igharazimin gumazimin dafarimin asizir katam inigh ofa damuan marki. Asizir kamagh gariba, dar mikarziba ikuvigha, nan damazimin

22:20: Godin Araziba 17:1

derazir puvati. Ezi ki ofan kamaghin garibar aghua. Ki bar dar aghua.”
26 Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei:
27 “Bulmakau ko sipsip ko memeba otamin dughiamin, dar nguziba 7plan aruebar amebam ko ikegham. Eghti namba 8in aruemin ikegh mangi, ia da inigh avimin ofa damusi ofa gamir dakozimin mangi, eghti ki ian ofa gifuegham.
28 Eghti ia bulmakaun amebam, o sipsipin amebam, o memen amebam, uan nguzim ko, ia aruer vamira uaghara aning misuegh aningin ofa damuan marki. Bar marki.
29 Ki Ikiavira Itir God, ia na minabir ofan tam damusi, ia ofan arazibar gin mangiti, ki ian ofa gifuegham.
30 Ia aruer manamin ofa gami, ia aruer kamra ofan asizir tuzibar amegh. Ia da ateghti da iki mangi amimzaraghan otoghan marki. Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin ia mikemegha gifa.
31 “Ia oragh. Ia deraghvira nan Akar Gavgavibar gin mangi. Ki Ikiavira Itir God.
32 Ia nan ziar bar zuezim dikabinan marki. Ia Israelian gumazamiziba kamaghin fogh suam, ki Godin bar zuezimra. Ki uabi Ikiavira Itir God, ki ua bagha ia misevezi, ia bar nan gumazamizir aghuibaram otifi.
33 Ki ian Godin ikiasa, kamaghin, ki fomira Isipin kantrin aven, ia isa ian akua azenan ize. Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin ami.”

23

Godin ziam fer dughiar ekiaba

1 Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei,
2 “Ni kamaghin Israelian gumazamizibav mikemegh: Kar dughiar ekiar ia nan ziam fasa ki inabaziba. Ia uari akuvagh dughiar kabar nan ziam fam.
3 “Ia 6plan aruebar ingangaribar amu. Egh aruer namba 7, kar Sabatin dughiam, avughsazir dughiar kamin ia ingaran marki. Ia uari akuvagh nan ziam fi. Egh ia danganir manamin iti, ia na bagh Sabatin dughiam amisefegh, ki Ikiavira Itir God.
4 Ki datirighin ia bagha misevezir dughiabar gun ia mikimasa. Egh azenibar zurara ia dughiar kabar uari akuv nan ziam fi.”

God Israelia Gitazir Dughiam Ginighnighamin Isam, ko Yis Puvatizir Bretin Isam Damuamin Dughiam
(Diboboniba 28:16-25)

5 Ikiavira Itir God kamaghin mikeme, “Ia, God Israelia Gitazir Dughiam Ginighnighamin Isam damuam. Dughiar kam, azeniba vaghvagha, dar iakinir faragha zuim, an namba 14in aruemin guaratizimin, ia uari akuvagh nan ziam fi.
6 Ezi iakinir kamin namba 15in aruemin, kar Yis Puvatizir Bretin Isam Damuamin Dughiam. Egh ia yis puvatizir bretin kam ami mangi 7plan aruebar tugh.
7 Eghti aruer kabar faragha zuir aruemin, ia uari akuvagh nan ziam fiva, uan ingangaribar amuan marki.
8 Ia asiziba ko dagheba isi avimin Ikiavira Itir God bagh ofa damu mangi 7plan aruebar tugh. Egh namba 7 aruemin ia ua uari akuvagh nan ziam fi. Dughiar kamin, ia uan ingangaribar amuan marki.”

Dagher faragha anigha givazibar ofaba

9 Ikiavira Itir God ua kamaghin Moses migei,
10 “Ni Israelian gumazamiziba kamaghin me mikemegh: Dughiar ia mangi nguazir ki ia daningamimin ikiamimin, ia witin ian azenibar itir aniziba inigh, egh zurara azeniba bar, witin ikizir ia faragha ikeziba, ia da ater ofa gamir gumaziba bagh mangi.
11 Eghti ofa gamir gumazim witin ikizir kamin suiragh a fegh a damuti, a nan damazimin ighuavamang, eghti ki ia gifuegham. Ofa gamir gumazim, Sabatin gin otivamin aruemin, an ofan kam damu.
12 Eghti ia witin ofabar amuamin dughiamin, ia sipsipin nguzir azenir vamira itimin ofa damu, a bar deragh duaba an mikarzimin puvatigham. Eghti sipsipin kam, an ofan bar isia mighirim.
13 Egh ia plauan nar aghuim inigh, an osimtizim 2 kilogrem, egh olivin borem ko a veregh witin ofa tu. Ia ofan isia bar mighirim sara an ofa damu, eghti ki Ikiavira Itir God, ki ofan tuamin kamin mughuriar aghuim baregh, egh a gifuegh navir aghuim an ikiam. Egh uaghan, ia 1 lita wainin dipam inigh ofan kamning sara ofa damu.
14 Ia witin ikizir faragha ikezir kam, ia uan God bagh a inigh izeghan koghiva, ia witin igiar faragha azenimin inizir kam aman marki. Puvati. Ia faragh witin ikizir faragha ikezir kam inigh izegh, egh gin ia witin igiam ami. Ia witin ovizir isizir puvatiziba, ko witin ovizir ia avimin tuamiba, ko bretin ia ingarigh tuamiba, ia dar ami. Ia ofan arazir ki ifongezir kamin gin mangiti, ian ovavir gin otivamiba, me uaghan dar gin mangam.”

Azenibar Dagher Igiaba Asiamin Dughiamin Isar Ekiam
(Diboboniba 28:26-31)

22:32: Ofa Gami 11:45 **23:3:** Ua Me Ini 20:8-10; 23:12; 31:15; 34:21; 35:2; Godin Araziba 5:12-14 **23:5:** Ua Me Ini 12:1-13; Godin Araziba 16:1-2 **23:6:** Ua Me Ini 12:14-20; 23:15; 34:18; Godin Araziba 16:3-8 **23:15:** Ua Me Ini 23:16; 34:22; Godin Araziba 16:9-12

15 Ikiavira Itir God ua kamaghin Moses migei, “Ia na bagha witin ikiziba atera izir aruemin gin, 7plan wighba mengegh.
16 Egh namba 7 wigh givaghti, aruer namba 50 otoghti, ia ua witin igiamin ofan igharazim na daning.*
17 Ian avitoriba vaghvagh bretin rubuzir pumuning inigh izi na daningigh, kar witin faragha anibar ofa. Ia bretin rubuzimningin ingarsi bretin rubuzir tam bagh, plauan aghuir 2 kilogremin itim inighiva, yis koma a veregh, egh bretin rubuzir igharazim uaghan kamaghira an ingarigh, aning tuagh. Egh bretin rubuzir kamning inigh izi, Ikiavira Itir God bagh ofa damu. Ia aningin suiragh aning fi aning damuti, aning Ikiavira Itir Godin damazimin ighuavamang.
18 Ia bizir kaba sara bretin kamin ofa damu. Ia 7plan sipsipin nguzir azenir vamira itiba, ko bulmakaun apurir igiar tam, ko sipsipin apurir pumuning inigh izi. Ia asizir duaba mikarzibar itiba inian marki. Asizir aghuibara inigh. Egh ia ofan bar isia mighirim na bagh a damu. Egh ia zuraram ami moghin, witin taba ko wain sara, ofan kam datigh. Ofan kam avim an isi mangi a bar mighirighti, averenir kinimin otogh. Eghti Ikiavira Itir God, ofan kamin mughuriar aghuim baregh, a gifuegh navir aghuim an ikiam.
19 Ia memen apuritam inigh arazir kuraba gin amadir ofa damu, egh sipsipin apurir igiar azenir vamira itir pumuning inigh, God ko navir vamiran ikiamin ofa damu.
20 Eghti ofa gamir gumazim witin faragha anibar ofan min, bretin kam ko sipsipin nguzimningin suiragh da fi da dar amuti, da nan damazimin ighuavamangi. Bizir kaba nan bizibara. Eghti ki da inigh ofa gamir gumazibar aningam.
21 Ia ofan kam gamir dughiamin ia uari akuvagh, nan ziar ekiam fi, egh ia uan ingangaribar amuan marki. Ian ovaviba gin otivigh managh iki, me bar zurara arazir kamin gin mangam.
22 “Dughiar ia uan azeniba aghorimin, ia dagher azenimin dazighiamin tughav itim asian marki. Egh ia azenibar tongin dagheba asi, egh taba ateghiva, ua mangi da asian marki. Ia da ateghti da mamaghira ikiti, onganarazir gumazamiziba ko ikizir igharazibar gumazamizir ian tongin itiba, me da iniam. Ki Ikiavira Itir God, ki ian God, ki kamaghin mikeme.”

Sighabagh Iviamin Dughiar Ekiam
(Diboboniba 29:1-6)

23 Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei:
24 “Ni kamaghin Israelian gumazamizibav kemegh. Namba 7in iakinim, an aruer faragha zuimin ia avughsi. Kar ian dughiar ekiar mam, egh ia sighabagh ivi uari akuv, egh Ikiavira Itir God minabiva an ziam fi.
25 Dughiar kamin ia uan ingangaribar amuan marki. Ia ofa gamir dakozimin mangi, egh avimin nan ofa damu.”

God Gumazamizibar Arazir Kuraba Gin Amadir Dughiar Ekiam
(Diboboniba 29:7-11)

26 Egha Ikiavira Itir God Moses migei:
27 “Namba 7in iakinim, an namba 10in aruem, kar Gumazamizibar Arazir Kuraba Gin Amadir Dughiar Ekiam. Egh dughiar kamin ia dagheba ko agoroger araziba atakigh. Ia uari akuvagh nan ziam fi na minabiva na bagh avimin tuamin ofan tam inigh izi.
28 Aruer kamin, God Gumazamizibar Arazir Kuraba Gin Amadir Dughiar Ekiam. Ofa gamir gumazim, ia bagh arazir kuraba gin amadir ofa damuti, ki Ikiavira Itir God, ian God, ki ian arazir kuraba bar da gin amadagham. Kamaghin amizi, ia aruer kamin ingaran marki.
29 Eghti gumazitam aruer kamin daghebar amiva uan agorogeba abiraghan koghti, ki uan gumazamizibar tongin a batuegham.
30 Eghti gumazitam ingangaritam aruer kamin a damuti, ki uabi uan gumazamizibar tongin a misueghti, an aremegham.
31 Ia oragh. Ki ua migei, ia ingangaritam aruer kamin a damuan marki. Ia arazir ki ifongezir kam zurara an gin mangi. Eghti ian ovavir gin otivigh managh ikiamiba, me uaghan an gin mangi.
32 Ia dughiar ekiar kamin deraghvira avughsi. Iakinir kam, an aruer namba 9in, aruem uaghirir dughiamin ikegh mangiti, aruer namba 10in aruem ghuaghiri dughiam otoghti, dughiar kam bar moghira, ia an dagheba ko agoroger biziba bar da atakigh.”

Averpenibar Ikiamin Dughiar Ekiaba
(Diboboniba 29:12-40)

33-34 Ikiavira Itir God akar kam Israelia daningasa kamaghin Moses mikeme: “Iakinir namba 7, an aruer namba 15in, kar Averpenibar Ikiamin Dughiar Ekiam. Dughiar kamin, gumazamiziba temer aguabar averpenibar ingaram, egh 7plan aruebar dar iki Ikiavira Itir God ginighnigh.

* **23:16:** Israelian dughiar ekiar kam, me Grighin akamin me, “Pentekos,” a garisi. Ezi Grighin akamin aven ziar kam, a “50plan arueba,” an mirara ghu. Ni uaghan Aposel 2:1in gan. **23:22:** Ofa Gami 19:9-10; Godin Araziba 24:19-22 **23:26:** Ofa Gami 16:29-34 **23:33-34:** Godin Araziba 16:13-15

35 Egh wighin kamin faragha zuir
aruemin, ia nan ziam fisi uari akuv, egh
ia uan ingangaribar amuan marki.
36 Egh ia wighin kamin arueba bar ia
Ikiavira Itir God bagh ofa damuam. Egh
namba 8in aruemin, ia ua Ikiavira Itir God
ginighnigh an ziam fisi uari akuv, egh an
ofan avimin tuamiba inigh izi dar ofa damu.
Aruer namba 8, kar Ikiavira Itir Godin ziam
famin dughiam, kamaghin amizi ia uan in-
gangaribar amuan marki.
37 "Aruer kaba, kar nan dughiar ekiabara,
ki Ikiavira Itir God. Ia nan ziam fisi uari
akuv, avimin na bagh ofabar amu. Ia ofan
bar isia mighiriba, ko wit tuer ofa, ko wain
ingamin ofa, ko ofan igharazir maba, ia
ofan kaba vaghvagh dar aruebara dar amu.
38 Ia dughiar ekiar kabar gin mangi,
egh uaghan nan Sabatin dughiabar gin
mangi. Egh uaghan bizir ia zurara na
ganidiba, ko akar dikiriziba akiramin ofaba,
ko ofan ia uari uan ifongiabar gin mangi na
daningamiba, ia bar da isi na daningam.
39 "Ezi namba 7in iakinimin, an dughiar
namba 15in, ia faragh dagher faragha aniz-
iba inigh givagh, egh ia Ikiavira Itir Godin
dughiar ekiar kam damuam, an aruer
namba 15in ikegh, 7plan aruebar mangam.
Dughiar kabar, ia averpenibar ikiva na
ginighnigham. Dughiar ekiar kamin aruer
faragha zuim ko namba 8 aruemin, ia bar
avughsi.
40 Aruer faragha zuimin ia temer ovizir
ia apibar dagher bar aghuitaba inigh.
Ia temer detin aguaba ko temer dafarir
aviriba itibar aguaba inigh. Egh ia nan
damazimin 7plan aruebar bar akongegh.
Ki Ikiavira Itir God, ian God.
41 Egh azeniba bar dar namba 7in
iakinimin, ia 7plan dughiar kaba na bagh
da misevegh, dughiar ekiar kam damuam.
Ian ovaviba gin otivigh zurara arazir kabar
gin mangam.
42 Ia Israelian gumazamiziba bar, 7plan
aruebar averpenir muziaribar iki.
43 Ia kamaghin damuti, ian ovavir borir
gin otivamiba ganigh fogham, ki Isipin
kantrin ia inigha ian akua azenan ize, egha
dughiar kamin ki ia gamima, ia averpenir
muziaribar iti. Ki Ikiavira Itir God, ian God,
ki mikemegha gifa."
44 Moses akar kam baregha, Ikiavira Itir
Godin ziam famin dughiar ekiar a inabaz-
ibar gun Israelian gumazamizibav gei.

24

Godin Purirpenimin lambar garir arazim
(Ua Me Ini 27:20-21)

1 Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei:
2 "Ni kamaghin Israelia mikemegh. Me
lamin nan Purirpenimin itiba bagh olivin
borer bar aghuim inigh izi. Eghti ofa gamir
gumaziba dimagaribar zurara lamin kabar
apongti da isi mamaghira iki.
3 Lamin kaba, Aron guaratizibar dar
apong, eghti dimagariba bar lamba isi ma-
maghira ikiti aminim tiragham. Lamin
kaba, God bativamin Purirpenimin aven iki
inir ekiar Akar Dikirizir Gavgavimin Bok-
siam modozimin azenan tuivigh iki nan
damazimin isiam.
4 Lamin kaba, da aghorir me golin
aghuarimin ingarizim gisin ikiti, Aron
deragh dar ganti, dar angazangariba
mungeghan kogham, egh da Ikiavira
Itir Godin damazimin isivira ikiti, ki dar
ganam."

Bretin me isa God ganidim

5 Ikiavira Itir God kamagh Moses migei,
"Ia 12 kilogrem plauan aghuiba iniva,
12plan bretin rubuzibar ingarigh. Ia
vaghvagh bretin rubuzimin ingarsi, plauan
osimtizir 1 kilogremin itim inigh.
6 Egh gin ia bretin kaba isi, dakozir bar
zuezir me golin aghuarimin an pogha a
noghezir kamin, pozir pumuningin dar
arikigh, eghti 6pla vongin ikiti 6pla vongin
iki, egh Ikiavira Itir Godin damazimin
ikiam.
7 Egh ia pauran mughuriar aghuim zuim
isi bretin pozir kamningin boroghin dar
arikigh, egh gin Ikiavira Itir God bagh
avimin pauran kamin nan ofa damu, a
bretin kabar danganim iniam.
8 Egh Sabatin dughiabar zurara ofa gamir
gumazim bretin kam dakozim datighti, a
Ikiavira Itir Godin damazimin ikiam. Is-
raelia arazir kamra gin mangi. Kar Akar
Dikirizir Gavgavir mam, ki me koma a gami,
eghti a zurara ikivira ikiam.
9 Kar dagher gumazamiziba Ikiavira Itir
God bagha avimin ofa gamiziba, da bar
nan bizibara. Eghti ki da isi Aronin ovavir
boribar aningam. Kamaghin, bretin kam
datirighin ko gin izamin dughiabar, an
Aronin adarazir bret, ezi me bretin kam
nan Purirpenim avinizir divazimin aven
aneremi."

God gumazir mam amizir arazir kuraba ikarvazir arazim migei

10-11 Dughiar mam, gumazir mam iti, an
afeziam Isipian gumazim, an amebam Is-
raelian amizim. Amebamin ziam Selomit,
Selomit a Dibrin guivim, a Danin anabamin
adarazir mav. Egha Selomitin otarir kam,
a me itir danganimin ikia, egha Israelian
gumazir mam ko misosi. Aning uaning

23:39: Ua Me Ini 23:16; 34:22 **24:5:** Ua Me Ini 25:30 **24:9:** Matyu 12:4; Mak 2:26; Luk 6:4

misogha ghua, Selomitin otarim Ikiavira Itir Godin ziam dibora akar kuram migia an ziam gasighasizima, me a baraki. Kamaghin amizi, me a inigha Moses bagha ghu.
12 Ezi Moses a isa gumazir mabagh aningizi, me kalabuzin min a ikegha a geghuva ikia, egha Ikiavira Itir God mizuai, a manmaghin gumazir kam mikimti, me arazir manatamin a damuam.
13 Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei,
14 "Ni gumazir kam inigh danganir ia itimin azenan mangi. Eghti gumazir a na mikemezir akar kuraba baraghiziba, me bar uan dafariba an dapanim darikigh. Me kamaghin damighti, gumazamiziba fogham, gumazir kam arazir kuram gamigha osimtizim iti. Eghti gumazamiziba bar dagiaba fiva a mikinti an aremegham.
15 Eghti gin ni Israelia mikim suam: Gumazitam akar kuramin na mikemegham, an arazir kuram gamigha gifa, egh a uan arazir kuramin osimtizim ateram.
16 Gumazitam akar kuratam mikimiva Ikiavira Itir Godin ziam diponam, kamaghin an aremegham. A Israelian gumazimra, o ikizir igharazimin gumazamizir ian tongin ititam, gumazir nan ziam gasighasighamin manatam, gumazamiziba bar uari akuvagh dagiaba fiva gumazir kam mikinighti an aremegh.
17 "Eghti gumazitam gumazim o amizim misueghti an aremegham, eghti ia uaghan a misueghti an aremegh.
18 Eghti gumazitam gumazir igharazimin bulmakaun misueghti an aremegham, a bulmakaun igharazitamin a ikaragh. Osimtizir kabanang akiramin arazim a kamakin, gumazitam gumazir igharazimin asizim misoghezi an areme, an asizir kamaghin garimra an asizim ikaragh.
19 "Eghti gumazitam gumazir igharazimin mikarzim gasighasigham, eghti ia arazir kamram a ikaragh.
20 A gumazir igharazimin agharim apirighti, ia uaghan an agharim apirigh. A gumazir igharazimin damazim gasighasighti, ia uaghan an damazim gasighasikigh. A gumazir igharazimin atariba apirighti, ia uaghan an atariba apirigh. Gumazir manam bizim gamua, gumazir igharazim gasighasiki, eghti ia arazir kamra uam a ikaragh.
21 Gumazim gumazir igharazimin asizim misueghti an aremegham, eghti an asizir kamagh garimra a ikaragh. Eghti gumazitam gumazir igharazim misoghti an aremegham, eghti ia gumazir kam misueghti an aremegh.
22 Ki Israelia ia ko ikizir igharazibar gumazamizir ian tongin itiba sara ia bagha Arazir kam ati. Ki Ikiavira Itir God, ki ian God, ki ia mikemegha gifa."
23 Moses akar kabar gun Israelia mikemegha gifa. Ezi gin me gumazir akar kuramin Ikiavira Itir Godin mikemezir kam inigha danganir me itimin azenan ghu. Egha me dagiabar a ginivizi an areme. Ezi arazir kamin, Israelia Akar Gavgavir Ikiavira Itir God Moses ganingizimin gin zui.

25

Azenir namba 7in Araziba
(Godin Araziba 15:1-11)

1-2 Moses Sainain Mighsiamin ikiavira itima, Ikiavira Itir God akar kam Israelia mikimasa a ganingi: "Ia gin nguazir ki ia daningasa mikemezir kamin mangi an otivigh, egh zurara namba 7in azenimin, ia nguazir kamin dagheba oparan marki. Ia nguazim ateghti, a pura iki. Ia Sabatin dughiabar avughsi moghin, nguazim uaghan avughsam. Ia kamaghin damuva mikim suam, namba 7in azenim, a Ikiavira Itir Godin azenimra, kamaghin nguazim avughsi.
3 Ia 6plan azenibar, dagheba uan nguazimin da opar, egh wainin ikarizibar agharibar ghoriva azenibar dagheba iniam.
4 Egh ia namba 7in azenimin, ia nguazim ateghti, an avughsi. Egh ia azenir kam na bagh a anemiseveghti a Ikiavira Itir Godin Sabatin azenimin ikiam. Kamagh amizi, ia azenir kamin dagheba oparan marki, egh ia uan wainin ikarizibar aghariba aghoran marki.
5 Eghti witin taba puram otivigham, ia dar oviziba inighiva dagher dipenimin dar arighan marki. Egh wainin oviziba pura dar agharibar otivighti, ia da inigh wainin ingaran marki. Bar markiam. Azenir kamin nguazim deraghviram avughsam, kamaghin, ia aneteghti a pura iki.
6 Eghti azenir kamin dagheba pura ian nguazimin otivti, ia dar ami. Ia da isi dagher dipenimin dar arighan marki, egh wainbar amuan marki. Ia ko, ingangarir gumazir kiniba ko ingangarir amizir kiniba, ko ingangarir gumazir igharaziba, ko ikizir igharazibar gumazamizir ian tongin itiba, ia bar dar ami.
7 Egh bulmakauba, sipsipba, memeba, ko asizir atiaba sara ia dar ami."

Azenir ua biziba ikarvaghamim

8 Ikiavira Itir God ua kamaghin migei, "Ia 7plan dughiabar, 7plan azeniba meng

24:17: Ua Me Ini 21:12 **24:20:** Ua Me Ini 21:23-25; Godin Araziba 19:21; Matyu 5:38 **24:22:** Diboboniba 15:16
25:1-2: Ua Me Ini 23:10-11

mangi, kamaghira damu mangi 49plan
azenibar otogh.
9 Egh ia azenir 49in, an namba 7in
iakinim, an dughiar namba 10in, ia
gumazitaba ameghti me ian nguibaba bar
dar mangi sighabagh ivi. Kar Dughiar
Ekiar Gumazamizibar Arazir Kuraba Gin
Amadim.
10 Namba 50in azenimin ia datirighin
sighabagh iviamin dughiamin ikegh mangi
azenir vamiran tugham, ia a damuti, a
nan azenimra iki. Eghti ia gumazamizibav
mikim suam, me azenir kamin firighireghti
men osimtiziba givaghti me deraghvira
ikiam. Azenir kamin, gumazir gumazir
igharazibar nguazibagh ivezeziba, me
vaghvagh ua nguazir kaba isi dar guizin
ghuavibar aningigh, o men adarazir
aningigh. Eghti ingangarir gumazamizir
kiniba, me vaghvagh ingangarir kam ategh,
ua uan adarazi baghvira mangi.
11 Guizbangira, namba 50in azenimin,
gumazamiziba deraghvira dapiagh avughsi
bar akuegham. Egh azenir kamin ia uan
nguazibar dagheba oparan marki, egh
ia witin puram otivibar ghor da akuvan
marki. Egh ia wainin dipabar ingarsi,
wainin oviziba inian marki.
12 Azenir kam, ia deraghvira dapiagh
avughsi bar akongegh bar a ginighnigh, kar
bar nan azenimra. Egh ia pura nguazimin
otivir daghebara dami. Ia dagher igharaz-
ibar aman marki.
13 "Eghti azenir kamin gumazir nguaziba
isa igharaz darazir da amangiziba, ia ua me
dama uan nguaziba iniam.
14-15 Kamaghin, ia nguazim isa gumazir
igharazimin amadazi, o a da nguazim
givese, egh ia uarigh ifaran kogham. Ia
nighnigh, azeniba manmaghin ikiavira iti,
eghti bar akongamin azenim otoghti ia ua
bizir kaba ikarvagham, egh manmaghin
dughiabar an oparіva dagheba iniam. Ia
bar deraghvira nguazir kamin dagheba
iniamin azenir ikiavira itibar ivezim
givesegh.
16 Eghti azenir aviriba ikivira ikiti,
dar nguazimin ivezim mavanang. Eghti
azenibar dibobonim oteveghti, nguazimin
ivezim magiri. Guizbangira, a guizin
nguazim givezezir pu. Puvati, a nguazir
kamin otivir daghebagh ivese. A nguazir
an agharimin ikiavira itir kamin azeniba
mengiva, an azenir kabar nguazir kamin
otivir daghebagh ivezam.
17 Ia uari uan namakatam gifaran bar
marki. Ia uan Godin atiating, egh arazir
aghuibara damu. Ki Ikiavira Itir God, ki
kamaghin mikeme."

God gumazamizir an akamin gin zuiba deraghvira me damuam

18 Ikiavira Itir God ua kamaghin migei,
"Ia deraghvira arazir ki ifongeziba ko bizir
ki damuasa ia mikemezibar suiragh dar
gin mangi, egh ia deraghvira nguazir ki ia
daningamin kamin ikiam.
19 Eghti dagher avirim nguazimin otivti,
ia zurara dagher aviribar ami mamaghira
ikiam. Egh ia bar deraghvira nguazir kamin
ikiam.
20 Egh ia ua kamaghin mikim suam,
'Namba 7in azenimin e dagheba oparan
kogham, egh dagher aniziba inigh da aku-
van kogham. Egh e kamaghin damuan
kogh, e azenir kamin tizim amam?'
21 Marki, ia mighin nighnighan marki. Ki
Ikiavira Itir God, ki namba 6in azenimin bar
deragh nguazim damighti, dagher aviriba
otivtima ia dami mangi 3plan azenibar
tugham.
22 Egh ia namba 8in azenimin dagheba
opar, egh ia namba 6in azenibar inizir
daghebar amivira ikiam. Egh ia dagheba
ikivira iki mangi, ia dagher igiaba iniamin
dughiam otogham."

Nguazir me iniziba, me ua da ikar-vagham

23 Ikiavira Itir God ua kamaghin migei,
"Gumazir igharazitam ia da nguazim
givezegh, dughiar ruarimin an suighan
marki. Kar guizbangira ian nguazim
puvati. Kar Ikiavira Itir Godin nguazim,
ezi ki Israelia ian taghizi ia an iti, mati
gumazamiziba nguibar igharaziba ataghizi
me men nguazibar iti.
24 "Eghti ian gumazitam, ian namakar
igharazitam da nguazim givesi, a der-
aghvira fogh, eghti gin nguazir kamin guizin
ghuavim ua nguazim givesi, a givezam.
25 "Eghti ian gumazitam bar biziba pu-
vatigh, dagiaba bagh gumazir igharazim
ateghti, an an nguazim givezeghti, an an-
abar gumazim an akuragh a givesi pura iki,
egh nguazir kam uam a givezegh uam a
daningigh.*
26 Eghti gumazir kamin akuragh uam
a givezamin anabamin gumazamiziba
puvatighti, a uabi gin dagiar aviriba itir
dughiam, a ua nguazir kam givezam.
27 A biziba ua da ikarvaghamin azenim
gifoghsi, an azeniba meng, da manmaghin

* **25:25:** Hibrun arazim, gumazitam osimtizim batogham, eghti an anabatam an ganiva egh akurvaghamin ingangarim iti. Bizir bar ekiar namakar kam damuamim, an osimtizim itir gumazimin nguazim givezam, eghti nguazir kam an adarazir nguazimra. Ni Rut 3:9-13 ko 4:1-6, ko Jeremaia 32:6-12in gan. Asaian Akinafarimin akar isin zuir mam ghaze, God a gumazir gumazamizibar ganiva egh men akurvaghamin ingangarim itim. Ni uaghan, Aisaia 41:14 ko 43:14 ko 44:6 ko 44:24 ko 54:5 ko 60:16in gan.

ikiavira iti. Egh an azenir kamin dagher nguazir kamin otivamiba bar dar ivezimin dibobonim manmaghin otogham. Egh a dagiaba inigh dagher kaba bagh, gumazir fomiram an nguazim givezezim a danigh, ua nguazir kam iniam.

28 Egh an dagiaba oteveghti, a nguazir kam uam a givezeghan kogham, kamaghin gumazir fomiram an nguazim givezezim, nguazim an dafarimin iki mangiti azenir ua biziba ikarvaghamim otogham. Eghti azenir kam otoghamin dughiamin, gumazir nguazir kam givezezim, a ua nguazir kam isi an ghuavimra daningigh.

29 "Eghti gumazitam nguibar ekiam avinizir divazimin aven uan dipenim anemadazi, gumazir igharazim a givese, ezi dipenimin ghuavim ua uan dipenim givezamin azenir vamira iti.

30 Eghti azenir vamira mangigh givaghti, a ua dipenir kam givezeghan kogham, a datirighin uam ivezamin tuaviba puvati. Bar puvati. Eghti datirighin dipenir kam, a gumazir a givezamin dipenim, ko an ovavir borir gin otivamiba, a gin men dipenimin ikiam. Egh azenir biziba ua da ikarvaghamin dughiamin, a uam a daningan kogham.

31 Eghti nguibar dozir divaziba puvatiziba, dar aven itir dipeniba, ia kamaghin nighnigh suam, da mati nguazir dagheba oparim. Kamaghin, dipenibar ghuaviba ua dipenir kabagh ivezam. Eghti azenir ua biziba ikarvaghamimin, gumazir dagh ivezeziba, ua da isi guizin dipenir ghuavibar aningam.

32 Eghti Livain anabamin adarazi arazir kamin gin mangan marki. Me, divazim avinizir nguibar ekiamin itir dipenim uam a givesi, me a givesegh.

33 Egh Livain anabamin tav uan dipenim amadagh, egh uam a givezan aghuaghti, gumazir dipenir kam givezezim, azenir biziba ua da ikarvaghamimin, a ua dipenim isi Livain gumazir kam daningigh. Guizbangira, ki Israelian anabar igharaziba bagha nguazibagh inamigha me ganingi. Ezi Livain anabam puvati. Ki Israelian anabar igharazibar nguazibar tongin, nguibar ekiar maba isa Livaibagh aningi. Kamaghin amizi, dipenir Livain nguibar ekiamin itiba, da dughiabar zurara Livain dipenibara.

34 Egha uaghan, nguazir Livain anabamin nguibar ekiabar miriamin boroghin itiba, gumazir igharaziba dagh ivezan marki. Kar Livaibar nguazibara."

Onganarazibagh amir gumazamizibar akurvazir araziba

35 Ikiavira Itir God ua kamaghin migei, "Ian namakabar tav, onganarazibagh amir gumazimin min ikiva, bizibagh ivezamin dagiaba puvatighti, ia uari an akurvagh, mati ia ikizir igharazibar gumazamizir ian tongin itibagh ami moghin, an akurvagh. Kamaghin, ian namakar kam ia ko ikiam.

36-37 Egh a pura ia da dagiaba inigh, egh ua dagiar iniziba ikarvaghsi, ia ua dagiatam dagh isin darighan marki. Eghti a daghebagh ivezti, ia ua dagiataba daghebar ivezim gisin darighan marki. Ia Godram atiating, egh uan namakaba ateghti me ian tongin iki.

38 Ki, Ikiavira Itir God, ian God, ki kamaghin ia mikemegha gifa. Ki ian Godin ikiasa, egha kamaghin, ki Isipin kantrin ia inigha ian akua azenan iza, Kenanin nguazim ia daningasava ami."

Ingangarir gumazamizir kiniba damuamin araziba

39 Ikiavira Itir God ua kamaghin migei, "Gumazitam onganarazibar amuva, ia ateghti ia ingangarir gumazir kinimin min a givezegh, egh pazi a damuti a ingangarir gumazir kinimin min ian apengan iki ingaran marki, mati ikizir igharazibar ingangarir gumazir kinibar min ia bagha ingari.

40 A mati gumazir dagiaba bagha ingarimin min ia ko iki, egh ian ingangaribar amu mangiti azenir ua biziba ikarvaghamim otogham.

41 Egh azenir kamin a uan amuim ko boriba sara, me firighiregh ia ategh ua uan adarazi bagh mangi, uan inazir afeziabar nguazimin ikiam.

42 Bizir kamin mingarim kamakin. Fomira ia Israelia, kantri Isipin ingangarir gumazamizir kinibar itima, ki ia inigha azenan izezi ia bar Isip ataki. Kamaghin amizi, ia nan ingangarir gumazamizibar min otifi. Kamaghin, ia uan namakabagh ivezeghti, me dughiabar zurara ingangarir gumazamizir kinibar min ikian kogham. Bar marki.

43 Kamaghin amizi, ia uan namakar ia ivezeziba, puvira me abin me damuti, me bar osimtizir dafaba sara ingangarir ekiabar amuan marki. Ia nan atiating, ki ian God, egh ia deraghviram me damu.

44 "Egh ia ingangarir gumazamizir kiniba inisi, ikizir igharazir ian boroghin itiba da me inigh.

45 Egh ia uaghan ikizir igharazibar gumazamizir ian tongin ikia boriba bateziba, ia ingangarir gumazamizir kiniba, me da dagh ivezam. Ia deragh me givezeghti, me

25:35: Godin Araziba 15:7-8 **25:36-37:** Ua Me Ini 22:25; Godin Araziba 23:19-20 **25:39:** Ua Me Ini 21:2-6; Godin Araziba 15:12-18

guizbangira ian ingangarir gumazamizir kinibar min otifigh.

46 Eghti ia gin arimighireghti, ian ovavir boriba ingangarir gumazamizir kinir kaba inighti, me zurara ian ovavir boribar ingangaribar amu mangivira ikiam. Me iananaba. Eghti ian namakabara, ian ingangarir gumazamizir kinibar otivighti, ia paza me damu me gativan marki. Ia deraghvira me damu.

47 "Eghti ikizir igharazibar gumazamizir ian tongin itibar tav, dagiaba bar izivagham, eghti ia Israelia, ian tav onganarazibagh amir gumazimin min otoghiva, a ikizir igharazimin gumazir kam ateghti an a givezeghti, an an ingangarir gumazir kinimin min ikiam, o gumazir kamin tavin ingangarir gumazimin min otogham.

48 Israelian gumazir kam kamaghin damigham, eghti ia uam a givezeghti, kamaghin deragham. An aveghbuatam,

49 o an afeziar dozim, o namakatam o anabatam, uam a givezeghti deragham. Eghti a uabi dagiataba inigh, uabi uabi givezegh, egh ingangarir kurar kam atakigh.

50 Gumazir kam, ikizir igharazimin gumazir a givezezim ko deraghvira nighnigh uaning kimiva fogh suam, azenir ikiavira itiba me da meng mangi azenir ua biziba ikarvaghamimin tugham. Eghti gumazir, ingangarir gumazir kam givezezim suam, gumazir azenir kabar ingarir dagiabar ivezimin dibobonim manmakin. Eghti gumazir kam uabi, o an anabatam ivezir kamaghin garimra uam a givesegh.

51 Eghti azenir aviriba ikivira ikiti, gumazir kam dagiar bar ekiamin ua gumazir a givezezir kam daningigh.

52 Eghti azenir aviriba ikian koghti, azenir biziba ua da ikarvaghamim otoghti, a dagiar muziarim isi ua gumazir kam daningigh.

53 Eghti ikizir igharazimin gumazir kam kamaghin ingangarir gumazim ginighnigh suam, a mati azenibar vaghvagha a ko ikia dagiaba bagha ingarir gumazim, egh a puv a mikimiva, anebin pazi a damuan marki. An an asughasugh nimiram a damu.

54 Eghti me arazir kabar gin mangi, ua gumazir kam givezan kogham. Eghti azenir biziba ua da ikarvaghamim otoghti, gumazir a givezezim aneteghti, a firighirigh mangiva uan amuim ko boriba sara deraghvira ikiam.

55 "Ki Ikiavira Itir God, ian God, ki Isipin kantrin ia inigha azenan ize. Kamaghin, ia Israelia, ia nan ingangarir gumazamizibar min iti. Kamaghin amizi, ia uan tav ateghti, a dughiabar zurara ingangarir gumazir kinimin ikian marki."

26

God deraghvira uan gumazamizir an akamin gin zuibar amuam
(Godin Araziba 7:12-24; 28:1-14)

1 Ikiavira Itir God kamaghin migei, "Ia temer oteviba inigh dar asebar nedazibar ghoran marki, ia guarir akinitam inigh uan nguazimin anesaragham, o dagiatam inigh dighoriba a darighti da ian asebar marvir guabar min ganti, ia marvir guar kabar ziaba fan marki, da gavgaviba pu. Puvati. Ki Ikiavira Itir God, ian God, ia nan ziamra fi.

2 Ki ia bagha misevezir Sabatin dughiabar, ia ingaran marki. Ia puram avughsi. Egh ia bar nan Purirpenim gifongegh a baghvira iki. Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin ia mikemegha gifa.

3 "Egh ia nan arazir ki ifongezibar gin mangi, nan Akar Gavgaviba baragh, egh dar amu,

4 eghti ki amozim damuti, a uan izir dughiamra izam. Eghti ki ian daghebar amuti, da deraghvira ian nguazimin otivti, temeba biva ovizir aviriba ikiam.

5 Ia dagher bar aviriba ikiva, egh witin andiziba ini mangi, ia wainin ovizir anidiziba iniamimin dughiamin tugham. Egh ia wainin oviziba ini mangi, dughiar ia dagheba oparamimin tugham. Ia damiva naviba bar izevegham. Egh ia deraghvira uan nguazim dapiagham.

6 "Eghti ki navir amirizim ia danighti ia deraghvira dapiagh, egh dakuamin dughiamin, ia bizitamin atiatingan kogham. Ki asizir atiar misoziba ian nguazimin da batueghti apaniba nguazir kamin ia misoghan kogham.

7 Eghti ia apanibav sogh me abinti, men avirim ian damazimin arighiram.

8 Ian 5plan midorozir gumaziba 100plan apaniba abinigham. Eghti ian 100plan midorozir gumaziba 10,000plan apaniba abinigham. Guizbangira, ian apaniba bar ian damazimin arighiregham.

9 Eghti ki deraghvira ia damuva borir aviriba ia daning, egh ia damuti, ia bar avirasemegham. Eghti Akar Dikirizir Gavgavir ki fomira ia ko amizir kam, ki gavgavim a daningam.

10 Eghti azenir givazimin dagheba, da ikivira iki mangi azenir igharazim batogham. Eghti dagher naba ikivira ikiti, ia dagher igiar andiziba iniva, ghuriba makunigh, egh dagher igiaba dar danganim darigham.

26:1: Ua Me Ini 20:4; Ofa Gami 19:4; Godin Araziba 5:8; 16:21-22 **26:3:** Godin Araziba 11:13-15; 28:1-14 **26:12:** 2 Korin 6:16

11 Eghti ki ian tongin ikivira iki, akirim
ragh ia gasaraghan kogham.
12 Ki ian tongin daruva ian Godin ikiam.
Eghti ia nan gumazamizibar ikiam.
13 Ki uabi Ikiavira Itir God, ki ian God.
Ia fomira Isipin kantrin aven ingangarir
gumazamizir kinibar ikezi, ki ian osimtizim
agivagha ian akua azenan ize. Ki ia isa kal-
abus gatizir gumazibar gavgaviba abighizi,
ia kalabus ategha bar akongegha ize."

God gumazamizir an akam batoziba
ivezir kuram me daningam
(Godin Araziba 28:15-68)

14 Ikiavira Itir God ua kamaghin migei,
"Ia nan akaba baraghan aghuagh, egh nan
Akar Gavgavir kabar gin mangan koghti, ki
ivezir kuram ia daningam.
15 Ia akirim ragh nan arazir ki ifongez-
ibagh asaragh, nan bizir ki damuasa ia
mikemezibar aghuaghiva, nan Akar Gav-
gaviba baraghan koghiva, egh nan Akar
Dikirizir Gavgavir ki ia ko amizir kam
abighti,
16 kamaghin ki bizitamin ia damuam. Ki
zuamira ia damighti, ia bar ikuvigh bar
atiatigham. Ki ia damuti, ia arimariar bar
ekiaba iniva, ian mikarziba puv fengti, ian
damaziba okavighti, ian mikarziba nimira
su magiri mangi bar ikuvigham. Ia azenibar
dagheba opar, egh ia dar daghebar aman
kogham. Apanibara, da ini dar amam.
17 Egh ki uabi ian apanim damuam. Ki
gumazir igharaziba amadaghti, me izi ia
misogh ia dikabinam. Eghti gumazir kaba
ia gativagham. Apaniba tighar ia bagh izi ia
gintighamin dughiamin, ia puram atiating
aregham.
18 "Bizir kurar kabar gin, ia nan akam
baraghan aghuavira ikiti, ki ian arazir
kuraba bagh osimtizir avirim ia darighvira
ikiam.
19 Egh ki ian ifaghatir arazimin gavgavim
bar anebiragham. Ki amozimin tivaghti a
ian nguazim gizan kogham, eghti nguazim
bar misigh ainin min gavgavigham.
20 Eghti dagheba ian nguazimin otivan
koghti, ian temeba ban kogham. Kam-
aghin, ia kamaghin fogh suam, ian ingan-
garir ekiam pura mangi givagham.
21 "Osimtizir kaba ia bativti, ia oraghan
koghti, ki ian arazir kurar kabagh nighnigh,
egh ki osimtiziba ia darighvira ikiam.
22 "Egh ki asizir atiaba ian tongin da
amangti, da ian boriba ko bulmakaubav
soghti da arimighiram. Eghti gumazir
aviriba ikian kogh nguibamin tuavibar
aruan koghti, gumazamizir vabara ikiam.
23 "Osimtizir kaba ia bativighti, ia uan
nighnizibagh iraghan aghuagh, nan akaba
baraghan koghti,
24 ki ian arazir kurabagh nighnigh, ua
dughiar bar aviribar ua ia ikaragh, ivezir
bar kuram ia daning, egh bar puvira ia
damuam.
25 Ia nan Akar Dikirizir Gavgavim abighti,
ki apaniba amadaghti me ia misogham.
Eghti ia ti mangi nguibar ekiar divazir gav-
gaviba itibar aven mangiti, ki arimariar ku-
rar ekiaba ia bagh da amangiti, gumaza-
mizir avirim arimighiregham. Eghti ia iku-
vamin dughiamin, ki ia isi apanibar da-
farim darigham.
26 Egh ki ian daghebar tivaghti, ia daghe-
bar oteveghti ian amiziba dagher aviriba
avimin da tuan kogham. Eghti bretba
tuer danganimin avir vamira, 10plan amiz-
iba uan dagheba tuam. Eghti ia bar
bretin muziariba ini dar amiti mitiriam ian
aghivira ikiam.
27 "Eghti ki bizir kabar amuti, ia akirim
na gasaraghvira ikiva, egh ua nan akaba
batoghti,
28 ki bar aningaghegh, ian arazir kuraba
bangin, dughiar bar aviribar osimtizir bar
ekiaba ua ia darigham.
29 Mitiriam puvira ian aghiti, ia uari uan
otariba ko guivibav sogh dar amam.
30 Eghti ki uan navir averiamin aven
ian aningaghegh, ia mighsiamin pin
ingarizir danganir asebar ziaba febagh
asighasigh, ian ofan migharir mughuriar
aghuim zuibagh amir ofa gamir dakoziba
apirigham. Egh ki ia misuegh ian kuaba isi
marvir guar ki asighasighizir kabagh isin
da kunigham.
31 Ki ian nguibar ekiaba ko dipenir ia ase-
bar ziaba febagh asighasigh, ian ofabagh
ifueghan kogham.
32 Egh ki ian nguazim bar a gasighasighti,
ian apaniba nguazir kam inigh a dapiagh
an ganti, a ikuvighti, me digavir kuram
damigham.
33 Ki apaniba amadaghti, me ia misogh ia
batueghti ia tintinibar kantrin igharazibar
mangegham. Eghti ian nguazim uaghan
gumazamiziba puvatigh pura ikiam, eghti
nguibar ekiaba ikuvigh ikiam.
34-35 "Eghti ia apanibar kantrin ikiamin
dughiamin, ian nguazir kam pura avughsi
ikiam. Ia fomira nguazir kamin ikia
egha nguazim ataghizi, a zurara namba
7in azenibar avughsir puvati, mati ki
ia mikemezi mokin. Egh nguazim pura
ikiamin dughiamin, a deraghviram avugh-
sam, egh nguazim dughiar kam bagh bar
akongegham.
36-37 Eghti ian varazira midorozimin
arimighireghan kogh, egh mangi apanibar
kantrin ikiam. Eghti ki ia damuti ia bar
puviram atiating, egh ia oraghti, aminim
temer dafaribagh ivangti, da tingaghiti, ia
da baregh puram atiating aregham, mati

apaniba gumazibar agintizima me ari. Eghti apaniba ian gintighan kogham, ia puram ari mangi tintinibar uarir ghuanang daghiram. Eghti apaniba ti ia ko misoghti, ia me ko misoghamin gavgaviba puvatigham.

38 Kamaghin, ia ikizir igharazibar tongin ikiva apanibar nguazimin arighiregham, kar mati men nguazim ia tui.

39 Ia ko ian inazir afeziaba amizir arazir kuraba bangin, ia osimtizim ikiam, kamaghin amizi, ian ikivira ikiamin varazira, apanibar nguazimin ikivira iki, egha bar kuvaremeghsi damuam.

40 "Eghti gin ian ikivira ikiamin varazira, me uan arazir kurabagh nighnigh dar gun na mikimam. Egh me kamaghin mikim suam, 'E uan inazir afeziaba ko arazir kuram gami. E ni barazir puvatigha nin akaba batoke.'

41 Guizbangira, ia akirim ragha na gasarazi, ki osimtizim ia ganigha, ian apanibar nguazimin ia amada. Eghti ian adarazi uan arazir akaba batozim ateghiva, uari abinigh, egh uan arazir kurabar ivezir kuram inigh givaghti,

42 ki ua uan Akar Dikirizir Gavgavim ko nguazir kam ginirigham. Akar Dikirizir Gavgavir kam, ki Abraham, Aisak, Jekop ko a gamua ghaze, ki nguazir kam isi men ovavir boribar aningam.

43 Ia faragh nguazir kam ateghti, a pura dughiar ruarimin avughsi. Ia faragha nguazir kamin ikia egha nguazim ataghizi, a zurara namba 7in azenibar avughsir puvati. Eghti nguazim pura ikiamin dughiamin, a deraghviram avughsi bar akuegham. Ia faragha akirim ragha bizir ki damuasa ia mikemezibagh asaragha, nan arazir ki ifongeziba bar dar aghua. Bizir kam bangin, ia osimtizim ater egh ivezir kuram iniam.

44 Egh ia apanibar nguazimin ikiti, ki bar ia ateghan kogh, bar ia gasighasighan kogham. Bar puvati. Ki fo, ki kamaghin damighti, Akar Dikirizir Gavgavir ki ia ko amizir kam, a givagham. Ki Ikiavira Itir God, ian God, ki arazir katam damighan kogham.

45 Egh ki ia ginighnigh egh Akar Dikirizir Gavgavir ki ian inazir afeziaba ko amizim uam a ginirigham. Kar gumazir ki fomira Isipin kantrin inigha men akua azenan izeziba. Ezi ikizir igharazibar gumazamiziba nan gavgavir ekiamin gani. Ki ian Godin ikiasa, kamaghin amizi, ki ua bagha ia inigha ize. Ki Ikiavira Itir God."

46 Ikiavira Itir God, bizir a damuasa Israelia mikemezir kaba, ko arazir a ifongeziba, ko an Arazir kaba, a Sainain Mighsiamin bar da isa Moses ganingi. Egha ghaze, Israelia bar dar gin mangi.

27

Gumazamiziba God ganidir bizibar Arazir maba

1-2 Ikiavira Itir God, Israelia mikimasa kamaghin Moses migei, "Gumazitam uabi isi na daningisi, o gumazamizir igharazitam isi na daningasa akar dikirizim na koma a gami, a uan akar dikirizimin gin mangisi, a dagiataba isi ofa gamir gumazim daningigh.

3 Gumazamiziba uarigh ivezamin dagiar dibobonim kamakin. Gumazir 20plan azenibar ikegh mangi 60plan azenibar tughamim, me 500 kinan a givezam.

4 Egh amizir 20plan azenibar ikegh mangi 60plan azenibar tughamim, me 300 kinan a givezam.

5 Egh otarir 5plan azenibar ikegh mangi 20plan azenibar tughamim, me 200 kinan a givezam. Eghti amizir 5plan azenibar ikegh mangi 20plan azenibar tughamim, me 100 kinan a givezam.

6 Egh otarir iakinir vamiran ikegh mangi 5plan azenibar tughamim, me 50 kinan, a givezam. Eghti borir guivir iakinir vamiran ikegh mangi 5plan azenibar tughamim, me 30 kinan a givezam.

7 Eghti gumazir 60plan azenibagh afirazim, me 150 kinan a givezam. Eghti amizir 60plan azenibagh afirazim, me 100 kinan a givezam.

8 "Eghti gumazir akar dikirizim gamizim, a uabi uabi givezamin dagiaba, o uan namakam givezamin dagiaba puvatigh, gumazir kam ofa gamir gumazim bagh mangi. Eghti ofa gamir gumazim ivezir kam gisivagh magiri gumazir kam damuamin ababanimin tughti, gumazir kam ivezam.

9 "Eghti gumazim asizitam isi, ki Ikiavira Itir Godin ofa damusi akar dikirizim damigh, an asizir ki ia mikemezir katamin ofa damu. Guizbangira, ia ofa damuamin asiziba, da bar nan bizibara.

10 Gumazir kam asizir aghuir kam ategh kuratamin ofa damuan marki. An asizir kuram inigh, aghuimin danganimin ofa damuan marki. A tam isi tamin danganim datighti, asizir kamning virara nana.

11 Egh a nan damazimin mizezir asizitam na daningisi akar dikirizim damigh, egh asizir kamin nan ofa damuan kogham, kamaghin an asizim inigh ofa gamir gumazim bagh mangi.

12 Eghti ofa gamir gumazim an ganam, a deraz o a ikufi, egh an ivezimin ababanim diponam. Eghti ivezir kam kamaghira iki.

13 Eghti gumazir kam uam asizir kam givesi, a ua dagiataba inigh egh ofa gamir

26:42: Jenesis 17:7-8; 26:3-4; 28:13-14

gumazim diborozir dagiaba sara inigh izi.
Ofa gamir gumazim 5 kina diboroghti, a 6
kinan ivezam. O, ofa gamir gumazim 10
kina diboroghti, a 12 kinan ivezam.
14 "Eghti gumazitam uan dipenim isi
Ikiavira Itir God daningti, ofa gamir
gumazim dipenir kamin ganam, a deraz, o a
ikufi, egh ofa gamir gumazim ivezimin aba-
banim diboroghti, ivezir kam kamaghira
iki.
15 Eghti gumazir uan dipenim isa
Ikiavira Itir God ganingizim, a gin uam a
givezeghti, kamaghin a dipenimin ivezim
ko ua dagiataba sara a daningigh. Ofa
gamir gumazim dipenir ivezim 100 kinan
anetighti, gumazir kam 120 kinan ivezam.
A dagiar kaba isi ofa gamir gumazim
danigh, egh a ua uan dipenim iniam.
16 "Eghti gumazitam, uan inazir afeziabar
dafarim da nguazir otevitam inigh, egh gin
a uan nguazir otevir kam isi na daningti, ofa
gamir gumazim nguazir kam tuisigh, me
manmaghin balin oviziba nguazir kamin
da oparam. Egh me ti 20 kilogrem balin
oviziba oparam, eghti nguazimin ivezim, a
100 kinan tugham.
17 Gumazir kam, azenir ua biziba ikar-
vaghamimin gin nguazir kam na danighti
ivezim kamaghira iki, egh a gighan marki.
18 Egh an azenir ua biziba ikar-
vaghamimin gin, azenir tabar gin, a na
daningam, eghti ofa gamir gumazim gin
izamin azenir ua biziba ikarvaghamim
bativsi, azenir ikiavira itiba mengegh, egh a
nguazir kamin ivezim gisivagh magirigh.
19 Eghti gumazir uan nguazim na
ganingizir kam, a ua nguazim givesi, a
dagiabar uam a givezam. Eghti ofa gamir
gumazim 100 kinan ivesi a mikimti, a
120 kinan ua ivezam. A dagiar kaba isi
ofa gamir gumazim danigh, egh ua uan
nguazim iniam.
20 A faragh na da ua nguazir kam
givezeghan kogh, egh nguazir kam isi
gumazir igharazimin amadagh, egh a gin
uabi uam a givezan kogham.
21 Eghti azenir ua biziba ikarvaghamim
otoghti, gumazir nguazir kam givezezim,
a isi na daningigh. Eghti nguazir kam, a
nan nguazimra iki mamaghira ikiam. A na
baghvira ikiam. Eghti ki nguazir kam isi ofa
gamir gumazibara, me daningam.
22 "Eghti gumazitam nguazir otevitam
ikiam, kar nguazir an inazir afeziaba a
ganingizir puvatizim, a faragha gumazir
igharazim dama a givese, egh a nguazir
kam inigh Ikiavira Itir God daningasa.
23 Eghti ofa gamir gumazim, azenir ua
biziba ikarvaghamim bativsi, an azenir
ikiavira itiba meng. Egh an azenir kaba
bagh nguazir kamin ivezimin ababanim
atighti, aruer kamra gumazim nguazir
kamin dagiaba isi ofan gumazim daningam.
Eghti dagiar kaba, da Ikiavira Itir Godin
dagiabara.
24 Eghti azenir ua biziba ikar-
vaghamimin, gumazir kam nguazir kam
uam a isi an guizin ghuavim daningigh.
25 "Eghti ia bizir kabar osimtizim ko
ivezim bar deraghvira dar pon.
26 "Asizir nguzir ivariaba da bar nana, ka-
magh amizi, ia ofan tam na daningisi, asizir
nguzir ivariaba inian marki. Bulmakaun
nguzir ivariam, o sipsipin nguzir ivariam,
da bar nana.
27 Eghti asizir nguzir ivariar kam nan
damazimin zueghan koghti, ia uam a
givesegh. Eghti ofa gamir gumazim
an ivezim 10 kinan anetighti, ia 12
kina a daningigh. Eghti gumazir kam
uam asizir kam givezeghan koghti, ofa
gamir gumazim, gumazir igharazitamin
anemadaghti, an ofa gamir gumazim
diborozir ivezimin a givesegh.
28 "Eghti gumazitam Ikiavira Itir God
baghavira ikiamin bizitam amisevegh,
egh ingangarir igharazim damuan an
anogorogham, egh a gumazir igharazir
tamin anemadaghti an a givezan marki, egh
a uaghan uabi ofa gamir gumaziba da, dagh
ivezan marki. A gumazitam o, amizitam o,
asizitam o, a uan inazir afeziaba da inizir
nguazir otevitam, bizir kaba da bar Ikiavira
Itir Godin bizibara. A bar da amangan
marki.
29 Ia oragh. A na bagha gumazim o
amizim amisefe, a uam a givezan marki.
Bar marki. Ia gumazim o amizir kam
misueghti an aremegh.
30 "Ezi nguazimin otivir dagher kaba,
witin oviziba, o temer oviziba, ia da tuiragh
10plan pozibar amigh, egh pozitam na
daningigh, ki Ikiavira Itir God. Egh a pozir
kam aman marki. Kar nan bizimra.
31 Eghti gumazitam nan dagher pozim
uam a givesi a givesegh. Eghti dagher kabar
ivezim 5 kina, eghti a 6 kinan dagh ivezegh
ofa gamir gumazim daningigh.
32 Ian 10plan bulmakauba o 10plan sip-
sipbar tongin, dar vamira vamira, a nana.
Ia asiziba bar bizimin dar atigh, egh bar da
mengegh, eghti 10plan asizibar tongin, dar
namba 10in asiziba, da nana, ki Ikiavira Itir
God.
33 Ezi asizir namba 10 a dera, o a ikufi, ia
igharazitam an danganim darighan marki.
Eghti ia asizir igharazitam an danganim
datighti, namba 10in asizim ko an dan-
ganim inizim, aning nana, ezi ia uam aning
givezan kogham."

27:28: Diboboniba 18:14 **27:30:** Diboboniba 18:21; Godin Araziba 14:22-29

34 Akar Gavgavir kaba, Ikiavira Itir God
Sainain Mighsiamin Moses ganingi. Egha
ghaze, Israelia bar adar gin mangam.

Israelian Diboboniba
O
Namba
Akar faragha zuim

Akinafarir kam, a Israelian darorir me Sainain Mighsiam ategha ghua Moapin kantrin otozim, kar Kenanin nguazimin mitaghniam, nguazir God me daningasa akam akirizim a geghari. Me Sainain Mighsiam ataghiraghasava amima, Moses Israelian gumazamiziba bar me menge. Ezi gin me Moapin kantrin itima, a ua me menge. Kamaghin amizi, me ziam, "Diboboniba," akinafarir kam gati.

Israelia, me gumazamiziba puvatizir danganimin aven azenir aviribar arui. Me faragha Kades Barnean nguibamin otifi, a Kenanin nguazimin sautin amadaghan iti. Me azenir aviribar danganir kamin ike, egha me Kenanin nguazimin ghuezir puvati. Egha gin me danganir kam ategha ghua Jordanin Fanemin, aruem anadi naghin otifi. Marazi bar nguazir otevir kam gapia, ezi marazi pura avughsegh Jordanin Fanem abigh nguazir God me bagha inabazir kam iniasa.

Akinafarir kam, Godin adarazir darorim geghari. Me dughiar aviribar osei, egha osimtizibar dughiabar me atiati. Me dughiar aviribar akiriba igha Moses ko God gasi. Egha akinafarir kam uaghan God geghari. God Israelia ataghizir puvati. Egha me atiatia arasava amima, God me ataghirazir puvati. A me ko Akar Dikirizir Gavgavir amizir kam ginighnigha, uaghan fomira men ovaviba ko Akar Dikirizir Gavgavir amizir kam ginighnisi. God deraghavira men gara ghua an akar dikirizimin daghem guizin oto.

Israelia Sainain Mighsiamin ikia mangasa bizibar kiri

(Sapta 1:1--10:10)

Gumazir dapaniba Israelia medi

1 Israelia, kantri Isip ataghizi, azenir namba 2 otozi, an iakinir namba 2in, an aruer faragha zuimin, Ikiavira Itir God, Sainain gumazamiziba puvatizir danganimin uabi bativamin Purirpenimin aven Moses ko migei.

2 A kamaghin migei, "Ni Aron ko gua mangi, Israelia bar men ziaba inigh. Gua gumazibar ziaba vaghvagh dagh fogh da osirigh me mengegh. Egh Israelian anababar ikiziba vaghvagh bar dar ziaba osirigh.

3 Kar gumazir 20plan azenibar itiba, ko 20plan azenibagh afiraziba, me midorozim damuamin gavgaviba iti. Gua, bar men ziaba ko men ikiziba osirigh da mengegh.

4 Egh gua uaningin akurvaghsi vaghvagh anababar aven, gua gumazir dapanir vamira vamira misefegh.

5 "Gumazir guan akuragh ingangarir kam damuamin mabar ziabar kara: Rubenin anabamin adarazir gumazim, Sedeurin otarim Elisur, gua a inigh.

6 Egh Simeonin anabamin adarazir gumazim Surisadai, an otarim Selumiel, gua a inigh.

7 Egh Judan anabamin adarazir gumazim Aminadap, an otarim Nason, gua a inigh.

8 Egh Isakarin anabamin adarazir gumazim Suar, an otarim Netanel, gua a inigh.

9 Egh Sebulunin anabamin adarazir gumazim Helon, an otarim Eliap, gua a inigh.

10 Egh Josepin otarir pumuningin ovavir boribar tongin, Efraimin anabamin adarazir gumazim Amihut, an otarim Elisama, gua a inigh. Egh Manasen anabamin adarazir gumazim Pedasur, an otarim Gamaliel, gua a inigh.

11 Egh Benjaminin anabamin adarazir gumazim Gideoni, an otarim Abidan, gua a inigh.

12 Egh Danin anabamin adarazir gumazim Amisadai, an otarim Ahieser, gua a inigh.

13 Egh Aserin anabamin adarazir gumazim Okran, an otarim Pagiel, gua a inigh.

14 Egh Gatin anabamin adarazir gumazim Duel, an otarim Eliasap, gua a inigh.

15 Egh Naptalin anabamin adarazir gumazim Enan, an otarim Ahira, gua a inigh."

16 Ezi Moses ko Aron, Israelian tongin men anababa vaghvagha men gumazir dapanir kaba ini.

17 God men ziabar borogha me amisevezi, aning deraghavira me ini.

18 Egha aning 12plan gumazir dapanir kaba ko, Israelia bar me akuvasa men dei. Ezi iakinir namba 2in, an aruer faragha zuimin, Israelia bar uari akuvazi, me gumazamizibar ziaba ko men anababa ko men ikizibar ziaba ko diboboniba osiri. Gumazir 20plan azeniba itiba ko 20plan azenibagh afiraziba, me bar men ziaba vaghvagha da osira me medi.

19 Ikiavira Itir God me mikemezi moghin, me ami. Israelia Sainain gumazamiziba puvatizir danganimin itima, Moses gumazamizibar ziaba ko men diboboniba osiri.

20-46 Gumazir 20plan azeniba itiba, ko 20plan azenibagh afiraziba, me midorozim damuan tughati. Moses ko Aron gumazir kaba vaghvagha men ziaba ko anababa

---

1:1: Diboboniba 26:1-51

ko men ikizibar ziaba ko men apengan itibar ziaba osiri. Me Jekopin otarir ivariam Rubenin ikegha izaghiri. Ezi men diboboniba da, bar kamakin:

Rubenin anabamin gumazibar dibobonim, 46,500in tu.
Ezi Simeonin anabamin gumazibar dibobonim, 59,300in tu.
Ezi Gatin anabamin gumazibar dibobonim, 45,650in tu.
Ezi Judan anabamin gumazibar dibobonim, 74,600in tu.
Ezi Isakarin anabamin gumazibar dibobonim, 54,400in tu.
Ezi Sebulunin anabamin gumazibar dibobonim, 57,400in tu.
Ezi Josepin otarir mam Efraim, an anabamin gumazibar dibobonim, 40,500in tu.
Ezi Josepin otarir igharazim Manase, an anabamin gumazibar dibobonim, 32,200in tu.
Ezi Benjaminin anabamin gumazibar dibobonim, 35,400in tu.
Ezi Danin anabamin gumazibar dibobonim, 62,700in tu.
Ezi Aserin anabamin gumazibar dibobonim, 41,500in tu.
Ezi Naptalin anabamin gumazibar dibobonim, 53,400in tu.

Ezi men gumazibar diboboniba bar moghira, 603,550in tu.

47 Egha Livain anabamin gumaziba, me me mengezir puvati.

48 Ikiavira Itir God faragha Moses migia ghaze,

49 "Ni Israelian gumazir midorozim damuamiba mengiva, Livain anabamin gumaziba mengan marki.

50 Ni Livaiba amiseveghti, me nan Purirpenim ko an aven itir bizibagh eghuv dar ganiva, an ingangaribar faragh mangi dar amu. Purirpenir kam, me Akar Dikirizir Gavgavim itir dagiar akuamning a darigham. Egh dughiar ia tuavimin zuimin me Purirpenim ko an itir biziba ateram. Egh nan Purirpenimin miriabar uan purirpenibar ingariva anekiarugh.

51 Dughiar manamin ia danganir igiamin mangisi, Livaiba nan Purirpenim angarigh mangi danganir igharazimin uam anesaragh. Eghti gumazir kinitam Purirpenimin boroghin iziva, an aremegham.

52 Israelian gumazamizir igharaziba, ia uan anababa ko iki, uan purirpeniba asi uan danganibara iki uan ababanim itir fleghba aseghti da ghuanang.

53 Eghti Livain anabamin adarazi uan purirpeniba nan Purirpenimin miriaba bar da asegh, egh deraghvira a geghuv an gan. Puvatighti, gumazir kinitam nan Purirpenim boroghin izi na damighti ki bar aningaghegh, Israelia bar ia gasighasigham. Purirpenir kam, Akar Dikirizir Gavgavim itir dagiar akuamning an aven ikiam."

54 Ezi Moses bizir kabar gun Israelia mikemezi, me Ikiavira Itir God Moses mikemezi moghin, biziba bar dagh ami.

2

Ikiavira Itir God, dapiamin danganiba akiramin arazibar Israelia migei

1 Ikiavira Itir God Moses ko Aron akar kaba aning ganingi:

2 "Israelia uan purirpenibar ikiamin danganiba aghuva, gumaziba vaghvagh uan anababar ziaba itir fleghin boroghin uan adarazi ko dapiam, eghti God bativamin Purirpenim, danganir kamin tongira ikiam. Men purirpeniba tong Godin Purirpenimin saghon iki, eghti dar tiar akaba an amadaghan mituagh iki.

3-9 "Aruem anadi naghin amadaghan, anabar 3pla, Judan anabamin ababanim itir fleghin boroghin, uan ikiziba ko uan gumazir dapaniba ko iki. Aminadapin otarim Nason, a Judan anabamin gumazir dapanim, ezi Judan anabam 74,600plan gumaziba iti, me midorozim damuan tughati. Ezi Judan anabamin adarazir miriamin, Isakarin anabamin adarazi iki. Ezi Suarin otarim Netanel, a Isakarin anabamin gumazir dapanim, ezi Isakarin anabam 54,400plan gumaziba iti, me midorozim damuan tughati. Ezi Isakarin anabamin adarazir miriamin, Sebulunin anabamin adarazi iki. Ezi Helonin otarim Eliap, a Sebulunin anabamin gumazir dapanim. Ezi Sebulunin anabam 57,400plan gumaziba iti, me midorozim damuan tughati. Anabar 3plan kaba bar moghira, men dibobonim 186,400plan gumaziba iti. Dughiar Israelia tuavimin mangamim, 3plan anabar kabar adarazi faragh mangam.

10-16 "Eghti sautin amadaghan, anabar 3pla, Rubenin anabamin ababanim itir fleghin boroghin iti, me uan ikiziba ko uan gumazir dapaniba ko iki. Sedeurin otarim Elisur, a Rubenin anabamin gumazir dapanim, ezi Rubenin anabam, 46,500plan gumaziba iti, me midorozim damuan tughati. Ezi Rubenin anabamin adarazir miriamin, Simeonin anabamin adarazi iki. Ezi Surisadain otarim Selumiel, a Simeonin anabamin gumazir dapanim, ezi Simeonin anabam, 59,300plan gumaziba iti, me midorozim damuan tughati. Ezi Simeonin anabamin adarazir miriamin, Gatin anabamin adarazi iki. Ezi Ruelin otarim Eliasap, a Gatin anabamin gumazir dapanim, ezi Gatin anabam 45,650plan

gumaziba iti, me midorozim damuan tughati. Anabar 3plan kaba bar moghira, men dibobonim 151,450plan gumaziba. Dughiar Israelia tuavimin mangamim, 3plan anabar kabar adarasi, faragha zuir anabar 3plan adarazir gin mangam.

17 "Me tuavimin mangamin dughiamin, Judan anabamin adarazi faragh mangam, eghti anabar igharaziba, me danganir me ikezibar mirara, vaghvagh uan ababaniba itir fleghbar suigh men girara mangam. Me dapiamin danganiba, me uarir gin zui moghira dar ingar. Eghti Livain anabamin adarazi na bativamin Purirpenim ater bar men tongira iki mangam. Eghti 6plan anababar adarazi Livaibar faragh mangam, eghti 6plan anababar adarazi Livaibar gin mangam.

18-24 "Eghti aruem uaghiri naghin, anabar 3pla, Efraimin anabamin ababanim itir fleghin boroghin, me uan ikiziba ko uan gumazir dapaniba ko iki. Amihutin otarim Elisama, a Efraimin anabamin gumazir dapanim, ezi Efraimin anabam, 40,500plan gumaziba iti, me midorozim damuan tughati. Ezi Efraimin anabamin adarazir miriamin, Manasen anabamin adarazi iki. Ezi Pedasurin otarim Gamaliel, a Manasen anabamin gumazir dapanim, ezi Manasen anabam 32,200plan gumaziba iti, me midorozim damuan tughati. Ezi Manasen anabamin adarazir miriamin, Benjaminin anabamin adarazi iki. Ezi Gideonin otarim Abidan, a Benjaminin anabamin gumazir dapanim, ezi Benjaminin anabam, 35,400plan gumaziba iti, me midorozim damuan tughati. Anabar 3plan kaba bar moghira, men dibobonim, 108,100plan gumaziba. Dughiar Israelia tuavimin mangamimin, 3plan anabar kabar adarasi, me Livaibar gin mangam.

25-31 "Eghti notin amadaghan, anabar 3pla, Danin anabamin ababanim itir fleghin boroghin iti, me uan ikiziba ko uan gumazir dapaniba ko iki. Amisadain otarim Ahieser, a Danin anabamin gumazir dapanim, ezi Danin anabam, 62,700plan gumaziba iti, me midorozim damuan tughati. Ezi Danin anabamin adarazir miriamin, Aserin anabamin adarazi iki. Ezi Okranin otarim Pagiel, an Aserin anabamin gumazir dapanim, ezi Aserin anabam 41,500plan gumaziba iti, me midorozim damuan tughati. Ezi Aserin anabamin adarazir miriamin, Naptalin anabamin adarazi iki. Ezi Enanin otarim Ahira, a Naptalin anabamin gumazir dapanimin iti, ezi Naptalin anabam, 53,400plan gumaziba iti, me midorozim damuan tughati. Anabar 3plan kaba bar moghira, men dibobonim, 157,600plan gumaziba. Dughiar Israelia tuavimin mangamim, 3plan anabar kabar adarasi, me bar abuan mangam. Anabar kaba vaghvagh uan fleghbar suigh bar gin mangam."

32 Me Israelian anababa ko men ikiziba ko men purirpeniba itir danganibar gin ghua men ziaba osira me medima, men dibobonim bar moghira 603,550plan gumaziba.

33 Moses, Ikiavira Itir Godin Akar Gavgavim baregha, Livain anabamin adarasi, a Israelin anabar igharaziba ko me mengezir puvati.

34 Kamaghin, Ikiavira Itir God Moses mikemezi moghin, Israelia biziba bar dagh ami. Anababa vaghvagha uan fleghbar boroghin uan purirpenibar danganiba azui. Egha dughiar Israelia tuavimin mangamim, me bar vaghvagha uan anababa ko uan ikiziba ko zui.

3

Aronin otaribar ziaba

1 Ikiavira Itir God, Sainain Mighsiamin Moses ko migeir dughiamin, Aron ko Mosesin ikizim kamakin.

2 Aron otarir 4pla iti, Nadap, an otarir ivariam, ezi an gin, Abihu, Eleasar ko Itamar.

3 Aronin otarir kaba, me ofa gamir gumazibar ikiasa, Moses olivin borem isa men dapanibagh inga me amisevegha Ikiavira Itir Godin ofa damuamin ingangarim me ganingi.

4 Israelia, Sainain gumazamiziba puvatizir danganimin itima, Nadap ko Abihu ofa gamir gumazibar ingangarim gamua Ikiavira Itir God ifongezir puvatizir avimin, an damazimin ofa gami. Kamaghin amizi, aning areme. Nadap ko Abihu, boriba puvatigha areme. Ezi kamaghin, Eleasar ko Itamar aningin danganim inigha ofa gamir gumazimningin otogha, Ikiavira Itir Godin ofa gami. Aningin afeziam Aron ikiavira itima, aning ingangarir kam gamua izi.

Me ofa gamir gumazibar akurvaghasa Livaibav sefe

5 Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei,

6 "Ni Livain anabamin adarazi inigh men aku izi ofa gamir gumazim Aronin damazimin izegh, me amiseveghti, me an ingangarir gumazibar otivigham.

7 Me Aron ko Israelian gumazamiziba bar men akurvagh nan Purirpenimin ingangarim damuam. Me na bativamin Purirpenimin guamin, na bagh ingangaribar amuam.

8 Me Israelian danganim inigh, na bativamin Purirpenimin aven itir biziba bar

3:2: Diboboniba 26:60 **3:4:** Ofa Gami 10:1-2; Diboboniba 26:61

deraghvira dar ganiva dagh ativagham. Me
arazir kamin, Purirpenimin ingangaribar
amuam.
9 Ni Livaiba isi Aron ko an ovavir boribar
aningigh. Ki Israelian tongin Aron ko an
otaribar akurvaghasa Livaibav sefe.
10 Ni Aron ko an ovavir boriba, ofa gamir
ingangarim bagh me amiseveghti, merara
ingangarir kam damuva ofa gamir gumaz-
ibar min iki. Eghti gumazir kinitam, nan
bizir bar zuruzibar boroghin izisi damuti, ia
a misueghti an aremegh."
11 Egha Ikiavira Itir God ua kamaghin
Moses migei,
12-13 "Ia oragh! Ki datirighin ua bagh
Israelian gumazamizibar tongin Livaiba
amiseveghti, me na baghvira ikiam. Ia fo,
ki faragha Isipian otarir ivariaba bar me
misoghezir dughiamra, ki Israelian otarir
ivariaba bar ua bagha dagh inaba, kar
gumazamizibar otarir ivariaba ko asizibar
nguzir ivariaba sara. Kamaghin amizi, ian
otarir ivariaba bar nana. Egha ki datirighin
otarir ivariabar danganim iniasa Livaibagh
inaba. Me datirighin nan ingangarir gu-
mazibar min iki na baghvira ikiam. Ki
Ikiavira Itir God, ki kamaghin mikeme."

Me Livaibar ziaba akinafarimin da osiri

14 Egha Ikiavira Itir God, Sainain gumaza-
miziba puvatizir danganimin ua kamaghin
Moses migei,
15 "Ni Livain anabamin adarazi ko men
ikiziba bar me mengegh. Ni gumaziba bar
vaghvagh, kar otarir iakinir vamira itibar
ikegh mangi gumazir ghuribar tugh, ni bar
me mengegh men ziaba osirigh."
16 Ezi Moses Ikiavira Itir Godin Akar Gav-
gavim baregha, an gin ghua bar me menge.
17 Fomira, Livai otarir 3pla iti, men ziabar
kara: Gerson, Kohat, ko Merari.
18 Ezi Gersonin otarimningin ziamning
kara, Lipni ko Simei, aning gin uan ikizimin
afeziamningin oto.
19 Ezi Kohatin otaribar ziabar kara: Am-
ram, Ishar, Hebron ko Usiel, me gin uan
ikizibar afeziabar otifi.
20 Ezi Merarin otarimningin ziamning
kara, Mali ko Musi, aning gin uan
ikizimningin afeziamningin oto. Livain
anabamin adarasi, men ikizibar ziaba, uan
inazir afeziabar ziar kabar gin zui.
21 Ezi Gersonin adarasi, ikizir pumuning
iti, kar Lipnin ikizim ko Simein ikizim.
22 Men gumaziba bar, kar men otarir
iakinir vamira itibar ikegha ghua gumazir
ghuribar tuziba, men dibobonim, 7,500in
tu.
23 Gersonin ikizimin adarasi, aruem
uaghiri naghin Purirpenimin akirangin uan
purirpeniba asam.
24 Ezi Gersonin ikizimin gumazir da-
panim, a Laelin otarim Eliasap.
25-26 Gersonin ikizimin gumaziba, me in-
gangarir kaba iti. Me God bativamin
Purirpenimin iniba bar dar ganam, dar
kara: an aven itir biribar inir duiba bar,
ko azenan anevamin inir ekiaba, ko an
tiar akamin inim ko, Purirpenim ko ofa
gamir dakozim avinizir divazimin iniba, ko
divazimin azenan zuir tiar akamin iniba, ko
inir kaba duir beniba. Me bizir kaba bar dar
ganamin ingangarim iti.
27 Ezi Kohatin ikizimin adarasi, ikizir 4pla
iti. Kar Amramin ikizim, ko Isharin ikizim,
ko Hebronin ikizim, ko Usielin ikizim.
28 Men gumaziba bar, kar men otarir
iakinir vamira itibar ikegha ghua gumazir
ghuribar tuziba, men dibobonim, 8,300in
tu.* Me Purirpenimin ganamin ingangarir
maba iti.
29 Kohatin ikizimin adarasi, Purirpenimin
sautin amadaghan uan purirpeniba asam.
30 Ezi men gumazir dapanim, Usielin
otarim Elisafan.
31 Ingangarir me damuamimra kara, me
Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam, ko
dakozim, ko lamin agharim, ko ofa gamir
dakozir pumuning, ko Anogoroghezir Dan-
ganimin itariba ko bizir igharaziba, ko Bar
Anogoroghezir Danganim modir inim, me
bizir kaba bar dar ganamin ingangarim iti.
32 Ezi Livaiba bar, men gumazir dapanim
Eleasar, a ofa gamir gumazim Aronin
otarim. A Godin Purirpenimin aven
ingangarim gamir gumazibagh, ativagha
men gari.
33 Ezi Merarin ikizimin adarasi, me ikizir
pumuning iti, Malin ikizim, ko Musin
ikizim.
34 Men gumaziba bar, kar men otarir
iakinir vamiran itibar ikegha ghua gumazir
ghuribar tuziba, men dibobonim, 6,200in
tu.
35 Merarin ikizimin adarazir gumazir da-
panim, Abihailin otarim Suriel. Egh me
Purirpenimin notin amadaghan uan purir-
peniba asam.
36-37 Merarin ikizimin adarasi, me ingan-
garir kaba iti. Me, Purirpenimin birir
aghariba, ko an biribar ighuvir ruariba,
ko an dipenir akiniba, ko boksiar birir
agharibar poviba gavgavim dagh anidiba,
ko dar bizir muziariba sara, ko Purirpenim
avinizir divazir ekiamin dipenir akiniba,

3:12-13: Ua Me Ini 13:2 * **3:28:** Hibrun akam ghaze, 8,600plan gumaziba. Ezi fomira gumazir maba akar kam Grighin akamin a gira, egha me 8,300plan gumaziba osiri. Ezi ves 39 kamaghin migei, gumazibar dibobonim 22,000in tu. Kamaghin ami, dibobonir kam, 8,300, a dera. E 8,600 kagh anetigham, eghti men dibobonim bar moghira 22,300in otogham.

ko dipenir akinir kabar poviba gavgavim dagh anidir boksiaba, ko divazimin suizir afughafuziba ko beniba, me bizir kaba bar dar ganamin ingangarim iti.

38 Egh Moses ko Aron uan otariba ko, God bativamin Purirpenimin guamin, aruem anadi naghin uan purirpeniba asam. Me Anogoroghezir Danganimin aven ingangaribar ganamin ingangarim iti. Me Israelia bar men akurvaghasa kamaghin ami. Eghti gumazir kinitam danganir kamin boroghin iziti, me a misueghti, an aremegham.

39 Ikiavira Itir God, Moses ko Aron Akar Gavgavim aning ganingizi moghin, aning an gin ghua Livain anabamin gumaziba ko me itir ikiziba bar men ziaba osiri. Aning men otarir iakinir vamiran itibar ikegha ghua gumazir ghuribar tuziba, bar me menge, ezi men dibobonim 22,000in tu.

Livaiba, Israelian otarir ivariabar danganim ini

40 Ezi Ikiavira Itir God Moses migia ghaze, "Ni Israelian otarir ivariabar ziaba bar da osirigh. Ni otarir iakinir vamiran itibar ikegh men ziaba meng mangi gumazir ghuribar tugh.

41 Ki Ikiavira Itir God, ki Israelian otarir ivariaba iniamin danganim, ki Livaiba iniam. Egh ki uaghan Israelian asizir ivariaba iniamin danganim, kar bulmakauba, ko sipsipba, ko memen ivariaba, ki uaghan Livaibar asizir ivariaba iniam."

42 Kamaghin amizi, Moses Ikiavira Itir God mikemezi moghin ami. A Israelian otarir ivariaba bar me mengegha men ziaba osiri.

43 Ezi men otarir ivariaba bar, kar otarir iakinir vamiran itibar ikegha ghua men gumazir ghuribar tu, men dibobonim 22,273in tu.

44 Egha Ikiavira Itir God ua kamaghin Moses migei,

45 "Ni datirighin Israelian borir ivariabar danganim inisi, Livaiba na daningigh. Eghti Livaiba nan gumazamizibara ikiam. Egh men asiziba, Israelian asizir ivariabar danganim inisi me na daningigh. Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin mikeme.

46 Israelian otarir ivariabar dibobonim, mong pin iti, ezi Livaibar gumazibar dibobonim, a 273plan gumazibagh afira, Kamagh, 273plan gumazir kaba, ia nan dafarim dama ua me givezeghiva ua me iniam.

47 Ezi ua gumazir vamira, iniamin ivezim, a 50 kina. Kamaghin amizi, ia ua 273plan gumazir kaba vaghvagh me givesi, me bagh vaghvagh 50 kina 50 kina inigh na bagh izi.

48 Egh dagiar kaba, ni Aron ko an otaribar aningigh, egh ua gumazir kaba iniam."

49-51 Moses Ikiavira Itir Godin Akar Gavgavir kam baregha an gin ghu. A 13,650 kina, otarir ivariar kabar dafarim dama da inigha ghua, ua me iniamin ivezimin min Aron ko an otaribagh aningi.

4

Kohatin ikizimin ingangariba

1 Ezi Ikiavira Itir God Moses ko Aron migia ghaze,

2 "Gua Kohatin ikizimin adarasi, men gumaziba ko ikizir me aven itiba, men ziaba osirigh me mengegh. Kohatin ikizim, a Livain anabamin ikizibar ikizir mam.

3 Gumazir 30plan azeniba itibar ikegh mangi 50plan azeniba itibar tugh, gua ingangarim bagh men ziaba osirigh me mengegh. Gumazir kaba, God bativamin Purirpenimin ingangarim damuam.

4 Men ingangarim kamakin, me God bativamin Purirpenimin bizir bar zuruzibar ganam.

5 "Israelia danganir mam ategh mangisi, Aron uan otariba ko Purirpenimin aven mangi, Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam modir inir aghuarir ekiam adegh a inigh an onegh Boksiam avaragh.

6 Egh ongarimin itir asizir ekiabar inir aghuitamra inigh anevaragh, bluplan initam uam anevaragh. Egh Boksiam atersi an iter otevir pumuning isi, tam vongin itir Boksiamin ringning darugh, egh tam vongin itir ringning darugh.

7 "Egh me inir bluplan tam isi dakozir nan damazimin ikiavira itim gisin a ghuaragh. Egh itariba, ko mineba, ko ababa, wainin dipam ingiamin ofa bagh itarir koniba isi, dakozir kam dafagh. Me zurara bretin na ganidim, me dakozir kam darigh, eghti a nan damazimin ikivira iki.

8 Egh bizir kaba bar moghira, inir aghevitamin da avegh. Egh ongarimin itir asizir ekiabar inir aghuitamra isi bizir kaba bar da avegh. Egh dakozir kam atersi, me an iter otevimning isi, tam vongin itir dakozimin ringning darugh, egh tam vongin itir ringning darugh.

9 "Egh me inir bluplan tam inigh, lamin aghorim ko an lamba, ko akamimin min avimin suizir biziba, ko an itariba, ko olivin boreba itir mineba, ko an itir bizir igharaziba, bar moghira da avegh.

10 Egh a ko an itir bizir kaba bar, ongarimin itir asizir ekiabar inir aghuitamin da rikigh. Egh anetersi, nogorim a datigh a ikegh.

11 "Egh inir bluplan tam isi, golin ingarizir ofa gamir dakozim avaragh, egh ongarimin itir asizir ekiabar inir aghuitam a gisin uam

anevaragh, egh anetersі, aneteramin iter otevimning an gol ringbar aghuigh.
12 Egh Anogoroghezir Danganimіn aven Godіn ingangarim damuamin biziba bar da akuvagh inir bluplan tamіn aven da rіkigh, egh ongarimіn itir asіzir ekiabar inir aghuitam bar da nomkegh, egh da atersі nogorim a datіgh a ikegh.
13 “Egh ofa gamir dakozir ekiamіn averenim rueghіva, inir pіghaghevitamіn anevaragh.
14 Egh ofa gamir dakozimіn Godіn ingangarim damuamin biziba bar da isі, ofa gamir dakozimіn pіn dar arіkigh. Bizir kaba, itarir ekiaba, ko fokba, ko savolіn muziariba, ko itarir avim ateramiba, ko averenim iniamin itariba. Egh ongarimіn itir asіzir ekiabar inir aghuitam isі ofa gamir dakozim avaragh. Egh anetersі, an iter otevimning isі, an gol ringbar aghuigh.
15 “Israelia dіkavigh danganir igharazimіn mangіsі damutі, Aron uan otariba ko Purirpenimіn aven itir biziba bar da noeghtі, Kohatіn adarazi izі bizir kaba ateram. Arazir kamіn, me bizir bar zuruzibar suighan kogham. Puvatіghtі, me arіghiregham. Kohatіn adarasі, God bativamin Purirpenimіn biziba ateramin ingangarir kam iti.
16 “Ofa gamir gumazim Aronіn otarim Eleasar, Purirpenim ko an aven itir bizibar ganam. Egh lambar boreba, ko mіgharir mughuriar aghuim zuir paura, ko wit tuamin ofan me zuraram amiba, ko olivіn borer me ofa gamir gumazibagh inga me amisіvamiba, a bizir kabar ganam.”
17 Ikiavіra Itir God Moses ko Aron mіgіa ghaze,
18-19 “Gua oragh. Livain anabamіn adarazir tongіn itir Kohatіn ikіzimіn gumaziba, me nan bizir zuruzir kabar boroghіn izіtі, gua bar deraghvіra men gan. Bar guizbangіra, Kohatіn ikіzimіn adarazi arazir kuratam damightі, kі me mіsueghtі me arimіghiregham. Kamaghіn, Aron uan otariba ko, men ikіzim faragh Purirpenimіn aven mangі, bizir me damuamiba deraghvіra vaghvagh men akakagh, me ateramin bizibar me mіkіm.
20 Egh ofa gamir gumaziba Purirpenimіn aven nan bizir zuruziba nogha da aver dughiamіn, Kohatіn ikіzimіn adarazi Purirpenimіn aven mangі bizir kabar ganan kogham. Me dar ganamin dughiamra, me maghіram arіghiregham.”

Gersonіn ikіzim damuamin ingangariba

21 Ikiavіra Itir God kamaghіn Moses mіgei,
22 “Nі Gersonіn ikіzimіn adarasi, men gumaziba ko ikіzir me aven itiba, men ziaba osirigh me mengegh. Gersonіn ikіzim, a Livain anabamіn ikіzibar ikіzir mam.
23 Gumazir 30plan azeniba itibar ikegha ghua 50plan azenibar tuzіba, gua ingangarim bagh men ziaba osirigh me mengegh. Gumazir kaba, God bativamin Purirpenimіn ingangarim damuam.
24 Men ingangarim kamakіn, me God bativamin Purirpenimіn bizir kaba ateram.
25 Me Purirpenimіn bіrimіn mіn duir inir aghuir ekiaba, ko God bativamin Purirpenim aver inir me ongarimіn itir asіzir ekiabar inibar ingariziba, ko God bativamin Purirpenimіn aven zuir tiar akamіn inir ekiaba, me bar da ateram.
26 Egh Purirpenim ko ofa gamir dakozim avіnizir dіvazimіn inir ekiaba, ko dіvazimіn azenan zuir tiar akamіn iniba, ko inir kaba duir beniba ko dar bizir igharaziba, me bar dar ganam. Gersonіn ikіzim, me bizir kabar ganіva dar kіr da ateramin ingangarim iti.
27 Aron uan otariba ko, Gersonіn adarazir ganіva me vaghvagh damuamin biziba ko ateramin biziba ko damuamin ingangarir igharazibar me mіkіmam.
28 Gersonіn adarasi, God bativamin Purirpenimіn ingangarir kaba iti. Eghtі ofa gamir gumazim Aronіn otarim Itamar, men ingangarir kabar ganamin gumazir dapanim.”

Merarin ikіzim damuamin ingangariba

29 Egha Ikiavіra Itir God kamaghіn Moses mіgei, “Nі Merarin ikіzimіn adarasi, men gumaziba ko ikіzir me aven itiba, men ziaba osirigh me mengegh. Merarin ikіzim, a Livain anabamіn ikіzibar ikіzir mam.
30 Gumazir 30plan azeniba itibar ikegha ghua 50plan azenibar tuzіba, gua ingangarim bagh men ziaba osirigh me mengegh. Gumazir kaba, God bativamin Purirpenimіn ingangarim damuam.
31-32 Ia danganir igharazimіn mangamin dughiamіn, Merarin ikіzimіn adarasi, me na bativamin Purirpenimіn ingangarir kaba iti. Me, Purirpenimіn bіrir aghariba, ko an bіribar ighuvir ruariba, ko an dіpenir akіniba, ko boksiar bіrir agharibar poviba gavgavim dagh anіdiba, ko dar bizir muziariba sara, ko Purirpenim avіnizir dіvazir ekiamіn dіpenir akіniba, ko dіpenir akіnir kabar poviba gavgavim dagh anіdir boksiaba, ko dіvazimіn suirazir afughafuziba ko beniba, me bizir kaba bar da ateramim ingangarim iti. Nі Merarin ikіzimіn adarazi vaghvagh ateramin bizibar me mіkіm.
33 Merarin ikіzimіn adarasi, God bativamin Purirpenimіn ingangarir kabar amuam. Eghtі ofa gamir gumazim Aronіn otarim Itamar, men ingangarir kabar ganamin gumazir dapanim.”

Livain anabamin adarazir diboboniba

34-48 Kamaghin, Moses ko Aron ko Israelian gumazir dapaniba Ikiavira Itir Godin akamin gin ghua, Livain anabamin adarazir ziaba osirigha me menge. Kar, Kohatin ikizimin adarazi ko Gersonin ikizimin adarazi ko Merarin ikizimin adarasi. Men gumaziba ko ikizir me aven itiba, me men ziaba osirigha me menge. Gumazir 30plan azeniba itibar ikegha ghua 50plan azeniba itibar tuziba, me God bativamin Purirpenimin ingangarim bagha men ziaba osirigha me menge.

Men dibonibar kara, Kohatin ikizimin gumazibar dibobonim 2,750plan gumaziba, ezi Gersonin ikizimin gumazibar dibobonim 2,630plan gumaziba, ezi Merarin ikizimin gumazibar dibobonim 3,200plan gumaziba. Ikizir 3plan kaba bar moghira, men dibobonim, 8,580plan gumaziba.

49 Ikiavira Itir God, Moses mikemezi moghira, me gumaziba menge. Egha ingangarir me vaghvagh damuamiba ko ateramin biziba, Ikiavira Itir God Moses mikemezi moghin, me me ganingi.

5

Me Godin damazimin mizezir gumazamizibar amuamin araziba

1 Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei,

2 "Ni Israelian gumazamizibav kemeghti, me danganir itimin gumazir kaba batueghti, me mangi azenan iki. Kar, gumazamizir lepan min garir arimariar kuram itiba, ko gumazamizir mikarzir mogomeba duaba da bativima, ghuzir mitiziba dar azenan otifi, ko amizir uan iakinibav soziba, ko gumazamizir ariaghirezibar kuabar suigha Godin damazimin mizeziba.

3 Ia gumazamizir kaba uaghara me amangighti, me danganir ia itimin azenan mangi. Ia kamaghin damuti, danganir ki uan gumazamizibar tongin itim, a nan damazimin mizeghan kogham."

4 Kamaghin amizi, Israelia, gumazamizir Godin damazimin mizeziba azenan me amadima, me azenan zui. Me Ikiavira Itir God Moses mikemezi moghiram ami.

Arazir kuram ikarvaghamin Akar Gavgavim

5 Ezi Ikiavira Itir God Moses migia ghaze,

6 "Ni akar kaba Israelian gumazamizibar aningigh: Gumazitam o amizitam akirim ragh Ikiavira Itir God gasaragh, arazir kuratam gumazir igharazitam damighti, osimtizim an ikiam.

7 Kamaghin, a uan arazir kuramin gun mikemegh, egh ivezim bar anetigh gumazir an arazir kuramin a gamizim daningigh. Ivezir a ikarvaghamim, 500plan dagiabar ikiti, ni uam a gisin dagiatabar atigh 600plan dagiaba a daningigh.

8 Gumazir ivezir kam iniamim aremeghti, an tav ikian kogh ivezir kam inighan koghti, gumazir arazir kuram gamizim, ivezir kam inigh Ikiavira Itir God bagh mangiti, ofa gamir gumaziba a iniam. Egh ivezir kam gisin, a sipsipin apuritam isi ofa gamir gumazim danighti, ofa gamir gumazim an arazir kuraba gin amangamin ofa damuam.

9 Israelia Ikiavira Itir Godin ofa damusi, bizir aghuitaba inigh izi ofa gamir gumazim danighti, bizir kaba an bizibara.

10 Gumazamiziba God bagha inigha izir ofan manaba, kar bizir me ofa gamir gumazim ganidiba, a ua bagh da iniam."

Gumazim ghaze, an amuim ti arazir kuram gami, a manmaghin damuam

11 Egha Ikiavira Itir God Moses migia ghaze,

12-14 "Ni akar kaba Israelian gumazamizibar aningigh: Gumazitam kamagh nighnigh suam, an amuim ti akirim a gasaragha gumazir igharazim ko akui, egha Godin damazimin mize. Gumazir kam a fozir puvati, guizbangira, o puvati. Amuim ti modogha arazir kam gami. Guizbangira, tav an ganizir puvatigha, a gasir akamin tuaviba puvati. Kamaghin pam navir kuram uan amuimin iti.

15 Egh arazir kamin, gumazim uan amuim inigh ofa gamir gumazim bagh mangi. A uaghan ofa damusi 1 kilogrem plauan balin ingarizim inigh mangam. Ofan kamin mingarimra kara, pam ti uan amuim bagha nighnizir aviriba ikia navir kuram an iti, eghti me fogham amuim guizbangira arazir kuram gamiz, o puvati. Kamaghin, gumazir kam olivin borem isi plauan kam gingan marki. Egh uaghan, a migharir mughuriar aghuim zuim itir pauran me iter balsamin eborimin ingarizim a darighan marki.

16 "Eghti ofa gamir gumazim, amizim inigh izíti, a ofa gamir dakozimin boroghin izi Ikiavira Itir Godin damazimin tugham.

17 Eghti ofa gamir gumazim, dipar me na ganingizitam isi, nguazir miner tam gingegh, egh Ikiavira Itir Godin Purirpenimin apengan itir nguazir minezitaba inigh dipar kam mikinigh, eghti arazir kamin dipar kam puv misogham.

18 Amizir kam nan damazimin tughiv ikiamin dughiamin, ofa gamir gumazim amizimin dapanir arizim firighti a ruaragh pura ikiam. Eghti ofa gamir gumazim, ofa damuamin plaua isiva amizimin dafarim datigh. Egh ofa gamir gumazim uan dafarimin dipar misozi kamin itir nguazir

5:5: Ofa Gami 6:1-7

minemin suiragh. E fo, dipar misozir kam, amizir guizbangira arazir kurabagh amibagh asighasisi.
19 Ofa gamir gumazim amizim mikimti, amizim amamangatighti, ofa gamir gumazim suam, ‘Ni fo, dughiar ni uan pamin itimin, ni gumazitam koma arazir kuratam gamizir puvati, eghti dipar misozir kam guizbangira ni gasighasighan kogham.
20 Ezi ni uan pamin itir dughiamin, ni uan pam ategha guizbangira gumazir igharazim ko arazir kuram gamigha Godin damazimin mize, eghti dipar misozir kam nin ingariva ni gasighasigham.’
21 Eghti ofa gamir gumazim uam akar kurar kam amizim mikimam, ‘Ni guizbangira arazir kuram gami, eghti Ikiavira Itir God nin gumazamizibar tongin nin ziam gasighasigham, egh nin borivtarim damighti, an ekonamighti, nin navim buigham.
22 Dipar misozir kam nin navimin aven mangi an ingarti, a buva nin mikarzir mogomem damighti a ikuvigham.’ Eghti amizim suam, ‘Aria, guizbangira. Ikiavira Itir God mikemezi moghin damu.’
23 “Eghti ofa gamir gumazim asighasighamin akar kam osirigh, egh dipatam inigh akar osirizir kam ruti a miner dipar misozim magiram.
24 Egh gin an amizim mikemeghti, an anemeghti, dipar misozir kam an navir averiamin aven magiram.
25 Ofa gamir gumazim, amizim suirazir ofan plauan kam a dama a inigh, an suiragh Ikiavira Itir Godin damazimin a fegh a damuti, a ighuamangi. Egh a inigh ofa gamir dakozimin mangam.
26 Egh uan dafarim isi plauan kam darugh, egh a plauan muziaritam inigh ofa gamir dakozimin a tuaghti, avim an isi mangiti a bar mighirighti, averenir kinim otogham. Plauan muziarir kam, a bar plauan namin danganim inigham. A kamaghin damigh gin amizim mikemeghti, a dipar misozir kam amam.
27 Amizim guizbangira poroghamiba uari bakeir arazim damighiva Godin damazimin mizeghti, dipar misozir kam an aven mangiva, mizazim a daningiva, an borivtaribar amighti, da ekonamigh, navim buva an mikarzir mogomem ikuvigham. Eghti Ikiavira Itir God an gumazamizibar tongin an ziam gasighasigham.
28 Eghti amizir kam, guizbangira arazir kuram damighan koghiva, a Godin damazim deraghvira ikivira ikiti, dipar misozir kam a gasighasighan koghti, bizir kurar kam a batoghan kogham. Eghti a boriba batamin gavgavim ikivira ikiam.
29 “Akar Gavgavir kamin mingarim kamakin. Gumazitam uan amuim mikim suam, a ti arazir kuram gami. Egh a nighnizir aviriba iki egh navir kuram an ikiam.
30 O, gumazim pura akar kinim uan amuir aghuim gasi, navir kuram pura an ikiti, me amizim mikemeghti, an ofa gamir dakozimin boroghin tughti, ofa gamir gumazim guizin akam gifoghsi arazir kam damuam.
31 Eghti amizim guizbangira arazir kurar kam gami, an an ivezir kuram iniva osimtiziba ateram. Amizim guizbangira osimtizim damighti, an pam akam a gasir arazir kamin osimtizim an ikian kogham.”

6

Gumazamiziba uari God daningamin Akar Gavgavim

1 Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei,
2 “Ni Israelian gumazamiziba kamaghin me mikim: Gumazitam o amizitam uabi isi Ikiavira Itir God daningiva a baghvira ikisi, a ko akam akirigh,
3 egh a wainin dipam ko dipar gavgavibar aman marki. Egh wainin ovizibar dipaba ko wainin oviziba ko wainin ovizir midiaribar aman marki.
4 A uabi isa na ganiga Akar Gavgavim gamizir dughiamin ikegh mangi dughiar a na baghvira ikiamim givaghamim otogham, a wainin dipatam, o wainin oviziba, o wainin ovizibar inibar aman marki.
5 “Egh dughiar a uan akar dikirizimin gin ghua uabi isa na ganidimin, a uan dapanir arizibagh isi da otivan marki. A nan gumazimra. Egh an akar dikirizir gavgavir kamin apengan iki, dughiabar zurara uan dapanir arizim ko ghuamasiziba ateghti da aghung.
6-7 A dapanir arizir ruarim sara itir arazir kam, gumazamizibar akagha ghaze, a God baghavira itir gumazimra. Kamaghin amizi, a uabi nan damazimin mizeghan koghsi gumazitamin kuamin boroghin mangan kogham. Guizbangira an afeziam, o amebam, o aveghbuaba o buaramiziba arimighireghti, a men kuabar boroghin mangan kogham. A kamaghin damigh, nan damazimin mizegham.
8 Dughiar a uan akar dikirizimin gin ghua na baghavira itimin, a Ikiavira Itir Godin gumazimra.
9 “Gumazitam an boroghin puram aremeghti, bizir kam an dapanir arizir na ganingizim damuti, a nan damazimin mizegham. Kamaghin amizi, gumazir kam 7plan arueba orarkegh gin uan dapanim gisegh, egh ua nan damazimin zuegham.

6:3: Luk 1:15

10 Egh namba 8in aruemin, a kuarazir
bunbar pumuning o osirvar pumuning
inigh ofa gamir gumazim bagh God
bativamin Purirpenimin tiar akamin
mangi.
11 Eghti ofa gamir gumazim aning inigh,
tam arazir kuraba gin amadir ofa damu.
Egh tam ofan bar isia mighirim damu.
Gumazir kam, gumazir kuamin boroghin
ikegha osimtizim ikia a nan damazimin
mize. Kamaghin, ofan kamning a damighti
a nan damazimin ua zuegham. Aruer
kamra, gumazir kam ua uan dapanir arizim
na daningti, a nan bizimram otogham.
12 Aruer a Ikiavira Itir God baghavira
ikiasa akam akirizibar diboboniim, a bar ua
dar amuam. Dar diboboniim, aruer kamin
ikegh mangiva, aruer kabar diboboniim
givagham. A uan akar dikirizimin gin
zuir aruer faragha ghueziba, da pura
ghue. Guizbangira, an dapanarizim nan
damazimin mize. Kamaghin, an azenir
vamira itir sipsipin apurir igiatam inigh
osimtiziba agivamin ofan min na bagh izi.
13 "Na baghvira ikiasa akar dikirizim
gamizir gumazim, bizir a damuasa
mikemezibar amigh givagh, egh na
bativamin Purirpenimin mangi an tiar
akamin boroghin tugham.
14 Egh a 3plan ofaba Ikiavira Itir God bagh
dar amuam. An ofan bar isia mighirim bagh
azenir vamira itir sipsipin nguzir apuritam,
ko arazir kuraba gin amadir ofa bagh azenir
vamira itir sipsipin amebatam, ko God ko
navir vamira ikiamin ofa bagh sipsipin apu-
ritam, a bar da inigh na bagh izam. Kar,
asizir duaba dar mikarzibar itir puvatiziba.
15 Egh uaghan yis puvatizir bretba itir
akiram, kar plauan aghuim ko olivin borem
sara veregha ingarizir bretba, ko yis pu-
vatizir bisketin olivin boremin aghuiziba,
egh uaghan wit tuamin ofa ko wainin
dipabar ofa damuamiba sara inigh izi.
16 "Eghti ofa gamir gumazim bizir kaba
bar da isi, Ikiavira Itir God daningiva, arazir
kuraba gin amadir ofa ko ofan bar isia
mighirim damu.
17 Egh sipsipin apurim misuegh akiramin
itir bretin yis puvatiziba sara, Ikiavira Itir
God ko navir vamiran ikiamin ofa damuam.
Egh wit tuamin ofa ko wainin dipabar ofa
uaghan dar ofa damu.
18 Eghti God bativamin Purirpenimin tiar
akamin boroghin, gumazir God bagha akar
dikirizim gamizim, a uan dapanir arizibagh
isegh, da inigh mangi God ko navir vamiran
ikiamin ofan apengan itir avim datighti, da
isigh.
19 "Gumazir kamin dapanir ariziba isigh
givaghti, gin ofa gamir gumazim, sipsipin
apurimin aniavir agharimin tuzir me
minemin avigha givazim, ko akiramin itir
yis puvatizir bret tam, ko yis puvatizir
bisketin tam inigh, gumazir kamin dafarim
datigh.
20 Egh ofa gamir gumazim dar suiragh
da fi dar amuti, da Ikiavira Itir Godin
damazimin ighuavamangi. Kar ofa gamir
gumazimin ofan zuruziba. Eghti uaghan na
ganingizir sipsipin evarim ko buaragharim,
da ofa gamir gumazimin biziba. Eghti
gin God bagha akar dikirizim gamizir gu-
mazim, wainin dipam amisi anemi.
21 "Arazir kabar mingarim kamakin. Gu-
mazitam o amizitam uabi isi na daningisi,
akam akirigh, egh me ofa damuamin
arazir kabar gin mangi. Eghti gumazitam
bizir igharazitaba uaghan da na daningisi,
akar dikirizim damigh, a guizbangira akar
dikirizir kamin gin mangi a damu."

*Ofa gamir gumaziba ghaze, God der-
aghvira gumazamizibar amuam*

22 Ikiavira Itir God kamaghin Moses
migei,
23 "Ni, Aron uan otariba ko, nan arazir
ki deragh Israelia damuamim, an gun me
mikemegh. Eghti me kamaghin Israelia
mikim:

24 " 'Ikiavira Itir God, deraghvira ia damuva,
egh deraghvira ian ganam.
25 Ikiavira Itir God, ian apangkuv egh,
mati an guamin angazangarim ia
gisirazi moghin,
deraghvira ian ganam.
26 Egh Ikiavira Itir God, navir aghuim ian
iki,
egh navir amirizim ko dabirabir
aghuim ia daningam.'

27 "Eghti arazir kamin me nan ziam
diponiva nan azangsigh suam, Ikiavira Itir
God, ni deraghvira Israelia damu. Eghti ki
bar deraghvira me damuam."

7

Gumazir dapaniba, ofan mabagh ami

1 Moses Ikiavira Itir Godin Purirpenim
asaragha gifa. Egha aruer kamra, a olivin
borem isa Purirpenim ko an aven itir biz-
iba, ko ofa gamir dakozim ko an biziba bar,
dagh ingegha, da isa God ganingizi, da God
baghavira iti.
2-3 Ezi Israelian anababar gumazir da-
paniba, kar gumazir dapanir faragha gu-
mazamizibar ziaba osirigha me mengez-
iba, me uan ofaba inigha Ikiavira Itir God
bagha izi. Me 6plan karisba ko 12plan bul-
makauba inigha Ikiavira Itir Godin Purir-
penimin boroghin izi. Gumazir dapaniba

6:13: Aposel 21:23-24

vaghvagha bulmakaun vamira inigha ize. Egha gumazir dapanir pumuning uaning inigha karisin vamira inigha ize. Me bar da inigha iza ofa damuasa da ariki.

4-5 Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei, “Ni ofan kaba, me dama da inigh na bativamin Purirpenimin ingangarim bagh, da isi Livain ikiziba vaghvagh uan ingangariba bagh biziba atersi, da tuiragh me daning.”

6 Ezi Moses bulmakauba ko karisba isa Livaibagh aningi.

7 A karisin pumuning ko bulmakaun 4pla isa Gersonin ikizim ganingi, eghti me dar ingangaribar amuam.

8 Egha 4plan karisba ko 8plan bulmakauba Merarin ikizim ganingi, eghti me dar ingangaribar amuam. Aronin otarim Itamar, me damuamin ingangaribar faragh mangi men ganam.

9 Moses fo, Kohatin ikizim, me damuamin ingangarim, me Godin bizir zuruziba uan dipizibar da ateram. Kamaghin amizi, a karis ko bulmakaun tam me ganingizir puvati.

10 Me olivin borem isa ofa gamir dakozim gingegha God ganidima, an an bizimra otozir dughiamin, gumazir dapaniba uaghan uan ofaba inigha ofa gamir dakozimin boroghin izegha ofabar amuasava ami.

11 Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei, “Ni kamaghin 12plan gumazir dapanibav kim suam: Gumazir dapaniba vaghvagh aruebar vaghvagh uan ofaba isi God daning mangiti 12plan arueba givagham. Me bar kamaghira ofa gamir dakozimin God daningisi, ofaba inigh izi.”

12-83 Ezi gumazir dapaniba vaghvagha, uan ofaba aruebar vaghvagha God bagha da isa izi.

Ezi aruer namba 1in, Judan anabamin gumazir dapanim Nason, an Aminadapin otarim, a uan ofa inigha izi.

Ezi aruer namba 2in Isakarin anabamin gumazir dapanim Netanel, a Suarin otarim, a uan ofa inigha izi.

Ezi aruer namba 3in, Sebulunin anabamin gumazir dapanim Eliap, a Helonin otarim, a uan ofa inigha izi.

Ezi aruer namba 4in, Rubenin anabamin gumazir dapanim Elisur, a Sedeurin otarim, a uan ofa inigha izi.

Ezi aruer namba 5in, Simeonin anabamin gumazir dapanim Selumiel, a Surisadain otarim, a uan ofa inigha izi.

Ezi aruer namba 6in, Gatin anabamin gumazir dapanim Eliasap, a Duelin otarim, a uan ofa inigha izi.

Ezi aruer namba 7in, Efraimin anabamin gumazir dapanim Elisama, a Amihutin otarim, a uan ofa inigha izi.

Ezi aruer namba 8in, Manasen anabamin gumazir dapanim Gamaliel, a Pedasurin otarim, a uan ofa inigha izi.

Ezi aruer namba 9in, Benjaminin anabamin gumazir dapanim Abidan, a Gideonin otarim, a uan ofa inigha izi.

Ezi aruer namba 10in, Danin anabamin gumazir dapanim Ahieser, a Amisadain otarim, a uan ofa inigha izi.

Ezi aruer namba 11in, Aserin anabamin gumazir dapanim Pagiel, a Okranin otarim, a uan ofa inigha izi.

Ezi aruer namba 12in, Naptalin anabamin gumazir dapanim Ahira, a Enanin otarim, a uan ofa inigha izi.

Me bar moghira vaghvagha ofan magh ghuezir kaba inigha ize. Dar kara: silvan itarir ekiar vamira, an osimtizim 1 kilogrem ko akuam, ko silvan itarir dozir mam, an osimtizim 800 grem, aning inigha ize. Me itarir kamning uaghara plauan aghuim ko olivin borem sara veregh wit tuamin ofabar amuamim aning gati. Egha me vaghvagha golin itariba inigha ize, dar osimtizim 110 grem. Itarir kaba, pauran mughuriar aghuim zuim bar dagh izifa. Egha me vaghvagha bulmakaun apurir igiar mam, ko sipsipin apurir mam, ko sipsipin nguzir azenir vamira itim inigha, ofan bar isia mighirim damuasa da inigha ize. Egha me vaghvagha arazir kuraba gin amadir ofan min memen apurir mam inigha ize. Egha God ko navir vamiran ikiamin ofabar amuasa bulmakaun apurir pumuning, ko sipsipin apurir 5pla, ko memen apurir 5pla, ko azenir vamira itir sipsipin nguzir 5pla, me bar ada inigha ize.

84-85 Gumazir dapanir 12plan kaba, ofa gamir dakozim God baghvira a daningasa, inigha izezir ofa damuamin biziba, ofa gamir gumaziba bar moghira da mengezi, dar dibobonim kamaghin ghu: 12plan silvan itarir ekiaba ko 12plan silvan itarir doziba. Dar osimtizim bar moghira, 28 kilogrem.

86 Egha me 12plan golin itariba inigha ize. Dar osimtizim, bar moghira 1,320 grem. Ezi pauran mughuriar aghuim zuim dagh izifa.

87 Egha me 12plan bulmakaun apuriba, ko 12plan sipsipin apuriba, ko 12plan sipsipin nguzir azenir vamira itiba, ofan bar isia mighiribar amuasa da inigha ize. Egha uaghan da sara wit tuamin ofaba isa asizir kaba koma ofa gami. Egha uaghan arazir kuraba gin amadir ofabar min, me 12plan memen apuriba inigha ize.

88 Egha God ko navir vamiran ikiamin ofa damuasa, 24plan bulmakaun apuriba, ko 60plan sipsipin apuriba, ko 60plan memen apuriba, ko 60plan sipsipin nguzir azenir vamira itiba, me bar moghira da inigha ize. Me faraghavira ofa gamir dakozim gamizi,

a Ikiavira Itir God baghavira itir bizimin oto, egha gin me ofan avirir kaba bar dagh ami.

89 Ezi Moses Ikiavira Itir God ko mikimasa, a bativamin Purirpenimin aven ghu. Egha Ikiavira Itir Godin tiarim barazima, an Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiamin asuam gisin itir enselin bar gavgavimningin tongira otogha Moses migei. Boksiar kamin asuam, kar arazir kuraba gin amangamin danganim.

8

Me lamba isa dar danganibar da arisi

1 Egha Ikiavira Itir God Moses migia ghaze,

2 "Ni Aron mikim suam: Ni 7plan lamba isi, lamin aghorim itir agharibar dar danganibar deraghvira da aseghti, dar angazangarim lamin aghorimin guamin itir danganimin isiva angazangar."

3 Ezi Aron, Ikiavira Itir God Moses mikemezi moghin, lamba isa lamin aghorimin itir agharibar dar danganibar da afe, eghti dar angazangarim lamin aghorimin guamin itir danganir kamin isiva angazangar.

4 Ikiavira Itir God faragha Moses mikemezi moghin, me lamin aghorim kamaghin an ingari. Me hama isa golin aghuarim misuegha lamin aghorimin ingara, an mingarimin ikegha an ingara uanaga, an pin itir agharibar itir akimaribar tu.

Livaiba, me Ikiavira Itir God baghavira me amisefe

5 Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei,

6 "Ni Israelian gumazamizibar tongin Livaibar diaghti me iziti, ni me damighti, me nan damazimin zuegh.

7 Me nan damazimin zueghsi, ni kamaghin damu. Ni dipar nan damazimin zueghamin taba isi, arazir kuraba gin amadir ofan min, me gisin da kavamang. Egh me damuti, me uan mikarzimin itir ariziba bar dagh isegh, uan korotiaba rueghiva uari zuegh.

8 Egh me bulmakaun apurir igiatam, ko wit tuamin ofa bagh, plauan aghuim ko olivin borem sara vereghiva a inigh izi. Egh bulmakaun apurir igiar igharazitam, arazir kuraba gin amadir ofa damusi a inigh izi.

9 Egh ni Israelian gumazamiziba bar me akuvagh, Livaibav kemeghti, me izi na bativamin Purirpenimin guamin tuifigh.

10 Livaiba nan damazimin ikivira ikiti, Israelian gumazamiziba uan dafariba isi, Livaibar dapanibagh isin dar arikigh.

11 Eghti Aron Israelian tongin Livaiba isi na daningigh, mati ia uan dafarimin ofan suiragha a fegha a gamizi, a Ikiavira Itir Godin damazimin ighuavamadi. Arazir kamin, me Livaibar amighti, me nan ingangarim damuam.

12 Eghti Livaiba uan dafariba isi bulmakaun apurir kamningin dapanimning gisin dar arighiva, aningin tam arazir kuraba gin amadir ofa damu, egh igharazim ofan bar isia mighirizim damu. Ofan kamning, Livaibar arazir kuraba gin amadaghti me Godin damazimin zuegham.

13 "Mati ia uan dafarimningin ofan suiragha a fegha a gami a Ikiavira Itir Godin damazimin ighuavamadi moghin, ia Livaiba isi na daningigh, eghti me Aron ko an otaribar akuragh men ingangaribar amuam.

14 Arazir kamin, ni Livaibar amighti, me Israelian gumazamizibar min ikian kogham, me bar nan adarazira.

15 Mati ni uan dafarimningin ofan suiragh a fegh a damuti a Ikiavira Itir Godin damazimin ighuavamadi moghin, ni Livaibar amighti, me zuegh givaghti, ni me isi na daningigh. Kamaghin me na bativamin Purirpenimin aven ingaram.

16 Israelia bar men tongin, ki ua bagha Livaiba amisefe. Ki me gamizi, me Israelian otarir ivariaba bar, men danganim ini, ezi Livaiba bar nan adarazira.

17 Bar guizbangira, ki Isipian otarir ivariabav misoghezir dughiamin, ki Israelian otarir ivariaba ko sipsipba ko bulmakaun nguzir ivariaba, ki ua bagha me amisefe. Kamaghin amizi, me bar nan bizibara.

18 Datirighin, ki Livaiba inigha me gamizi, me Israelian otarir ivariaba bar, men danganim ini.

19 Ezi ki Livaiba isa Aron uan otariba ko men agharim garisi. Eghti me men akurvagh Israelia bagh na bativamin Purirpenimin ingar, an ganiva ofabar amuva men arazir kuraba gin amangiti, me Godin damazimin zuegham. Me ian danganim inigha gifa. Kamaghin amizi, ian tav Anogoroghezir Danganimin boroghin mangan marki. Guizbangira, gumazir kinitaba danganir kamin boroghin mangiti, arazir bar kuraba me bativ, me gasighasigham."

20 Kamaghin amizi, Moses, ko Aron, Israelian gumazamiziba ko, me bar Livaiba isa God ganidi, mati Ikiavira Itir God Moses mikemezi mokin.

21 Livaiba uari akirmigha uan arazir kuraba ategha uan korotiaba ruegha Ikiavira Itir Godin damazimin zue. Ezi Aron, mati a uan dafarimningin ofan suiragha a fegha a gamizi, a Ikiavira Itir

8:1: Ua Me Ini 25:31-40; 37:17-24 **8:17:** Ua Me Ini 13:2

Godin damazimin ighuavamadi moghin,
a men arazir kuraba gin amangasa ofa
gamigha, me isa God ganingi.
22 Ikiavira Itir God Livaiba bagha Moses
mikemezi moghira, gumazamiziba biziba
bar dagh ami. Kamaghin, Livaiba, Aron
uan otariba ko men apengan ikia, God ba-
tivamin Purirpenimin ingangarim gami.
23 Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Moses
migei,
24 "Livaibar gumazir 25plan azenibar
ikegha ghuavanadiba, me God bativamin
Purirpenimin aven ingaram.
25 Egh me 50plan azenibar otoghiva, me
Purirpenimin ingangariba ategh, avugh-
sam.
26 Egh gin, me pura uan aveghbuar na
bativamin Purirpenimin aven uan ingan-
garibagh amibar akurvagham. Egh, me
uari ua ingaran marki. Ni akar kam Li-
vaibav kemeghti, me kamaghin damu."

9

God Israelia Gitazir Dughiam Ginighnighamin Isam

1 Israelia Isipin kantri ategha Sainain gu-
mazamiziba puvatizir danganimin itima,
azenir namba 2 otozi an iakinir namba
1in aven, Ikiavira Itir God kamaghin Moses
migei,
2-3 "Ia iakinir kam, an aruer namba 14in
guaratizimin, Israelian gumazamiziba, God
Israelia Gitazir Dughiam Ginighnighamin
Isar kamin, bizir ki damuasa ia mikemeziba
ko arazir ki ifongeziba bar deravira dar gin
mangi."
4 Kamagh amizi, Moses gumazamizibav
kemezi, me God Israelia Gitazir Dughiam
Ginighnighamin Isam damusi, an arazaraz-
ibar gin mangiva isam damuam.
5 Me Sainain gumazamiziba puvatizir
danganimin ikia iakinir faragha zuimin, an
aruer 14in, guaratizimin, me isar ekiar kam
gami. Me Ikiavira Itir God damuasa Moses
mikemezi moghin ami.
6 Isar kamin dughiamin, gumazir maba,
gumazir aremezimin kuar mamin suiragha
Godin damazimin mize. Me fo, me God
Israelia Gitazir Dughiam Ginighnighamin
Isam damuan kogham. Egha me Moses ko
Aron bagha ghua kamaghin aning migei,
7 "E gumazir aremezimin kuamin suigha,
Godin damazimin mize. E manmaghsu
Israelian tongin, inabazir dughiar ekiar
kamin Ikiavira Itir God bagh ofa damuan
kogham?"
8 Ezi Moses kamaghin me ikaragha ghaze,
"Ia tong orarkegh, ki ia bagh Ikiavira Itir
Godin azaragh fogham, a manmaghin e
mikimam."
9 Ezi Ikiavira Itir God, Israelian gumaza-
mizibav mikimasa, kamaghin Moses migei,
10 "Ian tav, o ian ovavir boriba are-
mezir gumazir kuatamin suiragha nan
damazimin mize, o ian tav tuavir ruari-
tamin ghua bar saghon iti, egh a gin isar
kam damusi, iakinir akirangin itimin a
damu.
11-12 Egh me namba 2in iakinimin, an
namba 14in aruemin, an guaratizimin isam
damuam. Me God Israelia Gitazir Dughiam
Ginighnighamin Isar kamin araziba bar dar
gin mangi. Me isam damusi, sipsipin asizir
tuzim, ko yis puvatizir bret, ko zuravarir
misoziba sara dami. Egh me asizir tuzitam
ategh ti a iki mangi amimzaraghan otivan
marki. Egh asizir kamin agharitam apiran
marki.
13 Eghti gumazamizir nan damazimin
zueziba, ko gumazamizir tuavir ruarimin
ghua saghon itir danganimin itir pu-
vatiziba, me God Israelia Gitazir Dughiam
Ginighnizir Isar kam damuan aghuaghiva,
me nan gumazamizibar ikian kogham.
Me Israelian tongin ikian kogham. Bar
guizbangira, ofan dughiamin, me ofa
inigha Ikiavira Itir God ganingizir puvati.
Kamaghin amizi, me uari uan arazir
kurabar ivezir kuram iniam.
14 Kantrin igharazitamin gumazamiziba
ian tongin ikiva, God Israelia Gitazir
Dughiam Ginighnighamin Isar kam damusi,
me arazir God ifongeziba bar deraghvira
dar gin mangi. Arazir kamra, ia Israelia
ko Kantrin Igharazibar Gumazamizir ian
tongin itiba uaghara, arazir kam damu."

Ghuariam Godin Purirpenim avara (Ua Me Ini 40:34-38)

15 Moses Purirpenim asaragha bar in-
gangariba agivazi, ghuariar mam maghira
iza God bativamin Purirpenim avara.
Kar, Purirpenir Ikiavira Itir Godin Akar
Dikirizir Gavgavimin Boksiam itim. Ezi
zurara guaratizibar ikegh mangi aminim tir
dughiam, ghuariar kam, avimin min gari.
16 Dughiabar zurara ghuariam Purir-
penim ave. Gumazamiziba aruebar
garima, ghuariam iti. Ezi dimagaribar me
garima, an avimin min isia ghuariamin
aven iti.
17 Israelian tuavir daroriba, me kam-
aghin ami: ghuariar ekiar kam Godin Purir-
penim ategh pin sivaghsivagh mangiti, me
an ganigh, egh dikavigh biziba inigh an gin
mangam. Egh ghuariam izaghira itir dan-
ganimra ikiti, me ikiam.
18 Ikiavira Itir God mikemeghti, Israelian
gumazamiziba danganir me itim ategham.
An Akar Gavgavim me mikemeghti, me ua
danganir igiam aghuam. Eghti ghuariar

9:1: Ua Me Ini 12:1-13 **9:11-12:** Ua Me Ini 12:46; Jon 19:36

kam Purirpenimin pin ikivira ikiti, me danganir kamin ikivira ikiam.
19 Ghuariar kam dughiar ruarimin Purirpenimin pin ikivira ikiti, Israelia Ikiavira Itir Godin akam baregh igharagh mangan kogham.
20 Dughiar mabar, ghuariam Purirpenim gisin dughiar otevimra ikiva dikavigh pin mangiti, me mangam. Ghuariam dughiar ruarim, o dughiar otevimin ikiti, me fo, Ikiavira Itir God Akar Gavgavim me daningasava ami. Ghuariam manmaghin ami, me puram an gin mangi, danganir me itim ategh mangam, o me ikiam.
21 Dughiar mabar ghuariam ikiti aminim pirighti, me iki mangi amimzaraghan ghuariam dikavti, me uaghan dikavigh danganir kam ategham.
22 Dughiar mabar aruer pumuning, o iakinir vamira, o azenir vamira, o dughiaba manmaghin ruaragham, ghuariam Purirpenim gisin ikivira ikiam, eghti me uaghan danganir kamin ikivira ikiam. Dughiar manamin ghuariam dikafi, me uaghan dikavigh mangam.
23 Ikiavira Itir God me migeir dughiabar, me a baragha, ikiamin danganiba aghua iti. Ikiavira Itir God me migeir dughiamin, me biziba isa danganiba ataghiragha igharagha zui. Arazir kamin, Ikiavira Itir God Akar Gavgaviba isa Moses ganidima, a me migeima, me an akamin gin zui.

10

Me sighar pumuning silvan aningin ingari

1 Ikiavira Itir God Moses migia ghaze,
2 “Ia silvan taba inigh, haman dav sueghiva, sighar pumuningin ingarigh. Egh gin dughiar gumazamiziba uari akuvamim, o dughiar ia danganim ategh igharagh mangamimin, ia aning giviam.
3 Ia dughiar ruarimin sighamning uaghara aning giviti, gumazamiziba bar izi na bativamin Purirpenimin tiar akamin uari akufagh.
4 Ia sighar vamira giviti, Israelian anababar gumazir dapanibara izi ni ko uari akufagh.
5 Ia sighar vamira pamtemin dughiar otevimin a giviti, aruem anadi naghin itir anababa, dikavigh danganir me itim ategh mangam.
6 Ia namba 2in dughiamin, sighar vamira pamtem dughiar otevimin a giviti, sautin amadaghan itir anababa dikavigh mangam. Sighar ararem otoghti, me fogh suam, kar mangamin dughiam, egh dikavigh mangam.
7 Eghti Israelia bar izi uari akuvamin dughiam bagh, ia dughiar bar ruarimin sighar pumuning giviam.
8 Aronin otaribara, me ofa gamir gumaziba, me sighamning giviamin ingangarim damuam. Ia ko ian ovavir borir gin otivamiba, ia sighamning giviamin arazir kamin gin mangi.
9 “Apaniba izi ian nguazimin ia misoghsi damuti, ia faragh sigham giviti, gumaziba zuamira dikavigh mangi apaniba ko misogham. Ia kamaghin damuti, ki Ikiavira Itir God, ian God, ki ia ginighnigh ian akuragh ian apaniba abiraghti ia deraghvira ikiam.
10 Egh uaghan, ia bar akueghamin dughiar ekiaba, kar ia Godin ziam famin dughiaba, ko iakinir igiaba otivir isaba, ko ian dughiar ekiar igharazibar, ia sigham givighiva, uan ofan bar isia mighiriba, ko God ko navir vamira ikiamin ofabar amuam. Eghti ki ia ginighnigh ian akurvagham. Ki Ikiavira Itir God, ian God.”

Israelia Sainain Mighsiam ataki

(Sapta 10:11--12:16)

Israelia Sainai ataki

11 Israelian gumazamiziba Isip ategha azenan ize, ezi gin azenir namba 2 otozi, an iakinir namba 2in aven, an aruer namba 20in, ghuariam uan danganir Godin Purirpenim gisin itim ategha dikavigha zui. Purirpenir kam, me faragha Akar Dikirizir Gavgavim itir dagiar akuamning a gati.
12 Ezi Israelia kamaghin ganigha, dikavigha Sainain gumazamiziba puvatizir danganim ategha, ghuariamin gin ghuavira ikia ghua garima, Paranin gumazamiziba puvatizir danganimin ghuariam an tu.
13 Dughiar kam, a faragha zuir dughiar Ikiavira Itir God Moses mikemezi, Moses dikavigh mangasa Israelia mikemezi me dikavigha zui.
14 Egha me zuir dughiamin, me uan ikizibar uarigh arigha uan fleghbar suigha zui. Judan anabamin ikizir 3pla faragha zui. Ezi Aminadapin otarim Nason, a Judan anabamin gumazir dapanim, egha uaghan 3plan ikizir kabar gumazir dapanim.
15 Ezi Suarin otarim Netanel, a Isakarin anabamin gumazir dapanim.
16 Ezi Helonin otarim Eliap, a Sebulunin anabamin gumazir dapanim.
17 Ezi ofa gamir gumaziba Purirpenim ko an biziba adegha deraghavira da ike. Ezi Gersonin ikizimin adarasi, ko Merarin ikizimin adarasi, me Purirpenimin biziba atera faragha zuir Judan anabamin ikizir 3plan kabar gin zui.
18 Ezi men gin Rubenin anabamin ikizir 3plan adarazi me uan fleghin suiragha men

gin zui. Sedeurin otarim Elisur, a 3plan
ikizir kabar gumazir dapanim.
19 Ezi Surisadain otarim Selumiel, a
Simeonin anabamin gumazir dapanim.
20 Ezi Duelin otarim Eliasap, a Gatin an-
abamin gumazir dapanim.
21 Ezi Livain anabamin Kohatin ikizimin
adarasi, Anogoroghezir Danganimin biziba
ko Bar Anogoroghezir Danganimin biziba
atera men gin zui. Livaibar ikizir igharaz-
imning faragha ghua danganir igiar me iki-
amimin otivigha Purirpenim asaragha gifa.
Ezi Kohatin ikizimin adarazi men gin ghua
danganir igiar me ikiamimin otifi. Egha me
bizir me ateriba isa ofa gamir gumazibagh
aningizi, me da isa Godin Purirpenim garisi.
22 Ezi Efraimin anabamin ikizir 3pla, uan
fleghin suiragha Kohatin ikizimin gin zui.
Ezi Amihutin otarim Elisama, a 3plan ikizir
kabar gumazir dapanim.
23 Ezi Pedasurin otarim Gamaliel, a Man-
asen anabamin gumazir dapanim.
24 Ezi Gideonin otarim Abidan, a Ben-
jaminin anabamin gumazir dapanim.
25 Ezi bar gin, Danin anabamin ikizir 3pla,
me uan fleghin suiragha zui. Ezi Amisadain
otarim Ahieser, a 3plan ikizir kabar gu-
mazir dapanim.
26 Ezi Okranin otarim Pagiel, an Aserin
anabamin gumazir dapanim.
27 Ezi Enanin otarim Ahira, a Naptalin
anabamin gumazir dapanim.
28 Dughiabar zurara, Israelia mangasa,
me kamaghira uari afi.
29 Me mangasava amima, Moses uan
amerem Hobap, a kantri Midianin gu-
mazim Ruelin otarim, kamaghin a migei,
“E datirighin danganir aghuir mamin
mangam. Kar, danganir Ikiavira Itir God
fomira e daningasa akar dikirizim gamizim.
Ga uaning, ni e ko mangam. Eghti e
deraghvira nin ganam. Bar guizbangira,
Ikiavira Itir God e ko akam akira ghaze, a
bar deraghvira e damuam.”
30 Ezi Hobap a ikaragha ghaze, “Puvati. Ki
mangan aghua. Ki uamategh uan nguibam
ko uan adarazi bagh mangam.”
31 Ezi Moses kamaghin a migei, “O nan
amerem, ni e ataghiraghan marki. Dan-
ganir Gumazamiziba puvatizir e ikiamin
kaba, ni bar dagh fo. Kamaghin amizi, ni e
ko mangi tuavim en akakagham.
32 Ni e ko iziti, Ikiavira Itir God e dan-
ingamin bizir aghuir manaba, e uaghan
taba ni daningam.”

Gumazamiziba dikavigha zui

33 Gumazamiziba dikavigha, Ikiavira
Itir Godin mighsiam ategha zuima, 3plan
arueba gifa. Livaiba Ikiavira Itir Godin
Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam atera
faragha ghua, egha danganir me avugh-
samim bagha gari.
34 Me zuir aruebar, Ikiavira Itir Godin
ghuariam zurara me gisin ikia zui.
35 Me Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam
inigha mangasava amir dughiabar, Moses
zurara kamaghin migei, “O Ikiavira Itir God,
ni dikavigh mangi uan apaniba ko misogh
me batokegh. Egh gumazir ni gifongezir
puvatiziba, ni me damighti, me tintinibar
aregh.”
36 Me avughsasa Akar Dikirizir Gav-
gavimin Boksiam arizir dughiabar, Moses
zurara kamaghin migei, “O Ikiavira Itir God,
ni Israelian tausenin avirir pozim bagh
uamategh izi.”

11

Israelia puvira imobima, God pazaviram me gami

1 Gumazamiziba osimtizir me bativiba
bangin puvira Ikiavira Itir God gimobava
an dei. Ezi Ikiavira Itir God me baregha,
men atara an navim me bagha puv an
isima, an avim me mikini. Ezi me iti naghin
mitaghniabar boroghin, avim bar dar isi.
2 Ezi gumazamiziba uarir akurvaghasa
Mosesin deima, Moses Ikiavira Itir God ko
migeima, avim munge.
3 Danganir kam, me kamaghin a dibori,
Tabera. Ziar kamin mingarim kamakin,
“Avim Isir Danganim.” Ziar kamin
nighnizim kamaghin zui, danganir kamin,
Ikiavira Itir Godin avim men tongin isi.

Moses 70plan gumazir dapaniba amisefe

4 Ikizir igharazibar gumazamizir maba
uaghan Israelia ko zui. Me asizitabar amasa
men aguiaba puv men ingari. Ezi Israelia
uaghan imoba atara bizir kam bagha ara
ghaze, “Oio! E asizir tabar ameka!
5 E fomira Isipin kantrin ikiava osirir
aviriba puviram ada api, egha dagh ivezir
puvati. Egha e zurara, kukambaba ko mel-
onba, ko anianba, ko galikba apavira iti.
6 Ezi datirighin en gavgaviba bar gifa. E
damamin bizitam ua itir puvati. Dughiabar
zurara, e manan dagher kamram apa ghua
bar an amira. E bar uarir apangkufi!”
7 Manan dagher kamin ganganim, mati
temer ovizir muziarim, egha ghurghurigha
iangurungi.
8-9 Me itir danganimin manan
dagheba, dimagaribar ghuariam sara iri.
Amimzaraghan gumazamiziba dikavigh
daru da akumakum dagiabar da mirmiram,
o itarir ekiamin aven temer otevimin dav
soghtima, da plaua gavagham. Ezi dar
maba me minebar da avigha, dar maba

10:35: Onger Akaba 68:1 **11:7:** Ua Me Ini 16:13-15; 16:31 **11:8-9:** Ua Me Ini 16:13-15

inigha bisketbar ingari. Me da apima, dar isingtizim, mati bisketin me olivin borem sara ingariziba.

10 Gumazamiziba uan ikiziba ko, uan purirpenibar tiar akabar boroghin tuivighav ikia imobava araima, Moses men dimdiaba barasi. Ezi Ikiavira Itir God atara me bagha an navim puvira an isi. Kamaghin amizi, Mosesin navim bar a basemezi, a kamaghin Ikiavira Itir God migei,

11 "Ni manmaghsua paza na gami? Ni manmaghsua na gakongezir puvati? Ni manmaghsua gumazamizir kabar ganamin ingangarim na ganingi?

12 Ki men ingarizir puvatigha me batezir puvati. Ki men amebam puvati. Tizim bagha, ni me isa nan dafarimning gatigha ghaze, ki men amebamin min me ater otem me daningiva, me inigh bar mangi nguazir ni men inazir afeziabar aningasa akar dikirizim gamizi naghin otogham?

13 Gumazamizir kaba arava asiziba bagha nan azai. Ki managh me bagh asizir aviriba iniam? Ki bar iburaghburaki.

14 Ki uabira manmaghin gumazamizir avirir kabar amuam? Ki osimtizir ekiar kam ateran bar iburaghburaki.

15 Ni kamaghin na damusi, ni nan apangkuvigh na misueghti, ki aremegh, uam osimtizir kam ateran kogham."

16 Ezi Ikiavira Itir God, kamaghin Moses migei, "Ni 70plan Israelian gumazir aruaba inigh na bagh izi. Gumazir kaba, ni uabi me gifogha givagha ghaze, me guizbangira gumazir dapaniba, egha gumazamizibar damazimin me ziar ekiaba iti, gumazir kaba, ni me inigh izi. Ni me inigh na bagh na bativamin Purirpenimin iziti, me ni ko uari akuvagh tuifigh.

17 Eghti ki izighiri ni ko mikim, egh Duar ki ni ganingizir kam da gavgavitaba inigh, me darigham. Eghti me uaghan nin akuragh gumazamizir kabar osimtizitaba ateram, eghti ni uabira da ateran kogham.

18 Ni gumazamizibav kim suam: Ia gurum mizaragh bagh uari akirigh Godin damazimin zuegh, egh damamin asiziba iniam. Ia asiziba bagha arair ararem, Ikiavira Itir God a baregha gifa. Ia ghaze, 'E asizitabar ameka! E faragha deragha Isipin iti.' Ia oragh, Ikiavira tir God datirighin damamin asiziba ia daningti, ia dar ami.

19 Ia aruer vamira, o pumuning, o 5pla, o 10pla, o 20plan aruebar asizibar aman kogham. Bar puvatigham.

20 Ia iakinir vamiran arueba bar, ia asizibar ami mangi egh dar aghuagh mighsi damuam. Ikiavira Itir God ia ko itima ia akirim ragha a gasara, egha ara ghaze, 'E bar tizim bagha Isip ategha ize?' Ia kamaghin mikemezi, bizir kam bangin, arazir kam ia bativam."

21 Ezi Moses Ikiavira Itir God ikaragha ghaze, "Ame! Ki 600,000in gumazibara gari. Ezi ni ghaze, ni iakinir vamiran asiziba me daningti me dar amam? Asizir kaba, da managh iti?

22 E bulmakauba ko sipsipba bar dav sueghti, asizir kaba ti men tughatighan kogham. Eghti ongarimin itir osiriba bar, ti men tughatighan kogham."

23 Ezi Ikiavira Itir God Moses ikaragha ghaze, "Ki ti gavgaviba puvatighama? Ni kiran oveghangin ganigh fogham, nan migirigiam ti daghem otogham, o puvatigham."

24 Ezi Moses dikavigha azenan ghua, Ikiavira Itir God mikemezir bizibar gun gumazamizibav keme. Egha 70plan gumazir dapanibav sevegha me gamizi, me uari akuvagha Purirpenim ekiarugha itima, Moses aven ghu.

25 Ezi Ikiavira Itir God, ghuariamin tongin izaghira Moses ko migia, a ganingizir Godin Duar an itir kamin gavgavir maba abigha da isa 70plan gumazir dapanir kabagh ariki. Ezi Godin Duam me ko itima, me maghira dughiar otevimin akam inigha izir gumazibar min akam akuri.

26 Ezi gumazir dapanir 70plan kabar aven itir gumazir pumuning, Eldat ko Medat, aning me itir danganir kamin ikiavira iti. Aning gumazir dapanir igharaziba ko Purirpenimin ghuzir puvati. Aning danganir me itimra itima, Ikiavira Itir God, uan Duam aning gatizi, aning maghira akam inigh izir gumazimin min akam akuri.

27 Ezi gumazir igiar mam ivegha ghua kamaghin Moses migia ghaze, Eldat ko Medat danganir ia itimra an aven ikia, akam inigha izir gumazibar min akam akuri.

28 Ezi Nunin otarim Josua, a igiamra ikia, Mosesin akurvagha izi. A kamaghin Moses migei, "Nan gumazir ekiam, ni mangi aningin anogoreghti aning bizitam mikiman marki."

29 Ezi Moses a ikaragha ghaze, "Gumazitam ti nan danganim inian ni aghua? Nan ifongiam kamakin, Ikiavira Itir God, uan Duam isi bar uan gumazamizibar anighti, me akam inigha izir gumazibar min akam akunam!"

30 Egha Moses 70plan gumazir dapaniba ko uamategha, danganir me itimin ghue.

Ikiavira Itir God kuarazir aviriba amangi

31 Ezi Ikiavira Itir God aminim gamizi, an ongarimin dikavigha ivava, kuarazir aviriba inigha izima da migha iza, Israelia itir danganimin boroghin ira bar

11:23: Aisaia 50:2; Esekiel 12:25

a gizivagha tintinimin danganiba bar dagh izifa. Da bar vazimra 1 mitan nguazim gisirara mighagha arua, tintinibar danganir me itim gira, azenan danganir me ekiaruzim sara ira ghua, aruer vamiran darorimin mitaghniamin min ghu.
32 Ezi gumazamiziba aruer vamira ko dimagarim sara puvira ingarava kuarazir bar aviriba isa zuima, aruer pumuning gifa. Gumazamiziba kuarazir bar aviriba ini, ezi dar osimtizim 1,000 kilogremin tu. Ezi gumazamizir avirim kuarazir bar aviriba inizi dar osimtizim 1,000 kilogrem gafira. Egha me da apuzasa dar ghora pura nguazim garisi, eghti aruem dar ganti da misingam.
33 Me kuarazir tuziba apavira itima, Ikiavira Itir God men aningaghegha, me bagha navim puv isia arimariar kurar mam amadazi, gumazamizir avirim ariaghire.
34 Danganir kamin, me gumazamizibar kuaba afegha, a dibora ghaze, Kibrot Hatava. Ziar kamin mingarim kamakin, “Asiziba bagha puvira arair gumazamizibar kuaba afezir danganim.”
35 Egha gin Israelia danganir kam ategha ghua, Haserotin danganim aghuigha an iti.

12

Miriam ko Aron pazavira Moses mikeme

1 Moses a kantri Itiopian amizir mamin iti. Ezi Israelia Haserotin danganimin itir dughiamin, Aron ko Miriam, aning an amuim bangin pazava a mikeme.
2 Aning kamaghin a migei, “Moses ti ghaze, Ikiavira Itir God anarira migei. Puvati, a uaghan ga migei.” Ezi Ikiavira Itir God aningin imobir kam baraki.
3 (Guizbangira, Moses, a uabi abirir gumazim, nguazimin itir gumazitam an min uabi abirir puvati.)
4 Egha zuamira Ikiavira Itir God kamaghin Moses, ko Aron ko Miriam migei, “Ia na bativamin Purirpenimin tiar akamin izi.” Ezi me ghue.
5 Ezi Ikiavira Itir God ghuariar ruarir ekiamin aven ikia izaghira Purirpenimin tiar akamin tugha dei, “Aron ko Miriam, gua kagh izi.” Ezi aning oregha sivagha roghira ghu.
6 Ezi Ikiavira Itir God kamaghin aning migei, “Gua oraghti ki datirighin gua mikimam. Ki Ikiavira Itir God. Ian tongin akam inigha izir gumazitam ikiti, ki irebamin min garir bizibar aven, uabi isi an akaghiva bizibar gun an mikimam. Egh ki irebabar aven a ko mikimam.
7 Ezi nan ingangarir gumazim Moses, a bar ighara. Ki garima, a nan gumazamizibar tongin nighnizir gavgavim nan ikia deravira nan gin izi. Ki uan gumazamizibar ganamin ingangarim a ganingizi, a bar deraghavira men gari.
8 Ga roroamningin min guizbangira uan guamningin gara, uaning ko migei. Ki akar mogomeba ko akar isin zuibar a ko migeir puvati. Ki bighavira bizibar a migei. Ezi a uaghan nan nedazimin gari. Kamaghin amizi, gua manmaghsua nan ingangarir gumazim akam a gasi?”
9 Egha Ikiavira Itir God aning bagha navim bar ikuvigha aningin atara, aning ategha ghu.
10 Ezi Godin ghuariam Purirpenim ategha ghuzi, lepan arimariam maghira, Miriamin mikarzimin otogha bar ghurghuri. Ezi Aron raghirigha an garima, lepan arimariam an mikarzim bar anevarazi,
11 a Moses migei, “Aruam, ga uaning, ni gan apangkuvigh, egh gan arazir kurar onganir kam bangin ivezir kuram ga daningan marki.
12 Ni aneteghti, a mati borim aremezi, amebam an kuam batezi moghin ganan marki. Ni an amamangatighti, arimariar kurar kam bar an mikarzim damuti an mikarzir vuem ikuvigh puvatighan marki.”
13 Ezi Moses Ikiavira Itir Godin dia ghaze, “O God, ki kamaghsua, ni Miriamin mikarzim damighti, a ua deragh.”
14 Ezi Ikiavira Itir God a ikaragha ghaze, “An afeziam ti an guam giparighti, an aghumsizim aterіva danganir e itimin azenan iki mangiti, 7plan arueba givagham. Kamaghin, ni aneteghti an azenan iki mangiti, wighin vamira givaghti, gin ni a inigh ua danganir ia itimin aven izi.”
15 Kamaghin amizi, me Miriam batoghezi, a Israelian gumazamizibar danganir me itimin azenan itima, Israelian gumazamiziba ua tamoghin ghuezir puvati. Me ikiavira itima 7plan arueba givazi, me ua Miriam inigha uamategha me itir danganimin aven ize.
16 Egha gin, me dikavigha Haserot ategha ghua, Paranin gumazamiziba puvatizir danganimin otogha, danganim aghuigha an iti.

Israelia Kadesin nguibar ekiamin ikia Godin akaba batosi

13

(Sapta 13:1--20:13)

Moga garir gumaziba, Kenanin nguazimin ganasa ghue
(Godin Araziba 1:19-33)

1 Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei,
2 “Ni 12plan anababa bar dar vaghvagh, dar gumazir dapanir vamira vamira

12:7: Hibru 3:2 **12:14:** Diboboniba 5:2,3

misefegh. Egh ni 12plan gumazibar amangighti, me moga garir gumazibar min mangi Kenanin nguazir ki ia daningamim getigh.”
3 Ezi Moses Ikiavira Itir Godin akam baregha, Israelian 12plan gumazir dapaniba amangizi, me Paranin gumazamiziba puvatizir danganimin dikavigha moga garir gumazibar min Kenanin nguazim getiasa zui.
4 Men ziabar kara: Sakurin otarim Samua, a Rubenin anabamin mav.
5 Horin otarim Safat, a Simeonin anabamin mav.
6 Jefunen otarim Kalep, a Judan anabamin mav.
7 Josepin otarim Igal, a Isakarin anabamin mav.
8 Nunin otarim Josua, a Efraimin anabamin mav.
9 Rafun otarim Palti, a Benjaminin anabamin mav.
10 Sodin otarim Gadiel, a Sebulunin anabamin mav.
11 Susin otarim Gadi, a Manasen anabamin mav. (Manase, a Josepin otarimningin mav.)
12 Gemalin otarim Amiel, a Danin anabamin mav.
13 Maikelin otarim Setur, a Aserin anabamin mav.
14 Vopsin otarim Nabi, a Naptalin anabamin mav.
15 Makin otarim Guel, a Gatin anabamin mav.
16 Gumazir dapanir kaba, Moses moga garir gumazibar min, Kenanin nguazimin getiasa me amangi. Egha Nunin otarim Hosia, Moses an ziam giragha, “Josua,” a gati.
17 Moses moga garir gumazibar min me amangasa kamaghin me migei, “Ia mangi Negevin Distrighin aven mangiva, anetegh mighsiaba itir danganimin otogh.
18 Egh ia deraghvira mongegh ganigh fogham, nguazim manmaghin gari, ezi an gumazamiziba avirasemez, o puvati? Egha me gavgaviba iti, o puvati?
19 Ia nguazim asavsuigh, a gifogham, a deraz, o a ikufi. Ia uaghan an nguibabar gan da asavsuigh, da divazir bar gavgaviba iti, o da pura iti?
20 Egh deraghvira nguazim getigh a gifogh, me dagheba oparan a deraz, o puvati? Ezi temer manmaghin gariba aghui, egha uaghan ruaritaba iti, o puvati? Kar wainin oviziba faragha anir dughiam, kamaghin, ia ter ovizitaba sara inigh izi. Ia pura izan marki. Ia atiatingan marki.”
21 Kamaghin amizi, 12plan gumazir kaba moga garir gumazibar min Kenanin nguazim getiasa ghue. Me Sautin amadaghan Senin gumazamiziba puvatizir danganimin otogha ghua nguibar ekiam Rehopin oto, a notin amadaghan ikia Hamatin nguibar ekiamin zuir tuavir akamin boroghin iti.
22 Me sautin itir gumazamiziba puvatizir danganimin aven ghua Negevin Distrighin otogha ghua, Hebronin nguibar ekiamin oto. Dughiar kam, gumazir bar dafar ruarim Anak, an ovavir boriba iti, men ziabar kara: Ahiman, Sesai, ko Talmai, me Hebronin nguibar ekiamin iti. (Hebronin nguibar ekiam, gumazir maba fomira an ingari, ezi 7plan azeniba givazi, Isipia nguibar ekiam Soanin ingari.)
23 Ezi gumazir dapanir kaba ghua, Eskolin danganir zarimin otogha ghua wainin ikarizimin aguar mam atu. Wainin aguar kam, wainin oviziba bar izivagha bar osemezi, gumazir vamira aneteran ibura. Me nogorimin a ikegha gumazir pumuning aneteri. Egha me uaghan fighin oviziba ko pomigranetin ovizir maba sara ini.
24 Kamaghin amizi, me danganir zarir kam, ziam “Eskol,”* a gati. An mingarim kamakin, wainin aguar oviziba bar izivazim.
25-26 Me Kenanin nguazim 40plan aruebar moga a getia gara anesavsuigha, uamategha Kadesin nguibar ekiamin ghu. Kades, a Paranin gumazamiziba puvatizir danganimin iti. Egha me Moses, ko Aron ko Israelian gumazamiziba, bizir me ganizibar me geghari. Egha temer ovizir kaba men akakagha ghaze, ia kagh temer ovizir kabar gan.
27 Egha me kamaghin Moses migei, “Nguazir, ni etiasa e amadazir kam, e an ganigha gifa. Nguazir kam a bar dera, ezi biziba an ikiava bar deragha aghui. Ni ge, e an dagher maba inigha ize.
28 Egha nguazir kamin itir gumazamiziba, bar gavgafi. Ezi men nguibaba bar ekevegha da avinizir divaziba bar gavgafi. E uaghan Anakin ovavir boribar gani, me gumazir bar dafar ruariba.
29 Ezi Amalekia sautin amadaghan itir Negevin Distrighin iti. Ezi, Hitia, ko Jebusia, ko Amoria mighsiabar itir danganibar iti. Ezi Kenanian Mediterenianin Ongarir Ekiamin dadarimin iti. Ezi men marazi Jordanin Fanemin miriamin iti.”
30 Ezi Israelia, gumazir dapanir kabar akam baregha me atiati. Egha Mosesin damazimin migiavira iti. Ezi Kalep dikavigha me gamizi, me nimira itima, a kamaghin me migei, “E zuamira dikavigh

* **13:24:** Ziar kam, “Eskol,” an mingarim kamakin, “Wainin aguar ovizir bar aviriba itim.” **13:30:** Diboboniba 14:24; Josua 14:7

mangi me misogh men nguazim inika. E gavgaviba iti, e me abinigham."
31 Ezi gumazir igharazir Kalep ko ghueziba kamaghin me migei, "Bar puvati. Gumazir kaba, men gavgaviba bar en gavgavibagh afira. Kamaghin amizi, e mangi me ko misoghan iburaghburegham."
32 Egha me ganizir bizibar ghuangsigha ifara ghaze, "Nguazir kam derazir puvati. A biziba puvati. An dagheba deragh aghungan kogham. Ezi gumazamiziba bar dagheba puvatizi, mitiriaba men a izi. Ezi gumazir e ganiziba bar, me maburan gumazir ruariba.
33 Bar guizbangira, Anakin ovavir boriba bar ruarigha ekefe. E uarir gari, e bar suvigha pura gumazir kiniba, egha odezibar min gari. E fo, me ti en ganti, e bar suvigh odezibar min ganam."

14

Gumazamiziba imoba migirigiar aviribar God gami

1 Israelian gumazamiziba, 12plan gumazir dapanibar eghaghaniba baregha, dimagarir kamin pamten tiariba akara aziava ara ghuav itima, aminim tira.
2 Egha dikavigha ghua imoba migirigiar aviribar Moses ko Aron gamua ghaze, "E Isipin kantrin ikiava aremezi, deraghai o, e gumazamiziba puvatizir danganir kamin ikia ariaghirezi, deraghai!
3 Tizim bagha, Ikiavira Itir God e inigha Kenanin zui? Me en taraziv sueghti, e arimighiregham. Me ti en amuiba ko boriba inighti, me men ingangarir gumazamizir kinibar min otivigham. E ti uamategh Isipin mangiti deragham."
4 Egha me uariv gia ghaze, "E uari bagh gumazir dapanitam amiseveghti, an e inigh uamategh Isipin mangam."
5 Ezi Moses ko Aron, gumazamiziba bar men damazimin nguazim girigha, guamning nguazim mitua.
6 Ezi Nunin otarim Josua, ko Jefunen otarim Kalep, aning moga garir gumazibar tongin gumazir mamning, aning bar osemegha uan korotiaba abiaghariki.
7 Egha aning kamaghin gumazamizibav gei, "Ga uaning nguazir kam bar a garua an gani, a bar dera.
8 Ikiavira Itir God, e bagha bar akongegha, guizbangira e inigh nguazir kamin aven mangi a isi e daningam. Kar nguazir bar aghuim, ezi dagheba an ikiava bar deraghaviram aghui.
9 Ia deraviram oragh! Ia Ikiavira Itir Godin akaba batoghan marki! Egh ia gumazamizir nguazir kamin itibar atiatingan marki. Me pura bizibar min, e me misoghirarigham, mati gumazim asizir tuzim apa a tuavaremezi a bar iraghu. Men garir aseba, men akuraghan kogham. Ikiavira Itir God, e ko iki me abiragham. Kamaghin amizi, ia men atiatingan marki."
10 Ezi Israelian gumazamiziba bar, Josua ko Kalepin akam nighnizir gavgavim an itir puvatigha, dagiabar aning ginivighti, aning aremeghasa. Egha gumazamiziba maghira garima, Ikiavira Itir Godin angazangarir bar gavgavim zuamira izaghira a bativamin Purirpenim gisin iti.

Moses gumazamiziba bagha God ko migei

11 Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei, "Ki mirakelin ekiar aviribar gumazamizir kaba bagha dagh ami. Ezi me nan akam barazir puvatigha, nighnizir gavgavim nan itir puvati. Me dughiar bar ruarimin, bar nan aghua. Ki bar men amiragha men atari.
12 Kamaghin, ki arimariar ekiar kuratam amadaghti, a me gasighasigham. Ki ni damighti nin ovavir boriba, ikizir ekiamin otogh bar gavgavigham. Eghti men gavgavim bar Israelian gavgavim gafiragham."
13 Ezi Moses kamaghin Ikiavira Itir God ikaragha ghaze, "O Ikiavira Itir God, ni uabi, uan gavgavir ekiamin gumazamizir kaba Isipin kantrin me inigha azenan ize. Ni me gasighasighti, Isipia bizir kamin akam baregham.
14 Egh me Kenania mikemegham. Ni fo, Kenania kamaghin oraki, ni Ikiavira Itir God, ni e ko ikia uabi isa en akakazima, e nin boroghin ikia nin gari. Me kamaghin oraki, nin ghuariam e gisin itima, ni en faragha zui. Ni aruebar ghuariar ruarir ekiamin tongin e gisin ikia dimagaribar, ni ghuariamin aven avimin min isia iti.
15 Ni uan gumazamizibav soghirarighti, ikizir igharazir nin ziar ekiam baraghiziba, me suam,
16 'Ikiavira Itir God fomira akar dikirizim gamua ghaze, a uan gumazamiziba inigh Kenanin nguazimin mangam. Egha a gavgaviba puvatigha, kamaghin a iburagha gumazamiziba puvatizir danganimin me misuaghariki.'
17 "O Ekiam, ni uan gavgavir ekiam en akagh, bizir ni damuasa akar dikirizim gamizim, ni a damu. Ni uabi kamaghin mikeme,
18 'Ki Ikiavira Itir God, ki zuamira aningazir puvati. Ki zurara gumazamizibar apangkuva, egha zurara uan migirigiabar gin ghua guizin arazibagh ami. Ki men arazir kuraba ko arazir akaba batoziba

13:33: Jenesis 6:4 **14:9:** Hibru 3:16 **14:13:** Ua Me Ini 32:11-14 **14:18:** Ua Me Ini 20:5-6; 34:6-7; Godin Araziba 5:9-10; 7:9-10

ko, igharagha garir bizir kurar aviriba gin amadi. Egha ki garima, arazir kurabagh amir gumaziba, me osimtiziba itima, ki ivezir kuram me ganidi. Egh men boribar borir gin otivamiba, ki ivezir kuram me daning mangiti men igiav otaribar boriba otivigham.'

19 O Ikiavira Itir God, ni zurara apangkuva deravira gumazamizibagh ami. Egh ni uan apangkuvir arazim giraghan kogham. Kamaghin amizi, ki nin azangsisi, ni gumazamizir kabar arazir kuraba gin amadagh, mati me Isipin ikegha izima, ni men arazir kuraba gin amaga iza datirighin tu."

20 Ezi Ikiavira Itir God Moses ikaragha ghaze, "Ni azarazi moghin, ki men arazir kuraba ginamangam.

21 Bar guizbangira, ki Ikiavira Itir God, ki zurara angamira iti, ezi nan gavgavim ko angazangarim ko ziar ekiam nguazir kam bar a gizifa. Ezi ki datirighin uan ziamin akar dikirizim gamua ghaze,

22 Gumazamizir nan akaba barazir puvatizir kaba, nguazir ki men inazir afeziabar aningasa akar dikirizim gamizim, me an aven mangan kogham. Gumazamizir kaba, ki uan gavgavim ko angazangarir ekiam ko ziar ekiam isa men akazi, me dar gani. Egha me mirakelin ki Isip ko gumazamiziba puvatizir danganir kamin amizibar gani. Egha dughiar bar aviriba, me nan akaba batogha, nan akamin gin mangan aghua.

23 Men tav nguazir ki men inazir afeziabar aningasa akar dikirizim gamizimin ganighan kogham. Bar puvati. Me nan aghua, kamaghin amizi me nguazir kamin aven mangan kogham.

24 Ezi nan ingangarir gumazim Kalep, an nighniziba bar ighara. A uan navir averiamin aven nan gin iza na bagha tugha gavgafi. Kamaghin amizi, ki a inigh nguazir a ghua ganizimin mangiti, an an ikiam. Eghti an ovavir boriba uaghan nguazir kamin ikiva uari bagh a iniam.

25 Datirighin, Amalekia ko Kenania nguazir kamin danganir zaribar iti. Eghti ia gurumin bar moghira dikavigh, danganir kam ategh uamategh mangi Ongarir Aghevimin boroghin zuir tuavimin mangi, egh gumazamiziba puvatizir danganimin otogh an iki."

Ikiavira Itir God ivezir kuram Israelia ganidi

26 Egha Ikiavira Itir God kamaghin Moses ko Aron migei,

27 "Dughiar aviribar, gumazamizir kurar kaba imobir aviribar na gami. Ki me baragha bar men amira. Me dazoghin imobir kurar kam ategham? Ti puvatigham.

28 Kamagh amizi, ni nan akar kamin gun kamagh me mikim, 'Ki Ikiavira Itir God, ki zurara ikia mamaghira ikia, egha guizbangira migei. Ki orazi ia kamaghin migei, ia kaghira iki ovengasa, kamaghin amizi, ia ifongezi moghin ki ia damuam.

29 Ia arighireghti, ian kuaba tintinimin gumazamiziba puvatizir danganir kam gireghiv ikiam. Ia puvira na gimobi, kamagh amizi, gumazir 20plan azeniba itiba, ko 20 plan azenibagh afiraziba, kar gumazir me faragha men ziaba osirigha givaziba, me bar nguazir aghuir kamin aven mangan kogham.

30 Ki fomira kantrin kamin ikiasa akar dikirizimin ia gami. Ezi puvati, ia bar mangan kogham. Josua ko Kalep, aningra mangam.

31 Ia ghaze, me ti ian boriba inighti me men ingangarir gumazamizir kinibar min otivam. Eghti puvatigham. Ki ian boriba inigh mangi nguazir ia aghuazimin me atigham. Eghti a men nguibamin min ikiti, me deraghviram a dapiagh ikiam.

32 Eghti ia puvatigham. Ia gumazamiziba puvatizir danganir kamin arighireghti, ian kuaba kagh ireghiv ikiam.

33 Eghti ian boriba gumazamiziba puvatizir danganir kamin mangigh izegh damuti, 40plan azeniba givagham. Ia na ataghizir arazir kam, mati amizim uan pam ategha tuavir amizimin min oto. Kamaghin amizi, ian arazir kam bangin, ian boriba mizaziba baragh mangiti, ian abuananaba arighiregh givagham.

34 Ian gumazir dapaniba 40plan aruebar nguazir aghuim getigha, moga an gani. Eghti ia uan arazir kuraba bangin, ivezir kuram inivira iki mangiti, 40plan azeniba givagham. Ki 40plan aruer kabagh nighnigha da mengegha 40plan azenibar ivezir kuram ia daningam. Eghti ia kamaghin ganigh na gifogham, arazir ia amir kaba, ki bar dagh ifongezir puvati.

35 Ki guizbangira migei, gumazamizir kurar akaba barazi puvatigha, akirim ragha na gasaraziba, ki pazi me damuam. Me bar moghira, gumazamiziba puvatizir danganir kamin arighiregham. Ki Ikiavira Itir God ki mikemegha gifa.' "

36-37 Moga garir gumazir Moses nguazim getiasa amangiziba, men marazi eghaghanir ifavarim gamua ghaze, "Nguazir kam, a nguazir kuram." Ezi men akar kam gumazamizibagh amizi, me imobir avirim Ikiavira Itir God gami. Ezi Ikiavira Itir God arimariar kuram moga

14:21: Hibru 3:18 **14:24:** Josua 14:9-12 **14:29:** Hibru 3:17 **14:33:** Aposel 7:36

garir gumazir kabar amadazi, me zuamira
ariaghire.
38 Moga garir gumazir 10plan kaba bar
ariaghirezi, Josua ko Kalep uaningra are-
mezir puvatigha iti.

Israelia ghua Kenanin nguazim
iniasa misosi
(Godin Araziba 1:41-46)

39 Ezi Moses Ikiavira Itir Godin akar kabar
gun Israelian gumazamizibav kemezi, me
puviram azi.
40 Bar mizaraghara, me dikavigha ghua
mighsiabar itir danganimin pin ghua ghaze,
Ia oragh. E fo, e arazir kurabagh ami.
Egha e datirighin mangi Ikiavira Itir God e
daningasa mikemezir nguazimin mangam.
Egha me Kenania misoghasava ami.
41 Ezi Moses kamaghin me migei, "Man-
maghsua ia Ikiavira Itir Godin Akar Gav-
gaviba batosi? Ia me misogh me abiraghan
kogham.
42 Ia mangan marki. Ikiavira Itir God ia ko
mangi ian akuraghan kogham. Kamaghin,
ian apaniba bar ia abiragham.
43 Ia akirim ragha Ikiavira Itir God gasara,
egha an gin zuir puvati. Kamaghin amizi,
Ikiavira Itir God ia ko midorozim bagh
mangighan kogham. Bar guizbangira, ia
mangi Amalekia ko Kenania ko misoghti,
me ia misoghirarigham."
44 Moses kamaghin me mikemezi, me an
akam baraghizir puvati. Me an akam bat-
uegha, uari fa ifaghata, dikavigha apani-
bav soghasa mighsiabar itir danganimin
zui. Ezi Moses me ko ghuzir puvati. Me
uaghan Ikiavira Itir Godin Akar Dikirizir
Gavgavimin Boksiam inigha ghuzir puvati.
A me itir danganimin ikiavira iti.
45 Me zuima, Amalekia ko Kenanian
danganir mighsiabar itiba, dikavigha iza,
me misogha me abira. Egha men marazir
agintigha bar ghua Horman nguibar
ekiamin oto.

15

Ofan igharagha garibar Akar Gavgaviba

1 Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei,
2 "Ni kamaghin Israelia mikim: Ia mangi
nguazir ki ia daningasa mikemezimin otogh
a dapiam.
3 Egh ia Ikiavira Itir Godin ofa damusi, ia
uari uan bulmakau, o sipsip o meme inigh
izi. Kar, ofan bar isia mighirim, o akar
dikirizir God koma amizim akiramin ofa,
o ia uan ifongiamin gin mangamin ofa, o
dughiar ekiar ia Godin ziam fasa a inabaz-
ibar ofa, o ofan igharaziba. Ia avimin aven
ofa damuti, Ikiavira Itir God ofan kamin
mughuriam baregh, egh a gifuegh navir
aghuim an ikiam.
4 Ezi gumazitam ofan katam Ikiavira Itir
God daningisi, a uaghan wit tuamin ofa
damusi plauan kilogremin vamira ko, olivin
borer litan vamira sara verezim inigh izi.
5 Egh uaghan, a wainin dipar litan vamira
inigh asizim sara ofa damu.
6 Ni sipsipin apurimin ofa damusi, plauan
kilogremin pumuning itim inigh olivin
borer litan vamira ko natam sara a veregh
wit tuamin ofa damu.
7 Egh uaghan wainin dipar litan vamira
ko natam sara, sipsipin apurir kam ko
ofa damu. Eghti Ikiavira Itir God ofan
kamin mughuriam bareghiva, a gifuegh
navir aghuim an ikiam.
8 Ni bulmakaun apurim inigh ofan bar
isia mighirim, o akar dikirizir God ko
amizim akiramin ofa, o Ikiavira Itir God ko
navir vamira ikiamin ofa, o ofan igharazim
damusi,
9 ni uaghan wit tuamin ofa damuam. Kar,
ni 3 kilogrem plaua ko olivin borer litan
vamira sara verezim inigh.
10 Egh uaghan 2 lita wainin dipam inigh
iziva, bizir kaba ko bulmakaun apurir kam,
avimin aven dar ofa damu. Eghti Ikiavira
Itir God ofan kamin mughuriam baregh,
egh a gifuegh navir aghuim an ikiam.

11 "Ia bulmakaun apurim o sipsipin
apurim o sipsipin nguzir apurim o
memen nguzim inigh ofa damusi, da bagh
vaghvagh bizir kaba uaghan da inigh, kar
plaua, ko olivin borem, ko wainin dipam,
egh asiziba romegh dar ofa damu.
12 Ia asizibar diboboniminin gin mangi. Da
avirasemeghti, plauaba, ko olivin boreba,
ko wainin dipabar diboboniminin uaghan
avirasemegh.
13 Ia Israelia, avimin aven ofa damusi,
ia bar kamaghira damuti, Ikiavira Itir God
ofan kamin mughuriam baregh, egh a gi-
fuegh navir aghuim an ikiam.
14 Eghti ikizir igharazibar gumazamizir
dughiar ruarim o dughiar otevimin ia ko
itiba, me avimin aven ofa damusi me
uaghan Akar Gavgavir kabar gin mangam.
Eghti Ikiavira Itir God men ofan kamin
mughuriam baregh, egh a gifuegh navir
aghuim an ikiam.
15 Ia Israelian gumazamiziba, ko ikizir
igharazibar gumazamizir ia ko itiba sara,
Akar Gavgavir kaba da bar ian akaba.
Dughiar gin izamiba bar, ia bar me ko
Ikiavira Itir Godin damazimin magh ghue.
16 Ia Israelia ko ikizir igharazibar gu-
mazamizir ia ko itiba, ia bar ofa damuamin
Akar Gavgavir kabara, gin mangam."

17 Egha Ikiavira Itir God ua kamaghin
Moses migei,

15:16: Ofa Gami 24:22

18 “Ni kamaghin Israelia mikim: Ki ia
inigha nguazir aghuir kam bagha zui. Eghti
gin ia an ikiva, deraghvira a dapiagh ikiam.
19 Egh ia dagheba opar gin da asigh, egh
dar taba inigh, ofan min Ikiavira Itir God
daningam.
20 Ia witin igiabar ingarizir bretin
faraghavira tueziba, ia ofan min dar tongin
bretin rubuzitam inigh Ikiavira Itir God
daningigh. Kamaghira, ia witin ovizibar
iniba kua dar dagheba isir danganimin
witin igiataba inigh Ikiavira Itir God
daningigh.
21 Dughiar kam ko dughiar gin izamibar,
ia uan witin igiabar tongin ofan tam isi
Ikiavira Itir God daningigh.
22-23 “Akar Gavgavir Ikiavira Itir God
Moses ganingizir kaba, ia da inigha dagh
fogha gifa. Eghti ian ovavir borir gin oti-
vamiba, uaghan da inigh dagh fogham.
Eghti ia bar dar gin mangi. Eghti gumaz-
itaba ti deragh foghan kogh dar gin mangan
kogham.
24 Eghti gumazamiziba bar, gumazir
kamin arazir kurar kam gifoghan kogh,
kamaghin, me God ifongezir arazimin gin
mangi bulmakaun apurir igiatam inigh,
ofan bar isia mighirim damuam. Egh
uaghan wit tuamin ofa ko wainin dipamin
ofa isi asizir kam ko ofa damuam. Egh
arazir kuraba gin amangamin ofa damusi
memen apuritam sara ofa damu. Eghti
Ikiavira Itir God an ofan kamin mughuriam
baregh, egh a gifuegh navir aghuim an
ikiam. Eghti me uaghan arazir kuraba gin
amadir ofan min memen apurim isi ofa
damu.
25 Eghti ofa gamir gumazim arazir kuraba
gin amadir ofa me bagh a damighti, Is-
raelian gumazamizibar arazir kuraba bar
givagham. Ofan kamin mingarim kamakin,
marazi deragha nighnizir puvatigha arazir
kurabagh ami. Egha bizir kam bangin, me
uan arazir kuraba gin amadir ofa, Ikiavira
Itir God bagha a gami.
26 Israelia ko Kantrin Igharazibar
Gumazamizir me ko itiba, me bar deravira
nighnizir puvatigha arazir kuram gami.
Kamaghin, ki men arazir kuraba gin
amangam.
27 “Gumazitam, uabira deravira nighnizir
puvatigha arazir kuram gami, a memen
amebar azenir vamira itim inigh, arazir
kuraba gin amadir ofa damu.
28 Eghti ofa gamir gumazim, Ikiavira Itir
Godin damazimin ofa damuva, deravira
nighnizir puvatigha arazir kuram gamizir
gumazimin arazir kuram gin amadagham.
29 Ia Israelia ko ikizir igharazibar
gumazamizir ia ko itiba, Akar Gavgavir
kabara bar ian akaba. Kar, deravira
nighnizir puvatigha arazir kuram gamizir
gumazimin arazir a damuamim.
30 “Eghti gumazamizir na baraghan
aghuagha arazir kuram gamim, a mati
akaba Ikiavira Itir God gasir gumazim,
kar Israelian gumazim o ikizir igharazibar
gumazim, a Israelian tongin ikian kogham.
31 Gumazir kam o amizir kam uan ifon-
giamin gin ghua, Ikiavira Itir Godin Akar
Gavgavimin aghuagha anebiki. Kamaghin
amizi, a Israelian tongin ikian kogham.
An arazir kuramin ivezim, a uabi uan
osimtizim ateram.”

Gumazir mam Sabatin arazim abiki

32 Dughiar mam, Israelia, gumazamiziba
puvatizir danganimin ikia garima, Sabatin
dughiamin gumazir mam daziba isi.
33 Ezi men marazi a inigha, Moses ko Aron
ko Israelian gumazamiziba bar, me bagha
ghue.
34 Egha a isa kalabus gati. Me fozir puvati,
me manmaghin a damuam.
35 Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Moses
migei, “Ia gumazir kam inigh, ia itir dan-
ganim ategh azenan mangi, bar dagiabar a
ginivti an aremegh.”
36 Ezi gumazamiziba bar, me Ikiavira Itir
God Moses mikemezi moghin amua, gu-
mazir kam inigha, danganir me itim ategha
azenan ghugha, dagiabar a ginivizi, an
areme.

*Korotiar apinir vin itibar dueviar ru-
aribar Akar Gavgavim*

37 Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Moses
migei,
38 “Ni kamaghin Israelian gumazamiz-
ibav kim: Ia strinba inigh dar dueviabar
amigh uan korotiabar apinibar mikebabar,
da ikegh. Dar dueviar kaba, ia vaghvagh
bluplan strinba dagh ikeghti, da ian koro-
tiabar apinibar mikebabar ikiam. Ia ko
ian ovavir borir gin otivamiba kamaghira
damu.
39 Dughiabar zurara ia dueviar ikizir
kabar ganiva, Akar Gavgavir ki ia
ganingizibagh nighnigh dar amu. Egh uan
ifongiabar gin mangiva, uan damazibar
bizibar ganiva, navir averiabar da bagh
dikav arazir kurabar amuan marki.
40 Ia kamaghin damuva, nan Akar
Gavgavibar gin mangisi nighnigh, bar na
baghavira itir gumazamizibar min ikiam.
41 Ki Ikiavira Itir God, ian God. Ki ian
Godin ikiasa ifonge, kamaghin, ki Isipin
kantrin ia inigha azenan ize. Ki Ikiavira Itir
God, ian God, ki mikemegha gifa.”

15:27: Ofa Gami 4:27-31 **15:38:** Godin Araziba 22:12

16

Kora ko Datan ko Abiram Moses barazir puvati

1-2 Isharin otarim Kora, a Kohatin ikizimin
gumazim, egha Livain anabamin mav, a
ko Rubenin anabamin gumazir 3pla, me
Mosesin akaba baraghan aghua. 3plan gu-
mazir kabar ziabar kara: Eliapin otarir
pumuning Datan ko Abiram, ko Peletin
otarim On. Gumazir 4plan kaba dikavigha
Israelian gumazir dapanir 250plan igharaz-
iba akuvagha Moses mikimasa zui. Gu-
mazir dapanir kaba, Israelian gumaza-
miziba faragha me amisevezi, me men
damazimin ziar ekiaba iti.
3 Ezi gumazir dapanir kaba uari aku-
vagha Moses ko Aron bagha ghua ghaze,
"Gua oragh! E Israelian gumazamiziba bar,
e vaghvagha Ikiavira Itir God baghavira
itir gumazamiziba, ezi a bar en tongin
iti. Ezi gua uaning fa ifaghata ghaze, gua
ti Ikiavira Itir Godin gumazir igharaziba
bar me gafira. Manmaghsua gua ghaze,
guarara bar e gativagham? Guan arazir
kam, bar derazir puvati."
4 Ezi Moses kamaghin oregha nguazim
girigha, uan guam nguazim mituagha God
ko migei.
5 Egha a dikavigha Kora ko an gin zuir
adaraziv gia ghaze, "Gurum mizaraghara,
Ikiavira Itir God, en akagham, Gumazir
manaba, an gumazibara, egha guizbangira
a baghavira iti. Egh gumazir kabar ama-
mangatighti, me a bagh izi an ingangarim
damuam.
6 Kora, ni ko nin gin zui darasi, ia kam-
aghin damu: Gurum mizaraghan, ia pau-
ran mughuriar aghuim zuim dapongamin
itariba inigh.
7 Egh avir mikiataba, ko pauran
mughuriar aghuim zuiba isi itaribar aven
dar arikigh. Egh da inigh ofa gamir
dakozimin mangi Ikiavira Itir Godin
damazimin tugh. Eghti Ikiavira Itir God en
akagham, en tongin itir gumazir manaba,
an ingangariba ko ofabar amuasa a me
amisefe. Bar guizbangira, ia Livaiba arazir
onganir kam gamizi, a derazir puvati!"
8 Egha Moses ua Kora migia ghaze, "Ia
Livaiba, ia oragh!
9-10 Ikiavira Itir God, Israelian God,
a Israelian gumazamizibar tongin ia
misevegh, ian amamangatighti, ia an
boroghin mangi an Purirpenimin aven
ingangaribar amuva, gumazamizibar
damazimin tuiv men akurvaghti, me
deravira Godin ziam fer arazibar gin
mangam. God ia ko Livain igharaziba
ataghizi, ia ingangarir ziar ekiam itim
gami. Ia manmaghin ami? Ia ti ghaze,
ian ingangarir kam pura bizim. Egha ia ti
uaghan ofa gamir gumazibar ikiasava ami,
a?
11 Ezi Aron manmaghin garir gumazim,
ezi ia an atari? A gumazir kinim. Kamaghin,
ia Aron gimoba an atarir puvati. Ia ko
ian adarasi, ia uari inigha, Ikiavira Itir God
gimoba an atari."
12 Kamaghin, Moses uabida izasa, Eliapin
otarir pumuning Datan ko Abiram bagha
akam amada. Ezi aning kamagh migei, "Ga
bar izeghan kogham.
13 Ni e misueghti e aremeghasa, ni
Isipin nguazir aghuir biziba bar deragha
aghuimin aven, e inigha gumazamiziba
puvatizir danganir kamin ize. Egha ni
datirighin ifaghata uabi amisevegha e
gativaghasava ami.
14 Ni zurara e migia ghaze, ni e inigh
nguazir bar aghuir biziba an ikiava
deragha aghuimra mangam, egh nguazir
dagher azeniba ko wainin azeniba itiba isi
e daningam. Ezi puvati, da managh iti? Ni
ti ghaze, e ongani, eghti ni e gifaram, a? Bar
puvatigham. Ga izeghan kogham."
15 Ezi Moses kamaghin oregha, a puvira
atara an navim bar ikuvizi a kamaghin
Ikiavira Itir God migei, "Ni gumazir kabar
ofaba inian marki. Bar guizbangira, ki paza
bizitam me gamizir puvati. Ki men donkin
tam inizir puvati. Bar puvati."
16 Egha Moses kamaghin Kora migei, "Ni
ko nin 250plan gumazir nin gin zuiba,
ia gurumzaraghan izi Godin Purirpenimin
otogh, Ikiavira Itir Godin damazimin Aron
ko tugham.
17 Ia vaghvagh uan ofan migharir
mughuriar aghuim zuim dapongamin
itariba inigh, pauraba dar arigh da isiva
Ikiavira Itir Godin damazimin ofa damuam.
Ni ko Aron, ko 250plan gumazir dapaniba
uan itaribar suigh izi."
18 Kamaghin amizi, amimzaraghan gu-
mazir kaba vaghvagha, avir mikiaba ko
pauraba isa, itaribagh arigha iza Moses ko
Aron ko, God bativamin Purirpenimin tiar
akamin tuivighav iti.
19 Dughiar kamra, Kora Moses ko Aronin
akaba batueghasa Israelian gumazamiziba
akuva God bativamin Purirpenimin tiar
akamin boroghin men navibagh inifi. A ka-
maghin amuavira itima, Ikiavira Itir Godin
angazangarir ekiam bar dafogha azenim
girizi, me bar an gari.
20 Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Moses ko
Aron migei,
21 "Gua gumazamizir kabagh itagh mu-
nagh tugh. Ki datirighira gumazamizir
kabav soghirarigham."

16:1-2: Jut 1:11

22 Ezi Moses ko Aron nguazim girigha,
guamning isa nguazim mituagha kamaghin
Ikiavira Itir God migei, “O God, ni uabi gu-
mazamiziba bar men ingarizi me angamira
itima, ni bar men nighnizibagh fo. Eghti gu-
mazir vamira arazir kuram damighti, man-
maghsu ni bar me gasighasigham?”

23 Ezi Ikiavira Itir God Moses ikaragha
ghaze,
24 “Ni gumazamizibav kemeghti, me
sivagh munagh tugh, egh Kora ko Datan
ko Abiramin purirpenibar boroghin ikian
marki.”

25 Kamaghin amizi, Moses dikavigha
Datan ko Abiram bagha zuima, Israelian
gumazir dapanir igharaziba an gin zui.
26 Ezi Moses ikiangsizim Israelian
gumazamizibagh aniga ghaze, “Ia arazir
kurabagh amir gumazir kabar purirpeni-
bar boroghin ikian marki. Ia men bizitamin
suighan marki. Puvatightima, ia men arazir
kuram bangin, me sara givagham.”
27 Kamaghin, gumazamiziba men purir-
penibagh itagha saghuiam mitivizi, Kora,
Datan ko Abiram me uan amuiroghboriba
ko, me uan purirpenibar tiar akabar
boroghin tuivighav iti.

28 Ezi Moses kamaghin gumazamizibav
gei, “Ia datirighin bizir kurar kamin ganigh
fogh suam, bar guizbangira, Ikiavira Itir
God na misevegha, ingangaribar amuasa
na mikemegha na amada. Kar nan
nighnizim puvati. Bar puvati. Kar Godin
nighnizim.
29 Gumazir kaba, datirighin aremegham.
Ia bar ganti, God mizazir kuram me
daningan koghti, me datirighin gumaz-
iba zurara puram ariaghiri moghin
arighireghti, ia fogh suam, Ikiavira Itir God
na misevezir puvati.
30 Egh ia ganti, Ikiavira Itir God arazir
fomira otozir puvatizir tam damighti,
nguazim akam akarighti, gumazir kaba
uan amuiroghboriba ko uan biziba sara
angamira Gumazamizir Oveaghuezibar
Nguibamin aven magireghti, ia kamaghin
fogh suam, gumazir kaba akiriba ragha
Ikiavira Itir God gasara.”

31 Moses mikemegha givazima, gumazir
kaba tuivighav iti naghin, nguazim
zuamira, akam akarizima, maburan torim
oto.
32 Ezi aning uan amuiroghboriba, ko Ko-
ran adarazi bar, uan biziba sara, nguazir
torir kam giraghuezi, nguazim ua iza uabi
dukuazi me itir puvati.
33 Me angamira ikia, uan biziba sara
Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibamin
iraghue, ezi nguazim uabi dukuazi, me ua
men garir puvati.
34 Me nguazir torimin aven ghuaghira
puvira diava araima, Israelian gumaza-
miziba men tuater ararem baregha atiatia
kamaghin migei, “Ame! E zuamiram
ari mangeka! Puvatightima, arazir kam
ti uaghan e batogham. Nguazim akam
akarighti, e uaghan nguazimin aven
magiregham.” Egha me zuamiram are.
35 Egha zuamira, Ikiavira Itir God avim
amadazi, avim 250plan gumazir avir
migharir mughuriar aghuim zuimin ofa
gamibagh irizi, me bar isiava ariaghire.

Me bras inigha ofa gamir dakozim dukua

36 Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Moses
migei,
37 “Ni ofa gamir gumazim Aronin otarim
Eleasar, a mikemeghti, a mangi avimin
averenimin tongin avim isizir gumazibar
brasin itariba asigh da inighiva, saghon
mangi dar avir mikiaba tintinimin da kava-
mang. Bar guizbangira, itarir kaba, na
baghavira itir biziba.
38 Kamaghin, an haman dav suegh, ofa
gamir dakozim avarazir brasin evarimin
ingarigh anevaragh. Gumazir kaba uan
arazir kurabar bangin ariaghire. Eghti
men avim isizir gumazibar brasin itariba,
brasin evarimin otoghti, gumazamiziba
brasin evarir kamin ganigh fogh suam,
me gumazir kabar min arazir kurar kam
damuan kogham.”
39 Kamaghin, Eleasar itarir kaba aku-
makumigha haman dav suegha ofa gamir
dakozim avasa brasin evarimin ingari.
40 Mati Ikiavira Itir God Moses mikemezi
moghin, brasin evarir kam fofozim Israelia
daningasa ababanimin min iti, eghti me
fogham, Aronin ovavir boribara, Ikiavira
Itir Godin boroghin mangi an damazimin
migharir mughuriar aghuim zuir ofa
dapongam. Gumazir kinitam ofa damusi,
a Kora ko an gin zui darazi ivezir kuram
inizi moghin, a uaghan ivezir kuram iniam.

Aron gumazamizibar akurvasi

41 Ezi amimzaraghan Israelia Moses ko
Aron gimoba ghaze, “Gua Ikiavira Itir Godin
gumazamizibav soghezi, me ariaghire.”
42 Egha Israelia bar uari akuvagha
Moses ko Aron bagh mangasa, ragha God
bativamin Purirpenimin garima, ghuariar
ekiam Purirpenim avarazima, Ikiavira
Itir Godin angazangarir ekiam dafogha
taghtagha azenim giri.
43 Ezi Moses ko Aron ghua God bativamin
Purirpenimin guamin tu.
44 Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Moses
migei,
45 “Gua kamatigh, egh gumazamizir
kabar saghuiamin tugh. Eghti ki zuamira
bar me kuavaremegham.” Ezi aning

nguazim girigha uan guamning nguazim mitua.

46 Egha Moses kamaghin Aron migei,
"Ni uan ofan migharir mughuriar aghuim
zuimin itarim inigh, ofan dakozimin avir
mikiar isia itiba ko pauran taba dar arikigh.
Egh zuamira gumazamiziba bagh mangi,
men arazir kuraba gin amangisi, ofa
damu. Bar guizbangira, Ikiavira Itir Godin
aningagharim izaghirizi, arimariar bar
kuram otogha me gasighasizima, marazi
ariaghiri."

47 Ezi Aron oregha uan itarim inigha
ivegha gumazamizir uari akuvagha itibar
tongin ghu. A garima, arimariar bar ku-
ram men tongin otogha gifa. Ezi Aron pau-
ran mughuriar aghuim zuim inigha itarim
gatigha gumazamizibar arazir kuraba gin
amangasa ofan min kamaghin ami.

48 Dughiar kamin, Aron ovengezir gu-
mazamizibar kuaba ko angamira itibar
tongira tughav ikia arazir kam gami. Ezi
arimariar kurar kam gifa.

49 Gumazamizir arimariar kurar kamin
ariaghirezibar dibobonim, 14,700in tu.
Dibobonir kam, a Koran arazir kuram
bangin ariaghirezibar dibobonimin aven
itir puvati.

50 Arimariar kurar kam givazima, Aron
uamategha, Moses bagha iza God bati-
vamin Purirpenimin tiar akamin ghu.

17

Aronin asadivir aghorim

1 Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Moses
migei,

2 "Ni Israelian gumazamizibav kemeghti,
me 12plan asadivir aghoriba ni daningighti,
ni 12plan anababar gumazir dapaniba
vaghvagh men asadivir aghoriba inigh.
Egh 12plan gumazir dapanir kabar ziaba
asadivir aghorir kabar da osirigh.

3 Egh Livain anabamin asadivir aghorim,
Aronin ziam osirigh. Anababar gumazir
dapanibar ziaba vaghvagh men asadivir
aghoribar ikiam.

4 Eghti ni da inigh, na bativamin Purir-
penimin mangiva, ki ni bativi naghin Akar
Dikirizir Gavgavimin Boksiamin guamin da
atigh.

5 Eghti gumazir ki misevezimin asadivim
ghuzghugham. Arazir kamin, ki Israelian
imobir me ni gasiba, bar da givagham."

6 Ezi Moses Israelia migeima, men an-
ababar gumazir dapaniba vaghvagha uan
asadiviba isa a ganingi. Kar, anabar 12plan
asadivir aghoriba. Ezi Aronin asadivir
aghorim uaghan men asadivir aghoribar
tongin iti.

7 Ezi Moses asadivir aghorir kaba bar
moghira da inigha, Ikiavira Itir Godin Purir-
penimin aven ghua, Akar Dikirizir Gav-
gavimin Boksiamin guamin boroghin da
ariki.

8 Egha amimzaraghan Moses Purir-
penimin aven ghua garima, asadivir
aghorir Aronin ziam itim, kar Livain
anabamin asadivir aghorim, a ghuzir
igiaba otivigha akimariba onezi, amonin
temer oviziba anigha an guighav iti.

9 Ezi Moses ghua Ikiavira Itir Godin
damazimin asadivir aghoriba bar da inigha
azenan ghua Israelian akazi, me asadivir
aghorir kabar gari. Ezi men gumazir
dapaniba iza vaghvagha uan asadivir
aghoriba isi.

10 Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Moses
migei, "Ni Aronin asadivir aghorim uam
a isi Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiamin
guamin boroghin anetigh. Eghti a fofozim
me daningamin ikiangsizimin min ikiti, Is-
raelian puvira na gimoba nan atarir arazim
givagham. Eghti me arighiran kogham."

11 Ezi Moses Ikiavira Itir God mikemezi
moghiram ami.

12 Ezi Israelian gumazamiziba kamaghin
Moses migei, "Ame! E aremeghasava ami.
E bar moghira kamaghira givagham.

13 Gumazir manam, Ikiavira Itir Godin
Purirpenim boroghin mangiva, an are-
megham. Kamaghin amizi, e bar moghira
ovengamin adarasi."

18

*Ofa gamir gumaziba ko Livaibar ingan-
garim*

1 Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Aron
migei, "Ni uan otariba ko Livaiba bar, ia der-
agh nan Purirpenimin ingangarim damuan
kogh, egh kamaghin ia uari, uan arazir
kuramin osimtizim bangin ivezir kuram
iniam. Ni uan otariba ko, deragh ofa gamir
gumazimin ingangarim damuan koghiva,
iarara uan arazir kurar kamin osimtizim
ateram.

2 "Ni uan anabam Livain adarazir aku
Purirpenimin boroghin izeghti, me nin
akurvagham, eghti ni uan otariba ko, ia
Purirpenimin aven ingaram.

3 Livaiba, Purirpenimin damuamin in-
gangariba ko, ni me daningamin ingan-
gariba, me ian akurvagh dar amu. Egh
me Anogoroghezir Danganimin itir biziba
ko ofa gamir dakozimin biziba, me dar
suighan marki. Me dar suighti, ni uaghan
me ko ovegham.

4 Me ni ko ingar, me ingangarir na bati-
vamin Purirpenimin ganamiba bar, me dar

17:8: Hibru 9:4

amu. Eghti gumazir kinitam nin boroghin izi ni ko ingaran kogham.
5 Ni uan otariba ko, iarara Anogoroghezir Danganim ko ofa gamir dakozimin ingangaribar amuam. Ia kamaghin damuti, nan aningagharim ua Israelian gumazamizibagh asighasighan kogham.
6 Ni oragh. Ki uabi, nin adarasi, kar Livaiba, Israelian tongin ni bagha me amisevegha, bizir aghuimin min ni ganidi. Gumazir kaba, na baghavira itir bizibar min iti. Kamaghin me na bativamin Purirpenimin ingangaribar amuam.
7 Ezi ni uan otariba ko, iarara ofa gamir gumazibar min ofa gamir dakozimin ingangariba ko Bar Anogoroghezir Danganimin aven damuamin ingangariba, ia dar amuam. Ki ofa gamir gumazibar ingangariba isa bizir aghuimin min ia ganidi. Kamaghin amizi, ingangarir kaba, kar ian ingangaribara. Eghti gumazir kinitam ingangarir kabar amusi ian boroghin iziti, ia a misueghti an aremegh."

Me ofa gamir gumaziba bagh dagheba tuiragh

8 Egha Ikiavira Itir God kamaghin Aron migei, "Ni kamaghin fogh, gumazamiziba ofan min na ganidir biziba, ki bar da isa ni ganidi, eghti ni dar ganam. Ki da isi, ni ko nin ovavir boribar aningti, da mati ian bizibar mirara iki mamaghira ikiam.
9 Ofan na baghavira na ganingiziba, bizir me avimin aven tuezir puvatizibar tongin, ia da iniam. Dar kara, wit tuamin ofaba, ko arazir kuraba gin amadir ofaba, ko osimtiziba agivamin ofaba, gumazamiziba ofan kaba bagha na ganingizir bizir manabar tongin, da bar nan bizibara, ki da isa ni ko nin otaribagh aningi.
10 Ia asiziba ko bizir tizir me ofa gamiba, ia dar gan suam, kar bar nan bizibara. Kamaghin amizi, ia Purirpenim avinizir divazimin averara dar ami. Eghti ian gumaziba, merara dar ami.
11 "Egh ofan igharazir Israelia na ganidiba, kar ofan uan dafarimningin suiragh a fegh a damuti, a nan damazimin ighuavamangam. Ki ni ko nin otariba ko guivibagh aningi, egh ia zurara dughiar gin izamibar da iniam. Nin adarasi, tina nan damazimin zuegha gifa, me dagher kabar amam.
12 "Israelia na ganidir daghebar tongin dagher bar aghuiba, ko olivin borer bar aghuiba, ko wainin dipar bar aghuiba, ko witin bar aghuiba, da men dagher igharaziba bar dagh afira. Ki bar da isi ni daningam.
13 Israelia azenibar zurara, uan azenibar faraghavira isir dagheba, me da isa na bagha izi. Eghti da ian bizibara. Eghti nin adarasi, tina nan damazimin zuegha gifa, a dagher kabar amam.
14 Israelian gumazamiziba na ganidir biziba, kar bizir me ua dagh ivezan men anogoroghezíba, kar ian bizibara.
15 "Israelian borir ivariaba ko asizir ivariar me nan ofa gamiba, kar ian bizibara. Egh ia Israelia ateghti men borir ivariaba ko asizir nan damazimin zuezir puvatiziba, ua dagh ivezegh da inigh.
16 Israelia, uan borir iakinir vamira givaziba, ua me inisi 5plan silvan dagiabar me givezegh me iniam.
17 Egh bulmakaubar nguzir ivariaba, ko sipsipin nguzir ivariaba, ko memen nguzir ivariaba, me ua dagh ivezan kogham. Da na baghavira itir biziba. Ia dav suegh dar ghuziba, ofa gamir dakozimin da kavamang, egh dar oviba avimin aven ofa damuti dar mughuriam otogham. Eghti Ikiavira Itir God dar mughuriam baregh, a gifuegh navir aghuim an ikiam.
18 Asizibar tuziba, da ian bizibara, mati amagapaba ko buaragharir agharir guivimin itiba, ia uan dafarimningin dar suiragh ofan min da fi dar amuti, da Godin damazimin ighuavamang, eghti asizir tuziba ia uari bagh da inigh.
19 "Israelia na ganidir ofaba, ki zurara gin izamin dughiabar da isi ni ko nin guiviba ko otaribar aning mamaghira ikiam. Ki ni ko nin ovavir boriba ko amir Akar Dikirizir Gavgavir kam abighan koghti, a ikivira iki mamaghira ikiam."
20 Egha Ikiavira Itir God kamaghin Aron migei, "Ia Israelian nguazimin aven nguazir otevitam, inian kogham, egh ia aremeghti ian ovavir boriba nguazir kamin otevitam inian kogham. Bar guizbangira, bizir aghuir ki ia ganingizim, a kamakin, ia ofa gamir ingangaribar amuti, bizir aghuir ia oteveghamiba, ki ia daningam."

Ikiavira Itir God biziba isa Livaibagh anidi

21 Egha Ikiavira Itir God kamaghin migei, "Israelia uan biziba tuiragh 10plan pozibar amigh, egh pozitam na daningisi a inigh izam. Eghti ki bizir kaba isi Livaibar aningam. Me na bativamin Purirpenimin gara an aven ingangarim gami. Eghti bizir kaba, da mati men ivezir me iniamim.
22 Datirighin ikegh mangi, Israelian gumazir kiniba, na bativamin Purirpenim boroghin mangan kogham. Me an boroghira mangiva, arazir kamin osimtizim ater arighiregham.
23 Eghti Livaiba na bativamin Purirpenimin gan an aven ingangaribar amuam. Egh me deragh ingangarir kam damuan koghiva, an osimtizim ateram. Akar

18:14: Ofa Gami 27:28 **18:21:** Ofa Gami 27:30-33; Godin Araziba 14:22-29

gavgavir kam kamaghira ikiva, uaghan ian ovavir boribar mangi. Me Israelian tongin nguazir otevitam, inian kogham.
24 Bar guizbangira, Israelia uan biziba tuiragh 10plan pozibar amigh, egh pozitam inigh na daningisi da inigh izam. Ki datirighin ghaze, bizir kaba ki da inigha, Livaibagh anigha gifa. Bizir kam bangin, ki me migia ghaze, me Israelian aven uari bagh nguazitamin ghuavim ikeghan kogham."

Livaiba 10plan bizibar, dar vamira iniam

25 Egha Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei,
26 "Ni kamaghin Livaibav kim: Israelia uan biziba tuiragh 10plan pozibar amigh, egha pozitam na daningisi a inigh iziti, ia me da a inigh izi ofan min Ikiavira Itir God danighti, God da isi ia daningti, da mati ian bizibara. Eghti ia da tuiragh 10plan pozibar amigh, egh pozitam Ikiavira Itir God daningisi a inigh izi.
27 Eghti Ikiavira Itir God ofan kamin ganti, a mati azenibar ingarir gumazim uan witin igiaba o wainin igiabar ofa gami moghin ganam.
28 Ia kamaghin damuva, uaghan ofa damusi bizir ia isibar 10plan pozibar da tuiragh, pozir vamira isi Ikiavira Itir God daningam. Ikiavira Itir Godin ofan ia a daningamin kam, ia a isi ofa gamir gumazim Aron daningigh.
29 Bizir ia iniziba, ia deraghvira da tuisigh da mengiva, bizir bar aghuibara, ia da isi Ikiavira Itir God daningigh.
30 Ia bizir bar aghuiba isi Ikiavira Itir God bagh dar atigh givaghiva, ia Livaiba, dar nar igharaziba ia uari bagh da ini. Mati azeniba oparir gumazim ofa gamigha givagha, ua bagha dagher naba isi.
31 Dagher nar itiba, ia uan amiroghboriba ko da inigh danganir manatamin mangigh ia dar ami. Dagher kaba, mati ia God bativamin Purirpenimin ingarir ingangarimin ivezim.
32 Ia faraghivira dagher bar aghuibara isi Ikiavira Itir Godin ofa damigh givagh, dagher nar igharaziba, ia dar ami, eghti osimtizim ian ikian kogham. Egh ia faragh na bagh ofa damighan kogh, egh mati ia ofan Israelia God ganingizir kabagh amizi, da Godin damazimin mize. Ia kamaghin damighti, Ikiavira Itir God ia misoghirarigham."

19

Bulmakaun amebar aghevimin Akar Gavgaviba

1 Ikiavira Itir God kamaghin Moses ko Aron migei,
2 "Arazir Ikiavira Itir God ifongezir kam, a Israelia ia daningasa. Dar kara: Israelia bulmakaun amebar aghevitam inigh Moses ko Aron bagh izi. Bulmakaun kam duatam an mikarzimin ikian kogham. A uaghan ingangarir tam damighan kogham.
3 Me a inigh iziti ni a isi ofa gamir gumazim Eleasar daningigh. Eghti gumazitaba a inigh danganir me itim ategh azenan mangiti, Eleasar an gantima, me a misueghti an aremegh.
4 Eghti Eleasar uan dafarir puzimin an ghuzitaba inigh na bativamin Purirpenim iti naghin 7plan dughiabar da kavamang.
5 Egh Eleasar ganti, me asizir kamin inim ko an tuziba ko an ghuziba ko an muriam daboroghti da isi bar mighirigh.
6 Eghti ofa gamir gumazim, temer sidan daziba, ko ter hisopin aguatam, ko stringin aghevitam, inigh da isi avim mikinigh.
7 Egh gin, a uan korotiaba ruegh dipamin bar uabi ruegh uamategh, me itir danganimin mangi. A kamaghin damigh, na damazimin mizegh ikivira iki mangi guaratizimin tugham.
8 Eghti gumazir bulmakau dapongamim, a uaghan uan korotiaba rueghiva dipam bar uabi ruegh. Gumazir kam uaghan nan damazimin mizegh, ikivira iki mangi guaratizimin tugham.
9 "Eghti gin gumazir nan damazimin zuezitam, bulmakaun kamin avereniba inigh, danganir me itimin azenan mangi nan damazimin zuezir danganitamin dar arikigh. Eghti Israelia nan damazimin uan mizirizíba agivsi bulmakaun kamin averenitaba isi dipam darigh uari ruegh nan damazimin mizirizíba agivagham. Kar arazir me uan arazir kuraba agivasav amim.
10 Eghti gumazir bulmakaun avereniba inizir kam, a uaghan uan korotiaba ruegh, egh a uaghan nan damazimin mizeghvira iki mangi guaratizimin tugham. Arazir Ikiavira Itir God ifongezir kam, zurara iki mamaghira ikiam. Eghti Israelia ko Kantrin Igharazibar Gumazamizir me ko itiba an gin mangam."

Gumazamizibar amighti me zueghamin Akar Gavgavim

11 Egha Ikiavira Itir God kamagh migei, "Gumazitam gumazir kuatamin suiragham, a 7plan aruebar nan damazimin mizegham.
12 Egh an aruer namba 3 ko aruer namba 7in, dipar uabi zueghamim guruegh, egh nan damazimin zuegham. An aruer namba

19:9: Hibru 9:13

3 ko namba 7in kamaghin damighan kogh,
nan damazimin zueghan kogham.
13 Gumazitam o amizitam, gumazir
kuamin suiragh uabi zueghan kogh,
kamaghin a nan damazimin mizegh ikivira
ikiam. Egh arazir kamin a Ikiavira Itir
Godin Purirpenim damuti, a mizegham.
Kamaghin, a Israelian tongin ikian kogham.
14 "Arazir igharazir mam kamakin: Gu-
mazim purirpenir manamin aven ikia are-
mezi, gumazamizir dughiar kamin purir-
penir kamin aven itiba, ko gumazamizir
gin purirpenir kamin aven zuiba, me nan
damazimin mizegh ikivira iki mangi 7plan
aruebar tugham.
15 Eghti uaghan itarir asuaba puvatiziba
ko miner asuaba puvatiziba, da bar
moghira nan damazimin mizegham.
16 "Eghti gumazitam ruarimin ghua,
azenimin mar arua, me misuegha atizir
gumazimin kuamin suira, o gumazir puram
aremezir tamin kuamin suira, o gumazir
kurizir tamin agharitamin suira, o gumazir
aremezimin mozim gisin arui, a nan
damazimin mizegh kamaghira iki mangi
7plan aruebar tugham.
17 "Mizirizir kaba adeghsi, me arazir
kuraba gin amadir ofan min bulmakaun
aghevimin averenitaba inigh minetam
daghuigh, dipar aghuitaba dagh ingegh.
18 Eghti gumazir nan damazimin zuezi-
tam, ter hisopin aguatam inigh dipar kam
darugh, uam anesigh gumazir aremezir
kamin purirpenimin dipar kam kavamang,
egh an aven itir biziba ko gumazamizir
an aven itiba sara, dipam me gisin a
kavamadagh. Egh uaghan gumazitam
gumazir aremezimin agharimin suira,
o gumazir kuamin suira, o gumazir
aremezimin mozim gisin aruizim, gumazir
nan damazimin zuezir kam uaghan dipar
kam me gisin a kavamang, eghti me nan
damazimin zuegham.
19 Gumazir nan damazimin zuezir kam,
aruer namba 3, ko aruer namba 7in, dipar
kam inigh gumazir mizezim gisin a kava-
mang. Eghti gumazir kam zueghsi, a uan ko-
rotiaba rueghiva dipamin uabi ruegh, egh
namba 7in aruemin, aruem magiriti, a nan
damazimin bar zuegham.
20 "Gumazitam nan damazimin mizegh
ikiva, zueghamin arazimin mangan kogh,
nan damazimin mizeghvira ikiam. Me
dipar a damighti a zueghamim, a gisin a
kavamadaghan koghti, a zueghan kogham.
Eghti kamaghin a nan Purirpenim damuti, a
mizegham. Gumazir kam, ua nan gumaza-
mizibar tongin ikian kogham.
21 Ia zurara gin izamin dughiabar,
arazir Ikiavira Itir God ifongezir kabar
gin mangi. Eghti gumazir dipam kava-
mangamim, a uaghan uan korotiaba ruegh.
Eghti gumazir dipar kamin suirazim, a
nan damazimin mizegh iki mangi bar
guaratizimin tugham.
22 Gumazir nan damazimin mizezim bizir
manatamin suirighti, bizir kam uaghan
mizegham. Eghti gumazir igharazitam
bizir kamin suiragham, a uaghan nan
damazimin mizegh ikivira iki mangi bar
guaratizimin tugham."

20

*Gumazamiziba imoba migirigiar
aviribar Ikiavira Itir God gami
(Ua Me Ini 17:1-7)*

1 Iakinir farazimin, Israelian gumazamiz-
iba ghua Senin gumazamiziba puvatizir
danganimin otogha Kadesin nguibar
ekiamin itima, Miriam areme.
2 Danganir me itimin dipaba puvatizi, gu-
mazamiziba uari akuvagha Moses ko Aron
bagha ize.
3 Egha me puvira Moses gimoba a migia
ghaze, "Israelian gumazamizir igharaziba
faragha Ikiavira Itir Godin Purirpenimin
tiar akamin ariaghire. Ezi e ti me ko
ariaghirezi deraghai.
4 Ni tizim bagha e inigha gumazamiz-
iba puvatizir danganir kamin ize? Ni ti
kamaghin ifonge, e uan asiziba ko kagh
arighiregham?
5 Ni tizim bagha Isipin kantrin aven
e inigha azenan izegha danganir kurar
bizitam aghungan koghamin kamin ize?
Danganir kam, witba ko temer oviziba
itiba, ko wainin oviziba bar puvati. Bar
guizbangira, danganir kurar kam dipar e
damamiba uaghan puvati."
6 Ezi Moses ko Aron gumazamizibagh
itagha, sivagha ghua God bativamin Purir-
penimin tiar akamin tughav iti. Egha aning
nguazim girigha uan guamning nguazim
mituazi, Ikiavira Itir Godin angazangarir
gavgavim aning gisiragha taghtasi.
7 Ezi Ikiavira Itir God kamagh Moses
migei,
8 "Ni asadivir aghorir Akar Dikirizir
Gavgavimin Boksiamin guamin itim inigh.
Egh ni Aron ko mangi gumazamiziba
bar moghira me akufagh. Egh ni men
damazimin, dagiar munam mikimti, arazir
kamin dipam an otogh azenan fasfagh iriti,
gumazamiziba uan asiziba ko anemam."
9 Ezi Ikiavira Itir God mikemezi moghin,
Moses ghua asadivim ini.
10 Moses ko Aron, gumazamiziba bar
moghira me akuvagha, Moses kamaghin me
migei, "Ia akaba batozir gumazamiziba, ia
oragh. Ga dagiar kamin ia bagh dipam
inigham, o?"
11 Egha Moses Ikiavira Itir God a
mikemezi moghin amizir puvati. Moses

dagiam mikemezir pu. Puvati. Moses asadivim fegha, dughiar pumuningin dagiam misoke. Ezi maburan dipam an aven otogha azenan fasfagha iri. Ezi gumazamiziba uan asiziba ko maghiram anepi.

12 Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Moses ko Aron migei, “Gua nighnizir gavgavim nan itir puvatigha nan akamin gin zuir pu. Egha nan gavgavir ekiamin gun Israelian gumazamizibav kiman aghua. Ki dagiam mikimasa gua mikeme, ezi gua ua asadivimin a misoke. Kamaghin amizi, gua me inigh nguazir ki me daningamin kamin aven mangighan kogham.”

13 Bizir kam dipaba otivir danganim, Meriban oto.* Danganir kamin, Israelian gumazamiziba, Ikiavira Itir God gimobima, a uabi isa men akagha ghaze, a Godin bar zuruzim.

Israelia Kadesin nguibar ekiam ategha Jordanin Fanem bagha zui

(Sapta 20:14--21:35)

Idomian atrivim, uan kantri abigh mangan Israelian anogoroke

14 Israelia Kadesin nguibar ekiamra itima, Moses Idomian atrivim bagha gumazir maba amangi. Ezi me ghua kamaghin a migei, “Kar nin namakabar migirigiam, me Israelian anababa. Ni fo, e osimtiziba atera en dabirabim deragha itir puvati.

15 En inazir afeziaba fomira Isipin kantrin ghuegha itima, azenir aviriba gifa. Ezi Isipia paza e ko en inazir afeziabagh ami.

16 Ezi e akurvazim bagha Ikiavira Itir Godin diava araima, an en ararem baregha, enselin mam amadazi, an e inigha Isip ategha azenan ize. E datirighin Kadesin nguibar ekiamin iti. Kades a nin kantrin nguazir mitaghniamin iti.

17 E uari, ni en amamangatighti, e nin nguazimin otogh mangam. E uan bulmakauba ko tuavim ategh ian dagher azeniba, ko wainin azenibar aven mangi, egh ian mozir pabar aman kogham. E tuavir ekiar ia atriviba bagha ingarizimra mangi, egh agharir guvim o kiriamin mangan kogh, bighiratigh mangivira iki nin nguazir mitaghniam gitagham.”

18 Ezi Idomia kamaghin Israelia migei, “Ia en kantri abigh mangan e aghua. Ia mangisi damuti, e izi ia korogh ia misogham.”

19 Ezi Israelian gumaziba kamaghin migei, “E tuavir ekiamra mangam. E, o en bulmakauba ian dipabar amiti, e dagh ivezam. E ian kantrin otogh mangasavira nighnisi.”

20 Ezi Idomia ua ghaze, “E bar aghua!” Egha men midorozir gumazir bar avirim dikavigha ghua, Israelia misoghasa.

21 Israelia Idomin nguazimin otogh mangan Idomia bar aghua. Kamaghin amizi, Israelia ragha tuavir igharazimin zui.

Aron areme

22 Israelian gumazamiziba bar Kadesin nguibar ekiam ategha ghua Horin Mighsiamin oto.

23 Horin Mighsiam, a Idomin nguazir mitaghniamin boroghin iti. Ezi Ikiavira Itir God kagh kamaghin Moses ko Aron migei,

24 “Aron aremegham. Ki dipaba otivir danganim Meriban Akar Gavgavimin gua mikemezi, gua na baraghizir puvati. Bizir kam bangin, nguazir ki Israelia daningasa akar dikirizim gamizim, an an aven mangighan kogham.

25 Ni Aron uan otarim Eleasar ko, aning inigh Horin Mighsiamin ghuavanang.

26 Egh ofa gamir gumazimin korotiaba a dama da sueghiva Eleasar darugh. Eghti Aron mighsiar munamin aremegham.”

27 Ezi Ikiavira Itir God mikemez moghin, Moses bizibagh ami. Israelia bar garima, me Horin Mighsiamin ghuavanadi.

28 Egha Moses ofa gamir gumazimin korotiaba Aron dama da suegha da isa Eleasar gaghui. Aron mighsiamin orazimin aremezi, Moses ko Eleasar uamategha izaghiri.

29 Ezi gumazamiziba kamaghin ganigha fo, Aron areme. Egha me bar moghira a bagha azia ikia ghuavira itima, 30plan arueba gifa.

21

Israelia Kenania ko misogha me abira

1 Kenanian gumazir mam, an Aratin nguibar ekiamin atrivim, a Kenanin nguazimin aven sautin amadaghan ikia orazima, Israelia Atarim bagha zuir tuavim moghin izi. Egha a dikavigha ghua me korogha men marazir suigha me inigha ghue.

2 Ezi Israelia akar dikirizir mam Ikiavira Itir God gamua ghaze, “Ni e ateghti, e midorozimin gumazir kaba abiragham, kamaghin, e ofan ni daningamimin min, men gumazamiziba ko nguibar ekiaba bar dagh asighasigham.”

3 Ezi Ikiavira Itir God me baregha men akurazi, me bar me kuavaremegha bar men nguibar ekiabagh asighasiki. Kamaghin amizi, me nguibar kam, ziam “Horma,” a gati.*

---

* **20:13:** Hibrun akamin, ziam Meriba kamaghin ghu, “Puvira Imobi.” **20:28:** Ua Me Ini 29:29; Diboboniba 33:38; Godin Araziba 10:6 **21:1:** Diboboniba 33:40 * **21:3:** Hibrun akamin, ziam Horma, kamaghin ghu, “Bar asighasiki.”

Kuruzir brasin ingarizim

4 Ezi Israelia, Horin Mighsiam ategha
Idomin nguazim gitaviraghasa, Ongarir
Aghevimin tuavimin zui. Me ghua ghua,
bar amira.
5 Egha me Godin atara, uaghan Moses
saram atara ghaze, “Gua ghaze, e gu-
mazamiziba puvatizir danganir kamin
arimighirasa, gua Isipin nguazimin e inigha
kagh ize? Dagheba danganir kamin puvati,
ezi dipaba uaghan puvati. E dagher kurar
kam bar an aghua.”
6 Ezi Ikiavira Itir God, kuruzir imezir ku-
ram itiba amangizi, da Israelian gumaza-
mizibar tongin otivigha me givima men
avirim ariaghire.
7 Ezi gumazamiziba Moses bagha iza
ghaze, “E arazir kuram gamua egha Ikiavira
Itir God, ko nin atari. Kamaghin, ni e bagh
Ikiavira Itir God ko mikimti, an e da kuruzir
kaba batokegh.” Ezi Moses me bagha God
ko migei.
8 Ezi Ikiavira Itir God oregha kamaghin
Moses migei, “Ni kuruzimin nedazimin in-
garigh a isi aghorir ruaritam datigh ane-
saragh. Eghti kuruziba ivir gumazamiziba,
me kozorogh an gan ua ghuamagham.”
9 Ezi Moses kuruzimin nedazim brasin an
ingarigha, a isa aghorir ruarim gatigha ane-
sara. Eghti gumazamizir kuruziba iviziba,
me kozorogh an gan ghuamagham.

Israelia Horin Mighsiam ategha ghua kantri Moapin oto

10 Ezi Israelia, Horin Mighsiam ategha
ghua, Obotin danganim aghuigha an iti.
11 Egha gin, me dikavigha Obot ategha,
ghua Moapin nguazimin aruem anadi
naghin itir danganim Abarimin otogha
danganim aghuigha apia. Abarim, a
danganir kuram, egha gumazamiziba
puvatizir danganimin iti.
12 Egha gin, me dikavigha Abarim ategha
ghua, Seretin danganir zarimin otogha dan-
ganim aghuigha a gapia.
13 Egha gin, me dikavigha Seret ategha
ghua, Arnonin Fanemin vongin ghua,
notin amadaghan itir gumazamiziba pu-
vatizir danganir mamin otogha danganim
aghuigha a gapia. Gumazamiziba puvatizir
danganir kam, a mong Amorian nguazimin
aven iti. Arnonin Fanem, a Moapian
nguazim ko Amorian nguazim abighizir
mitaghniam.
14 Bizir kam bangin, Akinafarir Ikiavira
Itir Godin Midorozibar Eghaghaniba Itim,
kamaghin migei:

Wahepin nguibar ekiar Sufan danganimin
itim,
ko danganir zariba ko, Arnonin Fanem,
15 koma danganir zaribar kagh ikegha bar
ghua Arin nguibar ekiamin otogha,
bar ghua kantri Moapin nguazir
mitaghniamin tu.

16 Ezi gin, Israelia dikavigha danganir
kam ategha ghua, nguibar mam gapia, an
ziam, Mozir Dipam. Danganir kam, mozir
dipar ekiam itima, Ikiavira Itir God kam-
aghin Moses migei, “Ni gumazamiziba bar
me akuvaghti, ki dipam isi me daningam.”
17 Dughiar kamin, Israelian gumazamiz-
iba onger akar kam bange:

O mozir dipam, ni dipam damuti, an otiv
emir.
E an gan a bagh bar akuegh ighiam
bangam.
18 Mozir kam, gumazamizibar gumazir da-
paniba uan ziaba itir aghoriba,
ko asadivibar a gikui.

Egha gin, me dikavigha gumazamiziba
puvatizir danganir kam ategha ghua
Matanan danganimin otifi.
19 Egha gin dikavigha Matana ategha
ghua Nahalielin danganimin otifi. Egha gin
Nahaliel ategha ghua Bamotin danganimin
oto.
20 Egha Bamot ategha ghua, danganir
zarir Moapian kantrin itir mamin otifi.
Danganir zarir kam, a mong pin ikia Pisgan
Mighsiamin orazimin apengan iti. Gumaza-
miziba danganir kamin tuivigha, munagh
gumazamiziba puvatizir danganimin gari.

Israelia, Atrivim Sihon ko Atrivim Ok abira
(Godin Araziba 2:26--3:11)

21 Egha Israelia Amorian atrivim
mikimasa gumaziba amangizi, me ghua
kamaghin a migei,
22 “Ni en amamangatighti e nin nguazimin
otogh munagh mangasa. E tuavim ategh
ian dagher azeniba ko ian wainin azenibar
aven mangan kogham. Egh ian mozir
dipabar aman kogham. E tuavir ekiar
ia atriviba bagha ingarizimra mangi, egh
agharir guvim o kiriamin mangan kogh,
bighiratigh mangivira iki nin nguazir
mitaghniam gitagham.”
23 Ezi Atrivim Sihon, Israelian gumaza-
mizibar amamangatighti, me an nguazimin
mangan an aghua. Egha uan midorozir gu-
maziba akuvagha, gumazamiziba puvatizir
danganimin itir nguibam Jahasin ghua Is-
raelia koro.
24 Ezi Israelia midorozimin men aviribav
suaghariga men nguazim ini. Nguazir
kam Arnonin Fanemin ikegha ghua Jabokin
Fanemin tu. Jabok, Amonian nguazimin

21:4: Godin Araziba 2:1 **21:5:** 1 Korin 10:9 **21:9:** 2 Atriviba 18:4; Jon 3:14

mitaghniamin iti. Ezi Amonian midorozir
gumazir gavgavir avirim uan mitaghniar
kam bagha gari.
25 Kamaghin amizi, Israelian gumazamiz-
iba Amorian nguibar ekiaba bar da isa,
uaghan Hesbon ko an boroghin itir nguibar
dozir maba sara inigha dagh apia.
26 Amorian Atrivim Sihon, an nguibar
ekiam Hesbon. Sihon faragha Moapian
atrivir faragha ikezim ko misogha an
nguaziba bar da isa ghua Arnonin Fanemin
tu.
27 Bizir kam bagha, gumazir ighiaba
osirim ighiar kam osira ghaze:

Ia nguibam Hesbonin izi, an Atrivim Si-
honin nguibar ekiam.
E kamaghin ganasa ifonge, me an in-
garighti a gavgavigh ikiam.
28 Fomira, Atrivim Sihonin midorozir gu-
maziba Hesbonin ikia dikavigha,
mati avimin min misoghasa ghue.
Egha Moapian nguibar ekiam Ar
gasighasiki.
Me Arnonin Fanemin boroghin
mighsiaba itir gumazir aruaba
kuavareme.
29 Iavzika! Ia Moapian gumazamiziba, ia
osimtizir ekiam iniam.
Ia gumazamizir asem Kemosin ziam
feba, ia ikuvigham.
Ian aser kam, a gumazibagh amima,
me an gin ghua nguibam ategha gu-
mazir kinibar min guighav iti.
Ian aser kam Amorian Atrivim Sihon
gamizi,
a ian amizibar suighizi, me Amorian
atrivimin ingangarir amizir kinibar
iti.
30 Ezi datirighin me ko men ovavir boriba
ikufi.
E me gasighasigha Hesbonin ikegha bar
ghua nguibar ekiam Dibonin oto.
Egha bar ghua Nofan nguibamin tu,
nguibar kam, Medeban nguibamin
boroghin iti.

31 Ezi Israelian gumazamiziba Amorian
nguibar ekiabagh apia.
32 Ezi Moses Jaserin nguibar ekiam
konasa gumazir maba amangizi, me
moga garir gumazibar min ghua nguibar
kam gasighasighamin tuavir aghuitam
gifoghasa ghue. Ezi Israelia dikavigha ghua
a korogha an boroghin itir nguibar doziba
sara, da inigha Amorian gumazamizir dar
itibar agirazi, me are.
33 Ezi me datirighin ua ragha kantri
Basanin zuir tuavimin zuima, Basanin
Atrivim Ok uan midorozir gumaziba ko, me
bar otivigha me misoghasa izi. Me Edrein
nguibamin boroghin kamaghin ami.
34 Ezi Ikiavira Itir God, Moses migia ghaze,
"Ni an atiatingan marki. A uan gumazamiz-
iba ko, an nguazim, ki bar da isa ia ganigha
gifa. Kamaghin amizi, ia dikavigh arazir ia
faragha Amorian Atrivim Sihon gamizim,
ia a damu. Sihon, a faragha Hesbon gati-
vagha an gari."
35 Ezi Israelia, Atrivim Ok uan otariba
ko an gumazamiziba bar me misuaghariki.
Egha tav ataghizi, a ua itir puvati. Egha an
nguaziba ini.

Atrivim Balak ko Balamin eghaghanim

22

(Sapta 22--24)

Moapian atrivim, Balam bagha akam amada

1 Egha Israelia dikavigha danganir kam
ategha ghua Moapin danganir zaribar
otivigha, danganim aghuigha apia. Kar,
Jordanin Fanemin aruem anadi naghin
itir danganim, ezi nguibar ekiam Jeriko,
Jordanin Fanemin vongin amadaghan iti.
2 Dughiar kamin, Moapian Atrivim Balak,
a Siporin otarim, a Israelia Amoria gamizir
araziba baraki.
3 A uan gumazamiziba ko Israelian
garima, me bar aviraseme, kamaghin amizi,
me bar Israelian gumazamizibar atiatingi.
4-5 Egha Moapia, kamaghin Midianian gu-
mazir dapanibav gei, "Kiran oveghangin,
gumazamizir bar avirir kaba bizir tintini-
bar en boroghin itiba, bar da givagham,
mati bulmakau graziba api." Kamaghin
amizi, Atrivim Balak, Beorin otarim Balam
mikimasa gumazir maba amangi. Dughiar
kamin, Balam Yufretisin Fanemin boroghin
itir nguibam Petorin iti. Kar an adarazir
nguazim.

Atrivim Balak uabin akurvaghasa Balam
bagha akam amaga ghaze, "Ni foghasa
ki ifonge, ikizir mamin gumazamiziba
Isipin dikavigha azenan iza tintinibar ghua
nguaziba bar dar ikia, egha en boroghin iza
en nguazim iniasava ami.
6 Men avirim bar e gafira. Kamaghin
amizi, ga uaning. Ni izi pazi me damusi
akavsiatam me datighti, e ti me abiniva
men agiraghti me en nguazim gitagham. Ki
kamaghin fo, ni deravira gumazibar amusi
mikimti, nin aseba me damuti, me der-
aghvira ikiam. Egh ni pazi me damusi
mikimti, nin aseba me damuti, me iku-
vigham."
7 Ezi Moapia ko Midianian gumazir
dapanir kaba dikavigha, Balam Israelia

21:28: Jeremaia 48:45-46 **22:4-5:** 2 Pita 2:15-16; Jut 1:11

gasighasighamin akavsiabagh ivezasa
ivezim sara inigha ghua Balam migei.
8 Ezi Balam kamaghin me migei, “Ia
dimagarir kamin kagh daku, eghti gu-
rum mizaraghan ki Ikiavira Itir God na
daningamin akar manam, ki an gun ia
mikimam.” Ezi Moapian gumazir dapaniba
a koma akui.
9 Ezi dimangan God iza kamaghin
Balamin azara, “Kar gumazir manaba iza
ni ko iti?”
10 Ezi Balam God ikaragha ghaze,
“Moapian Atrivim Balak na mikimasa me
amangi, egha ghaze,
11 ‘Gumazamizir Isipin ikegha izeziba tin-
tinimin nguazir kam garui. Ezi atrivim
kamaghsua, ki me ikuvighsi akatam me
datighti, a me misogh men agiraghti me an
nguazim gitagham.’ ”
12 Ezi God kamaghin Balam migei,
“Israelian gumazamiziba, ki deravira me
gami. Kamaghin, ni gumazir izezir kaba ko
mangan marki. Egh ikuvighsi akavsiatam
Israelian gumazamizibar arighan marki.”
13 Ezi bar mizaraghara, Balam ghua Balak
amadazir gumazibav gia ghaze, “Ia ua-
mategh mangi. Ikiavira Itir God, ia ko man-
gan nan anogoroke.”
14 Kamaghin amizi, me uamategha ghua
Balak migia ghaze, “Balam e ko izan aghua.”
15 Ezi Balak ua gumazir dapanir ziar eki-
aba itir aviriba amangi, ezi men ziar ekiaba
ko dibobonim faragha zuir gumazir dapani-
bar ziaba ko dibobonim gafira.
16 Ezi me Balam bagha ghua Balakin ak-
abar gun kamaghin a migei, “Ga uaning,
ni na bagh izisi, bizitam nin tuavim apiran
marki!
17 Ki bizir aviriba ni daningiva, uaghan ni
ifongezir bizir manam, ki a damuam. Ga
uaning, ni izi na bagh gumazamizir kaba
akavsiatam me datigh.”
18 Ezi Balam me ikaragha ghaze, “Balak
ti uan atrivimin dipenimin itir silvaba ko
golba bar na daningti, kar pura bizim, bizir
muziaritam o bizir ekiatam, Ikiavira Itir
God, nan Godin Akar Gavgavim batueghan
kogham.
19 Ia kagh daku, mati faragha na bagha
izezir gumazir dapaniba amizi mokin. Ia
dimagarir kamin ikeghti, ki Ikiavira Itir
God gifoka, a tighar akar igharazitamin na
mikimam, o puvatigham.”
20 Ezi dimagarir kamin, God Balam bagha
iza kamaghin a migei, “Gumazir kaba
uarir gin mangasa ni bagha ize, eghti ni
dikavigh men gin mangiva bizir ki damusi
nin mikimamimra, ni a damu.”
21 Kamaghin, amimzaraghan, Balam
dikavigha uan donki gaperagha Moapian
gumazir dapaniba ko zui.

Balam, uan donkin atari

22 Balam zuima, Godin navim a bagha bar
puv an isi. Dughiar kamin, Balam uan donki
gaperagha zuima, an ingangarir gumazir
pumuning a ko zui. Ezi Ikiavira Itir Godin
ensel, an apanimin min an tuavim apirigha
tughav iti.
23 Ezi donki enselin garima, a uan
midorozir sabamin suirazi, a tuavim ategha
pura ruarir kinimin zui. Ezi Balam uan
donki misuegha uam a isa tuavimin amada.
24 Ezi ensel ua tuavimin ghua wainin
azenimningin tizimin tughav iti. Danganir
kamin, dagiar divazim an vong ko vongin iti,
ezi tuavim bar asufa.
25 Ezi donki kamaghin enselin ganigha
uabi fegha dagiar divazimin vongin uabi
ekura, Balamin dagarim isa divazim gike.
Ezi Balam ua donki misoke.
26 Ezi Ikiavira Itir Godin ensel ua ghua,
tuavim bar asuvazi naghin tughav iti. Ezi
donki agharir guvim o agharir kiriamin
mangan iburaghburaki.
27 Dughiar kamin, donki enselin ganigha,
Balam sara pura tuavim girigha mito. Ezi
Balamin navim bar ikuvizi, a uan asadivim
inigha atara maghira donki misosi.
28 Ezi Ikiavira Itir God mikimamin gav-
gavim isa donki ganingizi, donki maghira
kamaghin Balam migei, “Ki manmaghin ni
gamizi, ni 3plan dughiar kabar na misoke?”
29 Ezi Balam kamaghin donki migei, “Ni
na gamizi, ki gumazir onganimin min oto.
Ki ti midorozir sabatam ikia ni misoghezi ni
aremeghai.”
30 Ezi donki kamaghin Balam migei, “Ki ti
nin donkin kamra, ni fomira uan igiamra
ikegha iza datirighin na gisin apiav ikiagha
rui. Ki fomira kamaghin ni gamiz, o?”
Ezi Balam ghaze, “Puvati.”
31 Ezi Ikiavira Itir God Balam gamizi, a
enselin garima, a uan midorozir sabam
suiragha tuavimin tughav iti. Ezi Balam
uabi fegha nguazim mikinigha maghira
guam nguazim mitua.
32 Ezi ensel kamaghin a migei, “Ni tizim
bagha uan donki, 3plan dughiar kabar a
misoke? Ni oragh. Darorir ni amir kam,
a nan damazimin derazir puvati. Kam-
aghin amizi, ki nin apanimin min nin tu-
avim apirasa ize.
33 Ezi nin donki nan ganigha 3plan
dughiar kabar tuavir miriamin mangasa.
A ti kamaghin amizir puvatighai, ki ni
misoghezi ni aremezi donki angamira ikiai.”

22:18: Diboboniba 24:13; 1 Atriviba 22:14; 2 Eghaghaniba 18:13 **22:23:** 2 Pita 2:16 **22:31:** Jenesis 21:19; 2 Atriviba 6:17; Luk 24:16; 24:31

34 Ezi Balam kamaghin Ikiavira Itir Godin
ensel migei, “Ki arazir kuram gami. Ki
kamaghin fozir puvati, ni mangan nan
anogorogha tuavim apiri. Ki zuir dararir
kam, ni a gifueghan koghti, ki uamategh uan
nguibamin mangam.”
35 Ezi ensel ghaze, “Marki. Ni gu-
mazir kaba ko mangi, egh bizir ki ni
mikimamibara, ni dav kim.” Ezi Balam me
ko zui.

Balam izima, Atrivim Balak a bagha bar akonge

36 Ezi Atrivim Balak orazi, Balam izima,
a dikavigha ghua nguibar ekiam Arin a
bato. Ar, a Arnonin Fanemin boroghin iti,
kar Moapin nguazir mitaghniar bar saghon
itim.
37 Egha Balak kamaghin Balam migei, “Ni
oragh. Ki faragha ni bagha akam amadazi ni
manmagh amigha, na bagha izezir puvati?
Ni ti ghaze, ki bizir aviriba puvatigha ivezim
ni daningam kogham?”
38 Ezi Balam a ikaragha kamaghin migei,
“Ni bizir kam ginighnighan marki. Ki
izegha gifa. God na mikimamin akabara,
ki dav kimam. Bar guizbangira, ki ua akar
igharazitam mikimamin gavgaviba puvati.”
39 Egha Balam, Balakin gin Husotin
nguibar ekiamin ghu.
40 Ezi Balak bulmakaun maba ko sipsipin
mabav suegha, uan asem bagha ofabagh
amigha, dar tuzir maba isava Balam ko gu-
mazir dapanir a ko itibagh aningi.

Balamin akar faragha zuim

41 Egha mizaraghara, Balak dikavigha
Balam inigha asem Bal bagha ofa gamir
danganimin ghuavanabo. Ezi Balam
mighsiar kamin pin tughav ikia, Israelian
marazi vin men gari.

23

1 Egha Balam kamaghin Balak migei,
“Ni na bagh 7plan ofa gamir dakozibar
ingarighiva 7plan bulmakaun apuriba ko
7plan sipsipin apuriba inigh izi.”
2 Ezi Balam mikemezi moghin Balak ami.
Egha aning bulmakaun vamira ko sipsipin
vamira uaghara da isa, vaghvagha 7plan
ofa gamir dakozibar dar ofa gami.
3 Egha Balam kamaghin Balak migei, “Ni
kagh ofan bar isia mighiribar danganimin
boroghin tughiv iki. Eghti ki munagh
mangi orarki ganika, Ikiavira Itir God izi
na batogham, o ti puvatigham. Ki fozir
puvati. A izi bizitam na mikemeghti, ki
an akamin gun ni mikimam.” Egha uabira
ghua mighsiar mamin orazimin itima,
4 God a bato.
Ezi Balam kamaghin God migei, “Ki 7plan
ofa gamir dakozibar ingarigha bulmakaun
vamira ko sipsipin vamira, vaghvagha ofan
dakozir kabar dar ofa gami.”
5 Ezi Ikiavira Itir God, akar maba, Balak
mikimasa Balam amada.
6 Ezi a uamategha ghua garima, Balak ko
Moapian gumazir dapaniba, uan ofan bar
isia mighiribar danganibar boroghin tuiv-
ighav iti.
7 Ezi Balam maghira God a mikemezir
akabar gun me migei:

“Moapian Atrivim Balak, Aramin
kantrin aven aruem anadi naghin
mighsiabar na inigha kagh ize.
Egha ghaze, ‘Ni izi na bagh mikim.
Me ikuvighsi ni akavsiatam Israelian gu-
mazamizibar atighti,
nin aseba me damuti, me ikuvigham.’
8 Ezi ki fo, God me ikuvighasa na mikemezir
puvati.
Kamaghin, ki uaghan me ikuvighsi
mikiman kogham.
Ikiavira Itir God paza me damuasa akavsi-
atam me gatizir puvati.
Eghti ki manmaghin pazi me damusi
akam me darigham? Bar pu-
vatigham.
9 Bar guizbangira, ki mighsiabar orazibar
itir dagiar bar pin itibar ikia men
gara fo,
me gumazamizir igharaghavira itiba.
Me fo, God deraghavira me gamizi,
me ikizir igharazibar min itir puvati.
10 Israelin ovavir boriba bar aviraseme,
me nguazir minezibar min bar
aviraseme.
Eghti gumazitam me mengan
iburagham.
Ia na teghti, ki uan arueba givaka.
Ki Godin gumazamizibar min navir
amirizim sara aremeka.
Ki gumazamizir aghuibar min are-
meghasa.”

11 Ezi Atrivim Balak kamaghin Balam
migei, “Ni manmaghin na gami? Ki ka-
maghin ifonge, ni nan apaniba ikuvighsi
akavsiam me darighasa, egha ki ni inigha
kagh ize. Ezi ni nan ifongiamin gin ghuzir
puvati. Ni deraghvira ikiamin akam me
migei.”
12 Ezi Balam ghaze, “Ikiavira Itir
God mikimasa na mikemezi moghira ki
mikimam.”

Balamin akar namba 2

13 Ezi gin Atrivim Balak, kamaghin Balam
migei, “Ga uaning, ni nan gin iziva ga mangi
danganir igharazimin otogh, egh Israelian
marazira ganam. Egh ni bar men ganan
kogham. Egh ni munagh tugh, na bagh me
ikuvighsi akavsiam me datigh.”

14 Egha Balak, Balam inigha ghua Pisgan
Mighsiamin orazimin otogha, Sopimin dan-
ganir me deravira vin garimin tu. Dan-
ganir kamin, a 7plan ofa gamir dakozibar
ingarigha, bulmakaun vamira ko sipsipin
vamira, 7plan ofa gamir dakozibar vagh-
vagha dar ofa gami.
15 Ezi Balam kamagh Balak migei, "Ni
kagh uan ofan bar isia mighiribar boroghin
tughiv iki. Eghti ki munagh mangi God bagh
orarki a batoka."
16 Ezi Ikiavira Itir God Balam batogha,
Balak mikimamin akabar a mikemegha ua
anemadazi, a Balak bagha ghu.
17 A uamategha ghua garima, Balak
Moapian gumazir dapaniba ko uan ofan
bar isia mighiribar boroghin tughav iti.
Ezi Balak Balamin azara, "Ikiavira Itir God
manmaghin ni mikeme?"
18 Ezi Balam kamaghin a migei:

"O Siporin otarim Balak, ni dikavigh iziva
akar ki mikimamiba baragh.
19 God a gumazamizibar min ikia ifarir pu-
vati.
Egha gumazamizibar min ikia uan
nighnizim gighavkirir puvati.
A bizir manam damuasa akar dikirizim
gami, an a damuam.
A migeir biziba otivaghiri.
20 God deravira Israelia damuasa akam na
ganingi.
God uabi deravira me gami,
eghti ki an arazir kam agiraghan
kogham.
21 Ki garima,
Israelia bativamin araziba,
dar tam me damuti me bar ikuvighan
kogham.
Bar puvatigham.
Ikiavira Itir God, men God, a me ko iti.
Me kamaghin an gun migei,
a men Atrivim.
22 God Isipin kantrin me inigha azenan ize,
egha bulmakaun atiamin min me
bagha misosi.
23 Bar guizbangira, imeziba ko akuzir
araziba, Israelian gumazamizibagh
amuva avegham.
Eghti gin gumazamiziba Israelian
ganiva mikim suam,
Ia God amizir bizir ekiabar gan!
24 Ia gan! Israelin ikizim, mati laionin bar
gavgavim.
An avughsan kogh mangi dughiar an
asizim suegh bar anebighirarigh an
tuzibar amiva
an ghuzim sara dozegham."

25 Ezi Balak kamaghin Balam migei,
"Ni me ikuvighsi akavsiam me darighan
aghuaghiva, egh ni deraghvira me damusi
akam me darighan marki."
26 Ezi Balam a ikaragha ghaze, "Ki ni
mikemegha gifa. Ikiavira Itir God damuasa
na mikemezir bizibara, ki dav kimam."

Balamin akar namba 3

27 Ezi Atrivim Balak kamaghin Balam
migei, "Ga uaning, ni na ko izi ga danganir
igharazitamin mangam. God ti tighar ni
ateghti, ni munagh iki na bagh me ikuvighsi
akavsiam me darigham."
28 Kamaghin amizi, aning Peorin
Mighsiamin orazimin bar ghuanabogha,
munagh gumazamiziba puvatizir dan-
ganimin gari.
29 Egha Balam kamaghin Balak migei,
"Ni na bagh 7plan ofa gamir dakozibar
ingarighiva, uaghan 7plan bulmakaun
apuriba ko 7plan sipsipin apuriba na bagh
da inigh izi."
30 Ezi Balak, Balam mikemezi moghin, an
amua bulmakaun apurir vamira ko sipsipin
apurir vamira vaghvagha 7plan ofa gamir
dakozibagh isin dar ofa gami.

24

1 Ezi Balam datirighin fo, Ikiavira Itir God
a deravira Israelia damuamin akam migei.
Kamaghin amizi, a faragha amizi moghin
uamategha akuzir araziba bagha ghuzir pu-
vati. A raghirigha munagh gumazamiziba
puvatizir danganimin gari.
2 A garima, Israelian gumazamizibar
anababa vaghvagha uan purirpeni-
bar ikiavira iti. Ezi Godin Duam iza
anevarazima,
3 a kamaghin migei:

"Ki Beorin otarim Balam, ia nan migirigiaba
baragh.
Ki deraghavira bizibar gara dav geir
gumazim.*
4 Ki Godin akar a migeiba barasi.
Egha ki pamtemin gara, irebamin min
garir bizimin aven,
ki nguazim gira uan guam nguazim
mituagha, uan damazimningin
deraghavira garima,
Godin Gavgaviba Bar Itim nan akakasi.
5 O Jekopin ovavir boriba, ki ian purirpeni-
bar garima,
dar ganganiba bar dera.
Bar guizbangira, Israelia, ian danganir ia
itiba,
bar dera.
6 Ian purirpenir kaba, mati detin temer bizir
bar ruariba mitivighav iti.

23:19: 1 Samuel 15:29; Malakai 3:6; Rom 11:29; Taitus 1:2

24:3: Hibrun akam, kagh deragha migeir puvati. (Ves 15 uaghan kamaghira ghu.)

Egha mati azeniba faner miriamin iti.
Egha mati temer aghuir Ikiavira Itir God oparizíba.
Egha mati sidan temer dipar miriamin itiba.
7 Amozir aviriba Israelian nguazim gizam.
Eghti Israelian gumazamiziba uan dagheba nguazir aghuimin da oparam.
Israelian atrivim, an gavgavim ko ziar ekiam, Atrivim Agakin gavgavim ko ziar ekiam gafiragham.
Eghti Israelian atrivim gumazamizir aviribagh ativagh men ganam.
8 God Isipin kantrin Israelia inigha men akua azenan ize.
Egha me bagha bulmakaun atiamin min misosi.
Kamaghin amizi, Israelia uan apanibav sogh bar me gasighasigh,
uan afuzibar me giniv men aghara-panibagh asegham.
9 Israelia, mati laionin bar gavgavim.
A dakuti, tav a gaghunan atiatigham.
Gumazitam deragh Israelia damusi mikimti, God deragh a damuam.
Eghti gumazitam Israelia ikuvsi akavsiam me darighti, God pazivira a damigham."

10 Ezi Atrivim Balak akar kam baregha atara an navim bar ikuvizi, a uan dafarimning misuegha kamaghin Balam migei, "Ki uan apaniba ikuvighamin akavsiam me darighasa ni bagha mikemezi, ni ize. Ezi ni 3plan dughiar kabar me deraghvira ikiasa me migei.
11 Kamaghin amizi, ki aghua. Ni datirighira na gitagh uamategh uan nguibamin mangi! Ki faragha ivezim ni daningasa akar dikirizim gami. Ezi Ikiavira Itir God nin ivezim iniamin tuavim apiri, eghti ni ivezim inighan kogham."
12 Ezi Balam a ikaragha ghaze, "Ni oragh. Gumazir ni amadaziba, ki kamaghin me mikemegha gifa.
13 Ni fo, ni ti uan atrivimin dipenimin itir silvaba ko golba bar, na daningti, ki Ikiavira Itir Godin akam batuegh bizitam uan ifongiamin a damuan kogham. Akar Ikiavira Itir God mikemezimra, ki anarira mikimam."

Balamin akar abuananam

14 Egha Balam kamaghin Balak migei, "Ki uamategh uan adarazi bagh mangasava ami. Egh ki faragh ikiangsizim ni daningti, ni fogham, Israelia gin manmaghin ganamin araziba nin adarazir amuam."
15 Egha akar kam kamaghin a migei:
"Ki Beorin otarim Balam, ia nan migirigiaba baragh.
Ki deraghavira bizibar gara dav geir gumazim.
16 Ki Godin akar a migeiba barasi.
Ki Godin Bar Pin Itimin fofoziba dagh fo.
Egha ki pamtemin gara, irebamin min garir bizimin aven,
ki nguazim gira uan guam nguazim mituagha uan damazimningin deravira garima,
Godin Gavgaviba Bar Itim nan akakasi.
17 Ki gin otivamin bizibar gara,
egha uaghan Israelian gari.
Atrivir mam men tongin otogh, ziar ekiam ko gavgavim ikiam,
egh mikovezir angazangarim itimin min iki gumazamizibagh siragham.
Egh Moapin gumazir dapanibav sogh bar me agivagham.
Egh Setin ikizimin gumazamiziba bar me abiragham.
18 Egh an apanir Idomin itiba, a bar me agivagham.
Egh men nguaziba ua bagh bar da inigham.
Eghti Israelia uan apaniba abin mamaghira ikiam.
19 Israelian tongin atrivitam otogh, uan apaniba dikabiragham,
egh men nguibar ekiamin aven gumazir ikiavira itir varazira bar me agivagham."

20 Egha Balam irebamin min garir bizimin aven Amalekian gari. Egha kamaghin migei:

"Amalekia bar gavgavizi, men gavgavim ikizir igharazibar gavgavibagh afira.
Egh me gin iregh bar ikuvigham."

21 Egha Balam irebamin min garir bizimin aven a Kinian gari. Egha kamaghin migei:

"Danganir ia itim, a nguibar gavgavir aghuim, ia deravira an ikia,
mati kuarazir isamin mikonim, dagiabagh isin bar pin mar mighsiamin iti.
22 Eghti Asuria, gin izi ia misogh ia gasighasigh,
egh ian adarazi inigh kalabuziar gumazamizibar min mangigham."

23 Egha Balam akar mam ua kamaghin a mikeme:

"Iavzika! God arazir kabar amuamin dughiamin, tinara ikivira ikiam?

24:9: Jenesis 12:3; 49:9 † **24:23:** Hibrun akam, kagh deragha migeir puvati.

Bar puvatigham.†
24 Saiprusin midorozir gumaziba uan kurir
ekiaba inigh izi, Asuria ko Eberia
misogh me abiragham.
Egh Saiprusba uaghan bar givagham.”

25 Egha Balam dikavigha uamategha uan
nguibamin zuima, Atrivim Balak uaghan
uamategha uan nguibamin ghu.

Israelia Sitimin danganir zarimin ikia Kenanin nguazim iniasava ami

25

(Sapta 25--36)

Israelia asem Balin ziam fe

1 Israelia Sitimin danganir zarimin ikia,
men gumazir maba ghuava, Moapian amiz-
iba ko arazir kurabagh ami.
2 Amizir kaba, Israelian gumaziba
bagha akaba amaga ghaze, me izi me
koma Moapian asebar ziaba famin ofabar
amuam. Ezi Israelia ghua me ko asebar
ziaba fava, ofabagh amua dar tuziba api.
3 Arazir kamin, Israelia uari isa Peorin
Mighsiamin asem Bal ganiga an poro. Ezi
Ikiavira Itir God puvira men atara navim isi.
4 Egha kamaghin Moses migei, “Ni
Israelian gumazir dapanir arazir kurar
kam gamiziba inighiva, aruer ekiamin me
aguighti, me arimighireghti, gumazamiziba
bar men ganam. Eghti ni damuamin
arazir kam bangin, ki ua gumazamizibar
aningaghan kogham.”
5 Kamaghin amizi, Moses Israelian
gumazir dapanibav gei, “Ia vaghvagh
uan anababar gumazir ghua Peorin
Mighsiamin asem Balin ziam feziba, ia me
misoghirarikigh.”
6 Ezi Moses ko gumazamiziba bar God
bativamin Purirpenimin tiar akamin
boroghin ikia arai, egha garima, Ame!
Israelian gumazir mam, men damazimin
Midianian amizir mam inigha uan purir-
penimin aven ghu.
7 Ezi Eleasarin otarim Finias, kar ofa
gamir gumazim Aronin igiavotarim, a ka-
magh ganigha zuamira dikavigha gumaza-
miziba ategha, ghua uan afuzim ini.
8-9 Egha aningin gin ghua purirpenimin
aven bar ghua gumazim ko amizir kam
uaghara aning birazi, afuzim uaghara
aningin namnamning amikiragha vongin
oto. Dughiar kamin, Ikiavira Itir God
arimariar bar kuram Israelia bagha
anemadazi, 24,000plan gumazamiziba
ariaghire. Ezi Finias arazir kam gamizi,
arimariar kurar kam gifa.
10 Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Moses
migei,
11 “Eleasarin otarim Finias, an Aronin
ovavir borim, a guizbangira Israelia ase-
bar ziaba fan a bar aghua. A bar gav-
gavigha ghaze, me nan ziamra fam. Ezi
Finias amizir arazir kam bangin, ki ua
Israelian gumazamiziba bagha navim isir
puvati. Egha ki uan aningagharimin me
gasighasighan aghua.
12 Kamaghin, ni a mikim suam, ‘Ki Akar
Dikirizir Gavgavir zurara ikiamim a koma a
gami. Egha an roroamin min ikiam.
13 Kamaghin, a uan ovavir boriba ko me
zurara ofa gamir gumazibar min ikiam. Bar
guizbangira, Israelia aseba inigh nan dan-
ganimin da atigh dar ziaba fan ki bar aghua,
egha arazir kam gami. Ezi kamaghin, ki
gumazir kabar arazir kuraba gin amada.’ ”
14 Israelian gumazir Midianian amizim
ko aremezim, an ziam Simri, a Salun
otarim. Salu Simeonin anabamin tongin,
ikizir mamin gumazir dapanim.
15 Midianian amizim, an ziam Kosbi, an
afeziam Sur. Sur, a Midianian ikizir mamin
gumazir dapanim.
16 Ezi gin Ikiavira Itir God kamaghin
Moses migei,
17 “Ia apanibar min Midiania korogh me
gasighasikigh.
18 Bar guizbangira, me apanibar
min arazir kuramin ia gamua, Peorin
Mighsiamin otozir arazir kuram ko Kosbi
amizir arazir kuramin ia gifara. Kosbi,
a Midianian gumazir dapanimin guivim.
Peorin Mighsiamin otozir arimariamin
dughiamin, Finias amizir kam birazima an
areme.”

26

Me dughiar namba 2in Israelian ziaba osira me medi

1 Arimariar ekiar kam givazi, Ikiavira Itir
God, Moses ko Aronin otarim Eleasar kam-
aghin aning migei,
2 “Gua datirighin mangi Israelia bar men
ziaba inigh. Gua gumaziba vaghvagh
men ziabagh fogh da osirigh da mengegh.
Eghti Israelian gumazibar ziaba vaghvagh
uan ananaba ko ikizibar ziabar apengan
ikiam. Kar gumazir 20plan azeniba itiba, ko
20plan azenibagh afiraziba, me midorozim
damuamin gavgaviba iti.”
3-4 Ezi Moses ko ofa gamir gumazim
Eleasar ghua, Ikiavira Itir God mikemezi
moghin ami. Aning gumazir 20plan
azeniba itiba ko 20plan azenibagh afiraziba
bar men diazi, me Moapin danganir
zarimin uari akufa. Danganir kam,
Jordanin Fanemin boroghin aruem anadi
naghin itima, Jerikon nguibar ekiam
Jordanin Fanemin vongin iti.

26:1: Diboboniba 1:1-46

Ezı me gumazibav kemezı, me Israelian gumazir Isip ategha azenan izezibar ziaba osirigha me medima, men dıbobonim kamaghın ghu.

5 Israelın otarir ivariam Ruben, an anabamın ovavir boribar ıkızibar ziabar kara, Hanok ko Palu,

6 ko Hesron, ko Karmi.

7 Gumazir 4plan kabar adarazir dıbobonim, 43,730plan gumaziba bar moghıra.

8 Ezı Palun otarim, Eliap.

9 Ezı Eliapın otariba, Nemuel, ko Datan, ko Abiram. Gumazamiziba faragha Datan ko Abiram gumazir dapanimningın ikiasa aning amısefe. Ezı aning Moses ko Aronın akaba batuegha Koran adarazi ko me uari akuvagha Ikiavıra Itir Godın akam barazi puvatigha akırim a gasara.

10 Kamaghın amizı, nguazim kuiaghırızı mati maburan torim oto, ezı me bar irava an aven iraghuezı, nguazim ua uabı dukuazı me bar ariaghire. Dughiar kamın, avim izaghira 250plan gumazir Koran gın zuibar isia, me gasıghasıki. Arazir kamın, God fofozim ko ikiangsızim Israelia ganıngigha ghaze, me uaghan arazir kurar me amizim uam a damuan kogham.

11 Ezı dughiar kamın Koran otariba ariaghirezir puvatı.

12 Ezı Simeonın anabam, an ovavir boribar ıkızibar ziabar kara: Nemuel, Jamin, ko Jakin,

13 ko Sera ko Saul.

14 Gumazir 5plan kabar adarazir dıbobonim, 22,200plan gumaziba bar moghıra.

15 Ezı Gatın anabam, an ovavir boribar ıkızibar ziabar kara: Sefon, Hagi, Suni,

16 Osni, ko Eri,

17 Arot ko Areli.

18 Gumazir kabar adarazir dıbobonim, 40,500plan gumaziba bar moghıra.

19-21 Ezı Judan anabam, an ovavir boribar ıkızibar ziabar kara: Sela, Peres, Sera, Hesron, ko Hamul. Peres, a Hesron ko Hamulın afeziam. Judan otarir igharazir pumuning, Er koma Onan, aning kantri Kenanın areme.

22 Gumazir 5plan kabar adarazir dıbobonim, 76,500plan gumaziba bar moghıra.

23-24 Ezı Isakarın anabam, an ovavir boribar ıkızibar ziabar kara: Tola, Puva, Jasup ko Simron. Puvan adarasi, me ziar kam, “Pun,” uari garısi.

25 Gumazir 4plan kabar adarazir dıbobonim, 64,300plan gumaziba bar moghıra.

26 Ezı Sebulunın anabam, an ovavir boribar ıkızibar ziabar kara: Seret, ko Elon, ko Jalel.

27 Gumazir 3plan kabar adarazir dıbobonim, 60,500plan gumaziba bar moghıra.

28 Ezı Josepın anabamın adarazi uari tuiragha anabar pumuning iti. Kar, Manase ko Efraim.

29-30 Makir a Manasen otarim, ezı Gileat a Makirın otarim. Ezı Gileatın adarasi, an ovavir boribar ıkızibar ziabar kara: Ieser ko Helek,

31 koma Asriel ko Sekem,

32 ko Semida ko Hefer.

33 Heferın otarim Selofehat a otariba puvatı. A guivibara itima, men ziabar kara: Mala, Noa, Hokla, Milka ko Tirsa.

34 Gumazir kabar adarazir dıbobonim, 52,700plan gumaziba bar moghıra.

35 Ezı Efraimın anabam, an ovavir boribar ıkızibar ziabar kara: Sutela, Beker ko Tahan.

36 Ezı Sutela, an Eranın adarazir inazir afeziam.

37 Gumazir 3plan kabar adarazir dıbobonim, 32,500plan gumaziba bar moghıra. Manasen adarazi ko Efraimın adarasi, me inazir afeziar vamıra iti, a Josep.

38 Ezı Benjaminın anabam, an ovavir boribar ıkızibar ziabar kara: Bela, Asbel, Ahiram,

39 ko Sefufam ko, Hufam.

40 Ezı Bela, Art ko Namanın adarazir inazir afeziam.

41 Gumazir 5plan kabar adarazir dıbobonim, 45,600plan gumaziba bar moghıra.

42 Ezı Danın anabam, an ovavir boribar ıkızir vamıra iti, an ziam, Suham.

43 Ezı an adarazir dıbobonim, 64,400plan gumaziba bar moghıra.

44 Ezı Aserın anabamın ovavir boribar ıkızibar ziabar kara: Imna, Isvi ko Beria.

45 Ezı Beria a Heber ko Malkielın adarazir inazir afeziam.

46 Aser a guivir vamıra iti, an ziam Sera.

47 Gumazir 3plan kabar adarazir dıbobonim, 53,400plan gumaziba bar moghıra.

48 Ezı Naptalin anabamın, ovavir boribar ıkızibar ziabar kara: Jasiel ko Guni,

49 ko Jeser ko Silem.

50 Gumazir 4plan kabar adarazir dıbobonim 45,400plan gumaziba bar moghıra.

51 Israelian gumazibar dıbobonim bar moghıra, 601,730ın tu.

26:9: Dıboboniba 16:1-35 **26:52:** Dıboboniba 34:13; Josua 14:1-2

52 Ezi Ikiavira Itir God gin kamaghin
Moses migei,
53 “Ni datirighin men anababar ganiva
men ziabar dibobonimin gin mangi
nguazim abigh me daning.

54-56 “Ni nguazim me daningisi, satu
gikararangiva, nguazir ekiaba isiva gu-
mazamizir aviriba itir anababar aning,
egh nguazir muziariba isi avirasemezir
puvatizir anababar aning.”

57 Livain anabamin ikizibar kara, Gerson,
Kohat, ko Merari.

58 Gumazir 3plan kaba, men tongin ikizir
mabar kara, Lipni, Hebron, Mali, Musi ko
Kohat. Kohat, Amramin afeziam.
59 Ezi Amram, Livain anabamin guivim
Jokebetin iti. Jokebetin amebam Isipin a
bate. Ezi an otarir pumuning bate. Kar,
Aron ko Moses. Egha guivir vamira bate, an
ziam, Miriam.
60 Ezi Aron gin amuimin ikiava otarir 4pla
bate. Kar, Nadap, Abihu, Eleasar ko Itamar.
61 Ezi gin Nadap ko Abihu, avir
anogoroghezim inigha Ikiavira Itir God
bagha ofa gamigha, aning areme.

62 Livain anabamin ikizibar gumazibara,
kar borir iakinir vamiran ikegha ghua, gu-
mazir bar ghuribar tuziba, men dibobonim,
23,000plan gumaziba. Moses nguazi-
tam abigha Livain anabamin adarazigh
aningizir puvati, mati a Israelian anabar
igharazibagh amizi mokin. Kamaghin
amizi, a Livain anabamin gumaziba,
Israelian anabar igharazibar gumaziba
sara me mengezir puvati.

63 Dughiar kamin, Moses ko ofa gamir
gumazim Eleasar, Israelia ko Moapin dan-
ganir zarimin uari akufa. Danganir kam,
Jordanin Fanemin boroghin aruem anadi
naghin itima, Jerikon nguibar ekiam Jor-
danin Fanemin vongin iti. Egha aning Is-
raelian anababar gumazibar ziaba osira me
menge.
64 Moses ko Aron faragha Sainain
Mighsiamin boroghin itir gumazamiziba
puvatizir danganimin, Israelian gumaziba
menge. Aning faragha mengezir gumazi-
tam ua itir puvati, ezi datirighin, aning ua
men ziaba osira me mengezir puvati.
65 Ikiavira Itir God fomira kamaghin
migia ghaze, “Gumazir datirighin itir kaba
bar moghira gumazamiziba puvatizir
danganimin arighiregham.” Kamaghin
amizi, men tav itir puvati, me bar ariaghire.
Ezi gumazir pumuningra, Jefunen otarim
Kalep ko, Nunin otarim Josua, aning
uaningra ikia angamira ikiavira iti.

27

Selofehatin guiviba nguazim ini

1-2 Selofehat a Heferin otarim, ezi Hefer, a
Gileatin otarim, ezi Gileat, a Makirin otarim,
ezi Makir, a Manasen otarim, ezi Manase, a
Josepin otarim. Dughiar kamin, Selofehat
an amuimin ikiava, guivir 5pla iti. Men zi-
abar kara: Mala, Noa, Hokla, Milka ko Tirsa.
Egha amizir kaba ghua, God bativamin
Purirpenimin tiar akamin boroghin otogha,
Moses ko ofa gamir gumazim Eleasar koma
Israelian gumazir dapaniba ko gumazami-
ziba bar, men damazimin tuivigha kam-
aghin migei,
3 “En afeziam, gumazamiziba puvatizir
danganimin areme. A Koran gin ghuzir
gumazibar tongin itir puvati, egha Ikiavira
Itir Godin akam batoghezir puvati. A uabi
arazir kuram gamigha an areme. An are-
mezir dughiamin, an otariba puvati.
4 An otaritam ikiai, an an ziamin dan-
ganim inighai. Ezi puvati. Kamaghin, man-
maghsuva afeziamin ziam Israelian tongin
ikian kogham? E kamaghin bar aghua.
Kamaghin amizi, e nin azai, e uari, ni en
afeziamin aveghbuabar tongin nguazitam e
daningigh.”
5 Ezi Moses men azangsizim inigha
Ikiavira Itir God bagha ghu.
6 Ezi Ikiavira Itir God kamaghin a migei,
7 “Selofehatin guiviba guizbangira migei.
Kamaghin amizi, ni men afeziamin adarazir
tongin nguazitam isi me daningighti, me
uari bagh a inigh.
8 Eghti ni kamaghin Israelia mikim, gu-
mazitam otariba puvatigh aremeghti, an
guiviba an nguazim iniam.
9 Egh a uaghan guiviba puvatighti, an
aveghbuaba an nguazim iniam.
10 A uaghan aveghbuaba puvatighti, an
afeziamin aveghbuaba an nguazim iniam.
11 An afeziam aveghbuaba puvatighti,
an afeziamin ikizir an boroghin itiba, an
nguazim iniam. Israelia bar moghira,
arazir ki ifongezir kamin gin mangiva, bizir
ki damuasa mikemezibar amu. Ki Ikiavira
Itir God, ki mikemegha gifa.”

God Mosesin danganim
iniasa Josua amisefe
(Godin Araziba 31:1-8)

12 Egha Ikiavira Itir God kamaghin
Moses migei, “Ni Abarimin Mighsiamin
ghuavanabogh, munagh nguazir ki Israelia
daningasa mikemezimin gan.
13 Ni nguazimin ganighiva gin are-
megham, nin avebam Aron aremez
moghin.

26:60: Diboboniba 3:2 **26:61:** Ofa Gami 10:1-2; Diboboniba 3:4 **26:65:** Diboboniba 14:26-35 **27:7:** Diboboniba 36:2 **27:12:** Godin Araziba 3:23-27; 32:48-52

14 Ni fo, Israelian gumazamiziba Senin
gumazamiziba puvatizir danganimin iki-
ava, imoba dipam bagha akaba na gasima,
gua nan Akar Gavgavim batoke, egha men
damazimin nan ziar ekiar zuruzim men ak-
aghan aghua. Kamaghin amizi, ni munagh
aremegham." Mozir dipar kam, an ziam
Meriba, a Senin gumazamiziba puvatizir
danganimin itir nguibar ekiam Kadesin
boroghin iti.
15 Ezi Moses kamaghin Ikiavira Itir God
migei,
16 "Ikiavira Itir God, nirara ni Godin gu-
mazamizibar ikirimirimin mingarim. Ka-
maghin, ki nin azangsisi, ni gumazitam
amiseveghti a gumazamizir kabar ganam.
17 Egh men faragh mangi men
dabirabimin akurvagh, midorozibar aven
akar gavgavim me daningti, me deravira
ikiam. Puvatighti, me ghuaviba puvatizir
sipsipbar min ikiam."
18-19 Ezi Ikiavira Itir God kamaghin
Moses migei, "Ni Nunin otarim Josua
inigh. A gavgavim ikia nan ingangarim
damuan tughati. Ni a inigh mangiti, a ofa
gamir gumazim Eleasar ko gumazamizibar
damazimin tughti, ni uan dafarim an
dapanim gisin datighiva, gumazamizibav
kemeghti, a nin danganim iniam.
20 Egh ni uan gavgavibar, gavgavitaba a
danighti, Israelian gumazamiziba bar an
akaba baragham.
21 Eghti Josua ofa gamir gumazim
Eleasarin akam baraghiva an gin mangi,
Israelian gumazamiziba ko mangigh izegh
damuam. Eleasar Ikiavira Itir Godin
ifongiam gifofoghsi, ofa gamir gumazibar
dapanimin evarimin itir forivtarir inimin
aven itir dagiamning damuva, arazir kamin
a bizir Israelia damuamibagh fogh, Josua ko
Israelian gumazamizibav kimam."
22 Ezi Moses Ikiavira Itir God a mikemezi
moghin ami. A Josua mikemezi, a iza ofa
gamir gumazim Eleasar ko gumazamizibar
damazimin tu.
23 Ezi Moses uan dafarim isa Josuan
dapanim gisin atigha, gumazamizibav ke-
megha a gamizi, an an danganim ini. Arazir
kamin, Moses Ikiavira Itir God mikemezi
moghin bizibagh ami.

28

Arueba bar me zurara ofabar amu
(Ua Me Ini 29:38-46)

1 Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Moses
migei,
2 "Ni Akar Gavgavir kaba Israelia
daningigh: Ia na bagh dagheba inigh
avimin aven ofabar amusi, dughiar ki
misevibar dar amuti, ki ofan kabar
mughuriam baregh, egh dagh ifuegh navir
aghuim dar ikiam.
3 "Ni kamaghin me mikim: Kar dagher
ia dughiabar zurara avimin aven ofan
Ikiavira Itir God daningamiba. Dar kara,
sipsipin nguzir apurir pumuning inigh
izi. Aning azenir vamira iki egh duatam
aningin ikian marki. Aning ofan bar isia
mighirim bagh ikiam.
4 Ia mizarazimin sipsipin kamningin tam
isi an ofa damu. Egh bar guaratizimin, ia
tamin ofa damu.
5 Egh ia mizarazibar ofaba bagh, witin in-
garizir 1 kilogrem plauan aghuitam inigh,
1 litan olivin borem sara aning veregh, wit
tuamin ofa bagh ofa damu.
6 Ia aruebar, vaghvagh ofan kaba avimin
aven, ofan bar isia mighirir kabar amu. Is-
raelia fomira Sainain Mighsiamin boroghin
itima, God ofan kamin arazim me ganingi.
Ia avimin aven ofan kabar amuti, Ikiavira
Itir God ofan kabar mughuriam baregh, egh
a gifuegh navir aghuim an ikiam.
7 Ia uaghan sipsipin kamning vaghvagh
aningin ofa damusi, 1 lita wainin dipam
inigh, wainin dipamin ofan min, Ikiavira
Itir God bagh ofa gamir dakozir bar zuezim
gingegh.
8 Egh ia guaratizimin sipsipin igharazim
inigh, an ofa damu. Egh ia mizarazimin
amizir ofan mirara ofa damu, ia wit tuamin
ofa ko, wainin dipamin ofa inigh, ofa damu.
Eghti dagher ia ofan min na ganidir kaba, ki
Ikiavira Itir God, ki ofan kamin mughuriam
baregh, egh a gifuegh navir aghuim an
ikiam."

Sabatin dughiabar damuamin ofaba

9 Egha Ikiavira Itir God gumazamizibav
kimasa kamaghin Moses migei, "Ia Sabatin
dughiabar, sipsipin apurir igiar pumuning
inigh izi, aning azenir vamira ikiti, duatam
aningin mikarzimningin ikian marki. Egh
2 kilogrem plauan aghuim inighiva, olivin
borem sara a vereghti a wit tuamin ofan
min iki. Eghti ia sipsipin kamning ko wit
tuamin ofa ko wainin dipamin ofa, ia bar da
inigh ofa damu.
10 Ofan kam, ia ofan bar isia mighirimin
min Sabatin dughiaba bar, a damu. Ia zu-
rara mizaraziba ko guaratizibar amir ofan
kam gisin bar isia mighirir ofaba ko dar
wainin dipabar ofaba sara ofa damu."

Iakinibar aruer faragha zuimin ofaba

11 Egha Ikiavira Itir God kamaghin Moses
migei, "Iakiniba bar vaghvagh, dar aruer
faraghavira zuibar, ia Ikiavira Itir God bagh
ofan bar isia mighirimin ofa damusi, ia

27:17: 1 Atriviba 22:17; Esekiel 34:5; Matyu 9:36; Mak 6:34 **27:18-19:** Ua Me Ini 24:13 **27:21:** Ua Me Ini 28:30; 1 Samuel 14:41; 28:6 **27:23:** Godin Araziba 31:23

asizir kaba inigh izi. Dar kara, bulmakaun apurir igiar pumuning, ko sipsipin apurir vamira, ko 7plan sipsipin apurir nguzir azenir vamira ikia duaba puvatiziba. Ia bar da isi na bagh ofa damu.

12 Egh ia uaghan wit tuamin ofaba inigh asizir kaba sara ofa damu. Ia 3 kilogrem plauan aghuim ko olivin borem sara da veregh bulmakaun kamningin tam sara ofa damu. Ia 2 kilogrem plauan aghuim inigh, olivin borem sara veregh sipsipin apurim sara ofa damu.

13 Ia wit tuamin ofan min, 1 kilogrem plauan aghuim inigh, olivin borem sara aning veregh, 7plan sipsipin nguzir kaba vaghvagh ofan bar isia mighirir kam damu. Ia avimin aven dar ofa damuti, Ikiavira Itir God ofan kamin mughuriam baregh, egh a gifuegh navir aghuim an ikiam.

14 Ia wainin dipabar ofaba bagh, wainin dipar litan pumuning inigh, vaghvagh bulmakaun apurir kam ko ofa damu. Ia wainin dipar litan vamira ko natam inigh sipsipin apurim ko ofa damu. Ia wainin dipar litan vamira inigh sipsipin nguzir vamira sara ofa damu. Ia kamaghira 7plan sipsipin nguzir kaba vaghvagh dar ofa damu. Ia zurara ofan bar isia mighiriba, azenibar iakinibar aruer faraghivira zuibar, ia kamaghira, ofabar amu.

15 Egh ofan kabagh isin, ia uaghan Ikiavira Itir God bagh memen apuritam inigh, arazir kuraba gin amadir ofa damu. Ofan kabagh isin, ia zurara mizaraziba ko guaratizibar amir ofan bar isia mighiriba ko dar wainin dipabar ofaba sara ofabar amu."

Yis Puvatizir Bretin Isam Damuamin Dughiar Ekiamin ofaba (Ofa Gami 23:5-8)

16 Egha Ikiavira Itir God kamaghin mikeme, "Ia, God Israelia Gitazir Dughiam Ginighnighamin Isam damuam. Dughiar kam, azeniba vaghvagha, dar iakinir faragha zuim, an namba 14in aruemin, guaratizimin ia uari akuvagh Ikiavira Itir Godin ziam fi.

17 Ezi iakinir kamin namba 15in aruemin, kar Yis Puvatizir Bretin Isam Damuamin Dughiam. Egh ia yis puvatizir bretin kamra ami mangi 7plan aruebar tugh.

18 Eghti aruer kabar faragha zuir aruemin, ia uari akuvagh nan ziam fiva, uan ingangaribar amuan marki.

19 Egh ofa damusi, ia bulmakaun apurir igiar pumuning, ko sipsipin apurir vamira, ko sipsipin nguzir apurir 7pla inigh izi. Sipsipin kaba azenir vamira iki duaba dar mikarzibar puvatigham. Egh ia da inigh izi avimin ofan bar isia mighiribar amu.

20 Egh ia dar witba tuamin ofaba bagh, 3 kilogrem plauan aghuim ko olivin borem sara da veregh bulmakaun kamningin tam sara ofa damu. Ia 2 kilogrem plauan aghuim inigh, olivin borem sara aning veregh, sipsipin apurim sara ofa damu.

21 Ia 1 kilogrem plauan aghuim inigh, olivin borem sara aning veregh 7plan sipsipin nguzir kaba vaghvagh ofan bar isia mighiribar amu.

22 Egh ofan kabagh isin ia uaghan arazir kuraba gin amadir ofa bagh, memen apuritam uaghan an ofa damu. Eghti arazir kamin God gumazamizibar amuti, me an damazimin zuegham.

23 Ofan kabagh isin, ia zurara mizaraziba ko guaratizibar amir ofan bar isia mighiriba ko dar wainin dipabar ofaba sara ofabar amu.

24 Ia kamaghira, ofan arazir kaba, 7plan aruebar dar amu. Eghti dagher kaba, ko wainin dipaba, ko ofan bar isia mighirim sara Ikiavira Itir God damuti, a ofan kabar mughuriam baregh, egh dagh ifuegh navir aghuim dar ikiam. Ofan kaba, ia zurara mizaraziba ko guaratizibar amir ofan bar isia mighiriba ko dar wainin dipabar ofabagh isin dar amu.

25 Egh namba 7in aruemin, ia ingangaribar amuan marki. Ia nan ziam fisi uari akuvam."

Azenibar Dagher Igiaba Asiamin Dughiamin Isar Ekiamin ofaba (Ofa Gami 23:15-22)

26 "Ia, Azenibar Dagher Igiaba Asiamin Dughiamin Isar Ekiam, an aruer faragha zuimin, dagher ia faraghavira iniziba, Ikiavira Itir God daningiva nan ziam fisi uari akuvam. Ia ingangaribar amuan marki.

27 Egh ofan bar isia mighirim damuti, Ikiavira Itir God, ofan kamin mughuriam baregh, egh a gifuegh navir aghuim an ikiam. Ofan kabar asizibar kara: bulmakaun apurir igiar pumuning, ko sipsipin apurir vamira, ko 7plan sipsipin nguzir apuriba inigh, eghti sipsipin kaba azenir vamira iki duaba dar mikarzibar ikian kogham.

28 Egh ia uaghan wit tuamin ofaba inigh asizir kaba sara ofa damu. Ia 3 kilogrem plauan aghuim ko olivin borem sara da veregh bulmakaun kamningin tam sara ofa damu. Ia 2 kilogrem plauan aghuim inigh, olivin borem sara da veregh sipsipin apurim sara ofa damu.

28:16: Ua Me Ini 12:1-13; Godin Araziba 16:1-2
28:17: Ua Me Ini 12:14-20; 23:15; 34:18; Godin Araziba 16:3-8
28:26: Ua Me Ini 23:16; 34:22; Godin Araziba 16:9-12

29 Ia wit tuamin ofan min, 1 kilogrem
plauan aghuim inigh, olivin borem sara an-
ing veregh 7plan sipsipin nguzir kaba vagh-
vagh ofan bar isia mighirir kam damu.
30 Egh ia uaghan ofan kabagh isin, arazir
kuraba gin amadir ofa bagh, memen
apurir vamira inigh ofa damu, eghti arazir
kamin God gumazamizibar amuti, me an
damazimin zuegham.
31 Ia bizir kabar ofa damuva, dagh isin,
ofan ia zurara mizaraziba ko guaratizibar
amiba, da ofan bar isia mighiriba, ko wit
tuamin ofaba, ko dar wainin dipabar ofaba
sara dar amu. Asizir kaba, duaba dar
mikarzibar ikian kogham."

29

Me Sighabagh Iviamin Dughiar Ekiamin amir ofaba
(Ofa Gami 23:23-25)

1 Egha Ikiavira Itir God, Israelia mikimasa
kamaghin Moses migei, "Iakinir namba 7in,
an aruer faragha zuimin, ia nan ziam fisi
uari akuv egh ingangaribar amuan marki.
Kar Sighabagh Iviamin Dughiar Ekiam.
2 Egh ia ofan bar isia mighirim isi Ikiavira
Itir God daning. Eghti Ikiavira Itir God, ofan
kamin mughuriam baregh, egh a gifuegh
navir aghuim an ikiam. Ia ofa damusi, ia
bulmakaun apurir igiar vamira ko sipsipin
apurir vamira ko, 7plan sipsipin apurir
nguziba inigh izi. Sipsipin kaba azenir
vamira iki, egh dar mikarziba duaba pu-
vatigham.
3 Egh ia uaghan wit tuamin ofaba inigh
asizir kaba sara ofa damu. Ia 3 kilogrem
plauan aghuim ko olivin borem sara da
veregh bulmakaun kamningin tam sara ofa
damu. Ia 2 kilogrem plauan aghuim inigh,
olivin borem sara veregh sipsipin apurim
sara ofa damu.
4 Ia wit tuamin ofan min, 1 kilogrem
plauan aghuir vamira inigh, olivin borem
sara veregh 7plan sipsipin nguzir kaba
vaghvagh ofan bar isia mighirir kam damu.
5 Egh uaghan ia arazir kuraba gin amadir
ofa bagh, memen apurir vamira inigh ofa
damu, eghti arazir kamin Ikiavira Itir God
gumazamizibar amuti, me an damazimin
zuegham.
6 Ofan kabagh isin, ia bizir a damuasa
mikemezibar gin mangi, iakinir igiabar
ofan bar isia mighirim, ko an wit tuamin
ofa, ko ia dughiabar zurara amir ofan bar
isia mighiriba ko dar wit tuamin ofaba, ko
dar wainin dipabar ofaba sara avimin aven
ofa damu. Eghti Ikiavira Itir God, ofan
kabar mughuriam baregh, egh dagh ifuegh
navir aghuim dar ikiam."

Dughiar Ekiar Gumazamizibar Arazir Kuraba Gin Amangamin ofaba
(Ofa Gami 23:26-32)

7 Egha Ikiavira Itir God, Israelia mikimasa
kamaghin Moses migei, "Namba 7in
iakinimin, an namba 10in aruemin, ia nan
ziam fisi uari akuvam. Egh ia dagheba
ategh, ingangaritam damuan marki.
8 Egh ofan bar isia mighirim isi Ikiavira
Itir God daning, eghti Ikiavira Itir God ofan
kamin mughuriam baregh, egh a gifuegh
navir aghuim an ikiam. Ofan kaba bagh, ia
bulmakaun apurir igiar vamira, ko sipsipin
apurir vamira, ko 7plan sipsipin apurir
nguziba inigh izi. Sipsipin kaba, azenir
vamira iki, egh dar mikarziba duaba pu-
vatigham.
9 Egh ia uaghan wit tuamin ofaba inigh
asizir kaba sara ofa damu. Ia 3 kilogrem
plauan aghuim ko olivin borem sara veregh
bulmakaun kamningin tam sara ofa damu.
Ia 2 kilogrem plauan aghuim inigh, olivin
borem sara veregh sipsipin apurim sara ofa
damu.
10 Ia wit tuamin ofan min, plauan aghuir
kilogremin vamira inigh, olivin borem sara
veregh 7plan sipsipin nguzir kaba vagh-
vagh ofan bar isia mighirir kam damu.
11 Egh uaghan ia arazir kuraba gin amadir
ofa bagh, memen apurir vamira inigh ofa
damu, eghti arazir kamin Ikiavira Itir God
gumazamizibar amuti, me an damazimin
zuegham. Memen kam gisin, ofan igharazir
ia zurara amiba uaghan da inigh ofa damu.
Kar, ofan bar isia mighirim, ko an wit tu-
amin ofa, ko an wainin dipabar ofa, ia ofan
kabar amu."

Averpenibar Ikiamin Dughiar Ekiabar ofaba
(Ofa Gami 23:33-44)

12 Egha Ikiavira Itir God Israelia
mikimasa, kamaghin Moses migei, "Ia
namba 7in iakinimin, an aruer namba
15in, ia nan ziam fisi uari akufagh. Egh
ingangaritam damuan marki. Egh 7plan
aruebar isar ekiam damu.
13 Egh aruer faragha zuimin Ikiavira
Itir God bagh avimin aven, ofan bar
isia mighirim damuti, an ofan kamin
mughuriam baregh, egh a gifuegh navir
aghuim an ikiam. Ofan kabar kara,
bulmakaun apurir igiar 13pla, ko sipsipin
apurir pumuning, ko 14plan sipsipin apurir
nguzir azenir vamira itiba. Da bar moghira
duaba dar mikarzibar puvatigham.
14 Egh dar wit tuamin ofan min, ia 3
kilogrem plauan aghuim inigh olivin borem
sara veregh, egh 13plan bulmakaun apurir
igiaba vaghvagh, da ko ofa damu. Egh 2

29:7: Ofa Gami 16:29-34 **29:12:** Ua Me Ini 23:16; 34:22; Godin Araziba 16:13-15

kilogrem plauan aghuim ko veregh, egh sipsipin apurir pumuning vaghvagh, aning ko ofa damu.
15 Ia 1 kilogrem plauan aghuim inigh olivin borem sara veregh 14plan sipsipin nguzir kaba vaghvagh, da ko ofa damu.
16 Egh uaghan dagh isin, arazir kuraba gin amadir ofan min, memen apurir vamira inigh izi. Memen kam gisin, ofan igharazir ia zurara mizaraziba ko guaratizibar amiba, ia da inigh ofa damu. Kar, ofan bar isia mighirim, ko an wit tuamin ofa, ko an wainin dipabar ofa, ia ofan kabar amu.
17 "Egh namba 2in aruem, ia 12plan bulmakaun apurir igiaba, ko sipsipin apurir pumuning, ko 14plan sipsipin apurir nguzir azenir vamira itiba inigh. Da bar moghira duaba dar mikarzibar puvatigham, ia da inigh izi.
18 Egh ofan ia faraghavira zuir aruemin amizibar min, ia arazir God ifongeziba ko dar dibobonibar gin mangiva, dar wit tuamin ofaba ko wainin dipabar ofaba inigh ofan bar isia mighirir kaba ko ofa damu.
19 Egh uaghan arazir kuraba gin amadir ofan min, memen apurir vamira inigh izi. Memen kam, ofan igharazir ia zurara amibagh isin, ia a inigh ofa damu. Kar, ofan bar isia mighiriba, ko dar wit tuamin ofaba, ko dar wainin dipabar ofaba, ia ofan kabar amu.
20 "Egh aruer namba 3in, ia bulmakaun apurir igiar 11pla, ko sipsipin apurir pumuning, ko 14plan sipsipin apurir nguzir azenir vamira itiba, da bar moghira duaba dar mikarzibar puvatigham, ia da inigh izi.
21 Egh ofan ia faraghavira zuir aruemin amizibar min, ia arazir God ifongeziba ko dar dibobonibar gin mangiva, dar wit tuamin ofaba ko dar wainin dipabar ofaba isi ofan bar isia mighirir kaba ko, ofa damu.
22 Egh uaghan arazir kuraba gin amadir ofan min, memen apurir vamira inigh izi. Memen kam, ofan igharazir ia zurara amibagh isin, ia a inigh ofa damu. Kar, ofan bar isia mighiriba, ko dar wit tuamin ofaba, ko dar wainin dipabar ofaba, ia ofan kabar amu.
23 "Egh aruer namba 4in, ia bulmakaun apurir igiar 10pla, ko sipsipin apurir pumuning, ko 14plan sipsipin apurir nguzir azenir vamira itiba inigh, da bar moghira duaba dar mikarzibar puvatigham, ia da inigh izi.
24 Egh ofan ia faraghavira zuir aruemin amizibar min, ia arazir God ifongeziba ko dar dibobonibar gin mangi, dar wit tuamin ofaba ko dar wainin dipabar ofaba inigh ofan bar isia mighirir kaba ko ofa damu.
25 Egh uaghan arazir kuraba gin amadir ofan min, memen apurir vamira inigh izi. Memen kam, ofan igharazir ia zurara amibagh isin, ia a inigh ofa damu. Kar, ofan bar isia mighiriba, ko dar wit tuamin ofaba, ko dar wainin dipabar ofaba, ia ofan kabar amu.
26 "Egh namba 5in aruemin, ia 9plan bulmakaun apurir igiaba, ko sipsipin apurir pumuning, ko 14plan sipsipin apurir nguzir azenir vamira itiba inigh, da bar moghira duaba dar mikarzibar puvatigham, ia da inigh izi.
27 Egh ofan ia faraghavira zuir aruemin amizibar min, ia arazir God ifongeziba ko dar dibobonibar gin mangiva, dar wit tuamin ofaba ko dar wainin dipabar ofaba inigh ofan bar isia mighirir kaba ko ofa damu.
28 Egh uaghan arazir kuraba gin amadir ofan min, memen apurir vamira inigh izi. Memen kam, ofan igharazir ia zurara amibagh isin, ia a inigh ofa damu. Kar, ofan bar isia mighiriba, ko dar wit tuamin ofaba, ko dar wainin dipabar ofaba, ia ofan kabar amu.
29 "Egh namba 6in aruem, ia 8plan bulmakaun apurir igiaba, ko sipsipin apurir pumuning, ko 14plan sipsipin apurir nguzir azenir vamira itiba, da bar moghira duaba dar mikarzibar puvatigham, ia da inigh izi.
30 Egh ofan ia faraghavira zuir aruemin amizibar min, ia arazir God ifongeziba ko dar dibobonibar gin mangiva, dar wit tuamin ofaba ko dar wainin dipabar ofaba inigh ofan bar isia mighirir kaba ko, ofa damu.
31 Egh uaghan arazir kuraba gin amadir ofan min, memen apurir vamira inigh izi. Memen kam, ofan igharazir ia zurara amibagh isin, ia a inigh ofa damu. Kar, ofan bar isia mighiriba, ko dar wit tuamin ofaba, ko dar wainin dipabar ofaba, ia ofan kabar amu.
32 "Egh namba 7in aruem, ia 7plan bulmakaun apurir igiaba, ko sipsipin apurir pumuning, ko 14plan sipsipin apurir nguzir azenir vamira itiba, da bar moghira duaba dar mikarzibar puvatigham, ia da inigh izi.
33 Egh ofan ia faraghavira zuir aruemin amizibar min, ia arazir God ifongeziba ko dar dibobonibar gin mangiva, dar wit tuamin ofaba ko dar wainin dipabar ofaba inigh ofan bar isia mighirir kaba ko, ofa damu.
34 Egh uaghan arazir kuraba gin amadir ofan min, memen apurir vamira inigh izi. Memen kam, ofan igharazir ia zurara amibagh isin, ia a inigh ofa damu. Kar, ofan bar isia mighiriba, ko dar wit tuamin ofaba, ko dar wainin dipabar ofaba, ia ofan kabar amu.
35 "Egh namba 8in aruem, ia Godin ziam fisi uari akuv, ingangaribar amuan marki.

36 Egh ia avimin aven ofan bar isia mighirir kabar amuti, Ikiavira Itir God ofan kabar mughuriam baregh, egh dagh ifuegh navir aghuim dar ikiam. Dar kara, bulmakaun apurir igiar vamira, ko sipsipin apurir vamira, ko 7plan sipsipin apurir nguzir azenir vamira itiba, da bar moghira duaba dar mikarzibar puvatigham.

37 Egh ofan ia faraghavira zuir aruemin amizibar min, ia arazir God ifongeziba ko dar dibobonibar gin mangiva, dar wit tuamin ofaba ko dar wainin dipabar ofaba inigh, ofan bar isia mighirir kaba ko, ofa damu.

38 Egh uaghan arazir kuraba gin amadir ofan min, memen apurir vamira inigh izi. Memen kam, ofan igharazir ia zurara amibagh isin, ia a inigh ofa damu. Kar, ofan bar isia mighiriba, ko dar wit tuamin ofaba, ko dar wainin dipabar ofaba, ia ofan kabar amu.

39 "Ia ofan arazir kabar gin mangi, dughiar ekiar ia Godin ziam fasa a inabazibar ofan kabar amuam. Kar, ofan bar isia mighiriba, ko wit tuamin ofaba, ko wainin dipabar ofaba, ko God ko navir vamira ikiamin ofaba. Ia da ko, ofan igharazir ia zurara amiba, ia bar da inigh ofa damu. Egh akar dikiriziba akiramin ofaba, ko uan ifongiamin gin mangamin ofaba, ia ofan kabagh isin da sara ofa damu."

40 Ikiavira Itir God Moses mikemezi moghin, Moses bizir kaba bar dar gun Israelian gumazamizibav keme.

30

Gumazamiziba damuamin akar dikirizibar Akar Gavgaviba

1 Egha Moses Akar Gavgavir kaba, Israelin anababar gumazir dapanibagh aniga ghaze,

2 "Gumazitam bizitam Ikiavira Itir God daningasa akar dikirizim gami, o a Godin ziam dipon, bizitam damuan koghamin akar dikirizim gami, egh a uan akar dikirizir kam abighan kogham. Puvati, a mikemezir bizim, a guizbangira a damigh.

3 "Eghti amizir igiar uan afeziamin dipenimin ikiavira itim, bizitam Ikiavira Itir God daningasa akar dikirizim gami, o a Godin ziam dipon bizitam damuan koghamin akar dikirizim gami,

4 eghti an afeziam an akar dikirizir kam baregh bizitamin a mikiman koghti, a damuasa mikemezir bizim, a guizbangira a damigh.

5 Eghti an afeziam a damuasava mikemezir akar dikirizim baregh, egh aruer kamra an anogoreghti, amizir kam akar dikirizir an amizir kam damuan marki. An afeziam an anogoroke, kamaghin, Ikiavira Itir God an akar dikirizir kamin gin ghuzir puvatizir arazir kurar kam gin amadagham.

6-7 "Eghti amizir odiarir patamin ikezir puvatizitam, deravira nighnigha akar dikirizitam gami, o akar dikirizir kinitam puram a gami, a dera. Eghti gin amizir kam pamin ikiam, eghti an pam an amizir akar dikirizim baregh aruer kamra an anogoroghan koghti, amizim damuasa mikemezir akar dikirizir kam guizbangira a damigh.

8 Eghti an pam a damuasa mikemezir akar dikirizir kam baregh, egh an anogoreghti, an a damuan marki. An pam an anogoroke, kamaghin, Ikiavira Itir God an akar dikirizimin gin ghuzir puvatizir arazir kurar kam gin amadagham.

9 "Ezi amizir pam aremezim, o amizir pam an aghuagha a batoghezim, bizitam Ikiavira Itir God daningasa akar dikirizim gami o, a Godin ziam dipon bizitam damuan koghamin akar gavgavim gami, a dera. A mikemezir bizim, a guizbangira a damigh.

10 "Eghti amizir pamin ititam, bizitam Ikiavira Itir God daningasa akar dikirizim gami o, a Godin ziam dipon bizitam damuan koghamin akar gavgavim gami, a dera.

11 Eghti an pam an akar dikirizim baregh bizitam a mikiman koghti, a damuasa mikemezir bizim, a guizbangira a damigh.

12 Eghti an pam a damuasa mikemezir akar gavgavim baregh aruer kamra an anogoreghti, amizir kam akar dikirizir an amizir kam damuan marki. An pam an anogoroke, kamaghin, Ikiavira Itir God an akar dikirizimin gin ghuzir puvatizir arazir kurar kam gin amadagham.

13 Amizimin pam, an akar dikirizir an amizimin amamangatigham o, a an anogoregham, eghti amizim uan pamin nighnizimin gin mangi.

14 Eghti an pam an akar dikirizim baregh, aruer kamra o an gin otivamin aruer igharazibar bizitamin a mikiman koghti, a damuasa mikemezir bizim, a guizbangira a damigh. An pam an akar dikirizim baregh dughiar kamra bizitamin a mikiman koghti, mati pam gavgavim amizimin akar dikirizim ganidi. Eghti an amuim guizbangira akar dikirizir kam damigh.

15 Eghti aruetabar gin, pam amuimin akar dikirizimin gin mangan an anogoregham, pam uabi, amuimin akar dikirizimin gin mangan koghamin arazir kurar kamin osimtizim ateriva an ivezir kuram iniam."

16 Arazir Ikiavira Itir God ifongezir kaba, a Moses ganingi. Arazir kaba, gumaziba

30:2: Godin Araziba 23:21-23; Matyu 5:33

uan amuiba ko, afeziaba ko men guivir igiar
men dipenibar ikiavira itiba, a me bagha,
Moses ganingi.

31

Israelia Midiania ko misosi

1 Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Moses
migei,
2 "Ni fo, Midiania faragha pazavira Is-
raelia gami. Kamaghin amizi, ia men arazir
kam ikaragh pazavira me damigh. Ni kam-
aghin damighiva, gin aremegham."
3 Ezi Moses gumazamizibav gia ghaze,
"Ia midorozim bagh uan midorozir biz-
ibar kir, eghti ian midorozir gumazitaba
dikavigh mangi Midiania korogh, bizir me
Ikiavira Itir God gamizimin, ivezir kuramin
me ikaragh pazavira me damigh.
4 Ia Israelin anababa vaghvagh 1,000plan
gumaziba amisevegh midorozim bagh me
amadagh."
5 Kamaghin amizi, Israelin anababa vagh-
vagha, 1,000plan gumaziba amisefi. Ezi
men dibobonim bar moghira 12,000plan
gumazibar tu. Ezi me midorozim bagha,
uan midorozimin bizibar kiri.
6 Ezi Moses midorozim bagha me
amadazima, ofa gamir gumazim Eleasarin
otarim Finias, men dapanimin ikiasa me ko
zui. A uaghan Godin Purirpenimin itir bizir
bar zuruziba ko sighaba inigha zui. Sighar
kaba, a midorozir gumazibar dimti me
midorozim bagh mangam, o midorozimin
gin a ua dagh iviti, me uamategh izam.
7 Egha Ikiavira Itir God Moses mikemezi
moghin, me Midiania korogha bar men gu-
mazibav suaghariki.
8 Egha uaghan Midianian atrivir 5pla
misuaghariki. Men ziabar kara, Evi, Rekem,
Sur, Hur koma Reba. Egha me uaghan
Beorin otarim Balam misoghezi an areme.
9 Egha Israelia Midianian amiziba ko
boribar suigha, men bulmakauba ko sip-
sipba ko men biziba bar, uari bagha da ini.
10 Egha men nguibar ekiaba ko men dan-
ganir me itiba sara bar dagh apongezi, da
isi.
11 Egha amiziba ko boriba ko bul-
makauba ko sipsipba ko biziba bar, me da
inigha ghue.
12 Egha me amiziba ko boriba, kalabuzi-
abar min me inigha asizir kaba sara ua-
mategha Moses ko ofa gamir gumazim
Eleasar ko Israelian gumazamiziba bagha
ghue. Dughiar kamin, me Moapin dan-
ganir zarimin ikiavira iti. Danganir kam,
Jordanin Fanemin boroghin aruem anadi
naghin itima, Jerikon nguibar ekiam Jor-
danin Fanemin vongin iti.

Midorozir gumaziba uamategha ize

13 Ezi Moses ko ofa gamir gumazim
Eleasar ko Israelian gumazir dapaniba
dikavigha, danganir me itim ategha
midorozir gumaziba bativasa zui.
14 Me ghua me batogha, Moses 1,000plan
midorozir gumazibar garir gumazir da-
paniba ko 100plan midorozir gumazibar
garir gumazir dapaniba, bar men atara ka-
maghin men azai,
15 "Manmaghsua ia amizir kabav
misoghirarighan aghua?
16 Ia fo, men amizibara Balamin ak-
abar gin ghua Israelian gumazamizibagh
amizi, me Peorin itir dughiamin, Ikiavira
Itir Godin akaba akirim ragha dagh asara.
Ezi arimariar kuram Ikiavira Itir Godin gu-
mazamizibagh asighasiki.
17 Kamaghin amizi, ia datirighin
men boribar tongin, otariba bar me
misoghirarikigh. Egh amizir gumaziba
koma akuigha givaziba uaghan bar me
misoghirarikigh.
18 Egh amizir gumazitam koma akuizir
puvatiziba ategh me ikiti, ia uari bagh me
ini.
19 Ia bar moghira, ian tarazi, tavin
misoghezi an aremez, o gumazir aremezi
tamin kuatamin suira, ia 7plan aruebar,
ia itir danganimin azenan ikiam. Egh
namba 3in aruem ko namba 7in aruemin ia
Godin damazimin uari zuegh, egh amizir ia
midorozim gamua iniziba sara uari zuegh.
20 Egh ia uan korotiaba, ko bulmakaun
inibar ingarizir biziba, ko memen arizibar
ingarizir biziba, ko ter otevibar ingarizir
biziba sara, ia bar da isi, God ia ganingizir
arazimin gin mangi dar amuti, da an
damazimin zuegh."
21 Ezi ofa gamir gumazim Eleasar, kam-
aghin midorozim gamigha uamategha izir
gumazibav gei, "Kar Ikiavira Itir God Moses
ganingizir Akar Gavgaviba, da kamakin:
22-23 Bizir avimin isi ikuvighan
koghamiba, kar gol, silva, ain, kapa ko
brasin ingarizir biziba, ia da isi avim
datighti, da isightima, ia da inigh da rueghti
da zuegham. Egh bizir igharazir avimin
sighamiba, ia da inigh dipamin da rueghti
da zuegham.
24 Egh dughiar namba 7in, ia uan koro-
tiaba rueghti, da zueghti, ia uamategh dan-
ganir ia itimin aven izam."

Israelia midorozimin inizir biziba uari tuira

25 Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Moses
migei,
26 "Ni koma ofa gamir gumazim Eleasar,
ko Israelian ikizibar gumazir dapaniba,
ia midorozimin aven inizir amiziba ko

31:16: Diboboniba 25:1-9

boriba ko asiziba ko bizir igharaziba, bar da mengegh.
27 Egh da tuiragh pozir pumuning damigh, tam midorozir gumaziba bagh anetigh, egh igharazim isi gumazamizir igharaziba bagh anetigh.
28 Ni Ikiavira Itir God bagh, bizir ni midorozir gumaziba bagh tuiraghamibar tongin itir bizir maba isi takisin min da iniam. Ia kalabuziar amizir 500plan tongin, amizibar tongin dar vamira inighiva, 500plan bulmakaubar tongin dar vamira inigh, egh 500plan donkibar tongin dar vamira inigh, egh 500plan sipsipbar tongin dar vamira inigh, egh 500plan memebar tongin, dar vamira inigh.
29 Egh takisin kaba isi ofa gamir gumazim Eleasar daningigh. Bizir kaba, da mati, ia Ikiavira Itir God ganidir ofaba.
30 Egh ia gumazamizir igharaziba bagha tuirazir bizibar tongin itir bizitaba isi takisin min da iniam. Ia kalabuziar amizir 50plan tongin, men amizir vamira inighiva, 50plan bulmakaubar tongin dar bulmakaun vamira inigh, egh 50plan donkibar tongin dar donkin vamira inigh, egh 50plan sipsipbar tongin dar sipsipin vamira inigh, egh 50plan memebar tongin dar memen vamira inigh. Egh ada isi Livaibar aningigh. Me Ikiavira Itir Godin Purirpenimin garir darasi.”
31 Ezi Moses ko ofa gamir gumazim Eleasar, Ikiavira Itir God mikemezi moghin ami.
32-35 Midorozir gumaziba midorozimin aven inizir bizibar diboboniba kamakin: 675,000plan sipsipba, ko 72,000plan bulmakauba, ko 61,000plan donkiba, ko 32,000plan amizir gumazitam koma akuizir puvatiziba.
36-40 Bizir midorozir gumaziba inizibar dibobonim, a kamakin: Sipsipbar dibobonim 337,500, ezi dar tongin me takisin min 675pla isa Ikiavira Itir God ganingi. Bulmakaubar dibobonim 36,000, ezi dar tongin me takisin min 72pla isa Ikiavira Itir God ganingi. Donkibar dibobonim, 30,500, ezi dar tongin me takisin min 61pla isa Ikiavira Itir God ganingi. Amizir gumazitam koma akuizir puvatizibar dibobonim, 16,000, ezi men tongin me takisin min 32pla isa Ikiavira Itir God ganingi.
41 Ikiavira Itir God Moses mikemezi moghin, Moses Ikiavira Itir God ganingizir bizir kaba isa, ofa gamir gumazim Eleasar ganingi.
42-46 Egha Moses gumazamizir igharaziba bagha tuirazir bizibar dibobonim kamakin. Da guizbangira, midorozir gumaziba bagha tuirazir biziba ko magh ghu. Dar kara: 337,500plan sipsipba, ko 36,000plan bulmakauba, ko 30,500plan donkiba, ko 16,000plan amizir gumazitam kom akuizir puvatiziba.
47 Ikiavira Itir God Moses mikemezi moghin, Moses bizir tuirazir kabar aven, 50plan kalabuziar amizibar tongin amizir vamira ini, egha 50plan asizibar tongin asizir vamira ini, egha Livaibagh aningi. Me Ikiavira Itir Godin Purirpenimin garir adarasi.
48 Ezi 1,000plan midorozir gumazibar garir gumazir dapaniba ko 100plan midorozir gumazibar garir gumazir dapaniba, dikavigha Moses bagha ghua kamaghin a migei,
49 “Gumazir aruam, e nin ingangarir gumaziba, e midorozir gumazir en apengan itiba medima, men tav ovengezir puvati.
50 Kamaghin amizi, e golin adiariba, ko adiarir soroghafaribagh azuiba ko firagharibar duiba, ko kuaribar duir gol ringin e vaghvagha iniziba, e da inigha izi. E uan ikirimiribar ivezimin min da inigh izi arazir kamin Ikiavira Itir Godin damazimin zuegham. E fo, a en akurazi, en apaniba e gasighasighizir puvati.”
51 Ezi Moses ko ofa gamir gumazim Eleasar, me dama golin adiarir kaba ini.
52 Golin adiarir kabar osimtizim, 200 kilogremin boroghin tu.
53 Ezi midorozir gumazir kiniba, bizir me iniziba, me uari bagha dar suiki.
54 Ezi Moses ko ofa gamir gumazim Eleasar, golin bizir midorozir gumazibar dapaniba inigha izeziba inigha, God bativamin Purirpenimin ghua Ikiavira Itir Godin damazimin da ati. Aningin nighnizim kamakin, Ikiavira Itir God Israelian gumazamizibagh nighnigh deraghvira men ganam.

32

Israelin anabar Jordanin Fanemin aruem anadi naghin ikiamiba
(Godin Araziba 3:12-22)

1 Dughiar kamin, Rubenin anabamin adarasi, ko Gatin anabamin adarasi, bulmakauba ko sipsipin okoruar bar aviriba iti. Egha me Jaser ko Gileatin Distrighningin nguazimin garima, bulmakauba ko sipsipba damamin grazir aghuiba iti.
2 Kamaghin amizi, me Moses ko ofa gamir gumazim Eleasar ko Israelian gumazir dapaniba bagha iza kamaghin me migei,
3-4 “Nguazir Ikiavira Itir God Israelia en akurazi, e inizir kam, nguibar ekiar kaba an iti, Atarot, ko Dibon, ko Jaser, ko Nimra, ko Hesbon, ko Eleale, ko Sipma, ko Nebo, ko Beon. Kar bulmakauba ikiamin nguazir bar aghuim. Ia fo, e bulmakaun bar aviriba iti.

5 Kamaghin, e uari, ia nguazir kam isi e
danighti, an en nguazimin min ikiam. Ia
e damuti, e Jordanin Fanem giregh mangi
vongin dapian e aghua."

6 Ezi Moses akar gavgavimin pamtemin
kamaghin Gat ko Rubenin adaraziv gei, "Ia
tizim bagh kagh ikiti, ian namakaba uarira
midorozim bagh mangam? Arazir kam de-
razir puvati.
7 Ia ti Israelian gumazamizir igharaz-
ibar nighnizim gasighasighti, me nguazir
Ikiavira Itir God me daningasava amim
bagh Jordanin Fanem giregh vongin man-
gan kogham o? Ia tizim bagha kamaghin
ami?
8 Fomira, ian afeziaba kamaghin ami. Ia
fo, e Kades Barnean ikia, ki nguazim getiasa
me amadazima,
9 me ghua arua Eskolin danganir zarimin
tugha, kantrin kamin ganigha uamategha
iza atiatim gumazamizibagh aningizi, me
Ikiavira Itir God me ganingizir kantrin
ghuezir puvati.
10 Dughiar kamin, Ikiavira Itir God
aningaghegha akar dikirizim gamua ghaze,
11 'Me uan navir averiabar aven nighnizir
gavgavim nan ikia nan gin zuir puvati. Ka-
maghin amizi, gumazir Isip ategha azenan
izeziba, kar gumazir 20plan azenibar itiba,
ko gumazir 20plan azenibagh afiraziba,
men tav nguazir ki Abraham ko Aisak
ko Jekop daningasa akar dikirizim gamizir
kamin ganighan kogham.
12 Gumazir kamning uaningra aven
mangam. Kar, Jefunen otarim Kalep,
a Kenasin adarazir gumazim, ko Nunin
otarim Josua. Bar guizbangira, aning
uaningra uan navir averiamin aven,
nighnizir gavgavim Ikiavira Itir Godin ikia,
an gin zui.'

13 "Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God
gumazamizibar arazir kuraba bagha
men aningaghegha me gamima, me
40plan azenibar gumazamiziba puvatizir
danganir kam garua ghua, gumazamizir
dughiar kamin Isip ategha azenan izeziba
bar ariaghire.
14 Ia oragh! Ia datirighin uan afeziabar
danganiba inigha, arazir kurabagh amir
gumazamizibar otifi. Egh ia ti Ikiavira Itir
God damuti, an aningagharir bar kuram
uam Israelia damuam.
15 Ia Ruben ko Gatin anabamningin
adarasi, an gin mangan aghuaghti, e ua
gumazamiziba puvatizir danganir kam
daru mangi kuraba inigham. Arazir kam
ua kamaghin otoghti, ia men osimtizim
ateram."

16 Ezi me Moses boroghin ghua kam-
aghin a migei, "Ni oragh. Ni en amaman-
gatighti, e faragh sipsipba bagh divaziba ko
nguibar ekiaba avinamin dagiar divazibar
ingarighti, en amuiba ko boriba deragh
ikiam.
17 Eghti e Israelian igharaz darazi ko
midorozim bagh men faragh mangi apani-
bar agintigh mangivira ikiti, en namakaba
uari bagh nguaziba ini dar apiagham.
En amiroghboriba kagh divazir gavgavir
nguibar ekiaba avinizibar aven deravira
ikiti, nguazir kamin gumazamiziba me
gasighasighan kogham.
18 Guizbangira, Israelian anabar igharaz-
ibar ikiziba vaghvagh uari bagh nguaziba
inigh dar apiaghti, gin e uamategh izi uan
nguibabar ikiam.
19 E fo, e kagh Jordanin Fanemin aruem
anadi naghin nguazim inigha gifa. Kam-
aghin amizi, e Jordanin Fanemin vongin
men tongin nguazitam inian kogham."
20 Ezi Moses me ikaragha ghaze, "Ia
guizbangira mikimiva, midorozim bagh
mangisi Ikiavira Itir Godin damazimin uan
midorozir biziba akir.
21-22 Ian midorozir gumaziba bar uan
midorozir biziba inigh, Ikiavira Itir Godin
damazimin Jordanin Fanem giregh mangi
apaniba ko misoghti, Ikiavira Itir God bar
apaniba abiragh, men nguazim inigham. Ia
uan namakabar akuraghamin ingangarir,
Ikiavira Itir God ia ganingizim agivaghti,
Ikiavira Itir God ian amamangatighti, ia ua-
mategh kagh izi Jordanin Fanemin aruem
anadi naghin itir nguazir kam iniam.
23 Ki akar gavgavimin kamaghin ia
migei, ia uan akar dikirizimin gin mangan
koghiva, ia guizbangira Ikiavira Itir
Godin damazimin arazir kuram gami. Ia
kamaghin deravira fogh, Ikiavira Itir God
ian arazir kurar kam bagh pazavira ia
damigham.
24 Ia faragh uan nguibar ekiaba ko sip-
sipbar divazibar ingarigh, egh gin uan akar
dikirizimin gin mangi apaniba ko misogh."
25 Ezi Gat ko Rubenin anabamningin gu-
maziba kamaghin Moses migei, "Aruam, e
nin ingangarir gumaziba, e ni mikemezi
moghin damuam.
26 En amuiba ko boriba ko bulmakauba
ko sipsipba Gileatin nguibar ekiabar
kaghira ikiam.
27 Eghti e gumaziba bar, e nin ingangarir
gumaziba, e uan midorozir bizibar kirva,
Ikiavira Itir Godin damazimin midorozim
bagh mangam. E Jordanin Fanem giregh
vongin mangi apaniba ko misogham, mati
en gumazir ekiam mikemezi mokin."

32:8: Diboboniba 13:17-33 **32:10:** Diboboniba 14:26-35 **32:23:** Jenesis 4:7; 44:16; Aisaia 59:12 **32:28:** Josua 1:12-15

28 Ezi Moses akar gavgaviba isa, ofa gamir
gumazim Eleasar ko Nunin otarim Josua,
ko Israelian anababar gumazir dapanibagh
aniga ghaze,
29 "Gat ko Rubenin anabamningin gumaz-
iba, me midorozir bizibar kirva, Ikiavira Itir
Godin damazimin midorozim bagh man-
gasa. Egh me Ikiavira Itir Godin akamin
gin mangi Jordanin Fanem giregh vongin
apaniba ko misogham, kamaghin a der-
agham. Me ian akuraghti ia midorozimin
apaniba abiragh, ia nguazim inigh, egh gin
ia Gileatin nguazim isi me daningigh.
30 Eghti me Jordanin Fanem giregh vongin
mangan aghuagh, ia ko midorozim bagh
mangighan kogh, kamaghin me ia ko Ke-
nanin nguazimin nguazir asizitaba iniam."
31 Ezi Gat ko Rubenin anabamningin gu-
maziba kamaghin migei, "Aruam, e nin in-
gangarir gumaziba, e ghaze, a dera, Ikiavira
Itir God mikemezi moghin e damuam.
32 E uan midorozir biziba inigh Ikiavira
Itir Godin damazimin mangi, Jordanin
Fanem giregh vongin mangi Kenanin
nguazimin aven Kenania ko misogham.
Egh gin e Jordanin Fanemin aruem anadi
naghin itir nguazim uari bagh a iniam."
33 Kamaghin amizi, Moses, Amorian
Atrivim Sihonin nguaziba ko Basanin
Atrivim Okin nguaziba, ko dar nguibar
ekiaba, ko dar nguibar doziba, ko nguazir
dar boroghin itiba bar, a da isa Gatin
anabam ko Rubenin anabam ko Manasen
anabar akuar me tuirazimningin mam
ganingi. Manase, a Josepin otarim.
34 Ezi Gatin anabamin gumazamiziba, ua
nguibar ekiam Dibon ko Atarot, ko Aroer,
35 ko Atrot Sofan, ko Jaser, ko Jokbeha,
36 ko Betnimra, ko Betharan, me ua der-
aghavira dar ingarigha da avinizir divazir
gavgaviba uaghan dar ingari. Egha me uan
sipsipba bagha divazir aghuibar ingari.
37 Ezi Rubenin anabamin gumazamiziba
ua, nguibar ekiam Hesbon, ko Eleale, ko
Kiriataim,
38 ko Nebo, ko Balmeon, me dar in-
gari. Egha me nguibar ekiam Balmeon, ziar
igharazim a gati. Me uaghan nguibar ekiam
Sipman ingari. Egha nguibar ekiar me ua
ingariziba, me ziar igiaba dagh ariki.
39 Ezi Manasen otarim Makir, an ovavir
boriba, Gileatin ghua Amoria misogha men
gintigha me abiragha, men nguazim uari
bagha a ini.
40 Kamaghin amizi, Moses Gileatin
nguazim isa Makirin ikizim ganingizi, me
an iti.
41 Ezi Manasen anabamin gumazir mam
Jair, a uan adarazi ko ghua nguibar maba ko
misogha men agintigha men nguibaba ini.
Egha me ziar igiam, "Jairin Nguibaba," dagh
ati.
42 Ezi gumazir mam, an ziam Noba, a
uan adarazi ko ghua Kenatin nguibam ko
nguibar dozir an boroghin itiba ko misogha,
men agintigha men nguibaba ini. Egha a
uan ziam, "Noba," Kenat gati.

33

Israelia Isip ategha ghua gumazamiziba puvatizir danganibar aruir darorimin eghaghanim

1 Israelia Isipin kantri ategha azenan iza,
danganir aviribagh arua dagh apiaghira
zui. Kar danganir kabar ziaba. Dughiar
kamin, Moses ko Aron men faragha ghua
men garima, me uan anababa ko ikizibar
aven ikia zui.
2 Ikiavira Itir God uabi Akar Gavgavim
Moses migeima, Moses men daroriba ko
danganir me izava apiaghiribar ziaba osiri.
3 Israelian gumazamiziba, nguibar
ekiam Ramesesin itima, iakinir faragha
zuimin an namba 15in aruem otozi, me
dikavigha Isip ataki. Dughiar kamin,
me God Israelia Gitazir Dughiar bar
faraghavira zuimin amimzaraghan, me
Isip ataki. Isipia bar men garima, me bar
gavgavigha Ramesesin nguibar ekiam
ategha zui.
4 Dughiar kamin, Ikiavira Itir God
uan gavgavir ekiam isa, Isipian asebar
akaghasa mirakelin aviribagh amigha aser
kaba abini. Ezi Isipia uan otarir ivariar
Ikiavira Itir God misogheziba mozibagh
arizima, Israelia Isip ataki.
5 Israelian gumazamiziba Rameses
ategha iza Sukotin danganim aghuigha
an iti.
6 Egha gin ua dikavigha Sukot ategha
ghua gumazamiziba puvatizir dan-
ganimin miriamin iza Etamin danganim
aghuigha an iti.
7 Egha gin Etam ategha ragha ua-
mategha ghua aruem anadi naghin
Pihahirotin nguibam bagha ghue, a
Balsefonin nguibar ekiamin boroghin
iti. Egha me Mikdolin boroghin itir
danganim aghui.
8 Egha gin Pihahirot ategha Ongarir
Aghevim abigha ghua Etamin gumaza-
miziba puvatizir danganimin ghua 3plan
aruebar arua ghua Maran nguibamin
otogha an danganim aghui.
9 Egha gin me Mara ategha ghua Elimin
danganim aghuigha iti. Elim, a 12plan
dipar emimiriba ko 70plan temer detba
an iti.
10 Egha gin Elimin danganim ategha
ghua Ongarir Aghevimin boroghin dan-
ganim aghuigha an iti.

11 Egha gin Ongarir Aghevim ategha
ghua gumazamiziba puvatizir danganim
Senin otogha danganim aghuigha a gapia.
12 Egha gin Senin gumazamiziba pu-
vatizir danganim ategha ghua Dopkan
otivigha danganim aghui.
13 Egha gin Dopkan dikavigha ghua
Alusin danganim aghui.
14 Egha gin Alus ategha ghua Refidimin
danganim aghuigha iti. Danganir kamin,
damamin dipaba puvati.
15 Egha gin Refidim ategha ghua
Sainain gumazamiziba puvatizir dan-
ganimin danganiba aghuigha iti.
16 Egha gin Sainain gumazamiziba
puvatizir danganim ategha ghua Ki-
brot Hatavan danganimin danganiba
aghuigha iti.
17 Egha gin Kibrot Hatava ategha
ghua Haserotin danganimin danganiba
aghuigha iti.
18 Egha gin Haserot ategha ghua Ritman
danganimin danganiba aghuigha iti.
19 Egha gin Ritma ategha ghua Rimon-
peresin danganimin danganiba aghuigha
iti.
20 Egha gin Rimonperes ategha ghua
Lipnan danganimin danganiba aghuigha
iti.
21 Egha gin Lipna ategha ghua Risan
danganimin danganiba aghuigha iti.
22 Egha gin Risa ategha ghua Kehelatan
danganimin danganiba aghuigha iti.
23 Egha gin Kehelata ategha ghua Se-
ferin Mighsiamin danganiba aghuigha iti.
24 Egha gin Seferin Mighsiam ategha
ghua Haradan danganimin danganiba
aghuigha iti.
25 Egha gin Harada ategha ghua Makh-
elotin danganimin danganiba aghuigha
iti.
26 Egha gin Makhelot ategha ghua
Tahatin danganimin danganiba aghuigha
iti.
27 Egha gin Tahat ategha ghua Teran
danganimin danganiba aghuigha iti.
28 Egha gin Tera ategha ghua Mitkan
danganimin danganiba aghuigha iti.
29 Egha gin Mitka ategha ghua Hasmo-
nan danganimin danganiba aghuigha iti.
30 Egha gin Hasmona ategha ghua
Moserotin danganimin danganiba
aghuigha iti.
31 Egha gin Moserot ategha ghua Bene-
jakanin danganimin danganiba aghuigha
iti.
32 Egha gin Benejakan ategha ghua
Hor Hagitgatin danganimin danganiba
aghuigha iti.
33 Egha gin Hor Hagitgat ategha
ghua Jotbatan danganimin danganiba
aghuigha iti.
34 Egha gin Jotbata ategha ghua Abro-
nan danganimin danganiba aghuigha iti.
35 Egha gin Abrona ategha ghua Es-
iongeberin nguibar ekiamin danganiba
aghuigha iti.
36 Egha gin Esiongeber ategha ghua
Senin gumazamiziba puvatizir dan-
ganimin miriamin itir nguibam Kadesin
danganiba aghuigha iti.
37 Egha gin Senin danganim ategha
ghua kantri Idomin mitaghniamin itir
Horin Mighsiamin boroghin danganim
aghuigha apia.
38-39 Me Isip ategha azenan izezir
dughiamin gin azenir namba 40 otogha
givazi an iakinir namba 5in, faragha zuir
aruem oto. Aruer kamra, Israelia Horin
Mighsiamin boroghin ikiavira itima, ofa
gamir gumazim Aron Ikiavira Itir Godin
Akar Gavgavimin gin ghua dikavigha,
Horin Mighsiamin ghuavanabogha
areme. An azenir 123pla ikiava areme.
40 Ezi Kenanin sautin amadaghan itir
kantri Arat, an atrivim, kamaghin orasi,
Israelia izi.
41 Dughiar kamin, Israelia Horin
Mighsiam ategha arua ghua Salmonan
danganimin danganiba aghuigha iti.
42 Egha gin Salmona ategha ghua
Punonin danganimin danganiba
aghuigha iti.
43 Egha gin Punon ategha ghua Obotin
danganimin danganiba aghuigha iti.
44 Egha gin Obot ategha ghua Abarimin
nguibamin danganiba aghuigha iti, a
kantri Moapin mitaghniamin boroghin
ikia ikuvizir nguibam.
45 Egha gin Abarim ategha ghua
nguibar ekiam Dibon Gatin danganiba
aghuigha iti.
46 Egha gin Dibon Gat ategha ghua Al-
mon Diplataimin danganiba aghuigha iti.
47 Egha gin Almon Diplataim ategha
ghua Abarimin Mighsiabar danganim
aghuigha iti, mighsiar kaba Nebon
Mighsiamin boroghin iti.
48 Egha gin me Abarimin Mighsiaba
ategha ghua Moapin danganir zarimin
danganim aghuigha apia. Danganir kam,
Jordanin Fanemin boroghin aruem anadi
naghin itima, Jerikon nguibar ekiam Jor-
danin Fanemin vongin iti.
49 Moapin danganir zarir kam, nguibar
ekiam Bet Jesimotin ikegha ghua Sitimin
danganir zarimin oto. Me danganir ekiar
kamin danganim aghuigha apia.

33:38-39: Diboboniba 20:22-28; Godin Araziba 10:6; 32:50 **33:40:** Diboboniba 21:1

Ikiavira Itir God nguaziba abigh uari daningamin arazim migei

50 Me Moapin danganir zarimin ikiavira iti. Danganir kam, Jordanin Fanemin boroghin aruem anadi naghin itima, Jerikon nguibar ekiam Jordanin Fanemin vongin iti. Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei,

51 "Ni kamaghin Israelia mikim: Ia Jordanin Fanem giregh vongin mangi Kenanin nguazimin aven,

52 gumazamizir an itiba bar men agiraghti me aregh. Egh men asebar marvir guaba bar dagh asighasikigh. Kar, me dagiaba ko ainbar ingarizir nedaziba. Egh uaghan ia men mighsiabar pin itir danganir me asebar ziaba febagh asighasikigh.

53 Ki nguazir kam ia ganingi. Kamaghin amizi, ia gumazamizir an itiba batuegh uari bagh a inigh a dapiagh.

54 Egh ia satu gikararangiva nguaziba abigh, vaghvagh uan anababa ko ikizibar aning. Egh nguazir ekiaba isi anabar gumazamizir aviriba itibar aningiva, nguazir doziba isi anabar gumazamizir avirasemezir puvatizibar aning.

55 Ia nguazir kamin itir gumazamiziba bar me batueghan koghti, me osimtiziba ko mizaziba ia daningiva, mati benir ataribar min ian damazibar mitiv, egh mati dikoniba ian ivibar mitivam. Egh me nguazir ia itimin aven ia ko midorozibar amuam.

56 Ia bar moghira me batueghan koghti, ki me gasighasighasa nighnighizi moghin, ki ia gasighasigham."

34

Israelian nguazir mitaghniaba

1 Egha Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei,

2 "Ni Akar Gavgavir kaba Israelia daningigh: Ia Kenanin nguazimin aven mangi, a nguazir ki ia daningasava amim, ia an nguaziba bar da inigh. Ian nguazir mitaghniaba kamakin:

3 Ian nguazir mitaghniar sautin amadaghan itim, a gumazamiziba puvatizir danganimin Senin ikegh, mangi Idomin nguazir mitaghniamin mangi, egh aruem anadi naghin Amangsizim Itir Dipar Akaremin sautin amadagh ikegh mangi,

4 egh nguazir mitaghniamin raghirigh sautin amadaghan mangi, pin tuavir Akrabimin ghuavanadim gitagh mangiva, mighsiabar tizimin danganir zarimin mangi, gumazamiziba puvatizir danganim, Sen abigh bar mangi, Kades Barnean otogham. Egh mitaghniam raghirigh notin amadaghan mangi, Hasaradarin danganimin otogh mangi Asmonin danganimin otogham.

5 Egh nguazir mitaghniam Asmon gitagh raghirigh mangi vongin, Isipin nguazir mitaghniamin Fanemin magiri, Meditereniania Ongarir Ekiamin otogham.

6 Aruem uaghiri naghin amadaghan itir nguazir mitaghniam, a Meditereniania Ongarir Ekiamin iti.

7 "Notin amadaghan itir nguazir mitaghniam Meditereniania Ongarir Ekiamin ikegh mangi Horin Mighsiamin otoghiva,

8 mangi Hamatin nguibar ekiamin zuir tuavir akamin boroghin otogh mangi Sedatin nguibamin otogh mangi,

9 Sifronin danganimin otogh bar mangi Hasarenanin nguibamin tugham.

10 "Aruem anadi naghin itir nguazir mitaghniam, Hasarenanin ikegh mangi Sefamin nguibamin otoghiva,

11 Sefam ategh mangi sautin amadaghan nguibam Riplan otogham, Ripla a nguibam Ain boroghin aruem anadi naghin iti. Egh mitaghniam mangi Galilin Dipar Akaremin aruem anadi naghin itir mighsiar doziba abigh mangi,

12 egh nguazir mitaghniam sautin amadaghan mangi Jordanin Fanemin magiri bar mangi Amangsizim Itir Dipar Akaremin otogham. Kar ian nguazir mitaghniaba."

13 Ezi Moses kamaghin Israelia migei, "Ikiavira Itir God, Akar Gavgavir kam ia ganidi. Ia, 9plan Israelian anababa ko Manasen anabamin akuar me tuirazimningin mam bagh, satu gikararangiva uari bagh nguazir kaba tuiragh ada inigh.

14 Ia fo, Rubenin anabam ko Gatin anabam, ko Manasen anabamin akuar me tuirazimningin faragha zuim, me uari bagha nguazim inigha gifa.

15 Me Jerikon boroghin Jordanin Fanem vongin aruem anadi naghin uari bagha nguazim inis."

Gumazir dapaniba, nguazim tuiraghamin ingangarim iti

16 Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei,

17 "Ofa gamir gumazim Eleasar, ko Nunin otarim Josua, aning nguazir kam abigh gumazamizibar aning.

18 Egh ni vaghvagh anababar gumazir dapanitaba miseveghti, me Eleasar ko Josuan akurvagham.

19 Ezi Ikiavira Itir God misevezir gumazibar ziabar kara: Judan anabamin tongin, a Jefunen otarim Kalep amisefe.

33:54: Diboboniba 26:54-56 **33:55:** Josua 23:13; Gumazir Dapaniba 2:3; Onger Akaba 106:34-36; Esekiel 28:24
34:13: Diboboniba 26:52-56 **34:13:** Josua 14:1-5

20 Egha Simeonin anabamin tongin, a
Amihutin otarim Selumiel amisefe.
21 Egha Benjaminin anabamin tongin, a
Kislonin otarim Elidat amisefe.
22 Egha Danin anabamin tongin, a Joklin
otarim Buki amisefe.
23 Egha Josepin otarim Manasen an-
abamin tongin, a Efotin otarim Haniel
amisefe.
24 Egha Josepin otarir igharazim Efraimin
anabamin tongin, a Siptanin otarim Kemuel
amisefe.
25 Egha Sebulunin anabamin tongin, a
Parnakin otarim Elisafan amisefe.
26 Egha Isakarin anabamin tongin, a
Asanin otarim Paltiel amisefe.
27 Egha Aserin anabamin tongin, a
Selomin otarim Ahihut amisefe.
28 Egha Naptalin anabamin tongin, a Ami-
hutin otarim Pedahel amisefe."
29 Kar, Ikiavira Itir God Kenanin nguazim
abigh vongin Israelian gumazamizibar
aningasa misevezir gumaziba.

35

Ikiavira Itir God Livain anabamin adarazi bagha inabazir nguibar ekiaba

1 Dughiar kamin, Israelia Moapin dan-
ganir zarimin iti. Danganir kam, Jordanin
Fanemin boroghin aruem anadi naghin
itima, Jerikon nguibar ekiam Jordanin
Fanemin vongin iti. Ezi Ikiavira Itir God
kamaghin Moses migei,
2 "Ni Akar Gavgavir kam isi Israelia
daningighti, nguazir me inizibar tongin me
nguibar ekiataba isi Livaibar anighti me
dar ikiam. Egh uaghan me nguibar ekiar
kabar boroghin itir nguazir grazir aghuiba
itiba isi me danighti, Livaibar bulmakauba
dar amam.
3 Livaiba uari bagh nguibar ekiar kaba
inighiva dar ikiam. Eghti grazir dadar
aghuiba itir nguaziba, men bulmakauba ko
asizir igharaziba dar grazibar amam.
4 Dadaba itir nguazir otevir kaba, nguibar
ekiaba avinizir divazibar ikegh azenan
mangi nguazir kam bar a ighuigh mangi
450 mitan tugham.
5 Nguibar ekiam, dadaba bar an
okarigh, otevir mamin ikegh mangi otevir
igharazimin otogham, eghti an ababanim
900 mitan tugham.
6 "Nguibar ia Livain anabamin adarazir
aningamibar tongin, ia 6plan nguibar ekiar
gumazamiziba ari mangi mongamiba me
daningigh. Eghti gin ian tav atamakuigh
tav misueghti an aremeghti, an ari mangi
nguibar kam uabi modogham. Eghti gu-
mazir uan akar gumazimin ovevem ikar-
vaghsi, an a ikarvaghan iburagham. Egh
ia uaghan 42plan nguibar ekiar igharaziba
Livain anabam daningigh.
7 Dadaba itir nguaziba, nguibar kabar
boroghin iki. Livain anabam 48plan
nguibar ekiaba iti.
8 Ia nguibar ekiaba isi Livaibar aningsi,
Israelin anababar nguazibar ganti, anabar
manam ekevegha nguibar ekiar aviriba
iti, eghti ia nguibar ekiar aviriba isi me
daning. Eghti anabar manaba suvigha
nguibar ekiar aviriba puvatighti, ia nguibar
ekiar vaghvaziba isi me daning."

Nguibar ekiar gumazamiziba ari mangi mongamiba
(Godin Araziba 19:1-13; Josua 20:1-9)

9 Egha Ikiavira Itir God kamaghin Moses
migei,
10 "Ni kamaghin Israelia mikim: Ia Jor-
danin Fanem giregh vongin mangi Kenanin
nguazimin aven mangi,
11 uari mongamin nguibar ekiataba
amisefegh. Eghti gumazitam atamakuigh,
gumazir igharazim misueghti an are-
meghti, an ari mangi nguibar ekiar
gumazamiziba ari mangi mongamin tamin
aven modogh, deraghvira ikiam.
12 Nguibar ekiar kaba, ia uari mongamin
nguibabar min ikiam. Eghti gumazir are-
mezimin namakatam an ovevem ikaraghan
iburagham. Gumazitam tav misueghti an
aremegham, a deravira iki egh mangi ko-
tiamin tugham. Eghti me an kotiam baregh
deraghvira fogh suam, a guizbangira gu-
mazir igharazim misoghezi an areme, eghti
kamaghin, me a misueghti an aremegham.
13 "Ia 6plan nguibar ekiar miseveghamin
kaba, gumazamiziba ari mangi dar aven
mongam.
14 Nguibar kabar 3pla, Jordanin Fanemin
aruem anadi naghin ikiti, 3pla Kenanin
nguazimin aven iki. Kar, nguibar
ekiar gumazamiziba ari mangi dar aven
mongamiba.
15 Nguibar ekiar uari mongamin 6plan
kaba, da Israelian gumazamiziba, ko ikizir
igharazibar gumazamizir, iza dughiar ote-
vimin me ko itiba, ko ikizir igharazibar
gumazamizir me ko zurara ikiamiba, kar
men akurvagh me mongamin nguibar eki-
aba. Eghti tina atamakuigh gumazitam
misueghti an aremegham, an ari mangi
kagh uabi modogham.
16-18 "Eghti gumazitam, gumazir
igharazimin apanim damuva ain, o dagiam
o aghoritam isi a misueghti an aremeghti,
osimtizir ekiam an ikiam, eghti a ivezir
kuram iniam. Kamaghin amizi, ia an arazir
kam bangin a misueghti an aremegh.
19 Gumazir aremezir kamin anabatamra,
gumazir kam misueghti an aremegham. An

35:1: Josua 21:1-42

an garir dughiamra, an a misueghti an aremegh.

20-21 “Gumazitam tav gifueghan koghiva, an apanim damuva an aningaghiva anekunighti a irigham, o bizitamin a biraghti an aremegham, o uan agharimin a misoghti an aremegham, an amizir arazir kam bangin, me a misueghti an aremegh. Gumazir aremezir kamin anabatamra an apigh, a misueghti an aremegh.

22 “Eghti gumazitam tavin apanim damuan kogh, egh an aningaghan kogh atamakuigh anekunigham, o pura bizitam fegh a mikinighti an aremegham.

23 O an an ganighan kogh, dagiatam fegh a mikinigham, o foghan kogh a biraghti an aremegham.

24 Eghti kamaghin, Israelian gumazamiziba bar, bizir a damuasa ia mikemezibar gin mangi deravira ganiva, gumazir atamakuigha gumazim misoghezi an aremezim bagh nighnigh deraghvira kotiam damu. Eghti gumazir aremezimin anabamra a ikarvaghsi damuan kogham.

25 Ia gumazir kam inigh deraghvira an akurvaghti, gumazir aremezir kamin anababa, an arazim ikarvaghan marki. Ia an akuragh ua nguibar ekiar gumazamiziba ari mangi mongamimin anetigh. Eghti a kagh iki mangiti ofa gamir gumazir me faragha Godin ingangarim bagha misevegha borem a gingezim aremeghti, a gin mongamin nguibar ekiar kam ategh uan nguibamin mangam.

26-27 Gumazir arazir kurar kam gamizim, mongamin nguibar ekiamin mitaghniam ategh, azenan mangiti, gumazir aremezimin anabatam, mongamin nguibar ekiamin azenan an apigh, egh a misueghti, an aremegham. Arazir kamin, anabar kam osimtiziba puvatigh kotiaba puvatigham.

28 Bar guizbangira, gumazim gumazitam misueghti an aremegham, a mongamin nguibar ekiam ataghiraghan marki. A mongamin nguibar ekiamin iki mangiti, ofa gamir gumazibar dapanim aremeghti, a gin uamategh uan nguibamin mangi.

29 Ia uan ovavir borir gin otivamiba ko, ia managh ikiam, ia bizir a damuasa mikemezir kaba ko arazir kabar gin mangi.

30 “Gumazitam gumazir igharazim misueghti an aremegham, ia a isi kotiam datighiva akam a gasi, gumazir pumuning o gumazir 3plan an ganiziba, me bar kotin aven akar otevir vamira damuam, kamaghin ia deraghvira fogh suam, gumazir kam guizbangira arazir kam gami, eghti bizir kam bangin gumazir kam aremegham. Gumazir vamira a uabira, an migirigiam kotin aven gavgaviba puvatigham. Eghti ia gumazir kam misueghti an aremeghan kogham.

31 “Gumazir gumazir igharazimin apanim gamua a misoghezi an aremezim, ia a misueghti an aremegh. Gumazir kam uan ikirimirim ikarvaghsi dagiabar ivezan kogham. Bar puvati. An aremegham.

32 Eghti gumazitam mongamin nguibar ekiatamin mangigh, gin anetegh uamategh uan nguibamin mangisi damuti, ofa gamir gumazibar dapanim tighar aremegham, kamaghin gumazir kam uan ikirimirim ikarvaghsi dagiabar ivezan kogham.

33 Ia an amamangatighti a mongamin nguibar ekiam ategh mangigham, ian arazir kamin, ia nguazir kam damighti a nan damazimin mizegham. Gumazibav sozi me ariaghirir arazir kam, nguazim gamima, a nan damazimin mize. Nguazim damighti a zueghamin arazim, tuavir vamira iti, a kamakin, ia gumazir a misoghezi an aremezimin arazir kuram ikaragh a misueghti an aremegh. Tuavir igharazitam, ua itir puvati.

34 Ki Ikiavira Itir God, ki Israelia, ian tongin iti. Kamaghin, nguazir ia itir kam, ia a damuti, a nan damazimin mizeghan marki.”

36

Amizir pabar itiba, uan afeziar aremezibar nguaziba iniam

1 Josep a Manasen afeziam, ezi Manase a Makirin afeziam, ezi Makir a Gileatin afeziam. Dughiar mamin, Gileatin ikizimin gumazir dapaniba dikavigha Moses ko Israelian gumazir dapanir igharaziba bagha zui.

2 Egha kamaghin migei, “Ikiavira Itir God, Akar Gavgavim isa ni ganiga ghaze, ni satu gikararangiva nguaziba abigh da Israelia e daningti, e dar ikiam. Egha uaghan en anabar gumazim Selofehatin nguaziba isi an guivibar aningasa, ni mikeme.

3 Ni kamaghin fogh, me anabar igharazitabar gumazibar ikiti, men nguaziba ko biziba, men pabar nguazibagh isafuragham. Me kamaghin damuti, en nguazir ni bigha e ganingizim suvigham.

4 Eghti azenir biziba ua da ikarvaghamim otoghti, me nguazir gumazir igharaziba da ivezeziba, me ua da inigham. Eghti Selofehatin guivibar nguaziba, me ti da isi men pabar nguazibar aven amadagham. Eghti nguazir kam, uam en nguazimin min ikian kogham.”

5 Ezi Moses Ikiavira Itir God mikemezi moghin, Josepin anabamin gumazibav gia ghaze, “Josepin anabamin adarazi migeir akaba, da guizbangira.

35:30: Godin Araziba 17:6; 19:15 **36:2:** Diboboniba 27:7

6 Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God ghaze,
Selofehatin guiviba, gumazir manabar ikisi,
uan anabamin aven uarira uarir ikiam.
7 Eghti ia Israelia bar, ian nguaziba vagh-
vagh ian anababar aven ikivira ikiam. Eghti
anabar igharazitam da inian kogham.
8 Amizir Israelin anababar aven, ikia
nguaziba iniziba, me uan anabamin gu-
mazitamra iki. Eghti arazir kamin, Israelia
bar uan inazir afeziabar gin mangi nguaz-
iba ko biziba iniam.
9 Kamaghin, ia anabar igharazimin
amamangatighti, me ian nguaziba inian
kogham. Bar marki. Anababa bar,
vaghvagh uan nguazibar ghuaviba ikegh
mangivira ikiam."
10-11 Kamaghin amizi, Selofehatin guiv-
iba me uan anabamin gumazibara iti, mati
Ikiavira Itir God mikemezi mokin. Men
ziabar kara: Mala, Tirsa, Hokla, Milka ko
Noa.
12 Me Josepin otarim Manasen anabamin
gumazibar iti. Kamaghin amizi, men
nguaziba ko biziba men inazir afeziamin
anabamin aven ikiavira iti.
13 Dughiar Israelia Moapin danganir
zarimin itimin, Ikiavira Itir God, Akar Gav-
gavir kaba, ko bizir a damuasa mikemeziba
isa, Israelia bagha Moses ganingi. Danganir
kam, Jordanin Fanemin boroghin aruem
anadi naghin itima, Jerikon nguibar ekiam
Jordanin Fanemin vongin iti.

Moses Ua Godin Araziba Osiri O Diuteronomi Akar faragha zuim

Akinafarir kamin aven, Israelia namba 2in dughiamin Godin Araziba ini, eghti da men nighniziba fiva gavgavim men navir averiabar aningam. Dughiar kamin, Israelia Moapian nguazim gapiaghav ikia, egh Jordanin Fanem abigh Kenanin nguazim iniasava ami. Moses me ko mangighan kogham, kamaghin, a uan akar abuananam isa me ganingi. Moses migirigiar otevir 3pla isa Israelia ganingi, ezi akinafarimin abuan migirigiaba Mosesin ovevemin eghaghanim an iti.

Moses kamaghin akar ekiabar gun migei. A God Israelian darorir kamin men gara me bagha amizir ingangarir ekiar aviriba, uam a dagh nighnisi. God uabi uan gavgavimin men akura, kamaghin amizi, me an apengan ikiam. Moses ua Godin 10plan Akar Gavgaviba dar gun migei, egha Godin Akar Gavgavir kabar mingarir maba, a Israelian ikirimirim bagha me geghari. A Godin Akar Gavgavir faragha itiba, gavgavim dagh anidi, egha Israelian nighniziba fe, eghti God me daningasa mikemezir nguazim dapiamin dughiamin, me deraghvira Arazir kabar gin mangam.

Bizir ekiar akinafarir kam damuasa migeim, a Israelian akuraghti, me Godin Akar Gavgaviba deraghviram dar gin mangam. Godin Arazir kam, a sapta 6:4-6in ikia kamaghin migei, "Ia uan navir averiam ko uan nighnizim ko uan gavgavim sara bar Ikiavira Itir God, ian God, a gifongegh." Moses Akar Gavgavir kam gavgavim a daningasa, tintinibar mighsiabar mavanang egha asebar ziaba fan men anogoroke. Me God gifozir puvatizir arazibar amuan marki. Egh me danganir vamirara amisefegh, egh gumazamiziba bar an mangi Ikiavira Itir Godin ziam fi.

Akinafarir kam God Israelia ko amizir Akar Dikirizir Gavgavir kamin men nighniziba fe. God uabi Akar Dikirizir Gavgavir kamin gin ghua iza datirighin, eghti me uaghan deraghvira nighnigh me Kenanin nguazim ikiamimin dughiamin, me Akar Dikirizir Gavgavir kamin gin mangisi bar gavgafigh.

Israelia Sainain Mighsiam ategha izezir eghaghanim,

Moses a geghari

(Sapta 1--3)

1 Akinafarir kamin aven itir akaba, Moses da Israelian gumazamizibav keme. Dughiar kamin, me gumazamiziba puvatizir danganim aghuigha an iti. Kar Jordanin Fanemin boroghin aruem anadi naghin itir danganim. Danganir zarir me itir kam, Supin nguibamin boroghin ikia, egha bar misingi. Ezi Paranin nguibam, vongin amadaghan iti, ezi Tofelin nguibam, ko Labanin nguibam, ko Haserotin nguibam, ko Disahapin nguibam, da vongin amadaghan itima, Israelia dar tongin iti.

2 Gumazitam ti Sainain Mighsiamin ikegh Kades Barnea mangisi 11plan aruebar Idomin kantrin mighsiaba atugh mangam.

3 Ezi Israelia fomira Isipin kantri ategha iza 40plan azeniba danganir kamin arui. Dughiar kam, namba 40in azenim, an namba 11in iakinimin, an dughiar faragha zuim otozi, Moses Ikiavira Itir God a mikemezir bizibar gun me migei.

4 Ikiavira Itir God, Amorian Atrivim, Sihon, abirazir dughiamin gin, bizir kaba otifi. Atrivim Sihon Hesbonin nguibar ekiam gativagha an gari. Ezi uaghan Ikiavira Itir God, Basanin danganimin Atrivim Ok anebira. Ok, a Astarotin nguibam ko Edrein nguibam gativagha aningin gari.

5 Dughiar kamin Israelia Jordanin Fanemin, aruem anadi naghin, Moapian nguazimin itima, Moses Akar Gavgavir kabar gumazamizibav gia men sure gamua ghaze:

6 "E Sainain Mighsiamin itir dughiamin, Ikiavira Itir God, en God, kamaghin e migia ghaze:

"'Ia dughiar bar ruarimin mighsiar kamin boroghin iti. Ian dughiar kagh itim, a iza kamaghira tu.

7 Ia dikavigh danganir kam ategh, egh Amorian mighsiaba itir danganim, ko an boroghin itir danganibar mangi. Kar Jordanin danganir zarim ko mighsiaba itir danganiba, ko sautin amadaghan itir nguazir misingiziba, ko Mediterenianin Ongarir Ekiamin dadarimin itir nguaziba. Egh ia Kenanian nguazim ko nguazir Lebanonin Mighsiabar vongin itiba sara inigh mangi Yufretisin Faner Ekiamin tugh.

8 Ia oragh! Nguazir kaba bar, ki ia ganidi. Ki Ikiavira Itir God, ki ian inazir afeziaba, Abraham, Aisak, ko Jekop, ko men ovavir borir gin otivamiba, nguazir kaba isi me daningasa me koma akam akirigha gifa.

1:4: Diboboniba 21:21-35 **1:8:** Jenesis 26:3; Ua Me Ini 33:1; Diboboniba 14:23; 32:11

Eghti ia datirighin dikavigh mangi da inigh dar apiagh iki.’ ”

Moses gumazir dapaniba amisevezi me Israelian jasbar min iti
(Ua Me Ini 18:13-27)

9 Egha Moses gumazamizibav gia ghaze, “Ki faragha kamaghin ia mikeme, ‘Ki ia gativagh ian ganamin ingangarim, a bar ekefe. Ki uabiram a damuva avegham.
10 Ikiavira Itir God, ian God, ia gamizi, ia borir aviriba bategha, bar avirasemegha iti. Ian dibobonim, overiamin itir mikovezibar dibobonimin min ghu.
11 Nan ifongiam kamakin. Ikiavira Itir God, a en inazir afeziabar God, a uan akar dikirizimin gin mangi, ia damighti ia guizbangira bar avirasemeghiva ian gin otivamin dibobonim, ian dibobonir datirighin itim bar a gafiragham. Eghti a uaghan ian bizibar amuti, da bar deragh otivam.
12 Eghti ki manmaghira uabira ian osimtiziba ko ian akamadariba akiram? Ki uabira dar amuan iburagham.
13 Kamaghin amizi, ia fofozir gumazir aghuitaba ko, gumazir deravira nighnigha biziba tuisizitaba, me ian gumazir dapanibar ikisi me amisefegh. Ia uan anababar tongin vaghvagh me amiseveghti, ki me ginabaghti me ia gativagh ian ganam.’
14 Ki kamaghin ia mikemezi, ia na ikaragha ghaze, ia kamaghin damuasa ifonge.
15 Kamaghin, ia uari uan anababar tongin vaghvagha misevezir fofozir gumaziba ko, gumazir dapanir aghuir gumazamiziba deravira me gifoziba, ki me ini. Ki me amisevezi, men marazi 1,000plan gumazamizibar garima, marazi 100plan garima, marazi 50plan garima, marazi 10plan gari. Ezi ki uaghan gumazir ekiar maba bar ian anababar tongin vaghvagha me amisefe.
16 “Egha dughiar kamin ki ian jasin kaba akar gavgavim me ganiga ghaze, ‘Ia gumazamizibar akamadarir men tongin otiviba baraghamin dughiamin, ia deraghavira kuariba arigh da baragh. Egh akamadariba bar deraghvira da tuisigh. Kar ti, ian namakar pumuningin tongin itir akamadariba, o akamadarir ian namakaba ko ikizir igharazibar gumazamizir ian tongin itiba, ia uaghara deravira da baragh guizin arazimin gin mangi da tuisigh.
17 Ki kamaghin me mikeme: Gumazim a ziam iti o ziam puvati, ia arazir vamiran gin mangi bar men araziba tuisigh. God uabi kotin dughiamin nighniziba ia daningam, eghti ia gumazitamin atiatingan marki. Eghti osimtiziim bar ekeveghti, ia anekiran iburaghiva, a inigh na bagh iziti, ki a baragham.’
18 Egha dughiar kamin bizir igharazir ia uaghan damuamiba sara ki ian sure gami.”

Israelia moga gari gumaziba amangi
(Diboboniba 13:1-13)

19 Moses ua kamaghin migei, “Ikiavira Itir God, en God, e damuasa mikemezi moghin, e ami. E dughiar kamin dikavigha Sainain Mighsiam ategha ghua danganir bar kuramin zui, kar gumazamiziba puvatizir danganim. E ghuavira ikia Amorian mighsiaba itir danganimin otivigha Kades Barnean otifi.
20 Ezi ki kamaghin ia migia ghaze, ‘E datirighin Amorian mighsiaba itir danganimin otifi. Ikiavira Itir God, en God, nguazir kam datirighin ia daningasava ami.
21 Ia gan! Ikiavira Itir God, ian God nguazir kam isa ia ganigha gifa. Ia dikavigh mangi a inigh, mati Ikiavira Itir God, ian inazir afeziabar God, a ia mikemezi moghira, ia a dapiagh. Egh atiatingiva okam nighnighan marki.’
22 “Ezi ia bar moghiram iza na migia ghaze, ‘E gumazitaba amangighti me en faragh mangi, mongegh nguazir kamin ganigham. Egh me tuavir bar aghuitam en akaghti e an mangam. Me e mikim suam nguibar ekiar kaba, da manmaghira gari.’
23 “Ezi ki oregha ghaze, e akar kamin gin mangiti a ti deragham. Egha uan 12plan anababar aven, ki vaghvagha dar aven gumazir maba amisefe, eghti 12plan gumaziba mangam.
24 Egha me dikavigha mighsiaba itir danganimin pin ghua, Eskolin Danganir Zarimin otivigha moga garagha rui.
25 Egha me dagher nguazir kamin otivir maba inigha ua iza e ganigha ghaze, ‘Nguazir Ikiavira Itir God, en God, datirighin e ganidir kam, a bar dera.’
26 “Me kamaghin mikemezi, ia ua Ikiavira Itir God, ian Godin akaba batuegha kantrin kamin ghuavanangan aghua.
27 Ia uan purirpenibar ikia uarir tongin migirigiar aviribagh amua uarigh imoba ghaze, ‘Ikiavira Itir God e gifongezir puvati. Egha kamaghin an e isi Amorian dafarim datighti me e gasighasighasa, a Isipin kantrin e inigha azenan ize.
28 E tizim bagh danganir kamin mangam? Gumazir e nguazir kamin mongiva an ganasa amangiziba, ua izegha kamaghin e migia ghaze, Gumazamizir nguazir kamin itiba bar gavgavigha agharapaniba bar ruari, ezi men dibobonim, en dibobonim bar a gafira. Ezi me itir nguibar ekiaba, da avinizir divaziba bar overiamin ghuavanabogha bar isin mar iti. E uaghan men garima, gumazir dafabara men tongin iti.

1:26: Godin Araziba 9:23; Hibru 3:16

Me ti gumazir bar ruarir fomira itim Anak,
an ovavir boribara!'

29 "Ezi ki kamaghin ia migei, 'Ia gumaza-
mizir kabar atiatingan marki.
30 Ikiavira Itir God, ian God, a fomira
Isipin kantrin aven ian akurazi ia ganizi
moghin, a datirighin ian faragh mangi ia
bagh apanibav sogham.
31 Ia faragha gumazamiziba puvatizir
danganimin itima, Ikiavira Itir God, ian
God, a ian akuragha ia inigha ia atera
izavira ikia nguazir ia datirighin itir kamin
oto. Ezi an arazir kam, ia an ganigha gifa. A
mati afeziam uan borim ghurafazi moghin,
ia gami.'
32 Ki kamaghin ia migeima, ia akar kam
barazir puvatigha, nighnizir gavgavim
Ikiavira Itir God, ian Godin itir puvati.
33 A ian faragha ghua tuavim ian akagha
danganir ia purirpeniba asamim ian aka.
Egha a dimagaribar, avivzariar ekiamin
aven ian faragha ghua, aruebar mati,
ghuariar ruarir ekiamin min ia gisin
faragha zui."

God ivezir kuram Israelia ganingi
(Diboboniba 14:20-45)

34 Egha Moses me migia ghaze, "Ia
migirigiar aviribagh amima, Ikiavira Itir
God ia baragha ghua ian aningaghegha bar
pamtemin migia ghaze,
35 'Ia gumazamizir bar kuraba, ian tav
nguazir aghuir ki ian inazir afeziabar
aningasa me koma akam akirizimin
mangan kogham. Bar puvatigham.
36 Ki garima, Jefunen otarim, Kalep, a bar
na baghavira ikia nan gin zui. Kamaghin
amizi, a uabira mangi nguazir kamin ikiam.
Eghti nguazir a ghua ganizir kam, ki a isi a
ko, an ovavir boribar aningam.'
37 "Ian arazir kam, Ikiavira Itir God
gamima, a uaghan bar na basemegha ka-
maghin migei, 'Moses, ni uakan, ni nguazir
kamin aven mangan kogham.
38 Eghti nin akurvazir gumazim Josua, a
Nunin otarim, a uabira mangam. Ni gav-
gavim isi Josuan nighnizim danighti, a Is-
raelia inigh men faragh mangi nguazir kam
inigh a dapiam.'
39 "Egha gin Ikiavira Itir God, kamaghin
bar e migei, 'Ian borir aghirir datirighin
itiba kamaghin fozir puvati, bizir tizim a
ikufi, ezi bizir tizim a dera, merara nguazir
kamin aven mangam. Borir kabara, ia
me migia ghaze, Apaniba me misueghti me
arighiregham. Eghti ki nguazir kam me
danighti, me a inigh a dapiagh an ikiam.
40 Ezi ia gumazamizir aruaba, ia
datirighin uamategh gumazamiziba pu-
vatizir danganimin mangi. Egh Ongarir
Aghevim bagha zuir tuavimin mangi.'
41 "Egha ia na migia ghaze, 'Moses, e
Ikiavira Itir Godin damazimin arazir kuram
gami. Egh e datirighin Ikiavira Itir God
e mikemezi moghin mangi misogham.'
Egha ia ghaze, Mighsiaba itir danganimin
itir gumaziba, da pura biziba. E me
dikabinamin gavgavim iti. Egha ia
vaghvagh midorozimin biziba suigha me
dikabinasava ami.
42 "Ezi Ikiavira Itir God kamaghin na
migia ghaze, 'Ni ikiangsizir kam me daning:
Me midorozim bagh mangan marki. Ki me
ko mangi men akuraghan koghti, apaniba
bar me abinigham.'
43 Ezi ki Ikiavira Itir Godin akar kamin
gun ia migei. Ezi ia an akam barazir pu-
vati. Ia an akam batuegha, uari fa ifaghata
dikavigha apanibav soghasa mighsiaba itir
danganimin ghue.
44 "Ezi Amorian mighsiaba itir danganir
kamin itiba, aparir ivibar min okoruabar
min migha iza ian agintigha ghua Idomian
mighsiaba itir danganimin ghua, Hormanin
nguibar ekiamin otogha bar ia dikabira.
45 Kamaghin amizi, ia uarir akurvaghasa
Ikiavira Itir Godin diava arai. Ezi a tong ia
baraghizir pu. Bar puvati.
46 Ezi bizir kam bangin ia dughiar bar
ruarimin Kadesin ike."

2

Israelia ghua Idomin kantri ko
Moapin kantrin oto
(Diboboniba 21:10-20)

1 Egha Moses kamaghin migia ghaze, "E
gin uamategha ghua gumazamiziba pu-
vatizir danganimin ghua Ongarir Aghe-
vim bagha zuir tuavimin zui. Egha e,
Ikiavira Itir God e mikemezi moghirama
ami. Egha e Idomian mighsiabar itir dan-
ganimin, dughiar bar ruarimin ighuagh
arui.
2 "Egha Ikiavira Itir God, ua na migia
ghaze,
3 'Dughiar bar ruarimin ia pura
mighsiaba itir danganir kam tintinibar a
garuavti, dughiam gifa. Ia datirighin notin
amadaghan mangi.'
4 Egha Ikiavira Itir God, migirigiar otevir
kam ia daningasa na mikeme, 'Ia datirighin
Idomian mighsiaba itir danganimin torim
abigh mangam. Kar Ison ovavir boribar
nguazim, me ian namakaba. Me ian atiat-
ingti, ia deraghvira ganigh.

1:31: Aposel 13:18 **1:32:** Hibru 3:19 **1:34:** Hibru 3:18 **1:42:** Diboboniba 14:41-43 **2:1:** Diboboniba 21:4
2:4: Jenesis 36:8

5 Ia me ko misoghan marki. Ki men
nguazir otevitam isi ia danighan kogham.
Bar puvati. Ki fomira Seirin Mighsiam isa
Ison ovavir boribagh anigha gifa.
6 Eghti ia men kantrin aven, dagheba ko
dipabara, ia dagh ives.'
7 "Ia bizir kam bakinighnighan marki.
Ikiavira Itir God, ian God, ia bagha biziba
bar dagh amizi, da deraghviram otifi. Ia gu-
mazamiziba puvatizir danganim purama
a garuir dughiamin, a bar deraghavira
ia geghuva ian gari. Egha faragha zuir
40plan azenibar ikegha iza datirikin, a ia ko
ikiavira iti, ezi ia bizitamin otevezir puvati.
8 "Ezi e ua dikavigha ghua en na-
makar Seirin Mighsiabar boroghin itiba,
Idomia, me gitaghasa, Elat ko Esionge-
berin nguibamning bagha zuir tuavir
gumazamiziba puvatizir danganimin itim
ategha, ragha ghua Moapin kantrin itir
gumazamiziba puvatizir danganimin zuir
tuavimin zui.
9 Ezi Ikiavira Itir God kamaghin na migia
ghaze, 'Moapia me Lotin ovavir boriba, ezi
ia pazi me damuan marki. Ki nguibar
ekiam Ar isa me ganigha gifa, ezi ia me ko
misoghan marki. Ki men nguazitam isi ia
danighan kogham.' "
10-11 (Ikiavira Itir God tighar nguazir
kam isi Moapia daningamin dughiamin,
gumazamiziba gumazamizir bar gavgavir
kaba dibora ghaze, "Emia." Me fomira
nguibar ekiar kam Ar, me an iti. Me
Anakian min agharir suiar ruaribar
aghungi. Gumazamizir aviriba, gumazir
agharir ruaribar aghungizir kaba, Anakia
ko Emia, me ziar kam Refaim me gati. Ezi
Refaimian marazi, Moapin kantrin itima,
Moapia ziar kam Emia, me gati.
12 Horia fomira Idomin kantrin itima,
Ison ovavir boriba me gasighasigha, men
kantri inigha a gapia. Kamaghira, Israelia
gin Ikiavira Itir God me ganingizir nguazir
kam, inigha a gapia.)
13 Egha Moses ua kamaghin migia ghaze,
"Ikiavira Itir God e mikemezi moghira e gin
Seretin Danganir Zarim abigha zui.
14 Dughiar e Kades Barnean ikegha iza
Seretin Danganir Zarim abigha izezim,
datirighin 38plan azeniba. Ezi Ikiavira Itir
God mikemezi moghira, midorozir gumazir
e ko Kades Barnean ikegha izeziba, me bar
moghiram ariaghire.
15 Guizbangira, Ikiavira Itir God, men
apanim gamua ghua bar me agifa.
16 "Midorozir gumaziba bar ariaghirezi
men gin,
17 Ikiavira Itir God, kamaghin na migia
ghaze,
18 'Ia datirighin nguibar ekiam Ar, an
boroghin zuir tuavimin otogh Moapian
nguazimin mitaghniam abigh an aven
mangi.
19 Egh Amonia me Lotin ovavir boriba,
ia men nguazimin boroghira mangam.
Nguazir kam ki a isa me ganigha gifa.
Kamaghin amizi, ki men nguazir katam
isi ia danighan kogham. Eghti ia bizitam
damighti me atarti ia me misoghan marki.' "
20 (Nguazir asizir kam, me uaghan kam-
aghin a dibori, "Refaimian nguazim." Gu-
mazamizir maba fomiram an ike, ezi Amo-
nia kamaghin uaghan me dibora ghaze, me
"Samsumia."
21 Egha me uaghan Anakian min
aghuigha ruari. Egha me bar avirasemegha
gavgaviba men iti. Ezi Ikiavira Itir God, bar
moghira me agivazi, Amonia nguazir kam
inigha a gapia.
22 Kamaghira, Ikiavira Itir God, Ison
adarazigh amizi, me datirighin Idomin
Mighsiabagh apiagha iti. Ikiavira Itir God,
bar Horia agivazi, Idomia men nguazim
inigha a gapia.
23 Ezi Avia, men nguazim ongarir ekiamin
ikegha ghua Gasan amadaghan sautin tu.
Ezi Kritia kamaghirama amigha Avian
nguazim inigha a gapia.)
24 Ezi Moses ua kamaghin migia ghaze,
"E Moap gitagha izima Ikiavira Itir God,
kamaghin migia ghaze, 'Ia datirighin mangi
Arnonin Fanem giregh mangi. Eghti
datirighin Amorian gumazim Sihon, a
Hesbonin atrivim, ki a ko an nguazim isi
ian dafarim darigham.
25 Ki datirighin ikegh mangi ki nguibabar
gumazamizibar amighti me bar ian ati-
atigham. Egh me ian ziam baraghiva, egh
akong bar atiatigham.' "

Israelia Atrivim Sihon dikabira (Diboboniba 21:21-30)

26 Egha Moses ua kamaghin migia ghaze,
"E Kedemotin gumazamiziba puvatizir
danganimin itir dughiamin, ki Hesbonin
Atrivim Sihon, bagha navir vamiran ikiasa
akar aghuiba isa abuir gumazir mabagh
anigha me amangi.
27 Me ghua otivigha kamaghin a migei, 'Ni
en amamangatighti, e nin nguazim abigh
tuavimra mangam. En gumazamiziba
raghiregh agharir guvim o agharir kiriamin
mangan kogham. E bighiratigh mangam.
28 Guizbangira, e pura dagheba ko dipaba
inian kogham. Bar puvati. E dagh ivezam.
E pura uan suebar, nin nguazimin tizimra
daru,
29 mangi Jordanin Fanem girigh anebigh
nguazir Ikiavira Itir God, en God, e
daningasa mikemezimin otogham. Ni ti

2:9: Jenesis 19:37 **2:14:** Diboboniba 14:28-35 **2:19:** Jenesis 19:38

oraki, Ison ovavir borir Seirin Mighsiabar itiba, ko Moapian gumazir Arin itiba, me kamaghira bar en amamangatizi, e men nguazim abigha ize.'
30 "Ezi Atrivim Sihon uan kantri abigh mangan en amamangatizir puvati. Ikiavira Itir God, en God, e datirighin apiaghav itir nguazir kam e a iniasa an Atrivim Sihon gamizi, an navim gavgavizi, a en akam baraghan aghua.
31 "Ezi Ikiavira Itir God, na migia ghaze, 'Ni oragh! Ki datirighin Atrivim Sihon ko an nguaziba bar da isi ian dafarim darigham. Ia pura mangi da inigh, egh dar apiagh.'
32 Ezi Sihon uan midorozir gumaziba ko, e misoghasa Jahasin nguibamin boroghin otifi.
33 Ezi Ikiavira Itir God, en God a isa e ganingizi e a dikabiragha, a ko an otariba ko an adarazi sara bar me misoghezi me bar ariaghire.
34 Ezi dughiar kamra, e an nguibaba bar da inigha, bar adagh asighasiki. Egha men gumaziba ko, amiziba ko boriba sara misoghezi me ariaghirezi, tav ua itir puvati.
35 Ezi e uari bagha men bulmakauba ko men bizir nguibabar aven itiba bar da ini.
36 Ikiavira Itir God, en God, en amamangatizi, e Arnonin Danganir Zarimin miriamin aven itir nguibam Aroerin ikegha ghua Gileatin nguazimin otivigha men nguibar kaba bar dagh asighasiki. E zuima, nguibar kaba avinizir divazir tam e gamizi, e aven mangasa iburazir puvati.
37 Dughiar kamin, e Amonian nguazim, ko Jabokin Fanemin boroghin itir danganiba, ko mighsiaba itir danganibar aven itir nguibaba, ko danganir Ikiavira Itir God, en God, e mangasa en anogoroghezíba, e dar boroghin ghuzir puvati."

3

Israelia Atrivim Ok abira
(Diboboniba 21:31-35)

1 Egha Moses ua Israelia migia ghaze, "Kantri Basan a notin amadaghan iti, ezi e datirighin an zuir tuavimin zuima, Basanin Atrivim Ok uan adarazi ko otivigha e misoghasa izi. Me Edrein nguibamin boroghin kamaghin ami.
2 Ezi Ikiavira Itir God, na migia ghaze, 'Ni an atiatingan marki. A ko an gumazamiziba ko, an nguazim, ki bar da isa ia ganigha gifa. Kamaghin amizi, ia dikavigh, arazir ia faragha Amorian Atrivim Sihon gamizim, ia a damu. Sihon, a faragha Hesbon gativagha an gari.'
3 "Guizbangira, Ikiavira Itir God, en God, Atrivim Ok ko an gumazamiziba en dafarim gatizi, e me misoagharighizi me bar ariaghire. Men tav ua itir puvati.
4 E dughiar kamin an nguibaba bar ada inigha, tam ataghizi a itir puvati. Bar puvati. Atrivim Ok, Basanin nguibar ekiamin ikia, egha Argopin danganim gatifa. Dughiar kam, e Argopin danganimin itir nguibar ekiar 60pla, e bar moghira ada ini.
5 Nguibar ekiar kaba, da avinizir divaziba, da bar ekevegha mitemegha gavgafi. Ezi divazibar tiar akaba bar gavgavizi, me ainin igugunibar da apiri. Ezi nguibar dozir divaziba puvatizir bar aviriba, da Atrivim Okin nguazir asizibar iti.
6 E nguibaba bar dagh asighasigha, gumazamiziba ko boriba, bar me misoghezi me ariaghire. Arazir e Hesbonin Atrivim Sihon, gamizimra, e me gami.
7 Egha men bulmakauba ko, nguibabar biziba bar, e uari bagha da ini.
8 "E dughiar kamin, arazir kamra, e Amorian Atrivir kamning, Sihon ko Ok, e aningin nguaziba bar da ini. Nguazir kaba, da Jordanin Fanemin aruem anadi naghin iti. Da sautin amadaghan Arnonin Fanemin ikegha ghua notin amadaghan Hermonin Mighsiamin tu.
9 Ezi Saidonia, Hermonin Mighsiam ziar kam a garisi, 'Sirion.' Ezi Amoria, ziar kam a garigha ghaze, 'Senir.'
10 E mighsiabar orazibar itir danganir zaribar itir nguibaba bar ada isava, Gileatin nguaziba ko Basanin nguaziba isa ghua Saleka ko Edrein nguibamningin tu. Nguibar kaba, da bar Atrivim Okin nguazimin itima e bar moghiram ada ini."
11 (Atrivim Ok, a Refaimbar atrivir abuananam. An aremeghti an eghuamin boksiam, me dagiamin an ingari. Boksiar kamin ruarim, a 4 mitan tuzi, an arozim, 2 mitan tu. Dagiar boksiar kam, an Amon kantrin Raban nguibamin ikiavira iti.)*

Ruben Ko Gatin anabamningin adarasi,
Jordanin Fanemin
aruem anadi naghin apia
(Diboboniba 32:1-14)

12 Moses kamaghin Israelia migia ghaze, "E nguibar kaba inigha givagha, ki nguazir kabar maba Ruben ko Gatin anabamningin adarazigh aningi. Men nguazim, Arnonin Fanemin boroghin itir nguibam Aroer, a nguazir notin amadaghan itim. Egha uaghan ki Gileatin itir mighsiaba itir

3:1: Diboboniba 21:33-35 * **3:11:** Hibrun akam vezin kam deragha a migeir puvati. Gumazir maba kamaghin akam giragha an osiri, "An dakozim, me ainin an ingari. Dakozir kamin ruarim, a 4 mitan ghu." Ezi vezin kamin akar abuananam, akar kam, "boksiar kam ikiavira ikia iti," a dughiar e datirighin itim migeir puvati. A dughiar Moses akinafarim kam osirizim migei.

danganimin nguazir akuar mam ko an
nguibaba me ganingi.
13 Egha ki Gileatin nguazir akuar
igharazim ko Basanin nguazim bar a isa
Manasen anabar me tuirazimningin mam
ganingi. Atrivim Ok faragha Basanin
nguazim gativagha an gari. Danganir
kam, me ziam Argop a garisi. An aven itir
nguibaba, ki bar da isa Manasen adarazigh
aningi. Me fomira Basan migia ghaze, a
Refaimian nguazim.
14 "Ezi Jair, a Manasen adarazir gumazir
mam. A gin Argopin danganim bar
moghiram a ini, nguazir kam me ziam
Basan a garisi. Nguazir kam ghua Gesur
ko Makan nguazimin mitaghniamin tu.
A uabi uan ziam nguibar kabagh ariki.
Kamaghin amizi, gumazamiziba nguibar
kabav giavira ikia iza datirighin ghaze, kar
Jairin nguibaba.
15 "Makiria, me Manasen anabamin
marasi, ezi Gileatin nguazim, ki a isa me
ganingi.
16 Ezi Ruben ko Gatin anabamningin
adarasi, ki Gileatin ikegha ghua Arnonin
Fanemin tuzir nguazim isa me ganingi. Men
mitaghniam sautin ikegha ghua Arnonin
Faner torimra tu. Ezi men nguazir aruem
anadi naghin itimin mitaghniam ghua
Jabokin Fanemin tu. Ezi Jabokin Fanem,
an Amonin kantrin mitaghniam.
17 Ezi men mitaghniar aruem uaghiri
naghin itim, a Jordanin Fanemin tu. Men
mitaghniam notin amadaghan Galilin
Dipar Akaremin ikegha ghua, Amangsizim
Itir Dipamin sautin amadaghan tu. Kar
Amangsizim Itir Dipar Akarer aruem anadi
naghin, Pisgan Mighsiamin boroghin itir
nguazim.
18 "Egha ki dughiar kamra, kamaghin
me migia ghaze, 'Ikiavira Itir God, en
God, Jordanin Fanemin itir nguazir aruem
anadi naghin itim isa ia ganingi, eghti ia a
dapiam. Datirighin ian midorozir gumaziba
uan midorozir biziba inigh. Eghti ia me
amadaghti, me uan Israelian namakabar
faragh Jordanin Fanem giregh anebigh
mangi, men akuraghti me nguaziba iniam.
19 Eghti ian amuiba ko boriba nguibar
ekiar ki ia ganingizimin ia mizuam iki. Ki fo
ian bulmakauba ko sipsipba bar aviraseme,
da uaghan ian nguibar ekiamin ia mizuam
iki.
20 Ia mangi uan namakabar akurvagh
mangiti, dughiar me nguazir Ikiavira Itir
God, en God me daningasa mikemezim
iniamim otogham. Kar, aruem uaghiri
naghin amadaghan Jordanin Fanemin itir
nguazim. Ia me ataghiraghan marki, egh
me ko iki mangi dughiar Ikiavira Itir God me
damuti, me deravirama uan nguazim dapi-
agh an avughsam, mati ia uan nguazimin
apiazi mokin. Egh ia gin, uamategh uan
nguazir ki ia ganingizimin mangi.'
21 "Egha ki gin kamaghin Josua migia
ghaze, 'Ikiavira Itir God en God, Atrivim
Ok ko Atrivim Sihon gamizir biziba
ni dar ganigha gifa. God kamaghira
atrivir igharazir ia misogh men nguaziba
inamibar amuam.
22 Ikiavira Itir God, en God, a uabi ia bagh
me ko misoghiva ian akurvagham. Kam-
aghin, ia men atiatingan marki.' "

God, kantri Kenanin mangasa Mosesin amamangatizir puvati

23 Egha Moses kamaghin migia ghaze,
"Dughiar kamin ki Ikiavira Itir God, pamten
a ko migia ghaze,
24 'O Ikiavira Itir God, nan Ekiam, ki fo,
ni bizir ekiar ni damuamiba, ni dar otevir
muziariba nan akakasi, ki nin ingangarir
gumazim. Ua godin igharazitam overiam
ko nguazimin itir puvati, egh a bizir ekiar ni
amigha givazir kabar amuan kogham.
25 Ki nin azai, ni nan amamangatighti,
ki mangi Jordanin Fanem girigh vongin
mangi, egh nguazir aghuir kamin ganiva
mighsiaba itir danganir aghuibar ganiva,
uaghan Lebanonin itir mighsiamin ganam.'
26 "Ezi puvati. Ian osimtizim bangin,
Ikiavira Itir God, nan atara egha uan
kuarim dukuagha ikia ghaze, 'Ni uan akam
dukuagh, egh bizir kam bagh nan azangan
marki.
27 Ni mangi Pisgan Mighsiam bar an
ghuamin ghuavanabogh, vongin notin
amadaghan ganiva, saut amadaghan
ganiva, aruem anadi naghin ganiva, aruem
ghuaghiri naghin gan. Ni Jordanin Fanem
abigh vongin mangigh nguazir kamin
mangighan kogham. Bar puvatigham.
Kamaghin amizi, ni deraghvira danganir
kabar gan.
28 Josua uabi gumazamiziba inigh fanem
abigh vongin mangam, eghti me nguazir ni
datirighin garir kam inigh a dapiam. Ka-
maghin amizi, ni bar deraghvira Josuan
sure damu, egh gavgavim an nighnizim
daningigh.'
29 "Ezi dughiar kamin e Betpeorin
nguibamin boroghin danganir zarimin iti."

Moses, Israelia migia ghaze, me Godin Arazibar gin mangi

4

(Sapta 4--11)

Moses, Godin Akar Gavgavibar gin mangasa Israelia mikeme

3:18: Josua 1:12-15 **3:23:** Diboboniba 27:12-14; Godin Araziba 32:48-52

1 Ezi Moses kamaghin Israelia migei,
"O Israelia, ki datirighin ia ganidir arazir
God ifongezir kaba ko bizir a damuasa
ia mikemezir kaba, ia bar deravira dar
gin mangi. Ikiavira Itir God, a ian inazir
afeziabar God, a nguazir kam isa ia
ganidi. Ia nguazir kamin mangi a dapiagh
deraghvira ikiasa a ifonge, kamaghin amizi,
ia an arazibar suigh gavgavigh dar gin
mangi.
2 Ki ia ganidir Akar Gavgavir kaba, da
guizbangira Ikiavira Itir God, en Godin
Akar Gavgaviba, ezi ia uam akar igharazi-
tam dagh isin darighan marki. Egh ia an
aningizir akar otevitam anengaran marki.
Ia Akar Gavgavir kaba bar dar gin mangi.
3 Ia uari Ikiavira Itir God Peorin
Mighsiamin amizir bizir kamin ganigha
gifa. Gumazamizir avirim danganir kamin
ikia asem Balin ziam fema, bizir kam
bangin God ian tongin bar me gasighasiki.
4 Ezi ia Ikiavira Itir God, ian God, an gin
zuir adarazira, ia datirighin ikia kati.
5 "Ikiavira Itir God, nan God, na
mikemezir arazir a ifongeziba ko bizir a
damuasa ia mikemeziba, ki dar ian sure
gami. Ia datirighin mangi nguazir kam
inigh a dapiagh, egh bar dar gin mangi.
6 Ia bar guizbangira adar gin mangiti,
ikizir igharazibar gumazamiziba kamaghin
fogh suam, ia nighnizir aghuiba ikia egha
fofozir aviriba iti. Ia nan arazir ki ifongezir
kabav kimti, gumazamiziba da baragh ka-
maghin mikimam, 'Gumazamizir ikizir gav-
gavir kamin itiba, me fofozim ikia egha biz-
ibagh nighnigha deragha dagh ami.'
7 "Ia ikizir igharazibagh nighnigh, me pu-
rama ekevegha gavgafi, ezi men asetam
men boroghira itir puvati. Ezi Ikiavira Itir
God, en God, e an deir dughiabar, a bar en
boroghira ikia en akurvasi.
8 Ki datirighin ian sure gamizir arazir
kaba, da arazir God ifongeziba ko bizir
a damuasa e mikemeziba bar deragha
voroghira zui. Ezi ikizir igharazibar
gumazamiziba, men araziba ko bizir me
amiba, en Arazir aghuibar min zuir puvati.
9 Ia nguazir kamin itir dughiam, ia
uari bagh deraghvira gan, egh bizir
ganigha givaziba ia zurara dughiabar da
bakinighnighan marki. Bar markiam. Ia
dar uan boriba ko ovavir boribagh eghan
mangivira iki.
10 Ia Sainain Mighsiamin, Ikiavira Itir
God, ian Godin damazimin tuivigha ikezir
dughiam ginighnigh. Dughiar kamin a na
migia ghaze, 'Ni gumazamiziba bar men
diaghti me izi uari akufagh. Eghti ki
uan akamin men sure damuti, me nguazir
kamin ikiamin dughiamin, me nan atiating
nan apengara ikiam. Egh me uaghan uan
boribar sure damuti, me uaghan nan apen-
gan ikiam.'
11 "God mikemegha givazi, ia mighsiamin
boroghin ghuegha, an apengan zarimin
tuivighav ikia gari, mighsiam isia avivzari-
aba bigha pin ghuavanaga overiamin
suighasava amima, ghuariar bar pizim
mighsiam avara.
12 Ezi Ikiavira Itir God avir kamin aven
ikia ia migeima, ia an akaba barasi. Egha
ia gumazitamin nedazimin garir puvatigha
pura migirigiar kinim barasi.
13 A dughiar kamin uan Akar Dikirizir
Gavgavibar gun ia mikemegha dar gin
mangasa ia migei. Egha a dagiar akuar
pumuningin Akar Gavgavir kaba osiri. Kar,
an Akar Gavgavir 10pla.
14 Egha Ikiavira Itir God, uaghan arazir
a ifongeziba ko bizir a damuasa ia
mikemeziba, a ian sure damuasa Akar
Gavgavimin na mikeme. Ia nguazir
datirighin iniamin kam, ia a dapiagh egh
dar gin mangi."

Israelia asebar gin mangan kogham

15 Moses ua kamaghin migei, "Ikiavira
Itir God, Sainain Mighsiamin avimin aven
otogha migeir dughiamin, ia gumazitamin
nedazimin garir puvati, ia pura tiarir kinim
barasi. Kamaghin, ia deragh uari bagh
ganiva,
16-18 egh asetamin marvir guatamin in-
garan marki. Ia kamaghin damighiva,
arazir kuratam damigham. Ia marvir guar
kaba akiran marki, gumazim o amizim,
asiziba, kuaraziba, kuruziba, osiriba, egh ia
marvir guar kabar amighti da ian godbar
min ikiam.
19 Ia ti overiamin itir bizir kabar gari,
aruem, iakinim ko mikoveziba. Ia uari bagh
ganigh, bizir kaba ian navir averiabagh
ekuti, ia teviba apir dar ziaba fam. Ikiavira
Itir God, ian God, ikizir igharazibar ama-
mangatizi me bizir kabar ziaba fe. Eghti ia
kamaghin damuan kogham.
20 Ezi ian Ikiavira Itir God, Isipin kantrin
ia inigha ian akua ize. Mati gumazim avir
bar puvira isimin aven uan borim inizi
moghin, kamaghira a ia inigha izegha ia
gamizi, ia an gumazamizibaram otifi, mati
ia datirighin iti mokin.
21 Ia bangin, Ikiavira Itir God, a nan
aningaghe. Egha kamaghin a pamten
na migia ghaze, ki Jordanin Fanem abigh

4:2: Akar Mogomem 22:18-19 **4:3:** Diboboniba 25:1-9 **4:11:** Ua Me Ini 19:16-18; Hibru 12:18-19 **4:13:** Ua Me Ini 31:18; 34:28; Godin Araziba 9:10 **4:14:** Ua Me Ini 21:1 **4:16-18:** Ua Me Ini 20:4; Ofa Gami 26:1; Godin Araziba 5:8; 27:15; Rom 1:23 **4:20:** Ua Me Ini 19:5; Godin Araziba 7:6; 14:2; 26:18; Taitus 2:14; 1 Pita 2:9 **4:21:** Diboboniba 20:12

mangi nguazir aghuir kamin aven mangan kogham. Nguazir kam, Ikiavira Itir God, ian God datirighin ia daningam.
22 Ki Jordanin Fanem abigh vongin mangighan kogham. Puvatigham. Ki danganir kamnaghira ikiva ovegham. Eghti ia fanem girigh vongin mangi nguazir aghuir kam iniam.
23 Ia deraghvira uari bagh gan, egh Akar Dikirizir Gavgavir Ikiavira Itir God, ian God ia koma amizir kam bakinighnighan marki. Ia an akabar gin mangi egh uari bagh asebar marvir guabar ingaran marki.
24 Ikiavira Itir God, ian God, a uabira guizbangira God. A ian amamangatighti, ia asetamin ziam fan kogham. God avir bar puvira isimin min iti, egh uan apanibar atar men isigham. Kamaghin amizi, ia kamaghin damuan marki.
25 "Egh ia gin nguazir kam dughiar ruarimin an ikivira iki, egh boriba batiti ian ovavir borir gin otivamiba, bizitabar nedazibar min marvir guatabar ingaran marki. Ia kamaghin damu arazir kuram damigham. Arazir kam Ikiavira Itir God, ian Godin damazimin derazir puvati, egha a gami a bar aningaghe.
26 Ia oragh, ki datirighin overiam ko nguazimin diazi, aning orazi ki akar gavgavir kamin ia migei. Ia Godin akam batogh egh deravira uari bagh gan. God bar zuamira nguazir kamin ia batuegham. Ia Jordanin Fanemin vongin nguazir ia datirighin iniamin kam, ia dughiar ruarimin an ikeghan kogham. Puvatigham. Ia bar moghirama arimighiregham.
27 Egh Ikiavira Itir God, ia aghamsighti ia tintinibar mangi kantrin igharazibar ikiam, egh ian gumazamizir avirim arimighireghti vabara ikiam.
28 Egh ia kantrin kabar iki marvir guar gumaziba temeba ko dagiabar ingarizibar ziaba fam. Nedazir kaba, bizibar garir puvatigha, biziba barazir puvatigha, apir puvatigha, bizibar mughuriaba barazir puvati.
29 Egh ia dughiar kamin ua Ikiavira Itir God, ian God bagh izisi navim dikavam. Ia uan navir averiam ko duamin aven a burisi bar gavgavigh, a batogh bar an boroghira izam.
30 Egh ia osimtizir ekiam ikiti, bizir kurar kaba ia bativti, ia navibagh iragh uamategh Ikiavira Itir God, ian God bagh mangi an akamin gin mangam.
31 Ikiavira Itir God, ian God, a Godin apangkuvim itim. Kamaghin amizi, a pura ia ataghiragh ia gasighasighan kogham. Egh an Akar Dikirizir Gavgavir a uabi ian inazir afeziaba ko amizir kam gin amadaghan kogham.
32 "Ia, dughiar fomira ikegha izibagh nighnigh. Bar fomira, amebam tighar ia batamin dughiam, o dughiar God faraghavira gumazimin ingarizimin ikegha iza datirighin, ia faragha zuir dughiaba bar dagh nighnigh. Ia ti, nguazir kamin oteviba bar dar mangi deravira gan, bizir ekiar kamagh garitam otozi, e a baraghiz, o pu? Bar puvati.
33 Gumazamizir igharazitaba, ti God barazi, an avimin aven ikia mikeme? Puvati. Ia ikia a barazi a migei, ezi ia ariaghirezir puvati.
34 Ikiavira Itir God, ian God, Isipin kantrin ia inigha egha ian akua iza ia gamizi, ia an gumazamizibar otifi. Egha ian damazimin a uan gavgavir ekiamin ingangarir ekiar aviribagh ami. An arimariar ekiar aviribagh amizi, da Isipin kantrin otivizi, a puv me misuaghariki. Egha a mirakelbagh amuava, bizir igharagha garir ekiar Isipia damuti me bar puviram atiatingamin aviribagh ami. Ti godin ifavarir igharazi tam, bizir an amizir kamagh garir tabar amigham, o? Bar puvatigham.
35 Ikiavira Itir God, ian God, bizir kaba ian akakasi, eghti ia fogh suam, a uabira God. Ezi ua godin igharazitam itir puvati. Bar puvati.
36 God ian sure damuasa, kamaghin a ia gamizi, an akam overiamin ikegha izaghiri ia a baregha gifa. Egha nguazimin ia an avir angazangarir ekiamin gari, ezi an avimin aven ikia egha ia ko migei.
37 A bar moghira ian inazir afeziabagh ifonge, egha ia ginabazi ia bar an gumazamizibara. Kamaghin amizi, a uan gavgavir ekiamin Isipin kantrin ia inigha ize.
38 A ia inigha iza ikizir gavgavir ekiaba itiba batoke, men gavgaviba bar ian gavgavibagh afira. A nguazir kam ia daningasa kamaghin amua ia inigha iza nguazir ia datirighin itir kam ia ganingi.
39 Ezi datirighin ia bizir kam ginighnigh mamaghira iki. Ikiavira Itir God, an overiam ko nguazimin God. Ezi ua godin igharazitam ua itir pu. Bar puvati.
40 Ia an arazir a ifongeziba ko an Akar Gavgavir ki datirighin ia migeiba, ia bar dar gin mangi. Ia kamaghin damuva, uan ovavir boriba ko deraghvira ikiam. Eghti a deravira ian akurvagh ia ko mangiti, ia nguazir Ikiavira Itir God, en God, datirighin ia ganidir kam, ia dughiar ruarimin an ikiam. Eghti nguazir kam a ian nguazimin min iki kamaghira ikiam."

Moses mongamin nguibar ekiaba amisefe

4:24: Hibru 12:29 **4:27:** Godin Araziba 28:36 **4:29:** Jeremaia 29:13 **4:35:** Mak 12:32

41 Egha gin Moses Jordanin Fanemin
aruem anadi naghin nguibar ekiar 3pla
amisefe.
42 Nguibar ekiar kaba bizir kam bagh
ikiam. Gumazitam atamakuigh an apanim
gamir puvatizir gumazim misueghti an
aremeghti, gumazir kam ari mangi nguibar
ekiar katamin mangiti, gumazitam an
ovevem ikaragh a misueghti an aremeghan
kogham.
43 Nguibar ekiar kabar kara: Beser, a
Rubenin anabamin mogomer nguibam, a
gumazamiziba puvatizir danganimin ikia
danganir zarimin iti. Ramot, a Gatin an-
abamin mogomer nguibam, a Gileatin dan-
ganimin iti. Ezi igharazim a Golan, a Man-
asen anabamin mogomer nguibam, a Basan
nguazimin iti.

Israelia inizir nguazimin eghaghanir otevim

44 Moses Godin Araziba Israelia ganidi.
45-46 Me Isipin kantri ategha iza aruem
anadi naghin Jordanin Fanemin, Betpeorin
nguibamin boroghin danganir zarimin iti.
Dughiar kamin, Moses, akaba ko arazir
God ifongeziba ko bizir a damuasa me
mikemeziba, me ganidi. Danganir kam,
Amorian Atrivim Sihon, an nguazimin iti. A
fomira nguibar ekiam Hesbonin aperagha
nguazir kamin gari. Ezi dughiar Moses Is-
raelia ko Isip ategha izimin, me a misogha
anebini.
47 Egha me an nguazim gapia, egha
uaghan Basanin Atrivim Okin nguazim
ini. Amorian atrivir kamning, Jordanin
Fanemin aruem anadi naghin iti.
48 Israelia inigha givazir nguazir kamin
mitaghniam, an Arnonin Fanemin boroghin
nguibar ekiam Aroerin ikegha ghua
Sirionin Mighsiamin tu, an ziar igharazim,
Hermonin Mighsiam.
49 Egha me uaghan Jordanin Fanemin
aruem anadi naghin itir nguaziba bar
da inigha, ghua Amangsizim Itir Dipar
Akaremin ghua Pisgan Mighsiamin tu.

5

Godin 10plan Akar Gavgaviba
(Ua Me Ini 20:1-17)

1 Moses Israelian gumazamiziba bar men
diazi me iza a ko uari akuvazi, a me migia
ghaze:

O Israelia, arazir God ifongezir ki
datirighin ia daningamiba ko bizir God
damuasa ia mikemezir kaba, ia da baragh.
Ia deragh da baregh dagh fogh, egh dar gin
mangi.

2 Ikiavira Itir God, en God, a Sainain
Mighsiamin boroghin e ko Akar Dikirizir
Gavgavim akiri.
3 Ikiavira Itir God, en inazir afeziaba,
me baghavira nighnigha Akar Dikirizir Gav-
gavir kam gamizir pu. Puvati, e datirighin
itir darazi sara a bar, e bagha Akar Dikirizir
Gavgavir kam gami.
4 Ikiavira Itir God uabi, mighsiamin
avimin aven ikia egha ian gara ia ko migei.
5 (Dughiar kamin, ia avimin atiatigha
mighsiamin ghuav anangan ibura. Ezi
kamaghin, ki ia ko Ikiavira Itir Godin
tizimin abuir gumazimin min ikia, an akaba
baragha dar gun ia migei.) A kamaghin ia
mikeme:

6 Ki uabi, ki Ikiavira Itir God, ian God.
Kirara Isipin kantrin ia inigha ian akua
azenan ize. Kar danganir ia ingangarir
gumazamizir kinibar ikezim.

7 Ia bar narara gin mangi nan ziamra fam.
Egh ia asetamin gin mangan bar marki.

8 Ia uari bagh marvir guatamin ingaran
marki. Ia overiamin itir bizitam, ko
nguazimin itir bizitam ko dipamin aven
itir biziba, ia bizir kabar gan, dar min
marvir guatamin ingaran marki.
9 Ia asetam ko marvir guatam bagh
iteviba apiriva an ziam fan marki.
Guizbangira, ki Ikiavira Itir God, ki ian God.
Egh godin ifavaritamin amamangatighti,
a nan danganim inian kogham. Bar puvati.
Gumazamizir nan aghuaziba, me osimtizim
iti, ezi ki ivezir kuram me ko men ikizim
daning mangivira ikiti, men ikizimin igiar
boriba ko aziziba otivigham.
10 Ezi gumazamizir bar na gifongeziba,
me nan Akar Gavgavibar gin zui. Ki bar ian
ovavir boriba men apangkuvigh kamaghira
iki mangi, men 1,000in ovavir borir gin iza-
miba otivam.

11 Nan ziam, Ikiavira Itir God, ian God, ia
puram a diponan marki. Guizbangira,
gumazamizir pura nan ziam diboriba,
Ikiavira Itir God kamaghin me mikiman
kogham, pura bizim, me osimtiziba
pu. Bar puvati, a ivezir kuram me
daningam.

12 Ikiavira Itir God, ia mikemezi
moghin, ia Sabatin dughiam deragh a
ginighnigh mikim suam, a dughiar ki ua
bagha inabazimra ikiam.
13 Ia wighin vamira, 6plan aruebar aven
ingangariba bar dar amuam.

4:41: Josua 20:8-9 **5:8:** Ofa Gami 26:1; Godin Araziba 4:15-18; 27:15 **5:9:** Ua Me Ini 34:6-7; Diboboniba 14:18; Godin Araziba 7:9-10 **5:11:** Ofa Gami 19:12 **5:12:** Ua Me Ini 16:23-30; 31:12-14 **5:13:** Ua Me Ini 23:12; 31:15; 34:21; 35:2; Ofa Gami 23:3

14 Ezi namba 7 dughiam, kar Ikiavira Itir
God, ian Godin dughiamra. Kar dughiar ia
avughsamim. Egh Sabatin dughiam, ia bar
ingangaribar amuan marki. Ia uan otariba
ko, guiviba, ingangarir gumaziba, ingan-
garir amiziba, asiziba, ko ikizir igharazibar
gumazamizir iza ian nguibamin itiba, ia bar
ingangaribar amuan kogham. Ian ingan-
garir gumaziba, ko amiziba, me uaghan ia
ko avughsi.
15 Ia Isipin kantrin ingangarir gumazir
kinibar min itima, ki Ikiavira Itir God, ian
God, uan gavgavir ekiam akagha ia inigha
azenan ize. Kamaghin amizi, avughsazir
dughiar kamin akam, ia deravirama an gin
mangasa, God an gun ia migei.

16 Egh ia vaghvagh uan afeziam ko
amebamin apengan iki, men akabar
gin mangi, mati Ikiavira Itir God, ian
God, ia mikemezi mokin. Ia kamaghin
damuva, nguazir ki datirighin ia
ganidir kam, ia an ingangaribar amuti
da bar deraviram otivti, ia dughiar
ruarimin nguazir kamin ikiam, kar
nguazir Ikiavira Itir God, ian God ia
ganidim.

17 Ia gumazamizir igharazibav soghti me
arimighiran marki.

18 Ia poroghamiba uari bakia uari ko
akuir arazim damuan marki.

19 Ia biziba okiman marki.

20 Ia ifavarir akabav kimiva gumazamizir
igharazitamin ziam gasighasighan
marki.

21 Ia gumazir igharazitamin amuim bagh
navim dikavan marki. Egh an ingan-
garir gumazim, ingangarir amizim, ko
dipenim ko nguazim, ko bulmakau,
donki, ko an bizir igharaziba bar, da
bagh navim dikavan marki.

22 Egha Moses gumazamizibav gia ghaze,
"Ia mighsiamin boroghin uari akuvazir
dughiam, Ikiavira Itir God, avimin aven
ikia, egha ghuariar pizir ekiamin aven
iti. A tiarir arozimin migia, egha Akar
kaba isa ia ganingi. Egha a ua dagh isin
akar igharazitaba ia ganingizir puvati. A
gin Akar Gavgavir kaba isa dagiar akuar
pumuningin da osirigha na ganingi."

Gumazamiziba atiati
(Ua Me Ini 20:18-21)

23 Egha Moses ua kamaghin migei, "Avim
isia mighsiam bar anevarazi, ia tiarir mam
barazi a mitatemin aven ikia migei. Ezi
ian anababar gumazir dapaniba ko ian gu-
mazir aruaba na bagha iza na migei,
24 'Ikiavira Itir God, en God, uan gav-
gavir ekiam ko angazangarim en akagha
avimin aven ikia e migei. Ezi e datirighin
fo, dughiar mabar God gumazim ko mikimti
an aremeghan kogham, an angamira ikivira
ikiam.
25 E bizir tizim bagh datirighin ovengam?
Avir ekiar kam ti e gasighasigham. E ti
Ikiavira Itir God baraghti an e mikimti, e
arighiregham.
26 Nguazir kamin gumazitam ti Ikiavira
Itir Godin tiarim barazi an avimin aven ikia
mikemezi, an angamira en min ikiavira ikez
ti?
27 E kamaghin nighnisi, Moses nirara ua
roghira mangi, egh akar Ikiavira Itir God,
en God, mikimamiba na da baregh ua iziv e
mikim. Eghti e da baregh dar gin mangam.'
28 "Ezi Ikiavira Itir God, ian akar kaba
baregha kamaghin na migei, 'Ki gumaza-
mizibar akaba barazi da dera.
29 Nan ifongiam, me zurara nighnizir
kamra iki nan apengan iki zurara nan Akar
Gavgavibar gin mangi. Eghti men ingan-
gariba deraghti, men ovavir boriba, zurara
deraghvira ikiam.
30 Kamaghin amizi, ni mangi me mikimti,
me uamategh uan purirpenibar mangi.
31 Eghti Moses, ni kagh na ko ikiti, ki uan
Akar Gavgaviba ko arazir ki ifongeziba ko
bizir ki damuasa me mikimamiba isi, ni
daningam. Eghti ni deraghvira men sure
damuti, me nguazir ki me daningamimin
ikiva deraghvira dar gin mangi.' "
32 Egha Moses Israelia migia ghaze,
"Ikiavira Itir God, en God, e ganingizir
akaba ko arazir kaba, ia deravira uari
bagh ganiva, egh dar gin mangi. Ia ighuigh
agharir guvim o agharir kiriamin mangan
marki.
33 Ia tuavir Ikiavira Itir God, ian God,
ian akazir kamra bar deraghvira an gin
mangiti, bizir ia amiba bar deraghviram
otivam. Eghti ia dughiar ruarimin nguazir
ia datirighin iniamin kamin ikiam."

6

Godin Akar Gavgavir bar ekiar faraghavira zuim

1 Egha Moses ua kamaghin migei, "Kar
Ikiavira Itir God, en God, ian sure damuasa

5:16: Godin Araziba 27:16; Matyu 15:4; 19:19; Mak 7:10; 10:19; Luk 18:20; Efesus 6:2-3 **5:17:** Jenesis 9:6; Ofa Gami 24:17; Matyu 5:21; 19:18; Mak 10:19; Luk 18:20; Rom 13:9; Jems 2:11 **5:18:** Ofa Gami 20:10; Matyu 5:27; 19:18; Mak 10:19; Luk 18:20; Rom 13:9; Jems 2:11 **5:19:** Ofa Gami 19:11; Matyu 19:18; Mak 10:19; Luk 18:20; Rom 13:9 **5:20:** Ua Me Ini 23:1; Matyu 19:18; Mak 10:19; Luk 18:20 **5:21:** Rom 7:7; 13:9 **5:22:** Hibru 12:18-19

na mikemezir Akar Gavgaviba, arazir
God ifongeziba ko bizir a damuasa ia
mikemeziba. Ia mangi nguazir ia datirighin
iniamim dapiagh, egh akar kaba bar dar gin
mangi.
2 Ikiavira Itir God kamaghsua ifonge, ia ko
ian boriba ko men borir men gin otivamiba,
ia angamira itir dughiamin, Ikiavira Itir
Godin atiating, arazir a ifongeziba ko an
Akar Gavgavir a ia ganidiba, ia dar gin
mangivira iki. Ia kamaghin damuva, ia
dughiar ruarimin nguazir kamin ikiam.
3 O Israelia, ia oragh! Ia deraghvira ikisi,
ia akar kaba baregh, egh deraghvira dar gin
mangi. Ia kamaghin damu, egh ia nguazir
aghuimin ikiam, nguazir kam a bar dera,
ezi biziba bar an ikiava deraviram aghui.
Egh ia bar avirasemegh bar gavgavighti,
ingangarir ia damuamiba, da deraghviram
otivam, mati Ikiavira Itir God, ian inazir
afeziabar God, ia mikemezi mokin.
4-5 "O Israelia, ia deraviram oragh.
Ikiavira Itir God, a bar uabira en God. Eghti
ia bar uan navir averiaba ko uan duaba ko
uan gavgaviba sara bar a gifongegh.
6 Ki ia ganidir akar kaba, ia da isi
uan navir averiabar arigh, egh dagh
nighnighvira iki.
7 Egh dughiar ia uan boriba ko dipenimin
ikia avughsiba, ko dughiar ia me ko tu-
avibar zuiba, ko ia dakuasa misiabar itir
dughiaba, ko dughiar ia misiabar dikaviba,
ia zurara akar kaba dar men sure damuvira
iki.
8 Egh akar kaba akinafarimin ada osirigh,
da isi uan agharibar arigh da uan guabagh
ikegh, egh da gin amangan marki.
9 Egh akar kaba uan dipenibar tiar akabar
akiniba, ko nguibaba avinizir divazibar tiar
akabar da osirigh."

Israelia Godin akaba bar adar gin mangam

10 Egha Moses kamaghin migei "Ikiavira
Itir God, en God, en inazir afeziaba, Abra-
ham, Aisak, Jekop, ko akam akirigha ghaze,
A nguazitam isi ia daningam. Nguazir kam,
nguibar ekiar aghuiba an iti. Nguibar ekiar
kaba, ia uari dar ingarizir puvati.
11 Eghti bizir aghuir aviriba ian
dipenibagh izevegham. Bizir kaba ia
fomira da isa uan dipenibagh arighizir
puvati. Eghti mozir dipar ia fomira kuizir
puvatiziba ikiti, wainin azeniba ko olivin
azenir ia ingarava oparizir puvatiziba
ikiam. Eghti ia an aven iki damasa ifongezir
daghebar ami bar izevegham.
12 Egh, ia deraghvira uari bagh gan. Ia
fo, ia Isipin kantrin ikia pura ingangarir
gumazir kinibar min itima, Ikiavira Itir God
ia inigha ian akuava azenan ize. Eghti ia a
gin amangan marki.
13 Ia Ikiavira Itir God, ian God, an atiating
an apengara iki an ziamra fam. Egh ia
uan akaba gavgavim dar aningsi, an ziamra
dipon akar dikirizim damu.
14 Egh ian boroghin itir gumazamizibar
aseba, ia dar ziaba fan marki.
15 Ia kamaghin fogh, Ikiavira Itir God, ian
God, ia ko iti, ezi gumazamiziba asebar gin
zuima, Godin navim me bagha bar ikufi.
Eghti ia asebar ziaba fiti, Ikiavira Itir God
ian atar, mati avim bizibar isia da gevi
moghin, ia agivaghti, ia ua nguazir kamin
ikian kogham.
16 "Egh ia uan Ikiavira Itir God, en God, an
araziba tuisigh a gifoghsi an gavgavim bagh
azangan marki, mati ia Masan danganimin
amizi mokin.
17 Ia Ikiavira Itir God, ian God, mikemezir
Akar Gavgaviba, ko akar a ia ganingiziba,
ko arazir a ifongeziba, ia dar gin mangasa,
a ia migia ghaze, ia guizbangira bar adar gin
mangi.
18 Ia arazir aghuir Ikiavira Itir Godin
damazimin deraziba, ia dar amu, eghti
bizir ia damuamiba bar deraghviram oti-
vam. Eghti nguazir aghuir Ikiavira Itir God
ia daningasa ian inazir afeziaba ko akam
akirizir kam, ia an aven mangi a iniam.
19 Eghti Ikiavira Itir God ia koma akam
akirizi moghira, ia uan apanibav sogh me
batuegham.
20 "Dughiar gin izamimin, ian boriba
izi kamaghin ian azangam, 'Ikiavira Itir
God, en God, akar ia ganingizir kaba, ko
arazir a ifongeziba, ko bizir a damuasa ia
mikemezir kaba, dar mingarim manmakin?
Ia ti fo?'
21 Eghti ia kamaghin me mikim, 'E Isipin
kantrin atrivimin ingangarir gumazir
kinibar itima, Ikiavira Itir God, uabi uan
gavgavimin uam e ini.
22 E bar guizbangira, uari uan damazibar
garima, a mirakelin igharagha gariba ko
digavir kuram gamir arazaraziba, Isipia ko,
men atrivim ko, an gumazir ekiaba, me
gami.
23 Egha a Isipin kantrin e inigha azenan
ize, eghti a en inazir afeziaba ko akam
akirizir nguazim e daningisi, e inigh mangi
e daningam.
24 Ikiavira Itir God, en God, arazir a
ifongezir kabar gin mangasa e mikeme,
eghti e an atiating an apengara ikiam. E
kamaghin damuti, a en kantrin aven der-
aghviram e geghuv en ganti, e deraghvira
ikiam, mati e datirighin iti mokin.

6:4-5: Matyu 22:37; Mak 12:29; 12:30; Luk 10:27 **6:6:** Godin Araziba 11:18-20 **6:10:** Jenesis 12:7; 26:3; 28:13
6:13: Matyu 4:10; Luk 4:8 **6:16:** Ua Me Ini 17:1-7; Matyu 4:7; Luk 4:12

25 Egh e Akar Gavgavir kaba, Ikiavira
Itir God, en Godin damazimin dar gin
mangiti, God, e mikemezi moghin, a kam-
aghin mikim suam, e an damazimin dera.' "

7

Israelia, kar God ua baghavira misevezir ikizim
(Ua Me Ini 34:11-16)

1 Moses ua kamaghin Israelia migei:
"Ikiavira Itir God, en God, e inigh nguazir
e ikiamin kamin mangisi, a nguazir kamin
itir ikizir aviriba batuegh ia inigh izam. Ia
mangi nguazir kam inisi an aven mangiti,
a ian faragh mangi, 7plan ikizir gavgaviba
me batuegham. Men gavgaviba ko gumaza-
mizibar dibobonim bar, ian gavgaviba ko
dibobonim gafira. Ikizir kabar kara, Hitia,
Girgasia, Amoria, Kenania, Peresia, Hivia,
ko Jebusia.
2 Eghti Ikiavira Itir God, en God, me isi
ian dafarim datighti, ia bar me misoghti me
bar arimighiregh. Egh ia men apangkuv me
ko akar dikirizir gavgavitam damuan bar
marki.
3 Egh ia me ko guiviba ikarvaghsi akam
akiran marki. Ia uan guiviba isi men
otaribar arighti, me men ikian marki. Eghti
ia men guiviba initi, me ian otaribar ikian
marki.
4 Ki fo, me men iki, Ikiavira Itir God ategh
saghon iki, men asebar ziaba fam. Ian
boriba kamaghin damuti, Ikiavira Itir God,
ian atar, egh zuamira ia gasighasigham.
5 Ia gumazamizir kaba ko poghan marki.
Bar marki. Ia kamaghin damu. Ia me ofabar
amuasa tuer biziba, ko men ofa gamir
dakoziba apirarigh, men dagiar guarir
dighoriba itiba bar da misararikigh. Egh
temer guarir aser amizim Aseran nedazim
itiba okiva marvir guabar apongti da isi.
6 "Ia Ikiavira Itir God, en God, guizbangira
ua baghavira misevezir gumazamiziba.
Nguazimin gumazamiziba bar men tongin,
a ua baghavira iarara amisefe. Ezi ia an
gumazamizibara, a bar ia gifonge.
7 "Ia Kantrin Igharazibar Gumazamizibar
min avirasemeghti, a ia gifuegh ua bagh ia
amisivam. Puvati, ian dibobonim a bar sufi.
8 Ikiavira Itir God, bar ia gifuegha, ian
inazir afeziaba ko amizir akar dikirizim
ginighnigha an gin zui. Egha bizir kam
bagha a ian akuragha ua ia ini. Ia pura
ingangarir gumazamizir kinibar min Isipin
kantrin atrivimin apengan itima, a uan gav-
gavir ekiamin ia inigha azenan ize.
9 Ia deravira bizir kam ginighnigh.
Ikiavira Itir God, a guizbangira God, egha
zurara uan Akar Dikirizir Gavgavibar gin
ghua bizibagh ami. Egha gumazamizir
avirir an Akar Gavgavibar gin ghua a
gifongeziba, a men apangkuv, kamaghira
mangivira ikiam.
10 Egha a gifongezir puvatizir gumaza-
miziba, a men arazir kam ikarvagha
zuamira ivezir kuram me ganiga me
gasighasisi.
11 Kamaghin amizi, Godin Akar Gavgavir
kaba, kar arazir God ifongeziba ko bizir a
damuasa ia mikemeziba, ki datirighin da isa
ia ganidi. Eghti ia bar deraghvira dar gin
mangi."

Gumazamizir Godin Akar Gavgavibar gin zuiba, a deraghvira me damuam
(Godin Araziba 28:1-14)

12 Moses kamaghin migia ghaze, "Ia bizir
ki damuasa ia mikemeziba baragh deragh
dar gin mangiti, Ikiavira Itir God, en God,
Akar Dikirizir Gavgavir a fomira ian inazir
afeziaba ko amizimin gin mangiva bar ian
apangkuvigham.
13 A bar ia gifuegh deravira ia damuti,
ia borir aviriba batiti, ian adarazi bar
avirasemegham. Egh a ian azeniba deragh
dar amighti, ian witba ko bali ko wainin
ikariziba ko olivin temeba, da ovizir aviriba
ikiam. Egh deragh ian bulmakauba ko
sipsipbar amuti, da nguzir aviriba batam.
Eghti ia, nguazir a fomira ia daningasa ian
inazir afeziaba ko akam akirizim, ia an
aven ikiti, God deragh ia damu nguazir
kamin itir bizir aghuiba isi bar ia daningam.
14 God bar deravira ia gami moghin, a
nguazir kamin ikiziba bar, men tongin ikizir
igharazitam, ian min deragha me gamizir
puvati. Ian amiziba, ko ian bulmakaun
amebaba, tam pura ikian kogham, me bar
moghira otam.
15 Eghti Ikiavira Itir God, deraghvira ian
ganti arimariar guar igharagha garitaba ia
bativan kogham. Egh arimariar kurar ia
Isipin ikia ganizir katam uam ia bativan
kogham. Arimariar kaba, da ian apanibara
bativam.
16 Eghti ikizir Ikiavira Itir God, en God, ian
dafarim darighamiba, ia bar moghira me
agifagh. Egh ia me ko men asebar ziaba fan
marki. Ia men asebar ziaba fi, mati ia asizim
azuazimin aven ghu, egh arazir kam bangin
ia arimighiregham. Kamaghin, ia tong men
apangkuvan marki. Bar marki.
17 "Ia ikizir kabar gan kamaghin
nighnighan marki, me bar avirasemegha,
men gavgavim e gafira. Eghti e me
gasighasighsi iburaghburegham.

7:1: Aposel 13:19 **7:5:** Godin Araziba 12:3 **7:6:** Ua Me Ini 19:5; Godin Araziba 4:20; 14:2; 26:18; Taitus 2:14; 1 Pita 2:9 **7:9:** Ua Me Ini 20:5-6; 34:6-7; Diboboniba 14:18; Godin Araziba 5:9-10 **7:12:** Godin Araziba 11:13-17

18 Puvati, ia men atiatingan marki. Ia
bizir Ikiavira Itir God, ian God, Isipin
atrivim ko an gumazamizibagh amizibagh
nighnigh.
19 Egh ia arimariar bar kurar ia Isipin
uari uan damazibar ganizibagh nighnigh.
Egh uaghan mirakelba ko digavir kuram
gamir arazarazir God amizibagh nighnigh.
Ia bar fo, Ikiavira Itir God, ian God uan da-
farimin ingangarir ekiabagh amigha Isipin
kantrin aven ia inigha ize, ia bizir kabagh
nighnigh. Eghti ikizir ia datirighin atiatiba,
Ikiavira Itir God, arazir kamaghira garimin
me damu bar me gasighasigham.
20 Eghti men tarazi ian ari mangi mueghti,
Ikiavira Itir God, apizir gumazamiziba
apiba amangiti, da mangi atiatir ekiam me
daningiva me gasighasigham.
21 "Ikiavira Itir God, ian God, gavgavir
bar ekiam ikia e ko iti. Kamaghin amizi, ia
ikizir kabar atiatingan marki. A gavgavir
bar ekiam iti, eghti gumazamiziba bar an
atiatingam.
22 Ikiavira Itir God, ian God, ian faragh
mangi aghumra ikizir kaba batogh me
amangiti, me ari mangam. Eghti ia zuamira
me gasighasighan kogham. Ia zuamira
me gasighasighti, asizir atiaba avirasemegh
otivigh izi ia misoghti ia arimighiregham.
23 Guizbangira, Ikiavira Itir God, ian God,
ian apanibar amighti me bar atiatigh ikiviira
iki mangiti, dughiar ia bar me dikabiragh
me abinamim otogham.
24 God uaghan men atriviba isi ian
dafaribar arigham. Eghti ia me misoghti,
me arimighireghti, gumazamiziba me
gin amadagham. Ia me misoghamin
dughiamin, gumazitam ian anogoreghan
kogham. Ia bar me misoghirarigham.
25 "Ia bar men asebar marvir guabar
apongti da isigh. Egh men silva ko golin
me uan asebar marvir guabar kurtibagh
ifongan marki. Ikiavira Itir God, ian God, a
bar aser kabar marvir guabar aghua. Ka-
maghin amizi, ia bizir kaba inian marki. Ia
da inighti da ti azuazimin min, ian suighti ia
arimighiregham.
26 Egh ia aser kabar marvir guatam
inigh uan dipenibar aven izan marki. Ia
tam inigh izeghti, Ikiavira Itir God, dagh
gasighasizi moghin ia gasighasigham. Aser
kaba da bizir bar kuraba, ezi God bar dar
aghua. Kamaghin amizi, ia dar aghuagh
bar akiriba ighegh dagh asaragh."

8

Israelia nguazir aghuim iniam

1 Ezi Moses kamaghin Israelia migei:
"Akar gavgavir ki datirighin ia ganidir
kaba, ia bar deravira dar gin mangi. Ia
kamaghin damuva, deravira iki oti bar
avirasemegham. Ia uaghan mangi nguazir
Ikiavira Itir God ian inazir afeziabar
aningasa me ko akam akirizimin aven
mangi, a inigh an ikiam.
2 Ikiavira Itir God, en God, a 40plan azeni-
bar ian faragha ghua ia inigha gumaza-
miziba puvatizir danganim garui. Ia bizir
kam ginighnighvira iki. A dughiar kamin
ian navir averiabagh fofoghasa, ia an Akar
Gavgavibagh nighnighavira iti, o puvati. Ia
uari fer arazim agivagh, an apengan ikiasa,
an osimtizir maba ia ganingi.
3 Ia uari fer arazim agivasa, a ia ataghizi,
mitiriam ian azi. Egha a daghem mana,
isa ia ganingizi ia aneme. Dagher kam,
ia a gifozir puvati, ezi ian inazir afeziaba
uaghan fomira a gifozir puvati. A ghaze,
a kamaghin damighti ia fogh suam, e gu-
mazamiziba daghebara damiva dar gav-
gavimin ikian kogham. Puvati. Me Ikiavira
Itir God migeir migirigiaba bar dar gin
mangiva, ikirimirir aghuim iniam.
4 Ezi ia 40plan azenir kabar arua izima,
ian korotiaba biaghirezir puvati. Ezi ian
dagariba uaghan ian bezir puvati.
5 Ia kamaghin fogh, afeziam uan borim
akira an sure gami moghin, Ikiavira Itir
God, ian God, ia akirmigha ian sure gami.
6 Kamaghin amizi, ia Ikiavira Itir God,
ian God, ia mikemezir bizibar amu, egh an
atiati an apengara iki an Akar Gavgavibar
gin mangi.
7 "Ikiavira Itir God, ian God, ian akua
kantrin bar aghuir kam bagha zui. Nguazir
kam, a faner ekiaba ko mozir dipaba itima,
dipar maba nguazimin apengan ivemara,
egha danganir zariba ko mighsiar dozibar
otiva afora dar izaghiri.
8 Ezi nguazir kam dagher aviriba an otifi,
wit ko bali, wainin oviziba, pomigranetin
oviziba, fighin oviziba, olivin oviziba, ko,
hanin eborim, da bar moghira an otifi.
9 Eghti nguazir kamin, mitiriaba ian
aghan koghti, ia bizitamin oteveghan
kogham. Ezi nguibar kamin dagiaba, ain ko
kapa dar aven iti, eghti ia mighsiar kabagh
kuva da iniam.
10 Egh bizir ia damasa ifongeziba, ia bar
ada iniam. Egh ia Ikiavira Itir God, ian God,
kantrin aghuir a ia ganingizir kam bagh an
ziam fi a minabam."

Israelia, Ikiavira Itir God bakinighnighan kogham

11 Egha Moses kamaghin Israelia migei:
"Ia uari bagh deravira gan, egh Ikiavira
Itir God, ian God bakinighnighan marki. Ia

8:3: Ua Me Ini 16:1-35; Matyu 4:4; Luk 4:4 **8:5:** Aghuzir Akaba 3:12; Hibru 12:6 **8:11:** Hosea 13:5-6

ti kamaghin damuva, ia Godin Akar Gavgaviba ko bizir a damuasa ia mikemeziba ko, arazir a ifongeziba ia da abigham, kar arazir bar kuram.
12 Ia gin dagher damamin aghuir aviriba iki, egh dipenir bar aghuibar ingariva dar aven ikiam,
13 egh sipsipba ko bulmakauba, gol ko silva ko, bizir aghuiba, da bar avirasemegham.
14 Ia dughiar kamin, uari fiva akaba batogh Ikiavira Itir God, ian God, a bakinighnighan marki. Ia ingangarir gumazir kinibar min Isipin kantrin itima, a ua ia inigha azenan ize.
15 Egh a uabi ian faragha ghua gumazamiziba puvatizir danganir kurar ekiar kamin ghu. Danganir kam kuruziba ko tuighakar imezir kuraba itiba an iti. Egha danganir kam a bar misingizi, dipaba an puvati. Ezi God dagiar bar gavgavir mam gamizi, dipam an otogha izaghirima ia aneme.
16 Egha danganir kamin a manan daghem ia ganingizi ia aneme. Manan dagher kam, ia ko ian inazir afeziaba fomiram anemegha a gifozir puvati. A kamaghin ifonge, ia uari abinigh an apengara ikiam. Egh a kamaghin foghasa, ia ti an akabar gin mangi biziba bar dar amuam, o puvatigham. Kamaghin amizi, an osimtiziba ia bagha da amadi. Egh a gin bizir bar aghuiba isi ia daningam.
17 Eghti ia kamaghin nighnighan marki, e bizir aghuir kaba uan gavgavimin dagh amizi, da otifi. Puvati.
18 Ikiavira Itir God, en God, a uabi gavgavim ia ganidima, ia bizir aviriba isi. An arazir a ia gamir kabar mingarim kamakin, a ian inazir afeziaba ko amizir Akar Dikirizir Gavgavir kam ginighnigha kamaghin amua datirighin ghuavira iti.
19 Ikiavira Itir God, ian God, ia a gin amadagh asebar gin mangi dar ziaba fan marki. Ki ikiangsizir gavgavim ia ganiga ghaze, ia akar kam baraghan aghuagh, egh kamaghin damuva, ia guizbangira arimighiregham.
20 Ia Ikiavira Itir Godin tiarim baraghan aghuaghti, a ikizir igharaziba ian damazimin dagh asighasighizi moghin, a uaghan ia gasighasigham."

9

Israelia, Godin akam batoke

1 Egha Moses ua kamaghin Israelia migei: "O Israelia, ia oragh! Ia bar dughiar ovezimin Jordanin Fanem girigh vongin mangam. Ia mangi ganigh, ikizir ekiaba, men gavgavim ian gavgavim gafira, ia men nguazim iniam. Me nguibar ekiar aviriba itima, da avinizir divaziba bar ghuavanaga overiamin suira.
2 Ezi Anakin ikizir ekiabar gumazamiziba bar ekevegha, gavgavigha agharapaniba sarama aghungi. Ezi ia men eghaghanim baregha fo, gumazitam me misogh me abiraghan kogham.
3 Ia datirighin uari uan damazibar ganti, Ikiavira Itir God, en God, avir bar puvira isimin min ian faragh mangam. Ikiavira Itir God uabi, akar dikirizir ia bagha amizimin gin mangi, ian faragh mangi men gavgaviba bar da abinigham, Eghti gin ia me misogh bar zuamira me gasighasigham.
4 "Ikiavira Itir God, ian God, me batuegh givaghti, ia uan navir averiabar kamaghin mikimam marki, 'God ti en garima, e an damazimin bar dera, ezi a en arazir aghuir kam bangin nguazir aghuir kam isa e ganingi.' Nighnizir kam a guizin nighnizim puvati. Bar guizbangira, Ikiavira Itir God, ikizir kabar gumazamizibar garima, me arazir kurar aviribagh ami, kamaghin amizi, a me batueghasava ami.
5 Ia kamaghin nighnighan marki, ia uan navir averiabar aven bar deragha, arazir Godin damazimin zuezibagh ami. Puvati, ikizir igharazir kabar gumazamiziba, me arazir bar kurabagh ami, kamaghin God me batuegham. Egha uaghan, Ikiavira Itir God, ian God, uan akar dikirizir ian inazir afeziaba, Abraham, Aisak, Jekop, ko amizimin gin mangasa ifonge. Kamaghin, a me batueghti, ia men nguazim iniam.
6 Ia kamaghin nighnighan marki, ia gumazamizir Godin damazim deraziba. Kamaghin amizi Ikiavira Itir God, ian God, ian arazir aghuiba ikarvagha ivezir aghuimin min nguazir aghuir kam ia ganidi. Bar puvati. Guizbangira, ia gumazamizir navir bar gavgaviba itiba, egha ia an akaba baraghan aghua.
7 "Ia bizir kam ginirigh, egh deraghviram a ginighnigh: Ia gumazamiziba puvatizir danganimin ikia Ikiavira Itir God gamizi, a ian aningaghe. Ia fomira Isip ategha iza datirighin, ia dughiar ruarir kamin Ikiavira Itir Godin akam batoghavira iti.
8 Ia fomira, Sainain Mighsiamin boroghin ikia, Ikiavira Itir God gamizi, a bar aningaghegha atam ia gasighasiki.
9 Ezi ki dagiar akuar kamning iniasa mighsiamin ghuavanabo. Kar, Ikiavira Itir God, ia koma amizir Akar Dikirizir Gavgavimin osizirim itir dagiar akuar pumuning. Dughiar kamin, ki 40plan

8:18: Aghuzir Akaba 10:22; Hosea 2:8 **9:4:** Ofa Gami 18:3; 18:24-30; Godin Araziba 12:31; 18:9; 18:14 **9:9:** Ua Me Ini 24:18

arueba ko dimagaribar mighsiamin ikia,
dipatam ko daghetam amezir puvati.
10 Ezi Ikiavira Itir God, dagiar akuar
kamning isa na ganingi. Dagiar akuar
kamning, ia mighsiamin boroghin uari aku-
vagha itima, Ikiavira Itir God avimin aven
ikia, ia mikemezir migirigiaba, a uabi an-
ingin ada osiri.
11 "Ki 40plan arueba ko dimagaribar
mighsiamin pin iti. Ezi Ikiavira Itir God,
Akar Dikirizir Gavgavimin osizirim itir
dagiar akuamning isa na ganingi.
12 Egha a kamaghin na migei, 'Nin gu-
mazamizir ni Isipin kantrin inigha azenan
izeziba, me arazir kurar bar avirim gami.
Egha me zuamira akirim ragha nan ak-
abagh asaragha, uari bagha bulmakaun
nedazir mam golin an ingari. Kamaghin
amizi, ni zuamira dikavigh mighsiam ategh
magiri.'
13 "Egha Ikiavira Itir God, ua na migia
ghaze, 'Gumazamizir kaba ki men gara me
gifo, me na baraghan aghuagha nan akam
batoke.
14 Ezi ki bar me gasighasighti gumazitam
ua me ginighnighan kogham. Ki kamaghin
me damigh, gin ni damighti, ni ikizir gav-
gavir bar avirimin afeziamin otoghti, ikizir
kamin dibobonim ko gavgavim, bar gu-
mazamizir kurar kabar dibobonim ko gav-
gavim gafiragham. Kamaghin amizi, ni nan
anogoroghan marki.'
15 "Kamaghin, ki dikavigha dagiar akuar
Akar Dikirizir Gavgavim itimning, uan da-
farimningin aningin suiragha, mighsiamin
uaghiri. Ezi dughiar kamin, avir ekiam
mighsiamin dafogha isima, an mizariaba
akizirigha ghuavanadi.
16 Ki izaghirigha givagha garima, ia
guizbangira Ikiavira Itir God, en God, an
akaba akirim ragha dagh asara. Egha ia
uari bagha golin bulmakaun igiar mamin
nedazimin ingarigha gifa. Arazir kamin,
ia arazir kuram gamigha zuamira tuavir
Ikiavira Itir God ian akazim ataki.
17 Kamaghin amizi, ki ian damazibar,
dagiar akuar kamningin suiragha aning
akunizi, aning ira bar misaraghire.
18 Egha gin ki uamategha Ikiavira Itir
Godin damazimin ghua nguazimin fuagha,
uan guam nguazim mituagha irighav iti. Ki
40plan arueba ko dimagaribar kamaghira
ikia, egha dipatam ko daghetam amezir pu-
vati. Ki fo, ia arazir kuram Ikiavira Itir
Godin damazimin a gamua, a gamizi, a
puvira ian atari, ezi ki ia bagha kamaghin
ami.
19 Ikiavira Itir God, bar ian aningaghegha
ia givasa nighnisi, kamaghin ki atiatingi. Ezi
Ikiavira Itir God, faragha amizi moghin, ua
nan azangsizim baraki.
20 Dughiar kamin, Ikiavira Itir God,
uaghan bar puvira Aronin aningaghegha,
a misueghti an aremeghasava ami. Ezi ki
faragha amizi moghin, Aron ko ia bagha
God ko migeima, a nan azangsizim ikara.
21 Ia bulmakaun kamin ingarigha arazir
kuram gami. Ezi ki bulmakau inigha
ghua a isa avim mikini. Egha ki bar a
anemisaragharigha, a mirmirigha an av-
ereniba inigha da isa, mighsiamin ivemara
uaghirir daghurir dipam mikini.
22 "Ia Masa, ko Tabera ko Kibrot Hatavan
itir dughiabar, ia Ikiavira Itir God gamizi, a
bar ian aningaghe.
23 Ia faragha ghua Kades Barnean itima,
a ia migia ghaze, Ia mangi nguazir a ia
daningamin kamin aven mangi a dapiam.
Ezi ia nighnizir gavgavim Ikiavira Itir Godin
itir puvatigha, an akamin gin mangan
aghuagha a batoke.
24 Ki fomira ia ko ingara ia inigha izezir
dughiamin ikegha iza datirighin, ki bar ia
gifo, ia gumazamizir Godin akaba batoziba.
25 "Ian arazir kuram bangin Ikiavira Itir
God bar ia gasighasighasava amima, ki
40plan arueba ko dimagaribar Ikiavira Itir
Godin damazimin nguazimin fuagha uan
guam nguazim mituagha irighav ikia,
26 Ikiavira Itir God ko migia ghaze, 'O
Ikiavira Itir God, nan Ekiam, ga uaning, ni
uan gumazamizibagh asighasighan marki.
Ni uabi uan gavgavimin gumazamizir kaba
Isipin kantrin me inigha azenan ize. Ni
uan gavgavir ekiamin men akuragha ua me
inigha gifa.
27 Ni uan ingangarir gumaziba, Abraham,
Aisak ko, Jekop, me ginighnigh, akaba ba-
tozir gumazamizir kabar arazir bar kurar
kabagh nighnigh da ikarvaghan marki.
28 Ni kamaghin damighti, Isipia ti
kamaghin mikim suam, Ikiavira Itir God,
gumazamizir kaba inigha nguazir me
daningasa me ko akam akirizim, bagh
mangan iburaghburaki. Puvati, God gu-
mazamizir kabar aghuagha, aremeghasa,
me inigha gumazamiziba puvatizir dan-
ganimin ghu.
29 Mevzika, gumazamizir kaba ni ua
baghavira me amisefe. Egha ni uan
gavgavir ekiamin Isipin kantrin me inigha
azenan ize. Kamaghin amizi, ni me
gasighasighan marki.' "

10

Moses namba 2in dughiamin
Akar Gavgavir 10pla ini
(Ua Me Ini 34:1-10)

9:19: Hibru 12:21 **9:22:** Ua Me Ini 17:7; Diboboniba 11:3; 11:34 **9:23:** Diboboniba 14:1-10; Godin Araziba 1:21; 1:26; Hibru 3:16

1 Egha Moses Israelia migia ghaze,
“40plan arueba ko dimagariba givazima,
Ikiavira Itir God, ua kamaghin na migei, ‘Ni
dagiar akuar faragha dituzir pumuningin
mirara ua pumuning atugh, egh aning
inigh na bagh mighsiamin anang. Egh ter
araritaba aghoregh boksiamin ingarigh.
2 Eghti ki dagiar akuar kamning, akar
ki faragha dagiar akuar ni inigha ghua
bighizimningin osiriziba, aningin da
osiram. Ki akaba osirigh givaghti ni aning
isi boksiam darugh.’
3 “Egha ki temer akasin boksiar mamin
ingarigha, dagiar faragha dutuzimningin
mirara dagiar akuar pumuning atugha, an-
ing inigha ua mighsiamin ghuavanabo.
4 Ezi Ikiavira Itir God, dagiar akuar kamn-
ingin, faragha uan akaba osirizi moghin, ua
da osiri. A uan 10plan Akar Gavgaviba osiri,
a faragha dughiar ia mighsiamin apengan
uari akuvagha itimin, an avimin aven ikia
akar kabara ia mikeme, a datirighin uam
ada osiri. Egha a dagiar akuar kamning isa
na ganingi.
5 Ikiavira Itir God na mikemezi moghin, ki
uamategha izaghira dagiar akuar kamning
isa Boksiar ki ingarizimin aven aning ati.
Ezi dagiar akuamning Boksiamin aven ikia
iti.”
6 Egha gin Israelia Jakanian gumaza-
mizibar mozir dipaba ategha, Moserin
nguibamin ghue. Aron kagh aremezi, me an
kuam isa mozim gati. Ezi an otarim Eleasar,
an danganim inigha, ofa gamir gumazibar
dapanimin iti.
7 Egha me kagh dikavigha Gugodan dan-
ganimin ghuegha, gin ghua Jotbatan dan-
ganimin ghu. Kar danganir daghurir dipar
aviriba itim.
8 Me faragha Sainain Mighsiamin
boroghin itima, Ikiavira Itir God, Akar
Dikirizir Gavgavimin Boksiar kamin
ganasa, Livain anabamin gumazibav sefe.
Gumazir kaba, me ofa gamir ingangarim
damu, egh gumazamizibav kim suam,
Ikiavira Itir God, bar deraghvira me
damuam. Livaiba dughiar kamin ikegha
ingangarir kam gamua iza datirikin.
9 Kamaghin amizi, Livain anabam,
Ikiavira Itir God nguazir asizitam me
ganingizir puvati. A nguaziba Israelian
anabar igharazibagh aningi, ezi Livaiba
puvati. Livain anabam, men bizir aghuir
Ikiavira Itir God me ganingizim, a kamakin,
me ofa gamir ingangaribar amuam, mati
Ikiavira Itir God, ian God, faragha akam me
bagh anekirizi mokin.
10 Moses Israelia migia ghaze, “Ki 40plan
arueba ko dimagaribar mighsiamin pin iti,
mati ki faragha amizi mokin. Ezi Ikiavira
Itir God, nan azangsizim uam a baraki.
Egha ia gasighasighizir puvati.
11 Egha a kamaghin na migia ghaze,
‘Ni dikavigh gumazamizibar faragh mangi,
nguazir ki me daningasa men inazir afezi-
aba koma akam akirizim iniam.’ ”

Arazir God ifongeziba

12 Moses ua kamaghin Israelia migei, “O
Israelia, ia oragh. Ki ian azai, ia Ikiavira Itir
God, ian God ifongezir arazir aghuir man-
aba ia dar amuam? Arazir kaba: Ia Ikiavira
Itir God, ian Godin atiatingiva an apengara
iki, egh an akaba bar dar gin mangi. Egh
a gifuegh, egh bar uan navir averiaba ko
duaba sara bar akongegh an ingangarim
damu.
13 Egh an Akar Gavgaviba ko arazir
Ikiavira Itir God ifongeziba, ki ian akur-
vaghasa datirighin ia migei, ia bar dar gin
mangi, egh deraghvira ikiam.
14 Ia oragh, overiar bar pin itim, a Ikiavira
Itir God nanam. Ezi nguazim ko an itir
biziba da uaghan an bizibara.
15 Ezi Ikiavira Itir God, ian inazir afezi-
aba, uan navir averiamin aven bar me
gifongegha, ua bagha ikizir igharazibar
tongin ia amisevegha, uaghan ian ovavir
boriba amisefe. A ua baghavira ia ginabazi,
ia datirighin an gumazamizibara.
16 Kamaghin amizi, ia uan navir averi-
abar aven akaba batozir arazim atugh a ba-
tokegh, mati gumaziba mikarzir mogome-
bar inibar ghori.
17 Ikiavira Itir God, ian God, godin
ifavariba ko bizir bar gavgaviba itibagh
afira. Ikiavira Itir God, a bar ekevegha
bar gavgavizi, biziba bar an gavgavimin
atiatigha an apengan iti. Gumazir ziam
itim, o gumazir ziam puvatizim, an arazir
vamiran gin ghua men araziba tuisisi. A
kotin aven gumazamiziba ataghirazi, me an
nighnizim gighasa dagiaba a ganidir puvati.
18 Egha amizir paba ariaghireziba a
deraghavira me gamuava, borir afeziaba
ariaghireziba a uaghan deraghvira me
gami. Egha ikizir igharazibar gumazamizir
en tongin itiba, a me gifuegha dagheba ko
korotiaba me ganidi.
19 Ia faragha, ikizir igharazibar gumaza-
mizibar min Isipin kantrin ike. Kamaghin
amizi, ia uaghan ikizir igharazibar gumaza-
mizibagh ifongegh.
20 Ia Ikiavira Itir God, en God, an atiating
an apengan iki, egh an ziamra fi. Egh an
porogh gavgavigh, an ziamra dipon ia uan
akar dikirizibar amu.

10:6: Diboboniba 20:28; 33:38 **10:8:** Diboboniba 3:5-8 **10:10:** Ua Me Ini 34:28 **10:17:** Aposel 10:34; Rom 2:11; Galesia 2:6; Efesus 6:9; 1 Timoti 6:15; Akar Mogomem 17:14; 19:16

21 Anarira, a ian God, kamaghin ia an
ziam fi. Ia uari bizir ekiar igharagha
garibar gari, a ian akurvaghasa dagh ami.
22 Ian inazir afeziar 70pla, merara Isipin
ghue. Ezi datirighin, Ikiavira Itir God, en
God, ia gamizi ia overiamin mikovezibar
min bar aviraseme."

11

God ziar ekiam iti

1 Moses kamaghin Israelia migei, "Ia
Ikiavira Itir God, en God, bar a gifongegh,
zurara an arazir a ia ganingiziba ko bizir a
damuasa ia mikemeziba ko, an Akar Gav-
gavibar gin mangi.
2 Ia datirighin bizir kabagh nighnigh. Ia
Ikiavira Itir God ian sure damuasa amizir
bizir aviriba ia dar gani. A bizir kaba ian
boribar akazir puvati. Iarara, Ikiavira Itir
Godin gavgavir bar ekiamin gani.
3 Egha ia Ikiavira Itir Godin garima, a
Isipin atrivim ko an nguazimin mirakelin
igharagha gariba ko digavir kuram gamir
arazibagh ami.
4 Ia garima, Isipia ian agintizir
dughiamin, Ikiavira Itir God, Ongarir
Aghevim gamizi a iza bar Isipian midorozir
gumaziba ko, men hoziaba ko, men karisba
avara. Egha Ikiavira Itir God bar me
gasighasiki.
5 Ia tighar izi danganir ia datirighin itir
kamin izamin dughiamin, ia uari bizir
kabar gani. Ikiavira Itir God, gumazamiz-
iba puvatizir danganimin ia bagha bizir bar
aviribagh ami.
6 Ia bizir kam ginighnigh. Ia garima,
Ikiavira Itir God, Rubenin anabamin mav,
Eliap, an otarimning, Datan ko Abiram, God
aning gamizir bizimin gani. Ia bar garima,
Ikiavira Itir God, nguazim gamizi, an akam
akarizi, aning uan amuiroghboriba ko, uan
purirpeniba, ko bizir angamira itiba sara
bar, nguazir torim giraghuezi, nguazim bar
me avara.
7 Ikiavira Itir God amizir bizir ekiar kaba,
ia guizbangira, uari uan damazibar bar
adar gani."

God bizir aghuiba itir nguazim Israelia ganingi

8 Moses ua kamaghin Israelia migei, "Ia
Jordanin Fanem giregh vongin mangamin
dughiam a roghira ize. Ezi ia Akar Gavgavir
ki datirighin ia ganidir kaba, ia deraghvira
dar gin mangi, egh nguazir ia datirighin
iniasava amir kamin aven mangi a iniam.
9 Egh ia dughiar bar ruarimin bizir bar
aghuiba itir nguazir kamin ikiam. Nguazir
kam, dagheba an ikia bar deraghaviram
aghui. Nguazir kam, Ikiavira Itir God,
ian inazir afeziaba ko, men ovavir boribar
aningasa akar dikirizim gami.
10 Nguazir ia datirighin iniamin kam,
a Isipin kantrin ia faragha ikezimin,
nguazimin min gari puvati. Ia Isipin ikia
azeniba opara, dipam inigh uan azenibar
izasa ingangarir dafabagh ami.
11 Ezi nguibar ia datirighin mangi ini-
asava amir kam, a mighsiaba ko danganir
zariba itima, amozim zurara an dagher
azenibagh izi.
12 Ikiavira Itir God, ian God, azeniba bar,
dar iakinibar vaghvagha nguazir kam der-
aghaviram an gari.
13 "Ki datirighin ia ganidir Akar Gavgavir
kaba, ia bar adar gin mangi. Egh Ikiavira
Itir God, ian God ia bar a gifongegh, egh
uan navir averiaba ko duaba sarama an
ingangarim damu.
14 Egh ia kamaghin damuti, an amozim
amadaghti amozim izamin dughiabar a
izam. Azeniba oparir dughiam ko dagheba
asir dughiam sara amozim izam. Eghti
ia dagheba ko wain ko, olivin boreba
izivagham.
15 Eghti ia daghetamin oteveghan
kogham. Eghti ian bulmakauba damamin
graziba ikiam.
16 "Ia uari bagh ganigh! Ian nighniziba ia
gifaraghti ia Ikiavira Itir God, akirim ragh a
gasaragh, asebar ziaba fi dar ingangaribar
amuan marki.
17 Ia kamaghin damuti, Ikiavira Itir
God, ian aningaghegham. Egh amozimin
tivaghti, nguazim dipaba puvatighti,
dagheba ko biziba deragh aghungan
kogham. Eghti ia nguazir aghuir Ikiavira
Itir God ia ganidir kamin, zuamiram
arighiregham.
18 "Ia nan akaba isi uan nighniziba ko
navir averiabar arikigh. Egh da osirigh uan
agharibar da ikegh, egh atarir afivibar min
da uan guabagh ikeghti da ikiti, ia dughi-
abar dagh nighnighvira iki.
19 Egh ia dughiar uan boriba ko dipenimin
ikia avughsiba, ko dughiar ia me ko tu-
avibar zuiba, ko ia dakuasa misiabar itir
dughiaba, ko dughiar ia misiamin dikaviba,
ia zurara akar kabar uan boribar sure
damuvira iki.
20 Egh akar kaba uan dipenibar tiar
akabar akiniba, ko nguibaba avinizir
divazibar tiar akabar da osirigh.
21 Egh ia kamaghin damuti, Ikiavira Itir
God, en inazir afeziaba ko akar dikirizim
gamizi moghin, ia damighti ia dughiar bar
ruarimin nguazir kamin ikiam. Eghti,
ian ovavir boriba nguazir kamin ikiamin

10:22: Jenesis 15:5; 22:17; 46:27 **11:3:** Ua Me Ini 7:8–12:13 **11:4:** Ua Me Ini 14:28 **11:6:** Diboboniba 16:31-32
11:13: Ofa Gami 26:3-5; Godin Araziba 7:12-16; 28:1-14 **11:18:** Godin Araziba 6:6-9

dughiam uaghan bar ruaragham. Mati overiam zurara uan danganimin ikiavira iti moghin, ia nguazir kam gisin ikivira ikiam.

22 "Ki ia ganidir Akar Gavgavir kaba, ia bar dar amu. Ia bar Ikiavira Itir God, ian God gifuegh, an tuavir aghuiba bar adar gin mangi, deraghvira bar adar suiragh.

23 Eghti ia roghira mangamin dughiamin, Ikiavira Itir God ian faragh mangi ikizir igharaziba batueghti, ia men nguaziba iniam. Ikizir kaba, men gavgaviba ko dibobonim, ian gavgaviba ko dibobonim gafira, eghti ia men nguazibar apiagham.

24 Egh nguazir ia arua zuir manaba, ia bar moghira da iniam. Eghti ian nguazir mitaghniam, a Sautin amadaghan gumazamiziba puvatizir danganimin ikegh mangi notin amadaghan Lebanonin Mighsiamin tugham. Egh mangi aruem anadi naghin Yufretisin Fanemin ikegh mangi, Mediterenianin Ongarir Ekiamin aruem ghuaghiri naghin tugham.

25 Eghti gumazitam ian tuavim apirighan kogham. Ikiavira Itir God, ian God, a faragha ia bagha akam akirizi moghin, a ikizir igharazibar gumazamizibar amuti, me ian ziam baraghiva, me akong bar atiatigham.

26 "Ia oragh. Ki datirighin ia bagha tuavir pumuning ati, ia tuavir manamin gin mangam? Aning kamakin: God deragh ia damuasa, ia ifongez, o a pazi ia damuasa ia ifonge?

27 Ia Ikiavira Itir God, en God, an Akar Gavgavir ki datirighin ia ganidir kabar gin mangiti, a deravira ia damuam.

28 Ia Ikiavira Itir God, ian Godin, Akar Gavgavir ki datirighin ia ganidiba, dar gin mangan kogh, godin igharazir ia fomira fozir puvatizibar gin mangiti, God ia gasighasigham.

29 Egh Ikiavira Itir God, ia inigh nguibar ia datirighin dapiamimin mangiti, ia bar Gerisimin Mighsiam ko Ebalin Mighsiamin mangi. Egh ian tarazi Gerisimin Mighsiamin tugh kamaghin dim suam, God e bagh bizir aghuaribar amuam. Eghti ian tarazi Ebalin Mighsiamin tugha kamaghin dim suam, God e gasighasigham.

30 Ia fo, mighsiar kamning Jordanin Fanemin aruem ghuaghiri naghin iti. Aning Jordanin danganir zarimin, Kenanian nguazir aruem uaghiri naghin itimin iti. Aning Moren temer ekiar anogoroghezibar boroghin ikia, Gilgalin nguibamin boroghin iti.

31 Ia kiran oveghangin, Jordanin Fanem giregh mangi nguazir Ikiavira Itir God, ian God ia daningamim dapiam. Egh ia a inigh a dapiaghiva, an Araziba bar deravira dar gin mangi.

32 Ia deraghvira nighnighiva, arazir God ifongeziba, ko bizir a damuasa ia mikemeziba, ia deragh dar gin mangi."

Moses Ikiavira Itir Godin Arazibar gun migei

12

(Sapta 12--26)

Godin ziam famin danganir vamira ikiam

1 Moses ua Israelia migia ghaze, "Ia oragh. Ia arazir God ifongeziba ko bizir a damuasa ia mikemezir kaba, ia nguazir kamin ikiamin dughiamin ia bar deravira dar gin mangi. Nguazir kam, Ikiavira Itir God, ian inazir afeziabar God, a ia ganingi, eghti ia angamira itir dughiabar, ia a dapiagh ikiam.

2 Ia ikizir igharazibar nguaziba inigh men danganim inigh dar apiagh, egh danganir me uan asebar ziaba feba, kar mighsiar ekiaba ko, mighsiar doziba, ko temer ekiabar apengan itir danganiba, ia bar dagh asighasikigh.

3 Egh men ofa gamir dakoziba apirarigh, men dagiar guarir dighoriba itiba misararikigh, egh temer guarir aser amizim Aseran nedazim itiba avimin da tueghti da isigh, egh sobiamin men marvir guaba okiva, bar dagh asighasikigh. Eghti me ua nguazir kamin dar ziaba fan kogham.

4 "Ia gumazamizir asebar ziaba febar min, Ikiavira Itir God, ian God, an ziam fan marki.

5 Ikiavira Itir God, Israelian anababar nguazibar tongin, danganir vamiran ikisi ua bagh anemisevegham. Eghti ia danganir kamra mangi egh an ziam fam.

6 Eghti ia danganir kamin ofan igharagha garir kabar amu. Dar kara: Ofan bar isia mighiriba, ko ofan igharaziba. Egh ia uan biziba 10plan pozibar da abigh dar akuar vamira isi Ikiavira Itir God, daning. Egh ia uan bizir aghuiba isiva a daning. Egh ofan ia Ikiavira Itir God ko akam akiriziba, da isiva a daning. Egh ia uan ifongiabar bizir tizim isi a bagh ofa damusi a damu. Egh uaghan, ia uan sipsip ko bulmakaun ivariaba inigh izi a bagh ofa damu.

7 Egh danganir kamra, Ikiavira Itir God, en Godin damazimin, ia ko ian amuirogh-boriba ko ian ingangarir gumazamiziba ia bar uari akuvagh, God daningamin ofan daghebar amam. God deragh ia damighti, ian ingangariba deraghvira otivighti, ia bizir kam bagh an damazimin bar akuegh ikiam.

11:24: Josua 1:3-5 **11:29:** Godin Araziba 27:11-14; Josua 8:33-35 **12:3:** Godin Araziba 7:5

8 “Ia gin Godin ziam famin danganir
vamiran ikiva, datirighin kagh ikiava ami
moghin, ia uari uan ifongiabar an ziam fan
marki.
9 Ia Ikiavira Itir God, ian God, ia ganingizir
nguazir kam, ia an aven ghuezir puvati. Ia
gin an aven mangeghti a dabirabir aghuim
ia danighti, ia navir amirizimin ikiva avugh-
sam.
10 Ia Jordanin Fanem giregh vongin
mangiti, Ikiavira Itir God, ian amaman-
gatighti, ia nguazir kam inigh a dapiam.
Eghti a deravira ian ganti, apaniba ian
boroghira izan koghti, ia navir amirizimin
ikiam.
11 Ikiavira Itir God, ian God, ia an ziam fisi,
a ua bagh danganir vamira amisevegh, an
ikiti, ia danganir kamin izi ofan igharagha
garir kabar amuam. Ofan kaba: Ofan bar
isia mighiriba, ko ofan igharaziba. Egh
ia uan biziba 10plan pozibar da abigh dar
akuar vamira isi Ikiavira Itir God daning.
Egh ia uan bizir aghuiba isi a daning. Egh
ofan Ikiavira Itir God ko akam akiriziba, ia
da isiva a daning.
12 Egh ia uan otariba ko guiviba ko,
ingangarir gumazamiziba ko, Livain ian
nguibabar itiba ko, ia bar moghira Ikiavira
Itir God, ian Godin damazimin bar akuegh
an boroghin iki. Ia Livaibagh fo, me uari
nguazitaba inizir puvati.
13 Egh ia uari uan ifongiabar gin
mangiva, tintinibar danganibar ofan bar
isia mighiribar amuan marki.
14 Puvati, ia danganir kamran uan
ofabar amuam, kar Ikiavira Itir God,
misivamin danganim. A ian anababar
nguazibar tongin, anabatamin nguazir
vamira, amisevegham. Egh danganir
kamra, ia ofan bar isia mighiriba ko ofan
igharazir ki ia mikemeziba, ia bar dar amu.
15 “Egh danganir ia itiba, ia asizibav sogh
dar ami, da anogoroziba puvati. Asizir
Ikiavira Itir God, ia ganingiziba, ia dar ami.
Ia an damazimin zue o zuezir puvati, ia uan
nguibabar aven iki dar ami, mati ia asizir
atiaba api mokin.
16 Egh ia asizir katamin ghuzitam bar ane-
man marki. Ia an ghuzim isi dipamin min
nguazimin a fugh.
17 Ia bizir kabar ami, egh nguibar ia
itibar aven Ikiavira Itir God, ganidir ofan
kabar aman marki. Dar kara: Ofan bar
isia mighiriba, ko ofan igharaziba. Egh ia
uan azenibar witba ko wainba ko olivin
boreba, ia 10plan pozibar da abigh, dar
pozir vamira isi Ikiavira Itir God daning.
Egh ia uan bizir aghuiba isiva a daning. Egh
ofan ia God ko akam akiriziba, da isiva a
daning. Egh ia uan ifongiabar bizir tizim
isi a bagh ofa damusi a damu. Egh uan
sipsipba ko bulmakaun ivariaba inigh izi a
bagh ofa damu.
18 Ia uan otariba ko guiviba ko, ian
ingangarir gumazamiziba ko, Livain ian
nguibamin itiba, ia bar Ikiavira Itir God,
ian Godin damazimin ofan kabar daghebar
ami. Ia danganir Ikiavira Itir God, ian God
ua bagh misivamimra damam. God deragh
ia damighti, ian ingangariba deraghvira
otivti, ia bizir kam bagh an damazimin bar
akuegh ikiam.
19 Ia uan nguazir kamin ikiamin
dughiamin, ia Livaibagh nighnigh men
akurvagh.
20 “Eghti gin Ikiavira Itir God, ian God
akam akirizi moghin, ian nguazim damuti,
an ekevegh mangam. Eghti ia dughiar
manamin asizibar amisi ifuegh dar ami.
21 Eghti danganir ia Ikiavira Itir God, ian
Godin ziam famin kam a saghon ikiti, ki
ia mikemezi moghin, ia damu. Ia Ikiavira
Itir God ia ganingizir bulmakau o sipsip
misuegh, an tuziba uan nguibamin dar ami.
Ia kamaghin damusi ifuegh, egh dughiabar
kamaghira damu.
22 Ia an damazimin zue, o zuezir puvati, ia
asizir atiaba api moghin pura dar ami.
23 Ia fo, ghuzim an angamira itir
ikirimirim gumazamiziba ko asiziba bar me
ganidi. Kamaghin amizi, asizitam ghuzir
ikirimirim anidim an aven ikiti, ia aneman
marki. Ia ghuzibar aman kogham.
24 Ia asizir katamin ghuzitam bar aneman
marki. Ia dipamin min nguazimin a fugh.
25 Ia asizir katamin ghuzim ameghan
koghti, Ikiavira Itir God, ia mikim suam, ian
arazir kam an damazimin dera. Egh a ia ko
ian ovavibar boriba deragh ia damuti, ian
ingangariba deraghviram otivam.
26 Egh ia God daningamin ofaba ko ofan
ia Ikiavira Itir God ko akam akiriziba
inigh, danganir a ua baghvira misivamimin
mangi.
27 Egh danganir kamin ia ofan bar isia
mighiribar amu. Ia asizir tuziba ko ghuziba
isi Ikiavira Itir Godin ofa gamir dakozimin
da tuegh. Egh ia ofan igharazibar amuva,
asizibar ghuziba ofa gamir dakozimin da
ingi, egh asizir tuziba ia dar ami.
28 Ia deraghvira akar ki datirighin ia
mikemezir kabar gin mangi, egh kamaghin
ia Ikiavira Itir Godin damazimin arazir
aghuiba ko arazir voroghira zuibar amuam.
Eghti biziba bar ian deraghti, ia ko ian
ovavir boriba, ian dabirabim deragh iki ma-
maghira ikiam.”

God, asebar ziaba fan Israelian anogoroke

12:16: Jenesis 9:4; Ofa Gami 7:26-27; 17:10-14; 19:26; Godin Araziba 15:23 **12:23:** Ofa Gami 17:10-14

29 Egha Moses ua kamaghin migei, “Ia
mangi ikizir igharazir kabar nguazibar
aven mangamin dughiam, Ikiavira Itir
God, ian God, ian faragh mangi bar me
gasighasigham. Eghti ia men nguazibar
apiam.
30 Ia deravira uari bagh ganigh. God
me gasighasigh givaghti, ia me uan asebar
ziaba fer arazibar gan, men min damuan
marki. Ia men arazibar gin mangiva
arimighiregham. Egh ia men asebar ziaba
fer araziba bagh men azangsighan marki,
‘Ikizir kaba, me manmaghin uan asebar
ziaba fe? E men min damuasa ifonge.’
31 Me uan asebar ziaba fe moghin, ia
Ikiavira Itir God, ian God, an ziam fan
marki. Me uan asebar ziaba fer dughi-
aba, me uari uan boribav sogha ofa gamir
dakozim gisin me arigha ofan min me tue.
Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God, bar men
ofabar aghua.
32 “Egh bizir ki ia mikemezir kaba ia bar
moghira dar amu. Egh akar igharazitam
inigh uam akar kabagh isafuraghan marki,
egh akar katam ataghiraghan marki.”

13

1-2 “Eghti akam inigha izir gumazitam o
irebabar mingariba abizir gumazitam izi
ia geku suam, Ki fogha gifa mirakelin kam
guizbangin otivam. Egh men tav, ia faragha
ziaba fezir puvatizir asebar ziaba fisi, ia
mikimam.
3 Eghti da guizin otivti, ia an akar kam
baraghan marki. Ikiavira Itir God, ian God,
ian araziba tuisigh foghasa, ia navir ave-
riaba ko duabar guizbangira a gifongez, o
puvati. Egha a gumazir kaba ataghizi me iza
ia gekuasava ami.
4 Ia Ikiavira Itir God, ian Godin atiating
an apengan iki, egh an gin mangi. Egh
ia an Akar Gavgaviba baragh dar suiragh
gavgavigh, dar gin mangi an ziam fi.
5 Egh ia akam inigha izir gumaziba ko,
irebabar mingariba abizir gumazir kaba
bar me misueghti, me arimighiregh. Ia
fomira Isipin kantrin ikia ingangarir gu-
mazir kinibar min itima, Ikiavira Itir God,
ian God ia inigha Isipin azenan ize. Gu-
mazir kamagh amiba, kar gumazir kuraba.
Egh ia God baghivira ikiasa, me aghua. Ka-
maghin amizi, me ia geku ia damighti, ia
Ikiavira Itir Godin gin zuir tuavim ategh an
saghon ikiam. Kamaghin, ia gumazir kabav
sueghti me arighireghti, arazir kurar kam
givagham.
6 “Eghti ian namakatam, o aveghbuatam,
o ian otaritam o ian guivitam, o ian amuir
ia bar ifongezim, o ian roroar bar aghuim, a
modogh ia geku, aghumra aser ia ko ian in-
azir afeziaba fomira fezir puvatizibar ziaba
fisi ia mikimti, ia an akam baraghan marki.
7 Nguazir kamin gumazamizir ian
boroghin itiba ko ian saghuiamin itiba, bar
moghira aser kabar ziaba fe.
8 Ia gumazir kamaghin amibar
apezeperir akaba baraghan marki, ia
akirim me gasaragh. Ia men akurvaghan
marki. Egh ia apangkuvir arazimin me
damuan marki.
9 Gumazim o amizim kamaghin ia
damuti, ia a misueghti, an aremegh. Ni
faragh uan dafarimin dagiabar a ginivighti,
gin gumazamiziba bar dagiabar a ginivam.
10 Ia fomira Isipin kantrin ikia ingangarir
gumazir kinibar min itima, Ikiavira Itir
God, ian God ia inigha Isipin azenan ize.
Egh me ia gekuti ia Godin akamin gin man-
gan kogham. Kamaghin amizi, ia dagiabar
me ginivti, me arimighiregh.
11 Ia me misueghti, me arimighireghti,
Israelia bizir kam baregh atiatingiva uam
arazir kurar katam damuan kogham.
12-13 “Ia Ikiavira Itir God, en God, ia
daningamin nguibar ekiabar ikiv oraghti,
me kamaghin mikimam, Gumazir kurar
maba nguibar ekiar kamin itir gumazamiz-
ibar nighnizibagh ekua ghaze, E asebar zi-
aba fam. Kar aser e faragha ziaba fezir
puvatiziba.
14 Ia kamaghin akar vaveba baregh, egh
deraghviram akar kamin mingarim gifoghsi
pamtemin ingar. Eghti migirigiar bar kurar
kam a guizbangira ikiti,
15 kamaghin, ia nguibar kamin itir
gumazamiziba ko men bulmakauba sara
misoghirarigh, men nguibar kam ko an itir
biziba bar dagh asighasikigh.
16 Egh ia men biziba bar ada inigh,
nguibamin torimra da akufagh. Egh ia
nguibar kam daboroghti an itir biziba bar
isi ofan min Ikiavira Itir God, en God daning.
Eghti nguibar kam ikuvigh iki kamaghira
ikiti, gumazitam uam an ingar anesaraghan
kogham.
17 Ia uari bagh nguibar kamin bizitam
inian marki. Ia avim ateghtima a bar dar
isigh. Eghti Ikiavira Itir God, uan aningazim
ategh, ian apangkuvigham. Egh a ian
inazir afeziaba ko akar dikirizim gamizi
moghin, ia damighti ian dibobonim ghua-
vanabogham.
18 Ia Ikiavira Itir God, ian God, an tiarim
baraghiva, an Akar Gavgavir ki datirighin
ia migeir kaba deragh dar gin mangiva, an
damazimin arazir aghuibar amuti, a bizir
aghuir kaba ia bagh dar amuam.”

14

12:32: Godin Araziba 4:2; Akar Mogomem 22:18-19

Israelia, ikizir igharazibar min ariaghirir gumazamiziba bagh azian marki

1 Moses kamaghin Israelia migei,
“Ikiavira Itir God, ian God, a ua baghavira ia
ginabazi ia an boriba. Kamaghin amizi, ian
gumazitam aremeghti ia a bagh aziva, ikizir
igharaziba ami moghin, uan mikarzibar
ghor, egh minedevir arizibagh isan marki.
2 Ikiavira Itir God, ian God nguazir kamin
ikizibar tongin ia inigha ua baghavira ia
amisefe. Kamaghin amizi, ia an gumaza-
mizibara.”

Godin damazimin asizir mizirziba ko zueziba (Ofa Gami 11:1-4)

3 Moses ua kamaghin migei, “Ikiavira Itir
God, asizir kabav gia ghaze, Da ikuvizi an
adar aghuagha, dar aman ian anogoroke.
4 Asizir kaba, ia dar ami: bulmakau ko
sipsip, meme,
5 ko dia, sipsipin atiaba, memen atiaba,
ko mighsiamin itir asizir atiar igharaziba, ia
dar tuzibar ami.
6 Asizir kabanang: Dar soroghafariba
puzir pumuning ikia, aning uaning
tuiragha iti, egha da bulmakaubar min
grazibar amiti, ia dar ami.
7 Ezi bulmakaubar min graziba apir
asiziba, dar soroghafariba puzir pumuning
ikia, aning uaning tuiragha itir puvati,
kamaghin ia bar dar aman marki. Asizir
kamaghin gariba: kamelba, ko ivarareba,
ko ighiaba, ia dar amam marki. Da bul-
makaubar min graziba apava, soroghafarir
puziba bigha pumuning itir puvati. Ia
kamaghin fogh, asizir kamaghin amiziba
da Godin damazimin zuezir puvati. An adar
aman ian anogoroke.
8 Ia dabar aman marki. Dar soroghafariba puzir pumuning ikia, aning uaning tuiragha ikia, bulmakaubar min graziba apir puvati. Kamaghin, ia fogh, daba da nan damazimin mize. Egh ia dar ganti da arighiriti, ia dar kuabar suighan marki. Bar markiam. Da nan damazimin zuezir puvati.
9 “Egh ongarimin osiriba ko dipamin
osiribar tongin, osirir naziaba ko sighiaba
itiba, da bizir kaba uaghara ikiti ia dar ami.
10 Egh osiriba ko bizir muziarir on-
garimin itiba, da naziaba ko sighiaba
uaghara puvatighti, ia kamaghin fogh, Da
Godin damazimin mize.
11 “Egh kuarazir Godin damazimin zuez-
iba, ia dar ami.
12-18 Egh ia kuarazibar tongin kuarazir
kamagh garibar aman marki. Kuarazir
kaba, taragiaba, mighiaba, isaba, kotkotba,
poneba, ongarimin kuaraziba, beniba,
dipamin mughamiziba, aghunabar ekiaba
ko, kina aghunababa.
19 “Ezi apizir aviziba itiba, da bar bizir
mizirziba, kamaghin ia dar aman marki.
20 Apizir igharazir aviziba ikia Godin
damazimin zueziba, ia dar ami.
21 “Egh asizir puram ariaghiriba, ia dar
aman marki. Ia ikizir igharazibar gu-
mazamizir ian tongin itibar aningti me
dar ami. Egh ia pura nguibam getiagha
aruir gumazamizibar amamangatighti, me
ia da dagh ivez dar ami. Ia guizbangira,
Ikiavira Itir God, ian God, a ua baghavira ia
amisevezir gumazamiziba.
“Ia memen oter eborim isi, minem
gingegh, memen amebar kamin nguzimin
tuzim isi, miner kamin anevighan marki.”

Ia 10plan bizibar tongin vamira isi God daningam

22 Moses kamaghin migei, “Dagher ia zu-
rara uan azenibar isiba, ia da abigh 10plan
pozibav kinigh, dar pozir vamira anetighti a
iki.
23 Egh gin ia da inigh mangi danganir
Ikiavira Itir God uan ziam fisi misivamimin
danganimin dar atigh. Egh Ikiavira Itir
Godin damazimin, ia baliba ko wain, ko
olivin temer borem, kar ia faragha inigha
izezir dagher kabar naba ia dar ami. Egh ia
danganir kamin uan bulmakau ko sipsipin
nguzir ivariabav sogh, egh dar ami. Ia
kamaghin damuva, zurara Ikiavira Itir God,
ian God an atiatingiva an apengan ikiamin
arazimin fofozim iniam.
24 Ia bar saghon iki, egh dagher aghuir
Ikiavira Itir God ia ganingizir kaba, ia dar
10plan pozibar da tuiragh dar pozitam
inigh danganir a uan ziam fisi misivamin
kamin da ater mangan iburagh,
25 dagher kaba amadaghti gumazitam
dagh ivesegh. Eghti ia gin dagiar kaba inigh
Godin ziam fer danganimin mangi.
26 Egh dagiar kabar ia bizir ifongezir
kabagh ivez, kar bulmakaun tuziba ko sip-
sipin tuziba, wain ko wainin dipar gavgav-
iba. Egh ia God uan ziam fasa misevezir
danganir kamin, uan boriba ko Ikiavira Itir
God, ian Godin damazimin, ia dagher kabar
ami egh bar akongegh.
27 “Ia Livaibagh fo, me uari nguazitaba in-
izir puvati. Ian nguibabar aven itir Livaiba,
ia dughiar ekiar kabar, me ginighnigh men
akurvagh.
28 “Ia zurara, azenir mikezimin vagh-
vagh, uan azenibar otivir dagheba abigh
10plan pozibav kinigh, dar pozir vamira
inigh mangi uan nguibar ekiamin aven itir
dagheba arizir dipenir ekiabar dar arigh.

14:1: Ofa Gami 19:28; 21:5 **14:2:** Ua Me Ini 19:5-6; Godin Araziba 4:20; 7:6; 26:18; Taitus 2:14; 1 Pita 2:9 **14:21:** Ua Me Ini 23:19; 34:26 **14:22:** Ofa Gami 27:30-33; Diboboniba 18:21

29 Livaiba ia me gifo, me uari nguazitaba inizir puvati. Egha uaghan ikizir igharazibar gumazamiziba ko, borir afeziaba ariaghireziba, ko amizir odiarir paba ariaghireziba, me uaghan ia ko iti. Gumazamizir kaba me uaghan izi uan ifongiabar dagheba iniam. Ia kamaghin damuti, Ikiavira Itir God, ian God, deragh ia damuti ian biziba bar deravirama otivam."

15

Bizim inigha uam a ikarvaghamin arazim agivamin azenim
(Ofa Gami 25:1-7)

1 Egha Moses ua Israelia migia ghaze, "Namba 7in azenim, kar bizibar ghuavim ikarvazim agevir azenim.*

2 Ia kamaghin damu, gumazim uan namakam da pura dagiam inigh, eghti azenir namba 7, an namakar kam a mikim suam, Ni uam a ikaravaghan marki. Ikiavira Itir God, uabi kamaghin e migei, E dagiabar ghuaviba, dagiaba ikarvaghamin osimtiziba, namba 7in azenimin, e da gin amangam.

3 Eghti ikizir igharazitamin gumazitam ia da pura biziba inighti, ia bizir kaba ikarvaghsi an dim. Egh ia uari uan namakaba inizir biziba ikarvaghsi men azangan marki.

4 "Ia oragh, ia Ikiavira Itir God, ian God, nguazir a datirighin ia ganidir kabar aven, a deraghvira ia damuam. Kamaghin amizi, ian tav, bizitamin oteveghan kogham.

5 Ia deravira Ikiavira Itir God, ian Godin Akar Gavgavir ki datirighin ia ganidiba, dar suiragh bar dar gin mangiti, a deraghvira ia damuam.

6 Ikiavira Itir God, ian God, akam akirizi moghin, a bar deraghvira ia damuam. Eghti ikizir aviriba pura ia da biziba iniam, eghti ia men bizitam puram a inighan kogham. Egh ia ikizir aviribagh ativagh men ganti, me ia gativaghan kogham.

7 "Eghti namakatam, nguazir Ikiavira Itir God, datirighin ia ganidir kamin nguibatamin iki, bizitamin otevegham, ia akirim ragh a gasan marki. Egh ia uan biziba mighin dar suighan marki.

8 Ia an apangkuv, egh pura uan dafariba kuigh, bizir an oteveziba ia da isiva a daning.

9 Ia kamaghin pazi nighnighan marki, biziba ikarvaghamin azenim a roghira izegha gifa, egh uan namakamin akurvaghsi uan biziba mighin dar suighan marki. Egh ia dagiaba a daningan aghuaghti, gumazir kam ian arazir kam bagh Ikiavira Itir God ko mikimiva arangti, ia Godin damazimin osimtizim ikiam.

10 A ian azangsizir biziba, ia bar da isi a daningighti, Ikiavira Itir God, ian God, ian ingangariba bar dar amuti, da deraghviram otivam.

11 E Israelia, en tarazi zurara bizibar otevegham. Ezi kamaghin ki ghaze, ia onganarazibagh amir gumazamizibar apangkuv men akurvagh deraghvira me damu."

Israelia ingangarir gumazir kinibar amuamin arazim
(Ua Me Ini 21:1-11)

12 Egha Moses ua kamaghin migei, "Ia Israelian gumazitam ingangarir gumazir kinitamin min a givezeghti, a ian ingangaribar amu mangi, 6plan azenibar tugh. Egh namba 7in azenimin, ia aneteghti a mangi.

13 Eghti a ian ingangarim ateghti, ia pura nguibamin anemangan marki.

14 Ia bizir aghuir Ikiavira Itir God, ian God ia ganingizir kaba, kar sipsipba, witba, ko wainin dipaba ia da isi a danighti a mangi.

15 Ia uaghan pura ingangarir gumazamizir kinibar min Isipin ike. Ezi Ikiavira Itir God, ian God, ua ia inizi, ia ua firiaghire. Ia bizir kam ginighnigh. Ki bizir kam ginighnigha Akar Gavgavir kaba ia ganiga ia migei.

16 "Eghti ingangarir gumazir kinim suam, 'Ki bar uan gumazir dapanim gifuegha, an amuim ko boribagh ifuegha, me ataghiraghan aghua.'

17 Eghti ia a inigh mangi uan dipenimin ter ararir tiar akamin miriamin itimin anesaragh, egh dikonir tam inigh, an kuarim okoreghti, a ian ingangarir gumazir kinimra iki mangiva ovegham. Ia arazir kamra uan ingangarir amizir kinitam, uaghan a damigh.

18 "Ingangarir gumazir kinir kam 6plan azenibar ian ingarizi, ia an ingangarimin ivezir muziarim a ganigha gifa. Kamaghin, ia uan ingangarir gumazir kinim damighti a firighirighsi, bizir kam ginighnigh osiman kogham. Ia kamaghin damuti, Ikiavira Itir God, ian God, ian ingangaribar amighti da bar deraviram otivam."

Sipsip ko bulmakaun nguzir ivariam

19 Egha Moses ua kamaghin migia ghaze, "Ia uan bulmakauba ko sipsipbar nguzir apurir ivariaba, bar ada misevegh, da isi Ikiavira Itir God, en God, a daningigh. Eghti bulmakaun kaba ingangaribar amuan

* **15:1:** Arazir kam kamakin, gumazitam nin dagiaba inigha akam akira ghaze, a gin ua nin dagiaba ikarvagham. Eghti azenibar mangiti azenir namba 7 otoghiva, eghti ni a mikimti an a ikarvaghan marki. **15:7:** Ofa Gami 25:35 **15:11:** Matyu 26:11; Mak 14:7; Jon 12:8 **15:12:** Ofa Gami 25:39-46 **15:19:** Ua Me Ini 13:12

marki, egh uaghan ia sipsipin kabar arizibagh isan marki.
20 Egh ia zurara azenibar vaghvagh uan
amuiroghboriba ko, asizir kaba inigh,
Ikiavira Itir God uan ziam fisi misivamin
danganir kamin mangi Ikiavira Itir God, ian
Godin damazimin asizir kabar ami.
21 Eghti bulmakaun kam o sipsipin kamin
mikarzim ikuvigham, kar an dafarim o
an suem ikiragham, o an damazimning
okavigham, o a arimariar kurar igharazim
ikiam, eghti ia a inigh, Ikiavira Itir God, ian
God, bagh ofa damuan marki.
22 Ia asizir atiaba api moghin, uan
nguibabara asizir kamagh garim amiva
anegifagh. Ia Godin damazimin zue o mize,
ia asizir kam pura bar anemegh.
23 Egh ia asizir katamin ghuzitam bar ane-
man marki. Ia dipamin min nguazimin a
fugh."

16

God Israelia Gitazir Dughiam Ginighnighamin Isam
(Ua Me Ini 12:1-20)

1 Egha Moses kamaghin migia ghaze, "Ia
Abipin iakinimin,* azenibar zurara isar
kam damu. Ia fo, Ikiavira Itir God, ian God
fomira Abipin iakinimin dimagarir mamin,
Isipin kantrin ua ia ini. Kamaghin amizi,
ia zurara God Israelia Gitazir Dughiam
Ginighnighamin Isam damuva, bizir kam
ginighnigh an ziam fi.
2 Ia mangi Ikiavira Itir God, uan ziam
fisi misivamin danganimin otivigh, uan bul-
makau o sipsipin tam misuegh Ikiavira Itir
God, ian God bagh ofa damu. Egh ia God
Israelia Gitazir Dughiam ginighnigh asizir
tuzibar ami.
3 Ia isar kam damu, egh yis itir bret
aman marki. Ia 7plan aruebara yis pu-
vatizir bret ami. Ia fo, ia fomira zuamira
Isip ataghiraghasa amua yis puvatizir bret
ame. Kamaghin amizi, ia bretin kam amiva,
dughiar ia Isipin osimtizimin ikia an ategha
izezim ginighnigh. Ia bizir kam zuraram
a ginighnighvira iki mangiti ian ovever
dughiam otogham.
4 Yis Puvatizir Bretin Isam Damuamin
Dughiamin, ia yis taba ateghti, da ian
dipenibar ikian marki. Egh an aruer
faragha zuimin, ia ofa damuamin asizibar
ami mangi, dimagarir kamra bar ada gifagh.
Eghti dar naba iki mangi amimzaraghan
otivan marki.
5 "Ia God Israelia Gitazir Dughiam
ginighnighamin ofa bagh asiziba inigh
nguibar Ikiavira Itir God, ian God ia
ganiditamin aven dav soghan marki.
6 Ia Israelia Gitazir Dughiam
ginighnighamin ofa bagh asiziba inigh
Ikiavira Itir God, ian God uan ziam fisi
misivamin danganir kamra adav sogh.
Ia fo, aruem uaghiri dughiamin ia Isip
ategha azenan ize. Kamaghira amizi, ia
guaratizimin asizibav sogh dughiar kam
ginighnigh.
7 Ia Ikiavira Itir God, ian God uan ziam fisi
misivamin danganir kamra, asizir kaba tu
dar ami. Egh amimzaraghan ia uan purir-
penibar mangi.
8 Ia 6plan aruebara yis puvatizir bret
ami. Egh namba 7in aruem, ia uari aku-
vagh Ikiavira Itir God, en God an ziam fi.
Egh dughiar kamin ia ingangaritam bar a
damuan marki."

Azenibar Dagher Igiaba Asiamin Dughiamin Isar Ekiam
(Ua Me Ini 34:22; Ofa Gami 23:15-21)

9 Egha Moses me migia ghaze, "Ia
azenibar dagher oviziba aghorir aruer
faragha zuimin ikegh, ia wighba meng
mangi namba 7 wighin tugham.
10 Egh namba 7 wighin aruer abuananam,
kar Azenibar Dagher Igiaba Asiamin
Dughiamin Isar Ekiam. Ia Ikiavira Itir
God, ian God ia ganingizir daghebar
diboboniminmirara, uan ifongiamin gin
mangi, da tuiragh Ikiavira Itir God, ian God
bagh ofa damuva a bagh bar akongegh.
11 Egh ia uan otariba ko guiviba ko, ian in-
gangarir amiziba ko gumaziba, ko Livaiba
ko ikizir igharazibar gumazamizir ian
tongin itiba, ko borir afeziaba ariaghireziba
ko, amizir paba ariaghireziba, ia bar
moghira Ikiavira Itir God, ian God uan
ziam fisi miseveghamin danganimin mangi,
uari akuvagh an damazimin a bagh bar
akongegh.
12 Ia fomira pura ingangarir gumazamizir
kinibar min Isipin ike. Kamaghin amizi, ia
bizir kam ginighnigh arazir God ifongeziba
deraghvira dar amu."

Averpenibar Ikiamin Dughiar Ekiaba
(Ofa Gami 23:33-34)

13 Egha Moses ua ghaze, "Ia azeniba
bar, balin afeziba amisiva wainin oviziba
mirmirighti, gin Averpenibar Ikiamin
Dughiar Ekiam otoghti, ia averpenibar
aven iki bar akongegh mangiti, aruer
namba 7 otogham.
14 Dughiar kamin, ia bar moghira bar
akongegham. Ia uan otariba ko guiviba ko,
ian ingangarir gumazamiziba ko, Livaiba

15:23: Jenesis 9:4; Ofa Gami 7:26-27; 17:10-14; 19:26; Godin Araziba 12:16; 12:23 **16:1:** Ofa Gami 23:5-8; Diboboniba 28:16-25 * **16:1:** Abipin iakinim, kar Israelia iakinir faragha zuim. Iakinir kam, an en iakinimning Mas ko Epril, aningin otifi. Iakinir kamin ziar igharazim, "Nisan." **16:9:** Diboboniba 28:26-31 **16:13:** Diboboniba 29:12-38

ko ikizir igharazibar gumazamizir ian
tongin itiba, ko borir afeziaba ariaghirez-
iba, ko amizir paba ariaghireziba,
15 ia bar moghira mangi Ikiavira Itir God,
uan ziam fisi misivamin danganimin oti-
figh. Egh uari akuvagh dughiar ekiar kam
damu Ikiavira Itir God, ian Godin ziam fi.
God ian azeniba ko bizir maba sara, der-
aghvira dar amuam, kamaghin, ia bizir kam
bagh bar akongegh iki mangiti, namba 7
aruem otogham.
16 "Eghti Ia azeniba vaghvagh dar dughiar
3plan, ian gumazibara dikavigh, Ikiavira
Itir God, ian God, uan ziam fisi misivamin
danganimin izi, an damazimin otivigh an
ziam fi. Dughiar 3plan kaba kamakin,
Yis Puvatizir Bretin Isam Damuamin
Dughiam, ko Azenibar Dagher Igiaba
Asiamin Dughiamin Isar Ekiam, ko
Averpenibar Ikiamin Dughiar Ekiam. Ia
bar vaghvagh dafarir kinibar Ikiavira Itir
Godin damazimin izan marki.
17 Ikiavira Itir God, ian God bizir aghuir
aviriba ia ganingi. Ia dagh nighnigh uan
biziba tuiragh a daning."

Kotiabar araziba

18 Egha Moses ua kamaghin migia ghaze,
"Ian anababa vaghvagh, nguibar Ikiavira
Itir God, ian God ia ganidir kabar aven,
jasba ko ingangarir gumazir igharazitaba
amisefegh. Eghti gumazir kaba guizin araz-
ibar gin mangi, deraghvira gumazamizibar
migirigiaba tuisigh.
19 E fo, dagiar gumaziba jasba apezepera
me ganidiba, da gumazir nighnizir aghuiba
itibagh ami, me damazir okavirizibar min
iti. Egha arazir kam uaghan gumazir
aghuarir osimtiziba puvatizibar kotiam
gasighasisi. Kamaghin amizi, gumazitam
me apezeper kotiam gifarisi, dagiaba me
daningti, me dagiar kaba inian marki. Me
guizin arazim gighan marki. Me kotiamin
aven pazi gumazitamin akurvaghiva,
igharazitav dikabinan kogham. Me guizin
arazimin gin mangi gumazamiziba bar me
tuisigham.
20 Ia zurara guizin arazimra gin mangi,
egh guizbangira mikim. Egh ia nguazir
Ikiavira Itir God, ian God, ia ganidir kamin
dapiagh iki mamaghira ikiam.
21 "Egh ia Ikiavira Itir God, ian God bagh
ofa gamir dakozimin ingar, egh an boroghin
temer guarir aser amizim Aseran nedazim
itim asan marki.
22 Egh ia dagiar guarir dighoriba itiba
asaragh asemin ziam fan marki. Bizir
kamning bar ikuvizi, Ikiavira Itir God, ian
God bar aningin aghua."

17

1 Egha Moses kamaghin migia ghaze, "Ia
bulmakaun apuritam, o sipsipin duatam
mikarzimin ititam inigh Ikiavira Itir God, en
God bagh ofa damuan marki. Ikiavira Itir
God arazir kam bar an aghua.
2 "Egh dughiar tabar ian nguibar Ikiavira
Itir God, ian God ia ganidibar aven, ian
tongin itir gumazitam o amizitam Ikiavira
Itir God, en Godin Akar Dikirizir Gavgavim
abigh, kamaghin an an damazimin arazir
kuram gami.
3 A Ikiavira Itir Godin Akar Gavgaviba
abigh, egh godin igharazibar ziaba fam.
Kar, aruem ko iakinim ko mikoveziba, a dar
ziaba fi dar gin mangam.
4 Ia gumazim o amizir arazir kurar kam
gamimin migirigiar kam baregh, deravira
migirigiar kamin mingarim bagh ruiva a
batogh. Eghti migirigiar kam a guizbangira,
eghti ia fogh suam, kar bar arazir kuram
Israelian tongin oto,
5 eghti ia gumazir kam o amizir kam
inigh nguibamin azenan mangi, dagiabar a
ginivighti an aremegh.
6 Egh gumazamizir pumuning o 3pla an
ganti, an arazir kuram damuti, me an gun
mikeghti, me dagiabar a ginivighti an are-
megh.
7 Ia uarir tongin arazir kurar kam agivsi,
gumazamizir an gari an arazir kurar kam
gamiziba, me faragh dagiaba isi a giniv.
Eghti gin igharaz darazi dagiabar a ginivti
an aremegh.
8 "Dughiar tabar osimtizir ian nguibabar
otiviba bar ekeveghti jasba da tuisighan
iburagham. Osimtizir kamaghin gariba,
gumazir mam mamin apanim gamigha
a misoghezi an areme, gumaziba uan
nguaziba ko dipeniba bagha uarir aningazi,
o gumaziba uariv sogha, igharazibar
mikarzibagh asighasisi. Eghti jasba bizir
kaba tuisighan iburaghti, ia danganir
Ikiavira Itir God, uan ziam fisi misivamin
kamra mangi an ziam fi.
9 Egh uan osimtiziba isi Livain ofa gamir
gumaziba ko, jasin datirighin kotiaba baraz-
iba, me danighti me ian osimtiziba akir.
10 Egh danganir Ikiavira Itir God,
miseveghamin kamin me kotin nighniziba
ia daningti, ia me mikemezi moghira bizibar
amu.
11 Ia men nighnizir me ia ganidir kaba
inigh, egh bar adar gin mangi.
12 Egh gumazitam jas, o Godin ofa gamir
gumazitam batuegham, ia gumazir kam
misueghti an aremegh. Ia kamaghin

16:19: Ua Me Ini 23:6-8; Ofa Gami 19:15 **16:21:** Ua Me Ini 34:13 **16:22:** Ofa Gami 26:1 **17:3:** Ua Me Ini 22:20 **17:6:** Diboboniba 35:30; Godin Araziba 19:15; Matyu 18:16; 2 Korin 13:1; 1 Timoti 5:19; Hibru 10:28 **17:7:** 1 Korin 5:13

damuva Israelian arazir kurar kam
batuegham.
13 Eghti gumazamiziba bar moghira
arazir kam baregh bar atiatigham. Egh
gumazitam uam arazir kamagh garitam
damuan kogham."

Atrivimin arazibar migirigiam

14 Egha Moses ua kamaghin migei, "Ia
nguazir Ikiavira Itir God, en God, ia
daningamin kam inigh givagh a dapiagh,
egh ia gumazamizir igharazibar min
nighnigh suam, atrivitam ti e gativagh en
ganam.
15 Egh dughiar kamin, ia teghti Ikiavira
Itir God, uabi ian tongin atrivimin ikisi ian
gumazitam amisefegh. Ia uan ifongiamin
gumazitam amisivan marki. Ia kantrin
igharazitamin gumazitam amiseveghti, a
ian atrivimin ikian marki. A uabi ian gu-
mazitam amiseveghti, a ian atrivimin iki.
16 Ikiavira Itir God, ghaze, an gumazamiz-
iba ua Isipin mangan an aghua. Kamaghin,
atrivim uan midorozir gumaziba ameghti,
me uam hoziar aviribagh ivesi Isipin man-
gan marki.
17 Atrivim amuir aviribar ikisi nighnighan
marki, egh uaghan gol ko silvan aviribar
pozim mikinan marki. Da a damuti, an
akirim ragh Ikiavira Itir God, gasaragham.
18 An atrivimin otogh, egh Akinafarir
Righizir Godin Akar Gavgaviba ititam inigh,
egh Livaibar damazimin an mirara ua bagh
Akinafarir Righizir igharazir tamin deragh
an osirigh.
19 An akinafarir righizir kam uabin
boroghiram anetigh, egh dughiabar zurara
an akabar gan. Kamaghin, a Ikiavira Itir
Godin atiating an Araziba ko, arazir a
ifongezibar gin mangam.
20 Egh kamaghin a uabi uan ziam fan
kogh, egh Israelian igharaz darazi abinan
kogham. Egh a Godin Akar Gavgaviba ategh
ighuigh agharir guvim o agharir kiriamin
mangan marki. A kamaghin damu azenir
aviribar atrivimin ikiam. Eghti gin an
ovavir boriba an danganim inigh atirivibar
otiv mangivira ikiam."

18

Ofan naba ofa gamir gumaziba dar amam

1 Egha Moses ua kamaghin migei, "Li-
vain anabamin ofa gamir gumaziba, Is-
raelian marazi nguaziba inizi moghin me
nguazitam inian kogham. Ikiavira Itir God,
mikemezi moghin gumazamiziba uan bizir
aghuiba God daningti Livaiba da iniam.
2 Israelian igharaz darazi, nguaziba isi
moghin, me nguazitam inian kogham. Li-
vain anabam, men bizir aghuir Ikiavira Itir
God me ganingizim, a kamakin, me ofa
gamir ingangaribar amuam, mati Ikiavira
Itir God, ian God, faragha akam me bagh
anekirizi mokin.
3 "Eghti gumazitam Godin ofa damusi bul-
makaun apuritam ko sipsip misuegh, egh
asizir kabar gurir tuziba ko, koviam ko ak-
aguar tuziba ko an navir averiamin aven
itir bizibar tuziba isi, ofa gamir gumazibar
aningigh.
4 Egh ia uan faragha misevezir wit ko
balin oviziba, ko wain ko olivin borem ko
sipsipin ariziba inigh ofa gamir gumazibar
aningigh.
5 Ikiavira Itir God, ian God, ian anababar
tongin, ofa gamir ingangarim damuasa
Livain anabamin adarazira, me amisefe.
Eghti men ovavir boriba zurara ingangarir
kam damu mangivira ikiam.
6 "Eghti Livain gumazitam ifuegh, egh
uan nguibar Israelin nguazimin aven itim
ategh mangi, danganir Ikiavira Itir God,
miseveghamin kamin mangam.
7 Egh a Ikiavira Itir God, an Godin ofa
gamir ingangarim damu, mati ofa gamir gu-
mazir igharaziba zurara Ikiavira Itir Godin
damazimin ingangarir kam gami mokin.
8 Ofa gamir gumaziba vaghvagh dagher
magh ghueziba inigh. Egh bizir igharazir
a dagiaba bagh amadazimin dagiaba, a
uaghan ua bagh dar suiragh."

God aghuazir arazir bar kurar maba

9 Egha Moses ua kamaghin migei, "Ia
nguazir Ikiavira Itir God, en God, ia ganidir
kamin otivigh, egh ikizir kabar gumazamiz-
iba amir arazir kurabar gin mangan marki.
Kar arazir bar kurar God aghuaziba.
10-11 Ia uan otariba ko guivibav sogh
ofaba tuer dakozim gisin avimin me tuan
marki. Egh ia, ariaghirezir gumazamiz-
ibar duabar gavgavimin amodoghin gin
otivamin bizibar gun migeir arazim, ko
kukunir gumaziba amir arazim, ko akar
mogomebar gun migeir arazim, ko akuz-
ibagh amir arazim, ko akavsiabagh amir
arazim, ko duar kuraba ko migeir arazim,
ko imezibagh amir arazim, ko gumazamizir
ovengezibar duaba ko migeir arazim, ia bar
arazir kabar amuan marki.
12 Ikiavira Itir God, en God, a gumaza-
mizir arazir kurar kabagh amiba, a bar
men aghua. Ezi gumazamizir ikizir
igharazir kabar itiba, ia men boroghira
izamin dughiamin, a bizir kam bangin, me
batuegham.

17:14: 1 Samuel 8:5 **17:16:** 1 Atriviba 10:28; 2 Eghaghaniba 1:16; 9:28 **17:17:** 1 Atriviba 10:14-22; 10:27; 11:1-8; 2 Eghaghaniba 1:15; 9:27 **18:2:** Diboboniba 18:20 **18:10-11:** Ua Me Ini 22:18; Ofa Gami 19:26; 19:31 **18:13:** Matyu 5:48

13 Ia arazir kurar kaba bar ada atakigh,
egh ia guizbangira Ikiavira Itir God, ian
Godin gin mangi.”

God akam inigha izir gumaziba aman-
gasa akam akiri

14 Egha Moses ghaze, “Gumazamizir ia
datirighin men nguazim iniasava amir
kaba, me kukunir gumazibar akaba
baragha dar gin ghua, duar kurabar
arazibagh ami. Ezi Ikiavira Itir God, ian
God, arazir kabar amuan ian anogoroke.
15 “Ikiavira Itir God, ian God, a ian tongin,
ia bagh gumazitam amiseveghti, a nan
min akam inigha izir gumazimin otogham.
Eghti ia an akaba baragh dar gin mangam.
16 “Ia Sainain Mighsiamin boroghin uari
akuvagha itir dughiamin, ia bar atiatigha,
kamaghin nighnigha ghaze, ‘E Ikiavira Itir
God, en God an ganigh arimighiregham.
Kamaghin amizi, e ua Ikiavira Itir God, en
God, e uam an tiarim baraghan aghua. Egha
e uaghan avir ekiar God aven itir kamin
ganan aghua.’
17 Ezi Ikiavira Itir God, na migia ghaze,
‘Men migirigiam, bar guizbangira.
18 Ki men tongin men tav amisevegham,
eghti a nin min, akam inigha izir gumazimin
otogham. Eghti ki uan akam isi a danighti an
akar ki daningamiba bar da isi gumazamiz-
iba bar me mikimam.
19 Eghti akam inigha izir gumazir kam
nan ziamra akam akunam. Eghti gumaza-
mizir an akam batoziba, ki ivezir kuram me
daningam.
20 Eghti akam inigha izir gumazitam, nan
akar ki a ganingizir puvatizitam akunam,
o a asetamin ziamin gun mikimam, an
ovengam.’
21 “Eghti ia manmagh fogh suam, ‘Akam
inigha izir gumazir kamin akar a kurir kam,
a ti Ikiavira Itir Godin izi, o puvati?’
22 Ia akar a kurir kam kamaghin a gifogh.
Akam inigha izir gumazir kam Ikiavira
Itir Godin ziamin akam akunti, bizir a
mikemezim otoghan koghti, akar a migeir
kam Ikiavira Itir Godin izezir puvati. Akam
inigha izir gumazir kam uan nighnizimin
akam akuri. Kamaghin amizi, ia an atiatin-
gan marki.”

19

Nguibar ekiar gumazamiziba
ari mangi mongamiba
(Diboboniba 35:9-28; Josua 20:1-9)

1 Egha Moses ua kamaghin migei,
“Ikiavira Itir God, ian God, nguazir ia
ganidir kamin ikiziba bar me gasighsigh
givagh, men nguibaba ko dipeniba bar ada
inigham. Eghti ia deraghvira dar apiagh,
2-3 egh nguazir kam 3plan distrighbar
da bikigh. Egh distrighin kabar vaghvagh
mongamin nguibar ekiatam amisefegh,
eghti nguibar ekiar kaba, da danganir
gumazamiziba arimangi deravira ikiamba.
Egh tuavibar ingarighti, da nguibar
ekiar kabar mangi dar otifigh. Eghti
gumazamiziba tuavir kabar ari mangi
nguibar ekiar kabar otivigh deravira ikiam.
Eghti gin gumazitam igharazitav purama a
misueghti an aremeghti, a mangi nguibar
kabar tamin aven mangi modogh ikiam.
4 Gumazim uan anavira osimtiziba an pu-
vatigh purama a misueghti an aremeghti, an
ari mangi nguibar ekiar 3plan kabar tamin
mangigh deraghvira ikiam.
5 Egha uaghan, gumazir pumuning ru-
arimin temeba oka ghua, mavin sobiam
asiaghirigha an namakam misoghezi an
areme, an ari mangi mongamin nguibar
ekiar katamin aven manigh deragh ikiam.
6 Eghti mongamin nguibar ekiar vamira
iki, kamaghin deraghan kogham. Nguibar
ekiar vamira iki bar saghon mar ikiti,
gumazim uan anavin ovevem ikarvaghsi,
bar aningaghegh pamtem arimangamin
gumazir kamin gintigh, tuavimin puram
an suiragh a misueghti an aremegham. Gu-
mazir kam, guizbangira, osimtiziba puvati.
A uan anavin apanim gamua a misoghezi an
aremezir puvati. Sobiamrama asiaghirigha
anemisoghezi an areme.
7 Bizir mingarir kam bagha ki mongamin
nguibar ekiar 3pla amisivasa ia mikeme.
8 “Ikiavira Itir God, ian God, a nguazir
kabar mitaghniabagh isivagh, nguazir eki-
aba isi ia daningam, mati a fomira ian inazir
afeziaba ko akam akirizi mokin.
9 Eghti ia dughiar kamin mongamin
nguibar ekiar 3pla uam ada amisefegh. Egh
Akar Gavgavir ki ia mikemeziba bar a dar
amu, egh Ikiavira Itir God, ian God, ia bar a
gifongegh, zurara an arazibar gin mangiti, a
nguazir ekiar kaba bar ada isi ia daningti, ia
ua mongamin nguibar ekiar 3pla uam ada
amisefegh.
10 Egh ia nguazir Ikiavira Itir God, ia
ganidir kamin iki, egh gumazir osimtiziba
puvatizir tam misueghti an aremeghan
marki, egh ia osimtiziba puvatigham.
11 “Eghti gumazitam bar uan namakamin
aghuagh, egh modogh ikiva, egh a
misueghti an aremeghti, ana ari mongsi
mangi mongamin nguibar ekiar kabar
tamin aven mangighti,
12 an nguibamin gumazir dapaniba,
nguibar ekiar a ghua modozimin gumazir
dapanibar azaraghti me uam anemadaghti,
a uan nguibamin izi. Eghti me uam a isi
gumazir aremezimin adarazir dafarim

18:15: Aposel 3:22; 7:37 **18:19:** Aposel 3:23

datighti, me a ikaragh a misueghti an aremegh.
13 Ia an apangkuvan marki. Bar marki. Israelian aven gumazir osimtiziba puvatiziba pura me misozi me ariaghirir arazim iti. Ia kamaghin damu egh osimtizir kam agivagh deravira ikiam."

Ababanir Israelia fomira uan nguazibar mitaghniabar atiziba

14 Egha Moses ua kamaghin migei, "Ikiavira Itir God ia ganidir nguazir kaba, me fomira dar mitaghniaba arigha dar abarazi da kamaghira iti. Eghti ia uan namakabar nguazir mitaghniaba ua dagh isivagh mangan marki."

Kotiamin aven gumazitam osimtizim isi gumazir igharazim gasan marki

15 Egha Moses ua kamaghin migei, "Gumazir vamira gari, gumazir igharazim arazir kuram gamizi, a kotiamin aven bizir kamin gun migei, eghti gumazir kotiam barazim, gumazir kamin akam baraghan marki. Eghti gumazir arazir kuramin gara an gun migeibar dibobonim, a gumazir pumuning o pumuning ko mikezimin ikiti, ia gumazir kam isi kot datighti, gumazir kaba an gun kotiam mikimam.
16 "Egh gumazitam, gumazir igharazim gasighasighsi a gifar suam, an arazir kuram gami,
17 egh aning virara Godin ziam fer danganimra mangigh. Eghti ofa gamir gumaziba ko jasin datirighin ingangarir kam gamiba Ikiavira Itir Godin damazimin aningin akaba tuisigham.
18 Egh jasba deraghviram aningin akaba tuisigh. Egh me deragh fogh suam, gumazir uan namakam isa kot gatizim a ifara pura akam a gasi,
19 eghti ia ivezir kuram isi gumazir kotiam gifara migeim daning, mati ivezir kurar a uabi uan namakam daningasa ifongezim. Ia kamaghin damu, egh arazir kurar kam uarir tongin a batokegh.
20 Eghti gumazamiziba bar bizir kamin akam bar a baregh atiatigh, egh deragh uari bagh ganam. Eghti gumazitam uam arazir kamaghira garitam damuan kogham.
21 Ia ifavarir gumazitamin apangkuvan marki. A uan anavira aremeghsi a ifongegham, a uabi uaghan aremegham. Egh a uan anavin damazim, o atarim, o agharim o suem gasighasighsi ifongeghti, me uaghan kamaghiram a ikaragh."

20

Midorozibar araziba

1 Egha Moses migia ghuavira ikia ghaze, "Ia uan apaniba ko misogh mangi ganti men karisba ko hoziaba, ko men midorozir gumaziba, ian dibobonim gafiraghti, ia men atiatingan marki. Ikiavira Itir God, ian Godin Isipin ia inigha ian akua izezim, a ia ko iti.
2 Ia midorozim forsi ofa gamir gumazitam faragh izi midorozir gumazibar guamin tugh kamaghin me mikim,
3 'O Israelia, ia oragh. Ia midorozim bagh datirighin mangam. Egh ia mangi apanibar ganiva atiating aghariba ian amiraghti ia okam nighnigh puram akongan marki.
4 Ikiavira Itir God, ian God, a ia ko zui. A midorozir kamin aven iki ian akuragh misoghti, ia uan apaniba abinigham. Kamaghin amizi, ia atiatingan marki.'
5 "Eghti midorozir gumazibar dapaniba kamaghin me mikim suam, 'Gumazitaba ti kagh ikia dipenir igiabar ingarigha, egh deragh dar amusi tighar God ko mikimam? Gumazir kamaghin amiba iki, egh uamategh dipenibar mangi. Me midorozimin oveghti, gumazir igharaziba men dipenir igiaba iniam.
6 Ezi gumazitaba ti kagh ikia wainin azenir igiaba oparigha, egh dar wainin dipaba tighar da iniam? Gumazir kamaghin amiba iki, egh uamategh uan dipenibar mangi. Me midorozimin oveghti, gumazir igharaziba men wainin ovizir igiaba iniam.
7 Ezi gumazitaba ti kagh ikia uari bagh amuibagh inamigha, egh tighar men ikiam? Gumazir kamaghin amiba iki, egh uamategh uan nguibabar mangi. Me midorozimin oveghti, gumazir igharaziba men amuibar ikiam.'
8 "Egh midorozir gumazibar dapaniba ua kamaghin, uan midorozir gumazibav kim suam, 'Gumazitaba ti kagh ikia misoghan atiatia egha agoa ikiama? Ian tina kagh ikia kamaghin ami, a uamategh uan nguibamin mangi. A kamaghin damu midorozir gumazir igharazibar amuti, me uaghan atiatingam.'
9 Egh me midorozir gumazibav kemegh givagh, egh me midorozir gumazir okoruabar faragh mangamin gumazir dapaniba amisefegh.
10 "Ia divazir gavgavim avinizir nguibar ekiatam ko misoghsi an boroghira mangi, egh faragh nguibar kamin itir gumazamiziba kamagh me mikim, 'Midoroziba markiam. Ia uan nguibam isi puram en dafarim datigh.'
11 "Eghti me ian akamin amamangatigh, egh ia bagh divazibar tiar akar ekiaba

19:14: Godin Araziba 27:17 **19:15:** Dibobonіba 35:30; Godin Araziba 17:6; Matyu 18:16; Jon 8:17; 2 Korin 13:1; 1 Timoti 5:19; Hibru 10:28 **19:21:** Ua Me Ini 21:23-25; Ofa Gami 24:19-20; Matyu 5:38 **20:5:** Luk 14:18-20

kuigh, egh ian apengan iki kalabuziar gumazamizibar min pura ingangarim damu.
12 Egh nguibar ekiar kamin gumazamiziba ian amamangatighan kogh, ia ko misoghsi damuti, ian midorozir gumaziba nguibar ekiar kam avinizir divazir gavgavim bar anekiarugh.
13 Eghti Ikiavira Itir God, en God, ian amamangatighti, ia nguibar ekiar kam iniam. Ia a inigh givagh, an aven itir gumazibara, bar me misueghti me arimighiregh.
14 Ikiavira Itir God nguibar ekiar kam ia ganigha gifa. Kamaghin amizi, ia nguibar kamin amiziba, ko boriba ko bulmakauba ko asizir igharaziba, ko uan apanibar bizir igharazir nguibar kamin itiba sara, ia uari bagh da inigh.
15 Ia kamaghira nguibar ekiar ian nguazimin saghon itibar amu. Nguibar ekiar kaba, da ian boroghin itir ikizibar nguibaba puvati.
16 "Egh ia nguazir Ikiavira Itir God, ian God, ia daningamin kamin nguibatam inigh givagh, egh an itir gumazamiziba ko asiziba sara bar dav sueghti da arimighiregh.
17 Ia Ikiavira Itir God, ian God ia mikemezi moghin, Hitia ko Amoria, Kenania, ko Peresia, Hivia ko Jebusia, ia bar me kuavaremegh.
18 Ia bar me misueghti me arighireghti deragham. Me iki uan arazir kurar uan asebar ziaba fava amir arazibar ian sure damuam. Me kamaghin damu ia gekuti, ia Ikiavira Itir God ategh, arazir kurar a bar aghuazibar amuam.
19 "Ia nguibatam inisi misogh dughiar bar ruarimin anevinigh iki, egh sobiabar nguibar kamin boroghin itir temer beba okan marki. Temeba ian apaniba puvati. Ia dar ovizibar amam, egh dagh asighasighan marki.
20 Egh ia temer igharaziba okiva uarir akurvagh misoghamin bizibar ingarigh midorozim damu apaniba abinigh, egh nguibar kam uari bagh a iniam."

21

Gumazir purama ariaghiribar osimtizim akiramin arazim

1 Egha Moses ua kamaghin migei, "Ia gumazir kuatamin ganti a nguazir Ikiavira Itir God, ian God ia ganidimin danganitamin irighiv ikiti, ia foghan kogham, tina a misoghezi ana areme,
2 eghti ia kamaghin damu. Ian gumazir dapaniba ko jasba mangi, nguazir gumazir kuam irighav itim ko nguibar an boroghira itibar tizimin ababanim damu ganigh.
3 Eghti kuar kamin boroghira itir nguibar kamra, an gumazir dapaniba, me bulmakaun amebar igiar ingangaritam gamizir puvatizitam amisefegh.
4 Egh me bulmakaun kam inigh faner datir puvatizimin boroghira mangi. Egh nguazir otevir gumazitam an ingarizir puvatigha, bizitam akarazi puvatizimin, bulmakaun kamin tuem apirigh.
5 Livain anabamin ofa gamir gumaziba, Ikiavira Itir God, ian God, uan ingangarim damuasa me amisevezi, ingangarir kam iti, me Ikiavira Itir Godin ziamin gun gumazamizibav kimti, God deragh me damuam. Eghti gumazim igharazitav misueghti an aremeghti, me an kotiam baragham. Kamaghin, me uaghan dikavigh danganir kamin mangi.
6 Eghti gumazir kuam iti naghin an boroghira itir nguibar kamin gumazir dapaniba, me dipam inigh uan dafariba bulmakaun kuam gisin da ruegh.
7 Egh me kamaghin mikim suam, 'E gumazir kam misoghezi an aremezir puvati. E an ovevemin ganizir puvatigha a misoghezir gumazitam gifozir puvati.
8 O Ikiavira Itir God, ni Isipin kantrin en akuragha uam e inigha ize, ezi e Israelia e nin gumazamizibara. Ni en arazir kuraba gin amadagh. Gumazir kam osimtiziba puvatizi, me purama a misoghezi an areme. Eghti ni an ovever kamin osimtizim ateghti an en tongin ikian markiam.' Eghti kamaghira God gumazir kamin ghuzimin osimtizim, agivagham.
9 Kamaghin, ia uarir tongin osimtizir kam batogh, egh Ikiavira Itir Godin damazimin arazir aghuim damighti, a suam, Gumazir kamin ovevemin osimtizim, a ian itir puvati."

Israelia midorozimin aven inizir amiziba

10 Egha Moses ua kamaghin migia ghaze, "Ia apanibav soghsi mangiti, Ikiavira Itir God, ian God, ian akuraghti ia midorozimin uan apaniba abinigh, men tarazi isi ia uan ingangaribar amusi, kalabuziabar min ingangarir gumazamizir kinibar me atigh.
11 Eghti ian tav men tongin amizir dirir aghuitamin ganigh an ikisi nighnigham.
12-13 Egh ni amizim inigh uan dipenimin mangi. Egh aneteghti, a uan afeziam ko amebam bagh azi mangi bar uan dapanir arizibа apirigh, uan dafarir puzibar ghoregh, egh kalabuziamin min ingangarir amizir kinimin itir dughiamin aghuizir korotiaba suegh, iakinir vamira nin dipenimin ikiva azi. Eghti ni gin an iki.
14 Ni a inigh izegh a ko dakuigh givagh, egh datirighin ni kamaghin a ginighnighan kogham, a pura nan ingangarir amizir kinim. Egh ni anemadaghti gumazitam a givezan kogham. Ni an aghuagh, egh

aghumsizir ekiam a daningam. Kamaghin, ni puram anemadaghti a firighirigh mangi.”

Afeziam aremeghti otarir ivariam biziba iniam

15 Egha Moses ua kamaghin migei “Gumazitam amuir pumuningin iki, tam bar a gifuegh, igharazimin aghuagham. Eghti amuir a bar ifongezir puvatizim faragh a bagh otarir ivariam bateghti, gin amuir igharazim uaghan otarim bategham.

16 Eghti gin gumazir kam uan biziba tuiragh boribar aningsi nighnigh, biziba isi amuir a bar ifongezimin otarir ivariam daningiva, egh amuir an aghuazimin otarir ivariamin anogoroghan marki. Bar markiam.

17 Otarir ivariaba zurara biziba isi moghin, afeziam uan biziba abigh 3plan pozibav kinigh, egh pozir pumuning isi guizin otarir ivariam daningigh. Guizbangira, otarir ivariar kamin amebam, an pam deragha a gifongezir puvati, ezi otarir kam, kar gumazir kamin faraghaviram otozir otarim. Kamaghin, an otarir ivariamin min afeziamin biziba iniam.”

Borir akam batogheziba

18 Egha Moses ua kamaghin migei, “Gumazitam otarir tam ikiti, otarir kam zurara akaba batogh amebam ko afeziamin akaba baragh dar gin mangan koghti, me ivezir kuram a daningti, a uaghan aning bareghan kogham.

19 Eghti an amebam ko afeziam a inigh uan nguibar ekiamin gumazir dapaniba bagh mangiti, me a isi kot datigh.

20 Egh an amebam ko afeziam gumazir dapanibav kim suam, ‘Gan otarim akaba batogha gan akaba barazir puvati. A zurara puvira apava, wainin dipaba apa onganighav arui.’

21 Eghti datirighin nguibar ekiamin gumaziba dagiaba isiva a ginivira ikiti an aremegh. Ia kamaghin damu, arazir kurar kam batueghti, a ian tongin ikian kogham. Eghti Israelian gumazamiziba bar bizir kamin ganigh egh atiatingam.”

Akar Gavgavir maba

22 Egha Moses ua kamagh migei, “Gumazitam arazir bar kuram damuti, bizir kam bagh me a misueghti an aremegh, eghti me an kuam isi tememin aneguragham,

23 eghti me an kuam ateghti, a guragh iki mangiti aminim dutughan marki. Gumazir ter ighuvimin duiba God ghaze, me gumazir kuraba. Ia gumazir kuam an aremezir aruemram a inigh mangi mozim datigh. Puvatighti, nguazir Ikiavira Itir God, ian God ia ganidir kam an damazimin bar mizegham.”

22

1 “Egh ia uan namakamin bulmakau o sipsipin ganti a divazim ategh azenan pura tintinibar daruti, ia aneteghti a kamaghira daruan kogham. Puvati. Ia uam a inigh namakar kam bagh mangi.

2 Eghti bulmakau o sipsipin ghuavimin dipenim bar saghon ikiti, o ia foghan kogham, kar tinan bulmakau ko sipsip, eghti ia a inigh uan dipenimin mangi. Eghti gin, bulmakaun o sipsipin kamin ghuavim a buri iziti, ia a daningigh.

3 Egh ia uan namakamin donki, o an nir avizim, o an bizir igharazibar apigh, arazir kamra damuva, an akurvagham.

4 “Eghti ian namakamin donki, o bulmakaun tam tuavimin irighiv ikiti, ia aneteghti a kamaghira ikian marki. Puvati. Ia uan namakamin akuragh uam a feghti a tugh.

5 “Eghti amiziba, gumazibar korotiabar aghuan marki. Eghti gumaziba, amizibar korotiabar aghuan marki. Ikiavira Itir God, ian God, gumazamizir arazir kabagh amiba, me gifongezir puvati. Bar puvati.

6 “Eghti ia kuarazir mikonitamin ganti a tememin ikiam, o nguazimin ikiam, eghti kuarazir amebam aroriabagh isin ikiam, o nguziba ko ikiti, ia kuarazir amebar kam inian marki.

7 Ia uari bagh kuarazir nguziba iniva, kuarazir amebam ateghti a mangi. Ia kamaghin damuva dughiar ruarimin nguazir kamin ikiti Ikiavira Itir God, bizir aghuir aviriba ia daningam.

8 “Egh ia dipenir igiamin ingar, egh dipenimin pin itir avughsamin danganimin miriabar, birir oteviba asegh. Eghti gin gumazitam an iki nguazim girigh aremeghan kogham, kamaghin ia osimtiziba puvatigham.

9 “Ia wainin azenimin aven dagher igharazitaba oparan marki. Ia kamaghin damigh, wainin ikarizibar oviziba ko dagher igharaziba sara dar aman marki. Ia bar ada inigh Ikiavira Itir Godin Dipenimin mangi, a daningigh.

10 “Ia uan azenimin ingarsi, ia bulmakau ko donki virara uaning gikeghti, aning nguazim abizir ainin otevim kurvaghan marki.

11 “Marazi tretin sipsipin arizibar righiziba ko tretin bizir igharazir aghuibar righiziba, virara da isa iniba nuavigha korotiaba isami, ezi ia korotiar kabar aghuan marki.

21:23: Josua 10:26-27; Jon 19:31; Galesia 3:13 **22:1:** Ua Me Ini 23:4-5 **22:9:** Ofa Gami 19:19 **22:12:** Diboboniba 15:37-41

12 “Ia tretin dueviar digirir aghuiba itiba
inigh korotiar ruarimin 4plan mikebabar
puegh ada isamigh.”

Gumazamiziba Godin damazimin zuezir arazibar amu

13 Egha Moses ua kamaghin migei, “Gu-
mazitam amuimin ikiva, a ko dakuigh, egh
gin an aghuagh,
14 egh gin ifar puram akaba a gasi akirim
ragh a gasaragham. Egh kamagh mikimam,
‘Ki amizir kamin ikia, egha fo, a faragha
gumazir igharazim koma akui.’
15 “Gumazir kam kamaghin damighti,
guivir kamin amebam ko afeziam inir a
gumazim koma avaragha akuizim inigh
nguibar ekiamin tiar akamin mangi, gu-
mazir dapanibar akagh. Eghti me uari inir
kamin ganigh fogham, a faragha gumazi-
tam koma akuizir puvati.
16 Eghti amizimin afeziam kamaghin gu-
mazir dapanibav kim, ‘Ki uan guivim isa
gumazir kam ganingizi an an iti. Egha a
datirighin akar ifavaribar a gamuava an
aghua.
17 Egha gumazir kam a gifara a migia
ghaze, “Amizir ki itir kam ki kamaghin
a gifo, a faragha gumazir igharazir mam
koma akuava arazir mizirizibagh ami.” Ezi
ia inir avagha akuir kamin ganti, a ian ak-
agh suam, nan guivim gumazitam ko akuiz,
o puvati.’ Egha a inir kam gumazir dapani-
bar damazimin nguazimin a ghuara.
18 Eghti gumazir dapaniba amizir kamin
pam inigh ivezir kuramin min benir gav-
gavimin a ifozorogh.
19 Gumazir kam, Israelian amizir igiar
aghuir mam aghumsizim a ganingi. Kam-
aghin, gumazir kam 1,000 kina isiva guivir
kamin afeziam daningigh. Eghti amizir
kam gumazir kamin amuimra iki mangi
aremegham. Eghti gumazir kam uam a
batoghan marki. Bar marki.
20 “Eghti inir avagha akuir guivimin
afeziam akazir kam, guizbangira an arazir
aghuir an amizimin gun mikiman koghti,
21 eghti nguibamin gumazir dapaniba
amizim inigh an afeziamin dipenimin tiar
akamin azenan mangiti, an nguibamin
gumazibara dagiabar a giniv mangiti an
aremegh. A bar aghumsizir arazir kuram
en gumazamizibar tongin a gami. A
poroghamim gamizir puvatizir dughiamin
uan afeziamin dipenimin ikia tintinibar
gumazir maba koma akua arazir kuram
gami. Ia kamaghin damu egh ia arazir
kurar kam agivagham.
22 “Egh ia ganti, gumazim, gumazir
igharazimin amuim ko dakuighti, ia
viraram aning misueghti aning aremegh. Ia
kamaghin damu egh Israelian tongin arazir
kurar kam agivagham.
23 “Egh ia ganti, gumazitam amizir me gu-
mazir igharazimin ikiasa a bagh inabazim,
nguibar ekiamin aven a batogh a ko arazir
kuram damighti,
24 ia aning inigh nguibamin azenan
mangi, dagiabar aning ginivighti aning
aremegh. Amizim nguibar ekiamin aven
ikia, uabin akurvaghasa deir puvati,
kamaghin a uaghan aremegham. Gumazir
kam amizir me pamin ikiasa misevezim ko
arazir aghumsizibagh ami. Kamaghin an
aremegham. Ia kamaghin damu egh ian
tongin itir arazir kurar kam agivagham.
25 “Eghti amizir me pamin ikiasa in-
abazim, a nguibamin boroghin ikian koghti,
gumazitam an suiragh arazir kurabar a
damighti, me gumazir kamra misueghti an
aremegh.
26 Arazir kurar kam, a gumazim gumazir
igharazim misoghezi, an aremezir arazim
ko magh ghu. Amizim uabi, ovevem ini-
amin arazir kuratam gamizir puvati. Kam-
aghin amizi, ia bizitamin amizim damuan
marki.
27 Gumazir kam nguibamin azenan arazir
kuramin amizir kam gami. Ezi amizim
uabin akurvaghasa deima, akurvaghamin
gumazamizitaba ikezir puvati.
28 “Eghti ia ganti gumazitam amizir igiar
me patamin ikiasa inabazir puvatizitamin
suiragh a ko dakuigh,
29 an amizir kamin afeziam 500 kinan a
givezegh, egh amizimin ikiam. Gumazir
kam, amizir kamin suiragha arazir kuram
a koma a gami. Kamaghin, gumazim amizir
kam a batueghan kogham. Amizir kam
an iki mangi, an aremeghamin dughiamin
tugham.
30 “Eghti gumazim uan afeziamin
amuimin ikian kogh, a ko daku arazir
kuramin a damuan marki. A kamaghin
damu, aghumsizir ekiam isi uan afeziam
daningam.”

23

*Gumazamizir taba, Godin gumazamiz-
ibar tongin ikian kogham*

1 Egha Moses ua kamaghin migei,
“Gumazitam, me an mikarzir mogomem
amisararigham, o bar anetughti, a Ikiavira
Itir Godin gumazamizibar tongin ikian
kogham.
2 “Eghti gumazitam, amizim ko uaningin
itir puvatigha, a koma akua borim a
ganingi, eghti amizim oteghamin borir
kam, a Ikiavira Itir Godin gumazamizibar
tongin ikian kogham. Eghti an ovavir borir

22:28: Ua Me Ini 22:16-17 **22:30:** Ofa Gami 18:8; 20:11; Godin Araziba 27:20 **23:3:** Nehemia 13:1-2

gin otivamiba me uaghan zurara Ikiavira Itir Godin gumazamizibar tongin ikian kogham.

3 “Eghti Amonia ko, Moapia ko, men ovavir borir gin otivamiba, me Ikiavira Itir Godin gumazamizibar aven ikian kogham.

4 Bizir kamin mingarim kamakin. E Isip ataghirazir dughiam, me daghetaba ko dipataba inigha iza en akurazir puvati. Me Balam givese, eghti a God ko mikimti, an e gasighasigham. Balam a Beorin otarim, egha Aramin nguazimin itir nguibar ekiam Petorin gumazim.

5 Ezi Ikiavira Itir God, ian God, Balamin akam baraghizir puvati. Ikiavira Itir God, bar ia gifonge. Kamaghin amizi, a ian akurvaghasa an akar kurar an e gamizir kam girazi, a ghua akar aghuimin oto.

6 Kamaghin, ia zurara gumazamizir kaba deragh iki biziba bar avirasemeghsi, ia men akurvaghan marki.

7 Eghti Idomia ko Isipia, ia ko ikiti, ia pazi me ginighnighan marki. Guizbangira, Idomia ian ikizibar min iti. Ia fomira, gumazamizir pura guighav itibar min Isipin kantrin ike, kamaghin amizi, ia men aghuaghan marki.

8 Eghti men gin otivamin aziziba, merara Ikiavira Itir Godin gumazamizibar tongin ikiamin tuavim iti.”

Midorozir gumaziba itir danganim, Godin damazimin zuegh iki

9 Egha Moses ua kamaghin migei, “Ia midorozim bagh mangamin dughiam, ian midorozir gumaziba arazir kuraba, Ikiavira Itir Godin damazimin me itir danganimin dar amuan marki.

10 Eghti gumazitam dimangan daku mangi irebamin ganti, dipam an mikarzir mogomemin otoghti, a danganir me itim ategh, azenan mangigh iki.

11 Egh guaratizimin a mangi deragh ruegh, eghti aruem magirighti, a ua danganir me itimin aven izi.

12 “Eghti midorozir gumaziba misigh daviamin danganim, danganir me itimin azenan iki.

13 Egh midorozir gumaziba davisi azenan mangi uari bagh toribagh kusi itaziba inigh da sara mangi. Egh me torim gikuigh, egh davigh givagh ua torim apemegh.

14 Ikiavira Itir God, ian God, zurara ia ko ia itir danganimin iki, egh ian akurvaghti ia uan apaniba abinam. Kamaghin, ia itir danganim Godin damazimin zurara zuegh iki. Ia Godin damazimin bizitam damighti a Godin damazimin mizeghti, Ikiavira Itir God akirim ragh ia gasaragham.”

Arazir igharazir maba

15 Egha Moses ua kamaghin migei, “Ingangarir gumazir kinitam pura uan gumazir dapanimin ari mangi, izi uabin akurvaghsi ian azangsigham, eghti ia uam an gumazir dapanim bagh anemangan marki.

16 Egh a mangi ian nguibatamin ikisi ifuegh, a mangi. Ia paziva a damuan marki.

17 “Israelian gumazamiziba, ia asebar ziaba fer dipenibar aven, tuavimin amiziba ko tuavimin gumazibar min otivigh asebar ziam famin arazimin gin mangi, dagiaba bagh tintinibar gumaziba ko amiziba ko dakuan marki.*

18 Ia uaghan, tuavir amizim o tuavir gumazimin arazir kam damighiva arazir kamin dagiaba inigh, egh gin dagiar kaba isi uan akar dikirizir Ikiavira Itir God ko amizim, anekirsi izi, Ikiavira Itir God, ian God, an Dipenimin aven mangan marki. Bar guizbangira, Ikiavira Itir God, ian God arazir kam ko an dagiaba, sara bar dar aghua.

19 “Eghti ia uan namakam ateghti a ian dagiaba pura da inigh, egh mikim suam, a gin ua da ikarvagham. Eghti ia dagiatam uam a gisin ua datigh a inian marki. Eghti me nin dagheba o bizir igharazitaba pura da inigh, uam da ikarvaghsi mikimti, ia dagh isin bizitaba ua da inisi men azangsighan marki.

20 Ia ikizir igharaziba ateghti, me pura ian biziba inigham, eghti ia dagh isin dagiataba ua da ini. Eghti ian namakaba, ia me da dagiaba inian marki. Ia arazir aghuir kamin gin mangiti, Ikiavira Itir God, en God, nguazir ia datirighin mangi dapiamin kamin aven, ian bizir ia damuamiba bar, a bizir aghuibar ia damuam.

21 “Eghti ia akar dikirizitam Ikiavira Itir God, en God, ko a damigh, egh ia zuamira a damighti an otogh. Eghti Ikiavira Itir God, ian dikirizir akar kam gin amadaghan kogham. Ia akar dikirizir kam damighti, a zuamiram otoghan koghti, ia Godin damazimin osimtizim iti.

22 Ia Ikiavira Itir God ko akar dikirizim damighan kogh, egh ia osimtiziba puvatigham.

23 Egh ia uari uan ifongiabar gin mangi Ikiavira Itir God, ian God bagh akar

23:4: Diboboniba 22:1-6 **23:5:** Diboboniba 23:7--24:9 **23:17:** Ofa Gami 19:29 * **23:17:** Dipenir Kenania uan asebar ziaba febar aven, gumazamiziba dar ghua tuavir gumaziba ko tuavir amizir aseba fer dipenir kabar ingariba isa me koma akui. Men nighnizir gavgavim kamakin, me arazir kam damu asebar ziaba fiti, aseba men azenibar amuti da dagher aviriba iki, egh uaghan men asizibar amuti, da nguzir aviriba batam. **23:19:** Ua Me Ini 22:25; Ofa Gami 25:36-37; Godin Araziba 15:7-11 **23:21:** Diboboniba 30:1-16; Matyu 5:33

dikirizim damigh, egh guizbangira an gin
mangi.
24 "Egh ia mangi uan namakamin wainin
azenimin aven mangi, egh ia uan ifongiabar
an azenimin wainin ovizibar ami, egh ia
uari bagh da isi akirabar aghuigh da inigh
mangan marki.
25 Egh ia mangi namakamin witin
azenimin aven mangi, egh dafaribar witin
ovizibagh eku ada ini dar ami. Egh ia wit
aghorir sabamin dar ghoran marki."

24

Gumazim amuim batuegh, amuir igiam iniamin arazim

1 Egha Moses ua kamaghin migia ghaze,
"Gumazitam amizitamin iki, egh gin an
arazir a ifongezir puvatizimin ganigh, an
amiraghiva, egh amuir ikizim agivamin
akinafarim osirigh, amizir kam danigh ane-
madaghti a mangi.
2 Eghti amizir kam mangi gumazir
igharazimin ikiti,
3 gumazir kam uaghan an aghuaghiva,
uaghan amuir ikizim agivamin akinafarim
osirigh a danigh anemadaghti a mangi. O an
par namba 2 ti areme,
4 eghti an par faragha an ikezim uam an
ikian marki. A kamaghin fogh, amizir kam
an damazimin mizezi, an an ikian kogham.
Ikiavira Itir God, arazir kam bar an aghua.
Ia nguazir Ikiavira Itir God, ian God ia
ganidir kamin mangigh, egh arazir kurar
kam damuan marki."

Arazir maba

5 Egha Moses ua kamaghin migei, "Gu-
mazim amizim inigha igiamra an ikitima,
me midorozir gumazibar ingangarim o gav-
manin ingangarir ekiaba bagh anemangan
marki. An azenir vamiran amuim ko pura
nguibamin iki, egh uan amuimin navim
damuti, a deragh.
6 "Ia gumazir igharazim amamangatighti
a pura ia da bizim inighti, ia an bizitamin
suiraghti a ian dafarimin ikiti, a fogh, bizir a
ia da inizim a uam a ikarvagham. Egh ia an
witin oviziba mirmirir dagiam inian marki.
Ia an ingangaribagh amir bizir kaba inighti,
a ua bagh daghebar amuan kogham.
7 "Eghti gumazitam mangi uan Israelian
tav okemegh a damighti, a puram an in-
gangarir gumazir kinimin ikiam, o ane-
madaghti gumazir igharazim a givezeghti,
an an ingangarir gumazir kinimin ikiti, ia
gumazir kamaghin amizim misueghti an
aremegh. Ia kamaghin damigh, arazir ku-
rar kam ia uan tongin anegivagham.
8 "Eghti duar kurar muziarir aviriba pura
ian mikarzibar otivti, ia deraghvira Li-
vain anabamin ofa gamir gumaziba ia
mikimamin biziba bar adar amigh. Egh
akar gavgavir ki me ganingiziba, ia bar dar
gin mangi.
9 Ia Isip ategha azenan izir dughiamin
Ikiavira Itir God, ian God, Miriam gamizir
bizim ginighnigh.
10 "Ia namakamin amamangatighti a pura
ia da dagiaba inigh, a uan korotiam dagiar
kaba uam a da ikarvaghamin ababanimin
min anetigh, eghti ia puram an dipenimin
aven mangi, an korotiar kam inian marki.
11 Ia an dipenimin azenan mizuam iki,
eghti gumazir kam uabi, dipenimin aven
korotiar kam inigh azenan izam.
12 Egh gumazim onganarazibar amu iki,
uan ikarvazir ababanim bagh, uan inir
ekiam ia danighti, ia inir kamin suiragh
anevan marki.
13 Aruem ghuaghirir dughiamra, ia an
inim inigh izi uam a daningigh, eghti a
dimangan dakusi uan mikarzim avam.
Eghti gumazir kam ia minabaghti, Ikiavira
Itir God, ian God, ian arazibagh ifuegham.
14 "Eghti ian ingangarir gumazim, kar
ian anavira o ikizir igharazimin gumazir
ian nguibamin aven itim, an onganarazibar
amuti, ia paziva a damuan marki.
15 Ia guaratizibar zurara gumazir kam
amir ingangariba bagh an ivezim a daning.
A dagiaba otevegha da bagha gara pura
iti. Ia dagiaba a danighan koghti, a ian
gun Ikiavira Itir Godin mikimiva arangti, ia
Godin damazimin osimtizim ikiam.
16 "Gumazitamin borim arazir kuratam
damighti, ia an arazir kuram ikarvaghsi,
an amebam ko afeziam misueghti, aning
aremeghan marki. Eghti kamaghira, ame-
bam ko afeziam arazir kuratam damighti,
ia aningin arazir kuram ikarvaghsi, aningin
boribav sueghti me arimighiran kogham,
Gumazim arazir kuram damighti, ia
anarira misueghti, an aremegh.
17 "Ia ikizir igharazibar gumazamiziba,
ko borir amebaba ko afeziaba ariaghirez-
iba, pazi me damuva, men bizibagh eku da
inian marki. Eghti amizir pam ovengezim,
pura ia da dagiatam inighti, ia dagiar kaba
uam ada ikarvaghsi ababanim damu an ko-
rotiam inian marki.
18 Ia bizir kam ginighnigh, ia Isipin ingan-
garir gumazamizir kinibar itima, Ikiavira
Itir God, ian God, ua ia inigha ia gamizi
ia firiaghiregha azenan ize. Ia fomira bar
pazavira ike, kamaghin, ki Akar Gavgavir
kam ia ganidi.

24:1: Matyu 5:31; 19:7; Mak 10:4 **24:7:** Ua Me Ini 21:16 **24:8:** Ofa Gami 13:1–14:54 **24:9:** Diboboniba 12:10
24:10: Ua Me Ini 22:26-27 **24:14:** Ofa Gami 19:13 **24:16:** 2 Atriviba 14:6; 2 Eghaghaniba 25:4; Esekiel 18:20
24:17: Ua Me Ini 23:9; Ofa Gami 19:33-34; Godin Araziba 27:19 **24:19-21:** Ofa Gami 19:9-10; 23:22

19-21 “Ia azenibar mangi witba aghoregh
dar ikiziba inigh, witin ikizir taba ategh,
ua mangi ada inian marki. Egh ia
mangi olivin temebar oviziba ko wainin
ikarizibar oviziba faragh da akuvagh, egh
gin ua mangi ovizir ikiavira itiba uam
ada inian marki. Ia witin oviziba ko oliv
ko wainin oviziba ateghti da iki. Eghti
ikizir igharazibar gumazamiziba ko borir
ameboghfeziaba ariaghireziba, ko amizir
paba ariaghireziba, me da iniam. Eghti
Ikiavira Itir God, ian God, ian akurvaghti,
bizir ia amiba bar deraghviram otivam.
22 Ia bizir kam ginighnigh, ia fomira Isipin
ingangarir gumazamizir kinibar ike. Ka-
maghin amizi, ki Akar Gavgavir kaba ia
ganidi.”

25

1 “Dughiar tabar Israelin gumazitamning
adarim uaningin ikiti, jas aning tuisigh fogh
suam, aningin mav osimtizim iti, ezi mav
puvati.
2 Eghti jas mikim suam, me gumazir
arazir kuramin osimtizim itir kam ifo-
zoreghti, jas a isi dakozimin anetighti me
jasin damazimin a misogh mangi an amizir
arazir kuramin dibobonimin tugham.
3 Me 40plan dibobonimin apengara a
ifozoregham. Me ifozorozir bar aviribar
a damuti, a gumazamizibar damazimin
aghumsizim inigham.
4 “Bulmakau raizin iniba tuir dughiamin,
ia an akam ikeghiva damisi an anogoroghan
marki.”

Gumazir ovengezimin amuiroghboribar ganamin Araziba

5 Egha Moses ua kamaghin migei, “Aveghbuar pumuning uaning inigh nguazir otevir mamin ikiti, aningin tav otariba puvatigh aremeghti, an amuim igharaz darazir tavin ikian marki. Puvati. Ovengezir gumazimin aveghbuam an amuir odiarimin ikiva a bagh boriba iniam.
6 Eghti amizim otarir ivariam bateghti me a mikim suam, kar an aveghbuar aremezimin otarim. Eghti an ziam Israelian tongin kuvaremeghan kogham.
7 Eghti ovengezir gumazimin aveghbuam amizir kamin ikian aghuaghti, amizim kotin danganimin mangi, nguibamin gumazir dapanibar gan, kamaghin me mikim, ‘Nan ivozim Godin Araziba e mikemezi moghin, a nan ikian aghua. A nan iki uan aveghbuam bagh boritam inighti, kamaghin an ziam Israelian tongin kuvaremeghan kogham. Ezi a nan ikian aghua.’
8 Eghti nguibamin gumazir dapaniba gumazir kamin diaghti a izitima me pamtemin a mikim. Eghti a nan ikian aghuaghti,
9 aveghbuamin amuir odiarim mangi gumazir dapanibar damazimin otogh, uan par ivozimin dagarir asuatam suegh, an guam giparigh suam, ‘Gumazim uan aveghbuamin akuraghti, an ziam iki mangivira ikian an aghuaghti, e arazir kamin a damuam.’
10 Eghti ia Israelia gumazir kamin adarazi ziar kam me darigh, ‘Gumazir me dagarir asuam suezimin adarasi.’ ”

Arazir igharazir pumuning

11 Egha Moses ua kamaghin migei, “Eghti gumazitamning uaning misogh mangiti, tavin amuim dikavigh uan pamin akuragh igharaztavin mikarzir mogomem gekuightima,
12 ia amizimin apangkuvan marki. Ia an dafarim atugh a makunigh.
13-14 “Gumazamiziba uan bizibagh ivesi, ia bagh iziti, ia dar osimtizim abiragh ifar dar dibobonim otevegh me daningan marki.
15 Ia deragh dar osimtizibara ganiva, guizin dar diboboniba me daning. Egh ia kamaghin damuva, Ikiavira Itir God, ian God ia ganidir nguazim dughiar ruarimin an ikiam.
16 Ikiavira Itir God, ian God gumazir kamaghin ifavaribagh amiba, a men aghua.”

Israelia bar Amalekia misueghti me arimighiregh

17 Egha Moses ua kamaghin migei, “Ia Isip ategha izir dughiamin, Amalekia arazir kuram ia gamizir bizir kam ginighnigh.
18 Dughiar kamin ia avighaghegha gavgaviba ian givazi ia aghumra izi. Ezi Amalekia Godin atiatir puvatigha, ian gin iza ian girakirangin aghumra izi daraziv sozi me ariaghire.
19 Kamaghin, Ikiavira Itir God, ian God kantrin kam ia daningigh, egh deragh ia avinighti, apanir roghira itiba ia gasighasighan kogham. Eghti ia bar Amalekia misuegh me kuvaremeghti, gumazamiziba ua me ginighnighan kogham. Ia bizir kam, bakinighnighan marki.”

26

Azenibar faragha asir daghebar ofaba

1 Egha Moses ua kamaghin migei, “Ia mangi nguazir Ikiavira Itir God, ian God, ia ganidim dapiagh givagh,
2 egh ia nguazir kamin azenir dagher ia faragh asiamba, da isi akirabar aghuigh da

---

25:3: 2 Korin 11:24 **25:4:** 1 Korin 9:9; 1 Timoti 5:18 **25:5:** Matyu 22:24; Mak 12:19; Luk 20:28 **25:7:** Rut 4:7-8
25:13-14: Ofa Gami 19:35-36 **25:17:** Ua Me Ini 17:8-14; 1 Samuel 15:2-9 **26:2:** Ua Me Ini 23:19

inigh danganir Ikiavira Itir God, ian God uan ziam fisi misivamin kamin mangi.
3 Egh mangi dughiar kamin ofa damuamin ofa gamir gumazim batogh a mikim suam, ‘Ki datirighin kamaghin fo, Ikiavira Itir God, nin God, uan akar dikirizim gamizi a guizbangiram oto. Egha na inigha nguazir e daningasa a en inazir afeziabav kemezir kamin aven ize.’
4 “Eghti ofa gamir gumazim ia dam akirabar suiragh, da isi Ikiavira Itir God, nin Godin, ofa gamir dakozimin boroghin dar afegh.
5 Eghti ia Ikiavira Itir God, ian Godin, damazimin ni kamaghin mikim, ‘Nan inazir afeziam an Aramian gumazir mam. A uan nguibam ategha tintinibar arua ghua, egha gin uan adarazi inigha ghua Isipin kantrin apia. Me avirasemezir puvatigha ghua Isipin apia, egha gin me bar avirasemegha bar gavgafi.
6 Ezi Isipia en apangkuvir puvatigha bar pazavira e gamua, e gamizi e men ingangarir gumazir kinibar min ikia bar puvira ingari.
7 Kamaghin amizi, e Ikiavira Itir God, en inazir afeziabar God, e uarir akurvaghasa an diava arai. Ezi a en ararem baregha uaghan en mizaziba ko ingangarir ekiar e amiba ko dughiar kurar e isir kam uaghan an gani.
8 Egha Ikiavira Itir God, guizbangira uan gavgavir ekiamin arazarazir gavgavir aviribagh amua mirakelin igharagha garibagh amua, egha bizir kurar igharazibagh amima da me bativizi me bar an atiatingi. Kamaghira a ua Isipin kantrin e inigha azenan ize.
9 Egha en akua iza nguazir aghuir kam e ganingi. Nguazir kam a bar derazi, dagheba an ikia bar deraghaviram aghui.
10 O Ikiavira Itir God, ni uabi na ganingizir nguazir kamin, ki datirighin dagher faragha otiviziba asigha da inigha izi.’ Ia mikemegh givagh, egh datirighin akirar kam isi Ikiavira Itir God, nin Godin damazimin ofa gamir dakozimin anefagh, egh tevimning apirigh an ziam fi.
11 “Ikiavira Itir God, nin God, ni ko nin amuiroghboribagh aningizir bizir aghuiba, ni da bagh bar akongegh. Eghti Livaiba ko ikizir igharazibar gumazamizir ian tongin itiba, ia ko uari akuvagh uaghan bar akongegh Ikiavira Itir God minabi.
12 “Egh dughiabar zurara namba 3in azenibar, nin azenibar otivir dagheba, ni da abigh, 10plan pozibav kinigh. Egh pozir vamira isi Livaiba, ko ikizir igharazibar gumazamizir ian tongin itiba, ko borir afeziaba ovengeziba, ko amizir paba ovengeziba, ni me daningigh. Ni kamaghin damighti, nin nguibamin itir gumazamizir kaba, dagheba izivagham.
13 Eghti ni Ikiavira Itir God, nin Godin damazimin kamaghin mikim suam, ‘Bizir ni ifongeziba, ki da tuiragha givazi, nin bizitam ua nan dipenimin itir puvati. Ki Livaiba, ko ikizir igharazibar gumazamizir ian tongin itiba, ko borir afeziaba ovengeziba, ko amizir paba ovengeziba, ki dagheba bar me ganingi. Ki Akar Gavgaviba bar dar gin ghua, ni na mikezir moghira, ki nin Akar Gavgavitam gin amadazir pu. Bar puvati.
14 Gumazitam aremezi ki a bagh azia uan azirakar kam akakagha nin dagher 10plan pozir kabar tam inigha anemezir puvati. Egha dughiar ki nin damazimin mizezimin, ki nin dipenimin itir dagher katam inigha azenan ghuzir puvati. Egha ki nin dagher kataba inigha gumazir ovengezibar aseba bagha isatam gamizir puvati. O Ikiavira Itir God, nan God, ki nin Akar Gavgaviba bar dar gin ghua, ni dagher kabar amuasa mikemezi moghin, ki bar dagh ami.
15 Ni uan nguibar aghuimin pin iki vin kagh Israelia en ganiva, deraghviram e damu. Egh uaghan nguazir bar aghuir kam, dagheba an ikia bar deraghaviram aghui. Ni deraviram a damu. Nguazir kam, ni fomira e daningasa en inazir afeziabav keme.’ ”

Israelia guizbangira bar Godin gumazamiziba

16 Egha Moses ua kamaghin migei, “Datirighin Ikiavira Itir God, ian God, kamaghin migei, ia an arazir a ifongeziba ko, bizir a damuasa ia mikemeziba bar dar gin mangi. Egh uan navir averiam ko duamin aven bar dar suiragh, mighighvira arazir kabagh nighnigh, bar dar gin mangi.
17 Ia datirighin kamaghin mikeme, Ikiavira Itir God, a ian God. Egha ia akam akira ghaze, ia bar deraghvira an tuavimin mangam. Egh ia bar Godin Akar Gavgaviba ko arazir a ifongeziba ko bizir a damuasa ia mikemeziba, ia bar dar amuva, egh an akaba baragh.
18 Ezi, datirighin Ikiavira Itir God, akam akirigha ghaze, a ia inizi ia bar an gumazamizibara, ezi a ia mikemezi moghin bar ia gifonge. Egha a uan Akar Gavgavibar gin mangasa ia mikeme.
19 A ia damighti ia bar avirasemegh egh bar gavgavigh, egh nguazir kamin itir ikizir igharazir a ingarizibagh afiragham. Eghti me ian arazir aghuimin ganiva, egh bar akuegh ziar ekiam Ikiavira Itir God, ian God daningam. Eghti an akam akirizi moghin, ia an gumazamizibara ikiam.”

26:12: Godin Araziba 14:28-29 **26:18:** Ua Me Ini 19:5; Godin Araziba 4:20; 7:6; 14:2; Taitus 2:14; 1 Pita 2:9

Moses ghaze, Israelia ivezir aghuim o kuram, arazir me amiba bagh a iniam

27

(Sapta 27--30)

Me dagiabar Godin Akar Gavgaviba osiram

1 Egha Moses ko Israelian gumazir dapaniba, kamaghin gumazamizibav gei,
"Migirigiar ki datirighin ia ganidir kaba ia
bar adar gin mangi.
2 Ia Jordanin Fanem giregh vongin mangi
nguazir Ikiavira Itir God, ian God, ia ganidir
kamin mangi, egh aruer kamra dagiar ekiar
taba arigh arinir ghurghurim dar aghuigh
da avaragh.
3 Ia nguazir Ikiavira Itir God, ian God
ia ganidir kamin otivigham, mati ian in-
azir afeziaba God fomira nguazir kam ia
daningasa me ko akam akirizi mokin. Kar
nguazir bar aghuim, ezi dagheba an ikia bar
deraghaviram aghui. Ia an otivigh, Godin
Arazir kabar migirigiaba bar da isi dagiar
kabar da osirigh.
4 Ia Jordanin Fanem girigh vongin otivigh,
dagiar kaba Ebalin Mighsiamin da kuazigh,
ki ia mikemezi moghin, arinir ghurghurim
dagiar kabar aghuigh da avaragh.
5 Egh ia dagiataba isi dar afegh, egh
Ikiavira Itir God, ian God bagh ofa gamir
dakozimin ingariva, gumazir ofa gamir
dakozimin ingariba, ainin sobiam o ainin
haman, dagiar kaba abigh da aghoran
marki.
6 Ia dagiar me dighorezir puvatiziba
inigh, Ikiavira Itir God, ian God bagh ofa
gamir dakozimin ingarigh. Egh ia ofa
gamir dakozir kamra, a bagh ofan bar isia
mighiriba tu.
7 Egh ia God, ko navir vamiran ikiamin
ofabar amu, egh danganir kamin ofan
kamin asizir tuzim ami, egh Ikiavira Itir
God, ian Godin damazimin bar akongegh.
8 Egh dagiar ia arinir ghurghurim
aghuizir kabar, ia Godin Arazibar
migirigiaba bar deraghviram ada osirigh."
9 Egha Moses Livain anabamin ofa gamir
gumaziba ko tuivighav ikia, kamaghin Is-
raelia migei, "O Israelia! Ia aghumra iki
deraghvira nan akam baragh. Ia datirighin
Ikiavira Itir God, ian Godin gumazamizibar
otivigha gifa.
10 Kamaghin amizi, ia Ikiavira Itir God,
ian Godin akaba baragh! Ia an Akar Gav-
gavir ki datirighin ia ganidiba ko arazir a
ifongeziba, ia bar dar gin mangi."

God gumazamizir akaba batozibagh asighasigham

11 Egha Moses ua Israelia migei,
12 "Ia Jordanin Fanem giregh vongin
otivigh givagh, aruer kamra Ikiavira Itir
God deragh ia damuamin akaba inisi, ian
anabataba mangi, Gerisimin Mighsiamin
tuifigh, kar Simeonin anabamin adarasi,
ko Livain anabamin adarasi, ko Juda, ko
Isakar, ko Josep ko Benjaminin anabamin
adarasi.
13 Eghti Ikiavira Itir God gumazir
kurabagh asighasighamin akaba inisi,
ian anabar igharaziba mangi Ebalin
Mighsiamin tuifigh, kar Rubenin anabamin
adarasi, ko Gatin anabamin adarasi, ko
Aser, Sebulun, Dan, ko Naptalin anabamin
adarasi.
14 Eghti Livaiba pamten kamaghin Is-
raelia mikim suam,
15 'Gumazitam asetamin marvir
guam dagiamin an ingari, o temetamin
anekirigham, o ainin an ingarigh modogh
an ziam fiti, Ikiavira Itir God gumazir kam
gasighasigham. Bizir kaba, kar gumaziba
uari ingarizir biziba, ezi Ikiavira Itir
God, gumazamiziba marvir guabar ziaba
fan a bar aghua.' Eghti gumazamiziba
bar kamaghin akam ikaragh suam, 'Bar
guizbangira, God kamaghira damu.'
16 "'Gumazim uan afeziam ko ame-
bamin ziam gasighasighti, God uaghan
a gasighasigham.' Eghti gumazamiziba
bar kamaghin akam ikaragh suam, 'Bar
guizbangira, God kamaghira damu.'
17 "'Gumazim uan namakamin
nguazir mitaghniam gisivaghti, God a
gasighasigham.' Eghti gumazamiziba
bar kamaghin akam ikaragh suam, 'Bar
guizbangira, God kamaghira damu.'
18 "'Gumazitam damazir okavirizim gi-
faraghti a tuavir a zuim ateghti, God gu-
mazir kam gasighasigham.' Eghti gumaza-
miziba bar kamaghin akam ikaragh suam,
'Bar guizbangira, God kamaghira damu.'
19 "'Gumazim ikizir igharazibar gumaza-
miziba, ko borir afeziaba ariaghireziba, ko
amizir paba ariaghireziba pazi me damuti,
God gumazir kam gasighasigham.' Eghti gu-
mazamiziba bar kamaghin akam ikaragh
suam, 'Bar guizbangira, God kamaghira
damu.'

27:2: Josua 8:30-32 **27:5:** Ua Me Ini 20:25 **27:12:** Godin Araziba 11:29; Josua 8:33-35 **27:15:** Ua Me Ini 20:4; 34:17; Ofa Gami 19:4; 26:1; Godin Araziba 4:15-18; 5:8 **27:16:** Ua Me Ini 20:12; Godin Araziba 5:16 **27:17:** Godin Araziba 19:14 **27:18:** Ofa Gami 19:14 **27:19:** Ua Me Ini 22:21; 23:9; Ofa Gami 19:33-34; Godin Araziba 24:17-18 **27:20:** Ofa Gami 18:8; 20:11; Godin Araziba 22:30

20 “‘Gumazim uan afeziamin amuim
ko dakuighti, God gumazir kam
gasighasigham. Arazir kam afeziam
damighti a bar aghumsigham.’ Eghti gu-
mazamiziba bar kamaghin akam ikaragh
suam, ‘Bar guizbangira, God kamaghira
damu.’
21 “‘Gumazitam poroghamiba uari ko
akuir arazimin asizitam damighti, God gu-
mazir kam gasighasigham.’ Eghti gumaza-
miziba bar kamaghin akam ikaragh suam,
‘Bar guizbangira, God kamaghira damu.’
22 “‘Gumazim uan buaramizim ko
dakuigham, kar ti an guizin buaramizim,
o an afeziam ko amuir igharazim otezir
guivim, o an amebam ko par igharazim
otezir guivim. God gumazir kam
gasighasigham.’ Eghti gumazamiziba
bar kamaghin akam ikaragh suam, ‘Bar
guizbangira, God kamaghira damu.’
23 “‘Gumazim uan asamir amebam
ko dakuigham, God gumazir kam
gasighasigham.’ Eghti gumazamiziba
bar kamaghin akam ikaragh suam, ‘Bar
guizbangira, God kamaghira damu.’
24 “‘Gumazim modogh gumazir
igharazim misueghti an aremegham, God
gumazir kam gasighasigham.’ Eghti gu-
mazamiziba bar kamaghin akam ikaragh
suam, ‘Bar guizbangira, God kamaghira
damu.’
25 “‘Gumazitam gumazir igharazir
osimtiziba puvatizim misueghti an are-
meghsi ivezim inighti, God gumazir kam
gasighasigham.’ Eghti gumazamiziba
bar kamaghin akam ikaragh suam, ‘Bar
guizbangira, God kamaghira damu.’
26 “‘Gumazitam akinafarimin aven itir
Araziba bar deravira dar gin mangan
koghti, God gumazir kam gasighasigham.’
Eghti gumazamiziba bar kamaghin akam
ikaragh suam, ‘Bar guizbangira, God
kamaghira damu.’”

28

Godin akamin gin zuir gumazamiziba, a deravira me damuam

(Ofa Gami 26:3-13; Godin Araziba 7:12-26)

1 Egha Moses ua kamaghin migei, “Ia
Ikiavira Itir God, ian Godin akaba ia bar
deraghavira da baregh, egh Akar Gavgavir
ki datirighin ia ganidibar gin mangiti, God
ziar ekiam ia daningiva ia damighti ia bar
avirasemegh bar gavgavigh, nguazir kamin
ikizir igharazibagh afiragham.
2 Ia Ikiavira Itir God, ian Godin akabar
gin mangiti, a bizir aghuir kaba bar ia
daningam.
3 “Egh God ian nguibaba ko ian azeniba
bar deraghvira dar amuam.
4 “Egh God borir aviriba ia daningti,
ian azeniba dagheba bar izivaghti, a bul-
makauba ko sipsipin aviriba ia danigham.
5 “Egh God, ian dagheba aven itir akirar
ekiaba ko bretin ingarir itarir ekiaba, der-
agh dar amuti, da bar izevegham.
6 “Egh God ia amir ingangaribar amuti da
bar deraghviram otivam.
7 “Ikiavira Itir God, apanir ia misoghsi iza-
miba, a ian damazimin me dikabinam. Me
tuavir vamiran izeghiva ua tuavir aviribar
tintinibar aregham.
8 “Ikiavira Itir God, ingangarir ia
amibar amighti da deraghti, ian dagheba
avirasemeghti, dar arighamin dipeniba bar
izevegham. Eghti Ikiavira Itir God, ian God,
nguazir ia ganidir kamin aven, a deraghvira
ia damuam.
9 “Ia deraghvira Ikiavira Itir God, ian God,
ia mikemezi moghin an Akar Gavgavibar
gin mangiti, a ia ko akam akirizi moghin
ia damighti ia an gumazamizibaram
otivigham.
10 Eghti nguazimin ikiziba bar ian gan
fogham, Ikiavira Itir God uan ziam ia gatizi,
ia an gumazamizibara, eghti me ian ati-
atingam.
11 Eghti ia nguazir God ia daningasa ian
inazir afeziaba ko akam akirizimin ikiti,
Ikiavira Itir God, borir aviriba, ko bul-
makaun aviriba ko azenibar dagher aviriba
bar ia daningam.
12 Amozim Ikiavira Itir Godin agharimin
iti, ezi an an dughiamra anemadaghti a
izighiram. Eghti a ian ingangaribar amuti
da deraghviram otivam. Eghti ia ikizir
igharaziba, men adarazir amamangatighti,
me pura ia da biziba inigh gin ua da ikar-
vagham. Eghti ia bizir bar aviriba ikiam, ka-
maghin amizi, ia igharaziba da pura biziba
inian kogham.
13 Egh ia zurara deraghvira Ikiavira Itir
God, ian Godin Akar Gavgavir ki datirighin
ia ganidibar gin mangiti, Ikiavira Itir God,
ia damighti, ia ikizir igharazibar gumaza-
miziba gativagh men ganti, me ian apengan
ikiam, mati ia men dapanimin ikiti, me ian
puemin ikiam. Egh ia zurara bizir aviriba
ikiva, bizitamin oteveghan kogham, mati ia
ikizir igharaziba bar dar pin iti.
14 Egh ia Akar Gavgavir ki datirighin
migeir kaba dar gin mangi, egh tam abighan
marki. Ia asebar ziaba fiva men ingangarim
damuan marki. Bar marki.”

Gumazir Godin Akar Gavgaviba abiziba, a me gasighasigham

(Ofa Gami 26:14-46)

27:21: Ua Me Ini 22:19; Ofa Gami 18:23; 20:15 **27:22:** Ofa Gami 18:9; 20:17 **27:23:** Ofa Gami 18:17; 20:14 **27:26:** Galesia 3:10 **28:1:** Godin Araziba 11:13-17

15 Egha Moses ua kamaghin migei, “Ia
Ikiavira Itir God, ian Godin Akar Gavgavir ki
datirighin ia ganidiba ko arazir a ifongeziba
batuegh, deragh dar gin mangan koghti,
bizir kurar kaba ia bativam:
16 “God ian nguibaba ko ian azenibagh
asighasighti, da bar ikuvigham.
17 “God, ian dagheba aven itir akirar eki-
aba ko bretin ingarir itarir ekiabar amuti,
dar aven itir dagheba bar otevegham.
18 “God, pazi ia damuva, borir aviriba ia
danighan kogham. Eghti ian azeniba bar
ikuvighti, dagher aviriba ikian kogham.
Eghti ian bulmakauba ko sipsipba oti
avirasemeghan kogham.
19 “God ia amir ingangariba bar dar
amuti, tam bar deragh otoghan kogham.
20 “Ia akirim ragh Ikiavira Itir God,
gasaragh arazir kuram damuti, a dughiar
bar kuram ia bagh anemadagh, egh bizir
ia damuasava amiba, an adar amighti, da
paziv otiv, ia damuti ia okam nighnigh bar
osemegham. Egh ian arazir kuraba bangin,
an osimtiziba ia daningti, ian apaniba bar
ia gasighasigh bar zuamira ia agivagham.
21 Egh Ikiavira Itir God arimariar
igharagha garir aviriba ia bagh da
amangighti, da izi ia damu mangiti, ia
bar nguazir ia iniamin kamin iki bar
arimighireghti, ian tav ua ikian kogham.
22 Dughiar kamin, an arimariar igharagh
garir kuraba ia bagh da amangiti, da
ian mikarzibar otivam. Kar, mikarziba
ber arimariam, ko mikarziba puvira fer
arimariam, ko mikarziba arugharughamin
arimariar kuram. Eghti God aruem damuti
a bar gavgavigham. Egh an aminir puvira
fem amadaghti, a izi ian dagher azeniba
dar amuti da bar misigh bar ikuvigham.
Eghti bizir kurar kaba ian iki mangiti ia bar
arighiregham.
23 Eghti Ikiavira Itir God amozimin
anogoreghti a izan koghti, ian nguazim bar
misigh dagiabar min gavgavigham.
24 Eghti Ikiavira Itir God, amozim
oteghivkinighti a nguazir minemeniam
ko gigimin min otoghti, aminir dafam da
isi ian nguazimin izighiri mangiti, ia bar
kuvaremegham.
25 “Eghti Ikiavira Itir God, ian apanibar
amamangatighti, me ia dikabiragham. Ia
me ko misoghsi tuavir vamiran mangiva,
egh men ari tuavir aviribar tintinibar
mangegham. Eghti nguazir kamin ikiziba
bar dar gumazamiziba ian ganti, bizir
kurar kaba ia bativtima, me digavir kuram
damuam.
26 Ia arighireghti, kuaraziba ko asizir
atiaba izi ian kuabar amiti, gumazir me
damuti me atiating ari mangamiba pu-
vatigham.
27 Eghti Ikiavira Itir God, Isipia gamizi
moghin, okabar amuti, da ian mikarzibar
otivam. Eghti a duar gavgavibar amuti, da
tintinibar ian mikarzibar otivam. Eghti
duar muziarir aviriba ian mikarzibagh
izivagh puvira ia gizighzighti, ia uarir
aningivira ikiam. Eghti arimariar kaba
akirighti, ia ua deraghamin tuaviba
puvatigham.
28 Eghti Ikiavira Itir God, ia damighti,
ian tarazi bar onganighti, tarazir damaziba
okavighti, tarazi okam nighnigham.
29 Egh ia aruer arizimin gumazir damazir
okavizimin min punpunigh daru pura
suighsuigh tuavim buri egh tam batoghan
kogham. Eghti bizir ia amiba tamin
daghetam deragh otoghan kogham, mati
gumazim mitarmemin aven arui mokin.
Eghti gumaziba zurara ia abiniva ian biziba
okimam, eghti gumazir ian akurvaghamiba
puvatigham.
30 “Egh ia gumazitam bagh amizim gin-
abaghti, gumazir kam an ikeghan kogham.
Puvati. Gumazir igharazim a gakaghon a
gekuigh a ko dakuam. Ia dipenimin in-
garigh, egh an ikeghan kogham. Ia wainin
azenim oparigh, egh an ovizibar ameghan
kogham.
31 Apaniba ian damazibar ian bul-
makaubav soghirarighti da iram, eghti ia
dar tuzitam ameghan kogham. Ia ganvira
ikiti me ian donkibagh ekuigh mangigh,
uam a da inigh izan kogham. Eghti ian
apaniba ian sipsipba okimiti, gumazir ian
akurvaghamiba puvatigham.
32 Ia pura ganti, ikizir igharazibar gu-
maziba izi ian otariba ko guiviba inigh
mangam. Eghti ia zurara dughiabar me ua-
mateghsi me bagh tuavir akabar gan mangi
ian damaziba puvira ia damuam. Egh ia ua
boriba inigh izisi bizitam damuva avegham.
33 Egh ikizir igharazibar gumazamizir ia
fozir puvatiziba izi dagher ia puvira ingar-
ava oparizíba iniam. Egh me zurara pazi ia
damu, egh mizaziba ia daningam.
34 Egh ia bizir kurar kabar ganiva,
ian nighniziba deraghan koghiva bar
onganigham.
35 Eghti Ikiavira Itir God, okar kurar
aviribar amuti da ian teviba ko suebar oti-
vam, Guizbangira, okaba ian mikarziba bar
dar anegham. Eghti okar kaba akirighti ia
ua deraghamin tuaviba puvatigham.
36 “Eghti Ikiavira Itir God, ia ko atrivir ia
misevezim ko, bar ia isi kantrin ia ko ian
inazir afeziaba fozir puvatizimin mangiti
ia an ikiam. Ia kantrin kamin ikiva, men
asebar ziaba fam, aser kabar marvir guaba,
me temeba ko dagiabar da ingari.
37 Ikiavira Itir God, kantrin kamin ia
amadaghti ia mangi an ikiam. Eghti
kantrin kamin gumazamiziba, ian ganigh

aguaghfagh kamaghin mikimam, mangmaghiram amizir bizir kam ia bato. Egh me ia dipov ian ingariva akam.

38 “Ia dagher ovizir aviriba oparam, eghti odeziba da agivti ia dar ovizir vabara iniam.
39 Ia wainin azeniba oparigh, egh da deragh bisi dar kirva dar aghariba aghoregh, eghti apiziba dagh asighasighti, ia wainin oviziba inighan kogh, wainin dipam damigh anemeghan kogham.
40 Eghti olivin temer avirim ian nguazimin otivigh bam. Eghti olivin oviziba tighar maghin anisi damu, puram asighiri nguazim giram. Kamaghin amizi, ia dar borem uarir aghuighan kogham.
41 Egh ia otariba ko guiviba ikiam, eghti me deraghvira ia ko ikeghan kogham. Apaniba izi me inigh uan kantribar mangegham.
42 Eghti odeziba ian temeba ko azenibar dagheba sara asighasigham.

43 “Eghti ikizir igharazibar gumazamizir ian tongin itiba, me biziba bar avirasemegh bar gavgavigh ghuavanangvira ikiam. Eghti ia biziba puvatighti ian gavgavim magirighivrira ikiam.
44 Egh me dagiar aviriba ikiva ian amamangatighti, ia me da pura da inigh gin da ikarvagham. Eghti ia dagiar aviriba puvatighti, me ia da biziba pura da inian kogham. Me ia gativagh ian ganti, ia men apengan ikiam, mati me ian dapanimin ikiti, ia men puemin ikiam.

45 “Ia Ikiavira Itir God, ian Godin akaba bar deraghavira da baregh, Akar Gavgavir a ia ganingiziba ko, arazir a ifongeziba, ia dar gin mangan koghti, osimtizir kaba ko bizir asighasiziba, da ia bativira iki mangi bar moghira ia kuavaremegham.
46 Bizir kurar kaba ia ko ian ovavir boriba sara ian tongin ikiti, igharaz darazi gan fogh suam, guizbangira kar God ian aningazi.
47 Ikiavira Itir God, en God, bizir aghuir bar aviriba ia ganingi, ezi ia, an ingangarim damuasa navir aghuim ko agorogem ian navibar dikavir puvati.
48 Kamaghin, Ikiavira Itir God, apaniba ameghti, me izi ia misogh ia inigh mangiti ia pura men ingangarir gumazir kinibar min ikiti, me ia abinti ia men ingangarim damuam. Egh mitiriaba sara ikiva, dipaba bagh arimighiriva, korotiaba, ko bizir igharaziba sara puvatigham. Eghti apaniba ia dikabin mangi bar ia agivagham.
49 Ikiavira Itir God, kantrin bar saghuiamin itir mamin gumaziba inigh izam. Gumazamizir kaba migeir akam, ia a gifozir puvati. Me kuarazir bagabar min zuamira mighegh ia bagh izighirigham.

50 Egh ni gumazir aruam o borir dozim, ikizir kaba nin gan nin apangkuvighan kogham.
51 Egh me ian bulmakauba, sipsipba, azenibar dagheba, witba ko, wainin dipaba ko olivin boreba, me bar adar amegham. Eghti mitiriam puvira ian aghiti ia bar arighiregham.
52 Egh me Ikiavira Itir God, ian God, ia ganingizir nguazir kaba bar a dagh asighasigham. Eghti nguibaba avinizir divazir gavgavir ia dar aven mongasava amiba, ia nighnizir gavgavim dar iti, eghti me dagh asighasighti da bar iregham.

53 “Apaniba izi nguibaba ekiarugh ia misogh ikiti, ia bar dagheba puvatighiva, uan borir Ikiavira Itir God, en God, ia ganingizibav sogh dar amam.
54-55 Apaniba nguibam bar anekiarughti, gumazir aghuir ziam ikia ian tongin itim, a bizir damamitam bar puvatigh egh, a uaghan uan borim misuegh anemam. A kamaghin nighnigham, a dagheba bar puvati, ezi ua tuaviba puvati. Egh a uan aveghbuaba, uan amuir aghuiba, ko borir igharazir ikiavira itiba, a me gitagh ramegham. A mitiriam bangin, borir tuzir nar tam me danighan kogham.
56-57 Apaniba nguibam bar anekiarughti, amizir aghuir ziaba ikia ian tongin dagiaba ikia dabirabir aghuibagh apiaghiri gumaziba me aneteragharuiba, me dughiar kamin, damamin dagheba bar puvatigham. Kamaghin, a uan borir otibav sogh, dar mitariba sara dar amam. Egh a uan par a bar ifongeziba ko, borir igharazir ikiavira itiba, me gitagh ramegham. A kamaghin nighnigham, a dagheba bar puvati, ezi ua tuaviba puvati. Kamaghin amizi, a modogh uan borir iririvim amegham.

58 “Eghti ia Akinafarir kamin itir Akar Gavgavir osiriziba, deragha dar gin mangan kogh, deragh Ikiavira Itir God, en Godin ziam fan koghti,
59 an arimariar igharagha garim amadaghti, a ia ko ian ovavir borir gin otivamiba bativam.
60 Egh a Isipin ia ganingizir arimariaba ua ia danighti ia ua deraghan kogham.
61 Egh an arimariar igharagha garir bar kuraba ia daningam. Arimariar kabar ziaba, Akar Gavgavim itir Akinafarimin itir puvati. Kamaghin, ia bar moghira gevegham.
62 Ia ghaze, ian dibobonim mikovezibar min pin ikia bar aviraseme, ezi puvatigham ian varazira ikiam. Guizbangira, ia Ikiavira Itir God en God, an akabar gin zuir puvati, kamaghin amizi, arazir kaba ia bativam.

28:56-57: 2 Atriviba 6:28-29; Azir Akam 4:10

63 Ikiavira Itir God ia damuti ia oti bar
avirasemegh bizir aviriba ikiasa a ifonge.
Kamaghira, Ikiavira Itir God datirighin, ia
gasighasigh bar ia agivasa ifonge. Egh
a nguazir ia datirighin mangi dapiamin
kamin bar ia batuegham.

64 "Egh Ikiavira Itir God, ia amangighti ia
nguazir kamin tintinibar kantrin igharaz-
ibar mangegham. Ia kantrin kabar ikiva,
men asebar ziaba fam, aser kabar marvir
guaba, me temeba ko dagiabar dar ingari.
Ia ko ian inazir afeziaba fomira aser kabar
ziaba fer puvati.

65 Ia kantrin kabar tongin iki ian
dabirabim deraghan kogham. Egh ia uari
nguibaba puvatigham. Eghti Ikiavira Itir
God ia damuti ia puviram atiating, naviba
osemegh, ovengsivira nighnigham.

66 Ia dughiabar zurara ovengsi damuam.
Egh arueba ko dimagaribar ia ovevem
ginighnigh atiating ikiam.

67 Ia biziba bar dar gan atiatim
ian anangam. Egh dughiabar avigh
mizarazibar suam, 'Aio! Mizarazim
zuamira mangighti, Guaratizim iziti,
deragham.' Egh guaratizibar ia zurara
avigh suam, 'Aio! Guaratizim zuamira
mangighti, mizarazim iziti, deragham.'

68 Ikiavira Itir God, faragha ghaze, ia ua
Isipin mangan kogham. Ezi puvati, a ia
isi kurim datigh ua ia amadaghti ia Isipin
mangam. Egh ia apaniba ateghti, me ia
givezeghti, ia pura men ingangaribar amusi
ifuegham. Ezi puvati, ia givezamin gumaz-
iba puvatigham."

29

God, Moapin nguazimin, Israelia ko Akar Dikirizir Gavgavim gami

1 Kar Ikiavira Itir God Moses mikemezi, a
Moapin nguibamin Israelia koma amizir
Akar Dikirizir Gavgavimin akaba. God,
faragha Sainain Mighsiamin Akar Dikirizir
Gavgavir me koma amizim, a ighara.
Datirighin God akar maba sara isafuragha,
me ganiga Akar Dikirizir Gavgavir kam
gami.

2 Moses Israelian diazi me iza uari aku-
vazi a kamaghin me migei, "Ia bar moghira,
Ikiavira Itir God, Isipian atrivim ko an
ingangarir gumaziba bar, ko an nguazim
bar, a me gamizir mirakelin biziba ia uan
damazibar dar gani.

3 Egha ia uan damazibar, arimariar kurar
aviriba, ko arazarazir kuraba, ko digavir
kuram gamir arazir avirir Ikiavira Itir God,
Isipian akazibar gani.

4 Egha fomira iza datirighin, Ikiavira Itir
God, ia gamizi, ian nighniziba, ko damaz-
iba ko kuariba pirighavira itima, ia der-
aghavira bizir kabar mingaribagh fozir pu-
vatighavira iti.

5 Ezi Ikiavira Itir God kamaghin migei, 'Ki
40plan azenibar ia inigha gumazamiziba
puvatizir danganimin zuima, ian korotiaba
ko dagarir asuaba dighoraghirezir pu. Bar
puvati.

6 Ia bret, ko wain, ko dipar onganiba pu-
vatizi, ki Ikiavira God, ki deraghavira ian
gari. Ki kamaghin ifonge, ia kamaghin fogh
suam, Ki Ikiavira Itir God, kirara ian God.'"

7 Egha Moses ua migia ghaze, "E danganir
kamin otivizi, Hesbonin Atrivim Sihon, ko
Basanin Atrivim Ok, aning e misoghasa ize.
Ezi e aning misogha aning abira.

8 Egha e aningin nguazimning inigha an-
ing tuiragha, Rubenin anabam ko, Gatin an-
abam ko, Manasen anabar me tuirazimn-
ingin mam, me ganingi, eghti me dar apiam.

9 Kamaghin amizi, ia zurara Akar Dikirizir
Gavgavir kam deraghvira an gin mangi,
eghti bizir ia amiba bar deragh otivam.

10 "Ia datirighin Ikiavira Itir God, ian God,
an damazimin mitivighav iti. Kar, ian an-
ababar gumazir dapaniba, ko ian gumazir
aruaba, ko ian ingangaribar faragha zuir
gumaziba, ko Israelian gumazir igharaziba,
11 ko ian amuiba, ko boriba, ko ikizir
igharazibar gumazamizir ian tongin itiba.
Gumazamizir kaba, ian daziba ko dipaba
isa ia bagha da atera izi.

12 Ia gumazamizir datirighin bar kagh
tuivighav itir kaba, datirighin Ikiavira Itir
God, ian God, ia ko Akar Dikirizir igiam
damuam. Egh ia Akar Dikirizir Gavgavir
kamin gin mangisi, Ikiavira Itir God ko
nighnizir vamira iki anekirigh.

13 Eghti Ikiavira Itir God, datirighin ian
inazir afeziaba, Abraham, Aisak, Jekop, ko
akam akirizi moghin, a ia damighti, ia an gu-
mazamizibaram otivti, a ian Godin ikiam.

14-15 Ikiavira Itir God, ia gumazir
datirighin an damazimin tuivighav itir ka-
banang baghavira Akar Dikirizir Gavgavir
kam gamizir puvati. A uaghan en ovavir
borir gin izamiba bagha a gami. Eghti e bar,
an gin mangisi akam akiram.

16 "Ia e Isipin kantrin ikezir ikirimirim
uam a ginighnigh. Egh uaghan ia tuavimin
iza ikizir igharazibar nguaziba abigha
izezir bizir ganizibagh nighnigh.

17 Ia ikizir igharazir kabar ganigha fo,
me asebar ziaba fe. Me aser kurar kabar
marvir guaba, temeba ko dagiaba ko gol ko
silvabar, dar ingari. Ezi God marvir guar
kaba bar dar aghua.

29:5: Godin Araziba 8:2-4 **29:7:** Diboboniba 21:21-35 **29:8:** Diboboniba 32:33 **29:18:** Hibru 12:15

18 Ia oragh! Ia deraghvira uari bagh gan,
ian tongin gumazitam, ko amizitam, an-
abatam, ko ikizitam, ia Ikiavira Itir God, en
God akirim a gasan marki. Ia God baghvira
iki. Egh ikizir igharazibar asebar gin mangi
men ziaba fan bar marki. Gumazitam
arazir kurar kam damu, a mati temer bir
imezim itim, a puv misosi. Eghti gin an
ghuzir igiam otogh, ekevegh anang misogh,
gumazir avirim gasighasigham.
19 Ia deraghviram oragh! Gumazitam
kagh tughiv iki akar dikirizir ki ia ganidir
kam baraghan aghuagh suam, a deraghvira
iti, biziba puvati. Eghti ian tav akam
batueghti, an arazir kuram bar pazi ia
damighti, gumazir kuraba ko aghuiba sara
ikuvigham.
20 Gumazir kamaghin amim, Ikiavira
Itir God an arazir kuraba gin amadaghan
kogham. Eghti Ikiavira Itir Godin
aningagharim bar an ekevegham, mati
avim isia bar puvira fei. Eghti bizir kurar
akinafarir kam mikemeziba, da gumazir
kam kamaghira a bativ mangiti, Ikiavira Itir
God anegivamin dughiam otoghti, an ziam
kuavaremegham.
21 Ikiavira Itir God, anarira inigh ivezir
kuram a daningti, a mangi bar ikuvigham.
Egh Akinafarir kamin aven osirizir Akar
Dikirizir Gavgavimin itir bizir kuraba, God
bar dar a damuva, a gasighasigham.

22 "Ikiavira Itir God, gumazir kamin
nguazim damighti, bizir kuraba ko
osimtizir aviriba a bativam. Eghti an
ovavir borir gin otivamiba, ko gumazamizir
kantrin saghuiabar ikegha izeziba, bizir
kurar kabar ganam.
23 Eghti ian nguazim, avim bar an isighti,
a nguazir kinim gavaghti, salfan dagiaba ko
amangsiziba a gizivagh, graziba puvatighti
dagheba oparamin danganir aghuiba pu-
vatigham. A Sodom, ko Gomoran nguibar
ekiamningin min gan, egh uaghan Atma
ko Seboimin ngubamningin min ganam.
Nguibar ekiar kaba, Ikiavira Itir God dar
aningaghegha bar adagh asighasiki.
24 Eghti kantriba bar dar gumazamiziba
bizir kaba baregh azangsigham, 'Manmagh
amizi, Ikiavira Itir God, men nguazim ka-
maghin a gami? A manmaghsua nguazir
kamin aningaghe?'
25 Egh me uarira uari ikaragh kamaghin
mikimam, 'Bizir kamin mingarim kamakin.
Me ti Ikiavira Itir God, men inazir afeziabar
God, me koma amizir Akar Dikirizir Gav-
gavim abighama. Kar, God fomira Isipin
kantrin me inigha azenan iza Akar Dikirizir
Gavgavir kam me koma a gami.
26 Israelia akirim uan God gasaragha ase-
bar gin ghua dar ziaba fe. Aser kaba, me
faragha dagh fozir puvatigha dar ziaba fer
puvati. Ezi Ikiavira Itir God fomira dar
ziaba fan men anogoroke.
27 Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God uan
gumazamizibar aningaghegha, bizir kurar
an Akinafarimin aven osiriziba bar da isa
men nguazim ginge.
28 Ikiavira Itir God, uan gumazamizibar
aningaghegha atara men nguazimin me
asigha tintinibar kantrin igharazibar me
amangizi, me datirighin ikiavira iti.' "
29 Egha Moses ua kamaghin migei, "Bizir
maba, da Ikiavira Itir God, en Godin bizir
mogomeba, da muegha a ko iti. Egha, a
uan Arazibar e ko en ovavir boribav gia
da azenim gati, eghti e dughiabar dar gin
mangi kamaghira ikiam."

30

Me ua God bagh izamin arazim

1 Moses ua kamaghin migei, "Ki datirighin
tuavir kamning isa ian damazibar aning
arisi. Eghti datirighin ia aningin tam
amisefegh. Ia manmaghin nighnisi,
Ikiavira Itir God, deravira ia damuasa
ia ifongez, o a ian arazir kuraba bagh
ia gasighasighasa ia ifonge? Ikiavira Itir
God ia amangiti, ia tintinibar Kantrin
Igharazibar Gumazamizibar tongin ikiam.
Eghti bizir kurar kaba ia bativti, ia tuavir
ki ia mikemezir kamning uam aning
ginighnigham.
2 Egh ia ko ian ovavir boriba navibagh
iragh Ikiavira Itir God, ia uan God bagh izi
an akaba guizbangira uan navir averiaba
ko uan duaba sara bar dar gin mangi, mati
ki datirighin ia migei moghin,
3 eghti Ikiavira Itir God, ian God, ian
apangkuvigham. Egh a uabi tintinibar ia
amangizi ia ghuezir kantribar ua ia inigh,
ia akuvagh ia inigh ua ian nguazimin izam.
A biziba bar dar amuti, ia ua deraghvira
dapiam.
4 Ia kantrin bar saghuiabar itibar ikiam,
Ikiavira Itir God, ian God, ua ia iti naghira
ia inigh, ia akuvagh egh bar ian aku izam.
5 Egh Ikiavira Itir God, ian God ia inigh
izi, ian inazir afeziaba faragha ikezir
nguazimin ua ia arighti, ia uam an ikiam.
Egh ia nguazir kam dapiagh egh bar
deraghvira ikiam. Eghti a ian ovavir
boribar amuti, me bizir aviriba ko borir
aviriba ikiva, egh bar ian inazir afeziabagh
afiragham.
6 "Egh Ikiavira Itir God, ian God, ia ko
ian ovavir boribar amighti, men naviba
zuegham, mati me gumazimin mikarzir
mogomemin inim atuzi moghin, God arazir
kuraba ian navir averiabar dar ghoregham.
Eghti ia Ikiavira Itir God, ian God, uan navir

29:23: Jenesis 19:24-25

averiaba ko duaba sara bar a gifuegham. Egh kamaghin, ia nguazir kam dughiar ruarimin an ikiam.

7 “Bizir kurar ki ia mikemeziba, Ikiavira Itir God, ian God, dar amuti da ian apanir ia gifongezir puvatigha ia gasighasiziba me bativam.

8 Eghti ia ua Ikiavira Itir Godin akaba baragh an Akar Gavgavir ki datirighin ia ganidir kaba bar deravira dar gin mangi.

9 Eghti Ikiavira Itir God, ian God, ia amir ingangaribar amuti, da bar deraghvirama otivam. Eghti ia borir aviriba iki, bulmakaun aviriba ikiti, dagher aviriba ian azenibar otivam. Eghti Ikiavira Itir God, bizir avirim ia daningisi bar akuegham, mati a fomira ian inazir afeziaba bagha amizi mokin.

10 “Ia Ikiavira Itir God, ian Godin, Akar Gavgaviba ko arazir God ifongeziba, ko Akinafarir kamin osirizir Araziba, ia bar adar gin mangi. Ia uan navibagh iragh uam a bagh izi, egh navir averiaba ko duaba sara bar a gifongegh.

11 “Akar Gavgavir ki datirighin ia ganidir kaba, ia dar gin mangisi iburaghburaghan marki. Ezi Akar Gavgavir kaba ian saghon itir puvati.

12 Akar kam overiamin itir puvati, ia kamaghin azangan marki, ‘Tina Godin Nguibamin mavanang a inigh izighiri an gun mikimti, e ti a baragh an gin mangam?’

13 Egha uaghan akar kam ongarimin vongin itir puvati, eghti ia kamaghin azangan marki, ‘Tinara vongin mangi a inigh iziva an gun mikimti, e ti a baragh an gin mangam?’

14 Ezi puvati. Godin akam bar nin boroghira iti, a nin akatorim ko nin navir averiamin aven iti. Kamaghin amizi, ia dughiabar zurara an gin mangi.

15 “Ia gan, ki datirighin tuavir pumuning ia bagha aning ati. Tuavir mam, ia an gin mangi, egh ia angamira itir ikirimirir aghuim iki, zurara bar deraghvira ikiam. Egh ia tuavir igharazimin gin mangiti, bizir bar kuraba ia bagh izi ia gasighasighti, ia arimighiregham.

16 Ki kamaghsua ia migei. Ia Ikiavira Itir God, ian Godin Akar Gavgavir ki datirighin ia migeiba baragh, egh Ikiavira Itir God, ian God gifuegh an tuavibar gin mangiva an Akar Gavgaviba ko, arazir a ifongeziba ko, bizir a damuasa ia mikemeziba, bar dar amuva, iki borir aviriba bati bar avirasemegham. Eghti Ikiavira Itir God ian God, nguazir ia mangi ikiamimin, a deraghvira ia damuam.

17 “Egh ia uan navir averiabar aven akam batuegh, uamategh mangi, ikizir igharazibar amamangatighti, me ia gekuti, ia ikizir igharazibar asebar ziaba fi, dar ingangarim damuti,

18 ki guizbangira ia migei, ian apaniba bar ia gasighasigh bar ia agivagham. Eghti ia Jordanin Fanemin vongin iniamin nguazim dughiar ruarimin an ikeghan kogham.

19 Ki datirighin overiam ko nguazimin diaghti, aning nan gan egh fogham, ki guizbangira tuavir kamning ia bagha aning ati. Tuavir mamin, Ikiavira Itir God deragh ia damuti ia dughiar ruarimin ikivira ikiam. Eghti tuavir igharazimin, God ia gasighasigh bar moghira ia kuavaremegham. Ia datirighin tuavir manam amisivam? Ia tuavir aghuimin gin mangasa ki ifonge, eghti ia ko ian ovavir boriba sara angamira ikiam.

20 Ki kamaghsua, ia Ikiavira Itir God, ian God, bar a gifongegh, egh an akaba baragh pamtemin an suiraghvira iki. Ia kamaghin damuti, ia ko ian ovavir boriba, nguazir Ikiavira Itir God, ian inazir afeziaba, Abraham, Aisak ko Jekop, daningasa akam akirizim, ia dughiar ruarimin an iki mamaghira ikiam.”

Josua Mosesin danganim ini

31

(Sapta 31–34)

Moses Josua amisevezi a Israelian faragha zui

1 Moses ghua Israelian gumazamiziba bar migirigiar kabar me migei.

2 A ghaze, “Nan azeniba, datirighin 120in oto, ezi ki deraghavira mangi izegh damuan ibura. Ezi Ikiavira Itir God na migia ghaze, Nin darorim iza kamaghira tu. Ezi ni Jordanin Fanem girigh vongin mangighan kogham.

3 Ikiavira Itir God, ian God, a uabi ian faragh mangi Jordanin Fanem girigh vongin mangi, ian damazimin danganir kamin itir ikizibagh asighasighti, ia men nguazim iniam. Eghti Ikiavira Itir God, mikemezi moghin, Josua ian gumazir dapanimin iki ian faragh mangam.

4 Eghti Ikiavira Itir God nguazir kamin itir ikizir kabagh asighasigham, mati a fomira Amorian atrivimning Sihon ko Ok, aningin nguazimning gasighasighizi mokin.

5 Ikiavira Itir God, bar me isi nin dafarim darigham. Eghti ki ia mikemezi moghin, ia bar me misoghti me arimighiregh.

6 Ikiavira Itir God, ian God, a ia ko zui. Egh an akirim ragh ia gasaragh, ia ateghan

30:12: Rom 10:6-8 **30:20:** Jenesis 12:7; 26:3; 28:13 **31:2:** Diboboniba 20:12 **31:4:** Diboboniba 21:21-35

kogham. Kamaghin amizi, ni tugh gavgavigh, egh akongiva men atiatingan marki.”
7 Egha gin Moses Josuan diazi, a iza gumazamiziba bar men damazimin tu. Ezi
Moses kamaghin a migei, “Ni tugh gavgavigh egh atiatingan marki. Ni gumazamizir kabar faragh mangi, me inigh mangi
nguazir Ikiavira Itir God, en inazir afeziabar aningasa akam akirizir kamin aven
mangam. Egh ni men akurvaghti me a iniam.
8 Ikiavira Itir God ni ko iti, egh a nin faragh
mangam. An akirim ragh ni gasaragh, ni ateghti ni ikuvighan kogham. Kamaghin
amizi, ni nighnizir aviribar amu atiatingan marki.”

Dughiaba bar, azenir namba 7 otoghti, me zurara Godin Arazibar ganiva dar gun mikim

9 Ezi Moses Godin Araziba bar da osirigha,
Akinafarir Righizir kam isa ofa gamir gumaziba ko, Israelian gumazir dapaniba
ko, Livain ababanimin ovavir boribagh
aningi. Kar, gumazir Ikiavira Itir Godin
Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam ateriba.
10 Egha Moses kamaghin me migei, “Ia zurara namba 7 azeniba givamin dughiamin,
kar azenir ia ua biziba ikarvaghamim.
Eghti ia Averpenibar Ikiamin Dughiar
Ekiam damuva,
11 Israelia bar izi Ikiavira Itir God, en
God, a misivamin danganimin otivigh
an damazimin uari akuvagh an ziam
fam. Dughiar kamin, Livaiba Akinafarir
Righizimin aven itir Arazir kaba me bagh
dar ponti, me da baragham.
12 Ia gumazamiziba ko boriba, ko ikizir
igharazibar gumazamizir ian nguibabar
itiba, me damuti, me bar izi uari akufagh.
Egh me Ikivira Itir God, ian Godin akaba
baragh, an atiating an apengan ikiamin fofozim inigh, an Akar Gavgaviba bar deraghvira dar gin mangam.
13 Me kamaghin damuti, men ovavir
borir gin otivamiba, kar borir tighar Godin
Arazibagh foghamiba, me datirighin da
baragham. Egh me arazir Ikiavira Itir God,
ian Godin atiating an apengan ikiamin fofozim inigh, egh Jordanin Fanemin vongin
itir nguazir ia iniasava amir kamin iki, zurara Godin apengan iki mamaghira ikiam.”

God Josua bagha migirigiar abuananabar Moses ganidi

14 Egha Ikiavira Itir God, Moses migia
ghaze, “Nin ovever dughiam a bar roghira
ize. Ni Josuan diaghti a ni bagh izi, na
bativamin Purirpenimin boroghin izeghti,
ki ifongezir ingangarir a damuamim an
akagham.” Ezi Moses ko Josua God bativamin Purirpenimin boroghin ghua Godin
damazimin tu.
15 Ezi Ikiavira Itir God ghuariar ruarir
ekiamin aven ikia Purirpenimin ize. Egha
Purirpenimin tiar akamin boroghin tughav
iti.
16 Egha Ikiavira Itir God, kamaghin Moses
migei, “Ni oragh! Kiran oveghangin, ni
mangi uan inazir afeziaba ko dakuam.
Eghti gin gumazamizir kaba, akirim
ragh na gasaragh tintinibar nguazir me
mangamin kamin ikizir igharazibar asebar
gin mangegham. Me mati poroghamiba
uari ataghiragha tintinibar akui mokin.
Kamaghin, me Akar Dikirizir Gavgavir ki
me koma amizir kam, me anebigham.
17 Eghti ki dughiar kamin bar men
aningaghegham. Egh ki me ategh, egh
uan guam bar men modogham. Eghti me
bar moghira ikuvigham. Eghti bizir kurar
avirim me bativti, me dar gan fogh suam,
‘God ti e ko itir puvatizi, bizir kurar kaba e
batifi.’
18 Me arazir kurar kam damuva, na ategh
asebar ziaba fam. Eghti men arazir kurar
kam bangin, ki dughiar kamin uan guam
bar men modogh, men akurvaghsi tong
nighnighan kogham.
19 “Ki datirighin ighiar kam Josua ko
Moses, gua mikimti, gua uaning bagh an
osirigh. Egh Moses, ni an Israelian gumazamizibar sure damighti, a men navir
averiabar ikiti, me zurara ighiar kamin akabagh nighnigh, fogh suam, ki guizbangira
ikiangsizir kam me ganiga ghaze, me na
ataghiraghsi nighnighan kogham.
20 Ki me inigh nguazir bar aghuir dagheba
ikia, bar deraviram aghuir kamin mangam,
kar nguazir ki men inazir afeziabar
aningasa akam akirizim. Eghti me nguazir
kamin dagher aviribar amiva mikarzir
aghuiba ini deraghvira ikiam. Egh dughiar
kamin, me nan aghuagh, akirim ragh na
gasaragh, asebar ziaba fi dar ingangaribar
amuam. Egh me nan Akar Dikirizir
Gavgavim abigh, egh na ategham.
21 Egh Israelia dughiar kurar kamin
aven ikiva, ighiar kam ginighnighvira
iki a bangam. Eghti men ovavir boriba
uaghan, a gifogh a bangam. Eghti ighiamin
akaba men arazir kurar me amiziba, men
akakagh dar gun me mikimam. Ki tighar
me inigh nguazir ki me daningasa akam
akirizir kamin aven mangam, egha ki men
nighnizir kurabagh fogha gifa.”
22 Egha aruer kamra, Moses ighiar kam
osirigha an Israelian sure gami.
23 Ezi Ikiavira Itir God, Nunin otarim,
Josua migia ghaze, “Ni tugh gavgavigh

31:8: Josua 1:5; Hibru 13:5 **31:10:** Godin Araziba 15:1; 16:13-15 **31:23:** Diboboniba 27:23; Josua 1:6

bizitamin atiatingan marki. Ni Israelia inigh nguazir ki me daningasa akam akirizir kamin mangi. Eghti ki zurara ia ko ikiam."
24 Ezi Moses, Godin Arazibar akaba bar,
Akinafarir Righizir mamin deraghavira bar
da osiri, egha dar tam ataghizir puvati.
25 An ada osirigha givagha, Livain an-
abamin ofa gamir gumazibav gei, kar gu-
mazir Ikiavira Itir Godin Akar Dikirizir Gav-
gavim itir Boksiam ateriba. Egha me ghaze,
26 "Ia Godin Araziba itir Akinafarir
Righizim inigh mangi, Ikiavira Itir God
ian Godin Akar Dikirizir Gavgavim itir
Boksiamin boroghin anetigh. Eghti a dan-
ganir kamin iki, egh Godin gumazamizibar
araziba tuisigham.
27 Ki fo, me gumazamizir akaba batoziba.
Datirighin, ki angamira ikiavira itima, me
Ikiavira Itir Godin akaba batosi. Eghti ki
aremeghti, nan gin, men arazir kurar kam
ti mangi bar ekevegham.
28 Ia mangi Israelian anababar gumazir
dapaniba, ko ian ingangaribagh amir gu-
mazibar diaghti, me izi nan boroghin izi
uari akuvagh tuifigh. Eghti ki overiam
ko nguazimin diaghti, aning nan ganti, ki
guizbangira akar kabar me mikimam.
29 Ki fo, ki oveghti, nan girakirangin,
ia arazir aghuim ko kuram tuisigh aning
ginighnighan aghuagham. Egh ia arazir
ki ia mikemeziba ategh akirim dagh
asaragham. Egh ia Ikiavira Itir Godin
damazimin arazir kurar bar avirim
damuam. Eghti ia amir arazir kaba bangin,
Ikiavira Itir God bar ian aningagh, bizir bar
kurar aviriba amangiti, da ia bativam."

Mosesin onger akam

30 Egha Moses, Israelian gumazamiziba
akuvagha, onger akar kamin itir akabar
men sure gamua ghua bar anegifa. Onger
akar kamin migirigiaba kamaghin ghu.

32

1 "O overiam ko nguazim,
gua deragh uan kuarimning atigh nan
akaba baraghti,
ki mikimam.
2 O Israelia, ki kamaghsua, ki uan akamin
ian sure damuam.
Mati, amozim deraghavira ira graz-
ibagh izima, da otifi.
Egha mati mizarazimin ghuariam ira
daghebagh amima,
da otiva aghua gavgafi.
3 Kamaghin, ki Ikiavira Itir Godin ziam fam.
Eghti ia gumazamiziba bar moghira
Godin gun mikim suam,
a bar moghira dera.
4 En God zurara kamaghira iti.
A zurara guizin arazibaram ami.
A mati dagiar ekiar mamin min gavgav-
igha kamaghira iti.
A zurara uan akamin gin ghua egha ifarir
puvati.
Ezi an araziba bar deragha egha
voroghira iti.
A guizin arazimin gin ghua biziba
tuisigha egha ifarir puvati.
5 Ezi ia kamaghin puvati.
Ia gumazamizir ifariba.
Ia akaba ighavkira, egha akar dikiriziba
abisi.
Ia gumazamizir arazir kurabaram
amibara.
Bizir kaba bangin,
ia Godin boribar ikian kogham.
6 Ia bar onganigha
fofozitam tong ian dapanibar itir pu-
vati.
Ikiavira Itir God, a ian afeziam.
A ian ingarizi ia otivigha datirighin
ikizir mamin min oto.
Ezi kar ti ia an arazir aghuiba ikarvaghasa,
arazir kurar kamin a gami.

7 "Ia uamategh bizir bar fomira fomiram
otivizibagh nighnigh.
Egh uan afeziaba ko ian gumazir aru-
abar azangsighti,
me fomira otivizir bizibar ia
geghanam.
8 Godin Bar Pin Itim, a nguazir oteviba isa
da tuiragha,
bar vaghvagha kantribar gumazamiz-
ibagh aningi.
A gumazamiziba dapiamin nguaziba,
a bar dar mitaghniaba me bagha da
abigha gifa.*
A Israelian diboboniminin gin ghua,
nguazir mitaghniaba arisi, eghti me dar
ikiam.
9 Ezi Ikiavira Itir God, Israelia, me Jekopin
adarasi, a ua bagha me amisevegha
men Godin iti.
10 Israelia, ia onganigha pura gumazamiz-
iba puvatizir danganimin aminir eki-
aba ivair kam garui.
Ezi Ikiavira Itir God, uabin gara uabi
geghuvi moghin,
a me akumakua deraghavira me
geghufi.

32:8: Aposel 17:26 * **32:8:** Vezin kamin akar abuananaba, Hibrun akam da deragha bighatigha migeir puvati. Gumaziba fomira akar kamin a gira an osiri, egha me akar igharazim osira ghaze, "A kantribar ganasa vaghvagha enselba misefe." Ezi fofozir gumazir avirim ghaze, Kamagh garir akam uaghan faragha Hibrun akamin ike, ezi gin gumazir maba a giragha an osiri.

11 Ikiavira Itir God, deragha Israelian gara me geghuvima,
me bizitamin irizir puvati.
Mati kuarazir bagam uan nguziba mighamin arazarazibar da afi,
ezi nguziba irasava amima a dar apengan ghua uan avizimin da fegha anadima,
da irir puvati.
12 Ikiavira Itir God uabira, tuavim uan gumazamizibar akakasi.
Ikizir igharazitamin asetam men akurazir puvati.

13 "Ikiavira Itir God, nguazir kamin mighsiaba itir danganiba men taghizi, me dar gari.
Egha me dagher azenibar otivigha givagha itiba da isa, da api.
Ezi God dagiar dafabar tongin aparibar haniba inigha
me ganingizi, me da isa da api.
Ezi olivin temeba bar deraghavira dagiar aviriba itir nguazimin aghuima,
God dar olivin boreba isa me ganidi, me da api.
14 Me uaghan, bulmakauba ko memebar oter eborir aviriba isa,
da api.
Ezi men bulmakaun apuriba ko memeba ko sipsipba deragha mikarziba sarama aghuima, dar oviba avirasemezi,
me da api.
Ezi men witin aghuiba ko wainin ovizir aghuiba bar derazi,
me da api.

15 "Israelia, bizir bar avirim ikia egha bar puvirama apa
mikarziba saram aghui.
God men ingarizi me otivigha iti.
A men Akurvazir Gumazir gavgavim, mati men dagiar ekiar gavgavim.
Ezi me datirighin akirim ragha a gasaragha anetaki.
16 Me ikizir igharazibar asebar ziaba fema,
men arazir kam, Ikiavira Itir God bar men aghuagha navim bar men ikufi.
Egha men arazir kam bangin
a bar men aningaghegha men atari.
17 Me ikizir igharazibar duar kuraba bagha asizibar ofa gami.
Aser kaba, da guizbangin godba puvati.
Ezi aser kaba da datirighira iza ian nighnizibar otivizi, ia da fe.
Kar ian inazir afeziaba fozir puvatizir aseba.
18 Me Godin men ingarizi me itim ataki.
A mati dagiar ekiar gavgavimin min me apazazi, me an apazangin mongegha angamira ikiavira iti.
Me Godin gavgavir kam bakinighniki.

19 "Ikiavira Itir God, uan otariba ko guivibar arazir kurabar ganigha,
an navim bar ikuvizi, an aningaghegha akirim ragha me gasara.
20 Egha a ghaze, 'Ia borir naviba gavgavigha nan akabar gin zuir puvatiziba.
Ki men ganti, osimtiziba me bativigh me gasighasighti,
ki uan guam men modogh, men akuraghan kogham.
21 Me asebar gin ghua dar ziaba fava na gamizi,
nan navim bar ikuvigha men aningaghegha men atari.
Aser me ziaba fer kaba, da pura godin ifavariba,
da guizin godba puvati.
Kamaghin, ki ikizir pura bizibar min ikia bar onganizim, ki me isi Israelia bagh me ameghti, Israelian naviba bar ikuvigham.
Ki gumazamizir fofoziba puvatiziba inightima, bizir kam me damighti me ataram.
22 Eghti nan aningagharim dughiar kamin avimin min isiva,
nguazir kamin itir biziba bar adar isigham.
Egh avim Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibamin bar nguazimin apengan magirigh,
dagiar bar ekiar mighsiaba dagh isin apiaghav itibar isigham.
23 Ki bizir kurar aviribar amuti da me bagh izivira ikiam,
mati gumazim afuzir aviriba ikia, uan afuzibar nivavira itima,
an afuzitam ua itir puvati.
24 Ki me damuti mitiriaba men aghiti,
me arimariar guar avirir igharagha gariba iniva arimighiram.
Eghti ki asizir atiar igharagha gariba ko kuruzir imezir kuraba itiba amangti,
da me giviam.
25 Eghti midorozir ekiam me batoghti,
apaniba men gumazir igiaba ko, guivir igiaba, borir aghiriba, ko gumazir ghuriba,
me tuavir toribar me misoghirarighti me bar arimighiregham.
Eghti marasi, uan dipenibar aven muegh bizir kam baragh,
puvira atiatingam.

32:15: Aisaia 51:13 **32:17:** 1 Korin 10:20 **32:21:** Rom 10:19; 1 Korin 10:22

26 Ikiavira Itir God ghaze, nan nighnizim kamakin,
ki ti me gasighasigh bar me kuvaremeghti,
gumazamiziba bar me gin amadagh ua me ginighnighan kogham.
27 Egha ki fo, ki kamaghin aghua.
Apaniba kamaghin ganigh ua uari fi suam,
E uan gavgavibar Ikiavira Itir Godin gumazamizibav sogha me abini.
Men God bizir kam gamizir puvati.
Erara Israelia misogha me abini.'

28 "Israelian gumazamiziba, nighnizir aghuiba men itir puvati.
Men nighniziba otevezi me bar ongani.
29 Me ti nighnizir aghuiba ikiava,
bizir me gasighasighamin kamin mingarim deragha a gifoghai.
Ezi puvati.
30 Men Ikiavira Itir Godin gavgavim, a men dagiar ekiar gavgavimin min iti.
Egha a men aghuagha me ataki.
Ezi ia bizir Israelia batozir kam ginighnigh:
manmaghsua, apanir vamira Israelian 1,000pla misogha me abini?
Ezi manmaghsua apanir pumuning, Israelian 10,000pla misogha me abini?
Bar guizbangira, bizir kamin mingarim kamakin:
Men God men aghuagha akirim ragha me gasara.
31 Apaniba fogha ghaze, men aseba gavgaviba puvati.
Ezi Israelian God gavgavir ekiam iti, mati dagiar gavgavir ekiam.
32 Israelian apanibar araziba bar ikuvigha Sodom ko Gomoran araziba ko magh ghu.
Egha mati wainin ikarizim imezir ekiam itima, an wainin oviziba uaghan imezim ikia misosi.
33 Egha men araziba,
mati wainin dipar me kuruzir imezir kuram itimin an ingari.

34 "Ikiavira Itir God, Israelian apaniba me gamizir biziba isa uan nighnizim gatighavira iti.
Egha me gasighasighamin dughiamin mizuai.
35 Ikiavira Itir God ghaze, Arazir kuraba ikarvaghamin ingangarim, kar nan bizim.
Ki uabi men arazir kuraba ikarvagh egh ivezir kuraba me daningam.
Eghti dughiar bar ovezimin me iregh bar ikuvigham.
36 Ikiavira Itir God uan ingangarir gumazamizibar ganti men gavgavim givagham.
Eghti a men apangkuvigh suam, me nan damazimin osimtiziba puvati.
Dughiar kamin, gumazamizir vabara ikivira ikiti, a men akurvagham.
37 Egh Ikiavira Itir God, kamaghin uan gumazamizibar azangam,
'Ia ti ghaze, aser kaba ian akurvaghamin gavgaviba iti.
Ia fomira uarir akurvaghasa da bagha ghue.
Ezi datirighin da manmaghin ami?
38 Ia da bagha ofa gamua, da damasa asizibar oviba ko wain me ganingi.
Kamaghin, me ti datirighin ian akuragh,
danganir kurar kamin ua ia inigh.
39 Ia oragh. Ia kamaghin fogh, ki uabira, ki guizbangira God.
Ezi godin tam ua itir puvati.
Ki uabi, ki ikirimirir angamira itim gumazamizibagh aniga, egha men duaba isi me ovei.
Ki gumazim gasighasigh ua anekirighti a deragham.
Egh ki bizitam damuti gumazitam nan anogoreghan kogham.
40 Bar guizbangira, kirara ki Godin zurara ikiavira itim.
Egha ki uan ziar gavgavim akakagha, akar dikirizim kamaghin a gamua ghaze,
41 Ki bar deraghvira uan midorozir sabam amineghti a ghumigh taghtagham.
Egh gumazamizibar araziba bar ada tuisigham.
Egh ki midorozir sabar kamin uan apaniba ikarvagham.
Ki gumazir na gifongezir puvatiziba ikarvagh me misoghti me arimighiram.
42 Na ko misoghamin gumaziba, ki bar me gasirarighti, men ghuziba nan afuzibar emir magiram.
Eghti ki uan midorozir sabam inigh apanibar namnabar ghoram.
Ki apanir gumazir kalabusin itiba, bar me misoghirarigham,
egh apanir dapanir arizir ruariba itiba ki bar men firibar ghoreghti, men dapaniba iregham.'

43 "O nguazir kamin itir ikizibar gumazamiziba,
ia bar Ikiavira Itir Godin gumazamizibar ziaba fi.

32:35: Rom 12:19; Hibru 10:30 **32:36:** Onger Akaba 135:14 **32:43:** Rom 15:10; Akar Mogomem 19:2

Ia aseba bar, ia Godin damazimin
teviba apir.
A gumazir an gumazamizibav sozi me
ariaghiriba, a ivezir kuram me
daningam.
A uan apanibar arazir kuraba ikarvasi.
Egh a uan gumazamizibar nguazim
damighti,
an an damazimin bar zuegham."†

44 Moses ko Nunin otarim Josua, aning
ighiar kamin akar osirizibar gun migeima,
Israelia da barasi.

Godin Akam, a ian ikirimirimin mingarim

45 Moses Godin akaba bar gumazamiz-
ibav keme.
46 Egha ua kamaghin migei, "Ia deragh
gan, egh akar ki datirighin ia ganidir kabar
gin mangi. Egh ia uaghan Akar Gavgavir
kaba uan boribar sure damuti, me uaghan
zurara Godin akabar gin mangi.
47 Godin akar kam an akar kinim pu. Bar
puvati. A ian ikirimirimin mingarim. Ia de-
ragh an gin mangiva, ia Jordanin Fanemin
vongin itir nguazir ia datirighin mangi dapi-
amin kam, ia dughiar ruarimin an ikiam."

Moses Kenanin nguazimin mangighan kogham

48 Ezi dughiar kamra Ikiavira Itir God
Moses migia ghaze,
49 "Ni Moapin nguazimin itir Abarimin
Mighsiabar mavanang. Mighsiar kaba,
da Jordanin Fanemin boroghin iti. Ezi
Jerikon nguibam vongin iti. Ni Nebon
Mighsiamin mavanabogh, egh munagh Ke-
nanin nguazimin gan. Nguazir kam ki
datirighin a isi, Israelia danighti me a iniam.
50 Eghti ni mighsiar kam gisin are-
megham, mati nin avebam Aron, Horin
Mighsiam gisin areme. Eghti ni uaghan
mangi uan inazir afeziaba ko oveaghuez-
ibar nguibamin ikiam.
51 Ni fo, gua fomira Meriba Kadesin Dipar
Emimirimin ike, a Senin gumazamiziba pu-
vatizir danganimin aven iti. Egha dughiar
kamin, ni ko Aron nan akam batuegha Is-
raelian damazimin nan ziar bar zuezim
dikabira. Kamaghin amizi, ni mighsiar
kamin ikiva ovegham.
52 Ni saghuiamra iki nguazir kamin
ganam. Egh ni an aven mangighan kogham.
Kar, nguazir ki Israelia ganidim."

33

God deragh Israelia damuasa, Moses an azai

1 Gumazir God baghavira itir kam Moses,
an ovengamin dughiam roghira ize. Ezi God
deragh Israelia damuasa, a me bagha Godin
azangsisi.
2 Egha a kamaghin migei, "Ikiavira Itir
God, a Sainain Mighsiamin ikegha izaghira,
aruemin min Idomin nguazim gisiragha iti.
An angazangarim Paranin Mighsiamin ikia,
angazangarim uan gumazamizibagh anidi.
Ezi an enselin bar aviriba a ko itima, an
agharir guvimin, avim ikia bar puvira isia
taghtasi.
3 Israelia, me Godin gumazamizibara,
ezi a bar me gifongegha, deraghavira me
geghuva men gari. Ezi kamaghin, e a
bagh uan teviba apirigh, dapaniba avigh an
apengan iki, egh an akabar gin mangam.
4-5 Ia Israelian anababar gumazamiziba
ko ian gumazir dapaniba bar, iza uari aku-
vazi, ki Akar Gavgaviba ia ganingi. Akar
Gavgavir e isir kaba, da bizir bar eki-
aba, egha da en navir averiabar aven bizir
igharazibagh afira. Ezi dughiar kamin
Ikiavira Itir God Israelian atrivimin oto."*
6 Egha Moses Rubenin anabamin
adaraziv gia ghaze, "Ian anabamin
dibobonim, bar avirasemeghan kogham.
Eghti ia zurara ikivira ikiam."
7 Egha a Judan anabamin adaraziv gia
ghaze, "O Ikiavira Itir God, Judaba uarir
akurvaghasa nin dei, ezi ni me barakigh.
Egh men aku izi men igharaz darazi ko
ua me akufagh. Eghti me uan apaniba ko
misoghamin dughiamin ni men akuragh."
8 Egha a Livain anabamin adaraziv gia
ghaze, "O Ikiavira Itir God, Livain an-
abamin adarasi, me ni baghavira itir ingan-
garir gumazir aghuiba, ni dagiar nin ifon-
giam gifofoghamin kamning me ganingi.
Ni Masan danganim ko Meriban Dipar
Emimirimin, men ganigh foghasa osimtizim
me ganingi, ezi men araziba dera.
9 Nin Akar Dikirizir Gavgavim ko nin
Akar Gavgaviba, me gavgavigha dar gin zui.
Me uan ameboghfeziaba, ko namakaba, ko
boribar ifongiabar gin mangan aghua.
10 Egh Livaiba nin Araziba ko bizir ni
damuasa me mikemezibar Israelian sure
damuam. Eghti me pauran mughuriar
aghuim zuiba isi nin damazimin dar arigh,
nin ofa gamir dakozimin ofan bar isia
mighiribar amuam.
11 Ikiavira Itir God, ni Livain anabamin
ofa gamir gumazibar akuraghti me gav-
gavighti, ni me amir ingangarim bagh bar
akongegh. Egh men apanir me gifongezir
puvatiziba, bar me dikabiragh me abinighti,
me ua dikavan kogham."

† **32:43:** Hibrun akam vezin kam deragha a migeir puvati. **32:48:** Diboboniba 27:12-14; Godin Araziba 3:23-27

* **33:4-5:** Hibrun akam, ves 2in ikegha ghua ves 5in tuzimin aven, a deragha migeir puvati. **33:8:** Ua Me Ini 17:7; 28:30; Diboboniba 20:13

12 Egha a kamaghin Benjaminin anabamin adaraziv gia ghaze, “Ikiavira Itir Godin Bar Pin Itim, bar Benjaminin adarazigh ifuegha, dughiaba bar, a men boroghira ikia me avinigha, me geghufi. Ezi me dughiabar an dipizimin deraghavira ikia avughsi.”

13 Egha a kamaghin Josepin anabamin adaraziv gia ghaze, “Ikiavira Itir God, deragh Josepin adarazir amu. Ki Godin azai, eghti an overiamin itir amozim amadaghti, a Josepin nguazimin izighiriti, nguazir averiamin aven itir dipar aviriba anangiva otiv nguazim gizivam.

14 Eghti Ikiavira Itir God, deragh men azenibar amuti, aruem dagher guar aviribagh isiraghti, da uan dughiamram asegh egh aniam.

15 Eghti mighsiar fomira itiba, datirighin azenibar ingaramin danganir aghuibar otivti, dagher guar avirir aghuiba azenir kabagh izivagham.

16 Josep uan aveghbuabar gumazir dapanimin iti. Kamaghin amizi, ki Ikiavira Itir Godin azangsisi, eghti a bizir kabar amighti da Josepin anabamin adarazi bativ. Dagher bar aghuiba, Josepin adarazir nguazimin azenibagh izivagham. Ki fo, God fomira Sainain Mighsiamin ikia, temer otevir mamin aguabar tongin avir mizariabar aven ikia na bativa na migei. Ezi ki fo, a uaghan deraghvira Josepin adarazir amuam.

17 Josepin anabam, mati bulmakaun atiar apurir komin pumuning itimin min bar gavgafi. An otarir mam Manase, an ovavir borir bar avirim, me bar gavgavigha, mati bulmakaun kamin komin mam. Ezi an otarir igharazim Efraim, an ovavir borir bar avirim, me bar gavgavigha, mati bulmakaun kamin komin igharazim. Egh aning uan komin kamningin ikizir igharazibagh iniv me akunti, me saghon tintinibar nguazir kamin mikebaba bar dagh iregham.”

18 Egha Moses kamaghin Sebulun ko Isakarin anabamningin adaraziv gia ghaze, “Ia Sebulun anabamin adarasi, ian dagiar ingangarir ia ikizir igharaziba ko amiba, da deraviram otivam. Eghti Isakar, nin nguibamin itir dagiar ingangarim, a uaghan deragh otivam.

19 Egh aning uan ikizir igharazibar diaghti me aningin mighsiamin izi, egh me ofan aghuim damuam. Egh me bizir ongarir averiamin inizibar dagiar ingangaribar amuva, egh gigimin aven modozir bizibar, dagiar ingangaribar amuam. Egh ingangarir kamin, me dagiar aviriba iniam.”

20 Egha Moses kamaghin Gatin anabamin adaraziv gia ghaze, “Ikiavira Itir God, Gatin anabamin nguazim gamizi, an ekefe. Kamaghin amizi, ia bar an ziam fi. Gatin adarasi, laionin min, asizim misuegh an agharim asigham o, an dapanir inim adeghasa a mizua iti.

21 Israelian gumazir dapaniba nguaziba tuiragh uari daningasa uari akuvagha, Gatin adarazi bagha nguazir bar aghuim ginabazi me a ini. Gat inizir nguazir otevir kam, a gumazir dapaniba iniamin nguazimin min ghu. Ezi, Gatin adarazi deraghavira Ikiavira Itir Godin guizin araziba ko bizir a damuasa Israelia mikemezibar gin zui.”†

22 Egha a kamaghin Danin anabamin adaraziv gia ghaze, “Danin anabamin adarasi, mati laionin igiam, Basanin danganimin dagiar afamin ikegha uabi ekura izi.”

23 Egha a kamaghin Naptalin anabamin adaraziv gia ghaze, “Ikiavira Itir God deragha Naptali gamua egha bizir bar aghuiba isa a ganingi. Ezi men nguazim Galilin Dipar Akarer miriamin ikegha ghua saut ko aruem ghuaghiri naghin amadaghan iraghu.”

24 Egha a kamaghin Aserin anabamin adaraziv gia ghaze, “Ikiavira Itir God, Aserin aveghbuabar tongin bar a gifongegh deraghvira a damuam. Eghti bizir kamin, a bar me gafiragham. Eghti an olivin temeba bar puvira biti, an olivin borer avirim iniam.

25 Eghti an nguibar ekiaba avinizir divaziba, ainin itiar akar gavgaviba ikiam. Eghti a zurara dar aven deraghvira ikiva, atiatingan kogham.”

26 Egha Moses kamaghin migei, “O Israelia, godin tam ua en Godin min itir puvati. A gavgavir ekiam ko angazangarimin aven midorozir karis gaperagha, ian akurvaghasa ghuariam gisin izi.

27 Godin Zurara Itim, an en mogomer danganim. A zurara uan dafarimningin ian suigha ia ataghirazir puvati. Ia mangi Kenanin nguazim iniamin dughiam a ian faragh mangi, ian apaniba batuegh ia mikemeghti, ia mangi me misoghirarigham.

28 Eghti Jekopin ovavir boriba nguazir kam dapiagh deraghvira ikiti, apaniba ua izi me ko misoghan kogham. Nguazir me itir kam, dimagarimin ghuariar dipaba izighiri a ruam, eghti wit ko wainin aviriba an otivti me da iniam.

29 O Israelian gumazamiziba, ia bar akongegh! Ikiavira Itir God ian akurvazi moghin, a ikizir igharazitaba kamaghin men akurvaghizir puvati. Ikiavira Itir God

† **33:21:** Hibrun akam vezin kam deragha a migeir puvati.

mati oramin min ian pigha ian akurvasi. Egh a mati midorozir sabamin min, ian apanibav soghirarighti me arimighiram. Eghti ian apaniba izi uarir apangkuvsi ian azangsigham. Eghti ia me diki me abinam."

34

Moses areme

1 Egha Moses Moapin danganir zarim ategha, Nebon Mighsiamin ghuavanabogha, ghua Pisgan Mighsiamin orazimin ghuavanabo, kar Jerikon nguibamin aruem anadi nakin. Egha Moses danganir kamin tughav itima, Ikiavira Itir God, nguazir a Israelia daningamiba bar an aka. Nguazir kam, a Gileatin nguazimin ikegha ghua Danin anabamin nguazimin tu, a notin amadaghan iti,

2 egha ghua Naptalin anabamin nguazim ko Efraimin anabamin nguazim ko, Manasen anabamin nguazim ko, Judan anabamin nguazim bar ghua Mediterenianin Ongarir Ekiamin tu, an aruem ghuaghiri naghin iti.

3 Egha a Judan anabamin amadaghan sautin nguazir ekiam Mosesin aka. Ezi danganir zarir ekiam, nguibar kam Jeriko an iti, a detin temer aviriba iti. Israelian nguazim, a Jerikon nguazir zarir kamin ikegha ghua Soarin danganimin tu, a sautin amadaghan iti.

4 Egha Ikiavira Itir God Moses migei, "Ki fomira Abraham ko Aisak ko Jekop koma akam akirigha ghaze, Ki nguazir kam isi men ovavir boribar aningam. Ezi datirighin ki ni ataghizi ni an ganigha gifa. Eghti ki ni ateghti ni an aven mangighan kogham."

5 Ezi Godin ingangarir gumazim Moses, Ikiavira Itir God a mikemezi moghin, a Moapin nguazimin ikiava areme.

6 Egha Ikiavira Itir God, Moapin danganir zarimin Mosesin kuam afa, a Betpeorin nguibamin vongin iti. Ezi datirighin gumazitam fozir puvati, danganir manamin Mosesin mozim iti.

7 Moses 120plan azeniba ikia egha areme. Egha gavgavighvira iti, ezi an damaziba dera.

8 Moses aremegha givazi, Israelia Moapin danganir zarimin ikia a bagha azia a gibua ikia ghua 30plan aruebar tu.

9 Bizir kabar gin, God fofozir aviriba ko nighnizir aghuiba isa Nunin otarim Josua ganingi. Me bar fo, Moses faragha uan danganim iniasa anemisefe. Ezi gumazamiziba Josuan akam baragha, Akar Gavgavir Ikiavira Itir God Moses ganingizibar gin zui.

10 Bar fomira iza datirighin, Israelian tongin Godin akam inigha izir gumazitam Mosesin min otozir puvati. Guizbangira, Ikiavira Itir God Moses ko migei, mati gumazir pumuning uaning ko migei.

11 Ikiavira Itir God, mirakelin igharagha garibagh amuava Isipin atrivim ko an ingangarir gumaziba, ko an nguazim sara bar puv me damuasa Moses amada. Godin akam inigha izir gumazir igharazitaba, me Mosesin min mirakelin kamaghin garitabagh amizir puvati.

12 Moses Israelian gumazamizibar damazimin amizi moghin, me gumazamizibar amuti me atiatingamin arazarazir ekiatabar amighan kogham.

34:4: Jenesis 12:7; 26:3; 28:13 **34:10:** Ua Me Ini 33:11

Gumazir Dapanim Josuan Akinafarim
O
Josua
Akar faragha zuim

Israelian adarazi azenir bar aviribar gumazamiziba puvatizir danganim garuava, nguazir God me bagha inabagha me daningamim bagha mizua iti. Ezi datirighin God nguazir kamin aven mangasa men amamangati. Dughiar kamin Josua Mosesin danganim inigha Israelian gumazir dapanimin oto. Josuan akinafarim, Israelian eghaghanir me nguazir kam iniasa Jordanin Fanem abighizir dughiamin ikegha ghua Kenania ko misoghezir dughiamin tu. Midorozir eghaghanir aviriba, akinafarir kamin iti. Midorozir kaba, Moses Ua Godin Araziba Osirizir Akinafarim, Sapta 20 mikemezir tuavimra da otifi. God a uabi men afeziam egha a uabi midorozibar faragha ghua men inazir afeziaba ko akam akirizir migirigiar kam gamizi a guizbangiram oto.

Josuan akinafarim, akuar 3pla iti.

1. Sapta 1--12in eghaghanimin aven, Israelia Kenanin nguazim ini.

2. Sapta 13--22in eghaghanimin aven, me nguazim isa, Israelian anababa bar vaghvagha nguaziba abigha me ganingi.

3. Sapta 23--24in eghaghanimin aven, Josua uan migirigiar abuananabagh amima, Israelia Akar Dikirizir Gavgavim, ua gavgavim a ganidi. Guizbangira, God bar uan gavgavir ekiam azenara men akazima, bizir kam bangin, me zurara Godin gin mangasa akam akiri.

Ezi Josuan migirigiar abuananamin, a bizir God uan agharir gavgavimin ingarizibagh nighnisi. God Abraham ko akar dikirizim gamua ghaze, nguazir kam an a isi Abrahamin ovavir boribar aningam. Ezi Josua kamaghin an gun migei, “Ia Ikiavira Itir Godin ziam fan aghuaghiva deravira nighnigh, ia godin manamin ziam fam? Ezi na ko, nan dipenimin itir darazi bar moghira, e Ikiavira Itir Godin ziamra fam.” (Sapta 24:15) Kar bar akinafarir kamin nighnizir bar ekiar faragha zuim.

Israelia Kenanin nguazim Ini

(Sapta 1--12)

Israelia Kenanin nguazim iniasa

1 Moses Ikiavira Itir Godin ingangarir gumazim. Ezi gumazim Nunin otarim Josua, a Mosesin akurvasi. Ezi Moses aremezi, Ikiavira Itir God kamaghin Josua migei,

2 “Nan ingangarir gumazim Moses, an areme. Ezi ni Israelian gumazamiziba datirighin me inigh, ia Jordanin Fanem girigh vongin mangi, ki ia daningamin nguazimin otifigh.

3 Ki Moses ko akam akirigha givagha ghaze, nguazir ia datirighin arua zuir kaba, ki bar da isi ia daningam.

4 Nguazir ia iniamin kamin mitaghniaba, da sautin amadaghan gumazamiziba puvatizir danganim ikegh mangi, notin amadaghan Lebanonin kantrin mighsiabar otogham. Egh mangi aruem anadi naghin Yufretisin Faner ekiamin otogh, mangi Hitian nguaziba bar ada inigham. Egh mangi aruem ghuaghiri naghin Mediterenianin Ongarir Ekiamin otogham.

5 Eghti ni Josua, Ki Moses ko ikezi moghira, ki ni ko ikiam. Ki zurara ni ko iki, egh ni ategh mangan kogham. Ni nguazimin angamira ikiamin dughiamin, gumazir taba ni misogh ni abiraghan kogham.

6 “Ni mitigh gavgafigh, egh akongan marki. Ni gumazamizir kaba inigh mangiti, me nguazir kam iniam. Ki fomira nguazir kam me a iniasa, ki men inazir afeziaba ko akam akirigha gifa.

7 Ni mitigh bar gavgavigh akongan marki. Egh bar deravira nan Akar Gavgaviba, dar gin mangi. Akar Gavgavir kaba, nan ingangarir gumazim Moses, faragha ni ganingi. Ni guizbangira bar adar gin mangiva, egh tuavir agharir kiriamin zuiba ko tuavir agharir guvimin zuiba dar mangan marki. Ia bar Akar Gavgavir kabar tamin tuavim ataghiraghan marki. Ni kamaghin damuva, ni danganir manamin mangam, ni osimtizir tam batoghan kogh, deravira ikiam.

8 Ni Akar Gavgavir kabar Akinafarim bakinighnighan marki, ni arueba ko dimagariba bar deravira Akar Gavgavir kabar ganiva, dar poniva dagh nighnighvira iki, egh bar dar amu. Egh ni kamaghin damuti, bizir igharazir ni gin damuamiba deragh kamaghira ikiam.

9 Ki Ikiavira Itir God, nin God, ki ni mikemegha gifa. Kamaghin amizi, ni mitigh gavgavigh atiatingan marki. Egh ni managh mangam, ki uaghan ni ko mangam.”

10 Ezi Josua kamaghin gumazamizibar gumazir dapanibav gei,

11 “Ia danganir e itir kamin aven daruva, gumazamizibav kimtima me uari bagh daghetaba isamigh, biziba akirighti, da iki. Aruer pumuning givaghti mikezimin, e Jordanin Fanem girigh vongin mangiva Ikiavira Itir God, en God, e daningamin

1:3: Godin Araziba 11:24-25 **1:5:** Godin Araziba 31:6-8; Hibru 13:5 **1:6:** Godin Araziba 31:6-7; 31:23 **1:8:** Onger Akaba 1:2-3

nguazim iniam. Eghti nguazir kam, kar en
nguazimra."
12 Ezi Josua kamaghin Rubenin anabam
ko Gatin anabam ko Manasen anabar me
tuirazimningin mam, me migia ghaze,
13 "Ia bar deravira Ikiavira Itir Godin
ingangarir gumazim Moses, ia mikemezir
akabagh nighnigh. A ghaze, Ikiavira Itir
God, Jordanin Faner miriamin aruem anadi
naghin itir nguazim ia daningam. Eghti ia
an iki deravira navir amirizimin iki avugh-
sam.
14 Moses, Jordanin Fanemin nguazir vuer
kam, an aruem anadi naghin itir nguazim,
a ia ganingi. Eghti ian amuiroghboriba
ko asiziba an ikiam. Eghti ian midorozir
gumaziba, me bar uan midorozir biziba
inigh Jordanin Fanem giregh vongin mangi
uan aveghbuabar faragh mangi. Egh men
akuragh midorozim damu.
15 Ia me ko kamaghira damu mangi,
Ikiavira Itir God me ganidir nguazir kam,
me bar moghiram an danganiba bar a da
inigh, dar apiagham. Eghti ia gin ua-
mategh uan nguazimin izam. Kar, Ikiavira
Itir Godin ingangarir gumazim Moses, ia
ganingizir nguazim, a Jordanin Fanemin
aruem anadi naghin iti, ia a dapiam."
16 Ezi gumazir kaba Josuan akam baregha
ghaze, "Ore, bizir ni e mikemeziba e bar
moghira dar amuam. Ezi danganir ni e
amadiba e bar dar mangam.
17 E ni migeir akaba bar moghira dar gin
mangam, mati e faragha zurara Mosesin ak-
abar gin zui. Eghti Ikiavira Itir God, Moses
ko ikezi moghira ni ko ikiam.
18 Eghti tina nin akam barazir puvati, an
aremegham. Nin akam batozir gumazamiz-
iba, me arimighiram. Kamaghin amizi, ni
tugh gavgavigh atiatingan marki!"

2

Josua gumazir pumuning amadazi aning ghua Jerikon nguibam, mogomemin an gari

1 Dughiar kam, Israelia Sitimin
nguibamin ikiavira ikia, Nunin otarim
Josua gumazir pumuning amada, eghti
aning mangi modogh Jerikon nguibam,
ko nguazir an boroghin itibar ganam.
Ezi aning ghua tuavimin amizir mamin
dipenimin oto. Amizimin ziam Rahap,
aning an dipenimin iti.
2 Ezi gumazir maba aning baregha ghua
kamaghin Jerikon atrivim migia ghaze, "Ni
deravira ganigh. Israelian gumazir maba
datirighin dimangan iza en nguibamin aven
ikiava mogomemin an gari."
3 Ezi atrivim kamaghin oregha gumazir
maba amadazi, me ghua Rahap migia
ghaze, "Gumazir mogomebar en kantrin
ganasa izeziba, me nin dipenimin iti. Ni
me amadaghti me azenan izi. E fo, me en
kantrin averiam bar mogomebar an ganasa
ize."
4 Guizbangira, Rahap gumazir kamning
modo. Egha atrivim amadazir gumaz-
ibagh ifara ghaze, "Are, gumazir maba nan
dipenimin ize. Ezi ki me gifozir puvati, me ti
nguibar manamin ikegha ize.
5 Me guaratizimin nguibar ekiamin tiar
akar ekiam asasava amima, gumazir kaba
ua danganir kam ategha ghue. Ki fozir
puvati, me manmaghira ghue. Ia ti zuamira
men gin mangiva me batogham."
6 Guizbangira, Rahap ifaragha Israelian
gumazir kamning inigha dipenimin ua-
naga ghuriamin bar pin dadar ikiziba itibar
apengan aning modo.
7 Ezi atrivimin ingangarir gumaziba Ra-
hapin akam baregha nguibar ekiam ategha
zuima, nguibamin tiar akamin garir gumaz-
iba zuamira nguibamin tiar akam asara.
Ezi atrivimin ingangarir gumaziba ghua gu-
mazir moga garimning buri. Me aning
buria arua ghua Jordanin Faner miriamin
oto.
8 Ezi Israelian gumazimning tighar
dakuasava amima, Rahap aning iti naghin
pin ghuavanabo.
9 Egha kamaghin aning migei, "Ki fo,
Ikiavira Itir God, kantrin kam isa Israelia
ian agharim gati. Ezi ki guizbangira gua
migei, atiatir bar ekiam en itima, agorogem
e misozima, aghariba en amira.
10 E kamaghin oraki, ia Isipin kantri
ategha izir dughiamin, Ikiavira Itir God, On-
garir Aghevim gamizi, a dakezi, ia a giregha
azenan ize. Egha e uaghan kamaghin oraki,
ia Amorian atrivir pumuning, Sihon ko Ok,
ia aningin midorozir gumaziba sara Jor-
danin Faner vuemin aruem anadi naghin
bar me misoghezi me ariaghire.
11 E migirigiar kam baregha bar ian
atiatigha ikia, en aghariba en amira.
E datirighin gavgaviba bar puvati.
Guizbangira, ian God, a Ikiavira Itir God,
an overiar pin itim ko nguazimin God.
12 Kamaghin ki guan azangsisi, datirighin
Ikiavira Itir Godin damazimin, ki faragha
deravira gua gamizi moghin, gua nan
adarazi deragh me damu. Egh gua akar
dikirizim na koma a damuva, ababanir tam
nan akaghti ki fogh suam, gua guizbangira
deragh e damuam.
13 Ia nan afeziam ko amebam, ko nan
doziba ko nan afumiba ko men adarazi bar
me ateghti, me angamira iki."

1:12: Diboboniba 32:28-32; Godin Araziba 3:18-20; Josua 22:1-6 **2:1:** Hibru 11:31; Jems 2:25 **2:10:** Ua Me Ini 14:21; Diboboniba 21:21-35

14 Ezi gumazimning kamaghin amizimin
akam ikaragha ghaze, “Ga ni mikemezi
moghin, damighan koghti, God mar ga
gasighasikigh. Eghti ni bizir ga amizibar
gun mikemeghan koghti, Ikiavira Itir God,
nguazir kam e daningamin dughiam, ga
guizbangira ni ginirigh nin kuarkuvigh de-
raghvira ni damuam.”

15 Rahapin dipenim bar nguibar ekiamin
divazir ekiamin poroghav iti, ezi an windua
divazir ekiam gisirara iti. Ezi Rahap benir
mam inigha dipenimin aven a ikegha, win-
duan anekunizi, a divazir ekiamin azenan
iraghu. Egha gumazimning amadazi, aning
benir kamin suigha azenan ghuaghiri.

16 Ezi Rahap kamaghin gumazimning
migei, “Gua aruer pumuning ko mikezimin
mighsiabar modogh. Eghti gumazir gua
buriba ua Jerikon izeghtima, gua uamategh
uan adarazi bagh mangi.”

17 Ezi gumazimning kamaghin Rahap
migei, “Ga ni mikemezi moghin ni biziba
bar dar amighti, ga ni ko dikirizir akatam
abighan kogham.

18 Ni deragh oragh, Israelia izi nguibar
kamin otivamin dughiamin, ni benir aghe-
vir ga ni ganidir kam, isi uan winduan ga
izaghirizir kamin aneguragh. Egh ni uan
afeziam ko amebam ko doziba ko afumiba
ko uan adarazi bar me inigh uan dipenimin
aven me akufagh.

19 Ian tav dipenim ateghiva nguibamin
otogh azenan tuavimin mangiti, me a
misueghti an aremegham, kar an osimtizim.
Eghti dipenimin aven iti tav aremeghti, ga
an osimtizim ateram.

20 Eghti ni bizir ga amizir kabar gun
Jerikoia mikemeghti, ga ni ko dikirizir akar
kaba puvatigham.”

21 Ezi Rahap kamaghin aning ikaragha
ghaze, “Are. Ki gua mikemezi moghira
damuam.” A kamaghin aning mikemegha
aning amadazi aning zuima, a benir aghe-
vir kam inigha uan dipenimin winduan
anegura.

22 Ezi gumazir kamning ghua aruer
pumuning ko mikezimin mighsiabar
modoghav iti. Ezi atrivimin ingangarir
gumaziba aning buria aningin apizir
puvatigha, uamategha Jerikon ghue.

23 Ezi gumazir kamning gin mighsiaba
ategha, Jordanin Fanem girigha vongin
ghua Nunin otarim Josua batogha, bizir
otivizir kabar gun a migei.

24 Aning kamaghin Josua migei, “Bar
guizbangira, Ikiavira Itir God, nguazir kam
bar e ganigha gifa. Gumazamizir an itiba
bar en atiatigha aghariba men amira.”

3

Israelia Jordanin Fanem girigh vongin mangasa

1 Egha bar mizaraghara, Josua Israelia
ko dikavigha, Sitimin danganim ategha
ghua, Jordanin Faner miriamin danganim
aghuigha iti. Me tighar fanem girigh vongin
mangam.

2 Aruer pumuning ko mikezimin gin, gu-
mazir dapaniba danganir me itimin ave-
riam garuava kamaghin gumazamiziba bar
me migei,

3 “Ia ganti, Livain adarazir ofa gamir gu-
maziba, me Ikiavira Itir God, ian God, an
Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam gupugh
mangiti, ia danganir kam ategh men girara
mangi.

4 Ia faragha kagh izezir puvati, kamaghin,
me faragh mangi tuavim ian akakagham.
Egh ia mangi Akar Dikirizir Gavgavimin
Boksiamin boroghiram a tivagh mangan
marki. Ki bar ian anogoroke. Ia kilomitan
vamira a danigh an girakirangin iki mangi.”

5 Ezi Josua kamaghin gumazamizibav gei,
“Ia uarira uari akiriva, Godin damazimin
zuegh iki. Ia gan, Ikiavira Itir God gu-
rumzaraghan digavir kuram gamir biziba
ian tongin dar amuam.”

6 Egha gin Josua ofa gamir gumazibav
gei, “Ia Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam
gupugh gumazamizibar faragh mangi.” Ezi
me a gupugha men faragha zui.

7 Ezi Ikiavira Itir God, kamaghin Josua
migei, “Datirighin ki Israelian damazimin
nin ziam fiti, me kamaghin fogham, ki
fomira Moses ko ikezi moghin, ki ni ko
ikiam.

8 Eghti ni kamaghin ofa gamir gumazir
Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam gupuz-
iba me mikim suam, ‘Ia mangi Jordanin
Faner miriamin otivigh, egh tong sivagh
mangi dipamin aven pura tuivigh iki.’ ”

9 Ikiavira Itir God mikemegha givazima,
Josua kamaghin Israelia migei, “Ia roghira
iziva Ikiavira Itir God, ian God, an akam
baragh.

10 Ia datirighin gantima, God en akuragh
Kenania, Hitia, Hivia, Peresia, Girgasia,
Amoria, ko Jebusia me batuegham. Ia tu-
avir kamin Godin gavgavimin ganigh fogh
suam, Angamira Itir God, guizbangira en
tongin iti.

11 Egh ia datirighin ganti, nguazir kamin
gumazamiziba, bar me gativamin Ekiam,
an Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam ian
faragh mangi, Jordanin Fanem girightima
dipam bighirigham.

12 Ia datirighin 12pla gumaziba, vaghvagh
Israelian anabar 12pla, me a misefegh.

3:13: Ua Me Ini 14:22; 14:29; 15:8

13 Egh ofa gamir gumaziba, Ikiavira Itir
Godin Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam
gupugh mangam. Egh me mangi men
dagariba Jordanin Fanemin magiriti, dipam
dutugh ua ivemaran kogham, eghti agharir
guvimin amadaghan izaghirir dipaba,
buighiva ghuavanang mighsiamin min
tughiv ikiam." Akar Dikirizir Gavgavimin
Boksiar kamin God, a nguazir kamin
gumazamiziba bar me gativamin Ekiam.
14 Ezi Israelia danganir me itim ategha
Jordanin Fanem girigh mangasa zui. Ezi ofa
gamir gumaziba Akar Dikirizir Gavgavimin
Boksiam gupugha men faragha zui.
15 Dughiar kam, me dagher igiaba asir
dughiam, ezi Jordanin Fanem aperiar bar
ekiaba otifi. Ezi ofa gamir gumaziba ghua
faner miriamin otivigha, uan dagariba isa
dipam gaghui.
16 Ezi dipam bar pirigha ivemari
puvatigha, buigha mighsiar mamin min
tughav iti. Fanem bua ghuavanaga
Adamin nguibar ekiamin tu, a Saretan
nguibar ekiamin boroghin itir nguibam.
Ezi fanemin dipar ivemara Amangsizim
Itir Dipar Akaremin zuim, a bar misingi.
Ezi gumazamiziba fanemin vongin ghua
Jerikon nguibamin boroghin oto.
17 Ofa gamir gumaziba, Ikiavira Itir
Godin Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam
gupugha Jordanin Faner torim mitivigha
mamaghira itima, Israelian gumazamiziba
nguazir dakirtizimin ghua fanemin vongin
otifi.

4

Israelia Gilgalin dagiar 12pla uarigh isin afe

1 Israelian gumazamiziba bar moghira
Jordanin Fanem girigha vongin ghuezima,
Ikiavira Itir God, kamaghin Josua migei,
2 "Ni Israelian anabar 12plan aven vagh-
vagh 12plan gumaziba, amisefegh.
3 Egh me mikemeghti me ua mangi
ofa gamir gumaziba, Jordanin Fanemin
tongira tuivigha ikezi naghin, dagiar 12pla
inigh. Egh dagiar kaba inigh danganir ia
dimangan ikiamimin mangi."
4 Ezi Josua 12plan gumazir misevezíba,
men diazi me izi.
5 Ezi a kamaghin me migei, "Ia Jordanin
Fanemin magiri an tongira mangi. Ikiavira
Itir God, a en God, an Akar Dikirizir Gav-
gavimin Boksiam, ofa gamir gumaziba a
gupugha Jordanin Fanemin tongira iti. Ia
men boroghin mangi me gitagh 12plan
dagiaba inigh uan dipizibar da ater izi,
Israelian anababar ababanim damuva da
inigh kagh izi.
6 Eghti dagiar kaba kamaghin ikiti, gu-
mazamiziba dar gan Ikiavira Itir God amizi
otivizir bizir ekiabagh nighnigham. Eghti
gin, ian ovavir boriba dar gan kamaghin
ian azangsigham, manmaghin amizi dagiar
kaba kagh iti?
7 Eghti ia kamaghin me mikim suam,
Ikiavira Itir Godin Akar Dikirizir Gav-
gavimin Boksiam, Jordanin Fanem abighizi,
dipam dakezir dughiamin, me dagiar kaba
ini. Egh dagiar kaba kagh ikiti Israelia dar
gan, dughiar kam ginighnigh mangivira
ikiam."
8 Ezi Israelian 12plan gumaziba Josua
mikemezi moghin ami. Me ghua Jor-
danin Fanemin tongira ghugha dagiar 12pla
ini, dar dibobonim 12plan Israelian an-
ababar min ghu, mati Ikiavira Itir God Josua
mikemezi mokin. Egha me da inigha iza
danganir me aghuigha itimin ada ariki.
9 Egha Josua uaghan Israelia mikemezi
me 12plan dagiar maba inigha Jordanin
Fanemin tongira ofa gamir gumaziba Akar
Dikirizir Gavgavimin Boksiam gupugha
mitighav ikezi naghin, da ase. Ezi dagiar
kaba ikia mamaghira iti.
10 Dughiar kam, ofa gamir gumaziba
Jordanin Fanemin tongira mitivighav ikia
mamaghira itima, Ikiavira Itir God Josua
mikemezir biziba bar otivigha gifa. Kar
Moses, Josua mikemezir biziba. Ezi gu-
mazamiziba zuamira ghua vongin otifi.
11 Egha me ghua vongin otivigha givazi,
ofa gamir gumaziba, Ikiavira Itir Godin
Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam gisagh-
pugha, uaghan ghua vongin otivigha, gu-
mazamizibar faragha mitifi.
12 Ezi Moses mikemezi moghin, Rubenin
anabamin midorozir gumaziba ko, Gatin
anabamin midorozir gumaziba ko, Man-
asen anabar me tuirazimningin mam,
men marazir midorozir gumaziba, me
midorozir biziba inigha misoghasava amua
men faragh zui.
13 Egha me Ikiavira Itir Godin damazimin
ghua Jerikon nguibamin boroghin danganir
zarimin otifi. Midorozir gumaziba, men
dibobonim 40,000in boroghin tu.
14 Dughiar kamin, Israelia Ikiavira Itir
God amizir bizir kabar gara Josuan ziam fe,
mati me faragha Mosesin ziam fezi mokin.
15 Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Josua
migia ghaze,
16 "Ni Akar Gavgavim isi ofa gamir gu-
mazibar aning suam, Me Akar Dikirizir Gav-
gavimin Boksiam gupugh Jordanin Fanem
ategh azenan izi."
17 Ezi Josua kamaghin me migei, "Ia Jor-
danin Fanem ategh azenan izi."

4:6: Ua Me Ini 12:26; Godin Araziba 6:20; Onger Akaba 44:1

18 Ezi ofa gamir gumaziba ghua vongin
otivigha uan dagariba dipar apinim ditima,
dipam zuamira mati a faragha izi moghin
ua ivemara iza uan danganim inizi, aper-
iam uam oto.
19 Ezi Israelia, faragha zuir iakinimin,
an dughiar namba 10, me Jordanin Fanem
abigha ghua Jerikon nguibamin boroghin
aruem anadi naghin ikia, danganir Gilgalin
nguibamin boroghin itim aghuigha a gapia.
20 Ezi dagiar 12plan me Jordanin Fanemin
iniziba, Josua Gilgalin ada isi uarigh isin
dafasa gumazibav gei.
21 Egha Josua kamaghin Israelia migei,
“Gin izamin dughiamin, ian ovavir boriba
uan afeziabar azangam, ‘Me tizim bagha
dagiar kaba kagh ada ariki?’
22 Eghti men afeziaba kamaghin me
mikim suam, ‘Dagiar kaba, kar Jordanin
Fanem dakezi nguazim otozi, Israelia
dipam abigha iza vongin otivizir dughiamin
ababanim.’
23 Ki dagiar kaba kagh ada ariki, da ka-
makin, Ikiavira Itir God, ian God, fomira On-
garir Aghevim gamizi, a dakezi ia iza vongin
izezi moghin, a Jordanin Fanem gamizi a
dakezi ia iza vongin otifi.
24 Ezi danganiba bar dar gumazamiziba
Ikiavira Itir God amizir bizibar gan an gav-
gavim gifoghasa, a bizir kabagh ami. Eghti
ia Ikiavira Itir God, ian God, an atiating
an apengan iki, egh an ziam fi mamaghira
ikiam.”

5

Israelia Gilgalin mikarzir mogomebar inibar ghori

1 Ezi Amorian atrivir Jordanin Fanemin
aruem uaghiri naghin itiba, ko Kenanian
atrivir Mediterenianin Ongarir Ekiamin
miriamin itiba, uaghan kamagh oraki,
Ikiavira Itir God Israelia bagha Jordanin
Fanem gamizi, a dakezi, me vongin ghue.
Bizir kam me gamizi, me Israelian atiatia
naviba me ginivima, agharapaniba bar
men amirazi me iti.
2 Ezi dughiar kam Ikiavira Itir God,
Josua migia ghaze, “Ni dagiabar asiatabar
ingarigh da amineghti da bar ghumighti,
ni Israelian gumazir faragha mikarzir
mogomebar iniba aghorezir puvatiziba, ni
dar aghoregh.”
3 Ezi Josua dagiabar asiar dozibar
ingarigha, mighsiar dozir mamin Israelian
gumazibar mikarzir mogomebar inibar
ghore. Mighsiar kam, me kamaghin a
dibori, Mighsiar Mikarzir Mogomebar Iniba
Aghorim.
4 Josua bizir mingarir kam bagha
men, mikarzir mogomebar inibar ghori.
Gumazir Isipin kantri ategha iziba, me
gumazir midorozim damuamin fofozim
itiba, me bar gumazamiziba puvatizir
danganimin ariaghire.
5 Gumazir Isipin kantri ategha azenan
iziba, me bar men mikarzir mogomebar
inibar aghore. Ezi otarir amebaba gu-
mazamiziba puvatizir danganimin oteziba,
me tighar men mikarzir mogomebar inibar
aghoram.
6 Fomira Ikiavira Itir God men inazir
afeziaba bagha akam akira ghaze, a nguazir
bar aghuim me daningam, eghti nguazir
kam, biziba an iki aghung bar deraghviram
otivam. Ezi me Isip ategha men aviriba
Ikiavira Itir Godin guizin akamin gin zuir
puvati. Ezi God ghaze, gumazir akaba
batozir kaba, merara nguazir bar aghuir
kamin ganighan kogham. Kamaghin, Is-
raelia 40plan azenibar gumazamiziba pu-
vatizir danganim tintinibar arua ghua, gu-
mazir midorozim damuamin fofozim itiba,
me bar moghirama ariaghire.
7 Me fomira gumazamiziba puvatizir
danganimin zuir dughiamin, men otarir
men danganiba iniamiba, me men mikarzir
mogomebar iniba aghorezir puvati.
Kamaghin, Josua datirighin men mikarzir
mogomebar iniba aghori.
8 Me danganir kamin gumazibar mikarzir
mogomebar inibar ghore, egha Israelia
danganir kamin ikiavira itima gumazibar
duaba misingi.
9 Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Josua
migia ghaze, “Ia faragha pura Isipian
ingangarir gumazir kinibar min ikia
bar aghumsiki. Ezi ki datirighin ia da
aghumsizir kam batoke.” Kamaghin
datirighin danganir kam, me Gilgal a
garigha a diboravira iti.*
10 Dughiar kamin Israelia Jerikon
nguibamin boroghin danganir zarimin,
Gilgalin danganim aghuigha an iti. Egha
iakinir faragha zuim, Nisan, an dughiar
14in guaratizimin, me Ikiavira Itir God
Israelia Gitazir Dughiam Ginighnighamin
Isam gamua ghuavira iti.
11 Egha amimzaraghan Israelia Kenanin
kantrin rais ko baliba ko witba ini. Me bal-
iba tuegha, bretin yis puvatizibagh amuava,
da api.
12 Dughiar kamin girara dagher mana ua
iri puvati. Ezi Israelia, Kenanin nguazimin
daghebaram api. Me uamategha mana
isir puvati, egha azenir kamra me Kenanin
nguazimin otivaghirir daghebaram api.†

5:6: Diboboniba 14:28-35 * **5:9:** Hibrun akamin ziam Gilgal, an mingarim, “Batoke.” **5:10:** Ua Me Ini 12:1-13 **5:12:** Ua Me Ini 16:35 † **5:12:** Ni Ua Me Ini 16:13-35in ganigh.

Josua gumazir mamin gari a midorozir sabamin suira

13 Dughiar mamin Josua Jerikon nguibamin boroghin itir danganimin ikia, kogha garima gumazir mam tugha midorozir sabar ghumtizimin suira. Ezi Josua gumazir kam bagha ghua kamaghin an azara, "Ni en midorozir gumazitam, o ni en apanim?"

14 Ezi gumazir kam kamaghin an akam ikaragha ghaze, "Ki ian midorozir gumazim ko, ian apanim puvati. Ki Ikiavira Itir Godin midorozir gumazibar faragha zuir gumazir dapanim." Ezi Josua uan tevimning apirigha guam isava nguazim biragha an ziam fa ghaze, "Ki nin ingangarir gumazim. Ki tizim damuasa ni ifonge?"

15 Ezi Ikiavira Itir Godin midorozir gumazibar gumazir dapanim kamaghin Josua migei, "Nguazir ni isin tughav itir kam, kar anogoroghezir nguazim, a Godin nguazimra. Kamaghin, ni uan dagarir asuaba suegh." Ezi Josua uan dagarir asuaba sue.

6

Jerikon nguibar ekiam bar moghira ikufi

1 Dughiar kamin Israelia Jerikon nguibamin boroghira ize, kamaghin amizi Jerikon atrivim, nguibamin aven zuir tiar akam pamtemin anesara. Eghti gumazamiziba an aven izi, azenan mangan kogham.

2 Ezi Ikiavira Itir God, kamaghin Josua migei, "Ni oragh. Ki Jerikon nguibam ko, an atrivim ko, an midorozir gumazir gavgaviba, da isi ni daningam.

3 Ni uan midorozir gumaziba ko dughiar vamiran Jerikon nguibam gighuv daru. Egh ia 6plan aruebar kamaghira damu.

4 Egh ofa gamir gumazir 7pla mikemeghti, me vaghvagh sighar sipsipin apuribar kombar ingariziba inigh, Akar Dikirizir Gavgaviminn Boksiamin faragh mangi. Eghti namba 7 aruemin, ni uan midorozir gumaziba ko 7plan dughiabar nguibam gighu daru. Eghti ofa gamir gumaziba me sighabagh ivi ia ko nguibam gighu daru.

5 Egh ni oraghti ofa gamir gumaziba sighabagh iviti dar arareba mangi ruaraghti, ia bar moghira bar pamten tiariba akar dimti, nguibar ekiar kamin divazim bar akarighiregham, eghti midorozir gumaziba bar moghira Jerikon nguibamin aven mangi."

6 Ezi Nun otarim Josua, ofa gamir gumazibar diazi me izima, a kamaghin me migei, "Ia Ikiavira Itir Godin Akar Dikirizir Gavgaviminn Boksiam inigh a gisaghpugh. Egh 7plan ofa gamir gumaziba sighaba ater Boksiamin faragh mangi."

7 Egha gin Josua gumazamizibav gei, "Ia datirighin mangi. Ia mangiva Jerikon nguibam gighu daruti, midorozir gumaziba Ikiavira Itir Godin Boksiam, an faragh mangi."

8 Ezi me Josua mikemezi moghin ami. Egha ofa gamir gumazir 7pla ghua Ikiavira Itir Godin Akar Dikirizir Gavgaviminn Boksiamin faragha ghua, uan sighabagh ivi. Ezi ofa gamir gumazir maba Akar Dikirizir Gavgaviminn Boksiam gupugha men gin zui.

9 Midorozir gumazir maba, ofa gamir gumazibar faragha zui, ezi marazi Akar Dikirizir Gavgaviminn Boksiamin gin zui. Egha me zuir dughiamin 7plan ofa gamir gumaziba sighabagh ivi.

10 Josua faragha gumazamizibav gia ghaze, "Ia dim niginim damu bizitam mikiman marki, mangi dughiar ki dimsi akar gavgavim ia daningam. Dughiar kamra, ia pamtem dimam."

11 Kamaghin, Josua ofa gamir gumaziba amadazi, me Ikiavira Itir Godin Akar Dikirizir Gavgaviminn Boksiam gupugha, Jerikon nguibam dughiar vamiran a gighuagha arui. Egha uamategha iza dimagarimin, danganir me itimin iti.

12 Egha Josua bar mizaraghara dikavizi, ofa gamir gumaziba ua Ikiavira Itir Godin Boksiam gupugha zui.

13 Ezi ofa gamir gumazir 7pla sighar 7pla givia, ghua Ikiavira Itir Godin Boksiamin faragha zui. Ezi midorozir gumazir maba ofa gamir gumazibar faragha zuima, marazi gin iti. Ezi sighabar ararem ghuavira iti.

14 Me aruer pumuningin kamaghiram amigha, uamategha iza danganir me itimin otifi. Me 6plan aruebar kamaghirama ami.

15 Aminim tirazi kar aruer namba 7in aruem, me dikavigha Jerikon nguibamin ghua faragha amizi moghin uam a gighuagh arui. Egha aruer kamra, me 7plan dughiabar a gighuagh arui.

16 Me a gighuagha arua ghua namba 7in dughiamin, ofa gamir gumaziba sighabagh ivima, Josua kamaghin gumazamizibav gei, "Ikiavira Itir God, nguibar kam isa en agharim gatigha gifa. Kamaghin, ia pamten tiariba akar.

17 E nguibar ekiar kam ko an aven itir biziba e bar dagh asighasigham. E ofan mamin min bar da isi Ikiavira Itir God daningam. Eghti Rahap, dagiaba bagha gumaziba ko akuir amizir kam. A gumazir e Jerikon nguibam gifofoghasa amadazimning modo. Kamaghin a uan adarazi ko, e me misueghti me aremeghan kogham.

18 Ia oragh. Ia nguibamin bizir asighasighizitam inigh kagh izan, ki bar ian

5:13: Jenesis 18:2; Ua Me Ini 23:23; Gumazir Dapaniba 1:13-15

anogoroke. Ia bizitam inigh kagh izeghti,
osimtizim ko dughiar kuram Israelia itir
danganimin otogham.
19 Bizir me silva ko gol ko bras ko ainin
ingariziba, kar Ikiavira Itir Godin bizibara.
Ia da inigh izi an dagiar dipenimin dar
arikigh."
20 Josua akar kaba me ganigha givazi,
ofa gamir gumaziba sighabagh ivima, gu-
mazamiziba oregha bar pamten tiariba
akarima, Jerikon nguibamin divazir gav-
gavim akaraghire. Ezi gumaziba maghira
bar aven ghuegha uari bagha nguibam ini.
21 Egha me Jerikon gumazamiziba,
midorozir sababar bar me misoghezi me
ariaghire. Egha men gumazir igiaba ko
ghuriba sara me, me misozi me ariaghire.
Egha uaghan men asiziba sara misoghezi da
ariaghire.
22 Ezi Josua faragha Jerikon nguibam
modogh an ganasa amadazir gumazimn-
ing migia ghaze, "Ia faragha akam akirizi
moghin, gua aven mangi, amizir dagiaba
bagha gumaziba ko akuim, an dipenimin
mangi a ko an adarasi, me inigh azenan
izegh."
23 Ezi gumazir igiar faragha moga
nguibamin ganizimning aven ghua Rahap
ko, an afeziam ko amebam ko, an doziba,
ko an adarasi, bar me inigha azenan izegha
me isava Israelia itir danganimin azenan
me ati.
24 Ezi gin me nguibam avim a gatizima a
isima, an aven itir biziba bar moghira isi.
Egha me nguibar ekiamin aven itir silva,
gol, bras ko ainin maba inigha Ikiavira Itir
Godin dagiar dipenimin aven da ariki.
25 Ezi amizir dagiaba bagha gumaziba
koma akuir kam Rahap, a faragha gumazir
moga Jerikon ganasa ghuzir pumuning
modo. Kamaghin, Josua a ko an adarazi
ataghizi me ikia iza, datirighin Rahapin
ovavir boriba Israelian aven ikiavira iti.*
26 Ezi dughiar kamin Josua akar gavgavim
isa gumazamizibagh aniga ghaze, "Gumazi-
tam ua Jerikon nguibar kamin ingarighti,
Ikiavira Itir God, a gasighasigham. A ua
nguibar kamin ingangaritam damighti a
dikavighti, an otarir ivariam ovengam. Egh
a nguibar kamin tiar akar ekiabar ingarti,
an otarir abuananam ovengam."
27 Ezi Ikiavira Itir God Josua ko ikiavira
iti, kamaghin gumazamizir kantrin kamin
danganiba bar dar itiba, bar moghira iza
ziar ekiam isa Josua ganidi.

7

Akan arazir kuram gami

1 Ikiavira Itir God, faragha kamaghin
migia ghaze, Israelia Jerikon nguibam
dikabiraghiva, anogoroghezir bizitam inian
kogham. Ezi Israelia akar kam batoke.
Karmin otarim Akan, bizir maba ini. Karmi
a Sapdin otarim, ezi Sapdi a Seran otarim,
a Judan anabamin mav. Kamaghin amizi,
Ikiavira Itir Godin navim bar Israelia bagha
pamten an isi.
2 Ezi Josua Jerikon nguibamin boroghin
ikia gumazir maba amangizi, me Ain
nguibamin ghue. Ain nguibam, a Betelin
nguibamin amadaghan, aruem anadi
naghin iti. A Betavenin nguibamin
boroghin iti. A danganir kamin, modogh
daru an ganasa me migei. Ezi me ghua Ain
nguibamin garagha arui.
3 Egha gumazir kaba gin uamategha iza
Josua migei, "Ni bar midorozir gumaziba
amangighti me mangan marki. Ni 2,000 o
3,000in midorozir gumazibara amangighti
me mavanang Ain gumaziba ko misogh. Ai,
a nguibar ekiam puvati. Ni midorozir gu-
mazir aviriba amangan marki."
4 Kamaghin amizi, Josua Israelian
midorozir gumazir 3,000in gumazibara
amangizi me Ain nguibamin ghuavanangi.
Ezi Ain gumaziba men agintizi me zuamira
ua izaghire.
5 Ain midorozir gumaziba uan nguibamin
divazimin tiar akamin ikegha Israelian,
agintigha ghua dagiaba abizir danganimin
tu. Egha mighsiamin zuir tuavimin uaghiri.
Me 36plan Israelian gumazibav soghezi me
ariaghire. Ezi Israelian gavgaviba bar
givazi me bar atiatingi.
6 Ezi Josua bizir kam ginighnigha bar
osemegha uan korotiam abigha, Ikiavira
Itir Godin Akar Dikirizir Gavgavimin
Boksiamin guamin irigha, uan guam isa
nguazim gati. Ezi Israelian gumazir
dapaniba me uaghan Josua ko iregha,
kamaghira ikiavti aruem iraghu. Egha
me uan osimtizim akakaghasa nguazir
minemniaba isa uan dapanibagh aghui.
7 Ezi Josua ghaze, "O Ikiavira Itir God,
nan Ekiam, ni tizim bagha e inigha Jordanin
Fanemin vongin danganir kamin ize? Ni
ti e isi Amorian agharim datighti me bar
e gasighasighasa? Ni e ateghti e Jordanin
Fanemin vongira ikian aghua?
8 O Ekiam, ki ua manmaghin mikimam?
Israelia apanibar atiatigha uam ekuigha
ara ize.
9 Eghti Kenanian gumaziba ko nguibar
kamin itir gumazamiziba bar bizir kamin
migirigiam baragham. Egh me ti e ekiarugh
bar e misueghti e arimighiregh, nguazir

6:20: Hibru 11:30 **6:25:** Hibru 11:31 * **6:25:** Migirigiar otevir kam "iza datirighin," a datirighin en dughiam migeir puvati. A gumazim akinafarir kam osirizir dughiam migei. **6:26:** 1 Atriviba 16:34 **7:9:** Ua Me Ini 32:12; Godin Araziba 9:28

kamin ziaba ua puvatigham. Egh me ti
ni dipova nin ziar ekiam abiragham. Ni
uan ziar ekiam bagh nighnigh bizir tizim
damuam?"
10 Ezi Ikiavira Itir God, Josua migia ghaze,
"Ni dikafigh. Ni tizim bagha nguazim
girighav iti?
11 Israelia arazir kuram gamigha gifa.
Ki faragha Jerikon nguibamin biziba inian
men anogoroke, ezi me nan akam batoke.
Egha bizir ki asighasighasa mikemeziba, me
da inigha, ifara bizir kaba, uan bizibar
tongin da monge.
12 Bizir kam bangin, Israelia tugh uan
apaniba ko misoghan gavgaviba puvati. Me
datirighin bar moghira ikuvigham, kam-
aghin amizi, me uan apanibar ari. Bizir ki
ian anogoroghezíba, ia dagh asighasighan
koghti, ki ua ia ko ikian kogham.
13 "Ni dikafigh. Egh mangi gumazamiz-
ibav kemeghti, me uari akirigh zuegh,
egh gurum mizaraghan nan damazimin
izi. Ki Ikiavira Itir God, Israelian God,
ki ghaze, Ia Israelia, bizir ia inian ki
anogoroghezíba, ia da inigha gifa. Ia bizir
kaba batueghan koghiva, egh uan apaniba
abiraghan kogham.
14 "Kamaghin amizi, ia gurum
mizaraghan vaghvagh uan anababar aven
iki na bagh izi. Ki anabar tamin ziam
diboroghti a izi. Egh anabar kamin aven
itir ikizibar ganiva, ikizir tamin ziam
diboroghti, a izi. Egh ikizir kamin aven
itir darazir gan dipenibar aven itir darazi
diponti, me izi. Eghti gin dipenir kamin itir
gumaziba uaghan vaghvagh bar na bagh
izi.
15 Eghti bizir ki anogoroghezir kaba
inizir gumazim, ia an suiragh, a ko an
amuiroghboriba sara, me daboroghti, me
isigh arighiregh. Egh an biziba bar da
sara, uaghan da tueghti da isigh. Gumazir
kam a bar arazir kuram Ikiavira Itir Godin
damazimin a gami, ezi Israelia aghumsizir
bar ekiam ini. Egha nan gumazamiziba na
ko dikirizir akam abiki."
16 Ezi aminim tirazi mizaraghara, Josua
Israelia migeima, me vaghvagha uan an-
ababar aven izi. Ezi a Judan anabam
faragha me amisevezi me izi.
17 Ezi a Judan anabamin ikizibar diazi me
izima, a Seran ikizimin dia. Egha Seran
ikiziba vaghvagh men deima me izima, a
Sapdin adarazir suira.*
18 Egha Josua Sapdin adarazi vagh-
vagha men deima, me izima, an Akanin
suira. Akan Karmin otarim, egha Sapdin
igiavotarim, egha Seran ovavir borim, a
Judan anabamin iti.
19 Ezi Josua kamaghin Akan migei, "Nan
otarim, ni datirighin guizbangira Ikiavira
Itir God, a Israelian God, ni an damazimin
mitigh, egh bizir ni amizim datirighin
an gun na mikim. Egh bizitamin nan
ghuangsighan marki."
20 Ezi Akan a ikaragha ghaze,
"Guizbangira, ki Ikiavira Itir God, a
Israelian God, ki an damazimin arazir
kuram gami. Ki datirighin, bizir amizimin
gun ni mikimam.
21 E midorozim gamua biziba isir
dughiamin, ki Babilonia ingarizir korotiar
bar aghuir mam ko, silvan maba ko golin
dagiar ekiam ini. Silvan osimtizim, 4 kilo-
gremin tu. Ezi golin osimtizim, 1kilogremin
tu. Ki bar dagh ifongegha da ini. Egha
da inigha ghua uan purirpenimin aven
mozim okoregha da aghuigha nguazimin
da monge, ezi silva bizir igharazibar
apengan iti."
22 Ezi Josua gumazir maba amadazi, me
ivemara Akanin purirpenimin ghue. Egha
me gari, biziba bar Akan mikemezi moghira
mozimin aven iti, ezi silva bar apengan iti.
23 Ezi me bizir kaba purirpenimin aven
bar ada inigha Josua ko Israelia bagha
ize. Egha Ikiavira Itir Godin damazimin
nguazimin da ariki.
24 Ezi Josua ko Israelian gumazamiziba,
me Akan ko a inizir biziba sara ini, silva
ko korotiam ko golin dagiam, ko an otariba
ko guiviba, an bulmakauba ko donkiba, ko
sipsipba ko an purirpenim ko an biziba
bar. Me da inigha Akorin danganir zarimin
ghuaghiri.
25 Egha Josua kamaghin a migei, "Ni man-
maghsua osimtizir ekiar kam inigha iza e
gati? Datirighin Ikiavira Itir God uaghan
osimtizir ekiam ni daningam."

Ezi gumazamiziba dagiaba inigha Akan
ginivigha, an amuiroghboriba uaghan me
ginivizi me ariaghirezi, me men biziba sara
me gapongezi me isi.
26 Egha Akanin kuam gisin dagiar pozir
dafam mikini. Ezi dagiar pozir kam
datirighin ikia kamaghira iti. Me kamaghin
amizi, Ikiavira Itir Godin aningagharim
datirighin iraghu. Ezi me danganir kam
kamaghin a dibora ghaze, "Akorin danganir
zarim."†

8

Israelia Ain nguibar ekiam gasighasiki

* **7:17:** Hibrun akam deragha migirigiar kamin mingarim abighizir puvati.

† **7:26:** Hibrun akamin, ziar kam, "Akor," a mong ziar kam ko aning voroghira ghu, "osimtizir ekiam." Ezi migirigiar kam, "dagiar pozir kam datirighin ikia kamaghira iti," a datirighin en dughiamin a migeir puvati. Puvati. A gumazim akinafarir kam osirizimin dughiam migei.

1 Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Josua migei, “Ni atiating nighnizir aviribar amuan marki. Ki Ain nguibar ekiamin atrivim ko, an gumazamiziba ko, an nguaziba ko, nguibar ekiam, isa nin dafarim gatigha gifa. Kamaghin, ni uan midorozir gumaziba bar me inigh Ain mavanang.
2 Ain atrivim ko an nguibar ekiam, ni Jeriko ko an atrivim gasighasighizi moghin, a gasighasikigh. Eghti dughiar kamin, ia nguibar kamin asiziba ko an biziba uari bagh da inigh mangam. Ia nguibar ekiar kam ko misoghsi, uari akirigh, egh faragh uan midorozir gumazitaba amadaghti, me mangi nguibar ekiamin girakirangin mongegh.”
3 Kamaghin amizi, Josua uan midorozir gumaziba bar me inigha me Aiba ko misoghasa ghuavanadi. A uan 30,000plan midorozir gumazir fofozir aghuiba itiba amisevegha me amadazima, me dimangan faragha ghue.
4 Egha a kamaghin me migei, “Ia bar deraviram oragh. Ia mangi saghon mongegh ikian marki, ia nguibar ekiamin girakirangra mongegh misoghsi gan iki.
5 Eghti midorozir gumazir na ko itiba, ki me inigh e nguibar ekiam abigh mangisi damuam. Eghti Ain gumaziba e misoghsi azenan iziti, e faragha amizi moghin men aram.
6 Egh e me ateghti me fomira amizi moghin, en agiragh azenan izegh uan nguibar ekiam ategham. Eghti e men aram. Me kamagh en ganigh suam, e faragha men arezi moghin ua men ari.
7 Eghti ia mongezi naghin ikegh azenim giregh mangiti, Ikiavira Itir God, ian God, men nguibar ekiam isi ian agharim darigham.
8 Egh ia nguibar ekiam inigh givaghiva, Ikiavira Itir God, mikemezi moghira ia avim a datigh. Ki Akar Gavgavir kaba ia ganidi, eghti ia deraghvira dar gin mangi.”
9 Ezi Josua me amadazi, me ghua aruem uaghiri naghin amadaghan, Ai ko Betelin nguibar tizimningin danganir mamin mongegha, midorozim bagha mizua iti. Ezi Josua dimagarir kamin midorozir gumazir igharaziba ko ikia danganir men purirpeniba itimin iti.
10 Egha amimzaraghan Josua dikavigha, midorozir gumazibar diagha me akuvagha, Israelian gumazir dapaniba ko me midorozir gumazibar faragha ghua Ain nguibam bagha zui.
11 Egha midorozir gumazir Josua ko zuiba, me notin amadaghan Ain nguibamin tiar akar ekiam iti naghin, danganim aghuigha an iti. Ezi danganir me itim ko Ain nguibamin tiar akar ekiamin tizimin, danganir zarir mam iti.
12 Josua 5,000plan midorozir gumazir amadaziba me ghua danganir mamin mongeghav iti. Danganir kam aruem ghuaghiri naghin amadaghan, Ai ko Betelin nguibar tizimin iti.
13 Josua midorozir gumaziba bar me isa danganibar me ariki, midorozir gumazir avirim me, notin amadaghan iti, ezi marazi aruem uaghiri naghin, nguibar ekiamin boroghin danganim aghuigha an iti. Ezi Josua dimagarir kamin ghua danganir zarimin iti.
14 Ezi Ain atrivim Josuan midorozir gumazibar gari, me itima, a uan midorozir gumaziba ko zuamira nguibar ekiam ategha, Israelia ko misoghasa Jordanin danganir zarimin zui. Me faraghavira danganir kamra uariv soke. Egha Ain atrivim kamaghin fozir puvati, Josuan midorozir gumaziba nguibar ekiamin azenan mongegh ikegh an girakirangin misogh izam.
15 Ezi Josua uan midorozir gumaziba ko, atrivim gifara ua ivemara ara gumazamiziba puvatizir danganimin amadaghan zui.
16 Ezi atrivim Israelian agintighasa nguibar ekiamin tir midorozir gumazibar dei, me Israelian agintigha ghua Ain nguibar ekiam saghuiam a gati.
17 Ezi Ai ko Betelin midorozir gumaziba bar moghira nguibar ekiamning ategha Israelian agintigha ghue. Ezi nguibar ekiamningin tiar akaba pura kuiaghiregha iti, ezi dar ganamin gumaziba puvati.
18 Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Josua migei, “Ni uan afuzim ghufegh, Ain nguibar ekiamin akagh. Ki datirighin nguibar ekiar kam isi nin agharim darigham.” Ezi Josua Ikiavira Itir God mikemezi moghin ami.
19 A uan afuzim fezima, midorozir gumazir mongeziba, me an ganigha, zuamira ivemara nguibar ekiamin aven ghuegha, a inigha, a gaborozi, a isi.
20-21 Ezi Ain gumaziba ragha uan nguibar ekiamin garima migharim an otogha overiamin ghuavanadi. Josua uan midorozir gumaziba ko, me faragha Ain gumazibagh ifarav arav ghue, egha datirighin ua iza migharimin gari a ghuavanadima me fo, Israelian midorozir gumaziba ghua nguibar ekiam inigha, a gaborozi a isi. Ezi Ain midorozir gumaziba ari mangi ovevem gitaviraghan tuaviba bar puvati. Ezi Josua uan midorozir gumaziba ko uamategha iza bar me misoghezi me ariaghire.
22 Ezi datirighin Israelian midorozir gumazir nguibar ekiamin aven ghuegha a gaboroziba, me azenim giregha uaghan midorozimin aven ghua, Aiba okarigha me misosi. Egha Israelia Ain gumaziba, bar me misoghezi me ariaghire. Men tarazi aregha ua itir puvati.

23 Ezi Ain atrivimra, an angamira itima
Israelia an suiragha a inigha Josua bagha
ghu.
24 Ezi Israelia, Ain gumazir faragha
men gintigha gumazamiziba puvatizir
danganimin, me danganir kamin uan
apaniba bar me misoghezi me ariaghire.
Egha gin marazi uamategha Ain ghuegha
gumazamizir nar nguibar ekiamin aven
itiba bar me misoghezi me ariaghire.
25-26 Josua dughiar kamin uan afuzim
fegha Ain nguibar ekiamin akagha mam-
aghira itima, gumazamiziba bar ariaghire.
Gumazamizir ariaghirezibar dibobonim, a
12,000in tu.
27 Ikiavira Itir God, faragha Josua
migia ghaze, "Israelia Ain nguibar ekiam
gasighasigh uari bagh an asiziba ko biziba
bar da iniam." Ezi Israelia bizir kaba bar
uari bagha da ini.
28 Egha Josua Ain nguibar ekiam gaborozi
a bar sigha bar ikuvigha iti, egha datirighin
ikia kamaghira iti.
29 Ezi Josua Ain atrivim inigha tememin
anegurazi an areme, ezi an kuam ikia
ghuavti aruem iraghu. Ezi guaratizimin
Josua gumazibav kemezima, me an kuam
inigha ghua Ain nguibamin tiar akar
ekiamin anekuni. Egha me dagiar aviriba
isa an kuam gisin dar pozim mikini. Dagiar
pozir kam datirighin ikia kamaghira iti.*

Josua Ebalin Mighsiamin Moses Osirizir Arazibar akaba dibori

30-31 Dughiar maba givazima Josua
Israelia ko Ebalin Mighsiamin ize. Me
kagh izegha, Josua uan gumazir mabav gia
ghaze, ia Ikiavira Itir God, Israelian God, a
bagh ofa gamir dakozimin ingar. Ia Ikiavira
Itir Godin ingangarir gumazim Moses, an
e mikemezir moghin ingar. Ezi me Moses
Osirizir Arazibar Akinafarimin aven itir ak-
abar gin ghua an ingari. Akinafarim ghaze,
me God bagh ofa damuamin dakozimin
ingarsi, dagiar tuizimin dighorezir dagiaba
inigh an ingaran marki, me dagiar kiniba
inigh an ingarigh. Ezi me ofabar amuamin
dakozimin ingari. Ezi gumazamiziba bar
uan ofan tue bar isia mighiriziba, inigha
ghua Ikiavira Itir Godin ofa gamua, egha
uaghan God ko navir vamiran ikiamin
ofabagh ami.
32 Ezi Israelia mitivighavira ikia garima,
Josua dagiar mabagh isin Moses Osirizir
Akar Gavgaviba, da osiri.
33 Ezi Israelia bar, men gumazir dapaniba
ko, ingangaribar faragh zuir gumaziba
ko, men jasba ko, gumazamizir kantrin
igharazibar izeziba, me bar ghua okoruar
pumuningin tuifi. Israelian gumazamizir
tuiviziba, marazi Gerisimin Mighsiamin
boroghin tuivizi, marazi Ebalin Mighsiamin
boroghin tuifi. Ezi ofa gamir gumaziba,
me Livain anabamin adarasi, me Akar
Dikirizir Gavgavim itir Boksiam gupugha
izezima, Israelian okoruar pumuningin
vong ko vongin tuivighav iti. Me uan guaba
isa Akar Dikirizir Gavgavim itir Boksiam
misoke. Boksiar kam men torimra iti.
Gumazamiziba Kenanin nguazimin otivigh,
Ikiavira Itir God, deragh me damusi, me
an ingangarir gumazim Moses mikemezi
moghira, me bizibar amuam.
34 Ezi me mitivighavira itima, Josua Moses
Osirizir Arazibar akaba bar, pamtemin dar
bori. A, Israelia deravira iki Godin akabar
gin mangiti, a deravira me damuamin ak-
aba dibora, egha uaghan me Godin akam
batoghti a ivezir kuram me daningamin ak-
aba dibori.
35 Josua Moses Osirizir Araziba diborima,
Israelian gumazamiziba bar da baraki.
Men amiziba ko, boriba ko, nguibar
igharazibar gumazamiziba, me uaghan ikia
migirigiar kaba baraki.

9

Gibionia, Josua gifari

1 Ezi atrivir Jordanin Fanemin aruem
uaghiri naghin itiba, me mighsiabar itir
danganibar atriviba ko, mighsiar dozibar
itir danganibar atriviba ko, danganir
Mediterenianin Ongarir Ekiamin miriamin
ikegha ghua notin amadaghan Lebanonin
nguazimin tuzir atriviba. Me kara: Hitian
atrivim, Amorian atrivim, Kenanian
atrivim, Peresian atrivim, Hivian atrivim
ko Jebusian atrivim, me bar moghira
Israelia amizir bizir kabar akam baraki.
2 Me akar kaba baregha iza Josua ko Is-
raelia misoghasa uari akufi.
3 Ezi Gibeonin nguibamin itir gumaza-
miziba me Hivian dakozimin aven iti. Me
Josua Jerikon nguibam ko Ain nguibam
gasighasighizir bizim baraki.
4 Egha men marazi nguibar saghuiamin
izezir gumazibar min Josua gifarasa,
wainin misevir ghurir biaghireziba inigha
ua da isami. Egha da inigha, uan mitarir bar
ghuriba inigha, uan bizir ghuriba isa dagh
aghui. Egha bizir kaba isa uan donkibagh
isin ariki.
5 Me uaghan korotiar ghuriba
aghui. Egha dagarir asuar ghurir
dighoraghireziba ua da isamigha, da aghui.
Egha bretin midiarir aviaba inivizir kuraba
uaghan da inigha izi.

* **8:29:** Migirigiar kam, "dagiar pozir kam datirighin ikia kamaghira iti," e datirighin itir dughiam an a migeir puvati. A gumazir akinafarir kam osirizimin dughiam migei. **8:30-31:** Ua Me Ini 20:25 **8:30-31:** Godin Araziba 27:2-8 **8:33:** Godin Araziba 11:29; 27:11-14

6 Dughiar kam, Josua Gilgalin danganim
aghuigha an iti. Ezi Gibeonin adarazi a
bagha ghua, a ko Israelia batogha kamaghin
me migei, “E nguibar saghuiamin ikegha iza
ia ko akar dikirizir gavgavim damigh, egh ia
ko deragh dapiasa.”
7 Ezi Israelian gumaziba kamaghin Hivia
migei, “Ia ti bar en boroghira iti. E ia ko akar
dikirizir gavgavim damuan kogham.”
8 Ezi me kamaghin Josua migei, “E pura
nin ingangarir gumazibar otivigh ikiam.”
Ezi Josua kamaghin me migei, “Ia taia. Ia
managhira ikegha izi?”
9 Ezi me kamaghin a migei, “E nin in-
gangarir gumaziba bar saghon mar ikia,
Ikiavira Itir God, ian God barazi a bizir bar
ekiaba Isipin kantrin, dagh ami.
10 Egha e uaghan Amorian atrivir
Jordanin Fanemin vongin itimning, Ikiavira
Itir God, aning gamizir eghaghaniba baraki.
Sihon, an Hesbonin nguibar ekiamin
atrivim, ezi Ok, a Basanin nguibar ekiamin
atrivim. A fomira Astarotin nguibar
ekiamin ike.
11 Ezi en kantrin gumazir dapaniba ko,
gumazamiziba bar kamaghin e migei, ‘Ia
daghetaba sara inigh mangi Israelia batogh
kamagh me mikim suam, “E pura ian ingan-
garir gumazibar ikiasa ia ko akam akirasa
izi.” ’
12 Ia kagh bretbar ganigh, da isiavira
itima, e nguibam ategha ia bativasa da
inigha izi. Ezi bretin kaba datirighin
misingigha aviaba dagh inifi.
13 Ezi wainin misevir kaba uaghan kam-
aghira ghu, dar igiabara e wain isa dagh rui.
Ezi datirighin ia gan, da tintinibar biaghire.
Ezi en korotiaba ko dagarir asuaba, e tuavir
ruarir kamin izima da bar dighoraghire.”
14 Ezi Israelia dagher kaba inisi, faragh
Ikiavira Itir Godin azaragh egh gin ada
iniam, me kamaghin amizir puvati.
15 Ezi Josua me angamira ikiasa, me ko
navir vamiran ikiamin akam akira navir
amirizim me ganingi. Ezi Israelian gumazir
dapaniba uaghan akar dikirizir kamin ama-
mangati.
16 Israelia me ko akam akirizi dughiar
pumuning ko mikezim givazi, me gin gu-
mazir kabagh fo, kar men boroghira iti
adarazi men tongin iti.
17 Ezi Israelia dikavigha ghua aruer
mikezimin men nguibar ekiabar otifi. Men
nguibar ekiar kabanang: Gibeon, Kefira,
Berot ko Kiriat Jearim.
18 Me fo, Israelian gumazir dapaniba
Ikiavira Itir God, a Israelian God, me
an ziamin Gibionia ko akam akirigha
gifa. Kamaghin, Israelia me misoghezi
me ariaghirezir puvati. Ezi Israelia uan
gumazir dapaniba bizir kam bagha me
gimoba men atari.
19 Ezi gumazir dapaniba kamaghin gu-
mazamizibav gia ghaze, “Ikiavira Itir God,
a Israelian God, e an ziamin me ko akam
akirigha gifa. Egh datirighin e me misoghti
me arimighiran kogham.
20 E kamaghin me damuam: e me
ateghti me angamira ikiam. E fo, e Godin
damazimin me ko akam akirigha akar
dikirizir kam abighan kogham. E me
misueghti, me aremeghti, God en atariva
bar e gasighasigham.
21 Kamaghin amizi, me angamira ikiam.
Eghti e me ateghti, me ikiva bar e bagh
daziba abighiva, e bagh dipaba tu da ater
daruam.” Ezi Israelia, uan gumazir da-
paniba baregha me ataghizi me iti.
22 Ezi Josua Gibeonian diazi me izima a
kamaghin me migei, “Ia en boroghira ikia,
tizim bagha e gifara ghaze, e bar saghon
mar ikegha ize? Bar puvati.
23 Ia ifarazi bighangin, God paza ia
damuam. Ia datirighin en ingangarir
gumazibar iki mamaghira ikiva, Ikiavira
Itir Godin Dipenim bagh daziba abighiva,
dipaba tuva da ater daruam.”
24 Ezi me Josuan akam ikaragha ghaze,
“Gumazir ekiam, e kamaghin oraki, Ikiavira
Itir God, ian God, uan ingangarir gumazim
Moses migia ghaze, ia izi kagh otivighti, a
nguazir kaba bar da isi ia daningam, egh
nguazir kabar itir gumazamiziba bar me
gasighasigham. Kamaghin, e ian atiatigha
uari bagha nighnigha ifavarir kam gami.
25 Egha e datirighin nin agharimin iti. Ni
bizir tizim ginighnizi a nin dera, ni puram a
damu.”
26 Ezi Josua Gibeonian akurazima, Is-
raelia me misoghezi me ariaghirezir puvati.
27 Ezi Josua dughiar kamin me gamizi,
me pura ingangarir gumazir kinibar iki,
Israelia bagh daziba abigh dipaba tuva,
Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven itir ofa
gamir dakozim bagh ingangaribar amuam.
Egha Gibeonia datirighin uaghan, Israelia
uari akuva Ikiavira Itir Godin ziam fer
danganiba bar, me dar ingangarir kam
gamuavira iti.*

10

Josua, Amoria misogha me abira

1 Ezi Jerusalemin Atrivim Adoni Sedek
orazi, Josua Jerikon nguibar ekiam
gasighasighizi moghin Ain nguibam
gasighasiki. Egha nguibar ekiar kamningin

9:7: Ua Me Ini 23:32; 34:12; Godin Araziba 7:2 **9:10:** Diboboniba 21:21-35 **9:14:** Diboboniba 27:21; 1 Samuel 22:10; Aisaia 30:1-2 * **9:27:** Migirigiar kam, “datirighin uaghan,” a datirighin e itir dughiam migeir puvati. Puvati. A gumazir akinafarir kam osirizir dughiam migei.

atrivimning misoghezi aning areme. Egha orazi Gibeonia Israelia ko akam akirigha uari inigha men boroghin ikia navir amirizim iti.

2 Ezi Jerusalemin atrivim ko an gumazamiziba Gibeonian arazim baregha, me bar atiatingi. Me fo, Gibeonin nguibam, an atrivimin itir nguibar ekiamin min iti. Egha an ekevegha Ain nguibam bar a gafira. Ezi an gumaziba, me bar midorozimin fofozir gumazir aghuibara.

3 Dughiar kamin Jerusalemin Atrivim Adoni Sedek, an boroghin itir atrivir 4pla, a me bagha akam amada. Atrivir kaba, Hebronin Atrivim Hoham, ko Jarmutin Atrivim Piram, ko Lakisin Atrivim Jafia, ko Eklonin Atrivim Debir.

4 An akam me bagha anemaga ghaze, "Gibeonia, Josua ko Israelia ko akam akirigha uari inigha ikia navir amirizimin iti. Kamaghin amizi, ia izi nan akuragh e mangi Gibeonia misogham."

5 Ezi Amorian atrivir 5plan kaba uari akuvagha ghua Gibeonia korogha me misoghasa. Atrivir kabar nguibabar kara, Jerusalem, Hebron, Jarmut, Lakis ko Eklon.

6 Dughiar kam, Josua Gilgalin danganim aghuigha itima, Gibeonia a bagha zuamirama akam amaga ghaze, "O gumazir ekiam, e ian ingangarir gumaziba, e nin apengan iti. Ezi ni e ateghan marki, ni zuamira izi en akuragh! Amorian atrivir danganir mighsiabar itiba uan midorozir gumaziba isafuragh, izighiri e misoghasa."

7 Ezi Josua uan midorozir gumaziba bar me akuvagha, deragha misozir midorozir gumazir aghuiba inigha, gumazir igharaziba sara inigha, me Gilgal ategha, Gibeonian akuragh misoghasa zui.

8 Ezi Ikiavira Itir God, Josua migia ghaze, "Ni men atiatingan marki, ki me isa ian agharim gatigha gifa. Men tav ia abiraghan kogham."

9 Ezi Josua uan midorozir gumaziba ko dimagarimin aghumra Gilgal ategha ghua Gibeonin nguibar ekiamin oto. Me ghuavira ikia maghira Amoria misozima me bar digavir kuram gami.

10 Dughiar kamin Israelian midorozir gumaziba izima, Ikiavira Itir God, Amoria gamizi, me atiatigha okam nighnigha tintinibar ari. Ezi Israelia Gibeonin nguibamin, Amorian avirim misoghezi me ariaghire, egha bar men gintigha ghua Bethoronin nguibamin boroghin mighsiamin zuir tuavimin ghuavanabo. Me puv me misogha ghua sautin amadaghan Aseka ko Makedan nguibamningin tu.

11 Ezi Amoria Israelian midorozir gumazibar ara Asekan nguibamin amadaghan uaghirima, Ikiavira Itir God aisin amozir ofizir ekiabagh amizi, da dagiabar min izaghira me girima, me ariaghire. Amorian gumazir aisin amozir ofiziba misoghezi ariaghirezibar dibobonim ghuavanabo. Egha Israelia misoghezi ariaghirezir gumazibar dibobonim gafira.

12 Ezi dughiar kamin Ikiavira Itir God Israelian akurazi, me Amoria misogha me abira. Egha dughiar kamra, Josua Israelian damazimin Ikiavira Itir God ko migia ghaze, "Aruem, ni Gibeonia gisin iki mamaghira iki. Iakinim, ni Aijalonin danganir zarimin tughiv iki mamaghira iki."

13 Ezi aruem isiragha ikia kamaghira iti, ezi iakinim uan danganimin ikiavira itima, Israelia uan apanibav sogha me abira. Ezi me bizir kabar eghaghanim Jasarin Akinafarimin da osiri. Guizbangira, dughiar kamin, aruem isiragha pin ikiavira ikia, ghua dughiar bar ruarim givazi, aminim piri.*

14 Fomira ikegha iza datirighin, bizitam datirighin otozi moghin otozir puvati. Otozir bizir kam, a kamakin, Ikiavira Itir God, gumazir mamin akam baraki. Guizbangira Ikiavira Itir God, Israelian akuragha midorozir kam gami!

15 Egha midorozimin gin, Josua uan midorozir gumaziba ko ua Gilgalin danganir me itimin ghue.

16 Ezi Amorian 5plan atriviba midorozimin tongin ara ghua Makedan nguibamin dagiar torir mamin iti.

17 Ezi gumazir maba me mongegha itir danganimin ganigha an gun Josua mikeme.

18 Ezi Josua ghaze, "Ia dagiar ekiaba poghpogh mangi mozir akam apirigh. Egh gumazitaba arighti me an gan iki.

19 Ikiavira Itir God, ian apaniba isa ian dafaribagh atigha gifa. Kamaghin ia pura ikian marki. Ia apanibav sogh men gintigh mangivira iki. Ia me ateghti me mangi uan nguibar ekiabar otivan marki."

20 Ezi Josua Israelia ko men agintigha me misogha, bar moghira me agevima, men varazira zuamira ara ghua uan nguibar ekiabar aven mongeghav iti.

21 Ezi Israelian midorozir gumaziba bar moghira deragha ikia iza Makedan danganir me itimin Josua bato. Ezi Kenanin nguazimin iti darazi migirigiatam ua Israelia gasa me migeir puvati.

---

* **10:13:** Fofozir gumaziba kamaghin nighnisi, Jasarin Akinafarim, a Israelian akinafarir ghurir mam. Ezi akinafarir kam datirighin bar ovenge. Ezi e fozir pu, migirigiar manaba an aven iti. Devit, Atrivim Sol ko Jonatanin apangkuvigha aning bagha ongezir igham osiri, a uaghan akinafarir kamin iti. Ni 2 Samuel 1:17-27in ganigh. **10:14:** Josua 10:42; 2 Atriviba 20:8-11; Aisaia 38:8

22 Ezi Josua kamaghin uan gumazibav
gei, “Ia mangi mozimin akamin itir dagiaba
poegh, 5plan atrivir kaba inigh na bagh izi.”
23 Ezi Josuan gumaziba, 5plan atrivir
dagiar torimin aven itir kaba, me inigha
azenim gati. Atrivir kabar nguibabar kara,
Jerusalem, Hebron, Jarmut, Lakis ko Eklon.
24 Me atrivir kaba inigha a bagha ghuzi, a
Israelian gumaziba bar men diagha me ak-
ufa. Egha gumazir dapanir an gin ghueziba,
a kamaghin me migei, “Ia kagh iziva uan
dagariba isi atrivir kabar tuebar arikigh.”
Ezi me a mikemezi moghin ami.
25 Ezi Josua Israelian gumazir dapanibav
gia ghaze, “Ia akongiva atiatingan marki.
Ia tuivigh gavgafigh. Guizbangira, Ikiavira
Itir God, ian apaniba arazir kamra me
damuam.”
26 Egha Josua atrivir kabav soghezi me
ariaghirezi, a me isa temer 5plan me guizi,
men kuaba guighav ikia ghuavti aruem
gifa.
27 Ezi aruem iraghuzi, a gumazibav
kemezi me atrivir kabar kuaba inigha,
ghua torir me mongezir kamin me akuni.
Egha torir kamin akam me dagiar ekiabar
anepiri. Ezi a datirighin ikiavira iti.
28 Egha dughiar kamra, Josua Makedan
nguibar ekiamin midorozim gamua an
atrivimin suiraghav a misoghezi an areme.
Egha uan gumazibav kemezi me nguibar
kamin itir gumazamiziba bar moghira me
misoghezi me ariaghire. Ezi men tav ua itir
puvati. A Jerikon atrivim gamizir arazir
kamra, a ua Makedan atrivim gami.

Israelia nguibar ekiar igharaziba ini

29 Egha bizir kabar gin, Josua uan
midorozir gumaziba ko Makedan nguibam
ategha ghua Lipnan nguibamin otogha me
misosi.
30 Ezi Ikiavira Itir God, Israelian akurazi
me midorozim gamua uan apaniba
abinigha, atrivim sara suiraghav a
misoghezi an areme. Me nguibar ekiamin
aven itir adarasi, tarazi ataghizi me itir
puvati. Me bar me misoghezi me ariaghire.
A Jerikon atrivim gamizir arazir kamra,
uaghan Lipnan atrivim gami.
31 Bizir kabar gin, Josua Israelian
midorozir gumaziba bar me inigha, Lipnan
nguibam ategha ghua Lakisin nguibamin
otogha, a korogha me misosi.
32 Ikiavira Itir God, Israelian akuragha
Lakisia isa Josuan dafarim gati. Egha
amimzaraghan a Lakis ko an aven itir
adarazi bar me misoghezi, me ariaghire.
A Lipna gamizir arazir kamra, uaghan
Lakisin adarazigh gami.
33 Ezi Geserin nguibamin atrivim, Horam,
a Lakisin akuragh misoghasa izi. Ezi Josua,
Horam uan adarazi ko bar me misoghezi me
ariaghire.
34 Egha bizir kabar gin, Josua uan
midorozir gumaziba ko Lakisin nguibam
ategha, ghua Eklonin nguibam korogha
maghira me misosi.
35 Dughiar me ghua me korozimin, aruer
kamra, me bar me misoghezi me ariaghire.
Me Lakisin adarazigh amizi moghin, me
uaghan Eklonin adarazigh ami.
36 Me kamaghin amigha givagha, Josua
uan midorozir gumaziba ko Eklonin
nguibam ategha, ghuavanaga Hebronia ko
misosi.
37 Me ghua me korogha maghira me
misosi. Me atrivim ko nguibar ekiamin
aven itir gumazamiziba bar me misuegha,
nguibar men boroghin itibar gumazamiz-
iba sara misoghezi me ariaghire. Me men
tarazi ataghizi me itir puvati. Egha me Ek-
lonin adarazigh amizi moghin, me uaghan
arazir kamra Hebronin adarazigh ami.
38 Egha Josua Israelian midorozir gumaz-
iba bar me inigha, ighaghiregha ua iza De-
birin nguibar ekiam korogha me misosi.
39 Me ghua me korogha maghira me
misosi. Me atrivim ko nguibar ekiamin
aven itir gumazamiziba bar me misuegha,
nguibar men boroghin itibar gumazamiz-
iba sara misoghezi me ariaghire. Me men
tarazi ataghizi me itir puvati. Egha me
Lipna ko Hebronin atrivimning gamizir
arazimra, me uaghan Debirin atrivim gami.
40 Josua Kenanin nguazir vuer mam
garua, an atriviba ko an gumazamiziba bar
me misogha me abira. Egha mighsiabar itir
danganibar atrivibav sogha me abinigha,
Negevin danganimin itir atrivibav sogha
me abinigha, aruem uaghiri naghin itir
mighsiabar atriviba bar me misogha me
abinigha, egha Jordanin Fanemin danganir
zarimin itir nguibabar atrivibav sogha me
abini. A men tarazi ataghizi me itir puvati.
A Ikiavira Itir God, Israelian God, mikemezi
moghin, a bar me misoghezi me ariaghire.
41 Josua danganir kamin nguibar kabar
gumazamiziba bar me misoghezi me
ariaghire. A sautin amadaghan itir
nguibam Kades Barnean, ikegha iza Gasan
nguibamin oto, an ongarir dadarimin
boroghin iti. Egha Gosenin danganimin
ikegha notin amadaghan iza Gibeonin
nguibamin tu.
42 Ikiavira Itir God, Israelian God, a
men akurazi me atrivir kabav sogha me
abinigha, men nguaziba dughiar kamra bar
ada ini.
43 Egha Josua Israelian midorozir gumaz-
iba bar me inigha iza uamategha Gilgalin
me itir danganimin ghu.

11

Israelia, Atrivim Jabin ko an namakaba, me abini

1 Ezi Jabin, Hasorin nguibar ekiamin atrivim, a Israelia amizir bizibar eghaghanim baregha, nguibar ekiar kabar atriviba bagha akaba amangi, kar Madonin nguibar ekiamin Atrivim Jobap ko, Simronin nguibar ekiamin atrivim ko Aksapin nguibar ekiamin atrivim.

2 Egha a uaghan notin amadaghan itir nguibar mighsiabar itibar atriviba bagha akam amada, egha Jordanin Faner zarir sautin amadaghan, Galilin Dipar Akarer miriamin itir atriviba bagha akam amada. Egha notin itir mighsiar dozibar nguibabar atriviba bagha akam amaga, Dorin nguibamin boroghin ongarir miriamin itir atriviba bagha akam amada.

3 Egha Kenanian nguibar aruem anadi naghin ko, aruem uaghiri naghin itiba bagha akam amada. Egha mighsiamin itir nguibar kabar atriviba bagh akaba amangi, kar Amoria, Hitia, Peresia ko Jebusia. Egha Hivian atriviba bagha akam amada, me Mispan nguazimin Hermonin Mighsiamin boroghin iti.

4 Ezi atrivir kaba akar kam baregha bar moghira uan midorozir gumaziba ko ize. Men midorozir gumaziba bar avirasemegha, ongarir miriamin gigimin min ghugha, hoziar avirim ko karisin avirim iti.

5 Ezi atrivir kaba bar moghira uan midorozir gumaziba akuvagha men akua iza Meromin Faner miriamin danganir mam aghuigha an ti.

6 Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Josua migei, “Gurumzaraghan dughiar kamra, ki Israelian akuraghti me bar uan apanibav sueghti me arighiregham. Kamaghin amizi, ni men atiatingan marki. Egh ia bar men hoziabar suer agiribar aghoregh, men karisbar apongeghti da isigh.”

7 Ezi men apaniba tighar midorozim bagha uari akuvima, Josua uan midorozir gumaziba ko Meromin Faner miriamin midorozim fore.

8 Ikiavira Itir God Israelian akurazi me midorozimin uan apaniba abira. Ezi Israelia uan apanibav sogha men agintigha notin amadaghan ghua, Saidonin nguibar ekiam ko Misrefot Maimin nguibamin otogha, ghua aruem anadi naghin Mispan danganir zarimin oto. Me misogha mamaghira ikia ghua uan apaniba bar me agifa.

9 Ezi Josua Ikiavira Itir God a mikemezi moghin men hoziabar suer agiriba aghoregha men karisbagh apongezi da isi.

10 Egha Josua gin uamategha iza Hasorin nguibar ekiam inigha givagha an atrivim misoghezi an areme. Dughiar kamin Hasorin nguibar ekiam, a nguibaba bar dar faragha itir nguibam.

11 Ezi Israelia Hasorian gumazamiziba bar me misuaghariki, ezi men tav ua itir puvati. Ezi me nguibar ekiar kam gaborozi a isi.

12 Josua atriviba bar men suigha men nguibar ekiaba bar ada inigha, bar moghira me misoghezi me ariaghire, mati Ikiavira Itir Godin ingangarir gumazim Moses, a mikemezi mokin.

13 Ezi Israelia nguibar ekiar gumaziba mighsiar dozibagh isin ingarizibagh apongezir puvati. Josua me mikemezi me Hasorin nguibar ekiamram aboro.

14 Ezi Israelia nguibar ekiar kabar bizir aghuiba ko dagiaba ko bulmakauba uari bagha dar suiki. Egha gumazamizitam ataghizi a itir puvati. Me bar me misoghezi me ariaghire.

15 Ikiavira Itir God faragha migirigiam isa uan ingangarir gumazim Moses ganingizi, Moses migirigiar kaba isa Josua ganingi, ezi Josua bar dar gin ghu. Guizbangira, Ikiavira Itir God Moses mikemezi moghin, Josua bar moghira bizibagh ami.

Josua, nguazir kamin danganiba bar ada ini

16 Ezi Josua nguazir kamin danganiba bar ada ini. A danganir mighsiaba isava, Negevin Distrighin danganiba bar ada isava, Gosenin Distrik ko dipaba puvatizir danganim Araba isava, aruem uaghiri naghin mighsiar doziba isava, Jordanin Fanemin danganir zarim ini, kar bar Israelian danganir zariba ko danganir mighsiaba itiba.

17-18 Nguazir kamin mitaghniam, Halakin Mighsiamin ikegha ghua Idomin nguazimin boroghin sautin amadaghan ghua, notin amadaghan ghua, Lebanonin nguazimin danganir zarimin itir nguibam Balgatin oto, a Hermonin Mighsiamin boroghin iti. Dughiar kam Josua, dughiar bar ruarimin atrivir kaba ko misogha, bar me misuaghariki.

19 Ezi nguibar igharazitam Israelia ko navir amirizim inizir puvati. Hiviara Israelia ko navir amirizim inigha me ko iti. Kar Gibeonin nguibar ekiamin aven itir adarasi. Ezi Israelia, igharaz darazi bar moghira me gasighasiki.

20 Guizbangira, Ikiavira Itir God uabi, men navibagh amizi da gavgavigha, Israelia ko misoghasa. Ezi puvati, Israelia men apangkuvizir puvati. Israelia, Ikiavira Itir God fomira Moses ganingizir

11:20: Godin Araziba 7:16

migirigiamin gin ghua, me gasighasigha bar me agifa.

21 Ezi dughiar kamin Josua ghua Anakin ovavir boribar adarasi, bar me gasighasiki. Kar gumazir ekiar bar ruariba. Me Hebronin nguibam, ko Debirin nguibam, ko Anapin nguibam, ko Juda, ko Israelin danganir mighsiar igharazibar iti. Josua gumazir kaba bar me agivagha men nguibaba sara bar dagh asighasiki.

22 Anakian tav ua Israelin itir puvati. Men varazira Gasan nguibar ekiam ko Getin nguibar ekiam ko Asdotin nguibar ekiamin ikia avirasemezir puvati.

23 Ezi Josua nguazir kamin danganiba bar ada ini, mati Ikiavira Itir God Moses mikemezi moghira. Ezi Josua danganir kaba tuiragha vaghvagha bar moghira Israelian anababagh aningizi, me bar dar ghuaviba ikiangi. Kamaghin, midorozitam ua nguazir kamin otivir puvatizi, Israelia avughsi.

12

Moses midorozimin abinizir atrivibar ziaba

1 Fomira, Moses tighar ovengamin dughiamin, a faragha Israelia inigha ghua, Jordanin Fanemin aruem anadi naghin itir atrivimning misogha, aning abiragha aningin nguaziba bar ada ini. Nguazir kamin mitaghniam, sautin ikegha Arnonin Fanemin danganir zarimin ikegha, ghua Jordanin Fanemin danganir zarimin otogha, ghua notin amadaghan Hermonin Mighsiamin tu.

2 Moses misogha abirazir atrivir mamin ziam, Sihon. An Amorian atrivim, egha Hesbonin nguibar ekiam gativagha an gari. Ezi an kantrin sautin itir mitaghniam, an Arnonin Fanemin danganir zarimin tongin iti. Ezi uaghan Arnonin Fanemin notin amadaghan itir nguibam Aroer, a uaghan an nguazim. Aruem anadi naghin, Jabokin Fanem, an Atrivim Sihon garir nguazim ko Amonian nguazim abiki. Egha Jabokin Fanem raghirigha aruem uaghiri naghin zui. Ezi Sihonin nguazir notin itir mitaghniam, a Jabokin Fanemin tu. An nguazir kam, a sautin itir Gileatin Distrighin nguazir akuar mam.

3 Sihon uaghan Jordanin Fanemin aruem anadi naghin danganir zarimin gari, egha Galilin Dipar Akarem iti naghin ikegha ghua Bet Jesimotin nguibam ko Amangsizim Itir Dipamin oto. Egha bar ghua sautin amadaghan Pisgan mighsiamin apengan tu.

4 Ezi gin Moses ko Israelia Basanin nguazimin Atrivim Ok, a misogha anebira. A Refaimbar gumazir mam, me gumazir bar ekiar ruariba, egha avirasemezir puvati. Ok, a men gumazir abuananam, egha a Astarot ko Edrein nguibamningin iti.

5 Ezi an ativazir nguazimin mitaghniam, notin amadaghan Hermonin Mighsiam itir nguazimin ikegha, ghua aruem anadi naghin amadaghan, Salekan nguibamin oto. A uaghan Basanin Distrighin danganiba bar dar gara ghua Gesur ko Makan nguazir mitaghniar aruem ghuaghiri naghin itimin tu. A uaghan Gileatin Distrighin nguazir notin itir akuar mam gativagha an gara, ghua sautin amadaghan Atrivim Sihon, an kantrin nguazir mitaghniamin tu.

6 Ezi Moses, a Ikiavira Itir Godin ingangarir gumazim, a Israelia ko, Sihon ko Ok misogha bar aning abira. Egha Ikiavira Itir Godin ingangarir gumazim Moses, nguazir kam isa Rubenin anabamin adarazi ko, Gatin anabamin adarasi, ko Manasen anabar me tuirazimningin mam a me ganingi.

Atriviba ko Nguibar Josua midorozim gamuava abirazibar ziaba

7 Kar nguazir kamin itir atriviba, Josua Israelia ko, Jordanin Fanemin amadaghan aruem uaghiri naghin misogha abiniziba. Me Lebanonin danganir zarim itir nguibam Balgatin ikegha, me misogha me abira ghua Halakin Mighsiamin tu, a Idomin nguibamin boroghin iti. Josua nguazir kaba abigha vaghvagha Israelian anababagh anidi. Eghti nguazir kaba men nguazibar min iki kamaghira ikiam.

8 Kar, nguazir mighsiaba itiba, ko aruem uaghiri naghin itir mighsiar doziba, ko Jordanin Fanemin danganir zarim, ko Jordanin Fanemin boroghin itir mighsiar muziariba, ko gumazamiziba puvatizir danganim, ko sautin amadaghan Negevin danganim. Nguazir kaba, Peresia, Hitia, Amoria, Kenania, Hivia ko, Jebusia, me faragha adar ike.

9 Israelia nguibar ekiar kabar atrivibav sogha me abini, dar ziabar kara. Jerikon nguibamin atrivim, Betelin nguibam boroghira itir nguibam, Ain atrivim,

10 Jerusalemin nguibamin atrivim, Hebronin nguibamin atrivim,

11 Jarmutin nguibamin atrivim, Lakisin nguibamin atrivim,

12 Eklonin nguibamin atrivim, Geserin nguibamin atrivim,

13 Debirin nguibamin atrivim, Gederin nguibamin atrivim,

12:1: Diboboniba 21:21-35; Godin Araziba 2:26--3:11 **12:6:** Diboboniba 32:33; Godin Araziba 3:12

14 Horman nguibamin atrivim, Aratin
nguibamin atrivim,
15 Lipnan nguibamin atrivim, Adulamin
nguibamin atrivim,
16 Makedan nguibamin atrivim, Betelin
nguibamin atrivim,
17 Tapuan nguibamin atrivim, Heferin
nguibamin atrivim,
18 Afekin nguibamin atrivim, Lasaronin
nguibamin atrivim,
19 Madonin nguibamin atrivim, ko Ha-
sorin nguibamin atrivim,
20 Simronmeronin nguibamin atrivim,
Aksapin nguibamin atrivim,
21 Tanakin nguibamin atrivim, Megidon
nguibamin atrivim,
22 Kedesin nguibamin atrivim, ko
Jokneamin nguibamin atrivim, nguibar
kamning Karmelin Distrighin iti.
23 Egha uaghan Dorin nguibamin atrivim,
an ongarir dadarimin boroghin iti, egha
Goimin nguibamin atrivim, a Galilin Dis-
trighin iti.
24 Egha uaghan Tirsan nguibamin
atrivim. Israelia 31plan atriviba bar me
misogha me abinigha men nguaziba bar
ada ini.

Me nguaziba tuiragha Israelian anababagh anidi

13

(Sapta 13--22)

Ikiavira Itir God ghaze, Israelia nguazir igharazir me inizir puvatiziba, uaghan da iniam

1 Ezi azenir aviriba givazima, Josua ikia
ghua bar ghuri. Ezi dughiar mam Ikiavira
Itir God kamaghin a migei, "Ni bar ghuri,
egh dughiar ruarimin ikian kogham. Ezi
nguazir aviriba ikiavira itima, ni tighar
misoghiva ada iniam.
2-3 Nguazir kabanang: Filistian nguaz-
iba bar, ko men nguibar ekiar 5plan ka-
banang, Gasa, Asdot, Askelon, Get, ko
Ekron. Ia uaghan Gesurin nguaziba in-
izir puvati. A Isipin nguazir mitaghniar
aruem anadi naghin iti. Ia uaghan sautin
amadaghan Avia, men nguaziba inizir pu-
vati. Ia uaghan, Sihorin Faner miriamin
itir nguazim, a Isipin kantrin mitaghniamin
iti, egha notin amadaghan ghua Ekronin
nguibamin nguazim, ia a inizir puvati.
4 Ia Kenanian nguaziba bar tighar ada
iniam. Nguazir kam, a Saidonin nguazimin
itir nguibam Mearan ikegha, ghua Afekin
nguibamin oto, an Amorian nguazir
mitaghniamin iti. Ia nguazir kaba tighar
ada iniam.
5 Ia Gebalian nguazim ko, Lebanonin
nguazir aruem anadi naghin itiba, ia bar
da inizir puvati. Nguazir kaba, Hermonin
Mighsiamin boroghin itir nguibam Balgatin
ikegha ghua Hamatin Tuavir Akamin tu.
6 Ia uaghan, Saidonin gumazamizir
Lebanonin Mighsiabar ikia ghua Misrefot
Maimin nguibamin itiba, ia men nguaziba
inizir puvati. Ki uabi Israelian faragh
mangi men agiraghti me aregham, eghti
Israelia nguazir kaba inigh dar ikiam. Ki
ni mikemezi moghira, ni nguazir kaba bar
ada abigh, da isi Israelia danighti me dar iki.
7 Egh ni datirighin nguazir kam tuiragh
a isi, Israelian 9plan anababa ko Manasen
anabar me tuirazimningin igharazim, bar
me daningigh."

Ruben, Gat, ko Manase, men nguaziba

8 Ikiavira Itir Godin ingangarir gumazim
Moses, a fomira Rubenin anabamin adarasi,
ko Gatin anabamin adarasi, ko Manasen
anabar me tuirazimningin faragha zuimin
adarasi, nguazir maba me ganigha gifa.
Men nguaziba aruem anadi naghin Jor-
danin Fanemin vongin iti.
9 Ezi men nguazim, an Arnonin Fanemin
danganir zarimin tongin itir nguibamin
ikegha notin zui. Ezi uaghan Arnonin
Fanemin notin miriamin itir nguibam
Aroer, a uaghan men nguazim. Egha men
nguazim ghua mighsiar orazimin danganir
bar zarir ekiam itir nguaziba inigha ghua
Medeban nguibamin otogha ghua Dibonin
nguibamin tu.
10 Egha uaghan Amorian Atrivim Sihon,
an nguibar ekiaba bar ada ini. Sihon fomira
uabi Hesbonin nguibar ekiamin ikia, egha
nguibar ekiar kabagh ativagha dar gara
ghua, Amonian nguazim ko mitaghniam ati.
11 Egha me uaghan Gileatin nguazim
isava, Gesur ko Makatin Distrik sara inigha,
uaghan Hermonin mighsiam sara, bar ada
ini. Egha Basanin Distrighin danganiba bar
ada inigha, ghua Salekan nguibamin tu.
12 Egha me, nguazir Atrivim Ok ativaziba,
bar ada ini. A Refaimbar gumazir mam,
me gumazir ekiar bar ruariba, egha me
avirasemezir puvati. Ok, a men gumazir
abuananam. A fomira, Astarot ko Edrein
nguibamningin iti. Ezi Moses gumazir kaba
ko misogha me abiragha bar me batoke.
13 Egha Israelia, Gesur ko Makatin
nguibamningin adarasi, me batoghezir
puvati. Ezi merara ikia datirighin Israelian
tongin ikiavira ikia kati.
14 Ezi fomira Ikiavira Itir God, Israelian
God Moses migia ghaze, asizir gumaziba
inigha iza Ikiavira Itir Godin ofa damuasa
avimin tueba, kar Livain anabamin adarazi

13:6: Diboboniba 33:54 **13:8:** Diboboniba 32:33; Godin Araziba 3:12 **13:14:** Godin Araziba 18:1

damuamin ingangarim. Ki bizir aghuimin
min a isa me ganingizi, me a ini. Eghti
ingangarir kam me ko iki kamaghira ikiam.
Kamaghin, Moses nguazitam isava Livain
adarazigh aningizir puvati.
15 Egha Moses nguazir akuar maba isa
vaghvagha Rubenin anabamin ikizibagh
aningizi, me dagh apiagha dagh amua iti.
16 Ezi men nguazim, an Arnonin Fanemin
danganir zarimin tongin itir nguibamin
ikegha notin zui. Ezi uaghan Arnonin
Fanemin notin miriamin itir nguibam
Aroer, a uaghan men nguazim. Egha men
nguazim ghua mighsiar orazimin danganir
bar zarir ekiam itir nguaziba inigha ghua
Medeban nguibamin oto.
17 Egha bar ghua Hesbonin nguibar
ekiamin otogha ghua, mighsiar orazimin
danganir bar zarir ekiam itir nguaziba, dar
aven itir nguibar kaba sara ini. Dar ziabar
kara: Dibon, Bamotbal, Bet Balmeon,
18 ko Jahas, Kedemot, Mefat,
19 ko Kiriataim, Sipma, Seretsahar, a dan-
ganir zarir kamin itir mighsiar muziarim
gisin iti.
20 Egha Betpeor, ko nguibar Pisgan
mighsiamin miriabar itiba, ko Bet Jesimot.
21 Nguibar kaba da, mighsiar orazimin
danganir bar zarir ekiam itir nguaziba, dar
aven itir nguibaba bar moghira. Kar Amo-
rian Atrivim Sihon uabi Hesbonin nguibar
ekiamin ikia, egha nguibar ekiar kabagh
ativagha dar gari. Moses a ko misogha
anebiragha uaghan Midianian gumazir da-
panir kabav sogha me abira. Men ziabar
kara: Evi, Rekem, Sur, Hur, ko Reba. Me
faragha bar moghira nguazir kamin api-
agha itima, Atrivim Sihon ingangarim me
ganingizi me itir danganibar gari.
22 Egha Beorin otarim Balam, a gin oti-
vamin bizibar gun migeir gumazim, Is-
raelia uaghan a misoghezi an areme.
23 Ezi Jordanin Fanem, a Rubenin
anabamin adarazir nguazir mitaghniam.
Nguibar ekiar kaba ko dar nguibar doziba,
Rubenin anabamin ikiziba vaghvagha uari
baghavira da ini.
24 Ezi Moses uaghan nguazir kabar
maba tuiragha vaghvagha Gatin anabamin
ikizibagh aningizi, me vaghvagha dagh
apiaghav iti.
25 Dar ziabar kara: Jaserin nguazim, ko
Gileatin Distrighin itir nguibar ekiaba, ko
Amonian nguazimin akuar mam, a ghua
Aroerin nguibar ekiamin tu. Aroer, a Raban
nguibar ekiamin boroghin aruem anadi
naghin iti.
26 Egha men nguazim, Hesbonin nguibar
ekiamin ikegha ghua, Ramatmispen
nguibar ekiam ko Betonimin nguibamin
otogha ghua, Mahanaimin nguibar
ekiamin otogha, ghua Lodebarin nguazir
mitaghniamin tu.
27 Ezi Gatin anabamin adarasi, Jordanin
Fanemin danganir zarimin itir nguibar
kaba ini. Dar ziabar kara: Betharamin
nguibam, ko Betnimran nguibam, Sukotin
nguibam, ko Safonin nguibam, ko Atrivim
Sihonin nguazir otevir mam, a Hesbonin
nguibar ekiamin atrivim, a faragha an
gari. Egha Gatin anabamin adarasi, nguazir
Jordanin Faner miriamin itim inigha ghua
aruem anadi naghin otogha, bar ghua notin
amadaghan Galilin Dipar Akaremin tu.
28 Nguibar ekiar kaba ko dar nguibar doz-
iba, Gatin anabamin ikizibar adarazi uari
baghavira da inigha dagh apiaghav iti.
29 Egha Moses nguazir otevir mam isa
Manasen anabar me tuirazmningin mav
ganingizi, me vaghvagha uari bagha a
inigha a gapia.
30 Ezi men nguazim Mahanaimin nguibar
ekiamin ikegha, ghua Basanin Distrighin
danganiba bar ada ini. Atrivim Ok, a fomira
Basan gativagha an gari. Me uaghan 60
plan nguibar ekiar Jair gariba, da Basanin
distrighin iti, me bar da ini.*
31 Men nguazir kam, a Gileatin Dis-
trighin akuam inigha, Astarot ko Edrein
nguibamning ini, Atrivim Ok, fomira
ativagha ganizir nguibamning. Egha
Moses nguazir kam isava Manasen otarim,
Makirin ovavir boribar ikizibar adarazi
vaghvagha me ganingi.
32 Kamaghira, Moses Moapin danganir
zarimin ikia Jerikon nguibamin aruem
anadi naghin amadaghan Jordanin
Fanemin vongin nguazir kaba, a bar da
tuiragha da isa Israelia ganingi.
33 Egha Moses nguazir taba isava Livain
anabamin adarazigh aningizir puvati. A
kamaghin me migei, "Ikiavira Itir God, Is-
raelian God, a mati bizir aghuir ia in-
izimin min iti, kamaghin ia nguazitam inian
kogham."

14

Israelia, Kenanin nguaziba tuiragh uari daningasa satu gikararai

1-3 Kar Kenanin nguazir asizir Israelian
anababa vaghvagha inizibar eghaghanim.
Israelia Jordanin Fanemin aruem anadi
naghin ikiavira itima, Moses nguaziba isa
Israelian anabar pumuning ko Israelin an-
abar mamin akuam ganingi. Egha a nguazi-
tam abigha Livain adarazigh aningizir pu-
vati.

* **13:30:** Jair, a Manasen ovavir boribar mam. **13:33:** Diboboniba 18:20; Godin Araziba 18:2 **14:1-3:** Diboboniba 26:52-56; 32:33; 34:13-15; Godin Araziba 3:12-17

Ezi Israelia ghua Jordanin Fanemin
aruem uaghiri naghin Kenanin nguazimin
otogha givagha, ofa gamir gumazim Eleasar
ko Nunin otarim Josua, ko Israelian
anababa vaghvagha men gumazir da-
paniba, Ikiavira Itir God, Moses mikemezi
moghin ami. Egha nguazim tuiragh uan
9plan anababa ko anabar mamin akuar
igharazim, me daningasa a bagha satu
gikararai.

4 Egha me nguazim abigha gari, Josepin
otarimning, Manase ko Efraim ikizir
pumuningin min iti, Manasen adarazi
ko Efraimin adarasi. Egha me nguazi-
tam abigha Livain anabamin adarazigh
aningizir puvati.* Livaiba, me nguibar
ekiar mabara ini, ezi nguibar ekiar
kabanang, danganir me bulmakauba ko
sipsipbar ganamiba iti.

5 Ikiavira Itir God Moses mikemezi
moghira, Israelia Kenanin nguazim abigha
uan adarazigh anidi.

Josua Hebronin nguibam isa Kalep ganingi

6 Josua nguaziba abigha me ganidima, Ju-
dan gumazir maba iza Gilgalin a bagha ize.
Ezi Kenasian gumazim Jefune, an otarim
Kalep, Josua bagha iza a migia ghaze, "Ni
fo, e Kades Barnean ikiavira itir dughiamin,
Ikiavira Itir God, ga bagh damuamin biz-
iba bar dar gun uan ingangarir gumazim
Moses mikeme.

7 Dughiar kamin ki 40plan azeniba itima,
Ikiavira Itir Godin ingangarir gumazim
Moses, a na amaga ghaze, ni Kades
Barnea ategh mangi nguazir ekiar kam
mogomemin, a getiva an ganigh. Ezi ki
ghua uan damazimin ganizir biziba, ki
uamategha iza guizbangira bar uan navim
sara Moses geghani.

8 Ezi nan aveghbuar na ko ghueziba, me
atiatir migirigiabagh amima, atiatim gu-
mazamiziba bar moghira men navir averi-
abagh izivagha me abini. Ezi ki Ikiavira Itir
God, nan God, an akamin gin ghua uabi isa
a ganingi.

9 Dughiar kamin, Moses na ko akam akira
ghaze, 'Ni bar deravira Ikiavira Itir God, en
God, an akamin gin ghua uabi isa a ganingi,
kamaghin ni uan dagarimin dikagha aruizir
nguazir kam, an a isi ni uan boriba ko ia
danighti, ia a daperagh an iki kamaghira
ikiam.' "

10 Egha Kalep ua kamaghin Josua migia
ghaze, "Ni oragh. Israelia gumazamiz-
iba puvatizir danganimin ikiavira itima,
Ikiavira Itir God bizir kamin gun Moses
mikemezi, datirighin 45plan azeniba gifa.
Ezi ki datirighin azenir 85plan ikia egha
ikiavira iti.

11 Fomira, Moses ingangarir kam
damuasa na amadazir dughiam, ki
gavgavim iti. Ezi gavgavir kam datirighin
nan ikiavira itima, ki misogh bizibar amu
daruvira ikiam.

12 Ni datirighin, Ikiavira Itir God,
na daningasa akam akirizir nguazir
mighsiabar itiba, ni da isi na daning.
Ni dughiar kamin uabi ikiav orazi, ki
kamaghin migia ghaze, Anakian gumazir
ruarir bar ekiaba itima, men nguibaba bar
ekevegha divazir gavgavibar aven iti. Eghti
Ikiavira Itir God, na mikemezi moghin, na
ko ikiti, ki me misogh men agiraghti me
aregham."

13 Ezi Josua kamaghin oregha, Ikiavira Itir
God, deragh Jefunen otarim Kalep damuasa
God ko migei. Egha a Hebronin nguibam
isava a ganingi.

14 Guizbangira, Kalep, a Kenasian
gumazim Jefunen otarim, a bar deragha
Ikiavira Itir God, Israelian God, an akamin
gin ghua bar uabi isava a ganiga, an gin
zui. Kamaghin, a Hebronin nguibam isa
a ganingi. Ezi an ovavir boriba a gapiagha
ikia kamaghira iti.

15 (Fomira, me ziam Kiriat Arba, He-
bronin nguibam garisi. Arba, an Anakian
gumazir ruarir bar ekiar mam.)

Kalep nguazir kam inigha givazi,
midoroziba uam Kenanin nguazir kamin
otivir puvati.

15

Nguazir Josua Judan anabam bagha bighizim

1 Ezi Judan anabamin adarazi bar nguazir
me Juda bagha bighizim inigha a gapia.
Ezi Judabar nguazir mitaghniam sautin
amadaghan ghua, Idomin kantrin tugha,
bar ghua Senin gumazamiziba puvatizir
danganim sara ghu.

2 Men nguazir mitaghniar sautin
amadaghan itim, an Amangsizim Itir Dipar
Akaremin sautin itir ruaghatevimin ikegha
ghua,

3 tuavir Akrabimin ghuavanadim
gitagha ghua sautin amadaghan Senin

* **14:4:** Men inazir afeziam Jekop, a 12plan otariba iti, egha me 12plan anababagh amizi, da Israelian otifi. Egha gin Josepin ikizim, akuar pumuningin oto, kamaghin Israelia 13plan anababar otifi. Egha nguaziba tuisigh uari daningamin dughiamin, me nguazim tuiragha 12plan anababagh aningi, egha me nguazir taba Livaibagh aningizir puvati. God uabi uan ingangarim Livai bagh aningi, ezi bizir kam mati bizir aghuimin min me a ini. Ni Josua 13:33in gan. **14:6:** Diboboniba 14:30 **14:7:** Diboboniba 13:1-30 **14:9:** Diboboniba 14:24; Godin Araziba 1:36 **14:11:** Godin Araziba 34:7; Onger Akaba 18:32-34

gumazamiziba puvatizir danganimin otogha ghua, Kades Barnea gitagha ghua Hesronin nguibam gitagha ghua, Adarin nguibamin oto. Egha raghirigha ghua Karkan nguibamin oto.

4 Egha ghua Asmonin nguibamin otogha, Isipin nguazimin mitaghniam abighizir daghurir muziarimin ghuavanaga Mediterenianin Ongarir Ekiamin tu. Kar Judabar nguazir sautin amadaghan itimin mitaghniam.

5 Ezi men nguazir mitaghniar aruem anadi naghin itim, an Amangsizim Itir Dipar Akaremin, miriam bar an ghuanaga Jordanin Fanemin akamin oto. Ezi notin amadaghan itir nguazir mitaghniam, a Jordanin Fanemin akamin ikegha,

6 ghua Bethoklan nguibamin otogha ghua, notin amadaghan ghua Betaraban nguibamin otogha ghua Bohanin dagiamin oto. (Bohan, a Rubenin otarir mamin ziam.)

7 Egha Akorin danganir zarimin ghua, Debirin nguibamin otogha, notin amadaghan ragha ghua Gilgalin nguibar ekiamin ghu. Ni Gilgalin nguibamin tugh ganti, tuavir akar Adumimin nguibamin ghuavanadim iti. A danganir zarir kamin sautin amadaghan mighsiabar iti. Egha mitaghniam ghua Ensemesin dipamin otogha, ghua Enrogelin danganimin oto.

8 Egha sautin amadaghan ghua Hinomin Otarimin danganir zarimin ghua Jebusin Mighsiamin oto. Jerusalemin nguibam danganir kamin iti. Ezi nguazir mitaghniam ghuavira ikia ghua aruem uaghiri naghin amadaghan itir mighsiamin oto, a Hinomin danganir zarimin miriamin iti. Mighsiar kam, a Refaimin danganir zarimin iti.

9 Egha ghua Neptoan dipar emimirimin otogha ghua Efronin Mighsiamin boroghin itir nguibabar oto. Egha kagh nguazir mitaghniam ua ragha ghua Balan nguibamin oto, an ziar mam Kiriat Jearim.

10 Egha Balan nguibamin mitaghniam ua ighuigha ghua aruem uaghiri naghin ghua, Serin Mighsiamin otogha ghua, Jearimin Mighsiamin vongin notin amadaghan itir danganimin oto, an ziar mam Kesalon. Egha ghuaghira Betsemesin nguibamin otogha ghua Timnan nguibam gita.

11 Egha ghua Ekronin nguibar ekiamin notin amadaghan itir mighsiamin otogha ighuigha ghua Sikeronin nguibar ekiamin otogha ghua, Balan mighsiam ategha ghua Japnelin nguibar ekiamin oto. Nguazir kamin mitaghniam ghua Mediterenianin Ongarir Ekiamin gifa.

12 Ezi Judan anabamin nguazir aruem uaghiri naghin itibar mitaghniam, a Mediterenianin Ongarir Ekiam, bar an miriamra ghu. Ezi Judan anabamin aven itir ikiziba vaghvagha nguazir kaba inigha dagh apiaghav iti.

Kalep Hebron ko Debirin nguibar ekiamning ini
(Gumazir Dapaniba 1:11-15)

13 Ikiavira Itir God, fomira Josua migia ghaze, me Judabar nguazimin nguazitam isi Jefunen otarim, Kalep daningigh. Ezi Josua Ikiavira Itir God, mikemezi moghin amua, Hebronin nguibam isava Kalep ganingi. Hebronin ziar mam Kiriat Arba. Arba ana Anakian ovavim.

14 Ezi Kalep Anakian ikizir 3pla misogha, men agintizima me are. Men ziabar kara: Sesai ko Ahiman ko Talmai, me Anakin ovavir boriba.

15 Egha gin Kalep nguibar kam ategha ghua Debirin nguibar ekiamin gumazamizibav sosi. (Nguibar kamin ziar mam, Kiriat Sefer.)

16 Egha Kalep kamaghin migia ghaze, "Gumazim Kiriat Seferin gumazibav sogh me abiraghti, ki uan guivim Aksa a danighti an an ikiam."

17 Ezi Kalepin dozim Kenas, an otarim Otniel, nguibar kamin gumazibav sogha me abira. Ezi Kalep uan guivim Aksa isa, a ganingizi an an iti.

18 Egha aning uaningin ikiava, Aksa Otniel bagha iza anebirava, a migia ghaze, ni nan afeziam Kalepin azaraghti a nguazitam atugh ga daningigh. Egha Aksa ghua Kalep batogha uan donkin faghafiragha izaghirima, Kalep an azara, "Ki bizir tizitam ni bagh a damuam?"

19 Ezi Aksa uan afeziam ikaragha ghaze, "Ni bizir aghuitam na daningigh. Ni faragha dipaba puvatizir nguazim Negevin itir nguazir akuar mam abigha na ganingi. Datirighin ni dipar emimiriba itir nguazir aghuitam abigh na daningigh." Ezi Kalep dipar emimiriba itir nguazir pumuning a ganingi. Aning Hebronin nguibamin boroghin iti, mam pin amadaghan itima, mam vin amadaghan iti.

Judabar nguibabar ziaba

20 Kar Judan anabamin aven itir ikiziba inizir nguibaba ko nguaziba.

21 Nguibar sautin amadaghan ikia Idomin nguazimin mitaghniamin boroghin itiba, dar ziabar kara: Kapsel, Eder, Jagur,

22 Kina, Dimona, Adada,

23 Kedes, Hasor, Itnan,

24 Sip, Telem, Bealot,

25 Hasor Hadata, Keriot ko Hesron, an ziar mam Hasor,

26 Amam, Sema, Molada,

27 Hasargada, Hesmon, Betpelet,

28 Hasarsual, Berseba, Bisiotia,

15:13: Gumazir Dapaniba 1:20

29 Bala, Im, Esem,
30 Eltolat, Kesil, Horma,
31 Siklak, Matmana, Sansana,
32 Lebaot, Silhim, Ain, ko Rimon. Distrighin kam, 29plan nguibar ekiaba an iti, ezi nguibar dozir maba dar boroghin iti.
33 Ezi distrighin maba aruem uaghiri naghin itir mighsiar dozibagh isin iti. Ezi distrighin kabar mam, nguibar ekiar kaba an aven iti: Estaol, Sora, Asna,
34 Sanoa, Enganim, Tapua, Enam,
35 Jarmut, Adulam, Soko, Aseka,
36 Saraim, Aditaim, ko Gedera, an ziar mam, Gederotaim. Distrighin kam 14plan nguibar ekiaba an iti, ezi nguibar dozir maba dar boroghira iti.
37 Ezi distrighin igharazimin itir nguibar ekiabar kara: Senan, Hadasa, Mikdalgat,
38 Dilean, Mispa, Joktel,
39 Lakis, Boskat, Eklon,
40 Kabon, Lamas, Kitlis,
41 Gederot, Betdagon, Nama, ko Makeda. Distrighin kam 16plan nguibar ekiaba an iti, ezi nguibar dozir maba dar boroghin iti.
42 Ezi distrighin igharazimin itir nguibar ekiabar kara: Lipna, Eter, Asan,
43 Ipta, Asna, Nesip,
44 Keila, Aksip, ko Maresa. Distrighin kam 9plan nguibar ekiaba an iti, ezi nguibar dozir maba dar boroghin iti.
45 Ezi distrighin igharazimin itir nguibar ekiabar kara: Ekronin nguibam, an nguibar ekiaba, ko an nguibar doziba,
46 nguibar ekiaba ko nguibar dozir Asdotin nguibamin boroghin, Ekronin ikegha ghua ongarir dadarimin tu.
47 Egha ghua Asdot ko Gasan nguibam ko nguibar ekiaba ko nguibar uari inigha itiba, bar dar ghua sautin amadaghan Isipin Daghurir Dipamin otogha, bar ghua aruem uaghiri naghin Mediterenianin Ongarir Ekiamin tu.
48 Egha distrighin maba nguazir mighsiabar iti. Ezi danganir kamin itir nguibar ekiabar kara: Samir, Jatir, Soko,
49 Dana, Kiriat Sefer, an ziar mam Debir,
50 Anap, Estemoa, Anim,
51 Gosen, Holon, Gilo. Distrighin kam 11plan nguibar ekiaba an iti, ezi nguibar dozir maba dar boroghin iti.
52 Ezi nguibar ekiar distrighin igharazimin itibar ziabar kara: Arap, Duma, Esan,
53 Janim, Bet Tapua, Afeka,
54 Humta, Kiriat Arba, an ziar mam, Hebron, ko Sior. Distrighin kam, 9plan nguibar ekiaba an iti, ezi nguibar dozir maba dar boroghin iti.
55 Ezi nguibar ekiar distrighin igharazimin itibar ziabar kara: Maon, Karmel, Sif, Juta,
56 Jesril, Jokdeam, Sanoa,
57 Kain, Gibea, ko Timna. Distrighin kam 10plan nguibar ekiaba an iti, ezi nguibar dozir maba dar boroghin iti.
58 Ezi nguibar ekiar distrighin igharazimin itibar ziabar kara: Halhul, Betsur, Gedor,
59 Marat, Betanot, ko Eltekon. Distrighin kam 6plan nguibar ekiaba an iti, ezi nguibar dozir maba dar boroghin iti.
60 Ezi nguibar ekiar distrighin igharazimin itibar ziabar kara: Kiriat Bal, an ziar mam Kiriat Jearim, ko Raba. Distrighin kam nguibar ekiar pumuning an iti, ezi nguibar dozir maba aningin boroghin iti.
61 Nguibar ekiar gumazamiziba puvatizir danganimin itibar kara: Betaraba, Midin, Sekaka,
62 Nipsan, Amangsizir Nguibam, ko Engedi. Distrighin kam 6plan nguibar ekiaba an iti, ezi nguibar dozir maba dar boroghin iti.
63 Judaba Jebusia batoghan ibura, kar gumazamizir Jerusalemin nguibar ekiamin itiba. Kamaghin, me Judaba ko bar moghira uari inigha Jerusalemin ikiavira iti.*

16

Nguazir me Efraimin anabamin adarazi bagha bighizim

1 Ezi nguazir me Josepin ovavir boriba bagha bighizim, an mitaghniam Jordanin Fanem boroghin itir nguibam Jerikon ikegha, aruem anadi naghin amadaghan Jerikon mozir pabar ikegha ghua notin amadaghan ghua, gumazamiziba puvatizir danganimin ghua, ruarir mighsiabar ghua Betelin nguibamin oto.
2 A Betelin otogha ghua, Lusin nguibamin otogha ghua Atarotin oto, danganir kam Arkaia an ike.
3 Egha aruem uaghiri naghin amadaghan ghua, Japletian danganimin ghua, bar ghua vin Itir Bethoronin nguibamin oto. Egha ghua Geserin nguibamin otogha, bar ghua Mediterenianin Ongarir Ekiamin tu.
4 Josepin ovavir boriba, kar Manasen anabamin adarazi ko Efraimin anabamin adarasi, me nguazir kaba ini.
5 Kar Efraimin anabamin adarazir nguaziba. Men nguazir mitaghniam, aruem anadi naghin amadaghan Atarot Adarin nguibamin ikegha ghua Bethoron nguibamin tu.

15:63: Gumazir Dapaniba 1:21; 2 Samuel 5:6; 1 Eghaghaniba 11:4 * **15:63:** Akar kam, "Jerusalemin ikiavira iti," kar en dughiamin akam puvati. A gumazim akinafarir kam osirizir dughiamin migei.

6 Egha ghua Mediterenianin Ongarir
Ekiamin oto. Ezi Mikmetatin nguibam, a
notin amadaghan ikia men nguazimin iti.
Ezi men mitaghniam aruem anadi naghin
amadaghan ighuigha ghua, Tanatsilon
nguibam gitagha ghua, aruem anadi naghin
amadaghan ghua Janoan nguibar ekiamin
tu.
7 Egha Janoan nguibam ategha ghua
Atarotin nguibar ekiam ko Naran nguibar
ekiam giraghu. Egha ghua Jerikon nguibar
ekiamin otogha ghua Jordanin Fanemin tu.
8-9 Egha Tapuan nguibar ekiamin ikegha
ghua, aruem uaghiri naghin amadaghan
ghua, Kanan Fanemin otogha ghua
Mediterenianin Ongarir Ekiamin tu.
Nguazir kam ko nguibar ekiaba, ko nguibar
dozir men boroghin itiba, me bar ada
isa Efraimin anabamin adarazigh aningi.
Efraimin anabamin adarazir marasi, men
nguibar ekiar maba ko doziba Manasen
nguazimin aven iti.
10 Efraimin adarasi, Kenanian Geserin
nguibar ekiamin itibav sogha me
batoghezir puvati. Kamaghin, Kenania
Efraimian tongin ikiavira iti. Ezi Efraimia,
Kenania gamima me pura men ingangarir
gumazibar iti.

17

Nguazir me Manasen anabar me tuirazimningin igharazim bagha bighizim

1 Ezi nguazir me Josepin otarir ivariam
Manasen anabamin adarazi bagha bighizir
nguazim, me an ovavir boribagh aningi. Ezi
Makir, a Manasen otarir ivariam, a Gileatin
afeziam, a midorozir gumazir bar aghuim.
Kamaghin me faraghavira Gileatin Distrik
ko Basanin Distrighin itir nguaziba isa an
ovavir boribagh aningi.
2 Egha me datirighin aruem uaghiri
naghin amadaghan Jordanin Fanemin
itir nguaziba isa, Manasen ovavir borir
igharazibagh aningi. Manasen ovavir
boribar ziabar kara: Abieser, Helek, Asriel,
Sekem, Hefer, Semida. Gumazir kaba,
me vaghvagha uan ikizir ekiabar inazir
afeziabar otifi.
3 Manase, Makir bate, ezi Makir, Gileat
bate, ezi Gileat Hefer bate, ezi Hefer Selofe-
hat bate, ezi Selofehat, a guivibaram ote,
egha otariba puvati. Ezi an guivibar ziabar
kara: Mala, Noa, Hokla, Milka, ko Tirsa.
4 Ezi guivir kaba ghua ofa gamir gumazim
Eleasar, ko Josua ko gumazir dapanibav
gia ghaze, “Ikiavira Itir God, Moses migia
ghaze, ‘En afeziamin aveghbuabar otariba
tongin ia nguazitam e daningigh.’ ” Ezi Josua
Ikiavira Itir Godin akamin gin ghua, nguaziba abigha Selofehatin guivibagh aniga, egha maghira Manasen anabamin aven itir gumaziba saram aningi.
5-6 Josua nguaziba abigha da isa Manasen anabamin adarazir guiviba ko otaribagh aningi. Kamaghin Manasen anabamin adarasi, bar moghira 10plan nguaziba bar ada ini. Ezi Manasen anabamin ikizir igharazimin adarasi, Jordanin Fanemin vongin amadaghan Gileatin Distrik ko Basanin Distrighin nguaziba ini.

7 Manasen anabamin adarazir nguazir
mitaghniam, Aserin anabamin nguazimin
ikegha ghua Mikmetatin nguibamin oto, an
aruem anadi naghin amadaghan Sekemin
nguibar ekiamin iti. Egha mitaghniam
sautin amadaghan ghua Entapuabar
nguazimin tu.
8 Ezi Manasen anabamin nguazim
ko Efraimin anabamin nguazimin
mitaghniam, Tapuan nguibar ekiamin kagh
iti. Egha Tapuan nguibam uabi, a Efraimbar
nguibam. Ezi nguazir Tapuan nguibam
ekiaruzim, a Manasen adarazir nguazim.
9-10 Ezi Efraimin adarazir nguibar ekiaba,
kar nguibar ekiar sautin amadaghan
itiba, ezi Manasen adarazir nguazim
notin amadaghan iti, ezi aningin nguazir
mitaghniam aruem uaghiri naghin Kanan
daghurimin uaghira, Mediterenianin
Ongarir Ekiamin miriam bar an ghu. Ezi
Aserin nguazim not ko aruem uaghiri
naghin aningin tongira iti, ezi Isakarin
adarazir nguazim, not ko aruem anadi
naghin aningin tongira iti.
11 Isakar ko Aserin nguazir mitaghniamningin
aven, Manasen anabam, nguibar kaba
ini: Betsan, ko Ipleam, ko nguibar aning
okarigha itiba, Nafat Dor, Endor, Tanak, ko
Megido, ko nguibar da okarigha itiba.*
12 Ezi Manasen anabamin adarasi, Kenanin gumazamiziba nguibar ekiar kabar me batoghan ibura, ezi me me ko nguibar ekiar kabar ikiavira iti.
13 Ezi Israelia gin gavgavim inigha, Kenania abirima, me pura men ingangarir gumazir kinibar iti. Egha me me batoghezir puvati.

14 Egha gin Josepin ovavir boriba, Josua
bagha izegha a migia ghaze, “Ikiavira Itir
God bar deragha e gamizi, e bar aviraseme.
Ezi e nguazir aviritaba inian firin, ni
nguazir vamira isava e ganingi.”
15 Ezi Josua kamaghin men akam
ikaragha ghaze, “Ian avirim bar ekeveghti
Efraimbar mighsiabar itir nguazim ian
suvighti, ia uari ghuanang Peresia ko

16:10: Gumazir Dapaniba 1:29 **17:4:** Diboboniba 27:1-7 * **17:11:** Hibrun akam deragha migirigiar kamin mingarim abighizir puvati. **17:12:** Gumazir Dapaniba 1:27-28

Refaimian ruarir ghurimin mangi, uari baghvira nguazitamin ganiva anezenegh.”
16 Ezi Josepin ovavir boriba kamaghin a migei, “Mighsiar nguazir kam en sufi. Kenania, me danganir zarimin nguazir voroghira ireghav itiba, me bar moghira midorozir karisin ainin gavgaviba itiba iti. Betsanin nguibar ekiam ko an okarigha itir nguibaba ko, Jesrilin nguibamin boroghin danganir zarimin itir adarasi, me bar ainin midorozir karisba iti.”
17 Ezi Josua kamaghin Efraim ko Manasen anabamningin adarazir nighniziba fa me migia ghaze, “Ian anabamningin aven ia guizbangira bar avirasemegha, bar gavgafi. Nguazir vamira, a ian sufi. Kamaghin, ia nguazir igharazitaba uaghan ada iniam.
18 Egh nguibar mighsiabar itiba, ia bar moghiram ada iniam. Ruarir kam a guizbangira ruarir ghurir pizim, ia an mitaghniar tamin ikegh an ingar mangi, an saghon itir mitaghniar igharazimin otogh. Kenania gavgavigha midorozir karisin bar gavgaviba iti. Eghti ia me misogh men agintighti me aregham.”

18

Josua nguazir igharazim bar anebigha Israelia bar me ganidi

1 Egha Israelia midorozim gamigha apaniba abinigha givagha, Silon nguibar ekiamin uari akufa. Egha me Ikiavira Itir Godin ziam fasa a bativamin Purirpenim asara.
2 Dughiar kamin Israelian tongin 7plan anababar adarasi, me uari bagh nguazitaba tighar da iniam.
3 Ezi Josua kamaghin Israelia migei, “Ikiavira Itir God, ian inazir afeziabar God, nguazir kam ia ganigha gifa. Ezi ia manmaghin amigha ghuava a inizir puvati?
4 Ia 7plan anabar nguaziba puvatizibar gumaziba vaghvagh men aven, 3plan gumazibav sefegh. Eghti ki me amadaghti me nguazim bar a daruva, an gan nguazir me ifongeziba uari bagh ada inisi, da osirigh, gin uamategh na bagh izi, osirizir eghaghanir kam na daningigh.
5 Me nguazim, 7plan akuabar anebikigh. Judan anabamin adarazi sautin amadaghan nguazim inigha gifa, egh me anarira ikiam. Ezi Josepin adarazi notin amadaghan nguazim ini, egh me anarira ikiam.
6 Eghti ia 7plan anababa meng, me bagh nguazim abighiva, dar eghaghaniba osirigh, eghaghanir kaba inigh izi na daningigh. Eghti ki gin Ikiavira Itir God, en Godin damazimin nguazir me ifuegh iniamim gifofoghsi, satu gikiararangam.
7 Eghti bizir gumaziba inigha iza Ikiavira Itir Godin ofa damuasa avimin tueba, kar Livain anabamin adarazi damuamin ingangarim. Ezi kamaghin, Josua nguazitam isava Livain adarazigh aningizir puvati. Ezi Gatin anabam, Rubenin anabam, ko Manasen anabar me tuirazimningin mam, Jordanin Fanemin vongin aruem anadi naghin nguaziba inigha gifa. Nguazir kaba, Ikiavira Itir Godin ingangarir gumazim Moses, me ganingizir nguaziba.”
8 Ezi Josua kamaghin gumazir mangasa misevezibav gei, “Ia mangi nguazim abighirarigh an eghaghaniba na bagh bar ada osirigh da inigh iziti, ki Ikiavira Itir Godin damazimin satu gikararang fogh suam, nguazir manam God ia bagh a ginaba.” Ezi gumazir kaba Josuan migirigiam baregha ghue.
9 Me ghua nguazir kaba bar dagh etiagha aruigha, nguazibar aven nguibar ekiabar ziaba vaghvagha da osirigha, 7plan akuabar da abigha dar eghaghaniba osiri. Egha me gin uamategha Josua bagha Silon ize.
10 Ezi Josua Silon ikia fofoghasa, Ikiavira Itir Godin damazimin satu gikararai, eghti, a manmaghira nguaziba abigh vaghvagh men 7plan anababar aningam. Egha a gin nguazir kaba abigha Israelian anababa vaghvagha me ganidi.

Nguazir me Benjaminin anabamin adarazi bagha bighizim

11 Dughiar kam Josua Ikiavira Itir Godin damazimin satu gikararaima, Benjaminin anabamin adarazi iniamin nguazim faragha oto. Nguazir kam, Judan anabamin adarazi ko Josepin anabamin adarazigh aningizir nguazimningin tongira iti.
12 Men notin amadaghan itir nguazir mitaghniam, a Jordanin Fanemin ikegha ghua, Jerikon nguibar ekiar mighsiamin pin itimin miriamin notin amadaghan ghua a gitagha ghu. Egha kagh ighuigha ghua aruem uaghiri naghin, bar ghua Betavenin nguazir misingizimin danganimin oto.
13 Egha nguazir mitaghniam bar ghua Lusin nguibar mighsiar muziarir pin itimin miriamin, sautin amadaghan zui, Lusin ziar mam, Betel. Egha ghua sautin amadaghan Atarot Adarin nguibamin iraghu. Nguibar kam, a vin Bethoronin nguibamin boroghin itir mighsiamin miriamin sautin amadaghan iti.
14 Mitaghniar kam mighsiam azofa, mighsiar kam Bethoronin nguibar ekiamin boroghin iti. Egha aruem ghuaghiri naghin ghua, egha ragha sautin amadaghan zui. Egha sautin amadaghan ghuaghira Kiriat Balin nguibamin oto, an ziar mam, Kiriat Jearim. Kar Judabar nguibar ekiam.

Benjaminin anabamin adarazir nguazir mitaghniam, kagh ikegha aruem uaghiri naghin iraghu.
15 Ezi sautin itir mitaghniam, Kiriat Jearimin aruem uaghiri naghin amadaghan, an miriamin ikegha ghua Neptoan nguibamin boroghin itir dipar emimirimin tu.
16 Egha mitaghniam bar ghua Hinomin otarimin danganir zarimin boroghin itir mighsiamin miriamin ghu. Mighsiar kam, notin amadaghan Refaimin danganir zarimin miriamin tughav iti. Egha ghua sautin amadaghan Hinomin danganir zarim atu. Danganir zarir kam, a Jebusian nguibar mighsiamin miriamin sautin amadaghan iti. Egha mitaghniam ghua Enrogelin dipar emimirimin tu.
17 Egha mitaghniam notin amadaghan ghua Ensemesin dipar emimirimin otogha, ghua Gelilotin nguibamin oto. Ni Gelilotin nguibamin tugh ganti, tuavir akar Adumimin nguibamin ghuavanadim, a ikiam. A danganir zarir kamin sautin amadaghan mighsiabar iti. Egha nguazir mitaghniam ghua Bohanin dagiamin oto. (Bohan, a Rubenin otarir mamin ziam.)
18 Egha ghua mighsiar mamin pin zui, ni kagh tugh ganti, Araban dipaba puvatizir danganir ekiam ikiam. Egha mitaghniam bar ghua Jordanin Fanemin danganir zarimin iraghu.
19 Egha ghua notin amadaghan Bethoklan nguibamin mighsiar muziarimin miriamin ghua, Jordanin Faner akamin otogha, Amangsizim Itir Dipar Akaremin tu. Kar Benjaminin anabamin adarazir nguazir sautin amadaghan itimin mitaghniam.
20 Ezi aruem anadi naghin amadaghan, Jordanin Fanem, Benjaminin anabamin adarazir nguazir mitaghniam atu. Kar Benjaminin anabamin adarasi, nguazir me inizibar mitaghniaba.
21 Kar Benjaminin anabamin aven itir ikiziba, inizir nguibar ekiaba, dar ziabar kara: Jeriko, Bethokla, Emek Kesis,
22 Betaraba, Semaraim, Betel,
23 Avim, Para, Ofra,
24 Kefar Amoni, Opni, ko Geba. Distrighin kam 12plan nguibar ekiaba an iti, ezi nguibar dozir maba dar boroghin iti.
25 Ezi Benjaminin anabamin adarazir nguibar distrighin igharazibar itiba, dar ziabar kara: Gibeon, Rama, Berot,
26 ko Mispa, Kefira, Mosa,
27 Rekem, Irpel, Tarala,
28 Sela, Haelep, Jebus, an ziar igharazim Jerusalem, Gibea, ko Kiriat Jearim. Distrighin kam 14plan nguibar ekiaba an iti, ezi nguibar dozir maba dar boroghin iti. Nguazir kam, Benjaminin anabamin adarazi a ini.

19

Nguazir me Simeonin anabamin adarazi bagha bighizim

1 Josua ghua satu gikararaima, Benjaminin anabamin nguazimin gin, nguazir namba 2 Simeonin anabamin adarazi bagha otozi, me me bagha anebiki. Nguazir kam, me Judan anabamin adarazigh aningizir nguazim bar an tongira iti.
2 Kar Simeonin anabamin adarazi inizir nguibar ekiaba, dar ziabar kara: Berseba (an ziar mam, Seba) ko Molada,
3 Hasarsual, Balam, Esem,
4 Eltolat, Betul, Horma,
5 Siklak, Bet Markabot, Hasarsusa,
6 Bet Lebaot, ko Saruhen. Me 13plan nguibar ekiaba, ko nguibar dozir maba, dar boroghin iti.
7 Egha me uaghan nguibar ekiar kaba ini: Ain, Rimon, Eter ko Asan, me da ini. Me 4plan nguibar ekiar kaba ko dar boroghin itir nguibar dozir maba ini.
8 Me nguibar ekiar kaba ko da okarigha itir nguibar doziba isa ghua, Balatberin nguibar ekiar sautin amadaghan itim ini, an ziar igharazim Rama, a Negevin gumazamiziba puvatizir danganir ekiamin iti. Nguazir kam, Simeonin anabamin aven itir ikiziba a ini.
9 Josua faragha nguazim abigha Judan anabamin adarazigh aningi, ezi men nguazim bar ekefe. Kamaghin Josua datirighin men nguazimin aven, nguazir maba isa Simeonin anabamin adarazigh aningi.

Nguazir me Sebulunin anabamin adarazi bagha bighizim

10 Josua ghua satu gikararaima, Simeonin anabamin nguazimin gin, nguazir namba 3 Sebulunin anabamin adarazi bagha otozi, me me bagha anebiki. Nguazir me inizimin mitaghniam, ghua Saritin nguibar ekiamin tu.
11 Ezi men nguazir mitaghniam ghua aruem uaghiri naghin amadaghan ghua, Marealin nguibar ekiamin otogha ghua, Dabesetin nguibar ekiamin boroghin ghua, Jokneamin nguibar ekiar aruem anadi naghin itir daghurimin tu.
12 Egha Saritin nguibamin vongin, mitaghniam ighuigha ghua aruem anadi naghin ghua, Kislot Taborin nguibar ekiamin miriamra ghua, Daberatin nguibar ekiamin ghua Jafian nguibar ekiamin ghuavanabo.
13 Ezi mitaghniam ghuavira ikia ghua aruem anadi naghin Gathefer ko Etkasinin nguibar ekiamningin otogha, ighuigha

19:2: 1 Eghaghaniba 4:28-33

ghua Rimonin nguibar ekiamin tuavimin
otogha ghua, ighuigha Nean nguibamin
amadaghan ghu.
14 Egha notin itir mitaghniamin
ighuigha ghua Hanatonin nguibar ekiamin
amadaghan ghua, Iptahelin danganir
zarimin tu.
15-16 Sebulunin anabamin adarazi inizir
nguibar ekiabar ziabar kara: Katat, Na-
halal, Simron, Idala, ko Betlehem. Me
12plan nguibar ekiaba ko nguibar dozir dar
boroghin itiba ini.

Nguazir me Isakarin anabamin adarazi bagha bighizim

17 Josua ghua satu gikararaima, Sebu-
lunin anabamin nguazimin gin, nguazir
namba 4 Isakarin anabamin adarazi bagha
otozi, me me bagha anebiki.
18 Isakarin anabamin nguazim, an aven
nguibar ekiabar ziabar kara: Jesril, Kesulot,
Sunem,
19 ko Hafaraim, Sion, Anaharat,
20 ko Rabit, Kision, Ebes,
21 ko Remet, Enganim, Enhada, ko Bet-
pases.
22-23 Isakarin anabamin nguazir
mitaghniam ghua, Taborin Mighsiamin
suiragha ghua Sahasuman nguibar ekiamin
otogha, ghua Betsemesin nguibar ekiamin
otogha ghua Jordanin Fanemin oto.
Isakarin anabamin adarasi, nguibar ekiar
16pla, ko nguibar dozir dar boroghin itiba
ini.

Nguazir me Aserin anabamin adarazi bagha bighizim

24 Josua ghua satu gikararaima, Isakarin
anabamin nguazimin gin, nguazir namba 5
Aserin anabamin adarazi bagha otozi, me
me bagha anebiki.
25 Aserin anabam inizir nguazimin aven
itir nguibar ekiabar ziabar kara: Helkat,
Hali, Beten, Aksap,
26 ko Alamelek, Amat, ko Misal. Ezi aruem
uaghiri naghin men mitaghniam Karmelin
Mighsiamin boroghin ghua Sihorlipnatin
nguibar ekiamin tu.
27 Egha ighuigha ghua aruem anadi
naghin ghua, Betdagonin nguibar ekiamin
otogha, Sebulunin adarazir nguazimin
boroghira ghua, Iptahelin danganir zarimin
ghua notin amadaghan Betemek ko Neielin
nguibamningin tu. Egha mitaghniam
ghuavira ikia ghua, notin amadaghan ghua
Kabulin nguibamin otogha,
28 ghua Ebron, Rehop, Hamon, ko Kanan
otogha, bar ghua Saidonin nguibar ekiamin
tu.
29 Egha ua ighuigha Raman nguibar
ekiamin otogha iza, Tairin nguibar ekiamin
tu, nguibar ekiar kamin divazim bar
gavgafi. Egha mitaghniam ua ragha
Hosan nguibar ekiamin otogha ghua
Mediterenianin Ongarir Ekiamin tu. Aserin
anabam uaghan nguibar ekiar kaba ini:
Mehebel, Aksip,
30-31 ko Uma, Afek, ko Rehop. Aserin
anabamin adarasi, nguibar ekiar 22pla, ko
nguibar dozir dar boroghin itiba ini.

Nguazir me Naptalin anabamin adarazi bagha bighizim

32 Josua ghua satu gikararaima, Aserin
anabamin nguazimin gin, nguazir namba 6
Naptalin anabamin adarazi bagha otozi, me
me bagha anebiki.
33 Ezi men nguazir mitaghniam, Helepin
nguibar ekiam ko Sananimin nguibamin
tughav itir Okin temer ekiamin povimin
ikegha ghua, Adami Nekepin nguibar
ekiamin otogha ghua, Japnelin nguibar
ekiamin otogha, ghua Lakumin nguibar
ekiamin ghua Jordanin Fanemin oto.
34 Egha mitaghniam ighuigha aruem
uaghiri naghin amadaghan ghua Asnot
Taborin nguibar ekiam ko Hukokin nguibar
ekiamin oto. Ezi Sebulunin anabamin
nguazir mitaghniar sautin itim, a Naptalin
anabamin nguazir mitaghniamin suira.
Ezi Naptalin nguazir mitaghniar aruem
uaghiri naghin itim, an Aserin anabamin
nguazir mitaghniamin suira. Egha an
nguazir mitaghniar aruem anadi naghin
itim, a Jehudan nguibamin boroghin ikia
Jordanin Fanemin suira.*
35 Men nguibar ekiar divazir gavgaviba
itiba, dar ziabar kara: Sidim, Ser, Hamat,
Rakat, Kineret,
36 ko Adama, Rama, Hasor,
37 ko Kedes, Edrei, Enhasor,
38-39 ko Yiron, Mikdalel, Horem, Betanat,
ko Betsemes. Naptalin anabam, 19plan
nguibar ekiaba ko nguibar dozir dar
boroghin itiba ini.

Nguazir me Danin anabamin adarazi bagha bighizim

40 Josua ghua satu gikararaima, Naptalin
anabamin nguazimin gin, nguazir namba
7 Danin anabamin adarazi bagha otozi, me
me bagha anebiki.
41 Danin anabam inizir nguazim, an
nguibar ekiabar ziabar kara: Sora, Estaol,
Irsemes,
42 ko Salbim, Aijalon, Itla,
43 ko Elon, Timna, Ekron,
44 ko Elteken, Gibeton, Balat,
45 ko Jehut, Beneberak, Gatrimon,
46 ko Mejarkon, Rakon, ko Jopan nguibar
ekiamin boroghin itir danganim.

---

* **19:34:** Hibrun akam deragha migirigiar kamin mingarim abighizir puvati. **19:47:** Gumazir Dapaniba 18:27-29

47 Ezi gin, nguazir kamin ghuavir
faraghav itiba, Danin anabamin adarazir
apanim gamigha nguazir kamin me
batoke. Ezi Danin adarazi dikavigha ghua
Laisin nguibamin otogha, me misogha
nguibar ekiar kamin gumazamiziba bar
me misuaghariga men nguibar ekiam
ini. Egha Danin anabamin adarazi ghaze,
nguazir kam mena, egha a gaperagha an
iti. Me ziar kam Lais adegha uan inazir
afeziamin ziam Dan a gati.
48 Nguibar ekiar kaba, ko nguibar
dozir dar boroghin itiba, Danin anabamin
adarazi da ini.

Nguazir me Josuan adarazi bagha bighizim

49 Israelia bar nguaziba abigha uari
ganigha givagha, nguazir mam isa Nunin
otarim Josuan adarazigh aningi.
50 Josua faragha Timnat Seran nguibar
ekiam uabi daningasa men azai, an
Efraimin anabamin nguazimin ikia
mighsiaba itir danganimin iti. Ezi Ikiavira
Itir God mikemezi moghin, me a isava a
ganingi. Ezi Josua nguibar kam uam an
ingarigha, a gaperaghav an iti.
51 Ezi ofa gamir gumazim Eleasar ko,
Josua ko Israelian anababar ikiziba vagh-
vagha men gumazir dapaniba ko Silon dan-
ganimin, me Ikiavira Itir Godin damazimin
ikia, egha God bativamin Purirpenimin tiar
akamin apiaghav iti. Egha Israelian an-
ababa bagha inabazir nguaziba abighasa
satu gikararai. Ezi me nguaziba tuiragha
uari ganidir ingangarir kam, ghua kam-
aghira tugha gifa.

20

Josua nguibar ekiar gumazamiziba ari mangi mongamiba amisefe

1 Ezi gin Ikiavira Itir God Josua migia
ghaze,
2 "Ki faragha Moses mikemezi moghira ni
Israelia mikimti, me nguibar ekiar gumaza-
miziba ari mangi mongamibagh, inamighti
da iki.
3 Eghti ian gumazitam, atamakuigh gu-
mazitam misueghti an aremegham, an ari
mangi nguibar ekiar kabar tamin modogh
ikiam. Eghti aremezir gumazimin tav uam
a ikarvaghsi a burian kogham.
4 "Eghti gumazir osimtizim gamizim
nguibar ekiar kamin mongsi mangi otogh,
faragh mangi nguibar ekiamin tiar akamin,
uan osimtizimin gun gumazir aruabav
kemegh. Eghti me an amamangatighti, a
mangi me ko ikiam.
5 Eghti gumazir a ikarvaghasava amim an
gin iziti, nguibar ekiamin gumazir dapaniba
a isi an agharim datighan kogham. Me fo, a
guizbangira an apanim gamua a misoghezi
ana aremezir puvati. Egh nguibar ekiar
kamin gumazamiziba a geghuv deragh an
ganam.
6 Egh a nguibar ekiar kamin averara
iki mangiti, me gumazamizibar damazimin
kotin aven, an osimtizim tuisigh a bareghti,
an kot deraghti, a nguibar ekiar kamin av-
erara iki mangiti, ofa gamir gumazibar da-
panim ovengeghamin dughiam otogham.
Eghti gin a uamategh uan nguibar a ikegha
ara izezimin mangam."
7 Ezi me kamaghin oregha Naptalin
anabamin nguibar mighsiamin itir mam
Kedes ginaba. A Galilin Distrighin aven
iti. Egha Efraimin nguibar mighsiamin
itim, Sekem ginaba. Egha Kiriat Arba, an
ziar mam Hebron, me a ginaba. A Judan
anabamin nguibar mighsiamin itim.
8 Egha me Rubenin anabamin nguazimin,
Beserin nguibam ginaba. Ni Jerikon tugh
Jordanin Fanemin vongin ganti, Beserin
nguibar mighsiam ikiam. An aruem
anadi naghin dipaba puvatizir danganimin
iti. Egha Gatin anabamin nguazimin,
Gileatin Distrighin aven, me Ramotin
nguibar ekiam ginaba. Egha Manasen
anabamin nguazimin, Basanin Distrighin
aven, Golanin nguibar ekiam ginaba.
9 Nguibar ekiar mongamin kaba, kar
Israelia, ko Kantrin Igharazibar Gumaza-
mizir me ko itiba, me me bagha dagh in-
aba, eghti men tav atamakuigh gumazi-
tam misoghti an aremeghti, an tav a ikar-
vaghsi damuti, an atiating ivegh mangi
nguibar ekiar kabar aven mangi deragh
ikiam. A kagh iki mangiti kotiar dughiamin
gumazamiziba bar a baregham. Eghti gu-
mazir ovevem ikaraghasa amim, faragh de-
raghvira oregh fogh suam, gumazir kam
ti guizbangira nighnigha a misoghezi an
areme, o puvati. Kot mikim suam, Gumazir
kam osimtizim guizbangira iti, eghti an a
ikaragham. Puvatighti, puvatigham.

21

Nguibar ekiar me Livain anabamin adarazigh aningiziba

1-2 Israelia dughiar kamin Kenanin
nguazimin, Silon nguibar ekiamin boroghin
nguibam aghuigha an iti. Ezi Livain
anabamin gumazir dapaniba ghua, ofa
gamir gumazim, Eleasar ko Josua ko
Israelian anababar gumazir dapaniba me
migia ghaze, "Ikiavira Itir God, Moses migia
ghaze, ni Livain anabamin adarasi, nguibar
ekiar danganir aghuiba iti taba ko dar
boroghin itir nguazir men asiziba ikiamiba,
da isi me daning."

20:1: Dibobonibа 35:6-32; Godin Araziba 4:41-43; 19:1-13

21:1-2: Dibobonibа 35:1-8

3 Ezi Israelian anababa, Ikiavira Itir God,
mikemezi moghin, amua vaghvagha uan
nguibar ekiar maba ko men asiziba iki-
amin nguazir maba isava Livain anabamin
adarazigh aningi.
4 Me faraghavira Kohatin adarazi iniamin
nguibar ekiaba bagha satu gikararai. Ko-
hatin ikizir igharazim, men inazir afeziam
Aron, an ofa gamir gumazim. Ezi Judan an-
abam ko Simeonin anabam, ko Benjaminin
anabam, me 13plan nguibar ekiaba atugha
me ganingi.
5 Ezi Kohatin ikizimin gumazamizir
igharaziba, Efraimin anabam ko Danin
anabam, ko Manasen anabar me tuiraz-
imningin ikizir aruem uaghiri naghin
amadaghan itim, me uan nguibar ekiar
10pla atugha me ganingi.
6 Ezi Gersonin ikizimin adarasi, Isakarin
anabam, ko Aserin anabam, Naptalin an-
abam, ko Manasen anabar ikizir aruem
anadi naghin itim, me uan nguibar ekiar
13pla atugha me ganingi.
7 Ezi Merarin ikizimin adarasi, Rubenin
anabam, ko Gatin anabam, ko Sebulunin
anabam, me uan 12plan nguibar ekiaba
atugha me ganingi.
8 Egha Ikiavira Itir God, Moses mikemezi
moghin, me Livain anabamin adarazi
bagha nguibar ekiar danganir aghuiba iti
taba me daningasa satu gikararai. Eghti
nguibar ekiar kabar boroghin itir nguaziba,
Livain adarazi uan asizibar arighti da
ikiam.
9-10 Kar Judan anabam ko Simeonin an-
abam, me ganingizir nguibar ekiaba. Is-
raelia nguibar ekiar kaba me daningasa
satu gikararangizi, Aronin ovavir boriba
Kohatin ikizimin aven itir adarasi, da ini.
11 Israelia, Kiriat Arban nguibar ekiam isa
Aronin ikizimin adarazigh aningi, nguibar
kam, an ziar mam Hebron. Ezi Arba a
Anakin afeziam. Hebronin nguibar ekiam,
a Judan anabamin nguazimin aven ikia,
egha mighsiabagh isin iti, ezi nguazir
aviriba an okarigha iti. Eghti me uan asiziba
nguazir kabar dar arigham.
12 Nguibar ekiar kamin, Israelia faragha
azeniba oparamin nguazir an boroghin
itiba, ko an nguibar dozir an boroghin itiba,
me da isa Jefunen otarim Kalep ganigha
gifa. Kamaghin, me datirighin nguazir
kaba ko nguibar doziba isi Aronin adarazir
aningan kogham.
13 Hebron, a nguibar ekiar gumaziba ari
mangi mongamin mam. Egha me uaghan
nguibar ekiar igharaziba isa Aronin ovavir
boribagh aningi. Dar ziabar kara: Lipna,
14 ko Jatir, Estemoa,
15 ko Holon, Debir,
16 ko Ain, Juta, ko Betsemes. Kar Judan an-
abam ko Simeonin anabam 9plan nguibar
ekiaba me ganingi. Eghti nguibar ekiar
kaba okarigha itir nguaziba, Livain adarazi
uan asizibar arigham.
17 Ezi Benjaminin anabamin adarazi
nguibar ekiar 4pla isa me ganingi. Dar
ziabar kara: Gibeon, Geba,
18 ko Anatot, Almon. Eghti nguazir
nguibar ekiar kaba okarigha itiba, Livain
adarazi uan asizibar arigham.
19 Aronin ovavir boriba, me ofa gamir
gumaziba, me nguibar ekiar 13pla ini. Eghti
nguazir nguibar ekiar kaba okarigha itiba,
me uan asizibar arigham.
20 Ezi Kohatin ikizir igharaziba, Efraimin
anabamin adarazi uan nguibar ekiaba me
ganingi.
21 Me aningizir nguibar ekiar 4plan kabar
ziabar kara: Sekem, a Efraimin anabamin
nguazir mighsiaba itimin iti, egha a nguibar
ekiar gumaziba ari mangi mongamin mam.
A ko Geserin nguibar ekiam,
22 ko Kipsaim, Bethoron. Eghti nguazir
nguibar ekiar kaba okarigha itiba, Kohatin
adarazi uan asizibar arigham.
23 Ezi Danin anabamin adarazi me
nguibar ekiar 4plan kaba isa Kohatin
adarazigh aningi, dar ziabar kara: Elteken,
Gibeton,
24 ko Aijalon, ko Gatrimon. Eghti nguazir
nguibar ekiar kaba okarigha itiba, Kohatin
adarazi uan asizibar arigham.
25 Egha Manasen anabam me tuiraz-
imningin igharazimin adarasi, me nguibar
ekiar pumuning isa Kohatin adarazigh
aningi, dar ziabar kara: Tanak ko
Gatrimon. Ezi nguazir nguibar ekiar
kamning okarigha itiba, Kohatin adarazi
uan asizibar arigham.
26 Kamaghin, Kohatin ikizimin adarazi
bar nguibar ekiar 12pla ko, dar nguazir
asizibar arighamiba, ini.
27 Ezi Gersonin ikizim, me Livain an-
abamin ikizir mam, Israelia nguibar ekiar
maba me ganingi. Me Manasen anabam
me tuirazimningin ikizir faragha zuimin
nguibar ekiar pumuning isa Gersonin
adarazigh aningi. Aningin ziamning
kara: Besteran ko Golan, aning Basanin
Distrighin amadaghan itir nguibar ekiamn-
ing. Golan a nguibar ekiar gumaziba ari
mangi mongamin mam. A ko Besteran
nguibar ekiam. Eghti nguazir nguibar ekiar
kamning okarigha itiba, Gersonin adarazi
uan asizibar arigham.
28 Ezi me Isakarin anabamin nguibar
ekiar 4pla isa Gersonin ikizimin adarazigh
aningi, dar ziabar kara: Kision, Daberat,
29 Jarmut, ko Enganim. Eghti nguazir
nguibar ekiar kaba okarigha itiba, Gersonin
adarazi uan asizibar arigham.
30 Ezi me Aserin anabamin adarazir
nguibar ekiar 4pla isava Gersonin ikizimin

adarazigh aningi, dar ziabar kara: Misal, Apdon,
31 ko Helkat, Rehop. Eghti nguazir
nguibar ekiar kaba okarigha itiba, Gersonin
adarazi uan asizibar arigham.
32 Egha me Naptalin anabamin nguibar
ekiar 3pla isa Gersonin ikizimin adarazigh
aningi, dar ziabar kara: Kedes, Hamotdor
ko Kartan, da Galilin Distrighin aven itir
nguibar ekiaba, ezi Kedes, a nguibar ekiar
gumaziba ari mangi mongamin mam. Eghti
nguazir nguibar ekiar kaba okarigha itiba,
Gersonin adarazi uan asizibar arigham.
33 Egha Gersonin ikizim nguibar ekiar
13pla ini. Eghti nguazir nguibar ekiar kaba
okarigha itiba, me uan asizibar arigham.
34 Egha me Sebulunin anabamin nguibar
ekiar 4plan kaba isa Merarin ikizimin
adarazigh aningi, men ikizim, Livain
anabamin gumazamizir igharaziba. Kar
4plan nguibar ekiar kabar ziaba: Jokneam,
Karta,
35 ko Dimna, Nahalal. Eghti nguazir
nguibar ekiar kaba okarigha itiba, Merarin
adarazi uan asizibar arigham.
36 Ezi me Rubenin anabamin nguibar
ekiar 4pla isa, Merarin ikizimin adarazigh
aningi, dar ziabar kara: Beser, Jahas,
37 ko Kedemot ko Mefat. Eghti nguazir
nguibar ekiar kaba okarigha itiba, Merarin
adarazi uan asizibar arigham.
38 Ezi me Gatin anabamin nguibar ekiar
4plan kaba isa Merarin adarazigh aningi,
dar ziabar kara: Ramot, a Gileatin Dis-
trighin itir nguibar ekiam, egha a nguibar
ekiar gumaziba ari mangi mongamin mam.
Gumaziba osimtiziba ikia ara ghua an aven
modi. A ko Mahanaim,
39 ko Hesbon, ko Jaser. Eghti nguazir
nguibar ekiar kaba okarigha itiba, Merarin
adarazi uan asizibar arigham.
40 Kamaghin Merarin ikizimin adarazi
nguibar ekiar 12pla bar da ini. Men ikizim,
Livain anabamin gumazamizir igharaziba.
41 Israelia bar moghira nguazir me apiaz-
ibar tongin, 48pla nguibar ekiaba isa Livain
anabamin adarazigh aningi.
42 Eghti nguazir bar nguibar ekiar kaba
okarigha itiba, Livain anabamin adarazi
uan asizibar arigham.

Ikiavira Itir God, mikemezi moghin Israelia bar nguaziba ini

43 Kamaghin, Ikiavira Itir God fomira men
inazir afeziabav kemezi moghin, a nguaz-
iba isa, bar Israelia ganingizi, me dagh apia.
44 Egha Ikiavira Itir God, uan akar
dikirizim ginighnigha Israelian akurazi, me
uan apanibav sogha bar me abinizi, men
apanitam me abirazir puvati.
45 Ikiavira Itir God, fomira akar dikiriziba
Israelia ganingi, egha a deravira dagh amizi,
da guizbangiram otifi.

22

Josua, anabar Jordanin Fanemin vongin ikiamiba, amadazi, me uan nguazibar zui

1 Israelia, Kenanin nguaziba bar da
abigha givazi, Josua, Rubenin anabam ko,
Gatin anabam, ko Manasen anabar me
tuirazimningin mamin adarasi, a bar men
diazi, me iza uari akufa.
2 Ezi a kamaghin me migei, “Moses a
Ikiavira Itir Godin ingangarir gumazim,
bizir a damuasa ia migeiba ia zurara dagh
ami. Egha uaghan, bizir ki ia damuasa ia
migeiba, ia uaghan dagh ami.
3 Fomira iza datirighin, ia zurara uan
aveghbuabar akurvasi. Ia dughiatamin me
ataghizir puvati. Ia bar deravira Ikiavira
Itir God, ian Godin Akar Gavgavibar gin zui.
4 Ia fo, Ikiavira God, ian God, uan akar
faragha dikirizimin gin ghua avughsazim
ian aveghbuabagh aningi. Kamaghin, ia
datirighin uamategh nguazir ia inizibar
mangi dar apiagh iki. Ikiavira Itir Godin
ingangarir gumazim Moses, Jordanin
Fanemin vongin itir nguazir kaba ia
ganingizi, da ian nguazibara.
5 Egh ia Moses damuasa mikemezir
Akar Gavgaviba ko Moses Osirizir Araziba,
ia bar deraghvira dar gin mangi da
bakinighnighan marki. Da ghaze, ia
Ikiavira Itir God, ian God, bar a gifongegh,
deraghvira an gin mangi an Akar Gavgaviba
bar dar amu. Ia zurara pamtemin an
suiragh. Egh ia uan ifongiaba ko navir
averiaba sara, an ingangarim damu.”
6 Egha Josua God deragh me damuasa
God ko mikemegha, me amadazi, me uan
nguibabar zui.
7 (Moses fomira Basanin Distrighin
aven itir nguazim isa Manasen anabamin
akuar mamin adarazigh aningi, a Jordanin
Fanemin aruem anadi naghin iti. Ezi Josua
aruem uaghiri naghin Jordanin Fanemin
nguazir maba isa Manasen anabamin
akuar igharazim ganingi.) Egha Josua
me migeima, Jordanin Fanemin vongin
mangamin gumazamiziba uamategh uan
nguibabar mangasava amima, Josua, God
deragh me damuasa Godin azaragha,
8 kamaghin me migia ghaze, “Ia bizir bar
aviriba inigha, da sara zui. Asiziba, silva,
gol, ain, bras, ko korotiar bar aghuiba ia da
inigha zui. Ia uan apaniba abiragha inizir
bizir kaba, ia da inigh mangi uan adarazi ko
da tuiragh uari daning.”

21:44: Godin Araziba 7:24; Josua 11:23; 22:4 **21:45:** Josua 23:14 **22:2:** Diboboniba 32:20-32; Josua 1:12-15

9 Ezi Rubenin anabam, ko Gatin anabam
ko Manasen anabar me tuirazimningin
mam, men adarazi uamategha ghua, Is-
raelian igharaziba ataghizi, me Kenanin
nguazimin itir nguibam Silon iti. Ezi me
Gileatin Distrighin itir nguaziba bagha zui.
Men nguaziba, Jordanin Fanemin aruem
anadi naghin iti. Fomira Moses me migia
ghaze, “Nguazir kam, Ikiavira Itir God, ia
danighti ia dar ghuaviba ikegham.”
10 Egha me bar tuavimin ghua Kenanin
nguazim an ghuavira ikia, Jordanin
Fanemin boroghin otogha, ofa gamir
dakozir ekiar mam faner miriamin an
ingari.
11 Ezi Israelian gumazamizir igharaziba
bar kamaghin oraki, “Rubenin anabam,
Gatin anabam ko Manasen anabar me
tuirazimningin mam, me en amadaghan
Jordanin Faner miriamin ofa gamir dakozir
mamin ingarigha gifa.”
12 Egha Israelia bar moghira Silon
nguibamin uari akuvagh, mangi me ko
misoghasa nighnisi.
13 Egha Israelia, ofa gamir gumazim
Eleasarin otarim Finias amadazi, a Rubenin
anabam ko Gatin anabam, ko Manasen an-
abar me tuirazimningin mamin adarazir,
ganasa Gileatin Distrighin zui.
14 Egha me uan anababar 10pla vagh-
vagha men tongin gumazir dapanir maba
amisefe. Gumazir dapanir 10plan kaba,
me vaghvagha uan ikizibar dapaniba. Ezi
Israelia Finias ko gumazir dapanir kaba
amangizi me a ko zui.
15 Egha me ghua Gileatin Distrighin
otivigha kamaghin Rubenin anabam ko
Gatin anabam ko Manasen anabar me
tuirazimningin mam batogha kamaghin me
migei,
16 “E Ikiavira Itir Godin gumazamiziba
bar, kamaghin ia migei, ‘Ia manmagh-
sua Godin akam batuegha akirim ragha
a gasaragha ofa gamir dakozir kam uari
baghaviram an ingari? Ia ua Ikiavira Itir
God ategha an gin zuir puvati.
17 Ia fo, e fomira Peorin danganimin
ikia arazir kuram gamizi, Ikiavira Itir God
arimariam amadazi a izegha, e an gumaza-
miziba bar e gasighasiki. Ezi an osimtizim
ikiavira iti. Ezi ia ti ghaze, a pura bizim,
egha a gisin ua tam damuasa?
18 Egh ia datirighin Ikiavira Itir Godin
akamin gin mangan aghuagh akirim ragh
a gasaraghti, a gurum mizaraghan Israelia,
bar en ataram.
19 Ia kamaghin nighnigh suam, nguazir
ia itim, a Godin damazimin zuezir puvati,
ia anetegh iziva Ikiavira Itir Godin Purir-
penim itir nguazimin izegh an iki. Egh
en tongin uari bagh nguazitaba inigh dar
iki. Ikiavira Itir God, en God, an ofa gamir
dakozim en tongin iti. Ia Ikiavira Itir Godin
akam ko en akam baraghan kogh uari bagh
ofa gamir dakozir igharazimin ingarigh, e
damighti, e ian arazir kuramin aven ikian
kogham.
20 Ia bizir Seran otarim Akan amizim
bakinighnighan marki! Ikiavira Itir God
e migia ghaze, “Ia Jerikon nguibar ekiam
bar a gasighasikigh.” Ezi Akan Ikiavira Itir
Godin Akar Gavgavim batoke. Kamaghin,
Ikiavira Itir God osimtizir ekiam isa, bar
moghira e ganingi. Akan uan arazir ku-
ram bagha areme, ezi Israelian igharaziba
uaghan an amizir arazir kurar kam bangin
me ariaghire.’ ”
21 Ezi Rubenin anabam ko Gatin an-
abam ko Manasen anabar me tuirazimn-
ingin mamin adarasi, Israelian gumazir da-
paniba ikaragha ghaze,
22 “Godin Gavgaviba Bar Itim, a
guizbangira God. A Ikiavira Itir God. A fo,
e bizir kam gami. Ezi e kamaghin ifonge,
ia Israelia uaghan bizir kam gifogh. E ti
uan nighnizir gavgavim ategh Ikiavira Itir
Godin akam batueghti, ia e misueghti e
arimighireghti, deragham.
23 E Ikiavira Itir Godin akam batuegh, uari
baghvira ofa gamir dakozimin ingarigh,
asiziba tue da bar isia mighirir ofaba, ko
witin ofan guar igharazi taba, ko God
ko navir vamira ikiasava amir ofaba dar
amuti, kamaghin Ikiavira Itir God uabi e
gasighasigham.
24 Bar puvati. E ingarizir ofan dakozir
kamin nighnizim kamakin, e uan ovavir
borir gin otivamibagh nighnisi. E kam-
aghin atiati, ian ovavir boriba ti gin, en
ovavir boribar anogoregh me mikim suam,
‘Ia manmaghsua Godin ziam fe? A Ikiavira
Itir God, e Israelia en God. A ti ian God
puvati.’
25 Egh me ti kamaghin mikimam, ‘Ikiavira
Itir God, e bagha mitaghniam ati, Jordanin
Fanem Rubenin anabam ko Gatin anabam,
en tizim abiki. Ezi ia Ikiavira Itir Godin
adarazi puvati.’ Eghti ian ovavir boriba en
ovavir boribar anogoreghti, me Ikiavira Itir
Godin ziam fan kogham.
26 Kamaghin, e ofa gamir dakozir kamin
ingarizi, a tu. E asiziba tue da bar isia
mighirir ofaba ko ofan guar igharaziba
bagha an ingarir pu.
27 “Bar puvati. E ingarizir ofa gamir
dakozir kam, kamaghin nin ovavir boriba
ko en ovavir borir gin izamiba, an aba-
banimin min iki, kamaghin men akakagh
suam, e Ikiavira Itir God an Purirpenimin
mangi an ziam fam. Egh e uan ofan bar

22:16: Godin Araziba 12:13-14 **22:17:** Diboboniba 25:1-9 **22:20:** Josua 7:1-26

isia mighiriziba ko, God ko navir vamira ikiasava amir ofaba, ko an ziam fer ofan bar isi mighiramin igharazibar amuam. Eghti ian ovavir boriba gin kamaghin en ovavir boribav kiman kogh suam, 'Ia Ikiavira Itir Godin adarazi puvati.'

28 "En nighnizim kamaghin iti, ian ovavir boriba, en ovavir boribav kimti, me kamaghin me ikarvagham, 'Ia gan, en afeziaba ingarizir ofa gamir dakozim, a Ikiavira Itir Godin anam ko magh gari. Egha kar, ofan tuer bar isia mighiriba ko ofan igharazibar amuamin ofa gamir dakozim puvati. Dakozir kam an ababanimin min iti, ababanir kam kamaghin en adarazi ko ian adarazir akakagh suam, ia ko e Godin vamira iti.'

29 "E fo, Ikiavira Itir Godin ofa gamir dakozim, a Godin damazimin ikia an Purirpenimin tiar akamin boroghin tughav iti. E an ofa gamir dakozir kamin danganim inisi, guizin ofa gamir dakozimin ingaran kogham, egh ofan bar isia mighiriba ko witin ofa ko ofan igharazibar amuamin ofabar amuan kogham. E kamaghin damigham, e Ikiavira Itir Godin akam batuegh akirim ragh a gasaragham. E kamaghin damuan kogham."

30 Ezi ofa gamir gumazim Finias ko Israelian anababa vaghvagha men gumazir dapaniba, me Rubenin anabam, ko Gatin anabam ko Manasen anabamin akuamin adarazir, migirigiam baregha bar akonge.

31 Egha ofa gamir gumazim Eleasar an otarim, Finias, kamaghin Rubenin anabam ko, Gatin anabam ko Manasen anabamin akuam, men adaraziv gei, "E datirighin fo, ia Ikiavira Itir Godin akam batoghezir puvati. Kamaghin, a uan gumazamiziba ko iti. Egh a datirighin en atariva, e gasighasighan kogham."

32 Egha gin, ofa gamir gumazim Eleasarin otarim Finias, ko Israelian gumazir dapaniba, me Rubenin anabam ko Gatin anabam, Gileatin nguibam ategha uamategha Kenanin kantrin ghuegha, bizir otivizir kabar gun bar Israelia geghani.

33 Ezi Israelia Finias ko gumazir dapaniba mikemezir biziba baregha bar akongegha ghaze, "E Ikiavira Itir Godin ziam fam." Egha Ruben ko Gatin anabamningin adaraziv soghamin nighnizir kam, me anetaki.

34 Kamaghin, Ruben ko Gatin anabamningin adarasi, dakozir kam ziar kam a gati, Deravira Gun Migeir Ofa Gamir Dakozim. An mingarim kamakin, "Bizir kam, ia ko e an gan fogham, Ikiavira Itir God, a uabira God."

Josua areme

23

(Sapta 23–24)

Josua akar abuananabar Israelia migei

1 Azenir aviriba zuima, Ikiavira Itir God dughiar aghuim isava Israelia ganingizi, me avughsa deragha ikiava, uan apaniba ko misozir puvati. Ezi bar gin Josua ghua bar ghuri.

2 Egha Josua, Israelia ko men gumazir aruaba ko gumazir dapaniba, ko jasba, ko gumazir gavmanin faragha zuiba, a bar moghira me akuvagha kamaghin me migei, "Ki datirighin ghurigha gifa.

3 Ia uari uan damazibar bizibar ganigha givagha fo, Ikiavira Itir God, ian God, ian akuragha bizir aviribagh amua, ian apanibav sogha me abini. Ikiavira Itir God, ian Godra, ia bagha midorozir kam gami.

4 Ia datirighin deraviram oragh, ian nguazim, aruem anadi naghin Jordanin Fanemin ikegha ghua, aruem uaghiri naghin Mediterenianin Ongarir Ekiamin tu. Ki, apanibav sogha me gafiragha men nguaziba isa ia ganingi. Egha uaghan, nguazir maba, ia tighar apanibav sogh me abinigh, men nguaziba iniam, ki ia da iniasa ki dagh inabagha gifa.

5 Eghti Ikiavira Itir God, ian God, ian faragh mangi apanibar amighti me aregham. A me batueghti ia pura mangi nguaziba iniam. Egha Ikiavira Itir God, akam akirizi moghin, ia men nguazim inigham.

6 Kamaghin, ia bar pamten Moses Osirizir Arazibar Akinafarimin aven deraghvira akabar gin mangi. Ia akatam ataghiraghan marki, ia bar moghira dar suiragh.

7 Egh ia ikizir igharazibar gumazamizir ia ko ikiavira itiba, ia me ko poghan marki. Ia igharaghvira iki. Egh men asebar ziaba diponan marki. Ia guizbangira mikimsi, aser kabar ziaba diponan marki. Egh uaghan teviba apir dar ziaba fan marki.

8 Kamaghin dera, ia fomira amizi moghin, datirighin bar deravira Ikiavira Itir God ko porogh an gin mangi.

9 Bar guizbangira, Ikiavira Itir God, ikizir ekiar, gavgavir ekiaba itiba, an ada batoghezi, ia puram aven ghua men nguaziba inigha gifa. Ezi datirighin ia adughadughamin gumazitam ua itir puvati.

10 Ikiavira Itir God, en God, fomira akam akirizi moghin, ia bagha apanibav sosi. Egh a ian tavin akuraghti, a 1,000plan gumazibav sogh men agiraghti me aregham.

11 "Kamaghin, ia bar deravira uari bagh gan. Egh Ikiavira Itir God, en God, bar a gifongegh.

23:10: Godin Araziba 3:22; 32:30

12 Egh ia akirim ragh God gasaragh,
uamategh mangi, kantrin kamin ikiavira
itir gumazamiziba ko porogh, me ko
poroghamibar amu,
13 egh ia kamaghin fogh, God ikizir
kaba me batueghan kogham. Eghti me
azuaziba asizibar suizi moghin, ia bagh
azuaziba guighti da ian suigham. Egh
ian akiraghariba ifozoroghti, ia mizaziba
baraghti, me dikonibar ian damazibagh
inivighasam. Eghti Ikiavira Itir God, ia
ganingizir nguazir aghuir kam, ia an iki
mizazir kaba ini mangi gin ia ovengam.
14 "Datirighin ki ia ataghiraghamin
dughiam a roghira ize. Ezi ia guizbangira
uan navir averiaba ko duabar aven bar
fogha gifa, Ikiavira Itir God, ia daningasa
akam akirigha givazir bizitam, pura
mangighan kogham. A ia ko akam akirizir
biziba da guizbangira bar otifi. An akar
dikirizir katam pura ghuzir puvati.
15 Bar guizbangira, Ikiavira Itir God,
ian God, a uan akar dikirizir aghuibar
gin ghuzi da otivizi moghin, a uaghan
ganti, ia an akam batueghti a ia mikemezi
moghin, ivezir kuram ia daning mangi,
nguazir aghuir a ia ganizir kamin aven ia
gasighasigham.
16 Ia, Ikiavira Itir God, ian God, a ia
ko amizir Akar Dikirizir Gavgavir kam, ia
an gin mangan kogh, mangi asebar zi-
aba fiva, aseba bagh teviba apiriva dar zi-
aba fiti, Ikiavira Itir Godin aningagharim
avimin min ian isigham. Eghti ia dughiar
ruarimin nguazir aghuir a ia ganingizir
kamin ikeghan kogham. Ia bar moghira
arighiregham."

24

Josuan akar abuananaba

1 Ezi Josua Sekemin nguibamin Israelian
anababa bar, me akufa. Egha men gumazir
aruaba, ko gumazir dapaniba, ko jasba,
ko gavmanin ingangaribar faragha zuir
gumaziba, a me inigha Godin damazimin
mitivasa zui.
2 Egha Josua gumazamizibav gia ghaze,
"Ikiavira Itir God, a Israelian God, a kam-
aghin migei, 'Ian ovaviba fomira Yufretisin
Fanemin vongin ikia asebar ziaba fe. Men
mav Tera, an Abraham ko Nahorin afeziam.
3 Ki ian ovavim Abraham, Yufretisin
Fanemin vongin a inigha iza Kenanin
nguazim bar a garuigha, egha ovavir borir
aviriba a ganiga, Aisak sarama a ganingi.
4 Egha otarir pumuning Aisak ganingi,
Jekop ko Iso. Egha Idomin danganimin
mighsiaba itir nguazim isa Iso ganingi, ezi
Jekop uan otariba ko, me Isipin kantrin
iraghue.
5 Egha gin ki ian inazir afeziaba bagha
Moses ko Aron amadazi, aning Isipia bagha
ghuzi, ki osimtizir ekiam Isipia ganigha bar
me gasighasiki. Egha gin ia inigha Isipin
kantri ategha azenan ize.
6 Ki ian inazir afeziaba Isipin kantrin me
inigha azenan izegha izima, Isipia hoziar
karisba itiba inigha men agiragha iza On-
garir Aghevimin oto.
7 Ezi ian inazir afeziaba atiatiava uarir
akurvaghasa nan araima, ki ghuariar
pizimin me ko Isipia abigha tongirama
anesara. Ezi Israelia zuamira ghua
ongarimin vongin ghua nguazimin otozi,
Isipia ongarir torimin men gin zuima, ki
ongarir otevimning gamizi aning iza ua
uaningin suiragha, Isipia avaragha bar
me kuavareme. Ia uari uan damazibar ki
Isipia gamizir bizir kamin ganigha fo. Ezi
gin ia bar dughiar ruarimin gumazamiziba
puvatizir danganimin ike.
8 "'Ezi ki gin ia inigha aruem anadi
naghin, Amorian nguazir Jordanin
Fanemin itimin ghuzi, me ia ko misozima
ki ian akurazi, ia me misogha me abiragha,
men nguazim uari bagha a ini.
9 Ezi gin Siporin otarim Balak, a Moapian
atrivim, Israelia ia ko misoghasa. Egha
a dikavigha, Beorin otarim Balam bagha
akam amadagha ghaze, Balam akar ku-
ratam ia mikim ia gasighasighasa.
10 Ezi Balam akar kuratam ia daningan
ki aghua. Egha ki a gamizi a migirigiar
aghuibara a ganingizi, ki Balakin agharimin
ua ia ini.
11 Ezi gin ia Jordanin Fanem giregha
ghua, Jerikon nguibamin otifi. Ezi Jerikon
midorozir gumaziba ia misoghasava ami.
Ezi kamaghira, Amoria, Peresia, Kenania,
Hitia, Girgasia, Hivia, Jebusia, me bar
uaghan ia ko misozima, ki ian akurazi ia me
misogha bar me abini.
12 Dughiar kam, ki ian faragha ghua ian
apanibagh amizi, me bar atiatingi, ezi bizir
kam, Amorian atrivimning gamizi, aning
arav ghu. Ia bizir kam uan midorozir
sababa ko barir pibar gavgavimin a gamizir
puvati. Kirara aningin agirazi aning arav
ghu.
13 Ezi nguazir ki ia ganingizir kam, ia
a gisin ingangaritam atizir puvati, ezi
nguibar ekiar nguazir kamin aven itiba,
ia uari tamin ingara anesarazir puvatigha,
datirighin ia dar iti. Ia oparizir puvatizir

24:2: Jenesis 11:27 **24:3:** Jenesis 12:1-9; 21:1-3 **24:4:** Jenesis 25:24-26; 36:8; 46:1-7; Godin Araziba 2:5 **24:5:** Ua Me Ini 3:1--12:42 **24:6:** Ua Me Ini 14:1-31 **24:8:** Diboboniba 21:21-35 **24:9:** Diboboniba 22:1--24:25 **24:11:** Josua 3:14-17; 6:1-21 **24:12:** Ua Me Ini 23:28; Godin Araziba 7:20 **24:13:** Godin Araziba 6:10-11

olivin temer oviziba, ko wainin oviziba, ia
da oparizir puvati, ia pura da isava da api.' "
14 Egha Josua ghua kamaghin migei,
"Ia Ikiavira Itir Godin atiating, an akabar
gin mangiva, guizbangira an apengan
iki an ingangarim damuva, uan inazir
afeziabar aseba batokegh, kar me fomira
Mesopotemian kantri ko Isipin kantrin ikia
dar ziaba fe.
15 Ia Ikiavira Itir Godin ziam fan
aghuaghiva deravira nighnigh, ia godin
manamin ziam fam? Ian ovaviba fomira
Mesopotemian nguazimin ikia ziaba fezir
aseba, ia da fam? O, Amoria, ia men nguazir
ia datirighin itir kam, men aseba, ia da fam?
Ezi ki ko, nan dipenimin itir adarazi bar
moghira, e Ikiavira Itir Godin ziamra fam."
16 Ezi gumazamiziba kamaghin a
ikaragha ghaze, "E Ikiavira Itir God ategh
godin igharazibar ziaba fan kogham, bar
puvatigham.
17 E uan afeziaba ko, Isipin nguazimin ikia
Isipia pura men apengan ikia, pura ingarir
gumazir kinibar itir dughiamin, Ikiavira Itir
God, uabi e inigha azenan ize. Ezi e uari
uan damazibar, an amizir mirakelin ekiar
aviribar gani. Kantrin e aruibar aven, a bar
deravirama e geghuvima, e zui.
18 E zuir dughiamin Ikiavira Itir God
en faragha ghua, kantrin e mangi otiv
mangamiba, a bar me batuegha Amoria
saram otoke. Amoria me faragha nguazir
kamin ghuaviba. Ikiavira Itir God, a en God.
Kamaghin e uaghan an ziam fasa."
19 Ezi Josua me migia ghaze, "Ia zuamira
kamaghin mikiman marki, egh suam, ki
Ikiavira Itir Godin ziam fam. Guizbangira,
Ikiavira Itir God, godin igharazitam a ko
magh garir puvati. A uabira, ia an ziam
fasa a ifonge. Ia akirim a gasaragh godin
igharazibar ziaba fiti, a ian arazir kuraba
gin amadaghan kogham.
20 Guizbangira, Ikiavira Itir God fomira
iza datirighin deragha ia gami. Eghti ia
anetegh igharaz darazir asebar ziaba fiti, a
ian atariva pazavira ia damigh, ivezir ku-
ram ia danigh ia agivagham."
21 Ezi gumazamiziba Josua migia ghaze,
"Bar puvatigham. E Ikiavira Itir Godin zi-
amra fam."
22 Ezi Josua kamaghin me migei, "Ia uari
akam akirigha ghaze ia Ikiavira Itir Godin
ziamra fam." Ezi me ghaze, "Are, migirigiar
e amir kam, a guizbangira."
23 Ezi Josua ua me migia ghaze, "Ia ikizir
igharazibar aser ian tongin itiba, da ba-
tokegh. Egh Ikiavira Itir God, a Israelian
God, ia uan navir averiabar aven an ziamra
fiva, uari isi a daningigh."
24 Ezi gumazamiziba Josua migei, "E
Ikiavira Itir God, en God, e an ziamra fiva,
an akamin gin mangam."
25 Egha dughiar kamin me bar Sekemin
nguibamin ikia, Josua gumazamizibar dan-
ganim inigha, Ikiavira Itir God ko Akar
Dikirizir Gavgavir mam gami. Ezi Akar
Dikirizir Gavgavir kam, arazir God ifongez-
iba ko bizir God damuasa me mikemeziba,
an aven iti. Eghti gumazamiziba Akar
Dikirizir Gavgavir kamin gin mangam.
26 Egha Josua akar kaba isava, Godin Akar
Gavgaviba itir Akinafarimin aven da osiri.
Egha dagiar ekiar mam inigha, me Ikiavira
Itir Godin ziam fer danganimin boroghin
temer Okin povimin anesara.
27 Egha Josua gumazamizibav gia ghaze,
"Ia gan, e uan Akar Dikirizir Gavgavim
ginighnighsi, ia zurara dagiar asaraghav itir
kamin gan. Ikiavira Itir God, e mikemezir
migirigiaba, dagiar kam, bar ada baregha
gifa. A kagh ababanimin min iki nighnizim
ia daningti, ia uan Godin akaba batoghan
kogham."
28 Egha Josua gumazamiziba amadazi me
uamategha uan nguibar me itibar ghue.

Josua ko Eleasar areme

29 Egha gin Nunin otarim Josua, Ikiavira
Itir Godin ingangarir gumazim, a 110plan
azeniba ikiava areme.
30 Ezi Israelia an kuam isa an nguazimra,
Timnat Seran nguibamin anefa. Nguibar
kam, Efraimin anabamin nguazimin iti,
a mighsiaba itir nguazim, egha notin
amadaghan Gasin Mighsiamin iti.
31 Ezi Josua ikiavira itir dughiamin, Is-
raelia Ikiavira Itir Godin ziam fa ghua Jo-
suan ovevemin gin, Israelia Ikiavira Itir
Godin ziam favira iti. Men gumazir da-
paniba, bizir Ikiavira Itir God fomira Is-
raelia bagha amizibar gani. Ezi Israelian,
gumazir dapanir kaba angamira ikiavira
itir dughiamin, me bar Godin ziam favira iti.
32 Bar fomira, Israelian ovavim Jekop,
Sekemin afeziam Hamor, an ovavir boriba
da, nguazir otevir mam givese. An 100plan
silvan dagiabar nguazir kam givese. Bar
gin Israelian gumazamiziba Isipin kantri
ategha izir dughiamin, me uan inazir
afeziam Josepin aghariba ateravira iza
bar abuan uan nguazimin ize. Egha me
datirighin Josepin aghariba isa, nguazir
Jekop fomira ivezezimin dar afa. Nguazir
kam, a Josepin ovavir boribar nguazim.
33 Ezi Aronin otarim, Eleasar aremezi,
Israelia an kuam isa Gibean nguibamin
anefa. Nguibar kam, an Efraimin anabamin
mighsiaba itir nguazimin iti. Ezi nguibar
kam, an Eleasarin otarim Finiasin nguibam.

24:15: Rut 1:15; 1 Atriviba 18:21; Esekiel 20:39 **24:29:** Gumazir Dapaniba 2:7-9 **24:30:** Josua 19:49-50 **24:32:** Jenesis 33:19; 50:24-25; Ua Me Ini 13:19; Jon 4:5; Aposel 7:16

Israelian Gumazir Dapaniba
O
Jasba
Akar faragha zuim

Akinafarir kam, an eghaghanir aviriba iti. Eghaghanir kaba, da Israelia Kenanin nguazim inigha a gapiazir dughiamin ikegha ghua me uari baghavira atrivim inizir dughiamin oto. A Israelian gumazir dapanir mabar ikirimirim ko me amizir ingangarir mabagh eghari. Gumazir dapanir kabar aviriba, me kotiaba baragha akaba akirir arazibagh fozir puvati. Puvati. Me midorozibar faragha zuir gumaziba. Apaniba Israelia gasighasigh osimtiziba me darighasava amima God Israelian akurvaghasa me amisefe. Men ziabar kara: Otniel, Ehut, Samgar, Debora, Barak, Gideon, Abimelek, Tola, Jair, Jepta, Elon, Apdon ko Samson.

Akinafarir kamin God bizir ekiar mamin en sure damuasa, a kamakin. Israelia bar deraghvira Godin akabar gin mangiva, egh deraghvira ikiam. Me an akaba baraghan kogh, egh me ikuvigham. Ezi tuavir igharazir mam kam gafira. Me Godin akaba baraghan kogh osimtizim initi, God men apangkuvigh ua men akurvagham. Me navibagh iragh arazir kuraba ateghti, God uam men akurvagham. Akinafarir kamin eghaghanir aviriba, da tuavir igharazir kam azenara aneka. God uabi, Godin Araziba (o Diuteronomi) sapta 28in aven, tuavir kam isa gumazamizibar aka.

Gumazir dapaniba Israelia gatifa

(Sapta 1--3)

Judan anabam ko Simeonin anabamin adarasi, atrivim Adoni Besekin suira

1 Josua aremegha givazi, Israelia kamaghin Ikiavira Itir Godin azara, “Te midorozimin faragh mangi Kenania misogham?”

2 Ezi Ikiavira Itir God me ikaragha ghaze, “Ia kamaghin fogh, ki nguazir kam isa Judan anabamin gumazamizibagh aningi, kamaghin me ian faragh mangam.”

3 Ezi Judan anabamin adarazi kamaghin Simeonin anabamin adaraziv gei, “Aveghbuaba, ia izi en gin mangi nguazir God e daningasa mikemezimin mangiva bar uari akuvagh, Kenanian adarazi ko misogham. Egh gin e bar moghira mangi nguazir God ia ganingizimin mangam.” Ezi Simeonin adarasi, Judan adarazi ko zui.

4 Ezi Judan anabamin gumaziba midorozimin faragha zuima, Ikiavira Itir God Kenania ko Peresia isa Judabagh aningizi, me Besekin nguibar ekiamin 10,000plan gumazibav sogha, me abini.

5 Me Adoni Besek ko an adarasi, Besekin nguibamin me batogha me misoke. Egha me bar Kenania ko Peresia abini.

6 Ezi Adoni Besek uabi arima, Judaba an agintigha ghua an suira. Egha me an dafarir puzir amebamning aghorava an dagarir puzir amebamning sara dutu.

7 Ezi Adoni Besek kamaghin migei, “Ki fomira atrivir 70plan dafarir puzir amebaba ko suer puziba aghorezima, me dagher daghatevir muziarir nan dakozimin apengan iriba isa da api. Ezi datirighin ki me gamizir arazimra, God a ikaragha an na gami.” Ezi Judaba Adoni Besek inigha ghua Jerusalemin ikia ghuav iti an areme.

Judan anabamin adarazi Jerusalem ko Hebron ini

8 Judaba Jerusalemin gumaziba ko misogha men nguazim ini. Egha men gumazibav sozi me ariaghirezi, me men nguibam gaborozi, a isi.

9 Me gin ghua, gumazamizir Kenanian mighsiar dozibar itiba, ko Negevin Distrighin itiba, ko sautin amadaghan nguazir voroghira zuimin itibav soghasa zui.

10 Egha me gin ua ghua, Kenanian Hebronin nguibar ekiamin itibav sosi, kar me fomira kamaghin diborir nguibar ekiam, Kiriat Arba. Judaba uaghan Sesain adarazi ko Ahiman ko Talmain adarazi abini.

Otniel Debirin nguibar ekiam ini (Josua 15:15-19)

11 Egha Judaba nguibar kam ategha ghua Debirin nguibar ekiamin gumazamizibav sosi. (Nguibar kamin ziar mam, Kiriat Sefer.)

12 Ezi Kalep kamaghin migia ghaze, “Gumazim Kiriat Seferin gumazibav sogh me abiraghti, ki uan guivim Aksa a danighti an an ikiam.”

13 Ezi Kalepin dozim Kenas, an otarim Otniel, nguibar kamin gumazibav sogha me abira. Ezi Kalep uan guivim Aksa isa, a ganingizi an an iti.

14 Egha aning uaningin ikiava, Aksa Otniel bagha iza anebirava, a migia ghaze, ni nan afeziam Kalepin azaraghti a nguazitam atugh ga daningigh. Egha Aksa ghua Kalep batogha uan donkin faghafiragha izaghirima, Kalep an azara, “Ki bizir tizitam ni bagh a damuam?”

15 Ezi Aksa uan afeziam ikaragha ghaze, “Ni bizir aghuitam na daningigh. Ni faragha dipaba puvatizir nguazim Negevin itir nguazir akuar mam abigha na ganingi. Datirighin ni dipar emimiriba itir nguazir

aghuitam abigh na daningigh.” Ezi Kalep dipar emimiriba itir nguazir pumuning a ganingi. Aning Hebronin nguibamin boroghin iti, mam pin amadaghan itima, mam vin amadaghan iti.

Judan anabamin adarazi ko Benjaminin anabamin adarazi midorozim gafira

16 Mosesin amerer afeziam, a Kinin ikizimin gumazir mam. Ezi Mosesin amerer afeziamin adarazi ko Judan anabamin adarasi, me Temer Detba itir nguibar ekiam, ategha ghua sautin amadaghan, Judan gumazamiziba puvatizir danganimin, Negevin danganimin aven itir nguibar ekiam, Aratin boroghin ghue. Me ghua Amalekia ko danganir kamin iti.

17 Ezi Judan anabamin gumaziba ko Simeonin anabamin gumaziba ghua, Kenanian Sefatin nguibar ekiamin itiba ko misogha bar me abiragha, bar nguibar kam agifa. Kamaghin, me ziar igiam, “Horma,” a gati.

18 Me uaghan Gasan nguibar ekiam ko Askelonin nguibar ekiam ko Ekronin nguibar ekiam ko nguazir dar boroghin itiba sara ini.

19 Ikiavira Itir God Judabar akurazi, me mighsiar dozibar itir nguaziba ini. Ezi ongarimin boroghin nguazir voroghira itimin adarasi, me ainin karisba iti, kamaghin Judaba me batoghan ibura.

20 Moses fomira mikemezi moghin, me Hebronin nguibar ekiam isa Kalep ganingi. Ezi Kalep zuima, Anakin ovavir borir 3plan adarasi, Hebronin itima a me batoke.*

21 Ezi Benjaminin anabamin adarasi, me Jebusian Jerusalemin iti darazi batoghezir puvati, kamaghin Jebusia Benjaminin anabamin adarazi ikiavira iti.

Josepin anabamin adarasi, Betelin nguibar ekiam ini

22-23 Josepin anabamin adarazi uaghan kamaghiram ami. Me uaghan Betelin iti darazi ko misosi. Me fomira kamaghin nguibar ekiar kam dibori, Lus. Ezi Ikiavira Itir God me ko ikia men akura. Josepin anabamin adarasi, gumazir maba amadazi, me ghua nguibar ekiar kam mogomemin a getiagha rui.

24 Gumazir kaba gumazir mamin gari, a nguibar ekiar mam ategha azenan zuima, me kamaghin a migei, “Ni tuavir ghua nguibar ekiamin aven zuimin gun e mikemeghtima, e pazi ni damighan kogham.”

25 Ezi a tuavir aven zuim men aka. Ezi me aven ghua uan midorozir sababar nguibar ekiar kamin aven itir gumazamiziba bar me misuaghariki. Egha me gumazir kam ko an adaraziv soghezir puvatigha me ataghizi, me zui.

26 Ezi gumazir kam ghua Hitian nguazimin ghugha, nguibar ekiar mamin ingarigha kamagh a dibori, Lus. Ezi ziar kam datirighin an ikiavira iti.

Israelia igharaz darazir gumazamiziba bar me batoghezir puvati

27 Ezi Manasen anabamin adarasi, me Betsan nguibamin itir gumazamiziba, ko Tanak, Dor, Ipleam, Megido koma nguibar ekiar kabar boroghin itir nguibar doziba, me dar gumazamiziba batoghezir puvati.

28 Ezi gin Israelia ikia ghua gavgavigha, Kenanian gumazamizir kabagh amizi, me men ingangarir gumazamizir kinibar otifi. Israelia bar me batoghezir puvati.

29 Efraimin anabamin gumaziba Kenanin gumazamizir Geserin nguibar ekiamin itiba batoghezir puvati, kamagh amizi, Kenanian gumazamizir kaba men tongin danganir kamin iti.

30 Ezi Sebulunin anabamin gumaziba, gumazamizir Kitronin nguibar ekiam ko Nahalalin nguibar ekiamin itiba batoghezir puvati. Kamaghin, Kenanian gumazamizir kaba men tongin ikiavira iti. Ezi Sebulunin gumazamiziba, Kenania gamizi, me men ingangarir gumazamizir kinibar otifi.

31 Ezi Aserin anabamin gumaziba, gumazamizir Akon nguibar ekiam ko Saidonin nguibar ekiam ko Alap, Aksip, Helba, Afek ko Rehopin nguibar ekiabar itiba, me batoghezir puvati.

32 Me, me batoghezir puvati, kamaghin, Aserian gumazamiziba Kenanian tongin ikiavira iti.

33 Ezi Naptalin anabamin gumaziba, gumazamizir Betsemesin nguibar ekiam ko Betanatin nguibar ekiamin itiba batoghezir puvati. Egha me Kenanian tongin iti. Egha Naptalin anabamin adarazigh amizi, me men ingangarir gumazamizir kinibar otifi.

34 Ezi Amoria gavgavigha Danin anabamin gumazamiziba batoghezi, me ghua mighsiar danganimin ghue. Amoria me ataghizi me izaghira danganir zarimin itir puvati.

35-36 Amoria uarira Heresin Mighsiam ko, Aijalonin nguibar ekiam, ko Salbimin nguibar ekiam gapia. Ezi men nguazir mitaghniam, Tuighakabar Mighsiamin Pin Zuir Tuavimin ikegha ghua, Selan nguibamin otogha bar sivagha ghu. Ezi dughiar maba, Josepin anabamin gumazamiziba me gativagha me gamizi,

---

1:20: Josua 15:13-14 * **1:20:** Ikizir kabar ziaba ves 10in iti, ni Diboboniba 13:22 uaghan an gan. **1:21:** Josua 15:63; 2 Samuel 5:6; 1 Eghaghaniba 11:4 **1:27:** Josua 17:11-13 **1:29:** Josua 16:10

me men ingangarir gumazamizir kinibar otifi.

2

Ikiavira Itir Godin ensel Israelia migei (Josua 24:29-31)

1 Ezi Ikiavira Itir Godin ensel, Gilgalin nguibam ategha, Bokimin nguibar ekiamin ghu. Egha kamaghin Israelia migei, "Ki Isipin kantrin aven ia inigha iza, nguazir ian inazir afeziabar aningasa akam akirizim bagha zui. Egha ki kamaghin migei, 'Akar Dikirizir Gavgavir ki ia koma amizim, ki anebighan kogham.

2 Kamaghin, ia gumazamizir nguazir kamin itiba ko akar dikirizir gavgavir tam damuan marki, ki ian anogoroke. Ia men ofa gamir dakozibagh asighasikigh.' Ki datirighin garima, ia nan Akar Gavgavim barazi puvati. Ia manmaghsua, arazir bar igharazim gami.

3 Kamaghin, ki kamaghin ia migei, ia men nguazibar aven mangi me batoghsi damuamin dughiamin, ki ian faragh mangighan kogham. Puvati. Gumazir kaba ian apanibar otivigh azuazibar min ian suigh ia damuti ia iri, egh tuavir voroghira itim ategham. Eghti men aseba bar puvira ian nighnizir gavgaviba basamam, da gavgaviz o."

4 Ikiavira Itir Godin ensel, Israelia mikemegha givazi, me akar kaba baregha, bar puviram azi.

5 Kamaghin, me danganir kam kamaghin a dibori, "Bokim." Egha danganir kamin, me Ikiavira Itir God bagha ofa gami.*

Josua areme

6 Ezi Josua Israelia amadazi, me ghua danganir God vaghvagha me bagha misevegha me ganingiziba inigha, dagh apia.

7 Josua angamira itir dughiamin, Israelia Ikiavira Itir Godin ziam fe. Egha Josua aremezir dughiamin gin, me uaghan an ziam favira iti. Me kamaghiram amua ghua, gumazir aruaba uan damazibar Ikiavira Itir God Israelia bagha amizir bizibar ganizir dughiamin tu.

8 Nunin otarim Josua, a Ikiavira Itir Godin ingangarir gumazim, a 110plan azenibar ikegha areme.

9 Ezi me an kuam isa Timnat Heresin nguibar ekiamin anefa. Kar an nguazir otevir mamra, a Efraimin mighsiar dozibar tongin ikia, notin amadaghan Gasin Mighsiamin boroghin iti.

10 Ezi Josua ko otivizi darazi bar ariaghire, ezi gumazamizir igiaba otivigha, men danganiba ini. Gumazamizir gin otivizir kabanang, me Ikiavira Itir God gifozir puvati. Egha bizir a Israelian akurvagha amiziba, bar da gin amada.

Israelia ua Ikiavira Itir Godin ziam fer puvati

11 Egha Israelia aser Balbar ziaba fava, arazir bar kuraba Ikiavira Itir Godin damazimin dagh ami.

12 Me ua Ikiavira Itir Godin ziam fe puvati, a men inazir afeziabar God, a Godin Isipin kantrin aven me inigha azenan izezim. Me dikavigha tintinibar gumazamizir men tongin itibar asebar ziaba fe. Israelia uan iteviba apira aser kabar ziaba fava, Ikiavira Itir God gamima a bar men aningaghe.

13 Me ua Ikiavira Itir Godin aghuagha an ategha, Balin asem ko Astarten aser amizibar ziaba fe.

14 Ezi Ikiavira Itir God bar men aningaghegha, midorozir gumaziba ko okimakiar gumaziba ataghizi me iza Israelia misogha men biziba bar da okeme. Ikiavira Itir God me isa apanibar agharim gatizi, me tintinibar ikegha iza bar me abira. Israelia mitivigh gavgavigh uari bagh misoghan ibura.

15 Me zurara misoghasa zuir dughiabar, Ikiavira Itir God men apanim gamua men akurvazir puvati, ezi me bar dughiar kuramin iti.

16 Ezi gin Ikiavira Itir God gumazir dapanir gavgavir maba isa Israelia ganingi. Ezi gumazir dapanir kaba, Israelian akuragha midorozir gumaziba ko okimakiar gumazibar aghariba da uam me ini.

17 Ezi gumazamiziba kamaghiram ami. Me gumazir dapaniba barazir puvati. Me akirim ragha Ikiavira Itir God gasaragha mati tuavimin amizim tintinimin gumaziba bagha arui moghin, me aseba bagha bar ikuvigha men damazibar uan teviba apiri. Me fo, men inazir afeziaba fomira Godin Akar Gavgavibar gin zui, ezi merara datirighin kamaghin amir puvati. Me zuamira tuavir aghuir kam ataki.

18 Dughiar aviriba, apaniba paza Israelia gamima, me uan osimtiziba ko mizazir me isir kaba bagha aziava arai. Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God men apangkufi. Dughiaba zurara, Ikiavira Itir God Israelian ganasa gumazir dapaniba misefi, egha a gumazir dapaniba vaghavagha me ko ikia men akurvasi. Ezi gumazir dapanir kaba vaghvagha Israelian akurvagha apanibar

2:2: Ua Me Ini 34:12-13; Godin Araziba 7:2-5 **2:3:** Ua Me Ini 34:12; Godin Araziba 7:16; Josua 23:13; Onger Akaba 106:36 * **2:5:** Ziar kam Bokim, an mingarim Hibrun akamin kamaghin ghu, "Azi darasi." **2:9:** Josua 19:49-50 **2:14:** Josua 7:12; 2 Atriviba 17:20; Onger Akaba 44:12; Aisaia 50:1

gavgaviba da ua me isi. God zurara gumazir dapanir kamin akurvagh an gan mangi an aremeghamin dughiamin tugham.

19 Gumazir dapanir kam aremeghamin dughiamin gin, gumazamiziba uamategh uan arazir ghuribar amuam. Men arazir kuraba, men faragha ghuezir darazir arazir kurabagh afiragham. Me asebar gintigha dar ziaba fa uan teviba apiri. Me bar uan arazir kurar kaba ko akam batozir arazibar gin mangasa bar gavgafi, egha da ataghiraghan aghua.

20 Ezi Ikiavira Itir God bar Israelian aningaghegha, kamaghin migei, "Gumazamizir kaba, ki fomira men inazir afeziaba ko Akar Dikirizir Gavgavim gamigha, an gin mangasa me mikeme, ezi me anebiki. Me nan akamin gin zuir puvati.

21 Josua angamira itir dughiamin, a men nguaziba inizir puvatigha areme, kamaghin amizi, ki ikizir igharaziba batueghan kogham.

22 Ki ikizir igharazir kabar amighti, me Israelian nighnizir gavgaviba basamti ki ganasa, me nan migirigiabar tuavimin gin mangam, mati men inazir afeziaba amizi moghin, o puvatigham."

23 Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God ikizir igharazir kaba ataghizi, me Israelian nguazimin iti. A fomira Josua ataghizi, a me misogha me abirazir puvati. Ezi datirighin Ikiavira Itir God uaghan zuamira me batueghan kogham.

3

Ikiavira Itir God midorozir arazibar Israelian akakaghasa

1 Ikiavira Itir God ikizir igharazir maba ataghizima, me Israelian tongin Kenanin nguazimin iti. Israelia faragha misogha Kenanin nguazim ini, ezi men marazi, midorozir tamin ikezir puvatigha midorozir arazibagh fozir puvati. God datirighin men gavgavimin ganigh foghasa.

2 Ikiavira Itir God kamaghin damuva, vaghvagh Israelian igiar gin otiviziba midorozimin me geghan men sure damuam.

3 Kar God Kenanin nguazimin ataghizir ikiziba: Filistian 5plan nguibar ekiabar gumazamiziba, ko Kenanin nguibar ekiaba bar moghira, ko Saidonin gumazamiziba. Ezi Hivian Lebanonin Mighsiamin pin itiba, me Balhermonin Mighsiamin ikegha ghua, Hamatin nguibamin zuir tuavir akamin tu.

4 Ikiavira Itir God, Israelia tuisighasa ifonge, me ti an Akar Gavgavibar gintigham, o ti puvatigham? Kamaghin amizi, a gumazamizir kaba ataghizima, me Kenanin nguazimin iti. Akar Gavgavir kabanang, God fomira men inazir afeziaba bagha Moses ganingi.

5 Kamaghin amizi, Israelia, me Kenanian tongin apia, me Hitia ko Amoria ko, Peresia ko, Hivia ko Jebusian gumazamiziba.

6 Egha Israelia, Kenanian guiviba isa men iti, egha uan guiviba isa Kenanian otaribagh anidi. Egha me men asebar ziaba fe.

Otniel gumazir dapanimin oto

7 Egha Israelia Ikiavira Itir Godin damazimin arazir kuram gami. Me Ikiavira Itir God, uan God, bakinighinigha, arazir kuram gamigha Balin aseba, ko Astarten aser amizibar ziaba fe.

8 Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God Israelian atara Mesopotemian atrivim Kusan Risataim ataghizima, a midorozimin me gafira. Israelia 8plan azenibar atrivim Kusan Risataimin gavgavimin apengan iti.

9 Egha Israelia Ikiavira Itir God bagha araima, Ikiavira Itir God me bagh akurvazir gumazir mam amisefe, an ziam Otniel. Otniel a Kenasin otarim, ezi Kenas a Kalepin dozim. Ezi Otniel atrivir kam da ua me ini.

10 Ezi Ikiavira Itir Godin Duam iza Otniel gizivazima, a Israelian gumazir dapanimin iti. Ezi a ghuava Mesopotemian atrivim ko misosi, ezi Ikiavira Itir God Otnielin akurazima an atrivir kam abira.

11 Egha gin, Israelia ua midorozir tam gamir puvatigha ikia ghua 40plan azeniba givazima, Kenasin otarim, Otniel, an areme.

Ehut gumazir dapanimin oto

12 Ezi Israelia uamategha Ikiavira Itir Godin damazimin an aghuazir arazir kuram gami. Ezi Ikiavira Itir God gavgavir ekiam isa Moapian Atrivim Eklon ganingizima, a Israelia abira.

13 Eklon Amonia koma Amalekia akuvagha me ko akam akirigha ghua, Israelia misogha me abiragha, Temer Detba Itir Nguibar Ekiam ini.

14 Ezi Israelia, Atrivim Eklonin apengan ikia ingangarir gumazamizir kinibar min ingara ghua 18plan azenibar tu.

15 Egha Israelia Ikiavira Itir God bagha araima, a me bagh akurvazir gumazir mam amisefe, an ziam Ehut, an apaniba da ua me iniam. Ehut Benjaminin anabamin gumazir mam, a Geran otarim, an agharir kiriamin ingarir gumazim. Dughiar kamin, Israelia bizir aghuir maba isa Moapian atrivim, Eklon bagha da amadima, Ehut da inigha ghu.

16 Ehut faragha ua bagha midorozir sabar ghumtizir pumuning itir mamin ingarigha, an miriamning viraram aning amine. Midorozir sabar ghumtizir pumuning itir kamin ruarim 50 sentimitan tu. Egha dughiar an Atrivim Eklon bagha mangasava amimin, a midorozir sabar ghumtizir pumuning itir kam isa uan

agharir guvimin apengan buar akirimin korotiar ruarimin aven a modo.
17 Egha bizir aghuir kaba inigha Atrivim Eklon bagha zui. Eklon, a namnam saram aghungizir gumazir dafam.
18 Ezi Ehut ghua bizir aghuir kaba isava Eklon ganigha givagha, a gumazir a ko bizir aghuiba atera ghuezir kaba ko, me uamatenge.
19 Me ghua Gilgalin nguibamin boroghin, dagiabar gumazir nedazibar ingarigha da asezir danganimin otifi. Egha danganir kamin, Ehut Moapian atrivimin ganasa a bagha uamatenge. An Atrivim Eklonin ganigha kamaghin a migei, “Atrivim, ki ni mikimamin migirigiar mam iti, ni uabira a baragham.” Ezi atrivim kamaghin uan ingangarir gumazibav gei, “Ia mangi, ga uaningra ikiam.” Ezi ingangarir gumaziba bar moghira azenan ghue.
20 Ezi atrivim uabira uan dipenimin aven, an pin itir danganir orangtizimin avughsava irighav iti. Ezi Ehut a bagha izava a migei, “Ki God da izezir migirigiar ni mikimamin mam iti.” Ezi atrivim dikavigha tuzima,
21 Ehut uan agharir kiriamin, dafarir guvimin apengan korotiar ruarir aruzimin aven, buar akirim gisin modozir sabam asigha, atrivimin navim gasara.
22 Ezi Ehut atrivim da sabar ghumtizir pumuning itim asizir puvati, an ghumtizim ko an misiam sara bar an navimin aven ghu. Ezi an navimin ovim midorozir sabam noke, ezi a bar an aven ghua an akirir agharimin tu.
23 Ezi Ehut dipenimin aven avughsazir danganim ategha azuarimin azenan otogha deragha tiar akamning asaragha ghu.
24 Ezi gin an ingangarir gumaziba iza garima, me itiar akamning dukua. Ezi me uarira uariv gia ghaze, “Atrivim ti uan avughsazir danganimin ikia uan davir danganimin aven ikiama.”
25 Ezi atrivimin ingangarir gumaziba uan atrivim mizua ikia ghua amia, me itiam kuigh aven mangan an amigha, bar dughiar ruarimin a mizua ghua ghaze, e uari aven mangi ganigham. Egha me ki inigha tiam kuigha garima, Ame! Men gumazir aruam aremegha vazimin irighav iti!
26 Ezi ingangarir gumaziba pura gara itir dughiamin, Ehut arav ghugha gifa. An ara ghua, danganir me dagiabar gumazir nedazibar ingarigha da asezimin otogha, dagh itagha, bar ara ghua Seiran nguibamin modo.
27-28 Egha a gin azenim girigha Seiran nguazimin ghua, Efraimin anababar mighsiar dozibar otogha sigham givi, a men dimti me izi uari akuvagh mangi misogham. Israelia iza uari akuvazi, Ehut kamaghin me migei, “Ia nan gin izi. Guizbangira, Ikiavira Itir God ian apaniba, Moapia isa ian agharim gatigha gifa. Ia me abiragham.” Kamaghin amizi, me mighsiar dozibar itir nguibaba ategha, Ehutin gin uaghira Moapia bagha Jordanin Fanemin men arafa, eghti men tav fanem girigh vongin mangan kogham. Ezi me Moapian misozima, men tav arav ghuzir puvati. Bar puvati.
29 Ezi dughiar kamin Israelia Moapian 10,000plan midorozir gumazir gavgavibav soghezi me ariaghire. Tav arav ghuzir puvati.
30 Kamaghira, Israelia dughiar kamin Moapia gafiragha, ua midorozir tam gamizir puvatigha ghua 80plan azenibar tu.

Samgar gumazir dapanimin oto

31 Gumazir dapanim Ehutin gin, gumazir dapanir igharazim oto, an ziam Samgar, an Anatin otarim. Me zuamira ingangarim damuasa bulmakaubar avizir aghorir mam, an a isa, Filistiabar 600plan gumazibav soghezi me ariaghire. A uaghan apanibar agharimin ua Israelia ini.

Deboran eghaghanim

4

(Sapta 4--5)

Debora ko Barak apaniba abira

1 Ehut aremezi, Israelia ua Godin damazimin an aghuazir arazir kurabagh ami.
2 Kamaghin amizi, God Jabin ataghizi, a uaghan me abira. Jabin, a Kenanian atrivir mam, egha Hasorin nguibamin garir atrivim. Atrivim Jabin, an midorozir gumazibar dapanim Sisera, a nguibar ekiam Haroset Hagoimin gumazir mam.
3 Atrivim Jabin, ainin midorozir karisin 900pla iti. A bar pazavira Israelia gamuava, tintinibar me misogha me gasighasigha ghua 20plan azenibar tu. Kamaghin amizi, Israelia uarir akurvaghasa Ikiavira Itir God bagha arai.
4 Ezi dughiar kamin, Godin akam inigha izir amizir mam iti, an ziam Debora. A gumazir mamin amuim, an ziam Lapidot. Dughiar kam Debora amizir dapanimin ikia nighniziba isa Israelia ganidi.
5 Debora zurara Temer Detin Povimin apiav itima, Israelia uan osimtiziba inigha a bagha izima, a kotin aven men osimtiziba tuisizima, me an migirigiaba barasi. Temer kam, Rama ko Betelin nguibar ekiamningin tizimin, Efraimin anabamin nguazimin mighsiar dozimin iti.
6 Dughiar mam Debora Barakin dei, a Kedesin nguibamin Naptalin anabamin nguazimin itir gumazir mam, Abinoamin

otarim. Egha Barak izima, Debora kamaghin a migei, “Ikiavira Itir God, a Israelian God, a migirigiar kam ni daningasa, ‘Ni mangi Naptalin anabam ko Sebulunin anabamin gumazir 10,000pla inigh izi Taborin Mighsiamin me akufagh.

7 Ki Sisera inigh izam, an Atrivim Jabinin midorozir gumazibar dapanim. A izi Kisonin Fanemin ia ko misogham. A uan midorozir karisba ko uan midorozir gumazir aviriba inigh iziti, ki me isi ian agharim darigham.’ ”

8 Ezi Barak akar kam baregha kamaghin Deboran migei, “Ni na ko mangiti, ki mangam. Ni na ko mangan koghti, ki mangan kogham.”

9 Ezi Debora kamaghin an akam ikaragha ghaze, “Ki guizbangira ni ko mangam. Eghti midorozir kamin aven Ikiavira Itir God Sisera isi amizitamin agharim darigham. Kamaghira, nirara, midorozir kam bagh ziar ekiam inian kogham. Puvati.” Egha Debora dikavigha Barak ko Kedesin nguibamin zui.

10 Ezi Barak Sebulunin anabam ko Naptalin anabamin gumazibar diagha Kedesin zui. Dughiar kam 10,000plan gumaziba a ko misoghasa zui. Ezi Debora uaghan me ko zui.

11 Ezi dughiar kamin, Heber a Kinian adarazir mav, a Kinia ataki, me Mosesin ivozir afeziam Hobap, an ovavir boriba, a me ategha ghua uan averpenim Kedesin nguibamin boroghin, Sananimin itir okin temer ekiamin boroghin an ingari.

12 Ezi Sisera kamaghin oraki, Abinoamin otarim Barak ghua Taborin Mighsiamin ghuanabo.

13 Egha Sisera uan 900plan ainin karisba ko uan midorozir gumaziba bar men diagha, me inigha Kisonin Faner gigir dipaba pura datimin boroghin, Haroset Hagoimin nguibamin zui.

14 Ezi Debora kamaghin Barak migei, “Aria, ni dikavigh, e mangam. Ikiavira Itir God nin faragh mangam. Datirighin dughiar kamin Ikiavira Itir God nin akuragh, Sisera isi nin agharim datigham.” Ezi Barak zuamira 10,000plan midorozir gumaziba inigha Taborin Mighsiam ategha uaghiri.

15 Barak uan midorozir gumaziba ko ghua otogha midorozim forezir dughiam, Ikiavira Itir God men damazimin Sisera gamizi, an ainin karisba ko midorozir gumaziba bar ongani. Ezi Sisera uan karis ategha uan suemningin arav ghu.

16 Ezi Barak men karisba ko midorozir gumazibar agiragha ghua, Harosetin Hagoimin nguibamin oto. Egha Barakin midorozir gumaziba, Siseran midorozir gumazibav soghezi me bar ariaghire, men tav ua itir puvati.

17 Ezi Sisera ara ghua Jaelin averpenimin ghu, a Heberin amuim, Kinin adarazir mav. Hasorin nguibamin Atrivim Jabin, a Heberin adarazir namakar aghuim, me deravira uari inigha ikia, uariv sozir puvati.

18 Dughiar kamin, Jael Siseran gari a izima, Jael averpenim ategha azenan iza kamaghin Sisera migei, “O nan gumazir aruam, ni aven izi daperagh. Ni nan averpenimin aven izi avughsam. Ni atiatingan marki.” Ezi, Sisera Jaelin averpenimin aven ghuzima, Jael nir mitiar mam inigha anevara.

19 Ezi Sisera Jael migia ghaze, “Nan kuarim nan piri. Ni dipatam na daningighti ki anemeka.” Ezi Jael memen nir me dipaba tuasa isamizir, memen oter eborim itir mam kuigha, a isa a ganingi. Ezi Sisera anemezi, Jael uam anevaragha a modo.

20 Ezi Sisera kamaghin Jael migei, “Ni averpenimin tiar akamin tughiv ikiti, gumazitam izi nin azaragham, ‘Gumazitam kagh iti?’ Eghti ni kamaghin a mikim suam, ‘Puvati.’ ”

21 Ezi Siseran mikarzim bar an amirazi ana aremezi moghin akui. Ezi Jael dafarir vuemin averpenibar benibar suizir afughafuzir mamin suira, egha dafarir vuemin ingangarir gumazibar haman suiragha, bar aghumra Siseran amuda zui. An haman suiragha ghua afughafuzir kam isa Siseran dakurum gasaragha, afughafuzim gafuzi, a bar anemikiragha nguazim giraghu. Ezi Sisera areme.

22 Dughiar kamin, Barak Sisera buria izima, Jael ghua a batogha kamaghin a migei, “Ni iziti, ki ni inigh mangi gumazir ni ruiagha aruim, nin akagham.” Ezi Barak a ko averpenimin aven ghua garima, Sisera aremegha givagha irighav itima, afughafuzir kam an dakurumin migoroghav ikia mamaghira iti.

23 Ezi dughiar kamin God Israelian akuragha, men damazimin Kenanian Atrivim Jabin abirazi, a bar aghumsiki.

24 Ezi Israelia misogha ghua bar gavgavigha Kenanian atrivim Jabin ko an midorozir gumazibagh asighasiki.

5

Debora ko Barakin onger akam

1 Dughiar kam Debora ko Abinoamin otarim Barak, aning ighiar kam bange:

2 E Ikiavira Itir Godin ziam fam.
Israelian gumazir dapaniba dikavigha deravira gumazamizibar faragha ghua,
pamten misoghasa nighnisi.
Ezi gumazamiziba misoghasa
pamtemin nighnigha bar akonge.
E Ikiavira Itir Godin ziam fam!
3 Ia atriviba, oragh!

Ia gumazir dapaniba, ia deravira
kuariba arigh oragh!
Ki Ikiavira Itir God bagh ighiatam bangiva
marvibagh iviam.
Ikiavira Itir God, a Israelian God, ki a
ginighnigh ighiam damuam.
4 O Ikiavira Itir God, ni Seirin Mighsiam
ataghizir dughiam,
kar Idomin nguazim,
ni izaghirima,
mikimkizim nguazim ginobazi,
amozim arigha mighsiabar iza-
ghiri.
Bar guizbangira, dipar dafam ove-
riamin ghuariabar ikegha
nguazimin izaghiri.

5 Mighsiaba Ikiavira Itir Godin damazimin
vazvasi,
a Sainaian God,
a Ikiavira Itir God, Israelian God.

6 Anatin otarim Samgarin dughiam,
ko Jaelin dughiam,
gumazir dagiaba bagha biziba amadiba,
me okimakiar gumazibar atiatia ua-
mategha tuavir ekiamin aruir puvati.
Me mangi zegh gamua,
egha moga kiriar tuavir dozibagh arui.

7 O Debora, Israelin kantrin nguibar doz-
iba itir gumazamiziba, me bizitam
gamizir puvati.
Me pura ikia ghua dughiar ni otozimin
tu.
Guizbangira, ni Israelian tongin ikia mati
men ganamin amebar mam.

8 Ezi Israelia aser igiabar gin zuir
dughiamin,
midoroziba me batifi.
Israelia midorozir gumazir 40,000pla iti,
egha me bar moghira misoghamin
oraba ko afuziba puvati.

9 Ki uan navir averiamin aven, Israelian
midorozir gumazibar faragha zuir
gumazir dapanibagh nighnighavira
iti.
Guizbangira, men marazi uari isa
midorozim ganidi.
Kamaghin, e Ikiavira Itir Godin ziam fam.

10 Ia gumazir donkin ghurghuribar satel-
bagh apiaghiriba,
ko ia uan suebar tuavibagh aruir gu-
maziba,
ia bizir kamin gun mikim.
11 Ia oragh! Gumazamizir mozir dipaba
uari akuvava dipaba isava sipsip-
bagh anidiba,
me Ikiavira Itir Godin migia ghaze, an
arazir aghuibara amuava apaniba
abira.
Egha me uaghan ghaze, Israelin kantrin
nguibar doziba itir gumazamiziba,
bar deragha apanibagh afira.
Egha Ikiavira Itir Godin gumazamiz-
iba uan nguibaba ategha, izaghira
nguibar ekiamin tiar akamin ize.
12 O Debora, ni osegh dikavigh en faragh
mangi.
Ni faragh mangi ighiatam bangi!
O Abinoamin otarim Barak, ni dikafigh!
Ni midorozim gafiragh apaniba
dikabiragh.
Egh ni midorozimin aven iniamin kal-
abuziar gumazir kaba inigh, men
aku izi.
13 Ezi midorozir gumazir aghuir ikiavira
itiba, izaghira uan gumazir dapaniba
ko uari akufi.
Ikiavira Itir Godin gumazamiziba a
bagha iza misoghasa uari akufi.
14 Efraimin anabamin adarazi izaghira dan-
ganir zarimin oto,
Efraimin adarazi fomira Amalekia
abiragha men nguazim ini.
Me datirighin Benjaminin anabamin
adarazir gin zui.
Ezi Makirin adarazir gumazir da-
paniba uaghan izaghiri.
Ezi Sebulunin anabamin gumazir dapaniba
uan ghuarar gavgavibar suigha iza-
ghiri.
15 Ezi Isakarin anabamin gumazir dapaniba
Debora ko izi.
Isakarin anabamin gumazir kaba deravira
Barakin gin zuima,
a men faragha ghua zuamira danganir
zarimin zui.
Ezi Rubenin anabamin adarazi nighnizir
pumuning ikia mangan aghua.
16 Ia Rubenin anabamin adarasi, ia tizim
bagha sipsipba ko ikiavira iti?
Ia sipsipbar garir gumaziba, ia ti sipsipbar
deir buaber dimdiam baraghasa?
Bar guizbangira, Rubenin anabamin
adarazi
nighnizir pumuning iti.

17 Ezi Gileatin Distrighin itir adarasi, me
pura Jordanin Fanemin vongin
aruem anadi naghin ikiavira iti.
Ezi Danin anabamin adarasi, bizir tizim
bagha kuribar ingari?
Ezi Aserin anabamin adarazi ongarir
dadarimin iti.
Me pura ongarir miriamin, kuriba itir
danganimin uarira iti.
18 Ezi Sebulunin anabam ko Naptalin an-
abamin adarasi,

5:5: Ua Me Ini 19:18

uan mikarzibagh nighnizir puvati.
Me pamtem midorozim damuasa gavgavigha,
atam midorozir danganimin oveghai.

19 Dughiar kamin, Kenanian atriviba Tanakin nguibamin izegha,
Megidon dipamin boroghin misosi.
Kenanian atriviba misogha,
midorozim gafirazir puvati.
Me uaghan silvan taba inizir puvati.
20 Overiamin itir mikoveziba uaghan misosi.
Da pin overiamin uan tuavimin ghua, Sisera ko misosi.
21 Ezi Kisonin Fanemin aperiam me inigha ghue.
Faner kam fomira iti, an aperiam bar gavgafi.

Ki uan navir averiamin aven uabira uabi migia ghaze,
ki bar uabin gavgavigh midorozir gumazir gavgavimin min daru mangam!

22 Ezi hoziar atamra ivemara zuiba,
me pamtem uan suebar nguazim gabiri a tingaghavira iti.
23 Ezi Ikiavira Itir Godin ensel kamaghin migei,
"Merosin nguibar ekiamin gumazamiziba Ikiavira Itir Godin akurazir puvati.
Me midorozir gumazibar min iza apanibav sogha Ikiavira Itir Godin akurazir puvati.
Kamaghin, ia Godin diagha kamaghin an azai,
A Merosin nguibar ekiam, ivezir kuram a daningam, eghti a bar ikuvigham.
Eghti gumazamizir nguibar ekiar kamin itiba me uaghan ikuvigham."

24 Jael, a Heberin amuim, ezi Heber a Kinian adarazir gumazir mam,
God deraghviram a damuti,
an navim bar akuegham.
An navir agorogem, averpenimin aven itir amizir igharazibagh afiragham.
25 Sisera dipam bagha Jaelin azarazi,
an oter eborim a ganingi.
An oter ovim itir bar aghuarim inigha
itarir ganganir aghuarim itimin a inigha izi.
26 A dafarir vuemin averpenibar benibar suizir afughafuzir mamin suira,
egha dafarir vuemin ingangarir gumazibar haman suira.
A Siseran dakurum misogha anebiki.
A guizbangira an dakurum gafuzima an okoriaghiri.
A Siseran dakurum gasaragha afughafuzim gafuzi, afughafuzir kam anemikiragha vongin otogha nguazim giraghu.
27 Ezi Sisera tevimning apirigha sorogha-fariba kunigha,
Jaelin dagarimningin boroghin irighav iti,
gumaka a uam angamira itir puvati.
A bar aremegha gifa.

28 Ezi Siseran amebam saghon mitighav ikia, aminim ivair tiar akamin saghon mar garima, a izir puvati.
A winduan uan damazimning atigha gara ghua kamaghin migei,
"Manmaghin amizi, Siseran karis bemira izezir puvati?
Tizim bagha an hoziaba zuamira ua izezir puvati?"
29-30 Ezi an fofozir amizir mam kamaghin an akam ikaragha ghaze,
"Midorozir gumaziba ti apanibagh afiragha, uari bagha bizir aghuiba buria tighar da isi uari bagh da tuiragh uari daningam.
Egh amizir igiar vamira o pumuning, midorozir gumaziba vaghvagha me iniasa ifonge, me men suiragh arazir kurabar me damuam.
Egha me ti Sisera bagh korotiar aghuiba iniasa da buriavira iti.
Egha inir aghuir me kurkazir aghuibar isamiziba buri da inigh izi, uan amuiba ko guivibar kurukam."
Ezi Siseran amebam uaghan kamaghira nighnisi. Ezi puvati.

31 O Ikiavira Itir God, kamaghira nin apaniba mar oveng.
Eghti nin namakaba mar angazangarimin min isiragh, mati aruer angazangarim otogha pamten nguazim gisira.

Ezi dughiar kamin gin, Israelian nguazim 40plan azenibar midoroziba puvatigha avughse.

Gideon ko Abimelekin eghaghanim

6

(Sapta 6--9)

Ikiavira Itir God ingangarim isa Gideon ganidi

1 Ezi gin, Israelia ua arazir kuram Ikiavira Itir Godin damazimin a gami. Kamaghin, a Midianian adarazi ataghizi, me 7plan azenibar me abiragha, me gativagha men gari.

2 Guizbangira, Midianian adarazir gavgavim bar Israelian gavgavim gafira, kamaghin, Israelia Midianian adarazir arava dagiar toribar moga, uaghan danganir gavgavir aghuir mabar modi.

3 Israelia dagheba oparamin dughiabar, Midianian adarazi ko, Amalekia ko, aruem anadi naghin iti darazi izava Israelia misosi.

4 Egha me nguazir kamin uari bagha averpenibar ingara dar ikia, men azenibar daghebagh asighasigha, ghua Gasan nguibar ekiamin tu. Egha daghetam ataghizi, a itir puvati. Me uaghan men bulmakauba ko sipsipba ko donkiba inigha ghue.

5 Egha me uaghan uan averpeniba ko bulmakauba sara izi, mati aparir irubuaba uari akuvagha izi moghin, men gumazamiziba ko kamelba bar aviraseme. Guizbangira, gumazitam me mengan iburagham, ezi me izava Israelian azeniba bar dagh asighasiki.

6 Ezi Midiania bangin, Israelia gavgaviba bar puvatigha daghem bangin amira. Kamaghin amizi, Israelia datirighin uarir akurvaghasa Ikiavira Itir God bagh aziava arai.

7 Israelia, Midiania paza me gamir bizim ginighnigha, uarir akuvaghasa Ikiavira Itir God bagh arai.

8 Ezi Ikiavira Itir God, Godin akam inigha izir gumazir mam amadazi, a me bagha izi. A kamaghin migei, "Ikiavira Itir God, a Israelian God, a ghaze, Bar fomira Isipia dughiar ruarimin ia gativagha ian garima, ia men ingangarir gumazamizir kinibar iti. Ezi ki Isipin kantrin aven ia inigha azenan izegha gifa.

9 Ki Isipian agharim da ua ia inigha gifa. Egha uaghan nguazir kamin gumazir paza ia gamibar agharim da ua ia inigha gifa. Ia izir dughiamin, ki me batoghezi me bar ghue. Egha ki uaghan men nguaziba isa ia ganingi.

10 Egha ki kamaghin ia migei, 'Ki Ikiavira Itir God, ian God! Ki Amorian asebar ziaba fan ian anogoroke. Gumazir kaba ia men nguazimin apia.' Ezi ia nan akam batoke."

11 Ezi Ikiavira Itir Godin ensel iza, Ofran nguibamin boroghin itir okin tememin apengan aperaghav iti. Ofra a Joasin nguibam, Joas a Abieserin adarazir gumazir mam. Ezi an otarim Gideon, a nimira wainin oviziba mirmirir dagiar miner ekiamin aven modoghav iti. Egha an an aven Midianian modogha, witin oviziba dikabira da mirmira iti.

12 Ezi Ikiavira Itir Godin ensel a batogha a migia ghaze, "O midorozir gumazir bar gavgavim, Ikiavira Itir God ni ko iti."

13 Ezi Gideon a ikaragha ghaze, "O gumazir ekiam, ki bizitam bagh nin azangasa. Ikiavira Itir God, e ko itima, ezi bizir kaba manmaghsua e batifi? Ezi bizir aghuir a en inazir afeziabagh amizir kaba, da managhira iti? E dar garir puvati. Ikiavira Itir God, ti e inigha Isip ategha azenan izes ti? Egha datirighin Ikiavira Itir God, e ategha e isa Midianian agharibagh ariki."

14 Ezi Ikiavira Itir God ragha kamaghin Gideon migei, "Ni bar uan gavgavim sara mangi Midianian agharim da, ua Israelia inigh. Ki uabi ni amadazi ni zui."

15 Ezi Gideon kamaghin Ikiavira Itir Godin azaragha ghaze, "Gumazir ekiam, ga uaning, ki manmaghira Israelian akuragh ua me inigham? Ni fo, nan ikizimin adarazi me ziar ekiaba ko gavgaviba puvati. Manasen anabamin aven itir darasi, me bar e gafira. Ezi nan ikizimin tongin aven, ki pura gumazir kinim, egha uan aveghbuabar, gumazir bar abuananam."

16 Ezi Ikiavira Itir God, kamaghin a migei, "Ki ni ko ikiti, ni Midiania misoghti me bar arimighiregham."

17 Ezi Gideon kamaghin an akam ikaragha ghaze, "Ki guizbangira nin damazimin gumazir aghuim, ni bizitam damighti, ki ganigh fogh suam, ni guizbangira Ikiavira Itir God na migei.

18 Ni zuamira mangan marki. Ki mangi daghetaba inigh, bizir aghuibar min da ni daningam. Ni kagh na mizuam."

Ezi ensel kamaghin migei, "Ki ni mizuam iki mangiti ni uamategh izam."

19 Ezi Gideon aven ghua memen igiar mam tuazi a isi. Egha plauan yisba puvatizir maba uaghan da tuezi da isi, dar osimtizim 25 kilogremin tu. An asizir tuzir maba isava akirar mam gaghuigha, diparsizim isava miner mam gati. Egha a da inigha ghua okin temer povimin Ikiavira Itir Godin ensel ganingi.

20 Ezi ensel kamaghin a migei, "Ni izi asizir tuzir kam ko yis puvatizir bretin kam isiva dagiar kam gisin aning atigh. Egh diparsizim isi aning gingegh." Ezi Gideon ensel mikemezi moghiram ami.

21 Ezi Ikiavira Itir Godin ensel, asadivir aghorir mam uan dafarimin an suiragha an otevim isava asizir tuzim ko bret gisin anetigha uam an suira. Ezi avim zuamira dagiam gisin otogha asizir tuzim ko bretin isi. Ezi ensel zuamira ghuzi, Gideon a bagha garava avenge.

22 Ezi Gideon datirighin fo, a Ikiavira Itir Godin enselin gani, egha bar aguaghfagha ghaze, "Ame! O Ikiavira Itir God, nan Ekiam, ki datirighin nin enselin guamin

6:16: Ua Me Ini 3:12; Josua 1:5

gani. Datirighin bizir tizitam na batogham?
Ni nan akuragh!”
23 Ezi Ikiavira Itir God kamaghin a migei,
“A dera, ni atiatingan marki. Ni ovengan
kogham.”
24 Kamaghin, Gideon danganir kamin
Ikiavira Itir God bagha ofa gamir dakozir
mamin ingarigha kamaghin a dibora
ghaze, “Ikiavira Itir God, a gumazir navir
amirizim anidim.” Dughiar kamin ikegha
iza datirighin, ofa gamir dakozir kam, Ofran
danganir kamin mitighav ikiavira iti, kar
Abieserin adarazir nguazim.*
25 Ezi dimagarir kamin Ikiavira Itir
God kamaghin Gideon migei, “Ni mangi
uan afeziamin bulmakaubar tongin,
bulmakaun apurim inigh, kar an namba
tu bulmakaun apurim, a 7plan azeniba iti.
Egh ni uan afeziamin marvir guar asem
Balin ziam fasa ingarizir ofa gamir dakozim
apirigh. Egh aser amizim Aseran nedazim
itir temer akinir ekiam okegh, kar temer
akinir ekiar ofa gamir dakozimin boroghin
mitighav itim.
26 Egh ni mighsiar dozir kam gisin na bagh
deraghvira ofa gamir dakozir tamin in-
garigh, ki Ikiavira Itir God. Ni gin, namba 2
bulmakaun kam misueghiva, dipenir akinir
ni dutuzimin avim atigh, namba 2in bul-
makaun kam isi, ofan min a tuaghti, a bar
isi mighirigh.”
27 Ezi Gideon uan 10plan ingangarir gu-
maziba inigha Ikiavira Itir God mikemezi
moghin ami. Ingangarir kam, Gideon
aruemin a gamizir puvati. Gideon nguibar
ekiamin itir gumazir igharaziba ko a uan
adarazir atiatingi. Kamaghin amizi, a
dimagarimin a gami.
28 Bar mizarazimin nguibar ekiamin itir
gumazamiziba dikavigha garima, Balin
ziam famin ofa gamir dakozim ko aser
amizim Aseran nedazim itir temer akinir
ekiar an boroghin mitighav itim, itir puvati,
aning dipiriaghiri. Egha me ganigha fo,
gumazitam ti ofa gamir dakozir igiamin
ingarigha, namba 2 bulmakaun apurim isa
ofa gamigha gifa.
29 Ezi gumazamiziba uarira uarir azai,
“Tinara bizir kam gami?” Me azangsigha
ghua kamaghin fo, Joasin otarim Gideon, a
bizir kam gami.
30 Ezi me kamaghin Joas migei, “Nin
otarim, asem Balin ofa gamir dakozim ko,
aser amizim Aseran temer akinir ekiar an
boroghin mitighav itim apiriaghati. Kam-
aghin, ni a inigh kagh iziti, e a misueghti an
a aremegham.”
31 Ezi Joas kamaghin gumazir an ataribar
akam ikaragha ghaze, “Ia asem Balin akur-
vaghasa na gimobi? Gumazir manam asem
Balin akurvaghasa na dosi, aruem tighar
anangamin dughiamin an a aremegham.
Ofa gamir dakozir me dipirizir kam, kar
Balin ofa gamir dakozim. Kamaghin, Bal
guizbangira god, a uabi uabin akuragh.”
32 Dughiar kamin ikegha zui, Gideon ziar
igiam iti. An afeziam Joas kamaghin migei,
“Gideon asighasighizir ofa gamir dakozir
kam, kar Balin bizim. Kamaghin, Bal uabi
uabin akuragh.” Kamaghin, me “Jerubal,”
Gideon gati.†
33 Dughiar kamin, Midianin adarazi ko
Amalekia, ko aruem anadi naghin itir gu-
mazamiziba, me uari akuvagha iti. Egha
me Jordanin Fanem abigha vongin ghua,
Jesrilin danganir zarimin averpenibar in-
garigha dar iti.
34 Ezi Ikiavira Itir Godin Duam iza Gideon
avaragha an itima, a dikavigha, Abieserin
adarazir diaghti me izi an gin mangasa, a
sipsipin komin ingarizir sigham givi.
35 A uaghan gumazir maba amadazi, me
ghua Manasen anabamin nguazimin itir
adaraziv gia ghaze, me izi an gin mangam.
A uaghan Aser ko Sebulun ko Naptalin an-
ababar adarazir mikimasa, gumazir maba
amangi. Ezi me uaghan dikavigha iza a ko
uari akufa.
36 Ezi Gideon kamaghin God migei, “Ni
na migia ghaze, ni na damuti ki Israelian
akuragham, ki bar guizin foghasa nin akar
dikirizir kam a guizbangira, ga uaning, ni
arazitam nan akagh.
37 Ni gan, danganir e witin dafariba
amisevimin, ki sipsipin arizitaba nguazim
darigham. Eghti mizaraghara ghuariar
dipam sipsipin arizir kabar ikiva, egh
nguazim gireghan koghti, ki kamaghin
fogh suam, mati ni mikemezi moghin, ki
Israelian akurvagham.”
38 Ezi bizir kam, Gideon God ko mikemezi
moghin oto. Ezi Gideon mizaraghara
osegha dikavigha ghua sipsipin arizir an
atizimin ganasa zui. Egha sipsipin arizim
ghavkira an gari, dipam an iti, o puvati.
Ezi dipam a gizifa, an an munumuti, dipam
itarir ekiatam gizivagham.
39 Egha gin Gideon ua ghua kamaghin God
migia ghaze, “O Ikiavira Itir God, ni nan
ataran marki. Ki ua migirigiatam damuasa.
Ga uaning, ki kamaghsua, ni na ateghti, ki
ua sipsipin arizim damigh an ganika. Eghti
dughiar kamin ghuariar dipaba tintinibar
nguazim giregh, eghti sipsipin arizimra
misingigh iki.”

* **6:24:** Migirigiar kam, “ofa gamir dakozir kam, Ofran danganir kamin mitighav ikiavira iti,” kar migirigiar datirighin itir puvatizim. Puvati. A gumazir fomira akinafarir kam osirizimin dughiamin iti. † **6:32:** Ziar kam Jerubal, an tiarim Hibrun akamin kamaghin ghu, “Bal uabi uabin akuragh.”

40 Ezi dimagarir kamin, God, Gideon
mikemezi moghin ami. Sipsipin arizimra
misingizi, nguazim, ghuariam bar a gire.

7

Gideon Midiania gafira

1 Ezi Jerubal, kar Gideon uabi, a uan
midorozir gumaziba ko bar mizaraghara
dikavigha ghua, Harotin emimirimin
miriamin averpenibar ingarigha iti. Ezi
Midianian averpeniba, Moren mighsiamin
boroghin danganir zarimin, Gideonin
amadaghan notin iti.
2 Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Gideon
migei, "Ki ian akuragh Midiania misoghasa
ifonge. Ezi midorozir gumazir bar avirim
ni ko iti. Me ti kamaghin nighnigh suam,
'E uarira, uan gavgavibar Midiania misogh
me abiragham.' Egh me uan ziaba fam.
Me ti kamaghin nighnigh, egh kamaghin
mikemeghan kogham, ki Ikiavira Itir God, ki
men akuragham.
3 Kamaghin amizi, ni kamaghin me
mikim, 'Gumazir manam atiati, a Gileatin
Mighsiam ategh uamategh uan nguibamin
mangi.' " Ezi Gideon kamaghin me tuisigha,
me mikemezima, 22,000plan midorozir
gumaziba dikavigha uamategha ghue. Ezi
10,000plan midorozir gumaziba ikiavira iti.
4 Egha gin, Ikiavira Itir God kamaghin
Gideon migei, "Midorozir gumazir aviriba
ikiavira iti. Ni me inigh emimirimin
magiriti, ki nin akuragh me abigham.
Gumazir manam ni ko mangisi ki
anemiseveghti, a ni ko mangam. Eghti ki
kamaghin ni mikim suam, gumazir kam
ni ko mangan kogham, eghti a mangan
marki."
5 Ezi Gideon gumaziba inigha emimirim
giraghu. Ezi Ikiavira Itir God kamaghin a
migei, "Ni gumazibav kimti me dipam ami.
Gumazir afiabar min mizebar dipam apiba,
ni me isiva bizir vamiran me atigh. Egh gu-
mazir iteviba apirigha uan dafaribar dipam
apiba, me isiva bizir igharazimin me atigh."
6 Ezi Gideon garima, 300plan gumazibara
uan dafaribar dipam api, ezi igharaz darazi
bar moghira iteviba apirigha uan mizebar
dipam api.
7 Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Gideon
migei, "Gumazir 300plan dafaribar dipam
ameziba, ki ian akuraghti, ia Midiania
gafiragham. Egh ni gumazir igharazibav
kemeghti, me uamategh uan nguibabar
mangi."
8 Kamaghin, Gideon gumazir igharaz-
ibar dagheba ko sighaba me dama ada
inigha me mikemezi, me uamategha uan
nguibabar ghue. Ezi 300plan midorozir
gumazir kaba, me gumazir igharazibar
dagheba ko sighaba ini. Dughiar kamin,
Gideonin gumazibar averpeniba mong pin
amadaghan itima, Midianian averpeniba,
vin amadaghan danganir zarimin iti.
9 Ezi dimagarir kamin, Ikiavira Itir God
kamaghin Gideon migei, "Ia mangi Midi-
anian danganimin midorozim foregh. Ki
ian akuragh Midianian gumazibav sogh me
abiragham. Guizbangira, ki me isa ian
agharim gatigha gifa.
10 Ni midorozim foran atiatigh, uan in-
gangarir gumazim, Pura, inighti a nin gin
mangi, Midianian averpenibar magiri.
11 Egh men migirigiaba baraghiva
misoghsi gavgavim iniam." Ezi Gideon
uan ingangarir gumazim Pura ko, aning
apanibar averpeniba iti naghin men
miriamin uaghiri.
12 Ezi Midianian adarazi ko Amalekia ko
aruem anadi naghin itir darasi, me aparir
irubuar bizir dafamin min danganir zarim
tintinibar an iti. Men kamelba uaghan bar
aviraseme, mati ongarimin gigim. Gumazi-
tam ti me mengan iburagham.
13 Ezi Gideon ghuava otogha moga gara
orazima, gumazir mam kamaghin uan ire-
bamin gun uan namakam geghari, "Ki
irebamin garima, me balin oviziba isa
balin bretin mamin ingari, ezi bretin kam
uabi poghpogha iza, e Midiania itir dan-
ganir kamin aven iza averpenim pamten a
misoghezi a ragha ghua nguazim giri."
14 Ezi gumazir kamin namakam kam-
aghin an akam ikaragha ghaze, "Bizir
kam, bar guizbangira, ababanir kam en
aka. Kar, Gideonin midorozir sabamra.
Gideon, a Joasin otarim, Israelian gumazir
mam, anarira. Guizbangira, God Gideonin
akuraghti, e Midiania ko midorozir
gumaziba sara, a bar e agivagham. Irebar
kamin mingarim, kamaghira ghu."*
15 Ezi Gideon irebar kamin eghaghanim
baregha uaghan an mingarim baregha,
maghira itevimning apirigha Ikiavira Itir
Godin ziam fe. Egha uamategha Israelian
averpeniba iti naghin ghugha kamaghin
Israelian dei, "Ia dikav! E mangam! Ikiavira
Itir God datirighin en akuraghtima, e
midorozimin Midiania dikabiragham."
16 Ezi Gideon 300plan gumazir kaba isa
3plan okoruabar me ariki. Egha sighaba
ko nguazir mineba sara inigha bar gumaz-
ibagh aningi. Nguazir mineba bar vagh-
vagha korir aviba dar averiabar iti.

7:3: Godin Araziba 20:8 * **7:14:** Israelia, me uari bagha uan azenibar ingarava opara dagheba isava uari bretba tua da api. Kamaghin amizi, irebamin aven itir bizir kam, bretin poghpogha izir kam, a mati Israelian nedazim. Midiania bar danganibagh arua averpenibar ingari darasi, ezi irebamin aven itir bizir kam, averpenir dipirigha ragha ghuzir kam, kar men nedazim.

17 Ezi Gideon kamaghin migei, “Ia deraghvira nan gan, ki damuamin arazimra ia uaghan a damuam. Ki mangi men danganir miriamin mangigh, bizir manam damuam, eghti ia uaghan a damu.
18 Gumazir okoruar na ko zuiba sighabagh iviti, ia uaghan sighabagh ivi kamaghin dim, ‘E Ikiavira Itir Godin adarasi! E Gideonin adarasi. E aning bagha misosi!’”
19 Ezi Gideon uan 100plan gumazir a ko zuiba, me ghua dimagarir arizimin men averpeniba iti naghin miriamin oto. Dughiar kamin, Midianian averpeniba itir danganimin garir gumaziba avughsasa uarigh itaghvirazir dughiam. Ezi Gideon ko gumazir a ko zuiba, sighabagh iviava nguazir miner me suighiziba abiaghariki.
20 Ezi Gideonin gumazir okoruar igharazimning kamaghin ganigha, uan sighabagh iviava nguazir mineba uaghan ada abiaghariki. Me uan agharir kiriabar korir avibar suiki. Egha agharir guvibar sighabar suigha, kamaghin diava arai, “Kar, Ikiavira Itir God ko Gideon baghavira itir midorozir sabamra!”
21 Egha me mitivighav ikia Midiania itir danganim okarizi, Midianian midorozir gumaziba kamaghin ganigha atiatigha ararem saram ari.
22 Ezi 300plan gumazir kabanang sighabagh ivir dughiamin, Ikiavira Itir God Midiania gamizi, me onganigha uarira uan namakaba tintinibar uan midorozir sababar uari oti. Egha me ara ghua Saretanin nguibar ekiamin amadaghan Betsitan nguibamin zui, egha Tabatin nguibamin boroghin ghua Abel Meholan nguibamin oto.
23 Ezi Gideon Naptalin anabam ko, Aserin anabam ko Manasen anabamin Israelian gumaziba, me bagha akam amadi. Ezi me oregha iza uan namakabar akuragha Midianian agintisi.
24 Ezi Gideon uaghan Efraimin anabamin mighsiar dozibar tintinibar itir gumaziba bagha akam amada. A kamaghin migia ghaze, “Ia izighiri e Midianian adarazi ko misogham. Egh ia mangi Jordanin Fanemin me bagh pighiva, daghurir doziba ko emimiribar me bagh gan mangi Betbaran nguibamin me bagh gan men suikigh. Puvatightima, me Jordanin Fanem giregh vongin mangegham.”
25 Ezi me Midianian midorozir gumazibar dapanir pumuningin suira, aningin ziamning, Orep ko Sep. Egha me Orep isa, dagiam gisin a misoghezi, an areme, ezi me danganir kam Orep a gati. Egha me Sep inigha ghua wainin oviziba dikabiri naghin a misoghezi an areme. Ezi danganir kam, me Sep a gati. Egha me Midianian agintighavira iti. Gideon datirighin Jordanin Fanemin vongin itima, me gumazir dapanir kamning Orep ko Sepin dapanimning inigha a bagha zui.

8

Israelia bar Midiania dikabiragha gifa

1 Ezi Efraimin anabamin gumaziba kamaghin Gideon migei, “Ni Midianian adarazi ko misoghasa zuir dughiamin, ni en diman aghua. Ni tizim bagha kamaghin e gami?” Me bar puv a gimoba an atari.
2 Ezi Gideon kamaghin me migei, “Bizir ia amizim, ki amizir bizim, bar a gafira. Ia ti bizir ia amizimin gari, a pura bizim. Puvati, a bar deragha, ki amizir bizibagh afira.
3 Guizbangira, God Midianian midorozir gumazibar dapanir pumuning isa ian agharim gati, aningin ziamning Orep ko Sep. Ezi ia aningin firimning atu. Bizir kam bar ekefe. Ki kamaghin garir bizitam gamizir puvati.” Gideon kamaghin mikemegha givazi, Efraimin anabamin adarazi uam an atari puvati.
4 Ezi Gideon uan 300plan midorozir gumaziba ko ghua Jordanin Fanemin otivigha, a girigha vongin ghue. Me bar amiragha, avughsezir puvati, me uan apanibar gintigha ghuavira iti.
5 Egha me ghua Sukotin nguibar ekiamin otivigha, Gideon kamaghin Sukotin itir gumazibar azai, “Gumazir nan gin iziba, men mikarziba mitiriam bangin bar amira. Kamaghin, ia bretin taba me danighti me dar ami. Ki uabi, ki Midianian atrivimning Seba ko Salmunan agintisi.”
6 Ezi Sukotin gumazir dapaniba kamaghin migei, “Ia tighar Seba ko Salmunan suigham. Kamaghin, e tizim bagh bretba isi nin midorozir gumazibar aningam?”
7 Ezi Gideon ghaze, “Ia en akuraghan aghua. A dera. Ia ganti, Ikiavira Itir God Seba ko Salmuna isi nan agharim datighti, ki gin gumazamiziba puvatizir danganimin mangi benir dikonir taba inigh izi ia misogh, ian mikarziba abighirarigham.”
8 Egha Gideon me ategha ghua Penuelin nguibar ekiamin ghugha, kamaghira bretba bagha men azai, ezi Penuelin itir adarasi, Sukotin adarazi men tirazi moghira, men tira.
9 Ezi Gideon kamaghira Penuelin gumazibav gei, “Ki apaniba dikabiragh, egh uamategh izi ian taua apiram.”
10 Dughiar kamin, Seba ko Salmuna, aning uan midorozir gumaziba ko Karkorin nguibamin iti. Faragha midorozir gumazir aviriba aruem anadi naghin ikegha

8:3: Onger Akaba 83:11

misoghasa ize. Ezi Israelia men 120,000plan
midorozir gumazibav soghezi me ariaghire.
Kamaghin, datirighin 15,000plan midorozir
gumazibara ikiavira iti.
11 Ezi Gideon uan midorozir gumaziba
ko gumazamiziba puvatizir danganimin
tuavimin zui. Tuavir kam Noban nguibam
ko Jokbehan nguibam, aruem anadi naghin
amadaghan iti. Dughiar kam, Midiania
deragha apaniba bagha garir puvati. Ezi
Gideon zuamira ghua Midianin otogha
maghira midorozim fore. Ezi Midianian
midorozir gumaziba bar digavir kuram
gami.
12 Ezi Midianian atrivimning, Seba ko
Salmuna, arav ghu. Ezi puvati, Gideon
aningin agintighavira ikia ghua aningin
suira. Ezi aningin midorozir gumaziba
aguaghfagha bar atiatingi.
13 Ezi Joasin otarim Gideon, midorozimin
danganim ategha, uamategha iza, tuavir
Heresin nguibam itir mighsiamin ghuavan-
abo.
14 A ghua Sukotin adarazir gumazir igiar
mam batogha, pamtemin an suiragha ka-
maghin an azara, terara Sukotin adarazir
gumazir dapaniba. Ezi gumazir igiar kam
77plan gumazibar ziaba osirigha Gideon
ganingi.
15 Ezi Gideon ghua Sukotin gumaziba
batogha kamaghin me migei, "Ia kamaghin
fo, ia ghaze, ki tighar Seba ko Salmu-
nan, suigham. Egha ia ghaze, ia tizim
bagh bretba isi nan midorozir gumazibar
aningam? Egha ia na dipova nan ingar-
avaka, bretin taba nan midorozir gumaz-
ibar aningan aghua. Ia datirighin kagh gan.
Kar taning? Kar Seba ko Salmuna aningra,
ki aningin suiragha gifa!"
16 Egha a Sukotin gumazir dapanir kabar
suiragha, benir dikonir gumazamiziba
puvatizir danganimin inizibar Sukotia
misogha mizazim me gase.
17 A uaghan Penuelin nguibar ekiamin itir
taua apiriaghatizi, a iri. Egha nguibar ekiar
kamin itir gumaziba bar me misoghezi me
ariaghire.
18 Egha Gideon dikavigha Seba ko Salmu-
nan azara, "Gua na mikim. Gua Taborin
Mighsiamin misoghezir gumazir kaba, me
manmaghin gari?"
Ezi aning kamaghin an akam ikaragha
ghaze, "Me bar nin mirara gari. Me vagh-
vagha mati, atrivir mamin otariba."
19 Ezi Gideon kamaghin migei, "Me bar
nan aveghbuabara. Me bar nan amebamin
otariba. Ezi ki bar guizbangira Ikiavira Itir
Godin zurara itimin ziamin gua migei, gua
ti me misoghezi me ariaghirezir puvatizi, ki
gua misoghezi gua aremeghan koghai."
20 Egha Gideon uan otarir ivariam Jeterin
migia ghaze, "Aria, ni aning misueghti aning
aremegh." Ezi otarir kam, bar uan igiamra
ikia, kamaghin damuan atiatingi. A uan
midorozir sabam ghufezir puvatigha, aning
misoghezir puvati.
21 Ezi Seba ko Salmuna kamaghin Gideon
migei, "E fo, gumazir aruaba uari kam-
aghin bizim damusi, me uan gavgavibar
amodoghin a damuam. Kamaghin, ni uabi
izi ga misogh." Kamaghin, Gideon uabi Seba
ko Salmuna misoghezi, aning areme. Egha
an aningin kamelningin firimin itir benir
iakinir igiamin nedazim guraghav itir adi-
arimning ini.*
22 Ezi Israelia kamaghin Gideon migei, "E
kamaghsua, ni Midianian agharim da ua
e inizir bizim bangin, ni en gumazir da-
panimin iki e gativagham. Eghti nin otariba
ko nin ovavir boriba uaghan en gumazir
dapanibar ikiam."
23 Ezi Gideon kamaghin migei, "Ki ian gu-
mazir dapanimin ikian kogham. Eghti nan
otarim uaghan, ian gumazir dapanimin
ikian kogham. Ikiavira Itir God, a uabi ian
gumazir dapanimin ikiam."
24 Gideon fo, Midiania me Ismaelin ovavir
boribar adarasi, me ringba uan kuaribagh
arisi.
Kamaghin, a migia ghua ua kamaghin Is-
raelia migei, "Ki bizir mam bagh ian azan-
gasa. Ia bar moghira midorozimin Midia-
nian kuaribar guizir ringin iniziba, ia vagh-
vagh dar vamira vamira isi na daningam."
25 Ezi me kamaghin migei, "A dera, e
da isi ni daningam." Egha me vaghvagha
midorozimin tongin inizir ringbar vamira
vamira isa iza nguazimin ghuarazir inim
garisi.
26 Me arighizir ringin kabar osimtizim,
25 kilogremin tu. Kar ringbar osimtizimra.
Ezi iakinir igiamin nedazibar adiaribar
osimtizim, ko adiarir igharaziba, ko
Midianian atrivibar korotiar pighagheviba,
ko men kamelbar firibar itir adiariba, me
ringba sara da mengezir puvati.
27 Ezi Gideon golin kam inigha ofa gamir
gumazibar korotiar otevir bar aghuarir
mamin ingarigha, uan nguibam Ofran
aneti. Ezi Israelia God ategha Ofran ghua
bizir kamin ziam fe, mati tuavimin amiziba
tintinimin gumazir amuiba itiba koma
akui. Korotiar a ingarizir kam, azuazimin
min Gideon uan adarazi ko me gamizi me
bar tintinibar arazir kurar igharazibagh
amua iti.
28 Kamaghira, Israelia midorozimin
Midianian adarazi abiragha aghumsizir
ekiam me ganingi. Ezi Midianian adarazi

* **8:21:** Hibrun akam deragha migirigiar kamin mingarim abighizir puvati. **8:23:** 1 Samuel 8:7; 10:19; 12:12

ua bizitam damuan ibura. Kamaghin, Gideon ikiavira itir dughiamin, Israelia ua midorozir tam gamizir puvatigha ghua 40plan azenibar tu.

Gideon areme

29 Ezi Joasin otarim Jerubal, an ziar mam Gideon, a ghua uan nguibamin itir dipenimin iti.
30 An amuir aviriba iti, egha bizir kam bangin, a 70plan otariba iti.
31 Ezi Gideonin amuir dozir mam Sekemin nguibamin iti. An amuir kam otarir mam batezi, Gideon ziam, "Abimelek," a gati.
32 Ezi Joasin otarim Gideon bar ghurigha areme. Ezi me Abieserin adarazir nguibam Ofran, an afeziam Joas afazi naghin, uaghan anefa.
33 Gideon aremezi, Israelia zuamira ua Godin ziam fer puvati. Me mati tuavimin amizim tintinimin gumaziba koma akua da bagha arui moghin, aser Balbar, ziaba fe. Egha asem Balberit atizi, a men godin oto.
34 Me Ikiavira Itir God, uam a ginighnizir puvati. A men God, a men akurazi, men apaniba tintinibar iza me misozir dughiabar, me me abini.
35 Guizbangira, Jerubal, an ziar mam Gideon, a deraghavira men akuragha me bagha bizir aghuir aviribagh ami. Ezi me da bakinighinigha, deravira Gideonin adarazi ikaragha me minabazir puvati.

9

Abimelek Sekemin nguibar ekiamin atrivimin oto

1 Ezi Abimelek Jerubalin otarim, kar Gideonra, a uan amebamin adarazi ko amebamin anabamin gumazamiziba bar men ganasa Sekemin nguibar ekiamin ghugha,
2 kamaghin men azai, "Ia manmaghin nighnisi? Jerubalin otarir 70pla e gativagh, en faragh mangam, o? Ia ti gumazir vamirara ateghti a en gumazir dapanimin ikiam? Ia deraghvira nighnigh, ki Abimelek, ki ian inivafizimra. Ia bizir kam deraghvira an gun mikimti, Sekemin gumazir aruaba ian nighnizim baragham."
3 Ezi Abimelekin amebamin adarazi migirigiar kam inigha ghua Sekemin gumazir aruabav kemezima, me oregha a gifonge. Me ghaze, a men anabamra.
4 Ezi Sekemin gumazir aruaba ghua asem Balberitin ofa gamir dipenimin aven ghua, silvan dagiar 70pla inigha Abimelek ganingi. Ezi, a ghua gumazir onganir kuraba, uabin gin mangasa me givese. Ezi me an gin arui.
5 Ezi a gumazir kurar kaba inigha uamategha Ofran ghugha, uan afeziamin dipenimin ghua uan aveghbuar 70pla, dagiar dafar mam gisin bar me misoghezi, me ariaghire. Kar an aveghbuabara, Jerubalin otariba. Ezi Jotam, Jerubalin otarir abuananam arav ghugha modo, kamaghin amizi, Abimelek a misoghezir puvati.
6 Ezi Sekem ko Betmilon nguibamin gumazamiziba, bar iza uari akuvagha ghua okin temer ekiar bar anogoroghezir danganimin oto. Me an otogha, Abimelek amisevezi a men atrivimin oto.
7 Ezi Jotam kamaghin oregha ghua Gerisimin Mighsiamin orazimin ghuavanabogha men diagha ghaze, "Ia Sekemin itir gumazamiziba, ia nan akam baragh, eghti God ti ian akam baragham.
8 Dughiar mamin, temeba ghaze, me uarir tongin temer tam amiseveghti, a me bagh atrivimin otivam. Egh me kamaghin olivin temem mikimam, 'Ni en atrivimin otivam?'
9 Ezi olivin temem kamaghin migei, 'Manmaghin ami? Nan borer aghuim, gumazamiziba zurara a isava, ziar ekiam gumaziba ko asebagh anidi. Eghti ki uan borer ingangarim ategh mangi mati aminim va, nan aguaba ko nan dafariba feghti, ki bar isin mar iki temer mabagh afiragh, ti ian atrivimin ikiam? Marki. Ki aghua.'
10 Ezi temeba kamaghin fighin temem migei, 'E kamaghin ifonge, ni en Atrivimin otivam!'
11 Ezi fighin temem kamaghin men akam ikaragha ghaze, 'Manmagh su? Ki ti uan dagher isingtizim ategh nan aguaba ko nan dafariba na feghti ki bar isin mar iki, temer igharazibagh afirazi moghin ia bagh atrivimin otogham? Bar puvatigham.'
12 Kamagh, temeba ghua wainin ikarizimin azara, 'Ni izi en atrivimin otivam.'
13 Ezi wainin ikarizim ghaze, 'Manmaghin ami? Nan wainin dipam bar dera, egha aseba ko gumazibagh amima me bar akonge. Ki ti ua wainin dipam damuan koghti, nan aguaba ko nan dafariba na feghti ki bar isin mar iki, mati aminim dagh ivai da temer igharazibagh afirazi moghin, ki ia bagh atrivimin otogham? Markiam.'
14 Ezi temeba abuan ghua temer dozir dikoniba itir mamin azara, 'Ni ti en atrivimin ikiam?'
15 Ezi temer dozir dikoniba itim kamaghin migei, 'Ki ian atrivimin otivsi, ia guizbangira ifongegh, bar moghira izi nan aguabar apengan orangtizimin iki. Ia aghuaghti, avim nan aguabar otogh iziva Lebanonin sidan temer ruariba bar dar isigham.' "
16 Egha Jotam ua kamaghin migei, "Ia Abimelek amisevezi a ian atrivimin otozir dughiamin, ia ghaze ia guizbangira bar

arazir bar aghuim gami? Jerubal uan
adarazi ko ian akurazir ingangarir aghuim
gami. Ezi ia arazir aghuitamin a gami, o pu?
Ti puvati.
17 Nan afeziam Gideon ian akurvaghasa
uabi isa apanibagh aniga midorozim gami.
A uabi midorozir gumazibar dapanimin
otogha, Midiania ko misogha men gav-
gavim da ua ia ini.
18 Ezi datirighin, ia arazir kuramin a
gamigha an adarazigh gasighasiki. Ia
dagiar dafar mam gisin an 70plan otaribav
soghezi, me ariaghire. Ezi gumazir kam
Abimelek, ia a gamizima, a Sekemin
gumazir dapanibar atrivimin oto. A guizin
Jerubalin amuimin otarim pu. Puvati. A
Jerubalin ingangarir amizir kinim otezir
borim. Ezi ia ghaze, a ian anabamin
adarasi, egha anemisevezi a ian atrivimin
otivasa.
19 Ezi ia Sekemin gumazir dapaniba, ia
Jerubal ko an adarazi gamizir arazir kam,
a guizbangira deraghti, ia Abimelek bagh
bar akongegh, eghti a uaghan ia ko bar
akongegham.
20 Eghti arazir kam deraghan koghti, avim
Abimelek batogh egh mangi uaghan Bet-
milo ko Sekemin gumazamiziba uaghan
men isiam. Kamaghira, avim uaghan Bet-
milo ko Sekemin gumazamiziba batogh
mangi uaghan Abimelekin isiam."
21 Jotam kamaghin mikemegha givagha,
uan avebam Abimelekin atiatigha ara ghua
Berin nguibamin iti.

22 Ezi Abimelek azenir pumuning ko
mikezimin Israelian atrivimin ike.
23 Ezi God gin duar kurar mam amadazi
an Abimelek ko Sekemin gumazir dapani-
bar tongin adarim forezi, me adarim uarir
iti. Ezi Sekemin gumazir dapaniba uam a
barazir puvati.
24 Sekemin gumazir dapaniba faragha
Abimelekin akurazi, a uan aveghbuar 70pla
misoghezi me ariaghire. Kar Jerubalin
otariba. God bizir kam bangin, Abimelek
ko Sekemin gumazir dapaniba, ovengezir
gumazibar ghuziba bagh me ikaragh ivezir
kuram me daningasa, arazir kam gamizi, an
oto.
25 Ezi Sekemin gumazir dapaniba,
Abimelekin aghuagha osimtiziba a
daningasa, gumazir kurar maba amadazi,
me mighsiabar isin moga ikia tuavir kamin
izir gumazamiziba bagha gara, men suigha
men biziba isava me misosi. Kamaghin,
bizir me Abimelek damuamim an a gifo.

26 Ezi Gal, Ebetin otarim, dughiar mamin,
uan aveghbuaba ko me Sekemin nguibamin
ghuezi, Sekemin gumazir dapaniba uan
nighniziba isava a gatigha an gin mangasa
nighnisi.
27 Ezi wainba anir dughiamin, Sekemin
gumazamiziba uan wainin azenibar ghua
wainin oviziba kuari. Me wainin oviziba
inigha dar pozim mikinigha da mirmira dar
dipaba ini. Egha uan asemin dipenimin
ghuegha isar ekiam gami. Me dagheba ko
wainin dipaba apava, Abimelek dipovava,
aka an ziam gasighasisi.
28 Ezi Ebetin otarim Gal kamaghin migei,
"Abimelek a gumazir manmaghin garim,
ezi e Sekemin gumazamiziba an apengan
ikiam? Abimelek a pura Jerubalin otarim,
ezi Sebul an ingangarir gumazir kinim.
Ezi e Hamorin apengan ikiam, Hamor a
Sekemin inazir afeziamra. Ezi e tizim bagh
Abimelekin apengan ikiam?
29 Ki ti Abimelek batuegh Sekemin gu-
mazamizibar faragh mangiti, me nan apen-
gan ikiam. Ki an mikim suam, 'Ni mangi
uan midorozir gumaziba inigh izi na ko
misogh.' "
30 Ezi Sebul, nguibar kamin gumazir da-
panim, a Ebetin otarim Galin migirigiaba
baregha bar aningaghe.
31 Egha gumazir maba amadazima,
me modogha ghua kamaghin Abimelek
mikeme, "Ni oragh. Ebetin otarim Gal, a
uan aveghbuaba ko Sekemin izegha, ni ko
misoghasa men navibagh inifi.
32 Kamaghin ni uan adarazi ko, datirighin
dimangan mangi Sekemin nguibamin
boroghin tuzimin mongegh.
33 Egh bar mizaraghara dikavigh nguibar
ekiar kamin mangi, egh midorozim foregh a
damu, eghti Gal uan adarazi ko izi misoghti,
ia puvira me damigh."
34 Ezi Abimelek uan adarazi ko dimangan
dikavigha zui. Me ghua 4plan okoruabar
uari arigha, nguibamin divazimin azenan
mongegha me bagha gara iti.
35 Ezi Gal bar mizaraghara ghua nguibar
ekiamin divazir tiar akamin tughav iti, ezi
Abimelek uan adarazi ko danganir me itim
ategha zui.
36 Ezi Gal men ganigha, kamaghin
Sebul migei, "Ni gan. Gumaziba muna
mighsiamin akirimin izaghiri."

Ezi Sebul kamaghin migei, "Gumaziba
munagh puvati. Ni ti mighsiabar nedazibar
gara ghaze, gumaziba."
37 Ezi Gal ua kamaghin migia ghaze, "Pu-
vati. Ni gan, muna gumaziba mighsiar
akirimin izaghiri. Ezi gumazir igharaziba,
tuavir iza Okin temer ekiar gumaziba du-
aba ko migeimin moghin izi."
38 Ezi datirighin Sebul kamaghin Gal
migei, "Ni datirighin nin gavgavimra mana?
Ni uabi a dipovava aka ghaze, Abimelek
manmaghin garir gumazim, ezi e an
apengan ikiam? Gumazir kaba datirighin
izi, kar merara ni me dipova aka men

ziabagh asighasiki. Ezi ni datirighin mangi me ko misogh!”
39 Ezi Gal Sekemin gumaziba inigha uabi men faragha ghua Abimelekin adarazi ko uariv sosi.
40 Ezi Abimelek an agiragha zuima ana arav ghuzima, Abimelekin midorozir gumaziba Galin adarazir gumazir aviribav soghezi, me duar ekiaba arigha tintinibar tuavim girav ikia ghua nguibar ekiamin tiar akamin tu.
41 Ezi Abimelek uamategha ghua Aruman nguibamin iti. Ezi Sebul, Gal ko an aveghbuaba batoghezi, me ua Sekemin ikian kogham.
42 Ezi aminim tirazi mizarazimin, Sekemin gumazamiziba mangi uan azenibar ingarasa zuima, gumazir mam men gun Abimelek mikeme.
43 Ezi Abimelek uan midorozir gumazir okoruar pumuning ko mikezimin me tuira. Ezi me tuzimin mongegha me bagha gara iti. Egha Abimelek garima gumazamiziba nguibam ategha izima, an adarazi mongezi naghin ikegha azenim giregha me misosi.
44 Ezi Abimelek uan adarazi ko ivemara ghua nguibamin tiar akamin boroghin tuivighav iti. Ezi an gumazir okoruar mamning azenibar gumazamizibav soghezi me ariaghire.
45 Ezi Abimelek ghua nguibar ekiamin aven iti daraziv sogha itima aruem gifa. Ezi a nguibar ekiam bar a inigha gumazamizibav soghezi me bar ariaghire. Ezi a uan midorozir gumazibav kemezi, me nguibar ekiam bar anekarigha, a gasighasigha, amangsizim tintinibar nguibar ekiamin nguazim ginge.
46 Ezi gumazamizir maba Sekemin midorozir gumazibar dipenir gavgavir ruarim gisin iti. Egha me bizir otivizir kabar migirigiam baregha, ara ghua asem Balberitin dipenir gavgavimin aven ghuegha mongegha iti.
47 Ezi Abimelek kamaghin oraki, gumazamiziba bar uari akuvagha dipenir kamin aven iti.
48 Ezi a uan midorozir gumaziba ko Salmonin Mighsiamin orazimin uanabo. Egha sobiam inigha temer aguar misingiziba ovirigha uan dipizim gati. Egha a kamaghin uan midorozir gumazibav gei, “Bizir ki amim ia an gari. Ia bemira ki amizi moghin ia damu.”
49 Ezi gumaziba bar temer aguaba ovirigha gifa. Egha me bar moghira temer aguar kaba inigha Abimelekin gin ghua, dazir kaba isava dipenir miriamin da akufa. Egha me avim dagh atizi, avir kam aven iti darazi bar men isi. Dughiar kamin, Sekemin dipenir gavgavimin aven itir gumazamizir 1,000pla isigha ariaghire.
50 Ezi Abimelek gin uan midorozir gumaziba ko ghua Tebesin nguibamin gumazamiziba ko misogha nguibar kam ini.
51 Dipenir ruarir bar gavgavir mam nguibar kamin tongin iti. Ezi gumazamiziba arava an ghue. Me an aven ghuegha tiar akam asaragha an uanaga bar pin iti.
52 Ezi Abimelek ghua dipenir bar gavgavir ruarir kam iniasa midorozim fore. A dipenir bar gavgavir ruarir kamin boroghin ghugha, an tiar akamin boroghin avim a darighasa.
53 Ezi amizir mam witin oviziba mirmirir dagiar dafar mam akunizima, dagiam izaghirava Abimelekin dapanim abiki.
54 Ezi Abimelek zuamira gumazir igiar an midorozir biziba aterimin diagha ghaze, ni uan midorozir sabamin na biraghti ki aremeka. Eghti me kamaghin mikiman kogh suam, amizir mam na misoghezi ki areme. Ezi gumazir igiar kam Abimelek birazi an areme.
55 Ezi Israelia Abimelekin gari an aremezi, me uamategha uan nguibamin ghue.
56 Abimelekin faragha uan afeziam osimtizim a ganigha uan aveghbuar 70plan misoghezi me ariaghirezi moghira, God a ikara.
57 Ezi Sekemin gumazamiziba amizir arazir kuram, God uaghan a ikara. Jerubalin otarim Jotam, a faragha ghaze, Sekemin gumazamiziba ikuvigham, ezi datirighin arazir kam, a mikemezi moghin oto.

Jepta ko gumazir dapanir igharazibar eghaghanim

10

(Sapta 10–12)

Tola gumazir dapanimin oto

1 Abimelek aremegha givazi, Puan otarim Tola, an inazir afeziam Dodo, an otogha uam apaniba da Israelia ini. A Isakarin adarazir gumazim. Egha a Efraimin mighsiar dozibar aven itir nguibar ekiam Samirin iti.
2 A 23plan azenibar Israelian gumazir dapanimin ike. Egha aremezi me Samirin anefa.

Jair gumazir dapanimin oto

3 Ezi Tolan gin, Gileatin Distrighin gumazir mam Jair, a gumazir dapanimin oto. Egha 22plan azenibar Israelian gumazir dapanimin iti.
4 A 30plan otariba itima, me 30plan donkibagh apiagha mangigh izegh gami. Me Distrik Gileatin nguazimin, 30plan

9:53: 2 Samuel 11:21

nguibar ekiaba iti. Me datirighin nguibar ekiar kaba kamaghin dar bori, “Jairin Nguibar Ekiaba,” egha iza datirighin.
5 Ezi Jair aremezi me Kamonin nguibamin anefa.

Amonia osimtizim Israelia ganingi

6 Ezi Israelia uam arazir kuram Ikiavira Itir Godin damazimin a gami. Me aser Balba ko aser amiziba Astarte, dar ziaba fe, kar kantrin kabar aseba, Siria, Saidon, Moap, Amonia ko Filistiaba. Israelia Ikiavira Itir God ategha uam an ziam fer puvati.
7 Kamaghin, Ikiavira God bar Israelian aningaghegha Filistiaba ko Amonia ataghizi me iza midorozimin me dikabira.
8 Dughiar kamin me midorozimin Israelia abinigha bar pazavira me gami. Egha 18plan azenibar, Filistiaba ko Amonia, bar pazavira, Jordanin Fanemin vongin, Gileatin Distrighin Amorian nguazimin itir Israelia gami.
9 Ezi, Amoria Jordanin Fanem giregha vongin iza Judan anabamin adarazi ko, Benjaminin anabamin adarazi ko, Efraimin anabamin adarazi ko misosi. Kamaghin, Israelia bar dughiar kuramra ini.
10 Ezi Israelia Ikiavira Itir Godin dia, kamaghin migei, “En God, e ni ataki. Egha aser Balbar ziaba fe. Kamaghin, e nin damazimin arazir kuram gami.”
11-12 Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Israelia migei, “Ia fo, fomira Isipia, Amoria, Amonia, Filistia, Saidonia, Amalekia ko Maonia bar ia abiragha ia gasighasiki. Ezi ki ian akuragha ua me da ia ini.
13 Ezi ia na ategha ua godin igharazibar ziaba fe. Kamaghin, ki datirighin ua ian akuraghan kogham.
14 Ia mangi aser ia uari bagha inabazibar dim. Egh ia osimtizim bativamin dughiamin, me ti ian akurvagham.”
15 Ezi Israelia kamaghin Ikiavira Itir God migei, “E arazir kuram gami. Ni bizir tizimin e damusi, ni a damu. Ezi e datirighin uarir akurvaghasa nin azangsisi.”
16 Egha Israelia uan marvir guaba makunigha, aseba ategha, ua Ikiavira Itir God baghavira iti. Ezi Ikiavira Itir God Israelia aterir osimtizir kabar gara ghua bar me giporpore.
17 Ezi gin Amonian midorozir gumaziba iza uari akuvagha, Gileatin uari bagha averpenibar ingarigha iti. Ezi Israelian midorozir gumaziba uaghan iza uari akuvagha, Mispan nguibamin uari bagha averpenibar ingarigha iti.
18 Ezi Israelian gumazir dapanir Gileatin itiba, me uarira uarir azangsisi, “Tinara Amonian misoghsi en faragh mangam? Gumazir kamaghin damuamim, a Gileatin gumazamiziba bar men gumazir dapanimin ikiam.”

11

Jepta gumazir dapanimin oto

1 Jepta, a Gileatin Distrighin gumazim, a midorozir gumazir gavgavir mam. A tuavimin amizir pura ikiava otir amizimin borim, ezi Gileat an afeziam.
2 Ezi Gileatin amuir ekiam uaghan otarir maba bate. Ezi otarir kaba gumaziba aghegha, kamaghin Jepta migei, “Ni amizir igharazimin borim. Kamaghin, ni en afeziamin bizitam inian kogham.”
3 Kamaghin amizi, Jepta uan aveghbuaba ategha arav ghu. Egha ghua Topin nguazimin iti. A gumazir kurar maba gakaghonezima me a koma arui. A me ko ghua tintinibar ikiava gumazamizibav sogha men biziba pura da isi.
4 Ezi Amonia gin ghua Israelia ko misosi.
5 Ezi midorozim otozima, Gileatin gumazir aruaba Jepta iniasa Topin nguazimin ghu.
6 Egha me kamaghin a migei, “Ni iziva en gumazir dapanimin ikiva, e Amonia ko misogham.”
7 Ezi Jepta kamaghin Gileatin gumazir aruabav gei, “Ia nan aghuagha nan afeziamin dipenimin na batuegha gifa. Ia bizir tizim bagha ua na bagha izi? Ia datirighin osimtiziba bativa na bagha izi?”
8 Ezi Gileatin gumazir aruaba kamaghin a migei, “Mar guizbangira. E datirighin ni iniasa izi, ni en gin mangiva en akuragh Amonia ko misogham. Egh ni gin Gileatin gumazamizibar gumazir dapanimin ikiam.”
9 Ezi Jepta kamaghin Gileatin gumazir aruabav gei, “Are! Ia na inigh uamategh mangighti Ikiavira Itir God nan akuraghtima, ki midorozim damuva apaniba abiraghti, ia guizin na ateghti ki ian gumazir dapanimin ikiam.”
10 Ezi gumazir aruaba kamaghin migei, “Guizbangira, e Ikiavira Itir Godin damazimin ni migei, e ni mikemezi moghira e damuam.”
11 Kamaghin, Jepta Gileatin gumazir aruaba ko zui. Ezi gumazamiziba anemisevezima, a men gumazir dapanimin iti. Ezi Jepta Mispan nguibamin ikia Ikiavira Itir Godin damazimin mitigha uan akamin gumazamizibav gei.
12 Ezi Jepta gin Amonian atrivim kamaghin an azangasa gumaziba amada, “Ni tizim bagha iza nan atara nan nguazim iniasa na ko misosi?”

10:10: 1 Samuel 12:10 **10:13:** Godin Araziba 32:15; Jeremaia 2:13

13 Ezi Amonian atrivim kamaghin
gumazir Jepta amadazibar azangsighizir
akam ikaragha ghaze, “Israelia faragha
Isipin kantri ategha izava nan nguazim
okeme, an Arnonin Fanemin ikegha ghua,
Jabokin Fanemin otogha, ghua Jordanin
Fanemin tu. Ezi ki bizir kam baghava
atari. Ia datirighin nan nguazim isi ua na
daningam. Puvatighti, e uariv sogham.”
14 Ezi Jepta ua gumaziba amadazi, me
Amonian atrivim bagha zui.
15 Ezi me kamaghin a ikaragha ghaze,
“Jepta ghaze, puvati, Israelia Moapian
nguazim ko Amonian nguazim okemezir
puvati.
16 Israelia Isip ategha izir dughiamin me
gumazamiziba puvatizir danganimin izava
Ongarir Aghevimin otifi. Egha me gin
ghuava Kadesin nguibar ekiamin oto.
17 Egha Israelia uamategha gumazir kaba
amangizi me ghuava kamaghin Idomian
atrivimin azangsisi, ‘E uari, ni e ateghti e nin
nguazim abigh mangi vongin otivigham, o
puvatigham?’ Ezi atrivim aghua. Ezi me
gumaziba amangizima me ghua Moapian
atrivimin azai. Ezi a uaghan aghua. Kam-
aghin, Israelia Kadesin ikia iti.
18 “Egha me gin ghua gumazamiziba
puvatizir danganimin zui. Egha me Idom
ko Moapian nguazimin ghuzir puvati. Me
Moapin, aruem anadi naghin Arnonin
Fanemin vongin kaghira iti. Me an
averpenibar ingarigha iti, kar men nguazir
mitaghniam. Kamaghin, me Arnonin
Fanem abigha vongin ghuezir puvati.
19 “Ezi Amorian atrivim, Sihon, a Hes-
bonin danganimin itima, Israelia mangi an
ganasa gumaziba amangi. Ezi me kam-
aghin an azai, ‘E uari, ni kamaghin ifonge,
e nin nguazim abigh mangi vongin otivam
o markiam? E uan nguazim a baghvira
mangasa.’
20 Ezi Sihon aghua. Egha uan midorozir
gumaziba bar me inigha ghua, Jahasin
nguibar ekiamin averpenibar ingarigha
dar ikiava Israelia ko misosi.
21 Ezi Ikiavira Itir God, Israelian God, a
Israelian akuragha Sihonin adarazi ko men
midorozir gumaziba sara bar me abira. Ka-
maghin, Israelia Amorian nguazir danganir
me itir kabanang bar ada ini.
22 “Me bar Amorian nguaziba ini, me
sautin amadaghan Arnonin Fanemin
ikegha, ghua notin amadaghan Jabokin
Fanemin tu, egha aruem anadi naghin
gumazamiziba puvatizir danganimin
ikegha ghua, aruem uaghiri naghin
Jordanin Fanemin tu.
23 Kamaghira, Ikiavira Itir God, a
Israelian God, a uabi Amoria batuegha,
men nguazim isava uan gumazamizibagh
aningi. Kar Israelia. Ezi ni datirighin ua
nguazir kam iniasa?
24 Ni uan bizir nin asem Kemos ni
ganingiziba, ni da ini. Ezi en nguazir en
God e ganingiziba, da en nguaziba.
25 “Ezi manmaghin ami? Ni ghaze nin gav-
gavim ti Balakin gavgavim gafira? A Siporin
otarim, egha Moapian atrivim. A nguazir
taba ua uabi daningasa migeir puvati. Egha
e ko midorozim gamizir puvati.
26 Ezi Israelia Hesbon ko Aroerin
nguibamning isava, aningin boroghin
itir nguibar doziba isava, egha Arnonin
Fanemin boroghin itir nguibar ekiaba
bar ada inigha, 300plan azenibar dagh
apiaghav iti. Manmaghin amizi ia dughiar
kamin ua nguibar kaba inigha dagh apiazir
puvati?
27 Ezi Jepta kamaghin migia ghaze, an
arazir kuratam ni gamizir puvati. Ni uabi
arazir kuram gamigha a ko misosi. God uabi
gumazibar araziba tuisisi, a datirighin bar
moghira ia ko en araziba tuisigham.”
28 Ezi Amonian atrivim akar Jepta a bagha
amadazir kam baraghizir puvati.
29 Ezi Ikiavira Itir Godin Duam Jepta
gizivazima, a uan midorozir gumaziba
inigha, me Gileat ko Manasen anabamin
nguazimin ghua Gileatin aven Mispan otifi,
egha gin Mispan nguazim ategha ghuava
Amonian nguazimin oto.
30 Ezi Jepta Ikiavira Itir Godin damazimin
akar mam akirigha ghaze, “Ni nan
akuraghti ki midorozimin Amonia abinigh,
31 egh midorozimin ikegh uamategh iza-
min dughiar kamin, bizir manam faragh
nan dipenimin tiar akamin azenim girigh,
na bagh izamim bizir kam, a Ikiavira Itir
Godin bizimin otivam. Eghti ki a isi ofan bar
isi mighirimin min ni daningam.”
32 Ezi Jepta uan midorozir gumaziba ko
fanem abigha ghua Amonia bativigha me
misosi. Ezi Ikiavira Itir God Jeptan aku-
razima me midorozimin me abira.
33 Me Amonia misogha bar me abini,
me Aroerin nguibar ekiamin ikegha me
misogha ghua Minitin nguibar ekiamin
otogha, bar ghua Abel Keramimin dipamin
tu. Me 20plan nguibabav sogha, me
abiragha bar me agifa. Kamaghira Israelia
bar Amonia abinigha, aghumsizim me
ganingizi, me ua me ko misoghan ibura.

Jepta uan akar dikirizim gamizi a guizbangiram oto

34 Ezi Jepta uamategha uan nguibamin iza
Mispan nguibar ekiamin otozi, an guivim
dipenim ategha ivegha a bagha zui. A bar
akongegha uan tambarin misogha ighiam

11:17: Diboboniba 20:14-21 **11:18:** Diboboniba 21:4 **11:19:** Diboboniba 21:21-24 **11:25:** Diboboniba 22:1-6

bangava ighavamaga izi. Guizbangira,
Jepta guivir kamra iti. A ua boriba puvati.
35 Ezi Jepta uan guivimin ganigha, bar
digavir kuram gamigha uan korotiam
abigha kamaghin migei, “O nan guivim,
noka! Ni bar nan dighorim abiki. Ki
bar oseme. Ni tizim bagha faragha iza
na batogha osimtizir ekiam na ganingi?
Ki Ikiavira Itir Godin damazimin akar
dikirizim gamigha gifa, egh ki anebighan
kogham.”
36 Ezi an guivim kamaghin migei, “O nan
afeziam, ni Ikiavira Itir Godin damazimin
akam akirigha gifa. Kamaghin, ni akam
akirigha givazi moghin, ni na damu.
Guizbangira, Ikiavira Itir God nin akurazi,
ni uan apaniba Amonia abira.”
37 Egha a kamaghin uan afeziam migei,
“Ki kamaghsua, ni faragh na ateghti ki
uan namakaba ko iakinir pumuningin
mighsiabar orazibar daru azir akabar
amuam. Ki fo, ki gumazitamin ikeghan
kogh borir tam bateghan koghiva are-
megham.”
38 Ezi an afeziam kamaghin a migei, “A
dera, ni mangi.” Egha anemadazi a ghua
iakinir pumuningin ike. A uan namak-
aba ko ghua mighsiabagh arua, azir ak-
abagh amua kamaghin azi, a gumazitamin
ikeghan koghiva borir taba inighan kogh
aremegham.*
39 Ezi iakinir pumuning givazima a
uamategha iza uan afeziam bato, ezi an
afeziam Ikiavira Itir Godin damazimin
akam akirizi moghin, a gami. Ezi guivir kam
gumazitam ko akuizir puvati. Ezi arazir
kam bangin, Israelia zurara arazir kam
gami.
40 Israelian guivir igiaba, zurara azeniba
bar, dar dughiar 4plan, me Jeptan guivim
ginighnigha osemegha aruava a bagha azi.

12

Efraimin anabamin adarazi Gileatia ko misosi

1 Ezi Efraimin anabamin adarazi uari
akuvagha midorozim damuasa, midorozir
biziba inigha Jordanin Fanem giregha
vongin otogha, Safonin nguibar ekiamin
zui. Me ghua kamaghin Jepta migei, “Ni
Amonia ko misoghasa Jordanin Fanem
girigha vongin zuir dughiamin, ni en diman
aghua? Ni oragh, bizir kam bangin, e
datirighin ni ko nin dipenim dapongam.”
2 Ezi Jepta kamaghin me migei, “Ki uan
adarazi ko, e Amonia ko adarir ekiam iti.
Egha ki ian diazi, ia iza nan akurazir puvati.
3 Ezi ki gari ia iza nan akurazir pu-
vatizi, ki kamaghin nighnisi, ‘Ki mangi Amo-
nia ko misoghti, me mar na misueghti ki
aremeka.’ Kamaghin, ki Jordanin Fanem
girigha anebigha ghua midorozim foregha
a gami. Ezi Ikiavira Itir God nan akurazima
ki midorozimin me abira. Ezi ia datirighin
tizim bagha iza na misoghasa?”
4 Efraimian anabamin adarasi, faragha
Gileatin adaraziv gia ghaze, “Ia Gileatin
adarasi, ia Efraimin nguazimin ikegha ara
iza, datirighin Efraim ko Manasen nguaz-
imningin tizimningin iti. Egha ia gumaza-
mizir pura guighav itiba.” Kamaghin,
Jepta Gileatin gumaziba bar me akuvagha,
Efraimin gumazibav sogha me abiri.*
5 Ezi Gileatin midorozir gumaziba
Efraimin gumaziba bagha pigha, Jordanin
Fanem abigha ghua otivir tuavir akabar
iti. Ezi Efraimin gumaziba midorozimin
ara fanemin iza kamaghin migei, “E dipam
giregh vongin mangasa.”
Ezi Gileatin midorozir gumaziba ka-
maghin vaghvagha men azangsisi, “Ni
Efraimin tav o puvati?”
Eghti me kamaghin mikim suam, “Pu-
vati,” eghti me ua kamaghin a mikimam,
6 “Aria ni mikim, ‘Sihibolet.’” Eghti gu-
mazir kam deragh ziar kam diponan kogh,
suam, “Sibolet,” eghti me fogh suam kar
Efraimin adarazir gumazir mam, egh me
an suiragh a misueghti an aremegham. Me
kamaghin amua ghua Jordanin Fanem gira
iza, otivir tuavir akabar pigha, Efraimin
adarazir 42,000plan gumazibav soghezi me
ariaghire.†
7 Ezi Gileatian gumazim Jepta, a 6plan
azenibar Israelian gumazir dapanimin
ikegha areme. Ezi me Gileatin nguazimin
anefa.‡

Ipsan, gumazir dapanimin oto

8 Ezi Jepta aremezi, gin, Betlehemin
gumazim Ipsan, a Israelian gumazir
dapanimin oto.

11:35: Diboboniba 30:2 * **11:38:** Gumazitam God ko akam akiri, a bizir bar ekiam. Ni Jems 5:12 ko Matyu 5:33-37in gan. Jepta deragha nighnizir puvatigha onganigha akar dikirizir kam gami. Kar bar arazir kuram an a gami. Godin Akar Gavgavimin, God ghaze, gumazamiziba uan boribar ofa damuan kogham. Ofa Gami 20:2in gan. Jepta amizir bizir kam, a kamaghin en aka, a bar deravira Godin Akar Gavgavibar gin zuir puvati. A bar arazir kuram gami. * **12:4:** Hibrun akam deragha migirigiar kamin mingarim abighizir puvati. † **12:6:** Hibrun akamin akar kam kamakin, “Sihibolet,” o “Sibolet,” an mingarim kamakin, “raiziar dapanim.” Gileatia kamaghin ziar kam dibori, “Sihibolet.” Ezi Efraimin adarazir ighara a dibori, “Sibolet.” Gumazitam, deragh Gileatian adarazi a dibori moghin, a deragh a diboroghan koghti, me fogham kar Efraimin gumazir mam, egh me an misueghti ana aremegham. ‡ **12:7:** Hibrun akam deragha migirigiar kamin mingarim abighizir puvati.

9 A 30plan otariba ikia 30plan guiviba
iti. Egha uan guiviba amangizi me nguibar
igharazibar gumazibar ikiasa ghue. Ezi
a igharazir adarazir guivir igiaba inigha
uan otaribagh aningizi me dar iti. Ezi Ip-
san 7plan azenibar Israelian gumazir da-
panimin ike.
10 Egha an aremezi, me Betlehemin anefa.

Elon gumazir dapanimin oto

11 Ezi Ipsan aremezi, Sebulun adarazir
gumazir mam Elon, a Israelian gumazir da-
panimin otogha 10plan azenibar men gari.
12 Ezi an aremezi, me Sebulunin
nguazimin, Aijalonin nguibar ekiamin
anefa.

Apdon gumazir dapanimin oto

13 Ezi Elon aremezi, Piratonin nguibar
ekiamin gumazim Apdon, a Hilelin otarim,
a Israelian gumazir dapanimin oto.
14 A 40plan otariba ikia igiav otarir 30pla
iti. Me zurara donkin 70pla gapiaghira
mangi izegh gami. Ezi Apdon 8plan azeni-
bar Israelian gumazir dapanimin ike.
15 Ezi an aremezi, me Efraimin
nguazimin, Piratonin anefa. Nguibar kam
Amalekian mighsiar dozibar iti.

Samsonin eghaghanim

13

(Sapta 13--16)

Manoan amuim Samson bate

1 Ezi Israelia ua Ikiavira Itir Godin
damazimin arazir kurabagh amima,
Ikiavira Itir God Filistiaba ataghizi, me
40plan azenibar me gativagha men gari.
2 Ezi Manoa, Danin anabamin gumazir
mam, a Soran nguibar ekiamin iti. An
amuim boriba batir puvati.
3 Ezi dughiar mam Ikiavira Itir Godin
enselin mam iza kamaghin a migei, "Ni
faragha otir puvati. Egh ni kiran oveg-
hangin navim asegh otarim bategham.
4 Kamaghin, ni datirighin wainba ko dipar
onganibar aman marki. Egh bizir ki daman
gumazamizibar anogoroghezibа, ni dar
aman marki. Kar bizir gumazamizibagh
ami, me nan damazimin mizeziba.
5 Ni navim aseghiva otarim bategham.
Egh an dapanir arizim gisan marki. A nin
navimin aven itima, God ua bagha a gin-
aba. Eghti ni a bateghti, a wainba ko dipar
onganibar aman marki, egh uaghan God
daman gumazibar anogoroghezir dagheba,
a dar aman marki. Eghti a ua Filistiaba da
Israelia iniam."
6 Ezi amizir kam ghua uan pam Manoan
migia ghaze, "Gumazir akam akurir mam
Ikiavira Itir Godin enselin min gara na ko
migei. Ezi ki bar atiatigha an azarazir pu-
vati, a ten gumazim egha a managh ize. A
uan ziamin gun na mikemezir puvati.
7 A na migia ghaze, ki navim aseghiva
otarim bategham. Egh wainba ko dipar
onganibar aman koghiva uaghan, dagher
God daman gumazamizibar anogoroghez-
ibar aman kogham. Bizir kaba, gumaza-
mizibagh amima me nan damazimin mize.
Eghti gan otarir nan navimin aven ikiamin
kam, God ua baghvira a ginabagham, eghti
a kamaghira iki mangi aremegham."
8 Ezi Manoa migirigiar kam baregha
Ikiavira Itir God ko migia ghaze, "O Ekiam,
ga uaning, ki kamaghin ifonge, gumazir ni
amadazir kam, ni uam anemadaghti a ga
bagh izi. Eghti borir gin otivamin kam, ga
a bagh damuamin biziba a bar dar gun ga
mikimam."
9 Ezi God Manoan migirigiam baraghizi,
Manoan amuim uan azenimin aperaghav
itima, Ikiavira Itir Godin ensel iza a bato.
Manoa dughiar kamin a ko itir puvati.
10 Ezi an amuim bemira uamategha
ivegha ghua uan pam batogha an migia
ghaze, "Ni zuamira izi! Gumazir faragha
iza na batozim, anarira ua iza na bato."
11 Ezi Manoa uan amuim ko uamategha
ghua gumazir kam batogha an azara, "Ni
gumazir kamra faragha iza nan amuim ba-
toz, o?"
Ezi gumazim a ikaragha ghaze, "Are, kar
kirara."
12 Ezi Manoa gumazimin azara, "Ni
nan amuim ko akam akirizir bizir kam
guizbangira otoghti, otarir kam bizir
tizibar amuva Akar Gavgavir manabar gin
mangam?"
13 Ezi Ikiavira Itir Godin ensel kamaghin
Manoa migei, "Nin amuim bar deravira
migirigiar ki a mikemezibar gintigh.
14 A wainin ovizibar aman marki. Egh
wainin dipaba ko dipar onganibar aman
marki. Egh God daman gumazamizibar
anogoroghezir daghebar aman marki,
bizir kaba gumazamizibagh ami me nan
damazimin mize. A bar deravira ki a
mikemezir migirigiabar gintigh."
15 Ezi Manoa kamaghin Ikiavira Itir Godin
ensel migei, "Ga uaning, ni tong ga ko
kagh ikitima ga memen igiatam misuegh, a
isamighti, ni damegh mangam."
16 Manoa kamaghin fozir puvati, a
Ikiavira Itir Godin ensel migei.
Ezi Ikiavira Itir Godin ensel kamaghin
a ikaragha ghaze, "Ki iki gua tuaghamin
daghetam ameghan kogham. Gua meme
misuegh a tusi, gua Ikiavira Itir God bagh
ofan bar isia mighirizim damu, a tuaghti a
bar isigh."

13:5: Diboboniba 6:1-5; 1 Samuel 1:11 **13:18:** Jenesis 32:29

17 Ezi Manoa kamaghin ensel migei, “Ni
uan ziamin gun ga mikemeghti, gin gan
otarim otoghti ga nin ziam fam.”
18 Ezi ensel kamaghin aning ikaragha
ghaze, “Puvati. Gua tizim bagh nan ziam
gifoghasa? Nan ziam bar deragha bar
ighara.”
19 Kamaghin, Manoa memen igiar mam
ko witin maba inigha Ikiavira Itir God
bagha ofa gami, a Godin bizir bar igharagha
garibagh amim. Manoa ofan kam ofa gamir
dagiar dafar mam gisin a gamigha, uan
amuim ko aning tugha pura gara iti.
20 Avim ofa gamir dakozimin dafogha
isia mizariaba ghuavanadir dughiamin,
Manoa uan amuim ko garima, Ikiavira Itir
Godin ensel avir mizariabar tongin Godin
Nguibamin ghuavanadi. Ezi aning irava
uan guamning isava nguazim gati.
21 Ezi Ensel uam aning ko itir puvati.
Ezi Manoa datirighin fo, kar guizbangira
Ikiavira Itir Godin ensel.
22 Egha Manoa kamaghin uan amuim
migei, “Ga Godin enselin ganigha gifa, kamaghin, ga ti aremegham.”
23 Ezi Manoan amuim kamaghin migei,
“Ikiavira Itir God ga misueghti, ga aremeghan kogham. Ga amizir ofa, Ikiavira
Itir God a gifongegha bizir igharagha garim
gamizi ga an gani. Egha uaghan a ga migia
ghaze, ga otarim ikiam.”
24 Egha Manoan amuim gin otarim
bategha, ziar kam a ganingi, “Samson.” Ezi
otarim aghuima, Ikiavira Itir God deravira
a gami.
25 Ezi Samson Sora ko Estaolin nguibar
ekiamningin tizimin, Danin anabamin danganimin iti. Ezi Ikiavira Itir Godin Duam an
nighnizimin aven ingari.

14

Samson Filistiabar amizir mamin iti

1 Ezi dughiar mamin, Samson Timnan
nguibar ekiamin ghuaghira, Filistiabar
amizir igiar mamin gani.
2 Egha a uamategha ghugha kamaghin
uan amebam ko afeziam migei, “Ki Filistiabar amizir igiar mam, Timnan nguibar
ekiamin an gani. Ki kamaghsua, gua na
bagh a inighti ki an ikiam.”
3 Ezi an amebam ko afeziam kamaghin
a ikaragha ghaze, “Manmaghin ami? Nin
ikizimin aven amizir igiatam iti o, en gumazamizibar tongin ti puvati? Ni bizir tizim
bagha Filistiabar amizim iniasa, gumazir
kaba me uan mikarzir mogomebar iniba
aghori puvati?”

Ezi Samson ua kamaghin uan afeziam
migei, “Ki amizir kam gifonge. Gua na bagh
a inigh.”
4 Dughiar kamin Filistiaba Israelia gativagha men gari. Ezi Ikiavira Itir God Filistiabav soghasa tuaviba buri. Kamaghin,
Samsonin afeziam ko amebam fozir puvati,
Ikiavira Itir God uabi Samsonin nighnizim
fema an akar kam gami.
5 Egha gin Samson uan amebam ko
afeziam me Timnan ghuaghiri. Egha
Timnan itir wainin azenibar boroghin
zuima, laionin igiar mam dazeregha
Samson misoghasa a bagha izi.
6 Ezi Ikiavira Itir Godin Duam gavgavim
Samson ganingizima, a laionin kam uan
dafarir kinimningin an suiragha anebiki.
Mati gumazim memen igiam tongirama
anebiki. Egha an amizir bizir kamin, gun
uan afeziam ko amebam, mikemezir puvati.
7 Egha gin a ghua Timnan nguibamin
ghugha, amizir igiar kam bar a gifongegha,
a ko migei.
8 Samson mong ikegha, uamategha
amizir kamin ikiasa zui. Egha ghua tuavim
ategha laionin a faragha misuegha atizir
kuamin ganasa, tuavir miriamin ghua
garima, aparir irubuar okoruam an aven
ikia hani isava a gati.
9 Ezi a uan dafarimningin hanin maba
tuigha da apavira tuavimin zui. A ghua uan
amebam ko afeziam batogha hanin maba
isa aning ganingizi, aning uaghan ada ame.
A uan amebam ko afeziam kamaghin aning
mikemezir puvati, a laionin kuamin aven
haniba ini.
10 Ezi Samsonin afeziam ghua, amizim ko
an amebam ko afeziam batogha, me aning
uaningin ikiamin akam akirigha gifa. Men
gumazir igiaba fomira amuibar ikiasa ami
moghin, Samson maghira maburan isam
gami.
11 Ezi Filistiaba kamaghin Samsonin
ganigha, 30plan gumazir igiabagh inaba,
eghti me a ko namakam damigh ikiam.
12 Ezi Samson kamaghin 30plan gumazir
igiar kabav gei, “Ki akar isin zuitamin
ia mikimasa. Ia isam damuamin 7plan
aruer kabar ikiva, ia akar isin zuir kamin
mingarimin gun na mikemeghti, ki 30plan
inir ruarir aghuiba ko 30plan korotiar
aghuiba ia daningam.
13 Eghti ia nan akar isin zuimin
mingarimin gun na mikemeghan kogh,
ia 30plan inir ruarir aghuiba ko 30plan
korotiar aghuiba na daningam.”

Ezi me kamaghin a migei, “Ni uan akar
isin zuimin gun en mikemegh.”
14 Ezi a kamaghin men akam ikaragha
ghaze:

“Apir bizir mamin bizir apir mam oto.
Ezi bizir isingtizir mam bizir gavgavimin oto.”

Ezi 3plan arueba givazi, me akar isin zuir kam gifozir puvatighavira iti.
15 Egha aruer namba 4in, me kamaghin Samsonin amuim migei, “Ni uan pam apezeper a gakaghonti, a uan akar isin zuimin mingarimin gun e mikemegh. Puvatighti, ni uan adarazi ko, e avimin ia daboroghti ia isigham. Gua en biziba okimasa en diazi, e kagh ize?”
16 Ezi Samsonin amuim ghua an guamin garava aziava kamaghin a migei, “Ni ti na gifongezir puvati. Egha akar isin zuir kamin nan adaraziv kemegha, an mingarimin gun na mikemezir puvati.”

Samson kamaghin an akam ikaragha ghaze, “Manmaghin ami? Ni gan, ki uan amebam ko afeziam mikemezir puvati. Ki tizim bagh ni mikimam?”
17 Ezi an amuim azia kamaghira ikia ghua isamin 7plan arueba gifa. A imobavira itima, an oragha ghua amiragha tagha namba 7 aruemin akar isin zuimin mingarimin gun a mikeme. Ezi a ghua uan adaraziv keme.
18 Ezi namba 7 aruemin, aruem tighar magiramin dughiamin, nguibar kamin itir gumaziba kamaghin Samson migei:

“Bizir tizim bar isingigh, hanin isingtizim gafiragham?
Ezi bizir tizim bar gavgavigh, egh laionin gavgavim gafiragham?”

Ezi Samson kamaghin me migei:

“Ia ti nan bulmakaun amebam inigha ghua uan azenibar ingarizir puvatighai,
ia nan akar isin zuimin mingarimin gun na mikemeghan koghai.”

19 Ezi Ikiavira Itir Godin Duam gavgavim Samson ganingizima an Askelon nguibar ekiam giraghu. A ghuaghira 30plan gumazibav soghezi me ariaghirezi, a men biziba ini. Egha men 30plan korotiar aghuiba inigha an akar isin zuimin mingarimin gun mikemezir darazigh aningi. Egha a bizir otozir kam bagha navim bar osemegha, uamategha uan nguibamin ghu.
20 Ezi Filistiaba an amuim isava an namakar mam ganingi, an namakar kam uaghan a ko an isamin ike.

15

Samson bar pazavira Filistiabagh ami

1 Ezi witba aghorir dughiamin, Samson memen igiar mam inigha uan amuim bagha ghu. Egha kamaghin uan amuimin afeziam migei, “Nan amuim akuir danganim, ki an aven mangasa.”

Ezi an amuimin afeziam an anogoroke.

2 A ghaze, “Bar guizbangira, ki ghaze, ni ti an aghua. Egha ni uan amuim ko gua uaningin ikiasa isam gamir dughiamin, nin namakar ni ko ikezim, ki a isav a ganingi. Ezi an afumimin ganganim bar dera, ni a iniam? Ki datirighira a isi ni daningighti ni an ikiam.”
3 Ezi Samson atara kamaghin migei, “Ki datirighin Filistiaba bar me gasighasigh, egh osimtiziba puvatigham. Kar men osimtizimra.”
4 Ezi Samson ghua afiar atiar 300plan suigha da inigha dar ipebar uarir fufugha da ike. Egha vaghvagha korir avibar dar ipebagh ike.
5 Egha Samson afiar atiabar ipebar itir korir avibagh apongezi da isima, ana da ataghizima, da tintinibar ivemara ghua Filistiabar witin azenibar aven zuima, korir aviba men witin dighoregha arighiziba ko mitivighav itiba sara bar moghira dar isi. Ezi wainin ikariziba ko olivin temeba uaghan isi.
6 Ezi Filistiaba kamaghin ganigha uarira uari azangsisi, “Tinara bizir kam gami?”

Ezi gumazir mam kamaghin me migia ghaze, “Samson a gami. An ivozir afeziam, Timnan nguibamin gumazim. A Samsonin amuim inigha, an namakar a ko an amuimin isamin dughiamin ikezim ganingi.” Ezi Filistiabar gumazir dapaniba, Timnan nguibamin ghuavanaga Samsonin amuim ko an afeziam gaborozi aning isi.
7 Ezi Samson kamaghin me migei, “Ia arazir kamaghin garim gami, a? Ki kamaghin akar kam akiram, ki datirighin zuamira avughseghan kogham. Ki faragh ia amizir arazir kam ikaragh, egh gin avughsam.”
8 Samson puv me misogha, me abiragha men aviribav soghezi me ariaghire. Egha a gin ghua Etamin Mighsiar ekiar mamin dagiar akiriamin aven iti.

Samson Filistiaba abira

9 Ezi Filistiaba gin ghua Judabar nguazimin averpenibar ingarigha ikia, Lehin nguibamin gumazamiziba ko misoghasa.
10 Ezi Judaba kamaghin men azangsisi, “Ia bar tizim bagha iza e ko misoghasa?”

Ezi Filistiaba kamaghin me ikaragha ghaze, “E Samsonin suiragh, a inigh mangi kalabus darighasa. An e gamizir arazimra, e uaghan kamaghiram a damuam.”
11 Ezi Judabar 3,000plan gumaziba Samson bagha Etamin dagiar akiriam iti naghin ghuaghira kamaghin a migei, “Ni kamaghin fo, Filistiaba e gativagha gifa? Ni tizim bagha osimtizir dafar kam gamigha osimtizim e ganingi?”

Ezi a kamaghin me migei, “Me na gamizir arazimra ki a ikarvagha me gami.”
12 Egha me kamaghin Samson migei, “E ni ikegh ni isi Filistiabar agharim darighasa izi.”
Ezi Samson kamaghin me migei, “Ia guizbangira na mikim suam, ia uari na misueghti ki aremeghan kogham.”
13 Ezi me kamaghin a migei, “E bar guizbangira ni migei. E nin misueghti, ni aremeghan kogham. E pura ni ikegh ni inigh mangi Filistiabar agharim darigham.” Egha me benir gavgavir igiar pumuning inigha an agharimning ikegha, a inigha dagiar akiriam ategha Filistiaba bagha zui.
14 Egha me ghua Lehin nguibamin otivigha givazima, Filistiaba a bagha dagarvagha ivemara izi. Ezi Ikiavira Itir Godin Duam Samson gizivagha gavgavir ekiam a ganingi. Ezi benir igiar gavgavir me an agharimning ikezir kaba, mati avim strinbar isizi da pura amera dighoraghire.
15 Ezi a gari donkin mam aremegha irighav ikia, tighar bar kuram, an an akaguar agharim inigha an suiragha gumazir 1,000pla misoghezi me ariaghire.
16 Egha Samson kamaghin ighiar mam gami:

“Donkin akaguar agharir kamin,
ki gumazir aviribav soghezi, me ariaghire.
Egha ki men kuabar pozibav kinizi, da mamaghira iti.
Donkin akaguar agharimin,
ki gumazir 1,000pla, bar me agifa.”

17 Ezi a kamaghin ongegha givagha akaguar agharir kam makuni. Ezi me danganir kam, “Akaguar Agharimin Mighsiam,” a garisi.
18 Ezi Samsonin kuarim bar puvira an pirima, a kamaghin Ikiavira Itir Godin dei, “Ki nin ingangarir gumazim, ezi ni nan akurazi ki midorozir kamin me abira. Egh ki dipam bangin kagh aremeghti Filistiaba ti na inigham, o?”
19 Ezi God Lehin emimirir dipar mam gamizi, dipavsizim an anagav oto. Ezi a dipar kam amegha ua gavgavim ini.
Ezi bizir kam bangin me emimirir kam kamaghin a dibori, “Gumazim Dipam Bagha Deir Emimirir Dipam.” Ezi Lehin emimirir dipar kam datirighin ikiavira iti.
20 Ezi Filistiaba Israelian nguazimin garir dughiamin, Samson 20plan azenibar me gativagha men gumazir dapanimin ike.

16

Samson Gasan nguibar ekiamin ghu

1 Ezi Samson Lehin nguibam ategha Gasan nguibar ekiamin ghugha, tuavimin amizir gumaziba koma akuir mam batogha a koma akui.
2 Ezi gumazir maba kamaghin Gasan gumazibav gia ghaze, “Samson izegha gifa.”
Ezi me ghuava nguibam okarigha nguibamin divazir tiar akar ekiabar boroghin mongegha a bagha gara iti. Egha sighsirir akabar uariv gia ghaze, “E kagh ikiti aminim tiraghti, e a misueghti an aremegham.”
3 Ezi Samson bogarangra tuavimin amizir kam ko ikia ghua dimagarir arizimin, misiamin dikavigha ghua nguibar ekiamin tiar akamningin suiragha aning asi. Egha aningin akinimning ko tiar akam asir ainin igugunir dafam sarama asi. Egha dagh isaghpugha ghua Hebronin nguibamin boroghin mighsiar orazimin da ariki.

Delaila Samson gifara

4 Ezi bizir kam otogha givazima, Samson Gasan zui. A ghua Sorekin danganir zarimin amizir mam bato, an ziam Delaila, an an ganigha a bagha bar ifonge.
5 Ezi Filistian atriviba ghua kamaghin Delailan migei, “Ni Samson apezeperegh, an gavgavim bagh an azaragh, a managh gavgavir ekiar kam isi, eghti e manmaghira a damighti, an gavgavim aneteghti, e anebiragham. Ni an gun en mikemeghti e an suiragh a ikegham. Ni kamaghin damighti e vaghvagh 1,100 silvan dagiaba isi ni daningam.”
6 Ezi Delaila kamaghin Samson migei, “Ni na mikim, ni manmaghin gavgavir kam isi? Egh ni manmaghin damighti gavgavim ni ateghti me nin suiragh ni ikegham?”
7 Ezi Samson kamaghin a ikaragha ghaze, “Gumazitam bulmakaun sueba ko dafaribar itir agirir misingizir puvatizir taba inigh na ikeghtima, nan gavgavim givaghti, ki pura gumazir kinimin min ikiam.”
8-9 Ezi Filistian gumazir dapaniba bulmakaun sueba ko dafaribar itir agirir 7plan misingizir puvatiziba inigha iza Delaila ganingi. Ezi gumazir maba Delaila akui naghin mongeghav iti. Ezi Delaila Samsonin suemning ko dafarimning ike. Egha Delaila a gaghura ghaze, “Samson, Filistiaba nin suighasa izi!” Ezi a dikavima bulmakaun agirir kaba, mati strin avir mizariamin boroghin ikia isia dighoraghirezi moghin, dighoraghire. Ezi Filistiaba an gavgavimin mingarim gifozir puvatighavira iti.
10 Ezi Delaila kamaghin Samson migei, “Ni oragh, ga uaning, ni bar na gifaragha aghumsizir dafam na ganingi! Ni datirighin guizbangira na mikim, me manmaghira damigh nin suiragham?”

11 Ezi Samson kamaghin a migei, “Gumaziba benir gavgavir bar igiaba inigh na ikeghti nan gavgavir kam givaghti ki pura gumazir kinimin min ikiam.”
12 Ezi gin Filistiaba iza Delaila akuir danganimin modogha itima, Delaila benir gavgavir bar igiar maba inigha an suemning ko agharimning ike. Egha Samsonin dei, “Samson, Filistiaba nin suighasa izi!” Ezi Samson benir gavgavir bar igiar an agharimning ikezir kaba, tretin min dar ghore.
13 Ezi Delaila Samson migei, “Ni bar na gifarava aghumsizir dafam na ganidi. Ni datirighin na mikim, gumaziba bar manmaghira ni ikegham?”
Ezi Samson kamaghin migei, “Ni nan 7plan dapanir arizir gizgiziba, inigh iniba nuavir masinin aven tretba sara initam nuavighiva, nan dapanir arizim nir kamin aven tretba sara a nuafigh. Egh gin dikonir ruarir tamin nir kam isi birimin a gafughti, a birimin porogh gavgafigh. Eghti ki ua gavgaviba puvatigh pura gumazir igharazibar min ikiam.”
14 Ezi Delaila Samson gamizi an akuima, an an 7plan dapanir arizir gizgiziba, inigha iniba nuavir masinin aven, tretba sara inir mam nuavighava, an dapanir arizim inir kamin aven tretba sara a nuafi. Egha gin dikonir ruarir mam nir kam sara birimin a gafu, ezi a birimin porogha gavgafi. Egha a kamaghin dei, “Samson, ni ua bagh ganigh, Filistiaba nin suighasa izi.” Ezi a dikavima, dikonir kam ko nir an dapanir nuavizimin arizir gizgiziba, a bar birimin dagh ekuigha dikafi.
15 Ezi Delaila kamaghin a migei, “Ni manmaghsua, na migia ghaze, ni bar na gifonge? Ni bar puvira na gifari. Ni na ko navir vamiran itir puvatigha guizin akabar na migeir puvati. Datirighin namba 3in dughiam, ni na gifaragha aghumsizim na ganingi, egha na mikemezir puvati, ni manmaghira amigha bar gavgafi.”
16 Ezi Delaila dughiabar uabi mikimasa a gimobava, an azangsigha mamaghira iti. Ezi Samson migirigiar kam baragha ghua bar iporpore.
17 Egha bar abuan, a Delaila mikeme. A kamaghin migei, “Ki aghirimra iti God na ginabazi nan amebam na batezir dughiamin, ikegha iza datirighin, me tong nan dapanir arizibagh isezir puvati. Me nan dapanir arizibagh iseghti, ki ua gavgaviba puvatigh, pura gumazir kinimin min ikiam.”
18 Ezi dughiar kamin Delaila fo, Samson guizbangira a migei. Egha a Filistiabar atriviba bagha akam amaga ghaze, “Ia uamategh izi. A datirighin guizbangira uabin gun na mikeme.” Ezi Filistiabar gumazir dapaniba, silvan dagiar Delaila daningasa mikemeziba inigha izi.
19 Ezi Delaila Samson gifarazima Samson an apozimin akuava ongani. Ezi Delaila gumazir mamin diazima a iza Samson dapanir arizir gizgizir nuavizir 7plan ruariba apiri. Ezi Delaila arazir kamin Samsonin gavgavim bar anegifa. An gavgavim bar moghira gifa.*
20 Ezi Delaila ua kamaghin dei, “Samson, ni ganigh, Filistiaba nin suighasa izi!”
Ezi Samson osegha ghaze, “Ki faragha ami moghin, dikavigh mangi firighirigham.” A kamaghin fozir puvati, Ikiavira Itir God anetaki.
21 Ezi Filistiaba an suiragha an damazimning asiaghati. Egha me a inigha Gasan ghuegha senin brasbar ingarizimin a ike. Egha a gamima a kalabuziar dipenimin aven ikia witba ko raiziaba mirmiri.
22 Ezi dughiar kamin Samsonin dapanir arizim uam aghui.

Samson areme

23 Ezi dughiar mamin Filistiabar atriviba iza uari akuvagha, isar ekiar mam gamua uan asem Dagon bagha ofa gami. Egha me bar akongegha kamaghin migei, “En asem en akurazima e uan apanim Samsonin suiragha anebira.”
24-25 Egha me gin bar akongegha kamaghin migei, “Ia Samsonin aku iziti a uan arazitabar amuti, e an gan an ingariva aki, a dipovasa.” Ezi gumaziba ghua kalabusin a inigha izi.
Ezi gumazamiziba an ganigha, uan asemin ziam fava kamaghin migei, “En asem en akurazima e uan apanir kam anebira. Gumazir kam bar en nguazim gasighasigha, en gumazir aviribav soghezi me ariaghire.” Egha me a isava dipenimin dagiar guarir akinimningin tizimin anetizima, a tughav ikia arazarazibagh amima, me an ingarava aka a dipofi.
26 Ezi Samson, otarir an dafarimin suigha an akuava aruim kamaghin a migei, “Ni nan akuraghtima, ki dipenimin guarir akinimningin suiragh mitigh, uan akirim isiva guarir akinimning garoroghasa.”
27 Dipenir kam gumazamizir bar avirim a gizifa, ezi Filistiabar atriviba bar moghira uaghan me ko iti. Ezi 3,000plan gumazamiziba dipenir ekiar kamin siriamin pin ikia beragha Samsonin garava a dipovava ati.
28 Ezi Samson kamaghin diagha Ikiavira Itir God ko migei, “O Ikiavira Itir God, nan Ekiam, ni datirighin na ginighnigh. O God, ni datirighin ua gavgavim na daningigh. Eghti

* **16:19:** Hibrun akam deragha migirigiar kamin mingarim abighizir puvati.

datirighin Filistiaba nan damazimning asizi moghira, ki me ikaragham."
29 Egha Samson dagiar dipenir guarir tongira tughav ikia, gavgavim a ganidir akinimningin suira. A dafarir guvimin guarir akinir mamin suiragha, dafarir kiriamin igharazimin suira.
30 Egha a kamaghin dei, "Ni na ateghti ki Filistiaba ko aremeka." Egha a bar uan gavgaviba sara guarir akinimning adugha zuima dipenim iri. Dipenim dipirigha ira Filistiabar atriviba ko, gumazamizir igharazir an aven itiba sara me gisin ira me misoghezi, me bar ariaghire. Ezi gumazamizir bar avirim Samson ko ariaghire, men dibobonim, an angamira ikia misoghezi gumazibar dibobonim gafira.
31 Ezi Samsonin adarazi gin izaghira an kuam ini. Me an kuam inigha ghua Sora ko Estaolin nguibar ekiamningin tizimningin, an afeziam Manoa afazi naghin anefa. Samson 20plan azenibar Israelian gumazir dapanimin ike.

Benjamin ko Danin anabamningin eghaghaniba

17

(Sapta 17--21)

Maika uabi marvir guabar ziaba fer dipenir mam iti

1 Ezi gumazir mam an ziam Maika, a Efraimin mighsiar dozibar iti.
2 A dughiar mamin uan amebam migei, "Ni uan 1,100in dagiar silvabagh fo, tina da okeme? Ezi ki dughiar kamin itima, ni God migia ghaze da okemezir gumazim, ni a gasighasikigh. Ni gan, ki uabi bizir kam gami. Ki da okemegha, datirighin ua ni ganidi."
Ezi an amebam kamaghin a ikaragha ghaze, "Nan otarim, Ikiavira Itir God deragh ni damu."
3 Ezi Maika 1,100plan silvan dagiaba uamategha da isava uan amebam ganingi. Ezi an amebam kamaghin migei, "Ki silvan dagiar kaba Ikiavira Itir God danighti, dagiar kaba nan otarim baghavira ikiam. Egh dagiar kaba, ga da isiva gumazitabar anighti, me dar marvir guatamningin ingarighti, e aningin ziamning fam. Me temer otevitam marvir guatam akirighiva silvan a nokegh, egh marvir guatam silvan kinimra an ingarigh."*
4 Egha Maikan amebam 200 silvan dagiar an amebam uam a ganingiziba, isa silvan marvir guabar digiribagh amir gumazir mam ganingi. Ezi a marvir guar mam tememin anekirigha silvan bar a noke, egha marvir guar mam silvan kinimin an ingari. Ezi amebam aningin nedazimning isava Maikan dipenimin aning ati.
5 Ezi gumazir kam Maika, a marvir guamning bagha ofa gamir dipenir dozir mam iti. Egha a ofa gamir gumazibar dapanimin korotiar otevir azenan azuir mamin ingarigha asebar ifongiam gifofoghamin marvir guar dozir mam sara ingari. Egha a uan otarir mam amisevezima an ofa gamir dipenir kamin ofa gamir gumazimin oto.†
6 Dughiar kabar atrivitam Israelin itir puvati. Kamaghin, gumazamiziba vaghvagha tintinibar uan ifongiabar gin ghua pura bizibagh amua iti.
7 Ezi dughiar kamin Livain anabamin adarazir gumazir igiar mam, a Judan anabamin nguazimin ikia, Betlehemin nguibar ekiamin iti.
8 A Betlehem ategh mangi nguibar igiatam batogh an ikiasa zui. A ghua Efraimin mighsiar dozibar, Maikan dipenimin oto.
9 Ezi Maika an azara, "Ni managh ikegha izi?" Ezi Livain gumazir kam kamaghin an akam ikaragha ghaze, "Ki Betlehemin itir Livain anabamin gumazir mam, a Judan nguazimin itir nguibam. Ki danganir ikiamiba buriagha arui."
10 Ezi Maika kamaghin a migei, "Ni na ko kagh ikiam. Ni na ko iki nighniziba na daning egh uaghan nan ofa gamir gumazimin ikiam. Eghti azenibar zurara ki 10pla silvan dagiaba ko korotiaba ko dagheba sara ni daningam."
11 Kamaghin, Livain gumazir igiar kam Maikan migirigiam baregha, a ko iti. Egha an an borimin min otogha a ko iti.
12 Ezi Maika ivezim isa Livain gumazir igiar kam ganidi. Egha a gamizi an an ofa gamir gumazimin otogha, Maikan dipenimin aven iti.
13 Ezi Maika kamaghin migei, "Livain mav datirighin nan ofa gamir gumazimin otogha iti. Kamaghin, ki datirighin fo, Ikiavira Itir God datirighin na danganimin aven itir bizibar amighti, da deragh otivam."

18

Danin anabamin adarazi nguibar ekiar igiam ini

* **17:3:** Hibrun akam deragha migirigiar kamin mingarim abighizir puvati. E uaghan fozir puvati, aning manmagh garir nedazimin digirim silvan kamin a gami. Ezi 18:24in akamin, Maika nedazimning kamaghin aning dibori, "aser godin ki ingarizimning." † **17:5:** E fozir puvati, "asebar ifongiam gifofoghamin marvir guar dozir mam," a ti bar bizir tizimra. Ni Jenesis 31:30 ko 1 Samuel 19:13in gan. Hibrun akamin bizir kaba me kamaghin da dibora ghaze, asebar marvir guaba.
17:6: Godin Araziba 12:8; Gumazir Dapaniba 21:25

1 Dughiar kamin Israelia atriviba puvati.
Danin anabam fomira iza datirighin, me
Israelian anababar tongin, nguazir tam in-
izir puvatighavira iti, kamaghin, Danin an-
abamin adarazi nguazir tam batogh an iki-
asa da buri.
2 Ezi Danin anabamin adarasi, gumazir
bar gavgavir 5pla amisevezi, me Sora ko
Estaolin nguibar ekiamningin iti. Me Danin
anababar 5plan gumazir kaba amisevegha,
me amadazima, me ghua moga nguazimin
gara a getiagha arui. Me kamaghin gu-
mazir kabav gei, "Ia mangi nguazir kam
bar deraghviram a getiraru." Ezi gumazir
5plan kaba ghua Efraimin mighsiar doz-
ibar Maikan dipenimin otogha, dimagarir
vamiran a koma akui.
3 Me ghua Maikan dipenimin aven ikia
orazima, Livain gumazir kam migei. Ezi
me an migirigiaba baregha fo, kar Judabar
nguazimin gumazim, ezi me an azara, "Ni
bizir tizim gamua kagh iti? Tinara ni inigha
kagh ize?"
4 Ezi a kamaghin men akam ikaragha
ghaze, "Maika uabi na mikemezi, ki kagh iti.
A na givezima ki an ofa gamir gumazimin
otogha kagh iti."
5 Ezi me kamaghin Livain gumazir kam
migei, "E uari, ni e bagh God ko mikim. Ni
e bagh Godin azangsigh, en darorir kam
deragham, o puvatigham?"
6 Ezi ofa gamir gumazim kamaghin men
akam ikaragha ghaze, "Ia nighnizir aviribar
amuan marki. Ikiavira Itir God ian gan ian
darorim geghuvam."
7 Ezi 5plan gumazir kaba nguibar kam
ategha ghua Laisin nguibar ekiamin oto. Me
ghua Laisin nguibamin itir gumazamizibar
garima, men dabirabim Saidonin nguibar
ekiamin gumazamizibar min dera. Me bar
nimiram apiaghav ikia gumazir igharaz-
ibar atari puvati. Me ghaze, midorozitam
me batoghan kogham. Atrivitam o gu-
mazir dapanitam aghumsizir arazitamin
me gamizir puvati. Me Saidonin nguibamin
saghon ikia, egha dagiaba bagha biziba
igharaz darazi dama, ada amadir puvati.*
8 Ezi 5pla gumazir kaba uamategha ghua
Sora ko Estaolin otozi, men adarazi men
azara, "Ia manmaghira garir bizibar gani?"
9 Ezi 5plan gumazir kaba kamaghin me
ikaragha ghaze, "Ia zuamira izi e mangiva,
nguibar ekiar kam korogh me misogham.
E men nguzimin garima, a bar dera. Ia
suighsuighan marki, e mangi me misogh
men nguazim iniam.
10 Ia danganir kamin mangi ganti, nguazir
aviriba ikiam. Ia ganti bizir aghuir aviriba
an ikiam. Egh ia uaghan ganti, me misoghsi
nighnighan kogham. Ia oragh, God nguazir
kam e daningam."
11 Kamaghin, Danin adarazir 600plan gu-
maziba midorozir biziba inigha, misoghasa
Sora ko Estaol ategha zui.
12 Me ghua Kiriat Jearimin nguibar
ekiamin boroghin Judan nguazimin
averpenibar ingarigha iti. Kamaghin
danganir kam me kamaghin a dibori,
"Danin Averpenibar Ingarizir Danganim."
Danganir kam Kiriat Jearimin aruem
uaghiri naghin iti, ezi me datirighin
kamaghira a dibora mamaghira iti.
13 Me danganir kam ategha ghua
Efraimin mighsiar dozibar Maikan
dipenimin oto.
14 Ezi 5plan gumazir ghua Laisin nguazim
moga an ganiziba, kamaghin uan adaraziv
gei, "Ia kamaghin fo, dipenir kabar aven,
ofa gamir gumazibar korotiar mam ko,
asebar ifongiam gifofoghamin marvir guar
dozir maba ko, marvir guar me tememin
dikirigha silvan noghezir mam ko, marvir
guar me silvan kinimin ingarizir mam, da
iti. Ezi e datirighin manmaghin damuam?"
15 Ezi me tuavim ategha Maikan dipenim
iti naghin Livain gumazir igiam itir
dipenimin otogha, egha dughiam a ganingi.
16 Me dipenimin aven itir dughiamin,
Danin midorozir gumazir 600pla uan
midorozir bizibar suigha, Maikan
dipenimin divazimin itiar akamin
mitivighav iti.
17 Ezi ofa gamir gumazir kam, 600plan
midorozir gumaziba ko divazimin itiar
akamin itir dughiamin, gumazir 5plan
moga gariba, me aseba fer biziba iniasa
dipenimin aven ghue. Me ghua ofa gamir
gumazibar korotiam ko, Godin ifongiam
gifofoghamin marvir guar doziba ko,
marvir guar me tememin dikirigha silvan
noghezim ko, marvir guar me silvan
kinimin ingarizim, me bar ada okimasa.
18 Ezi ofa gamir gumazim garima,
gumazir kaba Maikan dipenimin aven
ghuegha, ofa gamir gumazibar korotiam
ko, Godin ifongiam gifofoghamin marvir
guar doziba ko, marvir guar me tememin
dikirigha silvan noghezim ko, marvir guar
me silvan kinimin ingarizim, me da okei.
Ezi ofa gamir gumazim kamaghin men
azara, "Ia tizim gami?"
19 Ezi me kamaghin a migia ghaze, "Ni
uan akam dukuagh nimira iki. Ni migirigiar
tam damuan marki. Ni uaghan e ko
iziva en ofa gamir gumazimin otogh, egh
uaghan nighnizir aghuiba e daningamin gu-
mazimin ikiam. Ni ti dipenir vamira itir gu-
mazim bagh ofa gamir gumazimin ikiam?
Ingangarir kam, a pura bizim. Ni e ko iziva

* **18:7:** Hibrun akam deragha migirigiar kamin mingarim abighizir puvati.

Israelian anabar ekiar tamin ofa gamir gumazimin ikiam, kar ingangarir bar ekiam, a Maikan ingangarir muziarim bar a gafira.”
20 Ezi ofa gamir gumazim kamaghin oregha navir amirizim inigha, ofa gamir gumazibar korotiam ko, Godin ifongiam gifofoghamin marvir guar doziba ko, silvan marvir guamning inigha, men gin zui.
21 Egha me nguibar kam ategha zui. Men boriba ko men bulmakauba ko men biziba faragha zui.
22 Me Maikan dipenim ategha mong saghuiam me gatigha zuima, Maika uan dipenimin boroghin itir darazir diagha, me Danin adaraziv soghasa men gin zui. Egha me men gin ghua me bato.
23 Ezi Maika ko misoghasa zui darasi, Danin adarazir dei, ezi Danin anabamin adarazi ragha Maikan azara, “Manmaghin ami? Ni tizim bagha avirir dafar kam ko izi?”
24 Ezi Maika kamaghin me ikaragha ghaze, “Ia tizim bagha kamaghin nan azangsisi, ni bar bizir tizim baka? Ia tizim bagha nan ofa gamir gumazim ko nan marvir guar ki ingarizimning inighava ari? Nan bizitam itir puvati.”
25 Ezi Danin anabamin adarazi kamaghin a ikaragha ghaze, “Ni migirigiar aviribar e damuan marki. Gumazir kaba ua nin atar ni misuegh, egh nin amuiroghboriba sara misueghti me arighiregham.”
26 Egha Danin anabamin adarazi kamaghin mikemegha givagha ghue. Ezi Maika gumazir kabar garima me bar gavgavizi, a me misoghan ibura, kamaghin, a uamategha uan nguibamin ghu.
27 Ezi Danin anabamin adarazi Maika ingarizir biziba ko, an ofa gamir gumazim sara inigha Laisin ghu. Ezi Laisin gumazamiziba bar deravira iti. Egha me tong misoghasa nighnizir puvati. Kamaghin, Danin anabamin adarazi bar me misoghezi me ariaghirezi, me men nguibar ekiam gaborozi a isi.
28 Saidonin nguibar ekiam bar men saghon iti, kamaghin men akurvaghamin gumaziba puvati, me uaghan gumazir igharaziba ko biziba uari ganiga uari ikarvazir puvati. Nguibar kam Betrehopin nguibamin boroghin danganir zarimin iti. Ezi Danin anabamin adarazi ua nguibar ekiar kamin ingarigha an iti.
29 Egha me nguibar kam kamaghin a dibori, “Dan.” Me uan inazir afeziabar ziam Dan inigha a gati, a Jekopin otarim, me an ziam isava nguibar ekiar kam gati. Me fomira kamaghin a dibori, “Lais.”
30 Ezi Danin anabamin adarasi, marvir guar me inigha izezim asaragha, an ziam fe. Ezi Mosesin otarim Gersom, an ovavir borir mam Jonatan, a Danin adarazi bagha ofa gamir gumazimin ingangarim gami. Ezi an otariba ko an ovavir boriba uaghan ofa gamir ingangarim gamua ghuavira itir dughiamin, men apaniba iza bar Israelian suigha ghua, kantrin igharazimin kalabus gati.†
31 Godin Purirpenim Silon itir dughiamin, Danin anabamin adarasi, Maika dikirizir marvir guar kamin ziam fa mamaghira iti.

19

Livain gumazir mam uan amuim ko dughiar kuram bato

1 Dughiar kamin Israelia atriviba puvati. Ezi Livain mav Efraimin mighsiar dozibar iti. A Betlehemin nguibar ekiamin Judan amizir mam inigha, uan amuir ekiam gifuragha an ti.
2 Ezi an amuir dozir kam, bizir mam bagh an atara, uamategha ara ghua uan afeziamin dipenimin ghugha itima, 4plan iakiniba gifa.
3 Ezi gin, an pam an gin ghua a ko migirigiam akirigh, a inigh izasa zui. A ingangarir gumazir vamira ko donkin pumuning inigha zui. Aning ghua otozima, amizim uan pam inigha uan afeziamin dipenimin aven ghu. Ezi an amuimin afeziam an ganigha bar akonge.
4 Ezi amizimin afeziam, uan amerer otarim bagha gavgavigha ghaze, an a ko ikiam. Ezi gumazim 3plan dughiabar me ko ikia, apava dipaba api.
5 Ezi namba 4in dughiamin, Livain gumazir kam bar dimangara dikavigha mangasa uan bizibar kiri. Ezi an amuimin afeziam kamaghin uan amerem migei, “Ni daghetamra amegh, gavgavim uan navim daningigh, egh gin mangi.”
6 Ezi aning uam aperagha apa dipaba api. Ezi guivimin afeziam ua kamaghin a migei, “Ki kamaghsua, ni ua ghuariar dimagarir kamin ikiva e bar akongegh mangi aminim tiraghti gua mangi.”
7 Ezi a dikavigh mangasa amima, an amerem ikiasa bar gavgafi. Ezi a dimagarir mamin ua me ko iti.
8 Dughiar namba 5in bar mizaraghara, Livain gumazir kam dikavigh mangasa. Ezi an ivozim kamaghin a migei, “Ga uaning, ni ikegh daghetam ramegh. Aruem tong amiraghti, ni mangam.” Ezi gumazimning uaghara ikiava api.

† **18:30:** Akar kamin mingarim ti kamaghin ghu, dughiar kamin, Jonatan uan adarazi ko ofa gamir ingangarim gamima, Asirian adarazi Israelin gumazamizir aviriba inigha ghua, uan kantrin aven kalabus gati. Danin anabamin adarazi Laisin nguibam inigha gifa. Ezi 400plan azenibar gin bizir kam oto. Ni 2 Atriviba 15:29in gan.

9 Egha gumazir kam uan amuir dozim ko
ingangarir gumazim, me mangasa amima,
amuimin afeziam kamaghin me migei, “Ia
gan, aruem bar iraghu. Ia ua dimagarir
kamin ikegh, aminim kiran oveghangin
piram. Ia ua iki bar akongegh. Egh ia gu-
rumin dimangara dikavigh bar mangi uan
nguibamram otogh.”
10 Ezi Livain gumazir kam ua dimagarir
tamin ikian aghua. Egha a uan amuir dozim
ko dikavigha zui. Aning uan donkiningin
akirimningin itir satelning gaperagha zui.
11 Ezi aruem bar uaghirima aning ghua Je-
busin nguibar ekiamin oto, kar Jerusalemin
ziar igharazim. Ezi ingangarir gumazim
kamaghin uan gumazir aruam migei, “E
nguibar ekiar kamin aven mangi kagh
dakuam.”
12 Ezi ingangarir gumazir kamin gumazir
aruam ghaze, “Puvati, e kagh dakuan
kogham, kar Israelian gumazamizibar
nguibar ekiam puvati. E mangi Gibean
nguibar ekiamin dakuam.
13 Ni izi e mangam, e tong sivagh mangi
Gibea o Raman nguibar ekiamin dakuam.”
14 Egha me Jebus gitagha zui. Ezi aruem
bar uaghirima, me ghua Benjaminin
anabamin adarazir nguazimin, Gibean
nguibamin boroghin otifi.
15 Egha me ghua tuavir ekiam ategha
ghuava nguibar ekiamin aven ghue, egha
dakuamin danganiba bagha gara danganir
gumazamiziba uari akuvimin apiaghav iti.
Ezi gumazir me batogh, me inigh uan
dipenimin mangi dakuamin tam, otozir pu-
vati.
16 Ezi me apiagha ikiavira itima, gumazir
aser mam izi. A uan azenibar ghua in-
garigha uamategha izi. Gumazir aser kam
Efraimin mighsiar dozibar itir gumazim,
egha a iza Gibean iti. Gibean itir adarasi, me
Benjaminin adarasi.
17 Ezi gumazir aser kam iza garima, Li-
vain gumazir kam, uan amuir dozim ko
uan ingangarir gumazim, me gumazamiz-
iba uari akuva itir danganimin apiaghav iti.
Ezi gumazir aser kam men azara, “Ia ma-
nagh ikegha ize? Egha ia managh mangasa?”
18 Ezi Livain gumazir kam kamaghin
migei, “E Judan nguazimin, Betlehemin
nguibamin ikegha izi. Egha e Ikiavira Itir
Godin Dipenimin mangasa. Ezi en nguibam
a Efraimin mighsiar dozibar tongin iti, ezi
e mangi an dakuasa. Ezi datirighin, e inigh
dipenimin mangamin gumaziba puvati.
19 E pura ian ingangarir gumaziba, e
dagheba ko biziba bar iti. Donkiningin
dagheba iti. Ki uan amuim ko nan ingan-
garir gumazim, en bretba ko wainba iti.
E bizitamin otevezir puvati. E dakuamin
danganiba buri.”
20 Ezi gumazir aser kam kamaghin me
migei, “A dera, ia nan dipenimin izi. Ki
bizibar ian akurvagham. Ia danganir gu-
mazamiziba uari akuva itir kam dimangan
an ikian kogham.”
21 Egha a me inigha uan dipenimin
ghugha, dagheba isa donkining ganingi.
A dipam inigha me ganingizima, me uan
dagariba ruegha, gin dagheba ko dipaba
api.
22 Me apava bar akongegha itima,
nguibar ekiar kamin gumazir arazir
kurabagh amir maba izava dipenim
okarigha gifa. Egha tiam misogha, dipenir
kamin ghuavim migia ghaze, “Gumazir ni
ko kagh itim, anemadaghti an azenan izi. E
arazir kurabar a damuasa.”
23 Ezi gumazir aser kam azenan ghua ka-
maghin me migei, “Puvati. Nan namakam,
ia kamaghin a damuan kogham. Gumazir
kam nan dipenimin izegha na ko iti. Ia
arazir kurar kamin a damuan kogham.
24 Ia oragh, nan guivir igiar gumazitam ko
akuizir puvatizim ko gumazir kamin amuir
dozim iti. Ki aning inigh izi ian agharim
darigham, eghti ia damuasa ifongezir
arazim ia damusi, aning ko a damu. Ezi
gumazir kamning ia arazir kurar kamin
aning damuan kogham.”
25 Ezi gumazir kaba gumazir aser kam
bar a batoke. Ezi Livain gumazir kam uan
amuir dozim batuegha a isava me ganingi.
Ezi me a inigha arazir kurabar a gamuava
tintinibar a gamua ghuavti aminim tira.
Egha me gin anetaghizi a zui.
26 Ezi amizim iza an pam akui naghin,
gumazir aser kamin dipenir tiar akamin
irighav iti. Egha irighav ikia ghua aminim
tirazi aruem anadi.
27 Ezi aminim tirazi an pam dikavigh man-
gasa tiam tui. A tiam kuigha garima an
amuir dozim irighav iti. A uan dafarimning
tiar akamin suighasava amuava avenge.
28 Ezi Livain gumazir kam kamaghin
a migei, “Ni dikavigh, ga mangam.” Ezi
amizim tong a migeir puvati. Ezi a fo
an aremegha gifa, ezi a maghiram an
kuam isa donki gisin anetigha a inigha uan
nguibamin zui.
29 A ghua nguibamin otogha dipenimin
aven ghua afuar mam ini. Egha amuir
dozimin kuam 12plan akuabar aneghore.
Egha vaghvagha Israelian 12plan anababa
bagha da amangi.
30 Ezi gumaziba bar bizir kamin ganigha
kamaghin migia ghaze, “Kar arazir bar ku-
ram! E Israelia Isip ategha azenan izezir
dughiamin iza datirighin, bizir kamaghin

19:22: Jenesis 19:5-8 **19:29:** 1 Samuel 11:7

garir tam otozi en ganizir puvati. Ia bizir kam ginighnigh uariv kim. E manmaghira damuam?”

20

Israelia Benjaminin anabamin adarazi ko misoghasa

1 Egha Israelia bar Gibean gumaziba amizir arazir kuramin akam baregha izava, Mispan nguibar ekiamin Ikiavira Itir Godin Damazimin bar moghira uari akufa. Me notin amadaghan Danin nguibar ekiamin ghua sautin amadaghan itir Berseban nguibar ekiamin gumaziba ko, Gileatin nguazimin itir gumaziba uaghan, uan nguibaba ategha iza bar moghira uari akufa.

2 Ezi Israelian anababa vaghvagha dar gumazir dapaniba bar moghira Godin gumazamizibar iviriar ekiam bagha ize. Ezi midorozir gumazibar dibobonim 400,000pla uaghan iti, kar midorozir sababar misozir gumaziba.

3 Ezi Benjaminin anabamin adarazi kamaghin oraki, Israelian marazi ghua Mispan uari akufa.

Ezi Israelia kamaghin Livain gumazir kamin azara, “Ni deragh e mikim, bizir kam manmaghin oto?”

4 Ezi amizir me arazir kurabar a gamizimin pam, kamaghin me migei, “Ki uan amuir dozim ko iza Gibean nguibar ekiamin Benjaminin adarazir nguazimin otozi, aminim pirizi, ga dimagarim kagh dakuasa danganiba buria iti.

5 Ezi dimagarir kamin Gibean gumazir aruaba iza dipenir ga itim okarigha na misueghti ki aremeghasa. Egha me na ategha nan amuir dozim inigha arazir bar kurabar a gamua ghuav iti, an areme.

6 Gumazir kaba arazir bar kuram Israelia en tongin a gami, kamaghin, ki an kuam inigha iza, aneghoregha an akuaba isa bar Israelian adarazi bagha da amangi.

7 Ezi ia datirighin kagh uari akuvagha itir Israelia, ia deravira nighnigh migirigia tam damu. E manmagh me amizir arazir kam ikarvagham?”

8 Ezi gumaziba bar moghira dikavigha navir vamira ikia kamaghin migei, “En tav uamategh uan purirpenmin mangan kogham. Egh tav uamategh dipenimin mangan kogham.

9-10 Egh e Gibean adarazi kamaghin me damuam! E satu gikararang, midorozir gumazibagh inamighti me arazir kam bagh me misogh me ikaragham. Israelian anababa vaghvagh dar 100plan gumazibar tongin 10plan gumaziba amisivam, egh 1,000plan gumazibar tongin 100plan gumaziba amisivam, egh 10,000plan gumazibar tongin 1,000plan gumaziba amisivam. Gumazir kaba mangi, Israelia gamizir arazir bar kurar kam ikarvaghiva, Gibeania ko misoghamin midorozir gumaziba bagh dagheba ateram. Me mangi Geban nguibamin ikiam.”*

11 Ezi Israelia bar moghira uari akuvagha mati anabar vamiram otogha, Gibeania ko misoghamin nighnizir bar vamiran iti.

12 Ezi Israelian adarasi, Benjaminin anabamin adaraziv kimasa kamaghin gumaziba amadagha me migia ghaze, “Manmaghin amizi, arazir bar kurar kam ian tongin oto?

13 Ia datirighira Gibean gumazir kurar kaba inigh iziti, e me misueghti me arighiregh arazir kurar kam Israelin aven bar anegivagham.” Ezi puvati, Benjaminia Israelian gumazir igharazibar akaba barazir puvati.

14 Egha Benjamin anabamin adarazi bar moghira uan nguibar ekiaba ategha iza Gibean uari akufa, egha Israelia ko misoghasa.

15-16 Ezi dughiar kamin Benjaminin anabamin adarazi uan 26,000plan gumazir midorozir sababar misoziba uan nguibar ekiabar aven bar me ini. Ezi Gibeania, uarir tongin 700plan gumazir agharir kiriabar misoziba ini. Me bar deravira dagiaba isava katapel garighava asi. Me asir dagiatam pura zuir puvati, me vaghvagh bar deravira ia gasegham.

17 Ezi Israelian adarasi, uan 400,000plan gumazir misoziba akufa, me midorozir sababar misogha bar fo. Egha me Benjaminin adarazir gumazibar dibobonir kam, me a medir puvati.

Israelia Benjaminin anabamin adarazi ko misosi

18 Ezi Israelia Betelin nguibamin ofa gamir dakozimin ghuegha, kamaghin Ikiavira Itir Godin azai, “En adarazir te faragh mangi Benjaminin anabamin adarazi ko misogham.”

Ezi Ikiavira Itir God kamaghin me migei, “Judan anabamin adarazi faragh mangi.”

19 Ezi Israelian midorozir gumaziba bar mizaraghara dikavigha ghua Gibean nguibar ekiamin boroghin uari akufa.

20 Me mangi Benjaminin anabamin adarazi ko misoghasa uari akira uari isava danganibar uari arisi.

21 Ezi Benjaminin anabamin adarazi Gibean nguibar ekiam ategha azenan iza midorozim foregha, aruer vamiran

* **20:9-10:** Hibrun akam deragha migirigiar kamin mingarim abighizir puvati. Geban nguibam Gibean nguibamin boroghin iti.

Israelian gumazir 22,000pla aghorezi me ariaghire.

22-23 Ezi Israelia uamategha ofa gamir dakozimin ghuegha Ikiavira Itir Godin guamin azia ikia ghuavti, aruem gifa. Me kamaghin an azai, “E ua uan aveghbuaba, Benjaminin anabamin adarazi ko misogham, o markiam?”

Ezi Ikiavira Itir God kamaghin me migei, “Ia uamategh mangi me ko misogh.”

Ezi Israelia uamategha gavgavim uarigh anigha, amimzaraghan uamategha ghua Gibean, me faragha midorozir gumaziba danganibar me arighizi naghin ua me arisi.

24 Ezi Israelia amimzaraghan uamategha ghua Benjaminin anabamin adarazi ko uariv sosi.

25 Ezi Benjaminin anabamin adarazi ua Gibean nguibar ekiam ategha azenan iza Israelia ko misogha, dughiar kamin me men midorozir gumazir 18,000pla midorozir sababar me aghorezi me ariaghire.

26 Ezi Israelian midorozir gumaziba bar moghira uamategha Betelin ghuegha Ikiavira Itir Godin damazimin apiagha azia ikia ghuavti aruem iraghu. Me daghetam ko dipatam amezir puvati. Egha me Ikiavira Itir Godin damazimin ofan bar isi mighiramiba ko, God ko navir vamiran ikiamin ofabagh ami.

27-28 (Finias, a Eleasarin ovavir borim, ezi Eleasar an Aronin otarim. Dughiar kamin Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam Betelin nguibamin itima, Finias an gara God bagha ofabagh ami.)

Ezi Israelia kamaghin Ikiavira Itir Godin azai, “E uamategh mangi uan aveghbuaba Benjaminin anabamin adarazi ko misogham, o e me ategham?”

Ezi Ikiavira Itir God kamaghin me migei, “Ia mangi. Ki gurumzaraghan me isi ian agharim darigham.”

29 Ezi Israelia midorozir gumaziba amadazima, me ghua Gibean nguibar ekiam okarigha mongegha iti.

30 Ezi aruer pumuning givazima amimzaraghan Israelia Benjaminin anabamin adarazi ko misoghasa zui. Me faragha Gibean nguibar ekiamin amizi moghira, midorozir gumaziba isa me arisi.

31 Ezi Benjaminin anabamin adarazi misoghasa izima, Israelia me gekuigha mong sivagha zuima, me nguibar ekiamin azenan ghue. Ezi Benjaminin anabamin adarazi faragha amizi moghin, tuavir ekiabar Israelia misosi. Me Betelin zuir tuavim, ko Gibean zuir tuavim, ko tintinibar nguibaba ko azenibar, puvira me misogha, Israelian 30plan gumazibav soke.

32 Benjaminin anabamin adarazi kamaghin nighnisi, “E faragha me misogha me abirazi moghin, datirighin me e me gafiragha gifa.”

Ezi Israelia kamaghin uarira uariv gei, “E me gifariva ari nguibar ekiam ategh ari tuavir ekiamin mangam.”

33-34 Egha Israelian midorozir gumazir avirir dafam, datirighin bar moghira uamategha ghua Baltamarin nguibamin uari akufa. Ezi men marazi ghua aruem uaghiri naghin Geban nguibar ekiamin boroghin monge. Gumazir kaba, me faragha Israelian gumazibar tongin, men midorozir gumazir bar aghuir kabav sefe, men dibobonim 10,000in tu. Me mongeghav ikegha maghira otivigha, bar midorozir gavgavim Gibeania gami. Ezi Benjaminin anabamin adarazi kamaghin fozir puvati, datirighin kar me givaghamin dughiam, otogha gifa.

35 Ezi datirighin Ikiavira Itir God Israelian akurazima, me midorozimin Benjaminin anabamin adarazi abira. Ezi aruer kamra Israelia Benjaminin adarazir midorozir gumazir 25,100pla misoghezi me ariaghire.

36 Egha Benjaminin anabamin adarazi kamaghin fo, Israelia midorozimin me abiragham.

Israelia midorozimin Benjaminin anabamin adarazi abiragha bar me agifa

Israelia faragha uan midorozir gumazir mabav kemezi me Gibean nguibar ekiamin boroghin monge. Ezi Israelian gumazir igharaziba fo, men marazi mongeghavira iti. Egha datirighin me gifara ara zuima, Benjaminin adarazi men gintisi. Guizbangira, me Benjaminin anabamin adarazigh gifarava ara me gekuigha bar ghua nguibar ekiam ataki.

37 Ezi gumazir mongezi kaba zuamiram otivigha Gibean nguibar ekiamin aven ghua gumazamizir aven itiba bar me misoghezi, me ariaghire.

38 Midorozir gumazir ara zuir kaba, me faragha midorozir gumazir mongeziba koma kamaghin akam misogha ghaze, ia avir miturir ekiamin ganti, a nguibar ekiar kam gisin mavanangti,

39 ia ara zui darasi, uamategh izi. Ezi midorozim otozi, Benjaminin anabamin adarazi Israelian gumazir 30pla misoghezi me ariaghire. Egha me ghaze, “Guizbangira, e faragha kamaghira me gafira.”

40 Ezi migharir ekiam nguibar ekiam gisin ghuavanadima, Benjaminin anabamin adarazi uamategha uarir akirangin garima, Gibean nguibar ekiam bar isi.

41 Ezi Israelian gumazir avirir dafam uamategha izi. Ezi Benjaminin anabamin adarazi garima Israelia uamategha izima me bar atiatingizi, men gavgaviba bar gifa.

Egha me kamaghin fo me datirighin dughiar bar kuram me batogham.
42 Kamaghin, me Israelian ara tuavir ghua gumazamiziba puvatizir danganimin zuimin ghue. Me aramin tuaviba puvati. Me ghua Israelian adarazi batifi. Ezi Israelian midorozir gumazir okoruar pumuning iza Benjaminin anabamin adarazi batogha bar me misoagharighizi me ariaghire.†
43 Israelia Menuhan nguibamin Benjaminin adarazir agintigha ghua Gibean nguibamin vongin amadaghan aruem anadi naghin tu. Egha me puvira me misoghezi me ariaghire.
44 Ezi me aruer kamin Benjaminin adarazir 18,000plan midorozir gumazir bar gavgavibav soghezi me ariaghire.
45 Ezi Benjaminin adarazir marazi uamategha arava gumazamiziba puvatizir danganimin itir Rimonin Dagiar Dafam bagha zui. Ezi Israelia men agintigha ghua tuavimin men gumazir 5,000pla misoghezi me ariaghire. Israelia men gintigha ghuavira ikia Gidomin nguibamin tu. Egha ua 2,000plan gumazibav soghezi me ariaghire.
46 Ezi aruer kamra, ariaghirezir gumaziba bar, men dibobonim 25,000in tu. Kar midorozir gumazir bar gavgavibara.
47 Ezi men 600plan gumaziba uamategha ara ghua gumazamiziba puvatizir danganimin, Rimonin Dagiar Dafam iti naghin ghue. Egha 4plan iakinibar danganir kamin iti.
48 Ezi Israelia uamategha ghua men gumazamiziba ko men asiziba bar dav soghezi, da ariaghire. Egha bizir tizir me uan damazibar gariba sara bar dagh asighasiki. Egha Benjaminin adarazir nguibar ikiavira itir varazira, me bar dagh apongezi da bar isi.

21

Israelia amizir Benjaminin gumazibar ikiamiba bagha nighnisi

1 Israelia Mispan nguibar ekiamin itir dughiamin, me Ikiavira Itir Godin damazimin akam akirigha ghaze, "Benjaminin anabamin gumazitam, en guivitamin ikian kogham."
2 Midorozim givazima, Israelia bar moghira ghua Betelin nguibar ekiamin ghuegha, Godin damazimin apiagha, bar puviram azia mamaghira ikia ghuavti aruem iraghu.
3 Me kamaghin migei, "O Ikiavira Itir God, ni Israelian God. Ni tizim bagha bizir kam gamizi, an oto? Manmaghin amizi, en anabar mam kiran oveghangin bar givagham?"
4 Egha amimzaraghan bar dimangara, Israelia dikavigha nguibar kamin Ikiavira Itir God bagha ofa damuasa dakozir mamin ingari. Egha bar isi mighiramin ofaba ko, gumazamiziba God ko navir vamira ikiamin ofaba, isa an damazimin dagh ami.
5 Egha me kamaghin migei, "Israelian adarazir terara Ikiavira Itir Godin damazimin ghuzir puvati?" Me faragha migirigiar gavgavim gamigha ghaze, gumazitam Ikiavira Itir God bagh Mispan izeghan koghti, me a misueghti an aremegham.
6 Egha me datirighin uan aveghbuabar apangkufi, me Benjaminin anabamin adarasi. Egha me kamaghin migei, "En anabar mam atam bar givaghai.
7 E fo, Benjaminin anabamin adarazir bar varazira midorozimin ariaghirezir puvati. Ezi e Ikiavira Itir Godin damazimin akam akirigha ghaze, e uan guivitam isi me daningighti me an ikian kogham. Kamaghin, e manmaghin gumazir kaba bagh amizitaba inighti me dar ikiam? E kamaghin damuti, anabar kam bar kuavaremegham."
8 Kamaghin me uarira uarir azai, "En adarazir terara ghua Mispan nguibar ekiamin Ikiavira Itir Godin damazimin ghuzir puvati?" Egha me azangsigha ghua kamaghin fo, Gileatin Distrighin Jabesin nguibar ekiamin gumazitam iviriar kam bagha ghuzir puvati.
9 Me fogha, iza uari akuvagha, ziaba itir akinafarimin vaghvagha Israelian nguibar ekiabar ziaba dibori. Egha me Gileatin Distrighin, Jabesin nguibar ekiamin gumazitamin apizir puvati.
10-11 Ezi gumazir uari akuvazir kaba, me midorozir gumazir gavgavir 12,000pla amadazi me Jabesin zui. Me akar gavgavim me ganigha ghaze, "Ia Jabesin mangiva men gumazibav soghiva men amizir paba itibav sogh, egh boriba sara ia bar me misueghti me arighiregh. Egh borir guiviba ko amizir igiabav soghan marki."
12 Ezi me ghua me mikemezi moghin amigha garima 400plan amizir igiar gumaziba koma akuizir puvatiziba, me Jabesin gumazamizibar tongin iti. Ezi me amizir igiar kaba inigha uamategha, Israelia Silon nguibar ekiamin uari akuvi naghin, Kenanin nguazimin ize.
13 Egha Israelia datirighin, Benjaminin anabamin gumazir Rimonin Dagiar Ekiam itiba bagha akam amaga ghaze, "E datirighin ua ia ko misoghan kogham."

† **20:42:** Hibrun akam deragha migirigiar kamin mingarim abighizir puvati.

14 Ezi Benjaminin anabamin gumaziba
uamategha izi. Ezi Israelia amizir igiar
kaba me ganingizi, me dar iti. Kar amizir
igiar me ghua Gileatin Distrighin, Jabesia
misogha iniziba. Benjaminin anabamin
gumaziba avirasemezi, amizir igiar kabar
dibobonim otefe.
15 Ezi Israelia bar Benjaminin anabamin
adarazir apangkuvigha kamaghin nighnisi,
Ikiavira Itir God bar atam men anabar mam
kuavareme.
16 Ezi Israelian gumazir dapaniba kam-
aghin migei, “Benjaminin anabamin amiz-
iba bar ariaghire. Ezi e manmaghin men gu-
mazir ariaghirezir puvatizir varazira bagh
amizitaba iniam?
17 Me amuiba puvatigh borir taba
bateghan koghti, en anabar kam bar
kuavaremegham. Men ikiavira itir
varazira, amizitaba inigh dar ikiti me
boriba batiti, men anabar kam kuvare-
meghan kogham.
18 Guizbangira, e men gumazitam ateghti,
a en guivitamin ikian kogham. E Israelia
faragha akar gavgavim akirigha ghaze,
‘Gumazitam uan guivim isiva Benjaminin
anabamin gumazitam danigh, an are-
megham.’ Kamaghin amizi, e uan guivitam
men teghti, men an ikian kogham.”
19 Ezi gumazir dapaniba kamaghin migei,
“Isar ekiam damuva, Ikiavira Itir Godin
ziam famin dughiam roghira ize. Isar
kam zurara vaghvagha azenibar otifi, a
datirighin Silon otivam.” Silon nguibar
ekiam notin amadaghan Betelin nguibar
ekiamin iti, egha sautin amadaghan
Lebonanin boroghira iti. Egha aruem
anadi naghin tuavir ghua Betel ko Sekemin
tizimin zuimin iti.
20 Ezi Israelian gumazir dapaniba ka-
maghin Benjaminin anabamin gumazibav
gei, “Ia mangi wainin azenibar aven mon-
gegh iki.
21 Ia gan, isar ekiam otivti, Silon amizir
igiaba ighiam bagh izíti, ia dikavigh mangi
uari bagh amizir igiaba vaghvagh dar
suikigh. Egh ia amiziba inigh givaghiva,
uamategh uan nguazimin mangi.
22 Eghti gin men afeziaba ko men tuebaba
iziva me bagh azangsigh en atarti, e kam-
aghin me mikimam, ‘E kamaghsua ia Ben-
jaminin anabamin gumazibar apangkuvigh
guiviba men takigh. E me ko midorozir
kam gamigha uan guivitam me daningan
anogoroke. Guizbangira, me ian guiviba
ini, ezi ia uari uan guiviba me ganingizir
puvati, kamaghin, ia uan akar dikirizim
abighizir puvati.’ ”*
23 Ezi Benjaminin anabamin gumaziba
gumazir dapaniba mikemezi moghin ami,
Me 200plan amizir igiar ighiam bagha iziba
vaghvagha uari bagha da ini. Benjaminin
anabamin gumaziba, amizir kaba inigha
ghua uan nguazimin ghuegha ua nguibar
ekiar kabar ingara dar iti.
24 Ezi Israelia uaghan bar moghira vagh-
vagha uan nguibabar ghue. Me uan an-
ababa ko ikizibar nguazibar ghuegha iti.
25 Dughiar kabar atrivir tam Israelin itir
puvati. Kamaghin, gumazamiziba vagh-
vagha tintinibar uan ifongiabar gin ghua
pura bizibagh amua iti.

* **21:22:** Hibrun akam kagh akam deragha anebighizir puvati.

21:25: Gumazir Dapaniba 17:6

Rutin Eghaghanim
o
Rut
Akar faragha zuim

Akinafarir kamin eghaghanim an eghaghanir bar aghuim. Gumazir dapanibar dughiamin an oto. Rut a Moapian amizim, a Israelin ikizimin gumazir mamin ikia aning Moapin nguazimin iti. Ezi an pam aremezi, a uan asamir amebam geghufi. Egha gin aning uamategha Judian nguazimin ghu. Rut uaghan Israelian Godin apengan iti. A gin gumazir igharazimin ikia atrivim Devitin inaghamimin oto. Atrivim Devit a Israelian atrivir aghuir faragha zuim.

Ni akinafarir kam diponiva, amizir kam gifuegham, a faragha God gifozir puvatigha arazir kurabagh ami. Datirighin a uan navim isa Israelian God ganingi. Egha uaghan uan navim isa uan asamir amebam ganingi. Rut amizir arazir aghuir kam, a God Israelia ganingizir arazim ko magh ghu, "Ia uan navir averiabar aven bar God gifongegh," egh, "Igharaz darazi sara ifongegh." Akinafarir kam kamaghin en akakasi, gumazamizir Godin saghon itiba uaghan Godin bizir aghuariba iniva an adarazir tongin ikiam. Egh arazir kamin, Godin saghon itir gumazir vamiran arazim Israelin aven tir marazigh afiragham.

Dughiar kuram Naomi bato

(Sapta 1)

Naomin adarazi kantri Moapin areme

1 Bar fomira gumazir dapanir maba kantri Israelin garir dughiam, dagheba puvatizir dughiam oto. Ezi Betlehemin nguibamin gumazir mam, Betlehem Judian Distrighin aven itir nguibam. Dughiar kamin Israelin dagheba puvati, kamaghin amizi gumazir kam uan amuim ko otarimning inigha azenir mabar kantri Moapin ikiasa ghu.

2 Gumazimin ziam Elimelek, ezi an amuimin ziam Naomi, ezi an otarimningin ziamning Malon ko Kilion, me Efratan dakozimin adarasi. Egha me Betlehemin nguibar Judian nguazimin aven itimin ikegha ghua Moapin apera.

3 Egha gin Naomin pam Elimelek aremezi, a uan otarimning ko me uarira iti.

4-5 Ezi gin an otarimning Moapian amizimningin iti. Aningin ziamning Orpa ko Rut. Ezi me 10plan azenibar ikia ghua Malon ko Kilion areme. An pam ko otarimning, me bar ariaghire, ezi datirighin Naomi bar uabira iti.

Rut arazir aghuimin Naomi gami

6 Egha Naomi Moapin ikia orazi Ikiavira Itir God uan adarazi deragha me gamua dagheba me ganidi. Kamaghin amizi, a uan asamir guivimning ko dikavigha ua Judan nguazimin mangasa.

7 Egha Naomi uan asamir guivimning ko dikavigha ua Judan nguazimin mangasa tuavimin zui.

8 Egha me ghua Naomi kamaghin aning migei, "Gua uamategh uan nguibamin mangi uan amebamning ko iki. Gua arazir bar aghuibar na gamua, egha uaghan par aremezimning saram ami. Kamaghira, Ikiavira Itir God uaghan guan apangkuvigh arazir aghuaribar gua damuam.

9 Egh Ikiavira Itir God guan akurvagh arazir aghuim gua damuti, gua ua patamning inigh deravira iki."

Egha aningin torezi aning puviram azi.

10 Ezi an asamir guivimning a migia ghaze, "Puvati. Ga uaghan mangi ni ko nin adarazi ko ikiasa."

11 Ezi Naomi kamaghin aning migei, "Nan guivimning, gua uamategh mangi. Gua tizim bagh nan gin mangasa? Ki manmaghin otaritamning bateghti gua uam aningin ikiam?

12 Nan guivimning, gua uamatengegh uan nguibamningin mangi. Gua fo, ki bar ghurigha givagha, ua patamin ikian ibura. Tuaviba bar puvati, ki datirighin dimangan patamin iki egh borir tamning bateghti,

13 gua aning mizuamigh egh aningin ikiam? Ti puvatigham. Egh gua ua odiarimningin ikiva aning mizuam ikiam? Ti puvatigham, nan guivimning. Guizbangira, Ikiavira Itir God osimtizim na ganingi! Kamaghin, nan osimtizir nan navimin itim mati dagher misozim ki anepima a nan akam misosi. Ezi nan osimtizir kam, guan osimtizimning gafira."

14 Ezi Rut ko Orpa, ua puviram azi. Aning aziava Orpa uan asamir amebamin toregha ghaze, "Ki zui." Ezi Rut Naomin suiragha gavgavigha mangan aghua.

15 Ezi Naomi Rut migia ghaze, "Ni gan, nin penem zui, a uan gumazamiziba ko uan aseba bagha zui. Ni an gin mangi."*

16 Ezi Rut kamaghin a migei, "Ki nin gin mangisi, ni nan anogoroghan marki. Egh uamategh mangisi na mikiman marki. Danganir ni mangamim, ki uaghan an mangam. Egh danganir ni ikiamim ki uaghan an ikiam. Ezi nin adarasi, me uaghan nan adarasi, ezi nin God, a uaghan nan God.

* **1:15:** Kantri Moapin gumazamiziba, me aser aviribar ziaba fe, da aseba ko marvir guaba ko dagiaba ko bizir avirir igharaziba uakan. **1:16:** Rut 2:11-12; 2 Atriviba 2:2-6

17 Eghti danganir ni managh ikiva oveghamim, ki uaghan an ikiva ovegham. Eghti me danganir kamin narafagham. Bizitam ga abighan kogham, ovevemra ga abigham. Puvatightima Ikiavira Itir God bizir bar kuratamin na damika."
18 Ezi Naomi garima, Rut an gin mangasa nighnizir gavgavim iti. Kamaghin amizi, a uam a migeir puvati.
19 Egha aning ghua Betlehemin oto.

Naomi osimtizir ekiam ikia ua Betlehemin nguibamin ize

Naomi ko Rut ghua Betlehemin otozi, nguibamin itir gumazamiziba bar, digavir kuram gami. Egha Betlehemin amiziba kamaghin migei, "Kar ti Naomi?"
20 Ezi Naomi ghaze, "Ia 'Naomi,' na darighan marki. Ziar kam kamakin, amizir navir aghuim itim. Puvati. Godin Gavgaviba Bar Itim navir osimtizim na ganingi. Ezi ia 'Mara,' na darigh, ziar kam kamakin, amizir navir kuram itim, mati dagher misozim pamten an akam misosi.
21 Ki nguibar kam ataghizir dughiam, ki bizir bar avirim iti, mati minem biziba a gizifa. Egha Ikiavira Itir God ua na inigha izezir dughiamin ki biziba bar puvati, miner misevir kinim, biziba an aven itir puvati. Guizbangira, Ikiavira Itir God mizazim na ganingi. Godin Gavgaviba Bar Itim osimtizir aviravirim na gati. Kamaghin amizi, ia Naomi na darighan marki!"
22 Ezi Naomi ko an asamir guivim Rut, a Moapin amizim, aning Betlehemin izima, dughiar bali aghoramim oto.†

Rut Boasin azenimin dagheba buri

2

(Sapta 2)

Rut mangi dagheba buriasa

1 Dughiar kamin, Boas a gumazir aruar bizir aviriba itir mam, a Naomin par ovengezim Elimelekin adarazir mav.
2 Ezi Rut kamaghin Naomi migei, "Ni nan amamangatighti, ki azenibar mangi balin ovizibagh eghuvam. Ingangarir gumaziba dar akora da ariki. Egh me ifueghti, ki men gin mangiva, da inigh izam."
Ezi Naomi kamaghin a migei, "Nan guivim, a dera, ni mangi."
3 Ezi Rut azenibar ghua ingangarir gumazibar gin ghua balin oviziba izi. Dughiar kam Rut a fozir puvati, kar Boasin azeniba, a Elimelekin adarazir mavira.

Boas arazir aghuimin Rut gami

4 Dughiar kamra Boas Betlehem ategha iza uan ingangarir gumaziba batogha ghaze, "Ikiavira Itir God ia ko iti." Ezi me a ikaragha ghaze, "Ikiavira Itir God deragh ni damu."
5 Ezi Boas iza men garir gumazir dapanimin azara, "Amizir munam, a ikizir manamin amizim?"
6 Ezi an ingangarir gumaziba ghaze, "Kar Moapian amizim a Naomi ko kantri Moapin ikegha ize.
7 A ingangarir gumazibar gin mangi balin ikizir me ikegha givaziba, an adar tighin mangi balin oviziba iniasa, nan azai. A mizaraghara ingara ghua datirighin. A dughiar otevimra avughsasa ghua averpenimin aperagha avughsi."
8 Ezi Boas kamaghin Rut migei, "Nan guivim, ni nan azenimin kaghira iki, egh ua bagh balin ovizibagh eghuv. Gumazir igharazitamin azenimin mangan marki. Ni nan ingangarir amiziba ko kaghira iki.
9 Ni ingangarir amizibar gan, me ingara ghua managh tu ni merara gin mangi. Ki ni bagha ingangarir gumaziba akar gavgavim me ganingi. Me arazir kuratam ni damighan kogham. Kuarim nin pirti, ni mangi miner ekiar ingangarir gumaziba dipaba tuiziba, dar dipatam amegh."
10 Ezi Rut irava nguazimin fuagha, uan guam nguazim mituagha irighav ikia kamaghin Boas migei, "Ki kantrin igharazimin amizim. Ezi ni manmaghin nan gara na gifogha deravira na gami?"
11 Ezi Boas kamaghin a ikara, "Ki oregha fo, fomira nin pam aremezir dughiamin, ni arazir aghuibar uan asamir amebam gamua iza datirikin. Ki fo, ni uan amebam ko afeziam ko uan nguibam ategha iza gumazamizir ni fomira fozir puvatiziba ko iti.
12 Ni arazir aghuim gamizir bizim, Ikiavira Itir God ni ikaragh ivezir aghuim ni daning. Guizbangira, Ikiavira Itir God, Israelian God ni geghuv ni avaragh nin ganasa ni ifonge, kamaghsua ni a bagha ize. Eghti a deraghvira ni damuam."
13 Ezi Rut kamaghin Boas migei, "Nan ekiam, ki nin damazimin deraviram oto. Ki nin ingangarir amizim, ki fo, ki tong nin ingangarir amizibar min itir puvati. Ezi ni arazir aghuaribar na gamua, nimira na migeima nan navim bar dera."
14 Ezi damamin dughiam, Boas kamaghin Rut migei, "Ni izi bret tam inigh wainin dipar misozim darugh anemegh." Ezi Rut ingangarir gumaziba ko aperazi, Boas balin tuezir maba a ganingi. Ezi an apa ghua bar izivazi dar naba iti.
15 Rut amegha givagha ua dikavigha ingarasa zui. Ezi Boas kamaghin gumazibav gei, "Ia aneteghti a ua bagh balin ikizibar

† **1:22:** Bali a raizin min garir daghem. Me an ovizibav sozima, da menmeniar kinibar otifi. Ezi me da isa bretbagh ami.
2:2: Ofa Gami 19:9-10; Godin Araziba 24:19

boroghin ireghav itir balin ovizibagh
eghuv. Ia akam a gasi a mikiman marki.
16 Egh ia a bagh balin ikizibar aven
itir balin agharitaba asigh nguazimin
dar arighti, a ua bagh ada inigh, ia an
anogoroghan marki.”

Rut ghua bizir otivizibar gun Naomi mikeme

17 Ezi Rut azenimin aven bali isa ghuavira
itima aruem ghuaghiri. Ezi an ada inigha
ghua aghorimin suiragha dav sozima,
balin oviziba irima a dagh eghufi, ezi dar
osimtizim 10 kilon tu.
18 Egha Rut balin oviziba inigha nguibar
ekiamin ghugha uan asamimin aka. Egha
dagher nar an apa taghiziba sara a ganingi.
19 Ezi Naomi Rutin azara, “Ni managh
balin kaba ini? Egha ni tinan azenimin
ingari? Ki ghaze, gumazir deravira ni
gamim, God, ni deraviram a damu.” Ezi Rut
kamaghin a ikaragha ghaze, “Gumazir ki
datirighin an azenimin ingarizim, an ziam
Boas.”
20 Ezi Naomi kamaghin a migia ghaze,
“Ikiavira Itir God deragh gumazir kam
damu. A uan migirigiamin gin ghuava
ariaghireziba ko angamira itiba, men
apangkuva arazir aghuibar me gami.”
Egha a ua migia ghaze, “Gumazir kam e ko
ikizir vamira, egha en akurvazir gumazim.”
21 Ezi Rut ua kamaghin Naomi migei,
“Boas uaghan na migia ghaze, ‘Ki an in-
gangarir amiziba ko ingarvira iki mangiti
ingangarim givagham.’”
22 Ezi Naomi kamaghin uan asamim
migei, “Guizbangira ni gumazir
igharazimin azenimin ingarti me pazi ni
damuam. Kamaghin deragham ni Boasin
ingangarir amiziba ko ingar.”
23 Ezi Rut Boasin ingangarir amiziba ko
ingangarim gamua ghuav iti, bali ko wit
aghorir ingangarim gifa. Ezi Rut uan
asamir amebam Naomi ko ikiavira iti.

Boas arazir aghuim Rut gami

3

(Sapta 3)

Naomi Rut bagh patamin apighasa

1 Dughiar man Rutin asamim Naomi ka-
maghin a migei, “Nan guivim ni oragh, ki ni
bagh gumazitamin apighti a nin iki, deragh
nin ganti ni deravira ikiam.
2 Gumazir kam Boas, en ikizimra. Ni an
ingangarir amiziba ko ingari. Ni oragh, a
dimangan balin iniba kua dar dagheba isir
danganimin mangi ingaram.
3 Ni mangi ruegh uan mughuriar aghuim
zuir borem uabi daghuigh. Egh korotiar
aghuim arugh, egh balin iniba kua dar
dagheba isir danganir kamin mangi. Ni
mangi an damazimin otivan marki, ni teghti
a mar damegh givaka.
4 Egh a dakusi mangiti ni ganigh foghiva,
gin mangi an suanvirin an aver inim fegh
mitogh. A gin bizir tizim ni bagh a damusi, a
ni mikimam.”
5 Ezi Rut an migirigiam ikaragha ghaze,
“Ki ni mikemezi moghira damuam.”
6 Egha Rut dikavigha balin ovizibar iniba
kua dar dagheba isir danganimin ghu. Egha
an asamim a mikemezi moghirama ami.

Boas Rutin akurvaghasa migei

7 Dughiar kam Boas amegha givagha de-
ragha uabi barasi. Egh dakuasa balin
pozimin min mito. Ezi Rut nimira a bagha
ghua an inir avem fegha an suanvirin mito.
8 Ezi dimagarir arizimin a ragha iza
amizimin garima an an suanvirin irighav
iti. Ezi a bar aguaghfa.
9 Egha azara, “Ni tina?”
Ezi Rut ghaze, “Ki Rut nin ingangarir
amizim. Ni en ikizimin aven itir akurvazir
gumazim. Kamaghin amizi, ni deravira nan
gan na damu.”*
10 Ezi Boas a migia ghaze, “Nan guivim,
Ikiavira Itir God deravira ni damu.
Apangkuvir arazir ni datirighin amir kam,
an arazir ni fomira Naomi gamizim gafira.
Gumazir igiar aviriba iti, marazi biziba iti,
ezi marazi biziba puvati. Ezi ni gumazir
igiatamin ikiasa nighnizir puvati.
11 Nan guivim atiatingan marki.
Nguibamin aven itir darazi bar ni gifo, ni
amizir bar aghuim. Ni mikemezir biziba ki
bar dar amuam.
12 Ni guizbangira migei, ki nin pamin
ikizimra, egh deravira ni damuamin ingan-
garim iti. Ezi kirara puvati, gumazir mam
uaghan nan faragha ghua iti, a ingangarir
kabar amuam.
13 Ni datirighin kagh iki mangi, gurum
mizarakan. Ki mangi gumazir kam inigh an
nighnizim gifogham. A nin gansi ifuegham,
a dera. Egh an aghuagham a uaghan dera,
ki nin ganam. Ki guizbangira migei, Ikiavira
Itir God bizir kam gifo. Ni ua mitogh daku
mangiti aminim tiragh.”
14 Egha Boas ghaze, “Nguibamin gumaza-
miziba foghan marki, ni danganir kamin
ize.”
Ezi Rut Boasin suanvirin irighav ikia ghua
aminim bar itima a dikafi. Ezi gumazitam
an ganizir puvati.
15 Ezi Boas Rut migei, “Nir dipizimin itim
firigh egh mitarimin min an suiragh.” Ezi
Rut a mikemezi moghin ami. Ezi Boas balin

* **2:20:** Ofa Gami 25:25 **3:9:** Rut Boas azangsizir akamin mingarim kamakin, a uabin gan egh uabin akurvaghasa. Israelin arazim me amizir odiaribar akurvasi. **3:12:** Rut 2:20

oviziba an inim gingezi, dar osimtizim 20
kilon tu. Ezi Boas Rutin akuragha da isa
a gatizi, Rut ada inigha zui. Egha Boas
uamategha nguibamin ghu.

Rut bizir otivizibar gun Naomi mikeme

16 Ezi Rut ghua dipenimin otozi an
asamim an azara, "Nan guivim kar nirara?"
Ezi Rut Boas a gamizir bizibar gun uan
asamim mikeme.
17 Egha Rut ghaze, "Boas kamaghin migia
ghaze, ki pura izi ni bativan an aghua. Ka-
maghin a ni bagha balin ovizir aviriba na
ganingi."
18 Ezi Naomi ghaze, "Nan asamim, ni
tong orarkegh, Boas pura daperagh ikeghan
kogham. A bizir kam bagh ingar mangi
anekirighvirama avughsam. Ga pura iki
ganam bizir tizimra otivam."

God Naomi deravira a gami

4

(Sapta 4)

Boas Rutin gara an akurvasi

1 Dughiar kam Boas ghua nguibamin biz-
ibav geir danganimin ghugha, aperaghav
ikia gara iti. Egha gari Elimelekin ikizimin
gumazim izi. Gumazir kam a faragha an
gun Rut mikeme. Ezi Boas an diagha ghaze,
"Aveghbuam, ni kagh izi daperagh." Ezi a
ghuava apera.
2 Egha Boas nguibamin itir gumazir aruar
10pla mikemezi me uaghan iza apiaghav iti.
3 Ezi a uan ikizir kam migei, "Ni fo, Naomi
Moapin kantri ategha uamategha ize. Egha
datirighin en ikizim Elimelek nguazir ote-
vim anemangasa.
4 Ezi datirighin nan ifongiam kamakin, ni
bizir kam gifogh. Ki ni migei, ni nguazir
kam givesi a givesegh. Ni datirighira en
nguibamin itir gumazir aruaba ko kagh
apiaghav itir gumazamizibar damazimin
a givesegh. Ni aghuagh mikimti ki foka.
Nirara guizbangira nan faragha ikia
nguazir kam givezamin ingangarim iti, ezi
ki nin gin ikia egha uaghan a givezamin
ingangarim iti."
Ezi gumazir kam ghaze, "Ki a givezam."
5 Ezi Boas a migia ghaze, "Ni Naomin
nguazim givezegh, egh uaghan Rut inigh
an ikiam. A gumazir aremezimin amuir
odiarim, Moapian amizim. Ni kamaghin
damighti, Rut otaritam bateghti borir kam
uan afeziar aremezimin nguazimin ikiti
men ziam nguazir kamin ikivira ikiam."
6 Ezi an ikizim ghaze, "Kamaghin ki
nguazir kam givezeghan kogham. Ki uan
bizibagh nighnisi. Ki biziba abigh uan
boriba ko borir igharaziba sara daningan
aghua. Ni a givesegh ki aghua."
7 Bar fomira Israelia arazir mam iti.
Ikizimin aven me uarira uan nguaziba
aniga dagh iveza kamaghin ami. Gu-
mazir mam uan dagarir asuam suegha mav
ganidi. Israelia arazir kam gamua egha uan
akaba akiri.
8 Ezi gumazir kam Boas migia ghaze, "Ni
uabi nguazir kam givesegh." Egha uan da-
garir asuam suegha a ganingi.
9 Ezi Boas kamaghin gumazir aruaba
ko maraziv gia ghaze, "Datirighin ia bar
uan damazibar ganigha fo, Naomi faragha
Elimelek, Kilion ko Malonin bizibar suira,
ezi datirighin ki Naomin dafarimin bar
adagh ivese.
10 Egh uaghan ki Rut inigh an ikiam,
a nan amuim a Moapian amizim. A
faragha Malonin ikezi Malon areme.
Eghti Malonin nguazir asizim an adarazir
dafarimin ikiam. Eghti aremezir gu-
mazim, an nguibamin iti darazi an ziam
ginighnighvira ikiam. Ezi datirighin ia uan
damazibar bizir ki amizir kamin ganigha a
gifo."
11 Ezi gumazir aruaba ko, me ko itir
gumaziba ghaze, "Guizbangira e oregha
uan damazibar gani. E kamaghin Ikiavira
Itir Godin azangsigha ghaze, 'God amizir
nin dipenimin izamin kam deragh a
damu, egh a damighti a Lea ko Reselin
min borir aviriba batam. E fo, aning
borir aviriba batezi Israelin itir adarazir
dibobonim ghuavanabo. Eghti ni uabi
Efratan adarazir aven gumazir ekiamin
min otogh, Betlehemin nguibamin aven
ziar ekiam iniam.
12 Ikiavira Itir God borir aviriba gua
daningam. Egh Ikiavira Itir God nin
adarazir amighti me Peresin adarazir
min bar avirasemegham, Peres a Juda ko
Tamarin otarim.' "

Rut Naomin igiavotarim bate

13 Ezi Boas Rut inigha an iti. Ezi Ikiavira
Itir God deragha Rut gamizi, a navim
asegha otarim bate.
14 Ezi amiziba kamaghin Naomi migei, "E
Ikiavira Itir Godin ziam fe! A igavatarim ni
ganingi. Eghti igavatarir kam, a nin ikizimin
aven akurvazir gumazimin iki, egh nin gan
deraghvira ni damuam. A Israelin adarazir
aven ziar ekiam iniam.
15 Nin asamim bar ni gifongezi, ni uaghan
bar a gifonge. Nin asamim bar ni gi-
fongezi moghin, nin otarir 7pla ni gifueghan
kogham. Kamaghin amizi otarir kam, a nin
akurvagh mangi ni ghurighamin dughiam a
nin ganam."
16 Ezi Naomi otarim gifuegha uan apozim
gatigha deravirama a gami.

4:7: Godin Araziba 25:9 **4:11:** Jenesis 29:31 **4:12:** Jenesis 38:27-30

17 Ezɨ nguibar kamɨn amiziba ghaze,
“Naomi datɨrɨghɨn otarim iti.”
Egha me borim ziam, “Obet,” a gatɨ. Ezɨ
gɨn Obet Jesin afeziamɨn oto, ezɨ Jesi Devitɨn
afeziamɨn oto.

Atrivim Devitɨn inazir afeziaba

18 Kar Peresɨn adarazir ghua Devitɨn tu,
men ziabar kara: Peres a Hesronɨn afeziam.
19 Ezɨ Hesron a Ramɨn afeziam, ezɨ Ram a
Aminadapɨn afeziam.
20 Ezɨ Aminadap a Nasonɨn afeziam, ezɨ
Nason a Salmonɨn afeziam.
21 Ezɨ Salmon a Boasɨn afeziam, ezɨ Boas a
Obetɨn afeziam.
22 Ezɨ Obet a Jesin afeziam, ezɨ Jesin a
Devitɨn afeziam.

Godin Akam Inigha Izir Gumazim Samuel, An Akinafarir Faragha Zuim
O
1 Samuel
Akar faragha zuim

Akinafarir kam, a gumazir dapaniba givazir dughiamin otivizir biziba ko, Israelia uari atrivimin itir dughiamin faraghavira otozir bizibagh eghari. Akinafarir kamin danganir aviriba, gumazir 3pla geghari. Samuel uabi Israelian gumazir dapanir abuananamin ike. Akinafarir kam uaghan Atrivim Sol geghari, a Israelian atrivir faraghaviram otozim. Ezi Devitin eghaghanir aviriba uaghan iti, kar, a tighar atrivimin otivamin dughiam.

Akinafarir kam, eghaghanir aviriba iti, da pura eghaghanir kiniba puvati. Samuelin akinafarir faragha zuir kam, kamaghin en akaghasa, gumazim nighnizir gavgavim Godin ikiva an apengan ikiam, egh a deraghvira ikiam. Egh an an akaba baraghan kogh, a ikuvigham. E deraghvira akar kamin ganam, God a isa Eli ganingi, a 1 Samuel 2:30in aven iti. A ghaze, "Gumazir nan ziam fem, ki ziar ekiam a daningam. Gumazir na barazir puvatizim, ki bar anebiragham."

Akinafarir kamin, nighnizir pumuning kamaghin iti, Israelia atrivir tam ikiam, o puvatigham. Ikiavira Itir God a uabi guizbangira Israelian atrivim. Ezi Israelia ghaze, me uari atrivitam ikiam. Kamaghin amizi, God me bagha atrivir mam amisefe. God uabi Israelian atriviba ko gumazamiziba, bar moghira men afeziam, egha a uabi me gatifa. Atrivim ko gumazamiziba, me Godin apengan ikiamin dughiam, me deraghvira ikiam. Ezi gumazamizir an akaba batoziba, me osimtiziba bativam.

Eli ko Samuelin eghaghanim

(Sapta 1--7)

Elkana uan adarazi ko Silon zui

1 Gumazir mam a iti, an ziam Elkana, an Efraimin anabamin gumazim, an Efraimin mighsiar doziba itir nguibar ekiam Raman iti. Elkana a Jerohamin otarim, ezi Jeroham a Elihun otarim, Elihu a Tohun otarim, ezi Tohu a Sufin otarim, ezi Suf a Efraimin anabamin gumazir mam.

2 Elkana amuir pumuning iti, Hana ko Penina. Penina boriba bati, ezi Hana otir puvati.

3 Azeniba bar dar dughiar vamira, Elkana zurara uan nguibam ataghiragha Silon nguibamin ghua, Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itimin ziam fava ofabagh ami. Dughiar kamin, Elin otarimning Hopni ko Finias, aning Ikiavira Itir Godin ofa gamir gumazimningin ikia, Silon nguibamin itir Godin Purirpenimin iti.

4 Elkana zurara ofabagh amir dughiamin, a zurara asizim aghoregh an tuziba abigh dar akuaba isi, uan amuim Penina ko, otariba ko guiviba vaghvagh me daningam.

5 Egha Elkana bar Hana gifongegha, bar an apangkufi. A fo, God an navim apuizi, a boriba batir puvati. Arazir kam bangin, Elkana asizir tuzir ekiaba a ganidi.

6 Amizir kamning, aning penemning, egha dughiabar aningin mav bizibar faraghivira mangasava ami. Ezi Hanan penem a gasighasighasa a dipova ghaze, Ikiavira Itir God Hanan navim apuizi, Penina osimtizim an navim daningasa, akar igharagha gariba ko aghumsizir akabar Hana gami.

7 Azeniba bar Penina arazir kamra Hana gami. Me zurara Ikiavira Itir Godin Purirpenimin ghua, Penina akar igharazibar Hana dipov a mikimti, a bar pazavira uabi baragh aziam, kamaghin amizi a dagheba apir puvati.

8 Ezi Elkana kamaghin an azangsisi, "Hana, ni tizim bagha azi? Ni tizim bagha dagheba apir puvati? Egha tizim bagha navim zuraram osei? Guizbangira, ni boritam batezir puvati. Ezi ki fo, ni bar na gifonge, ni ti na gizin otarir 10pla bateghai, ni mighigha me ginighnighan koghai, egha ni na isa guam dafaghai."

Hana Eli ko migei

9 Dughiar mamin me Silon ikia amegha givagha, Hana dikavigha ghua Ikiavira Itir Godin Purirpenimin azenan an damazimin miti. Dughiar kamin ofa gamir gumazim Eli, uan dabirabim inigha Ikiavira Itir Godin Purirpenimin tiar akamin azenan, a gaperaghav iti.

10 Ezi Hana bar osemegha bar paza uabi baragha aziava, Ikiavira Itir God ko migei.

11 Egha Hana akar gavgavim Ikiavira Itir God ko anekira ghaze, "O Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, ki nin ingangarir amizim, ni nan ganiva nan apangkuvasa, ki ifonge. Ni nan osimtizir kamin gan na ginighnigh. Ga uaning, ni na bakinighnighan marki. Egh ni otaritam na danighti, ki a isi ni daningighti a nin ingangarir gumazimin iki mangi uan ovevem batogham. Eghti bizir kamin ababanim bagh, me an dapanir arizim apiran kogham."

1:11: Diboboniba 6:5

12 Hana dughiar ruarimin Ikiavira Itir
God ko migiavira itima, Eli aperaghav ikia
Hanan akatorimra gari.
13 Hana uan nighnizimin averara migei.
Eli an garima, a migei moghin, akam akar-
ava ami, egha a Hanan tiarim barazir pu-
vati. Eli ghaze, Hana ti dipar onganitam
amegha ongani.
14 Egha Eli kamaghin a migei, "Ni man
dughiamin dipar onganiba apir arazir kam
ategham? Ni dipenir kam ategh mangi. Nin
onganir arazir kam givaghtima, ni ua izi."
15 Ezi Hana kamaghin an akam ikaragha
ghaze, "Gumazir ekiam, ki dipar organi-
tam amezir puvati, bar puvati. Nan navim,
osimtizim bar a itaragha uaghirima, ki bar
oseme. Egha ki uan osimtizim isa Ikiavira
Itir God ganiga a ko migei.
16 Ni kamaghin na ginighnighan marki, ki
amizir kuram. Puvati. Ki paza uabi baragha
nan nighniziba bar ikufi. Ki arazir kam
bagha Ikiavira Itir God ko migeima ni nan
gari."
17 Eli migirigiar kam baregha kamaghin
a migei, "Guizbangira, ni navir amirizim
inigh mangi. Eghti Israelian God, bizir ni an
azarazim a ni daningam."
18 Ezi Hana kamaghin Eli migei, "Gumazir
ekiam, ga uaning, ki nin ingangarir amizim.
Ki kamaghsua, ni zurara navir aghuim nan
iki." A mikemegha givagha ghuava amegha,
gin uam oseir puvati.

Hana otarim bategha a isa God ganingi

19 Elkana uan amuimning ko boriba,
me dimagarimin Silon akuima, aminim
tirazima, me mizaraghara dikavigha
Ikiavira Itir Godin ziam fe. Me an ziam
fegha givagha, uamategha uan dipenim
bagha Raman nguibamin ghue. Ezi Elkana,
uan amuim Hana koma akui. Ezi Ikiavira
Itir God, Hanan azangsizim ginirigha a
ikara.
20 Dughiar mong otevimin gin, Hana
navim asegha otarim bate. Egha ghaze, "Ki
Ikiavira Itir Godin azarazima, a borir kam
na ganingi. Ezi ki ziam Samuel a gati."*

Hana Samuel isa God ganidi

21 Arazir kamin gin, Elkana ko an
dipenimin itir adarasi, Silon nguibamin
ghu, egha azeniba bar me ofa gami moghin
damuasa. Egh a uaghan Ikiavira Itir God ko
dikirizir akam bagh, ofa damuam.
22 Ezi Hana me ko zuir puvatigha kam-
aghin uan pam migei, "Borim tong ekevegh
givagh otem ateghti, ki a inigh Ikiavira Itir
God daningam. Eghti a Ikiavira Itir Godin
damazimin iki mamaghira ikiam."
23 Ezi Elkana kamaghin Hana migei, "Ni
mamaghin deragh damusi, ni nguibamra
iki mangiti borim otem ategham. Eghti
Ikiavira Itir God nin akar dikirizim damighti
a guizbangira otogham, mati a mikemezi
mokin." Ezi Hana nguibamin ikia der-
aghavira uan borim gamua a geghufi.
24 Ezi gin borim otem ategha givazi, Hana
a inigha, bizir kaba sara inigha Ikiavira Itir
God bagh ofa damuasa Silon nguibamin itir
Purirpenimin zui. Bizir kaba, bulmakaun
apurir igiar, azenir 3pla itim ko, 10 kilo-
grem plaua ko, beghiar me memen inimin
isamigha, wainin dipam a gurizi a itim. A
bizir kaba inigha Ikiavira Itir Godin Purir-
penimin zui. Dughiar kamin, Samuel, otarir
aghirimra iti, a tighar gumazir igiamin oti-
vam.
25 Me otogha givagha, bulmakaun apurir
igiar kam misuegha givagha, otarim inigha
Eli bagha zui.
26 Egha Hana kamaghin Eli migei, "O, nan
gumazir aruam, ni na gifoghavira iti, o pu-
vati? Ki amizir kam, faragha nin boroghin
kagh tughav ikia Ikiavira Itir God ko migei.
27 Ki otarir kam uabi daningasa Ikiavira
Itir God ko migia an azangsisi, ezi a nan
azangsizim ikara.
28 Kamaghin amizi, ki a isa Ikiavira Itir
God ganidi. Eghti an ikirimirim zurara
Ikiavira Itir God baghvira iki an ingangarim
damuam."

Egha me dapaniba avigha Ikiavira Itir
Godin ziam fe.

2

Hana Ikiavira Itir God ko migei

1 Egha Hana kamaghin God ko migei:

"O Ikiavira Itir God, ni na gamima, ki bar akonge.
Ikiavira Itir God, ni gavgavim ko ziar ekiam na ganingizi, ki bar akonge.
Ni nan akurazir bizim bangin, ki bar akonge.
Ni bangin ki uan apanibar ingaravati.
2 O Ikiavira Itir God, tav nin min, bar zuezir puvati.
Egha godin igharazitam nin min itir pu. Bar puvati. Ni bar dagh afira.
Ni uabira, dagiar ekiamin min gavgavim ikia e moga en akurvagha e geghufi.

3 "E gumazamiziba, e kamaghin deragh fogham, Ikiavira Itir God bizir e amiba, a bar dagh fo, egha a en arazi-ba tuisisi.
Ezi ia gumazamizir pura tiariba akarava aruava uan ziaba feba, ia arazir kam ategh uan akaba dukuagh.

* **1:20:** Hibrun akamin ziar kam, "Samuel," an mingarim mong migirigiar otevir kamin min ghu, "Azaragh." **2:1:** Luk 1:46-55

4 Midorozir gumazir gavgaviba, God men
barir piba apirima, me misoghamin
gavgaviba puvati.
Ezi gumazir gavgaviba puvatiziba, a
gavgavim me ganidi.
5 Gumazamizir fomira dagher aviriba itiba,
God datirighin me damighti me
dagheba bagh ingar uan ivezim isi
moghin da iniam.
Ezi gumazamizir faragha dagheba
puvatigha mitiriamra itiba, God
datirighin dagher aviriba me
daningti me ua ingaran kogham.
Ezi amizir otir puvatizim, God datirighin an
akurazi a borir 7pla bate.
Ezi amizir borir aviriba itim, an boriba
ovengezi a uabira iti.
6 Ikiavira Itir God gumazamizibav sozima,
me ariaghiri.
Egha gumazamizir ariaghireziba, a me
gamima me uam angamira iti.
God gumazamizibagh amima, me Gumaza-
mizir Oveaghuezibar Nguibamin
uaghiri.
Ezi a me gamima, me ua dikafi.
7 Ikiavira Itir God gumazir mabagh amizi
me biziba puvati,
egha marazi gamizi, me bizir aviriba iti.
A gumazir mabagh amima, men ziaba bar
iraghuegha bar vin iti.
A marazi gamizi, me ziar ekiam ikia bar
pin iti.
8 Nguazir kamin suizir bizir gavgaviba da
Ikiavira Itir Godin biziba,
a uabi bizir kabagh isin nguazimin in-
gari.
Kamaghin amizi, gumazamizir onganaraz-
ibagh amua nguazir minemeniam
gipogha a gureba,
a me ghufa men akurvasi.
A me gamima, me uan kantrin gumazir
ekiabar otifi,
ezi gumazamiziba ziar ekiam me
ganidi.

9 "Ikiavira Itir God, gumazamizir a
baghavira itiba a me geghufi.
Egha gumazamizir kuraba a me
gasighasighti, me nguibar kurar
mitatem itimin ovegham.
E fo, gumazir gavgavir ekiam itim, a bar
uan gavgavimin ikiva avegham.

10 "Ikiavira Itir God uan apaniba bar me
gasighasigham.
A uan Nguibamin ikia arariba dagar-
vazi moghin a me dagarvasi.
Ikiavira Itir God nguazimin mikebaba
bar dar itir gumazamiziba, a bar
me akuvagh kotiamin men araziba
tuisigham.
Egh a gavgavim isi uan atrivir a in-
abazim danigham,
eghti gumazamiziba bar, men tongin,
atrivir kam ziar ekiam iniam."

11 Hana Ikiavira Itir God ko mikemegha
givagha, Elkana ko ua Raman nguibamin
ghu. Ezi an otarir dozim Samuel, a Silon ikia
ofa gamir gumazim Elin apengan ikia, an
akurvagha Ikiavira Itir Godin ingangarim
gami.

Elin otarimning arazir kuram gami

12 Elin otarimning, Hopni ko Finias, aning
gumazir bar kuramning. Aning ofa gamir
gumazimning, egha aning ghaze, Ikiavira
Itir God a pura bizim, egha aning arazir
kurar guar avirir igharagha garibagh ami.
13 God fomira ghaze, gumazamiziba ofa
inigh izi a damighiva, egh gin ofa gamir gu-
maziba bagh, asizir tuzir otevir taba iniam.
Ezi dughiar kamin, gumazitam ofa damusi
asizitam avighti, ingangarir gumazim fokin
atarir 3pla itim inigh izam.
14 Ingangarir gumazir kam fokin pura
miner averiam giniv, asizir tuzitam
biraghiva, a inigh mangi ofa gamir
gumazim daningam.
15 Dughiar mabar, ofa damuasava amir
gumazim, a tighar asizir ovim adegh avimin
a tusi damuti, ofa gamir gumazir kamningin
ingangarir gumazim izi a gifariva an mikim
suam, "Ia ofa gamir gumazimning Finias
ko Hopni bagh asizir tuzitaba na daningigh.
An avimin da tuasa, ia minemin avighizir
asiziba, ana dar aghua. Kamaghin amizi, ia
asizir tuzir avighizir puvatiziba a daning."
16 Eghti gumazir ofa damuamim kam-
aghin mikim suam, "Ni takigh, ki ofan
arazimin gin mangiva asizimin oviba
tueghti, ni gin asizir tuzir manam gifuegh
a ini," ezi ofa gamir gumazimningin
ingangarir gumazim ghaze, "Puvati. Ni
datirighira na daningigh. Ni aghuaghti, ki
datirighira uabi tam iniam."
17 Elin otarir kamning ghaze, Godin
ofaba, da pura bizir kiniba. Egha aning
arazir kurabar gumazamizir Ikiavira Itir
God bagha inigha izir ofabagh ami. Aningin
arazir kurar kam, Ikiavira Itir God an gari a
bar kufi.

Samuel Silon iti

18 Dughiar kamin Samuel uan mugamra
ikia ofa gamir gumazimin inir ghurghurir
aghuim ikegha, Ikiavira Itir Godin ingan-
garir kam gami.
19 Azeniba vaghvagha an amebam a
bagh azenan daghuamin korotiar otevir
muziariba isai. Egha amebam ko afeziam
aning azenibar zurara ofa damuasa
izir dughiamin, amebam korotiar otevir
muziarir kam isa Samuel ganidi.

20 Egha an amebam ko afeziam Eli bagha
zuima a deragh aning damuasava Godin
azai. A kamaghin Elkana migei, “Ikiavira
Itir God nin amuir kam damuti, a borir
igharazitaba batam, eghti me otarir ni
Ikiavira Itir God ganingizimin danganim
iniam.” Eli aning mikemeghti, aning ua-
mategh uan nguibamin mangam.
21 Ezi Ikiavira Itir God deragha Hana
gamizi a borir kabar naviba adava da bate.
An otarir 3pla ko guivir pumuning bate. Ezi
Samuel Ikiavira Itir Godin damazimin ikia
an ingangarim gamua nimira aghui.

Elin otarimning orazir puvati

22 Dughiar kamin Eli bar ghurizima,
dughiar aviribar, an otarimning amir
arazir kurar aviriba, a da barasi. A
uaghan kamaghin orasi, aning uaghan
God bativamin Purirpenimin tiar akamin
ingarir amiziba, koma akui.
23 Kamaghin amizi a aning migei, “Gua
tizim bagha arazir kurar kabagh ami? Gu-
mazamiziba bar iza guan arazibar gun na
migei.
24 Gua nan otarimning, gua arazir kam
atakigh. Ikiavira Itir Godin gumazamiziba
tintinibar guan arazir kabagh eghari, kar
arazir bar kuram.
25 Gumazitam arazir kuratam gumazir
igharazir tam datighti, tav a bagh an abuir
gumazimin min iki Godin azangsighti, God
bizir kam gin amadagham. Eghti tav arazir
kuratam Ikiavira Itir God datighti, tina
an abuir gumazimin iki an akuragham?”
Dughiar kamin, Ikiavira Itir God aningin
arazir kuraba bangin aning misueghti an-
ing aremeghasa nighnigha gifa. Ezi Eli kam-
aghin aning mikemezi, God aningin dapan-
imning gamizima, aning gavgavigha uan
afeziamin akaba barazir puvati.
26 Dughiar kamin Samuel mong uan
mugamra itima, Ikiavira Itir God, ko
gumazamiziba, bar a gifonge, ezi men
ifongiar kam pamtemin dikafi.

Godin akam inigha izir gumazim, akar mamin gun Eli migei

27 Ezi Godin akam inigha izir gumazim
gin ghua kamaghin Eli migei, “Ikiavira Itir
Godin akam kamaghin iti, ‘Fomira, nin in-
azir afeziam Aron, uan adarazi ko Isip-
ian atrivimin ingangarir gumazir kinibar
itima, ki iza me batogha uan ifongiamin gun
me mikeme.
28 Egha ki Israelian anababar tongin
Aronin adarazi amisefe, me nan ofan
ingangarir gumazibar otivasa ki me
amisefe. Me ofa damuamin dakozimin
ingar, egh pauran mughuriar aghuim
amadim tu, egh me nan boroghin izisi
ofa gamir gumazibar dapanimin korotiar
otevir azenan azuim inigh izi. Ki uaghan
me migia ghaze, Israelia ofa damuasa tuezir
asizir naba me dar ami.
29 Kamaghin amizi, ia tizim bagha Israelia
zurara ofa damuasa ki me mikemezir biz-
ibar ikura? Nin otarimning, gumazamiziba
na bagha inigha izir ofan asizir oviba itir
aghuibara amasava da isi, aning da apava
mikarziba saram aghungi. Arazir kamin ni
aningin ziam fegha nan ziam abira. Man-
maghin amizi, ni arazir kurar kam gami?’
30 “Ki Ikiavira Itir God, Israelian God, ki
akar kam aghurigha ia migei: Ki fomira
ian inazir afeziam Aron uan adarazi ko
ki me mikeme, me zurara nan ofa gamir
gumazibar min ingaram. Ezi datirighin
ki migirigiar kam giragham. Ki kamaghin
mikimam, gumazir nan ziam fem, ki ziar
ekiam a daningam. Eghti gumazir na
barazir puvatizim, ki bar anebiragham.
31 “Ni deragh oragh, ki gin nin gavgaviba
ko nin inazir afeziabar ikizimin gavgaviba,
ki me atugh me abinigh me gasighasigham,
mati gumazim gumazir igharazimin
agharim atuzir moghin ki me atugham.
Eghti nin ikizimin aven gumazitam iki
mangi ghurighan kogham.
32 Kamaghin, ia zurara iki ganti, ki
bizir aghuiba isi Israelian igharaz darazi
daningam, ia tam inighan kogham. Zurara
zurara, nin adarazir gumazitam gin bar
ghurighan kogham. Bar puvati.
33 Eghti gin, apaniba izi nin adarazir
gumazamiziba bar me misogham, mati
gumazim sabamin me atuzi moghin, me
gumazamizir kinibar min arighiregham.
Eghti gumazir vamira ikiva ofa gamir
gumazimin ingangarim damuam. Bizir
kaba an nighnizim gasighasighti, an navim
bar osemeghti, temeriba an damaziba
aghuighti, da okavigham.
34 “Gin nin otarimning, Hopni ko
Finias, aning dughiar vamiran uaghara
aremegham. Aning aremeghti ni fogham,
nan migirigiar kaba da bar guizbangira.
35 Egh ki ua bagh ofa gamir gumazitam
amiseveghti, a navim nan ikiva, ingangarir
ki ifongezibara damuam. Egh ki an ikizim
damuti, me zurara nan ofabar amuamin
adarazir otivam, eghti me ki misevezir
atrivim bagh ingaram.
36 Eghti nin ikizimin gumazitaba ikivira
ikiva, me ofa gamir gumazir kam bagh
mangiva dagheba ko silvan dagiaba bagh
an azangsigham. Egh me kamaghin ofa
gamir gumazimin azangam, ‘Ni en ama-
mangatightima, e ofa gamir gumazimin
ingangarir tabara amigh, egh e dagher
muziarir taba iniam.’”

2:26: Luk 2:52 **2:28:** Ua Me Ini 28:1-4; Ofa Gami 7:35-36 **2:34:** 1 Samuel 4:11

3

Ikiavira Itir God Samuel migei

1 Ezi otarir igiam Samuel, a Elin apengan
ikia, Ikiavira Itir Godin ingangarim gami.
Azenir aviriba ghuezima, Ikiavira Itir God
migirigiar aviriba Israelia ganingizir puvati.
Dughiar vabara a irebamin min garir biz-
ibar aven a me migei.
2 Dughiar kamin Elin damaziba an ikufi,
egha kiran oveghangin da bar okavigham.
Dimagarir mamin a uan akuir danganimin
akui.
3 Ezi Samuel Godin Purirpenimin ikia,
Godin Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam
itir danganim gakui. Dughiar kamin Godin
Dipenimin itir lam a isiavira itima,
4 Ikiavira Itir God Samuelin dei.

Ezi Samuel ghaze, “Ai, ki kati.”

5 Egha a dikavigha ivegha ghua Eli migia
ghaze, “Ki ni barazima ni nan dia, ezi ki izi.”

Ezi Eli kamaghin a ikaragha ghaze, “Ki nin
diazir puvati. Ni ua mangi uan misiamin
daku.” Ezi Samuel uamategha ghuav akui.
6 Egha gin Ikiavira Itir God uam an dia, ezi
Samuel ua dikavigha ghua Eli migia ghaze,
“Ni nan diazi, ki izi.”

Ezi Eli ghaze, “Nan otarim, ki nin diazir
puvati. Ni ua mangi uan misiamin daku.”
7 Dughiar kamin Ikiavira Itir God
tighar uan akaba isi Samuelin akagh a
ko mikimam, kamaghin amizi, Samuel
deraghavira God gifozir puvati.
8 Ezi Ikiavira Itir God namba 3 dughiamin
ua Samuelin dia, ezi Samuel dikavigha ghua
Eli migia ghaze, “Ni nan diazi, ki izi.”

Ezi Eli datirighin fo, Ikiavira Itir Godra
Samuelin dei.
9 Kamaghin amizi, Eli a migei, “Ni ua-
mategh mangi uan misiam daku, eghti a
ua nin diaghti, ni kamaghin mikim suam,
‘Ikiavira Itir God, ni na mikim, ki nin ingan-
garir gumazim, ki kuarim atigha ni barasi.’ ”
Ezi Samuel Elin akam baregha uamategha
uan misiamin ghugha akui.
10 Ezi Ikiavira Itir God, ua iza tugha
faragha Samuelin diazi moghin, uam an dia
ghaze, “Samuel, Samuel.”

Ezi Samuel ghaze, “Ni na mikim. Ki nin
ingangarir gumazim, ki orasi.”
11 Ezi Ikiavira Itir God kamaghin a migei,
“Ni deraghvira oragh. Ki kiran oveghangin,
bizitam Israelian tongin a damigham. Eghti
me bizir kamin migirigiam baregh, me
digavir kuram damigham.
12 Ki faragha Elin mikemezi moghin, ki
datirighin, bizir kurabar me damuam.
13 Ki migirigiar mam an iti. An otarimn-
ing akar kurabar nan ziam gasighasiki, ka-
maghin amizi, ki an adarazi pazivira me
damuva me kuavaremegham. Ezi Eli uabi
fo, aning arazir kuram gami, ezi a aningin
anogoroghezir puvati.
14 Kamaghin amizi ki pamtemin Elin
adaraziv gia ghaze, ofan tam men arazir
kuram agivaghan kogham. Bar puvati.”
15 Ezi Samuel akar kam baregha uan
misiamin akua ghua aminim tira. Egha a
ghua Ikiavira Itir Godin Purirpenimin tiar
akam kui. Egha Samuel uan irebamin min
garir bizimin gun, Elin mikiman atiatingi.
16 Ezi Eli kamaghin Samuelin dei,
“Samuel, nan otarim, ni izi.”

Ezi Samuel a ikaragha ghaze, “Are, ki izi.”
17 Ezi Eli an azara, “God manmaghira ni
migei? Ni akatam nan mongan marki. Ni
akatabar ghuaraghti, ki God ko mikimti, a
bar pazivira ni damigham.”
18 Kamaghin amizi, Samuel Ikiavira Itir
Godin akaba bar dar gun a mikeme, egha
bizitam an ghuarazir pu. Bar puvati. Ezi
Eli oregha kamaghin migei, “A uabi Ikiavira
Itir God, a bizir tizim damuasa ifonge ana
damu.”
19 Ezi Ikiavira Itir God, Samuel ko itima a
gumazir aruamin oto. Egha Samuel migeir
biziba bar, Ikiavira Itir God adagh amizi da
guizbangira otifi.
20 Kamaghin amizi, Israelin nguazimin
aven itir nguibaba bar, notin amadaghan
itir Danin anabamin nguibam ikegha
bar ghua sautin amadaghan Berseban
nguibamin oto, dar gumazamiziba ka-
maghin fo, Ikiavira Itir God guizbangira
ua bagha akam inigha izir gumazimin
ingangarim damuasa Samuel amisefe.
21 Egha Ikiavira Itir God, zurara Silon
nguibamin Samuel bativa uan akaba isa a
ganidi.

4

*Filistiaba, Godin Akar Dikirizir Gav-
gavimin Boksiam ini*

1 Ezi Samuel Ikiavira Itir Godin akaba
bar dar gun Israelia migeima, me kuariba
arigha deraghavira an migirigiaba barasi.

Dughiar kamin, Israelia dikavigha
Filistiaba ko uariv soghasa ghua, Ebe-
neserin nguibamin boroghin averpenibar
ingarigha dar iti. Ezi Filistiaba, me
Afekin nguibamin boroghin uari bagha
averpenibar ingarigha dar iti.
2 Egha Filistiaba uan midorozir gumaz-
iba afegha, Israelia ko midorozim fore.
Midorozir bar ekiam otozi, Filistiaba Is-
raelia abinigha men 4,000plan gumazibav
misoghezima me ariaghire.
3 Ezi Israelian midorozir gumaziba ua-
mategha uan averpenibar ghuezi, men gu-
mazir dapaniba kamaghin migei, “Tizim
bagha Ikiavira Itir God Filistiaba ataghizi,

me midorozimin e abini? Aria, e gumazitaba amadaghti me Silon mangi Ikiavira
Itir Godin Akar Dikirizir Gavgavir Boksiam
inigh izi. Egh e midorozim bagh mangisi
Boksiar kam sara mangiti, Ikiavira Itir God
e ko mangiva en akuraghti, en apaniba e
abinan kogham."
4 Gumazir dapaniba mikemegha givazi,
midorozir gumaziba, gumazir maba
amadazima me Silon ghugha Ikiavira Itir
Godin Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam
ini. Boksiar kam gisin, enselin bar gavgavir
pumuningin nedazimning an iti, ezi a
mati Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar
Itimin atrivir dabirabim. Boksiam inigha
izir dughiamin, Elin otarimning Hopni
ko Finias, aning uaghan gumazir kabar
akuragha Boksiamin akua izi.
5 Me ghua averpenibar otozi, Israelia,
Ikiavira Itir Godin Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiamin ganigha bar akongegha
pamtemin diava arai, ezi niginir bar ekiam
oto.
6 Filistiaba orazima Israelia pamten diava araima, me kamaghin migei, "Ia Hibruian averpeniba iti naghin dimdiar munam baragh. Me tizim bagha kamaghin
pamtemin diava arai?" Egha gin Filistiaba kamaghin migirigiam baraki, Ikiavira
Itir Godin Boksiam, a men apanibar averpenimin izegha gifa.
7 Egha me atiatigha kamaghin migei, "Israelian aser maba, men averpenibar aven
izegha gifa. Maia, e datirighin kuram iniam.
Fomira en apaniba kamaghin garir arazir
tamin e gamizir puvati.
8 Maia! E datirighin bar tegham.
Tina en akuraghti aser gavgavir kaba e
gasighasighan kogham? Aser kabara, bizir
guar avirir kuraba Isipin kantrin gumazamiziba da amadazima, me gumazamiziba
puvatizir danganimin ariaghire.
9 Ezi marki. E tuivigh gavgavigh guizin
gumazibar min misogham. Puvatightima,
e Hibrubar ingangarir gumazir kinibar
otivigham, mati me fomira en ingangarir
gumazibar ike. Arazir kam bagh e
pamtemin misogham."
10 Kamaghin amizi, Filistiaba bar
pamtemin misoghava Israelia abinizi,
Israelia ara uamategha uan nguibabar
ghue. Dughiar kamin Filistiaba, 30,000plan
midorozir gumazibav soghezi me ariaghire.
11 Ezi Elin otarimning me uaghan aning
misoghezi, aning areme. Egha me Ikiavira
Itir Godin Boksiam ini.

Elin ovevem

12 Ezi Benjaminin anabamin adarazir
midorozir gumazir mam, midorozir
danganim ategha dughiar kamra ivegha
Silon ghu. A midorozimin otozir bizibagh
nighnigha bar oseme, egha uan korotiam
abigha nguazim uan dapanim gaghui.
13 Ezi Eli Silon nguibamin tuavimin
miriamin uan dabirabim gaperaghav iti.
A pamtemin Ikiavira Itir Godin Boksiam
ginighnigha gara iti. Ezi midorozir gumazir
kam, midorozir otozimin arazimin gun gumazamizibagh eghanasa, Silo nguibamin
aven izi. Ezi gumazamiziba oregha bar
osemegha, pamtemin diava arai.
14-15 Dughiar kamin Eli 98plan azeniba
ikiava an damazimning bar an okafi. Eli gumazamizibar ararer niginim baregha men
azara, "Ia tizim bagha niginir kam gami?"
Ezi midorozir gumazir kam ivegha ghua
kamaghin Eli migei,
16 "Dughiar kamra ki midorozimin danganim ategha ara izi."
Ezi Eli an azara, "Nan otarim, manmaghin
ami?"
17 Ezi gumazim kamaghin a geghari, "Filistiaba gavgavigha en midorozir gumazir
aviribav misoghezima me ariaghire. Kamaghin amizi, e men ari. Me uaghan nin
otarimning, Hopni ko Finias misoghezi aning areme. Egha me uaghan Ikiavira Itir
Godin Boksiam ini."
18 Eli Godin Boksiamin migirigiam
baregha, Ikiavira Itir Godin Purirpenimin
tiar akamin uan dabirabimin akiriba
moghin iri. A namnam sara aghungizir
gumazim egha uaghan bar ghuri, kamaghin
amizi a ira uan guriragharim apirigha
maghirama areme. A 40plan azenibar
Israelian gumazir dapanimin ike.

Finiasin amuim areme

19 Dughiar kamin Elin asamir guivim,
Finiasin amuim a navim adai, ezi an otamin
dughiam roghira ize. A migirigiar kam
baraki, Filistiaba Ikiavira Itir Godin Boksiam ini, ezi an ivozir afeziam ko an pam,
aning uaghara areme. Ezi borim batamin
mizazim otozi, a uan pam ko ivozir afeziam
aremezir bizir kamning ginighnigha, bar
mizazir ekiam isa zuamira borim bate.
Mizazir kaba bar moghira a gamima a bar
aremeghasava ami.
20 Ezi amizir an gara itiba, me kamaghin
a migei, "Ni atiatingan marki. Ni oragh,
ni otarim bategha gifa." Ezi borir kamin
amebam tong men akatam baraghizir puvatigha men akatam ikarazir puvati.
21 An aremeghasa amua ghaze, "E Israelia, Ikiavira Itir Godin angazangarim ko
gavgavim e ataki." Kamaghin amizi, a
ziam, Ikabot borim gati. Dughiar kamin, a
uan pam ko uan ivozir afeziamin ovevem,

4:4: Ua Me Ini 25:22 * **4:21:** Hibrun akamin ziar kam, "Ikabot," an mingarim, migirigiar kamin min ghu, "Godin gavgavim itir puvati."

ko Godin Boksiar apaniba inigha ghuzim
ginighnisi.*
22 Egha bizir kam bangin, a kamaghin
migei, “Apaniba Godin Boksiam inigha ghu,
kamaghin amizi, Godin angazangarim ko
gavgavim Israelia ataki.” An abuan kam-
aghin mikemegha givagha, an areme.

5

Ikiavira Itir Godin Boksiam Filistian kantrin iti

1 Filistiaba Godin Boksiam inigha
dikavigha, Ebeneserin nguibam ategha
Asdotin nguibar ekiamin ghu.
2 Me otivigha givagha Godin Boksiam
inigha, me uan asem Dagonin ziam fer
dipenimin aven ghu. Egha Dagonin marvir
guar dagiamin ingarizimin boroghin aneti.
3 Egha amimzaraghan bar mizaraghara,
Asdotin gumazamiziba osegha dikavigha
garima, Dagonin marvir guam Ikiavira Itir
Godin Boksiamin boroghin ira fuagha guam
nguazim misoke. Kamaghin amizi, me
Dagon inigha uam an danganimin anesara.
4 Me uam akuigha mizaraghara ua ghua
Dagonin dipenimin aven ghua garima, mar-
vir guar kam ua Ikiavira Itir Godin Bok-
siamin boroghin iri. Ezi Dagonin dapanim
ko agharimning dipiriaghirigha tiar akamin
boroghin irighav iti. Ezi an namnamra der-
aghavira iti.
5 Dughiar kamin ikegha iza datirighin,
bizir mingarir kam bangin, men ofa gamir
gumaziba ko gumazir Dagonin ziam feba,
me uan Dagonin ziam fer dipenimin tiar
akamin aven mangasa, an dapanim ko
agharimning irighav ikezir danganim dika
zuir puvati, me a ikiavkiragh arui.
6 Godin Boksiam Asdotin itir dughiamin,
Ikiavira Itir God Asdotin itir gumazamiziba
ko an boroghin itir darasi, a mizazim me
gasa, me gamima me bar atiatingi. Egha
okar kurabagh amima da men mikarzibar
otifi.
7 Asdotin itir gumazamiziba osimtizir
kabar ganigha kamaghin migei, “Israelian
God, mizazim isa en asem Dagon ko e
ganidi. Kamaghin amizi, e Boksiar kam
ateghti a ua en nguibamin ikian kogham.”
8 Egha me Filistiabar gumazir dapaniba
bagha akam amadazi, me iza uari akufa.
Me uari akuvazi, Asdot kamaghin gumaza-
mizibar azai, “E Israelian Godin Boksiam
manmaghin a damuam?”

Ezi gumazir dapaniba kamaghin migei,
“Gumazitaba a inigh Getin nguibar ekiamin
mangi.” Ezi me a gisaghpugha Getin ghu, a
Filistiabar nguibar ekiar igharazir mam.
9 Ezi me Boksiamin akua Getin ghuzi,
Ikiavira Itir God uaghan nguibar ekiar
kamin itir gumazamiziba mizazim me
gasima, me puvirama atiati. Egha okar
kuraba gumazamiziba ganiga bar me
gasighasiki.
10 Kamaghin amizi, Getia Godin Bok-
siam isa Filistian nguibar ekiar igharazim
Ekronin anemada.

Boksiam otogha givazi, Ekronba
pamtemin dia ghaze, “Ame, e bar ovengasa,
me Israelian Godin Boksiam inigha kagh
ize.”
11 Egha me Filistiabar gumazir dapanibar
diazi me izezi, me kamaghin me migei,
“E uari, ia Israelian Godin Boksiam
amadaghtima, a ua uan danganimra mangi.
A e ko en adaraziv soghti e arighireghan
kogham.” Dughiar kamin, God mizazim me
gasima, men avirim ariaghire. Kamaghin
amizima, me bar moghira puvira atiati.
12 Ezi okar kuraba gumazamiz-
ibar mikarzibar otivima, men marazi
ariaghirima, marazi ariaghirezir pu-
vati. Egha me uarir akurvaghasa Godin
deima men dimdiar ararem ghua Godin
Nguibamin oto.

6

Filistiaba ua Godin Boksiam amadazi a Israelin ghu

1 Ikiavira Itir Godin Boksiam 7plan
iakinibar Filistian nguazimin ike,
2 ezi Filistiaba, uan ofa gamir gumaz-
iba ko kukunir gumazibar diazi me izima,
me kamaghin men azai, “E manmaghin
Ikiavira Itir Godin Boksiam damuam? E
uam an danganimin anemangisi, e man-
maghira anemangam?”
3 Ezi ofa gamir gumaziba ko kukunir gu-
maziba kamaghin me ikaragha ghaze, “Ia
uamategh Israelian Godin Boksiam aman-
gasa a? A dera, Egh ia pura anemang-
an kogham. Ia uan okar kuraba agivsi,
ia osimtiziba agivamin ofaba amadagh.
Ia kamaghin damighti, ian arimariaba ua
deragham, eghti ia fogh suam, e amizir
osimtizir kam bangin, God pazavira e gami.”
4-5 Ezi gumazamiziba kamaghin migei,
“E osimtiziba agivamin ofan manmaghin
garim God daningam?”

Ezi ofa gamir gumaziba ko kukunir gu-
maziba kamaghin migei, “E 5plan Filis-
tian gumazir dapaniba iti. E fo, en gu-
mazir dapanir 5pla ko en gumazamiziba
bar moghira arimariar ekiar kam iti. Kam-
aghin amizi, ia golin taba inigh 5plan okar
ia bativizibar nedaziba, ko 5plan kuarzir
en nguazim gasighasizibar nedazibar in-
garigh, Godin Boksiam sara da amadagh.
Egh ia Israelian Godin apengan iki. Ia kam-
aghin damuti, a ti en nguazim ko aseba ko ia
sara uam osimtizir tam e daningan kogham.

6 Ia ti Isipian atrivim ko an gumazamiziba fomira God baraghizir puvatizi moghin
damuam, o markiam. God bizir kuraba me
ganiga me gamima, me onganigha Israelia
ataghizi, me Isipin kantri ategha ghue. Ia
arazir kam ginighnighiva, akirim ragh God
gasan marki.
7 "Ia oragh. Ia karisin igiatamin ingarigh,
egh bulmakaun amebar tighar ingangaritam damuamin pumuning inigh, karisin
kam gikegh. Aningin nguzimning tighar
otem ataghiragham. Egh ia bulmakaun
kamningin nguzimning inigh bulmakaun
divazimin mangi aning atigh.
8 Egh Ikiavira Itir Godin Boksiam inigh
karis gisin anetigh. Egh ia osimtiziba
agivamin ofan min, golin ingarizir okaba ko
kuarziba, da isi boksiar dozir tam darugh,
egh a isi karis gisin Godin Boksiam boroghin
dar atigh. Egh bulmakaun amebar kamning ateghti, aning uaning karis geku mangi.
9 Egh ia bar deraghvira gan, karis managhira mangam? A Boksiam izezir kantri
Betsemesin nguibar ekiamin mangiti, ia deraghvira fogh suam Israelian God bizir kurar kam e bagha anemada. Karis an mangan koghti ia fogh suam, God osimtizir ekiar
kam e bagha anemadazir puvati. Osimtizir
kam ti puram oto."
10 Ezi gumazamiziba migirigiar kam
baregha an gin zui. Egha me bulmakaun
amebar pumuning inigha karis gike.
Egha bulmakauningin nguzimning inigha,
bulmakaun divazimin aven aning ati.
11 Egha me Ikiavira Itir Godin Boksiam ko,
boksiar dozir okaba ko kuarzibar nedaziba
aven itim, aning isa karis gisin aning ati.
12 Me aning atigha givazi, bulmakauning
biaghatigha Betsemesin nguibar ekiamin
zuir tuavimin zui. Aning tuavir kam
ataghizir pu. Bar puvati. Aning diav
arava an zui, ezi 5plan Filistian gumazir
dapaniba, karisin gin ghua Betsemesin
mitaghniamin tu.

Godin Boksiam, Betsemes ko Kiriat Jearimin iti

13 Ezi Betsemesin gumazamiziba danganir zarir mamin azenibar ikia, witba
aghora iti. Egha me kogha tuavimin gara,
Godin Boksiamin apigha me bar akonge.
14-15 Ezi bulmakauning karis kurugha
ghua, Betsemesin gumazir mam Josua, an
azenimin otogha, azenimin aven dagiar
ekiar mamin miriamin tughav iti. Ezi
Livaiba iza Ikiavira Itir Godin Boksiam
ko boksiar me golin ingarizir nedaziba
itim isa, dagiar ekiar kam gisin da ariki.
Ezi gumazamiziba karisin ter araribar
dazibar kuegha, bulmakaun amebamning
misuegha, Ikiavira Itir God bagha ofa gami,
mati ofan bar isia mighirizim. Dughiar
kamra Betsemesia uaghan, Ikiavira Itir God
bagha ofan igharazir mabagh ami.
16 Filistiabar 5plan gumazir dapaniba
gari, Israelia bizir kabagh amima, me
dughiar kamra uamategha Ekronin ghue.
17 Ikiavira Itir God Filistiabar osimtiziba
agivasa, me osimtiziba agivamin ofan min,
5plan golin okar nedaziba amada. Da vaghvagha men nguibar ekiabar ababaniba, dar
ziabar kara: Asdot, Gasa, Askelon, Get ko
Ekron.
18 Me kuarzibar nedaziba amada, da
vaghvagha men nguibar ekiar divazir
gavgaviba itibar ababanim gami. Egha
uaghan Filistian gumazir dapaniba garir
nguibar dozibar ababanim gami. Ezi dagiar
ekiar me Ikiavira Itir Godin Boksiam atizim,
a Betsemesin gumazim Josuan azenimin
aven ikia kamaghira iti. Dagiar kam, a bizir
danganir kamin otozimin ababanim gami.*
19 Ezi Betsemesin gumazir 70pla Ikiavira
Itir Godin Boksiamin averiamin gani. Kamaghin amizi God me misoghezi, me bar
ariaghire. Ezi nguibar ekiar kamin itir
50,000in gumazamiziba ghaze, Ikiavira Itir
God me gasighasiki. Egha me bar pamtemin
azi.†
20 Egha Betsemesin itir gumazamiziba
kamaghin migei, "Ikiavira Itir God, a
Godin bar zuezim, tinara an damazimin
mitigham? Bar puvatigham. A en
atartima, en tav bar deragh ikeghan
kogham. Kamaghin amizi, e Godin Boksiar
kam amadaghti, a igharagh mangam. E
managhira anemangam?"
21 Egha me Kiriat Jearimin nguibar
ekiamin itir gumazamizibav mikimasa
gumaziba amadazima, me ghua kamaghin
me migei, "Filistiaba Ikiavira Itir Godin
Boksiam uam an akua en nguibamin ize.
E kamaghsua ia iziva a inigh."

7

1 Ezi Kiriat Jearimin gumazamiziba
iza Ikiavira Itir Godin Boksiam inigha
ghua, mighsiar muziarimin pin, gumazim
Abinadapin dipenimin aneti. Egha me
an otarim Eleasar Boksiamin ganasa
anemisefe.

Samuel kantri Israel gatifa

2 Ezi Ikiavira Itir Godin Boksiam, 20plan
azenibar Kiriat Jearimin ikezima, Israelia
uarir akurvaghasa Ikiavira Itir Godin diava
azi, egha a baghavira iti.

---

* **6:18:** Hibrun akam deragha migirigiar kamin mingarim abighizir puvati. Ezi me fomira Hibrun akam Grikin akamin a gira, ezi migirigiar kam "dagiam," Grikin akamin gin ghu. † **6:19:** Hibrun akam deragha migirigiar kamin mingarim abighizir puvati. **7:1:** 2 Samuel 6:2-4; 1 Eghaghaniba 13:5-7

3 Ezi Samuel gin kamaghin Israelia migei,
"Ia guizbangira navibagh iragh ua Ikiavira
Itir God bagh ua izisi, ia ikizir igharazibar
aseba ko aser amizim Astarten nedazim
batokegh. Egh ia Ikiavira Itir God bar an
apengan ikiva, a baghiva teviba apir. Eghti
a ian akuragh Filistiaba batueghti me ua ia
gativaghan kogham."
4 Israelia Samuelin akam baregha, aser
Balba, ko aser amizim Astarten nedaziba
batuegha, Ikiavira Itir Godin ziamra fe.

5 Egha Samuel gin Israelia bagha akam
amaga ghaze, "Ia iziva Mispan nguibar
ekiamin uari akuvaghti, Ikiavira Itir God
ian akurvaghsi, ki a ko mikimam."
6 Ezi gumazamiziba bar iza Mispan uari
akufa. Me mozir dipamin, Ikiavira Itir God
bagha ofan min, an dipam tuava nguazim
ginge. Egha dagheba tagha ikia ghua aruem
iraghu.

Egha me kamaghin Ikiavira Itir God
migei, "E nin damazimin arazir kuram
gami." Ezi Samuel Mispan Israelian
midorozir gumazir dapanimin ikia, men
kotiaba baragha men migirigiaba akiri.

7 Ezi Filistiaba kamaghin oraki, Israelia
Mispan uari akufa. Ezi men 5plan gumazir
dapaniba uan midorozir gumaziba inigha
Israelia misoghasa Mispan izi. Ezi Israelia
orazi, Filistiaba izima me atiati.
8 Egha Israelia Samuel migei, "Ni
pamtemin ingar Ikiavira Itir God, en God,
a ko mikim. A en akuraghti Filistiaba e
gasighasighan kogham. Ni a ko migeir
arazim ataghiraghan marki."
9 Ezi Samuel sipsipin igiar mam
misuegha, ofan min Ikiavira Itir God bagha
a tuazi a bar isia mighiri. Egha Samuel
Israelian akurvaghasa pamtemin Ikiavira
Itir God ko migeima, an a baregha men
akura.

10 Samuel ofan bar isia mighirim
gamuavira itima, Filistiaba midorozim
forasa roghira ize. Ezi Ikiavira Itir God
Filistiabagh isin, overiamin ararim gamizi,
a bar pamtem dagarazi, men nighniziba
onganizi me tintinibar arima, Israelia men
gani.
11 Egha Israelian gumaziba Mispa ategha,
Filistiabar agiragha tuavimin men avirim
misozi me ariaghire, egha me ghua Betkarin
nguibamin boroghin oto.

12 Ezi Samuel gin dagiar ekiar mam inigha
Mispa ko Senin nguibamningin tizimin ane-
sara. Egha kamaghin migei, "Dagiar kam, a
Ikiavira Itir Godin abababnim, a en akuragha
iza datirighin tu." Egha ziar kam a gati,
"Dagiar Akurvazim."

13 Kamaghin amizi, God Filistiaba bar me
abira, dughiar kamin, Samuel Israelian gu-
mazir dapanimin itima, Ikiavira Itir God
bizir kabagh ami. A Filistiabar tuaviba
apirima me ua iza Israelin nguazimin aven
misozir puvati.
14 Fomira Filistiaba Israelian nguibar
ekiamning Ekron ko Getin tizimin itir
nguibaba ini, ezi datirighin me ua da isa
Israelia ganingi. Filistiaba ua Israelian
nguazir otevitam gativazir puvati. Israelia
uaghan ua Amoria ko uariv sozir puvatigha,
uari inigha deraviram apia.
15 Ezi Samuel Israelian gumazir da-
panimin ikia ghuava areme.
16 Azeniba bar Samuel nguibar ekiar
kabar zui, Betel, Gilgal ko Mispa, a ghua
Israelian kotiaba baragha men osimtiziba
akiri.
17 A nguibar kabar ingangarim agivagh,
uamategh uan nguibam Raman mangam.
A uaghan nguibar kamin kotiaba barasi.
Egha uaghan Raman Ikiavira Itir God bagha
ofa gamir dakozir mamin ingari.

Sol Israelian atrivimin oto 8

(Sapta 8--15)

Israelia uari bagha atriviba buri

1 Samuel ghurizir dughiamin, a uan otarir
pumuning Israelian gumazir dapanimn-
ingin ikiasa aning amisefe.
2 An otarir ekiamin ziam, Joel, ezi dozimin
ziam, Abiya. Aning Berseban ikiava,
gumazamizibar kotiaba baragha men
osimtiziba akiri.
3 Egha aning uan afeziamin arazibar gin
zuir puvati. Puvati. Aning dagiaba ini-
asa bar kufi, egha aning gumazir mabar
amamangatizi, me uari bagha nighnigha
dagiaba isa aning ganidima, aning men ko-
tiabar ghuangsigha deragha dar kirir pu-
vati.
4 Aningin arazir kam bangin, Israelian
gumazir dapaniba uari akuvagha Samuelin
ganasa Raman nguibar ekiamin ghu.
5 Me ghuegha kamaghin Samuel migei,
"Ni oragh. Ni ghurigha givazima nin
otarimning nin arazir aghuibar gin zuir
puvati. E kamaghsua, ni e bagh gumazitam
amiseveghti, a en atrivimin ikiva e
geghuvam. E kantrin igharazibar min
otivasa."
6 Ezi Samuel men azangsizir me uari
bagha atrivir tam amisivasa an azarazir
azangsizir kam ginighnizima, an an
nighnizimin derazir puvati, ezi a uabin
mikimasava Ikiavira Itir Godin azai, a
manmaghin damuam.

8:5: Godin Araziba 17:14; 1 Samuel 8:19-20 **8:7:** 1 Samuel 10:19; 12:17-19; Hosea 13:10-11

7 Ezi Ikiavira Itir God kamaghin a migei,
“Bizir gumazamiziba uari bagha nighnigha
nin azangsizir kaba, ni me baragh dar
amu. Ni kamaghin nighnighan marki, me
nin aghuagha ni batosi. Puvati. Ki men
atrivimin ikian me aghuagha na batosi.
8 Ni deragh oragh. Dughiar ki Isipin
kantrin me inigha iza datirighin, me akirim
na gasaragha asebar ziaba fe. Ezi datirighin
me uaghan akirim ragha ni gasara.
9 Ezi ki kamaghsua, ni men akam
baregh me bagh atrivir tam amisefegh.
Ni migirigiar gavgavim me daning suam,
ia bar deraghvira bizir ia azarazim bagh
nighnigh. Egh atrivim damuamin araziba
ni bar deravira dar gun me geghanigh.”
10 Kamaghin amizi, Samuel gumazir me
uari bagh atrivitam amisivasa azaraziba
bagha ghugha, Ikiavira Itir God me
mikimasa mikemezir bizibar gun me migei.
11 Ezi Samuel kamaghin me migei, “Ian
atrivim otoghiva, a bizir kabar ia damuam.
A ian otaribar amuti, me midorozir
gumazibar otivam. Eghti midorozimin
dughiamin, tarazi misoghamin karisbar
tuivighti, tarazi misoghamin hoziabar
dapiagham. Eghti gumazitaba ingangarir
kam damuam, atrivim uan karis inigh
managh mangisi, me faragh ivemaram.
12 A gumazitabar amuti me 1,000plan
midorozir gumazibar dapanimin ikiti,
tarazi 50plan midorozir gumazibar da-
panim ikiam. Eghti ian otarir taba an
azenim bagh nguazim abighti, tarazi an
azenimin dagher andiziba iniam. Eghti
tarazi misoghamin bizibar ingariva, karisin
biziba sara ingaram.
13 Atrivim ian guiviba inighti me a bagh
sandabar ingar, uaghan bretba ko dagher
igharazibar an dipenimin da tuam.
14 Egh a, dagher bar dirir ian azenibar
itiba, ko wainin azeniba ko olivin azeniba,
dar dagher aghuiba isi, uan ingangarir gu-
mazir dapanibar aningam.
15 Ia uaghan wainin oviziba ko witin
oviziba isi 10plan pozibar dar arigh, egh dar
pozir vamira isi a daning. Eghti a dagher
kaba isi uan ingangarir gumazir dapaniba
ko an ingangarir gumazir kinibar aningam.
16 Atrivim uan ingangaribar amusi,
ian ingangarir gumaziba ko ingangarir
amiziba inigham, a ian gumazir igiar bar
aghuiba ko donkiba sara iniam.
17 Egh a ian 10plan sipsipbar tongin sip-
sipin vamira iniam. Egh ia damuti, ia an
ingangarir gumazir kinibar min ikiam.
18 Atrivir ia uari uari bagha misevezir
kam otoghiva, arazir kabar ia damutima,
ia atrivim basemegh atariva migirigiar
aviribar amuva Ikiavira Itir Godin
mikimam. Eghti Ikiavira Itir God, a bar ia
bareghan kogham.”
19 Ezi gumazamizir kaba Samuelin akaba
baraghan aghuagha, kamaghin a migei “E
aghua. Ni e bagh atrivir tam amisefegh.
20 E kantrin igharazibar min otivasa, eghti
en atrivim e gativagham. Egh e uan apani-
bav soghsi mangamin dughiamin, a en
midorozir gumazibagh ativagh men faragh
mangam.”
21 Ezi Samuel gumazamizir kabar
migirigiaba baregha ghua Ikiavira Itir God
migei.
22 Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Samuel
migei, “Aria, ni men akam baregh me bagh
atrivitam amisefegh.”
Ikiavira Itir God mikemegha givazi,
Samuel ghua kamaghin Israelian gumaz-
ibav gei, “Ia bar moghira uan nguibabar
mangi.”

9

Sol Samuel bato

1 Gumazir mam Benjaminin anabamin
aven iti, an ziam Kis. An Abielin otarim,
ezi Abiel Serorin otarim, ezi Seror Beko-
ratin otarim, ezi Bekorat Afian otarim.
Kis midorozibagh amir gumazir gavgavim,
egha gumazir igharazibar tongin ziam ti.
2 Egha an otarir mam iti, an ziam Sol.
Sol gumazir igiar ruarir dirir gavgavim, ezi
Israelian gumazitam an min ruarazir pu-
vati. An ganganiba uaghan bar derazi, a
Israelian igharaz darazigh afira.
3 Dughiar mamin, Solin afeziam Kisin
donkin maba tintinibar ghuegha ovenge.
Ezi Kis kamaghin Sol migei, “Ni ingangarir
gumazitam inigh gua mangi donkiba buri.”
4 Ezi aning dikavigha Efraimin mighsiar
dozibar ghu, egha Salisan nguazir otevir
mamin ghugha dar apizir puvati. An-
ing uaghan Salimin nguazimin ghugha
donkibar apizir puvati. Egha aning gin
Benjaminin nguazimin ghugha, donkibar
apizir puvati. Bar puvati.
5 Aning tagha Sufin nguzimin ghua
otogha givagha, Sol kamaghin uan ingan-
garir gumazim migei, “Aria, ga uamategh
uan nguibamin mangam. Puvatighti,
gan afeziam ga ginighnigh pamtem
nighnizir aviribar amuva uan donkiba
ginamadagham.”
6 Ezi ingangarir gumazim kamaghin
migei, “Ga, tong orarkegham. Gumazir
mam Sufin nguibamin ikia Godin akam
akura iti. A migeir akaba da guizbangiram
otifi. Ezi gumazamiziba ziar ekiam a
ganidi. Ga mangi an ganika, a ti tuavir ga
mangamimin gun ga mikimam.”
7 Ezi Sol kamaghin ingangarir gumazim
migei, “Ga a bagh mangam. Egh ga bizir
aghuir manatam inigh mangi a daningam?

Gan mitaribar itir dagheba gifa, dagher
natam itir puvati."
8 Ezi ingangarir gumazim kamaghin
migei, "Ki silvan muziarir mam iti. Ki a
daningighti a donkiba itir danganimin gun
ga mikimam."
9 (Fomira, Godin akam inigha izir gumaz-
iba, Israelia kamaghin me dibori, "Kukunir
gumaziba." Eghti gumazitaba bizitam bagh
Godin azangsighsi, kamaghin mikim suam,
"E kukunir gumazimin ganasa." Kamaghin
amizi, Sol kukunir gumazim bagha azai.)
10 Ezi Sol kamaghin uan ingangarir gu-
mazim migei, "Bar dera. Ni izi ga mangam."
Egha aning nguibar ekiar Godin ingangarir
gumazim itimin zui.
11 Aning nguibar mighsiar dozim itimin
ghuavanadir dughiamin, guivir igiar maba
dipam tuasa izima aning men azai, "Kuku-
nir gumazim nguibar ekiamin iti, o puvati?"
12 Ezi guivir igiaba kamaghin aningin
akam ikaragha ghaze, "Are. Kukunir gu-
mazim iti. Gumazamiziba datirighin, Godin
ziam fer danganimin ofa damuasa, kam-
aghin amizi, a datirighira nguibar ekiamin
ize. Gua zuamira mangi.
13 Gua nguibar ekiamin aven mangi an
apigham. A nguibar ekiamin aven ikiavira
iti, a tighar Godin ziam fer danganimin
mangam. A gumazamiziba ko Godin ziam
fer danganimin iki me ko damam. A
faragh otoghiva deragh ofa damusi Godin
azaraghti, me gin damam. Kamaghin amizi,
gua zuamira mangiva a batogh."
14 Guivir igiaba mikemegha givazima,
Sol uan ingangarir gumazim ko nguibar
ekiamin zui. Aning divazir kamin tiar
akamin aven ghua garima, kukunir gu-
mazir kam men boroghin izi. Kukunir gu-
mazir kam, kar Samuel, a nguibar ekiamin
azenan mangi, Ikiavira Itir Godin ziam fer
danganimin mangasa.
15 Boghinaron mizaraghara Sol tighar iza-
min dughiamin, Ikiavira Itir God faragha
kamaghin Samuel migei,
16 "Gurumin dughiar kamra, ki Ben-
jaminin anabamin gumazitam amadaghti
a izam. Eghti ni borem isi an dapanim
gingegh, kar ababanir a Israelian gumaza-
mizibar atrivimin ikiamim. Ki Filistiabar
gari, me osimtizir ekiam ko mizazim
Israelia ganidima, me uarir akurvaghasa
nan ingarava arai. Eghti gumazir kam
men akuragh Filistiabar gavgavimin ua me
iniam."
17 Amimzaraghan Samuel Solin api, ezi
Ikiavira Itir God a migei, "A mara, ki
boghinaron gumazir mam baghavira ni
mikeme. A nan gumazamiziba bar me gati-
vagham."
18 Ezi Sol nguibar ekiamin tiar akamin
Samuel batogha kamaghin an azara, "Kuku-
nir gumazimin dipenim managhira iti? Ni
na mikimam o?"
19 Ezi Samuel kamaghin a migei, "Ki uabi
ki kukunir gumazim. Gua faragh Ikiavira
Itir Godin ziam fer danganimin mangi, egh
gua datirighin na ko damam. Ki gurum
mizaraghara, bizir ni ifongezibar gun ni
mikimam, egh ni amadaghti ni uamategh
mangam.
20 Ki fo, ian donkiba 3plan dughiar
givazibar ovenge, ezi ni da bagh osiman
marki. Me da batogha gifa. Ezi ni oragh.
Israelian gumazamiziba, me bar tinara
gifonge? Me ni ko nin afeziamin adarazira
bar me gifonge. Bar guizbangira!"*
21 Ezi Sol kamaghin Samuel migei, "Ki
Benjaminin anabamin gumazir mam. Ezi
Israelian anababar tongin, a bar anabar
muziarim. Ezi nan afeziamin ikizim, e Ben-
jaminin anabamin tongin ziaba puvati. Ezi
ni tizim bagha migirigiar kamin na gami?"
22 Sol mikemegha givazi, Samuel a ko an
ingangarir gumazim inigha, me dipenimin
aven apir danganimin ghue. Samuel
faragha 30plan gumazibar diazima, me
izegha damasa apiagha gifa. Ezi Samuel Sol
mikemezi a uan ingangarir gumazim ko,
aning dabirabir dakozir faraghavira itim
gapera.
23 Ezi Samuel isair gumazim migei, "Asizir
tuzir ki ni ganingizim, ni a inigh izi."
24 Ezi isair gumazim asizir suer tuzir
aghuiba itim asigha pin anekagha ghua
Solin guamin aneti. Ezi Samuel ghaze, "Ni
gan, kar asizir ni bagha atizim, ni anemi.
God faragha na migia ghaze, ni datirighin
e ko isar kamin iki damam, ezi ki gumazir
kabar diagha, asizir kam ni bagha aneti.
Kamaghin amizi, ni anemi." Ezi Sol dughiar
kamin Samuel koma api.
25 Egha me gin ofa gamir dakozim ategha
nguibar ekiamin uaghiri. Egha Samuel
Sol inigha uan dipenimin aven ghugha,
dipenimin avughsir danganimin ikia Sol ko
migei. Egha me ghuriamin dakuasava Sol
bagha misiam akirizi, an akui.

Samuel, atrivimin ikiasa Sol amisefe

26 Ezi Samuel bar mizaraghara osegha
avughsir danganimin Solin dia ghaze,
"Ni dikafigh. Ki ni amadaghtima ni
uan nguibamin mangam." Ezi Samuel
dikavigha izaghira a ko tuavimin zuima,
Solin ingangarir gumazim uaghan aning ko
zui.

* **9:20:** Hibrun akam kagh deragha akam abighizir puvati. Gumazir maba kamaghin a gira, "Ni manmaghin nighnisi, tinara Israelian bizir aghuiba iniam? Ni uan afeziamin adarazi ko, iarara ada iniam."

27 Me nguibar ekiamin mitaghniamin
boroghin ghua, Samuel kamaghin Sol migei,
“Ni uan ingangarir gumazim amadaghtima
a faragh mangi. Eghti ni tong na ko ikiti,
ki God mikemezir migirigiabar gun ni
mikimam. Ezi an ingangarir gumazim
faragha ghu.”

10

1 Egha Samuel olivin borem itir misevir
dozim inigha, an dapanim gingegha an tore.
Egha ghaze, “Ikiavira Itir God ni ginabagha
ghaze, Ni nan gumazamiziba, Israelian
atrivimin ikiam. Ni me gativagh men akur-
vagh me okarizir apanibar gavgavim da ua
me iniam. Eghti ababanir tam, nin akakagh
suam, Ikiavira Itir God, ua bagha inabazir
gumazamizibagh ativaghasa, ni ginaba. Ni
datirighin ababanir kamin ganam.*
2 Ni na ategh mangiva, Benjaminin
nguazimin mitaghniamin, Selsan
nguibamin, me Resel afazir dagiar mozimin
boroghin gumazir pumuning batogham.
Eghti aning donkin ni ruiagha aruibar gun
ni mikim suam, me dar api, ezi nin afeziam
dagh nighnizir puvati, a ni ginighnigha
azangsighavira ikia ghaze, ki manmaghin
uan otarim damuam.
3 “Egh ni tuavimin mangi, Taborin
nguibamin itir temer ekiamin otogham.
Eghti gumazir 3pla Ikiavira Itir God bagh
ofa damusi Betelin mangisi izi temer kamin
ni batogham. Men faraghavira izamim, a
memen 3pla inigh izam, eghti tav bretin
3pla inigh izam, eghti abuananam wainin
dipam aven itir memen inimin isamizir
misevim inigh izam.
4 Gumazir kaba dughiam ni daningiva
bretin pumuning ni daningam, eghti ni an-
ing inigh.
5 “Eghti ni Ikiavira Itir Godin mighsiamin
Gibean nguibamin mangi ganti, Filistiabar
midorozir gumaziba danganir kamin
ikiam. Egh ni nguibar ekiamin miriamin
mangi, Godin akam inigha izir gumazir
okoruamin ganti, me Godin ziam fer
danganim ategh izighiram. Men tarazi
faragh mangi gitaba ko tambarinbav
soghiva marvibagh iviam. Eghti tarazi
Godin akam pamtem an gun mikimiva
dimiva ighi izam.
6 Eghti Ikiavira Itir Godin Duam zuamira
ni gizivaghti, ni Ikiavira Itir Godin akam
inigha izir gumaziba ko Godin akam
pamtem an gun mikimiva ighi izam. Egh
ni igharagha garir gumazimin otogham.
7 Bizir kaba ni bativti, God ni ko ikiam.
Kamagh amizi, ni damuasa nighnizir biziba
ni dar amu.
8 “Ni faragh Gilgalin mangi, 7plan dughi-
abar iki na mizuam, eghti ki izi ofan bar isi
mighiramiba ko, God ko navir vamiran iki-
amin ofabar amuam. Egh ki ni damuamin
bizibar, gun ni mikimti, ni dar amuam.”
9 Ezi Sol Samuel ategha raghirigha, man-
gasava amir dughiamin, God navir igiam
Sol gati. Ezi bizir Samuel mikemeziba
dughiar kamra bar a batifi.
10 Ezi Sol uan ingarir gumazim ko Gibean
otozi, Godin akam inigha izir gumazir oko-
ruar mam a bato. Bar zuamira Godin
Duam a gizivazi, a me koma Ikiavira Itir
Godin akam inigha izir gumazimin min di-
ava Godin akam pamtem an gun migia ighi-
agha rui.
11 Ezi gumazamizir fomira a gifoziba, ka-
maghin an gara uarir azangsisi, “Bizir tizim
Kisin otarim Sol bato? A ti uaghan Godin
akabar gun migeir gumazim, o?”
12 Ezi kagh itir gumazir mam kamaghin
azai, ni manmaghin nighnisi, “Godin akabar
gun migeir gumazir kaba, men afeziaba
manmaghin garir gumaziba? Ezi azangsizir
kam ikiavira ikia ghu datirighin aghuzir
migirigiamin min oto: ‘Sol ti guizbangira
Godin akam inigha izir gumazibar tongin
iti, o?’”
13 Ezi Sol Godin akamin gun mikemegha
givagha, Godin ziam fer danganimin ghua-
vanabo.
14 Ezi Solin afeziar dozim, a Sol uan in-
gangarir gumazim ko aningin azara, “Gua
managh ghugha izi?”
Ezi Sol ghaze, “Ga donkiba buriasa ghua
dar apizir puvatigha, maghira Samuel
bagha ghu.”
15 Ezi Solin afeziar dozim ghaze, “Ga
uaning, ni na mikim, Samuel tizibar ni
mikeme?”
16 Ezi Sol a migia ghaze, “A kamaghin
ga mikeme, gumazir maba donkiba bato.”
Egha Sol atrivimin ikiasa Samuel a gin-
abazir bizimin gun uan afeziar dozimin
mikezir puvati.

Sol atrivimin oto

17 Ezi Samuel Israelian gumazamiziba
bar men diazi, me iza Ikiavira Itir Godin
damazimin Mispan nguibar ekiamin uari
akufa.

---

* **10:1:** Bar fomira gumaziba Hibrun akamin Grikin akam giragha, kagh migirigiam gamizi a mong ruara. Ezi e fozir puvati, me migirigiam kagh uari aneti, o a ti fomira uaghan Hibrun akamin iti, egha datirighin ua itir puvati. Men Grikin akam kamaghin ghu, “Egh ni me gativagh men akurvaghti apaniba me gasighasighan kogham. Ezi ki datirighin bizir ni bativamibar ni mikimasa. Eghti ni bizir otivamin kabar gan fogh suam, Ikiavira Itir God gumazamizir kabagh ativagh men ganasa ni amisefe. Bizir kaba da kamakin.” **10:2:** Jenesis 35:19 **10:12:** 1 Samuel 19:23-24

18 Me uari akuvagha givazi, a kamaghin
me migei, “Ikiavira Itir God a Israelian God,
a ghaze, a Isipin ia inigha ian akua kagh ize.
A Isipia ko gumazamizir igharazir pazavira
ia gamibar, dafaribar ua ia ini.
19 Ezi ia dughiar kurabar aven itima
Godin ian akurazir kam, ia datirighin
akirim ragha a gasara. Egha ia kamaghin
a migei, ia kamaghsua, an atrivitam ia
daningam. Kamaghin amizi, ia datirighin izi
uan anababa ko ikizibar Ikiavira Itir Godin
damazimin tuifigh, eghti a ia bagh atrivitam
amisivam.”
20 Egha Samuel Israelian anababa vagh-
vagha bar me inigha iza, satu gikararangiva
Ikiavira Itir Godin ifongiam gifoghamin
arazim gamua, egha Benjaminin anabam
amisefe.
21 Egha Samuel Benjaminin anabamin
itir ikiziba inigha iza, vaghvagha men
ikiziba gara satu gikararava, Matrin ikizim
amisefe, egha Matrin ikizim bagha, satu
gikararava, Sol amisefe, a Kisin otarim. Ezi
me a buriava an apizir puvati.
22 Kamaghin amizima me ua Ikiavira Itir
Godin azara, “Gumazir kam, a kagh izava
otoz, o puvati?”

Ezi Ikiavira Itir God ghaze, “Are, a muna
bizir pozir ekiabar tongin modo.”

23 Me akar kam baregha ivemara ghua
Sol inigha iza uarir tongin anetizi, a uan
suemningin tugha me gafiragha bar ruara.
24 Ezi Samuel gumazamizibav gei, “Ia gu-
mazir kamin gan, kar gumazir Ikiavira Itir
God inabazim. Tav uam en tongin an min
itir puvati.”

Ezi gumazamiziba bar pamtemin dia
ghaze, “A en atrivim, a dughiar ruarimin
ikiamin atrivim!”

25 Ezi gumazamiziba uan atrivim
damuamin araziba ko atrivim uabi
damuamin araziba, Samuel adar gun
me migei, egha akinafarimin da osiri.
Egha akinafarim isa Ikiavira Itir Godin
Purirpenimin Godin damazimin aneti.
Egha gumazamiziba bar me amadazima,
me uamategha uan nguibabar ghue.
26 Ezi Sol uaghan uan nguibam Gibean
ghu. Ezi midorozir gumazir gavgavir maba,
God men navibagh irazi, me uaghan Solin
gin ghue.
27 Ezi gumazir akaba batozir maba ka-
maghin migia ghaze, “Gumazir kam man-
maghin en akuragham?” Egha me bar
Solin aghuagha, bizir aghuitaba a daningan
aghua. Ezi Sol akatam me ikarazir puvati.

11

Sol Amonia misogha me abini

1 Ezi Amonian Atrivim Nahas, gin uan
midorozir gumaziba inigha Israelin itir Dis-
trik Gileatin aven ize. Nahasin midorozir
gumaziba Jabesin nguibar ekiam koro, ka-
magh amizima Jabesin gumazamiziba ka-
maghin a migei, “Ni migirigiatam e ko
anekirighti, e nin apengan ikiam.”
2 Ezi Nahas kamaghin migei, “Tuavir bar
vamira ki ia ko akam akiram. Ia Jabesin
itir darasi, ki bar ian damazir agharir
guvimin itiba asigham, eghti arazir kam
aghumsizim ia ko Israelian igharaziba bar
me daningam.”
3 Ezi Jabesin gumazir dapaniba akar
kam baregha kamaghin Nahas migei, “Ni
dughiar 7pla e danighti, e gumazitaba
amadaghti me Israelian ikiziba bar men
azaraghtima, me ti izi en akuragham. Eghti
gumazir en akurvaghamiba puvatighti, e
uari isi ni daningiva nin apengan ikiam.”
4 Ezi akam inigha zuir gumaziba ghua
Gibean nguibar ekiamin oto, kar Solin
nguibar ekiar a itim. Egha me, me
gegharima, gumazamiziba bar puvirama
azi.
5 Dughiar kamin Sol uan obarir azenimin
ingarigha givagha, bulmakaun azenimin
ingariziba inigha iza, gumazamizibar azi-
rakam barasi. A nguibamin izegha givagha
men azai, “Ia tizim bagha bar moghirama
azi?” Ezi me Jabesia amadazir akaba bar
dar gun a geghari.
6 Sol akar kaba baregha givazi, Godin
Duam zuamira a gizivagha pamtemin an
ingarima, an atara navim bar oseme.
7 Egha a bulmakaun pumuning inigha
aning misuegha, aningin asizir tuziba
aghoregha, asizir tuzir kaba isava gumazir
migirigiaba inigha izibagh aningi. Egha a
kamaghin me migei, ia asizir tuzir kaba
inigh mangi Israelian gumazamizibar
ikiziba bar men akakagh. Egha akar kam
akunasa me migei, “Gumazir manam Sol
ko Samuelin akuragh Amonia misueghan
koghti, Sol gumazir kamin bulmakaubav
sueghiva, asizir tuzir kabar min dar gho-
ram.” Gumazamiziba akar kam baregha
givazi, Ikiavira Itir God me gamizima me
bar atiatigha dikavigha izi. Me bar navir
vamiran ikia, uari akuvagha, gumazir
gavgavir mamin min otogha izi.
8 Egha Sol gumaziba bar me mikemezima,
me Besekin nguibar ekiamin uari akuvazi,
a Israelia diborima me 300,000in midorozir
gumaziba, ezi Judan midorozir gumazibar
dibobonim 30,000.
9 Ezi midorozir gumazir kaba, kamaghin
Jabesian akam inigha izir gumazibav gei,
“Ia ua Jabesin mangi kamaghin uan gu-
mazamizibav mikim: E gurumin aruemin,
izi ian akuragh ian apanibar gintigham.”
Ezi Jabesian akam inigha izir gumazir kaba

ghua akar kamin gun uan gumazamizibav
geima, me oregha bar akonge.
10 Egha me Nahas migei, “E gurumin ni
bagh izam, ni bizir tizimin e damusi ni a
damu.”
11 Bar mizaraghara aminim tighar tiam,
Sol uan midorozir gumaziba ikizir 3plan me
abiki, ezi aminim itima me ivemara ghua
Amonia misosi. Me puvira men aviribav
sozima me ariaghira ghua aruer arizimin
tu. Ezi Amonian gumazir ariaghirezir pu-
vatizir varazira, me tintinibar aregha vagh-
vagha iti.
12 Ezi Israelia gin kamaghin Samuelin
azara, “En akar gumazir manaba ghaze,
Sol en atrivimin ikian kogham? Ni en
mikemeghtima, e me misueghtima me
arimighiregham.”
13 Ezi Sol men akam baregha kamaghin
me migei, “Puvati. Dughiar kamra, Ikiavira
Itir God e Israelia a en apanibar agharimin
e ini. Kamaghin amizi, e dughiar kamin uan
akar gumazitam misueghti an aremeghan
kogham.”
14 Sol mikemegha givazi, Samuel ka-
maghin gumazamizibav gei, “E Gilgalin
nguibar ekiamin mangi uam akam akirigh
kamaghin mikim suam, Sol en atrivimin
ikivira ikiam.”
15 Kamaghin amizi, me bar Gilgalin
ghuegha, Ikiavira Itir Godin damazimin
me kamaghin akam akira ghaze, “Sol a en
atrivim.” Egha me Godin damazimin ikia
God ko navir vamiran ikiasa ofabagh ami.
Ezi Sol Israelia ko, me bizir kam bagha bar
akonge.

12

Samuel akar abuananam Israelia mikiri

1 Ezi Samuel gin kamaghin Israelia migei,
“Ia oragh, ia bizir aviriba bagha nan
azangsizima, ki ia baregha, atrivir mam ia
gativaghasa ia ganingi.
2 Ia gan! Atrivir kam, nan danganim
inigh ia isi tuavir aghuimin ia amangam. Ki
uabi ghurigha dapanir arizir ghurghuriba
na batifi, ezi nan otariba ekevegha ia ko
iti. Ki fomira uan igiamra ikia ian gumazir
dapanimin ikia iza datirighin tu.
3 Ki uabi kir kara. Ia bar deragha nan
arazibagh fo. Ki arazir kuratam ia damighti,
ia Ikiavira Itir God ko atrivir a ia bagha
inabazimin damazimin, nan gun mikim. Ki
ti gumazitamin bulmakaun tam o donkin
tam ini, o? Ki ti tav gifaragha an biziba
okeme, o? Ki ti tav pazava a gami, a? Ki
ti gumazitamin amamangatizi, a modogha
dagiabar na givezegha, na gakaghorima ki
kotiaba paza dar suisi, a? Ki arazir katam
damighti, ia na mikemeghti, ki anekirigh
uam a ikarvagham.”
4 Ezi gumazamiziba kamaghin a ikaragha
ghaze, “Bar puvati. Ni bizitam e gifarava,
e gekuava arazir kuratamin e gamizir pu-
vati. Egha gumazitam ataghizi, an akar
isingtizibar ni migeima, ni dar gin zuir pu-
vati.”
5 Kamaghin amizi Samuel ghaze, “A dera.
Ikiavira Itir God ko a misevezir atrivim ian
akar kam baregha gifa, egha fo ia nan da-
farimin arazir kuratamin apizir puvati.”
Ezi me ghaze, “Guizbangira. Ikiavira Itir
God fogha gifa.”
6 Egha Samuel ua kamaghin me migia
ghaze, “Are, Ikiavira Itir God fogha gifa. A
fomira Moses ko Aron amisefe, egha ian
inazir afeziaba Isipin kantrin me inigha
azenan kagh ize.
7 Kamaghin amizi, ia deragh kuariba
arigh oragh, ki kamaghin ia geghanasa,
dughiar aviriba Ikiavira Itir God ingangarir
aghuibagh amua ia ko, ian inazir afeziabar
akurvaki.
8 Ian ovavim Jekop uan adarazi ko me
ghua Isipin iti, ezi Isipin itir gumaziba
arazir kurabar me gami, ezi me uarir akur-
vaghasa Ikiavira Itir God migiava araima,
a me bagha Moses ko Aron amadazi, aning
Isipin ian ovaviba inigha azenan iza kagh
me ati.
9 Ezi me Ikiavira Itir God, men God,
me a gin amada. Kamaghin amizi, a Ha-
sorin nguibar ekiamin midorozir gumaz-
ibar dapanim Sisera ataghizi, a iza me
misosi. Ezi dughiar igharazimin, God Filis-
tiaba ataghizi me iza me misosi. Ezi dughiar
igharazimin, a Moapian atrivim ataghizi, a
iza me misogha me abini.
10 Kamaghin amizi, ian ovaviba
pamtemin dia, kamaghin Ikiavira Itir
God migei, ‘O Ikiavira Itir God, e akirim
ni gasaragha aser Balba ko aser amizim
Astarten ziam fe. Kamaghin amizi, e
arazir kuram gamigha gifa. Ni datirighin
en apanibar agharimin e iniasa, e ua nin
azangsisi, eghti e ni baghvira iki nin ziamra
fam.’
11 “Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God men
migirigiam baregha, Israelia bagha Gideon
ko Bedan, Jepta ko ki uabi Samuel, a men
akurvaghasa e amada. Guizbangira, e gu-
mazir dapaniba bar moghira ian apanibar

12:6: Ua Me Ini 6:26 **12:8:** Ua Me Ini 2:23 **12:9:** Gumazir Dapaniba 3:12; 4:2; 13:1 **12:10:** Gumazir Dapaniba 10:10-15 **12:11:** Gumazir Dapaniba 4:6; 7:1; 11:29; 1 Samuel 3:20 * **12:11:** Gideonin eghaghanim, a Gumazir Dapaniba sapta 6--8in iti. Ezi Jeptan eghaghanim, a Gumazir Dapaniba sapta 11--12in iti. Ezi Bedanin migirigiaba itir puvati. Kamaghin amizi, gumaziba ghaze, Bedanin ziar igharazim ti Barak, o Samson.

agharibar ia ini, ezi ia Israelia deraghavira iti.*
12 "Dughiar kaba bar, Ikiavira Itir God,
ian God, a uabira ian atrivimin ti. Egha ia
garima, Amonian Atrivim Nahas iza ia ko
misoghasa. Ia Ikiavira Itir God ian atrivimin
ikiasa ia ifongezir puvati, egha ia kam-
aghin na migei, 'Marki, Ni e bagh atrivitam
amisivasa e ifonge.'
13 "Ia gan! Ian atrivir ia inabazimra kara,
ia a bagha azarazi, Ikiavira Itir God a isa ia
ganingi!
14 Ia Ikiavira Itir Godin atiating an apen-
gan iki. Egh ia an ziam fiva an akaba
baragh, ia uan atrivim ko ia bar, an Akar
Gavgaviba zurara dar gin mangi, eghti God
dabirabir aghuim ia daningam.
15 Eghti ia oraghan kogh Ikiavira Itir
Godin Akar Gavgaviba batueghti, Ikiavira
Itir God uan gavgavimin, ia ko ian atrivim
sara puv ia damigham.
16 Ia oragh. Ia tugh gavgavighti, Ikiavira
Itir God bizir bar ekiatam damighti ia an
ganam.
17 Ia fo, kar witin ovizir aniziba agho-
ramin dughiam, ezi kar amozimin dughiam
puvati. Ki datirighin Ikiavira Itir God ko
mikimti, an ararim ko amozim damuti,
ararim dagaraghti, amozim arigham. Eghti
ia ganigh fogh suam, ia arazir bar kuramin
Ikiavira Itir Godin damazimin a gamigha,
uari bagh atrivitam amisivasa an azara."
18 Ezi dughiar kamra, Samuel Ikiavira
Itir God ko migeima, an ararim ko
amozim amadazi, ararim dagarazi amozim
maghiram ariki. Ezi gumazamiziba bizir
kamin ganigha Samuel ko Ikiavira Itir
Godin atiatingi.
19 Kamaghin amizima, gumazamiziba
Samuel migei, "E uari, gumazir aruam, e nin
ingangarir gumazamiziba, e kamaghsua,
ni e bagh Ikiavira Itir God, nin God, a en
apangkuvighsi a mikim, eghti e ovengan
kogham. E fo, e arazir kurar aviribagh
ami, e datirighin fo, e arazir kurar igharazir
mam gamua, uari bagha atrivim amisivasa
nin azara."
20 Ezi Samuel kamaghin me ikaragha
ghaze, "Ia atiatingan marki. Guizbangira
ia arazir kuram gamigha gifa. Egh ia
bar akirim ragh Ikiavira Itir God gasan
markiam. Ia guizbangira an gin mangiva,
uan navir averiabar, bar moghira an ziam
fi an ingangarim damusi gavgafigh.
21 Egh ia gavgaviba puvatizir asebar gin
mangan marki. Da guizbangira pura bizir
kiniba, eghti osimtizibar dughiabar me ian
akuragh ua ia inighan kogham. Bar pu-
vatigham.
22 Bar guizbangira, Ikiavira Itir Godin
ifongiamra, a ia ginabazi ia an gumazamiz-
ibar otifi. A uan ziar ekiam ginighnigh, egh
akirim ragh ia gasaraghan kogham.
23 Ia deraghvira ikisi, kirara God ko
mikimamin ingangarim iti. Ki God ko
migeir arazim ategham, mar ki arazir
kuramin Ikiavira Itir God gami. Ki arazir
aghuiba ko voroghira zuir tuavibar ian sure
damuti, ia dar gin mangi.
24 Ia bizir bar ekiar Ikiavira Itir God ian
akurvagha ia gamizibagh nighnigh, egh zu-
rara an atiating an apengan iki. Ia uan
navir averiabar aven guizbangira an gin
mangi an ziam fiva, an ingangarim damusi
gavgafigh.
25 Egh ia arazir kurabar amuvira ikiti,
Ikiavira Itir God ia ko ian atrivim adugh ia
avigh ia makunigham."

13

Israelia Filistiaba ko misosi

1 Sol bar uan igiamra ikiava atrivimin oto.
Ezi azenir pumuning givazima, bizir kam
oto.*
2 Dughiar kamin Sol ua bagha 3,000pla
Israelian midorozir gumaziba amisevegha,
igharaziba amadazima me ua nguibabar
ghue. A midorozir gumazir kabar tongin,
2,000pla inizi, me a ko Mikmasin nguibar
ekiamin iti, a Betelin nguibamin boroghin
mighsiar dozibar iti. Egha a uaghan
midorozir gumazir 1,000pla amadazi, me
an otarim Jonatan ko, me Benjaminin
anabamin nguazimin aven, Gibean nguibar
ekiamin iti.
3 Egha Jonatan uan midorozir gumaziba
ko, me Geban nguibamin averpenibar itir
Filistian midorozir gumazibav sogha me
abini. Ezi Filistian igharaz darazi me arazir
kamin akam baregha puvira Israelian atari.
Ezi Sol bizir kam bagha gumaziba amadazi,
me Israelian ikiziba bar dar ghua sighabagh
ivia, midorozimin uabin akurvaghasa gu-
mazibar dei.
4 Gumazir kaba kamaghin me migei, "Sol
Filistian midorozir gumazibar okoruar
mam abira, kamaghin amizi Filistiaba
datirighin bar Israelian apanim gami." Ezi
gumaziba akar kam baregha iza Gilgalin
nguibar ekiamin Sol ko uari akufa.
5 Dughiar kamin Filistian aviriba iza
Israelia misoghasa uari akufi. Me 3,000plan

12:12: 1 Samuel 8:19 **12:20:** Godin Araziba 11:16 **12:23:** 1 Atriviba 8:36; Aghuzir Akaba 4:11; Kolosi 1:9; 2 Timoti 1:3

* **13:1:** Hibrun akam, namba 40 itir puvati, Solin azenibar dibobonim ovenge. Kamaghin amizi, e deragha fozir puvati, dibobonir kam 40 guizbangira o puvati. Gumazir aviriba ghaze, Sol atrivimin itir azeniba, azenir pumuning gafiragha. Azenir kamningin, Samuel, Solin danganim iniasa Devit amisefe. (Ni 1 Samuel 16.13in gan.) A Sol aremezir dughiamin migeir puvati.

misoghamin karisba ko 6,000plan midorozir gumazir hoziabar dapiamba iti.
Men midorozir gumaziba bar aviraseme,
mati ongarimin gigim. Midorozir gumazir
kaba Mikmasin nguibar ekiamin ghua me
averpenibar ingarigha dar iti, Mikmas
a Betavenin nguibar ekiamin boroghin,
aruem anadi naghin iti.
6 Filistiaba ko Israelia uariv sosi. Ezi
Filistiaba bar pamtemin misozima, Israelia
uarir gari me midorozim gafiraghan
kogham. Kamaghin amizima, Israelian
marazi ghua nguazir toribar aven ghue,
ezi marazi benir epariabar aven monge,
ezi marazi mighsiamin dagiar toribar aven
monge, ezi marazi dagiar ekiabar tizibar
monge, ezi marazi mozir dipabar aven, dar
akiribar monge.
7-8 Ezi marazi Jordanin Fanemin vongin
otogha Gat ko Gileatin nguazimin vongin
ghue. Sol Israelian gin midorozim bagha
ghuzir puvati. Samuel faragha 7plan
dughiabar Gilgalin uabin mizuamasa a
mikeme. Kamaghin amizi, a Gilgalin ikia
a mizuai. Ezi gumazamizir a ko itiba me
kamaghin oraki, Filistiaba midorozimin
Israelia abini, ezi me bar atiatingi. Ezi 7plan
dughiaba givazi Samuel izezir puvati. Ezi
gumazamizir maba uari amikirvagha Sol
ataghiragha tintinibar zui.
9 Ezi Sol kamaghin me migei, "Ia ofan bar
isia mighirim ko God ko navir vamiran iki-
amin ofaba inigh na bagh izi." Me da inigha
izezi, a da inigha ofa damuasa avimin bar
ada tue.
10 Men ofan arazaraziba givazima,
Samuel izav oto. Ezi Sol ofa gamir dakozim
ategha azenan ghua, dughiam a ganiga
ghaze, "Aruer arizir aghuim."
11 Ezi Samuel kamaghin Solin azara, "Ni
tizim gami?"
Ezi Sol kamaghin a migei, "Ki gumaza-
mizibar garima me na ataghirasi. Ezi ki ni
mikemezi moghin ni mizuaima, ni izezir pu-
vati. Ezi ki Filistiabar garima me Mikmasin
uari bagha averpenibar ingari.
12 Ki kamaghin nighnisi, Filistiaba izi Gil-
galin kagh e ko misogham. Ezi ki navir
aghuim Ikiavira Itir God daningasa bizitam
gamizir puvati. Kamaghin amizi ki ghaze, ki
ofan bar isi mighiramibar amuam."
13 Ezi Samuel kamaghin a migei, "Arazir
ni amizir kam bar onganigha derazir pu-
vati. Ni Ikiavira Itir God, nin God, ni
ganingizir Akar Gavgaviba ni dar gin zuir
puvati. Ni ti an akabar gin ghuai, a ni ko nin
ovavir boriba ataghizi, ia zurara Israelia
gativagha ikiai.
14 Kamaghin amizi, ni datirighin dughiar
ruarimin atrivimin ikian kogham. Ni
Ikiavira Itir Godin akabar gin zuir puvati.
Ezi Ikiavira Itir God, gumazir aghuir mam
ginaba, gumazir a bar ifongezim, a bar bizir
God ifongezibar amuam. A God ifongezir
arazibar gin zuir gumazim. Eghti a Godin
gumazamizibar atrivimin ikiam."
15 Samuel mikemegha givagha Gilgal
ategha nguibar igharazimin ghu.
Ezi Sol uaghan uan midorozir gumaziba
bativasa Gilgal ategha Gibean ghu. Ezi Gil-
galin itir gumazamiziba me bar an gin zui.
Gibean nguibam, a Benjaminin anabamin
nguazimin iti. Me otivigha givagha, Sol uan
midorozir gumazir a ko itiba medima, men
dibobonim 600in boroghin ghu.†
16 Egha Sol uan otarim Jonatan ko,
uan midorozir gumaziba ko, me ghua
Benjaminin nguazim itir Geban nguibar
ekiamin iti. Ezi Filistiaba Mikmasin uan
averpenibar iti.
17 Filistiabar midorozir gumaziba 3plan
okoruabar uarir tuiragha ghua Israelia ko
misosi. Okoruar mam notin amadaghan
Sualin Distrighin aven, Ofran nguibar
ekiamin ghu.
18 Ezi okoruar mam aruem uaghiri
naghin, Bethoronin nguibar ekiamin ghu.
Ezi okoruar igharazim aruem anadir
danganimin amadaghan ghu, kar gumaza-
miziba puvatizir danganim bagha zuir
tuavim, ni mighsiar kamin zuir tuavimin
mavanang beragh, munagh Afiar Atiaba
Itir Danganir Zarimin ganam.
19 Dughiar kamin kantri Israelin gumazi-
tam ainin bizitamin ingarizir puvati. Fil-
istiaba faragha kamaghin nighnisi, Hibruia
midorozir sababa ko afuzibar ingaran e
aghua. Nighnizir kam bangin Filistiaba me
ainin bizibar ingaran Israelian anogoroke.
20 Kamaghin amizi, Israelia bar Filistiaba
bagha zuima, me me bagha afaviba ko ainin
nguazim abighamba ko sobiaba ko sabar
ikizirziba amine.
21 Israelia zurara ingangarir kam bagha
me givesi. Nguazim abighamin afaviba,
ko sobiaba ko nguazim abighamin ainin
igharagha gariba koma, bulmakaubar
agintighamin afuzir muziariba, bizir kaba
bar, da aminamin ivezim bar pin ko.
22 Kamaghin amizi, midorozibar dughi-
abar, Sol ko Jonatan aningra midorozir

13:7-8: 1 Samuel 10:8 **13:14:** 1 Samuel 15:28; Onger Akaba 89:20; Aposel 13:22 † **13:15:** Akar kam, "Ezi Sol uaghan uan midorozir gumaziba bativasa Gilgal ategha Gibean ghu. Ezi Gilgalin itir gumazamiziba me bar an gin zui. Gibean nguibam, a Benjaminin anabamin nguazimin iti," a Hibrun akamin itir puvati. Akar kam ti fomira iti, egha gin ovenge. Akam ikiavira itir dughiamin, gumazir maba Grikin akamin a gira, ezi akar kam Grikin akamin 1 Samuelin iti.

afuziba ko midorozir sababa iti, ezi Israelia bar puvati.

Jonatan Filistiaba abini

23 Dughiar kamin Filistiaba midorozir gumazir maba amadazi, me ghua Mikmasin boroghin mighsiar akirimningin tizimin zuir tuavim asigha iti.

14

1 Dughiar mam givazima, Solin otarim Jonatan kamaghin uan midorozir gumazir igiar, an midorozir afuziba ko oramin suizimin migia ghaze, "Ga vongin Filistiaba itir averpenibar mangam." Egha Jonatan uan afeziam mikemezir puvati.

2 Dughiar kamin, Sol uan purirpenim Mikronin nguibar ekiamin boroghin, temer pomigranetin povimin an ingarigha an iti, a Gibean boroghin iti. Ezi 600plan midorozir gumaziba a ko iti.

3 Ezi ofa gamir gumazim Ahiya, a ofa gamir gumazibar dapanimin korotiar azenan azuim atera, men tongin iti. Ahiya, a Ahitupin otarim, ezi Ahitup, a Ikabotin aveghbuam, egha aning Finiasin otarimning. Finias a Elin otarim, a fomira Silon, Ikiavira Itir Godin ofa gamir gumazim. Ezi Jonatan ghugha gifa, ezi Solin midorozir gumaziba kamaghin fozir puvati, Jonatan ghu.

4 Jonatan uan namakam ko, Filistiaba averpenibar ingarizir tuavimin ghua, mighsiamin itir akirir pumuningin tizimin itir tuavimin zui. Danganir kam, dagiar davarir dafar pumuning iti, mam vongin itima, mam vongin iti. Ezi mamin ziam Boses, ezi igharazim Sene.

5 Dagiar davarir mam notin amadaghan Mikmasin nguibar ekiamin itima, mam vongin sautin amadaghan Geban nguibar ekiamin iti.

6 Ezi Jonatan dagiar davarir danganir kamin otogha kamaghin uan namakam migei, "Aria, ga vongin mangiva Filistian Ikiavira Itir God gifozir puvatizir gumaziba, me uan mikarzir mogomebar iniba aghorir puvati, ga me itir danganimin aven mangam. Ikiavira Itir God, ti gan akuraghti, ga me abiragham. Ikiavira Itir God midorozimin apaniba abinasava, gumazir aviribagh nighnizir puvati. Ga uaningra deragham."

7 Ezi an namakam kamaghin a ikaragha ghaze, "A dera. Ni tizim damusi ni purama a damu. Ki navir vamira ni ko iti."

8 Ezi Jonatan kamaghin a migei, "Bar dera. Ga datirighin vongin mangiva, uaning isi Filistiabar akaghti, me gan ganam.

9 Eghti me uarir mizuamsi ga mikimti, ga danganir kamra tughiv ikiam. Ga me bagh mangan kogham.

10 Egh me suam, 'Gua izi,' eghti ga me bagh mangam. Ga arazir kamin ganigh fogh suam, Ikiavira Itir God, gan akuraghti, ga me abinam."

11 Kamaghin amizi, aning uaning isa Filistiabar akazi, me aningin gani. Egha kamaghin migei, "Ia munagh gan. Hibruian gumazir maba muna izi, me dagiar torir me aven modibar aven ikegha, azenim giregha izi."

12 Ezi Filistiabar midorozir gumaziba, Jonatan uan namakam ko aningin dia ghaze, "Oi, gua kagh anang. E bizitam guan akakaghasa."

Ezi Jonatan migirigiar kam baregha kamagh uan namakam migei, "Ni nan gin izi ga mangam. Ga datirighin fo, Ikiavira Itir God me isa Israelia en agharim gatigha gifa."

13 Egha Jonatan dagiar davarir kurar kamin ghua uan dafarimningin ua bagha suigha, suemningin iruemin ghuanadi moghin an bira ghuavanadi, ezi an namakam kamaghira an gin ghuavanabo. Ezi Jonatan Filistian maba misozima, me daighirima, an namakam an gin iza midorozir sabamin me aghori me bar ariaghiri.

14 Ezi faragha otozir midorozir kamin, Jonatan uan namakam ko 20plan gumazibav soghezi me ariaghire. Midorozir kam, danganir dozir mamin oto.

15 Ezi Filistian midorozir gumazir uan averpenibar itiba ko, midorozir gumazir nguibabagh arua misoziba ko, Filistian igharaziba bar, midorozir eghaghanir kam baregha nigha bar atiatingi. Ezi mikimkizim nguazimin oto. Ezi Ikiavira Itir God Filistiabar nighnizibagh amizi da ikuvizi me tintinibar are.

Israelia Filistiaba abini

16 Dughiar kamin, midorozir gumazir Sol Gibean nguibar ekiamin ganasa misevezíba, me ghua saghon mar garima, Filistiabar gumaziba onganizi moghin tintinibar ivemaragha arui.

17 Me ghua Sol mikemezi, Sol nighnigha ghaze an midorozir gumazitaba ti ghua Filistiabav soghama. Egha a kamaghin uan midorozir gumazibav gia ghaze, "Ia midorozir gumaziba dipon egh fogham te itir puvati." Ezi me kamaghin amigha fo, Jonatan ko an namakar an afuzim ko midorozir biziba aterim itir puvati.

18 Dughiar kamin, Godin Boksiam Gibean Israelia ko iti. Ezi Sol, ofa gamir gumazim Ahiya mikemeghti, a mangi Boksiam inigh

14:6: Gumazir Dapaniba 7:4; 7:7; 2 Eghaghaniba 14:11

izam, eghti me Godin ifongiam bagh an
azangsigham.
19 Sol ofa gamir gumazir kamin migiavira
itima, Filistiaba pamtemin dia, tintinibar
uan averpenibar ikia ivemaragha arui,
mati gumazir onganiba. Ezi Sol me baregha
ofa gamir gumazim migia ghaze, "Marki. Ni
Boksiam ategh e misoghsi mangam."
20 Egha Sol uan midorozir gumaziba ko
dia ivemara ghua Filistiabav sosi. Me
garima, Filistiaba bar onganigha tintinibar
uan akar gumazibara misosi.
21 Hibrun marazi faragha ghua Filis-
tian midorozir gumazibar akurvagha men
tongin iti, egha uaghan men averpenibar
iti. Me datirighin Filistiaba ategha Sol ko
Jonatan bagha izegha, uan akar gumaziba
Israelian akuragha misosi.
22 Israelian marazi, Efraimin mighsiar
dozibar muega iti, egha me kamaghin oraki,
Filistiaba are. Kamaghin amizima me iza
Sol ko Jonatanin akuragha Filistiabar agira.
23 Me Filistiabar agiragha ghua Betavenin
nguibar ekiam gitagha sivagha ghu.
Dughiar kamin Ikiavira Itir God Israelian
akurazi, me midorozimin Filistiaba abini.

Bizir midorozimin gin otiviziba

24 Dughiar kamin Sol akar gavgavim
Israelia mikeme. A kamaghin migei,
"Ki datirighira uan apanibar osimtiziba
ikaragh mizazim me gasam. Kamaghin
amizi, ia datirighin daghetam aman kogh
mangi guaratizimin tugh. Gumazitam
daghetam ameghti God a gasighasigham."
Kamaghin amizi, Israelian gumazitam
daghetam amezir puvatigha, mitiriam
bangin amiragha gavgaviba puvati.
25 Egha me ghua ruarir mamin otogha
garima, hanin mikonir dafar mam
nguazimin itima, hanin bar avirim an aven
iti.
26 Me fo, Sol akar gavgavim me ganingizi
me atiatigha, hanibar gara tam amezir pu-
vati.
27 Ezi Jonatan kamaghin oraghizir puvati,
an afeziam daghebar aman uan midorozir
gumazibar anogoroke. Egha a suigha aruir
aghorimin ruaghatevimin hani garugha
aneme. An amegha givagha zuamira ua
gavgavim ini.
28 Ezi gumazir mam kamaghin Jonatan
migei, "Nin afeziam dughiar kamin daghe-
bar aman en anogoroke, kamaghin amizi
e mitiriam bangin amira. A pamtemin
kamaghin e migei, gumazitam daghetam
ameghti God a gasighasigham."
29 Ezi Jonatan kamaghin gumazir kam
migei, "Nan afeziamin akar kam, osimtizim
isa en nguazir kamin itir gumazibagh
aningi. Ia nan gan. Ki hanin bar muziarim
amegha ua gavgavim ini.
30 E uan apaniba da inizir dagher kaba
ameghai, egha gavgavim inighai. E Fil-
istian mabav soke, egha e ti daghetaba
amegha gavgavigha, Filistian bar avirir
tabar misueghai."
31 Dughiar kamin, Israelia Mikmasin
nguibar ekiamin apanibav sogha ghua,
Aijalonin nguibar ekiamin tu. Kamaghin
amizi, mitiriam bar puvira men azima me
gavgaviba puvati.
32 Aruem iraghugha givazima me ive-
mara ghua, sipsipba ko bulmakaun me uan
apaniba da inizíba ini. Egha me zuamira
pura nguazimin dav sueghava dar tuziba
inigha ghuziba sara purama da api.
33 Ezi gumazir maba ghua kamaghin Sol
migei, "Ni oragh. Midorozir gumaziba ghuz-
iba itir asiziba ame, me Ikiavira Itir Godin
damazimin arazir kuram gami."

Ezi Sol akar kam baregha dia ghaze,
"Amei, ia gumazir bar kuraba. Ia bar akirim
God gasara."

A kamaghin gumazir akam inigha izez-
ibav gia ghaze, "Ia dagiar ekiatam pogh-
pogh na bagh izi.*
34 Egh ia tintinibar mangi midorozir
gumazibav mikemeghti, me bulmakauba
ko sipsipba inigh izi. Egh me dagiar
kamin dav suegh, da tuegh kagh dar
amam. Egh me ghuziba sara dar ameghan
koghti, arazir kamin me Ikiavira Itir
Godin damazimin arazir kuram gamizir
puvati." Kamaghin amizima, dimagarir
kamnaghira, midorozir gumaziba bul-
makauba inigha iza danganir kamra dav
soke.
35 Ezi Sol dagiar kamin Ikiavira Itir God
bagha ofa gamir dakozimin ingari, kar
ofa gamir dakozir, Sol bar faraghavira in-
garizim.
36 Ezi Sol gin uan gumazibav gia ghaze,
"Aria, e dimangan magiriva, Filistiabar
agiragh me misogh mangiti aminim
tiragham. Egh e bar me misueghti me
arighireghti, e men biziba bar ada iniam."

Ezi me ghaze, "A dera, e mamaghira
damuam."

Ezi ofa gamir gumazim ghaze, "E ti
faraghivira Ikiavira Itir Godin azaragham."
37 Ezi Sol kamaghin Godin azara, "E
mangi Filistiabav sogham o markiam? Ni
en amamangatighiva, en akuraghti e me
abinigham o?" Dughiar kamin God a
ikarazir puvati.

14:33: Ofa Gami 7:26-27; 17:10-14; 19:26; Godin Araziba 12:16; 12:23; 15:23

* **14:33:** God asizir ghuziba itiba aman Israelian anogoroke. Ni Jenesis 9:4in gan.

38 Ezi Sol kamaghin Israelian gumazir dapanibav gei, “Ia izi. E uarira uarir buri fofogham, tina arazir kuram gamizi, Ikiavira
Itir God en akam barazir puvati.
39 Ikiavira Itir God zurara ikiava, Israelia
en akurvasi, ezi an ziamin ki akar gavgavim
gamua ghaze, gumazir manam arazir kurar kam gami an ovengam. Nan otarim
Jonatan uaghan arazir kurar kam damigh,
a uaghan ovengam.” Ezi gumazir kabar
tongin gumazitam, an akam ikarazir puvati.
Bar puvati.
40 Ezi Sol bar Israelia migia ghaze, “Ia
bar moghira vongin munagh tuifigh, eghti
ki uan otarim Jonatan ko ga vongin kagh
tugham.”
Ezi me ghaze, “A dera, ni manmaghin
damuasa ifonge, ni damu. E nin ifongiamin
gin mangi mamaghira damuam.”
41 Ezi Sol kamaghin Ikiavira Itir Godin
azara, a Israelian God, “O Ikiavira Itir God,
ni tizim bagha nan akaba ikarvazir puvati? Ikiavira Itir God, ni Israelian God.
Ki uabi, o nan otarim Jonatan arazir kurar kam damighti, ni ofa gamir gumazim
damighti, a Godin ifongiam gifoghsi, mangi
dagiar kamningin tongin, dagiar faragha
itim inigh. Egh gumazir igharazitam arazir
kurar kam damighti, ni ofa gamir gumazim
damighti, a mangi dagiar kamningin tongin
dagiar namba 2 inigh.” Ezi God a baregha
ofa gamir gumazim gamizi, a dagiar Sol ko
Jonatanin ababanimin itim ini, ezi gumazamizir igharaziba puvati.†
42 Ezi Sol datirighin kamaghin migei, “Ingangarir kamra, ia uam a damigh e ganika,
tinara arazir kuram gami, Jonatan o ki
uabi.” Ezi me kamaghin amizima dagiam
Jonatan ginaba.
43 Ezi Sol Jonatanin azara, “Ni tizim
gami?”
Ezi Jonatan ghaze, “Ki hanin bar
muziarim asadivir aghorir ki suirazimin
ruaghatevimin a inigha aneme. Ezi marki,
ki aremegham.”
44 Ezi Sol a migia ghaze, “Are, ni aremegham. Ni aremeghan koghti, ki Godin
damazimin arazir kuram damigham, eghti
God na misueghti ki aremegham.”
45 Ezi gumazamiziba kamaghin Sol migei,
“Ni oragh. Jonatan Israelia en akurazi,
e midorozir ekiar kam gafira. A ti aremegham, a? Bar puvatigham. E Ikiavira
Itir Godin ziamin guizbangira ni migei, ni
bizir kuratamin a damuan marki. God an
akurazi, a bizir kam gami.” Kamagh amizi,
gumazamiziba ua Jonatan inizima, Sol a
misoghezi an aremezir puvati.
46 Bizir kamin gin, Sol ua Filistiabar
agirazir puvati. Ezi Filistiaba uamategha
uan kantrin ghue.

Atrivim Sol ko, an adarasi

47 Sol Israelian atrivimin otogha givagha,
uan midorozir gumaziba ko me Israelian
apanir tintinimin danganibar itibav sosi.
Me Moapia ko Amonia, Idomia ko Filistiaba ko Soban kantrin atrivibav sosi. Me
midorozibar zurara uan apaniba mizazim
me gasa me abiri.
48 Egha Sol uan midorozir gumazibar
naviba fema, me pamtemin misogha
uaghan Amalekia abini. Kamaghin amizi,
men apaniba ua iza Israelia misozir puvati.
49 Ezi Solin otaribar kara, Jonatan, Isvi
ko Malkisua. Ezi an guivimning, avenemebamin ziam, Merap, ezi an afumim Mikal.
50 Ezi Solin amuimin ziam, Ahinoam a
Ahimasin guivim. Ezi Solin midorozir gumazir dapanim, an ziam Apner, a Nerin
otarim. Ner a Solin afeziar dozim.
51 Ezi Solin afeziam Kis. Ezi Kis ko Ner,
aning Abielin otarimning.
52 Sol atrivimin itir dughiamin, an
midorozir gumaziba pamtemin Filistiabav
sosi. Kamaghin amizi, a zurara gumazir
gavgaviba buri. A gari, gumazir manam
midorozibar atiatir puvati, an a inightima,
an an midorozir gumazimin otogham.

15

Sol Ikiavira Itir Godin akam batoke

1 Dughiar mam, Samuel kamaghin Sol
migei, “Dughiar ki Israelian atrivimin ikiasa ni amisevezim, me Ikiavira Itir Godin
gumazamiziba, Ikiavira Itir God uabi na
amadazi, ki kamaghin ami. Kamaghin
amizi, ni Ikiavira Itir Godin akam baragh.
2 Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar
Itim, kamaghin migei, ‘Ian inazir afeziaba Isip ategha azenan izir dughiamin,
Amalekia pazavira me gami. Kamaghin
amizi, Ikiavira Itir God ivezir kuram me
daningam.
3 Kamagh amizi, ni uan midorozir gumaziba inigh mangi Amalekia ko misogh men
biziba bar dagh asighasikigh. Egh gumazamiziba ko boriba, bulmakauba, sipsipba,
kamelba ko donkiba bar dav sueghti, da
bar arighiregh. Ia tav ateghti a ikian bar
marki.’”
4 Sol kamaghin oregha, uan midorozir gumazibar diazi, me iza Telemin nguibamin
uari akufa. Ezi men dibobonim kamaghin
zui, Judan midorozir gumaziba me 10,000,
ezi Israelia 200,000.

14:41: Diboboniba 27:21; 1 Samuel 28:6 † **14:41:** Vezin kamin akar otevir maba, da Hibrun akamin itir puvati. Akar kaba ti fomira iti, egha gin ovenge. Ezi akar kaba ikiavira itir dughiamin, gumazir maba Grikin dagh ira, ezi akar kaba Grikin akamin 1 Samuelin iti. **15:1:** 1 Samuel 10:1 **15:2:** Ua Me Ini 17:8-14; Godin Araziba 25:17-19

5 Ezi Sol gin uan midorozir gumaziba
inigha, Amalekian nguibar ekiamin
boroghin ghue. Kar danganir dipam
fomira ivemarim, a datirighin dakezi me
an mongegha iti.
6 Ezi Kinia Amalekian boroghin iti. Ezi
Sol akar gavgavim me bagha anemaga
ghaze, “Ia Amalekia ategh mangi danganir
igharazitamin iki. Puvatighti, e mangi me
misoghti ia me sara arighiregham. En in-
azir afeziaba fomira Isip ategha azenan izir
dughiamin, ian inazir afeziaba deraghavira
Israelia e gami. Ki ian inazir afeziabagh
nighnigha ia bagha akam amadi. Kam-
aghin, ia arighiram ki aghua.” Ezi Kinian
gumazamiziba kamaghin oregha Amalekia
ategha ghue.
7 Ezi Sol pamtem misogha Amalekia abini,
a Havilan nguazimin ikegha ghua Surin
gumazamiziba puvatizir danganimin ghua,
Isipin aruem anadi naghin tu.
8 Egha Sol Amalekian Atrivim Agakin
suira. Ezi Israelia Amalekian igharaz darazi
bar me misoghezi, me ariaghire.
9 Me Agakin misoghezi an aremezir
puvati, egha me uaghan bulmakauba ko
sipsipin aghuibav soghezir puvati. Me
bulmakauba ko sipsipin kuraba ko asizir
igharazir kinibav soghezi da ariaghire.

Sol uam atrivimin ikian God aghua

10 Ezi Ikiavira Itir God ua kamaghin
Samuel migei,
11 “Ni oragh, Sol nan akaba batuegha
akirim na gasara. Ezi nan navim kam-
aghin mong oseme, ki Sol atrivimin iki-
asa a ginaba. Bizir kam bangin nan
navim derazir puvati.” Ezi Samuel akar
kam baregha navim osemegha atari, egha
dimagarir kamin Samuel Ikiavira Itir God
ko migia an diavira itima aminim tira.
12 Bar mizaraghara Samuel dikavigha
Sol bagha zui. Ezi me a migia ghaze,
Sol Karmelin nguibar ekiamin ghugha,
midorozim gafiragha ziar ekiam ini. Bizir
kam bagha, a dagiar ababanim asara.
An anesaragha givagha Gilgalin nguibar
ekiamin ghu.
13 Samuel ghua Sol batogha dughiam
Sol ganiga ghaze, aruer aghuim, “Samuel,
Ikiavira Itir God deraghvira ni damu. Ki
Ikiavira Itir Godin Akar Gavgavimin gin
ghugha gifa.”
14 Ezi Samuel a migia ghaze, “Guisi? Ezi
ki tizim bagha bulmakauba ko sipsipbar
arareba barasi?”
15 Ezi Sol kamaghin a ikaragha ghaze,
“Nan midorozir gumaziba, Amalekia dam
ada ini. Me Ikiavira Itir God bagh ofa
damuasa, bulmakauba ko sipsipin aghuiba
ini, a en God. Egha bulmakauba ko sipsipin
kuraba me bar dav soke.”
16 Ezi Samuel kamaghin a migei, “Ni
asugh nimira iki. Ki bizir Ikiavira Itir
God dimangan na mikemezimin gun ni
mikimam.”
Ezi Sol ghaze, “A dera, ni na mikim.”
17 Ezi Samuel kamaghin Sol migei,
“Fomira ni ghaze ni pura bizim, ni Israelian
anababar gumazir dapanim. Ikiavira Itir
God uabi ni ginabazi, ni atrivimin oto.
18 Egha a ni amadazi ni ghua Amalekia
misoke. A ghaze ni me misoghvira iki, gu-
mazir kurar kaba bar me agifagh.
19 Ni tizim bagha Ikiavira Itir Godin
akamin gin zuir puvati? Egha ni bizir tizim
bagha ivemara ghua Amalekian biziba isi?
Ni Ikiavira Itir Godin damazimin, arazir
kuram gami.”
20 Ezi Sol kamaghin Samuel ikara, “Pu-
vati. Ki Ikiavira Itir Godin akamin gin
ghua, Amalekia misoke. Egha Atrivim Agak
inigha ize.
21 E fo, Ikiavira Itir God ua bagha sip-
sip ko bulmakaun kabagh inabagha, dav
soghasa e mikeme. Ezi midorozir gumaziba
Gilgalin kagh, nin Ikiavira Itir God bagh
ofa damuasa, asizir kabar tongin asizir bar
aghuiba inigha ize.”
22 Ezi Samuel kamaghin a migei, “Ikiavira
Itir God arazir manam gifonge? A ti ofan
bar isia mighirizir kabagh ifonge, o? E
ti an akabar gin mangasa, a ifonge? Ni
oragh. Arazir an akabar gin zuim, a bar
faraghavira itir arazim. Ezi asizir aghuibar
ofa gamir arazim, a pura bizim.
23 Godin akaba batozir arazim, a mati
imezibagh amir arazim, ezi Godin akaba
barazir puvatizir arazim, mati asebar gin
zuir arazim ko arazir bar kuram. Ni akirim
ragha Ikiavira Itir Godin akam gasara, ka-
magh amizi, an akirim ragha ni gasarazi, ni
uam atrivimin ikian kogham.”
24 Ezi Sol kamaghin a ikaragha ghaze,
“Are. Ki arazir kuram gami. Guizbangira, ki
Ikiavira Itir Godin akaba batuegha uaghan
nin akaba batoke. Ki uan midorozir gumaz-
ibar atiatigha men akabar gin ghu.
25 Ezi ki datirighin kamaghin ifonge, ni
nan arazir kuraba gin amadagh egh nan gin
iziti, ki Ikiavira Itir Godin ziam fam.”
26 Ezi puvati, Samuel kamaghin Sol migei,
“Ni Ikiavira Itir Godin akaba akirim ragha
dagh asara, ezi an akirim ni gasara. Bizir
kam bangin, ki nin gin mangighan kogham.
Eghti ni uaghan Israelian atrivimin ikian
kogham.”

15:11: Jenesis 6:6-7; 1 Atriviba 9:6-7 **15:22:** Onger Akaba 40:6; 51:16-17; Aisaia 1:11-15; Jeremaia 7:22-23; Mak 12:33
15:23: Godin Araziba 18:9-14 **15:27:** 1 Samuel 28:17; 1 Atriviba 11:30-31

27 Egha Samuel ragha mangasava amima,
Sol pamtemin an korotiar avizimin suirazi a
biki.
28 Ezi Samuel kamagh ganigha Sol migia
ghaze, "Ni oragh. Ikiavira Itir God datirighin
atrivir ingangarimin ni agifa, ni korotiar
avizir kam abighizi moghin, ni ua Israelia
gativan kogham. A ingangarim isa Israelian
gumazir igharazim ganingi. Gumazir kam,
a gumazir aghuim egha ni gafira.
29 Bar guizbangira, Ikiavira Itir God, a
Israelian God, a nguazir kamin gumazim
puvati. Kamaghin amizi, a ifarir puvatigha
uan nighniziba otavkirir puvati. Bar puvati.
Kamaghin, e fo, God uan akam uam a gi-
raghan kogham. Bar puvati."
30 Ezi Sol kamaghin a ikaragha ghaze,
"Guizbangira, ki arazir kuram gamigha gifa.
Ga uaning, ni nan gin iziti, ki Ikiavira Itir
God, nin Godin ziam fam? Eghti nan gu-
mazir dapaniba ko gumazamizir igharaz-
iba me nighnizir aghuim nan ikiam."
31 Ezi Samuel uamategha Solin gin zuima
a Ikiavira Itir Godin ziam fe.
32 Ezi Samuel gin kamaghin me migei, "Ia
Amalekian Atrivim Agak inigh izi."
Ezi Agak iza bar atiatiava agoi, egha kam-
aghin nighnisi, "Ovever kuram, ti datirighin
na batogham."
33 Ezi Samuel ghaze, "Ni gumazir aviribav
soghezi me ariaghire, ezi datirighin
gumazir ni misoghezi ariaghirezibar ame-
baba, me ua boriba puvati. Ezi datirighin
nin amebam uaghan amebar kabar min
ikiam." Egha Gilgalin nguibamin, Ikiavira
Itir Godin damazimin, Samuel Agakin
misuegha an kuam aghora bar a nguemsiri.
34 Egha Samuel gin uamategha Raman
nguibar ekiamin ghuzima, Atrivim Sol
Gibean ua dipenimin ghu.
35 Egha Samuel ua tong Solin ganizir
puvatigha ikiavti Sol areme. An arazir
kurar Sol Ikiavira Itir God gamizibagh
nighnighavira ikia, an navim bar oseme.
Ezi Ikiavira Itir God, a Sol gamizi a Israelian
atrivimin otozir bizim ginighnigha, bar
oseme.

Sol ko Devitin eghaghanim

16

(Sapta 16--31)

Samuel atrivimin ikiasa David amisefe

1 Ezi Ikiavira Itir God, Samuel migia
ghaze, "Israelian Atrivim Sol, ki a batuegha
gifa. Kamaghin amizi, ni tizim bagha Sol
ginighnigha osemeghavira iti? Nin navir
osimtizir kam manadizoghin givagham? Ki,
Betlehemin nguibamin gumazir mam Jesi
bagha, ni amadi. Ni borer tam sipsipin kom
gurigh a inigh mangi. Ki atrivimin ikiasa, an
otarir mam ginabagha gifa."
2 Ezi Samuel kamaghin migei, "Ki man-
maghin bizir kam damigham? Ki bizir kam
damighti, Sol oregh na misueghti ki are-
megham."
Ezi Ikiavira Itir God a migei, "Puvati.
Ni bulmakaun amebar igiar otezir pu-
vatizitam inigh, ua Betlehemin mangiva
gumazamizir nguibar ekiamin itibar
mikim suam, 'Ki Ikiavira Itir God bagh ofa
damuasa izi.'
3 Egh ni Jesin azaraghtima a uaghan ofan
kam bagh iziti, ki bizir ni damuamimin gun
ni mikimam. Egh gumazir ki atrivimin oti-
vasa misevezim, ki nin akakaghti, ni borem
isi an dapanim gingegham."
4 Ezi Samuel Ikiavira Itir Godin akamin
gin ghua Betlehemin ghu. A ghuava
otozima, nguibar ekiamin gumazir da-
paniba atiatim sara iza a bato. Egha me
bar moghira aguava an azai, "Ni deragh e
damuasa navir amirizim sara izi, o puvati?"
5 Ezi Samuel ghaze, "Are, ki navir
amirizim sara izi. Ki Ikiavira Itir God
bagh ofa damuasa izi. Ia faragh Godin
damazimin, uari zuegh, egh ia gin izi na
ko e ofa damuam." Egha a ghua Jesi uan
otariba ko me batogha, Ikiavira Itir Godin
damazimin zuegh arazir aghuibar gin
mangamin akabar me migei, egha ofan
kamin izasa men azangsisi.
6 Ezi Jesi uan otariba ko, me otivigha
givagha, Ikiavira Itir Godin damazimin
tuivighav itima, Samuel Jesin otarir
ivariam Eliapin gara, nighnisi, "Kar ti
gumazir kamra, Ikiavira Itir God, atrivimin
otivasa a ginaba."
7 Ezi Ikiavira Itir God a migia ghaze, "Ni
kamaghin nighnighan marki, an aghuir ru-
arim ko an ganganiba deraghti, ki a gin-
abagham. Puvati. Gumazir kam, atrivimin
otivan ki aghua. Guizbangira, Ikiavira Itir
God, gumaziba biziba tuisisi moghin, biz-
iba tuisizir puvati. Gumaziba uan damaz-
ibar inivafizibar gari. Ezi ki gumazibar
nighniziba ko men ifongiabar gara me
tuisisi."
8 Ezi Jesi uan otarir namba 2in dia,
an ziam Abinadap, egha a inigha Samuel
bagha ize. Ezi Samuel ghaze, "Puvati,
Ikiavira Itir God a ginabazir puvati."
9 Ezi Jesi Sama inigha Samuel bagha ize,
ezi Samuel ghaze "Puvati, a uaghan Ikiavira
Itir God a ginabazir puvati."
10 Dughiar kamin, Jesi uan otarir 7pla
vaghvagha me inigha Samuel bagha iza an
aka. Ezi Samuel a migia ghaze, "Nin otaribar
tongin, Ikiavira Itir God men tav ginabazir
puvati."

15:29: Esekiel 24:14 **16:7:** Onger Akaba 147:10-11; Aisaia 55:8

11 Ezi Samuel kamaghin Jesin azai, “Nin
otaritam ua iti, o?”
Ezi Jesi ghaze, “Puvati, otarir bar igiar
abuananam iti. A bar men dozim. Egha a
sipsipbagh eghuva dar gari.”
Ezi Samuel a migia ghaze, “Ni gumazitam
amadaghti a mangi a inigh izi. A izeghti, e
gin dapiagh ofa damuam.”
12 Ezi Jesi gumazir mam amadazi, a ghua
an otarir kam inigha izi. Jesin otarir kam,
a uan mugamra ikia an guam bar derazi an
damazimning dafozi, an mikarzimin gan-
ganiba bar dera.
Ezi Ikiavira Itir God, Samuel migia ghaze,
“A mara, gumazir mamra, an atrivimin oti-
vam. Ni atriviba amisiva me gazuir borem
isi, a gingegh.”
13 Ezi Samuel olivin borer sipsipin
komin itim inigha, Devitin aveghbuabar
damazimin borer muziarim an dapanim
ginge. Ezi dughiar kamra Ikiavira Itir Godin
Duam iza pamtemin Devit avara, egha a ko
ikia mamaghira iti. Ezi Samuel uamategha
Raman nguibar ekiamin ghu.

Devit Atrivim Solin dipenimin iti

14 Dughiar kamin Ikiavira Itir Godin
Duam Sol ataghizima, Ikiavira Itir God,
duar kurar mam amadazi a ghua an
nighnizim gasighasighizima a bar atiatingi.
15 Ezi Solin ingangarir gumaziba kam-
aghin a migei, “O atrivim, e fo, God duar
kurar mam amadazima a iza pazavira ni
gami.
16 Ni ifueghti e mangi ni bagh, gitan
min garir dibiarir strinba itibav sozir gu-
mazitam batogham. Eghti God, ni bagh
duar kuram amangamin dughiabar, gu-
mazir kam ni bagh dibiarim misoghti, an
ararer aghuim ni damuti, nin nighnizim ua
deragham.”
17 Ezi Sol kamaghin ingangarir gumaz-
ibav gei, “Mamaghira. Ia mangi gumazir
deraghavira dibiarir ararer aghuim gamir
tam batogh na bagh a inigh izi.”
18 Ezi ingangarir gumazir mam kamaghin
Sol migei, “Ki Jesin otarir mam Betlehemin
nguibar ekiamin an gani. Gumazir igiar
kam bar fo, a dibiarir midorozir ararer
aghuibagh ami. A uaghan midorozir gu-
mazir gavgavir aghuim. Egha uaghan
migirigiar aghuibagh amua an ganganiba
bar dera. Guizbangira, Ikiavira Itir God a ko
iti.”
19 Sol akar kam baregha gumaziba
amadazi me ghua kamaghin Jesin migei,
“Nin otarim Devit, sipsipbar garir otarim, ki
kamaghin ifonge, ni na bagh anemadaghti
a izi.”
20 Ezi Jesi oregha Sol bagha Devit amadi.
Jesi akirar pumuningin bretba aghuigha,
donkin mamin akirim gikegha, da isa Devit
ganingi. A uaghan memen inimin ingarizir
misevir wain ruizim sara a ganingi. Egha
memen igiar mam sara a ganingi, a kam-
aghin Devit migia ghaze, bizir kaba, ni bizir
aghuibar min Atrivim Sol daningigh.
21 Ezi Devit ghua Sol batogha an ingan-
garir gumazimin oto. Ezi Sol bar Devit gi-
fonge, egha uan midorozir biziba ateramin
ingangarim isa Devit ganingi.
22 Ezi Sol kamaghin Jesi bagha akam
amada, “Ki Devit gifonge. Ki kamaghsua,
ni aneteghti a nan ingangarir gumazimin
ikiam.”
23 Kamaghin amizi, Devit Sol ko iti. Egha
Ikiavira Itir God, duar kuram Sol bagha ane-
madir dughiabar, Devit dibiarim misozima
an ararer aghuim gami. Ezi Sol gitan min
garir dibiarir ararer kam barazima, duar
kurar kam Sol ataghirazima, an nighnizim
ua araragha izima, a ua dera.

17

Goliat pamtemin Israelian dei

1 Ezi Filistiabar midorozir gumaziba gin
iza Efesdamimin uari akuvagha uari akiri.
Me nguibar kamin uan averpeniba ingari,
danganir kam Aseka ko Sokon nguibar eki-
amningin tizimin iti. Egha me Sokon Is-
raelia ko misoghasa.
2 Ezi Sol Israelian midorozir gumaziba ko
ghua, Elan danganir zarimin ikia Filistiaba
ko misoghasa uari akiri.
3 Ezi Filistiaba vongin mighsiar mamin
itima, Israelia vongin mighsiar igharazimin
iti, ezi danganir zarim aning abiki.
4 Dughiar kamin, midorozir gumazir
bar dafar gavgavir mam, a Getin nguibar
ekiamin gumazim, an ziam Goliat. A
Filistiabar averpeniba ategha iza azenara
tuzi, Israelia an gari. An ruarim 3 mitan
boroghira ghu.
5 Egha a brasin ingarizir dapanir asuam
ko midorozir korotiaba aghui, ezi dar
osimtizim 50 kilogremin tu.
6 A brasin otevir mamningin uan suemn-
ing noke, Egha brasin ingarizir afuzim gis-
aghpu.
7 An afuzir misiam mitemegha ekevegha,
mati ter otevir mam. Ezi afuzir mizem me
ainin an ingarizi, an osimtizim 7 kilogremin
tu. Ezi midorozir gumazir mam oramin
suiragha an faragha zui.
8 Ezi Goliat tugha pamtemin Israelian dia
ghaze, “Ia tizim bagha midorozim damuasa
mikefi? Ia misoghasa, a? Ia pura Solin
ingangarir gumazir kiniba, ezi ki Filistiabar
midorozir gumazim. Aria, ia gumazitam
amiseveghti, a izi na misogh.
9 A gavgavigh na misueghti ki aremeghti, e
pura ian ingangarir gumazir kinibar ikiam.

Eghti ki a misueghti an aremeghti, ia en ingangarir gumazir kinibar min ikiam.”
10 Egha Goliat ua kamaghin me migei, “Ia oragh. Ki datirighin Israelian midorozir gumaziba ian ingarav aki ia basamasa. Ia gumazitam amiseveghti a izi na ko misogham.”
11 Ezi Sol uan midorozir gumaziba ko akar kam baregha, me bar atiatigha nighnizir aviribagh ami.

Devit a Israelian midorozir gumaziba bagha zui

12 Devitin ikizimin eghaghanim kamakin, Devit a Jesin otarim. Jesi a Efratan nguibar ekiamin gumazir mam. A Betlehemin nguibar ekiamin iti. Betlehem, a Judan anabamin nguazimin iti. Ezi Jesi otarir 8pla iti, ezi Sol atrivimin itir dughiamin, Jesi ghurigha gifa.
13-14 Ezi Jesin otarir ivariam Eliap, an girara irim Abinadap, ezi otarir mikezim Sama, me Solin midorozir gumazibar akuragh apanibav soghasa ghue. Ezi Devit a Jesin otarir dozir abuananam.
15 Dughiar mabar Devit ghua Solin ingangaribagha ami. Egha dughiar maba, a Sol ataghiragha ghua Betlehemin uan afeziamin sipsipbar gari.
16 Dughiar kamin, Goliat 40plan mizaraziba ko guaratizibar iza azenara tuiva, uabi ko misoghasa Israelian dia ghaze, ia gumazitam amadaghti a izi na ko misogh.
17 Ezi dughiar mamin Jesi kamaghin Devit migei, “Ni bretin 10plan kaba ko 10 kilogremin witin me avimin tueziba inigh, zuamira uan aveghbuaba bagh averpenir me itibar mangi.
18 Ni uaghan 10plan sisin dagher kaba inigh mangi midorozir gumazibar gumazir dapanim daningigh. Egh uan aveghbuabar azaragh, me deravira iti, o puvati. Egh me da bizitam inigh izi nan akaghti ki fogham, me deravira iti.
19 Ni mangi ganti, Atrivim Sol ko nin aveghbuaba ko midorozir gumazir igharaziba, me Elan danganir zarimin ikia Filistiaba ko misosi.”
20 Ezi amimzaraghan, Devit bar mizaraghara dikavigha sipsipbar ganasa gumazir igharazim mikeme. Egha a dagheba inigha, men averpeniba iti naghin zui, mati Jesi a mikemezi mokin. A ghua otivima, Israelian midorozir gumaziba midorozim bagha ghua, pamten dia zui.
21 Ezi Filistiabar midorozir gumaziba vongin tuivighav iti, ezi Israelian midorozir gumaziba vongin tuivigha, midorozim bagha uari akiri.
22 Ezi Devit dagheba isa dipenimin itir bizibar garir gumazim ganigha, ivegha ghua midorozir gumazibar tongin uan aveghbuabav gia ghaze, ia dera?
23 A me ko migiavira itima, Filistian midorozir gumazir bar gavgavim Goliat, a Getin nguibar ekiamin gumazim, a Filistian midorozir gumaziba ategha iza azenara tugha, Israelian dia migeir akar kamra uam a gami, ezi Devit a barasi.
24 Ezi Israelia Goliatin garava bar atiatigha are.
25 Egha Israelia kamaghin uariv gei, “Ia gumazir munamin ganiva an dimdiam baragh. A midorozim bagha e gaghora en ingaravati. Ezi en atrivim kamaghin migei, gumazitam Filistian kam misueghti an aremeghti, a dagiar aviriba ko bizir aviriba a daningam, egh a uaghan uan guivim ateghti, gumazir kam an ikiam. Eghti atrivim uaghan gumazir kamin adarazi da dagiaba inian kogham, egh atrivim uaghan uan ingangariba bagh men diman kogham.”
26 Ezi Devit deragha akar kam baraghizir puvatigha kamaghin an boroghin itir gumazibar azai, “Gumazir manatam Filistian gumazir kam misueghti, an aremeghti, Israelian aghumsizir kam givagham, eghti atrivim manmaghin a damuam? Ki kamaghin gari, Filistian kam, a gumazir God gifozir puvatizim, egha uan mikarzir mogomemin inim atuzir puvati. A uabi fava dibovir akabar Godin Zurara Itimin midorozir gumazibav gei.”
27 Ezi gumaziba a geghari, atrivim kamaghin migei, gumazir manam Goliat misueghti, a bizir kabar a damuam.
28 Ezi Devitin avebam Eliap orazima, Devit gumaziba ko migei. Ezi an navim ikuvizima a kamaghin a migei, “Ni tizim bagha kagh ize? Tinara nin sipsipin muziariba gumazamiziba puvatizir danganimin dar gara dagh eghufi? Ki fo, ni ifari, ni orazi puvatigha puvira ifaghatir gumazim. Ni pura daru midorozimin ganasa ize, biziba puvati.”
29 Ezi Devit kamaghin uan avebam migei, “Puvati. Ki bizitam gifofoghasa gumazibar azangsisi. Ki kamaghin amima, a ti deraz, o puvati?”
30 Egha a raghirigha ua gumazir igharazibar azai, gumazir Filistian gumazim misueghti an aremeghamim, atrivim manmaghin a damuam? Ezi me ua bizir Sol faragha mikemezibar a migei.
31 Ezi gumazir maba Devitin migirigiaba baregha ghua Sol migei. Kamaghin amizi, a Devitin diazima an a bagha ghu.
32 Ezi Devit ghua otogha kamaghin Sol migei, “O atrivim, ni oragh. E Israelia, e Filistian kamin atiatingiva osemeghan kogham. Ki nin ingangarir gumazim, ki uabi mangi a ko misogham.”

33 Ezi Sol ghaze, “Bar puvati. Ni otarir
bar igiam. Ni manmaghin a ko misogham?
Ni otarir aghirir kinim. Goliat uan igiamra
midorozir gumazimin ikia iza datirikin.”
34 Ezi Devit Solin akam ikaragha ghaze,
“Atrivim, ki uan afeziamin sipsipbar gari.
Ezi dughiar mabar laionba ko beaba iza
sipsipin nguziba isa zui.
35 Ezi ki laionba ko bean kabar agintigha
dav sogha dar akatoribar uam sipsipin
nguziba, me dama da isi. Eghti laion o bea
ragh na misoghsi izitima, ki an tuer arizibar
suiragh an gurim apirighti an aremegham.
36 O atrivim, Filistian gumazir Ikiavira Itir
God gifozir puvatizir kam, a gumazir uan
mikarzir mogomemin inim atuzi puvatizim,
a dibovir akaba Godin midorozir gumaz-
ibav gei. Ezi ki laionba ko beabav soghezi
moghin, arazir kamra, ki a damuam.
37 Ikiavira Itir God nan akurazi, laionba
ko beaba na gasighasighizir puvati. Ezi
datirighin, a uaghan nan akuraghti, Filis-
tian kam na misueghan kogham.”
Ezi Sol a migia ghaze, “A dera, ni mangi,
Ikiavira Itir God ni ko ikiam.”
38 Egha Sol dapanir asuar brasin in-
garizimin an dapanim garugha, korotiar
brasin ingarizim an mikarzim avasa a
ganingi. Kar Solin midorozir korotiaba.
39 Ezi Devit midorozir sabam inigha
brasin midorozir korotiam arugha, uabi
baraghav arui. Ezi puvati, a fomira bizir
kamagh gari taba aghuizir puvati. Kamagh
amizi, a Sol migia ghaze, “Ki midorozir
korotiar kabar aghuigh mangi misoghan
kogham. Ki bizir kaba azuir puvati.”
Kamagh amizi, a ua da sue.
40 Egha a uan asadivir aghorim inigha
daghurir dipar mamin eghuravimin
ghuava 5plan dagiar guar doziba inigha,
uan mitarir dozim garu. Egha uan katapelin
suiragha Goliat bagha zui.

Devit midorozimin Goliat abira

41 Ezi Filistian gumazim Goliat, a garima,
Devit a bagha arua izi. Ezi Goliat Devit
bagha izi. Ezi gumazir Goliatin oramin
suizim an faragha zui.
42 Ezi Goliat Devitin garima, a bar otarir
igiam, ezi an guamin ganganiba bar dera.
Ezi Goliat ghaze, a ti midorozim damuamin
fofoziba puvati, a pura borir kinim.
43 Kamaghin amizi a Devit dipova ka-
maghin a migei, “Ni tizim bagh asadivir
aghorir mamin suiragha izi? Ni ghaze, ki ti
afiam, egha na misoghasa, a?” Egha a Devit
gasighasighasa uan asebar dei.
44 Egha a kamaghin Devit migei, “Ni iziti,
ki ni misuegh nin kuam isi kuarazir isaba ko
asizir atiabar anighti, me ni amam.”
45 Ezi Devit kamaghin a ikaragha ghaze,
“Ni midorozir sabam ko afuziba inigha na
misoghasa. Ezi ki Ikiavira Itir Godin Gav-
gaviba Bar Itimin ziamin nin misoghasa izi,
a Israelia en midorozir gumaziba gativazir
God. A Godin kamra, ni an akaba barazir
puvatigha dibovir akabar a migei.
46 Ni oragh. Datirighin dughiar kamra,
Ikiavira Itir God ni isi nan dafarim
datigham. Eghti ki ni misuegh nin dapanim
atugham. Egh e ian midorozir gumazibav
suegh, men namnaba isi kuarazir isaba
ko asizir atiabar aningam. Ki kamaghin
damighti, kantribar gumazamiziba bar
kamaghin fogham, Israelian God, a
guizbangira God.
47 Eghti gumazamizir kagh itiba bar kam-
aghin ganigh suam, Ikiavira Itir God uan gu-
mazamiziba uan gavgavimra me isi. A gu-
mazir afuziba, ko midorozir sababar suiz-
iba, a dagh nighnizir puvati. Ikiavira Itir
God uabi midorozir kam damuam, egh bar
ia isi en dafarim darigham.”
48 Devit mikemegha givazima, Goliat ua
bar sivagha Devitin boroghira izi. Ezi Devit
zuamira ivegha ghua Goliat misoghasa zui.
49 Devit dafarim uan mitarir dozim
garugha, dagiar mam inigha uan katapel
gatigha a ighengegha Goliat gase. Ezi
dagiam an guam mitigha a vuigha an
dapanimin aven ghuzi, a guam moghin ira
uaghira nguazimin fuaghav iti.
50 Kamaghira, Devit katapel ko dagiamin
midorozimin Goliat misoghezi an areme. A
midorozir sababa puvati.
51 Goliat nguazim girighav itima, De-
vit ivegha ghua Goliatin boroghin tugha,
an midorozir sabam amikirigha an firim
atuzi, an areme. Ezi Filistiaba garima men
faragha zuir midorozir gumazir gavgavim
aremegha givazi, me bar moghira tintinibar
are.
52 Ezi Israelia ko Judan gumaziba da-
garvagha, men agintigha me misozima me
ariaghiri. Ezi Filistiabar kuaba tintinibar
Saraimin nguibar ekiamin tuavim girav
ikia ghua, Getin nguibar ekiam ko Ekronin
nguibar ekiamin divazimin tiar akabar tu.
53 Ezi Israelia men agintigha givagha, ua-
mategha ghua Filistiabar averpenibar men
bizir me tegha areziba ini.
54 Ezi Devit Goliatin kuamin namnamin
itir midorozir biziba bar da inigha ghua
uan averpenim gati. Egha Goliatin dapanim
inigha ghua Jerusalemin itir gumazamiz-
ibar akakaghasa, eghti me fogh suam, a
midorozimin Goliat abiragha gifa.

Devit ghua Solin gani

17:45: 2 Samuel 22:33-35; Onger Akaba 124:8; Hibru 11:33-34 **17:50:** 2 Samuel 21:19

55 Sol garima, Devit ghua Goliat ko
misozima, ezi a kamaghin midorozir
gumazibar faragha zuir gumazir dapanim
Apnerin azai, “Otarir igiar kam, a tinan
otarim?”
Ezi Apner a ikaragha ghaze, “Atrivim, ki
guizbangira ni migei, ki fozir puvati.”
56 Kamagh amizi, Sol ghaze, “Ni mangi
tintinibar gumazir igharazibar azangsigh,
egh izi na mikemegh.”
57 Ezi Devit Goliat misoghezi an aremezi
dughiamin gin, a uamategha Jerusalemin
ghuzi, Apner a inigha Sol bagha ghu. Ezi
Devit Goliatin dapanimin suiraghavira ikia
Apner ko ghua Sol bato.
58 Ezi Sol an azara, “Otarir igiam, ni tinan
otarim?”
Ezi Devit a migia ghaze, “Atrivim, ki Jesin
otarim, a nin ingangarir gumazim, a Betle-
hemin nguibar ekiamin gumazir mam.”

18

1 Sol Devit ko mikemegha givazima, Solin
otarim Jonatan, a uan navir averiam sara
Devit bar a gifonge, egha uabi gifongezi
moghin bar a gifonge. Egha aning bar na-
makar aghuimningin oto.
2 Dughiar kamin, Sol Devit inizi an a ko
iti, egha anetaghizima a uamategha uan
nguibamin ghuzir puvati.
3 Jonatan bar Devit gifonge, kamaghin
amizima, an akar gavgavir mamin Devit ko
anekiri. Ezi Devit uaghan Jonatan ko akam
akiri.
4 Ezi Jonatan uan korotiar aghuir ruarim
ko midorozir korotiaba sara sue. Egha bizir
kaba ko an midorozir sabam ko an barir
pim ko an benir uabi amighirim sara da isa
Devit ganingi.
5 Ezi Devit Sol ko itima, Sol Devit migeima,
a midorozir gumaziba isa ghua apanibav
sosi, egha misozir dughiabar, Devit zurara
midorozibar uan apaniba abiri. Kamaghin
amizi, Sol midorozir gumazibar gumazir
dapanir mamin ikiasa a ginaba. Ezi gu-
mazamiziba ko midorozir gumazibar da-
panir igharaziba, kamaghin Devitin gara,
bar a gifonge.

Sol Devit baseme

6 Devit Goliat misoghezi an aremegha
givazi, midorozir gumaziba bar uamategha
nguibabar izi. Me tuavimin izima, Israelian
nguibar ekiabar amiziba uan nguibar eki-
aba ategha azenan iza tuavimin atrivim Sol
bato. Me bar akongezir ighiabagh amua
gitan min garir dibiarim ko tambarinbav
sosi.
7 Egha me kamaghin ighiam bange:

“ ‘Sol 1,000plan apanibav sosi.
Ezi Devit 10,000plan apanibav sosi.’ ”

8 Sol ighiar kam baregha, bar an
aghuagha puv atari. Egha navim ikuvigha
kamaghin migei, “Me ti ghaze, Devit
apanir bar aviribav soke, ezi ki gumazir
vabara misoke, ezi a bar na gafira. Me ti
kamaghsua, a ti gin nan danganim inigh
atrivimin ikiam.”
9 Dughiar kamin, Sol bizir kam
ginighnigha Devitin gara a basei.
10 Amimzaraghan Sol uan dipenimin iti,
ezi Ikiavira Itir God, duar kurar mam a
bagha anemada. Bar zuamira duar kurar
kam Solin nighnizim abirazima, Sol pura
diava arai, mati gumazir onganim. Dughiar
kamin Devit uan gitan min garir dibiarimin
gikararai, mati a dughiabar zurara ami
moghin ami. Ezi Sol uan afuzimin suiragha,
11 kamaghin nighnisi, “Ki datirighin
afuzimin Devit giniv a isi birim gikeghti
ana aremegham.” Egha an afuzim Devit
mikinizi, Devit an afuzim gita. Sol dughiar
pumuningin arazir kam gamizi, Devit
dughiar pumuningin an afuzim gita.
12 Sol fo, Ikiavira Itir God Devit ko iti, egha
akirim ragha Sol gasara. Kamagh amizi, Sol
Devitin atiatingi.
13 Egha a Devit ataghizi, an atrivimin
dipenimin itir puvati. Sol gin Devit
amadazi, a 1,000plan midorozir gumazibar
dapanimin iti. Ezi Devit midorozir gumazir
kaba inigha ghua apanibav sosi.
14 Ezi Ikiavira Itir God Devit ko ikia an
akurvazima, bizir bar avirir an amiba der-
aghaviram otifi.
15 Ezi Sol Devitin garima an ingangariba
bar deragha otivima, a bar puvira Devitin
atiati.
16 Devit midorozir gumazibar gumazir
dapanir bar aghuim, kamagh amizima, Is-
raelia ko Judabar gumazamiziba bar a gi-
fongegha a baghavira iti.

Devit Solin guivimin iti

17 Egha Sol kamaghin ifonge, “Devit are-
meghti deragham. Ki ti uabi a misueghan
kogham. A ti uabi Filistiaba ko misoghti,
Filistiaba a misueghti an aremegham.”
Kamagh amizi, Sol kamaghin Devit migei,
“Ni oragh, ki Merap ni daningasa, a nan
guivir ivariam, eghti gua uaningin ikiam.
Ezi ki ua kamaghin ni mikimasa, bizir ni
na bagh damuamim, ni nan midorozir gu-
mazimin min iki pamtemin ingar atiatingan
marki. Eghti Ikiavira Itir God ifueghti e uan
apanibav soghamin dughiamin, ni mangi
me misogham.”
18 Ezi Devit Solin akar kam baregha kam-
aghin a ikaragha ghaze, “Marki, ki an ikian
kogham, ki gumazir kinim. Egha uaghan

18:7: 1 Samuel 21:11; 29:5

nan adarazi ziaba puvati. Kamaghin amizi
ki nin guivimin ikian kogham."
19 Ezi Sol gavgavigha ghaze, Devit
Merapin ikiam, egha aning uaningin ikiasa
dughiam amisefe. Dughiar aning uaningin
ikiamim otozi, a dikavigha Merap isa
gumazir igharazim ganingi, an ziam Adriel,
a Meholan nguibar ekiamin gumazir mam.
20 Ezi gin Solin guivir igharazim, an ziam
Mikal, a Devit bagha bar ifonge. Ezi Sol bizir
kam baregha bar akonge.
21 Egha a kamaghin nighnisi, "Bar
dera. Ki Mikal Devit daningam. Egh
ki Devit amadaghti, a mangi Filistiabav
sogham, eghti Filistiaba a misueghtima an
aremegham."
Kamagh amizi, Sol ua Devitin diagha a
migei, "Ki kamaghin ifonge ni nan guivimin
ikiam."
22 Egha Sol uan ingangarir gumazir
maba amaga ghaze, ia mangi Devitin
ganigh, dughiar Devit uabira ikiamim, ia an
apezeper suam, "Atrivim Sol bar ni gifonge,
ezi e an ingangarir gumaziba uaghan ni
gifonge. Ni oragh. Datirighin ni an guivimin
ikiamin dughiar aghuim."
23 Egha me ghua migirigiar kamin Devit
migei. Ezi Devit kamaghin me ikaragha
ghaze, "Ia ti ghaze, ki dagiaba itir gumazim,
egha ziam itir gumazim, egh atrivimin
guivimin ikiam, a? Bar puvatigham. Ki
biziba puvatizir gumazir kinim. Kamaghin
amizi, ki an ikeghan kogham."
24 Kamaghin amizi, ingangarir gumaziba
uamategha ghua, Devit mikemezir akabar
gun Sol geghari.
25 Ezi Sol kamaghin nighnisi, a De-
vit amadaghti, a mangi Filistiaba ko
misoghtima, me a misueghti an are-
megham. Kamaghin amizi, a uan ingan-
garir gumazibav kemeghti, me uamategh
mangi Devit mikimam. A kamaghin migei,
"Ki kamaghsua, Devit bizir bar vamira nan
guivim givesi na daningam. Ki kamaghsua,
Devit nan apaniba ikarvaghiva 100plan
Filistian midorozir gumazibav sueghti me
arighiregh. Egh a 100plan gumazir kabar
mikarzir mogomebar inibar ghoregh, da
inigh na bagh izi."
26 Ezi Solin ingangarir gumaziba ghua
Solin akabar gun Devit migei. Ezi De-
vit kamaghin nighnisi, arazir kam, a Solin
guivim givezamin arazir aghuim, egha a
Solin ameremin otivasa bar akonge. Egha
Sol mikarzir mogomer inir kaba inigh izasa
dughiam ginaba. Ezi dughiar kam tighar
otivam,
27 ezi Devit uan midorozir gumaziba ko
ghua Filistiabar midorozir gumazir 200pla
misuegha, men mikarzir mogomebar iniba
aghoregha, da inigha atrivim bagha izegha
da medi. Devit Solin guivimin ikiasava
arazir kabagh ami. Kamaghin amizi, Sol
uan guivim Mikal isa Devit ganingizi aning
uaningin iti.
28 Ezi Sol datirighin kamaghin deragha
fo, Ikiavira Itir God Devit ko iti, ezi Mikal
uaghan bar Devit gifonge.
29 Kamaghin amizima, Sol Devitin atia-
tiavira ikia egha bar an aghua. Egha Sol
zurara an apanimin iti.
30 Dughiar aviribar, Filistiabar midorozir
gumazir dapaniba uan midorozir gumaz-
ibar akua, Israelia misoghasa izi, ezi Devit
uan midorozir gumaziba ko pamtemin me
misogha me abiri. Solin midorozir gumazir
dapanir igharaziba, me Devit pamtemin
misozi moghin misozir puvati. Kamaghin
amizi, gumazamiziba ziar ekiam Devit
ganidi.

19

Jonatan Devitin akura

1 Ezi Sol Devit misueghti an aremeghasa
uan otarim Jonatan ko uan ingangarir gu-
maziba bar me mikeme. Ezi Jonatan bar
Devit gifonge.
2 Egha a ghua Devit migia ghaze, "Nan
afeziam ni misueghti ni aremeghasa migei.
Kamaghin amizi, ni gurumzaraghan bar de-
raghvira uabi geghuv, egh mangi azenibar
modogh.
3 Eghti ki afeziam ko, ga mangi dan-
ganir ni modozimin boroghin tughiv ikiti, ki
ni bagh afeziamin mikimiva an nighnizim
gifogham. A manmaghin ni damusi damuti,
ki an gun ni mikimam."
4 Egha amimzaraghan, Jonatan ko Sol
ghua uaning migia, Jonatan Devitin ziam fa
kamaghin Sol migei, "Afeziam ki bizitam ni
mikimasa. A kamakin. Ni arazir kuratam
uan ingangarir gumazim Devit damuan
marki. An arazir kuratamin ni gamizir pu-
vati. Bizir avirir an amiba da nin akurvasi.
5 A Goliat misoghezi an aremezi dughiam,
a kamaghin uabi ginighnizir puvati, an
ovengam o an angamira ikiam. Devitin
agharimin Ikiavira Itir God, Israelia en
akurvaghavira ikia, en apaniba, a bar me
abini. Ezi ni uabi bizir kamin ganigha bar
akonge. A bizitam gasighasighizir puvati.
Kamaghin amizi, ni tizim bagh puram a
misueghti an aremegham? Ni kamaghin
damigh osimtizir ekiam inigham."
6 Ezi Sol Jonatanin akaba baregha,
akar dikirizir gavgavim gamua ghaze, "Ki
Ikiavira Itir Godin damazimin, ki Devit
misueghti an aremeghan kogham."
7 Ezi Sol mikemegha givagha ghuzi,
Jonatan Devitin diazima a izima, an
eghaghanir an afeziam a mikemezibar gun
a geghari. A gin Devit inigha Sol bagha

ghuzi, Devit fomira atrivimin dipenimin ingarizi moghira ua ingari.

Sol Devit misueghti an aremeghasa

8 Ezi Israelia ko Filistiaba dughiar mamin
ua uariv sosi. Ezi Devit uan midorozir
gumaziba ko pamtemin misogha Filistiaba
abirazima, Filistiaba tintinibar are.
9 Ezi gin, Ikiavira Itir God ua duar ku-
ram amadazi, a ghua Solin nighnizim avara.
Dughiar kamin Sol uan dipenimin aven
aperagha uan afuzimin suiraghav iti. Ezi
Devit a ko ikia uan gitan min garir dibiarim
gikararai.
10 Ezi Sol uan afuzimin Devit giniv a isi
birim gikasava a birazi, Devit an afuzim
gitazi, afuzim dipenir birim miti. Ezi
dimagarir kamin, Devit arav ghu.
11 Ezi Sol uan ingangarir gumaziba
amadagha ghaze, ia Devitin dipenimin
mangi a korogh, egh bar mizaraghara ia
misueghti an aremegh. Ezi Devitin amuim
Mikal, kamaghin a migei, "Ni datirighin
dimagarir kamra ni arimangigh. Puvatighti,
me gurumin mizaraghara izi ni misueghti,
ni aremegham."
12 Kamaghin amizi, Mikal, benir gavgavir
mam inigha dipenimin windua dafazi, De-
vit an suiragha uaghira nguazim girigha
arav ghu.
13 Devit ghugha givazi, Mikal marvir
guar me tememin ingarizim inigha Devitin
misiamin aneti. Egha me memen arizim
inigha marvir guar kamin dapanim aniki.
Egha nir ruarir mamin anevara.
14 Ezi Solin ingangarir gumaziba Devit ini-
asa izima, Mikal kamaghin me migei, "Devit
arei."
15 Ezi me uamategha ghua Sol mikeme.
Ezi puvati, a ua kamaghin me migei, "Ia
uamategh an dipenimin aven mangi an
ganigh, egh an akuir misiamin a inigh iziti,
ki a misueghtima an aremegham."
16 Ezi me uamategha ghua dipenimin
aven ghugha marvir guamin garima,
a misiamin irighav iti, ezi an dapanim
anighizir memen ariziba iti.
17 Egha me an ganigha givagha ghua Sol
mikeme. Egha gin Sol kamaghin Mikalin
azai, "Ni tizim bagha na gifari? Ni tizimsua
nan apanim ataghizi an arav ghu?"

Ezi Mikal kamaghin a ikaragha ghaze,
"Devit kamaghin na migei, ni nan akuraghti,
ki ari mangika. Puvatighti, ki nin misueghti,
ni aremegham."
18 Devit arir dughiamin, a ghua Raman
nguibar ekiamin Samuel bato. Egha De-
vit bizir Sol a gamiziba dar gun Samuel
geghani. Egha gin Devit ko Samuel ghua
Naiotin nguibamin iti.
19 Ezi gumazir maba kamaghin Sol migei,
"Devit Raman nguibar ekiamin boroghin
Naiotin nguibamin iti. Naiot a Godin akam
inigha izir gumazibar nguibam."
20 Ezi Sol gumaziba amadazi me Devitin
suighasa zui. Me ghua otivigha garima,
Godin akam inigha izir gumazir okoruar
mam, Godin akam pamtem an gun migiava
diava ighia izi. Me Samuelin garima, a
Godin akam inigha izir gumazir kabar da-
panimin iti. Ezi Godin Duam pamten Solin
gumaziba gizivazi, me uaghan Godin akam
pamten an gun migia, dia ighia izi.
21 Ezi Sol kamaghin bizir kam baregha
gumazir igharaziba amadazi, me ghua ka-
maghira Godin akam inigha izir gumazibar
min otifi. Ezi Sol ua kamaghira oregha, a
ua gumazir avirir maba ua me amadazi,
me ghua kamaghira Godin akam inigha izir
gumazibar min otifi.
22 Ezi Sol gin uabi ghua Raman otogha,
ghua Sekun nguibamin mozir dipar
ekiamin oto. Egha kamaghin Sekun itir
gumazibar azai, "Samuel ko Devit aning
managh iti?"

Ezi me ghaze, "Aning Raman nguibar
ekiamin boroghin Naiotin nguibamin iti."
23 Ezi Sol tuavimin ghuavira itima, Godin
Duam an anabozi, a Godin akam pamtem
an gun migiava, diava ighia tuavimin ghua
Raman boroghin ghua Naiotin nguibamin
oto.
24 A gumazir igharazibar min uan koro-
tiaba suegha, Samuelin damazimin, Godin
akam inigha izir gumazibar min ami. Egha
dimagarir kam ko aruer kamin, a bibi-
amra irighav iti. (Bizir Sol batozir kam,
an akar gumaziba migeir mamin mingarim.
Akar kam kamakin, "Manmaghin ami, Sol
ti uaghan Godin akam inigha izir gumazim,
o?")

20

Jonatan Devitin akura

1 Sol Raman boroghin Naiotin nguibamin
otozi, Devit nguibar kam ategha arava,
uamategha Jonatan bagha ghu. A ka-
maghin Jonatan migei, "Ai Jonatan, nin
afeziam tizim bagh na misueghti ki are-
megham? Ki osimtizitam o arazir ku-
ratamin a gamizir puvati. Guizbangira, ki
bizitamin osimtizitam itir puvati."
2 Ezi Jonatan kamaghin Devit ikara, "Pu-
vati, ni aremeghan kogham. Nan afeziam,
bizir a damuamiba, a bar dar gun na migei,
bizir muziariba ko bizir ekiaba. Egh a bizir
katam nan modoghan kogham. Ezi ki fo, a
ni misueghti ni aremeghan kogham."

19:11: Onger Akaba 59:1 **19:24:** 1 Samuel 10:11-12

3 Ezi Devit ua kamaghin migei, “Nin
afeziam a bar ni gifo, ni bar na gifonge. Ka-
magh amizi, a ti na misueghti, ki aremeghsi,
a ni mikemeghan kogham. An osimtizim ni
daningan aghua. Ezi guizbangira Ikiavira
Itir Godin zurara itimin ziamin ki ni migei,
nin afeziam na misueghti ki aremegham. Ki
bizir kam gifogha gifa, ki fo ni datirighin na
ko iti. Ezi dughiar bar otevimin nin afeziam
bizir kam damuam.”
4 Ezi Jonatan kamaghin Devit migei, “Ki
manmaghin nin akuraghasa, ni ifonge?
Bizir ni ifongezir manam, ki a damuam.”
5 Ezi Devit kamaghin a migei, “Gu-
rumzaraghan iakinir igiamin dughiar
ekiamin, ki mangi atrivim ko damam.
Ni uabi nighnigh, ni na amadaghti, ki
mangi obarir azenimin modogh iki, mangi
amimzaraghan guaratizimin tugham.
6 Eghti nin afeziam apir dakozimin
na bagh ganiva nin azangsigh suam, a
managh iti, eghti ni kamaghin a mikim,
‘Azeniba vaghvagha dar dughiar kamin,
Devitin adarazi me uari akuva Betlehemin
ofabagh ami. Kamaghin amizi, a mangasa
nan azarazi, ki an amamangatizi, a uan
nguibamin ghu.’
7 Ni atrivim mikemegh givaghti, a suam,
‘A dera,’ eghti ni fogh suam, ki deragh ikiam.
Eghti an atariva osemeghti, ni fogh suam a
pazi na damuam.
8 Ezi Ikiavira Itir Godin damazimin, ni nan
namakar aghuimin ikiasa akar mam akiri,
bizir kam bangin ki fo, ni nan apangkuvigh
deragh na damuam, ki nin ingangarir gu-
mazim. Egh ki arazir kuratam damighti,
ni uabi na misueghti ki aremegham. Ni na
inigh uan afeziam bagh mangan marki.”
9 Ezi Jonatan kamaghin a migei, “Marki, ni
mamaghin nighnighan marki. Ki tong ka-
maghin foghai, nan afeziam pazi ni damuam,
ezi ki ni mikemeghai. Ki a mongan kogham.”
10 Ezi Devit kamaghin a migei, “Ni uan
afeziam nan gun a mikemeghti, an adarir
migirigiam damuti, tina izi na mikimam?”
11 Ezi Jonatan kamaghin Devit migei, “Ga
dagher azenimin mangigh, ki ni mikimam.”
Egha aning dikavigha zui.
12 Aning ghua otogha givagha, Jonatan
kamaghin Devit migei, “Ikiavira Itir God,
Israelin Godin ziamin, ki kamaghin migei,
ki ifaraghti a mizazim na gasegham. Gu-
rumzaraghan o zuerimin dughiar kamra,
ki ni bagh afeziamin azangsigham. A
navir amirizim nin ikiti, ki ni bagh akam
amangam.
13 Eghti nan afeziam ni gasighasighsi
mikimti, ki ni mikimam. Egh ni arisi, ki ni
mikemegh nin akuraghan koghti, Ikiavira
Itir God mizazir ekiatam na gasegh. Ezi
ki kamaghin ifonge, Ikiavira Itir God nan
afeziam ko ikezi moghin, a uaghan ni ko iki.
14 “Egh gin, ki angamira ikivira ikiti, ni nan
apangkuvigh deraghvira na damu, mati
Ikiavira Itir God en apangkuvigha deragha
e gami mokin. Puvatighti, ki aremegham.
15 Egh ni uaghan nan ovavir boriba zu-
rara deravira me damu. Ni pazi me damuan
marki. Eghti Ikiavira Itir God nguazir kamin
nin apaniba agivamin dughiamin, ni nan
ovavir boribar apangkuvigh deraghvira me
damu.”
16 Jonatan akar dikirizir gavgavimin,
Devit ko an adarazi gamua ghaze, ni
aremeghamin dughiamin gin, nin ovavir
boriba akar dikirizir kam gin amadaghti,
Ikiavira Itir God mizazim me gasam.
17 Jonatan uabi gifongezi moghin bar De-
vit gifonge, kamagh amizi, a Devit migia
ghaze, Devit ni akar dikirizir gavgavim
damu. Ezi Devit Jonatan mikemezi moghin
ami.
18 Egha Jonatan ua kamaghin Devit migei,
“Gurumzaraghan, iakinir igiamin dughiar
ekiam. Eghti ni damamin dughiamin ikian
koghti, afeziam ni apiaghirir dabirabimin
ganti a pura ikiti, an okam nighnigham.
19 Eghti amimzaraghan, ni bar zuamira
magiri dagiar pozir ekiar ni faragha mod-
ozimin boroghin modogh, dagiar pozimin
ziam Esel.
20 Eghti ki izi pura ifar barir afuzir
3pla inigh dagiar pozir kam boroghin itir
bizitam gasam.
21 Egh ki na ko izamin otarir igiam
mikemeghti, a nan barir afuziba buriam.
Eghti ki kamagh a mikim suam, tong sivagh
kagh izi, bariba kagh amadagham iti, eghti
Devit, ni na bagh izi. Ikiavira Itir Godin
ziamin, ki guizbangira migei, ni kamaghin
fogh suam, ni deravira ikiti bizitam ni
gasighasighan kogham.
22 Eghti ki otarir na ko izamin kam mikim
suam, barir afuziba muna munagh iti, eghti
ni zuamira dikavigh danganir igharazi-
tamin mangi. Ni kamagh fogh suam,
Ikiavira Itir God uabi ni amadazi, ni mangi.
23 Guizbangira, akar dikirizir gavgavir ga
uaning ko amizir kam, Ikiavira Itir God gan
gari, ezi ga zurara an gin mangi mamaghira
ikiam.”
24 Ezi Devit dagher azenimin ghua
dagiar pozimin boroghin modo. Ezi
amimzaraghan Atrivim Sol iakinir igiamin
isar ekiam bagha izav apera.
25 A zurara ami moghin ghua dipenir
birimin, uan dabirabim gapera. Ezi Jonatan
atrivim vongin amadaghan aperaghav
itima, Apner atrivimin boroghin apera. Ezi
Devit apiaghirir dabirabim pura iti.

20:5: Diboboniba 28:11 **20:15:** 2 Samuel 9:1

26 Sol garima, Devit dughiar kamin itir pu-
vatizi, a migirigiatam gamir puvati, a pura
kamaghin nighnisi, “Devit manmaghirama
ami? Bizitam ti Devit batozima, a Ikiavira
Itir Godin damazimin zuezir puvatigha,
izezir puvati, o?”
27 Iakinir igiamin, namba 2in dughiamin,
me ua uari akuvagha gari, Devit apiaghirir
dabirabim, a ua pura iti. Ezi Sol ka-
maghin uan otarim Jonatan migei, “Jesin
otarim manmaghin amigha boghinaron ko
datirighin isam bagha izezir puvati?”
28 Ezi Jonatan ghaze, “A Betlehemin man-
gasa nan azangsiki.
29 A kamagh na migei, ‘Nan aveghbuam
na bagha akam amaga ghaze, ki mangi uan
adarazi ko ofa damuam. Kamagh amizi, ni
na ateghti ki mangam. Ni guizbangira nan
namakar aghuim, ni na ateghti ki mangi uan
adarazir ganam. A kamaghin migeima, ki
anetaghizi a uan adarazi bagha ghu.’ Bizir
mingarir kamin a isar ekiar kamin ni ko
ikiasa izezir puvati.”
30 Ezi Sol kamaghin oregha bar Jonatan
baseme, egha kamaghin a migei, “Ni amizir
bar kurar orazir puvatizimin borim. Ki
ni gifo, ni Jesin otarir kamin akurvaghasa.
Arazir kam ni damighti ni gumazir kinimin
ikiam, eghti aghumsizir ekiam ni uan ame-
bam ko gua batogham.
31 Jesin otarir kam nguazir kamin ikivira
ikiti, ni kantrin kamin atrivimin otoghan
kogham. Kamagh amizi, ni gumaziba
amadaghti, me mangi a inigh iziti, ki a
misueghti an aremeka!”
32 Ezi Jonatan kamaghin Solin akam
ikaragha ghaze, “A tizim bagh aremegham?
An osimtizir manam gami?”
33 Ezi Sol akar kam baregha zuamira
afuzim inigha Jonatan birazi, Jonatan an
afuzim gita. Ezi Jonatan datirighin fo, nan
afeziam datirighin Devit misueghti an are-
meghasa pamten nighnisi.
34 Egha Jonatan atara bar uan afeziam
basemegha, dagher dakozim ategha ghu.
Egha iakinir igiamin dughiar namba 2in,
daghetam amezir puvati. An afeziam
Devit gasighasigha aghumsizir akabar a
mikemezi, an akar kurar kabagh nighnigha,
Devit bagha navim bar a baseme.
35 Egha amimzaraghan mizaraghara,
Jonatan dagher azenimin Devit bativasa
ghua, otarir mam inizi an a ko zui.
36 Ezi Jonatan kamagh otarir kam migei,
“Ki barir afuzibar asiti, ni mangi da buri. Ni
zuamira mangi.” Ezi otarim ivegha zuima,
Jonatan barir afuzir mamin a gafiragha ase.
37 Ezi otarim ivegha ghua barir afuzim
irizi naghin zuima, Jonatan an diagha kam-
agh a migia ghaze, “Ni tong ua sivagh mangi.
Barir afuzim ti munagh iti.”
38 Ezi Jonatan ua otarimin diagha ghaze,
“Ni zuamira mangi. Ni oragh, pura tughiv
ikian marki.” Ezi otarim barir afuzim
inigha Jonatan bagha izi.
39 Otarir kam Jonatan migeir akabar
mingaribagh fozir puvati. Jonatan ko Devit
uaningra fo.
40 Egha Jonatan uan barir pim ko bariba
isa otarim ganingizi, ana da inigha ua
nguibar ekiamin ghu.
41 Egha otarim ghugha givazi, Devit
dagiar pozimin girakirangin modozim
ategha iza, Jonatanin boroghin ira
nguazimin fuagha, uan guam nguazim
mitua. Egha 3plan dughiabar uan dapanim
fegha uam aviragha egha dikavigha aning
uaningin torava azi. Devitin azir akamin
arazim, bar Jonatanin azir akamin arazim
gafira.
42 Ezi Jonatan kamaghin Devit migei, “Ni
navir amirizim sara mangi. Ga fo, ga
Ikiavira Itir Godin ziamin, akar gavgavim
akirigha givagha ghaze, ga zurara der-
aghvira uaning damuam. Eghti gin gan
ovavir boriba uaghan kamaghira arazir
kam damuam.” A mikemegha givazi, Devit
danganir igharazimin zuima, Jonatan ua-
mategha uan nguibar ekiamin ghu.

21

Devit Solin arav ghu

1 Devit ara ghua Nopin nguibar ekiamin
ofa gamir gumazim Ahimelek bato. Ezi
Ahimelek nigha atiatia uan dipenimin
azenan izegha kamaghin Devit migei, “Ni
tizim bagha uabira izi?”
2 Ezi Devit ghaze, “Atrivim ingangarir
mam na ganingizi ki izi. A ghaze, ki
damuamin ingangarir kam, ki an gun gu-
mazir igharazitam mikiman kogham. Ki
uan midorozir gumazibav gia ghaze, ia dan-
ganir igharazitamin na batogh.
3 Ezi ni dagher manmagh gariba iti? Ni
bretba ikiva 5plan rubuziba na daning,
puvatighti ni dagher igharazitam na
daningigh.”
4 Ezi ofa gamir gumazim kamaghin a
migei, “Ki bretin kiniba puvati. Bretin God
ganingizimra iti. Nin midorozir gumaz-
iba bogh dimangan amiziba ko dakuighan
koghti, ni bretin kaba inigh mangam.”
5 Devit kamaghin Ahimelek migei, “Ki
guizbangira ni migei, e dimangan amiziba
koma akuizir puvati. E zurara pura
uan apanibav soghamin dughiaba, en
midorozir gumaziba ko men biziba Godin
damazimin zue. E datirighin uaghan Godin
damazimin zue.”

21:1: Matyu 12:3-4; Mak 2:25-26; Luk 6:3 **21:6:** Ofa Gami 24:5-9

6 Kamaghin amizi, ofa gamir gumazim
bretba isava a ganingi. Bretin me isa God
ganingizim anarira iti. Dagher igharazi-
ba ua puvati. Me dughiar kamin Godin
damazimin bretin igiaba isa, ghuribar dan-
ganim garigha, dakozim gati. Kamaghin
amizi, ofa gamir gumazim, bretin ghuriba
isa Devit ganingi.
7 Ezi dughiar kamin, Atrivim Solin ingan-
garir gumazir mam, a Idomian gumazim,
an ziam Doek. A Godin Purirpenimin
ikia Godin ofa damuamin dughiam mizuai.
A garima Ahimelek bretin kaba isa Devit
ganingi. Doek a Solin bulmakaubar garir
gumazibar gumazir dapanim.
8 Ezi Devit bretba inigha kamagh
Ahimelek migei, "Ni afuzitam o midorozir
sabatam iti? Ni tam ikiva na daningigh.
Atrivim ingangarim bagha nan avisi, ki
midorozir sabatam o bizir igharazitam
inizir puvati. Ki pura ize."
9 Ezi Ahimelek a migia ghaze, "Ki
midorozir sabar vamira iti. Kar Goliatin
midorozir sabam, ni Elan danganir zarimin
a misoghezi an areme. Me a isa nir
mamin a noegha ofa gamir gumazibar
dapanim azenimin azuir korotiar otevimin
girakirangin aneti. Ni ifuegh midorozir
sabar kam iniam."

Ezi Devit ghaze, "Ni a isi na daningigh!
Midorozir sabar kam, a bar dera. Tam uam
a gafirazir puvati."

10 Egha Devit Solin atiatigha dughiar
kamra nguibar ekiar kam ategha arav ghu.
A ghua Getin nguibar ekiamin atrivim Akis
bato.
11 Atrivimin ingangarir gumazibar da-
paniba kamaghin a migei, "Gumazir kam
Devit, a uan kantrin atrivim. Amiziba a
bagha kamagh ighiam bange:

" 'Sol 1,000plan apanibav sosi.

Ezi Devit 10,000plan apanibav sosi.' "

12 Ezi Devit migirigiar kam baregha ka-
maghin nighnisi, Getin nguibamin garir
Atrivim Akis ti a misueghti an aremegham.
Egha an atiati.
13 Kamaghin amizi, Devit atrivim ko an in-
gangarir gumazibar dapanibar damazimin,
odava gumazir onganim gava. Me a iki-
asava amima a bar gumazir onganimin
mirarama oto. A pura tintinibar nguibar
ekiamin tiar akamin, biziba osira diava ar-
ava, pupuviba an akatorimin otiva an ghua-
masizimin izaghiri.
14 Ezi Atrivim Akis an gara kamagh uan
ingangarir gumazir dapanibav gia ghaze,
"Ia kagh gan, gumazir kam bar ongani! Ia
tizimsua a inigha na bagha izi?
15 Ia ti ghaze, nan kantrin gumazir on-
ganiba puvati, a? Bar aviriba iti, ka-
magh amizi ia tizim bagha gumazir on-
ganir kam inigha izima, an arazir onganiba
nan damazimin dagh amuavira iti? A
nan dipenimin ikian kogham." Kamaghin
amizima, Atrivim Akis Devit ataghizima, a
ghu.

22

Sol ofa gamir gumazibav soghezi, me ariaghire

1 Egha Devit Getin nguibar ekiam ategha
ara ghua, Adulamin nguibar ekiamin
boroghin mighsiamin dagiar torir mamin
iti. Ezi an aveghbuaba ko an afeziamin
ikizim kamaghin oraki, a danganir kamin
iti. Ezi me ghua a ko iti.
2 Dughiar kamin, gumazir osimtizir
igharagha garir aviriba itiba ko, gumazir
igharaz darazir biziba inigha da ikarazir
puvatiziba ko, gumazir adariba gumazir
igharazibar itiba, me bar moghira Devit
bagha ghuegha a ko uari akuvagha itima,
a men gumazir dapanimin iti. Gumazir a
ko itibar dibobonim, 400in boroghin ghu.
3 Ezi Devit uan amebam ko afeziam inigha
danganir kam ategha, Moapin kantrin, Mis-
pan nguibar ekiamin ghu. Egha a kama-
ghin Moapian atrivim migei, "Ki kamagh-
sua, ni nan amebam ko afeziam ateghti, an-
ing ni ko ikiti, ki Ikiavira Itir Godin ifongiam
gifogham, a na bagh a bizir tizim damuam."
4 Ezi Moapian atrivim, Devit ifongezi
moghin, a Devitin amebam ko afeziam
inigha izima aning Moapin atrivim ko
itima, Devit uabi dagiar torimin modogha
iti.
5 Ezi Godin akam inigha izir gumazir
mam, an ziam Gat, a iza kamaghin Devit
migei, "Ni ua danganir kamin ikian marki.
Ni datirighira dikavigh Judan anabamin
nguazimin mangi." Ezi Devit danganir
kam ategha, Judan nguazimin ghua an ru-
arir ekiar me kamaghin diborim Heretin
ghugha an iti.
6 Dughiar mam, Sol Gibean mighsiar
dozimin ikia, temer mamin apengan aper-
aghav ikia, uan afuzimin suiraghav iti.
Ezi an ingangarir gumazibar dapaniba an
okarigha iti. Ezi gumazir maba Devit itir
danganimin gun a migei.
7 Ezi Sol kamaghin uan ingangarir gu-
mazibav gei, "Ia Benjaminin anabamin gu-
maziba, ia deraviram oragh. Ia ti ghaze,
gumazir kam Devit, a dagher azeniba ko
wainin azeniba isi ia daningam, a? Egh a

21:9: 1 Samuel 17:51 **21:10:** 1 Samuel 21:13; Onger Akaba 34:1 **21:11:** 1 Samuel 18:7; 29:5 **21:12:** Onger Akaba 56:1 **21:13:** Onger Akaba 34:1 **22:1:** Onger Akaba 57:1; 142:1

ia damuti ia 1,000pla ko 100plan midorozir
gumazibar dapanibar otivam, a? Bar pu-
vatigham.
8 Ki fo, ia bizir kabagh nighnigha na
gasighasighasa akam misoke. Ian tav
bar kamaghin na mikemezir puvati, nan
otarim, Jesin otarir kamin akurvaghasa a
ko akar gavgavim akiri. Ia na ginighnizir
puvatigha, kamaghin na mikemezir puvati,
nan otarim a nan ingangarir gumazir kam
gamizima, a nan apanimin oto. Egha a
datirighin na misueghti ki aremeghasa
tuaviba buri."

9 Dughiar kamin Idomian gumazim Doek,
a Solin ingangarir gumaziba ko tuivighav
iti. Egha a kamaghin Sol migei, "Ki Nopin
nguibar ekiamin ikia garima, Devit ofa
gamir gumazim Ahimelek bagha ghu, a
Ahitupin otarim.
10 Ezi Ahimelek, Devit mangamin tuavim
bagha Ikiavira Itir God ko migei. Egha
a dagher maba ko Filistian gumazim Go-
liatin midorozir sabam sara inigha Devit
ganingi."

11 Sol akar kam baregha gumazir maba
amadazima, me ghua Nopin ofa gamir gu-
mazim Ahimelek ko an ikizimin itir ofa
gamir gumaziba bar me inigha ize.
12 Ezi ofa gamir gumazir kaba bar
otivigha givazima, Sol kamaghin Ahimelek
migei, "O Ahitupin otarim, ni oragh. Ki akar
mam nin iti."

Ezi Ahimelek ghaze, "Gumazir ekiam, ni
akar manam iti?"

13 Ezi Sol kamaghin a migei, "Bizir
tizim bagha ni Jesin otarim ko, gua na
gasighasighasa akam akiri? Ni dagher maba
ko midorozir sabar mam sara a ganiga,
aka taba a daningasa Godin azangsisi.
A datirighin nan apanim gavagha, na
misueghti ki aremeghasa tuaviba buri."

14 Ezi Ahimelek kamaghin a ikaragha
ghaze, "Bar puvati. Devit a nin ingan-
garir gumazibar faragha zuir gumazir bar
aghuim, egha a deraghavira nin girara zui.
Ingangarir gumazitam a gafirazir puvati. A
uaghan nin amerem, a nin boroghin ikia
ni geghuvir midorozir gumazibar dapanir
mam. Nin dipenimin aven itir adarasi, me
bar a gifuegha ziar ekiam a ganidi.*
15 Dughiar kamra ki ti akatam a
daningasa Godin azangsisi, o? Bar puvati.
Ki dughiar aviribar a bagha God ko migei. Ki
nin ingangarir gumazim, ki uan adarazi ko,
ni akam e gasan marki. E ni gasighasighasa
akam akirizir puvati. Bizir ni datirighin
migeir kam, ki bar a gifozir puvati."

16 Ezi atrivim kamaghin a migei, "Puvati.
Ahimelek, ki ni bareghan kogham. Ni uan
adarazi ko bar ovengam."

17 Egha Sol uan midorozir gumazir an
boroghin tuivighav itibav gia ghaze, "Aria.
Ia raghirigh Ikiavira Itir Godin ofa gamir gu-
maziba misueghti, me arighiregh. Me Devit
ko ingara fo, a nan aragharui, ezi me bar
na migeir puvati." Sol kamaghin migeima,
midorozir gumaziba me misoghan aghua.
Me fo, kar Ikiavira Itir Godin ofa gamir
gumaziba.
18 Kamaghin amizi, Sol Doek migia ghaze,
"Ni mangi me misueghti me arighiregh." Ezi
Doek raghirigha ghua ofa gamir gumaziba
bar me misoghezi me ariaghire. Dughiar
kamra a Ikiavira Itir Godin ofa gamir gu-
mazir 85pla misoghezi me ariaghire. Gu-
mazir kaba, me ofa gamir gumazir korotiar
otevir azenan azuiba.
19 Ezi Sol uan midorozir gumaziba
amadazima me Nopin ghue, kar ofa gamir
gumaziba itir nguibar ekiam. Egha me
Nopin gumazamiziba bar me misoghezi
me ariaghire. Me gumaziba, ko amiziba,
boriba ko borir agheghevir oteba apiba,
bulmakauba, donkiba, ko sipsipba sara bar
me kuavareme.
20 Egha me Ahimelekin otarim Abiatar,
a Ahitupin igiavotarim, me a misoghezir
puvati. A men ara ghua Devit ko iti.
21 Ezi Abiatar kamaghin Devit migei, "Sol
Ikiavira Itir Godin ofa gamir gumaziba bar
me misoghezi, me ariaghire."
22 Ezi Devit kamaghin a migei, "Noka!
Dughiar ki nin afeziam ko ikezim, Doek
uaghan iti. Ezi ki fo, a guizbangira nan
gun Sol mikimam. Ki fo, na bangin, nin
afeziam uan adarazi ko ariaghire. Kar nan
osimtizimra!
23 Kamaghin amizi, ni ikiva atiatingan
marki. Ga fo, gumazir na misoghasava
amim, a uaghan ni misoghasa. Ni na ko iki
deraghvira ikiam."

23

Devit Keilan nguibamin akura

1 Ezi gumazir maba iza kamaghin Devit
migei, "Filistiaba Keilan nguibamin itir gu-
mazamizibav sogha, men witin ovizibar ini-
iba kua dar dagheba isir danganimin ghua,
men witin dagheba okeme."
2 Ezi Devit akar kam baregha kamaghin
Ikiavira Itir Godin azai, "Ki mangi Filis-
tiabav sogham o markiam?"

Ezi Ikiavira Itir God ghaze, "A dera. Ni
mangi Filistiabav suegh Keilabar akuraghti,
me deragham."

22:9: Onger Akaba 52:1 * **22:14:** Hibrun akam deragha migirigiar kamin mingarim abighizir puvati.

3 Ezi Devit ko itir gumaziba a migia ghaze,
"Ni oragh. E datirighin Judan anabamin
nguazimin itima, bizir aviriba e gamima, e
atiatingi. E manmaghin Keilan nguibamin
mangi Filistiabav sogham? E mangan
kogham."
4 Me kamaghin mikemezima, Devit uam
Ikiavira Itir Godin azai. Ezi a ua kamaghin
migei, "Ki ian akuraghtima, ia midorozimin
Filistiaba abinigham. Kamaghin amizima,
ia dikavigh Keilan nguibamin mangi Filis-
tiabav sogh."
5 Ezi Devit uan gumaziba ko, Keilan ghua
pamtem Filistiabav soghezi, men aviriba
ariaghire. A bar me abiragha, men bul-
makauba ini. Kamaghira, Devit Keilan
nguibamin gumazamizibar akurazi, me de-
ravira iti.
6 Ahimelekin otarim Abiatar, faragha
Atrivim Solin ara iza Devit ko itir
dughiamin, a ofa gamir gumazibar korotiar
otevir azenan azuim inigha ize.* Me
Keilan nguibamin zuir dughiamin, Abiatar
korotiar kam uaghan a inigha me ko zui.†
7 Ezi gumazir maba Sol migia ghaze, "De-
vit ghua Keilan nguibar ekiamin iti."
Ezi Sol ghaze, "Bar dera, God datirighin a
isa nan agharim darigham. Devit a nguibar
ekiar tiar akar gavgavim ko divazir gav-
gavim itimin aven ize. A uabi uabi isa
kalabuziam gati. Kamaghin amizi, ki an
suighamin ingangarim osemezir puvati."
8 Kamaghin amizi Sol uan midorozir gu-
maziba bar men diazi, me Devit uan adarazi
ko me konasa Keilan zui.
9 Ezi Devit kamaghin oraki, Sol a
gasighasighasa izi. Ezi a kamaghin ofa
gamir gumazim Abiatar migei, "Ni ofa
gamir gumazibar korotiar otevir azenan
azuir kam, a inigh izi."
10 Ezi an a inigha izezi, Devit kamaghin
Ikiavira Itir God migei, "O, Ikiavira Itir God,
ni Israelia en God, ki nin ingangarir gu-
mazim, ki kamaghin oraki, Sol fo, ki Keilan
kagh iti. Kamagh amizi, a na bangin kagh izi
nguibar kam gasighasighasa.
11 Ki foghasa, nguibar kamin gumazamiz-
iba na isi Sol daningam, o puvatigham? Sol
izamin akam a guizbangira o puvati? O
Ikiavira Itir God, Israelia en God, nan ifon-
giam kamakin, ni nan azangsizim ikaragh."
Ezi Ikiavira Itir God kamaghin a migei,
"Sol a izam."
12 Ezi Devit ua Ikiavira Itir Godin azara,
"Keilan gumazamiziba, me ki uan adarazi
ko e isi Sol daningam, o puvatigham?" Ezi
a ghaze, "Are, me ni migei moghira mam-
aghira damuam."
13 Ezi Devit kamaghin oregha zuamira
uan gumaziba ini, men dibobonim 600in
min tu. Me bar dikavigha Keila ategha ghue.
Me bar moghira uari inigha tintinibar dan-
ganibagh arui. Ezi Sol orazima Devit Keila
ategha arav ghuzima, Sol ua Keilan mangan
nighnizir puvati.

Devit a mighsiaba itir danganibar modi

14 Ezi Devit ghua Sifin nguibar ekiamin
boroghin, mighsiaba itir danganir
mongamin aghuibar modi. Danganir
kam, kar danganir dakirtizir gumaziba
puvatizim. Sol zurara Devit buriavira iti,
ezi Ikiavira Itir God Sol gamima, a Devit
bativir puvati.
15 Ezi Devit kamaghin fo, Sol izi a
misueghti an aremegham. Kamaghin
amizima, a ghua Sifin boroghin Horesin
nguibamin iti.
16 Ezi Solin otarim Jonatan Devitin ganasa
ghua, nighnizir gavgavim Ikiavira Itir
Godin ikiasa akar aghuibar a migei.
17 Egha Jonatan kamaghin a migei, "Nan
afeziam ni buri ni batogh, ni gasighasighan
kogham. Kamaghin amizi, ni atiatingan
marki. Ni gin Israelian atrivimin ikiam,
eghti ki nin girara ikiam. Nan afeziam, a
uaghan bizir kam gifo."
18 Egha aning Ikiavira Itir Godin
damazimin, roroamningin ikiasa akar
dikirizir gavgavir mam gami. Egha Jonatan
uamategha uan nguibamin ghuzima, Devit
Horesin ikiavira iti.
19 Ezi Sifin gumazir maba ghua Gibean
nguibar ekiamin Sol migia ghaze, "O
atrivim, ni oragh. Devit en bighan
Hakilan mighsiamin modogha iti, a
sautin amadaghan Jesimonin gumaza-
miziba puvatizir danganimin iti. Me
Horesin nguibamin boroghin, mighsiabar
misoghamin danganir aghuibar iti.
20 O atrivim, e fo, ni gumazir kamin
suighasa bar ifonge, ni iziva a inigh. E uari
a isi nin agharim darigham."
21 Ezi Sol kamaghin me migei, "Ia nan
akurvaghamin arazir aghuim gami. Bizir
kam bangin, Ikiavira Itir God deraghvira ia
damu.
22 Ki fo, gumaziba kamaghin migei, Devit
bar dikirmiki, an e gifaragham. Kamaghin
amizi, ia uamategh mangi a itir danganim
bagh deraghvira ganigh, egh uaghan gu-
mazir an ganizibar ziaba inigh.

* **23:6:** Korotiar kam, a ofa gamir gumazibar korotiar otevir azenan azuim, a dagiar pumuning iti. Aning Godin ifongiam gifoghamin ingangarim iti. † **23:6:** Fomira itir gumazir maba, akinafarir kam Grikin akamin a giragha an osiri. Egha me ghaze, Hibrun akamin mingarim kamaghin iti. Ezi e garima, akinafarir Hibrun akamin datirighin itir kam, akar kamin mingarim kamaghin ghu, Abiatar faragha Keilan nguibamin Devit bato. **23:18:** 1 Samuel 18:3 **23:19:** Onger Akaba 54:1

23 Ia bar deraghvira a modozir danganibagh fogh, egh zuamira izi na mikemeghti,
ki ia ko mangam. A danganir kamra ikiti,
ki mangi deraghvira a batogham. Ki Jud-
abar dakoziba bar dar tongin a buriva an
apigham."
24 Sol mikemegha givazi, Sifia anetegha
uan nguibamin ghue. Egha me kamaghin
fo Devit uan gumazamiziba ko me Maonin
gumazamiziba puvatizir danganimin iti.
A sautin amadaghan, Jesimonin Jordanin
danganir zarimin iti.
25 Sol oregha givagha, uan gumaziba ko
me danganir kamin ghua Devit buri. Ezi
gumazir maba iza Devit mikeme. Ezi a
ghua danganir kurar dagiar aviriba itimin,
Maonin gumazamiziba puvatizir danganir
vuemin iti. Sol oraghti, Devit danganir
manamin mangiti, a uaghan danganir
kamin mangam.
26 Sol uan gumaziba ko mighsiar akirir
vuemin mangiti, Devit uan adarazi ko
me solin ariva, mighsiar akirir vuemin
mangam. Egha Sol uan adarazi ko ghua
bar Devit uan adarazi ko me ikiarugha bar
men suighasava ami.
27 Ezi gumazir mam iza kamaghin Sol
migei, "Filistiaba en nguazimin izegha e
misosi. Ezi ni zuamira uamategh izi."
28 Ezi Sol akar kam baregha uan gumaz-
iba ko me Devit ategha, uamategha ghua
Filistiaba ko misosi. Kamaghin amizi, me
danganir kam dibora ghaze, "Midorozibagh
Itaghvirazir Dagiam."
29 Ezi Devit danganir kam ategha ghua
Engedin nguazimin danganir mogomer
aghuibar iti.

24

Devit bar Atrivim Sol misoghasa amua a misoghezi an aremezir puvati

1 Sol Filistiabar agiragha givagha, ua iza
Devit buri. Ezi gumazir maba kamaghin
a migei, "Ni munagh gan, Devit muna
Engedin boroghin gumazamiziba puvatizir
danganimin iti."
2 Kamaghin amizi, Sol Israelian 3,000plan
midorozir gumaziba amisevezima, me De-
vit ko an gumaziba buri. Me danganir kurar
kamaghin diborim, Memen Atiaba Itir Dan-
ganir Kuram, me an me buri.
3 Me ghua sipsipba itir divazir mabar
boroghin, mighsiar torir mamin iti. Ezi Sol
daviasa torir kamin aven ghu. Ezi Devit uan
gumaziba ko, faragha torir kamin, bar an
aven ghugha an modogha iti.
4 Devitin gumaziba kamaghin a migei,
"Aria. Datirighin nin dughiar aghuim,
Ikiavira Itir God an gun ni mikemegha
gifa, a nin apanim nin agharim darigham.
Eghti ni arazir manamin a damusi a damu."
Ezi Devit nimira an amuda ghua, Solin
boroghin ghugha, an korotiar ruarimin vin
an avizir mam atu, ezi Sol fozir puvati.
5 Devit anetugha givagha nighnigha
ghaze, arazir kam derazir puvati.
6 Kamaghin amizima, Devit uamategha
ghua uan gumazibav gia ghaze, "Ikiavira
Itir God uabi gumazir kam ginabagha a isa
nan gumazir ekiamin aneti. Kamagh amizi,
ki arazir kuratamin a damuan kogham.
Ikiavira Itir God uabi nan anogoroke, ki
bizir kam damuan kogham."
7 Egha Devit uan gumazibar atarigha men
amamangatizir puvati, ezi me ghua Solin
misoghezir puvati. Ezi Sol avigha givagha,
torir kamin azenim girigha tuavim girigha
ghu.
8 Ezi Devit an girara torir kamin azenim
girigha an girara ghua an diagha ghaze,
"Atrivim Sol, nan gumazir ekiam." Ezi Sol
dimdiar kam baregha raghirizi, Devit uan
tevimning apirigha, guam nguazim tuagha
ziar ekiam a ganidi.
9 Egha a kamaghin Sol migei, "Ni tizim
bagha gumazir kabar akaba baragha ghaze,
ki ni gasighasighasa?
10 Ni datirighin uan damazimning kagh
gan, ni dagiar torimin itima, Ikiavira Itir
God ni isa nan dafarim gati. Ezi nan adarazi
ghaze, ni a misueghti an aremegh. Ezi ki nin
apangkuvigha ghaze, kar Ikiavira Itir God
inabazir atrivim, ki a misueghan kogham.
11 Nan afeziam, ni kagh ki suirazir nir
avizir kamin gan. Ki nin korotiar ruarimin
avizim atugha ni misoghan aghua. Ka-
magh amizi, ni deragh na gifogh, ki nin
apanim puvati, egha paza ni ginighnizir pu-
vati. Egha osimtizitam nin itir puvati. Ezi ni
na misueghti ki aremeghasa na buriavira iti.
12 Ikiavira Itir God uabi, gan araziba
tuisigh egh fogh suam, gan tinara arazir
kuram gami. A, ni amizir arazir ku-
rar kam bagh ni ikarvagh, ivezir kuram
ni daningam. Eghti ki uabi arazitam ni
damighan kogham.
13 Ni aghuzir akar fomira itir kam gifo,
'Gumazir kurabara, arazir kurabagh ami.'
Ezi ki gumazir kuram puvati, ki arazir ku-
ratamin ni gamizir puvati. Bar puvati.
14 O Israelian atrivim, ni nan agintighasa
izi, o? Ezi ki tina? Ki mati afiam aremegha
gifa. Ki mati pir mam.
15 Kamaghin, Ikiavira Itir God uabi ga
tuisigh mikim suam, gan tinara osimtizim
gami. A uan kotin aven nan akuragh na
bagh akam akirighti, ni na gasighasighan
kogham."

24:3: Onger Akaba 57:1; 142:1 **24:6:** 1 Samuel 26:11 **24:14:** 1 Samuel 26:20

16 Devit mikemegha givazima, Sol kamaghin a migei, “Devit, nan otarim, ni uabi na
migei, a?” Egha Sol pamtem aziava arai.
17 Egha a kamaghin Devit migei, “Ni gumazir arazir aghuim gamim, ezi ki gumazir
bar kuram. Guizbangira, ni deragha na gami, ezi ki deragha ni ikarazir puvatigha,
bar arazir kuramin ni gami.
18 Ni datirighin deragha na geghara ghaze, Ikiavira Itir God na isa nin agharim
gati, ezi ni na misoghezir puvati. Bar guizbangira, ni arazir kamin na gami.
19 Ki fo, gumazitam uan apanim gasighasighamin tuavim ikiva, a tizim bagh
aneteghtima a pura mangam? Puvatigham. Ezi ni arazir kam gami, kamagh amizi,
Ikiavira Itir God bar deraghvira ni damuva deraghvira ni ikaragham.
20 Ki kamaghin bar fo, ni Israelian atrivimin ikiam. Egh ni gavgavigh deraghvira kantrin kam gativaghti, nin ovavir
boriba uaghan a gativagh mamaghira ikiam.
21 Ki kamaghsua, ni Ikiavira Itir Godin ziamin akar gavgavir tam akirigh suam,
dughiar ni atrivimin otivamimin, ni nan gin otivamin ovavir boribav soghan
marki. Puvatighti, ni me misueghti me arighireghti, nan ikizim ko nan ziam bar
kuavaremegham.”
22 Ezi Devit akar dikirizir kam gami. Ezi Sol uamategha uan nguibamin zuima, Devit uan adarazi ko uamategha uan misozir
danganir gavgavir moga itimin ghue.

25

Samuel areme

1 Ezi Samuel aremezima, Israelian gumazamiziba bar iza uari akuvagha a bagha
azi. Egha me Raman nguibar ekiamin, an dipenimin miriamin anefa.
Samuelin ovevemin gin, Devit uan gumaziba ko dikavigha ghua, Paranin gumazamiziba puvatizir danganimin iti.

Abigel Devitin akura

2-3 Dughiar kamin, Maonin nguibar ekiamin gumazir mam, an ziam Nabal, a
Kalepin ikizimin ovavir boribar gumazir mam. A Karmelin nguibar ekiamin
boroghin nguazir mamin iti. A dagiar aviriba itir gumazir mam, egha 3,000plan
sipsipba ko 1,000pla memeba iti. An amuimin ziam, Abigel, an amizir bar dirim,
a nighnizir aghuiba ko fofozir aghuiba iti. Ezi Nabal adaribagh amir gumazim, an
araziba ikufi.
Dughiar kamin, Nabal Karmelin nguibar ekiamin ikia, uan sipsipbar arizibar ghori.
4 Ezi Devit gumazamiziba puvatizir danganimin ikia orazima, Nabal ingangarir
kam gami.
5 Ezi a gumazir 10plan igiaba amadazima, me Nabal bagha Karmelin zui. A kamaghin
me migei, “Ia Karmelin mangi nan ziamin dughiar aghuim isi Nabal daningigh.
6 Ia kamaghin a mikim, ‘Devit ghaze, O nan namakam, ki kamaghin Godin
azai, a ni ko nin ikizim ko nin biziba bar, navir amirizim ko dabirabir aghuim isi ia
daningam.
7 Devit kamaghin oraki, gumazir maba nin sipsipbar arizibar ghori. A kamaghsua, ni deraghvira fogh, nin sipsipbagh
eghuvir gumaziba, e ko Karmelin itima, e arazir kuratamin me gamizir puvatigha,
men bizitam okemezir puvati.
8 Ni men azaraghti, e ni geghanizi moghira me ni geghanam. Datirighin isar ekiamin
dughiam, ezi Devit ni bagha e amadazima e izi. A kamaghsua, ni en apangkufigh, e mati
nin ingangarir gumaziba, ezi ni mati Devitin afeziam. E uari, ni daghetaba ikiva, taba e
daningigh.’”
9 Ezi Devitin gumaziba ghua, Devitin ziamin akar kabar Nabal geghanigha a
mizua iti.
10 Ezi Nabal kamaghin men akam ikaragha ghaze, “Gumazir kam Devit, Jesin
otarim, a manmaghin garir gumazim? Ki a gifozir puvati. Ki kamaghin oraki, dughiar
kabar, ingangarir gumazir kinir aviriba uan gumazir dapanibar aragharui. Devit
ti uaghan pura ingangarir gumazir kinir mam, egha uaghan aragharuir gumazim.
11 Ia managhira ize, ki ia gifozir puvati. Kamaghin amizi, ki uan bretba ko, dipaba,
ko uan ingangarir gumazir nan sipsipbar arziba aghoreziba, ki me bagha misoghezir
asizir tuzir taba isi, ia daningan kogham. Bar puvatigham. Ki aghua.”
12 Ezi Devitin ingangarir gumaziba Nabalin akar kam baregha uamategha ghua
Devit mikeme.
13 Ezi Devit kamaghin migei, “Ia bar moghira midorozim bagh midorozir sababa
inigh uan oghiriabar aghuigh, misoghsi mangi.” Egha me vaghvagha bar moghira
Devitin akamin gin zuima, Devit uaghan uan midorozir sabam uan oghiriam garu.
Egha a 400plan gumaziba kamagh me inigha zui. Ezi 200plan gumaziba, a
bizibagh eghuvasa me mikemezi, me iti.
14 Dughiar kamin Nabalin ingangarir gumazir mam ghua, kamaghin Nabalin
amuim Abigel migia ghaze, “Devit gumazamiziba puvatizir danganimin ikia, uan
gumazir maba amadazi me iza, en gumazir ekiam dughiar aghuim a ganingi. Ezi a
pamtemin me dagaragha men atara akar kuram me ganingi.
15 Gumazir kaba faragha arazir kuratamin e gamizir puvati. Me zurara arazir
aghuibaram e gami. Me zurara e ko dadaba

aghuir danganimin iti. Me en bizitam
okemezir puvati.
16 E me ko ikiava uan sipsipbagh eghu-
vir dughiamin, me arueba ko dimagariba
bar, divazimin min e ekiarugha deravira e
geghufi.
17 Ni deraghvira fogh, Devit uan gumaz-
iba ko izi, en gumazir ekiam ko an gumaza-
mizir a ko itibagh asighasighasa nighnisi.
Kamaghin amizi, e ni bagha izi. E nin
azai, ni deraghvira nighnigh, ni manmaghin
osimtizir kam akiram? E bar Nabal gifo,
a gumazir bar kuram, a ifaghata, akaba
barazir puvatizir gumazim."
18 Abigel kamaghin oregha zuamira
200pla bretba ko memen inimin ingarizir
wain itir misevir pumuning inigha, sipsipin
5plan tuziba ko, 20 kilogremin witin
tueziba, ko 100plan wainin ovizir ikizir
apuziziba, ko 200pla fikin ovizir me
apuziziba, a dagher kaba bar ada inigha
donkibagh isin da ariki.
19 Egha a kamaghin uan ingangarir gu-
mazibav gia ghaze, "Ia donkiba inigh faragh
mangiti, ki ian gin mangam." A bizir amizir
kamin gun uan pam mikemezir puvati.
20 Egha Abigel uan donkin mam gaper-
agha Devit bativasava tuavir mamin zui.
Ezi Devit uaghan tuavir kamra, uan gumaz-
iba ko me munagh an ikegha izi. Ezi Abigel
tuavir kamin ghua mighsiar mamin akirir
vuemin me bato.
21 Dughiar kam, Devit nighnisi, "Ki tizim
bagha gumazir kamin biziba gumazamiz-
iba puvatizir danganimin dagh eghufi? E an
bizitam okemezir pu. Bar puvati. An biziba
bar deraghavira iti, ezi datirighin an arazir
kuramin na ikara, an arazim derazir puvati.
22 Bizir kam bangin, ki dimagarir kamin
an adarazir gumaziba bar me kuavare-
megham. Puvatightima, ki Godin azaraghti,
a na misueghti ki aremegham."*
23-24 Ezi Abigel iza Devitin apigha zuamira
uan donki gisin ikegha faghafiragha,
maghira Devitin dagarimningin boroghin
irigha, uan guam isa nguazim mituagha
ghaze, "O nan gumazir ekiam, kar nan
osimtizimra, ni osimtizir kam nan pam
darighan marki. Ki nin ingangarir amizim,
ki ni mikimasa. Ga uaning! Ni ti nan akam
baragham, o?
25 Guizbangira, ni Nabalin akabagh
nighnighan marki, an araziba bar ikufi.
An ziamin mingarim kamakin, gumazir
onganir nighnizir aghuiba puvatizim, ezi
an arazim an ziamin mirara ghu. O nan
gumazir ekiam, ki nin ingangarir amizim,
ni e bagha amadazir gumazir igiaba, ki uabi
men ganizir puvati. Bar puvati.
26 Ni oragh. Ikiavira Itir God uabi ni
gamizi gumazir nin apanim gamiba, ni uabi
me misoghezir puvati. Puvatizi, men ghuz-
ibar osimtizim nin ikiam. Ezi Ikiavira Itir
Godin zurara itimin ziamin, ki guizbangira
pamtemin migia ghaze, mizazir God Nabal
daningamim, a uaghan nin apaniba kam-
aghira me damuam.
27 "Nan gumazir ekiam, ki nin ingangarir
amizim, nan ifongiam kamakin, ni nan bizir
aghuir ki ni ganidiba inigh, uan ingangarir
gumazir nin gin zuibar aning.
28 Ga uaning, ki nin ingangarir amizim,
ki nin damazimin arazir kuratam damighti,
ni nan arazir kuram gin amadagh. Nan
gumazir ekiam, ki fo, Ikiavira Itir God ni
amadazi, ni an ifongiamin gin ghua an
apanibav sosi. Ki Godin azai, ni nguazir
kamin ikiamin dughiamin, ni arazir ku-
ratam damighan kogham. Kamagh amizi,
Ikiavira Itir God ni damighti ni atrivimin
otogham, eghti gin nin ovavir boriba Is-
raelian atrivibar otiv mamaghira ikiam.
29 "Gumazir ekiam, gumazitaba nin
gintigh nin misoghsi iziti, Ikiavira Itir God,
nin God deraghvira nin akurvagham, mati
gumazim uan bizir aghuiba deraghavira
dagh eghufi. Egh nin apaniba bat-
uegham, mati gumazim katapelin dagiam
gasavamadi moghin, a nin apanibagh
asivamangam.
30 Ikiavira Itir God ni mikemezi moghin,
a bizir aghuir aviriba ni daningam, egh ni
damighti ni Israelia en atrivimin ikiam.
31 Ezi datirighin ni bizir kam ginighnigh,
nan pam misoghan marki. Nan gumazir
ekiam, ni uabi gumazitam puram a
misoghezi, an aremezir puvati. Kamaghin
amizi, men ghuzibar osimtizitam nin
dafarimningin ikian kogham. Ga uaning,
ki nin ingangarir amizim, ki kamaghin nin
azai, Ikiavira Itir God gin deraghvira ni
damuti, ni na ginirigh deraghvira na damu."
32 Ezi Devit akar kaba baregha kamaghin
Abigel migei, "Ikiavira Itir God, a Israelia en
God, a ni amadazi ni datirighin iza na bato,
bizir kam bangin ki an ziam fe.
33 Ni datirighin nan anogoroke, ezi ki Na-
balin osimtizim bagha, uan dafarimningin
gumazir tabav soghezi me ariaghirezir
puvati. Kamaghin amizi, men ghuzibar
osimtizim nan itir puvati. Bizir kam bangin,
ki nin akaba ko nighnizir aghuiba bagha
God minaba.

* **25:22:** Bar fomira, me Hibrun akamin aven itir akar kam, Grikin akamin a gira. Ezi Grikin akam ghaze, "God na misueghti, ki aremegham." Fofozir gumazir aviriba kamaghin nighnigha ghaze, akar kam, "ki uabi," a uaghan Hibrun akamin aven kagh iti. Egha me gin ghaze, Devit men atrivir aghuim. Egha me datirighin a giragha ghaze, "nan apanibara."

34 Ikiavira Itir God ia gasighasighan nan
anogoroke. Ikiavira Itir Godin zurara itim,
a Israelian God, ki an ziamin guizbangira
ni migei, ni ti na bagha zuamira izezir pu-
vatizi, gurumzaraghan Nabalin ingangarir
gumazitam angamira ikeghan koghai."

35 Egha Devit bizir Abigel inigha izez-
iba inigha kamaghin a migei, "Ni datirighin
uamategh uan dipenimin mangiva navim
amiragh iki. Ki nin akaba baregha gifa.
Ni na mikemezi moghin, ki Nabal amizir
arazir kuram gin amadagh, ia misueghan
kogham."

36 Ezi Abigel uamategha dipenimin
ghugha Nabalin garima, an atriviba amir
isar ekiabar min isam gami. Egha a bar
akongegha wainin dipar avirim apava
bar ongani. Kamaghin amizi, Abigel
bizitamin gun a geghanizir puvatigha ghua
amimzaraghan.

37 Ezi aminim tirazima, Nabalin
nighnizim uamategha izi, ezi an amuim
Abigel iza bizir otivizibar gun a geghari.
Nabal oregha givagha, bar zuamira an
dighorim an kozi, a irigha mikiri, egha a
mati dagiam pura irighav iti.

38 Egha a kamaghira irighav ikia ghua
10plan dughiaba givazi, Ikiavira Itir God
Nabal misoghezima an areme.

39 Ezi Devit Nabalin ovever akam baregha
kamaghin migei, "Ki Ikiavira Itir God
minaba. A uabi Nabal na gamizir arazir
kurar kam ginirigha, an arazim tuisigha,
a ikara. Nabal uabi arazir kuram gamizi,
Ikiavira Itir God mizazim a gase. Ikiavira
Itir God uabi nan tuavim apirizima, ki arazir
kuratam gamizir puvati."

Ezi Devit gin Abigelin ikiasa uan
ingangarir gumaziba amadazima, me an
azangsighasa ghue.

40 Ingangarir gumaziba Karmelin ghua a
batogha kamaghin a migei, "Devit nin ikiasa
e amadazima, e ni inigh a bagh mangasa
izi."

41 Ezi Abigel akar kam baregha uan
tevimning apirigha guam aviragha ghaze,
"Ki pura an ingangarir amizim. Ki uan
gumazir ekiamin ingangarir gumazibar da-
gariba ruam."

42 Egha a bar zuamira dikavigha uan
donki inigha a gaperagha zuima, an 5plan
ingangarir amiziba a ko zui. A uan ingan-
garir amiziba ko me Devitin ingangarir gu-
mazibar gin zui. Me ghua otivigha, Abigel
Devitin amuimin oto.

43 Devitin amuir faragha itimin ziam Ahi-
noam, a Jesrilin nguibar ekiamin amizir
mam. Ezi Aning datirighin virara, Devitin
iti.

44 Solin guivim Mikal a faragha Devitin
ike, ezi Sol a inigha Laisin otarim Palti
ganingi, a Galimin nguibar ekiamin gu-
mazir mam.

26

Namba 2in dughiamin Devit Sol misoghezir puvati

1 Ezi Sifin gumazir maba iza Gibean Sol
batogha kamaghin a migei, "Devit ti Hakilan
mighsiamin modogha iti, a Jesimonin
gumazamiziba puvatizir danganimin
boroghin iti."

2 Ezi Sol zuamira dikavigha ghua Israelian
3,000in midorozir gumazir aghuiba inigha,
Sifin gumazamiziba puvatizir danganimin
ghuaghira, Devit buriasa zui.

3 Dughiar kamin, Sol Hakilan mighsiamin
tuavir miriamin averpenibar ingari. Dan-
ganir me itim, a Jesimonin boroghin iti.
Ezi Devit gumazamiziba puvatizir danganir
kamin ikiavira ikia kamaghin oraki, Sol
gumazamiziba puvatizir danganir kamin a
buri.

4 Kamaghin amizi, a moga garir gumaziba
amangizi, me ghua garima, Sol guizbangira
izegha gifa.

5 Me iza Devit mikemezi, Devit dikavigha
ghua Sol itir averpenibar ghu, egha a
bar deraghavira Sol uan midorozir gumaz-
ibar dapanim Apner ko, aning akuir dan-
ganimin gari, Apner a Nerin otarim. Sol
uan averpenibar tongirama akuima, an
midorozir gumaziba an okarigha akui.

6 Abisai, a Seruian otarim, egha Joapin
aveghbuam. Ezi Devit kamaghin, Hitin
gumazim Ahimelek ko Israelian gumazim
Abisai migei, "Guan tinara na ko dimangan
Solin averpenibar magiram?"

Ezi Abisai ghaze, "Ki mangam."

7 Ezi dimagarir kamin Devit ko Abisai,
aning Solin averpeniba itir danganimin zui.
Aning ghua garima, Ame! Sol uan adarazir
tongirama akui. A uan afuzim uan da-
panvirin nguazimin anesara. Ezi Apner,
uan midorozir gumaziba ko me an okarigha
akui.

8 Ezi Abisai kamaghin Devit migei, "God
datirighin nin apanim isa nin dafarim gati.
Ni na ateghti ki an afuzimra a ginivam.
Ki dughiar vamiran a biraghtima an are-
megham. Ki dughiar pumuningin a ginivan
kogham."

9 Ezi Devit a migia ghaze, "Marki, ni a
gasighasighan marki. Ikiavira Itir God,
atrivimin ikiasa anemisefe, ezi gumazitam
a gasighasighti, God uabi ivezir kuram isi
gumazir kam daningam."

10 Egha Devit ua kamaghin migei,
"Ikiavira Itir Godin zurara itimin ziamin,

25:44: 2 Samuel 3:14-16 **26:1:** Onger Akaba 54:1

ki kamaghin ni migei, Ikiavira Itir God, uabi
Solin misuegham, o Sol uabi uan dughiamin
aremegham, o an apaniba midorozir tamin
a misueghti an aremegham.
11 Ikiavira Itir God kamaghin
ifongezir puvati, a inabazir atrivim ki
a gasighasigham. Ga an dapanvirin
asaraghav itir afuzim ko an miner dipamra
inigh mangam."
12 Ezi Devit Solin dapanvirin an afuzim ko
nguazir miner dipam itim inigha, Abisai ko
aning ghu. Ezi aning amizir arazir kam, gu-
mazitam osegha aningin ganizir puvati. Me
akua onganizir bizir kam, Ikiavira Itir God
uabi me gamizi me bar akuava onganigha
mozorozir puvati.
13 Ezi danganir zarir mighsiamning
abighizim, Devit an ghua mighsiar mamin
ghuanaga orazimin tughav ti, a mong Solin
averpenibar saghon iti.
14 Ezi Devit Solin midorozir gumaziba ko
Apnerin diagha ghaze, "Oi! Apner, ni nan
dimdiam barazi, o puvati?"
Ezi Apner an diagha ghaze, "Ni tina
atrivimin dei?"
15 Ezi Devit a ikaragha kamaghin a migei,
"Ni ti guizin gumazim, o? Israelian gumazir
manam, nin min gari? Bar puvati. Ni
bar me gafira. Ni tizim bagha deraghavira
uan gumazir ekiam, a geghuvir puvati? A
nin atrivim, ni ti fozir puvati, a? Gumazir
mam, datirighira atrivim misueghti an are-
meghasa ian danganimin aven magh ghu.
16 Apner ni oragh, ni ingangarir aghuitam
gamir puvati. Ezi ia midorozir gumaziba ia
deraghavira uan gumazir ekiam geghuvir
puvati. A gumazir Ikiavira Itir God
atrivimin ikiasa misevezim. Kamaghin
amizi, ki guizbangira Ikiavira Itir Godin
zurara itimin ziamin ni migei, atrivim
ia misueghti ia bar arighiregham. Ia
mangi atrivimin dapanvirin an afuzim ko
an miner pam bagh ganigh, aning iti, o
puvati?"
17 Ezi Sol oregha fo kar Devitin tiarim,
egha a dikavigha ghaze, "Devit nan otarim,
kar nin tiarimra, o?"
Ezi Devit ghaze, "Are, nan gumazir ekiam,
nan atrivim, kar kirara."
18 Egha a ua ghaze, "O gumazir ekiam,
ki nin ingangarir gumazim, ki arazir ku-
rar manam gamizi, ni na buriavira iti?
Guizbangira, ki arazir kuratam gamizir pu-
vati.
19 Kamaghin amizi atrivim, ni nan
gumazir ekiam, ki kamaghin ifonge, ni
na barakigh. Ikiavira Itir God uabi na
misoghsi, ni mikemeghti, ki a bagh ofa
tam damighti, a nan apangkuvigham.
Eghti gumaziba na misoghsi nin navim
ginivti, gumazir kaba Ikiavira Itir God me
gasighasigham. Guizbangira, me kamagh-
sua, me kantrin kamin na batueghti, ki
mangiva asebar tevimning apiriva men
ziaba fam. Eghti bizir aghuir Ikiavira Itir
God uan gumazamiziba bagha anidiba, ki
da inian kogham.
20 Atrivim, ni na misoghasa na buri,
mati gumazim piba buri, o mati gumazim
mighsiabar ghua kuarazir goniam gasasa
a buriava avegha an aroriam ini. Ki
kamaghin ni mikimasa, ni Ikiavira Itir God
gifozir puvatizir darazir nguazimin na
misoghan marki. Nan ghuzim, gumaza-
mizir igharazibar nguazim giran ki aghua."
21 Ezi Sol akar kam baregha kamaghin De-
vit migei, "Noki, ki arazir kuram gami. Ezi
Devit nan borim, ni uamategh na bagh izi.
Ki ua ni gasighasighsi nighnighan kogham.
Ki fo, dimagarir kamin ni bar atam na
misoghezi ki aremeghai. Kamaghin amizi,
nan araziba bar ikufi. Ki amizir arazir kam,
a tong suvizir puvati."
22 Ezi Devit kamaghin Sol migei, "O
atrivim, nin afuzim nan dafarimin iti. Ni
gumazir igiatam amadaghti, a izi na dam a
inigh.
23 E fo, Ikiavira Itir God gara, gumazir
zurara nighnizir gavgavim an ikiava, arazir
aghuibagh amiba, a deraghavira me gami.
Guizbangira, Ikiavira Itir God datirighin ni
isa nan dafarim gati, ezi ki fo Ikiavira Itir
God ua bagha misevezir gumazim, ki uan
dafarim a datighan kogham.
24 Ki kamaghin nighnisi, nin angamira
itir ikirimirim, a bizir bar ekiam. Ezi ki ni
ataghizi ni deraghavira iti. Ezi datirighin
ki kamaghsua, Ikiavira Itir God kamaghira
nan angamira itir ikirimirim ginighnigh
deraghvira na damuva, nan osimtiziba
agivaghti ki deraghvira ikiam."
25 Ezi Sol kamaghin Devit migei, "Devit
nan otarim, God deraghvira ni damu!
Eghti bizir avirir ni damuamiba da bar
deraghviram otivam!" Aning uaning
mikemegha givagha, Devit mighsiar kam
ategha zuima, Sol uamategha uan nguibar
ekiamin ghu.

27

Devit Filistiaba ko iti

1 Ezi Devit gin kamaghin nighnisi,
"Kiran oveghangin, Sol na misueghti ki
aremegham. Kamaghin ti deragham, ki
ari mangi Filistiabar kantrin ikiam. Eghti
Sol aghuaghiva, ua na inisi, Israelian
nguazimin na burian kogham. Eghti ki
tuavir kamin, ki a miseveghirigham."

26:11: 1 Samuel 24:6

2 Egha Devit uan 600plan gumaziba ko me
gumazim Akis bagha zui, a Maokin otarim,
a Getin nguibar ekiamin atrivim.
3 Ezi Devit uan gumaziba ko men
amuiroghboriba, me Atrivim Akis ko Getin
apiaghav iti. Devitin amuir pumuning a
ko iti. Mamin ziam Ahinoam, a Jesrilin
amizim, ezi igharazim Abigel, a Karmelian
amizim, a faragha ikezir pam Nabal, an
areme.
4 Ezi Sol kamaghin oraki, Devit ara ghua
Getin nguibar ekiamin itima, a uam a burir
puvati.
5 Ezi Devit gin kamaghin Atrivim Akis
migei, "Ni na gifuegh na ateghti, ki mangi
ruarimin nin nguibar dozir mamin ikiam.
Kamaghin derazir puvati, e nin nguibar
ekiamin ikiti, ni ingangarir ekiamin e
damuan ki aghua."
6 Ezi Akis Devitin akam baregha nguibar
dozir mam a ganingi, an ziam Siklak. Ka-
maghin amizi, Siklak a Judabar atrivibar
nguibamra, ezi a ikia iza datirighin ikiavira
iti.*
7 Ezi Devit azenir vamira ko iakinir 4plan
Filistiabar kantrin iti.
8 Dughiar kamin Devit uan gumaziba
ko ghua Gesuria ko Girsia, ko Amalekia
misosi. Gumazamizir kaba Israelian apani-
bagh ami, egha Isipin boroghin, sautin
amadaghan, Surin gumazamiziba puvatizir
danganimin iti. Me fomira danganir kamin
iti.
9 Ezi Devit zurara uan gumaziba ko ghua
me misogha, men gumazamizibav sozi me
bar ariaghire. Ezi me, men sipsipba ko
bulmakauba ko, donkiba ko, kamelba ko
men korotiaba sara bar ada inigha, uan
nguibamin ghue. Egha gin, a uamategha
Atrivim Akis bagha ghu.
10 Ezi Atrivim Akis zurara dughiabar ka-
maghin Devitin azai, "Ni datirighin ghua te
ko misoke?"
Eghti Devit a gifar suam, "Ki ghua Negevin
Judabar gumazibav sosi." O, a na mikim
suam, "Ki ghua Jeramelian nguibamin gu-
mazibav sosi." O, a suam, "Ki ghua Kinian
nguibamin gumazibav sosi." Gumazamizir
ikizir kaba, me sautin amadaghan Judan
nguazimin iti.
11 Egha Devit ghua misozir dughiabar
a gumazamiziba kuavarei. A kamaghin
nighnisi, "Gumazitam ikiva, a gin Getin
iziva, ki uan gumaziba ko amizir bizibar
gun Getia geghanigham." Devit Filistian
ikia dughiabar zurara arazir kamram ami.
12 Kamaghin amizi Atrivim Akis nighnizir
gavgavim Devitin ikiava kamaghin
nighnisi, "Israelia, kar an gumazamizibara,
a me ko misosi. Ezi me ti bar an
aghuaghama. A datirighin nan akuragh
zurara nan ingangarir gumazimin ikiam."

28

1 Dughiar kabar aven, Filistiaba uan
midorozir gumaziba akuvagha Israelia
misoghasa. Ezi Atrivim Akis kamaghin
Devit migei, "Ni kamaghin fogh, ni uan
gumaziba ko, nan gin mangi Israelia
misogham o?"
2 Ezi Devit a migia ghaze, "Ki fo, ki nin
ingangarir gumazim, ni gin nan ingangarir
aghuir ki damuamimin ganam."
Ezi Akis ghaze, "Bar dera. Ki zurara
uabi geghuv uabin ganamin ingangarim ni
daningam."

Sol Samuelin duam ko migei

3 Samuel fomira aremezima, Israelia a
bagha azigha, an nguibar ekiam Raman
anefa. Dughiar kamin, Sol oveaghuezibar
duaba ko migeir gumazamiziba batozima,
me ua Israelin kantrin itir puvati.
4 Ezi Filistiaba Israelia misoghasa. Filis-
tiabar midorozir gumaziba, uari akuvagha
Sunemin nguibar ekiamin boroghin, notin
amadaghan uan averpenibar ingari. Ezi Sol
Israelian midorozir gumaziba akuvagha,
Gilboan mighsiamin uari bagh averpenibar
ingari.
5 Ezi Sol Filistiabar midorozir gumazibar
gara aguava bar atiatingi.
6 Kamaghin amizi a Ikiavira Itir Godin
azangsisi, "Ki bizir tizim damuam?" Ezi
Ikiavira Itir God irebamin bizitam an akazir
puvati. Egha dagiar Ikiavira Itir Godin
ifongiam gifoghamim ko Ikiavira Itir Godin
akam inigha izir gumazibar akatoribar
akatam inizir puvati. Ikiavira Itir God an
akatam ikarazir puvati. Bar puvati.
7 Ezi Sol dikavigha uan ingangarir gu-
mazir dapanibav gia ghaze, "Ia mangi na
bagh amizir gumazamizir oveaghuezibar
duaba ko migeim inigh iziti, ki me ko
mikimasa."
Ezi me a migia ghaze, "Mam Endorin
nguibar ekiamin iti."
8 Ezi Sol uan atrivir korotiam adegha ko-
rotiar kinir mam aru, a kamaghin damighti,
gumaziba kamaghin foghan kogham, kar
atrivim. Egha a uan ingangarir gumazir
pumuning inigha me amizir kamin ganasa
zui. Me ghua a batogha, Sol kamaghin
amizimin migia ghaze, "Ki kamaghsua,
ni aremegha givazir gumazimin duam
ko mikimti, a bizir otivamimin gun na
mikimam. Eghti ki gumazir kamin ziam

* **27:6:** Migirigiar kam, "datirighin," kar migirigiar en dughiamin otozir puvatizim. Puvati. Kar, gumazir akinafarir kam osirizimin dughiamin akam. **28:3:** Ofa Gami 20:27; Godin Araziba 18:10-11; 1 Samuel 25:1 **28:6:** Diboboniba 27:21

diboroghti, ni an diaghti, an duam azenim girigh.”
9 Ezi amizim a migia ghaze, “Ni Atrivim
Sol amizir bizim gifo. A Israelian
ariaghirezir gumazibar duaba ko migeiba,
ko kukunir gumaziba, a bar me batoghezi,
me nguazir kam ategha ghue. Ni tizim
bagha na bagha azuazim adui moghin
migirigiar kam na ganidi. Sol na misueghti
ki aremeghasa ni na gifari.”
10 Sol a ko akar mam akirigha ghaze,
“Ikiavira Itir Godin zurara itimin ziamin, ki
guizbangira ni migei, ni bizir kam damighti,
me osimtizitam ni datighan kogham.”
11 Ezi amizim kamaghin Solin azai, “Aria,
ki ni bagh tinan dimam?”
Sol ghaze, “Ni, na bagh Samuelin diagh.”
12 Ezi amizim Samuelin diagha garima an
otozi, a tuaragha Sol migia ghaze, “Ni tizim
bagha na gifari? Ni uabi Atrivim Sol.”
13 Ezi Atrivim Sol ghaze, “Marki, ni atiatin-
gan marki. Ni tizimin gari?”
Ezi amizim ghaze, “Ki duar mamin
garima, a igharagha gara nguazimin
anagav oto.”
14 Ezi Sol an azara, “Duam manmaghin
gari?”
Ezi amizim ghaze, “A gumazir asem, a
uan korotiar ruarim arugha izi.”
Ezi Sol fo, kar Samuelra. Egha Sol
uan tevimning apirigha guam nguazim
mituagha, Samuelin ziam fe.
15 Ezi Samuel kamaghin Sol migei, “Ni
tizim bagha na gaghura, egha nan diazi ki
dikavigha izi?”
Ezi Sol Samuel ikaragha ghaze, “God na
ataghizi Filistiaba izi na misoghasa, kam-
agh amizi ki osimtizir bar ekiam iti. God
ua irebabar na migeir puvati. Egha a uan
akam inigha izir gumazibar akatoribar na
migeir puvati. Ezi ki foghasa, ki man-
maghin damuam. Kamaghin amizi ki uabin
mikimasa nin dia.”
16 Ezi Samuel an migia ghaze, “Ni oragh.
Ikiavira Itir God akirim ragha ni gasaragha
gifa, egha nin apanimin oto. Ezi ni tizim
bagha nan dei? Ki nin akuraghan kogham.
17 Ikiavira Itir God ni mikimasa, nan aka-
torimin mikemezi moghin, bizir kam gami.
An atrivir ingangarimin ni agivazi, ni ua Is-
raelia gativaghan kogham. Ingangarir kam,
an a isa nin namakam Devit ganingi.
18 Ni uabi Ikiavira Itir Godin akam ba-
toke. A fomira Amalekian atarava me
gasighasighasa ni mikemezi, ni an akamin
gin ghuzir puvati. Ezi datirighin, Ikiavira
Itir God bizir kamin ni gami.
19 Egha bizir kamnaghira puvati, a ni ko
Israelia isi Filistiabar agharim darigham.
Ni gurumzaraghan uan otariba ko aremegh
izi, na ko Gumazamizir Oveaghuezibar
Nguibamin ikiam. Eghti Ikiavira Itir God
Filistiabar amamangatighti, me Israelian
midorozir gumaziba bar me abiragham.”
20 Ezi Sol akar kam baregha bar atiatigha,
maghira irigha nguazim girighav ti. An
aruer kam ko dimagarir kamin daghetam
amezir puvatigha, gavgaviba bar puvati.
21 Ezi amizir kam ghua Solin garima, a
bar atiatingi, ezi a kamaghin a migei, “Gu-
mazir ekiam ni oragh, ki nin ingangarir
amizim, ki nin akamin gin ghua, kamaghin
uabi ginighnizir puvati, ki ovengam o ki
angamira ikiam. Ki ni baregha bizir kam
gami.
22 Datirighin ki kamaghin ifonge, ni nan
akam baregh bizitam damuam. Ki dagher
taba ni daningti ni dar amam. Ni damegh
gavgavim inigh uamategh mangam.”
23 Ezi Sol ghaze, “Puvati. Ki damasa
ifongezir puvati.” Ezi an ingangarir gumaz-
imning ko amizim, me damasa bar a gak-
aghonezi, a nguazimin dikavigha dakozim
gapera.
24 Ezi bulmakaun igiar mikarzim sara itir
mam, amizimin dipenimin iti. Ezi a zuamira
a misuegha an tuziba tue. Egha plauan
maba inigha da veregha, da poghpuegha yis
puvatizir bretbar ingara da tue.
25 Dagheba isigha givazima, amizim
dagher kaba inigha iza Sol ko an ingangarir
gumazimning sara me ganingizima, me da
api. Me amegha givagha, dimagarir kamra
dikavigha amizir kam ategha ghue.

29

Devit Filistiabar akurvaghan me aghua

1 Ezi Filistiaba Afekin nguibar ekiamin
uan midorozir gumaziba akufa. Ezi Is-
raelia Jesrilin danganir zarimin, emimirir
dipamin boroghin averpenibar ingarigha
iti.
2 Ezi Filistiabar gumazir dapaniba uan
midorozir gumaziba abigha, okoruar
aviribar da ariki. Men okoruar maba,
100plan gumaziba itima, okoruar maba
1,000plan gumaziba iti, egha me bar
misoghamin danganimin zui. Filistiaba
faragha zuima, Devit uan midorozir
gumaziba ko me Atrivim Akis ko zui.
3 Ezi Filistiabar midorozir gumazibar da-
paniba, me Devit uan gumaziba ko men
apigha ghaze, “Hibrun kaba, tizim bagha
kagh ti?”
Ezi Akis me ikaragha ghaze, “Kar Devit,
fomira a Israelian Atrivim Solin ingangarir
gumazir mam. A bar dughiar ruarimin
na ko iti, ezi dughiar a na ko itiba, ki an
osimtizir tamin apizir puvati.”

28:17: 1 Samuel 15:28 **28:18:** 1 Samuel 15:3-9

4 Ezi gumazir dapanir kaba atara ghaze,
“Ni anemadaghti a uamategh mangi
nguibar ni a ganingizimin iki. Ni aneteghti
an e ko mangi misoghan kogham. A
midorozim bagh mangiva, uan nighnizim
giragh, e misueghti e arighiregham. Devit
kamaghin damighti, Atrivim Sol ua tuavir
kamin a gakongiva a gifuegham.
5 E fo, Devitin kamra, amiziba a bagha
ighiam gamua kamaghin onge:

“ ‘Sol 1,000plan apanibav sosi.
Ezi Devit 10,000plan apanibav sosi.’ ”

6 Kamaghin amizi, Atrivim Akis Devitin
diagha a migia ghaze, “Ikiavira Itir Godin
zurara itimin ziamin, ki guizbangira kam-
aghin ni migei, ni gumazir aghuim ezi ki
ghaze, kamaghin ti deragham, ni na ko izi
midorozir kamin en akuragh. Ni na bagha
izezir dughiamin ikegha iza datirighin, ki
nin arazir kuratamin apizir puvati. Ezi
atrivir igharaziba kamaghin migia ghaze, ni
e ko mangan kogham.
7 Kamaghin amizi, ni navir amirizim
sara uamategh nguibamin mangi de-
raghvira daperagh. Ni bizir Filistian
atriviba ifongezir puvatizibar amuti, me
ni basimam.”
8 Ezi Devit kamaghin Atrivim Akis migei,
“Nan gumazir ekiam, ki nin ingangarir
gumazim, ki osimtizir manam gami?
Dughiar ki iza nin ingangarim gamua
ikia iza datirighin itimin, ki arazir kurar
manam gami? Atrivim, bizir tizim bagh ki
mangi nin akuragh nin apanibav soghan
kogham?”
9 Ezi Akis kamaghin a ikaragha ghaze, “Ni
nan damazimin mati, Godin enselin mam,
egha osimtiziba puvati. Ezi midorozir gu-
mazibar dapaniba mikemegha gifa, ni e ko
midorozim bagh mangan kogham.
10 Devit, ni oragh. Gurumzaraghan
aminim magh titima, ni uan midorozir
gumazir igharaziba ko, ia dikavigh biziba
akir. Aminim angazangarti ia deragh
ganiva, dikavigh uamategh nguibar ki ni
ganingizimin mangi. Ki bar ni gifonge,
kamaghin amizi ni na basiman marki.”*
11 Kamaghin amizi Devit bar mizaraghara
uan midorozir gumaziba ko me ua kantri
Filistian ghuezi, Filistiaba me Jesrilin ghue.

30

Devit uan midorozir gumaziba ko ghua Amalekia misosi

1 Egha Devit uan midorozir gumaziba
ko me 3plan dughiabar arua ghua, uan
nguibam Siklakin oto. Me garima, a
ikuvigha gifa. Dughiar Devit Filistiabar
midorozir gumaziba ko itimin, Amalekia
iza Judan sautin amadaghan Negevin itir
nguibar dozibar misoghasa izi. Me uaghan
Siklakin nguibam misogha, uari bagh an
biziba inigha nguibam gaborozima a isi.
2 Egha me Siklakin amiziba bar me inigha
ghue, guivir igiabar ikegha ghua amizir
ghuriba sara, Amalekia me misoghezir pu-
vatigha pura me inigha ghue.
3 Ezi Devit gin uan midorozir gumaziba
ko ghua Siklakin otogha garima, nguibam
sigha gifa. Me kamaghin fo, Amalekia De-
vit ko an midorozir gumazibar amuiba ko
boriba bar me inigha ghue.
4 Ezi Devit uan midorozir gumaziba ko,
me bar puvirama azia ghua men gavgaviba
bar gifa.
5 Devitin amuimning, Ahinoam ko Abigel,
Amalekia uaghan aning inigha ghu. Ahi-
noam, a Jesrilian amizim, ezi Abigel, a
Karmelian amizim, a faragha ikezir pam
Nabal, an areme.
6 Ezi Devitin gumaziba uan otariba ko
guivibagh nighnigha, bar a basemegha
dagiabar a ginivighti an aremeghasava
amima, a bar osimtizir ekiam isi. Egha
Devit uan God ko migei, ezi Ikiavira Itir God,
gavgavim an nighnizim ganingi.
7 Ezi Devit Ahimelekin otarim Abiatarin
migia ghaze, “Ofa gamir gumazibar koro-
tiar otevir azenan azuir kam, ni a inigh izi-
ti, e Ikiavira Itir Godin nighnizim gifoka.” Ezi
Abiatar korotiar kam inigha izi.
8 Ezi Devit kamaghin Ikiavira Itir Godin
azara, “Ki mangiva okimakiar gumazir
kabar agiragham, o markiam? Ki mangi
men apigham o?”
Ezi Ikiavira Itir God kamaghin a migei, “Ni
mangi men agiragh. Ni mangi me batogh
me misoghiva, uan amuiba ko boriba ua me
inigh.”
9-10 Kamaghin amizi Devit uan 600plan
gumaziba ko ghua Amalekian agira. Me
ghua Besorin Fanemin otogha, men marazi
daruan ibura. Men mikarziba men amirazi
me dipam abighan iburagha maghira iti.
Men dibobonim 200in boroghin tu. Ezi De-
vit 400plan gumaziba ko, Amalekian gin
zui.
11 Ezi Devitin midorozir gumazir maba
danganir kinir mam abigha ghua Isipin gu-
mazir igiar mamin apigha, a inigha Devit
bagha ghua, dagheba ko dipam a ganingi.

* **29:5:** 1 Samuel 18:7; 21:11 **29:10:** Vezin kamin aven, akar maba Hibrun akamin itir puvati. Da kamakin, “nguibar ki ni ganingizimin mangi. Ki bar ni gifonge, kamaghin amizi ni na basiman marki.” Akar kaba ti fomira iti, egha gin ovenge. Ezi akar kaba ikiavira itir dughiamin, gumazir maba Grikin akamin da gira, ezi akar kaba Grikin akamin 1 Samuelin iti.

30:5: 1 Samuel 25:42-43 **30:7:** 1 Samuel 22:20-23

12 Egha me fighin ikizir muziarir
apuzizir mam ko wainin ovizir apuzizir
ikizir pumuning a ganingi. Ana aruer
3pla ko dimagarir 3plan dagheba ko
dipatam amezir puvatigha, mitiriam
bangin mikirigha, gavgaviba bar puvati. An
amegha givagha ua gavgavim ini.
13 Ezi Devit kamaghin an azara, "Tina nin
gumazir ekiam? Egha a nguibar manamin
gumazim?"
Ezi a ghaze, "Ki Isipian gumazim, egha ki
Amalekian gumazimin ingangarir gumazir
mam. Ki areima, nan gumazir ekiam kagh
na atizi, ki kagh itima dughiar 3pla gifa.
14 E kantri Judan sautin amadaghan
Negevin danganimin ghua, Judaba ko
Keretia ko Kalepian misogha men biziba
bar ada ini. Egha e Siklakin ghua men
nguibar kam gaborozima a isi."
15 Ezi Devit kamaghin an azara, "Ni
na inigh okimakiar gumazir kaba bagh
mangam, o?"
Ezi a ghaze, "Are, ga mangam. Ezi ki
kamaghsua, ni Godin ziamin akar gavgavim
akirigh suam, ni na misueghti ki aremeghan
kogham, egh uaghan na isi nan gumazir
ekiamin dafarim darighan marki. Ni kam-
aghin damighti, ki ni inigh mangam." Ezi
Devit a ko akar gavgavim akiri.
16 Ezi Isipian gumazir kam Devit inigha
Amalekia bagha ghu. Dughiar kamin,
Amalekia bizir avirir Filistian kantri ko Ju-
dan nguazimin iniziba bagha isar ekiam
gamua, dagheba ko dipar onganiba apava
tintinibar nguazim gireghav iti.
17 Ezi Devit uan midorozir gumaziba
ko me Amalekia bararkia ghua aminim
magh kuigha izima, me ghua midorozim
fore. Egha Amalekian misogha ghua bar
guaratizimin tu. Egha Amalekian aviribav
soghezima me ariaghire. 400plan gumaz-
ibara uan kamelbagh apiagha are. Ezi
igharaziba bar moghira ariaghire.
18 Ezi Devit uan amuimning ko amizir
igharaziba ko boriba ko men bizir Amalekia
iniziba bar uam ada ini.
19 Men bizir ekiaba ko bizir muziariba
bar iti, bizitam ikuvizir puvati. Egha an
midorozir gumazibar otariba ko guiviba,
ko bizir apaniba okemeziba bar, Devit bar
moghira ua da ini.
20 Egha Devit Amalekian bulmakauba
ko sipsipba bar ada ini. Ezi an midorozir
gumaziba da inigha men faragha zui. Ezi
gumazamiziba arazir kamin gara kam-
aghin dia ghaze, "Kar, Devitin asizibara, a
midorozimin da ini."
21 Egha me ghuava, men 200plan gumaz-
iba Besorin Fanemin me bato. Kar gu-
mazir faragha mikarziba amiragha dipam
abighan iburaziba, Devit me ataghizi, me a
mizua kagh iti. Ezi gumazir kaba datirighin
iza Devit ko an gumazamiziba bato, ezi De-
vit men boroghin ghua dughiar aghuim me
ganingi.
22 Midorozir gumazir Devit ko ghuezi
maba, me gumazir aghuiba puvati, me
ghaze, "Gumazir e ko ghua misoghezir pu-
vatizir kaba, me e misogha inizir biziba
inian kogham. Me uan amuiba ko boribara
inigh pura mangam."
23 Ezi Devit ghaze, "Bar puvatigham. Nan
aveghbuaba, ia migirigiar kabar amuan
marki. Ia fo, Ikiavira Itir God uabi bizir
kaba e ganingi. A uabi e geghuva en aku-
razi, e apanir en nguibam gasighasighiziba
abinigha bizir kaba ini.
24 Tinara ian akaba baragham? Pu-
vatigham. E deraghvira biziba abigh, gu-
maziba vaghvagh iniamin biziba voroghira
me daningam. Gumazir en bizibagh
eghuviba ko gumazir midorozim bagha
ghueziba, me iniamin biziba bar voroghira
mangi."
25 Arazir kam, Devit arazir God ifongezim
ko bizir a damuasa me mikemezimin min,
Israelia bagha a gami. Ezi Israelia zurara
akar kamin gin ghua, iza datirighin ikiavira
iti.
26 Egha Devit uamategha Siklakin
ghugha, midorozimin inizir bizir maba
isa uan namakar mabagh anidi, me Judan
gumazir dapaniba. A kamaghin me migia
ghaze, "Kar ian bizir aghuir Amalekia
okemeziba, e Ikiavira Itir Godin apaniba
da bizir aghuir aviriba ini, egha maba ia
ganidi."
27 Devit bizir aghuir kaba isa nguibar
ekiar kabagh anidi: Betel, ko Rama, a Judan
sautin amadaghan Negevin itir danganimin
ko Jatir,
28 ko Aroer, Sipmot, Estemoa,
29 ko Rakal Jeramelia ko Kinian nguibaba,
30 ko Horma ko Borasan ko Atak,
31 ko Hebron. Bizir maba, Devit fomira
uan midorozir gumaziba ko aruizir
nguibaba, a bar moghira bizir aghuiba me
ganingi.

31

Sol uan otariba ko ariaghire

1 Dughiar kamin, Filistiaba ghua Israelia
ko misogha, Gilboan mighsiamin Israelian
gumazir aviribav soghezima me ariaghire.
Ezi men marazi midorozim ategha are.
2 Ezi Sol uan otariba ko, me uaghan
are, ezi Filistiaba men agiragha ghua me
misoghezi me ariaghire. Solin otaribar zi-
abar kara: Jonatan, Abinadap ko Malkisua.

30:24: Diboboniba 31:27; Josua 22:8

3 Ezi midorozim bar ekevezima gumaziba
Solin agira. Filistian maba an apigha barir
pibar a gasima, barir maba an mitivizi, a
bar amughamuki.
4 Kamaghin amizi, Sol uan gumazir igiar
an midorozir biziba aterimin diagha ghaze,
“Ni uan midorozir sabam inigh izi na
biraghtima ki aremeka. Puvatighti, Filistian
mikarzir mogomebar iniba aghorezir
puvatizir kaba, izi na dipov mizazim na
daningiva na misueghti ki aremegham.” Ezi
gumazir igiar kam bar atiatigha Sol ginivan
bar aghua. Kamaghin amizi, Sol uabi uan
midorozir sabam asaragha a gaverazi,
sabam a mitizi an areme.
5 Ezi gumazir igiar kam gari Sol aremezi,
a uaghan uan midorozir sabam asaragha
a gaverazi, sabam a mitizi a uaghan Sol ko
areme.
6 Dughiar kamra, Sol uan otarir 3pla
ko, an gumazir igiar an midorozir biziba
aterim ko, Solin midorozir gumaziba sara,
me bar moghira ariaghire.
7 Ezi Israelian Jordanin Fanemin vongin
itiba, ko Jesrilin danganir zarimin vongin
itiba kamaghin oraki, Israelian midorozir
gumaziba are. Me uaghan kamaghin oraki,
Sol uan otariba ko, me bar ariaghire, ezi
me uan nguibar ekiaba ategha are. Ezi gin
Filistiaba iza nguibar kaba inigha dar iti.
8 Midorozim givazi, amimzaraghan Filis-
tiaba uamategha iza, Israelian ariaghirez-
ibar kuabar korotiaba suva, men biziba ini-
asa izi. Egha me garima, Sol uan otariba ko,
men kuaba Gilboan mighsiamin ireghav iti.
9 Ezi me Solin kuamin firim atugha, an
midorozir korotiaba ini. Egha me gumazir
maba amadazima, me akaba isa ghua Filis-
tiabar nguazimin tintinibar arua uan ase-
bar dipenibar aven ghua an gun gumaza-
mizibav gei.
10 Egha me Solin midorozir korotiaba isa
uan aser amizim Astarten dipenim gati.
Egha me Sol ko an otaribar kuaba inigha
ghua, Betsan nguibar ekiamin divazimin
me gui.
11 Ezi Israelian Jabesin nguibar ekiamin
iti darasi, me Gileatin nguazimin aven
iti, me Filistiaba Sol gamizir arazimin
eghaghanim baraki.
12 Kamaghin amizi, Jabesin midorozir gu-
mazir gavgaviba dimangan dikavigha ghua
Betsan oto. Me ghua nguibar ekiamin
divazimin, Sol ko an otarir 3plan kuaba
inigha iza Jabesin da tuezi da isi.
13 Egha me Sol ko an otaribar aghariba
inigha, ghua Jabesin nguibar ekiamin temer
povir mamin da isa mozim gati. Egha me
bar moghira me bagha aziava osemegha
7plan dughiabar me bagha dagheba ataki.

Godin Akam Inigha Izir Gumazim Samuel, An Akinafarir Namba 2 O 2 Samuel Akar faragha zuim

Akinafarir kamin eghaghaniba, da Samuelin Akinafarir Namba 1in eghaghanimin gin, otivizir bizibagh eghari. Akinafarir kamning faragha akinafarir vamiran ike. Samuelin Akinafarir Namba 2, a gumazir vamira geghari, kar Atrivim Devit. Kamaghin, me gin an ogharazi, a ua baghavira iti. Akinafarir kam, a Devit atrivimin itir dughiamin bizibagh eghari.

God Atrivim Devit ko iti. Devit a gumazir gavgavim, a God gifongeghavira ikia, egha uaghan Israelian gumazamizibagh ifonge. A nighnizir bar gavgavim Godin iti, ezi Israelia bar a gifonge. Dughiar mabar, Devit uan inivafizir agorogemin gin ghua, arazir kurar avirir maba uaghan dagh ami. Ezi gin Godin akam inigha izir gumazim Natan, Devitin arazir kurabar an akazi, a uan arazir kurabar gun mikemegha navim gira.

Israelian damazimin, Devit bar ziar ekiam iti. Devitin dughiamin gin, osimtiziba Israelia bativima, me uam Atrivim Devit ginighnisi. Egha me kamaghin pamtemin nighnisi, me Devitin min garir atrivir gavgavitam ikiti deragham. Devitin nighnizir gavgavim ko navim girazir arazim bangin, a Israelian tongin bar ziar ekiam ini.

Devit Israelian atrivimin oto

(Sapta 1--9)

Devit Solin ovevemin akam baraki

1 Dughiar kamin, Devit uan midorozir gumaziba ko ghua Amalekia ko misogha itima, Atrivim Sol danganir igharazimin Filistiaba ko misoghava areme. Devit midorozimin Amalekia abinigha givagha, me uamategha Siklakin nguibar ekiamin izegha aruer pumuningin iti. Dughiar kamin Atrivim Sol aremegha gifa, ezi Devit tong fozir puvati.

2 Ezi namba 3in aruemin, gumazir igiar mam iza Siklakin oto. A iza uan osimtizim akakaghasa uan korotiam abigha beghneaziba uan dapanim gaghui. A Devit bagha ghugha uan tevimning apirigha guam nguazimin mituagha, ziar ekiam Devit ganidi. Gumazir kam Sol iti naghin ikegha ize.

3 Ezi Devit an azara, "Ni managhira ikegha izi?"

Ezi gumazir igiam ghaze, "Apaniba Israelia gasighasizima, ki en midorozir gumaziba iti naghin, me ategha ara ni bagha izi."

4 Ezi Devit an azara, "Ga uaning, ni midorozimin otivizir bizibar gun na geghan."

Ezi gumazir igiam a migia ghaze, "Israelian midorozir gumaziba midorozimin arezi, Filistiaba men gumazir avirim misoagharighizi me ariaghire, ezi Atrivim Sol uan otarim Jonatan ko, aning uaghan areme."

5 Ezi Devit an azara, "Ni manmaghin Sol ko Jonatanin ovevem gifo?"

6 Ezi gumazir igiar kam ghaze, "Ki, Gilboan mighsiamin pin tughav ikia garima, Sol uan afuzim nguazim gasaragha gavgavim uabi ganiga tughav iti. Ki garima, apaniba Solin boroghin zui, kar karisba ko hoziabagh apiaghira misozir midorozir gumaziba.

7 Ezi Sol raghirigha nan gara nan dia. Ezi ki kamaghin a ikaragha ghaze, 'Gumazir ekiam, ki kagh iti.'

8 A kamaghin nan azara, 'Ni nguibar manamin gumazim?' Ezi ki ghaze, 'Ki Amalekian mav.'

9 Ezi a kamaghin na migei, 'Ni na bagh zuamira iziva bar na misueghti ki aremeka. Nan apaniba bar puvira na misoghezima, nan damaziba nan sirima, ki kiran oveghangin ovengam.'

10 Kamaghin amizima, ki an akam baregha an boroghin ghua a misoghezi an areme. Ki kamaghin fo, a bar gifa, a nguazim girigh bar aremegham. An aremegha givazi, ki an atrivibar dapanir asuam ko daveriam inigha, ni bagha izi. Nan gumazir ekiam, aningra kara."

11 Devit akar kam baregha bar osemegha uan korotiam abiki. Ezi an midorozir gumaziba uaghan kamaghiram ami.

12 Me fo, Sol ko Jonatan ko Ikiavira Itir Godin midorozir gumaziba ko Israelian gumazamizir igharaziba sara, me bar moghira midorozir sababar ariaghire. Kamaghin amizi, me bar men apangkuvigha osemegha azia, dagheba tagha ikia ghua guaratizimin tu.

13 Egha Devit gumazir igiar kam kamaghin an azara, "Ni nguibar manamin gumazim?"

Ezi a ghaze, "Ki Amalekian mav, nan afeziam fomira Amalekian nguazim ategha iza Israelin kantrin nguazim gapera."

14 Ezi Devit uam an azara, "Manmaghin ami? Ni atrivimin misogha tong atiatir puvati? Kar atrivir Ikiavira Itir God misevezim."

1:6: 1 Samuel 31:1-6; 1 Eghaghaniba 10:1-6

15 Egha Devit uan midorozir gumazir
mamin diazi, a izima a kamaghin a migei,
“Ni gumazir kam misueghti an aremegh.”
Ezi Devitin midorozir gumazim, midorozir
sabamin gumazir kam okezi an areme.
16 Ezi Devit, Amalekian gumazir kuar
kamin gara ghaze, “Ni amizir osimtizim
bangin ni areme. Ni uabi uabin gun migia
ghaze, Ki Ikiavira Itir God misevezir atrivim
misoghezi, an areme.”

Devit aziava Sol ko Jonatan bagha aghuimazir onger akam bange

17 Egha Devit bar osemegha, Sol uan
otarim Jonatan ko aning ginighnigha
aghuimazir ighiam bange.
18 Devit akar gavgavim Judan gumaza-
mizibagh aniga ghaze, me ighiar kam
bangam. Ighiar kamin ziam, Barir Pimin
Ighiam. Egha me a isa Jasarin Akinafarimin
an osiri. Devit kamaghin ighiar kam bati:*

19 “Gumazir en faragha zuiba,
me Israelia en gumaziba,
me mighsiabagh isin ariaghire.
En midorozir gumazir gavgaviba
ariaghiregha gifa.
20 Ia Getin nguibar ekiam ko Askelonin
nguibar ekiamin tuavibar
bizir kamin gun mikiman marki.
Filistian amiziba oregh
bar akuegham.
Eghti God gifozir puvatizibar guiviba,
me navir amirizim inigh bar
akuegham.

21 “En midorozir gumazir gavgaviba
Gilboan mighsiabar ariaghire.
Ezi midorozir oraba
pura mighsiar kabagh irav iti.
Ezi Solin oram uaghan pura iti,
ezi me borem uam a gazuir puvati.
Kamaghin amizi, ki kamaghsua, amozim
ko dimagarimin ghuariam mighsiar
kam uam a giran marki.
Eghti dagher aghuiba ua nguazir kamin
aghungan kogham.

22 “Jonatanin barir pim a paza zuir puvati.
Ezi Solin midorozir sabam pura itir pu-
vati.
A midorozir gumazir gavgavibav soghezi
me ariaghire,
ezi apanibar ghuziba ko oviba bar a
noke.
23 Gumazamiziba bar Sol ko Jonatan gi-
fonge.
Aning gumazir bar aghuimning.
Aning zurara roroamningin min uaningin
poroghav ikia,
kamaghira ikia ghuava areme.
Aning pamtemin uan apanibar agintisi,
egha aning kuarazir isaba asizibar
agintizir ivemarir arazim gafira.
Egha aning gavgavir ekiam ikia
laionin gavgavim gafira.

24 “Ia, Israelian amiziba, ia Sol bagh azirak-
abar amuva an aghuimazimin iki.
A korotiar aghevir aghuiba isa ia
ganingizi ia uari asingi.
Dar iveziba bar pin iti.
A golin adiarir aghuir guar aviriba isa
ia ganingi.

25 “Midorozir gumazir gavgaviba
midorozimin ariaghire.
Ezi Jonatan uaghan areme,
ezi an kuam mighsiamin pin iti.
26 O Jonatan, nan roroam!
Ki bar nin apangkuvigha oseme.
Ki bar ni gifonge,
ezi ni uaghan bar na gifonge.
Ni na gifongezir arazim, a bar gavgavigha,
bar ekefe,
egha amiziba bar na gifongezir arazim,
a bar men ifongiam gafira.
27 Midorozir gumazir gavgaviba
midorozimin ariaghiregha gifa,
ezi midorozim gamir biziba da bar iku-
vigha gifa.”

2

Devit Judabar atrivimin oto

1 Sol ko Jonatanin ovevemin gin, Devit
kamaghin Ikiavira Itir Godin azai, “Ki ti
mangiva Judan nguibar ekiatam dapiam, o
puvatigham?”
Ezi Ikiavira Itir God ghaze, “Ni mangi.”
Ezi Devit ua kamaghin an azara, “Ki
mangi nguibar ekiar manam dapiam?”
Ezi Ikiavira Itir God ghaze, “Ni mangiva
Hebronin nguibar ekiamin daperagh.”
2 Kamaghin, Devit uan amuimning ko
ghua Hebronin nguibar ekiamin apera. An
amuir mam, a Jesrilin nguibar ekiamin
amizim, an ziam Ahinoam. An amuir
igharazim, a Karmelin nguibar ekiamin
amizim, an ziam Abigel. A fomira Nabalin
amuim, Nabal aremezima Devit a inigha an
iti.
3 Devit uan gumaziba ko, an gumazibar
adarasi, me bar ghua Hebron ko Hebronin
boroghin itir nguibar ekiabagh apia.

* **1:18:** Fofozir gumaziba ghaze, Jasarin Akinafarir kam, a Israelian akinafarir ghurir mam. Egha datirighin akinafarir kam bar ovenge, ezi e fozir puvati akar manaba an ike. Josua God ko migeima an aruem gamizi an overiamin tughav itir dughiamin eghaghanim, a uaghan akinafarir kamin iti. Ni Josua 10:12-13in gan. **2:2:** 1 Samuel 25:42-43 **2:4:** 1 Samuel 31:11-13

4 Ezi Judan adarazir gumaziba iza Hebronin otivigha, uari bagh atrivimin ikiasa Devit amisevegha, olivin borem an dapanim ginge.
Devit atrivimin otogha givagha kamaghin oraki, Jabesin nguibar ekiamin itir gumazamizir maba Solin kuam afa. Jabes, a Gileatin nguazimin aven itir nguibam.
5 Kamaghin amizi, a gumazir maba amangizi, me ghua Jabesia migia ghaze, "Ia apangkuvim ikia arazir aghuimin Sol gamigha an kuam afa, a ian atrivim. Kamaghin, Ikiavira Itir God ian apangkuvigh deraghvira ia damu.
6 Ikiavira Itir God datirighin guizin apangkuvir arazimin ian akakaghiva, zurara deraghvira ia damu. Eghti ki uaghan ian arazir aghuir ia Sol gamizim ikarvagh deraghvira ia damuam.
7 Guizbangira, ian Atrivim Sol areme, ezi Judan adarazi uari bagh atrivimin ikiasa na misefe. Kamaghin amizi, ia tuivigh gavgavigh bizitamin atiatingan marki."

Israelia uari bagh atrivimin ikiasa Isboset amisefe

8 Filistiaba Sol misoghezi an aremezir dughiamin, Nerin otarim Apner, ghua Solin otarim Isboset* inigha ghua, Jordanin Fanem abigha ghua Mahanaimin nguibar ekiamin oto. Apner Solin midorozir gumazibar faragha zuir gumazir dapanim.
9 Me Mahanaimin ikiava, Apner Isboset gamizi, a nguazir kabar atrivimin oto: Gileat, Aser, Jesril, Efraim ko Benjamin, egh a uaghan Israelian nguibaba, bar dar atrivimin oto.
10 Solin otarim Isboset 40plan azeniba itima, me Israelian atrivimin ikiasa anemisefe. Ezi an azenir pumuningra atrivir ingangarim gami. Ezi Judaba me Devitin gin zui,
11 ezi a Hebronin ikia azenir 7pla ko akuamin, men atrivir ingangarim gami.

Israelia Judan adarazi ko misosi

12 Ezi Nerin otarim Apner ko Solin otarim Isboset, uan ingangarir gumaziba ko, me bar moghira Mahanaimin nguibar ekiam ategha ghua, Gibeonin nguibar ekiamin oto.
13 Ezi Seruian otarim Joap, ko Devitin ingangarir gumaziba, me bar moghira iza Gibeonin dipar akaremin boroghin me bato. Isbosetin adarazi dipar akaremin vongin apiaghav itima, Devitin adarazi vongin apiaghav ti.
14 Ezi Apner kamaghin Joapin azara, "E midorozir gumazir igiar aghui taba inighti, me en damazibar ikararang uariv sogham."
Ezi Joap ghaze, "A dera, me mamaghira damuam."
15 Ezi Benjaminin ikizimin gumazir 12pla, me Isbosetin midorozir gumaziba, me iza Devitin 12plan midorozir gumaziba ko uariv sosi. Ezi Devitin midorozir gumaziba vaghvagha, Isbosetin midorozir gumaziba vaghvagha me ko me uariv sosi.
16 Me vaghvagha midorozimin uari abinasava amua, egha me vaghvagha uan apanibar dapanibar suigha, midorozir sababar uan apanibar navibagh inifi. Egha 24plan gumazir kaba bar moghira iregha ariaghire. Kamaghin amizi, gumazamiziba danganir kam dibora ghaze, "Midorozir Sababar Danganim."
17 Ezi dughiar kamin, midorozir bar ekiam ikizir kamningin tongin oto. Ezi Devitin midorozir gumaziba me Apner ko, Israelian adarazi midorozimin me gafiragha me abini.
18 Seruian otarir 3plan ziabar kara: Joap, Abisai ko Asahel, me uaghan midorozir kamin iti. Asahel, an asizir atiabar min bar pamtemin ivemari.
19 Ezi Israelia tintinibar arima, Asahel dikavigha Apner bagha ivegha biaghatigha ghua an agira.
20 Ezi Apner ikigha girakirangin garima, Asahel an agintizima, Apner kamaghin an azai, "Asahel kar nirara?"
Ezi Asahel ghaze, "Are, kirara."
21 Egha Apner ghaze, "Ni nan agintighan marki. Ni agharir guvim o kiriamin mangi. Egh ni midorozir gumazir igiar igharazitamin agiragh an suiragh, egh an biziba inigh." Ezi puvati. Asahel tong Apnerin akam barazi puvatigha, an agintighavira iti.
22 Ezi Apner uam a migei, "Ni na atakigh. Ki ni misueghti ni aremeghasa, ni ti ifonge? Ki ni misueghti ni aremeghti, ki nin avebam Joapin damazimin bar aghumsigham."
23 Ezi puvati, Asahel tong a barazir puvati. Kamagh amizi, Apner girakirangin moghin afuzir konimin Asahelin navim birazima, afuzim anemikiragha vongin an akirir agharimin oto. Ezi Asahel irighava areme. Ezi midorozir gumazir igharaziba iza garima, Asahelin kuam irighav iti, ezi me danganir kamin tuivighav ikia pura gari.
24 Ezi Joap ko Abisai, aning Apnerin agiragha ghua, aruem uaghirima aning Gian nguibamin boroghin Aman mighsiamin oto, kar Gibeonin gumazamiziba puvatizir danganim zuir tuavim.

* **2:8:** Gumazir kamin ziam Isboset, a guizbangira, Isbal o Esbal. (Ni 1 Eghaghaniba 8:33in gan.) Ezi Hibrun akam ziam Isbal an akar kamin mirara ghu, "Balin gumazim." Bal an asemin ziam, egha gumaziba ua ziar kam Bal osiran aghua, egha me a giragha kamaghin osiri, "Boset," an akar kamin mirara ghu, "aghumsizir bizim."

25 Aning garima, Benjaminin gumaziba
Apner ko mighsiar dozir mamin uari aku-
vagha, pura midorozim bagha uari arigha
iti.
26 Ezi Apner aningin apigha, Joapin di-
agha ghaze, “Manmaghin ami? Midorozir
kam givaghan kogham? Ni ti kamaghin
fozir puvati, arazir kam osimtizir bar ekiam
e daningam? E ikizir vamira. Ni da-
zoghin uan gumazibav kemeghti, me uam
en agintighan kogham?”
27 Joap kamaghin oregha a ikara, “Ikiavira
Itir Godin ziamin ki guizbangira ni migei,
ni ti akar kamin na mikemezir puvatizi,
nan gumaziba ian agintigha ghua gurum
mizaraghan otoghan koghai.”
28 Joap akar kam mikemegha givagha,
sigham givia Israelian agintighan uan
midorozir gumazibar anogoroke. Ezi me ua
Israelian agintighizir puvatigha midorozim
agifa.
29 Ezi Apner uan adarazi ko me danganir
kam ategha Jordanin danganir zarimin
uaghiri. Egha me dimagarimin dan-
ganir zarir kamin ghua Jordanin Fanem
abigha vongin ghua, amimzaraghan aruer
arizimin Mahanaimin oto.
30 Apner uan midorozir gumaziba ko
ghuegha givazima, Joap uan midorozir
gumaziba akuvagha me medi. A me
mengegha kamaghin fo, 19plan midorozir
gumaziba ariaghire. Ezi Asahel uaghan
areme.
31 Dughiar kamin, Devitin adarazi Ben-
jaminin 360plan gumazibav soghezi me
ariaghire, kar Apnerin adarasi.
32 Ezi Joap uan gumaziba ko, me Asahelin
kuam inigha ghua Betlehemin nguibamin,
an afeziam afazir danganimin anefa. Me
anefagha dimagarimin uamategha ghua
Hebronin otivima, aminim bar tira.

3

1 Dughiar kamin gin, midorozim dughiar
bar ruarimin Devit ko Solin adarazir tongin
iti. Devitin adarazi bar gavgavigha ghua-
vanaga Solin adarazigh amima, me bar
amiragha uaghiri.

Devit 6plan otariba iti

2 Devit Hebron aperagha 6plan otarir
kaba ini. Men ziabar kara: Amnon, an
otarir ivariam, an amebam Ahinoam, a Jes-
rilin nguibar ekiamin amizim.
3 Amnonin girara irim, Kileap, an ame-
bam Abigel, a Karmelian amizim. Abigel
faragha Nabalin ike, ezi Nabal aremezi, De-
vit a inigha an iti. Ezi otarir mikezim,
Apsalom, an amebam Maka, Maka kantri
Gesurin Atrivim Talmain guivim.
4 Namba 4in otarim, Adoniya, an amebam
Hagit. Otarir namba 5in ziam, Sefatia, an
amebam Abital.
5 Ezi otarir namba 6, Itream, an amebam
Ekla, a Devitin amuim. Devit Hebronin
ikiava otarir kaba ini.

Apner Devit ko migei

6 Solin adarazi ko Devitin adarazir
midorozir gumaziba uariv sogha ghuavira
itima, Apner a Solin adarazir gumazir
ekiamin otivasava ami.
7 Ezi dughiar mamin, Isboset kamaghin
akar mam Apner gasa ghaze, “Ni nan
afeziam Solin amuir dozim koma akui.
Amizir kamin ziam Rispa, a Aian guivim. Ni
tizim bagha kamaghin ami?”
8 Apner akar kam baregha atara bar os-
emegha ghaze, “Ni ghaze, ki ti nin afiar
gumazim? Egha ni ghaze, ki ti Judabar
akurvasi? Puvati. Ni nighnigh. Dughiar nin
afeziam Sol atrivimin ikia iza datirighin, ki a
ko an aveghbuaba ko an namakabar gin zui.
Egha ki uaghan ni ataghizi, Devit ni inigha
ni gasighasighizir puvati. Ezi ni datirighin
amizir kam bagha akam na gasi, kar pura
bizir kinim.
9-10 Ikiavira Itir God, Devit bagha Akar
Gavgavir mam akirigha ghaze, Devit
Solin adarazi batueghtima, me Israelian
atrivibar ikian kogham. Ikiavira Itir God
ghaze, a uabi Devit damighti a Israelia
ko Judabar atrivimin ikiva, kantrin kam
bar a gativagham. Eghti Devit kantrin
kamin atrivimin iki, egh Danin anabamin
nguazimin ikegh mangi nguibar ekiam
Berseban tugham. God Devit bagha
dikirizir Akar Gavgavir kam bagh, ki Devitin
akuraghan koghti, God na misueghti ki
aremegham.”
11 Kamaghin, Isboset oregha bar Apnerin
atiatigha, ua migeir puvati.
12 Ezi Apner zuamira Devit bagha akam
amaga ghaze, “Tinara kantrin kam gati-
vagham? Ki kamaghsua, ni na ko akar
gavgavim akirighti, ki nin akuragh, Is-
raelia damighti me bar nin gumazamiz-
ibara ikiam.”
13 Ezi Devit kamaghin Apner bagha akam
amada, “Nin akaba bar dera. Ki kamagh-
sua, ni faragh bizir kam na koma anekirigh.
Bizir kam kamakin, ni Solin guivim Mikal,
na bagh a inigh izi. Puvatighti, ki ua nin
ganan kogham.”
14 Egha Devit gin Isboset bagha akam
amaga ghaze, “Ki kamaghin ifonge, ni
nan amuim Mikal na bagh anemadaghti a
uamategh izi. A guizbangira nan amuim.
Ki fomira 100plan Filistiabar mikarzir
mogomebar inibar a givese.”

3:9-10: 1 Samuel 15:28 **3:14:** 1 Samuel 18:27 * **3:15:** Ni 1 Samuel 18:17-27 ko 25:44in gan.

15 Ezi Isboset kamaghin oregha gumazir
maba amangizima, me ghua Laisin otarim
Paltiel, a Mikalin pam, me ada Mikal inigha
Devit bagha ize.*
16 Me Mikal inigha Devit bagha zuir
dughiamin, Paltiel aziava Mikalin gin zui.
Me ghua Bahurimin nguibar ekiamin
otogha, Apner kamaghin Paltiel migei,
“Ni uamategh uan dipenimin mangi.” Ezi
Paltiel an akam baregha uamatenge.
17 Me tighar Devit bagh mangamin
dughiamin, Apner Israelian gumazir
dapaniba bagha ghugha me migia ghaze,
“Ia oragh. Faragha zuir dughiar aviribar
ia bar ifongegha ghaze, Devit en atrivimin
ikiam.
18 Ia datirighin dikavigh mangi a
damighti, an atrivimin otivam. Ia Ikiavira
Itir God amizir akar kam ginighnigh. A
kamaghin mikeme, ‘Nan ingangarir gu-
mazim Devit, ki ingangarim a danightima, a
Filistiaba ko apanir igharazibar dafarimin,
nan gumazamiziba Israelia, a ua me
iniam.’ ”
19 Egha Apner uaghan uabi ghua Ben-
jaminin adaraziv keme. Egha gin ua-
mategha Hebronin ghugha, Benjaminia ko
Israelia damuasa ifongezir bizibar gun De-
vit migei.
20 Apner uan gumazir 20pla ko me ghua
Hebronin Devit batozir dughiamin, Devit
me bagha isar ekiam gami.
21 Ezi Apner gin kamaghin Devit migei, “Ni
na ateghti, ki mangiva Israelia bar me inigh
iziti, me nin apengan ikisi ni ko akar gav-
gavim akiram. Eghti ni ifongezi moghin, ni
kantrin kamin danganiba bar dar atrivimin
ikiam.” Ezi Devit uan adaraziv gia ghaze,
ia arazir kuratamin Apner damuan marki.
Egha a Apner amadazima, a navir amirizim
sara uamategha ghu.

Joap Apnerin misoghezi an areme

22 Apner Hebronin itir dughiamin, Joap
ko Devitin midorozir gumaziba itir puvati.
Me ghua apanibav sosi. Ezi Devit Ap-
ner amadazi a ghuzima, an girara Joapin
adarazi me uan apanibav suegha, me da
inizir biziba inigha uam Hebronin otifi.
23 Ezi Joap ko an gin zuir midorozir
gumaziba bar Hebron otivigha, Joap ka-
maghin oraki, Apner iza Atrivim Devitin
gani, ezi Devit Apnerin misoghan gumaz-
ibar anogoregha anemadazima, a navir
amirizim sara ghu.
24 Kamagh amizi, Joap ghua atrivimin
gara an migia ghaze, “Me ghaze, Apner iza
ni batozima ni anetaghizima, a uamategha
navir amirizim sara ghu.
25 Ni ti Nerin otarim Apnerin arazibagh
fozir puvati? A ni gifara nin ganasa izi. A nin
akurvaghasa izir puvati. A nin danganir ni
aruiba ko, ni amir biziba, a modogh bar dar
gan da asavsuighasa ize, egh a uamategh izi
ni ko misogham.”
26 Joap migirigiar kam gamigha ua-
mategha ghu. A ua Apner inigh izasa
gumaziba amadazi, me an gintigha an
gin ghue. Gumazir kaba ghua Siran
mozirpamin a batogha, uam a inigha izi.
Dughiar kamin, Devit bizir Joap amir kam
gifozir puvati.
27 Apner iza Hebronin otozir dughiamin,
Joap a inigha ghua nguibar ekiamin tiar
akamin, a ko tugha nimira a ko mikimasa.
Egha aning tughav itir dughiar kamin, Joap
uan afuam inigha Apnerin navim birazima
an areme. Joap uan dozim Asahelin ovevem
ikarvagha, Apner birazi an areme.
28 Me gin bizir kamin gun Devitin
mikemezi, a ghaze, “Ikiavira Itir God
fo, ki Apnerin suiragha a misoghezi an
aremezir puvati. Nan gumazamiziba
uaghan osimtizitam an itir puvati. Joap
uabira, kar an osimtizim.
29 Kamagh amizi, an ghuzim Joapin
dapanim giriva, an afeziamin dipenimin
itir darazi sara bar me giram. Ki kam-
aghin ifonge, Joapin dipenimin aven itir
gumaziba zurazurara, men tarazi gin lepan
arimariam ikiti, men tarazi duar kurar
midir puvatiziba ikiti, men tarazi amizibar
ingangaribar amuam, eghti men tarazi
apaniba midorozibar me misoghtima me
arighiriti, men tarazi zurazurara daghebar
otevegham.”
30 Arazir kamin, Apner faragha Gibeonin
midorozimin aven Joap ko Abisain dozim,
Asahel misoghezi an areme. Kamaghin
amizi, Joap ko Abisai aning uan dozimin
ovevem ikarvagha, Apnerin misoghezi an
areme.

Me Apnerin kuam afa

31-32 Ezi Devit kamaghin Joap uan
midorozir gumaziba ko me migei, “Ia uan
korotiaba abighiva, azirakar korotiabar
aghuigh, egh ia Apner bagh azi.” Me
Hebronin anefa. Dughiar me Apnerin kuam
inigha gumazir kuaba afir danganimin
zuima, Devit Apnerin akuriamin girara
zui. Devit gumazamiziba ko me mozimin
boroghin tuivighav ikia, bar moghira
puviram azi.
33 Egha Devit Apner bagha azirakar igiar
kam bange:

“Apner gumazir onganim puvati.
A tizim bagha pura kamaghin areme?
34 Me an suemning ko dafarimning ikezir
puvati,
me a gifaragha a misoghezi an areme,
me gumazir kurabagh ami moghin,
me a gami.”

Devit ighiar kam gamigha givazi, gumazamiziba uam Apner bagha azi.
35 Bizir kabar gin, gumazamiziba Devit migia ghaze, aruem ikiavira iti, ni daghetam ami. Ezi an aghuagha akar gavgavir mamin me migia ghaze, "Ki daghetam ameghan kogh iki mangi guaratizimin tugham. Aruem tighar magiriti ki daghetam ameghti, God na misueghti ki aremegham."
36 Ezi gumazamiziba atrivimin akar kam baregha, men naviba amirazi me bar akonge. Guizbangira, me atrivim amir biziba bar dar ganigha da bagha bar akonge.
37 Devitin adarazi ko Israelian gumazamiziba bar, Devit aruer kamin amizir bizibagh fo, Atrivim Devit, Apnerin misoghezi aremezir gumazim, an a ko navir vamira itir puvati.
38 Ezi atrivim kamaghin uan ingangarir gumazibav gia ghaze, "Ia oragh. Datirighin, e Israelia en faragha zuir gumazir gavgavir mam aremegha gifa.
39 Guizbangira, Ikiavira Itir God na misevezi, ki atrivimin oto. Ezi ki uabi gavgaviba puvati. Ki Seruian otarimningin arazir kuram ikarvaghan ibura. Aning bar gavgafi. Ezi Ikiavira Itir God uabi aning amizir arazir kurar kam ikarvaghsi, ivezir kuram aning daningam."

4

Gumazir pumuning Isboset misoghezi an areme

1 Ezi Solin otarim Isboset kamaghin oraki, me Hebronin nguibar ekiamin Apner misoghezi an areme, ezi a digavir kuram gamigha bar oseme. Ezi Israelia bar atiatingi.
2 Ezi Isbosetin midorozir gumazir pumuning, aning midorozir gumazibar dapanimin ikia ghua apaniba ko misosi. Aningin ziamning, Bana ko Rekap, aning Rimonin otarimning. Rimon, a Berotin nguibar ekiamin gumazir mam. Gumazamiziba Benjaminin adarazi bagha Berotin nguibar ekiam ginaba, kamaghin amizi, gumazir kamning aning Benjaminin anabamin adarazir aven iti.
3 Guizin Berotin gumazamiziba, me faragha aregha, datirighin pura nguibar igharazibar gumazibar min Gitaimin nguibamin iti.
4 Solin otarim Jonatan, an otarir vamira iti, an ziam Mefiboset.* Mefiboset 5plan azeniba itima, Sol ko Jonatan areme. Dughiar kamin, Jesrilin nguibar ekiamin gumaziba, me Jonatanin adarazi bagha akam amaga ghaze, Jonatanin apaniba a misoghezima an areme. Ezi an adarazi akar kam baraki, ezi amizir Mefibosetin garim a inigha arav ghu. Amizim pamtemin ivemarima, Mefiboset degiaghiri, egha datirighin an dagarimning an ikufi.
5 Dughiar mamin, aveghbuamning Rekap ko Bana, aning Isboset bagha ghua, aruer arizimin an dipenimin oto. Dughiar kamin, Isboset avughsava uan akuir misiamin irighav iti.
6-7 Aning Isboset misoghasa witba iniamin abazim gamua a gatin, an akuir danganimin aven ghua garima, a uan misiamin akui. Aning midorozir sabamin an navim birazima an areme. Ezi aning an firim atugha garima, gumaziba puvatizi, aning an dapanim inigha ghu. Aning dimagarimin Jordanin Fanemin danganir zarimin ghua,
8 amimzaraghan Hebronin nguibar ekiamin oto. Egha Isbosetin dapanim inigha ghua Devitin akagha, kamaghin atrivim migei, "Atrivim, ni kagh gan. Nin apanim Sol, an otarim Isbosetin dapanim kara. Sol fomira ni misueghti ni aremeghasa tuaviba buri, kamaghin amizi, Ikiavira Itir God nin akurvagha Sol uan boriba ko men arazir kuraba ikarvasi."
9 Ezi Devit kamaghin aningin akam ikaragha ghaze, "Ikiavira Itir God zurara ikia, an arazir kurar kamaghin garibar aven ua na ini. Ezi an ziamin ki kamaghin guizbangira gua mikimam.
10 Dughiar ki Siklakin nguibamin itimin, gumazir mam iza na batogha ghaze, Sol aremegha gifa. A ghaze, ki ti an akam gakuegham. Ezi puvati. Ki midorozir gumazibav kemezi me an suiragha, a misoghezima an areme. Kar mati, akar kurar a na bagha inigha izezimin ivezir kuram ki a ganingi.
11 Ezi gua datirighin pura gumazir kinir uan dipenim gakuim misoghezima an areme. Gua gumazir bar kuramning. Gua ghaze, ki ti gua ateghtima gua ikiam? Bar puvati. Ki gua amizir arazir kurar kam ikarvaghsi gua gasighasighti, gua ua nguazir kamin ikian kogham."
12 Egha Devit akar gavgavim uan midorozir gumazibagh aniga ghaze, me Rekap ko Bana aning misueghti aning aremegh. Ezi midorozir gumaziba aning misuegha, aningin sueroghofariba aghoregha da inigha ghua Hebronin dipar akarer mamin boroghin da agui. Egha

* **4:4:** 2 Samuel 9:3 **4:4:** Gumazir kamin ziam, a Meribal. (Ni 1 Eghaghaniba 8:34in gan.) Ziar kamin akuar abuananam, a, "Bal," an asemin ziam. Ezi gin me ua ziar kam Bal osiran aghua, egha a giragha kamaghin osiri, "Boset." An akar kamin mirara ghu, "Aghumsizir Bizim." Ezi gumazir kamin ziam kamaghin oto, "Meriboset," o "Mefiboset." **4:10:** 2 Samuel 1:1-16

Isbosetin dapanim, midorozir gumaziba
a inigha ghua Hebronin kuaba afir
danganimin, Apnerin mozir kamra anefa.

5

Devit Israelia ko Judabar atrivimin oto
(1 Eghaghaniba 11:1-9; 14:1-7)

1 Ezi bizir kamin gin, Israelian anababa
vaghvagha dar gumazir dapaniba bar iza
Hebronin nguibamin Devitin gara, kam-
aghin a migei, "Ni oragh. E bar inivafizir
vamira ko ghuzir vamira.
2 Sol fomira en atrivimin itima, ni
midorozibar Israelia e bagha en midorozir
gumazibar faragha zui. Ezi Ikiavira Itir
God ni migia ghaze, ni sipsipbagh eghuvir
gumazimin min iki, en gumazamizibagh
ativagham. Egh en atrivimin otogham."
3 Kamaghin amizi, Israelian gumazir da-
paniba iza, Hebronin nguibamin otogha,
Atrivim Devitin bighan uari akuvazi, a
Ikiavira Itir Godin damazimin akar dikirizir
gavgavir mam me ko a gami. Ezi me
borem isa an dapanim ginga, maghiram
anemisevezi a Israelian atrivimin oto.
4 Devit 30plan azeniba ikia atrivimin oto.
Egha 40plan azenibar atrivimin iti.
5 Devit 7plan azeniba ko 6plan iakinibar,
Hebronin Judabar atrivimin ike. Egha
33plan azenibar Jerusalemin nguibar
ekiamin Israelia ko Judaba, uaghara me
gativagha men gari.
6 Dughiar mamin, Atrivim Devit uan
midorozir gumaziba ko ghua Jerusalem
iniasa misosi. Jerusalem a Jebusian
nguibamra. Jebusia ghaze, Devit men
nguibam inian kogham, egha me dibovir
akabar a migia ghaze, "Ia bar en nguibar
ekiamin aven izan kogham. Gumazir
damazir okavirizibа ko suer amiraziba, me
pura izi ia izamin tuavim apirigham."
7 Ezi puvati, men akaba pura magh ire,
Devit uan midorozir gumaziba ko ghua me
misogha men nguibar ekiar divazir gav-
gavim itim ini. Nguibar ekiar kamin ziam
Saion. Ezi gin gumazamiziba a dibora
ghaze, Devitin Nguibar Ekiam.
8 Dughiar Devit nguibar ekiar kam
inizimin, a kamaghin uan midorozir
gumazibav gia ghaze, "E nguibar ekiar kam
inisiva, tuavir dirizir Jebusia dipam iniasa
aruimin aven mangiva nguibar ekiamin
otogham. Egh e damazir okavirizibа
ko suer kuraba ko misogham. Gumazir
kamagh gariba, me nan apanibar min iti."

Gumazamiziba datirighin Devitin akam
ginighnighavira ikia kamaghin migia ghaze,
"Damazir okavirizibа ko suer amiraziba
Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven mangan
kogham."
9 Kamaghin amizi, Devit gin ghua Saionin
nguibar ekiar gavgavir kam gapera. Egha
a ziam a gatigha ghaze, Devitin Nguibar
Ekiam. Egha Devit mikemezima, ingan-
garir gumaziba nguibar ekiamin dipenir
aviribar ingarizi da nguibar ekiam azui.
Me danganir konir nguaziba akunizimin,
dipeniba faraghavira azenan dar ingara,
egha nguibar ekiamin aven izi.
10 Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim
Devit ko itima, bizir kam bangin, Devit
atrivir gavgavimin ikia ghua bar ekevegha
ikia mamaghira iti.
11 Tairin nguibar ekiamin Atrivim Hiram,
a uan gavmanin ingangarir gumazir da-
paniba Devit bagha me amada. A uaghan
Atrivim Devitin dipenimin ingarasa, temer
sidaba ko, dipenibar ingarir gumaziba ko
gumazir dagiabar ingariba, a me amangi.
Ezi me Devit bagha atrivir dipenimin ingari.
12 Devit bizir kabar gari, da a bagha izima
a kamaghin fo, Ikiavira Itir God guizbangira
Israelian atrivimin ikiasa a ginaba. A
uaghan kamaghin fo, Ikiavira Itir God uan
gumazamiziba bar men akurvaghasa, kam-
aghin amizi, a kantri Israel gamima, a bar
dera.
13 Devit Hebron ategha iza Jerusalem
gaperazir dughiamin, an amuir igharazir
maba uam ada inigha dar iti, a uaghan
amuir dozir maba uaghan dar iti. Ezi an
amuir kaba, Jerusalemin otariba ko guivir
maba bate.
14 An otaribar ziabar kara: Samua, Sobap,
Natan, Solomon,
15 Iphar, Elisua, Nefek, Jafia,
16 Elisama, Eliada ko Elifelet.

Devit Filistiabav sogha me abini
(1 Eghaghaniba 14:8-17)

17 Filistiaba kamaghin oraki, Israelia
Devit amisevezima a men atrivimin
oto. Ezi Filistiaba mangi me misogh
Devitin suighasa zui. Me bizir kam
damuasa amima Devit fogha, uan danganir
mogomer gavgavimin uaghiri.
18 Filistiaba iza Refaimin danganir
zarimin otogha tintinibar ghuegha mon-
gegha iti.
19 Ezi Devit kamaghin Ikiavira Itir Godin
azara, "Ki mangiva Filistian kabav sogham
o? Ki mangi me ko misoghti, ni me isi na
dafarim darigham o?"

Ezi Ikiavira Itir God kamaghin a ikaragha
ghaze, "Are, ni mangi. Ki me isi nin dafarim
datighti, ni midorozimin me abiragham."
20 Ezi Devit ghua Filistiabav sogha me
abiragha kamaghin migei, "Ikiavira Itir God

5:4: 1 Atriviba 2:11; 1 Eghaghaniba 3:4; 29:27 **5:6:** Josua 15:63; Gumazir Dapaniba 1:21

mati aperiam otogha, pamtemin ivemara nan damazimin nan apaniba abiaghariga me gasighasiki.”

Kamaghin amizi, me danganir kam dibora ghaze, “Ikiavira Itir God Aperiamin Min Pamten Ivemara Apaniba Abiagharisi.”
21 Ezi Filistiaba uan marvir guaba ategha are. Ezi Devit uan midorozir gumaziba ko men marvir guar kaba inigha ghue.

22 Ezi Filistiaba gin ua izegha, Refaimin danganir zarimin tintinibar uari aghamsigha iti.
23 Ezi Devit kamaghin Ikiavira Itir Godin azara, “Ki manmaghin damuam?”

Ezi Ikiavira Itir God kamaghin a ikaragha ghaze, “Ia me misoghsi mangiva, men guabar moghin mangan marki. Ia modogh men girakirangin moghin mangi, egh temer balsamba tuivighav iti naghin, misoghsivira gan iki.
24 Ia oraghtima niginim mati, gumaziba temer kabar ghuabagh isin daruam. Eghti ia fogh suam, ki uabi Filistiabav soghsi ian faragh mangam. Ia niginir kam baraghamin dughiamin, ia maghira ivemar mangi me misogh.”
25 Ezi Devit Ikiavira Itir God a mikemezi moghiram amigha, Filistiabar agiragha bar me misuaghariki. Israelia me misogha Gibeonin nguibar ekiamin ikegha ghua Geserin nguibar ekiamin tu.

6

Me Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam inigha Jerusalemin ize
(1 Eghaghaniba 13:1-14; 15:25--16:6; 16:43)

1 Ezi Devit deraghavira misozir gumazir bar aghuiba uam me akufa. Israelian midorozir gumazir kaba, men dibobonim 30,000.
2 Devit me inigha Godin Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam iniasa Judan nguazimin itir nguibam Balan zui. Me Boksiar kam migia ghaze, Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, kar an Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam. Boksiar kam, enselin bar gavgavir pumuningin nedazimning, a gisin ikia mati, Ikiavira Itir Godin atrivir dabirabim.
3 Ezi Devit uan midorozir gumaziba ko ghua Balan nguibar ekiamin otogha, mighsiar dozir mam a gisin Abinadapin dipenimin ghue. Egha me Godin Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam inigh mangasa, karisin igiar mam inigha Boksiar kam isa a gisin aneti. Ezi Abinadapin otarimning, Usa ko Ahio, aning karisin igiar kamin akua tuavimin zui.
4 Ezi Ahio karisin faragha zui.
5 Ezi Devit Israelia ko me bar moghira ghuava, Ikiavira Itir Godin damazimin bar akongegha pamtem ighiabagh amua, ararer aghuim gamua an ziam fe. Me gitaba ko buaba, tambarinba ko dibiarir ararer guar aviriba inigha dav sosi.

6 Me ghua gumazir mamin nguazir asizimin oto, gumazir kamin ziam Nakon. Kar me witin ovizibar iniba kua dar dagheba isir danganim. Danganir kamin bulmakauba daghdazima, Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam irasava ami. Kamaghin amizi, Usa uan agharim amadagha Boksiamin suira.
7 Usa ghaze, Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam ti pura bizim, egha an suira. Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God bar puvira Usan aningaghegha atara a misoghezi, an Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiamin miriam naghiram areme.
8 Devit garima, Ikiavira Itir God uan aningagharim Usa gingezi an areme. Ezi Devit bar God baseme. Egha me danganir kam dibora ghaze, God uan aningagharim Usa ginge, egha datirighin me uaghan kamaghira a diboravira iti.*

9 Devit datirighin Ikiavira Itir Godin atiatigha ghaze, “Manmaghsu, Ikiavira Itir Godin Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam izi na ko ikiam?”
10 Kamaghin amizi, Devit Boksiam inigh Devitin Nguibar Ekiamin mangan aghuagha, a inigha Jerusalemin zuir tuavim ategha ghua, Getin nguibar ekiamin gumazir mam, Obetidomin dipenimin aneti.
11 Ezi Boksiam 3plan iakinibar Obetidomin dipenimin iti. Ezi dughiar kamin, Ikiavira Itir God bar deraghavira Obetidom ko an adarazi gami.

12 Ezi Atrivim Devit gin kamaghin oraki, Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam Obetidom ko itima, Ikiavira Itir God, Obetidom ko an adarazi ko an biziba bar, deraghavira me gami. Kamaghin amizi, Devit uamategha Obetidomin dipenimin ghugha, Godin Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam inigh ua Devitin Nguibar Ekiamin izasava ami. Bizir kam bagha gumazamiziba bar akonge.
13 Gumaziba dikavigha Boksiam inigha uan sueba 6plan dughiabar da akura ghua tuifi, ezi Devit Ikiavira Itir God bagha ofa gami. A bulmakaun apurir mam ko

5:24: 2 Atriviba 7:6 **6:2:** Ua Me Ini 25:22 **6:3:** 1 Samuel 7:1-2 * **6:8:** Akar kam “datirighin,” an en dughiar kam migeir puvati. A dughiar gumazim akinafarir kam osirizim migei. **6:11:** 1 Eghaghaniba 26:4-5

bulmakaun igiar mikarzim sara itir mam
inigha ofa gami.
14 Egha Devit ofa gamir gumazimin koro-
tiar otevir azenan azuir dirir mam arugha,
an sazimning uabi gike. Egha ziar ekiam
Ikiavira Itir God ganiga, an damazimin ighi-
abagh amua pamtem uabi fa uabi akuri.
15 Me Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam
atera Jerusalemin zuima, Devit Israelia ko
me bar moghira arazir kamram amua, bar
akongegha pamtemin diava sighabagh ivi.

16 Me Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam
atera Devitin Nguibar Ekiamin aven izir
dughiamin, Solin guivim Mikal winduan
tughav ikia men gari. A uan pam Atrivim
Devitin garima, a ighiabagh amuava
Ikiavira Itir Godin damazimin tintinibar
uabi fakurava, Ikiavira Itir Godin ziam
fe. Devit amir arazir kam, Mikal bar a
gifongezir puvati, kamaghin amizi a navir
kuram Devitin ikia a baseme.
17 Ezi me Ikiavira Itir Godin Boksiam
isava, Devit a bagha ingarizir purirpenimin
aven aneti. Egha Devit ofan bar isia
mighiriba ko, gumazamiziba God ko navir
vamiran ikiamin ofabagh ami.
18 Devit ofabagh amigha givagha, ka-
maghin gumazamizibav gei, "Ikiavira Itir
Godin Gavgaviba Bar Itim, a uan ziamin
deraghvira ia damu."
19 Egha Devit dagheba isa bar gumaza-
mizibagh aningi. Gumaziba ko amiziba
vaghvagha bret ko asizir tuzir me avimin
tueziba ko wainin ovizir me apuziziba, me
bar ada ini. Me da inigha givagha, me
uamategha uan nguibabar ghue.

20 Ezi Devit uamategha uan dipenimin
ghugha, uan ikizim deragh me damuasa,
Ikiavira Itir Godin azangasava ami. Ezi
Solin guivim Mikal dipenim ategha azenan
iza Devit migia ghaze, "Ame, Israelian
atrivim uan ziar ekiam akakagha, bibi-
amra bar deraghavira uabi fakuri. Ezi an
ingangarir gumazir dapanibar, ingangarir
amizir kiniba bar an gani. Nin arazir kam,
mati gumazir nighnizir aghuiba puvatizim
amir arazim."

21 Ezi Devit kamaghin a ikaragha ghaze,
"Ki ziar ekiam isa Ikiavira Itir Godra
daningasa an damazimin ighiam banga
uabi fa uabi akuri. A uabi nin afeziamin
ikizimin danganim inigh na daningasa na
ginabazi, ki an gumazamizibar dapanimin
ikiam, kar Israelia. Ezi ki an ziam fasa
ighiabagh amuavira iti.
22 Ki uan ziam bar anebiragh, egh an
damazimin pura bizir kinimin min ikiam.
Eghti ingangarir amizir ni migeir kaba, me
ziar ekiam na daningam."

23 Ezi bizir kam bangin, Solin guivim
Mikal, a borir tam batezir puvatigha ikia
ghuava areme.

7

Akam inigha izir gumazim Natan, Godin akar dikirizim Devit ganingi
(1 Eghaghaniba 17:1-15)

1 Dughiar maba givazima, Ikiavira Itir
God, Atrivim Devit gamizi, apanir an
okariziba ua izava a ko misozir puvati.
Kamaghin amizi, a uan dipenimin bar
deraviram aperaghav ikia avughsi.
2 Egha atrivim kamaghin akam inigha izir
gumazim Natan migei, "Ki dipenir aghuir
me sidan temebar ingarizim gaperaghav
iti. Ezi Godin Akar Dikirizir Gavgavimin
Boksiam, a purirpenimin iti. Bizir kam ti
derazir puvati."
3 Ezi Natan atrivim ikaragha ghaze,
"Ikiavira Itir God ni ko iti. Kamaghin bizir
tizim nin nighnizimin izi, ni a damusi puram
a damu."
4 Ezi dimagarir kamin, Ikiavira Itir God
Natan migia ghaze,
5 "Ni mangi nan ingangarir gumazim De-
vit mikim suam: Ikiavira Itir God ghaze, ni
nan Dipenir ki aven ikiamimin ingaramin
gumazir ki misevezim puvati.
6 "Ki dipenir ekiabar aven itir puvati.
Dughiar ki Isipin ua Israelia inizimin, ki
tintinibar zuir dughiaba, ki Purirpenimin
averara iti.
7 Ki danganir aviribar Israelia, ia koma
aruava, kamaghin ian gumazir dapanir ki
misevezir tamin azarazir puvati, 'Ni tizim
bagha na bagha temer sidan dipenir tamin
ingarizir puvati?' "
8 Egha Ikiavira Itir God ua Natan migia
ghaze, "Ni kamaghin nan ingangarir gu-
mazim Devit mikim: Ki Ikiavira Itir Godin
Gavgaviba Bar Itim, ni sipsipbagh eghuva
dar garir dughiamin, ni nan gumazamiziba
Israelia, men gumazir dapanimin ikiasa ki
ni amisefe.
9 Ni zuir danganiba bar, ki ni ko iti. Egha
ki nin apaniba abirazima, ni me gasighasiki.
Nguazir kamin gumazibar ziaba ekevezi
moghin, ki nin ziam damighti a bar ekeveg-
ham.
10-11 Ki uan gumazamiziba Israelia bagha
nguazir mam amisefe. Ki an me arighti,
me uan nguibamin min deraghvira a dapi-
agh ikiva uam atiatingan kogham. Eghti
gumazir kuraba fomira me gamizi moghin,
ua me damuan kogham. Ian ovaviba fomira
nguazir kam inizir dughiamin ikegha, iza
ki ia bagha misevezir gumazir dapanibar
dughiamin, ian apaniba ia gasighasighavira
iti. Ezi datirighin ki apanibar tuaviba

6:19: 1 Eghaghaniba 16:43

apirighti, me ua me gasighasighan kogham. Ki nin adarazi ateghti, me ikiva ni bagh ovavir boriba batam.

12 "Ni aremeghti, me ni afaghamin dughiamin, ki nin boribar tongin otarir tam amiseveghti, an atrivir gavgavimin otoghti, bizitam a dikabiraghan kogham.

13 Atrivir kamra, a na bagh Dipenimin ingaram. Eghti ki an ovavir boribar amighti, me gin atrivibar iki gavgavigh mamaghira ikiam.

14 Eghti ki uabi ia inigh, egh ian Afeziamin min ikiti, ia nan borimin min ikiam. Egh an arazir kuram damighti ki mizazim a gasegham. Mati afeziam uan borim mizazim a gasi moghin ki a damuam.

15 Egh ki zurara an apangkuvam. Ki faragha Sol batoghezi ni an danganim inizi moghin, ki akirim ragh an otarim gasaraghan kogham.

16 Eghti nin adarazi givaghan kogham. Ki nin ikizimin aven gumazibar amuti, me atrivibar otiv mamaghira ikiam."

17 Natan Ikiavira Itir Godin akaba baregha givagha, ghua God an akazir biziba bar dar gun Devit mikeme.

Devit Ekiam ko migei
(1 Eghaghaniba 17:16-27)

18 Atrivim Devit, Ikiavira Itir Godin akam baregha givagha, an Purirpenimin aven ghugha an damazimin kamaghin a ko migei, "O Ikiavira Itir God, nan Ekiam, ki tina, ni arazir aghuir aviribar na gami. Ezi ki uan adarazi ko, e ziar ekiaba puvati. Ezi ni fomira deraghavira na gamua iza datirighin tu.

19 O Ikiavira Itir God, ni ghaze, arazir aghuir ni e gamizir kaba ti nin damazimin bizir muziariba, egha ni arazir igharazir mamin ua na gami. Ni uan ingangarir gumazimin ovavir borir gin otivamibar amuamin bizimin gun na mikeme. O Ikiavira Itir God ki gumazir kinim, ezi ni bar bizir ekiabar amuasa dar nan akakasi.

20 Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God, nan Ekiam, ki manmaghin ni mikimam? Ki nin ingangarir gumazim, ezi ni na gifogha gifa.

21 Ni uan ifongiamin gin ghua uan ingangarir gumazim bagha bizir ekiar kam gami. Egha ni uan akar dikirizir ekiaba nan akakasi.

22 O Ikiavira Itir God, en Ekiam, nin gavgavim bar ekevezi, tav ua nin min itir puvati. E uan inazibar akatoribar oraghizi moghin, ni uabira bar guizin God.

23 E Israelia Isipin kalabusin itima ni uam e ini, egha ni e gamizi e nin gumazamizibar otifi. Kamaghin amizi, nguazir kamin gumazamizir igharaziba me, e nin gumazamizibar min garir puvati. E nin gumazamiziba kantrin kamin otogha itima, ni bizir aghuiba ko bizir ekiar aviribar en akura. Ni gumazamizir igharaziba batuegha men asebagh asighasighizi, e iza men nguazim ini. Kamaghin amizi kantriba bar dar gumazamiziba ziar ekiam ni ganidi.

24 O Ikiavira Itir God, ni Israelia e gamizi, e zurara kamaghira nin gumazamizibar ikiam. Eghti ni uabi en Godin ikiam.

25 "O Ikiavira Itir Godin Gavgavim, ni uan ingangarir gumazim, ko an adarazi bagha amizir akar dikirizir kam, ki kamaghsua, ni a damighti a zurara kamaghira iki.

26 Eghti gumazamiziba bizir ni amir kabar ganiva, ziar ekiam ni daningam. Egh me mikim suam, 'Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim a Israelian God.' Egh ni zurara nan adarazir amuti me atrivibar otivam.

27 Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, ni Israelia en God. Ni kamaghin nan aka, ni nan ovavir boribar amuti, me zurara gavgavigh ikiam. Kamaghin amizi, ki nin ingangarir gumazim, ki ni ko mikiman atiatir puvati.

28 "O Ikiavira Itir God, ni nan Ekiam, ni uabi guizbangira God, ni uan akar dikirizibar gin ghua biziba bar dagh ami. Egh ni uan ingangarir gumazim bagha akar dikirizir aghuir kam a damuti, a guizbangiram otogh.

29 O Ikiavira Itir God, ni nan Ekiam, ki nin ingangarir gumazim, ki kamaghin ifonge, ni akar dikirizir kam ginighnigh, egh nan ikizim deraghvira me damu. Eghti ovavir borir nan gin izamiba, nin damazimin iki zurara kamaghira ikiam."

8

Devit apaniba abini
(1 Eghaghaniba 18:1-17)

1 Ezi gin, Devit uan midorozir gumaziba ko ghua ua Filistiaba ko misosi. Egha me Filistiabav sogha me abini, kamaghin amizi, Filistiaba ua Israelia gativazir puvati.

2 Egha gin, Devit ua uan midorozir gumaziba ko ghua Moapia misogha me abini. A men midorozir gumaziba gaghora me migeima, me 3plan bizir ruaribar nguazim gireghav iti. Egha a gumazir bizir faragha itiba ko bizir namba 2in itibav gia ghaze, me aremegham. Egha namba 3in gumazir bizim migia ghaze, me aremeghan kogham. Ezi Moapia Devitin apengan ikia dagiaba isa a ganidi.

3 Ezi Devit uan midorozir gumaziba ko ghua kantri Soban atrivim ko misosi, an

7:12: Onger Akaba 89:3-4; 132:11; Jon 7:42; Aposel 2:30 **7:14:** Onger Akaba 89:26-27; 2 Korin 6:18; Hibru 1:5 **7:16:** Onger Akaba 89:36-37 **7:23:** Godin Araziba 4:34

ziam Hadateser, a Rehopin otarim. Soba, a
Sirian kantrin nguibar ekiar mam. Dughiar
kamin Hadateser uan midorozir gumaziba
inigha apanibav soghasa ghua, Yufretisin
Fanemin amadaghan nguazir otevitam ua
bagh a iniasa zui. Ezi Devitin adarazi me
batogha, midorozimin me abini.
4 Egha Devit Hadateserin midorozir gu-
mazir aviriba ini. A 20,000plan midorozir
gumaziba isa, 1,700plan midorozir gumazir
hoziabagh apiaghira misoziba ini. Egha
Devit uaghan, 100plan karisbagh etuir hozi-
aba ini. A uaghan hoziar igharazibar suer
agiriba aghorezi, da daruan ibura.
5 Dughiar kamin Sirian Damaskusin
nguibar ekiamin itiba, Me Atrivim Ha-
dateserin akuragha misoghasa ghue. Ezi
Devit uan midorozir gumaziba ko, me
Sirian midorozir gumazir 22,000plan
misoghezi me ariaghire.
6 Ezi Devit uan midorozir gumaziba
Sirian kantrin tintinibar me ariki. Ezi
Sirian gumazamiziba Devitin apengan
ikiava dagiaba isa a ganidi. Danganir Devit
misoghasa zuiba bar, Ikiavira Itir God an
akurvazima, an apaniba abiri.
7 Devit garima, Hadateserin midorozir
gumazir dapaniba golin ingarizir oraba
ateri. Ezi David orar kaba inigha
Jerusalemin ghu.
8 A uaghan, Hadateserin nguibar ekiamn-
ing Beta, ko Berotai, aningin brasin aviriba
ini.
9 Kantri Hamatin Atrivim Toi, an orazi,
Devit Hadateserin midorozir gumaziba
abinigha gifa.
10 Dughiar aviribar Hadateser faragha
Toin apanim gami. Kamaghin amizi,
Devit Hadateserin misoghezir bizim bagha,
Atrivim Toi bar akonge. Kamaghin Toi,
uan otarim Joram, Devit bagha anemada.
Egha a migia ghaze, "Ni mangi nan dughiar
aghuim a daningigh. Egh kamaghin
a mikim suam, Ki orazi, ni Hadateser
abiragha gifa. Kamaghin amizi, ki bizir ni
amizir kam bagha bar akonge." Ezi Joram
Devit bagha ghua bizir aghuir me gol ko
silva ko brasin ingariziba a ganidi.
11 Ezi Devit bizir aghuir kaba inigha
Ikiavira Itir Godin ziam fasa dagh inaba,
eghti da God baghvira ikiam. A kantrin
igharaziba bar dav sogha inizir golba ko
silvaba, a kamaghira dagh ami.
12 Devit Idomia* ko Moapia, Amonia,
Filistia, Amalekia, ko Soban Atrivim Ha-
dateser, a me da gol ko silvan kaba ini.
13 Devit gin uan midorozir gumaziba
ko Idomia ko misoghasa, Danganir Zarir
Amangsizir Avirim Itimin ghu. Egha me
Idomian 18,000plan gumazibav soghezi me
ariaghire. Ezi gumazamiziba akar kam
baregha ziar ekiam Devit ganingi.†
14 Ezi Devit uan midorozir gumaziba
kantri Idomin tintinibar me ariki. Ezi Ido-
mian gumazamiziba Devitin apengan iki-
ava, dagiaba isa a ganidi. Danganir Devit
misoghasa zuiba bar, Ikiavira Itir God an
akurvazima, an apaniba abiri.
15 Devit Israelia bar me gativagha, guizin
arazibar deraghavira uan gumazamiz-
ibagh ami.
16 Seruian otarim Joap, a midorozir gu-
mazibar dapanim. Ezi Ahilutin otarim Je-
hosafat, a gavmanin akinafariba osirir gu-
mazir faragha zuim.
17 Ezi Sadok ko Ahimelek, aning ofa gamir
gumazimning. Sadok, a Ahitupin otarim,
ezi Ahimelek, a Abiatarin otarim. Ezi
Seraia, an atrivimin akinafariba osirir gu-
mazim.
18 Ezi Jehoiadan otarim Benaia, a Devit
geghuvir midorozir gumazibar gumazir da-
panim. Kar Keret ko Peletin adarazir gu-
maziba. Ezi Devitin otariba me ofa gamir
gumazibar min iti.

9

Devit deragha Mefiboset gami

1 Dughiar mam Devit kamaghin gumaz-
ibar azara, "Solin adarazir gumazitaba
ikiavira iti, o puvati? Tarazi ikitima, ki
deragh me damuasa. Ki Jonatan na gamizir
apangkuvir arazim ikarvaghasa."
2 Dughiar kamin Solin adarazir ingan-
garir gumazir mam iti, an ziam Siba. Me
atrivimin ganasa an dia, ezi a ghua atrivim
batozima atrivim kamaghin a migei, "Nin
ziam Siba?"
Ezi a ghaze, "Are, gumazir ekiam, ki nin
ingangarir gumazimra."
3 Ezi atrivim Siban azara, "Solin adarazir
tarazi ua ikiavira iti o puvati? Tarazi ikiti,
ki Godin apangkuvir arazim men akak-
aghasa."
Ezi Siba kamaghin Devit migei,
"Jonatanin otarir vamira ikiavira ikia, egha
an dagarimning uaghara ikufi."
4 Ezi atrivim an azara, "A managh iti?"
Ezi Siba a migia ghaze, "A Lodebarin
nguibar ekiamin Amielin otarim Makirin
dipenimin iti."
5 Ezi atrivim kamaghin oregha, gumazir
maba amadazi me ghua Lodebarin nguibar

* **8:12:** Hibrun akam ghaze "Siriaba." Egha me fomira akar kam Grikin akamin a giragha an osiri, "Idomia." Guizbangira, Hibrun akam ti faragha ghaze, "Idomia," ezi gin me pazav an osiri. Ni uaghan 1 Eghaghaniba 18:11in gan.

8:13: Onger Akaba 60:1 † **8:13:** Hibrun akam deragha vezin kamin mingarim abighizir puvati. **9:1:** 1 Samuel 20:15-17 **9:3:** 2 Samuel 4:4

ekiamin Amielin otarim Makirin dipenimin otogha otarir kam inigha izi.
6 Otarir kamin ziam Mefiboset, a Jonatanin otarim egha Atrivim Solin igiavotarim. A izav otogha, uan tevimning apirigha aviragha guam nguazimin mitua, egha ziar ekiam Devit ganingi. Ezi Devit an migia ghaze, “Aruer aghuim, Mefiboset.”

Ezi Mefiboset ghaze, “Kirara, ki nin ingangarir gumazir kinim.”
7 Ezi Devit a ikaragha ghaze, “Ki nin afeziam Jonatan ginighnighavira iti. Egha a bangin ki apangkuvir arazimin ni damuam. Kamaghin amizi, ni atiatingan marki. Egh ni zurara nan dipenimin izi na ko nan dagher dakozimin damam.”
8 Ezi Mefiboset ua uan tevimning apirigha aviragha, uan guam nguazimin mituagha ghaze, “Atrivim, ni bizir tizim bagh arazir aghuir kamin na damuasa? Ki pura bizir kinim. Ki mati afiar aremezir kuamin min iti.”
9 Egha Mefiboset ghugha givazi, Atrivim Devit, Solin ingangarir gumazim Siban diazi a izima, a kamaghin a migei, “Nin gumazir ekiam Sol uan adarazi ko, men nguaziba ko biziba bar, ki da isiva Mefibosetin dafarim darigham. A Solin igiavotarim.
10 Eghti ni uan otariba ko ingangarir gumaziba ko, ia nguazir kamin azenibar ingar. Egh ia dagher azenibar dagher mitighiziba asigh da inigh izi. Eghti arazir kamin, nin gumazir ekiamin adarazi dagheba ikiam. Eghti Mefiboset uabi, zurara izi na ko nan dagher dakozimin damam.” Dughiar kamin, Siba 15plan otariba ikia 20plan ingangarir gumaziba iti.
11 Ezi Siba kamaghin Devit migei, “Atrivim, nin nan gumazir ekiam, bizir ni damuasa na mikemeziba, ki bar dar amuam.” Bizir kamin gin, Mefiboset ghuava atrivim ko an dagher dakozimin api, egha mati atrivimin otarir mam.
12 Mefiboset otarir igiar mam iti, an ziam Mika. Dughiar kamin, Siban dipenimin itir adarazi ko an ingangarir gumazamiziba me bar, Mefiboset bagha ingangaribagh ami.
13 Ezi Mefiboset uabi Jerusalemin ikia, zurara Atrivim Devit ko an dagher dakozimin apa a ko iti. Mefibosetin dagarimning uaghara ikufi.

Atrivim Devitin otaribar eghaghanim

10

(Sapta 10--20)

Devit Amonia ko Siriaba abini
(1 Eghaghaniba 19:1-19)

1 Bizir kamin gin, Amonian atrivim aremezi, an otarim Hanun an danganim inigha atrivimin oto.
2 Ezi Devit ghaze, “Ki arazir aghuimin Hanun damuam, mati an afeziam Nahas faragha arazir aghuimin na gami.”

Kamaghin amizi, Devit apangkuvir migirigiabar Hanunin mikimasa uan abuir gumazir maba amada. Ezi me ghua otozir dughiamin,
3 kantri Amonian gumazir dapaniba uan atrivim migia ghaze, “Ni ti ghaze, Devit abuir gumazir kaba amadazi, me ziar ekiam nin afeziam daningasa ize? Bar puvati. A me amadazi me modogh en nguibar ekiam getiva an ganasa oda ize. Egh me gin uan midorozir gumaziba ko izi e gasighasigham.”
4 Ezi Hanun akar kam baregha, Devitin abuir gumazibar suigha, men ghuamasiziba vaghvagha dar vuebagh isegha vueba ataki. Egha uaghan men korotiar ruariba arighara da aghorezi da bar otefe, ezi men mitiarakaba azenimra iti. Egha me amadazi me ghue.
5 Ezi abuir gumazir kaba bar aghumsigha, uamategh uan nguibabar mangan aghua. Ezi Devit Hanun amizir bizir kam baregha, kamaghin abuir gumazir kaba bagha akam amaga ghaze, “Ia Jerikon nguibar ekiamra iki mangiti ian ghumasiziba uam otivigh givaghti ia Jerusalemin izi.”
6 Ezi Amonia kamaghin fo, me Devitin gumazibagh amizir bizir kam bagh, a bar men aningaghegham. Kamaghin amizi, me nguibar avirir kabar midorozir gumaziba bagha akaba amangi. Egha me Sirian kantrin aven itir nguibar ekiamning, Betrehop ko Soban midorozir gumazitaba iniasa, me ko akam akirasa ghue. Ezi me Amonian akurvaghasa 20,000plan midorozir gumaziba amada. Ezi me ua Topin nguibar ekiamin midorozir gumazir 12,000pla ini. Egha me ua uarir akurvaghasa, 1,000plan midorozir gumaziba bagha Makan atrivim ko akam akiri.
7 Ezi Devit orazi, Amonia uan midorozir gumaziba bar me akufa. Egha a Joap ko midorozir gumaziba bar me amadazi, me me ko misoghasa zui.
8 Ezi Amonia uan nguibar ekiamin azenan izegha misoghasa uari arigha, divazimin tiar akamin boroghin tuivighav iti. Ezi Siriaba ko Topia ko Makaba, me uarira dadar torimin tuivighav iti. Egha misoghasa uari arigha iti.
9 Ezi Joap apanir kabar ganigha fo, midorozir gumazir okoruar pumuning, vong ko vong sara dikavigh izi a ko misogham. Kamaghin amizi, a Israelian gumazir gavgavir deragha misozir maba amisevegha me isa, dadar torimin itir

apanir kabar arava bizimin me afe. Egha
a uabi men dapanimin ikia faragha tu.
10 Egha a uan dozim Abisai amisevezi,
a midorozir gumazir igharazibar faragha
zui. Egha Amonian midorozir gumazibar
arava men boroghin uan midorozir gumaz-
iba bizimin me afa zui.
11 Egha Joap kamaghin Abisai migei, "Ni
ganti, Sirian midorozir gumaziba e adugh
mangi e abinsi damuti, ia izi en akuragh.
Eghti Amonia ia adugh mangi ia abinsi
damuti, e mangi ian akuragham.
12 Ia atiatingan marki! E uan gumaza-
miziba ko nguibar ekiar God e ganingiziba
bagh nighnigh pamtemin misogham. Eghti
Ikiavira Itir God damuasa ifongezir bizir
aghuim a mar guizbangirama otogh."
13 Egha Joap uan midorozir gumaziba ko
Siriabav soghasa ghua garima, me ara tin-
tinibar ghue.
14 Ezi Amonia gari, Siriaba arima, me
uaghan Abisain adarazir damazimin ara
ghua uan nguibar ekiam avinizir divazir
ekiamin aven monge. Ezi Joap pura Amonia
ategha uan midorozir gumaziba inigha ua-
mategha Jerusalemin ghu.
15 Ezi Siriaba garima, Israelia
midorozimin me abira, kamaghin amizi, me
uan midorozir gumazibar diazima me bar
iza uari akufa.
16 Ezi Atrivim Hadateser gumazir maba
amangizi, me ghua Yufretisin Fanemin
vongin aruem anadi naghin otogha, Sirian
midorozir gumaziba inigha ghua bar
Helamin nguibar ekiamin me akufa. Ezi
Atrivim Hadateserin midorozir gumazibar
garir gumazir dapanim Sobak, men faragha
ghua men gumazir dapanimin iti.
17 Ezi Devit orazi, Siriaba iza Helamin
uari akuvagha itima, a Israelian midorozir
gumaziba bar me inigha ghua Jordanin
Fanem girigha vongin ghua Helamin
ghu. Ezi Sirian midorozir gumaziba tuiva
misoghasa uari arigha maghira Israelia ko
midorozim fore.
18 Ezi Israelian midorozim bar gavgav-
igha Sirian midorozir gumaziba adugha
zuima me are. Ezi Devit uan midorozir
gumaziba ko, men 700plan karisbagh
isin ikia misozir gumaziba ko 40,000plan
nguazimin tuiva misozir gumazibav
soghezi, me ariaghire. Egha uaghan Sirian
midorozir gumazibar dapanim Sobak
misoghezima, a danganir kamrama areme.
19 Ezi Atrivim Hadateserin apengan itir
atrivir maba garima, Israelia me abinigha
gifa. Ezi me tagha, Israelia ko navir vamiran
ikiasa akam akirigha Israelian apengan iti.
Kamaghin amizi, Siriaba uam Amonian
akurvazir puvati.

11

Devit Urian amuim ko arazir kuram gami

1 Ezi azeniba vaghvagha, dar dughiar
orangtiziba givasava amima, atriviba uan
midorozir gumaziba isa uan apaniba ko
misoghasa zui. Ezi Devit Amonia misoghasa
Joap ko, uan midorozir gumazibar gumazir
dapaniba ko Israelian midorozir gumaziba,
a bar me amangi. Ezi me ghua Amonia
misogha me abiragha, Raban nguibar
ekiamin midorozim fore. Ezi Devit
uabi midorozim bagha ghuzir puvatigha
Jerusalemra iti.
2 Egha guaratizir mamin aruem uaghira
bar migorima, Devit uan misiamin
dikavigha avughsa uan dipenimin pin itir
danganim garui. Egha garima amizir mam
uan dipenimin rua iti. Amizir kam, an
ganganiba bar dera.
3 Ezi Devit foghasa, munar amizir man-
amra rue, egha gumazir mam amadazima a
foghasa ghu. Ezi gumazim ghua an ganigha
kamaghin fo, kar Batseba, Eliamin guivim.
A Hitian adarazir gumazir mam Uria, an
amuim.
4 Ezi Devit gumazir maba amangizi me
ghua Batseba inigha ize. Dughiar kamin,
Batseba uan iakinibav suegha givagha, uan
mikarzim zuasa bizibagh ami. Egha Bat-
seba Devit bagha izezi, Devit a koma akuizi,
Batseba gin uamategha uan dipenimin ghu.
5 Egha gin Batseba borimin duirava fo, a
navim adai, egha Devit bagha akam amada.
6 Ezi Devit oregha Joap bagha akam
amaga ghaze, "Ni Hitian gumazim Uria
amadaghti a na bagh izegh." Ezi Joap Devit
bagha Uria amadazi, a ize.
7 Uria Devit bagha izezi, a kamaghin an
azara, "Joap derazi an midorozir gumaz-
iba uaghan dera? Ezi midorozim man-
maghira zui? Me, en apaniba abinigham,
o?" Ezi Uria midorozimin otivizir biziba bar
a geghani.
8 Ezi Devit Urian migia ghaze, "Bar dera,
ki oregha gifa. Ni datirighin uan dipenimin
mangi dagarimning ruegh avughsi." Ezi
Uria Atrivim Devit ategha azenan ghuzi,
Devit gin bizir aghuir maba Uria daningasa,
da isa gumazir mam ganingizi an ada inigha
a bagha zui.
9 Ezi Uria uan dipenimin ghuzir puvati.
A uan gumazir ekiamin gumazir a geghu-
viba ko, me atrivimin dipenimin tiar akar
miriamin akui.
10 Ezi Devit orazi, Uria uan dipenimin
ghuzir puvatizi, Devit ghuava a migei, "Ni
tizim bagha uan dipenimin ghuzir puvati?
Ni dughiar ruarimin midorozimin ikia uan
dipenimin ikezir puvati."

11:1: 1 Eghaghaniba 20:1

11 Ezi Uria kamaghin Devit ikara, “Israelia
ko Judabar midorzir gumaziba midorozir
danganimra iti. Ezi Akar Dikirizir Gav-
gavimin Boksiam me ko ikiavira iti. Ezi nan
gumazir ekiam Joap, midorozir gumaziba
ko pura danganir azentuzimin averpeni-
bar ikiavira iti. Eghti ki uabira mangi uan
dipenimin deragh damiva, dipabar ami, egh
uan amuim ko dakuti, kamaghin bar der-
aghan kogham. Ki bar guizbangira arazir
katam damighan kogham.”
12 Ezi Devit a migia ghaze, “A dera, ni
datirighin kagh ikeghti ki gurumzaraghan,
ua ni amadaghti ni mangam.” Ezi
aruer kamin Uria Jerusalemin iti. Ezi
amimzaraghan guaratighin,
13 Devit Urian diazi a iza a ko apima, a
dipar onganiba a ganingizi an ada amegha
bar ongani. Egha dimagarir kamin, Uria
dakuasa uan dipenimin iraghuzir puvati.
A uan daguivsiam ghuaragha, gumazir
atrivim geghuva itiba koma akui.
14 Egha amimzaraghan, Devit Joap bagha
akinafarir mam osirigha, Uria ganingigha
anemadazima a uamategha midorozir dan-
ganimin ghu.
15 Devit kamaghin akinafarim osiri, “Ni
Uria isi midorozim bar gavgavizi naghin
anetigh. Egh ia bar uari amikirvegh
girakirangin izeghti, apaniba a misueghti
an aremegh.”
16 Dughiar kamin Joap midorozir gumaz-
iba ko me Raban nguibar ekiam iniasa
misoghavira iti. Egha Joap akinafarim
inigha givagha egha gari, Amonian
midorozir gumazir gavgaviba bar pamten
misozir danganim, a Uria isava danganir
kamin aneti.
17 Ezi Amonian midorozir gumaziba
uan nguibar ekiam avinasa azenan iza,
Joapin midorozir gumaziba ko misosi. Ezi
midorozir kamin aven, Devitin ingangarir
gumazir dapanir maba ariaghire, ezi Uria
uaghan me koma areme.
18 Joap gin Devit bagha akam amaga
midorozir kamin otivizir bizibar gun migei.
19 Egha Joap gumazir akar kaba inigh
mangamim migia ghaze, “Midorozir kamin
aven otivizir biziba ni bar adar gun Devitin
mikemegh.
20 Eghti an atar kamaghin ni mikimam,
‘Ia manmaghsua ghua nguibar ekiamin
divazim bar an miriamra ghugha misosi?
Ia kamaghin fozir puvati, apaniba divazim
gisin tuivigh ikiva, barir pibar ia gasegham.
21 Ia ti fomira Gideonin otarim Abimelek
batozir bizir kam bakinighinigha mati?
Gideonin otarim Abimelek, a fomira
Tebesin nguibar ekiamin boroghin divazir
miriamin tughav itima, amizir mam
divazim gisin ikia, dagiar wit mirmirir
mam puegha a mikinizi an areme. Ezi
ia manmaghsua bar divazir miriamin
boroghin ghue?’ Atrivim mikemegh
givaghti, ni kamaghin a mikim, ‘Nin Ingan-
garir Gumazim Uria, Hitian gumazim, a
uaghan areme.’ ”
22 Ezi gumazir kam Joapin akaba inigha
Devit bagha ize.
23 Egha kamaghin a migei, “Apaniba gav-
gavigha e adugha nguibar ekiamin azenan
izegha tuzir torimin e misosi. Ezi e ua
me adugha bar ghua nguibar ekiamin tiar
akamin ghu.
24 Ezi Amonian midorozir gumazir maba
divazir ekiamin pin ikia, barir pibar nin in-
gangaribar garir gumazir dapanir mabagh
asezi me ariaghire. Ezi nin ingangarir gu-
mazim Uria, a Hitian gumazim, a uaghan
areme.”
25 Ezi Devit a migia ghaze, “Ni uamategh
mangi Joapin mikim suam, A midorozimin
aven otivizir bizibagh nighnigh, egh
da bagh pamtemin nighnighan marki.
Gumazitam foghan kogham, tinara
midorozimin aven ovegham. Kamaghin
amizi, an Amonia misogh me abinigh, egh
men nguibar ekiam bar a gasighasikigh.”
26 Ezi Batseba gin uan pamin ovevem
baregha, a bagh azia iti.
27 A uan pam gibua a bagha ikegha
givazima, Devit gumazir mabav kemezi me
Batseban akua a bagha atrivimin dipenimin
ize. Ezi Devit an itima, an otarir mam bate.
Ezi Devit amizir arazir kam, Ikiavira Itir
God bar a gifongezir puvati.

12

Natan Devitin arazir kuram aghuri

1 Egha Ikiavira Itir God, Devit bagha uan
akam inigha izir gumazim Natan amada.
Ezi Natan iza a batogha kamaghin Devit
geghari, “Dughiar mam gumazir pumuning
nguibar ekiar mamin iti. Aningin mav bizir
aviriba iti, ezi mav onganarazibagh amua
bizir aviriba puvati.
2 Gumazir bizir aviriba itim, a bul-
makauba ko sipsipin bar aviriba iti.
3 Ezi gumazir biziba puvatizim, sip-
sipin nguzir amebar vamira ua bagha a
givezegha an akuaghapi, ezi an a ko iti.
Egha a deraghavira sipsipin nguzir amebar
kamin garima, an an boriba ko dipenimin
ikia ghuava ekefe. A dagher muziarir a
itiba, ana da abigha dar naba isa uan sipsip
ganiga anetaghirazima, a an dipaba apir
kavin dipar naba api. Egha an a isa uan
evarim garigha a muagha akui. Ezi sipsipin
kam mati an guivimin miraram oto.

11:21: Gumazir Dapaniba 9:53 **11:27:** Onger Akaba 51:4 **12:1:** Onger Akaba 51:1

4 Ezi dughiar mamin, gumazir mam iza
gumazir bizir aviriba itimin dipenimin ize.
Ezi a uan namakar a bagha izezim bagh uan
sipsipin tam o bulmakaun tam misuegh a
bagh isaman aghua. Egha a gumazir biz-
iba puvatizimin sipsipin nguzim okemegha
a misuegha uan namakar a bagha izezim
bagha a isami."

5 Ezi Devit kamaghin oregha, gumazir
bizir aviriba itir kam bar a basemegha, ka-
maghin Natan migei, "Ki Ikiavira Itir Godin
ziamin guizbangira migei, gumazir arazir
kurar kam gamizim, me a misueghti, an
aremeghti deragham.

6 Guizbangira, a gumazir biziba pu-
vatizimin apangkuvir puvatigha arazir
bar kuram gami. Kamaghin amizi, a
4plan sipsipba isi, a inizir sipsipin kam
ikarvagham."

7 Ezi Natan kamaghin Devit migia ghaze,
"Nirara, gumazir ki egharir kamnang!
Ikiavira Itir God, a Israelian God, a
kamaghin ni migia ghaze, 'Ki nin akurazi,
Sol ni gasighasighizir puvati. Ki borem
isa ni gingegha ni amisevezi, ni Israelian
atrivimin oto.

8 Nin gumazir aruam Sol, ki an dipenim
ko an biziba ko an amuiba, ki bar da isa
nin dafarim gati. Egha ki ni gamizi ni Is-
raelia ko Judabar atrivimin oto. Bizir kaba
nin damazimin oteveghti, ki bizitaba ua ni
daningvira ikiam.

9 Ezi ni manmaghsua Ikiavira Itir Godin
akam batuegha, an damazimin arazir
kurar kam gami? Ni Hitian gumazim
Uria misoghezi an areme. Ni midorozim
bagha anemadazi, Amonia uan midorozir
sabamin a misoghezi an areme, ezi ni an
amuim ini.

10 Ezi ni deraghviram oragh. Ni nan
akam batuegha Urian amuimin ikiasava a
ini. Kamaghin amizi, dughiar gin izibar,
gumaziba nin ovavir borir tabav soghti
me arimighiram, eghti arazir kam ikivira
ikiam.'

11 "Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin
migia ghaze, Ki nin adarazir gumazitabar
amighti, me osimtizir ekiaba ni darigham.
Egh nin damazimin, ki nin amuiba isi
gumazir igharazibar aningam. Eghti
me azenara arazir kurabar nin amuibar
amuam.

12 Ni uan arazir kuram modogha a gami,
ezi ki nin arazir kurar kam, azenara a ikar-
vaghti, Israelia bar an ganam."

13 Ezi Devit kamaghin oregha ghaze, "Ki
Ikiavira Itir Godin damazimin arazir kuram
gami."

Ezi Natan a ikaragha ghaze, "Ikiavira Itir
God, nin arazir kuraba gin amada, ezi ni
aremeghan kogham.

14 Ezi nin arazir kurar kam bangin,
apaniba akar kurabar Ikiavira Itir God
migei. Kamaghin amizi, nin otarir Batseba
otezim aremegham."

15 Natan Devitin arazir kurabar gun
a mikemegha givagha, uamategha uan
dipenimin ghu.

Ezi gin, Devitin borim, Ikiavira Itir God a
gamizi, a puviram arei.

Devitin otarim areme

16 Devitin otarim arei, ezi otarim ghuam-
aghasa, Devit dagheba tagha God ko migia
a gaghori. A dimagaribar uan dipenimin
ghua pura nguazim girav iti.

17 Ezi an ingangarir gumazir aruaba
ghua an miriamin tuivigha egha dikavasa
a migeima, a me barazir puvati. A uaghan
me ko daman aghua.

18 Ezi 7plan dughiaba givazima, an borim
areme, ezi an ingangarir gumaziba an
borimin ovevemin gun an mikiman bar
atiatingi. Me kamaghin uarira uariv gei,
"Borim tighar ovengamin dughiamin, e
a migeima an e barazi puvati. Kam-
aghin e datirighin borimin ovevemin gun a
mikemeghan kogham. A bizir kam baregh
ti dikavigh uabi gasighasigham."

19 Ezi Devit garima, an ingangarir gumaz-
iba sighsirir akabar uarira uariv geima a fo,
borim ti aremegha gifa. Ezi a men azara,
"Borim aremez, o?"

Ezi me ghaze, "Are, an areme."

20 Egha Devit akar kam baregha,
nguazimin dikavigha ghua rue. Egha
borem uan mikarzim gaghuigha, korotiar
aghuiba aghuigha, Ikiavira Itir Godin ziam
fasa an Dipenimin ghua, uan tevimning
apirigha dapanim aviragha guam nguazim
mitua. Egha Devit ua uan dipenimin izegha,
dagheba isair gumazibav mikemezi, me a
bagha dagher maba tuigha a ganingizi, ana
da api.

21 Devit arazir kam gamizima, ingangarir
gumaziba kamaghin a migei, "Ni arazir
manmaghin amizim gami? Nin borim
aremezir puvatizir dughiamin, ni a bagha
aziava dagheba ta. Ezi borim aremezi,
ni datirighin dikavigha dagheba api. Ni
mingarir manam gatava arazir kam gami?"

22 Ezi Devit me ikaragha ghaze, "Ki ghaze,
Ikiavira Itir God ti nan apangkuvigh nan
borim damighti an aremeghan kogham. Ka-
maghin borim angamira ikiavira itima, ki
aziava dagheba ta.

23 Ezi datirighin an aremegha givazi, ki
tizim bagh dagheba tagham? Arazir kamin
ki ua borim damighti a dikavigh angamira

12:11: 2 Samuel 16:22

ikiam? Bar puvati. A zuir danganir kam ki
gin uaghan an mangam. Egh a ua na bagh
izeghan kogham."

Batseba Solomon bate

24 Egha gin Devit gavgavim uan amuim
Batseba daningasa, akar aghuibar a migei.
Egha Devit a koma akuizima, a navim
asegha otarir igharazir mam bate. Ezi Devit
ziam Solomon a gati. Ezi Ikiavira Itir God
bar borir kam gifonge.
25 Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God uabi
ziar kam Jedidia* borim darighasa, uan
akam inigha izir gumazim Natan amadazi a
Devit bagha ghu.

Devit misogha Raban nguibar ekiam ini

26 Ezi dughiar kamin, Joap uan midorozir
gumaziba ko, Raban nguibar ekiamin
misogha ghuavira iti, kar Amonian
atrivimin nguibar ekiam. Egha me nguibar
ekiar kamin akuar mam ini.
27 Egha a Devit bagha akam amaga ghaze,
"Ki Raban nguibam ko misogha men dipaba
tuir danganim inigha gifa.
28 Eghti datirighin, ni zuamira Israelin
midorozir gumazir ikiavira itiba akuvagh,
me amadaghti, me izi pamtemin Raban gu-
maziba ko misogh me abinighiva nguibar
ekiam inigh. Puvatighti, nan adarazira
misogh me abinighti, gumazamiziba nan
ziam nguibar ekiar kam darigham."
29 Ezi Devit akar kam inigha givagha,
midorozir gumazir ikiavira itiba akuvagha,
me bar ghua Raban gumaziba ko misogha
me abinigha nguibar ekiam ini.
30 Egha Devit Amonian atrivimin dapanir
asuam ini. Dapanir asuar kam, me golin
an ingarizi, an osimtizim 35 kilogrem. Da-
panir asuar kam, me dagiar dirir bar pin
kozir mamin an kuruke. Ezi Israelia da-
panir asuar kam inigha Devitin dapanim
garu. Devit uaghan dagiaba ko bizir aghuir
aviriba nguibar ekiar kamin ada ini.
31 Egha Devit Raban nguibar ekiamin itir
gumazamiziba bar me inigha, ingangarir
guar aviribar amuasa me arisi. Marazi
sobiar ingarir ingangaribagh ami, marazi
ainin afavibar ingangaribagh ami, marazi
ainin sobiabar ingangaribagh ami. Ezi
marazi brighbar ingari.† Arazir kamra, De-
vit kantri Amonin nguibar ekiar igharaziba
bar men gumazamizibagh ami. Egha gin,
Devit uan midorozir gumaziba ko me ua-
mategha Jerusalemin ghue.

13

Amnon arazir kuramin Tamar gami

1 Bizir kamin girara, arazir mam oto. De-
vitin otarim Apsalom, a buaramizir mam
iti, an ziam Tamar. An ganganiba bar dera.
Ezi Devitin otarir igharazir mam, an ziam
Amnon, amebar igharazim a bate. A bar
Tamar gifongegha, a bagha navim dikafi.
2 Tamar tong bar gumazitam koma
akuigha fozir puvatizi, me bar deragha a
geghuvima a iti. Kamaghin amizi, Amnon
Tamarin boroghin mangamin tuaviba
puvati, egha a zurara a ginighnigha arei
moghin iti.
3 Egha Amnon namakar mam iti, an
ziam Jonadap. A Devitin avebam Saman
otarim, a bizibav kimti, dar dagheba
guizbangirama otivamin fofozir ekiam iti.
4 Egha a Amnonin azara, "Atrivimin
otarim, ni na mikim, manmaghin amizi
ki zurara nin garima, ni osemegha arei
moghin gari?"

Ezi Amnon a ikaragha ghaze, "Ki uan ave-
bam Apsalomin buaramizim Tamar, bar a
gifonge."
5 Ezi Jonadap a ikaragha ghaze, "Ni ifar
arei moghin damu, egh uan misiamin
irighiv iki mamaghira iki. Eghti nin afeziam
nin gansi aven iziti, ni kamaghin a mikim
suam, 'Ga uaning! Ni nan buaramizim
Tamar amadaghti an aven izi, eghti ki ganti,
a na bagh daghetam tuam. Egh a uabi
daghem na daningti ki aneremam.' "
6 Ezi Amnon, Jonadapin akam baregha,
ghua uan misiamin ghugha ifara arei
moghin amua uan misiam girighav iti.
Ezi Atrivim Devit an arimariar akam
baregha an ganasa an dipenimin ghu. Ezi
Amnon a migia ghaze, "Ga uaning! Ki aria
nin azangsisi, ni nan buaramizim Tamar
amadaghti an aven izi, eghti ki ganti a na
bagh kekin taba tu. Egh a uabi kekin kaba
inigh na daningti ki dar amam."
7 Dughiar kamin, Tamar atrivimin
dipenimin itima, Devit a bagha akam
amaga ghaze, "Ni mangi uan tuebam
Amnonin dipenimin mangiva a bagh
daghetam tuam."
8 Ezi Tamar oregha uan tuebam Amnonin
dipenimin ghugha garima, a uan misiam
girighav iti. A irighav ikia garima, Tamar
plauan maba inigha plaua giragha kekba
tuer minemin da tue.
9 A kekba tuer minem isa kekba Amnonin
damazimin da ingegha itarim gati. Ezi Am-
non daman aghua. Egha a ghaze, "Ia in-
garir gumaziba bar, ia azenan mangi." Ezi
gumazamiziba kamaghin oregha, me bar
dipenim ategha azenan ghue.

* **12:25:** Ziar kam Jedidia, an mingarim kamaghin ghu, "Ikiavira Itir God bar a gifonge."

† **12:31:** Hibrun akam deragha vezin kamin mingarim abighizir puvati. Gumazir maba ghaze, a kamaghin migei, "Egha a Raban nguibar ekiamin gumazamiziba bar me inigha egha soba ko ainin afaviba ko ainin sobiabar me misoghezi, me ariaghire. Egha a marazi brighbar ingarir avenin marazi tue."

10 Ezi Amnon Tamar migia ghaze, “Ni
kekba inigh ki akui naghin izi, egh kekba
isi na daningti ki dar amam.” Ezi Tamar
kekin tuezir kaba inigha a irighav iti naghin
a bagha zui.

11 Tamar kekba inigha ghuava Amnon
daningasa amima, a maghira an dafarim
gitorogha a migia ghaze, “Nan buaramizim,
ni izi nan misiamin na ko dakuasa ki ifonge.”

12 Ezi Tamar a migia ghaze, “Markiam, ni
nan tuebam. Ni arazir kurar kam damusi
na gaghonan marki. E Israelia arazir kurar
kabagh amir puvati. Ni aghumsizir arazir
mizirizir kam damuan marki.

13 Ni arazir kurar kam damighti, ki
aghumsizir ekiam inigh, ua gumazamizibar
damazimin daruan kogham. Eghti Israelia
bar mikim suam, ni bar ikufi, egh me ni
dipova bar pazivira ni mikimiva bar ni
abiragham. Ga uaning! Ni arazir kam
datirighin a damusi nighnighan marki. Ni
nan ikisi ifuegh, ga uan afeziam Atrivim
Devitin azaraka. Ni nan ikisi, a ti nin
amamangatigham.”

14 Ezi Amnon Tamarin migirigiam
baraghan aghuagha, uan gavgavim sarama
an suiragha, a gekuigha a gakaghora a
koma akui.

15 Egha datirighin a Tamarin aghua. A
faragha bar Tamar gifonge, egha datirighin
bar a basemegha bar an aghua. An an
aghuazir arazim bar ekevegha, a faragha
a gifongezir arazim gafira. Egha a migia
ghaze, “Ni dikavigh na gitagh mangi.”

16 Ezi Tamar a ikaragha ghaze, “Nan tue-
bam, ni na barakigh. Ni datirighin na
batogha na gamir arazir kurar kam, a ni
nan suiragha arazir kuramin na gamizir
arazim bar a gafiragham.” Ezi Amnon bar
tong Tamar barazir puvati.

17 Egha uan ingangarir gumazir igiamin
diagha a migia ghaze, “Ni izi amizir kam nan
damazimin a batueghti an azenan mangiti,
ni tiam asaragh.”

18 (Dughiar kamin, Tamar korotiar ruarir
kurkazir bar aghuiba itiba arugha, Amnon
bagha ghu. Kar atrivibar guivir tighar
pamin ikiamiba azuir korotiar aghuir ru-
ariba.) Ezi Amnonin ingangarir gumazim a
batoghezi an azenim girizi, a tiam asara.

19 Ezi Tamar uan navir osimtizim akak-
agha, averenim uan dapanim gaghuigha
korotiar ruarir kam abiki. Egha dafarimn-
ing uan dapanim gatigha, pamten aziavira
zui.

20 Ezi Apsalom uan buaramizim Tamarin
garima, an aziavira izima, a an azara, “Man-
maghin ami? Nin tuebam Amnon ni ko
akua arazitamin ni gamizi ni azia izi? Am-
non, a nin tuebam, kamaghin, ni azir akam
ategh pura uabi amiragh mighigh bizir a
ni gamizir kamin osiman marki. Egh nin
tuebam Amnon ni gamizir arazir kurar
kamin gun gumazitam mikiman marki.” Ezi
Tamar Apsalomin dipenimin ghugha a ko
iti, ezi osimtizir kam zurarama anebiravira
iti.

21 Ezi Atrivim Devit eghaghanir kam
baregha an muriam bar moghira ikufi.*

22 Ezi Apsalom bizitamin bar Amnon
migeir puvatigha bar aghumra iti. Amnon
an buaramizim suiragha a gekuigha ghua
arazir kuramin a gami, kamaghin amizi,
Apsalom bar an aningaghegha an aghua.

Apsalom, Amnon misueghti
an aremeghasa tuaviba buri

23 Azenir pumuning givazima, Apsalom
uan ingangarir gumaziba ko Balhasorin
nguibamin sipsipin arizibagh isi, isam
damuasa atrivibar otariba bagha bar akaba
amangi. Nguibar kam a Efraimin nguibar
ekiamin boroghin iti.

24 Egha Apsalom Atrivim Devit bagha
ghua, kamaghin a migei, “Atrivim, ki nin
ingangarir gumazim, ga uaning. Ki uan
gumaziba ko sipsipin arizibagh isi isam
damuasa. Egh ni uan ingangarir gumazir
dapaniba ko, ia nan isamin izasa ki ian
azangsisi.”

25 Ezi Atrivim Devit a ikaragha ghaze,
“Nan otarim, ti puvatigham. E bar mangegh
uam osimtizim ni danigham.” Ezi Apsalom
mangasa a gaghoravira iti. Ezi atrivim an
gin mangan aghuagha ghaze, Apsalom ni
mangi, nin biziba deragham.

26 Ezi Apsalom a migia ghaze, “Ia ma-
maghin izan aghuaghiva, nan aveghbuam
Amnon amadaghti, an e bagh izi.”

Ezi atrivim a ikaragha ghaze, “A bizir
tizim baghvira nin gin mangam?”

27 Ezi Apsalom Amnon bagha Devitin
azangsighavira iti, ezi an Amnon ko uan
otarir igharaziba saram amamangatizi, me
bar Apsalomin gin ghu.

28 Egha me ghua Balhasorin nguibamin
otivigha, Apsalom uan ingangarir gumaz-
iba pamten me abira me migia ghaze, “Ia
isamin torimin ganti, Amnon dipar on-
ganiba amegh onganighti, ki mikimvira
ikiti, ia a misueghti a irigh aremegh. Ki
uabi a misueghti an aremeghasa ia migia ia

* **13:21:** Bar fomira gumaziba Hibrun akam, me Grighin akamin a gira, egha vezin kamin me mong an ruarim osiri. Ezi e datirighin fozir puvati, me uari akar kam osiri, egha a fomira Hibrun kamin iti, egha datirighin ua itir puvati. Grighin akam ghaze, “Amnon Devitin otarir ivariam, ezi Devit bar a gifonge. Kamaghin Devit Amnon ivezir kuram a ganingizir puvati.”

abira. Kamaghin amizi, ia tuivigh gavgavigh bizitamin atiatingan marki.”

29 Ezi Apsalomin ingangarir gumaziba a mikemezi moghirama isamin aven Amnon gamizi, Atrivim Devitin otarir igharaziba kamaghin ganigha dikavigha vaghvagha uan donkibagh apiagha bar puv are.

30 Me tuavimin ghuavira itima, gumazir mam men faragha ghua, Devit migia ghaze, “Apsalom nin otariba bar me misoghezi me ariaghire, men tav itir puvati.”

31 Ezi atrivim kamaghin oregha dikavigha tugha uan korotiar ruarim abigha nguazim girighav ti. Ezi an ingangarir gumaziba uaghan tuivighavira ikia uan korotiar ruariba abiagharisi.

32 Ezi Devitin aveghbuam Sama, an otarim Jonadap kamaghin Devit migei, “Nan gumazir ekiam, ni nighnizir gavgavim akar kabar ikian marki. Me nin otariba bar me misoghezi me ariaghirezir puvati. Me Amnonra misoghezi an areme. Bizir kamin mingarim kamakin, Amnon faragha arazir kurabar Apsalomin buaramizim Tamar gami. Ezi Apsalom zurara dughiabar bizir kam ginighnighavira ikia, Amnon misoghezi an areme. Ki Apsalomin guamin garima a mitarmangizi, ki an nighnizim gifo.†

33 Atrivim, nan gumazir ekiam. Ni akar kaba isi uan navir averiam darighan marki, kar pura akar kiniba, nin otarir igharaziba ariaghirezir puvati. Amnon uabiram areme.”

34-36 Ezi Apsalom zuamiram arav ghu.

Jonadap Devit ko migiavira itima, nguibar ekiam geghuva an garir midorozir gumazir igiar mam, munaghira Horonaimin izir tuavmin garima, gumazir avirim mighsiar miriamin otivigha izaghiri. Ezi an atrivim bagha ghua kamaghin a migei, “Ki gumazir mabar garima me Horonaimin izir tuavmin mighsiamin miriamin otivigha izaghiri.”‡

Ezi Jonadap Devit migia ghaze, “Ni gan! Ki ni mikemezi moghira mar atrivimin otaribara izi.” Jonadap mikemegha givazima, Devitin otariba aven izegha maghirama azi. Ezi Devit uan ingangarir gumaziba ko, me me ko puvirama azi.

Apsalom arav ghu

37-39 Apsalom ara ghua kantri Gesurin ikia, Atrivim Talmai ko iti. Talmai, a Amihutin otarim.§ An azenir 3plan Gesurin iti.

Ezi Atrivim Devit dughiar ruarimin Amnon gibua a bagha ikegha givagha, ua Apsalomin apangkuvigha ghaze, a uamategh izi.

14

Apsalom ua izasa, Joap a bagha tuaviba buri

1 Seruian otarim Joap kamaghin fo, Atrivim Devitin navim bar Apsalom baghavira iti.

2 Ezi Joap amizir nighnizir aghuiba itim bagha uan ingangarir gumazir mam amadazi, a ghua Tekoan nguibamin a inigha ize. Ezi Joap kamaghin a migei, “Ni kamaghin damuasa ki ifonge, ni ifar mati gumazim aremezi ni aghuimazimin iti moghin iki. Ni aghuimazir korotiabar aghuigh, egh borem uan mikarzim daghuan marki. Ni mati gumazim aremezi ni dughiar ruarimin a gibua iti moghin iki.

3 Egh ni atrivim bagh mangiva akar ki ni ganidir kabar gun a mikim.” Egha Joap atrivim mikimamin akabar amizim migei.

4 Ezi Tekoan amizir kam atrivim bagha ghugha, atrivimin damazimin nguazim girigha uan guam nguazim mituagha, ziar ekiam a ganiga ghaze, “O atrivim, ni nan akuragh.”

5 Ezi atrivim an azara, “Ni osimtizir manam iti?”

Ezi amizim ghaze, “Atrivim, guizbangira, nan pam aremezi ki odiarimin iti.

6 Ki nin ingangarir amizim. Ki faragha otarir pumuningra iti. Egha aning azenibar ikia uaningin atara uaning misozima, aningin tongin midorozim abighan gumaziba puvati. Ezi mav mavin misoghezi an areme.

7 Ezi datirighin nan pamin ikizimin adarazi bar dikavigha nan atara ghaze, otarir uan aveghbuam misoghezi an aremezim, ni a isi en dafarim datighti, e a misueghti an aremegh, uan aveghbuamin ovevem ikaragham. Ki men akamin gin mangiva, ki otariba puvatigham. Mati ki avivkiar mam iti, ezi me anemungasa. Me kamaghin damighti, nan pam ko an ikizimin ziam nguazir kamin ikian kogham.”

8 Ezi Atrivim Devit, amizimin akam baregha kamaghin a ikaragha ghaze, “A dera, ki nin osimtizim ni bagh anekiram. Ni uamategh uan dipenimin mangi.”

9 Ezi Tekoan amizim kamaghin atrivim migei, “Atrivim, nan gumazir ekiam, osimtizir kam na ko nan afeziamin adarazir

† **13:32:** Hibrun akam deragha vezin kamin mingarim abighizir puvati. ‡ **13:34-36:** Vezin kamin aven, akar kam, “Ezi an atrivim bagha ghua kamagh a migei, ‘Ki gumazir mabar garima me Horonaimin izir tuavmin mighsiamin miriamin otivigha izaghiri,’” a datirighin Hibrun akamin itir puvati. Akar kam ti fomira ike, egha datirighin ovenge. Bar fomira dughiar akam ikiavira itimin, gumaziba Grikin akamin a gira, ezi akar kam a Grikin akamin ikiavira iti. § **13:37-39:** Talmai an Apsalomin inazir afeziam. Ni 2 Samuel 3:3in gan.

izam. Eghti ni ko nin dipenimin itir darazi osimtiziba puvatigham.”

10 Ezi atrivim a migia ghaze, “Gumazitam
migirigiar kuratam ni mikemeghti, ni a inigh
na bagh iziti, ki a mikemeghti a ua kamaghin
ni damuan kogham.”

11 Ezi amizim ua kamaghin migei, “Ga
uaning, atrivim, ki kamaghin ifonge,
Ikiavira Itir God, a nin God, ni an ziamin
mighvira a mikimtima, me nan otarir
igharazim misueghti an aremeghan marki.
Bar markiam. Guizbangira, en arazim
kamakin, gumazim uan aveghbuam
misueghti an aremeghti, gumazir kamin
anababara a misueghti an aremegham.
Ezi ni arazir kamin gin mangan marki,
eghti gumazitam nan otarim misueghti an
aremeghan marki.”

Ezi Devit ghaze, “Ki, Ikiavira Itir Godin
ziamin guizbangira ni migei, nin otarimin
dapanir arizitam tong nguazim girighan
kogham. An aremeghan kogham.”

12 Ezi amizim kamaghin migei, “Ga
uaning, nan atrivir ekiam, ki nin ingangarir
amizir kinim. Ni na ateghti ki tong ua
mikemeka?”

Ezi Devit ghaze, “A dera ni mikim.”

13 Ezi amizim kamaghin Devit migei,
“Ni tizim bagha bizir kurar kamin Godin
gumazamizibagh ami? Ni uabi uan otarim
batuegha anetaghizi, a ua izezir puvati.
Kamaghin amizi, akar ni datirighin na
mikemezir kam, ni uabi uabi isa kotiam gati.

14 E fo, e bar moghira arighiregh ua
angamira ikian kogham, mati gumazim
dipam nguazim gingeghti, gumazitam uam
a iniva avegham. God pura gumazibar
ikirimiriba agevir puvati. Eghti gumazi-
tam an saghon ikitima, a gumazir kam
inigh uabin boroghin izisi, a bagh tuaviba
buriam.

15 Atrivim, nan gumazir ekiam, ga
uaning, gumazamiziba na gasighasighasa
na migei. Kamaghin amizi, ki men atiatia,
egha datirighin ni mikimasa ni bagha izi.
Ki nin ingangarir amizim, ki kamaghin
nighnisi, ki nin azaraghtima, ni nan
akurvaghamin tuavitam batogham.

16 Ki kamaghin nighnisi, gumazir maba ki
uan otarim ko, ga gasighasighava ami, eghti
God ga ganingizir nguazir kam, ga an ikian
kogham. Ki ghaze, ni ti nan akam baragh
nan akuragh, gumazir kabar dafarim da ua
ga iniam.

17 Kamaghin amizi, ki ghaze, ni na bagh
akar gavgavitam akirighti ki deraghvira
ikiam. Atrivim, nan gumazir ekiam, ni mati
Godin enselin mam, egha ni arazir kuraba
ko arazir aghuibagh fo, manam dera, ezi
manam ikufi. Ezi Ikiavira Itir God, nin God
ni ko iki.”

18 Atrivim oregha kamaghin amizim
ikara, “A dera, ki datirighin azangsizir
mam nin ti. Ki kamaghsua, ni datirighin
guizbangira na mikimiva bizitam nan
mongan marki.”

Ezi amizim ghaze, “A dera, atrivim, nan
gumazir ekiam, ni nan azang.”

19 Ezi Devit kamaghin an azara, “Joap ti
akar kabav kimasa ni amadaz, o?”

Ezi amizim ghaze, “Atrivim, nan gumazir
ekiam, ki nin ziamin guizbangira ni migei,
ki nin azangsizim gitaviraghan ibura, egh
ki uaghan akatam nin modoghan kogham.
Are, bar guizbangira, nin ingangarir gu-
mazim Joap, an akar kabar na mikemegha,
na amadazima ki dar gun ni migei.

20 Nin ingangarir gumazim Joap, a
pura dav kemezir puvati. An Apsalomin
osimtizir kam akirasa akar kabagh ami. Ezi
gumazir ekiam, ni mati Godin enselin mam,
ni fofoziba ko nighnizir aghuir aviriba iti,
egha ni nguazir kamin otivir biziba bar
dagh fo.”

21 Ezi gin atrivim kamaghin Joap migei,
“Bar dera, ki nin nighnizimin gin mangam.
Eghti ni mangiva Apsalom inigh uamategh
izi.”

22 Ezi Joap kamaghin oregha Atrivim De-
vitin damazimin nguazim girigha fuagha,
uan guam nguazim mituagha ziar ekiam
a ganiga ghaze, “O atrivim, nan gumazir
ekiam, God deraghvira ni damu. Ni nan
azangsizimin gin ghuzi, ki datirighin fo, ni
na gifonge.”

23 Egha Joap dikavigha Gesurin ghugha,
Apsalom inigha uamategha Jerusalemin
ize.

24 Ezi atrivim kamaghin migia ghaze,
“Apsalom uan dipenimra iki, egh a nan
damazimin izi nan ganan marki.” Kam-
aghin amizi, Apsalom uan dipenimra ikia
egha atrivimin damazimin ghuzir puvati.

Devit Apsalomin arazir kuram gin amada

25 Apsalom gumazir bar dirim, egha duar
kuritam bar an namnamin dagarimningin
ikegha uanaga an dapanir siriamin itir pu-
vati. Israelian gumazitam an min garir pu-
vati, kamagh amizi, Israelia an ganasa bar
akonge.

26 An dapanir arizim bar mitemegha,
aghua ruarvagha a baseir dughiamin, an
azeniba vaghvagha gevir dughiamin an
anepiri. Egha me dapanir arizir a dipirizir
kamin osimtizimin gari, an atrivimin skelin
a kilogremin pumuningin tu.

14:17: 2 Samuel 19:27

27 Apsalom amuimin ikia otarir 3pla ikia
egha guivir vamira iti, an ziam Tamar. A
bar amizir dirim.
28 Ezi Apsalom azenir pumuningin
Jerusalemin ikia, egha tong bar atrivimin
damazimin ghuzir puvati.
29 Egha Apsalom Joap bagha akam
amadagha ghaze, Joap Apsalomin ama-
mangatighti, an atrivim bagh mangi. Ezi
Joap Apsalom bagh mangan aghua. Ezi a
dughiar igharazimin uam Joap bagha akam
amada, ezi Joap ua mangan aghua.
30 Kamaghin amizi, Apsalom uan ingan-
garir gumazibav gia ghaze, "Joapin balin
azenim nan azenimin boroghin iti. Ia
mangiva a daboroghtima a isigh." Ezi me
ghuava an balin azenim gaborozima a isi.
31 Ezi Joap arazir Apsalomin ingangarir
gumaziba amizir kam baregha, Apsalomin
dipenimin ghugha an azara, "Nin ingan-
garir gumaziba bizir tizim bagha nan balin
azenim gaboro?"
32 Ezi Apsalom kamaghin a ikaragha
ghaze, "Ki izi uabin ganasa ni bagha akaba
amadima ni izan aghua. Ki kamaghsua, ni
izegh nan akam inigh mangiva atrivimin
azaragh, a tizim bagha Gesurin na inigha
Jerusalemin ize? Ki ti munaghira ikia
deraghai. Ki datirighin atrivimin guamin
ganasa, eghti a nan arazir kuratamin
apighiva, na misueghti ki aremegham."
33 Ezi Joap ghugha Apsalomin akabar
gun Atrivim Devit migei. Atrivim oregha
givagha gumazir maba amadazima, me
ghua Apsalom inigha izi. Ezi Apsalom
nguazim girigha fuagha, uan guam
nguazim mituagha ziar ekiam atrivim
ganingi. Ezi atrivim an tore.

15

*Apsalom Atrivim Devit batueghasa tu-
aviba buri*

1 Ezi bizir kabar gin, Apsalom karisin
mam ko, hoziar maba ko 50plan gumazir
a geghuv an daroribar faragh mangamiba
ini.
2 A dughiaba vaghvagha bar mizarazibar,
dikava ghua nguibar ekiamin tiar akamin
zuir tuavir miriamin tuivav iti. Eghti
gumazir manam osimtizim ikiva anekirsi
atrivim bagh iziti, Apsalom an diagh kam-
aghin an azaragham, "Ni nguibar manamin
gumazim?"
Eghti gumazir kam kamaghin mikimam,
"Ki nin ingangarir gumazim, ki Israelin an-
abar mamin gumazim."
3 Ezi Apsalom gumazir kamin osimtizimin
mingarim gifogha, kamaghin a migei, "Ni
oragh, nin akaba bar guizbangira, egha
dera. Ezi noki, atrivim deravira nin ak-
aba baraghamin gumazitam amisevezir pu-
vati."
4 Egha Apsalom dughiabar zurara kam-
aghin gumazibav gei, "Tav ti na misevezi ki
jasin otogha deraghai. Egh ki gumazibar
osimtiziba kotin da tuisigha deraghavira da
akirai. Ki uabi jasin otivasa ifonge."
5 Egh uaghan, gumazitam an ganigh a
bagh izi ziar ekiam a daningisi uan teviba
apirsi damuti, a zuamira uan dafarimning
an amadagh a muigh an toram.
6 Gumazamizir uan osimtiziba inigha
atrivim bagha zuiba, Apsalom arazir kamra
me gami. An arazir kamin Israelian
gumazamiziba, bar men nighnizibagh etui.
7 Azenir 4pla givazima,* Apsalom ghua
kamaghin Atrivim Devit migei, "Ga uaning,
ni na teghtima ki uamategh Hebronin
mangi, akar dikirizir ki Ikiavira Itir God
gamizir mam damighti, an otoka.
8 Ki nin ingangarir gumazim, ki Sirian
kantrin aven itir nguibam Gesurin ikia,
egha Ikiavira Itir God bagha akam akira
ghaze, a ua na inigh Jerusalemin mangighti,
ki Hebronin nguibamin an ziam fam."
9 Ezi atrivim a migia ghaze, "Ni navir
amirizim sara mangi." Ezi Apsalom ua-
mategha Hebronin ghu.
10 Apsalom uaghan Israelian anababa bar
me mikimasa modogha gumaziba amangi.
Ezi me kamaghin Israelia migei, "Ia sighar
ararem baragh maghira, kamaghin dim
mikim, Apsalom Hebronin ikia atrivimin
otogha gifa."
11 Apsalom Hebronin zuir dughiamin, a
Jerusalemin 200plan gumazibar diazi, me a
ko zui. Gumazir kaba, bizir a damuasava
nighnizim me a gifozir puvati, egha puram
an gin zui.
12 Me ghua Hebronin otivigha, Apsa-
lom ofabagh ami. An ofan kabagh amir
dughiamin, a Gilon gumazir mam Ahitofel,
a inigh izasa gumazir maba amangizi, me
Gilon nguibar ekiamin ghue. Ahitofel, a gu-
mazir nighnizir aghuiba isa Atrivim Devit
ganidibar mav. A uan nguibam Gilo ategha
Apsalom bagha ize. Dughiar kamin, Ap-
salomin nighnizir kurar an averara amiba
ekiva zui. Ezi an gin zuir gumazibar
dibobonim ghuavanagavira iti.

Devit Jerusalem ategha arav ghu

13 Ezi abuir gumazir mam iza kamaghin
Devit migei, "Datirighin Israelian gumaza-
mizibar navir averiaba, bar moghira Apsa-
lom baghavira iti."
14 Ezi Devit kamaghin uan ingangarir
gumazir dapanir Jerusalemin itibav gia
ghaze, "Aria, ia dikavigh e zuamiram

* **15:7:** Hibrun akam ghaze, 40plan azeniba. Ezi fomira gumazir maba akar kam Grighin akamin a gira, egha ghaze, akar kam a 4plan azenibav gei.

Jerusalem ategh areka. Puvatighti,
Apsalom e misueghti e bar arighiregham.
E zuamiram areka, e suighsuightima,
Apsalom uan adarazi ko izi en nguibar
ekiam gasighasigh, en gumazamizibav
sueghti me arighiregham."
15 Ezi atrivimin ingangarir gumazir da-
paniba a ikaragha ghaze, "Are, atrivim
en gumazir ekiam, ni bizir tizim damuasa
migei, e a damuam."
16 Kamaghin amizi, atrivim uan
dipenimin itir darazi ko an ingangarir
gumazir dapaniba, me dikavigha Jerusalem
ategha uan suebar zui. Egha atrivim uan
amuir dozir 10pla ataghizi, me atrivimin
dipenimin gara iti.
17 Atrivim uan adarazi ko me Jerusalem
ategha ghua, nguibar ekiamin itir dipenir
bar abuan dazighiamin itimin boroghin tu-
ivighav iti.
18 Egha atrivim tughav ikia garima, an
ingangarir gumazir dapaniba ko a geghuva
an faragha zuir midorozir gumaziba, me
a gitagha voroghira dika arua zui, ezi
Keret ko, Peletian adarazi ko Getin nguibar
ekiamin midorozir gumazir 600pla, me
uaghan a ko zui. Fomira 600plan midorozir
gumazir kaba me Devit ko Getin nguibar
ekiamin ike, me uaghan an gin ize.
19 Ezi atrivim kamaghin Getin midorozir
gumazibar gumazir dapanim Itai migia
ghaze, "Ni tizim bagha e ko mangasa? Ni
kantrin igharazimin gumazim, ni iza kagh
iti, nin nguibam saghon iti. Kamaghin ni ua-
mategh Jerusalemin mangiva Atrivim Apsa-
lom ko iki.
20 Ni dughiar otevimra kagh ike, ka-
maghin, ki ni damuti ni nguibar kam
ategh pura e ko daruan kogham. E pura
tintinibar iki daruam. Kamaghin, ni
uan midorozir gumaziba inigh uamategh
mangiti deragham. Ikiavira Itir Godin
apangkuvim ko an arazir a ia baghavira
itim, guizbangira ia ko zurara iki."†
21 Ezi Itai kamaghin Devitin akam
ikaragha ghaze, "O atrivim, nan gumazir
ekiam, ki Ikiavira Itir Godin ziam, ko nin
ziamin, ki guizbangira ni migei, ki zurara ni
ko ikiam. Ni nguibar manamin mangiti, ki
uaghan an mangam. Egh me ni misueghti
ni aremegham, me uaghan na misueghti ki
aremegham."
22 Ezi Devit kamaghin a migei, "A dera,
ia e ko mangam." Kamaghin amizi, Itai
uan midorozir gumaziba ko men amuirogh-
boriba ko, me faragha zuir darazir gin zui.
23 Devit uan adarazi ko me Jerusalem
ataghirazir dughiamin, kantrin aven itir
gumazamiziba bar moghira puviram azi.
Ezi atrivim uan adarazi ko me Kidronin
Fanem giregha gumazamiziba puvatizir
danganimin amadaghan zui.
24 Devit tughav ikia garima, gumazamiz-
iba arua zuima, ofa gamir gumazimning
Sadok ko Abiatar, ko Livaiba me uaghan me
ko zui. Livaiba Godin Akar Dikirizir Gav-
gavimin Boksiam gisaghpugha iza nguazim
gati, egha uam a gisaghpuzir puvatigha,
ikia ghuava dughiar gumazamiziba bar
Jerusalem ataghizimin oto.
25 Ezi atrivim kamaghin Sadok migei, "Ni
Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam inigh
uamategh nguibar ekiamin mangi. Eghti
Ikiavira Itir God na gifuegh, egh nan ama-
mangatighti ki ua izi, Akar Dikirizir Gav-
gavimin Boksiam ko Purirpenir a itimin
ganam.
26 Ki pura iti. Eghti Ikiavira Itir God na
gakueghan kogham, a dera, a bizir tizimin
na damusi a puram a damu."
27 Egha Devit ua kamaghin ofa gamir gu-
mazim Sadok migei, "Ni nan akam deragha
a gifos, o puvati? Ki kamaghin migei. Ni
uan otarim Ahimas ko Abiatarin otarim
Jonatan, aning inigh ia uamategh navir
amirizim sara nguibar ekiamin mangi.
28 Ni oragh, ki mangiva gumazamiziba pu-
vatizir danganimin otogh, fanem gira zuir
danganimin boroghin iki ia mizuamam.
Eghti ia bizir Jerusalemin otiviziba dar
akam na bagh anemadagh."
29 Ezi Sadok ko Abiatar Akar Dikirizir
Gavgavir Boksiam inigha uamategha
Jerusalemin ghugha iti.
30 Ezi Atrivim Devit bar osemegha
uan dagarir asuamning suegha uan
dapanim avaragha azia Olivin Mighsiamin
ghuavanadi. Ezi an gin zuir darasi, uaghan
uan dapaniba avegha azia ghuavanadi.
31 Ezi Devit kamaghin oraki, "Ahitofel Ap-
salom ko an gin zuir darazir akurvaghasa
ghu."
Ezi Devit kamaghin Ikiavira Itir God ko
migei, "O Ikiavira Itir God, ga uaning,
ni Ahitofelin migirigiabagh iraghti, da bar
pazaviram mangi."
32 Me ghua mighsiamin orazimin otifi, kar
danganir me Ikiavira Itir Godin ziam fem.
Ezi Devitin namakar mam iza a bato, an
ziam Husai, an Arkan ikizimin gumazim.
An apangkuvir ekiam Devitin ikia uan koro-
tiam abigha nguazim uan dapanim gaghui.
33 Ezi Devit an ganigha kamaghin a migei,
"Ni na ko iziti, ki nin akurvaghsi ingangarir
ekiatam damigham.
34 Egh ni nan akurvaghsi, ni uamategh
nguibar ekiamin mangi, Apsalomin
ganigh kamaghin a mikim, 'O atrivim,

† **15:20:** Hibrun akam deragha vezin kamin mingarim abighizir puvati. Bar fomira gumazir maba akar kam Grighin akamin a giragha an osiri, ezi datirighin Aruamin akam Grighin akamin gin zui.

ki fomira nighnizir aghuiba nin afeziam ganingi, egha datirighin ki nin ingangarir gumazimin otivasa.' Ni kamaghin damighti, nighnizir ni Apsalom ganidir kam, a Ahitofel Apsalom ganingizir nighnizim atugham.
35 Ni oragh. Ofa gamir gumazir pumuning, Sadok ko Abiatar, aning uaghan Jerusalemin iti. Ni atrivimin dipenimin oraghizir biziba, bar adar gun aning mikemegh.
36 Sadokin otarim Ahimas, ko Abiatarin otarim Jonatan, aning uaghan uan afeziamning ko iti. Ni oraghizir migirigiaba aning mikemeghti aning izi na mikimam."
37 Ezi Devitin namakam Husai, an akamin gin ghua uamategha Jerusalemin ghu. Husai ghua Jerusalemin otozima, Apsalom uaghan iza nguibar ekiamin oto.

16

Siba tuavimin Devit bato

1 Devit Husai ko mikemegha givagha, a mighsiar orazim ategha mong sivagha ghu. Ezi Mefibosetin ingangarir gumazim Siba iza a bato. Siba 200plan bretba ko 100pla wainin ovizir me apuzizir ikiziba ko, 100plan temer fikin ovizibar ikiziba ko, memen inimin ingarizir misevir wainin dipam ruiziba a da inigha izi. A dagher kaba isa donkin pumuning gisin da arigha Devit bagha izi.
2 Ezi Devit kamaghin Siban azara, "Ni tizim bagha bizir kabar akua izi?"
Ezi a kamaghin Devit ikara, "Donkin kamning, nin amuiba ko boriba aning daperagh mangam. Ezi bretba ko temer fighin oviziba, kar nin adarazi dar amam. Ezi wainin kam, kar nin adarazi gumazamiziba puvatizir danganimin daru mangiti, mikarziba men amiaghti, me aneremam."
3 Ezi atrivim ghaze, "Bar dera, ni na mikim, nin gumazir ekiam Sol, an igiam Mefiboset managh iti?"
Ezi Siba ghaze, "Israelia ti datirighin anemiseveghti, a uan inazim Atrivim Solin min Israelia gativagh men ganam. Kamaghin amizi, a Jerusalemin ikiavira iti."
4 Ezi Atrivim Devit kamaghin oregha Siba migia ghaze, "A dera, ki datirighin Mefibosetin biziba bar ni daningam."
Ezi Siba kamaghin Devit ikara, "Atrivim, nan gumazir ekiam, ki nin damazimin tevimning apirigha ziar ekiam ni ganidi. Ki kamaghsua, bizir ki damuamiba ni damuti, ni na gifueghivira ikiam."

Simei akar kurabar Devit migei

5 Atrivim Devit Siba ko mikemegha givagha Bahurimin otogha givagha garima, Solin ikizimin mav, Geran otarim Simei, iza akar kurabav gia Devitin atara a bagha izi.
6 Devit uan ingangarir gumazir dapaniba ko itima, Simei dagiabar me ginifi. Devit uan midorozir gumazir aviribar torimin arua zuima, Simei tong men atiatir puvati.
7 Egha Simei Devitin atara ghaze, "Ni kamatigh. Ni gumazibav sozima da ariaghirir gumazim. Ni gumazir kuram, ni kamatigh.
8 Ni Sol batuegha an danganim inigha atrivimin oto. Egha ni Solin adarazir gumazir aviribav soghezima, me ariaghire. Kamaghin, Ikiavira Itir God nin arazir kurar kam ikarvasi. Egha Ikiavira Itir God nin danganim iniasa, nin otarim Apsalom amisevezi, a Israelian atrivimin oto. Ni gumazir gumazibav sozima me ariaghirim, kamaghin, God datirikin ni gasighasisi."
9 Ezi Seruian otarim Abisai kamaghin Devit migei, "Atrivim, nan gumazir ekiam, gumazir kam manmaghsua akar kurabav gia nin atari? An afiar aremezir kuamin min gara iti. Ki ti mangiva an firim atugham."
10 Ezi atrivim kamaghin Seruian otarimning Abisai ko Joap, aning migia ghaze, "Kar guan bizim puvati. Anetakigh. Ikiavira Itir God ti a mikemegha ghaze, 'Ni akar kurabav kim Devitin atar,' eghti a bizir kam bagh nan ataram, a dera. Eghti tinara kamaghin an azaragham, 'Ni tizim bagha Devitin atari?' "
11 Egha Devit kamaghin Abisai ko uan ingangarir gumazir dapanir igharazibav gia ghaze, "Nan otarir nan otozimra na misueghti ki aremeghasa, ezi ia tizim bagha Benjaminin anabamin gumazir kamin adaribar digavir kuram gami? Guizbangira, Ikiavira Itir God a mikemezima, a bizir kam gami. Kamaghin amizi, ia aneteghti an akar kabar amu.
12 Ikiavira Itir God nan arazir kurabar osimtizibagh fo, egh a ifongeghiva, a ti adarir kurar datirighin otivizir kaba bagh arazir aghuim na ikaragh, deraghvira na damuam."
13 Devit mikemegha givagha, uan gumaziba ko tuavimin zui. Tuavir me zuir kamnang, a mighsiamin boroghin zuir tuavim. Ezi Simei mighsiar vuemin miriabar me gisin ghuava, Devitin atarava dagiaba ko nguazir minezibar a giniva zui.
14 Ezi atrivim uan gumazamiziba ko ghua danganir me zuimin otifi. Me bar amiagha danganir kamin avughsa iti.

Apsalom Jerusalemin oto

15 Ezi Apsalom ko Israelia bar ghua Jerusalemin otifi. Ezi Ahitofel uaghan me ko ghu.

16:1: 2 Samuel 9:9-10 **16:3:** 2 Samuel 19:26-27

16 Ezi Devitin namakar aghuim Husai,
a ghua Apsalom batogha an diagha kam-
aghin a migia ghaze, “Ni dughiar ruarimin
atrivimin ikivira ikiam!”
17 Ezi Apsalom akar kam baregha kam-
aghin Husai migia ghaze, “Ni Devitin na-
makar bar aghuim, manmaghin amizi ni an
gin ghuzir puvati? Kar namakar aghuibar
arazir puvati. Ki nin ganigha dikavir kuram
gami.”
18 Ezi Husai kamaghin Apsalom migia
ghaze, “Puvati. Ikiavira Itir God ko, gu-
mazamizir kaba ko, Israelian igharaziba,
me bar atrivitam amiseveghtima, ki an
apengan ikiva a ko ikiam.
19 Egh ki nin ingangarir gumazimin ikian
kogh, egh ki mangi tinan ingangarir gu-
mazimin ikiam? Puvatigham. Ki fomira
nin afeziamin ingangaribagh ami. Ezi kam-
aghin, ni an otarim, ki datirighin nin ingan-
garibar amuam.”
20 Ezi Apsalom kamaghin Ahitofel migia
ghaze, “Ni datirighin na mikim, ki bizir tizim
damuam?”
21 Ezi Ahitofel ghaze, “Ni mangi uan
afeziamin amuir doziba ko daku, a me
ataghizima me atrivimin dipenimin gara iti.
Ni kamaghin damighti, Israelian gumaza-
miziba bar fogh suam, Ni guizbangira uan
afeziam gamizi a nin apanimin oto. Eghti
gumazamizir datirighin nin gin zuiba, me
nin gin mangisi bar gavgavigham.”
22 Ahitofel kamaghin mikemezima, me
gumazir maba amadazima, me ghua
atrivimin dipenir siriamin avughsir
danganimin, purirpenir mamin ingari.
Egha gumazamiziba bar, men damazimin
Apsalom an aven ghu. Ezi me vaghvagha an
afeziamin amuir doziba isa an aven zuima
a me koma akui.
23 Dughiar kamin gumazamiziba kam-
aghin nighnisi, Ahitofel me migeir akar
kaba nighnizir aghuiba me ganidi. Ezi da
mati God uabi me ganidir akaba, ezi me
guizbangira dar gin zui. Devit faragha
Ahitofelin akabar gin ghu, ezi datirighin Ap-
salom uaghan dar gin mangasa.

17

Husai Apsalom gifara

1 Ezi gin Ahitofel kamaghin Apsalom
migia ghaze, “Ni na amadaghti ki 12,000plan
gumaziba inigh datirighin dimangan me ko,
e Devitin gintigham.
2 A datirighin bar amiragha navim
osemegha iti moghira, ki mangiva a ko
misogham. A digavir kuram damighti,
an gumaziba ari mangiti ki atrivimra
misueghti an aremegham.
3 Egh ki an gumazamiziba bar me inigh ua
ni bagh izam. Me mati amizim datirighira
pamin ikegha a basemegha arav ghugha,
gin a uamategha uan pam bagha ize. Ni
kamaghin ifonge, ni Devit misueghti an are-
meghti, gumazamiziba deravira ikiam.”*
4 Apsalom ko Israelian gumazir dapaniba
akar kam baregha kamaghin migia ghaze,
mar nighnizir bar aghuimra.
5 Ezi Apsalom ghaze, “Ia Husain diaghti, a
izi uan nighnizimin gun mikimti e a bareka.”
6 Ezi Husai izezima, Apsalom a migia
ghaze, “Kar nighnizir Ahitofel e ganingizim,
e an gin mangam o puvatigham? Puvatighti,
ni e mikim, e manmaghin damuam?”
7 Ezi Husai Apsalomin akam ikaragha
ghaze, “Nighnizir Ahitofel datirighin ia
ganingizim, a derazir puvati.
8 Ni fogh, nin afeziam Devit uan
midorozir gumaziba ko, me misozir
gumazir gavgaviba, egha bar osemegha
iti, me mati bean amebam gumazim an
nguziba okemezima, an navim isia iti. Ni
uan afeziamin midorozir arazibagh fo,
a dimangan uan midorozir gumaziba ko
dakuighan kogham.
9 Egha a datirighin ti mighsiar tamin
dagiar torir ekiatamin modoghav ikiama,
a danganir igharazitamin ikiama. Eghti
e datirighin mangi me misoghtima, me
en midorozir gumazir tabav sueghti me
arimighireghti, gumazamiziba akar kam
baregh kamaghin mikim suam, ‘Apsalomin
adarazi me bar ikufi.’
10 Eghti nin midorozir gumazir igharaz-
iba akar kam baregh bar atiatigham. Me
uari mati midorozir gumazir gavgaviba,
egha laionbar min tuifi. Ezi Israelia bar
fo, nin afeziam a midorozibar faraghavira
zuir midorozir gumazim, ezi an midorozir
gumaziba bar puvira misosi.
11 “Nan nighnizim kamakin. Ni Israelian
nguibabar itir gumazamiziba bar, notin
amadaghan Danin anabamin nguibamin
ikegh, bar mangi sautin amadaghan Berse-
ban nguibamin otogh, dar gumazamiziba
bar men diaghti, me izi uari akuvagham.
Me ongarir dadarimin gigimin min bar
avirasemegham. Eghti ni datirighin uabi
men faragh mangiva ia Devit ko misogh.
12 Egh e Devit buri mangi managh a
batogh, e datirighin mizazim an adarazigh
asam. Me bar en tivaghan kogham, mati
dimagarimin ghuariam irima, gumazitam
anepiran iburagham. Eghti Devit uan
adarazi ko, e me misoghtima me bar

16:22: 2 Samuel 12:11-12 * **17:3:** Hibrun akam deragha vezin kamin mingarim abighizir puvati. Bar fomira gumazir maba akar kam Grighin akamin a giragha an osiri, ezi datirighin Aruamin akam Grighin akamin gin zui.

arimighiregham. Eghti men tav bar ikian
kogham.
13 Eghti an ari nguibar ekiatamin
aven mangightima, Israelian midorozir
gumaziba benir gavgaviba inigh izi nguibar
ekiar kamin divaziba ikeghiva, nguibar
ekiar kam gekuigh danganir zarimin
anekunighti, a bar ikuvigham. Eghti
nguibar ekiar kamin dagiar muziaritam bar
ikeghan kogham. Bar puvatigham."
14 Husai mikemegha givazima, Apsalom
ko Israelian gumaziba bar kamaghin
migei, "Husain migirigiaba bar dera,
egha Ahitofelin migirigiabagh afira."
Guizbangira, Ikiavira Itir God faragha
Apsalom gasighasighasa nighniki. Kamaghin amizi, a uabi men nighniziba fezi,
me Husain akabar gin zui. Guizbangira
Ahitofelin migirigiaba da dera, ezi puvati,
Ikiavira Itir God me gamizi, me akar kamin
gin ghuzir puvati.

Devit Jordanin Fanem girigha vongin ghu

15 Ezi bizir kamin gin, Husai ghua akar an
Apsalom ko Israelian gumazir dapanibav
mikemezibar gun ofa gamir gumazimning
Sadok ko Abiatar migei. Egha a uaghan
Ahitofelin akabar gun aning mikeme.
16 Egha a ghaze, "Gua zuamira Devit bagh
akam amadagh a mikim suam, Atrivim,
ni datirighin dimangan Jordanin Fanem
vongin kagh dakuan marki, Ni fanem girigh
vongin mangi. Puvatightima, Apsalom uan
adarazi ko iziva, ni ko nin adarazi sara bar
ia misueghti ia arimighiregham."
17 Ezi Jonatan ko Ahimas, aning ghua
Jerusalemin azenan Enrogelin Fanemin me
mizua iti. Aning ofa gamir gumazimning otarimning. Gumazamiziba aningin
ganti aning nguibar ekiamin aven mangan
aghuagha, egha aning azenan modoghav
iti. Ingangarir amizir mam faragha nguibar
ekiar kamin otivir bizibar gun aning migei.
Ezi aning ghua Devit mikeme.
18 Ezi dughiar kamin, gumazir igiar mam
aningin ganigha ghua Apsalom mikeme.
Kamaghin amizi, aning zuamira ghua
Bahurimin nguibamin gumazir mamin
dipenimin ghu. Ezi mozir dipar mam an
dipenim boroghin iti, ezi Jonatan ko Ahimas
mozir kam giraghugha modo.
19 Ezi gumazir kamin amuim inir mam
inigha iza an onegha mozir dipar kamin
akam avara. Egha a witin maba inigha tintinibar inir kam gisin da ariki. Eghti gumaziba foghan kogham, aning kagh modoghav
iti.
20 Ezi gin Apsalomin gumazir maba aningin gin iza kamaghin amizimin azai, "Ahimas ko Jonatan managh iti?"
Ezi amizim ghaze, "Aning fanem girigha
vongin ghu." Ezi gumaziba ghua Ahimas ko
Jonatan buriava aningin apizir puvatigha
uamategha Jerusalemin ghu.
21 Apsalomin gumaziba ghuegha givazi,
Ahimas ko Jonatan mozir kam ategha
Atrivim Devit bagha ghugha kamaghin a
migei, "Ni kagh ikian marki. Ni uan adarazi
bar me inigh zuamira fanem girigh vongin
mangi." Egha aning gin Ahitofel Devit
gasighasighasa mikemezir migirigiaba bar
a geghani.
22 Ezi Devit akar kaba baregha givagha,
bemira uan adarazi inigha Jordanin Fanem
girigha vongin ghu. Ezi aminim itima me
vongin ghuegha gifa. Men tav ua danganir
kamin itir puvati.
23 Ahitofel garima Apsalom an akabar gin
zuir puvati, ezi a ghua uan donki gaperagha uamategha uan nguibar ekiamin
ghu. A ghua uan biziba ko amuim ko
boriba akirigha gin ghua uabi aguraghava
areme. Ezi an amuim ko boriba an kuam
inigha ghua, an afeziabar kuaba afezir
danganimin anefa.
24 Egha Apsalom ko Israelian midorozir
gumaziba dikavigha Devitin gin zui. Ezi
dughiar Apsalom ghua Jordanin Fanem
girigha vongin zuimin, Devit uan adarazi ko
ghua Mahanaimin nguibar ekiamin otogha
gifa.
25 Apsalom faragha Amasa amisevezima,
a Joapin danganim inigha an midorozir gumazibar gumazir dapanimin iti. Amasa
Jeterin otarim, a Ismaelin ikizimin gumazir
mam,† egha a Nahasin guivim Abigelin
iti. Ezi Joapin amebam Seruia, an Abigelin
amezemebam.
26 Dughiar kamin, Apsalom Israelia ko
ghua Gileatin Distrighin otivigha averpenibar ingari.
27 Ezi Devit ghua Mahanaimin otozir
dughiamin, gumazir 3pla iza a bato. Men
ziabar kara, Sobi a Nahasin otarim, a
kantri Amonin nguibar ekiam Raban gumazim. Ezi Amielin otarim Makir, a Lodebarin nguibar ekiamin gumazim. Ezi Barsilai, a Gileatin Distrighin Rogelimin nguibar
ekiamin gumazim.
28-29 Gumazir kaba itariba ko nguazir
mineba, ko daguraguir misiaba isi Devit
uan gumaziba ko me daningasa da inigha
zui. Egha me dagher maba sara inigha
zui, kar wit ko bali, plaua ko witin me
avimin tueziba, ko nguezir igharagha garir
pumuning ko, hani ko, bulmakaun otem ko

17:23: 2 Samuel 15:12 † **17:25:** Hibrun akam ziar kam Ismael itir puvati. A ghaze, Israel. Ezi fomira gumazir maba akar kam Grighin akam a giragha an osiri, egha me ghaze, a Ismael migei. 1 Eghaghaniba 2:17, uaghan Ismael migei.

dagher sisin me bulmakaun oter eborimin
ingarizim. Me uaghan sipsipin maba inigha
ghue. Me kamaghin fo, Devit uan gumaziba
ko iza gumazamiziba puvatizir danganimin
zuir tuavimin ize. Ezi mitiriam men azima
kuariba men piri, ezi men mikarziba bar
men amia. Kamaghin amizi, me dagher
kaba inigha me bagha izi, eghti me dar
amiva ua gavgavim iniam.

18

Joap Apsalom misoghezima, an areme

1 Ezi Atrivim Devit uan midorozir
gumaziba bar me akuvagha, dar 1,000plan
midorozir gumazir okoruaba vaghvagha
me bagha faragha zuir gumazir dapaniba
amisevegha, egha uaghan kamaghira
100plan midorozir gumaziba bagha
gumazir dapanir maba amisefe.
2 Egha uan midorozir gumaziba 3plan
okoruabar me abiki. Joap okoruar mam
gativagha an garima, an aveghbuam Abisai
mamin garima, Getin nguibar ekiamin gu-
mazim Itai okoruar mamin gari. Egha De-
vit kamaghin uan midorozir gumazibav gia
ghaze, "Ki uabi ia ko e misoghsi mangam."
3 Ezi me kamaghin a migei, "Puvati. Ni
e ko mangan kogham. E bar midorozimin
areghti, me e ginighnighan kogham. Egh
me en taraziv sueghti, e arimighireghti, me
uaghan gumazir aremezibagh nighnighan
kogham. Ezi ni e ko mangiti, me ni misueghti
ni aremeghti, bizir kam mati me 10,000plan
gumazibav soghezi me bar ariaghire. E
ghaze, kamaghin ti deragham, ni nguibar
ekiamin kaghira iki. Eghti e gumaziba o
bizitabar oteveghti, ni e bagh da amangam."
4 Ezi atrivim kamaghin men akam
ikaragha ghaze, "A dera, ki ian nighnizimin
gin mangam." Egha Devit divazir nguibar
ekiam avinizimin tiar akar ekiamin
miriamin tughav ikia garima, midorozir
gumazibar sueba voroghira dika azenan
zui. Midorozir gumaziba vaghvagha
uan okoruabar aven iti, okoruar mamin
dibobonim 1,000plan gumaziba iti, ezi
okoruar mamin dibobonim 100plan
gumaziba iti. Egha me bar uan okoruabar
voroghira dika aven zui.
5 Devit akar gavgavimin Joap ko Abisai ko
Itai migia ghaze, "Ia na bagh nighnigh, gu-
mazir igiar kam Apsalomin apangkufigh."
Ezi midorozir gumaziba bar, akar gavgavir
Devit uan midorozir gumazir dapanibagh
aningiziba, me bar da baraki.
6 Egha Devitin midorozir gumaziba ghua
Israelia bato, kar Apsalomin midorozir gu-
maziba. Egha me Efraimin anabamin ru-
arimin uariv sosi.
7-8 Me uariv sogha ghua, Devitin
midorozir gumaziba bar Israelia abinigha
bar me gasighasiki. Midorozim bar
ekevegha bar distrighin danganiba bar a
da ini. Gumazir bar avirim ruarimin aven
tintinibar onganigha ariaghire. Kamagh
amizi ruarimin aven ariaghirezibar
dibobonim, a midorozimin ariaghirezir
darazir dibobonim gafira. Midorozir
gumazir dughiar kamran ariaghireziba bar
dar dibobonim, 20,000in tu.
9 Ezi Apsalom donki gaperagha ghua, De-
vitin midorozir gumazir maba batogha ara
zui, ezi an donki okin temer ekiar mamin
apengan zuima, an dapanir arizim temer
aguar mamin guragha gavgafi. Ezi Apsalom
guraghav itima, an donki ivemara ghuavira
iti, ezi Apsalom overiam ko nguazimin
tizimin guraghav iti.
10 Ezi midorozir gumazir kabar mav, Ap-
salomin ganigha ghua Joap migia ghaze, "Ki
datirighin Apsalomin garima, a temer okin
aguamin guraghav iti."
11 Ezi Joap a ikaragha ghaze, "Bizir kam
ti guizbangira, o? Ezi ni a misueghti an are-
meghan aghua? Ni a misoghezi an aremezi,
ki ti 10plan silvan dagiaba, ko midorozir
gumazibar letin tam ni ganighai."
12 Ezi gumazir kam kamaghin Joap
ikaragha ghaze, "Ni silvan dagiar 1,000pla
isi na daningighti, ki bizitamin atrivimin
otarim damighan kogham. E bar ikiava
orazima, atrivim akar gavgavir kam isa ni
ko Abisai ko Itai, a ia mikeme. A kamaghin
migei, 'Ia gumazir igiar kam Apsalomin
ganighiva, a gasighasighan marki.'
13 Ki atrivimin akam batuegha Apsalom
misoghezi an aremeghai, kamaghin atrivim
bizir ki amizir kam bareghai. Guizbangira,
atrivim zurara bizir otivibar akaba, a bar
da barasi. Ezi ki amizir bizir kam, atrivim
a baregh, kamaghin a na isi kotiam datighti,
ki fo, ni kotiamin aven nan akuraghan
kogham."
14 Ezi Joap a ikaragha ghaze, "Marki, ki
ni ko mikiman aghua." Egha Joap ghua
afuzir 3pla inigha temer Apsalom guraghav
itir kam bagha ghu. Ezi Apsalom angamira
itima, Joap afuzibar an dighorim ginifi.
15 Ezi Apsalom aremeghasava amima,
10plan midorozir gumazir Joapin afuziba
ko biziba ateriba, ivegha Apsalomin
boroghin iza bar an kuam amighizi, an
areme.
16 Apsalom aremegha givazima, Joap
midorozim agivasa midorozir gumazir
mam migia ghaze, ni sigham givitima,
Devitin midorozir gumaziba oreghiva
midorozim atakigh. Ezi Devitin adarazi
sigham baregha Israelian agintizir arazim
ategha uamategha ize.
17 Egha me ruarimin ghua Apsalomin
kuam inigha mozir konir mamin anekunizi,
a iraghu. Egha dagiar aviriba isa an mozim

mikirav itima, dagiar pozir bar ekiam anagava oto. Ezi Israelia uamategha ara uan nguibaba vaghvagha dar ghue.

18 Apsalom fomira angamira itir dughiamin, a dagiar ruarir ekiar mam inigha Atrivimin Danganir Zarimin uan ziamin abababnim gamuava, anesara. Egha a kamaghin migei, "Ki otarir nan danganim iniamba puvati, eghti a Israelia damuti, me na ginighnigham." A bizir kam bagha uan ziam isa dagiar kam gati. Ezi datirighin gumazamiziba uaghan dagiar kam dibora ghaze, "Apsalomin Dagiam."*

Me Apsalomin ovevemin gun Devit geghani

19 Apsalom aremegha givazima, Sadokin otarim Ahimas kamaghin Joap migei, "Ia na ateghti ki atrivim bagh ivegh mangiva eghaghanir aghuir Ikiavira Itir God an apanibar gavgavim abirazimin a geghanam."

20 Ezi Joap a migia ghaze, "Puvati, ni datirikin atrivim bagh eghaghanir aghuim inigh mangan kogham. An otarim aremegha gifa, kamaghin amizi, ni dughiar igharazitamin mangiti deragham."

21 Dughiar kam, Itiopian gumazir mam iti, an atrivimin ingangarir gumazim. Ezi Joap a migia ghaze, "Ni mangiva, bizir ni ganizibar gun atrivim geghan." Ezi a Joapin damazimin uan tevimning apirigha, dikavigha Devit bagha ivemara zui.

22 Ezi Sadokin otarim Ahimas ua Joap gaghora ghaze, "Bizir tizir na bativamiba, ki dagh nighnizir puvati. Ki kamaghsua, ni na ateghti ki uaghan Itiopian gumazir kamin gin mangiva atrivim geghanasa."

Ezi Joap kamaghin an azai, "Nan otarim, ni bizir tizim bagh mangasa? Ni mangi a mikemegh an bizir aghuitam inighan kogham."

23 Ezi Ahimas ghaze, "Bizir tizim na bativam, ki mangam."

Ezi Joap ghaze, "Aria ni mangi." Ezi Ahimas ivegha Jordanin Fanem moghin ghua, Itiopian gumazir kam gitagha faragha ghu.

24 Dughiar kamin, Devit nguibar ekiamin aven itir divazimin tiar akam ko azenan itir divazimin tiar akamningin tizim gaperaghav iti. Nguibar ekiam geghuva an garir gumazir mam ghua, tiar akamin boroghin divazir gavgavim gisin tughav ikia garima, gumazir vamira ivegha izi.

25 Ezi gumazir kam iza atrivimin diagha ghaze, "Gumazir mam ivemara izi."

Ezi atrivim ghaze, "Gumazir vamira ivemar iziti, e suam mar gumazir eghaghanir aghuim inigha izim." Ezi gumazim ivemara roghira izi.

26 Ezi nguibar ekiam geghuva an garir gumazim ua gari, gumazir igharazir mam uaghan ivegha izi. Ezi a gumazir tiar akamin gara itimin diagha ghaze, "Ni gan gumazir igharazir mam uaghan ivemara izi."

Ezi atrivim ghaze, "Gumazir igharazir mam uaghan eghaghanir aghuitam inigha izi."

27 Ezi eghuvir gumazim ua kamaghin migei, "Ki garima, faragha ivegha izir gumazim, mati Sadokin otarim Ahimas ivemari."

Ezi atrivim ghaze, "A gumazir aghuim. A ti eghaghanir aghuitam sara izama."

28 Ezi Ahimas roghira iza kamaghin atrivimin diagha ghaze, "E deraghavira iti."

Egha an atrivimin boroghin izava, nguazim girigha fuagha, uan guam nguazim mituagha ghaze, "Atrivim, ni nan ekiam, e Ikiavira Itir Godin ziam fam, a nin God. Gumazir ni batogha ni ko misoziba, a me isa en dafarim gatizi e me abini."

29 Ezi atrivim kamaghin Ahimasin azara, "Nan borim Apsalom deragha iti, o puvati?"

Ezi Ahimas kamaghin a ikaragha ghaze, "Atrivim, Joap dikavigha, ki nin ingangarir gumazim, ko nin Itiopian ingangarir gumazim amadir dughiamin, ki garima, gumazir avirim pamtemin diav arai. Ezi ki deravira fozir puvati, me bizir tizim gami."

30 Ezi atrivim a migia ghaze, "Ni sivagh mangi magh tugh." Ezi a isivagha ghua munagh tughav iti.

31 Ezi Itiopian gumazir kam iza kamaghin atrivim migei, "Atrivim, ni nan gumazir ekiam, ki eghaghanir aghuim ni daningasa izi. Gumazir ni ko misoghava ni batoziba, datirighin dughiar kamin, Ikiavira Itir God nin akurazi, me uam arazir kuratamin ni damuan kogham."

32 Ezi atrivim oregha kamaghin migei, "Nan borim Apsalom, a deraghavira iti o puvati?"

Ezi Itiopian gumazim kamaghin a ikaragha ghaze, "Atrivim, ki kamaghin ifonge, arazir datirighin gumazir igiar kam batozim, a gumazir nin apanim gamua ni ko misoziba bar me batifigh."

33 Ezi atrivim akar kam baregha an navim bar a baseme, ezi a dikavigha nguibamin tiar akamin boroghin itir dipenimin ghuriar pin itimin ghuanabogha azi. An aven ghugha kamaghin azia migei, "O nan otarim Apsalom, nan otarim, nan otarim Apsalom. Ki nin danganim inigha aremezi ti deraghai. O Apsalom, nan otarim, nan otarim!"

* **18:18:** Akar kam, "datirighin," an en dughiar kam migeir puvati. A dughiar gumazir akinafarir kam osirizim migei.

19

Joap akar gavgavim Devit ganingi

1 Ezi gumazir maba gin ghua kamaghin
Joapin migia ghaze, “Devit bar Apsalomin
apangkuvigha a bagha azia iti.”
2 Dughiar kamin Devitin midorozir gu-
maziba kamaghin oraki, Devit uan otarim
Apsalom bagh azia iti. Kamaghin amizi,
me midorozim damu apaniba abinamin
arazim bagha navir agorogem gamir pu-
vati. Men naviba osemegha iti.
3 Egha midorozir gumaziba nimira nimira
nguibar ekiamin iza, mati midorozir gu-
maziba midorozimin aregha aghumsizim
sara izi.
4 Dughiar kamin, atrivim uan guam
avaragha pamtemin azia ghaze, “O
Apsalom, nan otarim, noka. Apsalom, nan
otarim, nan otarim!”
5 Ezi Joap atrivimin dipenimin ghugha ka-
maghin a migei, “Ni oragh. Ni datirighin
uan midorozir gumazibagh amizi, me bar
aghumsiki. Dughiar kamra, gumazir kaba
nin akura. Ezi ni uan amuiba ko boriba ko
amuir doziba, ia osimtizir tam inizir puvati.
6 Ezi gumazir ni gifongeziba, ni me gi-
fongezir puvati. Ezi gumazir ni gifongezir
puvatiziba ni me gifonge. Nin arazim
bighavira kamaghin en akagha ghaze, nin
ingangarir gumazir dapaniba ko midorozir
gumaziba, me pura biziba. Ezi ki fo, Apsa-
lom ti angamira itima e bar ariaghirezi, ni ti
bar akongeghai.
7 “Ni oragh, ni dikavigh zuamira mangi
midorozir gumaziba deravira me mikimiva,
men navibar amighti da deraka. Ki Ikiavira
Itir Godin ziamin guizbangira ni migei,
ni kamaghin damighan koghti, datirighin
dimangan me ni ateghti, ni bar osimtizir
ekiam iniam. Eghti osimtizir kam osimtizir
ni uan igiamra ikia iza datirighin tuzir
osimtiziba, bar dagh afiragham.”
8 Joap mikemegha givazima, Devit
dikavigha ghua nguibar ekiamin tiar
akamin aperaghav iti. Ezi an midorozir
gumaziba kamaghin oraki, atrivim nguibar
ekiamin tiar akamin boroghin aperaghav
iti. Kamaghin amizi, an midorozir
gumaziba iza a ko iti. Ezi Israelian
midorozir gumaziba arava vaghvagha bar
uan nguibabar ghue.

Judaba ua Jerusalemin ikiasa, Devitin azangsisi

9 Israelian gumazamiziba bar, uari
adoghodogha marazi ghaze, “Atrivim
Devit en akurazima, Filistiaba ko apanir
igharaziba e gasighasizir puvati. Egha
a datirighin, Apsalomin atiatigha arav
ghugha en kantri ataki.
10 E Apsalom amisevezi a en atrivimin
otozi, me midorozimin aven a misoghezi an
areme. E Devit inigh iziti a en atrivimin
ikiam. E bizir tizim mizuamam?”
11 Gumazir maba Israelian migirigiar
kamin gun Atrivim Devit geghani, kam-
aghin amizi, a ofa gamir gumazimning,
Sadok ko Abiatar bagha akam amaga
ghaze, “Ki kamaghin ifonge, ia nan akam isi
Judabar gumazir dapanibav mikim suam,
ki kagh ikia Israelia migeir akaba baraki. Ia
Judaba bizir tizim bagha Israelia ataghizi,
me faraghavira nan azangsigha ghaze, ki ua
uan dipenimin mangam?
12 E bar aveghbuaba egha anabar
vamirara, egha ia tizim bagha gumazir
igharaziba ataghizi me ian faragh mangi,
uam na inigh izasa?”
13 Egha Devit uaghan Amasa migia ghaze,
“Ga anabar vamira. Ki ni amiseveghtima, ni
Joapin danganim inigh, nan midorozir gu-
mazibar gumazir dapanimin ikiam. Ki ka-
maghin damighan koghti God na misueghti
ki aremegham.”
14 Ezi Devitin akaba, Judan gumazamiz-
ibar nighnizibagh ekuizi, me nighnizir
vamiram amigha kamaghin a bagha akam
amadagha ghaze, “E ifonge, ni uan adarazi
ko, ia bar uamategh Jerusalemin izi.”
15 Kamaghin amizi, Devit uan adarazi ko
ghua Jordanin Fanemin otifi. Ezi Judan
gumazamiziba kamaghsua, Devit izi Jor-
danin Fanem girighti, me a bativigh a ko
Jordanin vongin izam. Egha me ghua Jor-
danin Fanemin boroghin, Gilgalin nguibar
ekiamin a mizuai iti.
16 Ezi Geran otarim Simei, a Benjaminin
anabamin mav, an nguibam Bahurim, a
zuamira Judaba ko iza Atrivim Devit bati-
vasa izaghiri.
17 Ezi Benjaminin anabamin 1,000plan
gumaziba Simei ko Devit bagha ize. Ezi
Siba, a Solin adarazir ingangarir gumazim,
a 15plan otariba ko 20plan ingangarir
gumaziba sara, zuamira ghua Jordanin
Fanemin atrivim bato.
18 Me atrivimin adarazir akurvagha, me
isa fanemin vongin me arisi.* Egha atrivim
ifongezir biziba, me bar dagh ami.

Devit Simein apangkufi

19 Atrivim dipam girasava amima, Simei
iza an damazimin irigha kamaghin a migei,
“Ga uaning, nan gumazir ekiam, ni nan
arazir kuraba gin amangasa ki ifonge. Ni
Jerusalem ataghizir dughiamin, osimtizir ki
amizim, ni a ginighnighan marki, ni nan
arazir kurar kam bar a gin amadagh.

19:16: 2 Samuel 16:5-13 * **19:18:** Hibrun akam deragha vezin kamin mingarim abighizir puvati.

20 Atrivim, ki fo, ki arazir kuram gami,
kamaghin amizi ki notin amadaghan gu-
mazir igharazibar faragha iza ni bato. Ki
nin ingangarir gumazim."
21 Ezi Seruian otarim Abisai kamaghin
a migei, "Simei akar kuramin Ikiavira Itir
God misevezir atrivim mikeme, kamaghin
an aremeghti, deragham!"
22 Ezi Devit kamaghin Abisai uan avebam
Joap ko aning migia ghaze, "Kar guan bizim
puvati, gua Seruian otarimning. Gua tizim
bagha nan apanim damuasa? Ki datirighin
kamaghin fo, ki Israelia bar men atrivim.
Ezi dughiar kamin, e Israelian gumazitam
misueghti an aremeghan kogham. Bar pu-
vatigham."
23 Egha atrivim akar dikirizim gamua
pamtemin Simei migia ghaze, "Bar
guizbangira, me ni misueghti, ni aremeghan
kogham."

Devit Mefibosetin apangkufi

24 Ezi Solin igiavotarim Mefiboset uaghan
iza Devit bato. Dughiar Devit Jerusalem
ataghizimin ikegha iza datirighin, atrivim
uamategha deragha izezimin, Mefiboset
uan dagariba ko korotiaba ruezir puvati,
egha a uaghan uan ghuamasizim gisezir
puvati.
25 Mefiboset datirighin Jerusalem ategha†
iza atrivim bato. Ezi atrivim kamaghin an
azara, "Mefiboset, ni manmaghin amigha
na ko arav ghuzir puvati?"
26 Ezi Mefiboset kamaghin a ikaragha
ghaze, "O atrivim, nan gumazir ekiam, ni
fo, nan dagarimning ikufi. Dughiar ni
Jerusalem ataghirazimin, ki uan ingangarir
gumazim migia ghaze, 'Ni na bagh donkin
tam inigh iziti, ki a daperagh atrivim ko
mangam.' Ezi nan ingangarir gumazim na
gifara.
27 Egha a ni bagha ghua akar ifavaribar ni
migia nan ziam abira. Ezi atrivim, ni nan
gumazir ekiam, ni mati Ikiavira Itir Godin
ensel. Ni bizir aghuir manamin na damusi
ni a damu.
28 Ki fo, ni nan afeziamin adarazir
gumazamiziba bar me misueghti me
arighireghamin gavgavim iti. Ezi puvati,
ni nan apangkuvigha na ataghizi, ki zurara
nin dipenimin aven itir dagher dakozimin
api. Kamaghin amizi, ki ua bizir igharaz
tam uabi daningisi nin azangan kogham."
29 Ezi atrivim kamaghin migei, "Nin
migirigiar kam mamaghira tugh, ki
nighnigha gifa. Ni Siba ko gua Solin
nguazim tuiragh uaning daning, an akuar
tam initima ni akuatam inigh."
30 Ezi Mefiboset kamaghin atrivim
migei, "Ni Siba ateghti, a bar ada ini. Ki
dagh nighnizir puvati. Ki ni baghavira
nighnizima, ni deraghavira ikegha ua ize."
31 Ezi Gileatin Distrighin gumazim Barsi-
lai, a Rogelimin nguibam ategha izaghira
atrivim ko Jordanin Fanem girigh vongin
mangasa a ko iti.
32 Barsilai datirighin 80plan azeniba ikia
egha bar ghuri. A dagiar aviriba iti, ezi Devit
uan adarazi ko Mahanaimin itir dughiamin,
Barsilai dagheba ko bizir aviribar Devit uan
adarazi ko me ganidi.
33 Ezi atrivim kamaghin a migei, "Ni
nan gin Jerusalemin iziti ki ni geghuv nin
ganam."
34 Ezi Barsilai a ikaragha ghaze, "Nan
gumazir ekiam, ki kiran oveghangin
aremegham, ezi ki tizim bagh nin gin
Jerusalemin mangam?
35 Ni oragh, ki 80plan azeniba iti, egha
deragha bizir aghuiba ko kurabagh fozir
puvati. Ki dagheba ko dipabar amiva
deragh dar isingtiziba baraghan kogham,
manam derazi manam ikufi. Nan kuarimn-
ing uaghan ikufi, eghti gumazamiziba ighi-
abar amuti, ki me onger ighiaba baraghan
kogham. Kamagh amizi, ki tizim bagh nin
gin mangiva osimtizim ni daningam? Ti
puvatigham.
36 Atrivim, ni bizir tizim bagh arazir
aghuir kamin na damuasa? Marki. Ki ni ko
fanemin vongin tong sivagh mangigh, egh ki
uamategham.
37 Ga uaning, ni na ateghti ki uamategh
uan nguibamin mangiva, nguazir uan
afeziam ko amebamin kuamning afazi
naghin aremeka. Ezi nan otarim Kimham
iti, a ni ko mangam. A nin ingangarir
gumazim. Eghti ni bizitam a bagh a damusi
ni puram a damu."
38 Ezi atrivim kamaghin a ikaragha ghaze,
"Kimham na ko mangam. Ezi ki bizir
tizim a bagh a damusi ifongegh, ki pu-
ram a damuam. Egh ni bizir tizim damusi
pura nan azaraghti, ki ni bagh puram a
damuam."
39 Egha atrivim uan gumazamiziba ko,
me bar Jordanin Fanem girigha vongin
ghue. Egha atrivim deragh Barsilai
damuasa God ko migei. Egha a Barsilain
torezi, a uamategha uan nguibamin ghu.
40 Atrivim vongin ghua Gilgalin nguibar
ekiamin zuima, Kimham a ko zui. Ezi
Judabar midorozir gumaziba ko Israelian
marasi, me bar atrivim ko vongin zui.

Israelia ko Judaba uari adoghodosi

41 Devit Gilgalin nguibar ekiamin itima,
Israelian gumaziba bar atrivim bagha iza,
kamaghin a migei, "Gumazir ekiam, bizir
tizim bagha en aveghbuaba Judaba, en

19:24: 2 Samuel 9:1-13; 16:1-4 † **19:25:** Hibrun akam deragha vezin kamin mingarim abighizir puvati. **19:31:** 2 Samuel 17:27-29

modogha ni ko nin amuiba ko boriba ko
nin midorozir gumaziba inigha Jordanin
Fanem abiki?”
42 Judan gumaziba bar akar kam baregha
kamaghin a ikaragha ghaze, “Atrivim en
ikizimin mav, kamaghin amizi e arazir kam
gami. Ezi ia tizim bagha e baseme? Atrivim
e bagha daghetam givezezir puvati, egha
bizitam bar e ganingizir puvati.”
43 Ezi Israelian gumaziba kamaghin me
ikaragha ghaze, “Gumazitam atrivimin
otoghiva a bar moghira en kantrin
atrivimin ikiam. Ezi kantrin kamin aven,
e Israelia 10plan anababa iti, ezi ia Judaba
anabar vamirara iti. Guizbangira, Devit ian
anabamin oto, egha a bar en atrivimin iti,
ezi e 10plan anababa, e ia gafira. Ezi ia tizim
bagha en aghuagha e gasighasighasava
ami? E uari uam atrivim inigh izamin
nighnizimin mingarim.” Ezi puvati, Judaba
bar gavgavigha pamtemin migia Israelia
abini.

20

Seba atrivim abinasa

1 Dughiar kamin gumazir kurar mam iti,
an ziam Seba. A Bikrin otarim, a Ben-
jaminin anabamin gumazir mam. Egha
Seba sigham givia dia ghaze, “Devit marki, e
an anabamin gumazamiziba puvati. E Jesin
otarimin adarazi puvati, e an gin mangan
kogham. Aria, e Israelian gumazamiziba
uamategh uan nguibabar mangam.”
2 Ezi Israelia akar kam baregha, bar Devit
ategha Seba ko zui. Ezi Judan gumaziba
Devitin gin ghua, Jordanin Fanem ategha
tuavimin ghua Jerusalemin otifi.
3 Me ghua Jerusalemin otivigha givagha,
Devit uan atrivir dipenimin aven ghugha,
uan 10plan amuir dozir an atrivir
dipenimin ganasa taghiziba, a me inigha
dipenir igharazimin me arigha, men
ganasa gumazir maba misefe. Egha
marazi amisevezima, me dagheba ko bizir
igharaziba sara me ganidi. Egha a fomira
me gami moghin, a ua ghua me ko akuir
puvati. Me zurara pura dipenimin iti, mati
amizir odiariba.
4 Ezi atrivim gin kamaghin Amasa migei,
“Ni mangi Judan gumazibar diagh me ak-
ufagh. Egh gurum mizaraghan o zuerimin
ia bar izi na batogh. Egh ni uaghan me ko
iki.”
5 Ezi Amasa men dimasa ghua, egha a
zuamira men diazir puvati, ezi atrivim me
izasa diborozir dughiam, a givazi me tighar
izam.
6 Ezi atrivim kamaghin Abisai migei,
“Apsalom osimtizir ekiam e ganingi, ezi
datirighin Bikrin otarim Seba, osimtizir bar
ekiam e daningam, eghti Seban osimtizim
bar ekevegh Apsalomin osimtizim gafi-
ragham. Kamaghin amizi, ni nan midorozir
gumaziba inigh mangi an agiragh an
suiragh. Puvatighti Seba uan adarazi ko
mangi nguibar ekiar divazir gavgaviba
itibar ikiti, e an suighan iburagham.”*
7 Ezi Abisai, ko Joapin midorozir gumaz-
iba, ko atrivim geghuvir midorozir gumaz-
iba, kar Keretia ko Peletian midorozir gu-
mazir gavgaviba, me bar Jerusalem ategha,
Bikrin otarim Seban agintighasa ghue.
8 Me ghua Gibeonin dagiar ekiamin otozi,
Amasa iza me bato. Dughiar kamin, Joap
midorozir korotiam arugha midorozir
sabam inigha uan letiamin anemighiri.
Midorozir sabar kam uan misevimin
aven iti, ezi Joap Amasan boroghin zuir
dughiamin midorozir sabam suiaghirigha
nguazim giri.
9 Ezi Joap kamaghin Amasa migei, “Aruer
arizim aveghbuam, ni deraz, o?” Egha
uan agharir guvimin an ghuamasizimin
suiragha, an torasa.
10 Joap midorozir sabar mam uan agharir
kiriamin an suira, ezi Amasa midorozir
sabar kamin ganizir puvati. Joap Amasan
navim birazima, an muriam suiaghirigha
nguazim girizi, a maghiram areme. Ezi Joap
uam a birazir puvati. Joap Amasa birazi an
aremezi, a uan aveghbuam Abisai ko aning
Bikrin otarim Seban agintighasa ghu.
11 Ezi Joapin midorozir gumazir mam
Amasan kuamin boroghin tughav ikia dia
ghaze, “Gumazir Devit ko Joap gifongeziba,
me Joapin gin mangi.”
12 Ezi ghuzim bar Amasan kuam noghezi,
an kuam tuavir torim girighav iti. Ezi
midorozir gumaziba bar iza an kuamin
ganigha ua zuir puvati. Ezi Joapin
midorozir gumazir kam gari me zuir
puvatizima, a an kuam gekuigha ghua
tuavim ategha tuzir torimin anetigha
inimin anevara.
13 Ezi Amasan kuam ua tuavimin itir pu-
vatizima, midorozir gumaziba bar Joapin
gin ghua Seba buri.
14 Ezi Seba ghua Israelian anababa bar
men nguaziba abigha ghua, nguibar ekiam
Abel Betmakan oto. Ezi Berin ikizimin gu-
maziba bar, a ko uari akuvagha a ko ghua
nguibar ekiamin aven ghue.
15 Ezi Joapin midorozir gumaziba
kamaghin oraki, Seba nguibar ekiamin
aven itima, me iza nguibam ekiaru.
Egha me misoghasa nguibar ekiamin
divazimin boroghin nguazim pozim mikira
ghuavanadi. Egha me divazim akarighti a

20:1: 1 Atriviba 12:16; 2 Eghaghaniba 10:16 **20:3:** 2 Samuel 16:22 * **20:6:** Hibrun akam deragha vezin kamin mingarim abighizir puvati.

irasava, me temer ekiabar pamten ivivigha
a ginivavira iti.
16 Ezi amizir nighnizir aghuim itim,
nguibar ekiar kamin ikia kamaghin Joapin
adarazir dia ghaze, “Oi, ia oragh! Ia Joap
mikemeghti a izi. Ki akam an iti.”
17 Ezi Joap roghira izima, amizim an
azara, “Ni Joapra?”
Ezi Joap ghaze, “Are, kar kirara.”
Ezi amizim a migia ghaze, “Ki nin ingan-
garir amizim, ki akar mam nin iti. Ki kam-
aghsua, ni bar deraghvira kuarim atigh na
baragh.”
Ezi Joap ghaze, “A dera, ki nin akam
baragham.”
18 Ezi amizim kamaghin Joap migei, “Me
fomira ghaze, ni osimtizim ikiva, Abelin
nguibar ekiamin mangi. Me Abelin zuima,
a men osimtiziba akiri.
19 Ni oragh. En nguibar ekiam a Is-
raelin kantrin aven nguibar ekiaba bar
dar faraghavira iti. E tintinibar misozir
puvatigha deravira apiagha, uan arazir
aghuibar girara zui. Ezi ni datirighin
nguibar ekiar kam gasighasighasa. Ni bizir
tizim bagha, Ikiavira Itir God baghavira itir
bizim gasighasighasava ami?”
20 Ezi Joap kamaghin a ikaragha ghaze,
“Bar puvati. Ki nguibar kam gasighasigh a
kuvarimasa puvati.
21 E gumazir vamira iniasa ize, an ziam
Seba, a Bikrin otarim. A Efraimin an-
abar mighsiabar itir gumazim. Gumazir
kam, an Atrivim Devit abinasa nighnizim
gumazibagh anidi. E kamaghsua, ia Seba
e danighti, e ian nguibar ekiam ategh
mangam.”
Ezi amizim kamaghin Joap migei, “Bar
guizbangira, e gumazir kam misueghti an
aremeghti, e an dapanim fegh, divazimin
vongin a kunighti, ia datirighiram an
ganam.”
22 Kamaghin amizi, amizim nguibar
ekiamin ghua uan nighnizir aghuim
gumazamiziba bar me migei. Ezi me an
nighnizimin gin ghua, Seban firim atugha
an dapanim isa divazimin azenan, Joap
bagh anekuni. Ezi Joap sigham givima an
midorozir gumaziba nguibar ekiam ategha
vaghvagha uamategha uan nguibabar zui.
Ezi Joap Atrivim Devit bagha uamategha
Jerusalemin ghu.

Devitin ingangarir gumazir dapanibar ziaba

23 Joap datirighin Israelian midorozir gu-
mazibar dapanir bar faragha zuim. Ezi
Jehoiadan otarim Benaia, a midorozir gu-
mazir atrivim geghuvibar gumazibar da-
panim, kar Keretia ko Peletia.
24 Ezi Adoniram, a gumazir atrivim uan
ingangaribar amuasa inizibar gumazir da-
panim. Ezi Ahilutin otarim Jehosafat, a gav-
manin akinafariba osirir gumazir faragha
zuim.
25 Ezi Seva, an Atrivim Devit amir
eghaghanibar akinafariba osirir gumazim.
Ezi Abiatar ko Sadok aning ofa gamir
gumazimning.
26 Ezi Jairin adarazir gumazim Ira, a
uaghan Devitin ofa gamir gumazir mam.

Devit ko Godin eghaghaniba

21

(Sapta 21--24)

Gibionia Atrivim Solin arazir kuraba ikara

1 Devit atrivimin itir dughiamin, mitiriar
ekiam oto, ezi 3plan azenibar dagheba bar
puvati. Ezi Devit bizir kamin mingarim
bagha Ikiavira Itir Godin azai. Ezi Ikiavira
Itir God a migia ghaze, “Bizir kamin
mingarim kamaghin ghu. Atrivim Sol
Gibeonia misoghezi me ariaghire, ezi bizir
kam bangin, osimtizim Solin ovavir boribar
ikiavira iti.”
2 Kamaghin amizi, Devit Gibeonian diazi
me ize.* Gibeonia Israelian gumazamiziba
puvati, me Amoria. Amorian marazi
ariaghire, ezi varazira ikiavira iti. Bar
fomira Israelia akar gavgavim akirigha
ghaze, me Gibeonia gasighasighan kogham.
Ezi Atrivim Sol, a Israelia ko Judabara
Israelin nguazir kamin ikiasa gavgafi.
Kamaghin amizi, Sol Gibeonia agivasa
ingari.
3 Gibeonia datirighin iza Devit batozima,
a kamaghin me migei, “Ki arazir kurar e ia
gamizir kamin osimtizim anegivasava ami.
Eghti ia deragh e damusi Ikiavira Itir Godin
azangsigh. Ki osimtizir kam akirsi ia bagh
bizir tizim damuam?”
4 Ezi Gibeonia kamaghin Devit ikara,
“Osimtizir kam, a e ko Sol uan ikizim ko iti,
ezi ni gol ko silvaba e danighti, bizir kam
givaghan kogham. E uaghan Israelian gu-
mazitam misoghsi nin azaraghan kogham.”
Ezi Devit ghaze, “Ezi ki ia bagh bizir tizim
damuasa ia ifonge?”
5 Ezi me kamaghin atrivimin akam
ikaragha ghaze, “Sol bar e gasighasigh
e agivasa nighnisi, eghti en gumazitam
Israelin nguazimin ikian kogham.
6 E fo, Ikiavira Itir God atrivimin ikiasa
Sol amisefe. Solin nguibam Gibea. Kam-
aghin amizi, e kamaghin nin azai, Ni Solin
ikizimin gumazir 7plan e daningigh. Eghti
e Ikiavira Itir Godin damazimin me guighti,
me arimighiregham.”

* **21:2:** Ni Josua 9:3-15in gan.

Ezi Devit me migia ghaze, “A dera, ki me
isi ia daningam.”
7 Devit faragha Ikiavira Itir Godin
damazimin Solin otarim Jonatan bagha
akar gavgavim akiri, egha a datirighin a
giniri.† Kamaghin amizi, a Jonatanin otarim
Mefiboset inizir puvati. Mefiboset a Solin
igiavotarim, ezi an a isa Gibeonia ganingizir
puvati.

8 Egha Devit Armoni ko Mefibosetin
igharazim ini. Aning Sol ko Rispan
otarimning, Rispa a Aian guivim, egha a
Solin amuir dozir mam. Devit uaghan Solin
guivim Merapin otarir 5pla ini. Merapin
pam Adriel, Adriel a Barsilain otarim, a
Meholan nguibamin gumazim, aning otarir
kaba bate.

9 Devit gumazir kaba isa Gibeonia
ganingizima, me me inigha mighsiamin
ghuavanabogha, Ikiavira Itir Godin
damazimin 7plan gumazir kaba guizi, me
bar moghira ariaghire. Bizir kam, a balin
azeniba anima me baliba faraghavira dar
aghorasava amir dughiamin oto.

10 Ezi gumazir aremezir kabar
pumuningin amebam Rispa, a azir inir
ghurir maba inigha, mighsiar kamin ghua-
vanabo. A inir kabar purirpenir muziarir
mam dagiar mam gisin an ingari. Egha
gumazir kabar kuaba iakinir mabar dar
garavira ikia ghua amozim izir dughiam
oto, ezi amozim arigha gumazir 7plan
kabar aghariba rue. Rispa dimagariba ko
aruebar gumazir kuar kaba deraghavira
dar gara iti, puvatighti, kuaraziba ko asizir
atiaba izi dar amegham.
11 Ezi Devit gin Aian guivim Rispa amizir
arazir kam baraki.
12 Egha Devit Gileatin Distrighin ghua,
Jabesin nguibar ekiamin gumazamiziba
bagha ghua, Sol ko an otarim Jonatanin
aghariba ini. Filistiaba fomira Gilboan
mighsiamin Sol ko Jonatanin misuegha,
aningin kuamning inigha ghua Betsanin
nguibar ekiamin tuavir akabar aning
agura. Ezi Jabesia gin ghua aningin
kuamning okemegha aning inigha ghu.‡
13 Ezi Devit uan ingangarir gumazibav
mikemezi, me Sol ko Jonatanin aghariba
inigha ghue. Me uaghan gumazir 7plan
Gibionia guizibar aghariba akufa.
14 Egha me Benjaminin anabamin
nguazimin Selan nguibar ekiamin ghugha,
Sol ko Jonatanin aghariba isa, Solin afeziam
Kisin dagiar mozim gati. Atrivim mikemezi
moghin me bizibagh ami. Ezi arazir kamin
gin, me uan kantri deragh a damuasa God
ko migeima, a men akaba barasi.

Israelia Filistiabar gumazir bar dafaba ko misosi
(1 Eghaghaniba 20:4-8)

15 Ezi midorozim uam Israelia ko Filis-
tiabar tongin oto. Ezi Devit uan midorozir
gumaziba ko ghuaghira Filistiaba ko misosi.
Me uariv sogha ghua Devitin gavgaviba bar
givazima, a ua misoghan ibura.
16 Ezi Filistian gumazir mam an ziam Is-
bibenop, a gumazir dafabar mam, a De-
vit misueghti, an aremeghasa migei. An
afuzir igiar mizer ruarir me brasin in-
garizim iti, ezi an osimtizimin dibobonim,
3pla ko akuamin kilogremin tu. Egha
uaghan midorozir sabar igiar mam iti.
17 Ezi Seruian otarim Abisai, Devit bagha
iza an akuragha Filistian kam misoghezima
an areme. Ezi midorozir gumaziba akar
gavgavim Devit migia ghaze, “E mangi
misoghamin dughiamin ni e ko mangan
kogham. Ni mati lamin angazangarir Is-
raelia e ganidim, ni lamin kam damighti, a
mungeghan marki.”
18 Egha Israelia gin ua Filistiaba ko misosi.
Dughiar kamin me Gopin nguibamin uariv
sosi. Ezi Israelian mav, a Husan nguibamin
gumazim, an ziam Sibekai, a Filistian gu-
mazir dafar mam misoghezi an areme, an
ziam Sap.
19 Dughiar igharazir mamin, Israelia
ua Filistiaba ko Gopin nguibamin uariv
sosi. Ezi Betlehemin gumazim Jareoregim,
an otarim Elhanan, a Getin nguibar
ekiamin gumazim, a Goliatin igharazim
misoghezima an areme. Goliatin afuzir
misiam bar ekevegha mati me iniba nuavir
masinin tretbar suizir aghorir bar dafam.
20 Ezi gin midorozir igharazir mam ua
Getin nguibar ekiamin oto. Gumazir bar
dafabar ovavir borir mam uaghan iti, egha
a gumazir ruarir dafam. Ezi an dafarimn-
ing vaghvagha 6plan dafarir puziba iti, ezi
an dagarimning uaghan kamaghira 6plan
dagarir puziba iti. Da bar moghira 24plan
puziba.
21 Gumazir kam dibovir akabar Israelia
migiav iti, Devitin aveghbuam Sama, an
otarim Jonatan a misoghezi, an areme.
22 Filistian 4plan gumazir kaba, me gu-
mazir bar dafar Getin nguibar ekiamin izez-
ibar ovavir boriba. Devit uan midorozir
gumaziba ko me misoghezi, me ariaghire.

22

Devit Ikiavira Itir God bagha ighiam bange
(Onger Akaba 18)

1 Dughiar kamin, Ikiavira Itir God, Devitin
apanim Sol ko apanir igharaziba da uam a

† **21:7:** Ni 1 Samuel 20:14-17 ko 2 Samuel 9:1-7in gan. **21:8:** 1 Samuel 18:19 ‡ **21:12:** Ni 1 Samuel 31:8-13in gan.
21:17: 1 Atriviba 11:36; Onger Akaba 132:17

ini. Ezi a bizir kam ginighnigha Ikiavira Itir
God bagha ighiar kam bange.
2 Ighiar kamin migirigiaba kamakin:

Ikiavira Itir God, a nan divazir bar gavgavimin min iti.
A nan dagiar ki an aven uabi modimin min ikia,
nan akuragha nan apaniba da ua na ini.
Nan God, a dagiar ekiamin min iti,
ezi ki uan apanibar ara ghua an modi.
A nan oramin min ikia na avara,
ezi ki an uabi modi.
A nan akuragh deragh nan ganamin gavgavim iti,
egha nan divazir bar gavgavimin min iti.
3 Nan God mati dagiar ekiam,
ezi ki an ghuava an uan apanibar modi.
A nan oramin min ikia na avara,
ezi ki an uabi modi.
A ua na isir gavgavim ikia
egha na geghufi.
Ki an deima, an nan akurazima,
apaniba na gasighasighizir puvati.
A nan akuragh deragh nan ganamin gavgavim iti,
egha nan divazir bar gavgavimin min iti.
O Ikiavira Itir God, ni nan Akurvazir Gumazim.
Ki an deima, a nan akurazima, apaniba na gasighasighizir puvati.

4 E Ikiavira Itir Godin ziam feka!
Ki an deima, a nan akurazima,
apaniba na gasighasighizir puvati.

5 Guizbangira, ki atam areme.
Ovevem benir gavgavimin min na ikiagharigha gifa,
mati ongarim dikava dipiraghira, na avasava ami.
6 Ovevem bar na inizi, ki Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibamin magirasava ami.
Mati me nan suighasa azuazim agurazi, a nan suighasa iti.
7 Ki osimtizir ekiamin ikia, egha pamten Ikiavira Itir Godin dei.
Ki uabin akurvaghasa uan Godin arai.
Ezi a uan Dipenimin ikia nan ararem barazima,
an an kuarir torim giraghu.

8 Kamaghin amizi, a nan apanibar atari.
Egha mikimkizim gamizi an otogha,
overiabagh inobaghnobasi.
9 Ikiavira Itir God, migharim an atinimin otivaghiri,
ezi avim an akamin otivaghira bizir aviribar isi.
Egha mizariaba ira tintinibar zui.
10 God overiam kuigha izaghiri,
ezi migharir piziba an dagarimningin apengan iti.
11 A iza mati, a enselin bar gavgavim gaperazi, an a inigha izi.
Mati aminim avizimning ikia,
God inigha bar atamra izi.
12 An aminirbirim gamizi an anevara.
Mati a purirpenimin aven modoghav iti,
amozimin miturir piziba anevara.
13 A ghuariar pizibagh amizi, an angazangarim bar da avarazi,
onimarim ghuariar pizir kam abigha azenim giri.
14 Ikiavira Itir God uan Nguibamin ikia, tiarim akara pamten dagarvasi.
Godin Bar Pin Itim uan akam akara pamtem migei.
15 An onimaribagh amizi, da mati an barir aviba
an apanibagh asavamadi, ezi me tintinibar ara zui.
16 O Ikiavira Itir God, ni men atarir adarir kam,
mati aminir ekiam nin atinimin otogha me giva me munamadi.
Nin adarir kam ongarim gamizi, a bar misingi,
ezi bizir nguazir mingarimin suiraziba, bar azenim gire.

17 Ikiavira Itir God pin ikia, uan agharim amadazi, a izaghira nan suiragha ua na gekui.
An ongarir bar konimin uam na inigha azenim gati.
18 Dughiar kamin nan apaniba bar gavgavigha na abinasava ami.
Ezi Ikiavira Itir God, men dafariba da ua na ini.
19 Ki dughiar kuramin itima, nan apaniba iza na ko misosi.
Ezi Ikiavira Itir God, na geghuva nan gari.
20 A deravira nan gara nan akurazi, ki danganir aghuimin ikia deravira iti.
A bar guizbangira na gifonge, egha kamaghin a ua na ini.
21 Ki arazir aghuimin gin zui.
Ezi bizir kam bagha, Ikiavira Itir God bizir bar aghuir aviribar na gami.
Ki Godin damazimin zue,
ezi a ivezir aghuim isa na ganidi.
22 Ikiavira Itir God, a nan God.
Ki akirim ragha a gasarazir puvati.
Ki guizbangira an Akar Gavgavibar gin zui.

22:5: Jona 2:5-7

23 Ki zurara bizir God damuasa e
mikemezibagh nighnisi.
Egha ki an arazir a ifongeziba
batoghezir puvati.
24 A fo, ki an damazimin osimtiziba puvati.
Ki guizbangira arazir kurabar uabira
uabi geghuva ua bagha gari.
25 Ki Ikiavira Itir Godin damazimin zuegha
iti.
Kamaghin amizi a nan arazir aghuir
kamin ganigha,
a ikaragha arazir aghuimin na gami.

26 Ikiavira Itir God, gumazir ni ataghirazir
puvatizim,
ni uaghan an ataghirazir puvati.
Gumazir nin damazimin derazim,
ni uaghan arazir aghuim an akakasi.
27 Gumazir nin damazimin zuezir araz-
ibagh amim,
ni uaghan uan arazir zueziba an
akakasi.
Eghti gumazir arazir kuramin gin zuim,
ni uaghan arazir kuramin a ikarvasi.
28 Gumazamizir uari abiriba, ni men akur-
vasi.
Gumazamizir uari pirafiba, ni me abiri.

29 O Ikiavira Itir God, ni angazangarim na
ganidi.
Egha mitarmem na dama a batosi.
30 Nin gavgavimin, ki uan apanibav sogham.
Ki uan Godin akurvazimin, apanibar
divazim ikiavkinigh me abiragham.

31 Godra, an araziba da bar guizbangira
egha bar aghungi.
A bizitam damusi akam akirigh, egh an
a damuam.
An oramin min iti,
eghti gumazitam a bagh izi an aven
modogh nighnizir gavgavim an iki,
deraghvira ikiam.

32 Ikiavira Itir God, a bar uabira guizbangira
God.
A bar uabira dagiar ekiamin min ikia e
apasa.
33 Godra nan daroribar na akumakui,
egha gavgavim na ganiga deragha nan
garima, ki zui.
34 A nan suemning gamizi, ki asizir atiabar
min,
mighsiabar pin mar deraviram arui.
35 A midorozir arazibar nan sure gamizi,
nan agharimning barir pir me ainin
ingarizim,
gekuamin gavgavim iti.
36 O God, ni uan oram na ganingizima, ki an
girakirangin modozi, ni nan apanibar
dafaribar ua na ini.
Ni uan gavgavimin nan akura.
Ni nan dimdiam baregha nan akurazi,
ki gumazamizibar damazimin ziar
ekiam iti.*
37 Ni bar tuavir aghuim na ganingizi, ki an
ghua,
apighsigha irizir puvati.
38 Ki uan apanibar agintighavira ikia ghua,
men suiragha me gasighasigha bar me
agifa.
39 Ki me gasezi, me kuabara ira,
nan dagarimningin apengara ira ua
dikavasava amuava avenge.
40 Nirara, midorozim damuasa gavgavim na
ganingi,
ezi ki me misogha me abinizi, me nan
dagarimningin apengan iti.
41 Ni nan apanibagh amizi,
me akiribagh ighegha, na gasegha uam
are.
Gumazir na gifongezir puvatiziba, ki
bar me gasighasiki.
42 Gumazir kaba, uarir akurvaghasa diava
arai, ezi men akurvaghamin gumaz-
iba puvati.
Me Ikiavira Itir Godin diava arai, ezi a
men dimdiaba barazir puvati.
43 Ki bar me gasighasighizi,
me mati aminim nguazir minemeniam
giveragha ghu.
Ki me dikabira me abini,
mati ki tuavimin
nguazir beghneaziba dika zui.

44 Ni gumazir na gasighasizibar dafarimin
uam nan akura.
Ni na gamizi, ki Kantrin Igharazibar
Gumazamizibar dapanimin oto.
Gumazamizir ki fozir puvatiziba, ni
men kantriba na ganingizi, ki dagh
ativagha men gari.
45 Kantrin Igharazibar Gumazamiziba kam-
aghin na baregha zuamira iza,
nan guamin uan teviba apira nan akam
barasi.
46 Men gavgaviba bar givazi, me nirizim ko
agorogem sara na bagha izi.

47 Ikiavira Itir God, a zurara ikia mamaghira
iti.
A dagiar ekiamin min na modozi ki an
apazangin itima a na geghufi,
kamaghin amizi, ki ziar ekiam a
daningam.
God nan akurvazimin ikia ua na inizi,
kamaghin, ki an ziam fam.
48 Nan apaniba na gamizir arazir kuraba,
Godra ua da ikarvasi.
A Kantrin Igharazibar Gumazamiziba
isa nan apengan me ati.

* **22:36:** Hibrun akam deragha vezin kamin mingarim abighizir puvati.

49 A nan apaniba da ua na ini.
Bar guizbangira, Ikiavira Itir God,
ni nan apanibar damazibar ziar ekiam
na ganingi.
Ni nan akurazi, midorozir gumaziba na
misoghezi ki aremezir puvati.
50 Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God,
ki Kantrin Igharazibar Gumazamizibar
tongin iki nin ziam fi, onger akar nin
ziam feba bangam.

51 Ki Devit, Ikiavira Itir God atrivimin ikiasa
na ginabagha na misefe.
A nan akurvazima, ki uan apanibav
sogha me abiri.
A zurara nan apangkuva mamaghira
iti.
A nan gin otivamin ovavir boriba, a ka-
maghira me damu mangivira ikiam.

23

Devitin akar abuananaba
1 Kar Devitin akar abuananaba:

Ki Jesin otarim Devit, kar ki migeir
migirigiaba.
Ki gumazir, Jekopin God atrivimin iki-
asa na misevezim.
God gumazamizibar damazimin ziar ekiam
na ganingi.
Ezi ki ighiar aghuir aviriba osirigha
Israelia ganingi, ezi me bar dagh
ifuegha da bange.

2 Ikiavira Itir Godin Duam ia mikimasa, ak-
aba isa nan akam gati.
Guizbangira, God uabi uan akaba isa na
ganingizi, ki dar gun ia migei.
3 Israelia en God, a mati dagiar ekiar e
modim,
a kamaghin na migei,
“Atrivim Godin apengan ikiva, guizin araz-
iba ko Godin atiatim sara
gumazamizibagh eghuv men gan.
4 A kamaghin amua mati, aruem
mizaraghara ghuariaba puvatizir
overiamin anaga isira,
mati amozir avirim grazibagh izezima,
aruemin angazangarim dagh
isirazi da taghtasi.”*

5 God na ko akar dikirizir gavgavir mam
akira ghaze,
A nan ikizim damighti me iki gavgav-
igham,
eghti a na ko dikirizir akar kam
otevkinighan kogham.
Eghti akar dikirizir gavgavir kam, a zurara
kamaghira ikiam.
Bizir ki ifongeziba, God nan akuraghti
da deraghviram otivam.
6 Gumazir arazir kurabagh amiba, me mati
benir dikonir ataghatariba, gumaz-
iba da makuri.
Eghti gumazamiziba uan dafaribar dar
suighan kogham.
7 Gumazitam benir dikonir kaba batueghsi,
an ainin otevitam o afuziv siatamin
da itir danganimra da akuvagh
dar apongti, da isi bar gifagh.

Midorozir gumazir gavgavir
ziaba itibar ziaba
(1 Eghaghaniba 11:10-47)
8 Devitin midorozir gumazir gavgavibar
ziabar kara. Men faraghavira itim, Josep
Basebet, a Takemonin adarazir gumazim.
A 3plan midorozir gumazir gavgavir
kabar mav, egha a men faragha zui.
A dughiar mamin afuzimin suiragha†
800plan apaniba ko misogha bar me
misoghezi, me ariaghire.
9 Ezi Dodon otarim Eleasar, a midorozir
gumazir ziar ekiaba itir 3plan kabar namba
2in gumazim. A Ahohin adarazir gu-
mazim. Dughiar mamin an Atrivim Devit
ko Pasdamimin nguibamin itima, Filistiaba
misoghasa uari akufi. Ezi Filistiaba izir
dughiamin, Israelia men atiatigha ua uari
amikirivegha are. Danganir kamin balin
azenir mam iti.
10 Ezi Eleasar uabira tugha gavgavigha,
Filistiabav sozi me ariaghiri. Ezi an
aghariba a girima, a midorozir sabamin
suirazi an an ikia gavgavigha mamaghira
iti. Ezi Ikiavira Itir God dughiar kamin bar
Filistiaba agifa. Ezi Israelian midorozir
gumaziba uamategha iza gari Eleasar
uabira iti, ezi Filistian midorozir gumazibar
kuabar, korotiaba suamin ingangarimra iti.
11 An girara itim, Agin otarim Sama, a
Hararin nguibamin gumazim. A namba
3in midorozir gumazir ziam itim. Dughiar
mamin Filistiaba iza Lehin nguibamin
iza, nguezir azenir ekiamin boroghin uari
akufa. Ezi Israelian midorozir gumazir
igharazir maba men ganigha are.
12 Ezi Sama atiatir puvatigha tugha gav-
gavigha, nguezir azenir kam geghuva, a
bagha Filistiabav soghezi me ariaghire.
Dughiar kamin Ikiavira Itir God bar Filis-
tiaba abini.
13 Devitin midorozir gumazir dapanibar
tongin, marazi men faragha zui. Gumaza-
miziba ziar kam me gati, Devitin Midorozir
Gumazir Gavgavir 30pla. Dughiar mamin,
azenir igiabar dagheba asir dughiam iz-
ima, Devitin Midorozir Gumazir Gavgavir

22:50: Rom 15:9 * **23:4:** Hibrun akam deragha vezin kamin mingarim abighizir puvati. † **23:8:** Hibrun akam deragha vezin kamin mingarim abighizir puvati. ‡ **23:13:** Ni 1 Samuel 22:1in gan.

30plan tongin, gumazir 3pla dikavigha, Devit bagha ghua Adulamin dagiar torimin‡ a bato. Ezi Filistiaba uaghan dughiar kamran iza Refaimin danganir zarimin uari bagha averpenibar ingarigha iti.

14 Ezi dughiar kamin, Devit uan mogomer danganir gavgavimin iti, ezi Filistiabar midorozir gumaziba Betlehemin nguibam inigha gifa.

15 Ezi Devit kuarim an pirima, a pamtem nighnigha ghaze, “Maia, tina mangi na bagh Betlehemin nguibamin divazir tiar akamin boroghin itir mozir dipam, an tam, tuigh izi na danigham!”

16 Ezi midorozir gumazir gavgavir 3plan kaba, me kamaghin oregha ghua, Filistiaba itir danganimin me ko misogha me abigha ghu. Egha Betlehemin nguibam avinizir divazimin itiar akamin boroghin ghua dipam tuigha Devit bagha a inigha uamategha ize. Ezi Devit dipar kam amezir puvati, a dipam ofan min a isa Ikiavira Itir God ganiga, nguzimin a inge.

17 Egha Devit kamaghin migei, “O Ikiavira Itir God, gumazir dipar kam tuasa ghueziba me bar atam ariaghiregha ua ize. Ki dipar kam ami mati, ki men ghuzim api. Kamaghin amizi, ki anemeghan kogham.” Egha Devit dipam amezir puvati.

Kar bizir mam midorozir gumazir 3plan kaba a gami.

18 Ezi Abisai 30plan midorozir gumazir gavgavibar faragha zuir gumazim.§ An aveghbuam Joap, ezi aningin amebam Seruia. Dughiar mamin Abisai uan afuzim inigha 300plan apanibav soghezi me bar ariaghire. Kamaghin, a uaghan midorozir gumazir gavgavir 3plan kaba ko ziar ekiam iti.

19 Egha a 3plan midorozir gumazir gavgavir kabagh itagha ziar ekiam ikia, egha men gumazir dapanimin oto. Egha a uabi 3plan midorozir gumazir kaba ko magh ghuzir puvati.

20 Ezi Jehoiadan otarim Benaia, a Kapselin nguibamin gumazim, a uaghan midorozir gumazir gavgavir mam. Egha midorozir avirir mabagh amua apaniba abini. Dughiar mamin, Benaia Moapin kantrin gumazim, Ariel, an otarir pumuning misoghezi aning areme. Ezi gin dughiar orangtizimin, aisin ofiziba irima, a mozir mam giraghugha laionin mam misoghezima an areme.

21 Egha dughiar igharazir mamin, a Isipian gumazir ganganir aghuir mamin misoghezima an areme. Gumazir kam afuzimin suiraghav iti, ezi Benaia ter ararir osimtizir mam inigha an boroghin ghugha an a misuegha, an dafarimin an afuzim amikegha afuzir kamin a birazi, an areme.

22 Jehoiadan otarim Benaia, amizir bizir ekiar kabanang a pirafazi, a uaghan midorozir gumazir gavgavir 3plan kaba ko ziar ekiam iti.

23 An ziar ekiam, 30plan midorozir gumazir gavgavir kabagh afira, egha midorozir gumazir 3plan ziar ekiaba itir kaba ko magh ghuzir puvati. Ezi Devit uabi geghuv uabin ganamin gumazibar dapanimin aneti.

24-39 Kar 30plan midorozir gumazir gavgavibar ziaba:

Asahel, a Joapin dozim,
Betlehemin nguibamin gumazim Elhanan, a Dodon otarim,
Sama, a Harotin nguibamin gumazim,
Elika, a Harotin nguibamin gumazim,
Heles, a Peletian nguibar ekiamin gumazim,
Ira, a Ikesin otarim, a Tekoan nguibar ekiamin gumazim,
Abieser, a Anatotin nguibar ekiamin gumazim,
Mebunai, a Husan nguibamin gumazim,
Salmon, a Ahohin adarazir gumazim,
Maharai, a Netofan nguibar ekiamin gumazim,
Banan otarim Helep, a Netofan nguibar ekiamin gumazim,
Itai a Ribain otarim, a Gibean nguibar ekiamin Benjaminin anabamin gumazim,
Benaia, a Piratonin nguibar ekiamin gumazim,
Hidai a Gasin Mighsiamin boroghin itir danganir zarimin gumazim,
Abialbon a Araban nguibar ekiamin gumazim,
Asmavet, a Bahurimin nguibamin gumazim,
Eliaba, a Salbonin nguibar ekiamin gumazim,
Jasen, a Gunin nguibamin gumazim,
Saman otarim Jonatan, a Hararin nguibamin gumazim,
Ahiam, a Sararin otarim, a Hararin nguibamin gumazim,
Ahasbain otarim Elifelet, a kantri Makan gumazim,
Ahitofelin otarim Eliam, a Gilon nguibamin gumazim,
Hesro, a Karmelin nguibar ekiamin gumazim,
Parai a Arapin nguibamin gumazim,
Natanin otarim Igal, a Soban nguibar ekiamin gumazim,
Bani, a Gatin anabamin gumazim,

§ **23:18:** Gumazir maba ghaze, namban kam a 30 puvati. Me ghaze, a ti 3plan gumazibav gei.

Selek, a kantri Amonian gumazim,
Naharai a Berotin nguibar ekiamin gumazim, a Seruian otarim Joapin midorozir afuziba ko bizir igharaziba sara aterir gumazim,
Ira, a Itran ikizimin gumazim,
Garep, a Itran ikizimin gumazim,
Uria, a Hitian gumazim.

Midorozir gumazir kabar dibobonim 37in tu.

24

Devit gumazamiziba medi
(1 Eghaghaniba 21:1-27)

1 Dughiar mamin, Ikiavira Itir God ua Israelian atara, osimtizim me daningasa nighnizim Devit ganingi. Egha a Devit migia ghaze, "Ni mangi Israelia ko Judabar gumazamiziba mengegh."

2 Ezi Atrivim Devit kamaghin midorozir gumazibar dapanim Joap migei, "Ni midorozir gumazibar gumazir dapaniba inigh, ia mangi Israelian gumazamiziba bar me mengegh. Ia Israelian anababa bar dar mangi, notin amadaghan Danin nguibar ekiam ikegh, mangi sautin amadaghan Berseban nguibar ekiamin otogh, ni gumazamiziba bar me mengegh. Ki e uan gumazamizibar dibobonim gifoghasa."

3 Ezi Joap kamaghin atrivim ikaragha ghaze, "Atrivim, nan gumazir ekiam, ki kamagh ifonge, Ikiavira Itir God, a nin God, a gumazamizibar dibobonim damighti a bar ghuavanabogh, egh bar avirasemegham. Ki ghaze, bizir kam ti, dughiar ni ikiavira itimin otoghti, ni uabi uan damazimin an ganam. Ezi atrivim, nan gumazir ekiam, ga uaning, gumazamiziba mengamin ingangarim, kar en ingangarim puvati. Ezi ni tizimsua arazir kurar kam damuasava ami?"*

4 Ezi atrivim kamaghsua gavgavigha ghaze, Joap uan midorozir gumazir dapaniba ko me an akamin gin mangam. Kamaghin amizi, me atrivim ategha ghua Israelian gumazamiziba mengasa ghue.

5 Me Jordanin Fanem giregha vongin ghuegha, Aroerin nguibar ekiamin boroghin sautin amadaghan ghu. Nguibar kam Gatin anabamin nguazimin danganir zarimin tizimin iti. Egha me nguibar kamin sautin amadaghan averpenibagh ami. Egha gin me Aroer ategha notin amadaghan ghua Jaserin nguibar ekiamin oto.

6 Me gin ua Jaser ategha ghua Gileatin Distrighin otifi. Egha ghua Tatimhotsin danganimin ghu. Me ua danganir kam ategha ghua Danin anabamin nguazimin itir nguibam Janin otogha, vongin ghua aruem uaghiri naghin Saidonin nguibar ekiamin oto.

7 Egha me uamategha sautin amadaghan iza, Tairin nguibar ekiamin otifi, nguibar ekiar kam a divazir gavgavim iti. Egha gin me dikavigha Tair ategha ghua, Hivia ko Kenanian nguibar ekiaba bar dagh arui. Egha me abuan ghua Judan sautin amadaghan otogha, ghua Berseban nguibar ekiamin otogha ghua Negevin nguazimin otifi.

8 Egha me uan kantrin nguibaba bar dagh aruigha givagha uamategha Jerusalemin ghu. Men darorir kamin ruarim, a 9plan iakiniba ko 20plan dughiabar ghu.

9 Me ghua otivigha givagha, Joap ghua kamaghin me uan darorimin gun atrivim geghari, "Israelia me 800,000in gumaziba iti, ezi me midorozir gumazibar ingangarim damuam. Ezi Judan gumazibar dibobonim a 500,000in tu."

10 Devit bar me mengegha givagha, gin an amizir arazir kam bagha navim osemegha kamaghin Ikiavira Itir God ko migei, "Ki bar onganigha midorozir gumaziba menge. Ki arazir kurar kamin osimtizir bar ekiam gami. O Ikiavira Itir God, ga uaning, ki amizir arazir kurar kam, ni a gin amadagh."

11-12 Ezi dughiar kamra, Ikiavira Itir God, kamaghin Devitin akaba inigha izir gumazim Gat, a Devitin gin otivamin bizibar garir gumazim, a migia ghaze, "Ni mangi Devit mikemegh, 'Ki Ikiavira God, ki guizbangira migei, ki 3plan tuaviba ni ganidi. Eghti ni dar tam ginabaghti, ki anarira gin mangiva, a isi ni daningam.' "

Amimzaraghan mizaraghara Devit osegha dikavigha givazi,

13 Gat Devit bagha ghua kamaghin Ikiavira Itir Godin akamin gun a mikeme. Egha kamaghin an azai, "Ni 7plan azenibar mitiriar ekiam nin kantrin otivasa ifonge?

* **24:3:** E fozir puvati, Ikiavira Itir God manmaghsua dughiar kamin Israelian atari. (Ni ves 1in gan.) Egha uaghan, akinafarir kam deragha e migeir puvati, gumaziba medir arazir kam, manmaghsua Godin damazimin "Arazir kuram." Gumazir maba ghaze, God uabira gumazamizibar dibobonim gifogh. Kamaghin Joap ghaze, "Gumazamiziba mengamin ingangarim, kar en ingangarim puvati." Ezi guizbangira, God dughiar mabar gumazamiziba mengasa Israelia migei. Egha God men ziaba iniasa me migei, a uaghan dagiaba a daningasa mikeme, eghti arimariar ekiam me inighan kogham. (Ni Ua Me Ini 30:11-12in gan.) Nighnizir igharazim kamakin. Devit kamaghin ifonge, a uan midorozir gumazibar amighti me bar avirasemegham, kamaghin amizi a gumaziba menge. (Ni ves 9in gan.) Guizbangira, bar fomira Ikiavira Itir God Israelia migia ghaze, A uabi midorozimin men akuragham, egh me kamaghin nighnighan kogham, Men midorozir gumazir avirim me damuti me apanibagh afiragham. (Ni Gumazir Dapaniba 7:2-7in gan.) Bizir kam bangin, arazir Devit amizir kam derazir puvati. **24:10:** 1 Samuel 12:13; 13:13 **24:13:** 1 Eghaghaniba 21:12

O, apaniba izi ia misogh ian agintighti,
ia ari mangi danganir igharazibar 3plan
iakinibar ikiam? O, arimariar kuratam nin
kantrin gumazamiziba 3plan aruebar me
bativam? Ni bar deraghvira nighnigh uan
ifongiamin na mikemeghti, ki uamategh
mangi na amadazir Godin mikimam."

14 Ezi Devit bar atiatigha kamaghin Gat
migei, "Ni na migeir akar kam, osimtizir
ekiam na ganidi. Ki fo, Ikiavira Itir God
a zurara apangkuvir God. Kamaghin, a
bizir manam damusi a damu. Ki kamaghin
aghua, gumazamiziba e gasighasigham."

15 Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God
Israelia bagha arimariar kuram amadazi,
arimariam mizarazir kamram otogha
ghua a diborozir dughiamin tu. Ezi
notin amadaghan Danin nguibar ekiamin
ikegha ghua sautin amadaghan Berseban
nguibar ekiamin, 70,000plan gumazamiz-
iba ariaghire.

16 Ezi dughiar kamin, enselin gumaza-
mizibagh asighasighamim, a Jerusalemin
izegha givagha, me gasighasighsava ami.
Ezi Ikiavira Itir God, osimtizir kurar kam gu-
mazamizibar aningan men apangkuvigha,
uan nighnizim giragha enselin kamin migia
ghaze, "Marki. Me atakigh." Dughiar
kamin Ikiavira Itir Godin ensel danganir me
witin ovizibar iniba kua dar dagheba isimin
boroghin iti. Ezi danganir kam, a Araunan
nguazim, a Jebusian adarazir gumazim.

17 Ezi Devit enselin kamin ganigha ka-
maghin Ikiavira Itir God migei, "Kirara ki
arazir kuram gami, egha osimtizir ekiam iti.
Ezi gumazamizir kaba, me sipsipin mirara
iti, mevzika, me osimtizir manam gami?
Bar puvati. Ki uan ikizim ko erara, ni e
gasighasigh."

18 Ezi dughiar kamra Godin akam inigha
izir gumazim Gat ghua kamaghin Devit
migei, "Ni Jebusian gumazim Araunan dan-
ganir me witin ovizibar iniba kua, dar
dagheba isimin mavanang, egh Ikiavira
Itir God bagh ofa gamir dakozir tamin in-
garigh."

19 Ezi Gat Devit mikemezi moghin, De-
vit, Ikiavira Itir Godin Akar Gavgavimin gin
ghua me witin dagheba isir danganir kamin
oto.

20 Ezi Arauna ingarir danganimin ikia vin
garima, atrivim uan ingangarir gumazir
dapaniba ko a bagha izi. Kamaghin amizi, a
ziar ekiam atrivim daningasa an boroghin
ghua nguazim girigha fuagha, uan guam
nguazim mitua.

21 Egha kamaghin migei, "Atrivim, nan
gumazir ekiam, ki nin ingangarir gumazim,
ki manmaghin amizi ni nan ganasa izi?"

Ezi Devit kamaghin a ikaragha ghaze, "Ki
danganir ni datirighin witin iniba kua, dar
dagheba isir kam, ki a givezasa izi. Ki
an Ikiavira Itir God bagh ofabar amuamin
dakozimin ingaram. Eghti arimariar kurar
kam gumazamiziba ategham."

22 Ezi Arauna kamaghin Devit migei,
"Atrivim, nan gumazir ekiam, marki. Ni
nan nguazir kam givezan ki aghua, ni
puram a iniam. Egh uaghan bizir tizir
ni ofa damuasa ifongeziba, sara iniam.
Ni bulmakaun kaba inigh ofan bar isia
mighiribar amuasa, ki bulmakaun kaba ni
ganidi. Ni uaghan, avim arighsi ter ararir
witin iniba miseviba ko, temer ruarir ki
bulmakauningin tuemning gatizim, aning
uaning inigha ingangarim gamim, ni ofaba
tusi a inigh.

23 Atrivim, ki bizir kaba bar da isa ni
ganidi."

Egha Arauna ua kamaghin migei, "Ki
kamaghsua, ni Ikiavira Itir God bagh
damuamin ofaba, a dagh ifuegham."

24 Ezi atrivim kamaghin a ikaragha ghaze,
"Bar puvati. Ki Ikiavira Itir God bagh ofa
damusi, pura gumazir igharazimin bizitam,
o uan bizir ki ivezezir puvatizitam inigh izi,
a bagh ofan bar isia mighirizim damighan
kogham. Kamaghin amizi, ki uan dagiaba
isi nin bizir kabagh ivezam." Egha Devit
nguazir otevir kam ko bulmakauba giveza,
50plan silvan dagiaba isa Arauna ganingi.

25 Egha Devit danganir kamin Ikiavira
Itir God bagha ofa gamir dakozimin in-
garigha, ofan bar isia mighiriba ko ofan God
ko navir vamiran ikiamibagh ami. Egha
Devit nguazimin itir gumazamiziba bagha
Ikiavira Itir Godin azai. Ezi Ikiavira Itir God
an azangsiziba baraki. Egha God arimariar
kam Israelin anegifa.

24:14: Onger Akaba 51:1; 130:4-7

Israelia ko Judabar Atriviba, Men Akinafarir Faragha Zuim
O
1 Atriviba
Akar faragha zuim

Akinafarir kam, a Samuelin Akinafarir Namba 2in eghaghanibar gin otivizir bizibagh eghari. An Atrivim Devitin ikirimirir abuananam geghari. An Atrivim Solomonin ikirimirim ko ingangaribagh eghara, egha uaghan, Israelia uan kantri abigha kantrin pumuningin otozimin dughiamin, an aning gativazir atrivibagh eghari. Egha uaghan Ikiavira Itir Godin akam inigha izir gumazir mabar eghaghaniba uaghan an iti. Me Godin akaba isa atriviba ko gumazamiziba tuavir aghuimin gin mangasa, men akakagha me migei. Godin akam inigha izir gumazibar mav, a Elaija.

Akinafarir kam, mati Samuelin Akinafarir Namba 1 ko Namba 2. A pura eghaghanir kinim puvati. An atriviba amizir bizibagh eghara uaghan men araziba tuisisi. Atrivir Ikiavira Itir Godin apengan itiba, me ziar aghuiba iti, egha me atrivibar itir dughiabar, Israelia men apengan ikia deraghavira iti. Ezi atrivir Godin akaba batoziba, me ziar kuraba iti. Egha me atrivibar itir dughiabar, Israelian dabirabim ikufi. Atriviba arazir kurar kam gami. Me asebar ziaba fasa tintinibar mighsiabar ghuavanadi. Men arazir kam God gamima, a bar men oseme.

Solomon Israelian atrivimin iti

(Sapta 1--11)

Atrivim Devit bar ghuri

1 Atrivim Devit bar ghurizi, an mikarzim zurarama arugharusi. Ezi me inir mitiar avagha akuiba isava anevema, da tong fefem a ganidir puvati.

2 Kamaghin amizi, an ingangarir gumazir dapaniba a migia ghaze, “Atrivim, en gumazir ekiam, e ti ni bagh guivir igiatam inighti, a ni ko iki nin akurvagh deragh nin ganam. Egh a ni muigh daku egh nin mikarzim fefem a daningam.”

3 Kamaghin amizi, me kantri Israelin danganiba bar, dar amizir igiar bar diriba bagha ruiagha arui. Egha Sunemin nguibamin amizim, Abisak, an apigha, a inigha atrivim bagha ize.

4 Amizir bar igiar dirir kamin ganganiba bar dera, a bar deraghavira atrivimin akurvagha an gara a geghufi. Ezi Atrivim Devit tong poroghamiba uari ko akuava amir arazitamin a gamizir puvati.

Adoniya atrivimin otivasa

5-6 Adoniya, a Devit ko Hagitin otarim. Hagit Apsalom bategha, an girara Adoniya bate. Adoniyan ganganiba bar dera, ezi an afeziam bar fomira iza datirighin, dughiatamin tong an arazir kuratam bagha an azangsigha kamaghin a mikemezir puvati, “Ni manmaghsua arazir kabagh ami?” Egha datirighin Adoniya uabi, uabi fa ghaze, an atrivimin otivam. Kamaghin amizi, a midorozir karisba ko hoziaba ko 50plan gumazir a geghuv an faragh mangamiba ini.

7 Egha a ghua Seruian otarim Joap, ko ofa gamir gumazim Abiatar, aning ko mikemezima, aning an akuraghti an atrivimin otivasa aning ifonge.

8 Ezi ofa gamir gumazim Sadok, ko Jehoiadan otarim Benaia, ko akam inigh izir gumazim Natan, ko Simei, ko Rei, ko atrivimin midorozir gumazir gavgaviba, me Adoniyan nighnizim ko itir puvati.

9 Dughiar mamin. Adoniya ofa damuasa danganir mamin ghu, danganir kam, me kamaghin a dibora ghaze, Kuruzibar Dagiam, a Enrogelin nguazimin aven anadir dipar atuimin boroghin iti. A sipsipba ko bulmakaun apuriba ko bulmakaun igiar mikarziba sara itibav suegha ofa gami. A izasa atrivimin otarir igharaziba, ko Judan atrivimin ingangarir gumazir dapaniba, ko atrivimin ingangarir gumazir igharaziba me bagha akam amada.

10 Egha an akam inigha izir gumazim Natan, ko Benaia, ko atrivimin midorozir gumaziba, ko an aveghbuam Solomon, a me bagha akatam amadazir puvati.

Solomon atrivimin oto

11 Ezi akam inigha izir gumazim Natan, a Solomonin amebam Batseba bagha ghua kamaghin a migei, “Ni kamaghin oraghiz, o puvati, Hagitin otarim, Adoniya, Atrivim Devitin danganim inigh atrivimin otivasava ami. Ezi en gumazir ekiam Devit, bizir kam gifozir puvati.

12 Kamaghin, ni uan otarim Solomon ko, gua uaghara aremeghan koghsi, ki gua mikimamin akabar girara mangi dar amuam.

13 Ni bar zuamira Atrivim Devit bagh mangi kamaghin a mikim suam, ‘Atrivim, nan gumazir ekiam, ki nin ingangarir amizim. Ni na ko faragha akam akira kamaghin mikeme, nin otarim Solomon gin

1:5-6: 2 Samuel 3:4 **1:11:** 2 Samuel 12:24

nan danganim inigh atrivimin otogh, nan
atrivir dabirabim dapiam. Ezi manmaghin
amizi, Adoniya datirighin atrivimin oto?'
14 Dughiar ni mangi Atrivim Devit ko
mikimvira ikiamimin, ki aven izi gavgavim
nin akam daning, ni migei moghira
mikimam."
15 Ezi Batseba atrivimin ganasa atrivim
akui naghin a gatin aven ghu. Atrivim Devit
bar ghuri, ezi Sunemian amizim Abisak, a
geghuva deragha an gari.
16 Ezi Batseba atrivimin guamin uan
tevimning apirigha guam avirazi, atrivim
an azara, "Ni bizir tizim gifongegha na
bagha izi?"
17 Ezi Batseba a ikaragha ghaze, "Nan
gumazir ekiam, ki nin ingangarir amizim.
Ni fomira akar mam Ikiavira Itir God,
a nin God, an ziamin na koma anekira
ghaze, nan otarim Solomon nin danganim
inigh atrivimin otogh, nin atrivir dabirabim
dapiam.
18 Ezi ni oragh! Atrivim, nan gumazir
ekiam. Adoniya datirighin atrivimin oto.
Ezi ni ti tong kamaghin fozir puvati.
19 A bulmakaun apuriba ko, bulmakaun
igiar mikarziba sara itiba ko, sipsipin
aviribav suegha ofa gami. Egha nin otariba
ko ofa gamir gumazim Abiatar ko midorozir
gumazibar faragha zuir gumazim Joap, a
me bagha akaba amangizi me ghue. Egha
nin ingangarir gumazim Solomon, an a
bagh akatam amadazir puvati.
20 O atrivim, nan gumazir ekiam,
Israelian gumazamiziba bar nirara gara
ni mizua iti, ni uabi gumazir manatam
amiseveghti, a nin danganim inigh
atrivimin otogh, egh atrivir dabirabim
dapiam.
21 Puvatighti, ni aremegh mangi uan in-
azir afeziaba iti naghin me ko ikiti, gu-
mazamiziba ki uan otarim Solomon ko ka-
maghin ga mikimam, ga gumazim ko amizir
kuramning. Egh me ga misueghti ga are-
megham."
22 Egha Batseba migiavira itima, akam
inigha izir gumazim Natan iza atrivimin
dipenimin oto.
23 Ezi Atrivim Devitin ingangarir gumaz-
iba ghua a migia ghaze, "Akam inigha izir
gumazim Natan izegha nin ganasa." Ezi
atrivim an amamangatizi, Natan atrivim
akui naghin a gatin aven ghugha, uan
tevimning apirigha dapanim avira.
24 Egha Natan Devit migia ghaze, "O
atrivim, nan gumazir ekiam, ni ti kamaghin
mikeme, Adoniya nan danganim inigh
atrivimin ikiva nan atrivir dabirabim
dapiam?
25 E orazi, a datirighin ofa damuasa ghua
bulmakaun apuriba ko, bulmakaun igiar
mikarziba sara itiba ko, sipsipin aviribav
suegha ofa gami. Egha nin otariba ko
ofa gamir gumazim Abiatar ko midorozir
gumazibar faragha zuir gumazim Joap, a
me bagha akaba amangizi me ghue. Me
datirighin dagheba ko dipaba a koma ada
apava an gun tiariba akara ghaze, 'Adoniya
datirighin dughiar ruarimin atrivimin iki
mamaghira ikiam.'
26 Ezi a, na ko, ofa gamir gumazim Sadok
ko, Jehoiadan otarim Benaia ko, nin in-
gangarir gumazim Solomon, an e bagha
akatam amadazir puvati.
27 Atrivim, nan Ekiam, manmaghiram
ami? Me amir bizir kam, ni an amaman-
gatizi me a gami o? Ni ti, gumazir nin dan-
ganim inigh, atrivir dabirabim dapiamim,
ni an gun uan ingangarir gumazibav ke-
mezir puvati."
28 Ezi Atrivim Devit ingangarir gumaz-
ibav gia ghaze, "Ia Batseban diaghti a ua izi."
Ezi Batseba ua iza atrivimin boroghin tu.
29 Ezi atrivim a ko akam akira ghaze,
"Ikiavira Itir God zurara ikia, egha nan
akuragha nan osimtizir guar aviribar aven
ua na ini.
30 An ziamin, ki guizbangira ni migei,
datirighin aruer kamra, ki fomira Ikiavira
Itir God, a Israelian God, an ziamin, ni ko
akar dikirizim gamizi moghin, ki a damighti,
an otivam. Ki kamaghin akar dikirizim
gamua ghaze, nin otarim Solomon, nan
danganim inigh nan atrivir dabirabim
dapiam."
31 Ezi Batseba akar kam baregha, uan
tevimning apirigha, aviragha kamaghin
migei, "Atrivim, ni nan gumazir ekiam. Ni
zurara iki mamaghira ikiasa, ki ifonge."
32 Ezi Atrivim Devit kamaghin ingangarir
gumazibav gei, "Ia mangiva, ofa gamir
gumazim, Sadok ko akam inigha izir gu-
mazim Natan, Jehoiadan otarim Benaia, me
mikemeghti, me atrivimin guamin izi." Ezi
me aven ize.
33 Ezi atrivim kamaghin me migei, "Ia
nan ingangarir gumaziba inigh mangi,
nan otarim Solomon inigh a isi nan donki
datighti, an a daperaghti, ia a inigh Gihonin
Dipar Atuir Emimirimin mangi.
34 Egh danganir kamin, ofa gamir gu-
mazim Sadok, ko akam inigha izir gumazim
Natan, Solomon Israelian atrivimin otivsi,
aning borem isi an dapanim gingegh. Ia
kamaghin damigh givagh, sigham givi ka-
maghin araghasi suam, 'Atrivim Solomon
dughiar ruarimin atrivimin ikivira ikiam.'
35 Egh ia an girara izitima, a ua nan
dipenimin aven izi nan atrivir dabirabim
dapiam. Ki Israelia ko Judabar atrivimin
ikiasa anemisefe. Ezi kamaghin, a nan dan-
ganim inigh atrivimin ikiam."
36 Ezi Jehoiadan otarim Benaia, kama-
ghin atrivimin akam ikaragha ghaze, "Bar

guizbangira. Atrivim, ni nan gumazir ekiam. E kamaghsua, Ikiavira Itir God, a nin God, a mikemezi moghin, a bizir kabar amighti da otivam.
37 Ikiavira Itir God ni gamizi moghin, a Solomon ko ikiva an akurvagham. Egh uaghan, Ikiavira Itir God Solomon damighti, an atrivir gavgavir aghuimin otoghti, an ziar ekiam nin ziar ekiam gafiragham.”
38 Kamaghin amizi, ofa gamir gumazim Sadok, ko akam inigha izir gumazim Natan, ko Jehoiadan otarim Benaia, ko Keretia, ko Peletian adarasi, me bar ghua Solomon inigha, Atrivim Devitin donki gafagha an akua Gihonin Dipar Atuir Emimirimin uaghiri.
39 Ofa gamir gumazim Sadok ghua Ikiavira Itir Godin Purirpenimin sipsipin komin borem aven itim ini. Me Gihonin itima, a komin kam inigha borer maba isa Solomonin dapanim ginga atrivimin otivasa anemisefe. Me sighabagh ivima, gumazamiziba bar kamaghin araghasi, “Solomon a dughiar ruarimin atrivimin iki mamaghira ikiam.”
40 Gumazamiziba bar, me bar akongegha diava, marvibagh iviava, Solomonin gin uamategha Jerusalemin zui. Men dimdiam bar gavgavigha, nguazim gamima a ivazvasi.

Adoniya Atrivim Solomonin atiatingi

41 Adoniya uan adarazi ko amegha givagha, niginir ekiam barasi. Ezi Joap sighabar ararem baregha kamaghin migei, “Kar niginir ekiar manam Jerusalemin oto?”
42 Joap migiavira itir dughiamin, ofa gamir gumazim Abiatarin otarim Jonatan, iza me bato. Ezi Adoniya kamaghin a migei, “Ni izi. Ni gumazir aghuim, ni ti akar aghuitam inigha e bagha izi.”
43 Ezi Jonatan kamaghin Adoniyan akam ikaragha ghaze, “Noki, en gumazir ekiam Atrivim Devit, a Solomon gamizima an atrivimin oto. Kamagh amizi, ki akar aghuitam inigha izir puvati.
44 Atrivim Devit, ofa gamir gumazim Sadok, ko akam inigha izir gumazim Natan ko, Jehoiadan otarim Benaia, ko Keretia, ko Peletian adarasi, bar me amadazi, me Solomon ko zui. Me zuir dughiamin, me Solomon isa Atrivim Devitin donki gisin anefazi, an aperagha zui.
45 Me Gihonin Dipar Atuir Emimirimin ghua, ofa gamir gumazim Sadok ko akam inigha izir gumazim Natan, aning borem isa Solomonin dapanim gingegha, a gamizi an atrivimin oto. Ezi kamaghin me bar akongegha araghasa uamategha Jerusalemin izi, ezi datirighin Jerusalemin itir gumazamiziba bar dia niginir dafar kam gami. Niginir kamra ia datirighin a barasi.
46 Ezi Solomon datirighin atrivimin dabirabim gapera.
47 Ezi atrivimin ingangarir gumazir dapaniba ghua Atrivim Devitin gara, uan naviba a ganiga kamaghin a migei, ‘Ni datirighin bizir bar aghuim gami. Ikiavira Itir God Solomon damighti, an atrivir gavgavir aghuimin otoghti, an ziar ekiam nin ziar ekiam gafiragham.’ Ezi Atrivim Devit uan dakozimin ikia uan dapanim aviragha ziar ekiam God ganidi.
48 Egha a kamaghin migei, ‘God datirighin nan otaribar tongin mav amisevezi, a nan danganim inigha atrivimin iti. God na ataghizi, ki uabi bizir an amizir kamin gari. Kamaghin amizi, e Ikiavira Itir God, a Israelian God, e a bagh, bar akongegham.’ ”
49 Gumazir Adoniya koma apiagha ameziba akar kam baregha, me bar atiatigha agoi. Kamaghin amizi, me dikavigha Adoniya ategha tintinibar ghue.
50 Ezi Adoniya, Solomonin atiatigha ara ghua, Ikiavira Itir Godin Purirpenimin aven ghua, ofa gamir dakozimin mikebabar itir bulmakaun kombar min garir bizibar suiragha gavgafi.*
51 Ezi gumazir maba ghua Atrivim Solomon migia ghaze, “Adoniya nin atiatigha ghua, Ikiavira Itir Godin Purirpenimin aven ghua ovengan atiatigha, ofa gamir dakozimin mikebabar itir bulmakaun kombar min garir bizibar suiki. Adoniya kamaghin migei, ‘Ki ofa gamir dakozimin suiraghvira iki mangiti, Atrivim Solomon, na misueghti ki aremeghan koghsi a Ikiavira Itir Godin damazimin akar dikirizir gavgavitam damuam.’ ”
52 Ezi Solomon kamaghin men akam ikaragha ghaze, “An arazir aghuim damighti, bizir kuratam a batoghan kogham. Eghti an arazir kuram damighiva, an ovengam.”
53 Egha Atrivim Solomon gumaziba amadazima, me ghua ofa gamir dakozimin Adoniya inigha Solomon bagha ize. Ezi Adoniya atrivimin boroghin tevimning apirigha avirazi, Atrivim Solomon kamaghin a migei, “Ni uamategh uan dipenimin mangi.”

2

Devit akar abuananabar Solomon migei

* **1:50:** Israelia kamaghin nighnigh suam, gumazitam me misueghti me aremeghsi damuti, me ari mangi, Godin Dipenimin aven mangi ofa gamir dakozimin mikebamin itir bulmakaun komin suiragh ikiam. Me kamagh nighnisi, me an suiragh deravira ikiam. Ni Ua Me Ini 21:13-14in gan.

1 Devit fo, an ovengamin dughiam bar
roghira ize, kamaghin amizi, an akar kaba
uan otarim Solomon ganidi.
2 A kamaghin migei, “Ki kiran oveghangin
aremegham. Ni guizin gumazimin min tugh
gavgavigh, uan ingangarim damu.
3 Ni Ikiavira Itir God, nin God ni
mikemezir biziba ni dar amu. Egh ni
tuavir aghuir an e bagha inabazibar gin
mangi, egh arazir a ifongeziba, ko an
Akar Gavgaviba, ko bizir a damuasa e
mikemeziba, ko a migeir akaba, ni bar dar
gin mangi. Kamaghin God nin akuraghti,
danganir manam ni an iti, nin ingangarim
bar deraghviram otivam.
4 Ikiavira Itir God fomira akar dikirizir
mamin na gamigha ghaze, ‘Devit, nin ovavir
boriba zurara uan navir averiaba ko du-
abar, bar deravira nan damazimin daru
mangiti, ki zurara nin adarazir gumazi-
tam damighti, a Israelian atrivimin otivam.’
Kamaghin amizi, Solomon, ni guizbangira
bar deraghvira an akabar gin mangi, eghti
a na gamizir akar dikirizir kam abighan
kogham.
5 “Ezi Solomon, ni oragh. Ni fogha
gifa, Seruian otarim Joap, an arazir ku-
rar kam, an osimtizir ekiam na ganingi.
A Israelian midorozir gumazibar dapanir
faragha zuimning misoghezi, aning areme.
Kar, Nerin otarim Apner ko Jeterin otarim
Amasa. A midorozimin dughiamin aning
misoghezi aning aremezir puvati. Bar pu-
vati. A pura gumazir kamning misoghezi
aning areme, ezi aningin osimtizim an
ikiavira iti.
6 Ni uan nighnizir aghuimin gin mangiva,
an arazir kuram uam a ikaragh. Ni
aneteghti a pura iki ghurigh uabi aremegh
Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibamin
magiran marki.
7 “Ni uaghan Barsilain otaribar apangku-
vigh deraghvira me damu, kar Gileatin
Distrighin gumazim, ni me ateghti me izi
nin adarazi ko dapiagh dami iki. Ki fomira
nin aveghbuam Apsalomin aravghuzir
dughiamin, me arazir aghuimin na gami.
8 “Ezi Geran otarim Simei, a Bahurimin
nguibar ekiamin gumazim, a Benjaminin
anabamin mav, a uaghan iti. Ki tighar
Mahanaimin mangamin dughiamin, aruer
kamra a bar akar kuraba na ganiga, egha
na gasighasighasa Godin azangsisi. Egha
a ua iza Jordanin Fanemin na batozima,
ki Ikiavira Itir Godin ziamin akar dikirizim
gamua ghaze, ki a misueghti an aremeghan
kogham.
9 Ezi puvati, ni mizazitam a gasegh. Ni
kamaghin nighnighan marki, a gumazir
osimtiziba puvatizim. Ni nighnizir aghuim
iti. Ni tuavir manatamin mangiva, a
misueghti an aremegh Gumazamizir
Oveaghuezibar Nguibamin magiram.”

Devit areme

10 Egha gin Devit uan inazir afeziabar
min aremezima, me Jerusalemin anefa.
Nguibar ekiar kam, me kamaghin a dibori,
“Devitin Nguibar Ekiam.”
11 Devit kantri Israelin 40plan azenibar
atrivimin ike. A faragha Hebronin nguibar
ekiamin 7plan azenibar atrivimin ike, egha
33plan azenibar Jerusalemin atrivimin ike.
12 Ezi Devitin otarim Solomon an
danganim inigha atrivimin oto. Solomon
atrivir gavgavimin otozi, bizitam
anebirazir pu. Bar puvati.

Adoniyan ovevem

13 Dughiar mamin, Hagitin otarim
Adoniya iza Solomonin amebam Batseba
bato. Ezi Batseba an azara, “Ni akar
aghuitam mikimasa izi, o?”
Ezi Adoniya kamaghin a ikaragha ghaze,
“Are, ki akar aghuimra mikimasa izi.”
14 Egha a kamaghin migei, “Ki akar bar
muziarir mam iti.” Ezi Batseba a migia
ghaze, “A dera, ni na mikim.”
15 Ezi Adoniya ghaze, “Ni fo, Israelian gu-
mazamiziba bar kamaghin fo, ki atrivimin
otivasava ami. Ezi puvati. Ikiavira
Itir Godin ifongiamin nan aveghbuam
atrivimin otozima, ki puvati.
16 Egha ki datirighin azangsizir vamira
iti. Ki kamaghin ifonge, ni nan azangsizir
kamin amamangatigh.”
Ezi Batseba ghaze, “Ni mikimti ki or-
agham.”
17 Ezi Adoniya kamaghin a migei, “Ga
uaning, ki kamaghsua, ni mangi Atrivim
Solomonin azaraghtima, a nan amaman-
gati, ki Sunemin nguibamin amizir kam
Abisak, ki an ikiasa. Ki fo, atrivim nin akam
batueghan kogham.”
18 Ezi Batseba kamaghin Adoniya migei,
“A dera, ki mangi ni bagh atrivimin
azangsigham.”
19 Egha Batseba, Adoniya bagha Atrivim
Solomon mikimasa zuir dughiamin, atrivim
dikavigha, ziar ekiam uan amebam
daningasava uan tevimning apirigha uan
dapanim avira. Egha a ua uan atrivir
dabirabim gaperagha, egha ingangarir
gumazibav geima, me dabirabir mam
inigha iza Atrivim Solomonin dabirabimin

2:2: Josua 23:14 **2:3:** Josua 1:7; 1 Eghaghaniba 22:12-13 **2:4:** 2 Samuel 7:12-13; 7:25; 2 Atriviba 20:3 **2:5:** 2 Samuel 3:27; 20:10 **2:7:** 2 Samuel 17:27-29 **2:8:** 2 Samuel 16:5-13; 19:16-23 **2:11:** 2 Samuel 5:4-5; 1 Eghaghaniba 3:4 **2:12:** 1 Eghaghaniba 29:23 **2:17:** 1 Atriviba 1:3-4

vongin an agharir guvimin anetizi, Batseba
a gapera.
20 Egha Batseba kamaghin migei, “Ki
azangsizir bar muziarir mam iti. Ki kam-
aghsua, ni an aghuaghan marki.”
Ezi Solomon kamaghin a ikaragha ghaze,
“Amebam, ni purama azaragh. Ni fo, ki nin
azangsizimin aghuaghan kogham.”
21 Ezi Batseba ghaze, “Ki kamaghsua,
ni uan aveghbuam Adoniyan amaman-
gatighti, a Sunemin amizim Abisakin
ikiam.”
22 Ezi Atrivim Solomon azangsizir kam
baregha atara kamaghin migei, “Ni tizim
bagha Adoniya, Abisakin ikiasa nan
azangsisi?* Egh ni ti uaghan, a nan
danganim inigh atrivimin ikisi ni nan
azangsigham. A nan avebamra. Egh ni
uaghan ofa gamir gumazim Abiatar ko
Seruian otarim Joap bagh azangsiziba inigh
izam.”
23 Egha Atrivim Solomon, Ikiavira Itir
Godin ziamin akar dikirizim gamua ghaze,
“Adoniya amizir akar kam, an osimtizim
iti. Kamaghin amizi, ki a misueghti an are-
megham. Ki kamaghin damighan koghti,
God na misueghti ki aremegham.
24 Ikiavira Itir God nan akuragha
gavgavim na ganingi. Ezi kamaghin, ki uan
afeziam Devitin danganim inigha atrivimin
oto, mati Ikiavira Itir God fomira akar
dikirizir mamin e gamua ghaze, gin Is-
raelian atriviba nan ovavir boribar tongin
aven otivigham. Kamaghin amizima,
Ikiavira Itir Godin ziamin bar guizbangira,
Adoniya datirighin aremegham.”
25 Egha Atrivim Solomon akar gav-
gavimin Benaia mikemezi, a ghua Adoniya
misoghezima, an areme.

*Solomon ofa gamir gumazibar ingan-
garimin Abiatar agifa*

26 Atrivim Solomon kamaghin ofa gamir
gumazim Abiatarin migia ghaze, “Ni ua-
mategh uan nguibam Anatotin mangi uan
nguazimin iki. Ni osimtizim iti, ezi ki ni
misueghan koghti ni aremeghan kogham.
Ki fo, ni fomira nan afeziam Devit ko ikegha,
Ikiavira Itir God, en Ekiamin Akar Dikirizir
Gavgavimin Boksiam gisaghpu. Ezi De-
vit osimtizir aviriba aterima, ni a ko ikia
uaghan da ateri. Kamaghin amizi, ki ni
misueghan koghti, ni aremeghan kogham.”
27 Egha ofa gamir gumazim Abiatar,
Solomon an ingangarimin anegifa. Ka-
maghira, Ikiavira Itir God fomira Silon
nguibamin mikemezir akam, Solomon a
gamizi an oto. Akar kam kamakin, ofa
gamir gumazim Elin adarasi, men ofa
gamir gumazibar ingangarim givagham.†

Me Joap misoghezi an areme

28 Joap, fomira Apsalomin roroam
gamizir puvati, an Adoniyan akurvasi. A
datirighin Adoniyan ovevemin migirigiam
baregha, atiatigha ara ghua Ikiavira Itir
Godin Purirpenimin aven ghua, uabin akur-
vaghasa ofa gamir dakozimin mikebabar
itir bulmakaun kombar min garir biziba
pamtemin dar suiragha iti.‡
29 Ezi gumazir maba ghua kamaghin
Atrivim Solomon migei, “Joap ara ghua
Ikiavira Itir Godin Purirpenimin aven ofa
gamir dakozim pamtemin an suiragha iti.”
Ezi Solomon Jehoiadan otarim Benaian
migia ghaze, “Ni mangiva Joap misueghti an
aremegh.”
30 Ezi Benaia Ikiavira Itir Godin Purir-
penimin aven ghua kamaghin Joap migei,
“Atrivim ghaze, ni danganir kam ategh
azenan mangi.”
Ezi Joap ghaze, “Puvati. Ki azenan
mangighan kogham. Ni kaghira na
misueghti, ki aremegham.” Ezi Benaia
uamategha atrivim bagha ghua, Joapin
akamin gun a migei.
31 Ezi atrivim kamaghin Benaian akam
ikaragha ghaze, “A dera, ni an nighnizimin
gin mangiva a misueghti, an aremegh.
Egh an kuam inigh mangi anefagh. Joap
gumazir osimtiziba puvatiziba pura me
misoagharighizi me ariaghire. Ezi an
osimtizir kam, na ko nan afeziamin
adarazir iti. Ni a misueghti, an aremeghti,
an osimtizir kam uam en ikian kogham.
32 Ikiavira Itir God, Joap amizir arazir
kurar kaba ikarvagh, ivezir kuram a
daningam. Joap Nerin otarim Apner ko
Jeterin otarim Amasa, a midorozir sabamin
puram aning misoghezi aning areme.
Aning an min gumazir kuramning puvati.
Apner, a Israelian midorozir gumazibar
dapanim, ezi Amasa, a Judabar midorozir
gumazibar dapanim. Nan afeziam Devit
fozir puvatizi, Joap arazir kam gami.
33 Ikiavira Itir God, Joap amizir osimtizir
kam ginighnigh, zurara mizazim Joap ko
an adarazir aningam. Egh Ikiavira Itir
God, zurara dabirabir aghuim ko navir
amirizim isi, Devit ko an ovavir boriba, ko
an adarasi, ko an ikizimin otivamin atriv-
ibar aningam.”
34 Ezi Jehoiadan otarim Benaia akar
kaba baregha, uamategha Ikiavira Itir
Godin Purirpenimin aven ghua, Joap
misoghezima an areme. Me an kuam
inigha ghua an dipenimin boroghin anefa,

* **2:22:** Gumazitam atrivimin amuim inighti, kamaghin gumazir kam atrivimin ikiasa. Ni 2 Samuel 3:6-11 ko 16:21-22in gan. **2:26:** 1 Samuel 22:20-23; 2 Samuel 15:24 † **2:27:** Ni 1 Samuel 2:27-36in gan. ‡ **2:28:** Ni akar 1 Atriviba 1:50in itimin gan.

a gumazamiziba puvatizir danganimin
boroghin iti.
35 Ezi atrivim, Jehoiadan otarim Benaia
amisevezima, a Joapin danganim inigha
midorozir gumazibar dapanimin oto. Egha
atrivim, Abiatarin danganim iniasa, ofa
gamir gumazim Sadok amisefe.

Me Simei misoghezi an areme

36 Joap aremegha givazima, Atrivim
Solomon Simein diagha kamaghin a migei,
"Ni Jerusalemin dipenitamin ingarigh, egh
dipenir kamra iki. Egh ni bar Jerusalem
ategh igharagh mangan marki.
37 Ni Kidronin Fanem girigh vongin
Jerusalemin nguibar ekiamin mitaghniamin
ikiavkinighti, ki bar zuamira aruer kamra
ni misueghti ni aremegham. Ni kamaghin
fogh, ni uabi uan osimtizim bagh are-
megham."
38 Ezi Simei kamaghin a ikaragha ghaze,
"Atrivim, nin akam bar dera, ezi ki ni
mikemezi moghin damuam." Kamaghin
amizi, Simei dughiar ruarimin Jerusalemin
iti.
39 Ezi azenir 3pla ghua givazi, Simein in-
gangarir gumazir kinir pumuning ara ghua,
Getin nguibar ekiamin Atrivim Akis ko iti,
a Makan otarim. Ezi gumazir maba kam-
aghin Simei migei, "Nin ingangarir gumazir
kamning ghua Getin iti."
40 Ezi Simei zuamira dikavigha uan donki
gaperagha, uan ingangarir gumazimning
buriasa Atrivim Akis bagha Getin ghu. An
aningin apigha, aning inigha uamategha
Jerusalemin ize.
41 Ezi Solomon kamaghin oraki, Simei
Jerusalem ategha Getin ghugha uamategha
ize.
42 Kamaghin amizi a Simein diazima a
izima, a kamaghin a migei, "Ki ni gamizima,
ni Ikiavira Itir Godin damazimin akar
dikirizim akirigha ghaze, Ni Jerusalem
ategh tintinibar daruan kogham. Egha ki
kamaghin pamtemin ni migia ghaze, Ni
nguibar ekiam ateghti, ki zuamira aruer
kamra ni misueghti ni aremegham. Ezi ni
kamaghin na ikara, A dera, ki nin akamin
gin mangam.
43 Egha ni bizir tizim bagha, Ikiavira Itir
Godin ziamin amizir akar dikirizim abigha,
uaghan nan akam batoke?"
44 Egha atrivim ua kamaghin migei,
"Arazir kurar ni nan afeziam Devit
gamiziba, ni bar adagh fo. Ezi datirighin
ni amizir arazir kurar kaba bagh, Ikiavira
Itir God, mizazim ni gasam.
45 Egh Ikiavira Itir God deraghvira na
damuva, egh zurara Devitin ovavir boribar
amuti, me atrivibar otivam."
46 Ezi Simei ghuzima, Atrivim Benaia a
migia ghaze, "Ni mangiva Simei misueghti
an aremegh." Ezi Benaia atrivim ategha
ghua Simei misoghezi an areme.

Solomon datirighin atrivir bar gav-
gavimin otozi, gumazitam anebinan ibura.

3

Solomon nighnizir aghuim bagha God ko migei
(2 Eghaghaniba 1:3-12)

1 Egha Solomon, Isipian atrivimin guivir
mamin ikia, egha arazir kamin a Isipian
atrivim ko akam akiri, eghti kantrining
deraghvira iki, uaning misoghan kogham.
Solomon uan amuim inigha Devitin
Nguibar Ekiam Jerusalemin ize. Amizim
danganir kamin ikiavira itima, Solomon
uan dipenim ko Ikiavira Itir Godin Dipenim
ko divazir Jerusalem avinizimin ingari.
2 Israelia tighar Ikiavira Itir God bagh
Dipenir tamin ingaram. Kamaghin amizi,
me tintinibar mighsiabar ghuavanaga an
ziam fasa ofabagh ami.
3 Ezi Solomon Ikiavira Itir God gifuegha,
uan afeziam Devitin min arazir God
ifongezibar gin zui. Egha an arazir mam
ikufi, an asiziba ko pauran mughuriar
aghuim zuim isa Ikiavira Itir God bagha
mighsiabar dar ofabagh ami.
4 Nguibar ekiam Gibeon, a mighsiamin
pin ikia egha ofa gamir danganir ekiam
iti, egha ofa gamir danganir igharazibagh
afira. Ezi me kagh ghuegha Ikiavira Itir
Godin ziam fe. Kamaghin amizi, dughiar
kamin Solomon ofa damuasa Gibeonin ghu.
Solomon 1,000plan asiziba inigha ofan bar
isia mighiriba tuasa Gibeonin ofan dakozir
kamin ghua da tue.
5 Dimagarir mam, Solomon Gibeonin
nguibamin ikia akua irebamin garima,
Ikiavira Itir God uabi an akagha a migia
ghaze, "Ni bizir tizim gifongegh, nan
azaraghti, ki ni daningam."
6 Ezi Solomon kamaghin an akam
ikaragha ghaze, "Nan afeziam Devit, nin
damazimin zurara guizin araziba bar
deraghavira dar gin ghua, egha arazir
aghuir voroghira itim gami. Ezi kamaghin
amizi, ni zurara bar an apangkuvigha,
bar deraviram a gami. Egha datirighin
ni uaghan kamaghin amuavira iti, ezi ki
an otarim, ni na ataghizi, ki an danganim
inigha atrivimin iti.
7 O Ikiavira Itir God, ni nan God. Ki
nin ingangarir gumazim, ni na gamizi,
ki uan afeziam Devitin danganim inigha
atrivimin iti. Ki igiamra ikia ingangarir
kam damuamin fofoziba puvati.

3:5: 1 Atriviba 9:2; 2 Eghaghaniba 1:7

8 Nin ingangarir gumazim datirighin, ni
ua baghavira misevezir gumazamizibar
tongin iti. Me bar avirasemezi, gumaziba
me mengan ibura.
9 Kamaghin amizi, ni nighnizir aghuim
ko fofozim na danighti, ki deraghvira nin
gumazamizibagh ativagh men ganam.
Egh ki fogham, arazir manam a dera,
manam ikufi. Puvatighti, ki manmaghira
nin gumazamizir avirir kam gativagh men
ganam? Guizbangira, gumazitam uabi me
gativan iburagham. Ki uabi ki fofoziba bar
puvati."
10 Ezi Ekiam Solomonin azangsizir kam
baregha, Solomon bagha an navim bar
dera.
11 Egha God Solomon migia ghaze, "Ni
dughiar ruarimin nguazir kamin ikiasa,
nan azangsizir puvati, egha dagiar aviriba
iniasa nan azai puvati, egha uan apani-
bagh asighasighasa nan azai puvati. Ni
Israelia gativagh deraghvira men ganamin
nighnizir aghuim ko fofozim iniasa nan
azai.
12 Kamaghin amizi, ki guizbangira, bizir
ni uabi daningasa nan azangsizim, ki a isi ni
daningam. Ki datirighin nighnizir aghuim
ko fofozir aghuim ni daningam. Gumazi-
tam fomira fofozir kamagh garitam itir pu-
vati, egh uaghan gin gumazitam fofozir ka-
magh garitam ikian kogham.
13 Guizbangira, ni ziar ekiam ko dagiar
aviriba uabi daningasa nan azarazir puvati.
Ezi ki bizir kaba bar ni daningam. Dughiar
ni atrivimin ikiamim, atrivir igharazitam ni
itir ziar ekiar kam itir puvati.
14 Egh ni uan afeziam Devitin min nan
tuaviba ko arazir ki ifongeziba ko nan Akar
Gavgavibar gin mangiti, ki ni damuti ni
dughiar ruarimin nguazir kamin ikiam."
15 Ikiavira Itir God mikemegha givazi,
Solomon osegha dikavigha fo, a irebamin
gani. Egha gin a uamategha Jerusalemin
ghugha, Ekiamin Akar Dikirizir Gavgavir
Boksiamin boroghin tu. Egha ofan bar isia
mighiriba ko ofan God ko navir vamiran
ikiamim gami. Egha bizir kamin gin, a
uan ingangarir gumaziba bagha isar ekiam
gami.

Nighnizir aghuim Solomonin akurazi a deravira kotiam gami

16 Dughiar mamin, tuavimin amizimning
uan osimtizim akirasa atrivim bagha ize.
17 Amizir mam kamaghin migei, "Nan gu-
mazir ekiam, ga uaning, ni oragh. Ki amizir
kam ko ga uaning inigha dipenir vamiran
ikia, ki otarir mam bate. Egha ki borir kam
batir dughiamin, amizir kam uaghan na ko
dipenimin iti.
18 Aruer pumuning givazi, mikezim otozi,
a uaghan otarir mam bate. Ga uaningra
dipenimin iti. Ezi igharazitav ua ga ko
dipenir kamin itir puvati.
19 Ezi dimangan, an akuav onganigha
iragha iza uan borim gisin mitozi an areme.
20 Ezi dimangan ki akuavira itima, a nan
borim inigha uan misiamin ghu, egha uan
borir kuar kam inigha iza nan boroghin
aneti.
21 Ki mizaraghara dikavigha otem uan
borim daningasa amua garima, an are-
megha gifa. Egha ki deraghavira an nam-
namin gara anesavsuigha ghaze. Kar borir
ki otezim puvati."
22 Amizir kam mikemegha givazi, amizir
igharazim kamaghin migei, "Puvati. Borir
aremezim, a nin borim. Ezi borir angamira
itim, a nan borim."
Ezi amizir faragha mikemezim kamaghin
an akam ikaragha ghaze, "Bar puvati.
Borir aremezim, a nin borimra. Ezi borir
angamira itim, a nan borim." Aning
atrivimin damazimin uaning adosi.
23 Ezi atrivim kamaghin aning migei, "Gua
uaghara akar vamira bagha uaning adosi.
Mav ghaze, 'Otarir angamira itim a nan
borim.' Ezi igharazitav uaghan ghaze, 'Bar
puvati. A nan otarim.'"
24 Ezi atrivim kamaghin uan ingangarir
gumazibav gia ghaze, "Ia midorozir
sabatam inigh izi." Ezi me ghua midorozir
sabam inigha atrivim bagha ize.
25 Ezi a kamaghin me migei, "Ia otarir
angamira itir mam, inigh izi tongiram
anebigh, egh an akuar vuem isi amizitam
daningigh, egh an akuar vuem isi amizitam
daningigh."
26 Ezi guizin borir kamin amebam bar
uan borimin apangkuvigha kamaghin
atrivim migei, "Nan gumazir ekiam, marki.
Ga uaning! Ni borim amizir munam
daningigh. Ni a misueghti an aremeghan
marki."
Ezi amizir igharazim ghaze, "Puvati.
Ni gan tav daningan kogham. Ni pura
tongiram anebikigh."
27 Ezi atrivim kamaghin migei, "Ia borim
misueghti an aremeghan marki. Ia borim
isi amizir borir angamira ikiasa migeim
daningigh. E fo, anarira guizin borir kamin
amebam."
28 Ezi gin Israelian gumazamiziba bar,
Atrivim Solomon kotiamin aven amizimn-
ing gamizir nighnizir aghuir kam baregha,
dikavir kuram gamigha ziar ekiam a ganidi.
Egha me kamaghin fo, God uabira, guizin

3:9: 2 Eghaghaniba 1:10; Aghuzir Akaba 2:3-9; Hibru 5:14; Jems 1:5 **3:12:** 1 Atriviba 4:29-31; Fofozir Gumazim 1:16
3:14: 1 Atriviba 15:5; Onger Akaba 91:16; Aghuzir Akaba 3:2 **3:26:** Aisaia 49:15

arazimin gin mangi osimtiziba akiramin fo-
fozim ko nighnizir aghuim a ganingi.

4

Atrivim Solomonin
ingangarir gumazir dapaniba

1 Atrivim Solomon Israelian danganiba
bar a dagh atifa.
2 Ezi an ingangarir gumazir dapanibar
kara:
Sadokin otarim Asaria, an ofa gamir gu-
mazim.
3 Sisan otarir pumuning, Elihorep ko
Ahiya, aning atrivimin akinafariba osirir
gumazimning.
Ahilutin otarim Jehosafat, an atrivim
amir biziba bar, a dar eghaghaniba osirir
gumazim.
4 Jehoiadan otarim Benaia, a midorozir
gumazibar dapanim.
Sadok koma, Abiatar, aning ofa gamir
gumazimning.
5 Natanin otarim Asaria, a distrighbar
garir gumazir dapanibar dapanim.
Natanin otarim Sabut, a ofa gamir gu-
mazim, egha a gumazir guizin nighnizir
aghuiba atrivim ganidim.
6 Ahisar an atrivimin dipenimin ingan-
garibar garir gumazir dapanim.
Apdan otarim Adoniram, an atrivimin in-
gangarir gumazir kinibar dapanim.
7 Ezi Solomon uaghan 12plan gumazir
dapanibav sefe. Eghti me Israelin distrighin
12pla gativagh dar dagheba iniva, egh
atrivim ko gumazamizir a ko an dipenimin
itiba bagh da amangiti, me dar amam.
Azeniba bar zurara, 12plan iakinibar
tongin, iakinir vamira, distrighin kaba
vaghvagh men iakinimra, me dagheba isi
atrivim ko an dipenimin itir adarasi, me
daghebar men akurvagham.
8 Ingangarir gumazir dapanir distrighin
kabar garibar ziabar kara:
Benhur, a Efraimin anabamin mighsiaba
itir danganimin garir gumazim.
9 Bendeker, a nguibar ekiar kabar gari:
Makas, Salbim, Betsemes ko Elon Bethanan.
10 Benheset, a nguibar ekiar kabar gari:
Arubot, Soko ko, Heferin nguibar ekiamin
nguaziba.
11 Ben Abinadap, Dorin nguibar ekiam ko
an boroghin itir mighsiabar itir danganim
gari. A Solomonin guivir mamin iti, an ziam
Tafat.
12 Ahilutin otarim Bana, a nguibar
ekiar kabar gari: Tanak, Megido, ko
Betsanin nguibar ekiam ko an boroghin
itir nguazim. Nguazir kam a Saretanin
nguibar ekiamin boroghin, Jesrilin nguibar
ekiamin Sautin amadaghan iti. Distrighin
kamin mitaghniam, aruem anadi naghin
Abel Meholan ikegha ghua, Jokmeamin
nguibar ekiamin aruem uaghiri naghin tu.
13 Bengeber, a Gileatin Distrighin itir
Ramotin nguibar ekiamin gara, egha
uaghan gumazir kam Jair, an nguibabar
gari, a Manasen anabamin gumazir mam.
Nguibar kaba uaghan Gileatin nguazimin
iti. A uaghan Argopin danganimin gari, a
Distrik Basanin iti. Distrighin kam a 60plan
nguibar ekiaba iti, da bar divazir gavgaviba
ko tiar akar gavgaviba iti. Tiar akar kaba,
me brasin ingarizir igugunir gavgavibar da
asi.
14 Idon otarim Ahinadap, a Mahanaimin
nguibar ekiamin gari.
15 Ahimas, a Naptalin anabamin
nguazimin gari. A Solomonin guivir
igharazim Basematin iti.
16 Husain otarim Bana, an Aserin
anabamin nguazimin gara, egha uaghan
Bealotin nguibar ekiamin gari.
17 Paruan otarim Jehosafat, a Isakarin an-
abamin nguazimin gari.
18 Elan otarim Simei, a Benjaminin an-
abamin nguazimin gari.
19 Urin otarim Geber, a Gileatin Distrighin
gari. Fomira distrighin kam, Amorian
Atrivim Sihon ko Basanin Atrivim Ok, aning
an ikia an gari.
Ezi gumazir dapanir vamira, a Judan Dis-
trighin ikia distrighin kabar gumazir da-
panir kaba bar adar gari.*

Solomon atrivimin itima kantri bar der-
aghaviram oto

20 Juda ko Israelin gumazamiziba bar
aviraseme, mati ongarir gigim. Me dagheba
ko dipaba apava bar akonge.
21 Solomon kantrin kaba bar dar
atrivimin iti, da Yufretisin Fanemin
aruem anadi naghin ikegha ghua, Filis-
tiabar nguazimin aruem uaghiri naghin
otogha ghua, sautin amadaghan, Isipin
mitaghniamin tu. Kantrin kaba bar
Solomonin apengan ikia, egha dughiabar
uan takisba isa a bagha iza ghua, dughiar
an aremezimin tu.
22 Arueba bar vaghvagha Solomon kam-
aghin dagheba isi, 6,000 kilogrem plaua ko
3,000 kilogrem plauan aghuiba,
23 ko 20plan bulmakauba, ko 10plan bul-
makaun me akuaghapir mikarziba sara
itiba, ko 100plan sipsipba, ko dian ruarimin
itiba, ko tuarir mikarziba sara itiba ini.
24 Solomon Israelin boroghin itir kantriba
bar adar gara ghua, aruem anadi naghin
Yufretisin Fanemin tu. An nguazir
mitaghniam, Yufretisin Fanemin boroghin

* **4:19:** Hibrun akam kagh deragha bigha migeir puvati.

4:21: Jenesis 15:18; 2 Eghaghaniba 9:26

itir nguibar ekiam Tipsan ikegha, bar ghua
aruem ghuaghiri naghin itir nguibar ekiam
Gasan tu. Danganir kabar itir atriviba bar
an apengan iti, ezi kantrin igharazir an
boroghin itiba, me an apanim gamir puvati.
25 Solomon atrivimin itir dughiamin, Juda
ko Israelin nguaziba bar dar gumazamiz-
iba, me Danin nguibar ekiamin ikegha ghua
Berseban nguibar ekiamin tu, me bar de-
raghavira uan wainin azeniba ko fighin
temebar boroghin apiav iti. Ezi bizir ku-
ratam me batozir puvati.

26 Solomon hoziabar arighamin dipenir
aviriba iti, kar hoziar midorozir karisba
mikirvaziba. Ezi a 40,000plan hoziaba
dipenir kabagh arisi. Solomon uaghan
12,000plan midorozir gumaziba iti, me
hoziabagh apia misozir gumaziba.

27 Distrighin kaba vaghvagha dar 12plan
gumazir dapaniba, me Atrivim Solomon
bagha iakinir a me bagha inabazimin
dagheba iniasa zui. Dagher kaba, da
atrivim ko gumazamizir an dipenimin ikia
a ko apibar dagheba. Gumazir dapanir
kaba, me bar deraghavira uan ingangarim
gami, ezi atrivim dughiar tamin daghebar
otevezir puvati.
28 Iakinir atrivim inabazimin, me uaghan,
hoziar karisbagh etuiba ko hoziar igharaz-
iba bagha, baliba ko graziba isa izi. Me
hoziaba bagh dagher kaba inigh, vaghvagh
danganir hoziaba iti naghin mangam.

29 God, nighniziba ko fofozir aghuir
aviriba isa Solomon ganingi. A fofozir
bar aghuiba iti, mati ongarimin gigim, ezi
gumazitam da mengan iburagham.
30 An fofozim ko nighnizir aghuim, aruem
anadi naghin itir fofozir gumaziba ko, Isipin
itir fofozir gumazibar fofoziba bar dagh
afira.
31 Solomonin fofozim, a nguazir kamin
fofozir gumazibar fofoziba bar dagh afira.
Solomonin fofozim, uaghan Etanin fofozim
gafira. Etan a Esran adarazir fofozir gu-
mazir mam. Solomonin fofozim uaghan
Maholin otaribar fofozim gafira, Maholin
otaribar izibar kara, Heman, Kalkol ko
Darda. Kamaghin amizi, Israelin boroghin
itir kantriba bar, dar gumazamiziba, an
ziar ekiamin akam barasi.
32 Solomon, 3,000plan aghuzir akaba
osirigha, egha uaghan 1,005plan ighiaba
osiri.
33 An akaba, biziba bar dav gei, mati
Lebanonin sidan temer ekiam ko, hisopin
min garir temer dagiar divazir miriabar
aghuibav gei. A uaghan asizir aviriba ko,
kuaraziba ko ipeba ko, osiriba sara migei.
34 Kantriba bar dar atriviba, Solomon
barazi, a nighnizir aghuim ko fofozir
aghuim itima, ezi me gumaziba amadima
me iza an akar aghuiba barasi.

5

Solomon Ikiavira Itir God bagha Dipenimin ingarasa bizibar kiri
(2 Eghaghaniba 2:1-18)

1 Fomira Hiram Tairin atrivimin ike, a
fomira Atrivim Devitin namakar aghuim.
Egha Hiram kamaghin oraki, Solomon,
Devitin danganim inigha atrivimin oto,
ezi a uan ingangarir gumazir dapaniba
Solomonin ganasa me amada.
2 Ezi Solomon, Hiram bagha akam amaga
ghaze,
3 "Ni fo, nan afeziam Devit atrivimin
itir dughiamin, apaniba zurara izava a ko
misosi. Kamaghin a Ikiavira Itir God, uan
Godin ziam famin Dipenimin ingaramin
dughiaba puvati. A kamaghin nighnisi,
Ikiavira Itir God apanir kaba abinighti, ki
uan Ikiavira Itir Godin Dipenimin ingaram.
4 Ezi datirighin, Ikiavira Itir God, nan God,
kantrin igharazibagh amizima, me e ko de-
raghaviram apia. Kantrin kaba datirighin
uam en apanim gamir puvatizi, arazir ku-
ratam e batozir puvati.
5 Kamaghin amizi, ki datirighin Ikiavira
Itir God, nan God, an ziam famin Dipenimin
ingarasa ifonge. Ikiavira Itir God fomira
nan afeziam ko akar kam akirigha ghaze,
'Ki nin otaritam amiseveghti, a nin dan-
ganim inigh atrivimin ikiam. Egh a na bagh
Dipenimin ingaram, eghti gumazamiziba
Dipenir kamin na bagh roghira izi nan ziam
fam.' Kamaghin amizi, ki datirighin a bagh
Dipenimin ingaram.
6 Kamaghin amizi, ni uan ingangarir gu-
maziba, amadaghtima me sidan temeba
okisi, Lebanonin Mighsiabar mangi, eghti
ki dar Dipenir kamin ingaram. Ni fo,
Saidonia temeba oka bar fo, ezi nan in-
gangarir gumaziba fozir puvati. Kam-
aghin amizi, ki uan ingangarir gumaziba
amadaghtima, me puram men akurvaghsi
izam. Eghti ni manmaghin dagiaba, uan in-
gangarir gumazibagh ivesi ifueghti, ki pura
ni daningam."
7 Ezi Hiram, Solomonin akar kam
baregha, an navim bar dera, ezi a kamaghin
migei, "E datirighin Ikiavira Itir Godin ziam
fam. Guizbangira, an otarir aghuim isa
Devit ganingizima, an an danganim inigha,
atrivimin otogha kantrin gavgavir kamin
gari. Devitin otarir kam, a bar nighnizir
aghuiba ko fofoziba iti."

4:26: 1 Atriviba 10:26; 2 Eghaghaniba 1:14; 9:25 **4:31:** Onger Akaba 89:1 **4:32:** Aghuzir Akaba 1:1; 10:1; 25:1; Solomon 1:1 **5:5:** 2 Samuel 7:12-13; 1 Eghaghaniba 17:11-12; 28:6

8 Egha Hiram kamaghin Solomon bagha
akam amaga ghaze, “Ki nin akam baregha
givagha, an amamangati. Ki ni bagh temer
sidaba ko painin temeba amangam.
9 Nan ingangarir gumaziba Lebanonin
temeba okegh, da inigh ongarir dadarimin
mangam. Me da akuvagh, pamtemin da
ikegh, dar ikiziba inigh ongarimin izi, on-
garir dadarir ni misevezimin dar arigham.
Danganir kamin, nan ingangarir gumaziba
dar beniba firighti, nin ingangarir gumaz-
iba da iniam. Bizir vamira ni na bagh a
damuasa ki ifonge, ni na ko nan dipenimin
iti darazi bagh dagheba amang.”
10 Kamaghin amizi. Hiram Solomon
bagha temer sidaba ko painin temer aviriba
oke, ezi da Solomon diborozir diboboniminin
tu.
11 Ezi zurara azeniba vaghvagha Solomon
2,000 tan witba ko, 4,000 litan* olivin borer
aghuiba isa, Hiram uan adarazi ko damasa
me bagha da amadi.
12 Ikiavira Itir God, akar dikirizir
amiziminin girara ghua fofozim ko nighnizir
aghuiba Solomon ganingi. Ezi Hiram ko
Solomon, namakar aghuimningin oto.
Aning deraghavira ikiasa, akar dikirizir
gavgavir mam gami.
13 Atrivim Solomon 30,000plan gumaz-
iba, Israelian danganibar bar me inigha
uan ingangarir kam damuasa me migei.
14 Egha an okoruar 3plan me abiki, ezi
okoruaba vaghvagha 10,000plan gumaziba
iti. Eghti iakiniba vaghvagh, gumazir
okoruar tam mangi Lebanon kantrin
ingangaribar amu ua izam. Eghti iakinir
igharazimin okoruar igharazim mangi
ingaram. Ezi okoruar 3plan kaba kamaghin
ami, tam mangi Lebanonin kantrin iakinir
vamiran ingarigh, egh ua izi iakinir
pumuningin nguibamin ikiti, igharazim
mangam. Me kamaghin uarigh itavragha
ingari. Ezi Adoniram a ingangarir gumazir
kabar gari.
15 Ezi Solomon uaghan 80,000plan
dagiaba aghorir gumaziba ini, ezi me
mighsiabar dagiabar ghori. Egha dagiaba
aterasa 70,000plan gumaziba ini.
16 Egha a uaghan ingangarir gumazir
kabar ganasa gumazir dapanir 3,300plan
maba amisefe.
17 Ezi ingangarir gumazir kaba
Solomonin akamin gin ghua, danganir
dagiar bar aghuiba iti naghin dagiabar
ghora, dagiar dafar bar dirir pin koziba
aghora, egha deravira dar kiri. Egha me
da atera Jerusalemin ghua da arisi, eghti
gin me Godin Dipenimin ingarsi, dagh isin
Dipenim asam.
18 Ezi dipenimin ingarir fofozir gumaziba
uaghan Solomon ko Hiramin ingangarir
gumazibar tongin iti. Egha me Gebalin
nguibar ekiamin ingangarir gumaziba
ko ingara, Godin Dipenimin ingaramin
dagiaba akira temeba abisi.

6

Solomon Ikiavira Itir God bagha Dipenimin ingari

1 Israelia Isip ataghizir dughiamin ikegha
iza datirighin, kar 480plan azeniba. Ezi
azenir kam kar namba 4in azenir Solomon
Israelian atrivimin itim. Ezi azenir kamin
namba 2in iakinim, kar iakinir me kam-
aghin diborim Siv,* Solomon Ikiavira Itir
Godin Dipenimin ingari.
2 Dipenir Atrivim Solomon Ikiavira Itir
God bagha ingarizir kam, an ruarim 30 mi-
tan tu, ezi an arozim 10 mitan tu, ezi an
tuirivim, a 15 mita ko akuamin tu.
3 Ezi azuarir mam Dipenimin guamin iti.
An ruarimin ababanim, mati Dipenimin
arozimin ababanimin min 10 mitan tu. Ezi
an ruarim 5 mitan tu.
4 Dipenir kamin biriba winduaba iti, ezi
winduan kaba dipenimin aven ekevegha,
azenan bar sufi. Me winduan kaba, bizir
torir muziarir aviriba itibar da ave, eghti
angazangarim Dipenimin aven izam.†
5 Ezi danganir muziarir aviriba,
Dipenimin miriar 3pla, bar da ekiarugha
gavgavim Dipenimin biribagh anidi.
6 Danganir muziarir kaba, da uarigh
isin ikia ghuava anaga 3plan ghuriaba
iti. Me ghuriar kabar ingarasa, ghuriar
3plan apengan iti akoribar arighasa, me
Dipenimin biribar toribar amuan aghua.
Kamaghin amizi, me ghuriar namba 2
bagha dipenir akoriba arighasa, an birim
gekuigha mong aven ghu, eghti dipenir ako-
rir kam arighamin danganim ikiam. Me
kamaghira namba 3in ghuriam uaghan a
gami. Kamaghin amiziima, ghuriar namba
1, a suvizi an arozimin ababanim, 2 mita
ko 28 sentimitan tu. Ezi an pin itir ghuriar
namba 2, a mong ekevezi, an arozimin aba-
banim 2 mita ko 74 sentimitan tu. Ezi
ghuriar namba 3, an ekevezi an arozimin
ababanim 3 mita ko 20 sentimitan tu.
7 Me dagiaba inizir danganimin, me bar
deraghavira dagiaba inizir danganimin
dar ghora da avisi. Egh me gin ada inigh
izi, Ikiavira Itir Godin Dipenimin ingaram.
Kamaghin amizi me dipenimin ingarir

* **5:11:** Gumazir fomira itir maba akar kam gira, egha me ghaze, akar kam 400,000 litan migei. Ni 2 Eghaghaniba 2:10in gan. **5:14:** 1 Atriviba 12:18 * **6:1:** Israelian iakinir kam Siv, an Epril ko Mein dughiamin otifi. † **6:4:** Hibrun akam, danganir kamin deragha bigha a migei puvati. **6:7:** Ua Me Ini 20:25; Godin Araziba 27:5; Josua 8:31

dughiamin, hamaba ko, sobiaba, ko ainbar
ingarir bizir igharaziba, dar niginiba
puvati.
8 Ghuriar pin itimningin ghuavanadir
adirizíam iti, a Dipenimin sautin
amadaghan iti.
9 Ezi Solomonin ingangarir gumaziba,
me Dipenimin miriabar itir ghuriar kabar
ingari, egha sidan temer arariba inigha
dipenir siriamin ingari.
10 Dipenim avinizir danganir kam,
a ghuriar 3pla iti. Ezi ghuriar kabar
tuirivimin ababaniba da bar 2 mita ko 28
sentimitan tu. Me sidan temeba inigha
Dipenimin biribar poghezi, da dipenir
akoribar min ikia ghuriar kaba gavgavim
dagh anidi.
11 Ezi Ikiavira Itir God gin kamaghin
Solomon migei.
12 “Dipenir ni datirighin na bagha in-
garir kam, ki akam nin iti. Ni deraghvira
arazir ki ifongeziba, ko bizir ki damuasa ia
mikemeziba, ko nan Akar Gavgavibar gin
mangitima, ki deraghvira ni damuam, mati
ki fomira nin afeziam Devit bagha akam
akirizi mokin.
13 Egh ia Israelia, ki ian tongin ikiam,
ia nan gumazamiziba. Egh ki ia ateghan
kogham. Bar puvati.”

*Me Ikiavira Itir Godin Dipenimin dan-
ganiba asingi*
(2 Eghaghaniba 3:8-14)

14 Ezi Solomon uan ingangarir gumaz-
iba ko me Ikiavira Itir Godin Dipenimin in-
garigha gifa.
15 Me Dipenimin aven itir biriba avasa
sidan temer arariba inigha da ave, an
ghuriar aruir danganimin ikegha, ghua an
siriamin tu. Egha me painin temer arariba
inigha an ghuriar vazimin itimin da ghuani.
16-17 Me Ikiavira Itir Godin Dipenimin
aven danganir ekiar mam abigha,
birimin ingari. Danganir bar aven itim,
me kamaghin a dibori, Danganir Bar
Anogoroghezim, ezi an ruarimin ababanim
10 mitan tu. Ezi danganir igharazim,
me kamaghin a dibori, Anogoroghezir
Danganim, ezi an ruarimin ababanim 20
mitan tu. Birir aning abighizir kam, me
temer sidan araribar an ingari. Ezi birir
kam ghuavanaga dipenir siriamin tu.
18 Me sidan temer arariba inigha biriba
bar da ave. Eghti gumaziba biribar
dagiabar ganan kogham. Egha me seviba
ko akimarir onezibar nedazir aghuariba
ter ararir kabar dar ghore.
19 Me Ikiavira Itir Godin Akar Dikirizir
Gavgavimin Boksiam arighasa, Dipenir
kamin aven Bar Anogoroghezir Dan-
ganimin ingari.
20 Bar Anogoroghezir Danganimin aba-
baniba, bar voroghira ghue, an ruarim 10
mitan tuzi, an arozim uaghan 10 mitan tu,
ezi an tuirivim uaghan 10 mitan tu. Me
golin aghuiba inigha danganir kamin biriba
ave. Danganir kamin tiar akamin borogh in,
me temer sidan ofa gamir dakozir mamin
ingari. Egha me uaghan ofa gamir dakozir
kam golin da ave.‡
21 Me golin aghuim inigha Anogoroghezir
Danganimin aven an biriba bar a da ave.
Me uaghan sen golin ingarigha Danganir
Bar Anogoroghezimin tiar akamin da agui.
Me danganir kamin biriba golin da ave.
22 Kamaghin amizi, Ikiavira Itir Godin
Dipenimin averiam ko ofa gamir dakozir
Danganir Bar Anogoroghezimin aven itim,
me golin aghuimin bar da ave.
23-26 Me olivin temeba inigha enselin
bar gavgavir pumuningin nedazimningin
ingari, egha aning isi Bar Anogoroghezir
Danganimin aven aning asam. Aningin
ruarimningin ababanim 5 mitan tu.
Enselning bar uaghara gari. Aningin
avizimning kuigha voroghira iti. Ezi
aningin avizimningin ruarimin ababanim
vaghvagha 2 mita ko 50 sentimitan tu. Ka-
maghin amizi, enselin bar gavgavir mamin
avizimningin ruarimningin ababanim 5
mitan tu.
27 Me enselin bar gavgavir kamn-
ingin ingarigha givagha, aning isa Bar
Anogoroghezir Danganimin aning asara.
Enselin mam agharir guvimin tughav itima,
an avizim agharir guvimin itir birimin poro.
Ezi enselin igharazim, an agharir kiriamin
tughav itima, an avizim agharir kiriamin
itir birimin poroghav iti. Ezi aningin avizir
igharazimning iza Bar Anogoroghezir
Danganimin tongin, uaningin akuigha
uaning bira.
28 Me uaghan golin enselin kamning
avara.
29 Egha me Bar Anogoroghezir Danganim
ko, Anogoroghezir Danganim, aningin
biriba, enselin bar gavgavibar nedaziba,
ko akimarir onezibar nedaziba, ko detin
tememin nedaziba, dar kira dar ghori.
30 Egha me gol inigha an ghuriar aruir
danganimning avara.
31 Egha me Bar Anogoroghezir Danganim
bagha olivin temer arariba inigha, tiar akar
pumuningin ingari. Egha me tiam asir dan-
ganimin ter akinir 5plan mikebaba itimn-
ingin aning agura. Egha dughiar me tiam
asim, tiar kamning iza uaghara uaning
dukua.

6:14: 2 Eghaghaniba 3:1-14 **6:16-17:** Ua Me Ini 26:33-34 ‡ **6:20:** Hibrun akam danganir kamin deragha bigha a migeir pu. **6:22:** Ua Me Ini 30:1-3 **6:23-26:** Ua Me Ini 25:18-20

32 Tiar akar kamning, me enselin bar gavgavibar nedaziba ko detin temebar nedaziba ko akimarir onezibar nedazibar, aningin dar kira dar ghore. Egha me gol inigha tiar akamning ko, nedazir kaba saram avara.
33 Kamaghira, me Dipenimin Danganir Anogoroghezimin aven zuir tiar akamningin ingarasa, olivin temer ararimning inigha guarir akinimning tiar kamning arighamimin ingari. Ezi guarir akinir kamning, vaghvagha 4plan miriaba iti.
34 Egha me painin temer ararir ruarir 4pla inigha tiar akar pumuningin ingari. Tiar akar kamning vaghvagha akuar pumuning iti, ezi me ainsisbar da isav suiki. Pumuning vongin itima, pumuning vongin iti. Da kuamin dughiamin da isivagh isivagh mangi uarigh puegham. Egha me tiar akar kamning isa, tiar akamin danganimin aning asara, mati me Bar Anogoroghezir Danganimin tiar akam gamizi mokin.
35 Egha me enselin bar gavgavibar nedaziba, ko detin temebar nedaziba ko akimarir onezibar nedazibar, aningin dar kira dar ghore. Egha me gol inigha tiar akamning ko, nedazir kaba saram avara.
36 Egha me Dipenim boroghin itir danganir arozim avinizir divazimin ingarasa, dagiar deragha dighoregha dikiriziba inigha, 3plan bizibar da arisi, me da uarigh isin arisi. Egha me sidan temer arariba dagiar kabagh isin arisi. Egha me ua dagiar 3plan bizibar uarigh isin arigha, temer araribar bizir mam dagiabagh isin ati, me kamaghira amua ghua divazir kam agifa.
37 Solomon namba 4in azenimin atrivimin itir dughiamin, an iakinir namba 2in, me Ikiavira Itir Godin Dipenimin apengan itir mingarir gavgavim ati. Iakinir kam me kamaghin a dibori, Siv, iakinir kamin me dipenim asasa dagiaba isa bizibar da arisi.
38 Ingangarir gumaziba 7plan azenibar Dipenir kamin ingari, egha Solomon atrivimin itir azenir namba 11, an iakinir namba 8in aven, me Dipenimin ingangariba bar da agifa. Me iakinir kam kamaghin a dibori, Bul.§ Solomon mikemezi moghira, me ingangariba bar deraghavira dagh amizi, Dipenimin ingangariba bar deraghaviram oto.

7

Me Solomon bagha dipenir ekiamin ingari

1 Solomon ua bagha atrivimin dipeniba itir danganir mamin dipenimin ingari, ezi an ingangarir gumaziba ingara ghuavira itima, 13plan azeniba givazi, danganir kamin dipenir kaba gifa.
2 Solomonin ingangarir gumaziba, dipenir ekiar mamin ingari, egha ziam a garigha ghaze, Lebanonin Ruarir Pizimin Dipenim. Dipenir kamin ruarimin ababanim, 50 mitan tu, ezi an arozimin ababanim, 25 mitan tu, ezi an tuirivimin ababanim, 15 mitan tu. Dipenir kamin, me temer sidan dipenir akiniba isa 4plan bizibar da ase. Egha me dipenimin tuirivimin pin, sidan ter ararir ruariba inigha akoribar min dipenir akinibagh isin da ariki.
3 Egha dipenimin arozimin gin ghua, me akoriba isa 3plan bizibar gin ghua dipenir akinibagh isin da tuamraki. Akorir kabar dibobonim, 45in tu, ezi biziba vaghvagha 15plan akoriba iti. Egha me sidan temer bighizibar arariba inigha an siriamin ingari.
4 Dipenimin birir vong ko vongin itiba uaghara winduan bizir 3pla iti. Me winduaba deraghavira dar abaragha dar ingarizi, da birimningin vong ko vongin ikia, bar voroghira gara iti.
5 Dipenir kamin tiar akaba, da 4plan miriaba iti. Egha tiar akar kaba, da bizibar aven itima, biziba vaghvagha tiar akar 3pla iti.
6 Egha me dipenir mamin ingarigha kamaghin a dibora ghaze, Dipenir Akinir Ekiar Aviriba Itir Dipenim. Dipenir kamin ruarimin ababanim, 25 mitan tu, ezi an arozimin ababanim, 15 mitan tu. Dipenir kamin azuarimin akiniba, da azuarir kamin isiriam gisaghpu.*
7 Egha me uaghan Atrivimin Dabirabimin Dipenimin ingari. An ziar igharazir mam Dipenir Kotiaba Barazim. Kar dipenir Solomon gumazamizibar osimtiziba baraghamim. Me sidan temeba abigha dar arariba inigha, dipenir kamin biriba apira, ghuriamin arui naghin ikegha, ghuavanaga an siriamin tu.†
8 Egha me arazir kamin gin ghua Solomonin dipenir a uabi ikiamim bagha, me divazir igharazimin aven, Dipenir Kotiaba Barazimin girakirangin an ingaravira iti. Egha me uaghan dipenir igharazibar min an ingari. Solomon uaghan dipenir kamaghira garim uan amuim bagha an ingari. A Isipin atrivimin guivim.
9 Dipenir kaba bar, me dagiar bar aghuibara inigha dipenir kabar ingara, dar ghuriabar arui naghin ikegha ghua dar siriabar tu. Egha uaghan danganir

§ **6:38:** Israelian iakinir kam Bul, a en iakinir Oktoba ko Novemban dughiamin otifi. * **7:6:** Hibrun akam, deragha akar kamin mingarim abighizir puvati. † **7:7:** Hibrun akam, deragha akar kamin mingarim abighizir puvati. **7:8:** 1 Atriviba 3:1

uari akuvamim avinizir divazimin ingari. Dagiar kaba, me dar ghora, egha soba ko siselba isa deravira dar miriabar kiri.
10 Egha dipenir kabar apengan itir mingariba bagha, me dagiar aghuir bar pin koziba ini. Dagiar kaba, da bar ekefe, dar mabar ababanim, 3 mita ko akuamin tu, ezi mabar ababanim 5 mitan tu.
11 Me dagiar ekiar kaba arigha givagha, dagiar dirir me deragha dighora dikiriziba inigha, uaghan sidan temeba isa dipenibar ingari.
12 Egha dipenir kaba itir danganir kam, me anevinizir divazim bar an ingarava aneghui. Divazir kam, me an ingara, dagiar aghuir me deragha dighora dikiriziba inigha 3plan bizibar da arigha, uarigh isin arisi. Egha me sidan temer arariba dagiar kabagh isin arisi. Egha me ua dagiar 3plan bizibar uarigh isin arigha, temer araribar bizir mam dagiabagh isin arisi, me kamaghiram amua zuima divazir kam gifa. Me faragha Ikiavira Itir Godin Dipenimin guamin danganir uari akuvimin divazimin ingarizi moghira, divazir kamin ingara ghuavti a gifa. A Ikiavira Itir Godin Dipenimin guamin itir azuarimin min gari.

Huram iza Atrivim Solomonin ingangaribagh ami

13-14 Tairin nguibar ekiamin gumazir mam, an ziam Huram. Gumazir kam, brasin bizibar ingarir fofozir gumazir ekiam. An afeziam Tairin gumazim, a uaghan brasin bizibar ingarir fofozir gumazim, ezi an aremegha gifa. Huramin amebam, a Naptalin anabamin amizir mam. Solomon Huram bagha akam amadazi, a iza Solomon a mikemezi moghin, brasin biziba bar dar ingari.

Huram brasin guarir akinir ruarir pumuningin ingari
(2 Eghaghaniba 3:15-17)

15 Huram guarir akinir ekiar ruarir pumuning brasin aningin ingari. Ezi aningin ruarimning virara 9 mitan tu, ezi aningin arozimning 6 mitan tu.
16 Egha uaghan a guarir akinir ruarir kamning gisin darighasa brasin dapanimningin ingari. Guarir akinir kamningin dapanimningin guarimin ababanim, 2 mita ko 28 sentimitan tu.
17 Egha a sen brasbar ingarigha ivemin min da ikegha guarir akinimningin dapanimning adia da agui. Guarir akinimning adiarir kabar, 7plan ikiziba vaghvagha aningin iti.
18 Egha a bras inigha pomigranetin temer ovizir aviribar nedazibar ingarigha, da isa brasin guarir akinimningin dapanimning gisin arigha ghu. Guarir akinimning vaghvagha pomigranetin ovizibar nedazir bizir pumuning iti.
19 Guarir akinir dapanimning vaghvagha aningin ganganim mati akimarir dirim oneghirigha iti. Aningin ruarimin ababanim, 2 mitan tu.
20 Guarir akinir kamningin dapanimningin apengan, aning gighuizir mizimning iti. Ezi Huram ivemin min irighizir sen bras inigha, mizir kamning gisin da ike. Egha aning gisin a pomigranetin temer ovizibar nedaziba bizir pumuning dagh itui. Ezi dipenir akinimning vaghvagha 200plan pomigranetin ovizibar nedaziba iti.‡
21 Huram guarir akinimningin ingangariba agivagha, aning isa Ikiavira Itir Godin Dipenimin azuarimin tiar akamin boroghin aning asara. Egha guarir akinir sautin amadaghan tughav itim, kamaghin a dibori, Jakin. Egha notin amadaghan tughav itim kamaghin a dibori, Boas.§
22 Guarir akinir kamningin dapanimning gisin, me akimarir dirir onezimin mirara ingarizir bizimning aningin iti. Ezi guarir akinir kamningin ingangariba bar gifa.

Huram tengin dipar ekiam brasin an ingari
(2 Eghaghaniba 4:2-5)

23 Ezi Huram brasin aviriba inigha da tuezi da isia amerezi, a bras tengin bar ekiamin ingarigha, a dibora ghaze, Ongarim. Tengin kamin arozimin ababanim, 4 mita ko 57 sentimitan tu, ezi an tuirivimin ababanim, 2 mita ko 28 sentimitan tu, ezi an akam gighuizir ababanim, 13 mita ko 71 sentimitan tu.
24 Egha a kerbezbar nedaziba tengin kamin dapanimin miriaba, bar bizir pumuningin da arigha a gighui. Ezi tengin kamin dapanim gighuizir nedazibar tiziba, a 1 mita 1 mita, a kerbezbar nedazir 20pla iti. Egha a tengin ingarigha givagha nedazir kaba tengin azenan da poghezir puvati. Puvati, a tengin ingarava nedazir kaba sara ingari.
25 Egha Huram 12plan bulmakaun apuriba brasin dar ingara, uaghan maghira tengin kam dar ogabagh isin an ingari. Ezi bulmakaun kabar 3plan guaba, aruem anadi naghin gari, ezi 3pla aruem uaghiri naghin gari, ezi 3pla notin amadaghan gari, ezi 3pla sautin amadaghan gari. Ezi dar ogaba tengin dikinimin apengan ikia, egha uarir akuighav iti.

‡ **7:20:** Hibrun akam, deragha akar kamin mingarim abighizir puvati.
§ **7:21:** Hibrun akamin ziar kam Jakin, a mong akar otevir kamin min ghu, “God a gamizi an oto.” Hibrun akamin ziar kam Boas, a mong akar otevir kamin min ghu, “Godin gavgavim.”

26 Tengin kamin brasin mitiam, azenan
ikegha ghua averiamin tuzim, a bar
mitemegha, an ababanim, 8 sentimitan
tu, mati gumazimin dafarimin ababanim.
Tengin kamin miriam mati kavin akam,
egha akimarir aghuarir onezir mamin min
oneghirigha iti. Tengin kam 40,000 litan
dipam an aven ikiam.

Huram brasin wilkarbar ingari

27 Egha Huram itarir ekiabar afasa
10plan wilkarba brasin dar ingari.
Wilkarin kabar 4plan miriabar ababanim
magh ghuegha, 1 mita ko 82 sentimitan tu,
ezi dar tuirivibar ababanim, 1 mita ko 37
sentimitan tu.

28-29 A kamaghin wilkarbar ingari. Wilka-
rba da boksiabar min, miriar 4pla iti. Hu-
ram faragha dar agharibar ingari. Egha
gin a brasin maba inigha laionin nedaziba
ko, bulmakaun apuribar nedaziba ko, en-
selin bar gavgavibar nedazibar ingari. A
brasin nedazir kaba inigha wilkarin 4plan
miriabar poke. Egha bar dar aghariba
avezir puvati. Ezi wilkarin aghariba adiarir
ababaniba iti, dagh aghuizir adiariba iti.
Ezi adiarir kaba laionin nedazim ko bul-
makaun nedazir itibar apengan ikia, egha
uaghan dar pin iti.

30 Wilkarin kaba vaghvagha brasin in-
garizir wilin 4pla iti, egha wilningin suizir
ighuvir brasin aghariba iti. Wilkarin kabar
pin, da mikebar 4pla iti, ezi mikebar kabar
pin, brasin akinir 4pla iti, mati dipenir
akinir itarir ekiam aterim. Ezi akinir
kabagh aghuizir adiariba iti.

31 Brasin bizir mam, a ringin ekiamin min
gari, ezi 4plan akinir kaba ringin kamin
suiragha ikia aneteri. Ezi itarir ekiam
ringin kam gisin aperaghav iti. Wilkarin
kamin siriamin ikegha pin ghuanaga ringin
apebamin ababanim, a 50 sentimitan tu.
Ezi wilkarin siriamin ikegha pin ghuanaga
ring gisin tuzir ababanim, a 68 sentimitan
tu. Nedazir aghuiba ringin kam gighui. Ezi
wilkarin apebam, a ringin min gari puvati,
a boksiamin min ikia miriar 4pla iti.**

32 Wilkarin kaba, da vaghvagha 4plan
wilba ikia nedaziba itir miriabar apengan
iti. Ezi wilkarin wilningin suizir ighuvir
brasin agharir kamning, Huram dar in-
garizir puvatigha wilkar gatizir pu. Puvati.
Agharir kamning, wilkarin poroghav ikia
bizir vamiran min oto. Ezi wilbar arozibar
ababanim, da 68 sentimitan tu.

33 Wilin kaba, mati midorozir karisbar
wilba. Ezi Huram bizir kaba bar brasin
amerezimin dar ingari, kar wilin suizir
ighuvir aghariba ko, spokba ko, wilin suizir
bizir igharaziba sara.

34-35 Ezi ringin kaba ko akinir teng ate-
ramiba, Huram dar ingarizir puvatigha
wilkar gatizir pu. Puvati, da wilkarin
poroghav ikia bizir vamiran min oto. Ringin
tuirivimin ababaniba, da 25 sentimitan tu.

36 Huram akinir kaba ko wilkarbar
miriaba, a bar dar enselin bar gavgaviba,
ko laionba, ko detin temebar nedazibar
ghore. Danganir maba pura itima, ana
da sara gighuizir adiaribar ghora, nedazir
igharazir kabar dagh ighuagharui.

37 Kamaghira, Huram wilkarin 10plan
kabar ingarizi, da bar voroghira ghue. Ezi
dar ababaniba bar voroghira ghu.

38 Ezi Huram vaghvagha wilkarin
kabar afasa 10plan itarir ekiabar ingari.
Tengin dipar kabar arozibar ababaniba,
vaghvagha 1 mita ko 80 sentimitan tu. Ezi
itarir ekiar kaba, 800 litan dipam dar aven
ikiam.

39 Egha Huram bizir kabar ingarigha
givagha, a wilkarin 5pla sautin amadaghan
Godin Dipenimin boroghin da ati, egha 5pla
isa notin amadaghan Dipenimin boroghin
da ati. Egha a tengin dipar ekiar kam
isa Dipenimin mikebamin boroghin aruem
anadi nagh ko sautin amadaghan aningin
tizimin aneti.

Huram Godin Dipenim bagha
ingarizir bizibar ziaba
(2 Eghaghaniba 4:11-18)

40 Egha Huram uaghan ruamin mineba,
ko savolin muziariba, ko ghuziba kava-
madir itariba sara ingari. Egha datirighin,
Huram Atrivim Solomon a ganingizir in-
gangariba bar ada agifa. Kar Ikiavira Itir
Godin Dipenimin ingangariba.

41 Bizir Huram ingarizibar kara: Brasin
ingarizir guarir akinir ruarir pumuning
ko, aningin pin itir dapanimning ko, a
sen brasba ivemin min dar ingarigha, a
da isa guarir akinimningin dapanimningin
asuamning asingi.

42 A uaghan 400plan temer pomigranetin
ovizibar nedazibar ingarigha da isa guarir
akinir dapanimning garuzur ivemin min
garir bizim gike. Guarir akinimningin da-
panimningin asuamning vaghvagha pomi-
granetin ovizir bizir pumuning aningin iti.

43 A uaghan 10plan wilkarbar ingari,
egha 10plan itarir ekiar dagh isin itibar in-
gari.

44 Egha uaghan tengin dipar bar dafar
kamin ingari, me a dibora ghaze, Ongarim.
Egha uaghan 12plan bulmakaun apuribar
nedazir tengin kam ateramibar ingari.

45 Egha a uaghan ruamin mineba, ko
savolin muziariba, ko ghuziba kavamadir
itariba, a brasin bar dar ingari. Huram,

** **7:31:** Hibrun akam, deragha akar kamin mingarim abighizir puvati. **7:38:** Ua Me Ini 30:17-21

Solomonin akamin gin ghua, Ikiavira Itir Godin Dipenim bagha biziba bar adar ingari. An adar ingarigha givagha, iniba inigha bar deraghavira da isa dagh amizi, da bar deragha taghtasi.

46 Atrivim Solomon Saretan nguibar ekiam ko, Sukotin nguibar ekiamningin tizimin, Jordanin Faner danganir zarimin, a bizir kabar amuasa Huram mikeme. Danganir kam, a bizir kabar ingaramin nguazir gavgavir aghuim iti. Huram brasba inigha, da tuezi da isigha ameregha dipamin min oto. Ezi ana da isa mozir me bizir kabar nedazibar min nguazir kuizibagh fugha dar ingari.

47 Solomon Huram mikemezi, a brasin bizir kaba bar dar ingari. Da bar aviraseme, ezi me brasin kabar osimtizim mengezir puvati. Ezi gumazitam brasin kabar osimtizim gifozir puvati.

Me Ikiavira Itir Godin Dipenim darighasa golin bizibar ingari
(2 Eghaghaniba 4:19--5:1)

48 Solomon Ikiavira Itir Godin Dipenimin bizibar ingarasa, ingangarir gumazibav keme. Ezi me gol inigha, ofa gamir dakozim ko, God ganidir bret arizir dakozimin ingari.

49 Egha me Anogoroghezir Danganimin birimningin boroghin darighasa golin bar aghuim inigha 10pla lamba afamin aghoribar ingari, 5pla birir agharir guvimin tughav itima, 5pla agharir kiriamin itir birimin tuivighav iti. Me uaghan golin bar aghuim inigha akimariba ko, lamba ko, bizir akamimin min garir avimin suighamibar ingari.

50 Egha me golin bar aghuim inigha, ofan ghuziba arighamin itariba ko, itarir igharaziba ko, bizir lamba amungamiba ko, itarir paura tutima migharir mughuriar aghuim mangamiba, ko itarir avim ateramiba, me bar dar ingari. Me uaghan gol inigha, Bar Anogoroghezir Danganim ko Danganir Anogoroghezim ko Godin Dipenimin guamin itir tiar akabar ainsisbar ingari.

51 Atrivim Solomon, uan ingangarir gumaziba ko, me Ikiavira Itir Godin Dipenimin ingangariba bar ada agifa. Egha Solomon, an afeziam Devit Ikiavira Itir God baghavira inabazir bizir kaba, silva ko gol ko itarir aghuiba, an ada inigha iza Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven itir danganir biziba arizimin da ariki.

8

Me Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam inigha Godin Dipenimin ize
(2 Eghaghaniba 5:2--6:2)

1 Egha Atrivim Solomon Israelian gumazir aruaba ko, men anababar gumazir dapaniba ko, men inazir afeziabar dakozibar gumazir ekiaba bagha akam amaga ghaze, me bar izi Jerusalemin a bativam. A kamaghsua, me Atrivim Devitin Nguibar Ekiam Saionin Mighsiamin mangi, Ikiavira Itir Godin Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam inigh izi, Ikiavira Itir Godin Dipenimin mavanang, danganir igiam darigham.

2 Ezi Israelian gumazamiziba bar, namba 7in iakinimin iza Atrivim Solomonin boroghin uari akufa, kar iakinir me kamaghin diborim, Etanim.* Kar Averpenibar Ikiamin Dughiar Ekiam.

3 Israelian gumazir aruaba bar otivigha givazi, ofa gamir gumaziba, Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam gisaghpu.

4 Ofa gamir gumaziba ko Livaiba, Ikiavira Itir Godin Boksiam ko, God bativamin Purirpenim ko, an biziba bar ada inigha, Ikiavira Itir Godin Dipenimin boroghin zui.

5 Me ghua otivigha givazima, Solomon Israelian gumazamiziba ko me bar iza Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiamin guamin uari akuvagha iti. Egha me God bagh ofa damuasa sipsipba ko bulmakaun apurir aviribav soke. Egha me God bagh ofa damuasa sipsipba ko bulmakaun apurir bar aviribav soghezi, gumaziba da mengan ibura.

6 Me ofaba bar dagh amigha givazima, ofa gamir gumaziba Ikiavira Itir Godin Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam inigha, Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven itir Danganir Bar Anogoroghezimin ghua, enselin bar gavgavimningin avizimningin apengan aneti.

7 Enselin kamningin aviziba kuiaghirigha ikia, Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam ko iter otevir Boksiam aterimning sarama avara.

8 Boksiam aterir iter otevir kamning bar ruara. Ezi aningin ruaghatevimning, tiar akamin inir ekiamin porozi, aningin otevir pumuning mong fighav iti. Eghti gumazim Danganir Anogoroghezimin tugh, aningin ruaghatevimningin inim fighav itir danganimningin ganam. Gumazim Danganir Anogoroghezir kamin azenan ikiva, aningin ganighan kogham. Iter otevir kamning, datirighin ikia kamaghira iti.†

7:48: Ua Me Ini 25:23-30; 30:1-3 **7:49:** Ua Me Ini 25:31-40 **7:51:** 2 Samuel 8:11; 1 Eghaghaniba 18:11 **8:1:** 2 Samuel 6:12-16; 1 Eghaghaniba 15:25-29 **8:2:** Ofa Gami 23:34 * **8:2:** Israelian iakinir kam Etanim, a en iakinir Septemba o Oktoban otifi. † **8:8:** Migirigiar otevir kam, aghoriba iti moghira iti, e itir dughiar kam migeir puvati. A gumazir akinafarir kam osirizir dughiam migei. **8:9:** Godin Araziba 10:5

9 Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiamin
aven bizir aviritaba itir puvati. Godin
Akar Gavgaviba itir dagiar akuamningra,
an aven iti. Israelia fomira Isip ategha iza
Sainain Mighsiamin itima, Ikiavira Itir God
me ko Akar Dikirizir Gavgavim akiri. Ezi
Akar Dikirizir Gavgavir kam, a dagiar akuar
kamningin iti, ezi Moses fomira aning isa
Boksiar kam garu.
10 Ezi ofa gamir gumaziba Bar
Anogoroghezir Danganim ategha azenan
izimrama, ghuariam Ikiavira Itir Godin
Dipenim avara.‡
11 Ikiavira Itir Godin angazangarim
ghuariamin aven isiragha, bar angazan-
garigha Dipenim bar anevara. Kamaghin
amizi, ofa gamir gumaziba uan ingangarim
damuan ibura.
12 Ezi Solomon kamaghin Ikiavira Itir God
ko migia ghaze, "O Ikiavira Itir God, ni
ghaze, ni ghuariar bar mitarmemin aven
ikiam.
13 Ezi ki datirighin ni bagha Dipenir bar
aghuir mamin ingari, kar dipenir ni zurara
ikivira ikiamim."

Solomon gumazamizibav gei
(2 Eghaghaniba 6:3-11)

14 Atrivim Solomon God ko mikemegha
givagha, raghirigha Israelian gumazamiz-
ibar gara, deragh me damuasa Godin
azangsisi.
15-18 Egha a kamaghin migei, "E Ikiavira
Itir Godin ziam fam, a Israelian God. An
akar dikirizir nan afeziam Devit bagha
amir kam, deraviram an gin ghu. De-
vitin nighnizim kamakin, a Dipenitamin in-
garighti, gumazamiziba Ikiavira Itir God,
Israelian Godin boroghin iziva an ziam fam.
Ezi Ikiavira Itir God kamaghin a migei, 'Ki
Isipin kantrin uan gumazamiziba inigha
izir dughiamin iza datirighin, ki Israelia nan
ziam fasa ua bagh Dipenitamin ingarasa,
ki nguibar ekiatam ginabazir puvati. Egha
Devit, ki uan gumazamizibar ganasa ni a
misefe. Ni na bagh Dipenimin ingarasava
amir nighnizir kam, a dera.
19 Egh ni uabi na bagh Dipenimin ingaran
kogham. Nin otarir nin otoghamimra, gin
na bagh Dipenimin ingaram, eghti gumaza-
miziba an mangiva nan ziam fam.'
20 "Ikiavira Itir God, akar dikirizir kam
gamizi, a datirighin guizbangiram oto. Ezi
Ikiavira Itir God akam akirizi moghin,
ki uan afeziam Devitin danganim inigha
Israelian atrivimin otogha iti. Egha ki
Ikiavira Itir God, Israelian God bagha
Dipenir mamin ingari, eghti Israelia an
boroghin mangi an ziam fam.
21 Egha ki Akar Dikirizir Gavgavimin Bok-
siam arighasa, Dipenir kamin aven dan-
ganir mamin ingari. Boksiar kamin aven,
dagiar akuar pumuning iti, Akar Dikirizir
Gavgavim aningin iti. Ikiavira Itir God
fomira en inazir afeziaba inigha Isipin
kantri ategha azenan izezir dughiamin,
a me koma Akar Dikirizir Gavgavir kam
gami."

Solomon God ko migei
(2 Eghaghaniba 6:12-42)

22 Egha Solomon Israelian gumazamiz-
ibar damazimin, Ikiavira Itir Godin ofa
gamir dakozimin boroghin tugha uan da-
farimning fegha overiamin aka.
23 Egha a kamaghin God ko migei, "O
Ikiavira Itir God, Israelian God, godin tam
nin min overiam ko nguazimin itir pu-
vati. Ni zurara, uan Akar Dikirizir Gav-
gavir kamin gin ghua, uan ingangarir gu-
mazamizir uan navir averiabar aven ni
baghavira itiba, apangkuvir ekiam men
ikiavira iti.
24 Nan afeziam Devit, a nin ingangarir gu-
mazim, ni fomira a ko amizir akar dikirizir
kam deraghaviram an gin ghua, datirighin a
gamizi a guizin oto.
25 Kamaghin amizi, O Ikiavira Itir God,
Israelian God, ki datirighin nin azai, ni nan
afeziam Devit ko dikirizir akar igharazim
uaghan a ginighnigh. Ni a migia ghaze,
'Devit, nin ovavir boriba nin min zurara nan
gin izi, deraghvira nan damazimin daruti,
ki zurara nin adarazir aven gumazitam
amiseveghti, a Israelin kantrin atrivimin iki
mamaghira ikiam.'
26 O Israelian God, ki kamaghsua, ni nan
afeziam Devit, a nin ingangarir gumazim, ni
a ko dikirizir akar kam damighti an daghem
guizin otogh.
27 "O God, guizbangira ni ti izi nguazir
kamin ikiam o? E fo, overiar bar pin
itim a bar ekefe, ezi ni an ikiamin dan-
ganiba ti puvatighama! Eghti dipenir ki
ni bagha ingarizir kam, a manmaghin nin
tughatigham?

‡ **8:10:** Ikiavira Itir God ghuariamin aven Israelia batifi, eghti me ganigh fogh suam, a me ko iti. Ikiavira Itir Godin ghuariar kam, gumazamiziba puvatizir danganimin tuavimin men akakasi. (Ni Ua Me Ini 13:2in gan.) Egha Ikiavira Itir God ghuariamin aven ikia, akam Moses ganingi, (Ni Ua Me Ini 19:9 ko 20:21in gan.) Israelia zurara Ikiavira Itir Godin Purirpenimin, gumazamiziba puvatizir danganir kamin, an asara, ezi Ikiavira Itir Godin ghuariar kam Purirpenim ave. (Ni Ua Me Ini 40:34 ko Ofa Gami 16:2in gan.) **8:12:** Onger Akaba 18:11; 97:2 **8:15-18:** 2 Samuel 7:1-11; 1 Eghaghaniba 17:1-10 **8:19:** 2 Samuel 7:12-13; 1 Eghaghaniba 17:11-12 **8:25:** 1 Atriviba 2:4 **8:27:** 2 Eghaghaniba 2:6; Aisaia 66:1; Aposel 7:49; 17:24 **8:29:** Godin Araziba 12:11

28 O Ikiavira Itir God, nan God, ki nin
ingangarir gumazim, ni datirighin nan
ararem ko azangsizim barakigh.
29 Ni kamaghin migia ghaze, ‘Dipenir kam
kar nina, eghti gumazamiziba an aven iziva
nin boroghin izam.’ Ki kamaghin ifonge,
Ni arueba ko dimagaribar zurara damazim
Dipenir kam gasaragh mamaghira iki. Eghti
ki Dipenir kamin ganiva ni ko mikimamin
dughiabar, ni nan migirigiaba baragh.
30 O Ikiavira Itir God, ni uan Nguibamin
pin iti. Ki Israelia ko, e nin gumazamiziba
e nin Dipenimin ganiva ni ko mikimamin
dughiabar, ni en migirigiaba baragh en
arazir kuraba gin amang.
31 “Gumazitam, arazir kuratam gumazir
igharazitam damighti, an namakaba a inigh
nin Dipenimin aven izi, egh nin ofa gamir
dakozimin boroghin mangi, egh pazi gu-
mazir kam damusi nin azangam.
32 O Ikiavira Itir God, ni uan nguibamin
iki, uan ingangarir gumazamizibar akaba
baragh, deraghvira men kotiam akirigh.
Egh ni mizazim isi gumazir osimtizim
gamizim gasi, egh osimtizir kuramin uam
a ikaragh. Egh ni deraghvira osimtiziba
puvatizir gumazim damighti, gumazamiz-
iba bizir kamin ganigh fogh suam an arazir
kuram gamizir puvati.
33 “E Israelia, nin gumazamiziba e
arazir kurabar amuti, bizir kam bangin
en apaniba e misoghti, ni apanibar
amamangatighti me e abiragham. Eghti e ti
ua uan navibagh iragh, uan arazir kuraba
gin amangisi, nin Dipenimin izi nin ziam fi
nin azangsighti,
34 ni uan Nguibamin iki e Israelia nin
gumazamiziba en azangsiziba baragh, en
arazir kuraba gin amang. Egh en apaniba
e inigh kantrin igharazimin mangighti, ni
uam e inigh izi kantrin ni fomira en inazir
afeziabagh aningizimin e atigh.
35 “Eghti e nin gumazamiziba arazir
kurabar amuti, ni en arazir kuraba
ikarvagh amozimin anogoregham. Eghti,
e uan navibagh iragh Dipenir kamin gan
nin ziam fi, nin azangsighti,
36 ni uan Nguibamin iki, e Israelia, nin
ingangarir gumazamiziba, en azangsiziba
baragh, en arazir kuraba gin amang. Egh
ni uan arazir aghuibar en sure damu. Egh
amozim amadaghti a nguazir ni fomira e
ganingizim giri.
37 “Eghti dagheba otevir dughiam en
kantri batogham, o arimariar kurar
ekiatam otogham, o aminir avimin min
isitam izi azenibagh asighasigham, o
azenibar itir dagheba pura kuram, o
odezir aviriba daghebar ami da agivam, o
apaniba izi en nguibar ekiabar e korogh
e misogham, o arimariar igharagha garir
aviriba e gasighasigham,
38 bizir kaba otivti, e Israelia nin gu-
mazamiziba, en tav osimtizir kabar tamin
mizazim baragh, uan aghariba fegh nin
azangsighti,
39 Ikiavira Itir God, ni uan Nguibamin
ikiva en azangsizim baregh en akuragh, en
arazir kuraba gin amadagh. Nirara gu-
mazamizibar nighniziba bar dagh fo, kam-
aghin, ni uabi vaghvagh en arazir kurar e
amiziba ikarvagh ivezir kuram e daning.
40 Ni kamaghin damightima, e nin gu-
mazamiziba zurara nin apengan iki, egh
nguazir ni en inazir afeziabagh aningizir
kamin ikiam.
41-42 “Kantrin Igharazibar Gumazamiz-
iba, me nin adarazi Israelian aven itir pu-
vati, egh me nin ziam bangin, uan nguibar
saghon itiba ategh kagh izam. Guizbangira,
me nin ziar ekiam ko, ingangarir bar ekiar
ni en gumazamizibar akurvaghasa amiz-
iba, me da baraki. Egh men tarazi, nin ziam
fisi, nin Dipenir kamin boroghira izi, egh ni
ko mikimam.
43 O Ikiavira Itir God, ni uan Nguibamin
iti, egh ni men dimdiam baragh, egh bizir
me damuasa nin azangsizibar amu. Kam-
aghin amizi, e Israelia, nin gumazamiziba, e
ami moghin, nguazir kamin gumazamiziba
bar ni gifogh egh nin atiating nin apengan
ikiam. Egh me fogh suam, Dipenir ki in-
garizir kam, kar nin Dipenimra, eghti an
aven nguazir kamin gumazamiziba me nin
boroghira izam.
44 “Egh danganir manamin ni uan
gumazamiziba amadaghti, me mangi uan
apanibav soghsi, nin nguibar ekiar ni ua
bagha misevezir kam ko Dipenir ki ni
bagha ingarizir kam, guam a mituagh ni
ko mikimti,
45 Ikiavira Itir God, ni uan Nguibamin
iki, e uarir akurvaghasa ni ko migeir
migirigiaba baragh en apangkufigh.
46 “Gumazamiziba bar moghiram arazir
kurabagh ami. Eghti e arazir kurabar
amighti ni en atar en apanibar amaman-
gatighti, me izi e ko misogh e abinigh e inigh
mangi, kantrin saghon itim o roghira itimin
e isi kalabuziabar min e arigham.
47-49 Eghti e men kantrin kamin aven
kalabuziar gumazamizibar min ikiva,
uan arazir kuraba bagh nighnigh nav-
ibagh iraghti, Ikiavira Itir God, ni e
uarir akurvaghamin azangsiziba baragh.
Guizbangira, e uan apanibar kantrin ikiva
nighnizir gavgavim nin iki, uan navir
averiabar aven ni baghvira iki guizbangira

8:32: Godin Araziba 25:1 **8:33:** 2 Eghaghaniba 7:12-20 **8:39:** 1 Samuel 16:7; Onger Akaba 11:4; Aposel 1:24
8:43: 1 Samuel 17:46; 2 Atriviba 19:19; Onger Akaba 67:2

navibagh iragh, egh e nguazir ni en ovavibagh aningizir kam ko, nguibar ekiar ni ua baghavira inabazir kam ko, gumazamiziba ni bagh izamin Dipenir ki ni bagha ingarizir kamin ganiva guam a mituagh kamaghin ni ko mikim suam, 'E arazir kurabar tuavimin ghua arazir kurar aviribagh amigha gifa.' Eghti ni uan Nguibamin iki, e ni ko migeir migirigiaba baragh, e nin gumazamiziba, ni en kuarkuvigh en akuragh, en arazir kuraba gin amadagh.

50 Egh e nin gumazamiziba, en nin akaba batozir arazim ko, en arazir kurar avirir e amiba, ni da gin amadagh, egh en apanibar amighti me en kuarkufigh.

51 E Israelia guizin nin gumazamiziba. Ni Isipin kantrin e inigha azenan ize, kantrin kam avir fefer ekiar mamin min iti, ezi ni an e inigha ize.

52 "O Ikiavira Itir God, e nin gumazamiziba ko en atrivim, a nin ingangarir gumazim, e ni ko migeir migirigiaba ni zurara da baraghsi oragh iki.

53 Ni akam akirizim moghin, e Israelia, ni kantrin igharazibar tongin e amisevezi e nin gumazamizibar otifi. O Ikiavira Itir God, ni en Ekiam, ni en inazir afeziaba Isipin me inigha izir dughiamin, ni uan ingangarir gumazim Moses, an akatorimin aven, ni akar dikirizir kam gami."

God deragh gumazamizibar amuasa, Solomon an azangsisi

54 Solomon Ikiavira Itir God ko mikimasa, ofa gamir dakozimin boroghin tevimning apirigha agharimning fuegha a ko migei. Egha an a ko mikemegha gifa.

55 Egha Solomon dikavigha tugha gumazamizibar damazimin tiarir ekiamin, God deragh Israelia damuasa a ko migei.

56 A ghaze, "E Ikiavira Itir Godin ziam fam, a uan akar dikirizimin gin ghua, navir amirizim ko dabirabir aghuim isa Israelia ganingi. A uan ingangarir gumazim Moses ko dikirizir akatam, pura ghuzir puvati.

57 Ikiavira Itir God, a en God, a faragha en inazir afeziaba ko ikezi moghin, datirighin an e ko ikiam. An e ateghti, e pura uarira ikian kogham.

58 An e damuti en naviba a baghvira iki, egh an Akar Gavgaviba, ko an arazir a ifongeziba ko, bizir a damuasa en inazir afeziabav kemeziba, e deravira dar gin mangam.

59 Ki God ko migeir migirigiaba, ko bizir ki damuasava an azangsiziba, an ada isi bar uan nighnizim darigham. A uaghan, Israelia uan atrivim ko, apangkuvim men iki men akurvagh, dughiabar vaghvagh men akurvaghti, me dagheba ko bizibar oteveghan kogham.

60 Eghti nguazir kamin gumazamiziba bar fogh suam, Ikiavira Itir God, a God, ezi godin tam ua itir puvati.

61 Ia bar moghira uari isi Ikiavira Itir God, en God daning, egh an Akar Gavgaviba ko an arazir a ifongeziba, ia datirighin ami moghin deraghvira dar gin mangi."

Dipenir kam, me Ikiavira Itir God baghavirama a ginaba
(2 Eghaghaniba 7:4-10)

62 Egha Atrivim Solomon uan gumazamiziba ko me bar moghira, Ikiavira Itir God bagha ofabagh ami.

63 Solomon God ko navir vamiran ikiasa 22,000plan bulmakaun apuriba ko 120,000plan sipsipba inigha ofa gami. Arazir kamin atrivim uan gumazamiziba ko me Dipenir kam gamizima, a Ikiavira Itir Godin Dipenimin oto.

64 Aruer kamra atrivim nguazir Godin Dipenimin guamin boroghin itir danganir uari akuvim, a Ikiavira Itir God bagha anemisevezi, an a baghavira iti. Egha nguazir asizir kamin, an ofan bar isia mighiriba ko, wit tuamin ofaba ko, God ko navir vamiran ikiamin ofa bagha asizibar oviba isa ofabagh ami. Ikiavira Itir Godin damazimin tughav itir ofa gamir dakozir kam, me faragha brasin an ingarizi, a mong suvizi me an ofan avirir kabar amuan iburagha, danganir arozir gumazamiziba uari akuvir kamin ofabagh ami.

65 Kar Averpenibar Ikiamin Dughiar Ekiam. Ezi Atrivim Solomon Israelia ko uari akuvagha Jerusalemin iti. Me Ikiavira Itir God, en Godin damazimin, 7plan aruebar uari akuvagha ikegha, gin me ua 7plan arueba isafuragha 14plan arueba me bar dar ike. Gumazamizir avirim nguazir kamin danganiba bar dar ikegha ize. Notin amadaghan Hamatin nguibar ekiamin zuir tuavir akamin ikegha, ghua sautin amadaghan kantri Isipin nguazir mitaghniamin tu.

66 Aruer ekiar kaba givazima, amimzaraghan Solomon gumazamiziba ua me amadima, me uamategha uan nguibabar zui. Egha gumazamiziba atrivim me ganingizir biziba bagha a minabagha, God deragh atrivim damuasa me an azai. Me fo, Ikiavira Itir God uan ingangarir gumazim Devit ko, dikirizir akamin gin ghua, uan gumazamiziba Israelia deraghavira me gami. Egha me uamategha ghua, bizir aghuir kabagh nighnigha bar akongegha uan nguibabar zui.

8:56: Godin Araziba 12:10; Josua 21:44-45; 23:14; 1 Atriviba 2:4

9

Ikiavira Itir God ua Solomon bato
(2 Eghaghaniba 7:11-22)

1 Solomon Ikiavira Itir Godin Dipenim
ko, atrivimin dipenimin ingarigha gifa. A
dipenir kamningin ingaramin nighniziba, a
bar ada gifa.
2 Ezi gin, Ikiavira Itir God faragha
Gibeonin nguibar ekiamin irebamin a
batozi moghin, uam a bato.
3 Egha Ikiavira Itir God kamaghin a migei,
"Ki nin azangsiziba baregha gifa. Egha
ni ingarizir Dipenir kam ua bagha a gin-
abagha gifa, eghti gumazamiziba zurara
dughiabar Dipenir kamin aven iziva nan
boroghin izam. Eghti ki zurara Dipenir kam
damazim a gasi, egh uan navir averiamin
aven a ginighnigham.
4 Eghti ni uan afeziam Devit amizi
moghin, ni navir averiamin aven na
baghvira nighnigh nan damazimin deravira
daru, egh arazir ki ifongeziba ko bizir ki
damuasa ia mikemeziba, ki ni mikemezi
moghin bizibar amu.
5 Ni kamaghin damuti, ki zurara nin
ovavir boribar amuti, me Israelin atrivibar
iki mangivira ikiam. Egh ki nin afeziam
Devit ko amizir akar dikirizir kam damighti,
a guizin otivam. Ki kamaghin Devit migia
ghaze, 'Devit, ki zurara nin ovavir boribar
amuti, me Israelian atrivibar iki mangivira
ikiam.'
6 "Egh Solomon, ni uan ovavir borir gin
otivamiba ko, ia na ategh nan Akar Gav-
gaviba ko arazir ki ifongezibar gin mangan
kogh, egh asebar gin mangi dar ziaba fiti,
7 ki nguazir Israelia ia ganingizimin bar
ia batuegham. Eghti ikizir igharazibar
gumazamiziba dibovir akabar ia mikim
ian ziam gasighasigham. Ki uaghan,
akirim ragh Dipenir ki ua bagha inabazim
gasaragham, egh uam a ginighnighan
kogham.
8 Dipenir kam, datirighin ziar ekiam iti.
Eghti gin gumazir danganir kamin izamiba
me iziva an gan me dipov aki misoribar
aning, digavir kuram damigh, egh bar
atiatigh, kamaghin mikimam, 'Ikiavira
Itir God, manmaghsuavira nguazir kam
gasighasigha, egha Dipenir kam sarama
asighasiki?'
9 Eghti gumazitaba men akam ikaragh
suam, 'Bizir kamin mingarim kamakin, Is-
raelia Ikiavira Itir God men God, anetaki. A
fomira men inazir afeziaba Isipin me inigha
nguzir kamin ize. Ezi me God ategha, ragha
uan asebar gin ghua dar ziaba fe. Kam-
aghin amizi, Ikiavira Itir God asighasizir
kam gamizima a me bato.' "

Solomon bizir aghuir mam isa
Atrivim Hiram ganingi
(2 Eghaghaniba 8:1-2)

10 Solomon uan ingangarir gumaziba
ko, me Ikiavira Itir Godin Dipenimin
ingara anegivagha, egha gin me Solomonin
dipenimin ingari. Ingangarir me amir kaba
bar, me 20plan azenibar dar ingari.
11 Tairin nguibar ekiamin Atrivim Hiram,
Solomon ifongezi moghin, sidan temeba ko
painin temeba ko golin aviriba, ingangarir
kabar amuasa Solomon ganingi. Kamaghin
amizi, ingangarir kaba bar givazi, Solomon
20plan nguibar ekiaba bizir aghuimin min
da isa Hiram ganingi. Nguibar ekiar kaba
da Galilin Distrighin iti.
12 Ezi Hiram Tairin nguibar ekiam ategha
iza Solomon a ganingizir nguibar ekiar
kabar ganigha, dagh ifongezir puvati.
13 Egha a kamaghin Solomon migei, "Nan
aveghbuam, kar manmagh garir nguibar
ekiaba, ni da isa na ganingi?" Bizir kam
bagha, datirighin gumazamiziba danganir
kam ziar kam a garisi, "Kabul."*
14 Hiram faragha golin bar avirim isa
Solomon ganingi, ezi dar osimtizim 4pla
tanin tu.

Solomon amizir bizir igharaziba
(2 Eghaghaniba 8:3-18)

15 Atrivim Solomon gumazir bar avirim
inigha me migia ghaze, me an ingangaribar
amuam. A me migeima, me Ikiavira
Itir Godin Dipenimin ingarigha uaghan
an dipenim sara ingarigha, divazir ekiar
Jerusalem avinizimin ingari. Egha me
mikemezi, me Jerusalemin nguazibagh kua
da isa Jerusalemin danganir iraghuezibav
kira da apeme. Egha me mikemezi, me
nguibar ekiar kaba uam adar kiri, Hasor,
Megido ko Geser.
16 Geserin nguibar ekiam, a fomira Kena-
nian nguibar ekiam, ezi Isipian atrivim iza
me misoghezi me ariaghirezi me a gaborozi
a isi. Ezi Solomon Isipin atrivimin guivim
inigha an itima, atrivim Geserin nguibar
ekiar kam bizir aghuimin min a isa uan
guivim ganingi.
17 Ezi Solomon gin ua Geserin nguibar
ekiar kamin ingari. A gin Bethoronin
nguibar ekiar vin amadaghan itim ko,
18 Balat ko Tamarin nguibamningin
ingari. Tamarin nguibar ekiam, Judan
anabamin gumazamiziba puvatizir dan-
ganimin iti.

9:2: 1 Atriviba 3:5; 2 Eghaghaniba 1:7 **9:4:** 1 Atriviba 3:14; 11:4-6 **9:5:** 1 Atriviba 2:4 **9:8:** 2 Atriviba 25:9; 2 Eghaghaniba 36:19 * **9:13:** Hibrun akamin ziar kam, "Kabul," a mong akar kam ko voroghira ghu, "Nguazir ikuvim." **9:15:** 2 Eghaghaniba 8:16

19 Egha a uaghan dagheba itir nguibar
ekiaba ko midorozir karisba arizir nguibar
ekiaba ko, hoziaba arizir nguibar ekiaba
ko, Jerusalem ko, Lebanon ko, nguazir an
ativagha garibar aven, a bizir igharazir a
ingarasa ifongeziba, bar adar ingari.
20 Ezi Israelin kantrin aven, ikizir
igharazir mabar gumazamiziba iti. Kar
Amoria, Hitia, Peresia, Hivia, ko Jebusia,
men marazi Israelian tongin ikiavira iti.
21 Israelia fomira men aviribav soghezi
me ariaghire, egha bar me kuavaremezir
puvatizi, men ovavir borir vabara ikiavira
iti. Ezi datirighin Solomon me gamizima,
me puram an ingangarir gumazir kinibar
min otivigha, datirighin ikia kamaghira iti.†
22 Ezi Israelia, Solomon me gamizi me
an ingangarir gumazir kinibar itir pu.
Bar puvati, a me isa midorozir gumaziba
ko, gavmanin ingangarim gamir gumazir
dapaniba, ko midorozir gumazibar garir
gumazir dapanibar me ariki. Egha marazi
isa, karisin tuiva ghua misozir ingangarim
ko, gumazir hoziabagh apiagha ghua
misozibar ingangarim me ganingi.
23 Solomonin ingangaribagh amir
gumaziba, men garir gumazir dapanibar
dibobonim, a 550in tu.
24 Solomonin amuim, a Devitin Nguibar
Ekiam ategha ghua Solomon a bagha
ingarizir dipenir igiamin iti. Amizir
kam, a Isipian atrivimin guivim. Egha
gin, Solomon gumazibav mikemezi, me
Jerusalemin itir danganir iraghueziba
apeme.
25 Egha azeniba vaghvagha, Solomon
3plan dughiabar ingarizir ofan dakozir
kamin Ikiavira Itir God bagha ofa bagh
ami. A ofan bar isia mighiriba ko, Ikiavira
Itir God ko navir vamiran ikiamin ofaba
tue. Egha a Ikiavira Itir Godin damazimin
ofan migharir mughuriar aghuim zuibagh
ami. Kamaghira, Solomon ofan kabagh
amua Dipenir kamin ingangarim gamizi,
a guizbangirama oto.‡
26 Atrivim Solomon, a Esiongeberin
nguibar ekiamin kurir aviribar ingari.
Esiongeber a kantri Idomin iti, an Ongarir
Aghevimin dadarimin ikia Elatin nguibar
ekiamin boroghin iti.
27 Ezi Atrivim Hiram uan gumazir aghuir
kuribar aven ingara ongarimin aruir
arazimin bar a gifoziba amadazi, me ghua
Solomonin kuribar aven ingarir gumaziba
ko me kurir kabar aven ingari.
28 Ezi kurir kaba kantri Ofirin ghua golin
aviriba isa Solomon bagha izi. Golin kabar
osimtizim 14plan tanbagh afira.

10

Seban kantrin atrivir amizim Solomonin ganasa izi
(2 Eghaghaniba 9:1-12)

1 Kantri Seban atrivir amizim kamaghin
oraki, Ikiavira Itir God deraghavira
Solomon gamizima a ziar ekiam iti.
Kamaghin amizi, atrivir amizim Solomonin
fofozim gifofoghasa azangsizir gavgavibar
an azangsighasa izi.
2 Atrivir amizim uan ingangarir gumazir
aviriba ko, kamelin bizir aviriba sara
iza Jerusalemin oto. Kamelin kaba
golin aviriba ko, pauran igharagha garir
mughuriar aghuiba itiba, ko dagiar
igharagha garir iveziba bar pin koziba
inigha izi. Atrivir amizim izegha givagha,
uan azangsizir a Solomonin azangsighasa
nighnighiziba, a bar dar an azangsisi.
3 Ezi Solomon bar deraghavira an
azangsiziba ikarvaki. An azangsizir an
azangsiziba, Solomon tam ikarvaghan
iburazir pu. Bar puvati.
4 Seban kantrin atrivir amizim,
Solomonin nighnizir aghuim ko fofozim
baraki, egha a uaghan atrivibar dipenir
ekiar a ingarizimin gani.
5 Egha atrivir amizim uaghan garima,
Solomon dughiabar vaghvagha dagher
aghuir aviriba isa, uan ingangarir gumazir
dapaniba ko apiav ikia da api. Ezi
atrivir amizim uaghan garima, ingangarir
gumaziba ko men korotiar aghuir me
azuiba ko gumazir wain anidiba, me
kurkazir aghuiba iti. Egha a garima,
Solomon asizir aviriba inigha Ikiavira
Itir Godin Dipenimin ghua a bagha ofan
bar isia mighiribagh ami. A bizir aghuir
kabar ganigha digavir kuram gamigha ua
mikiman ibura.
6 Egha gin, a kamaghin Atrivim Solomon
migei, "Ki uan kantrin ikiava bizir ni amibar
eghaghaniba ko, nin nighnizir aghuim ko,
fofozim barasi. Ezi ki datirighin fo, akar
kaba da bar guizbangira.
7 Ki faragha nighnizir gavgavim akar
kabar itir puvati. Egha datirighin ki uabi
iza, uan damazimin bizir kabar ganigha
gifa. Guizbangira, bizir ki datirighin gariba,
da akar ki oraghiziba bar dagh afira. Nin
nighnizir aghuim ko fofozir aghuim bar
ekevezi, nin dagiaba bar aviraseme.
8 Nin gumazamiziba ti zurara bar
akueghama. Ezi nin ingangaribar faragha
zuir gumazir ni ko ikia zurara nin nighnizir
aghuiba baraziba, me ti bar akueghama.
9 Ki Ikiavira Itir God, nin Godin ziam fe. A
navir aghuim nin ikia ni gamizi, ni Israelian

† **9:21:** Migirigiar otevir kam, "datirighin uaghan," an en itir dughiar kam migeir puvati. A gumazir akinafarir kam osirizimin dughiam migei. **9:25:** Ua Me Ini 23:17; 34:23; Godin Araziba 16:16 ‡ **9:25:** Hibrun akam, deragha akar kamin mingarim abighizir puvati. **10:1:** Matyu 12:42; Luk 11:31

atrivimin iti. A bar Israelia ia gifongegha, an ifongiar kam ian ikiavira iti. Ni guizin arazim ko arazir aghuimin deraghvira Israelian gan me geghuvam. A kamaghsua ni gamizi, ni atrivimin oto.”

10 Egha Seban atrivir amizim golin bar aviriba isa Solomon ganingi, ezi golin kabar osimtizim 4 tan gafira. Atrivir amizim uaghan pauran mughuriar aghuiba itir aviriba ko, dagiar igharagha garir iveziba bar pin kozir aviriba a ganingi. Bar guizbangira, bizir kaba bar aviraseme. Dughiar kamin gin, pauran avirir igharagha garitaba ua kantri Israelin aven izezir puvati.

11 Ezi Atrivim Hiramin ingangarir gumaziba, an kuriba ghua kantri Ofirin ghua golin aviriba ko, temer aghuibar bighizir arariba ko, dagiar avirir iveziba bar pin koziba, me da inigha Israelin ize.

12 Ezi Solomon uan ingangarir gumazibav mikemezi, me temer aghuir kaba inigha Ikiavira Itir Godin Dipenim bagh adiriziar aghuibagh amua an dipenim bagha mabagh ami. Egha a me mikemezi, me temer aghuir kabar arariba inigha gumazir gitabav soziba bagha gitabar ingari. Bar fomira iza datirighin, gumaziba kantri Israelin aven, ua temer kamagh garitabar garir puvati.

13 Ezi Atrivim Solomon, bizir aghuir aviriba isa Seban atrivir amizimin ifongiam agivasa a ganingi. Solomon atrivir amizim ganingizir bizir aviriba, da bar bizir atrivir amizim Solomon bagha inigha izezir bizibagh afira. Ezi Seban atrivir amizim, uan ingangarir gumaziba ko me uamategha uan kantrin ghu.

Solomon dagiar aviriba iti
(2 Eghaghaniba 9:13-28)

14 Solomon azenibar vaghvagha 23 tan gol isi.

15 Egha a uaghan dagiar ingangaribagh amir gumaziba da takis isi. Ezi Arebian atriviba ko, Israelin distrighbar garir gumazir dapaniba dagiaba isa a ganidi.

16 Solomon mikemezima, an ingangarir gumaziba 200plan ter araribar orar misoghamibar ingari. Egha me gol inigha orar kabar pogha da ave. Orar kaba vaghvagha da avezir golin osimtizim, a 7 kilogremin tu.

17 Egha 300plan ter araribar orar dozir misoghamiba uaghan dar ingari. Egha gol inigha orar dozir kabar pogha da ave. Orar kaba vaghvagha da avezir golin osimtizim, a 2 kilogremin tu. Ezi Solomon mikemezima, me orar kaba bar da inigha dipenir me kamaghin diborimin da ariki, Lebanonin Ruarir Pizimin Dipenim.

18 Ezi Solomon mikemezi, me atrivir dabirabir ekiar mamin ingari. Egha me golin aghuim ko, elefanin atariba inigha an kurke.

19-20 Atrivimin dabirabim bar pin iti, ezi adiriziar tuiv mavanangamim, a 6plan ighuviba iti. Ezi ighuvir kaba, me 12plan laionin nedazibar ingarigha da asezi da tuivighav iti. Ezi adiriziar ighuvir kaba vaghvagha laionin nedazir pumuning iti, mam vongin iti, ezi mam vongin iti. Ezi atrivimin dabirabir kamin girakirangin, vongin ghuavanabogha ikiragha ua vongin izaghiri. Atrivir dabirabir kam, an agharimning arighamin danganir pumuning iti. Ezi agharimning arighamin danganir kamningin boroghin, me laionin nedazir pumuningin ingarizi, aning vong ko vong sara iti. Kantrin igharazibar atriviba, men atrivibar dabirabitam tong kamaghin garir puvati.

21 Ezi ingangarir gumaziba gol inigha Solomon bagha dipaba apir itaribar ingari. Egha Lebanonin Ruarir Pizimin Dipenimin aven itir itariba bar, me golin aghuimin dar ingari. Solomonin dughiamin, gumazamizibar nighnizim, silva pura bizim, kamaghin amizi, me silvan bizir katamin ingarizir puvati.

22 Solomon kurir aviriba iti, ezi kurir kaba da Atrivim Hiramin kuriba ko, ongarimin arui. Kurir kaba zurara azenir 3pla givaghti, me bizir aghuir kaba ater ua Israelin izam. Kar gol, ko silva, ko elefanin atariba, ko monkiba, ko kuarazir bar diriba.

23 Atrivim Solomon, dagiar aviriba ko bizir aviriba ko nighnizir aghuiba ko fofozir aghuiba ikia, egha kantrin igharazibar atriviba bar me gafira.

24 Kantrin igharazibar atriviba bar, Ikiavira Itir God, Solomon ganingizir nighnizir aghuiba ko, fofozir aghuiba baraghasa Solomon bagha izi.

25 Atrivir kaba azenibar vaghvagha Solomon bagha bizir aghuiba isa izava a ganidi. Me bizir gumaziba silva ko golin ingariziba ko, korotiar aghuiba ko, afuziba ko, pauran igharagha garir mughuriar aghuiba zuiba ko, hoziaba ko, donkiba, a bagha da isa izi.

26 Solomon dughiabar zurara midorozir karisba ko, uan midorozir gumaziba bagha hoziaba isi. Egha a karisba ko hoziaba da ikiasa a inabazir nguibar ekiabar ada ariki, ezi maba a ko Jerusalemin iti. A 1,400plan karisba ikia, egha 12,000pla hoziaba iti.

27 Solomon atrivimin itir dughiamin, a temer sidan aviriba ko silvan aviriba inigha Jerusalemin ize. Ezi dughiar kamin silvan

10:26: 1 Atriviba 4:26 **10:27:** Godin Araziba 17:17

aviriba ikia, dagiar kinibar min pura tintinibar irav iti. Egha uaghan temer sidan bar aviriba iti, mati temer Israelin mighsiar muziaribar izezibar min iti.

28 Solomon uan hoziaba, kantri Musri* ko kantri Silisian da ini. A dagiar ingangaribagh amir gumaziba amadima, me Silisian ghua a bagha hoziabagh ivesi.

29 Ezi dagiaba bagha ingangaribagh amir gumazir kaba, Musrin karisba ko hoziabagh ivesi. Karisba vaghvagha dar ivezim 6,000 kinan tu, ezi hoziaba vaghvagha dar ivezim 1,500 kinan tu. Egha dagiar ingangaribagh amir gumazir kaba, me karisba ko hoziaba isa ghua da amadima, Hitia ko Siriabar atriviba dagh ivesi.

11

Solomon akirim ragha God gasara

1 Solomon kantrin igharazibar amizir avirim gifonge. A faragha Isipian atrivimin guivimin ikia, egha uaghan kantri Moapin amizibar ikia, egha kantri Amonin amiziba ko, kantri Idomin amiziba, ko Saidonin nguibar ekiamin amiziba, ko Hitian amizibar iti.

2 Nguibar kabar amiziba, Ikiavira Itir God faragha, men ikian Israelian anogoroke. Ikiavira Itir God Israelia migia ghaze, “Ia Israelin azenan itir amizir kabar ikian bar marki. Ia kamaghin damuti, guizbangira, me ia gekuti ia na ategh men asebar gin mangam.” Ikiavira Itir God kamaghin mikemegha gifa. Ezi puvati, Solomon amizir kabagh ifongeghavira iti.

3 Solomon amuir 700pla ikia, amuir dozir 300pla iti. Ezi amizir kaba an nighnizim girazi, an akirim ragha Ikiavira Itir God gasara.

4 Solomon ghurizir dughiamin, amizir kaba an navir averiam girazi a men asebar gin zui. Kamaghin amizi, Solomon uan afeziam Devitin araziba ategha, egha Ikiavira Itir God, an Godin gin zuir puvati. Bar puvati.

5 Solomon aser kam Astarten ziam fe, kar Saidonian aser amizim. Egha a uaghan asem Molekin ziam fe, a Amonian asem, ezi an amizir arazim bar ikuvizi, Ikiavira Itir God bar an aghua.

6 Solomon kamaghin amua, Ikiavira Itir Godin damazimin arazir kuram gami. A uan afeziam Devitin arazir aghuiba ategha, Ikiavira Itir Godin arazim guizin an gin zuir puvati.

7 A uaghan, aser kam Kemosin ziam fasa danganir mamin ingari, kar Moapian aser arazir bar kurir God bar aghuazibagh amim. A uaghan Molekin ziam fasa danganir mamin ingari, kar Amonian aser arazir bar kurir God bar aghuazibagh amim. Danganir kamning, aning Jerusalemin aruem anadi naghin mighsiam gisin iti.

8 Egha a uaghan uan amuir azenan itir kaba bagha danganir mabar ingari, eghti me dar mangiva ofan migharir mughuriar aghuim zuim ko, ofan igharagha gariba uan aseba bagh dar amuam.

9-10 Ikiavira Itir God, a Israelian God, a faragha dughiar pumuningin Solomon batogha aser kabar ziaba fan an anogoroke. Ezi Solomon Ikiavira Itir Godin Akar Gavgavim batuegha, akirim ragha a gasara. Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God adarim Solomonin ikia,

11 egha kamaghin a migei, “Ni oragh! Ni uan ifongiamin gin ghua, arazir ki ifongeziba ko nan Akar Dikirizir Gavgavim abigha, nan Akar Gavgavimin gin zuir puvati. Kamaghin amizi, ki kamaghin nighnigha givagha ghaze, ni atrivir ingangarimin givagh, ua kantrin kamin ganan kogham. Ki nin ingangarir gumazitam amiseveghtima an atrivimin otivam.

12 Ni aremeghti nin otarim atrivimin ikitima, ki a batuegham. Ki nin afeziam Devit ginighnigha, datirighin ni batueghan kogham.

13 Egh ki atrivir ingangarimin bar a batueghan kogham. Puvati. Ki uan ingangarir gumazim Devit ko, nguibar ekiar ki ua baghavira inabazim, ki aning ginighnisi. Kamaghin amizi, ki nin otarim ategh a Israelian anaba tamin atrivimin ikiam.”

Gumazir pumuning Solomonin apanim gami

14 Egha Ikiavira Itir God, gumazir mam gamizima, a Solomonin apanimin oto. Gumazir kamin ziam Hadat, a Idomian atrivimin ikizimin gumazir mam.

15 Atrivim Devit fomira Idomia ko misoke. Ezi Israelian midorozir gumazibar dapanim Joap, a Idomin ghugha, midorozimin ariaghirezir gumazibar kuaba afe.

16 Joap uan midorozir gumaziba ko me iakinir 6plan Idomin kantrin ikia gumazibav sogha ghua bar me kuavareme.

17 Dughiar kamin Hadat suvighavira ikia, egha Idomin gumazir maba ko ara Isipin kantrin zui. Gumazir kaba, kar an afeziamin ingangarir gumaziba.

18 Me Midianin nguazim ategha ghua Paranin gumazamiziba puvatizir danganimin otifi. Egha Paranin gumaziba

---

10:28: Godin Araziba 17:16 * **10:28:** Kantri Musri, kantri Lebanonin notin amadaghan iti. Ezi gumazir maba ghaze, a kantri Isipin migei. **11:1:** Godin Araziba 17:17 **11:2:** Ua Me Ini 34:16; Godin Araziba 7:3-4

inigha, me bar moghira Isipin ghue. Me
otivigha givagha, ghua Isipin atrivim
batozima a nguazir asizir mam ko, dipenir
mam Hadat ganigha, daghebar an akurvasi.
19 Isipian atrivim bar Hadat gifongegha
anetaghizima, a Tapenesin afumimin iti.
Tapenes, a Isipin atrivimin amuim.
20 Ezi Hadatin amuim otarir mam bate,
ezi me ziam Genubat a gati. Ezi Tapenes
Genubat inigha Isipian atrivimin boriba
sara atrivimin dipenimin men gari.
21 Ezi Hadat Isipin ikia orazi, Devit ko
an midorozir gumazibar dapanim Joap,
aning areme. A kamaghin oregha ghua
Isipian atrivim migia ghaze, "Ni nan
amamangatighti, ki uamategh uan kantrin
mangam."
22 Ezi atrivim an azara, "Ni manmaghsua
uamategh uan kantrin mangasa? Ni na ko
ikia bizitabar otevez ti."
Ezi Hadat a migia ghaze, "Ki bizitam
gasazir puvati. Ki kamaghsua, ni pura na
ateghti ki mangam."
23 God gumazir igharazir mam uaghan a
gamizima, a Solomonin apanimin oto. Gu-
mazir kamin ziam Reson, a Eliadan otarim.
Reson a kantri Soban Atrivim Hadateserin
ingangarir gumazir mam. An Hadateser
ategha arav ghu.
24 Egha a gumazir maba akuvagha men
faragha ghua, tintinibar puram arua, gu-
mazamizibav sogha men biziba okei. Ezi
Devit fomira Hadateserin midorozir gu-
mazibav sogha me agivazi,* bizir kamin gin,
Reson uan adarazi ko me ghua Damaskusin
nguibar ekiamin iti. Egha an adarazi an
akurazi, a Damaskusin atrivimin oto.
25 Ezi Solomon atrivimin itir dughiamin,
Reson zurara Israelian apanim gami, Ha-
dat amizi mokin. Egha Reson kantri Sirian
atrivimin ikia, Israelia bar men aghua.

Ikiavira Itir God, Jeroboam bagha akam akiri

26 Solomonin ingangarir gumazir
dapanir mam uaghan akirim ragha a
gasaragha an apanim gami. An ziam
Jeroboam. An afeziamin ziam Nebat,
ezi an amebamin ziam Serua. Ezi an
afeziam Nebat areme. Jeroboam, a Seredan
nguibamin gumazim. Kar Efraimin
anabamin nguazimin itir nguibar ekiam.
27 Jeroboam Atrivim Solomon abinasa
nighnisi. Bizir kamin mingarim kamaghin
ghu, Solomon Jerusalemin danganir
iraghueziba apeava, Devitin Nguibar
Ekiam avinizir divazim akirir dughiamin,
28 Jeroboam bar deraghavira ingari.
Solomon an ingangarir aghuir kabar
ganigha anemisevezi a Josepin anabamin
adarazir gativagha men gari. Ingangarir
kaba, atrivim da isa me ganingi.
29 Dughiar mamin, Jeroboam Jerusalem
ategha tuavir mamin zuima, Godin akam
inigha izir gumazim Ahiya, a Silon gu-
mazim, a iza tuavimin a bato. Aning
uaningra itima, gumazitam uam aning ko
itir puvati. Dughiar kamin, Ahiya korotiar
igiar mam arugha egha ize.
30 Egha Ahiya korotiar igiar kam suegha,
an suiragha 12plan akuabar anebiki.
31 Egha a Jeroboamin migia ghaze,
"Ikiavira Itir God, Israelian God, kamaghin
ni migei, 'Ni gan! Ki Ikiavira Itir God,
ki atrivir ingangarimin Solomon agivasa
nighnigha gifa. Ki ni damighti ni Israelian
anabar 10pla gativagh men ganam.
Kamaghin amizi, ni korotiar akuar 10pla
ua bagh dar suikigh.
32 Ki uan ingangarir gumazim Devit
ko, Israelin anababar tongin Jerusalemin
nguibar ekiar ki ua baghavira inabazim,
ki aning ginighnisi. Kamaghin, ki Solomon
ateghti, an anabar vamiran ganam.
33 Israelia akirim ragha na gasaragha
Saidonin aser amizim Astarten ko, Moapian
asem Kemos, ko, Amonian asem Molek,
me men ziaba fe. Me tuavir aghuir ki
men akaziba dar gin zuir puvatigha, nan
arazir ki ifongeziba ko, bizir ki damuasa
ia mikemezibar gin zuir puvati. Egha ki
ifongezir puvatizir biziba me dagh ami. Me
Solomonin afeziam Devitin arazir aghuiba
bar ada ataki. Ezi bizir kam bangin ki arazir
kam men akagham.
34 " 'Egh ki atrivir ingangarimin Solomon
da bar anegivaghan kogham. Ki uan in-
gangarir gumazir ki ua bagha misevezim
Devit, a ginighnisi. A nan Akar Gavgaviba
ko arazir ki ifongeziba bar dar gin zuir gu-
mazim. Ki a ginighnigh, Solomon aneteghti
an atrivimin iki mangi aremegham.
35 Solomon aremegh givaghti, an otarim
an danganim inigh atrivimin ikiti, ki an da-
farimin 10plan Israelian anababa inigh ni
Jeroboam, nin dafarim darigham.
36 Egh ki Solomonin otarim ateghti, a
Israelian anabar vamiran ganam. Eghti
nan ingangarir gumazim Devitin lam
mungueghan kogham.† Bar puvatigham.
An ovavir boriba atrivibar iki mangivira
ikiam. Devitin ikizimin adarazir tongin
gumazitam zurara Jerusalemin atrivimin
ikiam. Nguibar ekiar kam, gumazamiziba

* **11:24:** Ni 2 Samuel 8:3-6 ko 10:15-19in gan. † **11:36:** 2 Samuel 21:17in, gumazir maba ghaze, Devit mati lam, angazangarim Israelia ganidi. Gin akar kam, Devitin lam, a Devitin adarazir akar isin zuimin min oto. Akar kam, "Devitin lam mungan kogham," an mingarim kamaghin, "Devitin ikizim givan marki."

an iziva nan boroghin izi nan ziam fasa ki a ginaba.
37 Jeroboam, ki ni damightima ni Israelian atrivimin otogh, nguazir ni ganasa ifongeziba, ni bar dagh ativagh dar ganam.
38 Ni nan Akar Gavgavir ki ni migeiba deragh da baragh, egh deragh tuavir ki nin akaghamibar gin mangi, egh nan damazimin arazir aghuibar amu, egh nan ingangarir gumazim Devit amizi moghin, ni nan Akar Gavgaviba ko arazir ki ifongezibar gin mangiti, ki ni ko ikiam. Egh ki nin ikizimin adarazir amuti, me atrivibar iki mangivira ikiam. Eghti ki Israelian anabar 10pla isi ni daningam.
39 Solomon arazir kuram gami, ezi bizir kam bangin ki ivezir kuram isi Devitin ovavir boribar aningam. Egh ki zurara mizazim me gasivira ikian kogham.' "
40 Solomon gin kamaghin fo, Jeroboam anebinasa. Kamaghin amizi, Solomon Jeroboam misueghti an aremeghasa. Ezi Jeroboam ara ghua Isipian Atrivim Sisak ko iti. Egha Isipin ikiavira itima Solomon areme.

Solomon areme
(2 Eghaghaniba 9:29-31)

41 Solomon amizir bizir igharaziba, ko an nighnizir aghuiba ko fofozim, me bar ada isa, Solomonin Eghaghaniba Itir Akinafarimin ada osiri.
42 Solomon 40plan azenibar Jerusalemin atrivimin ikia, egha Israelia bar me gativagha men gari.
43 Egha Solomon uan inazir afeziabar min aremezi, me an kuam isa, an afeziam Devitin Nguibar Ekiam Jerusalemin, anefa. Ezi an otarim Rehoboam an danganim inigha atrivimin iti.

Israel ko Juda, kantrin pumuningin oto

12

(Sapta 12--16)

Anabar notin amadaghan itiba bigha Judaba ataki
(2 Eghaghaniba 10:1-19)

1 Israelian notin amadaghan itir anababa bar, me uari bagh Rehoboam amiseveghti, a men atrivimin otivasa me nguibar ekiam Sekemin uari akufa, kamaghin amizi Rehoboam me bagha ghu.
2 Nebatin otarim Jeroboam, a fomira Atrivim Solomonin ara ghua Isipin iti. Ezi Israelia Rehoboam damightі an atrivimin otivasa amima, Jeroboam bizir kamin akam baraki.
3 Ezi Israelian gumazir maba Jeroboam bagha ghua a migia ghaze, "Ni uamategh Israelin izi." Ezi a Isip ategha uamategha izegha givagha, Israelia ko bar Rehoboam bagha ghua kamaghin Rehoboam migei,
4 "Nin afeziam Solomon osimtizir ekiam e ganiga, e gamizi e osimtizir ekiam atera pamtemin ingari. Kamaghin amizi ni en asughasugh en osimtizir taba agifagh. Ni kamaghin damightі, e datirighin nin apengan ikiam."
5 Ezi Atrivim Rehoboam akar kam baregha kamaghin me migei, "Ia mangi, 3plan dughiaba givaghti ia ua iziti ki uan nighnizimin gun ia mikimam." Ezi me anetegha uamategha ghue.
6 Ezi Rehoboam ghua gumazir ghuriba ko migei. Gumazir kaba, me fomira nighnizir aghuiba an afeziam Solomon ganidi. Rehoboam kamaghin men azara, "Ia manmaghin nighnisi, ki akar manatamin gumazamizir kabav kimam?"
7 Ezi me kamaghin a migei, "Ni arazir aghuimin gumazamizir kabar amuva men akurvaghsi datirighin akar aghuitamin me mikimtima, me zurara nin apengan ikiam."
8 Ezi Rehoboam gumazir ghurir kabar akam baraghizir puvatigha, ghua gumazir igiabar azangsisi. Gumazir kaba me an kuaba, egha me uagharam aghungi, egha datirighin me an ingangarir gumazibar otifi.
9 A kamaghin me migei, "Gumazamizir kaba ghaze, nan afeziam Solomon me gatizir osimtizir kaba, ki dar taba agivam. Ezi ia manmaghin nighnisi, ki akar manatamin me ikarvagham?"
10 Ezi ingangarir gumazir igiar kaba kamaghin a migei, "Ni men azangsizir nin afeziam me gamizir osimtizir kataba ikarvaghsi, ni kamaghin me mikim, 'Ia ghaze, nan afeziam paza ia gami, a? Puvati. Kar pura bizim. Nan dafarir tereghiam, bar nan afeziamin gavgavim gafira.
11 Guizbangira nan afeziam osimtizim ia ganingi, ezi ki osimtizir ekiar bar aviriba ia daningam. Nan afeziam benimin ia ifozoroke, ezi ki benir gavgavir atariba itibar ia fozoroghti, ian inivafiziba asighiram.' "
12 Ezi dughiar 3pla givazima, Jeroboam Israelian gumazamiziba bar me ko uamategha, Atrivim Rehoboam mikemezi moghin me izi.
13-14 Ezi atrivim gumazir ghuribar nighnizimin gin zuir puvatigha, a gumazir igiabar nighnizimin gin ghua, pamtemin gumazamizibav gei. A kamaghin me migei, "Guizbangira, afeziam osimtizim ia ganingi, ezi ki osimtizir ekiar aviriba ia darigham. Nan afeziam benimin ia ifozoroke, ezi ki benir gavgavir atariba itibar ia fozoroghti, ian inivafiziba asighiram."

12:15: 1 Atriviba 11:29-39

15 Fomira akam inigha izir gumazim
Ahiya, a Silon gumazim, a Ikiavira Itir
Godin akar dikirizim Nebatin otarim
Jeroboam ganingi. Egha God datirighin
uan akar dikirizir kam damuti, a guizin
otivasava ami. Kamaghin amizi, Ikiavira
Itir God uabi Rehoboam gamizi, a gumaza-
mizibar nighnizimin gin zuir puvati.
16 Gumazamiziba me datirighin fo,
atrivim men akam bareghan kogham. Ka-
maghin amizi, me pamtemin dia kamaghin
migei, "E Devitin adarazir apengan ikian
aghua. E Devitin adarazi puvati, e uaghan
Devitin otarir kamin adarazi puvati. E
Israelin gumazamiziba bar uamategh uan
nguibabar mangam. Eghti ia Devitin
adarasi, ia uarira uarir gan." Me akar kam
mikemegha, me tintinibar uan nguibabar
ghue.
17 Ezi Israelian marazi uaghan Judan
nguibar ekiabar ikia, Judabar tongin iti. Ezi
Atrivim Rehoboam men gari.
18 Egha gin Atrivim Rehoboam Adoniram
amadazima, a Israelia bagha zui.
Adoniram, a fomira gumazir atrivimin
ingangaribagh amir gumazibar garir
gumazim. An ziar igharazim Adoram.
Dughiar Adoniram ghua Israelia batozimin,
me bar moghira dagiabar a ginivizima
an areme. Ezi Rehoboam bizir kamin
akam baregha, zuamira uan karisin
ghuavanabogha ara Jerusalemin ghu.
19 Dughiar kamin ikegha iza datirighin,*
Israelian notin amadaghan itiba me ak-
aba batoghavira iti, me Devitin ikizimin tav
atrivimin otogh men ganan me bar aghua.
20 Ezi Israelian gumazamiziba kamaghin
oraki, Jeroboam Isip ategha ize. Egha
me uari ko iviriamin ikiasa a bagh akam
amada. A izezima, me a gamizima a
Israelian ikiziba bar men atrivimin iti.
Ezi Judan anabamin adarazira, me Devitin
ikizimin otivizir atrivibar apengan iti.

Akam inigha izir gumazim Semaia, Godin akam akuri

(2 Eghaghaniba 11:1-4)

21 Ezi Rehoboam ghua Jerusalemin
otogha, Juda ko Benjaminin anabamningin
midorozir gumazir gavgavibar diazi, me
iza uari akufa. Modorozir gumazir kabar
dibobonim 180,000in tu. Rehoboam
kamaghsua, me mangi Israelian notin
amadaghan itir anababav suegh, me
damighti me ua izi an apengan ikiam.
22 Ezi God kamaghin akam inigha izir gu-
mazim Semaia migei,
23 "Ni Judan Atrivim Rehoboam bagh
mangi, egh a ko, Judaba ko Benjaminin
anabamningin adarazi ko, gumazamizir
igharaziba sara kamaghin me mikim,
24 'Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin migei:
Ia mangi Israelia misoghan marki, me ian
adarasi. Guizbangira, ki uabi kamaghin
amizi, Israelia ian bighiaghiri. Kamaghin ia
uamategh uan nguibabar mangi.'" Ezi Se-
maia Ikiavira Itir Godin akam me mikinizi,
me uamategha uan nguibabar ghue.

Jeroboam akirim ragha Ikiavira Itir God gasara

25 Ezi Atrivim Jeroboam, Efraimin
anabamin nguazir mighsiaba itibagh isin
nguibar ekiam Sekem avinizir divazim,
gavgavim a ganiga an ingarigha, egha
nguibar kam dughiar mabar an ike.
Egha gin anetegha, Gileatin Distrighin itir
nguibar ekiam Penuel avinizir divazimin
ingara, gavgavim a ganidi.
26 Jeroboam kamaghin nighnigha ghaze,
"Nan gumazamiziba ti na tegh, ua Devitin
adarazir apengan mangigham.
27 Me datirighin Jerusalemin itir Ikiavira
Itir Godin Dipenim zurarama an ghua, a
bagha ofabagh ami. Me ti uan nighnizibagh
iragh, uamategh uan Ekiam Rehoboam, a
Judabar atrivim, me an apengan ikiam. Egh
me ti na misueghti ki aremeghti, me ua-
mategh Atrivim Rehoboam bagh mangam."
28 Jeroboam nighnizir kam der-
aghavirama a tuisigha givagha, kamaghin
bulmakaun apurir pumuning marvir
guamningin min, golin aningin ingari. Egha
kamaghin uan gumazamizibav gia ghaze,
"Ia dughiar aviribar Ikiavira Itir Godin
ziam fasa Jerusalemin zui. Ezi datirighin
ia ua mangan kogham. Israelia, ia gan, ian
godning kara. Aning Isipin ia inigha, ian
akua kagh ize. Ia aningin ziam fi."
29 Egha a golin bulmakaun mam Betelin
nguibar ekiamin anetigha, igharazim Danin
nguibar ekiamin aneti.
30 Ezi gumazamiziba bulmakaun kamn-
ingin ziamning fe. Me kamaghin amua
arazir kuram gami. Dan bar saghon iti,
ezi gumazamiziba Danin itir bulmakaun
kamin ziam fasa pura Danin zui.
31 Ezi Jeroboam uaghan asebar ziaba fasa
tintinibar mighsiabagh isin danganibar in-
gari. Egha dar ofa damuasa gumazir kinir
maba pura adav sefe. Me Livain anabamin
adarazi puvati.

*Ikiavira Itir God, Betelin itir dan-
ganir gol bulmakauningin ziamning fem
gasighasighasa*

32 Egha Jeroboam, gol bulmakauningin
ziamning fasa dughiar ekiar mam gin-
aba, a namba 8in iakinim an namba 15in

12:16: 2 Samuel 20:1 * **12:19:** Akar kam, "dughiar kamin ikegha iza datirighin," a datirighin en dughiar kam migeir puvati. A gumazir akinafarir kam osirizimin dughiam migei. **12:28:** Ua Me Ini 32:4 **12:32:** Ofa Gami 23:33-34

aruem. Kar bulmakaun kamningin ziam
fer dughiam, a Judaba Godin ziam fer
dughiam ko ekevegha magh ghu. Egha a
bulmakaun ingarizimning bagha, asizibav
suegha ofa gamir dakozim gisin da tuegha
ofa gami. A Betelin ofan kabagh ami. Egha a
ofa gamir gumazir a uabi misevezíba bagha
akam amadagha ghaze, Me Betelin izi dan-
ganir ofabagh amibar ingangarimin faragh
mangi a damuam.
33 Egha namba 8in iakinim, an namba
15in aruer a uabi inabazim, kar Israelian
dughiar ekiar me marvir guabar ziaba
famim. Ezi Jeroboam, Betelin nguibamin
ingarizir ofa gamir dakozimin ghugha,
mughuriar aghuim zuir ofa gami.

13

1 Atrivim Jeroboam ofa gamir dakozimin
tughav ikia ofa gami, ezi Godin akam inigha
izir gumazir mam a bagha izi. Akam inigha
izir gumazir kam a Judabar gumazim, ezi
Ikiavira Itir God, Juda ategh Betelin man-
gasa a mikeme.
2 Ikiavira Itir God, an akam ofa gamir
dakozir kamin ikia, egha akam inigha izir
gumazim migia ghaze, Ni kamaghin ofa
gamir dakozir kam mikim: "O ofa gamir
dakozim, ki Ikiavira Itir God, ki akam nin
iti. Otarir mam, an ziam Josaia, a Devitin
ikizimin aven otivam. An atrivimin iki-
amim dughiamin, a nin ofa gamir gumazir
ni gisin ofa gamiba inigh, ni gisin me arigh
me misueghti me arimighiregham. Egh a
gumazir kabar aghariba ni gisin da tueghti,
ni bar mizegham."
3 Egha akam inigha izir gumazim akar
kam kunigha ua kamaghin migei, "Ki
datirighin bizitam ni mikimam, Ikiavira
Itir God arazitam nin akaghti ni fogh suam,
kar guizbangira Ikiavira Itir Godin akamra.
A kamakin: Ofa gamir dakozir kam
dipirighirighti, an itir averenim tintinibar
iregham."
4 Jeroboam ofa gamir dakozimin
boroghin mitighav ikia, akar kam baraki.
Egha uan dafarim fuegha akam inigha
izir gumazimin akuigha ghaze, "Gumazir
mamin suiragh." Ezi Jeroboamin dafarim
maghira mineghirigha ikia mamaghira iti,
ezi an anepirigh ua izan ibura.
5 Ezi ofa gamir dakozir kam, Ikiavira
Itir God, uan akam inigha izir gumazimin
akamin aven mikemezi moghira, a dipirizi
averenim tintinimin nguazim gire.
6 Ezi Atrivim Jeroboam kamaghin akam
inigha izir gumazim migei, "Nan ifongiam
kamakin, ni na bagh uan Ikiavira Itir God,
nin God, ni a ko mikimti, a nan akuraghti
nan dafarim ua deraka." Ezi akam inigha
izir gumazim Ikiavira Itir God ko migeima,
an atrivimin dafarim gamizi, a ua deragha
iraghu.
7 Egha atrivim kamaghin akam inigha izir
gumazim migei, "Ki kamaghin ifonge, ni
nan dipenimin izi ga damam. Egh ki bizir
aghuitam ni daningam."
8 Ezi akam inigha izir gumazim kamaghin
a migei, "Ni uan dagiaba akuar pumuningin
da abigh tam na daningisi damuti, ki nin
dipenimin mangan kogham, egh Betelin
nguibamin kagh ni ko dagheba ko dipabar
aman kogham.
9 Guizbangira, Ikiavira Itir God na migia
ghaze, ki dagheba ko dipatam aman
kogham, egh uaghan tuavir ki izezim, ki ua
nguibamin mangisi an mangan kogham. Ki
uamategh tuavir igharazitamin mangam."
10 Ezi akam inigha izir gumazim tuavir
a izezimin ghuzir puvati. A Betel ategha
tuavir igharazimin ua ghu.

Akam inigha izir gumazir ghurim, Judan akam inigha izir gumazim gifara

11 Dughiar kamin akam inigha izir gu-
mazir ghurir mam Betelin nguibamin iti.
Ezi an otariba iza, Judan akam inigha
izir gumazim Betelin amizir bizibar gun a
migei. Egha uaghan akam inigha izir gu-
mazim, Atrivim Jeroboam mikemezir ak-
abar gun a migei.
12 Ezi afeziar ghurim kamaghin otaribar
azara, "Akam inigha izir gumazir kam,
tuavir manamra a uamategha an ghu?"
Otariba akam inigha izir gumazim ghuzir
tuavimin gani, kamaghin amizi, me uan
afeziam mikeme.
13 Ezi a kamaghin me migei, "Ia mangi
satel inigh izi nan donki gisin datigh." Ezi
me amigha givazi, a donki gaperagha zui.
14 A Judan akam inigha izir gumazimin
gin ghua an garima, a temer okin povimin
aperaghav iti.
Ezi akam inigha izir gumazir ghurim ka-
maghin an azara, "Ni akam inigha izir gu-
mazir kam, ni Juda ategha ize?"
Ezi akam inigha izir gumazim a ikaragha
ghaze, "Are, kar kirara."
15 Ezi gumazir ghurim kamaghin a migei,
"Ni nan dipenimin izi na ko damasa ki
ifonge."
16 Ezi Judan akam inigha izir gumazim
a migia ghaze, "Ki uamategh ni ko nin
dipenimin mangan kogham. Egh ki
danganir kamin daghetam ko dipatam
ameghan kogham.
17 Guizbangira, Ikiavira Itir God na
migia ghaze, ki dagheba ko dipatam aman
kogham, egh uaghan ki tuavir ki izezim,
ki ua nguibamin mangisi uam an mangan

13:2: 2 Atriviba 23:15-16

kogham. Ki tuavir igharazitamin uamategh mangam.”

18 Ezi akam inigha izir gumazir ghurim kamaghin a migei, “Ki uaghan nin min akam inigha izir gumazir mam. Ezi Ikiavira Itir God uan ensel na bagha anemadagha ghaze, ki ni inigh uan dipenimin mangi dagheba ko dipam ni daningti, ni dar ami.” Egha gumazir ghurir kam a gifara.

19 Ezi Judan akam inigha izir gumazim, kamaghin oregha, gumazir ghurir kamin gin an dipenimin ghugha dagheba ko dipaba api.

20 Aning dagheba apir dakozimin aperaghav itima, Ikiavira Itir God, akar mam isa akam inigha izir gumazir ghurir kam ganingi.

21 Ezi akam inigha izir gumazir ghurir kam, Judan akam inigha izir gumazir kam pamtem a migia ghaze, “Ikiavira Itir God, nin God kamaghin migia ghaze, ni an Akar Gavgavim batuegha, egha a ni mikemezi moghin amizir puvati. Bar puvati.

22 Ni ua iza danganir a dagheba ko dipabar aman nin anogoroghezi, ni da ame. Kamaghin amizi, ni aremeghti me nin kuam isi nin inazir afeziabar mozimin ni afaghan kogham.”

23 Ezi Judan akam inigha izir gumazim amegha givazi, akam inigha izir gumazir ghurim, a bagha uan donki akirigha a ganingizi ana gaperagha zui.

24 A ghuavira itima laionin mam iza a batogha a misoghezi an areme. Ezi an kuam irighav itima donki an boroghin tughav itima, laion uaghan an kuamin boroghin tughav iti.

25 Ezi gin gumazir maba tuavir kamin ghua garima, an kuam tuavimin irighav itima, laion an boroghin tughav iti. Ezi me ghua Betelin nguibamin otivigha ganizir bizir kamin gun gumazamizibav gei.

26 Ezi akam inigha izir gumazir ghurim akar kam baregha ghaze, “Mar Judabar akam inigha izir gumazimin kuamra. A Ikiavira Itir Godin akam batoke. Ezi Ikiavira Itir God, mikemezi moghiram amua laion amadazi, a iza a misoghezi an areme.”

27 Ezi a uan otaribav gia ghaze, “Ia satel isi nan donki gisin anetigh.” Ezi a mikemezi moghin me ami.

28 Ezi a tuavimin ghua garima akam inigha izir gumazimin kuam tuavimin irighav iti. Ezi donki ko laion an kuamin boroghin tughav iti. Laionin kam, an kuam apir puvatigha, bizitamin donki gamizir puvati.

29 Ezi akam inigha izir gumazir ghurir kam an kuam isa uan donki gati. Egha a inigha Betelin ghugha, an kuam bagha azia, a isa mozimin anefam.

30 Egha akam inigha izir gumazir ghurim an kuam isa uan dagiar torimram anefa. Egha uan otariba ko azia kamaghin migia ghaze, “O, en aveghbuam! O, en aveghbuam, noki!”

31 Me anefagha givagha, akam inigha izir gumazir ghurim kamaghin uan otaribav gei, “Ki aremeghti ia nan kuam isi Godin akam inigha izir gumazir kamin kuam itir mozimin boroghin na afagh.

32 Guizbangira, Ikiavira Itir God, akar an akam inigha izir gumazim mikemezibar amighti, da bar guizbangirama otivigham. Ikiavira Itir God, Betelin itir ofa gamir dakozim gasighsigh, egh Samarian Distrighin itir nguibabar itir asebar ziaba feir dipeniba bar dagh asighasigham.”

Jeroboam arazir kuram gamua ghuavira iti

33 Jeroboam bizir kabar gari da otifi, ezi a uan arazir kuraba ataghiraghasa nighnizir puvati. Bar puvati. An ofa damuamin danganir a uabi ingarizibar ofa damuasa gumazir kinibav siva ghuavira iti. Gumazir manam ofa damuamin ingangarim bagha nighnisi, Jeroboam puram anemiseveghti, a ingaram.

34 Jeroboam uan adarazi ko me arazir kurar kabagh amua, men arazir kurar kaba me gamima me osimtizim iti. Arazir kam bangin, Ikiavira Itir God Jeroboamin adarazi bar me kuavareme.

14

Jeroboamin otarim arimariam ini

1 Dughiar kamin, Atrivim Jeroboamin otarim Abiya arimariam a ini.

2 Ezi Jeroboam kamaghin uan amuimin migia ghaze, “Ki kamaghin ifonge, ni igharagh kurkeghti, gumazamiziba suam, ni nan amuim puvati. Egh ni Silon mangi. Ni fo, Godin akam inigha izir gumazim Ahiya a nguibar kamin iti. Gumazir kam na migia ghaze, ki Israelian atrivimin otivam.

3 Ni 10plan bretin rubuziba ko, bisketin taba ko, hanin minetam inigh mangi a daningigh. Egh otarimin arimariam gifofoghsi an azaragh. Eghti a ni mikimam.”

4 Ezi Jeroboamin amuim a mikemezi moghin ghua Silon nguibamin Ahiyan dipenimin zui. Ahiya datirighin bar ghurigha damaziba okafi.

5 Jeroboamin amuim izavira itima, Ikiavira Itir God Ahiyan migia ghaze, “Jeroboamin amuim ni bagh izi, uan otarimin arimariam gifofoghsi nin azangsighasa izi, a deragham ti. A ifar amizir igharazimin min gan ni bagh izam.” Egha Ikiavira Itir

13:24: 1 Atriviba 20:36 **13:31:** 2 Atriviba 23:17-18

God, biziba bar dar gun Jeroboamin amuim
mikimasa Ahiya mikeme.

6 Ezi Ahiya orazima, Jeroboamin
amuimin dagariba tiar akamin azenan
tingazima a kamaghin migei, “Jeroboamin
amuim ni aven izi. Ni tizim bagh amizir
igharazimin min uabi garigha na gifarasa?
Ki migirigiar mam iti, ki ni mikemeghti nin
navim bar ni basemegham.
7 Ni uamategh Jeroboam bagh mangi, ka-
maghin Ikiavira Itir Godin akamin a mikim,
‘Ki Ikiavira Itir God, Israelian God, ki kam-
aghin migei: Jeroboam, ki uan gumazamiz-
iba Israelia, men tongin ni amisevezi ni men
atrivimin oto.
8 Ki Devitin adarazi da atrivir ingan-
garim adegha, a isa ni ganingi. Ezi ni nan
ingangarir gumazim Devit amizir arazir
aghuibar gin zuir puvati. Devit nan Akar
Gavgaviba bar adar gin ghua, uan navir
averiamin aven na baghavira ikia, egha
arazir nan damazimin derazibaram ami.
9 Ni arazir kuram gamua ghuavira ikia,
faragha ikezir darazir arazir kuraba bar
dagh afira. Ni ua bagha godin igharaziba ko
marvir guar ni ainin amerezibar dar ingari.
Egha akirim ragha na gasaragha aser kabar
ziaba fe. Ezi ki nin arazir kaba bagha, bar
nin aningaghe.
10 Bar guizbangira! Ki nin adarazigh
asighasigham. Egh Jeroboam, Israelian
aven nin gumaziba gin otivti, ki bar moghira
me agivagham, gumazir igiaba ko aruaba
sara. Ki bar me agivagham, mati gumazim
buariba bar da suegha da makunizi tam ua
itir puvati.
11 Nin adarazir aven gumazitaba nguibar
ekiamin arimighiregh men kuaba ikiti,
afiaba dar amam. Eghti tarazi nguibar
ekiamin azenan arimighireghti isaba men
kuabar amam. Ki Ikiavira Itir God, ki
mikemegha gifa.’ ”

12 Egha Ahiya ua Jeroboamin amuim
migia ghaze, “Ni uamategh uan nguibamin
mangi. Ni nguibar ekiamin aven
mangitimira nin otarim aremegham.
13 Eghti Israelia bar moghira an aziva ane-
fam. A uabira Jeroboamin adarazir tongin,
Ikiavira Itir God, Israelian God, an garima,
an arazir aghuibagh ami. An kuamra gu-
maziba a isi mozim darigham. Eghti Jer-
oboamin adarazir gumazir igharaziba, pu-
vatigham.

14 Eghti Ikiavira Itir God, gumazitam
amiseveghti an atrivimin ikiam, egh
atrivir kam Jeroboamin adarazi bar me
agivagham. Bizir kam, datirighin ikegh
mangivira ikiam.*
15 “Israelia, temer guarir aser amizim
Aseran nedazim itiba dar ziaba fe, men
arazir kam Ikiavira Itir God gamizi, a bar
men aningaghe. Kamaghin amizi, Ikiavira
Itir God, mizazim me gaseghti, me atiatigh
akongam, mati aperiam uaghira ighurunim
amozorozi a ivazvasi. Egh Ikiavira Itir
God, nguazir aghuir a Israelian inazir afezi-
abagh aningizir kamin me batuegham. Egh
Yufretisin Fanemin vongin tintinibar me
aghamsigh me akunigham.
16 Jeroboam uabi arazir kurar kam
gamigha, bar Israelia gekuizi me arazir
kuram gami. Kamaghin amizi, Ikiavira Itir
God Israelian arazir kurar kam ginighnigh,
akirim ragh me gasaragham.”
17 Ezi Jeroboamin amuim akar kaba
baregha dikavigha uamategha Tirsan
nguibar ekiamin zui. A ghua uan dipenimin
aven zuima, an otarim areme.
18 Ezi Ikiavira Itir Godin akam inigha
izir gumazim Ahiya mikemezi moghira, Is-
raelia bar moghira otarimin azia, egha a isa
mozim gati.

Jeroboam areme

19 Atrivim Jeroboam amizir araziba, da
bar akinafarir mamin aven iti, akinafarir
kam me kamaghin a dibori, Israelian
Atrivibar Eghaghaniba.† Akinafarir kamin,
a uan apanibav soghezir eghaghaniba
ko, a kantri gativagha amizir bizibar
eghaghaniba, an aven iti.
20 Jeroboam 22plan azenibar atrivimin
ikegha uan inazir afeziabar min aremezi,
me an kuam isa anefa. Ezi an otarim Nadap
an danganim inigha atrivimin iti.

Rehoboam Judabar atrivimin iti
(2 Eghaghaniba 11:5–12:16)

21 Solomonin otarim Rehoboam, a Jud-
abar atrivimin iti. A 41plan azeniba ikia,
egha atrivimin oto, egha 17plan azenibar
atrivimin ike. A Jerusalemin aperagha iti,
nguibar ekiar kam Ikiavira Itir God, Is-
raelian nguibar ekiar igharazibar tongin,
ua bagha a ginaba, eghti danganir kamin
Israelia bar Godin boroghin iziva an ziam
fam. Rehoboamin amebam, an ziam Nama,
a kantri Amonian amizim.

14:10: 1 Atriviba 15:29 * **14:14:** Hibrun akam, deragha akar kamin mingarim abighizir puvati. † **14:19:** En Godin Akinafarimin aven, akinafarir pumuning iti, me kamaghin aning dibora ghaze, Israelia ko Judabar Atriviba 1 ko, Israelia ko Judabar Atriviba 2. Ezi uaghan akinafarir igharazir pumuning iti, me aning dibora ghaze, Atrivibar Eghaghaniba 1 ko, Atrivibar Eghaghaniba 2. Ezi marazi kamaghin nighnisi, bar fomira akinafarir igharazimning uaghan ike, Kar, Israelian Atrivibar Eghaghaniba ko, Judan Atrivibar Eghaghaniba. Dughiar mabar, Godin Akinafarimin aven itir akinafariba, akinafarir igharazir kamningin akaba dar iti. Ezi datirighin akinafarir igharazir kamning, bar ovenge, ezi e uam adar ganan kogham.

22 Dughiar kamin Judabar gumazamiziba
arazir kurar aviriba Ikiavira Itir Godin
damazimin dagh ami. Ezi arazir kurar
me amizir kaba, Ikiavira Itir Godin
aningagharim gamizi, a ghua bar ekefe.
Men inazir afeziaba faragha arazir
kurabagh ami, ezi Ikiavira Itir Godin adarir
datirighin Judabar itim, a bar ekevegha
adarir fomira men inazir afeziabar ikezim
bar a gafira.
23 Judaba datirighin mighsiaba ko temer
ekiabar apebabar, dagiar guarir dighoriba
itiba ko temer guarir aser amizim Aseran
nedazim itiba, isa danganir kabar da asava
dar ziaba fe.
24 Ezi arazir bar kurar mam oto. Gumazir
maba, me asebar ziaba fer danganir kabar
poroghamiba uari isava akuir arazibagh
ami. Judan gumazamiziba, me gumaza-
mizir fomira nguazir kamin ikezibar min,
arazir bar kurir ki aghuazibagh ami. Gu-
mazamizir fomira ikezir kaba, Ikiavira Itir
God me batuegha, nguazir kam isa Israelia
ganingi.
25 Ezi Rehoboam atrivimin itima an
namba 5in azenim otozi, Isipian Atrivim
Sisak uan midorozir gumaziba ko iza
Jerusalem ko misosi.
26 Egha me Jerusalemia misogha, me
abinigha Ikiavira Itir Godin Dipenim ko,
atrivimin dipenimin bizir bar aghuiba,
me bar da ini. Egha uaghan Solomon
midorozim bagha ingarigha golin noghezir
oraba, me bar ada inigha Isipin ghue.
27 Ezi gin Atrivim Rehoboam uan ingan-
garir gumazibav kemezi, me bras inigha
uam orar igiabar ingarigha brasin da noke.
Ezi da Isipia okemezir orabar danganiba
ini. Ezi Rehoboam da isa, ingangarir gu-
mazir an dipenimin tiar akabagh eghu-
vibagh aningizi me dar suigha tiarakabar
gari.
28 Atrivim Ikiavira Itir Godin Dipenimin
zuir dughiabar, a geghuvir gumazir kaba
orar kaba inigh an aku mangam. Eghti
atrivim uamategh uan dipenimin izeghti,
me orar kaba inigh da itir dipenimin mangi
dar arigham.
29 Atrivim Rehoboam amizir arazir
igharaziba, da akinafarir me kamaghin
diborimin aven iti, Judabar Atrivibar
Eghaghaniba.
30 Rehoboam ko Jeroboam aning
atrivimningin itir dughiamin, kantrin
pumuning zurara uaning misosi.
31 Ezi gin Rehoboam uan inazir afezi-
abar min aremezima, me Devitin Nguibar
Ekiamin an inazir afeziabar kuaba afir dan-
ganimin anefa. Ezi an otarim Abiya an dan-
ganim inigha atrivimin oto. Rehoboam
amebam an ziam Nama, a kantri Amonin
amizim.

15

Abiya Judan atrivimin oto
(2 Eghaghaniba 13:1--14:1)

1 Nebatin otarim Jeroboam, Israelin
atrivimin itima, an namba 18in azenimin,
gumazir ziam Abiya, an ziar igharazim
Abijam, a Judan atrivimin oto.
2 A 3plan azenibar Jerusalemin atrivimin
iti. Ezi an amebamin ziam Maka, Apsalomin
guivim.
3 Abiya arazir kurar an afeziam amizibar
miraram ami. A uan inazim Devit amizi
moghin, a bar uabi isa Ikiavira Itir God, an
God ganidir puvatigha, a ko navir vamiran
itir puvati.
4 Ezi Ikiavira Itir God Devit bangin, an
otarir mam isa Abiya ganingi, an an dan-
ganim inigh Jerusalemin atrivimin ikiam.
Eghti a Jerusalem damighti, a deraghvira iki
gavgavigham.
5 Devit Ikiavira Itir Godin damazimin
arazir aghuibagh ami, egha zurara an Akar
Gavgavibar gin zui. Dughiar bar vamira,
Devit pazav Hitian gumazim Uria gami.
6 Abiya angamira itir dughiamin,*
Rehoboamin midorozir gumaziba, ko
Jeroboamin midorozir gumaziba, zurara
uariv soghavira iti.
7 Atrivim Abiya amizir arazir igharaziba,
da akinafarir me kamaghin diborimin aven
iti, Judabar Atrivibar Eghaghaniba.
8 Abiya uan inazir afeziabar min aremezi,
me Devitin Nguibar Ekiamin aven anefa,
ezi an otarim Asa an danganim inigha
atrivimin iti.

Asa Judabar atrivimin oto
(2 Eghaghaniba 15:16--16:14)

9 Jeroboam Israelian atrivimin itima, an
azenir namba 20in, Asa Judan atrivimin oto.
10 Asa 41plan azenibar Jerusalemin
atrivimin iti. An inaghamim Maka, an
Apsalomin guivim.
11 Asa uan inazim Devitin min arazir
aghuir Ikiavira Itir Godin damazimin deraz-
ibagh ami.
12 Egha Asa asebar ziaba fer danganibar, gumazir poroghamiba uari bakia uari koma akuir arazim gamiba, a bar me batoke. Egha an inazir afeziaba dighoregha

14:23: 2 Atriviba 17:9-10 **14:24:** Godin Araziba 23:17 **14:25:** 2 Eghaghaniba 12:2-8 **14:26:** 1 Atriviba 10:16-17; 2 Eghaghaniba 9:15-16 **15:4:** 1 Atriviba 11:36 **15:5:** 2 Samuel 11:1-27 **15:6:** 2 Eghaghaniba 13:3-21 * **15:6:** Hibrun akinafarir bar ghuriba, danganir kamin, dar akaba ko uaghara garir puvati. Dar aviriba, ziar kam, Rehoboam dar iti, ezi vabara ziar kam, Abiya dar iti. **15:12:** 2 Eghaghaniba 15:8-15

asezir asebar marvir guaba, a bar da batoke.
13 Egha uan inaghamim Maka, atrivir danganimin a batoke. Ikiavira Itir God bar aghuazir aser amizim Asera, Maka an nedazimin ingari, ezi atrivim an danganimin a batoke. Egha nedazir kurar kam okegha a inigha ghua Kidronin Fanemin danganir zarimin a gaborozi a isi.
14 Ezi asebar ziaba fer danganir bar pin itiba ikiavira iti. Asa dagh asighasighizir puvati. Egha dughiabar zurara Asan navir averiam Ikiavira Itir God baghavira iti.
15 Egha Asa, an afeziam Ikiavira Itir God bagha inabazir biziba ko a uabi inabaziba, kar silvaba ko gol ko itarir igharagha gariba, a da inigha Ikiavira Itir Godin Dipenimin ghu.
16 Egha Asa ko Basa atrivimningin ikia, zurara uaning misogha mamaghira iti.
17 Basa dughiar mamin uan midorozir gumaziba inigha ghua Judaba ko misosi. Me Raman nguibar ekiam inigha, uam an divazimin ingarigha anevini, eghti gumazamiziba Judan mangigh izegh damuan kogham.
18 Ezi Atrivim Asa silva ko golin nar Ikiavira Itir Godin Dipenimin itiba ko atrivimin dipenimin itiba sara ini. Egha uan ingangarir gumazibagh aningi, eghti me da inigh nguibar ekiam Damaskusin mangi Sirian Atrivim Benhadat daningam. Benhadat, a Taprimonin otarim, egha Hesionin igiavotarim. Asa kamaghin Benhadat mikimasa uan ingangarir gumazibav keme,
19 “Datirighin ga uaning ko akar dikirizir gavgavim damigh, egh namakar aghuimningin ikiam, mati nan afeziam ko nin afeziam amizi mokin. Ki ni bagha silva ko gol amadi. Eghti ni mangi Israelian Atrivim Basa ko amizir akar dikirizir gavgavir mam abikigh, eghti a uan midorozir gumaziba inigh mangi nan nguazim atakigh.”
20 Ezi Atrivim Benhadat, Atrivim Asan migirigiamin amamangatigha, uan midorozir gumazibar dapaniba amangizi, me ghua midorozir gumaziba inigha ghua, Israelian nguibar ekiaba konasa ghue. Me ghua nguibar ekiar kaba kora, Ijonin nguibar ekiam isava, Dan ko Abel Betmaka ini. Egha uaghan Galilin Dipar Akaremin boroghin itir nguazim isava, Naptalin anabamin nguazim bar moghiram a ini.
21 Ezi Atrivim Basa kamaghin akam baraki, Sirian midorozir gumaziba iza Israelia misosi, ezi a ingangarir Raman nguibar ekiamin amim ategha, ua ghua Tirsan nguibar ekiamin iti.
22 Ezi gin Atrivim Asa Raman nguibamin mangasa, Judan gumaziba bar moghira me bagha akam amada. Ezi me ghua, dagiaba ko temer kaba bar da ini, kar Atrivim Basa gavgavim divazim daningasa akuvazir biziba. Egha me da inigha zui, ezi Asa da isa, Mispan nguibam avinizir divazim ko Geban nguibar ekiam avinizir divazim gavgavim aning ganingi. Nguibar kamning, Benjaminin anabamin nguazimin iti.
23 Atrivim Asa amizir arazir igharaziba, ko an gavgavir ekiaba, da akinafarir me kamaghin diborimin aven iti, Judabar Atrivibar Eghaghaniba. Akinafarir kam, an Atrivim Asa nguibar ekiaba avinizir divaziba, gavgavim dagh aningizir ingangarir ekiaba ko ingangarir igharazir an amizibagh eghari. Ezi Asa ghurigha givazi, arimariar kurar mam an dagarimningin oto.
24 Egha Asa uan inazir afeziabar min aremezi me an kuam inigha Devitin Nguibar Ekiamin, an inazir afeziaba koma anefa. Ezi an otarim Jehosafat, an danganim inigha atrivimin oto.

Nadap Israelian atrivimin iti

25 Asa namba 2in azenimin Judabar atrivimin itima, Jeroboamin otarim Nadap, Israelian atrivimin oto. Egha an azenir pumuningra atrivimin ike.
26 Egha Nadap uan afeziamin arazir kurabar gin ghua, Ikiavira Itir Godin damazimin uabi arazir kurabagh ami. Egha a uaghan Israelia getuima me uaghan arazir kurabagh ami.
27 Ezi Isakarin anabamin gumazim Ahiya, an otarim Basa, a Nadapin misueghti an aremeghasa tuaviba buri. Ezi Nadap uan midorozir gumaziba ko ghua Filistiaba ko misogha, Gibetonin nguibar ekiam ekiaruzir dughiamin, Basa, Nadap batogha a misoghezi an areme.
28 Ezi Asa uabi Israelian atrivimin iti. Asa Judan atrivimin itima, an namba 3in azenimin, bizir kam oto.
29 Ezi Basa zuamira Jeroboamin adarazi bar me misuaghariki. A men tav ataghizi a itir puvati. Bar puvati. Ezi arazir kamin, akar Ikiavira Itir God uan ingangarir gumazimin akamin aven mikemezim, a guizin oto. Akam inigha izir gumazim Ahiya, a Silon nguibamin gumazim.
30 Jeroboamin adarazir batozir bizimin mingarim kamakin, Jeroboam faragha uabi arazir kuram Ikiavira Itir God, Israelian Godin damazimin a gami, egha a uaghan Israelia getuima, me arazir kuram gami. Jeroboamin arazir kurar kaba Ikiavira Itir God gamima, a bar aningaghe, kamaghin amizi a Jeroboamin adarazigh asighasiki.

15:29: 1 Atriviba 14:10; 14:14

31 Atrivim Nadapin arazir igharaziba, da akinafarir me kamaghin diborimin aven iti,
Israelian Atrivibar Eghaghaniba.

Basa Israelian atrivimin oto

32-33 Asa namba 3in azenimin Judan
atrivimin itima, Ahiyan otarim Basa,
Israelian atrivimin oto. Egha a 24plan
azenibar Tirsan nguibar ekiamin atrivimin
ike. Dughiar Asa ko, Basa atrivimningin
itim, aning uaning misoghavira iti.
34 Egha Basa uan afeziam Jeroboamin
min, Ikiavira Itir Godin damazimin arazir
kurabagh ami. Egha a uaghan Israelia
gekuizi, me arazir kurabagh ami.

16

1 Ezi Ikiavira Itir God, akam Basa
daningasa, akam inigha izir gumazim Jehu
mikeme, a Hananin otarim. Ikiavira Itir
God ghaze,
2 "Basa, ni deraghviram oragh. Ni faragha
gumazir kinim, ezi ki ni gamizi ni atrivimin
otogha, nan gumazamiziba Israelia gati-
vagha men gari. Egha ni Jeroboamin min
arazir kurabagh amua, gumazamizibagh
etuima, me arazir kurabagh ami. Ezi
men arazir kuraba na gamima, ki men
aningaghe.
3 Kamaghin amizi, ki Nebatin otarim Jer-
oboamin adarazi gasighasighizi moghin, ki
ni ko nin adarasi, bar ia gasighasigham.
4 Nin adarazir aven gumazitaba, nguibar
ekiamin arimighiregh men kuaba ikiti,
afiaba dar amam. Eghti tarazi nguibar
ekiamin azenan arimighireghti, isaba men
kuabar amam. Ki Ikiavira Itir God, ki
mikemegha gifa."
5 Atrivim Basa amizir arazir igharaziba,
ko an gavgavir ekiaba bar, da akinafarir
me kamaghin diborimin aven iti, Israelian
Atrivibar Eghaghaniba.
6 Ezi Basa uan inazir afeziabar min are-
mezi, me Tirsan anefa. Ezi an otarim Ela an
danganim inigha atrivimin oto.
7 Atrivim Basa Ikiavira Itir Godin
damazimin arazir kurabagh ami, mati
Atrivim Jeroboam fomiram amizi moghin,
ezi an arazir kurar kaba Ikiavira Itir God
gamima an aningaghe. Basa uaghan
Jeroboamin adarazi bar me misuaghariki.
Ezi Ikiavira Itir God, Basa ko an adarazigh
asighasighasa akam isa akam inigha izir
gumazim Jehu ganingi. Jeroboamin adarazi
kuavaremezi moghin Basan adarazi
uaghan kuavaremegham.

Ela Israelian atrivimin oto

8 Atrivim Asa namba 26in azenimin, Ju-
dan atrivimin itima, Basan otarim Ela, Is-
raelin atrivimin oto. Egha a Tirsan nguibar
ekiamin azenir pumuningra atrivimin ike.
9 Ezi Elan ingangarir gumazir mam,
Simri, a Elan karisin mabar garir gu-
mazibar dapanim, a Ela misueghti an
aremeghasa tuaviba buri. Dughiar
mam, Ela a Tirsan nguibar ekiamin ikia,
Arsan dipenimin dipar onganiba apava
ongani. Arsa, an atrivimin dipenimin garir
gumazim.
10 Ezi Simri dipenimin aven ghugha, Ela
misoghezi an areme, ezi an an danganim
inigha atrivimin oto. Asa Judan atrivimin
itima, an namba 27in azenimin arazir kam
oto.
11 Simri atrivimin otozi dughiamin, a
zuamira Basan adarazir gumaziba, bar me
misuaghariki. Egha uaghan an anababa
ko namakaba bar me misuaghariki. A tav
ataghizi a itir puvati.
12 Kamaghin amizi Simri, Basan adarazi
bar me agifa. Arazir kamin, Ikiavira Itir
God, uan akam isa akam inigha izir gu-
mazim Jehu ganingizim, a guizin oto.
13 Basa uan otarim Ela ko, Ikiavira Itir
God, a Israelian God, an damazimin arazir
kuram gamua asebar ziaba fe. Egha Israelia
gekuizi, me uaghan arazir kurabagh
ami. Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God
aningaghegha, bar Basan adarazigh
asighasiki.
14 Atrivim Ela amizir arazir igharaziba
bar, da akinafarir me kamaghin diborimin
aven iti, Israelian Atrivibar Eghaghaniba.

Simri Israelian atrivimin oto

15 Atrivim Asa namba 27in azenimin,
Judan atrivimin itima, Simri Israelian
atrivimin oto. Egha a Tirsan nguibar ekiam
7plan aruebar atrivimin ike. Dughiar
kamin Israelian midorozir gumaziba kantri
Filistian, Gibetonin nguibar ekiam iniasa
anekiarugha me ko misosi.
16 Me misogha ghua kamaghin oraki,
Simri arazir bar kuram gamigha atrivim
misoghezi an areme. Ezi aruer kamra,
midorozir gumaziba uan gumazir da-
panim, an ziam Omri, me anemisevezi a
Israelian atrivimin oto.
17 Ezi Omri uan midorozir gumaziba
ko Gibeton ategha ghua, Tirsa iniasa an
ekiarugha misosi.
18 Ezi Simri Tirsan nguibar ekiamin
garima, Omrin midorozir gumaziba an
adarazi abiragha, nguibar ekiam isi, ezi a
ghua atrivim iti naghin, dipenir gavgavir
mamin aven ghu. Egha an avim gaborogha
atrivimin dipenibagh aboi. Egha a uabi avir
kamin aven areme.
19 Bizir Simri batozimin mingarim
kamakin: Jeroboam faragha uabi arazir
kuram Ikiavira Itir God, Israelian Godin
damazimin a gami, egha a uaghan Israelia
getuima, me arazir kuram gami. Ezi

Simri, Jeroboamin arazibar gin ghua, arazir kuram gamigha, an ivezir kurar kam ini.
20 Atrivim Simri amizir arazir igharaziba bar, da akinafarir me kamaghin diborimin aven iti, Israelian Atrivibar Eghaghaniba. Akinafarir kam, a Atrivim Ela abirazir eghaghanim, uaghan an aven iti.

Omri Israelian atrivimin oto

21 Atrivim Simri aremezi, Israelian ikizim bigha, ikizir pumuningin oto. Israelian gumazamizir maba, Ginatin otarim Tipni amiseveghti, an atrivimin ikiasava ami, ezi igharaziba Omri baka.
22 Egha gin Omrin adarazi Tipnin adarazi abira. Ezi Tipni aremezi, Omri atrivimin oto.
23 Atrivim Asa namba 31in azenimin, Judan atrivimin itima, Omri Israelian atrivimin otogha 12plan azenibar atrivimin ike. An 6plan azenir faragha zuibar, a Tirsan nguibar ekiamin ike.
24 Egha gin Omri mighsiar muziarim itir nguazir mam givese. Egha mighsiar kamin divazir gavgavim avinizir nguibar ekiar mamin ingari. Gumazir an a da nguazir kam givezezim, an ziam Semer, Omri 60,000 silva isa Semer ganingi. Egha Omri gumazim Semer ginighnigha ziar kam nguibar ekiam ganingi, Samaria.
25 Egha Omri arazir kurar avirim Ikiavira Itir Godin damazimin dagh ami. An arazir kuraba bar ekevegha atrivir, faragha ikezibar arazir kurabagh afira.
26 Omri, a Nebatin otarim Jeroboamin arazir kurabar gin ghua, Ikiavira Itir Godin damazimin uabi arazir kurabagh amua, uaghan Israelia getuima me arazir kurabagh ami, ezi me aseba fer arazim, Ikiavira Itir God, Israelin God gamizi, a puvira men atari.
27 Atrivim Omri amizir arazir igharaziba bar, da akinafarir me kamaghin diborimin aven iti, Israelian Atrivibar Eghaghaniba. Akinafarir kam, a Omrin ingangarir gavgavibagh eghari.
28 Ezi Omri uan inazir afeziabar min aremezi, me Samarian nguibar ekiamin mozimin an efa. Ezi an otarim Ahap, an danganim inigha atrivimin oto.

Ahap Israelian atrivimin oto

29 Atrivim Asa namba 38in azenimin, Judan atrivimin itima, Omrin otarim Ahap Israelian atrivimin oto. Egha a 22plan azenibar Samarian nguibar ekiamin ike.
30 Egha Ahap arazir kurar avirim Ikiavira Itir Godin damazimin dagh ami. An arazir kuraba bar ekevegha atrivir faragha ikezibar arazir kurabagh afira.
31 A Jeroboamin min arazir kurabagh amua, egha ghaze, pura bizim. Egha a Saidonian nguibamin Atrivim Etbalin guivim Jesebelin iti. Egha Saidonian asem Balin ziam fe.
32 Egha Ahap asem Bal bagha Samarian dipenir mamin ingarigha, ofa gamir dakozir mam dipenir kamin aven an ingari.
33 Egha a datirighin aser amizim Aseran marvir guamin ingarigha, an ziam fe. An arazir kam, Ikiavira Itir God, Israelian God, gamizi, a bar an aningaghe. An arazir kuraba bar ekevegha, atrivir faragha ikezibar arazir kurabagh afira.
34 Dughiar Ahap atrivimin itimin, Betelin nguibar ekiamin gumazim Hiel, a ua Jerikon nguibar ekiamin ingari. Hiel nguibar ekiamin avinamin divazir mingarim bagha dagiar ekiaba arizima, an otarir ivariam Abiram areme. Egha a nguibam avinizir divazimin tiar akar ekiabar ingarima, an otarir abuananam Segup areme. Bizir kam Hiel bato, mati akar Ikiavira Itir God bar fomira Nunin otarim Josua mikemezimin min oto.*

Akam inigha izir gumazim Elaijan eghaghanim

17

(Sapta 17–21)

Elaija ghaze, Israelin kantri, amoziba puvatigham

1 Akam inigha izir gumazir mam, Elaija, a Gileatin Distrighin itir nguibar ekiam Tisben gumazim. Dughiar mamin, a iza Atrivim Ahap batogha kamaghin a migia ghaze, “Ki Godin ingangarir gumazim. Ikiavira Itir God, Israelian Godin bar zurara itim, ki an ziamin, guizbangira ni migei: Amoziba ko dimagarimin ghuariamin dipaba azenir tabar nguazim giran kogham. Egh kamaghira iki mangiti azenir taba givagham. Egh kamaghira iki mangiti, ki mikemeghti, amozim ua izam.”
2 Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Elaija migei,
3 “Ni danganir kam ategh, Jordanin Fanemin aruem anadi naghin mangi, Keritin Daghurimin boroghin uabi modogh iki.
4 Egh ni daghurir kamin dipabar ami. Ki kuarazir kotkotbav kemegha gifa, eghti me ni bagh dagheba inigh izam.”
5 Ezi Elaija Ikiavira Itir Godin akamin gin ghua, Jordanin Fanemin aruem anadi naghin Keritin Daghurimin boroghin iti.
6 A dipar kam apa itima, kuarazir kotkotba mizaraziba ko guaratizibar, a bagha bretba ko asiziba isa izi, ezi a dapi.

16:25: 1 Atriviba 14:9; 16:30-33; Maika 6:16 * **16:34:** Ni Josua 6:26in gan. **17:1:** Luk 4:25; Jems 5:17

7 Ezi dughiar mabar kantri Israelin amoziba puvati, ezi daghurir dipar kam uaghan dake.

Elaija, amizim uan otarim ko aningin akura

8 Keritin Daghurim dakegha givazi, Ikiavira Itir God kamaghin Elaija migei,
9 "Ni dikavigh Saidonin nguibar ekiamin boroghin itir nguibar mam Sarefatin mangi, egh kagh daperagh iki. Ni oragh, nguibar kamin, amizir mam iti, an pam areme. Ki, dagheba ni daningiva egh nin gan nin akurvaghasa, ki amizir kam amisevegha a mikeme."
10 Ezi Elaija dikavigha Sarefatin nguibamin ghu. A ghua nguibar kamin divazimin tiar akamin otogha garima, amizir pam aremezir mam dazibagh eghufi. Ezi an amizimin diagha an azaragha ghaze, "Ga uaning, ki dipatam amasa. Ni na bagh dipatam minemin a tuigh a inigh izi."
11 Ezi amizim Elaijan akam baregha dipam iniasa zuima, a uam an diagha ghaze, "Noki, ni na bagh bretin otevitam sara inigh izi."
12 Ezi amizim a ikaragha ghaze, "Ikiavira Itir God, nin Godin ikia mamaghira itim, a nan gari. An ziamin, ki guizbangira migei, ki bretba puvati. Plauan bar muziarimra, a nguazir minemin iti, ezi olivin borer muziarim, uan misevimin iti. Ki datirighin plauan muziarim tuasa daziba akumakui, egh da inigh uan dipenimin mangigh a tuam. Ki uan otarim ko, ga aneramegh givaghti, dagheba ua puvatigham. Mar ga ovengsivira mizuam ikiam."
13 Ezi Elaija a migia ghaze, "Ni mamaghin nighnigh atiatingan marki. Ni uan dipenimin mangi, ni mikemezi moghira damu. Egh, ni faragh plauan muziarir tam ko borem inigh egh bretin muziarim tuagh a inigh izi na daningigh, egh ni gin uan otarim ko gua uaning bagh damu.
14 Guizbangira, Ikiavira Itir God, a Israelian God, a kamaghin migia ghaze: Nin plauan muziarim ko borer muziarim ikivira ikiti, Ikiavira Itir God uam amozim amadaghti a ua nguazim gizam."
15 Ezi a dipenimin ghugha Elaija a mikemezi moghiram ami. Egha amizir odiarir kam uan adarazi ko Elaija, me dughiabar damamin dagheba zurara izivagha mamaghira iti.
16 Ikiavira Itir God, akam Elaija ganingizi, a mikemezi moghin, an plauan minem ko borer misevimin itim givazir puvati.
17 Dughiar maba givazi, dipenir kamin ghuamizimin otarim arei. An arimariam ghua bar ekevezima an areme.
18 Ezi amizim Elaija migia ghaze, "Ni Godin ingangarir gumazim, ni manmaghsua arazir kamin na gami? Ni ti kagh izegha nan arazir kuraba isa Godin damazim gati, ezi bizir kam bangin nan otarim areme."
19 Ezi Elaija a ikaragha ghaze, "Ni otarim inigh izi na daningigh." Egha Elaija otarimin kuam amebamin dafarimningin a inigha, a firagha dipenimin pin itir ghuriamin ghuavanabogha uan dakozimin aneti.
20 Egha a pamten Ikiavira Itir Godin diagha ghaze, "O Ikiavira Itir God, ni nan God. Amizir odiarir kam uan dipenim nan taghizi, ki a ko iti. Ezi ni manmaghsua osimtizir ekiar kam amizir kam gatigha, an otarim gamizi, an areme?"
21 Egha Elaija dughiar 3plan uabi aminegha otarim gisin irighav ikia, kamaghin Godin dia a migia ghaze, "O Ikiavira Itir God, ni nan God, ni otarir kam damighti, a ua dikavigh angamira iki."
22 Ezi Ikiavira Itir God, Elaijan dimdiam baregha otarim gamizi a ua dikavigha angamira iti.
23 Ezi Elaija akui naghin pin, otarim fegha a firagha izaghira an amebam ganiga, kamaghin an amebam migei, "Ni gan. Nin otarim ua dikavigha angamira iti."
24 Ezi amebam a ikaragha ghaze, "Bar guizbangira, ki datirighin fo, ni Godin ingangarir gumazim. Ezi Ikiavira Itir Godin akar nin akatorimin otiviba, da bar guizbangira."

18

Elaija ko asem Balin akam inigha izir gumaziba

1 Aruem dughiar ruarimin iti, ezi an dughiar namba 3in azenimin, Ikiavira Itir God kamaghin Elaija migei, "Ni mangi Atrivim Ahapin ganigh, eghti ki uam amozim amadaghti a izam."
2 Ezi Elaija dikavigha Ahap bagha ghu. Dughiar kamin, Samariaba dagheba bar puvati.
3 Atrivim Ahap, faragha uabin ganasa Obadia bagh akam amada. Obadia a gumazir atrivimin dipenimin garim. Obadia Ikiavira Itir Godin ziam fa bar an apengan iti.
4 Dughiar Atrivir Amizim Jesebel Ikiavira Itir Godin akam inigha izir gumazibav sozi me ariaghirimin, Obadia akam inigha izir gumazir 100pla inigha, me isa dagiar torir ekiabar me monge. A 50pla isa torir mamin me muegha, egha 50pla isa torir mamin me monge. Egha a dagheba ko dipaba me ganiga men gara iti.

17:9: Luk 4:25-26 **17:21:** 2 Atriviba 4:34-35 **17:22:** Hibru 11:35 **17:24:** Jon 3:2; 16:30

5 Ezi Obadia Ahap bagha izezi, Ahap
kamaghin a migei, “Ga kantrin danganiba
bar dar mangiva, tintinibar danganir
mozir dipaba faragha ikeziba ko, daghurir
muziarir dipaba faragha ikeziba bar adar
mangam. Egh ga ti danganir kamin dadaba
buriam, eghti hoziaba ko donkiba dar
amam. Dadaba ikiti, en hoziaba ko donkiba
arimighiran kogham.”
6 Egha aning kantrin aven danganiba
amisefe, Ahap tamin mangi dadaba buriti,
Obadia tamin mangi dadaba buriam. Egha
aning ghu.
7 Obadia zuima, Elaija iza tuavimin a
bato. Ezi Obadia an ganigha fogha, uan
guam isa nguazim gatigha Elaijan ziam fe.
Egha a kamaghin an azara, “Elaija, nan gu-
mazir ekiam, kar nirara?”
8 Ezi Elaija kamaghin an akam ikaragha
ghaze, “Are, ki Elaija. Ni ua mangi Atrivim
Ahap kamaghin a mikim suam, Elaija
izegha gifa.”
9 Ezi Obadia kamaghin an azara, “Gu-
mazir ekiam, ki bar arazir kurar manam
gamizi, Atrivim Ahap na misueghti ki are-
meghasa ni ifonge?
10 Ikiavira Itir God, nin Godin zurara
itimin ziamin, ki bar guizbangira migei,
atrivim ua nin ganasa bar ifongegha,
nguazir kamin danganiba bar ni buria
ni bagha gari.* Eghti kantrin tamin
gumazir dapanitam kamagh mikim suam,
ni an kantrin itir puvati, egha Ahap akar
gavgavimin gumazir dapanibav gia ghaze,
ni itir puvati. Eghti Ahap kamaghin
guizbangira darigh mikim suam, ni itir
puvati.
11 Ezi datirighin ni ifueghti, ki mangi
atrivim mikim suam, Elaija ua izegha gifa.
Ki kamaghin damuan bar aghua.
12 Ki ni ateghti, Ikiavira Itir Godin Duam ti
ni inigh danganir ki fozir puvatizimin man-
gan maraghe. Eghti Atrivim Ahap izi ni buri
nin apighan kogh, nan atar na misueghti
ki aremegham. Ni na amangan marki.
Markiam. Guizbangira, ki igiamra ikia zu-
rara Ikiavira Itir Godin apengan ikia, an
ziam fa iza datirikin. Kamaghin amizi, ni
nan apangkufigh.
13 Egha Jesebel Ikiavira Itir Godin akam
inigha izir gumazibav soghezi me ariaghirir
dughiamin, ki 100plan akam inigha izir
gumaziba dagiar torir ekiabar me monge.
Ki 50pla mozir igharazimin me mongegha,
50pla mozir igharazimin me monge. Egha
ki dagheba ko dipaba me ganiga men gara
iti. Ni ti ingangarir aghuir ki amizir kam
gifos, o?
14 Ezi datirighin ni kamaghin ifonge,
ki mangi atrivim mikim suam, Elaija ua
izegha gifa. Egh ki ni mikemezi moghin
damighti, atrivim gin izi nin apighan kogh
na misueghti ki aremegham.”
15 Ezi Elaija a ikaragha ghaze, “Ni atiatin-
gan marki. Ki Ikiavira Itir Godin Gavgav-
iba Bar Itimin ingangarir gumazim, a zu-
rara ikia mamaghira itim. Ezi an ziamin ki
ghaze, bar guizbangira, Ahap aruer kamin
nan ganam.”
16 Ezi Obadia ghua, Atrivim Ahap bati-
vasa ghua a batogha, kamaghin a migei,
“Elaija ua izegha gifa.” Ezi Ahap dikavigha
Elaija bativasa zui.
17 Egha Ahap an garavira a migia ghaze,
“Datirighin, ki nin apigha gifa. Nin
osimtizim bangin, Israelia osimtizir ekiam
ini.”
18 Ezi Elaija kamaghin Ahapin akam
ikaragha ghaze, “Ni ifari. Ia Ikiavira Itir
Godin Akar Gavgaviba batoke, egha aser
Balbar ziaba fe. Kamaghin amizi, kar nin
afeziamin adarazi ko ian osimtizim. Nan
osimtizim puvati.
19 Ni datirighin Israelian gumazamiziba
bagh akam amadaghti, me izi Karmelin
Mighsiamin na bativam. Egh ni uaghan
asem Balin akam inigha izir gumazir
450pla, ko aser amizim Aseran akam inigha
izir gumazir 400pla inigh izi. Kar Atrivir
Amizim Jesebel akuaghapir akam inigha
izir gumaziba.”
20 Ezi Ahap Israelian gumazamiziba ko
akam inigha izir gumazir ifavariba bar
moghira men diazi, me ghua Karmelin
Mighsiamin uari akufa.
21 Ezi Elaija ghua gumazamizibar
boroghin tughav ikia, kamaghin migei,
“Ia gumazamizir nighnizir pumuning
itiba, ia manadizoghin nighnizir vamira
ikiam? Egh Ikiavira Itir God, a guizbangira
God, ia anarira an ziam fam. Eghti Bal a
guizbangira God, ia anarira an ziam fam.”
Ezi gumazamiziba tong akatam ikarazir
puvati. Bar puvati.
22 Ezi Elaija me migia ghaze, “Ikiavira Itir
Godin akam inigha izir gumazitam ua itir
puvati. Ki uabira iti. Ezi asem Balin akam
inigha izir gumazir 450pla iti.
23 Ia bulmakaun apurir igiar pumuning
inigh na bagh izi. Eghti Balin akam
inigha izir gumaziba uari bagh bulmakaun
kamningin tam inigh. Egh a misuegh
an aghoregh ofa damusi, a isi ofa gamir
dakozimin dazibagh isin anetigh. Egh
avim a darighan marki. Eghti ki uaghan
bulmakaun igharazim inigh ofa damuamin

* **18:10:** Aruer ekiamin dughiam otozi, kantrin biziba bar ikufi. Kamaghin, Atrivim Ahap, Elaija buri. A kamaghin ifongegha ghaze, Elaija mikimti, amozim ua izam. (Ni 1 Atriviba 17:1in gan.) **18:21:** Josua 24:15; Matyu 6:24

arazimin a damuam. Egh ki uaghan avim a datighan kogham.
24 Eghti ia uan asem Bal ko mikim an dim, eghti ki Ikiavira Itir God ko mikim an dimam. Eghti godin manam en azangsizim baregh avim amadaghti, a izighiri ofan kamin isighti, e bar fogh suam, a guizbangira God."

Ezi gumazamiziba akar kam baregha dia ghaze, "Bar dera! E mamaghira damuam."
25 Ezi Elaija kamaghin Balin akam inigha izir gumazibav gia ghaze, "Ia aviraseme, kamaghin amizi ia faragh mangi, uan bulmakau amisevegh a misuegh aneghoregh, a isi ofa gamir dakozim darigh. Egh avim arighan marki. Egh ia uan asem ko mikim an diaghti an avim amadaghti, a izighiri ofan kamin isi."
26 Ezi asem balin akam inigha izir gumaziba, bulmakaun gumazamiziba inigha izezir kamningin mam ini. Egha ofa damuasa bizibar kiri. Egha me mizaraghara asem Bal ko migia, an dia ghua aruer arizimin tu. Me kamaghin dia migia ghaze, "Bal, ni en dimdiam baraghasa e ifonge." Ezi me dia migeir migirigiabar ikarvaziba pu. Bar puvati. Me onger akaba banga, igha uari akura ofa gamir dakozir gumaziba ingarizir kam gighuagha rui.
27 Egha aruer arizimin Elaija kamaghin me dipova ghaze, "Ia amirvaghan marki. Kar ti godra. Ia tong mighigh a ko ua mikim. A ti bizitam ginighnigha iti, o a ti daviasa ghu, egha ian dimdiam baraghizir puvati. A bizir igharazibagh amuama, o a ti nguibar igharazitamin ghughama. O, a ti akuama, kamaghin amizi ia a gaghuragh."
28 Ezi akam inigha izir gumaziba pamtemin dia, egha afuaba ko midorozir sababa inigha uan asemin ziam fer arazibar gin ghua, uari uan namnaba aghori. Ezi ghuziba men namnabar emira izaghiri.
29 Me mati gumazir onganibar min dia ghuavira itima, guaratizimin ofa damuamin dughiam oto. Ezi men dimdiar ararebar ikarvaziba puvati, ezi bizitam bar otozir puvati. Bar puvati.
30 Ezi datirighin Elaija kamaghin gumazamizibav gei, "Ia nan boroghira izi." Ezi me bar iza uari akuvagha an ekiaru. Ezi Elaija uam Ikiavira Itir Godin ofa gamir dakozim akiri, gumaziba fomiram a gasighasiki.
31 A ofa gamir dakozimin ingarasa 12plan dagiaba ini. Dagiar kaba, dar dibobonim, men inazir afeziam Jekopin otarir 12plan otivizir ababanim gami. Fomira Ikiavira Itir God kamaghin Jekop mikeme, "Gumazamiziba ziar kam Israel ni darigham."
32 Egha Elaija dagiar kaba inigha Ikiavira Itir God bagha ofa damuamin dakozimin ingari. An ofa gamir dakozimin ingarigha givagha, egha afemozir mam gikua dakozim gighui. Afemozir kam, me 14 litan dipam a gingeghti a izivagham.†
33 Egha Elaija daziba inigha ofa gamir dakozim gatigha, bulmakaun tuziba aghoregha da isa dazibagh isin ariki.
34 Egha a kamaghin gumazamizibav gei, "Ia 4plan miner dipar izeveziba inigh izi ofan asizir tuziba ko dazibagh isin dagh ingegh." Me amigha givazi, a me mikemezi me uam ami. Ezi me uam amigha givazi, a ua me mikemezi me uam ami. Ezi me kamaghin ami.
35 Ezi dipam ofa gamir dakozimin miriamin emira uaghira afemozir kam gizifa.
36 Egha bar guaratizimin, ofa damuamin dughiamra, akam inigha izir gumazim Elaija ofa gamir dakozim boroghin ghugha kamaghin God ko migei, "O Ikiavira Itir God, ni Abraham ko Aisak ko Israelin God, ki kamaghin ifonge, ni datirighin gumazamiziba kamaghin men akagh, ni uabira Israelian God. Egh ni uaghan kamaghin men akagh suam, ki nin ingangarir gumazim, egha nin akamra gin ghua bizir kaba bar dagh ami.
37 O Ikiavira Itir God, ni nan dimdiam baregh, egh ki nin azarazi moghin damu, eghti gumazamizir kaba fogh suam, nirara guizbangira Ikiavira Itir God, egh ni men navir averiabar amighti, me ua ni bagh izi."
38 Ezi Ikiavira Itir God avim amadazi, a izaghira ofan bar isia mighirir kam bar an isia, daziba ko ofa gamir dakozimin dagiaba, ko nguazir minemeniar an miriamin itim sara isi. Ezi afemozimin itir dipam uaghan bar dake.
39 Ezi gumazamiziba kamaghin ganigha, uari isa nguazimin uari akunigha kamaghin dia migei, "Ikiavira Itir God, a uabira guizbangira God! Ikiavira Itir God, a uabira guizbangira God!"
40 Ezi gin Elaija kamaghin me migei, "Ia dikavigh Balin akam inigha izir gumaziba bar moghira men suikigh. Ia men tav ateghti an arimangan marki!" Ezi me akam inigha izir gumazir ifavarir kabar suighizi, Elaija me inigha Kisonin Daghurimin miriamin uaghirigha me misoghezi, me ariaghire.

Amozim ua Israelin kantri gizi

41 Me danganir kamin ikiavira ikiava, Elaija kamaghin Ahap migei, "Ni zuamira mangi egh dami. Ki amozir ekiam barazi, a iza nidi."

18:24: 1 Atriviba 18:38; 1 Eghaghaniba 21:26 **18:31:** Jenesis 32:28; 35:10 † **18:32:** Hibrun akam deragha akar kamin mingarim abighizir puvati. **18:36:** Diboboniba 16:28 **18:42:** Jems 5:18

42 Ezi Ahap ghuava api. Ezi Elaija uan
ingangarir gumazim ko Karmelin Mighsiar
orazimin ghuavanabo. Egha Elaija uan
guam aviragha uan tevimningin tizim gati.
43 Egha kamaghin uan ingangarir gu-
mazim migei, “Ni munagh mangi ongarimin
gan.”
Ezi ingangarir gumazim ghua ganigha ua
izegha ghaze, “Ki bizitamin ganizir puvati.”
Ezi Elaija ingangarir gumazim uam a
migei, “Ni mangi ua ganigh.” Ezi ingangarir
gumazim kamaghirama ami. Ezi Elaija
7plan dughiabar migirigiar kamram ami.
44 Egha namba 7in dughiamin ingangarir
gumazim ua iza kamaghin migei, “Ki ghuar-
iar muziarir mamin garima, an ongarim
gisin oto. A suvigha gumazimin dafarimin
min gari.”
Ezi Elaija uan ingangarir gumazim migei,
“Ni zuamira Atrivim Ahap bagh mangi a
mikemeghti, a uan karis inigh zuamira
magirigh. Amozim an tuavim apirigham.”
45 Ezi ghuariar piziba zuamira otivigha
overiam bar anevara. Ezi aminim dikavizi
amozir ekiam suaghiri. Ezi Ahap uan
karisin ghuanabogha, Jesrilin zuir tuavimin
zui.
46 Ezi Ikiavira Itir Godin gavgavim Elaijan
ize. Ezi Elaija pamtemin uan inim ikegha
Ahapin karisin faraghavira ivegha zui. A
kamaghira ivemara ghua aning Jesrilin oto.

19

Elaija ara Sainain Mighsiamin ghu

1 Atrivim Ahap Jesrilin otogha givagha,
Elaija amizir biziba bar dar gun uan amuir
Atrivir Amizim Jesebel mikeme. Egha
uaghan Elaija asem Balin akam inigha
izir gumazibav soghezi me ariaghirezibar
migirigiamin gun a migei.
2 Ezi Jesebel Elaija bagha akam amaga
ghaze, “Ni asem Balin akam inigha izir
gumazibav soghezi me aremezi moghin,
ki ni misueghti ni aremegham. Ni
gurumzaraghan dughiar kamra, ni are-
megham. Ki kamaghin damighan koghti,
aseba narara misueghti ki aremegham.”
3 Elaija kamaghin oregha, atiatigha uabi
inigha arav ghu. A uan ingangarir gu-
mazim inigha aning ghua, kantri Judan itir
nguibam Berseban oto. Egha Elaija uan in-
gangarir gumazim nguibar kamin anetaki.
4 Egha Elaija uabira gumazamiziba
puvatizir danganimin aruer vamiran an
zui. A ghua temer muziarir mam batogha,
an povimin aperagha aremeghasa God ko
migei. Egha ghaze, “O Ikiavira Itir God,
osimtizir na bativir kaba da kamaghira
tugh, ni na inighti ki ovegh mangam.
Ki gumazir aghuim puvati, nan ovaviba
ovengezi moghin, ki ovengam. Kamaghin
ni datirighin na ateghti ki aremeka.”
5 A God ko mikemegha givagha, temer
kamin povimin irighava akui.
Ezi enselin mam zuamiram otogha, an
suiragha a migia ghaze, “Ni osegh dikavigh
dami.”
6 Ezi Elaija osegha uan dapanvirin gari
dagiabar tuezir bretin baravim ko dipar
misevimin itim, aning iti. Ezi an apava
dipam amegha, uamategha mitogha akui.
7 Ezi Ikiavira Itir Godin ensel ua iza
an suiragha a migia ghaze, “Ni dikavigh
dami. Ni dameghan koghiva, tuavir ru-
arimin mangiva avegham.”
8 Ezi Elaija dikavigha uam apa egha
dipam api. Ezi dagher kaba gavgavim
a ganingizi, a 40plan arueba ko 40plan
dimagaribar arua ghua, Godin mighsiam
Horep o Sainain oto.
9 Ezi aminim pirizi, Elaija ghua dagiar
torir mamin aven ghugha akui. Elaija torir
kamin aven ikiavira itima, Ikiavira Itir God
a batogha an azara, “Elaija, ni tizim gamua
kagh iti?”
10 Ezi an a ikaragha ghaze, “Ikiavira Itir
Godin Gavgaviba Bar Itim, ki zurara nin
ziamra fasa gavgafi. Ni fo, Israelia nin Akar
Dikirizir Gavgavim abigha, nin ofa gamir
dakoziba akaragharigha, nin akam inigha
izir gumaziba, me midorozir sabamin bar
me misoghezi me ariaghire. Ezi ki uabira
iti, ezi me uaghan na misueghti ki are-
meghasa.”
11 Ezi Ikiavira Itir God a migia ghaze, “Ki
Ikiavira Itir God, ki mighsiamin boroghira
izi mangam, kamaghin amizi, ni azenan
mangiva mighsiamin pin nan damazimin
tugh.” Ezi Elaija garima, Ame! Ikiavira Itir
God iza zui! Ezi aminir bar gavgavir mam,
iva iza Ikiavira Itir Godin guamin mighsiaba
ko dagiaba abiagharisi. Ezi Ikiavira Itir God
aminir kamin aven itir puvati. Aminim
iva iza ghugha givazi, mikimkizim oto. Ezi
Ikiavira Itir God, mikimkizir kamin aven itir
puvati.
12 Ezi mikimkizimin gin, avim oto. Ezi
Ikiavira Itir God, avir kamin aven itir pu-
vati. Ezi avimin gin, Elaija orazi, tiarir
muziarir mam mati gumazim sighsirir ak-
abav gei.
13 Ezi Elaija a baregha, korotiar ruarimin
uan guam avaragha, azenan ghua torir
akamin tughav iti. Ezi tiarir mam, kam-
aghin an azara, “Elaija, ni tizim gamua kagh
iti?”
14 Ezi an a ikaragha ghaze, “Ikiavira Itir
Godin Gavgaviba Bar Itim, ki zurara nin
ziamra fasa gavgafi. Ni fo, Israelia nin Akar
Dikirizir Gavgavim abigha, nin ofa gamir

19:4: Jona 4:3 **19:10:** Rom 11:3 **19:14:** Rom 11:3

dakoziba akaragharigha, nin akam inigha izir gumaziba, me midorozir sabamin bar me misoghezi me ariaghire. Ezi ki uabira iti. Ezi me datirighin na misueghti ki aremeghasava ami.”

15 Ezi Ikiavira Itir God kamaghin a migei, “Tuavir ni izezir kamra, ni uamategh an mangi, Damaskusin nguibar ekiamin boroghira itir gumazamiziba puvatizir danganimin otogh. Egh gin ni nguibamin aven mangi, Hasaelin ganigh borem an dapanim gingegh, anemiseveghti a Sirian kantrin atrivimin otogh.”

16 Egha Ikiavira Itir God ua kamaghin a migei, “Ni uaghan, Nimsin adarazir gumazir mam Jehu batogh borem isi an dapanim gingegh anemiseveghti, a Israelian atrivimin ikiam. Egh ni uaghan nguibam Abel-Meholan itir gumazim Safatin otarim Elisa, batogh borem isi an dapanim gingegh anemiseveghti, a nin danganim inigh egh akam inigha izir gumazimin otivam.

17 Eghti Hasael atrivimin ikiamin dughiamin, a gumazamizir aviribav soghti me arighiregham. Eghti tarazi an aregham, eghti Jehu me misueghti me arighiregham. Eghti tarazi an aregham, eghti Elisa me misueghti me arighiregham.

18 Eghti ki Israelian tongin itir gumazamizir 7,000in varazira amamangatighti, me angamira ikiam. Me asem Bal bagha teviba apirizir puvati. Egha an nedazibar torava, an ziam fer puvati. Gumazamizir kaba na baghavira ikia nan gin zui.”

Elaija Elisa bato

19 Ezi Elaija mighsiam ategha uamategha Israelin nguazimin ghua, Safatin otarim Elisan api. A 11plan gumazir igharaziba ko azenim gutui. Gumaziba vaghvagha bulmakaun pumuning ko ingari. Me bar moghira 24plan bulmakauba abirima da nguazim abizir biziba mikirvasi. Ezi 11plan gumazir kaba uan bulmakauba ko faragha zui, ezi Elisa uan bulmakaun pumuning ko, me gin izi. Ezi Elaija, Elisa bagha ghua, uan korotiar ruarim suegha Elisa garu.

20 Egha Elaija zuima, Elisa uan ingangarir bulmakauning ategha ivegha an gin ghua kamaghin Elaija migei, “Ni na ateghti, ki uamategh mangi uan amebam ko afeziamin toregh aningin agharibar suiragh, egh izi nin gin mangam.”

Ezi Elaija a migia ghaze, “A dera, ni mangi. Ki nin anogoreghan kogham.”

21 Ezi Elisa anetegha uamategha ghu. A ghua uan bulmakaun pumuning misoke. Egha bulmakauningin tuemning gatizi, aning uaning inigha ingangarim gamizir temer kam inigha, avim atigha bulmakaun asiziba tue. Egha da isa gumazamizibagh aningizi, me da api. A kamaghin amigha givagha, Elaijan gin ghua an ingangarir gumazimin oto.

20

Siriaba Israelia misosi

1 Sirian Atrivim Benhadat, uan midorozir gumaziba akuvagha, Israelia misoghasa zui. Ezi 32plan atrivir igharaziba midorozir hoziaba ko karisba inigha iza an akura. Egha me bar ghua Samarian nguibar ekiam ekiarugha Israelia misosi.

2 Dughiar kamin, Atrivim Ahap Samarian itima, Benhadat gumaziba amangizi,

3 me ghua Ahapin migia ghaze, “Ni uan silvaba, ko golba, ko amizir diriba, ko nin otarir gavgaviba, ni bar da na daningigh.”

4 Ezi Atrivim Ahap, Benhadat bagha kamaghin akam amaga ghaze, “O Atrivim Benhadat, nan gumazir ekiam, ki ni mikemezi moghin damuam. Ki uan biziba ko, e bar nin bizibara.”

5 Ezi gin Benhadat ua gumazir igharazir maba, kamaghin Ahap mikimasa me amada, “Ki faragha silvaba ko golba, ko amuiba, ko boriba uabi daningasa ni mikeme.

6 Eghti gurumzaraghan dughiar kamra, ki uan gumazir dapaniba ameghti, me nin dipenim ko, nin gumazir dapanibar dipenibar izam. Egh me bizir aghuir ni bar ifongeziba inigh mangam.”

7 Ezi Atrivim Ahap akar kam baregha, Israelian gumazir dapanibar diazi, me iza uari akuvazi, a kamaghin me migei, “Ia gan, gumazir kam osimtiziba buri. A faragha ghaze ni uan amuiba ko boriba, ko silvaba ko golba na daningigh. Ezi ki an akamin amamangati. Ezi a uam akam gira, kar a ti e gasighasighasa.”

8 Ezi gumazir dapaniba ko gumazamiziba bar Atrivim Ahap migia ghaze, “Ni an akar kamin gin mangan marki. Egh arazir kam damuan marki.”

9 Ezi Atrivim Ahap kamaghin Benhadatin gumazibav gia ghaze, “Ia mangi Atrivim Benhadat kamaghin a mikemegh: Ki an akar a faragha mikemezim gifonge. Egha akar a gin migeim, ki an amamangatighan kogham. Bar puvatigham.” Ezi gumazir kaba ghua Ahapin akabar gun Benhadat mikeme.

10 Ezi Benhadat ua me amangizi, me iza akar igharazim Ahap ganiga ghaze, “Ki datirighin uan midorozir gumazir aviriba inigh izi ti, me nin nguibar ekiar kam gasighasigham. Me bar bizibagh asighasighti da pura minezibar min

19:15: 2 Atriviba 8:7-13 **19:16:** 2 Atriviba 9:1-6 **19:18:** Rom 11:4 **19:20:** Matyu 8:21-22; Luk 9:61-62

iregham. Ki kamaghin damighan koghti,
nan aseba na misueghti ki aremegham.”
11 Ezi Israelian atrivim a ikaragha
kamaghin gumazir kabav gia ghaze, “Ia
mangi Benhadat kamaghin a mikemegh.
Gumazim a guizbangira midorozir gu-
mazim, a misoghsi mangasa midorozir
sabam ikegha dia ifaghata uan ziam fer
puvati. A midorozim agivagh egh gin uan
ziam fi bar akuegham.”
12 Dughiar kamin, Atrivim Benhadat
atrivir igharazir maba ko, uan averpenibar
ikia dipar onganiba api. Ezi gumaziba
Ahapin akam inigha iza a migei. Ezi an akar
kam baregha uan midorozir gumazibav
gia ghaze, e dikavigh mangi Samariaba
ko misogham. Egha me uan averpeniba
ategha zui.*
13 Dughiar kamin, akam inigha izir gu-
mazir mam Atrivim Ahap bagha ghua a
migia ghaze, “Ikiavira Itir God kamaghin
migei, ‘Ni gan, Benhadatin midorozir gu-
mazir avirir kaba izasa. Eghti ki nin ama-
mangatighti, ni datirighin me abinigham.
Egh ni datirighin kamaghin fogh suam,
kirara ki Ikiavira Itir God.’”
14 Ezi Ahap kamaghin akam inigha izir
gumazim migei, “Tinara me misogh me
abinigham?”
Ezi akam inigha izir gumazim kamaghin
a migei, “Ikiavira Itir God ghaze, distrighbar
gavmanin gumazir dapanibar midorozir
gumazir igiaba, me dikabinigham.”
Ezi atrivim ua men azara, “Tinara
midorozimin faragh mangi midorozim
foram?”
Ezi akam inigha izir gumazim ghaze,
“Nirara.”
15 Ezi atrivim, distrighbar gavmanin gu-
mazir dapanibar midorozir gumazir igiar
kabar diazi, me iza uari akufa. Men
dibobonim 232in ghu. Ezi gin a Israelian
midorozir gumazir igharazibar diazima,
me iza uari akufa. Men dibobonim 7,000in
ghu.
16 Egha me aruer arizimin nguibar ekiam
ategha midorozim bagha ghue. Ezi Ben-
hadat 32in atrivir maba ko, uan averpeni-
bar ikia, puvira dipar onganiba apa, egha
ongani.
17 Egha Benhadat midorozir gumazir
maba amangizi, me moga Israelian ganasa
ghue. Egha me Israelian midorozir
gumazir igiar kabar garima me izi. Ezi me
uamategha ghua Benhadat migia ghaze,
“Gumazir maba Samarian nguibar ekiam
ategha izi.”
18 Ezi Benhadat kamaghin uan midorozir
gumazibav gei, “Ia mangi men suigh,
egh me misoghirarighan marki. Me ti
misoghasa izi o, me e ko navir vamiran
ikiasa en azangsighasa izi, pura bizim. Ia
me ateghti, me angamira iki.”
19 Ezi Israelin midorozir gumazir
igiaba nguibam ategha faragha zuima,
Israelian midorozir gumazir igharaziba
men girakirangin zui.
20 Egha midorozimin, Israelian midorozir
gumaziba deravira misogha, vaghvagha
Siriabar midorozir gumaziba inigha bar me
misuaghariki. Ezi men marazir arima, Is-
raelia men agintisi. Ezi Benhadat hoziam
gaperagha midorozir gumazir hoziabagh
apia misoziba ko arav ghu.
21 Ezi Atrivim Ahap midorozir gumazir
maba ko Samarian nguibar ekiam ategha
ghua, Sirian midorozir gumazir hoziaba ko
karisbar itiba ko misosi. Egha me Sirian
midorozir gumazir avirim misuaghariga,
bar me abini.
22 Ezi gin, akam inigha izir gumazim,
Atrivim Ahap bagha ghugha ua kamaghin
a migei, “Siriabar atrivim azenir munamin
ua izi ia ko misogham. Kamaghin amizi,
ni ua mangi uan midorozir gumaziba gav-
gavim me daning, egh Siriaba ko misoghsi
deragh nighnigh iki.”

Siriaba ua Israelia ko misosi

23 Ezi gin Atrivim Benhadatin gumazir da-
paniba kamaghin a migei, “Israelian aseba,
da mighsiabar aseba. Kamaghin amizi,
aser kaba Israelian akurazi, me e abira. E
me ko danganir zaribar uariv sogh, egh
guizbangira me abinigham.
24 Kamaghin amizi, ni kamaghin damu:
Ni atrivir kaba faragh me batueghti, me ua
nin midorozir gumazibar faragh mangan
marki. Ni uan midorozir gumazibar faragh
mangamin gumazir dapanitaba amisefegh.
25 Egh ni uaghan gumazir aviriba inighti,
me nin midorozir gumazibar ikiti, nin
midorozir gumaziba fomira avirasemezi
moghin ikiam. Egh e mangi danganir
zarimin Israelia misogh, me abinigham.”
Ezi Atrivim Benhadat akar kam baregha,
me mikemezi moghirama ami.
26 Egha azenir gin izimin a uan midorozir
gumaziba inigha, me Israelia misoghasa
Afekin nguibamin ghue.
27 Ezi Israelian atrivim uan midorozir
gumazibar diazi, me iza uari akuvagha,
midorozir bizibar kiri. Egha me ghua
danganir Sirian midorozir gumaziba itimin
boroghira ghugha, danganir pumuning
aghuigha aningin iti. Israelian ikizim, a bar
suvigha, mati memen okoruar bar muziarir
pumuning. Ezi Sirian midorozir gumaziba

* **20:12:** Gumazir maba ghaze, Hibrun akam ves 12 ko ves 16in itir Sukotin nguibar ekiam migei. Ezi gumazir maba kamaghin nighnisi, a midorozir gumazibar averpenibav gei.

bar avirasemegha tintinibar danganiba bar
dar iti.
28 Ezi akam inigha izir gumazir kam ghua
kamaghin Atrivim Ahap migei, “Ikiavira Itir
God ghaze, ‘Sirian gumazamiziba ghaze ki
mighsiabar asem, egha danganir zaribar
itir puvati. Kamaghin amizi, ki ian ama-
mangatighti, ia men midorozir gumazir
avirir kam abiragham. Eghti ia Israelia ka-
maghin fogh suam, ki uabi ki Ikiavira Itir
God.’ ”
29 Ezi Siriabar midorozir gumaziba ko
Israelian midorozir gumaziba uan aver-
penibara ikia ghua aruer namba 7in tu.
Egha aruer namba 7in, me dikavigha uariv
sosi. Egha aruer kamra Israelia, Sirian
midorozir gumazir bar aviribav suaghariki,
men dibobonim 100,000in tu.
30 Ezi Sirian midorozir gumazir maba
bar ara Afekin nguibar ekiamin aven
ghue. Ezi nguibar ekiam avinizir divazim
akariaghirigha ira ua 27,000plan gumaz-
ibav suaghariki. Ezi Benhadat uaghan
ara ghua nguibar ekiamin aven ghugha,
dipenir mamin danganir bar aven itimin
uabi modo.
31 Ezi an gumazir dapaniba ghua an
ganigha kamaghin a migei, “E kamaghin
akam baraki, Israelian atriviba, me
apangkuvim itir gumaziba. Egha e
kamaghin nighnisi, e azirakar korotiabar
aghuigh, benibar uan firibar afegh Is-
raelian atrivim bagh mangam. E kamaghin
damighti, a ti nin apangkuvigham, egh ni
misueghti ni aremeghan kogham.”
32 Ezi Benhadat men azangsizimin ama-
mangatizi, me azirakar korotiaba aghuigha,
benim inigha uan firibagh ike. Egha me
Atrivim Ahap bagha ghua kamaghin a
migei, “Nin ingangarir gumazim, Benhadat
ghaze, ni an apangkuvigh, a misueghti an
aremeghan marki.”
Ezi Ahap me migia ghaze, “An angamira
iti, o? A dera. A mati nan aveghbuam.”
33 Ezi Benhadatin gumazir dapaniba de-
raghavira kuariba arigha Ahapin akaba
baragha, zuamira nighnizir gavgavim an
akar otevir kamin iti. Egha me zuamira
kamaghin migei, “Bar guizbangira. Are,
Benhadat nin aveghbuam.”
Ezi Ahap me migia ghaze, “Ia mangi a
inigh na bagh izi.” Ezi me ghua Benhadat
mikemezi an Ahap bagha ghu. Ezi Ahap
uan karis gaperagha Benhadatin gara a
mikemezi, an an karisin ghuanabo.
34 Egha Benhadat kamaghin Ahap migei,
“Ki nguibar ekiar nan afeziam faragha nin
afeziam ko misogha iniziba, da isi ua ni
daningam. Egh ni uaghan dagiar ingangarir
taba Damaskusin dar amu. Nan afeziam
fomira Samarian nguibar ekiamin amizi
moghin ni damu.”
Ezi Ahap kamaghin a migei, “Ni mam-
aghin damusi, ki nin amamangatighti, ni
mangam.” Egha Ahap Benhadat ko akar
mam akirigha, an amamangatizi a ghu.

Akam inigha izir gumazir mam ghaze, Ahap ikuvigham

35 Ezi Atrivim Benhadat ghugha givazima,
Ikiavira Itir God, akam inigha izir gu-
mazibar ikizimin tongin mavin nighnizim
fezi, a kamaghin akam inigha izir gu-
mazir igharazim migei, “Ni na misoghasa, ki
ifonge.” Ezi akam inigha izir gumazir kam,
a misoghan ifongezir puvati.
36 Ezi akam inigha izir gumazim, akam
inigha izir gumazir igharazir kam migia
ghaze, “Akar ki ni ganingizir kam, kar
Ikiavira Itir Godin akamra. Ezi ni Ikiavira
Itir Godin akam batoke, kamaghin amizi ni
na ategh mangiti, laion tam ni misueghti
ni aremegham.” Ezi akam inigha izir gu-
mazir igharazir kam zuima, laion otogha a
misoghezi an areme.
37 Ezi gin akam inigha izir gumazir kam,
gumazir igharazim bagha ghua, kamaghin
a migei, “Ni na misoghasa ki ifonge.” Ezi
gumazir kam a misogha, mizazir kuram a
gasegha an mikarzim gasighasiki.
38 Ezi akam inigha izir gumazir kam, nir
avizir mam isa uan guam avara, eghti gu-
mazamiziba a gifoghan kogham.† Egha
an Atrivim Ahapin mizua tuavir miriamin
tughav iti.
39 Ezi atrivim izima, akam inigha izir
gumazim an diagha ghaze, “Atrivim,
ki midorozir ekiamin aven itima, en
midorozir gumazir mam, apanir mam
inigha iza na migia ghaze, ‘Ni deraghvira
gumazir kamin gan. An arimangighti, ki ni
misueghti ni aremegham. Puvatightima,
ki ni damuti, ni 30,000plan kina isi uan
ikirimirim uam a givezam.’ Midorozir
gumazir kam na mikemegha ghu.
40 Ezi Atrivim, ki ghua ingangarir avirir
igharazibagh amua itima, gumazir kam
arav ghu.”
Ezi Atrivim Ahap a migia ghaze, “Ni uabi
isa kotiam gatigha gifa. Egha ni uabi fo,
ivezir kurar manam ni bativam.”
41 Ezi akam inigha izir gumazir kam,
zuamira nir avizir uan guam avarazim
adangizi, atrivim maghira a gifo, an akam
inigha izir gumazim.
42 Ezi akam inigha izir gumazim atrivim
migia ghaze, “Ikiavira Itir God kamaghin
migia ghaze: Ki faragha ia mikeme, ia
midorozim gamir dughiamin, ia apaniba

20:36: 1 Atriviba 13:24 † **20:38:** Akam inigha izir gumazir maba, ababanir maba uan guabagh arisi. Ezi akam inigha izir gumazir kam, ababanir kam modi. Ni Esekiel 9:4in gan.

bar me misueghti me arimighiregh. Ezi
ni Benhadat ataghizi an arav ghuzi, an
midorozir gumaziba uaghan are. Kam-
aghin amizi, ni an danganim inigh are-
megham. Eghti nin midorozir gumaziba an
midorozir gumazibar danganiba inigh bar
ikuvigham."
43 Ezi Atrivim Ahap akar kam baregha
givagha, atara navim ikuva, uamategha
uan nguibar ekiam Samarian ghu.

21

Atrivim Ahap, Nabotin wainin azenim baka

1 Ezi gin, bizir igharazir mam kamaghin
oto. Nabot, a Jesrilin nguibamin gumazir
mam, an wainin azenim Jesrilin iti, a
Samarian Atrivim Ahapin dipenir ekiamin
boroghin iti.
2 Ezi Ahap Nabot migia ghaze, "Nin wainin
azenim nan boroghin iti. Kamaghin, ni
a isi na danighti, ki nguazir kam inigh,
an ua bagh zuravariba oparam. Ni a isi
na danighti, ki wainin azenir bar aghuir
igharazitam ni danigham, eghti a bar de-
ragh, ni datirighin itir wainin azenir kam
bar a gafiragham. O ni ifongegh, magh-
suegh dagiaba bagh anemangiti, ki ivezir
aghuimin ni givezam."
3 Ezi Nabot ghaze, "Fomira fomira, nan
inazir afeziaba nguazir kamin ghuaviba
ikiangi, ezi ki datirighin a gativagha an gari.
Kamaghin amizi, Ikiavira Itir Godin ziamin,
ki a isi ni danighan kogham."
4 Nabot kamaghin Ahap mikemezi,
an navim bar ikuvizi, an osemeghava
atari. Egha a uamategha uan dipenir
nguibar ekiam Samarian itimin ghu, egha
dakuasava amua uan misiam girigha guam
isa birim misuegha, daghebar aman aghua.
5 Ezi an amuim Jesebel a bagha ghua
an azara, "Ni manmaghsua bar osemegha
daghebar aman aghua?"
6 Ezi a uan amuim ikaragha ghaze,
"Jesrilin gumazir kam Nabot, nan akam
baraghizir puvati. Ki a migia ghaze, Ki an
wainin azenim givezam. O maghsuegh,
a dagiabar aghuaghti, ki wainin azenir
igharazitam a daningam. Ezi a na daningan
aghua."
7 Ezi Jesebel a migia ghaze, "Tinara kantri
Israelin atrivim? Ni, o igharaz tav? Ni
osiman marki! Ni dikavigh daghetam ami.
Ki Nabotin wainin azenim isi ni daningam."
8 Egha Jesebel akinafarir maba osirigha,
Ahapin ziam dagh arigha, an ababanim
sara dagh atigha, Jesrilin itir gumazir
dapaniba ko gumazir aruaba bagha ada
amangi.
9 Akinafarir kabar osiziriba kamaghin
migei, "Ia dagheba ataghiraghamin dughi-
atam amisefegh. Egh dughiar kamin, ia
Jesrilin gumazamiziba bar men diaghti,
me izi uari akufagh. Egh faraghavira itir
dabirabim Nabotin teghti an a daperagh.
10 Egh gumazir kuratamning an boroghin
aning afaghti, aning daperagh akam a
gasiva kamaghin a mikim, 'Nabot, ni akar
kurabar God ko atrivim mikeme.' Ia Nabot
inigh nguibar ekiamin azenan mangiva,
dagiabar a ginivti an aremegh."
11 Ezi Jesrilin gumazir dapaniba ko gu-
mazir aruaba Jesebelin akinafariba inigha
a mikemezi moghin ami.
12 Egha dagheba ataghiraghasa, dughiam
amisevegha gumazamizibar diazi, me iza
uari akufa. Egha faraghavira itir dabirabir
danganim, me a isa Nabot ganingizi an a
gapera.
13 Ezi gumazir kurar pumuning iza
Nabotin boroghin apera. Egha gumaza-
mizibar damazibar akaba agasa a migia
ghaze, "Nabot akar kurabar God ko atrivim
mikeme." Ezi gumazamiziba kamaghin
oregha, a inigha nguibar ekiamin azenan
ghugha, dagiabar a ginivizi an areme.
14 Ezi me Jesebel bagha akam amaga
ghaze, "Me Nabot dagiabar a ginivizi an
areme."
15 Ezi Jesebel kamaghin oregha zuamira
ghua kamaghin Ahap migei, "Nabot are-
megha gifa. Kamaghin amizi, ni datirighin
dikavigh mangi, wainin azenir a faragha
nin anogoroghezir kam ini."
16 Ahap kamaghin oregha wainin azenir
kam iniasa zui.
17 Ezi Ikiavira Itir God, Tisben nguibar
ekiamin itir akam inigha izir gumazim,
Elaija migia ghaze,
18 "Ni Israelin Atrivim Ahap bagh mangi
egh a mikemegh. A Samaria ategha, Jesrilin
nguibamin ghua Nabotin wainin azenimin
iti. A ua bagh azenir kam iniasava ami.
19 Ni kamaghin a mikim suam: 'Ki
Ikiavira Itir God, ki ghaze, Ni gumazir
kam misoghezi an aremegha givazi, ni
ua an wainin azenim sara iniasa, a? Ki
guizbangira ni migei, Danganir afiaba
Nabotin ghuzim ozighizimin, da uaghan nin
ghuzim ozigham.' "
20 Ezi Elaija Ahap bagha zuima, Ahap an
apigha kamaghin migei, "O nan apanim, ni
iza ua na bato, a?"
Ezi Elaija ghaze, "Are, ki ni mikimasa izi.
Nin nighniziba ko ifongiaba, Ikiavira Itir
Godin damazimin, arazir kurabar amuasa
bar gavgafi.
21 Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God ka-
maghin ni migei, 'Ki Ikiavira Itir God, ki ni

21:19: 1 Atriviba 22:38

gasighasigham. Egh nin adarazir gumazir igiaba ko aruaba sara bar me agivagham.
22 Ni Israelia getuima, me arazir kuram gamima, nin arazir kurar kam na gamima, ki bar aningaghe. Ki faragha Nebatin otarim, Atrivim Jeroboamin adarazi ko Ahiyan otarim Basan adarazigh amizi moghin, ki uaghan nin adarazir amuam.'
23 Egha Ikiavira Itir God, uaghan akam Jesebelin iti. Egha kamaghin a migei: Jesebel aremeghti, afiaba Jesrilin nguibar ekiam avinizir divazimin boroghin, an kuam amam.
24 Eghti Ahap, nin tarazi nguibar ekiamin aven arimighireghti, afiaba men kuabar amam. Eghti nin tarazi nguibar ekiamin azenan arimighireghti, kuarazir isaba men kuabar amam."
25 Bar guizbangira, fomira gumazitam Ahapin min Ikiavira Itir Godin damazimin, uabi isa arazir kurabagh aniga dagh amir puvati. An amuim Jesebel, anarira anebira a getuima, an a baragha arazir bar kurar kabagh ami.
26 Ahap asebar ziaba fava, Amorian gumazamizir fomira nguazir kamin ikeziba, a men arazir bar kuribar gin zui, kar arazir kurar God bar a aghuaziba. Ezi Ikiavira Itir God me batuegha, nguazir kam isa Israelia ganingi.
27 Ezi Ahap, Elaijan akam baregha givagha bar oseme. Egha uan korotiam abigha, azirakar korotiam arugha uan dakozim girighav ikia, dagheba ataki. A nighnizir aviribagh amua, egha deragha uan ingangaribagh amir puvati.
28 Ezi Ikiavira Itir God kamaghin akam inigha izir gumazim Elaija migei,
29 "Datirighin Ahap nan damazimin uabi abira. Ni an arazir kamin gari, o puvati? An arazir kam gami, kamaghin amizi, dughiar an angamira itimin, ki an adarazigh asighasighan kogham. Puvatigham. An otarim atrivimin ikiamin dughiamin, ki an adarazigh asighasigham."

Akam inigha izir gumazim Mikaian eghaghanim

22

(Sapta 22)

Akam inigha izir gumazim Mikaia ghaze, Ahap aremegham
(2 Eghaghaniba 18:2-27)

1 Israelia ko Siriaba ua uariv sozir puvatigha, 3plan azenibar uari koma apiagha deravira iti.
2 Ezi namba 3in azenimin, Judan Atrivim Jehosafat, Israelin Atrivim Ahapin ganasa Israelin ghu.
3 Ezi Ahap uan gumazir dapanibav gia ghaze, "Ia fo, Gileatin Distrighin aven itir nguibar ekiam Ramot, kar en nguibar ekiam. Ezi Siriaba a ini. Ezi manmaghsua e bizitam Sirian atrivim gamizir puvatigha, a dama uan nguibar ekiam Ramot inizir puvati?"
4 Egha Atrivim Ahap, Atrivim Jehosafat migia ghaze, "Ni na ko izam ti? Ki kamaghsua, ga mangi Ramotin nguibam bagh misuegh uam a iniam?"
Ezi Atrivim Jehosafat a ikaragha ghaze, "Ki nin gin mangasa purama oragha iti. Nan midorozir gumaziba ko, hoziaba ko karisba, nin akurvaghasa pura iti."
5 Egha Atrivim Jehosafat uaghan kamaghin Israelin atrivim migei, "Bizir ga damuamin kam, ga ti faragh a bagh Ikiavira Itir Godin ifongiam gifoka."
6 Ezi Atrivim Ahap 400plan akam inigha izir gumazibar diazi me izima a men azara, "Ki mangi Ramotin nguibar ekiam uam a iniam, o puvatigham?"
Ezi me ghaze, "A deragham, ni mangi. Ekiam nin akuraghti, ni me abiragham."
7 Ezi Atrivim Jehosafat kamaghin Atrivim Ahapin azara, "Ikiavira Itir Godin akam inigha izir gumazir igharazitam ua iti, o puvati? Tam ikiti, ga an azaragh, egh Ikiavira Itir Godin ifongiam gifogham."
8 Ezi Ahap a ikaragha ghaze, "Akam inigha izir gumazir igharazir mam iti, an ziam Mikaia, a Imlan otarim. A dughiatamin, Godin akam baragha, akar aghuitamin na migeir puvati. Dughiaba bar, a na gasighasighamin akar kuram na ganidi. Kamaghin amizi, ki gumazir kam bar an aghua."
Ezi Jehosafat ghaze, "Ni mamaghin mikiman marki."
9 Ezi Atrivim Ahap uan gumazir dapanir mamin diazi a izezi an a migia ghaze, "Ni zuamira mangi, Imlan otarim Mikaia inigh na bagh izi."
10 Dughiar kamin, Atrivim Ahap ko Atrivim Jehosafat uan atrivir korotiaba aghuigha, uan atrivir dabirabimning gaperaghav iti. Me aningin atrivir dabirabimning, Samarian nguibar ekiam avinizir divazimin tiar akamin boroghin itir nguazir zarir mamin aning afa. Kar witin ovizibar iniba kua dar dagheba isir danganim. Ezi akam inigha izir gumaziba aningin guamin tugha, gin otivamin bizibav gei.
11 Ezi Kenanan otarim, Sedekaia, a uaghan 400pla akam inigha izir gumazir kabar mav. An ainin mam inigha, ua bagha bulmakaun komin min garir bizir mamin ingari. Egha uan dapanim garugha

21:23: 2 Atriviba 9:36

iza Ahap migia ghaze, “Ikiavira Itir God ghaze, Ni Siriabav sogh me abiragham. Mati ni komin kamin me gasivira ikiti me bar givagham.”

12 Ezi akam inigha izir gumazir igharaziba uaghan kamaghira migei. Me ghaze, “Ni Ramotin nguibar ekiamin mangi misogh, egh guizbangira nguibar ekiar kam iniam. Ikiavira Itir God, nin akuraghti, ni me abiragham.”

13 Ezi, gumazir dapanir Ahap Mikaia iniasa amadazi ghuzim, an a inigha izi. Aning atrivim boroghin iza, gumazir dapanir kam Mikaia migia ghaze, “Akam inigha izir gumaziba bar moghira ghaze, atrivim midorozimin Siriaba abiragham. Kamaghin amizi, ni uaghan kamaghira, akar atrivim bar akueghamin tamin atrivim mikim.”

14 Ezi Mikaia ua a ikaragha ghaze, “Ikiavira Itir Godin zurara itimin ziamin, ki guizbangira ni migei, akar manam Ikiavira Itir God a mikimasa na mikeme, anarira ki an gun mikimam.”

15 Egha a ghua Atrivim Ahap batozi, Ahap an azara, “Mikaia, e Ramotin nguibar ekiam bagh mangi, misogh uam a iniam ti, puvati?”

Ezi Mikaia atrivim dipova ghaze, “A dera, ni mangi misogh egh Ramotin nguibar ekiam ini. Ikiavira Itir God nin akuraghti, ni me abiragham.”

16 Ezi Atrivim Ahap a migia ghaze, “Ni ifaran marki. Ki zurara ni migia ghaze, ni Ikiavira Itir Godin ziamin guizbangira na mikim. Ni manadizoghin nan akam baragham?”

17 Ezi Mikaia Ahap migia ghaze, “Ki garima Israelian midorozir gumaziba mati, ghuaviba puvatizir sipsipbar min pura tintinibar mighsiabagh miri. Ezi ki Ikiavira Itir God barazi, a ghaze, ‘Gumazamizir kabar faragh mangamin gumazir dapaniba puvati. Ni me amangighti, me vaghvagh uan nguibabar mangi egh deraghvira iki.’”

18 Ezi Israelian Atrivim Ahap kamaghin oregha Atrivim Jehosafat migia ghaze, “Ni ge, ki ni mikemegha gifa. Akam inigha izir gumazir kam bizir aghuitamin gun na migeir puvati. A zurara bizir kurar na bativamibara gun na migei.”

19 Ezi Mikaia ua kamaghin migei, “Ni datirighin deragh kuarim atigh oraghti, ki Ikiavira Itir God nan akazir bizibar ni mikimam. Ki garima, Ikiavira Itir God uan Nguibamin uan atrivir dabirabim gaperaghav iti, ezi an enselba bar an okarigha tuivigha iti.

20 Ezi Ikiavira Itir God kamaghin men azara, ‘Tinara mangi Ahap gifariva a gekuighti, a Ramotin nguibamin mangi midorozimin aven ovengam?’ Ezi enselba vaghvagha uan nighniziba Ikiavira Itir God ganidi.

21 “Me kamaghin amua ikiav itima, duar mam iza Ikiavira Itir Godin damazimin tugha, kamaghin a migei, ‘Ki mangi a gifaragh a gekuigham.’

22 “Ezi Ikiavira Itir God an azara, ‘Ni manmaghiram a gifaram?’

“Ezi duam kamaghin Ikiavira Itir God migei, ‘Ki mangi Ahapin akam inigha izir gumazibar amuti, me a gifaragham.’

“Ezi Ikiavira Itir God duar kam migia ghaze, ‘Ni mangi a gifaraghti, a nighnizir gavgavim nin akamin ikiam.’”

23 Ezi Mikaia bighavira Ahap migia ghaze, “Ikiavira Itir God, ni ikuvighasa a ifonge, egha ni gifarasa duar kam amadazi, a nin akam inigha izir gumazir kabagh amizi, me ni gifaragha gifa.”

24 Ezi akam inigha izir gumazim Sedekaia, a Kenanan otarim, an orazi, Mikaia akar kamin Ahap migeima, an an boroghin ghua an koviam misuegha ghaze, “Ikiavira Itir Godin Duam manmaghin na ategha, nin ghugha akar kam ni ganingi?”

25 Ezi Mikaia, Sedekaian akam ikaragha ghaze, “Apaniba gin izi Israelia ia abinighti, ni ari mangi dipenitamin aven danganir mogomemin modogh ikiam. Egh dughiar kamra ni fogham, Ikiavira Itir God uabi akar kam na ganingizi, ki an gun migei.”

26 Ezi Atrivim Ahap uan gumazir dapanir mam migia ghaze, “Ni Mikaian suiragh nguibar ekiamin garir gumazir ekiam, Emon ko nan otarim Joas, aning bagh mangi.

27 Egh kamaghin aning mikemegh, ‘Atrivim kamaghin migei: Gua gumazir kam isi kalabuziam datigh. Egh bretin muziariba ko dipabara, daning mangiti midorozim givaghti ki uamategham.’”

28 Ezi Mikaia ghaze, “Ia gumazamiziba bar deravira nan akar kam baragh!”

Egha kamaghin Ahap migia ghaze, “Ni osimtizitam inighan kogh ua deraghvira nguibamin izegh, egh ni kamaghin fogh suam, Akar ki migeir kam, a Ikiavira Itir Godin izezir puvati.”

Ahap ghua misosi
(2 Eghaghaniba 18:28-34)

29 Kamaghin amizi, Israelin Atrivim Ahap ko Judan Atrivim Jehosafat, aning uan midorozir gumaziba inigha, Siriaba ko misoghasa ghua, Gileatin Distrighin itir nguibar ekiam Ramotin otifi.

22:14: Diboboniba 22:18; 24:13 **22:17:** Diboboniba 27:17; Matyu 9:36; Mak 6:34 **22:19:** Jop 1:6; Aisaia 6:1
22:22: Gumazir Dapaniba 9:23; 1 Samuel 16:14; 18:10

30 Midorozim tighar akuighirighasava
amima, Atrivim Ahap kamaghin Atrivim
Jehosafat migei, “Ga midorozim bagh
mangi, ki uan atrivir korotiaba sueghiva
korotiar igharazitabar aghuighti, midorozir
gumaziba nan atamangigham. Eghti ni uan
atrivir korotiabar aghuigh.” Egha Israelian
atrivim korotiar igharaziba aghuigha aning
midorozim bagha zui.
31 Dughiar kamra, Sirian atrivim uan
32plan midorozir gumazir karisin pin tu-
iva misozibar dapaniba, akar gavgavim me
ganiga ghaze, “Ia Israelian atrivim baghvira
gan a misogh, egh gumazir igharazibav
soghan marki.”
32 Ezi me misozir dughiamin, midorozir
gumazibar dapanir kaba Atrivim Je-
hosafatin ganigha ghaze, a ti Israelian
atrivim. Egha atrivim misoghasa ghua
tiarim akara deima,
33 me fo, kar Israelian atrivim puvati,
egha me anetaki.
34 Midorozim ghuavira itima, Sirian
midorozir gumazir mam, uan barir pimin
Israelia iti naghin puram asavamada. Ezi
barim ghua Ahapin mikarzir midorozir
korotiam avarazir puvatizim gasara. Ezi
Ahap uan karisin suizir gumazim migia
ghaze, “Ki ikuvigha gifa. Ni zuamira ua
karis giragh midorozir danganim atakigh.”
35 Ezi midorozim ghuavira ikia bar gav-
gavizi, Atrivim Ahap midorozim ategh man-
gan iburaghburaghizi, me karisin aven pu-
ram anefazi, a Siriabar damazimin uan
karisin aven aperaghav ikia Siriabar gari.
Ezi an duar torim ghuzim puvira ivemara
izaghira karis gizivagha, kamaghira itima,
aruem gevima an areme.
36 Aruem ghuaghira migoroghasava
amima, Israelia ko Judan midorozir
gumaziba me bar dia kamaghin migei, “E
bar moghira uamategh uan kantriba ko uan
nguibabar mangam!”
37 Kamaghin amizi, Atrivim Ahap are-
mezi, me an kuam inigha ghua Samarian
anefa.
38 Egha an karis, Samarian dipar akarer
mamin a rue. Ezi afiaba izava an ghuzim
apima, tuavimin amiziba izava an ghuzim
itir dipar akarem gure. Bizir kaba, Ikiavira
Itir God mikemezi moghin otifi.
39 Atrivim Ahap amizir araziba bar,
da akinafarir me kamaghin diborimin
aven iti, Israelian Atrivibar Eghaghaniba.
Akinafarir kam, dipenir a ingarigha
elefanin ataribar asingiziba ko, an nguibar
ekiaba avinizir divaziba gavgavim dagh
aningizir ingangarir amizibagh eghari.
40 Ahap uan inazir afeziabar min are-
mezi, an otarim Ahasia an danganim inigha
atrivimin oto.

Jehosafat Judan atrivimin oto
(2 Eghaghaniba 20:31--21:1)

41 Ahap Israelian atrivimin itima, an
namba 4 azenimin aven Asan otarim Je-
hosafat Judan atrivimin oto.
42 Jehosafat azenir 35plan ikia atrivimin
oto, egha 25plan azenibar Jerusalemin
atrivimin iti. An amebam, Silhin guivim,
an ziam Asuba.
43 Jehosafat uan afeziam Asa faragha
ikiava amizi moghin, a Ikiavira Itir Godin
damazimin arazir aghuibagh ami. Egha
bizir vamira, an a gamizir puvati, a
mighsiabar pin itir asebar ziaba fer dan-
ganibagh asighasighizir puvati. Kamaghin
amizi, gumazamiziba danganir kabar
ofabagh amua, egha pauran mughuriar
aghuim zuiba tue.
44 Jehosafat uaghan Israelian atrivim ko
aning uan dafarimning suiragha, aning
deraghavira aperaghav ikia, ua uaning
misozir puvati.
45 Atrivim Jehosafat amizir araziba bar,
da akinafarir me kamaghin diborimin
aven iti, Judan Atrivibar Eghaghaniba.
Akinafarir kam, a uan apanibav soghezir
eghaghaniba ko, an gavgavir ekiabar
eghaghaniba an aven iti.
46 Fomira Jehosafatin afeziam Asa,
asebar ziaba fer danganibar, gumazir
poroghamiba uari bakia uari koma akuir
arazim gamiba batoke. Ezi men marazi
ikiavira itima, Jehosafat bar me agifa.
47 Dughiar kamin, Idomin kantri atriviba
puvati. Ezi Judan atrivimra Idomin kantri
gativagh, an ganasa gumaziba amisefi.
48 Atrivim Jehosafat mikemezi, ingan-
garir gumaziba kantri Ofirin mangamin
kuribar ingari, eghti da ongarimin mangi
kantri Ofirin gol inigh izam. Ezi kurir kaba,
da nguibar ekiam Esiongeberin ikuvigha,
puram apiaghav iti. Kamaghin amizi, me
Ofirin ghuzir puvati.
49 Ezi gin, Israelian Atrivim Ahasia kam-
aghin oraki, Jehosafatin kuriba ikufi, ezi a
kamaghin Jehosafat migei, “Ni uan kuriba
ua da amangighti, ki uan kurimin ingan-
garir gumaziba, nin ingangarir gumaziba
ko me amadaghti me mangam.” Ezi Je-
hosafat an nighnizimin aghua.
50 Egha gin Atrivim Jehosafat uan inazir
afeziabar min aremezima, me an kuam isa
Devitin Nguibar Ekiamin, an inazir afezi-
abar kuaba afezir danganimin anefa. Ezi
an otarim Jehoram an danganim inigha
atrivimin oto.

Ahasia, Israelian atrivimin oto

51 Jehosafat Judan atrivimin itima, an
namba 17in azenimin aven, Ahapin otarim
Ahasia Israelian atrivimin oto. Egha azenir
pumuningin Samarian atrivimin ike.

52 A uan afeziam ko amebamɨn mɨn arazir
kuraba Ikiavɨra Itir Godɨn damazimɨn dar
gɨn ghua, Nebatɨn otarim Jeroboamɨn mɨn
ami. Jeroboam faragha Israelia gekuizɨ, me
arazir kurar avɨribagh ami.
53 Ahasia, asem Balɨn ziam fe. An arazir
kam bangɨn, Ikiavɨra Itir God, Israelian God,
an afeziam Ahapɨn anɨngaghezɨ moghɨn, an
anɨngaghe.

Israelia ko Judabar Atriviba, Men Akinafarir Namba 2 O 2 Atriviba Akar faragha zuim

Atrivibar Akinafarir Namba 2, a bizir Atrivibar Akinafarir Faragha Zuimin eghaghanibar gin otivizibagh eghari. Akinafarir kamning, bar fomira akinafarir vamiran ike. Atrivibar Akinafarir Namba 2, a Israelian kantrin pumuningin atrivibagh eghari. Kar Judabar kantrin sautin amadaghan itim, ko Israelian kantrin notin amadaghan itir atrivibar eghaghaniba. A bizir otivizibagh eghara ghua, kantrin kamningin apaniba aning gasighasighizir dughiamin tu. Notin amadaghan itir kantri Israel, kantri Asiria, faragha iza a gasighasiki. Ezi gin, sautin amadaghan itir kantri Juda, kantri Babilonin Atrivim Nebukatnesar a gasighasiki.

Akinafarir kam, an Atrivibar Akinafarir Faragha Zuimin min ghu, egha an atriviba amizir araziba tuisisi. Me Godin apengan iti, o puvati? Bizir ekiam akinafarir kam aneka, a kamakin. Bizir Israelin ikizimning virara aning batozi, apaniba me gasighasighizim, kar me uan atriviba ko men osimtizim. Judabar atriviba ko Israelian atriviba ko men gumazamiziba, me bar moghira akirim God gasaragha dughiar aviribar an Araziba batogha, an akam barazir puvati. Kamaghin amizi, me osimtizir ekiar kam bato.

Gumazamizibar nighnizimin aven, Jerusalem ko Godin Dipenir an itim, kar bizir bar ekiamning, egha kamaghin men aka, God me ko iti. Ezi me kamaghin nighnigha ghaze, God me ko ikiti, bizir kuratam me batoghan kogham. Ezi akinafarir kam, a Jerusalem ikuvizir bizim, ko apaniba Godin Dipenim gasighasighizir bizim geghari. Bizir kam, a Israelian gumazamizibar nighniziba bar dagh asighasiki. Bizir kam bangin, gin men ikirimirimin araziba, ko Godin ziam fer araziba bar igharaghavram oto.

Elaija ko Elisan eghaghanim

(Sapta 1:1--8:15)

Elaija ghaze,
Atrivim Ahasia aremegham

1 Israelian Atrivim Ahap aremezir dughiamin gin, Moapia, Israelia me gativagh men ganan me aghuagha me batoke.

2 Dughiar mamin, Israelian Atrivim Ahasia, uan dipenimin azuarim pin aperaghav iti. Azuarir kamin birim akariaghirizi, Ahasia nguazim girigha bar kufi. Kamaghin amizi, a gumazir maba amada, eghti me Filistian kantrin itir nguibar ekiam Ekronin mangi Ekronin asem Balsebup, an azangsigh fogh suam, a ua deragh otogham, o puvatigham.

3 Ezi Ikiavira Itir Godin ensel, kamaghin Tisben nguibar ekiamin itir Godin akam inigha izir gumazim Elaija migei, "Ni dikavigh mangi gumazir Samarian atrivim Ekronin nguibar ekiamin amadaziba batogh. Egh ni kamaghin me mikemegh, 'Ia manmaghsua Ekronin asem Balsebupin azangasa? Godin tam ti Israelin kantrin aven itir puvati, ezi ia mangasa?

4 Ia oragh. Ikiavira Itir God migirigiar kam Atrivim Ahasia gami: Ni ua deraghan kogham. Bar puvati. Ni kamaghira uan dakozimin irighiv ki mangi aremegham.' " Ezi Elaija akar kam baregha, dikavigha ghua gumazir kabav gei.

5 Ezi gumaziba Elaijan akam baregha givagha, uam atrivim bagha ghuzi, atrivim kamaghin men azara, "Ia tizimsua zuamira ua ize?"

6 Ezi me kamaghin a ikaragha ghaze, "Gumazir mam tuavimin e batogha ghaze, 'Ia uamategh mangi, Ikiavira Itir Godin akar kamin gun atrivim mikemegh. Akar kam kamakin: Ia manmaghsua Ekronin asem Balsebupin azangsighasa? Ia ti Godin tam Israelin kantrin aven itir puvati, egha ia mangasa? Bar guizbangira, ni ua deraghan kogham. Bar puvati. Ni kamaghira uan dakozimin irighiv ki mangi aremegham.' "

7 Atrivim akar kam baregha kamaghin men azara, "Gumazir akar kam ia ganingizim, a manmaghin garir gumazim?"

8 Ezi me kamaghin a ikaragha ghaze, "A korotiar me asizir arizibar ingarizim aru, egha letin me asizir inimin ingarizimin uabi amighiri."

Atrivim oregha ghaze, "Mar, Tisben gumazim, Elaija."

9 Egha atrivim, midorozir gumazibar dapanir mam ko an midorozir gumazir 50pla sara, me amangizi, me Elaija inigh izasa zui. Me ghua danganir Elaija itimin otivigha gumazir dapanir kam Elaijan garima, a mighsiar mam gisin aperaghav iti. Ezi gumazir dapanir kam kamaghin Elaija migei, "O Godin akam inigha izir gumazim, atrivim ghaze: Ni izighiri mangi an ganigh."

10 Ezi Elaija kamaghin a ikaragha ghaze, "Ki guizbangira, Godin akam inigha izir gumazim, eghti avim Godin Nguibamin ikegh

1:8: Matyu 3:4; Mak 1:6 **1:10:** Luk 9:54

izighiri ni ko nin 50plan midorozir gumaziba sara bar ian isigham." Ezi zuamira avim izaghira gumazir dapanir kam ko an midorozir gumazibar isizi, me ariaghire.

11 Ezi gin atrivim, ua midorozir gumazibar dapanir igharazim ko an midorozir gumazir 50pla amadazi, me Elaija bagha ua ghue. Me ghua otivigha, gumazir dapanir kam kamaghin a migei, "O Godin akam inigha izir gumazim, atrivim akar gavgavim ni ganiga ghaze: Ni zuamira izighiri, egh mangi an ganigh."

12 Ezi Elaija kamaghin an akam ikaragha ghaze, "Ki guizbangira, Godin akam inigha izir gumazim, eghti avim Godin Nguibamin ikegh izighiri ni ko nin 50plan midorozir gumaziba sara bar ian isigham." Ezi zuamira avim izaghira gumazir dapanir kam ko an midorozir gumazibar isizi, me ariaghire.

13 Ezi gin atrivim ua midorozir gumazibar dapanir igharazir mam ko an midorozir gumazir 50pla amangizi, me Elaija bagha ua ghu. Egha namba 3in gumazir dapanir kam ghua mighsiamin ghuavanaga, Elaijan boroghira tevimning apirigha, kamaghin an azara, "O Godin akam inigha izir gumazim, ga uaning, ni nan ikirimirim ko nan midorozir gumazibar ikirimiribar apangkuvighti, e nin damazimin bizir aghuimin min otoghti, ni e gasighasighan marki.

14 Ki fo, avim Godin Nguibamin ikegha izaghirigha gumazir dapanir faragha izezimningin isiava aningin midorozir gumaziba sara isi. Ezi ga uaning, ni nan apangkuvighasa ki ifonge, egh na gasighasighan marki."

15 Gumazir dapanir kam mikemegha givazi, Ikiavira Itir Godin ensel, kamaghin Elaija migei, "Ni dikavigh gumazir kam ko magiri. Ni an atiatingan marki." Ezi Elaija dikavigha a ko atrivim bagha zui.

16 Elaija ghua otogha akar kamin gun atrivim migei, "Ikiavira Itir God kamaghin mikeme: Ni ghaze, Israelin kantrin aven Godba ti puvati, egha ni gumaziba amangizi, me Ekronin asem Balsebupin azangasa ghue. Kamaghin amizi, ni ua deraghan kogham. Bar puvati. Ni kamaghira uan dakozimin irighiv iki mangi aremegham."

17 Ezi gin Ahasia areme, ezi bizir kam, Ikiavira Itir God, Elaijan akam garugha mikemezi moghin, an otogha gifa. Ahasia otariba puvati, ezi an aveghbuam, Joram, an danganim inigha, Israelian atrivimin oto. Dughiar kamin, Judan kantrin aven, Jehosafatin otarim Jehoram atrivimin iti. Jehoram atrivimin itir azenir namba 2in aven, Joram Israelian atrivimin oto.

18 Atrivim Ahasia amizir bizir igharazibar eghaghaniba, da akinafarir kamin iti, me a dibora ghaze, Israelian Atrivibar Eghaghaniba.

2

God Elaija inigha uan Nguibamin ghu

1 Ikiavira Itir God aminir ighuagharuimin Elaija inigh uan Nguibamin mangasa nighnisi. Bizir kam otivasa roghira izezi, Elaija ko Elisa Gilgal ategha zui.

2 Egha Elaija kamaghin Elisa migei, "Ikiavira Itir God mangi Betelin otivasa na mikeme. Kamaghin amizi, ga uaning, ni kagh iki."

Ezi Elisa kamaghin an akam ikaragha ghaze, "Ikiavira Itir Godin ziamin, ki bar guizbangira migei, ki ni ko mangam." Kamaghin amizi, aning virara Betelin nguibamin ghu.

3 Dughiar kamin, Godin akam inigha izir gumazibar okoruar ekiar mam Betelin iti. Egha me bar dikavigha nguibamin azenan iza aning batogha, kamaghin Elisa migei, "Ikiavira Itir God datirighin, nin gumazir ekiam inigh mangam. Ni ti kamaghin foz, o puvati?"

Ezi Elisa kamaghin men akam ikaragha ghaze, "Ki fogha gifa. Ia ua bizir kamin mikiman marki."

4 Ezi aning ikia, egha Elaija kamaghin Elisa migei, "Ikiavira Itir God Jerikon nguibamin mangasa na amada, kamaghin amizi, ga uaning, ni kagh iki."

Ezi Elisa ghaze, "Ikiavira Itir Godin ziamin, ki guizbangira migei, ki ni ko mangam." Egha aning virara Jerikon nguibamin ghu.

5 Dughiar kamin, Godin akam inigha izir gumazibar okoruar mam Jerikon iti. Egha me Elisa bagha iza kamaghin a migei, "Ikiavira Itir God datirighin nin gumazir ekiam inigh mangam. Ni kamaghin foz, o puvati?"

Ezi Elisa kamaghin men akam ikaragha ghaze, "Ki fogha gifa. Ia ua bizir kam mikiman marki."

6 Ezi aning Jerikon ikiavira ikia Elaija kamaghin Elisa migei, "Ikiavira Itir God Jordanin Fanemin mangasa na mikeme. Kamaghin amizi, ga uaning, ni kagh iki."

Ezi Elisa ghaze, "Ikiavira Godin ziamin, ki guizbangira migei, ki ni ko mangam." Egha aning virara Jordanin Fanemin ghu.

7 Ezi Godin akam inigha izir gumazir okoruabar tongin, gumazir 50pla aningin gin ghu. Aning ghua Jordanin Fanemin otogha dipamin boroghin tughav iti. Ezi akam inigha izir gumazir 50pla, mong aningin saghon tuivighav iti.

2:8: Ua Me Ini 14:21-22; Josua 3:15-17

8 Ezi Elaija uan korotiar ruarim suegha, a
righa a isa Jordanin Fanemin dipam misoke.
Ezi dipam bigha akuar pumuningin irizi,
nguazir tizimin itim misingi. Ezi aning
nguazir misingizimin arua dipamin vongin
ghu.
9 Aning ghua Elaija kamaghin Elisa migei,
“Ikiavira Itir God na iniamin dughiam
roghira ize, ezi ki ni ategham. Kamaghin
amizi, ki faragh bizir tizimra, ni bagh
a damu nin akuragham, ni bizir tizim
gifonge?”
Ezi Elisa kamaghin an akam ikaragha
ghaze, “Ki fo, ni Godin gavgavim inigha
akam inigha izir ingangarim gami. Ga
uaning, ni gavgavir kam na daningasa
ki ifonge, mati afeziam bizir aviriba uan
otarir ivariam ganidi. Egh ki nin danganim
inigh, Godin akam inigha izir ingangarim
damuam.”
10 Ezi Elaija kamaghin an akam ikaragha
ghaze, “Bizir ni nan azarazir kam, a bizir
ekiam, ki a damuan ibura. Eghti ni nan
ganti Ikiavira Itir God na inigh mangiti, ni
guizbangira gavgavir kam iniam. Ki zuir
dughiamin, ni nan ganighan koghiva, ni
gavgavir kam inighan kogham.”
11 Aning ghua migia zuima, Ame! Avir
mam zuamira aningin torimin oto. Avir
kamin aven, aning garima, hoziaba karisin
mam kurvasi. Ezi aminir ighuagharuim
Elaija inigha Godin Nguibamin ghu.
12 Ezi Elisa Elaijan gari a zuima a kam-
aghin dia migiavira iti, “Nan afeziam! Nan
afeziam! Ni Israelian akurvazir gumazir
bar gavgavim, mati midorozir hoziaba ko
midorozir karisba.” Ezi Elaija ghugha
givazi, Elisa uam an gari puvati. Kam-
aghin amizi, Elisa bar oseme, egha uan
korotiar ruarimin suiragha anebighizi, an
akuar pumuningin iri, kar a uan osimtizim
akakagha amizir arazim.
13 Elaija ghuavanadir dughiar kamin, an
korotiar ruarim nguazim giri. Ezi Elisa a
inigha uamategha Jordanin Fanemin ghua
an miriamin tughav iti.
14 Egha a Elaijan korotiar ruarir kam
inigha, Elaija faragha amizi moghin dipam
misoke. Egha a dipam misozir dughiamin,
a ghaze, “Ikiavira Itir God, a Elaijan God, a
managh iti? A ti uaghan, na ko ikiam?” Ezi
dipam zuamira bigha akuar pumuningin
otozi, Elisa uamategha vongin ize.
15 Ezi 50plan Godin akam inigha izir gu-
maziba, danganir kamin ikiavira ikia, egha
bizir kamin garima, Elisa a gami. Egha me
ghaze, “Ia gan! God fomira Elaija ganingizir
gavgavir kam, a datirighin Elisan iti.” Egha
me iza a batogha, tevibar pirigha dapaniba
avigha, ghuaghira nguazim giregha, ziar
ekiam a daningasa.
16 Egha me kamaghin Elisa migei, “Ni gan.
En adarazir aven, 50plan gumazir gavgav-
iba iti. Ezi me mangi nin gumazir ekiam
bativasa e ifonge. Ikiavira Itir Godin Duam
ti a inigha ghua mighsiatamin anetaki, o
danganir zaritamin anetaki.”
Ezi Elisa me migei, “Marki. Ia me
amadaghti me mangi a burian marki.”
17 Ezi Godin akam inigha izir gumaziba
bar gavgavigha, a gakaghora an azangsisi.
Kamaghin amizi, Elisa mong aghumsigha,
men tivan aghuagha ghaze, “A dera, ia me
amadaghti me mangi.” Ezi me 50plan gu-
maziba amangizi me 3plan aruebar Elaija
buriava, a batozir puvati.
18 Dughiar kamin, Elisa Jerikon ikiava
me mizuaima, me ua izezi, a kamaghin me
migei, “Ki manmaghin ia mikeme? Ezi ia
gavgavigha nan akam baraghan aghua.”

Elisa dipam gamizi, a deragha oto

19 Dughiar kamin, Elisa Jerikon ikiavira
itima, nguibamin gumazamiziba iza kam-
aghin a migei, “Gumazir ekiam, ni gan,
nguibar kam bar dera. Ezi dipam ikufi.
Amizir naviba adaiba, me dipar kam apava,
me zuamira, borir ghuariba bati. Kamaghin
amizi, boriba ariaghiri.”
20 Ezi Elisa kamaghin me migei, “Ia mangi
itarir igiatam inigh, egh amangsizir tam a
datigh, a inigh izi.” Ezi me Elisa mikemezi
moghin ami.
21 Ezi Elisa a inigha ghua emimirir
dipamin ghugha amangsizir kam a
mikinigha ghaze, “Ikiavira Itir God kam-
aghin migei: Ki Ikiavira Itir God, ki dipar
kam gamizi, a deragha oto. Eghti dipam ua
gumazibar amuti, me arimighiran kogham.
Egh ua amizibar amuti, men otirimirir
dughiam zuamiram otoghan kogham.”
22 Ezi Elisa mikemezi moghin, dipar kam
deragha kamaghira ikia iza datirighin iti.

Otarir igiar maba Elisa dipofi

23 Ezi gin Elisa Jeriko ategha Betelin ghu.
Ezi nguibamin otarir igiar maba nguibamin
azenan iza an gani, egha me kamaghin Elisa
dipova ghaze, “O gumazir onarim misezim,
ni kamatigh! Gumazir onarim misezim, ni
danganir kam gitagh.”
24 Ezi Elisa ragha mighigha men gara
ghaze, “Ki guizbangira migei, Ikiavira
Itir God ia gasighasigham.” Ezi asizir
bean amebar pumuning zuamira ruarimin
azenan iza, otarir kabar tongin otarir
42plan misogha, tintinibar men mikarziba
abiaghariki.
25 Ezi Elisa danganir kam ategha bar
ghua Karmelin Mighsiamin ghu. Egha

2:9: Godin Araziba 21:17 **2:12:** 2 Atriviba 13:14 **2:14:** 2 Atriviba 2:8

gin Karmel ategha uamategha Samarian nguibar ekiamin ghu.

3

Israelia Moapia misosi

1 Dughiar kamin, Jehosafat Judabar atrivimin iti, ezi an namba 18in azenimin, Ahapin otarim Joram, Israelian atrivimin oto. Egha a 12plan azenibar Samarian atrivimin ike.

2 Atrivim Joram arazir kuram Ikiavira Itir Godin damazimin a gami. Egha an arazir bar kurar aviribagh amizir puvati, mati an amebam ko afeziam amizi mokin. Joram asem Balin marvir guar an afeziam fomira ingarizir kam batoke.

3 Egha Nebatin otarim Atrivim Jeroboam, amizir arazir kurar kabara, Joram uam a dagh ami, arazir kurar kamagh gariba Jeroboam Israelia gekuizi me dagh ami. Joram arazir kurar kaba ataghizir puvati. Bar puvati.

4 Dughiar kamin, kantri Moapin Atrivim Mesa sipsipin aviriba iti. A Israelian atrivimin apengan iti, egha azeniba bar takisin min uan 100,000plan sipsipin apurir igiaba isa Israelin atrivim ganidi. Egha uaghan 100,000plan sipsipin apuriba amisiva, dar arizibar ghora Israelian atrivim bagha da amadi.

5 Ezi gin Israelian Atrivim Ahap aremezi, Atrivim Mesa Israelian atrivir igiamin apengan ikian aghuagha, ua sipsipba takisin min a ganidir puvati.

6 Ezi Atrivim Joram zuamira dikavigha Samaria ategha, Israelian midorozir gumaziba bar me akufa.

7 Egha Joram, Judabar Atrivim Jehosafat bagha akam amaga ghaze, "Moapin Atrivim nan apengan ikian aghua. Ezi ki mangi a misoghasava ami. Ni na ko izam, o puvatigham?"

Ezi Jehosafat kamaghin an akam ikaragha ghaze, "Ki ni ko mangam. Ki nin ifongiamin gin mangasa iti. Ezi nan midorozir gumaziba ko hoziaba nin akurvaghasa iti.

8 Egh e tuavir manamin mangam?"

Ezi Joram kamaghin an akam ikaragha ghaze, "E Idomin kantrin gumazamiziba puvatizir danganimin aven zuir tuavimin mangi otogham."

9 Kamaghin, Israelian Atrivim Joram ko Judan Atrivim Jehosafat ko Idomin atrivim, me uan midorozir gumaziba inigha zui. Tuavir kam, a bar ruarazi, me 7plan aruebar arua zuima, men dipaba bar gifa. Ezi midorozir gumaziba ko asizir biziba ateriba, damamin dipaba puvati.

10 Ezi Atrivim Joram kamaghin migei, "Ki, e uarir apangkufi. Ikiavira Itir God e 3plan atriviba, an en diagha e isa Moapian atrivimin dafarim gati."

11 Ezi Atrivim Jehosafat kamaghin Atrivim Joramin azai, "Ikiavira Itir Godin akam inigha izir gumazitam iti, o puvati? Tam ikiti, e a mikemeghti a Ikiavira Itir Godin azaragham, e manmaghin damuam."

Ezi Atrivim Joramin gumazir dapanir mam, kamaghin an akam ikaragha ghaze, "Safatin otarim Elisa, a iti. A fomira Godin akam inigha izir gumazim Elaijan ingangarir gumazimin ike."

12 Ezi Atrivim Jehosafat oregha ghaze, "Elisa, a guizbangira Ikiavira Itir Godin akam inigha izir gumazim." Ezi atrivir 3plan kaba Elisan ganasa ghue.

13 Ezi Elisa Israelian atrivimin ganigha ghaze, "Ia manmaghsua na bagha izi? Ia akam inigha izir gumazir nin ameboghfeziaba fomira ghua azangsighizir kaba, me bagh mangi."

Ezi Atrivim Joram kamaghin a ikaragha ghaze, "Puvati. Ikiavira Itir God uabi e 3plan atriviba en diagha e isa Moapin atrivimin dafarim gati. Ezi e ni bagha izi."

14 Ezi Elisa kamaghin Joram migei, "Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itimin ingangarir gumazim. A zurara ikia mamaghira iti, egha gavgaviba bar iti. Ezi ki an ziamin ki guizbangira migei: Atrivim Jehosafat ti ia ko itir puvatizi, ki nin guamin ganighan koghai, o ni ko mikemeghan koghai. Ezi ki fo, Jehosafat a gumazir aghuim. Kamaghin amizi, ki a bangin nin akam baragham.

15 Eghti ia datirighin mangi, gumazir deragha gita misogha ighiabagh amitam inigh izi." Ezi me gumazir gita misoghamim inigha ize. Ezi a gita misozir dughiamin, Ikiavira Itir Godin gavgavim Elisan iza anevara.

16 Ezi Elisa akam akura ghaze, "Ikiavira Itir God ghaze: Ia daghurir dipar fomira emira, egha datirighin misingizir kamin, mozir dipar aviribagh kuigh.

17 Ia amozim ko aminimin ganighan kogham, eghti dipam uan danganir kam gizivagham. Kamaghin amizi, ian bulmakauba ko donkiba damamin dipar aviriba ikiam."

18 Elisa ua kamaghin migei, "Ikiavira Itir God ghaze, Dipam ia ganidir ingangarir kam, an damazimin a bizir ekiam puvati. A bizir bar muziarim. Ezi Ikiavira Itir God ua bizir igharazitam damuasa. Ia Moapian misoghamin dughiam, a ia ateghti, ia me abinigham.

19 Egh nguibar divazir gavgaviba itiba ko, nguibar ekiar bar aghuiba vaghvagh da inigh. Egh ia men temer aghuiba oki, egh men mozir dipaba apemegh. Egh ia dagiaba

isi azenibar ingaramin nguaziba bar dav kinigh, eghti me dagheba oparan kogham.”
Elisa mikemegh givazi, atrivir 3pla anetegha ghu.
20 Ezi amimzaraghan bar mizaraghara, kar mizarazir ofa damuamin dughiam, aruem anadima, dipam zuamira Idomin ikegha izaghira, nguazir otevir kam bar a gizifa.
21 Ezi Moapia kamaghin akam baraki, 3plan atriviba izi me misoghasa. Egha me bar gumazir midorozim damuamin gavgaviba itibar diazi, me iza uari akufa. Egha me gin iza kantri Moap ko kantri Idomin mitaghniamin tugha misoghasa danganiba isa mizua iti.
22 Egha amimzaraghan, Moapia dikavigha garima, Ikiavira Itir God Israelia bagha dipam amadagha gifa. Ezi aruer angazangarim dipam gisira, ezi Moapia dipamin garima, a ghuzimin min bar aghefe. Ezi Moapia saghuiamin tuivav ikia an gari.
23 Egha me kamaghin dei, “Ame! Ia gan. Kar ghuzimra. Apaniba ti uariv sogha, uarira uan aviribav soghezi me ariaghire, ezi men ghuziba nguazimin iti. Aria, e mangi men danganimin men biziba iniam.”
24 Egha me dikavigha Israelian danganimin ghue. Egha me ghua otivir dughiamin, Israelian midorozir gumaziba puv me misogha, men gintigha bar ghua Moapin kantrin ghu. Egha Israelia Moapian avirim misuagharigha,
25 men nguibabagh asighasiki. Israelia Moapian danganiba bar dagh arui. Me mangi azenibar ingaramin nguazir tam batoghamin dughiamin, midorozir gumaziba bar dagiaba inigha nguazir kam mikinizi dagiaba bar nguazim avara. Egha uaghan me mozir dipaba bar da apemegha, temer aghuiba bar ada oke. Me nguibar ekiaba bar dagh asighasigha, nguibar ekiar vamira gasighasighizir puvati, kar Kirheres, Moapin nguibar ekiam. Ezi midorozir gumazir katapelin asiba, me nguibar ekiar kam ekiarugha dagiabar asavamadima, da nguibamin aven zui.
26 Ezi Moapin atrivim apanir kabar garima, me a gafisi, kamaghin amizi a 700plan midorozir gumazir midorozir sababar suigha misogha foziba ini, egha me Kirheresin nguibar ekiam ategh ari Idomin atrivim bagh mangasa ua iburaghburaki.
27 Ezi Moapin atrivim uan otarir ivariam ini, otarir kam an danganim inigh atrivimin ikiam. Egha atrivim otarir kam misuegha an ofa gami, mati Moapian asemin ofan bar isia mighirim. A nguibar ekiam avinizir divazim gisin ofan kam gami. Israelia bizir kamin ganigha bar atiatingi.* Egha me midorozim ategha, uamategha uan kantrin ghue.

4

Elisa amuir odiarimin akura

1 Dughiar mamin Godin akam inigha izir gumazibar okoruamin mav, an amuim Elisa bagha ize. An pam aremezi an odiarimin iti. Egha a kamaghin Elisan diava arai, “O gumazir ekiam, nan pam areme. Ni fo, a zurara Ikiavira Itir Godin atiati an apengan iti. Egha a faragha gumazir mam da pura dagiaba ini. Ezi datirighin ki da ikarvaghamin dagiaba puvati. Ezi gumazir kam nan otarimning iniasa izi, egh aning damuti aning an ingangarir gumazir kinimningin otogham.”
2 Elisa akar kam baregha kamaghin amizim migei, “Ki manmaghin nin akuragham? Bizir manam nin dipenimin iti?”
Ezi amizim kamaghin a ikaragha ghaze, “Ki miner mam iti, olivin borem an iti, anarira. Ki ua bizir igharaziba puvati.”
3 Ezi Elisa kamaghin a migei, “Ni mangi namakabar azaraghti, me uan miner pura itiba ni daningigh. Ni miner aviriba inigh.
4 Egh ni miner kaba inigh uan dipenimin aven mangi, egh tiam asaragh. Datirighin ni uan otarimning ko borer nin miner kamin itim isi, miner kabagh ingegh. Ni minetam gingeghti a izivaghti, ni a inigh danganitam dafagh. Ni kamaghira damuvira mangiti, miner kaba bar izefegh.”
5 Ezi amizim akar kam baregha givagha ghua, uan namakaba da mineba inigha, uan dipenimin ghu. Egha a uan otarimning ko dipenimin aven ghugha tiam asara. Ezi an otarimning mineba isa a bagha izima, a borem miner kabagh ingavira iti.
6 Amizim borem minebagh ingegha givagha, kamaghin uan otarir mam migei, “Ni miner igharazim inigh izi.”
Ezi otarim ghaze, “Amebam, mineba bar izefe.” Egha dughiar kamra, borem ua amizimin minemin otivir puvati. A kamaghira tu.
7 Ezi amizim ghua kamaghin Godin akam inigha izir gumazim Elisa migei, “Ki miner kaba bar borem dagh ingegha gifa.”
Ezi Elisa kamaghin a migei, “Ni mangi borer kaba amadagh, egh dagiaba inigh.

* **3:27:** Hibrun akam deragha akar kam abigha migeir puvati. Fofozir gumazir maba kamaghin nighnisi, Israelia ti kamaghin nighnisi, Moapian asem men ataram, kamaghin me atiati. Ezi fofozir gumazir igharaziba ghaze, Israelia ti kamaghin atiati, Ikiavira Itir God Israelian atari, egha a bizir kurar kam gamizi a Israelian damazimin oto. Ezi fofozir gumazir maba ghaze, Israelia uari Moapian atrivimin arazir kamin osemegha midorozim ataki.

Egh ni uan pam inizir dagiaba ikaragham. Eghti dagiar naba ikiam, kar ni uan otarimning ko ia daghebagh ivezam.”

Elisa Sunemin nguibar ekiamin amizimin otarim gamizi, a ua dikafi

8 Dughiar mamin Elisa Sunemin nguibamin ghu. Amizir mam nguibar kamin ikia, egha dagiar aviriba iti. Egha uan dipenimin daghetam amasa Elisan azangsisi. Ezi Elisa zurara Sunemin izir dughiabar an amizir kamin dipenimin apiaghirava api.

9 Egha dughiar mamin amizir kam kamaghin uan pam migei, “Ni gan, gumazir kam zurara iza e koma api, ki fo, a Godin akam inigha izir gumazim, egha a God baghavira itir gumazimra.

10 Ga uaning, ga ti dipenir ghuriar pin itimin daguraguir danganitam akirigham. Egh e akuir dakozitam ko, apir dakozitam ko, dabirabir tam ko, lamin tam, danganir kamin dar arigham. Eghti gumazir kam izamin dughiamin, a danganir kamin ikiam.” Egha aning a bagha danganir kam akiri.

11 Ezi dughiar mamin Elisa ua Sunemin izegha, danganir kamin ghuavanabogha, uan akuir dakozim girighav ikiava avughsi.

12 An avughsa ikia kamaghin uan ingangarir gumazim Gehasi migei, “Ni magiri na bagh Sunemin amizir kamin ganigh, egh a mikemeghti a izi.” Ezi Gehasi amizim mikemezi a iza an guamin tu.

13 Ezi Elisa Gehasi migia ghaze, “Ni kamaghin amizimin azaragh, ‘Bar guizbangira, ni ingangarir ekiam gamua gan akura. E bizir tizim damigh, nin akurvazir aghuim ikaragham? Elisa ti mangi atrivim o midorozir gumazibar dapanimin azaraghti, aning ni bagh bizir aghuitam damuam? Ni kamaghin ifongez, o?’”

Ezi Gehasi ghua amizir kamin azarazi, amizim kamaghin a migei, “Ki uan adarazir tongin iti, egha bizitamin otevezir puvati.”

14 Ezi Elisa kamaghin Gehasin azara, “E bizir aghuir manatamin amizir kamin arazir aghuim ikarvagham?”

Ezi Gehasi ghaze, “Ki gari, bizir vamira iti, an pam bar ghurizi, a boriba puvati.”

15 Ezi Elisa Gehasi migia ghaze, “Ni amizim mikemeghti, a izi.” Ezi Gehasi ghua amizim mikemezi, a iza tiar akamin tughav iti.

16 Ezi Elisa amizim migia ghaze, “Azenir munamin dughiar kamra, ni otaritam uan agharimningin a firagham.”

Ezi amizim a ikaragha ghaze, “Ga uaning, nan gumazir aruam, ni Godin akam akurir gumazim, ni na gifaran marki.”

17 Ezi gin, amizir kam navim asangi. Egha Elisa mikemezi moghira, azenir munamin, dughiar kamra an otarim bate.

18 Azenir mabar gin otarim ekevegha, uan afeziam bagha azenibar ghu. Kar witbar ghorir dughiam, ezi afeziam ingangarir gumaziba ko witin azenimin iti.

19 Otarim ingangaribar gara ikia, egha kamaghin uan afeziamin diava arai, “Iiii afeziam! Nan dapanim puvira na gami. A na gamuavira iti! Iiii!”

Ezi afeziam uan ingangarir gumazir mam migia ghaze, “Ni otarir kam inigh an amebam bagh mangi.”

20 Ezi ingangarir gumazim otarim inigha an amebam bagha ghu. Ezi otarim amebamin apozim girighav ikia ghua, dughiar aruer arizimin tu, egha an areme.

21 Ezi amebam otarimin kuam inigha dipenimin pin ghuanaga Elisan danganimin aven ghua dakozim aneti. Egha amebam azenan ghugha tiam asara.

22 Egha a uan pamin diazi, a izima a kamaghin a migei, “Ni mangi ingangarir gumazitam mikemeghti, a na bagh donki inigh izi. Eghti ki zuamira mangi, Godin akam inigha izir gumazir kamin ganigh, egh uamategh izam.”

23 Ezi an pam ghaze, “Manmagh amizi ni datirighira mangasa? Ni Sabatin dughiam o iakinir igiamin dughiar ekiam mizuamam, o?”

Ezi amizim ghaze, “Marki, ki datirighira mangasa. Ni nimira iki. Biziba deragham.”

24 Ezi ingangarir gumazim satel donki gatizi, amizim a gapera. Egha amizim kamaghin ingangarir gumazim migei, “E mangamin dughiamin, ni donki damuti, a zuamira mangi. Ni na bangin aghumra mangan marki. Donki aghumra mangisi ki ifuegh, ni mikimam.”

25 Egha amizim ingangarir gumazim ko, Godin akam inigha izir gumazim Elisan ganasa Karmelin Mighsiamin ghu.* Aning saghon ikiavira itima, Elisa aningin gani. Egha a uan ingangarir gumazim, Gehasi migei, “Ni munagh gan, Sunemin amizir kam izi.

26 Ni ivegh a bagh mangiva an azaragh fogh, a uan pam ko otarim me ti deragha iti, o puvati?”

Ezi Gehasi ghua amizimin azarazi, amizim kamaghin an akam ikaragha ghaze, “E deraghavira iti.”

27 Amizim iza mighsiamin Elisa batogha, aviragha Elisan dagarimningin suira. Ezi Gehasi amizimin garima, a kamaghin amima, an a tivamadaghti a tong saghon mangasa.

4:16: Jenesis 18:14; 2 Atriviba 4:28 * **4:25:** Karmelin Mighsiam mong 40 kilomitan, Sunemin nguibar ekiamin saghon iti.

Ezi Elisa kamaghin Gehasi migei, “Anetakigh. Ki fo, an osimtizir bar ekiam iti. Ezi Ikiavira Itir God an osimtizim nan modogha an gun na mikemezir puvati.”
28 Ezi amizim ghaze, “Gumazir ekiam, kar nin migirigiamin God borir kam na ganingi. Ki nin azarazir puvati. Ezi ki ni migia ghaze, ni na gifaran marki.”
29 Elisa akar kam baregha, kamaghin Gehasi migei, “Ni deraghvira uan inim ikegh, egh nan fidizir aghorim uan dafarimin an suiragh, egh zuamira Sunemin nguibamin mangi. Egh ni gumazitam batogh, dughiam a daningan marki. Eghti gumazitam dughiam ni daningti, ni an akam ikaraghan marki. Ni amizir kamin dipenimra mangi, egh fidizim otarir kamin guam gisin datigh.”
30 Ezi otarimin amebam kamaghin garima, Elisa mangan ibura, ezi a kamaghin migei, “Ikiavira Itir Godin ziamin, ki guizbangira migei, ki ni ategh uabira mangan kogham.” Kamaghin amizi Elisa dikavigha amizir kam ko uamategha Sunemin ghu.
31 Ezi Gehasi faragha ghua Elisan fidizir aghorim isa otarimin guam gati, ezi a tong mozorogha amir puvati. Bar puvati. Egha Gehasi uamategha zui. A tuavimin aning batozir dughiamin, a kamaghin Elisa migei, “Ni mikemezi moghin ki ami, ezi otarim ua dikavizir puvati.”
32 Egha me ghua dipenimin otivigha, Elisa uan danganimin tiar akamin ghugha, otarir kamin kuamin garima a dakozim girighav iti.
33 Egha an aven ghugha tiam asaragha, Ikiavira Itir God ko migei.
34 Egha a dakozim gisin ghuavanabogha otarimin kuam gisin fuagha, uan akam isa otarimin kuamin akam gatigha, uan damazimning an damazimningin porogha, uan dafarimning isa an dafarimning gisin ati. Elisa kamaghin amuavira itima, otarimin mikarzim ua fei.
35 Ezi Elisa dakozim ategha mong uan danganimin aven arui. Egha ua ghua otarim gisin avira. Ezi otarim 7plan dughiabar asigha uan damazimning kui.
36 Ezi Elisa Gehasin diagha kamaghin a migei, “Ni mangi otarimin amebam mikemeghti a izi.”
Ezi Gehasi kamaghin amizi, amizir kam anaga akuir danganimin aven ghu. Ezi Elisa a migei, “Ni uan otarim inigh.”
37 Egha amizim Elisan dagarimningin boroghira irigha, dapanim aviragha nguazim mituagha, ziar ekiam Elisa ganidi. Egha gin dikavigha uan otarim inigha ghu.

Elisa diparsizim gamizi, a dera

38 Dagheba puvatizir dughiar kurar mam, Israelin nguazim bato. Ezi dughiar kamin Elisa uamategha ghua Gilgalin nguibamin iti. Dughiar mamin, Godin akam inigha izir gumazibar okoruamin, gumazir maba iza a da nighniziba isi. Me apiagha an akaba barasi, egha Elisa uan ingangarir gumazim kamaghin a migei, “Ni miner ekiam inigh iziva Godin akam inigha izir gumaziba bagh diparsizim damu.”
39 Ezi Godin akam inigha izir gumazir mam diparsizir tam damuasa ghua, zuravariba buri. Egha a ruarimin itir sevibar min garir bizibar gara ghaze, ka ti dagher aghuiba. Kamaghin amizi, a sevir ovizir aviriba inigha, uan inim garighizi an inim bar izifa. Egha a da inigha iza dar ghoregha minem gaghui. Ezi gumaziba deragha sevir ovizibagh fozir puvati.
40 Diparsizim isigha givazi, Godin akam inigha izir gumaziba damasa me da isa itaribagh arisi. Ezi me apir dughiamin, diparsizim men akabav sosi, ezi me kamaghin Elisan dei, “O Godin akam inigha izir gumazim, diparsizir kam bar puvira misosi. Ezi e daman ibura. E ti arimighiregham.”
41 Ezi Elisa plauan me witin ingarizir taba inigh izasa me migei. Me da inigha izezima, Elisa da minem mikinigha, kamaghin uan ingangarir gumazim migei, “Ni diparsizim uam a isi itaribar arikigh, eghti Godin akam inigha izir gumaziba damam.” Ezi me apima, diparsizim datirighin ua men akabav sozir puvati.

Elisa 100plan gumaziba dagheba me ganidi

42 Ezi dughiar mamin gin, gumazir man Balsalisan nguibam ategha, Elisa bagha ize. Kar bali aghoramin dughiam. Gumazir kam uan azenimin, balin faragha aniba aghoregha, 20plan balin bretin rubuzir tueziba ko balin tuezir puvatizir maba sara inigha uan mitarim gaghuigha, da inigha Elisa bagha ize. Ezi Elisa uan ingangarir gumazim migia ghaze, “Ni dagher kaba isi akam inigha izir gumazibar aningti, me dar ami.”
43 Ezi an ingangarir gumazim ghaze, “Dagher kaba avirasemezir puvati, Dagher kaba manmaghira 100plan akam inigha izir gumazir kabar tughatigham.”
Ezi Elisa an akam ikaragha ghaze, “Ikiavira Itir God ghaze, me damiti, dagher naba ikivira ikiam. Kamaghin amizi, ni dagheba isi gumazibar anighti, me dar ami.”
44 Ezi ingangarir gumazim dagheba isa akam inigha izir gumazibagh aningizi, me da api. Egha Ikiavira Itir God mikemezi

4:34: 1 Atriviba 17:21

moghira, me amegha izivazi, dagher naba
ikiavira iti.

5

Namanin lepan arimariam gifa

1 Naman, a Sirian midorozir gumazibar
gumazir dapanir ekiam. Namanin da-
farimin, Ikiavira Itir God, Sirian midorozir
gumazibar akurazi, me apaniba dikabini,
kamaghin amizi, Sirian atrivim bar a gi-
fuegha, a bagha bar akonge. Naman a
midorozir gumazir bar aghuim, egha a
lepan arimariam iti.
2 Dughiar mamin Sirian midorozir gu-
maziba ghua Israelia misogha, guivir igiar
mamin suiragha a sara ghu. Ezi guivir
igiar kam, a Namanin amuimin ingangarir
amizimin iti.
3 Dughiar mamin gin, Israelian guivir
igiar kam kamaghin Namanin amuim
migei, "Nin pam Godin akam inigha izir
gumazir Samarian itir kam bagh mangigh,
ti deragham. Godin akam inigha izir
gumazir kam an arimariam akirighti, a ua
deragham."
4 Naman akar kam baregha, atrivim
bagha ghua, guivir igiar kamin akamin gun
a mikeme.
5 Ezi atrivim kamaghin a migei, "Ni mangi!
Ki Israelian atrivim bagh akinafaritam
osirigh, ni danighti ni a inigh mangi a
daningigh."
Egha atrivim akinafarim osirigha Naman
ganingi. Ezi Naman 300,000 kina silvan
dagiaba ko 60 kilogrem gol, ko 10plan ko-
rotiar kurkiamiba sara inigha, dikavigha
Samarian ghu.
6 Egha Naman Sirian atrivim da
akinafarir kam inigha ghua, Israelian
atrivim ganingi. Akinafarir kam kamaghin
migei: "Akinafarir kam, nan gumazir
dapanim Naman ki a bagh ni mikimasa. A
lepan arimariam iti, ezi ni a damighti, a ua
deraghasa ki ifonge."
7 Ezi Israelian atrivim akinafarir kamin
ganigha uan navir osimtizim akakagha uan
korotiam abiki. Egha a kamaghin migei,
"Amei! Sirian atrivim tizim bagha kam-
aghin na bagh akam amada, ki mangi gu-
mazir kamin arimariam akirigham? A ti
ghaze, ki God, ki gumazim damighti a der-
agh ikiamin gavgavim iti, a? O ki gumazim
damighti, an aremeghamin gavgavim iti, a?
Ki fo, a na misoghasa tuaviba buri."
8 Ezi Godin akam inigha izir gumazim
Elisa, kamaghin oraki, atrivim navir
osimtizim ikia, uan korotiam abiki. Kam-
aghin amizi, Elisa kamaghin atrivim bagha
akam amaga ghaze, "Ni manmaghsua
navim osemegha uan korotiam abiki? Ni
gumazir kam amadaghti a na bagh izi, eghti
ki kamaghin an akaghti a fogh suam, Godin
akam inigha izir gumazir mam guizbangira
Israelin iti."
9 Kamaghin amizi, atrivim Naman
mikemezi, a uan karisba ko hoziaba sara
ghua Elisan dipenimin tiar akamin oto.
10 Ezi Elisa gumazir mam Naman
bagha anemadazi, a dipenimin azenan
ghua kamaghin Naman migia ghaze, "Ni
mangi 7plan dughiabar Jordanin Fanemin
dipamin rueghti, nin arimariam givaghti,
nin mikarzim ua deraghti, ni deragham."
11 Ezi Naman akar kam baregha puv
atari, egha Elisan dipenim ategha ghu. Na-
man ghaze, "Elisa ti azenan izegh nan
ganigh, Ikiavira Itir God, uan God ko mikim,
egh arimariam iti naghin isin uan dafarim
ighuavamangam. Egh arazir kamin a na
damighti, ki ua deragham. Ezi puvati.
12 A Jordanin Fanemin dipamin ruasa na
migei. Ezi Damaskusin Fanemning Abana
ko Farpar, aning bar Israelian dipabagh
afira! Eghti dipatam nan arimariam agivsi,
ki ti uan kantrin aven itir dipar kamning
guruva ua deragham." Naman kamaghin
migia, egha bar aningaghegha ghu.
13 Ezi an ingangarir gumaziba an
boroghin ghua kamaghin a migei, "Gumazir
ekiam, Godin akam inigha izir gumazim
bizir bar ekiatam damusi ni mikimti, e fo,
ni a damuam. Ezi a kamaghin bizitam
mikemezir puvati. A pura ruasa ni mikeme.
Kamaghin amizi, ni an akamin gin mangi."
14 Ezi Godin akam inigha izir gumazim
Elisa, a Naman mikemezi moghin Naman
an akam baregha, ghua Jordanin Fanemin
ghuaghira 7plan dughiabar uabi isa dipam
gazui. Ezi an arimariam bar givazi an
mikarzim ua bar zuegha, borir igiamin min
oto.
15 Egha a uan ingangarir gumaziba ko,
me ua Godin ingangarir gumazim bagha
ghue. Egha Naman, Elisan guamin tugha
a migia ghaze, "Ki datirighin fo, godin tam
ua nguazir kamin nguibatamin itir puvati.
Ia Israelia, ian God, a guizbangira God. Ka-
maghin amizi, ga uaning, ki nin ingangarir
gumazim, ki bizir aghuim ni daningasa, ni
na dama a inigh."
16 Ezi Elisa an akam ikaragha ghaze, "Pu-
vati. Ki Ikiavira Itir Godin zurara itimin
ingangarir gumazim. A nan garima, ki an
ziamin guizbangira ni migei, ki bar ni da
bizitam inighan kogham." Ezi Naman bizir
aghuitam Elisa daningasa bar gavgafi, ezi
Elisa bar aghua.
17 Ezi Naman ghaze, "Ni nan bizir aghuim
inian aghua, a marki. Ga uaning, ki nin in-
gangarir gumazim, ni nan amamangatighti,

5:1: Luk 4:27

ki Israelian nguazir minemeniar aviritaba inigh uan donkining datighti, aning da ater e uamategh uan nguibamin mangam. Egh nguazir minemeniar kabagh isin, ki Ikiavira Itir God bagh, ofa gamir dakozimin ingaram. Guizbangira, ki godin igharazitaba bagh ofan bar isia mighiriba, ko ofan igharazibar amuan kogham. Ki Ikiavira Itir God baghvira ofan bar isia mighiriba ko ofan igharazibar amuam.

18 Ezi ni nan osimtizim gifoghasa ki ifonge, eghti Ikiavira Itir God nan arazir kuraba gin amadagham. Nan gumazir ekiam zurara ghua asem Rimonin ziam fe, ezi ki a ko iti. E Rimonin ziam fer dipenimin aven zuir dughiamin, atrivim nan agharimin suisi. Egha a tevibar pira asem Rimon ziam fer dughiamin, a na getuima, ki uaghan aser kamin marvir guamin boroghin teviba apiri. Ki fo, ki uamategh mangiti, arazir kam gin uam otivam. Ezi Ikiavira Itir God nan arazir kuraba gin amangasa ki ifonge."

19 Ezi Elisa ghaze, "Ni osiman marki. Ni navir amirizim inigh mangi."

Ezi Naman Elisa ategha ghu. Egh a tighar saghon mangamin dughiamin,

20 Elisan ingangarir gumazim, Gehasi, uabira kamaghin uabi migia ghaze, "Nan gumazir ekiam, Sirian gumazim Naman ataghizi, a pura zui. Manmaghsua a bizir Naman a daningamim inizir puvati? Ikiavira Itir Godin ziamin, ki guizbangira migei, ki Namanin gin ivegh mangi, egh a da bizitaba inigham."

21 Egha dikavigha Namanin gin zui. Ezi Naman garima, gumazir mam an gin ivegha izi, ezi a uan karis ategha ghuaghira tuavimin tughav itima, Gehasi iza a bato. Ezi Naman kamaghin Gehasin azara, "Bizitam ia batoz, o?"

22 Ezi Gehasi ghaze, "Puvati. Nan gumazir ekiam kamaghin ni mikimasa na amada: Godin akam inigha izir gumazimning datirighira an dipenimin ize. Aning Efraimin mighsiaba itir Godin akam inigha izir gumazimning. Ga uaning, ni silvan beghiam ko korotiar pumuning, Godin akam inigha izir gumazir kamning bagh dar aningigh."

23 Ezi Naman kamaghin a ikaragha ghaze, "Beghiar vamira marki, ni pumuning inigh." A mighighavira da iniasa Gehasi migei, ezi Gehasi da iniasa ifonge. Kamaghin amizi, Naman beghiar pumuning isa silvan aviriba aning gaghui, silvan kabar dibobonim, 60,000 kinan tu. Egha uaghan korotiar aghuir pumuning ini, egha bizir kaba inigha uan ingangarir gumazimning ganingi, ezi aning da atera Gehasin faragha zui.

24 Me ghua Samarian mighsiamin otivigha, Gehasi bizir kaba inigha dipenimin aven da ati. Egha ingangarir gumazir kamning, ua Naman bagha aning amada.

25 Aning ghuzi, Gehasi ua dipenimin aven ghugha Elisan damazimin tu. Ezi Elisa kamaghin an azara, "Gehasi, ni managh ghugha izi?"

Ezi Gehasi ghaze, "Gumazir ekiam, ki danganitamin ghuzir puvati."

26 Ezi Elisa kamaghin a migei, "Ni ifaran marki. Ni ti ghaze, ki nin ganizir puvati, a? Nan duam ni ko ikia garima, gumazir kam karis ategha ni bativasa izaghiri. Gehasi, kar dagiaba ko, korotiaba ko, olivin azeniba ko, wainin azeniba ko, sipsipba ko, bulmakauba ko, ingangarir gumazamizir kiniba iniamin dughiam puvati. Arazir kam derazir puvati.

27 Ni Naman da dagiaba ini. Kamaghin amizi, lepan arimariar faragha Namanin ikezir kam, a datirighin nin ikiam. Egh ni ko gin otivamin adarasi, ia zurara lepan arimariar kam iniam."

Ezi Gehasi Elisa ataghizir dughiamin, Gehasi lepan arimariam ini. Ezi an mikarzim, ghuariar ghurghurimin min bar ghurghuri.

6

Elisa sobiav zem gamizi, a ua dipamin azenan oto

1 Dughiar kamin, Elisa Godin akam inigha izir gumazir okoruamin gara me geghufi. Ezi dughiar mam gumazir kaba kamaghin a migei, "En dipenim sufi, egha en tughatizir puvati.

2 Kamaghin amizi, ni e ateghti, e bar Jordanin Fanemin mangam. Egh e vaghvagh temer vamira vamiram okam. Egh e uari bagh dipenir igiatam, Jordanin Fanemin miriamin an ingaram."

Ezi Elisa ghaze, "A dera, ia mamaghin damu."

3 Ezi Godin akam inigha izir gumazir mam kamaghin a migei, "Ga uaning, gumazir ekiam, ni e ko izasa e ifonge."

Ezi Elisa a ikara, "A dera, ki ia ko mangam."

4 Egha a me ko ghua Jordanin Fanemin otivigha, maghira temeba oti.

5 Me ingara itima, Godin akam inigha izir gumazir mamin sobiav zem asiaghirigha dipam giraghu. Ezi akam inigha izir gumazir kam uan sobiam inian iburagha kamaghin dei, "Ame! Gumazir ekiam, ki gumazir igharazimin sobiam inigha ize. Ezi a dipam giraghu."

6 Ezi Godin akam inigha izir gumazim Elisa, kamaghin an azara, "Sobiam managhira iraghu?" Ezi akam inigha izir gumazim, sobiam iraghuzir danganimin

Elisan aka. Ezi Elisa temer aguar dozir mam atugha, sobiam iraghuzi naghin dipam mikini, ezi sobiam uam anabo.
7 Ezi Elisa ghaze, “Ni datirighin sobiam inigh.” Ezi Godin akam inigha izir gumazim uan dafarim amadagha sobiam ini.

Elisa Sirian midorozir gumazibar tifa

8 Dughiar mamin, Sirian atrivim uan midorozir gumaziba ko izi Israelia misoghasa. Egha atrivim uan gumazir dapaniba ko, uariv gia nighnizim batogha ghaze, me danganir me ikiamimin ingarigh, egh kagh ikegh dikavigh mangi Israelia misogham.
9 Ezi Godin akam inigha izir gumazim Elisa, a Sirian midorozir gumaziba ikiamin danganim gifo, egha Israelian atrivim bagha akam amada. A uaghan Israelian atrivim migia ghaze, Israelia danganir kamin boroghin mangan marki. Me an boroghin mangiti, Sirian midorozir gumaziba me gasighasigham.
10 Ezi atrivim akar kam baregha, midorozir gumaziba danganir Sirian midorozir gumaziba ikiamin naghin ikiasa me amada. Ezi Siriaba danganir kamin otivigha Israelian midorozir gumazibar garima, me fomira iti. Kamaghin amizi, me danganir kamin ikian ibura. Arazir kam dughiar aviribar otifi.
11 Ezi Sirian atrivim bizir kam bangin nighnizir kurar bar aviribagh ami. Egha a uan gumazir dapanibar diazi, me izima a men atara pamtemin kamaghin me migei, “Ia na mikemegh, en gumazir manam Israelian atrivimin akurvasi?”
12 Ezi an midorozir gumazibar dapanir mam a ikaragha ghaze, “O atrivim, en gumazitam arazir katam gamizir puvati. Bar puvati. Kar Elisara, a Israelian Godin akam inigha izir gumazim. E damuasa amir biziba bar, a zurara Israelian atrivim migei. Ni migeir akaba Elisa bar a dagh fo. Ni akuir danganimin iki mikimti, Elisa fogham.”
13 Ezi atrivim kamaghin gumazir dapanibav gei, “Ia mangi fogh, Elisa danganir manamin iti. Egh ia midorozir gumaziba amadaghti, me mangi an suiragh.” Ezi me ghua kamaghin fo, Elisa Dotanin nguibar ekiamin iti.
14 Kamaghin amizi, atrivim midorozir gumazir avirim amisefe, egha me amangizi me hoziaba ko karisba inigha Dotanin ghue. Me ghua dimagarimin otivigha nguibam koro.
15 Ezi bar mizaraghara Elisan ingangarir gumazim dikavigha dipenimin azenan ghu. Egha a garima, Sirian midorozir gumaziba uan hoziaba ko karisba sara nguibar ekiam ekiarugha gifa. Egha a ghua kamaghin Elisa migei, “Ame! Gumazir ekiam, Sirian midorozir gumaziba e ekiarugha gifa. E manmaghin damuam?”
16 Ezi Elisa kamaghin a migei, “Ni atiatingan marki. Me guizbangira midorozir gumazir avirim iti, ezi en akurvaghamin midorozir gumazir bar avirim iti, ezi en midorozir gumazibar dibobonim, men midorozir gumazibar dibobonim bar a gafira.”
17 Ezi Elisa kamaghin God ko migia ghaze, “O Ikiavira Itir God, ni gumazir kamin damazimning kuighti, a ki migeir darazir ganika.” Ezi Ikiavira Itir God ingangarir gumazir kamin damazimning kuizi, a garima, hoziar aviriba ko karisin aviriba Elisa itir mighsiar kam bar a gizifa. Ezi karisba ko hoziar kaba, da avimin mirara gari.
18 Ezi Sirian midorozir gumaziba Elisan suighasa izavira itima, Elisa kamaghin God ko migei, “O Ikiavira Itir God, ki kamaghsua, ni Sirian midorozir gumazibar damaziba okavighti, me ganan kogham.” Ezi Ikiavira Itir God men damaziba okafi.
19 Ezi Elisa danganir Sirian midorozir gumaziba itimin ghugha kamaghin migei, “Ia ti ongani. Tuavir kam, ia inigh nguibar ekiar ia mangasava amimin mangighan kogham. Ezi marki, ia nan gin iziti ki ian aku gumazir ia ruir kam bagh mangam.” Ezi me an gin zuima, a men akua Samarian nguibar ekiamin ghu.
20 Egha me nguibar ekiamin aven ghue. Ezi Elisa kamaghin God ko migei, “O Ikiavira Itir God, ni Sirian midorozir gumazibar damaziba kuighti, me ua gan.” Ezi Ikiavira Itir God men damaziba kuizi, me ua gari. Egha me kamaghin gara fo, me Samarian nguibar ekiamin aven iti.
21 Ezi Israelian atrivim men ganigha kamaghin Elisan azara, “Gumazir ekiam, ki ti me misueghti me arighiregham, a?”
22 Ezi Elisa ghaze, “Puvati. Ni midorozimin aven apanibar suizir dughiamin, ni zurara me misozi me ariaghirir puvati. Kamaghin amizi, ni gumazir kabav soghan marki. Ni dagheba ko dipaba me daning, eghti me gin uan atrivim bagh uamategh mangam.”
23 Ezi Israelian atrivim Sirian midorozir gumaziba bagha isar ekiam gamigha me ganingi. Me amegha givazi, a ua me amangizi me Sirian atrivim bagha ghue. Egha dughiar kamin, Sirian midorozir gumaziba ua iza Israelia misozir puvati.

Sirian midorozir gumaziba Samarian nguibar ekiam ekiaru

24 Azenir maba givazi, Sirian Atrivim, Benhadat, uan midorozir gumaziba akuvagha, Samarian nguibar ekiam konasa zui, egh Samaria misoghasa.

25 Ezi dughiar kamin Samarian nguibar
ekiam dagheba bar puvati. Ezi Sirian
midorozir gumaziba dughiar ruarimin
nguibam ekiarugha itima, Samarian
gumazamiziba dagheba bagh mangi da
inigh nguibar ekiamin aven izasa ibura.
Kamaghin amizi, gumazitam donkin
dapanim givesi, kamaghin a 80 kinan a
givezam. Eghti gumazitam 250 gremin
kuarazir bunbamin buaribagh ivesi, a 5
kinan dagh ivezam.
26 Dughiar mamin Israelian atrivim
nguibar ekiam avinizir divazir mitiar
gavgavim gisin arui, ezi amizir mam
kamaghin an dei, "O nan atrivim, ni en
akuragh!"
27 Ezi atrivim kamaghin an akam
ikaragha ghaze, "Ni ti ghaze, ki wit ko wain
iti, a? Ki ua manmaghin ian akuragham?
Puvati. Ikiavira Itir God ti nin akuragham."
28 Egha atrivim an azara, "Ki manmaghin
nin akuraghasa ni ifonge?"
Ezi amizim kamaghin a ikaragha ghaze,
"Ga amizir kamning, kamaghin akam akiri,
nan otarim ga faragh anemam, egh dughiar
igharazimin, ga an otarim amam.
29 Kamaghin amizi, ki uan otarim
misuegha ga aneme. Egha amimzaraghan,
ki an borim misoghasa a migei. Ezi puvati.
A uan otarim modogha gifa."
30 Kamaghin amizi, atrivim akar kam
baregha bar osemegha, uan korotiam abiki.
A nguibar ekiam avinizir divazir mitiar gav-
gavim gisin aruavira itima, gumazamiziba
datirighin an buaber korotiamin garima,
atrivim uan korotiar azenan itimin aven
aneru.
31 Egha atrivim ghaze, "Elisa en osimtizir
kabar mingarim. Ezi ki datirighira an
firim atughti an aremegham. Ki kamaghin
damighan koghti, God uabi na misueghti ki
aremegham."
32 Atrivim kamaghin migia, Elisa
misueghti an aremeghasa gumazir mam
amadazi, a ghu. Ezi dughiar kamin Elisa
uan dipenimin itima, Samarian gumazir
dapanir maba a ko iti. Gumazir kam
atrivim anemadazi, a tighar izima, Elisa
kamaghin gumazir dapanibav gei, "En
atrivim, a gumazir gumazibav sozi me
ariaghirim. Egha a datirighin nan firim
aghorasa gumazir mam a amada. Eghti
gumazir kam izi otoghamin dughiamin,
ia pamtemin tiam asaragh anepirighti,
an aven izan kogham. Ezi atrivim uabi
gumazir kamin gin izi."
33 Elisa migiavira itima, gumazir kam
atrivim ko oto. Egha atrivim kamaghin
Elisa migei,* "Ikiavira Itir God uabi dughiar
kurar kam gamizi an e bato. An en akur-
vaghsi bizitam damighan kogham. E a
mizuaman kogham."

7

1 Ezi Elisa kamaghin akam ikaragha
ghaze, "Bar guizbangira, Ikiavira Itir God
ghaze, aruem gurumin kamaghira ganti,
gumazamiziba nguibamin tiar akamin
mangi, egh me 1 kinara, 3 kilogrem plauan
aghuir me witin ingarizim givezam, egh 1
kinara, 6 kilogrem bali givezam."
2 Ezi gumazir dapanir atrivim geghuva a
ko izezim, Elisan akam baregha, kamaghin
an akam ikaragha ghaze, "Ni oragh!
Ikiavira Itir God ti uan Nguibamin tiar
akaba kuigh dagher aviriba e gingegham,
ki ghaze, e zuamira ti dagheba dagiar
muziarimin kamaghin dagh ivezeghan
kogham."
Ezi Elisa kamaghin gumazir dapanir kam
migei, "Bar guizbangira, ni bizir kamin
ganti, an otogham. Egh ni dagher katam
ameghan kogham."

Sirian midorozir gumaziba are

3 Ezi aruer kamin 4plan gumazir lepan
arimariam itiba, me Samarian nguibar
ekiamin, tiar akar ekiamin azenan iti. Egha
me uarira uariv gia ghaze, "E tizimsua pu-
ram apiav ikia ovevem mizuai?
4 E mangi dagheba buriam. E Samarian
nguibar ekiamin aven mangan kogham. Me
dagheba puvati, kamaghin amizi, mitiriam
puvira en aghegham. Egh uaghan, e dan-
ganir kamra dapiagh ikiva arighiregham.
E ti Sirian midorozir gumaziba itir dan-
ganimin mangam. Eghti me e misueghti,
e arimighiregham, a dera. Me uaghan e
ateghti, e angamira ikiam, a uaghan der-
agham, pura bizim. E fo, e ovengasa iti."
5 Egha me bar guaratizimin dikavigha
Sirian midorozir gumaziba itir danganimin
ghue. Egha me danganimin boroghira ghua
garima, gumazitam itir puvati.
6-7 Bar guizbangira, Sirian midorozir
gumaziba bar aregha gifa. Guaratizir
kamin, Ekiam Sirian midorozir gumaz-
ibagh amima, me niginir ekiam barasi, mati
midorozir gumazir avirim uan hoziaba
ko karisba ko izi. Egha Sirian midorozir
gumaziba ghaze, "Ia gan! Israelian atrivim
ti Hitian atrivim ko Isipin atrivim givezezi,
aning uan midorozir gumaziba inigha e
misoghasa izi." Sirian midorozir gumaziba
kamaghin mikemegha, dikavigha zuamira
danganim ategha arav ghue. Me uan
averpeniba ko hoziaba, ko donkiba ataghizi
da iti, egha me are. Me bizitam inigha
ghuzir puvati.

6:29: Godin Araziba 28:57; Azir Akam 4:10 * **6:33:** Hibrun akamin akar otevir kam, atrivim, vezin kamin puvati. Ezi me kamaghin nighnisi, atrivim migirigiar kamin Elisa gami.

8 Ezi 4plan lepan gumazir kaba men danganimin otivigha, ghua averpenir mamin
aven ghuegha garima, Sirian midorozir gu-
mazibar dagheba ko dipaba iti. Ezi me
dagheba apa dipaba saram api. Me gin silva
ko gol ko korotiaba inigha ghua, danganir
mamin da monge. Egha me ua iza aver-
penir igharazimin biziba uaghan da ini,
egha me da isa ghua da modi.
9 Egha gin me uarira uariv gia ghaze,
"E ti arazir aghuim gamir puvati. E bizir
bar aghuim datirighin an gari, egh e mangi
gumazamizibav kemeka. E uan akabar
kumigh iki mangi amimzaraghan otogh, e
ivezir kuram iniam. Aria, e mangi atrivimin
gumazir dapanibav kemeka."
10 Egha me dimagarimra ua Samarian
ghugha nguibar ekiamin tiar akamin garir
gumazibar dia ghaze, "E Sirian midorozir
gumazibar danganimin ghuegha garima,
gumazitam itir puvati. Egha uaghan
gumazibar migirigiataba baraghizir puvati.
Sirian midorozir gumaziba, me arav ghue,
ezi men biziba bar men danganimin
ikiavira iti. Me hoziaba ko donkibar beniba
firizir puvati. Beniba men suighavira itima,
men averpeniba ikiavira iti. Ezi dagheba ko
biziba averpenibar ikiavira iti."
11 Tiar akamin garir gumaziba akar kam
baregha, akam inigh atrivimin dipenim
mangasa gumazamizibar dei.
12 Ezi atrivim dimagarimin akar kam ini.
Egha dikavigha uan gumazir dapanibav
migia ghaze, "Ki Sirian midorozir gumaz-
ibar nighnizim gifo. Me kamaghin fo e
daghebar otefe. Kamaghin amizi, me aver-
peniba ategha ghua, tuzir danganibar moga
iti. Me ghaze, e nguibam ategh azenan
mangiti, me en suigh en nguibar ekiam
iniam."
13 Ezi atrivimin gumazir dapanir mam ka-
maghin a migei, "E ti gumazitaba ameghti,
me 5plan hoziar nguibamin ikiavira itiba
inigh mangi fogham, bizir manam Sirian
midorozir gumaziba bato. Eghti Siriaba,
e amangizir gumazir kabagh asighasighti,
a dera, pura bizim. E fo, e bar nguibar
ekiamin aven iti, e oveaghuezibar min
arighiregham. Kamaghin amizi, e gumaz-
itaba ateghti, me 5plan hoziar ikiavira itiba
inigh mangam."*
14 Egha me gumazir mabav sefe. Ezi
atrivim karisin pumuning ko hoziaba isa
gumazir kabagh aningi, egha me aman-
gizi me foghasa ghue, bizir manam Sirian
midorozir gumaziba bato.
15 Egha gumazir kaba ghua kamaghin fo,
Sirian midorozir gumaziba are. Ezi me
men gin ghua Jordanin Fanemin otogha,
me iniba ko misozir biziba ko men bizir
igharazir tuavimin irezibar gani. Egha me
uamategha iza atrivim mikeme.
16 Ezi Samarian gumazamiziba bizir kam
baregha, me zuamira ivemara ghua, Sirian
midorozir gumazibar averpenibar men
bizir me taghiziba ini. Egha me plauan
aviriba ko baliba ini. Kamaghin amizi,
Ikiavira Itir God mikemezi moghin, me 1
kinara, 3 kilogrem plauan aghuir me witin
ingarizim givesi, egha 1 kinara, 6 kilogrem
bali givesi.
17 Atrivimin akurvazir gumazir da-
panim, atrivim nguibar ekiamin tiar akar
ekiamin garir midorozir gumazibar ganasa
anemisefe. Ezi a tiar akamin boroghira
tughav itima, gumazamiziba ivemara
Sirian midorozir gumaziba faragha ikezir
danganimin ghue. Gumazamizir avirim
ivemara tiar akamin azenan ghua, anekunizi, a irizi me a dika ghuavira itima, an areme. Atrivim faragha ghua Elisan gani, ezi Elisa Godin akar kam isa atrivim ganingi. Ezi a datirighin guizbangin oto.
18 Elisa faragha kamaghin atrivim
mikeme, "Aruem gurumin kamaghira ganti,
gumazamiziba nguibamin tiar akamin
mangi, egh me 1 kinara, 3 kilogrem plauan
aghuir me witin ingarizim givezam, egh 1
kinara, 6 kilogrem bali givezam."
19 Egha gumazir dapanir datirighin
aremezir kam, a kamaghin Elisan akam
ikaragha ghaze, "Ni oragh! Ikiavira Itir God
ti uan Nguibamin tiar akaba kuigh dagher
aviriba e gingegham, ki ghaze, e zuamira
ti dagheba dagiar muziarimin kamaghin
dagh ivezeghan kogham."
Egha Elisa kamaghin gumazir dapanir
kam migia ghaze, "Bar guizbangira, ni bizir
kamin ganti, an otogham. Egh ni dagher
katam ameghan kogham."
20 Ezi datirighin bizir kam Elisa mikemezi
moghin oto. Gumazir dapanir kam
nguibamin tiar akamin tughav iti. Ezi
gumazamiziba dagheba iniasa ivemara
azenan ghua, anekunizi, a irizi me a dika
ghuavira itima, an areme.

8

Sunemin nguibar ekiamin amizim, ua Israelin ize

1 Dughiar mam, Elisa ghua Sunemin
nguibar ekiamin amizim mikeme, amizir
kamra an borim faragha areme, ezi Elisa a
gamizi, a ua dikafi. Elisa kamaghin amizim
mikeme, "Ikiavira Itir God ghaze, mitiriar
ekiamin dughiam en nguazimin otivam,
eghti gumazamiziba 7plan azenibar
dagheba puvatigham. Eghti ni uan pam ko

* **7:13:** Hibrun akam deragha akar kamin mingarim abighizir puvati. **8:1:** 2 Atriviba 4:8-37

borim inigh nguazir igharazimin mangi iki
mangiti, dughiar kurar kam givagham.”
2 Ezi amizir kam Elisan akamin gin ghua,
uan pam ko borim inigha ghua Filistian
nguazimin ikiavira itima, 7plan azeniba
gifa.
3 Egha gin 7plan azenir kaba givazi, a
uan pam ko borim inigha ua Israelin ize.
Egha a ua uan dipenim ko nguazim iniasa
atrivimin azangasa ghu.
4 Amizim atrivim bagha zuima, atrivim
Elisan ingangarir gumazim Gehasi migia
ghaze, “Ga uaning, ni mirakelin ekiar Elisa
amizibar na geghanasa ki ifonge.”
5 Ezi Gehasi, Elisa fomira otarir aremezim
gamizi a ua dikavizir bizim geghari. Egha
an egharavira itima, amizir kam ua uan biz-
iba iniasa atrivimin azangsighasa izav oto.
Ezi Gehasi amizir kamin ganigha, kamaghin
atrivim migei, “Atrivim, ni gan! Kar amizir
kamra. Ezi kar otarir aremezir kamra, Elisa
a gamizi a ua dikafi.”
6 Ezi atrivim Elisa amizir bizim bagha
amizir kamin azai, ezi amizim a geghari.
Egha gin atrivim uan gumazir dapanir
mamin diazi a izima, a kamaghin a migei,
“Ni amizir kamin akuraghti, a uan biz-
iba uamategh bar ada inigh. Ni uaghan
an akuraghti, a dagher azenibar otiviz-
ibar dagiaba iniam, kar a 7plan azenibar
kantrin igharazimin itima, an azenimin
otivizir dagheba.”

Sirian Atrivim Benhadat areme

7 Dughiar mam, Elisa Sirian nguibar
ekiam Damaskusin ghu. Ezi dughiar kamin
Sirian Atrivim Benhadat, arimariam iti. Ezi
me kamaghin atrivim migei, “Godin akam
inigha izir gumazir kam Elisa, a datirighin
Damaskusin iza kagh iti.”
8 Ezi atrivim uan gumazir dapanir mam
Hasael kamaghin a migei, “Ni dikavigh bizir
aghuitam Godin akam inigha izir gumazim
daningisi a inigh mangi an ganigh. Egh
ni a mikemeghti, a kamaghin Ikiavira Itir
Godin azaragh, nan arimariam givagham, o
puvatigham.”
9 Kamaghin amizi, Hasael bizir bar aghuir
me Damaskusin ingariziba ini. Ezi 40plan
kamelba da ateram. Egha ada isa kamel-
bagh arigha Elisa bagha ghu. A ghua otogha
kamaghin Elisan migei, “Gumazir Ekiam,
Sirian Atrivim Benhadat, a nin otarimin
min iti, a uan arimariam bagh nin azangasa
na amada, an arimariam givagham, o pu-
vatigham?”
10 Ezi Elisa kamaghin an akam ikaragha
ghaze, “Ni mangi kamaghin atrivim
mikemegh, an arimariam givagham. Ezi
Ikiavira Itir God kamaghin nan aka, bar
guizbangira an aremegham.”
11 Elisa akar kam gamigha givagha,
dughiar ruarim puv Hasaelin gara ghuavira
itima, Hasael aghumsigha nighnizir
aviribagh ami. Ezi Elisa azi.
12 Ezi Hasael kamaghin an azai, “Nan gu-
mazir ekiam, ni tizim bagh azi?”
Ezi Elisa kamaghin a ikaragha ghaze, “Ki
fo, ni gin arazir kurar aviribar Israelian
gumazamizibar amuam. Ni uan midorozir
gumaziba ko, men divazir gavgavibagh
asighasigh, egh dar apongti da isiam.
Egh ia Israelian gumazir igiabav soghti
me arighiram. Egh ia borir muziariba,
nguazimin me apisti me arighiram. Egh
ia naviba adair amizibar garir dughiam, ia
midorozir sababa inigh men naviba ofiram.
Kamaghin amizi, ki azi.”
13 Ezi Hasael akar kam baregha, kam-
aghin Elisan akam ikaragha ghaze, “Ki pura
gumazir kinim. Ki manmaghin bizir ekiar
kam damuam?” Ezi Elisa kamaghin a migei,
“Ikiavira Itir God kamaghin nan akagha
gifa, ni Sirian atrivimin otivam.”
14 Aning mikemegha givagha, Hasael ua
Atrivim Benhadat bagha ghu. Ezi atrivim
an azara, “Elisa manmaghira ni mikeme?”
Ezi Hasael ghaze, “Elisa ghaze, bar
guizbangira nin arimariam givaghti, ni ua
deragham.”
15 Egha amimzaraghan Hasael atrivim
misueghti an aremeghasa nighnisi. Kam-
aghin amizi, a inim inigha, dipam garugha
a inigha ghua, atrivimin guam avara. Egha
mighigha an suirazi, atrivim aminim isava
avegha, areme. Ezi gin Hasael an danganim
inigha uabi Sirian atrivimin oto.

Israelin kantri ko kantrin Judan eghaghanim ghua

Israelin kantri ikuvizir dughiamin tu

(Sapta 8:16--17:41)

Jehoram Judabar atrivimin oto
(2 Eghaghaniba 21:1-20)

16 Ahapin otarim Joram, 5plan azeni-
bar Israelian atrivimin iti, ezi Jehosafatin
otarim Jehoram, a uan afeziamin danganim
inigha, Judabar atrivimin oto.
17 A 32plan azeniba ikiava atrivimin
oto, egha a 8plan azenibar Jerusalemin
atrivimin iti.
18 A Israelian Atrivim Ahapin guivimin
iti. Kamaghin amizi, an Ahapin adarazi ko
Israelian atrivir igharazibar arazir kurabar
gintisi. Egha arazir kurar aviriba Ikiavira
Itir Godin damazimin dagh ami.
19 Ezi Ikiavira Itir God Judan kantri
gasighasighizir puvati. Guizbangira,
Ikiavira Itir God uan ingangarir gumazim,
Atrivim Devit ginighnisi. A fomira Devit

8:13: 1 Atriviba 19:15 **8:19:** 1 Atriviba 11:36

ko akar dikirizim gamua ghaze, Devitin
ikizibar tongin gumazitam zurara atrivimin
ikiam, eghti Devitin lamin angazangarim
mungeghan kogham. Ezi dughiar kamin
Ikiavira Itir God akar dikirizir kam
ginighnisi. Kamaghin amizi, a Judan kantri
gasighasighan aghua.*
20 Dughiar Jehoram Judan atrivimin
itimin, Idomian gumazamiziba an akam
batogha an apengan ikian aghua. Egha me
uari bagha atrivir mam amisefe, ezi a me
gativagha men gari.
21 Ezi Jehoram dikavigha uan midorozir
gumazir karisbar tuiva misoziba inigha, me
Idomia misoghasa Sairin nguibar ekiamin
amadaghan ghue. Me ghua otivizi Idomian gumaziba iza Jehoramin midorozir
gumaziba ekiarugha, me misoghasa. Ezi
dimagarimin, Jehoram uan midorozir gumazir karisbar misoziba ko, me bar pamten
misogha Idomian gumaziba adugha zui.
Ezi Israelian midorozir gumazir igharaziba midorozim ategha, uamategha ara uan
nguibabar ghue.
22 Kamaghin amizi, Judaba Idomia
dikabirazir puvati. Ezi Idomian gumazamiziba, uari uan kantri gativagha ikia iza
datirighin tu. Ezi dughiar kamin, Lipnan
gumazamiziba uaghan akaba batogha, ua
Judabar apengan itir puvati.
23 Atrivim Jehoram amizir bizir igharazibar eghaghaniba, da akinafarir me
kamaghin diborim, Judan Atrivibar
Eghaghaniba, an aven iti.
24 Ezi gin Atrivim Jehoram uan inazir
afeziabar min aremezi, me an kuam inigha
Devitin Nguibar Ekiamin ghua, an inazir
afeziabar moziba itir danganimin anefa.
Ezi an otarim Ahasia, an danganim inigha
atrivimin oto.

Ahasia Judabar atrivimin oto
(2 Eghaghaniba 22:1-6)

25 Ahapin otarim Joram, a 12plan azenibar Israelian atrivimin itima, Jehoramin
otarim Ahasia, Judabar atrivimin oto.
26 Ahasia a 22plan azeniba ikia, egha
atrivimin oto. Egha azenir vamiran
Jerusalemin atrivimin ike. An amebam,
Atalia, a Israelian Atrivim Omrin, igiar
guivim.
27 Ahasian amebam Ahapin ikizimin
ize, kamaghin amizi, a Ahapin ikizimin
arazir kurabar gin ghua, arazir kuraba
Ikiavira Itir Godin damazimin dagh ami,
mati Ahapin ikizim amizi mokin.
28 Dughiar mamin, Atrivim Ahasia,
Israelian Atrivim Joramin porogha a ko
ghua, aning Sirian Atrivim Hasaelin misosi.
Me Gileatin Distrighin, Ramotin nguibar
ekiamin boroghira uariv sosi. Ezi Sirian
midorozir gumaziba Joram birazi, a bar
ikufi.
29 Ezi Joram midorozim ategha ghua, Jesrilin nguibar ekiamin ikia, ua deraghasa
mizua iti. A Jesrilin ikiavira itima Atrivim
Ahasia an ganasa ghu.

9

God Jehu amisevezi, a Israelian atrivimin oto

1 Atrivim Joram Jesrilin nguibar ekiamin
itima, Godin akam inigha izir gumazim
Elisa, akam inigha izir gumazibar okoruamin tongin, gumazir igiar mamin diazi a
ize. Ezi a kamaghin a migei, "Ni deraghvira
uan inim kegh, egh olivin borem itir misevir
muziarim inigh dikavigh Gileatin Distrighin
itir nguibar ekiam Ramotin mangi.
2 Egh ni Ramotin otogh, mangi Jehosafatin
otarim Jehu batogh,* a Nimsin igiavotarim.
Eghti a uan namakaba ko ikiti, ni a inigh
danganir mogomer tamin aven mangi.
3 Egh borem itir misevir kam inigh borem
an dapanim gingegh kamaghin a mikim,
'Ikiavira Itir God, Israelian atrivimin ikiasa
ni amisefe.' Ni bizir kam damigh givagh, egh
tiar akam kuigh zuamiram ari mangigh."
4 Elisa mikemegha givazi, Godin akam
inigha izir gumazir igiar kam dikavigha
Ramotin nguibar ekiamin ghu.
5 Egha an otogha garima, Jehu aperaghav ikia midorozir gumazibar, gumazir
dapanir igharaziba ko migei. Egha a Jehu
migia ghaze, "Gumazir ekiam, ki akar mam
nin iti."
Ezi Jehu an azara, "En tinara, ni akam an
iti?"
Ezi Godin akam inigha izir gumazim kamaghin a migei, "Nirara, ki akam nin iti."
6 Ezi Jehu dikavigha dipenimin aven
ghuzi, Godin akam inigha izir gumazim
an gin ghua olivin borem inigha Jehun
dapanim ginga kamaghin a migei, "Ikiavira
Itir God, a Israelian God, kamaghin migei,
'Ki datirighin Israelian atrivimin ikiasa
ni amisefe. Eghti ni nan gumazamiziba
Israelia, me gativagh men ganam.
7 Egh ni Ahapin ikizim misoghirarikigh,
kar atrivir ni fomira an ingangarir gumazir
dapanimin ikezim. Eghti ki arazir kamin,
Atrivir Amizim Jesebelin arazir bar kuraba
ikarvagham. Kar fomira nan akam inigha
izir gumaziba ko nan ingangarir gumazibav soghezi, me ariaghirezir amizim.
8 Eghti ki Ahapin adarazi bar me
gasighasigham. Bar guizbangira, Israelian

* **8:19:** Ni 1 Atriviba 11:36in gan. **8:20:** Jenesis 27:40

* **9:2:** Jehun afeziam, a Judan atrivimin ikezir gumazir kam Jehosafat puvati. Atrivim Jehosafatin eghaghanim, a 1 Atrivim sapta 22 ko 2 Atrivim sapta 3in iti. Jehosafat, a gumazir igharazim. **9:6:** 1 Atriviba 19:16

tongin otivir Ahapin ikizimin gumaziba, ki bar moghira me agivagham, gumazir igiaba ko aruaba sara.

9 Ki bar fomira Nebatin otarim Jeroboamin ikizim, ko Ahiyan otarim Atrivim Basan ikizim gasighasiki. Egh kamaghira ki Ahapin ikizim bar me gasighasigham.

10 Eghti Atrivir Amizim Jesebel aremegham, eghti an kuam afamin gumaziba puvatigham. Puvati, afiaba Jesrilin nguibar ekiamin boroghiram an kuam amam.' " Ezi Godin akam inigha izir gumazir kam Ikiavira Itir Godin akar kamin gun mikemegha givagha, tiar akam kuigha arav ghu.

11 Ezi Jehu ua atrivimin gumazir dapanir igharaziba bagha ghuzi, men mav an azara, "Biziba bar deraghvira iti, o? Manmaghsua gumazir onganir kam iza nin gani?"

Ezi Jehu kamaghin an akam ikaragha ghaze, "Ia gumazir kamaghin garibar arazibagh fo, me zurara pura tintinibar migirigiabagh ami."

12 Ezi me kamaghin a migei, "Ni ifari. Ni deraghvira e mikim. Ni e gifar akam mongan marki."

Ezi Jehu bighavira kamaghin gumazir dapanibav gei, "Gumazir kam iza kamaghin na migei, 'Ikiavira Itir God ghaze, a Israelian atrivimin ikiasa na misevegha gifa.' "

13 Gumazir dapaniba akar kam baregha, zuamira uan korotiar ruariba suegha dipenimin adidiaba ave, ezi Jehu adidiamin tughav iti. Ezi me sigham givia kamaghin dei, "Jehu atrivimin otogha gifa."

Jehu, Israelian Atrivim Joram misoghezi, an areme

14-15 Jehu, a Jehosafatin otarim, egha Nimsin igiavotarim. A datirighin nguibar ekiam Ramotin ikia, egha Atrivim Joram misueghti an aremeghti, an an danganim inigh atrivimin otivasa uan gumazir dapaniba ko akabar kiri. Ezi Atrivim Joram Jesrilin ikiavira iti. Faragha Israelia, Sirian Atrivim Hasael ko misozir dughiamin, Atrivim Joram midorozimin aven osimtizir ekiam ini, egha a derazir puvati. Ezi datirighin Jehu uan gumazir dapaniba kamaghin me migei, "Ia na ko navir vamira iki, egh ia deraghvira gan, egh gumazitam ateghti, a Ramot ategh Jesrilin nguibar ekiamin gumazamiziba bagh mangi, bizir ki damuamin kabar gun mikiman marki."

16 Egha Jehu uan karisin anabogha, midorozir gumazir maba ko me Ramot ategha Jesrilin ghue. Atrivim Joramin arimariam givazir puvati, egha a Jesrilin uan dakozim girighav iti. Ezi dughiar kamin, Judan Atrivim Ahasia, Joramin ganasa Jesrilin ghugha, aning uaghara Jesrilin iti.

17 Ezi ganganir gumazir mam, nguibar ekiam Jesril avinizir divazimin tauan tughav ikia garima, Jehu ko an midorozir gumaziba izi. Ezi a dia kamaghin gumazir nguibamin itibav gei, "Ki midorozir gumazir avirimin garima, me izi."

Ezi gumazir maba ghua, ganganir gumazir kamin akabar gun Atrivim Joram mikemezi, a kamaghin me migei, "Ia midorozir gumazitam mikemeghti, a hoziam inigh, ivegh mangi me batogh kamaghin me mikim, 'Biziba bar ti ian deraz, o puvati?' "

18 Ezi midorozir gumazir mam hoziam gaperagha ivegha ghua kamaghin Jehu migei, "Atrivim kamaghin foghasa, biziba bar ti ian deraz, o puvati?"

Ezi Jehu an akam ikaragha ghaze, "Kar nin bizim puvati. Ni pura en gin izi."

Ezi ganganir gumazim, midorozir gumazir kam bagha garavira itima, a ua izezir puvati. Ezi a kamaghin atrivim bagha akam amada, "Midorozir gumazir ni amadazim, a ghua me bato, egha ua izezir puvati."

19 Ezi atrivim midorozir gumazir igharazim amadazi, a ghu. Egha midorozir gumazir kam me batozir dughiamin, a uaghan kamaghin Jehu migia ghaze, "Atrivim kamaghin foghasa, biziba bar ti ian deraz, o puvati?"

Ezi Jehu a migia ghaze, "Kar nin bizim puvati. Ni pura en gin izi."

20 Ezi ganganir gumazim, midorozir gumazir kam bagha garima, a izezir puvati, egha a kamaghin atrivim bagha akam amada, "Midorozir gumazir ni amadazim, a uaghan ua izezir puvati. Ezi ki gumazir karisin itimin garima, a Nimsin otarim Jehu ami moghin, bar arazir onganim gami. An hoziabagh amima da bar puvira ivemara, karisba amikirvagha izi."

21 Ezi Atrivim Joram ghaze, "Ni na bagh karis akir." Ezi me anekirigha givazi, Israelian Atrivim Joram uan karisin anabo, ezi Judabar Atrivim Ahasia karisin igharazimin ghuavanabo. Egha aning Jehu bativasa ghu. Egha aning ghua, Jesrilian gumazim Nabotin nguazimin boroghin a bato.

22 Joram, Jehu batozir dughiamin, a kamaghin Jehun azara, "Biziba bar ti nin deraz, o puvati?"

Ezi Jehu kamaghin an akam ikaragha ghaze, "Da manmaghin deragham? Nin amebam Jesebel asebar gin ghuavira iti, egha arazir kuraba ko imezibagh amuavira iti, mati tuavimin amizim tintinibar arua gumazir igharaziba ko akui moghin ami.

9:10: 1 Atriviba 21:23 **9:11:** 2 Atriviba 9:33-36

Nin amebamin arazir kurar kaba bar ekiva zui.”
23 Joram, Jehun akar kam baregha, zuamira uan karis giragha arav ghu. Egha kamaghin Ahasian dei, “Ahasia, gumazir kam na abinasa ize!”
24 Egha Jehu uan barir pim bar pamtemin a gekuigha, Joramin akirim gase. Ezi barim an dighorim abighizi, a uan karisin averiam girigha areme.
25 Ezi Jehu, kamaghin gumazir dapanim Bitkar migei, “Ni Joramin kuam inigh Nabotin nguazimin anekunigh, kar Jesrilin gumazim. Ni Ikiavira Itir God fomira Joramin afeziam Atrivim Ahap mikemezir akar kam ginighnighvira iki. Dughiar kamin, ga uan karisning inigha Ahapin gin zuima, Ikiavira Itir God kamaghin Ahap mikeme.
26 ‘Ki Ikiavira Itir God, ki boghimra gumazibar garima, me nin ifongiamin gin ghua, Nabot ko an otaribav soghezi, me ariaghire. Kamaghin amizi, guizbangira, ki Nabotin nguazimra nin arazir kurar kaba ikaragham.’”

Egha Jehu ua kamaghin Bitkar migei, “Ikiavira Itir God fomira mikemezi moghin, ni Joramin kuam inigh mangi Nabotin nguazir kamin anekunigh.”

Judan Atrivim Ahasia areme

27 Ezi Judan Atrivim Ahasia, Atrivim Joramin garima, an aremegha givazi, a uan karisin ikia egha ara Bethaganin nguibar ekiamin ghu. Ezi Jehu uan midorozir gumaziba ko Ahasian agintisi, egha Jehu kamaghin midorozir gumazibav gia ghaze, “Ia uaghan a gasegh!” Ezi a uan karisin ghua Gurin mighsiamin ghuavanadima, me Ipleamin nguibamin boroghin a gase. Ezi Ahasia bar ara ghua Megidon nguibar ekiamin ghugha gin areme.
28 Ezi Ahasian gumazir dapaniba an kuam inigha, karisin mam gatigha uam a inigha Jerusalemin ghu. Egha me Devitin Nguibar Ekiamin an inazir afeziabar mozibar danganimin anefa.
29 Joram azenir namba 11in Israelian atrivimin itima, Ahasia Judabar atrivimin oto.

Me Atrivir Amizim Jesebelin misoghezi, an areme

30 Ezi Jehu uan adarazi ko me Ahasian agintigha givagha, ua Jesrilin ize. Atrivir Amizim Jesebel danganir kamin ikiava, kamaghin akam baraki, Joram areme. Ezi Jesebel uan damaziba aghiva uan dapanir arizim adii, egha atrivimin dipenimin aven tughav ikia, winduan beragha tuavimin gari.
31 Egha Jehu nguibar ekiamin tiar akar ekiamin aven zuir dughiamin, Jesebel kamaghin an dia ghaze, “O Simri,† ni uan gumazir ekiam misoghezi an aremezir gumazim, ni ti deragha iti?”
32 Jehu oregha winduan pin gara egha kamaghin dei, “Tina nan adarazi bagh izasa ifonge? Tav iti, o?” Ezi ingangarir gumazir maba atrivimin dipenimin ikia, Jehun akam baregha, iza winduan beragh an gari.
33 Ezi Jehu kamaghin migei, “Ia amizir kam akunighti a izighiri.” Ezi me Jesebel akunizi a iraghu. Ezi an ghuzim tintinibar dipenir biriba ko hoziaba rue. Ezi Jehu uan hoziaba ko karisbagh amima, da Jesebelin kuam dikabiri.
34 Ezi gin Jehu atrivimin dipenimin aven ghughava api. A dagheba ko dipaba amegha givagha, kamaghin gumazibav gei, “God kamaghin mikemegha gifa, amizir kurar kam mar ikufigh. Guizbangira, amizir kam atrivir mamin guivim. Kamaghin amizi ia an kuam afagh.”
35 Ezi me an kuam inigha mozim darighasa azenan ghu. Egha me an kuam burima, a itir puvati. Me an dapanir agharim ko dagarimning ko dafarir beramningra gari.
36 Egha me ua ghuegha bizir kamin gun Jehu migeima, a ghaze, “Bizir otozir kam, Ikiavira Itir God, uan ingangarir gumazim Elaija, a Tisben nguibamin gumazim, an akam garugha mikeme. Ikiavira Itir God kamaghin mikeme, ‘Jesebel aremeghamin dughiam, afiaba izi Jesrilin nguibar ekiamin an kuam amam.
37 Eghti an mikarzir otevir mizumziariba tintinibar nguazim giregh ikiva, afiar buaribar min ganam. Eghti gumaziba dar ganiva, foghan kogham kar ti Jesebelin mikarzir otevir naba, o?’”

10

Me Ahapin ikizim misoghezi, me bar ariaghire

1 Atrivim Ahapin otariba ko, an igiavotariba me Samarian nguibar ekiamin iti.* Men dibobonim, 70in tu. Ezi Jehu akinafarir maba osirigha, Samarian gumazir dapaniba ko gumazir aruaba ko, gumazir Ahapin ovavir borir otaribar gariba bagha da amaga kamaghin migia ghaze,

9:26: 1 Atriviba 21:19 † **9:31:** Jesebel ziar kam Jehu gati, Simri. A fo, Simri fomira atrivimin ingangarir gumazir mam, a uan atrivim misoghezi, an areme. Ezi Jehu datirighin uaghan arazir kamram ami. Ni 1 Eghaghaniba 16:8-20in gan. **9:36:** 1 Atriviba 21:23 * **10:1:** Hibrun akam ghaze, Jesril. Gumazir fomira itir maba Grighin akamin akar kam gira, me ghaze a Samarian nguibar ekiamin migei.

2-3 “Ahapin otariba, ia ko iti. Ezi ia
midorozir karisba ko hoziaba ko afuziba,
ko misoghamin bizir maba sara ikia, egha
divazir gavgavim avinizir nguibar ekiamin
iti. Kamaghin amizi, dughiar ia akinafarir
kaba iniamimin, ia Ahapin ovavir boribar
tongin, gumazir bar aghuitam atrivimin
ikisi anemisefegh. Egh ia an akuragh a bagh
misogh.”
4 Ezi gumazir dapaniba ko gumazir aru-
aba akar kam inigha, bar atiatigha ghaze,
“Jehu atrivir pumuning abiragha gifa. Eghti
e manmaghin anebiragham? E bar ibura.”
5 Kamaghin amizi, gumazir atrivimin
dipenimin garim ko nguibar ekiamin gu-
mazir dapanir faragha zuim, ko gumazir
aruaba, ko gumazir Ahapin ovavir boribar
gariba, me Jehu bagha kamaghin akam
amada, “E nin ingangarir gumaziba, e nin
ifongiamin gin mangasa. E gumazitam
amiseveghti an atrivimin otoghan kogham.
Bar puvatigham. Ni tizim damusi, ni puram
a damu.”
6 Ezi Jehu uam akinafarir igharazim
osirigha kamaghin gumazir kabav gei,
“Ia nan gin mangi egh nan apengan
ikisi, ia bar Ahapin ovavir borir otaribav
sueghti, me arighireghasa ki ifonge. Egh
gurumin kamaghira garir dughiamra, ia
men dapaniba inigh Jesrilin izi.” Dughiar
kabar, Ahapin ovavir borir otarir 70plan
kaba, me gumazir aruaba ko Samarian
nguibar ekiamin iti, ezi gumazir aruar kaba
zurara men sure gami.
7 Egha gumazir aruar kaba Jehu da
akinafarim inigha, Ahapin ovavir borir
otarir 70plan kaba bar me misoghezi me
ariaghire. Me men firibar ghoregha, men
dapaniba isa akirabagh aghuigha Jehu
bagha da amangi.
8 Ezi Jehu kamaghin oraki, me Ahapin
ovavir borir otaribar dapanibar akua
izegha gifa, ezi a kamaghin me migei,
“Ia dapanir kaba inigh, nguibar ekiamin
tiar akar ekiamin, da isi pozir pumuning
mikinigh, egh da ateghti, da mamaghira iki
mangi gurum mizaraghan tugh.”
9 Egha amimzaraghan, Jehu dikavigha
nguibar ekiamin tiar akamin ghugha da-
panir kabar gari. Gumazamizir avirim
danganir kamin iti, ezi Jehu tugha kam-
aghin me migei, “Ki uabi uan gumazir ekiam
Atrivim Joram abiraghasa nighnisi. Egha
ki a misoghezi an areme. Egha ki fo, ia
gumazir kam misoghezi an aremezir pu-
vati. Ezi tinara gumazir kabav soghezi, me
ariaghire? E fozir puvati.
10 Ezi bizir kam kamaghin en aka, akar
Ikiavira Itir God fomira isa Ahapin ikizim
ganingiziba, da bar guizin otivaghiri. Ezi
datirighin Ikiavira Itir God, akar a uan in-
gangarir gumazim, Elaijan akam garugha
mikemezim, an otogha gifa.”
11 Egha gin Jehu, Ahapin ikizir Jesrilin itir
igharaziba, ko an gumazir dapaniba, ko an
namakar aghuiba, ko an ofa gamir gumaz-
iba, a bar me misoghezi me ariaghire. Jehu
tav ataghizi a itir puvati. Bar puvati.

Jehu, Atrivim Ahasian ikizim misoghezi, me ariaghire

12 Egha Jehu uan midorozir gumaziba ko
Jesril ategha, Samarian mangasa. A tu-
avir kamin ghua danganir me kamaghin
diborim, Sipsipbar Garir Gumaziba Uari
Akuvir Danganimin oto.
13 Egha a gumazir maba bativigha, kam-
aghin men azara, “Ia managh ikegha ize?”
Ezi me kamaghin an akam ikaragha
ghaze, “E Atrivim Ahasian adarasi. E
Atrivim Joramin adarazi ko Atrivir Amizim
Jesebelin ikizimin ganasa Jesrilin zui.”
14 Ezi Jehu akar kam baregha, kam-
aghin uan adaraziv gei, “Ia gumazir kabar
suikigh.” Ezi me gumazir kaba bar men
suigha, me inigha ghua mozir bar ekiam itir
danganimin zui. Egha me Ahasian adarazi
bar me misoghezi me ariaghire, ezi tav itir
puvati. Men dibobonim, 42in ghu.

Jehu Ahapin ikizimin igharaziba bar me misoghezi, me ariaghire

15 Ezi Jehu uan midorozir gumaziba
ko danganir kam ategha ghua, tuavimin
Rekapin otarim Jonadap bato. Egha Jehu
dughiam a ganigha, kamaghin a migei, “Ki
nin nighnizim bar a gifonge. Ni manmaghin
ami, ki amir biziba ni dagh akongez, o
puvati?”
Ezi Jonadap kamaghin Jehu migei, “Are, ki
ni ko navir vamira iti.”
Ezi Jehu kamaghin a migei, “A dera. Ka-
maghin ni uan dafarim na daningigh, ga
uan dafarimningin suiraka.” Egha Jehu,
Jonadapin dafarimin suiragha, a gekuigha
karisin anabo.
16 Egha Jehu kamaghin a migei, “Ni na
ko izi egh fogham, ki Ikiavira Itir Godin gin
mangasa gavgafi.” Egha aning karisin aven
aperagha Samarian ghu.
17 Me Samarian otivigha, Jehu Ahapin
ikizimin gumazir igharazir maba bar me
misoghezi me ariaghire. A bar me agifa,
ezi akar kam, Ikivira Itir God fomira Elaija
ganingizi moghira, a guizin oto.

Jehu gumazamizir asem Balin ziam feba bar me misoghezi, me ariaghire

18 Ezi gin Jehu Samarian gumazamizibar
diazi, me iza uari akufa, ezi a kamaghin
me migei, “Fomira, Atrivim Ahap asem
Balin ziam fasa gavgafi. Eghti nan arazir

10:10: 1 Atriviba 21:20-24 **10:11:** Hosea 1:4 **10:17:** 1 Atriviba 21:20-24

ki asem Balin ziam famim, Ahapin arazir asem Balin ziam fem bar a gafiragham.
19 Eghti datirighin ia Balin akam inigha izir gumaziba ko, an ofa gamir gumaziba ko, asem balin ziam fer gumazamizibar diaghti, me bar izi uari akufagh. Ia tav ateghti, a pura ikian marki. Datirighin ki ofan bar ekiam asem Bal bagh a damuasa. Eghti tav otoghan kogh aremegham." Jehu gumazamizir asem Balin ziam febav sueghti me aremeghasa, a me gifara akar kam gami.
20 Egha a ua kamaghin migei, "E asem Balin ziam fisi dughiar ekiatam amiseveka." Egha me dughiar mam amisefe.
21 Ezi Jehu akam bar Israelian nguibaba bagha anemadazi, gumazamizir asem Balin ziam feba me iza uari akufa. Tav ua nguibamin itir puvati. Egha me ghua asem Balin izam fer dipenimin aven ghuezi, dipenim bar izifa.
22 Me aven ghuegha givazi, Jehu, ofa gamir gumazir korotiar aghua asem Balin ziam febar garim, kamaghin a migei, "Ni korotiaba inigh, gumazamizir iza asem Balin ziam febar aningigh." Ezi gumazir kam Jehu mikemezi moghin ami.
23 Ezi gin, Jehu ko Rekapin otarim, Jonadap aning Balin ziam fer dipenimin aven ghu. Egha Jehu kamaghin gumazamizibav gei, "Ia deraghvira uarir gan, egh uari asavsuigh, gumazamizir Ikiavira Itir Godin ziam fe tam ti e ko ikiama. E gumazamizir asem Balin ziam febara ikiam."
24 A mikemegha givagha, Jonadap ko danganir ofa gamir dakozir itimin aven ghua, asem Bal bagha ofan bar isia mighiriba ko ofan igharazibagh ami.

Gumazamiziba tighar izamin dughiamin, Jehu faragha 80plan midorozir gumazibav sevegha asem Balin ziam fer dipenimin azenan mizuam ikiasa me mikeme. Egha a kamaghin me mikeme, "Ia asem Balin ziam fer gumazamiziba bar me misueghti me arighiregh. Eghti midorozir gumazitam gumazamizir kabar tav ateghti an arimangigham, midorozir gumazir kam aremegham."
25 Egha Jehu ofan bar isia mighirizim gamigha givagha, kamaghin uan midorozir gumaziba ko gumazir dapanibav gei, "Ia aven izi bar me misueghti me arighiregh. Ia tav ateghti an ari mangan marki." Ezi me aven ghua midorozir sabamin bar me misuaghariki. Egha me gin men kuaba inigha ghua nguibar ekiamin azenan da kuni. Egha me uamategha nguibar ekiamin itir Balin ziam fer dipenim bagha zui.
26 Me Balin ziam fer dipenimin aven ghuegha, guarir akinir asebar nedaziba itir gumaziba dar ziaba feba, inigha azenan iza avimin dagh aboro.
27 Egha me asem Balin marvir guam gasighasigha, an ziam fer dipenim gasighasiki. Egha me asem Balin ziam fer dipenir kam gamizi a buarir dipenimin oto, egha ikia iza datirighin tu.†
28 Arazir kamin, Jehu asem Balin ziam fer arazim agifa, ezi Israelia uam an ziam fer puvati.
29-30 Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Jehu migei, "Ni nan navir averiamin ifongiamin gin ghua, egha ni bizir kaba Ahapin adarazigh ami, ezi nin arazir kam nan damazimin dera. Kamaghin amizi ki gin nin adarazir gumaziba ateghti, me atrivibar otivam. Nin ikegh mangi nin otarim ko an otarim, ko an igiavotarim ko an azizimin tugham." Ezi gin Jehu Atrivim Jeroboamin arazir kurabar gin zui, gumazir kam a fomira Israelia gekuizi me arazir kuram gami. Jeroboam golin bulmakaun pumuningin ingarigha, mam inigha Betelin nguibamin aneti, egha mam inigha Danin nguibamin aneti. Ezi Jehu Israelia ataghizi, me bulmakaun kamningin ziam fe.
31 Ezi Jehu uaghan Ikiavira Itir God, a Israelian Godin Araziba uan navir averiamin aven bar deraghavira dar gin mangasa gavgavizir puvati. An akirim ragha Jeroboamin arazir kurabagh asarazir puvati. Jeroboam, a fomira Israelia gekuizi, me arazir kurabagh amizir atrivim.

Jehu areme

32 Dughiar kamin Jehu atrivimin itima, Ikiavira Itir God kantrin igharaziba ataghirazi, me Israelia gafigha men nguazir otevir maba isi. Sirian Atrivim Hasael Israelian nguazir otevir kam bar a iniasa me misosi.
33 A Jordanin Fanemin aruem anadi naghin iti. Ezi Hasael Israelia abiragha, men nguazir kaba ini, a sautin amadaghan Arnonin Fanemin boroghin itir, Aroerin nguibar ekiamin ikegha ghua, notin amadaghan ghua, Gileat ko Basanin Distrighningin tu. Kar Gatin anabam, ko Rubenin anabam, ko Manasen anabamin akuar mamin adarazir nguaziba.
34 Ezi bizir igharazibar eghaghanir Atrivim Jehu amiziba, da akinafarir kamin iti, me a dibora ghaze, Israelian Atrivibar Eghaghaniba. Akinafarir kam ingangarir gavgavir an amiziba bar dagh eghari.
35 Egha gin Jehu uan inazir afeziabar min aremezi, me Samarian nguibar ekiamin mozimin anefa. Ezi an otarim Jehoahas, an danganim inigha atrivimin oto.

† **10:27:** Akar kam, "datirighin," e itir dughiam migeir puvati. Puvati. A dughiar gumazim akinafarir kam osirizim migei.
10:29-30: 1 Atriviba 12:28-30

36 Jehu Samarian ikia, 28plan azenibar
Israelian atrivimin ike.

11

Atalia Judan Atrivir Amizimin oto
(2 Eghaghaniba 22:10--23:15)

1 Ezi Atrivim Ahasian amebam Atalia ka-
maghin akam baraki, an otarim Ahasia are-
megha gifa, ezi a zuamira midorozir gumaz-
ibav kemezi, me Judan atrivibar ikizimin
gumaziba bar me misoghezi me ariaghire.
2 Ezi midorozir gumaziba Ahasian otarim
Joas misoghezi an aremezir puvati. Me
kamaghin fozir puvati, Atrivim Joramin
guivim Jehoseba ko Atrivim Ahasian
buaramizim, moga Joas inigha amizir
an ganamim, ko aning isa danganir me
daguivsiaba arizimin aven aning modo.
Kamaghin amizi, Atalia Joas misoghezi an
aremezir puvati.
3 Ezi Jehoseba 6plan azenibar Ikiavira Itir
Godin Dipenimin aven Joas modozi an a ko
iti. Ezi dughiar kamin Atalia Judan atrivir
amizimin ikiavira iti.
4 Ezi namba 7in azenimin Atalia amizir
atrivimin itima, ofa gamir gumazim
Jehoiada, midorozir gumazir amizir
atrivimin gariba ko, midorozir gumazir
atrivimin dipenimin gariba, me bagha
akam amaga ghaze, me Ikiavira Itir Godin
Dipenimin izi. Me izegha givazi, Jehoiada
me ko akar dikirizir gavgavir mam gami.
A me bagha akar mam akirizi, me bizir a
damuasa me mikemeziba bagha, Ikiavira
Itir Godin ziamin akar dikirizir gavgavim
gami. Ezi a gin Ahasian otarim Joas inigha
iza men aka.
5-8 Egha Jehoiada kamaghin me migei, "E
Joas damighti an atrivimin otivasa ki ifonge.
Kamaghin amizi, ki bizir ia damuamiba
bagh ia mikimasa. Ki fo, midorozir gumazir
okoruar pumuning Sabatin dughiamin,
ingangarim agivagha avughsi, ezi igharaz-
iba men danganiba isa ingangarim gami.
Ezi Sabatin kam otivasa, ezi midorozir
gumazir okoruar 3pla, ia bar Ikiavira Itir
Godin Dipenim izasa ki ifonge. Midorozir
gumazir Sabatin dughiamin ingangarim
gamiba, kar atrivimin dipenimin gari
darasi, ko Surin tiar akamin garir darasi,
ko midorozir gumazir akirangin tuivigha
ikia, divazimin tiar akamin gariba, me
bar Ikiavira Itir Godin Dipenimin izi Joas
geghuv an ganam. Midorozir gumaziba
bar midorozir sababar suighiva, Ikiavira
Itir Godin Dipenimin danganiba bar da
tuivigh iki, egh deraghviram atrivim
bagh gan. Eghti a danganitamin mangiti,
midorozir gumaziba a ko mangi. Egh
midorozir gumaziba gumazitam ateghti, an
an boroghin izan marki. Eghti gumazitam
roghira iziti, me gumazir kam misueghti an
aremegh."*

9 Ezi midorozir gumazibar dapaniba, ofa
gamir gumazim Jehoiadan akar kamin gin
ghua Sabatin dughiamin, me midorozir
gumazir ingangarim agivagha avughsasa
amir kaba, ko midorozir gumazir men dan-
ganiba iniamiba, bar men akua Jehoiada
bagha Ikiavira Itir Godin Dipenimin izi.
10 Dughiar kamin, Atrivim Devitin
afuziba ko oraba, da Ikiavira Itir Godin
Dipenimin iti. Ezi Jehoiada bizir kaba
inigha midorozir gumazibar dapanibagh
aningi.
11 Ezi midorozir gumaziba ghua, Ikiavira
Itir Godin Dipenimin uari bagha danganiba
inigha, sautin amadaghan ikegha ghua
notin amadaghan tu. Me uaghan ofa
gamir dakozimin boroghin tuivighav ikia,
egha midorozir sababa suigha, atrivim
ekiarugha bar deraghvira gara iti.
12 Midorozir gumaziba uari akirigha
mizua itima, ofa gamir gumazim Jehoiada,
Joasin akua azenan iza, atrivibar dapanir
asuam Joasin dapanim garu. Egha Akar
Dikirizir Gavgavim itir akinafarir righizir
mam a ganingi. Egha me gin olivin borem
Joasin dapanim gingegha anemisevezi,
an atrivimin oto. Ezi gumazamiziba bar
akuegha dafaribav sogha, kamaghin dei,
"Joas dughiar ruarimin atrivimin ikiam."
13 Ezi Atrivir Amizim Atalia midorozir
gumaziba ko gumazamizibar dimdiam
baregha, uan dipenim ategha Ikiavira Itir
Godin Dipenimin danganir gumazamiziba
uari akuva itimin ghu.
14 A ghua otogha garima atrivir igiam,
atriviba ami moghin, Ikiavira Itir Godin
Dipenimin guamin itir guarir akinimin
boroghin tughav iti. Egha a midorozir
gumazibar dapaniba ko gumazir sighabagh
ivibar garima, me atrivir igiamin boroghin
iti. A uaghan garima gumazamiziba bar
akuegha, men marazi uaghan isighabagh
ivi. Ezi Atalia puv atara uan korotiam
abigha dia ghaze, "Ia gumazamizir kuraba.
Ia bar arazir kuram gamua na abinasa."
15 Ezi Jehoiada Ikiavira Itir Godin
Dipenimin boroghin Atalia misueghti an
aremeghan an aghua. Egha a kamaghin
midorozir gumazir dapanibav gei, "Ia
Atalian suiraghti, midorozir gumaziba
anekiarugh a kurugh Ikiavira Itir Godin
Dipenim avinizir divazimin azenan mangi.
Eghti gumazitam an gin mangiti, ia gumazir
kam misueghti an aremegh."

* **11:5-8:** Hibrun akam vezin kabar migirigiar otevir maba deragha dar mingariba abighizir puvati. **11:14:** 2 Atriviba 23:3

16 Ezi me Atalian suiragha, a inigha
Godin Dipenim ategha ghua atrivimin
dipenim avinizir divazir hoziaba aven zuir
tiar akamin aven ghugha, a misoghezi an
areme.

Ofa gamir gumazim Jehoiada gumazamizibar akurazi,
me Ikiavira Itir Godin girara zui
(2 Eghaghaniba 23:16-21)

17 Godin ofa gamir gumazim Jehoiada,
Atrivim Joas ko gumazamizibar akurvazi,
me Ikiavira Itir God ko Akar Dikirizir Gav-
gavim gamua ghaze, me Ikiavira Itir Godin
gumazamizibara ikiam. Egha a uaghan
atrivim ko gumazamizibar akurazi, me
uarir tongin Akar Dikirizir Gavgavim gami.
18 Egha gin gumazamiziba asem Balin
ziam fer dipenimin ghua, bar a gasighasiki.
Egha me ofa gamir dakoziba ko asem
Balin marvir guabagh asighasiki. Egha me
Balin ofa gamir gumazim Matan misoghezi
an areme. Ezi Jehoiada midorozir gu-
mazir maba misevezi me Ikiavira Itir Godin
Dipenimin gara a geghufi.
19 Ezi Jehoiada, midorozir gumazibar
dapaniba ko, midorozir gumazir atrivimin
gariba ko, atrivimin dipenimin garir
midorozir gumaziba, me Ikiavira Itir
Godin Dipenimin ghugha atrivir igiam
inigha an akua atrivimin dipenimin zuima,
gumazamiziba bar men gin zui. Me bar
ghua otivigha, tiar akar me kamaghin
diborim, Midorozir Gumazibar Tiar Akam,
an aven ghua Joas isava atrivir dabirabim
gatizi an a gapera.
20 Ezi gumazamiziba bar akonge. Me fo,
midorozir gumaziba atrivimin dipenimin
boroghin Atalia misoghezi an areme. Kam-
aghin amizi, gumazamiziba navir amirizim
sara Jerusalemin apiaghav iti.
21 Joas 7plan azeniba ikia, egha atrivimin
oto.

12

Joas Ikiavira Itir Godin Dipenim akiri
(2 Eghaghaniba 24:1-14)

1 Jehu Israelian atrivimin itima, an
namba 7in azenimin aven Joas Judan
atrivimin oto. Egha Joas Jerusalemin
ikia, 40plan azenibar atrivimin iti. Joasin
amebam Sibia, a Berseban amizim.
2 Ezi Joas atrivimin itir dughiamin,
Godin ofa gamir gumazim Jehoiada an
nighnizibar kira zui, kamaghin amizi,
Joas arazir aghuiba Ikiavira Itir Godin
damazimin dagh ami.
3 Egha Joas, mighsiabar pin itir asebar
ziaba fer dipenibagh asighasighizir pu-
vati, ezi gumazamiziba danganir kabar
ghuavira ikia ofabagh amua, egha pauran
mughuriar aghuim zuiba tue.
4 Dughiar mamin, Joas ofa gamir gumaz-
ibar diazi me izima a me migia ghaze,
“Ia ofa gamir gumazamiziba bar, dagiar
me inigha Ikiavira Itir Godin Dipenimin iz-
iba ini, kar Ikiavira Itir Godin Dipenimin
takisin dagiaba, ko dagiar gumaziba uan
akar dikirizibar gin mangi daningamiba, ko
me uan ifongiabar God ganidir dagiaba.*
5 Ia ofa gamir gumaziba vaghvagh, der-
aghvira dagiar gumazamiziba ia ganidibar
gan. Egh ia ganti, Ikiavira Itir Godin
Dipenimin danganitam ikuvigham, eghti
ia dagiar kabar taba inigh gumazibagh
ivezeghti, me danganir ikuvizir kam
akirigham.”

6 Ezi azenir mabar gin, kar Joasin namba
23plan azenibar an atrivimin iti, egha an
ofa gamir gumazibar garima, me Ikiavira
Itir Godin Dipenim akirasa bizitam gamir
puvati.
7 Ezi a Jehoiada ko ofa gamir gumazir
igharazibar diazi me izezi, a kamaghin me
migei, “Ia manmaghsua Ikiavira Itir Godin
Dipenimin danganir ikuvigha itiba akiran
aghua? Kamaghin, ia gumazamiziba da
isir dagiabagh ativagh dar ganan marki.
Ia dagiar kabar taba isi, gumazir Ikiavira
Itir Godin Dipenim ikuvizir bizibar kirsi ki
misivamibar aningam.”
8 Ezi ofa gamir gumaziba Joasin akamin
amamangati, egha me ua gumazamiziba
da dagiaba inian koghasa akam akiri,
egha uaghan me uari Ikiavira Itir Godin
Dipenimin bizir ikuvizibar akiramin
ingangaribar ganan kogham.

9 Ezi gin ofa gamir gumazim Jehoiada
boksiar mam inigha, an asuamin torim
gamigha, a isa ofa gamir dakozimin
boroghin aneti. Ezi gumazamiziba iza
Ikiavira Itir Godin Dipenim avinizir
divazimin aven zuir dughiamin, me boksiar
kamin garima, an ofa gamir dakozimin
agharir guivimin amadaghan iti. Ezi ofa
gamir gumazir Dipenimin tiar akamin
gariba, me gumazamiziba inigha izir
dagiaba isa boksiar kam gazui.
10 Egha ofa gamir gumaziba garima,
boksiam izivasava amima, me gumazir
atrivimin akinafariba osirim ko Godin ofa
gamir gumazibar dapanim bagha akam
amada. Ezi aning iza dagiar kaba isa
mitarim gaghua da inigha ghua da medi.

* **12:4:** Hibrun akam deragha vezin kamin mingarim abighizir puvati. Ni Ikiavira Itir Godin takisin dagiabagh foghsi, ni Ua Me Ini 30:11-16in gan. Egh ni akar dikirizimin dagiabagh foghsi, ni Ofa Gami 27:1-7in gan.

11-12 Me da mengegha givagha, da isa
Ikiavira Itir Godin Dipenim akirir gumazir
dapanibagh anidi. Ezi gumazir kaba
dagiaba isa gumazir dipenibar ingariba, ko
gumazir dagiar dipenibar ingara foziba, ko
dagiaba aghorir gumazibagh ivesi. Egha
me uaghan temer arariba, ko ingaramin
dagiabagh ivesi. Ezi ingangarir kamin
akurvazir bizir manaba iti, me uaghan
dagh ivesi.
13-14 Ezi silvan dagiar me Ikiavira Itir
Godin Dipenimin iniziba, da ingangarir
vamira iti, kar Ikiavira Itir Godin Dipenim
akiramin dagiaba. Kamaghin amizi, me
dagiar kaba inigh, itarir ekiaba, ko itarir
me silvan ingariziba, ko sighaba, ko bizir
lam amungamiba, ko Ikiavira Itir Godin
Dipenimin aven, ingaramin bizir igharazir
me gol ko silvan ingariziba, me dagh ivezan
kogham.
15 Gumazir ingangarimin gariba me
dagiaba okeir puvati. Ezi gumazir aruaba
dagiar kaba bagha men azangsizir puvati,
me manmaghira dagiar kabagh ami.
16 Ezi dagiar gumazamiziba osimtizim
agevir ofa bagha anidiba, ko dagiar arazir
kuraba gin amadir ofaba bagha anidiba,
me da isa Ikiavira Itir Godin Dipenimin itir
boksiam gazuir puvati. Me da isa Godin ofa
gamir gumazibagh anidi.

Sirian atrivim Judabav soghasa

17 Atrivim Joas Ikiavira Itir Godin
Dipenim akirasa gumazibav sevegha gifa,
ezi gin, Sirian Atrivim Hasael uan midorozir
gumaziba ko, iza Getin nguibar ekiam koro.
Me Getia abiragha givagha, egha ragha
Jerusalemia ko misoghasa ghue.
18 Ezi Atrivim Joas, Atrivim Hasael
izi Jerusalem misoghan aghuagha, bizir
ekiar bar aghuim isa Hasael bagha
anemada. Joasin inazir afeziaba, kar
Atrivim Jehosafat ko, Atrivim Jehoram ko,
Atrivim Ahasia, me bar Joasin ifongiamin
gin ghua, bizir bar aghuiba isa Ikiavira
Itir God ganingi. Ezi datirighin Joas bar a
da ini. Egha a uaghan Ikiavira Itir Godin
Dipenim ko atrivimin dipenimin dagiaba
modir danganimin itir golba bar ada ini.
Egha a bizir bar aghuir kaba Sirian Atrivim
Hasael bagha da amada. Ezi Hasael da
inigha givagha, Jerusalem ategha ghu.
19 Ezi bizir igharazibar eghaghanir
Atrivim Joas amiziba, da akinafarir kamin
iti, me a dibora ghaze, Judabar Atrivibar
Eghaghaniba.
20-21 Dughiar mamin, Joasin ingangarir
gumaziba Joas misueghti, an aremeghasa
akam akiri. Ezi men mamning, Simeatin
otarim Josakar, ko Somerin otarim Jehos-
abat, aning tuavimin itir dipenir mamin a
misoghezi an areme, kar tuavir ghuaghira
Silan nguibamin otozim. Dipenir kam, me
fomira Jerusalemin boroghin nguazibagh
kua da isa Jerusalemin danganir ira ghuez-
ibav kira da apemezir danganimin iti. Kam-
aghira Joas aremezi, me an kuam isa Devitin
Nguibar Ekiamin ghua an inazir afeziaba
ko anefa. Ezi an otarim Amasia, an dan-
ganim inigha atrivimin oto.

13

Joahas Israelian atrivimin oto

1 Ahasian otarim, Joas a 23plan azenibar
Judabar atrivimin itima, Jehun otarim,
Joahas a Israelian atrivimin oto. Egha
a 17plan azenibar Samarian nguibar
ekiamin atrivimin iti.
2 Nebatin otarim, Atrivim Jeroboam
arazir kuram gamizi moghin, Joahas arazir
kuram Ikiavira Itir Godin damazimin a
gami. Jeroboam fomira Israelia gekuizi,
me arazir kuraba Ikiavira Itir Godin
damazimin dagh gami. Ezi Jeroboam
amizir arazir kaba, Joahas datirighin arazir
kamaghira garibagh ami, egha da ataghizir
puvati. Bar puvati.
3 Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God puvira
Israelian atari, egha Sirian Atrivim Hasael
ataghizi, a dughiar aviribar iza Israelia
misogha me abiri. Ezi gin Hasaelin otarim
Benhadat, Sirian atrivimin oto. Ezi Ikiavira
Itir God anetaghizi, a uaghan Israelia
dikabinasava ami.
4 Ezi Atrivim Joahas Ikiavira Itir God
ko migei. Guizbangira, Ikiavira Itir God
fogha gifa, Sirian atrivim bar pazavira Is-
raelia gami. Kamaghin amizi, God Joahasin
dimdiam baraki.
5 Egha Ikiavira Itir God, Israelian akur-
vaghasa gumazir mam amisefe, ezi gu-
mazir kam Siriabar dafarim da ua me ini.
Kamaghin amizi, Israelia fomira deragha
ikezi moghin, datirighin men nguibabar
dabirabim ua dera.
6 Egha me arazir kurar kam ataghizir
puvati, kar arazir kurar Jeroboamin ikizim
fomiram amiziba. Jeroboam uaghan Is-
raelia gekuizi, me dagh ami. Me datirighin
arazir kurar kabagh amuavira iti. Egha me
aser amizim Aseran marvir guar Samarian
itim, me a batoghezir puvati.
7 Ezi Sirian midorozir gumaziba Israelian
midorozir gumazir aviribav soghezi me
ariaghire. Sirian midorozir gumaziba bar
puvira me gamua, me dikabira me gamima
me nguazir minemniamin min otifi.
Kamaghin amizi, dughiar kamin, Joahas
midorozir gumazir aviriba puvati. Israelia
datirighin 50plan midorozir gumazir
hoziabagh apia misozibara iti. Egha me

12:15: 2 Atriviba 22:7 **12:16:** Ofa Gami 7:7

misoghamin 10plan karisba ikia, egha
10,000plan midorozir gumazir igharaziba
iti.
8 Ezi bizir igharazibar eghaghanir
Atrivim Joahas amiziba, da akinafarir
kamin iti, me kamaghin a dibori, Israelian
Atrivibar Eghaghaniba. Akinafarir kam,
ingangarir gavgavir an amiziba bar dagh
eghari.
9 Egha gin Joahas uan inazir afeziabar
min aremezi, me an kuam inigha Samarian
nguibar ekiamin ghua anefa. Ezi an otarim
Jehoas, an danganim inigha atrivimin oto.

Jehoas Israelian atrivimin oto

10 Joas 37plan azenibar Judan atrivimin
iti, ezi Joahasin otarim Jehoas, a Israelian
atrivimin oto. Egha 16plan azenibar
atrivim ikia, Samarian nguibar ekiamin iti.
11 Nebatin otarim, Atrivim Jeroboam
fomira arazir kuram gamizi moghin
Atrivim Jehoas arazir kuram Ikiavira
Itir Godin damazimin a gami. Jeroboam
fomira Israelia gekuizi, me Ikiavira Itir
Godin damazimin arazir kuram gami. Ezi
datirighin Jehoas, Jeroboamin min arazir
kurar kamaghira garibagh ami. Egha an
arazir kurar kaba ataghizir puvati. Bar
puvati.
12 Ezi bizir igharazibar eghaghanir
Atrivim Jehoas amiziba, da akinafarir
kamin iti, me kamaghin a dibori, Israelian
Atrivibar Eghaghaniba. Akinafarir kam,
Israelian Atrivim Jehoas, Judan Atrivim
Amasian adarazi ko misoghezir dughiamin,
amizir bizir gavgavibagh eghari.
13 Ezi gin Jehoas uan inazir afeziabar
min aremezi, me an kuam inigha Samarian
ghua, Israelian atrivibar mozibar boroghin
anefa. Ezi Jehoasin otarim Jeroboamin
igharazim an danganim inigha atrivimin
oto.

Elisa areme

14 Ezi Jehoas atrivimin itir dughiamin,
Elisa arimariar bar ekiam ini. A bar
aremeghasava ami, ezi Atrivim Jehoas
ghua an gari. Jehoas an apangkuvigha
azia a migia ghaze, “Nan afeziam! Nan
afeziam! Ni Israelian akurvazir gumazir
bar gavgavim, mati midorozir hoziaba ko
midorozir karisba.”
15 Ezi Elisa kamaghin a migei, “Ni mangi
barir pim inigh izi.” Ezi Jehoas ghua a
inigha izi.
16 Egha Elisa a migia ghaze, “Ni barir
pim inigh a gekuigh asisivira gan.” Ezi
atrivim kamaghin amizi, Elisa uan dafarim
isa atrivimin dafarim gisin ati.
17 Egha gin Elisa kamaghin atrivim migei,
“Ni datirighin mangi dipenir winduan
aruem anadi naghin itim kuigh.” Ezi Jehoas
uan barir pim ategha ghua windua kui.
Ezi Elisa ghaze, “Ni barir pim gekuigh
barim gasivamadagh.”
Ezi Jehoas kamaghin amizi, Elisa diagha
ghaze, “Barir kam, kar Ikiavira Itir Godin
barim, a Sirian midorozir gumaziba
abiragham. Eghti ni Afeghin nguibamin
Sirian midorozir gumaziba ko misogh bar
me agivagham.”
18 Egha Elisa ua kamaghin atrivim migei,
“Ni bariba inigh.”
Ezi atrivim da inigha givazi, Elisa ghaze,
“Ni barir kaba isi nguazim gapisigh.” Ezi
Jehoas bariba isa 3plan dughiabar nguazim
gapisi.
19 Ezi Godin akam inigha izir gumazim
Elisa an ganigha atara kamaghin migei,
“Ni 5pla o 6plan dughiabar nguazim
gapizighan aghua? Ni kamaghin amigha
ti, Sirian midorozir gumaziba agivaghai.
Egh ni datirighin 3plan dughiabara, me
abiragham.”
20 Ezi gin Elisa aremezi, me an kuam
inigha dagiar mozir me ingarizimin anefa.
Azeniba zurara, Moapian gumazir okoruar
maba iza paza Israelia gami.
21 Dughiar mamin Israelian gumaziba iza
gumazir mamin kuam afasa. Egha me
garima, Moapian marazi izima, me zuamira
gumazir kamin kuam isa Elisan mozir an
aghariba iti naghin anekunighava are. Ezi
gumazir kamin kuam mozimin ghuaghira
Elisan agharibagh isin iri, ezi zuamira, an
angamira itir ikirimirim ua iza an kuamin
anabozi a ua dikafi.

Sirian midorozir gumaziba ua Israelia misosi

22 Ezi azeniba bar Jehoasin afeziam,
Joahas Israelian atrivimin itima, Sirian
Atrivim Hasael, Israelia misogha osimtizim
me ganingi.
23 Ezi Ikiavira Itir God Israelian apangku-
vigha bar me gifonge. A fomira Akar
Dikirizir Gavgavir Abraham ko Aisak ko
Jekop ko amizir kam ginirigha, a Israelian
akuragha me gasighasighizir puvati. Egha
a Israelia batueghti, me an damazimin
saghon mangan an aghua.
24 Ezi gin Atrivim Hasael aremezi, an
otarim Benhadat an danganim inigha
Sirian atrivimin oto.
25 Ezi Israelian Atrivim Jehoas, uan
midorozir gumaziba ko, Atrivim Ben-
hadatin midorozir gumaziba ko me uariv
sosi. Egha Jehoas, a Benhadat abiragha,
Jehoasin afeziam, Joahasin dughiamin,
nguibar Sirian midorozir gumaziba Israelia
da inizir kaba, a uam ada ini. Jehoas 3plan
dughiabar Benhadat abira.

13:14: 2 Atriviba 2:12 **13:25:** 2 Atriviba 13:18

14

Amasia Judan atrivimin oto
(2 Eghaghaniba 25:1-24)

1 Ezi Joahasin otarim, Jehoas azenir
pumuningin Israelian atrivimin itima,
Joasin otarim Amasia Judan atrivimin oto.
2 A 25plan azeniba ikia, egha atrivimin
otogha, 29plan azenibar Jerusalemin
atrivim iti. An amebam, Jehoadin, a
Jerusalemin nguibar ekiamin amizir mam.
3 Amasian afeziam Joas fomira amizi
moghin, an arazir aghuibara Ikiavira Itir
Godin damazimin dagh ami. Egha a uaghan
uan ovavim Atrivim Devit amizir arazir
aghuibar gin zuir puvati.
4 Guizbangira, Amasia mighsiabar pin
itir asebar ziaba fer danganir kabagh
asighasighizir puvati. Ezi gumazamiziba
danganir kabar ghua aseba bagha ofabagh
amua, egha pauran mughuriar aghuim
zuiba tue.
5 Amasia Judan kantri gativagha gavgav-
igha an garir dughiamin, a mikemezima,
me ghua, an ingangarir gumazir dapanir
an afeziam Atrivim Joas misoghezir kamn-
ingin, misoghezi aning areme.
6 Ezi a ingangarir gumazir kamningin
boribav soghezi, me ariaghirezir puvati.
A me ataghizi, me iti. An Akinafarimin itir
Moses Osirizir Araziba itir akabar gin zui.
Akinafarir kamin aven Ikiavira Itir God
Akar Gavgavim e ganiga ghaze, “Gumazi-
tamin borim arazir kuratam damighti, ia
an arazir kuram ikarvaghsi, an amebam
ko afeziam misueghti, aning aremeghan
kogham. Eghti kamaghira, amebam ko
afeziam arazir kuratam damighti, ia
aningin arazir kuram ikarvaghsi, aningin
boribav sueghti, me aremeghan kogham.
Gumazim arazir kuram damighti, ia
anarira misueghti, an aremegh.”
7 Dughiar mamin, Amasia uan midorozir
gumaziba ko me ghua Idomian midorozir
gumazir 10,000pla, Danganir Zarir
Amangsizir Avirim Itimin me ko misosi.
Egha me Idomia abiragha, Selan nguibar
ekiam ini. Egha Amasia nguibar ekiar kam,
ziam Joktel a gati. Ezi me dughiar kamin
ikegha iza datirighin, ziar igiar kam a garisi.
8 Ezi gin Amasia, Israelian Atrivim Jehoas
bagha gumaziba amangi. Atrivim Jehoas,
a Joahasin otarim, egha Jehun igiavotarim.
Gumazir kaba ghua Jehoas batogha, kam-
aghin a migei, “Israelia, Atrivim Amasia ia
misoghasa migei. Kamaghin amizi, ia izi.”
9 Ezi Jehoas, Judan Atrivim Amasian
akam ikaragha kamaghin akar isin zuimin
a migei, “Lebanonin kantrin aven, dikoniba
itir ikarizir mam, temer sidan mam bagha
akam amaga kamaghin a migei, ‘Ni uan
guivim, nan otarim bagh anemangasa
ki ifonge. Eghti aning uaningin ikiam.’
Dikoniba itir ikarizir kam, akar kam
mikemezi, gin asizir atiar mam danganir
kam garua, ikarizir kam dikabinizi, a ikufi.”
10 Jehoas akar isin zuir kam gamua,
ua kamaghin Amasia migei, “Ki fo, bar
guizbangira, ni Idomia misogha bar me
abira. Kamaghin amizi, ni bar akuegha uan
ziam bar a fe. Ni midorozir kamin ziar
ekiam ini. Egh ni datirighin bar akuegh,
deraghvira uan nguibamin iki. Egh ni ua
e misoghsi midorozim foran marki. Pu-
vatightima, ni ko Judan gumazamiziba bar,
ia pazavira iregh bar ikuvigham.”
11 Ezi Amasia Jehoasin akam baraghan
aghua. Kamaghin amizi, Israelian Atrivim
Jehoas Israelian midorozir gumaziba ko,
me nguibar ekiar Judan kantrin itim
Betsemesin ghugha, Judabar Atrivim
Amasia ko an midorozir gumaziba, ko
misosi.
12 Me uariv sogha ghuavira itima, Israelia
Judan midorozir gumaziba dikabirazi,
Judan midorozir gumaziba ara ua uan
nguibabar ghue.
13 Ezi Israelian Atrivim Jehoas,
Betsemesin nguibar ekiamin ikia, Judabar
Atrivim Amasian suiragha a isa kalabus
gati. Atrivim Joasin otarim Amasia, a
Atrivim Ahasian igiavotarim. Ezi gin,
Atrivim Jehoas Israelian midorozir gumaz-
iba ko, Betsemesin nguibar ekiam ategha
Jerusalemin ghue. Egha me Jerusalem
avinizir divazir gavgavim gasighasiki, me
Efraimin Tiar Akamin ikegha ghua, Tiar
Akar Mikebamin itimin tu. Divazir kuvizir
kamin ababanim, a 200 mitan min ghu.
14 Ezi Jehoas Jerusalemin aven ghua,
nguibar ekiamin itir golba ko silvaba bar
ada ini. A uaghan itarir ekiaba ko itarir
igharazir Ikiavira Itir Godin Dipenimin
itiba, ko atrivimin dipenimin mongezir
dagiaba bar ada ini. Egha uaghan Judan
gumazir ekiar maba isa kalabus gatigha
kamaghin Amasia migei, “Amasia, ni uam
Israelia e misoghsi nighnighan marki. Ni
kamaghin damighti, ki nin gumazir ekiabav
sueghti, me arighiregham.” An akar kam
mikemegha givagha, gumazir ekiar kaba
ko gumazamizir maba ko bizir kaba sara
inigha ua Samarian ghu.

Atrivim Jehoas areme

15 Ezi bizir igharazibar eghaghanir
Atrivim Jehoas amiziba, da akinafarir
kamin iti, me kamaghin a dibori, Israelian
Atrivibar Eghaghaniba. Akinafarir
kam, Israelian Atrivim Jehoas, Judan
Atrivim Amasian adarazi ko misoghezir

14:6: Godin Araziba 24:16

eghaghanim, ko an amizir bizir gavgavir igharazibagh eghari.
16 Ezi gin Jehoas uan inazir afeziabar min aremezi, me an kuam inigha Samarian nguibar ekiamin ghua, Israelian atrivibar mozibar boroghin anefa. Ezi an otarim, Jeroboamin igharazim, an danganim inigha atrivimin oto.

Atrivim Amasia areme
(2 Eghaghaniba 25:25-28)

17 Israelian Atrivim Jehoas aremegha givazi, Judan Atrivim Amasia ua 15plan azenibar ikegha, areme.
18 Ezi bizir igharazibar eghaghanir Atrivim Amasia amiziba, da akinafarir kamin iti, me kamaghin a dibori, Judabar Atrivibar Eghaghaniba.
19 Atrivim Amasia Jerusalemin itima, gumazir maba a misueghti an aremeghasa akam akiri. Ezi an akar kam baregha, ara Lakisin nguibar ekiamin ghu. Ezi an apanir kaba gumazir maba amangizi, me an gin Lakisin nguibar ekiamin ghua, a misoghezi, an areme.
20 Ezi me an kuam inigha hoziabagh atigha ua Jerusalemin ize. Egha me an kuam isa Devitin Nguibar Ekiamin, an inazir afeziaba afezi naghin anefa.
21 Ezi gin Judan gumazamiziba bar Usia ini, an ziar igharazim Asaria. Egha me a gamizi, a uan afeziam Amasian danganim inigha atrivimin oto. Usia 16plan azeniba ikia, atrivimin oto.
22 Egha mong gin, an atrivimin itir dughiamin, a ghua misogha apanibar dafarimin Elatin nguibam uam a ini. Egha nguibar kamin danganir ikuviziba a ua dar kiri.

Jeroboamin igharazim, Israelian atrivimin oto

23 Joasin otarim Amasia 15plan azenibar Judan atrivimin itima, Jehoasin otarim, Jeroboam Israelian atrivimin oto. Egha a 41plan azenibar atrivimin ikia, egha Samarian iti.
24 Egha Nebatin otarim Jeroboamin faragha itim, an amizi moghin a Ikiavira Itir Godin damazimin arazir kurabagh ami. Fomira Jeroboamin faragha itim, Israelia gekuizi, me Ikiavira Itir Godin damazimin arazir kurabagh ami. Ezi datirighin Jeroboamin kam arazir kurar kabara, Jeroboamin faragha itim amizi moghira, an adagh ami.
25 Jeroboam tighar atrivimin otivamin dughiamin, apaniba Israelian nguazir otevir aviriba ini. Ezi datirighin Jeroboam misogha, ua nguazir kaba ini, a tuavir ghuaghira Hamatin nguibar notin amadaghan itimin ikegha ghua, Amangsizim Itir Dipar Akaremin, sautin amadaghan itimin tu. Ezi arazir kamin, Jeroboam Ikiavira Itir God, Israelian Godin akam gamizi, a guizbangiram oto. Akar kam, God faragha a isa Amitain otarim, Jona,* a Godin akam inigha izir gumazim a ganingizi, an a gun mikeme. Godin akam inigha izir gumazir kam Jona, a Gatheferin nguibamin gumazir mam.
26 Ikiavira Itir God Israelian apanibar garima, me osimtizir ekiam me garighavira ikia, egha me agivasava ami. Ezi gumazir vaghvaziba ikiavira iti.† Egha uaghan men akurvaghamin gumaziba puvati.
27 Ezi Ikiavira Itir God bar Israelian ziam angarighti, gumaziba ua me ginighnighan kogham, a kamaghin mikemezir puvati. Kamaghin amizi, a Jehoasin otarim, Atrivim Jeroboam apanibar dafarimin ua me iniasa anemisefe.
28 Ezi bizir igharazibar eghaghanir Atrivim Jeroboam amiziba, da akinafarir kamin iti, me kamaghin a dibori, Israelian Atrivibar Eghaghaniba. Akinafarir kam, an ingangarir gavgavir an amiziba ko, a Damaskusin nguibar ekiam ko Hamatin nguibar ekiam, ua da iniasa misoghezir midorozibar eghaghanibagh eghari. Nguibar ekiam Hamat, Judaba faragha a gatifa.
29 Ezi gin Jeroboam uan inazir afeziar Israelian atriviba ikezibar min areme. Ezi an otarim Sekaraia an danganim inigha atrivimin oto.

15

Usia Judan atrivimin oto
(2 Eghaghaniba 26:1-23)

1 Jeroboam 27plan azenibar Israelian atrivimin itima, Amasian otarim, Usia Judan atrivimin oto. Usian ziar igharazim, Asaria.
2 A 16plan azeniba ikia, egha atrivimin oto, egha 52plan azenibar atrivimin ikia, egha Jerusalemin iti. An amebam Jekolia, Jerusalemin nguibar ekiamin amizim.
3 Ezi Usian afeziam Amasia amizi moghin, Usia Ikiavira Itir Godin damazimin arazir aghuibagh ami.
4 Egha Usia mighsiabar pin itir asebar ziaba fer danganibagh asighasighizir puvati. Kamaghin amizi, gumazamiziba danganir kabar ghua aseba bagha ofabagh amua, egha pauran mughuriar aghuim zuiba tue.
5 Dughiar mamin Ikiavira Itir God lepan arimariam gamizi, a Usian mikarzim bato, eghti arimariar kam givaghan kogham. Ezi

14:25: Jona 1:1 * **14:25:** Gumazir kamra, Godin akam inigha izir gumazim, Jona, vezin kam a geghari. † **14:26:** Ni Godin Araziba 32:36in gan.

an atrivir dipenim ategha ghua dipenir igharazimin iti, ezi an otarim Jotam, an atrivir ingangarim gami, egha atrivimin dipenimin gara, egha kantri gativagha ikia ghuav itima, Atrivim Usia areme.
6 Ezi Atrivim Usia amizir bizir igharazibar eghaghaniba, akinafarir kamin iti, me kamaghin a dibori, Judan Atrivibar Eghaghaniba.
7 Ezi Atrivim Usia uan inazir afeziabar min aremezi, me an kuam inigha Devitin Nguibar Ekiamin ghua an kuam isa an inazir afeziabar mozibar boroghin anefa. Ezi an otarim Jotam, an danganim inigha atrivimin oto.

Sekaraia Israelian atrivimin oto

8 Usia 38plan azenibar Judan atrivimin itima, Jeroboamin igharazimin otarim, Sekaraia, Israelian atrivimin oto. Egha a Samarian nguibar ekiamin ikia, 6plan iakinibara atrivimin ike.
9 Egha Sekaraian ovaviba amizi moghin, a Ikiavira Itir Godin damazimin arazir kurabagh ami. An arazir Nebatin otarim Jeroboam amizir arazir kurar kaba ataghizir puvati. Jeroboam fomira Israelia gekuizi, me arazir kuraba Ikiavira Itir Godin damazimin dagh ami. Ezi datirighin Sekaraia uaghan arazir kabaram ami.
10 Ezi Jabesin otarim Salum, gumazir maba ko uari akuvagha, Sekaraia misueghti, an aremeghasa tuaviba buri. Egha gin Salum uabi, gumazamizibar damazimin, Sekaraia misoghezi an aremezi, Salum uabi atrivimin oto.
11-12 Ezi arazir kamin, a Ikiavira Itir God mikemezir akar dikirizim gamizi, a guizbangiram oto.* Fomira Ikiavira Itir God kamaghin Atrivim Jehu mikeme, "Ki gin nin adarazir gumaziba ateghti, me atrivibar otivam. Nin ikegh mangi nin otarim ko an otarim, ko an igiavotarim ko an azizimin tugham." Ezi Sekaraia amizir bizir igharazibar eghaghaniba, da akinafarir kamin iti, me kamaghin a dibori, Israelian Atrivibar Eghaghaniba.

Salum Israelian atrivimin oto

13 Usia 39plan azenibar Judan atrivimin iti, ezi Jabesin otarim Salum, Israelian atrivimin oto. Egha Samarian ikia, iakinir vamiran atrivimin ike.
14 Ezi dughiar kamin, Gadin otarim Menahem, Tirsan nguibam ategha Samarian ghugha, Salum misoghezi an areme, ezi a uabi atrivimin oto.
15 Ezi Salum amizir bizir igharazibar eghaghaniba, da akinafarir kamin iti, me kamaghin a dibori, Israelian Atrivibar Eghaghaniba. Akinafarir kam uaghan Salum ko gumazir igharaziba me Atrivim Sekaraia misueghti an aremeghasa amizir arazibagh eghari.
16 Dughiar Menahem uan gumaziba ko, me Tirsa ategha Samaria bagha zuimin, me Tipsan nguibar ekiamin otifi. Ezi Tipsan gumaziba uan nguibamin aven mangasa Menahemin gumazibar amamangatizir puvati. Kamaghin amizi, Menahem midorozim foregha me uariv sogha, Menahem uan adarazi ko me bar pazavira, Tipsan nguibar ekiam gasighasiki. Egha me Tipsan nguibamin gumazamiziba ko nguibar dozir an boroghin itibar gumazamizibav misoghezi me ariaghire. Egha me amizir naviba adaiba inigha men navibagh iniva da ofirima, me ariaghiri.

Menahem Israelian atrivimin oto

17 Usia 39plan azenibar Judan atrivimin itima, Gadin otarim Menahem Israelian atrivimin oto. Egha a Samarian nguibar ekiamin ikia 10plan azenibar atrivimin iti.
18 Egha an arazir kuraba Ikiavira Itir Godin damazimin dagh ami, mati Nebatin otarim Jeroboam, amizi mokin. Jeroboam fomira Israelia gekuizi, me arazir kuraba Ikiavira Itir Godin damazimin dagh ami. Ezi Menahem datirighin arazir kaba ataghirazir puvati, an adagh amuavira ikia ghuav areme.
19 Menahem atrivimin itir dughiamin, Tiklat Pileser, Asirian atrivimin ikia, egha iza Israelia ko misosi. Ezi Tiklat Pileserin ziar igharazim, Pul. Ezi Menahem 3,000,000 kina silva inigha, Tiklat Pileser givezasa a ganingi, eghti a ua misoghan koghiva, egh Menahemin akuraghti, a Israelian kantrin atrivir gavgavimin ikiam.
20 Menahem manmaghin dagiar kaba ini, a gumazir dagiar aviriba itiba vaghvagha me gaghorima, me 50 silvan dagiaba a ganingizi, ana da isa Atrivim Tiklat Pileser ganingi. Ezi Tiklat Pileser Israelian kantri ategha ghu.
21 Menahem amizir bizir igharazibar eghaghaniba bar, da akinafarir kamin iti, me kamaghin a dibori, Israelian Atrivibar Eghaghaniba.
22 Ezi Menahem uan inazir afeziabar min areme. Ezi an otarim Pekahia, an danganim inigha atrivimin oto.

Pekahia Israelian atrivimin oto

23 Usia 50plan azenibar Judan atrivimin iti, ezi Menahemin otarim Pekahia, Israelian atrivimin oto. Egha Samarian nguibamin ikia azenir pumuningra atrivimin ike.
24 An arazir kuraba Ikiavira Itir Godin damazimin dagh ami. Fomira Nebatin

15:7: Aisaia 6:1 * **15:11-12:** Ni 2 Atriviba 10:30in gan.

otarim Jeroboam Israelia gekuizi, me arazir
kuraba Ikiavira Itir Godin damazimin dagh
ami. Ezi Pekahia datirighin arazir kurar
kabaram amua da ataghizir puvati.
25 Ezi Pekahian midorozir gumazibar
garir gumazir mam, an ziam Peka, a
Remalian otarim. A Gileatin Distrighin
50plan gumaziba ko, Pekahia misueghti
an aremeghasa akam akiri. Dughiar
kamin, Pekahia Samarian ikia uan atrivir
dipenimin aven itir danganir gavgavim
itima, gumazir kaba danganir kamin
aven ghua, a misoghezi, an areme. Egha
me uaghan Argop ko Arie misoghezi,
aning areme. Ezi Peka, Atrivim Pekahian
danganim inigha atrivimin oto.
26 Ezi Pekahia amizir bizir igharazibar
eghaghaniba, akinafarir kamin iti, me
kamaghin a dibori, Israelian Atrivibar
Eghaghaniba.

Peka Israelian atrivimin oto

27 Atrivim Usia 52plan azenibar Judan
atrivimin iti, ezi Remalian otarim Peka,
Israelian atrivimin oto. Egha a Samar-
ian nguibar ekiamin ikia, 20plan azenibar
atrivimin iti.
28 Egha an arazir kuraba Ikiavira Itir
Godin damazimin dagh ami. Nebatin
otarim Jeroboam fomira Israelia gekuizi,
me Ikiavira Itir Godin damazimin arazir
kurabagh ami. Ezi Peka uaghan arazir
kabaram amua da ataghizir puvati.
29 Peka Israelian atrivimin itir
dughiamin, Asirian Atrivim, Tiklat Pileser
iza, Israelia misogha, Ijonin nguibar ekiam,
ko Abel Betmakan nguibar ekiam, Janoan
nguibar ekiam, Kedesin nguibar ekiam,
Hasorin nguibar ekiam, Gileatin Distrik,
Galilin Distrik, ko Naptalin anabamin
nguaziba bar ada ini. Egha a danganir
kabar gumazamiziba inigha, Asirian
kantrin ghua me isa kalabuziabar min
ingangarir gumazamizir kinibar me ariki.†
30 Ezi Usian otarim Jotam, a 20plan
azenibar Judan atrivimin itima, Elan
otarim, Hosia gumazir maba ko, Atrivim
Peka misueghti, an aremeghasa tuavir mam
bato. Egha gin Hosia, Peka misoghezi, an
aremezi, Hosia uabi an danganim inigha
Israelian atrivimin oto.
31 Ezi Atrivim Peka amizir bizir igharaz-
ibar eghaghaniba bar, da akinafarir kamin
iti, me kamaghin a dibori, Israelian Atriv-
ibar Eghaghaniba.

Jotam Judan atrivimin oto
(2 Eghaghaniba 27:1-9)

32 Ezi Remalian otarim Peka azenir
pumuningin Israelian atrivimin itima,
Usian otarim Jotam, a Judan atrivimin oto.
33 A 25plan azeniba ikia, atrivimin otogha
Jerusalemin ikia, 16plan azenibar atrivimin
iti. An amebam Jerusa, a Sadokin guivim.
34 Ezi Jotamin afeziam Usia amizi moghin,
an arazir aghuiba Ikiavira Itir Godin
damazimin dagh ami.
35 Egha Jotam mighsiabar pin itir ase-
bar ziaba fer danganibagh asighasighizir
puvati. Kamaghin amizi, gumazamiziba
danganir kabar ghuavira ikia, aseba bagha
ofabagh amua, pauran mughuriar aghuim
zuiba tue. Ezi Jotam mikemezi, me Ikiavira
Itir Godin Dipenim avinizir Divazimin Tiar
Akar Pin Itimin ingari.
36 Ezi bizir igharazir Jotam amizibar
eghaghaniba, da akinafarir kamin iti,
me kamaghin a dibori, Judabar Atrivibar
Eghaghaniba.
37 Ezi Jotam atrivimin itir dughiamin,
Ikiavira Itir God, Sirian Atrivim Resin ko
Israelian Atrivim Peka, aningin midorozir
gumaziba amangizi, me dughiar faragha
zuimin, Judaba konasa ghue.
38 Ezi Jotam uan inazir afeziabar min are-
mezi, me an kuam inigha Devitin Nguibar
Ekiamin ghua, an inazir afeziabar mozibar
boroghin anefa. Ezi an otarim Ahas, an
danganim inigha atrivimin oto.

16

Ahas Judan atrivimin oto
(2 Eghaghaniba 28:1-27)

1 Remalian otarim Peka 17plan azenibar
Israelian atrivimin itima, Jotamin otarim,
Ahas Judan atrivimin oto.
2 Egha Ahas 20plan azeniba ikia,
atrivimin otogha, 16plan azenibar
Jerusalemin atrivimin iti. An ovavim Devit
arazir aghuibagh ami, ezi Ahas Ikiavira
Itir God, an God, an an damazimin arazir
aghuibagh amir puvati.
3 Puvati. A Israelian atriviba amizi
moghin, puram arazir kuram gami. Egha
uaghan a bar arazir igharazim gami. A
uan otarim misuegha, aseba bagha ofan
bar isia mighirimin min a tua. Egha a
fomira nguazir kamin ikezir gumazamiz-
ibar arazir kurabar gin zui. Ezi Ikiavira
Itir God bar men arazibar aghuagha me
batuegha, nguazir kam isa Israelia ganingi.
4 Ezi Ahas mighsiabar pin itir asebar zi-
aba fer danganibar zui. Danganir kaba, da
uaghan mighsiar dozibagh isin ikia, temer
ekiabar apengan iti. Egha an aseba bagha
ofabagh amua, pauran mughuriar aghuim
zuiba tue.

† **15:29:** Ni akinafarir kamin akirangin itir Akar Mingaribar gan. A Israelian kalabusin itir dughiam migei. **16:3:** Godin Araziba 12:31 **16:5:** Aisaia 7:1

5 Dughiar kamin, Sirian Atrivim Resin,
ko Israelian Atrivim Peka, a Remalian
otarim, aning uan midorozir gumaziba
inigha, Jerusalem konasa ghu. Egha me
Jerusalemia ko misosi, me Atrivim Ahas ko
an midorozir gumaziba dikabinasa amuava
avenge.
6 Ezi dughiar kamin, Sirian Atrivim Resin,
ua Elatin nguibam iniasa misosi. Egha a ua
Elatin nguibam inigha, Judan Elatin aven
itiba batoke. Egha a Idomia ataghizi, me
ghua Elatin nguibamin iti. Egha an ikia iza
datirikin.*
7 Ezi Atrivim Ahas gumazir maba aman-
gizi, me Asirian Atrivim Tiklat Pileser bagha
ghua kamaghin a migei, "Ki Atrivim Ahas,
ki nin ingangarir gumazim, egha ki nin
borimin min iti. Datirighin Sirian atrivim
ko Israelian atrivim na ko misosi. Ka-
maghin amizi, ni izi me misoghti, me e
gasighasighan kogham."
8 Egha Ahas Ikiavira Itir Godin Dipenimin
itir gol ko silvan dagiaba, ko atrivimin
dipenimin itir dagiaba sara inigha Asirian
atrivim givezeghti, a Judabar akurvaghasa
da amada.
9 Ezi Atrivim Tiklat Pileser, Ahasin
akam baregha, uan midorozir gumaziba
inigha ghua, Damaskusin nguibar ekiamin
misogha a ini. Egha Tiklat Pileser, Atrivim
Resinin misoghezi, an areme. Egha
Damaskusin gumazamiziba, kalabuziar
gumazamizibar min me inigha, Kirin
nguibar ekiamin ghu.
10 Ezi gin Atrivim Ahas, Asirian Atrivim
Tiklat Pileserin ganasa Damaskusin ghu.
A danganir kamin itir dughiamin, a
Damaskusin itir asebar ziaba famin ofa
gamir dakozimin gani. Egha an nedazimin
ingarigha, ofa gamir dakozir kamin ingarir
araziba osiri. Egha Jerusalemin Godin ofa
gamir gumazim Uria bagha anemada, egha
a mikemezi, a kamaghira ofa gamir dakozir
mamin ingari.
11 Ezi Uria akam baregha, kamaghira
garir ofa gamir dakozir Damaskusin itimin
ingari. Ahas tighar ua Jerusalemin izamin
dughiamin, Uria ofa gamir dakozir kam
gamigha gifa.
12 Ahas ua izezir dughiamin, a ghua ofa
gamir dakozimin gari. Egha ofa damuasa
ofa gamir dakozir ekiar kamin borogh in
ghua adiriziamin ghuavanabo.
13 Egha an ofan bar isia mighirim, ko wit
tuer ofa, ko wain inger ofabagh ami. Egha
asizir ghuzim inigha, God ko navir vamiran
ikiamin ofa bagha, ghuzim isa ofa gamir
dakozimin a kavamadi.
14 Bar fomira iza dughiar kamin, ofa
gamir dakozir me fomira brasin ingarizim,
a Ikiavira Itir Godin damazimin ikia an
Dipenimin guamin tughav iti. Ezi Atrivim
Ahas datirighin ofa gamir dakozir kam,
an danganimin a inigha, a gisivagha notin
amadaghan ofa gamir dakozir igiar kamin
miriamin anesara. Godin ofa gamir dakozir
kam, faragha ofa gamir dakozir igiar
kam ko Ikiavira Itir Godin Dipenimin tiar
akamin, tizimin tughav ti.
15 Ezi Atrivim Ahas kamaghin Uria migei,
"Ni zurara ofa damuamin dughiaba, ni
ofa gamir dakozir igiar kamra mangi.
Ni mizarazibar ofan bar isia mighiribar
amuva, guaratizibar wit tuer ofabar amu.
Egh ni atrivim bagh ofa damuva, egh
uaghan gumazamiziba bar me bagh ofa
bar amu. Kar ofan bar isia mighiriba ko wit
tuer ofaba. Egh ni gumazamiziba bagh ofan
igharazibar amu, kar wain inger ofaba.
Egh ni asizibar ghuziba bar ada inigh ofa
damu, egh da kavamangiti, da ofa gamir
dakozir igiar kamra iri. Ezi brasin ingarizir
ofa gamir dakozim, kar nan bizimra. Ki
an ofabar amu egh Godin azangsighti, a na
mikimti bizir ki damuasa nighniziba ki dar
amuam."
16 Ezi Uria atrivimin akar kaba baregha
zurara dar gin ghua, egha kamaghin ami.
17 Ezi gin Atrivim Ahas ingangarir
gumazibav kemezi, me Ikiavira Itir
Godin Dipenim avinizir divazimin aven
ghugha, Solomonin ingangarir gumaziba
fomira wilkarin brasin amizibar aghariba
akaraghariki. Egha uaghan itarir ekiar
wilkar gisin itiba ini. Egha me bulmakaun
brasin tengin dipar ekiamin apengan itiba
ini. Me gin dagiaba inigha tengin ekiar kam
afasa dakozir igiamin ingari.†
18 Egha Ikiavira Itir Godin Dipenimin
boroghira, bizir mam mati dipenir dozir
mamin min iti, me Sabatin dughiamin uari
bagha aruemin fefem avasa an ingari. Egha
me datirighin a girazi, gumaziba an guamin
ganan kogham. Ezi me, tiar akar atrivim
Godin Dipenimin aven zuim, me uaghan an
itir kurkazir aghuim girazi, gumaziba ua
kurkazir kamin ganan kogham. Atrivim
Ahas Asirian atrivimin ifongiamin gin ghua,
arazir kabagh ami.‡
19 Ezi Atrivim Ahas amizir bizir igharaz-
ibar eghaghaniba bar, da akinafarir kamin

* **16:6:** Migirigiar otevir kam, "datirikin," a datirighin e itir dughiar kam migeir puvati. A gumazir akinafarir kam osirizimin dughiam migei. **16:14:** Ua Me Ini 27:1-2; 2 Eghaghaniba 4:1 **16:17:** 2 Eghaghaniba 4:2-6 † **16:17:** Hibrun akam deragha akar kamin mingarim abighizir puvati. ‡ **16:18:** Ahas uan ingangarir kabar amuasa, brasin kaba ini. Solomon fomira Godin Dipenim bagha bizir kabar ingari. Ni 1 Atriviba 7:23-39in gan. **16:20:** Aisaia 14:28

iti, me kamaghin a dibori, Judabar Atrivibar
Eghaghaniba.
20 Ezi Ahas uan inazir afeziabar min are-
mezi, me an kuam inigha Devitin Nguibar
Ekiamin ghua, a isa an inazir afeziabar
mozibar boroghin anefa. Ezi an otarim
Hesekia an danganim inigha atrivimin oto.

17

Hosia Israelian atrivimin oto

1 Atrivim Ahas Judan atrivimin itima, an
namba 12in azenimin aven, Elan otarim
Hosia, a Israelian atrivimin oto. Egha 9plan
azenibar atrivimin ikia Samarian nguibar
ekiamin iti.
2 An arazir kuraba Ikiavira Itir Godin
damazimin dagh ami. Egha a Israelian
atrivir igharazir an faragha zuiba amizi
moghin, an arazir kurar bar aviribagh
amizir puvati.
3 An atrivimin itir dughiamin, Asirian
Atrivim Salmaneser iza Israelia ko misosi.
Egha Asirian midorozir gumaziba Israelia
abira, ezi Hosia Salmaneserin akar
dikirizimin a gamua ghaze, an an apengan
ikiva, egh zurara azenibar a takisin min
dagiaba a daningam.
4 Egha azenir mamin, Hosia gumazir
maba amangizi, me Isipin Atrivim So
bagha ghuegha an azai, eghti a Hosian
akuragham. Egha uaghan azenir kamin,
Hosia azenibar zurara ami moghin, a
Salmaneser bagha takisin min dagiaba
amadir puvati. Kamaghin amizi,
Salmaneser kamaghin fo, Hosia a gifaragha
uan akar dikirizim abiki. Kamaghin amizi,
a uan midorozir gumaziba amangizi me
ghua, Hosian suiragha kalabus gati.

Asiriaba Samariabav sogha me abini

5 Dughiar Asirian Atrivim Salmaneser,
Hosia kalabus gatizimin gin, Salmaneser
uan midorozir gumaziba inigha ghua
Israelian nguazimin aven arua bar me
misosi. Me ghua Samarian nguibar ekiamin
otivigha, me korogha, 3plan azenibar me ko
misosi.
6 Ezi namba 9in azenimin Hosia Israelian
atrivimin itima, Asirian atrivim Samariaba
dikabiragha, men nguibar ekiam ini. Egha
a Israelia inigha Asirian kantrin ghu. Egha
marazi isa Halan nguibar ekiam gati, egha
marazi isa Gosanin Distrighin aven itir, Ha-
borin Fanemin boroghira me ariki. Ezi
marazi Midian kantrin nguibabar iti.
7 Osimtizir Israelia bativir kaba, dar
mingarim kamakin. Me Ikiavira Itir God,
men Godin damazimin arazir kuram gami.
Ikiavira Itir God fomira men inazir afeziaba
Isipin atrivimin dafarimin ua me ini. Ezi
me bizir kam ginighnizir pu. Bar puvati.
Israelia asebar ziaba fe,
8 egha me uan atirivibar arazir kurar me
faragha amizibar gin zui. Egha me ikizir
igharazir fomira nguazir kamin ikezibar,
arazir kurabar gin zui. Ezi Ikiavira Itir
God ikizir kaba batuegha, nguazir kam isa
Israelia ganingi.
9 Ezi Israelia Ikiavira Itir God, men God
akirim ragha a gasaragha moga, arazir ku-
rar bar aviribagh ami. Kar, arazir Ikiavira
Itir Godin damazimin derazir puvatiziba.
Me mighsiabar pin itir asebar ziaba famin
danganiba, uan nguibar ekiaba ko nguibar
doziba bar, dar boroghin, dar ingari.
10 Egha me mighsiabar oraziba ko temer
ekiabar apebabar dughuazibar ghua, uari
bagha dagiar guarir dighoriba itiba ko
temer guarir aser amizim Aseran nedazim
itiba saram asava, egha dar ziaba fe.
11 Egha me danganir kabar ikia, asebar
ziaba fer arazir ikizir igharaziba fomiram
amizibagh ami, ikizir kaba, Ikiavira Itir God
fomira nguazir kamin me batoke. Me pau-
ran mughuriar aghuim zuiba tua, aseba
bagha ofa gami. Ezi Israelian arazir ku-
rar kaba Ikiavira Itir God gamima, an
aningaghe.
12 Fomira Ikiavira Itir God kamaghin me
mikeme, “Ia asebar marvir guabar ziaba
fan marki.” Ezi me an akam baraghan
aghuagha marvir guar kabar ziaba fe.
13 Ezi Ikiavira Itir God uan akam inigha
izir gumaziba amangizi, me vaghvagha Is-
rael ko Judan ghuegha, kamaghin Akar Gav-
gavim me ganiga ghaze, “Ia nighnizibagh
iragh, egh ia uan arazir kuraba ategh nan
Akar Gavgaviba, ko arazir ki ifongezibar gin
mangi. Arazir kaba, ki ian inazir afeziabagh
aningi. Ki akar kaba isa, uan ingangarir
gumazibar akabagh atizi, me ia mikeme,
kar nan akam inigha izir gumaziba.”
14 Ezi Israelian dapaniba gavgavigha
Godin akam barazir puvati, egha an akam
batuegha uan inazir afeziabar arazibar
gin zui. Inazir afeziar kaba, me nighnizir
gavgavim Ikiavira Itir Godin ikian aghua, a
men God.
15 Israelia akirim ragha arazir God
ifongezibagh asava, Akar Dikirizir Gavgavir
a men inazir afeziaba ko amizim, ko an
ikiangsizir a me ganingiziba, me bar dar
aghua. Me akaba batogha, egha ghua
asebar ziaba fe. Aser kaba guizbangin
godba puvati. Ezi Israelian gumazamiziba
bizir ifavarir kinir kabar ziaba fe, me uari
pura bizir ifavarir kinibar min otifi. Fomira
Ikiavira Itir God me mikeme, me men
boroghira itir ikizibar arazibar gin mangan
marki, ezi Israelia an akam batuegha, arazir

17:10: 1 Atriviba 14:23 **17:16:** 1 Atriviba 12:28

kabar gin zui.

16 Egha me Ikiavira Itir God, men Godin
Akar Gavgaviba bar da batuegha da abiki.
Egha me gol inigha bulmakaun apurir
pumuningin marvir guamningin ingarigha,
aningin ziamning fe. Egha me aser amizim
Aseran marvir guamin ingarigha an ziam
fe. Egha uaghan, overiamin itir mikoveziba
bar dar ziaba fava, egha asem Balin ziam fe.

17 Egha me uan otariba ko guivibav sogha,
avimin aven me tua aser kabar ofa gami.
Egha me ganganir gumaziba ko gumaza-
mizir aremezibar duaba ko migeiba bagha
ghua, egha uarir akurvaghasa men azai.
Egha me imezibagh amir arazibagh ami.
Israelia ti nighnizir vamira iti, a kamakin,
me Ikiavira Itir Godin damazimin arazir
kuram damuvira ikiasava ami. Ezi Ikiavira
Itir God men arazir kurar kamin ganigha
puvira men atari.

18 Ikiavira Itir God bar Israelian
aningaghegha, men guabar ganan aghua.
Kamaghin amizi, a men nguazimin me
batoghezi, me ghua saghon itir kantrin ghu.
Ezi Judan anabamin gumazamiziba uan
nguazimin ikiavira iti.

19 Egha Judaba, me uaghan Ikiavira Itir
God, men God, an Akar Gavgavibar gin zuir
puvati. Israelia gin ghuezir arazir kurar
kabara, Judan gumazamiziba uaghan dar
gin zui.

20 Ezi Ikiavira Itir God akirim ragha bar
Israelia gasara. Egha a puv me gamua, egha
apaniba amangizi me iza me gasighasiki.
Israelia arazir kuraba ataghizir puvati,
ezi Ikiavira Itir God men aghuagha, me
batoghezi me an damazimin saghon ghue.

21 Fomira Israelia ko Judaba uari inigha
Atrivim Devitin adarazir apengan iti. Egha
gin Ikiavira Itir God Israelia gamizi, me
Judan adarazi ko uari abiki. Egha Is-
raelian adarazi dikavigha Nebatin otarim
Jeroboam amisevezi, a men atrivimin oto.
Egha Jeroboam me gamima, me Ikiavira
Itir God ategha, arazir kurar avirir bar eki-
abagh ami.

22 Egha gin Israelia uaghan, Jeroboam
amizi moghin, arazir kurar bar igharaz-
ibagh ami. Me arazir kaba ataghizir puvati.
Bar puvati.

23 Ezi gin Ikiavira Itir God bar men aghua,
egha me batoghezi me uan kantrin saghon
ghue. Ikiavira Itir Godin arazir kamin
mingarim kamakin, God dughiar aviriba
ikiangsizir akaba isa Israelia bagha uan
akam inigha izir gumazibagh aningi. Kar
an ingangarir gumaziba, ezi me arua Is-
raelia migiavira iti, ezi me me baraghan
aghua. Kamaghin amizi, Asiriaba iza Is-
raelia misogha me abiragha, me inigha uan
kantrin ghue, ezi me kantrin kamin ikiavira
iti.*

Ikizir igharazibar gumazamiziba Israelin nguazim gapia

24 Asirian atrivim ghua, Babilonin
nguibar ekiamin gumazamiziba, ko Kutan
nguibar ekiam, Ivan nguibar ekiam, ko
Hamatin nguibar ekiam, ko Sefarvaimin
nguibar ekiamin gumazamiziba, a bar me
inigha Samarian nguibar ekiabar ghuegha,
Israelian nguibar ekiabar me ariki. Ezi
gumazamizir kaba bar Israelian nguazim
gapia.

25 Egha me iza kagh apiagha Ikiavira Itir
Godin ziam fer puvati. Kamaghin amizi,
Ikiavira Itir God laionba amangizi, da iza
men maraziv suaghariki.

26 Ezi gumazir maba ghua kamaghin
Asirian atrivim migei, “Gumazamizir
ni inigha ghua Samarian nguibabagh
arighiziba, me nguazir kamin asebar
arazibagh fozir puvati. Kamaghin amizi,
aser kam laionba amangizi da iza gumaza-
mizibav sozi me ariaghiri.”

27 Atrivim akar kam baregha uan gu-
mazir dapanir mam migia ghaze, “Ni mangi
Israelian ofa gamir gumazir e inigha kagh
izezir kabar tam inigh izi. Egh uam ane-
madaghti, a Samarian kantrin mangi iki,
egh nguazir kamin asebar arazibar gu-
mazamizibar sure damu.”

28 Ezi me Israelian ofa gamir gumazir
mam inigha, ua Samarian anemada, ezi
a ghua Betelin nguibamin ikiava, Ikiavira
Itir Godin ziam fer arazibar gumazamizir
kabar sure gami.

29 Ezi ikizir kabar gumazamiziba me uan
arazibar gin ghuavira ikia, egha uari bagha
asebar marvir guabar ingari. Egha me mar-
vir guar kaba isa, Israelia fomira asebar
ziaba fasa mighsiabar pin itir danganir in-
garizir kabagh ariki. Egha ikizir vaghvaziba
uari bagha marvir guabar ingara da isa
nguibar me itibagh arisi.

30 Babilonin ikegha izezir gumazamiz-
iba, uari bagha asem Sukotbenotin marvir
guamin ingari, ezi Kutan gumazamiziba,
asem Nergalin marvir guamin ingari, ezi
Hamatia uari bagha asem Asiman, marvir
guamin ingari,

31 ezi Ivan gumazamiziba asem Niphasin
marvir guam ko asem Tartakin marvir
guamin ingari. Ezi Sefarvaimia me uan
boribav sogha da tua, ofan min asemning
Adramelek ko Anamelek ganidi.

17:17: Godin Araziba 18:10 * **17:23:** Migirigiar otevir kam, “ikiavira iti,” a e datirighin itir dughiam migeir puvati. A gumazir akinafarir kam osirizimin dughiam migei.

32 Egha gumazamizir kaba uaghan
Ikiavira Itir Godin ziam fe. Me uari uan
adarazir gumazir maba misevima, me
Ikiavira Itir Godin ofa gamir gumazibar
otifi. Godin ofa gamir gumazir kaba me
asebar ziam fer danganir mighsiabar itibar
ikia, egha gumazamizir asizir me ofa bagha
isa izibar ofa gami.
33 Egha arazir kamin me Ikiavira Itir
Godin ziam fa, egha uaghan me uan
nguibamin amir arazimin gin ghua uan
asebar ziaba fe.
34 Egha datirighin uaghan gumazamizir
kaba arazir kamin gin ghuavira iti. Me
guizbangira Ikiavira Itir Godin ziam fer pu-
vati, egha me arazir God ifongeziba ko, bizir
a damuasa me mikemeziba ko, Araziba ko,
Akar Gavgaviba, me dar gin zuir puvati,
kar a Jekopin ovavir boribagh aningizir
araziba. Jekop a gumazir kam, God ziar
igharazir kam Israel a ganingi.
35 Ikiavira Itir God fomira Israelia ko akar
dikirizir mam gami, egha mighigha kam-
aghin me migia ghaze, "Ia asebar ziaba fan
marki. Ia men apengan ikian marki, egh
me bagh teviba apiran marki. Egh me bagh
ofabar amuan marki. Bar marki.
36 Ia nan ziamra fi, ki Ikiavira Itir God, egh
nan apengan iki. Nan gavgavir ekiamin,
ki Isipin ia inigha ize. Kamaghin amizi, ia
na bagh teviba apiriva, na baghvira ofabar
amu.
37 Ia arazir ki ifongeziba, ko bizir ki
damuasa ia mikemeziba, ko nan Araziba
bar, ko nan Akar Gavgavir ki ia bagha
osirigha ia ganingiziba, ia bar dar gin
mangi. Ia asebar ziaba fan marki.
38 Ia Akar Dikirizir Gavgavir ki ia koma
amizir kam, gin amangan marki. Egha ia
mangi asebar ziaba fan marki.
39 Puvati. Ia nan ziamra fi, ki Ikiavira Itir
God, ian God. Egh ia nan apengara iki. Ia
kamaghin damuti, ki ian akuraghti apaniba
ia abinan kogham."
40 Ezi gumazamizir kaba an akam barazir
puvatigha, uan arazir me fomira amizibar
gin ghuavira iti.
41 Ikizir igharazibar gumazamizir iza
Samarian itir kaba, me Ikiavira Itir Godin
ziam fa, egha uaghan uan asebar ziaba fe.
Ezi datirighin men ovavir boriba uaghan,
men arazir kabara gin ghuavira iti.†

Judan kantri ghuaghira ghua bar ikuvigha givazir dughiamin eghaghanim

18

(Sapta 18--25)

Hesekia Judan atrivimin oto
(2 Eghaghaniba 29:1-2; 31:1)

1 Elan otarim Hosia, an namba 3in
azenimin, a Israelian atrivimin itima,
Ahasin otarim Hesekia, Judan atrivimin oto.
2 Hesekia azenir 25pla ikia, egha
atrivimin oto, egha 29plan azenibar
Jerusalemin atrivimin iti. An amebam
Abiya, Sekaraian guivim.
3 Hesekia Ikiavira Itir Godin damazimin
arazir aghuibagh ami, mati an ovavim
Atrivim Devit amizi mokin.
4 Egha Hesekia mighsiabar pin itir asebar
ziaba fer danganibagh asighasigha, dagiar
guarir akiniba apirigha temer guarir aser
amizim Aseran nedazim itim okaghariki.
Hesekia garima, Moses fomira ingarizir
kuruzir brasin kam, me a dibora ghaze,
"Nehustan," egha gumazamiziba pauran
mughuriar aghuim zuiba tua, kuruzir
kamin ziam fe. Kamaghin amizi, Hesekia
datirighin kuruzir brasin kam inigha
anebiaghariki.
5 Hesekia nighnizir bar gavgavim Ikiavira
Itir Godin iti, a Israelian God. Judan atrivir
igharazir tam, Hesekian min nighnizir gav-
gavim Godin itir puvati. An nighnizir gav-
gavim, atrivir faragh ikeziba ko an gin
otivizir atriviba, bar men nighnizir gavgav-
ibagh afira.
6 A bar Ikiavira Itir Godin porogha a
baghavira iti, egha zurara Ikiavira Itir God
ataghirazir pu. Bar puvati. A deraghavira
Ikiavira Itir Godin Akar Gavgavir, a Moses
ganingizibar gin zui.
7 Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God Hese-
kia ko ikia egha an akurvazima, an amir
biziba bar deraghaviram otifi. Asirian
atrivim Judabagh ativagh men ganan Hese-
kia bar aghua, egha a ua atrivir kamin
apengan itir puvati.
8 Egha Hesekia uaghan uan midorozir gu-
maziba ko Filistian kantrin ghuegha, egha
Filistian kantrin ekiaba ko nguibar doziba
sara misosi. Egha me Filistiaba abiragha
ghua, Gasan nguibar ekiam ko nguibar an
boroghira itibar tu.
9 Hesekia azenir 4plan, Judan atrivimin
itima, dughiar kamin Elan otarim Hosia, an
namba 7in azenimin a Israelian atrivimin
iti. Egha azenir kamin, Asirian Atrivim
Salmaneser uan midorozir gumaziba ko iza
Israelia ko misosi. Me Samarian nguibar
ekiam iniasa anevinigha misosi.
10 Me nguibar ekiam korogha ghua,
namba 3in azenim otozi, me Samaria
dikabiragha a ini. Kar namba 6in azenim

17:34: Jenesis 32:28; 35:10 **17:36:** Godin Araziba 6:13 † **17:41:** Migirigiar otevir kam "datirikin," a ves 34 ko ves 41in iti, an e itir dughiar kam migeir puvati. A gumazir akinafarir kam osirizimin dughiam migei. **18:4:** Diboboniba 21:9

Hesekia atrivimin iti, ezi namba 9in
azenimin Hosia atrivimin iti.
11 Ezi Asirian atrivim Israelia inigha
Asirian kantrin ghu. Egha marazi isa
Halan nguibar ekiam gati, egha marazi
isa Gosanin Distrighin aven itir, Haborin
Fanemin boroghira me ariki. Ezi marazi
Midian kantrin nguibabar iti.
12 Osimtizir Israelia bativir kaba, dar
mingarim kamakin. Me Ikiavira Itir God,
men God, me an akam batosi, egha a
me ko amizir Akar Dikirizir Gavgavir kam
abigha, Ikiavira Itir Godin ingangarir gu-
mazim Moses, me ganingizir Akar Gavgav-
iba barazir puvatigha, an arazibar gin zuir
puvati.

Asirian midorozir gumaziba Jerusalemin nguibar ekiam iniasav amua misosi
(2 Eghaghaniba 32:1-19; Aisaia 36:1-22)

13 Hesekia 14plan azenibar atrivimin
itima, ezi Asirian Atrivim Senakerip uan
midorozir gumaziba ko iza Judaba ko
misogha me abiragha, men nguibar divazir
gavgaviba aviniziba bar da ini. Egha me
Jerusalem inizir puvati.
14 Atrivim Senakerip Lakisin nguibamin
iti, ezi Hesekia kamaghin a bagha akam
amada, "Ki nin akam batuegha, datirighin
osimtizim iti. Ezi ki kamaghsua, ni na ko
misoghan marki. Egh nan kantri ateghti, ki
kamaghin damuam, ni bizir manam bagh
azangsighti, ki ni daningam." Ezi Senakerip
10,000 kilogrem silva ko 1,000 kilogrem gol
uabi daningasa Hesekia migei.
15 Kamaghin amizi, Hesekia Ikiavira Itir
Godin Dipenimin itir silvan dagiaba ko
atrivimin dagiaba itir danganimin dagiaba
inigha, Senakerip bagha bar da amada.
16 Egha Hesekia Ikiavira Itir Godin
Dipenimin tiar akabar itir golba ko guarir
akinir tiar akabar miriamin itimningin
golba bar da adangi. A uabi faragha
ingangarir gumazibav kemezi, me golin
kaba tiar akar kaba avava, egha guarir
akinimning sara nomke. Egha datirighin a
golin kaba inigha Atrivim Senakerip bagha
da amangi.
17 Ezi Asirian atrivim gol ko silvan kaba
inigha, uan midorozir gumazibar dapanir
ekiar 3pla, ko midorozir gumazir bizir
dafam amadazi, me Lakis ategha, Atrivim
Hesekia bagha Jerusalemin zui. Me ghua
Jerusalemin oto. Dughiar kamin, danganir
mam iti, Mozir Dipar Pin Itimin daghurim,
dipam an ghuaghira Jerusalemin oto.
Daghurir kam, a tuavir ekiar ghua iniba
ruer danganimin boroghin oto. Asiriaba
otivigha danganir kamin tuivighav iti.
18 Ezi Asirian gumaziba Atrivim Hesekia
bagha akam amaga ghaze, a izi. Ezi a uan
fofozir gumazibar dapanir 3pla amangizi,
me Asirian gumazir kaba bativasa ghue.
Kar, Hilkian otarim Eliakim, an atrivimin
dipenimin garir gumazim, ko Sepna,
atrivimin akinafariba osirir gumazim, ko
Asapin otarim Joa, an atrivim amir bizibar
eghaghaniba, bar ada osirir gumazim, me
zui.
19 Egha gumazir dapanir 3plan kaba,
Asiriaba bativizi, Asirian midorozir gumaz-
ibar dapanir ekiabar mav, akar gavgavimin
me migia ghaze, "Ia mangi, Asirian atrivir
ekiamin akar gavgavir kamin gun Hesekia
mikemegh. A kamaghin migei, 'Hesekia, ni
gavgavir manam ikia, egha nan apengan
ikian aghua?
20 Migirigiar kiniba ti midorozimin gav-
gavim gafiraz, o? Bar puvati! Ni nan akaba
barazir puvati. Egha ni ghaze, tina izi nin
akuragham! Ezi ni na baraghan aghua.
21 Ki fo, kantri Isip nin akuragh misoghasa
ni a bagha gara mizua iti. Egha ki ni migei,
Isip mati abuar misiam dipiriaghirigha gifa.
Egh ni a inigh fidizimin min an suiragh
daruti, an ruaghatevim nin agharim
mitigham. Isipin atrivimin arazim, abuar
misiar kamin mirara ghu. Kamaghin amizi,
misoghamin dughiamin a izi nin akuraghan
kogham.
22 Egh ni ti kamaghin mikimam, ia Israelia
nighnizir gavgavim Ikiavira Itir Godin iti,
a ian God, a ian akuragham. Ezi ki ghaze,
bar puvatigham. E fo, Hesekia, ni uabi ghua
mighsiabar pin itir danganir an ziam feba
ko, an ofa gamir dakozir pura tintinibar
itiba bar dagh asighasiki. Egha ni Judaba ko
Jerusalemia migia ghaze, me Jerusalemra
izi ofa gamir dakozir vamiran Godin ziam
fam.'
23 "Hesekia, ni izi nan gumazir ekiam
Asirian atrivim ko akam akirigh. Ni ti
2,000plan midorozir gumazir gavgavibar
apighti, nan atrivim 2,000plan hoziaba ni
danighti, me dar apiagh misogham. Ki fo, ni
uabi gumazir kamaghin garitaba itir puvati.
24 Egha ni kamaghin nighnisi, Isipian
midorozir gumaziba uan hoziaba ko
karisba sara izi nin akuragh misogham.
Bar puvatigham, me izan kogham. Ni
en midorozir gumazibar tongin gumazir
dapanir ziaba puvatizitam abinamin
gavgaviba puvatigham.
25 Ni ti ghaze, ki uabi uan nighnizimin iza
nin kantri ko misogha a gasighasisi, a? Bar
puvati. Ikiavira Itir God uabi na mikemezi,
ki iza kantrin kam gasighasisi."
26 Eliakim ko Sepna ko Joa akar kam
baregha, me Asirian midorozir gumazibar
dapanir kam migia ghaze, "Ni Aramin
akamin e mikim, e a gifo. Ni Hibrun
akam mikiman marki. Puvatighti, gumazir
nguibar ekiamin divazir gavgavir mitiam
gisin mitivighav itiba nin akam baregham."

27 Ezi Asirian atrivimin gumazir dapanir
kam kamaghin a ikaragha ghaze, “Nan
atrivim akar kam ia ko ian atrivimra,
mikimasa na amadazir puvati. Puvati. Gu-
mazir divazim gisin tuivighav itiba, me
uaghan akar kam baragham. Guizbangira,
midorozim otoghti, e Jerusalem koroghti,
dughiar kuram bar ia batogham. Eghti
ia gumazir divazim gisin tuivighav itiba,
ia bar dagheba puvatighiva, uan buaribar
amiva, uan misizir pabar amam.”
28 Egha Asirian midorozir gumazibar da-
panir kam, divazim gisin apiaghav itir gu-
mazibar gara kamaghin pamtemin Hibrun
akamin men dia me migei, “Ia deraghvira
Asirian atrivir ekiamin akam baragh!
29 Atrivim kamaghin migei, Ia Hesekia
baraghti, a ia gifaran marki. Hesekia ian
akuraghti ia deragh ikian kogham.
30 Ia Hesekian apezeperir akaba
baraghan marki, egh ia nighnizir gavgavim
Hesekian akamin iki egh suam, Ikiavira
Itir God ian akuraghti, e Asiriaba ia
abinigh Jerusalemin nguibar ekiam inighan
kogham.
31 Ia Hesekian akam baragh ua na ko
misoghsi nighnighan marki. Ia deravira
dapiagh iki, egh ia uan mozir paba tu dar
amiva, wainin ikarizibar ovizibar ami. Ia
uan azenibar itir temer fighin oviziba uan
azenibar da inisi, ia na ko akam akirigh na
ateghtima, ki ian nguibar ekiam iniam.
32 Eghti ia deraghvira iki mangiti, ki ia
inigh mangi kantrin igharazir ian kantrin
mirara garimin ia atigham. Kantrin kam
wainin azenir aviriba iti. Egha a bret
damuamin witin azenir aviriba iti. Egha
uaghan olivin temeba ko haniba iti. Hese-
kia ia gifaragha ghaze, ‘Ikiavira Itir God,
ian akuragh Asiriaba dikabiragham!’
33 “Ia Hesekia ateghtima a ia gifaran
marki. Ia ti ghaze, kantrin igharazibar
aseba men akurvasi, ezi me Asiriaba e
misogha e abira, a? Bar puvati.
34 E ghua Hamatin nguibar ekiam ko
Arpatin nguibar ekiam, Sefarvaim, Hena,
Ivan ko misozima, men aseba managh
ikia, men akurazir puvati? Egha e ghua
Samaria ko misozima, Samarian aseba men
akuragha e dikabiraz, o? Bar puvati.
35 Kantrin kaba me aser aviraviriba iti,
ezi e me ko misosi. Ezi men aseba men
akurazi, me e misogha e abirazir puvati.
O Jerusalemia, ia manmaghsua nighnigha
ghaze, Ikiavira Itir God ian akuraghti, e
ia misogh ia abiraghan kogham? Bar pu-
vatigham!”
36 Asirian gumazir dapanir kam me
mikemegha givazi, gumazir divazir
gavgavimin apiaghav itiba oregha fo,
faraghavira Atrivim Hesekia Asiriabar
akam ikarvagh bizitamin mikiman men
anogoroke. Kamaghin amizi, me uan
akabar kumigha an migirigiatam ikarazir
puvati.
37 Ezi Asirian gumazir dapanir kamin
migirigiaba, Eliakim, Sepna, ko Joa gamizi
men naviba bar oseme. Ezi me uan ko-
rotiaba abiagharigha, ghua gumazir kamin
migirigiaba bar dar gun Hesekia migei.

19

Hesekia uan osimtizibar gun Godin akam inigha izir gumazim Aisaia migei
(Aisaia 37:1-7)

1 Ezi Judan Atrivim Hesekia Asirian
atrivimin gumazir dapanimin akam
baregha, uan korotiaba abiagharigha
buaber korotiaba aghuigha, Ikiavira Itir
Godin Dipenimin ghu.
2 Egha atrivimin dipenimin garir gu-
mazim Eliakim ko, atrivimin akinafariba
osirir gumazim Sepna, ko ofa gamir
gumazir ghuribar diazi me izi. Ezi a me
amangizi, me Emosin otarim, Aisaian
ganasa zui. Ezi gumazir kaba, buaber
korotiaba aghuigha zui.
3 Me ghuava otivigha kamaghin Aisaia
migei, “Atrivim Hesekia ghaze, Kar
osimtizir ekiaba ko aghumsiziba otivir
dughiam. Asiriaba dibovir migirigiar
aviribar e gami. E amizir navim asan-
gizimin min ami, a borim batamin dughiam
otozi, an a batamin gavgaviba puvati.
4 Asirian atrivim uan abuir gumazim
amadazi, a iza dibovir akabar en Godin Zu-
rara Ikiavira Itim mikeme. E fo, Ikiavira Itir
God, an dibovir akaba baregha gifa, eghti a
gumazamizir dibovir akar kabagh amiziba,
ivezir kuram isi me daningam. Kamaghin
amizi, ni en akuragh God ko mikimti, e
ikiavira itir varazira a en akuraghti, e oven-
gan kogham.”
5 Ezi Aisaia, Hesekian akam baregha,
6 kamaghin gumazir an akam inigha
izezir kabav gei, “Ia uamategh atrivim
bagh mangi Ikiavira Itir Godin akamin gun
a mikemegh. Ikiavira Itir God ghaze, ‘Ni
akar a nan tiraghtirazir kam mighigh, a
ginighnigh atiatingan marki. A pura Asirian
atrivimin ingangarir gumazir kinim, a
migirigiar kam gami.
7 Ia oragh. Ki uan Duamin gav-
gavimin, Asirian atrivim damighti an
okam nighnigham. A migirigiar kinim
baregh pura uamategh ari uan kantrin
mangigham. An Asirian kantrin ikivira ikiti,
ki gumazitabar amighti, me a misueghti an
aremegham.’”

Asirian midorozir gumaziba ua Jerusalem gasighasighasa migei
(Aisaia 37:8-20)

8 Ezi Asirian abuir gumazim kamaghin oraki, Atrivim Senakerip Lakisin nguibam ataki. Ezi abuir gumazir kam dikavigha Jerusalem ategha ghua Libnan nguibamin otogha garima, an atrivim Lipnan nguibamin ikia Lipnabav sosi. Ezi a ghuava atrivim bato.
9 Asiriaba misogha itima, gumazir maba iza Atrivim Senakerip migia ghaze, "Itiopian Atrivim Tirhaka uan midorozir gumaziba ko iza ni ko misoghasa." Ezi Senakerip Jerusalem iniasa nighnisi, kamaghin amizi, an akinafarir mam osirizi, an abuir gumaziba a inigha Hesekia bagha ghu.
10 Senakerip kamaghin akinafarim osiri, "Hesekia, ki fo, Godin ni nighnizir gavgavim itim, a ni migia ghaze, ki misogh ia abinigh Jerusalem inighan kogham. A ni gifari. Ni bar an akam baraghan marki.
11 E Asirian atriviba, ni uabi en arazibagh fo, e kantrin igharazibar atriviba ko misogha bar me gasighasisi. Egha ni ti ghaze, ki nin kantri kamaghin a damighan kogham? Puvati, ia guizbangira e gitaghan kogham.
12 Nan inazir afeziaba fomira, Gosenin nguibam ko Haranin nguibam, Resepin nguibam, ko Idenin gumazamizir Telasarin nguibamin itiba, me nguibar kabagh asighasiki. Men aseba men akurazir puvati, ezi me deragha ikezir puvati.
13 Ezi nguibar kaba, Hamat, Arpat, Sefarvaim, Hena, ko Iva, men atriviba datirighin managh iti? Me itir puvati. E bar me misoagharighizi me ariaghire."
14 Ezi Atrivim Hesekia akinafarir kam, abuir gumazir a inigha izeziba dama an suiragha an ganigha, a inigha Ikiavira Itir Godin Dipenimin ghu. Egha Ikiavira Itir Godin damazimin an onegha aneti.
15 Egha Hesekia kamaghin Ikiavira Itir God ko migei, "O Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, ni Israelian God, ni enselin bar gavgavibagh afiragha bar pin uan atrivir dabirabim gaperaghav iti. Ezi nin gavgavim enselin bar gavgavibar gavgavim gafira. Nirara, ni guizbangira God, ni nguazir kamin kantribar gumazamiziba bar me gativagha men gari. Nirara, overiam ko nguazimin ingari.
16 O Ikiavira Itir God, ni deragh kuarim atigh nan migirigiaba baregh, deravira bizir kurar e bativizir kabar gan. Ni Godin Angamira Itim. Ezi Senakerip ni dipova mikemezir akar kaba, ni deragh da baregh dar gan.
17 O Ikiavira Itir God, e kamaghin fogha gifa, Asirian atriviba kantriba bar dagh asighasigha men nguaziba saram asighasiki.
18 Egha atrivir kaba, kantrin kabar marvir guaba sarama asighasigha da isa avimin da tue. Men marvir guar kaba, da guizin godba puvati, me temeba ko dagiaba isa uan dafaribar dar kiri. Kamaghin amizi, Asiriaba bar moghira dagh asighasigha, dagh apongezi da isi.
19 O Ikiavira Itir God, ni en God, ni datirighin en akuragh, Senakeripin dafarimin uam en inigh. Eghti nguazir kamin kantribar gumazamiziba bar kamaghin ganigh fogh suam, nirara ni Ikiavira Itir God."

Aisaia Godin akam isa atrivim ganidi (Aisaia 37:21-38)

20 Ezi Emosin otarim Aisaia, Hesekia bagha kamaghin akam amada, "Ikiavira Itir God, a Israelian God, a ghaze, 'Ni Asirian Atrivim Senakeripin dafarimin, ua uari iniasa nan azangsiki.
21 Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God datirighin Asirian Atrivim Senakerip ginighnigha akar kam gami. A kamaghin migei:

"'Saionin nguibar ekiam, a mati amizir igiar bar dirim,
a ni dipova aghumsizir akabar ni migei.
Jerusalem nin girakirangin, ni dipova uan dapanim roi.
22 Ni uabira uan ziam fa, egha ni tinara akar kuraba ko dibovibar a gami?
Ni tinara pamtemin tiraghtirazir akabar a migei?
Ni tinara dikabinasa arazir kabagh ami?
Kirara, ki Israelian Godin Bar Zuezim, ni bizir kabar na gami!
23 Ni uan ingangarir gumazir dapanibav kemezi,
me nin ziam fa nan ziamin tira.
Ezi ki men akatoribar migirigiar kaba baraki.
Ki fo, ni kamaghin migia ghaze, ni uan karisin aviriba inigha Lebanonin Mighsiabar orazibar ghuavanaga,
egha bar Lebanonin ruarir bar pizimin aven ghua, danganir gumaziba aven zuir puvatizimin,
ni temer sidan bar ruariba ko temer painin bar aghuiba oke.
24 Egha ni pura tintinibar aruir dughiabar, ni damamin dipatam gasazir puvati.
Dipaba bar dakezir dughiamin, ni kuizir mozir dipaba, da bar moghira izefe, ezi nin adarazi da api.
Egh ni mangi Isipin faner ekiabar aruti, nin sueba dipar kabar amuti da misingam.

19:15: Ua Me Ini 25:22

25 “‘Senakerip, ni kamaghin fozir puvati,
ki fomira bizir kabar amuasa ni amisefe.
Ki nguibar gavgavir divazir gavgaviba itiba, ki dagh asighasighasa, gavgavim ni ganingi.
Ezi ni nan nighnizimra gin ghua nguibar kaba akaragharighizi da iregha,
mati me dagiaba pozibav kinizi, da iti.
26 Ezi gumazamizir nguibar kabar itiba bar atiatingi.
Me okam nighnigha men gavgaviba bar moghira gefe.
Me mati, aruer dughiamin, aminir fefem iza grazibar isi da midii moghin misigha iti.
Aminir fefer kam aruem anadir naghin ikegha iza,
grazir dipenir siriabar aghuiba ko grazir tintinimin aghuibar isizi, da deragha aghuir puvati.

27 “‘Ezi ki bar moghira ni gifo,
nin dabirabir araziba ko, digavir araziba ko, iza zuir araziba, ki bar dagh fo.
Egha nin aningagharir nan itim, ki uaghan bar a gifo.
28 Nin aningagharir akar nan itiba ko, ni uabira uabi feir arazim, ki bar dagh fo.
Ezi ki datirighin akezim isi nin atinim darugh, egh ainin otevir me hosin akam gazuim, isi nin akam darugham.
Egh ni amikirigh tuavir ni uan nguibamin ikegha izezim, uam an mangigham.’”

29 Ezi Aisaia akar ababanir mam isa Hesekia ganiga, kamaghin migei, “Ia kamaghin ganigh fogham, azenir kam ko azenir gin izamimin, ia dagheba oparan kogham. Ia azenir kamin witin pura uari azenibar otiviba ini dar ami, egh mangi azenir pumuningin, ia azenir faragha ghuzimin dagher ovizir iregha aghuiba, ia dar ami, egh namba 3in azenimin, ia ua ingariva opar dami. Egh ia uaghan wainin ovizibar amisi, wainin ikariziba opariva, dar ovizibar amam.

30 Eghti Judan anabamin gumazamizir ikiavira itir varazira, me witin azenim puvira be moghin, borir aviriba bati bar avirasemegham.

31 Eghti apaniba Jerusalemin gumazamiziba bar me gasighasighan kogham, men tarazi ikivira ikiam. Gumazamizir ikiavira itir varazira iki Saionin Mighsiamin mitivighvira ikiam. Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, a bizir kabar amuti da otivighirasa nighnizir gavgavim iti.

32 “Egha Ikiavira Itir God ua kamaghin migei,
‘Asiriabar atrivim uan midorozir gumaziba ko, Jerusalemin aven izan kogham.
Egh me uan baritamin aseghti, a nguibar ekiar kamin aven izeghan kogham.
Egh midorozir gumaziba misoghsi, oratam inigh nguibar kamin aven izeghan kogham.
Egh me tugh misoghsi, nguibar ekiamin divazir miriamin nguazim arighti, a ghuavanaboghan kogham.
Bar puvatigham.
33 Ki Asiriabar atrivim uam a purighti, a izezir tuavim uam an mangam.
Kamaghin amizi, a Jerusalemin aven izeghan kogham.
Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin mikeme.
34 Ki uan ingangarir gumazim Devit, a ko dikirizir akam ko, uan ziar ekiam ginighnigh,
egh bizir kamning bangin, ki nguibar ekiar kamin ganiva an akurvagham.’”

35 Egha dimagarir kamra, Ikiavira Itir Godin enselin mam dikavigha ghua, Asiriabar midorozir gumaziba itir danganimin, men 185,000plan midorozir gumazibav soghezi, me ariaghire. Ezi aminim tirazi bar mizaraghara, gumazamiziba dikavigha midorozir gumazir kabar kuabar gari.

36 Ezi Senakerip midorozir gumazir ikiavira itiba ko, dikavigha uamategha Asirian kantrin ghuegha, Niniven nguibar ekiamin iti.

37 Egha a dughiar mamin uan asem Nisrokin dipenimin ghugha an ziam fe. Ezi an otarimning, aningin ziamning, Adramelek ko Sareser, aning midorozir sabam inigha aven ghugha a misoghezi an aremezi, aning ara ghua Araratin kantrin iti. Ezi an otarir igharazim, an ziam Esarhadon, a uan afeziamin danganim inigha, Asirian kantrin atrivimin iti.

20

Atrivim Hesekia arimariam inizi, Ikiavira Itir God an akura

(Aisaia 38:1-8; 38:21-22; 2 Eghaghaniba 32:24-26)

1 Dughiar kamin, Asiriaba bar arazir kurabar Judabagh amima, Hesekia arimariam inigha atam areme. Ezi Emosin otarim Aisaia ghua an ganigha kamaghin migei, “Ikiavira Itir God kamaghin migei, ‘Nin arimariam givaghan kogham, a ikivira ikiti ni ovegham. Kamaghin amizi, ni gumazamizir nin dipenimin itiba, me

mikemeghti, me nin ingangariba bar dar amu dar kirigh.' "

2 Ezi Hesekia akar kam baregha, uan guam isa a itir dipenimin averiamin birimin gara, Ikiavira Itir God ko migia ghaze,

3 "O Ikiavira Itir God, ki uan navir averiamin aven ni baghavira ikia, nin ifongiamin gin ghua, bar guizbangira zurara nin ingangarim deravira a gamuavira iti. Kamaghin amizi, ki amizir ingangariba, ni dagh nighnigh na ateghti, ki ovengan kogham." Egha Hesekia Ikiavira Itir God ko mikemegha givagha, bar puviram azi.

4 Aisaia atrivimin dipenim ategha zui. Egha tighar dipenir avizim ataghirazima, Ikiavira Itir God ua kamaghin a migei,

5 "Ni ua mangi Hesekian ganigh, a nan gumazamizibar atrivim, egh a mikemegh: Ki Ikiavira Itir God, nin inazir afeziam Devitin God, ki nin azangsizim baregha nin temeribar ganigha gifa. Kamaghin amizi, ki ni damuti, ni ua ghuamaghegham. Guizbangira, ni gurumin nan Dipenimin mangigh nan ziam fi.

6 Egh kamaghin Hesekia mikim: Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin mikeme: Ki ni ateghti, ni 15plan azenibar ua ikegh gin aremegham. Ki uaghan nin akuragh, egh Asiriabar atrivimin amamangatighan koghti, a ni abiraghan kogh Jerusalem inighan kogham. Bar puvatigham. Ki uan akar dikirizir ki fomira uan ingangarir gumazim Devit ko amizim ginighnigha kamaghin damuasa."

7 Egha Aisaia kamaghin atrivimin ingangarir gumazibav gia ghaze, "Ia mangi fighin ovizir me apuzizitaba inigh, da dipavzuiarim darugh da mirmirigh da inigh izi, Hesekian duar bar gavgavim dukuaghti, a ua misigham." Ezi me ghua da inigha iza Hesekian duar gavgavir kam gatizi, an duam misingi.

8 Hesekia tighar ghuamaghamin dughiamin, a faragha uaghan kamaghin Aisaian azara, "Ikiavira Itir God, ababanir manam nan akaghti, ki an ganigh fogh suam, ki gurumin uam an Dipenimin mangi, an ziam fam?"

9 Ezi Aisaia a migia ghaze, "Ikiavira Itir God nin akakaghamin ababanim kamakin. Ni, adiriziar e an gara aruebar auaba mega zuir kamin gari. Ezi ni adiriziamin dughuazim, 10plan ighuviba ini zuamira mavanangasa ni ifonge, o a 10plan ighuviba ini zuamira uamategh tim izighirasa ni ifonge?"

10 Ezi Hesekia ghaze, "An adiriziamin dughuazimin zuamira 10plan ighuvibar mavanangam, a pura bizim. Kamaghin amizi, a zuamira uamategh 10plan ighuvibar izighirasa ki ifonge."

11 Ezi Aisaia pamtemin Ikiavira Itir Godin dei, ezi Ikiavira Itir God adiriziar dughuazim gamizi, a zuamira uamategha timra 10plan ighuvibar ghuaghiri. Adiriziar kam, Atrivim Ahas fomiram an ingari.

Babilonian Atrivim Merodak abuir gumazir maba amangizi, me Jerusalemin ize
(Aisaia 39:1-8)

12 Baladanin otarim, Merodak Baladan, a Babilonin atrivimin iti. An orazi, Atrivim Hesekia arimariar dafam ikia, ua ghuamaghe. Ezi an akinafariba osirigha bizir aghuir mam sarama gumazir mabagh aningizi, me Hesekia bagha da inigha zui.

13 Ezi Hesekia men akaba baregha givagha, bar akongegha, me inigha uan dipenim ko, dagiaba itir dipenim ko, bizir aghuiba itir dipenibar aven ghua, uan dagiaba ko bizir igharaziba men aka. A uan silvaba ko, golba, pauran mughuriar aghuiba ko, borer aghuiba ko, midorozir biziba, me bar moghira dar gani. Hesekia bizitam modozir puvati. An atrivimin dipenim avinizir dipenibar itir biziba ko, an kantrin danganiba bar dar itir biziba, a bar dar men aka.

14 Ezi Babilonin izezir gumaziba uamategha ghuezi, Godin akam inigha izir gumazim Aisaia, iza kamaghin Atrivim Hesekian azara, "Gumazir kaba manmaghira migei? Me kantrin manamin gumaziba?"

Ezi Hesekia kamaghin an akam ikaragha ghaze, "Me kantri Babilonin gumaziba, me nan ganasa saghuiamin ikegha ize."

15 Ezi Aisaia kamaghin Hesekian azara, "Me bar bizir tizimra nin dipenimin aven an gani?"

Ezi Hesekia kamaghin an akam ikaragha ghaze, "Ki uan biziba bar men akakaki. Egha ki uan bizir aghuiba akuvir dipenibar aven bizitamin men modozir puvati."

16 Ezi Aisaia kamaghin Hesekia migia ghaze, "Ni oraghti, ki Ikiavira Itir Godin akam ni mikimam.

17 Ikiavira Itir God kamaghin migei, 'Bar guizbangira, dughiatam gin iziti, Babilonia izi, nin atrivir dipenimin itir biziba bar ada inigh, egh bizir nin inazir afeziaba fomira biziba akuvir dipenibar akuvaziba, me bar da inigh Babilonin kantrin mangigham. Eghti bizitam ua ikian kogham.

18 Eghti me ian ovavir borir ian otivizibar otarir taba inigh mangi me damuti, me kalabuziar gumazamizibar min otivighti, me men mikarzir mogomebar oviziba

20:11: Josua 10:12-14 **20:17:** 2 Atriviba 24:13; 2 Eghaghaniba 36:10 **20:18:** 2 Atriviba 24:14-15; Daniel 1:1-7

amiseveghti, me Babilonin atrivimin
dipenimin aven ingaram.' "
19 Ezi Hesekia akar kam baregha, kam-
aghin Aisaia migei, "Ikiavira Itir Godin akar
ni na migeim, a dera."
Guizbangira, Hesekia kamaghin
nighnigha ghaze, "Ki datirighin atrivimin
itir dughiar kamin, bizir kurar kaba otivan
kogham. E pura navir amirizimin ikiti
midoroziba puvatigham."

Atrivim Hesekia areme
(2 Eghaghaniba 32:32-33)

20 Atrivim Hesekia amizir bizir igharaz-
ibar eghaghaniba bar, akinafarir kamin iti,
me kamaghin a dibori, Judabar Atrivibar
Eghaghaniba. Akinafarir kam Hesekia
amizir ingangarir gavgavibagh eghari.
Egha akinafarim uaghan bizir kabagh
eghari, Hesekia dipamin suiraghti a ikiasa
dipar akarer mam gikui. Egha dipam inigh
Jerusalemin aven mangasa nguazimin
averara torir ruarir mam gikui.
21 Atrivim Hesekia uan inazir afeziabar
min aremezi, an otarim Manase, an dan-
ganim inigha atrivimin oto.

21

Manase Judabar atrivimin oto
(2 Eghaghaniba 33:1-20)

1 Manase azenir 12pla ikiava, Judabar
atrivimin oto, egha 55plan azenibar
Jerusalemin atrivimin ike. An amebamin
ziam, Hepsiba.
2 Manase arazir aghuimin gin zuir pu. Bar
puvati. A gumazamizir igharazir fomira
nguazir kamin ikezibar arazir mizirizir
kurabar gin zui, ezi Ikiavira Itir God me
batuegha nguazir kam isa Israelia ganingi.
Ezi datirighin Manase Ikiavira Itir Godin
damazimin arazir kabagh ami, kar arazir
God bar aghuaziba.
3 Fomira an afeziam Hesekia mighsiabar
pin itir asebar ziaba fer danganiba
apiraghariki. Ezi datirighin Manase ua
dar ingari. Egha asem Balin ziam fasa ofa
gamir dakozibar ingari. Egha a Israelian
Atrivim Ahap, fomira amizi moghin, an aser
amizim Aseran nedazim itir temer guarir
akinibar ingari. Egha uaghan overiamin
itir mikovezibar ziaba fe.
4 Egha an aseba bagha Ikiavira Itir Godin
Dipenimin aven ofa gamir dakozibar in-
gari. E bar fo, fomira Ikiavira Itir God,
uan Dipenir kam ginighnigha kamaghin
mikeme, "Jerusalemin itir Dipenir kam, an
aven gumazamiziba nan ziamra fi ikiam."
5 Ezi Manase, Ikiavira Itir Godin Dipenim
avinizir divazimin aven itir danganir uari
akuvir pumuningin, an overiamin itir
mikovezibar ziaba fasa, ofa gamir dakozir
mabar ingari.
6 Egha a uan otarim misoghezi an areme,
ezi an ofan bar isia mighirimin min a tuazi
a bar isia mighiri. Egha a uabin akuraghasa
ariaghirezir gumazamizibar duabar diava,
egha uaghan uabin akurvaghasa kukunir
gumazibar azai, egha akavsiar igharagha
garir aviribagh ami. Manase arazir kurar
aviriba Ikiavira Itir Godin damazimin dagh
ami, ezi an arazir kurar kaba Ikiavira Itir
God gamizi, a bar aningaghe.
7 Egha Manase aser amizim Aseran mar-
vir guar kam inigha, a isa Ikiavira Itir Godin
Dipenimin aven aneti. Fomira Ikiavira
Itir God Dipenir kam ginighnigha kam-
aghin Devit ko an otarim Solomon mikeme,
"Jerusalemin itir Dipenir kam, ki uabi Is-
raelian anababar tongin a ginaba, eghti me
zurara an izi, nan ziamra fam.
8 Egh ia nan gumazamiziba, nan Akar
Gavgaviba ko nan Arazir nan ingangarir
gumazim, Moses, ia ganingiziba bar adar
gin mangiti, nguazir ki fomira ian inazir
afeziabagh aningizi ia datirighin apiaghav
itir kam, ki ia batueghan kogham."
9 Ezi Israelia nan akam baraghan
aghuagha, an gin zuir puvati. Bar
puvati. Ezi Atrivim Manase Judaba ko
Jerusalemian nighnizibagh amua me
getuima me bar arazir kurabagh amuavira
iti. Ezi men arazir kurar kaba, da gu-
mazamizir fomira nguazir kamin ikezibar
arazir kurabagh afira. Gumazamizir kaba,
Ikiavira Itir God me batoghezi, Israelia
nguazir kamin aven ize.
10 Ezi Ikiavira Itir God Atrivim Man-
asen arazir kurar kabar ganigha, egha an
akar kam isa uan akam inigha izir gumaz-
ibagh aningi, kar an ingangarir gumaziba.
Ikiavira Itir Godin akam kamakin:
11 "Atrivim Manase arazir bar kurar
igharagha garir ki aghuazibagh ami, da
Amoria fomira amizir arazir kurabagh
afira. An asebar marvir guabar ingara
men ziaba fe, egha arazir kamin a Judan
gumazamizibagh ekua zuima, me uaghan
arazir kuraba nan damazimin dagh ami.
12 Kamaghin amizi, ki Ikiavira Itir God,
Israelian God, ki kamaghin migei: Ki bar
Jerusalemin nguibar ekiam ko Judabar
kantri gasighasigham. Eghti Kantrin
Igharazibar Gumazamiziba bizir kamin
akam baregh, me digavir bar kuram
damigh, egh nighnizir aviribar amuam.
13 Mati ki faragha Samarian nguibar
ekiam ko Atrivim Ahap uan adarazi ko me
gamizi moghin, ki arazir kamra Jerusalem
damuam. Ki bar Jerusalem gasighasigh egh

20:20: 2 Eghaghaniba 32:32-33 **21:2:** Jeremaia 15:4 **21:4:** 2 Samuel 7:13 **21:7:** 1 Atriviba 9:3-5; 2 Eghaghaniba 7:12-18

an gumazamiziba bar me gasighasigham.
Eghti Jerusalem mati itarim, me a ruegha
givazi, minezir muziarir taba an itir
puvatizi moghin a pura ikiam.
14 Eghti varazira ikiti, ki men akuraghan
kogham. Bar puvati. Ki me isi apanibar
dafarim darigham. Eghti apaniba pazi me
damuva, men biziba bar ada okemegham.
15 Nan arazir kamin mingarim ka-
makin: men ovaviba fomira Isip ataghizir
dughiamin ikegha iza datirighin, nan
gumazamiziba nan damazimin arazir
kurar kabagh amuavira iti. Ezi men arazir
kam na gamizi, ki bar men aningaghe.”
16 Manase Judan gumazamizibagh
amima, me Ikiavira Itir Godin damazimin
arazir kurabagh ami. Egha a uabi
uaghan uan adarazi men apanim gami.
Egha Jerusalemin danganir mikebaba
bar, Manase gumazamizir aghuir arazir
kurabagh amir puvatizir aviribav soghezi
me ariaghire.
17 Atrivim Manase amizir arazir igharaz-
ibar eghaghaniba, akinafarir kamin iti,
me kamaghin a dibori, Judabar Atrivibar
Eghaghaniba. Akinafarir kam, an amizir
arazir kurabagh eghari.
18 Manase uan inazir afeziabar min
aremezi, me an kuam isa an atrivimin
dipenim avinizir divazimin ghua nguazir
otevir mamin anefa, me a dibora ghaze,
Usan Azenim. Ezi an otarim, Emon an
danganim inigha atrivimin oto.

Emon Judabar atrivimin oto
(2 Eghaghaniba 33:1-25)

19 Emon 22plan azeniba ikia egha
atrivimin oto, egha a Jerusalemin ikia
azenir pumuningra atrivimin ike. An
amebamin ziam, Mesulemet, a Harusin
guivim, an nguibam Jotba.
20 Emonin afeziam Manase amizi
moghin, Emon uaghan Ikiavira Itir Godin
damazimin arazir kurabagh ami.
21 An afeziam fomira amizi moghin, a uan
afeziam amizir arazir kurabara gin ghua
asebar marvir guabar ziaba fe.
22 An akirim ragha Ikiavira Itir God
gasara, an inazir afeziabar God, egha a
Ikiavira Itir God ifongezir arazibar gin zuir
puvati.
23 Ezi dughiar mamin, Emonin ingangarir
gumazibar dapaniba uari akuvagha, a
misueghti an aremeghasa tuaviba buria
akam misosi. Egha me gin atrivimin
dipenimin aven a misoghezi an areme.
24 Ezi gin Judan gumazamiziba, ingan-
garir gumazibar dapanir Emon misoghezir
kaba inigha, uaghan me misoghezi me
ariaghire. Egha me Emonin otarim Josaia
gamizi, a uan afeziamin danganim inigha
men atrivimin oto.
25 Atrivim Emon amizir bizir igharaz-
ibar eghaghaniba, da akinafarir kamin iti,
me kamaghin a dibori, Judabar Atrivibar
Eghaghaniba.
26 Ezi me Emonin kuam isa Usan
Azenimin itir mozimin anefa. Ezi an otarim
Josaia, an danganim inigha atrivimin oto.

22

Josaia Judabar atrivimin oto
(2 Eghaghaniba 34:1-2)

1 Josaia 8plan azeniba ikia, egha Ju-
dan atrivimin oto, egha 31plan azenibar
Jerusalemin atrivimin ike. An amebamin
ziam Jedida, an Adaian guivim, a Boskatin
nguibar ekiamin amizim.
2 Atrivim Josaia uan ovavim, Atrivim De-
vit fomira amizi moghin, a Ikiavira Itir
Godin damazimin arazir aghuibagh ami.
Egha a Ikiavira Itir Godin akaba bar dar gin
mangasa bar gavgafi.

Me Ikiavira Itir Godin Dipenimin Godin
Araziba Itir Akinafarimin api
(2 Eghaghaniba 34:8-28)

3 Atrivim Josaia 18plan azenibar
atrivimin ikia, a uan gumazir an
akinafariba osirim Safan amadazi, an akam
inigha Ikiavira Itir Godin Dipenimin ghu.
Safan, an Asalian otarim, egha uaghan
Mesulamin igiavotarim. Josaia kamaghin
Safan migei,
4 “Ni mangi ofa gamir gumazibar
dapanim Hilkian ganigh, egh a mikemeghti,
a dagiar gumazamiziba isa ofa gamir
gumazir Ikiavira Itir Godin Dipenimin
tiar akamin garibagh anidiba, a bar da
mengegh.
5 Egh ni Hilkia mikemeghti, a dagiar kaba
inigh Ikiavira Itir Godin Dipenim akirir in-
gangarim gamir gumazir kabar aningigh.
Eghti me Dipenir kam akirir gumazibagh
ives.
6 Egh me dipenibar ingarir gumaziba
ko gumazir dagiabar dipenibar ingara foz-
ibagh ives. Egh uaghan me ter arariba
ko dagiar me Ikiavira Itir Godin Dipenim
akirasa dighoregha arighiziba sara ivesegh.
7 Ki fo, gumazir ingangaribar garir kaba,
me gumazir ifarir puvatiziba, egha dagiaba
oker puvati. Ezi ofa gamir gumazibar
dapanim dagiar kaba bagh men azangan
kogham, me manmaghin dagiar kabagh
ami.”
8 Ezi Safan ghua atrivim mikemezi
moghin ami. Ezi Hilkia akam baregha,
kamaghin Safan migei, “Ki akinafarir
righizir mamin gari, a Ikiavira Itir Godin

22:1: Jeremaia 3:6 **22:7:** 2 Atriviba 12:15

Dipenimin aven iti. Akinafarir kam Ikiavira
Itir Godin Arazibar Akaba an iti." Egha
Hilkia akinafarir kam isa Safan ganingi, ezi
an a dibori.
9 An a diponegha givagha, akinafarim
inigha ghua Atrivim Josaia bagha ghugha
kamaghin a migei, "Nin ingangarir gumaz-
iba dagiaba bar ada inigha, Ikiavira Itir
Godin Dipenimin gara anekirir ingangarir
gumazibagh aningi."
10 Egha Safan ua kamaghin migei,
"Atrivim, ofa gamir gumazibar dapanim
Hilkia akinafarir kam na ganingi." Egha an
akinafarim onegha atrivim bagh a dibori.
11 Ezi atrivim Godin Akinafarir kamin
aven itir Arazibar Akaba baregha, bar ose-
megha uan korotiam abiki.
12 Egha an ofa gamir gumazim Hilkia, ko
Safanin otarim Ahikam, ko Mikaian otarim
Akbor, ko atrivim bagha akinafariba osirir
gumazim Safan, ko atrivimin ingangarir gu-
mazim Asaia, a bar men dia. Ezi me izegha
givazi, a kamaghin me migei,
13 "Godin Arazibar Akaba itir Akinafarir
ki datirighin inizir kam, a bizir Ikiavira Itir
Godin gin mangasa ifongezibar gun e migei.
Ezi en inazir afeziaba Ikiavira Itir Godin
Akar kaba batuegha gifa. Ezi bizir kam
bangin Ikiavira Itir God bar en aningaghe.
Ezi datirighin e Godin Akinafarir kamin
apigha gifa. Kamaghin amizi, ki kamagh-
sua, ia mangi Ikiavira Itir Godin azaragh
fogh, ki Jerusalemia ko, Judan gumazamiz-
iba ko, e bizir manabar amuasa a ifonge."
14 Gumazir kaba atrivimin akam baregha,
me Godin akam inigha izir amizir mam
ko mikimasa nguibar igiar Jerusalemin
boroghin itimin ghu. Amizir kamin ziam,
Hulda. Hulda a Salumin amuim, a gumazir
ofa gamir gumaziba azuir korotiaba itir
danganimin garim. Salum a Tikvan otarim,
egha Harhasin igiavotarim. Hulda gumazir
kabar akam baregha givagha,
15 kamaghin men akam ikaragha ghaze,
"Ikiavira Itir God, Israelian God, a kam-
aghin migei: Ia gumazir ia amadazir kam
Josaia bagh uamategh mangi, kamaghin a
mikemegh,
16 'Ki Ikiavira Itir God, ki atrivim garir
Akinafarimin itir Akar kaba bar dar gin
mangi, egh ki Jerusalem ko an itir gumaza-
miziba saram asighasigham.
17 Gumazamizir akirim ragha na
gasarazir kaba, me asebar marvir guabar
ofabagh ami. Ezi men arazir kurar kam na
gamizima, ki puviram atari. Ki Jerusalemia
bar men aningaghe, ezi nan aningagharir
kam, a givaghan kogham.
18 "'Ezi datirighin ki Ikiavira Itir God, Is-
raelian God, ki ian atrivim kamaghin a
mikimasa. Me ni bagha Akinafarir kam
diborima,
19 ni bizir ki Jerusalem ko an itir gu-
mazamizibar amuasa mikemeziba, ni dagh
fo. Ki kamaghin migei, Jerusalem bar iku-
vigh pura danganir kinimin ikiam. Eghti
Kantrin Igharazibar Gumazamiziba uan
apaniba akar kurabar me mikimsi, kam-
aghin mikimam, "Ia Jerusalemia ikuvizi
moghin ia ikufigh." Ezi atrivim, ni akar kam
baregha navim giragha, nan damazimin
uabi abira. Egha ni datirighin uan korotiam
abigha, azia nan dei. Kamaghin amizi, ki
Ikiavira Itir God, ki kamaghin migei, ki nin
dimdiam baraki.
20 Egh ki ni ateghti, ni uabi Jerusalemin
otivamin asighasizir kamin ganighan
kogham. Puvati. Ni bar deraghvira
ikiam. Egh ni gin uan inazir afeziabar min
aremeghti, me nin kuam afagh givaghti, ki
Jerusalem gasighasigham.'" Godin akam
inigha izir amizim Hulda, Ikiavira Itir
Godin akam gumazir kabagh anigha givazi,
me akar kam inigha uam atrivim bagha
uamategha ghue.

23

*Judaba Ikiavira Itir Godin apengan iki-
asa akar dikirizim gami*
(2 Eghaghaniba 34:3-7; 34:29-33)

1 Ezi Atrivim Josaia Juda ko Jerusalemin
gumazir dapanibar diazi, me iza uari akufa.
2 Egha atrivim ko ofa gamir gumaziba
ko, akam inigha izir gumaziba ko, Ju-
dan gumazamiziba ko Jerusalemin itir gu-
mazamiziba, me ghua Ikiavira Itir Godin
Dipenimin uari akufa. Me uari akuvagha
givazi, atrivim Akar Dikirizir Gavgavim itir
Akinafarir Righizir me Ikiavira Itir Godin
Dipenimin apizir kam inigha, an itir akaba
bar me bagha dar bori.
3 Atrivim Ikiavira Itir Godin Dipenimin
tiar akamin boroghin itir guarir akinimin
boroghin tughav ikia, Ikiavira Itir Godin
damazimin Akar Dikirizir Gavgavim gamua
kamaghin migei: A bar guizbangira uan
navir averiam ko, uan duamin aven, Godin
Akar Gavgaviba ko, akar a me ganingiziba
ko, arazir a ifongeziba, a bar dar amuam.
Egh an Akinafarir kamin aven itir Akar
Dikirizir Gavgavimin akaba bar dar gin
mangam. Ezi gumazamiziba uaghan bar
Akar Dikirizir Gavgavir kamin akabar gin
mangasa kamaghira akar dikirizir mam
gami.
4 Ezi gin Atrivim Josaia, ofa gamir gu-
mazibar dapanim Hilkia ko, ofa gamir gu-
mazir an apengan ingariba ko, ofa gamir
gumazir Ikiavira Itir Godin Dipenimin tiar
akamin gariba, me inigha akar gavgavim

23:1: 2 Eghaghaniba 34:29 **23:4:** 2 Atriviba 21:3; 2 Eghaghaniba 33:3

me mikemegha ghaze, Me Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven mangi, asem Bal ko, aser amizim Asera ko overiamin itir bizibar ziaba fer biziba, me bar ada inigh azenan izi. Me bizir kaba bar ada inigha azenan izezi, atrivim bizir kaba bar ada inigha, nguibar ekiamin azenan ghua, Kidronin Fanemin danganir konimin da tue. Ezi biziba bar isigha givazi, me dar averenim inigha, Betelin nguibar ekiamin ghu.

5 Egha Atrivim Josaia, aseba bagha ofa gamir dakozibar ofabagh amir ofa gamir gumaziba batoke. Judabar atriviba, fomira ofa gamir gumazir kabav sevezi, me mighsiabar pin itir danganir asebar ziaba febar ofabagh ami. Ezi asebar ziaba fer danganir kaba, da Judan nguibabar ikia egha Jerusalemin boroghin iti. Atrivim Josaia uaghan asem Bal ko, aruem ko, iakinim ko, mikoveziba ko overiamin itir bizir igharaziba sara, dar ofa gamir gumaziba batoke.

6 Egha a Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven itir aser amizim Aseran marvir guam batuegha, a inigha Jerusalemin azenan ghua Kidronin Fanemin danganir konimin uaghira a tuazi a isi. Egha gin an averenim inigha a misozi a pauran miraram oto. Ezi me ghua pura tintinibar Jerusalemin gumazamizir kinir oveaghuezibar mozibar danganibar a inge.

7 Ezi Josaia migeima, me ghua gumazir poroghamiba uari bakia uari koma akuir arazim gamibar danganiba, da Ikiavira Itir Godin Dipenimin boroghin iti, egha me datirighin bar ada akaraghariki. Dipenir kaba, da nguazir otevir amiziba aser amizim Aseran marvir guam bagha inibar ingari naghin iti.

8 Ezi Atrivim Josaia, Judan kantrin aven itir mighsiar orazibar ghua, ofa gamir gumaziba ofa gamir danganiba bar dagh asighasiki. A notin amadaghan Geban nguibar ekiamin ikegha ghua, sautin amadaghan Berseban nguibar ekiamin tuziba, a bar dagh asighasiki. Atrivim Josaian arazir kam bangin, danganir asebar ziaba fer kaba, da datirighin gumazamizibar damazibar bar mize. Ezi Josaia nguibar kabar ofa gamir gumaziba bar me inigha Jerusalemin ize. Egha uaghan ofa gamir dakozir Josuan tiar akamin boroghira itibagh asighasiki. Gumazir kam Josua, a Jerusalemin gavmanin gumazir dapanir faragha zuim, a faragha Jerusalemin nguibar ekiamin aven zuir tiar akar ekiar agharir kiriamin itimin, ofa gamir dakozir kabar ingari.

9 Ezi mighsiabar pin ingarir ofa gamir gumazir kaba, kar ofa gamir gumazir atrivim inigha Jerusalemin izeziba, me Ikiavira Itir Godin ofa gamir dakozir Jerusalemin aven itimin ofa damuan kogham. Bar puvati. Me pura uan adarazi ko ikia yis puvatizir bret api.

10 Faragha zuir dughiamin, danganir asebar ziaba fer mam iti, me a dibora ghaze, Tofet, a Hinomin danganir zarimin iti. Ezi Josaia danganir kam gamizi a gumazibar damazibar bar mize. Kamaghin amizi, gumaziba faragha amizi moghin me ua danganir kamin mangan kogh, uan boriba isi asem Molek bagh ofan min ua da tuan kogham.

11 Fomira Judabar atrivir maba ghaze, aruem an aser mam. Egha me an ziam fe. Me hoziabar nedazir maba ko midorozir karisba isa, aruem bagha da amisevegha da isa nguazir otevir mam, a Ikiavira Itir Godin Dipenim avinizir divazimin tiar akamin boroghin iti, me da ariki. Nguazir otevir kam a divazimin boroghin ikia, atrivimin ingangarir gumazim Natanmelekin dipenimin boroghira iti. Ezi Atrivim Josaia hoziar kaba ko karisin nedazir kaba tuezi, da bar isi.

12 Ezi atrivimin dipenim gisin danganir mam iti, me a dibora ghaze, Atrivim Ahasin Danganim. Fomira Judabar atrivir maba, ofa gamir dakozir maba danganir pin itir kamin dar ingari. Ezi uaghan Atrivim Manase, Ikiavira Itir Godin Dipenim avinizir divazimin aven uari akuvir danganir pumuningin, ofa gamir dakozir mabar ingari. Ezi datirighin Atrivim Josaia ofa gamir dakozir kaba bar dagh asighasiki. Egha gin me ofa gamir dakozir asighasighizir kabar mineziba ko dar oteviba inigha ghua, Kidronin Fanemin danganir konimin da makuni.

13 Josaia, Atrivim Solomon fomira ofa gamir dakozir Jerusalemin amadaghan aruem anadi naghin, Olivin Mighsiamin sautin amadaghan itibagh asighasiki.* Aser kaba, aser amizir kuram Astarte, ko Moapian aser kuram Kemos, ko Amonian aser kuram Molek, Solomon dar ziaba fasa ofa gamir dakozir kabar ingari. Aser kaba, kar Ikiavira Itir Godin damazimin bizir bar kurar a bar aghuaziba.

14 Atrivim Josaia dagiar guarir dighoriba itiba apiragharigha, temer guarir aser amizim Aseran nedazim itiba okaghariki. Egha a gumazir aremegha givazibar aghariba inigha, tintinibar asebar ziaba fer danganibar da kuni, egha kamaghira

23:10: Ofa Gami 18:21; Jeremaia 7:31; 19:1-6; 32:35 **23:12:** 2 Atriviba 21:5; 2 Eghaghaniba 33:5 **23:13:** 1 Atriviba 11:7

* **23:13:** Gumazir akinafarir kam osirizim, mighsiamin ikezir bizir kurar kabagh nighnisi. Kamaghin amizi, danganir kam, Hibrun akam, ziar igharazim Olivin Mighsiam gati, a “Mighsiar Ikuvim.”

danganir kabagh amizi, da gumazamizibar
damazibar mize.†

15 Bar fomira, Nebatin otarim Jeroboam,
Betelin nguibar ekiamin ofa gamir dakozir
mam ko mighsiabar pin itir asebar ziaba
fasa danganir mamin ingari. Jeroboam, an
atrivir fomira Israelia gekuizi me Ikiavira
Itir Godin damazimin arazir kurabagh
ami. Ezi datirighin Atrivim Josaia, Betelin
ghugha gumazibav kemezi, me asebar
ziaba fer danganir kabagh asighasigha, ofa
gamir dakoziba apiraghariki. Me asebar
ziaba fer danganibagh aborozi da isi, egha
gin me avimin averenim inigha a misogha
zuima a pauran min oto. Egha me uaghan
aser amizim Aseran marvir guam inigha
avimin a tuazi a isi.

16 Ezi Atrivim Josaia mighsiar kamin
tughav ikia egha a raghirigha, mozir mabar
garima da iti. Ezi a gumazibav kemezi,
me ghua gumazir ariaghirezibar aghariba
asizi, ana da isa Jeroboamin ofa gamir
dakozim gatigha avimin dagh aborozi da isi,
ezi bizir kam ofa gamir dakozim gamima,
a gumazamizibar damazimin bar mize.
Egha arazir kam a Ikiavira Itir Godin akar
a fomira uan akam inigha izir gumazir
mamin akam garugha mikemezim gamizi,
a guizbangiram oto.

17 Josaia aghariba tuegha givagha, gu-
mazir kuaba afir danganir igharazir mamin
garima a iti. Ezi a men azara, "Kar tinan
mozim?"

Ezi Betelin nguibar ekiamin gumaza-
miziba Josaia ikaragha ghaze, "Kar Judan
kantrin akam inigha izir gumazir kamin
mozim, a fomira iza bizir ni datirighin ofa
gamir dakozir kam gamizir bizibar gun
mikeme."

18 Ezi Josaia kamaghin me migei, "Ia
bizitamin a damuan marki. Ia an aghariba
ateghti da mar an mozimin iki." Kama-
ghin amizi, me an aghariba inizir pu-
vati. Egha uaghan me Samarian Distrighin
akam inigha izir gumazir igharazir kamin
aghariba inizir puvati.

19 Fomira Israelian atriviba, Samarian
Distrighin itir nguibar ekiabar asebar ziaba
fer danganir mighsiabar pin itibar ingari.
Ezi men arazir kam Ikiavira Itir God gamizi,
a men aningaghe. Josaia faragha Betelin
nguibar ekiamin amizi moghin, datirighin a
danganir kabagh asighasiki.

20 Egha an asebar ziaba fer danganir
kabar ofa gamir gumaziba bar me inigha,
men ofa gamir dakozibagh isin me
misoghezi, me ariaghire. Egha a gumazir
ariaghirezir igharazir mabar aghariba
dakozir kabar da tuegha, ingangarir kam
agivagha, uamategha Jerusalemin ghu.

Gumazamiziba, God Israelia Gitazir Dughiam Ginighnighamin Isam gami
(2 Eghaghaniba 35:1-19)

21 Egha gin Atrivim Josaia akam gumaza-
miziba bagha anemaga ghaze, "Ikiavira
Itir God, en God, Akar Dikirizir Gavgavim
Itir Akinafarimin mikemezi moghin, E God
Israelia Gitazir Dughiam Ginighnighamin
Isam damuam." Ezi gumazamiziba atrivim
mikemezi moghiram ami.

22 Gumazamiziba bar deraghavira isar
kam gami. Me fomira gumazir dapani-
bar dughiamin tugha iza Israelia ko Jud-
abar atrivibar dughiamin, gumazamiziba
me Isar kam deragha a gamizir puvati.
Egha datirighin me bar deragha a gami.

23 Dughiar kamin, Josaia 18plan azeni-
bar atrivimin itima, me Godin Akinafarimin
Akaba deraghavira dar gin ghua, Ikiavira
Itir God bagha Jerusalemin Isar kam der-
aghviram a gami.

Atrivim Josaia arazir kurar igharazir maba Judan kantrin, da batoke

24 Atrivim Josaia uaghan gumazir
ariaghirezir gumazibar duaba ko migeiba
ko, nedazir muziarir gumaziba uan
dipenibagh ariziba ko, asebar marvir guar
gumaziba ingarizir igharaziba sara batoke.
Kar Jerusalem ko Judan nguibaba bar
men asebar ziaba fer bizir kurar God bar
aghuaziba, a bar da batoke. A kamaghsua,
gumazamiziba Ikiavira Itir Godin Arazir
Akinafarir kamin aven itiba bar dar gin
mangasa a ifonge. Akinafarir kam, ofa
gamir gumazibar dapanim Hilkia Ikiavira
Itir Godin Dipenimin an api.

25 Josaia an atrivir bar aghuim. An navir
averiam ko an duam ko an gavgavimin
aven, a ifongiar vamira ko nighnizir
vamirara iti, a Ikiavira Itir God baghavira
ikia, Moses Osirizir Araziba bar dar gin
mangasa. Fomira atrivitam Josaian min
derazir puvati, egha gin atrivitam an min
itir puvati. A bar me gafira.

26 Josaia guizbangira arazir aghuir
aviribagh ami, ezi Ikiavira Itir God,
Atrivim Manase amizir arazir kurabagh
nighnighavira iti, egha a Judaba bar men
aningaghegha, an aningagharim givazir
puvati.

27 Egha Ikiavira Itir God kamaghin migei,
"Ki fomira Israelian kantri gamizi moghin,
ki bar arazir magh garimin Judan kantri
damigham. Ki Jerusalem akirim ragh a

† **23:14:** Josua kamaghin nighnigha gumazir oveaghuezibar aghariba pura tintinibar da akuni, eghti gumaziba atiatingiva egh asebar ziaba fer danganibar saghon ikiam. Kamaghin amizi, Israelia kamaghin nighnizir gavgavim iti, gumazir oveaghuezibar aghariba, bizir kuraba. **23:15:** 1 Atriviba 12:33 **23:16:** 1 Atriviba 13:1-2 **23:17:** 1 Atriviba 13:30-32

gasaragham, kar nguibar ekiar ki ua bagha misevezim. Egh dipenir ki misevezi gumazamiziba an izi nan ziam famin kam, ki akirim ragh a gasaragham."

Josaia areme
(2 Eghaghaniba 35:20--36:1)

28 Atrivim Josaia amizir bizir igharazibar eghaghanir igharaziba, akinafarir kamin iti, me kamaghin a dibori, Judan Atrivibar Eghaghaniba.
29 Josaia atrivimin itir dughiamin, Isipin Atrivim Neko, Isipin midorozir gumaziba inigha Asirian atrivim ko misoghasa Yufretisin Fanemin ghu. Atrivim Josaia bizir kamin akam baregha, uan midorozir gumaziba inigha ghua Isipia ko misosi. Me Megidon nguibar ekiamin boroghin misozima, Isipian Atrivim Josaia misoghezi, an areme.
30 Ezi Josaian apengan ingarir gumaziba an kuam inigha, midorozir karisin mam gatigha, a inigha uamategha Jerusalemin ghu. Egha me Josaian kuam inigha an mozimin anefa. Ezi Judaba, Josaian otarim Joahas inigha, boremin an dapanim gingegha anemisevezi, a men atrivimin oto.

Joahas Judabar atrivimin oto
(2 Eghaghaniba 36:2-4)

31 Joahas 23plan azeniba ikia Judabar atrivimin oto. Egha a Jerusalemin ikia iakinir 3plara atrivimin ike. An amebam, an ziam Hamutal, a Lipnan nguibamin gumazim Jeremaian guivim.
32 Joahas uan inazir afeziabar arazibar gin ghua, egha arazir kuraba Ikiavira Itir Godin damazimin dagh ami.
33 Isipin Atrivim Neko, Joahasin atrivir ingangarim agifa, egha a isa Riplan nguibar ekiamin kalabus gati, an Hamatin kantrin aven itir nguibam. Ezi Joahas Jerusalemin aven uam atrivimin itir puvati. Ezi Atrivim Neko Judan kantrin gumazamizibagh amima, me takisin min dagiaba a ganidi, dar dibobonim, 3,400 kilogrem silva ko 34 kilogrem gol.
34 Ezi Atrivim Neko, Josaian otarir mam Eliakim ini, egha a Eliakim gamizi, a Josaian danganim inigha Judabar atrivimin oto. Ezi Atrivim Neko Eliakimin ziam adegha, ziam Jehoiakim a gati. Egha gin Atrivim Neko Joahas inigha Isipin kantrin ghu. Ezi Joahas Isipin ikia ghuava areme.
35 Ezi Atrivim Jehoiakim, takisin min dagiaba isi Atrivim Neko daningasa, gumazamiziba bar me da silvaba ko golba ini. Jehoiakim me mikemeghti, me takisin dagiaba manmaghin tughti, me a daningam. Gumazir dagiar bar aviriba itiba, me dagiar aviriba anidi. Ezi gumazir dagiar aviriba puvatiziba, me dagiar muziaribara anidi. Ezi Atrivim Jehoiakim silvaba ko golba inigha, Atrivim Neko bagha da amada.

Jehoiakim Judabar atrivimin oto
(2 Eghaghaniba 36:5-8)

36 Jehoiakim 25plan azeniba ikia, Judabar atrivimin oto. Egha a Jerusalemin ikia 11plan azenibar atrivimin ike. An amebamin ziam, Sebida, a Ruman nguibar ekiamin gumazim Pedaian guivim.
37 Jehoiakim uan inazir afeziabar arazibar gin ghua, arazir kuraba Ikiavira Itir Godin damazimin dagh ami.

24

1 Ezi Jehoiakim Judabar atrivimin itir dughiamin, Babilonian Atrivim Nebukatnesar uan midorozir gumaziba ko iza Judan kantri misosi. Egha a me abiragha, Atrivim Jehoiakim gamizi, an an apengan iti. Ezi 3plan azeniba givazi, Atrivim Jehoiakim, Atrivim Nebukatnesar a gativaghan a bar aghua, egha a uam an apengan itir puvati.
2 Ezi dughiar kamin, Ikiavira Itir God, Babilonian gumazir bizir maba ko, Siriabar gumazir bizir maba ko, Moapian gumazir bizir maba ko, Amonian gumazir bizir maba, me izi, Jehoiakimin adarazi ko misogh Judan kantri gasighasighasa, a me amada. Ikiavira Itir God fomira uan akam inigha izir gumaziba, kar an ingangarir gumaziba, uan akaba isa me ganingizi, me an gun mikeme. Ikiavira Itir God mikemezi moghin, datirighin bizir kabagh amizi, da guizbangiram otifi.
3 Bar guizbangira, Ikiavira Itir God uabi nighnizir kam gumazir kabagh aningizi, me kamaghin ami. Ikiavira Itir God Atrivim Manase amizir arazir kurar kabagh nighnighavira iti. Bizir kam bangin, a Judabar atari, egh a me batueghti me an damazimin saghon mangasa, a ifonge.
4 Atrivim Manase uaghan, fomira Jerusalemin nguibar ekiamin aven itir gumazamizir aghuir arazir kuratam gamizir puvatizir aviribav soghezi me ariaghire. Ezi Ikiavira Itir God bizir kam ginighnighavira ikia, egha Atrivim Manasen arazir kuraba gin amangan aghua.
5 Atrivim Jehoiakim amizir bizir igharazibar eghaghaniba, da akinafarir kamin iti, me kamaghin a dibori, Judabar Atrivibar Eghaghaniba.

23:34: Jeremaia 22:11-12 **23:36:** Jeremaia 22:18-19; 26:1-6; 35:1-19 **24:1:** Jeremaia 25:1-38; Daniel 1:1-2 * **24:6:** Jehoiakim ko Jehoiakin aning gumazir igharazir pumuning, aningin ziamning mong uaghara ghu.

6 Atrivim Jehoiakim uan inazir afeziabar
min aremezi, an otarim, Jehoiakin an dan-
ganim inigha atrivimin oto.*
7 Isipin atrivim fomira ativazir dan-
ganiba, Isipin kantrin mitaghniamin
fanemin ikegha ghua Yufretisin Fanemin tu.
Ezi dughiar kamin Babilonin atrivim dagh
atifa. Kamaghin amizi, Isipin atrivim uan
midorozir gumaziba ko ua ghua kantrin
igharaziba ko misozir puvati.

Jehoiakin Judabar atrivimin oto
(2 Eghaghaniba 36:9-10)

8 Jehoiakin 18plan azeniba ikia, egha Ju-
dan atrivimin oto. Egha a Jerusalemin ikia
3plan iakinibara atrivimin ike. An ame-
bamin ziam, Nehusta, a Jerusalemin gu-
mazim Elnatanin guivim.
9 Jehoiakin uan afeziamin arazir kurabar
gin ghua, Ikiavira Itir Godin damazimin
arazir kurabagh ami.
10 Egha Jehoiakin atrivimin ikiavira itima,
Babilonian Atrivim Nebukatnesar uan
midorozir gumaziba inigha iza, Jerusalem
korogha a iniasa misosi.
11 Babilonian midorozir gumaziba
Jerusalem korogha iti, ezi Atrivim Nebukat-
nesar uabi iza uan midorozir gumaziba ko
iti.
12 Ezi Atrivim Jehoiakin garima, Nebukat-
nesar izegha givazi, a uabi uan amebam ko,
an apengan ingangarir gumaziba ko, an
gumazir dapaniba ko atrivimin dipenimin
garir gumaziba, a bar me isa Atrivim
Nebukatnesar daningasa, me bar nguibam
ategha azenan ghua, Nebukatnesar
batogha a migia ghaze, e ua misoghan
kogham. Ezi Atrivim Nebukatnesar,
Atrivim Jehoiakin isa kalabus gati. Bizir
kam Nebukatnesar atrivimin itir azenir
namba 8in aven oto.
13 Dughiar kamin, Atrivim Nebukatnesar
Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven ghua,
Atrivim Solomon fomira ingarizir bizir
golba itiba, a bar ada inigha da biaghariki.
Egha a uaghan bizir bar aghuir Ikiavira
Itir Godin Dipenimin itiba ko, bizir aghuir
atrivimin dipenimin itiba, a bar da atera
Babilonin ghu. Arazir kamin mingarim
kamakin, Ikiavira Itir God fomira an gun
mikeme, ezi a guizbangiram oto.
14 Ezi Atrivim Nebukatnesar Jerusalemin
gumazamiziba bar ko, gumazir dapaniba
bar ko, midorozir gumazir gavgaviba, a bar
men suiragha kalabuziar gumazamizibar
min me inigha ghu, men dibobonim
10,000in tu. Egha a uaghan gumazir
bizir igharagha garibar ingaramin fofozim
itiba ko, gumazir ainin bizibar ingaramin
fofozim itiba sara bar me ini. A me inigha
Jerusalem ategha ghua Babilonin kantrin
otozi, me kalabuziar gumazibar min otifi.
An onganarazibagh amir gumazamizir
varazira ataghizi, me Judan kantrin ikiavira
iti. Gumazamizir igharaziba bar, me ua
Judan kantrin aven itir puvati.
15 Atrivim Nebukatnesar, Jehoiakin ko an
amebam ko, an amuiba ko, an gumazir
dapaniba ko, Judan gumazir aruaba, a bar
me inigha Jerusalem ategha kalabuziar gu-
mazamizibar min Babilonin ghu.
16 Egha Atrivim Nebukatnesar midorozir
gumazir gavgaviba bar me inigha ghu, men
dibobonim 7,000. Egha a uaghan gumazir
avirir bizir igharagha garibar ingarir fo-
fozim itiba ko gumazir ainin bizibar in-
gariba sara ini, men dibobonim 1,000in
tu. Gumazir kaba bar gumazir gavgaviba,
ezi me midorozir gumazibar ingangarim
damuan tughati.
17 Atrivim Nebukatnesar, Jehoiakinin
afeziar dozim Matania gamizi, a Je-
hoiakinin danganim inigha atrivimin oto.
Nebukatnesar ziam Matania adegha ziar
kam, Sedekaia a gati.

Babilonia Jerusalem misogha a ini
(2 Eghaghaniba 36:11-21; Jeremaia 52:1-11)

18 Sedekaia 21plan azeniba ikia, Judan
atrivimin oto. Egha 11plan azenibar
Jerusalemin atrivimin ike. An amebam,
Hamutal, a Jeremaian igharazimin guivim,
a Lipnan nguibar ekiamin gumazir mam.
19 Sedekaia, Jehoiakimin arazibar gin
ghua, Ikiavira Itir Godin damazimin arazir
kurabagh ami.
20 Judaba ko Jerusalemian arazir
kuraba Ikiavira Itir God gamizi, a bar
men aningaghe. Egha Ikiavira Itir God
gumazamizir kaba bar me batoghezi, me
an guamin saghon ghue.

Ezi gin Sedekaia, Babilonin atrivim a gati-
vagh an ganan a bar aghua, egha a uam an
apengan itir puvati.

25

1 Egha namba 9in azenimin Sedekaia
atrivimin ikia ghua, an namba 10in
iakinimin, namba 10in iakinir kamin
aruemin oto. Ezi Babilonin Atrivim
Nebukatnesar uan midorozir gumaziba bar
dar akua iza Jerusalem avinigha, nguibam
iniasa misosi. Me Jerusalem korogha, ghua
temeba okegha iza nguibar ekiamin divazir
gavgavimin boroghira dar pozim mikini.
Egh me nguazim dav kinighti, da figh

24:12: Jeremaia 22:24-30; 24:1-10; 29:1-2 **24:15:** Esekiel 17:12 **24:17:** Jeremaia 37:1; Esekiel 17:13 **24:18:** Jeremaia 27:1-22; 28:1-17 **24:20:** Esekiel 17:15 **25:1:** Jeremaia 21:1-10; 34:1-5; Esekiel 24:2

ghuanaboghti, me mangi dagh isin mitivigh,
nguibar ekiam ko misogham.
2-3 Me azenir vamira ko akuamin
Jerusalem avinigha iti. Ezi Sedekaia 11plan
azenibar atrivimin iti, ezi an namba 4in
iakinimin otogha* ghua, namba 9in aruem
otozi, men dagheba bar gifa. Kamaghin
amizi, Jerusalemin gumazamiziba mitiriam
bar puv men azi.
4 Dughiar kamin Babilonia divazimin
vuer mam akarigha Jerusalemin aven
ghue. Ezi Atrivim Sedekaia Jerusalemin
midorozir gumaziba koma are. Me
dimagarimin suebar ghuava atrivimin
dagher azenimin otivigha ghua, danganir
divazir pumuning uaning isasuiragha itir
tiar akar kamin ghua, Jerusalemin nguibar
ekiamin otivigha ghue. Egha me Jordanin
Fanemin danganir zarimin ghuaghirir
tuavimin zui.
5 Ezi Babilonin midorozir gumaziba
Atrivim Sedekaian agiragha ghua, Jerikon
nguibar ekiamin boroghin itir danganir
zarimin a bato. Ezi Sedekaian midorozir
gumaziba anetegha, ara tintinibar ghue.
6 Ezi Babilonia Sedekaian suiragha a
inigha Babilonin atrivim bagha ghu. Ezi
dughiar kamin Atrivim Nebukatnesar Ri-
plan nguibamin iti, an Hamatin nguazimin
aven itir nguibam. Ezi Nebukatnesar uan
kotin aven Sedekaian gara ghaze, Sedekaia
uan arazir kurar an amizimin ivezim iniam.
7 Ezi Babilonian midorozir gumaziba
uaghan Sedekaian otariba ini, egha me
inigha Riplan ize. Ezi nguibar kamin
Nebukatnesar mikemezi, me Sedekaian
otariba inigha, Sedekaian damazimin bar
me misuaghariki. Egha atrivim mikemezi,
me Sedekaian damazimning asi, egha an
suemning ko dafarimning senin ada ikegha,
a inigha Babilonin ghu. Egha a isa Babilonin
kalabus gati.

Babilonin midorozir gumaziba,
Jerusalem gasighasiki
(Jeremaia 52:12-23)

8 Nebukatnesar Babilonin atrivimin
itima, an namba 19in azenim otogha
ghua an namba 5in iakinimin, an namba
7in aruem oto. Ezi dughiar kamin,
Nebusaradan, an atrivimin garir midorozir
gumazibar gumazir dapanir faragha zuim,
a dikavigha Babilonin atrivimin ingan-
garim gativagh an ganasa Jerusalemin ize.
9 Egha a Ikiavira Itir Godin Dipenim ko
Judan atrivimin dipenim ko, Jerusalemin
gumazir aruabar dipeniba sara, a bar dagh
aponge. Babilonian dipeniba bar, a vagh-
vagha dagh aponge.
10 Babilonian midorozir gumazir Neb-
usaradanin gin zuiba, me bar moghira
Jerusalem avinizir divazim gasighasigha
bar anekaraghariki.
11 Nebusaradan gumazamizir Jerusalemin
ikiavira itiba inigha ghua, Babilonin
kalabus gati. Egha a uaghan Judan faragha
Jerusalem ategha ara ghua an gara, a ko
ikezibar akua, Babilonin kalabuziabar min
me inigha ghue.
12 Egha Nebusaradan, gumazamizir on-
ganarazibagh amir marazi ataghizi, merara
Judan nguazimin ikiavira iti. Egha a me
migia ghaze, ia wainin azeniba ko, azenir
igharazibar gan iki.
13 Egha Babilonia ghua Ikiavira Itir Godin
Dipenimin ghuegha, brasin guarir akiniba
ko, tengin doziba pin da afasa brasin in-
garizir osazariba apiraghariki. Egha me
uaghan tengin dipar ekiar me brasin in-
garizim abiki. Israelia fomira kamaghin a
dibori, "Ongarim." Egha me brasin kaba bar
da inigha Babilonin ghue.
14 Babilonia uaghan averenim iniamin
itariba ko, savolin muziariba ko, lamba
munger biziba ko, itarir ofan ghuzibar
arighamiba ko, pauran mughuriar aghuim
zuiba tuer itariba ko, Judaba Ikiavira Itir
Godin Dipenimin aven ingarasa amizir
brasin biziba sara me da ini.
15 Egha Nebusaradan uaghan bizir gu-
maziba gol ko silvan ingariziba, kar itarir
avim ateriba ko ofan ghuziba arizir itarir
ekiaba, a uaghan ada ini.
16 Atrivim Solomon fomira bras inigha
guarir akinir kamning ko, tengin ekiar me
kamaghin diborim, "Ongarim," an adar
ingari. Egha wilkarin itarir ekiar dagh
isin darighamibar ingari. Ezi Solomon
mikemezi, me bizir kaba isa Ikiavira Itir
Godin Dipenimin ada ariki. Ezi brasin
kabar osimtizim bar ekefe, eghti gumazi-
tam dar osimtizim gifofoghsi, da isi skelin
tam darighan iburagham.
17 Gumaziba fomira ababanir vamiran
brasin guarir akinir kamningin ingari. An-
ingin ruarimning 8 mitan tu. Ezi me
brasin guarir akinimningin dapanimningin
ingarizi, aning mong ekefe. Egha aningin
dapanimning ghuanaga 1 mita ko 30 sen-
timitan tu. Ezi me bras inigha iver nuzimin,
mati temer pomigranetin oviziba. Me pomi-
granetin kaba tintinibar iver nuzimin min
ada ike. Egha me guarir akinir kamningin
dapanimning gighuigha, aning asingi.

* **25:2-3:** Hibrun akamin danganir kam, iakinimin dibobonim itir puvati. Ezi Jeremaia 52:6 kamaghin migia ghaze, bizir kam namba 4in iakinimin oto. **25:4:** Esekiel 33:21 **25:7:** Esekiel 12:13 **25:9:** 1 Atriviba 9:8 **25:13:** 1 Atriviba 7:15-26; 2 Eghaghaniba 3:15-17; 4:2-5 **25:14:** 1 Atriviba 7:45; 2 Eghaghaniba 4:16

Judaba ghua Babilonin kalabusin iti
(Jeremaia 52:24-27)

18 Babilonian gumazir dapanir faragha
zuir kam Nebusaradan, an ofa gamir
gumazibar dapanim Seraia, ko Seraian
apengan itir gumazim Sefanaia, ko Godin
Dipenimin tiar akamin garir gumazir 3plan
igharaziba sara ini.
19 Egha Jerusalemin, a gumazir dapanir
Jerusalemin midorozir gumazibar garim
ini. Egha nighniziba Judan atrivim ganidir
gumazir 5pla ini. Egha a Judan midorozir
gumazibar gumazir dapanibar akinafariba
osirir gumazim ini, kar gumazir gumaz-
iba isima, me midorozir gumazibar otivim.
Egha a 60plan gumazamizibar garima, me
Jerusalemin ikiavira iti, ezi a uaghan me ini.
20 Egha Nebusaradan gumazamizir kaba,
bar me inigha Babilonin atrivim bagha Ri-
plan nguibamin ghu.
21 Kar Hamatin nguazim. Ezi atrivim
mikemezi, me gumazir kabav soghezi me
ariaghire.
Babilonia kamaghin amigha, me gin Ju-
dan igharaziba inigha ghua Babilonin kal-
abus gati.†

Gedalia Judan nguazim gatifa
(Jeremaia 40:7-9; 41:1-3)

22 Atrivim Nebukatnesar, a gumazamizir
Babilonia ataghizi me Judan nguazimin
itibagh ativagh men ganasa Gedalia
amisefe. Gedalia a Ahikamin otarim, egha
Safanin igiavotarim.
23 Judan midorozir gumazir maba uan
gumazir dapaniba ko, me kantri Judan dan-
ganir mabar ikiavira iti. Me kamaghin
akam baraki, Babilonin atrivim, Gedalia,
Judan nguazimin, gavmanin gumazir da-
panir faragha zuimin ikiasa anemisefe.
Ezi gumazir kaba bar dikavigha Gedalian
ganasa Mispan ghue. Gumazir dapanir
kabar ziabar kara: Netanian otarim Is-
mael, Karean otarim Johanan, Tanhumetin
otarim Seraia, a Netofan nguibamin gu-
mazim, ko Makan nguazimin gumazim Je-
sania.
24 Ezi Gedalia me ko akam akira ghaze,
“Bar guizbangira, ia Babilonia men apen-
gan ikiva, men atiatingan marki. Pu-
vati. Ia nguazir kamin ikiva, egh Babilonin
atrivimin apengan iki, deraghvira ikiam.”
25 Ismael a Netanian otarim, egha a
Elisaman igiavotarim, egha a Judan atriv-
ibar ikizir mam. Ezi azenir kamin namba
7in iakinim, a 10plan gumaziba inigha me
Mispan izegha Gedalia misoghezi an areme.
Egha me uaghan Judan gumaziba ko Babilo-
nian midorozir gumazir Gedalia ko Mispan
itiba bar me misoghezi me ariaghire.
26 Bizir kamin gin, danganir kamin
ikiavira itir Judaba, ko midorozir gumaz-
ibar gumazir dapanir ikiavira itiba, me bar
Babilonian atiatingi. Kamaghin amizi, me
ara ghua Isipin iti.

Babilonin atrivim kalabusin Jehoiakin firi
(Jeremaia 52:31-34)

27 Judan Atrivim Jehoiakin, Babilonin
37plan azenibar kalabusin itima, Evil Mero-
dak, Babilonin atrivimin oto. Egha azenir
kamin aven, an namba 12in iakinim otogha
ghua, namba 27in aruem otozi, Evil Mero-
dak, Jehoiakinin apangkuvigha, kalabusin
anegifa.
28 Evil Merodak arazir aghuimin a gamua,
ziar ekiam ko dabirabir aghuim a ganingi,
ezi an dabirabir kam atrivir igharazir Je-
hoiakin ko Babilonin kalabusin ikezibar
dabirabim gafira.
29 Kamaghin amizi, Jehoiakin ua kal-
abuziar korotiaba azuir puvati. Egha a
zurara dughiabar Babilonin atrivim ko
apiav ikia apa ghua, Jehoiakin aremezir
dughiamin tu.
30 Babilonin atrivim mikemezi, me dughi-
abar dagiaba isa Jehoiakin ganidi, eghti a
deraghvira ikiam. Me kamaghiram amua
ghua, Jehoiakin aremezir dughiamin tu.

† **25:21:** Ni akinafarir kamin akirangin itir Akar Mingaribar gan. A Judabar kalabusin itir dughiam migei. **25:22:** Jeremaia 40:7-9 **25:25:** Jeremaia 41:1-3 **25:26:** Jeremaia 43:5-7

Atrivibar Eghaghaniba Itir Akinafarir Faragha Zuim
O
1 Eghaghaniba
Akar faragha zuim

Akinafarir kamning, e kamaghin aning dibori: 1 Eghaghaniba ko 2 Eghaghaniba, aning 1 Samuel ko 2 Samuelin Akinafarimning, ko 1 Atriviba ko 2 Atrivibar Akinafarimningin eghaghanir dar aven itiba, ua dagh eghari. Eghaghanir avirir dar aven itiba, magh ghu, ezi gumazir aning osirizim, an nighnizim mong igharagha ghu. Akinafarir kamning, nighnizir pumuningin mingarimin gun mikimasa.

Namba 1. Guizbangira, Israelia akirim ragha God gasaragha osimtizir igharagha garir aviribagh amima da me abini, ezi God bar me ataghizir pu. Puvati. God uan akar dikirizir men inazir afeziaba ko amizim damighti a guizin otivasa me ko ingaravira iti. Akinafarir kamning, Godin ingangarir kam en akaghasa, bizir aghuir Israelian atrivir maba amiziba, aning deragha dar gun migei. Atrivir kaba, Atrivim Devit ko Solomon ko Jehosafat ko Hesekia ko Atrivim Josaia.

Namba 2. Akinafarir kamning uaghan, eghaghanir Israelia Godin Dipenimin ikia an ziam fer arazir aviriba, aningin aven iti. Akinafarir kamning kamaghin en akakaghasa, manmaghin amizi, arazir kam oto, egha bizir tizim baka. Akinafarir kamning uaghan, deragh ofa gamir gumaziba ko Livaibar ingangariba akakaghasa.

1 Eghaghaniba, Israelian inazir afeziabar ziaba iti, kar Adamin ikegha iza Atrivim Solin tu. Egha uaghan Atrivim Sol ko Atrivim Devit geghari.

Adamin ikizim

(Sapta 1:1-27)

Adamin otaribar ikizibar ziaba
(Jenesis 5:1-32; 10:1-31; 11:10-26)

1 Adam Setin afeziam, ezi Set Enosin afeziam.
2 Ezi Enos Kenanin afeziam, ezi Kenan Mahalalelin afeziam, ezi Mahalalel Jaretin afeziam.
3 Ezi Jaret Enokin afeziam, ezi Enok Metuselan afeziam, ezi Metusela Lamekin afeziam.
4 Ezi Lamek Noan afeziam, ezi Noa otarir 3pla iti, Siem ko Ham ko Jafet.
5 Jafetin otaribar ziabar kara: Gomer, Magok, Madai, Javan, Tubal, Mesek, ko Tiras.
6 Ezi Gomerin otaribar ziabar kara: Askenas, Rifat, ko Togarma.
7 Ezi Javanin otaribar ziabar kara: Elisa, Tarsis, ko Saiprus, ko Rodes.
8 Ezi Hamin otaribar ziabar kara: Kus, Isip, Libia ko Kenan.*
9 Ezi Kusin otaribar ziabar kara: Seba, Havila, Sapta, Rama ko Sapteka. Ezi Rama otarir pumuningra iti: Seba ko Dedan.
10 Ezi Kus otarir mam iti, an ziam Nimrot. Nimrot a nguazir kamin bar faraghavira otozir gumazir bar gavgavim.
11 Isip a ikizir kabar ovavim: Lidia, Anam, Lehap, Naptu,
12 ko Patrus, Kaslu, ko Krit. Ezi Filistian ikizimin adarasi, me Kritin Arighatizimin itir darazir aven otifi.
13 Ezi Saidon a Kenanin otarir ivariam. Ezi igharaz darazi uaghan Kenanin ovavir boriba, ezi men adarazir kara: Hitia,
14 Jebusia, Amoria, Girgasia ko,
15 Hivia, Arkaia, Sinia,
16 Arvatia, Semaria ko Hamatia.
17 Siemin otaribar ziabar kara: Elam, Asur, Arpaksat, Lut ko Aram. Ezi Aramin otaribar ziabar kara: Us, Hul, Geter ko Mesek.
18 Ezi Arpaksat, a Selan afeziam, ezi Sela, a Eberin afeziamin oto.
19 Ezi Eber an otarir pumuning iti. Mamin ziam Pelek. Pelek itir dughiamin nguazimin itir gumazamiziba tintinimin biaghire. Kamaghin me ziar kam, “Pelek,” a gati. Ziar kamin mingarim kamakin, “Bar biaghire.” Ezi Pelekin dozimin ziam Joktan.†
20 Ezi Joktanin otaribar ziabar kara: Almodat, Selep, Hasarmavet, Jera ko,
21 Hadoram, Usal, Dikla, ko
22 Ebal, Abimael, Seba ko,
23 Ofir, Havila, ko Jobap. Gumazir kaba bar, me Joktanin otariba.
24 Ezi Siem Arpaksatin afeziam, ezi Arpaksat Selan afeziam.
25 Ezi Sela Eberin afeziam, ezi Eber Pelekin afeziam, ezi Pelek Reun afeziam.
26 Ezi Reu Serukin afeziam, ezi Seruk Nahorin afeziam, ezi Nahor Teran afeziam.
27 Ezi Tera Abramin afeziam. Ezi Abramin ziar igiam kamaghin ghu, Abraham.

Abrahamin ikizim

(Sapta 1:28-54)

* **1:8:** Kus, a Itiopian adarazir inazir afeziam. Ezi Isip, an ziar igharazim Misraim, a Isipian inazir afeziam. Ezi Put, an ziar igharazim Libia, a Libiabar inazir afeziam. Ezi Kenan, a Kenanian inazir afeziam. † **1:19:** Hibrun akamin, ziar kam, “Pelek,” a mong migirigiar otevir kam ko voroghira ghu, “Bar biaghire.”

Abrahamin ovavir borir mabar ziaba
(Jenesis 25:12-16)

28 Abraham otarir pumuning iti, Aisak ko
Ismael.
29 Ismaelin otarir ivariamin ziam
Nebaiot. Ezi an girara iriba, Kedar, Atbel,
Mipsam ko,
30 Misma, Duma, Masa, Hadat, Tema ko,
31 Jetur, Nafis ko Kedema.
32 Abraham, amuir dozimin iti, an ziam
Ketura. Keturan otivizir otaribar ziabar
kara: Simran, Joksan, Medan, Midian, Isbak
ko Sua. Joksan otarir pumuning iti, Seba ko
Dedan.
33 Ezi Midianin otaribar ziabar kara: Efa,
Efer, Hanok, Abida ko Elda. Ka bar Keturan
igiavotariba.

Ison ovavir boribar ziaba
(Jenesis 36:1-19)

34 Abrahamin otarim Aisak, otarir
pumuning iti, Iso ko Jekop. Jekopin ziar
igharazim, Israel.
35 Ezi Ison otaribar ziabar kara: Elifas,
Ruel, Jeus, Jalam, ko Kora.
36 Elifasin otaribar ziabar kara: Teman,
Omar, Sefi, Gatam, Kenas, Timna ko
Amalek.
37 Ruelin otaribar ziabar kara: Nahat,
Sera, Sama ko Misa.

Seirin ovavir boribar ziaba
(Jenesis 36:20-30)

38 Seirin otaribar ziabar kara: Lotan,
Sobal, Sibeon, Ana, Dison, Eser ko Disan.
39 Ezi Lotanin otarimning, Hori ko
Homam. Lotan buaramizim Timna.
40 Sobalin otaribar ziabar kara: Alvan,
Manahat, Ebal, Sefi, ko Onam. Ezi Sibeonin
otarir pumuning, Aia ko Ana.
41 Anan otarim Dison. Ezi Disonin
otaribar ziabar kara: Hamran, Esban, Itran,
ko Keran.
42 Eserin otaribar ziabar kara: Bilhan,
Savan ko Jakan. Ezi Disanin otarimningin
ziamning kara: Us ko Aran.

Idomin kantrin atrivibar ziaba
(Jenesis 36:31-43)

43 Ezi Israelin nguibam atriviba puvatizi
dughiamin, Idomin nguibam atrivir aviriba
iti. Atrivir faragha otozim Bela, a Beorin
otarim. A Dinhaban nguibar ekiamin
atrivimin iti.
44 Egha Bela aremezi, Bosran nguibar
ekiamin gumazim Seran otarim Jobap, an
danganim inigha atrivimin oto.
45 Egha Jobap aremezi, Temanian
nguazimin gumazim Husam, an danganim
inigha atrivimin oto.
46 Egha Husam aremezi, Bedatin otarim,
Hadat an danganim inigha atrivimin iti.
Hadat Moapin nguazimin ghua Midianin
gumaziba ko misoghava midorozimin me
abira. Egha Hadat Avitin nguibar ekiamin
atrivimin iti.
47 Egha Hadat aremezi, Masrekan
nguibamin gumazim, an ziam Samla, an
danganim inigha atrivimin oto.
48 Egha Samla aremezi, Saul an danganim
inigha atrivimin oto. Saul, a Rehobotian gu-
mazir mam. Rehobot, a Yufretisin Fanemin
miriamin itir nguibam.
49 Ezi Saul aremezi, Akborin otarim Bal-
hanan an danganim inigha atrivimin oto.
50 Egha Balhanan aremezi, Hadat an
danganim inigha atrivimin oto. Egha
Paun nguibamin atrivimin iti. Ezi an
amuim Mehetabel, a Matretin guivim. Ezi
Mehetabelin inazim Mesahap.
51 Ezi gin Hadat aremezi, gumazir da-
paniba Idomian anababagh ativagha men
gari. Me distrighin kabagh ativagha dar
gari: Timna, Alva ko Jetet,
52 Oholibama, Ela, Pinon,
53 Kenas, Teman, Mipsar,
54 Makdiel ko Iram. Me bar, Idomian
anababar gumazir dapanibar ziaba.

Israelin otaribar ziaba

2

(Sapta 2--8)

1 Israelin otaribar ziabar kara: Ruben,
Simeon, Livai, Juda, Isakar, Sebulun,
2 Dan, Josep, Benjamin, Naptali, Gat ko
Aser.

JUDAN OVAVIR BORIBAR ZIABA
Judan otaribar ziaba

3 Judan otaribar ziabar kara: Er, Onan
ko Sela. Otarir 3plan kabar amebam Bat-
sua, a Kenanian amizim. Judan otarir
ivariam, Er, a Ikiavira Itir Godin damazimin
arazir bar kuram gamizi, Ikiavira Itir God a
misoghezima an areme.
4 Ezi Judan otarir igharazimning iti, Peres
ko Sera. Ezi aningin amebam Judan ivozir
guivim, an ziam Tamar. Kamaghin amizi,
Juda bar moghira otarir 5pla iti.
5 Peresin otaribar ziabar kara: Hesron ko
Hamul.
6 Seran otaribar ziabar kara: Simri, Etan,
Heman, Kalkol, ko Darda. Sera bar moghira
5plan otariba iti.
7 Karmin otarim Akan,* a Seran adarazir
mav. Anarira bizir Israelia God bagha in-
abaziba ini. Ezi bizir kam bangin God
osimtizim isa Israelia ganingi.
8 Etan otarir vamira iti, an ziam Asaria.

2:7: Josua 7:1 * **2:7:** Ziar kam, “Akan,” a guizbangira gumazir kamin ziam. Ezi Hibrun akamin, ziar igharazim, “Akar,” an araremin mingarim kamaghin ghu, “Ikufi.” Kamaghin amizi, gumazir migirigiar otevir kam osirizim, kamaghin an osiri, “Akar.”

Atrivim Devit otozir adarazir ziaba

9 Peresin otarim Hesron, a otarir 3pla iti,
men ziabar kara: Jeramel, Ram ko Kalep.
10 Ezi Ram an Aminadapin afeziam, ezi
Aminadap, a Nasonin afeziam. Nason, a
Judan anabamin gumazir dapanir mam.
11 Ezi Nason, a Salmonin afeziam, ezi
Salmon, a Boasin afeziam,
12 ezi Boas, a Obetin afeziam, ezi Obet
Jesin afeziam.
13 Ezi Jesi otarir 7pla iti. An otarir ivariam
Eliap, ezi an girara irim Abinadap, ezi an
namba 3in otarim Simea.
14 Ezi an namba 4in otarim Netanel, ezi
namba 5 Radai.
15 Ezi namba 6 Osem, ezi abuan namba 7
Devit.
16 Jesi uaghan guivir pumuning iti, Seruia
ko Abigel. Ezi Seruia otarir 3pla iti, Abisai
ko Joap ko Asahel.
17 Ezi Abigelin pam Jeter, a Ismaelin
adarazir gumazir mam. Abigel otarir mam
bate, an ziam Amasa.

Hesronin otarir mabar ziaba

18 Hesronin otarim Kalep, an amuimin
ziam Asuba. Ezi Asuba, guivir mam bate,
an ziam Jeriot. Ezi Jeriotin otaribar ziabar
kara: Jeser, Sobap, ko Ardon.†
19 Ezi Asuba aremezi, Kalep Efrata inigha
an itima, an otarir mam bate, an ziam Hur.
20 Ezi Hur, Urin afeziam, ezi Uri Besalelin
afeziam.
21 Ezi gin, Hesron 60plan azeniba ikia,
Makirin guivimin iti. Amizir kam, Gileatin
afumim. Egha amizir kam otarir mam bate,
an ziam, Segup.
22 Ezi Segup, a Jairin afeziam. Ezi Jair
Gileatin Distrighin itir nguibar ekiar 23pla
gativagha dar gari.
23 Ezi Gesur ko Sirian adarazi izava,
Jair ko Kenatin adarazi ko misogha men
nguibar ekiaba ko, men nguibar dozir men
boroghin itir maba sara ini. Me 60plan
nguibar ekiaba bar moghira da ini. Dan-
ganir kamin iti darasi, kar Gileatin afeziam
Makirin ovavir boriba.
24 Ezi Hesronin amuim Abiya navim adair
dughiamin, Hesron, Kalep Efratan nguibar
ekiamin areme.‡ Ezi Abiya otarim bategha,
ziam Asur a gati. Ezi gin, Asur Tekoan
nguibar ekiam aghuigha an ingari.

Jeramelin ovavir boribar ziaba

25 Ezi Hesronin otarir ivariam Jeramel, a
5plan otariba iti. Ram, an otarir ivariam.
Ezi otarir igharazibar ziabar kara: Buna,
Oren, Osem, ko Ahiya.
26-27 Ezi Ram otarir 3pla iti, men ziabar
kara: Mas, Jamin, ko Eker. Ezi Jeramel uam
amizir mam inigha an iti, an ziam Atara. Ezi
Atara otarir vamira bate, an ziam Onam.
28 Ezi Onamin otarimningin ziamning
kara: Samai ko Jada. Ezi Samai, an otarimn-
ingin ziamning kara: Nadap ko Abisur.
29 Ezi Abisur Abihail inigha an itima, an
otarir pumuning bate, Aban ko Molit.
30 Nadapin otarimningin ziamning kara:
Selet ko Apaim. Ezi Selet boritam inizir
puvatigha areme.
31 Ezi Apaim otarir vamira iti, an ziam Isi.
Ezi Isi otarir vamira iti, an ziam Sesan. Ezi
Sesan otarir vamira iti, an ziam, Alai.
32 Ezi Samain avebam Jada, an otarimn-
ingin ziamning kara: Jeter ko Jonatan. Ezi
Jeter boritam inizir puvatigha areme.
33 Ezi Jonatan otarir pumuning iti, an-
ingin ziamning, Pelet ko Sasa. Gumazir
kaba, kar Jeramelin ovavir boriba.
34 Ezi Sesan otariba puvati, a guivibara
iti. Ezi Isipian gumazir mam, Sesanin in-
gangarir gumazir kinimin iti. Ingangarir
gumazir kinir kamin ziam, Jara.
35 Ezi Sesan uan guivir mam ataghizi, a
ingangarir gumazir kinim Jaran iti. Egha
otarir mam bate, an ziam Atai.
36 Ezi Atai, a Natanin afeziam, ezi Natan,
Sabatin afeziam.
37 Ezi Sabat, Eplalin afeziam, ezi Eplal, a
Obetin afeziam.
38 Ezi Obet, a Jehun afeziam, ezi Jehu, a
Asarian afeziam.
39 Ezi Asaria, a Helesin afeziam, ezi Heles
Eleasan afeziam.
40 Ezi Eleasa, a Sismain afeziam, ezi Sis-
mai, a Salumin afeziam.
41 Ezi Salum, a Jekamian afeziam, ezi
Jekamia, a Elisaman afeziam.

Kalepin ovavir boribar ziaba

42 Ezi Jeramelin avebam Kalep, an
otaribar ziabar kara. An otarir ivariam,
Mesa. Ezi Mesa Sifin afeziam, ezi Sif
Maresan afeziam, ezi Maresa Hebronin
afeziam.
43 Ezi Hebronin otaribar ziabar kara:
Kora, Tapua, Rekem ko Sema.
44 Ezi Sema, a Rahamin afeziam, ezi Ra-
ham, a Jorkeamin afeziam.
Ezi Rekem, a Samain afeziam.
45 Ezi Samai, a Maonin afeziam, ezi Maon,
a Betsurin afeziam.
46 Ezi Kalepin amuir dozir mam, an ziam
Efa. Ezi Efan otaribar ziabar kara: Ha-
ran, Mosa, ko Gases. Ezi Haran, a Gasesin
igharazimin afeziam.
47 Ezi Jadain otaribar ziabar kara: Regem,
Jotam, Gesan, Pelet, Efa, ko Sap.

† **2:18:** Hibrun akam deragha akar kamin mingarim abighizir puvati. Fomira itir gumazir maba uari akar kam gira, ezi Tok Pisin Buk Baibelin itir osirizim men nighnizimin girara ghu. ‡ **2:24:** Hibrun akam deragha akar kamin mingarim abighizir puvati.

48-49 Ezi Kalepin amuir dozir igharazir
mam, an ziam Maka. Ezi Makan otaribar
ziabar kara: Seber ko Tirhana, Sap ko Seva.
Ezi Sap, Matmanan nguibar ekiamin ingari.
Ezi Seva Makbena ko Gibean nguibar eki-
amningin ingari. Ezi Kalep guivir mam iti,
an ziam Aksa.
50-51 Ezi Kalepin ovavir borir igharazir
maba uaghan iti. Kalep ko Efrata, aningin
otarir ivariam Hur. Ezi Hurin otaribar
ziabar kara: Sobal, Salma, ko Harep. Ezi
Sobal, Kiriat Jearimin nguibar ekiamin
ingari. Ezi Salma, Betlehemin nguibar
ekiamin ingari. Ezi Harep, Betgaderin
nguibar ekiamin ingari.
52 Ezi Sobal, a Kiriat Jearimin nguibar
ekiamin ingarizir gumazim, a Haroen
nguibar ekiamin itir gumazamiziba, ko
nguibar ekiam Menuhotin itir gumaza-
mizir mabar inazir afeziam.
53 Egha a uaghan Kiriat Jearimin itir gu-
mazamizibar inazir afeziam. Gumazamizir
kaba, me Itra ko Put ko Sumat ko Mis-
ran ovavir boriba. Nguibar ekiam Sora ko
nguibar ekiam Estaolin gumazamiziba, me
uaghan men adarasi.
54 Ezi Salman ovavir boriba, me nguibar
ekiam Betlehem, ko nguibar ekiam Netofa,
ko nguibar ekiam Atrot Betjoapin gumaza-
miziba, ko nguibar ekiam Manahatin gu-
mazamizir maba, me bar moghira Sorin
nguibamin ikegha izezir gumazamiziba.
55 Ezi Jabesin nguibar ekiamin itir marasi,
me akinafariba osira fozir ikiziba. Ikizir
kabar ziabar kara: Tira, Simea ko Suka.
Kar Kinin adarasi. Ezi men inazir afeziam
Hamat. Hamat uaghan Rekapin nguibar
ekiamin itir adarazir inazir afeziam.

3

Atrivim Devitin ovavir boribar ziaba

1 Devit Hebronin nguibar ekiamin itir
dughiamin, an otarir maba ini. Men ziabar
kara: Amnon, an otarir ivariam, an ame-
bam Ahinoam, a Jesrilin nguibar ekiamin
amizim. Ezi an gin otozir otarim, Daniel.
An amebam Abigel, a Karmelin nguibar
ekiamin amizim.
2 Ezi otarir namba 3, Apsalom. An ame-
bam Maka, ezi Makan afeziam Talmai, a
kantri Gesurin atrivim. Ezi otarir namba 4
Adoniya. An amebam, Hagit.
3 Ezi otarir namba 5, Sefatia, an amebam
Abital. Ezi otarir namba 6, Itream, an ame-
bam, Ekla.
4 Devit Hebronin nguibar ekiamin ikiava
otarir kaba ini. A 7plan azeniba ko 6plan
iakinibar Hebronin atrivimin ike.
Egha Jerusalemin ikia, 33plan azenibar
atrivimin iti.
5 A kagh itima, an amuim Batseba otarir
4pla bate. Batseba an Amielin guivim. Ezi
an otaribar ziabar kara: Simea, Sobap,
Natan, ko Solomon.
6 Devit ua gin, otarir 9pla ini. Men ziabar
kara: Iphar, Elisama, Elifelet,
7 Noga, Nefek, Jafia,
8 Elisaman igharazim ko, Eliada ko
Elifeletin igharazim.
9 Devit otarir kaba ini. A uaghan otarir
igharazir maba ini, an amuir doziba me
bate. Egha a uaghan guivir mam iti, an ziam
Tamar.

Atrivim Solomonin ovavir boribar ziaba

10 Kar Solomonin ovavir boribar ziaba.
Solomon, a Rehoboamin afeziam, ezi
Rehoboam, a Abiyan afeziam, ezi Abiya,
a Asan afeziam, ezi Asa, a Jehosafatin
afeziam,
11 ezi Jehosafat, a Jehoramin afeziam, ezi
Jehoram, a Ahasian afeziam, ezi Ahasia, a
Joasin afeziam,
12 ezi Joas, a Amasian afeziam, ezi Amasia,
a Usian afeziam, an ziar igharazim Asaria.
Ezi Usia, a Jotamin afeziam,
13 ezi Jotam, a Ahasin afeziam, ezi Ahas, a
Hesekian afeziam, ezi Hesekia, a Manasen
afeziam.
14 Ezi Manase, a Emonin afeziam, ezi
Emon, a Josaian afeziam.
15 Ezi Josaia otarir 4pla iti. An otarir
ivariam, Johanan, ezi an girara irim Je-
hoiakim, ezi namba 3in otarim Sedekaia, ezi
namba 4in otarim Salum, an ziar igharazim
Joahas.
16 Ezi Jehoiakim otarir pumuning iti, Jeko-
nia ko Sedekaia. Jekonia, an ziar igharazim
Jehoiakin.

Atrivim Jehoiakinin ovavir boribar ziaba

17 Jehoiakin, an atrivir Babilonia
suiragha kalabuziar gumazimin min, a
inigha ghua uan kantrin atizim. An otaribar
ziabar kara: Sealtiel,
18 ko Malkiram, Pedaia, Senasar, Jekamia,
Hosama, ko Nedabia.
19 Pedaian otarimningin ziamning kara:
Serubabel ko Simei. Ezi Serubabel otarir
pumuning iti, aningin ziamning, Mesulam
ko Hanania. A uaghan guivir mam iti, an
ziam Selomit.
20 Ezi Pedaia otarir 5pla iti. Men ziabar
kara: Hasuba, Ohel, Berekia, Hasadia, ko
Jusap Heset.
21 Ezi Hananian otarimningin ziamning,
Pelatia ko Jesaia. Ezi Jesaia, a Refaian
afeziam, ezi Refaia, a Arnanin afeziam, ezi

3:4: 2 Samuel 5:4-5; 1 Atriviba 2:11; 1 Eghaghaniba 29:27 kamin mingarim abighizir puvati.

3:5: 2 Samuel 11:3

* **3:21:** Hibrun akam deragha akar

Arnan, a Obadian afeziam, ezi Obadia, a
Sekanian afeziam.*
22 Ezi Sekania otarir vamira iti, an ziam
Semaia. Ezi Semaia otarir 5pla iti. Men
ziabar kara: Hatus, Igal, Baria, Nearia ko
Safat.
23 Ezi Nearia otarir 3pla iti, Elioenai,
Hiskia ko Asrikam.
24 Ezi Elioenai otarir 7pla iti, men ziabar
kara: Hodavia, Eliasip, Pelaia, Akup, Jo-
hanan, Delaia ko Anani.

4

Judan adarazir igharazibar ziaba

1 Judan ovavir borir mabar ziabar kara:
Peres, Hesron, Karmi, Hur ko Sobal.
2 Ezi Sobal, a Reaian afeziam, ezi Reaia,
a Jahatin afeziam, ezi Jahat, a Ahumai ko
Lahatin afeziam. Gumazir kaba, Soran
nguibar ekiamin itir ikizibar inazir afezi-
aba.
3-4 Ezi Kalepin amuim Efrata, an borir
ivariar an otezimin ziam, Hur. Ezi gin Hur
Betlehemin nguibar ekiamin ingari. Hurin
otaribar ziabar kara: Jesril, Isma, Itbas,
Penuel ko Eser. Ezi men buaramizim Hase-
lelponi. Ezi gin Jesril, Isma ko Itbas, me
Etamin nguibar ekiamin ingari. Ezi Penuel
Gedorin nguibar ekiamin ingari. Ezi Eser
Husan nguibar ekiamin ingari.*
5 Ezi Asur, a Tekoan nguibar ekiamin in-
garizir gumazim, an amuir pumuning iti,
aningin ziamning Hela ko Nara.
6 Ezi Nara otarir 4pla bate. Men ziabar
kara: Ahusam, Hefer, Temeni, ko Hahas-
tari.
7 Ezi Hela 3plan otariba bate, men ziabar
kara: Seret, Ishar, ko Etnan.
8 Ezi Kos, Anup ko Sobeban afeziam. Egha
Harumin otarim Aharhelin ikizibar inazir
afeziamra.
9 Gumazir mam iti, an ziam Jabes. An
araziba bar deragha uan aveghbuabar
araziba bar dagh afira. Ezi gumazamiziba
bar an ziam fe. Jabesin amebam a batir
dughiamin, a bar mizazir ekiam ini.
Kamaghin amizima, a ziam Jabes, a gati.†
10 Ezi dughiar mamin Jabes kamaghin
Israelian Godin dia ghaze, "O God, ki
kamaghsua, ni deravira na damuva nguazir
aviriba na daningti, da nguazir ki datirighin
itim gafiragham. Eghti nin gavgavim na ko
ikiva nan akurvagh! Egh ni bar deravira
na geghuvti, arazir kuraba mizaziba na
daningan kogham." Ezi God Jabesin
azangsizim baregha Jabes an azarazi
moghiram ami.
11 Ezi Suhan aveghbuam Kelup, a Mehirin
afeziam, ezi Mehir, a Estonin afeziam.
12 Ezi Eston, a Betrafa ko Pasea ko Tehinan
afeziam. Ezi Tehina, a Nahasin nguibar
ekiamin ingari. Gumazir kaba Rekan dan-
ganimin iti.
13 Ezi Kenasin otarimningin ziamning, Ot-
niel ko Seraia. Ezi Otniel, Hatat ko Meono-
tain afeziam.
14 Ezi Meonotai, a Ofran afeziam.
Ezi Seraia, a Joapin afeziam. Ezi Joap,
danganir zarir mamin itir ikizimin inazir
afeziam. Danganir zarir kam, me kamaghin
a dibora ghaze, "Fofozim Itir Ingangarir Gu-
mazibar Danganir Zarim." Danganir kamin
itir gumazamiziba, me bizir guar aviribar
ingaramin fofoziba iti. Kamaghin amizi, me
ziar kam a gati.
15 Jefunen otarim Kalep, otarir 3pla iti.
Men ziabar kara: Iru, Ela ko Nam. Ezi Ela,
Kenasin afeziam.
16 Jehalelelin otaribar ziabar kara: Sif,
Sifa, Tiria ko Asarel.
17-18 Ezi Esran otaribar ziabar kara: Jeter,
Meret, Efer ko Jalon. Ezi Meret, a Isip-
ian atrivimin guivim Bitian iti. Aningin
boribar ziabar kara: Miriam, Samai ko
Isba. Gin Isba Estemoan nguibar ekiamin
ingari. Meret uaghan Judan anabamin
amizir mamin iti. Aningin boribar ziabar
kara: Jeret ko Heber ko Jekutiel. Ezi gin,
Jeret Gedorin nguibar ekiamin ingari. Ezi
Heber Sokon nguibar ekiamin ingari. Ezi
Jekutiel Sanoan nguibar ekiamin ingari.
19 Ezi Hodia, a Nahamin afumimin iti. An-
ingin ovavir borir maba, Gerem ko Makan
ikizimningin iti. Ezi Geremin ikizim, me
nguibar ekiam Keilan itima, Makan ikizim,
me Estemoan nguibar ekiamin iti.‡
20 Simonin otaribar ziabar kara: Amnon,
Rina, Benhanan, ko Tilon.
Ezi Isi otarir pumuning iti: Sohet ko Ben-
sohet.
21-23 Ezi Sela, a Judan otarir mam. Kar an
ovavir borir mabar ziaba: Er, Lada, Jokim,
Joas, Sarap, ko Koseban nguibar ekiamin
iti darasi, ko Betasbean nguibar ekiamin iti
darasi. Betasbean itir gumazamizir kaba,
me inir bar aghuiba nuavir darasi.
Ezi Er, a Lekan nguibar ekiamin ingari.
Ezi Lada, a Maresan nguibar ekiamin in-
gari. Ezi Joas ko Sarap, aning Moapin
nguazimin iti darazi ko Jasubi Lahemin
nguibar ekiamin iti darazi gativagha men
gari.
Gumazir kaba, Netaim ko Gederan
nguibar ekiamningin ikiava atrivibar

* **4:3-4:** Hibrun akam vezin kamningin mingarim deragha an abighizir puvati. † **4:9:** Hibrun akamin ziar kam Jabes, a mong akar otevir kam ko voroghira ghu, "Mizazim." ‡ **4:19:** Hibrun akam akar kam deragha an mingarim abighizir puvati.

ingangaribagh ami. Me nguazir minebar ingarir gumaziba.
Migirigiar otevir kam, gumaziba fomira an osiri.

SIMEONIN OVAVIR BORIBAR ZIABA

24 Simeonin otaribar ziabar kara: Nemuel, Jamin, Jarip, Sera ko Saul.
25 Ezi Saul, a Salumin afeziam, ezi Salum, a Mipsamin afeziam, ezi Mipsam, a Misman afeziam.
26 Misman ovavir boribar ziabar kara: Misma, a Hamuelin afeziam, ezi Hamuel, a Sakurin afeziam, ezi Sakur, a Simein afeziam.
27 Ezi Simei otarir 16pla ko guivir 6pla iti. Ezi an aveghbuaba otarir aviriba puvati. Kamaghin amizi, Simeonin anabam, Judan anabamin min avirasemezir puvati.
28 Simeonin anabamin adarasi, me nguibar ekiar kabar iti: Berseba, Molada, Hasarsual,
29 Bilha, Esem, Tolat,
30 ko Betuel, Horma, Siklak,
31 ko Bet, Markabot, Hasarsusim, Betbiri, ko Saraim. Simeonin anabamin gumazamiziba nguibar kabar ikia ghuavira itima, Atrivim Devitin dughiam oto.
32 Me uaghan 5plan nguibar ekiar kabar iti: Etam, Ain, Rimon, Token ko Asan.
33 Egha me uaghan danganir dozir nguibar ekiar kabar boroghin itibar ikia ghua Balatin nguibar ekiamin tu. Kar Simeonin anabamin nguibar ekiaba. Simeonin anabamin adarasi, me bar deraghavira uan ikiziba ko gumazamizibar ziaba osiri.
34-38 Kar men ikizibar faragha zuir gumazir dapanibar ziaba: Mesobap, Jamlek ko Amasian otarim Josa, ko Joel, Elioenai, Jakoba, Jesohaia, Asaia, Adiel, Jesimiel, Benaia, Jehu, ko Sisa. Jehu, a Josibian otarim, ezi Josibia, a Seraian otarim, ezi Seraia, a Asielin otarim. Ezi Sisa, a Sifin otarim, ezi Sifi, a Alonin otarim, ezi Alon, a Jedaian otarim, ezi Jedaia, a Simrin otarim, ezi Simri, a Semaian otarim. Gumazir dapanir kabar ikizibar gumazamiziba ghua bar aviraseme.
39 Egha me uan bulmakauba ko sipsipba damamin grazir aghuiba buria ghua, Gedorin danganir aruem anadi naghin, danganir zarimin boroghin iti.
40 Me ghua danganir kamin garima danganir kamin graziba bar dera, ezi danganir zarir kam bar ekefe. Ezi me danganir kamin itima, osimtizitaba me bativir puvatizima, me deraghavira iti. Hamin adarazi bar fomira danganir kamin ike.
41 Judabar Atrivim Hesekia, an atrivimin itir dughiamin, Simeonin anabamin gumazir dapaniba garima, grazir bar aghuiba danganir kamin iti. Kamaghin amizi, me ghuava Ham ko Meunin adarazi ko misosi. Egha me gumazamizir kabav sogha men purirpenibagh asighasigha bar me kuavareme. Ezi men tav ua itir puvati. Egha gin Simeonin anabamin gumazamiziba danganir kam gapia.
42 Ezi Simeonin anabamin 500plan midorozir gumaziba dikavigha ghua, Seirin danganimin aven itir mighsiabar itir danganimin ghue, kar Idomian nguazim. Men gumazir dapaniba, me Isin otariba. Men ziabar kara: Pelatia, Nearia, Refaia, ko Usiel.
43 Amalekian adarazir marazi fomira Israelian ara ghua danganir kamin iti. Ezi Simeonin anabamin gumaziba ghuava, Amalekian ikiavira itir varazira misogha me dikabiragha men danganim inigha an ikia iza datirighin tu.§

5

RUBENIN OVAVIR BORIBAR ZIABA

1 Jekop an ziar mam Israel, an otarir ivariam Ruben. Ruben uan afeziamin amuir dozir mam ko akui. Kamaghin amizi, an otarir ivariaba iniamin danganim, an a inizir puvati. Puvati. An dozim Josepin otarimning, an danganir kam ini. Kamaghin amizi, Israelin otaribar ziar me osiziribar tongin, Rubenin ziam faragha itir puvati.
2 Guizbangira, Juda uan aveghbuabar tongin bar gavgavigha ziar ekiam iti, ezi gin Israelian atriviba, Judan ovavir boribar tongin otifi. Ezi Josep, Israelin otarir ivariamin min danganir kam ini.
3 Kar Israelin otarir ivariam, Rubenin otaribar ziabar kara: Hanok, Palu, Hesron ko Karmi.
4 Ezi Rubenin ovavir boribar tongin, gumazir mam Joel, an ovavir boribar ziabar kara: Joel, a Semaian afeziam, ezi Semaia, a Gokin afeziam, ezi Gok, a Simein afeziam,
5 ezi Simei, a Maikan afeziam, ezi Maika, a Reaian afeziam, ezi Reaia, a Balin afeziam,
6 ezi Bal, a Beran afeziam. Bera, a Rubenin anabamin gumazir dapanimin itima, Asirian Atrivim Tiklat Pileser an suiragha uan kantrin ghua kalabuziamin min aneti.
7 Ezi Rubenin anabamin adarazir gumazir dapanibar ziaba, me kamaghin dar bora da osira izaghiri: Jeiel a faragha zui, ezi Sekaraia,

4:28: Josua 19:2-8 **4:43:** 1 Samuel 14:48; 15:18 § **4:43:** Akar kam, "iza datirighin tu," a en dughiamin akam puvati. A gumazir akinafarir kam osirimin dughiam migei. **5:1:** Jenesis 35:22; 49:3-4 **5:2:** Jenesis 49:8-10 **5:6:** 2 Atriviba 15:29

8 ko Bela, aning an gin zui. Bela, a Asasin
otarim, ezi Asas, a Seman otarim, ezi Sema,
a Joelin otarim. Anabar kam itir danganim,
Aroerin nguibar ekiamin notin amadaghan
ikegha ghua Nebo ko Balmeonin nguibar
ekiamningin tu.
9 Me Gileatin Distrighin danganir kamin
itima, men bulmakauba ko sipsipba bar
aviraseme. Ezi men marazi ghua aruem
anadi naghin, nguazir gumazamiziba pu-
vatizir danganimin miriamin itim inigha
an iti, nguazir kamin mitaghniam ghua
Yufretisin Fanemin tu.
10 Ezi Sol atrivimin itir dughiamin,
Rubenin adarazi Hagarin adaraziv soghezi
me ariaghire. Ezi Rubenin anabamin
adarasi, Hagarian nguazim inigha a
gapia. Nguazir kam, Gileatin Distrighin
amadaghan aruem anadi naghin iti.

GATIN OVAVIR BORIBAR ZIABA

11 Ezi Gatin anabamin adarasi, Basanin
Distrighin ikia Rubenin anabamin adarazi
iti naghin notin amadaghan iti. Me itir
nguazimin mitaghniam ghua aruem anadi
naghin Salekan nguibar ekiamin tu.
12 Gatin anabamin marazi Basanin Dis-
trighin iti. Ezi Joelin ikizim men faragha
zui, ezi Safamin ikizim men girara zui, ezi
uaghan Janain ikizim ko Safatin ikizim me
ko iti.
13 Ezi Gatin anabam, 7plan ikizir igharaz-
iba uaghan iti. Men ziabar kara: Maikel,
Mesulam, Seba, Jorai, Jakan, Sia ko Eber.
14 Men ovavim Abihail, a Hurin otarim.
Ezi Huri, a Jaroan otarim, ezi Jaroa, a
Gileatin otarim, ezi Gileat, a Maikelin
otarim, ezi Maikel, a Jesisain otarim, ezi
Jesisai, a Jadon otarim, ezi Jado, a Busin
otarim.
15 Ezi ikizir kamin gumazir dapanim
Ahi, an Apdielin otarim, egha Gunin
igiavotarim.
16 Ezi 7plan ikizir kaba, Gileatin Distrik
ko Basanin Distrighin ikia, egha uaghan an-
ingin aven itir nguibar ekiaba ko dozibar
iti. Egha uaghan me Saronin nguazimin iti.
Nguazir aghuir kaba, men bulmakauba ko
sipsipba damamin grazir bar aghuiba iti.
17 Dughiar Jotam Judabar atrivimin itim,
ko dughiar Jeroboam Israelian atrivimin
itimin, akinafarim osirir gumaziba Gatin
anabamin ikizibar gumazibar ziaba, bar da
osiri.

Rubenin adarazi ko Gatin adarazi ko Manasen adarazi apaniba abira

18 Israelian Jordanin Fanemin aruem
anadi naghin itir darasi, me Rubenin an-
abamin adarazi ko Gatin anabamin adarazi
ko Manasen anabamin me tuirazimningin
mamin adarasi, me bar moghira 44,760plan
midorozir gumaziba iti. Gumazir kaba
bar deravira oraba ko midorozir sababar
suigha misogha, uaghan barir pibar asa bar
fo.
19 Me ghua Hagarin adarazi ko, Jetur ko,
Nafis ko, Nodapin adarazi ko misosi.
20 Ezi midorozimin dughiamin, Israelia
uarir akurvaghasa Godin diagha an azai.
Ezi God men akurazi me uan apanir kaba
abira. Me bar uarir akurvaghasa nighnizir
gavgavir ekiam Godin itima, God men
akura.
21 Ezi me uan apanibar asiziba uari bagha
da ini. Me 50,000plan kamelba isava,
250,000plan sipsipba ko 2,000plan donkiba
ini. Egha uaghan 100,000plan gumazamiz-
ibar suigha kalabuziabar min me inigha ize.
22 Bar guizbangira, God uabi midorozir
kamin faragha zui, kamaghin amizi
apanibar gumazir aviriba midorozir
kamin ariaghire. Egha me gin uan
apanibar nguazim inigha a gapia. Me an
ikia ghua azenir aviribar gin, Israelian
apanir igharaziba me inigha ghua kantrin
igharazimin me isa kalabuziabar min me
atizir dughiamin oto.

MANASEN ANABAR ME TUIRAZIMNINGIN MAMIN OVAVIR BORIBAR ZIABA

23 Manasen anabar me tuirazimningin
ikizir mam bar aviraseme. Me Basanin Dis-
trighin iti, ezi men nguazim Balhermonin
nguibar ekiamin notin amadaghan ghua
Senirin Mighsiamin tu, an ziar mam Her-
monin Mighsiam.
24 Men ikizibar gumazir dapanibar ziabar
kara: Efer ko Isi, Eliel, Asriel, Jeremaia,
Hodavia, ko Jadiel. Gumazir kaba bar
midorozir gumazir aghuiba, egha uaghan
ziar ekiaba iti.

Ruben ko Gat ko Manasen adarazi ghua Asirian kantrin aven kalabuziabar min iti

25 Ezi gin Rubenin anabam ko Gatin
anabam ko Manasen anabar me tuiraz-
imningin mamin adarasi, me uan inazir
afeziabar Godin akam batuegha arazir
bar kurabagh ami. Egha me gumazamizir
faragha nguazir kamin ikezibar asebar ofa
gami. Israelia ghua nguazir kamin otozir
dughiamin, God me bagha nguazir kamin
iti darazi batoke. Ezi datirighin Israelia ua
akirim ragha uan God gasara, mati amizim
uan pam ategha tuavir amizimin min pura
tintinibar gumaziba ko akui moghin iti.
26 Kamaghin amizi, Israelian God, Asirian
Atrivim Pul, an ziar igharazim Tiklat
Pileser, a me misoghasa nighnizim a
ganigha an nighnizim fe. Ezi Asiriaba izava
Israelia misogha me abira. Egha Asiriaba

5:26: 2 Atriviba 15:19; 15:29; 17:6

Rubenin anabam, ko Gatin anabam,
ko Manasen anabar me tuirazimningin
mamin adarazi inigha ghua, Halan
nguazim ko Haborin Fanem ko Gosenin
Fanemin boroghin itir nguazim, ko Haran
Distrighin otogha me isava kalabuziabar
min me ati. Ezi me kagh ikia iza datirighin
iti.*

6

LIVAIN OVAVIR BORIBAR ZIABA

Livain anabamin aven ofa gamir gumazibar dapanibar ziaba

1 Livain otaribar ziabar kara: Gerson,
Kohat ko Merari.
2 Ezi Kohatin otaribar ziabar kara: Am-
ram, Ishar, Hebron ko Usiel.
3 Ezi Amramin boribar ziabar kara: Aron
ko Moses ko Miriam. Ezi Aronin otaribar
ziabar kara: Nadap, Abihu, Eleasar ko Ita-
mar.
4 Ezi Eleasar, a Finiasin afeziam, ezi
Finias, an Abisuan afeziam,
5 ezi Abisua, a Bukin afeziam, ezi Buki, a
Usin afeziam,
6 ezi Usi, a Serahian afeziam, ezi Serahia,
a Meraiotin afeziam,
7 ezi Meraiot, a Amarian afeziam, ezi
Amaria, a Ahitupin afeziam,
8 ezi Ahitup, a Sadokin afeziam, ezi Sadok,
a Ahimasin afeziam,
9 ezi Ahimas, a Asarian afeziam, ezi
Asaria, a Johananin afeziam,
10 ezi Johanan, a Asarian igharazimin
afeziam. Atrivim Solomon Jerusalemin
Godin Dipenimin ingarizir dughiamin,
Asarian igharazir kam ofa gamir gumaz-
ibar dapanimin iti.
11 Ezi Asarian kam, a Amarian afeziam,
ezi Amaria, a Ahitupin afeziam,
12 ezi Ahitup, a Sadokin afeziam, ezi
Sadok, a Salumin afeziam,
13 ezi Salum, a Hilkian afeziam, ezi Hilkia,
a Asarian afeziam,
14 ezi Asaria, a Seraian afeziam, ezi Seraia,
a Jehosadakin afeziam.
15 Ezi Ikiavira Itir God nighnizim isava
Atrivim Nebukatnesar ganingizima, Babilo-
nia izava Judaba ko Jerusalemia inigha kal-
abuziabar min me inigha ghue. Dughiar
kamin me uaghan kalabuziar gumazimin
min, Jehosadak inigha Babilonin ghu.

Livain anabamin ikizir igharazibar ziaba

16 Livain otaribar ziabar kara: Gerson,
Kohat ko Merari.
17 Ezi Gersonin otarimningin ziamning
kara: Lipni ko Simei.
18 Ezi Kohatin otaribar ziabar kara: Am-
ram, Ishar, Hebron ko Usiel.
19 Ezi Merarin otarimningin ziamning:
Mali ko Musi.

Gumazir kaba, Livain anabamin ikizibar
gumaziba.

20 Ezi Gersonin ikizimin ovavir boribar
ziabar kara: Gerson, a Lipnin afeziam, ezi
Lipni, a Jahatin afeziam, ezi Jahat, a Siman
afeziam,
21 ezi Sima, a Joan afeziam, ezi Joa, a Idon
afeziam, ezi Ido, a Seran afeziam, ezi Sera, a
Jeaterain afeziam.
22 Ezi Kohatin ovavir boribar ziabar kara:
Kohat, an Aminadapin afeziam, ezi Ami-
nadap, a Koran afeziam, ezi Kora, a Asirin
afeziam,
23 ezi Asir, a Elkanan afeziam, ezi Elkana,
a Ebiasapin afeziam, ezi Ebiasap, a Asirin
igharazimin afeziam,
24 ezi Asir, a Tahatin afeziam, ezi Tahat, a
Urielin afeziam, ezi Uriel, a Usian afeziam,
ezi Usia, a Saulin afeziam.
25 Ezi Elkanan ovavir boribar ziabar kara:
Amasai, Ahimot,
26 ko Elkana. Ezi Elkanan igharazir
kamin ovavir boribar kara: Elkana, a Sofain
afeziam, ezi Sofai, a Nahatin afeziam,
27 ezi Nahat, a Eliapin afeziam, ezi Eliap, a
Jerohamin afeziam, ezi Jeroham, a Elkanan
afeziam.
28 Ezi Samuelin otarimningin ziamning
kara: Joel* an otarir ivariam, ezi an girara
irim Abiya.
29 Ezi Merarin ikizimin ovavir boribar
ziabar kara: Merari, a Malin afeziam, ezi
Mali, a Lipnin afeziam, ezi Lipni, a Simein
afeziam, ezi Simei, a Usan afeziam,
30 ezi Usa, a Simean afeziam, ezi Simea,
a Hagian afeziam, ezi Hagia, a Asaian
afeziam.

Godin Dipenimin aven onger akabagh amir gumazibar ziaba

31 Ezi Atrivim Devit Akar Dikirizir Gav-
gavimin Boksiam inigha iza, Jerusalemin
Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven izegha
anetigha givagha, Godin Dipenimin
aven onger akabar ingangarimin faragh
mangamin gumazir maba amisefe.
32 Ezi gumazamiziba bar uari akuvir
dughiamin, gumazir kaba Ikiavira Itir
God bativamin Purirpenimin tiar akamin
boroghin ighiabagh ami. Me Godin Purir-
penim boroghin kamaghiram amua ghua,
Atrivim Solomon Jerusalemin itir Ikiavira

* **5:26:** Akar kam, "datirighin," a en dughiam migeir puvati. A gumazir akinafarir kam osirizimin dughiam a migei.

6:16: Ua Me Ini 6:15-19 * **6:28:** Ziar kam, "Joel," datirighin Hibrun akamin itir puvati. Egha a fomira ikegha datirighin itir puvati. Ni saptan kamin ves 33, ko 1 Samuel 8:2in gan.

Itir Godin Dipenir igiamin ingari. Gumazir kaba, bar deravira Godin Akinafarimin aven onger akabar amuamin arazibar gintisi.
33 Devit ighiabar amuamin gumazibar faragh mangamin gumazir 3pla amisefe. Eghti men boriba gin kamaghira ingangarir kam damuam. Kohatin ikizimin gumazim men fara, an ziam Heman. An onger akabar araziba bar adagh fo. Heman, a Joelin otarim, ezi Joel, a Samuelin otarim,
34 ezi Samuel, a Elkanan otarim, ezi Elkana, a Jerohamin otarim, ezi Jeroham, a Elielin otarim, ezi Eliel, a Toan otarim,
35 ezi Toa, a Sufin otarim, ezi Suf, a Elkanan otarim, ezi Elkana, a Mahatin otarim, ezi Mahat, a Amasain otarim,
36 ezi Amasai, a Elkanan otarim, ezi Elkana, a Joelin otarim, ezi Joel, a Asarian otarim, ezi Asaria, a Sefanaian otarim,
37 ezi Sefanaia, a Tahatin otarim, ezi Tahat, a Asirin otarim, ezi Asir, a Ebiasapin otarim, ezi Ebiasap, a Koran otarim,
38 ezi Kora, a Isharin otarim, ezi Ishar, a Kohatin otarim, ezi Kohat, a Livain otarim, ezi Livai, a Israelin otarim.
39 Devit misevezir gumazir namba 2, an ziam Asap. Asap, a Hemanin aveghbuam, egha a ko ingangarir vamiram ami. Egha onger akabagh amir dughiabar, Asap uan adarazi ko Hemanin agharir guvimin amadaghan tuifi. Asap, a Berekian otarim, ezi Berekia, a Simean otarim,
40 ezi Simea, a Maikelin otarim, ezi Maikel, a Basean otarim, ezi Basea, a Malkian otarim,
41 ezi Malkia, a Etnin otarim, ezi Etni, a Seran otarim, ezi Sera, a Adaian otarim,
42 ezi Adaia, a Etanin otarim, ezi Etan, a Siman otarim, ezi Sima, a Simein otarim,
43 ezi Simei, a Jahatin otarim, ezi Jahat, a Gersonin otarim, ezi Gerson, a Livain otarim.
44 Ezi namba 3in gumazir Devit misevezim, an ziam Etan, a Merarin ikizimin adarazi gativagha men gari. Onger akabagh amir dughiamin, Merarin adarazi Hemanin agharir kiriamin amadaghan tuifi. Etan, a Kisin otarim, ezi Kisi, an Apdin otarim, ezi Apdi, a Malukin otarim,
45 ezi Maluk, a Hasabian otarim, ezi Hasabia, a Amasian otarim, ezi Amasia, a Hilkian otarim,
46 ezi Hilkia, a Amsin otarim, ezi Amsi, a Banin otarim, ezi Bani, a Semerin otarim,
47 ezi Semer, a Malin otarim, ezi Mali, a Musin otarim, ezi Musi, a Merarin otarim, ezi Merari, a Livain otarim.
48 Ezi Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven ingangarir igharaziba, gumazir aruaba dar amuasa Livain anabamin gumazir igharaziba amisefe.

Aronin ovavir boribar ziaba

49 Aron uan otariba ko, asiziba bar isia mighirir ofa gamir dakozim ko pauran mughuriar aghuim tuamin ofa gamir dakozimin, ofa damuamin ingangarim iti. Egha me Bar Anogoroghezir Danganimin aven ingangaribagh ami. Egha me uaghan Israelian arazir kuraba gin amangasa ofabagh ami. Godin ingangarir gumazim Moses, an Aron mikemezir migirigiaba, me dar gintigha ingangarir kaba bar dagh ami.
50 Kar Aronin ovavir boribar ziaba: Aron, a Eleasarin afeziam, ezi Eleasar, a Finiasin afeziam, ezi Finias, a Abisuan afeziam,
51 ezi Abisua, a Bukin afeziam, ezi Buki, a Usin afeziam, ezi Usi, a Serahian afeziam,
52 ezi Serahia, a Meraiotin afeziam, ezi Meraiot, a Amarian afeziam, ezi Amaria, a Ahitupin afeziam,
53 ezi Ahitup, a Sadokin afeziam, ezi Sadok, a Ahimasin afeziam.

Israelia Livain anabam bagha misevezir nguibar ekiabar ziaba

54 Kar danganir Israelia Aronin ovavir boriba bagha misevezir nguibar ekiabar ziaba: Aron, a Kohatin ikizimin gumazim. Israelia fomira, nguibaba tuiragh Livain anabamin adarazir aningsi satu gikararava kamaghin fogh suam, men ikizimin aven terara faragh nguibam iniam. Ezi Aronin adarazir ziam faragha oto.
55 Kamaghin amizi, Israelia Hebronin nguibar ekiar Judan anabamin nguazimin itim isava Aronin adarazigh aningi. Egha uaghan nguazir nguibar ekiar kamin boroghin itiba isava me ganingi. Nguazir kam grazir bar aghuir bulmakauba ko sipsipba damamiba an iti.
56 Ezi azeniba ko nguibar dozir Hebronin boroghin itir kaba, me faragha da isava Jefunen otarim Kalep ganingigha gifa. Kamaghin amizi, Israelia da isava Aronin adarazigh aningizir puvati.
57 Israelia Hebronin nguibar ekiam ko Jatirin nguibar ekiam isa, Aronin adarazigh aningi. Hebron, a nguibar ekiar gumazamiziba ari mangi mongamim.† Egha me uaghan nguibar ekiar igharazir maba sara Aronin adarazigh aningi. Nguibar ekiar kabar ziabar kara: Lipna ko Estemoa ko,
58 Hilen ko Debir ko,
59 Asan ko Betsemes. Me uaghan nguibar ekiar kabar boroghin itir nguazir maba sara me ganingi. Nguazir kaba bulmakauba ko sipsipba damamin grazir bar aghuiba iti.
60 Egha Israelia uaghan nguibar ekiar Benjaminin anabamin nguazimin itir maba isa me ganingi. Nguibar ekiar kabar ziabar

† **6:57:** Ni Josua sapta 20in gan.

kara: Geba, Alemet ko Anatot. Egha me
dar boroghin nguazir grazir aghuiba itiba
sara me ganingi. Me 13plan nguibar ekiaba
isava Aronin adarazigh aningi.
61 Ezi Israelia ua satu gikararava nguibar
ekiar 10pla isava Kohatin ikizimin igharaz
darazigh aningi. Nguibar ekiar kaba
Manasen anabar tuirazimningin mamin
nguazir aruem uaghiri naghin itimin iti.
62 Egha me Gersonin ikizimin ovavir
boriba bagha 13plan nguibar ekiaba
amisefe. Nguibar ekiar kaba, Isakarin
anabamin nguazim ko Aserin anabamin
nguazim ko Naptalin anabamin nguazim ko
Manasen anabar me tuirazimningin ikizir
igharazimin nguazimin iti. Manasen an-
abar kamin nguazim, a Basanin Distrighin
iti.
63 Egha me Merarin ikizimin ovavir
boriba bagha, 12plan nguibar ekiaba
amisefe. Nguibar ekiar kaba, Ruben, Gat
ko Sebulunin anababar nguazibar iti.
64 Egha arazir kamra me nguibar ekiaba
ko dar nguazir grazir aghuiba itiba isava
Livain anabamin ovavir boribagh aningi.
65 Nguibar ekiar kabar maba, Juda ko
Simeon ko Benjaminin anababar nguazibar
iti. Ezi ni men ziabar ganigha gifa. Me satu
gikararava me bagha nguibar ekiar kaba
amisefe.
66 Kohatin ikizimin ovavir boriba inizir
nguibar ekiar kabar maba, Efraimin an-
abamin nguazimin iti.
67 Sekem, a nguibar ekiar kabar nguibar
mam, an Efraimin anabamin mighsiaba
itir danganimin iti. A nguibar ekiar gu-
mazamiziba ari mangi mong ikiasa Israelia
misevezir mam. Ezi nguibar ekiar igharazir
kabar ziabar kara: Geser,
68 ko Jokmeam ko Bethoron,
69 ko Aijalon ko Gatrimon. Egha me
uaghan nguibar kabar boroghin itir
nguazir grazir aghuiba itiba sara me
ganingi.
70 Ezi Kohatin ikizimin igharaz darasi,
nguibar ekiar pumuning iti. Nguibar ekiar
kamningin ziamning kara, Aner ko Bileam.
Aning Manasen anabar me tuirazimningin
mamin nguazimin iti. Me uaghan aningin
boroghin itir nguazir grazir aghuiba itiba
sara Kohatin ikizim ganingi.
71 Israelia nguibar ekiar isa Gersonin
ikizim ganingizimning, aning Manasen
anabar tuirazimningin mamin nguazimin
iti. Aningin ziamningra kara: Astarotin
nguibar ekiam, ko Basanin Distrighin itir
nguibar ekiam Golan. Me uaghan aningin
boroghin itir nguazir grazir aghuiba itiba
sara Gersonin ikizim ganingi.
72 Ezi nguibar ekiar kabar maba, Isakarin
anabamin adarazir nguazimin iti. Dar zi-
abar kara: Kedes ko Daberat,
73 ko Ramot ko Anem. Me uaghan dar
boroghin itir nguazir grazir aghuiba itiba
sara Gersonin ikizim ganingi.
74 Ezi nguibar ekiar kabar maba Aserin
anabamin adarazir nguazimin iti. Dar zi-
abar kara: Masal, Apdon,
75 Hukok ko Rehop. Me uaghan dar
boroghin itir nguazir grazir aghuiba itiba
sara Gersonin ikizim ganingi.
76 Nguibar kabar maba, Naptalin an-
abamin adarazir nguazimin iti. Dar ziabar
kara: Galilin Distrighin itir nguibar ekiam
Kedes, ko Hamonin nguibar ekiam, ko Kiri-
ataimin nguibar ekiam. Me dar boroghin
itir nguazir grazir aghuiba itiba sara Ger-
sonin ikizim ganingi.
77 Egha Israelia nguibar kabar maba
isava Merarin ikizimin ovavir borir
igharazibagh aningi. Nguibar ekiar
kabar ziaba kara. Sebulunin anabamin
nguazimin itir nguibamningin ziamning
kara: Rimono ko Tabor. Me uaghan aningin
boroghin itir nguazir grazir aghuiba itiba
sara Merarin ikizim ganingi.
78-79 Ezi Rubenin anabamin nguazimin
itir nguibar ekiabar ziabar kara: gumaza-
miziba puvatizir danganimin itir nguibar
ekiam Beser, ko Jasa ko Kedemot ko Mefat.
Me dar boroghin itir nguazir grazir aghuiba
itiba sara Merarin ikizim ganingi. Rubenin
anabamin nguazim, a Jordanin Fanemin
aruem anadi naghin itima, Jerikon nguibar
ekiam, a Jordanin Fanemin vongin iti.
80-81 Ezi Gatin anabamin nguazimin itir
nguibar ekiabar ziabar kara: Gileatin Dis-
trighin aven itir nguibar ekiam Ramot, Ma-
hanaim, Hesbon ko Jaser. Me uaghan dar
boroghin itir nguazir grazir aghuiba itiba
sara Merarin ikizim ganingi.

7

ISAKARIN OVAVIR BORIBAR ZIABA

1 Isakar otarir 4pla iti. Men ziabar kara:
Tola, Pua, Jasup ko Simron.
2 Tolan otaribar ziabar kara: Usi, Re-
faia, Jeriel, Jamai, Ipsam ko Semuel. Gu-
mazir kaba, Tolan ovavir boribar ikizibar
gumazir dapaniba, egha me midorozir gu-
mazir bar gavgaviba. Ezi Devit atrivimin
itir dughiamin, Tolan adarazir midorozir
gumazibar dibobonim, 22,600plan gumaz-
iba.
3 Usi otarir vamira iti, an ziam Israhia.
Ezi Israhia otarir 4pla iti, men ziabar kara:
Maikel, Obadia, Joel ko Isia. Me bar moghira
uan ikizibar gumazir dapanibar otifi.
4 Gumazir kaba amuiroghborir aviriba
iti. Kamaghin amizi, men adarazi bar
aviraseme, egha me uan adarazir ziaba
osira izaghira me medima, men dibobonim,
36,000plan midorozir gumaziba iti.

5 Ezi Isakarin anabamin adarazir dibobonim bar moghira 87,000plan midorozir gumaziba iti.

BENJAMININ OVAVIR BORIBAR ZIABA

6 Benjamin otarir 3pla iti, men ziabar kara: Bela, Beker ko Jediael.
7 Ezi Bela 5pla otariba iti, men ziabar kara: Esbon, Usi, Usiel, Jerimot ko Iri. Me bar moghira uan adarazir gumazir dapanibar otifi, egha me midorozir gumazir gavgaviba. Me vaghvagha men ziaba osirir dughiamin, men adarazir midorozir gumazibar dibobonim, 22,034plan gumaziba.
8 Ezi Bekerin otaribar ziabar kara: Semira, Joas, Elieser, Elioenai, Omri, Jeremot, Abiya, Anatot ko Alemet. Gumazir kaba bar, me Bekerin otariba, me bar moghira uan adarazir gumazir dapaniba, egha me midorozir gumazir gavgaviba.
9 Me vaghvagha men ziaba osirir dughiamin, men adarazir midorozir gumazibar dibobonim, 20,200plan gumaziba.
10 Jediael otarir vamira iti, an ziam, Bilhan. Ezi kar Bilhanin otaribar ziaba: Jeus, Benjamin, Ehut, Kenana, Sitan, Tarsis ko Ahisahar.
11 Gumazir kaba bar, me Jediaelin ikizimin adarasi, me bar moghira gumazir dapaniba, egha uaghan midorozir gumazir bar gavgaviba. Me vaghvagha men ziaba osirir dughiamin, men adarazir midorozir gumazibar dibobonim, 17,200plan gumaziba, egha midoroziba bagh mangamin gavgaviba iti.
12 Ezi Irin otarimningin ziamning kara: Supim ko Hupim.

Ezi Husim, a Aherin otarim.*

NAPTALIN OVAVIR BORIBAR ZIABA

13 Naptalin otaribar ziabar kara: Jasiel, Guni, Jeser ko Salum. Me Jekopin amuir dozim, Bilhan ovavir boriba.

MANASEN OVAVIR BORIR IGHARAZIBAR ZIABA

14 Manasen otarimningin ziamning, Asriel ko Makir. Aningin amebam, Manasen amuir dozim, an Aramin ikizimin amizim. Ezi Makir, a Gileatin afeziam.
15 Makir amizir mam inigha Hupim ganingi, egha mam inigha Supim ganingi. Makirin buaramizim Maka. Makirin otarir namba 2 a Selofehat. Ezi Selofehat guivibara iti.†
16 Ezi Makan igharazim, a Makirin amuim, a uam otarir pumuning bate. Maka, otarir mam ziam Peres a gati, ezi igharazimin ziam Seres. Seres otarir pumuning iti, Ulam ko Rakem.
17 Ezi Ulam otarir vamira iti, an ziam Bedan. Gumazamizir kaba me Gileatin adarasi. Gileat a Makirin otarim, ezi Makir, a Manasen otarim.
18 Ezi Gileatin buaramizim an ziam Hamoleket, a Ishot ko Abieser ko Mala bate.
19 Ezi Semidan otaribar ziabar kara: Ahian, Sekem, Likhi, ko Aniam.

EFRAIMIN OVAVIR BORIBAR ZIABA

20 Efraimin ovavir boribar ziabar kara: Efraim, a Sutelan afeziam, ezi Sutela, a Beretin afeziam, ezi Beret, a Tahatin afeziam, ezi Tahat, a Eleadan afeziam,
21 ezi Eleada, a Tahatin igharazimin afeziam, ezi Tahat, a Sabatin afeziam, ezi Sabat, a Sutelan igharazimin afeziam. Efraim ua otarir igharazir pumuning iti, Eser ko Eleat. Ezi aning Getin nguibar ekiamin adarazir bulmakauba okimasa uaghirizima, Getia aning misoghezima aning areme.
22 Ezi aningin afeziam Efraim, aning bagha puv aziava ara dughiar aviribar iti, ezi an aveghbuaba izava an navim damuti a navir amirizim iniasa, a ko iti.
23 Ezi gin, Efraimin amuim uam otarir mam bate. Ezi Efraim ghaze, dughiar bar kuram an ikizim bato. Kamaghin amizi, a ziar kam, Beria a gati.‡
24 Ezi Efraimin guivim Sera, uan adarazi ko me nguibar ekiar 3plan kabar ingari, dar ziabar kara: Bethoronin Pin Itim, ko Bethoronin Vin Itim, ko Usensera.
25 Ezi Efraim, a Refan afeziam, ezi Refa, a Resepin afeziam, ezi Resep, a Telan afeziam,§ ezi Tela, a Tahanin afeziam,
26 ezi Tahan, a Ladanin afeziam, ezi Ladan, a Amihutin afeziam, ezi Amihut, a Elisaman afeziam,
27 ezi Elisama, a Nunin afeziam, ezi Nun, a Josuan afeziam.
28 Efraimin anabamin nguaziba ko nguibar ekiabar kara: Betelin nguibar ekiam ko nguibar dozir an boroghin itiba, ko nguazir Naran nguibar ekiamin aruem anadi naghin ikegha, ghua Geserin nguibar ekiamin aruem uaghiri naghin otogha, ghua Geserin nguibar ekiam ko an boroghin itir nguibar dozibar tu. Egha ghua Sekemin nguibar ekiam ko nguibar dozir an boroghin itim ko, Aian nguibar ekiam ko nguibar dozir an boroghin itibar tu.
29 Efraimin anabamin nguazimin mitaghniam, a Manasen anabamin nguazimin mitaghniamin tu. Mitaghniar

* **7:12:** Gumazir maba kamaghin nighnisi, ziar kam, "Aher," a "Dan," migei. † **7:15:** Ves 15, ko 17, da Hibrun akamin gin zui. Ezi Hibrun akam uabi danganir mabar deragha mingarim abighizir puvati. ‡ **7:23:** Hibrun akamin, ziar kam "Beria," a mong akar kam ko voroghira ghu, "Dughiar kuram." § **7:25:** Hibrun akam deragha akar kamin mingarim abighizir puvati.

kamin boroghin, Manasen adarasi, me nguibar ekiar kabagh ativagha dar gari, dar ziabar kara: Betsan, ko Tanak, ko Megido, ko Dor, ko dar boroghin itir nguibar doziba.

Israelin otarim Josep, an ovavir boriba nguibar ekiar kabar iti.

ASERIN OVAVIR BORIBAR ZIABA

30 Aserin otaribar ziabar kara: Imna, Isva, Isvi, ko Beria. Ezi Aserin guivim Sera.

31 Ezi Berian otarimningin ziamning kara: Heber ko Malkiel. Ezi Malkiel, a Birsaitin afeziam.

32 Ezi Heber, a Japlet ko Somer ko Hotamin afeziam. Ezi Heberin guivim Sua.

33 Ezi Japletin otaribar ziabar kara, Pasak ko Bimhal ko Asvat.

34 Ezi Japletin dozim Somerin otaribar ziabar kara: Ahi, Roga, Jehuba ko Aram.**

35 Ezi Somerin dozim Helem, an ziar mam Hotam, an otaribar ziabar kara: Sofa, Imna, Seles ko Amal.

36 Ezi Sofan otaribar ziabar kara: Sua, Harnefer, Sual, Beri, Imra,

37 Beser, Hot, Sama, Silsa, Itran ko Bera.

38 Ezi Jeterin otaribar ziabar kara: Jefune, Pispa ko Ara.

39 Ezi Ulan otaribar ziabar kara: Ara, Haniel ko Risia.

40 Gumazir kaba, kar Aserin anabamin ovavir boriba, egha me uaghan uan ikizibar gumazir dapaniba. Gumazir aruar kaba, me gumazir bar aghuiba, egha midorozir gumazir bar gavgaviba. Me vaghvagha men ziaba osirir dughiamin, men adarazir midorozir gumazibar dibobonim, 26,000plan gumaziba.

8

BENJAMININ OVAVIR BORIBAR ZIABA
Benjaminin adarasir ziaba

1 Benjaminin otaribar ziabar kara: an otarir ivariam Bela, ezi an girara irim Asbel, ezi an otarir namba 3 Ahara,

2 ezi otarir namba 4 Noha, ezi otarir namba 5 Rafa.

3 Ezi Belan otaribar ziabar kara: Adar ko Gera ko Abihut,

4 Abisua ko Naman ko Ahoa,

5 ko Gera ko Sefufam ko Huram.

6-7 Ezi Ehutin otaribar ziabar kara: Naman ko Ahiya ko Gera. Me Geban nguibar ekiamin itir gumazamizibar gumazir dapaniba. Ezi Gera uan aveghbuaba batoghezima, me ghua nguibar ekiam Manahatin iti. Gera, a Usa ko Ahihutin afeziam.

8-9 Ezi Saharaim, a Moapin kantrin ikia uan amuir pumuning batoke, aningin ziamning, Husim ko Bara. Ezi gin an amuir igharazim Hodes, otariba bate. Men ziabar kara: Jobap, Sibia, Mesa, Malkam,

10 Jeus, Sakia ko Mirma. An otarir kaba uan ikizibar gumazir dapanibar otifi.

11 Ezi Saharaim uam otarir pumuning iti, Abitup ko Elpal. An amuir a otoghezimningin mam, Husim, aning bate.

12 Ezi Elpalin otaribar ziabar kara: Eber, Misam ko Semet. Semet uan adarazi ko Onon nguibar ekiam ko, Lotin nguibar ekiam ko an boroghin itir nguibar dozibar ingari.

13 Ezi Beria ko Seman ikizimning, Aijalonin nguibar ekiamin iti. Aning gumazamizir kabar gumazir dapanimningin ikia, egha Getin nguibar ekiamin gumazamiziba batoke.

14-16 Ezi Berian otaribar ziabar kara: Ahio, Sasak, Jeremot, Sebadaia, Arat, Eder, Maikel, Ispa ko Joha.

17-18 Ezi Elpalin otaribar ziabar kara: Sebadaia, Mesulam, Hiski, Heber, Ismerai, Islia ko Jobap.

19-21 Ezi Simein otaribar ziabar kara: Jakim, Sikri, Sapdi, Elienai, Siletai, Eliel, Adaia, Beraia ko Simrat.

22-25 Ezi Sasakin otaribar ziabar kara: Ispan, Eber, Eliel, Apdon, Sikri, Hanan, Hanania, Elam, Antotiya, Ipdea ko Penuel.

26-27 Ezi Jerohamin otaribar ziabar kara: Samserai, Seharia, Atalia, Jaresia, Elaija ko Sikri.

28 Gumazir kaba, me uan ikizibar gumazir dapaniba, egha me uaghan gumazir aruaba. Me Jerusalemin iti.

29 Ezi Jeiel,* a gumazir Gibeonin nguibar ekiamin ingarizim, a uan amuim Maka ko Gibeonin nguibar ekiamin iti.

30 An otarir ivariam, Apdon. Ezi an otarir igharazibar ziabar kara: Sur, Kis, Bal, Nadap,

31 Gedor, Ahio, Seker,

32 ko Miklot. Ezi Miklot, a Simean afeziam. Men ikizim, Benjaminin anabamin igharaz darazir boroghin Jerusalemin iti.

Atrivim Solin adarazir ziaba
(1 Eghaghaniba 9:39-44)

33 Ezi Ner, a Kisin afeziam, ezi Kis a Solin afeziam. Ezi Solin otaribar ziabar kara: Jonatan, Malkisua, Abinadap ko Esbal, an ziar igharazim, Isboset.

34 Ezi Jonatan, a Meribalin afeziam, an ziar igharazim Mefiboset. Ezi Meribal, a Maikan afeziam.

** **7:34:** Hibrun akam deragha akar kamin mingarim abighizir puvati.

* **8:29:** Hibrun akam gumazir kamin ziam vezin kamin a diborir puvati, egha 9:35in a kamaghin migia ghaze, an ziam "Jeiel."

35 Ezi Maikan otaribar ziabar kara: Piton,
Melek, Tarea ko Ahas.
36 Ezi Ahas, a Jehoadan afeziam. Ezi Je-
hoadan otaribar ziabar kara: Alemet, As-
mavet ko Simri. Ezi Simri, a Mosan afeziam.
37 Ezi Mosa, a Binean afeziam, ezi Binea, a
Rafan afeziam, ezi Rafa, a Eleasan afeziam,
ezi Eleasa, a Selin afeziam.
38 Ezi Asel 6plan otariba iti. Men ziabar
kara: Asrikam, Bokeru, Ismael, Searia, Oba-
dia ko Hanan.
39 Ezi Selin dozim Esekin otaribar ziabar
kara: An otarir ivariam, Ulam, ezi an girara
irim, Jeus, ezi an gin irim, Elifelet.
40 Ezi Ulamin otariba, me midorozir gu-
mazir bar gavgaviba, egha me barir pibar
asa bar fo. Me bar moghira borir aviriba ko
igiar aviriba itima, men dibobonim 150plan
gumaziba.

Gumazir kaba bar moghira Benjaminin
anabamin adarasi.

9

1 Me Israelian ikizibar ziaba bar moghira
da osira izaghira da menge, ezi ziaba
itir akinafarir kam me kamaghin a
dibori, Israelian Atrivibar Eghaghanibar
Akinafarim.

Judan gumazamiziba, uan kantrin ikia
akirim ragha God gasara. Kamaghin
amizima, God Babilonia ataghizima me
iza me inigha ghua kalabuziabar min
Babilonin kantri gati.

Israelia kalabus ategha uamategha uan nguazimin ize

(Sapta 9:1-34)

*Gumazamizibar gumazir dapanibar zi-
aba*

2 Ezi gin, Israelian marazi kalabusin min
itir dughiam agivagha Babilon ategha ua-
mategha ghua, uan nguibabar ghuegha
uari uan nguazibagh apia. Ezi faragha
izezir darazir tongin, ofa gamir gumaziba
ko Livain adarazi ko Godin Dipenimin aven
ingarir darasi.
3 Ezi Judan anabamin marazi ko Ben-
jaminin anabamin marazi ko Efraimin
anabamin marazi ko Manasen anabamin
marasi, me Jerusalemin iti.
4-6 Judan anabamin gumazamizir izava
Jerusalemin itibar dibobonim, a 690in tu.
Men gumazir dapanir mamin ziam, Utai.
Utai, a Amihutin otarim, ezi Amihut, a Om-
rin otarim, ezi Omri, a Imrin otarim, ezi
Imri, a Banin otarim. Gumazir kaba, Judan
otarim Peresin ovavir boriba. Ezi Selan
adarazir tongin, an otarir ivariam Asaia,
a Judabar gumazir dapanim. Ezi gumazir
dapanir igharazir mam, Juel, a Seran ovavir
borim, ezi Sera, a Judan otarim.
7 Ezi Mesulamin otarim Salu, a Ben-
jaminin anabamin adarazir gumazir da-
panir mam. Mesulam, a Hodavian otarim,
ezi Hodavia, a Hasenuan otarim.
8 Ezi Benjaminin anabamin adarazir
gumazir dapanir igharazibar ziabar kara:
Jerohamin otarim Ipnea, ko Usin otarim
Ela, a Mikrin igiavotarim, ko Sefatian
otarim Mesulam. Sefatia, a Ruelin otarim,
ezi Ruel, a Ipniyan otarim.
9 Gumazir kaba, me Benjaminin an-
abamin adarazir gumazir dapaniba. Ikizir
kabar gumazamizibar dibobonim bar
moghira, 956in tu.

*Ofa gamir gumazibar dapanir mabar zi-
aba*

10 Ofa gamir gumazibar adarazir gumazir
dapanibar ziabar kara: Jedaia, Jehoiarip,
Jakin,
11 ko Asaria. Me Godin Dipenimin faragh
mangasava Asaria amisefe. Asaria, a
Hilkian otarim, ezi Hilkia, a Mesulamin
otarim, ezi Mesulam, a Sadokin otarim, ezi
Sadok, a Meraiotin otarim, ezi Meraiot, a
Ahitupin otarim.
12 Ezi gumazir dapanir igharazir mam,
Adaia. Adaia, a Jerohamin otarim, ezi Jero-
ham, a Pasurin otarim, ezi Pasur, a Malkian
otarim. Ezi ua gumazir dapanir igharazir
mam, Masai. Masai, a Adielin otarim, ezi
Adiel, a Jaseran otarim, ezi Jasera, a Mesu-
lamin otarim, ezi Mesulam, a Mesilemitin
otarim, ezi Mesilemit, a Imerin otarim.
13 Ezi ofa gamir gumazibar ikizir kaba,
men faragha zuir gumazir dapanibar
dibobonim, a 1,760in tu. Gumazir kaba,
me bar deravira Godin Dipenimin aven
ingangaribagh amir fofoziba iti.

*Livain anabamin gumazir dapanir
mabar ziaba*

14 Livain marasi, Livain anabamin
adarazir gumazir dapanibar iti. Gumazir
dapanir mamin ziam Semaia, a Hasupin
otarim. Ezi Hasup, a Asrikamin otarim
ezi Asrikam, a Hasabian otarim. Gumazir
kaba, me Merarin ikizimin gumaziba.
15 Ezi gumazir dapanir maba, ua iti, men
ziabar kara: Bakbakar, Heres, Galal ko
Matania. Ezi Matania, a Mikan otarim, ezi
Mika, a Sikrin otarim, ezi Sikri, a Asapin
otarim.
16 Ezi gumazir dapanir igharazir mam,
Obadia, a Semaian otarim. Ezi Semaia,
a Galalin otarim, ezi Galal, a Jedutunin
otarim. Ezi ua gumazir dapanir mam
Berekia, a Asan otarim, egha Elkanan
igiavotarim. Berekian adarasi, Netofan

9:2: Esra 2:27; Nehemia 7:73

nguibar ekiamin boroghin itir nguibar dozibar iti.

Godin Dipenimin tiar akabar garir gumazibar ziaba

17 Ezi Jerusalemin nguibamin itir Godin Dipenimin itiar akabar mitiva, dar garir gumazibar ziabar kara: Salum, Akup, Talmon, Ahiman, ko me ko ingarir aveghbuaba. Ezi Salum, men gumazir dapanim.

18 Fomira Jerusalemin nguibam tighar ikuvighamin dughiamin, gumazir kabar ikizimin gumaziba, aruem anadi naghin Godin Dipenimin itiar akamin gari, itiar akar kam, me kamaghin a dibori, Atrivimin Itiar Akam. Gumazir kaba, men inazir afeziaba, bar fomira Israelia gumazamiziba puvatizir danganimin itir dughiamin, me Livain anabamin adarazi bagha danganir me itim geghuva an gari.

19-20 Ezi dughiar kamin Koran adarasi, Ikiavira Itir Godin Purirpenim ko, an aven zuir itiar akabar gari. Ezi me amir ingangarir kam Eleasarin otarim Finias, men faragha ghua men gari. Ezi Ikiavira Itir God, Finias ko iti.

Ezi Devitin dughiamin, Salumin igharazim uan aveghbuaba ko, me Koran ovavir boriba, me Ikiavira Itir Godin Purirpenimin itiar akabar garir ingangarim iti. Salumin igharazir kam, a Koren otarim, egha Ebiasapin igiavotarim.

21 Ezi Meselemian otarim Sekaraia, a God bativamin Purirpenimin itiar akabar garir gumazim.

22 Me ingangarir kam damuasa 212plan gumaziba amisefe. Me gumazir kabar ziaba ko men ikiziba, me itir nguibabar ziabar apengan vaghvagha ada osira izaghiri. Atrivim Devit ko Godin akam inigha izir gumazim Samuel, ingangarir kam isa gumazir kabagh aningi.

23 Ezi gumazir kaba, Ikiavira Itir Godin Purirpenimin itiar akabar gari. Ezi men ovavir boriba gin uaghan kamaghira Ikiavira Itir Godin Dipenimin tiar akabar garir ingangarir kam damuam.

24 Me Godin Dipenim avinizir divazimin miriar 4plan itir itiar akar 4plan kabar boroghin mitiva dar gari. Tiar akar mam, divazimin aruem anadi naghin itima, mam aruem uaghiri naghin itima, mam notin amadaghan itima, mam sautin amadaghan iti.

25 Ezi dughiar mabar men aveghbuaba, uan nguibaba ataghiragha iza men akurvagha ingangarir kam gami. Men aveghbuar kaba, 7plan aruebar ingara, ua uan nguibabar zui.

26 Ezi Livain anabamin gumazir 4pla, gumazir dapanibar ikia kamaghira iti. Me Godin Dipenim aven itir danganim ko bar pin kozir biziba arizir danganimin garir ingangarim iti.

27 Me Dipenim geghuva mizarazibar Dipenimin tiaba kuamin ingangarim gamua iti. Kamaghin amizi, me dimagaribar Godin Dipenim avinizir divazimin aven itir danganibar akui.

Livain anabamin gumazir igharazibar ingangariba

28 Jerusalem tighar ikuvighamin dughiamin, Livain anabamin marasi, me Godin ingangaribar amuamin bizibar ganamin ingangarim iti, kar itariba ko mineba ko bizir maba sara. Ofa gamir gumaziba ofa damuasa da inigha zuir dughiaba, ko ua ada inigha izir dughiaba, gumazir kaba bar deravira da mengam.

29 Ezi Livain anabamin igharaz darasi, Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven itir bizir igharazibar ganamin ingangarim iti, kar dakoziba ko bizir igharazir God baghavira itiba. Me uaghan plauan aghuim ko wain ko olivin borem ko pauran mughuriar aghuim itim ko ua pauran igharazir maba sara me dar gari.

30 Ezi pauran igharagha gariba isa da ververir ingangarim, a ofa gamir gumazibar ingangarimra.

31 Livain anabamin gumazir mam, an izam Matitia, a ofaba bagha plauan baraviba tuer ingangarim gami. Matitia, a Salumin otarir ivariam, egha a Koran ikizimin mav.

32 Ezi Kohatin ikizimin marasi, me zurara Sabatin dughiabar, God daningamin bretin rubuziba tuer ingangarim iti.

33 Ezi Livain anabamin ikizibar gumazir dapanir maba, me onger akabar amuamin ingangarim iti. Gumazir kaba, me dimagariba ko aruebar ingangarir kam damuam. Me ua ingangarir igharaziba puvati. Kamaghin amizima, me Godin Dipenim avinizir divazimin aven itir danganir mabar akui.

Gumazir aruar kalabus ategha ua izegha Jerusalemin itir mabar ziaba

34 Kalabus ategha uamategha izezir gumazir kaba, me Livain anabamin adarazir gumazir dapaniba. Gumazir aruar kaba Jerusalemin iti.*

Atrivim Solin ikizim

(Sapta 9:35--10:14)

Atrivim Solin adarazir ziaba
(1 Eghaghaniba 8:29-38)

35 Gumazir Gibeonin nguibar ekiamin ingarizim Jeiel, a uan amuim Maka ko Gibeonin nguibar ekiamin iti.

* **9:34:** Vezin kam, gumazir men ziaba ves 14-17in itiba, me migei.

36 An otarir ivariam Apdon. Ezi an otarir
igharazibar ziabar kara: Sur, Kis, Bal, Ner,
Nadap,
37 Gedor, Ahio, Sekaraia, ko Miklot.
38 Ezi Miklot gin, Simean afeziamin oto.
Men ikizim, Benjaminin anabamin igharaz
darazir boroghin Jerusalemin iti.
39 Ezi Ner, a Kisin afeziam, ezi Kis, a Solin
afeziam. Ezi Solin otaribar ziabar kara:
Jonatan, Malkisua, Abinadap ko Esbal, an
ziar igharazim, Isboset.
40 Ezi Jonatan, a Meribalin afeziam, an
ziar igharazim Mefiboset. Ezi Meribal, a
Maikan afeziam.
41 Maikan otaribar ziabar kara: Piton,
Melek, Tarea ko Ahas.†
42 Ezi Ahas, a Jaran afeziam. Ezi Jaran
otaribar ziabar kara: Alemet, Asmavet ko
Simri. Ezi Simri, a Mosan afeziam.
43 Ezi Mosa, a Binean afeziam, ezi Binea,
a Refaian afeziam, ezi Refaia, a Eleasan
afeziam, ezi Eleasa, a Aselin afeziam.
44 Ezi Asel 6plan otariba iti. Men ziabar
kara: Asrikam, Bokeru, Ismael, Searia, Oba-
dia ko Hanan.

10

Atrivim Sol uan otariba ko ariaghire
(1 Samuel 31:1-13)

1 Dughiar mamin, Filistiaba ghua Israelia
ko misogha, Gilboan mighsiamin Israelian
gumazir aviribav soghezima me ariaghire.
Ezi men marazi midorozim ategha are.
2 Ezi Sol uan otariba ko, me uaghan
are, ezi Filistiaba men agiragha ghua Solin
otarir 3pla misoghezi me ariaghire. Solin
otaribar ziabar kara: Jonatan, Abinadap ko
Malkisua.
3 Ezi midorozim bar ekevezima gumaziba
Solin agira. Filistian maba an apigha barir
pibar a gasima, barir maba a mitivizi, a bar
amughamuki.
4 Kamaghin amizi, Sol uan gumazir igiar
an midorozir biziba aterimin diagha ghaze,
“Ni uan midorozir sabam inigh izi na
biraghtima ki aremeka. Puvatighti, Filistian
mikarzir mogomebar iniba aghorezir
puvatizir kaba, izi na dipov mizazim na
daningiva na misueghti ki aremegham.”
Ezi gumazir igiar kam bar atiatigha Sol
ginivan bar aghua. Kamaghin amizi, Sol
uabi uan midorozir sabam asaragha a gav-
erazi, sabam a mitizi an areme.
5 Ezi gumazir igiar kam gari, Sol aremezi,
a uaghan uan midorozir sabam asaragha
a gaverazi, sabam a mitizi a uaghan Sol ko
areme.
6 Dughiar kamra, Sol uan otarir 3pla ko an
adarasi, me bar moghira ariaghire.
7 Ezi Israelian danganir zarimin itiba ka-
maghin oraki, Israelian midorozir gumaz-
iba are. Me uaghan kamaghin oraki, Sol uan
otariba ko, me bar ariaghire, ezi me uan
nguibar ekiaba ategha are. Ezi gin Filistiaba
iza nguibar ekiar kaba inigha dar iti.
8 Midorozim givazi, amimzaraghan Filis-
tiaba uamategha iza, Israelian ariaghirez-
ibar kuabar korotiaba suva, men biziba ini-
asa izi. Egha me garima, Sol uan otariba ko,
men kuaba Gilboan mighsiamin ireghav iti.
9 Ezi me Solin kuamin firim atugha, an
dapanim ko midorozir korotiaba ini. Egha
me gumazir maba amadazima, me akar
aghuim inigha ghua Filistiabar nguazimin
tintinibar arua uan asebar dipenibar aven
ghua an gun gumazamiziba ko men asebav
gei.
10 Egha me Solin midorozir korotiaba
isa uan asebar ziaba fer dipenimin da
ariki. Egha an dapanim inigha ghua asem
Dagonin ziam fer dipenir birimin anegura.
11 Ezi Israelian Jabesin nguibar ekiamin
iti darasi, me Gileatin nguazimin aven
iti, me Filistiaba Sol gamizir arazimin
eghaghanim baraki.
12 Kamaghin amizi, midorozir gumazir
gavgaviba dikavigha ghua Sol ko an
otaribar kuaba inigha Jabesin ize. Egha
Solin kuam ko an otaribar kuaba inigha
ghua Jabesin nguibar ekiamin temer Okin
povimin me isa mozim gati. Egha me bar
moghira me bagha aziava osemegha 7plan
dughiabar me bagha dagheba ataki.
13 Sol Ikiavira Itir Godin akam baraghizir
puvati. A Ikiavira Itir Godin Akar Gav-
gavim batoke. An oveaghuezibar duabar
dia, nighnizim uabi daning tuavim uabin
akakaghasa, dar azai. Kamaghin amizi, an
areme.
14 A Ikiavira Itir Godin nighnizim inian
aghua. Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God a
misoghezi an areme. Ezi God Jesin otarim
Devit gamizi, an atrivimin oto.

Atrivim Devitin eghaghanim

11

(Sapta 11--21)

Devit Israelian atrivimin oto
(2 Samuel 5:1-10)

1 Ezi bizir kamin gin, Israelia bar iza He-
bronin nguibamin Devitin gara, kamaghin
a migei, “Ni oragh. E bar, ni ko inivafizir
vamira ko ghuzir vamira.
2 Sol fomira en atrivimin itima, ni
midorozibar Israelia e bagha en midorozir
gumazibar faragha zui. Ezi Ikiavira
Itir God, nin God, ni migia ghaze, ‘Ni
sipsipbagh eghuvir gumazimin min iki,

† **9:41:** Hibrun akam, vezin kamin, Ahasin ziam itir puvati. Ezi ni ves 42, ko 1 Eghaghaniba 8:35in gan. **10:13:** Ofa Gami 19:31; 20:6; 1 Samuel 13:8-14; 15:1-24; 28:7-8

nan gumazamizibagh ativagham. Egh men
atrivimin otogham.’”
3 Kamaghin amizi, Israelian gumazir da-
paniba iza, Hebronin nguibamin otogha,
Atrivim Devitin bighan uari akuvazi, a
Ikiavira Itir Godin damazimin akar dikirizir
gavgavir mam me ko a gami. Ezi me
borem isa an dapanim ginga, maghiram
anemisevezi a Israelian atrivimin oto, mati
Ikiavira Itir God, uan akam inigha izir gu-
mazim Samuelin akam garugha mikemezi
mokin.
4 Dughiar mamin, Atrivim Devit uan
midorozir gumaziba ko ghua Jerusalem
iniasa misosi. Jerusalem, a Jebusian
nguibamra.
5 Ezi Jebusia ghaze, Devit men nguibam
inian kogham. Ezi puvati, Devit uan
midorozir gumaziba ko ghua me misogha
men divazir gavgavim avinizir nguibar
ekiam ini. Nguibar ekiar kamin ziam Saion.
Ezi gin, gumazamiziba a dibora ghaze,
“Devitin Nguibar Ekiam.”
6 Devit faragha nguibar ekiar kam
ko misoghasa kamaghin uan midorozir
gumazibav gei, “Gumazir manam bar
faraghivira Jebusian gumazitam misueghti
an aremegham, a nan midorozir gumazibar
gumazir dapanimin ikiam.” Ezi Seruian
otarim Joap, a faragha ghua midorozim
fore. Kamaghin amizi, Devit anemisevezi, a
midorozir gumazibar gumazir dapanimin
oto.
7 Kamaghin amizi, Devit gin ghua Saionin
nguibar ekiar gavgavir kam gapera. Ezi gu-
mazamiziba ziam a gatigha ghaze, “Devitin
Nguibar Ekiam.”
8 Ezi Devit mikemezima, ingangarir
gumaziba nguibar ekiamin dipenir aviribar
ingarizi da nguibar ekiam azui. Me
danganir konir nguaziba akunizimin,
dipeniba faraghavira azenan dar ingara,
egha nguibar ekiamin aven dar ingara
izi. Ezi Joap ua nguibar ekiamin danganir
igharazir mabar ingara ghuavira iti.
9 Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim,
Devit ko iti, bizir kam bangin, Devit atrivir
gavgavimin ikia ghua bar ekevegha ikia
mamaghira iti.

Devitin midorozir gumazibar ziaba
(2 Samuel 23:8-39)

10 Kar Devitin midorozir gumazir bar
gavgavibar gumazir dapanibar ziaba. God
Israelin kantri ginighnigha Devit atrivimin
ikiasa anemisefe. Midorozir gumazir kaba
ko Israelian igharaz darasi, Devit atrivimin
otivasa me bar an akurvagha pamtemin
ingara ghuavira iti. Arazir kamin, Ikiavira
Itir God uan akar dikirizim gamizi, a
guizbangiram oto.

11 Devitin midorozir gumazir gavgavibar
ziabar kara: Jasobeam, a Hakmonin
adarazir gumazim. A midorozir gumazir
gavgavir kabar gumazir dapanir 3plan
faragha zui. Dughiar mamin, a uan
afuzimin suiragha 300plan apaniba ko
misogha bar me misoghezi, me ariaghire.
12 Ezi Dodon otarim Eleasar, a midorozir
gumazir ziar ekiaba itir 3plan kabar namba
2in gumazim. A Ahohin adarazir gumazim.
13 Dughiar mamin, an Atrivim Devit ko
Pasdamimin nguibamin itima, Filistiaba
misoghasa uari akufi. Ezi Filistiaba izir
dughiamin, Israelia men atiatigha ua uari
amikirivegha are. Danganir kamin, balin
azenir mam iti.
14 Ezi Devit Eleasar ko, azenir kamin
tongira mitighav ikia, Filistiaba nguazir
kam inian men aghuagha, pamten me ko
uariv sosi. Egha aning Filistian kabav
soghezima me ariaghire. Arazir kamin,
Ikiavira Itir God bar Filistiaba abirazi, Is-
raelia deravira iti.
15 Devitin midorozir gumazir dapanibar
tongin, marazi men faragha zui, ezi
gumazamiziba ziar kam me gati, Devitin
Midorozir Gumazir Gavgavir 30pla.
Dughiar mamin Devit Adulamin dagiar
torimin aven itima, Devitin Midorozir
Gumazir Gavgavir 30plan tongin, gumazir
3pla dikavigha an ganasa ghu. Dughiar
kamra, Filistiaba uaghan iza Refaimin
danganir zarimin uari bagha averpenibar
ingarigha iti.
16 Ezi dughiar kamin, Devit uan mogomer
danganir gavgavimin iti, ezi Filistiabar
midorozir gumaziba Betlehemin nguibam
inigha gifa.
17 Ezi Devit kuarim an pirima, a pamtem
nighnigha ghaze, “Maia, tina mangi na bagh
Betlehemin nguibam avinizir divazimin
tiar akamin boroghin itir mozir dipatam
tuigh izi na danigham!”
18 Ezi midorozir gumazir gavgavir 3plan
kaba, me kamaghin oregha ghua, Filis-
tiaba itir danganimin me ko misogha me
abigha ghu. Egha Betlehemin nguibam
avinizir divazimin itiar akamin boroghin
ghua dipam tuigha Devit bagha a inigha
uamategha ize. Ezi Devit dipar kam amezir
puvati, a dipam ofan min a isa Ikiavira Itir
God ganiga, nguzimin a inge.
19 Egha Devit kamaghin migei, “O Ikiavira
Itir God, gumazir dipar kam tuasa ghueziba
me bar atam ariaghiregha ua ize. Ki dipar
kam ami mati, ki men ghuzim api. Kam-
aghin amizi, ki anemeghan kogham.” Egha
Devit dipam amezir puvati.

Kar bizir mam, midorozir gumazir 3plan
gavgavir kaba a gami.

11:4: Josua 15:63; Gumazir Dapaniba 1:21

20 Ezi Abisai 30plan* midorozir gumazir
gavgavibar faragha zuir gumazim. An
aveghbuam Joap. Dughiar mamin, Abisai
uan afuzim inigha 300plan apanibav
soghezi me bar ariaghire. Kamaghin amizi,
a uaghan midorozir gumazir gavgavir
3plan kaba ko, ziar ekiam iti.
21 Egha a 3plan midorozir gumazir gav-
gavir kabagh itagha ziar ekiam ikia, egha
men gumazir dapanimin oto. Egha a
uabi 3plan midorozir gumazir gavgavir
igharazir kaba ko magh ghuzir puvati.

22 Ezi Jehoiadan otarim Benaia, a
Kapselin nguibamin gumazim, a uaghan
midorozir gumazir gavgavir mam. Egha
midorozir avirir mabagh amua apaniba
abini. Dughiar mamin, Benaia Moapin
kantrin gumazim, Ariel, an otarir
pumuning misoghezi aning areme. Ezi gin
dughiar orangtizimin, aisin ofiziba irima,
a mozir mam giraghugha laionin mam
misoghezima an areme.
23 Egha dughiar igharazir mamin, a Isip-
ian gumazir bar dafar mamin misoghezi
an areme. Gumazir kamin tuirivim 2 mita
gafira. Gumazir kam afuzimin suiraghav
iti, ezi afuzir misiam bar ekevegha, mati
iniba isair masinin ainin ruarimin min
gari. Ezi Benaia ter otevir osimtizir mam
inigha an boroghin ghugha a misogha, an
dafarimin afuzim amikegha a birazi, an
areme.
24 Jehoiadan otarim Benaia, amizir
bizir ekiar kabanang a pirafazi, a uaghan
midorozir gumazir gavgavir 3plan kaba ko
ziar ekiam iti.
25 An ziar ekiam, 30plan midorozir
gumazir gavgavir kabagh afira, egha
midorozir gumazir 3plan ziar ekiaba itir
kaba ko magh ghuzir puvati. Ezi Devit
uabi geghuv, uabin ganamin gumazibar
dapanimin aneti.

26-47 30plan midorozir gumazir gavgav-
ibar ziabar kara:

Asahel, a Joapin dozim,
Betlehemin nguibamin gumazim El-
hanan, a Dodon otarim,
Sama, a Harorin nguibamin gumazim,
Heles, a Pelonin nguibar ekiamin gu-
mazim,
Ira, a Ikesin otarim, a Tekoan nguibar
ekiamin gumazim,
Abieser, a Anatotin nguibar ekiamin gu-
mazim,
Sibekai, a Husan nguibamin gumazim,
Ilai, a Ahohin adarazir gumazim,
Maharai, a Netofan nguibar ekiamin gu-
mazim,
Banan otarim Helet, a Netofan nguibar
ekiamin gumazim,
Itai a Ribain otarim, a Gibean nguibar
ekiamin Benjaminin anabamin gu-
mazim,
Benaia, a Piratonin nguibar ekiamin gu-
mazim,
Hurai, a Gasin Mighsiamin boroghin itir
danganir zarimin gumazim,
Abiel, a Araban nguibar ekiamin gu-
mazim,
Asmavet, a Baharumin nguibamin gu-
mazim,
Eliaba, a Salbonin nguibar ekiamin gu-
mazim,
Gisonin nguibamin gumazim Hasemin
otariba,
Jonatan, a Sagen otarim, a Hararin
nguibamin gumazim,
Ahiam, a Sakarin otarim, a Hararin
nguibamin gumazim,
Elifal, a Urin otarim,
Hefer, a Mekeran nguibamin gumazim,
Ahiya, a Pelonin nguibamin gumazim,
Hesro, a Karmelin nguibar ekiamin gu-
mazim,
Narai, a Esbain otarim,
Joel, a Natanin aveghbuam,
Miphar, a Hakrin otarim,
Selek, a kantri Amonian gumazim,
Naharai a Berotin nguibar ekiamin gu-
mazim, a Joapin midorozir afuziba ko
bizir igharaziba sara aterir gumazim,
Ira, a Itran ikizimin gumazim,
Garep, a Itran ikizimin gumazim,
Uria, a Hitian gumazim,
Sabat, a Alain otarim,
Adina, a Sisan otarim, a Rubenin
anabamin midorozir gumazir dapanir
mam, egha Adinan ikizimin 30plan
gumazibar dapanimin iti,
Hanan, a Makan otarim,
Josafat, a Mitanin nguibamin gumazim,
Usia, an Astarotin nguibamin gumazim,
Hotamin otarimning Sama ko Jeiel, aning
Aroerin nguibamin gumazimning,
Jediael ko Joha, aning Simrin otarimning,
aning Tisin nguibamin gumazimning,
Eliel, a Mahavan nguibamin gumazim,
Elnamin otarimning Jeribai ko Josavia,
Itma, a Moapian kantrin gumazim,
Ezi Mesoban nguibamin gumaziba, Eliel
ko Obet ko Jasiel.

12

*Benjaminin anabamin gumazir Devitin
midorozir gumazibar otivizibar ziaba*

1 Kisin otarim Sol, a Devitin gintizir
dughiamin, Devit an ara ghua Siklakin
nguibar ekiamin iti. Devit Siklakin itima,

* **11:20:** Gumazir maba ghaze, dibobonir kam 3ra tu.

midorozir gumazir gavgavir maba iza a ko iti. Egha me an akuragha misosi.
2 Me Benjaminin anabamin gumaziba, ezi Atrivim Sol men ikizimin mav. Gumazir kaba, barir pibar asa bar fozir gumaziba. Egha agharir kiriam o agharir guvimin barir piba ko katapelbar deraviram asi.
3 Men midorozir gumazibar faragha zuir gumazir dapanim, Ahieser. An dozim Joas, a men gumazir dapanir namba 2. Aning Gibean nguibamin gumazim Seman otarimning. Ezi gumazir igharazibar ziabar kara:

Jesiel ko Pelet aning Asmavetin otarimning,
Beraka,
Anatotin nguibar ekiamin gumazim Jehu,
4 Gibeonin nguibar ekiamin gumazim Ismaia, a Devitin 30plan midorozir gumazir gavgavir kabar gumazir dapanim, egha bar deravira misosi.
Jeremaia, Jahasiel, Johanan,
ko Gederan nguibar ekiamin gumazim Josabat,
5 ko Elusai, Jerimot, Bealia, Semaria,
ko Haripin nguibar ekiamin gumazim Sefatia,
6 ko Koran nguibar ekiamin gumaziba Elkana, Isia, Asarel, Joeser ko Jasobeam,
7 ko Gedorin nguibar ekiamin gumazim Jerohamin otarimning Joela ko Sebadaia.

Gatin anabamin gumazir Devitin midorozir gumazibar otivizibar ziaba

8 Devit gumazamiziba puvatizir danganimin itir mogomer danganir gavgavir kamin itir dughiamin, Gatin anabamin midorozir gumazir gavgavir maba Sol ategha ghua Devit ko iti. Me orabar suigha afuzibar misogha bar fo. Me misozir dughiabar, men guaba bar ikuvigha, laionbar guabar min gari. Egha me mighsiabar itir asizir atiabar min bar puvira ivemari.
9-13 Men ziabar kara:

Eser, a men dapanim,
ezi namba 2 Obadia,
namba 3 Eliap,
namba 4 Mismana,
namba 5 Jeremaia,
namba 6 Atai,
namba 7 Eliel,
namba 8 Johanan,
namba 9 Elsabat,
namba 10 Jeremaian igharazim,
ezi namba 11 Makbanai.

14 Gatin anabamin gumazir kaba, me Devitin midorozir gumazibar gumazir dapaniba. Me bar midorozir gumazibar garir gumazir dapanir bar aghuiba. Egha me apaniba ko misozir dughiabar, marazi 100plan apanibav sogha me abiri, ezi marazi 1,000plan apanibav sogha me abiri.
15 Azenir mamin, an iakinir faragha zuimin, midorozir gumazir kabara, Jordanin Fanemin aperiar ekiam abigha vongin ghue. Dughiar kamin, me aruem anadi naghin ko aruem uaghiri naghin gumazamizir danganir zarimin boroghin itibav sogha men gintisi. Ezi gumazamiziba tintinibar are.

Benjamin ko Judan anabamningin gumazir maba Devitin midorozir gumazibar dapanibar otifi

16 Dughiar mamin, Benjaminin anabamin gumazir maba ko Judan anabamin gumazir maba iza, Devit modogha itir danganir gavgavir kamin an ganasa ize.
17 Ezi Devit ghua me batogha kamaghin me migei, “Ia navir amirizimin nan akurvaghsi na bagh iziti deragham. Ki ia ko akam akir ian namakamin otivasa ifonge. Ki uabi osimtizitam ian itir puvatigha, tong ia gasighasighizir puvati. Kamaghin amizima, ia na isi nan apanibar agharim datighti, en inazir afeziabar God a ian ganiva ia tuisigham.”
18 Ezi men mav, Amasai, Godin Duam a gapazazima, a kamaghin Devit migei, “O Jesin otarim Devit, e ni ko ikiasa. E nin adarazir ikiasa. Bar guizbangira, nin God nin akurvasi. Kamaghin amizi, ni ko nin akurvazir gumaziba, deravira iki navir amirizim ko dabirabir aghuim ikiam.” Ezi, Devit me inigha uan midorozir gumazibar garir gumazir dapanibar me ariki. Ezi Amasai gin Devitin 30plan midorozir gumazir gavgavibar gumazir dapanimin oto.

Manasen anabamin gumazir maba Devitin midorozir gumazibar dapanibar otifi

19 Ezi Devit Filistiaba ko ghua, Atrivim Sol ko misoghasa zuima, Manasen anabamin marazi Sol ategha Devit bagha ghue. Ezi Devit Filistiabar akurazir puvati. Bizir kam kamakin, Filistiabar atriviba faragha Devit ko an adarazi batoke. Me kamaghin fo, Devit fomira Solin akura. Kamaghin amizi, me atiatia ghaze, Devit ua midorozimin dughiamin, Solin adarazir akuragh Filistiabav soghti, me arighiregham. Kamaghin amizi, atriviba kamaghin migirigiam gamigha Devit amadazi, a zui.
20 Devit uamategha Siklakin zuir dughiamin, Manasen anabamin midorozir gumazir kaba a ko zui. Men ziabar kara: Atna, Josabat, Jediael, Maikel ko Josabatin igharazim ko Elihu ko Siletai. Manasen anabamin midorozir gumazir kaba, me

vaghvagha 1,000plan midorozir gumazibar
gumazir dapanibar iti.
21 Gumazir kaba, me bar midorozir gu-
mazir bar aghuiba, ezi Devit me inigha uan
midorozir gumazibar gumazir dapanibar
me ariki. Egha Devit gumazir misoziba
ko biziba okeba ko misozir dughiamin, gu-
mazir dapanir kaba an akuragha me ko
misosi.
22 Ezi arueba bar midorozir gumazir
aviriba iza Devitin midorozir gumazibar
otivasa mamaghira iti. Ezi an midorozir
gumazibar dibobonim bar pin ghuavanabo,
mati Godin midorozir gumazir okoruar bar
dafamra.

Israelia bar moghira Devitin akuraghti an atrivimin otivam

23 Devit Hebronin nguibar ekiamin itir
dughiamin, Ikiavira Itir God mikemezi
moghin, midorozir gumazir avirim a
damighti a Israelian atrivimin otogh Solin
danganim iniasa, me a bagha ize. Me
midorozir biziba saram atera izi. Men
anababar dibobonibar kara.
24 Judan anabamin adarazir tongin,
6,800plan midorozir gumaziba, me uan
oraba ko afuzir ruariba inigha da sara ize.
25 Ezi Simeonin anabamin adarazir
tongin, 7,100plan midorozir gumaziba ize.
Me bar midorozir gumazir bar aghuiba.
26 Ezi Livain anabamin adarazir tongin,
4,600plan midorozir gumaziba ize.
27 Ezi Jehoiada, a Aronin ovavir boribar
gumazir dapanim, a 3,700plan midorozir
gumaziba inigha ize.
28 Ezi Sadok, a midorozir gumazir igiar
bar gavgavim, a uabi uan ikizimin 22plan
midorozir gumazir dapaniba ko ize.
29 Ezi Benjaminin anabamin adarazir
tongin, kar Atrivim Solin adarasi, men
gumazir 3,000pla ize. Me faragha, men
gumazir aviriba Sol ko ikia an gin zui, egha
me datirighin Devit bagha ize.
30 Ezi Efraimin anabamin adarazir tongin,
20,800plan midorozir gumaziba ize. Me bar
midorozir gumazir bar aghuiba, egha me
uan ikizibar aven ziar ekiaba iti.
31 Ezi Manasen anabar me tuirazimn-
ingin mamin adarazir tongin, 18,000plan
midorozir gumaziba ize. Men adarazi
uari me amisevegha me amadazi, me Devit
damuti an atrivimin otivasa Hebronin ghu.
32 Ezi Isakarin anabamin adarazir
tongin, 200plan gumazibar garir gumazir
dapaniba ko midorozir gumazir men
apengan ingariba, me bar ize. Gumazibar
garir gumazir dapanir kaba, nighnizir
aghuiba iti, egha me dughiar kamin bizir
otiviziba ko Israelia damuamin bizibar
mingariba, me bar dagh fo.
33 Ezi Sebulunin anabamin adarazir
tongin, 50,000plan midorozir gumazir bar
aghuiba ize. Me Devitin akurvaghamin
nighnizir bar vamira iti. Egha misoghamin
bizir guar aviriba sara ize.
34 Ezi Naptalin anabamin adarazir tongin,
1,000plan midorozir gumazibar dapaniba
ko 37,000pla midorozir gumaziba ize. Me
uan oraba ko afuzir ruaribar suigha ize.
35 Ezi Danin anabamin adarazir tongin,
28,600plan midorozir gumaziba ize. Me
zurara misoghasavira gara iti.
36 Ezi Aserin anabamin adarazir tongin,
40,000plan midorozir gumaziba ize. Me
uaghan zurara misoghasavira gara iti.
37 Ezi Rubenin anabam ko Gatin anabam
ko Jordanin Fanemin aruem anadi naghin
itir Manasen anabar me tuirazimningin
igharazim, me Jordanin Fanemin aruem
anadi naghin iti, men adarazir tongin,
120,000plan midorozir gumaziba ize. Me
bar midorozim damuamin bizir aviriba
sara ize.
38 Midorozir gumazir aghuir kaba bar,
midorozir biziba atera iza Hebronin otifi.
Me Devit damighti, a Israelian danganiba
bar dar atrivimin otivasa, me bar nighnizir
vamira iti. Ezi Israelian igharaz darasi, me
uaghan nighnizir kamra iti.
39 Gumazir kaba, men namakaba me
bagha inigha izezir dagheba, me da apava
aruer pumuning ko mikezimin Devit ko He-
bronin iti.
40 Bar guizbangira, Israelian kantrin itir
danganiba bar dar iti darasi, bar saghon itir
Isakarin nguazim ko Sebulunin nguazim
ko Naptalin nguazir notin amadaghan iti
darazi uaghan, me bar kamaghin oregha
bar akuegha dagher igharagha garir
avirim atera Hebronin izi. Me plauan
avirim ko wainin ovizir me apuziziba
ko fikin ovizir me apuziziba ko wainin
dipar aviriba ko olivin boreba, me da
atera ize. Me dagher kaba isa donkiba ko
kamelba ko bulmakaubagh isin da arigha
da atera ize. Egha gumazamiziba damamin
bulmakauba ko sipsipba, me uaghan da
inigha ize.

13

Devit ghua Godin Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam ini
(2 Samuel 6:1-11)

1 Dughiar mamin, Devit uan gumazir da-
panir 1,000plan gumazibar gariba, ko gu-
mazir dapanir 100plan gumazibar gariba,
ko uan gumazir dapanir igharaziba kam-
aghin me ko uariv gia men nighnizim bagha
men azai.

12:23: 2 Samuel 5:1-3

2-3 Egha a bar moghira Israelian diagha
kamaghin me migei, “Ki kamaghin nighnisi,
e ti mangi Ikiavira Itir Godin Akar Dikirizir
Gavgavimin Boksiam inigh iziti deragham.
Guizbangira, Sol atrivimin itir dughiamin,
e bar Boksiar kam bakinighniki. Kamaghin
amizi, ia nighnizir kam gifueghti, Ikiavira
Itir God, en God, e Akar Dikirizir Gav-
gavimin Boksiar kam inigh izisi ifueghti, e
namakar Israelin kantrin itiba bagh akam
amangam. Egh e uaghan ofa gamir gu-
maziba ko Livain uan nguibabar itiba sara
me bagh akam amadagham. Eghti me bar
moghira izi e ko uari akuvagham.”
4 Ezi gumazamiziba bar moghira iza uari
akuvagha nighnizir kam gifongegha De-
vitin amamangati.
5 Kamaghin amizi, Devit Israelin kantrin
iti darazi bagha bar akaba amangi, sautin
amadaghan itir Isipin mitaghniamin
boroghin Sihorin Fanemin ikegha bar
ghua, notin amadaghan itir Hamatin zuir
tuavir akamin tu. Ezi me Kiriat Jearimin
mangi Ikiavira Itir Godin Akar Dikirizir
Gavgavimin Boksiam iniasa, bar iza uari
akufa.
6 Ezi Devit me inigha Godin Akar
Dikirizir Gavgavimin Boksiam iniasa Judan
nguazimin itir nguibam Balan zui, an ziar
igharazim Kiriat Jearim. Me Boksiar kam
migia ghaze, Ikiavira Itir God, kar an Akar
Dikirizir Gavgavimin Boksiam. Boksiar
kam, enselin bar gavgavir pumuningin
nedazimning, a gisin ikia mati, Ikiavira Itir
Godin atrivir dabirabim.
7 Ezi Devit uan midorozir gumaziba ko
ghua Balan nguibar ekiamin otivigha, ghua
Abinadapin dipenimin oto. Egha me Akar
Dikirizir Gavgavimin Boksiam inigh man-
gasa, karisin igiar mam inigha Boksiam isa
a gisin aneti. Ezi Abinadapin otarimning,
Usa ko Ahio, aning karisin igiar kamin akua
tuavimin zui.
8 Ezi Devit Israelia ko me bar moghira
ghuava, Ikiavira Itir Godin damazimin bar
akongegha pamtem ighiabagh amua an
ziam fe. Me gitaba ko buaba, ko tambarinba
ko dibiarir guar aviribav sogha sighabagh
ivi.
9 Me ghua gumazir mamin nguazir
asizimin oto, gumazir kamin ziam Kidon.
Kar me witin ovizibar iniba kua dar
dagheba isir danganim. Danganir kamin
bulmakauba daghdazima, Akar Dikirizir
Gavgavimin Boksiam irasava ami. Kam-
aghin amizi, Usa uan agharim amadagha
Boksiamin suira.
10 Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God bar
puvirama Usan aningaghegha atari. Ezi
danganir kamra, Usa Akar Dikirizir Gav-
gavimin Boksiamin miriamin maghiram
areme.
11 Devit garima, Ikiavira Itir God uan
aningagharim Usa gingezi an areme. Ezi
Devit atari. Ezi me danganir kam dibora
ghaze, “God Uan Aningagharim Usa Ginge,”
egha datirighin me uaghan kamaghira a
diboravira iti.*
12 Devit datirighin Ikiavira Itir Godin ati-
atigha ghaze, “Ki manmaghin, Ikiavira Itir
Godin Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam
inigh iziti a na ko ikiam?”
13 Kamagh amizi, Devit Boksiam inigh De-
vitin Nguibar Ekiamin mangan aghuagha,
a inigha Jerusalemin zuir tuavim ategha
ghua, Getin nguibar ekiamin gumazir mam,
Obetidomin dipenimin aneti.
14 Ezi Boksiam 3plan iakinibar
Obetidomin dipenimin iti. Ezi dughiar
kamin, Ikiavira Itir God bar deraghavira
Obetidom ko an adarazigh ami.

14

Devit Jerusalemin ikia atrivimin iti
(2 Samuel 5:11-16)

1 Tairin nguibar ekiamin Atrivim Hiram,
a uan gavmanin ingangarir gumazir da-
paniba Devit bagha me amada. A uaghan
Atrivim Devitin dipenimin ingarasa, temer
sidaba ko, dipenibar ingarir gumaziba ko
dagiabar bizibar ingarir gumaziba, a me
amangi. Ezi me Devit bagha atrivimin
dipenimin ingari.
2 Devit bizir kabar gari, da a bagha izima
a kamaghin fo, Ikiavira Itir God guizbangira
Israelian atrivimin ikiasa a ginaba. A
uaghan kamaghin fo, Ikiavira Itir God uan
gumazamiziba bar men akurvaghasa, ka-
magh amizi, a kantri Israel gamima, a bar
dera.
3 Ezi Devit Jerusalemin ikia ua amuir
igharazir maba inigha dar iti. Ezi an amuir
kaba, otariba ko guivir maba bate.
4 A Jerusalemin ikiava otarir maba ini.
Men ziabar kara: Simea, Sobap, Natan,
Solomon,
5 Iphar, Elisua, Elpelet,
6 Noga, Nefek, Jafia,
7 Elisama, Beliada ko Elifelet.

Devit Filistiaba ko misogha me abira
(2 Samuel 5:17-25)

8 Filistiaba kamaghin oraki, Israelia Devit
amisevezima a men atrivimin oto. Ezi Fil-
istiaba mangi me misuegh Devitin suighasa
zui. Me bizir kam damuasa amima Devit
fogha, uan danganir mogomer gavgavimin
uaghiri.

13:5: 1 Samuel 7:1-2 **13:6:** Ua Me Ini 25:22 * **13:11:** Akar kam, “datirighin,” a datirighin itir dughiam migeir puvati. A gumazir akinafarir kam osirizimin dughiam migei. **13:14:** 1 Eghaghaniba 26:4-5

9 Filistiaba iza Refaimin danganir zarimin
otogha gumazamizibav sogha men biziba
okei.
10 Ezi Devit kamaghin Godin azara, “Ki
mangiva Filistian kabav sogham, o? Ki
mangi me ko misoghti, ni me isi na dafarim
darigham o?”
Ezi Ikiavira Itir God kamaghin a ikaragha
ghaze, “Are, ni mangi. Ki me isi nin dafarim
datighti, ni midorozimin me abiragham.”
11 Ezi Devit ghua Filistiabav sogha me
abiragha kamaghin migei, “Ikiavira Itir God
mati aperiam otogha, pamtemin ivemara
nan dafarimin nan apaniba abiagharigha
me gasighasiki.”
Kamaghin amizi, me danganir kam
dibora ghaze, “Ekiam Aperiamin Min
Pamten Ivemara Apaniba Abiagharisi.”
12 Ezi Filistiaba uan marvir guaba ategha
are. Ezi Devit uan midorozir gumazibav
kemezi, me men marvir guabagh apongezi
da isi.
13 Ezi Filistiaba gin ua danganir zarir
kamin izegha gumazamizibav sogha men
biziba okei.
14 Ezi Devit kamaghin Godin azara, “Ki
manmaghin damuam?”
Ezi Ikiavira Itir God kamaghin a ikaragha
ghaze, “Ia me misoghsi mangiva, men
guaba moghin mangan marki. Ia modogh
men girakirangin moghin mangi, egh temer
balsamba tuivighav iti naghin misoghsivira
gan iki.
15 Ia oraghtima niginim otogham, mati
gumaziba temer kabar ghuabagh isin
daruam. Eghti ia fogh suam, ki uabi
Filistiabav soghsi ian faragh mangam. Ia
niginir kam baraghamin dughiamin, ia
maghira ivemar mangi me misogh.”
16 Ezi Devit Ikiavira Itir God a mikemezi
moghiram amigha, Filistiabar agiragha
bar me misuaghariki. Me me misogha
Gibeonin nguibar ekiamin ikegha ghua
Geserin nguibar ekiamin tu.
17 Devit amizi bizir kam, kantribar gu-
mazamiziba bar moghira a baregha ziar
ekiam Devit ganidi. Ezi Ikiavira Itir God me
gamizima, me bar Devitin atiatingi.

15

Me Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam inigh Jerusalemin mangasa

1 Devit ua bagha Jerusalemin dipenibar
ingari, Jerusalem, a Devitin Nguibar Ekiam.
Egha a uaghan Godin Akar Dikirizir Gav-
gavimin Boksiam arighasa danganir mam
akiri, egha me danganir kamin, Purirpenir
mamin ingari.
2 Ezi Devit kamaghin migei, “Ikiavira
Itir God uan Akar Dikirizir Gavgavimin
Boksiam aterasa, Livain anabamin adarazi
ginaba. Eghti me zurara an ingangarim
damuam. Kamaghin amizi, Livain an-
abamin adarazira, me Akar Dikirizir Gav-
gavimin Boksiam gisaghpugh aneteram.”
3 Egha Devit, Akar Dikirizir Gavgavimin
Boksiam inigh mangi danganir a bagha
dikirizimin anerighasa Israelian diazima,
me iza Jerusalemin nguibamin uari akufa.
4 Egha a Aronin ovavir boriba, ko Livain
anabamin adarazi akufa.
5 Men ziabar kara:

Kohatin ovavir boribar tongin 120plan
gumaziba ize. Ezi men gumazir da-
panim, Uriel.
6 Ezi Merarin ovavir boribar tongin
220plan gumaziba ize. Ezi men
gumazir dapanim, Asaia.
7 Ezi Gersonin ovavir boribar tongin
130plan gumaziba ize. Ezi men
gumazir dapanim, Joel.
8 Ezi Elisafanin ovavir boribar tongin
200plan gumaziba ize. Ezi men gu-
mazir dapanim, Semaia.
9 Ezi Hebronin ovavir boribar tongin
80plan gumaziba ize. Ezi men gumazir
dapanim, Eliel.
10 Ezi Usielin ovavir boribar tongin
112plan gumaziba ize. Ezi men
gumazir dapanim, Aminadap.

11 Ezi Devit gumazir kabar dia. Kar
ofa gamir gumazim Sadok, ko ofa gamir
gumazir igharazim Abiatar, ko Livain an-
abamin gumazir dapanir kaba, Uriel, Asaia,
Joel, Semaia, Eliel ko Aminadap.
12 Egha a kamaghin me migei, “Ia Li-
vain anabamin ikizibar gumazir dapaniba,
ia uan adarazi ko, arazir ia damuti ia
Godin damazimin zueghamibar gin mangi.
Arazir kamin gin, ia mangi Ikiavira Itir
God, Israelian God, an Akar Dikirizir Gav-
gavimin Boksiam inigh, danganir ki a bagha
dikirizimin izam.
13 E faragha ghua a isir dughiamin, ia
e ko ikezir puvati. E arazir aghuimin
gin ghua faragha Godin azarazir puvati, e
manmaghira damuam. Kamaghin amizi,
Ikiavira Itir God, en God, bar pazaviram e
gami.”
14 Ezi ofa gamir gumaziba ko Livain
adarasi, arazir me uari damigh Godin
damazimin zueghamim gami, egh me
mangi Ikiavira Itir God, Israelian Godin
Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam inigh
izam.
15 Egha Ikiavira Itir God, fomira Moses
mikemezi moghin, Livaiba Akar Dikirizir
Gavgavimin Boksiam aterasa, me Boksiam

15:2: Godin Araziba 10:8 **15:15:** Ua Me Ini 25:14

aterir arazim gamua, Boksiamin iter otevir pumuningin suiragha, a fegha uan dipizibagh atigha a gisaghpugha zui.

16 Ezi Devit Livain adarazir gumazir dapanibav kemezi, me uan tarazi amiseveghti, me Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam inigh zamin dughiamin, me onger akar aghuibar amu. Egh me uan bar akongezir arazim akakaghsi, pamtemin ighiabar amu gitaba ko tambarinba ko buabav sogh, Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam inigh izam.

17-21 Ezi Livain gumazir dapaniba gumazir kaba amisefe:

Joelin otarim Heman,
Hemanin adarazir mav Asap, a Berekian otarim,
ko Kusaian otarim Etan, a Merarin ovavir boribar mav.

Gumazir kaba, onger akaba bangi tambarinbav soghamin ingangarim iti. Ezi gumazir dapaniba, 3plan gumazir kabar akuraghasa ua Livain anabamin adarazir gumazir maba misefe. Livain adarazir gumazir kaba gitabav sozir ingangarim iti. Marazi gitan igharagha garibav sosi, dar ararem bar pin ghuanabo. Gumazir kabar ziabar kara:

Sekaraia, Jesiel, Semiramot, Jehiel, Uni, Eliap, Masea, ko Benaia.

Ezi marazi gitan igharagha garibav sosi, dar ararem bar iraghu. Gumazir kabar ziabar kara:

Matitia, Elifelehu, Miknea, Obetidom, Jeiel ko Asasia. Obetidom ko Jeiel, aning Godin Dipenimin itiar akabar garir adarazir gumazimning.

22 Ezi Kenania, a ingangarir kabar amuan bar fo, kamaghin amizi, me Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam inigh izamin ingangarir kabar ganasa Kenania amisefe. Kenania, a ighiam gamir gumazir kabar garir gumazim.

23-24 Egha me Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiamin ganasa gumazir maba amisefe, men ziabar kara:

Berekia, Elkana, Obetidom, ko Jehia.

Egha me ofa gamir gumazir maba amisevezima, me sighabagh ivia Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiamin faragha zui. Ofa gamir gumazir kabar ziabar kara:

Sebania, Josafat, Netanel, Amasai, Sekaraia, Benaia ko Elieser.

Me Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam inigha Jerusalemin ize
(2 Samuel 6:12-22)

25 Egha me bar uari akuvagha givagha, Devit, Israelian gumazir dapaniba ko 1,000plan midorozir gumazibar garir gumazir dapaniba, me Obetidomin dipenimin ghugha, Ikiavira Itir Godin Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam inigh ua Devitin Nguibar Ekiamin izasava ami. Gumazamiziba bizir kam bagha bar akonge.

26 Ezi Livaiba Ikiavira Itir Godin Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam aterir dughiamin, God men akura. Kamaghin amizi, me a bagha 7pla bulmakaun apuriba ko 7pla sipsipin apuribar ofa gami.

27 Ezi Devit, ofa gamir gumazimin korotiar ruarir dirir mam arugha, an sazimning uabi gike. Ezi Godin Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam aterir Livaiba ko, gitabav sogha ighiabagh amiba ko, ingangaribar garir gumazim Kenania, me bar moghira Devit kurkezi moghin kurke. Ezi Devit ikezi nir ruarir kam gisin, a uaghan ofa gamir gumazimin korotiar otevir azenan azuir dirir mam arugha, an sazimning uabi gike.

28 Me Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam atera Jerusalemin zuima, Devit Israelia ko me bar moghira arazir kamram amua, bar akongegha pamtemin diava sighabagh ivia tambarinbav sogha gitan igharagha garir kabav sozima, dar ararem bar pin mar ghuavanabo.

29 Me Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam atera Devitin Nguibar Ekiamin aven izir dughiamin, Solin guivim Mikal winduan tughav ikia men gari. A uan pam Atrivim Devitin garima, a ighiabagh amuava Ikiavira Itir Godin damazimin igharagha ighava uabi fa uabi ekurava, Ikiavira Itir Godin ziam fe. Devit amir arazir kam, Mikal bar a gifongezir puvatigha, navir kuram Devitin ikia a baseme.

16

1 Ezi me Ikiavira Itir Godin Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam isava, Devit a bagha ingarizir purirpenimin aven aneti. Egha me Godin damazimin ofan bar isia mighiriba ko, gumazamiziba God ko navir vamiran ikiamin ofabagh ami.

2 Devit ofabagh amigha givagha, Ikiavira Itir Godin ziamin, deraghvira gumazamizibar amuasa, an azai.

3 Egha Devit dagheba isa bar gumazamizibagh aningi. Gumaziba ko amiziba vaghvagha bretin rubuzim ko asizir tuzir me avimin tueziba ko wainin ovizir me apuziziba, me bar ada ini.

4 Egha Devit gin Godin ofa gamir gumazir maba amisefe, eghti me Ikiavira

Itir Godin Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiamin boroghin mangi Ikiavira Itir God,
Israelian Godin ziam fam. Me Godin dim a
minabi an ziam fam.
5 Egha Devit Asap amisevezi, a gumazir
kabar faragha zui. Ezi Sekaraia Asapin
namba 2in iti. Ezi gumazir igharazibar zi-
abar kara: Jeiel, Semiramot, Jehiel, Mati-
tia, Eliap, Benaia, Obetidom ko Jeielin
igharazim. Gumazir kabar ingangarim, me
gitabav sogham. Eghti Asap brasin itaribav
sogham.
6 Egha Devit ofa gamir gumazimning
Benaia ko Jahasiel, Godin Akar Dikirizir
Gavgavimin Boksiamin boroghin mangi
sighabagh iviamin ingangarim bagha aning
amisefe.
7 Aruer kam, a faragha zuir dughiar Devit
Ikiavira Itir God minabaghamin onger ak-
abar amuamin ingangarim isa Asap ko an
adarazigh aningizim.

Me Ikiavira Itir God
minabir ighiam gami
(Onger Akaba 105:1-15; 96:1-13; 106:1;
106:47-48)
8 Asapin adarazi ighiar kam bati:

E bar Ikiavira Itir Godin ziam diponiva a
minabaka.
Egh ingangarir ekiar an amizibar gun
Kantrin Igharazibar Gumazamiziba
bar me mikimam.
9 E Ikiavira Itir God bagh ighiaba bangi egh
an ziam fam.
Egh bizir aghuir an amizibar gun
mikimam.
10 Gumazamizir Ikiavira Itir Godin
boroghin zuiba,
uan navir averiabar aven a bagh bar
akongegh.
E an ziar aghuim ginighnigh an ziar
ekiam bar a pirafi bar akuegham.
11 E zurara Ikiavira Itir Godin boroghira
mangi
uarir akurvaghsi an gavgavim bagh an
azangsigham.

12-13 Ia Israelin ovavir boriba, Israel a
Ekiamin ingangarir gumazim.
Ia Jekopin boriba, ia Ikiavira Itir God ua
baghavira inabazir gumazamiziba.
Arazarazir ekiaba ko ingangarir gavgavir
an amiziba ko akar a en apanibagh
asighasigha mikemeziba,
ia uam adagh nighnighvira iki.

14 Ikiavira Itir God, a en God.
Egha nguazir kamin gumazamiziba bar
me gativagha men gari.
15 Ikiavira Itir God e koma Akar Dikirizir
Gavgavir mam gami,
egh zurazurara Akar Dikirizir Gavgavir
kam ginighnigham.
An Akar Dikirizir Gavgavir kam
ginighnigh mangivira ikiam.
16 An Abraham ko Akar Dikirizir Gavgavir
kam gami.
Egha Aisak koma Akar Dikirizir Gav-
gavir kam akiri.
17 An Akar Dikirizir Gavgavir kam Jekop
koma a gami, a Israelian ovavim,
egha Akar Dikirizir Gavgavir kam gav-
gavim a ganingi, eghti a zurara iki
mamaghira ikiam.

18 Ikiavira Itir God kamaghin migia ghaze,
"Ki Kenanin nguazim ni daningam,
eghti nguazir kam nin ovavir boribar
nguazimin ikiam."

19 Fomira Israelia bar avirasemezir pu-
vatigha,
Kantrin Igharazibar Gumazamizibar
min pura Kenanin nguazimin iti.
20 Egha Kantrin Igharazibar Gumaza-
mizibar min pura tintinibar dagh
aruavira iti.
21 Ezi God tarazi ataghizi, me me misogha
me abinizir puvati.
A men akurvagha me bagha atrivir
maba akar gavgaviba me ganiga
atriviba dikabira,
22 egha ghaze, "Ki ua bagha misevezir
gumazamiziba, ia me gasighasighan
marki!
Ia nan akam inigha izir gumaziba pazi
me damuan marki!"

23 Nguazir kamin gumazamiziba bar, ia
Ikiavira Itir God bagh onger akabar
amu.
Dughiabar zurara ia an gun uariv
mikim suam, Ikiavira Itir God zurara
en akurvasi.
24 Ia, an gavgavim ko ingangarir aghuir an
amibar
gun kantriba bar dar gumazamizibav
kim.
25 Ikiavira Itir God a bar faraghavira ikia bar
gavgafi.
Ezi e an ziam fi mangivira ikiam.
Aseba bar, me Ikiavira Itir Godin min itir
puvati.
E an apengara ikiva an atiatingam.
26 Nguazimin itir gumazamizibar aseba, da
pura ifavarir godba.
Ikiavira Itir God, an overiamin ingari.
27 Ikiavira Itir God, atrivimin ikia ziar ekiam
ikia, egha uan Dipenimin iti.

16:11: Onger Akaba 24:6 **16:16:** Jenesis 12:7; 26:3 **16:17:** Jenesis 28:13 **16:21:** Jenesis 20:3-7 **16:22:** Onger Akaba 105:15 **16:26:** Ofa Gami 19:4

A bizir aghuiba ko gavgavimin
mingarim.
28 Ia nguazimin itir ikizibar gumazamiziba
bar,
ia Ikiavira Itir Godin ziar ekiam ko gav-
gavim bagh bar akongegh.
29-30 Ikiavira Itir God, a bar faraghavira
itima, ia an ziar ekiam fi.
Ia ofaba inigh an Dipenimin mangi.
Ikiavira Itir Godin Araziba da bar deragha
bar zue, arazir kaba mati an kurkazir
aghuim.
Ia gumazamiziba bar moghira an
arazir kabagh nighnigh an ziam fi.*
Ia nguazimin gumazamiziba, ia an atiating
egh akong.
Ia Kantrin Igharazibar Gumazamiz-
ibar tongin iki mikim suam,
"Ikiavira Itir God, an atrivimin iti.
A nguazimin ingarigha a gamizi, a
gavgavigh iki mamaghira ikiva
sivaghsivaghan kogham."
31-33 Nguazim ko overiam, gua bar
akongegh, ongarim, ni bar akuegh
egh niginir dafam damu.
Ia ongarimin aven itir biziba, ia uaghan
bar akongegh.
Ia azeniba, ko azenibar aghuir biziba, ia bar
moghira bar akongegh.
Ia ruaribar temeba, ia uaghan ighiabar
amu bar akongegh.
Ia bar moghira izi, Ikiavira Itir Godin
damazimin ighiam damu.
A izi nguazimin gumazamiziba bar
men araziba tuisigham.
34 Ikiavira Itir Godin Araziba bar dera, ezi
a zurara en apangkuva ikia mam-
aghira iti.
Kamaghin amizi, e bizir kam bagh a
minabagham!
35 O God, ni datirighin en akuragh!
E gumazamizir bar igharazibar torimin
iti, ni uam e akuvagh uam e inigh en
nguazimin izi.
Eghti e nin ziar ekiam ginighnigh nin ziar
ekiam minabagham.
E nin ziam fisi bar akuegham.

36 E Ikiavira Itir Godin ziam feka, a Israelian
God.
E datirighin ko, gin izamin dughiabar
zurara an ziam feka.

Asapin adarazi ighiar kam bangegha
givazi, gumazamiziba kamaghin migei,
"Bar guizbangira!" Egha me Ikiavira Itir
Godin ziam fa ghaze, "Aleluia!"

Asap ko an adarasi, men ingangarim

37 Devit Ikiavira Itir Godin Akar Dikirizir
Gavgavimin Boksiamin boroghira ikiva,
aruebar vaghvagh Godin ziam famin
arazibar faragh mangasa Asap ko an
adarazi amisefe. Me zurara ingangarir kam
damu kamaghira ikiam.

38 Egha Devit uaghan Asapin adarazir
akurvaghasa ingangarim isa Jedutunin
otarim Obetidom ko an adarazir tongin
68plan gumazibagh aningi. Ezi Obetidom
ko Hosa Purirpenimin tiar akabar garir
ingangarim iti.

Gibeonin nguibar ekiamin ofabar amuamin ingangarim

39 Devit Gibeonin nguibar ekiamin itir
Purirpenmin ofa damuva an ganamin ofan
ingangarim bagha Sadok ko ofa gamir gu-
mazir igharaziba amisefe.

40 Me zurara mizaraziba ko guaratizibar,
asiziba bar isia mighirir ofa gamir
dakozimin, Ikiavira Itir God bagh ofan bar
isia mighiribar amuam. Ikiavira Itir God
Israelia ganingizir ofa damuamin Arazir
kaba, me dar gintigh.

41 Egha Devit Ikiavira Itir God minabiva
ighiaba bangasa Heman ko Jedutun ko Li-
vain marazi a misefe. Ighiar kaba ka-
maghin ghu, "Ikiavira Itir God zurara en
apangkuvigha mamaghira iti."

42 Heman ko Jedutun, Ikiavira Itir
Godin ziam famin ighiaba bagh sighabagh
ivi tambarinba ko buar guar aviribav
soghamin ingangarim iti. Ezi Jedutunin
otariba Ikiavira Itir Godin Purirpenimin
tiar akabar ganamin ingangarim iti.

43 Devit ingangariba me ganigha givazi,
gumazamiziba uamategha uan nguibabar
zui. Ezi Devit, deragh uan adarazir
amuasa Godin azangsighasa, uamategha
uan dipenimin zui.

17

Godin akam inigha izir gumazim Natan, Godin akamin gun Devit migei
(2 Samuel 7:1-17)

1 Dughiar maba givazima, Atrivim
Devit uan dipenimin bar deraghavira
ikia avughsi. Egha a kamaghin Godin
akam inigha izir gumazim Natan migei,
"Ki dipenir aghuir me sidan temebar
ingarizimin bar deraghavira iti. Ezi Ikiavira
Itir Godin Akar Dikirizir Gavgavimin
Boksiam, a Purirpenimin iti. Bizir kam
derazir puvati."

2 Ezi Natan atrivim ikaragha ghaze,
"Ikiavira Itir God ni ko iti. Kamaghin amizi,

* **16:29-30:** Hibrun akam deragha akar kamin mingarim abighizir puvati. Gumazir maba kamaghin nighnisi, Hibrun akamin mingarim kamakin, "Ia kurkazir aghuiba ikegh izi, an ziam fi." **16:34:** 2 Eghaghaniba 5:13; 7:3; Esra 3:11; Onger Akaba 100:5; 106:1; 107:1; 118:1; 136:1; Jeremaia 33:11 **16:43:** 2 Samuel 6:19-20

bizir tizim nin nighnizimin izi, ni a damusi
ni puram a damu."

3 Ezi dimagarir kamin, Ikiavira Itir God
Natan migia ghaze,
4 "Ni mangi nan ingangarir gumazim De-
vit mikim suam: Ikiavira Itir God ghaze, ni
nan dipenir ki aven ikiamimin ingaramin
gumazir ki misevezim puvati.
5 Ki dipenir ekiabar aven itir puvati. Ki
fomira Isipin kantrin aven Israelia inigha
azenan iza ghua datirighin tu, ki tintinibar
danganir aviribar arua, Purirpenimin aven
iti.
6 Ki danganir aviribar Israelia, ia koma
aruava, kamaghin ian gumazir dapanir
ki misevezir tamin azarazir puvati, 'Ni
manmaghsua na bagha temer sidabar
dipenitamin ingarizir puvati?' "
7 Egha Ikiavira Itir God ua Natan migia
ghaze, "Ni kamaghin nan ingangarir gu-
mazim Devit mikim: Ki Ikiavira Itir Godin
Gavgaviba Bar Itim, ni sipsipbagh eghuva
dar garir dughiamin, ni nan gumazamiziba
Israelia, men gumazir dapanimin ikiasa ki
ni amisefe.
8 Ni zuir danganiba bar, ki ni ko iti. Egha
ki nin apaniba abirazima, ni me gasighasiki.
Nguazir kamin gumazibar ziaba ekevezi
moghin, ki nin ziam damighti a bar ekeveg-
ham.
9-10 Ki uan gumazamiziba Israelia bagha
nguazir mam amisefe. Ki an me arighti,
me uan nguibamin min deraghvira a dapi-
agh ikiva uam atiatingan kogham. Eghti
gumazir kuraba fomira me gamizi moghin,
ua me damuan kogham. Ian ovaviba fomira
nguazir kam inizir dughiamin ikegha izi,
ki ia bagha misevezir gumazir dapanibar
dughiamin, ian apaniba ia gasighasighavira
iti. Ezi datirighin ki apanibar tuaviba
apirighti, me ua me gasighasighan kogham.
Ki nin adarazi ateghti, me ikiva ni bagh
ovavir boriba batam.
11 "Ni aremeghti, me mozimin ni afaghti,
ki nin boribar tongin otaritam amiseveghti,
an atrivir gavgavimin otoghti, bizitam a
dikabiraghan kogham.
12 Atrivir kamra, a na bagh dipenimin in-
garam. Eghti ki an ovavir boribar amighti,
me gin atrivibar iki gavgavigh mamaghira
ikiam.
13 Eghti kirara, an afeziamin min ikiti, a
nan otarimin min ikiam. Egh ki zurara an
apangkuvam. Ki faragha Sol batoghezi ni an
danganim inizi moghin, ki akirim ragh nin
otarim gasaraghan kogham.
14 Eghti nin adarazi givaghan kogham.
Ki nin ikizimin aven gumazibar amuti, me
atrivibar otiv mamaghira ikiam."

15 Natan Ikiavira Itir Godin akaba
baregha givagha, ghua God an akazir biziba
bar dar gun Devit mikeme.

Devit Ikiavira Itir God ko migei
(2 Samuel 7:18-29)

16 Atrivim Devit, Ikiavira Itir Godin akam
baregha givagha, an Purirpenimin aven
ghugha an damazimin kamaghin a ko
migei, "O Ikiavira Itir Godin Gavgavim, ki
tina, ni arazir aghuir aviribar na gami. Ezi
ki uan adarazi ko, e ziar ekiaba puvati. Ezi ni
fomira deraghavira na gamua iza datirighin
tu.
17 O God, ni ghaze, arazir aghuir ni
e gamizir kaba ti nin damazimin bizir
muziariba, egha ni arazir igharazir mamin
ua na gami. Ni uan ingangarir gumazimin
ovavir borir gin otivamibar amuamin
bizimin gun na mikeme. O Ikiavira Itir
Godin Gavgavim, ki gumazir kinim, ezi ni
bar bizir ekiabar amuasa dar nan akakasi.
18 Kamaghin amizi, ki manmaghin ni
mikimam? Ki nin ingangarir gumazim, ezi
ni na gifogha gifa.
19 O Ikiavira Itir God, ni uan ifongiamin
gin ghua uan ingangarir gumazim bagha
bizir ekiar kam gami. Egha ni uan akar
dikirizir ekiaba nan akakasi.
20 O Ikiavira Itir God, nin gavgavim bar
ekevezi, tav ua nin min itir puvati. E
uan inazibar akatoribar oraghizi moghin,
ni uabira bar guizin God.
21 E Israelia, Isipin kalabusin itima, ni
uam e ini, egha ni e gamizi, e nin gumaza-
mizibar otifi. Kamaghin amizi, nguazir
kamin gumazamizir igharaziba, me, e nin
gumazamizibar min garir puvati. E nin
gumazamiziba kantrin kamin otogha itima,
ni bizir aghuiba ko bizir ekiar aviribar en
akura. Ni gumazamizir igharaziba bat-
uegha men asebagh asighasighizi, e iza men
nguazim ini. Kamaghin amizi kantriba bar,
dar gumazamiziba ziar ekiam ni ganidi.
22 O Ikiavira Itir God, ni Israelia e gamizi,
e zurara kamaghira nin gumazamizibar
ikiam. Eghti ni uabi en Godin ikiam.
23 "O Ikiavira Itir God, ni uan ingangarir
gumazim ko an adarazi bagha amizir akar
dikirizir kam, ki kamaghsua, ni a damighti a
zurara kamaghira iki.
24 Eghti gumazamiziba bizir ni amir
kabar ganiva, ziar ekiam ni daningam.
Egh me kamaghin mikim suam, 'Ikiavira
Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, a Israelian
God.' Egh ni zurara nan adarazir amuti me
atrivibar otivam.
25 O nan God, ni kamaghin nan aka, ni nan
ovavir boribar amuti, me zurara gavgavigh
ikiam. Kamaghin amizi, ki nin ingangarir
gumazim, ki ni ko mikiman atiatir puvati.

17:13: Hibru 1:5

26 "O Ikiavira Itir God, ni uabi guizbangira
God, ni uan akar dikirizibar gin ghua, biz-
iba bar dagh ami. Egh ni uan ingangarir
gumazim bagha akar dikirizir aghuir kam
damuti, a guizbangiram otogh.
27 O Ikiavira Itir God, ki nin ingangarir gu-
mazim, ki kamaghin ifonge, ni akar dikirizir
kam ginighnigh, egh deraghvira nan ikizim
damu. Eghti ovavir borir nan gin iza-
miba, nin damazimin iki zurara kamaghira
ikiam."

18

Devit midorozimin aven
uan apaniba abira
(2 Samuel 8:1-18)

1 Egha gin, Devit uan midorozir gumaziba
ko ua ghua Filistiaba ko misosi. Egha me Fil-
istiabav sogha me abinigha, Getin nguibar
ekiam isava nguibar an boroghin itir maba
sara ini. Ezi Filistiaba ua Israelia gativazir
puvati.
2 Ezi gin, Devit ua uan midorozir gumaz-
iba ko ghua Moapia misogha me abira. Ezi
Moapia Devitin apengan ikia dagiaba isa
takisin min a ganidi.
3 Ezi Devit uan midorozir gumaziba
ko ghua kantri Soban atrivim ko misosi,
an ziam Hadateser. Soba, a Sirian
kantrin nguibar ekiar mam, egha a kantri
Hamatin boroghin iti. Dughiar kamin
Hadateser uan midorozir gumaziba inigha
apanibav soghasa ghua, Yufretisin Fanemin
amadaghan nguazir otevitam ua bagh a
iniasa zui. Ezi Devitin adarazi me batogha,
midorozimin me abini.
4 Egha Devit Hadateserin midorozir gu-
mazir aviriba ini. A 20,000plan midorozir
gumaziba isa, 7,000plan midorozir gumazir
hoziabagh apiaghira misoziba ini. Egha
Devit uaghan, 1,000plan karisba ini, egha
100plan hoziaba ini. A uaghan hoziar
igharazibar suer agiriba aghorezi, da
daruan ibura.
5 Dughiar kamin Sirian Damaskusin
nguibar ekiamin itiba, me Atrivim Ha-
dateserin akuragh misoghasa zui. Ezi Devit
uan midorozir gumaziba ko, me Sirian
midorozir gumazir 22,000plan misoghezi
me ariaghire.
6 Ezi Devit uan midorozir gumaziba
Sirian kantrin tintinibar me ariki. Ezi Sirian
gumazamiziba Devitin apengan ikiava
dagiaba isa takisin min a ganidi. Danganir
Devit misoghasa zuiba bar, Ikiavira Itir God
an akurvazima, an apaniba abiri.
7 Devit garima, Hadateserin midorozir
gumazir dapaniba golin ingarizir oraba
ateri. Ezi David orar kaba inigha
Jerusalemin ghu.
8 A uaghan Hadateserin nguibar ekiamn-
ing Beta, ko Berotai, aningin brasin aviriba
ini. Solomon gin brasin kaba inigha Godin
Dipenimin bizir kabar ingari, brasin tengin
bar ekiam ko Godin Dipenimin guarir akinir
ruarir pumuning ko brasin itariba ko bizir
igharaziba sara.
9 Kantri Hamatin Atrivim Toi, an orazi,
Devit kantri Soban Atrivim Hadateserin
midorozir gumaziba abiragha gifa.
10 Dughiar aviribar Hadateser faragha,
Toin apanim gami. Kamaghin amizi, De-
vit Hadateserin misoghezir bizim bagha,
Atrivim Toi bar akonge. Kamaghin Toi, uan
otarim Hadoram, an ziar igharazim Joram,
Devit bagha anemada. Egha a migia ghaze,
"Ni mangi nan dughiar aghuim a daningigh.
Egh kamaghin a mikim suam, Ki orazi, ni
Hadateser abiragha gifa. Kamaghin amizi,
ki bizir ni amizir kam bagha bar akonge."
Ezi Hadoram Devit bagha ghua bizir aghuir
me gol ko silva ko brasin ingariziba a ganidi.
11 Ezi Devit bizir aghuir kaba inigha
Ikiavira Itir Godin ziam fasa dagh inaba,
eghti da God baghvira ikiam. A kantrin
igharaziba bar me misogha inizir golba ko
silvaba, a kamaghira dagh ami. Kar Ido-
mia ko Moapia ko Amonia ko Filistiaba ko
Amalekia.
12 Ezi Seruian otarim Abisai, Devitin
midorozir gumaziba inigha uaghira
Idomia ko misoghasa, Danganir Zarir
Amangsizir Avirim Itimin ghu. Egha me
Idomian 18,000plan gumazibav soghezi me
ariaghire.
13 Ezi Abisai, Idomian ganasa midorozir
gumaziba kantri Idomin tintinibar me
ariki. Ezi Idomian gumazamiziba Devitin
apengan ikiava, dagiaba isa takisin min a
ganidi. Danganir Devit misoghasa zuiba
bar, Ikiavira Itir God an akurvazima, an
apaniba abiri.
14 Devit Israelia bar me gativagha, guizin
arazibar deraghavira uan gumazamiz-
ibagh ami.
15 Seruian otarim Joap, a midorozir gu-
mazibar dapanim. Ezi Ahilutin otarim Je-
hosafat, a gavmanin akinafariba osirir gu-
mazir faragha zuim.
16 Ezi Sadok ko Ahimelek, aning ofa gamir
gumazimning. Sadok, a Ahitupin otarim,
ezi Ahimelek, a Abiatarin otarim. Ezi Savsa,
an atrivimin akinafariba osirir gumazim.
17 Ezi Jehoiadan otarim Benaia, a De-
vit geghuvir midorozir gumazibar, gumazir
dapanim. Kar Keret ko Peletin adarazir
gumaziba. Ezi Devitin otariba gavmanin
gumazir dapanir ekiabar iti.

18:8: 1 Atriviba 7:40-47; 2 Eghaghaniba 4:11-18 **18:12:** Onger Akaba 60:1

19

Devit, midorozimin
Amonia ko Siriaba abira
(2 Samuel 10:1-19)

1 Bizir kamin gin, Amonian Atrivim Na-
has aremezi, an otarim an danganim inigha
atrivimin oto.
2 Ezi Devit ghaze, “Ki arazir aghuimin
Hanun damuam, mati an afeziam Nahas
faragha arazir aghuimin na gami.”
Kamaghin amizi, Devit apangkuvir
migirigiabar Hanunin mikimasa uan abuir
gumazir maba amada. Ezi me ghua otozir
dughiamin,
3 kantri Amonian gumazir dapaniba uan
atrivim migia ghaze, “Ni ti ghaze, De-
vit abuir gumazir kaba amadazi, me ziar
ekiam nin afeziam daningasa ize? Bar pu-
vati. A ti ifar mongiva en kantri getiva
an ganasa oda me amadazi me ize. Egh
me gin uan midorozir gumaziba ko izi e
gasighasigham.”
4 Ezi Hanun akar kam baregha, Devitin
abuir gumazibar suigha men ghua-
masizibagh ise. Egha uaghan men korotiar
ruariba arighara da aghorezi da bar otefe,
ezi men mitiarakaba azenimra iti. Egha a
me amadazi me ghue.
5 Ezi abuir gumazir kaba bar aghumsigha,
uamategh uan nguibabar mangan aghua.
Ezi Devit Hanun amizir bizir kam baregha,
kamaghin abuir gumazir kaba bagha akam
amaga ghaze, “Ia Jerikon nguibar ekiamra
iki mangiti ian ghumasiziba uam otivigh
givaghti ia Jerusalemin izi.”
6 Amonia kamaghin fo, me Devitin
abuir gumazibagh amizir bizir kam,
an a bagh bar men aningaghegham.
Kamaghin amizi, Hanun uan adarazi ko, me
midorozir karisba ko karisbagh isin apia
misozir midorozir gumazibagh ivezasa
Mesopotemian adarazi ko, Sirian gumazir
kantri Makan itiba ko, kantri Soban itir
darazi bagha akam amada. Egha Hanun
kantrin kabar midorozir gumazibagh
ivezasa silvan maba amada, dar osimtizim
35,000 kilogremin tu.
7 Ezi me 32,000plan midorozir karisba
isava Hanun ganingi. Ezi Makan atrivim
uan midorozir gumaziba ko uaghan Ha-
nunin akurvaghasa iza Medeban nguibar
ekiamin boroghin danganim aghuigha
an iti. Ezi Amonin midorozir gumaziba
uaghan uan nguibar ekiam ategha iza
Israelia ko misoghasa uari akuvagha iti.
8 Ezi Devit kamaghin oraki, Amonia uan
midorozir gumaziba bar me akufa. Egha
a Joap ko midorozir gumaziba bar me
amadazi, me me ko misoghasa zui.
9 Ezi Amonia uan nguibar ekiamin
azenan izegha misoghasa uari arigha,
nguibar ekiam avinizir divazir tiar akamin
boroghin tuivighav iti. Ezi atrivir men
akurvaghasa izeziba uan adarazi ko, me
uarira dadar torimin tuivighav iti. Egha
misoghasa uari arigha iti.
10 Ezi Joap apanir kabar ganigha fo,
midorozir gumazir okoruar pumuning,
vong ko vong sara dikavigh izi a ko
misogham. Kamaghin amizi, a Israelian
gumazir gavgavir deragha misozir maba
amisevegha me isa, dadar torimin itir
apanir kabar arava bizimin me afe. Egha
a uabi men dapanimin ikia faragha tu.
11 Egha a uan dozim Abisai amisevezi,
a midorozir gumazir igharazibar faragha
zui. Egha Amonian midorozir gumazibar
arava men boroghin uan midorozir gumaz-
iba bizimin me afa zui.
12 Egha Joap kamaghin Abisai migei, “Ni
ganti, Sirian midorozir gumaziba e adugh
mangi e abinsi damuti, ia izi en akuragh.
Eghti Amonia ia adugh mangi ia abinsi
damuti, e mangi ian akuragham.
13 Ia atiatingan marki! E uan gumaza-
miziba ko nguibar ekiar God e ganingiziba
bagh nighnigh pamtemin misogham. Eghti
Ikiavira Itir God damuasa ifongezir bizir
aghuim a mar guizbangirama otogh.”
14 Egha Joap uan midorozir gumaziba ko
Siriabav soghasa ghua garima, me ara tin-
tinibar ghue.
15 Ezi Amonia gari, Siriaba arima, me
uaghan Abisain adarazir damazimin ara
ghua uan nguibar ekiam avinizir divazir
ekiamin aven monge. Ezi Joap pura Amonia
ategha uan midorozir gumaziba inigha ua-
mategha Jerusalemin ghu.
16 Ezi Siriaba garima, Israelia
midorozimin me abira, kamaghin amizi, me
uan midorozir gumazibar diazima me bar
iza uari akufa. Egha me uarir akurvaghasa
gumazir maba amangizi, me ghua Sirian
adarazir Yufretisin Fanemin aruem anadi
naghin itir gumazir maba ini. Ezi Sirian
gumazir kaba iza men akura. Ezi Atrivim
Hadateserin midorozir gumazibar garir
gumazir dapanim Sobak, men faragha ghua
men gumazir dapanimin iti.
17 Ezi Devit orazi, Siriaba iza uari aku-
vagha itima, a Israelian midorozir gumaz-
iba bar me inigha ghua Jordanin Fanem
girigha vongin ghua danganir Siriaba itimin
ghu. Ezi Sirian midorozir gumaziba tuiva
misoghasa uari arigha maghira Israelia ko
midorozim fore.
18 Ezi Israelia midorozimin bar gavgav-
igha Sirian midorozir gumaziba adugha
zuima me are. Ezi Devit uan midorozir
gumaziba ko, men 7,000plan karisbagh
isin ikia misozir gumaziba ko 40,000plan
nguazimin tuiva misozir gumazibav
soghezi, me ariaghire. Egha uaghan Sirian

midorozir gumazibar dapanim Sobakin misoghezi, a danganir kamrama areme.
19 Ezi Atrivim Hadateserin apengan itir adarazi garima, Israelia me abinigha gifa. Ezi me tagha, Israelia ko navir vamiran ikiasa akam akirigha Israelian apengan iti. Kamaghin amizi, Siriaba ua Amonian akurvazir puvati.

20

Devit misogha Raban nguibar ekiam ini
(2 Samuel 11:1; 12:26-31)

1 Ezi azeniba vaghvagha, dar dughiar orangtiziba givasava amima, atriviba uan midorozir gumaziba inigha uan apanibav soghasa zui. Ezi azenir Devit Siriaba abirazimin gin, orangtizimin dughiam givasava amima, Joap midorozir gumaziba inigha Amonia misoghasa zui. Me ghua Amonia misogha me abiragha, Raban nguibar ekiam ekiarugha midorozim fore. Ezi Devit uabi midorozim bagha ghuzir puvatigha, Jerusalemra iti.

Joap Israelia ko pamten Amonia ko misogha ghua Raban nguibar ekiam ini.

2 Ezi Devit Amonian atrivimin dapanir asuam ini. Dapanir asuar kam, me golin an ingarizi, an osimtizim 35 kilogrem. Dapanir asuar kam, me dagiar dirir bar pin kozibar an kuruke. Ezi Israelia dapanir asuar kam inigha Devitin dapanim garu. Devit uaghan dagiaba ko bizir aghuir aviriba nguibar ekiar kamin ada ini.

3 Egha Devit Raban nguibar ekiamin itir gumazamiziba bar me inigha, ingangarir guar aviribar amuasa me arisi. Marazi sabar ingarir ingangaribagh ami, marazi ainin afavibar ingangaribagh ami, marazi ainin sobiabar ingangaribagh ami. Arazir kamra, Devit kantri Amonin nguibar ekiar igharaziba bar men gumazamizibagh ami. Egha gin, Devit uan midorozir gumaziba ko me uamategha Jerusalemin ghue.

Israelia Filistiabar gumazir bar dafaba ko misosi
(2 Samuel 21:18-22)

4 Egha Israelia gin ua Filistiaba ko misosi. Dughiar kamin me Geserin nguibamin uariv sosi. Ezi Israelian mav, a Husan nguibamin gumazim, an ziam Sibekai, a Filistian gumazir bar dafar ruarir mam misoghezi an areme, an ziam Sipai.

5 Dughiar igharazir mamin, Israelia ua Filistiaba ko uariv sosi. Ezi Jairin otarim Elhanan, a Getin nguibar ekiamin gumazim Lami misoghezima an areme, a Goliatin aveghbuam. Lamin afuzir misiam bar ekevegha mati me iniba nuavir masinin tretbar suizir aghorir bar dafam.

6 Ezi gin midorozir igharazir mam ua Getin nguibar ekiamin oto. Gumazir bar dafar ruaribar ovavir borir mam uaghan iti, egha a gumazir ruarir dafam. Ezi an dafarimning vaghvagha 6plan dafarir puziba iti, ezi an dagarimning uaghan kamaghira 6plan dagarir puziba iti. Da bar moghira 24plan puziba.

7 Gumazir kam dibovir akabar Israelia migiav itima, Devitin aveghbuam Sama, an otarim Jonatan a misoghezi, an areme.

8 Filistian gumazir kaba, me gumazir bar dafar ruarir Getin nguibar ekiamin izezibar ovavir boriba. Devit uan midorozir gumaziba ko me misoghezi, me ariaghire.

21

Devit gumazamiziba medi
(2 Samuel 24:1-25)

1 Dughiar mamin, apanibagh amir gumazim Satan, osimtizim Israelia daningasa, egha gumazamiziba mengasa Devitin nighnizim fe.

2 Ezi Atrivim Devit Joap ko midorozir gumazibar gumazir dapanir igharazir mabav gia ghaze, “Ia mangi Israelian gumazamiziba bar me mengegh. Ia kantrin danganiba bar adar mangi, notin amadaghan Danin nguibar ekiam ikegh, mangi sautin amadaghan Berseban nguibar ekiamin otogh, gumazamiziba bar me mengegh. Ki e uan gumazamizibar dibobonim gifoghasa.”

3 Ezi Joap kamaghin atrivim ikaragha ghaze, “Atrivim, nan gumazir ekiam, ki kamagh ifonge, Ikiavira Itir God, a gumazamizibar dibobonim damighti a bar ghuavanabogh, egh bar avirasemegham. Ezi atrivim, nan gumazir ekiam, ga uaning, gumazamiziba mengamin ingangarim, kar en ingangarim puvati. Ezi ni tizimsua arazir kurar kam damuasava ami? Arazir kam ti osimtizim Israelia danigham.”

4 Ezi atrivim gumazamiziba mengasa gavgavigha Joap abiraghbirasi. Kamaghin amizi, Joap uan midorozir gumazibar dapaniba ko atrivim ategha Israelian gumazamiziba mengasa ghue. Egha me gin uamategha Jerusalemin ize.

5 Me ghua otivigha givagha, Joap ghua kamaghin me uan darorimin gun atrivim geghari, “Israelia bar moghira, men dibobonim 1,100,000plan gumazibar tu, me midorozir gumazibar ingangarim damuam. Ezi Judan gumazibar dibobonim a 470,000plan tu.”

6 Ezi Joap ingangarir atrivim a ganingizir kam bar a gifongezir puvati, kamaghin amizi, a Livain anabam ko Benjaminin anabamin adarazi mengezir puvati.

20:1: 2 Samuel 11:1 **20:5:** 1 Samuel 17:4-7

7 Ezi me Israelian gumazamiziba medir
arazir kam, God bar a gifongezir puvati.
Kamaghin amizi, a mizazim Israelia gase.
8 Ezi Devit kamaghin God ko migei, “Ki
bar onganigha midorozir gumaziba menge.
Ki arazir kurar kamin osimtizir bar ekiam
gami. O Ikiavira Itir God, ga uaning, ki
amizir arazir kurar kam, ni a gin amadagh.”
9-10 Ezi Gat, a gumazir Devit bagha
Godin akam inigha izim, Ikiavira Itir
God kamaghin a migia ghaze, “Ni mangi
Devit mikemegh, ‘Ki Ikiavira Itir God, ki
guizbangira migei, ki 3plan tuaviba ni
ganidi. Eghti ni dar tam ginabaghti, ki
anarira gin mangiva, a isi ni daningam.’”
11 Ezi Gat Devit bagha ghua kamaghin
Ikiavira Itir Godin akamin gun a migei,
“Ikiavira Itir God tuavir 3plan kabar tam
amisivasa ni bagha mikeme.
12 Ni 7plan azenibar mitiriar ekiam nin
kantrin otivasa, ni ifonge? O, apaniba izi ia
misogh ian agintighti, ia ari mangi 3plan
iakinibar danganir igharazibar ikiam?
O, Ikiavira Itir God arimariar kuratam
amadaghti an enselin dafarimin nin kantrin
gumazamiziba 3plan aruebar me bativam?
Ni bar deraghvira nighnigh uan ifongiamin
na mikemeghti, ki uamategh mangi na
amadazir Godin mikimam.”
13 Ezi Devit bar atiatigha kamaghin Gat
migei, “Ni na migeir akar kam, osimtizir
ekiam na ganidi. Ki fo, Ikiavira Itir God a
zurara apangkuvir God. Kamaghin, a bizir
manam a damusi a damu. Ki kamaghin
aghua, gumazamiziba e gasighasigham.”
14 Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God
arimariar kuram amadazi, Israelian
70,000plan gumazamiziba ariaghire.
15 Ezi God Jerusalem gasighasighasa uan
ensel amada. Egha Ikiavira Itir God garima,
enselin kam Jerusalem gasighasighasa zui,
ezi a osimtizir kurar kam gumazamizibar
aningan men apangkuvigha, uan nighnizim
giragha ensel migia ghaze, “Marki. Me
atakigh.” Dughiar kamin Ikiavira Itir Godin
ensel witin ovizibar iniba kua dar dagheba
isir danganimin boroghin iti. Ezi dan-
ganir kam, an Araunan nguazim, a Jebu-
sian ikizimin gumazim, an ziar igharazim
Ornan.
16 Ezi Devit Israelian gumazir dapaniba
ko azirakar korotiaba aghuigha iti. Egha
Devit kogha pin garima, Ikiavira Itir Godin
ensel, midorozir sabam uan agharimin an
suiragha overiam ko nguazimin tizimin
tughav ikia Jerusalem gasighasighasa an
akuighav iti. Ezi Devit uan gumazir da-
paniba ko nguazim girigha uan guaba isa
nguazim mitua.
17 Egha Devit enselin kamin ganigha ka-
maghin Ikiavira Itir God migei, “Kirara ki
arazir kuram gami, egha osimtizir ekiam iti.
Ezi gumazamizir kaba, me sipsipbar min
iti, mevzika, me osimtizir manam gami?
Bar puvati. Ki uan ikizim ko erara, ni e
gasighasigh.”
18 Ezi Ikiavira Itir Godin ensel Devit
mikimasa kamaghin Gat migei, “Ni Jebusian
gumazim Araunan witin ovizibar iniba kua
dar dagheba isir danganimin mavanang,
egh Ikiavira Itir God bagh ofa gamir
dakozitamin ingarigh.”
19 Ezi Gat Devit mikemezi moghin, De-
vit, Ikiavira Itir Godin Akar Gavgavimin gin
ghua me witin dagheba isir danganir kamin
oto.
20 Dughiar kamin, Arauna uan otarir 4pla
ko witin dagheba isa iti. Egha me enselin
ganigha, otariba ara ghua monge.
21 Arauna garima, Devit a bagha izi. Ka-
maghin, a ziar ekiam atrivim daningasa
an boroghin ghua tevimning apirigha uan
guam nguazim mitua.
22 Ezi Devit kamaghin Arauna migei,
“Ki witin ovizibar iniba kua dar dagheba
isir danganir kam, ki a givezasa izi. Ni
an ivezim manmaghin anerisi, ki bar a
givezam. Ki an Ikiavira Itir God bagh
ofabar amuamin dakozimin ingaram.
Eghti arimariar kurar kam gumazamiziba
ategham.”
23 Ezi Arauna kamaghin Devit migei,
“Atrivim, nan gumazir ekiam, marki. Ni
nan nguazir kam givezan ki aghua, ni
puram a iniam. Egh uaghan bizir tizir ni
ofa damuasa ifongeziba sara, ni pura da
iniam. Ni bulmakaun kaba inigh ofan bar
isia mighiriba God daningisi, ki bulmakaun
kaba ni ganidi. Ni uaghan avim arighsi,
witin ovizibar iniba kua dar dagheba isir
ter ararir kaba daziba bagh ada inigh. Ni
wit tuamin ofa damusi, witin kaba inigh.
Atrivim, bizir kaba ki bar ada isa ni ganidi.”
24 Ezi Atrivim Devit kamaghin a ikaragha
ghaze, “Bar puvati. Ki Ikiavira Itir God bagh
ofa damusi, pura gumazir igharazimin
bizitam, o uan bizir ki ivezezir puvatizitam
inigh izi, a bagh ofan bar isia mighirizim
damighan kogham. Kamaghin amizi, ki uan
dagiaba isi nin bizir kabagh ivezam.”
25 Egha Devit nguazir otevir kam giveza,
7 kilogrem gol isa Arauna ganingi.
26 Egha Devit danganir kamin Ikiavira Itir
God bagha ofa gamir dakozimin ingarigha,
ofan bar isia mighiriba ko ofan God ko
navir vamiran ikiamibagh ami. Egha De-
vit gumazamiziba bagha Ikiavira Itir Godin
azai. Ezi Ikiavira Itir God an azangsiziba

21:17: 2 Samuel 24:17

baregha, overiamin avim amadazi, a iza-
ghira ofa gamir dakozimin itir ofabar isi.
27 Ezi Ikiavira Itir God mikemezi, ensel
midorozir sabam uam a isa an danganim
gati.
28 Dughiar kamin, Devit Araunan
nguazimin ikia garima, Ikiavira Itir God an
migirigiaba barasi. Kamaghin amizi, Devit
danganir kamin ikia Ikiavira Itir God bagha
ofabagh ami.
29 Dughiar kamin, Ikiavira Itir Godin
Purirpenim ko ofaba bar isia mighirir ofa
gamir dakozim, Gibeonin nguibar ekiamin
uari akuvir danganimin iti. Israelia fomira
gumazamiziba puvatizir danganimin itir
dughiamin, Moses Purirpenir kamin ingari.
30 Ezi dughiar kamin Devit Ikiavira Itir
Godin enselin midorozir sabamin atiatingi,
kamaghin amizi, a Gibeonin mangi Godin
ifongiam gifofoghan aghua.

22

1 Egha Devit Araunan nguazimra ikia ka-
maghin migei, "E kagh Ikiavira Itir Godin
Gavgavimin Dipenimin ingaram. Eghti ofan
bar isia mighiribar amuamin ofa gamir
dakozim uaghan kagh ikiam, eghti Israelia
kagh iziva ofabar amuam."

Devit Ikiavira Itir God bagh Dipenimin ingarasa biziba akiraghasi

(Sapta 22--29)

Solomon Ikiavira Itir Godin Dipenimin ingaram

2 Kantrin igharazibar gumazamizir maba
izegha Israelian nguazimin itima, Atrivim
Devit men diagha me akuvagha ingangarim
me ganingi. Marazi a dagiaba aghorasa me
amisevegha me mikeme, eghti dagiar kaba
me bar deravira da aghoram. Eghti me
da inigh Ikiavira Itir God bagh Dipenimin
ingaram.
3 Ezi Devit dikonibar ingarasa ainin bar
aviriba inigha, ainin igharazibar itiar akaba
gavgavim dar aningasa dar ingari. Egha
a uaghan brasin bar aviriba inigha da ak-
ufa, ezi gumazitam dar osimtiziba tuisighan
iburagham.
4 Ezi Tair ko Saidonin nguibar ekiamn-
ingin itir gumaziba, temer sidan aviriba
inigha Devit bagha ize, ezi gumazitam dar
dibobonim mengan iburagham.
5 Devit tighar ovengamin dughiamin, a
kamaghin migei, "Nan otarim Solomon,
a bar otarir igiam, egha a dipenibar
ingaramin arazibagh fozir puvati. Ezi
ki kamaghsua, Solomon Ikiavira Itir God
bagh Dipenir bar aghuitamin ingarighti,
kantribar gumazamiziba bar moghira
Dipenir kam bagh bar akuegh, egh ziar
ekiam isi a daningam. Kamaghin amizi, ki
uabi Solomon bagh biziba inigh da arighti,
a Dipenimin ingaram."
6 Egha Devit uan otarim Solomon
mikemeghti a Ikiavira Itir God, Israelian
God bagh Dipenimin ingarasa, Solomonin
diazi a izi.
7 Egha David kamaghin Solomon migei,
"Nan otarim, ki uabi Ikiavira Itir God, uan
God bagh Dipenir tamin ingarasa nighnisi,
eghti gumazamiziba Godin boroghin izi an
ziam fam.
8 Ezi Ikiavira Itir God kamaghin na
migei, 'Devit, ni na bagh Dipenitamin
ingaran kogham. Ni midorozir aviribagh
amua gumazir aviribav suaghariki. Ki nin
garima, ni bar gumazir aviribav soghezi me
ariaghire. Kamaghin amizi, ni ingangarir
kam damuan ki aghua.
9 Ki otarir tam ni daningasa, eghti an
atrivimin otogh dabirabir aghuim ko
avughsazim gumazamizibar aningam.
Eghti ki kantrin igharazibar amuti, me an
aningaghan kogham. Borir ki daningamin
kam, ni ziam, "Solomon," a datigh.* Eghti an
atrivimin ikiamin dughiamin, ki dabirabir
aghuim, ko navir amirizim, ko avughsazim
Israelia daningam.
10 Atrivir kamra, Dipenir gumazamiziba
nan boroghin izi nan ziam famimin
ingaram. A nan otarimin otoghti, ki
an afeziamin otogham. Eghti an ovavir
boribar gumazibara ki me damuti, me
zurara Israelian atrivibar otiv mamaghira
ikiam.' "
11 Egha Devit ua kamaghin Solomon
migei, "Nan otarim, Ikiavira Itir God ni
ko iki, egh nin akuraghti, ni Ikiavira Itir
God, en God uabi mikemezi moghira a bagh
deravira Dipenimin ingar.
12 Ikiavira Itir God fofozir aghuim ko
nighnizir aghuim ni daningasa ki ifonge,
egh a ni amiseveghti ni Israelian atrivimin
otoghamin dughiamin, ni deravira Ikiavira
Itir God, en God, an Arazibar gin mangi.
13 Solomon, ni deravira uabi geghuv, egh
Ikiavira Itir God Israelia e bagha Moses
ganingizir arazir a ifongeziba, ko bizir a
damuasa e mikemezibar gin mangiti, bizir
ni damuamiba deraviram otivam. Ni mitigh
bar gavgavigh, egh atiatingan marki. Ni
bizitam ateghti, a ni damuti ni digavir ku-
ram damigh puram onganan marki.
14 "Ki Ikiavira Itir Godin Dipenimin in-
garasa bar ingangarir dafam gamua 3,500

22:7: 2 Samuel 7:1-16; 1 Eghaghaniba 17:1-14 **22:8:** 1 Atriviba 5:3; 1 Eghaghaniba 28:3 * **22:9:** Hibrun akamin ziar kam, "Solomon," a mong akar kam ko voroghira ghu, "dabirabir aghuim ko navir amirizim ko avughsazim." **22:13:** Josua 1:6-9

tan gol ko 35,000 tan silva akufa. Egha
ki uaghan bras ko ainin aviriba akufa,
eghti gumaziba dar osimtizim gifofoghsi
iburagham. Egha ki uaghan temeba ko
dagiaba arighizi da iti. Eghti ni taba uam
ada inigh.
15 Ni ingangarir gumazir aviriba iti. Kar
dagiaba aghorir gumaziba, ko dagiabar
dipenibar ingaramin fofoziba itir gumaz-
iba, ko gumazir dipenibar ingariba ko gu-
mazir bizir guar aviribar ingaramin fofozir
gumaziba,
16 mati gol ko silva ko bras ko ainin ingarir
gumaziba. Ni ingangarim damuti, Ikiavira
Itir God ni ko ikiam."
17 Egha Devit gin, Solomonin akur-
vaghasa Israelian gumazir dapanibav gei.
18 A kamaghin me migei, "Ia fo, Ikiavira
Itir God, en God ia ko iti. A na ataghizima,
ki fomira nguazir kamin itir gumazamizir
avirim misogha me agifa. Ezi me datirighin
a ko ian apengan iti. Ezi arazir kamin,
a dabirabir aghuim ko navir amirizim
ia ganingizi, ia deravira apiaghav itima,
apaniba ua ia misozir puvati.
19 Kamaghin amizi, ia datirighin bar
nighnizir vamira iki, egh ia bar gavgavigh
Ikiavira Itir Godin Gavgavimin ifongiamin
gintigh. Egh ia datirighin Ikiavira Itir
God, ian Godin Dipenimin ingarigh. Egh
gin ia Ikiavira Itir Godin Akar Dikirizir
Gavgavimin Boksiam ko itariba inigh,
Dipenir kamin dar arikigh. Dipenir kamin,
gumazamiziba Ikiavira Itir Godin borogh in
iziva an ziam fam."

23

1 Devit ghurigha givazir dughiamin, a
uan otarim Solomon amisevezi, a Israelian
atrivimin oto.

Devit Livaiba bagha ingangariba amisefi

2 Atrivim Devit Israelian gumazir da-
paniba ko ofa gamir gumaziba ko Livaiba
akufa.
3 A mikemezima, gumaziba Livain an-
abamin adarazi medima, Livaibar gumazir
30plan azeniba ikia dagh afiraziba, men
dibobonim bar moghira 38,000plan gumaz-
iba.
4 Ezi Devit kamaghin migei, "Gumazir
kabar 24,000pla, Ikiavira Itir Godin
Dipenimin ingangaribar ganam. Eghti men
6,000pla, akinafariba osirir ingangariba ko
kotiaba tuisighamin ingangaribar amuam.
5 Eghti men 4,000plan gumaziba, Ikiavira
Itir Godin Dipenimin itiar akabar gan a
geghuv iki. Eghti men 4,000pla, Ikiavira Itir
Godin ziam fisi buaba ko gitabav soghamin
ingangaribar amuam. Ki Godin ziam fasa
sighaba ko dibiarir guar aviribar ingari.
Eghti me bizir kaba inigh an ziam fi."
6 Livain anabam 3plan ikiziba iti. Egha
me Livain otarir 3plan kabar otifi: Gerson,
Kohat ko Merari. Ezi Devit datirighin men
gumaziba isa 3plan ikizir kabar me ariki,
eghti me uan ingangaribar amuam.
7 Gerson otarir pumuning iti, Ladan ko
Simei.
8 Ezi Ladan otarir 3pla iti. Otarir ivariam
Jehiel, ezi an dozimning, Setam ko Joel.
9 Me bar moghira Ladanin adarazir gu-
mazir dapaniba. Ezi Simei otarir 3pla iti,
kar Selomot ko Hasiel ko Haran.*
10 Ezi Simei otarir 4pla iti: Jahat ko Sina ko
Jeus ko Beria. Sinan ziar mam, Sisa.
11 Jahat, a Simein otarir ivariam, ezi Sisa,
an girara irim. Ezi Jeus ko Beria otarir
aviriba puvati, kamaghin amizi, aningin
ovavir boriba uari isafuragha uan ziaba
osirigha ikizir vamiran otogha iti.
12 Ezi Kohat otarir 4pla iti: Amram, Ishar,
Hebron ko Usiel.
13 Amramin otarimningin ziamning kara:
Aron ko Moses. Ikiavira Itir God Aron
ko an ovavir boriba amisefe, eghti me zu-
rara gumazamiziba God ganidir bizibar
ganam. Egh uari akuvamin dughiabar,
me Ikiavira Itir Godin damazimin pauran
mughuriar aghuim zuiba tuva mughuriar
aghuim damuti an otivam. Me uaghan
Ikiavira Itir Godin ingangarim damu, egh
uaghan an azangsighti, a deravira gumaza-
mizibar amuam.
14 Ezi Godin ingangarir gumazim Moses,
an ovavir boriba uaghan Livain anabamin
gumazir igharazibar min otivigha iti.
15 Mosesin otarimningin ziamning kara:
Gersom ko Elieser.
16 Ezi Gersomin otarir ivariamin ziam:
Sebuel.
17 Ezi Elieser otarir vamira iti, an ziam Re-
habia. Ezi Rehabia ovavir borir bar avirim
iti.
18 Ezi Kohatin otarim Ishar, ezi Ishar, an
otarir ivariam Selomit.
19 Ezi Kohatin otarir igharazir mam He-
bron, an otarir 4pla iti. An otarir ivariam
Jeria, ezi an girara irim Amaria, ezi namba
3 Jahasiel, ezi namba 4 Jekameam.
20 Ezi Kohatin otarir igharazim Usiel, an
otarir pumuning iti. An otarir ivariam
Maika, ezi an girara irim Isia.
21 Ezi Livain otarir igharazim Merari, an
otarimningin ziamning kara: Mali ko Musi.
Ezi Malin otarimningin ziamning: Eleasar
ko Kis.

23:1: 1 Atriviba 1:1-40 * **23:9:** Simein boribar dibobonir ves 9in itim, a ves 10 ko 11 min zuir puvati. Kamaghin amizi e fozir puvati, dibobonir manam a guizbangira. **23:13:** Ua Me Ini 28:1

22 Ezi Eleasar otariba puvatigha areme, a
guivibara iti. Ezi an guivir kaba me kaghira
uan afeziar dozim Kisin otaribar iti.
23 Ezi Musi otarir 3pla iti: Mali ko Eder ko
Jeremot.

24 Gumazir kaba bar moghira Livain
ovavir boriba, egha me bar Livain an-
abamin ikizibar gumazir dapaniba. Me
Livain anabamin adarazir ziaba osira iza-
ghirir dughiamin, me men ziaba vaghvagha
men adarazir ziabar apengan men ziaba
osiri. Ezi Livain anabamin adarazir 20plan
azenibar ikegha ghuanadir gumaziba, me
Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven ingan-
garim gami.

25 Devit faragha kamaghin mikeme,
"Ikiavira Itir God, Israelian God, avughsazir
bar aghuim uan gumazamizibagh aningi,
egh a uabi Jerusalemin iki mamaghira
ikiam.
26 Kamaghin amizi, datirighin Livaiba ua
Ikiavira Itir Godin Purirpenim ko ofabagh
amir biziba ater daruan kogham."
27 Ezi gumaziba gin Devitin akar abua-
nanabar gin ghua, egha Livain anabamin
gumazibar ziaba osira uaghiri. Ezi Livain
anabamin 20plan azenibar ikegha ghua-
nadir gumaziba, me Ikiavira Itir Godin
Dipenimin aven ingarasa men ziaba isi.

28 Livaibar ingangarim kamakin.† Me
Aronin ovavir boribar akuragh Ikiavira
Itir Godin Dipenimin aven ingaramin in-
gangarim iti. Egha me uaghan Ikiavira
Itir Godin Dipenimin aven me uari aku-
vir danganiba ko danganir an avinizir
divazimin aven itibar ganamin ingangarim
iti. Ikiavira Itir God bagha misevezir itarir
ekiaba ko itarir doziba, da Ikiavira Itir
Godin damazimin mizeghti, Livaiba bizir
kabar amuti da ua zueghamin ingangarim
iti. Egha Livaiba uaghan Ikiavira Itir
Godin Dipenimin aven damuamin ingan-
garir igharazir maba uaghan iti.

29 Me God ganidir bretin rubuzibar pozir
pumuningin ganamin ingangarim ikia,
egha uaghan wit tuamin ofa bagh plauan
aghuiba, ko yis puvatizir bisketba, ko bret
tuamin ofaba, ko plauan me olivin borem
sara veregha ingarizir bretba bar dar
ganam. Me uaghan ofan kabar amuamin
daghebar gan dar osimtiziba tuisighamin
ingangarim iti.
30 Egha mizaraziba ko guaratiziba bar,
me Ikiavira Itir Godin damazimin izi a
minabiva an ziam famin ingangarim iti.
31 Me uaghan Ikiavira Itir God bagh
ofan bar isia mighiribar amusi, me Sabatin
dughiaba ko iakinir igiaba otivir dughi-
abar isar ekiaba, ko uari akuvir dughi-
aba, me arazir kam damu mamaghira iki.
Godin Akar Gavgaviba mikemezi moghin,
me dar gin mangiva dughiar ekiabar vagh-
vagh ofan manaba ko ofaba manmaghin
dar amuam. Livaiba zurara Ikiavira Itir
Godin damazimin an ziam famin ingan-
garim iti.
32 Livaiba Ikiavira Itir God Bativamin
Purirpenim ko an Dipenimin ganamin in-
gangarim iti. Egh me uaghan uan adarasi,
kar Aronin ovavir boriba, me men akur-
vagh Ikiavira Itir Godin Dipenimin ingan-
garibar amuam.

24

Devit Godin ingangarim damuasa ofa gamir gumaziba amisiva me arisi

1 Kar Aronin ovavir boribar ikiziba.
Aronin otaribar ziabar kara: Nadap, Abihu,
Eleasar ko Itamar.
2 Ezi Nadap ko Abihu, aningin afeziam
ikiavira itir dughiamin, aning aremegha
boriba puvati. Kamaghin amizi, Eleasar ko
Itamar, aningra ofa gamir gumazimningin
oto.
3 Ezi Devit atrivimin itir dughiamin, a
kamaghsua, ofa gamir gumazibar ingan-
gariba deraviram otivam. Kamaghin amizi,
a ofa gamir gumazibar ikiziba vaghvagha
ingangarim bagha me amisefe. Ezi Sadok
ko Ahimelek an akuragha ingangariba isa
ofa gamir gumazibagh anidi. Sadok, a
Eleasarin ovavir boribar mav, ezi Ahimelek
a Itamarin ovavir boribar mav.
4 Aning garima, Eleasarin ovavir boriba
gumazir dapanir aviriba iti. Kamaghin
amizi, aning me tuiragha me isa 16plan
ikizibar me ariki. Ezi Itamarin ovavir
boriba, gumazir dapanir aviriba puvati. Ka-
maghin amizi, aning me tuiragha me isa
8plan ikizibar me ariki.
5 Devit ofa gamir gumazibar ingangarim
bagha gumaziba amisevir dughiamin, a
Eleasarin ikizimin gumazibara amisevir pu-
vati, o Itamarin ikizimra amisefe, puvati.
A virara aningin ikizimningin gumaziba
amisivam. Aningin ikizimning me uaghara
Godin ingangarir kam damuamin gumaz-
iba iti. Egha me uaghara Ikiavira Itir Godin
Dipenimin aven ingangarim damuamin gu-
maziba iti. Kamaghin amizi, me satu
gikarara gumaziba amisefe.
6 Eleasar ko Itamarin ikizimningin ovavir
boriba, uari gitavtagha uaghara satu
gikararava ofa gamir gumaziba amisefi.
Me me amisevegha givazi, akinafariba

23:26: Godin Araziba 10:8 **23:28:** Diboboniba 3:5-9 † **23:28:** E kamaghin gari, Devitin akam ves 26in gifa. Marazi ghaze akar kam ves 28in ikegha ghua ves 32in tu, a uaghan Devit migei. **24:2:** Ofa Gami 10:1-2

osirir gumazim Livain anabamin gumazim
Netanelin otarim Semaia, a men ziaba
osiri. Ezi Atrivim Devit uan ingangarir
gumazibar garir gumaziba ko, ofa gamir
gumazim Sadok ko, ofa gamir gumazim
Abiatarin otarim Ahimelek, ko ofa gamir
gumaziba ko Livaibar ikizibar gumazir
dapaniba, me bar moghira Semaian
garima, a ziaba osiri.
7 Me faraghavira satu gikararai
dughiamin, me Jehoiaripin ikizim amisefe.
Namba 2 Jedaian ikizim,
8 namba 3 Harimin ikizim, namba 4 Se-
orimin ikizim,
9 namba 5 Malkian ikizim, namba 6 Mi-
jaminin ikizim,
10 namba 7 Hakosin ikizim, namba 8
Abiyan ikizim,
11 namba 9 Jesuan ikizim, namba 10 Seka-
nian ikizim,
12 egha namba 11 Eliasipin ikizim, namba
12 Jakimin ikizim,
13 namba 13 Hupan ikizim, namba 14 Je-
sebeapin ikizim,
14 namba 15 Bilgan ikizim, namba 16
Imerin ikizim,
15 namba 17 Hesirin ikizim, namba 18
Hapisesin ikizim,
16 namba 19 Petahian ikizim, namba 20
Jeheskelin ikizim,
17 namba 21 Jakinin ikizim, namba 22
Gamulin ikizim,
18 namba 23 Delaian ikizim, egha namba
24 Masian ikizim.
19 Me Ikiavira Itir Godin Dipenimin mangi
ingangaribar amuasa ofa gamir gumazibar
ikizir kabav sefe. Men inazir afeziam
Aron fomira ingarizi moghin, me ingaram.
Ikiavira Itir God, a Israelian God, a fomira
ingangarir kam damuasa Aron mikeme.

Livaibar ikizibar ziaba

20 Kar Livain ovavir borir igharaziba, me
uan ikizibar gumazir dapanibar iti. Men
ziabar kara:

Sebuel, an ziar igharazim Subael, a Am-
ramin ovavir boribar mav.
Ezi Jedea, a Sebuelin ovavir boribar mav.
21 Ezi Isia, a Rehabian ovavir boribar
mav, a men gumazir dapanim.
22 Ezi Selomit, a Isharin ovavir boribar
mav.
Ezi Jahat, a Selomitin ovavir boribar mav.
23 Ezi Hebron* otarir 4pla iti: an otarir
ivariam Jeria, ezi an girara irim
Amaria, ezi namba 3 Jahasiel, ezi
namba 4 Jekameam.
24 Ezi Maika, a Usielin ovavir boribar
mav.
Ezi Samir, a Maikan ovavir boribar mav.
25 Ezi Isia, a Maikan dozim.
Ezi Sekaraia, a Isian ovavir boribar mav.
26-27 Merarin ovavir borimningin ziamn-
ing kara: Mali ko Musi. Guizbangira,
aning Merarin otarim Jasian otarimn-
ing.
Merarin otarir igharazibar ziabar kara:
Soham, Sakur ko Ipri.†
28-29 Malin otarimningin ziamning kara:
Eleasar ko Kis. Eleasar otariba puvati.
Ezi Jeramel, a Kisin ovavir boribar mav.
30 Ezi Musin otaribar ziaba kara: Mali ko
Eder ko Jeremot.

Gumazir kaba, me Livain anabamin
ikizibar gumaziba.
31 Livain anabamin ikizibar gumazir da-
paniba uan doziba ko, ingangarir manam
damusi satu gikararang Livain anabamin
ikizibav kemeghti, me a damuam. Aronin
ikizimin ofa gamir gumaziba, kar men
aveghbuaba, me amizir arazibar mirara me
dagh ami. Ezi Atrivim Devit, ko Sadok,
ko Ahimelek, ko ofa gamir gumaziba ko
Livaibar ikizibar gumazir dapaniba, me bar
moghira men garima, me satu gikararai.

25

Devit Godin Dipenimin ighiam damuasa Livaibar adarazi amisefe

1 Devit uan midorozir gumazibar da-
paniba ko, me Ikiavira Itir Godin Dipenimin
aven an ziam famin ingangaribar amuasa
gumazir maba amisefe. Men ziabar kara:
Asapin ovavir boriba, ko Hemanin ovavir
boriba, ko Jedutunin ovavir boriba. Me
Ikiavira Itir Godin akam gumazamizibav
mikinamin ingangarim ikia egha gitan guar
aviriba ko tambarinbav sogh uaghan akam
me mikinam. Men ziaba ko ingangarir me
amibar kara:

2 Asapin otaribar tongin, me Sakur
ko Josep ko Netania ko Asarela me
amisefe. Asap uabi me gativagha
men gari, egha atrivim me migeir
dughiabar, me Godin akam akuri.
3 Me Jedutunin otaribar tongin, 6plan
gumazir kaba amisefe: Gedalia, Seri,
Jesaia, Simei,* Hasabia ko Matitia. Ezi
men afeziam Jedutun me gativagha
men gari. Me Ikiavira Itir Godin
akamin gun migiava a minabava, an

* **24:23:** Ziar kam Hebron, a Hibrun akamin vezin kamin itir puvati. Egha vezin kam 1 Eghaghaniba 23:19in mirara ghu, ezi Hebronin ziam ves 23:19in iti. † **24:26-27:** Hibrun akam vezin kamin mingarim deragha abighizir puvati.
* **25:3:** Ziar kam, "Simei," datirighin Hibrun akamin itir puvati. A fomira ike, egha datirighin itir puvati. Ves 17 Simein gun migei.

ziam fava gitan igharagha garibav
sogha ighiabagh ami.
4 Ezi Hemanin otaribar tongin, me gu-
mazir kaba amisefe. Bukia, Mata-
nia, Usiel, Sebuel, Jerimot, Hanania,
Hanani, Eliata, Gidalti, Romamtieser,
Josbekasa, Maloti, Hotir ko Mahasiot.
5 Heman, a Godin akam isi atrivimin
mikimamin ingangarim iti. God faragha
ziar ekiam isi Heman daningasa akam akiri.
Kamaghin amizi, an otarir 14pla ko guivir
3pla a ganingi.
6 Ezi Heman uan otaribagh ativagha men
garima, me Ikiavira Itir Godin Dipenimin
aven, an ziam famin ingangariba iti. Me gi-
tan igharagha gariba ko tambarinbav sogh
an ziam fiva ighiaba bangam.
Ezi Atrivim Devit Asap ko Jedutun ko He-
man gativagha men gari.

7 Gumazir kaba ko Livain igharazir ighi-
abar amuamin foziba, men dibobonim 288.
Me bar deravira ighiabagh amir fofozim ini,
egha me bar deravira gitabav sogha fo.
8 Me bar moghira, satu gikararang
foghasa, terara ingangarimin faragh
mangam. Gumazir igiaba, o gumazir
ghuriba, o gitabagh ikarara bar fogha
givaziba, o tighar gitabagh ikararangamin
fofozim iniamiba, me bar satu gikararai.
Men ikiziba vaghvagha 12plan gumaziba
iti.

9 Me faraghavira satu gikararava, Asapin
ikizimin gumazim Josep ko an adarazi
amisefe.
Egha namba 2in dughiamin, Gedalia ko
an otariba ko an adarazi amisefe.
10 Egha namba 3in dughiamin, me Sakur
ko an otariba ko an adarazi amisefe.
11 Egha namba 4in dughiamin, me Seri, an
ziar igharazim Isri, me an otariba ko an
adarazi amisefe.
12 Egha namba 5in dughiamin, me Neta-
nia ko an otariba ko an adarazi amisefe.
13 Egha namba 6in dughiamin, me Bukia
ko an otariba ko an adarazi amisefe.
14 Egha namba 7in dughiamin, me
Asarela, an ziar igharazim Jesarela, me
an otariba ko an adarazi amisefe.
15 Egha namba 8in dughiamin, me Jesaia
ko an otariba ko an adarazi amisefe.
16 Egha namba 9in dughiamin, me Mata-
nia ko an otariba ko an adarazi amisefe.
17 Egha me namba 10in dughiamin, Simei
ko an otariba ko an adarazi amisefe.
18 Egha me namba 11in dughiamin, Usiel,
an ziar igharazim Asarel, me a ko an
otariba ko an adarazi amisefe.
19 Egha me namba 12in dughiamin,
Hasabia ko an otariba ko an adarazi
amisefe.
20 Egha me namba 13in dughiamin, Se-
buel, an ziar igharazim Subael, me an
otariba ko an adarazi amisefe.
21 Egha namba 14in dughiamin, me Mati-
tia ko an otariba ko an adarazi amisefe.
22 Egha namba 15in dughiamin, me Je-
rimot ko an otariba ko an adarazi
amisefe.
23 Egha namba 16in dughiamin, me Hana-
nia ko an otariba ko an adarazi amisefe.
24 Egha namba 17in dughiamin, me Jos-
bekasa ko an otariba ko an adarazi
amisefe.
25 Egha namba 18in dughiamin, me
Hanani ko an otariba ko an adarazi
amisefe.
26 Egha namba 19in dughiamin, me Mal-
oti ko an otariba ko an adarazi amisefe.
27 Egha namba 20in dughiamin, me Eliata
ko an otariba ko an adarazi amisefe.
28 Egha namba 21in dughiamin, me Hotir
ko an otariba ko an adarazi amisefe.
29 Egha namba 22in dughiamin, me
Gidalti ko an otariba ko an adarazi
amisefe.
30 Egha namba 23in dughiamin, me Ma-
hasiot ko an otariba ko an adarazi
amisefe.
31 Egha namba 24in dughiamin, me Ro-
mamtieser ko an otariba ko an adarazi
amisefe.

26

Godin Dipenimin tiar akabar garir gumazibar ziaba

1 Livain anabamin gumazir maba,
Ikiavira Itir Godin Dipenimin tiar akabagh
eghuva dar garir gumaziba. Men ziabar
kara:

Meselemia, a Koren otarim, a Asapin
adarazir mav, egha a Koran ikizimin
gumazim.
2-3 Ezi Meselemian otaribar ziabar kara:
An otarir ivariam Sekaraia, ezi namba
2 Jediael, ezi namba 3 Sebadaia, ezi
namba 4 Jatniel, ezi namba 5 Elam, ezi
namba 6 Jehohanan, ezi namba 7 Elioe-
nai.
4-5 God deragha Obetidom gamima, an
otarir aviriba iti. Men ziabar kara: An
otarir ivariam Semaia, ezi namba 2 Je-
hosabat, ezi namba 3 Joa, ezi namba 4
Sakar, ezi namba 5 Netanel, ezi namba
6 Amiel, ezi namba 7 Isakar, ezi namba
8 Peuletai.

26:4-5: 2 Samuel 6:11; 1 Eghaghaniba 13:14

6 Ezi Obetidomin otarim Semaia, an otarir
maba iti. Me gumazir bar aghuiba egha
bar gavgafi, kamaghin amizi, me uan
ikizibar gumazir dapanibar otifi.
7 Semaian otaribar ziabar kara: Otni, Re-
fael, Obet, Elsabat, Elihu ko Semakia.
Elihu ko Semakia bizir aviribar ingaran
bar fo.
8 Obetidomin ikizimin 62plan gumaziba,
me bar gumazibar garir gumaziba,
egha me bar gavgavigha uan ingan-
garibagh fogha dagh ami.
9 Ezi Meselemian ikizimin gumazir 18pla,
me bar deravira uan ingangaribagh
fogha dagh gami.
10-11 Hosa, a Merarin ikizimin gumazim.
Hosan otaribar kara: An otarim
Simri, a men dapanimin iti. (Simri,
a guizbangira Hosan otarir ivariam
puvati. An afeziam an amisevezi, a
gumazir dapanimin oto.) Ezi namba
2 Hilkia, ezi namba 3 Tebalia, ezi
namba 4 Sekaraia. Hosan ikizimin
13plan gumaziba, me tiar akabar garir
ingangarim iti.

12 Itiar akabar garir gumazir dapanir kaba, me uan ikiziba ko, me Ikiavira Itir Godin Dipenimin itiar akabar ikia dagh eghuva dar garir ingangarim gami, mati Livain gumazir igharaziba uan ingangaribagh ami moghin ami.

13 Ikizir kabar gumaziba bar moghira satu gikararang fofoghasa, me Ikiavira Itir Godin Dipenim itiar akar manamin gan a geghuvam. Men ikizim aviraseme, o avirasemezir puvati, ikizir kabar gumaziba bar moghira ingangarim iniam.

14 Me satu gikarara kamaghin foghasa, terara aruem anadi naghin itir itiar akamin gan a geghuvam. Ezi satu Meselemia amisefe. Ezi gin me ua satu gikarara kamaghin foghasa, Sekaraia itiar akar manamin gan a geghuvam, ezi satu itiar akar notin itim amisefe. Sekaraia, a Meselemian otarim, egha nighnizir aghuiba anidir gumazim.

15 Ezi satu gin sautin amadaghan itir itiar akamin gan a geghuvasa Obetidom amisefe. Egha satu, danganir biziba arizibar ganamin ingangarim bagha an otariba amisefe.

16 Egha satu, aruem uaghiri naghin itir itiar akam ko itiar akar me kamaghin diborim Saleket, aningin ganasa, Supim ko Hosa amisefe. Saleketin itiar akam, a pin ghuavanadir tuavimin boroghin iti. Me itiar akar kabar ganamin ingangarim damuasa, me ikizir kaba amisefe, eghti ikizitam faragh ingarighti, gin ikizir igharazitam men danganim inigh ingaram.*

17 Arueba bar zurara, Livain 6pla aruem anadi naghin itir itiar akamin gara a geghufi, ezi 4pla notin amadaghan itir itiar akamin gara a geghufi, ezi 4pla sautin amadaghan itir itiar akamin gara a geghufi. Ezi 4pla danganir me biziba arizibar gara a geghufi. Me gumazir pumuning isa danganir me biziba arizibar vongin aning ati, egha ua pumuning isa danganir me biziba arizibar vongin aning ati.

18 Ezi 6plan gumaziba, aruem uaghiri naghin itir itiar akamin gara a geghufi.† Pumuning dipenimin gara a geghufi, ezi 4plan gumaziba tuavimin gari.

19 Gumazir itiar akabar garir kaba bar moghira Kora ko Merarin ikizimningin adarasi.

Livaiba amir ingangarir maba

20 Livaibar gumazir mam Ahiya, a Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven itir dagiaba arizir danganibar garir gumazim. Egha a uaghan gumazamiziba Ikiavira Itir God bagha anidir bizir aghuiba itir danganimin gari.

21 Ezi Gersonin otarim Ladan, an ikizimin gumazir mam, an ziam Jehiel.

22 Ezi Jehielin otarimning, Setam uan aveghbuam Joel ko, aning Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven itir dagiaba arizir danganibar garir ingarim iti.

23 Ezi Amram ko Ishar ko Hebron ko Usielin ikiziba, me bar ingangariba iti. Men ingangaribar kara:

24 Amramin ikizimin gumazim Sebuel,
a Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven
itir dagiaba arizir danganibar garir gu-
mazir dapanim. A Mosesin otarim Ger-
som, an ovavir boribar mav.
25 Sebuelin ikizimin gumazir mam iti, an
ziam Selomit. A Gersomin aveghbuam
Elieser, an ovavir boribar gumazim.
Elieser, a Rehabian afeziam, ezi Re-
habia, a Jesaian afeziam, ezi Jesaia, a
Joramin afeziam, ezi Joram, a Sikrin
afeziam, ezi Sikri, a Selomitin afeziam.

26 Gumazamiziba God bagha anidir bizir aghuir Ikiavira Itir Godin Dipenimin itiba, Selomit uan adarazi ko, me bizir aghuir kabar gara dagh eghufi. Atrivim Devit, ko ikizibar gumazir dapaniba, ko midorozir gumazibar gumazir dapaniba bizir aghuir kaba God bagha dagh inaba.

27 Me midorozibagh amir dughiabar, me uan apaniba abira men bizir aghuir aviriba ini. Egha me gin God bagha bizir

* **26:16:** Hibrun akam deragha vezin kamin mingarim abighizir puvati. † **26:18:** Hibrun akam deragha akar kamin mingarim abighizir puvati.

kabar mabagh inabagha, Ikiavira Itir Godin
Dipenimin ingangarim damuasa da inigha
ize.
28 Bizir aghuir Ikiavira Itir Godin
Dipenimin itir kabar maba, Godin akam
inigha izir gumazim Samuel, ko Atrivim Sol,
ko Nerin otarim Apner, ko Seruian otarim
Joap, me da isa God ganingi. Ezi Selomit uan
adarazi ko bizir kaba bar dagh eghuva dar
gari.
29 Ezi Isharin ovavir boribar tongin, me
Kenania uan otariba ko, gavmanin in-
gangaribar amuasa me amisefe. Me
akinafariba osirir ingangaribagh amua
kotin aven Israelian gumazamizibar
osimtiziba tuisisi.
30 Ezi Hebronin ovavir boribar tongin, me
Hasabia ko an adarazir 1,700plan gu-
maziba amisevezi, me gavmanin ingan-
garim gami. Me Israelin nguazir aruem
uaghiri naghin ikegha ghua, Jordanin
Fanemin otozimin, me gavmanin in-
gangariba bar dagh ativagha dagh ami.
Gumazir kaba me gavmanin ingan-
gariba bar dagh fo, egha me Ikiavira
Itir God bagha amir ingangariba ko
atrivimin ingangariba bar adagh ati-
vagha dagh ami.
31 Ezi Jeria, a Hebronin ovavir boribar
adarazir gumazir dapanim. Namba 40in
azenimin Devit atrivimin itima, me He-
bronin ovavir boriba buri. Egha me garima,
gumazir kabar aviriba, Gileatin Distrighin
itir nguibar ekiam Jaserin iti. Jaserin itir gu-
mazir kaba, me bizir bar aghuir igharagha
garir aviribagh amir fofozir gumaziba.
32 Ezi Atrivim Devit, Israelian Jordanin
Fanemin aruem anadi naghin itir danganir
kabagh ativagh dar ganasa Jeria, ko an
adarazi amisefe, men dibobonim 2,700in tu.
Nguazir kaba, Rubenin anabam ko Gatin
anabam ko Manasen anabar me tuirazimn-
ingin faragha zuimin adarazir nguaziba.
Ezi 2,700plan gumazir kaba me gumazir
bar aghuiba, egha uan ikizibar gumazir da-
paniba. Egha gumazamiziba God bagha
amir ingangariba ko atrivimin ingangariba
bar dagh ativagha dar gari.

27

Atrivimin gumazir dapaniba ko midorozir gumazibar dapanibar ziaba

1 Kar Israelian ikizibar gumazir da-
panibar ziaba, ko 1,000plan midorozir
gumazibar garir gumazir dapanibar ziaba,
ko 100plan midorozir gumazibar gari
gumazir dapanibar ziaba, ko akinafariba
osirir gumazibar ziaba. Gumazir dapanir
kaba, 12plan ikizir ekiabar gumazir
ingangaribagh amibagh ativagha men
gari. Ikizir kabar ikizir vamira zurara
azenibar iakinir tamin ingarighti, gin
ikizir igharazim men danganim inigh
iakinir igharazimin ingaram. Ikizir kaba
vaghvagha 24,000plan gumaziba iti. Men
ziabar kara:

2 Sapdielin otarim Jasobeam, a iakinir
faragha zuimin ingangarim damuamin
24,000plan gumazibar garir gumazir
dapanim.
3 Egha a uaghan midorozir gumazibar gu-
mazir dapanibar garir gumazir dapanim. A
Peresian ikizimin gumazir mam.
4 Ezi Ahohin ikizimin gumazim Dodai,
a namba 2 iakinimin ingangarim
damuamin gumazir 24,000pla me
geghuva men gari. Ezi Miklot an
namba 2in ikia an akurvasi.*
5 Ezi Benaia, a ofa gamir gumazim Je-
hoiadan otarim, a namba 3in iakinimin
ingangarim damuamin 24,000plan gu-
maziba me geghuva men gari.
6 Benaia, an Atrivim Devitin 30plan
midorozir gumazir gavgavibar mav,
egha midorozir gumazir kabar gumazir
dapanim. Ezi an otarim Amisabat an
namba 2in ikia an akurvasi.
7 Ezi Asahel, a Joapin dozim, a namba
4 iakinimin ingangarim damuamin
24,000plan gumaziba me geghuva men
gari. Ezi an otarim Sebadaia, gin an
danganim ini.
8 Ezi Samhut, a Isharin ikizimin gumazim,
a namba 5 iakinimin ingangarim
damuamin 24,000plan gumaziba me
geghuva men gari.
9 Ezi Ikesin otarim Ira, a Tekoan
nguibar ekiamin gumazim, a namba
6 iakinimin ingangarim damuamin
24,000plan gumaziba me geghuva men
gari.
10 Ezi Heles, a Pelonin nguibar ekiamin
gumazim, a namba 7in iakinimin in-
gangarim damuamin 24,000plan gu-
maziba me geghuva men gari. Heles, a
Efraimin anabamin adarazir gumazim.
11 Ezi Sibekai, a Husan nguibar ekiamin
gumazim, a namba 8in iakinimin in-
gangarim damuamin 24,000plan gu-
maziba me geghuva men gari. Sibekai,
a Seran ikizimin gumazim.
12 Ezi Abieser, a Anatotin nguibar ekiamin
gumazim, a namba 9 iakinimin ingan-
garim damuamin 24,000plan gumaz-
iba me geghuva men gari. Abieser,
a Benjaminin anabamin adarazir gu-
mazim.
13 Ezi Maharai, a Netofan nguibar
ekiamin gumazim, a namba 10in

* **27:4:** Hibrun akam me kagh deragha akamin mingarim abighizir puvati.

iakinimin ingangarim damuamin
24,000plan gumaziba me geghuva
men gari. Maharai, a Seran ikizimin
gumazim.
14 Ezi Benaia, a Piratonin nguibar ekiamin
gumazim, a namba 11in iakinimin in-
gangarim damuamin 24,000plan gu-
maziba me geghuva men gari. Be-
naia, a Efraimin anabamin adarazir gu-
mazim.
15 Ezi Heldai, a Netofan nguibar ekiamin
gumazim, a namba 12in iakinimin in-
gangarim damuamin 24,000plan gu-
maziba me geghuva men gari. Heldai,
a Otnielin ikizimin gumazim.

Gumazir dapanir Israelian anababagh eghuva men garibar ziaba

16 Israelian anababar adarazir gumazir
dapanibar ziabar kara:

Elieser, a Sikrin otarim, a Rubenin an-
abamin adarazi gativagha men gari.
Ezi Sefatia, a Makan otarim, a Simeonin
anabamin adarazi gativagha men gari.
17 Ezi Hasabia, a Kemuelin otarim, a Li-
vain anabamin adarazi gativagha men
gari.
Ezi Sadok, a Aronin ikizimin adarazi gati-
vagha men gari.
18 Ezi Elihu, a Devitin avebar mam, a
Judan anabamin adarazi me gativagha
men gari.
Ezi Omri, a Maikelin otarim, a Isakarin
anabamin adarazi gativagha men gari.
19 Ezi Ismaia, a Obadian otarim, a Sebu-
lunin anabamin adarazi gativagha men
gari.
Ezi Jeremot, a Asrielin otarim, a Naptalin
anabamin adarazi gativagha men gari.
20 Ezi Hosia, a Asasian otarim, a Efraimin
anabamin adarazi gativagha men gari.
Ezi Joel, a Pedaian otarim, a Manasen
anabar me tuirazimningin mamin
adarazi gativagha men gari.
21 Ezi Ido, a Sekaraian otarim, a Manasen
anabar me tuirazimningin ikizir
igharazimin adarazi gativagha men
gari, me Gileatin Distrighin iti.
Ezi Jasiel, a Apnerin otarim, a Benjaminin
anabamin adarazi gativagha men gari.
22 Ezi Asarel, a Jerohamin otarim, a Danin
anabamin adarazi gativagha men gari.
Kar Israelian anababar garir gumazir
dapaniba.

23 Ikiavira Itir God bar fomira akam
akira ghaze, a Israelian gumazamizibar
amighti, men dibobonim bar avirasemegh
overiamin mikovezibar min otogham.
Kamaghin amizi, Atrivim Devit gumazir
igiar 20plan azenibar apengan itiba, a me
mengezir puvati.
24 Seruian otarim Joap, a gumaziba medir
dughiamin, a ingangarir kam agivazir pu-
vati. God gumaziba medir arazir kam gi-
fongezir puvati, kamaghin amizi, a Israelia
puv me gami. Ezi bizir kam bangin, me gu-
mazibar dibobonim, Atrivim Devit Amizir
Bizibar Eghaghaniba Akinafarir kamin da
osirizir puvati.

Atrivimin bizibagh eghuva dar garir gumazibar ziaba

25 Adielin otarim Asmavet, an atrivimin
dagiaba ko bizir aghuibar garir gumazim.
Ezi Usian otarim Jonatan, a dagher dipenir
tintinibar kantrin itiba ko nguibar ekiabar
aven itiba ko nguibar dozibar itiba ko
midorozir danganibar itir tauan bar gav-
gavibar gari.
26 Ezi Kelupin otarim Esri, an azenibar
ingarir gumazibar garir gumazim.
27 Ezi Raman nguibar ekiamin gumazim
Simei, an atrivimin wainin azenibar garir
gumazim. Ezi Sefamin nguibar ekiamin
gumazim Sapdi, a wainin dipaba arighamin
danganibar garir gumazim.
28 Ezi Gederin nguibar ekiamin gumazim
Balhanan, an aruem uaghiri naghin itir
mighsiar dozibar itir olivin temeba ko fighin
temebar garir gumazim. Ezi Joas, olivin
boreba arizir danganibar garir gumazim.
29 Ezi Saronin danganir zarimin itir gu-
mazim Sitrai, a Saronin danganir zarimin
itir bulmakaubar garir gumazim. Ezi Atlain
otarim Safat, a danganir zarir igharazibar
itir bulmakaubar garir gumazim.
30 Ezi Ismaelin ikizimin gumazim Obil,
an atrivimin kamelbar garir gumazim.
Ezi Meronotin nguibar ekiamin gumazim
Jedea, a donkibar garir gumazim.
31 Ezi Hagarin ikizimin gumazim Jasis, a
sipsipba ko memebar garir gumazim.

Gumazir kaba bar moghira, Atrivim De-
vitin bizibar garir gumazir dapaniba.

Gumazir nighnizir aghuiba isa Devit ganidibar ziaba

32 Jonatan, a Atrivim Devitin afeziar
dozim, a nighnizir aghuiba isa Atrivim
Devit ganidir gumazim. A fofozir ekiam
ikia egha akinafariba osirir arazim bar a
gifo. A Hakmonin otarim Jehiel ko, aning
atrivimin otaribar sure gamir ingangarim
iti.
33 Ezi Ahitofel uaghan nighnizir aghuiba
atrivim ganidir gumazim. Ezi Arkan
nguibar ekiamin gumazim Husai, an
atrivimin roroar aghuim.

27:23: Jenesis 15:5; 22:17; 26:4 **27:24:** 2 Samuel 24:1-15; 1 Eghaghaniba 21:1-14

34 Ahitofel aremezir dughiamin gin, Abiatar ko Benaian otarim Jehoiada, aning Ahitofelin danganim ini.

Ezi Joap atrivimin midorozir gumazibar gumazir dapanir faragha zuim.

28

Devit Godin Dipenimin ingaramin arazziba ko, me manmaghin an ingaramin arazzibar
gun gumazir aruabav gei

1 Atrivim Devit Israelian gumazir dapaniba izi Jerusalemin uari akuvaghasa, me bagha akam amada. Kamaghin amizi, Israelian anababar gumazir dapaniba, ko atrivimin ingangaribagh amir gumazibar gumazir dapaniba ko, gumazir dapanir 1,000plan midorozir gumazibar gariba, ko gumazir dapanir 100plan midorozir gumazibar gariba, ko atrivim ko an otaribar biziba ko asizibar garir gumazibar gumazir dapaniba, ko atrivimin dipenimin ingangaribagh amir gumazibar dapaniba ko, midorozir gumazir gavgaviba ko, gumazir aruaba, me bar moghira iza Jerusalemin uari akufa.

2 Ezi Atrivim Devit dikavigha mitigha kamaghin me migei, "Ia nan aveghbuaba ko nan gumazamiziba, ki amir migirigiam ia a baragh. Ki Ikiavira Itir Godin Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam arighasa a bagh Dipenir aghuitamin ingarasa uan navir averiamin pamten nighnisi. Eghti Boksiar kam kagh avughsi, en Godin dagarimning arizir danganimin min ikiam. Ki Dipenir kamin ingarasa nighnigha, a bagha biziba bar da akuvagha gifa.

3 Ezi God kamaghin na migei, 'Devit, ni midorozir gumazimra, egha gumazamizir avirimin misoghezi me ariaghire, ezi men ghuziba nin iti. Kamaghin amizi, gumazamiziba na bagh izi nan ziam famin Dipenir kam, ni an ingaram kogham.'

4 "Egha Ikiavira Itir God, Israelian God, Israelia gativagh men gan mamaghira ikiasa na ko nan ovavir boriba amisefe. A faragha Judan anabamin adarazi amisefe, eghti me Israelia gativagh men gan men gumazir dapanibar ikiam. Egha Judan anabamin gumazibar tongin, a nan afeziamin ikizim amisefe. Egha gin, a uan ifongiamin gin ghua, nan aveghbuabar tongin na amisevegha na gamizi, ki Israelia bar moghira, men atrivimin oto.

5 Ikiavira Itir God otarir aviriba na ganingi. Egha men tongin a Solomon amisefe, eghti a nan danganim inigh Israelian kantrin ganam. Israelin kantri, a guizbangira Ikiavira Itir Godin kantri.

6 Ezi Ikiavira Itir God kamaghin na mikeme, 'Nin otarir kam, Solomon, anarira nan Dipenim ko an avinamin divazimin ingaram. Guizbangira, a nan otarimin ikiasa ki anemisefe. Eghti ki an afeziamin ikiam.

7 A datirighin ami moghin, nan Akar Gavgaviba ko bizir ki damuasa mikemezibar gin mangiti, ki an ikizimin adarazir gumazziba amsivti, me zurara atrivibar iki mangi mamaghira ikiam.' "

8 Egha Devit ua kamaghin gumazamizibav gei, "Ia Ikiavira Itir Godin gumazamizir datirighin kagh tuivighav itiba, ki e uan Godin damazim ko ian damazibar, ki guizbangira kamaghin ia migei, Ikiavira Itir God, ian God e ganingizir Akar Gavgavir kaba, ia bar deravira dar gin mangi. Ia kamaghin damu, nguazir aghuir kamin ikiam, eghti a ian nguazimra ikivira ikiam. Eghti ian ovavir borir gin otivamba uaghan zurara nguazir kamin iki mamaghira ikiam.

9 "Ezi nan otarim Solomon, ki ni migei, ni bar deraghvira uan afeziamin God gifogh an apengan ikisi, ni uan navir averiamin aven nighnizir bar vamira iki. Egh ni an ifongiamin gin mangisi bar gavgafigh. Ikiavira Itir God en nighniziba ko ifongiabagh fo, kamaghin amizi, ni kamaghin damu. Ni an ifongiam gifoghsi bar gavgavighti, a nin amamangatighti ni deravira a gifogham. Egh ni akirim ragh a gasaraghti, a ni batuegh akirim ragh ni gasaraghti ni zurara an saghon ikiam.

10 Egh ni datirighin kamaghin fogh, gumazamiziba izi Ikiavira Itir Godin ziam famin Dipenim, an an ingarasa ni amisefe. Kamaghin amizi, ni gavgavigh Dipenir kamin ingar."

11 Devit mikemegha givagha, Ikiavira Itir Godin Dipenimin ingaramin bizir osiziriba ko Dipenimin ingaramin nedazimin akinafarim isa Solomon ganingi. Nedazir kaba, da Ikiavira Itir Godin Dipenir kamin danganiba, ko Dipenimin azuarir ekiam, ko danganir bizir aghuibar arighamiba, ko pin itir danganir doziba, ko aven itir danganir ekiaba, ko Danganir Bar Anogoroghezim, kar Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam arighamin danganim. Boksiar kamin asuam, kar God gumazamizibar arazir kuraba gin amadir danganim. Danganir kabar nedaziba, da bar akinafarir kamin iti.

12 Godin Duam, Devitin akazir bizibar nedazibar kara: Ikiavira Itir Godin Dipenim avinizir divazimin aven itir uari akuvir danganim, ko me uari akuvir danganir ekiam okarizir danganir doziba, ko Godin

28:2: 2 Samuel 7:1-16; 1 Eghaghaniba 17:1-14 **28:9:** 1 Samuel 16:7; Onger Akaba 139:2

Dipenimin aven itir dagiaba arizir danganiba, ko gumazamiziba Ikiavira Itir God ganidir bizir aghuiba arizir danganiba.

13 Akinafarir kam uaghan osizirir igharazir maba iti, dar kara: Ofa gamir gumaziba ko Livaiba ingangarim damuamin araziba, ko Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven ingaramin araziba, ko Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven itir ingangarim bagh itariba ko bizir igharaziba, me manmaghin dar ingaramin arazim, da uaghan akinafarir kamin aven iti.

14 Osizirir kam, uaghan ghaze, gol ko silvan kapba ko itariba ko bizir igharazibar ingarsi, me gol ko silvan osimtizir manmaghin itiba inigh dar ingaram.

15 Egh lamba ko da arighamin aghoriba bagh, me gol ko silvan osimtizir manmaghin itiba inigh dar ingaram.

16 Egh golin dakozibar ingarsi, me golin osimtizir manmaghin itiba inigh dar ingaram, kar dakozir me bretba arigh da isi God daningamiba. Egh me silvan dakozibar ingarsi, me silvan osimtizir manmaghin itiba inigh dar ingaram.

17 Akinafarir kamin me bizir kaba uaghan da osira izaghiri: Me fokba ko itariba ko kapbar ingarsi me golin aghuir osimtizir manmaghin itiba inigh dar ingaram. Egh silvan itarir igharaziba bagh, me silvan osimtizir manmaghin itiba inigha, dar ingaram.

18 Ezi akinafarir kam uaghan bizir kabar gun migei: me golin aghuir osimtizir manmaghin itiba inigh, me pauran mughuriar aghuim tuamin ofa gamir dakozimin ingaram. Egh me golin aghuir osimtizir manmaghin itiba inigh, enselin bar gavgavir pumuningin nedazimningin ingarighti, aningin avizimning oneghirigh Ikiavira Itir Godin Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam gisin ikiam. Enselin kamning, Ikiavira Itir Godin karisin ababanimin min ikiam.

19 Ezi Atrivim Devit kamaghin migei, “Akinafarir kamin itir nedaziba bar, Ikiavira Itir God uabi dar nedazibar nan akazi, ki da osiri.”

20 Egha Atrivim Devit kamaghin uan otarim Solomon migei, “Ikiavira Itir Godin Gavgavim, a nan God, a ni ko iti, a nin akurvagham. Kamaghin amizi, ni mitigh bar gavgavigh ingangarir kam damu. Ni osimtizibar ganti, da ni abinan marki. Ni atiatingan marki. God ni ateghan kogham. Puvati. A ni ko iki mamaghira iki mangiti, ni an Dipenimin ingangarim agivagham.

21 E Godin Dipenimin ingangaribar amuasa Livain anabamin ikiziba ko ofa gamir gumazibar ikiziba amisevegha gifa. Ezi ingangarir guar aviribar amuan bar foziba, nin akurvaghasa gara iti. Ezi gumazir dapaniba ko gumazamiziba bar moghira, nin migirigiabar gintighasa pura niraram oragha iti.”

29

Gumazamiziba Godin Dipenimin ingarasa bizir aghuiba arisi

1 Ezi Atrivim Devit kamaghin gumazamiziba bar me migei, “God uabi, nan otarim Solomon, uan Dipenimin ingarasa a ginaba. Ezi e bar fo, a bar igiamra ikia ingangaribar amuan fofozir ekiaba puvati. Ikiavira Itir Godin Gavgavimin Dipenimin ingaramin ingangarir kam, a ingangarir dozim puvati, mati me nguazir kamin gumazamizibar dipenimin ingarasa. Puvati. A ingangarir bar ekiam.

2 Kamaghin amizi, ki Ikiavira Itir Godin Dipenimin ingarasa pamten ingara bizir aviribar kiri, kar gol, silva, bras, ain, temeba, dagiar pizir aghuiba, dagiar gariba, ko dagiar bar aghuir ivezim bar pin kozir igharaziba uaghan, ki bar da inigha da ariki.

3 Ki uan Godin Dipenim bagha bar ifonge, kamaghin amizi, bizir ki akuvagha givazir kabagh isin, ki datirighin uabi uan gol ko silvaba aningi.

4 Kantri Ofirin golin bar aghuir ki aningizir kabar osimtizim, 100,000 kilogrem gafira. Ezi silvan aghuibar osimtizim 240,000 kilogremin tu. Bizir kaba, da Ikiavira Itir Godin Dipenimin averiamin an biribar miriaba asingamin biziba.

5 Fofozir gumaziba uaghan silva ko golin kaba iniva Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven itir bizir igharazibar nedazibar ingaram. Ezi ian tinara datirighin ofan min uan bizitaba ko uabi isi, Ikiavira Itir God daningasa ifonge?”

6 Ezi ikizibar gumazir dapaniba, ko anababar gumazir dapaniba, ko gumazir dapanir 1,000plan midorozir gumazibar gariba, ko gumazir dapanir 100plan midorozir gumazibar gariba, ko atrivimin ingangaribar garir gumazir dapaniba, me Devitin migirigiar kam barazima a men navibagh inivima me uan ifongiamin gin ghua uan bizir aghuiba isa da anidi.

7 Me aningizir bizir kabar osimtiziba kamaghin ghu: gol 170,000 kilogrem gafira, ezi silva 340,000 kilogrem gafira, ezi bras 620,000 kilogremin tu, ezi ain 3,400,000 kilogrem gafira.

8 Ezi gumazir dagiar aghuir ivezir bar pin kozir igharagha gariba itiba, me da isa Godin Dipenimin aven itir dagiaba arizir danganimin da ariki. Gersonin ovavir boribar mav Jehiel, a dagiar kaba arizir dipenimin garir gumazim.

29:1: 1 Eghaghaniba 22:5 **29:9:** 2 Korin 9:7

9 Gumazamiziba garima, men gumazir
dapaniba uan bizir aghuir aviribar
aningasa naviba dikafi, egha me nighnizir
bar vamira ikia uan ifongiamin gin ghua
bizir kaba isa Ikiavira Itir God ganidi. Ezi
gumazamiziba bar akonge. Ezi Atrivim
Devit uaghan bar akonge.

Devit Ikiavira Itir Godin ziam fe

10 Egha Atrivim Devit gumazamizibar
damazimin Ikiavira Itir Godin ziam fa kam-
aghin a minabi:

"O Ikiavira Itir God, ni en inazir afeziam
Israelin God,
e nin gumazamiziba, e zurara nin ziam
fi mamaghira ikiam.
11 Ni gavgavir bar ekiam ikia, ziar ekiam
ikia, bar pin mar iti, ni bar faragha iti.
Bar guizbangira, overiam ko
nguazimin itir bizir kaba bar nin
biziba.
Kamaghin amizi, ni biziba bar
dagh ativagha dar atrivir ekiam.
12 Nirara bar bizir aghuir aviriba e ganidi.
Egha nirara biziba bar dagh atifa.
Nirara gavgavir ekiar kamin mingarim.
Nirara gumazamizibar amuti me gav-
gavigh ziar ekiaba iniam.

13 "En God, e datirighin ni minabava
nin ziar bar ekiam fe.

14 "Ki uan gumazamiziba ko, e kamaghin
mikiman kogham, e ni ganidir bizir kabar
ghuaviba. Puvati. E pura gumazir kiniba, e
bizitamin ghuavim ikiangizir puvati. Bizir
kaba, kar bar nin bizibara. Ni faragha bizir
kaba e ganingi, ezi e datirighin ua da isa ni
ganidi.
15 E nin damazimin e iza pura guighav itir
gumazamiziba ko azenan itir gumazamiz-
iba, mati en inazir afeziaba. En ikirimirir
nguazir kamin itim, a uaghan en suiraghan
kogham. E otivigh dughiar otevimra ikegh
arighiregham, mati nedazibar min, ghuar-
iam aruem apazazi, da zuamira puvati.
16 O Ikiavira Itir God, en God, nirara
ziar ekiam iniasa, e ni bagha Dipenimin
ingarasa bizir kaba kagh ada akufa. Ezi
bizir ni bagha inigha izir kaba, da bar nin
bizibara.
17 "Nan God, ni gumazamizibar naviba
tuisigha men garima, me arazir voroghira
itibagh amima, ni navir amirizim isi. Ki
bizir kam ginighnigha, uaghan nin ziar
ekiam ginighnisi, ezi nan navim bizir kaba
ni daningasa na dikavima, ki uan ifon-
giamin gin ghua da isa ni ganingi. Ezi arazir
kamra, nin gumazamizir kaba uan biziba
isa ni ganingi. Ezi ki men ganigha bar
akonge.
18 O Ikiavira Itir God, ni en inazir afezi-
aba Abraham ko Aisak ko Jekopin God, ni
uan gumazamizibar amuti, me ni bagh ka-
maghin garir nighnizim ko arazir aghuiba
iki gavgavigh mamaghira ikiam. Egh ni
uaghan men navir averiabar aven itir ifon-
giabar amighti, me nin porogh iki gav-
gafigh.
19 Ni nan otarim Solomonin nighnizim
feghti, a nighnizir bar vamira iki nin Akar
Gavgaviba, ko ni mikemezir akaba, ko
arazir ni ifongezibar gin mangi, egh nin
Dipenimin ingar. Dipenir kam, ki an in-
garasa bizibar kiri."
20 Egha Atrivim Devit kamaghin bar gu-
mazamizibav gei, "Ia Ikiavira Itir God,
ian God, an ziam fi." Ezi gumazamiziba
oregha Ikiavira Itir God ko Atrivim De-
vitin damazimin dapaniba avigha nguazim
giregha fuaghav ikia, Ikiavira Itir God, men
inazir afeziabar God, ziar ekiam a ganidi.
21 Egha gumazamiziba amimzaraghan
1,000plan bulmakaun apurir igiaba, ko
1,000plan sipsipin apuriba, ko 1,000plan
sipsipin nguziba inigha ghua Ikiavira Itir
God bagha ofan bar isia mighiribagh ami.
Egha me uaghan wainin dipam ingamin
ofabagh ami. Me uaghan Israelian gumaza-
miziba bagha ofan igharazir avirir mabagh
ami.
22 Egha me dughiar kamin isar ekiam
gamua ofan igharazir kabar wainin dipaba
ko asizir tuziba apava Ikiavira Itir Godin
damazimin bar akonge.

Egha dughiar kamra, me Ikiavira Itir
Godin ziamin olivin borem isa ua namba 2in
dughiamin Solomonin dapanim gingegha,
uam anemisevezi an atrivimin oto. Egha
me uaghan ofa gamir gumazimin otivasa
Sadok amisefe.
23 Ezi Solomon datirighin uan afeziamin
danganim inigha Ikiavira Itir Godin gu-
mazamizibar atrivimin oto. An ingangarim
bar derazi Israelian gumazamiziba bar an
akabar girara zui.
24 Ezi gavmanin gumazir dapaniba,
ko midorozir gumazir gavgaviba, ko
Devitin otariba, me bar moghira Atrivim
Solomonin apengan ikiasa akam akiri.
25 Ezi Ikiavira Itir God Solomon gamizi, a
Israelian gumazamizibar damazimin, a bar
me gafiragha bar pin iti. Ezi God Solomon
gamizi, a bar ekevegha ziar ekiam ikia Is-
raelian atrivir faragha ikezibagh afira.

Devit areme

26 Jesin otarim Devit, a Israelian kantrin
danganiba bar, dar atrivim.

29:11: Matyu 6:13 **29:23:** 1 Atriviba 2:12 **29:27:** 2 Samuel 5:4-5; 1 Eghaghaniba 3:4

27 A kantri Israelin 40plan azenibar
atrivimin ike. A faragha Hebronin nguibar
ekiamin 7plan azenibar atrivimin ike, egha
33plan azenibar Jerusalemin atrivimin ike.
28 A gumazamizibar damazimin bar ziar
ekiam ikia, uaghan dagiar aviriba iti. A ikia
ghua bar ghurigha givagha ovenge. Ezi an
otarim Solomon gin, an danganim inigha
atrivimin oto.
29 Atrivim Devit uan igiamin atrivimin
ikia ghua ghurigha aremezi dughiamin
amizi bizibar eghaghaniba, da akinafarir
mabar iti. Akinafarir kaba, me kamaghin
dar bori, Godin Akam Inigha Izir Gumazim
Samuelin Eghaghaniba, ko Godin Akam
Inigha Izir Gumazim Natanin Eghaghaniba,
ko Godin Akam Inigha Izir Gumazim Gatin
Eghaghaniba.*
30 Akinafarir kaba, Atrivim Devit amizir
ingangarir ekiabagh eghara, uaghan a
kantrin atrivimin ikia amizir bizibagh
eghari. Egha da uaghan a bativizir bizir
igharazibar eghaghanim gamua, egha
Israelian gumazamiziba ko nguazir kamin
itir kantrin igharazibar eghaghanibagh
ami.

* **29:29:** Godin akam inigha izir gumaziba fomira osirizir akinafarir 3plan kaba, da ovenge, egha ua itir puvati. E fozir puvati, manmaghin garir eghaghaniba dar aven iti.

Atrivibar Eghaghaniba Itir Akinafarir Namba 2 O 2 Eghaghaniba Akar faragha zuim

Akinafarir kam, an eghaghanibar akinafarir Namba 1in Eghaghanibar akinafarimin akuar mam. Kamaghin, ni Namba 2in Eghaghanibar akinafarimin akar mingaribar gansi, ni Namba 1in Eghaghanibar akinafarimin akar faragha zuimin gan.

Namba 2in Eghaghanibar akinafarir kam, an Atrivim Solomonin eghaghanim gamua ghua dughiar Israelin kantri bigha akuar pumuningin ikia kantrin pumuningin otogha ghua, kantrin kamning uaghara apanibar dafaribar ikuvizir dughiamin tu. Akinafarir kam uaghan, kantri Israelin notin amadaghan itimin otivizir bizir aviribav kemezir puvati. A kantri Juda ko Jerusalemin nguibar ekiamin otivizir biziba, a dararam eghari.

Atrivim Solomonin eghaghanim

(Sapta 1--9)

God nighnizir aghuim isa Solomon ganingi
(1 Atriviba 3:4-15)

1 Devitin otarim Solomon, atrivir bar gavgavimin oto. Ezi Ikiavira Itir God, an God, a ko ikiava gavgavim a ganiga a gamima, a guizbangira ziar ekiar bar pin itim ini.

2 Solomon, 1,000plan midorozir gumazibar garir gumazir dapaniba, ko 100plan midorozir gumazibar garir gumazir dapaniba, ko jasba, ko Israelian gumazir dapaniba bar moghira, ko men ikizibar gumazir dapaniba bar men dia. Ezi gumazir kaba iza Israelian gumazamiziba ko bar moghira uari akuvazi, Solomon Godin akamin gun me migei.

3 Egha Solomon ko gumazamiziba bar moghira dikavigha Godin ziam famin danganir Gibeonin nguibar ekiam itir mighsiamin ghue. Dughiar kamin, God bativamin Purirpenim, pin itir danganir kamin iti. Bar fomira, Israelia gumazamiziba puvatizir danganimin itima, Ikiavira Itir Godin ingangarir gumazim Moses, Purirpenir kamin ingari.

4 Dughiar kamin, Godin Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam Jerusalemin itir purirpenir igharazir Devit ingarizimin iti. Atrivim Devit, faragha Kiriat Jearimin nguibar ekiamin ghua Boksiar kam inigha, iza Jerusalemin itir purirpenir kamin aneti.

5 Ezi God bagha ofa gamir dakozir mam uaghan, Gibeonin itir Ikiavira Itir Godin Purirpenimin guamin boroghin iti. Kar brasin dakozir Besalel fomira ingarizim. Besalel, a Urin otarim, egha Hurin igiavotarim. Ezi Solomon gumazamiziba ko, me bar moghira ghua danganir kamin Ikiavira Itir God ko migia, an ziam fe.

6 Egha Solomon ghua God bativamin Purirpenimin otogha brasin ofa gamir dakozir kamin boroghin tugha, Ikiavira Itir Godin damazimin ofa gamir dakozir kam gisin 1,000plan ofan bar isia mighiribagh ami.

7 Solomon ofa gamigha givazi, Ikiavira Itir God dimangan, uabi an akagha a migia ghaze, “Ni bizir tizim gifongegh, nan azaraghti, ki ni daningam.”

8 Ezi Solomon kamaghin an akam ikaragha ghaze, “Ni nan afeziam Devit, bar an apangkuvigha deragha a gami. Egha ni datirighin na gamizi, ki an danganim inigha atrivimin oto.

9 O Ikiavira Itir Godin Gavgavim, gumazamizir ni me gativasa na ganingizir kaba, me bar avirasemezi gumazitam me diponan iburagham, mati nguazir kamin minemniaba. Kamaghin, ni datirighin nan afeziam Devit ko amizir akar dikirizir kam damighti, a guizbangira otivasa ki ifonge.

10 Ni datirighin nighnizir aghuim ko fofozim na daningasa ki ifonge, eghti ki deraghvira gumazamizir kabar ganam. Puvatighti, ki manmaghira nin gumazamizir avirir kabagh ativagh men ganam? Guizbangira, gumazitam uabi me gativan iburagham. Ki uabi ki fofoziba bar puvati.”

11 Ezi God kamaghin Solomonin akam ikaragha ghaze, “Nin azangsizim a bar dera. Ni bizir aviriba ko dagiar aviriba ko ziar ekiam iniasa nan azarazir puvati. Ni uan apanibagh asighasighasa nan azarazir puvati. Ni dughiar ruarimin nguazir kamin ikiasa nan azarazir puvati. Ni gumazamizir ki ni ganingiziba deraviram men ganasa, nighnizir aghuim ko fofozir aghuim bagha nan azai.

12 Kamaghin, ki datirighin nighnizir aghuir bar aviriba ko fofoziba ni daningam. Egh ki uaghan dagiar aviriba ni daningiva gumazamizibar amuti, me ziar ekiam ni daningam. Eghti bizir kamin, atrivir nin faragha ikeziba ko nin gin izamiba, ni bar me gafiragham.”

13 Ezi Solomon Gibeonin Godin ziam fer danganimin itir God bativamin Purirpenim

1:4: 2 Samuel 6:1-17; 1 Eghaghaniba 13:5-14; 15:25--16:1 **1:5:** Ua Me Ini 38:1-7 **1:9:** Jenesis 13:16; 28:14 **1:12:** 1 Eghaghaniba 29:25; 2 Eghaghaniba 9:22

ategha, uamategha Jerusalemin ghu. Egha
a Jerusalemin atrivimin ikia Israelian gari.

Atrivim Solomon midorozir gumazir
aviriba ko bizir aviriba iti
(1 Atriviba 10:26-29)

14 Solomon dughiabar zurara uan
midorozir gumaziba bagha, midorozir
karisba ko hoziaba isi. Egha a karisba ko
hoziaba ikiamin nguibar ekiabar da arisi,
ezi maba a ko Jerusalemin iti. A 1,400plan
karisba ikia, egha 12,000plan hoziaba iti.
15 Solomon atrivimin itir dughiamin, a
temer sidan aviriba ko silvan aviriba ko
golin bar avirim inigha Jerusalemin ize. Ezi
dughiar kamin silvaba bar avirasemegha
dagiar kinibar min pura tintinibar irav
iti. Egha uaghan temer sidan bar aviriba
iti, mati Israelin mighsiar muziaribar itir
temeba.
16 Solomon, kantri Musri ko kantri Sil-
isian, ua bagha hoziaba ini. A dagiar in-
gangaribagh amir gumaziba amadima, me
Silisian ghua a bagha hoziabagh ivesi.*
17 Ezi dagiaba bagha ingangaribagh amir
gumazir kaba, Musrin karisba ko hozi-
abagh ivesi. Karisba vaghvagha dar ivezim
6,000 kinan tu, ezi hoziaba vaghvagha dar
ivezim 1,500 kinan tu. Ezi dagiar ingan-
garibagh amir gumazir kaba, me karisba ko
hoziaba inigha ghua da amadima, Hitia ko
Sirian atriviba dagh ivesi.†

2

Solomon Ikiavira Itir Godin Dipenimin
ingarasa bizibar akiri
(1 Atriviba 5:1-18)

1 Solomon gumazamiziba Ikiavira Itir
Godin ziam fasa, a Godin Dipenitamin in-
garasa nighnisi. Egha a ua baghavira
uaghan dipenitamin ingarasa nighnisi.
2 Egha a 80,000plan gumaziba mighsiaba
itir danganimin mangi dagiaba aghorasa
me amisevegha, 70,000plan gumazir
dagiaba ko bizir igharaziba sara ateramiba
amisevegha, 3,600plan ingangarir gumaz-
ibar ganamin gumazir dapaniba amisefe.
3 Egha Solomon Tairin nguibar ekiamin
Atrivim Hiram bagha akam amaga ghaze:

"Ni fomira nan afeziam Atrivim Devitin
akura, egha ni an Dipenimin ingarasa
temer sidaba a bagha da amangi. Ezi
ki kamaghin ifonge, ni datirighin uaghan
arazir kamra na damuam.
4 Ki datirighin Ikiavira Itir God, uan God
bagh Dipenimin ingaram. Dipenir kam, a
God baghvira ikiam, eghti ki uan gumaza-
miziba ko dipenir kamin mangi mughuriar
aghuiba zuir pauran aghuiba tuam. Egh
e zurara Godin damazimin bretin rubuzir
e ofan min a daningamibar arigham. Egh
e bar isia mighirir ofabar amuam. Egh
e zurara mizaraziba ko guaratiziba bar,
ko Sabatin dughiaba, ko iakinir igiabar
dughiar ekiaba, ko Ikiavira Itir God, en
Godin ziam famin dughiar ekiar igharaziba,
e a bagh ofan kabar amuam. A zurara
arazir kam damuasa Israelia e mikeme.

5 "En God gavgavir bar ekiam ikiava
godin igharaziba bar dagh afira. Kam-
aghin, ki bar Dipenir ekiamra ingaram.
6 Guizbangira, gumazitam God bagh
dipenir tamin ingaran iburagham. E fo,
overiar bar pin itim, en damazimin a bar
ekefe, egha a uaghan Godin damazimin, bar
sufi. Kamaghin, tinara a bagh dipenitamin
ingaramin gavgavim iti? Ti puvatigham.
Ki uaghan a bagh dipenimin ingaran
iburaghburaki. Egha ki a bagh, paura
tuti a isi migharir mughuriar bar aghuim
damuamin danganimin min, Dipenimin
ingarasa ifonge.
7 "Ki uabi, ki Juda ko Jerusalemin gu-
mazir maba iti, fomira nan afeziam De-
vit, Godin Dipenir kamin ingangaribar
amuasa me amisefe. Me bizir igharagha
garibar amuamin fofoziba iti. Ni gumazir
bizir igharagha garibagh fozir aghuitam
amadaghti, a izi me ko ingar. Gumazir
kam, gol ko silva ko bras ko ainin biz-
ibar ingaramin fofozim iki. Egh nir
pighagheviba, ko nir agheviba ko nir
bluplaba ko, dighdirir bar aghuibar in-
garamin fofozir bar aghuim iki. A uaghan
nedaziba aghoramin fofozim iki.
8-9 "Ki uaghan kamaghin fo, nin
ingangarir gumazir maba Lebanonin
mighsiabar itir danganibar itir temeba
oka bar fo. Kamaghin, nin ingangarir
gumaziba Lebanonin temer sidaba ko
temer painba ko junipan temeba okegh
na bagh da amadaghti da izasa ki ifonge.
Ki Dipenir bar dafar dirimin ingaram.
Kamaghin, ki uan ingangarir gumaziba
amadaghti me mangi, nin ingangarir
gumazibar akuragh temer pozir dafam
mikinam.
10 "Ni oragh, ki daghetaba nin ingan-
garir gumazibar aningam. Ki witin
me mirmirigha givazimin 2,000 tanba,
ko balin 2,000 tanba, ko wainin dipar
400,000 litaba, ko olivin borer 400,000
litaba ia daningam."

1:14: 1 Atriviba 4:26 **1:16:** Godin Araziba 17:16 * **1:16:** Gumazir maba kamaghin nighnigha ghaze, Kantri Musri, a Kantri Isipin ababanim gami. † **1:17:** Hibrun akam deragha akar kamin mingarim abighizir puvati. **2:6:** 1 Atriviba 8:27; 2 Eghaghaniba 6:18

11 Tairin Atrivim Hiram, Solomonin
akam baregha givagha, akinafarim osira,
Solomonin akam ikarvagha kamaghin a
migia ghaze:

"Ikiavira Itir God uan gumazamiziba
bar me gifonge, kamaghin a ni gamizi, ni
men atrivimin oto.
12 E datirighin Ikiavira Itir Godin ziam
fam, a Israelian God. A uabi overiam ko
nguazimin ingari. Egha otarir bar aghuir
mam isa Atrivim Devitin danganim ini-
asava a ganingi. Devitin otarir kam a
nighnizir aghuir bar aviriba ko fofoziba
iti. Egh a Ikiavira Itir Godin Dipenimin
ingariva, ua bagh tamin ingaram.
13 "Kamaghin, ki datirighin uan ingan-
garir gumazir faragha zuim Huram nin
akurvaghsi anemangam. A ingangarir
guar aviribar amuamin fofozim ikiava,
nighnizir bar aghuim iti.
14 An amebam Danin anabamin
adarazir amizim, ezi an afeziam Tairin
nguibar ekiamin gumazim. Huram, a
gol ko silva ko bras ko ain ko dagiaba
ko temebar bizibar ingaramin fofozim
iti. Egha a uaghan nir pighaghevіba, ko
nir bluplaba, ko nir aghevіba ko, inir
ghurghurir aghuariba ko dighdirir bar
aghuir bar diribar ingari. Egha a nedaziba
aghorir fofozim iti. Egha gumaziba nedazir
manmaghin garibar ingarsi a mikimti, an
adar ingaram. A nin ingangarir gumaziba
ko nin afeziam Atrivim Devitin ingangarir
gumazibar akuragh ingaram.
15 "Ezi nan gumazir ekiam, ni datirighin
mikemezi moghin, e bagh witba ko baliba
ko wainin dipaba ko olivin boreba aman-
gasa ki ifonge.
16 Nan ingangarir gumaziba Lebanonin
mighsiabar ghuavanabogh temer ni
ifongeziba okegh ada inigh, ongarir
dadarim bagh magiram. Egh me ongarimin
da uari akuvagh pamten da ikegh, da
inigh ongarimin Jopan nguibar ekiamin
magiram. Eghti nin ingangarir gumaziba
Jopan izi temer kaba inigh Jerusalemin
mavanangam."

Me Ikiavira Itir Godin Dipenimin ingari
(1 Atriviba 5:15--6:38)

17 Solomon mikemezi, me Kantrin
Igharazibar Gumazamizir Israelin aven
itiba, bar me menge. Fomira Solomonin
afeziam Atrivim Devit me menge, ezi
Solomon datirighin ua me medi. Ezi men
dibobonim 153,600in tu.
18 Egha a mighsiaba itir danganimin itir
dagiaba aghorasa men 80,000plan gumaz-
iba amisevegha, dagiaba ko biziba aterasa
70,000plan gumaziba amisefe, egh men
ganti me deravira ingangarim damuasa
3,600plan gumazir dapaniba amisefe.

3

1 Atrivim Solomon Jerusalemin aven,
Morian Mighsiam gisin maghira Ikiavira
Itir Godin Dipenimin ingari. Mighsiar
kamra, Ikiavira Itir God Solomonin afeziam
Devit bato. Fomira Jebusian adarazir
gumazir mam Arauna, a mighsiar kamin
witin ovizibar iniba kua dar dagheba isir
danganimin ikia ingangarir kam gami.
Danganir kam, Devit Ikiavira Itir Godin
Dipenimin ingarasa anemisefe.
2 Solomon atrivimin itir dughiamin,
namba 4in azenimin, an namba 2in
iakinimin an aruer namba 2in, a Dipenimin
ingangarim maghiram a gami.
3 Godin Dipenimin biribar ababaniba,
Atrivim Solomon uabi dar ingari, ezi da
kamaghin ghu, an ruarim 27 mita, ezi an
arozim 9 mitan tu.
4 Ezi azuarir mam Dipenimin itiar akamin
amadaghan iti. An arozim 9 mitan tugha,
Godin Dipenimin arozim ko voroghira ghu.
Ezi an tuirivim, 54 mitan tu. Ezi me golin
aghuim inigha, danganir kamin aven biriba
bar dagh arigha da ave.
5 Egha me temer painin arariba inigha
Godin Dipenimin aven itir Anogoroghezir
Danganimin biriba bar dagh afughafuki.
Egha me golin aghuim inigha ter ararir
kabagh arigha bar da ave. Egha golin kam
gisin, me temer detin nedaziba ko senin
digiriba aghore.
6 Atrivim golin kaba, kantri Parvaimin da
ini. Egha a dagiar bar dirir iveziba bar pin
koziba inigha, Godin Dipenim asingi.
7 A gol inigh, Dipenimin danganiba bar
dar pogh da avasa gumazamizibav gei, kar
dipenir otavarazіba ko afiaba, ko biriba, ko
tiar akaba, ko ter ararir tiar akabar apen-
gan itiba. Egha me Dipenimin biribar en-
selin bar gavgavibar nedazibar ghore.
8 Egha Solomon me mikemezi, me Bar
Anogoroghezir Danganimin ingari. An
arozim 9 mita, egha Dipenimin arozim ko
voroghira ghu. Ezi an ruarim uaghan 9 mi-
tan tu. Egha me golin bar aghuim inigha Bar
Anogoroghezir Danganimin biribar pogha
bar da ave. Golin kamin osimtizim 20,000
kilogrem gafira.
9 Me 500 grem gol inigha dikonibar da-
panibar pogha da ave. Egha me uaghan gol
inigha ghuriar pin itimin danganir dozibar
biribar pogha da ave.
10 Egha atrivimin ingangarir gumaziba
enselin bar gavgavir pumuningin nedaz-
imningin ingari. Egha me gol inigha bar
moghira aningin pogha aning avara. Egha

3:1: Jenesis 22:2 **3:8:** Ua Me Ini 26:33-34 **3:10:** Ua Me Ini 25:18-20

Bar Anogoroghezir Danganimin aven aning asara.

11-13 Aning uaghara Bar Anogoroghezir Danganimin amadaghan gari. Aningin avizimning kuiaghirigha voroghira iti. Ezi aningin avizibar ruariba vaghvagha, 2 mita ko 25 sentimitan tu. Enselin mam agharir guvimin amadaghan mitighav iti, ezi an avizir mam agharir guvimin birim biragha an poro. Ezi enselin igharazim agharir kiriamin amadaghan mitighav iti, ezi an avizir mam agharir kiriamin birim biragha an poro. Ezi aningin avizir igharazimning iza danganir kamin aven tongira uaning bira. Enselin kamningin avizibar ruariba bar moghira 9 mitan tu.

14 Egha Bar Anogoroghezir Danganimin tiar akam avasa, me inir bluplaba, ko pighaghevіba, ko aghevіba ko, inir ghurghurir aghuariba sara inigha inir ekiam isami. Egha me enselin bar gavgavibar nedaziba inir kamin da isamigha, tiar akamin anegura.

Me guarir akinir ruarir pumuningin ingari
(1 Atriviba 7:15-22)

15 Atrivim migeima, me guarir akinir ruarir pumuningin ingarigha Ikiavira Itir Godin Dipenimin tiar akamin azenara aning asara. Aningin ruarimning uaghara 16 mitan tu. Me uaghan guarir akinir ruarimningin roghuar pumuning akirigha guarir akinir kamning gisin aning ati. Guarir akinir ruarir kamningin roghuamningin ruarim, 2 mita ko 20 sentimitan tu.

16 Me gin senbar ingarigha guarir akinir ruarir kamningin roghuamning garu. Egha me temer pomigranetin ovizibar nedazir 100plan ingarigha, senin kabagh isin da ike.*

17 Ezi me guarir akinir ruarimningin ingangariba agivagha, aning inigha Ikiavira Itir Godin Dipenimin azuarimin tiar akamin boroghin aning asara. Egha guarir akinir ruarir sautin amadaghan tughav itim, kamaghin a dibori, Jakin. Egha notin amadaghan tughav itim kamaghin a dibori, Boas.†

4

Me Ikiavira Itir Godin Dipenim bagha ua bizir mabar ingari
(1 Atriviba 7:23-51)

1 Atrivim Solomon mikemezi, me bras inigha ofa gamir dakozir mamin ingari. An ruarim 9 mitan tu, ezi an arozim uaghan 9 mitan tu, ezi an tuirivim 4 mita ko akuamin tu.

2 Egha me brasin aviriba inigha da tuezi da isia amerezi, me bras tengin bar ekiamin ingarigha, a dibora ghaze, Ongarim. Tengin kamin arozimin ababanim 4 mita ko 57 sentimitan tu, ezi an tuirivimin ababanim, 2 mita ko 28 sentimitan tu, ezi an akam gighuizir ababanim, 13 mita ko 71 sentimitan tu.

3 Egha me bulmakaun apuribar nedazir bizir pumuning tengin kamin akamin miriabar da arigha a gighui. Ezi tengin kamin akam bulmakaun nedaziba bar a gighuigha iti. Egha bulmakaun 12plan nedaziba, 1 mita 1 mitan tizibar aven iti. Me nedazir kabar ingarigha da isa tengin poghezir pu. Puvati, me tengin ingaravira nedazir kaba sara ingari.

4 Egha me 12plan bulmakaun apuriba brasin dar ingara, uaghan maghira tengin kam dar ogabagh isin an ingari. Ezi bulmakaun kabar 3plan guaba, aruem anadi naghin gari, ezi 3pla aruem uaghiri naghin gari, ezi 3pla notin amadaghan gari, ezi 3pla sautin amadaghan gari. Ezi dar ogaba tengin dikinimin apengan ikia, egha uarir akuighav iti.

5 Tengin kamin brasin mitiar azenan ikegha ghua averiamin tuzim, a bar mitemegha, an ababanim, 8 sentimitan tu, mati gumazimin dafarimin ababanim. Tengin kamin miriam mati kavin akam, egha akimarir aghuarir onezir mamin min kuiaghirigha iti. Tengin kam 60,000 litan dipam an aven ikiam.

6 Egha me uaghan tengin muziarir 10plan ingari. Egha me 5pla sautin amadaghan Godin Dipenimin miriamin ada afe, egha 5pla notin amadaghan ada afe. Ezi tengin kaba, me dar ofan bar isia mighiribar amuamin asizir tuziba ruam. Ezi tengin ekiam, ofa gamir gumaziba a guruam.

7-8 Egha me gol inigha lambar arighasa 10plan aghoribar ingari. Lamin aghoribar ingaramin arazimin Akar Gavgavim, a Moses Osirizir Arazibar akinafarimin iti, ezi me deraviram an gintigha, lambar aghariba arazir kamin dar ingari. Egha me uaghan 10plan dakozibar ingari. Egha lamin aghariba ko dakoziba isa, Godin Dipenimin aven, Anogoroghezir Danganimin aven da ariki. 5plan dakoziba ko 5plan lamin aghoriba notin amadaghan iti, ezi 5plan dakoziba ko 5plan lamin aghoriba sautin

3:14: Ua Me Ini 26:31 * **3:16:** Hibrun akam ghaze, me Bar Anogoroghezir Danganimin aven senin kabar ingari. Ezi bar guizbangira, Bar Anogoroghezir Danganimin aven, me an bizibar ingarir puvati. Kamaghin amizi, gumazir aviriba ghaze, me deragha akar kamin mingarimin osirizir puvati. † **3:17:** Hibrun akamin, ziar kam Jakin, akar kamin mirara ghu, "God a gamizi an oto." Ezi ziam, Boas, akar kamin mirara ghu, "Godin gavgavimin aven." **4:1:** Ua Me Ini 27:1-2 **4:6:** Ua Me Ini 30:17-21 **4:7-8:** Ua Me Ini 25:23-40

amadaghan iti. Egha me uaghan gol inigha
100plan itarir ekiabar ingari.
9 Me uari akuvamin danganir ekiam ko
uari akuvamin danganir dozimin ingari.
Danganir dozir kam, a ofa gamir gumazibar
danganim. Egha uari akuvamin danganir
ekiamin tiar akabar ingari. Egha me bras
inigha tiar akar kabar pogha, bar ada ave.
10 Egha me tengin ekiam inigh ghua
Dipenimin guamin mikebar sautin
amadaghan itimin anefa.
11 Ezi Huram uaghan ruamin mineba, ko
savolin muziariba, ko ghuziba kavamadir
itariba sara ingari. Egha datirighin Hu-
ram Atrivim Solomon a ganingizir ingan-
gariba bar ada agifa. Kar Ikiavira Itir Godin
Dipenimin ingangariba.
12 Bizir Huram ingarizibar kara: Brasin
ingarizir guarir akinir ruarir pumuning ko,
aningin pin itir dapanimning ko, sen brasba
ivemin min dar ingarigha, a da isa guarir
akinimningin dapanimningin asuamning
asingi.
13 A uaghan 400plan temer pomigranetin
ovizibar nedazibar ingarigha da isa guarir
akinimning dapanimning garuzur ivemin
min garir bizim gike. Guarir akinimningin
dapanimningin asuamning vaghvagha
pomigranetin ovizir bizir pumuning
aningin iti.
14 A uaghan 10plan wilkarbar ingari,
egha 10plan itarir ekiar dagh isin itibar in-
gari.
15 Egha uaghan tengin dipar bar ekiar
kamin ingari, me a dibora ghaze, Ongarim.
Egha uaghan 12plan bulmakaun apuribar
nedazir tengin kam ateramibar ingari.
16 Egha a uaghan ruamin mineba, ko
savolin muziariba, ko ghuziba kavamadir
itariba, a brasin bar dar ingari. Huram,
Solomonin akamin gin ghua, Ikiavira Itir
Godin Dipenim bagha biziba bar adar in-
gari. An adar ingarigha givagha, iniba
inigha bar deraghavira da isamigha dagh
amizi, da bar deragha taghtasi.
17 Atrivim Solomon Seredan nguibar
ekiam ko, Sukotin nguibar ekiamningin
tizimin, Jordanin Faner danganir zarimin,
a bizir kabar amuasa Huram mikeme.
Danganir kam, a bizir kabar ingaramin
nguazir gavgavir aghuim iti. Huram brasba
inigha, da tuezi da isia ameregha dipamin
min oto. Ezi ana da isa mozir me bizir kabar
nedazibar min nguazir kuizibagh fugha dar
ingari.
18 Solomon Huram mikemezi, a brasin
bizir kaba bar dar ingari. Da bar aviraseme,
ezi me brasin kabar osimtizim mengezir pu-
vati. Ezi gumazitam brasin kabar osimtizim
gifozir puvati.
19 Solomon Ikiavira Itir Godin Dipenimin
bizibar ingarasa, ingangarir gumazibav
keme. Ezi me gol inigha, ofa gamir dakozim
ko, God ganidir bret arizir dakozimin ingari.
20 Egha me Anogoroghezir Danganimin
birimningin boroghin darighasa golin
bar aghuim inigha 10pla lamba afamin
aghoribar ingari. Lambar ingaramin
arazimin akam, a Moses Osirizir Arazibar
aven iti, ezi me lamin aghoriba arazir kamin
gin ghua dar ingari.
21 Me uaghan golin bar aghuim inigha
akimariba ko, lamba ko, bizir akamimin
min garir avimin suighamibar ingari.
22 Egha me golin bar aghuim inigha,
ofan ghuziba arighamin itariba ko, itarir
igharaziba ko, bizir lamba amungamiba
ko, itarir paura tutima migharir mughuriar
aghuim mangamiba, ko itarir avim
ateramiba, me bar dar ingari. Me uaghan
gol inigha, Bar Anogoroghezir Danganim
ko Danganir Anogoroghezim ko Godin
Dipenimin guamin itir tiar akabar ainsisbar
ingari.

5

1 Atrivim Solomon, uan ingangarir gu-
maziba ko, me Ikiavira Itir Godin Dipenimin
ingangariba bar ada gifa. Egha Solomon,
an afeziam Devit Ikiavira Itir God baghavira
inabazir bizir kaba, silva ko gol ko itarir
aghuiba, ana da inigha iza Ikiavira Itir
Godin Dipenimin aven itir danganir biziba
arizimin da ariki.

Me Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam isa Ikiavira Itir Godin Dipenimin aneti (1 Atriviba 8:1-9)

2 Egha Atrivim Solomon Israelian gu-
mazir aruaba ko, men anababar gumazir
dapaniba ko, men inazir afeziabar dakoz-
ibar gumazir ekiaba bagha akam amaga
ghaze, me bar izi Jerusalemin a bativam.
A kamaghsua, me Atrivim Devitin Nguibar
Ekiam Saionin Mighsiamin mangi, Ikiavira
Itir Godin Akar Dikirizir Gavgavimin Bok-
siam inigh izi, Ikiavira Itir Godin Dipenimin
mavanang, danganir igiam darigham.
3 Ezi Israelian gumazamiziba bar, namba
7in iakinimin iza Atrivim Solomonin
boroghin uari akufa. Kar Averpenibar
Ikiamin Dughiar Ekiam.
4 Israelian gumazir aruaba bar otivigha
givazi, Livain gumaziba, Akar Dikirizir Gav-
gavimin Boksiam gisaghpu.
5 Ofa gamir gumaziba ko Livaiba, Ikiavira
Itir Godin Boksiam ko, God bativamin
Purirpenim ko, an biziba bar ada inigha,
Ikiavira Itir Godin Dipenimin boroghin ghu.

5:1: 2 Samuel 8:11; 1 Eghaghaniba 18:11 **5:2:** 2 Samuel 6:12-15; 1 Eghaghaniba 15:25-28

6 Me ghua otivigha givazima, Solomon
Israelian gumazamiziba ko bar iza Akar
Dikirizir Gavgavimin Boksiamin guamin
uari akuvagha iti. Egha me God bagh ofa
damuasa sipsipba ko bulmakaun apurir
bar aviribav soghezi, gumaziba da mengan
ibura.
7 Me ofaba bar dagh amigha givazima,
ofa gamir gumaziba Ikiavira Itir Godin
Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam inigha
Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven itir Dan-
ganir Bar Anogoroghezimin ghua, enselin
bar gavgavimningin avizimningin apengan
aneti.
8 Enselin kamningin aviziba kuiaghirigha
ikia, Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam
ko iter otevir Boksiam aterimning sarama
avara.
9 Boksiam aterir iter otevir kamning,
bar ruara. Ezi aningin ruaghatevimn-
ing, tiar akamin inir ekiamin porozi, an-
ingin ruaghatevimning mong fighav iti.
Eghti gumazim Danganir Anogoroghezimin
tugh, aningin ruaghatevimning itir dan-
ganimningin ganam. Gumazim Danganir
Anogoroghezir kamin azenan ikiva, an-
ingin ganighan kogham. Iter otevir kamn-
ing, datirighin ikia kamaghira iti.*
10 Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiamin
aven bizir aviriba itir puvati, Godin Akar
Gavgaviba itir dagiar akuamningra, an
aven iti. Israelia fomira Isip ategha iza
Sainain Mighsiamin itima, Ikiavira Itir God
me ko Akar Dikirizir Gavgavim akiri. Ezi
Akar Dikirizir Gavgavir kam, a dagiar akuar
kamningin iti, ezi Moses fomira aning isa
Boksiar kam garu.

Godin angazangarir ekiam Ikiavira Itir Godin Dipenim gizifa
(1 Atriviba 8:10-11)

11-13 Gumazamiziba tighar uari akuvagh
Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam
inigh Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven
mangamin dughiamin, Godin ofa gamir
gumaziba Godin damazimin zueghamin
arazim gami. Ezi gumazamiziba iza uari
akuvagha givazir dughiamin, Asap, ko
Heman ko Jedutun, ko men otariba ko
men adarasi, me inir ghurghurir bar
aghuiba ikegha, aruem anadi naghin
ofa gamir dakozimin boroghin tuivighav
iti. Gumazir kaba, me Livaibar tongin
gumazir ighiabagh amua gitabav soziba.
Me gitan guar aviriba ko brasin itarir
aviribar suighav iti, ezi 120plan ofa gamir
gumaziba sighabar suigha me ko tuivighav
iti. Gumazir kaba, me onger akaba banga
bar fo, egha me uarir akuigha Ikiavira Itir
Godin ziam fava a minabir ighiabagh amir
dughiamin, gumazir ighiabagh amiba ko
sighabagh iviba, me bar tiarir vamiran
ighiar bar aghuibagh ami.
Ofa gamir gumaziba Akar Dikirizir
Gavgavimin Boksiam isa Ikiavira Itir Godin
Dipenimin aven anetigha givagha, me
azenimin izir dughiamin, ighiam gamir
gumaziba maghira dikavigha sighabagh
iviava, brasin itariba ko gitabav sogha,
Ikiavira Itir Godin ziam fe. Me kamaghin
onge:

"Ikiavira Itir Godin Araziba bar dera,
ezi a zurara en apangkuva ikia mam-
aghira iti."

Me tuivighavira ikia ighiar kam gamir
dughiamin, ghuariam zuamira Ikiavira Itir
Godin Dipenimin averiam bar a gizifa.
14 Ikiavira Itir Godin angazangarim ghuar-
iamin aven isiragha bar angazangarigha
Dipenim bar anevara. Kamaghin, ofa gamir
gumaziba uan ingangarim damuan ibura.†

6

1-2 Ezi Solomon kamaghin Ikiavira Itir
God ko migia ghaze, "O Ikiavira Itir God,
ni ghaze, ni ghuariar bar mitarmemin aven
ikiam. Ezi ki datirighin ni bagha Dipenir bar
aghuir mamin ingari, kar dipenir ni zurara
ikivira ikiamim."

Solomon migirigiaba isava gumazamiz-
ibagh anidi
(1 Atriviba 8:14-21)

3 Atrivim Solomon God ko mikemegha
givagha, raghirigha Israelian gumazamiz-
ibar gara, deragh me damuasa Godin
azangsisi.
4-8 Egha a kamaghin migei, "E Ikiavira
Itir Godin ziam fam, a Israelian God.
An akar dikirizir nan afeziam Devit
bagha amizir kam, deraghaviram an
gin ghu. Devitin nighnizim kamakin, a
Dipenitamin ingarighti, gumazamiziba
Ikiavira Itir God, Israelian Godin boroghin
iziva an ziam fam. Ezi Ikiavira Itir God
kamaghin a migei, 'Ki Isipin kantrin uan
gumazamiziba inigha izir dughiamin
ikegha iza datirighin, Israelia nan ziam fasa,
ki ua bagh Dipenitamin ingarasa, nguibar
ekiatam ginabazir puvati. Egha uaghan,
uan gumazamizibar ganasa gumazitam
amisevezir puvati. Egha datirighin, ki
nguibar ekiar kam Jerusalem amisefe,

5:8: 2 Eghaghaniba 3:10-13 * **5:9:** Migirigiar otevir kam, "Iter otevir kamning, datirighin ikia kamaghira iti," a e itir dughiar kam migeir puvati. A gumazir akinafarir kam osirizimin dughiam migei. **5:10:** Godin Araziba 10:5 **5:11-13:** 1 Eghaghaniba 16:34; 2 Eghaghaniba 7:3; Esra 3:11; Onger Akaba 100:5; 106:1; 107:1; 136:1; Jeremaia 33:11 † **5:14:** Ni 1 Atriviba 8:11in gan. **6:4-8:** 2 Samuel 7:1-13; 1 Eghaghaniba 17:1-12

eghti gumazamiziba an iziva nan ziam fam. Devit, ki uan gumazamizibar ganasa ni a misefe. Ki fo, ni na bagh Dipenimin ingarasava amir nighnizir kam, a dera.
9 Ni uabi na bagh Dipenimin ingaran kogham. Nin otarir nin otoghamimra, a gin na bagh Dipenimin ingarighti, gumazamiziba an mangiva nan ziam fam.'
10 "Ikiavira Itir God, akar dikirizir kam gamizi, a datirighin guizbangiram oto. Ezi Ikiavira Itir God akam akirizi moghin, ki uan afeziam Devitin danganim inigha Israelian atrivimin otogha iti. Egha ki Ikiavira Itir God, Israelian God bagha Dipenir kamin ingari, eghti Israelia an boroghin mangi an ziam fam.
11 Egha ki Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam arighasa, Dipenir kamin aven danganir mamin ingari. Boksiar kamin aven, dagiar akuar pumuning iti, ezi Akar Dikirizir Gavgavim aningin iti. A fomira me koma Akar Dikirizir Gavgavir kam gami."

Solomon God minabi
(1 Atriviba 8:22-53; Onger Akaba 132:8-10)

12-13 Egha Solomon Israelian gumazamizibar damazimin, Ikiavira Itir Godin ofa gamir dakozimin boroghin tu. A me brasin ingarizir ofa gamir dakozimin ghuavanabogha a gisin miti. Dakozir kam ofa gamir dakozimin boroghin, danganir me uari akuvimin iti. Dakozir kamin arozim, 2 mita ko 20 sentimitan tu, ezi an ruarim, uaghan 2 mita ko 20 sentimita, ezi an tuirivim, 1 mita ko 30 sentimitan tu. Solomon Israelian gumazamizibar damazimin, uan dafarimning fegha overiamin aka.
14 Egha kamaghin God ko migei, "O Ikiavira Itir God, Israelian God, godin tam nin min overiam ko nguazimin itir puvati. Ni zurara, uan Akar Dikirizir Gavgavir kamin gin ghua, uan ingangarir gumazamizir navir averiabar aven ni baghavira itiba, apangkuvir ekiam men ikiavira iti.
15 Nan afeziam Devit, a nin ingangarir gumazim, ni fomira a ko amizir akar dikirizir kam deraghaviram an gin ghua, datirighin a gamizi a guizin oto.
16 Kamaghin, O Ikiavira Itir God, Israelian God, ki datirighin nin azai, ni nan afeziam Devit ko dikirizir akar igharazim uaghan a ginighnigh. Ni a migia ghaze, 'Devit, nin ovavir boriba nin min zurara nan gin izi, deraghvira nan damazimin daruti, ki zurara nin adarazir aven gumazitam amiseveghti, a Israelin kantrin atrivimin iki mamaghira ikiam.'
17 O Israelian God, ki kamaghsua, nan afeziam Devit, a nin ingangarir gumazim, ni a ko dikirizir akar kam damighti an daghem guizin otogh.
18 "O God, guizbangira ni ti izi nguazir kamin ikiam o? E fo, overiar bar pin itim a bar ekefe, ezi ni an ikiamin danganiba ti puvatighama! Ezi dipenir ki ni bagh ingaramin kam, a manmaghin nin tughatigham?
19 O Ikiavira Itir God, nan God, ki nin ingangarir gumazim, ni datirighin nan ararem ko azangsizim barakigh.
20 Ni kamaghin migia ghaze, 'Dipenir kam kar nina, eghti gumazamiziba an aven iziva nin boroghin izam.' Ki kamaghin ifonge, Ni arueba ko dimagaribar zurara damazim Dipenir kam gasaragh mamaghira iki. Eghti ki Dipenir kamin ganiva ni ko mikimamin dughiabar, ni nan migirigiaba baragham.
21 O Ikiavira Itir God, ni uan Nguibamin pin iti. Ki Israelia ko, e nin gumazamiziba, e nin Dipenimin ganiva ni ko mikimamin dughiabar, ni en migirigiaba baragh en arazir kuraba gin amang.
22 "Gumazitam, arazir kuratam gumazir igharazitam damighti, an namakaba a inigh nin Dipenimin aven izi, egh nin ofa gamir dakozimin boroghin mangi, egh pazi gumazir kam damusi nin azangam. Eghti nin damazimin bizir kam guizbangira puvatighti, ni osimtizir kam gin amadagh.
23 O Ikiavira Itir God, ni uan nguibamin iki, uan ingangarir gumazamizibar akaba baragh, egh deraghvira men kotiam akirigh. Egh ni mizazim isi gumazir osimtizim gamizim gasi, egh osimtizir kuramin uam a ikaragh. Egh ni osimtiziba puvatizir gumazim deraghvira a damighti, gumaziba bizir kamin ganigh fogh suam an arazir kuram gamizir puvati.
24 "E Israelia, nin gumazamiziba, e arazir kurabar amuti, bizir kam bangin en apaniba e misoghti, ni apanibar amamangatighti me e abiragham. Eghti e ti ua uan navibagh iragh, uan arazir kuraba gin amangisi, nin Dipenimin izi nin ziam fi nin azangsighti,
25 ni uan Nguibamin iki e Israelia nin gumazamiziba en azangsiziba baragh, en arazir kuraba gin amang. Egh en apaniba e inigh kantrin igharazimin mangighti, ni uam e inigh izi kantrin ni fomira en inazir afeziabagh aningizimin e atigh.
26 "E nin gumazamiziba arazir kurabar amuti, ni en arazir kuraba ikarvagh amozimin anogoregham. Eghti, e uan navibagh iragh Dipenir kamin gan nin ziam fi, nin azangsighti,

6:16: 1 Atriviba 2:4 **6:18:** 2 Eghaghaniba 2:6 **6:20:** Godin Araziba 12:11 **6:26:** 1 Atriviba 17:1; 2 Eghaghaniba 7:13-14

27 ni uan Nguibamin iki, e Israelia,
e nin ingangarir gumazamiziba, ni en
azangsiziba baragh, en arazir kuraba gin
amang. Egh ni uan arazir aghuibar en sure
damu. Egh amozim amadaghti a nguazir ni
fomira e ganingizim gizi.
28 "Eghti dagheba otevir dughiam en
kantri batogham, o arimariar ekiatam
otogham, o aminir avimin min isitam izi
azenibagh asighasigham, o odezir aviriba
daghebar ami da agivam, o apaniba izi
en nguibar ekiabar e korogh e misogham,
o arimariar igharagha garir aviriba e
gasighasigham,
29 bizir kaba otivti, e Israelia nin gu-
mazamiziba, en tav osimtizir kabar tamin
mizazim baragh, uan aghariba fegh nin
azangsighti,
30 ni Ikiavira Itir God, ni uan Nguibamin
ikiva en azangsizim baregh en akuragh en
arazir kuraba gin amadagh. Nirara gu-
mazamizibar nighniziba bar dagh fo, kam-
aghin, ni uabi vaghvagh en arazir kurar e
amiziba ikarvagh ivezir kuram e daning.
31 Ni kamaghin damightima, e nin gu-
mazamiziba zurara nin apengan iki, egh
nguazir ni en inazir afeziabagh aningizir
kamin ikiam.
32 "Kantrin Igharazibar Gumazamiziba,
me nin adarazi Israelian aven itir puvati,
egh me nin ziam bangin, uan nguibar
saghon itiba ategh kagh izam. Guizbangira,
me nin ziar ekiam ko, ingangarir bar ekiar
ni en gumazamizibar akurvaghasa amiz-
iba, me da baraki. Egh men tarazi, nin
ziam fisi, nin Dipenir kamin izi, egh ni ko
mikimam.
33 O Ikiavira Itir God, ni uan Nguibamin
iti, egh ni men dimdiam baragh, egh bizir
me damuasa nin azangsizibar amu. Ka-
maghin, e Israelia, nin gumazamiziba, e
ami moghin, nguazir kamin gumazamiziba
bar ni gifogh, egh nin atiating nin apen-
gan ikiam. Egh me fogh suam, Dipenir
ki ingarizir kam, kar nin Dipenimra, eghti
nguazir kamin gumazamiziba an aven, me
nin boroghira izam.
34 "Egh danganir manamin ni uan
gumazamiziba amadaghti, me mangi uan
apanibav soghsi, nin nguibar ekiar ni ua
bagha misevezir kam ko Dipenir ki ni
bagha ingarizir kam, guam a mituagh ni
ko mikimti,
35 Ikiavira Itir God, ni uan Nguibamin
iki, e uarir akurvaghasa ni ko migeir
migirigiaba baragh en apangkuvigh en
akuragh.
36 "Gumazamiziba bar moghiram arazir
kurabagh ami. E arazir kurabar amighti,
ni en atar en apanibar amamangatighti, me
izi e ko misogh e abinigh e inigh mangi,
kantrin saghon itim o roghira itimin e isi
kalabuziabar min e arigham.
37-39 Eghti e men kantrin kamin aven
kalabuziar gumazamizibar min ikiva,
uan arazir kuraba bagh nighnigh nav-
ibagh iraghti, Ikiavira Itir God, ni e
uarir akurvaghamin azangsiziba baragh.
Guizbangira, e uan apanibar kantrin ikiva
nighnizir gavgavim nin iki, uan navir
averiabar aven ni baghvira iki guizbangira
navibagh iragh, egh e nguazir ni en ovav-
ibagh aningizir kam ko, nguibar ekiar ni ua
baghavira inabazir kam ko, gumazamiziba
ni bagh izamin Dipenir ki ni bagha ingarizir
kamin ganiva, guam a mituagh kamaghin ni
ko mikim suam, 'E arazir kurabar tuavimin
ghua arazir kurar aviribagh amigha gifa.'
Eghti ni uan Nguibamin iki, e ni ko migeir
migirigiaba baragh, e nin gumazamiziba,
ni en kuarkuvigh en akuragh, en arazir
kuraba gin amadagh.
40 "O nan God, e nin Dipenimin itir dan-
ganir kamin iki ni ko mikimti, ni zurara
en ganiva uan kuarim atigh en dimdiaba
baragh.

41 "O Ikiavira Itir Godin Gavgavim, ni
dikavigh, uan Akar Dikirizir Gav-
gavimin Boksiam sara izi
uan avughsir danganimin iki.
Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiar
kam, a nin gavgavir bar ekiam
aka.
O Ikiavira Itir Godin Gavgavim, ni zurara
uan ofa gamir gumazibar akuragh,
eghti nin arazir kam, a men kurkazir
aghuimin min ikiam.
Eghti nin gumazamizir ni baghavira itiba,
nin arazir aghuiba bangin bar
akongegham.
42 O Ikiavira Itir Godin Gavgavim, ni uan in-
gangarir gumazim Devit ginighnigh.
Guizbangira, ni zurara an apangkufi.
Kamaghira, ni uabi misevezir atrivim,
akirim ragh a gasan marki."

7

Solomon Dipenir kam damighti,
a Ikiavira Itir God baghvira ikiasa
ofa gami
(1 Atriviba 8:62-66)

1 Solomon God ko mikemegha givazi, God
overiamin avim amadazi, a izaghira, ofan
bar isia mighiriba ko ofan maba sara, bar
adar isi. Ezi Ikiavira Itir Godin angazan-
garim bar ekevegha an Dipenir kam bar a
gizifa.

6:41: Onger Akaba 132:8-10 **7:1:** Ofa Gami 9:23-24

2 Ikiavira Itir Godin angazangarir ekiar
kam Godin Dipenim gizifa, kamaghin amizi,
ofa gamir gumaziba an aven mangan ibura.
3 Israelia avir kamin garima, a izaghir-
ima, me gari, angazangarir bar ekiam
Ikiavira Itir Godin Dipenim gizivagha an iti.
Ezi me Ikiavira Itir Godin Dipenim avinizir
divazimin nguazimin arighizir dagiabagh
isin, uan teviba apirigha dapaniba avigha,
uan guaba isa nguazim mituagha, Ikiavira
Itir God minabava, an ziam fa ghaze:

"Ikiavira Itir Godin Araziba bar dera,
egha a zurara en apangkuva ikia
mamaghira iti."

4 Egha Atrivim Solomon uan gumazamiz-
iba ko me bar moghira, Ikiavira Itir God
bagha ofabagh ami.
5 Atrivim Solomon God bagha 22,000plan
bulmakaun apuriba ko 120,000plan sip-
sipba inigha ofa gami. Arazir kamin atrivim
uan gumazamiziba ko me Dipenir kam
gamizima, a Ikiavira Itir Godin Dipenimin
oto.
6 Godin ofa gamir gumaziba vongin
mitivizi, Livaiba vongin mitifi. Atrivim
Devit ighiabar amuasa uan ingangarir
gumazibav kemezi me ingarizir biziba,
me da sara mitivighav iti. Devit fomira
Ikiavira Itir Godin ziam famin dughiamin,
Livaiba gitaba ko bizir igharazibav sogha,
Ikiavira Itir God minabir ighiabagh amua,
bizir kabagh ikararai. Me ighiar kam gami,
"Ikiavira Itir God, zurara en apangkuva
ikia mamaghira iti." Ezi gumazamiziba
datirighin mitivighav itima, Livaiba ighiar
kam batima, ofa gamir gumaziba sighabagh
ivi.
7 Aruer kamra Atrivim Solomon, nguazir
Godin Dipenimin guamin boroghin itir dan-
ganir uari akuvim, a Ikiavira Itir God bagha
anemisevezi, an a baghavira iti. Egha
nguazir asizir kamin, an ofan bar isia
mighiriba ko, wit tuamin ofaba ko, God ko
navir vamiran ikiamin ofa bagha asizibar
oviba isa ofabagh ami. Ikiavira Itir Godin
damazimin tughav itir ofa gamir dakozir
kam, me faragha brasin an ingarizi, a mong
suvizi me an ofan avirir kabar amuan
iburagha danganir arozir gumazamiziba
uari akuvir kamin ofabagh ami.
8-9 Kar Averpenibar Ikiamin Dughiar
Ekiam. Ezi Atrivim Solomon Israelia ko uari
akuvagha Jerusalemin iti. Gumazamizir
avirim nguazir kamin danganiba bar
dar ikegha ize. Me notin amadaghan
Hamatin nguibar ekiamin zuir tuavir
akamin ikegha, ghua sautin amadaghan
kantri Isipin nguazir mitaghniamin tuzir
darasi. Me Ikiavira Itir God, en Godin
damazimin, 7plan aruebar uari akuvagha
ikegha, gin me ua 7plan arueba isafuragha
14plan arueba bar me dar ike. Egha
amimzaraghan me ua uari akufa.*
10 Ezi namba 7in iakinim, an namba
23in aruemin, Solomon ua gumazamiziba
amadima, me uamategha uan nguibabar
zui. Me fo, Ikiavira Itir God, deraghavira
Atrivim Devit ko, Atrivim Solomon, ko uan
gumazamiziba Israelia gami. Kamaghin
amizi, me bizir aghuir kabagh nighnigha
bar akongegha uamategha uan nguibabar
zui.

God ua Solomon bato
(1 Atriviba 9:1-9)

11 Solomon Ikiavira Itir Godin Dipenim
ko, atrivimin dipenimin ingarigha gifa. A
dipenir kamningin ingaramin nighniziba, a
bar ada gifa.
12 Ezi Ikiavira Itir God, dimangan a
batogha, kamaghin a migei, "Ki nin
azangsiziba baregha gifa. Gumazamiziba
izi nan ofa damuasa, ki dipenir kam
amisefe.
13-14 Eghti ia nan akaba baraghan kogh,
arazir kurabar amuam, ki amozimin
tivaghti a izan kogham, o ki odeziba
amadaghti da izi ian azenibar amam. O
ia nan gumazamiziba, ki ia bagh arimariar
bar kuratam amadagham. Eghti dughiar
kamin, ia nan gumazamizir ki uan ziam
fasa inabaziba, ia uari abiragh, na ko
mikim, nan boroghin izi na baghvira iki,
egh ia uan arazir kuraba bagh navibagh
iraghti, ki uan Nguibamin iki ian dimdiaba
baragh ian arazir kuraba gin amadagh, egh
ian nguazim damighti, a ua deragham.
15-16 Ki Dipenir kam amisevezi a nan
Dipenimin mirara ikiam, eghti gumazamiz-
iba zurara Dipenir kamin nan boroghin izi,
nan ziam fam. Kamaghin amizi, ki zurara
Dipenir kamin ganiva, uan navimin aven a
ginighnigham. Nan Dipenim itir danganir
kam, ki zurara ian dimdiaba baraghsi, ia
bagh gan ikiam.
17 Solomon, ni uan afeziam Devit amizi
moghin, ni navir averiamin aven na
baghvira nighnigh nan damazimin deravira
daru, egh arazir ki ifongeziba ko bizir ki
damuasa ia mikemeziba, ki ni mikemezi
moghin bizibar amu.
18 Ni kamaghin damuti, ki zurara nin
ovavir boribar amuti, me Israelin atrivibar
iki mangivira ikiam. Egh ki nin afeziam
Devit ko amizir akar dikirizir kam damighti,
a guizin otivam. Ki kamaghin Devit migia

7:3: 1 Eghaghaniba 16:34; 2 Eghaghaniba 5:13; Esra 3:11; Onger Akaba 100:5; 106:1; 107:1; 118:1; 136:1; Jeremaia 33:11
* **7:8-9:** Ni 2 Eghaghaniba 5:3in gan. **7:13-14:** 2 Eghaghaniba 6:37-39 **7:18:** 1 Atriviba 2:4

ghaze, ‘Devit, ki zurara nin ovavir boribar amuti, me Israelian atrivibar iki mangivira ikiam.’

19 “Egh ia na ategh nan arazir ki ifongeziba ko nan Akar Gavgavibar gin mangan kogh, egh asebar gin mangi dar ziaba fiti,

20 ki nguazir Israelia ia ganingizimin bar ia batuegham. Eghti ikizir igharazibar gumazamiziba dibovir akabar ia mikim ia gasighasigham. Eghti ki uaghan, akirim ragh Dipenir ki uan ziam bagha inabazim gasaragham, egh uam a ginighnighan kogham.

21 Dipenir kam, datirighin ziar ekiam iti. Eghti gin gumazir danganir kamin izamiba me iziva an gan digavir kuram damigh bar atiatigh kamaghin mikimam, ‘Ikiavira Itir God, manmaghsuavira nguazir kam gasighasigha, Dipenir kam sarama asighasiki?’

22 Eghti gumazamizitaba men akam ikaragh suam, ‘Bizir kamin mingarim kamakin, Israelia Ikiavira Itir God men God, anetaki. A fomira men inazir afeziaba Isipin me inigha nguazir kamin ize. Ezi me akirim ragha God gasaragha, uan asebar gin ghua dar ziaba fe. Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God asighasizir kam gamizi a me bato.’ ”

8

Solomon amizir bizir igharaziba
(1 Atriviba 9:10-28)

1 Solomon uan ingangarir gumaziba ko, me Ikiavira Itir Godin Dipenimin ingara anegivagha, gin Solomonin dipenimin ingari. Ingangarir me amizir kaba bar, me 20plan azenibar dar ingari.

2 Solomon dipenir kamningin ingangarim agivagha, Atrivim Hiram a ganingizir nguibar ekiar ikuviziba uam adar ingari. Egha a Israelian marazi amangizi, me ghua nguibar ekiar kabagh apia.

3 Ezi Solomon datirighin uan midorozir gumaziba inigha ghua, Hamat ko Soban nguibar ekiamning ko misogha, me abiragha nguibar ekiar kamning ini.

4 Egha gin, a gumazamiziba puvatizir danganimin Tatmorin nguibar ekiam uam an ingari. A faragha Distrik Hamatin nguibar ekiar mabar aven, dagheba ko bizir aghuiba arizir dipenir ekiabar ingari. Egha a datirighin ua deravira nguibar ekiar kabar ingari.

5 Egha Solomon gin Bethoronin Pin Itir nguibar ekiam, ko Bethoronin Vin Itir nguibar ekiam, uam aningin ingari. A divazir bar mitiar gavgavir ekiamin nguibar kamning avini. Egha a uaghan nguibar ekiar kamningin tiar akar ekiaba gavgavim dar aningasa, ainin ighuvibar ingari.

6 Egha a uaghan Balatin nguibamin ingari. Egha a uaghan dagheba itir nguibar ekiaba ko midorozir karisba arizir nguibar ekiaba ko, hoziaba arizir nguibar ekiaba ko, Jerusalem ko, Lebanon ko, nguazir an ativagha garibar aven, a bizir igharazir a ingarasa ifongeziba, a bar adar ingari.

7 Ezi Israelin kantrin aven, ikizir igharazir mabar gumazamiziba iti. Kar Amoria, Hitia, Peresia, Hivia, ko Jebusia, men marazi Israelian tongin ikiavira iti.

8 Israelia fomira men aviribav soghezi me ariaghire, egha bar me kuavaremezir puvatizi, men ovavir borir vabara ikiavira iti. Ezi datirighin Solomon me gamizima, me puram an ingangarir gumazir kinibar min otivigha, datirighin ikia kamaghira iti.*

9 Ezi Solomon Israelia gamizi, me an ingangarir gumazir kinibar itir pu. Bar puvati. A me isa midorozir gumaziba ko midorozir gumazibar garir gumazir dapanibar me ariki. Egha marazi isa, karisbar tuiva misozir ingangarim ko, hoziabagh apiaghira misozir ingangarim me ganingi.

10 Solomonin ingangaribagh amir gumazibar gumazir dapanibar dibobonim, a 250in tu.

11 Solomonin amuim Devitin Nguibar Ekiam ategha ghua Solomon a bagha ingarizir dipenir igiamin iti. Amizir kam a Isipian atrivimin guivim. Fomira Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam danganir kamin iti. Kamaghin amizi, Solomon ghaze, “Nan amuir kam, Israelian Atrivim Devitin dipenimin ikian kogham. Ikiavira Itir Godin Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam ikezir danganiba, da bar zue, egha God baghavira iti.” Kamaghin amizi, Solomon uan amuim bagha, nguibar ekiamin azenan itir dipenir igiamin ingarigha a inigha ghuzi, an an iti.

12 Solomon, Ikiavira Itir God bagha ofa gamir dakozir ingarizim, a Godin Dipenimin azuarimin guamin boroghin itima, a zurara dakozir kamin ghua Ikiavira Itir God bagha ofan bar isia mighirizibagh ami.

13 Moses Osirizir Araziba mikemezi moghin, a dughiabar zurara ofabagh ami. A uaghan Sabatin dughiabar ofaba, ko iakinir igiabar dughiar ekiabar ofaba, ko azeniba vaghvagha, a 3plan dughiar ekiabar ofabagh ami. Dughiar ekiar 3plan kabar kara: Yis Puvatizir Bretin Isam Damuamin Dughiam, ko Azenibar Dagher

* **8:8:** Akar kam, “datirighin ikia kamaghira iti,” a datirighin en dughiar kamin migeir puvati. A gumazir akinafarir kam osirizimin dughiamin gun migei. **8:13:** Ua Me Ini 23:14-17; 34:22-23; Diboboniba 28:9-15; 28:16--29:39; Godin Araziba 16:16

Igiaba Asiamin Dughiamin Isar Ekiam, ko
Averpenibar Ikiamin Dughiar Ekiam.
14 Solomon uan afeziam Devitin arazibar
gintigha, bizir a damuasa mikemeziba, a
zurara Godin ofa gamir gumaziba a men
ikizibar, ingangariba bagha me tuira. Egha
a Godin ofa gamir gumazibar akurvagh in-
gangarim damuasa Livaiba vaghvagha me
tuira. Ezi men marazi uaghan ighiabar amu
Godin ziam fam. Livaibar ingangarir a me
bagha inabaziba, me dughiabar vaghvagha
dagh ami. Egha Solomon uaghan garir
gumaziba men ikiziba, a Godin Dipenimin
tiar akabar ganasa vaghavagha me tuira.
Arazir kaba, God baghavira itir gumazim
Devit, a me mikeme.
15 Godin ofa gamir gumaziba ko Livaiba
bar deraghavira Atrivim Devitin akabar
gintigha, ingangarir a damuasa me
mikemeziba, me bar dagh ami. Egha me
uaghan dagiaba arizir danganibar ganamin
akar a me ganingizimin gintisi.
16 Solomon Ikiavira Itir Godin Dipenimin
ingarasa, ingangarir ekiam gami. An in-
gangarir gumaziba faraghavira Dipenim
asasa dagiaba apengan da arigha ingan-
garir kabagh amua ghua Dipenim asarazir
dughiamin tu. Ezi Dipenimin ingangariba
bar givazi, Dipenir bar dirim oto.
17 Atrivim Solomon, a Esiongeberin
nguibar ekiamin ghu. Esiongeber a
kantri Idomin iti, an Ongarir Aghevimin
dadarimin ikia Elatin nguibar ekiamin
boroghin iti.
18 Ezi Atrivim Hiramin kurir maba ko
gumazir aghuir kurimin aven ingara on-
garimin aruir araziba bar dagh foziba, a
me amadazi, me Solomonin kuribar aven
ingarir gumaziba ko me kurir kabar aven
ingari. Egha me kantri Ofirin ghua golin
aviriba inigha uamategha Atrivim Solomon
bagha ize. Golin kabar osimtizim, 16 tanin
boroghin tu.

9

Kantri Seban atrivir amizim
Solomonin ganasa izi
(1 Atriviba 10:1-13)

1 Kantri Seban atrivir amizim kamaghin
oraki, Ikiavira Itir God deraghavira
Solomon gamizima a ziar ekiam iti.
Kamaghin amizi, atrivir amizim Solomonin
fofozim gifofoghasa azangsizir gavgavibar
an azangsighasa izi. Atrivir amizim uan
ingangarir gumazir aviriba ko, kamelin
bizir aviriba sara iza Jerusalemin oto.
Kamelin kaba golin aviriba ko, pauran
igharagha garir mughuriar aghuiba itiba,
ko dagiar igharagha garir iveziba bar
pin koziba inigha izi. Atrivir amizim
izegha givagha, uan azangsizir a Solomonin
azangsighasa nighnighiziba, a bar dar an
azangsisi.
2 Ezi Solomon bar deraghavira an
azangsiziba ikarvaki. An azangsizir an
azangsiziba, Solomon tam ikarvaghan
iburazir pu. Bar puvati.
3 Seban kantrin atrivir amizim,
Solomonin nighnizir aghuim ko fofozim
baregha, uaghan atrivibar dipenir ekiar a
ingarizimin gani.
4 Egha atrivir amizim uaghan garima,
Solomon dughiabar vaghvagha dagher
aghuir aviriba isa, uan ingangarir gumazir
dapaniba ko apiav ikia da api. Ezi
atrivir amizim uaghan garima, ingangarir
gumaziba ko men korotiar aghuir me
azuiba ko gumazir wain anidiba, me
kurkazir aghuiba iti. Egha a garima,
Solomon asizir aviriba inigha Ikiavira
Itir Godin Dipenimin ghua a bagha ofan
bar isia mighiribagh ami. A bizir aghuir
kabar ganigha digavir kuram gamigha ua
mikiman ibura.
5 Egha gin, a kamaghin Atrivim Solomon
migei, "Ki uan kantrin ikiava bizir ni amibar
eghaghaniba ko, nin nighnizir aghuim ko,
fofozim barasi. Ezi ki datirighin fo, akar
kaba da bar guizbangira.
6 Ki faragha nighnizir gavgavim akar
kabar itir puvati. Egha datirighin ki uabi
iza, uan damazimin bizir kabar ganigha
gifa. Guizbangira, bizir ki datirighin gariba,
da akar ki oraghiziba bar dagh afira. Nin
nighnizir aghuim ko fofozir aghuim bar
ekefe.
7 Ezi nin gumazamiziba ti zurara bar
akueghama. Ezi nin ingangaribar faragha
zuir gumazir ni ko ikia zurara nin nighnizir
aghuiba baraziba, me ti bar akueghama.
8 Ki Ikiavira Itir God, nin Godin ziam fe. A
navir aghuim nin ikia ni gamizi, ni Israelian
atrivimin iti. A bar Israelia ia gifongegha
an ifongiar kam ian ikiavira iti. Ni guizin
arazim ko arazir aghuimin deraghvira Is-
raelian gan me geghuvam. A kamaghsua ni
gamizi, ni atrivimin oto."
9 Egha Seban atrivir amizim golin bar
aviriba isa Solomon ganingi, ezi golin kabar
osimtizim 4 tan gafira. Atrivir amizim
uaghan pauran mughuriar aghuiba itir
aviriba ko, dagiar igharagha garir iveziba
bar pin kozir aviriba a ganingi. Bar
guizbangira, bizir kaba bar aviraseme.
Fomira pauran aghuir igharagha garitaba
kantri Israelin aven itir puvati.
10 Ezi Atrivim Hiramin ingangarir gumaz-
iba ko Solomonin ingangarir gumaziba,
kuribar ghua kantri Ofirin ghua golin
aviriba ko, temer aghuir bighiziba ko,

9:1: Matyu 12:42; Luk 11:31

dagiar aviriv iveziba bar pin koziba, me da
inigha Israelin ize.
11 Ezi Solomon uan ingangarir gumazibav
mikemezi, me temer aghuir kaba inigha
Ikiavira Itir Godin Dipenim bagha adiriziar
aghuibagh amua an dipenim bagha
mabagh ami. Egha a me mikemezi, me
temer aghuir kabar arariba inigha gumazir
gitabav soziba bagha gitabar ingari. Bar
fomira iza datirighin, gumaziba kantri
Israelin aven, ua temer kamagh garitabar
garir puvati.
12 Ezi Atrivim Solomon, bizir aghuir
aviriba isa Seban atrivir amizimin ifongiam
agivasa a ganingi. Solomon atrivir amizim
ganingizir bizir aviriba, da bar bizir atrivir
amizim Solomon bagha inigha izezir
bizibagh afira. Ezi Seban atrivir amizim,
uan ingangarir gumaziba ko me uamategha
uan kantrin ghu.

Solomon bizir bar aviriba iti
(1 Atriviba 10:14-19)

13 Atrivim Solomon azenibar vaghvagha
23 tan gol isi.
14 Egha a uaghan dagiar ingangaribagh
amir gumaziba da, takis isi. Ezi Arebian
atriviba ko, Israelin distrighbar garir gu-
mazir dapaniba dagiaba isa a ganidi.
15 Ezi Solomon mikemezima, an ingan-
garir gumaziba 200plan ter araribar orar
misoghamibar ingari. Egha me gol inigha
orar kabar pogha da ave. Orar kaba vagh-
vagha da avezir golin osimtizim, a 7 kilo-
gremin tu.
16 Egha 300plan ter araribar orar dozir
misoghamiba uaghan dar ingari. Egha
gol inigha orar dozir kabar pogha da
ave. Orar kaba vaghvagha da avezir golin
osimtizim, a 2 kilogremin tu. Ezi Solomon
mikemezima, me orar kaba bar da inigha
dipenir me kamaghin diborimin da ariki,
Lebanonin Ruarir Pizimin Dipenim.
17 Ezi Solomon mikemezi, me atrivir
dabirabir ekiar mamin ingari. Egha me
golin aghuim ko, elefanin atariba inigha
an kurke.
18-19 Atrivimin dabirabim bar pin iti, ezi
adiriziar tuiv mavanangamim, a 6plan
ighuviba iti. Ezi ighuvir kaba, me 12plan
laionin nedazibar ingarigha da asezi da
tuivighav iti. Ezi adiriziar ighuvir kaba
vaghvagha laionin nedazir pumuning iti,
mam vongin iti, ezi mam vongin iti. Atrivir
dabirabir kam, an agharimning arighamin
danganir pumuning iti. Ezi agharimning
arighamin danganir kamningin boroghin,
me laionin nedazir pumuningin ingarizi,
mam vongin itima, mam vongin iti.
Kantrin igharazibar atriviba, men atrivibar
dabirabitam, tong kamaghin garir puvati.
20 Ezi ingangarir gumaziba gol inigha
Solomon bagha dipaba apir itaribar ingari.
Egha Lebanonin Ruarir Pizimin Dipenimin
aven itir itariba bar, me golin aghuimin dar
ingari. Solomonin dughiamin, gumazamiz-
ibar nighnizim, silva pura bizim, kamaghin
amizi, me silvan bizir katamin ingarizir pu-
vati.
21 Solomon kurir aviriba iti, ezi kurir kaba
da Atrivim Hiramin ingangarir gumaziba
ko, ongarim garui. Kurir kaba zurara
azenir 3pla givaghti, me bizir aghuir kaba
ater ua Israelin izam. Kar gol, ko silva, ko
elefanin atariba, ko monkiba, ko kuarazir
bar diriba.
22 Atrivim Solomon, dagiar aviriba ko
bizir aviriba ko nighnizir aghuiba ko fo-
fozir aghuiba ikia, egha kantrin igharazibar
atriviba bar me gafira.
23 Kantrin igharazibar atriviba bar,
Ikiavira Itir God, Solomon ganingizir
nighnizir aghuiba ko fofozir aghuiba
baraghasa Solomon bagha izi.
24 Atrivir kaba azenibar vaghvagha
Solomon bagha bizir aghuiba isa izava a
ganidi. Me bizir gumaziba silva ko golin
ingariziba ko, korotiar aghuiba ko, afuziba
ko, pauran igharagha garir mughuriar
aghuiba zuiba ko, hoziaba ko, donkiba, a
bagha da inigha izi.
25 Solomon, midoroziba bagha hoziaba
ko karisba bagha danganir dozir bar
aviribar ingari. Danganir da ikiamin
kabar dibobonim, 4,000in tu. Ezi a uaghan
12,000in hoziar igharazir maba iti, ezi maba
a ko Jerusalemin iti, ezi maba, a dar ganasa
misevezir nguibar ekiar igharazibar iti.
26 Atrivim Solomon kantriba bar me
gativagha men gari, a Yufretisin Fanemin
ikegha ghua kantri Filistian otogha ghua
kantri Isipin tu.
27 Solomon atrivimin itir dughiamin, a
temer sidan aviriba ko silvan aviriba inigha
Jerusalemin ize. Ezi dughiar kamin silvan
aviriba ikia, dagiar kinibar min pura tin-
tinibar irav iti. Egha a uaghan temer sidan
bar aviriba iti, mati temer Israelin mighsiar
muziaribar izezibar min iti.
28 Solomon uan hoziaba kantri Musri ko
kantrin igharazibar ada ini.*

Solomon areme
(1 Atriviba 11:41-43)

29 Solomon amizir bizir igharaziba, an
atrivimin itir dughiamin ikegha ghua, an
aremezir dughiamin tu, dar eghaghaniba
bar akinafarir 3plan kabar iti: Godin Akam
Inigha Izir Gumazim Natanin Akinafarim,

9:25: 1 Atriviba 4:26 **9:26:** Jenesis 15:18; 1 Atriviba 4:21 **9:28:** Godin Araziba 17:16 * **9:28:** Ni 1 Atriviba 10:28in itir akamin gan.

ko Nguibar Ekiam Silon Akam Inigha Izir
Gumazim Ahiyan Akinafarim, ko Akam
Inigha Izir Gumazim Ido osirizir Bizir God
an Akazibar Akinafarim. Idon Akinafarim
uaghan bizir Nebatin otarim Jeroboam ba-
tozibagh eghari.
30 Solomon 40plan azenibar Jerusalemin
atrivimin ikia, egha Israelia bar me gati-
vagha men gari.
31 Egha a uan inazir afeziabar min are-
mezi, me an kuam isa Jerusalemin, an
afeziam Devitin Nguibar Ekiamin anefa. Ezi
an otarim Rehoboam an danganim inigha
atrivimin iti.

Atrivim Rehoboamin eghaghanim

10

(Sapta 10--12)

Notin amadaghan itir Israelin adarasi, me Judaba ataki
(1 Atriviba 12:1-19)

1 Israelian notin amadaghan itir anababa
bar, me uari bagh Rehoboam amiseveghti,
a men atrivimin otivasa me nguibar ekiam
Sekemin uari akufa, kamaghin amizi, Re-
hoboam me bagha ghu.
2 Nebatin otarim Jeroboam, a fomira
Atrivim Solomonin ara ghua Isipin iti. Ezi
Israelia Rehoboam damighti an atrivimin
otivasa amima, Jeroboam bizir kamin akam
baraki.
3 Ezi Israelian gumazir maba Jeroboam
bagha ghua a migia ghaze, "Ni uamategh
Israelin izi."

Ezi a Isip ategha uamategha izegha
givagha, Israelia ko bar Rehoboam bagha
ghua kamaghin Rehoboam migei,
4 "Nin afeziam Solomon osimtizir ekiam
e ganiga, e gamizi e osimtizir ekiam atera
pamtemin ingari. Kamaghin amizi, ni en
asughasugh en osimtizir taba agifagh. Ni ka-
maghin damighti, e datirighin nin apengan
ikiam."
5 Ezi Atrivim Rehoboam akar kam
baregha kamaghin me migei, "Ia mangi,
3plan dughiaba givaghti ia ua iziti, ki uan
nighnizimin gun ia mikimam." Ezi me
anetegha uamategha ghue.
6 Ezi Rehoboam ghua gumazir ghuriba ko
migei. Gumazir kaba, me fomira nighnizir
aghuiba an afeziam Solomon ganidi. Re-
hoboam kamaghin men azara, "Ia man-
maghin nighnisi, ki akar manatamin gu-
mazamizir kabav kimam?"
7 Ezi me kamaghin a migei, "Ni arazir
aghuimin gumazamizir kabar amuva, men
akurvaghsi datirighin akar aghuitamin me
mikimtima, me zurara nin apengan ikiam."
8 Ezi Rehoboam gumazir ghurir kabar
akam baraghizir puvatigha, ghua gumazir
igiabar azangsisi. Gumazir kaba me an
kuaba, egha me uagharam aghungigha,
datirighin an ingangarir gumazibar otifi.
9 A kamaghin me migei, "Gumazamizir
kaba ghaze, nan afeziam Solomon me
gatizir osimtizir kaba, ki dar taba agivam.
Ezi ia manmaghin nighnisi, ki akar
manatamin me ikarvagham?"
10 Ezi ingangarir gumazir igiar kaba ka-
maghin a migei, "Ni men azangsizir nin
afeziam me gamizir osimtizir kataba ikar-
vaghsi, ni kamaghin me mikim, 'Ia ghaze,
nan afeziam paza ia gami? Puvati. Kar
pura bizim. Nan dafarir tereghiam, bar nan
afeziamin gavgavim gafira.
11 Guizbangira nan afeziam osimtizim ia
ganingi, ezi ki osimtizir ekiar bar aviriba
ia daningam. Nan afeziam benimin ia ifo-
zoroke, ezi ki benir gavgavir atariba itibar
ia fozoroghti, ian inivafiziba asighiram.'"
12 Ezi dughiar 3pla givazima, Jeroboam
Israelian gumazamiziba bar me ko
uamategha, Atrivim Rehoboam mikemezi
moghin me izi.
13-14 Ezi atrivim gumazir ghuribar
nighnizimin gin zuir puvatigha, a gumazir
igiabar nighnizimin gin ghua, pamtemin
gumazamizibav gei. A kamaghin me migei,
"Guizbangira, afeziam osimtizim ia ganingi,
ezi ki osimtizir ekiar aviriba ia darigham.
Nan afeziam benimin ia ifozoroke, ezi ki
benir gavgavir atariba itibar ia fozoroghti,
ian inivafiziba asighiram."
15 Fomira akam inigha izir gumazim
Ahiya, a Silon gumazim, a Ikiavira Itir
Godin akar dikirizim Nebatin otarim
Jeroboam ganingi. Egha God datirighin
uan akar dikirizir kam damuti, a guizin
otivasava ami. Kamaghin amizi, Ikiavira
Itir God uabi Rehoboam gamizi, a gumaza-
mizibar nighnizimin gin zuir puvati.
16 Gumazamiziba me datirighin fo,
atrivim men akam bareghan kogham. Ka-
maghin amizi, me pamtemin dia kamaghin
migei, "E Devitin adarazir apengan ikian
aghua. E Devitin adarazi puvati, e uaghan
Devitin otarir kamin adarazi puvati. E
Israelin gumazamiziba, e bar uamategh
uan nguibabar mangam. Eghti ia Devitin
adarasi, ia uarira uarir gan." Me akar
kam mikemegha, tintinibar uan nguibabar
ghue.
17 Ezi Israelian marazi uaghan Judan
nguibar ekiabar ikia, Judabar tongin iti. Ezi
Atrivim Rehoboam men gari.
18 Egha gin Atrivim Rehoboam Adoniram
amadazima, a Israelia bagha zui.

10:15: 1 Atriviba 11:24-39 **10:16:** 2 Samuel 20:1

Adoniram, fomira gumazir atrivimin ingangaribagh amir gumazibar garir gumazim. An ziar igharazim Hadoram. Adoniram ghua Israelia batozir Dughiamin, me bar moghira dagiabar a ginivizima an areme. Ezi Rehoboam bizir kamin akam baregha, zuamira uan karisin ghuavanabogha ara Jerusalemin ghu.

19 Dughiar kamin ikegha iza datirighin,* Israelian notin amadaghan itiba me akaba batoghavira iti, me Devitin ikizimin tav atrivimin otogh men ganan me bar aghua.

11

Akam inigha izir gumazim Semaia Godin akam akuri

(1 Atriviba 12:21-24)

1 Ezi Rehoboam ghua Jerusalemin otogha, Juda ko Benjaminin anabamningin midorozir gumazir gavgavibar diazi, me iza uari akufa. Modorozir gumazir kabar dibobonim 180,000in tu. Rehoboam kamaghsua, me mangi Israelian notin amadaghan itir anababav suegh, me damighti me ua izi an apengan ikiam.

2 Ezi Ikiavira Itir God kamaghin an akam inigha izir gumazim Semaia migei,

3 "Ni Judan Atrivim Rehoboam bagh mangi, egh a ko, Judaba ko Benjaminin anabamningin adarazi ko, gumazamizir igharaziba sara kamaghin me mikim,

4 'Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin migei: Ia mangi Israelia misoghan marki, me ian adarasi. Guizbangira, ki uabi kamaghin amizi, Israelia ia bighiaghiri. Kamaghin ia uamategh uan nguibabar mangi.'" Ezi Semaia Ikiavira Itir Godin akam me mikinizi, me uamategha uan nguibabar ghue.

Rehoboam nguibar ekiar maba avinizir divaziba gavgavim dagh anidi

5 Rehoboam Jerusalemin ikiava, uan ingangarir gumazibav kemezi, me ghua kantri Judan nguibar ekiar maba avinizir divazir bar mitiar gavgaviba, gavgavim dagh anidi.

6 Me nguibar ekiar kaba avinizir divaziba gavgavim dagh aningi: Betlehem, Etam, ko Tekoa,

7 ko Betsur, Soko, ko Adulam,

8 ko Get, Maresa ko Sif,

9 ko Adoraim, Lakis, ko Aseka,

10 ko Sora, Aijalon, ko Hebron. Nguibar ekiar divazir gavgaviba avinizir kaba, Judan anabam ko Benjaminin anabamin adarazir nguazimin iti.

11-12 Me divazir kaba bar moghira gavgavim dagh aningi. Nguibar ekiar kabar aven, Atrivim Rehoboam dar ganasa uan midorozir gumazibar dapanir maba ariki. Nguibar ekiaba vaghvagha, midorozir gumazibar dapaniba vaghvagha dar gari. Egha a uaghan nguibar ekiar kabar midorozir dughiabagh nighnigha, bizir aviriba arighizi da iti. A dagher bar aviriba, ko olivin boreba, ko wainin dipaba, ko orar ekiaba, ko afuziba ariki. Egha an arazir kamin nguibar ekiar kabagh amizi, da bar gavgafi. Egha a Judan anabam ko Benjaminin anabamin adarazir atrivimin iti.

Ofa gamir gumaziba ko Livaiba Jerusalemin ize

13 Kantri Israelin danganiba bar adar itir ofa gamir gumaziba ko Livaiba uan nguibaba ategha iza Atrivim Rehoboam ko iti.

14 Atrivim Jeroboam ko an gin otivir atriviba, ofa gamir gumaziba ko Livaibar anogoregha me batoghezi, me Ikiavira Itir Godin ofa gamir ingangarim gamir puvati. Kamaghin amizi, me uan dipeniba ko nguaziba ategha ghua Jerusalem ko Judan nguazimin danganir mabar iti.

15 Atrivim Jeroboam me batuegha givagha, a uabi mighsiabar orazibar pin asebar ziaba fasa gumazir kinir maba amisevezi, me ofa gamir gumazibar otifi. Ofa gamir gumazir igiar kaba uaghan Jeroboam ingarizir bulmakaun apuribar nedaziba ko asebar marvir guabar ziaba fe.*

16 Ezi Israelian anababa bar dar gumazamizir maba, Ikiavira Itir God, a Israelian God, egha men inazir afeziabar God, me a baghavira ikia an ziam fasa a bagha ofabar amuasava ami. Egha me kantri Israel ategha ofa gamir gumaziba ko Livaibar gin Jerusalemin izi.

17 Gumazamizir kaba, Judaba ko ikia, kantri Juda gamima, a bar gavgafi. Egha me azenir 3plan Atrivim Devit ko Atrivim Solomon amizi moghin arazir aghuibagh ami. Ezi bizir kam Atrivim Rehoboamin akurazi, an atrivir bar gavgavimin oto.

Atrivim Rehoboam amuir aviriba ko borir aviriba iti

18 Atrivim Rehoboam, Jerimotin guivim Mahalatin iti. Jerimot, an Atrivim Devitin otaribar mav. Mahalatin amebam, a Abihail. Abihailin afeziam, a Eliap, ezi Eliap, a Jesin otarim.

19 Ezi Mahalat otarir 3pla bate. Men ziabar kara: Jeus ko Semaria ko Saham.

---

* **10:19:** Akar kam, "Dughiar kamin ikegha iza datirighin," an e datirighin itir dughiar kamin gun migeir puvati. A gumazir akinafarir kam osirizimin dughiamin gun migei. **11:15:** 1 Atriviba 12:31 * **11:15:** Gumazir maba ghaze, aser kaba, memebar min gari.

20 Ezi Rehoboam gin, Apsalomin guivim
Makan iti. Ezi Maka 4pla otariba bate. Men
ziabar kara: Abiya, Atai, Sisa ko Selomit.
21 Rehoboam 18plan amuiba iti, egha
uaghan 60plan amuir doziba iti. Ezi an
amuir kaba, 28plan otariba ko 60plan guiv-
iba bate. Rehoboam amuir aviribar iti, egha
a guizbangira Maka bar a gifonge.
22 Kamaghin amizi, a gin ovengamin
dughiamin, an atrivimin otivasa, Makan
otarim Abiya amisefe. Egha an Abiya atizi,
a uan aveghbuabar faragha zui.
23 Rehoboam nighnizir aghuim ikiava,
uan otarir igharazir maba amisevezi, me
ghua Judan Distrik ko Benjaminin Dis-
trighin itir nguibar ekiar divazir bar gav-
gaviba avinizibar gari. Egha a dagher
aviriba me ganiga, me amuibar ikiasa, me
bagha amizir bar aviriba ini.

12

Judaba arazir kuram gamizi,
God puv me gami
(1 Atriviba 14:22-28)

1 Rehoboam atrivir bar gavgavimin
otogha kantri Judan garir dughiamin, a uan
gumazamiziba ko me bar moghira akirim
ragha Ikiavira Itir Godin Arazibagh asara.
2 Kamaghin amizi, Rehoboam atrivimin
itima an namba 5in azenim otozi, Isipian
Atrivim Sisak uan midorozir gumaziba ko
iza Jerusalem ko misosi.
3 Atrivim Sisak uan midorozir gumazir
bar avirim ko ize, eghti gumaziba me
mengan iburagham. Egha a uaghan
misoghamin karisin 1,200pla ko 60,000in
midorozir gumazir hoziabagh apia
misoziba iti. Midorozir gumazir kaba, me
kantri Isip ko kantri Libia ko kantri Suki ko
kantri Itiopian gumaziba.
4 Midorozir gumaziba misogha, kantri Ju-
dan nguibar ekiar divazir bar gavgaviba
avinizibа inigha, iza Jerusalemin boroghin
otifi.
5 Ezi Judan kantrin gumazir dapaniba,
Sisak uan midorozir gumaziba ko men ara
iza Jerusalemin, Rehoboam ko iti. Ezi Godin
akam inigha izir gumazim Semaia ghua me
batogha, kamaghin me migei, “Ikiavira Itir
God kamaghin mikeme, ia akirim ragha a
gasara, kamaghin amizi, a datirighin akirim
ragha ia gasara, egh Sisak ateghti a ia
abiragham.”
6 Ezi atrivim uan gumazir dapaniba ko me
akar kam baregha uari abiragha kamaghin
migei, “Bar guizbangira, e arazir kuram
gami. Ezi arazir Ikiavira Itir God amim, a
guizin arazimra.”
7 Ezi Ikiavira Itir God men garima, me
uari abirazi, an akar igharazir mam uam
uan akam inigha izir gumazim Semaia
ganiga ghaze, “Ki garima, me uari abira.
Kamaghin amizi, ki me gasighasighan
kogham. Sisak Jerusalemin misoghamin
dughiamin, ki an ateghti, a bar me
gasighasighan kogham. Guizbangira,
ki men aningaghe, egh ki Jerusalemin
nguibar ekiam isi Sisak danighti a bar a
gasighasigham kogham.
8 Ki Sisak ateghti, a me abiraghti, me
an apengan iki an ingangarir gumazamizir
kinibar otivigham. Eghti arazir kamin, me
ganigh fogh suam, nan ingangarir gumaza-
mizir kinibar itir arazim, a dera, ezi nguazir
kamin atrivibar ingangarir gumazamizir
kinibar itir arazim, a ikufi.”
9 Ezi Sisak uan midorozir gumaziba ko
iza Jerusalemia ko misogha, me abinigha
Ikiavira Itir Godin Dipenim ko, atrivimin
dipenimin bizir bar aghuiba bar da ini.
Egha uaghan Solomon midorozim bagha
ingarigha golin noghezir oraba, me bar ada
inigha Isipin ghue.
10 Ezi gin Atrivim Rehoboam uan ingan-
garir gumazibav kemezi me bras inigha
uam orar igiabar ingarigha brasin da noke.
Ezi da Isipia okemezir orabar danganiba
ini. Ezi Rehoboam da isa, ingangarir gu-
mazir an dipenimin tiar akabagh eghu-
vibagh aningizi me dar suigha tiarakabar
gari.
11 Atrivim Ikiavira Itir Godin Dipenimin
zuir dughiabar, a geghuvir gumazir kaba
orar kaba inigh an aku mangam. Eghti
atrivim uamategh uan dipenimin izeghti,
me orar kaba inigh da itir dipenimin mangi
dar arigham.
12 Ikiavira Itir God Atrivim Rehoboamin
garima, a bar uabi dikabiragha, an apengan
iti. Kamaghin amizi, God ua Rehoboamin
aningazir puvatigha, bar a kuavaremezir
puvati. Ezi dughiar kamin, arazir aghuir
maba kantri Judan aven ikiavira iti.

Rehoboam areme
(1 Atriviba 14:21-22; 14:29-31)

13 Rehoboam a Jerusalemin ikia atrivir
bar gavgavimin oto. A 41plan azeniba iki-
ava, atrivimin oto, egha 17plan azenibar
atrivimin iti. A Jerusalemin iti, nguibar
ekiar kam, Ikiavira Itir God, Israelin kantrin
nguibaba bar dar tongin an amisefe, eghti
danganir kamin, Israelia bar an boroghin
izi, an ziam fam. Rehoboamin amebam, a
kantri Amonian amizim, an ziam Nama.
14 Rehoboam uan navir averiamin aven
Ikiavira Itir Godin ifongiamin gin mangan
aghua, kamaghin amizi, a Ikiavira Itir Godin
damazimin arazir kurabagh ami.
15 Atrivim Rehoboam amizir arazir
igharaziba, akinafarir kamningin iti:

12:9: 1 Atriviba 10:16-17; 2 Eghaghaniba 9:15-16

Godin akam inigha izir gumazim Semaian Eghaghanibar Akinafarim, ko Godin akam inigha izir gumazim Idon Eghaghanibar Akinafarim. Idon akinafarir kamin aven, atrivibar adarazir ziaba uaghan iti. Rehoboam ko Jeroboam aning atrivimningin itir dughiamin, kantrin pumuning zurara uaning misosi.

16 Ezi gin Rehoboam uan inazir afeziabar min aremezima, me Devitin Nguibar Ekiamin anefa. Ezi an otarim Abiya an danganim inigha atrivimin oto.

Atrivim Abiyan eghaghanim

13

(Sapta 13)

Judaba ko Israelia uariv sosi
(1 Atriviba 15:1-8)

1 Jeroboam Israelin atrivimin itima, an namba 18in azenimin, Abiya, a Judan atrivimin oto.

2 A 3plan azenibar Jerusalemin atrivimin iti. Ezi an amebamin ziam Mikaia, a Urielin guvim. Uriel, a Gibean nguibamin gumazim.

Dughiar kamin, Atrivim Abiya ko Atrivim Jeroboam uaning misosi.

3 Atrivim Abiya uan midorozir gumazir gavgavir 400,000plan misevezíba inigha Israelia ko misoghasa zui. Ezi Jeroboam uan 800,000plan misevezir midorozir gumazir gavgaviba ini, me bar midorozir arazibagh fo, ezi a me inigha Judaba ko misoghasa izi.

4 Atrivir pumuning, uan midorozir gumaziba ko, Efraimin anabamin mighsiaba itir danganimin uari akuvagha misoghasa gara iti. Ezi Abiya ghua, Semaraimin Mighsiamin mitigha kamaghin dia migei, "Jeroboam, ni Israelia ko, ia deragh kuariba arigh nan akam baragh.

5 Ikiavira Itir God, a Israelian God, a Devit ko an ovavir boriba ko, Akar Dikirizir Gavgavim gamigha ghaze, a zurara ikivira ikiam. Akar Dikirizir Gavgavir kam, an migirigiam kamaghin iti, Israelian atriviba zurara Devitin ovavir boribar otivam. Ia ti bizir kam gifoz, o puvati?

6 "Fomira Nebatin otarim, Jeroboam, an Atrivim Solomonin ingangarir gumazimin iti. Egha a uan atrivimin aningaghegha, a barazir puvatigha an apanim gami.

7 Ezi gumazir kurar arazir kurar igharagha garibagh amiba, Jeroboam ko roroabagh ami. Egha Solomonin otarim Rehoboam men ifongiamin arazibar gin mangasa, me bar gavgafi. Dughiar kamin Rehoboam gumazir igiamra ikia kantrin ganamin araziba deragha dagh fozir puvati. Egha a men akaba munasan ibura.

8 Egha ia datirighin midorozir gumazir avirim ko Jeroboam golin ingarizir bulmakaun nedazir pumuning sara izi, aning ian marvir guamning. Egh ia misogh, Ikiavira Itir Godin kantri abinasava ami. Ikiavira Itir God uabi, kantrin kamin atrivibar otiv an ganasa Devitin ovavir boriba amisefe.

9 Ia uaghan Ikiavira Itir Godin ofa gamir gumaziba batoke, kar Aronin ovavir boriba. Egha Livain anabamin adarasi, ia uaghan me batoke. Ia Kantrin Igharazibar Gumazamiziba ami moghin, ia uari uari bagha ofa gamir gumazir igharaziba amisefi. Gumazir kinitam ia bagh bulmakaun apurir igiatam ko 7pla sipsipin apuriba inigh iziti, ia puram anemiseveghti, a ian ifavarir asebar ofa gamir gumazimin otogham.

10 "Ezi e Ikiavira Itir God, a en God, e an gin ghuavira ikia, akirim ragha a gasarazir puvati. Ezi Aronin ovavir boriba, me ofa gamir gumazibar ikia, Ikiavira Itir Godin ingangarim gamima, Livaiba men akurvasi.

11 Me zurara mizaraziba ko guaratizibar, Ikiavira Itir God bagha ofan bar isia mighiriba ko pauran mughuriar aghuim zuir ofabagh ami. Egha me God ganidir bretin rubuziba inigha, Godin damazimin zuezir dakozimin da arisi. Egha me zurara guaratizibar, lamin aghorir me golin ingarizibagh isin arighizir lambagh aboi. E Ikiavira Itir God, en God, e an akabar gintigha bizir kabagh ami, ezi ia puvati. Ia bar akirim ragha a gasara.

12 Ia oragh. God en faragha zuir gumazim, ezi an ofa gamir gumaziba e ko kagh ikiava, ia ko misoghasa midorozimin sighabagh iviasa gara iti. O Israelia, Ikiavira Itir God, a ian inazir afeziabar God, ia a ko misoghan marki. Ia e dikabiraghan kogham. Bar puvatigham."

13 Atrivim Abiya migiavira itima, Atrivim Jeroboam uan midorozir gumazir maba amangizima, me ghua Abiyan midorozir gumazibav misoghasa, men girakirangin moga ghua me ekiaru.

14 Ezi Abiyan midorozir gumaziba ragha Israelian midorzir gumazibar ganigha fo, Israelia midorozim foreghasa me ekiarugha gifa. Ezi me zuamira uarir akurvaghasa Ikiavira Itir Godin dei. Ezi Godin ofa gamir gumaziba sighabagh ivi.

15 Ezi Judaba midorozim foreghasa pamten diava araghasi, egha me diava araghasir dughiamin, God Jeroboam ko an midorozir gumazibagh amizi, me bar atiatigha are.

16 Israelia, Judabar damazimin arima, God Judabar akurazi, me bar me gasighasiki.

17 Egha Atrivim Abiya uan midorozir
gumaziba ko, me bar Israelia abinigha,
men midorozir gumazir gavgavir aghuir
500,000plan misuaghariki.
18 Dughiar kamin, Judaba kamaghin fo,
Ikiavira Itir God, a men inazir afeziabar
God, a midorozimin men akurvagham. Me
nighnizir gavgavim Godin iti, kamaghin
amizi, me Israelia gafiragha bar me abira.
19 Dughiar kamin, Atrivim Abiya uan
midorozir gumaziba ko, me Jeroboamin
midorozir gumazibar agintigha ghua, Is-
raelian nguibar ekiar 3pla ini. Nguibar
ekiar kabar ziabar kara: Betel, ko Jesana
ko Efron. Me uaghan nguibar ekiar 3plan
kabar boroghin itir nguibar dozir aviriba
sara ini.
20-21 Egha Abiya atrivir bar gavgavimin
oto. An amuir 14plan iti, ezi me otarir
22pla ko guivir 16pla bate. Ezi Abiya
atrivimin ikia ghua aremezir dughiamin,
Jeroboam uam atrivir gavgavimin ikezir
puvati. Ezi Ikiavira Itir God gin Jeroboam
gasighasighizi, an areme.
22 Atrivim Abiya amizir bizir igharazi-
ibar eghaghaniba, da akinafarir kamin iti,
me kamaghin a dibora ghaze, Godin Akam
Inigha Izir Gumazim Idon Eghaghanibar
Akinafarim.

Atrivim Asan eghaghanim 14

(Sapta 14--16)

Asa Judan kantrin atrivimin oto

1 Abiya uan inazir afeziabar min aremezi,
me Devitin Nguibar Ekiamin aven anefa,
ezi an otarim Asa an danganim inigha
atrivimin iti. Egha Asa kantri Judan garir
dughiamin, midorozitam otozir puvatigha
ghua, 10plan azeniba gifa.
2 Ezi Asa Ikiavira Itir Godin damazimin
arazir aghuibagh ami.
3 Egha a gumaziba ikizir igharazibar
asebar ziaba fasa ingarizir ofa gamir
dakozibagh asighasiki. Egha a uaghan
mighsiabar pin itir aseba fer danganibagh
asighasigha, dagiar guarir dighoriba itiba
apiraghariga, temer guarir aser amizim
Aseran nedazim itiba okaghariki.
4 Egha a Judaba Ikiavira Itir God, men in-
azir afeziabar Godin Araziba ko Akar Gav-
gavibar gintighasa, me migei.
5 Egha uaghan, Judan nguibar ekiaba itir
aseba fer danganiba ko pauran mughuriar
aghuim zuim tuer ofa gamir dakoziba, a
bar da batoke. Egha a deragha kantrin
garima, midoroziba puvatizi, gumazamiz-
iba deraghavira iti.
6-7 Egha Atrivim Asa kamaghin Judabav
gei, "E uan nguibar ekiataba avinsi, divazir
mitiar ekiar gavgavitabar ingarigham.
Egh midorozir gumaziba tuiv iki apanibar
gansi, tauan ruaritaba, divazir gavgavir
kabagh isin dar ingarigham. E uaghan
tiar akar gavgavibar ingarigh, ainin
igugunibа kunigham. E Ikiavira Itir God,
en Godin ifongiamin gintighasa gavgafi,
kamaghin amizi e bar deravira uan kantrin
iti. Ezi Ikiavira Itir God deravira en
kantrin garima, osimtizitam e batozir
puvati." Egha Atrivim Asa ingangarir
gumazir maba amangizi, me ghua Judan
nguibar ekiar mabar, divazir mitiar bar
gavgavibar da avini. Me ingangarir kam
gamir dughiamin, Ikiavira Itir God me
misoghasa apanibar amamangatizir puvati,
kamaghin amizi, midorozir tam otozir
puvati. Ezi ingangarir Judaba amir kaba,
bar deraviram oto.
8 Ezi Atrivim Asa, Judan anabamin
300,000plan midorozir gumaziba ko Ben-
jaminin anabamin 280,000plan midorozir
gumaziba iti. Judan anabamin gumaziba,
me afuziba ko oraba suisi, ezi Benjaminin
anabamin gumaziba, me orar doziba ko
piba ko baribar suisi. Gumazir kaba me bar
gavgavigha misoghamin araziba bar adagh
fo.

*Ikiavira Itir God Asan akurazi, a Itiopi-
aba abira*

9 Asa, kantri Judan atrivimin itir
dughiamin, Itiopian kantrin gumazir
mam Sera, uan midorozir gumazir
bizir dafam inigha Judabav soghasa izi.
Seran midorozir gumazibar dibobonim
1,000,000in tu. Egha a 300plan midorozir
karisba iti. Me iza Maresan nguibar
ekiamin otifi.
10 Me izava otivima, Atrivim Asa uan
midorozir gumaziba ko, me dikavigha me
ko misoghasa zui. Judaba ghua Maresan
nguibar ekiamin boroghin otivigha, Sefatan
danganir zarimin Seran midorozir gumaz-
iba batifi. Egha midorozir gumazir okoruar
kamning uaning misoghasavira gara iti.
11 Ezi Asa kamaghin Ikiavira Itir God, uan
Godin dia ghaze, "O Ikiavira Itir God, ni fo,
nan midorozir gumaziba avirasemezir pu-
vati, egha e gavgaviba puvati, ezi gumazir
kam midorozir gumazir bar aviriba iti. E
fo, nirara gumazir gavgaviba puvatizibar
akurvazima, me gumazir gavgaviba itiba
abiri. Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God, en
God, ni en akuragh! E ni baghavira gari.
E nin ziar ekiam fasa apanir avirir kaba
ko misoghasava ami. O Ikiavira Itir God,
nirara, ni en Godra. Ni nguazir kamin gu-
mazitamin amamangatighti, a ni abiraghan
kogham."

14:11: 2 Eghaghaniba 13:14; 13:18

12 Asa God ko mikemegha givagha, Judan
midorozir gumaziba ko me ghua Itiopiabav
sosi. Ezi Ikiavira Itir God Itiopiaba abirazi,
me are.
13 Ezi Atrivim Asa uan midorozir gu-
maziba ko men agiragha ghua Gerarin
nguibar ekiamin midorozir gumazir bar
avirim misoghezi, me ariaghire. Ezi Itiopian
kantrin midorozir gumaziba ua misoghan
ibura. Ikiavira Itir God uan midorozir
gumazibar akurazi, me bar Itiopiabagh
asighasiki. Egha Judaba men bizir bar
aviriba inigha ghue.
14 Ikiavira Itir God, Gerarin danganimin
boroghin itir nguibar ekiabar gumazibagh
amizi, me bar atiatingi, kamaghin amizi,
Asa pura nguibar ekiar kaba bar ada ini.
Bizir bar aviriba nguibar ekiar kabar iti, ezi
Asan midorozir gumaziba bizir kaba inigha
da atera ghue.
15 Egha Asan midorozir gumaziba uaghan
danganir kamin sipsipbagh eghuvir gumaz-
ibav sogha, sipsipba ko kamelin aviriba
inigha Jerusalemin ghue.

15

Atrivim Asa Judabar araziba akirmighasa me migei

1 Dughiar mamin, Odetin otarim Asaria,
Godin Duam a gapasa.
2 Ezi Asaria ghua Atrivim Asan gara kam-
aghin a migei, "Atrivim Asa, ni oragh. Ni ko,
Judan anabam ko Benjaminin anabamin
adarasi, ia oragh. Ia Ikiavira Itir Godin
boroghira ikiti, a ia ko ikiam. Egh ia a buriva
a baghvira ikiti, a ia ateghti, ia an boroghin
ikiam. Egh ia akirim a gasaraghti, an akirim
ia gasaragham.
3 Bar guizbangira, Israelia bar dughiar ru-
arimin, guizin God ko itir puvati, me akirim
ragha a gasara. Egha me Godin akabar men
sure damuamin ofa gamir gumazitaba itir
puvati. Egha me uaghan an Arazibar gin
zuir puvati.
4 Ezi osimtizir ekiaba Israelia bativir
dughiabar, me uamategha Ikiavira Itir God
bagha izi. Egha me a baghavira ikia a
burima, a me ataghizi, me an boroghin izi.
5 Fomira, gumazamiziba uan nguibaba
ategha, nguibar igharazibar zuima,
gumazir kuraba me misogha paza me gami.
Osimtizir ekiar aviriba nguazir kamin
gumazamizibagh amima, me dabirabir
aghuiba bar puvati.
6 God osimtizir igharagha garir aviriba
me ganidi. Kamaghin amizi, me bar
biaghiregha iti. Egha kantrin maba
misogha kantrin igharaziba abiri. Ezi
nguibar ekiaba uariv sosi.
7 Eghti iarara ingangarir aghuim damusi
bar gavgafigh. Ia bar mitivigh gavgavighti,
Ikiavira Itir God ian ingangarimin gan, de-
ravira ia damuam."
8 Atrivim Asa, Odetin otarim Asarian ak-
aba baraghizi, akar kaba, gavgavim an
nighnizim ganingi. Ezi a Judan anabam ko
Benjaminin anabamin nguazibar itir mar-
vir guar God bar aghuaziba bar da ba-
toke. Egha a uaghan Efraimin anabamin
nguazimin itir mighsiabar itir danganibar
ghua, nguibar ekiar a midorozimin iniz-
ibar marvir guaba saram otoke. Egha Asa
ingangarir gumazibav kemezi, me Ikiavira
Itir Godin Dipenimin azuarimin guamin
boroghin itir ofa gamir dakozir kam bar
deraghavira anekiri.
9 Efraimin anabam ko Manasen anabam
ko Simeonin anabamin adarazir avirim, me
kamaghin gari, Ikiavira Itir God, a Atrivim
Asan God, a Asa ko iti. Ezi gumaza-
mizir kaba, kantri Israel ategha iza, sautin
amadaghan Asa ko Judan kantrin iti. Ezi
Asa datirighin, gumazamizir kaba izi Jud-
aba ko Benjaminin adarazi ko bar uari aku-
vaghasa, a men dia.
10 Asa atrivimin itir azenir namba 15in,
an namba 3in iakinimin, gumazamizir kaba
iza Jerusalemin uari akufa.
11 Egha dughiar kamin, me midorozimin
aven inizir asizibar tongin, me 700plan
bulmakauba ko 7,000plan sipsipba inigha
Ikiavira Itir God bagha ofa gami.
12 Egha me Akar Dikirizir Gavgavim, a
koma a gamua ghaze, me Ikiavira Itir God,
men inazir afeziabar God baghvira iki, bar
uan nighniziba ko navir averiabar aven,
uari isi a daning an gintigham.
13 Egha me kamaghin migia ghaze, gu-
mazitam o, amizitam, a igiamra ikiam
o, a ghurigham, a Ikiavira Itir God, Is-
raelian God baghvira ikian aghuaghti, me a
misueghti an aremegham.
14 Egha me Ikiavira Itir Godin ziamin,
akar dikirizir kam gamigha, bar pamten
dia, uan sighabagh ivi.
15 Judan gumazamiziba bar, uan navir
averiabar aven, Ikiavira Itir Godin ifon-
giamin gin mangasa bar gavgafi. Kamaghin
amizi, me bar moghira akar dikirizir me
amizir kam bagha bar akonge. Me Ikiavira
Itir God buriava a baghavira ikiasa bar
gavgafi, ezi Ikiavira Itir God me ataghizi,
me an boroghin izi. Ezi a bar deraghavira
men kantrin gara dabirabir aghuim me
ganidima, osimtizitam me batozir puvati.
16 Ezi Atrivim Asa uan inaghamim Makan
garima, Maka aser amizim Aseran nedazir
Ikiavira Itir God bar aghuazimin ingari. Ka-
maghin amizi atrivim an danganimin a ba-

15:2: 2 Eghaghaniba 24:20; Jeremaia 29:13; Matyu 7:7; Jems 4:8 **15:4:** Godin Araziba 4:29

toke. Egha nedazir kurar kam okegha a
inigha ghua Kidronin danganir zarimin a
gaborozi a isi.
17 Ezi danganir bar pin itir me ase-
bar ziaba feba ikiavira iti. Asa dagh
asighasighizir puvati. Egha Asan dughiaba
bar, an navir averiam zurara Ikiavira Itir
God baghavira iti.
18 Egha Asa, an afeziam Ikiavira Itir God
bagha inabazir biziba ko a uabi inabaz-
iba, kar silvaba ko gol ko itarir igharagha
gariba, a bar da inigha Ikiavira Itir Godin
Dipenimin ghu.
19 Ezi dughiar kamin ikegha ghua namba
35in azenimin, Asa atrivimin itima, apani-
tam iza a ko misoghezir puvati.

16

Israelia Judaba ko misosi
(1 Atriviba 15:17-22)

1 Asa Judan atrivimin itir dughiamin,
an namba 36in azenimin aven, Is-
raelian Atrivim Basa dughiar mamin uan
midorozir gumaziba inigha ghua Judaba ko
misosi. Me Raman nguibar ekiam inigha,
uam an divazimin ingarigha uam anevini,
eghti gumazamiziba Judan danganimin
mangigh izegh damuan kogham.
2 Ezi Atrivim Asa silvaba ko golin
Ikiavira Itir Godin Dipenimin itiba ko
atrivimin dipenimin itir maba sara inigha,
Damaskusin nguibar ekiamin itir Sirian
Atrivim Benhadat bagha da amada. Egha
Asa kamaghin Atrivim Benhadat bagha
akam amada,
3 "Datirighin ga uaning ko akar dikirizir
gavgavitam damigh, egh namakar
aghuimningin ikiam, mati gan afeziamning
amizi mokin. Ki ni bagha silvaba ko golin
kaba amadi. Eghti ni Israelian Atrivim Basa
ko amizir akar dikirizir gavgavim abighti, a
uan midorozir gumaziba inigh mangi egh
nan nguazim atakigh."
4 Ezi Atrivim Benhadat, Atrivim
Asan migirigiamin amamangatigha, uan
midorozir gumazibar dapaniba amangizi,
me midorozir gumaziba inigha ghua,
Israelian nguibar ekiaba konasa ghue. Me
ghua nguibar ekiar kaba kori: Ijon ko Dan
ko Abel Betmaka. Egha uaghan Naptalin
anabamin nguazim bar moghiram a ini,
kar nguibar ekiar me dagheba ko bizir
igharaziba ariziba.
5 Ezi Atrivim Basa kamaghin akam
baraki, Sirian midorozir gumaziba iza
Israelia misosi, ezi a ingangarir Raman
nguibar ekiamin amim ategha, divazim
agivazir puvati.
6 Egha gin Atrivim Asa Raman nguibamin
mangasa, Judan gumaziba bar moghira me
bagha akam amada. Ezi me ghua, dagiaba
ko temer kaba bar da ini, kar Atrivim Basa
divazim gavgavim a daningasa akuvazir
biziba. Egha me da inigha izezima, Asa
da inigha, Mispan nguibar ekiam avinizir
divazim ko Geban nguibar ekiam avinizir
divazim, gavgavim aning ganingi.

Godin akam inigha izir gumazim Hanani
Akar Gavgavim isa Atrivim Asa ganingi

7 Dughiar kamin, Godin akam inigha izir
gumazim Hanani ghua Atrivim Asan gara,
kamaghin a migei, "Ni ti ghaze, Sirian
atrivim nin akurvaghamin gavgaviba iti,
egha ni nighnizir gavgavim Ikiavira Itir
Godin itir puvatigha, uabin akurvaghasa an
azangsighan aghua. Kamaghin amizi, ni
uan apaniba ko Sirian Atrivimin midorozir
gumaziba abiraghan iburagham.
8 Ni kamaghin fo, Itiopian kantri ko Li-
bian kantrin midorozir gumaziba iza ni
ko misoke. Me midorozir gumazir bar
aviriba ko midorozir karisin bar aviriba
ko midorozir gumazir bar avirir hoziabagh
apiaghira misoziba iti. Ezi dughiar kamin,
ni nighnizir gavgavim Ikiavira Itir Godin
ikiava, an azarazima, a nin akura. Ikiavira
Itir God gavgavim ni ganingizi, ni me abira.
9 Gumazamizir uan navir averiabar
aven Ikiavira Itir God baghavira itiba, me
nguazir kamin danganir manamin iti, a zu-
rara me buria deravira me bagha tintinibar
gari. Egha a men akurvagha gavgavim me
ganidi. Ezi ni uabin akurvaghasa Sirian
atrivimin azarazir arazir kam, a derazir
puvati. Kamaghin amizi, datirighin ni
Judaba ko, ia deravira dapiaghan kogham.
Apaniba zurara ia ko misogham."
10 Godin akam inigha izir gumazim,
Hananin migirigiar kaba Asa gamima,
a bar puviram atari. Egha a mikemezi,
me Hanani inigha kalabus gatigha, an
suemning pamtem temem sara aning
ike. Egha dughiar kamra, Atrivim Asa
uaghan arazir kurabar Judan gumazamizir
mabagh ami.

Atrivim Asa areme
(1 Atriviba 15:23-24)

11 Atrivim Asa amizir arazir igharazibar
eghaghaniba, da akinafarir kamin iti, me
kamaghin a dibori, Judaba ko Israelian
Atrivibar Eghaghanibar Akinafarim.
12 Asa atrivimin itima, an azenir namba
39in, arimariar bar kurar mam an da-
garimningin oto. Ezi Asa uabin akur-
vaghasa Ikiavira Itir Godin azangsizir pu-
vati. A doktabara, men azangsisi.
13 Ezi an atrivimin itir namba 41in
azenimin, Atrivim Asa uan inazir afeziabar
min areme.

16:7: Aisaia 31:1; Jeremaia 17:5

14 Ezi me Devitin Nguibar Ekiamin a uabi
gumazibav kemezi me a bagha okorezir
dagiar torimin, anefa. Gumaziba paura ko
borer mughuriar aghuim zuiba veregha,
ada inigha torimin atizir dakozim gisin da
inge. Egha me atrivimin kuam isa dakozir
kam gisin aneti. Egha me an apangkuvigha
an ziar ekiam ginighnigha avir dafam ati.

Atrivim Jehosafatin eghaghanim

17

(Sapta 17--20)

Jehosafat Judabar atrivimin oto

1 Ezi Jehosafat uan afeziamin danganim
inigha, Judan kantrin atrivimin oto. Egha
a uan midorozir gumaziba, gavgavim me
ganingizi, me bar gavgafi, eghti Israelia izi
me misoghan iburagham.
2 Egha uan midorozir gumaziba, Ju-
dan nguibar ekiar divazir bar gavgavir
avinizibar me arigha, uaghan Judan
kantrin danganiba bar me ariki. Egha a
Efraimin anabamin nguazimin itir nguibar
ekiabar, midorozir gumazir maba ariki.
Kar an afeziam Asa faragha midorozimin
inizir nguibar ekiaba.
3 Jehosafat atrivimin itir dughiamin, a
uan inazir afeziam Devitin min arazir
aghuibagh ami. An asem Balin ziam fer
puvati, kamaghin, Ikiavira Itir God a ko
ikiava, an akurvasi.
4 Jehosafat uan afeziamin Godin gintigha,
egha uaghan Godin Araziba bar deragha
dar gintisi. A Israelin kantrin itir atrivibar
min arazir kurabagh amir puvati.
5 Ezi Ikiavira Itir God Jehosafat gamizi, an
atrivir gavgavimin otogha, deravira Judan
kantrin gari. Ezi Judan gumazamiziba bar
bizir aghuiba inigha a bagha zui. Kam-
aghin, a dagiar aviriba ko bizir aviriba ikia,
Judabar damazimin ziar ekiam iti.
6 A Ikiavira Itir Godin Arazibar gin
mangasa bar gavgafi. Egha a kantri Judan
danganiba bar dagh arua, mighsiabar pin
itir asebar ziaba fer danganiba bar adagh
asighasigha, temer guarir aser amizim
Aseran nedazim itiba saram asighasiki.
7-9 Jehosafat atrivimin ikia, an namba
3in azenimin aven, a uan gumazir aruar
maba ko, Livain maba ko ofa gamir gu-
mazir pumuning amaga ghaze, me Ikiavira
Itir Godin Araziba Itir Akinafarim inigh, Ju-
dan nguibar ekiaba bar dar mangi, arazir
kabar gumazamizibar sure damu. Ezi, me
Judan nguibaba bar dagh arui. Gumazir
aruar kabar ziabar kara: Benhail, Obadia,
Sekaraia, Netanel ko Mikaia. Ezi Livaibar
ziabar kara: Semaia, Netania, Sebadaia,
Asahel, Semiramot, Jehonatan, ko Adoniya
ko Tobia ko Tobadonia. Ezi ofa gamir gu-
mazimningin ziamningra kara: Elisama ko
Jehoram.

Jehosafat bar atrivir gavgavim

10 Jehosafat atrivimin itir dughiamin,
Ikiavira Itir God, Judan kantrin boroghin
itir kantribar atriviba bar me gamizi, me
bar Jehosafatin atiatingi. Kamaghin amizi,
me izava a ko misozir puvati.
11 Ezi Filistian marazi bizir aghuir maba
inigha Jehosafat bagha ize, egha me uaghan
takis givezasa, silvaba inigha ize. Ezi Are-
bian gumazamiziba uaghan 7,700plan sip-
sipin apuriba ko 7,700plan memen apuriba
inigha iza Jehosafat ganingi.
12 Ezi Jehosafat atrivir gavgavimin
oto. Egha a gumaziba amangizi, me
Judan nguibar ekiabar ghue. Egha me
bizibar arighamin dipenibar ingarigha,
dagheba ko biziba isa dagh ariki. Egha
midorozir gumaziba iki apaniba bagh
ganasa danganir bar gavgavibar ingari.
13 Egha Jehosafat biziba arighamin
dipenir kabar aven bizir bar aviribar
pozibav kini. Egha uan midorozir gumazir
gavgaviba Jerusalemin me ariki.
14 Midorozir gumazir kabanang, me uan
ikiziba ko iti, ezi gumazir dapaniba vagh-
vagha, 1,000plan midorozir gumazibar
gari. Judan anabamin adarazir gumazir
bar gavgavibar garim, an ziam Atna, a
300,000plan midorozir gumazibar gari.
15 An gumazir an girara irim, Jehohanan,
a 280,000plan midorozir gumazir bar gav-
gavibar gari.
16 Gumazir dapanir aningin gin irim, an
ziam, Amasia, a Sikrin otarim. A uabi
isa Ikiavira Itir Godin ingangarim ganiga,
200,000plan midorozir gumazir gavgavibar
gari.
17 Ezi Benjaminin anabamin adarazir
midorozir gumazibar faragha zuir gumazir
dapanimin ziam, Eliada. A midorozir gu-
mazir bar gavgavir aghuim, a 200,000plan
midorozir gumazibar garir gumazir
dapanim. Me bar orabar suigha pibar asa
bar fo.
18 Ezi gumazir dapanir Eliadan girara
irim, an ziam, Jehosabat, a 180,000plan
midorozir gumazibar gari. Me zurara uan
midorozir bizibar suigha misoghasa gara
iti.
19 Midorozir gumazir kaba bar moghira
atrivimin ingangarim gamua, Jerusalemin
iti. Ezi Judan kantrin danganir igharaz-
iba bar, dar itir nguibar ekiar divazir bar
gavgavir aviniziba, atrivimin midorozir gu-
maziba uaghan adar iti.

17:10: Jenesis 35:5; 2 Eghaghaniba 14:14

18

Godin akam inigha izir gumazim Mikaia ghaze,
Atrivim Ahap aremegham
(1 Atriviba 22:1-28)

1 Judan Atrivim Jehosafat, dagiar aviriba
ko bizir bar aviriba iti, ezi gumazamiziba
an ziam fe. Egha a Israelian Atrivim Ahap
ko akam akira ghaze, an otarim Ahapin
guivimin ikiam, eghti kantrin pumuning
uaning inigh deraghvira ikiam.
2 Azenir maba ghua givazi, Jehosafat
dikavigha, Atrivim Ahapin ganasa Samar-
ian nguibar ekiamin ghu. Kamaghin,
Ahap uan ingangarir gumazibav kemezi,
me Atrivim Jehosafat, a ko izezir darazi
bagha bulmakauba ko sipsipin bar aviribav
suegha, me bagha dagher dafam gami.
Ahap Jehosafatin azaraghti, a mangi an
akuragh Gileatin Distrighin itir, Ramotin
nguibar ekiamin misoghasa nighnizim iti.
3 Egha Ahap kamaghin Jehosafat migei,
"Ni na ko izam, o? Ki kamaghsua, ga mangi
Ramotin nguibar ekiam bagh misogh uam a
iniam?"
Ezi Atrivim Jehosafat a ikaragha ghaze,
"Ki nin gin mangasa purama oragha iti. Nan
midorozir gumaziba, nin akurvaghasa pura
iti.
4 Bizir ga damuamin kam, ga ti faragh a
bagh Ikiavira Itir Godin ifongiam gifoka."
5 Ezi Atrivim Ahap 400plan akam inigha
izir gumazibar diazi me izima a men azara,
"Ki mangi Ramotin nguibar ekiam uam a
iniam, o ti puvatigham?"
Ezi me ghaze, "A deragham, ni mangi.
God nin akuraghti, ni me abiragham."
6 Ezi Atrivim Jehosafat kamaghin Atrivim
Ahapin azara, "Ikiavira Itir God, an akam
inigha izir gumazir igharazitam ua iti, o pu-
vati? Tam ikiti, ga an azaragh, egh Ikiavira
Itir Godin ifongiam gifogham."
7 Ezi Ahap a ikaragha ghaze, "Akam
inigha izir gumazir igharazir mam iti, an
ziam Mikaia, a Imlan otarim. A dughi-
atamin, Godin akam baragha, egha akar
aghuitamin na migeir puvati. Dughiabar
zurara, a na gasighasighamin akar kurabar
na ganidi. Kamaghin amizi, ki gumazir kam
bar an aghua."
Ezi Jehosafat ghaze, "Ni mamaghin
mikiman marki."
8 Ezi Atrivim Ahap uan gumazir dapanir
mamin diazi a izezi an a migia ghaze, "Ni
zuamira mangi, Imlan otarim Mikaia inigh
na bagh izi."
9 Dughiar kamin, Atrivim Ahap ko
Atrivim Jehosafat uan atrivir korotiaba
aghuigha, uan atrivir dabirabimning
gaperaghav iti. Me aningin atrivir
dabirabimning, Samarian nguibar ekiam
avinizir divazimin tiar akamin boroghin,
itir nguazir zarir mamin aning afa. Kar
witin ovizibar iniba kua dar dagheba isir
danganim. Ezi akam inigha izir gumaziba
aningin guamin tugha, gin otivamin bizibav
gei.
10 Ezi Kenanan otarim, Sedekaia, a
uaghan 400pla akam inigha izir gumazir
kabar mav. An ainin mam inigha, ua bagha
bulmakaun komin min garir bizir mamin
ingari. Egha uan dapanim garugha iza
Ahap migia ghaze, "Ikiavira Itir God ghaze,
Ni Siriabav sogh me abiragham. Mati ni
komin kamin min me giniv mangi, bar me
agivagham."
11 Ezi akam inigha izir gumazir igharaz-
iba uaghan kamaghira migei. Me ghaze, "Ni
Ramotin nguibar ekiamin mangi misogh,
egh guizbangira nguibar ekiar kam iniam.
Ikiavira Itir God, nin akuraghti, ni me
abiragham."
12 Ezi gumazir dapanir Ahap, Mikaia
iniasa amadazim, a Mikaia inigha izi.
Aning atrivim boroghin iza, gumazir
dapanir kam Mikaia migia ghaze, "Akam
inigha izir gumaziba bar moghira ghaze,
atrivim midorozimin Siriaba abiragham.
Kamaghin amizi, ni uaghan kamaghira,
akar atrivim bar akueghamin tamin
atrivim mikim."
13 Ezi Mikaia a ikaragha ghaze, "Ikiavira
Itir Godin zurara itimin ziamin, ki
guizbangira ni migei, akar manam Ikiavira
Itir God a mikimasa na mikeme, anarira ki
an gun mikimam."
14 Egha a ghua Atrivim Ahap batozi, Ahap
an azara, "Mikaia, e Ramotin nguibar ekiam
bagh mangi, misogh uam a iniam, ti pu-
vati?"
Ezi Mikaia atrivim dipova ghaze, "A dera,
ni mangi misogh egh Ramotin nguibar
ekiam ini. Ikiavira Itir God nin akuraghti, ni
me abiragham."
15 Ezi Atrivim Ahap a migia ghaze, "Ni
ifaran marki. Ki zurara ni migia ghaze,
ni Ikiavira Itir Godin ziamin guizbangira
na mikim. Ni manadizoghin nan akam
baragham?"
16 Ezi Mikaia Ahap migia ghaze, "Ki
garima, Israelian midorozir gumaziba
mati, ghuaviba puvatizir sipsipbar min
pura tintinibar mighsiabagh miri. Ezi ki
Ikiavira Itir God barazi, a ghaze, 'Gumaza-
mizir kabar faragh mangamin gumazir
dapaniba puvati. Ni me amangighti,
me vaghvagh uan nguibabar mangi egh
deraghvira iki.' "

18:4: 1 Samuel 23:2-4; 23:9; 2 Samuel 2:1 **18:16:** Diboboniba 27:17; Esekiel 34:5; Matyu 9:36; Mak 6:34

17 Ezi Israelian Atrivim Ahap kamaghin
oregha, Atrivim Jehosafat migia ghaze, “Ni
ge, ki ni mikemegha gifa. Akam inigha
izir gumazir kam bizir aghuitamin gun na
migeir puvati. A zurara bizir kurar na bati-
vamibara gun na migei.”
18 Ezi Mikaia ua kamaghin migei, “Ni
datirighin deragh kuarim atigh oraghti, ki
Ikiavira Itir God nan akazir bizibar ni
mikimam. Ki garima, Ikiavira Itir God uan
Nguibamin uan atrivir dabirabim gaper-
aghav iti, ezi an enselba bar, an agharir
guvim ko agharir ikiriamin tuivighav iti.
19 Ezi Ikiavira Itir God kamaghin men
azara, ‘Tinara mangi Ahap gifariva a
gekuighti, a Ramotin nguibamin mangi
midorozimin aven ovengam?’ Ezi enselba
vaghvagha uan nighniziba Ikiavira Itir God
ganidi.
20 “Me kamaghin amua ikiav itima, duar
mam iza Ikiavira Itir Godin damazimin
tugha, kamaghin a migei, ‘Ki mangi a gi-
faragh, a gekuigham.’
21 “Ezi Ikiavira Itir God an azara, ‘Ni man-
maghiram a gifaram?’
“Ezi duam kamaghin Ikiavira Itir God
migei, ‘Ki mangi Ahapin akam inigha izir
gumazibar amuti, me a gifaragham.’
“Ezi Ikiavira Itir God duar kam migia
ghaze, ‘Ni mangi a gifaraghti, a nighnizir
gavgavim akam inigha izir gumazibar
akamin ikiam.’ ”
22 Ezi Mikaia bighavira Ahap migia ghaze,
“Ikiavira Itir God, ni ikuvighasa a ifonge,
egha ni gifarasa, duar kam amadazi, a nin
akam inigha izir gumazir kabagh amizi, me
ni gifaragha gifa.”
23 Ezi akam inigha izir gumazim
Sedekaia, a Kenanan otarim, an orazi,
Mikaia akar kamin Ahap migeima, an an
boroghin ghua an koviam misuegha ghaze,
“Ikiavira Itir Godin Duam manmaghin na
ategha, nin ghugha akar kam ni ganingi?”
24 Ezi Mikaia, Sedekaian akam ikaragha
ghaze, “Apaniba gin izi Israelia ia abinighti,
ni ari mangi dipenitamin aven danganir
mogomemin modogh ikiam. Egh dughiar
kamra ni fogham, Ikiavira Itir God uabi
akar kam na ganingizi, ki an gun migei.”
25 Ezi Atrivim Ahap uan gumazir dapanir
mam migia ghaze, “Ni Mikaian suiragh
nguibar ekiamin garir gumazir ekiam,
Emon ko nan otarim Joas, aning bagh
mangi.
26 Egh kamaghin aning mikemegh,
‘Atrivim kamaghin migei: Gua gumazir
kam isi kalabuziam datigh. Egh bretin
muziariba ko dipabara, a daning mangiti
midorozim givaghti ki uamategham.’ ”
27 Ezi Mikaia ua ghaze, “Ia gumazamiziba
bar deravira nan akar kam baragh!”
Egha Ahap migia ghaze, “Ni osimtizitam
inighan kogh ua deraghvira nguibamin
izegh, egh ni kamaghin fogh suam, Akar ki
mikemezir kam, a Ikiavira Itir Godin izezir
puvati.”

Atrivim Ahap misoghasa zui
(1 Atriviba 22:29-36)

28 Kamaghin amizi, Israelin Atrivim Ahap
ko Judan Atrivim Jehosafat, aning uan
midorozir gumaziba inigha, Siriaba ko
misoghasa ghua, Gileatin Distrighin itir
nguibar ekiam Ramotin otifi.
29 Ezi midorozim tighar akuighirighasava
amima, Atrivim Ahap kamaghin Atrivim Je-
hosafat migei, “Ga midorozim bagh mangi,
ki uan atrivir korotiaba sueghiva koro-
tiar igharazitabar aghuighti, midorozir gu-
maziba nan atamangigham. Eghti ni uan
atrivir korotiabar aghuigh.” Egha Israelian
atrivim korotiar igharaziba aghuigha aning
midorozim bagha zui.
30 Dughiar kamra, Sirian atrivim uan
midorozir gumazir karisbar pin tuiva
misozibar dapaniba, akar gavgavim me
ganiga ghaze, “Ia Israelian atrivim baghvira
gan a ko misogh, egh gumazir ziaba itir
igharaziba o ziaba puvatiziba ko misoghan
marki.”
31 Ezi me misozir dughiamin, midorozir
gumazibar dapanir kaba Atrivim Je-
hosafatin ganigha ghaze, a ti Israelian
atrivim. Egha me a misoghasa zuima, a
tiarim akara deima, ezi Ikiavira Itir God an
akura. God midorozir gumazibagh ekuizi
me anetaki.
32 Ezi me fo, kar Israelian atrivim puvati,
egha me anetaki.
33 Midorozim ghuavira itima, Sirian
midorozir gumazir mam, uan barir pimin
Israelia iti naghin puram asavamada. Ezi
barim ghua Ahapin mikarzir, midorozir
korotiam avarazir puvatizim gasara. Ezi
Ahap uan karisin suizir gumazim migia
ghaze, “Ki ikuvigha gifa. Ni zuamira ua
karis giragh midorozir danganim atakigh.”
34 Ezi midorozim ghuavira ikia bar gav-
gavizi, Atrivim Ahap midorozim ategh man-
gan iburaghburaghizi, me karisin aven pu-
ram anefazi, a Siriabar damazimin uan
karisin aven aperaghav ikia Siriabar gara
kamaghira itima, aruem gevima an areme.

19

Godin akam inigha izir gumazim Jehu,
Jehosafatin atari

18:27: Maika 1:2 **18:31:** 2 Eghaghaniba 13:14-15

1 Atrivim Ahap aremegha givazi, Atrivim
Jehosafat bar deravira uamategha iza
Jerusalemin uan atrivir dipenimin oto.
2 Ezi dughiar kamin, Godin akam inigha
izir gumazim Jehu, a Hananin otarim,
a ghua Atrivim Jehosafat batogha kam-
aghin a migei, "Ni ti ghaze, ni gumazir
kurabar pogh men akurvaghamin arazim,
ko gumazir Ikiavira Itir God gifongezir pu-
vatizibagh ifongezir arazim ti dera? Ni
arazir kamaghin garim gamizi, Ikiavira Itir
God nin aningaghe.
3 Egha God fo, ni uaghan arazir aghuir
mabagh ami. Ni uan kantrin aven, itir
aser amizim Aseran nedaziba itir guarir
akinibagh asighasigha, Godin ifongiamin
gintighasa gavgafi."

Jehosafat kotiabar jasba amisefe

4 Atrivim Jehosafat Jerusalemin iti.
Egha dughiar mabar, a dikava ghua
uan gumazamizibar ganasa ghua, sautin
amadaghan Berseban nguibar ekiamin
ikegha ghua notin amadaghan Efraimin
anabamin mighsiaba itir danganimin
tuifi. Egha a Ikiavira Itir God, men inazir
afeziabar God bagh uamategh izasa me
migei. Ezi me a baregha uamategha God
bagha ize.
5 Ezi Jehosafat kotiaba tuisighamin jasba
amisevegha, Judan nguibar ekiar divazir
bar gavgavim avinizibа bar me ariki.
6 Egha kotiaba tuisizir jasba, a kamaghin
me migei, "Ia gumazamizibar ingangarim
gamir puvati. Ia Ikiavira Itir Godin ingan-
garim gami, a uabi ia ko iti. Kamaghin
amizi, ia kotiaba tuisighamin dughiabar, ia
uari uan araziba bagh deravira gan.
7 Ikiavira Itir God, en God, kotiamin aven,
guizin arazim giragh kotiaba baraghamin
araziba, ko uan namakabar akabar akur-
vaghamin araziba ko, gumazamiziba ia
apezeper dagiaba ia daningamin araziba,
arazir kaba God bar dar aghua. Kam-
aghin amizi, ia gumazir kotiaba tuisiziba, ia
Ikiavira Itir Godin atiatingiva bar an apen-
gan iki, egh deraghvira uan arazibar gan."
8 Jehosafat uan gumazir dapaniba ko ua-
mategha Jerusalemin izezir dughiamin,* Je-
hosafat Livain marazi ko ofa gamir gumazir
maba ko ikizibar gumazir dapanir maba
amisefe, eghti me gumazamizir Ikiavira Itir
Godin Akar Gavgaviba abiziba tuisighamin
jasbar otivam, egh uaghan Jerusalemin
nguibar ekiamin aven itir gumazamiziba
uari adoghodozir migirigiaba akirmigham.
9 Jehosafat kamaghin jasin kabav gei, "Ia
ingangarir kam damuamin dughiamin, ia
bar Ikiavira Itir Godin atiating an apengan
ikiva, deraghvira an arazibar gin mangi.
Ia ingangarir kam damuti, a deraghviram
otivsi, ia uan navir averiabar aven bar
ifongegh.
10 Eghti ian namakataba, nguibar ekiar
igharazibar ikegh izi uarir akurvagh ko-
tiaba tuisighsi ian azangti, ia men akuragh
kotiaba tuisighamin arazir aghuibar
men sure damu. Gumazim, gumazir
igharazimin misoghezi an aremezir kotiam
ko, gumazim Godin Araziba, ko an Akar
Gavgaviba abighizir kotiam, ko gumazim
arazir God ifongeziba abighizimin kotiam
ko arazir God damuasa ia mikemeziba
abighizir kotiam, ia men sure damuti, me
Ikiavira Itir Godin damazimin osimtiziba
puvatigham. Eghti ia ko ian adarasi, Godin
damazimin osimtiziba puvatighti, God ian
aningagheghan kogham.
11 Ia deraviram oragh. Gumazir
pumuning ian faragh mangi kotiabar
ingangaribar ganam. Gumazamiziba
Ikiavira Itir Godin Araziba abigha da
munasir kotiaba baraghamin dughiamin,
Godin ofa gamir gumazibar dapanim
Amaria, ian kotiabar faragh mangam. Eghti
gumazamiziba gavmanin araziba abigha da
munasir kotiaba baraghamin dughiamin,
Ismaelin otarim Sebadaia, a Judan gumazir
dapanim, a ian kotiabar faragh mangam.
Eghti kotiabar ingangaribar, Livaiba ian
akurvagham. Ikiavira Itir God, gumazir
arazir aghuibagh amiba ko iti, kamaghin
amizi, ia atiatingan kogh tuivigh gavgavigh
ingangarir kaba bar dar amu."

20

Apaniba izava Judaba ko misosi

1 Bizir kabar gin, Moapia ko Amonia ko
Amonin kantrin itir igharaz darasi,* me iza
Judaba ko uariv sosi.
2 Ezi gumazir maba Atrivim Jehosafat
bagha iza kamaghin a migei, "Ido-
mian midorozir gumazir avirir dafam,
Amangsizim Itir Dipar Akaremin vongin
itir nguazim ategha ni ko misoghasa izi.
Egha me datirighin Hasason Tamarin iti."
Hasason Tamar, a Engedin nguibar ekiamin
ziar mam.
3 Ezi Atrivim Jehosafat kamaghin oregha
bar atiatingi. Egha a Ikiavira Itir Godin
ifongiam gifofoghasa. Kamaghin, a Judan
kantrin danganiba bar adar itir gumaza-
miziba bagha akam amaga ghaze, me bar
dagheba tagh Ikiavira Itir God ko mikimam.

19:3: 2 Eghaghaniba 17:4-6; 30:19 **19:6:** Godin Araziba 1:17; Onger Akaba 82:1 **19:7:** Godin Araziba 10:17; Aposel 10:34; Rom 9:14; 1 Pita 1:17 * **19:8:** Hibrun akam deragha akar kamin mingarim abighizir puvati. **19:9:** 2 Samuel 23:3 * **20:1:** Hibrun akam deragha akar kamin mingarim abighizir puvati.

4 Ezi Judan danganiba bar adar itir gumazamiziba uarir akurvaghasa Ikiavira Itir
God ko mikimasa Jerusalemin ize.

5 Egha me iza Jerusalemin gumazamiziba ko me Ikiavira Itir Godin Dipenimin
danganir igiar me uari akuvamin uari akufa. Ezi Atrivim Jehosafat ghua men tongin
tugha, kamaghin God ko migei,
6 "O Ikiavira Itir God, ni en inazir afeziabar God, ni uan Nguibamin ikiava,
nguazimin ikiziba bar me gativagha men gari. Ni gavgavir bar ekiam iti. Eghti
gumazitam ni misogh ni abiraghan kogham.
7 O en God, ni fo, e Israelia nin roroam Abrahamin ovavir boriba, e nin gumazamizibara. Ni gumazamizir fomira nguazir kamin apiaziba, ni me batoghezi me are,
eghti nguazir kam, a en nguazimra iki mamaghira ikiasa ni e ganingi.
8 Ezi e dughiar ruarimin nguazir kamin ikegha gifa. En inazir afeziaba fomira
nin boroghin mangi, nin ziam fasa Dipenir kamin ingari. Egha me an ingarigha givazir
dughiamin, me kamaghin ni ko migia ghaze,
9 'Ikiavira Itir God, osimtizitam e batogham, o apaniba izi e ko misogham,
o arimariar kurar ekiatam otogham, o dagheba otevir dughiar ruaritam e batoghti, e izi Dipenir kamin guamin
nin damazimin tugham. Dipenir kam, a danganir e nin boroghin izi nin ziam
famim. Egh e osimtizir kam ginighnigh uarir akurvaghsi nin azangsigham. Eghti
ni en dimdiam baragh uam e iniam.' "

10 Egha Atrivim Jehosafat ua kamaghin God ko migei, "Ni Amonia ko Moapia ko
Idomian ganigha gifa, me e misoghasa ize. Bar fomira, en inazir afeziaba Isip
ategha iza ikizir kabar nguazimin otivir dughiamin, ni en inazir afeziaba ataghizi,
me me ko misoghezir puvati. Kamaghin amizi, en inazir afeziaba me gitagha, me
gasighasighizir puvati.
11 Ezi me datirighin tong arazir aghuir en inazir afeziaba me gamizibagh nighnizir
pu. Puvati. Me bar arazir kuram gamua e ko misoghasa. Me nguazir ni uabi e ganingizir
kamin e batueghasa izegha gifa.
12 O, en God, midorozir gumazir avirir kaba e misoghasava ami. Ezi e me ko
misoghamin gavgaviba puvati. Kamaghin amizi, ni uabi bar puv me damigh. Bar
guizbangira, e fozir puvati, e manmaghin damuam. Kamaghin amizi, e uarir akurvaghasa ni baghavira gara iti."

13 Dughiar kamin, Judan gumaziba uan amuiroghboriba sara, me bar
moghira, Ikiavira Itir Godin damazimin an Dipenimin boroghin tuivighav iti.
14 Ezi Livaibar mav, an ziam Jahasiel, a gumazamizir kabar tongin tughav iti. Jahasiel, a Sekaraian otarim, ezi Sekaraia, a
Benaian otarim, ezi Benaia, a Jeielin otarim, ezi Jeiel, a Matanian otarim. Gumazir kaba
bar moghira, me Livain gumazim Asapin ovavir boriba. Ezi Ikiavira Itir Godin Duam
pamten iza Jahasiel gizivazima,
15 a kamaghin migei, "O Atrivim Jehosafat, ko ia Jerusalemin itir gumazamiziba ko ia Judaba bar, ia deraviram oragh.
Ikiavira Itir God, a kamaghin ia migei: Ia
midorozir gumazir avirir kamin atiating naviba osiman marki. Midorozir kam, kar
Ikiavira Itir Godin bizimra. A ian bizim puvati.
16 Apaniba gurum mizaraghan ia misoghsi Sisin mighsiamin ghuanadir tuavimin izam. Eghti ia mangi Jeruelin
gumazamiziba puvatizir danganimin boroghin, aruem anadi naghin danganir
zarimin me batogham.
17 Ia uari midorozir kamin misoghan kogham. Puvati. Ia mangi misoghamin
danganimin pura tuivigh iki gan, eghti Ikiavira Itir God ian akuragh midorozir
kam damuam. Ia Jerusalem ko Judan danganibar itir gumazamiziba, ia atiating naviba osiman marki. Ia gurum mizaraghan
midorozim bagh mangi, eghti Ikiavira Itir
God ia ko ikiam."
18 Ezi me akar kam baraghizir dughiamin, Atrivim Jehosafat tevimning apirigha uan
guam nguazim mitua. Ezi Judaba ko Jerusalemia bar, me Ikiavira Itir Godin
damazimin nguazim giregha an ziam fe.
19 Ezi Livain anabamin Kohat ko Koran adarazi dikavigha pamtemin dia Ikiavira
Itir God, a Israelian God, an ziam fe.
20 Ezi bar mizaraghara, me dikavigha Tekoan nguibar ekiamin boroghin itir
gumazamiziba puvatizir danganimin mangasava amua iti. Me tighar Jerusalem
ataghiraghamin dughiamin, Atrivim Jehosafat kamaghin me migei, "Ia Judaba
ko Jerusalemia, ia oragh! Ia nighnizir gavgavim Ikiavira Itir God, ian Godin iki,
egh tuivigh gavgafigh. Egh ia Godin akam inigha izir gumazibar akaba nighnizir
gavgavim dar iki, egh ia uan apaniba abiragham."
21 Egha atrivim uaghan gumazamizibar nighnizibagh foghasa men azangsisi, egha
gin, a midorozir gumazibar faragh mangi, ighiar kam bangasa me amisefe: Ezi me
kamaghin ighiam bati.

20:7: Aisaia 41:8; Jems 2:23 **20:10:** Godin Araziba 2:4-19 **20:12:** Onger Akaba 25:15; 121:1-2 **20:15:** Ua Me Ini 14:13; Godin Araziba 1:29-30; 2 Eghaghaniba 32:7 **20:15:** Godin Araziba 20:1-4 **20:17:** Ua Me Ini 14:13-14; Diboboniba 14:9; 2 Eghaghaniba 15:2

"Ikiavira Itir Godin Araziba bar zue,
ezi arazir kam, mati an kurkazir aghuim.
E bizir kabagh nighnigh,
egh an ziam fi ighiaba bangam.
Ikiavira Itir God zurara en apangkuvigha mamaghira iti.
Kamaghin amizi, e a minamam."

22-23 Jehosafat uan midorozir gumaziba ko zuir dughiamin, gumazir ighiam batiba, me dikavigha Ikiavira Itir Godin ziam famin ighiabagh ami. Ezi Ikiavira Itir God, Amonia ko Moapia ko Idomian midorozir gumazibagh amizima, me uarira uarir atara uariv sosi. Amonia ko Moapia, faragha Idomia ko misogha, bar me misoghezi me ariaghire. Egha gin Amonia ko Moapia uari uariv sogha bar uarigh asighasiki.

24 Ezi Judan midorozir gumaziba ghua gumazamiziba puvatizir danganimin itir tauan mamin oto, kar tauan midorozir gumaziba ikia apaniba bagha garim. Egha me apaniba bagha garava avenge. Me apanibar kuabar garima, da pura tintinibar nguazimin irav iti, ezi me digavir kuram gami. Men tav angamira itir puvati, me bar moghira ariaghire.

25 Ezi Atrivim Jehosafat uan adarazi ko, gumazir kuar kabar tongin ghua garima, bizir bar aviriba iti. Ezi me dagheba ko korotiaba ko bizir bar aghuir avirir maba ini. Biziba bar aviraseme, kamaghin amizi, me aruer pumuning ko mikezimin bizir kaba isavira iti.

26 Egha namba 4in aruemin, me iza danganir zarir mamin uari akuvagha, Ikiavira Itir God men akuragha amizir bizim ginighnigha, an ziam fe. Bizir kam bangin, dughiar kamin ikegha iza datirighin, me danganir kam kamaghin a dibori, Godin Ziam Fer Danganir Zarim.

27 Ikiavira Itir God men akuragha men apaniba abira, kamaghin amizi, Jehosafat faragha zuima Judaba ko Jerusalemian gumaziba an gin ikia, me bar akuegha uamategha Jerusalemin zui.

28 Egha me gitabav sogha sighabagh iviava Jerusalemin nguibar ekiamin aven zui, egha Ikiavira Itir Godin Dipenim avinizir divazimin tiar akamin boroghin ghua ziar ekiam a ganidi.

29 Ezi kantrin igharazibar atriviba ko gumazir dapaniba kamaghin oraki, Ikiavira Itir God Israelian akuragha men apanibav soghezi, me bar ariaghire.

30 Ikiavira Itir God bar deraghavira Jehosafatin kantrin gari, kamaghin amizi, midorozitam uam otozir puvatizi, Jehosafat uan gumazamiziba ko avughsi.

Atrivim Jehosafat areme
(1 Atriviba 22:41-50)

31 Jehosafat azenir 35plan ikia atrivimin oto, egha 25plan azenibar Jerusalemin atrivimin iti. An amebam, Silhin guivim, an ziam Asuba.

32 Jehosafat uan afeziam Asa faragha ikiava amizi moghin, a Ikiavira Itir Godin damazimin arazir aghuibagh ami.

33 Egha bizir vamira, an a gamizir puvati, a mighsiabar pin itir asebar ziaba fer danganibagh asighasighizir puvati. Ezi gumazamiziba uaghan deragha uan inazir afeziabar Godin gintigha tugha gavgavizir puvati.

34 Atrivim Jehosafat amizir arazir igharaziba bar, a faragha atrivimin otozir dughiamin ikegha ghua an aremezir dughiamin eghaghaniba, akinafarir kamin iti, me kamaghin a dibori, Hananin Otarim Jehun Eghaghaniba. Ezi akinafarir kam, akinafarir bar ekiamin aven iti, me kamaghin a dibori, Israelian Atrivibar Eghaghanibar Akinafarim.

35 Dughiar mam, Atrivim Jehosafat Israelian Atrivim Ahasia ko poro, ezi atrivir kam arazir bar kurar aviribagh ami.

36 Egha aning uaning inigh biziba ater kantri Tarsisin mangasa kurir ekiabar ingari. Ezi aningin ingangarir gumaziba Esiongeberin kurir ekiar kabar ingari.

37 Ezi Dodavahun otarim Elieser, a Maresan nguibar ekiamin gumazim, a Godin akar bar gavgavimin kamaghin Jehosafat migei, "Ni atrivir kuram Ahasia ko roroam gami. Kamagh amizi, Ikiavira Itir God gua ingarizir kurir ekiabagh asighasigham." Ezi kurir kaba ghua bar ikuvigha Tarsisin mangan ibura.

21

1 Egha gin Atrivim Jehosafat uan inazir afeziabar min aremezima, me Devitin Nguibar Ekiamin, an inazir afeziabar kuaba afezir danganimin anefa. Ezi an otarim Jehoram an danganim inigha atrivimin oto.

Atrivim Jehoramin eghaghanim

(Sapta 21)

Jehoram Judan atrivimin iti
(2 Atriviba 8:17-24)

2 Atrivim Jehoram dozir 6pla iti. Men ziabar kara: Asaria, Jehiel, Sekaraia, Asarian igharazim, Maikel ko Sefatia. Jehoram ko 6plan gumazir kaba, me bar Judan Atrivim Jehosafatin otariba.

3 Jehosafat gol ko silvan avirim ko bizir ivezir bar pin koziba isa uan borir kabagh

20:33: 2 Eghaghaniba 17:6; 19:3 **21:2:** 2 Atriviba 8:16-24

anıngi. Egha a uaghan Judan nguibar ekiar dıvazir bar gavgavim avınizibar ganamın ingangariba me ganıngi. Jehoram, a Jehosafatın otarir ivariam, kamaghın amizı, Jehosafat uan danganim inigh atrivimın ikiasa anemısefe.

4 Jehoram atrivimın otozir dughiamın, a uan kantri bagha gavgavigha, bar uan doziba ko Judan gumazir dapanir mabav soghezı me ariaghire.

5 Jehoram 32plan azeniba ikiava atrivimın oto, egha a 8plan azenibar Jerusalemın atrivimın iti.

6 A Israelian Atrivim Ahapın, guivimın iti. Kamaghın amizı, an Ahapın adarazi ko Israelian atrivir igharazibar arazir kurabar gıntısi. Egha arazir kurar avıriba Ikiavıra Itir Godın damazimın dagh ami.

7 Ezı Ikiavıra Itir God Judan kantri gasıghasıghizir puvatı. Guizbangıra, Ikiavıra Itir God uan ingangarir gumazim, Atrivim Devit gınıghnısi. A fomıra Devit ko akar dıkırızim gamua ghaze, Devitın ikızibar tongın gumazitam zurara atrivimın ikiam, eghtı Devitın lamın angazangarim mungeghan kogham. Ezı dughiar kamın Ikiavıra Itir God akar dıkırızir kam gınıghnısi. Kamaghın amizı, a Judan kantri gasıghasıghan aghua.

8 Jehoram Judan atrivimın itir dughiamın, Idomian gumazamiziba an akam batogha an apengan ikian aghua. Egha me uarir ganasa atrivir mam amısefe.

9 Ezı Jehoram uan mıdorozir gumazir dapaniba ko karis bar tuiva mısozir gumaziba inigha, Idomia mısoghasa zui. Me ghua otivizı, Idomian gumaziba iza Jehoramın mıdorozir gumaziba ekıarugha me mısoghasa. Ezı dımagarimın Jehoram mıdorozir gumazir karisbar zuiba inigha, bar pamtem mısogha me adugha ghue.

10 Egha, Judaba Idomia dıkabırazir puvatı. Ezı Idomian gumazamiziba, uarı uan kantri gativagha ikia iza datırıghın tu. Jehoram Ikiavıra Itir God, uan inazir afeziabar God akırim ragha a gasara. Kamaghın amizı, dughiar kamın, Lipnan nguibamın gumazamiziba uaghan akaba batogha, ua Judabar apengan itir puvatı.

11 Ezı Jehoram uaghan Judan kantrin mıghsıabar itir danganibar asebar ziaba fasa danganibar ingari. Egha a Juda ko Jerusalemın nguibar ekiamın gumazamizibagh ekuizı, me akırim ragha Ikiavıra Itir God gasaragha, an damazimın arazir kurabagh ami.

12 Dughiar mam, Godın akam inigha izir gumazim Elaija, Atrivim Jehoram bagha akınafarir mam osirigha anemaga ghaze, “Ikiavıra Itir God, a nın ovavim Devitın God, akam kamaghın nın iti: Nı uan afeziam Atrivim Jehosafat ko nın inazim Atrivim Asa, nı aningın arazir aghuibar gıntızir puvatı.

13 Nı Israelian atrivir arazir kurabagh amibar gın ghua, Judaba ko Jerusalemıa getuima, me akırim ragha God gasara. Nı Atrivim Ahap uan adarazi ko Israelia gamizı moghıra nı a gami. Egha nı uan dozibav soghezı, me ariaghire. Me gumazir aghuiba, egha men araziba bar nın arazibagh afira.

14 Kamaghın amizı, Ikiavıra Itir God nın gumazamiziba ko, nın amuiba ko boriba sara pazıvıra ia damuva, nın biziba bar dagh asıghasigham.

15 Eghtı nı uabı, arımariar bar kuram nın muriar averiamın ikiam. Eghtı dughiabar vaghvagh, arımariar kam bar ekeveghtı, nın evenavim asıghırigham.”

16 Ezı dughiar kamın, Ikiavıra Itir God, Filistiaba ko Arebian Itiopian nguazimın boroghın itibagh amizı, me Jehoramın anıngaghe.

17 Egha me iza kantri Juda mısogha, Atrivim Jehoramın dıpenimın itir biziba bar ada inigha ghu. Egha me an amuiba ko an otariba inigha ghue. Egha an otarir abuananam inigha ghuzir puvatı, an ziam Joahas, an ziar igharazim Ahasia.

18 Ezı bizir kabar gın, Ikiavıra Itir God arımariar bar kuram gamizı, an atrivimın muriamın oto. Arımariar kam a gıvaghan kogham.

19 Arımariar kam an itima, azenir pumuning gıfa, ezı Jehoramın evenavim asiaghırizı, a mızazir bar kuram inigha areme. Ezı Judan gumazamiziba a gınıghnıghasa avir ekiatam arızir puvatı, matı me an ovavibagh amizı mokın.

20 Jehoram azenir 32pla ikia atrivimın oto, egha 8plan azenibar Jerusalemın atrivimın iti. Ezı an aremezir dughiamın, gumazitam an apangkuvizir puvatı. Me atriviba afir danganimın anefazir puvatı, me Devitın Nguibar Ekiamın anefa.

Atrivim Ahasia ko Atrivir Amizim Atalian eghaghanim

22

(Sapta 22)

Ahasia Judan atrivimın oto
(2 Atriviba 8:25-29; 9:21-28)

1 Jehoram atrivimın itir dughiamın, Arebian gumazir maba mıdorozir gumazir maba inigha Judan iza, an otarir ekiaba bar me mısoghezı me ariaghire. Egha me Jehoramın otarir abuananam Ahasia mısoghezir puvatı.

21:7: 1 Atriviba 11:36 **21:8:** Jenesis 27:40 **21:20:** 2 Eghaghaniba 24:25; 28:27; Jeremaia 22:18; 22:28

2 Ezi Ahasia 42plan azeniba ikia, egha
atrivimin oto. Egha azenir vamiran
Jerusalemin atrivimin ike. An amebam
Atalia, a Israelian Atrivim Omrin igiam.
3 An amebam nighnizir kurabar an sure
gami, kamaghin amizi, an Ahapin ikizimin
arazir kurabagh ami.
4 An afeziam aremezir dughiamin gin,
an Ahapin adarazi inizi, me nighniziba a
ganidima, a men nighnizibar gin ghuzi,
bizir kam bangin an araziba bar ikuvigha
a gasighasisi. Ezi Atrivim Ahasia arazir
kuraba Ikiavira Itir Godin damazimin dagh
ami, mati Ahapin ikizim amizi mokin.
5 Egha Atrivim Ahasia gumazir kabar
akam baregha ghua Israelian Atrivim Jo-
ramin porogha a ko ghua, aning Sirian
Atrivim Hasael misosi. Me Ramotin nguibar
ekiamin boroghira uariv sosi, a Gileatin Dis-
trighin itir nguibam. Ezi Sirian midorozir
gumaziba Joram birazi, a bar ikufi.
6 Ezi Joram midorozim ategha ghua, Jes-
rilin nguibar ekiamin ikia, ua deraghasa
mizua iti. A Jesrilin ikiavira itima, Atrivim
Ahasia an ganasa ghu.
7 Ezi God fogha gifa, Atrivim Ahasia mangi
Joramin gan ikiamin dughiar kamin, an a
gasighasigham. Egha dughiar kamin Aha-
sia ghua Joram ko ikia aning ghua Nimsin
otarim Jehu bato. Ikiavira Itir God, Ahapin
ikizim gasighasighasa, Jehu amisefe.
8 Ezi Jehu, Ahapin ikizim gasighasigha
ghua Judabar gumazir dapanir maba ko
Ahasian dozibar otariba bato. Gumazir
kaba Ahasian ingangaribagh ami. Ezi Jehu
bar me misoghezi, me ariaghire.
9 A me misoghezi me ariaghiregha givazi,
an Atrivim Ahasia buri. Ezi Ahasia Samar-
ian nguibamin modogha iti. Ezi gumazir
maba an ganigha a inigha Jehu bagha
izezi, an a misoghezi an areme. Ezi me
Ahasian kuam purama anetaghizi a itir pu-
vati. Me kamaghin nighnigha ghaze, Aha-
sia, an Atrivim Jehosafatin igiam, Jehosafat
bar uan navir averiamin aven Ikiavira Itir
God baghavira iti. Kamaghin amizi, me
Ahasian kuam isa mozimin anefa. Ezi
dughiar kamin, Ahasian ikizimin aven, Jud-
abar atrivimin ikiva men ganamin gumazi-
tam ua itir puvati.

Atalia Judabar atrivir amizimin oto
(2 Atriviba 11:1-3)

10 Ezi Atrivim Ahasian amebam Atalia
kamaghin akam baraki, an otarim Ahasia
aremegha gifa. Ezi a zuamira midorozir
gumazibav kemezi, me Judan atrivibar
ikizimin gumaziba bar me misoghezi me
ariaghire.
11 Ezi midorozir gumaziba Ahasian
otarim Joas misoghezi an aremezir puvati.
Me kamaghin fozir puvati, Atrivim Jeho-
ramin guivim Jehoseba, an Atrivim Ahasian
buaramizim, an ofa gamir gumazim
Jehoiadan amuim, amizir kamra, a moga
atrivimin otarir aremeghamibar tongin
Joas inigha, amizir an ganamim ko, aning
isa danganir me daguivsiaba arizimin aven
aning modo. Kamaghin amizi, Atalia Joas
misoghezi an aremezir puvati.
12 Ezi Jehoseba 6plan azenibar Ikiavira
Itir Godin Dipenimin aven Joas modozi an
a ko iti. Ezi dughiar kamin, Atalia Judan
atrivir amizimin ikiavira iti.

Atrivim Joasin eghaghanim

23

(Sapta 23--24)

Me Joas amisevezi, an atrivimin oto
(2 Atriviba 11:4-16)

1 Atalia atrivir amizimin itima, an namba
7in azenimin, Godin ofa gamir gumazim
Jehoiada bizitam damuasa nighnizir gav-
gavim iti. Egha a 100plan midorozir gumaz-
ibar garir gumazir dapaniba ko migeima,
me an akuraghasa a ko akar dikirizir gav-
gavim gami. Gumazir dapanir kabar ziabar
kara: Jerohamin otarim Asaria, ko Jeho-
hananin otarim Ismael, ko Obetin otarim
Asaria, ko Adaian otarim Masea, ko Sikrin
otarim Elisafat.
2 Gumazir dapanir kaba Judan nguibar
ekiaba bar dar ghua, Livaiba ko Is-
raelian ikizibar gumazir dapaniba inigha
Jerusalemin ize.
3 Ezi gumazir kaba bar moghira Godin
Dipenimin uari akuvagha, Atrivim Joasin
apengan ikiasa akar dikirizir gavgavim
gami. Ezi Jehoiada kamaghin me migei,
“Ikiavira Itir God akar dikirizim kamaghin a
gamigha ghaze, dughiabar zurara atriviba
Devitin ikizimin otivam. Kamaghin amizi,
Ia izi Joasin ganigh. An Atrivim Ahasian
otarim, an atrivimin otivam.
4 Ezi e datirighin kamaghin damuam.
Ia Godin ofa gamir gumaziba ko Livaiba,
Sabatin aruemin ingangarim damusi izi,
3plan okoruabar uari tuiragh. Okoruatam,
Godin Dipenimin tiar akabar ganam.
5 Eghti okoruar namba 2, atrivimin
dipenimin gan, eghti okoruar namba 3,
tiar akar me kamaghin diborim, Jesot, me
an gan. Eghti gumazamiziba bar, Ikiavira
Itir Godin Dipenimin uari akuvir danganir
ekiamin iki.
6 Ofa gamir gumaziba ko Livain men
akurvaziba, merara Godin damazimin zue,
kamaghin amizi, me Ikiavira Itir Godin
Dipenimin aven mangam. Ia gumazamizir
igharaziba ateghti, me aven mangan marki.

23:3: 2 Samuel 7:12

Gumazamizir igharaziba, God mikemezi moghin azenan iki.
7 Livaiba uan midorozir sababar suigh atrivim Joas ekiarugh, bar deraghviram an gan. Eghti a danganir manamin mangiti, me a sara mangi. Eghti gumazitam Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven iziti, Livaiba a misueghti an aremegh."

8 Ezi Livaiba ko Judan gumazamiziba bar moghira, ofa gamir gumazim Jehoiadan akar kamin gin zui. Egha Sabatin dughiamin, gumazir dapaniba, gumazir ingangarim agivagha avughsasa amir kaba, ko gumazir men danganiba iniamiba, gumazir dapanir kaba bar men akua Jehoiada bagha Ikiavira Itir Godin Dipenimin izi.
9 Dughiar kamin, Atrivim Devitin afuziba ko orar ekiaba ko doziba, da Ikiavira Itir Godin Dipenimin iti. Ezi Jehoiada bizir kaba inigha midorozir gumazibar dapanibagh aningi.
10 Egha Jehoiada, Ikiavira Itir Godin Dipenimin divazimin danganiba bar dar mitivasa gumaziba amangi. Ezi midorozir gumaziba ghua, Ikiavira Itir Godin Dipenimin uari bagha danganiba inigha, sautin amadaghan ikegha ghua notin amadaghan tu. Me uaghan ofa gamir dakozimin boroghin tuivighav ikia, midorozir sababa suigha, atrivim ekiarugha bar deraghvira gara iti.
11 Midorozir gumaziba uari akirigha mizua itima, ofa gamir gumazim Jehoiada uan otariba ko, Joasin akua azenan iza, atrivibar dapanir asuam Joasin dapanim garu. Egha Akar Dikirizir Gavgavim itir akinafarir righizir mam a ganingi. Egha me gin olivin borem Joasin dapanim gingegha anemisevezi, an atrivimin oto. Ezi gumazamiziba bar akuegha kamaghin dei, "Joas dughiar ruarimin atrivimin ikiam."

12 Ezi Atrivir Amizim Atalia orazima niginir dafam oto. Ezi midorozir gumaziba ko gumazamiziba bar akuegha dia ivemara arua atrivimin ziam fe. Ezi atrivir amizim uan dipenim ategha Ikiavira Itir Godin Dipenimin danganir gumazamiziba uari akuva itimin zui.
13 A ghua otogha garima, atrivir igiam, atriviba ami moghin, Ikiavira Itir Godin Dipenimin guamin itir guarir akinimin boroghin tughav iti. Egha a midorozir gumazibar dapaniba ko gumazir sighabagh ivibar garima, me atrivir igiamin boroghin iti. A uaghan garima gumazamiziba bar akuegha, men marazi uaghan isighabagh ivi. Ezi ighiabagh amir gumaziba uan gitaba ko buabav soghava ighiabagh amua men faragha zui. Ezi Atalia puv atara uan korotiam abigha dia ghaze, "Ia gumazamizir kuraba. Ia bar arazir kuram gamua na abinasa."
14 Ezi Jehoiada Ikiavira Itir Godin Dipenimin boroghin Atalia misueghti an aremeghan an aghua. Egha a kamaghin midorozir gumazir dapanibav gei, "Ia Atalian suiraghti, midorozir gumaziba anekiarugh a kurugh Ikiavira Itir Godin Dipenim avinizir divazimin azenan mangi. Eghti gumazitam an gin mangiti, ia gumazir kam misueghti an aremegh."
15 Ezi me Atalian suiragha, a inigha Godin Dipenim ategha ghua atrivimin dipenim avinizir divazir hoziaba aven zuir tiar akamin aven ghugha, a misoghezi an areme.

Ofa gamir gumazim Jehoiada, Ikiavira Itir Godin gin mangasa gumazamizibar akurvasi
(2 Atriviba 11:17-21)

16 Godin ofa gamir gumazim Jehoiada, Atrivim Joas ko gumazamizibar akurvazi, me Ikiavira Itir God ko Akar Dikirizir Gavgavim gamua ghaze, me Ikiavira Itir Godin gumazamizibara ikiam. Egha a uaghan atrivim ko gumazamizibar akurazi, me uarir tongin Akar Dikirizir Gavgavim gami.
17 Egha gin gumazamiziba asem Balin ziam fer dipenimin ghua, bar a gasighasiki. Egha me ofa gamir dakoziba ko asem Balin marvir guabagh asighasiki. Egha me ofa gamir dakozir kabar boroghin Balin ofa gamir gumazim Matan misoghezi an areme.
18 Ezi Jehoiada Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven itir ingangaribar ganasa, Livain adarazir tongin, Godin ofa gamir gumazir maba ko Livain igharaziba sara me amisefe. Ikizir kamning, Atrivim Devit fomira ingarasa men ovavibav kemezi moghira me ingari. Egh me Moses Osirizir Araziba mikemezi moghin, Ikiavira Itir God bagh ofan bar isia mighiribar amu. Egh me Devit mikemezi moghin, ofa damuamin dughiamin, me buabav sogh ighiabagh amir gumazibav kimti, me ighiar bar akongezibar amu.
19 Egha Jehoiada Ikiavira Itir Godin Dipenim avinizir divazimin tiar akabar ganasa Livain maba amisefe. Eghti Livain kaba bar deraghvira tiar akabar ganti, Ikiavira Itir Godin damazimin zuezir puvatizir gumazamiziba aven mangan kogham.
20 Ezi Jehoiada, midorozir gumazibar dapaniba ko, midorozir gumazir atrivimin gariba ko, atrivimin dipenimin garir midorozir gumaziba, me Ikiavira Itir Godin Dipenimin ghuegha atrivir igiam inigha an akua atrivimin dipenimin zuima, gumazamiziba bar men gin zui. Me bar

ghua otivigha, tiar akar me kamaghin
diborim, Tiar Akar Pin Itim, an aven ghua
Joas isava atrivir dabirabim gatizi an a
gapera.
21 Egha Judan gumazamiziba bar
akonge. Me fo, midorozir gumaziba
Atalia misoghezi an areme. Kamaghin
amizi, gumazamiziba navir amirizim sara
Jerusalemin iti.

24

Joas uamategha Ikiavira Itir Godin Dipenim akiri
(2 Atriviba 12:1-16)

1 Joas 7plan azeniba ikia, egha atrivimin
oto. Egha 40plan azenibar Jerusalemin
atrivimin iti. Joasin amebamin ziam Sibia,
a Berseban nguibar ekiamin amizim.
2 Godin ofa gamir gumazim Jehoiada
ikiavira itir dughiamin, Joas Ikiavira Itir
Godin damazimin arazir aghuibagh ami.
3 Ezi Jehoiada, Atrivim Joas bagha amizir
pumuning ginaba. Ezi Joas aningin itima,
aning otariba ko guiviba bate.
4 Ezi dughiar maba ghuegha givazima,
Joas uamategh Ikiavira Itir Godin Dipenim
akirasa nighnisi.
5 Egha a ofa gamir gumaziba ko Livaiba
akuvagha kamaghin me migei, "Ia mangi
Judan nguibar ekiabar itir gumazamiziba
bar me mikimti, me e uan Godin Dipenim
akirsi dagiabar arigh. Ia azenibar zurara
ingangarir kam damu. Egh ia datirighin
zuamira mangi dagiar kaba inigh." Ezi Livaiba zuamira ingangarir kam gamizir puvati.
6 Egha Joas gin ofa gamir gumaziba ko
Livaibar garir gumazir dapanim Jehoiadan
diagha, kamaghin an azara, "Manmaghin
amizi ni Livaibar aviraghti, me zuamira Judaba ko Jerusalemia da takisin dagiaba inian
aghua? Ia fo, Ikiavira Itir Godin ingangarir
gumazim Moses, Israelian gumazamiziba
ko, akam akirigha ghaze, me Ikiavira Itir
Godin Purirpenimin ingangaribar amusi
takisin dagiaba iniam.* Ezi Livaiba tizim
bagh mangi takisin dagiaba inian aghua?"
7 Amizir kurar kam Atalia atrivimin
itir dughiamin, an adarazi Ikiavira Itir
Godin Dipenim akarigha aven ghuegha
bizir mabagh asighasiki. Egha me uaghan
gumaziba Ikiavira Itir God ganingizir biziba
bar ada inigha, uan asem Balin ziam fasa
ada inigha ghue. Kamaghin amizi Joas
ingangarir kaba ua dar amuasa nighnisi.
8 Egha atrivim dagiabar arighasa Livaibav kemezi, me boksiar mamin ingari,
egha me Ikiavira Itir Godin Dipenim
avinizir divazimin tiar akamin boroghin
aneti.
9 Egha me Ikiavira Itir Godin Dipenim
bagha takisin dagiaba inigh izasa,
Jerusalemin gumazamiziba ko Judan
kantrin danganiba bar dar itir darazi
bagha akam amada. Israelia fomira
gumazamiziba puvatizir danganimin itima,
Godin ingangarir gumazim Moses me
mikemezi, me takis aningizi moghin, me
datirighin ua takisbar aningam.
10 Ezi gumazir dapaniba ko gumazamiziba bar, akar kam baregha, me bar akonge.
Egha me dagiaba inigha iza boksiar kam
gazuima, a bar izifa.
11 Ezi Livaiba dughiabar zurara boksiar
kamin gari a izivavira itima, me a isa
atrivimin ingangarir gumaziba bagha zui.
Eghti atrivimin gumazir akinafariba osirim
ko Godin ofa gamir gumazibar dapanim,
boksiar kamin dagiaba bar da inigh, egh
boksiam uam a isi an danganim datigham.
Me kamaghira amuava, Ikiavira Itir Godin
Dipenim akirasa, dagiar bar aviriba ini.
12 Ezi Atrivim Joas ko ofa gamir gumazibar dapanim Jehoiada, dagiar kaba
inigha, Dipenim akirmighamin gumazibar
gumazir dapanibagh aningi. Ezi gumazir
dapanir kaba ghua ingangarir gumazir
kabagh ivezasa me ini. Dipenibar ingarir
gumaziba ko, gumazir deravira dagiabar
dipenibar ingariba ko, gumazir deravira
ain ko brasin bizibar ingariba, me me inizi.
Eghti me ua Ikiavira Itir Godin Dipenimin
ingar an anekiram.
13 Ingangarir gumazir kaba bar puvira
ingarava Godin Dipenim bar deravira
anekirizi, a fomira ikezi moghin otogha bar
deragha bar gavgafi.
14 Ingangarir gumaziba Ikiavira Itir
Godin Dipenimin ingara anegivazi, gol ko
silvan naba ikiavira iti. Ezi ingangarir
gumazibar dapaniba silva ko golin kaba
atrivim ko Jehoiada ganingi. Eghti aning
ingangarir gumazir igharazibav kemeghti,
me silva ko golin kaba inigh, ofa damuamin
biziba, ko pauran mughuriar aghuim
zuim tuamin itariba, ko itarir igharaziba
ko baghaba, ko Godin Dipenimin aven
ingaramin bizir igharaziba sara ingaram.
Ezi Jehoiada ikiavira itir dughiamin, gumazamiziba Ikiavira Itir Godin Dipenimin
ghua ofan bar isia mighiribagh ami.
15 Ezi gin Jehoiada bar ghuri, ezi an
azeniba 130plan tuzi, an areme.
16 Ezi gumazamiziba Jehoiadan ingangarir an amiziba ko arazir aghuir a Godin
damazimin amizibagh nighnisi. Kamaghin
amizi, me an kuam isa Devitin Nguibar
Ekiamin itir atriviba afir danganimin anefa.

Judaba akirim ragha God gasara

* **24:6:** Ni, Ua Me Ini 30:11-16in gan.

17 Jehoiada ovegha givazi, Judan gumazir
dapaniba iza Atrivim Joasin ziam fava
anepezeperima, a men akabar gin zui.
18 Atrivim Joas Juda ko Jerusalemin gu-
mazamiziba ko, me akirim ragha Ikiavira
Itir God, men ovavibar God gasara, egha me
ua Ikiavira Itir Godin Dipenimin an ziam
fer puvati. Me guarir akinir aser amizim
Aseran nedazim itiba, ko marvir guabar
ingarigha, dar ziaba fe. Me osimtizir bar
dafam Godin damazimin a gami, kamaghin
God men aningaghe.
19 Ezi Ikiavira Itir God, gumazamiziba ua-
mategh a bagh izasa, an Akar Gavgavim
uan akam inigha izir gumazibav kemezi,
me ghua gumazamizibav geima, gumaza-
miziba men akaba baraghan aghua.
20 Ezi Godin Duam, ofa gamir gumazim
Jehoiadan otarim Sekaraia gapasa. Ezi gu-
mazamiziba Sekaraian ganasa, an azenim
girigha ghua bar me gafiragha mitigha ka-
maghin migei, "Ikiavira Itir God kamaghin
migei: Ia an Akar Gavgaviba munasaragha
gifa, kamaghin amizi, ia deraghvira ikian
kogham. Ia tizim bagha arazir kam gami?
Ia akirim ragha Ikiavira Itir God gasaragha
gifa, kamaghin amizi, an akirim ragha ia
gasara."
21 Ezi Atrivim Joas uan gumazir dapaniba
ko me Sekaraian akar kabar aghuagha a
misueghti, an aremeghasa akabav sosi.
Egha atrivim mikemezi, me Ikiavira Itir
Godin Dipenim avinizir divazimin aven,
gumazamiziba uari akuvir danganimin
dagiabar a giniva ghuavira itima, an areme.
22 Atrivim Joas, a Sekaraian afeziam Je-
hoiada amizir arazir aghuibagh nighnizir
puvati. A pura Sekaraia misoghezi an
areme. Sekaraia duam suer dughiamin, a
kamaghin migei, "Ikiavira Itir God ia amir
bizir kamin ganigh ia ikarvagh ivezir ku-
ram ia daningam."

Me Joas misoghezi an areme

23 Azenir kam givazi azenir igiam otivasa
amir dughiamin, Sirian kantrin midorozir
gumaziba iza Atrivim Joas ko misosi. Me iza
kantri Judan otivigha, Jerusalemin nguibar
ekiamin misogha, Joasin midorozir gumaz-
iba abini. Egha Siriaba men gumazir da-
paniba bar me misoghezima me ariaghire.
Egha me Judabar bizir bar aviriba inigha
Damaskusin nguibar ekiamin ghua, Sirian
atrivim ganingi.
24 Judaba akirim ragha Ikiavira Itir God,
men ovavibar God gasara, kamaghin amizi,
bizir kaba otifi. Ezi Ikiavira Itir God Sirian
midorozir gumazir bizir muziarim ataghizi,
me iza Judan midorozir gumazir bar avirim
misogha me abira. Ikiavira Itir God, arazir
kamin Atrivim Joasin arazir kuram ikar-
vagha ivezir kuram a ganingi.
25 Midorozir kamin, Joas duar bar aviriba
ini. Ezi midorozim givazi, Siriaba ua-
mategha uan nguibabar ghuezi, atrivimin
gumazir dapanir maba, me Joas, ofa gamir
gumazim Jehoiadan otarimin misoghezi, an
aremezir bizir kam ginighnisi. Egha me
Joas amizir bizir kurar kam ikarvagh, a
misueghti an aremeghasa akam akiri. Ezi
Joas gin uan dakozimin akuima, me an
dakozimin a misoghezima an areme. Ezi
an kuam, me atriviba afir danganimin ane-
fazir puvati. Me an kuam isa, Devitin
Nguibar Ekiamin anefa.
26 Atrivim misoghezi an aremezir gu-
mazimningin ziamning, Sabat ko Jehos-
abat. Sabatin amebam Simeat, an Amonian
adarazir amizim. Ezi Jehosabatin amebam
Simrit, a Moapian adarazir amizim.
27 Joasin otaribar eghaghaniba, ko
Godin akam inigha izir gumazimin
migirigiar avirir a gasiba, ko a uamategha
Godin Dipenim akirizir eghaghaniba, da
bar moghira akinafarir me kamaghin
diborimin iti, Atrivibar Eghaghanibar Akar
Mingarir Maba. Joas aremegha givazi,
an otarim Amasia an danganim inigha
atrivimin oto.

Atrivim Amasian eghaghanim

25

(Sapta 25)

Amasia Judan atrivimin iti
(2 Atriviba 14:2-6)

1 Amasia 25plan azeniba ikia, egha
atrivimin otogha, 29plan azenibar
Jerusalemin atrivim iti. An amebam,
Jehoadin, a Jerusalemin nguibar ekiamin
amizir mam.
2 Amasia arazir aghuibara Ikiavira
Itir Godin damazimin dagh amua, egha
guizbangira uan navir averiamin dar
gintizir puvati.
3 Amasia Judan kantri gativagha gavgav-
igha an garir dughiamin, a mikemezima,
me ghua, an ingangarir gumazir dapanir
an afeziam Atrivim Joas misoghezi an are-
mezir kamning misoghezi aning areme.
4 Egha a ingangarir gumazir kamningin
boribav soghezi, me ariaghirezir puvati. A
me ataghizi, me iti. An Akinafarimin itir
Moses Osirizir Araziba itir akabar gin zui.
Akinafarir kamin aven Ikiavira Itir God
Akar Gavgavim e ganiga ghaze, "Gumazi-
tamin borim arazir kuratam damighti, ia
an arazir kuram ikarvaghsi, an amebam
ko afeziam misueghti, aning aremeghan
kogham. Eghti kamaghira, amebam ko

24:20: Matyu 23:35; Luk 11:51 **25:4:** Godin Araziba 24:16

afeziam arazir kuratam damighti, ia aningin arazir kuram ikarvaghsi, aningin boribav sueghti, me arimighiran kogham. Gumazim arazir kuram damighti, ia anarira misueghti, an aremegh."

Amasia ghua Idomia ko misosi
(2 Atriviba 14:7)

5 Atrivim Amasia, Judaba ko Benjaminin adarazi bar men diazi, me iza uari akufa. Me iza uari akuvazi, a 20plan azeniba itir gumazir igiaba ko 20plan azenibagh afiraziba amisevegha, me isa uan midorozir gumazibar me ariki. Egha a 1,000plan midorozir gumazibar garir gumazir dapaniba, ko 100plan midorozir gumazibar garir gumazir dapaniba amisefe. Egha a ikiziba vaghvagha, men ganasa gumazir dapanir maba ariki. Ezi midorozir gumazibar dibobonim 300,000in tu. Me bar moghira afuziba ko orabar suigha misoghan bar fo.

6 Egha a uaghan 100,000plan midorozir gumazir aghuiba kantri Israelin ada ini. A silvabar me givese, ezi silvan kabar osimtizim 3,000 kilogremin tu.

7 Ezi Godin akam inigha izir gumazir mam ghua kamaghin atrivim migei, "Israelin kantrin gumaziba, Ikiavira Itir Godin apengan itir puvati, ezi a me ko itir puvati. Kamaghin amizi, ni Israelian midorozir gumazir kaba inighti me midorozim bagh nin gin mangan marki.

8 Ni kamaghin fogh, God uabira gumazibar amuti, me uan apaniba abiragham, o men apaniba me abiragham. Kamaghin amizi, pura bizim, ni uan midorozir gumaziba ko Israelian midorozir gumaziba inigh midorozim bagh mangi, egh atiatingan koghiva bar pamtem misogham. God nin apanibar amighti, me ni abiragham."*

9 Ezi Amasia akar kam baregha kamaghin akam inigha izir gumazimin azara, "Ezi 3,000 kilogrem silvan ki Israelian midorozir gumazibagh ivezeziba, ki manmaghin dar amuam?"

Ezi Godin akam inigha izir gumazim kamaghin Amasian akam ikaragha ghaze, "Ni nighnizir aviribar amuan marki. Silvan dagiar ni me ganingizir kaba, Ikiavira Itir God da ikarvagh bar aviriba ni daningam, eghti da silvan ni aningizir kaba bar dagh afiragham."

10 Ezi Amasia Israelian midorozir gumazir kaba amangizi, me uamategha uan nguibabar ghue. Ezi me Judaba bagha naviba bar men ikufi.

11 Egha gin Amasia gavgavim uan nighnizim ganigha, uan midorozir gumaziba inigha Idomia misoghasa Danganir Zarir Amangsizir Avirim Itimin ghu. Egha me Idomian midorozir gumazir 10,000pla misoghezi me ariaghire.

12 Egha me ua 10,000plan gumazir igharazibar suigha me inigha mighsiar mamin ghuavanabo. Egha me isava davarir bar konir mamin me akunizi, me bar misaraghire.

13 Amasia uan midorozir gumaziba ko ghua Idomia misozir dughiamin, Israelian midorozir gumazir Amasia uam amangiziba, me uamategha iza Judan nguibar ekiabav sosi, me Samarian nguibar ekiamin ikegha ghua, Bethoronin nguibar ekiamin tu. Egha me 3,000plan gumazamizibav soghezi me ariaghirezi, me nguibar ekiar kabar itir bizir aghuir bar aviriba inigha ghue.

Akam inigha izir gumazir mam Amasian atari

14 Atrivim Amasia Idomia misogha me abiragha givagha, men marvir guaba inigha uamategha Judan izegha, uan asebar min da atigha, dar ziaba fasa da bagha ofan min pauran mughuriar aghuim zuiba tue.

15 Ezi Ikiavira Itir God, Atrivim Amasian arazir kamin ganigha bar a baseme. Egha Ikiavira Itir God uan akam inigha izir gumazim amadazima, a ghua kamaghin Amasia migei, "Ni tizim bagha ikizir igharazimin asebar ziaba fe? Ni fo, aser kaba uan adarazir akuragha nin dafarimin ua me inizir puvati. Ezi, ni tizim bagha dar ziaba fe?"

16 Godin akam inigha izir gumazim migiavira itima, Amasia an migirigiaba atugha kamaghin migei, "Tina nighnizim na daningasa ni amisefe? Ni uan akam dukuagh. Puvatighti, ki uan midorozir gumazitam mikemeghti, a ni misueghti ni aremegham."

Ezi Godin akam inigha izir gumazim uan akam dukumasa, egha ua kamaghin atrivim migei, "Ki datirighin fo, ni arazir kuram gamigha, datirighin nan akam baraghan aghua. Kamaghin amizi, God datirighin ni gasighasigham."

Amasia Israelia ko misosi
(2 Atriviba 14:8-20)

17 Ezi gin Judan Atrivim Amasia, Israelian Atrivim Jehoas bagha gumaziba amangi. Atrivim Jehoas, a Joahasin otarim, egha Jehun igiavotarim. Gumazir kaba ghua Jehoas batogha, kamaghin a migei, "Atrivim Amasia, a Israelia, ia ko misoghasa migei. Kamaghin amizi, ia izi."

18 Ezi Jehoas, Judan Atrivim Amasian akam ikaragha kamaghin akar isin zuimin a migei, "Lebanonin kantrin aven, dikoniba itir ikarizir mam, temer sidan mam bagha akam amaga kamaghin a migei, 'Ni uan

* **25:8:** Hibrun akam deragha akar kamin mingarim abighizir puvati.

guivim, nan otarim bagh anemangasa ki ifonge. Eghti aning uaningin ikiam.’ Dikoniba itir ikarizir kam, akar kam mikemezi, gin asizir atiar mam danganir kam garua, ikarizir kam dikabinizi, a ikufi.”

19 Jehoas akar isin zuir kam gamua, ua kamaghin Amasia migei, “Ki fo, bar guizbangira, ni Idomia misogha bar me abira. Kamaghin amizi, ni bar akuegha uan ziam bar a fe. Ni midorozir kamin ziar ekiam ini. Ni datirighin bar akuegh, deraghvira uan nguibamin iki. Egh ni ua e misoghsi midorozim foran marki. Puvatightima, ni ko Judan gumazamiziba, iregh bar ikuvigham.”

20 Ezi Amasia Jehoasin akam baraghan aghua. Bizir kamin mingarim kamakin, Judaba Idomian asebar ziaba fe. Kamaghin amizi, God Judaba isi men apanibar dafarim darighasa nighnigha gifa.

21 Kamaghin amizi, Israelian Atrivim Jehoas Israelian midorozir gumaziba ko, me nguibar ekiar Judan kantrin itim Betsemesin ghugha, Judabar Atrivim Amasia ko an midorozir gumaziba ko misosi.

22 Me uariv sogha ghua, Israelia Judan midorozir gumaziba dikabirazi, Judan midorozir gumaziba ara ua uan nguibabar ghue.

23 Ezi Israelian Atrivim Jehoas, Betsemesin nguibar ekiamin Judabar Atrivim Amasian suira. Amasia, Atrivim Joasin otarim, egha Atrivim Ahasian igiavotarim. Ezi gin, Atrivim Jehoas Israelian midorozir gumaziba ko, Betsemesin nguibar ekiam ategha Jerusalemin ghue. Egha me Jerusalem avinizir divazir gavgavim gasighasigha, Efraimin Tiar Akamin ikegha ghua, Tiar Akar Mikebamin Itimin tu. Divazir kuvizir kamin ababanim, a 200 mitan tu.

24 Ezi Jehoas Jerusalemin aven ghua, golba ko silvan nguibar ekiamin itiba bar ada ini. A uaghan itarir ekiaba ko itarir igharazir Ikiavira Itir Godin Dipenimin itiba, ko atrivimin dipenimin mongezir dagiaba bar ada ini. Egha a uaghan Obetidom ko Judan gumazir ekiar maba isa kalabuziabar min me atigha kamaghin Amasia migei, “Amasia, ni uam Israelia e misoghsi nighnighan marki. Ni kamaghin damighti, ki nin gumazir ekiabav sueghti, me arighiregham.” An akar kam mikemegha givagha, gumazir ekiar kaba ko gumazamizir maba ko bizir iniziba sara inigha ua Samarian ghu.

25 Ezi gin Israelian atrivim Jehoas aremegha givazi, Judan Atrivim Amasia ua 15plan azenibar ikegha, areme.

26 Atrivim Amasia amizir arazir igharaziba bar, a faragha atrivimin otozir dughiamin ikegha ghua an aremezir dughiamin eghaghaniba, akinafarir kamin iti, me kamaghin a dibori, Judaba ko Israelian Atrivibar Eghaghanibar Akinafarim.

27 Atrivim Amasia akirim ragha Ikiavira Itir God gasarazir dughiamin, gumazir maba a misueghti an aremeghasa akam akiri. Ezi an akar kam baregha, ara Lakisin nguibar ekiamin ghu. Ezi an apanir kaba gumazir maba amangizi, me an gin Lakisin nguibar ekiamin ghua, a misoghezi an areme.

28 Ezi me an kuam inigha hoziabagh atigha ua Jerusalemin izegha, Devitin Nguibar Ekiamin, an inazir afeziaba afezi naghin anefa.

Atrivim Usian eghaghanim

26

(Sapta 26)

Usia Judan atrivimin oto
(2 Atriviba 14:21-22; 15:1-7)

1-2 Atrivim Amasia uan inazir afeziabar min aremegha givazima, Judaba bar, an otarim Usia amisevezi, a uan afeziamin danganim inigha atrivimin oto. Usia 16plan azeniba ikiava atrivimin oto. An atrivimin itima azenir maba givazi, a ghua misogha apanibar dafaribar, ua Elatin nguibar ekiam ini. Egha nguibar ekiar kamin danganir ikuviziba, a uam adar kiri.

3 Usia 16plan azeniba ikia atrivimin oto, egha 52plan azenibar Jerusalemin atrivimin iti. An amebam Jekolia, a Jerusalemin nguibar ekiamin amizim.

4-5 Usia atrivimin itir dughiamin, gumazir mam Sekaraia, a Ikiavira Itir Godin atiating an apengan ikiamin arazibar an sure gami. Sekaraia angamira itir dughiamin, Atrivim Usia God baghavira iti. Usian afeziam Amasia amizi moghin, Usia Ikiavira Itir Godin damazimin arazir aghuibagh ami. Egha Usia Ikiavira Itir Godin ifongiamin gintighasa gavgavighavira itima, God an akurazi bizir an amiba bar deraghaviram otifi.

6 Egha Atrivim Usia dikavigha ghua Filistiaba ko misosi. Egha a me misogha me abiragha, Getin nguibar ekiam avinizir divazim ko, Japnen nguibar ekiam avinizir divazim ko, Asdotin nguibam avinizir divazim, a bar da akaraghariki. Egha a Asdotin nguazim ko Filistian nguazimin danganir igharazibar nguibar ekiar igiabar ingari.

26:4-5: 2 Eghaghaniba 24:2

7 God Usian akurazi, a Filistiaba ko Me-
unia ko Gurbalin nguibar ekiamin itir Are-
bian adarazi abini.
8 Usia atrivir bar gavgavimin otozi,
kantrin mar itibar ikegha ghua Isipin
mitaghniamin tuzir gumazamiziba bar
an ziar ekiamin migirigiam barasi. Ezi
Amonia takisin min dagiaba a ganiga, uari
an akakagha ghaze, me an apengan iti.
9 Egha Usia Jerusalemin, nguibar ekiam
avinizir divazim gavgavim a ganidi. A
tauan gavgaviba, Tiar Akar Mikebamin
Itim, ko Danganir Zarimin Zuir Tiar Akam,
ko Sighar Konimin min amizir divazim gisin
tauabar ingari, eghti midorozir gumaziba
dar iki apaniba bagh ganam.
10 Atrivim Usia a bulmakauba ko sip-
sipin bar aviriba, danganir zariba ko aruem
uaghiri naghin mighsiar muziaribar iti.
Kamaghin amizi, Usia gumazamiziba pu-
vatizir danganimin apaniba bagha garir gu-
maziba bagha tauan ruarir mabar ingari.
Egha a uaghan an asiziba damasa dipar
mozir aviribagh kui. Usia azenibar ingar-
ava da oparir ingangarim bar a gifonge.
Kamaghin amizi, a gumazamizibav kemezi,
me dagheba bar deragha otivir nguaziba
ko mighsiar dozibar, azenibar ingarigha,
wainin ikariziba ko dagher avirir igharazir
maba saram oparigha deraghavira dar gari.
11 Atrivim Usia midorozir gumazir bar
aviriba iti, ezi me misoghan bar fo. Ezi
atrivimin akinafariba osirir gumazim Jeiel,
ko midorozir gumazibar garir gumazim
Masea, aning midorozir gumaziba mega
vaghvagha okoruar me ikiamibar me ariki.
Ezi atrivimin midorozir gumazibar garir
gumazir faragha zuim Hanania, ingangarir
kam damuasa aningin faragha ghua an-
ingin gari.
12 Judan ikizibar gumazir dapaniba, me
Usian midorozir gumazir gavgavir kabar
dapanibar iti, ezi men dibobonim 2,600in
tu.
13 Midorozir gumazibar dibobonim
307,500in tu. Ezi me bar gavgavigha
atrivimin akuragh apanibav sogh me
abinamin fofoziba iti.
14 Ezi Atrivim Usia misoghamin bizir
igharagha garir avirim arighizi, da iti. Bizir
kaba: afuziba ko, oraba, dapanir asuaba,
midorozir korotiaba, barir piba ko kat-
apelin asamin dagiaba.
15 Egha a uaghan Jerusalemin fofozir
gumazir maba iti, ezi me katapelin bar
dafabar min masinbar ingarigha, da
arighizi da iti. Eghti midorozim otivamin
dughiamin, me katapelin min garir masinin
kaba ater nguibar ekiam avinizir divazir
mitiar gavgavimin ghuavanang, divazir
mitiar sighar konim amadazir danganim
gisin itir taua ko midorozir gumaziba
apaniba bagha gara itir tauan gavgavibar
dar arigham. Egh* me masinin kabar
afuziba ko dagiabagh asivamangiti, da
apaniba bagh mangam.
Ikiavira Itir God bar deraghaviram Usian
akurvazima, a ingangarir bar aviribagh
ami. Kamaghin amizi, Usia atrivir bar gav-
gavimin oto, ezi saghon itir nguibar eki-
abar gumazamiziba an ziar ekiamin akaba
barasi.

Usia God barazir puvati
(2 Atriviba 15:5-7)

16 Atrivim Usia, bar gavgavigha uan
ziam fa ifaghata ghaze, an atrivir bar
gavgavim. Kamaghin amizi, a irigha ikufi. A
Ikiavira Itir God, uan Godin akamin gintizir
puvati. Dughiar mam, a Ikiavira Itir Godin
Dipenimin aven ghua pauran mughuriar
aghuim tuer ofa gamir dakozimin ofa
damuasa zui.
17 Ezi ofa gamir gumazim Asaria garima,
Usia aven zuima, Asaria Ikiavira Itir Godin
ofa gamir gumazir gavgavir 80pla inigha an
gin Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven zui.
18 Egha me an atara kamaghin a migei
“Atrivim Usia, ni oragh. Kar nin ingan-
garim puvati, ni ofan mughuriar aghuim
zuim Ikiavira Itir God bagh a damuan
kogham. Ikiavira Itir God ofan kabar
amuasa, Aronin ovavir boribara amisefe.
Merara ofa gamir gumaziba, egha me God
baghavira iti. Ni bar osimtizir ekiamin God
gami, kamagh amizi, ni zuamira danganir
kam atakigh. Ni ua Ikiavira Itir Godin
Gavgavimin damazimin ziar aghuim ikian
kogham.”
19 Dughiar kamin, Usia, pauran
mughuriar aghuim otivamin itarimin
suiragha, ofa gamir dakozimin boroghin
tughav iti. An akar kam baregha, ofa
gamir gumazir kabar atari. Ezi lepan
arimariam zuamiram an minedevim bato.
Bizir kam, Ikiavira Itir Godin Dipenimin
aven, pauran mughuriar aghuim tuamin
ofa gamir dakozimin boroghin, ofa gamir
gumazibar damazimin oto.
20 Godin ofa gamir gumazibar dapanim
Asaria, ko ofa gamir gumazir igharaziba
garima, lepan arimariam atrivim Usian
minedevimin itima, me digavir kuram
gamigha Ikiavira Itir Godin Dipenimin an
avirazima, an azenan ghu. Ezi a fo, Ikiavira
Itir God an aningaghegha, arimariar kam

* **26:15:** Midorozir masinin kam mati katapelin ekiam. Me an dagiar ekiaba ko afuzibar uan apanibagh asivamangam.

26:16: Godin Araziba 32:15; 1 Atriviba 13:1-4 **26:18:** Ua Me Ini 30:7-8; Diboboniba 3:10; 16:39-40 **26:19:** 2 Atriviba 5:25-27

gamizi an a bato. Kamaghin amizi, a
zuamira azenan ghu.
21 Atrivim Usian itir Lepan arimariar
kam givaghan kogham. Kamaghin amizi,
a uamategh Ikiavira Itir Godin Dipenimin
aven mangan kogham. Usia uaghan atrivir
dipenim ategha ghua dipenir igharazimin
uabira iti. Ezi an otarim Jotam, an atrivir
ingangarim gamua, atrivimin dipenimin
gara, egha kantri gativagha an gara
ghuavira itima, Atrivim Usia areme.
22 Ezi Atrivim Usia amizir arazir
igharaziba bar, a faragha atrivimin otozir
dughiamin ikegha ghua an aremezir
dughiamin eghaghaniba, da Emosin otarim
Aisaia, a Godin akam inigha izir gumazim,
an osirizir akinafarimin aven iti.
23 Atrivim Usia uan inazir afeziabar min
areme. Ezi gumaziba fo, a lepan arimariam
iti, kamaghin amizi me an kuam isa atriviba
afir danganimin ghua mong saghon anefa.
Ezi an otarim Jotam, an danganim inigha
atrivimin oto.

Atrivim Jotamin Eghaghanim 27

(Sapta 27)

Jotam Judan atrivimin iti
(2 Atriviba 15:32-38)

1 Jotam 25plan azeniba ikia atrivimin
oto, egha 16plan azenibar Jerusalemin
atrivimin iti. An amebam Jerusa, a Sadokin
guivim.
2 Jotam Ikiavira Itir Godin damazimin
arazir aghuiba ami, mati an afeziam
Usia amizi mokin. Jotamin afeziam
faragha Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven
ghugha arazir kuram gami. Ezi Jotam
arazir aghuim gamua Ikiavira Itir Godin
Dipenimin aven ghuzir puvati. Ezi Judan
gumazamiziba arazir kurabagh amua
ghuavira iti.
3 Ezi Jotam mikemezi, ingangarir gumaz-
iba Ikiavira Itir Godin Dipenim avinizir
Divazimin, Tiar Akar Pin Itimin ingari. Egha
me Jerusalemin aven itir danganim Ofelin
boroghin, gavgavim bar divazim ganiga in-
gangarir aviribagh ami.
4 Egha an ingangarir gumaziba, Judan an-
abamin mighsiaba itir danganibar, nguibar
ekiabar ingari. Egha mighsiar temer
aviriba itibar, me midorozir gumaziba
mangi iki ganamin dipenir gavgaviba ko
tauan gavgavibar ingari.
5 Ezi gin, Jotam uan midorozir gumaz-
iba ko, me ghua kantri Amonian atrivim
ko an midorozir gumazibav sosi, egha Jo-
tamin midorozir gumaziba, bar me abira.
Egha Jotam, Amonia migia ghaze, ia takis
na daningam. Ezi Amonia azenir kamra
3,400plan kilogrem silva ko 1,000 tan wit ko
1,000 tan baliba isa Jotam ganingi. Amonia
kamaghira azenir namba 2 ko namba 3in
biziba a ganingi.
6 Jotam Ikiavira Itir God, uan Godin
damazimin God ifongezir arazibagh ami.
Kamaghin amizi, an atrivir bar gavgavimin
oto.
7 Ezi bizir igharazir Jotam amizibar
eghaghaniba, da akinafarir me kamaghin
diborimin iti, Judaba ko Israelian Atrivibar
Eghaghanibar Akinafarim. Akinafarir kam
uaghan an amizir midoroziba ko arazibagh
eghari.
8 Jotam 25plan azeniba ikia atrivimin
oto, egha 16plan azenibar Jerusalemin
atrivimin iti.
9 Egha Jotam uan inazir afeziabar min
aremezi, me an kuam inigha ghua Devitin
Nguibar Ekiamin anefa. Ezi an otarim Ahas,
an danganim inigha atrivimin oto.

Atrivim Ahasin eghaghanim 28

(Sapta 28)

Ahas Judan atrivimin iti
(2 Atriviba 16:1-4)

1 Ahas 20pla azeniba ikia, atrivimin
oto, egha 16plan azenibar Jerusalemin
atrivimin iti. An ovavim Devit arazir
aghuibagh ami, ezi Ahas Devitin min
Ikiavira Itir Godin damazimin arazir
aghuibagh amir pu.
2 Puvati. A Israelian atriviba amizi
moghin arazir kurabagh ami. A ingangarir
gumazibav kemezi, me brasba inigha asem
balin nedazimin ingari.
3 Egha a uaghan arazir bar igharazim
gami. A Hinomin Danganir Zarimin uan
otaribav suegha, aseba bagha ofan bar
isia mighiribar min me tue. Egha a fomira
nguazir kamin ikezir gumazamizibar
arazir kurabar gin zui. Ezi Ikiavira Itir God
bar men arazibar aghuagha me batuegha,
nguazir kam inigha Israelia ganingi.
4 Ahas mighsiabar pin itir asebar ziaba
fer danganibar zui. Danganir kaba, da
uaghan mighsiar dozibagh isin ikia, temer
ekiabar apengan iti. Egha an aseba bagha
ofabagh amua, pauran mughuriar aghuim
zuiba tue.

Siriaba ko Israelia iza
Judaba ko uariv sosi
(2 Atriviba 16:5)

5-6 Atrivim Ahas arazir kurar bar
aviribagh ami, ezi Judan gumazamiziba
uaghan Ikiavira Itir God, men ovavibar
God, akirim ragha a gasara. Kamaghin
amizi, God Sirian atrivim ko an midorozir

26:23: Aisaia 6:1 **28:5-6:** 2 Atriviba 16:5; Aisaia 7:1

gumaziba amangizi, me iza Ahas ko an midorozir gumazibav sogha me abira. Egha Siriaba, Judan aviriba inigha ghuzi, me Damaskusin kalabuziabar min iti. Ezi gin Ikiavira Itir God, Israelian Atrivim, a Remalian otarim Peka amadazi, a uan midorozir gumaziba ko iza, Ahas uan midorozir gumaziba ko me misogha me abira. Egha men 120,000plan midorozir gumazir gavgaviba, aruer vamiran me misoghezi, me ariaghire.

7 Ezi Israelian midorozir gumazir gavgavir mam Sikri, a Judan gumazir aruar 3pla misoghezi, me ariaghire. Men ziabar kara: Atrivim Ahasin otarim Masea, ko atrivimin dipenimin garir gumazim Asrikam, ko atrivimin girara irir gumazir dapanim Elkana.

8 Israelia, Judabar namakaba, me tong men apangkuvizir puvati. Me Judan 200,000plan amiziba ko boriba kalabuziabar min me inigha, men bizir aghuir aviriba sara inigha Samarian nguibar ekiamin ghu.

Akam inigha izir gumazim Odet, Akar Gavgavim isa Israelia ganidi

9 Ezi dughiar kamin Ikiavira Itir Godin akam inigha izir gumazir mam iti, an ziam Odet. Israelian midorozir gumaziba uamategha izir dughiamin, Odet ghua me batogha kamaghin me migei, "Ikiavira Itir God, en ovavibar God, Judabar atara, me isa ian dafaribagh ati. Ezi ia bar men aningaghegha, me misoghezi me ariaghire. Ezi Ikiavira Itir God, ia amizir arazir kurar kamin ganigha gifa.

10 Egha ia uaghan datirighin Juda ko Jerusalemin gumazamizibar amighti, me kalabuziabar min ian ingangarir gumazir kiniba ko ingangarir amizir kinibar otivasa? Manmaghin ami, ia ti ghaze, ia Ikiavira Itir God, ian Godin damazimin deraghavira ikia, egha arazir kurar kamin uan namakabagh amigha osimtiziba iti.

11 Ia oragh. Guizbangira, Ikiavira Itir God bar puv ian aningaghegh bar puv ia damigham. Kamaghin amizi, ia datirighin uan namakar ia kalabuzibar min arighiziba ateghti, me uamategh uan nguibabar mangi."

12 Ezi Israelin 4plan gumazir aruaba, me Israelian midorozir gumaziba amizir arazir kam gifongezir puvati. Men ziabar kara: Johananin otarim Asaria, ko Mesilemotin otarim Berekia, ko Salumin otarim Jehiskia, ko Hatlain otarim Amasa.

13 Ezi 4plan gumazir aruar kaba kamaghin midorozir gumazibav gei, "Ia kalabuziar maba inigh kagh izan marki. E Ikiavira Itir Godin damazimin arazir kurabagh amizi dar osimtizim en iti. Ia arazir kurar kam uam a damighti, arazir kam en arazir kuraba isafuraghti, da Ikiavira Itir Godin damazimin mangi bar ekevegham. Eghti Ikiavira Itir Godin aningagharir ekiam en ikiam."

14 Midorozir gumaziba akar kam baregha, kalabuziaba ko bizir me Judan iniziba inigha, gumazir aruar kaba ko Israelian damazibar da atigha, me ghue.

15 Ezi 4plan gumazir aruar kaba,* dikavigha kalabuziabar akurvasi. Me midorozir gumaziba midorozimin inizir korotiar maba isa, gumazamizir korotiaba puvatizibagh aningi. Egha me daghuasa dagarir asuaba me ganiga, dagheba ko dipaba me ganidi. Egha olivin borem isa marasinin min men duabagh aghua da nosi. Egha me gumaziba ko amizir daruan gavgaviba puvatiziba inigha donkibagh afegha, bar moghira men akua men adarazi bagha zui. Me ghua Jerikon nguibar ekiamin oto, nguibar ekiar kam, detin temer bar aviriba an iti. Egha Israelia me atigha uamategha Samarian ghu.

Atrivim Ahas uabin akurvaghasa Asiriabar azangsisi

(2 Atriviba 16:7-9)

16-17 Israelia, Judabav sogha me abirazi bizir kabar gin, Idomia uamategha iza Judabav sogha me abira. Egha me gumazamizir maba kalabuziabar min men suigha, me inigha ghu. Kamaghin amizi, Atrivim Ahas gumaziba amangizi, me Asirian atrivim bagh mangi an azaraghti, a izi an akuragham.

18 Ezi Filistiaba uaghan iza aruem uaghiri naghin mighsiar muziariba ko sautin amadaghan itir Negevin danganimin itir Judan nguibar ekiabav sosi. Egha me Judaba abiragha, Betsemesin nguibar ekiam ko, Aijalonin nguibar ekiam ko, Gederotin nguibar ekiam ini. Egha me uaghan Sokon nguibar ekiam ko, Timna ko, Gimson nguibar ekiam, ko dar boroghin itir nguibar doziba sara ini. Filistiaba nguibar ekiar kaba inigha, dagh amizima da men nguibar ekiabar otifi.

19 Osimtizir Atrivim Ahas ko Judan gumazamiziba batozimin mingarim kamakin, Ahas arazir kurar bar aviribagh amua, da ataghiraghasa nighnizir puvatigha, akirim ragha Ikiavira Itir God gasara. Kamaghin

* **28:15:** Hibrun akam deragha akar kamin mingarim abighizir puvati. Gumazir maba ghaze, akar kaba "4plan gumazir aruar kaba," a deragha migeir puvati. Me kamaghin nighnigha ghaze, "Ingangaribar garir gumazir dapaniba, gumazir aruar maba amisefe, ezi men ziaba akinafarir kalabuziabar garir gumazibar ziaba itir osizirir mamin iti."

amizi, Ikiavira Itir God kantri Juda abinasa, osimtizir kaba ataghizi da otifi.
20 Ezi gin Asirian Atrivim Tiklat Pileser Judan ize, egha Ahasin akurazir puvati. A uan midorozir gumaziba ko iza pazavira Ahas gami.
21 Ezi Ahas, Tiklat Pileser apezeperasa, Ikiavira Itir Godin Dipenim ko atrivimin dipenim ko gumazir dapanibar dipenibar itir golba ko biziba inigha a ganingi. Ezi arazir kam tong Ahasin akurazir puvati.

Atrivim Ahas bar God ataki

22 Atrivim Ahas osimtizir aviriba isir dughiamin, a Ikiavira Itir God ginighnizir puvati. A bar akirim ragha Ikiavira Itir God gasaragha, arazir bar kurar aviribagh ami.
23 A kamaghin migei, "Siriaba faragha midorozimin na abira. Sirian atrivibar aseba ti Siriabar akura. Eghti ki da bagh ofa damuti, da ti uaghan nan akuragham." Egha Ahas Sirian asebar ofa gami. An arazir kabagh amima, bizir kam bangin osimtizir ekiaba, a ko Israelian gumazamiziba batifi.
24 Atrivim Ahas uaghan Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven itir itarir ekiaba inigha tintinibar da abiagharigha, Ikiavira Itir Godin Dipenimin tiar akaba ase. Egha an asebar ziaba fasa, Jerusalemin danganiba bar dar ofa gamir dakozibar ingari.
25 Judan nguibar ekiaba bar moghira, dar gumazamiziba mangi ofan mughuriar aghuim zuibar amu asebar ziaba fasava, Ahas mighsiabar pin itir danganibar ingari. Egha arazir kamin, Ahas Ikiavira Itir God, an ovavibar God gamizi, a bar Ahasin aningaghe.
26 Atrivim Ahas amizir arazir igharaziba bar, a faragha atrivimin otozir dughiamin ikegha ghua an aremezir dughiamin eghaghaniba, akinafarir kamin itima, me kamaghin a dibori, Judaba ko Israelian Atrivibar Eghaghanibar Akinafarim.
27 Ezi Ahas uan inazir afeziabar min aremezi, me a inigha Israelian atriviba afir danganimin anefazir puvati. Me an kuam inigha Devitin Nguibar Ekiamin ghugha anefa. Ezi an otarim Hesekia an danganim inigha atrivimin oto.

Atrivim Hesekian eghaghanim

29

(Sapta 29--32)

Hesekia Judan atrivimin iti
(2 Atriviba 18:1-3)

1 Hesekia azenir 25pla ikia, egha atrivimin oto, egha 29plan azenibar Jerusalemin atrivimin iti. An amebam Abiya, a Sekaraian guivim.
2 Hesekia Ikiavira Itir Godin damazimin arazir aghuibagh ami, mati an ovavim Atrivim Devit amizi mokin.

Me Ikiavira Itir Godin Dipenim gamizi, a ua zue

3 Hesekia atrivimin itima an azenir faragha zuimin, an iakinir faragha zuimin, a uam Ikiavira Itir Godin Dipenimin tiar akaba kuigha, ada akirasa gumazir mabav keme.
4 Egha a Godin ofa gamir gumazir maba ko, Livain mabav kemezi, me iza aruem anadi naghin Ikiavira Itir Godin Dipenimin, danganir gumazamiziba uari akuvimin uari akufa.
5 Ezi a kamaghin me migei, "Ia Livaiba, ia oragh! Ia bar uari isi Ikiavira Itir God, en ovavibar God daningigh. Bizir mizirizir maba Dipenir kam gamizi a Godin damazimin zuezir puvati, ezi ia bar da inigh azenan mangi da makunigh. Egh Dipenir kam damighti, a bar zuegh, God baghvira ikiam.
6 En ovaviba deragha, Ikiavira Itir God, en Godin akamin gintizir puvatigha an damazimin arazir kurabagh ami. Me Ikiavira Itir God ategha Dipenir a itim akirim ragha a gasara.
7 Egha me Ikiavira Itir Godin Dipenimin azuarimin tiar akaba asegha, lamin isiba amunge. Egha me pauran mughuriar aghuim zuim tuer puvatigha, Israelian God bagha ofa gamir dakozimin, ofan bar isia mighiribagh amir puvati.
8-9 "Judaba ko, Jerusalemia arazir kurar kabagh amima, Ikiavira Itir God men aningaghegha me gasighasiki. An apaniba amadazi me iza, en inazir afeziabav soghezi me ariaghire. Egha me en amuiba ko, otariba ko, guiviba inigha ghua kalabuziabar min uan kantrin ghue. Ezi ikizir igharazibar gumazamiziba, Ikiavira Itir God, en nguibar ekiabagh amizir biziba baregha, me digavir kuram gamua, bar atiatigha dibovir akabar e gami. Ezi e bizir kaba bar adagh fo.
10 "Kamaghin amizi, ki datirighin Ikiavira Itir God, a Israelia en God ko Akar Dikirizir Gavgavim damuasa uan navir averiamin aven nighnisi, eghti a uam en aningaghan kogham.
11 Ia ofa gamir gumaziba ko Livaiba, ia kamaghin fogh, Ikiavira Itir God uan ingangaribar amuasa ia amisefe. Kamaghin amizi, ia bar deravira ingangarir kam damu. Ia Ikiavira Itir Godin damazimin tugh an ingangarim damuva, tuavim gumazamizibar akakaghti, me guizin an ziam

28:23: 2 Eghaghaniba 25:14; Jeremaia 44:17-18 **28:27:** Aisaia 14:28

fam. Eghti ia ofan mughuriar aghuim
zuibar amuam."
12 Atrivimin akam baraghizir Livaibar
ziabar kara: Amasain otarim Mahat ko,
Asarian otarim Joel, aning Kohatin ikizimin
gumazimning. Ezi Apdin otarim Kis, ko,
Jehalelelin otarim Asaria, aning Merarin
ikizimin gumazimning. Ezi Siman otarim
Joa ko, Joan otarim Iden, aning Gersonin
ikizimin gumazimning.
13 Ezi Simri ko Juel, aning Elisafanin
ikizimin gumazimning. Ezi Sekaraia ko
Matania, aning Asapin ikizimin gumazimn-
ing.
14 Ezi Jehuel ko Simei, aning Hemanin
ikizimin gumazimning. Ezi Semaia ko Usiel,
aning Jedutun ikizimin gumazimning.
15 Livain kaba dikavigha ghua uan
adarazi batogha, me Ikiavira Itir Godin
damazimin uari zueghasa zueghamin
arazim gami. Me zuegha givagha Ikiavira
Itir Godin akabar gintigha, atrivim me
mikemezi moghin, Ikiavira Itir Godin
Dipenim gamizi a ua zue.
16 Ezi ofa gamir gumaziba Ikiavira Itir
Godin Dipenim damuti, a zueghasa an
aven ghuegha, bizir Godin damazimin
zuezir puvatiziba, bar da inigha azenan
ize. Me bizir kaba bar da inigha Ikiavira
Itir Godin Dipenimin guamin boroghin,
danganir ekiar me uari akuvimin ize.
Ezi Livaiba bizir kaba atera Jerusalemin
azenan ghua, Kidronin fanemin danganir
zarim giraghugha da ariki.
17 Me iakinir faragha zuimin aruer
farazimin, Ikiavira Itir Godin Dipenim
avinizir divazimin aven itir biziba bar
zueghamin ingangarim maghiram a gami.
Me ingara ghua namba 8in aruemin me
Dipenimin azuarimin tiar akamin otifi.
Egha me Ikiavira Itir Godin Dipenim an
damazimin zueghasa, 8plan aruebar ua
ingari. Iakinir kamin aruer namba 16in, me
ingangarir kam agivazi, Ikiavira Itir Godin
Dipenim an damazimin ua zue.

Me Ikiavira Itir Godin Dipenimin ofa gami

18 Godin ofa gamir gumaziba ko, Livaiba
ingangarim agivagha, ghua Atrivim Hes-
ekian gara kamaghin a migei, "E Ikiavira
Iti Godin Dipenimin itir biziba bar adagh
amizi, da zuegha gifa. Ofan bar isia
mighiribar amuamin dakozim ko, an ingan-
garir biziba bar moghira, egha dakozir me
God ganidir bretba arizim ko, dakozimin
ikiamin biziba, da bar moghira zue.
19 Atrivim Ahas fomira akirim ragha God
gasara, egha Ikiavira Itir Godin Dipenimin
itir itarir ekiaba ko, itarir doziba itir dan-
ganibar da inigha, danganir igharazibar da
arighizi, e uam a da inigha izegha dagh
amizi, da Ikiavira Itir Godin damazimin ua
zue. Egha e Ikiavira Itir Godin Dipenimin
ofa gamir dakozimin boroghin da ariki."
20 Atrivim Hesekia akar kam baregha
givagha, bar mizaraghara Jerusalemin gu-
mazir dapanibar diazi, me iza uari akufa.
Me bar moghira iza uari akuvazi, a me
inigha Ikiavira Itir Godin Dipenim bagha
zui.
21 Egha me 7plan bulmakaun apuriba
ko, 7plan sipsipin apuriba ko, 7plan sip-
sipin nguziba ko, 7plan memen apuriba
inigha da sara zui. Egh 7plan memen
apurir kaba, me da Judan gumazamizibar
arazir kuraba ko, atrivimin adarazir arazir
kuraba ko, Ikiavira Itir Godin Dipenimin
aven amizir arazir kuraba, bar moghira
dagh nighnigha, arazir kuraba gin amadir
ofa damuam. Egha atrivim, asizir kabar
Ikiavira Itir Godin ofa gamir dakozimin dar
ofa damuasa Aronin ovavir boribav keme.
22 Ezi me 7plan bulmakaun apuriba
faragha dav soghezi, ofa gamir gumaziba
dar ghuziba inigha ghua ofa gamir
dakozimin da kavamangi. Ezi me gin
7plan sipsipin apuriba ko, 7plan sipsipin
nguzibav soghezi, ofa gamir gumaziba dar
ghuziba inigha ghua uaghan ofa gamir
dakozimin da kavamangi.
23 Ezi gin atrivim gumazir aviriba ko
tughav itima, ofa gamir gumaziba ghua
arazir kuraba gin amadir ofa bagha 7pla
memen apuriba inigha izezi, atrivim ko gu-
mazir kaba bar uan dafariba isa memen
kabagh isin ariki.
24 Egha atrivim kamaghin migei, "E
Israelian gumazamiziba bar, me e bagh
arazir kuraba gin amadir ofaba ko, ofan
bar isia mighiribar amuam." Kamaghin
amizi, ofa gamir gumaziba, Israelia bar
men arazir kuraba gin amangamin ofaba
bagha, 7plan memen kabav suegha, dar
ghuziba inigha ghua ofa gamir dakozimin
da kavamangi.
25 Atrivim Hesekia, Ikiavira Itir God
fomira uan akam inigha izir gumazimning,
Gat ko, Natan ko, Atrivim Devit ganingizir
Akar Gavgavimin gintigha, Livaibav
kemezi, me gitaba ko, tambarinba ko,
buaba inigha ghua, Ikiavira Itir Godin
Dipenimin aven tuivighav iti.
26 Livain kaba, Atrivim Devit fomira
ikiararangizir gitaba ko bizir igharazibar
suigha tuivighav iti. Ezi ofa gamir
gumaziba uan sighabar suigha me ko
tuivighav iti.
27 Ezi Hesekia ofan bar isia mighiribar
amuasa, ofa gamir gumazibav kemezi, me
maghira ofabagh amima, Livaiba, Ikiavira
Itir Godin ziam fer onger akabagh ami. Ezi

ofa gamir gumaziba sighabagh ivima, Livaiba Atrivim Devit atizir gitaba ko bizir igharazibagh ikarara ighiar aghuibagh ami.
28 Ezi gumazamiziba bar Ikiavira Itir Godin ziam fema, Livaiba onger akabagh amima, ofa gamir gumaziba sighabagh ivi. Me kamaghiram amua ghuavira itima, ofan bar isia mighiriba isigha bar gifa.
29 Ofan kaba givazima, Atrivim Hesekia ko, gumazamiziba bar moghira, teviba apirigha dapaniba avigha Ikiavira Itir Godin ziam fe.
30 Ezi Atrivim Hesekia gumazir dapaniba ko, me Atrivim Devit ko akam inigha izir gumazim Asap, aning fomira Ikiavira Itir Godin ziam fasa osirizir ighiaba bangasa Livaibav gei. Ezi Livaiba bar akuegha ighiabagh ami. Egha me gin teviba apirigha dapaniba avigha Godin ziam fe.
31 Ezi Hesekia gin kamaghin gumazamizibav gei, "Ia guizbangira bar uari isa Ikiavira Itir God ganingi. Kamaghin amizi, ia an boroghin izam. Ia Ikiavira Itir God ko navir vamiran ikiamin ofaba, ko a minabir ofaba inigh, Ikiavira Itir Godin Dipenimin izi." Ezi gumazamiziba bar moghira atrivimin akam baregha ofaba inigha izi. Ezi marazi uan navir averiabar aven, bar isia mighirir ofabar amuasa bar ifonge,
32 egha me 70plan bulmakaun apuriba ko, 100plan sipsipin apuriba ko, 200plan sipsipin nguziba inigha Ikiavira Itir God bagha bar isia mighirir ofan kabar amuasa izi.
33 Egha me uaghan 600plan bulmakaun apuriba ko, 3,000plan sipsipba ofabar min da inigha, Ikiavira Itir God daningasa izi.
34 Ofa gamir gumazir Godin damazimin zueghamin arazim gamiziba avirasemezir puvati, ezi ofan bar isi mighiramiba bagh asizibav sogh, dar inibav sa da aghoramin ingangarim bar ekefe. Kamaghin amizi, ingangarim zuamira givaghasa, Livain maba dikavigha ofa gamir gumazibar akuragha asizibav soke. Bizir kamin mingarim kamakin, Livaiba faragha dikavigha, zuamira Godin damazimin zueghamin arazimin uarigh amigha zue. Ezi ofa gamir gumazir aviriba zuamira arazir kam gamizir puvati. Egha gin ofa gamir gumaziba Godin damazimin uari zuezir arazim gamizi, Livaiba ua ingangarir kam gamir puvati.
35-36 Ofa gamir gumaziba bar, ofan bar isia mighirir aviribagh ami. Egha me ingangarir kamnaghiram amizir puvati. Me God ko navir vamiran ikiamin ofaba bagh asizibar oviba tuava, bar isia mighirir ofaba bagha gumazamiziba inigha izezir wainba isa ofan min da inge. Atrivim Hesekia uan gumazamiziba ko kamaghin fo, God men akurazi Dipenim akiraghasir ingangarir kaba zuamira gifa. Kamaghin amizi, me God pirafa bar akonge. Egha me kamaghira ua Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven ofabagh amua an ziam fe.

30

Me, God Israelia Gitazir Dughiam Ginighnighamin Isam damuamin biziba akiri

1 Atrivim Hesekia, a God Israelia Gitazir Dughiam Ginighnighamin Isam damuasava Israel ko, Judan gumazamiziba bagha akam amada, eghti me izi Jerusalemin Ikiavira Itir Godin Dipenimin uari akuvagham. Egha a uaghan Efraim ko, Manasen anabamningin gumazamiziba bagha akinafariba amangi.
2-3 Me iakinir faragha zuimin isar kam damuasa ifonge, mati me bar fomira ami mokin. Ezi ofa gamir gumazir aviriba Godin damazimin zueghamin arazibagh amizir puvati, egha uaghan gumazamiziba iza Jerusalemin uari akuvazir puvati. Kamaghin amizi, atrivim uan gumazir dapaniba ko, an gumazamiziba, me iakinir namba 2in isam damuasa akam akiri.
4 Atrivim ko gumazamiziba bar nighnizir kam bagha navir vamira iti.
5 Kamaghin amizi, me bar Israelin itir danganiba bagha akaba amangi. Me Berseban nguibar ekiar sautin amadaghan itimin ikegha ghua, Danin nguibar ekiar notin amadaghan itimin tu. Egh gumazamizibav kemeghti, me Ikiavira Itir God, a Israelian God bagh izi, Jerusalemin uari akuvagh God Israelia Gitazir Dughiam Ginighnighamin Isam damuam. Moses Osirizir Araziba ghaze, Israelia bar moghira uari akuvagh isar kam damuam, ezi men varazira arazir kamin gintisi.
6 Kamaghin amizi, atrivim uan gumazir dapaniba ko, akinafariba osirigha gumazir mabagh aniga kamaghin me migia ghaze, ia akinafarir kaba inigh bar moghira Israel ko Judan danganiba bar dar mangi. Akinafarir kabar itir akaba kamaghin migei, "Ia Israelian ikiavira itir varazira, Asirian atriviba ia gasighasighizir puvatiziba, ia oragh. Ia uamategh Ikiavira Itir God, a en ovaviba Abraham, Aisak ko, Jekopin God, a bagh izi. Ia kamaghin damuti, Ikiavira Itir God izi ia ko ikiam.
7 Ian inazir afeziaba ko, aveghbuaba amizi moghin, ia arazir kurabar amuan marki. Me Ikiavira Itir God, a men ovavibar God, me akirim ragha a gasara, ezi God me ategha puv me gamua bar me gasighasiki. Ezi ia uari bizir kabar gani.

30:2-3: Diboboniba 9:9-11

8 Ia uan ovavibar min akaba batoghan marki. Ia uari isi Ikiavira Itir God daningigh. Egh ia Jerusalemin izi Ikiavira Itir God, en God zurara ikiasa ua bagha misevezir dipenimin an ziam fi. Ia kamaghin damuti, a ua ian aningaghan kogham.
9 Ia fo, ian apaniba ian aveghbuaba ko, boriba inigha uan nguibabar ghuegha, me isa kalabuziabar min me ariki. Ia uamategh Ikiavira Itir God bagh iziti, a ian apanibar amuti, me ian adarazir apangkuvigh, ua me amadaghti me uamategh ian nguazimin izam. Bar guizbangira, Ikiavira Itir God ian God, a Godin apangkuvim itim. Kamaghin amizi, ia navibagh iragh, a bagh uamategh iziti, a ragh ua ian ganiva, ua ia iniam."
10 Ezi gumazir kaba akinafarir kaba inigha ghua Efraimin anabam ko, Manasen anabamin nguazimningin itir nguibar ekiabar ikegha ghua, Sebulunin anabamin nguazir notin amadaghan itimin tu. Egha me atrivimin akabar gumazamizibav geima, gumazamiziba oraghan aghuagha, aka mikirvagha, dibovir akabar gumazir kabav gei.
11 Ezi Aser ko, Manase ko, Sebulunin anababar gumazir varazira akar kam baregha, Ikiavira Itir Godin damazimin uari abiragha Jerusalemin ghue.
12 Ezi God uabi Judabagh amima, me navir vamira inigha bar moghira atrivim ko, an gumazir dapanibar akamin gintigha iza Jerusalemin uari akuvagha, Ikiavira Itir Godin Akar Gavgaviba mikemezi moghin, isar kam gami.

Me God Israelia Gitazir Dughiam Ginighnighamin Isam gami

13 Egha iakinir namba 2in, Yis Puvatizir Bretin Isam Damuamin Dughiamin, gumazamizir bar avirir dafam iza Jerusalemin uari akufa.
14 Egha me ghua Jerusalemin itir asebar ziaba fer ofa gamir dakoziba ko, ofan migharir mughuriar aghuim zuir ofa gamir dakoziba akaraghariki. Egha me ofa gamir dakozir kabar oteviba inigha, ghua Kidronin Fanemin danganir zarimin da makuni.
15 Egha namba 2in iakinimin, an aruer namba 14in, me God Israelia Gitazir Dughiam Ginighnighamin Isam bagha sipsipin nguzibav soke. Ezi ofa gamir gumaziba ko, Livaiba, Godin damazimin zueghamin arazibar gin ghua uari zuezir puvati, kamaghin me bar aghumsigha ghua uari zueghamin arazimin uarigh amigha zue. Me uari zuegha givagha, ofan bar isi mighiramibar asiziba inigha Ikiavira Itir Godin Dipenimin zui.
16 Ofa gamir gumaziba ko, Livaiba, Godin ingangarir gumazim Moses me ganingizir Arazibar gin ghua Ikiavira Itir Godin Dipenimin gumazamizibar damazimin tuifi. Ezi Livaiba ofabar ghuziba inigha ofa gamir gumazibagh aningizi, me da isa ofa gamir dakozimin da kavamadi.
17 Gumazamizir aviriba, Godin damazimin uari zueghasa zueghamin arazim gamizir puvati, kamaghin me uari uan sipsipin nguzibav suegh dar ofa damuan kogham. Kamaghin amizi, Livaiba gumazamizir kabar sipsipin nguzibav soghezi da Ikiavira Itir Godin bizibaram otifi.
18-19 Ezi gumazamiziba bar moghira ofa gamizir sipsipin kabar tuziba ame. Egha me Moses Osirizir Araziba mikemezi moghin, men bar avirim faragha Godin damazimin uari zuezir arazim gamizir puvati. Zuezir puvatizir gumazamizir avirir kabar maba, me Efraim ko, Manase ko Isakar ko, Sebulunin anababar adarazir ize. Atrivim Hesekia me ginighnigha kamaghin God ko migei, "O Ikiavira Itir God, en ovavibar God, ni fo, gumazamizir kaba nin Arazibar gin ghua uari zuezir puvatigha, nin Dipenimin ize. Me bar ifongiar ekiam nin ikia ni bagh izi nin ziam fasa. Ikiavira Itir God, ni bar dera, ni gumazamizir kabar arazir kuraba gin amadagh."
20 Ezi Ikiavira Itir God Hesekian azangsizim baregha, gumazamizir kabar arazir kuraba gin amadagha, me gasighasighizir puvati.
21 Ezi gumazamiziba, Yis Puvatizir Bretin Isam Damuamin Dughiam bagha Jerusalemin uari akuvagha 7plan aruebar ikia bar akonge. Ezi Livaiba ko, ofa gamir gumaziba, dughiabar zurara Ikiavira Itir Godin Dipenimin pamtemin gitabav sogha Ikiavira Itir Godin ziam fe.
22 Isar kamin dughiamin, Livain maba Ikiavira Itir Godin ingangariba bar deraghavira dagh ami, kamaghin amizi, Atrivim Hesekia me minabagha gavgavim me ganidir akabar me migei. Dughiar kamin, gumazamiziba 7plan aruebar Ikiavira Itir Godin ziam fer isar ekiam gamua God ko navir vamiran ikiamin ofabagh amua, egha Ikiavira Itir God, men ovavibar Godin ziam fava a minabi.

Me Godin ziam fer dughiam ua 7plan aruebagh isafura

23 Yis Puvatizir Bretin Isar Ekiamin Dughiamin aruer 7pla gifa, ezi gumazamiziba Godin ziam fasa 7plan arueba ua dagh isafuraghasa akam akiri. Kamaghin amizi, me ua 7plan aruebar Godin ziam fa bar akongegha iti.

24 Ezi Atrivim Hesekia 1,000plan bulmakaun apuriba ko, 7,000plan sipsipba
inigha ofabar amuasa gumazamizibagh aningi. Ezi an gumazir dapaniba, 1,000plan
bulmakaun apuriba ko, 10,000plan sipsipba ofabar amuasa gumazamizibagh
aningi. Ezi dughiar kamin, ofa gamir
gumazir bar aviriba, Godin damazimin uari
zueghasa zueghamin arazim gami.
25-26 Ofa gamir gumaziba ko, Livaiba ko,
Judan gumazamiziba ko, notin amadaghan
Israelin nguazimin izeziba ko, Kantrin
Igharazibar Gumazamizir Juda ko Israelin
itiba, me bar moghira Jerusalemin ikia bar
akonge. Bar guizbangira, Devitin otarim
Atrivim Solomonin dughiamin ikegha
iza datirighin, bizir kamaghin garitam
Jerusalemin otozir puvati.
27 Ezi gin ofa gamir gumaziba ko, Livaiba
dikavigha tuivigha deragh gumazamizibar
amuasa, Godin azangsisi. Ezi God uan
Nguibamin ikia, egha uan ofa gamir gumazibar azangsizim barasi.

31

Hesekia Ikiavira Itir Godin Dipenimin ingangariba akiri

1 Godin ziam fer dughiar ekiar kaba
givazima, gumazamizir iza Jerusalemin
uari akuvaziba, me tintinibar Judan
nguibar ekiabar ghua, dagiar guarir
akiniba apiragharigha, temer guarir aser
amizim Aseran nedazim itiba okaghariki.
Me uaghan Judan anabam ko, Benjaminin
anabam ko, Manasen anabam ko, Efraimin
anabamin nguazibar ghua, ofa gamir
dakoziba ko, mighsiabar pin itir danganir
asebar ziaba feba saram asighasigha,
bizitam ataghizir puvati. Egha me gin
uamategha uan nguibabar zui.
2 Atrivim Hesekia ofa gamir gumaziba
ko, Livaiba tuiragha, men ikiziba vaghvagh damuamin ingangaribar me arigha,
me migia ghaze, ia ofa gamir gumaziba ko,
Livain ikiziba fomira ingarizi moghin ia ingangaribar amu. Ingangarir kaba: Me ofan
bar isia mighiriba ko, God ko navir vamiran
ikiamin ofabagh amua, Ikiavira Itir God
minabava, an ziam fava, an Dipenimin ingangariba bar dagh ami.
3 Atrivim kamaghin migia ghaze, ofa
gamir gumaziba, an divazimin aven an
asizibar tongin asiziba iniva ofan bar
isia mighiriba, zurara mizaraziba ko,
guaratizibar dar amu. Egh me uaghan
Sabatin dughiaba ko, iakinir igiaba ko,
Godin ziam fer dughiar ekiaba sara, me
an asiziba inigh ofa damu, mati Ikiavira
Itir Godin Arazir Moses fomira osiriziba
mikemezi mokin.
4 Egha atrivim kamaghin Jerusalemin gumazamizibav gia ghaze, me uan daghebar
tongin daghetaba inigh ofa gamir gumaziba
ko, Livaiba bagh da inigh izi. Gumazamiziba kamaghin damuti, ofa gamir gumaziba ko, Livaiba deragh uan ingangarim
damuam, mati Ikiavira Itir Godin Araziba
mikemezi mokin.
5 Atrivimin akar kam, kantrin danganiba
bar dar ghu, ezi gumazamiziba zuamira
witin faragha otivizir bar aghuiba ko,
wainin dipar bar aviriba ko, olivin boreba
ko, haniba, ko, dagher guar avirir me azenibar iniziba inigha, ofa gamir gumaziba ko,
Livaiba bagha da inigha izi. Me uaghan
uan dagheba 10plan pozibav kinigha, dar
pozir vamira isa ofa gamir gumaziba ko,
Livaibagh aningi.
6 Ezi Judan nguibar ekiabar itir gumazamiziba, me bar moghira vaghvagha uan
bulmakauba ko, sipsipba 10plan okoruabar
da arigha, egha dar okoruar mam inigha
zui. Me uaghan uan biziba 10plan pozibav
kinigha, dar pozir vamira Ikiavira Itir God,
men God bagha da ariki,* egha me bizir
kaba bar ada inigha iza pozir aviribav kini.
7 Gumazamiziba iakinir namba 3in, bizibar pozibav kinigha, da atera zui. Me kamaghira amua ghua namba 7in iakinimin tu.
8 Ezi Atrivim Hesekia ko, gumazir
dapaniba ghua, gumazamiziba inigha
izezir bizibar pozibar ganigha, Ikiavira
Itir Godin ziam fa, Israelian gumazamiziba
minabagha, me bagha bar akonge.
9 Egha atrivim kamaghin ofa gamir gumaziba ko, Livaibar azai, “Manmaghin
amizi ia dagher pozir avirir kaba iti.”
10 Ezi ofa gamir gumazibar dapanim
Asaria, a Sadokin adarazir mav, a kamaghin
atrivimin akam ikaragha ghaze, “Ikiavira
Itir God bar deraghavira uan gumazamizibagh amizi, me dagher bar avirim inigha
an Dipenimin ize. E dagher kabar avirim
ame, egha da agivan iburazi, dagher pozir
bar aviriba ikiavira iti.”
11 Ezi atrivim mikemezi, ingangarir gumaziba Ikiavira Itir Godin Dipenim avinizir
divazimin aven, biziba arighasa danganiba
akira dar ingari.
12 Egha me dagher kaba ko, bizir
igharaziba ko, 10plan pozibar arighizir
bizir kabar pozir mam inigha, Ikiavira
Itir Godin Dipenimin biziba arighamin
danganir kabagh ariki. Ezi Livain mamin
ziam Konania, a ingangarir kamin garir
gumazir dapanim, ezi an aveghbuam Simei,
a ingangarir kamin garir gumazir namba 2.

31:3: Diboboniba 28:1–29:39 **31:4:** Diboboniba 18:12-13; 18:21 * **31:6:** Hibrun akam deragha akar kamin mingarim abighizir puvati. **31:10:** Malakai 3:10

13 Atrivim Hesekia ko, Godin Dipenimin
ofa gamir gumazibar dapanim Asaria, an-
ing Konania ko, Simein akurvaghasa, ua
Livain maba amisefe. Men ziabar kara: Je-
hiel, Asasia, Nahat, Asahel, Jerimot, Josabat,
Eliel, Ismakia, Mahat ko Benaia.
14 Imnan otarim Kore, a Livain mav,
a Ikiavira Itir Godin Dipenim avinizir
divazimin aruem anadi naghin itir tiar
akamin garir gumazim. Atrivim ko,
Asaria ingangarir kaba Kore ganingi: A
gumazamiziba uan ifongiabar gin ghua,
God ganidir ofaba iniam. Egh uaghan ofan
igharazir gumazamiziba Ikiavira Itir God
ganidiba inigh, ofan bar anogoroghezibar
naba inigh, da tuiragh ofa gamir gumazibar
aningam.
15 Ezi Livain maba Koren akurvagha in-
gangarir aghuim gamua, ofa gamir gumaz-
ibar nguibar ekiabar aven ingara ofa gamir
gumazibar ikiziba bagha dagheba tuiragha
me ganidi. Livain kabar ziabar kara: Iden,
Miniamin, Jesua, Semaia, Amaria ko Seka-
nia. Me dagheba isa men ikiziba bar
me ganidima, tav daghetamin otevezir pu-
vati, me bar moghira dagheba ini, gumazir
igiaba ko, ghuriba sara.
16 Ofa gamir gumazibar otariba, 3plan
azeniba ikiti, me men ziaba isiva ikizibar
ziabar apengan da osiram. Egh me
daghebar aningamin dughiamin, me ziar
kabar ganiva, dagheba me daningam. Egh
Godin ofa gamir gumazitamin ikizim mangi
Ikiavira Itir Godin Dipenimin ingaramin
dughiam otoghti, me Jerusalemin mangegh
ingarti, me ua men nguibamin me bagh
daghebar arighan kogham.†
17 Me ofa gamir gumazibar ziaba osirir
dughiamin, me men ikizibar ziabar
apengan da osirighti, me uari akuvagh,
uaghara ingaram. Egh Livaibar ziaba osirir
dughiamin, me 20plan azenibar ikegha
ghuanadir gumaziba, me men ikiziba
damuamin ingangaribar apengan men
ziaba osiri.
18 Egha ofa gamir gumazibar ziabar apen-
gan, me men amuiba ko, borir iririviba
ko, otariba ko, guivir asebar ziaba saram
osiri. Ezi ofa gamir gumazir kaba, zurazu-
rara Ikiavira Itir Godin damazimin uari uari
zuamin ingangarim iti.‡
19 Aronin adarazir ofa gamir gumazir
maba, me ofa gamir gumazibar nguibar
ekiabar nguazir otevir mabar iti. Ezi gu-
mazir maba nguibar ekiar kabar ikiava,
dagheba ofa gamir gumazir kabagh anidi.
Egha me uaghan dagheba isa Livain ziabar
apengan itir Livaibagh anidi.
20 Hesekia, Judan danganiba bar dar ofa
gamir gumaziba ko, Livaibar akurvazir in-
gangarir aghuim gami. Egha a Ikiavira Itir
God, uan Godin damazimin, arazir aghuiba
ko, guizin arazibagh ami.
21 Hesekia uan navir averiamin aven
God baghavira ikiasa bar gavgafi. Egha
deraghavira ingara Godin Dipenim uam
anekirigha Godin Akar Gavgaviba ko, an
Arazibar gin zui. Kamaghin amizi, Hes-
ekia amizir ingangarir aviriba, da bar der-
aghaviram otifi.

32

Asiriaba Jerusalemia misoghasa izi
(2 Atriviba 18:13-37; 19:14-29; 19:35-37;
Aisaia 36:1-22; 37:8-38)

1 Atrivim Hesekia guizbangira Ikiavira
Itir Godin akabar gin ghua amizir in-
gangarir kabar gin, Asiriabar Atrivim
Senakerip uan midorozir gumaziba ko iza
Judabav sosi. Egha men nguibar ekiar
divazir bar gavgaviba aviniziba okarigha
iti. Senakerip nguibar ekiar kabagh ativagh
dar ganasa nighnisi.
2 Ezi Hesekia kamaghin oraki, Senakerip
uaghan Jerusalem ko misoghasa.
3 Ezi Hesekia uan gumazir dapaniba
ko, midorozir gumazir bar gavgaviba ko,
me nguibar ekiamin azenan itir emimirir
dipaba apirasa akam misoke. Ezi me bar an
akura.
4 Dughiar kamin, me gumazir bizir ekiam
akuvagha, kamaghin me migei, “E mangi
nguibar ekiamin azenan itir emimirir
dipaba apirika. E kamaghin damighti,
Asiriaba ua izi damamin dipar aviriba
ikian kogham.” Egha me ghua faner men
nguazim abigha zuim ko, emimirir dipar
kaba bar ada apemegha da apiri.
5 Egha Hesekia zuamira Jerusalem
avinizir divazim gavgavim a daningasa,
uan ingangarir gumazibav gei. Ezi
ingangarir gumaziba divazir akaraghirezir
akuar mam uam anekirigha, me midorozir
gumaziba isin iki apaniba bagh ganasa,
tauan gavgavir ruariba divazim gisin
dar ingari. Egha nguibar ekiam avinizir
divazim, an azenan, me ua divazir gavgavir
igharazir mamin ingarizi, a bar nguibar
ekiam ekiaru. Egha me Devitin Nguibar
Ekiamin itir danganir zarir me nguazibar
apemezim, me ua gavgavim divazim
ganidi. Egha me misoghasa afuziba ko, orar
aviribar ingari.
6 Egha gin, Hesekia Jerusalemin gumaza-
mizibar ganasa, midorozir gumazibar garir
gumazir dapanim amisefe. Egha a nguibar
ekiamin tiar akamin boroghin uari akuvir

† **31:16:** Hibrun akam deragha akar kamin mingarim abighizir puvati.
‡ **31:18:** Hibrun akam deragha akar kamin mingarim abighizir puvati.

danganir ekiamin, bar gumazamiziba akufa. Egha gavgavim men navibar aningasa,
akar bar aghuibar me migei. A kamaghin me migei,
7 "Ia tugh gavgavigh, Asirian atrivim ko, an midorozir gumazir bizir kamin atiatingan marki. Me gavgavir bar ekiam ti, ezi e ko itir gumazir mam, an gavgavim bar ekevegha men gavgavim bar a gafira.
8 Asirian atrivim, a gumaziba da uan gavgavim ini, ezi en gavgavim, a Ikiavira Itir God, en Godra. A e ko iki en akuragh, en midorozibar aven, an e bagh en apaniba abinam." Gumazamiziba atrivimin akaba barazima, akar kaba gavgavim men navibagh aningi.
9 Dughiar kamin Senakerip uan midorozir gumaziba ko, me Lakisin nguibar ekiamin misosi. Egha a uan gumazir dapanir maba amangizi, me an akabar gun Hesekia ko, Judabav kimasa Jerusalemin ghue. An akabar kara:
10 "Ki Asirian Atrivim Senakerip, ki foghasa, ia manmaghin garir gavgavim ikia ghaze, e ian nguibar ekiam inian iburagham? Bar puvati.
11 Ki fo, Hesekia kamaghin ia migei, Ikiavira Itir God, a ian God, a ian akuraghti, e Asiriaba ia gasighasighan kogham. Hesekia ia gifari, ia nighnizir gavgavim an akabar iki e ateghti, e ian nguibar ekiam inigham koghti, ia uari bagh ganigh. E ia ekiarughti, ia damamin dagheba ko, dipaba puvatigh arighiregham.
12 Ia fo, Hesekian kamra, mighsiabar pin itir danganir Godin ziam feba ko, an ofa gamir dakozir pura tintinibar itiba bar dagh asighasiki. Egha ghaze, ia Judaba ko Jerusalemia, ia mangi ofa gamir dakozir vamira, mughuriar aghuim zuir ofabar amuva Godin ziam fam.
13 "Ki uan ovaviba ko, e kantrin igharazibagh amizir biziba, ia ti dagh fozir puvati? Ia ghaze, igharaz darazir aseba men akurazi, ki ti men kantribagh asighasighizir pu? Bar puvati.
14 E kantrin aviriba ko misoke, ezi men aser aviriba iti. Ezi kantrin igharazitamin asetam men akurazi, me midorozir tamin e abirazir puvati. Ezi ia tizim bagha ghaze, ian God ian akuraghti ia midorozimin e abiragham? Ti puvatigham!
15 Ia Hesekia ateghti a ia gifaran marki, egh ia an akam baraghan marki. Bar guizbangira, kantrin igharazitamin asetam an akuragha gavgavim a ganingizi, a nan ovaviba ko misogha me abirazir puvati. Bar guizbangira, ian God uaghan ian akuraghan kogham."
16 Asirian atrivimin gumazir dapaniba, akar kurar bar aviribar Ikiavira Itir God ko, an ingangarir gumazim Hesekia gami.
17 Atrivim Senakerip uaghan akinafariba osira Ikiavira Itir God, Israelian God dipofi. Akinafarir kaba, migirigiar kaba iti, "Ki kantrin igharazibav sozima, men aseba men akurazi, me na abirazir puvati. Ezi kamaghira, Hesekian God uaghan nan dafarim da, uan gumazamizibar akuraghan kogham. Bar puvatigham."
18 Asirian gumazir dapaniba pamtemin Hibrun akamin dim tiariba akar mikimti, Jerusalemin nguibar ekiam avinizir divazir mitiar gavgavim gisin itir gumazamiziba uan akam baregh, bar atiatigham. Eghti tuavir kamin, Asiriaba nguibar ekiam inian iburaghan kogham.
19 Asiriaba kamaghin nighnigha ghaze, Jerusalemin God ti kantrin igharazibar asebar min gari. Aser kaba gumazamiziba uari uan dafaribar dar ingari, kamaghin amizi, me dibovir akabar a gami.
20 Atrivim Hesekia, Asiriabar akar kaba baregha, akam inigha izir gumazim Aisaia ko, aning uaningin akurvaghasa God ko migia an dei. (Aisaia, a Emosin otarim.)
21 Ikiavira Itir God aningin dimdiam baregha enselin mam amadazi, a Asirian atrivimin midorozir gumaziba itir danganimin ghua, gumazir dapaniba ko, midorozir gumazir bar gavgaviba ko, midorozir gumazibar garir gumazir dapanibav soghezi me bar ariaghire. Kamaghin amizi, Atrivim Senakerip bar aghumsigha, uamategha uan kantrin ghu. Egha gin, a uan asemin ziam fasa, an dipenimin aven ghuzi, an otarir maba iza midorozir sababar a misoghezi, an areme.
22 Arazir kamin, Ikiavira Itir God, Atrivim Hesekia ko, Jerusalemian akura, ezi Asirian Atrivim Senakerip me gasighasighizir puvati. Ikiavira Itir God uaghan, igharaz darazi ataghizi, me iza Judabagh asighasighizir puvati. Judaba amir biziba bar, Ikiavira Itir God men akurazi me navir amirizim sara deraghavira ikia avughsi.
23 Ezi Kantrin Igharazibar Gumazamizir avirim, Jerusalemin iza, Ikiavira Itir God bagha ofaba inigha izi. Me uaghan bizir aghuiba inigha iza Hesekia ganidi. Dughiar kamin ikegha zui, Kantrin Igharazibar Gumazamiziba, ziar ekiam Judan Atrivim Hesekia ganiga ghuavira iti.

Hesekia arimariam ini
(2 Atriviba 20:1-3; 20:12-19; Aisaia 38:1-3; 39:1-8)

24 Asiriaba paza Judabagh amir dughiar kamin, Atrivim Hesekia arimariar bar

32:7: Godin Araziba 31:6; 2 Atriviba 6:16; 2 Eghaghaniba 20:15 **32:8:** Jeremaia 17:5; Rom 8:31; 1 Jon 4:4 **32:21:** 2 Atriviba 19:35

ekiam inigha aremeghasava ami. Dughiar kamin, a Ikiavira Itir God ko migeima, Ikiavira Itir God an dimdiam ikaragha, ababanir mam an akagha ghaze, an arimariam givagham.
25 Hesekian arimariam gin givazi, a Ikiavira Itir God, an akurazir bizir ekiar kam ginighnizir puvati. A uabi fava, Ikiavira Itir God minabazir puvati. Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God an aningaghegha, a ko, Juda ko, Jerusalemin gumazamizibagh asighasighasava ami.
26 Ezi Hesekia Jerusalemia ko, me uari fer arazim ategha uari abira. Kamaghin amizi, an atrivimin itir dughiamin, Ikiavira Itir God me gasighasighizir puvati.

Hesekia ziar ekiam ko dagiar bar aviriba iti

27 Hesekia dagiar bar aviriba ikia, atrivir bar gavgavimin otogha ziar ekiam iti. A ingangarir gumazamizibav kemezi, me silvaba ko, gol ko, dagiar ivezir bar pin koziba ko pauran mughuriar aghuim zuiba ko, bizir igharazir ivezim bar pin kozibar arighamin dipenibar ingari.
28 Ezi an ingangarir gumaziba uaghan witba ko, wainin dipaba ko, olivin boreba arighamin dipenibar ingari. Egha me uaghan bulmakaun guar aviriba arighamin dipenir ekiabar ingarigha, sipsipbar arighasa divazibar ingari.
29 God bizir aghuir bar aviriba Hesekia ganingi, ezi Hesekia sipsipba ko, bulmakaun bar aviriba ini. Ezi an ingangarir gumaziba a bagha nguibar ekiar aviribar ingari.
30 Atrivim Hesekia fomira Gihonin Emimirir Dipam pin anepirigha, Devitin Nguibar Ekiamin aruem uaghiri naghin, dipam bagha nguazimin aven torir ruarim gikuizi, dipam an aven uaghiri. Atrivim Hesekia amizir biziba bar deraviram otifi.
31 Babilonin kantrin itir gumazir aruaba, God kantri Juda gamizir mirakelin kamin* eghaghanim baregha, bizir kamin mingarim gifoghasa gumazir maba amangizi, me Hesekia bagha izi. God Hesekian araziba ko, navir averiam gifoghasa a badava, dughiar kamin Hesekia ataki.

Atrivim Hesekia areme
(2 Atriviba 20:20-21)

32 Atrivim Hesekia amizir bizir igharaziba ko, an arazir aghuibar eghaghaniba bar, akinafarir me kamaghin diborimin iti, Akam Inigha Izir Gumazim Aisaia, A Emosin Otarim, a Irebamin Min Garir Bizimin Ganizir Bizibar Eghaghaniba ko, akinafarir me kamaghin diborim, Judaba ko Israelian Atrivibar Eghaghanibar Akinafarim.
33 Atrivim Hesekia uan inazir afeziabar min aremezi, me an kuam isa Atrivim Devitin ovavir boribar mozibar boroghin anefa. An mozim atrivir igharazir mabar mozibar mong mighsiamin pin iti. Ezi Juda ko, Jerusalemian gumazamiziba, an ziar ekiam ginighnigha bar an kuarkufi. Ezi an otarim Manase an danganim inigha atrivimin oto.

Atrivim Manasen eghaghanim

33

(Sapta 33)

Manase Judan atrivimin iti
(2 Atriviba 21:1-9)

1 Manase azenir 12pla ikia, Judabar atrivimin otogha, 55plan azenibar Jerusalemin atrivimin ike.
2 Manase arazir aghuimin gin zuir pu. Puvati. A gumazamizir igharazir fomira nguazir kamin ikezibar arazir mizirizir kurabar gin zuima, Ikiavira Itir God me batuegha, nguazir kam isa Israelia ganingi. Ezi datirighin Manase Ikiavira Itir Godin damazimin arazir kabagh ami, kar arazir Godin damazimin derazir puvatiziba.
3 Fomira an afeziam Hesekia mighsiabar pin itir asebar ziaba fer danganiba apiraghariki. Ezi datirighin, Manase ua dar ingari. Egha asem Balin ziam fasa ofa gamir dakozibar ingari. Egha an aser amizim Aseran nedazim itir temer guarir akinibar ingari. Egha uaghan overiamin itir mikovezibar ziaba fe.
4 Egha an aseba bagha Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven ofa gamir dakozibar ingari. E bar fo, fomira Ikiavira Itir God, uan Dipenir kam ginighnigha kamaghin mikeme, "Jerusalemin itir Dipenir kam, an aven gumazamiziba nan ziamra fi ikiam."
5 Ezi Manase, Ikiavira Itir Godin Dipenim avinizir divazimin aven itir danganir uari akuvir pumuningin, an overiamin itir mikovezibar ziaba fasa, ofa gamir dakozir mabar ingari.
6 A Hinomin danganir zarimin iraghugha, uan otarir mabav soghezi me ariaghirezi, a ofan bar isia mighirimin min me tuezi me bar isia mighiri. Egha a uabin akuraghasa ariaghirezir gumazamizibar duabar diava, uaghan uabin akurvaghasa kukunir gumazibar azai, egha akavsiar igharagha garir aviribagh ami. Manase arazir kurar aviriba Ikiavira Itir Godin damazimin dagh

32:25: 2 Eghaghaniba 24:18; 26:16; Onger Akaba 116:12 **32:26:** 2 Atriviba 20:19; Jeremaia 26:18-19 * **32:31:** Mirakelin kam, an eghaghanim, a 2 Atriviba 20:8-11in iti. **33:2:** Godin Araziba 18:9; 2 Eghaghaniba 28:3; Jeremaia 15:4 **33:4:** 2 Eghaghaniba 6:6

ami, ezi an arazir kurar kaba Ikiavira Itir God gamizi, a bar aningaghe.
7 Egha Manase aser amizim Aseran marvir guar kam inigha a isa Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven aneti. Fomira Ikiavira Itir God, Dipenir kam ginighnigha kamaghin Devit ko, an otarim Solomon mikeme, "Jerusalemin nguibar ekiam ko an itir Dipenir kam, ki uabi Israelian anababar tongin a ginaba, eghti me zurara an izi, nan ziamra fam.
8 Ia nan gumazamiziba, ki mikemezi moghin, ia nan Arazir nan ingangarir gumazim, Moses, ia ganingiziba ko, arazir ki ifongeziba ko, bizir ki damuasa ia mikemeziba, ia bar dar gin mangiti, nguazir ki fomira ian inazir afeziabagh aningizi, ia datirighin apiaghav itim, ki an ia batueghan kogham."
9 Ezi Atrivim Manase Judaba ko, Jerusalemian nighnizibagh amua me getuima me bar arazir kurabagh amuavira iti. Ezi men arazir kurar kaba, da gumazamizir fomira nguazir kamin ikezibar arazir kurabagh afira. Gumazamizir kaba, Ikiavira Itir God me batoghezi, Israelia nguazir kamin aven ize.

Manase navim gira

10 Manase uan gumazamiziba ko, me amir arazir kuraba, Ikiavira Itir God da ataghiraghasa me migeima, me an akam baragha an gin zuir puvati.
11 Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God Asirian atrivimin midorozir gumazibar gumazir dapaniba ko, an midorozir gumaziba amangizi, me iza Judaba ko misogha me abira. Egha Asiriaba kalabuziamin min Manasen suiragha, akezim an atinim garugha, senin an dafarimning ikegha, a inigha Babilonin ghu.
12 Ezi a bar osemegha Ikiavira Itir God, an ovavibar Godin damazimin uabi abiragha, uamategha God bagha iza,
13 uabin akurvaghasa an azangsisi. Ezi God Manasen azangsizim baregha an akuragha anetaghizi, a uamategha Jerusalemin ghugha, ua kantri gativagha an gari. Egha Manase datirighin kamaghin fo, Ikiavira Itir God, a uabira guizbangira God.
14 Bizir kabar gin, Manase Jerusalem avinizir divazimin azenan itir divazir igiamin ingari. Me kamaghin danganir kam dibori, Devitin Nguibar Ekiam. Divazir kamin tuirivim bar pin iti. Divazim aruem uaghiri naghin, danganir zarir Gihonin Dipar Emimirimin ikegha ghua notin amadaghan tiar akar me kamaghin diborimin tu, Osiriba Amadir Tiar Akam. Divazim uaghan Ofelin mighsiam avini. Egha Manase uaghan, Judan Distrighin itir nguibar ekiar divazir bar gavgaviba avinizibar ganasa, midorozir gumazibar gumazir dapaniba amisefe.
15 Egha a ikizir igharazibar marvir guaba ko a uabi Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven atizir aser nedazim batoke. Egha a uaghan, Ikiavira Itir Godin Dipenim itir mighsiamin pin itir asebar ofa gamir dakoziba ko, Jerusalemin danganir igharazibar itir ofa gamir dakoziba sara akaragharikі. Egha a bizir kaba inigha nguibar ekiamin azenan ghua bar ada makuni.
16 Egha a gin uamategha Ikiavira Itir Godin ofa gamir dakozim akiri. Egha God ko navir vamiran ikiamin ofaba ko, God minamamin ofaba bagha, asiziba inigha iza ofa gamir dakozimin dar ofa gami. Egha a kamaghin Judabav gei, "Ia Ikiavira Itir God, a Israelia en God, ia an ziam fi."
17 Ezi gumazamiziba Atrivim Manasen akam baregha, ua asebar ziaba fer puvati. Me bar moghira Jerusalemin izir puvati. Me uan mighsiabar itir danganibara ghua Ikiavira Itir God, men Godin ziam fa, egha ofaba a ganidi.

Atrivim Manase areme
(2 Atriviba 21:17-18)

18 Atrivim Manase amizir arazir igharazibar eghaghaniba, akinafarir me kamaghin diborimin iti, Israelian Atrivibar Eghaghanibar Akinafarim. Manase God ko mikemezir migirigiaba ko, akam inigha izir gumaziba Ikiavira Itir God, Israelian Godin ziamin Manase mikemezir akar kaba, da uaghan akinafarir kamin iti.
19 Ezi Atrivim Manasen eghaghanir maba akinafarir me kamaghin diborimin iti, Godin Akam Inigha Izir Gumazibar Eghaghaniba. Akinafarir kam, Manasen arazir kurabagh eghara, an akirim ragha God gasarazir arazim geghara, an asebar ziaba fer danganir a ingarizibagh eghara, egha a ingarizir guarir akinir aser amizim Aseran nedazim itibagh eghara, egha marvir guar a ingarigha dar ziaba febar eghaghanibagh eghari. Akinafarir kam uaghan, a navim giragha uabi abirazir arazim ko, a God ko migeima, God an dimdiam baraghizir bizibagh eghari.
20 Manase uan inazir afeziabar min aremezi, me atrivimin dipenim avinizir divazimin aven anefa. Ezi an otarim Emon an danganim inigha atrivimin oto.

Emon Judan atrivimin iti
(2 Atriviba 21:19-26)

33:7: 1 Atriviba 9:3-5; 2 Eghaghaniba 7:12-18 **33:13:** 1 Eghaghaniba 5:20; Esra 8:23; Daniel 4:25

21 Emon 22plan azeniba ikia egha
atrivimin oto, egha azenir pumuningra
Jerusalemin atrivimin ike.
22 Emonin afeziam Manase amizi
moghin, Emon uaghan Ikiavira Itir Godin
damazimin arazir kurabagh ami. Amonin
afeziam Manase fomira ingarizir marvir
guaba, a da bagha ofabagh amua dar ziaba
fe.
23 Emonin afeziam, Ikiavira Itir Godin
damazimin uabi abiragha navim gira, ezi
Emon kamaghin amizir puvati. An arazir
kurabar osimtizim ghuavira iti.
24 Dughiar mamin, Emonin ingangarir
gumazibar dapaniba uari akuvagha, a
misueghti an aremeghasa tuaviba buria
akam misosi. Egha me gin atrivimin
dipenimin aven a misoghezi an areme.
25 Ezi gin Judan gumazamiziba, ingan-
garir gumazibar dapanir Emon misoghezir
kaba inigha, uaghan me misoghezi me
ariaghire. Egha me Emonin otarim Josaia
gamizi, a uan afeziamin danganim inigha
men atrivimin oto.

Atrivim Josaian eghaghanim

34

(Sapta 34--35)

Josaia Judan atrivimin iti
(2 Atriviba 22:1-2)

1 Josaia 8plan azeniba ikia, Judan
atrivimin oto, egha 31plan azenibar
Jerusalemin atrivimin ike.
2 Atrivim Josaia uan ovavim, Atrivim De-
vit fomira amizi moghin, a Ikiavira Itir
Godin damazimin arazir aghuibagh ami.
Egha a Ikiavira Itir Godin akaba bar a dar
gin mangasa bar gavgafi.

Josaia asebar marvir guaba batuegha da makuni

3 Josaia 15plan azeniba ikia, egha a
namba 8in azenir an atrivimin itir dughiar
kamra, a uan ovavim Atrivim Devitin Godin
ziam fa a baghavira iti. An namba 12in
azenir an atrivimin itir dughiamin, a uan
ingangarir gumaziba amangizi me Juda
ko Jerusalemin danganiba bar dagh arua,
asebar ziaba fer danganir mighsiabar pin
itiba bar dagh asighasigha, temer guarir
akinir aser amizim Aseran nedazim itiba
ko, marvir guar me temeba ko, ainin
ingariziba, bar dagh asighasiki.
4 A ghua garima, ingangarir gumaz-
iba asem Balin ofa gamir dakozibagh
asighasigha, dar boroghin itir paura
mughuriar aghuimin ofabagh amir dakoz-
ibagh asighasiki. Egha me temer guarir
aser amizim Aseran nedazim itiba ko,
temeba ko, ainin ingarizir aser mabar
nedaziba sara asighasigha, dav sozima da
misaraghira averenimin min oto. Egha me
averenir kaba inigha ghua gumazamizir
fomira aser kabar ofa gamizibar mozibagh
isin da kavamangi.
5 Egha Josaia asebar ofa gamir gumazibar
aghariba inigha, men ofa gamir dakozibagh
isin da tuezi da isi. A bizir kabagh amigha
givazi, Juda ko, Jerusalem Ikiavira Itir Godin
damazimin ua zue.
6 Egha Josaia ghua Manasen anabamin
nguazim ko, Efraimin anabam ko, Simeonin
anabam ko, Naptalin anabamin nguazimin
ghua bar notin amadaghan tu. An arazir
kamra, apaniba faragha asighasighizir
nguibar ekiabar itir asebar ofa gamir
dakoziba, a bar adagh asighasiki.
7 A Israelin danganir kaba bar dagh
arua, ofa gamir dakozibagh asighasigha,
temer guarir akinir aser amizim Aseran
nedazim itiba ko, aser igharazibar
nedaziba sara, a bar adav sogha da
misaragharighizi da averenimin min oto.
Egha a uaghan Israelin nguazimin aven,
pauran mughuriar aghuim gamir dakoziba
bar dagh asighasiki. A ingangarir kam
agivagha, uamategha Jerusalemin ghu.

Me Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven, Godin Arazibar Akinafarimin api
(2 Atriviba 22:3-20)

8 Atrivim Josaia 18plan azenibar
atrivimin ikia, egha asebagh asighasighizir
ingangarim agivagha, a uan kantri ko,
Ikiavira Itir Godin Dipenim gamizi, aning
Godin damazimin zue. A gin gumazir
3pla amadazi, me Ikiavira Itir God, an
Godin Dipenim uam anekirighasamin
ingangarimin ganasa ghue. Gumazir 3plan
kabar ziabar kara: Asalian otarim Safan ko,
Jerusalemin nguibar ekiamin garir gumazir
dapanim Masea ko, atrivimin akinafariba
osirir gumazim Joa, a Joahasin otarim.
9 Gumazir kaba Ikiavira Itir Godin
Dipenimin itiar akamin garir Livaiba
bagha ghue. Livaiba faragha Godin
Dipenimin ingangarimin akuraghasa,
Manasen anabamin gumazamiziba ko,
Efraimin anabamin adarazi ko, Israelian
ikiavira itir varazira ko, Judan anabamin
adarazi ko, Benjaminin anabamin adarazi
ko, Jerusalemin nguibar ekiamin itir
adarazi da, dagiar maba ini. Egha gumazir
3plan kaba, dagiar kaba inigha ofa gamir
gumazibar dapanim Hilkia bagha ghu.
10 Egha me dagiar kaba Hilkia ganingizi,
a Ikiavira Itir Godin Dipenim akirir in-
gangarimin garir gumazibagh aningizi, me
Dipenim akiramin ingangarir gumazibagh
ivese.

34:1: Jeremaia 3:6 **34:3:** 2 Eghaghaniba 15:2 **34:4:** 2 Atriviba 21:3; 2 Eghaghaniba 33:3 **34:5:** 1 Atriviba 13:2

11 Me, dipenibar ingarir gumaziba ko, gumazir dagiabar dipenibar ingara fozibagh ivese. Ezi me Godin Dipenim avinizir divazimin aven dipeniba uam adar ingarasa, dipenir inogoriba ko, birir aghariba ko, dagiar me dighoregha arighiziba, dagh ivese. Fomira Judan atriviba dipenir kaba deraviram dar garir puvatizi, da ikufi.
12 Gumazir dipenir kabar ingariziba, me bar ingangarir aghuim gami. Atrivimin gumazir dapaniba, gumazir kabar ganasa Livain marazi amisefe. Livain kabar ziabar kara: Merarin ikizimin gumazir kamning Jahat ko, Obadia ko, Kohatin ikizimin gumazir kamning, Sekaraia ko, Mesulam. Ezi Livain igharaziba, kar gitan guar aviribar misoghan bar foziba,
13 gumazir Dipenimin ingarasa biziba ateriba ko, Ikiavira Itir Godin Dipenim avinizir divazimin aven ingangarir guar aviribagh amibar gari. Ezi Livain marazi akinafariba osirima, marazi Godin Dipenimin tiar akamin garima, marazi ingangarir igharazibagh ami.
14 Livaiba dagiar gumazamiziba inigha Ikiavira Itir Godin Dipenimin zuiba isavira itima, ofa gamir gumazibar dapanim, Hilkia, Godin Araziba Itir Akinafarir Righizimin api. Kar Ikiavira Itir God, Israelia bagha Moses ganingizir Araziba.
15 Ezi Hilkia kamaghin akinafariba osirir gumazim Safan migei, "Ki akinafarir righizir mamin api, a Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven iti. Akinafarir kam, Ikiavira Itir Godin Arazibar Akaba an iti." Egha Hilkia akinafarir kam isa Safan ganingi.
16 Ezi Safan gin akinafarir kam inigha iza atrivim ganiga kamaghin a migei, "E ni mikemezi moghin biziba bar adagh ami.
17 E Ikiavira Itir Godin Dipenimin itir dagiaba bar ada inigha dipenim akiraghasir ingangaribar garir gumaziba ko, ingangarir gumazibagh aningi."
18 Egha Safan kamaghin migei, "Atrivim, ofa gamir gumazibar dapanim Hilkia, akinafarir kam na ganingi." Egha an akinafarir righizir kam onegha atrivimin damazimin a dibori.
19 Ezi atrivim akinafarir kamin aven itir Godin Arazibar Akar kaba baregha, bar osemegha, uan korotiam abiki.
20 Egha an ofa gamir gumazim Hilkia ko, Safanin otarim Ahikam, ko, Maikan otarim, Apdon ko, atrivimin akinafariba osirir gumazim Safan ko, atrivimin ingangarir gumazim Asaia, a bar men diazi me izezi, a kamaghin me migei,
21 "Godin Arazibar Akaba itir Akinafarir ki datirighin inizir kam, a Ikiavira Itir God ifongezir arazibar gin mangasa e migei. Ezi en inazir afeziaba Ikiavira Itir Godin Akar kaba batuegha gifa. Ezi bizir kam bangin Ikiavira Itir God bar en aningaghe. Ezi datirighin e Godin Akinafarir kamin apigha gifa. Kamaghin amizi, ki kamaghsua, ia mangi Ikiavira Itir Godin azaragh fogh, ki Jerusalemia ko, Judan gumazamiziba ko, Israelin ikiavira itiba, e bizir manabar amuasa a ifonge."
22 Gumazir kaba atrivimin akam baregha, me Godin akam inigha izir amizir mam ko mikimasa nguibar igiar Jerusalemin boroghin itimin ghu. Amizir kamin ziam, Hulda. Hulda a Salumin amuim, a gumazir ofa gamir gumaziba azuir korotiaba itir danganimin garim. Salum a Tokhatin otarim, egha Hasran igiavotarim.

Hulda gumazir kabar akam baregha givagha,
23 kamaghin men akam ikaragha ghaze, "Ikiavira Itir God, Israelian God, a kamaghin migei: Ia gumazir ia amadazir kam Josaia bagh uamategh mangi, kamaghin a mikemegh,
24 'Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin migei: Me Judan atrivimin damazimin diponezir Akinafarimin itir Akaba, ki uabi bar dar gin mangi, Jerusalem ko, an itir gumazamiziba saram asighasigham.
25 Gumazamizir akirim ragha na gasarazir kaba, me asebar marvir guabar ofabagh ami. Ezi men arazir kurar kam na gamizima, ki puviram atari. Ki Jerusalemia bar men aningaghe, ezi nan aningagharir kam, a givaghan kogham.
26 " 'Ezi datirighin ki Ikiavira Itir God, Israelian God, ki kamaghin Judan atrivim mikimasa. Me ni bagha Akinafarir kam diborima,
27 ni bizir ki Jerusalem ko, an itir gumazamizibar amuasa mikemeziba, ni dagh fo. Ki kamaghin migei, Jerusalem bar ikuvigh pura danganir kinim ikiam. Ezi atrivim, ni akar kam baregha navim giragha, nan damazimin uabi abira. Egha ni datirighin uan korotiam abigha, aziava nan dei. Kamaghin ki Ikiavira Itir God, kamaghin ni migei, ki nin dimdiam baraki.
28 Egh ki ni ateghti, ni uabi Jerusalemin otivamin asighasizir kamin ganighan kogham. Puvati. Ni bar deraghvira ikiam. Egh ni gin uan inazir afeziabar min aremeghti, me nin kuam afagh givaghti, ki Jerusalem ko, an itir darazigh asighasigham.' " Godin akam inigha izir amizim Hulda, Ikiavira Itir Godin akam gumazir kabagh anigha givazi, me akar kam inigha atrivim bagha uamategha ghue.

Gumazamiziba Ikiavira Itir Godin apengan ikiasa akam akiri
(2 Atriviba 23:1-20)

29 Ezi Atrivim Josaia Juda ko, Jerusalemin
gumazir dapanibar diazi, me iza uari akufa.
30 Ezi atrivim ko, ofa gamir gumaziba
ko, Livaiba ko, Judan gumazamiziba ko,
Jerusalemin itir gumazamiziba, me ghua
Ikiavira Itir Godin Dipenimin uari akufa.
Me uari akuvagha givazi, atrivim Akar
Dikirizir Gavgavim itir Akinafarir Righizir
me Ikiavira Itir Godin Dipenimin apizir kam
inigha, an itir akaba bar me bagha da
dibori.
31 Atrivim Ikiavira Itir Godin Dipenimin
tiar akamin boroghin itir guarir akinimin
boroghin tughav ikia, Ikiavira Itir Godin
damazimin Akar Dikirizir Gavgavim gamua
kamaghin migei: A bar guizbangira uan
navir averiam ko, uan duamin aven, Godin
Akar Gavgaviba ko, arazir a me ganingiziba
ko, arazir a ifongeziba, a bar dar amuam.
Egh an Akinafarir kamin aven itir Akar
Dikirizir Gavgavimin akaba bar dar gin
mangam.
32 Egha Benjaminin adarazi ko,
Jerusalemin itir igharazi darasi, me Akar
Dikirizir Gavgavir kamin akabar gintighasa,
atrivim migirigiar bar gavgavim me
ganingi. Egha gin Jerusalemin gumazamiz-
iba, me uan ovavibar God ko amizir Akar
Dikirizir Gavgavimin akabar gintisi.
33 Israelian danganiba bar asebar marvir
guaba dar ikiavira iti, ezi bizir kaba Ikiavira
Itir Godin damazimin bizir bar kurar a bar
aghuaziba. Ezi Josaia marvir guar kaba bar
adagh asighasiki, egha Israelia Ikiavira Itir
God, uan Godin gintighasa, bar gavgafi. Ezi
an atrivimin itir dughiamin, gumazamiz-
iba Ikiavira Itir God, men ovavibar Godin
gintighasa bar gavgafi, egha me anetaghizir
puvati.

35

Me God Israelia Gitazir Dughiam Ginighnighamin Isam gami
(2 Atriviba 23:21-23)

1 Atrivim Josaia mikemezi, me God
Israelia Gitazir Dughiam Ginighnighamin
Isam gami. Me iza Jerusalemin uari
akuvagha, iakinir faragha zuimin, an
aruer namba 14in, me dughiar ekiar kam
ginighnigha ofa damuasa sipsipin nguzir
bar aviribav soke.
2 Ezi Josaia ofa gamir gumazibav gia
ghaze, ia uamategh Ikiavira Itir Godin
Dipenimin uan ingangarim damu. Egha
me deravira ingangarir kam damuasa, a
uaghan gavgavim men nighnizibagh anidi.
3 Egha a uaghan akar mam Livaibagh
aningi, me Ikiavira Itir Godin adarazira, me
Ikiavira Itir Godin akamin Israelian sure
damuamin ingangarim iti. An migirigiam
kamakin, "Ia mangi Ikiavira Itir Godin
Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam inigh,
uan dipizibar aneter mangi, Devitin otarim
Solomon fomira ingarizir Dipenimin aven
anetigh. Egh ia ua Akar Dikirizir Gav-
gavimin Boksiam ater mangi izegh damuan
kogham, mati ia fomira ami mokin. Ikiavira
Itir God, ian Godin Dipenimin ingangariba,
ia deravira dar amu. Egh ia uaghan de-
ravira Israelian akurvagh, kar Godin gu-
mazamiziba.
4 Atrivim Devit ko, an otarim Atrivim
Solomon akinafarim osirizi moghin, ia
ikiziba vaghvagh dar gumaziba vaghvagh
mangi ikizir igharazibar gumaziba ko,
ia Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven
ingangarir vabaram amiba bagh uari akir.
5 Ian ikiziba vaghvagh Israelian anababar
ikizibar akurvaghsi, uan danganibar tuiv-
igh me mizuam iki.
6 Ia Godin damazimin uari zuamin
arazimin gin mangi uari zuegh, God Israelia
Gitazir Dughiam Ginighnighamin Isam
bagh, ofa damusi sipsipin nguzibav sogh.
Egh ia ofan kam damusi biziba akir, eghti
Israelia ofan kamin araziba Ikiavira Itir
God, Moses mikemezi moghin, deraghvira
dar gin mangam."
7 Gumazamiziba ofa damuasa Atrivim
Josaia uabi sipsipin nguzir bar avirim ko,
memen nguziba ko, bulmakaun apuriba
inigha gumazamizibagh aningi. Sipsipin
nguziba ko, memen nguzibar dibobonim,
30,000, ezi bulmakaun apuribar dibobonim
3,000.
8 Ezi atrivimin gumazir dapaniba, ofa
damuasa uaghan asizir aviriba gumaza-
miziba ko, ofa gamir gumaziba ko, Li-
vaibagh aningi. Ezi ofa gamir gumaz-
ibar dapanim Hilkia ko, Godin Dipenimin
garir gumazir igharazimning Sekaraia ko
Jehiel, me dughiar ekiar kamin uaghan
ofa damuasa, sipsipin nguzir bar aviriba
ko, memen nguziba inigha ofa gamir gu-
mazibagh aningi. Dar dibobonim, 2,600in
tu. Egha me 300plan bulmakaun apuriba
inigha, God bagh ofa damuasa, ofa gamir
gumazibagh aningi.
9 Ezi Livaibar gumazir dapanir faragha
zuir kaba, Konania uan dozimning Semaia
ko, Netanel ko, Livain igharazir kaba:
Hasabia ko, Jeiel Josabat, me sipsipin nguzir
aviriba ko, memen nguzir bar aviriba
ini, dar dibobonim 5,000in tu. Egha 500
bulmakaun apuriba sara ini, ezi asizir
kaba bar, me da isa Livaibagh aningi.
Eghti me God, Israelia Gitazir Dughiam
Ginighnighamin Isam bagh, Ikiavira Itir
Godin ofa damuam.
10 Me ofa damuasa biziba bar da akirigha

35:4: 2 Eghaghaniba 8:14

givagha, atrivim mikemezi moghin, ofa gamir gumaziba ko, Livaiba ghua ofa gamir dakozimin boroghin, uan danganibar tuifi.
11 Ezi Livaiba sipsipba ko, memebav suegha, dar ghuziba inigha ofa gamir gumazibagh aningi. Ezi ofa gamir gumaziba ghuziba inigha, ofa gamir dakozimin da kavamadi. Ezi Livaiba asizir iniba amsi.
12 Moses Osirizir Arazibar Akinafarim mikemezi moghin, Livaiba asiziba aghoregha, Ikiavira Itir Godin ofa damuasa ofan bar isia mighiribar ofa gamir dakozimin tuamin asizir tuziba isa, vaghvagha ikizibar gumazamizibagh aningi. Livaiba arazir kamra misoghezir bulmakaubagh ami.
13 Ofan kamin bizir God damuasa me mikemezi moghin, Livaiba sipsipba ko, memebar tuziba inigha avimin da tue. Egha me bulmakaun tuziba inigha, miner ruariba ko, miner epertizibar da avisi. Ezi asizir tuzir kaba bar isigha givazi, me zuamira da inigha ghua gumazamizibagh anidi.
14 Egha gin Livaiba uari uari bagha asizir tuziba tua egha ofa gamir gumaziba bagha uaghan maba tue, me Aronin ovavir boriba. Ofa gamir gumaziba ofan bar isia mighiriba bagha bar ingangarir ekiam gamua, dar ovibar ofa gamua zuima aminim piri. Kamaghin amizi, me uari uari bagha asizir tuzitaba tuezir puvati.
15 Ezi ighiaba banger gumaziba kar Asapin ovavir boriba, me Godin Dipenimin uan danganibar tuivighav iti, mati Atrivim Devit ko, Asap ko, Heman ko, atrivimin akam inigha izir gumazim Jedutun, fomira me mikemezi moghin ami. Ezi Livain maba Godin Dipenimin tiar akabar garir ingangarim gamua vaghvagha tiar akabar gara iti. Ezi Livain igharaziba me bagha asizir tuziba tue. Kamaghin amizi, tiar akabar garir gumazir kaba ingangarir danganiba ataghiraghsi nighnighan kogham.
16 Aruer kamin, me God Israelia Gitazir Dughiam Ginighnighamin Isam gami. Egha me ofan bar isia mighiriziba Ikiavira Itir Godin ofa gamir dakozimin dagh ami, mati Atrivim Josaia damuasa me mikemezi mokin.
17 Israelin gumazamizir Jerusalemin itiba, me dughiar kamin isar kam gami. Egha me 7plan aruebar kagh ikia ghuavira itima, Yis Puvatizir Bretin Isam Damuamin Dughiam ghua gifa.
18 Me God Israelia Gitazir Dughiam Ginighnighamin Isam gamizi, a bar deraghaviram oto. A God Israelia Gitazir Dughiam Ginighnighamin Isar Israelia fomira amizibagh afira, kar akam inigha izir gumazim Samuelin dughiamin ikegha, iza Atrivim Josaian dughiamin tu. Atrivir igharaziba isar kam gamizi, a deragha otozir puvati. Ezi datirighin Atrivim Josaia, ofa gamir gumaziba ko, Livaiba ko, Judaba ko, Israelia ko, Jerusalemia, me bar isar kam gamizi, a bar deraghaviram oto.
19 Dughiar kamin, Josaia 18plan azenibar atrivimin itima, me God Israelia Gitazir Dughiam Ginighnighamin Isar kam bar deraghviram a gami.

Isipia Judaba ko misogha Josaia misoghezi, an areme
(2 Atriviba 23:28-30)

20 Atrivim Josaia Ikiavira Itir Godin Dipenim akirizir bizir kabar gin, Isipin Atrivim Neko, apaniba ko, misoghasa Isipin midorozir gumaziba inigha Yufretisin Fanemin boroghin itir Karkemisin nguibar ekiamin ghu. Josaia bizir kamin akam baregha uan midorozir gumaziba inigha Isipia ko, misoghasa zui.
21 Ezi Atrivim Neko kamaghin Josaia bagha akam amaga ghaze, “O Judan atrivim, ki adariba nin puvati, egha ni ko misoghasa izir puvati. Kamaghin amizi, ni tizim bagha na misoghasa? God na ko ikia, egha apanibav soghasa nan avira, ezi ki mangi merara misoghasa. Kamaghin amizi, ni Godin anogoroghan marki. Puvatightima, a ni gasighasigham.”
22 God migirigiar kam Atrivim Nekon akamin Josaia ganingizi an a baregha, midorozim bagha bar ifuegha bar otoke. Kamaghin amizi, Isipia deragh an gan a gifofoghan koghasa, an atrivir korotiam suegha, korotiar igharazim aru. Egha a uan midorozir gumaziba inigha misoghasa Megidon danganir zarim giraghugha, Isipia ko misosi.
23 Me misogha, Isipian midorozir gumaziba uan barir pibar Judabar amadaghan asavamaga, egha Josaia gase.

Ezi a kamaghin uan ingangarir gumazibav gei, “Ki kuram inigha gifa. Ia na inigh midorozir danganim ategh mangi igharagh na atigh.”
24 Ezi me karisin a itimin a inigha karisin igharazim gatigha, a inigha Jerusalemin ghu. Ezi an aremezima, me an kuam isa an inazir afeziabar mozibar boroghin anefa. Ezi Judaba ko, Jerusalemin gumazamiziba, me bar Atrivim Josaian kuarkuvigha, a bagha puv azi.
25 Ezi akam inigha izir gumazim Jeremaia, Atrivim Josaia bagha azirakar ighiar mam osiri. Ezi dughiar kamin iza datirighin, gumaziba ko amizir azir akabagh amiba, me Atrivim Josaia ginighnigha azirakar

35:13: Ua Me Ini 12:8-9 **35:15:** 1 Eghaghaniba 25:1 **35:17:** Ua Me Ini 12:1-20

ighiar kam gamuavira iti. Ezi osimtizibar dughiabar, Israelia zurara arazir kamin gin ghua azirakar kam gami. Azirakar ighiar kam, Azir Akabar Akinafarimin iti.

26-27 Atrivim Josaia amizir bizir igharazibar eghaghaniba, da dughiar an atrivir ingangarim faraghavira itimin ikegha ghua, an aremezir dughiamin tu, da akinafarir me kamaghin diborimin iti, Judaba ko, Israelian Atrivibar Eghaghanibar Akinafarim. Akinafarir kam uaghan, Josaia Ikiavira Itir Godin Akinafarimin Osirizir Arazibar gintigha amizir arazir aghuibagh eghari.

Apaniba kantri Juda gasighasiki

36

(Sapta 36)

Joahas Judan atrivimin iti
(2 Atriviba 23:30-35)

1 Josaian ovevemin gin, Judaba, an otarim Joahas inigha, borem an dapanim gingegha, anemisevezi a uan afeziamin danganim inigha men atrivimin oto.

2 Joahas 23plan azeniba ikia Judabar atrivimin oto. Egha iakinir 3plara Jerusalemin atrivimin ike.

3 Isipin Atrivim Neko Jerusalemin iza, atrivir ingangarimin Joahas agifa. Ezi Joahas uam atrivimin itir puvati. Ezi Atrivim Neko Judan kantrin gumazamizibagh amima, me takisin min dagiaba a ganidi, dar dibobonim, 3,400 kilogrem silva ko 34 kilogrem gol.

4 Ezi Atrivim Neko, Joahasin dozim Eliakim inigha a gamizi, a Joahasin danganim inigha Juda ko, Jerusalemin atrivimin oto. Neko Eliakimin ziam adegha ziam Jehoiakim a gati. Egha gin, Neko Joahas inigha Isipin ghugha kalabuziar gumazimin min aneti.

Jehoiakin Judan atrivimin iti
(2 Atriviba 23:36--24:7)

5 Jehoiakim 25plan azeniba ikia, Judabar atrivimin oto. Egha 11plan azenibar Jerusalemin atrivimin ike. Jehoiakim Ikiavira Itir Godin damazimin arazir kurabagh ami.

6 Jehoiakim Judabar atrivimin itir dughiamin, Babilonian Atrivim Nebukatnesar uan midorozir gumaziba ko iza Judan kantri misosi. Egha Nebukatnesar me abiragha Atrivim Jehoiakimin suiragha kalabuziar gumazimin min senbar a ikegha, a inigha Babilonin nguibar ekiamin ghu.

7 Egha Nebukatnesar uaghan Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven itarir ekiar maba ko, itarir dozir maba inigha Babilonin ghugha, uan atrivir dipenimin da ariki.

8 Atrivim Jehoiakim amizir bizir igharazibar eghaghaniba, akinafarir me kamaghin diborimin iti, Judaba ko, Israelian Atrivibar Eghaghanibar Akinafarim. Akinafarir kam uaghan Jehoiakimin arazir kuraba ko, an amizir bizir bar kurar God bar aghuazibagh eghari. Ezi an otarim Jehoiakin, an danganim inigha atrivimin oto.

Jehoiakin Judan atrivimin iti
(2 Atriviba 24:8-17)

9 Jehoiakin 8plan azeniba ikia, Judan atrivimin oto. Egha 3plan iakiniba ko, 10plan aruebara Jerusalemin atrivimin ike. Egha a Ikiavira Itir Godin damazimin arazir kurabagh ami.

10 Azenir kamin, orangtizimin dughiam givasava amima, Atrivim Nebukatnesar midorozir gumaziba amadazi, me ghua Jehoiakin isa kalabuziar gumazimin min, a inigha Babilonin ghu. Egha midorozir gumaziba uaghan Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven itir itarir aghuiba inigha Babilonin ghu. Egha Nebukatnesar Jehoiakinin afeziar dozim Sedekaia gamizi, a Juda ko Jerusalemin atrivimin oto.*

Babilonia Jerusalemia ko misogha nguibar ekiam ini
(2 Atriviba 24:18--25:21; Jeremaia 52:1-11)

11 Sedekaia 21plan azeniba ikia, Judan atrivimin oto. Egha 11plan azenibar Jerusalemin atrivimin ike.

12 Sedekaia Ikiavira Itir God, an Godin damazimin, arazir kurabagh ami. Ezi akam inigha izir gumazim, Jeremaia, Ikiavira Itir Godin akamin gun a migeima, a uabi abirava an akam barazir puvati.

13 Sedekaia bar akaba barazi puvatigha, navim giraghan aghuagha, Ikiavira Itir God, Israelian God bagh, uamategh izan aghua. Nebukatnesar faragha uabin gin mangasa Akar Gavgavimin Sedekaia gamizi, a pura Godin ziam dibora ghaze, a zurara Nebukatnesarin akamin gintigham.

36:4: Jeremaia 22:11-12 **36:5:** Jeremaia 22:18-19; 26:1-6; 35:1-19 **36:6:** Jeremaia 25:1-38; 36:1-32; 45:1-5; Daniel 1:1-2 **36:10:** Jeremaia 22:24-30; 24:1-10; 29:1-2; 37:1; Esekiel 17:12-13 * **36:10:** 2 Eghaghaniba 36:9 kamaghin migei, Jehoiakin 8pla azenibara ikia egha atrivimin oto. Ezi 2 Atriviba 24:8 kamaghin migei, Jehoiakin 18pla azenibara ikia atrivimin oto. Ezi 2 Eghaghaniba 36:10 ghaze, Sedekaia a Jehoiakinin Avebam. Ezi 2 Atriviba 24:17 ghaze, Sedekaia a Jehoiakinin afeziar dozim. Fofozir gumazir aviribar nighnizim, akar 2 Atrivibar itim, a guizbangira, ezi akar 2 Eghaghanibar itim, a guizbangira puvati. **36:11:** Jeremaia 27:1-22; 28:1-17 **36:13:** Esekiel 17:15

Egha Sedekaia uaghan Atrivim Nebukatnesarin akaba barazir puvatigha, uam an apengan itir puvati.
14 Ezi ofa gamir gumazibar dapaniba ko, gumazamiziba bar moghira akirim ragha Ikiavira Itir God gasaragha, kantrin igharazibar arazir bar kurar God bar aghuazibagh amua ghuavira iti. Me kamaghin amua, Ikiavira Itir Godin Dipenir Jerusalemin itir a ua baghavira inabazim gamima, an an damazimin mize.
15 Ezi men inazir afeziabar God, a uan Dipenim ko, uan gumazamizibar apangkuvigha, ivighvigha me mikimasa uan akam inigha izir gumaziba amangi.
16 Ezi gumazamiziba, akam inigha izir gumazibar akabar aghuagha dar abara me dipovavira iti, ezi Ikiavira Itir Godin aningagharim oto. Egha an aningagharir kam an gumazamizibar ikiavira iti, ezi me a gitaviraghan tuaviba puvati.
17 Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God Babilonin atrivim amadazi, a uan midorozir gumaziba ko iza midorozir sababar Judabagh asighasiki. Egha me Ikiavira Itir Godin Dipenimin ghua gumazir igiabav soghezi me ariaghire. Atrivim gumazir igiaba ko, amizir igiaba ko, gumazamizir ghuriba ko, amughamughiziba sara, bar tong men apangkuvizir puvati. Ikiavira Itir God bar Judaba isa Babilonin atrivimin dafarim gati.
18 Ezi Babilonin atrivim, Ikiavira Itir Godin Dipenimin itir itarir ekiaba ko, itarir doziba ko, bizir bar aghuiba, ko, Judan atrivim ko, an gumazir dapanibar bizir bar aghuiba, a bar da inigha Babilonin ghu.
19 Ezi Babilonia Godin Dipenim gaborogha Jerusalem avinizir divaziba bar ada akaraghariki. Egha nguibamin aven atrivir dipenim ko, dipenir aghuir igharaziba bar dagh apongezi da isi. Egha bizir iveziba bar pin kozibagh asighasiki.
20 Babilonin atrivim gumazamizir midorozimin ariaghirezir puvatiziba inigha ghua Babilonin kalabuziar gumazamizibar min me ariki. Ezi me pura men ingangarir gumazamizir kinibar min ikia ghua, kantri Persia tugha gavgavigha, Babilon dikabirazir dughiam oto.
21 Israelia fomira uan nguazimin ikia, egha 7plan azenibar vaghvagha dar aven azenir vamira avughsazim nguazim ganingizir puvati. Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God faragha Jeremaian akam garugha mikemezir akam, guizbangiram otivasa, Israelia ghua 70plan azenibar Babilonin kalabuziabar min iti. Ezi men nguazim puram avughsa iti.†

Atrivim Sairus kamaghin migei, Judaba uamategh uan nguibamin mangi
(Esra 1:1-3)

22 Sairus kantri Persian atrivimin itir dughiamin, an azenir faraghavira zuimin, Ikiavira Itir God, akam inigha izir gumazim Jeremaia mikemezir akam damighti, a guizin otivasa, a Sairusin nighnizim fezi, an akar kam osirigha, a isa nguazir an ativagha gariba bagha bar da amangi. Eghti akar kam nguazir an ativaziba bar dar mangiti, gumazir akar kam inigha zuiba, gumazamiziba bagh a diponam.
23 Kar Persian atrivim Sairusin migirigiam, “Ikiavira Itir God, a Godin uan Nguibamin itim, a nguazimin itir kantriba bar na ganingizi, ki dagh atifa. Egha Judan Distrighin aven Jerusalemin nguibar ekiamin, uan Dipenimin ingarasa na amisefe. Ikiavira Itir God, a Israelia ian God, ia an gumazamiziba, ezi a ia ko iti. Kamaghin amizi, ia uamategh Jerusalemin nguibamin mavanangam.”

36:17: Jeremaia 21:1-10; 34:1-5 **36:19:** 1 Atriviba 9:8 **36:21:** Jeremaia 25:11; 29:10 † **36:21:** Ni Ofa Gami 26:33-35, ko Jeremaia 25:11 ko 29:10in gan. **36:23:** Aisaia 44:28

Esra Osirizir Akinafarim o Esra
Akar faragha zuim

Akinafarir Esra osirizim, a Judan Atrivibar 2 Eghaghaniba uam adagh iviragha, eghaghanir maba uam ada osiri. 2 Eghaghanibar Akinafarimin aven, e gari, osimtiziba Israelia bativizi, men avirim ghua Babilonin kantrin kalabusin iti. Ezi Godin Dipenir Jerusalemin itim ko Jerusalemin nguibar ekiam uabi bar ikuvigha iti. Ezi Ezran Akinafarimin, Judan marazi Babilonin kalabus ategha uamategha uan nguazimin Judan Distrighin ize. Egha me ua Godin Dipenir igiam Jerusalemin an ingari.

Esran Akinafarimin aven, an akuar pumuning ko mikezim iti.

1. Persian Atrivim Sairus mikemezi, Judan marazi faragha Babilonin kalabus ategha uamategha Judan Distrighin ize (Sapta 1--2).

2. Judaba ua Godin Dipenimin ingarigha, nimira nimira ua Godin ziam fer arazibar gin zui (Sapta 3--6).

3. Ezi azenir maba givazi, Judan marazi uamategha Jerusalemin izezi, Esra men gumazir dapanimin iti. Esra Godin Arazibagh fofozir gumazir mam. Egha Godin ziam fer arazibar gin mangiva, an apengan ikiva, deragh dapiasa me migei (Sapta 7--10).

Israelia uamategha Juda ko Jerusalemin izi

(Sapta 1--2)

Atrivim Sairus ghaze, Judaba uamategh uan nguazimin mangam
(2 Eghaghaniba 36:22-23)

1 Sairus kantri Persian atrivimin itir dughiamin, an azenir faraghavira zuimin, Ikiavira Itir God, akam inigha izir gumazim Jeremaia mikemezir akam damighti, a guizin otivasa, Sairusin nighnizim fezi, an akar kam osirigha, a isa nguazir an ativagha gariba bagha bar da amangi. Eghti akar kam nguazir an ativaziba bar dar mangiti, gumazir akar kam inigha zuiba, gumazamiziba bagh a diponam.

2 Kar Persian Atrivim Sairusin migirigiam, "Ikiavira Itir God, a Godin uan Nguibamin itim, a nguazimin itir kantriba bar na ganingizi, ki dagh atifa. Egha Judan Distrighin aven Jerusalemin nguibar ekiamin, uan Dipenimin ingarasa na amisefe.

3 Eghti gumazir manaba ian tongin iki, God me ko ikiti, me ateghti, me Jerusalemin mavanang Ikiavira Itir Godin Dipenimin ingar. A Israelian God, egha Jerusalemin itir God.

4 Eghti danganir manabar itir Israelian varazira, ia bar moghira men akuragh bizir aghuiba me daningti, me da inigh mangi. Ia silva ko gol, dagheba, asiziba, ingangarir biziba, ko bizir me Godin Dipenimin ofa damuamin taba, uan ifongiamin gin mangi da isi pura me daning. Kar Godin Dipenir Jerusalemin nguibamin ikiamim."

5 Ezi Judan anabam ko Benjaminin anabamin adarazir gumazir dapaniba, ko ofa gamir gumaziba ko Livain anabamin adarasi, me gumazamizir God men duaba fezi me uamategh Jerusalemin mangasa ifongeziba, bar dikavigha, Ikiavira Itir Godin Dipenim uam an ingarsi mangasava ami.

6 Ezi men boroghin itir darasi, men akurvagha silvan itarir ekiaba ko gol ko dagheba me ganingi. Egha uaghan bizir aghuir ivezim bar pin koziba sara me ganingi. Egha Godin Dipenimin ofa damuamin asiziba sara pura me ganingi. Egha biziba aterir asiziba sara uaghan pura me ganingi.

7 Ezi Atrivim Sairus uaghan, Ikiavira Itir Godin Dipenimin itir itarir aghuiba ko, itarir dipam apiba sara me ganingi. Itariba ko itarir dipam apiba, Atrivim Nebukatnesar fomira ghua Israelia ko misogha me abiragha Jerusalemin da inigha izegha, da isa uan asebar dipenim gati.

8 Persian Atrivim Sairus datirighin bizir kaba isava Mitredat ganingi, an atrivimin dagiar dipenimin garir gumazim. Ezi Mitredat da mengegha da isa Sesbasar ganingi, a Judan anabamin gumazir dapanir bar ekiam.

9-10 Bizir kabar dibobonim a kamakin: 30plan golin itarir ofa damuamiba, ko 1,000plan silvan itarir ofa damuamiba, ko 29plan itarir igharaziba, ko 30plan golin itarir muziariba, ko 410plan silvan itarir muziariba, ko 1,000plan itariba ko dipaba apir itarir guar igharaziba.*

11 Gol ko silvan itarir kaba, bar moghira dar dibobonim 5,400in tu. Ezi Sesbasar bizir kaba inigha, Israelian igharaziba ko Babilonin nguibar ekiam ategha Jerusalemin zui.

2

Israelian gumazamizir uamategha Jerusalemin ghuezibar dibobonim
(Nehemia 7:4-73)

1:1: Jeremaia 25:11-14; 29:10 **1:2:** Aisaia 44:28 * **1:9-10:** Ves 9 ko 10in aven, Hibrun akam deragha migirigiar kamin mingarim abighizir puvati.

1 Bar fomira, Nebukatnesar Babilonin
atrivimin itir dughiamin, a ghua Judabav
misogha men gumazamizir avirim inigha
Babilonin kalabusin ikiasa me inigha ize.
Egha gin gumazamizir avirim Babilon
ategha iza, Jerusalem ko Judan danganir
mabar iti. Me vaghvagha ua uan inazir
afeziabar nguazibar iti.
2 Judan anabamin gumazir dapanibar
ziabar kara: Serubabel, Josua, Nehemia,
Seraia, Relaia, Mordekai, Bilsan, Mispar,
Bikvai, Rehum, Ko Bana. Israelian an-
ababar adarazir kalabus ategh uamategh
Jerusalemin mangamiba, men ziaba ko
men dibobonim kara:

3-20 Parosin ovavir boribar gumaziba,
men dibobonim 2,172in tu.
Ezi Sefatian ovavir boribar gumaziba,
372.
Ezi Aran ovavir boribar gumaziba, 775.
Ezi Pahatmoapin ovavir boribar gu-
maziba, 2,812. (Me Jesua ko Joapin
ikizimningin ovavir boriba.)
Ezi Elamin ovavir boribar gumaziba,
1,254.
Ezi Satun ovavir boribar gumaziba, 945.
Ezi Sakain ovavir boribar gumaziba, 760.
Ezi Banin ovavir boribar gumaziba, 642.
Ezi Bebain ovavir boribar gumaziba, 623.
Ezi Asgatin ovavir boribar gumaziba,
1,222.
Ezi Adonikamin ovavir boribar gumaz-
iba, 666.
Ezi Bikvain ovavir boribar gumaziba,
2,056.
Ezi Adinin ovavir boribar gumaziba, 454.
Ezi Aterin ovavir boribar gumaziba, 98.
(An ziar mam. Hesekia.)
Ezi Besain ovavir boribar gumaziba, 323,
Ezi Joran ovavir boribar gumaziba, 112.
Ezi Hasumin ovavir boribar gumaziba,
223.
Ezi Gibarin ovavir boribar gumaziba, 95.

21-35 Kar Judan nguibabar ziaba, gumazir
uamategha Judan izeziba, men inazir
afeziaba nguibar kaba fomira dar iti, ezi
men ovavir boriba datirighin uamategha
dagh apia. Nguibabar ziaba ko gumazibar
dibobonibar kara:

Betlehemin nguibamin gumaziba, 123.
Ezi Netofan nguibamin gumaziba, 56.
Ezi Anatotin nguibamin gumaziba, 128.
Ezi Asmavetin nguibamin gumaziba, 42.
Ezi Kiriat Jearimin nguibam ko Kefiran
nguibam ko Berotin nguibamin gumaz-
iba, 743.
Ezi Rama nguibam ko Geban nguibamin
gumaziba, 621.
Ezi Mikmasin nguibamin gumaziba, 122.
Ezi Betel nguibam ko Ain nguibamin gu-
maziba, 223.
Ezi Nebon nguibamin gumaziba, 52.
Ezi Makbisin nguibamin gumaziba, 156.
Ezi Elamin nguibar igharazimin gumaz-
iba, 1,254.
Ezi Harimin nguibamin gumaziba, 320.
Ezi Lotin nguibam ko Haditin nguibam ko
Ono nguibamin gumaziba, 725.
Ezi Jerikon nguibamin gumaziba, 345.
Ezi Senan nguibamin gumaziba, 3,630.

36-39 Kar ofa gamir gumazibar ikizir, ua-
mategha Jerusalemin ghueziba, men gu-
mazibar ziaba ko men dibobonibar kara:

Jedaian ikizim, men inazir afeziam Jesua,
an adarasi, 973.
Ezi Imerin ikizimin gumaziba, 1,052.
Ezi Pasurin ikizimin gumaziba, 1,247.
Ezi Harimin ikizimin gumaziba, 1,017.

40-42 Ezi Livain anabamin adarazir ua-
mategha Jerusalemin ghueziba, men ziaba
ko men dibobonibar kara:

Jesuan ikizim ko Katmielin ikizimin gu-
maziba, 74. (Ikizir kamningin inazir
afeziam, Hodavia.)
Ezi Godin Dipenimin onger akabar
faragha zuir gumaziba, 128. (Ikizir
kamin inazir afeziam, Asap.)
Ezi Godin Dipenimin tiar akar ekiamin
garir gumaziba, men ikizibar gumaz-
iba, 139. (Men inazir afeziabar ziabar
kara: Salum, ko Ater, Talmon, Akup,
Hatita, ko Sobai.)

43-54 Ezi Godin Dipenimin ingangarir gu-
mazir uamategha Jerusalemin ghueziba,
men ikizibar ziabar kara:

Siha ko Hasufa, Tabaot,
Keros, Siaha, Padon ko,
Lebana, Hagaba, Akup ko,
Hagap, Samlai, Hanan ko,
Gidel, Gahar, Reaia ko,
Resin, Nekoda, Gasam ko,
Usa, Pasea, Besai ko,
Asna, Meunim, Nefisim ko,
Bakbuk, Hakufa, Harhur ko,
Baslut, Mehida, Harsa ko,
Barkos, Sisera, Tema ko,
Nesia ko Hatifa.

55-57 Ezi Solomonin ingangarir gumazibar
ovavir boribar ziabar kara: me uaghan ua-
mategha Jerusalemin ghue:

Sotai ko Hasoferet, Peruda ko,
Jala, Darkon, Gidel ko,
Sefatia, Hatil, Pokeret, Hasebaim, ko Ami.

58 Godin Dipenimin ingangarir gumazibar ovavir boriba, ko Solomonin ingangarir gumazibar ovavir boriba, men dibobonim 392.

59-60 Ezi Delaian ikizim, ko Tobian ikizim, ko Nekodan ikizim, men gumazibar dibobonim 652. Men nguibabar kara: Telmela, ko Telharsa, Kerup, Adan ko Imer. Gumazir kaba uari uan inazir afeziabar ziabagh fozir puvati. Kamaghin, me deravira uari akaghan kogh suam, me guizbangira Israelian adarasi, o puvati.

61-62 Ezi ofa gamir gumazibar ikizir kaba, me ziaba itir akinafarimin aven gara uarir tongin uan inazir afeziabar ziaba bagha ruia dar apizir puvati. Kamaghin amizi, me deragha uarigh fozir puvati, me guizbangira ofa gamir gumaziba, o puvati. Men ziabar kara: Habaia, Hakos, ko Barsilai. Barsilain ikizimin inazir afeziam fomira Gileatin Distrighin Barsilain ikizir igharazimin guivimin ike. Egha gumazir kam, uan amuimin afeziamin ziam ini. Gumazir 3plan kabar ikiziba, uan inazir afeziar tamin ziar tamin apizir puvatizi, gumazir dapaniba ghaze, me ofa gamir gumaziba puvati, me pura gumazir kinibar min iti.

63 Ezi Judan gavmanin gumazir ekiam God bagha ofa gamir daghebar aman men anogoroke. A ghaze, me mizuam iki mangiti ofa gamir gumazitam otogh, Godin ifongiam gifoghsi, Urim ko Tumimin dagiamningin satu gikararang egh suam, me guizbangira ofa gamir gumaziba, o puvati.

64-67 Israelian gumazir uamategha ghueziba bar moghira, men dibobonim 42,360in tu.
Ezi men ingangarir gumaziba ko amizibar dibobonim 7,337.
Ezi men onger akabar faragha zuir gumazamizibar dibobonim 200.
Ezi hoziaba 736.
Ezi kamelba 435.
Ezi donkiba 6,720.
Ezi donkin apuriba ko hoziar amebaba uarir ikia otezir nguziba, me mul dagh arigha, 245plan mulba inigha ize.

68 Egha Israelia iza Jerusalemin itir Godin Dipenimin otivigha, men gumazir dapanir maba, Godin Dipenim uam an ingarasa uan biziba isa ofan min puram akurvaghasa ada aningi. Me danganir Godin Dipenim faragha ikezimin an ingaram.

69 Gumazir bizir aviriba itiba, ko gumazir bizir muziariba itiba, me itir biziba, me dar mirara ghua biziba isa da anidi. Ezi golin osimtizim ghua 500 kilogremin tu. Ezi silvan osimtizim ghua 2,800 kilogremin tuzi, ofa gamir gumazibar korotiaba, da 100pla.

70 Ezi ofa gamir gumaziba ko Livain adarasi, ko gumazamizir igharazir maba, me Jerusalemin aven ko an boroghin iti. Ezi Godin Dipenimin onger akabar faragha zuir gumazamiziba, ko Godin Dipenimin tiar akar ekiamin garir gumaziba, ko Godin Dipenimin ingangarir gumaziba, me Jerusalemin boroghin itir nguibabar apia. Ezi Israelian gumazamizir igharaziba uan nguibar men inazir afeziaba fomira apiazibara iti.

Israelia uamategha Godin Dipenimin ingari

3

(Sapta 3--6)

Me uamategha
Godin ziam fer arazim gami

1 Israelia bar, deravira uan nguibabar apiaghav itima, namba 7in iakinim oto. Ezi me bar iza navir vamira ikia Jerusalemin uari akufa.

2 Ezi Jehosadakin otarim Josua, ko ofa gamir gumazir igharaziba, ko Sealtielin otarim Serubabel uan adarazi ko, me bar uamategha Israelian God bagha ofa gamir dakozimin ingari. Kar, asiziba tue da bar isia mighirir ofabagh amir dakozim. Fomira, Godin gumazim Moses Osirizir Arazim, me an gin ghua dakozir kamin ingari.

3 Me distrighin kamin itir gumazir igharazibar atiatia, egha puvati, me ofa gamir dakozir faragha ikezimin danganim, a gisin uam an ingari. Egha me mizaraziba ko guaratizibar Ikiavira Itir God bagha asiziba tue da bar isia mighirir ofabagh ami.

4 Ezi Averpenibar Ikiamin Dughiar Ekiam otozi, me Moses Osirizir Araziba mikemezi moghin amua, bizir God damuasa me mikemeziba, me dughiabar zurara asiziba tue da bar isia mighirir ofabagh ami.

5 Egha me uaghan dughiabar zurara asiziba tue da bar isia mighirir ofabagh amuavira ikia, egha iakinir igiamin dughiar ekiaba bagha ofabagh amua, uaghan Ikiavira Itir God ua bagha inabazi moghin, me isar ekiaba bagha ofaba a ganidi. Egha me uaghan uan ifongiamin pura daningamin ofabagh ami.

6 Gumazamiziba namba 7in iakinimin dughiar faragha zuir aruemin, me dughiar kamin ofan bar isia mighiriba Ikiavira Itir God ganiga iza ghua kamaghira iti. Egha me

---

2:61-62: Dibobonіba 16:39-40 **2:63:** Dibobonіba 27:21 **2:70:** 1 Eghaghaniba 9:2; Nehemia 11:3 **3:2:** Ua Me Ini 27:1 **3:3:** Dibobonіba 28:1-8 **3:4:** Dibobonіba 29:12-38 **3:5:** Dibobonіba 28:11--28:31

tighar maghin Ikiavira Itir Godin Dipenimin ingarsi dagiar ekiar an apengan iki gavgavim a daningamiba, tighar dar arigham.

Me uamategha Godin Dipenimin ingari

7 Persian Atrivim Sairus, Israelian amamangatizi, me Lebanonin nguazimin itir temer sidaba iniam. Kamaghin, gumazamiziba dagheba ko temer olivin borem gumazir dapanibagh aningizi, me da isa Lebanonin kantrin nguibar ekiamning Tair ko Saidon, aningin gumazamizibar amadagha temer kabagh ivese. Ezi Tair ko Saidonin gumaziba uan temer sidan kaba inigha ongarim moghin ghua, Jopan nguibar ekiamin da amadazi da ize. Ezi Israelia uaghan dagiaba isava dagiabar aghorir ingangarir gumaziba ko dipenibar ingarir gumazibagh aningi.

8 Ezi Israelia uamategha Jerusalemin izezir dughiamin, dughiar maba ghua azenir pumuning oto. Egha ghua an iakinir pumuningin otozi, ingangarim guizbangira dikafi. Me datirighin Ikiavira Itir Godin Dipenim uam an ingari. Gumazir dapanim Serubabel, a Sealtielin otarim, ko ofa gamir gumaziba Josua, a Jehosadakin otarim, ko aningin adarazi bar, kar ofa gamir gumaziba ko Livaiba ko men marasi, bar kalabuziam ategha uamategha Jerusalemin izeziba, me ingangarir kam gami. Me Livain gumazir 20plan azenibar ikegha ghuavanadiba, me me isa Ikiavira Itir Godin Dipenimin ingangarimin gumazir dapanibar me amisefe.

9 Kamaghin amizi, Jesua uan otariba ko an ikizim, kar Livain anabamin gumaziba, me Katmiel uan otariba ko, kar Judan anabamin adarasi, me uari inigha ingangarir kamin faragha zui. Ezi Henadatin ovavir boriba, me uaghan men akura. Me uaghan Livain adarasi.

10 Ezi dipenimin ingarir gumaziba, dagiar ekiaba isa Dipenimin apengan iki gavgavim a daningasa, da ariki. Ezi dughiar kamra, ofa gamir gumaziba uan ofa gamir korotiaba aghuigha, sighaba sara iza faraghavira iza uan danganim ini. Ezi Livaiba, kar Asapin adarasi, me vaghvagha tambarinbar suigha izi. Egha me bar Ikiavira Itir Godin ziam fe, Israelian Atrivim Devit fomira mikemezi mokin.

11 Me bar akongegha uarira uari ikarvazir ighiabagh amua Ikiavira Itir Godin ziam fava a minabi:

"Ikiavira Itir God, a bar dera!
Guizbangira, a zurara Israelian apangkuvigha mamaghira iti."

Me gara guizbangira fo, ingangarir gumaziba Ikiavira Itir Godin Dipenimin dagiar ekiar an apengan iki gavgavim a daningamiba, me da arighizi da iti. Kamaghin amizi, me bar uan gavgavibar pamtemin tiariba akara Ikiavira Itir Godin ziam fe.

12 Ofa gamir gumazibar gumazir ghurir aviriba, ko Livain gumazir ghuriba ko men anababar gumazir dapanir ghuriba, fomira Ikiavira Itir Godin Dipenir faragha ikezim ginighnigha, egha ingangarir gumazir kabar garima, me ua Dipenimin ingarima, me puvirama azi. Ezi gumazir igharaziba bar akongegha tiariba akara dei.

13 Araghasizim ko azirakam bar ekevezi, saghon mar itir gumaziba men niginir dafar kam baragha egha fozir puvati, me araghasi, o me azi. Me men niginimram orasi.

4

Apaniba Israelian ingangarim apirasa

1 Ezi Juda ko Benjaminin anabamin apaniba orazima, Israelia kalabus ategha uamategha iza Ikiavira Itir God bagha Dipenimin ingari. A Israelian God.

2 Egha me ghua Serubabel ko anababar gumazir dapaniba batogha kamaghin me migei, "E ia ko Godin Dipenimin ingarasa. E uaghan ian Godin ziam fe. Bar fomira, Asirian Atrivim Esarhadon e amadazi e iza kantrin kamin iti. Egha e kagh izezir dughiamin ikegha iza datirighin, e ian God bagha ofabagh amuavira iti."

3 Ezi Serubabel ko Josua ko gumazir dapaniba kamaghin me migei, "Ia en akuragh Ikiavira Itir Godin Dipenimin ingaran e aghua. Persian Atrivim Sairus mikemezi moghin, e uari an ingaram."

4 Fomira nguazir kamin izezir gumazir kaba me pazi me damuasava amua ghaze, men naviba ikuvigh egh atiatigh Godin Dipenimin ingangarim ategham.

5 Egha me dagiaba isa Persian gavmanin ingarir gumazir dapanibagh anigha Israelian ingangarim aghoriv kunasa me gaghori. Me kamaghin amua ghua gin Atrivim Dariusin dughiam oto.

Apaniba Judaba isa kot gati

6 Ezi dughiar maba givazi, Atrivim Darius aremezi, Atrivim Serksis an danganim inigha Persian atrivimin oto. An faraghavira zuir dughiaba, Israelian apaniba akaba me gasir akinafarim osirigha a bagh anemada.

7 Ezi gin Serksis aremezi, Atrivim Artaserksis an danganim inigha Persian

3:10: 1 Eghaghaniba 25:1 **3:11:** 1 Eghaghaniba 16:34; 2 Eghaghaniba 5:13; 7:3; Onger Akaba 100:5; 106:1; 107:1; 118:1; 136:1; Jeremaia 33:11 **3:12:** Hagai 2:3 **4:2:** 2 Atriviba 17:24-41 **4:6:** Esta 1:1

atrivimin oto. Ezi Bislam ko Mitredat
koma Tabel, koma gumazir me ko ingariba
akinafarim osirigha Persian Atrivim
Artaserksis bagha anemada. Me Aramin
akamin akinafarim osiri. Eghti gumazir a
diponamim, Persian akamin a gigham.*
8 Ezi gavmanin gumazir faraghavira
itim Rehum, ko Simsai provinsin kamin
akinafariba osirir gumazimning, aning
Jerusalemin itir adarazir kotim gamua
Atrivim Artaserksis bagha akinafarimin
kamaghin an osiri.

9 "Dughiar aghuim Atrivim, ki Rehum
nin gavmanin gumazir faraghavira itim,
ko Simsai provinsin kamin akinafariba
osirir gumazim. Ga, ko ingarir gumaziba,
me jasba, ko gavmanbar garir gumaziba, men nguibabar kara: Erekin provins,
ko Babilonin kantrin ekiam ko Susan
nguibar ekiam, a Elamin nguazimin itir
nguibam. E bar ni bagha akinafarir kam
osiri.
10 Fomira atrivir bar ekiam Asurbanipal, gumazamizir maba nguibar
igharazibar men suigha me isa Samarian
nguibar ekiam ko Yufretisin Fanemin
vongin itir provinsin me afe, me uaghan
e ko akinafarir kam osiri."

11 Kar akinafarir me osirizim, me an
mirara akinafarir igharazimin an osirigha
anemada.

"Atrivim Artaserksis, e nin ingangarir
gumaziba, e Yufretisin Fanemin vongin
ikia, migirigiar maba iti. Egha e akinafarir
kam ni bagha anemadi.
12 O Atrivim, e kamaghsua, ni bizir kam
gifogh. Judaba nin provinsin igharaziba
ategha uamategha iza Jerusalemin nguibar
ekiar kurar kam uam an ingari. Fomira
nguibar ekiar kamin gumazamiziba,
atrivimin akaba batozir gumazamiziba,
egha me datirighin uan nguibamin dagiar
ekiar an apengan ikia gavgavim a ganidiba
ko biriba ua dar ingaravira ikia, egha
anegivasava ami.
13 O Atrivim, ni kamaghin fogh, gumazamiziba nguibar ekiar kam uam an ingariva an biriba agivagh, egh me gavman
daningamin dagiaba ko takisin igharaziba
ko uam a daningan koghti, gin nin dagiar
dipenimin dagiar aviriba puvatigham.
14 Ni en garava bizibar en akurvasi, kamaghin Judaba pazi ni damuva aghumsizim
ni daningan e aghua. E kamaghsua,
akinafarir kam ni oraghasa e ni bagha an
osiri.

15 "E kamaghin ifonge, ni uan
akinafariba osirir gumazibav mikemeghti,
me mangi gavmanin akinafarir nin
inazir afeziaba fomira osirizir osiziribar
dipon. Jerusalemin gumazamiziba,
akaba barazir puvatizir darasi. Fomira
inazir afeziabar dughiam, gumazamizir
kaba, atriviba ko provinsbar gumazir
dapaniba kamaghira osimtiziba me
ganidi. Egha Jerusalemin gumazamiziba,
atrivibar akaba batosi, kamaghin amizi,
atriviba nguibar ekiar kam gasighasiki.
16 "Kamaghin, O Atrivim ni foghasa
e kamaghin ni migia ghaze, me ua
nguibar ekiar kamin ingariva, an biriba
agivaghti, ni ua Yufretisin Fanemin
vongin provinsin kabagh ativaghan
kogham."

Atrivim men akam ikara

17 Ezi atrivim kamaghin men
akinafarimin akam ikara:

"Dughiar aghuim. Gavmanin gumazir
faraghavira itim Rehum, ko provinsin
akinafariba osirir gumazim Simsai, ko
gavmanbar garir gumazir igharaziba, ia
Samaria ko nguazir igharazir Yufretisin
Fanemin vongin itir provinsin itiba,
akinafarir kam ia bagha zui.
18 "Akinafarir ia amadazim, me an gara
Persian akamin ki oraghasa me a gigha a
dibori.
19 Ezi ki akinafariba osirir gumazibav
mikemezi, me akinafaribar gara egha fo,
dughiar aviribar Jerusalemin gumazamiziba akaba barazi puvati, egha atrivibar akaba batosi. Ezi guizbangira gumazir kurar
avirim nguibar ekiar kam gizifa.
20 Fomira atrivir gavgaviba
Jerusalemin gara ikiava, Yufretisin
Fanemin vongin itir provinsin kaba bar
dagh ativagha dar gari. Egha me gavman
daningasa gumazamiziba da dagiaba ko
takisin igharagha garir aviriba isi.
21 "Kamaghin amizi, ia akar gavgavimra me bagh anemangi men
anogoreghti, me ua nguibar ekiar kamin
ingaran marki. Egh me nararama oragh
ikiti ki me mikimam.
22 Ia zuamira mangi bizir kam damigh.
Ia a damighan koghti, men ingangarim en
atrivimin araziba ko dagiaba iniamin tuavibagh asighasigham."
23 Ezi me Atrivim Artaserksis da
akinafarir kam inigha ghua Rehum ko
Simsai ko gavmanbar garir gumazir
igharaziba bagha ghua me oraghasa a
dibori. Ezi me Judan gumazir Jerusalemin
nguibamin itiba, akar bar gavgavimin

* **4:7:** Akinafarir kamin migirigiam, ves 4:7 tugha ghua ves 6:18in, me Hibrun akamin an osirizir pu. Puvati. Me Aramin akamin an osiri.

nguibar ekiar kam uam an ingaran men anogoroke.

24 Ezi Godin Dipenir Jerusalemin itim, an ingangarim pura tugha mamaghira iti. Egha kamaghira ikia ghua Darius Persian atrivimin otozir dughiam, an azenir pumuning oto.†

5

Me ua Godin Dipenir ingangarim gami

1 Dughiar kamin, Godin akam inigha izir gumazimning, Hagai ko Sekaraia, Sekaraia a Idon ovavir borir mam. Aning gumazamizir Jerusalemin nguibam ko Judan nguazimin itiba bagha Godin akamin gun me migei. Aning Israelian Godin ziamin gavgavimin migei. Godin kam bar pin ikia me gatifa.

2 Ezi Serubabel, Sealtielin otarim, a ko Josua, Jehosadakin otarim, aning Godin akam inigha izir gumazir kamningin akam baregha, gumaziba inigha ua Jerusalemin Godin Dipenimin ingari. Ezi Godin akam inigha izir gumazir kamning, men akurvasi.

3 Dughiar kamin, Tatenai, Yufretisin Fanemin vongin itir provinsin gavmanin gumazir dapanim. A ko Setar Bosenai, ko gumazir aning ko ingarir igharaziba, me Israelia amir biziba baregha zuamira Jerusalemin ghu. Egha Godin Dipenimin ingarir gumaziba kamaghin men azara, "Tina ia mikemezi, ia dipenir kam uam an ingari."

4 Egha me uaghan Dipenimin ingarir gumazibar ziaba bagha men azai.

5 Ezi Godin damazim Judabar gumazir dapanibar garavira iti. Ezi Persian gavmanin gumazir dapanir pumuning gumaziba ingangarim damuan men anogoroghezir puvatigha, ghua Persian gumazir kaba ua Judaba amir bizir kamin gun migia Darius bagh akinafarim osirigha, anemadagha mizua ghuav itima, an ikarvazimin akam ua ize.

6-7 Tatenai, Yufretisin Fanemin vongin itir provinsin gavmanin gumazir dapanim, ko Setar Bosenai, ko gumazir aning ko ingarir igharaziba, me kamaghin Atrivim Darius bagha migiava osiri.

"Atrivim Darius, navir amirizim ko dabirabir aghuim ni ko iki.

8 "Ni kamaghin fogh, e Judan Distrighin ghuegha gari, Judaba uan Godin Gavgaviba Bar Itimin Dipenim uam an ingari. Me dagiar dafar dighoreziba isa, palangin ighuvir me ighuvizibagh isin da afa zui. Egha ingangarim me deragh an gara a gamizi, a bar deragha zuamira ghuavira iti.

9 "Ezi e men faragha zuir gumazibar diagha men azara, tinara ian amamangatizi, ia Godin Dipenim uam an ingara ingangarir kabagh ami?

10 Egha e uaghan men gumazir dapanir kabar ziaba bagha men azara, e ingangarir kamin faragha zuir darazir ziabagh fogh, da osirigh ni mikimam.

11 "Ezi Judaba kamaghin e ikara, 'E overiam ko nguazim gativazir Godin ingangarir gumaziba. En atrivir gavgavir mam fomira Dipenir kamin ingarigha anegivazi, e datirighin uam an ingari.

12 Fomira en inazir afeziaba Godin uan Nguibamin Itim gamizi, an atarava Kaldian gumazim Nebukatnesar, Babilonin atrivimin amamangatizi, a Godin Dipenim apirigha bar a gasighasigha, gumazamiziba inigha ghua Babilonin kalabus gati.

13 Ezi gin Sairus Babilonin atrivimin itir dughiamin, an azenir faragha zuir kamin, an e mikemezi, e ua God Dipenimin ingari.

14 Fomira Jerusalemin itir Godin Dipenimin aven, me Godin ziam fasa, gol ko silvan ingarizir itariba ko dipaba apir itarir aviriba iti. Ezi Atrivim Nebukatnesar bar da inigha ghua Babilonin uan asemin dipenimin ada ariki. Ezi gin Atrivim Sairus itariba ko dipaba apir itarir kaba isa en gumazir mam Sesbasar ganingi. Gumazir kam, Atrivim Sairus anemisevezi, a Judan Distrighin gavmanin gumazir dapanimin iti.

15 Ezi Atrivim Sairus, Sesbasar migia ghaze, a ua bizir kaba inigh Jerusalemin mangi, danganir Godin Dipenim faragha ikezimra, uam an ingarigh bizir kaba an aven dar arikigh.

16 Kamaghin amizi, Sesbasar Jerusalemin izegha, Godin Dipenim bagha uam dagiar ekiaba isa, Dipenimin apengan iki gavgavim a daningasa, da ariki. Dughiar kam iza datirighin ingangarim ghua, egha givazir puvati.'

17 "Atrivim e uari, ni uan akinafariba osirir gumazibav kemeghti, me Babilonin akinafaribar aven Atrivim Sairus mikemezir akar kam bagh deragh rui. Ni ti fogham, Atrivim Sairus a guizbangira Godin Dipenim uam an ingarasa me mikeme. Egh ni gin akam amadagh deragh e mikim suam, me dipenir kam uam an ingaram, o puvatigham."

4:24: Hagai 1:1; Sekaraia 1:1 † **4:24:** Ves 24, an a sapta 4 ves 5in migirigiar otevimin tugha zui. Ezi 4:6-23, Atrivim Darius aremegha givazi, azenir aviribar gin bizir avirir otiviziba, an dar gun migei. **5:1:** Hagai 1:1; Sekaraia 1:1 **5:2:** Hagai 1:12; Sekaraia 4:6-9 **5:12:** 2 Atriviba 25:8-12; 2 Eghaghaniba 36:17-20; Jeremaia 52:12-15 **5:13:** Esra 1:2-11

6

Me uam Atrivim Sairusin akaba buri

1 Ezi Atrivim Darius mikemezi, an
akinafariba osirir gumaziba Babilonin
ghugha akinafarir Atrivim Sairus osiriziba
bagha, gavmanin akinafaribar aven da
buri.
2 Egha me Babilonin dar apizir puvati. Me
ghua Midianin Provinsin itir nguibar ekiam
Ekbatanan tugha ruia akinafarir righizir
mamin api. Ezi akinafarir kam kamaghin
migei:

3 "Sairus atrivimin itir dughiamin,
an azenir faragha zuimin, a ghaze, me
ua Jerusalemin itir Godin Dipenimin
ingaram. Egh danganir kam, me asiziba
tue da isia mighirir ofabar amu egh
ofan igharazir maba uaghan da inigh
izam. Me Dipenim bagh dagiar ekiaba
isi dipenimin apengan iki gavgavim a
daningisi, dar arigham. Dipenir kamin
siriam 27 mitan tughti, an arozim mangi
27 mitan tugh.
4 Egh me dipenir biribar ingarsi dagiar
dafaba isi abiar 3pla uarigh isin dafi
ghuavanang otogh, egh temer abiar ighuvir
vamiram a gisin datigh, egh ua kamaghira
an ingar ghuavanang otogh. Egh atrivimin
dagiar dipenimin dagiataba inigh bizir
kabagh ivezіva, egh ingangarir gumazibar
ivezim uaghan me daning.
5 Egh me uaghan Godin ziam fisi, gol
ko silvan ingarizir itariba ko dipaba apir
itariba bar da inigh, mangi Jerusalemin itir
Godin Dipenir igiamin dar arikigh. Fomira
Atrivim Nebukatnesar Jerusalemin bizir
kaba inigha Babilonin ize. Ezi ia datirighin
ua da inigh mangi dar danganibar arigh."

Atrivim Darius ghaze, me ingangarim damu mangivira iki

6 Atrivim Darius, a Sairus fomira osirizir
akinafarimin gara fogha, uan ingangarir
gumazir dapanibar akinafarim ikaragha
kamaghin osiri:

"Dughiar aghuim, Tatenai, Yufretisin
Fanemin vongin itir provinsin gavmanin
gumazir dapanim, ko Setar Bosenai, ko
gumazir gua ko ingarir igharaziba, ki
akar kam ia bagh anemadi. Ia pura Jud-
abar gan, egh Godin Dipenimin ingan-
garim men anogoroghan marki.
7 Ia me ateghti, Judan Distrighin gav-
manin gumazir faragha zuim ko men gu-
mazir dapaniba Godin Dipenim faragha
ikezi naghin uam an ingar.
8 "Kamaghin amizi, ki akar gavgavimin
kamagh ia migei, ia uaghan Judan
gumazir dapanibar akuragh Dipenir
kamin ingar. Me bizitam bagh mikimti,
ia bemira me bagh a givesegh. Ki
dagiar ia Yufretisin Fanemin vongin
itir provinsbar gumazamiziba dama
takisin min isiba, ki dav gei, kar atrivimin
dagiaba. Kamaghin ingangarimin
suighsuighan kogham.
9 Dughiabar zurara, Judan ofa gamir
gumaziba, Godin uan Nguibam Itim bagh
asiziba tue da isia mighirir ofaba, ko ofan
igharazir mabar amusi, bizir manam bagh
ia mikimti, ia da isi me daning. Bulmakaun
apurir igiaba, sipsipin apuriba, sipsipin
nguziba o wit, amangsizim, wainin dipam,
o olivin borem, ia dughiatam ataghiraghan
marki, ia zurara dughiabar me daning.
10 Ia kamaghin damuti, me Godin uan
Nguibamin Itim ifongezir ofabar amuva, a
ko mikimti, a na ko nan otaribagh nighnigh
deragh e damuam.
11 "Ki akar gavgavim, ua kamaghin ia
migei. Tina akam baraghan kogham, gu-
mazitaba an dipenir birimin agharitam
asigh, anemінegh, an namnam giniva
anemikizagham. Egh me an dipenim
gasighasigh a damuti, a mati me bizir bar
mizirіziba inigha tintinibar dar pozim
mikini.
12 God, Jerusalem ginabagha ghaze, a
kagh ikiam. Eghti ni tina, atrivitam o gu-
mazir kinitam, ni akar kam batuegh Godin
Dipenir Jerusalemin Itim gasighasighti, God
pazivira ni damigham. Ki Atrivim Darius,
akar gavgavir kam gami. Ia bar deraghvira
an gin mangi."

Me God baghavira Dipenir kam amisefe

13 Ezi gavmanin gumazir dapanim Tate-
nai, ko Setar Bosenai, ko gumazir aning
ko ingarir igharaziba, me Atrivim Dariusin
akar gavgavim baraki, egha bar a mikemezi
moghiram ami.
14 Kamaghin amizi, Judan gumazir
dapaniba ingangarim bar deraghavira a
gamua ghuavira iti. Ezi Godin akam inigha
izir gumazimning Hagai, ko Idon ovavir
borim Sekaraia, aning gavgavim me ganiga
me abiri. Ezi Israelian God mikemezi
moghin, me ingaravira ikia ghua anegifa.
Egha Persian atriviba Sairus ko Darius
ko Atrivim Artaserksis, me bar mikemezi
moghira, Judaba Godin Dipenimin ingari.
15 Egha Darius atrivimin itir dughiamin,
me namba 6in azenimin, Adarin iakinimin,
namba 3in aruemin, me Godin Dipenim
agifa.*
16 Egha Israelin gumazamiziba bar, ofa
gamir gumaziba, Livaiba, ko gumazamizir

6:14: Hagai 1:1; Sekaraia 1:1 * **6:15:** Judabar iakinim Adar, an en iakinimning Februari ko Masin otifi.

kalabus ategha uamategha izezir igharaziba, me bar Godin ziam famin isar ekiam gamua, Godin Dipenim isa an agharim garigha, bar akongegha ghaze, dipenir kam a Godin Dipenimra.
17 Me Godin Dipenim ginighnighamin ofabagh amua, 100plan bulmakaun apuriba, 200plan sipsipin apuriba, 400plan sipsipin nguziba ko 12plan memen apuriba isa ofabagh ami. Me memen kaba, Israelin anababar 12pla vaghvagha, men arazir kuraba batoghasa dar ofa gami.
18 Egha uaghan me Jerusalemin itir Godin Dipenimin arazibar gin mangasa, ofa gamir gumaziba ko Livaiba amisevegha, ingangariba ko ingangarir danganibar ua me arisi. Me Moses Akinafarimin Osirizi moghiram ami.

God Israelia Gitazir Dughiam, me a ginighnigha isam gami

19 Gin izir azenimin, iakinir faraghavira zuimin, namba 14in aruem, gumazamizir kalabus ategha uamategha izezir kaba, God Israelia Gitazir Dughiam ginighnigha isam gamua bar akonge.
20 Ofa gamir gumaziba ko Livaiba ruegha uari akirigha Godin damazimin zue. Egha Livaiba, God Israelia gitazir ofabar amuasa sipsipin nguzibav soke. Tuavir kamin me Israelian kalabus ategha ua izeziba, ko ofa gamir gumaziba, ko me uari bagha ofabagh ami.
21 Ofan me amir asizir tuzir kaba, Israelian kalabus ategha ua izeziba, me bar uari inigha da ame. Ezi uaghan nguazir kamin itir gumazamizir igharaziba, me ikizir igharazibar arazir mizirziba ategha, Ikiavira Itir Godin ziam fasa ifonge, a Israelian God, me bar uari inigha ofan kabar asizir tuziba ame.
22 Me aruer 7plan bar akuegha Yis Puvatizir Bretin Isam Damuamin Dughiam, an isam gami. Me fo, Ikiavira Itir God, Asirian atrivim gamizi a me ko navir amirizim inigha, Israelia Godin Dipenimin ingangarimin men akura. Kamaghin amizi, me guizbangira bar akonge.

Esra Jerusalemin amizir ingangariba

7

(Sapta 7--10)

Esra Jerusalemin oto

1-5 Azenir aviriba givazima gin, Artaserksis Persian atrivimin itima, gumazir mam Babilonin iti, an ziam Esra. Esra an Aronin ovavir boribar mav. Esran inazir afeziabar ziabar kara: Esra, a Seraian otarim. Ezi Seraia, Asarian otarim. Ezi Asaria, Hilkian otarim. Ezi Hilkia, Salumin otarim. Ezi Salum, Sadokin otarim. Ezi Sadok, Ahitupin otarim. Ezi Ahitup, Amarian otarim. Ezi Amaria, Asarian otarim. Ezi Asaria, Meraiotin otarim. Ezi Meraiot, Serahian otarim. Ezi Serahia, Usin otarim. Ezi Usi, Bukin otarim. Ezi Buki, Abisuan otarim. Ezi Abisua, Finiasin otarim. Ezi Finias, Eleasarin otarim. Ezi Eleasar, Aron otarim. Ezi Aron, a ofa gamir gumazibar dapanim.
6-7 Bar fomira Ikiavira Itir God, Israelian God, uan Araziba isa Moses ganingi. Ezi Esra deravira Moses Osirizir Arazibagh fo. Ezi dughiabar zurara, God deraghavira Esra gami, kamaghin Esra bizir tiziba bagha Atrivim Artaserksisin azangsisi, ana ganidi. Egha Artaserksis atrivimin itima, an namba 7in azenimin, Esra Israelian gumazamizir igharaziba ko Babilon ategha ua Jerusalemin zui. Men aven ofa gamir gumaziba ko Livaiba, ko onger akabar faragha zuir gumaziba, ko Godin Dipenimin garir gumaziba koma, Godin Dipenimin ingangarimin gamir gumaziba.
8-9 Esra me ko, iakinir faraghavira itimin, an aruer farazimin Babilon ategha Jerusalemin zui. Ezi God men akurazi, me iakinir namba 5in, an aruer farazimin Jerusalemin oto.
10 Esra, Ikiavira Itir Godin Arazibagh fogh deravira dar gin mangasa, pamtemin ingarir gumazim. Egha a uaghan arazir God ifongeziba ko bizir a damuasa me mikemeziba, deravira Israelian sure damuti, me uaghan deravira dar gin mangam.

Atrivim Artaserksis, Esra bagha akinafarim osiri

11 Ofa gamir gumazir kam Esra, a uaghan Godin Arazibagh fozir gumazibar mav, a Ikiavira Itir Godin Akar Gavgaviba ko arazir God ifongeziba, a bar dagh fo. Ezi dughiar kamin, Atrivim Artaserksis akinafarir mam osirigha Esra ganingi. Ezi akinafarim kamaghin migei:

> 12 "Ki Atrivim Artaserksis, ki kantrin atrivibar atrivir ekiam. Dughiar aghuim Esra, ni ofa gamir gumazim, egha Godin Uan Nguibamin Itimin Araziba, ni bar adagh fo.
> 13 Ki akar gavgavimin uan ingangarir gumazibav kemegha ghaze, Israelian gumazamizir datirighin kagh itiba, ko ofa gamir gumaziba, ko Livaiba, men nin gin Jerusalemin mangisi ifuegh, egh me mangi.
> 14 "Ki 7plan gumazir nighnizir aghuiba na ganidiba ko, e ni amadaghti, ni mangi Jerusalem ko Judan gumazamiziba itir

6:19: Ua Me Ini 12:1-20

danganiba bar dar gan, egh kamaghin me
gifogham, me Godin Arazibar suiragha
dar gintisi, o puvati. Godin Arazimin
Akinafarir kam, a nin agharimin iti, ezi ni
an suiraghav iti.
15 Ezi ki uan fofozir gumaziba ko, gol ko
silva ko bizir aghuitaba inigh Israelian God
daningasa. Eghti ni bizir aghuir kaba inigh
mangi Godin Dipenir Jerusalemin itimin
dar arigh.
16 Egh uaghan, ni Babilonin Distrighin
inizir gol ko silvaba inigh mangi. Egh
uaghan, bizir Israelia ko ian ofa gamir gu-
maziba Jerusalemin itir Godin Dipenimin
ingarasa puram aningiziba, ni da inigh
mangi.
17 "Ni deravira dagiabar amu. Ni
bulmakaun apuriba ko, sipsipin apuriba
ko sipsipin nguziba, ko wit ko wain,
givezegh da inigh mangi Jerusalemin
itir Godin Dipenimin otogh ofa gamir
dakozimin ofa damu.
18 Ia ofan kabagh ivezegh givaghti gol
ko silvan naba ikivira ikiti, ni uan adarazi
ko ia uan God ko mikimiva, an nighnizim
gifogh, dagiar kaba isi bizir a ifongezibagh
ives. Egh ia fogh givagh bizir kabara, dagiar
kabar dagh ivesegh.
19 Ia itariba ko dipaba apir itarir ia
uan Godin Dipenimin an ziam fasa me ia
ganingiziba, ia da inigh mangi bar da isi uan
Godin Dipenimin ada arikigh.
20 Eghti bizir kaba oteveghti, ia nan
dagiar dipenimin na da dagiataba inigh
bizir otevezir igharaz tabagh ivesegh.
21 "Ki Atrivim Artaserksis, nan dagiar
dipenimin ingangarir gumaziba, me
Yufretisin Fanemin vongin itir provinsin
iti, ezi ki akar gavgavim me ganidi. Nan
migirigiam kamakin, ofa gamir gumazir
kam Esra, Godin uan Nguibamin Itimin
Araziba, a bar deravira dagh fo. A Godin
Dipenimin ingarsi, bizir tizim bagh ian
azangam, eghti ia zuamiram a daningigh.
22 Eghti bizir ia a daningamiba, da
dibononir kam gafighan marki, Silva 3,400
kilogamra iki, wit 500 beghiabara iki, wain
2,000 litara iki, eghti olivin borem 2,000
litara iki. Eghti amangsizim a ifongezi
moghin ia a daning.
23 Ia Godin Uan Nguibamin Itim, uan
Dipenim bagha ifongezir biziba, ia bar ada
isi Ezra daning. Ki kamaghin ifonge, Godin
adarim, na ko nan boriba ko nan ovavir
borir gin otivamiba, bar en ikian kogham.
24 "Ia orakigh, ia ofa gamir gumaziba,
ko Livaiba, onger akabar faragha zuir
gumaziba, Godin Dipenimin garir gumaz-
iba, koma Godin Dipenimin ingangarim
gamir gumaziba ko Godin Dipenimin
ingarir gumazir igharaziba, ia takisin
dagiaba me dam da inian marki.
25 "Ki fo, Esra, nin God fofozir bar
avirim ni ganingi, kamaghin ni ingan-
garibar faragha zuir gumaziba ko jasba,
amiseveghti, me gumazamizir Yufretisin
Fanemin vongin ikia Godin Arazibar gin
zuiba, deragh me gativagh me damu. Egh
ian gumazamizitaba deragh Godin Araz-
ibagh foghan koghti, ni deragh men sure
damuti, me fogh dar gin mangam.
26 Eghti gumazitaba nin Godin Arazibar
gin mangan kogham, o ki Atrivim Artaserk-
sis, nan akar gavgaviba dar gin mangan
kogham, eghti ni bar zuamira ivezir kuram
me daningam. Ni me misueghti me are-
megh, o me amadaghti me mangi saghon
itir kantrin igharazitamin mangi, o men biz-
iba inigh, o me isi kalabus datigh."

Esra Godin ziam fe

27 Ezi Esra ghaze, "Ikiavira Itir God, an en
inazir afeziabar God, ki bar a minabagha
an ziam fe! An Atrivim Artaserksisin
nighnizim fezi, a Ikiavira Itir Godin Dipenir
Jerusalemin itim deragha a damuasa
ifuegha tuavir kam ati.*
28 God nan apangkuvighavira ikia, ka-
maghin an atrivim ko nighnizir aghuiba
atrivim ganidir gumaziba, ko an ingan-
garibar faragha zuir gumazir dapaniba
nighnizim me ganingizi, me nan akur-
vaghasa bar akonge. Ezi Ikiavira Itir God,
nan God, a nan akuragha gavgavim na
ganingizi, ki Israelian anababar gumazir
dapanir aviriba uabin gin Jerusalemin man-
gasa men azangsizima, me uaghan man-
gasa ifonge."

8

Judan gumazir uamategha Jerusalemin ghuzibar ziaba

1 Kar Israelian anababar gumazir da-
panir Babilonin kalabus ategha, Esran gin
uamategha Jerusalemin ghuziba, men zi-
abar kara. Dughiar kamin Artaserksis
atrivimin iti.

2-3 Gersom, a Finiasin ikizimin ovavir
boribar mav.
Ezi Daniel, Itamarin ikizimin ovavir
boribar mav.
Ezi Hatus, a Sekanian otarim, egha De-
vitin ikizimin ovavir boribar mav.
Ezi Sekaraia, Parosin ikizimin ovavir
boribar mav. Ezi an adarazi 150plan
gumaziba Sekaraia ko ghue. Men
ikizimin adarazir, akinafarir men

7:25: Godin Araziba 16:18; Malakai 2:7; Matyu 23:2-3 **7:26:** Esra 6:11-12 * **7:27:** Esra uabi sapta 7:27–9:15 osiri, ezi gumazir igharazim saptan igharaziba osiri.

inazir afeziabar ziaba itir mam, me an
suira.
4 Ezi Elioenai, a Serahian otarim egha
Pahatmoapin ikizimin ovavir boribar
mav. Ezi an adarazi 200plan gumaziba
a ko ghue.
5 Ezi Sekania, a Jahasielin otarim, ezi an
adarazir 300plan gumaziba a ko ghue.*
6 Ezi Ebet a Jonatanin otarim, egha Adinin
ikizimin ovavir boribar mav. An
adarazir 50plan gumaziba a ko ghue.
7 Ezi Jesaia, Atalian otarim. Egha Elamin
ikizimin ovavir boribar mav. Ezi an
adarazir 70plan gumaziba a ko ghue.
8 Ezi Sebadaia, a Maikelin otarim, egha Se-
fatian ikizimin ovavir boribar mav. An
adarazir 80plan gumaziba a ko ghue.
9 Ezi Obadia, a Jehielin otarim, egha
Joapin ikizimin ovavir boribar mav. Ezi
an adarazir 218plan gumaziba a ko
ghue.
10 Ezi Selomit, a Josifian otarim. An
adarazir 160plan gumaziba a ko ghue.†
11 Ezi Sekaraia, a Bebain otarim, egha Be-
bain ikizimin ovavir boribar mav. An
adarazir 28plan gumaziba a ko ghue.
12 Ezi Johanan, a Hakatanin otarim, egha
Asgatin ikizimin ovavir boribar mav.
An adarazir 110plan gumaziba a ko
ghue.
13 Ezi Elifelet ko Juel ko Semaia, me
Adonikamin ikizibar ovavir boriba.
Egha Adonikamin adarazir 60plan
gumaziba, gumazir kaba ko ghue. Egha
me dughiar kamra me ko ghuzir puvati.
Me gin dughiar igharazimin ize.
14 Ezi Utai ko Sakur, aning Bikvain
ikizimin ovavir boribar gumazimning.
Bikvain adarazir 70plan gumaziba
aning ko ghu.

Esra Godin Dipenimin aven ingangarim damuasa Livain marazi amisefe

15 Ki Esra, ki me ko ghua Ahavan nguibar
ekiamin Faner an amadaghan zuimin gu-
mazamiziba akuvagha, me ko 3plan arue-
bar danganir kamin iti. Egha ki ofa gamir
gumazibar marazir garima, me en tongin ti,
ezi Livain tav itir puvati.
16 Kamaghin amizi, ki gumazir dapanir
9plan diazi me izi. Gumazir kabar ziabar
kara: Elieser, Ariel, Semaia, Elnatan, Jarip,
Elnatanin igharazim ko Natan, Sekaraia
koma Mesulam. Egha ki uaghan fofozir
aghuim itir gumazir pumuningin dia. An-
ingin ziamning, Joiarip koma Elnatan.
17 Egha ki me amadazima, me Ido bagha
ghue. Ido a Godin Dipenimin ingangarir
gumazim. Egha nguibam Kasifian gumazir
dapanim. Ki akam amaga ghaze, a koma,
a ko ingarir gumazibar azaraghtima, a gu-
mazitaba amadaghtima me izi, e ko Godin
Dipenimin ingaram.
18 Godin apangkuvim e ko itima, a Livain
gumazir mam e bagha anemada. An ziam
Serebia, egha Malin adarazir mav. A der-
aghavira ingangaribagh ami. Ezi an otariba
ko an adarasi, 18plan gumaziba a ko ize.
19 Ezi Ido uaghan Hasabia ko Jesaia
amada. Aning Merarin adarazir gumaz-
imning, egha uan ikizimin gumazir 20pla
ko ize.
20 A uaghan 220plan gumazir Godin
Dipenimin ingangarim damuamiba
amangi. Fomira Atrivim Devit uan
gumazir dapaniba ko, gumazir kabar inazir
afeziabagh inabazi, me Livaibar akura. Ezi
220plan gumazir kabar ziaba, akinafarir
mamin iti.

Esra Israelian gumazamiziba ko me bar moghira dagheba ategha God ko migei

21 E Ahavan Fanemin boroghin ikiava, ki
kamaghin gumazamizibav gei, “E dagheba
ateghiva uan Godin damazimin uari
abinigham. Egh e Jerusalemin mangamin
dughiamin, e uarir akuraghsi an azaraghti,
an e ko en boriba ko en bizibar ganam.”
22 Ki kamaghin me migei, ki tizim
baghavira atrivimin azangsighan aghua,
eghti a tuavimin en apanibar e geghu-
vamin hoziabagh apiaghirir gumaziba ko
midorozir gumaziba na ganighai.
Ki atrivim ko itir dughiamin, ki kamaghin
a mikeme, “En God a bar deraghavira gu-
mazamizir an gin zuibagh ami. A uaghan
gumazamizir an akabar gin zuir puvatiziba,
a men atara mizazim me gasi.” Ki kamaghin
atrivim mikeme, kamaghin amizima, ki
midorozir gumaziba bagh an azangsighan
aghumsiki.
23 Egha e dagheba ategha uan God ko
migeima, an en akam baragha, e geghuva
deraghavira e gami.

Ofa gamir gumaziba Godin Dipenimin ofabar amuamin bizibar gan

24 Ki Serebia ko Hasabia ko 10plan
faraghavira zuir ofa gamir gumazir
igharaziba misevegha, men diazi me ize.
25 Bar fomira atrivim ko nighnizir
aghuiba a ganidir gumaziba, ko gavmanin
ingarir gumazir dapaniba, ko Israelian
gumazamiziba bar, me silvaba ko golba
ko itariba isa Godin Dipenimin aven
ingangarim damuasa na ganingi. Ezi ki da
inigha dar osimtizim mengegha, da isava
ofa gamir gumazir kabagh aningi.
26 Bizir ki me ganingizir kaba, dar
osimtiziba kamakin: Silvan osimtizim,

* **8:5:** Hibrun akam deragha migirigiar kamin mingarim abighizir puvati.
† **8:10:** Hibrun akam deragha migirigiar kamin mingarim abighizir puvati.

22,000 kilogrem, ezi golin osimtizim
3,400 kilogrem, ezi 100plan silvan itarir
ekiar kabar osimtizim, da vaghvagha 34
kilogrem.‡
27 Golin itarir ekiar 20pla, dar osimtizim
vaghvagha 8 kilogrem ko 400 grem. Brasin
itarir ekiar pumuning, me bar deraghavira
aningin ingarizi aning taghtasi, ezi aningin
ivezim mati golin itarir ekiar pumuning.
28 Ezi ki 12plan ofa gamir gumazibagh
aniga kamaghin me migei, "Ia oragh. Ia
Ikiavira Itir God, en inazir afeziabar God,
a ua bagha ia amisevezi, ia an damazimin
zuegh an ingangarim damuam. Ezi ka-
maghira, itariba ko dipaba apir itariba
uaghan Godin damazimin zue, egha da an
bizibara. Ezi silva ko gol, gumazamiziba
uan ifongiamin gin ghua da isa pura ofan
min Ikiavira Itir God ganingi.
29 Ia bizir kaba deravira dar gan mangi
Jerusalemin Godin Dipenimin otogh. Egh
ia munagh da isiva, Godin Dipenimin aven
itir danganimin mangi ofa gamir gumazir
ekiaba ko Livaiba ko Israelian ikizibar
gumazir dapaniba, ia men damazimin
bizir kabar osimtiziba meng men agharim
darigham."
30 Ki mikemegha givazima, ofa gamir gu-
maziba ko Livaiba, me e ko Jerusalemin
mangasa, silva ko gol ko itariba isi.

Esra ko Judan gumazir kalabusin ikez-
iba, me uamategha Jerusalemin ghue

31 Kar iakinir faragha zuimin, namba 12in
aruemin, e Jerusalemin mangasa Ahavan
Fanem ataki. Ezi en God e ko ikia, de-
ravira en garima, bizir kuratam tuavimin
e batozir puvati. Kamaghin apaniba iza
e misoghezir puvatizi, okimakiar gumaziba
tuavir miriamin mongegha uari fava en
mikirava en biziba okemezir puvati.
32 E ghua Jerusalemin otivigha, 3plan
aruebar avughsa pura iti.
33 Egha namba 4in aruemin, e Godin
Dipenimin ghua silva ko gol ko itarir kabar
osimtiziba mengegha, da isa ofa gamir gu-
mazim Meremot ganingi. Meremot a Urian
otarim. A ko Finiasin otarim, ofa gamir
gumazim Eleasar, koma Livain gumazir
pumuning, Josabat a Jesuan otarim, ko Noa-
dia, a Binuin otarim ko me ganingi.
34 Me bar uari inigha bizir kaba deravira
da mengegha da guragha dar osimtizim
gifogha ghaze, biziba bar iti. Egha da isa
akinafarimin aven vaghvagha da osiri.
35 Dughiar kamin, kalabus ategha ua
izezir gumazamiziba bar, asizir maba
inigha iza Israelian God bagha asiziba
tue da isia mighirir ofabar amuasa. Me
Israelian anabar 12pla bagha bulmakaun
apurir 12plan ofa gami. Egha uaghan
sipsipin apurir 96pla, ko 77plan sipsipin
nguziba isa ofa gami. Egha uaghan
memen 12pla isa me uan arazir kuraba
gin amangasa uaghan dar ofa gami. Asizir
kaba bar, me avimin tue da bar isia mighirir
ofabar min Ikiavira Itir God ganingi.
36 Egha uaghan me akinafarir atrivim
me ganingizim isava, Yufretisin Fanemin
vongin itir provinsin gumazir dapanim ko,
a ko ingarir gumazir igharazibagh aningizi
me an ganigha, gin deravira Godin gumaza-
mizibagh amua, Godin Dipenimin ingan-
garimin men akurvasi.

9

Judan marazi, arazir kurabagh amua
God gifozir puvatizir ikizibar guivibar iti

1 Bizir kaba bar givazima, gin Israelian
gumazir dapaniba iza kamaghin na migei,
"Israelian gumazamiziba ko ofa gamir gu-
mazir maba ko Livaiba, God gifozir pu-
vatizir darazir saghuiamin itir puvatigha
men arazibagh ami. Kar arazir kurabagh
amir ikiziba. Me Kenania ko Hitia, Peresia,
Jebusia, Amonia, Moapia, Isipia ko Amoria.
2 Judan gumazir maba, uari ko uan
otariba bagha men guivir mabar ikiasa
me ini. Kamaghin amizi, e God ua bagha
amisevezir darasi, e God gifozir puvatizir
gumazamiziba ko porogha men min ami.
Gumazir dapaniba ko ingangarimin garir
gumaziba kamaghin amima, gumazir
igharaziba men gara uaghan men min ami."
3 Ezi ki migirigiar kam baregha, nan
navim bar oseme. Ezi ki uan korotiam
abiagharigha uan dapanir arizim ko ghua-
masizibar suigha da asiaghariki. Ezi nan
nighniziba bar otevezi ki puram aperaghav
iti.
4 Ki osemegha aperaghav ikia ghuavti
guaratizimin ofa damuamin dughiam oto.
Ezi gumazamiziba nan gara men marazi
kamaghin fo, kalabus ategha ua izezir
gumazamiziba, deravira Godin gin zuir
puvatigha arazir kurabagh ami. Egha
me Israelian Godin akabagh fogha an
aningagharim ginighnigha bar atiatingi.
Egha men avirim iza ki aperaghav iti naghin
tugha nan gari.
5 Ezi guaratizimin ofa damuamin
dughiam otozi, ki uan korotiar ruarim ko
azenan itir korotiar ki abiagharizibа, da
nan mikarzimin ikiavira itima, ki dikafi.
Egha ki Ikiavira Itir God, a nan God, an
damazimin uan tevimning apirigha uan
agharimning fegha kamaghin God ko migei,
6 "O God, ni nan God. Ki uan guam fegh
nin ganan bar aghumsiki, Ki fo, en arazir

‡ **8:26:** Hibrun akam deragha migirigiar kamin mingarim abighizir puvati. **9:5:** Ua Me Ini 9:29; 9:33 **9:6:** 2 Eghaghaniba 28:9; Esra 9:13-15; Akar Mogomem 18:5

kuraba bar ekevegha ghua en dapanibagh afiragha bar pin ghu. En osimtizim bar ekevegha ghua overiamin min pin mar ghuavanabo.

7 Bar fomira, en inazir afeziabar dughiamin ikegha iza datirighin, en arazir kurabar osimtizim bar ekevegha ikiavira iti. En arazir kurar kaba bangin, ni en atriviba ko en ofa gamir gumaziba ko e isa, atrivir igharazibar agharim gatizi, me iza en suigha e misozi e ariaghiri, me en biziba okia, egha kalabuziabar min e atera ghue. E guizbangira bar ikuvigha aghumsigha kamaghira iti.

8 "O Ikiavira Itir God, ni en God, ni datirighin en apangkuvigha, en ikiavira itir varazira ataghizima, e kalabuziam ategha, deravira nin nguazir bar zuezir kamin aven iti. Guizbangira, ni en akurazima, e mati kalabusin aven ikiavira itima, ni gavgavim e ganingi. Egha ni en akuragha, en damazibagh amizi, e ua deravira gari.

9 Guizbangira, e mati kalabusin itima, en God e ataghizi, e kalabusra ikiavira itir puvati. Ni en apangkuvigha Persian atrivibar damazimin deraghavira e gamua, ikirimirir igiam e ganidi. Ezi me nin Dipenir akaraghirezim uam an ingarasa en amamangarisi. Egha en akurvazima, e kagh Juda ko Jerusalemin deravira iti.

10 "O en God, bizir kaba bar otivizi, e datirighin ua manmaghin mikimam? Ni arazir aghuibar e gamima, e nin akar bar gavgaviba barazir puvati.

11 Nin akam inigha izir gumaziba, me nin ingangarir gumaziba, me nin akar gavgavim isa kamaghin e migei, nguazir e aven mangi iniamim, a nin damazimin zuezir puvati. Ezi, guizbangira, gumazamizir nguazir kamin itiba, men araziba bar mizegha bar ikufi. Ezi men arazir kurar kaba nguazim bar anevara.

12 Kamaghin amizi, ia uan guiviba men otaribar aningan marki. Egh uan otariba men guivibar aningan marki. Egh me deravira ikisi ia men akurvaghan marki. Egh me damuamin biziba, ia men akurvaghan marki. Ia deraghvira nan akam baregh, egh deravira dapiagh gavgavigham. Eghti ian ovavir boriba nguazir kamin deravira dapiagh gavgavigh, nguazir kamin dagher aghuibar ami mamaghira ikiam.

13 "Bar guizbangira, ni kamaghin e mikemezi, e nin akam baraghizir puvatigha, arazir kurar avirim gamua osimtizir ekiam en iti. Ezi puvati, ni e gasighasigha bar e agivazir puvati. Ni en marazi ataghizima varazira ikiavira ikia kati.

14 E bizir kabagh fo, egh e tizim bagh nin Akar Gavgaviba bareghan kogh, ua gumaziba ko amizir arazir kurabagh amiba, e men ikiam? Kar bar arazir kuram. E fo, e kamaghin damightima, ni en aningagheghti, en ikiavira itir varazira me ua ikian kogham.

15 O Ikiavira Itir God, ni Israelian God, ni arazir aghuibaram ami. Ezi e arazir kurabagh amima, ni pazavira e gamima, en ikiavira itir varazira iti. Egha e fo, e nin boroghin mangasava, e gumazamizir aghuiba puvati. E arazir kurabagh amir gumazamiziba, egha e osimtizim ikia, nin damazimin tuivan ibura."

10

Me God gifozir puvatizir amizibar ikian koghamin arazimin akam akiri

1 Egha Esra, Godin Dipenimin tiar akamin boroghin ikia nguazir kamin guivibar ikiamin arazimin osemegha, God ko migia nguazimin uabi ekunigha irighav ikia azia arazir kurar kabar gun migiavira iti. Ezi Israelian gumaziba ko amiziba, ko borir bar avirim, bar izava anekiarugha uaghan puvirama aziava arai.

2 Ezi Sekania, a Jehielin otarim, egha Elamin ikizimin mav, a iza kamaghin Esra migei, "Bar guizbangira, e Godin akam batuegha God gifozir puvatizir amizibar iti. Ezi tuavir mam iti, eghti Israelian gumazamiziba tighar ua nighnizir gavgavim Godin ikiam.

3 E datirighin uan God ko akar gavgavim akirigh mikim suam, e uan amuir en gin zuir kaba ko men boriba, isi ua me amangighti, me ua uan nguibabar mangam. Ni ko gumazir Godin Akar Gavgavibar apengan itir igharaziba, ia e mikim. Eghti Godin Araziba manmaghin damusi e mikimti, e a damuam.

4 Ni dikavigh tugh, kar nin ingangarir ni damuamim. E ni ko navir vamira ikia nin girakirangin iti. Eghti ni gavgavigh a damu."

5 Kamaghin amizi, Esra dikavigha ofa gamir gumazibar, gumazir dapaniba ko Livaiba ko Israelia mikeme, eghti me Sekania mikemezi moghin, akar dikirizim God ko a damuam. Egha me akar kam akiri.

6 Ezi Esra Godin Dipenimin tiar akam ategha Eliasipin otarim, Jehohanan itir danganimin ghugha, dimagarir kamin aziava, Israelian kalabus ategha ua izezibar arazir kurar kam ginighnigha, daghetam ko dipatam amezir puvati.

7 Ezi me akam amadagha ghaze, Juda ko Jerusalemin itir kalabus ategha ua izezir gumaziba, me bar izi Jerusalemin uari akufagh.

9:8: Esra 9:13; 9:15; Aisaia 22:23 **9:12:** Ua Me Ini 34:11-16; Godin Araziba 7:1-5 **9:15:** Daniel 9:14; Rom 3:19; 1 Korin 15:17

8 Ezi gumazir dapaniba ko ingangaribar
garir gumaziba akar gavgavim me
ganiga ghaze, dughiar 3pla tighar otogh
givamimin, ia bar izi. Eghti gumazitam
izeghan koghti, e an biziba a dama da
iniam. Egh Israelian gumazamizibar tongin
a batuegham.
9 Ezi 3plan dughiar kaba otogha gifa.
Kar iakinir namba 9in, an aruer namba
20, Judan anabamin gumazamiziba ko
Benjaminin anabamin gumazamiziba
bar iza Jerusalemin otifi. Egha me
Godin Dipenimin boroghin uari akuvamin
danganimin apia. Ezi maburan amozim
ariki. Me osimtizir kamin migirigiaba
baraghasa nighnigha atiatia itima, amozim
iza mamaghira iti, ezi me arugharugha nisi.
10 Ezi ofa gamir gumazim Esra dikavigha
tugha kamaghin me migei, "Ia nguazir
kamin ikizibar amizir God gifozir pu-
vatizibar iti, ezi arazir kamin, ia Godin
akam batoke. Egha Israelian arazir kuram
osimtizim gamima, a bar ekefe.
11 Ia oragh. Ia datirighin, uan arazir
kurabar gun Ikiavira Itir Godin mikim, a
ian inazir afeziabar God. Egh a ifongezir
arazibara ia dar amu. Egh en nguazimin itir
ikizibar gumazamiziba ko poghan marki.
Egh uaghan God gifozir puvatizir amizir ia
itiba batokegh."
12 Ezi gumazamizir kaba bar pamtemin
kamaghin migei, "Bar guizbangira! E ni
migei moghira damuam."
13 Egha me uaghan kamaghin migei, "En
avirim bar ekefe. Ezi amozim uaghan
ekevegha pamten izi, eghti e purama
azenimin kamagh mitivigh iki akam akiran
kogham. Osimtizir e amizir kam, e aruer
vamira o aruer pumuningin anekirighan
koghan. En avirim, arazir kurar kam
uaghan an aven ti. Ezi e zuamira uari
akirighan kogham.
14 Ia en amamangatightima, en gumazir
dapanibara ikiva e bagh osimtizir kam akir.
Ia dughiataba amiseveghti, gumazir amizir
God gifozir puvatizibar itiba, vaghvagha
iziti, nguibaba vaghvagh men gumazir da-
paniba ko jasba, me ko bizir kam akiram.
Eghti tuavir kamin en Godin aningagharir
kuram e ataghiragham."
15 Gumaziba bar migirigiar kamin ama-
mangatizi, Asahelin otarim Jonatan, ko Tik-
van otarim Jasea, aning aghua. Ezi Li-
vain gumazim Sabetai koma Mesulam, an-
ing uaghan aghuagha Jonatan koma Jasean
nighnizim bagha gavgafi.
16 Ezi kalabus ategha izezir darasi,
nighnizir kam gifonge. Ezi ofa gamir
gumazim Esra, gumazir dapaniba
amisevegha men ziaba osiri, me vaghvagha
uan anababar ikizibar gumazir dapaniba.
Ezi namba 10in iakinimin, an aruer faragha
zuimin, me apiagha osimtizir kamin garava
a tuisisi.
17 Ezi iakinir 3plan gin, gumazir ikizir
igharazibar amizibar itiba, me men
osimtizir kaba akirigha gifa.

*Amizir God gifozir puvatizibar pabar zi-
aba*

18 Kar, ofa gamir gumazir God gifozir pu-
vatizir amizibar itiba, men ziabar kara:

Masea ko Elieser ko Jarip ko Gedalia. Me
Josuan ikizim. Ezi Josua Jehosadakin
otarim.
19 Me uan amuiba batueghasa, akar gav-
gavim akiri. Me kamaghin fo, me arazir
kuramin osimtizim iti. Egha men osimtizim
bangin me vaghvagha sipsipin apurir mam
inigha Godin ofa gami, eghti God men arazir
kuramin osimtizim gin amadagham.
20 Ezi Hanani ko Sebadaia, aning Imerin
ikizimin ovavir otarimning.
21 Ezi Harimin ovavir boribar marasi,
men ziabar kara: Masea, Elaija, Semaia
Jehiel koma Usia.
22 Ezi Pasurin ovavir boribar marasi, men
ziabar kara: Elioenai, Masea, Ismael,
Netanel, Josabat koma Elasa.

23 Kar Livain gumazir amizir God gifozir
puvatizibar itibar ziaba:

Josabat, Simei, Kelaia, an ziar mam, Ke-
lita, ko Petahia, Juda ko Elieser.

24 Ezi Godin Dipenimin onger akabar
faragha zuir gumazibar mav, a God
gifozir puvatizir amizimin iti, a Eliasip,
a uabira.

Ezi Godin Dipenimin tiar akar ekiamin
garir gumaziba, God gifozir puvatizir
amizibar itiba, men ziabar kara:
Salum, Telem ko Uri.

25 Ezi Israelian gumazir igharaziba, me
God gifozir puvatizir amizibar iti, men
ziabar kara:

Ramia, Isia, Malkia, Mijamin, ko Eleasar
ezi mav Malkia ko Benaia, kar Parosin
ikizimin ovavir boriba.
26 Ezi Matania, Sekaraia, Jehiel, Apdi, Jer-
emot ko Elaija. Kar Elamin ikizimin
ovavir boriba.
27 Ezi Elioenai, Eliasip, Matania, Jeremot,
Sabat, koma Asisa. Kar Satun ikizimin
ovavir boriba.
28 Jehohanan, Hanania, Sabai, ko Atlai.
Kar Bebain ikizimin ovavir boriba.
29 Mesulam, Maluk, Adaia, Jasup, Seal
ko Jeremot. Kar Banin ikizimin ovavir
boriba.

30 Atna, Kelal, Benaia, Masea, Matania,
Besalel, Binui, ko Manase. Kar Pahat-
moapin ikizimin ovavir boriba.
31-32 Elieser, Isiya, Malkia, Semaia,
Simeon, Benjamin, Maluk, ko Semaria.
Kar Harimin ikizimin ovavir boriba.
33 Matenai, Matata, Sabat, Elifelet, Jere-
mai, Manase, ko Simei. Kar Hasumin
ikizimin ovavir boriba.
34-42 Madai, Amram, Uel, Benaia, Bedea,
Keluhi, Vania, Meremot, Eliasip, Mata-
nia, Matenai, Jasu, Bani, Binui, Simei,
Selemia, Natan, Adaia, Maknadebai,
Sasai, Sarai, Asarel, ko Selemian. Se-
maria, Salum, Amaria, ko Josep. Kar
Banin ikizimin ovavir boriba.
43 Jeiel, Matitia, Sabat, Sebina, Jadai, Joel,
ko Benaia. Kar Nebon ikizimin ovavir
boriba.

44 Gumazir kabanang, bar God gifozir pu-
vatizir amiziba inigha dar iti, ezi amizir
kabar marazi boriba bategha gifa. Ezi
Israelian gumazir kaba uan amuiba ko
borir kaba batoghezi, me uamategha uan
nguibabar ghue.*

* **10:44:** Hibrun akam deragha migirigiar kamin mingarim abighizir puvati.

Nehemia Osirizir Akinafarim O Nehemia Akar faragha zuim

Fomira, Nehemian Akinafarim, a Esran Akinafarir akuar mamin min iti. Kamaghin amizi, akinafarir kam uaghan, Judan Atrivibar Eghaghanir Namba 2 uam a giviragha, eghaghanir maba uam ada osiri. Nehemian Akinafarim akuar 3pla iti.

1. Persian atrivim, Judabar ganasa Nehemia amisefe, ezi Nehemia Jerusalemin ghugha, an divazir bar mitiar gavgavim uam an ingarasa Judabar arira. Egha uaghan men dabirabim ko Godin ziam fer ingangariba akirava men akurvasi (Sapta 1--7).

2. Esra Godin Akar Gavgaviba diborima, gumazamiziba uan arazir kuraba aghuri (Sapta 8 ko 9).

3. Nehemia Jerusalem gativagha amizir bizibar eghaghanir igharaziba, da uaghan iti (Sapta 10--13).

Akinafarir kamin danganir aviriba da Nehemian arazibagh eghari. A gumazir Ikiavira Itir Godin apengan ikia zurara a ko migeim.

Nehemia ua Jerusalemin divazir bar mitiar gavgavimin ingari

(Sapta 1--7)

Jerusalem ikuvighavira iti, ezi bizir kam bangin, Nehemia bar oseme

1 Eghaghanir kam, Hakalian otarim Nehemia an osiri.

Bar fomira Artaserksis atrivimin itima, an azenir 20in aven, Kislevin iakinim oto. Ezi ki Nehemia ki Susan nguibar ekiamin iti, a gavmanin faragha zuir nguibar ekiam.*

2 Ezi dughiar kamin Hanani nan aveghbuar mam ko gumazir bizir maba, Judan kantrin ategha iza Susan nguibar ekiamin otifi. Ezi ki me batogha fofoghasa kamaghin men azara, Judan gumazamizir Babilonin kalabuziam ategha ghueziba, me ti Jerusalemin nguibamin otivigha deragha iti, o puvati? Ezi Jerusalemin nguibam uaghan deragha iti, o puvati?

3 Ezi me kamaghin migei, "Puvati. Gumazamizir Babilonin kalabus ategha uan nguazimin ghuezir varazira, me osimtizir ekiam iti. Ezi Ekiam gifozir puvatigha Jerusalemin boroghin itiba, me paza me gamizi me aghumsizir ekiam iti. Ezi Jerusalem avinizir divazir bar mitiar gavgavim ikuvighavira iti. Ezi divazir tiar akar avim fomira isiziba, da uaghan kamaghira iti. Jerusalemia dar ingarizir puvati."

4 Ezi ki akar kam baregha aperaghav ikia puv azi. Egha bar osemegha dughiar maba ki dagheba tagha, Godin Uan Nguibamin Itim ko migiavira iti.

5 Egha ki kamaghin God ko migei:

"O Ikiavira Itir Godin Uan Nguibamin Itim, ni gavgavir ekiam itima, gumazamiziba nin atiatia nin apengan iti. Ni Akar Dikirizir Gavgavim e koma a gamua, an gin ghua, egh ni akar dikirizir kam ateghan kogham. Eghti gumazamizir ni gifongegha nin Akar Gavgavibar gin zuiba, ni zurara bar men apangkuvavira iti.

6 O God, ki nin ingangarir gumazim, arueba ko dimagariba ki Israelian akurvaghasa nin azangsisi, me nin ingangarir gumazamiziba. Kamagh amizi ki kamaghin ifonge, ni kuarim atigh deravira nan azangsizim baragh. Ki guizbangira kamaghin nin damazimin migia ghaze, ki uan inazir afeziaba ko, arazir kuram gamigha gifa. Ezi erara pu. Puvati, Israelian gumazamiziba bar uaghan arazir kuram gami.

7 E nin damazimin arazir kuram gami. Fomira ni uan Akar Gavgaviba, ko arazir ni ifongeziba, ko bizir ni damuasa e mikemeziba, ni e bagha uan ingangarir gumazim Moses ganingi, ezi e datirighin dar gin zuir puvati.

8-9 "Akar Gavgavir ni fomira isa Moses ganingizim, ni a ginighnigh, egh a gin amangan marki. Ni kamaghin migia ghaze, 'Ia Israelian gumazamiziba akirim na gasaraghti, ki ia batueghti, ia tintinibar mangi Kantrin Igharazibar Gumazamizibar tongin ikiam. Egh gin, dughiar ia saghon itir kantrin kamin, ia navibagh iragh ua na bagh izi nan akamin gin mangam. Eghti ki nguazir ua bagha misevezim, a nan ziam famin danganim, ki ian aku an mangam. Ia kantrin bar saghon itibar ikiti, ki ua ia inigh izam.' E ua ni bagha ize, kamaghin ki nin azai, ni uan akar dikirizimin gin mangi en akurvagh.

10 "E Israelia nin ingangarir gumazamizibar min iti. Egha e nin gumazamizibara. Ni uan gavgavir ekiamin, ni apanibar agharibar uam e inizi e ariaghirezir puvati.

11 O Ekiam, e Israelia, e nin ingangarir gumazamiziba, e bar ni gifongegha egha

* **1:1:** Iakinim Kislev, a Israelian iakinir namba 9, egha an en iakinimning Novemba ko Disemban otifi. **1:7:** Godin Araziba 28:14; Daniel 9:5 **1:8-9:** Ofa Gami 26:33; Godin Araziba 12:5; 30:1-5

nin ziam fe. Ki kamaghin ifonge, ni Israelian azangsiziba baragh. Egh ki uaghan, kamaghin ifonge, ni nan azangsizim baragh, ki nin ingangarir gumazim. Ki mangi atrivimin ganamin dughiamin, ni atrivim damighti, a nan apangkuvigh egh nan akuragh."

Ki atrivimin ingangarir gumazimin itir dughiamin, ki kamaghin God ko migei. Nan ingangarim kamakin, ki atrivimin wainin dipamin gara a bagha a inigha izima an anepi.

2

Nehemia Jerusalemin zui

1 Ezi iakinir 4pla givazi, dughiar mam Atrivim Artaserksis apima, ki wainin dipam inigha a bagha izi. Dughiaba bar ki ingangarir kam gamua nan navim ko guam bar dera. Ezi dughiar kam nan navim bar osemezi nan guam bar derazir puvati.

2 Ezi atrivim nan azara, "Manmagh amizi nin guam ikufi? Ni arei puvati, egha ni bizitam bagha navim ikufi?" Ame. Ki akar kam baregha digavir kuram gami.

3 Egha ki kamaghin atrivim migei, "O atrivim, ni dughiar ruarimin deravira ikiam. Guizbangira, nan navim bar oseme. Nguibar ekiar me nan inazir afeziaba afazim, a bar ikuvighavira iti. Ezi divazir bar gavgavir kamin tiar akaba, avim fomira dar isizi, da uaghan kamaghira iti. Ki bizir kam ginighnigha bar oseme."

4 Atrivim akar kam baregha kamaghin nan azara, "Ki datirighin ni bagh tizim damuasa ni ifonge?"

Ezi ki zuamira uan navir averiamin aven uabin akurvaghasa Godin Uan Nguibamin Itimin azara.

5 Egha ki kamaghin atrivim migei, "O atrivim, ga uaning, nin navim nan deraghti, ki bizitam bagh nin azangam. Kamaghin, Ni ifuegh na amadaghti, ki Judan nguazimin mangi nguibar ekiar uan inazir afeziabar mozibar itimin otogh, uan namakabar akuragh, ua uan nguibar ekiamin ingaram."

6 Ki atrivim ko migeima, ezi atrivimin amuim an min aperaghav iti. Atrivim na baregha ghaze, "A dera, ni mangi. Ni dughiar ruarim o otevimin Judan nguazimin ikiam o? Ni manadizoghin ua izam?" Ezi ki uan nighnizimin gun a migei.

7 Ezi ki atrivim akinafarim Yufretisin Fanemin vongin itir provinsin, gavmanin gumazir dapaniba bagha osirizir akinafarim bagha an azara. Eghti akinafarir kaba me mikemeghti, me na ateghti ki men nguibar ekiamin mangi, Judan Distrighin otogham.

8 Ezi uaghan ki Asap bagh akinafaritam osirasa atrivimin azara, gumazir kam Atrivimin ruaribar gari. Akinafarir kam a mikemeghti a temer taba na danightima ki da abigham. Eghti ter ararir kabar me Jerusalemin divazimin tiar akabar ingariva, uaghan dipenir divazir gavgavim itimin tiar akamin ingarighti, midorozir gumaziba an iki Godin Dipenimin ganam. Egh uaghan nan dipenim sara ingaram. Dughiar kamin, God na ko ikia nan akurvasi. Kamaghin amizi, atrivim bizir kabar nan amamangati.

9 Egha atrivim midorozir gumazir dapanir maba, ko midorozir gumazir hoziabagh apiazir maba, me amadazi, me iza na ko tuavimin ghuavira iti. Egha e ghua Yufretisin Fanemin vongin itir provinsin otifi. Egha atrivimin akinafarim isa provinsin kamin gavmanin garir gumazibagh aningi.

10 Ezi Bethoronin nguibamin gumazim Senbalat ko, Tobia an Amonian ikizimin ingangarir gumazir ekiar mam, aning orazi, ki Israelian akurvaghasa izi. Ezi aning bar na baseme.

11 Kamaghin amizi, ki Jerusalemin otogha 3plan dughiabar pura iti.

12 God fomira Jerusalem bagh damuamin nighnizir kam nan navir averiamin aven na ganingi. Ezi dughiar kamin, ki gumazitam mikemezir puvati. Egha ki ikia ghua dimagarir arizimin dikavigha gumazir maba ko, e apiazir danganir kam ategha nguibar ekiamin divazimin gari. Ki uabira uan donki gaperagha zui, ezi marazi uan suebar zui.

13 Dimagarim ikiavira itima, ki gumazir vabara ko, e nguibar ekiam ategha, Aruem Uaghiri Naghin Tiar Akamin azenan zui, kar me kamaghin diborim, Danganir Zarimin Tiar Akam. Egha e ragha sautin amadaghan ghua mozir pam gita, Mozir par kam, me Kuruzir Ekiamin Mozir Pam, a gati. Egha e ghua Tiar Akar Bizir Bar Mizirziba Akurir Danganimin oto. E aruavira ikia izava, ki deravira divazir bar mitiar gavgavir me fomira dipirizim, ko tiar akar avimin isizibar gara da tuisisi.

14 Ezi gin e ragha ghua notin amadaghan ghua Mozir Pamin Tiar Akam ko Atrivimin Dipar Akarer Muziarimin oto. Ezi danganir kamin, tuavir kam kirizima, donkin ki aperazir kam mangan ibura.

15 Kamaghin amizi, dimagarir kamin, e Kidronin danganir zarim giraghue, egha ki deravira divazimin gari. Egha gin ua raghirigha tuavir e ghuezim, uam an izi. Egha iza tiar akar e ghuezim, e uam an oto.

2:3: 2 Atriviba 25:8-10; 2 Eghaghaniba 36:19; Jeremaia 52:12-14

Kar Danganir Zarimin Tiar Akam. Egha ua nguibar ekiamin aven zui.

16 Jerusalemin itir gumazir dapanir tam, bizir ki dimagarimin amizir katam gifozir puvati. Guizbangira, ki Judan tavin mikemezir puvati. Ki ofa gamir gumaziba, ko gumazir dapaniba ko gavmanin faragha zuir gumaziba, ko gumazir igharazibar ingangarir e Judaba bar damuamim, ki me mikemezir puvati.

17 Ezi datirighin ki me akuvagha ghaze, "Ia ganigha fo, Jerusalem bar ikuvizi, an tiar akaba uaghan bar ikufi. Kamaghin amizi, e osimtizir ekiam ko aghumsizir dafam iti. Ezi datirighin e ua nguibar ekiamin divazimin ingaram, arazir kamin e gumazir e dipova itibar akabar kuagham."

18 Egha ki uaghan God nan akurazir bizir aghuibar gun me mikeme. Egha atrivimin akar aghuim uaghan me mikeme.

Ezi me kamaghin akam ikaragha ghaze, "Bar dera. E datirighin ingangarir kam damuam." Me na mikemegha givagha, me ghua ingaramin bizibar kiri.

19 Ezi Senbalat ko Tobia, ko Arebian gumazim Gesem, me bizir e damuamin akam baregha, me iza e dipova en ingarava aka kamaghin migia ghaze, "Ia tizim damuasa? Ia ua nguibar ekiamin divazir bar mitiar gavgavimin ingarasa, a? Ia ti ghaze, ia kamaghin damuva atrivim ko misogh an akam batogham."

20 Ezi ki kamaghin men akam ikaragha ghaze, "Godin Uan Nguibamin Itim, e an ingangarir gumaziba, an en akuraghti e ingangarir kam damigham. Ezi iarara, Jerusalem ian nguibar ekiam puvati. Fomira ian inazir afeziaba nguibar ekiar kamin ikezir puvati. Kamaghin amizi, ingangarir kam ian bizim puvati."

3

Me ua Jerusalemin divazir bar mitiar gavgavimin ingari

1 Ezi gumaziba ua Jerusalem avinizir divazimin ingari. Ofa gamir gumazibar dapanim Eliasip, ko ofa gamir gumazir igharaziba, tiar akar ekiar, me kamaghin diborim, Sipsipin Tiar Akam, me faragha an ingari. Egha me anegivagha, maghira God bagha inabazir danganimin Godin ziam fe. Egha gin me agasasa, tiar akamningin ingarigha a gasara. Egha me divazir ekiamin ingara ghua gumazir 100plan Apaniba Bagha Gara itir Taua ko Hananelin Tauan tu. Me anegivagha God bagha inabazir danganimin, maghira Godin ziam fe.

2 Ezi Jerikon nguibamin gumaziba, ofa gamir gumazibar boroghin ingara divazir namin ingari. Ezi Sakur, a Imrin otarim, a gumazir maba ko ingara ghua, Jerikon gumaziba ingari naghin oto.

3 Ezi Hasenan adarazi tiar akar ekiar kam, me kamaghin a dibori, Osiribar Tiar Akam, me faragha an ingari. Egha ter akiniba isa tiar akamin miriabagh asegha, tiamin danganim da arigha tiam asamin loghin gavgaviba ko ainin ruariba isa, tiam dukumasa dagh arisi.

4 Ezi Meremot gumazir maba ko divazir nar Osiribar Tiar Akam boroghin an ingara gavgavim a ganidi. Meremot a Urian otarim, egha Hakosin igavatarim. Ezi Mesulam gumazir maba ko, divazir nar igharazimin ingari, a Meremotin adarazi ingarizir divazir namin boroghin iti. Mesulam a Berekian otarim, egha Mesesabelin igavatarim. Ezi Sadok gumazir maba ko, divazir namin ingara ghua Mesulamin adarazi ingarizir divazir namin boroghin iti. Sadok a Banan otarim.

5 Ezi Tekoan nguibamin gumaziba an nar mam Sadokin adarazi boroghin an ingara zui. Ezi Tekoan gumazir dapaniba, uari fava divazim faragha an garir gumazibar akaba baraghan aghua, kamaghin amizi, gumazir dapaniba uan dafaribar ingangaritam gamizir puvati.

6 Ezi Pasean otarim Joiada, ko Besodean otarim Mesulam, aning gumazir maba ko, ingara ghua divazir kamin tiar akar mamin ingari. Me Jesanan Tiar Akam a garisi. Egha ter akiniba isa tiar akamin miriabagh asegha, tiamin danganim da arigha egha tiam asamin loghin gavgaviba ko ainin ruariba isa, tiam dukumasa dagh arisi.

7 Ezi Gibeonin nguibamin gumazim Melatia, ko Meronotin nguibamin gumazim Jadon, ko Gibeonin nguibam ko Mispan nguibamin gumaziba, me divazir nam Joiada ko Mesulamin adarazir boroghin an ingara, ghua Yufretisin Fanemin vongin itir, provinsin gavmanin faragha zuir gumazir dapanimin dipenimin oto.

8 Ezi Harhaian otarim Usiel, ko gumazir maba, divazir nam, Melatia ko Jadonin adarazir boroghin an ingari. Usiel, gumazir golin bizibar ingarir mam. Ezi Hanania ko gumazir maba divazir nam Usielin adarazir boroghin an ingara ghua Divazir Nar Bar Ekiamin oto. Hanania, a borer mughuriar aghuibar ingarir gumazir mam.

9 Ezi Hurin otarim Refaia, gumazir maba ko, divazir nam Hananian adarazir boroghin an ingari. Refaia a Jerusalem itir distrighin akuar vuer mamin faragha zuir gumazir dapanim.

10 Ezi Harumapin otarim Jedaia, ko gumazir maba divazir namin ingara an dipenimin boroghin oto. Ezi Hasapnean otarim Hatus, divazir nam Jedaian adarazir boroghin an ingari.

11 Ezi Harimin otarim Malkia, ko Pahat-
moapin otarim Hasup, gumazir maba ko
divazir nam Hatusin adarazir boroghin an
ingari. Egha me uaghan Tauan Bretba Tuer
Danganimin divazimin ingari.
12 Ezi Halohesin otarim Salum, divazir
nam Harimin adarazir boroghin an in-
gari. Ezi an guiviba an akuragha an in-
gari. Salum, a Jerusalem itir distrighin
akuar igharazimin faragha zuir gumazir
dapanim.
13 Ezi Hanun ko Sanoan nguibamin gu-
maziba, Danganir Zarimin Tiar Akamin
ingari. Egha tiamning isa tiamin dan-
ganim garigha egha tiam asamin loghin
gavgaviba ko ainin ruariba isa, tiam duku-
masa aning garisi. Egha me ghua divazir
nar ekiamin, ingaravira ghua Tiar Akar
Bizir Bar Mizirizíba Akurir Danganimin oto,
divazir nar kamin ruarim a 440 mitan tu.
14 Ezi Rekapin otarim Malkia, ko gumazir
maba, Tiar Akar Bizir Mizirizíba Akurir
Danganim ua an ingari. Egha tiamning
isa tiamin danganim garigha, egha tiam
asamin loghin gavgaviba ko ainin ruariba
isa, tiam dukumasa aning garisi. Malkia,
a Bet Hakeremin Distrighin gumazir da-
panim.
15 Ezi Kolhosen otarim Salum, a Mispan
Distrighin gumazir dapanim. A gumazir
maba ko, ua Mozir Pamin Tiar Akam, an in-
gari. Egha ter ararir naba inigha tiar akam
avasa a gisin ivemin ingari. Egha tiamn-
ing isa tiamin danganim garigha, egha tiam
asamin loghin gavgaviba ko ainin ruariba
isa, tiam dukumasa aning garisi. Egha
me ghua divazir nam Selan Dipar Akarer
Muziarim boroghin an ingara zui. Divazir
nar kam atrivimin azenimin boroghin iti.
Egha me uam an ingara ghua Atrivim De-
vitin Nguibar Ekiamin ghuavanadir dagiar
adidiamin oto.
16 Ezi Asbukin otarim Nehemia, a Bet-
surin Distrighin akuar mamin gumazir da-
panim, a gumazir maba ko, divazir nam
Salumin adarazir boroghin an ingara zui.
Me divazimin ingara ghua, Atrivim Devitin
mozimin otogha ghua, dipar akarer gumaz-
iba ingarizim ko midorozir gumazir gav-
gaviba itir dipenimin boroghin oto.

*Livain divazir bar mitiar gavgavimin in-
gangarimin faragha zuibar ziaba*

17 Ezi Livain gumaziba divazir nar
igharazibar ingari. Men ziabar kara: Banin
otarim Rehum, ko Livain gumazir maba,
divazir nam Nehemian adarazir boroghin
an ingari. Ezi Hasabia, a Keilan Distrighin
akuar mamin gumazir dapanim, a ko an
distrighin itir Livain gumazir maba, divazir
nam Rehumin adarazir boroghin, uam an
ingari.
18 Ezi Henadatin otarim Bavai, a Keilan
Distrighin akuar igharazimin gumazir da-
panim, a ko an distrighin itir Livain gumaz-
iba, divazir nam Hasabian boroghin uam an
ingara zui.
19 Ezi Jesuan otarim Eser, a Mispan
nguibar ekiamin gumazir dapanim, a
Livain adarazir marazi ko, divazir nam
Bavain adarazir boroghin an ingari. Ezi
divazir nar kam ghua me midorozir biziba
arizir dipenimin oto. Danganir kamin,
divazim bar sigharkonim ati, ezi me
Sigharkonim a garisi.
20 Ezi Sabain otarim Baruk, Livain
igharaziba ko, divazir nam Eserin adarazir
boroghin an ingari. Me bar gavgavigha
pamtem an ingara Sigharkonimin ikegha
ghua ofa gamir gumazibar dapanim
Eliasipin dipenimin tiar akamin oto.
21 Ezi Urian otarim Meremot, an Hakosin
igavatarim, a Livain maba ko, divazir
namin ingara Eliasipin dipenimin tiar
akamin ikegha, ingara ghua an dipenimin
kuebamin tu.

*Ofa gamir gumazir, divazimin ingan-
garim gamibar ziaba*

22 Ezi ofa gamir gumazir maba, divazir
nar mabar ingari. Jerusalemin boroghin
itir ofa gamir gumaziba, divazir nam Mer-
emotin adarazir boroghin an ingari.
23 Ezi ofa gamir gumazimning Benjamin
ko Hasup, ko marazi ua divazir nar ofa
gamir gumaziba ingarizimin ikegha, an in-
gara ghua aningin dipenimin miriamin oto.
Ezi ofa gamir gumazim Asaria, a Masean
otarim, egh an Ananian igiavotarim, a
marazi ko, divazir nam uan dipenimin
boroghin an ingari. Ezi divazir nar kam,
me Benjaminin adarazi ingarizir naghin
suiragha, an ingara zui.
24 Ezi ofa gamir gumazim Binui, an
Henadatin otarim, divazir nam uam an
ingara Asarian dipenimin boroghin ikegha
ghua Sigharkonimin tu.
25 Ezi ofa gamir gumazim Palal, a Us-
ain otarim, marazir ko, divazir nam uam
an ingara Sigharkonimin vongin ikegha
ghua atrivimin dipenimin itir tauan tu.
Tauan pin itir kam, a nguibar ekiamin
garir gumazibar dipenimin boroghin tu. Ezi
Parosin otarim Pedaia, marazi ko, divazir
nar igharazim Palalin adarazir danganimin
boroghin uam an ingari.
26 Me divazimin ingara ghua, Dipaba Isir
Tiar Akamin ko tauan gumaziba Godin
Dipenim garimin tu. Tiar akar kam, aruem
anadi naghin divazir nar kamin iti, ezi
tauan kam aruem ghuaghiri naghin iti, ezi
divazir me ingarizim, aningin tizimin iti.

Divazir nar kam Ofelin boroghin iti. Danganir kam, Godin Dipenimin ingangarir gumaziba, an iti.

Divazimin ingarizir gumazir igharazibar ziaba

27 Ezi Tekoan nguibamin gumaziba, divazir nam Pedaian adarazir boroghin uam an ingari. Kar dughiar namba 2in, me ua divazimin ingari. Divazir nar kam, me tauan ekiar Godin Dipenim boroghin itimin vongin ikegha ghua Ofelin divazimin tu.

28 Ezi ofa gamir gumazir maba divazir nam uam an ingari, a notin amadaghan itir Hoziaba Zuir Tiar Akamin boroghin iti. Me vaghvagha divazir nar men dipenibar boroghin itibar ingari.

29 Ezi Imerin otarim Sadok, marazi ko, divazir nar ofa gamir gumazir kabar boroghin uam an ingari. Kar, an dipenim boroghin itir divazir nam. Ezi Sekanian otarim Semaia, marazi ko, divazir nar mam Sadokin adarazi boroghin an ingari. Semaia, a Godin Dipenimin Aruem Anadi Naghin Tiar Akamin garir gumazim.

30 Ezi Selemian otarim Hanania, ko Salapin otarir namba 6 Hanun, aning gumazir maba ko, divazir nam Semaian adarazir boroghin an ingari. Aning divazir nam faragha an ingarigha, datirighin ua divazir igharazir mam uam an ingari. Ezi Berekian otarim Mesulam, marazi ko, me divazir nam Hanania ko Hanunin boroghin an ingari. Me Mesulam dipenimin boroghin an ingari.

31 Ezi Malkia, a gumazir golin bizibar ingarim, a gumazir maba ko divazir nam Mesulamin boroghin uam an ingara ghua, Godin Dipenimin ingarir gumazibar dipenimin tu. Dipenir kam, Godin Dipenimin dagiabar ingarir gumaziba uaghan an aven iti. Dipenir kam Godin Dipenimin tiar akamin vongin iti, me ghaze kar Uari Akuvamin Tiar Akam. Egha a divazir mikebamin, bar pin itir ghuriamin boroghin iti.

32 Ezi golin bizibar ingarir gumaziba ko dagiabar ingarir gumaziba, divazimin ingara divazir mikebamin bar pin itir ghuriamin ikegha ghua Sipsipbar Tiar Akamin tu.

4

Nehemia apaniba abira

1 Ezi Senbalat kamaghin oraki, e Judaba divazir kamin ingari. Ezi a puv atara dibovir akabar e gami.

2 A uan roroaba ko Samarian midorozir gumazibar damazimin a kamaghin migei, "Judan gumazir amiraghmirazir kaba tizim damuasa? Me ti ghaze, me nguibar ekiar kam uam anesaragham? Me ti ghaze, me uan God bagh ua ofabar amuam, a? Me ti ghaze, me Dipenir kamin ingarigh dughiar vamiran aven anegivagham? Me ti ghaze, me fomira isizir bizibar pozibar tongin, dagiaba inigh ua dar divazir aghuimin ingaram?"

3 Dughiar kam, Amonian gumazim Tobia, a Senbalatin boroghin tughav itima, a migirigiar kam gami. Ezi Tobia kamaghin migei, "Are, divazir me ingarir kam, a tugh gavgavighan kogham. Eghti afiar atiatam an ghuavanangti, divazim bar akarighiregham."

4 Gumazir maba iza Senbalat ko Tobian migirigiabar gun na migei. Ezi ki God ko migia kamaghin an azai, "O en God, ni akar kurar apaniba e gamiba barasi. Me pazav e gami, ki kamaghsua, ni uabi me ikarvagh. Ni me ateghtima okimakiar gumaziba men biziba okimiva, me inigh nguibar saghuiabar itibar mangiva, me isi kalabuziam datigh.

5 Ni men osimtizim avaragh men arazir kuraba gin amangan marki. Guizbangira, me divazimin ingarir gumazibar damazimin akar dibovir kurabagh amua ni gamizi, nin aningagharim men iti."

6 Ki God ko mikemegha gifa, egha dughiar otevimin e bar navir averiamin aven navir vamira ikia, puvira ingarima divazim ghuavanaga arighan ghu. Ezi an nar kamaghira tuzim ikiavira itima, e gin bar anegivagham.

7 Ezi Senbalat, ko Tobia, Arebian gumaziba, ko Amonia ko, Asdotia me kamaghin oraki, e Jerusalemin divazimin ingangarir aghuim gamua divazir dipiraghireziba e bar dar ingari. Ezi me puvira en atara ghuavira iti.

8 Egh me uari inigh izi en ingangaribagh asighasigh e ko misoghamin akar mam akiri.

9 Ezi e men nighnizim baraki, egha uarir akurvaghasa Godin azavira iti. E arueba ko dimagaribar uarir ganasa gumazir maba amisevegha, ingangarim me ganiga ghaze, apaniba e gasighasighan kogham.

10 E Judaba ingarir dughiam, e ighiar kam gami:

"Bizir e aterir kaba bar oseme.
Ezi en aghariba bar amira.
Dagiar ikuviziba bar aviraseme.
E manmagh divazir kamin ingaram?"

11 Ezi en apaniba kamagh uariv gei, "E mogomebar mangi Judaba batoghti, me en ganighan kogham. Eghti e zuamira me misueghti, me arighiregham. Eghti me uan ingangarim agivaghan kogham."

4:4: Onger Akaba 79:12; 123:3-4

12 Apaniba kamaghin migeima, en Judan
marazi men boroghin ikia, zurara iza bizir
apaniba e gasighasighasa amir bizibar gun
e migei.*
13 Kamaghin amizi, ki afuziba ko
midorozir sababa ko barir piba iniasa
ingarir gumazibav gei, egh me uari inigh
vaghvagh uan anababa ko iki. Egh mangi
divazir nar me tighar ingaribar akirangin
iki apaniba bagh mizuam iki.
14 Ki ghua gumazamiziba bar deravira
men gara fo, me osemegha bar atiatingi.
Kamaghin amizi ki dikavigha gumazir da-
paniba ko, ingangaribar ganamin gumaz-
iba ko, gumazamiziba bar, kamaghin me
migei, "Ia apanibar atiatingan marki. Bizir
ekiar kam, ia deragh a ginighnigh egh
fogh, Ekiam bar gavgafi, ezi gumazamiz-
iba bar an atiatingi. Kamaghin amizi, ia
orakigh, ia uan namakaba ko amuirogh-
boriba ko dipeniba bagh deraghvira misogh
gavgafigh."
15 Ezi gin apaniba kamaghin oregha
fo, me e damuamimin biziba e dagh fos.
Egha me fo, God men tuavim apirizi me e
gasighasighan kogham. Kamaghin amizi,
e Judaba bar uamategha ghua, vaghvagha
uan divazimin ingangarim bagha ghue.
16 Egha dughiar kamin e ingangarir
arazim gira. Egha ki ingangarir gumazibav
gia ghaze, tarazi divazimin ingarti, tarazi
tugh apaniba bagh gan iki. Egh apanibar
ganamin gumazir kaba, afuziba ko oraba ko
barir pibar suiragh, midorozir korotiabar
aghuigh. Ezi gumazir dapaniba deravira
Judan gumazamizibar akurvasi.
17 Ezi gumazir divazimin ingariba,
divazimin ingara zuir biziba dafarir mamin
dar suigha, egha dafarir vuemin midorozir
bizibar suiki.
18 Egha gumazir ingariba vaghvagha
midorozir sababa uan oghiriabagh aghui.
Ezi sigham givir gumazim, zurara uan
sighamin suigha apaniba bagha gara nan
boroghin ikiavira iti.
19 Ezi ki gumazir dapaniba ko ingan-
garimin garir gumaziba ko gumazamiziba
bar, ki me migei, "Divazim bar en ruaragha
ekefe. Ezi divazim bar ruarazi, e vaghvagha
saghuiabar uari arigh ingaram.
20 Kamaghin amizi, ia sigham baregh, ia
fogh suam, apaniba izi. Kamaghin, ia bar
zuamira na bagh izi uari akufagh. Eghti en
God e bagh apaniba ko misogham."
21 Ki me mikemegha, e bar ua ingaravira
ikia, arueba zurara dar mizarazibar ikia
ghua aminim pirima, mikoveziba otivir
dughiamin, marazi divazimin ingarima,
marazi afuziba suigha apaniba bagha gari.
22 Dughiar kamin, ki kamaghin gumaza-
miziba ko men ingangarir gumazibav
migei, "Ia guaratizibar ingangarim agivagh,
Jerusalem ataghiraghan marki, ia kagh ikiv
an gan. E aruebar ingariva, dimagaribar
divazimin ganam."
23 E bar moghira kamaghin ami,
dimagaribar e uan ingangarir korotiaba
suer puvati. Ki uan roroaba ko ingangarir
gumaziba ko midorozir gumazir zurara
nan gin zuiba, en korotiaba en mikarzibara
itima e akui. Dughiaba bar e uan midorozir
bizibar suighizi da en dafaribara iti.

5

Nehemia Judabar osimtiziba akiri

1 Dughiar maba givazi, gumazir aviriba,
uan amuiba sara, me uan namakar Judan
itiba pamtem me gimobi.
2 Men marazi ghaze, "E borir aviriba
itima, dagheba en otefe. E damamin
dagheba puvatizi, e arimighiram."
3 Ezi marazi kamaghin migei, "Kar
dagheba puvatizir dughiam. Kamaghin
amizi, e daghebagh ivezasa uan namakabar
dagiar maba pura da ini. Ezi me ghaze, e da
ikaraghan koghti, me en wainin azeniba ko
dipeniba inighti, arazir kam, men bizir e
iniziba ikarvagham."
4 Ezi marazi kamaghin migei, "E atrivim
bagh takisin dagiaba isi a daningasa, uan
namakaba da dagiaba pura da ini. Ezi me
ghaze, e ti dagiar kaba ikaraghan koghti, me
en dagher azeniba ko wainin azeniba inigh
ivezir kam ikarvagham.
5 Me, en adarazira, me osimtizir kam e
ganingi. En boriba uaghan men boriba ko
magh ghue. Me ti ghaze, me e gafira? Pu-
vati, e bar magh ghue. E ua tuaviba puvatizi,
en boriba men ingangarir gumazamizibar
otifi. Ezi e men dagiaba ikarvaghamin
bizim bangin, en guivir maba uaghan men
ingangarir amizibar otifi. Me uaghan en
nguaziba ko wainin azeniba ini. Datirighin
e uan guiviba ua me iniamin tuaviba pu-
vati."
6 Ki gumazamizir kabar adarir akam
baregha, nan navim bar oseme.
7 Ki osimtizir kam akirasa bar deravira
nighnisi. Ki fo, gumazir dapaniba ko
ingangaribar garir gumaziba, osimtizir
kam gami. Egha ki kamaghin me migia
ghaze, "Ian aveghbuaba ian dagiaba
ikarvazir dughiamin, ia me da dagiar
ekiabara isi." Kamaghin ki osimtizir kam
akirasa gumazamiziba, bar men diazi me
iza uari akufa.
8 Me uari akuvazi ki kamaghin me
migei, "Ia bar fo, en gumazamizitaba,

* **4:12:** Hibrun akam deragha migirigiar kamin mingarim abighizir puvati. **4:14:** Godin Araziba 10:17; 2 Samuel 10:12 **5:7:** Ua Me Ini 22:25; Ofa Gami 25:35-37; Godin Araziba 23:19-20

ikizir igharazimin pura ingangarir gumazir
kinibar ikitima, e ua me givezisi pamtem
ingar, dagiar rurir dafabar amuam. Ezi
datirighin, ia uan namakaba paza me
gamua, me ataghizi, me pura ingangarir
gumazamizir kinibar min iti, ezi me e
givesi." Ki kamaghin me migeima, gumazir
dapaniba nimira ikia akatam ikarazir
puvati.
9 Ki ghaze, "Arazir ia amizim, derazir pu-
vati. Ia Godin atiating egh an apengan ikiva,
arazir aghuibar gin mangi. Ia kamaghin
damuti, en apaniba dibovir akabav kiman
koghiva, en araziba dikabinan kogham.
10 Ki uan adarazi ko uan ingangarir gu-
maziba, e gumazamizir kaba ataghizi, me
pura e da dagiaba inigha, tuavir kamin
dagheba ko dagiaba ini. Kamaghin amizi,
me ua da ikarvaghsi me mikiman kogham.
11 En dagiaba me ua da ikarvaghan marki.
Me wit ko olivin borem ko wainin dipaba,
kar me e da inizir biziba, me ua da ikar-
vaghan marki. Eghti, men nguaziba ko
wainin azeniba ko olivin azeniba ko dipenir
ia me da iniziba, ia ua me daning."
12 Ezi gumazir dapaniba ghaze, "E ni
mikemezi moghin damu men biziba me
danigh, ua me da bizitam inian kogham."
Ezi ki ofa gamir gumazibar diazi, me izi.
Ezi ki ghaze, "Ia gumazir dapaniba, ofa
gamir gumazibar damazimin akar gavgavir
kam akirigh, akar ia amizir kam deravira an
gin mangi." Ezi me akar gavgavim akiri.
13 Ezi ki uan ivariam gikezir inim firigha
a guraguraghizi an itir biziba ire. Ezi ki
ghaze, "Gumazitam uan akar dikirizimin
gin mangan koghti, God an dipenimin biz-
iba ko an ingangarimin dagheba sara, a da
guragureghti, a inir kamin min pura ikiam.
Mati ki inir kam guraguraghizi a pura iti
moghin, gumazir kam biziba puvatigh pura
ikiam."
Ezi gumazamiziba bar kamaghin migei,
"Bar guizbangira," egha me Ikiavira Itir
Godin ziam fe. Egha gin me akam akirizi
moghin me deravira bizir kabagh ami.

Nehemia uabira uabin akurvaghasa nighnizir puvati

14 Ki 12plan azenibar Judan gavmanin
faragha zuir gumazir dapanimin iti. Ezi
dughiar kamin, Atrivim Artaserksis 20plan
azenibar atrivimin ikia ghua, 32plan azeni-
bar oto. Ezi azenir kabar ki uan adarazi
ko e dagiar atrivim daghebagh ivezasa
aningiziba inizir puvati.
15 Gavmanin faragha zuir gumazir da-
paniba, me nan faragha otogha gumaza-
miziba osimtiziba me ganidi. Me, dughiaba
bar dagheba ko wainin dipaba ko 40plan
silvan dagiaba, me dama da isi. Ezi uaghan
men ingangarir gumaziba gumazamiziba
dikabiri. Ezi, ki Godin atiatia an apengan
iti, kamaghin amizi ki arazir kam damuan
aghua.
16 Egha ki uan adarazi ko, nguazitam
givezezir puvati. Ki uan gavgavibar
da isa, ingangarir gumazibar akuragha,
Jerusalemin divazimin ingari. Ezi nan
dipenimin ingarir gumaziba uaghan, in-
gangarir gumazibar akurvagha divazimin
ingari.
17 Dughiaba bar 150plan gumaziba iza
nan dipenimin dagheba api. Kar gumazir
dapaniba ko Judabar gumazamiziba. Ezi
Kantrin Igharazibar Gumazamiziba men
gara, uaghan iza nan dipenimin dagheba
api.
18 Ezi ki isair gumazibav gia ghaze,
Dughiaba vaghvagh ia bulmakaun vamira
ko, 6plan sipsipin igiar aghuiba ko, tuarir
aviriba ia dav sogh isam. Egh ia dughiar
10plan vaghvagh wainin dipar aviriba
inigh izi. Ki fo, Judan gumazamizir aviriba
osimtizir ekiam iti. Kamaghin amizi,
gumazir dapanim na ganingizir dagheba
givezamin dagiaba, ki me dama da inian
aghua. Ki uabi uan dagiabar daghebagh
ivesi.
19 O God, ki nin azangsisi, ni arazir
aghuir ki gumazamizir kabagh amizir kam
ginighnigh deraghvira na damu.

6

Gumazir maba Nehemia gasighasighasa akam akiri

1 Ezi Senbalat, Tobia, Arebian gumazim
Gesem ko en apanir igharazir maba orazi,
e divazim agivagha an tiar akaba tighar dar
ingar, dar danganiba dar arigham.
2 Kamaghin amizi Senbalat ko Gesem me
na bagha akam amaga ghaze, ni izi Onon
Danganir Zarimin nguibar mamin ga ba-
tivam. Ezi ki fo, aning na gifaragh na
gasighasighasa.
3 Egha ki aning bagha akam amaga ghaze,
ki ingangarir bar ekiar mam gami, ka-
maghin amizi, ki izeghan kogham. Ki
guan gansi pura ingangarim ateghti, ingan-
garir gumaziba ti ingangarim ategh egh in-
garighan kogham. Bar puvatigham.
4 Ezi me migirigiar kamra 4plan dughi-
abar na bagha anemada. Ezi ki uaghan
amizir migirigiar kamra me bagha ane-
madi.
5 Ezi Senbalat namba 5in dughiamin ua
na bagha akinafarim osirigha, uan ingan-
garir gumazim ganingizi an a inigha na
bagha ize. Dughiar kamin, an akinafarir
kam, bizitamin a noghezir puvati, a pura na
bagh anemada.
6 Akinafarir kam kamaghin migei:

"Ki Senbalat, ki Gesem barazima, a
kamaghin migei, en boroghin itir gu-
mazir maba migirigiar mam gamizi an
oto. Migirigiar kam kamakin: Ni ko
Judan gumazamiziba atrivimin apengan
ikian aghuagha, uari baghvira gumazir
dapanim amiseveghti a misoghasa. Bizir
kam bagha ia divazimin ingari. Egh ni
uabi uabi damigh atrivimin otoghasava
ami.
7 E orazi, Ni Godin akam inigha izir
gumazibav mikemezi me Jerusalemin akam
akun mikim suam, Judaba atrivir mam iti.
Ki akavsiar kamin mingarim gifoghasa, ka-
magh ifonge. Ki foghti, atrivim uabi akar
me ni mikemezir kam baregham. Kam-
aghin amizi, ga uaning akuvagh migirigiam
akirigham."

8 Ezi ki an akinafarim ikaragha ghaze, "Ni
osirizir akaba guizbangin akaba puvati. Ni
uan nighnizimin da osiri."
9 Ki fo, me atiatim e daningti e ingangarim
ategh anegivaghan koghasa, me akar kam
gami. Egha ki Ikiavira Itir Godin azai, "Ki fo
Nirara gavgavim na daningti, ki ingangarim
damuam."
10 Egha gin ki ghua Semaian gari, a
Delaian otarim, Mehetabelin igavatarim,
a uan dipenim ateghan kogham. Egha
a kamaghin na migei, "Ga fo, apaniba
dimagarimin izi ni misueghti ni are-
megham. Kamaghin, ga mangi Ikiavira
Itir Godin Dipenimin Anogoroghezir
Danganimin mangi modogh, tiar akaba
aseka."
11 Ezi ki an akam ikaragha ghaze, "Ki,
atiatia ara modir gumazim puvati. Ki uabin
akurvaghsi arimangi Ikiavira Itir Godin
Dipenimin modoghan kogham. Bar puvati."
12 Egha gin ki nighnigha ghua, egha kam-
aghin fo, Ikiavira Itir God akar kam Semaia
ganingizir puvati. Guizbangira, Tobia ko
Senbalat migirigiar kam damuasa a givese.
13 Aning nighnigha ghua ghaze, Semaia
akam na daningti, ki mangi Dipenir kamin
itir Anogoroghezir Danganimin mangi
arazir kuram damuam. Guizbangira,
me nan ziam gasighasigh aghumsizim na
daningasa, a givese.
14 Dughiar kamin, ki God ko migia ghaze,
"O God, ni nan God, ni Senbalat ko Tobia na
gamizir arazim ginighnigh, ivezir kuram isi
aning daningigh. Ezi uaghan akam inigha
izir amizim Noadia ko akam inigha izir gu-
mazir igharaziba, me atiatir nighnizibar na
damuasava ami, kamaghin ni men arazim
ginighnigh ivezir kuram isi me daningigh."

*Divazir mitiar bar gavgavimin ingan-
garim gifa*

15 E 52plan dughiabar ingara zuima,
Elulin iakinimin an dughiar 25plan
otozima, Jerusalem avinizir divazir mitiar
gavgavimin ingangarim gifa.
16 Ezi kantrin en boroghin itiba ko en
apaniba orazi, e divazimin ingangarim
agifa. Egha me fo, en God en akurazi e
ingangarir kam gami. Me uaghan fo, arazir
kurar me e damuamiba bangin, men ziaba
gumazir igharazibar damazimin irezima
me aghumsigha atiati.
17-18 Dughiar kam, Judan gumazir
dapanir Jerusalemin itir maba, Tobia ko
navir vamira iti. Tobia faragha Sekanian
guivimin iti, Sekania an Aran otarim.
Ezi uaghan Tobian otarim Johanan, a
faragha Mesulamin guivimin iti, Mesulam
a Berekian otarim. Kamaghin amizi,
dughiar e divazimin ingarimin, gumazir
dapanir kaba Tobian akurvaghasa, a bagha
akinafariba osirigha, a bagha da amadima,
a me ikarvagha akinafariba me bagha da
amadi.
19 Ezi dughiar maba gumazir dapanir
kaba iza, Tobian arazir aghuimin gun na
migei. Egha gin ki me migeir akaba inigha
ghua Tobia migei. Ezi Tobia atiatim na
daningasa akinafarir kaba osiravira iti.

7

1 Datirighin divazimin ingangarim
givazima, e an tiar akaba dar danganibar
da arigha, uaghan Jerusalemin tiar akabar
ganamin gumaziba misefe. Egha e
uaghan Livain gumaziba ko gumazamizir
Godin ziam fiva, ighiabar amuamiba sara
misevegha, ingangarim isa me ganingi.
2 Egha ki Jerusalemin ganamin gumazir
pumuning amisefe. Gumazir mam, a nan
aveghbuam Hanani, ezi mav Hanania
a midorozir gumazibar faragha zuir
gumazim. Hanania gumazir bar aghuim, a
guizbangira Godin atiatia an apengan itima,
an araziba gumazir igharazibar arazibagh
afira.
3 Ezi ki aning migia ghaze, "Gua
Jerusalemin tiar akaba bar mizaraghara da
kuan marki. Gua mizuam mangiti aruem
anaboghti ia da kuigh. Eghti nguibamin
garir gumaziba guaratizibar ingangarim
givaghti, me tiar akaba pamtemin da asegh,
egh ainin igugunir ruariba dav kinigh.
Egh bizibar gansi uaghan Jerusalemin
gumazitaba amisefegh. Egh ua gumazitaba
amiseveghti, me uaghan uan dipenibar
boroghin divazimin gan."

*Israelian ua Jerusalemin
izezibar dibobonim
(Esra 2:1-70)*

4 Jerusalemin nguibam, a nguibar bar
ekiam. Ezi gumazamizir aviriba an itir

puvati. Egha me uaghan an aven dipenir aviriba tighar dar ingaram.
5 Kamaghin amizi, God nighnizim na ganingizi, ki gumazir dapaniba ko gavmanin ingarir gumaziba ko gumazamiziba bar me akuvagh men ziaba akinafarimin da osirigham. Ki kamaghin damuasava amua faragha, Babilon ategha ua Judan izezibar ziabar ganasa, men ziaba itir akinafarim buri. Egha a batogha ziar kabar api:

6 Bar fomira Atrivim Nebukatnesar Israelian aviriba inigha Babilonin kalabus gati. Ezi me azenir aviribar kalabusin iti. Egha gin gumazamizir avirim Babilon ategha iza, Jerusalem ko Judan danganir mabar iti. Me vaghvagha ua uan inazir afeziabar nguazibar iti.
7 Babilon ategha ua izezibar gumazir dapanibar ziabar kara: Serubabel, Josua, Nehemia, Asaria, Ramia, Nahamani, Mordekai, Bilsan, Misperet, Bikvai, Nehum, ko Bana.

Israelian anababar adarazir kalabus ategh uamategh Jerusalemin mangamiba, men ziaba ko men dibobonim kara.
8-25 Israelian anababar ikiziba, me Babilonin nguibam ategha uamategha uan nguibamin izeziba, men ziaba ko men dibobonibar kara:

Parosin ovavir boribar gumaziba, men dibobonim 2,172in tu.
Ezi Sefatian ovavir boribar gumaziba, 372.
Ezi Aran ovavir boribar gumaziba, 652.
Ezi Pahatmoapin ovavir boribar gumaziba, 2,818. (Me Jesua ko Joapin ikizimningin ovavir boriba.)
Ezi Elamin ovavir boribar gumaziba, 1,254.
Ezi Satun ovavir boribar gumaziba, 845.
Ezi Sakain ovavir boribar gumaziba, 760.
Ezi Binuin ovavir boribar gumaziba, 648.
Ezi Bebain ovavir boribar gumaziba, 628.
Ezi Asgatin ovavir boribar gumaziba, 2,322.
Ezi Adonikamin ovavir boribar gumaziba, 667.
Ezi Bikvain ovavir boribar gumaziba, 2,067.
Ezi Adinin ovavir boribar gumaziba, 655.
Ezi Aterin ovavir boribar gumaziba, 98. (An ziar mam, Hesekia.)
Ezi Hasumin ovavir boribar gumaziba, 328.
Ezi Besain ovavir boribar gumaziba, 324
Ezi Haripin ovavir boribar gumaziba, 112.
Ezi Gibeonin ovavir boribar gumaziba, 95.

26-38 Kar Judan nguibabar ziaba, gumazir uamategha Judan izeziba, men inazir afeziaba nguibar kaba fomira dar ike, ezi men ovavir boriba datirighin uamategha izegha dagh apia. Nguibabar ziaba ko gumazibar dibobonibar kara:

Betlehem ko Netofan nguibamningin gumaziba, 188.
Ezi Anatotin nguibamin gumaziba, 128.
Ezi Bet Asmavetin nguibamin gumaziba, 42.
Ezi Kiriat Jearimin nguibam ko Kefiran nguibam ko Berotin nguibamin gumaziba, 743.
Ezi Rama ko Geban nguibamningin gumaziba, 621.
Ezi Mikmasin nguibamin gumaziba, 122.
Ezi Betel ko Ain nguibamningin gumaziba, 123.
Ezi Nebon igharazimin nguibamin gumaziba, 52.
Ezi Elamin igharazimin nguibamin gumaziba, 1,254.
Ezi Harimin nguibamin gumaziba, 320.
Ezi Jerikon nguibamin gumaziba, 345.
Ezi Lot ko Hadit ko Onon nguibabar gumaziba, 721.
Ezi Senan nguibamin gumaziba, 3,930.

39-42 Kar ofa gamir gumazibar ikizir uamategha Jerusalemin ghueziba, men gumazibar ziaba ko men dibobonibar kara:

Jedaian ikizim, men inazir afeziam Jesua, an gumaziba, 973.
Ezi Imerin ikizimin gumaziba, 1,052.
Ezi Pasurin ikizimin gumaziba, 1,247.
Ezi Harimin ikizimin gumaziba, 1,017.

43-45 Ezi Livain anabamin adarazir uamategha Jerusalemin ghueziba, men ziaba ko men dibobonibar kara:

Jesuan ikizim ko Katmielin ikizimin gumaziba, 74. (Ikizir kamningin inazir afeziam, Hodavia.)
Ezi Godin Dipenimin onger akabar faragha zuir gumaziba, 148. (Ikizir kamin inazir afeziam, Asap.)
Ezi Godin Dipenimin tiar akar ekiamin garir gumaziba, men ikizibar gumaziba, 138. (Men inazir afeziabar ziabar kara: Salum, ko Ater, Talmon, Akup, Hatita, ko Sobai.)

46-56 Ezi Godin Dipenimin ingangarir gumazir uamategha Jerusalemin ghueziba, men ikizibar ziabar kara:

Siha ko Hasufa, Tabaot,
Keros, Sia, Padon ko,
Lebana, Hagaba, Salmai ko,

Hanan, Gidel, Gahar ko,
Reaia, Resin, Nekoda ko,
Gasam, Usa, Pasea ko,
Besai, Meunim, Nefusesim ko,
Bakbuk, Hakufa, Harhur ko,
Baslut, Mehida Harsa ko,
Barkos, Sisera, ko Tema ko,
Nesia ko Hatifa.

57-59 Ezi Solomonin ingangarir gumazibar ovavir boribar ziabar kara, me uaghan uamategha Jerusalemin ghue:

Me Sotai ko Soferet ko Perida
Jala, Darkon, Gidel ko,
Sefatia, Hatil, Pokeret, Hasebaim ko Emon.

60 Godin Dipenimin ingarir gumazibar ovavir boriba, ko Solomonin ingangarir gumazibar ovavir boriba, men dibobonim kara, 392.

61-62 Ezi Delaian ikizim, ko Tobian ikizim, ko Nekodan ikizim, men gumazibar dibobonim, 642. Men nguibabar kara: Telmela, ko Telharsa, Kerup, Adon ko Imer. Gumazir kaba uari uan inazir afeziabar ziabagh fozir puvati. Kamaghin amizi, me deravira gumazir dapanibar uari akaghan kogh suam, me guizbangira Israelian adarasi, o puvati.

63-64 Ezi ofa gamir gumazibar ikizir kaba, me ziaba itir akinafarimin aven gara, dar tongin uan inazir afeziabar ziaba buria dar apizir puvati. Kamaghin amizi, me deragha uarigh fozir puvati, me guizbangira ofa gamir gumaziba, o puvati. Men ziabar kara, Habaia, Hakos, ko Barsilai. Barsilain ikizimin inazir afeziam fomira Gileatin Distrighin Barsilain ikizir igharazimin amizimin ike. Egha gumazir kam, uan amuimin afeziamin ziam ini. Gumazir 3plan kabar ikiziba, uan inazir afeziatamin ziatamin apizir puvatizi, gumazir dapaniba ghaze, me ofa gamir gumaziba puvati, me pura gumazir kinibar min iti.

65 Ezi Judan gavmanin gumazir ekiam God bagha ofa gamir daghebar aman men anogoroke. A ghaze, me pura iki mangiti ofa gamir gumazitam otogh, Godin ifongiam gifoghsi, Urim ko Tumimin dagiamningin satu gikararang egh suam, me guizbangira ofa gamir gumaziba, o puvati.

66-69 Israelian gumazir uamategha ghueziba bar moghira, men dibobonim 42,360in tu.*

Ezi men ingangarir gumaziba ko men ingangarir amizibar dibobonim, 7,337.
Ezi men onger akabar faragha zuir gumazamizibar dibobonim, 245.
Ezi hoziaba, 736.
Ezi kamelba, 435.
Ezi donkiba, 6,720.
Ezi donkin apuriba ko hoziar amebaba uarir ikia otezir nguziba, me mul dagh arisi, egha me 245plan mulba inigha ize.

70-72 Egha Israelia iza Godin Dipenimin otivigha, men gumazir dapanir maba, Godin Dipenim uam an ingarasa uan biziba isa, ofan min puram akurvaghasa ada aningi. Me danganir Godin Dipenim fomira itimin an ingaram. Gavmanin faragha zuir gumazim gol aningi, an osimtizim 8 kilogremin tu. Egha 50plan itarir golba, ko 530plan ofa gamir gumazibar korotiaba aningi. Ezi ikiziba bar vaghvagha men gumazir dapaniba, 168 kilogrem gol, ko 1,250 kilogrem silva, da aningi. Ezi gumazamizir igharaziba, 168 kilogrem gol, ko 140 kilogrem silva ko 67plan ofa gamir gumazibar korotiaba aningi.

73 Ezi ofa gamir gumaziba ko, Livaiba, ko Godin Dipenimin tiar akar ekiamin garir gumaziba ko, Godin Dipenimin onger akabar faragha zuir gumazamiziba, ko Godin Dipenimin ingarir gumaziba, ko Israelian gumazamizir igharaziba, me bar moghira uan nguibar men inazir afeziaba fomira inigha apiazibaram apiaghav iti.

Ezi dughiar kamin, iakinir namba 7 oto.

Esra Godin ziam famin arazibar gumazamizibar akurvasi

8

(Sapta 8--10)

Esra Moses Osirizir Arazibar Akinafarim gumazamiziba bagha a dibori

1-2 Iakinir namba 7in an dughiar faragha zuimin, Israelian gumazamiziba bar Jerusalemin nguibamin iza, Dipaba Isir Tiar Akamin uari akuvir danganimin uari akufi. Egha Moses Osirizir Arazibar Akinafarim inigh izasa ofa gamir gumazim Ezra, an azai. A Judan Arazibagh fozir gumazibar mav. Akar kam fomira Ikiavira Itir God Israelia bagha a isa Moses ganingizi, an an osirizi an akinafarimin iti. Dughiar kamin, gumazamiziba ko borir akaba baraghamin fofozim itiba, me bar foghasa iza uari akufa. Ezi Esra Akinafarir Kam inigha me uari akuvi naghin ghu.

7:65: Godin Araziba 33:8 * **7:66-69:** Migirigiar otevir kamin akar mam datirighin Hibrun akamin itir puvati. Ezi e garima, migirigiar kam mati Esra 2:66-67in voroghira ghu. Kamaghin ami, fofozir gumaziba ghaze, a ti fomira ikegha datirighin itir puvati. **7:73:** 1 Eghaghaniba 9:2; Nehemia 11:3

3 Egha a bar mizaraghara, me Dipaba
Isir Tiar Akamin boroghin tugha, gumaz-
iba ko amiziba ko boriba bagha akar kam
dibora ghua aruer arizimin tu. Ezi me
kuariba arigha Moses Osirizir Akar Gavgav-
ibar Akinafarir kam barasi.
4 Me faragha ter ararir maba inigha Esra
tuiv akam diponasa osazarir mamin ingari.
Kamaghin amizima Esra datirighin a gisin
tugha akam diponasa. Dughiar kamin, gu-
mazir maba an agharir guvimin tuivighav
iti, men ziabar kara: Matitia, Sema, Anaia,
Uria, Hilkia, ko Masea. Ezi igharazir maba
an agharir kiriamin tuivighav iti, men zi-
abar kara: Pedaia, Misael, Malkia, Hasum,
Hasbadana, Sekaraia, ko Mesulam.
5 Osazarir a tuzir kam, a mong pin
iti, eghti gumazamiziba deragh an ganti,
an akar kam diponam. Me an garima,
an Akinafarim tuima, me bar moghira
dikavigha tuifi.
6 Ezi Esra ghaze, "E Ikiavira Itir Godin
ziam fam. A Godin Bar Gavgavir Ekiam
Itim."
Ezi me bar aghariba fegha ghaze, "Bar
guizbangira! Bar guizbangira." Egha me
iteviba apirigha dapaniba avigha guaba
nguazimin akuigha Ikiavira Itir Godin ziam
fe.
7 Egha me ua tuivima, Esra akar kam
dibora an gun me migeima, Livaiba akar
kamin mingarimin gun me geghari. Li-
vaibar ziabar kara: Jesua, Bani, Serebia,
Jamin, Akup, Sabetai, Hodia, Masea, Kelita,
Asaria, Josabat, Hanan, ko Pelaia.
8 Ezi Esra Godin Akinafarir kam a
dibori, ezi Livaiba aghumra akam gighi an
mingarim abighti, gumazamiziba fogham.
9 Gumazamizir kaba Akinafarir kamin
aven itir akam baregha, men naviba bighizi
me aziava arai. Ezi gavmanin faragha zuir
gumazim Nehemia ko, ofa gamir gumazim
Esra ko, Livain anabamin gumazir men
sure gamiba, me gumazamizibav gia ghaze,
"Kar Ikiavira Itir God, ian God, a baghavira
itir dughiar ekiam. Kamaghin amizi, ia
naviba osemegh arangan marki."
10 "Ia uan dipenibar mangi, isar ekiabar
amu asizir aghuiba ko wainin isingtizim
ami. Egh daghetaba ko wainin taba isi
gumazir dagheba puvatizibar aning. Kar
Ikiavira Itir Godin dughiar ekiam, kam-
aghin ian naviba osiman marki. Ikiavira
Itir God bagha bar akongezir arazim, a gav-
gavim ia daningam."
11 Ezi Livaiba gumazamizibar tongin aru-
ava, me migia navir amirizim me ganidi.
Me ghaze, "Kar Godin dughiar ekiam. Kam-
aghin, ia naviba osiman marki, egh nimira
iki navir amirizim iki."

12 Kamaghin amizi, gumazamiziba uan
dipenibar ghuegha, apava wainin dipaba
apava, bar akuegha egha dagher naba isa
gumazir dagheba puvatizibagh anidi. Me
datirighin Godin Akamin mingarir kam gifo,
egha me bizir kabagh ami.

Averpenibar Ikiamin Dughiar Ekiam

13 Amimzaraghan, Israelian ikiziba bar
dar gumazir dapaniba ko ofa gamir gumaz-
iba ko Livaiba, me Godin Arazibar aven
Akar Gavgavibar mingarim gifoghasa Esra
bagha zui.
14 Ikiavira Itir God fomira Israelia bagha
uan Araziba isa Mosesin agharim gatizi,
ana da osiri. Me datirighin Moses Os-
irizir Arazibar gari, akar mam an aven
iti. Akar kam kamaghin, iakinir namba 7
otoghti, dughiar kam otoghti Israelia bar
averpenibar aven iki, egh Averpenibar Iki-
amin Dughiar Ekiam damuam.
15 Kamaghin amizi, me Jerusalem ko
nguibar igharazibar gumazamiziba bagha
akam amaga ghaze, "Ia mighsiabar mangi
olivin temebar aghariba ko dar dafariba ko
ter guar avirir dafarir aviriba itiba inigh izi
uari bagh averpenibar ingar. Ia Moses Os-
irizir Arazibar aven akar kamin gin mangi
bizir kabar amu."
16 Ezi gumazamiziba ghua ter dafariba
inigha iza uan averpenibar ingari. Marazi
uan dipenir siriar baravibagh isin dar
ingari, ezi marazi uan dipeniba avinizir
divazibar aven dar ingari, ezi marazi
Godin Dipenim avinizir divazimin aven dar
ingari, ezi marazi Dipaba Isir Tiar Akam ko
Efraimin Tiar Akam boroghin uari akuva
itir danganibar dar ingari.
17 Gumazamizir Babilon ategha uan
nguibamin izeziba, me bar uari bagh
averpenibar ingara egha dar iti. Bar fomira
Nunin otarim Josuan dughiamin, Israelia
kamagh garir averpenibar ingarigha,
dar aven ikia isar kam gami. Ezi Josua
aremezima, me gin arazir kam uam a gamir
puvati. Israelia datirighin uam arazir kam
gamua men naviba bar akonge.
18 Egha me 7plan dughiabar isar kam
gami, an dughiar farazimin ikegha ghua
dughiar abuananamin, Esra Godin Araz-
ibar Akinafarimin aven akaba dibori. Ezi
dughiar namba 8 otozi, me uari akuvagha
dughiar kaba agivasa, Godin ziar ekiam fe,
mati bizir a damuasa mikemezi mokin.

9

Gumazamiziba uan arazir kurabar gun migei

1 Ezi iakinir kamra, an dughiar 24in, Is-
raelia uari akufi. Egha me kamaghin uari
Godin akakaghasa, me guizbangira uan

8:15: Ofa Gami 23:33-43; Godin Araziba 16:13-15

arazir kuraba bagha osemegha, dagheba ataki. Egha azirakar korotiar bibiziba aghuigha, nguazir mineziba isa uan dapanibar da kavamadi, egha tuavir kamin, me Godin akaghasa, me bar oseme.
2 Israelian gumazamizir kaba Kantrin Igharazibar Gumazamiziba ko pozir arazim ategha gifa. Egha me tuiva uan arazir kuraba ko uan inazir afeziabar arazir kuraba sara gun migei.
3 Gumazir maba 3plan auan tuivigha Ikiavira Itir Godin Arazibar Akinafarimin akaba dibori, a men God. Ezi gumazamizir kaba kuariba arigha da barasi. Egha gin, me ua 3plan auan, uan arazir kurabar gun God migia, an ziam fe. A men Ikiavira Itir God.
4 Livaiba akam akurir dakozimin ghuavanadir adidiamin tuivighav ikiava, akam akura pamtemin Ikiavira Itir God, men Godin dia an azangsisi. Men ziabar kara: Jesua, Bani, Katmiel, Sebania, Buni, Serebia, ko Banin igharazim ko Kenani.
5 Livain marasi, men ziabar kara: Jesua, Katmiel, Bani, Hasapnea, Serebia, Hodia, Sebania, ko Petahia, me Ikiavira Itir God ko mikimasa gumazamizibav gia ghaze, "Ia dikavigh Godin ziam fi, a ian Ikiavira Itir God, e zurara an ziam fi mamaghira ikiam."

Gumazamiziba uan arazir kuraba gin amangasa God ko migei

6 Gumazamiziba kamaghin God ko migia ghaze:

"Ni uabira ni Ikiavira Itir God. Ni overiam ko mikoveziba ko nguazim ko ongarim ko bizir bar adar itiba, ni bar dar ingari. Ni angamira itir ikirimirim bar dagh aningi. Nin Nguibamin itir enselba iteviba apira nin ziam fe.
7 "O God, ni Ikiavira Itir God, Abram Babilonin kantrin itir nguibam, Urin itima, nirara a inigha kagh ize. Egha ni ziar kam Abraham a gati.
8 Ni an navim ko nighnizimin ganigha fo, a ni baghavira iti. Kamaghin amizi, ni a ko Akar Dikirizir Gavgavim gamua ghaze, Ni nguazir kam a daningam, kar Kenania ko Hitia ko Amoria ko Peresia ko Jebusia ko Girgasian nguazim. Ni ghaze, Nguazir kam, ni a bagha inabazir nguazim, eghti an ovavir boriba an ikiam. Nin araziba bar dera, eghti ni uan akar dikirizir kam abighan kogham. Kamaghin ni uan akar dikirizimin gin ghu.
9 "Ni fomira en inazir afeziaba Isipin kantrin itir dughiam, me osimtizir ekiabar aven itima, ni men gari. Ezi me Isip ategha Ongarir Aghevimin otozir dughiam, me uarir akurvaghasa nin arai, ezi ni men ararem baraki.
10 Ni fo, Isipia nin gumazamiziba abinigha paza me gami. Kamaghin, ni mirakelin gavgavibagh amua Isipian atrivim ko gavmanin ingangarir gumaziba ko an kantrin itir gumazamiziba, ni uan gavgavir ekiam men akakasi. Me dughiar kamin ziar ekiam ni ganiga iza datirighin oto.
11 Ni mikemezi, ongarim bigha akuar pumuningin irizi, nguazir midiarir tuavim otozi nin gumazamiziba ghua vongin oto. Ezi Isipin midorozir gumaziba nin gumazamizibar agiragha zuima, ni ongarir bar konim gamizi, a me avarazi me dagiabar min iraghue.
12 Ezi aruebar ni ghuariar ruarir ekiamin ikia zuima, me nin gin zui. Ezi dimagaribar ni avimin aven ikia zuima, nin angazangarim tuavim men akakazima me zui.
13 "Me Sainain Mighsiamin otozi, ni uan Nguibamin ikegha me bagha izaghira me migei. Egha bizir ni damuasa mikemeziba ko, Guizin Araziba ko, arazir ni ifongeziba ko, Akar Gavgaviba me ganingi.
14 Ni men sure gamua ghaze, Sabat, kar nan dughiamra. Egha ni uan Akar Gavgaviba ko arazir ni ifongeziba ko, nin Araziba, ni da isa uan ingangarir gumazim Moses ganingi, ezi a gumazamizibagh aningi.
15 "Ezi gin mitiriam men azima, ni uan Nguibamin daghem me ganidima, me anepi. Ezi kuarim men pirima, ni dagiamin otivir dipam me ganidima, me anepi. Ezi nguazir kam, ni fomira me daningasa akam akirizim, ni datirighin me migia ghaze, me an aven mangi nguazir kam inigh a gativagham.
16 "Ezi en inazir afeziaba, nin akaba baraghizir puvatigha, uari fa nin akam batogha, an gin zuir puvati.
17 Me nin akabar gin mangan aghua. Me mirakelin gavgavir ni men tongin amiziba, me bar da gin amada. Me uari fa puv akaba batogha, ua Isipin mangi ua kalabuziar ingangaribar amuasa, men faragha zuir gumazim, me uari bagha anemisefe. O God, ni nguazir kamin gumazamizibar arazir kuraba gin amadi. Ni en kuarkuvigha e gifuegha deragha e gami, egha bar nimira nimira en atari. Nin apangkuvir arazim ekevegha, ni en inazir afeziaba akirim me gasarazir puvati.

9:7: Jenesis 11:31; 12:1; 17:5 **9:8:** Jenesis 15:18-21 **9:9:** Ua Me Ini 3:7; 14:10-12 **9:10:** Ua Me Ini 7:8--12:32 **9:11:** Ua Me Ini 14:21-29; 15:1; 15:4-5; 15:10 **9:12:** Ua Me Ini 13:21-22 **9:13:** Ua Me Ini 19:18--23:33 **9:15:** Ua Me Ini 16:4-15; 17:1-7; Diboboniba 20:7-13; Godin Araziba 1:8; 1:21 **9:16:** Diboboniba 14:1-4; Godin Araziba 1:26-33 **9:17:** Ua Me Ini 34:6; Diboboniba 14:18 **9:18:** Ua Me Ini 32:1-4

18 “Dughiar mam me golba inigha da
tuezi da isigha ameregha dipam ara. Ezi
me da isa mozir me bulmakaun nguzimin
nedazimin min, nguzir kuizim, a fugha
bulmakaun nguzimin ingari. Egha me
ghaze, kar en god, a Isipin kantrin e
inigha ize. Arazir kamin, me puvira nin
ziam gasighasisi.
19 “Me kamaghin ami, ezi ni bar
men apangkufi, egha me ataghizi me
gumazamizibar puvatizir danganir
kamin pura itir puvati. Ni me da ghuariar
ruarir ekiar tuavim men akakazir kam
inizir puvati. Egha uaghan ni me da,
tuavim akakazir avir, dimagarimin
angazangarim me dama a inizir puvati.
20 Ni, deragh ikiasa, uan Duar Aghuim
isa me ganidima, a men sure gami. Egha
uaghan men garima, mitiriam men azima,
ni manan daghem me ganidi. Egha men
garima, kuarim men pirima, ni dipam me
ganidi.
21 Ezi 40plan azenir kabar aven me
gumazamiziba puvatizir danganimin
ghuavira itima, ni bar deragha men gara
bizir me oteviba, ni bar men akurvasi.
Dughiar kamin, men korotiaba biaghirezir
puvati, ezi uaghan men sueba bava me
gamir puvati.
22 “Ni en inazir afeziabar amaman-
gatizi, me kantri Hesbonin Atrivim Si-
hon ko, kantri Basanin Atrivim Ok, an-
ing misogha, aning dikabiragha, aningin
nguaziba ini. Ezi nguazir kam a men
kantrin nguazir otevir mamin min oto.
23 Ezi ni ovavir borir bar aviriba
me ganingi, mati overiamin mikovezibar
dibobonim. Egha ni men amamangatigha,
men inazir afeziaba daningasa akam
akirizir nguazim, me uan apaniba abiragha
a ini.
24 Me Kenanian adarazir misozir
dughiam, ni Kenania abiragha inazir
afeziaba ataghizi me nguazir kam ini. Ni
me ataghizi me uan ifongiamin gin ghua
Kenanian gumaziba ko atriviba abinigha
men nguazim sara ini.
25 En inazir afeziaba misogha nguibar
divazir gavgavibar aven itiba ko, nguazir
dagheba deragha aghuiba ko, dipenir bizir
aviriba izivaziba ini. Egha mozir par
gumazir igharaziba kuizim isa, wainin
azeniba ko, temer olivin aviriba ko, temer
avirir aghuir dagheba itiba sara ini. Me
nguibar kamin aperagha an dagher aghuir
aviriba apava mikarziba aghua bizir aghuir
ni me ganingizir kam bangin me bar
akonge.
26 “Ezi puvati, nin gumazamiziba ni
baraghizir puvatigha, nin akaba batogha,
akirim ragha nin Arazibar Akinafarim
gasara. Nin akam inigha izir gumaziba
akar aghuibar gun me migia ghaze, Ia bar
uan God bagh ua izi. Ezi me oraghizir
puvatigha, me misoghezi me ariaghire.
Dughiar aviribar, me arazir kam gamua
nin ziam gasighasisi.
27 Kamaghin amizi, ni apanibar ama-
mangatizi, me iza me misogha me gafiragha
paza me gamua mizazim me ganingi. Ezi
gin men osimtizimin aven, inazir afeziar
kaba uarir akurvaghasa nin diava arai.
Ezi ni uan Nguibamin ikia men dimdiam
baragha, men apangkuvigha akurvazir gu-
mazir maba amadazi, me apaniba batoke.
28 “Ezi gin, me avughsegha dabirabir
aghuimin dughiamin aven ikia, me uam
arazir kurar mabagh ami. Ezi ni ua apani-
bar amamangatizi, me uan gavgavimin
me abiragha me gatifa. Ezi gin me ua
iza navibagh iragha uarir akurvaghasa
nin azai. Ezi ni uan Nguibamin ikia men
dimdiam barasi. Dughiar aviriba, me
arazir kurar kam gami. Ezi ni zurara men
apangkuva apaniba da ua me isi.
29 “Ni uan Arazibar Akinafarimin
aven akabar gin mangasa ni me migei.
Me fo, gumazitam dar gin mangi,
tuavir kamin a ikirimirir aghuim iniam.
Ezi me uari fa nin Akar Gavgaviba
barazi puvatigha, akirim nin Arazir ni
damuasa mikemezibagh asaragha, arazir
kurabagh ami. Men dapaniba gavgavizi
me uan navibar kumi, kamaghin me nin
akamin gin mangan aghua.
30 Azenir aviriba ni amiraghatigha nav-
ibagh iraghasa me migei. Nin Duam akar
kam isa nin akam inigha izir gumazibagh
aningizi, me dar gun gumazamizibav gei.
Ezi inazir afeziar kaba akam baraghan
aghua. Kamaghin amizi, ni me isa Kantrin
Igharazibar Gumazamizibar dafaribagh
ati.
31 Ezi nin apangkuvim bar ekefe, kam-
aghin ni akirim me gasarazir puvatigha, me
ataghizi me bar ikuvizir puvati. O God, ni
bar en apangkufi, egha bar e gifonge!
32 “Ni en God, ni ziar ekiam ko gav-
gavir ekiam itir God. E bar nin ati-
atigha nin apengan iti. Dughiaba bar,
ni uan Akar Dikirizir Gavgavir kamin gin
ghua, zurara en apangkufi. E datirighin
osimtizir ekiam ateri, eghti ni e ginighnigh
en akurvagh. Fomira Asirian atrivibar

9:19: Godin Araziba 8:2-4 **9:22:** Diboboniba 21:21-35 **9:23:** Jenesis 15:5; 22:17; Josua 3:14-17 **9:24:** Josua 11:23 **9:25:** Godin Araziba 6:10-11 **9:26:** Gumazir Dapaniba 2:11-16 **9:27:** Gumazir Dapaniba 2:18; 3:8-9; Onger Akaba 106:44 **9:29:** Ofa Gami 18:5 **9:30:** 2 Atriviba 17:13-18; 2 Eghaghaniba 36:15-16 **9:32:** 2 Atriviba 15:19; 15:29; 17:3-6; Esra 4:2; 4:10

dughiamin ikegha iza datirighin, en atriviba ko gumazir dapaniba ko ofa gamir gumaziba ko akam inigha izir gumaziba ko inazir afeziaba, me bar osimtizir kam atera iza datirighin tu.

33 E arazir kuram gami, ezi ni ivezir kuram e ganingi. E fo, nin arazir kam bar derazi, ni guizbangira zurara uan akamin gin ghua en akurvasi.

34 "Guizbangira, en inazir afeziaba ko, en atriviba ko, en gumazir dapaniba ko, ofa gamir gumaziba, me nin Arazibar Akinafarimin aven itir akabar gin zuir puvati. Me nin Akar Gavgaviba ko, Moses Osirizir Arazibar gin mangan aghua.

35 En atrivibar dughiamin, ni deragha en inazir afeziabagh amua, bizir bar aghuir aviriba me ganidi. Me nguazir ekiam gapia, ezi nguazir kamin dagher aghuiba an ikia deragha aghui. Ezi me bizir kam ginighnizir puvati. Me arazir kuraba ategha navibagh iragha, ua ni bagha izir puvati.

36 "Datirighin, nguazir ni inazir afeziabagh aningizim, e an iti, ezi dagher aghuiba an ikia deragha aghui. Ezi e an aven ikia pura ingangarir gumazir kinibar iti.

37 E arazir kuram gamigha gifa, kamaghin ni kantrin igharazibar atrivibar amamangatizi, me en gara e gatifa. Egha me bizir aghuir aviriba en nguazimin otiviziba isi. Me gavgavir ekiam ikia, kamaghin me en mikarziba ko asizibagh ativazi, e men ifongiamin gin zui. Kamaghin amizi, e osimtizir ekiam iti!"

Nehemia Jerusalem ko Juda gatifa

(Sapta 10--13)

Gumazamiziba, Godin Akar Dikirizir Gavgavimin gin mangasa akam akiri

38 "E Israelia, e kamaghin migia ghaze, e bar arazir kuram gamizi, kamaghin God kantrin igharazibar atrivibagh amizi, me e gativagha en bizir aviriba en nguazimin da isima, e osimtiziba ateri. Kamaghin amizi, e Israelian gumazamiziba uari inigha navir amirizimin ikia, Ikiavira Itir God ko Akar Dikirizir Gavgavim gamua, an osiri. Ezi en gumazir dapaniba ko, Livaiba ko, ofa gamir gumaziba, akar kam osirigha gavgavim a daningasa men ziaba ko ababaniba isa akar kam gisin da arisi."

10

1 Israelia, God ko Akar Dikirizir Gavgavim gamua gavgavim a daningasa. Ezi gumazir faragha uan ziam osirizim, a gavmanin faragha zuir gumazim Nehemia, an Hakalian otarim. Ezi Nehemian gin, Sedekaia uan ziam osiri.

2-8 Ezi Sedekaian gin ofa gamir gumaziba iza uan ziaba osiri. Men ziabar kara:

Seraia, Asaria ko Jeremaia,
Pasur, Amaria, ko Malkia,
Hatus, Sebania, ko Maluk,
Harim, Meremot, ko Obadia,
Daniel, Gineton, ko Baruk,
Mesulam, Abiya, ko Mijamin,
Masia, Bilgai ko Semaia.

9-13 Ofa gamir gumazibar gin Livaiba uan ziaba osiri. Men ziabar kara:

Asanian otarim Jesua,
Binui, a Henadatin ikizimin gumazim,
Katmiel ko Livain marasi, ko
Sebania, ko Hodia,
Kelita, Pelaia ko Hanan,
Mika, Rehop, ko Hasabia,
Sakur, Serebia, Sebanian igharazim,
Hodia, Bani, ko Beninu.

14-27 Livaibar gin gumazir dapaniba uan ziaba osiri. Men ziabar kara:

Paros ko Pahatmoap,
Elam, Satu, ko Bani.
Buni, Asgat, ko Bebai,
Adoniya, Bikvai, ko Adin,
Ater, Hesekia, ko Asur,
Hodia, Hasum, ko Besai,
Harip, Anatot, ko Nebai,
Makpias, Mesulam, ko Hesir,
Mesesabel, Sadok, ko Jadua,
Pelatia, Hanan, ko Anaia,
Hosea, Hanania, ko Hasup,
Halohes, Pilha, ko Sobek,
Rehum, Hasapna, ko Masea,
Ahiya, Hananin igharazim, ko Anan,
Maluk, Harim ko Bana.

Akar Dikirizir Gavgavimin akaba

28 "E Israelian gumazamiziba, Akar Dikirizir Gavgavir kam gamua an osiri. E bar, ofa gamir gumaziba, ko Livaiba, ko Godin Dipenimin tiar akamin garir gumaziba, ko Godin Dipenimin onger akabar faragha zuir gumazamiziba, ko Godin Dipenimin ingangarir gumaziba, ko gumazamizir igharaziba bar, e bar Godin Arazibar Akinafarimin aven itir akabar gin zui. Egha ikizir igharazibar gumazamiziba ko poghezir puvati. E uan amuiba ko, borir akam baregh nighnizir gavgavim an ikiamiba ko izi.

29 E bar izava uan adarazi ko uan gumazir dapaniba ko uari akuvagha akar gavgavir mam gami. E Godin Arazibar Akinafarimin akabar gin mangasa. Akar kaba, God en inazir afeziabar aningasa uan ingangarir gumazim Moses ganingi. Ikiavira Itir God, en Ekiam ghaze, e an

Akar Gavgaviba, ko bizir a damuasa e
mikemeziba, ko arazir a ifongeziba, e de-
raghvira dar gin mangi dar amuam. E
an akam batueghti, Ikiavira Itir God e
gasighasigham.
30 "E ghaze, e ikizir igharazibar
gumazamizir en kantrin itiba, me ko
poroghamibar amuan kogham.
31 "E ghaze, ikizir igharazibar gu-
mazamizir en kantrin itiba, wit ko bizir
igharaziba inigh Sabatin dughiam ko
Godin ziam feir dughiar ekiabar da inigh
iziti, e dagh ivezan kogham.
"Ezi azenir namba 7in, e uan azeni-
bar aven dagheba oparan kogham, en
nguazim pura ikiam.
"Egh gumazitam faragha zuir azeni-
tamin bizitam purama inighti, azenir
namba 7in, e kamaghin mikim suam, a
bizir kam ikarvaghan markiam.
32 "Azeniba bar e vaghvagh Ikiavira Itir
Godin Dipenimin ingangarim bagh silvan
dagiar akuar muziarir tabar aningam.
33 "Silvan kam, bizir kabagh
ivezam: Godin damazimin me dakozim
darighamin bret, ko dughiaba bar me
ofaba damuamin wit, ko dughiabar zu-
rara me asizir ofan bar isia mighiriba, ko
bizir Sabatin dughiamin ofa damuamiba,
ko iakinir igiamin isar ekiamin ofa
damuamim biziba, ko dughiar ekiar
igharazimin ofa damuamim biziba, ko
Israelian arazir kuraba gin amadir ofaba,
ko ofan igharaziba ko bizir igharazir
Godin Dipenimin aven ingariba sara.
34 "E gumazamiziba bar, ko ofa
gamir gumaziba ko Livaiba, e Godin
Arazibar Akinafarimin gin mangi, satu
gikararangiva, tarazi amiseveghti me
dazibar kuegh, da inigh Godin Dipenimin
iziti, ofa gamir gumaziba da isi, asizir
gumazamiziba God bagha inigha iziba isi,
ofa gamir dakozimin da tuam. Azeniba
bar, me ikiziba vaghvagh daziba inigh
mangasa, dughiar maba me bagha da
amisefe. Me ofan kaba Ikiavira Itir God,
en God daningam.
35 "Azeniba bar e dagher faragha azeni-
bar aniziba, ko ter ovizir faragha aniziba
inigh Godin Dipenimin izam.
36 "Egh e uan otarir ivariaba inigh ofa
gamir gumaziba bagh Godin Dipenimin
mangi, me amisevegh suam, me Godin
adarazira. E bulmakauba ko sipsipba
ko memen apurir nguzir ivariaba inigh
God baghvira da misevegham. God uan
Arazibar Akinafarimin aven e mikemezi
moghin, e damuam.
37 "Azeniba bar, e faragh iniamin
wit, a mirmirighti, plaua otoghti e a
inigh izam. Egh wainin dipam ko olivin
borem ko ter ovizir igharaziba inigh egh
Godin Dipenimin izi ofa gamir gumazibar
aningam.
"Eghti Livaiba en nguibabar izamin
dughiamin, e uan azenibar dagheba
tuiraghti pozir 10plan otoghti, e pozitam
isi Livain gumaziba me daningam.
38 Eghti Aronin ovavir boribar tongin,
ofa gamir gumazitam, a Livaiba ko izi
dagher kabar 10plan poziba iniam. Eghti
Livaiba dagher kaba tuiragh, dar 10plan
pozibar, pozitam inigh Godin Dipenimin
mangi, dagheba arighamin danganimin dar
arigham.
39 E Israelian gumaziba ko Livain
ovavir boriba, en witin naba ko wainin
dipar naba ko olivin boremin naba da inigh,
Godin Dipenimin izi dagheba arighamin
danganimin dar arigham, danganir kam,
Godin Dipenimin itarir ekiaba uaghan
an aven iti. Godin Dipenimin aven itir
danganir kam uaghan, ofa gamir gumaziba,
ko Godin Dipenimin tiar akamin garir
gumaziba, ko Godin Dipenimin onger
akabar faragha zuir gumaziba, uaghan me
ikiamin danganim kagh iti.
"Bar guizbangira, e Godin Dipenimin
garir ingangarir kam ateghan kogham.
"Akar Dikirizir Gavgavir kamin akaba,
kamaghira tu."

11

*Jerusalemin apiazir gumazamizibar zi-
aba*

1 Dughiar kamin, Israelian gumazir
dapaniba Jerusalemin iti. Ezi gumaza-
mizir nguibar igharazibar itiba me satu
gikararai, egh tuavir kamin me ikiziba
tuiraghti, 10plan okoruaba otoghti me
gumazir okoruatam amiseveghti, gumazir
kaba mangi Jerusalemin ikiam. Kar Godin
nguibar ekiamra. Eghti 9plan gumazir
okoruaba nguibar igharazibar ikiam.
2 Ezi gumazamizir maba uan ifongiamin
gin ghua Jerusalemin iti. Kamaghin
amizima Israelia me bagha bar akonge.
3 Ezi Israelian gumazamizir igharaziba,
ko ofa gamir gumaziba, ko Livaiba, ko
Godin Dipenimin ingangarir gumaziba, ko
Atrivim Solomonin ingangarir gumazibar
ovavir boriba, me uan nguibaba ko uan
nguazibara iti.
Gumazir dapanir Judan provinsin ikegha
iza Jerusalemin apiaziba, men ziabar kara.

10:30: Ua Me Ini 34:16; Godin Araziba 7:3 **10:31:** Ua Me Ini 23:10-11; Ofa Gami 25:1-7; Godin Araziba 15:1-2 **10:32:** Ua Me Ini 30:11-16 **10:35:** Ua Me Ini 23:19; 34:26; Godin Araziba 26:2 **10:36:** Ua Me Ini 13:2 **10:37:** Diboboniba 18:21 **10:38:** Diboboniba 18:26 **11:3:** Nehemia 7:73

4 Judan anabamɨn adarasi, men gumazir
dapanibar ziabar kara:

Me gumazir dapanir pumuning iti. Ataia
ko Masea. Ataia a Usian otarim, egha
a Sekaraian igavatarim. Ataian ovavir
igharazibar ziabar kara: Sekaraia an Amar-
ian otarim, ezɨ Amaria a Sefatian otarim,
ezɨ Sefatia a Mahalalelɨn otarim. Me bar
Peresɨn ovavir boriba, ezɨ Peres Judan
otarim.
5 Ezɨ Judan adarazir gumazir dapanir
igharazibar kara, Barukɨn otarim Masea,
a Kolhosen igavatarim. Ezɨ Kolhose Hasa-
ian otarim, ezɨ Hasaia Adaian otarim, ezɨ
Adaia Joiaripɨn otarim, ezɨ Joiarip Sekara-
ian otarim. Me Selan ovavir boriba, egha
Judan anabamɨn adarasi.
6 Egha Peresɨn ovavir borir Jerusalemɨn
itiba, me bar gumazir gavgavibara. Me bar
moghɨra, men dɨbobonim, 468ɨn tu.

7-9 Benjaminɨn anabamɨn adarasi, men
gumazir dapanibar ziabar kara:

Salu ko Gabai, Salai, Joel ko Juda.
Salu a Mesulamɨn otarim, ezɨ Mesulam
Joetɨn otarim, ezɨ Joet Pedaian otarim,
ezɨ Pedaia Kolaian otarim, ezɨ Kolaia
Masean otarim, ezɨ Masea Itielɨn otarim,
ezɨ Itiel Jesaian otarim. Jerusalemɨn
itir Benjaminɨn anabamɨn adarazi bar
moghɨra, men dɨbobonim, 928ɨn tu.
Ezɨ Sikrin otarim Joel, Benjaminɨn
adarazir faragha zuir gumazir dapanim.
Ezɨ Hasenuan otarim Juda, a Benjaminɨn
adarazir mav. A gumazir dapanir Joelɨn gɨn
zuim, a an akuragha Jerusalemɨn aven itir
distrighɨn mamɨn gari.

10 Kar Jerusalemɨn itir ofa gamir gumaz-
ibar gumazir, dapanibar ziaba:

Joiaripɨn otarim Jedaia, ko gumazir da-
panim Jakin,
11 ko gumazir dapanim Seraia, a Hilkian
otarim, ezɨ Hilkia a Mesulamɨn otarim,
ezɨ Mesulam a Sadokɨn otarim, ezɨ Sadok
a Meraiotɨn otarim, ezɨ Meraiot, a Godɨn
Dɨpenimɨn ofa gamir gumazibar dapanim
Ahitupɨn otarim, a fomɨra Godɨn Dɨpenimɨn
ofa gamir gumazibar dapanimɨn ike.
12 Me bar moghɨra 822plan gumaziba, me
Godɨn Dɨpenimɨn ingangarim gami.
Gumazir dapanim Adaia, a Jerohamɨn
otarim, ezɨ Jeroham a Pelalian otarim, ezɨ
Pelalia a Amsin otarim, ezɨ Amsi a Sekara-
ian otarim, ezɨ Sekaraia a Pasurɨn otarim,
ezɨ Pasur, a Malkian otarim.
13 Ikɨzir kam, men gumazir dapanibar
dɨbobonim, 242ɨn tu.
Ezɨ uaghan, gumazir dapanim Amasai, a
Asarelɨn otarim, ezɨ Asarel a Asain otarim,
ezɨ Asai a Mesilemotɨn otarim, ezɨ Mesile-
mot a Imerɨn otarim.
14 Ikɨzir kamɨn adarazir aven, 128plan
mɨdorozir gumazir gavgaviba iti. Mɨdorozir
gumazir kabar dapanim, an Hagedolimɨn
otarim Sapdiel.

15 Livaibar gumazir dapanir Jerusalemɨn
itibar ziabar kara:

Hasupɨn otarim Semaia, ezɨ Hasup a As-
rikamɨn otarim, ezɨ Asrikam a Hasabian
otarim, ezɨ Hasabia a Bunin otarim.
16 Gumazir dapanimning Sabetai ko Jos-
abat, aning Livain Godɨn Dɨpenimɨn azenan
ingangaribar gari.
17 Gumazir dapanim Matania, a Mikan
otarim. Ezɨ Mika, a Sapdin otarim, ezɨ Sapdi
a Asapɨn otarim.
Dughiar me Godɨn Dɨpenimɨn iza Godɨn
ziam febar, Matania a gumazir God ko mɨgɨa
a mɨnabir gumazir dapanimɨn iti.
Ezɨ Bakbukia, a gumazir dapanir mam, a
Matanian akurvagha ingangarir kam gami.
Ezɨ uaghan, gumazir dapanim Apda,
Samuan otarim, ezɨ Samua a Galalɨn otarim,
ezɨ Galal a Jedutun otarim.
18 Livain Godɨn nguibar ekiar
Jerusalemɨn itiba, me bar moghɨra men
dɨbobonim, 284ɨn tu.

19 Jerusalemɨn itir Godɨn Dɨpenimɨn tiar
akamɨn garir gumazibar, gumazir dapan-
imningɨn ziamning kara:

Gumazir kamning, Akup ko Talmon. An-
ing uan adarazi ko, me Dɨpenimɨn tiar ak-
abar gara itir gumaziba, men dɨbobonim
172.

20 Israelian marazi ko ofa gamir gu-
mazir maba ko Livain maba, Judan nguibar
igharazibar iti. Nguibar kaba men inazir
afeziabar nguazibara iti.
21 Ezɨ Godɨn Dɨpenimɨn ingangarir gumaz-
iba Ofelɨn iti. Ezɨ Siha ko Gispa men ingan-
garibar garir gumazimning.
22 Ezɨ Banin otarim Usi, a Livain
Jerusalemɨn itibar gari. Ezɨ Bani a Hasabian
otarim, ezɨ Hasabia a Matanian otarim, ezɨ
Matania a Mikan otarim, Asapɨn ovavir
boribar adarasi. Ezɨ Asapɨn ovavir boriba,
me Godɨn Dɨpenimɨn aven onger akaba
banger gumazibar gari.
23 Persian atrivim uabɨ, akar gavgavim
me ganɨga ghaze, tinara dughiaba bar
Godɨn Dɨpenimɨn aven ighiabar amuam.
Egha atrivim, me bagha dughiabar
damamin dagheba me bagha da akɨri.
24 Ezɨ Petahia a Mesesabelɨn otarim, ezɨ
Mesesabel a Seran ovavir borim, me Ju-
dan ovavir boriba. Petahia, a Persian
kantrin ikiava, atrivimɨn boroghɨn ikia,

an damazimin, Israelia bagha abuir gumazimin min iti.

Gumazamizir nguibar igharazibar itiba

25 Gumazamizir aviriba uan nguibar uan nguazimin boroghin itibar iti. Judan gumazamizir maba nguibar ekiar pumuning ko mikezimin iti, Kiriat Arba ko an boroghin itir nguibaba, ko Dibon ko an boroghin itir nguibaba, ko Jekapsel ko an boroghin itir nguibaba.
26 Ezi marazi nguibar kabar aven iti, dar ziabar kara: Jesua, Molada, ko Betpelet,
27 Hasarsual, Berseba ko an boroghin itir nguibaba ko,
28 Siklak, Mekona ko an boroghin itir nguibaba ko,
29 Enrimon, Sora ko Jarmut ko,
30 Sanoa ko Adulam ko aningin boroghin itir nguibaba ko, Lakis ko an boroghin itir nguaziba, ko Aseka ko an boroghin itir nguibaba. Kamaghin Judaba sautin amadaghan itir nguibam Berseban ikia iza, nguibar danganir ekiar kamin itibar ikia ghua, Hinomin danganir zarir notin amadaghan itimin otifi.
31 Ezi Benjaminin anabamin gumazamizir maba, nguibar ekiar kaba, Geba ko Mikmas, Aija ko Betel ko dar boroghin itir nguibar doziba,
32 Anatot, Nop, Anania ko,
33 Hasor, Rama, Gitaim ko,
34 Hadit, Seboim, Nebalat ko,
35 Lot ko Ono, kar gumazir digirir ingangaribagh amiba, me danganir zarir kamin iti.
36 Gumazir dapaniba, Livain Judabar tongin itibav gia ghaze, men tarazi uan nguibaba ategh, Benjaminin anabamin adarazir nguibabar mangi men tongin ikiam.

12

Ofa gamir gumaziba ko Livaibar ziaba

1 Ofa gamir gumazir aviriba, ko Livaiba ghua, Sealtielin otarim Serubabel ko ofa gamir gumazibar dapanim Josua, aningin gin faragha Babilon ategha ua Jerusalemin ize.
2-7 Ofa gamir gumazibar ziabar kara:

Seraia, Jeremaia, Esra, Amaria, Maluk, Hatus, Sekania, Rehum, Meremot, Ido, Ginetoi ko Abiya, Mijamin, Madia ko Bilga, Semaia, Joiarip ko Jedaia, Salu, Amok, Hilkia ko Jedaia.

Gumazir kaba, dughiar Josua ofa gamir gumazibar dapanimin itimin itir dughiamin, me ofa gamir gumazibar tongin ikia, men faragha zuir gumazibar iti.

8-9 Livain ua izezibar ziabar kara:

Jesua, Binui, Katmiel, Serebia, Juda, Matania, Bakbukia, ko Uno.
Matania uan adarazi ko, me gumazir God minabir ighiabagh amir gumaziba, ezi a men faragha zui.
Gumazir kaba onger akar akuar mam bangezi me gin, Bakbukia ko Uno uan adarazi ko, me me ikarvagha ighiar akuar igharazim bange.

Ofa gamir gumazibar dapanim Josua, an ovavir boribar ziaba

10-11 Josua a Joiakimin afeziam, ezi Joiakim a Eliasipin afeziam, ezi Eliasip a Joiadan afeziam, ezi Joiada a Jonatanin afeziam, ezi Jonatan a Jaduan afeziam.

Ofa gamir gumazibar itir ikizibar gumazir dapanibar ziaba

12-21 Joiakim ofa gamir gumazibar dapanimin itir dughiamin, ofa gamir gumazir kaba uan ikizibar gumazir dapanibar iti. Men ziabar kara:

Meraia, a Seraian ikizimin gumazir dapanim.
Ezi Hanania a Jeremaian ikizimin gumazir dapanim.
Ezi Mesulam a Esran ikizimin gumazir dapanim.
Ezi Jehohanan an Amarian ikizimin gumazir dapanim.
Ezi Jonatan a Malukin ikizimin gumazir dapanim.
Ezi Josep a Sebanian ikizimin gumazir dapanim.
Ezi Atna a Harimin ikizimin gumazir dapanim.
Ezi Helkai a Meraiotin ikizimin gumazir dapanim.
Ezi Sekaraia a Idon ikizimin gumazir dapanim.
Ezi Mesulam a Ginetonin ikizimin gumazir dapanim.
Ezi Sikri a Abiyan ikizimin gumazir dapanim.
Ezi Piltai a Moadian ko Miniaminin ikizimin gumazir dapanim.
Ezi Samua a Bilgan ikizimin gumazir dapanim.
Ezi Jehonatan a Semaian ikizimin gumazir dapanim.
Ezi Matenai a Joiaripin ikizimin gumazir dapanim.
Ezi Usi a Jedaian ikizimin gumazir dapanim.
Ezi Kalai a Salain ikizimin gumazir dapanim.
Ezi Eber a Amokin ikizimin gumazir dapanim.
Ezi Hasabia a Hilkian ikizimin gumazir dapanim.

Ezi Netanel a Jedaian ikizimin gumazir
dapanim.

22-23 Fomira Eliasip ko Joiada, Jonatan, ko
Jaduan dughiamin, me ofa gamir gumaz-
ibar dapanibar itima, Israelia ofa gamir
gumazibar dapanibar ziaba akinafarir
mamin da osiri. Arazir me amizir kam, me
bar fomira a gamua iza Darius atrivimin
itir dughiamin oto. Ezi Judan Atrivibar
Eghaghanibar Akinafarimin aven, me
uaghan Livain gumazir dapanibar ziaba
osiri. Me fomira osira iza ofa gamir
gumazibar dapanim Jonatan, a Eliasipin
ovavir borim an dughiamin oto. Ezi
dughiar kamin gin me arazir kam ataki.

Me Godin Dipenimin ingangarim isa Livaibagh aningi

24 Egha me Godin ziam fa a minabir
dughiamin, Atrivim Devit mikemezi
moghin Livaiba ami. Devit a gumazir Godin
akam akurim. Ezi Livaiba gumazir bizir
pumuningin iti, bizir mam ighiar otevir
mam bange, ezi bizir mam me ikarvagha
ighiar akuar igharazir mam bange. Ezi
Hasabia ko Serebia ko Jesua Katmielin
otarim, me ingangarir kam me ganingi.
25 Ezi Matania, Bakbukia, Obadia,
Mesulam, Talmon ko Akup, me Godin
Dipenimin aven biziba arizir danganibar
gari. Danganir kaba Godin Dipenir
avinizimin divazimin tiar akabar boroghin
iti.
26 Livain kaba itir dughiamin, ofa gamir
gumazibar dapanim Joiakim, a Josuan
otarim, egha a Jehosadakin igiavotarim. Ezi
dughiar kam Nehemia gavmanin faragha
zuir gumazim iti. Ezi ofa gamir gumazim
Esra, a ikia bar Moses Osirizir Arazibagh fo.

Nehemia Jerusalemin divazir mitiar gavgavim isa God ganidi

27 Ezi Jerusalemin divazim givaziima,
gumazamiziba iza uari akuvagha Godin
ziam fava, divazim isa God ganidi. Dughiar
kamin, me Livaiba bar men diazi me
iza uari akuvagha, bar akuegha ighiaba
banga Godin ziam fe. Me ighiabagh amir
dughiamin, Livain marazi itarir kapabar
suigha dav sozima, marazi gitan igharagha
garibagh ikararai.
28-29 Kamaghin Livain Godin Dipenimin
ighiabagh amiba, me Netofan nguibam ko
Betgilgal, ko Geba, ko Asmavet ko me uari
bagha ingarizir nguibar igharaziba, me
dar ikegha iza uari akufa. Nguibar kaba
Jerusalemin boroghin iti.
30 Ezi ofa gamir gumaziba ko Livaiba
Godin damazimin zueghamin arazim
uarigh ami. Me uaghan arazir kamra,
Jerusalemin gumazamiziba ko divazim ko
tiar akabagh ami.
31 Ezi ki Nehemia, ki Judan gumazir da-
paniba isa divazimin pin itir voroghira
zuir danganimin ghuavanadi. Egha ki
okoruar ekiar pumuningin me tuiragha
ghaze, me bizir ekiamningin mangi nguibar
ekiamin divazimin pin a gighu daru, ighi-
abar amu God minabam. Ezi okoruar mam
agharir guvimin arua ghua, Tiar Akar Bizir
Mizirziba Akurir Danganimin oto.
32 Ezi men gin, Hosaia ko Judan gumazir
dapanibar okoruar mamin adarazi zui.
33-35 Ezi ofa gamir gumazir maba men
gin ghua sighabagh ivi. Men ziabar kara:
Asaria, Esra, Mesulam, Juda, Benjamin, Se-
maia, ko Jeremaia. Ezi Jonatanin otarim
Sekaraia men gin zui. (Ezi Jonatan a Sema-
ian otarim, ezi Semaia a Matanian otarim,
ezi Matania a Mikaian otarim, ezi Mikaia a
Sakurin otarim, ezi Sakur a Asapin otarim.)
36 Ezi Sekaraian ikizimin marazi an gin
zui. Men ziabar kara: Semaia, Asarel, Mi-
lalai, Gilalai, Mai, Netanel, Juda ko Hanani.
Me bar moghira ighiabar amuamin gitaba
ko marvir igharagha garir aviriba inigha,
da sara ghua dagh ikararai. Atrivim Devit,
fomira gitaba ko marvir kabanang, a dagh
ikararangi. Ezi Godin Arazibagh fozir gu-
mazim Esra, a gumazir kabar faragha zui.
37 Me arua ghua Mozir Pamin Tiar
Akamin otogha adidiamin ghuavanaga
Atrivim Devitin Nguibar Ekiamin oto. Egha
Atrivim Devitin dipenir ekiam gitagha ghua
Dipaba Isir Tiar Akamin oto. Tiar akar
kam, nguibar ekiamin aruem anadi naghin
amadaghan iti.
38 Ezi Livain okoruar igharazim God
minabaghasa, bizir ekiar igharazimin
min ghua, agharir kiriamin amadaghan
divazimin pin itir voroghira zuir danganim
gisin arua zuima, ki men gin zui. Ezi
gumazamizir bizir ekiar igharazim nan gin
ghua, Tauan Bretba Tuer Danganim gitagha
ghua, Divazir Nar Bar Ekiamin oto.
39 Egha e danganir kam ategha ghua,
Efraimin Tiar Akam gitagha ghua, Jesanan
Tiar Akam gitagha ghua, Osiribar Tiar
Akam gitagha ghua, Hananelin Taua
gitagha ghua, Gumazir 100pla ikia garir
Taua gitagha ghua, Sipsipbar Tiar Akamin
tu. Egha uam arua iza Godin Dipenimin
aven zuir tiar akar kamin oto. Me tiar akar
kam kamaghin a dibori, Uari Akuvamin
Tiar Akam.
40 Kamaghin amizi, Livaibar okoruar
ekiar pumuning ua Godin Dipenimin dan-
ganimin iza, Dipenim avinizir divazimin
aven ghua, vaghvagha uan danganibar
tuivigha, ighiaba banga God minabi.
Gumazir nan gin izezir kabar tongin, gu-
mazir dapanir igharaziba uaghan iti.
41-42 Ofa gamir gumaziba ko gumazir
igharazir kaba, sighabar suigha dagh ivi.

Ofa gamir gumazibar ziabar kara: Eliakim, Masea, Miniamin, Mikaia, Elioenai, Sekaraia, ko Hanania. Gumazir igharazibar ziabar kara: Masea, Semaia, Eleasar, Usi, Jehohanan, Malkia, Elam ko Eser. Ezi Jesrahia gumazir ighiabagh amibar gara men faragha zuima, me bar pamtem deravira ighiabagh ami.

43 Dughiar kamin me ofan aviriba God bagha dagh amua bar akonge. Bar guizbangira. Me fo, God me gamizima, me bar akonge. Ezi amiziba ko boriba uaghan bar akonge. Ezi gumazamizir saghon itiba, me dimdiar niginim ko bar akongezir niginim barasi.

Gumazamiziba bar, ofa gamir gumaziba ko Livaibar akurvasi

44 Dughiar kamra, me Godin Dipenimin aven bizibar arighamin danganimin ganasa gumazir mabagh inaba. Danganir kabar, gumazamiziba dagher faragha azenibar aniziba, ko temer ovizir faragha aniziba, ko men bizir igharazir maba, me da isi God daningam. Me uan azenibar dagheba tuiraghti, da pozir 10plan otoghti, me pozitam isi God daningam, mati Moses Osirizir Araziba mikemezi mokin. Eghti gumazir kaba ingangarir kam damuam: me gumazamizibar nguazibar mangi, dagheba inigh mangi, Godin Dipenim dar arigham. Guizbangira, Judaba, ofa gamir gumaziba ko Livaibar amir ingangarim bagha bar akuegha, navir aghuim men iti. Kamaghin amizi, me ofa gamir gumaziba ko Livaibar akurvaghasa, gumazir kaba amisefe.

45 Ezi ofa gamir gumaziba ko Livaiba, Godin Akinafarimin aven itir Arazibar gin ghua, an ziam famin arazibar ingangarim gami. Egha uaghan gumazamiziba Godin damazimin zueghasa, Godin azangsighamin arazim gami.

Ezi gumazir ighiabagh amiba ko Godin Dipenimin tiar akabar garir gumaziba, me uan ingangarim gami. Ingangarir kam fomira Atrivim Devit uan otarim, Atrivim Solomon ko, aning men inazir afeziabar ikizir pumuning ganingi.

46 Bar fomira, Atrivim Devit ko Asapin dughiamin, aning ighiaba batir gumazimning, gumazir onger akar kamin faragha zuiba ingara, ighiaba banga God bagha bar akuegha a minabi. Ezi datirighin men ovavir boriba, gumazir ighiabagh amibar otifi.

47 Serubabel ko Nehemia itir dughiamin, Israelia bar, me dughiabar zurara uan dagheba isa gumazir Godin Dipenimin ighiabagh amiba ko Dipenimin tiar akamin garir gumaziba bagha iza me ganidi. Egha me bizir aghuiba isa Livaibagh anidir arazim, mati me ofaba isa God ganidi. Ezi ofan me Livaibagh aningiziba, me ofan akuar vuem isa Aronin ovavir boribagh anidi, mati Godin Akinafarim mikemezi mokin.

13

Israelia, God gifozir puvatizir gumazamiziba batosi

1 Dughiar kamin gumazamiziba uari akuvazi, Livaiba me bagha Moses Osirizir Arazibar Akinafarim diborima, me a barasi. Ezi akinafarir kamin migirigiar mam kamaghin migei, Amonia ko Moapia Godin ziam fer gumazamizibar aven izan kogham.

2-3 Ezi Israelia akar akinafarir kamin aven itim baregha, gumazamizir men ameboghfeziaba God gifozir puvatiziba, me me batosi. Egha me ghaze, me ua Israelian gumazamizibar tongin ikian kogham. Akinafarir kamin mingarim kamaghin: Dughiar Israelia Isip ategha izimin, Amonia ko Moapia dagheba ko dipataba me ganingizir puvati. Egha gumazir kaba akam inigha izir gumazim Balam givese, eghti a God mikemeghti a Israelia gasighasigham. Ezi God Balamin akam girazi, a kamaghin mikemezir pu. Puvati. Balam ghaze, God deragh me damuam.

Nehemia bizibar kiri

4 Ofa gamir gumazim Eliasip, me fomira en Godin Dipenimin biziba arighamin danganim akirir ingangarim a ganingi. Ezi Eliasip, a Tobian roroam.

5 Egha Eliasip, Tobia ataghizi, a Dipenimin danganir ekiar mamin iti. Danganir kam, me fomira ghaze, witin ovizir me ofabar amuamiba, ko pauran mughuriar aghuim zuim anidim, ko Godin Dipenimin ingangarim damuamin biziba, ko ofan gumazamiziba God ganidiba, me da isi danganir kam darigham. Ofan kaba, gumazamiziba Godin Akar Gavgavibar gin ghua faragha uan azenibar dagheba, ko wainin dipaba, ko olivin boreba, da tuirazi da pozir 10plan otozi, me pozir mam isa God ganidi. God bizir kaba isa Livaiba ko, gumazir ighiabagh amiba ko, tiar akabar garir gumaziba, ko ofa gamir gumaziba, a me bagha dagh inaba. Ezi Eliasip, Tobia ataghizi, a Dipenimin danganir ekiar kamin iti.

6 Ki Nehemia, ki Jerusalemin itir puvatizir dughiamin, bizir kaba otifi. Ki faragha Atrivim Artaserksisin ganasa uamategha Persian kantrin ghu. Dughiar kamin a 32plan azenibar Babilonin atrivim

12:45: 1 Eghaghaniba 25:1-8; 26:12 **13:1:** Godin Araziba 23:3-5 **13:2-3:** Diboboniba 22:1-6

iti. Dughiar maba givazima, ki uamategh
Jerusalemin mangasa atrivimin azai. Ezi a
nan amamangatizi ki uamategha ize.
7 Dughiar ki ghua Jerusalemin otozimin,
me kamaghin na migei, Eliasip Godin
Dipenimin avinizir divazimin aven, dan-
ganir ekiar mam isa Tobia ganingi. Arazir
kurar an amizir kam a bar ikufi.
8 Kamaghin amizi, ki puv atara, Tobian
biziba bar da isa azenimin da kuni.
9 Egha ki akar gavgavim me ganingizi,
me Godin Arazibar gin ghua danganir kam
gamizi, a Godin damazimin ua zue. Ezi
ki ua me mikemezi, me Godin Dipenimin
aven ingangarim damuamin biziba ko, ofa
damuamin witba ko, pauran mughuriar
aghuim anidim, me bar da inigha dar dan-
ganibar da ariki.
10 Ki uaghan kamaghin oraki, gumaza-
miziba ua dagheba isa Livaibagh anidir pu-
vati. Kamaghin amizi, Livaiba ko Godin
Dipenimin ighiabagh amir gumaziba, me
Jerusalem ategha dagher azenibar ingarasa
uamategha uan nguazibar ghue.
11 Kamaghin amizi, ki gumazir aruabar
atara egha men azara, “Manmagh amizi ia
Godin Dipenim ataghizi a pura iti?” Egha
ki Livaiba ko gumazir ighiabagh amibar
diagha ua me inigha, Godin Dipenimin izezi,
me uamategha uan ingangarim gami.
12 Ezi Judaba bar, ua uan witba, ko wainin
dipaba, ko olivin boreba, da tuirazi da pozir
10plan otozi, me pozir mam inigha Godin
Dipenimin iza, dar arighamin danganim
gati.
13 Ezi ki ofa gamir gumazim Selemia
ko, Godin Akinafarim gifozir gumazim
Sadok, ko Livain gumazim Pedaia, me
amisevegha ghaze, me Dipenir kamin
aven itir danganir kabar kirigh an biziba
mengam. Egha ki gumazir mam men
akurvaghasa anemisefe. An ziam Hanan, a
Sakurin otarim, egha Matanian igavotarim.
Gumazamiziba ghaze, gumazir kaba arazir
aghuibaram ami, ezi ki me amisefe. Ezi me
uan namakaba bagh dagheba tuiragh da
mengegh da isi me daningam.

14 “O nan God, ni na ginighnigh.
Guizbangira, ki nin Dipenimin ingangarim
gamua nin ziam famin arazibar kiri. Nan
ingangarir aghuimin akar nin akinafarimin
itim, ni a batuegh a gin amadaghan, ki
aghua.”

15 Dughiar kam, ki Judan gumazamizir
mabar gari, me Sabatin dughiabar wainin
oviziba dikava, da mirmira wainin dipaba
isi. Ezi Judan igharaziba dagheba ko wainin
dipaba, wainin oviziba, fighin oviziba,
ko bizir igharazir maba sara donkibagh
arigha, da inigha Jerusalemin izi. Ezi
Sabatin dughiamin ki pamtemin me migia
ghaze, “Sabatin dughiamin, gumazamiziba
bar bizibagh ivezan markiam. Ki arazir
kamin bar ian anogoroke.”
16 Tairian gumazir maba faragha uan
nguibar ekiamin ikegha Jerusalemin ize.
Egha osiriba ko bizir igharazir aviriba sara
inigha Sabatin dughiamin Jerusalemin iz-
ima, en gumazamiziba dagh ivese.
17 Ezi ki Judabar gumazir aruabar atara
ghaze, “Ia orakigh! Ia bar arazir kuram
gami. Ia Sabatin dughiam gamizi, a dughiar
kinimin oto.
18 Ia fo, en inazir afeziaba fomira arazir
kam gamizi, God ivezir kuram isa me
ganiga, nguibar ekiar kam gasighasiki. Ezi
datirighin ia Sabatin dughiam gasighasizir
arazir kam gamuavira itima, Godin adarim
ian ikiavira iti.”
19 Egha ki pamtem kamaghin migia ghaze,
“Ia wighba bar Sabat otivamin dughiam,
ia nguibar ekiamin divazimin tiar akaba
bar dar kumigh. Sabatin dughiam otivsi,
Fraide bar aruem ghuaghirir dughiamra, ia
tiar akaba bar dar kumigh, iki mangi Sabat
givaghamin dughiamin otogh.” Egha ki
uan ingangarir gumazir mabav keme, eghti
me deraghvira gan gumazibar anogoreghti,
me biziba Sabatin dughiamin da inigh da
ateriva nguibar ekiamin izan kogham.
20 Dughiar mabar, gumazir biziba
amadiba ko gumazir bizibagh ivezamiba,
me Jerusalemin izi nguibar ekiamin
divazimin azenan daku e mizuamti, e tiar
akaba kuam.
21 Ezi ki men gara ghua kamaghin men
atara ghaze, “Ia tizim bagha divazimin
azenan ikiava akui. Aria, ia mangi. Ia
Sabatin dughiamin ua iziti, ki ivezir kuram
ia daningam.”

Me kamaghin oregha gin ua Sabatin
dughiamin izir puvati.
22 Ezi ki gin Livaiba me migia ghaze,
“Ia Godin Arazibar gin mangi uari akirigh
Godin damazimin zuegh. Egh dughiar ia
zueghamim, ia izi divazimin tiar akabar
ganti, gumaziba Sabatin dughiamin Godin
Akar Gavgavimin gin mangam. Kar, Godin
dughiar kamra. Eghti gumazir igharaziba
uaghan uan biziba inigh nguibar ekiamin
izan marki.”

“O nan God, ki nin azai, ni uan apangku-
vir arazimin gin mangi nan arazir aghuim
ginighnigh, egh ni uaghan nan apangkufigh
deravira na damu.”

13:10: Godin Araziba 12:19 **13:12:** Malakai 3:10 **13:15:** Ua Me Ini 20:8-10; Godin Araziba 5:12-14; Jeremaia 17:21-22 **13:23:** Ua Me Ini 34:11-16; Godin Araziba 7:1-5

23 Dughiar kamin, ki uaghan kamaghin
gari, Judan gumazir maba Asdotia ko Amo-
nia ko Moapian amizir mabar iti.
24 Ezi men borir maba Asdotian akam
gifogha a migei. Ezi marazi nguibar
igharazibar akabagh fogha dav gei. Egha
me Judabar akam gifozir puvati.
25 Egha ki gumazir kabar atara me
misogha marazir dapanir ariziba asi-
aghariki. Egha ki kamaghin me migei, "Ia
arazir kurar kam gami, kamaghin God ia
gasighasigham." Egha ki gumazir kabagh
amizi, me Godin ziamin akar gavgavim
akirigha ghaze, Me uan guiviba isi azenan
itir ikizir igharazibar otaribar aningan
kogham. Egh uan otariba isi men guivibar
aningan kogham. Egh ia uari, ikizir
igharazibar amizibar ikian kogham.
26 Ki kamaghin me migei, "Ia ti fo,
Israelian Atrivim Solomon, kantrin
igharazibar amizibar ikia, egha bizir kam
bangin arazir bar kurabar iri. Guizbangira,
God bar Solomon gifongegha a gamizi, an
atrivimin oto. Egha kantrin igharazibar
atriviba bar men tongin, an fofozim bar
ekevegha bar me gafira. Ezi, gumaka,
a uabi, kantrin igharazibar amizibar iti,
ezima me a getuima, an arazir kurabagh
ami.
27 E ian arazir kurabar gin mangi ikizir
igharazibar amizibar ikiam, egh e tuavir
kamin Godin akam batogham. Ia ti, e kam-
aghin damuan ia ifonge?"
28 Dughiar kam ofa gamir gumazibar
dapanim Eliasip, an otarim Joiada, an
otaribar mav ikizir igharazir mamin
amizimin iti. Amizir kam, an Horonian
gumazim, Senbalatin guivim. Kamaghin
amizi, ki Joiadan otarim batoghezi, an arav
ghugha, ua Jerusalemin itir puvati.

29 "O nan God, ni ofa gamir gumazir
kabagh amizir arazir kurar kam ginighnigh.
Me ofa gamir gumazibar adarazigh amizi,
me nin damazimin mize. Egha me Akar
Dikirizir Gavgavir ni ofa gamir gumaziba ko
Livaibagh amizir kam gasighasiki."

30 Arazir kam bangin, ki ikizir igharazibar
gumazamizir kurar en tongin itibar biziba
batoke. Egha ofa gamir gumaziba ko Li-
vaiba, vaghvagha me bagha, ki ingangariba
me ganingi.
31 Ki gumazamizir maba ofa tuamin daz-
ibar kuasa me a misefe. Egha uaghan me
da inigh izamin dughiam amisefe. Egha
uaghan dagher faragha azenibar aniziba,
ko iter ovizir faragha aniziba, me ofan min
da inigh izasa ki me mikeme.

"O nan God, ki nin azai, ki amizir arazir
kaba, ni dagh nighnigh deragh na damu."

13:26: 2 Samuel 12:24-25; 1 Atriviba 11:1-8 **13:28:** Nehemia 4:1

Estan Eghaghanim o Esta Akar faragha zuim

Estan Akinafarimin eghaghaniba, Israelia kantri Persian itir bizir me bativizibar eghaghaniba. Esta uabi Israelian amizim egha ua Persian kantrin atrivimin amuim, o kwinin oto. Kamaghin amizi, Israelian apaniba me misogh me agivasava amima a men akura.

Dughiar bar ekiar Judaba bar ifongezim, me kamagh a dibora ghaze, Purimin Dughiar Ekiam. Ezi akinafarir kam Purimin Dughiar Ekiar kamin mingarim abiki.

Gumazir akinafarir kam osirizim, akinafarir kamin aven dughiatamin Godin ziam bar an osirizir puvati. Ezi ni eghaghanir kamin gan Godin apangkuvim ko an ifongiamra ganam.

Esta Persian kwinin oto

(Sapta 1--2)

Kwin Vasti atrivimin akam batoke

1-2 Ezi Atrivim Serksisin dughiamin, a Persian kantrin atrivimin iti, egha uan atrivir dabirabir Susan nguibamin itim gapiaghiri, Susa kar Persian nguibar ekiar gavgavim. Serksis 127plan provinsba uaghan dar gari, Indian kantrin ikegha ghua Itiopian kantrin tus.

3 An atrivimin azenir namba 3in dughiam, a uan ingangaribar faragha zuir gumaziba ko, gavmanin gumazir ekiaba isar ekiam bagha men dia. Ezi Persian kantri ko Midian kantrin midorozir gumazir dapaniba ko provinsbar garir gumaziba ko gumazir ekiaba me bar izegha a ko iti.

4 Ezi isar ekiar kam iakinir 6plan iti, ezi Atrivim Serksis uan dagiaba ko dipenimin itir bizir aghuiba gumazamizibar akakasi. Ezi me an bizir bar aghuir ganganir aghuibagh amibar gari.

5 Ezi iakinir 6plan kaba givazima, atrivim uan dipenimin divazimin aven a iti naghin isar ekiar igharazim gami. Susan nguibar ekiar gavgavimin itir gumaziba bar, biziba itiba ko biziba puvatiziba, kar men isam. Me isar kam wan wighin an iti.

6 Me isam gamua itir danganir bar aghuim, gumaziba fomira dagiar agheviba ko ghurghuriba ko bluplaba ko, ongarimin itir zoghuaba ko, dagiar glasin mingariba inigha, nguazim dafegha ghuriar kamin ingari. Egha me isam gamir dughiamin me danganir kam inir ghurghurim ko pighaghevim ghuaragha benir aghuimin a ike. Egha iniba ikezir benir kam, me dagiar akinimin a guragha, silvan ringin aghuibar a gitui. Egha me golin dabirabiba ko silvan dabirabiba tintinibar dagheba apir danganir kamin ada afe.

7 Atrivimin ingangarir gumaziba wain isa golin dikirizir kavin digirir igharagha garibagh inge. Ezi atrivim uan bizir avirimin amodoghin, wain isa gumazir kabagh anigavira iti.

8 Egha Atrivim Serksis kamaghin an dipenimin ingarir gumazibav gei, gumazir wain gifueghavira itiba, wain me daningvira iki. Anogoroziba puvati.

9 Ezi dughiar kamin Kwin Vasti isar ekiam, amiziba baghavira, uaghan atrivimin dipenimin a gami.

10 Ezi isar ekiar kam ikia ghua namba 7in aruemin otozima, atrivim wain amegha mong ongani. Egha uan ingarir gumazir 7plan diazima me a bagha izi. Men ziabar kara: Mehuman ko Bista, Harbona, Bikta, Abakta, Setar ko Karkas.

11 Atrivim Serksis me amaga me migia ghaze, ia mangi Kwin Vasti inigh izi. Kwin Vasti uan kwinin dapanir asuam arugh izi. Kwin Vastin ganganim bar dera, kamaghin ki a isi uan nguibabar aven gumazir ekiaba ko, gumazir nan isamin izeziba bar men akakaghasa.

12 Ezi ingangarir gumaziba ghua Kwin Vasti an migirigiabar gun a migei. Ezi kwin izan aghua. Ezi atrivim kamaghin oregha an muriam Kwin Vasti bagha bar moghira an ikufi.

13 Kar atrivimin arazim, a fofozir gumazibar azara, kar gumazir faragha zuir dughiabar arazibagh foziba. A men azaraghti, me gumazibar dabirabim ko arazir aghuiba a mikimti, a fogham. Kamaghin amizi, a fofozir gumazibar diazima me ize, egh me a mikimti a man arazitamra kwin damuam.

14 Ezi gumazir kaba bar atrivimin boroghira ikia, men ziabar kara: Karsena ko Setar, Atmata, Tarsis, Meres, Marsena ko Memukan. 7plan gumazir kaba, me kantri Persia ko kantri Midian gumazir dapaniba, egha gumazir ekiar igharaziba me uaghan me gafira. Ezi atrivim me baragha men nighnizibar girara zui.

15 Egha a kamaghin 7plan gumazir kabav gei, "Ki Atrivim Serksis, ki uan ingarir gumaziba Kwin Vasti bagha me amada, ezi me ghua bizir ki a damuasa ifongeziba bagha a migeima, ezi a nan akam batoke. Ezi en arazim manmaghin bizir kam migei? E manmaghira kwin damuam?"

16 Ezi Memukan kamagh atrivim ko an gumazir dapanibav gei, "Atrivim ni orakigh,

1:1-2: Esra 4:6

Kwin Vasti osimtizim nirarama atizir pu-
vati. An osimtiziba isa bar nin gumazir da-
paniba ko ni garir provinsbar gumazibagh
ariki.
17 Guizbangira, ni garir nguibabar aven
itir amiziba, me bar kwinin arazir ku-
rar kam baragham. Egh amiziba kamagh
mikimam, ‘Atrivim Serksis Kwin Vasti migia
ghaze amang an ganam, ezi kwin aghuagha
atrivimin akam batoke.’ Amiziba uaghan
akaba batogh uan pabar akaba baraghan
kogham.
18 Dughiar kamra Persian ko Midian
gumazir dapanibar amuiba kwin amizir
arazir kam baregh, egh uan paba arazir
kamra an gun me mikimam, egh amiziba
akar kurabav kimiva arazir kurar aviribar
amuam.
19 “Ezi atrivim, ni akar ki migeim gi-
fueghiva, ni akam gumazamiziba bagh ane-
madagh kamaghin mikim suam, ‘Vasti ua
izi Atrivim Serksisin ganan kogham.’ Ni
akinafarir Persia ko Midian araziba aven
itim, ni a inigh arazir kam osirigh. Eghti
arazir kam iki kamaghira ikiam. Egh ni
amizir aghuir igharazitam inighti, a Kwin
Vastin danganim inigh kwinin iki.
20 Eghti nin akam nguibar ni gariba bar
dar mangighti, amiziba bar uan pabar ak-
aba baragh men apengan ikiam, gumazir
ziaba itiba ko ziaba puvatiziba uaghara.”
21 Ezi atrivim uan gumazir dapaniba
ko me migirigiar kam gifonge, kamaghin
atrivim Memukan mikemezi moghin ami.
22 Egha atrivim akinafarim provinsin a
gariba bagha anemada, egha gumazamiz-
iba migeir men nguibamin akabar me osiri
moghira me bagha ada osirigha, kamaghin
migia ghaze, “Gumazimra uan dipenimin
itir darazir ko biziba bar dar dapanimin
ikiam.”*

2

Esta kwinin oto

1 Dughiar maba givazima, Atrivim Serk-
sisin adarim amirazima, a ua Vasti gamizir
arazim ginirí, a Kwin Vasti agivaghti a ua
kwinin ikian kogham.
2 Ezi gumazir nighnizir aghuiba a
ganidiba a koma apiagha kamaghin a migei,
“Ni ti ua bagh amizir igiar igharazitaba
buriam. Me ganganir aghuiba iki egh
uaghan araziba deragh.
3 Egh ni uan provinsin ni ativagha garibar
gumazitaba miseveghti, me amizir igiar
aghuiba inigh gavmanin nguibar ekiar gav-
gavim Susan izi, egh me isi dipenir ni amiz-
iba akuvi naghin me arikigh. Eghti Hegai,
gumazir nin amizibar garim,* a deragh
men ganam. Eghti amiziba borem uan
mikarzibar aghu egh uari asingiva, gan-
ganir aghuibar amuam.
4 Eghti ni amizir kabar tav gifongegh, egh
tav amiseveghti a Kwin Vastin danganim
iniam.” Atrivim oregha bar akar kam gi-
fonge, egha kamaghin damuasa.
5 Dughiar kam Susan nguibar ekiar
gavgavimin aven Judan gumazir mam iti,
an ziam Mordekai. Mordekain afeziamin
ziam, Jair. Jair a Simein ovavir borir mam,
Kisin otarim. Mordekai, a Benjaminin
adarazir mav.
6 Ezi faragha Babilonin Atrivim Nebukat-
nesar, Judan Atrivim Jehoiakim ko Judan
marazi inizi me ghua Babilonin kalabusin
ike. Egha Mordekai inizi a me ko uaghan
ghu.
7 Mordekai guivir mam iti, an ziam Esta,
ezi guizin Hibrun akamin an ziam Hadasa,
ezi Esta Mordekain afeziar dozimin guivim.
Ezi an afeziar dozim uan amuim ko an-
ing areme, ezi Mordekai Esta inigha uan
borimin miraram a gami. Ezi Esta bar der-
agha ganganir aghuim gami.
8 Ezi Atrivim Serksis gumaziba ko amiz-
iba bagha akam amaga ghaze, me amizir
igiar aviriba inigh Susan nguibamin izi. Ezi
me amizir igiaba inigha iza uaghan Esta
inigha ize. Me Esta isa atrivimin dipenimin
amiziba itir danganimin aneti. Ezi Hegai
amizibagh ativagha men gari.
9 Hegai Estan garima a bar derazima a
bar a gifonge. Kamaghin amizi, a mikarziba
adir borem ko dagher bar aghuiba Esta
ganingi. Egha amiziba itir dipenimin
danganir faraghavira itim, an a isa Esta
ganingi. Egha atrivimin dipenimin 7plan
amizir igiaba amisevezima, me Esta ko ikia
deragha a gami.
10 Mordekai faragha Esta migia ghaze,
an atrivimin dipenimin mangi kamaghin
mikiman kogham, a Judan amizim.
11 Dughiaba bar Mordekai amiziba itir
dipenimin divazimin tiar akam garuavira
iti. A Estan ikirimirim gifoghasa a man-
maghiram amua iti. Egha a uaghan foghasa
bizir tizimra Esta bativam.
12 Azenir vamiran aven, me amizibar
mikarziba akiraghasezima men ganganiba
bar dera. Iakinir 6plan me mean tememin

* **1:22:** Hibrun akam deragha akar otevir kamin mingarim abighizir pu. Gumazir maba akar kam gigha ghaze, “Gumazimra uan amuiroghboribar dapanim, egh a uan danganimin mikimam.” * **2:3:** Hegai atrivimin amuibar ganamin ingangarim iti. Ezi Serkisin atrivir dughiamin, atriviba amuir aviribar ikia egha amuir doziba sara iti. Atriviba uan amuir doziba isa dipenibar da arizi, ingangarir gumazir maba men gari. Me ingangarir gumazir kaba men amuiba ko daku me gikararangan me atiatigha men turiar oviziba bar dar ghore. **2:6:** 2 Atriviba 24:10-16; 2 Eghaghaniba 36:10

apongezir boremin amizibar mikarziba aghefi. Egha iakinir 6plan igharazibar me borer mughuriar aghuim zuimin me aghefi. Bizir kabar gin me guivir igiaba vaghvagha me isa ghua Atrivim Serksisin akakasi.

13 Egh dughiar amizim atrivimin dipenimin mangasava amim, uabi ifongezi moghin uabi asingigh atrivimin dipenimin mangi.

14 Amizir atrivim bagha zuim, a guaratizimin iki mangiti aminim dutugham. Eghti amimzaraghan me a inigh mangi amizibar dipenir igharazimin Sasgasin dafarim datigham. Sasgas, an atrivimin amuir dozibar dipenimin garir gumazim. Amuir kam uam atrivim bagh mangan kogham. Atrivim a gifueghiva an ziam diborogh an diaghtima a mangam. Tuaviba ua puvati.

15 Ezi datirighin Esta mangi atrivimin ganamin dughiam oto. Esta Abihailin guivim, Abihail a Mordekain afeziar dozim. Mordekai ua bagha Esta inigha uan borimin mirarama a gami. Gumaziba bar Estan gara bar a gifonge. Esta ghua atrivimin garir dughiamin a uan ifongiamin gin ghua uabi asingizir pu, puvati. An amizibar garir gumazim Hegai, a mikemezi korotiabaram aghui.

16 Ezi dughiar kam Serksis atrivimin iti 7plan azeniba. Azenir kamin iakinir namba 10 me a dibora ghaze Tebet, me an Esta inigha atrivim bagha zui.†

17 Ezi atrivim amizir igharazibar aghuagha Esta bar a gifonge. A Estan garima an amizir igharaziba bar me gafiragha, an ganganiba bar dera. Amizir igiar igharaziba Estan min atrivimin dighorim kuarizir pu. Kamaghin amizi, atrivim kwinin dapanir asuam an dapanim garu. Ezi Esta Kwin Vastin danganim inigha kwinin oto.

18 Egha Atrivim Serksis Esta kwinin otozir bizim bagha isar ekiam diboro. Egha uan gumazir dapaniba ko ingangarir gumazir dapanibar dia, eghti me isar ekiar kam bagh izam. A ghaze, “Nan kantrin itir gumazamiziba dughiar kamin avughsam.” Egha atrivim uan bizir aviribar amodoghin, bizir aghuir aviriba isa gumazamizibagh aningi.

Mordekai atrivimin akurazima an osimtizim inizir pu

19 Ezi dughiar kam me amizir igiaba ua me akufa. Ezi dughiar kamra,‡ atrivim Mordekai amisevezima an atrivimin dipenimin gumazir dapanir mamin iti.

20 Mordekai faragha kamaghin Esta migia ghaze, ni gumazitam mikiman marki, egh suam, ni Judabar amizim. Ezi Esta an akamin mirara ghu, egha Mordekain akaba baragha dar gin zui, kar a zurarama amir arazim.

21 Mordekai, Atrivim Serksisin ingangarim gamir dughiamin, gumazir pumuning adarim atrivimin ikia a misueghti an aremeghasa akam misoke. Aningin ziamning, Biktana ko Teres. Gumazir kamning atrivim itir danganimin tiar akamin garir ingangarim gami.

22 Ezi Mordekai aningin migirigiar kam baregha ghua Kwin Esta mikeme. Ezi Esta kamaghin oregha migirigiar kam isa atrivim ganingigha, ghaze, kar Mordekain akurvazim ni bagha izi. Ezi atrivim fo, Mordekai akar kam baraki.

23 Me akar aning mikemezimin mingarim gifoghasa amuvira ikia, egha a gifo a guizbangira. Egha me tememin aning agurazima aning areme. Egha atrivim kamaghin uan ingangarir gumazibav gia ghaze, “Bizir otozir kam, e uan gavmanin akinafarimin aven eghaghanimin min an osirigh.” Ezi me atrivimin damazimin a mikemezi moghirama ami.

Haman Judabagh asighasighasa

3

(Sapta 3--5)

Haman Judaba kuvarimasa akam misoke

1 Egha gin Atrivim Serksis gavmanin faragh mangasa gumazir mam amisefe, an ziam Haman, Haman a Hamedatan otarim, egha Agakin adarazir mav.

2 Egha atrivim ingangaribar faragha zuir gumazibav gia ghaze, me Haman bagh teviba apiriva an ziam fam. Me bar moghira atrivim mikemezi moghin ami, ezi Mordekai uabira puvati. Mordekai bar moghira Haman bagh teviba apiran aghua.

3 Ezi atrivimin ingangaribar faragha zuir gumazir igharaziba ganigha kamaghin an azara, “Ni tizim bagha atrivimin migirigiabar gin mangan aghua?”

4 Dughiar aviribar me Mordekain arazir kam bagha a migei, ezi Mordekai men akaba baraghan aghua. Mordekai kamaghin me migia ghaze, “Ki Judan adarazir gumazir mam, kamaghin ki Haman bagh uan tevimning apirighan kogham.”* Ezi ingangaribar faragha zuir

† **2:16:** Iakinim Tebet, a en namba 10in iakinim Oktoban min iti. ‡ **2:19:** Hibrun akam vezin kamin mingarim deravira bigha migeir puvati. * **3:4:** Haman, a Agakin adarazir mav, Agak, a Amalekian gumazim. Ezi Amalekia me Judabar apanim gami. Kamaghin amizi, Mordekai a bagh tevimning apiran aghua. Ni Ua Me Ini 17:8-16 ko Godin Araziba 25:17-19in gan.

gumaziba Mordekain migirigiar kamin
gun Haman mikeme. Kamaghin me gan
foghasa, Haman ti Mordekai ateghti a
kamaghira damuam, o puvatigham.
5 Ezi Haman gari Mordekai a bagha teviba
apiri puvatigha an ziam feir puvati, ezi an a
bagha an muriam bar an ikufi.
6 Haman gin kamaghin fo, Mordekai
a Judabar mav, kamaghin a Mordekai
gasighasighasa akam misoke. Mordekai
uabira puvati. Haman tuavitam ginighnigh
egh Judan Persian kantrin itir darazi bar
moghira me misueghti me arighireghasa
nighnisi.
7 Dughiar kam Serksis atrivimin itima
an namba 12 azenir kamin iakinir farazim
Nisan, Haman ghaze, me satu gikararang
egh iakinim ko dughiar aghuir Judabagh
asighasighamim gifogham. Me ikararegha
givagha kamaghin fo, namba 12 iakinim
Adar,† an dughiar namba 13in, Haman Jud-
abagh asighasigham.
8 Egha Haman ghua kamaghin atrivim
migei, "Gumazamizir igharazibar marazi
nin kantrin nguibaba tintinibar dar aven
iti. Egha kagh iti darazi amir araziba me
ko dagh amir puvati. Me bar ighara, egha
atrivimin arazibar gin zuir puvati. Kam-
aghin ni me ateghti me ikivira ikiti, bizir
kam nin akuraghan koghti, nin kantri der-
agh mangan kogham.
9 Ore atrivim, ni ifuegh akam gumaza-
miziba bagh anemadaghti, me bar gumaza-
mizir kabav sueghti me arimighiregh. Ki
guizbangira ni migei, ni ifueghiva akam
gumazamiziba bagh anemadaghti, me gu-
mazamizir kabav sueghti me arighiregh. Ki
guizbangira ni migei, ni kamaghin damighti
ki 10 tausen silvan dagiaba isi nin dagiar
dipenim datigham, eghti me dagiar kabar
atrivimin ingangarir kam damuam."
10 Atrivim Serksis dafarim gazuir ringin
mam iti, ringin kam atrivimin ziam ko
nedazim an ikia egha an arazir an amiba
gavgavim dagh anidi. Ezi atrivim migirigiar
kam baregha ringin kam suegha Judabar
apanim gamir gumazim Haman ganingi.
11 Egha atrivim a migia ghaze, ki ifonge
dagiaba ateghti da iki. Bizir tizim ni gu-
mazamizir kabar amusi, a dera ni puram a
damu.
12 Ezi iakinir faragha zuimin dughiar
namba 13in, Haman gumazir atrivimin
akinafariba osiribar diazima me izi. Ezi
a uan migirigiaba bar me mikemezi me a
mikemezi biziba bar ada osiri. Me Atrivim
Serksis garir nguibar kaba, me bar me
bagha men nguibabar akabar me osirir
arazimin min da osiri. An akinafariba
gumazir dapanir ekiaba ko provinsbar
garir gumazir dapaniba ko nguibabar
garir gumazir ekiaba bagha da osiri. Ezi
akinafariba bar Atrivim Serksis dafarim
gazuir ringin ababanim dar iti. Ringin
ababanir kam kamaghin akagha ghaze,
atrivim uabi akinafarir kaba osiri.
13 Ezi gumazir akinafarir kaba inigh
mangamiba, me dikavigha atrivim garir
nguibar kaba bar adar ghu. Akinafarir
kaba bar kamaghin migia ghaze, "Adarin
iakinimin namba 13in dughiamin ia Judan
adarazi bar me misueghti me arimighiregh.
Gumazir igiaba ko, gumazir ghuriba ko,
amiziba ko, boriba dughiar kamra bar me
kuavaremegh, egh men apangkuvan marki.
Dughiar kamra bar me kuavaremegh egh
bar men biziba inigh.
14 Eghti gumazir dapaniba provinsba
bar dar aven itir gumazamiziba bagh
akinafarir kam diponti, me bar moghirama
a baragh. Eghti dughiar kam otivti,
me maghirama Judabav soghti me
arimighiram."
15 Ezi gumazir akinafarir kam inigha
zuiba, me zuamira ghua kantrin kamin
nguibaba bar a adagh arui. Egha me Susan
nguibar ekiamin uaghan akinafarimin
akam akuni, ezi gumaziba bar oraki. Ezi
atrivim ko Haman, uaningra ikia wain
apava uaning migiava eghari. Ezi Susan
itir gumazamiziba migirigiar kam baregha
digavir kuram gamigha nighnighava
avenge.

4

Mordekai uabin akurvaghasa Estan azangsisi

1 Mordekai kamaghin oregha bar ati-
atingi. Kamaghin a uan korotiaba abigha
bar oseme. Egha azirakar korotiar bibiziba
aghuigha averenim isa uan dapanir arizim
gaghui, egha tuavir kamin men akaghasa,
a bar oseme. Egha a nguibar ekiamin aven
arua pamten azirakar ighiabagh ami.
2 A ghua atrivimin dipenimin tiar akamra
tu, egha aven ghuzir puvati. A fo, gumazim
aven mangisi, azirakar korotiar bibiziba
aghuigh, aven mangan kogham.
3 Ezi dughiar kam atrivimin akinafarim
kantrin kamin provinsba bar a dar ghuzi
me oraki, ezi Judan gumazamizibar naviba
bar osemezi me pamten diava arava azir
ighiabagh ami. Me arava daghetam apir pu-
vati. Egha Judan gumazamizir aviriba azi-
rakar korotiar bibiziba aghuigha averenim
gakui.

† **3:7:** Iakinim Nisan, a en iakinimning Mas ko Eprilin min iti. Ezi Adarin iakinim a en iakinimning Februari ko Masin min iti. Kamaghin amizi, Haman damuasa migeir bizim bagh mizuam mangiti namba 11 iakinim otoghti an a damuam.

4 Ezi Estan ingangarir amiziba ko an garir
gumaziba a bagha ghua Mordekai amir
arazibar gun a migei. Ezi Kwin Esta digavir
kuram gamigha osemegha nighnighava
avenge. Egha a korotiar maba Mordekai
bagha da amaga danganir uari akuvimin
ghaze, an azirakar korotiar maba suegh
egh korotiar aghuir kabar aghuigh. Ezi
Mordekai ada inian aghua.
5 Kamaghin Esta Hatakin diazi an a bagha
izi. Hatak ana amizibar garir gumazir
mam, atrivim faragha Hatak amisevegha
ghaze, a Estan ingangarim damuam. Hatak
izezima, Esta anemaga ghaze, ni mangi
nguibar ekiamin tiar akamin Mordekai
batogh. Egh an azaragh deragh fogh, a
manmaghsua arazir kabagh ami?
6 Ezi Hatak nguibar ekiamin tongin
atrivimin dipenimin tiar akamin ghua
Mordekai bato.
7 Ezi Mordekai bizir Haman mikemeziba
ko a gamiziba ko, Judaba ovengeghti, dagiar
Haman mikemezir moghira gavmanin
dipenim datighamba, bar dar gun Hatak
mikeme.
8 Egha akinafarir me Susan nguibar
ekiamin osirigha provinsba bar dar
amadaziba, Mordekai dar mam inigha
Hatak ganingi. Akinafarir kam Judan gu-
mazamizibagh asighasighamin migirigiaba
an iti. Egha Mordekai a migia ghaze,
akinafarimin mingarim Esta gegharagh a
mikemegh. Hatak Esta mikemeghti a mangi
uan gumazamiziba bagh atrivim gaghoniva
kamaghin an azaragham, a Estan adarazir
apangkuvighti me ovengan kogham.
9 Ezi Hatak uamategha ghua bizir
Mordekai a mikemeziba, bar adar gun Esta
mikeme.
10 Ezi Esta Mordekai bagha migirigiam
uam Hatak ganingizi an a inigha ghua
Mordekai ganingi.
11 A ghaze, “Atrivimin akar dikirizir
gavgavim kamaghin iti, gumazamiziba
bar a gifo. A ghaze, ni tina pura uan
nighnizimin atrivimin gansi, tiar akar aven
itimin mangighan kogham. Bar puvati.
Ni kamaghin damigh ni ovegham. A uabi
nin diaghti ni mangiva an ganam. Tuavir
vamira kamagh iti, ni aven mangiti atrivim
nin ganigh uan golin atrivir fidizim feghti,
ni oveghan kogham. Ezi datirighin, atrivim
nan diazi ki an ganasa aven ghuzir puvatizi
iakinir vamira gifa.”
12 Ezi Mordekai Estan migirigiam
baregha,
13 a ikaragha nighnizim a ganiga ka-
maghin a migei, “Ni ghaze, ni atrivimin
dipenimin iti, egha ghaze ni deraghvira
ikiam. Ni Judaba en min uaghan mizazim
iniam.
14 Ni aghumra kamaghin uabin asugh
ikitima, akurvazir igharazim pin ikegh
izighiri Judan adarazir akuraghti me
osimtizir kam gitagham.* Ni oveghti nin
afeziamin adarazi uaghan givagham. Eghti
tina fogham? Ni ti tizim bagha kantrin
kamin kwinin oto? Ni kwinin otozir bizir
kam, ka ti dughiar aghuir nin adarazi
osimtizimin iti, ezi kar men akurvaghamin
dughiar aghuim.”
15 Ezi Esta a bagha kamaghin akam uam
anemada,
16 “Ni mangi Judan Susan nguibamin itiba
bar me inigh me akuvagh, egh kamaghin
damu. Ia aruer 3pla ko dimagarir 3plan
dagheba, ataghiragh na bagh nighnigh.
Eghti ki uan ingangarir amiziba ko e uaghan
kamaghira damuam. Eghti bizir kamin
gin, ki atrivim bagh mangam. E fo, ki
mangamin arazir kam, kar ki atrivimin
akar dikirizir gavgavim abigham. Egh ki
kamaghin damigh ovengsi ovegham, akaba
pu, a dera.”
17 Ezi Mordekai atrivimin dipenimin tiar
akam ategh ghua Esta a mikemezi moghira
a biziba bar dagh ami.

5

Esta, atrivim ko Haman isar ekiam bagh mangasa, atrivimin azangsisi

1 Ezi Esta 3plan dughiabar dagheba ta.
Egha bizir kamin gin a uan kwinin ko-
rotiaba aghuigha ghua atrivim iti naghin
divazimin boroghin tughav ikia, atrivim
apiaghiri naghin gari. Kar atrivim itir dan-
ganir ekiam. Ezi atrivim uan dabirabim
gaperaghav ikia tiar akamin azenan gari.
2 Egha a gari, Kwin Esta azenan tughav
ikia egha atrivimin nighnizim gekuigha
uabi mikini, ezi a bar a gifonge. Egha
atrivim uan golin atrivir fidizim Estan
akuigha anemadazima, Esta izava an
ruaghatevimin suira.
3 Ezi atrivim kamaghin migia ghaze,
“Kwin Esta, manmaghin amizi ni na bagha
izi? Ni bizitam gifuegh na bagh izi egh na
mikim, eghti ki, ativagha garir nguibamin
biziba, ki tongira da abighiva egh akuatam
ni daningam.”
4 Ezi Esta an akam ikaragha ghaze, “O
atrivim, datirighin dimangan ki isar mam
ni bagh a damuam. Eghti ni ifueghiva, ni
ko Haman isar ekiar kam bagh izasa ki nin
azangsisi.”

* **4:14:** Jon 12:27 **4:14:** Estan akinafarimin aven me Godin ziam diborozir puvati, ezi migirigiar otevir kam, “akurvazir igharazim pin ikegh izighiri Judan adarazir akuraghti me osimtizir kam gitagham,” an akar isin zuimin min iti. A kamagh mikimasa, “God tuavir igharazitam batoghti a en akuragham.”

5 Ezi atrivim akar kam gifuegha, Haman
bagha akam amaga ghaze, a zuamira
izeghiva aning Estan isamin mangiva an
azangsizir bizim damuam. Kamaghin
amizi, atrivim Haman ko Estan isam bagha
ghu.
6 Egha isamin me wain apa ghua, atrivim
ua Estan azara, “Kwin Esta, bizir ni ifuegha
na mikimasava amim, na mikim. Eghti
nguibar ki ativagha garim ki tongira
anebigh egh akuatam ni daningam.”
7 Ezi Esta a ikaragha ghaze,
8 “Atrivim, ki ti nin damazimin derazi
ni na gifonge, egh ni nan azangsizimin
gin mangisi ifongeghti, Atrivim ki uam
nin azangsisi, ki gurumzaraghan isar
igharazim ni ko Haman bagh uam a
damuam. Ki kamaghin ifonge, gua gu-
rumzaraghan isar kamin ua izam. Dughiar
kamin bizir ki ifongegha ni mikimasava
amim, ki ni mikimam.”

Haman Mordekai misueghti
an aremeghasa tuavim akiri

9 Ezi Haman dughiar kamin dagher
danganim ategha bar akuegha navir
amirizimin zui. Egha a ghua Mordekain
garima an atrivimin dipenimin aven zuir
divazimin tiar akamin min aperaghav
iti. Egha tong dikavigha Haman gifuegha
dughiam a ganidir puvati. A tong an atiatir
puvati. An ganganir kam Haman gamizi
an nighnizim ikuvizi a bar a basemegha
puviram atari.
10 Egha Haman pura uan osimtizim
abiragha uan dipenimin ghu. Egha uan
namakabar diazi me izi, ezi a uaghan uan
amuim Seres mikemezima a uaghan me ko
iti.
11 Ezi me otivigha givazima Haman men
damazimin uabira uan ziam fe. Egha me
migia ghaze, ki dagiar aviriba ko, bizir
aviriba ko, borir aviriba iti. Egha ghaze,
atrivim na isa pin na atigha ingangarir
ekiam na ganingi. Ezi ingangarir gumazir
igharaziba bar nan apengan iti.
12 Egha Haman ua kamaghin migei, “Kwin
Esta, uabi isar ekiar mam gamigha gumazir
igharazitamin diazir puvati. An atrivim
ko narara inabazima ga ghu. Egha ghaze,
guarara gurumzaraghan mangi a ko ua
damam.
13 Egha ki Judabar adarazir gumazim
Mordekain garima, an atrivimin dipenimin
tiar akamin aperaghav iti. Ezi nan muriam
a bagha bar ikufi. Ezi ki nighnizi, bizir
aghuir ki mikemezi kaba pura biziba.”
14 Ezi Hamanin amuim Seres ko, an
namakaba nighnizir mam batogha ghaze,
“Ni nighnigh osiman marki. Ni gumaz-
ibav kemeghti, me temer ruaritam asaragh,
eghti an ruarim 20 mitan tugh. Eghti
ni gurum bar mizaraghara mangi atrivim
mikemegh egh Mordekai inigh an firim
dafagh an eguraghti an aremegh. Ni kam-
aghin damigh, navir amirizim inigh mangi
damam.” Haman migirigiar kam gifuegha
gumazibav kemezi, me Mordekai guasa
temer mam asara.

Judaba deravira ikiamin tuavim bato

6

(Sapta 6--10)

Atrivim ziar ekiam isa Mordekai ganingi

1 Ezi dimagarir kamra atrivim
deravirama akuizir puvati. Egha
akinafarimin aven eghaghanir bizir an
kantrin otivizi me osiriziba bagha me migei,
eghti me da inigh izi a bagh dar ponam.
2 Egha me Biktana ko Teresin eghaghanim
dibori, aning atrivimin danganir a itimin
garir gumazimning. Gumazir kamning
atrivim misueghti an aremeghasa tuavir
mam bato. Ezi gin Mordekai aningin
nighnizim gifogha aningin gun mikeme.
3 Ezi atrivim kamaghin migia ghaze, “E
bizir aghuir manamra Mordekai amizir in-
gangarir kam bagha a ikara?”
Ezi gumaziba kamaghin migia ghaze, “E
bizitam guizbangira a ganingizir puvati.”
4 Ezi atrivim kamaghin men azara, “Nan
ingangarir gumazitaba dipenir kamin iti,
o puvati?” Ezi bar datirighira Haman
atrivimin dipenir tiar akamin azenan
tughav iti. An atrivimin azaragh egh mangi
Mordekai temer a kuazazimin an firim
dafagh a guasa. Kamaghin Haman uabi
atrivimin dipenimin divazimin aven izi.
5 Ezi ingangarir gumaziba an ganigha
kamaghin atrivim migei, “Haman izegha
givagha ni mizua kagh iti. A nin ganasa.” Ezi
atrivim ghaze, a inigh aven izi.
6 Ezi Haman aven izima atrivim a migia
ghaze, “Gumazir mam iti, ezi ki ziar ekiam a
daningasa. Egha ki fozir pu, ki bizir aghuir
manatam a daningam. Ezi nin nighnizim, ki
manmaghiram a damuam?”
Ezi Haman uabira uabi ginighnigha
ghaze, “Atrivim tinara bizir aghuir kamin a
damuam? Ua gumaziba puvati, kar kirara.”
7-8 Egha Haman kamaghin atrivimin
akam ikara, “Ni mikimti, me korotiar ni uabi
azuim inigh mangi gumazir kam darugh.
Egh ni uan hoziar mam inigh, atrivimin
dapanir asuam isi hoziamin dapanim
uaghan anesingigh.
9 Egh ni uan ingangarir gumazir faragh
zuitam a miseveghti, a gumazir kam nin
korotiamin anesingam. Eghti gumazir kam
hoziam daperaghti, nin ingangarir gumazir

6:2: Esta 2:21-22

kam a inigh nguibar ekiamin danganir uari akuvimin mangi. Egh aning mangamin dughiam ingangarir gumazim kamaghin dim mikim, 'Ia bar gumazir kamin gan. Atrivim ziar ekiam a ganingi. Egh arazir aghuir atrivim a gamimin gan!' "

10 Ezi atrivim akar kam baregha Haman migia ghaze, "Bar dera! Ni zuamira mangi korotiam ko hoziam inigh, egh ziar ekiam Judabar gumazim Mordekai daningigh, a gumazir nan dipenir tiar akamin ingarim. Egh bizir ni mikemeziba, ni bar dar amigh."

11 Ezi Haman atrivimin korotiam inigha iza Mordekai garu. Ezi Mordekai hoziam gaperazi Haman a inigha ghua nguibar ekiamin uari akuvi naghin ghu. Aning ghuavira ikia Haman kamaghin gumazibar dia ghaze, "Ia bar gumazir kamin gan. Atrivim ziar ekiam a ganingi. Egh arazir aghuir atrivim a gamimin gan!"

12 Aning kamaghin amigha givagha, gin Mordekai uamategha atrivimin ingangarim bagha ghu. Ezi Haman bar aghumsigha navim bar a basemezi, a uan guam avaragha ara uan dipenimin ghu.

13 Egha a uan amuim ko namakaba bizir a bativizibar gun bar me mikeme. An amuim ko an namakar fofozir aviriba itiba, me kamaghin a migei, "Datirighin nin ziam ko gavgavim Mordekai ni dama a iniasa. A Judan gumazim, ni anebinsi damuva avegham. A ni dikabiragh ni agivagham. Eghti ni puram an guraghav ikiam."

Esta Hamanin gun atrivim migei

14 Egha me uariv giavira itima, atrivimin dipenimin aven ingarir gumaziba otifi. Egh Haman inigh Estan isam bagh zuamira mangasa.

7

1-2 Ezi kar namba 2in dughiam atrivim ko Haman ghugha Esta koma api. Me wain apa egha daghemin tongin atrivim uam Estan azara, "Kwin Esta, bizir ni ifuegha na mikimasava amim, ni na mikim. Eghti, nguibar ki ativagha garim, ki tongira anebigh egh akuatam ni daningam."

3 Ezi Esta a ikaragha ghaze, "Atrivim, ki nin azangsisi, nin ifongiam nan azangsizimin ikiti, ni nan azangsizim ikaragh. Ezi nan azangsizimra kara, ki ko nan adarasi, e ovengan ki aghua. E angamira ikiasa.

4 Ki kamaghin oraki, gumazir mam ki uan adarazi ko e misueghti e aremeghamin tuavim atigha gifa. Me bar e kuavaremeghasa. Egh me ki uan adarazi ko e isi, pura kalabuziar amiziba ko gumazibar min ikisi, e iniam, eghti ki ni mikimamin akaba puvatigham. Ki osimtizim ni daningan aghua. Ezi me bar e kuvarimasa, kamaghin ki bizir kamin gun migei."

5 Ezi Atrivim Serksis kamaghin oregha Estan azara, "Tina atiatiba puvatigha, ni migeir bizir kabar amuti da otivasa. Ezi gumazir kam managh iti?"

6 Ezi Esta a ikaragha ghaze, "Ki Haman migei. A en apanim damu egh e gasighasighasa." Ezi Haman, Atrivim Serksis ko Kwin Esta, aningin guamningin bar aguaghfagha bar atiatingi.

7 Ezi atrivim puvira atara dikavigha pura dagher dakozim ategha azenan ghua uan dipenimin divazimin aven itir plauan azenimin ghu. Guizbangira Hamanin ganganim, atrivim bizir kam bagh osimtizim a daningam. A ua bagh Kwin Esta mikimiva a gaghorasa. A ghaze, an apangkuvim nan iki, egh atrivim na bagh mikimti, a na gasighasighan kogham. Kamaghin a dipenimin aven ikiavira iti.

8 Egha a bar osemegha dakozir Esta aperaghav itimin uabi ekunigha uabin akurvaghasa Esta gaghori. Ezi datirighira atrivim azenimin ikegha aven iza kamaghin ganigha, pamten tuaragha migei, "Gumazir kam ti nan dipenimin nan damazimin arazir kurabar kwin damuasa?"

Atrivim mikemezi, an ingangarir gumaziba maghira iza, Hamanin guam avara, arazir kamin me gumaziba bar men akaghasa, atrivim Haman misueghti an aremegham.

9 Ezi atrivimin dipenimin ingangarir gumazir mam an ziam Harbona, a kamaghin migia ghaze, "Haman temer akinir mam uan dipenimin boroghin anesara. Ezi an ruarim 20 mitan tu. A Mordekai dafagh aneguasa ingarizir bizim, gumazir fomira atrivimin akurazima an ovengezir puvatizim."

Ezi atrivim akam amaga ghaze, "Ia mangi Haman isi temer akinir kamin an firim dafagh aneguraghti, an aremegh."

10 Ezi me Haman inigha, a Mordekai aguasa asarazir tememram Haman agura. Me kamaghin amigha givazima atrivim navir amirizim isi.

8

Atrivim Judabav gia ghaze, me uan apanibar midoroziba ikarvagham

1 Ezi Judabar apanim Haman ovengezir dughiamra, Atrivim Serksis an dipenim ko an biziba bar ada isa Kwin Esta ganingi. Ezi Esta atrivim migia ghaze, Mordekai na ko e ikizir vamira, a kamaghin atrivim mikemezi Mordekai iza atrivimin guamin tu.

2 Ezi atrivim uan dafarimin ring suegha a isa Mordekai ganingi. Ringin kam atrivimin ziamin ababanim an iti. Ringin kamra

Haman faragha uan dafarim garisi, ezi
atrivim a inigha, Mordekai ganingi. Ezi
datirighin Esta Mordekai a misevezima, a
Hamanin dipenim ko an biziba bar dagh
ativagha dar gari.
3 Egha gin Esta atrivim bagha ua ghugha,
an dagarimningin boroghin iri, egha azia
temeriba ira iti. Egha a gumazir arazir
kurar kam gamiziba bagha atrivimin
azangsisi, eghti an apangkuvim iki me
mikemeghti me uam arazir kurar Haman
Judabar amuasa mikemezim damuan
kogham.
4 Ezi atrivim uan golin atrivir fidizim isa
Estan amadazima, a dikavigha ghaze,
5 “Atrivim, ki ua nin azangsisi, nin ifon-
giam nan azangsizimin iki, egh ni na gi-
fongegh, egh ni nan akam gifongeghti, ki
nin damazimin deragham, kamaghin ni nan
azangsizim ikaragh. Egh akinafarir gav-
gavitam osirigh egh uan nguibar ekiaba
bagh ada amadagh. Eghti me fogham,
Haman a Agakin adarazir mav, a Hame-
datan otarim, a Judabagh asighasighamin
nighnizir kam me anetegh a damuan marki.
6 Osimtizir kam nan adarazi bativan ki
bar aghua. Egh me nan adarazi bar me
gasighasighti, nan dabirabim manmaghin
deragh ikivira ikiam?”
7 Ezi Atrivim Serksis kamaghin Kwin
Esta ko Judabar gumazim Mordekai migei,
“Gua fo, Haman Judabagh asighasighasava
amima, kamaghin ki tememin anegurazima
an areme. Ezi ki an biziba bar da isa Esta
ganingi.
8 Ezi datirighin guarara uan ifongiamin
gin mangi akatam osirigh uan adarazi Jud-
aba, me bagh anemangisi anemang. Gua
akinafarim osiriva nan ziamin gavgavim
ko nan ringin itir nedazim isi akinafarimin
porogh, eghti nin akaba gavgavim adar
ikiam. Gumazamiziba bar fo, akinafarir
nan ringin nedazim itim, tav anebighan
gavgaviba bar puvatigham.”
9 Ezi Mordekai atrivimin akinafariba
osirir gumazibav keme. Ezi me akinafariba
osirigha da isa Judaba ko, gumazir dapanir
ekiaba ko, nguibar ekiabar garir gumazir
dapaniba ko, 127plan provinsbar garir
gumazir ekiaba, provinsin kaba da Indian
provinsin ikegha ghua Itiopian provinsin
tu, me me bagha vaghvagha da amada.
Mordekai osirir gumazibav gia ghaze, ia
da osiriva men nguibabar akabar me osirir
arazimin akaba vaghvagh me bagh da
osirigh, egh uaghan Judaba migeir akamin
me bagh osirigh. Mordekai amir bizir kam,
a iakinir namba 3 an ziam Sivan, an 23
aruemin oto.*
10 Egha Mordekai atrivimin ziamin
akinafariba osirigha givagha, atrivimin
ringin nedazimin dar poke. Egha gumazir
akinafariba inigh mangamiba, me hoziar
aghuir atrivimin ingangarimram amiba
inigha, akinafarir kaba inigha zuamira
nguibaba bar dar ghue.
11 Ezi akinafarir kabar osiziribar averi-
abar, atrivimin akar gavgavim dar iti. Da
kamaghin migia ghaze, nguibar an ativagha
garibar aven, Judaba ko misoghsi izi uari
uari akiriva uari bagh gan, egh uarir akur-
vagham. Eghti atrivim garir nguibabar
dar midorozir gumazir manaba, me iziva
Judaba misoghsi iziti, atrivim Judabar ama-
mangatigham. Eghti me uan ifongiamin
gumaziba ko, amiziba ko, boriba ko misogh
me agivagh men biziba bar ada iniam.
12 Egha Haman faragha Persian nguibar
ekiamin akar kam akiri, iakinir namba 12,
an ziam Adar, an aruer 13in, a Judabagh
asighasighasa dughiar kam ati. Ezi bizim
ua raghiri, ezi dughiar Haman atizir kamra,
Judaba uan apanibav sogham.
13 Ezi akinafarir kam a atrivimin akar
dikirizir gavgavim an iti, egh bar moghira
nguibabar mangam, eghti gumazamiziba
bar oregh fogham. Eghti Judabar apaniba
izi, me misoghamin dughiam, akar
gavgavim uaghan men amamangatigha
ghaze, Judaba uaghan men midorozim
ikarvagham.
14 Ezi atrivim migeima gumazir
akinafariba inigha zuiba atrivimin hozi-
abagh apiagha ivemara bar zuamira ghue.
Egha me akar gavgavir kam bar Susan
nguibar ekiamin aven uaghan anekuri.
15 Ezi me Mordekai atrivimin korotiar
ghurghurim ko blupla a garu. Egha inir
pighaghevir ruarir mam uaghan a garu.
Egha gin atrivimin dapanir asuar aghuim a
garu. A uabi asingigha atrivimin dipenim
ategha azenan zui. Ezi Susan gumazamiz-
iba an ganigha bar akuegha pamten diava
arai.
16 Ezi Judabar naviba derazima me
amiragha iti. Me bar moghira bar akuegha
fo, me uan apanim abiragha gifa.
17 Ezi nguibaba ko provinsba bar dar
aven atrivimin akar gavgavim otozi Jud-
aba bar a baraki. Egha Judaba bizir kam
bagha, dughiar kamin isar ekiam gamigha
avughsa ikia apa bar akuegha iti. Ezi Jud-
abar azenan itir gumazir aviriba atiatigha
iza men tongin ikia Judabar min otiva Jud-
abar arazibar gin zui.

9

Judaba uan apanibagh asighasiki

* **8:9:** Judabar kalendan iakinir namba 3 Sivan, kar Pentikosin dughiam. Ezi en iakinimin dughiar kam kar Mei ko Jun.

1 Adarin iakinimin, an aruer namba
13 oto. Dughiar kamra atrivim faragha
akar gavgavim kamaghin anetigha
ghaze, apaniba Judabagh asighasigh me
abiraghasa. Ezi puvati, dughiar kam otozi
Judaba ua raghirigha me gasighasigha me
gafira.
2 Dughiar kamin atrivim garir provins-
bar aven itir nguibaba, Judaba bar dar
aven ikia uari akufa. Egha uan apanibar
midoroziba ikarvaghasa uariv gia egha biz-
iba akira iti. Ezi atrivim garir nguibabar gu-
mazamiziba bar Judabar atiatigha bizitam
me damuan ibura.
3 Egha provinsba garir gumazir dapaniba
ko, gumazir aruaba ko, gavmanin gumazir
dapaniba ko, atrivimin ingangaribar garir
gumaziba, me bar Mordekain atiati. Kam-
aghin amizi, me bar Judabar akurvasi.
4 Kantrin kamin gumazamiziba bar fo,
Mordekai datirighin atrivimin dipenimin
aven gavgavir ekiam atrivimin apengan a
ini. Ezi dughiar kamin an gavgavim ekiva
ghuavanagavira iti.
5 Kamaghin amizi, Judaba uan ifon-
giamin gin ghua uan apaniba puvira me
misuagharisi. Me midorozir sababar suigha
me ko uariv sogha me misozi me ariaghiri.
6 Egha Susan nguibar ekiamra me gu-
mazir 500pla misoghezi me ariaghire.
7-10 Judaba uaghan Hamanin otarir 10pla
bar me misoghezi me ariaghire. Haman
a Judabar apanim gamir gumazim, a
Hamedatan otarim. An otaribar ziabar
kara: Parsandata ko, Dalfon, Aspata,
Porata, Adalia, Aridata, Parmasta, Arisai,
Aridai ko, Vaisata. Me ariaghirezima,
Judaba men bizitam okemezir puvati.
11 Ezi dughiar kamra Susan nguibar
ekiamin aven ariaghirezir gumazibar
dibobonimin eghaghanim ghua atrivim
bato.
12 Egha gin atrivim kamaghin Kwin Esta
migia ghaze, “Susan nguibamra Judaba gu-
mazir 500pla misoghezi me ariaghire. Ezi
Hamanin 10plan otariba uaghan ariaghire.
Ezi nguibar ekiar igharaziba e fozir puvati,
ingangarim manmaghin ghuama!”
Egha atrivim ua kamaghin Estan azara,
“Ni datirighin bizir tizim uam a gifonge? Ni
ifongezir bizim bagh na mikemegh, eghti ki
ni danigham.”
13 Ezi Esta atrivim ikaragha ghaze, “Ni
nan azangsizim gifuegh, egh a ikaragh.
Egh Judan Susan itibar amamangatighti me
datirighin amizi moghin gurumzaraghan
ua kamaghira damu. Egh Hamanin otarir
ariaghirezibar kuaba inigh temer Haman
asarazimin men firibar afegh me aguigh.”
14 Ezi atrivim me kamaghin damuasa a
ifonge. Egha an akar kam Susan itir Ju-
dan gumaziba bagha anemada. Ezi me
dughiar kamin azenara gumazibar damaz-
ibar Hamanin otaribar kuaba tememin me
agui.
15 Ezi Adarin iakinimin, an aruer namba
14in Judaba Susan nguibar ekiamin uari
akufa. Egha 300plan gumaziba nguibar
ekiamin me misoghezi me ariaghire. Me
ariaghirezima Judaba men bizitaba oke-
mezir puvati.
16 Ezi atrivim garir provinsin igharazibar
itir Judaba, me uaghan uarira uari
akuva deravira ikiasa mighigha misosi.
Me uan apaniba ko uariv sogha uan
midoroziba ikarvasi. Egha gavgavigha
misogha egha 75,000plan gumazir men
aghuazibav soghezima me ariaghire.
Ezi me ariaghirezima me men bizitam
okemezir puvati.
17 Me Adarin iakinimin namba 13in
aruemin, me apanibav sogheziz me
ariaghire. Ezi aruer namba 14in
midorozitam uam otozir puvati, ezi Judaba
dughiar kamin avughsa bar akuegha isar
ekiam gami.
18 Ezi Judan Susan nguibar ekiamin itiba,
me Adarin iakinimin aruer namba 13 ko
14in uan apanibav sogha me agiva ghuavira
iti. Egha Adarin iakinimin namba 15in
aruemin me avughsa bar akuegha isar
ekiam gami.
19 Bizir kam bagha, Judan gumazamizir
nguibar dozibar itiba bar bizir kam
ginighnigha, Adarin iakinimin aruer 14in
avughsa bar akuegha isar ekiam gamir
dughiam. Me dughiar kamin uaghan uan
bizir aghuiba uari ikarvagha uari ganidi.

Me Purim arizir isar ekiam

20 Ezi Mordekai bizir otivizir kaba bar ada
osirigha givagha, Persian nguibar Judaba
itibar ada mangi. Nguibar roghira itiba ko
saghon itiba uaghara.
21 Egha a me migia ghaze, Adarin
iakinimin namba 14in aruem ko 15in
aruem, kar ia zurara bar akuegh ikiamin
dughiam.
22 Aruer kamningin Judaba uan apaniba
agifa. Ezi iakinir kamra men osimtizim ko
arareba gifa, ezi Judabar naviba derazi me
bar akonge. Ezi Mordekai me migia ghaze,
ia isar ekiabav kim dar amu egh dar iki. Egh
dagher aghuiba uari ikarvagh uari daning,
egh gumazir biziba puvatiziba ia uaghan
biziba me daning.
23 Ezi Judaba Mordekai me mikemezi
moghin ami. Ezi dughiar kamin azeniba
vaghvagha me avughsa ikia isam gamuava
apa, egha biziba uari ikarvagha uari

9:24: Esta 3:7

ganidir arazir kam, a men arazir me zurara
damuamimin min oto.
24 Me fo, fomira Judabar apanim gamir
gumazim Haman a Hamedatan otarim,
egha Agakin adarazir mav. A Judabar
apanim gamua, egh me misueghti me
arimighirasa fofoghasa ikararer mam
gamua egha dughiar mam bato. Ezi Hibrun
akam me fofoghasa ikararem gamimin
mingarim kamakin, dughiar kam "Purim,"
a garisi. Dughiar kam, Haman Judaba bar
me gasighasighasa a diboro.
25 Ezi Esta atrivim bagha ghuzi
atrivim akinafarir gavgavim osiri. Egha
ghaze, "Fomira Haman Judaba bar me
gasighasighasa akam ati, ezi datirighin
osimtizir kamra uamategh izi a bativam."
Ezi me temer an asarazimram aneguragha,
uaghan an otariba gui.
26 Egha me bizir me bativizir kabagh
nighnigha kamaghin ami. Ezi Mordekai
akinafarim amaga ghaze, me dughiar
kamin avughsam. Ezi kamaghin, me
avughsazir dughiar kamning dibora ghaze,
"Purimin Dughiar Ekiam." Ezi ziar kam
Purim, an mingarim kara, Satun Ikararem.
27 Ezi Judaba dughiar kam gamizima, a
me azenibar zurara damuamin arazimin
min iti, eghti men ovavir borir gin
otivamiba ko gumazamizir igharazir
Judabar aven izamiba uaghan arazir
kamin gin mangam. Egh azeniba bar, dar
dughiar pumuningin Judaba Mordekai me
mikemezir dughiar kam ginighnigham.
28 Egha me ghaze, Judan adarazir aven
dipeniba vaghvagh men ovavir borir gin
otivamiba ko, gumazamizir provinsba bar
dar itiba ko, nguibar bar ekiabar itiba
bar, me Purimin dughiam ginighnigh egh
azeniba bar me avughsam.
29 Egha Abihailin guivim Kwin Esta,
ko Mordekai, aning akinafarir igharazir
mam osiri. Ezi Purimin Avughsamimin
migirigiam an iti. Ezi akinafarir kamin
Kwin Esta migia, Mordekai faragha uabira
osirizir akinafarim, gavgavim a ganidi.
30 Egha aning Judan 127plan provinsin
Persian kantri aven itiba bagha akinafarir
kaba amangi. Akinafariba kamaghin migia
ghaze, "Ua midoroziba puvati, ezi ia bar
guizbangira naviba amiragh dabirabir
aghuimin iki.
31 Egh ia uan ovavir borir gin otivamiba
ko, ia Purimin Dughiar Ekiaba dar suighvira
iki. Mati ia faragha arava naviba osiava
dagheba ataghirazir arazimin gin mangi. Ki
Mordekai ko Kwin Esta, ga akar gavgavir
kam bar moghira ia ganingi."
32 Ezi Estan akar a Purimin Dughiar
Ekiam bagha mikemezim gavgavim Purim
ganidi. Ezi me akinafarir mamin an
osirigha anetizima a iti.

10

Atrivim Serksis ko Mordekai ziar ekiam iti

1 Ezi Atrivim Serksis ongarir dadarimin
boroghin itir gumazamiziba ko, uan
kantrin aven itir gumazamiziba inigha, me
gamizi, me a garir nguazibar ingara iti.
2 Ezi bizir ekiaba ko bizir aghuir atrivim
amiziba ko, migirigiar arazir a Mordekai
gamizi a gumazir ekiamin otoziba, me bar
da isa Persian atriviba ko Midian atrivibar
akinafaribar ada osiri.
3 Ezi Judan gumazim Mordekai a uabi
atrivimin apengan ikia ingari, ezi Atrivim
Serksis uabira an gumazir dapanimin iti.
Ezi Judaba bar a gifuegha an ziam fe. Ezi
a ingangarim gamima Judabar dabirabim
bar dera. Kamaghira, me atiatingan
kogham. Eghti men ovavir borir bar gin
otivamiba men dabirabim deraghvira iki
mangivira ikiam.

Jopin Akinafarim o Jop Akar faragha zuim

Jopin Akinafarim, arazir aghuibagh amir gumazir mam geghari, gumazir kam osimtizir ekiam bato. An boriba bar ariaghire, ezi an bulmakauba ko bizir maba saram ovenge. Egha gin, a uabi arimariar ekiam bato. Kamaghin amizi, Jop osimtizir ekiamin aven ikia an navim bar oseme, ezi an namakar 3pla an apangkuvigha izava a ko iti. Egha Jop uan namakaba ko me osimtizir a batozir kamin mingarim bagha migirigiar ruarim gami.

Jopin namakaba Israelian nighnizir ghurimin gin zui. Me ghaze, gumazir arazir aghuibagh amibara, God deravira me gami. God osimtizim gumazim daningti, e fogh suam, gumazir kam arazir kuram gamizi, God an arazir kuram akirasa osimtizim a ganidi. Kamaghin Jopin namakar 3plan kaba ghaze, Jop uan arazir kuram ateghti, God faragha a gami moghin, ua deravíram a damuam. Ezi Jop kamaghin fo, a gumazir Godin damazimin derazim. Egha Godin damazimin arazir kuratam gamizir puvatizi, God osimtizir kaba a ganingi.

Jop puvira God a gamizir bizir kabagh nighnigha, azangsizir ekiaba iti. Ezi da kamakin, "Godin Araziba manmaghin ti? An arazir aghuibaram ami, o? Nighnizir gavgavim Godin ikia an apengan itir arazim, an daghem manmaghin gumazamizibar ikirimirim bativam?" Jop uan nighnizir gavgavim ataghizir puvati, egha a uan azangsiziba God damuan atiatir puvati. Jop, ziar aghuir kam, Godin damazimin derazir gumazim, a uam a iniasa bar ifonge.

God deragha bighavira Jopin azangsizir gavgaviba ikarazir puvati. Egha a uan gavgavir ekiam ko uan fofozir ekiam Jopin aka. Ezi Jop, Godin migirigiar kam baregha ghaze, ki paza God gami. Nan aningagharim bar ekefe, ezi ki akar kurabar ni mikeme.

Akinafarir kam, bar abuan, God ua deravira Jop gamigha, Jopin namakabar atari. Nighnizir me Jopin osimtizimin mingarim gata mikemeziba, da derazir puvati. Akinafarir kam kamaghin en akakasi, e kamaghin mikiman kogham: E Godin nighnizim ko araziba bar moghira dagh fogha gifa. God an Ekiam. Ezi an nighnizim ko fofozim, e gumazamiziba, en nighniziba ko fofoziba bar dagh afira.

Jop dughiar kuram bato

(Sapta 1--3)

God ko Satan, Jopin arazibav gei

1 Bar fomira, Usin nguazimin itir gumazir mam, an ziam Jop. A gumazir bar aghuim, egha Godin damazimin arazir kuratam itir puvati. A Godin atiatia an apengan ikiava an ziam fava, zurara akirim arazir kurabagh asi.

2 An amuim a bagha otarir 7pla ko guivir 3pla bate.

3 A uaghan 7,000plan sipsipba ko, 3,000plan kamelba ko, 1,000plan bulmakauba ko 500plan donkin amebaba iti. Egha a ingangarir gumazir aviriba ko ingangarir amizir aviriba iti. Bizir kaba bagha gumazamiziba bar an ziam fe, ezi a kantrin aruem anadi naghin itibar gumazibagh afiragha ziar bar ekiam iti.

4 Ezi Jopin otariba zurara ghua dughiar me vaghvagha uari bagha misevezibar, uan dipenibar isar ekiabagh ami. Men tav isam damuamin dughiam, a uan aveghbuaba ko, uan amizir 3plan diaghti me izi a ko damam.

5 Isabar dughiabar girara, Jop zurara akaba amadima, me an dipenimin izi. Egha me Godin damazimin zueghasa, a me bagha ofabagh ami. A bar mizaraghara dikavigh vaghvagh me bagha asiziba bar isia mighirir ofabagh ami. A zurara arazir kam gami. A kamaghin nighnisi, me ti uan navir averiabar aven ti arazir kuram gamua paza Godin mikemeghama. Egha nighnizir kam bangin, a me bagha ofabagh ami.

6 Dughiar mamin Godin Nguibamin itir enselba iza Ikiavira Itir Godin damazimin uari akufa. Ezi Satan uaghan iza men tongin iti.

7 Ezi Ikiavira Itir God kamaghin an azara, "Ni managh ikegha izav oto?"

Ezi Satan kamaghin a ikara, "Ki nguazimin danganir vamiran itir puvati. Ki arua nguazir kamin danganiba bar dar mangigh izegh gami."

8 Ezi Ikiavira Itir God Satanin azara, "Ni ti nan ingangarir gumazim, Jopin ganiz, o? Jop, a bar gumazir aghuim, egha nan damazimin arazir kuraba puvati. A nan atiatiava nan apengan ikia nan ziam fava, zurara akirim ragha arazir kurabagh asi. Nguazir kamin danganiba bar gumazitam an min itir puvati."

9 Ezi Satan kamaghin Godin akam ikaragha ghaze, "Ni deravira Jop gami, kamaghin a ni baghavira iti. Ni ghaze, Jop nin dafarimin bizir aghuitam inighan kogh,

---

1:1: Jenesis 22:12; Esekiel 14:14; 14:20; Jems 5:11 **1:6:** Jenesis 6:2 **1:8:** Diboboniba 12:7; Josua 1:7; Jop 2:3; 42:7-8 **1:9:** Akar Mogomem 12:10

egh ti nin apengan ikiam, o? Ki ghaze, ti puvatigham.
10 Ni zuraram a ko, an amuiroghboriba ko, an biziba deravira dar gari. Mati, gumazim divazir bar gavgavimin aven iti. Ni zurara deravıram a gamua bulmakauba ko asizir aviriba a ganingizi, da a itir nguazim bar a gizifa.
11 Kamaghin, ni uan agharim aminegh, a da bizir aghuir kabagh asighasigh da agivagh, egh ni ganti an akar bar kurabar ni mikimam."
12 Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Satan migei, "Ni gan! Ki bizir aghuir kaba bar da isa nin agharim gati. Ni an biziba manmaghin dar amusi, dar amu. Egh Jop uabi, ni paziva a damuan marki." Ezi Satan Ikiavira Itir Godin akam baregha anetegha ghu.

Dughiar namba 1in Satan osimtizim Jop ganingi

13 Dughiar mamin, Jopin otariba ko guiviba, me uan avebamin dipenimin isar ekiam gamua dagheba ko wainin dipaba api.
14 Ezi ingangarir gumazir mam ivegha Jop bagha izegha kamaghin a geghari, "E akunimin ingarima, bulmakauba nguazim abizima, donkiba men boroghira graziba api.
15 Ezi Sabean gumaziba zuamiram otivigha uan midorozir sababar ingangarir gumazibav soghezi me ariaghire, ezi me bulmakauba ko donkiba inigha ghue, ezi ki uabira miseveaghirigha arav ghugha ni mikimasa izi."
16 Gumazir kam migiavira itima, ingangarir gumazir igharazim otogha iza kamaghin migei, "Onimarir dafam, Godin avimin min overiamin ikegha taghtagha izaghira, sipsipba ko dagh eghuvir ingangarir gumaziba bar men isizi, me ariaghire. Ezi ki uabira osimtizir kamin miseveaghirigha arav ghugha ni mikimasa izi."
17 Gumazir kam migiavira itima, ingangarir gumazir igharazir mam uam otogha iza kamaghin migei, "Kaldian 3plan gumazir okoruaba iza nin kamelba okemegha, nin ingangarir gumazibav soghezi me ariaghire. Ezi ki uabira ki miseveaghirigha arav ghugha ni mikimasa izi."
18 Gumazir kam migiavira itima, ingangarir gumazir igharazir mam uam otogha iza kamaghin migei, "Nin otariba ko guiviba, nin otarir ivariamin dipenimin isar ekiam gamua dagheba ko wainin dipaba api.
19 Ezi aminir dafam zuamira dikavigha gumazamiziba puvatizir danganimin ikegha iza, me itir dipenimin 4plan mikebabagh ivarazi, a dipirigha me misoghezi, me ariaghire. Ezi ki uabira miseveaghirigha arav ghugha ni mikimasa izi."
20 Ezi Jop kamaghin oregha bar osemegha, dikavigha uan korotiar ruarim abigha uan dapanim gise. Egha Godin damazimin tevimning apirigha, uan guam nguazim mituagha Godin ziam fe.
21 Egha a kamaghin migei, "Nan amebam na batezir dughiamin, ki bizitam inigha izezir puvati. Ki bibiamra ize. Egh kamaghira, ki aremegh pura mangam. Ikiavira Itir God uabi bizir kaba na ganigha, egha datirighin ua da ini. Kamaghin, ki an ziam fe."
22 Egha osimtizir kamin aven, Jop paza Godin mikemegha arazir kuratam gamizir puvati. An akatam God gasir puvati.

2

Dughiar namba 2 Satan osimtizim Jop ganingi

1 Dughiar igharazir mam, enselba ua iza Ikiavira Itir Godin damazimin uari akufa. Ezi Satan iza uaghan men tongin ti.
2 Ezi Ikiavira Itir God an azara, "Ni managh ikegha izav oto?"
Ezi Satan kamaghin a ikara, "Ki nguazimin danganir vamiran itir puvati. Ki arua nguazir kamin danganiba bar dar mangigh izegh gami."
3 Ezi Ikiavira Itir God an azara, "Ni nan ingangarir gumazim Jopin ganiz, o puvati? A gumazir bar aghuim, egha nan damazimin arazir kuraba puvati. A nan apengan ikia nan ziam fava, zurara akirim ragha arazir kurabagh asi. Nguazir kamin danganiba bar, gumazitam an min itir puvati. Ezi ni na apezepera na abirazi, ki ni ataghizi ni puram osimtizim a gati. Ezi a na ataghizir puvati. A fomiram ami moghin nan gin ghua kamaghira iti. An arazir kuratam gamir puvati."
4 Ezi Satan kamaghin a ikaragha ghaze, "Guisi? Ki ghaze, gumazitam deravira ikisi, uan biziba bar da ateghiva ua uan ikirimirim givezam.
5 Kamaghin, ki ghaze, ni uan agharim aminegh an namnam ko agharibagh asighasigh, egh ni ganti, an nin damazimin bar paziviра ni mikemegham."
6 Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Satan migei, "A dera, ki a isa nin agharim gati. Ni arazir manamin a damusi ifuegh, ni a damu. Egh ni a misueghti an aremeghan bar marki."

1:11: Jop 2:5; 19:21 **1:21:** Jop 2:10; Fofozir Gumazim 5:15; 1 Timoti 6:7 **2:3:** Jop 1:1; 1:8; 9:17; 27:5-6

7 Egha Satan Ikiavira Itir God ategha
azenan ghua duar bar gavgaviba Jopin
mikarzim gariki. Da an dagarimningin
apengan ikegha ghua an dapanimin tu.
8 Ezi Jop dikavigha nguibar ekiamin
azenan, uan osimtizim akaghasa dan-
ganir me bizir kuraba makurimin ghua,
averenimin tongin aperaghav iti. Egha
nguazir miner akuar mamin suiragha uabi
isavira iti.
9 Ezi an amuim ghua an gara kamaghin
a migei, “Manmaghin amizi ni Godin
suiraghavira iti? Ni anetakigh, egh an ziam
gasighasigh, egh aremegh.”
10 Ezi Jop kamaghin uan amuim ikara,
“Bar puvatigham. Ni amizir onganir mamin
min migei. E bizir aghuariba God dama da
isi. Egh manmaghsu an osimtiziba uaghan
e daningti, e da inian kogham?”
Guizbangira, osimtizir kaba Jop bativizir
dughiamin aven, an akar kuratam God
mikemezir puvati.

Jopin namakar 3pla izava an gari

11 Ezi Jopin namakar 3pla, osimtizir ku-
rar a batozim baregha, a bagh mangi an
ganasa akam misoke. Men ziabar kara:
Elifas a Teman nguibar ekiamin gumazir
mam, ezi Bildat a kantri Suhan gumazir
mam, ezi Sofar a kantri Naman gumazir
mam. Me dikavigha uan nguibaba ategha
uari akuvagha Jopin apangkuva gavgavim
a daningasa zui.
12 Me izavira ikia saghuiamin tuivigha
an garima, an mikarzim bar ikuvizi, me
deraviram a gifozir puvati, a guizbangira
Jop o, gumazir igharazim. Egha me puvira
pamten azia, uan korotiar ruariba abigha
nguazir mineziba isa pin da akurima, da
izaghiri men dapanibagh isin iri.
13 Egha me a ko 7plan arueba ko 7plan
dimagaribar nguazimin apiaghav ikia
garima, a mizazir dafam isi. Kamaghin
amizi, me a ko migirigiar tam gamir puvati.

3

Jop dughiar amebam a batezimin atara migei

1 Egha 7plan dughiabar gin, Jop bizibav
gia amebam a batezir dughiam pazava a
migei.
2 A kamaghin migei:

3 “Kamaghin deraghai, dimagarir nan
afeziam ghua nan amebam koma
akuizi, a nan navim asangizim, God
dughiar kam bar a kuavaremeghai.
Dughiar amebam na batezim, a
dughiar kam bar a gin amadaghai.
4 God dughiar kam gamizi a bar
mitarmangizi deraghai.
Pin Itir God, aruem ataghizi, a dughiar
kam gisiraghan kozi deraghai.
5 A dughiar kam gamizi a bar mitarmegha,
ghuariar piziba overiam avaraghiva
aruemin angazangarim bar
anepazazi, kamaghin deraghai.
6 Dimagarir ki borimin otozi amebam nan
navim adaimin, mitarmer dafam
anevarazi deraghai.
God dimagarir kam kalendan dughi-
abar tongin anetizir puvatizi der-
aghai.
Kamaghin, gumazamiziba iakinibar
aruer igharazibar tongin a diborir
puvatighai.
7 Gumazamiziba uarir ikiava bar akongezir
arazim dimagarir kamin a gamizir
puvatizi, deraghai.
Dimagarir kamin amiziba boriba
batezir puvatizi, kamaghin deraghai.
8 Ki ghaze, gumazamizir akavsiabar on-
garimin itir bizibav geir gavgavim
itiba,
ko gumazir asem Leviatan fer gav-
gavim itiba,
me akar kuraba dughiar kam
ganingizi, ti deraghai.
9 Dimagarir kamin aminim pirigha mam-
aghira itima, aminim itir mikovezir
anadiba isian koghai,
ezi aminim itir angazangarir faragha
otivim otoghan koghai, kamaghin de-
raghai.
10 Dimagarir kam, nan amebamin borir
mitarim dukuazir puvatizi, ki
datirighin osimtizir dafamin aven iti.
Kamaghin, ki ghaze, dimagarir kam
ikuvigha deraghai.

11 “Manmaghsua, ki uan amebamin navir
averiamin itir dughiamin aremezir
puvati?
Manmaghsua, amebam na batir
dughiamin, ki aremezir puvati?
12 Tizim bagha amebam na isa uan apozim
gatigha
otem na ganingi?
13 Ki ovegha datirighin ti navir amirizimin
ikia,
egha akuava avughsai.
14 Ki ti atriviba ko men fofozir gumaz-
ibar min aremegha avughsa deravira
ikiai.
Me nguibar ekiar ikuviziba uari bagha
ua deraghavira dar ingarigha gifa.
Egha me uaghan ariaghiregha,
datirighin avughsa iti.

2:10: Jop 1:21-22; Onger Akaba 39:1; Jems 5:10-11 **3:1:** Jeremaia 20:14-18

15 Gumazir aruar gol ko silvan uan
dipenibagh arighizi, da bar izivaziba,
me datirighin bar ovea ghue.
Ki men min deravira dakuasa.
16 Kamaghin deraghai, ki amebamin navir
averiamin aven aremegha,
aruemin angazangarimin ganighan
koghai.

17 "Gumazamizir Oveaghuezibar
Nguibamin,
gumazir arazir kurabagh amiba
datirighin arazir kabagh amir puvati.
Ezi gumazamizir amiraziba der-
aghaviram avughsi.
18 Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibamin,
kalabuziaba datirighin amiraghirigha
nimira iti.
Me uan gumazir me dikabira men
garibar dimdiaba barazi puvati.
19 Danganir kamin, gumazamizir guar
aviriba iti.
Gumazir kiniba ko gumazir ziaba itiba,
me bar moghira an iti.
Danganir kamin, pura ingangarir gu-
mazir kiniba, me ua uan gumazir
men garibar apengan itir puvati.
Me firiaghiregha gifa.

20 "Ki kamaghin azai, God gari, gumazamiz-
iba osimtiziba ko dughiar kurabar
itima,
a tizim bagha me ataghirazima me
angamira iti?
21 Gumazamizir kabanang aremeghasa bar
ifonge, ezi ovevem me bativir puvati.
Me ovevem buria puvira ingari,
mati me nguazimin modozir bizir
ivezir bar pin kozim bagha
nguazim gutui.
22 Me ovevem batozir dughiamin,
me matmatiamin gara bar akonge.
23 God gumazir kabar tuaviba bar ada piri,
ezi me mangamin tuaviba monge.
Ezi me fozir puvati, me manmaghin
damuam.
Ki kamaghin azai, Tizim bagha God me
ataghizi ikirimirir angamira itimin
angazangarim men iti.

24 "Nan navir averiam ara mamaghira iti,
ezi ki dagheba apir puvati.
Ki pazavira uabi baragha, zurara diava arai.
Ezi nan navir osimtizim, mati dipam
afemozibagh izivagha emira zui.
25 Guizbangira, bizir ki atiatiba,
da na bativigha gifa, egha na
gasighasisi.
26 Kamaghin, ki navir amirizimin itir puvati.
Egh nimira daperagh iki avughsan
kogham.

Bar puvati. Osimtizimra na gizifa."

Elifasin migirigiar faragha zuim

4

(Sapta 4--5)

God gumazir aghuibar akurvagha, gumazir kuraba dikabiri

1 Ezi Elifas, Jopin migirigiam baregha ka-
maghin migei:

2 "Jop, ki tong mikemegham.
Ki ni mikimti, ni nan ataram, o pu-
vatigham?
Ki pura ikian kogham.
3 Ni oragh. Ki fo, ni nighnizir aghuiba gu-
mazamizir avirim ganingi,
egha gavgavim gumazamizir
osimtizibar aven itibagh aningi.
4 Gumazamizir osimtizibar aven ikia irez-
iba,
ni migirigiar aghuiba me ganiga, ua me
ghufezi me tuivigha gavgafi.
5 Ezi noka, datirighin dughiar kuram ni ba-
tozi,
ni digavir kuram gamigha atiatia nin
nighniziba ikufi.
6 Ni nighnizir gavgavim Godin ikiava, an
ziam fava, an atiatia an apengan iti.
Ni zurara arazir aghuibagh amir gu-
mazim.
Kamaghin datirighin, ni nighnizir bar gav-
gavim an iki,
egh a mizuamti a nin akuragham.

7 "Jop, ni nighnigh,
gumazir arazir aghuibagh amua, egha
osimtizitam gumazitam gatizir pu-
vatizitam,
osimtizitam batogha aremez, o?
Ti Puvati.
8 Ki gari, gumazir arazir kurar aviribagh
amiba,
gin osimtizir aviriba ko dughiar kuraba
me batifi.
Egha mati, gumazim azenimin in-
garigha dagher aghuim azenimin
anekaragha dagher aghuim asi.
Ezi gumazim dagher kuram akaragha,
dagher kuram asi.
9 Gumazir arazir kurabagh amiba, God men
aningagha me gasighasigha bar me a
gefi,
mati aminir gavgavim ivaima, avim ru-
arimin itir temebar isia bar da gifa.
10 Gumazir kuraba gumazir igharazibagh
asighasizir dughiabar me bar
akonge,

3:21: Akar Mogomem 9:6

mati laionin gavgaviba, me asizim
misoghezir dughiamin pamten
tiarim akara dazeri.
Ezi God gumazir kaba abira, egha puv me
gasighasisi.
Ezi me mati atariba dipiraghirezir
laionba, me uam asizibav soghti da
arimighiran gavgaviba puvati.
11 Kamaghin amizi, me mati laionin gavgav-
iba dagheba puvatigha ariaghiri,
ezi dar nguziba tintinibar zui.
Ezi kamaghira, gumazir arazir kurabagh
amiba arazir kamra me bativam.”

Godin damazimin gumazitam derazir puvati

12 Egha Elifas ua kamaghin migia ghaze:

“Dughiar mam sighsirir akar mam
mogomemin iza
nan kuarim giraghu.
13 Gumazamiziba dimagarimin pamten
akuir dughiamin,
ki migirigiar kam ini.
Ki akuava onganigha itima
nighnizir avirim tintinimin nan da-
panimin aven izi.
14 Dughiar kamin, atiatim na avarazi,
nan mikarzim nighava agoi.
15 Ezi aminir muziarim iza nan guam
seregha zui.
Ezi ki puviram atiatima nan
mikarzimin ariziba dikafi.
16 Ki bizir mamin garima, a nimira tughav
iti.
Ezi ki deragha fozir puvati, kar bizir
tizim.
A nimira tughav ikia niginiba puvati.
Ezi tiarir dozim kamaghin migei,
17 ‘God gumazamizibar ingarizi me an apen-
gan iti.
Kamaghin, tav ti Godin damazimin de-
raghan kogham.
A ti Godin mirara zueghan kogham.
Bar puvati.
18 E fo, enselba God ko ikiava an ingangarim
gami.
Egha dughiar maba me deravira uan
ingangarim gamir puvati.
God men arazir mabar garima, da der-
azir puvati.
19 Ezi gumazamiziba, me nguazir kamin
bizir kiniba.
Ezi ni ti ghaze, me enselbagh afiragh
Godin damazimin deravira ikiam?
Puvatigham.
God nguazim inigha gumazibar ini-
vafizibar ingari,
ezi me zuamiram ariaghiri, mati gu-
maziba bughiraviaba dikabiri.
20 Gumazim mizarazimin deravira ikegh
egh guaratizimin oveghti,
gumazamizir igharaziba uam a
ginighnighan kogham.
21 Gumazamiziba tighar nighnizir aghuim
ko fofozim iniamin dughiamin,
ovevem zuamira me bativima, gumazir
igharaziba men bizir aviriba isi,
mati gumazim averpenim ikezir
beniba firizi a zuamira de-
giaghiri.’ ”

5

1 Egha Elifas ua kamaghin migia ghaze:

“Jop, ni akurvazim bagh dim!
Tina nin tiarim baregh izam? Ti pu-
vatigham.
Enselin tam ti nin akurvaghasa nighnisi
o?
2 Gumazitam onganigh nighnizir aghuim
puvatigh arazir aghuim damuan
koghiva,
zurara navim ikuv aningaghiti, an
arazir kam a damuti an aremegham.
3 Ki gari, gumazir onganir arazir kurabagh
amiba, me deraghavira uan dangani-
bar iti,
ezi ki zuamira me gasighasighasa Godin
deima, a me gasighasiki.
4 Eghti men boriba deravira ikiamin tu-
aviba puvatigham.
Eghti kotin aven gumazir kuraba
me abinamin dughiamin, namakar
kotin aven men akurvaghamiba
puvatigham.
5 Gumazamizir dagheba puvatigha kuariba
piriba,
me izi gumazir kurar kabar azenibar
dagheba iniam.
Egh me uaghan benir ataghataribar aven
itir dagheba sara iniam.
Egh me uaghan men dagiaba ko bizir
igharaziba sara inisi nighnigham.*
6 E fo, arazir kuraba ko osimtiziba, daghe-
bar min nguazimin anagav otivir pu-
vati.
Bar puvati.
7 E gumazamiziba, e uari osimtizir e ba-
tivibar mingariba.
E uari osimtizibagh amima, da otifi,
mati itam isia afuaghira, avir muziarib-
agh asavamadi.”

God dughiar kuramin, ni geghuvam

8 Egha Elifas migia ghua ghaze:

“Ki ti ni aragha, osimtizir ekiaba atera ikiai,
ki da agivasa God gakaghora a ko
migiai.

4:13: Jop 33:15 * **5:5:** Hibrun akam deragha migirigiar kamin mingarim abighizir puvati.

9 A digavir kuram gamir bizibagh amima e
da tuisighan asa.
Da bar en nighnizibagh afirazi, e der-
agha dagh fozir puvati.
10 An amozim amadima,
a nguazim giza dipam isa azeniba ko
bizibagh anidi.
11 A ziar ekiaba, ziaba puvatizir gumaza-
mizibagh anidi.
Egha azia naviba ikuvir gumazamiz-
ibar arareba agiva me gamima,
me ua deragha bar akuegha iti.

12 "Ifavaribagh amir gumazamiziba,
a men nighniziba onganim dagh anidi,
ezi me damuasa ifongezir arazibagh
amir puvati.
13 Gumazamizir maba pazi igharaz darazir
amuasa, arazir kurar guar aviribagh
nighnisi,
ezi God men arazir kabagh amima da
meraram asighasisi.
Mati gumazim asizim bagha ivem atigha,
egha a uabi ivemin aven ghu.
Egha bizir me damuasa migeiba, da
pura ghua gifa.
14 Men nighniziba bar davdavizi, me
bizitam damighan kogham.
Aminim tiraghti aruem bar anangti,
me mitarmer ekiamin iti moghin, me
tuavir zuimin ganan kogham.
15 Ezi God gumazamizir biziba puvatizibar
akurvasi.
Ezi gumazir ekiar gavgaviba itir kaba,
me pura biziba,
me onganarazibagh amir gumazamiz-
ibagh asighasighan kogham.
16 Kamaghin, onganarazibagh amir gu-
mazamiziba nighnizir gavgavim God-
in ikia, uarir akurvaghasa a mizua iti.
Eghti gumazir arazir kurabagh amiba
pazi me damuan kogham.

17 "Ni oragh. Godin Gavgaviba Bar Itim,
gumazitamin arazim akirmighti, gu-
mazir kam, a bar akongegham.
Kamaghin amizi, God ti ni
akirmighasava ami,
ezi ni an aghuzir akaba baragh egh
akirim ragh a gasan marki.
18 E fo, God osimtizim ko mizazim gumazi-
tam danigh,
egh a damighti, a gin ua ghuam-
aghegham.
19 Dughiar bar aviriba, a nin ganti,
ni osimtizimin aven ikiti, a nin
akuragham.
Eghti bizir kuratam ni gasighasighan
kogham.
20 Eghti mitiriar ekiamin dughiamin, a
dagheba ni daningti, ni deraghvira
ikiam.
Egh midorozimin dughiamin a ni
geghuvti, nin apaniba ni misueghti
ni aremeghan kogham.

21 "Apaniba akar ifavaribar nin ziam
gasighasighsi damuti, God nin
akuraghti, men akaba ni abiraghan
kogham.
Eghti bizir kurar ni gasighasighamiba
otivti, God ni geghuvti, ni atiatingan
kogham.
22 Mitiriar ekiamin dughiam ko dughiar ku-
ramin, God ni geghuvam, eghti ni
navir aghuim iki bar akuegham.
Egh ni nguazir kamin itir asizir atiabar
atiatingan kogham.
23 Egh nin azenir ni ingarim, dagiatam an
aven ikian kogham.
Eghti asizir atiaba ni ko navir
amirizimin iki deraghvira ni ko
ikiam.
24 Eghti ni fogham, nin biziba bar der-
aghvira iti,
egh ni navir amirizimin iki uan purir-
penimin aven daperaghiv ikiam.
Egh ni ganti, nin sipsipba bar ikiti,
tam oveghan kogham.
25 Ni uaghan kamaghin fogham, nin boriba
bar avirasemegham.
Nin ovavir boriba avirasemegh, tintini-
bar nguazimin grazibar min ikiam.
26 Egh ni gavgavigh iki mangi bar
ghurighiva, ovegham,
mati rais aghoramin dughiam otozi, gu-
mazamiziba rais aghora an oviziba
isi.
27 Jop, ni oragh. E deravira bizir kabagh
nighnigha kamaghin fo, da bar
guizbangira.
Migirigiar kam, ki nin akurvaghasa a
gami,
ni deravira kuarim atigh
migirigiam baregh, nighnizim
inigh."

Jop Elifasin akam ikara

6

(Sapta 6--7)

Jop mizazir ekiam isavira iti

1 Ezi Jop kamaghin Elifasin akam ikarvasi:

2 "O, ki uabin apangkufi.
Ki ti uan navir osimtizim ko osimtizir
na batoziba bar da isi, skel tam
datigham!

5:11: Jop 22:29; 36:7 **5:13:** 1 Korin 3:19 **5:17:** Onger Akaba 94:12; Aghuzir Akaba 3:11-12; Hibru 12:5-6 **5:18:** 1 Samuel 2:6; Aisaia 30:26; Hosea 6:1

3 Guizbangira, nan osimtizir kurar kaba,
ongarir dadarimin itir gigimin
osimtizim, bar a gafiragham.
Kamaghin amizi, ki atarava migirigiar
aviribagh ami.
4 Godin Gavgaviba Bar Itim, barir
marasinin kuram itibar na gasi.
Marasinin kurar kam nan namnamin
aven ghuzi, nan nighnizim ikufi.
God atiatim na daningamin bizir
guar aviriba amadi.

5 "Donkin atiaba ko bulmakauba, damamin
graziba ikiti,
da diman kogham. Bar puvatigham.
6 Eghti dagher isingtiziba puvatiziba, e ti
pura dar amam o? Puvati.
E faragh amangsizim dar atigh, egh dar
amam.
Ezi tuarir aroriamin dipar kinim a
isingiz o? Bar puvati.
7 Nan navir averiam dagher kamaghin
garibagh ifongezir puvati.
Da mati nan damazimin bar ikuvizir
dagheba.*

8 "Oio, ki kamaghsua, God nan azangsizim
baregh,
nan azangsizimin mirara bizir kam
damuam.
9 Ki kamaghsua,
God na dikabiragh pamten na misoghti
ki aremeka.
10 Ki fo, ki akirim ragha Godin akam
gasarazir puvati,
a Godin Bar Zuezim.
Kamaghin, ki mizazir ekiam isa are-
meghamin dughiam, ki kamagh
mikim suam, a dera, pura bizim,
ki bar akuegh uabi fi uabi akunam.†
11 Nan gavgaviba bar gifa,
ezi bizir aghuir manatam uam na ba-
tivsi ki a mizuamam?
Egh ki bizir tizim bagh ua iki navir amirizim
ikiam?
Nan ikirimirim givaghti, deragham.
12 Ni ghaze, nan gavgavim ti, bras ko
dagiamin min iti, a?
Bar puvati.
13 Bar guizbangira, nan gavgavim bar
givazi,
ki manmaghin uabi uabin akur-
vaghamin bizitam damuam? Bar
puvati.

14 "Gumazim osimtizir ekiam itir dughiam,
an namakar aghuiba a ko ikia bar an
apangkufi. Arazir kam dera.
Gumazamizir uan namakabagh ifongezir
puvatiziba,
me uaghan Godin Gavgaviba Bar Itimin
atiatia an apengan itir puvati.‡
15 Ki garima, ia nan namakaba ia bar der-
aghavira na gifari.
Ia mati amozim izi puvatizi daghuriba
dake.
16 Amozir dughiamin daghuriba izevegha
pamtemin emiri.
17 Egha aruemin dughiamin daghurir kaba
bar dakegha dipaba puvati.
18 Dughiar maba gumaziba uan kamelin
biziba ateriba ko, tuaviba
ataghiragha tuavir igharazibar zui.
Egh me dipaba puvatigh, tuavim
ategh mangi daghurir kabar dipaba
buriam.
Eghti dipar kaba dakeghti, me pura gu-
mazamiziba puvatizir danganimin
daru mangi arimighiregham.
19-20 Teman nguibar ekiamin gumaziba ko
Sabean gumazir biziba amadiba,
uaghan kamaghiram ami.
Me ghaze, dipaba daghurir kabar
ikiama, egh me uan kamelba inigh
mangiti me dipabar amam.
Ezi me daghuribar garima, da bar dakezi,
me digavir kuram gami.
Egha men nighniziba bar derazir pu-
vatigha okam nighnisi.
21 Ia ti uaghan daghurir dakezir kabar min
ami.
Ki ghaze, ia ti nan akurvaghasa ize,
ezi ia nan garima, ki ikuvigha
itima, ia bar puviram atiati.
22 Manmaghin ami?
Ki fomira bizir aghuitam uabi
daningasa ti ian azara?
O, ki ti dagiabar uabin akurvaghasa
gumazir igharazibar azagsighasa, ia
apezepere?
23 O, ki ti apanibar dafaribar uabi iniasa ian
azara?
O, ki atrivir kuramin dafarimin uabi
givezasa ti ian azara?
Bar puvati.

24 "Aria, ia nan sure damuti, ki arazir kurar
amiziba deragh dagh fogham.
Egh ki akam dukuagh iararam or-
agham.
25 E fo, fofozir gumazim guizin akam
mikimti, an migirigiaba gumazir
igharazibar nighnizibar amuti,
me nighnizir gavgavim dar ikiam.
Ezi ia puram akam arai.

* **6:7:** Ves 5 ko 7 ghaze, Jop kamaghin akar isin zuim gami, Elifasin akam tong nan akurvazir puvati, mati daghem isingizir puvati. Kamaghin amizi, ki uan akabar gun migiavira iti. † **6:10:** Hibrun akam, vezin kam deragha a migeir puvati. ‡ **6:14:** Hibrun akam, vezin kam deragha a migeir puvati.

Ian akaba deravira nan arazibar
osimtizitamin gun migeir puvati.
26 Osimtizir kam bar na gasighasiki.
Kamaghin, nan migirigiaba derazir puvati.
Ezi ia ghaze, da aminimin min pura ivai.
Egha ia ghaze, ia ti na akirigham? Bar puvati.
27 Ki ghaze, ia ti borir asaghasazibagh eghuvamin gumazim amisivisi, satu gikararangam.
Egh ia dagiaba inisi, ti uan namakaba amangam.

28 "Aria, e uari, ia deravira gan na tuisigh.
Ia fo, ki ia gifarir puvati.
29 Ia migirigiar kaba ko arazir derazir puvatiziba atakigh,
egh ia arazir aghuimra gin mangi nan araziba tuisigh.
Ki arazir kuratam gamizir puvati.
Kamaghin amizi, ia pazi na ginighnighan marki.
30 Ia ti ghaze, nan migirigiam derazir puvati.
Egha ia ti ghaze, ki fozir puvati arazir manam dera,
o arazir manam ikufi.
Bar puvati."

7

1 Egha Jop ua kamaghin migia ghaze:

"O God, e nguazir kamin itir ikirimirim a kamaghin iti, gumazamiziba bar puvira ingar ikiam,
mati gumaziba ingangarim damuasa e amikirvagha zui.
Egha mati gumazim uan ingangarir ivezim iniasa uabi abiragha,
bar pamten ingaravira iti.
2 E mati ingangarir gumazir kinibar min, danganir dughuaziba itibar ikiasa ifonge.
Egha e mati ingangarir gumazim ivezim iniasa ingarigha ivezim bagha mizua iti.
3 God nguazimin ikiasa na amisevegha na gamizi,
iakiniba iza zuima, nan ikirimirim mati pura bizir kinim,
egha mingarir aghuim puvatigha kamaghira iti.
Ezi zurara dimagaribar, nan navim osemegha ikia derazir puvatigha kamaghira iti.
4 Ki misiamin akua egha aminim zuamira tiasa ki ifonge.
Ezi dimagarim bar ruarazi, ki misiamin uabi gighavkiravira itima, aminim tira.
5 Ezi apizir muziariba ko nguazir mineziba, korotiabar min, nan namnam bar a noke.
Ezi duar akaziba zuamira nan duaba avezi,
duabar ganganiba, misingizi moghin gari.
Ezi duaba zuamira ua biaghiregha, mitiziba uam otifi.
6 Ezi uaghan, mati amizim zuamira mitarim girighizi moghin,
nan dughiar ki nguazimin itiba, da iza zuamira zui.
Ezi nan ikirimirim derazir puvatigha kamaghira iti.
Ezi nan nighnizim ghaze, ki ua deraghan kogham."

Jop uan osimtizimin God migei

7 Egha Jop ua kamaghin migia ghaze,
"O God, ni fo, mati gumazim ghuariam sue moghin, nan ikirimirim a bar otefe.
Ezi nan damazim ua bizir aghuir na bativamibar ganan kogham.
8 Gumazamiziba datirighin nan gari, me gin ua nan ganan kogham.
Ni nan ganvira ikiti, ki pura puvatighti, ni ua nan ganan kogham.
9 Gumazim aremegh, Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibamin mangam,
mati ghuariam ua overiamin itir puvati, a uan danganim ategha ghu.
Nguibar kamin itir gumazim a ua izeghan kogham.
10 A ua izi uan dipenimin mangan kogham,
eghti an adarazi a gin amadagham.

11 "Kamaghin amizi, ki bizir kam ginighnighamin dughiamin, ki uan akam dukuaghan kogham.
Ki osimtizir bar ekiam aterima nan navir averiam bar puviram arai.
Ki uan duamin aven bar oseme, kamaghin amizi, ki mikimam.
12 Manmaghin amizi, ni zurara kalabuziamin min na geghufi?
Ni ti ghaze, ki ongarimin itir kuruzir asem, egh ki bizibagh asighasigham.*
13 Ki ghaze, ki ti dakuam,
egh kamaghin ki uan mizazir kam gin amadagham.
14 Puvati, ki akuir dughiamin, ni atiatir irebar kuraba nan akakasi,
ezi ki aser guar igharazibar gari.

* **7:12:** Fomira gumazir maba kuruzir aser ongarimin ikia bizibagh asighasizimin eghaghanim men iti. Ezi God a isa kalabus gatigha an gara iti. Egha eghaghanir kamin akar igharazir maba da Jop 9:13 ko 26:12-14in iti.

Arazir kamin, ni na gamizi ki bar
atiatingi.
15 Ki kamaghin uabin apangkuvigha ghaze,
me nan firim dafazi ki aremegha der-
aghai.
Ki iki uan mikarzimin, uam osimtizir
kaba ateran aghua.
16 Ki bar amira.
Ki ua nguazir kamin ikian aghua.
God, ni osimtizim ua na daningan marki.
Nan dughiam bar otefe,
kamaghin, ni na ateghti ki pura
ikiam.

17 "E gumazamiziba, e bar bizir tiziba, ni
zurara puviram e ginighnisi?
Tizim bagha ni zurara en garavira iti?
18 Tizim bagha ni zurara mizarazibar en
araziba tuisisi?
Egha ni manmaghsua en garavira ikia
avughsaziba puvati?
19 Ki kamaghsua, ni uan guam giragh tong
dughiar otevimin nan ganan marki,
eghti ki tong avughseka.
20 Nan arazir kuram ti ni gasighasighizi, ni
osimtizim na daningasavira nighnisi?
Ki mati asavamadir ababanimin min
itima, ni zurara uan afuzibar na
ginifi.
Ni gumazir e geghuvim, mati gumazir kal-
abuziabar suigha, me geghuvim.
Ezi ki ti osimtizir ekiam ni ganidi, o?
21 Ni manmaghsua nan arazir kuraba gin
amangan aghua?
Kiran oveghangin ki ovegh mozir
torimin irighiv ikiam.
Eghti ni na buriamin dughiamin,
ni nan apighan kogham."

Bildatin migirigiar faragha zuim

8

(Sapta 8)

Gumazir kuraba dughiar ruarimin ikian kogham

1 Ezi Bildat, a Suhan kantrin gumazir
mam, a kamaghin migei:

2 "Nin migirigiam a kamaghira iti, egha der-
azir puvatigha,
mati aminir ekiam ivai.
Ni dazoghin migirigiar kam ategham?
3 Ni ti ghaze, Godin Gavgaviba Bar Itim
guizin uan arazim gigha e gamir akar
dikirizibagh nighnizir puvati? Bar
puvati.
An arazir aghuiba, zurara kamaghira
iti.
4 Nin boriba ti arazir kuram Godin
damazimin a gamizi,
a men arazir kuramra uam me ikara.
5 Eghti ni uabi Godin Gavgaviba Bar Itim ko
ikiva,
a ko mikimiva uabin apangkuvsi an
azang.
6 Egh ni gumazir aghuir Godin damazimin
derazimin otogh bar zueghti, God izi
nin akuragham.
A ni damighti ni fomira uan dipenimin
ikezi moghin ikiam.
7 A bar bizir aviritaba ua ni daningti,
da bizir aviirir ni faragha ikezibagh afi-
ragham.
8 Ni inazir afeziar fomira ikezibar nighnizir
aghuibagh fogh,
egh men fofozim deraghviram a
tuisigh.

9 "E dughiar bar otevimra nguazimin iti,
mati nedazim aruem a gamizi a tu,
ezi ghuariam aruem apazazima a
zuamira puvati.
E boghimra otivigha fofozir muziarim
iti.
10 Fomira ikezir gumazamiziba fofozir
aghuiba ko nighnizir aghuariba iti.
Kamaghin, men nighnizir aghuiba ko
fofozir aghuiba nin sure damuam.

11 "Ighuruniba ko graziba ti dipaba pu-
vatizir nguazimin deragha aghui?
Bar puvati.
Da danganir dipaba itibar deraviram
aghui.
12 Ezi dipam dakezi, ighurunir kaba ko graz-
iba deragha aghuir puvati.
Gumazamiziba tighar da aghoramin
dughiamin, da suvighavira ikia
misingi.
Grazir maba grazir kabar min
zuamira midir puvati.
13 Gumazamizir akirim ragha God gasaraz-
iba,
me mati grazir kaba.
Me ikuvighamin tuavimin gin zui.
Me kamaghin nighnighan marki, me
deraghvira ikiam.
Puvati. Me ovengam.
14-15 Men nighnizir gavgavim ghaze, e de-
ravira ikiam.
Ezi puvati, me bar tuavir aghuim ataki.
Me mati gumazamizir onganiba bogho-
borirmin dipenimin suiragh an ghua-
vanangam.
Eghti boghoborir dipenim zuamira du-
tughti me pazavira iregham.
16 Gumazamizir kaba fomira mati grazir
gavgavibar min azenimin ike.
Me deraviram aghuima men biba
azenimin danganiba bar dar ghue.
17 Egha dagiabar suigha bar gavgafi.

7:17: Onger Akaba 8:4; 144:3; Hibru 2:6

18 Eghti gumazitam grazir kaba asighti, gumazamiziba foghan kogham,
fomira grazir gavgavir mam danganir kamin ike.
19 Guizbangira, gumazamizir akirim ragha God gasiba, me bar akongezir arazimin dughiam bar otefe.
Egh me arighireghti, igharaz darazi otivigh men danganim iniam.*

20 "Eghti gumazim arazir aghuibar amu, egh Godin damazimin arazir kuraba puvatighti,
God akirim ragh a gasan kogham.
Gumazir arazir kurabagh amim,
God an akurvaghan kogham.
21 Jop ni oragh, God nin arazibar ganti da deraghti,
a ni damighti ni navir aghuim ikiam,
eghti ni dimiva bar akuegham.
22 Egh a ni gifongezir puvatizir gumazamiziba abiraghti, me bar aghumsigham.
Eghti gumazamizir arazir kurabagh amiba, me uan biziba sara bar ovegham."

Jop Bildatin migirigiaba ikarvasi 9

(Sapta 9--10)

Jop, God ko akam akirasa

1 Egha Jop kamaghin Bildatin migirigiam ikara:

2 "Guizbangira, ki fo nin migirigiam, a guizbangira.
Gumazim Godin kotin otoghti,
God manmaghin gumazir kamin arazimin ganiva a mikim suam, a nan damazimin derazir gumazim?
3 Gumazitam God ko akabar uaning misoghti,
God 1,000in bizibar an azangsighti, gumazir kam azangsizir katam bar a ikaraghan kogham.
4 God nighnizir aghuim ko fofozim ko gavgavir ekiam iti.
Kamaghin, tinara a batuegh a gafiragham?
Gumaziba puvati.
5 Egh an aningagheghamin dughiamin,
a zuamira mighsiabagh isivaghsivazi, da zui,
egha bar moghira dagh asighasisi.
6 A nguazim gavgavim a daningasa bizibagh nobaghnobazima,
nguazim puvira ivazvasi.
7 A pura aruem mikemeghti, a isiraghan kogham.
A mikovezibar angazangariba apazaghti e dar ganan kogham.
8 A uabi overiam pin aneti.
Ezi ongarim dipirima, an a gisin arui.
9 God mikoveziba bar dar ingarizi,
da vaghvagha ziaba iti, mati Guezam ko Iavibam ko sautin amadaghan itir mikovezir igharaziba.
10 A digavir kuram gamir bizir guar aviribagh ami,
ezi da bar en fofozim gafira.
Ezi digavir kuram gamir arazir an amiba,
e da mengiva avegham.

11 "God nan boroghira izi na gitagh mangiti, ki an ganighan kogham.
12 A bizir tizim gifonge, a puram a iniam, gumazitam an anogoroghan kogham.
Eghti tina an azangam, Ni tizim gami?
13 God uan aningagharimin suizi puvati.
Rahap uan roroaba ko, a me gamizir arazim ni an gani.
God apanir kaba dikabirazi, me an apengan iti.
14 Ki gavgaviba puvati, egh tong Godin akam ikaraghan kogham.
Egh ki Godin kotin tugh, ki migirigiar manatamin a mikimam? Ki akaba puvatigham.
15 Ki gumazir arazir kurabagh amir puvatizim,
egh ki Godin kotiamin aven, migirigiatamin a ikaraghan kogham.
Godra gumazamiziba tuisizir gumazim, egh a na isi kot darigham.
Ki fo, ki ua tuaviba puvati, egh ki an azaraghti a nan apangkuvigham.
16 Egh ki kotin akam akirsi an diaghti a izeghiva,
ti kotiamin, nan akam bareghan kogham.
17 An aminir ekiam ko amozimin na abinasa aning amadi.
Ezi ki kamaghin nighnisi, ki osimtiziba puvatizi,
a na gasighasighavira iti.

18 "God tong na ataghirazir puvati, ezi ki avughsezir puvati, kamaghin ki mizazim isavira iti.
Ezi bizir a na gamir kaba, da na gamima, ki osiavira iti.
19 An gavgavimin ababanim, nan gavgavim bar a gafira.

---

* **8:19:** Hibrun akam, ves 16in tugha ghua ves 19in tu, a deragha migeir puvati. **8:20:** Jop 4:7; 21:30 **8:21:** Jop 5:22; Onger Akaba 126:1-2; 132:16 **8:22:** Jop 18:14; Onger Akaba 132:18 **9:2:** Jop 4:17 **9:9:** Jop 38:31; Amos 5:8

Egh ki kotin akam akirsi nighnighti,
tinara a inigh kotin izam?* Puvatigham.
20 Ki arazir kuratam gamizir puvati,
egha ki bizitamin osimtizir tam itir puvati,
egh ki kotin mangi nan migirigiaba ikuvighti, God nan akam giraghti, ki deraghvira kot damighan kogham.
21 Guizbangira, ki bizitam pazava a gamizir puvati.
Egha ki nighnisi, ki pura bizir kinim,
egha uan ikirimirir kam ki bar an aghua.
22 Ki fo, e bar magh ghue, gumazir kuraba ko gumazir aghuiba sara,
God bar e agivam.
23 Eghti dughiar kuram gumazamizir aghuibagh asighasighti,
a men osimtizim dipova an ingiarva akam.
24 God gumazir kuraba ataghizi me nguazir kam gativagha an gari.
Egha jasbar nighnizibagh amima, da onganigha deravira kotiabagh amir puvati.
God ti bizir kabar amuti, da otivan koghti, tinara dar amuti da otivam?

25 "Nan dughiar ki angamira ikiamiba, da atamra ghua gefi.
Da puvira ivemara gumazimin ivemarim gafira.
Kamaghin amizi, ki ua dughiar aghuim bativan kogham.
26 Dughiar kaba atamra gefi, mati kurim ongarimin atamra ivemari,
egha mati isam asizimin suighasa tuigha zuamira izaghiri.
27-28 Kamaghin deragham, ki uan navimin itir osimtizim gin amadagh,
bar akongegh deravira ikiam.
Ki kamaghin damuasava amua,
egha osimtizir kam ko mizazir kam uam aningin atiati.
Ki fo, God, ni nan gari, ki nin damazimin gumazir kuramin min iti,
kamaghin ki atiati.
29 Kamaghin ki tizim su uabi mikim suam, ki gumazir aghuim?
Nan migirigiaba pura biziba, ezi ki bar amira.
30 Egh ki nin damazimin zueghsi, sopin bar aghuim inigh mangi,
dipar dikiriamin uabi rueghti,
31 ni na isi mozir konir beghneazim itimin na kunighti,
nan mikarzim bar pughpurigham.
Kamaghin, ki ti pura uabi ruegham.
Eghti nan korotiaba suam, ki ti bizir bar kurar mam,
egh nan mikarzimin aghuagham.

32 "God ti pura gumazir kinitam amuai,
ga ti kotiabar ghua uan migirigiaba akirai.
33 Ezi gumazir gan osimtizim baragh a tuisighamiba puvati,
a gan migirigiaba tuisigh gan adarim akiram,
34 egh Godin mikimti, a ua na misoghan kogh, egh puv na damuan kogham,
egh an atiatim na daningisi, bizir kurabar amuan kogham.
35 Kamaghin damuamin gumazitam ikiti, ki ua Godin atiatingan kogham,
egh a ko uan osimtizim deravira a mikimam.
Guizbangira, ki kamaghin fo,
ki bizitamin osimtizitam itir puvati."†

10

Jop uan ikirimirim bar an aghua

1 Jop ua kamaghin migei:

"Ki angamira ikian bar aghua.
Ki aremeghti deragham.
Kamaghin ki uan navir averiamin aven itir osimtizir ekiar kamin gun mikimvira ikiam.
2 Ki kamaghin Godin mikimam, ni pura kotin na tuisighan marki.
Ni nan atariva, nan osimtizimin gurara na mikimasa ki ifonge.

3 "Gumazir ni uabi ingariziba, ni paza me gamir arazim ko arazir kurar ni me gamiba,
ni manmaghin nighnisi, da deraz, o?
Egha arazir kurar gumaziba damuasa nighniziba,
ni da bagha ifongezir arazim, a deraz o?
4 Ni ti e gumaziba bizibar gari moghin, ni dar gari,
ni arazir kabanang gami.
5 Ezi manmaghin ami, ni en min dughiar otevimra ikegh ovengam o?
Ti puvatigham.
6 Ezi ni manmaghsua pamten nan arazir kuraba ko osimtiziba buriasa ingari?
7 Ni fo, ki bizitamin osimtizitam itir puvati.
Ezi ni mizazim na gasi.
Egha ni fo, gumazitam nin dafarimin ua na inighan kogham.

8 "Ni uabi nan inivafizimin ingari,

* **9:19:** Hibrun akar datirighin itim ghaze, "Tinara na inigh kot bagh izam?" Ezi gumazir aviriba ghaze, Bar fomira akar kam, "Tinara a inigh kot bagh izam?" a itima, gin gumazir maba Hibrun akamin a giragha an osiri. **9:32:** Aisaia 45:9; Jeremaia 49:19; Rom 2:20 † **9:35:** Hibrun akam, vezin kam deragha a migeir puvati.

egha datirighin, ni ua na gasighasisi.
9 Ni nighnigh, ni gumazim nguazir minemin ingarizi moghin,
ni nan ingari.
Ezi datirighin mamaghin ami?
Ni ti na damighti, ki ua nguazir minemeniam gavaghasa?
10 Ni nan afeziam gamizi, a navim nan amebam ganingizi,
ki an borir mitarimin aven otoghava aghui.
11 Ni aghariba ko agiriba nan inivafizim gatizi, nan mikarzim gavgafi,
ezi ni nan agiriba ko aghariba avasa, tuziba ko inim nan inivafizim gati.
12 Ni ikirimirir angamira itim na ganiga, bar nan apangkufi.
Ni na geghuvima, ki angamira ikiavira iti.
13 Ezi ki fo, ni na geghuvir dughiamin,
ni ua pazi na damuamin nighnizim iti.
14 Ni bar deravira nan garavira iti, eghti ki arazir kuratam damighti,
ni nan arazir kuram gin amadaghan kogham.
15 Ki arazir kuratam damighti,
guizbangira ni pazi na damigham.
Egh ki arazir aghuim damigh, kamaghin nighnighan kogh suam,
ki gumazir aghuim. Puvati.
Osimtizir na bativiba bar na gasighasighizi,
ki bar aghumsiki.
16 Egh ki bar akuegh suam, ki gumazir aghuim,
eghti ni zuamira nan agiragham,
mati laion asizimin agiragha a misoghezi an areme.
Egh ni na abinsi, digavir kuram gamir arazir aviribar amuam.
17 Ni uan aningagharim akakaghsi,
ni osimtizir avirim amangam.
Nin aningagharim ekiva mizazir ekiam na daningam,
mati midorozir gumazir bizir ekiam na misoghasa otivaghiravira iti.

18 "God, ni tizim bagha na ataghizi amebam na bate?
Kamaghin deraghai, ki uan amebamin navimin aven aremezi
gumazitam o amizitam nan ganighan koghai.
19 Ki amebamin navir averiamin aremezi me maghira modogha na inigha ghua,
matmatiamin mozimin na afaghai.
Arazir kam, mati ki nguazir kamin otozir puvati.

20 Ezi God, ni fo, nan dughiam bar otefe, kamaghin ni uam osimtizim na daningan marki.
Ni na ateghti, ki tong navir amirizimin ikegh ovengam.

21 "Egh gin ki nguazir kam ategh mangi nguibar bar mitarmangizimin ikiam,
egh uamateghan kogham.
22 Nguibar kamin itir biziba, da deragha itir puvatigha bar ikufi.
Egha angazangariba bar moghira puvati, kamaghin amizi, mitarmemra nguibar kam avara."

Sofarin migirigiaba

11

(Sapta 11)

Jop navim giraghti,
God uam an apangkuvigham

1 Ezi Sofar Naman kantrin gumazim, a kamaghin Jop migei:

2-3 "Jop, ni migirigiar bar avirim gami,
Ni ghaze, nin migirigiar kaba ti e damuti,
e suam ni gumazir aghuim.
Ni ti ghaze, nin migirigiar onganir kaba e damuti,
e akabar kumigham.
Ni nighnizir aghuir aviriba paza dav keme.
Gumazir ni damuti, ni ti uan akar kabar aghumsizim iniamin tam itir puvati.
Ki uan akam dukuaghan kogham.
Ki ti nin migirigiaba ikaragham.
4 Ni ghaze, migirigiar ni amizir kaba, da bar migirigiar aghuiba.
Egha ni uaghan arazir kuratam gamizir puvatigha, Godin damazimin dera.
5 Ki kamaghsua bar ifonge,
God uabi nin migirigiar kaba ikarvaghti deragham.
6 Egh a nighnizir aghuim ko fofozir aghuimin mingarimin gun ni mikimasa, ki ifonge.
Bizir aviriba mogomemin iti, kamaghin gumazamiziba deragh dagh foghan kogham.*
Jop, ni kamaghin foghasa ki ifonge, God dughorir amirazim nin ikiava,
arazir kurabar osimtiziba ko magh ghuezir osimtizir ekiatam ni ganingizir puvati.

7 "Godin Gavgaviba Bar Itimin fofozir aghuiba ko nighnizir aghuiba,
ni ti bar dagh fogha iti? Puvati.
Egha ni ti an fofozimin mitaghniabar abaragha iti?
Bar puvati.

* **11:6:** Hibrun akam, vezin kam deragha a migeir puvati.

8-9 Godin fofozimin ababanim, Godin
Nguibamin min bar pin iti.
Egha Gumazamizir Oveaghuezibar
Nguibam gafiragha bar vin mar
iraghu.
Godin fofozim bar ruaragha, nguazir kamin
danganir mikebaba bar dagh afira.
Egha bar ekevegha ongarimin
mitaghniaba bar dagh afira.
Ni manmaghira Godin nighnizim ko fo-
fozim gifogham? Ti puvatigham.
10 God izi ni inigh kotin mangiva ni isi kal-
abus datighti,
tinara a mikim suam, markiam?
11 God ifavarir arazibagh amir gumazamiz-
ibagh fo.
A men ganti, me arazir kurabar amuti,
a me tuisigham.
12 Ni ganti, donkin amebam gumazir bori-
tam bateghan kogham.
Kamaghira ni ganti gumazir nighnizir
aghuim puvatizim,
manmaghin fofozir aghuim ko
nighnizir aghuim iniam?†
Bar puvatigham.

13 "Jop, ni navim giragh uan agharimning
fegh God ko mikimiva an azangsighti,
a nin apangkuvigh nin akuragham.
14 Ni arazir kuratam damigh, egh akirim
ragh uan arazir kuram gasaragh.
Egh arazir kuram ateghti, a ua izi nin
purirpenimin aven ni ko ikian marki.
15 Ni kamaghin damigh uam osimtiziba pu-
vatigh bar akuegham.
Egh ni gavgavigh bizitamin atiatingan
kogham.
16 Egh ni uan osimtizim ko mizazim gin
amadagham.
Egh ni uam aning ginighnighan
kogham,
mati aperiam ivemara ghua fanem
giraghuzi,
gumazamiziba a bakinighniki.
17 Nin ikirimirim igiamin otogham.
Egh bar deragham, mati aruem paza-
ghar torimin ikia deraghavira sir-
agha gari.
Ezi osimtizir ni batozir kaba mati
dimagarimin mitarmer ekiam, da ua
nin ikian kogham,
mati aruer igiamin mizarazim.
18-19 Egh ni fogham, God bar deraghvira ni
geghuvam.
Eghti nin ikirimirim amiraghirighti, ni
gavgavigh ikiam.
Ni bizitamin atiatingan kogham,
kamaghin amizi, ni dakuamin
dughiam, ni bar deravira dakuam.
Gumazir aviriba uarir akurvaghsi izi
nin azangsigham.
20 Gumazamizir arazir kurabagh amiba, me
akurvazim bagh gan ikivira ikiam.
Eghti puvatigham.
Me Godin aningagharim gitaviraghsi tuavir
aviriba buriam.
Eghti bar puvatigham, me damuva
avegham, ovevemra me bativsi me
a mizuam ikiam."

Jop, Sofarin migirigiaba ikarvasi

12

(Sapta 12--14)

Jop uan namakabar migirigiabar aghua

1 Jop kamaghin Sofarin akaba ikarvasi:

2 "Bar guizbangira, ia 3plan namakar
kaba, ia nighnizir aghuim ko fofozir
aghuim iti.
Egh ia ti aremegh nighnizir aghuim ko
fofozir aghuim sara,
inigh mangi bar givagham.
3 Ti puvatigham. Kirara, ki uaghan fofozim
iti.
Ian fofozim nan fofozim gafirazir pu-
vati.
Ia migeir biziba,
gumazamiziba ti bar dagh fogha gifa.

4 "Ezi datirighin ia nan namakaba, ia na
dipofi.
Ki arazir aghuibagh amua, Godin
damazimin arazir kuratam gamizir
puvati.
Egha ki fomira ia ko migeir migirigiaba, a da
barasi.
Ezi ia datirighin iza na dipova nan in-
garavati.
5 Gumazamizir deravira ikia osimtiziba me
bativir puvatiziba,
me gumazamizir onganarazibagh
amua osimtiziba itibar ingaravati.
Me mati gumazamiziba tuavimin gumazir
mamin garima, a irasava amima,
me bar a munamadazi, a degiaghiri.
6 Ezi okimakiar gumazamiziba ko Godin ak-
aba batozir gumazamiziba,
men ikirimirim a dera.
Me uan fofozim ko gavgavimin garima,
bizir kamning me bagha ikirimirir
aghuim gamima, an otifi,
ezi bizir kam mati men asemin min
oto.*

7-8 "Ia mangi asiziba ko kuaraziba ko
osiribar azaraghti,
me ian sure damu.

† **11:12:** Hibrun akam, vezin kam deragha a migeir puvati.

* **12:6:** Hibrun akam, vezin kam deragha a migeir puvati.

Ia ifueghiva, uaghan mangi nguazir kamin
azaraghti,
a Godin Arazibar gun ian sure damu.
9 Ikiavira Itir God ingarizir bizir kaba bar,
da an amir bizibagh fo.
10 Gumazamizibar ikirimirim ko bizir a in-
garizir igharaziba sara,
da bar an dafarimin iti.

11 “En akatoriba dagheba apa dar isingtizim
barasi, daghem isingiz, o a ikufi.
Kamaghira en kuariba, migirigiaba
barazima, e bar deravira da tuisisi.
12 Guizbangira, gumazamizir ghuriba
nighnizir aghuiba ko fofoziba iti.
13 Ezi Godin nighnizir aghuim ko fofozim,
gumazamizir ghuribar fofozim bar a
gafira.
Egha uaghan gavgavir ekiam iti.

14 “God bizitam gasighasighti, gumazitam
uam an ingarighan kogham.
God gumazitam kalabus datighti, gu-
mazitam ua a inighan kogham.
15 Egh God amozimin anogoreghti, aruer
ekiam otoghti, nguazim bar misigh
gavgavigham.
Egh an amozir avirim amangti faneba
bar aperiar ekiaba otivti,
dipam nguazimin danganir aviriba
avaragh dagh asighasigham.
16 God gavgavir ekiam iti.
A bizir guar aviribar amuamin fofozir
avirim iti.
Gumazamizir akar ifavaribav geiba ko gu-
mazamizir akar ifavaribar gin zuiba,
me bar moghira Godin agharimin iti.
17 Gumazir nighnizir aghuiba atrivibagh
anidiba,
God men nighnizir aghuariba batoz-
ima,
me onganigha bibiabaram arui.
Egha a uaghan jasbagh amima,
me ongani.
18 God atrivibar ingangaribar me agefi,
ezi me ua atrivir korotiaba azuir pu-
vati.
Me pura ingangarir gumazir
kinibar min inir kiniba iti.
19 A ofa gamir gumazibagh amima, me on-
ganigha bibiabaram arui.
Egha a gumazir ekiaba abiri.
20 Nighnizir aghuiba isa gumazir dapani-
bagh anidiba, God men akatoribar
kumi.
Egha gumazamizir ghuribar nighnizir
aghuim ko fofozim batosi.
21 A gumazir dapaniba abira paza me gami,
egha gumazir gavgavibar gavgaviba
agefi.
22 A bizir mogomebagh amima,
da azenibagh iri.
Egha an angazangarim gamima,
a bar mitarmangizir danganibar
otivima, danganir kaba bar angazan-
gari.
23 A kantribagh amima, da gavgava ziaba
iti.
Egha a gin uam adagh asighasisi.
A kantribagh amima, da otiva bar gavgafi,
egha gin a dar gumazamiziba inigha
ghua kantrin igharazibar me kalabus
garisi.
24 A kantribar gumazir dapanibar nighnizir
aghuiba batoghezi,
me onganigha puram arui,
mati me danganir biziba puvatizimin
puram arui.
25 Me mati gumazim danganir mitarmemin
ikia tuavim buria pura suighsuisi.
Egha a me gamima, me dipar on-
ganiba apir gumazamizibar min pu-
rama aghuavtifi.”

13

1 “Guizbangira, ia migeir bizir kaba, ki
fomira da baregha dar ganigha gifa.
Ki bizir kabagh fogha gifa.
2 Bizir ia foziba ki uaghan dagh fo.
Ian fofozim, nan fofozim gafirazir pu-
vati.
3 Kamaghin, ki ia ko mikiman bar amira.
Ki Godin Gavgaviba Bar Itim ko
mikimasa.
Ki uan osimtizir kam akirsi a ko ga
migirigiabar uaning misoghasa,
kamaghin ki ifonge.
4 Ezi iarara, migirigiar ifavarir aviribagh
ami.
Ia mati dokta gumazimin arimariam
akiran fofozim puvati.
5 Kamaghin amizi, ia ua mikiman marki.
Ia ti akabar kumigh nimira ikiti,
gumazamiziba suam, ia nighnizir
aghuim ko fofozir aghuim iti.

6 “Egh ia deravira kuarim atigh
nan migirigiaba baraghasa ki ifonge.
7 Ia akam ara migirigiar ifavaribagh ami,
egha ia ti kamaghin nighnisi, migirigiar
kaba Godin akuragham?
8 Ki kamaghin gari, ian nighniziba ti Godin
akuragh na abinasa.
9 God ia tuisigh deravira ian araziba ko
nighnizibar ganti ia deravira ikiam, o
puvati?
Ia ti gumazamizibagh ifari moghin God
gifaram o? Bar puvatigham.
10 Ki fo, ia pura Godin akurvagh na abinsi
navir averiamin na ginighnighti,
God ian ataram.
11 Eghti ia an gavgavir bar ekiamin gan bar
atiatigh akongam.

12 Aghuzir akar fomira ikeziba ia dav keme,
da pura biziba, mati averenim.
Ia kotin aven migeir akaba,
da gavgaviba puvati, mati beghneazim.”

Jop kamaghin atiatir puvati, God a misueghti an aremegham, kamaghin Jop mikiman atiatir puvati

13 Jop ua kamaghin migia ghaze:

“Ia akabar kumighti ki uabira mikimam.
Bizir manam na bativsi, a mar na batif.
Ki uan akam dukuaghan kogham.
14 Ki atiatir puvati, ki Godin mikimasaviram amua iti.
Egh ki aremeghsi, a dera, pura bizim, ki aremegham.
15 A dera, God na misueghti ki aremeghasa ifonge,
eghti ki a mizuamiva nighnizir gavgavim an iki mamaghira ikiam.
A nan ganti, ki an damazimin an gun mikim suam,
ki arazir kurabagh amir puvati.*
16 Gumazir arazir kurabagh amitam Godin guamin izan kogham.
Ki a mikimsi atiatingan koghti, a tuavir kamin na gifogh suam,
ki gumazir arazir kuratam gamizir puvatizim.
Egh a nan apangkuvigh nan akurvaghti ki deravira ikiam.
17 Datirighin ia deravira kuaribar arigh na baragh.
Eghti ki uan nighnizimin aven itir bizimin gun mikimasa.
18 Godin mikimamin migirigiaba, ki dagh fozi da iti,
ezi ki fo, Godin damazimin ki osimtiziba puvati.
19 Tinara na ko ga migirigiabar uaning misoghiva, na mikim suam, ki arazir kuram gami?
Tav ikiti, ki akam dukuagh, egh nimira iki aremegham.

20 “O God, bizir pumuningra ni aningin na damuasa, ki nin azangsisi.
Ni nan azangsizir kamning gifueghti, ki nin atiating egh nin mongan kogham.
21 Nan azangsizimning kamakin.
Ki kamaghin ifonge, ni uam osimtizim na darighan marki.
Egh atiatim na ganidir bizir kurabar amuan marki.
22 Ni kamaghin damigh, egh nan diagh na mikimti, ki nin migirigiaba ikarvagham.
O puvatighti, ki faragh ni mikimti, ni nan migirigiam ikaragh.
23 Ki arazir kurar manaba ko osimtizir manabagh ami?
Ni bighivira na mikimasa ki ifonge.
24 Tizimsua, ni akirim ragha na gasara?
Ni tizim bagha nan apanimin min na gami?
25 Ki mati raizin misevir kinim ko grazir midiarir muziarir mam, aminim a givav amadi.
Kamaghin, ni tizimsua atiatim na ganiga nan agintisi?
26 Ki igiamra ikiava amizir arazir kuraba, ni ti dagh nighnighavira iti,
egha ni arazir kurar kaba ikarvagha osimtizir ekiam na garisi.
27 Ni senin nan suemning ikezi, ki daruan ibura.
Ki daruti ni nan gin danganiba bar dar mangi,
egh nan dagarir nozimning deravira aningin ganam.†
28 E gumazamiziba mati temem, apiziba anemezi a mazigha gifa,
egha mati korotiam barareba anepa toriba a gariki.”

14

1 “E gumazamiziba dughiar otevimra nguazir kamin iti,
egha amebam e batezir dughiamra, osimtiziba e bativavira ikia,
iza e aremezir dughiamin tu.
2 E mati, akimarim mizarazimin otogha, guaratizimin misingi.
Egha uaghan e mati nedaziba, ghuariam aruem apazazi da zuamira puvarisi.
3 Kamaghin, ni manmaghsua en araziba tuisisi?
God, ki pura bizim, ezi manmaghsua ni na isa kot gati?
4 E gumazamiziba nin damazimin bar mize.
Eghti tina e damighti e nin damazimin zuegham?
Bar puvati.
5 Ni en ikirimirimin ababanim atigha gifa,
eghti e manmaghin dughiaba ko azenibar nguazir kamin ikiam?
Gumazitam uan ikirimirim bagh ua dughiatam gisivaghan kogham.
6 Kamaghin, ni datirighin na ateghti, dughiar ki itimin, ki avughsi navim deragham,

* **13:15:** Gumazir maba ghaze, E vezin kam kamaghin a giragham, “Egh a faragh na misueghti ki aremeghsi, ki bighivira an damazimin a mikim suam, ki arazir kuratam gamizir puvati, egha ki a mizuai, eghti a nan apangkuvigham.” † **13:27:** Hibrun akam, vezin kam deragha a migeir puvati.

mati ingangarir gumazim an ingangarim guaratizimin givazi an navim dera.

7 “Ki fo, gumazitam temem okeghti,
a ua ghuzim anangamin tuavim iti.
8 Tememin povim mising magiriti an biba kurigham,
9 eghti nguazim dipam ikiti, ghuzir igiam temer dakar me okezimin otogham.
Egh an aghung aguaba asi mati temer igiam.
10 Ezi e gumazamiziba kamaghin puvati,
e ovengezir dughiam e bar givagham,
eghti igharaz darazi uam en ganan kogham.
11 Dipar akareba ko dipar ekiaba dughiar mabar bar dakegham.
12 Kamaghira gumazamiziba ovea ua dikavir puvati,
egh mangi overiam givamin dughiamin,
me kamaghira ikiti bizitam me gaghuraghan kogham.

13-14 “Gumazamizir oveaghueziba, me ti ua ikirimirir igiam iniam?
O God, kamaghin deragham, ni Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibamin na modogh mangi, nin aningagharim bar amiraghamin dughiamin tugh.
Egh ni ua dughiatam, na ginighnighsi a ginabagh.
Eghti ki pura ni mizuam iki mangiti, dughiar ni na ataghiraghasa misevezim otogham.
15 Egh dughiar kamin, ni uabira uan ingangarim ginighnigham, kar kirara ni nan ingari.
Egh ki ua nin boroghin ikisi ni bar ifuegham.
Kamaghin amizi, ni nan diaghti,
ki nin akam ikaragham.
16 Eghti dughiabar zurara, ni nan daroriba bar deravira dagh eghuvam.
Egh nan arazir kurabagh nighnighan marki.
17 Nan arazir kurar ki amiziba, ni bar da gin amadagh ua dagh nighnighan marki,
mati me biziba mitarim gaghuigha, an akam ikegha dagh nighnizir puvati.

18-19 “Ezi bizir kaba ti otivan kogham.
Ki biziba bar dar gari da ikufi.
Mighsiar gavgaviba dipiraghira pura nguazir kinimin oto.
Dagiar ekiaba sivaghsivagha uan danganir ikeziba ataghirasi.
Dipamin gavgavim dagiar ekiabagh ami da ghua sufi,
egha nguazim gikua anetera igharagha zui.
Ezi kamaghira, ni gari e gumazamiziba ghaze, e deravira ikiam,
ezi ni en nighnizir gavgavir kaba agivasa arazir guar aviribagh ami.
20 Ni uan gavgavimin me abiri me ariaghiri.
Egha me ariaghirir dughiam, men guaba igharagha gari,
ezi ni me amadima me Oveaghuezibar Nguibamin zui.
21 Eghti gin gumazamiziba ziar ekiam men otaribar aningam o, me men ziaba abin aghumsizim me daningam,
eghti gumazir ovengeziba bizir kamin ganan kogh, egh uaghan a gifoghan koghan.
22 Me mati gumazir uan inivafizimra mizazim barazim,
egha osimtizir a bativiziba bagha azi.”

Elifasin migirigiar namba 2

15

(Sapta 15)

Gumazir kuraba ivezir kuram iniam

1 Jop mikemegha givazi, Temanin nguibar ekiamin gumazim Elifas kamaghin a ikaragha ghaze:

2 “Jop, ki ghaze, ni gumazir nighnizir aghuim ko fofozim itim.
Manmaghin amizi nin migirigiaba mati aminim, ezi ni puram akam arai?
3 Ni e adogha ghuavira iti,
ezi nin migirigiaba deragha gumazitamin akurvazir pu.
Puvati.
4 Migirigiar kamaghin amiba, gumazamizibagh amima,
me Godin atiatiava an apengan itir puvati,
egha uam an damazimin ikia a ginighnizir puvati.
5 Ni arazir kuram gami, ezi bizir kam ni gamima ni migirigiar kabagh ami,
eghti da ni amizir arazir kuraba avegh da mongegham.
Nin apezeperir migirigiaba bar dera,
egha mati ifavaribagh amir gumazamiziba.
6 Ni tuisighamin arazim, a nan ingangarim puvati.
Nin akatorimra ni tuisigh pazi ni damuti,
ni fogh suam, ni arazir kuram gamigha gifa.

7 “Ezi manmaghin ami?
Tav ti nin faragha nguazir kamin otozir puvati?
Nin amebam ni batezir dughiamin,

God ti tighar mighsiabar ingaram?
Bar puvati.
8 Jop, God uan Nguibamin enselba akuvagha me ko migirigiabagh ami, ezi ni dughiar kamin uaghan ikia oraghiz, o?
Ni ti uabira nguazimin itir gumazamizibar tongin, nighnizir aghuim ko fofozim iti?
Bar puvati.
9 Nin fofozim en fofozim gafirazir puvati.
Bizir tizim ni a gifo, e uaghan a gifo.
10 Gumazir ghurir ghurapaniba e ko iti.
Ezi men azeniba nin afeziamin azeniba bar dagh afira.

11 "Jop, God nin mizazim amirvaghasav ami, eghti nin navim amiragh nimira ikiam.
Ezi e nin asughasugha ni migiava, egha migirigiar aghuiba ni ganingi.
Egha ni ti ghaze, bizir God damuamim,
a pura bizim, egha ni aghua?
12-13 Ni digavir kuram gamigha navir averiamin aven Godin atara damazimning atiaghirigha gari,
egha migirigiar kurar avirimin a gami.
Tizim nin nighnizim gasighasiki,
ezi ni arazir kam gami?

14 "Gumazamiziba Godin damazimin zuezir puvati.
Gumazir amebam otezir tam, arazir aghuibaram amir puvati.
15 E gumazamiziba, enselba e gafira, ezi God men arazibar gari, da derazir puvati.
Overiamin itir biziba da an damazimin uaghan zuezir puvati.
16 Ezi e nguazir kamin itir gumazamiziba, e tong bar derazir puvati.
En araziba bar ikuvigha mughuasi.
E arazir kuram damuasa bar ifonge,
mati gumazim kuarim an pirima, a dipam bagha areme.

17 "Jop, ni deravira kuarim atigh nan migirigiaba baragh.
Bizir ki ganigha fofozim iniziba, ki dar nin sure damuasava ami.
18 Ki nighnizir aghuim ko fofozir aghuim itir gumazamiziba da fofozir kam ini.
Me uari uan afeziaba da fofozir kam ini.
Ezi dughiar me nan sure gamizim,
me migirigiatam modozir puvati.
Me bar dar gun na mikeme.
19 Gumazamizir kaba uan nguazimra iti.
Ezi nguibar igharazibar gumazitam iza me ko ikia,
egha men nighnizibagh asighasighizir puvati.

20 "Nan migirigiam kamakin:
Gumazamizir kuraba me kamaghira mizazim ini mangi ovegham.
21 Me niginiba barazir dughiabar, me bar puviram atiati.
Me ghaze, bizir kurar me gasighasighamim izi.
Egh me suam, osimtiziba puvati, dughiar kamin apaniba izi,
men bizibagh asighasigh men biziba okimam.
22 Me fo, bizir kuraba otiv bar me avam, mati mitarmem nguazim avara.
Men nighnizim ghaze, me osimtizir kam gitaghan kogham.
Egha me fo, apaniba midorozir sabamin me misoghti,
me arimighiram.
23 Me dagheba buriagh arui, ezi dagheba itir puvati.
Ezi me fo, dughiar ovezimin, dughiar bar kuram me bativam,
mati mitarmem nguazir kam avara.
24 Men nighniziba derazir puvati, me pazavira nighnigha bar atiatingi.
Bizir kam me abiragha, men nighnizibagh asighasisi,
mati atrivim uan apanibagh asighasisi.

25 "Me ifaghata ghaze, me Godin Gavgaviba Bar Itim bar a gafira,
egha an akaba batogha an gavgavim iriaghiriasi.
Kamaghin amizi, dughiar kurar kam,
gumazamizir kurar kaba bativam.
26 Mati me midorozir korotiam arugha, midorozir oramin suiragha
Godin misoghasavira zui.
27 Me datirighin deravira ikiava mikarziba bui,
egha bizir aghuir aviriba iti.
28 Ezi nguibar ekiar me datirighin itiba ikuvigham,
eghti men dipeniba dipirighiregh ikuvighti,
me dar ikivira ikiam.
29 Eghti men dagiaba ko biziba bar gevegham.
Egh gumazitam ua men ganighan kogham.
30 Me mitarmer osimtizir ekiar kam gitaghan kogham.
Mitarmem nguazim avarazi moghin me avaragham.
Godin aningagharim me gasighasigham,
mati avim tememin isima, aminim an dafariba ko bizibagh iva tintinibar zui.

15:14: Jop 25:4-6

31 Me ifavarir arazimin suiraghavira ikia ghaze,
bizir kam ivezir aghuim me daningam.
Ezi puvati.
Me bizir aghuitam inighan kogham.
Men ifavarir arazimra, mati men ivezir kurar me iniamim.
32 Egh me azenir aviribar ikeghan kogh ovengam,
mati temer igiam, gumaziba an oke.
33 Gumazamizir kaba ingangarir aviribagh ami, ezi da deraghaviram otivir puvati.
Da mati wainin ikarizim wainin oviziba bati,
egha da tighar aniamin dughiam, da puram asiaghiri.
Me mati olivin temem akimarir avirim a batifi,
egha bar suaghirezi, olivin oviziba tememin puvati.
34 Gumazamizir nighnizir gavgavim Godin itir puvatiziba, men adarazi pura ikiam.
Me boriba puvatigham.
Eghti gumaziba gumazamizibar azangsighti, me mong apezeperir dagiaba me givezegh me gakaghonti, me me bagh arazir kuram damigh, egh dagiar kaba inigh uari bagh dipenibar ingaram.
Eghti dipenir kaba, da bar moghira isigham.
35 Ifavaribagh amir arazir guar aviribar nighnizim, men navir averiabar otifi,
mati borim amebamin navir averiamin otifi.
Arazir kuram damuamin nighnizim men naviba ko nighnizibagh izifa,
ezi me ifavarir avirim gami.”

Jop Elifasin akam ikara

16

(Sapta 16--17)

Jop ghaze, God pazava a gami, ezi a uabin akurvaghasa Godin azangsisi

1 Jop kamaghin Elifasin migirigiam ikara:

2 “Ki zurara migirigiar kaba baragha ghua, ua da baraghan amira.
Ia tong bar nan akurvazir puvati.
3 Ia ghaze, Jop, ni akam ara ghuavira iti.
Ni dazoghin nimira ikiam?
Ni nighnizir manam ikia, egha nimira itir puvatigha en migirigiaba baraghan aghua?
Ni en migirigiaba ikarvaghavira iti.
4 Ezi ki kamaghin ia mikimasa, ia nan danganim inigh, ki paza iti moghin ikiti,
ki ia deragha iti moghin ikiti,
arazir ia datirighin na gamir kamra ia damuam.
Ki uan apangkuvim ian akakaghsi puviram akam arangam.
Egh ki ia bativizir bizir kurar kabar digavir kuram damigh dapanim rongam.
5 Nan akatorimin ki migirigiar gavgavir bar aviribar ia damuti, ian mizaziba amiragh magiram.
6 Egha ki uabi kamaghin nighnisi, ki mikimam, o ki akatorim dukuagham,
a pura bizim, arazir kam nan akuragh nan mizazim a givaghan kogham.

7-8 “Bar guizbangira, God bar nan gavgaviba agifa.
A na gamizi, ki bar agharim guragha gavgaviba nan puvati.
Kamaghin nan namakaba nan gara bar atiatigha ghaze,
ki ti arazir kuram gamizi, God nan arazir kuram ikarvagha mizazim na gasi.*
9 God bar nan aghuagha nan apanim gami.
A bar nan aningaghegha ataribagh ivia, na gasighasisi.

10 “Gumazamiziba tuivigha na okarigha, arazir kurabar na gami.
Me na dipova nan ingaravaka egha nan koviam apese.
11 Gumazir akirim ragha God gasava arazir kurar aviribagh amiba,
God na isa men agharim gati.
12 Fomira ki deraghvira ike, ezi God otogha nan firimin suiragha bar na misaraghariki,
egha puv na gamizi, ki bar ikufi.
A na gamizi,
ki an baribar asavamangamin ababanir mamin min oto.
13 Ezi an midorozir gumaziba na gasavamadi.
Egha a nan navim atuzi, nan muriam suiaghirigha nguazim giri.
God tong nan apangkuvir pu. Bar puvati.
14 A nan tuavim apirigha puvira na misosi,
mati midorozir gumazir gavgavim apanibar nguibar ekiam iniasa pamtem misosi.
15 Fomira, ki ziar ekiam iti, ezi datirighin, ki onganarazibagh amua bar aghumsiki.

* **16:7-8:** Gumazir maba ghaze, E vezin kam kamaghin a giragham, “Bar guizbangira, God, ni bar nan gavgaviba gifa. Egha ni nan adarasi, me gasighasighizi me ariaghiregha gifa. Ni na gamima, ki agharim guragha egha nan mikarzim bar amira. Ezi gumaziba nan gara ghaze, Ki arazir kuram gami, egha ni nan arazir kurabagh ikarvagha bar puv na gami.”

Egha uan korotiaba suegha azir korotiam aru.
16 Ki aziavira itima nan damazimning begha nan mitarmangi.
Ezi nan guam bar aghevegha igharagha gari.
17 Ki arazir kuraba puvati, ezi osimtizir kaba pura na batifi.
Ki igharaz darazi paza me gamir puvati.
Egha ki God ko migeir arazim ko nan daroriba,
da bar Godin damazimin dera.

18 "O nguazim, ni oragh.
Ki aremeghti nan ghuzim ireghti, ni ghuzir kam avan bar marki.
Ni ghuzim ateghti, a puram azenimra iki,
egh osimtizir kam akirsi Godin dimam.
19 Ki fo, na bagha garir gumazir mam Godin Nguibamin iti.
A fo, ki osimtizitam gamizir puvati.
A nan akurvagh,
kotin aven gavgavim nan migirigiabar aningam.
20 Nan namakaba na gifongezir puvatigha, pazavira na dipofi.
Ezi ki Godin damazimin aziavira iti.†
21 Ki kamaghsua, gumazim uan namakamin akuragha gumazir igharazim ko akam akiri moghin,
akurvazir gumazitam nan akuragh na bagh God ko mikimiva, a ko akam akiram.
22 Guizbangira, ki dughiar otevimin angamira ikiam,
ti azenir vamira, o azenir pumuningin,
ki ovevemin tuavimin mangi ua izan kogham."

17

1 "Nan ikirimirim ikuvigha gifa, ezi dughiar ki ovengamim, a bar roghira ize.
Ezi matmatiamra na mizua iti.
2 Gumazamiziba na okarigha tuivighav ikia dibovibar na migei,
ezi ki men gari, me arazir kurar kamin na gami.

3 "O God, ni uabira nan akuragh nan kalabuziam givezeghti ki firighirigham.
Gumazir kamaghin nan akurvaghamin tam itir puvati.
4 Ni nighnizir aghuim nan namakaba dama da batoke,
ezi me na abinasavira nighnisi.
Kamaghin, me nan akuraghan kogham.
Kamaghin amizi, ni me damighti, me deragh otivighan kogh na gafighan marki.
5 O God, ni fomira itir aghuzir akam ginighnigh,
'Gumazitam dagiaba o biziba inisi, uan namakam puram a isi kot datigh,
egh a uan boriba ko, uan arazir kuram bagh ivezir kuram iniam.'

6 "Datirighin gumazamiziba Godin garima,
an osimtizir ekiam na ganingizi, me nan guam gipari.
Danganiba bar me na dipova kamaghin migei,
'Ia gan, Jop arazir bar kuram gamigha osimtizir ekiar kam ini.'
7 Ki bar osemegha puviram azi,
bizir kam na gamima nan damazimning bezi,
ki deravira gari puvati.
Egha ki bar agharim gura.
8 Gumazir aghuir osimtiziba puvatiziba,
me gari, bizir kaba na bativima,
me bar digavir kuram gami.
Egha me gumazir kurabar gari, me deravira iti,
ezi bizir kam bangin men naviba bar ikufi.
9 Ezi gumazamizir aghuiba uan arazir aghuibar suiragh mamaghira ikiam.
Me arazir aghuibara damuam, mati men dafariba bar zuegha, gavgavigha mamaghira iti.*

10 "Aria, ia ua mikim.
Ki ian migirigiaba baragha fo,
ian tav nighnizir aghuaritam ko fofozim itir puvati.
11 Ki angamira itir dughiam givasava ami.
Bizir ki damuasa bar ifongeziba,
ki datirighin dar amuan kogham.
12 Ki mitarmemin ikiavira itima, nan namakaba ghaze,
'Puvati, ni angazangarimin iti.'
Me ghaze, 'Ni osiman marki. Aminim tiasava ami.'
Ezi ki gari mitarmer ekiam ikiavira iti.
13 Ki Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibam baghavira mizua iti,
eghti a nan dipenimin min ikiam.
Egh ki nguibar kamin dakuti mitarmem na avaragham.
14 Ki matmatiam ginighnigh kamaghin a diponam, 'Nan afeziam.'
Apizir nan mikarzim apiba, ki kamaghin dar ponam,
'Nan amizim,' ko 'Nan amebam.'
15 Ki suam, gin osimtizir kaba givaghti ki deravira ikiam,
guizbangira, ki ti puram mizuam ikiam.

16:18: Jenesis 4:10; Esekiel 24:6-8 **16:19:** Jop 19:25
† **16:20:** Hibrun akam, vezin kam deragha a migeir puvati.
* **17:9:** Hibrun akam, vezin kam deragha a migeir puvati.

Tinara na mikim suam, ki ua deragh
ikiam?
Ti puvatigham.
16 Ki aremegh Gumazamizir Oveaghuez-
ibar Nguibamin magirigh,
egh ki ti ua deragh ikiamin tuavitam
ikiam o?
Ti puvati.”

Bildatin migirigiar namba 2

18

(Sapta 18)

God gumazir kuraba
ivezir kuram me ganidi

1 Ezi Suhan kantrin gumazim Bildat kam-
aghin Jopin migirigiam ikarvasi:

2 “Jop, ni dazoghin uan akam dukuagham?
Ni deravira uan migirigiaba tuisighti, e
ni ko mikimam.
3 Ni manmaghsua kamaghin nighnisi,
e bulmakaubar min ikia fofoziba pu-
vati?
4 Nin aningagharim nirara ni gasighasisi.
A bar bizibar ingarigha dar dangani-
bara da ariki, egh da batueghan
kogham.
A dagiar ekiabagh isivaghsivaghti, da
mangiti nguazir kinim ikian kogham.
Bar puvati.
5 Gumazamizir arazir kurabagh amiba, God
me gasighasisi.
A gumazamizir kaba agefi, mati gu-
mazim lam amunge.
6 Eghti gumazamiziba ua lamin angazan-
garimin ganti,
a ua arazir kurabagh amibar dipenibar
ikian kogham.
7 Gumazamizir kaba deravira itir
dughiamin me pamten arui,
ezi osimtizim me batozi, me dapaniba
avigha nimiram arui.
Me paza igharaz darazir amuasa nighnizir
aviriba iti,
ezi men nighniziba ghua meraram
asighasisi.
8 Me mati asiziba aruima iver ekiam dar
suisi,
egha mati asiziba, gumaziba da bagha
okorezir mozibar ghuaghiri.
9 Me mati asiziba azuazimin aven zui,
10 egha me mati asiziba benibar dui,
benir gumaziba asizibar suighasa
arighiziba.
11 Bizir atiatir ekiam me ganidiba,
da danganir me aruibar otiva men
agintisi.

12 “Arazir kurabagh amir gumazamiziba,
me datirighin dagheba otevegha
mitiriamra iti.
Ezi dughiar bar kuram otogha
me gasighasighasava ami.
13 Gumazamizir kurar kaba, arimariar bar
kuratam men mikarzibar otiv,
men soroghafariba ko bizibagh
asighasigh me damuti me ovengam.
14 Me ghaze, men dipeniba ti men
ikirimirim damuti, a bar deragham.
Ezi puvati, me puviram atiating
ovengam.
15 Me oveghti, gin men ikizimin aven tav ua
iki,
men dipenimin ikian kogham.
Eghti ikizir igharazimin gumazamiziba izi,
men dipenimin aven itir mughuriar
kuram agivsi,
pauran me salfan dagiamin ingarizim
fusfugham.
Egh gin me uari dipenir kamin ikiam.
16 Gumazamizir arazir kurabagh amiba bar
givagham,
mati temem, an biba ko an aguaba
misingizi a bar misingi.
17 Eghti gumazamiziba bar me gin
amadagham.
Eghti me ua nguazir kamin ziaba pu-
vatigham.
18 Me angamira itir dughiamin, me aruemin
angazangarimin gari.
Ezi ovevem iza me batoghezi, me
nguibar bar mitarmangizimin ghue.
19 Men ikizim bar kuavaremegham,
eghti me uari men boritaba, o men
ovavir boritaba ikian kogham.
Puvati. Me bar ovengam.
20 Aruem anadi naghin itir gumazamiziba
ko, aruem ghuaghiri naghin itir gu-
mazamiziba,
me bizir kurar gumazamizir kaba
batozim bareghiva, digavir kuram
damigh puviram atiatingam.
21 Osimtizir guar avirir kaba, gumazir ku-
rar nighnizir gavgavim Godin itir pu-
vatizibar amuiroghboriba ko,
men dipenibar aven itir darazi sara,
bar me bativam.”

Jop Bildatin akam ikarvasi

19

(Sapta 19)

Jop bar ikuvigha uabira iti

1 Ezi Jop Bildat ikaragha ghaze:

2 “Ian migirigiaba mizazir ekiam na ganiga,
puvira na abira na gasighasisi.
Ia dazoghin migirigiar kaba ategham?
3 Dughiar aviribar ia na gasighasigha na
abiri.

18:5: Jop 21:17

Ia kamaghin amua tong bar aghumsizir puvati.
4 Ki guizbangira Godin damazimin arazir kuratam damigham,
eghti bizir kam nan bizimra, a ian bizim puvati.
5 Ia ti ghaze, ia gumazir aghuiba, ezi ki gumazir kuram?
Ia gari, bizir kurar kaba na bativizi ia akam na gasa ghaze,
ki arazir kuram gami.

6 "Ezi ki arazir kuratam gamizir puvati.
God uan ifongiamra bizir kabagh ami.
A uan iver ekiamin nan suiragha na amighiri.
7 Ia gan! God puvira na misoghavira iti.
Ezi a na ataghiraghasa ki pamten diava arai.
Ezi a nan dimdiam ikarvazir puvati.
Egha a guizin arazimin na gamir puvati.
8 A nan tuavim apirizi ki mangan asa.
Egha mitarmem gamizi, a tuavir kam avarazi,
ki tuavimin garir puvati.
9 A nan ziar aghuim gasighasighizi,
gumazamiziba ghaze, ki gumazir kuram.
10 A na gasighasigha bar na akaraghariki,
mati gumazim dipenim akaraghariki.
Ki faragha ghaze, a nan akuraghti ki deravira ikiam.
Ezi puvati, a nan nighnizir kaba bar da batoke.
11 God puvira nan atara egha kamaghin nighnisi,
ki mati an apanim.
12 A uan midorozir gumaziba amangizi,
me iza nan dipenim okarigha na ko misosi.

13 "God nan ikizim gamizi, me na ategha ua na ko itir puvati.
Ezi na ko itir darazi ua na gifozir puvati.
Men damazibar, ki nguibar igharazimin gumazimin min iti.
14 Ezi nan anababa uaghan na ataki.
Ezi nan roroaba na bakinighinigha gifa.
15 Gumazir fomira iza nan dipenimin ikeziba, me na ginamadagha gifa.
Ezi nan ingangarir amiziba, me ua na gifozir puvati.
Ki men damazimin nguibar igharazimin gumazimin min oto.
16 Ki uan ingangarir gumazibar deima,
me na bagha izir puvati.
Ki uan akatorimin migirigiar aghuibar me mikinam,
ezi puvati, me nan akaba ikarvazir puvati.
17 Ki mikimasava amima, nan akatorim puvira mughuasi,
ezi nan amuim, nan boroghin ikian aghua.
Ezi guizin nan aveghbuaba,
me nan gari, ki mati bizir kuram.
18 Nguibamin boriba na dipova na gasighasisi.
Egh ki men damazibar mangiti, me akar kurabar na mikimam.
19 Nan namakar bar aghuiba, me datirighin bar nan aghua.
Ki bar ifongezir gumaziba, me uaghan akirim na gasaragha na abinasava ami.
20 Ki bar agharim gurazi, nan mikarzim bar suiaghirigha gavgaviba puvati.
Ki bar ikuvigha, bar atam aremeghai.
Egha ki fozir puvati, manmaghin amizi ki ovengezir puvati.

21 "God uan agharimin na misoghezi ki bar ikuvigha iti.
Kamaghin, ia nan namakaba, e uari, ia nan kuarkuvigh deravira na damu.
22 Manmaghsua, God na gamizi moghira, ia pazavira na gami?
Ia gari, ki paza itima, ia tizim bagha na abinasa migirigiar aviribagh ami?

23 "Oio! Ki kamaghsua, ki God ko migeir akar kaba,
gumazitam bar ada isi akinafaritamin da osirighti, da ikivira iki.
24 Kamaghin deragham, me ti nan akaba isi,
dagiatamin dagiar tuizimin da aghoregh, egh taba ainin da osirighti, da iki mamaghira ikiam.
25 Ki fo, nan Akurvazir Gumazim, Godin Nguibamin iti,
egh a gin nguazir kamin izi kotin aven tugh nan akurvagh na bagh mikimam.
26 Arimariar kuraba nan mikarzim gasighasighti,
ki da sara ikivira iki Godin ganam.
27 Ki uabi uan damazibar an ganam, eghti a na bagh mikimam.
Ki an ganti an nan roroamin min ikiam.
Ki guizbangira Godin ganasa nan navim bar dikavigha iti.*

28 "Ia ti ghaze, Osimtizir Jop bativir kamin mingarim, anarira iti. Kamaghin, e a isi kot darighamin arazim ataghiraghan kogham.
29 Ezi iarara, ia uari bagh ganigh.
Ian migirigiar kabanagh Godin aningagharim damuti,

19:26: Onger Akaba 17:15; 1 Korin 13:12; 1 Jon 3:2

* **19:27:** Hibrun akar ves 25in ikegha ghua ves 27in tuziba, deragha migeir puvati.

a ivezir kuram ia daningiva
mizazim ia gasegham.
A kamaghin damighti, ia fogham,
gumazir arazir kurabagh amiba Godin
kotin otivam.”

Sofarin migirigiar namba 2

20

(Sapta 20)

Gumazir kuraba dughiar bar otevimin deravira ikiam

1 Jop mikemegha givazi, kantrin Naman
gumazim, Sofar kamaghin a ikarvasi:

2 “Jop, ni oragh.
Nin migirigiam na gamizi, ki digavir kuram gamigha okam nighnisi.
Ezi ki nin migirigiam zuamiram a ikaraghasa.
3 Ni na akirmighasa migeir migirigiam, ki a barazi, a bar aghumsizim na ganingi.
Ezi ki bighivira nin akam ikarvaghasa.
4 Bar fomira God gumazamiziba nguazir kam gatizir dughiamin,
tugha iza datirighin,
5 gumazamizir arazir kurabagh amiba,
dughiar otevimra, bar akuegha navir aghuim isi.
6 Gumazamizir kabanang gumazamizibar damazimin gumazir ekiabar otiva ziar ekiaba isi.
Me mati mighsiar mam, an ghuam pin mar ikia ghuariaba ko voroghira zui.
7 Gumazamizir kaba uan buaribar mirara ikuvigham.
Egh me bar ovengam.
Eghti gumazir fomira men gara me gifoziba,
me kamaghin mikimam,
gumazir kaba managh iti?
8 Gumazir kamaghin amiba, me irebamin min zuamira givaghti,
gumaziba uam men ganan kogham.
9 Me ua uan nguibabar ikian kogham,
eghti gumazitam ua men ganighan kogham.
10 Eghti men boriba uarir apangkuv, egh uarir akurvaghsi,
gumazamizir onganarazibar azangsigham.
Gumazir kaba ikivira iki,
onganarazibagh amiba da, okemezir bizir avirim uam ada ikarvagham.
11 Egh me igiabara uan gavgaviba sara iki,
egh zuamira puram ovengam.

12-13 “Gumazamizir kuraba, arazir kuram bar a gifonge,
egha me anetaghiraghan aghua.
Me mati gumazim dagher isingtizim gifuegha a isa uan mizemin apengan aneti,
eghti daghemin isingtizim zuamira givaghan kogham.
14 Ezi men arazir kuram meraram asighasigham,
mati daghem gumazimin navir averiamin ghuaghira, kuruzir imezimin min otogha, a gasighasisi.
15 Gumazamizir kuraba uan okimakiar arazimin dagiar aviriba ko biziba akumakua,
dar pozibav kiri.
Eghti God bizir kaba batueghti da mangam,
mati gumazim dagher aghuir aviriba amegha gin ua dar misi.
16 Gumazamiziba akumakuir biziba meraram asighasigham,
mati kuruzim me givima, an imezim me misozima me ariaghiri.
17 Me bizir kaba pozibav kira ghaze,
Bizir kaba me damuti me deravira dapiagh bar akongegham, mati faner ekiabar dipaba izevegha emiri.
Ezi puvati, bizir aghuir kaba me bativan kogham.
18 Me bizir kaba pozibav kira ingangarir dafam gami.
Eghti God igharaz darazi ateghti me bizir kaba iniam.
Kamaghin amizi, gumazamizir kurar kaba bizir kabar ivezimin suiraghan kogh, da bagh bar akueghan kogham.
19 Guizbangira, me gumazamizir onganarazibar apangkuvir pu.
Puvati, me paza me gami.
Me arazir ifavarir aviribagh amua gumazamizir igharazibar dipeniba isi.
20 Me zurara gumazamizir igharazibar bizibar gara dagh ifuegha da iniasa,
egha tong avughsir puvati.
Kamaghin God me ateghan koghti,
me bizir me bar ifongezir kabar suiraghan kogham.
21 Bizir me gara ifongeziba, me pura da isi,
mati gumazim dagher aghuim apava bar anegifa,
ezi muziarir tam ua itir puvati.
Egha me dabirabir aghuim itima,
men biziba deraghaviram otifi.
Eghti dughiar aghuir kam dughiar ovezimin ikegh ua givagham.
22 Me bizir aghuir avirir kaba ikiamin dughiamin,
osimtizir ekiam me avaraghti bizir kuraba bar me abinam.

23 “Me bizir bar aghuir avirim iniam.
Eghti Godin aningagharim bar men ekeveghti,
an osimtizir avirim, amozir ekiamin min me gingam.
24 God apaniba amadaghti,

me ainin ingarizir midorozir sababa ko
brasin ingarizir afuziba sara izam.
Eghti gumazamizir kuraba, apanibar
midorozir sababar ariti,
apaniba brasin ingarizir baribar me
gasam.
25 Eghti bariba me amikiragh men
namnabar vongin otivam.
Eghti gumazamizir kurar kaba uarira
uan ghuzibar ganti,
da barir kabar ikiti, me bar atiatigham.
26 Dagiaba ko bizir me akuvaziba bar
ikuvigham, eghti mitarmem bar da
avaragham.
Eghti gumazir kurar kaba uan biz-
iba sara, avir nguazimin gumazitam
atizir puvatizimin aven, bar oveg-
ham.
27 Godin Nguibam uabi, gumazamizir kabar
arazir kurabar gun mikimam,
eghti nguazir kam uaghan me isi ko-
tiam darigham.
28 God bar men aningaghe, egh a men arazir
kuraba ikarvaghamin dughiamin,
a men adarazi ko men dagiaba ko biz-
iba bar moghira da kuavaremegham.
Mati aperiar ekiam otogha iza men biziba
bar da inigha ghuezi,
bizitam itir puvati.
29 God osimtizir kaba, gumazamizir
kurabar aningasa, a dagh inabagha
gifa.
Eghti me kamaghira gevegham.”

Jop Sofarin migirigiaba ikarvasi

21

(Sapta 21)

Gumazamizir kuraba dabirabir aghuim iti

1 Egha Jop ghaze:

2 “Ki kamaghsua, ia deravira kuarim atigh
nan migirigiam baragh.
Ia kamaghin damu nan navim damuti,
a deragham.
3 Ni teghti ki mikemeka.
Ki mikemegh givaghti, ni dibovibar na
mikim.
4 Ni oragh. Ki ti gumazibav gia me adoghodosi, o puvati?
Bar puvati.
Ki God ko migeima a nan akam ikarazir
puvati,
kamaghin amizi, ki an osemegha
nimira itir puvati.
5 Ia deravira nan gan, ia bar digavir kuram
damigh,
egh mikiman akabagh asagham.
6 Ki bizir kurar na bativizibagh nighnigha,
puv atiatia nisi.
7 “Tizim bagha God arazir kurabagh amir
gumazamiziba ataghirazi me ikia bar
ghuri?
Egha tizim bagha a me ataghirazi me
gumazir ekiabar otiva gavgaviba ikia
bizir aviriba iti?
8 Gumazir kurar kaba boriba ko ovavir
boriba iti.
Egha me ikia borir kabar gari, me
aghuava ekefe.
9 Gumazir kurar kabar amuiroghboriba de-
raghavira uan dipenibagh apigha,
bizitamin atiatir puvati.
Ezi God uaghan ivezir kuram isa me
ganiga me gasighasizir puvati.
10 Men bulmakaun apuriba navim bul-
makaun amebabagh anidima,
da deraviram ota nguzir gavgav-
ibarama oti.
11 Gumazir kaba borir aviriba iti,
Egha me borir kaba ataghirazi,
me sipsipin nguzibar min, bizimin arua
ikarara ighiabagh amuava arui.
12 Gumazir maba gitaba ko buabav
sogha marvibagh ivima, da ararer
aghuibagh amima,
borir kaba bar akongegha ighiabagh
ami.
13 Dughiaba zurara gumazir kurar kaba,
dabirabir aghuim isi.
Me tighar ovegh, Gumazamizir Oveaghuez-
ibar Nguibamin mangisi,
me arimariaba ko mizaziba pu-
vatigham.

14 “Arazir kurabagh amir gumazamiziba
kamaghin God migei,
‘Ni e ategh mangi.
E nin akam baragh, egh an gin mangan
aghua.’
15 Egha me uaghan kamaghin migei,
‘Godin Gavgaviba Bar Itim a tina, eghti
e an apengan iki an ziam fam a?
Egh e a ko mikim, bizir aghuir man-
atam iniam? Bar puvatigham.’
16 Gumazir kaba dabirabir aghuim ikiava,
bizir avirim isi.
Ezi bizir kaba men gavgavibar otivir
puvati.
Kamaghin amizi, ki kuarim atigh gumazir
kurar kabar migirigiaba baraghan
aghua,
egh men nighnizibar gin mangan
kogham.

17 “Dughiar aviriba God ti gumazir
kurabagh amima, me ariaghirir
puvati.
Egha uaghan dughiar aviriba God
osimtizibagh ami, da otiva me
gasighasizir puvati.
A men aningazir dughiamin,

a dughiar aviribar mizazim me gasir puvati.
18 God dughiar aviribar me batozir puvati,
mati aminir ekiam dadar midiaribagh ivai.
19 Ia ti kamaghin mikeme,
'God afeziabar arazir kuram ikarvagha, men boriba pazavira me gami.'
Ezi ki nighnisi, arazir kam derazir puvati.
God gumazir kurabara mizazim me gasiti, me fogham,
God men arazir kurabara ikarvasi.
20 Me uari uan damazibar,
Godin Gavgaviba Bar Itimin aningagharim
guizin an gan a gifogham.
21 Egh me mangi Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibamin ikiva,
ua uan amuiroghboribar apangkuvan kogham,
me manmaghira iti.

22 "E gumazamiziba, enselba e gafira, ezi God men araziba tuisisi.
Kamaghin, tinara God e damuamin arazir aghuim bagh an sure damuam? Bar puvati.
23-24 Ki gumazamizir mabar gari, men dabirabimin ikirimirim, a bar dera.
Me osimtiziba ko arimariaba puvatigh iki mangi, me ovengamin dughiam otogham.
25 Ezi gumazamizir maba dabirabir aghuarim puvati.
Gumazamizir kaba men dabirabim deraz puvatizi, men navir averiaba bar oseme.
Me tong akongezir arazir tam itir puvatigha ghua, dughiar me ovengezimin oto.
26 Ezi gumazamiziba ovia,
mozimin itir dughiamin, arazir vamira me batifi.
Apiziba men kuabagh izefi.

27 "Ki ian nighnizibagh fogha gifa.
Ia ti pazi na damu na abinasavira nighnisi.
28 Ia kamaghin mikeme,
'Bizir guar aviriba gumazir ekiar arazir kurabagh amiba batifi,
ezi men dipeniba ko biziba bar ikufi,
ezi gumazamiziba ua men garir puvati.'
29 Egha ia ti gumazir nguibar igharazibagh aruir gumazibar azangsizir puvati,
egha ia ti God arazir kurar, gumazir kuraba ganidiba bagha men azangsizir puvati, a?
30 Me guizbangira kamaghin ia mikimam,
'God aningaghegh bizir kuram damighti, an otogh danganir mamin gumazamizibagh asighasighiva,
gumazamizir arazir kurabagh amibagh asighasighan kogham.
Puvati. A me ataghirazi me deravira iti.'
31 Kamaghin amizi, tinara gumazamizir kuraba kotin me tuisigham?
Gumazitam me isi kotiam datighan kogham,
egh gumazitam men arazir kuraba ikarvaghsi mizazim me danighan kogham.
32-33 Ezi gumazamizir kurar kaba over dughiamin, gumazamizir avirim iza uari akuva,
me afasa me inigha matmatiamin zui.
Gumazir maba men matmatiaba deravira dar gara iti.
Ezi men kuaba aghumra ireghav iti.
34 Kamaghin ki fo, ia pura akam ara na gifarir gumaziba.
Ia ghaze, migirigiar kaba ti gavgavim na daningam?
Ezi puvati, migirigiar kaba tong nan akurvazir puvati."

Elifasin migirigiar namba 3

22

(Sapta 22)

Jop navim giraghti, God bar deraviram a damuam

1 Ezi Teman nguibamin gumazim Elifas, Jopin migirigiam ikarvasi:

2 "E gumazir kiniba, e ti Godin akurvaghsi, bizibar amuam o? Puvatigham.
Fofozir gumaziba uaghan puvatigham.
3 Ni ti ghaze, ni Godin damazimin derazir arazim, Godin Gavgaviba Bar Itimin akuraghti, a uan ingangarim damuam o?
Egh ni arazir aghuibara damuva, ni suam arazir kam deravira God damuam? Bar puvati.
4 Egh ni Godin apengan ikiva an ziam fiti,
a nin atariva, ni isi kotiam darigham, o? Bar puvati.
5 Jop, ni arazir kurar aviribagh ami,
kamaghin amizi, God nin arazir kurar kaba bagha ni tuisisi.

6 "Ni arazir kabagh ami. Nin akar gumaziba ni ko akam akirigh biziba inigh, ua da ikarvagham.
Dughiar kamin, me ua nin biziba ikarvaghamin ababanim bagha, ni men biziba isi.
Egha ni bizir kabar suiragha gavgafi, egha ua me ganidir puvati.

21:19: Jop 5:4 **21:28:** Jop 18:15; 18:21 **22:2:** Jop 35:6-8

Marazi uan korotiaba ni ganingi, ezi ni ua da
me ganingizir puvati,
ezi me ua uan mikarzim avamin koro-
tiaba puvati.*
7 Kuariba pirir gumazamiziba, ni dipaba me
ganidir puvati.
Egha mitiriaba azir gumazamiziba ni
dagheba me ganidir puvati.
8 Ni gumazir ekiar ziam itim, kamaghin
amizi ni ghaze, ni uan ifongiamin
bizibar amuam. Egha ni gumazir
igharazibar nguazir akuar maba ini.
9 Ezi amizir odiarir paba ovengeziba, iza
uarir akurvaghasa nin azangsisi, ezi
ni men akurvazir pu.
Puvati. Ni me batozima me zui.
Egha ni borir asaghasazir afeziaba pu-
vatiziba uaghan akurvazir aghuitam
me ganingizir pu.
Puvati. Ni me abiri.
10 Nin arazir kaba bangin, bizir nin suigha
ni gasighasighiziba otivigha bar
moghira ni ekiarugha,
ni gamima, ni bar puviram atiati.
11 Mati mitarmer ekiam ni avarazi, ni
bizitamin garir puvati,
mati aperiar ekiam bar moghira ni
avara.

12 "Jop, ni mikovezir bar pin itibar gan.
Ezi Godin uan Nguibamin itim, a bar
mikovezir kabagh afiragha pin mar
iti.
13-14 Bizir kam nin nighnizim gamima, ni ti
kamaghin migei,
'God bizir tizim gifo?
An overiam gisin aruima, ghuariar ekiam
anevarazi mitarmer ekiam a modo,
ezi an en ganan kogham.
A manmaghin en araziba tuisigham?'†

15 "Jop, ni manmaghin ami? Ni ti tuavir
ghurir kuramin mangasa gavgafi?
Gumazir arazir kurabagh amiba, me
tuavir kamin zui.
16 Me tighar ghuram, God zuamira me agefi.
Me bar kufi, mati dipenim faner
ekiamin apinimin ikia ikufi.
Egha mati aperiar gavgavim fanemin
otogha dipenim gasighasigha an
ingarizir temeba ko dagiaba atera
ghue.
17 Gumazir kaba kamaghin God migei, 'Ni e
ategh mangi.'
Egha me uaghan kamaghin mikeme,
'Godin Gavgaviba Bar Itim bizir man-
amra e damuam?'
18 Egha me kamaghin fozir puvati God uabi
me ataghizi me bizir aghuir aviriba
isi.
Kamaghin amizi, ki kuarim atigh
gumazir kurabar migirigiaba
baraghiva, men nighnizir avirimin
gin mangan kogham.
19 Gumazamizir Godin damazimin deraz-
iba gari, God ivezir kuram gumazir
kurabagh anidima, me bar akonge.
Ezi arazir kuraba puvatizir gumaza-
miziba, me gumazamizir kurar kaba
dibovir akabar me migei.
20 Me kamaghin migei, 'Bar dera. En apanir
kaba ikuvigha gifa.
Ezi avim men dagiaba ko bizir aghuibar
isi.'

21 "Jop, ni oragh. Ni datirighin God ko akam
akirigh,
a ko navir vamira iki.
Ni kamaghin damighti, a deravira ni
damuam,
eghti nin dabirabim ua deragham.
22 An aghuzir akar a ni daningamiba, ni bar
ada inigh,
egh deravira an migirigiaba isi uan
navim datigh.
23 Ni uamategh Godin Gavgaviba Bar Itim
bagh iziti,
a nin osimtiziba bar da givagh,
dabirabir aghuim ua ni daningam.
Egh ni akirim ragh uan arazir kurabagh
asaragh
dar saghon iki.
24 Kamaghin deragham, ni kantrin Ofirin
inizir golin bar aghuiba isi,
danganir kurabar da makunigh.
25 Egh ni Godin Gavgaviba Bar Itim ateghti,
a nin golin aghuiba ko silvabar
danganim inigh, egh nin bizir bar
aghuimin min ikiam.
26 Ni kamaghin damigh, egh Godin Gav-
gaviba Bar Itim deravira ni gamizir
bizim bagh bar akuegham.
Egh ni Godin damazimin navir zuruzim
iki an ganam.
27 Ni God ko mikimti, a ni baragh egh bizir ni
an azangsiziba ni daningam.
Egh ni God ko akam akirizir bizibar
amusi bar akuegham.
28 Egh ni bizir manam damuasa nighnisi,
God ni ateghti,
ni bizir kam damuti, a deraghviram
otogham.
Eghti God nin dabirabim damuti,

* **22:6:** Elifas ghaze, Jop arazir kam gami, ezi Godin Araziba, Israelia arazir kam damuan bar men anogoroke. Ni Ua Me Ini 22:26-27 ko Godin Araziba 24:6 ko 24:10-13in gan. **22:9:** Godin Araziba 15:7-11 † **22:13-14:** Elifas ti deravira Jopin nighnizibagh fozir puvati. Jop faragha ghaze, God gumazir arazir kurabagh amibagh asighasizir puvati. (Ni sapta 21:19-33in gan.) Egha Jop kamaghin mikemezir puvati, God gumazir kabar ganiva men araziba tuisighan kogham. **22:18:** Jop 21:16

bar akongezir arazim a gizivagham,
mati an angazangarim ni gisirazi,
ni deravira gara tuavimin zui.
29 Ni fo, gumazamizir uan ziaba feba, God me abiri,
egha uari abirir gumazamiziba, a men akurvazima,
me deravira iti.
30 E fo, God gumazamizibar garima, me an damazimin bar zue, ezi a men akurvasi.
Kamaghin amizi, ni arazir kuramin osimtizitam ikian kogh, egh an damazimin bar zueghti, a uaghan nin apangkuv nin akurvaghti,
ni ovengan kogham.”‡

Jop Elifasin migirigiam ikarvasi

23

(Sapta 23--24)

Jop Godin kotin tuivasa atiatir puvati

1 Jop kamaghin Elifasin migirigiam ikarvasi:

2 “Ni oragh. Datirighin ki bar osemegha iti,
egha bizir kurar na gasighasizir kam bagha puvira Godin mikimasava ami.
Ki guizbangira uan ararem abinasava amua,
egha bar amuava avenge.
3 Oio! God itir danganim, ki a gifogha deraghai,
egha ki datirighira bighavira ghuav an damazimin tughai.
4 Egha na batozir osimtizimin gun deraviram a migiai,
mati gumazim kotin aven eghari.
Ki uan kotiamin akurvaghsi,
migirigiar aviribar amuam.
5 Egh ki fogham, a ikarvazir manam nan migirigiabar aningam,
eghti ki an nighnizim gifogham.
6 Ia ti ghaze, God nan apanim damuva, uan gavgavimin na abiragham?
Bar puvatigham.
A bar deravira kuarim atigh
nan migirigiaba baragham.
7 Ki Godin damazimin derazir gumazim, egh ki an guamin kotin tughti,
a nan migirigiaba tuisighiva, deraghvira nighnigh nan akam akirigham.
A nan migirigiam baregh bighivira kamaghin mikimam, ki arazir kuratamin osimtizitam itir puvati.
Eghti nan kotiam bar givagham.
8 “Ame! Ki aruem anadi naghin God buri, ezi a itir puvati.
Egha ki ghua aruem ghuaghiri naghin a buriava, an apizir puvati.
9 God uan ingangarim not ko sautin amadaghan a gami.
Ezi ki danganir kabar ghua a buriava, an apizir puvati.
10 Ezi God nan daroriba bar dagh fo.
Egh a bizitam na damigh fogham, ki golin min bar dera.
11 Tuavir God zuim, ki deraviram an zui.
Ki tuavir kam ataghizir puvatigha igharagha zuir puvati.
12 Ki an akam batoghezir puvati.
A na ganingizir akaba, ki bar dar gin zui.
Ki an akaba bar dagh ifongegha ghaze,
da bar dera, egha dagher isingizibagh afira.

13 “Ezi God uabira, a bizitam damusi nighnighti, tinara an nighnizim otevkinigham? Bar puvatigham.
A iti moghira iti.
Egh a bizitam damusi ifuegh,
a puram a damuam.
14 Kamaghin amizi, bizir a na damuasa nighnizir manaba, an adar amuam.
A nighnizir aviriba iti, ezi e dagh fozir puvati.
15 Kamaghin amizi, ki an guamin tughamin bizir kam ginighnigha, puviram an atiati.
Ki an arazibagh nighnigha, nan aghariba puvira nisi.
16 Godin Gavgaviba Bar Itim nan gavgaviba bar da agivagha,
na gamizi, ki puviram atiati.
17 Ki faragha kamaghin ikezir pu.
Puvati. Godra mitarmer ekiar kam amadazi a iza na avarazi,
ki datirighin bar pazavira iti.
Egha ki mitarmer kamin tongin ikia, an diava aravira iti.”*

Jop Bildatin migirigiam ikarvasi

24

Jop ghaze, God arazir aghuim gamir puvati

1 Jop ua kamaghin migia ghaze:

“Godin Gavgaviba Bar Itim manmaghsua,
gumazir kurabar araziba tuisighasa dughiatam ginabazir puvati?

‡ **22:30:** Hibrun akam, ves 29 ko 30 deragha aning migeir puvati.

* **23:17:** Hibrun akam, vezin kam deragha a migeir puvati.

23:10: Onger Akaba 66:10; 139:1-3; Jems 1:12

24:2: Godin Araziba 27:17; Aghuzir Akaba 22:28; Hosea 5:10

Manmaghsua nighnizir gavgavim
Godin itir gumazamiziba, pura Godin
kotiam bagha mizua iti?
2 Gumazir arazir kurabagh amiba igharaz
darazir nguaziba okimasa,
egha men nguaziba iniasa men
nguazir mitaghniabar ababanibagh
isivaghsivasi,
egh me suam, ka ti men nguazimra.
Me men sipsipba okia uan sipsipbar
tongin da arisi.
3 Gumazir kurar kaba, arazir kurar kam
gami, me borir afeziaba ovengez-
ibar, donkiba okei.
Egha me paba ovengezir amizibar ama-
mangarizi, amizir kaba dagiaba pura
da isi, egh da ikarvaghamin dughiar
kamra,
me ua men dagiar me iniziba ikar-
vaghamin ababanimin min, men
azenibar ingarir bulmakauba isi.
Kamaghin amizi, amizir kaba
uan azenibar ingaramin bul-
makauba puvatigha, dagheba
puvati.
4 Gumazamizir dagiaba ko biziba pu-
vatiziba, gumazir kurar kaba, me
gamima me atiati,
egh me uan ifongiamin bizitam
damighan kogham.
Nguazir kamin itir gumazamizir on-
ganarazibagh amiba, me gumazir
kurabar atiatia men saghon ikia uari
monge.
5 Onganarazibagh amir gumazamizir kaba,
mevzika, me mangi gumazamiziba
puvatizir danganimin ikiam.
Egh dagheba uan boribar aningsi
donkin atiabar min pamten ingar
dagheba buriam.
6 Me gumazir igharazibar nguazibar ghua
dagher bar kurabara isi.
Ezi gumazir kurabar ingangarir gu-
maziba men wainin azenibar wainin
oviziba inigh givaghti,
gumazamizir kaba mevzigh mangi
azenir kabar aru wainin ovizir nar
itiba akumakumam.
7 Me dimagaribar, mikarzir kinibar akuava
arugharusi.
Me uan mikarziba avamin biziba pu-
vati.
8 Me mighsiamin itir danganimin itima,
amozim me gizima me kumkui.
Me dipeniba puvatigha amozimin
moga dagiar ekiabar apengan iti.

9 “Gumazir kurar kaba ghua, amizir paba
ovengezibar,
borir iririvir oteba apiba, me me da
dagh etui.
Me amizir kabar amamangarizima, me
pura dagiaba isi.
Dughiar kamra, me ua me ikar-
vaghamin ababanimin min, men
borir kabar suirazi me iti.
Egha gin borir kabagh amima, me
pura men ingangarir gumazir
kinibar otifi.
10 Gumazamizir kaba, mevzika, me uan
mikarziba avamin korotiaba puvati.
Me ghua gumazir igharazibar azenibar
ingara, men dagher dipenibar witbar
pozibav kiri.
Egha me uari dagheba puvatigha
mitiriam men azi.
11 Me olivin temebar tongin ikia dar oviziba
mirmirir danganimin dagiamin da
mirmiri,
ezi olivin borem otifi.
Ezi marazi wainin dipam iniasa wainin
oviziba dikabirir danganimin da
dikabiri,
egha me uari wainin dipar kaba apir
puvati, ezi kuarim puv men piri.
12 Nguibar ekiabar aven ovengasava amir
gumazamiziba puviram arai.
Me bar ikuvigha uarir akurvaghasa ara
Godin dei.
Ezi God men osimtizir kabagh nighnizir
puvati.

13 “Gumazamizir maba God ifongezir araz-
ibar tuavimin gin mangan aghua.
Me arazir aghuibar apanim gamua da
batosi,
kar angazangarimin araziba.
14 Bar mizaraghara, aminim tighar tiam,
gumazir kuraba dikavigh mangi
biziba puvatizir gumazamizibav soghti
me arimighirasa zui.
Egha dimagaribar me biziba
okimasava arui.
15 Poroghamiba uari bakeir arazim gamir
gumaziba, me aruem bararti,
a magirighti me mangi gumazir
igharazibar amuiba ko dakuam.
Me zuir dughiam, me uan guaba avegh
suam,
Tav nan gan na gifoghan kogham.
16 Dimagarimin okimakiar gumaziba
dipeniba akara aven ghua biziba
okei.
Aruem men dughiam puvati,
kamaghin amizi, aruemin, me tiar ak-
aba asegha dipenir averiabara iti.
17 Gumazir kaba aruer ekiamin daruan
atiati, mati gumazir igharaziba
dimagarimin daruan atiati.
Ezi dimagarim me gamima, me bar
akonge.

18 *"Ia kamaghin migirigiar kabanang gami,
'Gumazamizir arazir kurabagh amiba
dughiar ruarimin ikian kogham. Pu-
vatigham.
Aperiar ekiam zuamira izi me inigh
mangigham.
Eghti God mikimti men nguazim iku-
vigham.
Eghti gumazitam mangi men wainin
azenimin ingaran kogham.
19 Aruem anaga isirazima ghuariar
orangtizim ghua gefi.
Kamaghira, Gumazamizir Oveaghuez-
ibar Nguibam gumazamizir arazir
kurabagh amiba isi,
ezi me bar gefi.
20 Eghti men mikarziba apizibar dagher
isingtizimin min otogham.
Eghti tav ua me ginighnighan kogham.
Ezi men amebar me bateziba uaghan bar
me gin amadagham.
Eghti men arazir kuraba uaghan bar
givagham.'

21 "Gumazir kurar kaba paza furabaghatir
amizibagh ami.
Egha amizir odiarir paba ovengezibar
akurvazir puvati.
22 Ezi God uan gavgavimin, gumazir gav-
gavibar akurvazima, me dughiar ru-
aribar iti.
Egha dughiar me ghaze me
ovengamim, God ua me fema me
deravira iti.
23 God me gamima, me nimiram apiav ikia
osimtiziba men puvati.
Egha a zurara deravira men arazir me
amibar gari.
24 Ezi me ziar ekiaba iti.
Me dughiar otevibar ikia gumazamizir
igharazibar min zuamiram ovei.
Me mati wit aghoramin dughiam otogha
givazi,
gumaziba aneghori.†
25 Nan migirigiaba guizin migirigiaba pu-
vatighti,
tinara nan ifavarim azenim datigham?
Tinara nan akagh suam,
ki puram akam arai?"

Bildatin migirigiar namba 3

25

(Sapta 25)

E gumazamiziba Godin damazimin pura biziba

1 Ezi Suhan kantrin gumazim Bildat kam-
aghin Jop ikarvasi:

2 "God gavgavir ekiam ko biziba bar dagh
ativaghamin fofozim ikia,
biziba bar dagh amima, da an atiatia
puviram agoa nisi.
Egha a uan Nguibamin bizibagh amima,
da nimira ikia dabirabir aghuim iti.
3 An midorozir gumaziba bar aviraseme, ezi
tav me mengan iburagham.
Ezi a uan angazangarim gamizi, a dan-
ganiba bar dagh isira.
4 Kamaghin amizi, e gumazamiziba
manmaghin Godin damazimin
deragham?
Amebam otezir gumazir manatam,
Godin damazimin zuegham? Bar
puvatigham.
5 Ia gan. Iakinim ko mikovezibar angazan-
garim e dar garima da bar ekefe,
ezi Godin damazimin, da bar sufi.
6 Kamaghin amizi guizbangira, e nguazir
kamin itir gumazamiziba, an
damazimin zuezir puvati.
E mati nguazimin aghuviziba.
E pura bizir kiniba."

Jop Bildatin akam ikara

26

(Sapta 26--31)

Godin gavgavim bar en fofozim ko nighnizim gafira

1 Jop kamaghin Bildatin akam ikara:

2 "Ni ti ghaze, ni gumazir gavgaviba pu-
vatizir kamin akurvasi.
Egha nighnizir aghuiba ko gavgaviba
puvatizir gumazamizibar akurvazir
gumazim.
Bar puvati. Ni tong nan akurvazir
puvati.
3 Ni ghaze, ni nighnizir aghuim fofoziba pu-
vatizir gumazamizibagh anidir gu-
mazim.

* **24:18:** Sapta 24:18 ikegha ghua sapta 28:28in tu, akar kaba deragha migeir puvati, tinara akam akuni. Elifas 3plan dughiabar mikeme, ezi Bildat uaghan 3plan dughiabar mikimam. Ezi Hibrun akar datirighin en itim, Sofar dughiar pumuningra mikeme. E fo, Bildatin akar abuananam (a sapta 25in iti) a bar otefe. Ezi uaghan, Jopin akar otevir maba an namakar 3plan fomira gun mikemezibar mirara ghu. Ezi bizir kam bagha, fofozir gumazir maba ghaze Sofarin ziam fomira kagh ike, egha gin an ovenge. Egha me ghaze akar kam, sapta 24:18-20in iti, kar Sofarin akar otevim. Ezi e guizbangira fozir puvati, fofozir gumazir kabar nighnizim dera o puvati. Kamaghin amizi, e akar datirighin Hibrun akamin itimin gin mangam. Jop ti guizbangira akar 24:18-25in itiba mikeme, e ghaze, a akar 24:18-20in aven itiba, a namakabar nighnizibar gun migei, egha akar 24:21-25in aven itiba, a men akaba ikarvasi. † **24:24:** Hibrun akam ves 18in ikegha ghua ves 24in tu, a deragha migeir puvati.

Egha ni ghaze, ni nighnizir aghuiba pu-
vatizir gumazamiziba, ni men sure
damuam.
4 Tinara nighnizim ni ganingizi, ni kam-
aghin bizibav gei?
Tinan duam fofozir aghuim ni
ganingizi, ni kamaghin bizibar gun
migei?

5-6 "Gumazamiziba ovea ghua ongarimin
apengan itir Oveaghuezibar
Nguibamin iti, egha me Godin
mongezir puvati.
Me Godin damazimin azenara iti.
A men garima, me atiatia nisi.
7 God overiamin ingarigha pura pin anetizi,
a danganir bizitam faragha itir pu-
vatizimin iti.
Egha nguazim atizi a pura iti, bizitam
an suirazir puvati.
8 God amozim isa uan ghuariabar anetizi, da
amozimin suirazi, a iti.
Dipar kam bar osemegha, an osimtizim
ghuariaba abizir puvati.
9 God ghuariabagh amizi,
da iza iakinir ekiam avaragha Godin
atrivir dabirabim modo.
10 An ongarim gisin, gumazimin damazim
gan mangi givaghamin mitaghniam,
iver agharimin min, a gighua an osiri.
Mitaghniar kam, aruem ko dimagarim
abisi.
11 God atarir dughiamin, mighsiaba ko ove-
riam
digavir kuram gamua agoa nisi.
12 God uan gavgavir ekiamin ongarim
gamizi, a pura nimira iti.
A uan nighnizir aghuimin, ongarimin
itir kuruzir aser ekiam Rahapin gav-
gavim dikabira.
13 God uabi aminir ekiam amadazi a iza
ghuariabagh ivarazi,
overiam uam angazangari.
Egha a uan dafarimin kuruzir aser ekiar
kam birazima,
an areme.
14 Bizir an amizi otivizir kaba, da an gav-
gavir ekiamin pura bizir muziariba,
e da baragha dar gari.
Eghti God bar uan gavgavim en akaghti,
e akatam bar a mikiman iburagham.
Bar puvatigham.
Godin gavgavim bar ekefe."

27

Jop arazir kuraba puvatigha ua bagha pamten migei

1 Jop ua kamaghin migei:

2 "Godin gavgaviba Bar Itim arazir
aghuimin na gamizir puvati,
ezi ki datirighin paza iti.
A kotin deravira na baragha na tuisighizir
puvati,
kamaghin amizi, a na gamizir arazibar
ki adarim an iti.
Egha Godin zurara itimin ziamin
ki guizbangira migei,
3 dughiabar zurara God na ataghizi,
ki angamira ikiavira iti,
4 egha ki akar kuratam ko akar ifavari-
tam uan akatorimin a damighan
kogham.

5-6 "Kamaghin ia deraghvira na baragh.
Amebam na batezir dughiamin ikegha
iza datirighin, ki kamaghin fo,
nan nighnizim ko navir averiamin, ki Godin
damazimin deravira iti.
Ki pamten kamaghin mikimasa, ki
arazir kuratam gamizir puvatigha
osimtiziba nan puvati.
Ki akar otevir kabara mikim mangi egh
ovegh mangam.
Kamaghin amizi, ki fo, akar ia na migeir
kaba, da guizbangiram akaba puvati.

7 "Ki kamaghin ifonge, God ivezir kuram
nan apanibar aningam.
An arazir kurabagh amir gumazamiz-
ibar mirara me damu.
8 Gumazamizir nighnizir gavgavim Godin
itir puvatigha, an gin zuir puvatiziba,
God men ikirimirim agivaghti, me bizir
aghuir manam iniam?
Bar puvatigham.
9 Osimtizim me bativamin dughiamin, me
uarir akurvaghsi Godin dimti
a me baragham, o? Bar puvatigham.
10 Gumazamizir kamaghin amiba, Godin
Gavgaviba Bar Itim bagh bar
akueghiva,
zurara dughiabar a ko mikimam, o?
Bar puvati.

11 "Ki ian sure damighti ia Godin gavgavim
deravira a gifogham.
Egh bizir a damuasa nighniziba, ki dar
gun ia mikimam,
Kar Godin Gavgaviba Bar Itim.
12 Ia uari Godin arazir kabar ganigha gifa.
Egha ia manmaghsua akar mingariba
puvatizir kabav gei?

13 "Godin Gavgaviba Bar Itim, gumazamizir
kuraba ko paza igharaz darazigh
amir gumazamiziba, a ivezir kuram
me bagha an abaragha gifa.
Egh mizaziba ko osimtizir kaba isi me
daningam.

27:5-6: Jop 2:9; 13:15

14 Gumazir kaba borir aviriba ikiti,
apaniba borir kabav misoghti me arimighiram.
Egh me zurara dagheba puvatigham.
15 Eghti gumazir kurar kaba arimighireghti,
men ikiavira itir adarazi arimariam me damuti,
me uaghan arimighiregham,
eghti men amuir odiariba me bagh azian kogham.
16 Gumazir kuraba silvan dagiar avirim ko korotiar avirim akumakum,
nguazir minemniabar min, uan dipenibar dar pozibav kinam.
17 Eghti gin gumazamizir Godin damazimin deraziba izi,
men korotiar aghuiba ko silvan dagiaba abigh uari daningam.
18 Gumazir kurar kaba dipenir aghuibar ingari,
ezi dipenir kaba, dughiar ruarimin ikeghan kogham.
Da mati boghoborir dipeniba ko averpenir azenibar itim.
Da zuamira dipirighiregham.
19 Me dimagarimin dakuasava amua garima, men biziba bar avirasemegha deravira iti.
Egha mizarazimin me osegha gara digavir kuram gami,
Ame! Men bizir avirir kaba ua itir puvati.
Ezi me bar bizibagh asa.

20 "Bizir kuraba aperiamin min, me aviti me puv atiatingam.
Bizir kaba ua ikian kogham, mati aminir gavgavim dimagarimin otogha dagh ivaragha ghu.
21 Aruem anadi naghin izir aminim me asirafagha me inigha ghuzi,
me ua uan danganimin itir puvati.
22 Aminir kam uan gavgavir ekiam sara me givai,
ezi me ari mangasa pamtemin ingari.
23 Egha me aminir kam batoghan ibura.
Aminim men ingarava aka dafaribav sogha,
bar me batoke."*

28

E nighnizir aghuim ko fofozim danganir manamin an apigham?

1 "Gumaziba gol ko silva iniasa nguazimin aven mozir bar konibagh tui.
Egha gol ko silva tuamin danganibar ingari, eghti avim dar minezibar isighti da bar zuegham.
2 Egha me ain buria nguazim gutui.
Me nguazir torimin dagiaba isa da tuema kapa otifi.
3 Me nguazimin mozibagh tuima, dar toriba vin mar uaghiri,
eghti me ain itir dagiaba buriam.
Me lambagh abuava mozir kabagh tui,
ezi angazangarim mozimin itir mitarmem batozima,
dagiaba azenara otivima, me da isi.
4 Me nguazir torir kaba, saghon mar ada okori,
danganir kaba, gumazir igharaziba dar zuir puvati.
Me uarira ikia ingari.
Me nguazir torir kabar beniba uari dafegha dar suigha, uaghira mangi izegh gamua ingangarim gami.
5 Gumazir igharaziba, nguazim gisin azenibar ingara dagheba ko biziba opari.
Ezi gumazir nguazimin apengan ingarir kaba, me dagiaba abigha nguazim gikua a giraz i,
a mati avim danganir mam bar an isizi moghin iti.
6 Ezi gumazir kaba nguazimin aven itir dagiabar aven Sapaian dagiar bluplan aghuariba isi.
Egha nguazimin aven uaghan golin minemeniam isi.
7 Isaba ko bagaba, nguazimin aven mozir konir me ingarizibar aven garir puvati.
8 Laionba ko asizir gavgavir igharaziba sara torir kabar averiabagh aruir puvati.

9 "Gumaziba dagiar gavgaviba itir danganibagh kuava,
mighsiaba abizi da bar iraghue.
10 Me dagiabar aven dipar tuavibar ingari moghin, dagiaba aghora averara zui.
Egha me aven ghua garima, dagiar aghuir ivezir bar pin koziba iti.
11 Me mozibagh ku ganti, dipam danganir kamin otivti me anepirigham,
eghti dipam nguazir torim gizivaghan kogham.
Eghti bizir aghuir nguazimin aven mongeghav itiba,
me da asigh azenim datigham.

12 "Ezi e managh mangi fofozir aghuarim ko nighnizir aghuarim iniam?
Fofozir aghuim ko nighnizir aghuim iniamin nguibam managh iti?
13 Guizbangira fofozir aghuarim ko nighnizir aghuarim bizir bar ekiam,
egha dagiar ekiaba ko bizir igharaziba bar dagh afira.

---

* **27:23:** Akar ves 13-23in itiba, akar otevir avirir Jopin namakar 3pla fomira gun mikemeziba mirara ghu. Kamaghin amizi, fofozir gumazir maba ghaze, kar Jopin akaba puvati, kar ti an namakar kabar mavin migirigiaba.

Ezi gumazamiziba bizir kam deraviram a
gifozir puvati.
Ezi fofozim ko nighnizir aghuarim
nguazir kamin gumazamizibar
tongin itir puvati.
14 Ongarim ko an apengan itir danganir bar
koniba kamaghin migei,
‘Fofozir aghuarim ko nighnizir
aghuarim, aning kagh itir puvati.’
15 Golin bar aghuim a pura bizim, ni a
isi ua nighnizir aghuarim givezeghan
kogham.
Fofozir aghuarimin ivezim bar pin
ko, eghti ni silvan aghuarimin a
givezeghan kogham,
silvan aghuarim, a pura bizim.
16 Ni kantri Ofirin golin bar aghuiba ko
dagiar iveziba bar pin koziba, da isi
aning givezeghan kogham.
17 Ni aning givesi, glasin dagiar ivezir bar
pin kozim ko bizir aghuir golin in-
gariziba inigham,
noka, ni aning givezeghan kogham.
Da uaghan pura biziba.
18 Aningin ivezim, bar pin ikia adiarir
aghuarim ko dagiar ghurghurir gav-
gavir glasin min taghtazimin ivezim
bar a gafira.
Pelin ivezim bar pin ko, egha pelin
ivezim uaghan fofozir aghuarim
ko nighnizir aghuarim givezeghan
kogham.
19 Topasin dagiar iangurir aghuarir me
kantri Itiopian isiba ko avimin tuezir
golin aghuiba,
da uaghan fofozir aghuarim ko
nighnizir aghuarim tong aning
givezeghan kogham.
Bar puvati.

20 “Ezi e managhira fofozir aghuarim ko
nighnizir aghuarim batogham?
Fofozim ko nighnizir aghuarim dan-
ganir manamra iti?
21 Fofozim ko nighnizir aghuarim, gumaza-
miziba ko angamira itir biziba sara
bar men modo.
Kuarazir pin mighagha aruiba, uaghan
aningin garir puvati.
22 Ovengezibar Danganim ko Ovevem uabi,
aning kamaghin migei,
‘Ga mong aningin sighsirir akaba
baraki,
egha aningin ganizir puvati.’

23-24 “Ia oragh. God uabira nguazir kamin
danganiba bar dar gara,
egha overiamin apengan itir bizibar
gari.
Kamaghin, a uabira fofozim ko nighnizir
aghuarim itir danganim gifo.
Egha tuavir aning bagha zuim gifo.
25 Bar fomira, God nighnigha aminimin gav-
gavimin abara,
egha uaghan nighnigha ongarir ekiam
ikiasa, a dipabar ababanim ati.
26 Egha a uaghan amozim damuamin araz-
iba ariki,
egha onimarim taghtagh mangamin tu-
avim ati.
27 Bizir kabar gin God nighnizir aghuarimin
gara an araziba bar da tuisisi.
Egha nighnizir aghuarim gamizi a
tugha gavgavizi a ghaze, a bizir bar
aghuim.*
28 Egha God kamaghin gumazamizibav gei,
‘Ki ian Ekiam. Gumazir nan atiatia nan
apengan ikiava arazir kurabar gin
zuir puvatizim,
gumazir kam nighnizir aghuarim ko fo-
fozim iti.’ ”

29

Jop uan dughiar aghuir faragha ikezim ginighnisi

1 Jop ua kamaghin migei:

2 “Oio. Ki uabin apangkufi, ki fomira der-
agha ikezi moghin ikiasa ifonge.
Fomira God bar deraghavira na
geghufi.
3 A lamin min itima, an angazangarim na
gisira.
A dimagaribar angazangarimin min tu-
avim nan akakazima, ki zui.
4 Fomira, God nan roroamin min ikia, der-
avira nan purirpenimin aven itir
ikizimin gari.
Ki faragha gavgavigha ikezi moghin,
ki datirighin ua kamaghira ikiasa
ifonge.
5 Fomira, Godin Gavgaviba Bar Itim, na ko
ikiavira itima,
nan boriba uaghan na ko iti.
6 Ezi nan bulmakauba ko memeba oter
eborir avirim na ganingi,
ezi olivin oviziba mirmirir danganimin
aven, nan olivin boreba bar izifa.

7 “Ki faragha nguibar ekiamin gumazir da-
panir mamin ikia,
egha ghua nguibar ekiamin tiar akamin
gumazir dapaniba ko uari akuva ikia
kotiaba barasi.
8 Gumazir igiaba nan gari ki izima, me uari
amikirvagha ghua saghon iti.
Ezi gumazir ghurapaniba, ziar ekiam
na daningisi dikavigh tuivigham.

* **28:27:** Hibrun akam, vezin kam deragha a migeir puvati.

28:28: Onger Akaba 111:10; Aghuzir Akaba 1:7; 9:10

9 Ezi gumazir dapaniba uaghan uan akabar kumigh,
pura nimira ikiam.
10 Ezi gumazir bar ekiaba uaghan nan akam baraghsi,
uan akabar kumigh nimira ikiam.

11-12 “Onganarazibagh amir gumazamiziba uarir akurvaghasa nan deima, ki men akurvasi.
Egha afeziaba puvatizir boriba, men akurvazir gumaziba puvatizi, ki men akurvasi.
Kamaghin amizi, na barazi ki bizibav geir gumazamiziba, me nan ziam fe.
Egha nan gari ki bizibagh ami darasi, me nan arazibar gara da bagha bar akonge.
13 Gumazamizir kiran oveghangin ovengamiba, ki men akurvasi, ezi me na minabi,
egha God deravira na damuasa me a ko migei.
Ezi amuir odiariba, ki men akurvazima,
me uan navir averiabar aven bar akonge.
14 Ki zurara Godin damazimin arazir aghuibagh amua, guizin araziba igharaz darazir akakasi,
mati ki korotiar ruarir aghuim aru.
15 Ki mati damazir kurabar damazim, egha ki tuavim men akakasi,
egha mati suer kurabar suem, ki men akurvazima, me deraviram arui.
16 Ki mati onganarazibagh amir gumazibar afeziam, egha men akurvasi.
Gumazir ki fozir puvatiziba, ki kotin aven men akurvasi.
Igharaz darazi kotin aven akabar me abiri,
ezi ki men akaba isa me bagha migei.
17 Gumazir arazir kurabagh amiba, ki men gavgaviba agiva,
egha men dafaribar gumazir kiniba ua me isi.
Mati gumazim afiar atiamin atariba apirigha asizir a ivirazim uam a ini.

18 “Ki ghaze, ki ti dughiar ruarimin nguazir kamin ikiam,
egh deravira uan dipenimin iki mangi ovengam.
19 Ki ghaze, ki ti gavgavigh, temer dipar miriamin dikarazimin min,
an biba dipar avirim isima, an dafariba dimagarimin ghuariam dagh irima, da bar derazi moghin ikiam.
20 Gumazamiziba nan ziar ekiam fivira ikiam.
Eghti ki gavgavir igiam inivira ikiam,
mati gumazim barir pir igiam dafa.
21 “Gumazamiziba damuamin araziba ki dar me migeima,
me akabar kumigha nimira ikia na barasi.
22 Nan migirigiaba men navir averiabar ghuaghiri,
mati amozir pam emira aghumra nguazir averiamin ghuaghiri.
Ki mikemegh givaghti, me nan nighnizim ua migirigiar otevitam a isafuraghan kogham.
Puvati.
23 Me kuariba arigha bar deravira nan akam barasi.
Me akam bagha bar akonge, mati aruem dughiar ruarimin ganizi amozim ua izasa me bar akonge.
24 Ki dughiar aghuim me ganiga me ko migeima, me igharagha nighnisi,
Ame! Manmaghsua gumazir ekiar kam e ko migei?
Ezi nan guamin ganganir aghuarim ko arazir ki me ko migiavira itim,
gavgavim men navibagh anidi.*
25 Ki men gumazir dapanimin min ikiava, arazir me damuamiba bagha, nighniziba me ganidi.
Ki gumazamiziba ko iti, mati atrivim uan midorozir gumazibar tongin iti.
Egha uaghan gavgavim men navibagh anidi,
mati ovevemin dughiamin gumazir mam gavgavim isa azi darazigh anidi.”

30

Jop osimtizir a batozibav gei

1 Jop ua kamaghin migei:

“Datirighin ziaba puvatizir gumazibar boriba,
dibovir akabar na migei.
Men afeziaba pura bizir kinibar min ikia, egha gumazamizibar damazimin onganarazibagh amua,
bizir aghuitam gamizir puvati.
Kamaghin garir gumaziba, ki me ataghizi
me nan sipsipbagh eghuvir afiabar tongin itir puvati.
2 Ki gari, me nan akurvaghamin gavgaviba puvati.
Me bar amiraghamiraki,
kamaghin amizi, ki ingarasa me migeir puvati.
3 Gumazir kaba, dagheba puvatigha aghariba gui,
egha men navir averiaba daghem bagha arai.
Me ara danganir misingizibar ghua
pura dagher muziariba buri.

* **29:24:** Hibrun akam, vezin kam deragha a migeir puvati.

4 Egha tevsevir misoziba asia, dar biba ko
dafariba api.
5 Egha me nguibamin boroghin izir
dughiamin,
gumazamiziba me dagarvagha me
batosi,
mati me okimakiar gumazibagh
ami.
6 Kamaghin amizi, me ara ghua saghon
itir mighsiabar avarir konir faner
misingizibar danganibar ikia,
dagiar torir ekiaba ko nguazir torir eki-
abar ti.
7 Me gumazamiziba puvatizir danganimin
tevsevibar tongin arua donkibar min
arai.
Egha tevsevir kabar tongin uari akuva
moga iti.
8 Nguibamin gumazamiziba me fozorogha,
me misogha me batoke.
Kar, onganarazibagh amua ziaba pu-
vatir gumazamiziba.

9 "Ezi datirighin men boriba iza na dipova
ighiabagh ami.
Me ghaze, ki ti pura bizim, egha nan
ziam dibora a gasighasisi.
10 Me ghaze, ki bizir bar kuram, egha bar
nan aghua.
Me na ategha saghon iti,
egha me nan boroghin izir
dughiamin, me nan guamin
iparan atiatir puvati.
11 God bar na abiragha nan gavgaviba bar
ada gifa,
kamaghin amizi, me atiatir puvatigha
bizir manam damuasa ifuegha,
an na gamua arazir kurabar na gami.
12 Ki uan agharir guvimin garima, gumazir
igiar kurar bizim dikavigha,
na baghavira iza na misogha na batoz-
ima, ki aravira zui.
Me na gasighasighasa arazir guar
aviribagh ami.
13 Ki me gitaviraghasa amima, me nan tu-
avim apirizi ki aran ibura.
Ki ikuvigha gifa, ezi me nan osimtizim
damuti a bar ekivasa.
Ezi men anogoroghamin gumazitam
itir puvati,
kamaghin me na gamizi, ki bar ikufi.*
14 Me mati midorozir gumaziba nguibar
ekiamin divazir gavgavim akarigha
misoghasa ivemara nguibar ekiamin
zui.
Egha mati ongarim dipiraghira niga
dadarimin izi moghin,
me ivemara na bagha izi.
15 Bizir guar igharagha garir aviriba na ba-
tiva na gamima, ki puv atiati.
Nan ziar ekiam gifa, mati terafarim
aminim a givarazi a ghu.
Nan dabirabir aghuim ko nan bizir
aghuariba gifa,
mati ghuariam ghugha ua itir puvatizi,
overiar kinim iti.

16 "Ezi kiran oveghangin nan ikirimirim
givagham,
dughiaba bar ki osimtizim ko mizazim
barasi.
17 Dimagaribar nan agharapaniba mizazim
isi,
mati me afuzimin na ginifi.
Mizazim na gasir bizir kam na ataghirazir
puvati.
A kamaghira iti.
18 God uan gavgavimin nan mikarzim
gamizi a igharagha oto.
Egha pamtemin na amighiri,
mati korotiam nan firagharim
amighiri.†
19 God na kunizi ki beghneazim giraghu,
egha ki mati nguazir minemeniam ko
averenimin min pura iti.

20 "O God, ki nin damazimin tugha uabin
akurvaghasa nin dei,
ezi ni pura nan gari.
Egha kuarim atigha
nan dimdiam barazi puvati.
21 Ni nan apangkuvir puvati.
Ni uan gavgavimin paza na gamuavira
iti.
22 Ni ter afarimin min pin na kunizi aminim
na inigha zui.
Ni aminim gamima, a tintinibar na
akuri.
23 Ki fo, ki aremeghti ni na amadaghti,
ki magiri danganir ni gumazamizir
oveaghueziba bagha inabazimin
ikiam.

24 "Eghti gumazitam bar ikuvighsi damuva
akurvazim bagh dimti,
gumazitam ti a misogh pazi a damuam
o? Bar puvati.‡
25 Kirara, ki faragha gumazir dughiar
kurabar itibar kuarkufi.
Egha biziba puvatizir gumazamizibar
apangkufi.
26 Ki kamaghin nighniki, nan dabirabir
aghuim zurara ikiam,
ezi puvati, dughiar bar kuram na bato.
Ki ghaze ki angazangarimin aven ikiam.

* **30:13:** Hibrun akam, vezin kam deragha a migeir puvati.

† **30:18:** Hibrun akam, vezin kam deragha a migeir puvati. Akar kam giraghamin tuavir igharazim, a kamakin, "Ezi mizazir kam otiva bar ekefe egha na gamima, ki tintinibar uabi otavkirima, ezi nan korotiaba bar aghamsigha nan firim ikegha gavgafi."

‡ **30:24:** Hibrun akam, vezin kam deragha a migeir puvati.

Ezi puvati, mitarmem bar na avara.
27 Nan navir averiam zuraram osei,
ezi dughiaba zurara mizazim ko osimtizim na batifi.
28 Ki paza itima nan mikarzim bar pigha igharagha gari.
Ezi aruem na gapongezir pu.
Puvati. Arimariam na gamima ki kamaghin oto.
Ki gumazamizibar tongin ikia akurvazim bagha men azangsisi.
Ezi me nan akurazir puvati.
29 Ki mizazir ekiam isa pazavira iti,
egha nan ararem mati afiar atiamin ararem ko ponemin araremin min iti.
30 Nan mikarzim misigha pigha inge,
ezi nan mikarzimin inir muziariba tintinibar pura vuaghira iri.
Ezi arimariar kurar kam nan mikarzim gamizi, a puvira fei.
31 Ki fomira deravira ikia uan gita misogha uan marvim givi,
egha agoroger onger akabagh ami.
Egha datirighin ki uan gita misogha azir akabagh ami,
mati gumazim ovengezi me a gubai.”

31

Jop ghaze, an arazir kuratam gamizir puvati

1 Jop ua kamaghin migei:

“Ki uan navir averiamin aven uabi akar dikirizir gavgavim gamua ghaze,
ki amizir igiatamin ganiva, nighnizir kuratamin iran kogham.
2 Godin Gavgaviba Bar Itim
a manmaghin en arazir kuraba ikarvagham?
3 Gumazamizir arazir kurabagh amiba, God dughiar kuram gamima,
a me batifi, ezi bizir kam me gasighasigha bar me kuavarei.
4 God bar nan arazibagh fogha,
nan daroribar gari.

5 “Ki arazir ifavaribagh amir puvatigha,
tintinimin gumazamizibagh ifarir puvati.
6 God guizbangira deravira nan araziba tuisigh egh fogham,
ki bizitamin osimtizitam itir puvati.
7 Ki tuavir aghuim ategh, egh nan navim bizir nan damazimning garibar gin mangi,
arazir kuratam damigh, egh Godin damazimin mizegham.
8 Eghti God gumazir igharazimin amamangatighti, a ki oparizir daghebar ami,
egh nan azenim bar a gasighasigham.

9 Nan namakamin amuim, ki a bagh navim dikav,
egh mangi an dipenimin modogh iki an pam bagh oragham,
a mangighti, ki mangi a ko dakuighti,
10 kamaghin, nan amuim uabi mangi gumazir igharazibar ingangarir amizim gavagh men wit mirmiram.
Eghti gumazir igharaziba a ko dakuam.
11 Ki aghumsizir ekiam itir arazir kurar kam damighti me na isi kot datighti,
ki an ivezir kuram iniam.
12 Arazir kurar kam, mati avir fefer gavgavir gumazamizibar isim.
Ki guizin kamaghin damighti, avir kam bar nan isiva nan biziba sara bar a da givaghti,
ki mangi Oveaghuezibar Nguibamin ikiam.

13 “Fomira, nan ingangarir gumazim o amizim migirigiam nan ikia na bagha izima,
ki deravira me baragha men osimtiziba akiran aghuaghti,
14 gin God nan arazir kuram tuisighamin dughiam iziti,
ki manmaghin an akam ikarvagham? Bar puvatigham.
15 Guizbangira, God na gamizi ki amebamin navimin oto,
egha anarira ingangarir gumaziba ko ingangarir amizibagh amizi,
me uan amebabar navibar otifi.
Godin kamra bar e gamizi,
e an damazimin magh gari.

16 “Ki zurara onganarazibagh amir gumazamizibar akurvagha bizir me puvatiziba me ganidi.
Egha amuir odiaribar gari, me pura itir puvati,
ki uaghan men akurvasi.
17 Ki uan daghetamin anogoregha uabira anemezir pu.
Puvati, ki borir asaghasaziba uaghan men akuaghapi.
18 Ki uan igiamin ikia iza datirighin,
ki amuir odiariba ko borir asaghasazibar akurvasi.
Ki men afeziamin min men akurvagha me geghufi.
19 Ki gari, gumazitam korotiaba puvatigha puv arugharusi,
ezi ki ti an akurazir pu? Puvati.
20 Ki korotiar aghuir me nan sipsipin arizibar ingarizim a ganingi.
Korotiar kam fefem a ganidima, a nan ziam fa na minabi.

31:4: 2 Eghaghaniba 16:9; Jop 36:7; Aghuzir Akaba 5:21

21 Ki ti borir asaghasaziba paza me gamuava, men biziba iniasa kot gifaraghai,
ki fo, gumazir dapanir igharaziba nan akabar min ghughai.
22 Ki kamaghin amizi, God nan dipizimningin mitaghniamin agharimning asizi aning irighai.
23 Ki Godin gavgavir ekiam ginighnigha puv atiati.
A gumazir arazir kurabagh amibagh asighasighasa, bizir kuraba amadi.
Kamaghin amizi, ki arazir aghuibaram ami.

24-25 "Ezi guizbangira, ki pamten ingara bizir aviriba ko dagiar aviriba iti.
Egha ki bar akuegha uabi uan ziam fer puvati.
Egha ki nighnizir gavgavim kamaghin itir puvati,
nan gol ko dagiaba ko biziba nan akuraghti ki deravira ikiam.
Puvati.
26-27 Ki garima, aruem bar deravira isira, ezi iakinim uaghan angazangarir bar dirim iti.
Ezi nan navir averiam, aser kamningin ziamning fasa na dikavir puvati.
Ezi ki ziar ekiam aning daningasa uan dafarimningin torezir puvati.
28 Ki arazir kabar amu, egh ki Godin bar pin itim akirim ragh a gasaragham.
Eghti arazir kam bangin, me uaghan na isi kot datighti, ki ivezir kuram iniam.

29 "Ki garima, dughiar kuram nan apaniba batifi,
ezi men osimtiziba bangin, nan navim derazir puvatizi ki bar akongezir puvati.
30 Ki dughiatamin akam akarigha uan apanibagh asighasighasa Godin azangsighizir puvati,
kamaghin amizi, ki arazir kuram gamizir puvati.
31 Nan ingangarir gumazamiziba kamaghin migei,
'A dagheba gumazamiziba bar me ganingizi men naviba bar izifa.
A gumazitam ataghizir puvati.'
32 Nguibar igharazibar gumaziba dakuamin danganiba puvatizi,
ki me ataghizi me pura nguibar ekiamin tuavibagh akuir puvati.
Tuavibagh aruir gumaziba sara,
ki me isa uan dipenimin zui.
33-34 Gumazamizir igharaziba arazir kurar mabagh amua ti da modi.
Ki uaghan arazir kuratam gamigha ti a modoghai,
kamaghin amizi, ki uan dipenimra modoghav ikia,
gumazamizir igharaziba ko migeir puvatighai.
Nan arazir kamin, me fogh suam, ki arazir kuram gamigha,
nguibamin gumazamizibar atiati.
Eghti me na dipova nan ziam gasighasigham.
Ezi puvati. Ki arazir kuratam gamizir puvati.
Ki mongamin arazir kuraba puvati.

35 "Oio, ki kamaghsua, tav iki kuarim atigh na baragh.
Ki kamaghin mikimam, ki arazir kuratam gamizir puvati,
ki datirighin ababanitam damighti, a gavgavim nan akam daningam.
Ki kamaghin ifonge, Godin Gavgaviba Bar Itim, datirighin nan migirigiaba bar da ikarvagh.
A gumazir na isi kotiam darighamim, ki kamaghin ifonge,
a uan kotiamin migirigiaba da isi akinafaritamin da osirigh.
36 Eghti ki akinafarir kam bagh bar akongegh uan dipizimin azenara aneter,
egh uaghan atrivimin dapanir asuamin min uan dapanim daghuam.
37 Egh ki atrivimin borimin min Godin damazimin tugh,
egh ki amizir bizibar gun bar a mikimam.

38-39 "Eghti ki gumazitam pazi a damu, an nguazim okemegh, a givezeghan kogh
dagheba oparighti,
nguazir kam uabi nan atar pamten arangti,
40 wit ko balin ovizir ki oparizibа,
benir dikoniba ko ogher kuraba dar danganim inigh
nguazir kamin aghungam."
Jopin migirigiaba iza kagh tu.

Elihu, a Jop uan namakar igharaziba ko me migei

32

(Sapta 32--37)

Elihun nighnizim, a Jop ko mikemegh egh navir amirizim iniam

1 Jopin namakar 3pla orazi Jop ua bagha gavgafi, a gumazir aghuir arazir kuratam gamizir puvatizim, kamaghin amizi, me uam an akatam ikarvazi puvati.
2 Ezi gumazir igiar mam, an ziam Elihu, a me ko ikia men migirigiaba barasi. An afeziam Barakel, a Busin adarazir mav,

egha Ramin ikizimin aven iti. A kamaghin
orazi Jop ghaze, an arazir aghuim gami, ezi
God arazir kuram gami. Bizir kam bangin,
Elihu puviram atara muriam Jop bagha bar
ikufi.
3 Elihu garima, Jopin namakar 3pla fo,
Jop arazir kuram gamizi, me akam a gasi.
Me deraviram an migirigiatam ikarazir pu-
vati. Kamaghin amizi, Elihu uaghan bar me
baseme.
4 A gumazir igiam, ezi me ghurigha a
gafira. Kamaghin amizi, a faragha nimira
ikia gumazir ghuriba barazima, me migei.
Me mikemegha givazi, datirighin a uan
nighnizimin gun Jopin mikimasava ami.
5 Elihu uaghan orazima, gumazir 3plan
kaba, migirigiaba puvatizi, a bar me
baseme.
6 Elihu datirighin dikavigha kamaghin
migei:

"Ia gumazir aruaba, ki gumazir bar igiam,
egha ian apengan iti.
Kamaghin ki faragh uan fofozimin
ia mikiman bar atiatigha uaghan
aghumsiki.
7 Ki kamaghin nighnisi, ia gumazir ghuriba
mikimiva,
egh fofozir aghuiba ko nighnizir
aghuibar gun mikim.
8-9 Ezi azenir aviriba ti gumazim gamima, a
fofozir aghuim ko nighnizir aghuim
iti.
Puvati, Godin Gavgaviba Bar Itimin
Duam, iza nighnizir aghuim gumaza-
miziba e ganidi.
Ezi gumazir ghuriba kamaghin tuisighan
kogh suam,
arazir manam Godin damazimin derazi
manam ikufi.
10 Kamaghin ia na baraghti,
ki uabi, uan fofozir nan itibav kimasa.

11 "Ia oragh. Ia Jop ko mikimasa fofozir
aghuim ko nighnizir aghuarim itir
migirigiaba bagha ruia puv ingari.
Ki ia mizua bar deravira ian migirigiaba
baragha da tuisisi.
12 Ki bar deravira kuarim atigha, ia migeir
migirigiaba baraki.
Ki orazi, ian migirigiatam Jopin
migirigiaba ikaragha kamaghin
migeir pu,
a guizbangira migei puvati.
13 Ia kamaghin uarira uariv kiman kogham,
e nighnizir aghuim buria egha a
inigha gifa.
E God ateghti anarira Jopin migirigiaba
ikarvagham.
E gumazir kiniba a ikaraghan kogham.
14 Jop uan migirigiaba na gasir puvati, a ia
migei.
A na gasiti, ki a ikarvaghamin
migirigiaba,
ian migirigiabar mirara mangan
kogham.

15 "Jop, ni gan. Nin namakabar nighniziba
otefe.
Me ua ni mikimamin migirigiabagh
asagha nimira iti.
16 Me pura tuivighav ikia nimira iti,
kamaghin amizi, ki me mizuaman
kogham.
Ki mikimasa.
17 Ki uan fofozimin gun ni mikim
egh uaghan nin migirigiaba ikar-
vaghasa.
18 Nan navim migirigiaba bar a gizifa.
Aminir ekiam ivai moghin, nan navir
averiam pamtem nan ingari, ezi ki ni
mikimam.
19 Migirigiar ki ni mikimamiba bar nan
navim gizivagha iti,
mati wainin misevir, me asizir memen
inimin ingarizim,
wainin igiam an itima a buigha
bighasava ami.
20 Guizbangira ki mikemegh deragh uabi
baragh, navir amirizim ikiam.
21 Ki tavin gin mangan kogham.
Nan navimin itir bizim, ki guizbangira
bighivira aneghurigh a mikimam.
Ki gumazitam apezeper akar isingtizir
tam a mikemeghan kogham.
22 Gumazamiziba akar isingtizibar me
apezeperir arazim,
ki a gifozir puvati.
Ki kamaghin damighti,
Godin nan ingarizim zuamira na
gasighasigham."

33

Godin arazir gumazamiziba akiramim, Elihu an gun migei

1 "Jop, ki datirighin ni mikimamin
migirigiaba,
ni deravira kuarim atigh bar deravira
da baragh.
2 Ki bar datirighira migirigiar kabar gun ni
mikimasava ami.
3 Ezi migirigiar ki ni mikimamin kabanang,
ni da baragh kamaghin fogh,
ki Godin damazimin derazir gumazim,
egh nan navimin itir nighniziba, ki bighivira
deravira dar gun ni mikimam.

4 "Godin Gavgaviba Bar Itimin duam nan
ingari,
egha uan ikirimirir angamira itim
anidir aminim isa, na giveragha na
gamizi,
ki angamira iti.
5 Jop, ki kamaghin ifonge,

gan mɨgɨrɨgɨar uariv soghamiba, nɨ der-
aghvɨra dagh nɨghnɨgh.
Nɨ nan damazimɨn tugh egh uan
nɨghnɨzim mɨkɨm.
6 Godɨn damazimɨn ga magh gari.
A nguazimɨn vɨrara gan ingari.
7 Kamaghɨn amizɨ, nɨ nan atiatingan markɨ.
Kɨ osɨmtɨzim nɨ danɨngan kogh, egh nɨ
abɨnan kogham.

8-9 “Kɨ kamaghɨn nɨn mɨgɨrɨgɨaba baraki.
Nɨ pamtem mɨgɨa ghaze,
‘Kɨ arazir kuratam gamizir puvatɨgha,
Godɨn damazimɨn zue, ezɨ bizitamɨn
osɨmtɨzim nan itir puvatɨ.
10 Ezɨ God uan apanimɨn mɨn osɨmtɨziba na
darɨghasa tuaviba buri,
mati a gumazir kurabagh ami mokɨn.
11 A senɨn nan dagarimning ike,
a bar deravɨra nan daroriba ko kɨ amir
bizibar gari.’

12 “Jop, nɨ oragh.
Mɨgɨrɨgɨar nɨ amizir kaba, da derazir
puvatɨ.
Ezɨ datɨrɨghɨn kɨ kamaghɨn nɨ mɨkɨmasa.
Godɨn fofozim ko gavgavim bar ekefe,
egha bar gumazamizibar fofozim
ko gavgavim gafira.
13 Nɨ tizimsua akam God gasa ghaze,
a gumazamizibar mɨgɨrɨgɨaba ikarvazir
puvatɨ?
14 E fo, God tuavir avɨribar uan akamɨn e
mɨgei.
Ezɨ e gumazamiziba deragha an akam
gɨfozir puvatɨ.

15 “E dɨmagaribar uan mɨsɨabagh akuir
dughiabar,
God ɨrebar guar avɨriba en akakasɨ.
16 Egha ɨrebar kabar aven, e uan arazir
kuraba akɨrasa,
an akar modoghav itim isa azenim
gatɨgha nɨghnɨziba e ganɨdi.
Egha akar kam gamizɨ,
a en nɨghnɨzibar ikia gavgafi.
17 Egh arazir kamɨn a gumazamizibar
anogoreghtɨ,
me arazir kurabar amuan kogham.
Egh uari fan kogham.
18 A kamaghɨn aghua, e arazir kurabar
amutɨ,
en apaniba e mɨsoghtɨ e arɨghiregh
mangɨ Oveaghuezibar Nguibamɨn
ikiam.

19 “Dughiar maba God gumazamizibar
arazir kuraba akɨrasa arɨmariaba me
ganɨdi,
ezɨ me mɨsɨabagh irav ikia men
aghariba aven mɨzaziba isɨ.
20 Me daghebar aman bar aghua.
Me bar ifongezir dagheba, me da isa me
ganɨdi,
ezɨ me dar gari da mati bizir bar
kurabara.
Ezɨ me dar aman ibura.
21 Me mɨkarziba suegha bar aghariba gui,
ezɨ men aghariba azenim gire.
22 Men ikɨrɨmɨrim bar gɨvasava ami,
ezɨ ovevemɨn enselba bar me agɨvasa
me mɨzuai.
Ezɨ me Oveaghuezibar Nguibamɨn
mangasava ami.

23 “Eghtɨ Godɨn enselɨn bar avɨrimɨn tongɨn
enselɨn tam izɨ,
gumazir kamɨn akuragh, egh arazir
aghuir a damuamimɨn gun a
mɨkemegham.
24 Eghtɨ enselɨn kam, gumazir kamɨn
apangkuvigh kamaghɨn Godɨn
azangam,
‘Nɨ gumazir kamɨn apangkuvigh,
aneteghtɨ an Oveaghuezibar
Nguibamɨn mangan markɨ.
Kɨ uam a givezamɨn tuavim batogha
gɨfa.’*
25 Eghtɨ gumazir kamɨn mɨkarzim ua gav-
gavigh igiamɨn otogham,
mati a fomɨra igiamɨn ikezɨ mokɨn.
26 Gumazir kam datɨrɨghɨn God ko mɨkɨmtɨ
an a baragham.
God an akurazɨ an ovengezir puvatɨ,
kamaghɨn amizɨ, a Godɨn
damazimɨn izɨ an ziam fɨ bar
akuegham.†
27 Egh gumazir kam bar akuegh ighiam
bangɨ gumazamizir igharazibav kɨm
suam,
‘Kɨ arazir aghuibar tuavim ataki, kam-
aghɨn kɨ arazir kuram gami.
Arazir kam bangɨn God tɨ ivezir bar kurar
ekiatam na ikaragha na ganighai.
Ezɨ puvatɨ, a nan apangkuvigha kam-
aghɨn amizir puvatɨ.
28 A ua nan ikɨrɨmɨrim givese, ezɨ kɨ
Oveaghuezibar Nguibamɨn ghuzir
puvatɨ.
Kɨ angamɨra ikiavɨra iti, egha aruemɨn
angazangarimɨn gara bar akonge.’

29 “Guizbangɨra, dughiaba zurara God
arazir kabar gumazamizibagh ami.
Dughiar pumuning, o pumuning ko
mɨkezimɨn ghua dughiar avɨriba, a
kamaghɨn amuavɨra iti.

33:8-9: Jop 10:7; 16:17; 27:5-6 **33:10:** Jop 13:24; 19:11 **33:11:** Jop 13:27 **33:15:** Jop 4:13 * **33:24:** Hibrun akam, ves 23 ko 24ɨn akar otevir mabar deragha dav geir puvatɨ. † **33:26:** Hibrun akam, vezɨn kam deragha a mɨgeir puvatɨ.

30 A ua men ikirmiribagh ivesi, ezi me
Oveaghuezibar Nguibamin zuir pu-
vati.
Me angamira ikiavira iti, egha aruemin
angazangarimin gara bar akonge.

31 "Jop ni datirighin oragh.
Ki migirigiar maba iti, ki dar ni
mikimasa.
Kamaghin amizi, ni akam dukuagh,
egh kuarim atigh deravira na baragh.
32 Ki kamaghsua bar ifonge, gumazamiziba
fogh suam,
ni gumazir arazir kuratam gamizir pu-
vatizim.
Egh ni migirigia taba iki mikimti,
ki ni baraghasa.
33 Ni migirigiaba puvatigh,
egh nimira iki na baragh.
Eghti ki nin sure damuti,
ni fofozir aghuim ko nighnizir aghuim
iniam."

34

Elihu ghaze, Jop paza migia akam God gasi

1 Elihu ua kamaghin migia ghaze:

2 "Ia nighnizir bar aghuiba itir gumaziba,
ia bar deravira kuaribar arigh, nan
akaba baragh.
Ia gumazir fofozir aghuiba itiba, ia na
baragh.
3 Akatorim daghem apava a barasi, a bar
isingiz o, a ikufi.
Kamaghira, kuarim migirigiam
baragha a tuisisi, a deraz o, a ikufi.
4 E uari bagh migirigiaba tuisigh fogham,
manam dera, ezi manam ikufi.

5 "Jop kamaghin mikeme, 'An arazir ku-
ratamin osimtizitam itir puvati,
ezi God arazir aghuimin a gamizir pu-
vati.
6 A bizitamin osimtizim itir puvatigha arazir
kuratam gamizir puvati,
ezi God ti ghaze, a ifavarir gumazim,
egha bar a gasighasiki.
Mati God uan barimin a gasezir duam, uam
akumighan kogham.'

7 "Gumazir manatamra Jopin arazim
damuam?
A puvira akaba God gasi, mati dipam
ivemari.
8 Egha a uaghan gumazir kuraba koma
arua,
me amir arazir kurabagh ami.
9 A ghaze, e God ifongezir arazibar amuti
bizir aghuir manatam e bativam?
Ti puvatigham.
Kamaghin an arazir kurar kabagh
ami.*

10 "Kamaghin amizi, ia nighnizir aghuiba
itir gumaziba ia na baragh.
Godin Gavgaviba Bar Itim arazir ku-
ratam damighan kogham.
Bar puvatigham.
11 A deravíram en araziba tuisigha,
en arazir e amibar miraram, e ikarvasi.
12 Bar guizbangira, Godin Gavgaviba Bar
Itim pazi gumazitam damighan
kogham,
egh arazir kuratam damighan kogham.
13 Ezi tinara faraghavira nguazir kam gati-
vagha gavgavim God ganingi?
Bar puvati.
14 God uan navir averiamin aven uabi
ginighnigh,
egh uan Duam ko an aminir angamira
itir ikirimirim anidim, a uam aning
inighti,
15 biziba bar zuamiram arimighiregham,
eghti gumazamiziba uamategh
nguazim gavagham.

16 "Jop ni oragh. Ni nighnizir aghuim iki,
egh kuarim atigh na baragh.
17 Ni manmaghin nighnisi, Godin Gavgavim
Itim,
a ti deravira nguazir kamin gu-
mazamizibagh ativagh men ganan
kogham o?
Ezi manmaghsua, ni akam arazir
aghuibagh amir God gasa ghaze,
a ti arazir kuram gamigha guizin
arazimin gin mangan aghua?
18 Gumazir kinitam kamaghin atrivitam
mikemeghan kogh suam,
ni atrivir bar kuram.
Egh gumazir aruatam kamaghin a
mikemeghan kogh suam,
ni gumazir bar kuram.
19 God uabi gumazamizibar ingarizi, me an
damazimin magh ghue.
A gari, gumazamizir biziba itiba, ko
biziba puvatizir gumazamiziba, me
bar moghira magh ghue.

* **34:5:** Jop 27:2; 31:6 **34:9:** Sapta 21:7-13in aven, Jop ghaze, Gumazir arazir kurabagh amiba, God ivezir kuram isa me ganiga me gasighasizir puvati. Egha Sapta 21:15in aven, Jop ghaze, Gumazir kuraba migeir akaba, da akar Elihu kagh amibar mirara ghu. Akar Elihu Jop gasarazim, a guizin akam puvati. Ezi sapta 21:16, Jop ghaze, An arazir kurabagh amir gumazamiziba ko navir vamira isir puvati. **34:10:** Jenesis 18:25; Godin Araziba 32:4; Onger Akaba 92:15; Rom 9:14 **34:11:** Onger Akaba 62:12; Esekiel 33:20; Matyu 16:27; 2 Korin 5:10; 1 Pita 1:17 **34:15:** Jenesis 3:19; Fofozir Gumazim 12:7

20 A gumazamiziba bar me gamima, me zuamiram ariaghiri,
gumazamizir ziar ekiaba itiba o gavgavir ekiaba itir puvatiziba, me pura biziba.
Dimagarir arizimin, a me gami me digavir kuram gamima,
a uabi uan gavgavimin men ikirimiriba gefi.

21 "E managh zui, Godin damazim en arazziba bar dar gari.
Dughiaba bar, an damazim deravira en daroribar garavira iti.
22 Dimagarir bar mitater pizi tam ikiti,
Godin damazimin arazir kurabagh amir gumazamiziba ti an aven modogham o?
23 God en arazir kurabagh fogha gifa,
kamaghin amizi, a da tuisighamin dughiatam amisivan marki.
24 Dughiar a gumazir dapaniba gevim,
a men arazibagh fofoghasa ingarir puvati.
A men arazibagh fogha gifa,
a pura me batogha, gumazir igharaziba men danganibagh arisi.
25 A men arazir kurabagh fogha,
kamaghin a dimagaribar me agiva me dikabiri.
26 A gumazir kaba amizir arazir kuraba bangin,
gumazamizir igharaziba ganasa, a men damazibar me gasighasisi.
27 A fo, me akirim ragha a gasaragha, an Akar Gavgavibar gin mangan aghua.
Kamaghin amizi, a me gasighasisi.
28 Me onganarazibagh amir gumazamiziba paza me gami,
ezi me Godin deima, a men ararem barasi.
29-30 God nimira iki bizitam damuan koghti,
tinara suam God arazir kuram gami?
Egh a uan guam modoghti, tina an boroghin mangi an guamin ganam?
Bar puvati.
God gumazamiziba ko kantribagh ativagha bar dar gari,
eghti gumazir kuratam atrivimin otoghan kogh, egh gumazamizibagh asighasighan kogham,
mati gumazim asizimin suighasa azuazimin ingari.†

31 "Ian tinara orazi Jop kamaghin God mikeme,
'God osimtiziba na garizima ki da ateri,
egh ki uam arazir kuratam damighan kogham.‡
32 God bizir ki fozir puvatiziba, da nan akaghti,
ki arazir kuratam damigh, egh bar moghira da ategham.'

33 "Jop, ni God amir bizibagh ifongezir puvati.
Ni kamaghin nighnighan marki,
ni uabi ifongezir biziba God dar amuam.
Ni uabi uabi tuisigh, egh arazir manamin gin mangi a damusi, ni a damu.
Kar nan ingangarim puvati.
Arazir manam nin deraghti,
ni datirighin fofozir aghuarir kamin gun e mikim.§

34 "Ki gari, gumazir fofozir aghuim ko nighnizir aghuim itiba,
me nan akar kam baregh suam,
35 'Jop pura bizibav gei, ezi an migirigiaba derazir puvati.
A deravira nighnizir puvatigha migei.'
36 Jop gumazir arazir kurabagh amibar min bizibav gei.
Ezi nan ifongiam kamakin,
God kamaghira a damu mangivivra ikiti a fogh suam,
a migirigiar kabar amuvira ikiam, o ti puvatigham.
37 Jop arazir kuram gamigha,
arazir kam gisin Godin akaba batosi.
A en tongin ikia en migirigiaba batogha,
egha atara akaba God gasi."

35

Elihu ghaze, Jopin akaba ikufi, egh an atari

1 Elihu migiavira ua kamaghin migei:

2 "Jop ni ghaze, nin arazim dera,
egha Godin arazim gafira.
Nin migirigiar kam ti deraz o, puvati?*
3 Ni uaghan ghaze, ki arazir kuratam damighan koghti,
bizir kam manmaghin nan akuragham?
Egh uaghan bizir aghuir manatam na bativam?

4 "Jop, ki datirighin ni ko nin namakabar akaba ikarvaghasa.

34:21: Jop 31:4; Jeremaia 16:17; 32:19 **34:22:** Onger Akaba 139:12; Amos 9:2-3; Hibru 4:13 † **34:29-30:** Hibrun akam, ves 29 ko 30 deragha aningin migeir puvati. ‡ **34:31:** Hibrun akam deragha vezin kamin mingarim abighizir puvati. **34:32:** Jop 13:19; 24:25 § **34:33:** Hibrun akam deragha vezin kamin mingarim abighizir puvati. * **35:2:** Dughiar aviribar Jop ghaze, An arazir kuratam gamizir puvati. (Ni sapta 10:7 ko 27:5-6in gan.) Ezi akar Elihu Jop gasarazir kam, a guizin akam puvati. **35:3:** Jop 7:17-20

5 Ni kogh pin deraghvira overiamin itir ghuariabar gan.
Da bar pin mar iti.
Kamaghira, God bar pin iti.
6 Ni arazir kuratam damigh, egh ni a gasighasighan kogham.
Ni arazir kurar avirim gami, ezi da pura bizim.
7 Egh ni zurara arazir aghuibar amuti,
da manmaghin an akuragham?
Ni arazir kuraba puvatigh,
egh tuavir kamin, ni bizir aghuir manatam isi God daningam? Puvatigham.
8 Arazir kurar ni amiba, da gumazamiziba eraram asighasisi.
Ezi arazir aghuir ni amiba, da gumazamizibaram akurvasi.

9 "Gumazir gavgaviba gumazamiziba dika me abiri.
Ezi gumazir kaba uarir akurvaghasa bar pamten gumazir ekiar aghuibar diava arai.
10 Ezi gumazitam kamaghin deir puvati,
'Godin Nan Ingarizim, a managh iti?
A dughiar kurabar gavgavim en navibagh anidima,
e bar akuegha ighiabagh ami.
11 God fofozir aghuarim gumazamizibagh aningizi, me asizir atiaba ko kuarazibagh afira,
egha akurvazim bagh, a bagh mangan aghua.'
12 Guizbangira, gumazamiziba akurvazim bagha Godin diava arai.
Ezi me gumazir uarira uari feba ko arazir kurabagh amiba,
God men dimdiaba barazi puvati.
13 Men nighniziba derazir puvati,
kamaghin amizi, me puram an diava arai.
Eghti Godin Gavgaviba Bar Itim, men dimdiaba baraghan kogham.
14 Jop, ni kamaghin migia ghaze,
Ni Godin garir puvati.
Ni uaghan ghaze,
ni dughiar bar ruarimin a mizuaima,
a kotin aven nin azangsizim akirizir puvati.
Kamaghin amizi Jop, God ti nin dimdiam bareghan kogham.
15 Ni uaghan kamaghin migia ghaze,
God ivezir kuram isa gumazir arazir kurabagh amibagh anidir puvati.
Egha men arazir kurabagh nighnizir puvati.†

16 "Jop pura bizibav gei, ezi an migirigiaba derazir puvati.
A deravira nighnizir puvatigha, pura bizibav gei."

36

God e akirasa osimtiziba e ganidi

1 Elihu ua kamaghin migei:

2 "Jop, ki migirigiar maba gavgavim ua Godin akam daningamiba ikiavira iti.
Kamaghin amizi, ni nimira ikiti, ki tong uam nin sure damika.
3 Fofozir aghuir aviriba nan navim gizifa.
Ezi datirighin ki kamaghin nin akakaghasa, Godin Nan Ingarizim,
a zurara voroghira itir arazibagh ami.
4 Bar guizbangira, ki akar ifavaritam gamir puvati.
Ki fofozir gumazimin min, ni ko iti,
ezi nan fofozim gumazir igharazibar fofoziba bar dagh afira.

5 "Ni oragh! God gavgavir bar ekiam iti,
egha a uan fofozimin gavgavimin, a ifongezir biziba bar dagh ami.
Egha a gumazamizibar aghuazir puvati.
6 Arazir kurabagh amir gumazamiziba, a men ganiva men amamangatighti,
me dughiar ruarimin ikian kogham.
Egha onganarazir gumazamiziba, a men akurvagha men osimtiziba akiri.
7 God gumazir an damazimin deraziba, a deravira men gara me geghufi,
ezi gumazamizir kiniba ziar ekiam me ganidi,
mati me atrivibagh ami.
8-9 Eghti dughiar kuram otoghti, osimtizim gumazamiziba ikegham,
mati me senba ko beniba gumazimin soroghafariba ike.
God kamaghin men akagha ghaze,
Me uarira uan ziaba fava arazir kurar aviribagh ami.
Kamaghin amizi, dughiar kuram me batifi.
10 A me gamima, me deraviram akaba barasi.
Egha uam arazir kurabar amuan men anogorosi.
11 Me an akaba baragh an apengan iki,
egh dughiabar zurara navir amirizim ko dabirabir aghuim ikiam.
12 Me oraghan aghuaghti, apaniba me misueghti,
me arimighiram.
Egh me uari foghan kogham,
bizir tizim me bato.

13 "Gumazamizir nighnizir gavgavim Godin itir puvatiziba,

35:6: Jop 22:2-3 **35:14:** Jop 9:11; 23:8-9 **35:15:** Jop 21:7-34 † **35:15:** Hibrun akam, ves 14 ko 15 deragha aning migeir puvati.

an osimtiziba me garizir dughiabar,
me Godin aningagha,
uarir akurvaghasa an azangsizir puvati.
14 Me aghumsizir arazibagh amir gumazamizibar tongin ikia,
egha igiabaram ovei.
15 God gumazamizibagh amima, me osimtiziba ko mizaziba isi.
Arazir kamin, God arazir aghuibar amuasa gumazamizibar sure gami,
egha tuavir kamin a ua me isi, ezi me deravira iti.

16 "Jop, ni gan, ni datirighin osimtizir ekiam atera atam ovenge.
Ezi God ua ni iniasa bar ifonge,
egh ni damighti, ni deravira daperagh firighirigham.
Eghti a dagher bar aghuiba ko biziba ni daningam.
17 Ezi datirighin God nin gari,
ni mati gumazir arazir kurabagh amim,
egha ni isa kotiam gatigha osimtizim ni ganingi.
Ezi ni manmaghin osimtizir kam gitagham? Ti puvatigham.
18 Kamaghin ni deraghvira ganigh, nin aningagharim ni damuti, ni God dipovan marki.
Egh ni ua suam, ni uabi givezamin ivezim a bar ekefe, egh ni God ateghan marki.
19 Nin bizir aviriba ko nin gavgavim,
datirighin nin osimtizir kam agivaghan kogham.
20 Ni dimagarim otivsi puvira nighnighan marki,
kar gumazamiziba zuamira puvarighamin dughiam.
21 Ni faragha arazir kurabagh ami.
Bizir kam bangin ni foghasa, God osimtiziba ni ganingi.
Kamaghin ni ua bagh ganigh,
ni uam arazir kuratam bar an aven mangan marki.*

22 "Ni deraviram oragh. God gavgavir ekiam ikia bar pin ti.
Egha a tisan bar aghuim.
Tina ua an min en sure damuam?
Bar puvati.
23 Tinara God damuamin bizibar a mikimti, a adar amuam?
Egh tina kamaghin a mikim suam, 'God, ni arazir kuram gami?'
Gumazitam kamaghin mikemeghan kogham.
24 Gumazamiziba God ingarizir bizibar gara,
egha onger akabagh amua an ziam fe.
Kamaghin amizi, ni uaghan an ziam fi.
25 Gumazamiziba bar God amizir bizibar gani,
egha me saghon ikia deragha dagh fozir puvati."

Godin fofozim ko gavgavim bar pin iti

26 Elihu ua kamaghin migia ghaze,

"E manmaghin God gifogham, a bar ekevegha bar pin iti.
E uaghan manmaghin an azenibagh fogham. Bar puvatigham.
27 A nguazir kamin dipam isa ghuavanaga a gamima,
an amozimin oto.
28 Egha amozir ofiziba ko ghuariar overiamin itiba,
izaghira nguazim gizima, gumazamiziba dipar avirim isi.
29 E kamaghin fozir puvati, ghuariar manaba ekevegha overiam avara,
mati Godin Purirpenim.
E fozir puvati,
arariba manmaghin ghuariabar apengan ikia tingazi.
30 God onimaribagh amima, da tintinimin danganiba bar dar taghtasi.
Egha ongarir konim avarazi, a mitarmemin aven iti.
31 God ghuariaba ko amozibagh atifa, egha arazir kamra a gumazamiziba bar me gativagha deravira men gari.
Egha amozim gami an azenibagh izima gumazamiziba dagher aviriba iti.
32 An uan dafarimningin onimarim korogha,
afuzimin min, bizir a inivasa ifongezim ginifi.
33 Arariba tingazima, e fo, aminim ko amozim otogham.
Ezi bulmakauba uaghan fogha arazir mabagh ami."

37

1 "Arariba dagarvazima, ki nisi,
ezi nan dighorim na ginifi.
2 Ia arariba dagarvaziba baragh.
Mar Godra pamten dia migei.
3 An onimaribagh amima,
da taghtagha overiamin danganiba bar dar zui.
Egha nguazir kamin apinir mamin ikegha apinir mamin ghu.
4 Ezi e gin orazi, a pamten dia migei, ezi e an gavgavim barasi.
God kamaghin amima onimarim taghtagha tintinibar zui.

* **36:21:** Hibrun akam ves 16 ikegha ghua ves 21in tuzir akar otevir maba deragha dav geir puvati.

5 “Godɨn tiarim, mati ararim dagarvasi,
a bar igharagha ghugha an ararem bar dera.
Egha an amir biziba bar, en nɨghnɨzibagh afira.
6 A mɨgeima aisɨn amozim nguazim giri.
A mɨgeima, amozir bar ekiam nguazir gizi.
7 Arazir kamɨn, a gumazamizibar amutɨ me ingaran kogham.
A kamaghɨn damutɨ, an amir biziba,
gumazamiziba deragh dagh fogham.
8 Dughiar kamɨn asɨzir atiaba,
uan danganibar mangɨ mongegh ikiam.
9 Amɨnir gavgaviba uan danganibar ikegha izi.
Egha amɨnir ekiar kaba orangtɨzim inigha izi.
10 God uan akatorimɨn amɨnim giverazɨ ais otifi.
Egha dɨpar ekiabagh amima, da aisɨn mɨn otiva bar gavgafi.
11 A dɨpar avɨrim isa ghuariar ekiabar aven da akufi,
ezɨ onɨmariba dar tongɨn ikia taghtagha tintinibar zui.
12 God uabɨ mɨgeima, ghuariaba ighuagha arui.
Da ghua gumazamiziba itir danganibar, God damuasa mɨkemezir bizibagh ami.
13 God kamaghsua amozim amadi, dughiar maba a gumazamizibar arazir kuraba akɨrasa,
egha dughiar maba, a men apangkuva arazir aghuim me damuasa.

14 “Jop, nɨ kuarim atɨgh nɨmɨra ikɨ puram oragh,
egh God amir bizir ekiar igharagha garibagh nɨghnɨgh.
15 God Akar Gavgavim ghuariabagh anɨngizɨ, onɨmariba dar aven ikia taghtagha tintinibar zui.
Nɨ ti kamaghɨn foz, o?
16 God overiamɨn ghuariaba guizɨ, da pura guighav iti.
A ghuariabagh amir arazir kam, nɨ ti a gɨfoz, o?
God fofozir avɨriba ikia, dɨgavir kuram gamir arazimɨn, ingangarir aghuir kabagh ami.
Ezɨ nɨ fofozir kamaghɨn garim puvatɨ.
17 Nɨ korotiam aruzɨ, amɨnir fefer sautɨn amadaghan izim nɨ gamima,
doriba nɨn azima, nɨ bar puvɨra sokosi.
Nɨ manmaghɨn amɨnir fefer kamɨn tɨvagham.
Bar puvatɨgham.
18 God overiamɨn ingarigha, a isa an danganimɨn anetɨzɨ, a ikia gavgafi.
Ezɨ overiam mati guabar garir bizimɨn mɨn iti, me brasɨn ganganir kamɨn ingari.
Ezɨ nɨ ti Godɨn akuragh kamaghɨn bizitamɨn ingarigham?
Bar puvatɨgham.
19 En nɨghnɨziba derazir puvatɨ, mati e mɨtatemɨn aven iti,
ezɨ e manmaghɨn nɨghnɨgh egh God ko mɨkɨmam?
Kamaghɨn amizɨ, nɨ mɨgɨrɨgɨar e God mɨkɨmamibar en sure damuam o puvatɨ?
Ti puvatɨgham!
20 God oraghtɨ, kɨ mɨgɨrɨgɨam an ikɨtɨ, a ti kuarim atɨgh na baragham, o?
A ti mɨghɨgh nan akabagh nɨghnɨghan kogham.
Gumazitam ti bar onganigh, God a mɨsueghtɨ, an aremeghsɨ kamagh mɨkɨmam.
Ti bar puvatɨgham.*

21 “Amɨnim ghuariabagh ivarazɨ, overiam bar zuegha itima,
aruem bar deravɨra isira,
ezɨ e an angazangarimɨn ganan iburaghburaki.
22 Nɨ gan, Notɨn amadaghan angazangarir ekiam overiamɨn oto,
an ganganim mati gol.
Kar God uabɨn kurkegha,
uan angazangarim ko gavgavim sara izi,
ezɨ gumazamiziba an gara puvɨram atiati.
23 Godɨn Gavgaviba Bar Itim, a bar pɨn iti,
eghtɨ e an boroghɨn mangan kogham.
A gavgavir ekiam iti, egha guizɨn araziba ko arazir aghuibara gɨn ghua,
puram e abɨrir arazim gamir puvatɨ.
24 Kamaghɨn amizɨ, gumazamiziba an atiati.
Ezɨ gumazir uarira uari feba ghaze, me fofozir avɨriba iti,
God gumazir kaba barazi puvatɨ.”

Ikiavɨra Itir God, Jopɨn akam ikara

38

(Sapta 38--39)

Bizir God amiziba, Jopɨn fofozim gafira

1 Ikiavɨra Itir God amɨnir ekiam ko amozimɨn aven ikia kamaghɨn Jopɨn akam ikaragha ghaze:

2 “Jop, nɨ nɨghnɨzir aghuim ko fofozim puvatɨ.
Nɨ bar manmaghɨn garir gumazim,

* **37:20:** Hibrun akam, vezɨn kam deragha a mɨgeir puvatɨ.

38:1: Jop 40:6; Esekiel 1:4

egha ni fofoziba puvatigha tintinibar
migirigiar aviribagh ami?
3 Ni datirighin guizin gumazimin min tugh.
Eghti ki azangsizibar ni damuti, ni nan
azangsiziba ikarvagh.

4 “Jop, dughiar ki nguazir kamin in-
gara egha gavgavim an mingarim
ganidimin, ni managh ike?
Ni bizir kaba deragh dagh fogh na
mikim.
5 Tinara, deraghvira nighnigha nguazir
kamin mitaghniaba ariki?
Tinara benim inigha nguazir kam
garigha, an ruariba ko arozibar
ababanibagh amuagh arui?
Ni ti bizir kabagh foz o?
6 Gavgavim nguazir kam daningamin
guarir akiniba, managh mitivighav
iti?
Ezi tinara dagiar, nguazim isin iki, gav-
gavighamibar ingari?
7 Ingangarir kam otozir dughiamin,
mikoveziba an ganigha bar
akongegha ighiabagh amima,
enselba dia bar akonge.

8 “Dughiar ongarim nguazim abigha
azenan otogha anadimin,
tinara an tiar akam asarazi,
a itir danganimra iti,
ezi aperiam otozir puvati?
Kirara, ki bizir kam gami.
9 Dughiar ongarim igiamram otozimin,
kirara ghuariaba isa, anevara,
mati amebam inim isa uan borir
iririvim gike.
Ki migharir piziba isa ongarim avarazi,
mitarmer bar ekiam anevara.
10 Kirara ongarimin mitaghniam atigha, an
miriabar divazir gavgavibar min a da
ase,
eghti ongarim anebigh aven mangiva
avegham.
11 Ki ongarim migia ghaze,
‘Ni ongarir ekiam, ni dikav bar pin ma-
vanang dipir izi kaghira tugh.
Ni mitaghniar kam fagh vongin man-
gan marki.’

12 “Jop, ni ti pura migeima aminim tira?
Ni ti dughiabar vaghvagha mizarazibar
dughiabar bori?
13 Mitarmem mati inir mitiar ekiamin min
dimagarimin nguazim ave,
ezi gumazir kuraba mitarmemin aru-
ava arazir kurabagh ami.
Ni ti dughiatamin mizarazim mikemezi an
otogha mitarmem batoke,
ezi gumazir kuraba digavir kuram
gamigha tintinibar are?
14 Mizarazimin, aruem angazangarim biz-
ibagh anidima da bar azenara iti,
ezi bizir dimagarimin mongeziba, e de-
ravira dar gari.
15 Aruemin dughiam, gumazir kuraba
mitatemin uan arazir kuraba amir
puvatigha,
gumazamizibagh asighasighamin gav-
gavim puvati.

16 “Jop, ni ti ongarir dikinim giraghugha, an
ganiz o?
Egha dipaba an otivi danganibar ganiz
o?
17 Oveaghuezibar Nguibar mitarmemin
aven itim,
ni ti ghua an tiar akamin ganiz o?
Ti puvati.
18 Nguazir kam bar ekefe, ezi ni ti an
mitaghniaba bar dagh fogha mati?
Ni fogh na mikemegh.

19 “Jop, ni managh mangiva, angazangarim
otivir danganim bativam?
Egh ni managh mangiva, mitarmem
otivir danganim bativam?
20 Ni angazangarim ko mitarmem
mangamin tuavim,
ko aning uamategh izamin tuavim, ni ti
aningin akagham?
21 Jop, ki angazangarim ko mitarmemin in-
garamin dughiam, nin amebam ti ni
bategha gifa.
Kamaghin ni aningin danganim gifo.

22 “Jop, ni ti ghua ais ko aisin amozim itir
danganimin ganiz o?
23 Ki dar ingarizi, da pazi gumazir igharaz
darazi damu, me misoghamin
dughiam mizuai.
24 Tuavir onimarim taghtagha tintinibar
zuim, ni ti a gifo,
a managh iti?
Egha ni ti fo, aminim aruem anadi
naghin managh ikegha iza tintinibar
nguazimin zui?
25 Tinara amozir ekiam bagha tuavim atizi,
a nguazimin izaghiri?
Tinara ararir tingazir kaba bagha ove-
riamin mangamin tuavim ati?
26 Tina amozibagh amima,
da gumazamiziba puvatizir danganiba
ko nguazir midiaribagh izi?
27 Nguazir kam faragha pura iti, ezi temeba
ko graziba an puvati.
Ezi datirighin amozim a gamizi,
grazir bar avirim nguazir kamin
otifi.

28 “Jop, dimagarimin ghuariam ko amozim
ti afeziatam iti, o puvati?

38:4: Onger Akaba 104:5; Aghuzir Akaba 8:29; 30:4 **38:8:** Jeremaia 5:22

29 Ezi tina ais ko aisin amozimin amebar
aning batezim?
30 Ais irir dughiamin dipaba gavgavigha
dagiabar min iti.
Egha ais bar ongarim avara.

31 “Jop, ni gavgavim iki mikovezir taba aku-
vaghti, da overiamin itir danganir
vamiran ikiam?
Egh ni mikovezir bar avirir kam ikezir
benim firigh me ateghti, me tintini-
bar mangam?
Ti puvatigham.
32 Mikovezir bizir kaba, ni ti tuavim dar
akakagh,
egh azeniba vaghvagh dughiar man-
amra da otivasa, ni dav gei?
33 Ni ti overiamin bizir a damuasa
mikemezibagh fogham o?
Egh ni ti nguazimin itir bizibar amighti,
da uaghan arazir kabar gin mangam?
Ti puvatigham.

34 “Ni ti ghuariabar dimti, da ni baregh
amozir ekiam amadaghti,
a ni giri aperiamin min otogh ni
avaragham o?
35 Egh ni managh mangisi onimarim
amangti,
a ti kamaghin ni mikimam,
‘Ki nin ingangarim damuasa pura
iti.’
36 Aperiam otivamin dughiam,
tina fofozir aghuim kuarazibagh anidi?
Tina fofozim tuaribagh anidima,
aminim tiasava amir dughiamin, da
ati?*
37 Tina ghuariaba bar da mengamin fo-
fozim iti?
Ghuariaba mati nguazir mineba over-
iamin iti,
ezi tina da fusfughti amozim izighiram?
38 Eghti nguazimin minemeniam ua porogh
gavgavigham.”

Tina fofozim kuaraziba ko asizibagh aningi?
39-40 Ikiavira Itir God ua kamaghin migei:

“Jop, laionba uan mogomer danganiba ko
toribar ikia mizuai itima,
ni ti asizibagh ami da roghira izima,
laionba dav sogha da apa,
uan mitiriaba agefi?
41 Ezi kuarazir kotkotba, dagheba puvatigha
puram arua dagheba burir dughi-
aba, ko men nguziba daghem bagha
nan deir dughiaba,
tinara dagheba me ganidi?
Kirara.”

39

1 “Ni ti fo, azenibar dughiar manamra,
mighsiamin itir memen amebaba oti?
Ni ti garima, asizir dian amebaba uan
nguziba bati?
2-3 Ni ti foghama, iakinir manabara, memen
nguziba ko dian nguziba amebabar
navibar aven iti?
Egha ni ti fo, dughiar manamra memen
amebaba uan teviba apira nguziba
bati?
4 Meme ko dian nguzir kaba uan amebaba
ko, tuziba ko ruaribar ikia ekevegha
gavgafi.
Me ekevegha givagha, uan amebaba
ategha bar ghue.
Egha ua izir puvati.

5 “Tina donkin atiabar beniba firizi,
da uan ifongiabar gin ghua pura tintini-
bar zui?
6 Ki danganir gumazamiziba ikia ingarir
puvatizir isa me ganingi,
kar danganir grazir aghuiba aghuir pu-
vatizim, kar amangsizir avirim itir
nguazir kuram.
7 Donkin atiaba fo, me nguibar ekiabar ikiti
gumazamiziba benibar me ikiva, in-
gangarim damusi pamten me dagar-
vagham.
Kamaghin me akirim ragha nguibar
ekiamin niginim ko dagarvazibagh
asara.
8 Egha me pura mighsiabagh arua,
egha damasa terafariba ko graziba
buri.

9 “Jop, bulmakaun atiaba ti ni bagh ingan-
garim damuam o?
Egh dimagarimin da ti izi nin bul-
makaubar dipenim dakuam o?
10 Ni ti benim bulmakaun atiam dafagh a
damuti, a bizir osimtizibagh ekuam
o?
O ni a damuti, a ter otevim kurvagh
nguazim abigh nin azenimin in-
garam?
11 Ni fo, bulmakaun atiam gavgavir ekiam
iti,
ezi ni ghaze, a nin akuragh nin ingan-
garir ekiabar amuam?
12 Ni ghaze, a mangi nin azenimin witin
aniziba inigh izi,
nin danganir witin misevibav sogha da
amisevimin izam o?

13 “Poneba* bar akongezir dughiaba, me
uan aviziba onava dav sosi.
Egha me kuarazir benibar min avizir
ekiaba ko arizir aghuiba itir puvati.

38:31: Jop 9:9; Amos 5:8 * **38:36:** Hibrun akam deragha vezin kam migeir puvati. * **39:13:** Poner Israelin itiba, en ponebar min garir puvati.

Ni ti men gara me gifo?
14 Poneba uan aroriaba pura nguazimin dar
atigh, egh da ategh mangigham,
ezi nguazim fefem dagh anidi.
15 Egha da tong kamaghin nighnizir puvati,
gumazitam, o asizitam da dikaragham.
16 Poneba deravira uan aroriabagh amir
puvati,
da mati poner igharazim otezir aror-
abar min dagh ami.
Da kamaghin nighnizir puvati, dar aroriaba
ikuvighti,
dar ingangarir ekiar aroriaba batim
pura mangigham.
17 Ki nighnizir aghuim ko fofozir aghuim
dagh aningizir puvati,
kamaghin amizi, da arazir kabagh ami.
18 Ezi da dikavigha ivemarir dughiabar,
da bar puvira ivemara, uan aviziba
pamten dav sogh,
egh hos ko, gumazir a gaperazim gafi-
ragham."

19 "Jop, ni ti gavgavim hoziabagh anidi?
Egha ni ti arizir ruariba, dar tuebagh
arisi?†
20 Nirara ti hoziabagh amima, da odezibar
min bar pin uari akuri?
Hoziaba bar puv avighagha pamten
arai, ezi men arareba atiatim gu-
mazamizibagh anidi.
21 Men gavgavir ekiam me gamima, me bar
akongegha
pin uari akura, egha sueroghofariba
nguazim misosi.
Egha midorozim bagha pamten ive-
mara zui.
22 Hoziaba atiatir puvatigha, nighnizir
aviribagh amir puvati. Midorozir
ekiam a pura bizim,
da akirim a gasaraghan kogh, ari mangi
modoghan kogham.
23 Da midorozir gumaziba atera ivemarima,
men barir mitariba tingazi,
ezi afuzir ruarir gumaziba suighiziba
aruem dagh amima, da taghtasi.
24 Me sigham givir dughiam, hoziaba pura
nimira itir puvati,
dar naviba dikavima, da misoghasavira
amua
egha ivemara zui.
25 Me sigham givir dughiam, hoziaba arai.
Da tighar midorozimin boroghin
mangam, da saghon ikiavira ikia
midorozimin mughuriam barasi.
Egha hoziaba midorozir gumazibar
dapaniba barazima, me pamten
midorozir gumazibar dei,
ezi midorozir gumaziba misoghasa
pamten dia migei.

26 "Kuarazir isaba, ni ti fofozim ko
nighnizim dagh aningizi, da over-
iamin mighagha arua,
egha dikava uan aviziba onava migha
sautin amadaghan zui?
27 Kuarazir bagaba ti ni mizuai, ni dav ke-
meghti,
da mighsiabar mavanang pin uan
mikonibar ingaram?
28 Da mighsiabar ghua dagiar ekiaba itir
danganir kurabar, uan mikonibar in-
gari.
Danganir kurar kaba, kar dar danganir
mogomer gavgaviba.
29 Da uan danganir kabar ikia deravira
saghon mar asizibar gari.
30 Ezi bagabar nguziba, asizir kabar ghuz-
ibar amasa bar ifonge.
Midorozimin dughiamin gumazir
kuaba tintinimin nguazim girav
itima,
bagaba iza danganir kamin uari akufi."

Jop God migei

40

(Sapta 40:1-5)

Godin azangsiziba, Jop da ikarvaghan ibura

1 Ikiavira Itir God kamaghin Jopin azai:

2 "Jop, ki Godin Gavgaviba Bar Itim, nin
migirigiaba na ko misosi?
Egha ni akam na gasa ghaze, ki arazir
kuram gami.
Ezi datirighin ni nan azangsiziba ikar-
vaghasa ki ni mizuai."

3 Jop kamaghin Ikiavira Itir God ikara:

4 "Ki pura bizir kinim.
Ki manmaghin nin akaba ikarvagham?
Ki akam dukuagh nimira ikiam.
5 Ki migirigiar bar avirim gami,
kamaghin amizi, ki ua mikiman
kogham."

God, Jopin migiavira iti

(Sapta 40:6–41:34)

Jop guizin gumazimin min tuivasa, God a migei

6 Ezi Ikiavira Itir God aminir ekiam ko
amozimin aven ikia, kamaghin Jopin akam
ikaragha ghaze:

7 "Jop, ni guizin gumazimin min tugh,
eghti ki bizibar nin azangsighti, ni nan
akaba ikarvagh.

† **39:19:** Akar vezin 19in ikegha ghua 25in tuziba, da hoziar midorozir gumaziba apiaghira midorozim bagha zuibav gei.

39:30: Matyu 24:28; Luk 17:37 **40:8:** Jop 27:2-6; 30:18-24; 31:6

8 Ni migia ghaze, nin araziba derazi ni gavgafi.
Egha ni tizimsua akam na gasa ghaze,
ki arazir aghuim gamir puvati?
9 Nin gavgavim ko nan gavgavim ti magh ghu?
Ki pamtem migia araribar min dagarvasi.
Ezi ni ti uaghan nan min damuam?

10 "Ni kamaghin otivsi, nan danganim inigh,
egh nan atrivimin kurkazir aghuiba inigh dar aghuigh,
egh ziar ekiam inigh gumazamizibagh ativagh,
bar men pin iki.
11 Egh ni ganti gumazamiziba uan ziaba fiti,
ni puv men aningaghi bar me abinigh.
12 Ni gumazamizir akaba batozibar gan me dikabin.
Egh gumazamizir arazir kurabagh amiba,
me itir danganibara, zuamira bar me diki me mirmirigh.
13 Egh Oveaghuezibar Nguibamin, kalabuziar danganimin me arikigh.
Egh me isi nguazir torim datighti,
gumazamizir igharaziba ua men ganan kogham.
14 Ni bizir kabar amighti, ki nin ziam fi suam,
ni uan gavgavimin gumazir arazir kurabagh amiba, abiragha bar me agifa."

God uabira, asizir bar gavgavim hipopotamus gativagham

15 Ikiavira Itir God ua kamaghin migia ghaze:

"Jop, ni mangi asizir bar gavgavim hipopotamusin gan, da bar ekefe.
Ki uabi dar ingarizi moghin uaghan nin ingari.
Hipopotamusba bulmakaubar min graziba ko ter afariba api.
16 Dar namnaba bar ekevegha bar gavgafi.
Dar naviba ko akiriba uaghan bar gavgafi.
17 Dar ipeba tuivigha gavgafi, mati sidan temeba,
ezi dar soroghafariba gavgavir ekiam iti.
18 Dar aghariba bar gavgafi, egha mati brasin gavgavimin ingarizir ainba.
Dar soroghafariba bar gavgafi, mati ainin oteviba.
19 Ki God, ki ingarizir asizibar tongin, hipopotamusba bar me gafira.
Ki dar ingari, egh kirara dar gavgaviba abinam.*

20 "Hipopotamusba apir graziba, da mighsiabar iti.
Danganir kaba, asizir atiaba uarigh ikararagha arui.
21 Hipopotamusba temer dikoniba itibar apebabar irav iti,
egha danganir dakarabar, ighurunir povibar modi.
22 Egha da temer dipar miriabar itibar aguabar apengan mogava avughsi.
23 Aperiam otogh pamten ivemarti, da atiatingan kogham.
Aperiam Jordanin Fanemin otogh, bar izivagh dar akatoribar aven mangiti, da pura uarir asugh nimira ikiam.
24 Tinara dar suiragh da ikegham?
Tinara azuazimin ingarigh, benibar dar atinibar afeghti, da kalabuziamin ikiam?
Ti puvatigham."

41

Ongarimin itir goar bar ekiam, an asizibar atrivimin iti

1 Ikiavira Itir God ua kamaghin migia ghaze:

"Jop, ni ti akezim akunigh ongarimin itir goar ekiar kamin guragham?
Ni ti an mizem benir gavgavimin a ikegham?
2 Ni ti an atinim benir gavgavim a dafagh a gekuigh mangigham?
Egh ni ti uaghan akezim isi an aghozim dafagham?
3 Ni manmaghin nighnisi?
Ni ti an suiragh a ikeghti, a uabin apangkuvighsi nin azangsighti, ni aneteghti a mangam o?
Egh a ni apezeper akar isingtiziba nimira ni mikimam o?
4 A ti ni ko akar gavgavim akirigh,
zurara ni bagh ingaram o?
5 Ni ti a ko ikararangam,
mati ni kuarazim ko ikararangasa benimin a ike?
O, ni ti benimin a ikeghti,
nin ingangarir amiziba a kurvagh mangam?
6 Dagiaba bagha ingarir gumazamiziba ti, an ivezim bagh akabar uari adogham?
Egh me ti an asiziba aghoregh,
da inigh mangi danganir biziba amadi naghin da amangam?
7 Ni ti afuzir aviribar a ginifti,

* **40:19:** Hibrun akam, vezin kam deragha a migeir puvati.

41:1: Onger Akaba 74:14; 104:26; Aisaia 27:1

da an mikarzim ko dapanim
gizivagham?
8 Aria, ni uan agharimning a gisin datigh,
egh an gavgavimin ganigh, ua kamaghin damuan kogham.
A puvira ni misueghti,
ni an midorozir kam gin amadaghan kogham.

9 "Ni ongarimin itir goar ekiar kamin ganigh, egh ni bar atiatigh nirizim nin agharapaniba asivkinti,
nin gavgaviba bar givagham.
Kamaghin amizi, ni ongarimin itir goar ekiar kamin suighsi nighnighan marki.
10 Tinara an navim giniv, a ko misogh anebiragham?
Gumazir kamaghin amitam itir puvati.
Ezi kamaghin tina na ko misogh na abiragham?
Ti puvatigham.
11 Nguazir kamin biziba da bar nana,
kamaghin amizi, tina faragh biziba na danighti,
ki an biziba ikarvagham?
Bar puvatigham.*

12 "Ki datirighin ongarimin goar ekiar kamin suebagh eghanam, da manmaghin gari,
an namnam gavgavir aghuarim iti.
Ezi ki bizir kam bangin mikimiva, uan akam dukuaghan kogham.
13 Tinara an inimin itir naziar gavgaviba adegham?
Tinan afuzim an inim ko naziar gavgavim viraram aning abizagh vongin otogham?†
14 An atarir ekiar aviriba itima gumazamiziba bar dar atiatingi.
Kamaghin amizi, tina an akam akarigham?
15 An akiragharimin itir naziar gavgaviba,
da bar uarir kumigha gavgavim an inim ganidi.
16 An naziaba bar deravira uarigh kumigha gavgavizi,
aminim dar tongin mangighan kogham.
17 Da bar uari savsuiragha gavgavizi,
bizitam da kuighan kogham.

18 "An asir dughiamin, avim an fetoribar otiva azenan iza tintinibar zui.
Ezi an damazimning isia mati aruer ebariba mizarazimin siragha anaga aghefe.
19 Avir mizariaba an akatorimin otivaghira,
biaghira tintinibar zui.
20 Ezi miturir an fetorimin otivim,
mati minem avim gisin ikia siaghkua miturim otifi.
21 A uan akatorim akarir dughiamin, an aminim avim gamima, an otifi.
Ezi avim an akatorimin ikiava otivaghiri.

22 "An firagharim bar gavgafi,
ezi gumazamiziba an gara puviram atiati.
23 An inivafizimin itir tuziba bar uarigh asavkonegha,
bar gavgavigha ighuam zuir puvati.
Bar puvati.
24 An navir averiam bizitamin atiatir puvati.
An navir averiam bar gavgafi,
mati dagiar ekiar raiziar miseviba mirmirim.

25 "A dikavigh tughamin dughiam,
atrivir gavgaviba uaghan puviram atiati.
Me oraghti a dipam misogh tingaghiti,
men agharapaniba pura men amiraghti,
me bizitam damuan iburagham.
26 Gumaziba midorozir sababar an okasava ami, o me afuzir ekiaba ko dozibar a ginivasava ami, da pura biziba.
Bizir kaba a gasighasighan kogham.
27 A dar gari, da pura biziba.
An ainin gari, a mati dadar midiarim,
egha brasin gavgavimin gari, a mati ter kurum.
28 Gumaziba baribar a gasiti,
an arimangighan kogham.
Me katapelin dagiabar a gasiti,
a da baraghti, mati ter afariba an namnam giri.
29 An aghorir ekiar misozibar gari,
da mati grazir midiariba.
An afuzir magameba baragha da dipova ghaze,
da pura bizir kiniba.

30 "Goar ekiamin navimin itir naziaba bar ghumigha,
mati nguazir minem misaraghirezi, an arariba ghumi.
Egh a nguazir apengtizim daruti,
an naziar kaba nguazim abigham.
31 An ongarimin aven aruir dughiam, ongarim isiaghtui,
mati dipam minemin aven isiaghtui.
32 An ongarim garuir dughiam,
an tuavir a zuim, pupuvir bar ghurghuriba an ikia taghtasi.

---

* **41:11:** Godin Araziba 10:14; Onger Akaba 50:12

† **41:13:** Hibrun akam, vezin kam deragha a migeir puvati.

* **41:11:** Hibrun akam, vezin kam deragha a migeir puvati.

33 Goar ekiam bizitamin atiatir puvati.
Asizir tam an min itir pu.
Bar puvati.
34 A gari, asizir ekiar maba uaghan ziar ekiaba iti,
ezi a ghaze, Da pura biziba.
Asizir ekiaba pura uan ziaba fe,
ezi a bar dar atrivimin iti."

Jop Ikiavira Itir Godin akaba ikarvasi

42

(Sapta 42:1-6)

Jop aghumsigha navim gira

1 Ezi Jop kamaghin Ikiavira Itir Godin migirigiaba ikarvagha ghaze:

2 "Ki datirighin fo, nirara biziba bar dar amuamin gavgavim iti.
Egha ni uan ifongiamin gin ghuava amir ingangariba,
tav dar anogoreghan kogham.
3 Ni kamaghin nan azara,
'Tina nighnizir aghuim ko fofozim puvatigha tintinibar migirigiar aviribagh ami, egha ki damuasa amir biziba posi?'
Ki fo, ki bizibar mingariba deravira dagh fozir puvatigha,
egha migirigiar onganir aviribagh ami.
Bizir igharagha garir aghuarir ki mikemeziba,
da nan fofozim ko nighnizim gafira.

4 "Ezi ni kamaghin na mikeme,
'Jop, ni deravira kuarim atigh nan migirigiaba baragh.
Eghti ki bizir maba bagh nin azangsighti,
ni nan azangsiziba ikarvagham.'
5 Ikiavira Itir God, ki fomira pura gumazamizibar akaba baragha, egha ni gifo.
Egha datirighin ki uabi uan damazimin nin gari.
6 Kamaghin amizi, ki uan migirigiaba ko uabira uabin aghumsiki.
Egha datirighin nguazir minemeniam ko averenim gaperaghav iti,
nan arazir kam kamaghin nin akagham,
ki navim giragha gifa."

Ikiavira Itir God, Jopin namakabav gei

(Sapta 42:7-9)

Ikiavira Itir God Jopin namakabar atari

7 Ikiavira Itir God Jop mikemegha givagha, kamaghin Teman nguibar ekiamin gumazim Elifas migei, "Nan ingangarir gumazim Jop, a guizin akamin nan arazibar gun migei. Ezi ia an min guizin nan arazibar gun migeir puvati. Kamaghin amizi, ki ni ko nin namakamningin atari.

8 Bizir kam bagh ia mangi 7plan bulmakaun apuriba ko sipsipin apurir 7pla inigh, nan ingangarir gumazim Jop bagh mangi. Egh dav suegh, bar isia mighirizir ofabar amu. Eghti nan ingangarir gumazim Jop, ia bagh na ko mikim nan azangsighti, ki a baregh ian apangkuvigham. Nan ingangarir gumazim Jop, ia an min guizin nan arazibar gun migeir puvati. Kamaghin, ki a baregh, ian akar ifavariba bagh ia gasighasighan kogham."

9 Ezi Teman nguibar ekiamin gumazim Elifas ko, Suhan kantrin gumazim Bildat ko, Naman kantrin gumazim Sofar, me ghua Ikiavira Itir God me mikemezi moghin ami. Ezi a Jopin azangsizim baregha men apangkufi.

God bar deraghavira Jop gami

(Sapta 42:10-17)

Ikiavira Itir God dabirabir aghuarim ua Job ganingi

10 Jop uan namakaba bagha God ko mikemezir dughiamin girara, Ikiavira Itir God dabirabir aghuarim uam a ganingi. Egha a fomira itir bizibar dibobonim gisin dagh iviragha, ua bizir aviriba isa Jop ganingi.

11 Ezi Jopin aveghbuaba ko, an buaramiziba ko an namakar fomira itiba, iza an dipenimin a koma api. Egha osimtizir Ikiavira Itir God a ganingizibagh nighnigha, an apangkuva gavgavim a ganidi. Egha me vaghvagha silvan dagiar maba ko gol ringin mam a ganingi.

12 Dughiar kamin Ikiavira Itir God mong bar deraghavira Jop gami. Ezi an ikirimirir abuananamin azeniba, da an osimtizimin faragha zuir azenibagh afiragha bar dera. Ezi Jop 14,000plan sipsipba ko, 6,000plan kamelba ko, 2,000plan bulmakauba ko, 1,000plan donkin amebaba ini.

13 Egha Jop uam otarir 7pla ko guivir 3pla ini.

14 Guivir faragha zuim, a ziam Jemima a gati, Jemiman girara irim Kesia, ezi abuananamin ziam, Kerenhapuk.

15 Jopin guivir kaba men ganganiba bar dera, ezi nguazir kamin aven, amizitam kamaghin garir puvati. Ezi Jop uan otariba bagha nguazim ko biziba abizir dughiam, a uan guiviba bagha uaghan nguazim ko biziba abiki.

16 Egha osimtizir kamin gin, Jop uam 140plan azenibar ikegha, uan boriba ko igiaba ko ovavir boriba ko men boribar gani.

42:3: Jop 38:2; Onger Akaba 131:1; 139:6 **42:4:** Jop 38:3; 40:7 **42:10:** Jop 1:1-3; Onger Akaba 14:7; 85:1-3; 126:1-6

17 Egha a bar deravira ikia ghua bar
ghurighava areme.

Godin Ziam Fer Onger Akabar Akinafarim O Onger Akaba Akar faragha zuim

Akinafarir kam, a Israelian Onger Akaba itir akinafarim. Onger akar akinafarir kamin itir maba, me Jerusalemin nguibamin ikia Godin Dipenimin da bange. Ezi onger akar kabar maba, gumazamiziba uari osimtiziba ikia, Godin ziam fer dughiamin dar gun migei.

En ganganimin, gumazir aviriba ti onger akar kaba dughiar vamiran da osirizir puvati. Me dughiar igharaz igharazibar kamagh ami. Ezi gin gumazir igharaziba da akuvagha akinafarir vamira gami.

Onger akar kaba ko God ko migeir arazir kaba, dar nighnizir aviriba iti. Akinafarir kamin aven akar kaba iti:

onger akar Godin ziam feba,
ko uan arazir kuraba bagh God ko mikimti a da gin amangamin akaba,
ko osimtiziba ko mizaziba izir dughiamin, akurvazim bagha God ko migeir akaba,
ko atrivim amisivamimin dughiar ekiabar onger akaba,
ko nighnizir gavgavimin gun Godin mikimamin ighiaba,
ko onger akar God minamamiba,
ko uan navir kuraba ko osimtiziba agivsi God ko migeir arazim,
ko God ko mikimti an apanibagh asighasighamin arazim,
ko onger akar gumazamiziba da baragh dar migirigiabar gin mangamiba.

God ko migeir arazir kaba ko onger akar kaba, da gumazamiziba e itir ikirimirir kam bar ada avaragha dar gun migei. En dughiar e bar akongeziba iti, en dughiar e osimtiziba isiba iti. En dughiar e igiabara itiba iti, en dughiar e ghuramiba iti. E dughiar mabar arei, egha dughiar mabar en naviba dera. Onger Akabar Akinafarir kam, a ikirimirir e datirighin itir ikiamin dughiaba ko magh ghu, egha fomira iza datirikin onger akar kaba Godin gumazamizibar nighniziba gavgavim dagh aniga, egha men ikirimirimin men akurvasi.

Akinafarir namba 1*

1

(Onger Akaba 1--41)

Godin damazimin derazir gumazamiziba ko, gumazamizir arazir kurabagh amiba

1 Gumazamizir kamaghin amiba, me bar akongegh:
me gumazamizir arazir kurabagh amibar akaba baragha men gin aruir puvatigha,
tuavir gumazamizir kuraba zuiba, me men gin zuir puvatigha,
Godin akaba batogha da dipovir gumazamiziba ko, apiaghirir puvati.
2 Gumazamizir kaba, bar Ikiavira Itir Godin Arazibagh ifongegha,
dimagariba ko aruebar dar gara pamtem dagh nighnighavira iti.
3 Me mati temem, me dipar miriamin anekara.
A uan dughiamra bava, dafariba midir puvati.
Kamaghira, bizir me amiba bar, da deraghavirama otifi.

4 Ezi gumazamizir arazir kurabagh amiba, me kamaghin ikian kogham.
Bar puvati.
Aminim raizin misevibagh ivarazi da zui moghin, bizir me amiba deragh otivan kogh,
dagheba dar puvatigh pura mangam.
5 Kamaghira, gumazamizir arazir kurabagh amiba,
God uan kotiamin me batuegh ivezir kuram me daningti,
me Godin damazimin derazir gumazamizibar saghon ikiam.

6 Guizbangira, gumazamizir Ikiavira Itir Godin damazimin deraziba,
a me geghuv deragh men ganam.
Eghti gumazamizir arazir kurabagh amiba, me bar ikuvigh ovegham.

2

God atrivim ginaba

1 Manmaghiram amizi, Kantrin Igharazibar Gumazamiziba, akaba batozir arazim damuasa uariv gei?
Manmaghiram amizi, ikizir igharazibar gumazir dapaniba, arazir kurabar amuasa uari ko akam misoke?
Men akar kabar daghetam, otoghan kogham.
2 Nguazir kamin itir atriviba, midorozim bagha uari akufi.
Ikiavira Itir God ko atrivir a ua bagha inabazim,

---

* **1::** Hibrun akamin aven, me Onger Akabar Akinafarimin 5plan otevibagh ami, me dar bora ghaze, 5plan akinafariba.

1:1: Onger Akaba 26:4; Aghuzir Akaba 14:15 **1:2:** Josua 1:8; Onger Akaba 119:1; 119:35; 119:47; 119:92 **1:3:** Aisaia 3:10; Jeremaia 17:8; Esekiel 47:12 **1:6:** Jon 10:14; 2 Timoti 2:19 **2:1:** Onger Akaba 46:6 **2:1:** Aposel 4:25-26

gumazir dapaniba aning
dikabinasa tuaviba buri.
Me kamaghin migia ghaze,
3 "Aning e ikezir senba e da aghorarigham.
Benir aning e ikezir gavgavir kaba, e da
firigham."

4 Ekiam uan Nguibamin atrivir dabirabim
gaperaghav ikia,
me dipova men ingaravati.
5 A me bagha navim bar an ikuvizi, an Akar
Gavgavim me migei.
Ezi an adarir ekiar kam me gamima, me
bar atiatima,
a me migia ghaze,
6 "Ki uabi gumazir atrivimin ikiamin kam
amisevegha gifa.
Ki uabi a isa Saionin Mighsiar ua bagha
inabazimra anefazi,
an aperaghav iti."

7 Ezi atrivim kamaghin migei,
"Ki datirighin Ikiavira Itir God na
mikemezir bizibar gun mikimam.
A ghaze, 'Ni nan otarim, ezi datirighin ki
nin afeziamin oto.'
8 Ni nan azaraghti ki ikiziba bar ni
daningam.
Ni nguazir kamin itir kantriba bar me
gativagh men ganam.
9 Ni uan agharir gavgavimin men suiragh
men ganam.
Ni me abighti, me nguazir mineba
biaghiri moghin bighiregh,
mizumzuiaribar iregham."

10 Kamaghin amizi, ia atriviba,
ia kuariba arigh oregh nighnizir
aghuim iniam.
Ia nguazimin gumazir dapaniba,
ia akar kam baregh deravira uari bagh
ganam.
11 Ia uari isi God danigh, egh an apengan iki.
Egh agorogem sara bar atiatingigh.
12 Ia uari amiragh teviba apirigh magiri,
an dagarimningin tor.
Puvatighti, an adarim zuamirama otoghti ia
arimighiregham.
Guizbangira, an aningagheghti an
aningagharim zuamirama otogham.
Eghti gumazitam God bagh izi an aven
modogh,
nighnizir gavgavim an iki bar
akuegham.

3

Gumazir mam mizaraghara gavgavim iniasa God ko migei

Devit uan otarim Apsalomin arav ghugha,
dughiar kamin ighiar kam osiri.
1 O Ikiavira Itir God, nan apaniba me bar
aviraseme.
Me nan apanim gamua egha pazavira
na gami.
2 Men aviriba na migia ghaze,
"God nin akuraghan kogham."
(Ighiam gamua an suiam
atugha avughsegha ua
ighiam gami.)

3 Ezi men akar me migeir kam a guizbangira
puvati.
Ikiavira Itir God, nirara nan midorozir
oramin min iti, ezi ki nin uabi modi.
Nirara nan akurvazima ki uan apaniba
abiri.
Ni nan osimtiziba agevima, ki tugha
gavgavighavira iti.

4 Ki uabin akurvaghasa Ikiavira Itir Godin
dei.
Ezi a uan mighsiar ua baghavira in-
abazimin ikia
na baragha nan akurvasi.
(Ighiam gamua an suiam
atugha avughsegha ua
ighiam gami.)

5 Ki misiamin akuava onganigha, egha gin
osegha bar deravira iti.
Bar guizbangira, Ikiavira Itir God bar
deravira nan gari.
6 Nan apanir 10,000pla danganiba bar na
ekiaru,
ezi ki men atiatir puvati.

7 O Ikiavira Itir God, ni nan God, ni dikavigh
izi nan akuragh.
Guizbangira, ni mati gumazim uan
apanibar koviabav sozi moghin, ni
nan apaniba aghumsizim me ganidi.
Ni mati gumazim uan apanibar atariba
apirizi moghin,
ni gumazir kurar kaba abiri.

8 Ikiavira Itir God, ni uabira en akurvagha
uam e ini,
ezi bizir katam bar e gasighasighizir
puvati.
Ni bar deraghavira uan gumaza-
mizibagh ami.

2:4: Onger Akaba 37:13; 59:8; Aghuzir Akaba 1:26 **2:7:** Aposel 13:33; Hibru 1:5; 5:5 **2:8:** Onger Akaba 72:8; Daniel 7:13-14; Jon 17:4-5 **2:9:** Onger Akaba 89:23; Akar Mogomem 2:26-27; 12:5; 19:15 **2:11:** Filipai 2:12; Hibru 12:28 **2:12:** Jon 5:23; 1 Pita 2:6 **3:1:** 2 Samuel 15:13--17:22 **3:3:** Onger Akaba 62:7 **3:4:** Onger Akaba 4:3; 43:3 **3:6:** Onger Akaba 23:4; 27:3; 118:10-13 **3:7:** Jop 16:10; Onger Akaba 22:21; 57:4; 58:6 **3:8:** Onger Akaba 28:8; 29:11

(Ighiam gamua an suiam
atugha avughsegha ua
ighiam gami.)

4

Gumazim dimagarimin gavgavim iniasa God ko migei
Devit onger akar kam osiri.
Gumazir onger akar kabar faragha zuim, gumazibav geima, me gitabav sosi.
1 O God, nan Akurvazir Gumazim, ni nan akuragha nan apaniba abira,
ezi ki nin dei, ni nan akuragh.
Fomira osimtizir bar ekiam nan itima, nan navim bar na baseme,
ezi ni nan akurazi osimtizim datirighin gifa.
Ni datirighin nan apangkuvigh nan dimdiam barakigh.

2 O gumaziba, dughiabar manmaghin, ia akar aghumsiziba na gasi nan ziam gasighasivira ikiam?
Egh dughiabar manmaghin, ia nguazir kamin bizir kinibagh ifueghvira ikiam?
Ia dughiabar manmaghin arazir ifavarim gifueghivira ikiam?
(Ighiam gamua an suiam
atugha avughsegha ua
ighiam gami.)
3 Ia akar kam bar deragh a gifogh.
Gumazamizir Ikiavira Itir Godin apengan itiba, God ua baghavira me ginaba.
Ezi ki an diazi, a nan azangsizim barasi.
4 Ia atar uari bagh gan, egh arazir kuratam damuan marki.
Ia uan misiabagh ireghiv iki,
migirigiar kam ginighnigh uan akabar kumigh.
(Ighiam gamua an suiam
atugha avughsegha ua
ighiam gami.)

5 Ia nighnizir gavgavim Ikiavira Itir Godin ikiva,
ofan a ifongezibar amu.
6 Gumazamizir aviriba bizir aghuibar gan, bar akueghasa ifonge.
O Ikiavira Itir God, nin guamin angazangarim e gisirazi moghin,
ni bar e gifuegh en boroghira iki,
egh en apangkuvigh en akurvagh.
7 Wit ko wainin oviziba azenibar aghua bar puvira bema, gumaziba da bagha bar akonge.
Ezi ni na gamizi ki ni bagha bar akongezir arazim, nan navir averiam bar a gizivagha,
wit ko wain gifongezir arazim guizbangira bar a gafira.
8 Ki misiamin ghua atiatir puvatighava akui.
Ikiavira Itir God, nirara deragha na akumakua nan garima,
ki deraghvira ikia atiatir puvati.

5

Gumazim deragh uabi geghuvasa God ko migei
Devit onger akar kam osiri.
Ezi gumazir onger akar kamin faragha zuim gumazibav geima me itabagh ivi.
1 O Ikiavira Itir God,
ki ni ko migeir migirigiaba ni da baragh,
egh kuarim atigh nan ararem baragh.
2 Ni nan atrivim ko nan God,
ki ni ko migei,
ni nan ararem baragh.
3 O Ikiavira Itir God, ki mizarazibar ni ko migeima, ni na barasi.
Aruem anadir dughiabar ki ni ko migei.
Kar mati nan ofa ki a isa ni ganidi,
ezi ni datirighin na ikarvaghasa ki ni mizua iti.

4 Ni Godin arazir kurabagh ifongezir puvatizim.
Kamaghin, gumazamizir arazir kurabagh amiba
nin boroghin ikian kogham.
5 Gumazamizir uarira uari feba, me nin damazimin ikian kogham.
Ezi gumazamizir arazir kurabagh amiba, ni bar me gifongezir puvati.
6 Gumazamizir ifavaribagh amiba, ni me gasighasisi.
Egha gumazamizir gumazibav sozi me ariaghiriba ko ifavaribagh amiba,
ni bar men aghua.

7 Ni zurara nan apangkufi, kamaghin, ki nin Dipenir miriamin aven mangam.
Ki dipenir ni ua bagha inabazimin izi,
nin atiatigh uan tevimning apirigh nin ziam fam.
8 O Ikiavira Itir God, nan apaniba bar avirasemegha na gasighasighasa.
Kamaghin ni nan aku mangiti,

4:1: Onger Akaba 17:6; 18:6; 18:18-19 **4:3:** Onger Akaba 6:8-9; 50:5; 135:4 **4:4:** Onger Akaba 77:6; 119:11; Efesus 4:26 **4:5:** Godin Araziba 33:19; Onger Akaba 51:19; 62:8 **4:6:** Diboboniba 6:26; Jop 7:7; 9:25 **4:7:** Onger Akaba 97:11-12; 119:14; 119:72 **4:8:** Jop 11:19; Onger Akaba 16:9 **5:2:** Onger Akaba 3:4; 65:2 **5:3:** Onger Akaba 30:5; 88:13; 130:6 **5:5:** Habakuk 1:13 **5:6:** Onger Akaba 55:23; Akar Mogomem 21:8 **5:7:** 1 Atriviba 8:29-30; Onger Akaba 132:7; 138:2 **5:8:** Onger Akaba 24:4-5; 27:11

ki nin guizin arazimin tuavimin gin
mangam.

9 Nan apaniba, me guizin akam bar a gifozir
puvati.
Me gumazir igharaziba me
gasighasighasavira nighnisi.
Men akatoriba mati gumazamizibar moz-
iba akaba akari;
me migeima ovevem otifi.
Gumazamiziba me baragh men gin mangisi,
me ifavarir akar bar isingtizibav
kimam.
10 O God, ni men arazir kuraba tuisigh ivezir
kuram me daning.
Ni men nighnizir kurar kabagh iraghti,
me bar onganigh.
Me arazir bar kurar aviribagh amua nin
akam batosi,
kamaghin ni me batueghti me nin
saghon iki.

11 Egh gumazamizir ni bagha iza nin aven
modiba,
ni me ateghti me bar akongegh.
Gumazamizir ni ativagha gariba, men nav-
iba deraghti,
me ighiabar amu bar akongegh.
Gumazamizir bar ni gifongeziba,
me bar akongegh nin ziam fi.
12 O Ikiavira Itir God, gumazamizir nin
akamin gin zuiba,
ni bar deraghavira me gami.
Nin ifongiam oramin min me avaragha me
modima,
me bar deraghavira iti.

6

*Gumazim osimtizim ikia uabin akur-
vaghasa God ko migei*
Devit onger akar kam osiri.
Gumazir onger akar kamin faragha zuim,
gita gikararang ongasa me mikeme.
1 O Ikiavira Itir God, ni adarim iki
pamten na mikiman marki.
Nin navim ikuvighti,
ni ivezir kuram na daningan marki.
2 O Ikiavira Itir God, ki bar osemegha ua
gavgaviba puvati,
ezi ni nan apangkufigh.
Nan gavgaviba bar gifa,
eghti ni gavgavir igiam na daningighti
ki ua deragham.
3 O Ikiavira Itir God, nan navim osimtizir
ekiam a itaragha ghuaghiri.
Ezi dughiaba manmaghin,
osimtizir ekiar kam nan navir ave-
riamin ikivira ikiam?

4 O Ikiavira Itir God, ni iragh izi
nan akuragh ua na inigh.
Nin apangkuvim zurara ikia mamaghira iti,
ni uan apangkuvim ginirigh nan
akuraghti
ki ovengan kogham.
5 Gumazamizir oveaghueziba,
me ua ni ginighnizir puvati.
Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibamin,
tina ua nin ziam fam?

6 Ki dia ghuavti, nan gavgaviba bar gifa.
Nan temeriba zurara dimagaribar nan
misiam giri,
ki ara ghuav itima,
nan dapanir aghoghonim bar
kumkumi.
7 Nan apanir aviriba iti,
kamaghin amizi, ki dughiabar aziavira
iti.
Nan damazimning nan bezi,
ki deragha bizibar garir puvati.

8 Ikiavira Itir God nan azirakam baregha
gifa,
kamaghin, ia gumazir arazir kurabagh
amiba,
na gitagh.
9 Ki uabin akurvaghasa Ikiavira Itir God ko
migeima,
a na baregha gifa.
Ki a ko migeir migirigiaba, a da
baregha gifa.
10 Nan apaniba osimtizir ekiam inigh,
bar aghumsigh atiatigham.
Me zuamira na ategh onganigh ari
tintinibar mangegham.

7

Gumazim osimtizim ikia God ko migei
Benjaminin adarazir gumazir mam an ziam
Kus, an arazir mam gamizi, Devit a base-
megha onger akar kam osiri.
A God ko migia a bange.
1 O Ikiavira Itir God, ni nan God,
ki ni bagha iza nin uabi apazagha uan
apanibar modo.
Ni nan akuraghti, nan apanir nan agintiziba
na misueghti,
ki aremeghan kogham.
2 Puvatightima, laion gumazim gasighasizi
moghin,
me na gasighasigh nan mikarzim
abighirarigham.

5:9: Onger Akaba 62:4; Luk 11:44; Rom 3:13 **5:10:** 2 Samuel 15:31; 17:14; 17:23 **5:11:** Aisaia 65:13 **5:12:** Onger Akaba 115:13 **6:1:** Onger Akaba 38:1; Jeremaia 10:24 **6:2:** Onger Akaba 41:4; Hosea 6:1 **6:3:** Onger Akaba 90:13 **6:5:** Onger Akaba 88:11; 118:17; Aisaia 38:18 **6:7:** Jop 17:7; Onger Akaba 38:10; Azir Akam 5:17 **6:8:** Onger Akaba 119:115; Matyu 7:23; Luk 13:27 **7:1:** Onger Akaba 31:1; 31:15; 71:1

Me na gekuigh mangighti,
gumazir nan akuragh na iniamiba pu-
vatigham.

3 O Ikiavira Itir God, ni nan God, ki arazir
kuram damigham,
o gumazir igharazitam gasighasigham,
4 o ki uan namakam gifaragh puram
akatam a gasam,
o ki arazir kuramin pura uan
apanim damighti,
5 ni nan apanibar amamangatighti, me nan
agiragh nan suiragh.
Egh na dikabiragh magiri nan
mikarzim bar a gasighasigh,
anetighti a pura nguazim girighiv
iki.
(Ighiam gamua an suiam
atugha avughsegha ua
ighiam gami.)

6 O Ikiavira Itir God,
ni aningaghegh dikavighasa ki ifonge.
Apaniba bar aningaghegha na misosi,
ni izi nan akuragh.
O nan God, ni gumazibar araziba
tuisighamin dughiam amisefe,
kamaghin ni dikavigh izi nan akuragh.
7 Ni bar ikiziba akuvaghti, me ni okarigh.
Egh ni uan atrivir dabirabir pin itim
daperagh
bar me gativagh men gan.
8 O Ikiavira Itir God, ni gumazamizibar
araziba tuisisi.
Ni fo, ki guizin arazir aghuibara ami.
Kamaghin amizi, ni nan araziba
tuisighamin dughiamin nan
akuragh.

9 O God, ni bar Godin aghuimra.
Ni gumazamiziba bar men navir averi-
aba ko nighniziba tuisisi.
Ni gumazamizir kurabar arazir kuraba bar
ada gifagh.
Egh nin damazimin derazir gumaza-
miziba,
ni me damuti, me tugh gavgafigh.

10 God nan oramin min,
na geghuva nan garir gumazim.
Gumazamizir an akam baragha an gin
zuiba,
a men akurvagha ua me isi.
11 God guizin arazimra gumazamizibar
araziba tuisisi.
Gumazamizir arazir kurabagh amiba,
a zurara me dikabira ivezir kuram
me ganidi.

12 Gumazim uan navim giraghan koghti,
God uan midorozir sabam aminam.
Egh a uan barir pim dafagh
midorozim bagh mizuam ikiam.
13 A gumazir kurar kabav sueghti me are-
meghasa
uan midorozir biziba akirigha gifa.
An afuzir aviba itiba men akuighav
iti.

14 E gari, gumazir kuram arazir kuram
damuasa uan nighnizim akirigha
gifa.
A zurara ifarava, osimtizir kabagh
amima da otivavira iti.
15 A gumazir igharaziba mozir torir kamin
magirasa, me bagh a gikui.
Egha a uabi mozir torir a kuizir kam
giraghu.
16 Kamaghira, osimtizir an amizim,
anariram avaragham.
Akam adariba ko, midorozir a igharaz
darazi damuasava amiba,
da raghirigh anariram asighasigham.

17 Ikiavira Itir God a bar guizbangira dera,
kamaghin ki bar a minabagham.
Ki Godin Bar Pin Itimin ziam fiva,
a bagh ighiaba bangam.

8

Godin ziar ekiam ko gumazibar ziar aghuim

Devit onger akar kam osiri.
Gumazir onger akar kamin faragha zuim
gumazibav kemezi, me Getin nguibamin in-
garizir gita inigha a gikararai.
1 O Ikiavira Itir God, ni en Ekiam.
Nguazir kamin nguibaba bar dar gu-
mazamiziba,
nin gavgavimin gara ziar ekiam ni
ganidi.
Ezi nin ziar ekiam bar overiam gizifa.
2 Borir bar iririviba uaghan nin ziam fe.
Nin apaniba ko, nin akam batozir
darazi ni men tuavim apirasa,
divazir bar gavgavim ati.

3 Ki kogha pin overiar ni uan dafarimin
ingarizimin gara,
egha uaghan iakinim ko mikovezir uan
danganir ni me arighizibar gari,

7:4: Onger Akaba 109:4-5 **7:6:** Onger Akaba 35:23; 94:2; 138:7 **7:7:** Onger Akaba 22:27 **7:8:** Onger Akaba 26:1; 43:1; 98:9 **7:9:** Onger Akaba 34:21; 40:2; 94:23; Akar Mogomem 2:23 **7:10:** Onger Akaba 18:2; 18:30; 97:10-11 **7:11:** Onger Akaba 50:6; 90:9 **7:12:** Godin Araziba 32:41-42; Onger Akaba 64:7 **7:13:** Onger Akaba 18:14; 45:5 **7:14:** Jop 15:35; Aisaia 59:4; Jems 1:15 **7:15:** Onger Akaba 57:6 **7:16:** Onger Akaba 140:9-11 **8:1:** Onger Akaba 113:4; 148:13 **8:2:** Onger Akaba 44:16; Matyu 21:16; 1 Korin 1:27 **8:3:** Onger Akaba 111:2 **8:4:** Jop 7:17-18; Onger Akaba 144:3; Hibru 2:6-8

4 ki kamaghin nighnigha ghaze,
e gumazamiziba ti manmaghiram amizir biziba, ezi ni mighigha e ginighnisi?
E pura biziba.
Manmaghiram amizi, ni bar puvirama e ginighnisi?
5 Ni uabi en ingarigha, e isa uabin apengan e ati.
Ni gavgavim ko ziar ekiam isa e ganiga e afazi,
bizir ni ingariziba bar en apengan iti.
6 Bizir ni ingarizir kaba bar,
ni dagh ativagh dar ganasa e amisefe.
Biziba bar moghira ni da isa
e gumazamiziba en suemningin apengan da ariki.
7-8 Bizir kaba bar moghira:
Sipsipba, bulmakauba, asizir ruarimin itiba ko,
overiamin itir kuaraziba,
ongarimin osiriba ko ongarimin aven aruir biziba,
da bar en apengan iti.

9 O Ikiavira Itir God, ni en God.
Nguazir kamin nguibaba bar dar gumazamiziba,
nin gavgavimin gara ziar ekiam ni ganidi.

9

Gumazim Godin guizin arazir bagha a minabi
Devit ighiar kam osiri.
Gumazir onger akar kamin faragha zuim, a gumazamizibav kimti, me Almut Labenin tiarimin gin mangi ighiar kam bangam.
1 O God, ki uan navir averiamin ni minabaghasa.
Ki ni amir ingangarir aghuir kaba bagh gumazamizibav kimasa.
2 Ki ni ginighnigh ni bagh ongi
bar akuegham.
O Godin Bar Pin Itim, ki ni bagh ongi
egh ziar ekiam ni daningam.

3 Nan apaniba nin ganigha ara ghua,
nin damazimin daghiregha bar ariaghire.
4 Ni uan atrivir dabirabim gaperagha
guizin arazimin gumazamizibar araziba tuisisi.
Egha nan araziba guizin arazimin da tuisigha ghaze,
ki osimtiziba puvati.
5 Ni Kantrin Igharazibar Gumazamizibar araziba tuisigha gifa.
Gumazamizir kuraba, ni bar me gasighasigh men ziaba angarighti,
gumazamiziba me ginighnighan kogham.
6 Ni bar apanibagh asighasigha gifa,
eghti me ikuvigh iki mamaghira ikiam.
Men nguibar ekiaba sara, ni bar dagh asighasigha gifa,
eghti gumazitam ua me ginighnighan kogham.

7 Ezi Ikiavira Itir God zurara uan atrivir dabirabim daperaghav iki mamaghira ikiam.
A guizin arazimin gumazamizibar araziba tuisigham.
8 A uan guizin arazir kabar gin ghua gumazamizibar araziba tuisisi.
A uan arazir aghuimin gumazamizibagh ativagha men gari.
9 Ikiavira Itir God osimtiziba itir gumazamiziba bagha
dipenir gavgavir mamin min iti.
Eghti apaniba osimtizibar aningamin dughiabar,
me an aven mangegh muegham.
10 O Ikiavira Itir God, gumazamizir ni bagha iziba,
ni akirim giragha me gasir puvati.
Kamaghin gumazamizir ni gifoziba,
me nighnizir gavgavim nin iti.

11 Ikiavira Itir God, Saionin nguibamin ikia uan atrivir dabirabim gaperaghav iti.
E a bagh ongiva an ziam fam!
E Kantrin Igharazibar Gumazamizibar tongin iki,
arazir an amizibar gun mikimiva an ziam fam.
12 Ikiavira Itir God, gumazamizir mizaziba isiba, a me ginighnisi.
A me baragha uan kuarimning dukuir puvati.
Gumazamizir arazir kurabar me gamiba,
a men arazir kuraba ikarvasi.

13 O Ikiavira Itir God, ni nan apangkufigh!
Apaniba na garizir osimtiziba ni dar gan.
Ki bar ovengasava amir dughiabar,
ni nan akurvagha ua na isima ki deraghavira iti.
14 Kamaghin amizi, ni na gamizir biziba,
ki bar dagh eghan nin ziam fam.

8:6: Jenesis 1:26-28; 1 Korin 15:27; Efesus 1:22; Hibru 2:8 **9:2:** Onger Akaba 5:11; 83:18 **9:5:** Godin Araziba 9:14; Aghuzir Akaba 10:7 **9:7:** Onger Akaba 102:12; 102:26; Hibru 1:11 **9:8:** Onger Akaba 96:13; 98:9 **9:9:** Onger Akaba 37:39; 46:1; 91:2 **9:10:** Godin Araziba 31:6-8; Onger Akaba 37:25; 70:4; 91:14 **9:11:** Onger Akaba 107:22 **9:12:** 2 Samuel 4:11; Onger Akaba 9:18; 10:17; 22:24; 37:25; Aisaia 49:14-15; Hibru 13:5 **9:14:** Onger Akaba 13:5; 20:5; 35:9

Ni ua na inizir bizim bagh, ki Saionin
nguibamin tiar akamin tughiv iki,
bar akuegh an gun mikimam.
15 Kantrin Igharazibar Gumazamiziba en
suighasa, nguazimin toribagh tui.
Egha me uari dagh iraghue.
Me en suighasa azuaziba guizi,
azuaziba merara suiki.
16 Ikiavira Itir God, guizin arazimin gumaza-
miziba tuisizir dughiamin,
a uan arazir aghuim akakasi.
Gumazamizir kuraba, igharaz darazigh
asighasighasa amir biziba
meraram asighasisi.
(Ni akar kam ginighnigh kuarimin
aven bar aghumra ighiam
damu.)
(Ighiam gamua an suiam
atugha avughsegha ua
ighiam gami.)

17 Gumazamizir kuraba ko Kantrin Igharaz-
ibar Gumazamizir akirim ragha God
gasaraziba,
me bar moghira mangi Gumazamizir
Oveaghuezibar Nguibamin ikiam.
18 Dughiabar zurara, God onganaraz-
ibagh amir gumazamizibagh
nighnighavira iti.
Gumazamizir osimtiziba itiba, me
nighnizir gavgavim ikia kamaghin
fo,
God men akurvagham.
A me ateghti
me puram a mizuam ikian
kogham.
19 O Ikiavira Itir God, ni dikavigh izi.
Ni nguazimin gumazamiziba ateghti,
me gavgavigh ni gafiraghan marki.
Ni Kantrin Igharazibar Gumazamizibar
amighti,
me nin kotin aven nin damazimin tu-
ifigh.
Egh ni guizin arazimin men araz-
iba tuisigh.
20 O Ikiavira Itir God, ni me damighti me bar
atiatingigh.
Ni Kantrin Igharazibar Gumazamiziba
kamaghin me damighti,
me bar fogh suam me gavgaviba
puvati,
me pura bizir kiniba.
(Ighiam gamua an suiam
atugha avughsegha ua
ighiam gami.)

10

*Gumazim uabin akurvaghasa God ko migei**

1 O Ikiavira Itir God, ni manmaghsuavira
nan saghuiamin tughav iti?
Ki osimtiziba itir dughiabar, ni man-
maghsuavira nan modi?
2 Gumazir kuraba uari fa,
egha gumazir onganarazibagh
amibagh asighasighasa men agintisi.
Ni me damighti, me nguazir torir gumazir
igharaziba magirasa kuiziba,
me uari dar magiri.
3 Gumazir kuram uabi fa,
uan navir averiamin aven itir arazir
kurabagh ifonge.
Gumazir bizir aviribagh ifongezim,
an akar kurabar Ikiavira Itir God
migiava, akirim ragha a gasi.
4 Gumazir kuram ifaghata ghaze, ki bar biz-
ibagh fo.
A ghaze, ki nighnizir aghuir aviriba iti.
Egha God ginighnizir puvati.
A ghaze, "God, arazir kurar ki amibar gari
puvati.
A nan arazir kaba ikaraghan kogham."
5 Gumazir kam amir biziba, da bar der-
aghavirama otifi.
Egha a ifaghata, bar tong nin
nighnizibagh fozir puvati,
egha uan apaniba men apanim
gami.
6 A uabira uabi ginighnigha ghaze, ki tugha
gavgafi.
Bizitam bar na munamadaghan koghti,
ki osimtizitam batoghan kogham.
7 An atamra paza bizibav giava, gumaza-
mizir igharazibagh asighasighasa
migei.
A gumazamizibar amuti me atiatin-
gasa, bizibar me gifara atamra migei.
An arazir kuraba ko osimtizibar
amuti da otivasa atamra bizibav
gei.
8 Gumazir kamaghin amim, nguibamin
aven modoghav iti.
A iki ganam, gumazir aghuim izíti an a
misueghti an aremegham.
A gumazir gavgaviba itir pu-
vatiziba bagha modoghav ikia
gari.
9 A laionin min uan torimin modogha gara
iti.

9:15: Onger Akaba 7:15; 94:23; Aghuzir Akaba 5:22; 26:27 **9:16:** Ua Me Ini 14:31; Aghuzir Akaba 5:22 **9:17:** Jop 8:13; Onger Akaba 50:22 **9:18:** Onger Akaba 12:5; Aghuzir Akaba 23:18; 24:14 **9:20:** Onger Akaba 62:9; Aisaia 31:3; Esekiel 28:2 * **10::** Gumazir maba ghaze, Onger Akabar Akinafarimin sapta 10, a sapta 9in akinafarir otevir mam. **10:2:** Onger Akaba 7:16; 9:15; Aghuzir Akaba 5:22 **10:3:** Onger Akaba 94:4; Rom 1:32 **10:4:** Onger Akaba 14:1-2; 53:1 **10:5:** Onger Akaba 12:5; Aisaia 26:11 **10:6:** Aisaia 56:12; Akar Mogomem 18:7 **10:7:** Jop 20:12; Onger Akaba 12:2; Rom 3:14 **10:8:** Onger Akaba 17:11; Habakuk 3:14 **10:9:** Onger Akaba 17:12; Maika 7:2

A modogh iki egh gumazir onganarazibagh amibar suighasa.
A uan iver ekiamin men pigha men suigha me amikirvagha zui.
10 Gumazir kurar kam nimiram apiav ikia gara,
gumazir gavgaviba puvatiziba,
a uan gavgavir ekiar kamin me abiri.
11 Gumazir kuram kamagh nighnigha ghaze,
“God ti arazir kurar ki amir kaba, mighigha dagh nighnizir puvati.
A uan damazimning dukuagha, nan garir puvati.”

12 O Ikiavira Itir God, ni dikavigh izi!
Egh gumazir kurar kaba ivezir kuram isi me daningigh!
Ni osimtiziba aterir gumazamiziba, me bakinighnighan marki!
13 Gumazir kuram akirim ragha ni gasaragha uan navir averiamin ghaze,
“God ti, ki amizir arazir kurar kaba uam ada ikaraghan kogham.”
14 Gumazamizir kurabar arazir kuraba, ni dar ganigha gifa.
Egha mizaziba ko, osimtizir me gumazamizir igharazibagh anidiba, ni dagh fogha gifa.
Ni osimtiziba aterir gumazamizir kabar akurvaghasa mizua iti.
Ni zurara, borir afeziaba ariaghireziba, ko gumazir gavgaviba puvatigha uari isa ni ganidiba, ni men akurvasi.
15 Ni gumazir kurar kabar gavgavim bar anegifagh.
Egh me amir arazir kurar kam uam an ganan kogham.

16 Ikiavira Itir God atrivimin iki mamaghira ikiam.
Egh a uan nguazimin, Kantrin Igharazibar Gumazamizir kuraba batueghti, me bar moghira givagham.

17 O Ikiavira Itir God, gumazamizir osimtiziba atera nin apengan itiba,
ni men dimdiam baragh gavgavim isi men navir averiabar aningigh.
18 Ni, borir afeziaba ariaghireziba ko, gumazir osimtiziba itiba, ni men arareba baragh men akuragh.
Ni uan guizin arazimin men araziba tuisighti me iki.
Eghti nguazimin gumazamiziba uam osimtizim me darighan kogham.

11

Gumazim nighnizir gavgavim Godin iti
Devit onger akar kam osiri.
An onger akabar faragha zuir gumazim ginighnigha, onger akar kam osiri.
1 Ki nighnizir gavgavim Ikiavira Itir Godin ikia kamaghin fo, a na geghuva nan gari.
Ni ti onganigh kamagh na mikim suam,
“Ni kuarazimin min mighegh mighsiamin mavanang.”
2 Guizbangira, gumazir kuraba uan barir pibagh afegha gifa.
Me aminirbirimin uan baribar gumazir aghuibagh asasava ami.
3 Gumazamiziba arazir aghuiba ateghti biziba bar ikuvighti,
gumazir arazir aghuibar gin zuim manmaghira damuam?

4 Ikiavira Itir God uan Dipenimin aven ikiavira iti.
A uan Nguibamin atrivimin ikiavira iti,
egha gumazamiziba amir biziba a bar moghira dar gara da tuisisi.
5 Ikiavira Itir God, a gumazamizir aghuiba ko kuraba uaghara men araziba tuisigha men gari.
Egha gumazir misoghasa ifongeziba,
a uan navir averiamin aven bar men aghua.
6 An avir bar puvira isia feim gumazir kurabagh inge.
Kar a men ivezir kuram ikarvazima,
men mikarziba bar puvira men feima me mizazir kuram isi.
7 Guizbangira, Ikiavira Itir God arazir aghuibagh ami.
A uabi arazir aghuim bar a gifonge.
Gumazamiziba an akam baragh an gin mangiva,
an guamin ganam.

12

Godin gumazamiziba uarir akurvaghasa God ko migei
Devit onger akar kam osiri.
Gumazir onger akar kamin faragha zuim, stringin 8pla itir gita gikararang ongasa me mikeme.
1 O Ikiavira Itir God, ni en akuragh.

10:11: Jop 22:13; Onger Akaba 94:7; Esekiel 9:9 **10:14:** Onger Akaba 68:5; 2 Timoti 1:12; 1 Pita 4:19 **10:16:** Onger Akaba 145:13; Jeremaia 10:10; Daniel 4:34; 1 Timoti 1:17 **10:17:** Ua Me Ini 22:23; Onger Akaba 9:12 **10:18:** Onger Akaba 82:3; Aisaia 11:4 **11:1:** Onger Akaba 2:12; 121:1 **11:2:** Onger Akaba 37:14; 64:3-4 **11:3:** Onger Akaba 87:1; 119:152 **11:4:** Maika 1:2; Matyu 23:16-22 **11:5:** Jenesis 22:1; Jems 1:12 **11:6:** Onger Akaba 75:8; Jeremaia 4:11-12; Esekiel 38:22 **11:7:** Onger Akaba 7:9-11; 16:11; 33:5 **12:1:** Aisaia 57:1; Maika 7:2

Gumazamizir aghuiba bar puvati?
Ni ua gumazamizir zurara nighnizir gavgavir nin ikiavira itibar ganan kogham.
2 Gumazamiziba bar, gumazamizir igharaz-iba ko ifavaribagh ami.
Me asuir akaba uariv gia egha uarira uarigh ifari.
3 Ikiavira Itir God, ni gumazamizir igharaz darazi apezeperiba ko
gumazamizir uari fa migeiba,
ni bar men akabar kumigh.
4 Me kamaghin migia ghaze,
"E mikimsi ifongegh e mikimam.
Gumazitam en anogoroghan kogham.
Tinara e gativagh en ganam?"

5 Ezi Ikiavira Itir God ghaze, "Gumazamizir onganarazibagh amiba, gumaza-mizir igharaziba paza me gamizi
me mizaziba isa ara iti.
Me nan akurvazim iniasa bar ifonge.
Ki datirighin dikavigh izi men akur-vagham."
6 Godin akam bar guizbangira.
An akam mati me avimin silva tuazima,
a 7plan dughiabar isigha bar zue.

7-8 O Ikiavira Itir God, gumazamizir kuraba, me danganiba bar dar iti.
Guizbangira, nguazimin itir gumaza-mizibar nighnizim,
arazir kuram a bizir bar aghuim.
Kamaghin amizi, ni bar deravira e geghuv en gan.
Eghti gumazamizir kurar kaba e gasighasighan kogham.

13

Gumazim Godin akurvazim bagh an azangsisi

Devit onger akar kam osiri.
An onger akar kabar faragha zuir gumazim ginighnigha onger akar kam osiri.
1 O Ikiavira Itir God, ni manadizoghin ua na ginighnigham?
Ni ti bar na gin amadagha ma?
Ni manadizoghin uan guam nan akaghtima ki an ganigham?
2 Ni manadizoghin osimtizir ki isir kaba givagham?
Dimagariba ko aruebar, mizazir kaba ti nan ikiviira ikiam, o?
Ni manadizoghin nan akuraghti,
ki ua apanibar apengan ikian kogham?
3 O Ikiavira Itir God, ni nan God.
Ni na ginighnigh ki ni ko migeir migirigiaba baragh.
Egh gavgavim ua na danighti ki ovengan kogham.
4 Apaniba kamaghin mikiman marki suam, e anebiragha gifa.
Ki irighamin arazir kam, me an ganigh a bagh bar akueghan marki.

5 Ki nighnizir gavgavim kamaghin ikia ghaze,
ni nan apangkuvigha ikia kamaghira iti.
Ni nan akurvaghasa ki bar ifonge.
6 Bar guizbangira, Ikiavira Itir God bar de-ravira na gami.
Kamaghin ki an ziamin onger akabar amuva,
ziar ekiam a daningam.

14

Gumazamizibar arazir kuraba (Onger Akaba 53)

Devit onger akar kam osiri.
An onger akar kabar faragha zuir gumazim ginighnigha onger akar kam osiri.
1 Gumazamizir onganiba uan navir averi-abar aven nighnigha ghaze,
"God itir puvati."
Gumazamizir kaba, me bar gumazamizir kurabara.
Me bar moghira arazir aghuitam gamir puvati.

2 Ikiavira Itir God uan Nguibamin pin ikia, nguazimin itir gumazamizibar garima,
men tav nighnizir aghuim ikia a gifofoghasa a buri,
ti puvati.
3 Me bar tuavir aghuim ataki.
Me bar moghira ikuvigha magh gari.
Men tav arazir aghuitam bar a gamizir pu.
Bar puvati.

4 Ikiavira Itir God kamaghin migia ghaze,
"Gumazamizir arazir kuram gamiba, nighnizir aghuitam men itir puvati.
Me bret apa anegevi moghin, me nan gu-mazamiziba agefi.
Egha me tong na ko migeir puvati."

5 God gumazamizir an akam baragha an gin zuiba, a me ko iti.

12:2: Onger Akaba 41:6; Jeremaia 9:8; Rom 16:18 **12:5:** Onger Akaba 10:18; 34:6; 35:10; Aisaia 33:10 **12:6:** Onger Akaba 119:140; Aghuzir Akaba 30:5 **12:7-8:** Onger Akaba 37:28; 55:10-11; 97:10 **13:1:** Jop 13:24; Onger Akaba 88:14; Aisaia 59:2 **13:3:** Jeremaia 51:39 **13:4:** Onger Akaba 25:2; 35:19; 38:16 **13:6:** Onger Akaba 116:7; 119:17 **14:1:** Onger Akaba 10:4; 53:1 **14:1:** Rom 3:10-12 **14:2:** Onger Akaba 33:13; 102:19 **14:4:** Aisaia 64:7; Jeremaia 10:25; Amos 8:4

Kamaghin amizi, gumazamizir arazir
kurabagh amir kaba,
a me ginobaghti me nighiva akong
bar atiatigham.
6 Gumazamizir onganarazibagh amiba,
Ikiavira Itir God me akumakua
deragha men garima, me an aven
modi.
Kamaghin, gumazir arazir kurabagh
amiba,
me onganarazibagh amir gumaza-
miziba damuasa migeir bizibar
ingaravati.

7 Ki kamaghin ifonge, Israelian akur-
vaghamin gumazitam Saionin
nguibamin ikegh azenan izi.
Ikiavira Itir God, uan gumazamizibar
akuraghti me deravira ikiti, Jekopin
ovaviba bar akuegham.
Guizbangira, Israelian naviba der-
agham.

15

God ifongezir arazir e damuamiba
Devit onger akar kam osiri.
1 O Ikiavira Itir God, tinara nin Dipenimin
ikiam?
Tinara mighsiar ni ua bagha inabazim
dapiam?

2 Gumazim, God ifongezi moghin biziba bar
dar gin ghua,
arazir aghuiba zurara dagh amua,
egha zurara uan navir averiamin
aven guizin akam ginighnigha
guizbangira migei,
a nin Dipenimin aven ikiam.
3 Gumazir kam, gumazir igharazibar zi-
abagh asighasizir puvati,
egha arazir kurabar uan namakabagh
amir puvati,
egha akar kinibar pura uan ro-
roabav geir puvati,
gumazir kamnang, a nin
Dipenimin aven ikiam.
4 Gumazir kam, akirim ragha God gasarazir
gumazamiziba, a bar men aghua,
egha gumazamizir Godin apengan ikia
an atiatiba, a men ziaba fe,
egha uan akar dikirizibar girara
ghua bizibagh ami.
Bizir kam osimtizir ekiam a daningti, a
nighnigh suam, a pura bizim.
A guizbangira uan akar dikirizir kamin
gin mangam.
Gumazir kamnang, a nin
Dipenimin aven ikiam.
5 Gumazir kam uan dagiaba amadima,
gumazir igharaziba pura da ini,
egha me ua da ikarvazir
dughiamin, a dagh isin ua
dagiataba isir puvati.
Gumazir arazir kuratam gamizir pu-
vatizitam kotin tughiv ikiti,
gumazitam kotiam gifarisi anepezeper
dagiaba a daningti,
a dagiar kaba inian marki.

Gumazir kamaghin amim,
a tugh gavgavigh irighan kogham.

16

Gumazim nighnizir gavgavim ikia God ko migei
Devit onger akar kam osiri.
Onger akar kabar mam, me ziam Miktam, a
garisi.
1 O God, ni deragh na geghuv egh nan gan.
Ki deraghvira ikiasa ni bagha iza nin
aven modi.

2 Ki kamaghin Ikiavira Itir God migia ghaze,
"Ni nan Ekiam.
Bizir aghuir ki datirighin itiba,
da nin agharimrama otifi."
3 Godin gumazamizir nguazir kamin itiba,
me bar gumazamizir aghuiba.
Ki me ko ikiasa bar akonge.
4 Gumazamizir aseba bagha ivemara zuiba,
me osimtizir aviriba ateram.
Ki me ko uari akuv asebar ziaba fi,
asizibav sogh me ko ofa damuan aghua.

5 Ikiavira Itir God, nirara nana, bizir
igharaziba ua puvati.
Bizir ki otevezíba, ni da na ganidi.
Ezi nan ikirimirim nin dafarimin
iti.
6 Ki bizir aghuiba nin dafarimin da ini.
Bar guizbangira, bizir kaba da bar
guizbangira dera.

7 Ikiavira Itir God nan sure gamima, kam-
aghin ki an ziam fe.
Nan navir averiam dimagaribar nan
sure gamima,
ki datirighin deraghavira
nighnigha bar bizibagh fo.

14:6: Onger Akaba 9:9; 142:5 **14:7:** Jop 42:10; Onger Akaba 53:6; 126:1 **15:1:** Onger Akaba 23:6; 24:3; 27:4; 61:4 **15:2:** Aisaia 33:15; Sekaraia 8:16; Efesus 4:25 **15:3:** Ua Me Ini 23:1; Onger Akaba 28:3; 50:20 **15:4:** Josua 9:18-20; Gumazir Dapaniba 11:35; Aposel 28:10 **15:5:** Godin Araziba 16:19; Esekiel 18:8 **16:1:** Onger Akaba 7:1; 17:8 **16:3:** Onger Akaba 101:6; 119:63 **16:4:** Josua 23:7; Onger Akaba 32:10; 106:37-38 **16:5:** Onger Akaba 23:5; 119:57; 125:3 **16:6:** Jeremaia 3:19 **16:7:** Onger Akaba 73:24; 77:6 **16:8:** Onger Akaba 27:8; 73:23 **16:8:** Aposel 2:25-28

8 Ki fo, Ikiavira Itir God zurara nan
boroghira iti.
A bar roghira ikia gavgavim na
ganidima,
ki atiatiava agoir puvati.

9 Kamaghin nan navir averiam bar akonge.
Ezi nan duam bar akonge.
Ezi nan mikarzim bar bizitamin atiatir
puvati.
10 Ki fo, ni na ateghti ki Gumazamizir
Oveaghuezibar Nguibamin magiran
kogham.
Ni gumazir ua baghavira inabazim
ateghti,
a mozir konimin iki kurighan kogham.
11 Ni uabi ikirimirir aghuarim iniamin tu-
avim nan akagha gifa.
Ki nin damazimin ikiti, nan navir ave-
riam agorogem bar a gizivagham.
Ki nin boroghira iki zurara bar
akueghvira ikiam.

17

Arazir kuratam gamizir puvatizir gumazim, a God ko migei

God ko migeir migirigiar kam, Devit an osiri.
1 O Ikiavira Itir God, ki nin damazimin dera,
egha osimtizir me na gariziba bagha
nin dia ghaze,
ni na baragh nan akuragh.
Ki guizbangira ni ko migei,
ni nan akuragh.
2 Guizin arazir gumazamiziba tuisizim, ni a
gifo.
Kamaghin ni nan kotiamin nan
akuragh.

3-4 Ni uabi nan navir averiam gifo.
Ni dimangan na bagha iza nan araziba
tuisigha gifa,
egha nan arazir kuratamin apizir
puvati.
Gumazamizir igharaziba akar kurabav gei,
ezi ki bar gavgavigha ghaze, ki akar
kuratam mikiman kogham.
Ki nin Akar Gavgavimin suiragha an gin
gua,
adariba ko midorozir arazibar gin
zuir puvati.
5 Dughiabar zurara ni nan akakazir tu-
avimra, ki an gin zui.
Ki tuavir kam ategha pura tintinibar
zuir puvati.

6 O God, ki fo, ki ni ko migeir migirigiaba ni
da barasi.
Kamaghin amizi, ki nin dia ni ko migei.
Ki ni ko migeir migirigiar kaba,
ni kuarim atigh da baragh.
7 Ni uan apangkuvir arazir kam azenara
anekagh,
uan gavgavimin en akuragh.
Eghti e ni ko iki nin aven modoghti,
apaniba e gasighasighan kogham.
8 Ni uabi uan damazir tuzim geghuva der-
agha an gari moghin,
ni na geghuv deragh nan ganam.
Mati tuarir amebam uan nguziba aku-
makua uan avizimningin apengan
me modi moghin,
ni na avaragh na modogh.
9 Kamaghin gumazir kurar kaba na
gasighasighan kogham.
Me datirighin bar nan apanim gamigha
na okarigha gifa.

10 Me gumazamizir igharazibar apangkuvir
nighnizitam tong bar men itir puvati.
Me akaba akara egh uarira uan ziaba
fe.
11 Me datirighin nan diariba pegha iza bar
na okarigha gifa.
Me na abiraghti ki magirasa dafariba na
gasegha gifa.
12 Me mati laion asizim misueghti an are-
meghasa,
na bagha modogha mizua iti.

13 O Ikiavira Itir God, ni dikavigh izi.
Egh nan apanibav sogh bar me abinigh.
Ni uan midorozir sabam inigh egh gumazir
kurar kaba ko misogh,
men dafaribar ua na inigh.
14 O Ikiavira Itir God, ni uan gavgavir
ekiamin nan akuraghti,
gumazir kaba nan ikirimirir kam
agivaghan kogham.
Nguazir kamin bizir gumaziba uari bagha
akuviba,
ni men dafaribar ua da inigh.
Ki fo, gumazamizir ni bar ifongeziba, ni
men mitiriaba agefi.
Men boriba dagher aviriba iti.
Ezi me uan ovavir borir gin
otivamiba bagha bizir aghuiba
arisi.
15 Eghti kirara, ki gumazir nin damazimin
derazim,
ki nin guamin ganam.
Ki dakuigh osegh dikavigh fogh suam,
ni na ko iti, egh ki bar akuegham.

16:9: Onger Akaba 13:5; 30:12; 108:1 **16:10:** Onger Akaba 49:15; 86:13; Aposel 13:35 **16:11:** Onger Akaba 36:7-8; 43:4 **17:3-4:** Onger Akaba 16:7; Sekaraia 13:9; Malakai 3:2-3; 1 Pita 1:7 **17:5:** Onger Akaba 119:133 **17:7:** Onger Akaba 31:21 **17:8:** Godin Araziba 32:10; Onger Akaba 91:1; 91:4; Sekaraia 2:8; Matyu 23:37 **17:10:** 1 Samuel 2:3; Onger Akaba 73:7 **17:15:** Onger Akaba 4:6-7; 16:11; 1 Jon 3:2

18

Ikiavira Itir God en akurvazima, e uan apaniba abiri
(2 Samuel 22:1-51)

Devit a Ikiavira Itir Godin ingangarir gumazim, an onger akar kabar faragha zuir gumazim ginighnigha onger akam osiri.
Dughiar kam Ikiavira Itir God, Devitin apanim Sol ko apanir igharaziba da uam a ini. Ezi a bizir kam ginighnigha Ikiavira Itir God bagha onger akar kam gami.

1 O Ikiavira Itir God, ni gavgavim na ganidi,
ezi ki ni bagha bar ifonge.
2 Ikiavira Itir God, a nan divazir bar gavgavim min iti.
A nan dagiar ki aven uabi modimin min ikia,
nan akuragha nan apaniba da ua na ini.
Nan God, a dagiar ekiamin min iti,
ezi ki uan apanibar ara ghua an modi.
A nan oramin min ikia na avara,
ezi ki an uabi modi.
A nan akuragh nan ganamin gavgavim ikia,
egha nan divazir bar gavgavimin min iti.
3 E Ikiavira Itir Godin ziam feka!
Ki an deima a nan akurazima,
apaniba na gasighasighizir puvati.

4 Guizbangira, ki atam areme.
Ovevem benir gavgavimin min na ikiagharigha gifa,
Mati ongarim dikava dipiraghira, na avasava ami.
5 Ovevem bar na inizi ki Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibamin magirasava ami.
Mati me nan suighasa azuazim agurazi, a nan suighasa iti.
6 Ki osimtizir ekiamin ikia egha pamten Ikiavira Itir Godin dei.
Ki uabin akurvaghasa uan Godin arai.
Ezi a uan Dipenimin ikia nan ararem barazima,
an an kuarir torim giraghu.

7 Kamaghin amizi, a nan apanibar atari.
Egha mikimkizim gamizi an otogha,
mighsiabagh inobaghnobasi.
8 Migharim Ikiavira Itir Godin atinimin otivaghiri,
ezi avim an akamin otivaghira bizir aviribar isi.
Egha mizariaba ira tintinibar zui.
9 God overiam kuigha izaghiri,
ezi migharir piziba an dagarimningin apengan iti.
10 Mati a enselin bar gavgavim gaperazi, an a inigha izi.
Mati aminim avizimning ikia,
God inigha bar atamra izi.
11 An aminirbirim gamizi an anevara.
Mati a purirpenimin aven modoghav itima,
amozimin miturir piziba anevara.
12 A ghuariar pizibagh amizi, angazangarim bar da avarazi,
onimarim ko amozir ofizir ekiar dagiabar min gariba,
ghuariar pizir kam abigha azenim giri.
13 Ikiavira Itir God uan Nguibamin ikia tiarim akara pamten dagarvasi.
Godin Bar Pin Itim uan akam akarizi,
an akaba mati onimarim ko amozir ofizir ekiar dagiabar min gariba daghira izaghiri.
14 An onimaribagh amizi, da mati an barir aviba,
an apanibagh asavamadi, ezi me tintinibar ara zui.
15 O Ikiavira Itir God, ni men atarir adarir kam,
mati aminir ekiam nin atinimin otogha me giva me munamadi.
Nin adarir kam ongarim gamizi, a bar misingi,
ezi bizir nguazir mingarimin suiraziba bar azenim gire.

16 Ikiavira Itir God pin ikia uan agharim amadazi,
a izaghira nan suiragha na gekui.
An ongarir bar konimin uam na inigha azenim gati.
17 Dughiar kamin nan apaniba bar gavgavigha na abinasava ami.
Ezi Ikiavira Itir God men dafaribar ua na ini.
18 Ki dughiar kuramin itima nan apaniba iza na ko misosi.
Ezi Ikiavira Itir God na geghuva nan gari.
19 A deravira nan gara nan akurazi, ki danganir aghuimin ikia deravira iti.
A bar guizbangira na gifonge, egha kamaghin a ua na ini.

20 Ki arazir aghuimin gin zui.
Ezi bizir kam bagha Ikiavira Itir God bizir bar aghuir aviribar na gami.
Ki Godin damazimin zue,
ezi a ivezir aghuim isa na ganidi.
21 Ikiavira Itir God, a nan God.
Ki akirim ragha a gasarazir puvati.

18:1: 2 Samuel 22:47-50 **18:2:** Hibru 2:13 **18:4:** Onger Akaba 116:3 **18:4:** Jona 2:5-7 **18:10:** Onger Akaba 104:3 **18:19:** Onger Akaba 31:8; 118:5 **18:20:** 1 Samuel 24:19

Ki guizbangira an Akar Gavgavibar
gin zui.
22 Ki zurara bizir a damuasa e
mikemezibagh nighnisi.
Egha ki arazir a ifongeziba batoghezir
puvati.
23 A fo, ki an damazimin osimtiziba puvati.
Ki guizbangira arazir kurabar uabira
uabi geghuva ua bagha gari.
24 Ki Ikiavira Itir Godin damazimin zuegha
iti.
Kamaghin a nan arazir aghuir kamin
ganigha,
a ikaragha arazir aghuimin na
gami.

25 Ikiavira Itir God, gumazir ni ataghirazir
puvatizim,
ni uaghan an ataghirazir puvati.
Gumazir nin damazimin derazim,
ni uaghan arazir aghuim an akakasi.
26 Gumazir nin damazimin zuezir araz-
ibagh amim,
ni uaghan uan arazir zuezibar an
akakasi.
Eghti gumazir arazir kuramin gin zuim,
ni uaghan arazir kuramin a ikarvasi.
27 Gumazamizir uari abiriba, ni men akur-
vasi.
Gumazamizir uari pirafiba, ni me abiri.
28 O Ikiavira Itir God, ni nan God, ni
angazangarim na ganidi.
Egha na da mitarmem batosi.
29 Ki nin gavgavimin uan apanibav sogham.
Ki uan Godin akurvazimin, apanibar
divazim ikiavkinigh me abiragham.

30 Godra, an araziba da guizbangira egha
bar aghungi.
A bizitam damusi akam akirigh, egh an
a damuam.
An oramin min iti,
eghti gumazitam a bagh izi an aven
modogh nighnizir gavgavim an iki,
gumazir kam deraghvira ikiam.

31 Ikiavira Itir God, a bar guizbangira God.
A bar uabira dagiar ekiamin min ikia e
apasa.
32 Godra nan daroribar na akumakui,
egha gavgavim na ganiga deragha nan
garima,
ki zui.
33 A nan suemning gamizi, ki asizir atiabar
min,
mighsiabar pin mar deraviram arui.
34 A midorozir arazibar nan sure gamizi,
nan agharimning barir pir me ainin
ingarizim, gekuamin gavgavim iti.
35 O God, ni uan oram na ganingizi, ki an
girakirangin modozi, ni nan apanibar
dafaribar ua na ini.
Ni uan gavgavimin nan akura.
Ni nan dimdiam baregha nan akurazi,
ki gumazamizibar damazimin ziar
ekiam iti.
36 Ni bar tuavir aghuim na ganingizi ki an
ghua,
apighsigha irizir puvati.

37 Ki uan apanibar agintighavira ikia ghua,
men suiragha me gasighasigha bar me
agifa.
38 Ki me gasezi me kuabara ira,
nan dagarimningin apengara ira ua
dikavasava amuava avenge.
39 Nirara midorozim damuasa gavgavim na
ganingi,
ezi ki me misogha me abirazi,
me nan dagarimningin apengan
iti.
40 Ni nan apanibagh amizi,
me akiribagh ighegha na gasegha uam
are.
Gumazir na gifongezir puvatiziba,
ki bar me gasighasiki.
41 Gumazir kaba uarir akurvaghasa diava
arai,
ezi men akurvaghamin gumaziba pu-
vati.
Me Ikiavira Itir Godin diava arai,
ezi a men dimdiaba barazir puvati.
42 Ki bar me gasighasighizi,
me mati aminim nguazir minemeniam
giveragha ghu.
Ki me dikabira me abini,
mati ki tuavimin nguazir beghneaziba
dika zui.
43 Ni gumazir na gasighasizibar dafarimin
uam nan akura.
Ni na gamizi, ki Kantrin Igharazibar
Gumazamizibar dapanimin oto.
Gumazamizir ki fozir puvatiziba,
ni men kantriba na ganingizi, ki dagh
ativagha dar gari.
44 Kantrin Igharazibar Gumazamiziba kam-
aghin na baregha zuamira iza,
nan guamin uan teviba apirigha nan
akam barasi.
45 Men gavgaviba bar givazi,
me nirizim ko agorogem sara na bagha
izi.

46 Ikiavira Itir God, a zurara ikia mamaghira
iti.

18:24: 1 Samuel 26:23 **18:25:** Onger Akaba 25:10; 31:23; 37:28; 40:11; 89:24 **18:27:** Onger Akaba 101:5; Aghuzir Akaba 6:17 **18:28:** Jop 29:3 **18:30:** Onger Akaba 17:7; 119:140; Daniel 4:37 **18:31:** Godin Araziba 32:31; 32:39; 1 Samuel 2:2; Aisaia 45:5 **18:33:** Godin Araziba 32:13; 2 Samuel 2:18; Habakuk 3:19 **18:36:** Aghuzir Akaba 4:12

A dagiar ekiamin min na modozi ki an
apazangin itima a na geghufi,
kamaghin amizi, ki ziar ekiam a daningam.
God nan akurvazimin ikia ua na inizi,
kamaghin, ki an ziam fam.
47 Nan apaniba na gamizir arazir kuraba,
Godra ua da ikarvasi.
A Kantrin Igharazibar Gumazamiziba
isa nan apengan me ati.
48 A nan apaniba da ua na ini.
Bar guizbangira, Ikiavira Itir God,
ni nan apanibar damazibar ziar ekiam
na ganingi.
Ni nan akurazi,
midorozir gumaziba na misoghezi ki
aremezir puvati.
49 Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God,
ki Kantrin Igharazibar Gumazamizibar
tongin iki nin ziam fi,
onger akar nin ziam feba bangam.
50 Ki Devit, Ikiavira Itir God atrivimin ikiasa
na ginabagha na amisefe.
A nan akurvazima, ki uan apanibav
sogha me abiri.
A zurara nan apangkuva mamaghira iti.
Nan gin otivamin ovavir boriba,
a kamaghira me damu mangivira
ikiam.

19

God ingarizir biziba, an ziar ekiam en akakasi

Devit onger akar kam osiri.
An onger akar kabar faragha zuir gumazim
ginighnigha onger akam osiri.
1 Overiam Godin gavgavir ekiam ko ziar
ekiam en akakasi.
Bar guizbangira, bizir pin itiba, da an
gun e geghara ghaze,
a bar deragha dar ingari.
2 Arueba zurara sigha gara, bizir kamin gun
migei.
Ezi dimagariba uaghan bizir kamin en
akakagha ghuavira iti.
3 Aruem ko dimagarim mikimamin akaba
puvatigha migeir puvati.
E aningin migirigiataba barazir puvati.
4 Ezi e aruem ko dimagarimin gara fofoziba
isi.
Akam inigha izir gumazibar akatoribar
otivir migirigiaba,
da ghua nguazir kamin nguibaba bar
dar otozi,
gumazamiziba bar, men kuariba
da baraki.
Overiamin pin, God aruem bagha
purirpenir mamin ingari.

5 Aruem otogha anaga,
mati gumazim amuimin ikiasa bar
akuegha, a itir danganim ategha
azenan izi.
Aruem anaga,
mati gumazir gavgavim itim
pamtem ivemara bar akonge.
6 Aruem dikavigha overiamin miriamin
anagava otogha
ua vongin uaghiri.
Ezi bizitam an fefer gavgavir
kamin modoghan kogham.
7 Ikiavira Itir Godin Araziba, da bar
guizbangira,
egha ikirimirir aghuim e ganidi.
E nighnizir gavgavim Ikiavira Itir Godin ak-
abar ikiam.
Ezi fofoziba puvatizir darasi,
a fofozir aghuim me ganidi.
8 Ikiavira Itir Godin akaba bar deravira en
sure gami.
An akar kaba en sure damuti, e
uan navir averiabar da bagh bar
akuegham.
An Akar Gavgaviba angazangarim e ganidi,
egha fofozir bar aghuim en
nighnizibagh ariki.
9 Ikiavira Itir Godin atiatia an apengan itir
arazim,
a bar deragha zuegha ikia mamaghira
iti.
Bizir Ikiavira Itir God damuasa
mikemezibar arazim,
a bar guizbangira deragha voroghira
zui.
10 Godin akam bar deragha bar gol gafira.
E fo, gumaziba gol tuema, a isigha golin
aghuimram oto.
Guizbangira, Godin akam,
golin isigha bar derazir avirim gafira.
Godin akam bar isingi, egha hani gafira.
A guizbangira bar hanin isingizim
gafira.
11 Ki nin ingangarir gumazim.
Nin akaba fofozim na ganidi,
ki dar gin zuima,
nan dabirabim bar dera.

12 Tinara uabi uan osimtizir an itibagh
fogham?
O Ikiavira Itir God, arazir kurar ki
amizir maba, ki dagh fozir puvati.
Ni nan arazir kurar kaba batueghti,
ki nin damazimin zuegham.

18:47: Onger Akaba 94:1 **18:49:** Rom 15:9 **19:1:** Onger Akaba 8:1; 50:6; Rom 1:19-20 **19:4:** Rom 10:18 **19:6:** Onger Akaba 113:3 **19:7:** Onger Akaba 119:130 **19:8:** Onger Akaba 12:6; 36:9; 119:128 **19:9:** Onger Akaba 119:138; 119:142 **19:10:** Onger Akaba 119:72; 119:103; 119:127 **19:11:** Onger Akaba 17:4 **19:12:** Onger Akaba 40:12; 51:1-2; 90:8 **19:13:** Onger Akaba 18:32; 25:11; 119:133

13 Ki nin ingangarir gumazim, ni bar deragh
na geghuv nan ganti,
ki uabi fer arazim ko akaba batozir
arazir kuram,
bar na gativaghan marki.
Kamaghin ki arazir kuratam damuan
koghiva,
deravira ikiti osimtiziba nan pu-
vatigham.

14 O Ikiavira Itir God, nan ifongiam ka-
makin,
ni nan migirigiaba ko nan navir ave-
riamin aven itir nighnizibagh fogh
dagh ifuegham.
O Ikiavira Itir God, ni nan dagiar ekiamin
min itima, ki nin aven uabi modi.
Ni nan Akurvazir Gumazimra!

20

Gumazim uabin akuragh midorozim damuasa God ko migei

Devit onger akar kam osiri.
A gumazir onger akabar faragha zuim
ginighnigha an osiri.

1 Ni osimtizim ikiamin dughiamin, Ikiavira
Itir God nin dimdiam ikaragh nin
akurvagham.
A en ovavim Jekopin God, a ni geghuv
nin ganam.
2 A Saionin Mighsiamin ikia uan Dipenimin
iti,
egh a uan akurvazim ni bagh ane-
madagh gavgavim ni daningam.
3 Ofan ni a bagha amiba, a bar dagh
nighnigh,
egh nin ofan bar isia mighiribagh
ifuegham.
(Ighiam gamua an suiam
atugha avughsegha ua
ighiam gami.)

4 Ni bizir tizim gifuegha navim a bagha ni
dikafi,
God a isi ni daningam.
Bizir ni damuasa nighniziba,
a dar amighti da bar otivigham.
5 Ni uan apanibav sogh me abiraghti,
e bizir kam bagh bar akuegham.
E bizir kam ginighnigh uan Godin
ziam fam.
E ghaze, ni Ikiavira Itir Godin azangsizir
biziba,
an ada ikaragh da isi ni daningam.

6 Ki datirighin fo, Ikiavira Itir God,
uabi uan atrivir a ua baghavira
misevezir kam, an an akurvasi.
A uan Nguibar aghuimin ikia, an
azangsiziba barasi.
Egha uan gavgavimin an akurvazima,
a midorozimin uan apaniba abiri.
7 Gumazir maba nighnizir gavgavim uan
midorozir karisbar ikia ghaze, da
men akurvagham.
Ezi marazi nighnizir gavgavim uan
hoziabar ikia ghaze, da men akur-
vagham.
Ezi eia, e nighnizir gavgavim uan Ikiavira
Itir Godin ziamin ikia
kamaghin fo, a en akurvagham.
8 Gumazamizir kamaghin amiba,
me asaghpora ira bar puvarisi.
E puvati.
E dikavigh tuivigh gavgavigham.

9 O Ikiavira Itir God,
ni atrivimin akuraghti a uan apaniba
abinigh.
E nin deir dughiabar,
ni en dimdiam ikaragh en akuragh.

21

God atrivimin akurazi, an an ziam fe

Devit onger akar kam osiri.
A gumazir onger akabar faragha zuim
ginighnigha an osiri.

1 O Ikiavira Itir God, ni gavgavim isa atrivim
ganingizi, a bizir kam bagha bar
akonge.
Ni a gamizi, a uan apanibav sogha me
abira,
bizir kam bagha a guizbangira bar
akonge.
2 Bizir a uan navir averiamin ifongeziba
ni a ganigha gifa.
Bizir a iniasa nin azarazir kam,
ni an anogoroghezir puvati.
(Ighiam gamua an suiam
atugha avughsegha ua
ighiam gami.)
3 Ni a bagha iza bizir aghuiba isa a ganiga,
atrivimin dapanir asuar me golin
aghuimin ingarizim isa,
an dapanim garu.
4 A ikirimirir aghuim bagha nin azarazima,
ni a isa a ganingi.
Guizbangira, ikirimirir a ikiamin
dughiaba, da bar ruaragh iki,
mamaghira ikiam.
5 Ni an akurazima, a gavgavim ko ziar ekiam
iti.
Ni uabi gavgavir ekiam ko ziar ekiar
kam a ganingi.
6 Bar guizbangira, ni bar deraghavirama a
gami,

19:14: Onger Akaba 18:2; 31:5; 104:34 **20:4:** Onger Akaba 21:2 **20:5:** Onger Akaba 9:14; 60:4 **20:7:** Onger Akaba 33:16-17; Aghuzir Akaba 21:31; Aisaia 31:1 **21:4:** Onger Akaba 61:5-6; 91:16 **21:6:** Onger Akaba 16:11; 45:7; Aposel 2:28

egh ni deraviram a damu kamaghira
ikiam.
Ni an boroghira ikiti,
a bizir kam bagh bar akuegham.
7 Atrivim nighnizir gavgavim Ikaviira Itir
Godin iti.
Godin Bar Pin Itir kam, an apangku-
vighaviira iti,
kamaghin atrivim tugh gavgavigh
mamaghira ikiam.

8 Ni uan agharimin uan apanibar suigham.
Ni uan agharir guvimin, ni gifongezir
puvatizir darazir suigham.
9 An azenaram otogh izamin dughiamin,
avim bizibar isia da gevi moghin, a me
agivagham.
Guizbangira, Ikaviira Itir God puv men
ataram,
mati gumazim bizim tuvaremezi a bar
iraghuzi moghin, God me agivagham.
An aningagharim avimin min men
isi bar me gasighasigham.
10 Ni, men ovavir borir nguazir kamin gin
otivamiba, ni bar me misueghti me
arimighiregham.
Eghti men boritam ua nguazir kamin
ikian kogham.
11 Me arazir kuratabar pazi ni damuasa,
nighnigha akam akirigha gifa.
Eghti men nighnizir kam, a dagheba
puvatigham.
12 Guizbangira, ni uan bariba men guamin
dagh asavamangiti,
me raghiregh ari mangegham.

13 O Ikaviira Itir God, ni dikavigh uan gav-
gavim sara iziti,
e ighiaba bangi nin gavgavir ekiam
fam.

22

Gumazim osimtizim ikia akurvazim bagha dia, egha ighiam banga God minabi
Devit ighiar kam osiri.
Gumazir onger akabar faragha zuim gumazamizibav kemezi me tiarir kamin ighiam bange, "Mizarazimin asizir dian amebam."
1 O nan God, nan God,
ni tizim bagha na ataki?
Ni manmaghsua saghon ikia nan ararem
baragha
nan akurvaghan aghua?
2 O nan God, ki aruebar nin deima, ni na
barazir puvati.
Ki dimagaribar nin azangsighaviira ikia
tong avughsir puvati.

3 Ezi nirara bar deragha zuegha, arazir
aghuibaram amua,
uan atrivir dabirabim gaperaghav
itima, Israelia nin ziam fe.
4 Fomiira en ovaviba nighnizir gavgavim nin
iti.
Me nighnizir gavgavim nin itima,
ni men akurazi, men apaniba me
abirazir puvati.
5 Me nin diava araima, ni men akuragha ua
me ini.
Ezi nighnizir gavgavir me nin itir kam,
a pura ghuzir puvati.

6 Ezi kirara, ki gumazim puvati, ki pura
apizir kuramin min iti.
Gumazamiziba bar nan atara na
dipova na dikabira, akiriba igha na
gasi.
7 Gumazamiziba bar nan gara akaba na
gasa,
mizeba onga na garigha uan dapaniba
roi.
8 Me ghaze, "Ni nighnizir gavgavim Ikaviira
Itir Godin iti.
A manmaghsua nin akuragha ua ni in-
izir puvati?
God ni gifongegha ni bagha bar akonge,
egha manmaghsua a nin akurazir pu-
vati?"

9 O God, ni nan amebamin navir averiamin
na inigha azenan na atizi,
ki uan amebamin otem apaviira itima,
ni na geghuva deragha nan gari.
10 Nan amebam na batezir dughiamin iza
datirighin, ki nighnizir gavgavim nin
iti.
Nan amebam na batezir dughiamra, ni
nan Godin iti.
11 Osimtizim bar nan boroghin izegha
givazi,
nan akurvaghamin gumaziba puvati.
Kamaghin amizi, ni nan saghon
ikian marki!

12 Nan apanir aviriba bulmakaun apuribar
min na ekiarugha gifa.
Me mati, Distrik Basanin bulmakaun
gavgaviba.
13 Me, laion uan akam akara asizibav sogha
dagh asighasizi moghin,
me na gasighasighasava ami.
14 Nan gavgaviba bar gifa,

21:7: Onger Akaba 16:8 **21:9:** Onger Akaba 18:8; Aisaia 26:11; Malakai 4:1 **21:11:** Onger Akaba 2:1 **22:1:** Onger Akaba 10:1; Matyu 27:46; Mak 15:34 **22:2:** Onger Akaba 42:3; 88:1 **22:4:** Onger Akaba 78:53; 107:6 **22:6:** Jop 25:6; Onger Akaba 31:11; Aisaia 41:14; 49:7 **22:7:** Aisaia 53:3; Matyu 27:39; Mak 15:29; Luk 23:35 **22:8:** Matyu 27:43 **22:9:** Onger Akaba 71:5-6 **22:10:** Aisaia 46:3; 49:1 **22:11:** 2 Atriviba 14:26; Onger Akaba 72:12; Aisaia 63:5 **22:14:** Onger Akaba 73:26; Daniel 5:6

mati me dipam nguazim gingezi a ghua
pura gifa.
Nan namnamin aghariba bar nan
apunapuni.
Kendel purama emira uaghiri moghin,
nan navir averiam purama amiragha
uaghiri.
15 Nan kuarmizim miner bighizir mamin
min na misingi.
Ezi nan mizem iza nan akatorimin aven
pura itoroghav iti.
Ni na ataghizi,
ki nguazir minemeniamin min irighav
ikia bar ovengasava ami.
16 Gumazir kuraba bar na ekiarugha gifa,
mati afiaba bar asizim okarigha gifa.
Me nan suemning ko dafarimning
ginivaghasi.
17 Nan aghariba bar azenim girezi,
gumazir kaba nan ganigha na dipova
bar akonge.
18 Me nan korotiaba tuiragh uarira uari
daningasa,
da bagha satu gikararai.

19 O Ikiavira Itir God, ni nan saghon ikian
marki.
Ni nan Akurvazir Gumazim,
ni zuamira izi nan akuragh.
20 Ni nan akuraghti men midorozir sabam
na atughan kogham.
Ni nan akuraghti, gumazir afiabar min
itir kaba na misueghti ki aremeghan
kogham.
Ki angamira ikivira ikiam.
21 Laionba asizir atiabav sogha da api
moghin, me na agivasa.
Egha bulmakaun atiabar min uan kom-
bar na ginivasa.
Kamaghin amizi, ni nan akuragh
men dafariba da ua na inigh.

22 Ki uan adarazir tongin iki nin ziamin gun
me mikimam.
Gumazamiziba uari akuvamin dan-
ganimin,
ki men tongin iki nin ziam fam.
23 Ki kamagh mikim suam,
“Ia Ikiavira Itir Godin atiatia an apengan iti
darasi, ia an ziam fi.
Ia Jekopin ovavir boriba, ia ziar ekiam
a daning.
Ia Israelia, ia an damazimin tugh
an ziam pirafi.”
24 Gumazamizir onganaraziba,
a men osimtizibar gara pura da
ataghirazir puvati.
A kamaghin migeir puvati, men osimtiziba
pura biziba.
A men saghon itir puvati.
A men azangsiziba barasi.

25 Gumazamiziba uari akuvagh nin ziam
famin dughiamin,
ki ni amizir biziba bagh nin ziamra fam.
Egh gumazamizir nin atiatia nin apengan
itibar damazimin,
ki fomira nin ofa damuasa akam
akirizir biziba,
ki ni bagh dar damuam.
26 Gumazamizir onganaraziba,
me damasa ifongezi moghin, dami bar
izivagh ikiam.
Gumazamizir Ikiavira Itir Godin boroghin
zuiba, me an ziam pirafi.
Men naviba amiragh deraghvira iki
mamaghira ikiam.
27 Nguazimin itir ikiziba bar,
me Ikiavira Itir God ginighnigh,
a bagh izi an guamin teviba apirigh
an ziam fam.
28 Me fogh suam,
Ikiavira Itir God atrivimin ikia,
kantriba bar dar gumazamizibagh
gativagha men gari.

29 Bar guizbangira, gumazamizir uarira
uari feba, an guamin teviba apirigh
an ziam fam.
Eghti gumazamizir ovengasava amiba,
me bar Godin guamin teviba
apirigh an ziam pirafam.
30 Gumazamizir gin otivamiba, Ekiamin in-
gangarim damuam.
Gumazamiziba, uan ovavir borir gin
otivamiba,
me an akamin gun me mikimam.
31 Gumazamizir men amebaba tighar me
batamiba, me gin otivighti, me me
mikim suam,
“God uabi uan gumazamizibar
akuragha ua me ini.”

23

Ikiavira Itir God, a na geghuvir gumazim
Devit ighiar kam osiri.
1 Ikiavira Itir God, a gumazir deragha uan
sipsipbagh eghuva dar garimin min
iti.

22:15: Onger Akaba 38:10 **22:18:** Matyu 27:35; Mak 15:24; Luk 23:34; Jon 19:24 **22:19:** Onger Akaba 22:11; 70:5 **22:21:** Onger Akaba 34:4; 118:5 **22:22:** Onger Akaba 40:10; Hibru 2:12 **22:24:** Onger Akaba 31:22; 69:17; 69:33; Hibru 5:7 **22:25:** Onger Akaba 35:18; 40:9-10; 61:8 **22:26:** Onger Akaba 40:16; 69:32 **22:27:** Onger Akaba 2:8; 82:8; 86:9 **22:28:** Onger Akaba 47:7-8; Sekaraia 14:9 **22:29:** Onger Akaba 89:48 **22:30:** Onger Akaba 102:18; 102:28 **22:31:** Onger Akaba 71:18; 78:6 **23:1:** Onger Akaba 34:9-10; Aisaia 40:11; Jon 10:11; 1 Pita 2:25

Kamaghira, a deragha na geghuva nan gari.
Kamaghin ki bizitamin otevezir puvati.
2 A na inigha ghua grazir aghuiba itir danganimin na atizi,
ki dagh isin irav iti.
A na inigha dipar aghuiba itir danganibar zuima,
ki dar boroghin avughsa iti.
3 A gavgavir igiam na ganidi.
A fomira uan ziar ekiam bangin mikemezi moghin,
a na inigha tuavir aghuibara zui.
4 O God, ni na ko iti.
Kamaghin, ki danganir zarimin mangiva ovevemin tuavir mitarmemin mangi,
egh bizir kurabar atiatingan kogham.
Ni uan asadivir aghorir sipsipbagh eghuvimin suirazi,
ki an gara fo, ni na geghuv deragh nan ganam.
Kamaghin, nan navim bar nan dera.

5 Ni na bagha daghem gamigha azenara na dafazi,
nan apaniba bar nan gari.
Ni nan diazi ki iza ni ko aperazi,
ni borem isa nan dapanim ginge.
Ezi nan itarim bar izivagha fasfagha iri.
6 Bar guizbangira, nin arazir aghuim ko apangkuvir arazim,
dughiabar zurara na ko ikiam.
Eghti ki Ikiavira Itir Godin Dipenimin iki mamaghira ikiam.

24

God a bar atrivir ekiam
Devit onger akar kam osiri.
1 Nguazir kam ko an itir biziba bar,
da bar Ikiavira Itir Godin bizibara.
Ezi nguazimin itir gumazamiziba bar uaghan an bizibara.
2 An ongarir konibar aven mati akinir guariba asegha,
nguazimin ingarigha a isava dipar kabagh isin anefazi
a bar gavgafi.

3 Tinara Ikiavira Itir Godin mighsiamin ghuavanangam?
Tinara an Dipenimin aven mangam?
4 Gumazamizir kamagh amiba,
merara an aven mangam.
Men navir averiaba ko, me amir araziba ko, nighniziba zue,
egha asebar ziaba fer puvatigha,
igharaz darazi ko akam akirigha egha gin me gifarir puvati.
5 Kamagh amir darasi, Ikiavira Itir God deragh me damu,
ua me inigh men akuragh me dipon suam,
me nan damazimin dera, egha osimtiziba puvati.
6 Gumazamizir kamagh amiba, kar me God buri.
Me Jekopin Godin boroghira ghua
a baghavira iti.
(Ighiam gamua an suiam
atugha avughsegha ua
ighiam gami.)

7 Ia tiar akaba, ia uari kuighiregh!
Ia tiar akar fomira itiba, ia bar arokegh.
Eghti Atrivir Gavgavir Bar Ekiam Itim aven izam.
8 Atrivir Gavgavir Bar Ekiam Itir kam, a tinara?
A Ikiavira Itir God uabi.
A gavgavir bar ekiam ikia
uan apanibav sogha me abiri.
9 Ia tiar akar ekiaba, ia uari kuighiregh!
Ia, tiar akar fomira itiba, ia bar arokegh.
Eghti Atrivir Gavgavir Bar Ekiam Itim aven izam.
10 Atrivir Gavgavir Bar Ekiam Itir kam, a tinara?
Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim,
a guizbangira Atrivir Gavgavir Bar Ekiam!
(Ighiam gamua an suiam
atugha avughsegha ua
ighiam gami.)

25

Gumazim, God an daroriba deragh dar ganiva a ko ikiasa, a God ko migei
Devit onger akar kam osiri.
1 O Ikiavira Itir God,
ki datirighin uan navir averiamin aven nin ziam fava nin azai.
2 Ni nan God, ezi ki nighnizir gavgavim nirara iti.

23:2: Onger Akaba 36:8; Esekiel 34:14; Akar Mogomem 7:17 **23:3:** Onger Akaba 5:8; 19:7; 85:13 **23:4:** Onger Akaba 16:8; 27:1; Aisaia 43:2; Maika 7:14 **23:5:** Onger Akaba 78:19; 92:10; Luk 7:46 **23:6:** Onger Akaba 25:7; 25:10; 27:4-6; 2 Korin 5:1 **24:1:** Ua Me Ini 19:5; Godin Araziba 10:14; Onger Akaba 50:12; 1 Korin 10:26 **24:2:** Onger Akaba 104:5; 136:6; 2 Pita 3:5 **24:3:** Onger Akaba 15:1 **24:4:** Onger Akaba 15:4; Aisaia 33:15-16; Matyu 5:8; 1 Timoti 2:8 **24:6:** Onger Akaba 27:8; 105:4 **24:7:** Aisaia 26:2; Hagai 2:7; Malakai 3:1 **25:1:** Onger Akaba 86:4; 143:8 **25:2:** Onger Akaba 31:1; 41:11

O God, nan nighnizir gavgavir kam
pura mangighti ki aghumsighan
aghua.
Ni nan akuraghti,
nan apaniba na abiragh na dipovan
kogham.
3 Gumazamizir nighnizir gavgavim nin
itiba,
apaniba me abin aghumsizim me
daningan kogham.
Gumazamizir pura nin akaba batoziba,
merara aghumsizim iniam.

4 O Ikiavira Itir God, ni uan arazir aghuiba
nan akakagh.
Egh tuavir ki mangamiba, ni dar nan
sure damu.
5 Ni nan God, ni nan akuragha ua na ini.
Kamaghin, ni uan guizin akamin
gin mangamin arazibar nan sure
damuti,
ki dughiabar zurara nighnizir gav-
gavim nin ikiam.

6 O Ikiavira Itir God, nin arazir aghuim ko
apangkuvir arazir ni e gamiba,
da fomira ikia iza datirighin iti.
Ni datirighin ua dagh nighnighiva
dar amu mangivira iki.
7 Ki uan igiamra ikiava amizir arazir
kuraba, ko nan arazir akaba batoz-
iba,
ni dagh nighnighan marki.
O Ikiavira Itir God, ni deragha na gamua bar
nan apangkufi,
kamaghin amizi ni na ginighnigh.

8 Ikiavira Itir God bar dera, ezi an araziba
bar guizbangira.
Kamaghin amizi, a gumazamizir arazir
kurabagh amiba,
a uan arazibar gin mangasa men
sure gami.
9 Gumazamizir uari abira an apengan itiba,
a men faragha ghua tuavim men
akakazima, me arazir aghuibaram
ami.
Egha arazir a ifongezibar men sure
gami.
10 Gumazim Ikiavira Itir Godin Akar
Dikirizir Gavgavim ko an Akar
Gavgavibar gin zuima,
an an apangkuvighavira iti.
Egha a mikemezi moghira deragha bizibagh
amua,
uan nighnizim ghighavkirir puvati.

11 O Ikiavira Itir God, nan arazir kuraba bar
aviraseme.
Kamaghin, ni uan ziam bagh uan akar
dikirizimin gin mangi,
nan arazir kuraba gin amadagh.
12 Gumazir Ikiavira Itir Godin atiatia an
apengan itim,
Godra, a bagha atizir tuavir aghuim an
akaghti,
an an mangam.
13 Gumazir kam zurara dabirabir aghuim
inivira ikiam.
Eghti an ovavir boriba nguazir aghuir
kam inighti,
a men nguazim gavagh iki kam-
aghira ikiam.
14 Gumazamizir Ikiavira Itir Godin atiatia
an apengan itiba,
a men namakam gami.
Egha uan Akar Dikirizir Gavgavim azenara
anekazi
me a gifo.

15 Ki zurara uabin akurvaghasa Ikiavira Itir
Godin gara a mizuai,
ezi a bizir na gasighasighasava amibar
aven ua na isi.

16 O God, ki uabira ikia osimtizim aterima
nan gavgaviba bar gifa.
Kamaghin amizi ni nan kuarkuvigh na
bagh izi.
17 Osimtiziba nan navimin aven ikia ekiva
ghuavira iti.
Ni nan akuraghti osimtizir kaba na
abinan marki.
18 Ni nan osimtiziba ko mizazibar gan,
egh nan arazir kuraba gin amadagh.
19 Ni ge, nan apaniba bar avirasemegha,
bar nan aghuagha guizbangira nan
apanim gami.
20 Ni nan akuragh deragh nan ganti,
me na abinti ki aghumsighan kogham.
Nirara nan akurvasi,
ezi ki ni bagha iza nin aven modi.
21 Nin araziba dera, egha bar guizbangira.
Ezi ki nighnizir gavgavim nin ikia ni
mizua ghaze,
ni zurara na geghuv deragh nan
gan.

22 O God, ni uan gumazamiziba Israelia ua
me inighti,

25:3: Aisaia 49:23 **25:4:** Onger Akaba 27:11; 86:11 **25:5:** Onger Akaba 40:1; 43:3; 79:9 **25:6:** Onger Akaba 98:3; 103:17 **25:7:** Jop 13:26; Onger Akaba 31:19; 51:1 **25:8:** Onger Akaba 32:8; 86:5; 92:15 **25:9:** Onger Akaba 23:3; 27:11 **25:10:** Onger Akaba 40:11; 103:18 **25:11:** Ua Me Ini 34:9; Onger Akaba 79:9 **25:13:** Onger Akaba 69:36; Aghuzir Akaba 1:33; Jeremaia 23:6 **25:14:** Jenesis 17:1; Jop 29:4; Aghuzir Akaba 3:32 **25:15:** Onger Akaba 123:2; 124:7 **25:16:** Onger Akaba 69:16; 143:4 **25:17:** Onger Akaba 40:12; 107:6 **25:18:** Onger Akaba 31:7; 103:3 **25:19:** Onger Akaba 3:1-2; 9:13 **25:21:** Onger Akaba 41:12 **25:22:** Onger Akaba 130:8

osimtizir kaba ua me abinan kogham.

26

Arazir kuratam itir puvatizir gumazim God ko migei
Devit onger akar kam osiri.
1 O Ikiavira Itir God, ki nighnizir gavgavim pamtem nin iti,
egha nin damazimin arazir kuratam gamizir puvati.
Kamaghin, ni nan gun mikim suam, ki gumazir aghuim.
2 O Ikiavira Itir God, ni bar nan araziba ko, nan nighniziba ko, nan navim tuisigh ingangarim na danigh,
deragh na gifogh.
3 Guizbangira, nin apangkuvim nan faragha ghua tuavim nan akakasi.
Ni na mikemezi moghira deragha bizibagh amua zurara nan faragha zui,
ezi ki zurara nin guizin arazimin gin zui.
4 Ki ifavaribagh amir gumazamiziba ko arua
me ko apiav itir puvati.
5 Ki gumazamizir arazir kurabagh amibar gin daruan bar aghuagha
me gitavirasi.

6 O Ikiavira Itir God, ki uan dafariba ruegha kamagh uabi akagha ghaze,
ki osimtiziba puvati.
Egha ki iza nin ofa gamir dakozir miriamin arua
nin ziam fe.
7 Ki ni minabava ni bagha onger akar mam banga
nin ingangarir bar aghuir ni amizibar gun migei.

8 O Ikiavira Itir God, Dipenir ni itim ki bar a gifonge.
Danganir kam, nin angazangarim ko gavgavir ekiam bar a gizivagha iti.

9 Ki fo, mati amizim uan dipenim bar anevia ghuzi moghin,
ni gin gumazamizir arazir kurabagh amiba avigh mangi
na sara inigh mangan marki.
Egh uaghan gumazir gumazibav sozi me ariaghiriba,
ni me sara na gasighasighan ki aghua.
10 Gumazamizir kaba,
me zurara arazir kurabar amuasavira ikia,
egha dagiaba isa arazir kurabar amuasa gumazir igharazibagh ivesi.

11 Ezi ki uabi, ki nin damazimin arazir kuratam gamizir puvati.
Eghti ni nan kuarkuvigh ua na inigh.
12 Ki nguazir aghuimra tugha gavgafi.
Bizitam na gasighasighsi damuva avegham.
Ki gumazamizir aviribar tongin iki,
egh Ikiavira Itir Godin ziam fam.

27

Godin ziam fava a ko migeir migirigiaba
Devit onger akar kam osiri.
1 Ikiavira Itir God, a nan angazangarim ko nan Akurvazir Gumazim.
Ezi ki gumazitamin atiatingan kogham.
Ikiavira Itir God, a dipenir gavgavimin min na modogha na geghuva nan garima,
ki atiatir puvati.
2 Mati afiam asizimin tuzibar amasava ami moghin,
nan apaniba na gasighasighsi iziva,
bizibagh asaghpor iregham.
3 Midorozir gumazir aviriba bar na ekiarughamin dughiamin, ki atiatingan kogham.
Nan apaniba na ko misoghsi izamin dughiamin,
ki nighnizir gavgavim Godin iki egh tugh gavgavigham.

4 Ki bizir vamira bagha Ikiavira Itir Godin azaragha gifa.
Bizir ki bar ifongezimra kara:
ki angamira itir dughiamin, ki an Dipenimrama aven ikiam.
Ki an ganganir aghuimin gan an boroghin iki bar akueghasa.
Ki an Dipenimin iki a baghvira ikiva an nighnizim gifofoghsi an azangam.
5 Eghti osimtiziba otivamin dughiamin
a uan Dipenimin bar deravira na modogham.
A na isi uan Purirpenimin aven na modogham.
A na isi dagiar gavgavimin pin mar na afagham.
6 Nan apanir na okarigha itiba, ki bar me abiragham.

26:1: 2 Atriviba 20:3; Onger Akaba 28:7; Aghuzir Akaba 20:7 **26:2:** Onger Akaba 17:3; 139:23; Sekaraia 13:9 **26:3:** 2 Atriviba 20:3 **26:4:** Onger Akaba 1:1 **26:5:** Onger Akaba 1:1; 31:6; 139:21-22 **26:6:** Onger Akaba 73:13 **26:9:** 1 Samuel 25:29; Onger Akaba 28:3 **26:10:** Godin Araziba 16:19; 1 Samuel 8:3; Aisaia 33:15 **26:12:** Onger Akaba 22:22; 40:2; 107:32 **27:1:** Onger Akaba 118:14; Aisaia 33:2; 60:20; Maika 7:8 **27:2:** Onger Akaba 9:3; 14:4 **27:3:** Jop 4:6; Onger Akaba 3:6 **27:4:** Onger Akaba 18:6; 23:6 **27:5:** Onger Akaba 17:8; 31:20; 40:2; 50:15 **27:6:** Onger Akaba 3:3; 107:22

Egh bar akongegh dimiva arang an
Purirpenimin a bagh ofa damuam.
Egh onger akabar amu Ikiavira Itir
Godin ziam fam.

7 O Ikiavira Itir God, ki nin deir dughiamin,
ni nan kuarkuvigh nan migirigiaba
baragh na ikarvagh.
8 O Ikiavira Itir God, ni kamagh na migia
ghaze,
"Ni bar na nan boroghira izi na baghavira iki
na gifofoghsi nan azangsigh."
Eghti ki ni ko ikisi bar nin boroghira
mangam.
9 Ni uabi nan mongan marki.
Ki nin ingangarir gumazim, ni nan God,
nan Akurvazir Gumazim.
Ni dughiar aviribar nan akurvasi.
Ni nan atar nan aghuagh, egh na
ataghiraghan marki.
10 Dughiar mabar nan amebam ko
afeziam akirim na gasaragha nan
aghuaghuasi,
ezi ni Ikiavira Itir God, ni na geghuva
deragha nan gari.

11 O Ikiavira Itir God, ki damuasa ni
ifongezir araziba, ni dar nan sure
damu.
Ki apanir aviriba iti,
kamaghin ni tuavir aghuimra nan
akaghti ki an mangam.
12 Ni na ateghti nan apaniba na inigh me
ifongezi moghin na damuan marki.
Me akar ifavaribagh amua egha atia-
tim na ganidi.

13 Nighnizir gavgavir kam nan ikiavira
itima, ki kamaghin fo,
ki nguazir kamin angamira iki ganti,
God deraghvira uan gumazamiz-
ibar amuam.
14 Ni nighnizir gavgavim Ikiavira Itir Godin
iki a bagh mizuam.
Nin navim osiman marki.
Ni tugh gavgavigh mamaghira iki mangiti
a izi nin akuragham.

28

Gumazim uabin akurvaghasa God ko migei

Devit onger akar kam osiri.
1 O Ikiavira Itir God, nirara dagiar gav-
gavimin min na modozi,
ki nin apazangin itima ni na geghufi.
Ki uabin akurvaghsi nin dimamin
dughiamin,
ni gumazir kuarir onganimin min na
baraghan koghan marki.
Ki ni ko migeir migirigiaba, ni da baraghan
koghti,
ki ti ovegh mangi Oveaghuezibar
Nguibamin mangigham.
2 Ni orakigh, ki uabin akurvaghsi uan da-
farimning fegh
nin Dipenimin akagh nin dimiva
arangti,
ni nan kuarkuvigh nan akuragh.

3 Gumazamizir arazir kurabagh amiba,
me akar isingtiziba uan namakaba ko
dav gia, egha men navir averiaba bar
ikufi,
ni gumazir kamaghin amiba sara
na abiraghan marki.
4 Gumazamizir kamagh amiba, ni me amir
arazir kaba ikarvagh ivezir kuram
me daning.
Bizir kurar manam me a gami,
ni anarira ikaragh uam a isi
ivezimin min me daning.
5 Ikiavira Itir God me bagha amizir ingan-
garir ekiaba me dagh nighnizir pu-
vatigha ghaze,
a uan dafarimningin bizir ekiatam
gamizir puvati.
Kamaghin, a me gasighasigh bar
me kuavaremegham.

6 Ki Ikiavira Itir Godin ziam fe.
Guizbangira, ki uabin akurvaghasa a ko
mikemezi a na baraki.
7 Ikiavira Itir God uabi gavgavim isa na
ganiga,
nan oramin min ikia na modi.
Ezi ki nighnizir gavgavim an iti.
A nan akurvagha na gamima,
ki uan navir averiamin, a bagha
bar akuegha
onger akabagh amua a minabi.

8 Ikiavira Itir Godin gumazamiziba, a uabi
men gavgavim.
Egha atrivir a ua bagha inabazim,
a uabi a geghuva deragha an akur-
vasi.
9 O Ikiavira Itir God, ni uan gumazamizibar
akuragh.
Kar gumazamizir ni ua baghavira in-
abaziba,

27:7: Onger Akaba 4:3; 13:3; 61:1 **27:8:** Onger Akaba 34:4; 105:4; Amos 5:6 **27:9:** Onger Akaba 6:1; 40:17; 69:17; 94:14 **27:10:** Aisaia 40:11; 49:15; Jon 16:32; 2 Timoti 4:16-18 **27:11:** Onger Akaba 5:8; 25:4; 86:11 **27:12:** Godin Araziba 19:18; Matyu 26:60; Aposel 9:1 **27:13:** Jeremaia 11:19 **27:14:** Onger Akaba 62:5; Aghuzir Akaba 20:22; Aisaia 25:9 **28:1:** Onger Akaba 83:1; 88:4; 143:7 **28:2:** Onger Akaba 5:7; 138:2 **28:3:** Onger Akaba 26:9; 55:21; Jeremaia 9:8 **28:4:** 2 Timoti 4:14; Akar Mogomem 18:6; 22:12 **28:5:** Jop 34:27; Aisaia 5:12 **28:7:** Onger Akaba 13:5; 18:2; 22:4 **28:9:** 1 Atriviba 8:51-53

ni deraghvira me damu.
Ni sipsipbar garir gumazimin min,
me inigh me ater mangi,
deragh men gan kamaghira iki.

29

Godin dimdiam, e aminim ko amozir ekiamin aven a barasi
Devit onger akar kam osiri.
1 Ia Godin Nguibamin itir enselin gavgaviba,
ia Ikiavira Itir Godin ziam fi.
Ia an gavgavim ko an ziar ekiam bagh bar akongegh.
2 Ia Ikiavira Itir Godin ziar ekiamin gun mikim.
Egh an damazimin zuegh iki an ziam fi.

3 Ikiavira Itir Godin tiarim ongaribagh isin izima, da bar a barasi.
Godin Gavgavir Bar Ekiam Itim, araribar min pamten dagarvasi.
An akam ongarimin danganiba bar dagh isin pamten dagarvagha da avara.
4 Ikiavira Itir Godin dagarvaziba gavgaviba dar iti.
A dagarvazima, gumazamiziba a baragha an atiatia an ziam fe.
5 Ikiavira Itir Godin dagarvazima,
an tiarim Lebanonin kantrin itir temer sidaba apiragharisi.
6 A Lebanonin kantrin mighsiabagh amizi,
da bulmakaun nguzibar min uari ekura uanaga izaghiri.
A Hermonin Mighsiam gamizi,
a bulmakaun apurir igiabar min uari ekura uanaga izaghiri.
7 Ikiavira Itir Godin tiarim otiva
onimarim gamima a taghtasi.
8 Ikiavira Itir Godin tiarim,
a gumazamiziba puvatizir danganim gamima, a nighava agoi.
Guizbangira, a Kadesin gumazamiziba puvatizir danganim gamizi,
a puvira nighava agoi.
9 Ikiavira Itir Godin tiarim pamtem asizir atiabagh amima,
da agoa otamin dughiaba ataghiragha puram oti.
Ezi ruarimin ter afarir angamtiziba
purama asiaghira iri.
Ezi Godin Dipenimin aven itir gumazamiziba bar pamtem dia ghaze,
"God uabira gavgavim ko ziar ekiam iti!"

10 Ikiavira Itir God uan atrivir dabirabim gaperagha ongarir konibagh ativagha dar gari.
A en atrivimin ikia, egh mamaghira ikiam.
11 Ikiavira Itir God uan gumazamiziba gavgavim me ganiga,
deragha me gamua dabirabir aghuim ko navir amirizim me ganidi!

30

Gumazir mam God minaba a ko migei
Devit onger akar kam osiri.
Me onger akar kam banga egha Godin Dipenim a baghavirama a ginaba.
1 O Ikiavira Itir God, nan osimtiziba na abirazi,
ni ua na fegha anabogha nan akura.
Egha nan apaniba ataghizi me na dipovezir puvati.
Kamaghin amizi, ki bizir kam bagha bar akuegha nin ziam fe.
2 O Ikiavira Itir God, ni nan God,
ki uabin akurvaghasa nin dei,
ezi ni nan arimariam gamizi ki ua dera.
3 O Ikiavira Itir God, ki atam aremeghai, ezi ni na gamizi ki ua dikafi.
Ki Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibamin ghugha gifa.
Ezi ikirimirir ki itir kam, ni ua na ganingi.

4 Ia Ikiavira Itir Godin gumazamiziba, ia a bagh onger akabar amu
an ziar bar zuezim fi.
Egh bizir an amizibagh nighnigh a minabi.
5 Guizbangira, a en atarir adariba, da dughiar otevimra iti.
Ezi dughiar e nguazir kamin itimin,
a uan navim sara e gifongegha deragha e gami.
Dimangan en temeriba iregham,
egh amimzaraghan e deragh iki bar akuegham.

6 Ki deragha ikia ghaze,
"Bizitam na munamadaghan kogham."
7 O Ikiavira Itir God, ni uan navim sara na gifongegha deragha na gamizi,
ki mati mighsiar mam tugha gavgafi.
Ni nan modozir dughiamin,
ki bar puvirama atiati.

8 O Ikiavira Itir God, ki ni ko migia
pamten nin dia nin azai.
Ekiam, ni nan akuragh.

29:1: Onger Akaba 96:7-9 **29:2:** 2 Eghaghaniba 20:21 **29:10:** Jenesis 6:17; Jop 38:8; 38:25; Onger Akaba 28:8 **30:2:** Onger Akaba 6:2; 88:13; 103:3 **30:3:** Onger Akaba 28:1; 86:13 **30:4:** Ua Me Ini 3:15; Onger Akaba 135:13; 149:1 **30:5:** Onger Akaba 103:9; Aisaia 26:20; 2 Korin 4:17 **30:6:** Jop 29:18; Onger Akaba 10:6; 62:2; 62:6

9 Ki oveghti bizir aghuir tizitam otogham?
Ki ti dagiar torimin magirighti, bizir
kam tinan akuragham?
Gumazamizir oveaghueziba me ti ua nin
ziam fam?
Me ti ua dikavigh mikim suam, ni
me mikemezi moghira zurara ni me
bagha deragha bizibagh ami?
Bar puvatigham.
10 O Ikiavira Itir God, ni na baregh nan
apangkufigh.
O Ikiavira Itir God, ni nan Akurvazir
Gumazimin iki!

11 Ni nan navir osimtizim batoghezi
ki bar akuegha ighiabagh ami.
Ki faragha azirakar korotiaba aghui,
ezi datirighin ni nan azirakar korotiaba
suegha,
nan azirakam oteghavkinizi nan
navim derazi ki bar akonge.
12 Ikiavira Itir God, ki uan akam dukuaghan
kogham.
Ki uan navir averiamin onger akabar
amu egh nin ziam fam.
Egh zurara ni minabivira ikiam.

31

Gumazamizir Ikiavira Itir Godin apengan itiba a deragha men gari

Devit onger akar kam osiri.
An onger akar kabar faragha zuir gumazim
ginighnigha onger akam osiri.
1 O Ikiavira Itir God, ki nin aven modoghti
ni na geghuv deragh nan ganasa, kamaghin ki ni bagha ize.
Ni na ateghti nan apaniba na abinti,
ki aghumsighan kogham.
Ni zurara arazir aghuim gami.
Egh ni uan arazir aghuir kamin gin
mangi nan akuragh!
2 Ni nan dimdiam baregh zuamira nan
akuragh!
Ni dagiar ekiamin min na modogh.
Ni divazir gavgavimin min iki na ekiarughti,
nan apaniba na abinan kogham.
3 Guizbangira, ni uabi nan dagiar ekiamin
min iti.
Ni nan divazir bar gavgavimin min ikia
deragha na geghufi.
Ni uan ziar ekiam bangin, ni fomira
mikemezi moghin,
ki zui naghin, ni nan faragh mangi nan
akua na geghuv.
4 Ni nan danganir mogomemin min iti.
Nan apaniba modogha na bagha gurazir azuazir kam,
ni nan akuraghti a nan suighan
kogham.
5 O Ikiavira Itir God, ki uan duam nin dafarim garisi.
Ni guizin arazibagh amir God,
ni nan akuragha ua na inigha gifa.

6 Marvir guar gavgaviba puvatizibar ziaba
fer gumazamiziba,
ni bar men aghua.
Ezi ko,
ki nighnizir gavgavim nin iti.
7 Ni zurara nan apangkufi,
kamaghin ki ni bagha bar akonge.
Guizbangira, bizir kurar na bativiba, ni bar
dar gari.
Egha nan navir averiamin aven itir
osimtiziba,
ni bar dagh fo.
8 Ni nan akurazi
ki apanibar dafaribar itir puvati.
Ni nan akurazi ki deragha iti.

9 O Ikiavira Itir God, ki osimtizir ekiam ikia,
egha azia ghua nan damazimning bezi,
nan gavgaviba bar gifa.
Kamaghin, ni nan apangkufigh.
10 Osimtizir kam, na gamua nan ikirimirim
otefe.
Ki aziavira iti, egh kamaghin ki dughiar
ruarimin ikeghan kogham.
Osimtizir ekiam nan itima, ki gavgaviba puvati.
Nan agharapaniba nan amiraghamirasi.
11 Nan apaniba na dipova na migei.
Ezi nan namakaba nan aghuagha akar
kurabar na migei.
Ezi nan roroaba uaghan nan atiatia ghaze,
God ivezir kuram a ganidi.
Ki tuavimin zuir dughiabar,
gumaziba nan gara nan ari.
12 Gumazim aremezi gumazamiziba bar a
gin amadazi moghin,
me na gin amada.
Ki mati, nguazir minem bighizi,
me na makuni.
13 Ki orazi, apanir aviriba uari akuva
girakirangin moghin aghumra uariv
gei.
Me atiatim na daningasa uari akuva na
gasighasighasa akam misosi.
Egh na misueghti ki aremeghasa
uariv gei.

14 O Ikiavira Itir God, ni nan God,
ki nighnizir gavgavim nin iti.
15 Ki datirighin itir ikirimirir kam,

30:11: Fofozir Gumazim 3:4; Aisaia 20:2; Jeremaia 31:13 **31:1:** Onger Akaba 22:5; 71:1; Aisaia 49:23 **31:2:** Onger Akaba 71:2 **31:3:** Onger Akaba 18:2; 23:3; 25:11 **31:5:** Luk 23:46; Aposel 7:59 **31:8:** Onger Akaba 18:19 **31:10:** Onger Akaba 32:3; 102:3 **31:12:** Onger Akaba 88:4-5 **31:13:** Jeremaia 6:25; 20:3; 20:10; Matyu 27:1

ki a isa nin dafarim gati.
Ni nan akuragh
nan apanir nan agintizibar dafaribar ua na inigh.
16 Ki nin ingangarir gumazim, ni uan guam
na mituazi an angazangarim na gisirazi moghin,
kamaghira ni bar na gifuegh nan boroghira iki.
Ni zurara nan apangkuvighavira iti.
Kamaghin, ni nan akurvagh!
17 O Ikiavira Itir God, ki nin azangsisi, ni nan akuragham.
Ni apanibar amamangatighti me na abiraghti ki aghumsizim inian marki.
Gumazir kuraba mar ikuvighiva aghumsigh.
Me mar oveng mangi Gumazamizir
Oveaghuezibar Nguibamin magiri,
egh akabar kumigh iki.
18 Gumazir kaba uari fa akaba batogha,
gumazir aghuiba dipova akar kurabar me migei.
Egha ifavarir akabav gei.
Ni me gasighasighti, me uam akaba akaran kogham.

19 Gumazir nin atiatia nin apengan itiba,
ni men akurvaghasa bizir aghuir aviriba me bagha dagh ami.
Gumazir nighnizir gavgavim nin ikia nin aven modiba,
ni deravira me gami.
Egha gumazamizibar damazibar ni zurara men akurvasi.
20 Men apaniba me gasighasighasa akabar kiri,
eghti dughiar kamin, ni me avaragh deraghvira me geghuvti
me me gasighasighan kogham.
Me nin dafarimin apengan ikiti,
apanibar akar kuraba me gasighasighan kogham.

21 Ikiavira Itir God bar nan apangkufi,
ezi ki ghaze, ki an ziam fam!
Nan apaniba na ekiarugha na gasighasighasava amima,
God uan gavgavimin nan akurazi ki deravira iti.
22 Ki faragha bar atiatigha kamagh nighnisi,
Ikiavira Itir God, ni na batoghezi ki ua nin boroghin itir pu
Puvati, ni nan ararem baregha nan akura.
23 Ia gumazamizir God baghavira itiba,
ia bar moghira a gifongegh!
Gumazamizir zurara an gin zuiba,
a bar deraghavira me geghuva men gari.
Egha gumazir uari fa akaba batoziba,
a ivezir kuram me ganidi.
24 Ia gumazamizir nighnizir gavgavim Ikiavira Itir Godin itiba,
ia uan navibar aven atiatingan kogh,
egh tugh gavgavigh mamaghira iki.

32

Gumazim uan arazir kurabar gun God migeima, an an arazir kuraba gin amada
Devit onger akar kam osiri.
Me onger akar kam kamaghin a dibori, Maskil.
1 Gumazamizir arazir kurabagh amiba,
God men arazir kuraba gin amadagha da avara,
eghti gumazamizir kaba bar akuegham.
2 Gumazamizir arazir kurabagh amiba, God men arazir kuram mengvira ikian koghti,
arazir ifavaritam an ikian kogham,
eghti gumazamizir kaba bar akuegham.

3 O God, ki uan arazir kurabar gun ni mikemezir puvatigha,
dimagariba ko aruebar ara kamaghira ikia
ghua nan aghariba bar nan amira.
4 Dimagariba ko arueba, ni ivezir kuram na ganingizi
nan gavgaviba bar gifa.
Mati aruer ekiam nguazim gaboima a bar misingi.
(Ighiam gamua an suiam atugha avughsegha ua ighiam gami.)

5 Datirighin ki uan arazir kuraba bar dar gun Ikiavira Itir God mikemezi,
an ada gin amadagha gifa.
Egha ki uan arazir kuratam modozir puvati,
ki bar da aghurigha ni mikeme.
(Ighiam gamua an suiam atugha avughsegha ua ighiam gami.)

6 Kamaghin dera, nin gumazamiziba osimtiziba bativ,
egh zurara ni ko mikimti,

31:16: Diboboniba 6:25-26; Onger Akaba 4:6; 67:1 **31:17:** 1 Samuel 2:9; Onger Akaba 25:2; 115:17 **31:18:** 1 Samuel 2:3; Onger Akaba 12:3; Jut 1:15 **31:19:** Aisaia 64:4; 1 Korin 2:9 **31:20:** Jop 5:21; Onger Akaba 27:5; 32:7 **31:21:** 1 Samuel 23:7; Onger Akaba 17:7 **31:22:** Aisaia 38:11-12; Jona 2:4 **31:24:** Onger Akaba 27:14 **32:1:** Onger Akaba 85:2; 103:3 **32:1:** Rom 4:7-8 **32:2:** Jon 1:47; 2 Korin 5:19 **32:3:** Onger Akaba 31:10; 38:8; 39:2-3 **32:5:** Ofa Gami 26:40; 2 Samuel 12:13; Jop 31:33; Onger Akaba 103:12; 1 Jon 1:9 **32:6:** Onger Akaba 46:1-3; 69:1; 69:13

osimtizim aperiar ekiamin min me avigh mangisi izi,
me avigh mangighan kogham.
7 Nirara nan mogomer danganim,
ki nin aven modima osimtiziba na abirir puvati.
Ki osimtizibar aven itima,
ni na ekiarugha nan akurvasi.
Kamaghin ki pamten dia ighiabagh amua nin ziam fe.
(Ighiam gamua an suiam atugha avughsegha ua ighiam gami.)

8 Ikiavira Itir God ghaze,
Tuavir ni mangamim,
ki nin sure damu deragh ni gegharaghti,
ni an mangam.
Ki deravira nin sure damu egh nin gan ni geghuvam.
9 Ni hoziaba ko donkibar min onganan marki,
mati me ain ko benir ruaribar men akabagh aghuigha me getuima me izi.
Puvatighti me izeghan kogham.
10 Gumazir arazir kurabagh amiba osimtizir aviriba bativam.
Ezi gumazir nighnizir gavgavim Ikiavira Itir Godin itiba,
me zurara an apangkuvir ekiamin aven deragh ikiam.

11 Ia gumazamizir arazir aghuibagh amiba,
Ikiavira Itir God ia bagh amizir bizziba, ia da bagh naviba deragh bar akongegh.
Ia Godin damazimin zuezir gumazamiziba,
ia bar pamten dim mikim bar akongegh.

33

Godin ziam fer onger akam

1 Ia gumazamizir aghuiba, ia Ikiavira Itir God ia bagha amizir bizir aghuim bagh bar akongegh.
Arazir kam bar dera:
ia an akam baragha an gin zui darasi, ia an ziam fi.
2 Ia kulele ko gitan stringin 10pla itim misogh,
Ikiavira Itir God bagh ighiam damu an ziam fi.
3 Ia onger akar igiaba osirigh da bangi,
egh deragh gita misoghti an ararem deraghti,
ia bar akongegh pamten dim mikim.

4 E fo, Ikiavira Itir Godin akam a guizbangira iti.
Ezi an akam mikemezi moghira, a zurara guizin arazibar gin ghua ingangariba bar dagh ami.
5 Ikiavira Itir God, a en arazir aghuiba ko guizin araziba bar dagh ifonge.
An apangkuvir arazim, nguazimin itir gumazamiziba bar me ave.

6 Ikiavira Itir God fomira mikemezi, aruem ko iakinim ko mikoveziba,
ko overiamin pin itir biziba bar otivigha iti.
7 Gumazim dipam isa itam guruizi moghin,
an ongarim isa danganir vamiran anekufa.
Egha ongarim gamizi a bar konegha
nguazimin apengan itir danganimin vin mar iraghu.
8 Ia nguazimin itir gumazamiziba,
ia Ikiavira Itir Godram atiating an apengan iki.
9 A mikemezi nguazir kam puram oto.
An Akar Gavgavim mikemezi, biziba bar nguazir kamin otifi.
10 Kantrin Igharazibar Gumazamiziba damuasava nighnizir biziba,
Ikiavira Itir God dagh amima da ghua puvarisi.
Ikizir igharaziba damuasa akabav sozir migirigiaba,
an adar tuaviba apiri.
11 Ikiavira Itir God damuasava amir biziba,
da gavgavigh mangivira ikiam.
A uan navir averiamin aven itir nighnizim giraghan kogham.
An nighnizim zurara ikivira ikiam.
12 Kantrin tam God baghavira ikiti,
Ikiavira Itir God deravira a damuti a bar akongegham.
Kantrin kamin gumazamiziba
God ua baghavira me ginaba.

13 Ikiavira Itir God uan Nguibamin ikia,
nguazimin itir gumazamiziba bar men gari.
14 A uan Nguibamin ikia,
egha nguazimin bar deragha en gari.

32:7: Gumazir Dapaniba 5:1-31; Onger Akaba 31:20; 91:1; 121:7 **32:8:** Onger Akaba 25:8; 33:18 **32:10:** Onger Akaba 16:4; Aghuzir Akaba 13:21; Rom 2:9 **32:11:** Onger Akaba 7:10; 64:10; 97:12 **33:5:** Onger Akaba 11:7; 37:28; 119:64 **33:6:** Jenesis 1:14-19; 2:1; Onger Akaba 104:30; Hibru 11:3 **33:7:** Ua Me Ini 15:8; Josua 3:16; Onger Akaba 78:13 **33:9:** Onger Akaba 148:5 **33:10:** Onger Akaba 2:1-3; Aisaia 8:10; 19:3 **33:11:** Jop 23:13; Onger Akaba 40:5; Aghuzir Akaba 19:21; Aisaia 55:8 **33:12:** Godin Araziba 7:6; Onger Akaba 28:9; 144:15 **33:13:** Jop 28:24; Onger Akaba 11:4; 14:2 **33:14:** 1 Atriviba 8:39; 8:43; Onger Akaba 102:19 **33:15:** 2 Eghaghaniba 16:9; Jop 10:8; Onger Akaba 119:73

15 A uabi nighniziba ko navir averiabar ingarigha da isa gumazamizibagh ariki,
egha bizir me amiba a bar dagh fo.
16 Atrivim midorozir gumazir aviriba ikiti,
me an akuragh midorozim damu an apaniba abiraghan kogham.
Ezi kamaghira midorozir gumazim uan gavgavimin apaniba abiraghan kogham.
17 Midorozir hoziam midorozir gumazimin akuraghti, a uan apaniba abiraghan kogham.
Apaniba midorozir gumaziba abiraghti, men hoziaba men akuraghan kogham.
18 Ia oragh! Gumazamizir Ikiavira Itir Godin atiatia an apengan itiba, an damazim men iti.
Gumazamizir kaba, me nighnizir gavgavim an apangkuvir arazimin iti.
19 A deragh gumazamizir kabar ganti me angamira ikiam.
Mitiriam aghamin dughiam otoghti,
a men akuraghti me daghem bagh ovengan kogham.

20 E Ikiavira Itir God baghvira mizuamiva,
nighnizir gavgavim an ikiti an e geghuvam.
A en oramin min iti,
ezi e an aven modima a en akurvasi.
21 E nighnizir gavgavim an ziar bar zuezimin iti.
Kamaghin, e uan navir averiabar aven a bagh bar akongegham.
22 O Ikiavira Itir God, e nighnizir gavgavim nin ikiavira ikia nin akurvazim bagha mizuai.
Kamaghin amizi ni en apangkuvigh mamaghira iki.

34

God bar deragha Devit gamizi, an an ziam fe

Devit, Abimelek ko ikia ifarava onganizi moghin amima, Abimelek a batoke. Devit uamategha ghugha onger akar kam osiri.

1 Ki zurara ziar ekiam Ikiavira Itir God daningam.
Ki an ziam fi mamaghira ikiam.
2 Ikiavira Itir God nan akurazir bizir kam bangin,
ki a minabava a bagha bar akonge.
Gumazamizir osimtiziba ateriba me bizir kam uaghan a baragh,
men naviba bar moghira deragham.
3 E bar moghira an ziar ekiamin gun mikimiva,
egh an ziam fam!

4 Ki uabin akurvaghasa Ikiavira Itir Godin azangsizima, a nan azangsizim baraki.
A nan atiatiba bar da batoghezi, ki datirighin navir amirizimin iti.
5 Gumazamizir nighnizir gavgavim Ikiavira Itir Godin itiba,
me bar akongegh.
Men nighnizir gavgavir kam, a iki gavgavighti
me aghumsighan kogham.
6 Gumazamizir onganarazibagh amiba
Ikiavira Itir God ko migeima,
a me baragha men osimtizibar aven deragha men akurvasi.
7 Ikiavira Itir Godin ensel, gumazamizir an atiatia an apengan itiba, a me apaza men akurvasi.
Eghti osimtiziba me gasighasighan kogham.

8 Ia kamaghin ganigh fogh suam,
Ikiavira Itir Godin araziba da bar moghira dera.
Gumazim God bagh mangi an aven modogh nighnizir gavgavim an iki,
egh a deragh iki bar akuegham.
9 Ia Ikiavira Itir Godin gumazamiziba, ia an atiating an apengan iki.
Gumazamizir an atiatia an apengan itiba me bizitamin otevezir puvati.
10 Dughiar mabar laionin nguziba dagheba puvatizi,
mitiriaba men azi.
Ezi gumazamizir nighnizir gavgavim Ikiavira Itir God ikia an apengan itiba,
me bizir aghuiba bagha asaghasazir puvati.

11 Nan boriba, ia izi na baraghti
ki ian sure damuti,
ia zurara Ikiavira Itir Godin atiating an apengan iki.
12 Nin dabirabim deraghasa ni ifongez, o?
Ni dughiar ruarimin iki bar akongeghasa ifonge?
Are!

33:16: Onger Akaba 44:6; 60:11 **33:17:** Onger Akaba 20:7; 147:10; Aghuzir Akaba 21:31 **33:18:** Jop 36:7; Onger Akaba 32:8-10; 1 Pita 3:12 **33:19:** Jop 5:20; Onger Akaba 37:19; Aposel 12:11 **33:20:** Onger Akaba 62:1; 115:9; Aisaia 8:17 **34:1:** 1 Samuel 21:13-15; Efesus 5:20; 1 Tesalonika 5:18; 2 Tesalonika 1:3; 2:13 **34:3:** Onger Akaba 69:30; Luk 1:46 **34:4:** Onger Akaba 18:6; Matyu 7:7; Luk 11:9 **34:6:** Onger Akaba 3:4; 34:17-19 **34:7:** 2 Atriviba 6:17; Daniel 6:22; Sekaraia 9:8; Hibru 1:14 **34:8:** Onger Akaba 2:12; 1 Pita 2:3 **34:9:** Onger Akaba 31:23 **34:10:** Jop 4:10-11; Onger Akaba 84:11 **34:12:** 1 Pita 3:10-12 **34:13:** 1 Pita 2:22

13 Ni kamaghin ikisi, akar kurabav kiman koghiva
ifavarir akaba atakigh.
14 Ni akirim ragh arazir kurabagh asaragh,
egh arazir aghuibara damu.
Egh navir amirizimin gumazamizir igharaziba ko ikisi
gavgavigh mamaghira iki.

15 Ikiavira Itir Godin damazimin derazir gumazamiziba,
a deragha men gara, men arareba barasi.
16 Ikiavira Itir God gumazamizir arazir kurabagh amiba,
a me batogha men aghua.
Kamaghin, me oveghti
gumazamiziba ua me ginighnighan kogham.

17 Ikiavira Itir Godin damazimin derazir gumazamiziba,
me Godin deima a me barasi.
A men akurvazima osimtiziba me abirir puvati.
18 Gumazamizir naviba osia itiba,
Ikiavira Itir God bar men boroghira iti.
Egha gumazamizir osimtizir ekiar me abinasava amiba,
a men akurvasi.

19 Osimtizir bar aviriba gumazir aghuiba batifi.
Ezi Ikiavira Itir God men akurvazima
osimtizir kaba me abirir puvati.
20 Ikiavira Itir God guizbangira men akurazima,
men agharitam dipiriaghirizir puvati.

21 Gumazamizir kuraba, bizir kurar aviriba me damuti, me arimighiram.
Godin damazimin derazir gumazamiziba,
God men apanibagh asighasigham.
22 Ikiavira Itir Godin ingangarir gumazamiziba,
a ua me iniam.
Egh gumazamizir a bagha ghua an aven modiba,
a deragh men ganti,
me ovengan kogham.

35

Gumazim uabin akurvaghasa God ko migei
Devit onger akar kam osiri.

1 O Ikiavira Itir God, gumazir nan atara na ko misoziba,
ni men atar me ko misogh.
2 Ni dikavigh uan midorozir biziba inigh,
uan oramin suiragh izi nan akuragh.
3 Ni uan afuzim ko ghuaram inigh izi
gumazir nan agintiziba ko misogh.
Ni na mikim suam,
ki nin Akurvazir Gumazim!

4 Gumazir kaba na misueghti ki aremeghasava ami.
Ni me abiraghti me aghumsikigh.
Me na gasighasighasa akabav sosi.
Ni men agintigh me damighti
me okam nighnigh.
5 O Ikiavira Itir God, aminim pipiabagh ivai da migha zui moghin,
nin ensel gumazir kurar kabar agintigh me batokegh.
6 Ikiavira Itir Godin ensel me batueghti me mangi.
Tuavir me zuir kam, an a damighti aminim an pirighti
a bar apighsigham.
7 Ki arazir kuratamin me gamizir puvati,
ezi me nan suighasa modogha azuazim ati.
Torir ki magiramim, me a gikuigha gifa.
8 Me foghan koghti,
ni me damighti, dughiar bar kuram me batogham.
Me na gasighasighasava atizir azuazir kam,
a meraram asighasigham.
9 Ki kamagh fogh suam,
Ikiavira Itir God nan akuragha ua na ini.
Eghti ki uan navir averiamin aven bar akuegham.
10 Ki bar uan navir averiamin aven kamagh mikim suam,
"O Ikiavira Itir God, gumazitam ua nin min itir puvati.
Gumazamizir gavgaviba puvatiziba, ni deravira men akurvasi.
Gumazamizir onganarazibagh amiba, ni deravira me geghufi.
Ezi gumazamizir gavgavir bar ekiaba itiba
me gasighasighasa amuava avenge."

11 Gumazamizir ifariba, arazir kurar ki amir puvatiziba bagha pura kotin aven akam na gasa na migei.
12 Ki arazir aghuibara me gami, ezi me arazir kurabar na gami.
Kamaghin amizi, ki uabira ikia nan navim bar oseme.

34:14: Aisaia 1:16-17; Rom 12:18; Hibru 12:14 **34:15:** Jop 36:7; Onger Akaba 34:6; 34:17 **34:16:** Aghuzir Akaba 10:7; Jeremaia 44:11; Amos 9:4 **34:17:** Onger Akaba 34:6; 34:15; 34:19; 145:19-20 **34:18:** Onger Akaba 51:17; Aisaia 57:15; 66:2 **34:19:** Aghuzir Akaba 24:16; 2 Timoti 3:11-12 **34:20:** Jon 19:36 **34:22:** 2 Samuel 4:9; 1 Atriviba 1:29; Onger Akaba 103:4 **35:4:** Onger Akaba 40:14; 70:2; 129:5 **35:12:** Onger Akaba 38:20; Jeremaia 18:20; Jon 10:32 **35:13:** Jop 30:25

13 Me arer dughiabar, ki men apangkuva
azirakar korotiaba aghua uabi
abiragha,
me bagha dagheba ataghiragha
pamtem God ko migei.
14 Ki me bagha God ko migia, mati ki uan
aveghbuam o namakam ginighnigha
a bagha God ko migei.
Nan amebam aremezi ki an apangku-
vigha a bagha aziagha rui moghin,
ki me bagh azi.

15 Ki osimtizimin irizir dughiamin,
me uari akuva na dipova na migia bar
akonge.
Gumazamizir ki fozir puvatiziba,
me puram akaba na gasa na migia
ghuavira iti.
16 Me arazir bar kurabar gin ghua,
osimtizim na garigha dibovir akabar na
migiavira iti.
Me na gifongezir puvatigha nan
gara uan atariba kuskusi.
17 O Ekiam, ni dughiar bar ruarimin me
mizua itima me kamaghiram ami.
Ni manadizoghin bizitam damuam?
Ni nan akuragh ua na inighti, me ua na
gasighasighan kogham.
Me laionbar min amua na misosi,
ni men dafaribar ua na inigh.
18 Ni kamaghin damighti, nin gumazamizir
aviriba uari akuvamin dughiamin,
ki men tongin ni minamam.
Guizbangira, ki gumazamizir
aviribar tongin nin ziam fam.

19 Gumazamizir maba pura nan apanim
gami.
Ni me ateghti me osimtiziba na darigh
na abinan marki.
Men na bagha naviba pura men ikufi.
Kamaghin, ni me ateghti me osimtizir
na gariziba bagh,
damaziba ighighiri na dipov bar
akueghan marki.
20 Me tong igharaz darazi ko dabirabir
aghuimin ikiasa migeir puvati.
Me gumazamizir nimira ikia deragha
nguibamin apiaghav itiba, bagha
uari akuva ikia, ifavarir akabagh
amua
me gasighasighasavira uariv gei.
21 Me pamten migia akaba na gasa ghaze,
"Bar guizbangira, e nin gari
ni arazir kurabagh ami!"

22 O Ikiavira Itir God, gumazir kamaghin
amiba ni uabi men ganigha gifa.
Ekiam, ni uan akam dukuagh ikian
marki.
Ni nan saghon ikian marki.
23 O Ekiam, ni nan God,
ni osegh dikavigh izi,
gavgavim isi nan akabar aning, egh
na bagh mikim.
24 O Ikiavira Itir God, ni nan God, nin araz-
iba da bar dera.
Ni uan arazir aghuibar gin mangi nan
akuraghti
nan apaniba ganigh fogh suam, ki
arazir kuraba puvati.
Ni me ateghti
me nan osimtizimin gan bar
akongeghan marki.
25 Ni men amamangatighti
me kamagh mikiman marki,
"Bar dera! Bizir e damuasa bar ifongezim,
an otogha gifa!
E bar a gasighasigha gifa."

26 Gumazir osimtizim na gatigha bar
akongezir kaba,
ni me damighti me okam nighnigh bar
aghumsikigh.
Me nan ziam abira uan ziaba fe.
Ni men ziaba abin aghumsizim me
daning.

27 Ezi gumazamizir maba kamaghin ifonge,
ni na dipon suam ki nin damazimin
dera.
Gumazamizir kaba bar akuegh pamten
dimiva kamaghin mikim suam,
"Ikiavira Itir God, a gavgavir ekiam iti.
God kamaghin ifonge, an ingangarir
gumazim deraghvira ikiam.
Bizir kam bagh a bar akongegh."
28 Eghti ki nin arazir aghuibar gun mikim,
egh dughiabar zurara nin ziam fi
mamaghira ikiam.

36

Gumazir kurabar arazir kuraba

Ikiavira Itir Godin ingangarir gumazim De-
vit, an onger akar kam osiri.
An onger akabar faragha zuir gumazim
ginighnigha onger akar kam osiri.
1 Arazir kuram, a gumazir kuramin navir
averiamin ikia nighniziba a ganidi.
Gumazir kabanang, me tong Godin ati-
atia an apengan itir puvati.
Bar puvati.
Me bar akirim ragha God gasara.
2 Guizbangira, me uari uan ziabagh
nighnigha uari uan ziaba fe.
Me kamaghin fozir puvati,
God me isi kot darigh egh me
amizir arazir kuraba tuisigham.
3 Men akatoribar akaba ikuvizi, me zurara
bizibagh ifari.

35:19: Jon 15:25 **35:24:** Onger Akaba 43:1 **35:28:** Onger Akaba 51:14; 71:15; 71:24 **36:1:** Rom 3:18

Egha arazir aghuibara amuamin fo-
fozir aghuitam itir puvati.
4 Me uan misiabagh irav ikia arazir
kurabara damuasa nighnisi.
Me zurara tuavir kuramin nighnizibar
gin mangasavira nighnisi.
Egha tong akirim ragha arazir ku-
ratam gasarazir puvati.

Godin arazir aghuim

5 O Ikiavira Itir God, nin apangkuvim bar
ekevegha
uanaga overiamin suira.
Ezi ni zurara guizin arazimin gin ghua uan
nighnizim gighavkirir puvati,
ezi nin arazir kam uaghan bar
ekevegha uanaga,
overiamin itir ghuariabar suira.
6 Nin arazir aghuim bar ekevegha mighsiar
ekiabar min tughav iti.
Nin kotin aven itir arazimin mingarim,
e deragha a gifozir puvati.
An ongarimin min bar konegha vin
mar iraghu.
O Ikiavira Itir God, ni gumazamiziba ko
asiziba virara deravira me geghuva
men gari.
7 O God, nin apangkuvir arazim bar derazi e
bar a gifonge.
Gumazamiziba bar ghua nin aven
modi.
Mati tuarir nguziba uan ame-
bamin avizimningin apengan
ghua modi.
8 Nin Dipenimin dagher aviriba itima,
nin gumazamiziba apa izivagha mam-
aghira iti.
Mati ni uan faner aghuimin gumazamizibar
amamangatizi, me anepi moghin,
ni bizir aghuir bar aviriba e ganidi.
9 Biziba bar, ni dar ikirimirimin mingarim,
mati dipar ikirimirir aghuim anidim.
Kamaghin, nin angazangarimin
amodoghin,
e deravira bizibar gari.
10 Gumazamizir ni gifoziba, ni men
apangkuvigh kamaghira iki.
Gumazamizir nin damazimin deraz-
iba, ni deragh me damu.
11 Ni gumazir uari fava akaba batoziba
ateghti,
me na dikabinan marki.
Egh gumazir arazir kurabagh amiba
ateghti,
me nan agiraghti ki aran kogham.
12 Ia gan.
Gumazir arazir kurabagh amiba
daghiregha nguazimin fueghav iti.
Me ua dikavan kogham.

37

God gumazamizir aghuiba deragh me damuva, gumazamizir kuraba pazi me damuam

Devit onger akar kam osiri.

1 Ni gumazamizir kuraba amir araziba bagh
nighnigh osiman marki.
Egh me amir bizibar gan navim
dikavan marki.
2 Guizbangira, me graziba midii moghin
zuamira misigham.
Egh ter afarir gariba imua midii
moghin,
zuamira misigh puvarigham.
3 Ni nighnizir gavgavim Ikiavira Itir Godin
iki,
egh arazir aghuibar amu.
Egh ni nguazir kamin iki deragh
ikiam.
4 Ni Ikiavira Itir God bagh bar akueghti,
a bizir nin uan navir averiam ifongez-
iba ni daningam.
5 Ni uabira uabi isi Ikiavira Itir God danigh,
egh nighnizir gavgavim an ikiti, a nin
akuragham.
6 A nin arazir aghuim damighti,
nin arazir aghuir kam,
aruem aruer arizimin isiragha gav-
gavizi moghin isiragham.
7 Ni Ikiavira Itir Godin damazimin uabin
asugh a mizuamti,
a nin akuragham.
Gumazamizir taba uan nighnizibar gin
mangi bizir aghuir aviriba initi,
ni men gan navim dikavan marki.
Eghti gumazamiziba arazir kurabar amuti,
ni dagh nighnigh osiman marki.
8 Ni atar egh osiman marki.
Bizir kaba ni gekuighti ni arazir kuram
damigham.
9 Gumazamizir nighnizir gavgavim Ikiavira
Itir Godin itiba,
me uan nguazimin iki deraghvira
ikiam.
Eghti gumazamizir kuraba bar iku-
vigham.
10 Dughiar ruarim puvatighti,
gumazamizir arazir kurabagh amiba
pura puvarigham.
Ni men nguibabar me buriva
men apighan kogham.

36:5: Onger Akaba 57:10; 108:4 **36:7:** Rut 2:12; Onger Akaba 17:8; 31:19; 91:4 **36:8:** Jop 20:17; Onger Akaba 16:11; Akar Mogomem 22:1 **36:9:** Jeremaia 2:13; Jon 4:10; 4:14; 1 Pita 2:9 **37:1:** Onger Akaba 73:3; Aghuzir Akaba 23:17; 24:1; 24:19 **37:2:** Onger Akaba 90:5-6 **37:4:** Aisaia 58:14 **37:5:** Aghuzir Akaba 16:3; Matyu 6:25; Luk 12:22; 1 Pita 5:7 **37:6:** Jop 11:17; Maika 7:9 **37:7:** Onger Akaba 62:1; Aisaia 30:15; Jeremaia 12:1 **37:8:** Onger Akaba 73:3; Efesus 4:26 **37:9:** Jop 27:13-14; Aisaia 57:13 **37:10:** Jop 20:9; Hibru 10:36-37 **37:11:** Matyu 5:5

11 Gumazamizir uari abira aghumra itiba,
me deragh uan nguazim dapiagh
bizir aviriba inigh bar akuegh ikiam.
12 Gumazamizir arazir kurabagh amiba,
me gumazamizir aghuibagh asighasighasava amua,
men atara atariba kuskusi.
13 Ekiam kamaghin fo,
gumazamizir kuraba givaghamin dughiam a izi.
Kamaghin a men ingaravati.
14 Gumazir kuraba uan midorozir sababa asia,
egha beniba uan pibagh afi.
Me gumazamizir onganarazibagh amiba ko, asaghasaziba ko, gumazamizir aghuibagh asasa.
15 Puvatigham.
Men midorozir sababa raghiregh merara misueghti me arimighiregham.
Eghti men piba, bar moghira dipirighiregham.
16 Gumazir aghuimin bizir muziarim,
a gumazamizir kurabar bizir aviribagh afira.
17 E fo, Ikiavira Itir God gumazir kurabar gavgavim agivagham.
Egh a gumazamizir aghuiba deragh me geghuv men ganam.
18 Ikiavira Itir God gumazamizir an akamin gin zuiba,
a deravira me geghuva men gari.
Ezi nguazir me itim, a bar moghira men nguazimin min iki
mamaghira ikiam.
19 Me dughiar kurabar osimtiziba bativan kogham.
Egh dagheba oteveghamin dughiamin,
me dagheba oteveghan kogham,
me dami mamaghira ikiam.
20 Eghti gumazamizir kuraba me bar ikuvigham.
Ikiavira Itir Godin apaniba, me grazziba ko akimarir aghuibar min bar iregham.
Me migharimin min dughiar otevimin iki
mangigh bar puvarigham.
21 Gumazir kuram, a pura gumazibar biziba isa da ikarvazir puvati.
Gumazir aghuim, arazir aghuibagh amua
pura biziba isa gumazir igharazibagh anidi.
22 Gumazamizir Ikiavira Itir God deragha amiba,
me nguazir kam inigh deraghvira an ikiam.
Eghti Ikiavira Itir God asighasighamin gumazamiziba,
me puvarigham.
23 Ikiavira Itir God ifongezi moghin, a gumazamiziba daruasa
me bagha tuavim ati.
A gumazitamin arazim bagh bar akongeghiva,
an a geghuv gavgavim a daningti, a tugh gavgavigham.
24 Ikiavira Itir God uan dafarimin gumazamizir kabar suiragh men akuraghti,
me ua dikavigh tuivigham.
Kamaghin gumazamizir kaba irighsi damuamin dughiam,
me bar ireghan kogham.
25 Ki uan igiamin ikia iza datirighin ki ghurigha gari,
God akirim ragha gumazir aghuitam gasarazir puvati.
Ki uaghan garima,
men boriba dagheba puvarigha da bagh azangsighizir puvati.
Bar puvati.
26 Gumazamizir aghuiba zurara apangkuva biziba isa pura gumazamizibagh anidi.
Ezi God bizir bar aghuiba isa me ganidi moghin, a boriba isa me ganidima
me bar akonge.

27 Ni uan arazir kuraba akirim ragh dagh asaragh,
egh arazir aghuibara amu.
Egh ni zurara deravira nguazir kamin ikivira ikiam.
28 Ikiavira Itir God, an arazir aghuibara ifonge.
Kamaghin, a uan gumazamiziba me ataghirazir puvati.
A dughiabar zurara me geghuva arazir aghuibara me gami.
Egh a gumazir kurabar boribagh asighasigham.
29 Gumazamizir aghuiba, God me ganingizir nguazim inigh,
a dapiagh iki mamaghira ikiam.
30 Gumazamizir aghuiba, migirigiar aghuibaram ami.
Men migirigiaba bar moghira nighnizir aghuiba ikia
guizin arazimin gumazamizibar akurvasi.
31 Me uan Godin Akar Gavgavim isa
uan navir averiabagh atigha,
deragha arui.

37:16: Aghuzir Akaba 15:16; 16:8; 1 Timoti 6:6 **37:23:** 1 Samuel 2:9; Aghuzir Akaba 16:9 **37:25:** Onger Akaba 37:28; 59:15; 109:10 **37:28:** Onger Akaba 11:7; Aghuzir Akaba 2:22; Aisaia 14:20 **37:31:** Godin Araziba 6:6; Onger Akaba 40:8; 119:98; Aisaia 51:7

32 Gumazir kuram gumazir aghuim
misueghti an aremeghasa,
a bagha mizua gara iti.
33 Ikiavira Itir God gumazamizir aghuiba
ataghirazima,
apaniba me misozi me ariaghirir pu-
vati.
Gumazir kuram gumazir aghuim isi kot
datighti,
Ikiavira Itir God gumazir aghuim
ateghti,
gumazir kuram kotin aven a gafi-
ragh anebiraghan kogham.
34 Ni nighnizir gavgavim Ikiavira Itir Godin
iki a mizuamiva an akabar gin mangi.
Ni kamaghin damuti a ziar ekiam isi ni
daningam.
Eghti nguazir a ni ganingizir kam ni
a iniam.
Egh ni uabi ganti a nin apanibagh
asighasigham.

35 Ki gumazir kuramin garima, a gavgavir
ekiam iti.
A Lebanon kantrin temer sidan min
ekevegha tughav ikia,
temer igharaziba bar dagh afira.
36 Ki gin uamategha zuima, gumazir kam ua
itir puvati.
Ki a bagha gara,
bar an apizir puvati.
Bar puvati.
37 Gumazamizir Godin damazimin deraz-
iba, me osimtizitam itir puvati.
Ni men gan fogham.
Me navir amirizimin ikia deraviram apiazi,
men ovavir boribar dabirabim der-
agha ikia mamaghira iti.
38 Gumazamizir kuraba me bar pu-
varigham.
Eghti men ovavir boriba uaghan bar
gevegham.
39 Ikiavira Itir God uabi, gumazamizir an
damazimin derazibar akura.
Me osimtizibar aven ikiava, a
baghavira ghua an aven modima,
a me geghuva deragha men gari.
40 Ikiavira Itir God men akuragha ua me ini.
Me an boroghin ikia an aven modi.
Ezi a gumazamizir kurabar dafaribar uam
me inizi,
me deraghavira iti.

38

Gumazim osimtizim ikia, God ko migei

Devit kamaghin ifonge, God an osimtizibar gan dagh nighnigham. Kamaghin an onger akar kam osiri.

1 O Ikiavira Itir God, ni aningagharim iki,
egh nan ataran marki.
Ni adarim nan iki, egh ni ivezir kuram
na daningan marki.
2 Ni uan baribar na gasegha,
na abirazi ki iraghu.
Ni uan agharimin na misoghezi, ki
iraghu.
3 Ni adarim nan itima, ki mizazir ekiam isi.
Nan arazir kuram bangin,
nan namnam arimariam bar
anevara.
4 Nan arazir kuraba bar na avaragha gifa,
ezi osimtizir kaba mati ki bizir avirir
maba ateri ezi da bar oseme.
Ezi kamaghin, ki da ateran
iburaghburaki.
5 Ki arazir onganir bar kuram gami.
Kamaghin amizi, nan mikarzimin itir
duaba emimiziba ikia bar kuri.
6 Nan navir averiam osimtizir ekiam
ikia, egha bar moghira na itaragha
ghuaghiri,
ezi ki nguazimin fuaghav iti.
Ki dughiabar zurara a ginighnigha
aziavira iti.
7 Nan mikarzim fei, mati avim nan
mikarzimin isima,
arimariam bar na akuati.
8 Arimariam bar guizbangira na akuatizi,
ki onganigha bizitam ginighnizir pu-
vati.
Mati bizir mam nan navir averiamin
ikia na dikabiri.
Nan navir averiam osimtizir ekiam an
itima,
ki mizazim isava arai.
9 O Ikiavira Itir God, ni nan ifongiar ekiam
gifo.
Nan navir arerer kam nin modozir pu-
vati.
10 Nan dighorim bar pamten nan ingari.
Nan gavgaviba givazi,
nan damazimning nan pirizi ki ua
deragha garir puvati.
11 Ezi nan namakaba ko nan roroaba, me
nan duabar ganan atiatigha,
nan boroghin izan aghua.
Nan adarazi uaghan nan saghon
iti.
12 Gumazir na misueghti ki aremeghasava
amiba,
me na bagha azuazim guragha gifa.
Gumazir na gasighasighasava amiba,
me zurara pazavira na damuasavira
migei.
Egha me dughiabar zurara na
gasighasighasavira akabav sosi.

37:35: Jop 5:3 **37:37:** Aisaia 32:17; 57:2 **37:40:** 1 Eghaghaniba 5:20; Aisaia 31:5; Daniel 3:17; 3:28; 6:23 **38:3:** Jop 33:19; Onger Akaba 32:4; 102:10; Aisaia 1:6 **38:4:** Esra 9:6; Onger Akaba 40:12 **38:9:** Onger Akaba 6:6; 10:17; 102:5

13 Ki gumazir kuarim onganizimin min ikia,
egha me barazir puvati.
Ki gumazir migeir puvatizimin min
ikia, akam akarigha migeir puvati.
14 Guizbangira, ki gumazir kuarir on-
ganimin min ikia,
egha men akaba baragha da ikarvazir
puvati.

15 O Ikiavira Itir God, ki nighnizir gavgavim
nin ikia ni mizuai.
O Ekiam, ni nan God, nirara uabi nan
migirigiaba ikarvagham.
16 Ki nin azangsisi,
"Nan apaniba na abirazir bizir kam bagh
bar akongeghsi, ni men amaman-
garighan marki.
Ki irizir bizir kam, me a mikim na
dipova bar akongeghan marki."
17 Ni fo, mizazir ekiar kam nan ikia kam-
aghira iti,
ezi kamaghin ki irasava ami.

18 Ki datirighin uan arazir kurabar gun ni
migei,
da bar osimtizir ekiam nan navim
ganidi.
19 Nan apanibar mikarziba bar deragha
gavgafi.
Gumazir aviriba pura nan apanim
gamua nan aghua.
20 Ki arazir aghuibar me gamima, me arazir
kurabar na ikarvasi.
Ki arazir aghuimin gin zui, ezi me bizir
kam bagha nan apanim gami.

21 O Ikiavira Itir God, ni na ataghiraghan
marki.
Ni nan God, ni nan saghon ikian marki.
22 O Ekiam, ni nan Akurvazir Gumazim.
Ni zuamira na bagh izi nan akuragh.

39

Gumazir osimtizim itimin akam

Devit onger akar kam osiri.
An onger akar kamin faragha zuir gumazim
Jedutun ginighnigha onger akar kam osiri.
1 Ki uabira uabi migia ghaze,
"Ki amir araziba bagh deravira uabin
ganam.
Ki uan mizem bagh deraghvira ganti,
a na isi arazir kuratam datighan
kogham.
Gumazir kuraba na ko ikiti,
ki mizer otuaritam mikiman
kogham."
2 Ki bar nimira ikia, egha bizir aghuitam bar
a migeir puvati.
Kamaghin, nan osimtizim bar
ekevegha ghuavanabo.
3 Ki bizir kam dughiabar zurarama a
ginighnighavira ikia,
nan navir averiam osimtizim a
gizivavira iti.
Ezi ki migia ghaze,
4 "O Ikiavira Itir God, ni nan ikirimirimin
dughiamin ruarim nan akagh.
Ki dughiar manamrama ovengam?
Ni na mikemegh,
ki nguazir kamin ikiamin ikirimirim a
ruara, o an otefe?"

5 Ni ti nan ikirimirimin dughiabagh amizi da
bar otefe.
Nan ikirimirimin dughiar kam nin
damazimin a pura bizimin oto.
Gumazamiziba bar, men ikirimirim
mati gumazim akamin aminim
giverazi a zui.
(Ighiam gamua an suiam
atugha avughsegha ua
ighiam gami.)
6 Gumazamiziba bar, men ikirimirim mati
aruem temem gisirazi an nedazim
otogha iti.
Egha me bizir aviriba iniasa puvira in-
gari, ezi men ingangarir kaba pura
zui.
Gumazamiziba angamira ikia bizir aviriba
uari bagha da akuva, egha fozir pu-
vati,
men ovevemin gin tinara da iniam.
7 O Ekiam, ki datirighin ua tina mizuamam?
Puvati.
Nan nighnizir gavgavim nirara ikiti, ki
zurara ni mizuamam.
8 Ni nan arazir kuraba gin amadagh, egh
uam na inigh.
Ni gumazir kurar onganibar amaman-
gatighti
me na dipova nan ingarvakan
marki.
9 Ni uabi osimtizir kam na ganingi.
Ezi kamaghin, ki akam akarigh bizitam
mikiman kogham.
Ki uan akam dukuagh pura ikiam.
10 Ni ivezir kuram isi na daningvira ikian
marki.
Ni mizazim na gasezi ki atam areme.
11 Ni gumazimin arazir kuram ikarvagha
osimtizim a ganidi.
Egha bizir a ifongeziba, ni bar dagh
asighasisi,
mati barereba ko omebaba da
apima da mazava akuaghiri.
Bar guizbangira, gumazimin ikirimirim
mati aminim varagha ghu.

38:18: Onger Akaba 32:5; 2 Korin 7:9-10 **38:21:** Onger Akaba 22:19; 35:22 **39:1:** Onger Akaba 141:3; Kolosi 4:5; Jems 3:2 **39:4:** Onger Akaba 90:12 **39:5:** Onger Akaba 62:9; 90:4; 144:4

(Ighiam gamua an suiam
atugha avughsegha ua
ighiam gami.)
12 O Ikiavira Itir God, ni nan azangsiziba baragh.
Egh nan ararem baregh nan akuragh.
Nan temeriba irir dughiar kam, ni kuarim atigh na baragh.
Ni fo, nan ovaviba dughiar otevimin nguazir kamin ikezi moghin,
ki uaghan dughiar otevimin nguazir kamin ikiam.
13 Ni ivezir kuram ua na daningan marki.
Ni na ateghti ki uabira ikiti, nan navim tong deraka.
Egh ki gin ovegh nguazim bar anetaghiragham.

40

Godin ziam fer onger akam

Devit onger akar kam osiri.
An onger akar kabar faragha zuir gumazim ginighnigha onger akar kam osiri.
1 Ki dughiar bar ruarimin Ikiavira Itir God mizua itima,
a nan ararem baregha nan akura.
2 Ki mati gumazim torir konimin aven ikia oveghasava amima,
Ikiavira Itir God nan suiragha na gekuigha anabo.
Mati ki beghneazim bar a giraghugha an aven itima,
a ua na asigha dagiar ekiam gisin na afazi, ki gavgavim inigha tu.
3 An onger akar igiar mam nan akam gati.
Kar onger akar e uan Godin ziam famim.
Gumazamizir avirim kamaghin ganigh atiatigh an apengan ikisi,
nighnizir gavgavim Ikiavira Itir Godin ikiam.
4 Gumazamizir nighnizir gavgavim Ikiavira Itir Godin itiba, me bar akongegh.
Gumazamizir kaba, me gumazir uari uan ziaba febar gin zuir puvatigha,
uamategha asebar ziaba fer puvati.
5 O Ikiavira Itir God, ni nan God, ni bizir aghuir bar aviriba e bagha dagh ami.
Gumazitam nin min amir puvati, ni bar me gafira.
Ni e bagha bizir aghuir aviribagh ami.
Dar dibobonim bar ghuavanabozi,
ki da mengan ibura.
6 Asizir e misogha ni bagha ofa gamiba ko, bizir aghuir e ofan min isa ni ganidiba,
ni dar aghua.
Asizir e ni bagha avimin tuazi bar isigha mighiriziba ko, arazir kuraba gin amangamin ofaba,
ni dar aghua.
Nin ifongiamra kara, ni nan nighnizim kuighti,
ki nin akaba baragh dagh fogh dar gin mangam.
7 Ki datirighin ghaze,
"God, kira kara. Moses fomira nan gun Akinafarir righizimin aven osirizi moghin,
ki datirighin izegha gifa.
8 O nan God, ki nin Akar Gavgaviba uan navimin aven ada arigha,
nin ifongiamin gin mangasa bar ifonge."

9 O Ikiavira Itir God, gumazamiziba uari akuva nin ziam fer danganimin,
ni en akurazir akar aghuir kam, ki an gun me mikemegha gifa.
Ni fo, ki me mikim mangivira ikiam.
10 Ni en akuragha ua e inizir bizir aghuir kam, ki a modozi a narara itir puvati.
Ki gumazamiziba uari akuvir danganibar kamaghin migia ghaze,
Ni zurara en apangkufi,
egha mikemezi moghira deragha bizibagh amua, uan nighnizim gighavkirir puvati.

11 O Ikiavira Itir God, ki fo, ni nan apangkuvir arazir kam, ni anegivaghan kogham.
Ni zurara uan guizin akamin gin mangi,
na gifongezir arazir kam bagh na geghuv nan akurvagham.

Gumazim uabin akurvaghasa Godin azai (Onger Akaba 70)

12 Guizbangira, arazir kurar bar avirim na okarigha itima,
ki da mengan iburaghburaki.
Nan arazir kuraba bar na abiragha givazi
ki ua garir puvati.
Dar dibobonim bar nan dapanir arizibar dibobonim gafirazi,
nan navim bar nan amirazi ki gavgaviba puvati.

13 O Ikiavira Itir God, ni ifuegh
zuamira izi nan akuragh!

40:2: Onger Akaba 27:5; 69:2; Jeremaia 38:6; 38:10-13 **40:3:** Onger Akaba 32:7; 33:3; 64:9 **40:4:** Onger Akaba 84:12; 125:5 **40:5:** Onger Akaba 71:15; 139:17-18; Aisaia 55:8-9 **40:6:** Aisaia 1:11; Jeremaia 6:20; Maika 6:6-8 **40:6:** Hibru 10:5-7 **40:8:** Onger Akaba 37:31; 2 Korin 3:3 **40:10:** Onger Akaba 89:1; Aposel 20:20; 20:27 **40:12:** Onger Akaba 18:5; 38:4; 65:3

14 Gumazamizir maba na misueghti ki aremeghasa.
Eghti ni me abinigh men nighniziba aghamsighti, me aghumsika.
Osimtizir ki isiba, gumazamizir maba dar gara bar akonge.
Ni men ziaba abinigh me batueghti me mangi.
15 Gumazir maba na migia ghaze,
"A mara! Ni magh a baragh!"
Ni me damighti
me amir arazir kam bagh aghumsizir dafam inigh.
16 Gumazamizir ni bagha iziba,
men naviba deraghti, me ni bagh bar akongegham.
Gumazamizir nin akurvazim iniasa bar ifongeziba,
me zurara ni minabiva kamaghin mikim suam,
"Ikiavira Itir God,
a bar ekevegha bar pin iti!"

17 Kirara, ki gavgaviba puvatigha uabira uabin akurvaghan iburaghburaki.
Ezi Ekiam na ginighnisi.
O nan God, ni uabi nan akuragha ua na ini.
Ni suighsuighan marki, ni zuamira izi nan akuragh!

41

Gumazim ariava uabin akurvaghasa God ko migei
Devit onger akar kam osiri.
An onger akar kabar faragha zuir gumazim ginighnigha onger akam osiri.
1 Gumazir onganarazibagh amir gumazamizibagh nighnigha men akurvazim, a bar akongegh.
Guizbangira, an osimtizim ikiamin dughiamin Ikiavira Itir God an akurvagham.
2 Ikiavira Itir God deragh a geghuv an ganti, an angamira ikiam.
A uan nguazimin ikiti, Ikiavira Itir God bar deragh a damuam.
God aneteghti apaniba uan ifongiamin gin mangi anebiraghan kogham.
3 Gumazir kam arimamin dughiamin, Ikiavira Itir God a ko iki gavgavim a daningam.
Egh an arimariam damighti, a deragh ghuamaghegham.
4 Ezi ki uabi, nan migirigiam kamakin,
"O Ikiavira Itir God, ki nin akam batuegha arazir kuram gami.
Eghti ni nan apangkuvigh nan arimariam agifagh."
5 Nan apanibar naviba nan ikuvigha na dipova kamaghin migei,
"A zuamira aremeghti deragham,
eghti e ua a ginighnighan kogham."
6 Gumazir iza nan garir maba, me ifara pura migirigiar kinibar na migei.
Me na mikim nan azang kamaghin foghasa, ki arimariar kuram iti.
Egh azenan danganiba bar dar mangi nan arimariamin gun me mikimam.
7 Apaniba bar na gifongezir puvati,
egha nan arimariamin gun aghumra uarira uari geghari.
Me kamagh nighnisi, bizir kuram na gasighasigham.
8 Me kamaghin migia ghaze,
"Bizir bar kuram a inigha gifa.
A uan misiar irighav itim ategh dikavighan kogham."
9 Nan roroar aghuim, ki nighnizir gavgavim an iti.
Gumazir na ko dagheba apim, nan apanimin oto.

10 O Ikiavira Itir God, ni nan kuarkuvigh egh nan arimariam agifagh.
Eghti ki gumazir kabar arazir kurar kam ikaraka.
11 Apaniba na abiraghan koghti,
ki fogh suam, ni bar na gifonge.
12 Ni nan gari, nan daroriba nin damazimin dera.
Kamaghin amizi, ni ua na inigh nan suiraghti
ki nin boroghin iki mamaghira ikiam.
13 E Ikiavira Itir Godin ziam fam, a Israelian God.
Eghti gin otivamin ovaviba bar, me uaghan an ziam fam.
Guizbangira!
Bar guizbangira!

Akinafarir namba 2

42

(Onger Akaba 42--72)

Gumazim uan nguibam ategha saghon ikia God ko migei
Kar Koran adarazir onger akam.
A gumazir onger akar kamin faragha zuim ginighnigha onger akam osiri.
Me onger akar kam kamagh a dibori, Maskil.

41:1: Aghuzir Akaba 14:21 **41:2:** Onger Akaba 27:12 **41:9:** 2 Samuel 15:12; Onger Akaba 55:12-13; 55:20; Jeremaia 20:10; Matyu 26:23; Mak 14:20; Luk 22:21; Jon 13:18 **41:13:** Onger Akaba 106:48 **42:1:** Onger Akaba 119:131

1 Asizir atiam dipatam amasa ariaghira ivemara daghurir muziaribar uaghiri moghin,
O God, ki nin boroghin ikiasa bar ifonge.
2 O God, ni Godin Angamira Itim, ki ni bagha kuarim bar puvira nan piri,
mati gumazim kuarim an pirizi a dipatam amasa.
God, dughiar manamra ki bar nin boroghira mangi
egh nin ziam fam?
3 Ki zurara arueba ko dimagaribar aziavira iti,
ezi nan temeriba mati nan dagher ki zurarama apim.
Dughiabar zurara gumazamiziba nan azangsigha ghaze,
"Nin God managh iti?"
4 Ki fomira gumazamizir avirimin faragha ghua
me inigha Godin Dipenimin aven ghu.
Ki me ko zuir dughiamin,
gumazamizir avirir kam Godin ziam fa a minabava pamten tiariba akara onger akabagh ami.
Ki bizir kabagh nighnigha egha nan navim bar moghira biaghiri.
5 Ki uan navir averiamin aven uabira uabin azangsigha ghaze, ki tizim bagha bar oseme?
Ki osiman kogham.
Kamaghin dera, ki ua nighnizir gavgavim Godin ikiva, uam an ziam fam.
Nan God, a nan Akurvazir Gumazim.
6-7 Nan God, ki orazi osimtiziba aperiamin min afora na bagha izi.
Mati dipav sizim Jordanin Fanem ko Hermon ko Misan mighsiamningin ikegha afora niga izaghiri.
Ongarir konim, ongarir bar konezimin diava a migei.
Ezi dipar dagiabar zaghiriba niginir dafam gami.
Ni ongarim gamima, a dikava dipiraghira,
ghua bar ongarir dadaribar ghuavanadi.
Kamaghira, osimtizir ni na ganidir kaba,
mati dipav siziba iza na misogha na ave.
8 Ki kamaghsua ifonge, Ikiavira Itir God aruemin nan apangkuvti,
ki dimagaribar a bagh onger akabar amuva a ko mikimam.
A Godin ikirimirir aghuim na ganidim.
9 God, a dagiar ekiamin min gavgavim na ganidi,
ezi ki kamaghin a migei,
"Ni manmaghsua na ginighnizir puvati?
Ni manmaghsua nan apaniba ataghizi me na abirazi,
nan navir averiam bar na baseme?"
10 Dughiabar zurara nan apaniba na dipova nan azangsigha ghaze,
"Nin God a managhira iti?"
Ezi men azangsizir kam afuzimin min nan mikarzim ginivima,
ki aremeghasava ami.
11 Ki uan navir averiamin aven uabira uabin azangsigha ghaze, ki tizim bagha bar oseme?
Ki osiman kogham.
Kamaghin deragham, ki ua nighnizir gavgavim Godin ikiva, uam an ziam fam.
Nan God, a nan Akurvazir Gumazim.

43

Gumazim uan nguibam ategha saghon itir kantrin ikia God ko migei

1 O God, gumazamizir akirim ragha ni gasiba na abinasa.
Ni nan akuragh gavgavim isi nan akabar aning, egh na bagh mikimti
me kamaghin fogham, ki arazir kuratam gamizir puvati.
Ni gumazir ifara arazir kurabagh amibar dafaribar nan akuragh ua na inigh.
2 O God, ki ni baghavira zuima ni na modi.
Ni manmaghsua nan aghuagha na batoke?
Manmaghsua nan apaniba na abirazi,
nan navim osemegha kamaghira iti?
3 Ni uan guizin akam amadagh uan angazangarim akaghti,
aning tuavim nan akagh uam na inigh Saionin Mighsiar ni ua bagha inabazimin,
Dipenir ni uabi itimin mangam.
4 O God, ni nan God, nirara nan navim gamima
a derazi ki bar akonge.
Ki nin ofa gamir dakozimin mangi,
egh uan gita misogh nin ziar ekiam fam.
5 Ki uan navir averiamin aven uabira uabin azangsigha ghaze, ki tizim bagha bar oseme?
Ki osiman kogham.
Kamaghin deragham, ki ua nighnizir gavgavim Godin ikiva, uam an ziam fam.
A nan God, a nan Akurvazir Gumazim.

42:2: Onger Akaba 42:11; 43:5; 63:1; 143:6 **42:3:** Onger Akaba 80:5 **42:4:** 1 Samuel 1:15; Onger Akaba 95:2; 100:4; Aisaia 30:29 **42:5:** Onger Akaba 9:1; 38:6; Matyu 26:38 **42:6-7:** Onger Akaba 69:1-2; 88:7; Jona 2:3 **42:8:** Onger Akaba 16:7; 57:3; 63:6; 149:5 **43:1:** 1 Samuel 24:15; Onger Akaba 5:6; 26:1; 38:12 **43:3:** Onger Akaba 36:9

44

Apaniba paza Israelia gamima, me uarir akurvaghasa Godɨn azangsɨsi

Kar Koran adarazir onger akam.
A gumazir onger akar kamɨn faragha zuim gɨnɨghnɨgha an osiri.
Me onger akar kam kamagh a dɨbori, Maskil.

1 O God, e uan kuarir toribar orazi,
en inazir afeziaba bizir ekiar nɨ men dughiamɨn fomɨra me bagha amizɨbar e geghani.
2 Nɨ uabɨ uan gavgavimɨn ikɨzir igharazibar gumazamizibar nguazimɨn me batuegha,
uan gumazamiziba isa nguazir kamɨn me arɨghizɨ me gavgavigha iti.
Nɨ ivezir kuram isa Kantrin Igharazibar Gumazamizibagh anɨngi.
Egha en inazir afeziabagh amizɨ, me deravɨra ikia borir bar avɨriba bate.
3 En inazir afeziaba uan mɨdorozir sababar mɨdorozim gamua nguazir kam inizir puvatɨ.
Me uan agharibar mɨsogha uan gavgavibar apaniba abɨrazir pu.
Bar puvatɨ.
Nɨ uabɨ me gifongegha me ko itima, nɨn angazangarimɨn gavgavim me gisirazɨ,
me nɨn gavgavimra, uan apaniba abɨni.
4 Nɨ nan atrivim ko nan God.
Nɨ Akar Gavgavim anɨngizɨma, Jekopɨn adarazi uan apanibav sogha me abɨri.
5 E nɨn gavgavimɨn amodoghɨn
e uan apanibav sogha me abɨra.
6 Kɨ nɨghnɨzir gavgavim uan barir pim ko baribar itir puvatɨ.
Da nan akuraghtɨ kɨ uan apaniba abɨraghan kogham.
7 Nɨrara en akurazɨ
en apaniba e mɨsogha e abɨrazir puvatɨ.
En aghuazir gumaziba, nɨ me abɨrazɨ
me aghumsɨgha okam nɨghnɨsi.
8 O God, nɨrara e nɨn ziam fɨ,
egh nɨ mɨnabɨ mamaghɨra ikiam.
(Ighiam gamua an suiam
atugha avughsegha ua
ighiam gami.)

9 Nɨ datɨrɨghɨn manmaghsua akɨrim ragha e gasara?
Kamaghɨn en apaniba uam e abɨrima, e aghumsɨsi.
En mɨdorozir gumaziba mɨsoghasa zuima,
nɨ ua me ko zuir puvatɨ.

10 Nɨ kamaghɨn e gamizɨ, e uan apanibar atiatigha are.
Ezɨ en apaniba uari bagha bar en biziba ini.
11 Nɨ e ataghizɨ, e sipsipɨn me mɨsueghtɨ aremeghamibar mɨn iti.
Nɨ en nguazimɨn e batuegha e amangizɨ, e tintinibar ghua
Kantrin Igharazibar Gumazamizɨbar tongɨn pura iti.
12 Nɨ uan gumazamiziba isa gumazir igharaziba pura ingangarir gumazir kɨnibar ikiasa me amangizɨ,
gumazir kaba dagɨar ekiatamɨn me givezezir puvatɨ.
13 Nɨ kamaghɨn e gamizɨ, en boroghɨn itir darasi,
dɨbovir akabar e mɨgɨa en ingaravati.
14 Bizir nɨ e gamizir kamɨn eghaghanim otozɨ,
Kantrin Igharazibar Gumazamiziba a baregha
dapaniba roa aghumsɨzir akabar e mɨgɨa en ingaravati.
15-16 Kɨ zurara orazima, gumaziba dɨbovir akabar na mɨgɨa aghumsɨzim na ganɨga
bar akar kurabar na mɨgei.
Kɨ uaghan zurara garima, apaniba ko gumazir ivezir kuram na danɨngasava amiba
mɨzazim na gasi.
Kamaghɨn amizɨ kɨ zurara aghumsɨzir bar dafam isima a bar nan avara.

17 O God, en nɨghnɨzimɨn, e nɨ ataghizir puvatɨ.
Nɨn Akar Dɨkɨrɨzir Gavgavim, e anebɨghizir puvatɨ.
Ezɨ bizir kurar kaba e batifi.
18 E akɨrim ragha nɨ gasarazir puvatɨ,
egha nɨn tuavim ataghizir puvatɨ.
19 Nɨ guizbangɨra e abɨra, mati nɨ asɨzir atiaba itir danganimɨn e ataghizɨ,
e akurvaziba puvatɨgha uarira iti.
Nɨ mɨtarmer bar ekiamɨn e avarazɨ e an aven iti.
20-21 O en God, e nɨn ziam fan koghɨva,
godɨn ifavaribar ziaba fɨtɨ nɨ fogham.
Nɨ guizbangɨra gumazibar navir averiabar itir nɨghnɨzir mogomeba,
nɨ bar dagh fogha gɨfa.
22 E nɨn gɨn zui, ezɨ bizir kam bangɨn me zurara e mɨsozima e ariaghirasava amɨ.

44:1: Ua Me Ini 12:26-27; Onger Akaba 78:3 **44:2:** Onger Akaba 78:55; 80:8 **44:3:** Godɨn Araziba 8:17; Josua 24:12 **44:6:** Onger Akaba 33:16; Hosea 1:7 **44:18:** Jop 23:11 **44:19:** Onger Akaba 23:4 **44:20-21:** Onger Akaba 139:1; Jeremaia 17:10 **44:22:** Rom 8:36

Me kamaghin nighnigha ghaze, e
mati sipsipin gumaziba misueghti
aremeghasavirama amibar min,
me e misoghasa.
23 O Ekiam, ni manmaghin amigha akuavira
iti?
Ni osegh dikafigh.
Ni akirim ragh e gasaraghvira ikian
marki.
24 Ni manmaghsua uan guam bar en modo?
Egha apaniba pazavira e gamir araziba
ko mizazir e isir kabar garir puvati?
Ni en osimtizim bakinighnighan
marki!
25 E nguazim gisin daghirezi,
en mikarziba mati gumaziba
ariaghiregha
nguazim gireghav iti.
26 O God, ni uan apangkuvir arazim
ginighnigh
dikavigh izi en akuragh,
egh uam e inighti e arimighiran
kogham.

45

Atrivim amuimin ikiamim dughiamin onger akam

Kar Koran adarazir onger akam.
Kar, gumazim amizim gifongezir ighiam.
Gumazir onger akar kabar faragha
zuim gumazibav gia ghaze, me Akimarir
Aghuibar tiarimin gin mangi, ighiar kam
bangi.
Me onger akar kam kamagh a dibori,
Maskil.
1 Migirigiar aghuir avirir maba nan
nighnizimin izi.
Ki onger akar kam osirighti me atrivim
bagh a diponam.
Nan mizem mati finfinim,
a gumazir akinafariba osira fofozimin
min ikia onger akar kam osiri.
2 O atrivim, ni gumazir ganganir aghuim
gamim.
Gumazir igharazitam nin min garir pu-
vati.
Migirigiar nin akamin otiviba bar deravira
zui.
Ezi God deragha ni gamua mamaghira
iti.
3 Ni atrivir bar gavgavim.
Ni adiarir bar aghuim gamizi nin ziam
bar pin mar iti.
Ni uan midorozir sabam inigh
uan oghiriam gikegh misoghsi gan.
4 Ni atriviba bar dar faragha ghua ziar
ekiam iti.
Ni guizin akam ko arazir aghuim
baghavira misoghasa,
uan hoziam gaperagha ghua
misogha uan apaniba abira.
Eghti nin midorozir arazim gavgavim sara
mangiti,
gumazir kuraba bar nin atiatigham.
5 Nin bariba bar ghumigha,
apanibar dighoriba okorava aven zui.
Ni Kantrin Igharazibar Gumazamizibav
sogha me abirima,
me nin suemningin apengan iti.
6 Nin atrivir dabirabir God ni ganingizim,
a zurara iki mamaghira ikiam.
Eghti ni guizin arazimin uan gumazamiz-
ibagh ativagh men ganam.
7 Ni arazir aghuibara ifuegha, arazir
kuraba bar dar aghua.
Kamaghin amizi, God ni amisevegha,
ni ziar ekiam ikiasa a borem nin da-
panim ginge.
A kamaghin ni gamizi ni bar akonge,
ezi ni bar akongezir bizir kam, atrivir
igharaziba bar me gafira.
8 Mea ko kasia ko alo, dar mughuriar
aghuim, nin korotiar ruarimin ikia
mughuriar aghuim zui.
Me elefanin ataribar digirir igharagha
garibar ingarigha,
atrivir dipenim asigha ni bar
akueghasa me gitabagh
ikiararai.
9 Atrivibar guivir maba, me nin ziaba itir
amizibar tongin ikia
nin dipenimin aven iti.
Ezi amizir igiar nin amuimin otoghamim, a
nin agharir guvimin tughav iti.
A Ofirin kantrin golin asingizir korotiar
aghuim arugha tughav iti.

10 Amizir igiar atrivimin ikiasava amim, ki
datirighin a mikimasa.
O guivim, ni kuarim atigh deragh nan
migirigiaba baragh.
Ni uan nguibamin gumazamiziba
ko, nin afeziamin dipenimin itir
darazi gin amadagh.
11 Ni kamaghin damuva atrivimin
damazimin ganganir bar aghuim
damuti,
a nin gan ni gifuegham.
A nin gumazir ekiam,
ni an akaba baragh dar gin mangi.
12 Tairin kantrin gumazamiziba ni bagh
bizir aghuiba inigh izíti,
dagiar aviriba itir gumaziba,
ni me ginighnighsi me uaghan
dagiaba ni daningam.

13 Atrivimin amuir bar igiam, an akua itir
danganimra ikia
ganganiba bar dera.

44:23: Onger Akaba 35:23; 78:65 **45:6:** Onger Akaba 93:2; 98:9 **45:6:** Hibru 1:8-9 **45:7:** Onger Akaba 11:7

A korotiar me tret golɨn nuavigha
kurkezim aru.
14 Korotiar an aruzir kam dirir bar avɨriba iti,
ezɨ me an akua atrivim bagha zui.
A zuima an namakar amizir igiaba,
me uaghan an akua zui.
15 Men naviba men derazɨ me bar akuegha ghua,
atrivimɨn dɨpenimɨn aven zui.

16 O atrivim, nɨ datɨrɨghɨn otarir avɨriba ikɨtɨ,
me nɨn inazibar danganiba inigh atrivibar ikiam.
Nɨ me damightɨ me ziar ekiam ikɨ,
nguazir kamɨn gumazamiziba bar me gativagh men ganam.
17 Kɨ nɨn ziar ekiamɨn gun mɨkɨmtɨ,
gumazamizir gɨn otivamiba nɨ gɨnɨghnɨghvɨra ikiam.
Eghtɨ dughiar gɨn izamiba,
gumazamiziba zurara nɨn ziam fɨ mamaghɨra ikiam.

46

God e ko iti

Kar Koran adarazir onger akam.
Gumazir onger akar kamɨn faragha zuim gumazamizibav kemezɨ, me ighiar ziam "Amizir Igiaba," an tiarimɨn a bange.
1 God en danganir mogomemɨn mɨn ikia,
e akumakua deragha en gara, gavgavim zurarama e ganɨdi.
Dughiar e osɨmtɨzir ekiabar aven itibar,
a en akurvaghasa gara iti.
2 Mɨkɨmkɨziba otivtɨ, mɨghsɨaba dɨpɨrɨghɨrɨ
ongarir torimɨn magɨrɨtɨ,
e atiatingan kogham.
3 Ongarim dɨkav pamten dɨpɨrɨghɨrɨ mangɨ
mɨghsɨabav soghtɨ, da nuighnuigham,
eghtɨ e akongan kogham.
(Ighiam gamua an suiam
atugha avughsegha ua
ighiam gami.)

4 Godɨn Nguibam, a Godɨn Bar Pɨn Itim ua
bagh a ginaba, egha an aven iti.
Ezɨ faner bar ekiar mam an torimɨn ivemarima,
gumazamiziba dɨpar kam bagha bar akonge.
5 God Nguibar kamɨn aven iti, ezɨ Nguibar kam ikuvighan kogham.
Amɨnim tɨghar tisɨ damutɨ,
God an akuragham.
6 Kantrin avɨribar gumazamiziba dɨgavir kuram damigh uarira uariv sogham.
Eghtɨ atriviba uan gumazamiziba ko bar iregham.
Eghtɨ Godɨn tiarim ararimɨn mɨn dagaraghtɨ,
nguazim puram ameregh magɨram.

7 Ikiavɨra Itir Godɨn Gavgaviba Bar Itim, an e ko iti.
A Jekopɨn God,
a en danganir mogomem.
(Ighiam gamua an suiam
atugha avughsegha ua
ighiam gami.)

8 Aria! Ia izɨ Ikiavɨra Itir God amizir bizibar ganigh.
A nguazimɨn amizir biziba,
ia dar gan dɨgavir kurabar amuam.
9 A nguazimɨn oteviba bar dar mɨdoroziba agefi.
Egha barir piba ko afuzibar suigha da apɨragharigha,
oraba aviba dagh arɨzi da isi.
10 A kamaghɨn mɨgɨa ghaze, "Ia uarir asugh nɨmɨra ikɨ.
Egh deragh na gɨfogh, kɨ guizbangɨra God.
Kantriba bar nan ziam fɨ.
Nguazir kamɨn itir gumazamiziba bar kamaghɨn mɨkɨm suam,
Kɨrara kɨ ekevegha bar pɨn iti."

11 Ikiavɨra Itir Godɨn Gavgaviba Bar Itim, an e ko iti.
A Jekopɨn God,
a en danganir mogomem.
(Ighiam gamua an suiam
atugha avughsegha ua
ighiam gami.)

47

God gumazamiziba bar men atrivimɨn iti

Kar Koran adarazir onger akam.
Kar gumazir onger akar kamɨn faragha zuimɨn onger akam.
1 Ia gumazamiziba bar, ia God bagh bar akongegh,
egh uan dafaribav sogh pamtem dɨmɨva
onger akabar amuva an ziam fɨ.
2 Ikiavɨra Itir God, a Godɨn Bar Pɨn Itim,
an atrivir ekiamɨn ikia nguazir kam gativagha an gari.
Kamaghɨn amizɨ, e bar an atiatiava an apengan iti.

3 God ikɨzir igharaziba bar me abɨrazɨ, e me gatifa.

45:17: Onger Akaba 138:4; Malakai 1:11 **46:1:** Onger Akaba 62:7-8; 91:2; 142:5 **46:3:** Onger Akaba 93:3-4; Jeremaia 5:22 **46:4:** Onger Akaba 48:1; 48:8 **46:5:** Sekaraia 8:3 **46:6:** Josua 2:9; 2:24; Onger Akaba 2:1 **46:10:** Godɨn Araziba 4:35; 1 Atriviba 18:36-39; Aisaia 2:11; 2:17

A Kantrin Igharazibar Gumazamizibagh amizi, me en apengan iti.
4 E Jekopin ovavir boriba, ezi God bar e gifonge.
God Kenanin nguazim e bagh a ginabagha,
a isa e ganingi.
(Ighiam gamua an suiam
atugha avughsegha ua
ighiam gami.)

5 God uan Nguibamin ghuavanangamin dughiamin,
gumazamiziba bar akuegha tiariba akari,
ezi sighabagh ivir gumaziba dagh ivi.
6 E God bagh ongiva an ziam fam!
A en atrivim, e a bagh ighiabar amuva ziar ekiam a daningam!
7 God, a nguazimin itir gumazamiziba bar men atrivim.
E a bagh ongiva an ziam fam!

8 God uan atrivir dabirabim gaperagha,
nguazir kamin itir kantriba bar dagh ativagha dar gari.
9 Gumazamizibar gumazir dapaniba,
me Abrahamin Godin gin zuir gumazamiziba ko uari akuvagh ikiam.
Nguazimin itir atriviba bar men midorozir gumazibar oraba, da bar Godin biziba.
Eghti me bar an ziam fam!

48

Saionin nguibam, ziar ekiam iki egh ikivira ikiam
Kar Koran adarazir onger akam.
Kar Godin ziam fer onger akam.
1 Ikiavira Itir God, ziar ekiam iti.
E Godin mighsiamin ghuavanang,
egh an nguibar ekiamin aven mangi an ziar ekiam pirafam.
2 Saionin Mighsiar kam, an ganganim bar deragha bar pin mar iti.
A notin amadaghan iti, ezi atrivir ekiamin nguibam an iti.
Ezi nguazimin gumazamiziba mighsiar kam bagha bar ifonge.
3 God nguibar kamin ikia, midorozibar dughiabar uan gumazamizibagh eghuva men akurvazima,
me deravira iti.

4 Atriviba uan midorozir gumaziba ko uari akuva,
Saionin nguibam ko misoghasa izi.
5 Me iza nguibamin gara atiatim men anadima,
me agoava ara zui.
6 Me nguibamin gara nighava agoa mizazim isi,
mati amizim borim batasa mizazim isi.
7 Aminir ekiam aruem anadi naghin ikegha iza, Tarsisin nguibamin kuribagh asighasizi moghin,
ni me gasighasikigh.
8 God fomira amizir bizibar akaba, e pura da baraki.
E datirighin uan damazibar uan Godin Nguibamin ikia garima, a bizir kabagh ami.
A Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim,
kamaghin a uan nguibamin gara gavgavim isa a ganidima,
a tugh gavgavigh, egh kamaghira ikiam.
(Ighiam gamua an suiam
atugha avughsegha ua
ighiam gami.)

9 O God, e nin Dipenimin aven ikia
nin apangkuvir arazir kam ginighnighavira iti.
10 Nguazir kamin gumazamiziba bar fo, ni ziar ekiam iti.
Egha me bar nin ziam pirafi.
Ni arazir aghuim gamua gumazamiziba me gativagha men gari.
11 Saionin nguibamin aven itir gumazamiziba bar akongegh.
Ni arazir aghuimra gin ghua gumaziba bar men araziba tuisisi.
Kamaghin Judan aven itir nguibabar gumaziba,
me bar akongegh.

12 Ia Israelia, ia bar izi
Saionin nguibam avinizir divazimin azenan daruva, an dipenir ruarir gumaziba iki ganamiba meng.
13 Ia Saionin nguibam avinizir divazim deragh an ganigh nighnizim inighiva,
deragh an itir dipenir gavgavibar ganigh.
Egh ia gin, deraghvira gin otivamin ovavibagh eghanam.
14 Ia kamagh me mikim suam,
“Godin kam a en God, a zurara ikia kamaghira iti.
Egh a zurara en faragh mangi tuavim en akakagham.”

49

Gumazim dagiaba ko bizir aviribara nighnisi, a gumazir onganim
Kar Koran adarazir onger akam.
Kar onger akabar faragha zuir gumazimin onger akam.

48:2: Matyu 5:35 **48:6:** Ua Me Ini 15:15; Hosea 13:13 **48:14:** Aisaia 58:11

1 Ia bar moghira bizir kam baragh.
Ia nguazir kamin itir gumazamiziba, ia bar kuariba arigh deragh nan akam baragh.
2 Ia gumazir ziaba itiba ko ziaba puvatiziba,
dagiaba itir gumazamiziba, ko dagiaba puvatiziba, ia akar kam deragh a baragh.
3 Nan navir averiam nighnizir aghuir mam an dikafi.
Ki nighnizir aghuir kam mikimti a fofozir aghuim ia daningam.
4 Ki faragh aghuzir akar tabav kemegh,
gita misogh aghuzir akar kamin mingarim bangi ia mikimam.

5 Gumazir kuraba na ekiaruzi, ki dughiar kurabar ikia,
egha dughiar kurar kabar atiatir puvati.
6 Gumazir bizir aviriba itir kaba,
me uan bizibagh nighnigha uari uan ziaba fa migirigiabagh ami.
Ezi ki men atiatir puvati.
7 E fo, gumazitam uabi uan mikarzim givezeghan kogham.
Egh a uabi uan ikirimirim givesi dagiatam God daningan kogham. Bar puvati.
8-9 Guizbangira, gumazimin ikirimirim givezamin ivezim, a bar pin ko.
Gumazim angamira ikisi dagiaba God danighti,
God aneteghti an angamira dughiar ruarimin ikeghan kogham.
Bar puvatigham.

10 E fofozir gumazamizibar garima, me uaghan ariaghiri.
Ezi gumazamizir kuraba ko gumazamizir onganiba, me uaghan ariaghiri.
Gumazamizir kaba bar uan dagiaba ko bizir aghuiba ateghti,
gumazamizir igharaziba da iniam.
11 Gumazamizir kaba faragha uari nguaziba iti.
Datirighin matmatiaba men nguibar me zurara ikiamibar min ikiam.
12 Gumazimin ziar ekiam, an ovengamin tuavim apirighan kogham.
Puvati. E bar asizibar mirarama arimighiram.

13 Arazir kamnang, a gumazamizir uarira uarigh nighnigha bizir aviriba itiba bativam.
Gumazamizir kamaghin amiba me nighnizir aghuiba puvati,
me bizir isir kaba bagh bar akuegh,
uaghan kamaghiram ovengam.
(Ighiam gamua an suiam atugha avughsegha ua ighiam gami.)
14 God me amisevegha ghaze, me sipsipbar min arighiri,
Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibamin mangam.
Eghti ovevem me geghuv men garir gumazimin min ikiam.
Me uan dipenir aghuiba ateghti, men mikarziba bar kurighireghti, me Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibamin ikiam.
Eghti amimzaraghan, gumazamizir aghuiba gumazamizir kabagh ativagh men ganam.
15 Eghti God nan akuragh ua nan ikirimirim givezeghti,
Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibamin gavgavim ua nan suighan kogham.
A ua bagh ua na iniam.
(Ighiam gamua an suiam atugha avughsegha ua ighiam gami.)

16 Gumazitam dagiar aviriba inigh egh dipenir ekiatamin ingarigh ua bagh bizir bar aghuiba a darighti,
ni bizir kam ginighnigh osiman marki.
17 Ni fogha gifa, a gin aremegh bizir katam sara mangighan kogham.
An bizir aghuir kaba, a ko Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibamin mangighan kogham.
18 An angamira itir dughiam, a bizir kabar gara da bagha bar akonge.
Egha bizir aviriba iniasa bar pamten ingarima,
gumaziba a migia ghaze,
“A gumazir bar aghuim.”
19 An aremegh uan inazir afeziaba ko,
nguibar uam aruer angazangarimin garir puvatizimin ikiam.

20 Gumazimin ziar ekiam, an ovengamin tuavim apirighan kogham.
Puvati. E bar asizibar mirarama arighiram.

50

God gumazamizibar araziba tuisisi

Asap onger akar kam osiri.
1 Godin Bar Gavgaviba Itim, a en Ikiavira Itir God.

49:5: Jop 31:24; Onger Akaba 52:7 **49:7:** Jop 36:18-19 **49:8-9:** Onger Akaba 16:10; 22:29; 89:48 **49:15:** Onger Akaba 16:10-11; 73:24; Hosea 13:14 **49:17:** Onger Akaba 17:14; 1 Timoti 6:7

An aruem anadi naghin ikegha ghua
aruem uaghiri naghin itir gumaza-
miziba bar men dei.
2 God Saionin nguibamin ikia uan
Dipenimin iti.
Nguibar kam a bar deragha ganganir
aghuim gami,
Godin angazangarim Saionin otiva a gisir-
agha
nguazir kam bar an ghu.
3 En God a izi, egha a nimira izir puvati.
Avir ekiam bizir aviribar isia an
faragha izima,
amozim ko aminir ekiam a sara izi.
4 An overiam ko nguazimin diazi,
aning izi uaghan iki ganti,
a guizin arazimin gin mangi
uan gumazamizibar araziba
tuisigham.
5 God ghaze,
"Ia nan gumazamiziba, ia na bagh izi.
Ia na ko Akar Dikirizir Gavgavim
gamigha gavgavim a daningasa,
asizibav sogha ofa gami."
6 Overiam uabi ghaze, Godin Araziba bar
moghira dera.
Guizbangira, a uabi guizin arazimin gin
ghua
gumazamizibar araziba tuisisi.
(Ighiam gamua an suiam
atugha avughsegha ua
ighiam gami.)

7 God ghaze,
"Nan gumazamiziba, ia oraghti ki
mikimam.
Ia Israelia, ki kotin aven tugh ia gasir
akamin gun mikimam.
Ki uabira God, ki guizbangira ian
God.
8 Ki ofan ia amiba bagha ian atarir puvati.
Ki ian garima,
ia zurara nan damazimin ofa
bagha amua avimin da tue da
bar isia mighiri.
9 Ki ian divazibar aven ian bulmakaun
apuriba ko memen apuriba inian
aghua.
10 Guizbangira, ruarimin itir asizir atiaba
bar nana.
Mighsiaba bar dar itir bulmakauba,
da bar vaghvagha nan asizibara.
11 Kuarazir mighsiabar itiba, ki vaghvagha
dagh fo.
Asiziba ko apizir tuzibar aven aruiba,
da bar nana.
12 Mitiriam nan aghiti, ki dagheba bagh ian
azaraghan kogham.
Guizbangira, nguazim ko bizir an itiba,
da bar nan biziba.
13 Ki ti bulmakaun tuziba api, o?
Ki ti memen ghuzim api?
Bar puvati.

14 "Kamaghin deragham, ia bar God
minabagh.
Kamaghin garir ofa ia a damu.
Ki Godin Bar Pin Itim, bizir aghuir ia na
daningasa mikemegha givaziba,
ia da isi na daning.
15 Osimtizim ia bativamin dughiamin,
ia nan dimti ki ian akuragham.
Eghti ia nan ziam fam."

16 God kamaghin gumazamizir arazir
kurabagh amibav gia ghaze,
"Ia tizim bagha nan arazir ki ifongeziba
pura dar bori?
Ian arazir kam tong ian akurazir pu-
vati.
Egha tizim baghavira nan Akar
Dikirizir Gavgavim purama a
migei?
17 Ki ia akir ia mikiman ia aghuagha,
nan akaba girakirangin ada arisi.
18 Ia okimakiar gumazibar gara me ko na-
makabagh ami.
Egha ia poroghamiba uari bakia uari ko
akuir gumazamiziba koma arui.

19 "Ia zurara akar kurabav gia,
ian mizeba ifavarim ataghirazir puvati.
20 Ia uan aveghbuaba girakirangin me
migia,
me isa kotiabagh arisi.
21 Ia bizir kabagh amima, ki akam akarigha
bizitam migeir puvati.
Ia ghaze, ki ti ia ko e magh ghue?
Bar puvati.
Ki datirighin ia isi kot datigh azenara
ian guabar ian atariva akam ia
gasam.

22 "Ia deraghviram oragh!
Ia gumazamizir akirim ragha na
gasaraziba.
Ia kamaghin damuti, ki ia gasighasighti,
gumazitam ian akuragh ua ia inighan
kogham.
23 Gumazim a na minabi, mati a na bagha
ofa gamua nan ziam fe.
Gumazamizir nan akamin gin zuiba,
ki men akuragh ua me iniam."

50:6: Onger Akaba 75:7; 97:6 **50:12:** Onger Akaba 24:1; 1 Korin 10:26 **50:15:** Onger Akaba 91:15; 107:6; 107:13; 107:19; Sekaraia 13:9 **50:17:** Nehemia 9:26; Rom 2:21-22 **50:21:** Onger Akaba 90:8; Aisaia 55:8-9; 57:11; Rom 2:4 **50:23:** Onger Akaba 27:6

51

Gumazim uan arazir kuraba gin amangasa God ko migei

Devit onger akar kam osiri.
A gumazir onger akabar faragha zuim ginighnigha an osiri.
Devit Batseba ko arazir kuram gamizi, Godin akam inigha izir gumazim Natan, iza akam a gasara. Ezi Devit uan arazir kuram ginighnigha ighiar kam osiri.

1 O God, ni uan apangkuvir arazimin gin mangi,
egh nan apangkufigh.
Ni apangkuvir ekiar kam nan iki,
egh nan arazir kuraba batokegh.
2 Gumazamiziba rua ua zue moghin,
ni na rueghti nan arazir kuraba mangighti
ki zueka.

3 Ki fo, ki arazir kuram gamigha gifa.
Egha arazir kurar ki amizir kam,
ki a ginighnighavira iti.
4 Ki bar nirara, nin damazimin arazir kuram gami.
Ni uan arazir aghuimin gin ghua na isa kot gatigha,
nan arazir kuraba bagha ivezir kuram na ganingi.
5 Ki uan amebamin navir averiamin aven ikiavira itima,
arazir kuraba nan iti.
Arazir kurar kaba nan mikarzimin ikiavira itima
nan amebam na bate.
6 Ki fo, ni kamaghin ifonge, ki uan nighnizimin aven nin guizin akamin gin mangam.
Kamaghin, ni uan nighnizir aghuim isi nan navir averiam datigh.

7 Ni hisopin ter aguar muziaritam inigh a isi dipam darugh,
egh nan mikarzimin a kavamadaghti, ki nin damazimin zueka.
Egh na rueghti ki bar zuegh nir ghurghurimin min bar ghurghurika.
8 Bar guizbangira, ni bar na dikabiragha egha nan arazir kuraba ikaragha gifa.
Datirighin nan navir averiam deraghti ki bar akuegham.
9 Ni nan arazir kuraba ua dar ganan marki.
Ni da batuegh ua adagh nighnighan marki.

10 O God, ni nan navir averiam damighti a zuegh ua igiamin otogh.
Eghti nin ifongiar aghuim nan aven iziti ki nirara ganam.
11 Nin Duam nan aven iti,
ezi ni uabin boroghin na batuegh, na da uan duam inian marki.
12 Ni faraghavira ua na inizi ki ni bagha bar akonge.
Ni datirighin bar akongezir arazir kam na daningigh.
Ki nin akabar gin mangamin ifongiar kam, ni ua na daningigh.

13 Eghti ki gumazir arazir kurabagh amiba nin akamin me mikimam,
eghti me ni bagh izam.
14 O God, ni nan Akurvazir Gumazim,
kamaghin ni nan akuraghti, ki uan arazir kurar kam bagh ovengan kogham.
Kamaghin amizi, ni nan akurazir bizir kam bagh,
ki pamten ighiabar amuam.
15 O Ekiam, ni nan akuraghti,
ki deragh eghaghanibagh fogh nin ziam fam.
16 Ki fo, ni kamaghin aghua, ki asizim inigh izi ni bagh an ofa damuam.
Ki ofa damusi asizim misuegh a tuaghti, a bar isi mighiran ni aghua.
17 O God, ni kamaghin ifonge, ki ofan min bar uabi abiragh bar nin apengan ikiam.
Gumazamizir uari abira navibagh iziba,
ni akirim ragha me gasir puvati.

18 O God, ni uan ifongiamin gin mangi Saionin gumazamizibar akuragh,
egh Jerusalemin nguibamin divaziba uam adar ingarighti da tuifigh.
19 Dughiar kamin me ofan aghuir nin damazimin deraziba ko, asizim tuaghti a bar isi mighirighamin ofa,
me da isi ni daningam.
Me uan bulmakaun apuriba inigh nin ofa gamir dakozimin izi
ni bagh dar ofa damuam.

51:1: 2 Samuel 12:1-15; Onger Akaba 109:26; Aisaia 43:25; Aposel 3:19; Kolosi 2:14 **51:2:** Aisaia 1:16; Jeremaia 4:14; Hibru 9:14 **51:3:** Aisaia 59:12 **51:4:** 2 Samuel 12:13; Luk 15:21; Rom 3:4 **51:5:** Jop 15:14; Efesus 2:3 **51:6:** Onger Akaba 15:2; Aghuzir Akaba 2:6; Jems 1:5 **51:7:** Diboboniba 19:18; Aisaia 1:18; Hibru 9:19 **51:8:** Onger Akaba 35:10; Aisaia 35:10; Joel 1:16 **51:9:** Jeremaia 16:17 **51:10:** Onger Akaba 78:37; Matyu 5:8; Aposel 15:9; Efesus 2:10 **51:11:** 2 Atriviba 13:23; Aisaia 63:10-11; Jeremaia 7:15 **51:12:** Onger Akaba 13:5 **51:13:** Onger Akaba 22:27; Aposel 9:21-22 **51:14:** 2 Samuel 12:9; Onger Akaba 35:28; 71:15 **51:15:** Ua Me Ini 4:15; Onger Akaba 9:14 **51:16:** Onger Akaba 40:6 **51:17:** Onger Akaba 34:18

52

Gumazir arazir kurabagh ifongezim, a gumazir onganim
Devit ighiar kam osiri.
A gumazir onger akabar faragha zuim ginighnigha an osiri.
Idomian gumazim Doek, Solin dipenimin ghugha ghaze, Devit Ahimelekin dipenimin ghu. Dughiar kamin Devit ighiar kam osiri.
Me onger akar kam kamagh a dibori, Maskil.

1 O gumazir ekiam, ni manmaghsua uabi fa, arazir kurar ni Godin gumazamizibagh amiziba bagha bar akonge?
Godin apangkuvim men ikia mamaghira iti.
2 Nin mizem resan min bar ghumigha ifavaribagh ami da otifi.
Dughiabar zurara ni gumazamizibagh asighasighasa migei.
3 Ni arazir aghuim bar an aghuagha arazir kuram baghavira ifonge.
Ni guizin akam gifongezir puvatigha, ifarasa bar ifonge.
(Ighiam gamua an suiam atugha avughsegha ua ighiam gami.)
4 Ni ifarir gumazim!
Ni uan akamin gumazamizibagh asighasighasa bar ifonge.

5 Ni orakigh, God bar ni gasighasighti ni ikuvigh kamaghira ikiam.
A nin dipenimin nin suiragh ni batuegh bar ni agivaghti,
ni ua nguazir kamin ikian kogham.
(Ighiam gamua an suiam atugha avughsegha ua ighiam gami.)
6 Godin gumazamiziba kamaghin nin ganigh atiatingam.
Me nin ingariva aki kamaghin mikimam,
7 "Ia gumazir kamin gan! Gumazir kam God a geghuv egh deragh an ganan an aghua.
A uan dagiaba ko bizir aviribagh nighnigha ghaze,
an arazir kuraba an akuraghti a deragh ikiam."

8 Ezi ki, olivin tememin min Godin Dipenimin aven tughav ikia deravirama aghui.
Ki nighnizir gavgavim an apangkuvir arazimin iki mamaghira ikiam.
9 O God, ni nan akurazi ki zurara ni minabivira ikiam.
Ki gumazamizibar damazibar nin ziam fi kamagh mikim suam,
"God arazir bar aghuimin na gami."

53

Gumazamizibar arazir kuraba (Onger Akaba 14)
Devit onger akar kam osiri.
Kar onger akar kabar faragha zuir gumazimin onger akam.
A gumazamizibav kemezi me Mahalatin tiarimin ighiar kam bange.
Me onger akar kam kamagh a dibori, Maskil.

1 Gumazamizir onganiba uan navir averiabar aven nighnigha ghaze, "God itir puvati."
Gumazamizir kaba me bar gumazamizir kurabara.
Me bar moghira arazir aghuitam gamir puvati.

2 God uan Nguibamin pin ikia nguazimin itir gumazamizibar gari,
men tav ti nighnizir aghuim ikia a gifofoghasa a buri,
ti puvati.
3 Me bar tuavir aghuim ataki.
Me bar moghira ikuvigha magh gari.
Men tav arazir aghuitam bar a gamizir pu.
Bar puvati.

4 God kamaghin migia ghaze,
"Gumazamizir arazir kuram gamiba, nighnizir aghuitam men itir puvati.
Me bret apava anegevi moghin, me nan gumazamiziba a gefi.
Egha me tong na ko migeir puvati."
5 Gumazamizir kamaghin amiba atiatir bar dafam me bativam.
Fomira atiatir kamaghin garitam me batozir puvati.
Guizbangira, God bar uan gumazamizibar apanibar aghua.
Me ariaghirezi, a men aghariba tintinibar da kavkinizi, da irezi, me bar aghumsiki.
Kamaghin, a bar me gafiragha gifa.

6 Ki kamaghin ifonge, Israelian akurvaghamin gumazitam Saionin nguibamin ikegh azenan izi.
God uan gumazamizibar akuraghti me deravira ikiti, Jekopin ovaviba bar akuegham.
Guizbangira, Israelian naviba deragham.

52:1: 1 Samuel 22:9-10 **52:2:** Onger Akaba 50:19; 59:7; 64:3 **52:7:** Onger Akaba 49:6 **53:1:** Onger Akaba 10:4; 14:1 **53:1:** Rom 3:10-12 **53:2:** 2 Eghaghaniba 15:2; 19:3; Onger Akaba 33:13

54

God nan Akurvazir Gumazim
Devit ighiar kam osiri.
Gumazir onger akabar faragha zuim, kar an onger akam. Gumazir kam, gumazir gitabav sozibav kemezi me ighiam gami.
Sifia ghua Sol migia ghaze, Devit men tongin modoghav iti. Ezi Devit dughiar kamin ighiar kam osiri.
Me onger akar kam kamagh a dibori, Maskil.
1 O God, ni uan ziar gavgavimin nan akuragh gumazir kurabar dafaribar ua na inigh.
Ni uan gavgavir bar ekiamin nan akuraghti, ki firighirika.
2 O God, ki ni ko migei, ni na baragh.
Ni kuarim atigh nan migirigiaba baragh.

3 Nguibar igharazibar gumaziba na misoghasa izegha gifa.
Gumazir igharaz darazigh asighasiziba, me na misueghti ki aremeghasa.
Gumazir kaba kamaghin nighnisi, God a pura bizim.
(Ighiam gamua an suiam atugha avughsegha ua ighiam gami.)

4 Bar guizbangira, God uabira nan akurvasi.
Ekiam nan akurvazima, ki deravira ikia, angamira ikiavira iti.

5 Nan apaniba, God mar mizazim me gasi.
Egh arazir kurar me na gamiba, a maghira da otevkinigh da isi me gasegh.
Ni mikemezi moghira deragha bizibagh amua, uan nighnizim gighavkirir puvati.
Egh kamaghira, ni bar nan apaniba agivagham.

6 O Ikiavira Itir God, ni bar derazi ki ni minaba.
Ki uan ifongiamin ni bagh ofa damuasa bar ifonge.
7 Ni nan akurazima, osimtizir na bativiba, tam na abirazir puvati.
Ki nin gari, ni nan apanibagh bar me gasighasiki.

55

Gumazim God an akurvaghasa, an a ko migei
Devit ighiar kam osiri.
Kar onger akabar faragha zuir gumazimin onger akam.
A gumazir gitabav sozibav kemezi me ighiam bange.
Me onger akar kam kamaghin a dibori, Maskil.
1 O God, ki ni ko migei ni na baragh.
Ni uan kuarim dukuaghan marki.
2 Ki ni ko migeir migirigiaba, ni deragh da baregh,
egh uamategh da ikaragh.
Osimtizir kam bar na gasighasighasava ami.
3 Nan apaniba na gasighasighasa pamtem migei.
Gumazir kurar kaba na abiri, ezi nan navir averiam derazir puvati.
Me osimtizir aviriba na garigha puvira nan atara,
bar nan apanim gami.

4 Bizir kam na gami, nan navim bar na baseme.
Ezi ki bar atiatigha aremeghasava ami.
5 Atiatim bar puvira nan anadima ki agoa nizima,
atiatim bar na avara.
6 Ezi ki ghaze,
"Ki kuarazir bunbamin min aviziba ikiti deragham.
Ki danganitamin mangi iki avughsisi, mighegh an mangam.
7 Ki mighegh saghon mangi,
gumazamiziba puvatizir danganimin avughsi ikiam.
(Ighiam gamua an suiam atugha avughsegha ua ighiam gami.)
8 Ki zuamira mighegh mangi ua bagh danganitamin apigh,
egh uabi modogh aminir ekiam ko amozim gitagham."

9 O Ekiam, ki gari, gumazamiziba nguibar ekiamin aven midoroziba fora dagh ami da otifi.
Kamaghin ni nan apanir kabar mizebar amighti,
da osemeghti me deragh bizibav kiman kogham.
10 Arueba ko dimagaribar me nguibar ekiamin divazir gavgavibagh isin arui.
Nguibar ekiamin gumazamiziba arazir kurar aviribagh amua osimtizibagh ami.
11 Nguibar ekiar kamin aven an danganiba bar,
gumazamiziba tintinibar uari gasighasighasava amua, arazir igharazibagh ami da otifi.

54:1: 1 Samuel 23:19; 26:1 **54:7:** Onger Akaba 59:10 **55:4:** Onger Akaba 18:4-5; 116:3 **55:6:** Jop 3:13

Tuavir miriaba ko biziba amaga dagh ivezir danganiba bar,
gumaziba gumazir igharazibav gia me abira,
ifara pura men biziba isi.

12 Nan apanitam akar kuram na mikemeghti,
ki pura uabi abiragh purama an akamin osimtizim ateram.
Gumazir ki fozitam akatam na gasi na mikimti
ki uabi isiva an modogham.
13 Ezi nirara, ni bar nan namakamra.
Nirara, ni nan roroamra, egha bar nan boroghira iti.
Egha nirara ni arazir kurar kabar na gami.
14 Ga fomira uaning ko aruava bizibar uaning migia,
gumazamizir igharaziba ko Godin Dipenimin zui.

15 Arazir kuram bar nan apanibar naviba ko dipenibagh izifa.
Kamaghin amizi, me zuamirama arimighireghasa ki ifonge.
Me angamira itir dughiamin,
me Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibamin mangi.

16 God nan akuraghasa ki an dei.
Eghti Ikiavira Itir God, nan akuragh ua na iniam.
17 Mizaraziba ko aruer ariziba ko dimagaribar,
ki uan osimtiziba bagh a ko mikimiva arangti
a na baragham.
18 Gumazir aviriba na ko misosi,
ezi ki osimtizir ekiatam uan mikarzimin a inizir puvati.
God bar deraghavira nan gara uamategha na inigha izi.
19 Bar fomira, God atrivimin iti, egha datirighin atrivimin ikiavira iti.
(Ighiam gamua an suiam atugha avughsegha ua ighiam gami.)
Gumazir Godin atiatir puvatiziba, me uan arazir kurabagh ighan aghua.
Kamaghin amizi, God uabi nan azangsizim baregh, egh midorozimin apaniba abiragham.

20 Nan namakam, a uan namakabara misosi.
Egha me ko fomirama amizir akar dikirizim abiki.

21 A uan akamin, akar isingtizibar na migei, egha nan apanim gamuavira iti.
A uan akamin na ko navir amirizimin ikiasa migei.
Ezi mizer otevir a migeiba, da mati midorozir sabar ghumtizimin min na aghori.

22 Osimtizir ni aterir kaba bar, ni da isi Ikiavira Itir Godin dafarim datigh,
eghti an ada ater gavgavim ni daningam.
Gumazir Godin damazimin deraziba,
a me ateghti bizitam me gasighasighan kogham.
23 O God, gumazir gumazibav sozi me ariaghiriba ko, gumazir ifariba,
me uan igiabara ikivira ikiti, ni me batueghti me mozir bar konimin magirigh bar ovengegh.
Eghti ki uabi nighnizir gavgavim nin iki mamaghira ikiam.

56

Gumazir nighnizir gavgavim itim God ko migei

Filistiaba Getin nguibamin Devitin suirazi, Devit ighiar kam osiri.
Onger akar kabar mam, me ziam Miktam, a garisi.
Gumazir onger akabar faragha zuim, a gumazamizibav gei me tiarir kamin gin ghua ighiam bange, “Kuarazim temer saghon itim gaperaghav iti.”
1 O God, ni nan apangkufigh.
Gumaziba zurara na misogha nan agintisi.
Me dughiabar zurara arazir kurabar na gami.
2 Nan apanir kaba kamaghin ami,
me mizaraghara na ko misogh mangi guaratighin givagham.
Gumazir bar aviriba uari fa nan apanim gami.

3 O God, ki atiatir dughiabar,
ki nighnizir gavgavim nin ikivira ikiam.
4 Ki Godin akam fa, egha nighnizir gavgavim Godin ikia atiatir puvati.
Gumazir kinitam, arazir manatamin na damuam? Puvati.

5 Dughiaba bar, bizir ki amiba nan apaniba dagh asighasisi.
Egha zurara na gasighasighasa tuaviba buri.
6 Me na misueghti ki aremeghasa uari akuva,

55:13: 2 Samuel 15:12; Onger Akaba 41:9 **55:21:** Onger Akaba 12:2; 28:3; 59:7; Aghuzir Akaba 5:3-4 **55:22:** Onger Akaba 37:5; 1 Pita 5:7 **56:1:** 1 Samuel 21:13-15 **56:3:** 1 Samuel 30:6; 2 Eghaghaniba 20:3 **56:4:** Onger Akaba 118:6; Aisaia 31:3; Hibru 13:6

nan tuaviba isa mogav ikia, nan
daroribar nan akuvamadi.

7 O God, ni men arazir kurar me amir kaba
bagh arazitam men akagh.
Ni uan aningagharim akagh egh gu-
mazir kaba bar me agifagh.
8 Ni na gifo, ki osimtiziba aterava ara iti.
Ni nan temerir irir kaba,
ni bar ada mengegha uan
akinafarimin ada osiri.

9 O God, ki kamaghin fo, ni na baghavira iti.
Egh ki nin dimamin dughiamin, ni nan
apanibar amighti me aregham.
10 Ki Godin akam ginighnigha a fe.
Guizbangira, ki Ikiavira Itir Godin
migirigiaba pirafam.
11 Ki nighnizir gavgavim Godin iti,
kamaghin, ki bizitamin atiatir puvati.
Gumazir kinitam arazir man-
atamin na damuam? Puvati.

12-13 O God, bizir ki fomira damuasa ni ko
akam akirizim, ki a damuam.
Ni nan akurazi ki ovengezir puvati.
Ni nan akurazi ki asaghpora irizir
puvati.
Kamaghin amizi, ki dughiabar zurara ni ko
daru,
nin angazangarimin aven daru
mangivira iki ovegham.
Egh bizir ni amizir kaba bagh ni minabiva
ofa isi ni daningam.

57

Gumazim akurvazim bagha Godin azangsisi

Devit Solin aravghugha dagiar torir mamin
ikia ighiar kam osiri.
Gumazir ighiabar faragha zuim a gu-
mazamizibav kimti, me tiarir kamin gin
mangi ighiar kam bangam, "Gumazitam
gasighasighan marki."
Onger akar kabar mam, me ziam Miktam, a
garisi.
1 O God, ni nan apangkuvigh nan akuragh.
Ki nin boroghira ikia bar deragha iti,
mati tuarir nguziba uan ame-
bamin avizibar apengan
modoghav ikia deraghavira iti.
Ki kamaghira deravira iki mangiti,
bizir na gasighasighamin kaba mangi
givagham.

2 Godin Bar Pin Itim, a God,
ki uabin akurvaghasa an dei.
Bizir ki oteveziba,
a bar ada isa na ganidi.

3 God uan Nguibamin iti, ezi ki a ko migeir
migirigiaba,
a da baregh nan akuragh ua na iniam.
A gumazir na gasighasighamba
abinigh egh ua na iniam.
(Ighiam gamua an suiam
atugha avughsegha ua
ighiam gami.)
God bar nan apangkuvigha mikemezi
moghira,
a zurara uan akamin gin ghua biz-
ibagh ami.

4 Nan apaniba bar na okarizi ki men torimin
akui.
Me laionbar min gumazibar amasa
men atariba baribar min bar ghumi.
Ezi men mizeba sabar ghumtizir
pumuning itimin min bar ghumi.
5 O God, ni overiamin uan gavgavim ak-
aghti,
nguazimin gumazamiziba ganigh fogh
suam,
nin gavgavim bar ekevegha me
gafiragha pin iti.

6 Nan apaniba nan suighasa na bagha ivem
agura.
Mati gumazim asizir atiamin suighasa
azuazim agura.
Ki magiramin mozim, me tuavir ki zuimin
an okorezi osimtizir ekiam nan iti.
Ezi puvati, me atamakuigha uari torir
kam giraghue.
(Ighiam gamua an suiam
atugha avughsegha ua
ighiam gami.)

7 O God, ki uan navir averiamin nighnizir
gavgavimra nin ikia,
egha nighnizir igharaziba ua nan pu-
vati.
Ki gitabav sogh
nin ziam famin ighiabar amuasa.
8 Ki daguim ategh dikavigh uan gita ko
kulele misogham.
Eghti dar ararer aghuim otivti aruem
bigh anangam.

9 O Ekiam, ki Kantrin Igharazibar Gumaza-
mizibar tongin ni minamam.
Gumazamiziba bar moghira oraghti,
ki nin ziam fi ighiam bangam.
10 Ki fo, ni en apangkuvir arazim, a bar
ekefe,
egha overiamin abababanimin tu.
Ni zurara amir arazir aghuir kaba
e da meng mangiti,

56:9: Onger Akaba 56:4; Rom 8:31 **56:11:** Onger Akaba 56:4 **57:1:** 1 Samuel 22:1; 24:3; Onger Akaba 56:1; 63:7 **57:2:** Onger Akaba 38:8 **57:4:** Onger Akaba 55:21; 64:3; Aghuzir Akaba 30:14 **57:7:** Onger Akaba 108:1 **57:10:** Onger Akaba 36:5; 103:11; 108:4

da mangi overiamin ghuariabar suiragham.

11 O God, ni overiamin uan gavgavim akagh.
Eghti nguazimin gumazamiziba ganigh fogh suam,
nin gavgavim bar ekevegha me gafiragha pin iti.

58

God gumazir kurabagh asighasighasa

Devit ighiar kam osiri.
Gumazir ighiabar faragha zuim a gumazamizibav kimti, me tiarir kamin gin mangi ighiar kam bangam, "Gumazitam gasighasighan marki."
Onger akar kabar mam, me ziam Miktam, a garisi.

1 Ia gumazir dapaniba, ia kotiabar deragha biziba baragha dav gei, o?
Ia gumazamizibar migirigiaba deragha da baragha da tuisisi, o puvati?
Ti puvati.
2 Ian nighniziba arazir kurabara damuasa dikafi.
Ia nguazimin gumazamizibagh asighasighasaviram ami.

3 Gumazir arazir kurabagh amiba, me mangamin tuavim ataki.
Men amebaba me batezir dughiamin ikegha iza datirikin, me ifaravira iti.
4 Men migirigiaba mati, kuruzimin aven itir imezir kuram dagh izifa.
Egha me kuruzimin min,
uan kuarir toribav konegha biziba barazir puvati.
5 Kuruziba oraghti, gumazim marvim giviti, kuruzir kaba dikavigh ighiam.
Gumazir kurar kaba, me kuruzir mariviba barazir puvatizibar min ami.
Marvibagh ivir fofozir gumazim marvim giviti,
kuruzim oreghan kogham.

6 O God, ni arazir kurabagh amir gumazir kabagh asighasikigh.
Ikiavira Itir God, me laionin misozibar min ikia puvira misosi.
Ni men ataribav sogh, bar da apirarigh da asigh.
7 Ni me damighti, me dipam nguazimin aven uaghiri moghin mangi pura puvatigh.
Ni me dikabinti, me gumazim grazim dikabiri a uaghira midii moghin me misingigh.
8 Ni me damuti, me demdembar min arimighiregh puvatigh.
Ni me damighti, me borim amebamin navir averiamrama aremezi moghin iki.
Egh amebam gin a bateghti an aruemin ganighan kogham.

9 Gumazim temer muziarim voroghirama anetuzi moghin, God bar zuamira me gasighasigham.
Me angamira ikiavira itima, God men aningaghegha bar moghira me agifa.
10 God, gumazamizir arazir kurabagh amibagh asighasigham.
Eghti gumazamizir aghuiba arazir kamin ganigh bar akuegh,
gumazir kurabar ghuzibar uan dagariba ruam.
11 Gumazir igharaziba uaghan ganigh fogh suam,
"Bar guizbangira, gumazir aghuiba me ivezir aghuim isi.
Bar guizbangira, God ikia
kotin aven nguazimin itir gumazamizibar araziba tuisisi."

59

Gumazim apaniba a gasighasighan koghasa, God ko migei

Devit ighiar kam osiri. Atrivim Sol, Devit misueghti an aremeghasa, gumazir maba amangizi me an dipenimin zui. Ezi dughiar kamin, Devit ighiar kam osiri.
Gumazir ighiabar faragha zuim a gumazamizibav kimti, me tiarir kamin gin mangi ighiar kam bangam, "Gumazitam gasighasighan marki."
Onger akar kabar mam, me ziam Miktam, a garisi.

1 O nan God, ni nan apanibar dafaribar ua na inigh.
Egh deragh nan ganti, me na gasighasighan kogham.
2 Ni gumazir arazir kurabagh amibar dafarimin ua na inigh.
Ni gumazir na gasighasigh na misueghti ki aremeghamibar dafaribar ua na inigh.

3 Ni gan, gumazir kurar misoziba na misueghti ki aremeghasa,
uari akuvagha zuamira ghua uan danganibar mueghav ikia na bagha gari.
O Ikiavira Itir God, ki arazir kuratam gamizir puvati.
4 Guizbangira, ki osimtiziba puvati.
Ezi me na misoghasa ivemara ghua uan danganibar ikia, na bagha gara iti.
Ni uan danganim ategh dikavigh izi nan gan nan akuragh.

58:8: Jop 3:16 **58:11:** Onger Akaba 67:4; 92:7 **59:1:** 1 Samuel 19:11

5 O Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, ni
Israelian God.
Ni dikavigh zuamira izi ivezir kuram isi
Kantrin Igharazibar Gumazamizibar
aning.
Gumazir uan namakaba isa apani-
bar dafaribagh ariziba,
ni men apangkuvan marki, ni
bar me gasighasikigh.
(Ighiam gamua an suiam
atugha avughsegha ua
ighiam gami.)

6 Me dimagaribar ua nguibar ekiamin
izegha,
afiabar min aroava nguibamin azenan
arui.
7 Ni men akar otuariba baragh,
men migirigiaba mati midorozir
sabamin min bar ghumi.
Me ghaze, "Tina e baregham."
8 O Ikiavira Itir God, ni dibovir akabar gu-
mazir kurar kabav kimiva,
Kantrin Igharazibar Gumazamiziba
bar men ingarvaki.

9 O God, nirara ni gavgavim na ganiga der-
agha nan gari.
Nirara ni nan danganir mogomem.
Kamaghin, Ki ni baghavira gara iti.
10 Nan God apangkuvim nan iti, a izi nan
akuragham.
A nan apaniba abinamin dughiam, a
nan amamangatighti,
ki iki men ganti, a me
gasighasigham.

11 O God, ni me misueghti me arimighiran
marki.
Ki kamaghin aghua, nan gu-
mazamiziba bizir ni amir kam
bakinighnigham.
Ni uan gavgavimin me abinigh egh pura
tintinibar me aghamsikigh.
Ekiam, ni en oramin min itima, e nin
aven modi.
12 Me zurara arazir kurabar amusi mikim
uari fiti,
ni azuazim asizimin suirazi moghin
men suiragh.
Me nin ziam akar kurabar a migia
egha zurara ifari.
13 Kamaghin amizi, ni uan aningagharim
men akagh me misueghti me
arimighiregh.
Ni men tav ateghti a ikian marki, ni bar
me kuavaremegh.
Ni kamaghin damighti, nguazimin gumaza-
miziba bar fogham,
ni Jekopin ovavibar God.
Ni uaghan nguazimin gumazamiz-
iba bar men atrivim.
(Ighiam gamua an suiam
atugha avughsegha ua
ighiam gami.)

14 Me dimagaribar ua nguibar ekiamin
izegha,
afiabar min aroava nguibamin azenan
arui.
15 Me afiabar min, damisi dagheba buri
daru, egh damegh izivaghan kogh,
me puvira dapuriva arangam.

16 Osimtizir bar aviriba faragha na bativizi,
ni nan divazimin min iti.
Ki nin aven modogha itima ni bar der-
agha nan gari.
Kamaghin, ki mizarazibar vaghvagh nin
gavgavim ko apangkuvir arazim
ginighnigh,
ighiabar amu nin ziar ekiam fam.

17 O God, nirara ni gavgavim na ganiga der-
agha nan gari.
Nirara ni nan danganir mogomemin
min ikia,
egha bar nan apangkufi.
Bizir kaba bagha,
ki ighiam bangi nin ziam fasa.

60

Gumazim uabin akuragh uabi iniasa, God ko migei

Devit ighiar kam osiri.
Gumazir ighiabar faragha zuim a gumaza-
mizibav kimti, me tiarir kamin gin mangi
ighiar kam bangam, "Akar Dikirizir Gav-
gavimin akimarir aghuim."
Ighiar kam kamagh en sure gami. Bar
fomira Devit Sirian gumaziba ko misosi,
kar Mesopotemian nguazim ko Soban
kantrin adarasi. Ezi Joap uamategha
izegha Idomin kantrin ghua Danganir Zarir
Amangsizir Avirim Itimin ikia, me misogha
men 12,000pla gumazibav soghezi me
ariaghire. Dughiar kam Devit ighiar kam
osiri.
Onger akar kabar mam, me ziam Miktam, a
garisi.
1 O God, ni akirim ragha e gasaragha uam en
garir puvatizi,
en apaniba e misogha e abira.
Ni adarim en ikia kamaghin ami,
ni datirighin uamategh izi en akuragh.
2 Ni Israelin nguazim gamizi mikimkizim a
batozi a tongira bigha torir bar ekiam
iti.
Ni a gamizi a bigha akuar pumuning iti.

59:9: Onger Akaba 9:9 **59:16:** 2 Samuel 22:3; Onger Akaba 46:1; 88:13 **59:17:** Onger Akaba 59:9-10 **60:1:** 2 Samuel 8:13; 1 Eghaghaniba 18:12

Kamaghin, ni uam an akuamning
inigh aning dukuaghti a ua gavgafigh.
3 E nin gumazamiziba, ni osimtizir aviriba e ganingi,
mati ni wainin onganim e ganidima, e anepava ongani.

4 Ni nir avizitam fegh ghuavanaboghti,
nin atiatia nin apengan iti darazi an ganigh fogham.
Eghti men apaniba men agintighti,
me ari izi nin nir avizim batogh an apengan deragh ikiam.
(Ighiam gamua an suiam
atugha avughsegha ua
ighiam gami.)

5 Ni bar ifongezir darazi bar deravira ikiasa,
ni uan agharir guvir gavgavimin en suiragh en akuragh.
Ni en azangsizim baragh!
6 God uan Dipenimra ikia ghaze,
"Ki apaniba ko misogha me abiragha gifa.
Ki datirighin Sekemin nguibamin nguazim ko Sukotin danganir zarim abigh,
egh uan gumazamizibar aningam.
7 Guizbangira, Gileatin nguazim ko Manasen nguazim, aning nana.
Ezi Efraimin nguazim a nan midorozir dapanir asuamin min iti.
Ezi Judan nguazim mati nan atrivir fidizim.
8 Moapin kantri, a nan itarir dipar ki ruemin min iti.
Idomin kantri, a nan danganir ki uan dagarir asuaba arizimin min iti.
Ezi Filistiaba, ki midorozimin me abiragha bar akuegha pamten dei."

9 O God, tinara na inigh gavgavim itir nguibar kamin aven mangam?
Tina nan faragh mangiti, ki Idomin kantrin ekiamin aven mangam?
10 O God, ni akirim ragha e gasaras ti?
Ni ti en midorozir gumazibar akurvaghan aghua?
11 O God, gumazibar gavgavibar akurvazim a pura bizim.
Kamaghin amizi, ni en akuraghti e uan apaniba ko misogham.
12 E fo, Godin akurvazimra, e uan apanibav sogh me abinigham.
A uabi en apanibav sogh me agivagham.

61

Gumazim deragh uabin ganasa God ko migei

Devit ighiar kam osiri.
Gumazir onger akabar faragha zuim, kar an onger akam. Gumazir kam, gumazir gitabav sozibav kimti me ighiam bangam.
1 O God, ni kuarim atigh nan dimdiam baragh,
ki ni ko migeir migirigiaba ni deragh da baragh.

2 Ki uan nguibamin saghon iti, ezi nan navim bar oseme.
Ni nan akurvaghasa ki nin dei.
Ni na inigh mangi dagiar gavgavimin aven na modoghti,
nan apaniba na gasighasighan kogham.
3 Nirara ni nan divazir bar gavgavimin iti, ezi ki an modima,
nan apaniba na abinamin tuaviba puvati.
Nirara dipenir ruarir gavgavimin min
bar deragha nan gara na geghufi.

4 Nan ifongiam kamakin, ki zurara nin dipenimin iki mamaghira iki mangi ovegham.
Ki, tuarir nguziba uan amebamin avizimin apengan ikia deragha iti moghin,
ki nin apengan bar deravira ikiasa.
(Ighiam gamua an suiam
atugha avughsegha ua
ighiam gami.)
5 God, ki ni ko akam akirigha mikemezir biziba ni da baregha gifa.
Gumazamizir nin atiatia nin ziam feba,
ni bizir aghuiba me ganidi.
Arazir kamra ni uaghan bizir aghuiba na ganidi.

6 Ni atrivim ateghti, an azenir aviribar angamira ikivira iki.
Ni aneteghti, a dughiar ruarimin nguazimin ikegh.
7 O God, ni aneteghti a nin damazimin dughiar ruarimin atrivimin iki.
Ni bar a gifongegha mikemezi moghira deragha bizibagh amua,
uan nighnizim gighavkirir puvati,
kamaghira ni bar deragh a geghuv an gan.

8 Ni kamaghin damuti, ki dughiabar zurara akar faragha ni ko dikirizibar gin mangi,
zurara ighiaba bangi nin ziar ekiam fam.

60:4: Aisaia 5:26; 11:10-12 **60:11:** Onger Akaba 118:8; 146:3 **61:2:** Onger Akaba 18:2; 42:6; 77:3; 94:22 **61:3:** Aghuzir Akaba 18:10 **61:4:** Onger Akaba 17:8; 27:4; 91:4 **61:8:** Onger Akaba 56:12

62

God uabira deragha en gara e geghufi
Devit igiar kam osiri.
An onger akar kabar faragha zuir gumazim
Jedutun ginighnigha, onger akar kam osiri.
1 Godra, ki nighnizir gavgavim an ikia a
baghavira mizua iti.
Anarira, a nan akurvazima ki angamira
ikiavira iti.
2 Godra, a nan dagiamra, ezi ki an aven
modima, a nan akurvasi.
A nan divazir gavgavimin min iti, ezi ki
akongan kogham.

3 Ia dughiaba manmaghin, na gasighasighasa
na bagha izi?
Ia ghaze, ki divazir ghurimin min irigh
bar dipirighiregh bar givagham.
4 Ki ziar ekiam iti, eghti ia na abiragh nan
ziar ekiar kam gasighasighasa.
Ia ifavarir arazim bar a gifonge.
Ia uan akabar God deragh na damuasa ia a
migei,
ezi ian navir averiaba ghaze,
"God a gasighasikigh."
(Ighiam gamua an suiam
atugha avughsegha ua
ighiam gami.)

5 Ki nighnizir gavgavim Godra ikia a
baghavira iti.
Anarira deragha nan garima, ki
angamira ikiavira iti.
6 Godra, a nan dagiam, ezi ki an aven mod-
ima, a nan akurvasi.
A nan divazir gavgavimin min iti, ezi ki
akongan kogham.
7 God uabira nan akurvagha ziar ekiam na
ganidi.
A nan dagiamin min itima, ki an aven
modi.
8 Nan adarasi, ia zurara nighnizir gavgavim
Godin iki.
Egh osimtizir ia itiba ko nighnizir ia
itiba, ia bar da isi a daning.
E ia a bagh mangi an aven mon-
gegh deraghvira ikiam.
(Ighiam gamua an suiam
atugha avughsegha ua
ighiam gami.)

9 Gumazir kiniba mati, aminim pura
akamin otiva zui.
Gumazir ziaba itiba, me uaghan pura
biziba.
E men osimtiziba tuisigh fogham, me
guizbangirama osemes ti.
Men osimtiziba akamin otivir aminim
ko magh ghue.
10 Ia midorozir arazim ko okimakiar arazim
kamaghin aning ginighnighan marki,
"Aning dera, aning e damighti e dagiar
aviriba ikiam."
Ian dagiaba ko ian biziba bar
avirasemeghti, ia kamaghin mikiman
marki,
"Bizir kaba darara en gavgaviba."

11 Nan orarazim, God dughiar aviribar kam-
aghin migei,
"Ki God, ki gavgavir ekiam iti.
12 Ki zurara gumazamizibar apangkufi.
Ekiam, ni gumazamiziba amir in-
gangariba baghvira ivezim isi me
daningam."

63

Gumazim God ko ikiasa a ko migei
Devit ghua Judan Distrighin aven itir
gumazamiziba puvatizir danganimin ikia,
ighiar kam osiri.
1 O God, ni nan God, ki nin ganasa
ni baghavira mizua iti.
Ki mati, dipaba puvatizir danganimin ikia
dipam bagha ariaghiri moghin,
nan duam ni ko ikiasa ifongezi,
ki bar uabi isa ni ganingi.

2 Ki nin Dipenimin aven nin ganasa ifonge,
ni uan gavgavim ko ziar ekiam nan ak-
aghasa ki ifonge.
3 Nguazir kamin ikirimirim a dera,
ezi nin apangkuvir arazim a gafiragha
bar moghira dera.
Kamaghin, ki nin ziam fe.
4 Ki angamira ikivira iki,
ni minabiva nin ziam fivira ikiam.
Ki uan dafariba fegh ghuanabogh
ni ko mikimam.
5 Nan duam bar deraghavira ikia mati,
gumazim dagher aghuiba amegha bar
ikiri.
Kamaghin, ki bar akuegha nin
ziam fa ighiabagh ami.

6-7 Ni dughiabar zurara nan akurvasi.
Ezi ki dimagaribar uan misiam girighav
ikia nirara nighnisi.
Ki tuarir nguzim uan amebamin avizimin
apengan iti moghin,
ki bar nin boroghin ikia,
bar akuegha ighiabagh ami.

62:1: Onger Akaba 37:39; 59:9 **62:2:** Onger Akaba 62:6; 89:26 **62:5:** Onger Akaba 62:1 **62:7:** Onger Akaba 46:1; 85:9 **62:8:** 1 Samuel 1:15; Onger Akaba 52:8; Aisaia 26:4 **62:10:** Aisaia 61:8; Esekiel 22:29; Luk 12:15; 1 Timoti 6:10 **62:12:** Jop 34:11; Onger Akaba 103:8; Jeremaia 17:10; Matyu 16:27; Rom 2:6; 1 Korin 3:8; Akar Mogomem 2:23 **63:1:** 1 Samuel 23:14; Onger Akaba 42:2; 84:2; 143:6 **63:6-7:** Onger Akaba 42:8; 61:4; 119:55; 149:5 **63:8:** Aisaia 26:9

8 Nan duam ni ko poroghav iti,
ezi nin agharim deragha na avara.

9 Gumazir na misueghti ki aremeghasava amiba,
me Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibamin mangam.
10 Me midorozim damu an aven oveghti,
afiar atiaba men mikarzibar amam.

11 Eghti Atrivim God bagh bar akuegham.
Gumazir Godin ziam dibora a koma akam akiriziba, me an gin mangi bar akuegham.
Gumazir ifariba, God men akabar kumighti me mikiman kogham.

64

Gumazim God a geghuv deragh an ganasa, an a ko migei
Devit onger akar kam osiri.
Kar gumazir onger akabar faragha zuimin ighiam.
1 O God, gumazir kuraba na gasighasighasava ami,
ezi ki osimtizir bar ekiamin aven iti.
Ni nan migirigiam barakigh,
eghti me na misueghti ki ovengan kogham.
2 Gumazir kuraba modogha uari akuvagha na misogh na gasighasighasa akabav sosi.
Kamaghin, ni deragh na geghuv na modoghti me na gasighasighan kogham.

3 Me migeir migirigiaba bar ghumigha midorozir sabamin min nan mikarzim aghori.
Men akar kuraba nan akuighav iti,
mati gumazim igharazitav gasasava barir pim ana akuighav iti.
4 Me atiatir puvatigha mongeghav ikia,
akaba gumazir aghuibagh asa me migei.
Kamaghin me bar zuamirama asi.

5 Me gumaziba bagh azuazim aguaraghti a men suighasa me uariv gei.
Me arazir kurar kam damuasa nimira uarira uariv gia, gavgavim uari ganiga ghaze,
"Tina e gifogham?"
6 Me arazir kurabar amuasa akam misuegha givagha ghaze,
"E arazir kuram damuasa nighnizir aghuir mam batogha gifa.
E damuasa amir bizir kam, gumazitam bar a gifozir puvati."
Guizbangira, e gumazibar nighniziba ko navir averiabagh fozir puvati, da bar modo.

7 Me kamaghin damuti God uan barimin me gaseghti,
me zuamira duar ekiam inigham.
8 Me gumazir igharazibagh asighasighasa migei,
kamaghin God meraram asighasigham.
Eghti gumaziba men gan beniba aku
men ingariva akam.

9 Gumazamiziba bar Godin atiatingam.
Egh God amizir bizir kam mikim zurara a ginighnigham.
10 Gumazamizir arazir aghuibagh amiba,
me Ikiavira Itir God bagh bar akongegh a bagh mangi bizir kurar kamin modogham.
Gumazamizir navir aghuiba itiba,
Ikiavira Itir Godin ziam fam.

65

Godin gumazamiziba bar akuegha a minabi
Devit onger akar kam osiri.
A gumazir onger akabar faragha zuim ginighnigha onger akar kam osiri.
1 O God, e Saionin nguibamin mangi nin ziam fam.
Egh fomira ni ko akam akirizir bizir kabar amighti,
da guizbangirama otivigham.
2 Ni guizbangira en migirigiaba barasi.
Kamaghin, e gumazamiziba bar moghira ni bagh mangam.
3 E uan arazir kuraba bagh ni bagh mangam.
En arazir kurabar osimtiziba e abirima e bar iraghue,
ezi nirara en arazir kuraba gin amadi.
4 Gumazamizir ni uan Dipenimin ikiasa misevegha inigha ghueziba, me bar akongegh.
Nin Dipenir kam, bizir bar aghuir aviriba an iti.
Kamaghin, e nin Dipenimin gumazamiziba uari akuvi naghin iki,
navir amirizim ikiam.

5 O God, ni en akurvasi.
Ni en azangsiziba baragha ingangarir bar ekiar aghuibagh ami.

63:11: Godin Araziba 6:13; Aisaia 45:23 **64:5:** Onger Akaba 10:11; 59:7; Aghuzir Akaba 1:11 **64:10:** Onger Akaba 32:11; 58:10; 68:3 **65:4:** Onger Akaba 33:12; 36:8; 84:4

Gumazamizir nguazir kamin saghuiamin
itiba, me nighnizir gavgavim nin iti.
Men marazi uaghan ongarir bar
ekiamin vongin saghon ikia,
nighnizir gavgavim nin iti.
6 Ni uan gavgavimin mighsiabagh amizi,
da otivigha uan danganibara iti.
Nin gavgavir kam bar moghiram
ekefe.
7 Ongarim dikavima, nirarama a migeima,
an aghumra irighav ikia dipiraghirir
puvati.
Ni gumazamizibar midorozibagh
ami da gefi.
8 Gumazamiziba bizir kabar gara bar nin
atiatingi.
Me aruem anaga uaghiri naghin bizir ni
amir kabar gara,
ni bagha bar akongegha, pamten
diava arai.

9 Ni nguazim damuti a deravira ikiasa, ni
amozim amadima a izi.
Ni nguazim gamima a deravira itima,
dagheba a gisin deraghaviram aghui.
God, nin Fanem dipaba bar a gizivazi,
a ivemara ghua danganibar ghuaghira
datir puvati.
Arazir kamin, dagher aviriba
nguazir kamin otifi.
10 Ni amozir aviriba amadima, da azeni-
bagh izi,
ezi dipam nguazimin aven ghuaghiri.
Dipam nguazim gami an
amiraghirizi dagheba der-
aghaviram aghui.
11 Ni danganir manamin iti, dagher
aghuiba danganir kamin iki bar
avirasemegham.
Ni bar en deragha daghebagh amima,
da otiva bar aviraseme.
12 Danganir dadaba itiba, bulmakauba ko
sipsipba dagh izefi.
Azenir aviriba mighsiabar ikiti,
mighsiaba bar akongegh.
13 Danganir dadaba itiba, sipsipin bar
aviriba iti.
Danganir zarir mighsiabar tongin itiba,
witba bar dagh izifa.
Bizir kaba bar moghira gumazir
God bagha bar akuegha an ziam
febar min damuam.

66

Me God minabiva an ziam fasa onger akabagh ami

Gumazir mam, gumazir onger akabar
faragha zuim ginighnigha ighiar kam osiri.

1 Ia nguazimin itir gumazamiziba bar,
God bagh pamtem dimiva bar
akongegh an ziam fi.
2 E ighiaba bangi an ziar ekiamin gun
mikim,
an ziar ekiam fiti, a bar pin iki.
3 E Godin mikim suam,
“Bizir ni amiba da bar dera.
Nin gavgavim bar moghiram ekefe,
ezi nin apaniba bar atiatigha, nin
damazimin uan teviba apiri.”
4 Nguazimin gumazamiziba bar nin ziam
fava,
ighiabagh amua ziar ekiam ni ganidi.
(Ighiam gamua an suiam
atugha avughsegha ua
ighiam gami.)

5 Ia izi God amizir bizibar ganigh.
A gumazamizibar tongin bizir bar eki-
abagh ami.
6 An ongarim gamizi a dakezi, nguazir
midiarim otozi,
en ovaviba puram a gisin arua dipam
abigha ize.
Me iza vongin otivigha, bizir an
amizir kam bagha bar akonge.
7 A gavgavir bar ekiam ikia, atrivimin ikia
mamaghira iti.
A kantribar gumazamiziba amir ingan-
gariba, a bar deragha dar gari.
Gumazir akaba batoziba uari fan
marki.
(Ighiam gamua an suiam
atugha avughsegha ua
ighiam gami.)

8 Ia bar moghira izi, e uan Godin ziam fam.
E an ziam fiti gumazamiziba bar e
baragham.
9 A bar deragha e geghuva en garima
e angamira ikiavira itima,
arazir kuram e abirazir puvati.
10 Gumazim avimin silva tuagha an kuraba
isa da makuri da bar zuezi moghin,
e osimtiziba ateri, God en gara e tuisigh
foghasa, e gavgavis o puvati.
Egha tuavir kamin an e gamizi, e
zue.
11 Ni osimtizir ekiaba e gariki,
mati ni e bagha azuaziba guizi e dar
aven ghue.
12 Ni en apanibar amamangatizi, me e
dikabiragha bar e righiriki.
E mati avim ko dipam e avarazi, e an-
ingin tongin arui.
Ezi ni datirighin e inigha danganir
aghuimin ize.

65:9: Onger Akaba 46:4; 72:6; 104:13; 104:24; 147:8; 147:14 **66:1:** Onger Akaba 100:1 **66:4:** Onger Akaba 67:3; 96:1-2; 117:1 **66:5:** Onger Akaba 46:8 **66:6:** Ua Me Ini 14:21; Josua 3:14-17 **66:9:** Onger Akaba 121:3 **66:10:** Onger Akaba 17:3; Aisaia 48:10; Sekaraia 13:9; 1 Pita 1:6-7

13-14 Osimtizim faragha na batozi, ki ni koma
akam akira ghaze,
ki asizir avimin tue bar isia mighirizim
isi, ofan min ni daningam.
Ki datirighin akar dikirizir kamin gin mangi,
nin Dipenimin mangi ofan kam
damuam.
15 Ki asizir mikarziba sara itiba inigh izi,
ofan min da isi ni daningiva,
da tueghti da bar isi mighiram.
Ki sipsipin apuriba tueghti, ofan kamin
mughuriar aghuim nin mangam.
Ki bulmakaun apuriba ko memeba
inigh izi ni bagh ofa damuam.
(Ighiam gamua an suiam
atugha avughsegha ua
ighiam gami.)

16 Ia gumazamizir Godin atiatia an apengan
itiba, ia izi nan akam baragh.
God nan akurvaghasava amizir biziba,
ki dar gun ia mikimam.
17 Ki faragha uabin akurvaghasa an dia,
egha uaghan an ziam fasa onger ak-
abagh ami.
18 Ki ti arazir kuram uan navir averiamin a
gifongezi,
Ekiam nan azangsizim bareghan
koghai.
19 Puvati. A na baregha gifa.
A guizbangira, ki a ko migeir
migirigiaba ana da baregha gifa.
20 God nan azangsizim batoghezir puvati.
Egha uan apangkuvir arazim na dam a
inizir puvati.
Kamaghin amizi, ki an ziam fam.

67

Me dagher igiaba inigha, da bagha God minabi

Gumazir onger akabar faragha zuim, kar an onger akam. Gumazir kam, gumazir gitabav sozibav kemezi me ighiam gami.

1 God, e kamaghin nin azai, ni deraghvira e
damuva en apangkuv.
Mati nin angazangarim e gisirazi
moghin,
ni ragh en gan en akurvagh.
(Ighiam gamua an suiam
atugha avughsegha ua
ighiam gami.)
2 Eghti nguazimin gumazamiziba ganigh
nin arazibagh fogham.
Me kamaghin fogham, ni gavgavir bar
ekiam ikia men akurvasi.

3 O God, nan ifongiam, gumazamiziba bar ni
gifuegh nin ziam fi.
Guizbangira, me nin ziar ekiam
pirafam.
4 Ni guizbangira gumazamizibar araziba
tuisigha, tuavir aghuim men akazi,
me nin ifongiamin girara zui.
Kamaghin amizi, gumazamizibar nav-
iba bar akueghiva,
ighiaba bangi nin ziam fam.
(Ighiam gamua an suiam
atugha avughsegha ua
ighiam gami.)

5 O God, nan ifongiam, gumazamiziba bar ni
gifuegh nin ziam fi.
Guizbangira, me nin ziar ekiam
pirafam.
6 God, ni en God,
ni bar deragha e gami.
Ezi dagher aghuir aviriba en
nguazibar otifi.
7 Bar guizbangira, God deragha e gami.
Nguazimin gumazamiziba bar an atiat-
ing an apengan iki.

68

God Israelian akurazi me bar akonge

Devit onger akar kam osiri.
Gumazir onger akar kabar faragha zuim, gumazibav geima me Godin ziam fa ighiam bange.

1 Gumazamizir Godin apanim gamiba,
a zuamira dikavigh izi tintinimin me
batuegham.
Gumazamizir Godin apanimin itiba,
me a gitagh aregham.
2 Aminim migharim givai a ghua puvatizi
moghin,
God uan apaniba batuegham.
Kandel isia an dipam suaghiri moghin,
gumazamizir kuraba Godin damazimin
ikuvigham.
3 Gumazamizir aghuiba, Godin damazimin
naviba deragh bar akuegh iki mam-
aghira ikiam.

4 God ghuariabagh aperagha overiamin zui.
Ia an tuavim akir.
An ziam kara, Ikiavira Itir God.
E an damazimin bar akuegh,
ighiaba bangi ziar ekiam a daningam.

5 God uan Nguibamin ikia, borir amebogh-
feziaba ariaghireziba deragha men
gara,
paba ariaghirezir amiziba deragha
men gari.
6 Gumazamizir uarira itiba, a men adarazi
isa me ko me akufi.

66:18: Aisaia 1:15; Jon 9:31; Jems 4:3 **66:19:** Onger Akaba 116:1-2 **67:1:** Diboboniba 6:25; Onger Akaba 31:16; 119:135 **67:4:** Onger Akaba 96:10; 96:13; 98:9 **67:6:** Ofa Gami 26:4; Onger Akaba 85:12 **68:5:** Onger Akaba 10:14; 10:18; 146:9 **68:6:** Onger Akaba 107:34; Aposel 12:6

Ezi me uari ko ikia deragha iti.
A kalabusin itir gumazamiziba inigha azenan izegha,
me gamizi me deragha iti.
Ezi gumazamizir akaba batoziba,
a me gamizi me nguazir dipaba puvatizibar iti.

7 O God, ni fomira uan gumazamiziba men faragha ghua,
me inigha iza gumazamiziba puvatizir danganim garui.
(Ighiam gamua an suiam
atugha avughsegha ua
ighiam gami.)
8 Bar guizbangira, Israelian God, ni izegha gifa.
Ni izegha givazi, Sainain Mighsiam mikimkizim a gunabavira iti.
Mikimkizim otozi amozir dafam ariki.
9 O God, ni amozir dafam amadazi, a
nguazir kurar kam giza a gamizi a ua dera.
10 Nin gumazamiziba nguazir kamin nguibabar ingari.
Ni bar dera, egha ni dagheba isa
onganarazibagh amir gumazamizibagh anidi.

11 Ekiam uan akam isa amizir aviribagh aningizi,
me a inigha ghua an gun migei.
12 Akar me kurir kam kamaghin migia ghaze,
"Atriviba uan midorozir gumaziba ko, me bar moghira aregha gifa."
Ezi amizir nguibamin itibara,
gumaziba misogha inizir biziba uarigh anidi.
13 Men marazi sipsipba ko ikia atiatigha pura aghumra iti.
Amizir kaba uaghan silva ko gol uarir kurkegha,
kuarazir ozamin min ganganiba bar dera.
Ozamin avizimning silvan min taghtasi, ezi an namnam golin min taghtasi.
14 Atrivir maba Salmonin Mighsiamin iti.
Ezi Godin Gavgaviba Bar Itim men agirazi, me tintinimin are.
Egha aisin amozim gamizi, a mighsiar kam gizi.

15 O Basanin Mighsiar ekiam,
ni ruarir akirir aviriba iti.
16 Ni mighsiar ekiar ruarir akirir aviriba itim,
God ua baghavira mighsiar igharazim ginabagh a gisin dapiasa.
Ezi ni manmaghsua, Godin mighsiar igharazimin gara nin navim oseme?
Guizbangira, Ikiavira Itir God, mighsiar kamin daperagh iki mamaghira ikiam.
17 Ekiam Sainain Mighsiam ategha iza uan Dipenimin iti.
An midorozir gumazir bar aviriba, karisin gavgavir bar aviribagh apiagha a ko izi.
18 God mighsiar kamin ikiasa
bar pin ghuavanaga,
kalabuziar gumazir avirim inizi, me a ko ghue.
Gumazir an akam batoziba, a men bizir bar aghuiba, me dam a da ini.
Kamaghin amizi, O Ikiavira Itir Godin Gavgavim, ni kagh ikiam.

19 E Ekiamin ziam fam.
A dughiabar vaghvagha en akurvagha en osimtiziba ateri.
God uabi en Akurvazir Gumazim.
(Ighiam gamua an suiam
atugha avughsegha ua
ighiam gami.)
20 En God, a uabi God, an en akurvasi.
Ikiavira Itir God, an en Ekiam, an en akurvazima, e ariaghiri puvati.

21 Bar guizbangira, God uan apanibar dapaniba abighirarigham.
Gumazamizir kaba, me zurarama arazir kurabagh ami.
22 Ekiam kamaghin migia ghaze, "Ki Basanin ian apaniba inigh uamategh izam.
Me ongarir konimin bar vin mar ikiam, pura bizim,
ki ua me inigh azenan izegham.
23 Ia uan apaniba bar me agivagh, men ghuziba uan dagariba ruegh.
Eghti ian afiaba, men ghuzibar ami mangi uan ifongiaba agivagham."

24 O God, ni nan Atrivim.
Gumazamiziba bar nin gari ni apanim ko misogha anebiragha, bar akuegha izi.
Me bar moghira nin gari,
ni ghua uan Dipenimin aven ghu.
25 Gumaziba onger akam gamua faragha zui.
Ezi guivir igiaba tongira ikia tambarinbav sosi.
Gumazir gitabav soziba abuan iti.
26 Me kamaghin onge,
"E Godin gumazamiziba,

68:8: Ua Me Ini 19:18 **68:10:** Godin Araziba 26:5; 26:9 **68:18:** Efesus 4:8 **68:19:** Onger Akaba 55:22; 65:5; Aisaia 46:4 **68:20:** Onger Akaba 49:15; 56:13

e uari akuvagha gifa, e Godin ziam fam.
E Israelia, e Godin adarasi,
e Ikiavira Itir Godin ziam fam.”
27 Benjaminin ikizir muziarim men faragha zui.
Men girara, Judan anabamin gumazir dapaniba uan adarazi ko zui.
Ezi men girara, Sebulun anabam ko Naptalin anabamin gumazir dapaniba me zui.

28 O God, ni uan gavgavim en akagh.
Gavgavir ni faragha en akazi kamra, ni datirighin en akagh.
29 Atriviba bizir aghuiba inigha iza, nin Dipenir Jerusalemin itimin
ni ganidi.
30 Ni Asizir atiar dakarabar itir kamin atari moghin, ni Isipin atar.*
Ni bulmakaun apuriba uan nguziba ko men atari moghin,
ni Kantrin Igharazibar Gumazamizibar atar.
Ni men atar mangiti, me ni bagh teviba apirigh uan silvaba ni daning.
Gumazir midoroziba foriba, ni bar men agintighti
me ari tintinibar mangegh.
31 Isipin atrivim uan ingangarir gumaziba amadaghti,
me Jerusalemin mangi nin akam baragham.
Eghti Itiopiaba ni ko mikimsi uan dafariba fam.

32 Ia Kantrin Igharazibar Gumazamiziba,
ia onger akabar amu
egh Godin ziam fi.
(Ighiam gamua an suiam atugha avughsegha ua ighiam gami.)
33 Overiar kam fomira iti, ezi God a gaperagha zui.
Ia orakigh. God bar pamtemin dei.
34 Ia gumazamiziba bar, Godin ziar ekiamin gun mikim.
A Israelian atrivim.
An gavgavir ekiam, e overiamin pin an ganam.
35 Israelian God uan Dipenimin iti, ezi e an atiatingam.
A gavgavir ekiam isa uan gumazamizibagh anidi.

E Godin ziam fam!

69

Gumazim uabin akurvaghasa Godin azangsisi
Devit ighiar kam osiri.
Gumazir onger akar kabar faragha zuim gumazibav gia ghaze,
“Me Akimarir Aghuibar tiarimin gin mangi, ighiar kam bangi.”
1 O God, nan akuragh.
Dipam na avaragha anaga nan firagharimin tu.
2 Ki beghneazim itir dipamin suegha uaghiri.
Ki tugh gavgavighamin nguazir gavgaviba puvati.
Ki dipar konimin arua zuima,
dipam bar na avaraghasava ami.
3 O God, ki nin dia ghua nan dimdiaba bar moghira givagha taghizi,
nan kuarim nan pirizi, nan gavgaviba gifa.
Ki uabin akurvaghasa fomira ni bagha gara ikia ghua,
nan damazimning na gami.
4 Gumazir bar avirim pura nan apanim gami.
Men dibobonim bar nan dapanir arizibagh afira.
Nan apaniba arazir kurabar na gami,
ezi bizir me na gamir kaba mingariba puvati.
Apanir kaba na gasighasighasa, akar ifavaribar na gami.
Ki men bizitam okemezir puvati,
me pura uan akaba na gasa ghaze,
ki bizitaba pura me daningam.

5 God, ni na gifo ki gumazir onganim.
Nan arazir kurabar osimtiziba nin damazimin mongezir puvati.

6 O Ekiam, ni Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, ni nan dimdiam baragh,
ni na baraghan koghti, nighnizir gavgavim nin iti darasi aghumsizim iniam.
O Israelian God, ni nan dimdiam baragh,
puvatighti, gumazamiziba nin ziam fe darazi dipova, akar kurabar me mikimam.
7 Ni bangin, gumazamiziba dibovir akabar na migeima
ki aghumsisi.
8 Nan aveghbuaba gumazir igharazimin gari moghin nan gari.
Ezi nan adarazi nguibar igharazibar gumazimin gari moghin nan gari.
9 Nan navir averiam bar nin Dipenim gifuegha a baghavira iti.

* **68:30:** Gumazir maba ghaze, “Asizir atiar dakarabar itir kam,” kar kantri Isipin akar isin zuim. **69:1:** Onger Akaba 69:2; 69:14-15; Jona 2:5 **69:2:** Onger Akaba 40:2 **69:9:** Jon 2:17; Rom 15:3

Egha ki pamtemin Dipenir kamin
ingara deragha an garima, a der-
aghavira iti.
Gumazamizir maba akar kurabar
ni migei, ezi men akaba nan izi.
10 Ki dagheba ataghiragha, arazir kamin ki
nin damazimin uabira uabi abiri.
Ezi gumazamiziba akar kurabar na
migei.
11 Ki azirakar korotiaba azui,
ezi gumazamiziba na dipovava akar
kurabar na migiavira iti.
12 Gumaziba tuavir akabar uari akuva ikia,
na geghara na migei.
Gumaziba wainin dipaba apava on-
ganigha, na dighora onger akabagh
ami.

13 O Ikiavira Itir God, ki uabi bizir kabagh
nighnizir puvati, ki ni ko mikimasa.
Ni dughiatamin uan ifongiam ko
apangkuvir ekiamin gin mangi nan
azangsizim ikaragh.
Ni na ko akam akirigha givagha an gin zui.
Kamaghin, ni guizbangira nan
akuragh.
14 Ni beghneazir kamin aven ua na inighti,
ki an aven mangi ovengan kogham.
Ni deragh na geghuv nan ganti, nan apaniba
na gasighasighan kogham.
Eghti osimtizir kam, dipar konimin min
na avaraghan kogham.
15 Ni na ateghti aperiam na avan marki.
Ni na ateghti ki mozimin magirighti, a
na avan marki.
Ni na ateghti dipar konim na avan
marki.
16 O Ikiavira Itir God, ni zurara nan
apangkuvir arazir kam bar dera,
kamaghin ni zurara nan azangsiziba
baragh.
Nin apangkuvim zurara nan iti,
kamaghin ni izi nan akuragh.
17 Ki nin ingangarir gumazim, kamaghin ni
nan mongan marki.
Osimtizir ekiam nan iti, kamaghin ni
zuamira nan azangsiziba ikaragh.
18 Ni nan boroghin izi egh nan akuragh.
Ni nan apanibar dafaribar ua na inigh.
19 Gumazamizir akar kurabar na migeiba,
ni dagh fogha gifa.
Egha ni fogha gifa, me na dipovava
aghumsizim na ganingi.
20 Akar kurar kaba, nan nighnizim
gasighasigha nan navim gamizi, a bar
moghirama oseme.
Ezi gavgaviba ua nan puvati.
Ki ghaze, gumazitaba ti tong nan apangku-
vam,
ezi bar puvati.
21 Mitiriam nan azima,
me aguiam daghem gatigha na ganingi.
Ezi kuarim nan pirima,
me pura wainin kuram amasa na
ganingi.

22 Kamaghin deragham,
dughiar me isar ekiaba bagha uari aku-
vibar,
men isar ekiar kaba me damuti me
iri,
mati azuazim asizim misoke.
23 Ni men damazibar amighti aminim men
pirighti,
me ua ganan kogham.
Ni men akiragharibar amighti,
me tugh gavgavighsi damuva avegham.
24 Ni puvira men atar mizazim me gasi.
Nin aningagharir kam me initi me
oveng.
25 Eghti nguibar me itir kam pura ikiti,
ni gumazitaba ateghti, me men purir-
penibar ikian marki.
26 Gumazamizir maba, ni faragha men
arazir kuraba ikarvagha me
gasighasiki,
ezi gumazir kurar kaba paza me
gamuavira iti.
Gumazamizir maba, ni men mikarzibagh
asighasighizi me mizaziba inizi,
gumazir kuraba osimtiziba me garigha
dibovir akabar me migei.
27 Ni gumazir kurar kabar arazir kurabagh
nighnighvira iki.
Egh me ateghti me nin gumazamizibar
aven izan marki.
28 Ni gumazamizir kabar ziaba, akinafarir
zurara itimin aven da angarigh.
Egh men ziaba, nin damazimin zuezir
gumazamizibar ziaba koma ada
osiran marki.

29 O God, ki osimtizir ekiam atera mizazim
isi.
Nan akuragh ua na inighti ki ua deraka.

30 Ki Godin ziam fi egh onger akabar
amuam.
Egh a minabiva an ziar ekiamin gun
mikimam.

31 Ikiavira Itir God, ki damuamin arazir
kam, ni a bagh bar akongegham.
Me bulmakauba tue da bar isia mighirir
ofaba dera,
eghti nan arazir kam Godin
damazimin bar dagh afiragham.

69:20: Jop 16:2; Onger Akaba 142:4; Aisaia 63:5 **69:21:** Matyu 27:48; Mak 15:36; Luk 23:26; Jon 19:28-29 **69:22:** Rom 11:9-10 **69:25:** Aposel 1:20 **69:28:** Ua Me Ini 32:32; Akar Mogomem 3:5; 13:8; 17:8

32 Gumazamizir osimtiziba ateriba, me God
nan akurazir bizimin ganigh bar
akuegham.
Gumazamizir Godin ziam feba, me ua
gavgavir igiam iniam.
33 Ikiavira Itir God gumazamizir biziba pu-
vatizibar azangsiziba barasi,
egha uan gumazamizir kalabusin itiba,
a me gin amadir puvati.

34 Ia overiam ko, nguazim, ongarim ko
osiriba ko, bizir bar ongarimin itiba,
ia bar Godin ziam fi.
35 Guizbangira, God Saionin nguibamin gu-
mazamizibar akuragh,
men apanibar dafaribar ua me inigh,
Judan nguibaba ua dar ingaram.
Godin ingangarir gumaziba nguibar kabar
aven deraghvira ikiva,
nguazir kaba bar ada iniam.
36 Eghti Godin ingangarir gumazibar ovavir
boriba,
nguazir kaba iniam.
Gumazamizir kaba bar God gifongegh,
nguazir kamin iki mamaghira ikiam.

70

Gumazim uabin akurvaghasa God ko migei
(Onger Akaba 40:13-17)

Devit, God an osimtizibar gan an akur-
vaghasa, an onger akar kam osiri.
A gumazir onger akabar faragha zuim
ginighnigha an osiri.
1 O Ikiavira Itir God, ni nan God,
ni ifuegh zuamira izi nan akuragh!
2 Gumazamizir maba na misueghti ki are-
meghasa.
Eghti ni me abinigh men nighniziba
aghamsighti, me aghumsika.
Osimtizir ki isiba, gumazir maba dar gara
bar akonge.
Ni men ziaba abinigh me batueghti me
mangi.
3 Gumazir dibovir akabar na migeiba, ni bar
aghumsizir ekiam me daningigh,
eghti me uan arazir kurar me amir kam
bagh, akongegh fogham.
4 Eghti gumazamizir ni baghavira zuiba,
men naviba deraghti,
me bar akuegh iki.
Gumazamizir kaba, ni bar moghira ua me
ini.
Ni me bagha amizir ingangarir kam me
bar a gifonge.
Egh me zurara kamagh mikim
suam,
"God, a guizbangira bar dera."

5 O God, ki gavgaviba puvatigha uabira
uabin akurvaghan iburaghburaki.
Kamaghin, ni zuamira na bagh izegh.
O Ikiavira Itir God, nirara nan akurvagha ua
na isir gumazim.
Ni suighsuighan marki, ni zuamira izi
nan akuragh!

71

Gumazir ghurim God ko migei

1 O Ikiavira Itir God, ki ni ko ikiti ni na
geghuv na avaragh nan ganti,
gumazir kuraba na gasighasighti ki
aghumsighan kogham.
Ni me ateghti me na abinan marki.
2 Ni zurara arazir aghuim gami.
Egh ni uan arazir aghuir kamin gin
mangi nan akuragh!
Ki ni ko migeir migirigiaba,
ni da baregh ua na inigh.
3 Ni dagiar ekiamin min na modogh.
Ni divazir gavgavimin min iki na
ekiarughti, nan apaniba na abinan
kogham.
Ki nin aven modogh ikiam.
Nirara deragh na geghuv nan ganti, ki
deragh ikiam.
4 Nan God, ni gumazir kurabar dafarimin ua
na ini.
Me arazir kurabar amuasa bar gavgafi.

5 Ekiam, ki nighnizir gavgavim nin iti.
Ki fomira uan igiamra ikia, nighnizir
gavgavim Ikiavira Itir God, nin ikia,
iza datirighin ikia kamaghira iti.
6 Nan ikirimirir ki itir kam, a nin agharimra
iti.
Nan amebam na batezi dughiamra, ni
na geghuva deragha nan gara iza
datirikin.
Kamaghin, ki nin ziam zuraram a
fam.
7 Na bativizir biziba, gumazamizir aviriba
dar ganigha fo,
ni na geghuv nan ganasa gavgafi.
8 Dughiabar zurara,
ki nin ziar ekiam fi, an gun gumazamiz-
ibav kimasa.

9 Ki ghurigha givagha gavgaviba puvati,
ni na ategh akirim ragh na gasan marki.
10 Nan apaniba na misueghti ki aremeghasa
uari akuvagha akabav sosi.
11 Me ghaze, "God anetegha givazi, gumazir
an akurvaghamiba puvati.
Aria, e an agiragh an suiraka."
12 O God, ni na ategh nan saghon ikian
marki.
O nan God, ni zuamira izi nan akuragh.

70:1: Onger Akaba 40:17; 141:1 **71:1:** Onger Akaba 31:1-3 **71:3:** Onger Akaba 18:2; 42:8; 90:1; 91:9 **71:9:** Onger Akaba 92:14; Aisaia 46:4 **71:12:** Onger Akaba 22:11; 38:21-22; 70:5

13 Gumazir akaba na gasiba, ni me abinigh
bar moghira me agifagh.
Me na gasighasighasa, ni me
gasighasigh men ziaba abinighti,
me okam nighnigh bar aghum-
sigham.

14 Ni nan akurvaghsi, ki ni mizuam nighnizir
gavgavim nin ikiam.
Egh nin ziam fi mangivira ikiam.
15 Ki nin arazir aghuimin gun gumazamiz-
ibav kimam.
Bizir aghuir ni amir kabar diboboniba,
ki deragha dagh fozir puvati.
Ni ua na inizir arazir kam, ki
dughiabar zurara an gun me
mikimam.
16 O Ekiam, ni Ikiavira Itir God, ki nin gav-
gavir ekiam ginighnigh nin ziam fam.
Egh kamaghin akam akun suam,
"Ikiavira Itir God uabira dera."
17 O God, ki igiamra ikia iza datirighin, ni
nan sure gami.
Ezi bizir aghuir ni amir kaba, ki dughiar
kamin dar gun mikimvira ikiam.
18 Ki datirighin ghurigha givagha bar ghura-
pani.
God, ni na ataghiraghan marki.
Ni na ko ikiti,
ki nin gavgavir ekiamin gun gumaza-
mizir gin otivamibav kimam.

19 God, nin arazir aghuim nguazir kamin
danganiba bar dagh izivagha, ua-
naga overiamin tu,
egha gumazamizibar damazibar
azenara iti.
Ni ingangarir bar ekiam gami.
Ezi nguazir kamin gumazitam nin min garir
pu. Bar puvati.
Ni bar moghira me gafira.
20 Osimtizir kaba ni na bagha da amangizi
da izi.
Ezi ki fo, ni gavgavim ua na daningam.
Ki mati aremegha nguazir torimin ikia fo,
ni ua na inigh azenan izam.
21 Ni nan ziam damighti a bar ekevegh,
egh na damighti ki navir amirizim
ikiam.

22 Ki gita misoghti an ararer aghuim otivti,
ki nin ziam fam.
O nan God, nin akam a bar guizbangira,
ezi ni na ataghirazir puvati.
Kamaghin, ki nin ziam fam.
Ni, Israelian Godin Bar Zuezim,
ki buam misogh ighiam bangi ziar
ekiam ni daningam.
23 Ki ighiam bangi bar akongegh dimam.
Ki nin ighiaba bangi, egh uan akamra
da bangan kogham.
Puvati. Ni ua na inizir bizir kam bagh,
ki uan navim ko, nighnizim sara nin
ighiaba bangam.
24 Gumazamiziba na gasighasighasava
amima,
ni me abirazi me bar aghumsiki.
Kamaghin amizi, ki dughiabar zurara
arazir aghuir ni amizir kamin gun gu-
mazamizibav kimam.

72

God atrivimin akurvaghasa, gumazim a bagha God ko migei

Solomon ighiar kam osiri.
1 O God, ni uan arazir aghuiba deravira
atrivim geghan.
Eghti a kotin aven deragh gumazamiz-
iba tuisigham.
Nin kotiar araziba, da bar guizbangira zui,
egh ni atrivir kamin akuraghti an kotiar
araziba guizbangira mangi.
2 Eghti a nin gumazamiziba ko gumazir on-
ganarazibagh amiba,
an arazir aghuimra me gativagh,
guizin arazimin gin mangi men
araziba tuisigham.
3 Ni men ingangaribar aven bizir aghuir
aviribar amuti,
men dabirabim deragham.
Ni gumazamizibar amuti,
me arazir aghuibar gin mangi.
4 Atrivim deragh onganarazibagh amir
gumazamizibar akurvagh men
osimtiziba akiram.
A biziba puvatizir gumazamizibar
akurvagham.
Egh gumazir igharaz darazi
gasighasighasava amiba, a me
abinam.

5 O God, ki kamaghin nin azai.
Aruem ko iakinim isiragh ikivira ikiti,
nin gumazamiziba zurara nin ziam
fam.
6 Ni atrivim damighti a gumazir aghuimin
min ikiti,
an arazir aghuiba, amozim azenibagh
izi,
dagheba dar aghui moghin ikiam.
7 A ikivira ikiamin dughiar kam, gumaza-
miziba arazir aghuimra gin mangam.
Iakinim isiraghavira itir dughiamin,
dabirabir aghuim otiv mangivira
ikiam.

8 An atrivimin iki ongarimin roghira itir
gumazamiziba ko saghon itiba, a me
gativagh men ganam.

71:14: Onger Akaba 130:7 **71:18:** Onger Akaba 22:31; 78:4-6 **72:8:** Sekaraia 9:10

Eghti an nguazir oteviba, Yufretisin
Fanemin ikegh mangi nguazir kam
bar an mangam.
9 Atrivir kamin apanir maba dipaba pu-
vatizir danganimin iki a bagh teviba
apiram.
An apaniba an damazimin nguazim
giregham.
10 Spenin kantrin atriviba ko arighatizibar
atriviba, me bizir aghuiba a
daningam.
Egh uaghan, Seban kantri ko, Arebian
kantrin atriviba, me a bagh takisba
inigh izam.
11 Atriviba bar izi a bagh teviba apiram.
Eghti kantriba bar, dar gumazamiziba
an ingangaribar amuam.

12 Guizbangira, an onganarazibagh amir
gumazamizibar dimdiaba baragha
men akurvasi.
Gumazir onganarazibagh amua akur-
vaziba men puvatiziba,
a uabi men akurvasi.
13 Gumazamizir onganarazibagh amua gav-
gaviba puvatiziba,
a men apangkufi.
Gumazir biziba puvatiziba a ua me
isi.
14 Gumazamizir arazir kurabagh amiba, me
gasighasigh me abinsi damuti,
a men akuragh ua me iniam.
An ifongiam bar men ekevezi, an
arazir kabar me gami.

15 Atrivimin ikirimirim a ruaragham.
Eghti Arebian kantrin gumaziba gol a
daningam.
Gumazamiziba a bagh God ko mikimti,
God zurara deravira a damu an akur-
vagham.
16 Dagher aviriba Lebanonin kantrin otivi
moghin, gumazamizibar azenibar
otiv.
Eghti gumazamiziba bar avirasemegh
nguibabar iki,
egh grazibar min danganiba bar
dar iki.
17 Gumazamiziba, atrivir kamin ziam
ginamangan kogham.
Dughiaba bar, aruem tighar maghin
anangti, gumazamiziba ziar ekiam
atrivir kam daningam.
Egh gumazamiziba an ziam fam.
God deragha atrivim gamir arazir kam
bagh,
me uaghan kamaghira deragh uari
damusi Godin azangsigham.

18 E Israelian Ikiavira Itir Godin ziam fam.
A bar uabira arazarazir aghuir kabagh
amima da otifi.
19 E zurara an ziar aghuir kam fivira ikiam.
Bar guizbangira. An ziar Ekiam
nguazir kam bar a gizifagh.

20 Kar Jesin otarim Devit,
an azangsiziba kamaghira tu.

Akinafarir namba 3

73

(Onger Akaba 73--89)

Gumazir arazir kurabagh amiba, God mizazim me gasam

Asap ighiar kam osiri.
1 God bar guizbangira Israelian dera.
Egha an damazimin zuezir gumaza-
miziba, a bar men dera.

2 Ki guizbangira arazir kuramin irasa bar
gefi.
Nan suemning mati apighsighizi,
ki uan nighnizir gavgavim
ataghiraghasava ami.
3 Gumazir maba uari fa dagiar aviriba isi.
Kamaghin amizi, ki gumazir kurar
kabar bizibar gara,
nan navim da bagha dikafi.

4 Men mikarziba mizaziba puvatizi me dera.
Me gavgavigha mikarziba deraghvira
ikia naviba fiki.
5 Me gumazir igharaziba osimtiziba ateri
moghin, me osimtiziba aterir puvati.
Gumazir igharaziba aterir osimtizir
kaba
bar me bativir puvati.
6 Kamaghin amizi, me uari fer arazir kam
mati, me deragha uan mikarzibar
kurti.
Me pura gumazir igharazibav sogha
me gasighasisi.
Ezi arazir kam me avara, mati me
korotiaba isa uan mikarziba ave.
7 Men nighniziba ko navibar aven,
arazir kurar avirir me damuasa
ifongeziba otivaghiri.
8 Me dibovir akabar gumazir igharazibav
gia uari fa,
arazir kurabar me damuasa
nighnizibagh ami.
9 Me mizer otuaribar Godin uan Nguibamin
itimin migei.
Me uarira uan ziaba fe,
gumazamiziba men gin mangasa
me arazir kam bagha bar gav-
gafi.
10 Me kamaghin damuti,
Godin gumazamiziba men akabagh
ifuegh,

72:14: Onger Akaba 116:15 **72:17:** Jenesis 22:18; Jeremaia 4:2 **73:3:** Onger Akaba 37:1; Jeremaia 12:1

nighnizir gavgavim dar ikiam.
11 Gumazir kurar kaba ghaze, “E amir biziba God dagh foghan kogham.
Godin Bar Pin Itim,
en arazir e amiba, a tam bativsi damuva avegham.”

12 Gumazir kurar kabar arazim kamakin, men dabirabim derazi, me bizir aviriba ikia,
egha ua inivira ikiasa.

13 Ki uabi bar deravira uan navir averiam geghuvima, a Godin damazimin zuezi,
ki arazir kuratabagh amizir puvati.
Nan arazir kam, a ti pura ghuz o?
14 O God, ni arueba ko dimagaribar mizaziba na ganigavira iti.
Ezi osimtizir kaba, mizarazibar fofoziba na ganidi.

15 Ki gumazir kurabav gei moghin, nin gumazamiziba akar otevitam me mikemeghti,
me okam nighnigham.
Ki kamaghin amizir puvati.
16 Ki mighigha osimtizir kabagh nighnigha,
dar mingaribagh foghfoghasa amuava avenge.
17 O God, ki kamaghin amua ghua amiragha nin Dipenimin aven ghu.
Ki nin Dipenimin aven ikia nan nighnizim derazi,
ki bizir gumazir kuraba bativamibagh fofosi.

18 Guizbangira, tuavir me aruiba ni dagh ami da bar apighsiki,
egha me gami me ira bar moghira ikufi.
19 Me bar moghira ikuvamin arazir kam, a bar zuamira me batogham.
Eghti me ovengamin arazir kam bar moghira men ikuvigham.
20 O Ekiam, me mati gumazim irebamin ganizi, an amimzaraghan pura gifa.
A mizarazimin irebam ginighnizima, a uam an nighnizimin itir puvati.

21 Ki faragha bizir kabagh nighnigha nan navim bar oseme.
Mati, ki bizir kurar mam amezi, nan navir averiam puvira na gami.
22 Nan nighnizim nan otevezi, ki deragha nin arazibagh fozir puvati.
Ki asizir atiar nighniziba puvatizimin min, nin damazimin an arazibagh ami.

23 Bar guizbangira, ki ni ko zurara iti,
ezi ni nan dafarimin suira.
24 Ni uan akar aghuimin, tuavir ki daruamibar nan akakasi.
Ni gin na inigh mangiti, ki ni ko nin Nguibamin ikiam.
25 O God, tina ua nin Nguibamin iki deragh nan ganam?
Ni bar uabira, ua gumaziba puvati.
Ki bar ni gifonge.
Ki nguazir kamin ua bizitam gifongezir puvati.
26 Nan nighnizim ko nan mikarzim ua gavgaviba puvatighti,
God, ni uabi gavgavim nan navir averiam daning.
Ki ua gumazir igharazitamin ganan kogham.
Ni bar uabira ki nin ganam.

27 Bar guizbangira, gumazamizir akirim ragha ni gasaraziba,
me bar moghira givagham.
Gumazir faragha nin gin ghua datirighin ni ataghiziba,
ni me gasighasigham.
28 O God, ki nin boroghira itir arazir kam, a bar dera.
Ekiam, ni Ikiavira Itir God, ni guizbangira nan divazir gavgavim,
ezi ki nin aven modi.
Bizir ni amiba, ki bar adar gun mikimam.

74

Gumazim God ko migei,
eghti a Israelian akurvagham
Asap onger akar kam osiri.
Me onger akar kam kamaghin a dibori, Maskil.
1 O God, ni manmaghsua akirim ragha e gasara?
E nin gumazamiziba, ni navim en ikuvigh en atar kamaghira ikiam, o?
2 Ni fomira ua bagha e ginaba, ni e ginighnigh.
Ni e givezegha givazi, e nin adarazira.
Ni faragha Saionin Mighsiamin ike,
egh ni ua mighsiar kam ginirigh.
3 En apaniba nin Dipenim ko an itir biziba bar dagh asighasiki.
Ni dikavigh izi bizir me fomira asighasighizir kabar ganigh.

4 Nin apaniba nin Dipenim inigha givagha,
paza bizibagh amua dia ghaze, me God abiragha gifa.
Me nin biziba inigha, uan bizir men ababaniba itiba isa
dar danganibagh ariki.

73:17: Onger Akaba 27:4; 37:38 **73:24:** Onger Akaba 48:14; 49:15; 58:11 **73:26:** Onger Akaba 16:5; 40:12; 84:2
73:28: Onger Akaba 14:6; 40:5; Hibru 10:22; Jems 4:8

5 Me mati gumazim ruarimin temeba okava
da aghorogharighizi moghin,
me temer nin dipenimin ingariziba, bar
ada okava da aghore.
6 Temer me fomira digirir aghuibagh amiz-
iba,
apaniba hamaba ko sobiabar dav
sogha da akari.
7 Nin Dipenir ni uabi aven itir kam,
me a gasighasigha, a gaborozi a isi.
Me danganir gumazamiziba iki ni
ziam famim bar a gasighasiki.
8 Me uan navir averiabar aven bar e
abinigh guizbangira e gasighasighasa
nighnigha,
e God ko migeir dipenir en nguazimin
itiba, bar dagh aponge.
9 E gan fofoghamin arazarazitaba bar itir
puvati.
Da bar moghira ghuegha gifa.
Ezi Godin akam inigha izir gumazitam uam
e ko itir puvati.
Osimtizir kam givamin dughiam, en tav
bar a gifozir puvati.

10 O God, dughiaba manmagh apaniba ni
dipovam?
Me nin ziam akar kurabar a mikimvira
ikiam?
11 Ni manmaghsua en akurvaghan
aghuagha,
agharimning girakirangin amadagha
puram en gari?

12 Bar guizbangira, O God, ni fomirama en
atrivimin ikia,
dughiar aviribar en akurvazi, e
midorozibagh amua uan apaniba
abiri.
13 Ni uan gavgavimra ongarir ekiam
tongiram anebiki.
Egha maburan osirir ongarimin itibar
dapaniba abighizi da ariaghire.
14 Ni guar bar ekiamin dapanim abighizi,
ongarir miriamin itir gumazamiziba
aneme.
15 Faneba ko daghuriba, ni dipaba dagh atizi
da ivemara uaghiri.
Ni faner ekiabagh ami da dati.
16 Ni angazangarim ko mitatemin ingari,
egha aruem ko iakinimin ingarizi aning
pin uan danganimningin iti.
17 Nguazim mangi tuivamin danganiba, ni
dar ababaniba arigha gifa.
Azenibar aven, aruem ganamin dughi-
aba ko amozim izamin dughiaba, ni
da arigha gifa.

18 Ikiavira Itir God, ni okinighnighan marki.
Nin apaniba gumazir onganibar min
nighnigha ghaze,
ni mati pura bizim egha ni dipova
ni migei.
19 Nin gumazamiziba gavgaviba puvati.
Asizir atiam kuarazir muziarim
misuegha anemezi moghin,
apanir kaba bar moghira me
agivan marki.
Kamaghin, ni me isi apanibar dafaribar
arighan marki.
E nin gumazamiziba, apaniba mizazim
e gasi.
Ezi e nin azai, ni e ginighnigh kam-
aghira iki.
20 En nguazibar danganiba bar, gumazir
kuraba dar moga ikia tintinimin
midorozibagh ami.
Kamaghin amizi, ni e ko dikirizir akar
kam, ni uam a ginighnigh.
21 Ni gumazir kuraba ateghti,
me gumazir igharaziba dikaragh bar
me abinan marki.
Ni biziba otevezir gumazamizibar akur-
vaghti,
me nin ziam fi.

22 O God, ni dikavigh izi pamten apanibav
kim suam,
iarara osimtizim gami, ki puvati.
Egh gumazir akaba batogha dibovir akabar
ni migeiba,
ni me ginighnigh bizitam damu.
23 Nin apaniba tiariba akara akar kurabar ni
migei.
Me akaba akara pamtem migiavira iti.
Kamaghin amizi, ni men arazir
kurar me amir kabagh
nighnighvira iki.

75

God gumazamizir kuraba abinigha, gumazamizir aghuibar akura

Asap onger akar kam osiri.
Gumazir ighiabar faragha zuim a gumazamizibav kimti, me tiarir kamin gin mangi ighiar kam bangam, “Gumazitam gasighasighan marki.”
1 O God, e zurara ni minaba egha nin ziam
fe.
E nin ziar ekiamin gun migia,
bizir igharagha garir ni amibagh
eghari.

2 God kamaghin migia ghaze,
“Ki kotiamin dughiar mam amisevegha
givazima a iti.
Nan kotiam guizbangira zui.
Egha ifarir puvati.

74:13: Ua Me Ini 14:21 **74:14:** Jop 41:1; Onger Akaba 104:26; Aisaia 27:1 **74:16:** Jenesis 1:14 **74:17:** Jenesis 8:22; Aposel 17:26

3 Nguazir kam, mikimkizim a batoghti,
an itir gumazamiziba akongam.
Nguazimin mingarir apengan itim,
ki an suiraghti a iki gavgavigham.
(Ighiam gamua an suiam
atugha avughsegha ua
ighiam gami.)
4 Ki gumazamizir akaba batogha pura uan
ziaba febav gia ghaze,
'Ia uari fiva akaba batoghan marki.'
Ki gumazamizir kurabav gia ghaze,
'Ia uarira uan gavgavibagh nighnigh
uan ziaba fan marki.
5 Ia uan gavgavibagh nighnigh da bagh
ifaghatan marki.
Egh pamten akabagh iti, dibovir akabar
na mikiman marki.' "

6 Gumazamizibar araziba tuisighamin gumazitam, an
aruem anadi naghin ko, aruem uaghiri
naghin ko, not ko sautin amadaghan
ikiva otoghan kogham.
Puvatigham.
7 God uabira en araziba tuisisi.
A gumazamizir maba fa, igharaziba
abiri.
8 Ikiavira Itir Godin aningagharim kamaghin iti.
A kavin mamin suira, ezi wainin igiar
gavgavir ekiam itim a gizifa.
An a ingezi gumazamizir kuraba anepa bar
anegifa.
Arazir kamra, gumazamizir kuraba
Godin kotin otivigh, egh bar gevegham.

9 Ki uabi zurara Jekopin God bagh ighiaba
bangivira iki an ziam fam.
Egh an akabar gun mikimam.
10 Eghti God gumazamizir kurabar gavgaviba bar ada givagham.
Egh an damazimin derazir gumazamiziba, a gavgavim ua me daningam.

76

God midorozim gamua uan apaniba abira

Asap onger akar kam osiri.

Onger akar kam kar Godin ziam fer onger akam. Onger akar kamin faragha zuir gumazim, gumazibav gia ghaze, me gitabav sogh.

1 Judan adarazi bar deravira God gifo.
Israelia an ziar ekiam fe.
2 An Dipenim Jerusalemin nguibamin iti.
Egha Saionin Mighsiamin ikia kamaghira iti.
3 A danganir kamin uan apanibar afuziba ko,
oraba, ko midorozir sababa ko,
midorozir bizir igharaziba sara apiraghariki.
(Ighiam gamua an suiam
atugha avughsegha ua
ighiam gami.)

4 God, ni atrivibar ekiam egha ziar ekiam iti.
Nin ziam bar pin ikia, egha mighsiar ekiabar ziar ekiabagh afira.
Ni mighsiabar uan apanibav sogha me abiragha uamategha ize.
5 Ni men midorozir gumazir gavgavibav sogha men bizir aghuiba bar ada ini.
Ezi midorozir gumazir kaba datirighin ariaghirezi,
gumazir iki misogh ua men biziba iniamba puvati.
6 O Jekopin God, ni men atarigha givazi,
hoziaba ko gumazir hoziabagh apiaziba ariaghiregha nguazim gireghav iti.

7 O God, ni men ataran bighangin, tinara nin damazimin tuivam?
Bar puvati.
Gumazamiziba bar puvira nin atiati.
8-9 Ni uan Nguibamin ikia gumazamiziba isa uan kotiam gati.
Ni dughiar kamin tugha kotiamin gun me migei.
Egha ni iza gumazamizir igharaz darazi paza me gamiba, ni men akurvasi.
Gumazamiziba bar atiatigha mikiman asa.
Me pura uan akabar kumigha iti.
(Ighiam gamua an suiam
atugha avughsegha ua
ighiam gami.)

10 Gumaziba naviba men ikufi,
ezi bizir kam gumazir igharazibagh ami me nin ziam fe.
Gumazir midorozim gamua deragha ikiavira itiba,
me nin ziam fam.
11 Ikiavira Itir God a nin God,
ni a ko Akar Gavgavim akirigh,
egh guizbangira akar dikirizir kamin gin mangi.
Egh ifaran marki.
E Ikiavira Itir Godin atiatingam,
kamaghin, gumazamiziba bar a bagh bizir aghuiba inigh mangi.
12 An atrivir akaba batoziba abiri.
Egha nguazimin atrivibagh ami
me bar an atiati.

75:7: 1 Samuel 2:7; Onger Akaba 50:6; 147:6; Daniel 2:21

76:10: Ua Me Ini 18:11

77

Gumazim osimtizim itir dughiamin a God ko migei
Asap onger akar kam osiri.
An onger akar kamin faragha zuir gumazim Jedutun ginighnigh a bagha onger akar kam osiri.
1 Ki osemegha uabin akurvaghasa arava God ko migei.
A na baraghasa ki pamten an dei.
2 Osimtiziba na bativir dughiaba,
ki Ekiam buriava an dei.
Ki dimagaribar uan dafariba favira ikia a ko migia,
navir amirizim inizir puvati.

3 Ki God ginighnigha nan navim arai.
Ki God ginighnigha nan navim bar na basemezi
damaziba nan siri.
(Ighiam gamua an suiam
atugha avughsegha ua
ighiam gami.)
4 God na gamima ki dimagaribar akuir puvati.
Nan navim bar na basemezi ki mikiman asa.
5 Ki dughiar fomira ghueziba ko, azenir fomira ghuezibagh nighnisi.
6 Ki dimagaribar uan onger akar kam ginighnisi.
Ki nighnigha ikia, egha uabira uabin azangsisi:
7 "Ekiam zurara akirim ragh na gasam o?
Egh a ua na gifongeghan kogham o?
8 An apangkuvir arazim nan ikiavira iti, o puvati?
A na ko dikirizir akar kam na ko ikiavira iti, o puvati?
9 God en akurvaghasa ua nighnisi o puvati?
An en apangkuvir arazim, an adarim ti anepirighama?"
(Ighiam gamua an suiam
atugha avughsegha ua
ighiam gami.)

10 Ki nighnizir kam gamua nan navim na baseme.
Ezi ki ghaze,
"Godin Bar Pin Itim, datirighin nan akurvaghan aghua."

11 O Ikiavira Itir God, ki digavir kuram gamir araziba ko,
ingangarir ekiar ni faragha amiziba, ki uamategh dagh nighnigham.
12 Ki guizbangira digavir kuram gamir arazziba ko,
ingangarir ekiar ni faragha amiziba, ki uamategh dagh nighnigham.
13 O God, arazir ni amiba, da bar deragha guizbangira zue.
Ezi godin ifavaritamin gavgavim ni gafirazir puvati.
14 O God, nirara mirakelbagh amua,
uan gavgavir ekiam Kantrin Igharazibar Gumazamiziba bar men aka.
15 Nin gavgavimra ni uan gumazamizibar akuragha me ini.
Gumazamizir kaba, me Jekop ko Josepin ovavir boriba.
(Ighiam gamua an suiam
atugha avughsegha ua
ighiam gami.)

16 O God, fomira dipaba nin gara nin atiati.
Ongarir konimin aven, mikimkiziba tintinibar otifi.
17 Ezi amozir ekiaba izaghirima,
onimariba danganiba bar dar taghtasi,
ezi arariba pamten dagarvasi.
18 Nin arariba aminir ekiamin tongin dagarvasi.
Ezi onimariba taghtagha bar nguazim gisisi,
ezi nguazim mozorogha sivaghsivasi.
19 Ni ongarir torimin arua zuima,
tuavir aruim, ongarir konimin iti.
Ezi nin diaritam tuavir kamin itima,
gumazitam an ganizir puvati.

20 Ni sipsipbar garir gumazimin min, gumazamizibar faragha ghua me inigha zui.
Egha ingangarim Moses ko Aron ganingizi, aning men faragha ghua men gari.

78

Gumazamiziba God gamizi a bar me baseme
Asap nighnizir aghuim isi gumazamizibar aningasa onger akar kam osiri.
Me onger akar kam kamagh a dibori, Maskil.
1 Nan gumazamiziba, ki ian sure damuamin migirigiaba ia deragh da baragh.
Nan akamin otivir migirigiaba, ia deragh kuariba arigh da baragh.
2 Ki akar isin zuibar bizir mogomemin itibav kimam.
Eghaghanir kaba fomira ikegha iza datirighin otifi.
3 Akar kaba en inazir afeziaba fomira dav mikemegha gifa.
Ezi e bizir kaba baregha dagh fo.
4 E akar kaba uan boribar ghuangsighan kogham.

77:1: Onger Akaba 3:4; 142:1 **77:6:** Onger Akaba 4:4; 42:8 **78:2:** Matyu 13:35

Borir igiar datirighin otivamiba, e kamagh me geghanam,
Ikiavira Itir God, a gavgavir ekiam iti.
A ingangarir ekiabagh amua, mirakelin arazarazir aviribagh ami.
5 God Akar Gavgaviba isa Israelian gumazamizibagh aningi.
Jekopin ovavir boriba akar kabar gin mangasa, a da isa me ganingi.
A fomira en inazir afeziaba kamaghin me mikeme,
"Ia bar deraghvira nan Akar Gavgavibar uan boribar sure damu."
6 Eghti men borir gin otivamiba uaghan dagh fogh,
egh me uaghan uan boribagh eghanam.
7 Me kamaghin damuva, nighnizir gavgavim Godin iki,
egh bizir an amiziba gin amangan kogham.
Me bar an Akar Gavgavibar gin mangam.
8 Me uan inazir afeziabar arazibar gin mangan marki.
Men inazir afeziaba orazir puvatigha Godin akam batoke.
Egha nighnizir gavgavim an itir puvatigha,
an akaba zurara dar gin zuir puvati.

9 Fomira Efraimin adarazi piba ko bariba inigha misoghasa zuima,
midorozim otozi me are.
10 Me Godin Akar Dikirizir Gavgavim batuegha, an akamin gin zuir puvati.
God men apangkuvighavira iti.
11 A men damazibar amizir mirakelba ko,
bizir an amiziba, me da gin amada.
12 God en inazir afeziabar damazibar Isipin kantrin aven,
a Soanin nguibamin mirakelbagh ami.
13 God ongarim abighizi ongarim vong ko vongin tughav itima,
a Israelian akua an torimra ghua vongin oto.
14 An aruebar ghuariamin tongin ikia men faragha zui.
Egha dimagaribar avimin angazangarimin aven ikia men faragha zui.
15 A gumazamiziba puvatizir danganimin dagiaba abizi, dipar nguazimin aven mar itiba otifi.
Egha dipam uan gumazamizibagh anidima me da api.
16 A dipabagh amizi, da dagiamin azenan otiva,
fanemin min ivemara ghuaghiri.
17 A kamaghin amima, me gumazamiziba puvatizir danganimin ikia,
akaba batoghavira ikia, Godin Bar Pin Itimin damazimin arazir kurabagh amuavira iti.
18 Me God isi ingangarim datigh an gan foghasa,
egha dagher me bar ifongezir kam bagha bar puvira an diava arai.
19 Me God dipova ghaze,
"Gumazamiziba puvatizir danganir kam, God ti dagher aviriba e daningam, o?
20 A guizbangira faragha dagiam misoghezi dipam azenan otogha afora uaghiri.
Ezi a datirighin bret ko asizim e daningam, o?"
21 Ikiavira Itir God kamaghin me baregha an adarim bar ekevezi,
an avim Jekopin adarazi bagha anemadazi a izaghiri.
22 Me kamaghin nighnizi puvati:
A uan gavgavimin men akuraghti me deragh ikiam.
Egha me nighnizir gavgavim an itir puvati.
23 An nighnizim men ikiavira itima,
a pin overiam mikemezi a kuiaghiri.
24 Egha a uan Nguibamin manan daghem isa gumazamizibagh anidi.
Gumazamiziba damasa, a me bagh manan daghem* anemadazi a iri.
25 Enselba apir dagheba, God dar aviriba isa me ganingizi,
me da amegha bar izefe.
26 God uan gavgavimin, aruem anadi naghin ko sautin amadaghan izir aminim amadazi
a ivai.
27 A nguazir minemniaba ko, ongarir gigimin min,
kuarazir aviriba amangizi da izaghiri.
28 God kuarazir kaba amangizi da danganir me itimin,
bar men purirpenibar miriabara iri.
29 Dagher gumazamizir kaba iniasa ifongeziba, God da me ganingi.
Ezi me da apa ghua bar izefe.
30-31 Me apima dagheba men akatoribar ikiavira itima,
God men atara
Israelian gumazir igiar gavgavibav soghezi me ariaghire.

32 God bizir kabagh ami, ezi me arazir kurabagh amua ghuavira iti.
A mirakelbagh ami, ezi me nighnizir gavgavim an itir puvati.

78:12: Ua Me Ini 7:8--12:32 **78:13:** Ua Me Ini 14:21-22 **78:14:** Ua Me Ini 13:21-22 **78:15:** Ua Me Ini 17:1-7; Diboboniba 20:2-13 **78:18:** Ua Me Ini 16:2-15; Diboboniba 11:4-23; 11:31-35 **78:24:** Jon 6:31 * **78:24:** Mana, a dagher manmagh garim. Ni foghsi, Ua Me Ini 16:31in an gan.

33 A mati gumazim uan akamin aminim
giverazi an otogha ghua pura givazi
moghin,
A bar zuamira me gasighasighizi me
ariaghire.
34 God men maraziv soghezi me ariaghirezi,
men marazi guizbangira navibagh
iragha ua God bagha ize.
35 Me ua nirigha ghaze,
e Godin Bar Pin Itimin aven moga egha
deragha iti.
Ezi a en akuragha uam e ini.
36 Migirigiar me amir kaba, da bar
guizbangira puvati,
me a gifarava a migei.
37 Me an akabar gin zuir puvati,
egha a me ko Dikirizir Akar Gavgavim
abiki.
38 Ezi a men apangkuvighavira ikia,
men arazir kuraba gin amadagha,
me gasighasizir puvati.
A dughiar aviribar uan adarim aminivagha
men akazir puvati.
39 An nighnizim, me gumazibara,
men ikirimirim dughiar ruarimin itir
puvati.
Men ikirimirim mati,
aminim dughiar bar otevimra varagha
ghugha gifa.

40 Me gumazamiziba puvatizir danganimin,
dughiar aviribar an akam batosi.
Me dughiar aviribar a gami an
navim oseme.
41 Me zurara Godin gavgavim gifofoghasa, a
gavgavis ti o puvati?
Egha arazir kabagh amua,
Israelian Godin Bar Zuezim gamizi,
an navim bar osemegha men
atari.
42 God men akuragha men apanibar da-
fariba da ua me inizir gavgavir kam,
me a ginighnizir puvati.
43 A mirakelin arazir kaba,
Isipin kantrin aven, Soanin nguibamin
dagh ami da otifi.
44 A Isipian fanebagh amizi ghuzim dar
otozi,
gumazamiziba damamin dipaba pu-
vati.
45 A berezir aviriba ko, mitivir aviriba me
bagha da amangizi,
bereziba me givima, mitiviba men
azenibagh asighasiki.
46 An apiziba ko, odeziba amangizi,
da iza men azenibar aghuir dagheba ko
zuravariba bar ada ame.
47 An amozir ofizir dagiabar min gariba
amangizi,
da men wainin ikarizibagh ira bar dagh
asighasiki.
An ais gamizi
a men fighin temebagh ira bar dagh
asighasiki.
48 An aisin amozir ofizir ekiaba amangizi da
iza,
men bulmakaubagh asighasiki.
An onimaribagh amizi,
da asizir igharazibagh asighasiki.
49 An adarir bar ekiam men ikia men
aningaghegha,
bar moghira me gasighasighasa enselin
aviriba amangi.
Ezi me iza me gasighasigha
osimtizir bar ekiam me ganingi.
50 A men atara me ataghizi me itir puvati.
An arimariar ekiam me ganingizi me
aria bar ariaghire.
51 Isipian adarazir otarir ivariaba, a
vaghvagha bar me misoghezi me
ariaghire.
52 A sipsipbagh eghuvir gumazimin min,
uan gumazamizibar faragha ghua,
men akua gumazamiziba puvatizir
danganimin ghu.
53 A me ko zuima me atiatir puvatigha der-
aghavira ghuava otifi.
Ezi men apaniba, ongarim bar moghira
me avara.
54 A me inigha ghua uan nguazir a ua bagha
inabazimra me ati.
Nguazir mighsiar kam, a uan gav-
gavimin a ini.
55 Israelia izezi, a ikizir igharazibar gu-
mazamiziba batuegha, nguazir kaba
abigha
da isa Israelian anababagh aningi.
Ezi me pura, men dipeniba inigha
deragha dagh apiaghav iti.
56 Me Godin gavgavim gifofoghasa, a gav-
gavis, ti puvati?
Egha me Godin Bar Pin Itimin akaba
batogha ghaze, a gavgaviba puvati.
Egha an Akar Gavgavibar gin zuir
puvati.
57 Men inazir afeziaba faragha amizi
moghin, me an akaba batogha
nighnizir gavgavim dar itir puvati.
Me mati barir pim ikirazi, gumazim asi
bariba ikizirigha zui.
58 Me mighsiabar ghua asebar ofa gamir
dakozibar ingarizi, God puvira men
atari.

78:35: Ua Me Ini 15:13; Godin Araziba 7:8; Aisaia 41:14; 63:9 **78:37:** Aposel 8:21 **78:39:** Onger Akaba 103:14-16; Jon 3:6-8; Jems 4:14 **78:44:** Ua Me Ini 7:17-21 **78:45:** Ua Me Ini 8:1-6; 8:20-24 **78:46:** Ua Me Ini 10:12-15 **78:47:** Ua Me Ini 9:22-25 **78:51:** Ua Me Ini 12:29 **78:52:** Ua Me Ini 13:17-22 **78:53:** Ua Me Ini 14:26-28 **78:54:** Ua Me Ini 15:17; Josua 3:14-17 **78:55:** Josua 11:16-23 **78:56:** Gumazir Dapaniba 2:11-15

Me marvir guabar ingarizi, Godin
navim me bagha bar ikufi.
59 God bizir kabar gara adarir ekiam ikia,
egha bar Israelian aghua.
60 A Dipenir Silon nguibamin itimin ikia, e
ko iti.
A datirighin Purirpenir kam ataki.
61 An apanibar amamangatizi me an Akar
Dikirizir Gavgavim itir Boksiam
inigha ghu.
Boksiar kamin me an gavgavir ekiam
ko, an guamin angazangarir ekiamin
gari.
62 A uan gumazamizibar atara,
me ataghizi men apaniba me misoghezi
me ariaghire.
63 Men otarir igiaba midorozimin aven bar
ariaghirezima,
men amizir igiaba ikiamin gumaziba
puvati.
64 Apaniba men ofa gamir gumazibav sozi
me ariaghirima,
men amuiba men apangkuva men
azian iburaghburaki.

65 Ekiam akuavia osegha,
mati gumazir igiam wainin dipam
amegha gavgavigha tintinibar dia
migei.
66 A uan apanibav sogha me abinigha men
agintighizi me ghuegha,
aghumsizir dafam isa kamaghira iti.
67 A Josepin adarazir ovavir boribar aghua.
A Efraimin anabamin adarazi
amisevezir puvati.
68 A Saionin Mighsiar a ifongegha uabi itim
ko Judan anabam,
a ua bagha a ginaba.
69 A Saionin Mighsiar kamin uan Dipenimin
ingarizi,
a gavgavigha overiamin min pin iti.
A mati nguazir a ingarizir kamin min
anetizi,
a gavgavigha ikia mamaghira iti.
70 Godin ingangarir gumazim Devit, uan
sipsipbar gara itima,
God a inigha uan gumazamizibar
ganasa anemisefe.
71 A sipsipbar garir ingangarim an
anogoregha,
Israelian atrivimin ikiasa anemisefe.
A Godin gumazamiziba me geghuv
deragh men ganam.
72 Devit uan navir aghuimin gin ghua der-
agha men gari.
Egha uan fofozir aghuimin men
faragha ghua bizibagh ami.

79

Israelia uarir akurvaghasa God ko migei
Asap onger akar kam osiri.
1 O God, Kantrin Igharazibar Gumazamiz-
iba nin nguazimin ize.
Egha Dipenir ni ua bagha inabagha itim
gamizi, a bar moghira nin damazimin
mizegha ikufi.
Egha me Jerusalem bar a
gasighasiki.
2 Me nin gumazamizibav soghezi me
ariaghirezi,
me nin ingangarir gumazir kabar
kuaba isa kuaraziba ko asizir atiabar
daghebar min dagh aningizi, da da
ame.
3 Me nin gumazamizibav soghezi me
ariaghirezi,
men ghuziba dipamin min Jerusalemin
nguibar averiam bar a gimiri.
Ezi gumazir men kuabar suigh me
mozibar arighamitam ua itir pu-
vati.
4 Gumazamizir en boroghira itiba e dipova,
en ingaravaka,
akar kurabar e migei.

5 O Ikiavira Itir God, ni en ataravira iti o?
Ni dughiar ruarimin en atar iki kam-
aghira ikiam o?
Ni navim en ikuvigh, nin
aningagharim avimin min isi
kamaghira ikiam o?
6 Ni kantrin ni gifozir puvatigha ni ko migeir
puvatiziba,
ni men atarti deragham.
7 Me kamaghin amua, Jekopin ovavir boriba
bar me misuagharigha,
men nguazim bar a gasighasiki.
8 Ni en inazir afeziaba amizir arazir
kurabagh nighnighiva, paziva e
damuan marki.
En nighnizir gavgaviba datirighin bar
iraghuegha gifa.
Kamaghin, ni zuamira en apangku-
figh.

9 O God, ni Godin En Akurvazim.
Ni uan ziar ekiam bagh nighnigh en
akuragh uam e inigh,
en arazir kuraba gin amadagh.
10 O God, Kantrin Igharazibar Gumazamiz-
iba manmaghsu kamagh e mikimam,
“Ian God mana?”
Ni uan gumazamizibar ghuziba ikarvagh,
Kantrin Igharazibar Gumazamiziba
mizazim me gasiti e ganika.

78:60: Josua 18:1; Jeremaia 7:12-14; 26:6 **78:61:** 1 Samuel 4:4-22 **78:70:** 1 Samuel 16:11-12; 2 Samuel 7:8; 1 Eghaghaniba 17:7 **78:72:** 1 Atriviba 9:4 **79:1:** 2 Atriviba 25:8-10; 2 Eghaghaniba 36:17-19; Jeremaia 52:12-14 **79:5:** Onger Akaba 85:5; Esekiel 38:19 **79:8:** Onger Akaba 106:6; Aisaia 64:9 **79:9:** 2 Eghaghaniba 14:11; Onger Akaba 25:11; 31:3

11 Ni kalabusin itir gumazamizibar ararem baragh.
Ni uan gavgavir ekiamin, gumazir apaniba misueghti aremeghasava amiba,
uam men akuragh.

12 O Ekiam, apanir kaba akar kurabar ni mikeme.
Kamaghin, ni men arazir kurar kaba ikaragh bar moghira me agifa.
13 Nin gumazamizir nin sipsipbar min itiba, zurazurara ni minamam.
En ovavir borir gin otivamiba,
me uaghan nin ziam fi kamaghira ikiam.

80

Israelia ua tugh gavgavighasa, God ko migei
Asap onger akar kam osiri.
Gumazir ighiabar faragha zuim, a gumazamizibav kimti, me tiarir kamin gin mangi ighiar kam damuam, "Akar Dikirizir Gavgavimin akimarir aghuim."
1 O Israelia geghuvir gumazim, ni deravira e barakigh.
Ni sipsipbar min Josepin ovavir boribagh eghuva, deragha men gari.
Ni uan atrivir dabirabim gaperaghav ikia, enselin bar gavgavibar pin iti.
Ni uan angazangarim e gisiragh.
2 Ni Efraim ko, Benjamin ko, Manase, men anababar ovavir boriba, ni uabi men akagh.
Ni uan gavgavim akagh izi en akuragh.

3 O God, ni uamategh e inigh iziti
e ua dikavigh tuivigh, fomira ikezi moghin ua ikiam.
Ni uan angazangarim e gisiragh,
en apangkuvigh en akuraghti,
e ovengan kogham.

4 O God, ni Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim.
Ni dughiar bar ruarimin uan gumazamizibar atara,
me ni ko migeir migirigiaba ni da barazir puvati.
5 Ni e gamizi, e bretin min uan temeriba apava,
kavin temerir izivirizim, dipamin min uarir guri.
6 Ni gumazir en boroghin itibar arirazi, me iza en nguazim iniasa uariv sosi.
En apaniba e dipovava en ingaravati.

7 O Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, ni uamategh e inigh iziti,
e ua dikavigh tuivigh, fomira ikezi moghin ua ikiam.
Ni uan angazangarim e gisiragh,
en apangkuvigh en akuraghti e ovengan kogham.

8 Ni uan gumazamiziba wainin ikarizimin min Isipin me asigha me inigha ize.
Ni Kantrin Igharazibar Gumazamiziba batuegha,
men nguazibar uan gumazamiziba, wainin ikarizimin min me arke.
9 Ni wainin ikarizir kam bagha nguazim azenegha anekara.
Ezi an aghua an biba bar nguazim giraghuzi,
an aghua ghua bar uabi aroke.
10 Wainin ikarizir kam aghua, ekiva an dughuazim mighsiaba bar ada aghuazi,
an aghariba sidan temer ekiaba bar ada avara.
11 An aghariba aghua ghua Mediterenianin Ongarir Ekiamin tugha,
iza Yufretisin Fanemin tu.

12 Ni datirighin manmaghsua wainin azenim avinizir divazim bar anekaragharíki?
Gumazamiziba datirighin tuavimin daru, an oviziba okimam.
13 Dar atiaba a dikabinti,
asizir atiaba anemam.
14 O Godin Gavgaviba Bar Itim, ni uam e ginighnigh,
uan Nguibamin pin iki vanginan wainin ikarizir kam deraghvira an gan.
15 Ni uabi uan agharir guvimin wainin ikarizir kam akara.
Ni wainin biar igiam akarazi an aghua gavgavigha gifa.

16 En apaniba anetugha a isa avim mikinigha gifa.
Ni uaghan me atugh me gasighasighti deragham.
17 Nin gumazamizir ni ua bagha inabaziba,
ni me gamizi me ekevegha bar gavgafi.
Ni men akuragh deragh men gan.
18 Ni kamagh damighti e uam akirim ragh ni gasan kogham.
Ni en akuraghti e angamira deravira iki nin ziam fam.

19 O God, ni Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim,
ni uamategh e inigh iziti,
e ua dikavigh tuivigh fomira ikezi moghin ua ikiam.

80:1: Ua Me Ini 25:22 **80:8:** Aisaia 5:1-7

Ni en boroghin ikiti, nin angazangarim e gisiraghti, ni deragh e damu.
Egh en apangkuvigh en akuraghti e ovengan kogham.

81

Dughiar ekiabar ighiaba
Asap ighiar kam osiri.
Gumazir ighiar kamin faragha zuim, gumazibav kemeghti me Gatin nguibamin gitabav sogham.
1 Godin e geghuva deragha en garim, e a bagh pamtem dimiva bar akuegham.
E, ighiaba bangi Jekopin Godin ziam fam.
2 Ia faragh gitaba ko ukulelebagh ikararangiva,
tambarinbav soghti dar arareba deravirama otiv.

3 En isar ekiam otivamin dughiamin,
iakinir igiam otoghti ia sighabagh ivi.
Egh iakinim izi pazaghar torimin tughti,
ia ua sighabagh ivi.
4 Arazir God ifongezir kam, a Israelia e ganingi.
Kar bizir Jekopin God damuasa e mikemeziba.
5 God Isipia ko misozir dughiam an akar kam, e Josepin ovavir boriba an e ganingi.
Ki akar otevir kam baragha fozir puvati tina a migei.

6 Ki orazi a kamaghin migia ghaze,
"Ian dipizibar itir osimtiziba, ki bar da adegha gifa.
Mitarir osimtizir ia ateriba,
ki da isa nguazim dafegha gifa.
7 Ia osimtizir bar ekiam ikia nan deir dughiamin,
ki ian akura.
Ki overiamin pin, arariba dagarvazir naghin uan mogomer danganimin ikia,
ian dimdiam baregha a ikara.
Ki Meriban mozir pamin ikia,
ian nighnizir gavgavim gifofoghasa arazarazir mabagh ami.
(Ighiam gamua an suiam atugha avughsegha ua ighiam gami.)

8 "Nan gumazamiziba, ki Akar Gavgavim ia mikim ia akirasa.
O Israelia, ia deraghvira nan akam baragh.
9 Ia marvir guabar ziaba fan marki.
Ia kantrin igharazibar asebar ziaba fan marki.
10 Ki Ikiavira Itir God, ian God.
Ki Isipin ia inigha azenan ize.
Ia nighnizir gavgavim na ikiti, ki bar deravira ia damuam.
Mati kuarazir nguzim akam akarigha itima, an amebam biziba atera iza an akam mikiri.

11 "Nan gumazamiziba, me nan akaba baraghan aghua.
Bar guizbangira, Israelia uari abinigha nan apengan itir puvati.
12 Kamaghin, ki me ataghizi me uan navibar kumigha uari uan arazir kurabar gin ghua,
uan ifongiabar bizibagh ami.
13 Ki kamaghsua, nan gumazamiziba Israelia nan akaba baragh
nan arazibar gin mangam.

14 "Me kamaghin damuti, ki zuamira uan gavgavir ekiamin men apanibav suegham.
Ki men apaniba bar me abinigham.
15 Nan aghuazir gumazamiziba, me atiatir ekiam sara na bagha izi.
Eghti ki men apanimin iki mamaghira ikiam.
16 Eghti ia, ki dagher bar aghuiba ko,
ruarimin itir haniba ia daningti, ia dami bar izevegham."

82

God an atrivir ekiam
Asap ighiar kam osiri.
1 Dughiar mamin aseba Godin Nguibamin uari akuvazi,
God uan dabirabir danganim gaperagha
men faragha ghua, akam me gasa kamaghin me migei.

2 A ghaze,
"Ia paza kotiaba tuisigha,
gumazir arazir kurabagh amiba bar me gifonge.
(Ighiam gamua an suiam atugha avughsegha ua ighiam gami.)
3 Ia deragh gumazamizir uarira uarir akurvaghan koghamiba ko, borir afeziaba ariaghirezibar akurvagh.
Ia gumazamizir osimtiziba ateriba ko, onganarazibagh amir gumazamiziba, deragh me damu.
4 Gumazamizir gavgaviba puvatiziba ko, onganarazibagh amiba,

81:3: Diboboniba 10:10 **81:7:** Ua Me Ini 17:7; Diboboniba 20:13 **81:9:** Ua Me Ini 20:2-3; Godin Araziba 5:6-7; 32:12; Onger Akaba 44:20; Aisaia 43:12 **81:10:** Ua Me Ini 20:2; Onger Akaba 37:4; 107:9 **81:12:** Jop 8:4; Aposel 7:42; Rom 1:24-26

ia gumazir kurabar dafariba da ua me inigh.

5 “Me nighnizir aghuitam men itir puvatizi,
me bizitam gifozir puvati.
Me mitatemin nguazir kam garua,
arazir aghuitam gumazamizibar akurvaghasa a gamir puvati.

6 “Ki Godin Bar Pin Itim kamaghin migia ghaze,
Ia aser muziarir kaba, ia bar nan boriba.
7 Ia gumaziba ariaghiri moghin uaghan arimighiregham.
Ia atrivir igharaziba iri moghin uaghan iregham.”

8 O God, ni dikavigh izi nguazimin gumazamiziba bar me gativagh men araziba tuisigh.
Nguazimin itir gumazamiziba bar nin gumazamiziba.

83

God Israelian apaniba bar me agivasa, gumazim God ko migei
Godin ziam fer ighiam, Asap an osiri.
1 O God, ni akam dukuagh pura ganan marki.
Ni pura uabin asugh nimira ikian marki.
2 Ni gan, nin apaniba me midoroziba fori da otifi.
Ezi gumazir nin aghuaziba nin akaba batosi.
3 Me nin gumazamiziba paza me damuasa muegha me bagha gara iti.
Gumazamizir nin apengan iti ni eghuvir kaba,
gumazir kurar kaba me gasighasighasa.
4 Me ghaze,
“Ia izi e Israelin kantri bar a gasighasighti,
a ziaba puvatighti, me uam a ginighnighan kogham.”

5 Kantrin kaba Israel abinasa uari akuvagha,
nighnizir vamiram amigha akam misoke.
6-7 Ikizir kabanang: Idomia, Ismaelia, Moapia, Hakria, ko
Gebalia, Amonia, Amalekia, Filistia, ko Tairin nguibamin gumazamiziba.
8 Asirian kantri uaghan men aven ghugha Moapia ko, Amonian akura.
Me Lotin ovavir borir bar gavgaviba.
(Ighiam gamua an suiam
atugha avughsegha ua
ighiam gami.)

9 O God, ni faragha Midiania gamizi moghin ni me damigh.
Ni kamaghira Kisonin Fanemin Sisera ko, Jabin aning gasighasiki.
10 Ni dughiar kamin Endorin nguibamin aning gasighasighizi,
aningin kuamning ikia kuri.
11 Ni faragha Orep ko, Sep gamizi moghin,
ni men midorozir gumazir dapanibar amigh.
Men gumazir dapaniba, ni faragha Seba ko, Salmuna gamizi moghin me damigh.
12 Gumazir kaba bar ghaze,
“E Godin nguazir bar aghuir kam inigh an afeziam ikegham.”

13 O God, ni uan aminir gavgavimin me giveraghti,
me minezibar min mighi tintinibar mangegh givagham.
Ni me giveraghti, mati aminim raizin misevibagh iverazi,
da migha ghuezi moghin, me mighi mangegh.
14 Avim ruariba ko mighsiabar isia akara zui moghin,
ni men agintighti me aregh.
15 Kamaghira, ni amozir ekiam amadaghti a izi men agiraghti me aregh.
Ni aminir ekiam amadaghti, a iziti me atiating.
16 O Ikiavira Itir God,
Ni me damighti me okam nighnigh bar aghumsigh,
ni baghvira ikiam.
17 Nan ifongiam, ni me abiraghti me bar atiatingigh aghumsigh kamaghira iki.
Ni aghumsizim me danigh, me misueghti me arimighiregh.
18 Ni kamagh damighti me guizbangira ganigh fogh suam,
“Ni bar uabira nin ziam, Ikiavira Itir God.
Nirara Godin Bar Pin Itim,
egha nguazir oteviba bar dagh ativagha dar gari.”

84

Gumazim Godin Dipenim bar a gifonge
Kar Koran adarazir onger akam.
Gumazir onger akar kamin faragha zuim gumazibav kemezi, me Getin nguibamin ingarizir gita inigha a gikararai.
1 O Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim.

82:5: Onger Akaba 11:3; 75:3 **82:6:** Jon 10:34 **83:9:** Gumazir Dapaniba 4:6-22; 7:1-23 **83:11:** Gumazir Dapaniba 7:25; 8:12 **84:2:** Onger Akaba 42:2; 63:1

Nin dipenim a bar moghira dera.
2 Nan navir averiamin, ki nin dipenimin,
dughiabar zurara gumaziba uari
akuvi naghin aven ikiasa.
Nan ifongiam kamakin, ki bar nin
Dipenim gifonge.
Ni Godin angamira itim.
Ki uan mikarzim ko nighnizim sara, ni
bagh bar akuegh, ighiabar amuam.

3 O Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim.
Ni nan God ko nan atrivim.
Kuarazir muziariba nin ofa gamir
dakozimin boroghira uari bagha
mikonibar ingara,
ota uan nguzibar gari.
4 Nin Dipenimin aven itir darasi,
men naviba deragha bar akonge,
me zurara nin ziam fava ighiaba
bati.
(Ighiam gamua an suiam
atugha avughsegha ua
ighiam gami.)

5 Gumazamizir nin gavgavim iniasava
amiba,
ni bagha Saionin Mighsiamin mangasa
ifongeziba,
me bar akongegh.
6 Me dipar atuir dipaba puvatizibar zui.
Danganir kamin ziam Temeriba Itir
Danganir Zarim.
Me mozir dipaba danganir kamin dagh
amizi da otifi.
Mizarazibar amoziba izima mozir
dipar kaba izefi.
7 Me tuavimin ghua nin gavgavim isa
ghuavira ikia gavgafi.
Me mangi Saionin Mighsiamin otivigh
Godin ganti a ikiam.
Godin kam, a godba bar dar pin iti.

8 O Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim,
ni Jekopin God.
Ni nan azangsizim barakigh.
(Ighiam gamua an suiam
atugha avughsegha ua
ighiam gami.)
9 O God, ni en atrivimin gan deragh a damu.
A uabi oramin min e moga deravira e
geghufi.
Ni uabi ua bagha a ginabazi, an atrivimin iti.
Ni deraviram a damu.

10 Ki aruer vamiran nin dipenimin gumaz-
iba uari akuvi naghin iti, a bar dera.
Aruer kam, a 1,000plan aruer ki
nguibar igharazimin itibagh afira.
Ki uan Godin Dipenimin tiar akamin tughiv
ikiasa bar akonge.
Ki gumazir kurabar dipenibar ikian
aghua.
11 Ikiavira Itir Godin Gavgavim, an aruemin
min tuavim en akakagha, oramin
min e modi.
A en apangkuva egha ziar ekiam e
ganidi.
A gumazir an damazimin deraziba,
a uan bizir aghuiba men anogorozir
puvati.

12 O Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim,
gumazamizir nighnizir gavgavim nin
itiba,
me zurara bar akuegham.

85

Gumazim God, an adarazigh eghuvasa a me bagha God ko migei

Kar Koran anabam, men ighiam.
A gumazir onger akabar faragha zuim
ginighnigha an osiri.
1 O Ikiavira Itir God, ni deragha uan
nguazim gamigha,
Jekopin ovavir boriba ua men inizi me
deragha,
faragha ikezi moghin iti.
2 Ni uan gumazamizibar arazir kurar me
amiziba, ni da gin amada.
Ni men arazir kuraba batoghezi da ua
itir puvati.
(Ighiam gamua an suiam
atugha avughsegha ua
ighiam gami.)
3 Ni faragha men atara men aningazi.
Ni arazir kam, datirighin uam a gamir
puvati.

4 O God, ni en Akurvazir Gumazim.
E nin azangsisi, ni en ataran marki,
ni uam e inigh ua bagh izi.
5 Manmaghin ami, ni en atar kamaghira
ikiti,
nin adarim givaghan kogham o?
6 Ni ua ikirimirir e itir kam damighti a
igiamin otogh,
gavgavim e daningti e tuivigh gavgav-
igham.
Eghti e nin gumazamiziba, ni bagh
bar akuegh nin ziam fam.
7 O Ikiavira Itir God, ni zurara bar en
apangkuvir arazir kam en akagh,
en akuragh uam e inighti e deragh
ikiam.

8 Ki uan kuarim atigh Ikiavira Itir Godin
Gavgavim Itim, an akam baragham.

84:5: Onger Akaba 81:1; 86:11; 122:1; Jeremaia 31:6 **84:7:** Onger Akaba 42:2; Aisaia 40:31; 2 Korin 3:18 **84:10:** 1 Eghaghaniba 23:5; Onger Akaba 27:4 **84:11:** Onger Akaba 34:10; 85:9; Aisaia 60:19-20; Malakai 4:2 **85:6:** Habakuk 3:2

E an gumazamiziba arazir kurar e
amibar gin mangan kogh, uan navir
averiabar aven a baghvira ikiti,
a mikimti e navir amirizim ikiam.
9 Bar guizbangira, an akurvazim, an gu-
mazamizir an ziam fava an atiatia an
apengan itiba, bar men boroghira iti.
An angazangarim e gisiragha en akura,
a uabi e ko en nguazir kamin iki
mamaghira ikiam.

10 Dughiar kamin, gumazamiziba uarir
apangkuvigh, guizin arazir aghuibar
zurara uarir amuam.
Me Godin damazimin deragh iki, navir
amirizimin iki, deragh uari ko dapi-
agh ikiam.
11 Gumazamiziba nguazimin iki, bar
guizbangira Ikiavira Itir Godin gin
mangi
nighnizir gavgavim an ikivira ikiam,
eghti Godin uan Nguibamin Itim
me damighti me an damazimin
zuegham.
12 Guizbangira, Ikiavira Itir God en akuragh
bizir aghuiba isi e daningam.
Eghti nguazir en azeniba itiba, dagher
bar aviriba dar aghungam.
13 Ikiavira Itir God, gumazamizibar amighti,
me arazir an damazimin derazimin
gin mangam.
Eghti arazir kamra, God ua izamin tu-
avim atigham.

86

*Gumazim God ko mikimti God an akur-
vagham*
Devit God ko migeir migirigiaba osiri.
1 O Ikiavira Itir God, ki uabira uabin akur-
vaghamin gavgaviba puvati.
Kamaghin, ni na baragh.
2 Ki nin ingangarir gumazim, ki nighnizir
gavgavim nin ikia, nin gin zui.
Kamaghin amizi, ni ua nan akuragh na
inighti, ki ovengan kogham.
3 O Ekiam, Ki dimagariba ko aruebar nin dei,
kamaghin, ni nan apangkufigh.
4 Ekiam, ki nin ingangarir gumazim.
Ki uan navir averiamin aven ni
baghavira iti.
Kamaghin, ni na damighti nan navim
bar akongegh.

5 O Ekiam, ni bar dera,
egha gumazibar arazir kuraba gin
amadi.
Egha ni ko migeir gumazamiziba,
ni apangkuvir ekiam men ikia, men
azangsiziba barasi.
6 O Ikiavira Itir God, ni nan azangsizim der-
agh a baregh
nan akuragh.
7 Ki fo, ni na baregh nan akurvagham.
Kamaghin, ki osimtizim itir dughiam, ki
uabin akurvaghasa nin dei.

8 O Ekiam, ni iti moghin ua godin tam itir
puvati.
Tav ni ingari moghin ingari puvati.
9 O Ekiam, ikizibar gumazamizir ni ingariz-
iba bar izi,
nin ziar ekiam bagh teviba apirigh, nin
ziam fam.
10 Ni bar uabira mirakelin bar aghuibagh
ami,
Ni uabira God.
11 Ikiavira Itir God, arazir ki gin mangasa ni
ifongeziba,
ni deravira dar nan sure damigh.
Eghti ki darara nighnigh,
zurara dar gin mangi nin ziam fam.
12 O Ekiam, nan God, ki uan navimin aven ni
minabiva,
nin ziar ekiam zurarama a fasa.
13 Ni zurara bar nan apangkufi.
Kamaghin, ni ua na inizi, ki Gumaza-
mizir Oveaghuezibar Nguibamin
ghuzir puvati.

14 O God, akaba batozir gumazir maba
datirighin iza na ko misoghasa.
Gumazir kurar kaba nin akabar gin
zuir puvatigha,
uari akuvagha na misueghti ki are-
meghasa.
15 O Ekiam, apangkuvir arazim ko,
akurvazir arazim bar ni gizivazi ni
zuamirama atarir puvati.
Ni bar en apangkuvigha, deravira uan
akamin gin ghua egha nighnizim gi-
raghirazir puvati.
16 Ni uamategh na bagh izi egh nan
apangkufigh.
Ki nin ingangarir gumazim, nan ame-
bam uaghan nin ingangarir amizim,
a na bate.
Kamaghin, ni nan akuragh gav-
gavim na daning.
17 O Ikiavira Itir God, Ni bizitam damighti
an otogh, nan akaghti ki fogh suam,
ni bar na gifonge.
Eghti nan apaniba uaghan ganigh
fogham, ni nan akuragha gavgavim
na ganingi.

86:5: Nehemia 9:17; Onger Akaba 25:8; Joel 2:13; Jona 4:2 **86:7:** Onger Akaba 17:6; 50:15; 77:2 **86:8:** Godin Araziba 3:24; 2 Samuel 7:22; Jeremaia 10:6 **86:9:** Onger Akaba 66:4; Aisaia 66:23; Akar Mogomem 15:4 **86:10:** Onger Akaba 72:18; Aisaia 44:6-8; Mak 12:29 **86:11:** Onger Akaba 25:5; Jeremaia 32:39

Kamaghin, me uan arazir kurar me amizir
kam ginighnigh,
bar aghumsigham.

87

Me Jerusalem bagha bar akonge
Kar Koran ovavir boribar ighiam.
Godin ziam fer ighiam.
1 Ikiavira Itir God, uan Nguibam, uan
mighsiamin an ingari.
Kar Saionin Mighsiam.
2 Israelin nguazimin itir nguibaba bar,
dar tongin, Ikiavira Itir God,
Jerusalemra bar a gifonge.
3 Ia Godin Nguibamin aven itir gumazamiziba, ia deragh oragh,
God ghaze, ni nguibar bar aghuim.
(Ighiam gamua an suiam
atugha avughsegha ua
ighiam gami.)
4 God ghaze, "Ki gumazamizir nan akam baragha an gin zuiba mengamin dughiamin,
ki uaghan Isipin kantrin gumazamiziba ko, Babilonin kantrin gumazamiziba ko, Filistian ikizim ko, Tairin nguibamin gumazamiziba ko, Itiopian kantrin gumazamiziba, ki uaghan bar me mengam.
Me uaghan Jerusalemin adarasi.
5 Ki kamaghin Jerusalem mikimam,
'Kar gumazamiziba bar men nguibam.' "
Godin Bar Pin Itim, uabi Jerusalem asaragh, a damighti
a bar gavgavigham.
6 Ikiavira Itir God, uabi Kantrin Igharazibar Gumazamizibar ziaba osirigh,
men ziaba isi Jerusalemin gumazamizibar ziaba sara me akuvagham.
(Ighiam gamua an suiam
atugha avughsegha ua
ighiam gami.)
7 Jerusalemin itir gumazamiziba bar akuegh ighiaba bangam.
Me suam,
"O Jerusalem, bizir aghuir e itiba,
ni bar dar mingarim."

88

Gumazim uabin akurvaghasa God ko migei
Kar Koran ovavir boribar ighiam.
Esran ikizimin gumazir mam Heman, ighiar kam osiri. Gumazir onger akar kamin faragha zuim me mikemezi, me "Mahalat Leanotin," tiarimin a bange.
Me onger akar kam kamagh a dibori, Maskil.
1 O Ikiavira Itir God, nan God, ni nan akuragha ua na ini.
Ki uabin akurvaghasa aruebar nin diava,
dimagaribar ni ko migei.
2 Ni kuarim atigh nan azangsiziba baragh.
Egh deragh nan ararem baragh nan akuragh.

3 Osimtizir aviriba na bativima,
ki Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibamin boroghin mangasava ami.
4 Gumazir maba ariaghiregha ghua mozir konimin mangasava amima,
ki uaghan men aven ikia, me ko zui.
Ki guizbangira gavgaviba nan puvati.
5 Ki mati, me na ataghizi ki gumazir oveaghueziba ko men danganimin iti.
Ki mati, gumazim me a misoghezi, an aremegha gumaziba ariaghira itir danganimin iti.
Ki mati, gumazir ni bar gin amadagha akurvazi puvatizibar min iti.

6 Ni na isa mozir bar konir kam mikinizi,
ki mozir bar konir kamin danganir bar mitatangizimin iti.
7 Nin aningagharim bar na avara,
mati ongarir ekiam dipirigha na abirazi ki aven iraghu.
(Ighiam gamua an suiam
atugha avughsegha ua
ighiam gami.)
8 Ni kamaghin amizi, nan namakaba ganigha nan atiatigha bar nan saghon iti.
Bizir kam na ikiagharighizi, ki azenan izan ibura.
9 Osimtizir kam nan iti, ki anetera ghuavti damaziba nan ikufi.
O Ikiavira Itir God, ki aruebar vaghvagha zurara ni ko migei, ni nan akuragh.

10 Gumazir oveaghueziba, ni ti me bagha mirakelbagh ami, o?
Me ti ua dikavruegh nin ziam fam, o?
(Ighiam gamua an suiam
atugha avughsegha ua
ighiam gami.)
11 Gumazir ovegha mozim gireghav itiba, me ti nin apangkuvir arazimin uariv gei, o?
Me ti danganir bar kurar kamin kamaghin uariv gia ghaze, God mikemezi moghira e bagha deragha bizibagh amua, uan nighnizim gighavkirir pu.
Puvati, me kamaghin migeir puvati.

12 Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibar
mitater kamin itiba,
ni amir arazir kabar gari, o?
O me danganir bar mitater kurar kamin
ikia, nin akurvazir arazimin gari, o?

13 O Ikiavira Itir God,
ki mizarazibar uabin akurvaghasa, zu-
rara ni ko migei.
14 O Ikiavira Itir God, ni manmaghsua
akirim ragha na gasara?
Ni manmaghsua uan guam nan modo?

15 Ki uan igiamra ikia mizazir kamra isa iza
datirighin atam areme.
Ni mizazir ekiam na gasezi, nan agharapaniba bar nan amira.
16 Nin aningagharir ekiam bar na avarazi,
ni na misogha bar na gasighasiki.
17 Ni kamaghin na gamizi, osimtiziba
arueba ko dimagariba sara bar na
ekiaru.
Mati aperiam otogha ghua nguazir oteviba
bar da avara.
18 Ni nan roroar aghuiba ko namakabagh
amizi, me bar na ataki.
Ki aminirbirimra a ko, ga roroamning
gami.

89

Osimtizir mam Israelin kantrin aven otozi me onger akar kam gami
Esran ikizimin gumazir mam Etan, an
onger akar kam osiri.
Me onger akar kam kamagh a dibori,
Maskil.
1 O Ikiavira Itir God, ki zurara nin apangku-
vimin gun, gumazamizibav kimiva
ongam.
Ki uan akamin, pamten gin otivamin
boribav kim suam,
God mikemezi moghira, a zurara der-
aghavira e gami,
egha dughiatamin e ataghirazir puvati.
2 Ki fo, nin apangkuvim a ikia mamaghira
iti.
Ni zurara deraghavira e gamua dughi-
atamin e ataghirazir puvatizir arazir
kam,
a bar ekevegha overiamin min gav-
gavigha ikia mamaghira iti.

3 Ni kamaghin migia ghaze,
"Ki gumazir mam ginabagha a koma Akar
Dikirizir Gavgavim gami.
Ki uan ingangarir gumazim Devit ko,
Akar Gavgavim gamigha gifa.
4 Ki kamaghin a migia ghaze, 'Nin adarazira
zurara atrivibar otivam.
Nin adarazir aven atrivitam otogh,
iki mamaghira ikiam.' "
(Ighiam gamua an suiam
atugha avughsegha ua
ighiam gami.)

5 Ikiavira Itir God, nin Nguibamin itir en-
selba ni amir mirakelba bagh, ighi-
aba bangi nin ziam fam.
Me gara fo, ni zurara deraghavira
e gami, egha dughiatamin e
ataghirazir puvati,
egh me arazir kam ginighnigh uari
akuv nin ziam fam.
6 O Ikiavira Itir God, nin Nguibamin aven,
tav nin min itir puvati.
Nin nguibamin enseltam ni ko magh
ghuzir puvati.
7 Nin Nguibamin enselbar gumazir da-
paniba, me uari akuva bizibav gia
nin atiatia nin apengan iti.
Enselin igharazir ni okarigha itiba, me
uaghan atiatia nirarama apengan iti.
8 O Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim.
Gumazitam bar gavgavigha nin min itir
puvati.
O Ikiavira Itir God, ni zurara deraghavira e
gami,
egha dughiatamin e ataghirazir puvati.

9 Ni ongarir ekiar gavgavim gativagha an
gari.
A pamten dikavima, ni a gami a pura
amiragha irighav iti.
10 Ni Isip, asizir atiar ekiamin min, an gav-
gavim abiragha bar a gasighasiki.
Ni uan gavgavir ekiar kamin, uan
apaniba bar me abinizi me tintinibar
are.
11 Overiam ko nguazim, aning nina.
Ni nguazimin ingarizima biziba bar an
iti.
12 Ni nguazim bar, an notin amadaghan
ikegha ghua sautin amadaghan biz-
iba virara dar ingari.
Gumazamiziba nin ziam fe moghin,
Tabor ko Hermonin Mighsiamning,
ni bagha bar akuegha ighiam
banga nin ziam fe.
13 Ni gavgavir bar ekiam iti.
Ezi nin gavgavir kam a bar ekefe.

14 Ni atrivimin ikia uan gumazamizibagh
ativagha, men akurvagha deravira
men gari.
Nin kotiar araziba da bar dera.
Ni gumazamiziba bar men apangkuvigha,
zurara deraghavira me gami,

89:1: 1 Atriviba 4:31; Onger Akaba 101:1 **89:4:** 2 Samuel 7:12-16; 1 Eghaghaniba 17:11-14; Onger Akaba 132:11; Aposel 2:30 **89:6:** Onger Akaba 40:5; 86:8; 113:5 **89:11:** 1 Eghaghaniba 29:11; Onger Akaba 24:1-2; 50:12

egha dughiatamin me ataghirazir pu-
vati.
15 O Ikiavira Itir God, gumazamizir ighi-
abagh amua nin ziam feba, me bar
akongegh.
Nin angazangarim me gisirazi moghin,
ni bar me gifuegha men boroghira iti.
16 Ni bar deravira me gamima,
me bar akuegha dimagariba ko arue-
bar nin ziam fa ighiabagh ami.
17 Nirara, ni gavgavim e ganidi, ezi e ni
bagha bar akonge.
Ni bar deragha e gamua en akurvaz-
ima, e uan apaniba ko misogha me
abiri.
18 O Ikiavira Itir God, ni uabi e geghuv
en ganamin gumazim, oramin min e
ganingi.
Ni Israelian Godin Bar Zuezim, ni arazir
aghuimrama amuava, atrivim e
ganingi.

God Akar Dikirizir Gavgavim Devit koma a gami

19 Ni fomira irebamin min gari bizimin
aven, uan ingangarir gumazir ni
ifongezibav gia ghaze,
"Ki midorozir gumazir bar aghuir mam
amisevegha gifa.
Ki gumazamizibar tongin anemisevegha,
an atrivimin ikiasa ki atrivir da-
panir asuam a garu.
20 Ki uan ingangarir gumazim Devit, an
apigha anemisevegha uan borem a
ginge.
A ian atrivimin ikiam.
21 Nan gavgavim zurarama a ko iki, mam-
aghira ikiam.
Nan gavgavim zurara a ko iki gavgav-
ighvira ikiam.
22 An apaniba a misogh anebiraghan
kogham.
Gumazir kuraba anebiraghti, a irighan
kogham.
23 Ki uabi an apaniba abinigh,
an aghuazibav sueghti, me
arimighiregham.
24 Nan apangkuvim a ko ikiti, ki zurara de-
raghvira a damu, egh dughiatamin
aneteghan kogham.
Ki uan gavgavim a danighti a bar gav-
gavigham.
25 Ki Mediterenianin Ongarir Ekiamin
miriamin itir nguaziba bar a daning
mangi, Yufretisin Faner dadarimin
tugham.
Eghti an adagh ativagh dar ganam.
26 A kamagh na mikim suam, Ni nan God
nan afeziam.
Ni dagiamin min ikia na moga nan
akurvasi.
27 Ki David amisevezi a nan otarir ivariamin
iti.
A nguazimin atriviba bar dagh afiragh,
men atrivir dapanimin ikiam.
28 Ki zurara an apangkuv an akurvagh ma-
maghira ikiam.
Ki a ko Akar Dikirizir Gavgavim
damighti,
a gavgavigh iki mamaghira ikiam.
29 Dughiabar zurara an ovavir boribar
aven, men gumazitam atrivimin
ikiam.
Atrivir kaba me Israelia gativagh men
gan
iki mangiti, overiar kam givagham.

30-32 "An ovavir boriba nan akam batuegh,
bizir ki damuasa mikemezibar gin
mangan koghiva,
akirim ragh arazir ki ifongezibagh
asaragh,
nan Akar Gavgavibar gin mangan
koghti,
ki men arazir kurar me amizir kam
ginighnigh,
mizazir kuram me daningam.
33 Ki uan ingangarir gumazim Devit bar an
apangkuvigh,
egh deraghvira uan akar dikirizimin
gin mangi zurara deraghvira a damu
egh dughiatamin aneteghan kogham.
34 Ki uan Akar Gavgavir a ko dikirizir kam
abighan kogh,
uan akatam uamategh a giraghan
kogham.

35 "Ki Godin bar zuegha arazir aghuibara
amim.
Ki uan ziamin akam akira ghaze,
Ki Devit gifaran kogham.
36 An ovavir boriba iki mamaghira ikiam.
An adarazi gumazamizibagh ativagh
men ganam,
mati aruem isiragha mamaghira
iti.
37 Me iakinimin min isiragh mamaghira iki,
kamagh gumazamizibar akagham, nan
akam a bar guizbangira."
(Ighiam gamua an suiam
atugha avughsegha ua
ighiam gami.)

Etan orazi apaniba atrivim misogha anebirazi, an a bagha azi

38 Ni datirighin uan atrivir ni ua baghavira
inabazim,
ni an atara anetegha akirim ragha a
gasara.

89:20: 1 Samuel 13:14; 16:12; Aposel 13:22 **89:27:** Akar Mogomem 1:5 **89:34:** Diboboniba 23:19; Godin Araziba 7:9; Jeremaia 33:20-21

39 Ni a ko dikirizir akar gavgavir kam abigha
gifa.
Ni an atrivir dapanir asuam isa
nguazimin anekunizi a mize.
40 Ni an nguibar ekiamin divaziba
akaraghariki,
ezi dipenir ekiaba bar ikufi.
41 Ezi gumazamizir anebigha aruiba an biz-
iba okei.
An boroghin itir gumaziba dibovir ak-
abar a migei.
42 Ni an apanibagh amizi me anebiragha,
bar akonge.
43 Ni an midorozir gumazibagh amizi, me
misoghamin gavgaviba puvati.
Ezi me a misogha anebira.
44 Ni anebirazi a uam atrivimin itir pu-
vatigha,
ua gumazamizibagh ativagha men
garir puvati.
45 Ni a gamizi a zuamira ghuri.
Egha aghumsizir dafam a ganingi.
(Ighiam gamua an suiam
atugha avughsegha ua
ighiam gami.)

Me uarir akurvaghasa God ko migei

46 O Ikiavira Itir God, ni dughiar ruarimin en
modogh iki kamaghira ikiam, o?
Nin aningagharim ti avimin min isi ka-
maghira ikiam, o?
47 O Ikiavira Itir God, ni e ginirigh en
ikirimirim otefegh.
Ni en ingarizi e iti, e ua bar moghirama
ovegh pura gevegham.
48 Tinara angamira iki kamaghira iki, oven-
gan kogham?
Tinara uabin gavgavighvira iki,
Gumazamizir Oveaghuezibar
Nguibamin mangan kogham?
(Ighiam gamua an suiam
atugha avughsegha ua
ighiam gami.)
49 O Ekiam, ni en apangkuvighavira iti o?
Ni Devit ko dikirizir akar kam, man-
maghiram a damuam?
50 O Ekiam, ni na ginirigh, ki nin ingangarir
gumazimin iti, gumaziba dibovir ak-
abar na migei.
Gumaziba bar moghira na dipova akar
kurabar na migei.
51 O Ikiavira Itir God, ni atrivimin ikiasa na
ginabazi,
nan apaniba nan ingarava aka akar
kurabar na migei.

52 E zurara Ikiavira Itir Godin ziam fi kam-
aghira ikiam.
Bar guizbangira.

Akinafarir namba 4

90

(Onger Akaba 90--106)

Godin migirigiaba ko gumazimin migirigiaba

Kar Moses God ko migeir onger akam. Moses a guizbangira God baghavira itir gumazim.

1 O Ekiam, ni bar guizbangira en dipenir, e
aven itimin min itima,
en inazir afeziaba fomira nin aven ikia
iza, datirighin e iti.
2 Ni tighar mighsiaba ko nguazir kamin in-
garam, ni Godin ikia kamaghira iti.
Ni uaghan gin iki kamaghira ikiam.

3 Ni nguazimin gumazamizibagh amima,
me arimighira ua ghua nguazim
gava.
Ni ghaze, "Ia nguazimin gumazamiz-
iba, ia arimighiri ua nguazim gav-
agh."
4 Nin nighnizim 1,000plan azeniba, da mati
aruer vamira.
Dughiar kam, boghinaron aruemin min
zuamira gifa.
Mati dimagarim dughiar otevimin
ghua gifa.
5-6 Ni aperiamin min otogha gumaziba
inigha zuima, me bar ariaghiregha
ireghav iti.
Me irebamin min bar dughiar otevimin
iti.
Me mati dadar moniba, aruem
anadi me aghua ruari.
Ezi aruem uaghirima me midia
uaghiri.

7 Ni adarim en ikia, e gasighasisi.
Ni adarim en iti, ezi e bar nin atiatingi.
8 Ni en arazir kuraba bar adar gari.
En arazir kurar e mogava amiba, ni bar
ada isa azenim garigha gifa.
9 Nin adarim, e nguazimin itir ikirimirir
kamin dughiam otefe.
Bar guizbangira, e zuamira givagham,
mati e ghuariaba sue moghin ami.
10 E 70plan azenibar iti, e gavgavigh 80plan
azenibar ikiam.
Azenir e itir kabar dughiaba,
e zurara ingangarir ekiabagh
amua osimtizibarama ateri.
Azenir kaba zuamira geveghti, e
uaghan mangegham.

11 Tinara nin adarir ekiamin gavgavim gifo?
Ni atarima gumazamiziba nin atiati,
tinara men atiatir kam gifo?
12 Ni deragh en sure damuti, e uan
ikirimirimin dughiam gifogham, an
otefe.

90:1: Godin Araziba 33:27 **90:2:** Aghuzir Akaba 8:25-26 **90:4:** 2 Pita 3:8 **90:12:** Onger Akaba 39:4

E fofozir aghuim ikiva, dughiaba vagh-
vagh deraghvira bizibar amuam.

13 O Ikiavira Itir God, nin aningagharir kam
ti dughiar ruarimin ikivira ikiam, o?
E nin ingangarir gumaziba, ni en
apangkuv.
14 Ni zurarama en apangkufi.
Nin apangkuvir kam mizarazibar e
gizivira iki.
E dughiabar iki zurara onger
akabar amuva, naviba deragh
ikiam.
15 Ni faragha azenir aviribar osimtizim e
ganingi.
Ni osimtizir e ganingizir kabar arueba
mengegh, dar mirara datirighin e
damighti e bar akuegham.
16 E nin ingangarir gumaziba, ni uan ingan-
garir gavgaviba en akagh.
Ni uaghan en ovavir boriba, ni uan in-
gangarir gavgavir aghuiba men ak-
agh.

17 O Ekiam, ni en God, e kamaghin ifonge, ni
en apangkuvigh deraghvira e damu.
Bizir e amiba mar deraghvirama otiv.
Ni guizbangira bizir e amiba, ni
gavgavim dar aningighti,
da gavgavigh mamaghira iki.

91

God e geghuvir gumazim

1 Gumazim, Godin Bar Pin Itim, deragh an
gansi an a bagh mangiti,
God deragh an ganam.
A Godin Gavgaviba Bar Itimin boroghin
ikiti,
God dughuazimin min anevaragham.
2 Gumazir kam Ikiavira Godin mikim suam,
"Ni nan divazir gavgavimin min itima,
ki nin aven uabi moga deravira iti.
Ni nan God.
Ki nighnizir gavgavim nirara iti."

3 Bar guizbangira, God bar deragh ni geghuv
nin ganti,
Bizir kuratam azuazimin min modogh
iki,
nin suiragh ni gasighasighan
kogham.
Ni an dafarimin aven ikiti,
arimariar kuratam ni inighti,
ni aremeghan kogham.
4 A tuarir amebam uan nguziba ave moghin,
uan avizimningin ni avaraghti ni aven
ikiam.
Kamaghira, ni Ikiavira Itir God, an apengan
ikiti
a deravira ni modogh ni geghuv nin
ganam.
A ifarir puvati.
A zurara uan akar a mikemezibar gin
mangi,
nin oramin min iki,
deravira nin ganam.
5 Dimagaribar aruir duar kuraba, ni dar
atiatingan marki.
Ni aruemin, bizir zuamira ni gasighasizi
tamin atiatingan kogham.
6 Ni arimariar ekiar dimangan ni bati-
vamiba,
ko bizir kurar aruemin ni gasighasighamibar
atiatingan kogham.
7 Gumazir 1,000pla nin boroghin
arimighireghti,
10,000pla nin agharir guvimin
arighiregham, eghti ni deragham.
Bizir kuratam nin boroghin izan
kogham.
8 Ni ganti arazir kurar gumaziba ni gamiba,
God uam ada ikarvagham.

9 Ni bizir kurabar atiatia Ikiavira Itir God
bagha zui.
Godin Bar Pin Itim, a nin divazimin min
ikia,
guizbangira ni geghuva nin gari.
10 Kamaghin, bizir kuratam ni bagh izan
kogham.
Arimariar ekiatam nin dipenimin
boroghin mangan kogham.
11 Ni daruamin dughiabar,
Ikiavira Itir God, ni bagh uan enselba
Akar Gavgavim me mikimtima,
me deraghvira nin ganam.
12 Egh me uan dafaribar ni fueghti,
ni uan dagarim dagiatamin aneseghan
kogham.
13 Ni laionba ko, kuruziba ko, laionin igiaba
ko,
kuruzir kurar ekiaba dikabinam.

14 God kamaghin migia ghaze,
"Gumazir nan ziam gifogha na gifongegha
nan poroziba,
ki ua me inigh,
deragh me geghuv men ganam.
15 Eghti me na ko mikimti, ki me baragham.
Egh osimtizim me batoghti ki me ko
ikiva,

90:17: Aisaia 26:12 **91:1:** Onger Akaba 31:20; 121:5; Aisaia 25:4; 32:2 **91:2:** Onger Akaba 14:6; 18:2; 56:4; Jeremaia 16:19 **91:3:** 1 Atriviba 8:37; Onger Akaba 124:7; Aghuzir Akaba 6:5 **91:4:** Onger Akaba 36:7; 40:11; 63:7; Aisaia 51:16 **91:5:** Jop 5:19-23; Onger Akaba 23:4; 27:1 **91:6:** 2 Atriviba 19:35; Jop 5:22 **91:7:** Josua 14:10 **91:8:** Onger Akaba 37:34; 58:10 **91:11:** Onger Akaba 34:7; Matyu 4:6; Luk 4:10 **91:12:** Matyu 4:6; Luk 4:11 **91:13:** Gumazir Dapaniba 14:6; Daniel 6:22; Luk 10:19 **91:14:** Onger Akaba 9:10; 59:1; 145:20 **91:15:** 1 Samuel 2:30; Jop 12:4; Jon 12:26

ua me inigh ziar ekiam me daningam.
16 Egh ki men ikirimirim men ivezimin min a damighti
a mangi ruaragham, egh ki uamategh me inigh me ko ikiam.
Egh ki ua me inigh
men Akurvazir Gumazimin ikiam."

92

Godin ziam fer onger akam

Ighiar kam, a Godin ziam fer ighiam.
Me Sabatin dughiabar ighiar kam gami.
1 Ikiavira Itir God, ni Godin Bar Pin Itim,
arazir ni minaba ighiabagh amua nin ziam fer kam, a dera.
2 Ni nan apangkuvir araziba, ki mizarazibar dar gun mikimam.
Ki dimagaribar zurara, ni deraghavira na gamir arazir kamin gun mikimam.
3 Ki gita ko kulele ko boam misoghti da ararer aghuim damu
nin ziam fam.

4 Ki nin ingangarir aghuim ginighnigha ighiam gamua bar akongezi,
nan navim dera.
5 O Ikiavira Itir God, nin nighnizim bar ekevezi,
ni ingangarir bar ekiabagh ami.
6 Gumazir nighnizir aghuiba puvatigha onganiziba,
me bizir kabagh foghan kogham.
7 Gumazir kuraba dadabar min zuamiram otivam.
Eghti gumazir arazir kurabagh amiba, me bizir aviriba inigh deraghvira ikiti,
ni bar me gasighasigham.
8 Kamaghin, Ikiavira Itir God,
ni uabi atriviminikikamaghira iki.

9 E fo, gumazir nin apanimin itiba me arimighiregham.
Gumazir arazir kurabagh amiba, ni me abinighti
me tintinibar ari mangam.
10 Ni na amisevegha gavgavir ekiam na ganingizi, ki bar akonge.
Gavgavir kam bulmakaun gavgavim ko magh ghu.
11 Ki uan apanibar gari me ikuvigha gifa,
ezi ki gumazir kurabar ararem barasi.

12 Gumazir Godin damazimin deraziba, me deragh otivigham.
Me mati iruem dagher aghuiba bata,
egha uaghan Lebanonin kantrin itir sidan temer ekiabar min aghungi.
13 Me mati, temer me Ikiavira Itir Godin Dipenimin oparigha givaziba.
Da en Godin Dipenimin aven aghua egha deragha gara iti.
14 Da ghurizir dughiamin, dar dagheba ikiavira iti.
Dar dafaribagh arighavira itima, da gavgavigha midir puvati.
15 Da kamagh amua gumazamizibav gia ghaze,
"Ikiavira Itir God a bar guizbangira, a ifarir puvati.
A dagiamin min itima, ki an aven modima a nan akurvasi.
Arazir kuratam an itir pu.
Bar puvati."

93

God atrivimin iti

1a Ikiavira Itir God, an atriviminikia,
ziar bar ekiam ikia, gavgavir ekiam iti.
1b A nguazir kam gamizi,
a uan danganimra ikia
bar gavgavigha kamaghira iti.
2 O Ikiavira Itir God, biziba tighar otivam,
ni fomira ikia kamaghira iti.
Ni atriviminikia zurara ikia kamaghira iti.

3 Ikiavira Itir God, ongarir konim mighigha niga,
bar pamten dipira tingazi.
4 O Ikiavira Itir God, nin gavgavir ekiamin,
nin Nguibamin itir biziba, ni bar dagh ativagha dar gari.
Ongarim dipira nidir nighnim, a sufi.
Nin gavgavim a gafiragha bar ekefe.

5 Ikiavira Itir God, nin Akar Gavgaviba iki kamaghira ikiam.
Nin Dipenim zurara zuegh kamaghira ikiam.
Bar guizbangira!

94

God gumazamiziba tuisigh, gumazamizir kuraba abinigh, gumazamizir aghuibar akuragham

1 Ikiavira Itir God, ni gumazamizir kurabar araziba ikarvazir God.
Ni datirighin uan aningagharim men akagh.
2 Ni gumazamizibar amighti me nin kotiamin tuivam.

92:5: Onger Akaba 139:17; Aisaia 28:29; 55:8-9; Rom 11:33-34 **92:12:** Onger Akaba 1:3; 52:8; Aisaia 65:22; Hosea 14:5-6 **92:13:** Onger Akaba 100:4; 135:2 **92:14:** Onger Akaba 1:3; Jon 15:2 **93:2:** Onger Akaba 45:6; 90:2; Azir Akam 5:19 **93:5:** Onger Akaba 19:7; 29:2; 96:9; 1 Korin 3:17 **94:1:** Aisaia 35:4; Nahum 1:2; Rom 12:19

Ni datirighin gumazir akaba batozibar
arazim ikarvagh,
ivezir kuram me daning.
3 O Ikiavira Itir God, dughiaba manmaghin
ikiavira iti,
ezi gumazamizir kurar kaba uan arazir
kuraba bagha bar akonge?

4 Gumazamizir kuraba akaba batogha, uan
arazir kuraba bagha bar akonge.
Me amir arazir kaba bagha uarira uari
fe.
5 O Ikiavira Itir God,
me osimtiziba nin gumazamizibagh
arigha me abiri.
6 Me paba ariaghirezir amiziba ko,
borir afeziaba ariaghireziba ko,
Kantrin Igharazibar Gumazamizir
en nguazimin itibav sozima,
me ariaghire.
7 Me ghaze,
"Ikiavira Itir God en garir puvati.
E amir bizir kaba, Jekopin God
mighigha dagh nighnizir puvatigha
dar garir puvati."

8 Ia gumazamizir nighnizir aghuiba pu-
vatiziba,
ia oregh deragh fogh.
Ia bar gumazir onganiba,
ia manadizoghin fofozitam ikiam?
9 God en kuaribar ingari.
God oragham ti, o puvatigham?
God en damazibar ingari.
God uabi ganam ti, o puvatigham?
10 A uabi kantriba bar dar gumazamizibagh
ativagha
men gara men sure gami.
A me akiram o, puvatigham?
11 Ikiavira Itir God, a bar gumazamizibar
nighnizibagh fo.
Bizir me damuasa nighniziba, an a
dagh fogha gifa.
Da migharimin min zuamira
mangigh, otivan kogham.

12 O Ikiavira Itir God,
ni uan Akar Gavgavimin gumazitamin
sure damighti,
gumazir kam bar akuegham.
13 Ni kamaghin damigh avughsazim a
danigham.
Eghti osimtiziba a bativan kogh mangi,
gumazamizir kuraba arimighiregh
mozimin magiregham.
14 Bar guizbangira, Ikiavira Itir God uan
gumazamiziba ateghan kogham.
An akirim ragh me gasaraghan
kogham.
15 Gin, gumazamiziba kotin dughiamin
guizbangira mikimam.
Eghti gumazamizir Godin damazimin
deraziba,
me kotiamin migirigiar aghuibar
gin mangam.

16 Tinara nan akuragha gumazamizir
kuraba dikabira?
Tinara nan akuragha
arazir kurabagh ami da otivir gu-
mazamiziba batoke?
17 God zuamira nan akurazir puvatizi,
ki ti fomira matmatiam giraghughai.
18 Ki kamagh nighnigha ghaze,
"Nan dagarim apighsighizi, ki datirighin
irigham."
Puvati.
Ikiavira Itir God bar nan apangku-
vigha nan suirazi,
ki arazir kuramin irizir puvati.
19 Ki bizir aviribagh nighnigha nan navim
osemezir dughiamin,
ni nan navim gamizi
a bar akongegha amiragha iti.

20 Gumazamizir kurar kaba, gumazamiziba
arazir kurabar amuasa, me bagha
akar gavgaviba akiri.
Ni gumazir kamaghin amiba ko ingarir
puvati.
21 Me uari akuva gumazir aghuibav soghti
me arimighirasa akabav sosi.
Me gumazir arazir kurabagh amir pu-
vatiziba, pura me isa kotiabar arigh,
me misoghti me arimighirasa.
22 Ikiavira Itir God, a nan akurvaghasa bar
gavgafi.
Nan God dagiamin min iti,
ezi ki an aven modima, a nan akur-
vasi.
23 Apaniba arazir kurar bar aviribagh ami,
ezi a men arazir kurar kaba ikar-
vagham.
Ikiavira Itir God, en God, a men arazir
kurabagh nighnigh,
me misoghti me arimighiregham.

95

Ia izi, e Godin ziam fam

1 Ia izi, e ighiaba bangi Ikiavira Itir Godin
ziam fam.
A en dagiamin min ikia e moga en akur-
vasi,
e a ginighnigh onger akabar
amuam.

94:3: Jop 20:5; Onger Akaba 13:2 **94:9:** Ua Me Ini 4:11; Aghuzir Akaba 20:12 **94:10:** Jop 35:11; Onger Akaba 44:2; Aisaia 28:26 **94:11:** Jop 11:11; 1 Korin 3:20 **94:12:** Jop 5:17; Aghuzir Akaba 3:11; 1 Korin 11:32; Hibru 12:5 **94:14:** 1 Samuel 12:22; Rom 11:1-2 **94:18:** Onger Akaba 38:16 **94:22:** Onger Akaba 59:9; 62:2; 62:6

2 E an boroghira mangi a minabiva,
pamten dim ighiabar amu
an ziam fi bar akuegham.

3 E fo, Ikiavira Itir God, a Godin Bar Gavgaviba Itim.
An atrivir gavgaviba bar itim,
egha godin ifavariba bar dagh afira.
4 A nguazimin aven itir danganir koniba, ko mighsiar bar pin itiba,
a bar dagh atifa.
5 A uabi ongarim ko nguazimin ingari,
ezi aning uaghan an bizimningra.

6 Ikiavira Itir God en ingari.
Ia izi, e an boroghin mangi dapaniba avigh,
teviba apirigh uari a danigh an ziam fam.
7 A uabira en God.
E an gumazamiziba,
E sipsipbar min amima
a uabi e geghuva deragha en gari.
Ia bar deragh an akam barakigh!

8 God kamagh ia migia ghaze,
"Ian inazir afeziaba fomira gumazamiziba puvatizir danganimin ikia,
Meriban danganimin otogha, nan akam batoke.
Me gin Masan danganimin ikia, uam akam batoke.
Ia me amizir arazir kamin gin mangi uan navibar kuman marki.
9 Me guizbangira nan ingangarir gavgavibar gani.
Egha nighnizir gavgavim nan itir puvatigha,
nan gavgavim tuisigh fofoghasa nan azai.
10 Gumazamizir kabar naviba bar saghon ikia nan gin zuir puvati.
Tuavir ki me bagh atizim, me zurara a gitavirasi.
Kamaghin, ki 40plan azenibar gumazamizir kabar aningaghe.
11 Kamaghin amizi, ki aningaghegha kamaghin me migia ghaze,
'Me nan aghuvsazir danganimin aven mangighan kogham.
Bar puvati!' "

96

God nguazimin gumazamiziba bar me gativagha men gari

1 Ia bar moghira onger akar igiatam,
Ikiavira Itir God bagh a bangi.
Ia nguazimin gumazamiziba bar, a bagh ighiabar amu.
2 Ia Ikiavira Itir Godin ziam fi, a bagh onger akabar amu.
Dughiabar zurara ia an gun uariv mikim suam,
Ikiavira Itir God zurara en akurvasi.
3 Ia, an gavgavim ko ingangarir aghuir an amibar
gun kantriba bar dar gumazamizibav kim.

4 Ikiavira Itir God a bar faraghavira ikia bar gavgafi.
Ezi e an ziam fi mangivira ikiam.
Aseba bar, me Ikiavira Itir Godin min itir puvati.
E an apengara ikiva an atiatingam.
5 Nguazimin itir gumazamizibar aseba,
da pura ifavarir godba.
Ikiavira Itir God, an overiamin ingari.
6 Ikiavira Itir God, atrivimin ikia ziar ekiam ikia,
egha uan Dipenimin iti.
A bizir aghuiba ko gavgavimin mingarim.

7 Ia nguazimin itir ikizibar gumazamiziba bar,
ia Ikiavira Itir Godin ziar ekiam ko gavgavim bagh, bar akongegh.
8 Ikiavira Itir God, a bar faraghavira itima,
ia an ziar ekiam fi.
Ia ofaba inigh an Dipenimin mangi.
9 Ikiavira Itir Godin Araziba, da bar deragha bar zue, arazir kaba mati an kurkazir aghuim.
Ia gumazamiziba bar moghira an arazir kabagh nighnigh an ziam fi.*
Ia nguazimin gumazamiziba, an atiating egh akong.

10 Ia Kantrin Igharazibar Gumazamizibar tongin iki mikim suam,
"Ikiavira Itir God, an atrivimin iti.
A nguazimin ingarigha a gamizi a gavgavigh iki mamaghira ikiva sivaghsivaghan kogham.
Ikiavira Itir God, gin uan kotin arazir aghuimin gin mangiva,
gumazamizibar araziba bar da tuisigham."

95:7: Onger Akaba 80:1; 100:3 **95:7:** Hibru 3:15; 4:7 **95:7:** Hibru 3:7-11 **95:8:** Diboboniba 14:22; Godin Araziba 6:16 **95:8:** Ua Me Ini 17:1-7; Diboboniba 20:2-13 **95:11:** Diboboniba 14:20-23; Godin Araziba 1:34-36; 12:9-10; Hibru 4:3-5 **96:7:** Onger Akaba 29:1-2 **96:9:** 2 Eghaghaniba 20:21; Onger Akaba 33:8; 93:5; 114:7 * **96:9:** Hibrun akam deragha akar kamin mingarim abighizir puvati. Gumazir maba ghaze, Hibrun mingarim kamakin, "Ia kurkazir aghuiba iki egha izi nan ziam fi." **96:10:** Onger Akaba 9:8; 67:4; 93:1; 98:9

11 Nguazim ko overiam, gua bar akongegh,
ongarim, ni bar akuegh egh niginir dafam damu.
Ia ongarimin aven itir biziba,
ia uaghan bar akongegh.
12 Ia azeniba, ko azenibar aghuir biziba,
ia bar moghira bar akongegh.
Ia ruaribar temeba,
ia uaghan ighiabar amu bar akongegh.
13 Ia bar moghira izi, Ikiavira Itir Godin damazimin ighiam damu.
A izi nguazimin gumazamiziba bar me gativagh men ganam.
Ikiavira Itir God, uan arazir aghuimin gin mangi, gumazamiziba bar me gativagh,
uan guizin akamin men araziba tuisigham.

97

God an atrivir bar ekiam

1 Ikiavira Itir God, an atrivimin iti.
Nguazimin itir gumazamiziba, ia bar akueghti,
arighatizibar itir gumazamiziba,
ia dimiva bar akongegh.

2 Overiar migharir piziba an okarizi,
an arazir aghuimin gumazamizibagh ativagha men gari.
3 Apanir a gasighasighasava amiba, avim an faragha ghua
men isia me gasighasiki.
4 An onimaribar angazangaribagh ami,
da nguazimin taghtazima,
nguazim nighava agoi.
5 Ikiavira Itir God, a nguazir kamin God.
A izima, mighsiaba pura amera uaghira dipabar min otifi.
6 Overiam uabi, kamaghin akam akura ghaze,
"God arazir aghuibaram ami."
Ezi gumazamiziba bar an angazangarim ko gavgavimin gari.

7 Gumazamizir marvir guabar ziaba feba bar aghumsiki.
Aseba teviba apirigh Ikiavira Itir Godin ziam fam.

8 Saionin nguibamin itir gumazamiziba, bizir kam barasi.
Judan nguibabar itir gumazamiziba, nin kotiar arazir aghuir kam bagh
bar akuegh, men naviba deragham.
9 O Ikiavira Itir God, Ni Godin Bar Pin Itim,
ni nguazimin gumazamiziba bar me gativagha men gari.
Ni ziar ekiam ikia, bar asebagh afira.

10 Arazir kurabar aghuazir gumazamiziba,
Ikiavira Itir God bar me gifonge.
Gumazamizir a baghavira itiba, a men apaniba da ua me inigha,
me geghuva deragha men gari.
11 God angazangarim isa gumazamizir aghuibagh aniga,
me gamizi men naviba bar akonge.
12 Gumazamizir aghuiba, ia bizir Ikiavira Itir God amiba bagh, bar akongegh.
Ia bizir kabagh nighnigh a minabagh.
Ia an ziar zuezir aghuim ginighnigh,
a pirafi.

98

God gumazamiziba bar men Atrivim

Kar Godin ziam fer onger akam.
1 Ia onger akar igiatam Ikiavira Itir God bagh, a bangi.
A uan agharimin bizir aghuir igharagha garibagh ami.
A uan gavgavir ekiamin amodoghin,
midorozir kam gamua apaniba abira.
2 Ikiavira Itir God, apaniba ko misogha
me abirazir bizimin gun mikeme,
a uan akurvazir arazim isa
gumazamizibar akazi me bar an gari.
3 A Israelian apangkuvigha
men akuraghasa dikirizir akar kam ginighnighavira ikia,
me ataghizir puvati.
Kantribar gumazamiziba Godin gari,
an apaniba ko misogha me abiragha, uam e ini.

4 Nguazimin gumazamiziba, ia Ikiavira Itir God bagh bar akongezir ighiabar amu.
Ia onger akaba pamten dar amuva bar akuegh an ziam fi.
5 Ia gitabav sogh, Ikiavira Itir God bagh ighiabar amu.
Ia boabav soghti, dar arareba bar deragh.
6 Ia sighaba ko itabagh iviva,
pamten dimiva Ikiavira Itir Godin ziam fi,
a en atrivim.

7 Ni ongarim, ni ko nin itir osiriba, ko bizir nin aven itiba,
ia bar pamten dim mikim.

96:12: Onger Akaba 98:9 **97:7:** Ua Me Ini 20:4; Godin Araziba 5:8; 27:15; Jeremaia 10:14; Jems 2:19 **97:9:** Ua Me Ini 18:11; Onger Akaba 83:18; 95:3; 96:4 **98:1:** Ua Me Ini 15:6; Onger Akaba 33:3; 40:5; Aisaia 52:10 **98:3:** Onger Akaba 22:27; Luk 1:54; 1:72

Ni nguazim, ni ko nin itir gumazamiziba ko bizir nin itiba,
ia bar onger akabar amu.
8 Ia faner ekiaba, ia dafaribav sogh.
Ia mighsiaba, ia ighiabar amuva bar akongegh.
9 Ikiavira Itir God izi nguazim gativagh an ganam.
An atrivimin iki, guizin arazimin gumazamizibar araziba tuisigham.
Kamaghin amizi, ia a bagh bar akuegh onger akabar amu.

99

God an atrivir bar ekiam

1 Ikiavira Itir God, an atrivimin iti.
Kamaghin gumazamiziba an atiatiava agoi.
A uan atrivir dabirabim enselin bar gavgavibar torimin a gapera,
kamaghin amizi, nguazim agoi.
2 Saionin nguibamin aven,
Ikiavira Itir God bar ziar ekiam ikia,
gumazamizibagh ativagha men gari.
3 Gumazamiziba bar anarira nighnigh,
ana atrivim, egha gavgavim ko ziar ekiam itima, an ziam bar zue.
Me an ziar ekiam fi.

4 Atrivir gavgavim, ni arazir aghuiba bagha ifonge.
Ni arazir aghuimra Israelia e gamizi e an gin zui.
Ni e gamizi,
e kotin aven deragha gumazamizibar araziba tuisisi.

5 Ia Ikiavira Itir Godin ziam fi, a en God.
An arazir aghuiba, ko an damazimin zuezir arazibara amir God.
Kamaghin, ia an boroghin mangi teviba apirigh,
an ziam fi.

6 Moses ko Aron, aning Ikiavira Itir Godin ofa gamir gumazimningin iti.
Samuel uaghan God ko migeir gumazir mam.
Me bar Ikiavira Itir God ko migeima,
a me baragha me ikarvasi.
7 God ghuariar ruarir ekiamin tongin ikia,
Akar Gavgaviba ko arazir a ifongeziba me ganingizi,
me dar gin zui.

8 O Ikiavira Itir God, ni en God, ni uan gumazamizibar azangsiziba barasi.
Ni men arazir kuraba ikarvagha mizazim me gasi.
Ni uabi men akazi me fogha ghaze,
ni Godin men arazir kuraba gin amadim.
9 E Ikiavira Itir Godin ziam fam,
a en God, e an mighsiamin an ziam fam.
Ikiavira Itir God, a en God,
a Godin arazir aghuibaram amim.

100

God minabir ighiam

1 Ia nguazimin itir gumazamiziba bar,
ia Ikiavira Itir God bagh pamtem dimiva,
bar akongegh an ziam fi.
2 Ia Ikiavira Itir Godin ingangarim damu
an ziam fi bar akongegh.
Ia an boroghin iziva
bar akongezir ighiaba bangi.

3 Ia kamaghin fogh,
Ikiavira Itir God a guizbangira God.
A uabi en ingarizima e an adarazira.
E an gumazamiziba,
egha an sipsipbar min iti.

4 E an Dipenimin aven mangi
an ziam fiva a minamam.
E a minabagh
an ziar ekiam bar a pirafam.
5 E fo, Ikiavira Itir God arazir aghuibaram amua,
egha zurara bar en apangkuvighavira iti.
A damuasa mikemegha givazir biziba,
a zurara dagh amua kamaghira iti.

101

Atrivimin akar dikirizim

Devit ighiar kam osiri.
1 O Ikiavira Itir God,
ki arazir aghuim ko apangkuvir arazim ginighnighiva ighiam bangam.
Bar guizbangira, ki ni baghvira ighiar kam bangam.
2 Ki nin damazimin deraghvira tuavir aghuimra mangiti
gumazitam nan gan akatam na gasan kogham.
O God, ni manadizoghin izi nan akuragham?
Guizbangira, ki uan dipenimin aven iki gumazamizibagh ativagh men ganiva,

---

99:1: Ua Me Ini 25:22 **99:7:** Ua Me Ini 33:9 **99:8:** Diboboniba 14:20; Godin Araziba 9:20; Jeremaia 46:28; Sefanaia 3:7 **100:3:** Onger Akaba 79:13; 95:7; Esekiel 34:30-31; Efesus 2:10 **100:5:** 1 Eghaghaniba 16:34; 2 Eghaghaniba 5:13; 7:3; Esra 3:11; Onger Akaba 106:1; 107:1; 118:1; 136:1; Jeremaia 33:11

uan navir averiamin aven der-
aghvira nighnigh biziba bar dar
amuam.
3 Egh ki iti naghin, arazir kuratam bar ikian
kogham.
Gumazamizir akirim ragha ni gasiba ki
men aghua.
Ki me ko daruan kogham.
4 Ki ifavarir arazimin gin mangan kogham.
Egha ki arazir kurabagh nighnighan
aghua.
5 Gumazamizir moga girakirangin igharaz
daraziv geiba,
ki bar me gasighasigham.
Egh ki gumazamizir ifaghata uari uan ziaba
feba ateghti
me ikian kogham.
6 Ezi gumazamizir nighnizir gavgavim
Godin ikiavira itiba, ki me gifonge.
Merara na ko nan dipenimin ikiam.
Eghti gumazamizir Godin damazimin de-
ravira tuavir aghuimin zuiba,
merara nan ingangaribar amuam.
7 Eghti gumazir akar ifavaribagh amitam
nan dipenimin aven ikian kogham.
Gumazamizir ifariba na ko ikian
kogham. Bar puvatigham.
8 Eghti dughiaba vaghvagh,
en kantrin aven itir gumazamizir
kuraba, ki me asighasigham.
Egh gumazamizir arazir kurabagh amiba,
ki me batueghti,
me ua Ikiavira Itir Godin nguibar
ekiamin ikian kogham.

102

Gumazim osimtizim ikia God ko migei

1 O Ikiavira Itir God,
ki uabin akurvaghasa nin dei,
ni nan dimdiam barakigh.
2 Ki osimtizim ikiti,
ni nan modogh akirim ragh na gasan
marki.
Ki nin dimamin dughiam,
ni zuamira na ikaragh nan akuragh!

3 Guizbangira, nan ikirimirim migharimin
min dughiar otevimin ikegha ua
ghugha gifa.
Ezi nan mikarzim mati avir ekiam nan
isi moghin puvira nan fei.
4 Ezi nan navir averiam mati, me dadar
midiaribar min,
na dikaragha na abirazi, ki iraghu.
Ezi ki bar osemegha daghebar aghuagha
damasa nighnizir puvati.
5 Ki mizazim baragha pamten arai.
Ezi nan mikarzim ikuvizi, ki agharim
gura.
6 Ki kuarazir bagabar min gumazamiziba
puvatizir danganimin uabira iti.
Egha kuarazir mighiamin min dan-
ganir kurar gumaziba ikian aghuaz-
ibar iti.
7 Ki misiamin akuima, nan damazimning
kuiaghirighavira iti.
Ki uabin apangkufi. Ki kuarazir dipenir
siriabagh apiavtimin min uabira iti.
8 Ezi dughiabar zurara, nan apaniba
migirigiabagh amua na dipova na
gasighasisi.
Egha me gumazamizir igharazibagh
asighasighasa nan ziam dibora
ghaze,
osimtizir ki inizibar min me
uaghan da iniam.
9-10 Ni adarir ekiam ko aningagharim nan
iti,
egha ni na inigha mati gumazamiziba
bizir mizirizba makurir danganimin
da makuri moghin ni na makuni.
Kamaghin amizi, ki bar osemegha dagheba
api moghin api moghin, avir sirim api
ezi nan damazimningin teriba dipamin
min itarim girima, ki anepi.
11 Nan ikirimirimin dughiam mati nedazim
zuamira ghua guaratizimin gifa.
Ezi ki angamira itir ikirimirimin
dughiam bar otefe.
Ki mati dadam aghua ghua misigha
gifa.

12 O Ikiavira Itir God, nirara gumazamiz-
ibagh ativagh men ganvira ikiam.
Eghti gumazamizir gin otivamiba nin
ziar ekiam gifogham.
13 Eghti ni dikavigh izi Saionin nguibamin
apangkuvigham.
Ezi datirighin dughiar apangkuvamim
oto.
Ni datirighin an uabin torogh, egh
an akurvagham.
14 Saionin nguibam ikufi.
Ezi nin ingangarir gumazamiziba bar a
gifonge.
A datirighin ikuvigha mati nguazir
minemniamin otozi,
me bar an apangkufi.
15 Eghti Kantrin Igharazibar Gumazamiz-
iba, Ikiavira Itir Godin ziar ekiam ko
gavgavimin atiating,
an apengan ikiam.
Eghti nguazimin atriviba an
gavgavim ko angazangarir
gavgavimin atiatingam.
16 Ikiavira Itir God, gin ua Saionin
nguibamin ingarigh,

101:3: Godin Araziba 15:9; Onger Akaba 5:5; 40:4 **101:5:** Onger Akaba 18:27; 50:20; Jeremaia 9:4 **101:6:** Onger Akaba 119:1 **101:7:** Onger Akaba 52:2-5

egh uan gavgavim ko angazangarim
sara gumazamizibar akagham.
17 Egh a uan gumazamizir fomira pura
taghiziba, a men azangsiziba
baragham.
Egh men azangsizibar aghuaghan
kogham.

18 Bizir Ikiavira Itir God amir kam, tav
akinafarimin an osirigh,
eghti en ovavir borir gin otivamiba a
gifogh, egh uaghan an ziam fam.
19 Gumazir osiramin kam kamaghin
osiram:
"Ikiavira Itir God uan Nguibamin ikia,
egha nguazir kamin vanginan gari.
20 A gara orazi,
kalabuziar gumazamiziba uan
osimtiziba aterava arai.
A gari, me marazi isa kotiam garigha egha
ghaze, me arighregham.
God men akuraghasa ifonge,
eghti me firighregh, egh ovengan
kogham."

21-22 Kamaghin amizi, ikizir aviribar gu-
mazamiziba ko kantribar gumaza-
miziba Ikiavira Itir Godin ziam fisi,
uari akuvagh Saionin nguibamin ikiva,
an ziam pirafam.
Guizbangira, me Jerusalemin
nguibamin ikiva ziar ekiam a
daningam.

23 Guizbangira, ki igiamra itima, God nan
gavgavim gasighasiki.
Egha na gamizi, nan ikirimirimin
dughiam otefe.
24 Kamaghin, ki ghaze, O nan God, ni ikia
mamaghira iti.
Ki igiamin ikiavira iti, ki ghurizir pu-
vati.
Ni datirighin na inigh mangan
marki.
25 Ni bar faraghavira nguazir kamin ingari,
ezi a gavgavigha ikiavira iti.
Ni uan dafarimningin,
overiam ko bizir pin itibar ingari.
26 Overiam ko nguazim bar ikuvigh
givagham,
eghti ni zurara ikiam.
Guizbangira, aning bar ikuvigham,
mati inim ghurigha bar biaghire.
Ni aning damighti aning givagham,
mati gumazim korotiar ghurim suegha
a makuni.
Eghti aning bar givagh
ua ikian kogham.

27 Ezi ni ikia kamaghira iti, egha gevir pu-
vati.
Eghti nin azeniba givaghan
kogham.
28 E nin ingangarir gumazamiziba.
Ni deraghvira en boribar ganti,
me deraghvira ikiam.
Egh ni men ovavir borir gin otivamibar
akuraghti,
me deraghvira ikiam.

103

God bar en apangkuvigha bar e gifonge

Devit ighiar kam osiri.
1 Ki Ikiavira Itir Godin ziam fam.
Ki uan duam ko, navir averiam ko,
namnam sara
Ikiavira Itir Godin ziar aghuim
pirafam!
2 Ki Ikiavira Itir Godin ziam fiva,
bizir aghuir a na gamiba da
bakinighnighan kogham.
3 A nan arazir kuraba bar da gin amaga,
nan arimariabagh amizi,
da ua dera.
4 A nan akuragha ua na inizi,
ki ovengezir puvati.
A bar na gifongegha nan
apangkufi.
5 Ki nguazimin itir dughiamin,
God bar nan deragha bizir bar aghuir
aviribar na ganidi.
Kamaghin amizi, ki gumazir igiamin min
gavgavigha,
kuarazir bagamin min igiamra iti.

6 Ikiavira Itir God ingangarir aghuim gu-
mazamizibar akurvaghasava a gami.
Men marazi faragha gumazir arazir
kurabagh amibar apengan ikia gav-
gaviba puvati.
Ezi a bar men akuragha deragha
me gamizi me deravira iti.

7 Bar fomira, a uan araziba isa Mosesin aka.
Egha Israelia, a ingangarir gavgavir
kaba men tongin dagh amizi me dar
gani.
8 Ikiavira Itir God en kuarkuva
an apangkuvim en iti.
A bar en apangkuvigha
zuamiram en atarir puvati.
9 An atara ghuavira itir puvati.
An atara egha adarimin suirazi,
a dughiar ruarimin itir puvati.
10 E arazir kurar bar aviribagh ami,
ezi an en arazir kuraba ikarvagh e
daningamin bizim,

102:24: Jop 36:26; Onger Akaba 90:2; Aisaia 38:10; Habakuk 1:12 **102:25:** Hibru 1:10-12 **102:27:** Aisaia 43:10; Malakai 3:6; Jems 1:17 **103:3:** Aisaia 33:24; Jeremaia 17:14 **103:4:** Onger Akaba 34:22; 56:13 **103:5:** Aisaia 40:31 **103:8:** Jems 5:11 **103:10:** Esra 9:13 **103:11:** Onger Akaba 57:10; Efesus 3:18

an a gamir puvati.
11 Gumazamizir an atiatia an apengan itiba,
a bar men apangkufi.
A men apangkuvir ababanim,
a bar ekefe,
mati an overiamin pin ikegha
izaghira nguazimin tu.
12 E fo, aruem anadi naghin ikegha ghua aruem uaghiri naghin,
kar tizir bar ruarim.
Kamaghira, Ikiavira Itir God en arazir kuraba batoghezi,
da bar en saghon mar iti.
13 E fo, afeziaba uan boribar apangkuvi moghira,
Ikiavira Itir God uan gumazamizir an atiatia
an apengan itibar apangkufi.
14 A kamaghin fogha gifa, a uabi nguazim inigha en ingarizi,
e mati pura nguazir minemniaba.
15 E gumazamiziba, en angamira itir ikirimirim grazibar min,
dughiar ruarimin itir puvati.
E dughiar bar otevimra
ruarimin akimarimin min ikegha ariaghiri.
16 Ezi aminim akimarir kam giverazi a irizi,
gumazamiziba uam an garir puvati.
17 Ezi gumazamizir Ikiavira Itir Godin apengan ikia an atiatiba,
a zurazurara men apangkufi.
Egh men ovavir borir gin otivamiba,
a uaghan deragh me damuvira ikiam.
18 Gumazamizir kaba, Ikiavira Itir Godin Akar Dikirizir Gavgavimin gin zui,
egha an Akar Gavgaviba barasi.

19 Ikiavira Itir God, uan Nguibamin ikia
uan atrivir dabirabim gaperaghav ikia,
bizibagh ativagha bar adar gari.

20 Ia Ikiavira Itir Godin midorozir enselba,
ia gavgaviba iti.
Ia kuariba arigha an akaba baragha dar gin zui.
Ia an ziam fam.
21 Ia Godin Nguibamin itir midorozir enselba,
ia an ingangarir enselin an ifongiamin gin zuiba,
ia bar Ikiavira Itir Godin ziam fam.
22 Ia danganiba bar dar itir biziba,
a ian ingarigha ia gativagha ian gari,
ia bar moghira Ikiavira Itir Godin ziam fam.
Eghti ki uabi uaghan Ikiavira Itir Godin ziam fam!

104

Ikiavira Itir God biziba bar dar ingari, ezi e an ziam fam

1 Ki uan navir averiamin
Ikiavira Itir Godin ziam fam!

O Ikiavira Itir God, nan God, ni bar pin iti.
Nin ziam bar pin ikia
egha ni atrivir bar ekiam.
2 Angazangarim ni avara, mati gumazim inim avara.
Ni overiam atizima mikoveziba bar iti,
mati gumazim purirpenim asaragha benimin a ikezima a iti.
3 Ni uan dipenim dipar pin itibagh isin an ingari.
Ezi overiamin mighariba, da mati nin karis,
ezi aminim ni atera zui.
4 Ni aminim amadima, a nin akaba atera zui.
Ezi ni overiamin onimariba ko avir mizariaba dagh amima,
da nin ingangarir gumazibar iti.

5 Ni fomira nguazir kam atizi,
a bar deraghavirama aperagha gavgafi.
Egha bar mozorozir puvati.
6 Ni ongarim atizi a ikia
inimin min nguazim avara.
Ezi dipar kam mighsiaba bar ada avara.
7 Ni gin ongarim pamten a mikemezi an arav ghu.
Nin tiarim ararimin min dagarvazima,
ongarim a baragha a foregha ghugha gifa.
8 Ongarim mighsiaba bar da ategha
afora danganir zaribar uaghire.
Egha danganir ongarim ikiasa ni inabazir kamin,
a datirighin an ikia kamaghira iti.
9 Ongarim ikiamin danganim, nirara an abaragha gifa,
eghti ongarim ni atizir danganir kam gitaviraghan kogham.
Gin ongarim ua nguazir kam bar an evaraghan kogham.

10 Ni nguazimin aven ivemarir dipabagh amima,
da nguazir averiamin otivigha danganir zaribar afora,
egha mighsiabar tongin ivemara uaghiri.

103:12: Aisaia 43:25; Maika 7:18 **103:13:** Malakai 3:17 **103:14:** Jenesis 3:19; Onger Akaba 78:39; Fofozir Gumazim 12:7 **103:15:** Jop 14:1-2; Jems 1:10-11; 1 Pita 1:24 **103:17:** Luk 1:50 **104:2:** Aisaia 40:22; Daniel 7:9 **104:3:** Onger Akaba 18:10 **104:4:** Hibru 1:7 **104:9:** Jeremaia 5:22

11 Asizir atiaba dipar kam api,
ezi donkin atiaba dipar kamram api.
Ezi kuariba ua men pirir puvati.
12 Overiamin pin mighagha aruir kuaraziba iza,
temer dipar miriamin tuivighav itibar uan mikonibar ingari.
Egha ter aguabar apiaghirava arai.
13 Ni uan Nguibamin ikia egha amozim amadi,
a mighsiabagh isin izi.
Ni ingangarir aghuim gamua nguazir kamin akurazi,
bizir aghuiba nguazir kam bar a gizifa.
14 Ni bulmakauba apir dadabagh ami da otifi.
Ezi e gumazamiziba oparir biziba,
ni uaghan dagh amizi da otivizi,
e dar dagheba isi.
15 Ni en akurazima, e wainin ikariziba opara dar oviziba mirmira,
dar dipaba apa en naviba bar akonge.
Egha en guaba taghtaghasa, e olivin temebar borem isa uan guabagh azui.
Egha e dagheba opara, da apava, en mikarziba gavgafi.
16 Amozim izima,
Lebanonin temeba dipar avirim isi.
Sidan temer kabanang,
Ikiavira Itir God fomira da opari.
Ezi kar an temeba.
17 Sidan temer kaba,
kuaraziba iza dar uan mikonibar ingari.
Ezi kuarazir firir ruariba
temer painbar uan mikonibar ingari.
18 Memen atiaba mighsiaba itir danganibagh arui,
ezi iriaba mighsiabar itir dagiar toribar modi.

19 Ni iakinimin ingarigha,
azenir vamiran iakiniba vaghvagh dar dughiabar ada ariki.
Ezi aruem magiramin dughiam gifo.
20 Ni mitatem gami, a dimagaribar otifi.
Ezi dimagaribar asizir atiaba arui.
21 Laionba asiziba buria pamten dei.
Egha asizir ni me ganidiba buri.
22 Aruem anadima me uamategha ghua,
uan mogomer danganibar zui.
23 Gumaziba uan ingangaribagh amua ghua garima,
aruem uaghiri me gefi.

24 O Ikiavira Itir God, ni bizir bar avirimin ingari!
Ni bar fofozir ekiam ikia
bizir avirir kaba bar dar ingari.
Ezi bizir ni ingarizir kaba
nguazim bar a gizifa.
25 Ongarim bar ekefe,
ezi angamira itir bizir aviriba iti,
osirir ekiaba ko doziba, ko bizir igharaziba an iti.
Ezi e da mengan ibura.
26 E gari, kuriba ongarim gisin ivemara zui,
ezi maburan osirir ekiar ni faragha ingariziba
ongarimin ikarara uari akura uanaga izaghiri.

27 Angamira itir biziba bar nirara gari,
mitiriam men azir dughiam
ni dagheba me daningasa me nirara mizuai.
28 Ni dagheba me ganidima me api.
Nirara dagher aghuiba me ganidi,
men naviba izevegha tughati.
29 Guizbangira, ni akirim ragha me gasarazi me atiati.
Men angamira itir ikirimirim, ni me dama a inizi me ariaghire,
egha men mikarziba ua nguazir minemniamin oto.
30 Ni ikirimirir angamira itim anidir aminim me ganingizi,
me angamira iti.
Ni nguazimin bizir igiabagh amima
da otifi.

31 E ghaze, Ikiavira Itir Godin gavgavim ko angazangarir ekiam zurara iki mamaghira ikiam.
Eghti Ikiavira Itir God, bizir a ingarizziba bagh bar akongegham.
32 A nguazimin garima,
mikimkizim puram a batifi.
A dafarim mighsiabagh arizima,
mighariba pura dar otifi.

33 Ki angamira itir dughiar kam
ki Ikiavira Itir Godin ziam fam.
Ki Ikiavira Itir God bagh ighiabar amu,
egh an ziam pirafegh gin ovengam.
34 A na gamima, ki bar akonge.
Ki kamaghsua ifonge,
a nan onger akabagh ifuegham.
35 Nan ifongiam kamakin,
ni arazir kurabagh amir gumazamiziba bar me gasighasikigh.
Gumazamizir kuraba bar moghira gevegh ua ikian kogham.

Ki uan navir averiamin aven
Ikiavira Itir Godin ziam fam!

Aleluia!
E Ikiavira Itir Godin ziam fam!

104:26: Jop 41:1; Onger Akaba 74:14; Aisaia 27:1

105

God uan gumazamiziba ko, men onger akam

1 E bar Ikiavira Itir Godin ziam diponiva a minabaka.
Egh ingangarir ekiar an amizibar gun Kantrin Igharazibar Gumazamiziba bar me mikimam.
2 E Ikiavira Itir God bagh ighiaba bangi egh an ziam fam.
Egh bizir aghuir an amizibar gun mikimam.
3 Gumazamizir Ikiavira Itir Godin boroghin zuiba,
uan navir averiabar a bagh bar akongegh.
E an ziar aghuim ginighnigh,
an ziar ekiam bar a pirafi bar akuegham.
4 E zurara Ikiavira Itir Godin boroghira mangi
uarir akurvaghsi an gavgavim bagh an azangsigham.

5-6 Ia Abrahamin ovavir boriba,
Abraham an Ekiamin ingangarir gumazim.
Ia Jekopin boriba,
ia Ikiavira Itir God ua baghavira inabazir gumazamiziba,
ia arazarazir ekiaba ko
ingangarir gavgavir an amiziba ko
akar a en apanibagh asighasigha mikemeziba,
ia uam adagh nighnighvira iki.
7 Ikiavira Itir God, a en God.
A nguazir kamin gumazamiziba bar me gativagha men gari.

8 Ikiavira Itir God e koma Akar Gavgavir mam gami,
egh zurazurara Akar Dikirizir Gavgavir kam ginighnigham.
An Akar Dikirizir Gavgavir kam ginighnigh mangivira ikiam.
9 An Abraham ko Akar Dikirizir Gavgavir kam gami.
Egha Aisak koma Akar Dikirizir Gavgavir kam akiri.
10 An Akar Dikirizir Gavgavir kam Jekop koma a gami,
a Israelian ovavim,
egha Akar Dikirizir Gavgavir kam gavgavim a ganingi,
eghti a zurara iki mamaghira ikiam.

11 Ikiavira Itir God kamaghin migia ghaze,
"Ki Kenanin nguazim ni daningam,
eghti nguazir kam
kar nin ovavir boribar nguazim."

12 Fomira Israelia bar avirasemezir puvatigha,
egha Kantrin Igharazibar Gumazamizibar min pura Kenanin nguazimin iti.
13 Egha Kantrin Igharazibar Gumazamizibar min
pura tintinibar dagh aruavira iti.
14 Ezi God tarazi ataghizi,
me me misogha me abinizir puvati.
A men akurvagha me bagha
Akar Gavgaviba atrivibagh aniga me dikabira ghaze,
15 "Ki ua bagha misevezir gumazamiziba,
ia me gasighasighan marki!
Ia nan akam inigha izir gumaziba pazi me damuan marki!"

16 Ikiavira Itir God mitiriar aghazir ekiam amadazi,
a nguazimin oto.
A men daghebagh amizi,
da bar gifa.
17 E fo, a Josep amadazi
a uan adarazir faragha ghua Isipin kantrin iti.
Me dagiaba bagha Josep amadazi,
a Isipin kantrin aven ingangarir gumazir kinimin min iti.
18 Ezi Isipia paza a gamua
senin gavgavimin an suemning gike.
Egha ain ring an firim dafa.
19 Ezi Josep ikia ghuavira itima,
bizir a mikemeziba guizbangiram otifi,
Ikiavira Itir Godin akam kamaghin aka,
Josepin akaba da guizbangira.
20 Ezi gin Isipin atrivim gumazir mam amadazi,
a ghua kalabusin Josep inigha azenim gati.
Guizbangira, gumazamizir aviribar garir atrivir kam Josep ataghizi,
a firiaghiri.
21 Atrivir kam Josep inigha
uan bizibar ganasa gumazir dapanimin aneti.
Ezi Josep Isipin gavmanin gumazir dapanimin iti.
22 Josep atrivimin dipenimin ingarir gumaziba ko, gumazir nighnizir aghuiba a ganidiba,
a me gativagha men sure gami.

105:9: Jenesis 12:7; 17:8; 26:3 **105:10:** Jenesis 28:13 **105:14:** Jenesis 20:3-7 **105:16:** Jenesis 41:53-57 **105:17:** Jenesis 37:28; 45:5 **105:18:** Jenesis 39:20–40:23 **105:20:** Jenesis 41:14 **105:21:** Jenesis 41:39-41 **105:23:** Jenesis 46:6; 47:11

23 Jekop gin ghua Isipin kantrin otogha,
nguibar igharazimin gumazimin min
puram an guraghav ikia iti.
24 Ikiavira Itir God uan adarazir akurazi,
me borir aviriba bate.
A me gamizi, men dibobonim
men apanibar dibobonim gafira.
25 God Isipia gamizi,
me an gumazamizibar apanim gamua,
egha pazi me damuasa tuaviba
buri.
26 Gin, God uan ingangarir gumazim Moses
ko Aron, a misevezir gumazim, an
aning amada,
ezi aning Isipin kantrin zui.
27 Aning Isipin kantrin ikia
Godin mirakelba ko digavir kuram
gamir arazarazibagh ami.
28 Isipia Godin akam batoghavira iti.
Kamaghin amizi, God mitarmer bar
ekiam gamizi,
a men nguazim avara.
29 A men dipabagh amizi, da bar ghuzibar
otivizi,
men osiriba bar ariaghire.
30 Mitiviba otiva bar avirasemegha men
nguaziba bar adagh izifa,
egha uaghan atrivimin dipenir ekiam
gizifa.
31 God mikemezi, bereziba ko itiba otiva bar
avirasemegha
men nguazim bar a gizifa.
32 Amozimin danganimin, God amozir ofizir
ekiar dagiabar min gariba amadazi
da nguazimin izaghiri.
Ezi onimarim taghtagha nguazimin iza-
ghira men nguazim gasava amadi.
33 God tuavir kamin men wainin ikariziba
ko men fighin temebagh asighasiki,
egha men nguazimin temeba bar ada
apiraghariki.
34 A migeima, odeziba otifi.
Ezi dar dibobonim bar ghuavanabozi,
gumazitam dar ponan iburagham.
35 Odezir kaba, bizir dafariba itiba, bar ada
ame.
Dagher me oparizibа, uaghan odezir
kaba bar ada ame.
36 God Isipian adarazi bar,
men otarir ivariaba bar me misoghezi
me ariaghire.

37 A gin Israelia inigha Isipin kantri ategha
azenan ghu.
Me gol ko silvan aviriba inigha da sara
ghue.
Egha me bar moghira mikarziba
deragha gavgavigha azenan izi.
38 Dughiar kamin Isipia Israelian atiatingi.
Me zuima, datirighin Isipia bar akonge.
39 God ghuariar ekiar mam isa overiamin
pin anetizi, a me avara.
Ezi a dimagaribar ghuariam gamizi
an avimin min isia isiragha
angazangarim me ganidi.
40 Me dagheba bagha an azangsisi, ezi a
kuaraziba amadazi da izi me da ame.
Egha a uan Nguibamin bretba isa
me bagha da amadazi, me da apa
bar izefe.
41 A dagiam gamizi, a kuiaghirizima,
dipam otogha ivemara ghua
dipaba puvatizir danganimin
Faner ekiamin min oto.

42 Guizbangira, Ikiavira Itir God uan ingan-
garir gumazim Abraham koma Akar
Dikirizir Gavgavim gami,
egha an a ginighnighavira ikia, bizir
kabagh ami.
43 Kamaghin amizi, a uan gumazamiziba
inigha zui.
Gumazamizir kaba, a ua baghavira me
amisefe,
ezi me bar akuegha ighiabagh
amua zui.
44 A gumazamizir igharazibar nguaziba isa
me ganingi.
Egha uan adarazir amamangatizi,
me gumazamizir kabar azeniba ko
nguibaba ini.
45 God kamaghin ifonge,
Israelia zurara an arazir a ifongeziba
ko an Arazibar gin mangam.
Kamaghin amizi, a me bagha bizir
aghuir kabagh ami.

Aleluia!
E Ikiavira Itir Godin ziam pirafam!

106

God uan gumazamiziba arazir aghuibar me gami, ezi me arazir kurabagh ami

1 E Ikiavira Itir Godin ziam fam!

An araziba bar dera,
ezi a zurara en apangkuva ikia mam-
aghira iti.
Kamaghin amizi, e bizir kam bagh
a minabagham.

105:24: Ua Me Ini 1:7-14 **105:26:** Ua Me Ini 3:1--4:17 **105:28:** Ua Me Ini 10:21-23 **105:29:** Ua Me Ini 7:17-21 **105:30:** Ua Me Ini 8:1-6 **105:31:** Ua Me Ini 8:16-17; 8:20-24 **105:32:** Ua Me Ini 9:22-25 **105:34:** Ua Me Ini 10:12-15 **105:36:** Ua Me Ini 12:29 **105:37:** Ua Me Ini 12:33-36 **105:39:** Ua Me Ini 13:21-22 **105:40:** Ua Me Ini 16:2-15 **105:41:** Ua Me Ini 17:1-7; Diboboniba 20:2-13 **105:44:** Josua 11:16-23 **106:1:** 1 Eghaghaniba 16:34; 2 Eghaghaniba 5:13; 7:3; Esra 3:11; Onger Akaba 100:5; 107:1; 118:1; 136:1; Jeremaia 33:11

2 Tina an ingangarir ekiar an amiziba bar, dagh eghanam?
Tina an arazir aghuir an amiba bar da bagh an ziam fam?
Gumazamiziba puvatigham.

3 Gumazamizir an Akar Gavgavimin gin ghua arazir aghuibagh amiba,
me bar akongegh.

4 O Ikiavira Itir God, ni uan gumazamizibar akurvaghsi izi
egh na ginirigh.
Ni men akurvagh
egh uaghan nan akuragh.
5 Ni ua bagha misevezir gumazamiziba ki men ganti,
men dabirabim deraghti
me bizir aghuiba iniam.
Eghti ki uaghan me ko bar akuegham.
E nin gumazamizibara,
kamaghin e bar akuegham.

6 E, en ovaviba fomira arazir kuram gamizi moghin,
arazir kuram gamigha gifa.
E arazir mizirizir guar aviribagh ami.
7 Fomira, en ovaviba Isipin kantrin aven ikia,
ni amizir bizir ekiar kaba deragha dagh nighnizir puvati.
Ni bar men apangkuvigha
dughiar aviribar men akurvasi,
ezi me nin apangkuvir ekiar kam bakinighnisi.
Egha me ghua Ongarir Aghevimin otivigha,
Godin Bar Pin Itimin akam batoke.

8 God uan ziar ekiam bangin,
uan gavgavir ekiam akakaghasa ua men akura.
9 An Akar Gavgavim Ongarir Aghevim ganingi, ezi a dakegha misingi.
Ezi a gumazamiziba inigha ongarir torir kamin apengan itir nguazimin tuavir dakirtizimin zui.
10 A gumazamizir kabar apanibar dafaribar ua me ini.
A men akuragha men apanibar gavgavim dikabira,
ezi me me gasighasighizir puvati.
11 Ongarim bar men apaniba avezi, me bar ariaghire.
Men tav uam angamira iti puvati.
12 Dughiar kamin Israelia an akam nighnizir gavgavim an ikia,
an ziam fava ighiabagh ami.
13 Egha me bar zuamira an amizir bizir kam gin amada.
Egha me uan nighnizibar gin ghua bizibar amuasa,
egha faragha Godin akam bagha an azangsizir puvati.
14 Me gumazamiziba puvatizir danganimin ikia
daghem bagha naviba puvira dikava,
God ko itir arazim ategha an arazziba tuisigh foghasa
an gavgavim bagha azai.
15 God, me an azangsizir bizimin ganigha a ikara,
egha uam arimariar bar ekiam gamizi,
a me bato.

16 Gin me gumazamiziba puvatizir danganimin ikia,
egha men marazi Moses ko Aron navim aningin ikufi,
aning Ikiavira Itir Godin ingangarir gumazimning.
17 Ezi nguazim akam akarizi Datan ko Abiram uan adarazi ko
me torir kam giraghuezi
nguazim iza ua dukuagha me ave.
18 Ezi avim izaghira men gin zui darazir isia,
egha gumazir kuraba bar men isi.

19 Me Horepin Mighsiamin ikia
gol isa bulmakaun mamin ingarigha
an ziam fe.
20 Me Godin ziar ekiam akirim ragha agasaragha,
dadaba apir bulmakaun nedazimin ingarigha
Godin danganimin aneti,
egha an ziam pirafi.
21-22 Godra, Isipin kantrin ingangarir ekiabagh amigha,
Israelia ua me ini.
Egha a Isipin kantrin ingangarir bar ekiar aghuibagh ami,
egha Ongarir Aghevimin bizir igharagha garibagh ami, ezi gumazamiziba digavir kuram gami.
Ezi Israelia ua Godin men akurazir kam a bakinighniki.
23 Kamaghin, God ghaze, a uan gumazamizibagh asighasigham.
Ezi God inabazir ingangarir gumazim Moses dikavigha abuir gumazimin min Godin damazimin tu,
egha Israelian akurazi Godin aningagharir kam iraghuzi,
God me gasighasighizir puvati.

24 God akar dikirizim me ganiga ghaze,

106:7: Ua Me Ini 14:10-12 **106:9:** Ua Me Ini 14:21-31 **106:12:** Ua Me Ini 15:1-21 **106:14:** Diboboniba 11:4-34
106:16: Diboboniba 16:1-35 **106:19:** Ua Me Ini 32:1-14 **106:24:** Diboboniba 14:1-35

a nguazir aghuim me daningam.
Ezi me akar kam nighnizir gavgavim an itir puvatigha,
nguazir kam gifongezir puvatigha,
an aven mangan aghua.
25 Egha me uan purirpenibar aven ikia
atara migirigiar aviribar God gimoba ghuavira ikiava,
egha Ikiavira Itir Godin akamin gin zuir puvati.
26 Kamaghin amizi, God akar dikirizim me daningasa,
uan ziam dibora ghaze,
bar guizbangira, a me damuti,
me gumazamiziba puvatizir danganimin ikiva arimighiram.
27 A men gin otivamin ovavir boribar amuti,
me mangi gumazamizir igharazibar tongin ikiam,
egh kantrin me itir kabar iki oveng mangam.

28 Me gin aser mam, an ziam Bal,
me Peorin nguibamin an gin ghua a ko poroghav ikia,
egha ofan me aser angamira itir puvatizir kabagh aningiziba ame.
29 Ezi me amizir arazir kurar kam bangin,
Ikiavira Itir God atara,
arimariar ekiam me bagh anemadazima a ize.
30 Finias dikavigha
gumazamizibar arazir kurar kam ikara,
ezi arimariar kam me ataki.
31 God bizir Finias amizir kam ginighnigha
egha a dibora ghaze,
a nan damazimin dera.
A deragh iki mangivira ikiam.

32 Israelia gin Meriban dipamin ikia amir araziba God gamizi an atari,
ezi Moses me bangin osimtizir ekiam ini.
33 Guizbangira, men arazir kam Moses gamizi an atarava bar osemegha
deragha nighnizir puvatigha paza mikeme.

34 Ikiavira Itir God ghaze, ia Kenanin gumazamiziba bar me misueghti me arimighiregh.
Ezi me me misoghezi me ariaghirezir puvati.
35 Israelia kantrin igharaziba ko ikia
men guiviba ko otariba uarir iti.
Egha me amir arazir kuraba uaghan me ko dagh ami.
36 Me men asebar marvir guabar ziaba fe,
ezi kamaghin men arazir kurar kam azuazimin min men suiragha
me gasighasiki.
37 Me uari uan otariba ko guiviba isa aseba bagha me misozi me ariaghirima,
me men ofa gami.
38 Me uari uan otariba ko guivibav sozi me ariaghiri.
Men boriba osimtizitaba puvati,
ezi me me isa pura me misozi me ariaghiri,
ezi me me isa Kenanian aseba bagha ofa gami.
Men arazir kamin, men boribar ghuziba ira
egha men nguazim gamizi,
a Godin damazim mize.
39 Me arazir kam gamua uari uari gami
me Godin damazimin mize.
Arazir kam Godin damazimin mati, gumazamiziba uari isa uari ko tintinibar akuir arazim.
Me arazir kam gamua egh Godin akam deragha an gin zuir puvati.

40 Ikiavira Itir God uan gumazamizibar atara
egha ua me gifongezir puvati.
41 Egha me isa Kantrin Igharazibar Gumazamizibar dafaribagh ariki,
ezi men apaniba me gativagha men gari.
42 Men apanir kaba me gativagha men gara
me dikabiragha paza me gami,
ezi me pura uan apanibar gavgavibar apengan iti.
43 Dughiar aviribar God uan gumazamizibar akurvasi,
ezi me akam batogha uari uan nighnizibar gin zui.
Me kamagh amua arazir kuram bar an aven ghugha gifa.

44 Me Ikiavira Itir God ko migeir dughiabar,
a men arareba barasi,
egha men osimtizimin gara
men apangkufi.
45 A ua uan Akar Dikirizir Gavgavim ginirigha
ua bar men apangkufi.
Egha ua uan nighnizim gira.
46 A ua men apanir men suirazibar nighnizibagh irazi,
me Israelian apangkufi.

47 O Ikiavira Itir God, en God, ni datirighin en akuragh!

106:27: Ofa Gami 26:33 **106:28:** Diboboniba 25:1-13 **106:32:** Diboboniba 20:2-13 **106:34:** Gumazir Dapaniba 2:1-3; 3:5-6 **106:37:** 2 Atriviba 17:17 **106:38:** Diboboniba 35:33 **106:40:** Gumazir Dapaniba 2:14-18

E gumazamizir bar igharazibar torimin iti,
ni uam e akuvagh uam e inigh en nguazimin izi.
Eghti e nin ziar ekiam ginighnigh nin ziar ekiam minabagham.
E nin ziam fisi bar akuegham.

48 E Ikiavira Itir Godin ziam feka,
a Israelian God.
E datirighin ko, gin izamin dughiabar zurara an ziam feka.
Gumazamiziba bar mikim suam,
"Bar guizbangira!"

E Ikiavira Itir Godin ziam fam.
Aleluia!

Akinafarir namba 5

107

(Onger Akaba 107--150)

Gumazamiziba osimtizibar aven ikia Godin deima, a men apangkuvigha men akura

1 Ikiavira Itir God a dughiabar zurara en dera,
a zurara en apangkuva ikia mamaghira iti.
Kamaghin amizi, e a minamam!
2 Ia, Ikiavira Itir God ua inizir gumazamiziba,
ia bar a minabi.
Guizbangira, a ian akuragha en apanibar dafariba da ia inis.
3 An aruem anadi naghin ko aruem uaghiri naghin ko not ko sautin itir gumazamiziba,
bar ia akuvagha ia inigha ize.

4 Ezi ian marazi gumazamiziba puvatizir danganimin ikia
tintinibar arua deragha fozir puvati,
me nguibatamin boroghin iti o puvati.
5 Ezi mitiriaba ko kuariba men pira men azi,
ezi me ghaze,
me givagham.
6 Me osimtizir kamin ikia,
egha Ikiavira Itir Godin diava an azangsizima,
a men osimtizir kamin aven men akura.
7 A me inigha biaghatigha ghua
nguibar ekiar me an aven dapiamin mamin me ati.
8 Kamaghin, Ikiavira Itir God zurara men apangkuvigha
arazir aghuimin me gamizir bizim bagha,
me a minabi.
9 Guizbangira, a kuariba pirir adarasi,
dipaba me ganidima, me apa bar izefi.
Ezi mitiriaba azi darasi,
a dagheba me ganidima, me apa bar izefi.

10-11 Ezi ian marazi Godin Bar Pin Itimin akam batuegha,
egha an akam baraghizir puvati.
Kamaghin, me kalabusin dipenimin ikia egha mitater kuramin iti.
Men apaniba ainin senba isa me ikezima
me osimtizir ekiamin aven iti.
12 Ezi God me dikabirazi,
me asaghpora ira ingangarir ekiam gamua
men gavgaviba bar gifa,
ezi men akurvaghamin gumazziba puvati.
13 Me osimtizir kamin ikia,
egha Ikiavira Itir Godin diava an azangsizima,
a men osimtizir kamin aven men akura.
14 Ikiavira Itir God me inigha men senba firigha,
danganir mitater kurar kamin me inigha
azenan ize.
15 Kamaghin, me Ikiavira Itir God zurara men apangkuvigha arazir aghuimin me gamizir bizim bagh,
a minamam.
16 Me fo, a gumaziba brasin gavgavimin ingarizir tiaba abiagharigha,
kalabuziar dipenimin ain baba akaragharisi.

17 Guizbangira, ian marazi bar arazir kurabagh ami.
Egha arazir kurar me amir kaba bangin me arimariar kuraba ini.
18 Me dagheba inian aghuagha
ovengasava ami.
19 Men ikirimirim ikuvizi me pazavira ikia,
egha Ikiavira Itir Godin dei.
Ezi a men akuragha men osimtizir kam agifa.
20 A uabi migeima,
an akar kam men mikarzibagh amizi da ua dera.
Ezi a matmatiamin ua me ini.
21 Kamaghin, me Ikiavira Itir God zurara men apangkuvigha arazir aghuimin me gamizir bizim bagh,

107:1: 1 Eghaghaniba 16:34; 2 Eghaghaniba 5:13; 7:3; Esra 3:11; Onger Akaba 100:5; 106:1; 118:1; 136:1; Jeremaia 33:11 **107:9:** Onger Akaba 34:10; Luk 1:53 **107:10-11:** Jop 36:8; Aisaia 9:2; Luk 1:79 **107:14:** Onger Akaba 68:6; 146:7; Aposel 12:7

a minamam.
22 Me a minamamin ofabar amuva,
an amizir bizir aghuibar gun gumazamizibav kimsi
bar akongegh onger akabar amu.

23 Ezi ian marazi kuribar aven ingara
ongarir ekiaba bar dagh arua
egha biziba amaga dagh ivesi.
24 Kurimin ingarir gumazir kaba, me Ikiavira Itir God amizir bizir kabar gani.
An ongarir ekiamin bizir aghuir kabagh ami.
25 A mikemezi, aminir ekiam ongarir konimin oto,
egha ongarim fema, a dikafi.
26 Ezi kuriba a gisin bar pin uavanaga egha bar vin mar uaghiri.
Ezi kurimin ingarir gumaziba bar atiatingi,
me fo me bar moghira bar ikuvigham.
27 Me gumazir dipar onganiba amegha onganigha purama aruibar min
kurim gisin arui,
egha kurimin akurvaghamin nighniziba bar puvati.
28 Me osimtizir kamin aven ikia,
Ikiavira Itir Godin deima
a men akuragha men osimtizim agifa.
29 An aminir ekiam gamizi an amira,
ezi ongarim amiragha
uaghirigha ua dikavir puvati.
30 Me ongarimin gari an amiragha irighav itima,
me bar akonge.
Ezi Ikiavira Itir God me inigha
nguibar me mangi ikiamin ongarir mikebamin ghu.
31 Kamaghin, me Ikiavira Itir God zurara gumazamizibar apangkuvigha arazir aghuimin me gamizir bizim bagh,
a minamam.
32 Me gumaziba uari akuvir danganibar Godin gumazamiziba ko uari akuv,
egh me an ziar ekiamin gun mikim.
Me gumazir aruaba ko dapi bizibav kim,
dughiar kamin me Ikiavira Itir Godin ziam fam.

33 Ikiavira Itir God faner ekiaba ko dipar atuibagh ami,
da dati.
34 Egha nguazir dagheba deragha aghuim gamizi,
a ragha otogha amangsizir nguazimin otozi
bizitam bar an otogha aghuir puvati.
Nguazir kamin itir gumazamiziba arazir kurabagh ami,
kamaghin, Ikiavira Itir God osimtizir kaba me ganingi.
35 Egha gin Ikiavira Itir God, gumazamiziba puvatizir danganir midiariba,
dipar akareba dagh arisi.
Egha nguazir dipaba puvatizibar,
a faneba arighizima da afora ivemari.
36 Me nguazir kabar mitiriaba azir gumazamiziba ariki,
ezi me nguibar ekiamin ingarigha an aven iti.
37 Ezi me dagheba opara, egha wainin beniba opari,
egha dagher aviriba ikia, wainin ovizir aviriba iti.
38 Ikiavira Itir God uan gumazamiziba bar deragha me gami,
ezi me borir aviriba bate.
Ezi a bulmakaun aviriba me bagha dagh amizi
da otifi.

39 Men apaniba me ko misogha,
bar me dikabiragha osimtizir bar ekiam me ganingi.
40 Ezi Ikiavira Itir God men apanibar gumazir dapanibagh amizi,
me pura bizir kinibar min iti.
A me gamizi me tintinibar arua
danganir misingizir tuaviba puvatiziba, pura dagh arui.
41 Gumazir biziba puvatiziba, osimtizir aviribar aven iti,
ezi a men akurazi, me deragha iti.
A men amizibagh amizi, me borir aviriba bati.
Ezi men adarazi avirasemegha mati sipsipin bizibar min bar aviraseme.
42 Ezi gumazamizir Godin damazimin deraziba, bizir kamin ganigha
men naviba bar men dera.
Ezi gumazamizir kuraba mikiman asagha
purama akabar kumigha nimira iti.

43 Eghti ia gumazamizir nighnizir aghuiba itiba,
ia deraghvira bizir kabagh bar dagh nighnigh.
Egh kamagh akam akarigh suam,
Ikiavira Itir God bar en apangkuvigha ikia
mamaghira iti.

108

Gumazim apaniba dikabinasa Godin azangsisi
(Onger Akaba 57:7-11; 60:5-12)
Godin ziam fer ighiar kam, Devit an osiri.
1 O God, ki uan navir averiamin aven nighnizir gavgavimra nin ikia,

egha ua nighnizir igharaziba nan pu-
vati.
Datirighin nan navim dikavti,
ki gitabav sogh
nin ziam famin ighiabar amuasa.
2 Aminim tiraghti,
ki daguim ategh dikavigh uan gita ko
kulele misogham.
Ki dagh ikararangti, dar ararer aghuim
otivti
aruem bigh anangam.
3 O Ikiavira Itir God, ki Kantrin Igharazibar
Gumazamizibar tongin ni minamam.
Gumazamiziba bar moghira oraghti,
ki nin ziam fi ighiam bangam.
4 Ki fo, ni en apangkuvir arazim,
a bar ekefe, egha overiamin aba-
banimin tu.
Ni zurara amir arazir aghuir kaba
e da meng mangiti,
da mangi overiamin ghuariabar
suiragham.
5 O God, ni overiamin uan gavgavim ak-
aghti,
nguazimin gumazamiziba ganigh fogh
suam,
nin gavgavim bar ekevegha
me gafiragha pin iti.

6 Ni bar ifongezir darazi bar deravira ikiasa,
ni uan agharir guvir gavgavimin en
suiragh en akuragh.
Ni nan azangsizim baragh!
7 God uan Dipenimra ikia ghaze,
"Ki apaniba ko misogha me abiragha gifa.
Ki datirighin Sekemin nguibamin
nguazim ko Sukotin danganir zarim
abigh,
egh uan gumazamizibar aningam.
8 Guizbangira, Gileatin nguazim ko Man-
asen nguazim, aning nana.
Ezi Efraimin nguazim a kon midorozir
dapanir asuamin min iti.
Ezi Judan nguazim, mati nan
atrivir fidizim.
9 Moapin kantri, a nan itarir dipar ki ruemin
min iti.
Idomin kantri, a nan danganir ki uan
dagarir asuaba arizimin min iti, egha
nana.
Ezi Filistiaba ki midorozimin me abiragha
bar akuegha pamten dei."

10 O God, tinara na inigh
egh nguibar gavgavim itir kamin aven
mangam?
Tina nan faragh mangiti
ki Idomin kantrin ekiamin aven
mangam?

11 O God, ni akirim ragha e gasaras ti?
Ni ti en midorozir gumazibar akur-
vaghan aghua?
12 Gumazibar gavgavibar akurvazim, a
pura bizim.
Kamaghin amizi, ni en akuraghti
e uan apaniba ko misogham.
13 E fo, Godin akurvazimra,
e uan apanibav sogh me abinigham.
A uabi en apanibav sogh
me agivagham.

109

Gumazir osimtizim itimin dimdiam

Godin ziam fer onger akar kam, Devit an osiri.
A gumazir onger akabar faragha zuim ginighnigha an osiri.
1 O God, ki nin ziam a pirafa.
Ni nimira ikian marki.
2 Gumazamizir kuraba ko gumazamizir
ifavariba na gasighasighasa.
Me nan gara ifara akar kurabar na
migia
nan apanim gami.
3 Me na ekiarugha nan aghuazir akabar na
migei.
Guizbangira, me migeir migirigiaba,
mingariba puvati.
4 Ki me gifuegha me bagha God ko migei.
Ezi me nan atara akaba na gasi.
5 Ki arazir aghuibar me gami,
ezi me arazir kuraba nan arazir
aghuiba ikarvasi.
Ki bar me gifonge,
ezi me ki me gifongezir arazir kam ikar-
vagha na gifongezir puvatigha bar
nan aghua.

6 Ki ghaze, ni jasin kuratam a miseveghti,
a nan apanim kotiamin a baragh egh a
tuisigh.
An apanitamrama,
an kotiam baragh.
7 Jasin kotiam barazir kam oraghti,
migirigiaba mangiti,
a mikim suam, gumazir kam
guizbangira arazir kuram gami,
a isi kalabus datigh.
Nan apanim, God ko mikimti,
jasin kurar kam an akar kam gifogh egh
mikim suam,
a God ko migeir arazir kam, an
arazir kuram.
8 Nan ifongiam, a bar zuamiram aremegh,
eghti gumazir igharazitam an dan-
ganim inigh.
9 An aremeghti an boriba afeziaba pu-
vatighti,
an amuim uaghan paba puvatigham.

109:8: Aposel 1:20

10 An boriba dipeniba puvatigh egh onga-
narazibar amu ikiasa ki ifonge.
Eghti gumaziba me itir dipenir ku-
ramin me batuegham.
11 Nan apanir kam gumazitabar bizitaba
inigh egh da ikaraghan koghti,
ki kamaghsua, me izi uan biziba ikar-
vagh an nguazim inigh.
Eghti nguibar igharazibar gumaziba izi
bizir a ingangarim gamua ivezeziba
bar ada da inigham.
12 Ki kamaghsua, gumazitam bar an
apangkuvan marki.
Gumazitam kamaghin an boribagh
nighnigh suam,
me afeziaba puvati egh men
apangkuvan marki.
13 Ki kamaghsua, an ovavir boriba uaghan
bar arimighiregham,
eghti gin otivamin adarazi ua gumazir
kamin ziam ginighnigh a diponan
kogham.
14 An inazir afeziaba amizir arazir kuraba,
Ikiavira Itir God uabi adagh nighnigh.
Egh an amebamin arazir kuraba gin
amangan marki.
15 Ikiavira Itir God me amizir arazir kurar
kam ginighnighvira iki,
eghti gumazamiziba gumazir kamin
adarazi nighnizitam ua men ikian
bar marki.

16 Gumazir kam tong apangkuvir
nighnizitam igharaz darazir itir
puvati.
A gumazir biziba otevezíba ko, biz-
iba puvatiziba ko, naviba osemegha
itiba,
a paza me gamua ghua me misozi
me ariaghire.
17 A faragha gumazamizibagh asighasighasa
ifuegha akar kurabar me migei,
egh a datirighin uabi bar moghira iku-
figh!
A God deragh gumazamizir igharaz-
ibar amuasa a me bagha Godin
azangsighan aghua,
eghti uaghan gumazitam God deragh a
damusi an a bagh Godin azangsighan
marki.
18 Dughiabar a migeir migirigiaba,
a gumazir igharazibagh asighasighasa
migei,
ezi an migirigiar kam mati an adi-
arir a uan mikarzimin kurkezim.
Kamaghin dera, an akar kurar kam dipar an
apimin min an namnamin aven iki.
Egh boremin min an agharibar aven
magiri.

19 An akar kurar kam, a korotiam aruzi
moghin anevaragh,
egh letiamin min uan ivariam gighuigh
iki kamaghira iki.
20 Ikiavira Itir God mizazir kamra gumazir
na isa kot garizibar arighasa, ki
ifonge.
Guizbangira, gumazir kaba akar bar
kuraba na migei.

21 O Ikiavira Itir God, nan Ekiam, ni uan
ziar ekiam bangin, ni Akar Gavgavim
akirizi moghin ni nan akuragh.
Ni bar deragha egha zurara nan
apangkufi,
kamaghin ni nan akuragh.
22 Ki biziba bar puvatigha purama aper-
aghav ikia,
uan navir averiamin aven mizazir ku-
ram barasi.
23 Aruem anaga bizibagh isirazi dar nedaz-
iba ghua guaratighin gevi moghin,
ki mangigh givaghasa ami.
Aminim odezibagh ivai da migha ghua gevi
moghin,
ki uaghan dar min mighegh mangigh
givagham.

24 Ki dagheba ategha egha nan tevir akuriba
gavgaviba puvati.
Ki bar agharim gurazi, agharir suiaba
bar nan amira.
25 Gumazamiziba nan gara egha na dipofi,
egha me uan dapaniba roa egha nan
ingaravati.

26 O Ikiavira Itir God, nan God,
ni zurara bar nan apangkufi.
Kamaghin, ni nan akuragh egh
uam na inigh.
27 Ni nan apaniba kamagh men akaghti, me
fogh suam,
nirara nan akuragha egha uam nan ini.
28 Me, ni na gasighasighsi me ni mikimam.
Eghti puvatigham. Ni deravira na
damuvira ikiam.
Gumazir na gasighasighasava amiba
ni me abinasa ki ifonge.
Eghti, ki nin ingangarir gumazim,
nan navim nan deragham.
29 Nan apaniba aghumsizir dafam iniasa, ki
ifonge,
eghti gumazamiziba men aghumsizir
arazir kam bar an ganam.

30 Gumazamiziba Godin ziam fasa uari aku-
vir dughiabar,
ki an ziam fam.
Egh akar ekiamin Ikiavira Itir God
minamam.

109:25: Matyu 27:39; Mak 15:29

31 Guizbangira, apaniba gumazamizir onganaraziba isi kot datigh kamagh
mikim suam, me arimighiram.
Ezi, God gumazamizir onganarazibar
gara men akurvasi.

110

Ikiavira Itir God gavgavim isa atrivim ganidir ighiam

Kar Godin ziam fer onger akam. Devit an osiri.

1 Ikiavira Itir God, nan Ekiam migia ghaze,
"Ni nan agharir guvimin daperagh iki
mangiti,
ki nin apaniba dikabiragh me isi nin
dafarim datighti
me nin dagarimningin apengan
ikiam."

2 Ikiavira Itir God ni damighti,
ni Saionin nguibamin iki gavgavir
ekiam iki
nguibar aviribagh ativagh dar
ganam.
God ghaze, ni uan apanibagh ati-
vagham.
3 Ni uan apanibav soghamin dughiam,
nin gumazamiziba uaghan ni ko mangi
nin akurvagham,
egh ia Godin mighsiamin ghua-
vanangam.
E gari ghuariabar amariba dimagaribar ira
azenibagh iri
da aghua dagher aviriba iti.
Kamaghira, ni dughiabar zurara gavgavim
ini mamaghira iki,
egh gumazir igiamin min otogham.

4 Ikiavira Itir God Akar Gavgavim ni koma
anekirigha gifa,
egh uan nighnizim giraghan kogham.
A ghaze, "Ni ofa gamir gumazimin iki mam-
aghira ikiam.
Ni Melkisedeghin min ofa gamir gu-
mazimin ikiam."

5 Ekiam gavgavim ni daningasa ni ko iti.
Eghti an aningagharir dughiam otoghti
an atriviba tintinimin me misogh
me gasighasigham.
6 A nguazimin gumazamizibar arazir
kuraba ikarvagh,
egh midorozir danganibar a gumazir
aviribav soghti me arimighiram.
An atrivir aviriba ko misogh me
abinam.
7 Atrivim tuavir miriamin ivemarir
daghurir dipabar ami,
egh a gavgavim inigh, uan apaniba
dikabiragham.

111

*Godin ziam fer ighiam**

1 E Ikiavira Itir Godin ziam fam.

Gumazamizir God baghavira itiba,
me uari akuvamin dughiam,
ki men tongin ikiva, uan navir averiamin
aven nighnizir vamira ikiva
Ikiavira Itir God minamam.

2 Ikiavira Itir God amir biziba, da bar bizir
bar aghuiba.
Gumazamizir Ikiavira Itir God, bar a
gifofoghasa ifongeziba,
me an ingangariba bar deragh
dagh fogham.
3 Bizir an amiba, e dar gara
an ziar ekiam fa egha fo,
an atrivir gavgavir ekiam a bar
dera.
An arazir aghuir kam zurara ikivira iki
mamaghira ikiam.
4 Ikiavira Itir God zurara gumazamizibar
nighnizibagh amima,
me zuraram an amir digavir kuram
gamir arazibagh nighnighvira iti.
Ikiavira Itir God en apangkuva en
akurvasi.
5 A gumazamizir an atiatiba, a dagheba me
ganidi.
Egha a uan Akar Gavgavir a gumaza-
miziba ko dikirizir kam,
a zuraram a ginighnisi.
6 A uan gavgavim uan gumazamizibar ak-
agha
Kantrin Igharazibar Gumazamizibar
nguaziba isa
uan gumazamizibagh aningi.

7 An araziba, da bar guizbangira egha bar
dera.
E an Akar Gavgaviba nighnizir gav-
gavim adar iki
egh dar gin mangam.
8 God Akar Gavgavir kaba e ganiga ghaze,
da gavgavigh iki mamaghira ikiam.
Guizbangira, God guizin arazir aghuimin
gin ghua
Akar Gavgavir kaba e ganingizi da
bar dera.
9 A ua uan gumazamizibagh ivezegha ua me
ini.
Egha Akar Gavgavim me koma anekira
ghaze,

110:1: Matyu 22:44; Mak 12:36; Luk 20:42-43; Aposel 2:34-35; 1 Korin 15:25; Efesus 1:20-22; Kolosi 3:1; Hibru 1:13; 8:1; 10:12-13 **110:4:** Hibru 5:6; 6:20; 7:17; 7:21 * **111::** Hibrun akamin onger akar kam, me uan alpabetin letabar vaghvagha dar gin ghua ighiar kamin vesba osira bar ghuava vezin abuananamin oto.

Akar Dikirizir Gavgavir kam zu-
rara iki mamaghira ikiam.
Ikiavira Itir God, an arazir aghuibaram
amua bar derazir God,
ezi gumazamiziba an ziar ekiam
ginighnigha ghaze,
a bar pin kozi,
me an atiatia an apengan iti.

10 Gumazitam nighnizir aghuim inisi
a faragh Ikiavira Itir Godin atiating an
apengan iki.
Gumazamizir an Akar Gavgavibar gin
zuiba,
me fofozir aghuiba ikiam.
Eghti e an ziam fi iki mamaghira
ikiam.

112

Gumazir aghuiba me bar akongegham *

1 E Ikiavira Itir Godin ziam fam!

Gumazamizir Ikiavira Itir Godin atiatia an
Akar Gavgavimin gin mangasa bar
ifongeziba,
me bar akongegh.

2 Gumazir aghuibar boriba, nguazir kamin
iki
ziar ekiaba ikiam.
Men ovavir boriba,
Ikiavira Itir God deravira me damuam.
3 Men adarazi dagiar aviriba initi,
men biziba bar avirasemegham.
Me deraghvira arazir aghuimin gin
mangiva iki
mamaghira ikiam.

4 E fo, mitarmem iti,
ezi gumazir aghuim, gumazir aghuir
igharazibar akurvaghasa angazan-
garimin min anagava otogha,
men apangkuvigha, aminirbirim
gisira.
5 Gumazir guizbangira migia pura uan biz-
iba anidim,
an ingangariba a guizbangira dagh
amuti, an dagiaba isir tuaviba de-
ravira mangiti,
a bar akongegham.
6 Gumazir aghuim irighan kogh egh tugh
gavgavigh mamaghira ikiam.
Eghti gumazamiziba a ginighnighvira
ikiam.

7 An osimtizir otivibar migirigiaba baragh
atiatingan kogham.

Puvatigham, a tugha gavgavigh
nighnizir gavgavim Ikiavira Itir
Godin ikiam.
8 A nighnizir aviribagh amua atiatir puvati.
A fo, God gin an apaniba dikabiragham.
9 A bizir bar aviriba gumazir onganaraz-
ibagh amibagh anidi.
Ezi an arazir aghuir kam givaghan
kogham, a ikivira ikiam.
Egh a nguibamin aven ziar ekiam
ikiti,
gumazamiziba an ziam fam.

10 Gumazir kuraba, gumazir aghuimin
dabirabimin ganiva puviram ataram.
Egh men naviba men ikuvighti,
men gavgavim me ateghti me pu-
ram amiragh magiri givagham.
Guizbangira, bizir aghuir me iniasa mizua
itiba,
me da inighan kogham.

113

Godin Araziba bar dera, kamaghin e ziar ekiam a daningam

1 E Ikiavira Itir Godin ziam fam!

O Ikiavira Itir Godin ingangarir gumaza-
miziba,
ia Godin ziam fi.
2 E bar moghira an ziam datirighin ko, gin
sara a fi
mangivira ikiam.
3 E Godin gumazamizir aruem anadi naghin
ikegh ghua aruem uaghiri naghin
itiba,
e bar moghira Ikiavira Itir Godin ziam
fam.

4 Ikiavira Itir God, kantribar gumazamiziba
bar me gativagha men garima,
me an ziam fe.
An gavgavim ko ziar ekiam bar ekevegha
overiam gafiragha bar pin mar iti.
5-6 Ikiavira Itir God, a en God, gumazitam an
miraram amir puvati.
An atrivir bar ekiamin ikia bar pin iti.
Egha bar pin ikia overiam ko
nguazim virara vin beragha
aningin gari.

7 A gumazamizir onganarazir nguazir
minemniabar tongin itiba, men
akura.
A gumazamizir biziba puvatigha av-
erenimin tongin itir kaba,
a iza me fe.

111:10: Jop 28:28; Aghuzir Akaba 1:7; 9:10 * **112::** Hibrun akamin onger akar kam, me uan alpabetin letabar vaghvagha dar gin ghua ighiar kamin vesba osira bar ghuava vezin abuananamin oto. **112:4:** Jop 11:17; Onger Akaba 97:11 **112:7:** Onger Akaba 57:7; 64:10 **112:9:** 2 Korin 9:9

8 A gumazamizir kaba isa uan gumazamiz-
ibar gumazir dapaniba ko me atizi,
me me ko apiaghav iti.
9 An amizir boriba batir puvatiziba deragha
me akirizi,
me borir aviriba bata bar akonge.

E Ikiavira Itir Godin ziam fam!

114

Godin gumazamiziba Isipin kantrin azenan izezir ighiam

1 Israelia me Jekopin ovavir boriba,
me Isipin kantri ategha azenan ize.
Kar akar igharazibav geir gumaza-
miziba, men kantri.
2 Dughiar kam, Judaba, Ikiavira Itir God
baghavira itir gumazamizibar min
iti.
Guizbangira, Israelia God me gativagha
men gari, ezi me an gumazamizibar
min iti.

3 Dughiar kam, Ongarir Aghevim Godin gav-
gavimin garava egha arav ghu.
Ezi Jordanin Fanem pura mitighav ikia
ua ivemarir puvati.
4 Ezi mighsiar ekiaba memebar min uari
akuri.
Ezi mighsiar muziariba sipsipin nguz-
ibar min uari akuri.

5 O Ongarim, ni manmaghsuava arav ghu?
O Jordanin Fanem, ni manmaghsua ua
ivemari puvati?
6 O mighsiar ekiaba, ia manmaghsua meme-
bar min uari akuri?
O mighsiar doziba ia manmaghsua sip-
sipin nguzibar min uari akuri?

7 O nguazim, datirighin Ekiam a izi, ni
nighiva akong.
A Jekopin God a izegha gifa,
ezi ni an damazimin nighiva akong.
8 Godin kam, a dagiam gamizi, a mozir
dipamin min oto.
Guizbangira, a mighsiar gavgavim
gamizi,
a dipar nguazimin aven afora
azenan izimin min oto.

115

God uabira a guizbangira God

1 O Ikiavira Itir God, ni zurara bar en
apangkuvigha mamaghira ikia,
egha e ataghirazir puvati.
Kamaghin amizi, e zurara nin ziamra fam.
E uari uan ziaba fan kogham.
2 Manmaghirama amizi, Kantrin Igharaz-
ibar Gumazamiziba kamaghin en
azangsigha ghaze,
"Ian God managh iti?"
3 Me kamagh fozir puvati, en God uan
Nguibamin iti,
egha a bizir tizim uan ifongiamin a
damusi ifuegh, ana damuam.
4 Kantrin Igharazibar Gumazamiziba, silva
ko gol isa uan marvir guabar ingari.
Me uari uan dafaribar dar ingari.
5 Ezi marvir guar kaba, da akatoriba ikia
egha migeir puvati,
Da damaziba ikia bizibar garir puvati.
6 Da kuariba ikia, egha orazir puvati,
egha atiniba ikia bizibav ghuriabagh
amir puvati.
7 Da dafariba ikia, bizibar suizir pu.
Da sueba ikia, egha aruir puvati.
Da akaba akarti tiariba pu-
vatigham.
8 Guizbangira, gumazir marvir guar kabar
ingariba,
me uari marvir guar me ingarir kabar
min iti.
Gumazir nighnizir gavgavim mar-
vir guabar itiba, me uaghan dar
min iti.

9 O ia Israelian gumazamiziba,
ia nighnizir gavgavim Ikiavira Itir
Godin iki.
A deragha ia gamua egha ian akur-
vasi.
10 O ia Aronin adarasi, ia ofa gamir gumaz-
iba,
ia Ikiavira Itir God nighnizir gavgavim
an iki.
A deragha ia gamua ian akurvasi.
11 O ia gumazamizir Ikiavira Itir Godin ati-
atiba,
ia nighnizir gavgavim an iki.
A uabira deragha ia gamua ian
akurvasi.

12 Ikiavira Itir God zurara e ginighnigha ma-
maghira iti.
Egh a deravira e damuam.
A, e Israelia deravira e damuam.
Egh uaghan Aronin adarasi,
me ofa gamir gumaziba, a deravira
me damuam.
13 Gumazamizir Ikiavira Itir Godin atiatiba,
a deragh me damuam,
gumazamizir ziaba itiba ko ziaba
puvatiziba uaghara,
a deragh me damuam.

114:1: Ua Me Ini 12:51 **114:3:** Ua Me Ini 14:21; Josua 3:16 **114:8:** Ua Me Ini 17:1-7; Diboboniba 20:2-13 **115:4:** Onger Akaba 135:15-18; Jeremaia 10:4-5; Akar Mogomem 9:20 **115:13:** Akar Mogomem 11:18; 19:5

14 Ki ghaze, Ikiavira Itir God borir bar aviriba,
ia ko ian gin otivamin ovavir boribar aningam.
15 Guizbangira, Ikiavira Itir Godin overiam ko nguazimin ingarizim,
a bar deravira ia damu.

16 Nguibar bar pin itim, kar Ikiavira Godin bizimra.
A nguazir kam isa gumazamizibagh aningi.
17 E fo, gumazamizir ariaghiriba me uan nguibamin iraghue.
Egha Ikiavira Itir Godin ziam fer puvati.
18 Ezi e datirighin angamira itir gumazamiziba,
e Ikiavira Itir Godin ziam minabi mamaghira ikiam.

Aleluia!
E Ikiavira Itir Godin ziam fam!

116

God gumazir mamin akurazi, an a minabi

1 Ikiavira Itir God nan dimdiaba ko azangsiziba barasi.
Kamaghin ki bar a gifonge.
2 Dughiaba bar a nan azangsiziba baraghavira iti,
kamaghin dughiar ki angamira itir kam,
ki a ko mikimvira ikiam.

3 Ki faragha aremeghasava amima,
ovevem benimin min na ikezi ki iti.
Ki Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibam ginighnigha atiatia
egha navim bar osemeghavira iti.
4 Ki Ikiavira Itir Godin ziam dibora a migia ghaze,
"O Ikiavira Itir God, ki ni gaghori,
ni nan akuragh ua na inigh, puvatighti ki ovegham!"

5 Guizbangira, Ikiavira Itir God zuraram en kuarkuva en akurvasi,
egha a bar dera.
En God, an apangkuvim itir God.
6 Gumazamizir uarira uarir akurvaghamin gavgaviba puvatiziba,
Ikiavira Itir God men akurvasi.
Kamaghira ki faragha gavgaviba bar puvatizi,
osimtiziba na gasighasighasava amima,
a nan akura.

7 Ki fo, Ikiavira Itir God bar deragha na gami.
Kamaghin, ki datirighin navir amirizimin ikiva avughsi ikiam.

8 O Ikiavira Itir God, ni nan akurazi, ki aremezir puvati.
Ni nan temeriba adisi.
Egha na geghuvima ki irizir puvati.
9 Ki angamira itir dughiamin,
ki zurara Ikiavira Itir God ko daruam.
10 Ki faragha ghaze,
"Osimtizir ekiam na avaragha na dikabiraghasava ami."
Ezi dughiar kamin ki nighnizir gavgavim Ikiavira Itir Godin ikiavira ikia kamaghin migei.
11 Ki dughiar kamin puv atiatia bar osemegha ghaze,
"Ki nighnizir gavgavim gumazitamin ikian kogham.
Ki nighnizir gavgavim Ikiavira Itir Godra ikiam."

12 Ikiavira Itir God bar deravira na gami.
Eghti ki ua bizir tizimrama a daningam?
13 Ki ti wainin kavin tam a danigham,
eghti ofan kam kamaghin akagh suam,
Ikiavira Itir God ua na ini.
A ua na inizir bizir kam bagh
ki an ziamin dimiva a minamam.
14 An gumazamiziba izi uari akuvamin dughiam,
ki a koma amizir Akar Dikirizir Gavgavir kam, ki a damuam.

15 Ikiavira Itir God ua bagha inabagha bar ifongezir gumazitam aremegham,
eghti an damazimin gumazir kamin ovevem, bar bizir ekiamin min ikiam.
16 O Ikiavira Itir God, ki nin ingangarir gumazim.
Nan amebam faragha nin ingangarir amizimin ike,
ezi datirighin ki nin ingangarir gumazimin ikia
egha nin ingangarim gami.
Ezi ni benir na ikeziba firizi
ki datirighin firiaghiri.

17 Ki ni minabisi ni bagh ofa damuam,
egh nin ziamin dimiva a fam.
18 Ki faragha ni koma akar dikirizim gami.
Ki datirighin Akar Dikirizir Gavgavir kamin gin mangi
nin gumazamizibar damazibar anekagham.
19 O Ikiavira Itir God, ki Jerusalemin nguibamin mangi,
nin Dipenimin aven ofa damuam.

116:2: Onger Akaba 17:6; 40:1 **116:3:** Onger Akaba 18:4-6 **116:10:** 2 Korin 4:13 **116:15:** Onger Akaba 72:14

Aleluia!
E Ikiavira Itir Godin ziam fam!

117

E bar Ikiavira Itir Godin ziam fam!

1 Ia Kantrin Igharazibar Gumazamiziba bar,
Ikiavira Itir Godin ziam fi.
Ia ikiziba bar,
an ziamin onger akabar amu.
2 Guizbangira, an apangkuvim e bagha zurara ekeveghavira iti.
Egha a zurara uan akamin gin ghua
e ataghirazir puvati.

Aleluia!
E Ikiavira Itir Godin ziam fam!

118

Me God men akuragha apaniba abirazir bizim bagha a minabi

1 Ikiavira Itir God a dughiabar zurara en dera,
egha a zurara en apangkuvigha mamaghira iti.
Kamaghin amizi, e a minamam!

2 E Israelian gumazamiziba, e kamaghin mikim suam,
"A zurara en apangkuvigha mamaghira iti."
3 Aronin adarazi uaghan kamaghin mikim suam,
"A zurara en apangkuvigha
mamaghira iti."
4 Gumazamizir Ikiavira Itir Godin atiatiba e bar moghira uaghan kamaghin mikim suam,
"A zurara en apangkuvigha
mamaghira iti."

5 Ki faragha bar osimtizir ekiam ikia
Ikiavira Itir God ko migia an deima,
a na baregha
nan osimtizir kam agifa.
6 Ikiavira Itir God na ko itima
ki atiatir puvati.
Ki fo, gumazamiziba arazitamin na damighan kogham.
7 Ikiavira Itir God uabi nan akurvasi.
Ki Ekiamra ganti,
a nan apaniba abinigh me gasighasigham.

8 Kamaghin deragham, e Ikiavira Itir Godra nighnizir gavgavim an ikiti,
an e geghuv e avaragh en ganti,
gumazamizir kuraba e gasighasighan kogham.
Eghti e nighnizir gavgavim gumazamizibar ikian kogham.
9 Kamaghin deragham, e Ikiavira Itir Godra nighnizir gavgavim an ikiti,
an e geghuv e avaragh en ganti,
gumazamizir kuraba e gasighasighan kogham.
Eghti e nighnizir gavgavim gumazir dapaniba ko atrivibar ikian kogham.

10 Apanir aviriba faragha na ekiaru,
ezi Ikiavira Itir Godin ziamin gavgavimra, ki me dikabira.
11 Guizbangira, me danganiba bar na ekiaruzi
ki tongira iti.
Ezi Ikiavira Itir Godin ziamin gavgavimra, ki bar me agifa.
12 Me aparibar min bar na ekiaru.
Egha me dadabar avimin min zuamira isigha munge.
Ikiavira Itir Godin ziamin gavgavimra, ki me gasighasiki!

13 Nan apaniba faragha na ko midorozim pamten a gamua
na abinasava ami.
Ezi Ikiavira Itir God nan akura.
14 Ikiavira Itir God uabi na gamizima,
ki gavgavigha onger akam bangava an ziam fe.
A zurara ua na ini,
ezi ki an ziam fasa.

15 Ia oragh! Ikiavira Itir Godin gumazamiziba uan purirpenibar aven ikia
bar akongegha dia kamaghin migei,
"Ikiavira Itir Godin gavgavimra,
e uan apaniba dikabira.
16 Ikiavira Itir Godin gavgavimra en akura.
Ikiavira Itir Godin gavgavimra,
e uan apaniba dikabira."
17 Ki fo, ki aremeghan kogham. Puvati.
Ki angamira iki,
egh bizir Ikiavira Itir God amizibagh eghanam.
18 Ki fo, Ikiavira Itir God nan arazir kuraba akirasa mizazir ekiam na gase,
egha na ataghizi ki aremezir puvati.

19 Ia Ikiavira Itir Godin Dipenimin na bagh tiar akaba kuighti,
ki aven mangi egh a minamam.
20 Kar Ikiavira Itir Godin tiar akam,
eghti gumazamizir an damazimin derazibara an aven mangam.
21 O Ikiavira Itir God, ni ki ni ko mikemezir migirigiam baraki,

117:1: Rom 15:11 **118:1:** 1 Eghaghaniba 16:34; 2 Eghaghaniba 5:13; 7:3; Esra 3:11; Onger Akaba 100:5; 106:1; 107:1; 136:1; Jeremaia 33:11 **118:5:** Onger Akaba 18:19; 120:1 **118:6:** Onger Akaba 56:4; 56:11; Aisaia 51:12; Hibru 13:6 **118:14:** Ua Me Ini 15:2; Aisaia 12:2

egha nan akurazi, ki deragha iti.
Kamaghin ki ni minabi.

22 Kar dipenir akinir ingangarir gumaziba aghuazim,
a datirighin dipenim aterir guarim gava.
23 Ikiavira Itir God uabi bizir kam gamizima an oto.
Ezi e an garima, a bar dera.
24 Ikiavira Itir God uabi, dughiar aghuir kam e ganingi.
Kamaghin en naviba deraghti, e bar akuegham.

25 O Ikiavira Itir God, ni en akurvaghasa e nin azangsisi.
Ni en akuraghti, bizir e amiba, da bar deragham.
26 E ghaze, gumazir Ikiavira Itir Godin ziam ko gavgavimin izim,
God deragh a damu!
E Ikiavira Itir Godin Dipenimin ikia,
gumazir kamin ziam fe.
27 Ikiavira Itir God, a uabira guizbangira God.
A bar deraviram e gamua an angazangarim e gisira.
Kamaghin, e bar akongegh temer aguabar suigh
ofa gamir dakozimin mikebabar itir bulmakaun kombar min garir bizibagh ighuraruam.

28 O God, ni nan God,
ezi ki ni minabaghasa.
Ni nan God,
ki ziar ekiam ni daningam.

29 Ikiavira Itir God a dughiabar zurara en dera,
egha a zurara en apangkuvigha ikia mamaghira iti.
Kamaghin amizi e a minamam!

119

Godin Akamin Osiziriba, da bar dera

1 Gumazamizir, men daroriba Ikiavira Itir Godin damazimin osimtiziba puvatiziba,
Ikiavira Itir Godin Arazibar gin zui, me bar akongegham!
2 Gumazamizir kaba uan navir averiabar aven nighnizir vamiran ikiava,
an akabar gin ghua bar akonge.
3 Bar guizbangira, gumazir kaba arazir kurabar gin zuir puvati.
Me Ikiavira Itir Godin Arazibara gin zui.
4 Ni uan akaba e ganigha givagha ghaze,
e deraghvira dar gin mangam.
5 Ki kamaghsua ifonge,
ki nin arazir ni ifongezibar gin mangisi bar gavgavigham.
6 Ki nin Akar Gavgavibagh nighnighvira ikiam.
Kamaghin ki aghumsighan kogham.
7 Ki deragh bizir ni damuasa e mikemeziba bagh nighnighiva,
bar uan navim sara nin ziam fam.
8 Arazir ni ifongeziba, ki dar gin mangasa.
Ni na ataghiraghan marki!

Gumazim Godin Akar Gavgavimin gin zui

9 Gumazir igiam, a tuavir manamin Godin damazimin zuegham?
A nin akamin suiragh gavgavigh an gin mangi, egh zuegham.
10 Ki uan navir averiamin aven nighnizir vamiran ikiva, nin ingangarim damuasa.
Ni nan akuraghti ki nin Akar Gavgaviba ataghiraghan kogham.
11 Ki nin akam uan navim ko nighnizimin aning gati.
Kamaghin, ki arazir kuratam nin damazimin a damighan kogham.
12 O, Ikiavira Itir God ki nin ziam fe.
Ni uan arazir ifongezibar nan sure damu.
13 Bizir ni damuasa e mikemeziba,
ki dar gun gumazamizibav gei.
14 Dagiar aviriba ko bizir aviriba, ki dagh ifonge, ezi God gifongezir arazim, bar bizir kabagh afira.
Ezi ki nin akaba bagha bar akonge.
15 Nin akaba, ki deravira dagh nighnigha dagh ami.
Egha deragha dar gara da tuisisi.
16 Ni ifongezir araziba, ki dar gin mangasa bar akonge.
Egh da gin amangan kogham.

Gumazim Godin Akar Gavgaviba uan navir averiamin dar gin zui

17 Nan ifongiamra kara, ki angamira iki, egh nin akamin gin mangam.
Kamaghin ki nin ingangarir gumazim, ni bar deraghvira na damu.
18 Ni nan damaziba kuighti ki bizir bar aghuiba,
nin Arazibar aven dar ganam.
19 Ki dughiar ruarimin nguazir kamin ikeghan kogham.
Ni uan Akar Gavgaviba nan mongan marki.

118:22: Luk 20:17; Aposel 4:11; 1 Pita 2:7 **118:22:** Matyu 21:42; Mak 12:10-11 **118:25:** Matyu 21:9; Mak 11:9; Jon 12:13 **118:26:** Matyu 21:9; 23:39; Mak 11:9; Luk 13:35; 19:38; Jon 12:13 **119:1:** Onger Akaba 128:1 **119:10:** Onger Akaba 119:2; 119:21; 119:118; 119:145 **119:16:** Onger Akaba 119:35; 119:70; 119:92-93; 119:174

20 Nan navir averiam bizir God damuasa
mikemezibar gin mangasa,
dughiabar zurara na dikafi.
21 Gumazamizir nin Akar Gavgaviba
batogha akirim ragha nin akabagh
asiba,
ni men atariva me gasighasigham.
22 Ezi kirara, ki nin akabar gin zui, ezi
gumazamizir kaba akar kurabar na
migia na dipofi.
Me uam akar kabar na mikiman ki
aghua. Ni men anogorokegh.
23 Gumazir dapaniba uari akuvagha, na
misoghasa akam misosi.
Ezi ki nin ingangarir gumazim, ki
zurara nin akabar suiragh dagh
nighnigham.
24 Nin akaba bar deravira nan sure
gamizima, ki da bagha bar akonge.
Da deravira nan akurvazi, ki deraviram
arui.

Gumazim Godin Akar Gavgavimin gin mangasa

25 Ki aremeghasava amua nguazir
minemeniabagh iraghu.
Eghti nin akam mikemezi moghin, ni na
fegh gavgavim ua na daningigh.
26 Ki uan araziba bar dar gun ni mikemezi,
ni nan akam ikara.
Ni uan arazir ni ifongezibar nan sure
damu.
27 Ni nan akuraghti ki nin akabar aven itir
akar mingaribagh fogham.
Ki nin akar aghuiba zurara dar gan
dagh nighnigham.
28 Nan navim bar na basemezi nan
temeriba iri.
Nin akam mikemezi moghin, ni gav-
gavim nan navim daningigh.
29 Ni nan akuraghti ki ifavarir tuavim
ategham.
Ni ifongezir arazir aghuimin na damu,
egh uan Arazibar nan sure damu.
30 Ki nin gin mangasa akam akirigha,
egha bizir ni damuasa na mikemezibagh
nighnisi.
31 O, Ikiavira Itir God,
ki akar ni na ganingizimin suiragha an
gin zui.
Ni na ateghti aghumsizir arazitam na
bativan marki.
32 Ni fofozir arazir aghuir aviriba na
daningti,
ki nin Akar Gavgaviba atamra dar gin
mangisi nighnigham.

Gumazim fofozim uabi daningasa Godin azangsisi

33 O, Ikiavira Itir God, ni uan arazir ifongez-
iba zurara nan sure damu,
eghti ki dughiaba bar adar gin mangam.
34 Ni uan Arazibar mingaribar amighti da
azenara ikiti,
ki bar moghira uan navimin dar gin
mangam.
35 Ki nin akar kam bagha bar akonge.
Tuavir ki mangamim ni nan akaghti, ki
nin Akar Gavgavibar gin mangam.
36 Ni nan navim damighti a nin akabar gin
mangisivira dikav.
Nan navim bizir igharaziba bagh
dikavan ki aghua.
37 Nan akuraghti ki mingariba puvatizir
arazir kuraba akirim ragh dagh
asaragham.
Nin akam mikemezi moghin ni der-
aghvira na damu.
38 Gumazir nin atiatiava nin apengan itiba,
ni gavgavim me ganidi.
Kamaghira, ki nin ingangarir gumazim,
ni uan akar dikirizir kamin gin mangi
deragh na damu.
39 Ki aghumsizir akaba baraghan aghua, ni
nan akuraghti akar kaba na abinan
kogham.
Guizbangira, bizir ni damuasa
mikemeziba da bar dera.
40 Ki nin akabar gin mangasa bar ifonge.
Nin Araziba da bar dera, kamaghin ni
ikiavira itir ikirimirim na daning.

Gumazim Godin Akar Gavgavim, nighnizir gavgavim an iti

41 O Ikiavira Itir God, ni faragha akar
dikirizim gamizi moghin,
ni uan apangkuvim, azenara nan akagh
egh ua na inigh.
42 Ki nin akam nighnizir gavgavim an iti.
Kamaghin, ni nan akuraghti akar kurar
gumazamiziba na migeiba,
ki da ikarvagham.
43 Bizir ni damuasa na mikemeziba, ki
nighnizir gavgavim dar iti.
Kamaghin, ni gavgavim na danighti,
ki nin guizin akam dughiabar
anekunvira ikiam.
44 Ki nin Arazibar suiragh dar gin mangivira
ikiam.
45 Ki nin akabar gin mangasa ifonge.
Kamaghin, arazir kuratam nan
mikarzimin itir puvatizi ki firiaghiri.
46 Ki aghumsighan kogh
nin akabar gun atrivibav kimam.
47 Ki nin Akar Gavgavir kaba guizbangira
bar dagh ifonge.
Kamaghin ki da bagha bar akonge.

119:32: 2 Korin 6:11-13 **119:33:** Onger Akaba 119:73; Aghuzir Akaba 2:6; Jems 1:5 **119:36:** Mak 7:21-22; 1 Timoti 6:10-11; Hibru 13:5 **119:42:** Onger Akaba 102:8; 119:39; Aghuzir Akaba 27:11 **119:47:** Onger Akaba 119:16; 119:97; 119:127; 119:159

48 Ki nin Akar Gavgavibagh nighnizi da derazi, ki bar dagh ifuegha ni minabi.
Ki zurara nin arazir ni ifongezir kabagh nighnigham.

Gumazim ghaze, Godin akam a guizin bizim

49 Ki nin ingangarir gumazim, ni faragha na koma akam akirizir bizim ginighnigh.
Nin akar kam na gamizi ki nighnizir gavgavim nin iti.
50 Nin akar dikirizim ikirimirir aghuim na ganidi.
Kamaghin amizi, osimtiziba na bativir dughiamin, ki navir amirizimin iti.
51 Gumazir akaba batoziba dibovir akabar na migei,
ezi ki nin Araziba ataghirazir puvati.
52 O, Ikiavira Itir God, bizir ni damuasa e mikemeziba, ni fomira e ganingizi ki dagh nighnisi,
ezi da gavgavim na ganidi.
53 Gumazir kuraba nin Araziba abigha arazir kurabagh ami,
ezi nan navim bar men ikuvigha men atari.
54 Ki uan nguibam ategha saghon itir danganibar ikia,
nin arazir ni ifongezibar ighiabagh ami.
55 O, Ikiavira Itir God, ki dimagaribar nin ziam ginighnigha,
egha nin Arazibar gin zui.
56 Nan arazir ekiamra kara,
ki dughiabar zurara nin akabar gin zui.

Gumazim Godin Akar Gavgavibar gin mangasa

57 O, Ikiavira Itir God, ki ni koma akar dikirizim gamigha ghaze, ki nin akamra gin mangam.
Nan nighnizim ua bizitamin itir puvati.
Ni bar uabira ki nin ganam.
58 Ni faragha na ko akam akirizi moghin,
ki datirighin uan navir averiamin pamten nin azangsigha ghaze, ni nan apangkufigh.
59 Ki uan daroribagh nighnigha givagha,
nin akabar gin mangasa ni koma akam akiri.
60 Nin Akar Gavgavir kaba ki zuamira dar gin mangasa,
ki suighsuighan aghua.
61 Gumazir kuraba na gekuigh na inigh uan arazir kuraba bagh mangasava ami.
Ezi puvati, ki nin Arazibagh nighnighavira iti.
62 Ki dimagarir arizibar dikava apiav ikia,
bizir ni damuasa e mikemeziba bagha nin ziam fe.
63 Gumazamizir nin akabar gin ghua nin atiatia nin apengan ikia ingangarim gamiba,
ki men namakam.
64 O, Ikiavira Itir God, nin apangkuvim nguazir kamin gumazamiziba bar me gizifa.
Ni uan arazir ifongezibar nan sure damu.

Godin Akar Gavgaviba deragha en akurvasi

65 O, Ikiavira Itir God, ki nin ingangarir gumazim,
ni uan akamin mikemezi moghin arazir aghuimin na gami.
66 Ki nighnizir gavgavim nin Akar Gavgavibar iti.
Kamaghin, ni nighnizir aghuiba ko fofozir aghuiba na daning.
67 Ki fomira tighar mizaziba iniamin dughiam, ki nin gin zuir tuavim ataki.
Ki datirighin nin akaba baragha dar gin zui.
68 Ni bar deragha nin apangkuvim bar ekefe.
Kamaghin, ni uan arazir ifongezibar nan sure damu.
69 Gumazir uari feba ifavarir akar aviribar na mikeme.
Ezi ki uan navir averiamin aven nighnizir vamira ikia, nin akabar gin zui.
70 Gumazir kaba uan navibar kumigha nighnizir aghuiba men puvati.
Ezi ki nin Araziba bar dagh ifonge.
71 Ni bar deragha mizazim na gase.
Ni mizazim na gasezir bizir kamin, ni arazir ni ifongeziba nan aka.
72 Ki dagiar aviriba ikiva bar akueghan kogham.
Nin Arazimra ki bar a gifonge. A dagiaba bar dagh afira.

Godin Akar Gavgavim a bar dera

73 Ni uabi nan ingarigha deragha nan gari.
Ni datirighin nighnizir aghuiba na daning, uan Akar Gavgavibar nan sure damu.
74 Ki nighnizir gavgavim nin akamin iti.
Kamaghin, gumazamizir nin atiatiba me nan gan egh bar akuegham.
75 O, Ikiavira Itir God, ki fo bizir ni damuasa mikemeziba da bar guizbangira.
Ni bar na gifuegha, nan araziba akirmighasa osimtizim na ganingi.
76 Ki nin ingangarir gumazim, ni faragha akar dikirizimin gin mangi,
nan apangkuvigh gavgavim nan navim daning.
77 Ki nin Araziba bar a dagh ifonge.

119:57: Onger Akaba 16:5 **119:67:** Onger Akaba 119:71; Jeremaia 31:18; Hibru 12:10-11

Kamaghin amizi, ni nan apangkuvighti,
ki ikirimirir aghuim iniam.
78 Gumazir uari feba akar ifavaribar na migia,
pura na isi kotiam darighasa.
Ki ghaze, gumazir kamagh amiba ni aghumsizim me daningigh.
Eghti ko, ki nin akaba zurara dagh nighnighvira ikiam.
79 Nin atiatia, egha nin akabar gin zuir gumazamiziba,
me na bagh izi na ko ikiam.
80 Nan akuraghti ki bar uan navir averiamin arazir ni ifongezibar gin mangam.
Egh arazir kamin ki aghumsighan kogham.

Gumazim uabin akurvaghasa God ko migei

81 Ki fomira uabin akurvaghasa, ni mizua ghuava amira.
Ezi nan gavgavim bar gifa. Ki nighnizir gavgavim nin akamin ikiavira iti.
82 Ni faragha akam akirizi moghin ki nin ganasa, ikia ghua nan gavgaviba bar givazi, ki amira.
Ki kamaghin migia ghaze, "Ni manadizoghin nan akuragham?"
83 Ki memen nir me dipaba tuasa isamizir ghurimin min ikuvizi, me a makuni.
Ezi arazir ni ifongeziba, ki dar suiraghavira iti.
84 Ki nin ingangarir gumazim, manmaghin dughiabar ki zurara ni mizuam ikiam?
Ni man dughiamin nan apaniba mizazim me gasam?
85 Gumazir uari feba nin Arazibar gin zuir puvatigha,
nan suighasa na bagha modogha azuazim agura.
86 Ki nin Akar Gavgaviba nighnizir gavgavim dar iti.
Ezi gumazir kuraba uan akar ifavaribagh amua arazir kurabar na gami, kamaghin amizi, ni nan akuragh.
87 Gumazir kurar kaba bar atam na misoghezi ki aremeghai.
Ki kamaghin aghuagha nin akaba ataghirazir puvati.
88 Ni zurara nan apangkuf, egh deragh nan akurvagh.
Kamaghin, ki nin akabar gin mangivira ikiam.

Gumazim nighnizir gavgavim Godin Akar Gavgavimin iti

89 O, Ikiavira Itir God, nin akam ikivira ikiam.
A nin Nguibamin iki mamaghira ikiam.
90 Nin akam mikemezi moghin ni zuraram an gin zui.
Ni nguazim an danganimram anetizima a ua mozorozir puvati.
91 Biziba bar nin ingangarim gami.
Kamaghin amizi, ni uabi mikemezi, biziba uan danganibara ikia, iza datirighin ikia kamaghira iti.
92 Ki nin Arazibagh ifongezir puvatizi,
ni mizazim na gasegha na misoghezi ki aremeghai.
93 Ki nin akabar gin ghua egha angamira iti,
kamaghin, ki da ataghiraghan kogham.
94 Ki zurara nin akabar gin zui, egha ki ni baghavira itir gumazim.
Ni nan akuragh.
95 Gumazir kuraba na misueghti ki aremeghasa na bagha mizua mueghav iti.
Ezi ki uabi, ki zurara nin akabagh nighnighavira iti.
96 Ki kamaghin fo, biziba bar givamin oteviba iti.
Ezi nin Akar Gavgavim bar dera, egh dughiabar vaghvagh zurara ikivira ikiam.

Gumazim Godin Akar Gavgavim bagha bar ifonge

97 Ki nin Arazim bagha bar ifonge.
Egha arueba ko dimagaribar a ginighnighavira iti.
98 Nin Akar Gavgavir kam na ko zurara ikia, egha fofozir aghuim na ganidi.
Akar Gavgavir kam, nan fofozim gamizi a nan apanibar fofozibagh afira.
99 Ki zurara nin guizin akabagh nighnisi.
Kamaghin ki fofozir aghuim ikia uan tisabagh afira.
100 Ki nin akabar gin zui.
Kamaghin, nan fofozim gumazir aruabar fofozibagh afira.
101 Ki nin akamin gin mangasa ifonge.
Kamaghin, ki arazir kuramin gin mangan aghua.
102 Ni uabi uan akabar nan sure gami,
kamaghin bizir ni damuasa e mikemeziba, ki dar suiraghavira iti.
103 Nin akaba da bar isingi.
Nin akar kabar isingtizim bar hanin isingtizim gafira.
104 Nin akaba nighnizir bar aghuim na ganingi,
kamaghin ki arazir kuraba bar dar aghua.

Godin akam an angazangarimin min iti

105 Nin akam a lamin angazangarimin min,

119:89: Aisaia 40:8; 1 Pita 1:25 **119:101:** Aghuzir Akaba 1:15 **119:103:** Onger Akaba 19:10; Aghuzir Akaba 8:11
119:105: Aghuzir Akaba 6:23

tuavim nan akaghagha angazangarim
na ganidima ki zui.
106 Ki ni ko akam akira ghaze,
ki guizbangira bizir ni damuasa e
mikemezibar gin mangam.
107 O, Ikiavira Itir God, osimtizir bar ekiam
na avara.
Nin akam mikemezi moghin, nan
akuraghti ki angamira ikivira ikiam.
108 O, Ikiavira Itir God, ki ni ko migia egha ni
minabi.
Ki ni minabir migirigiar kaba mati, ki
uan ifongiamin gin zuir ofan min da
ni ganidi.
Ni da inigh, egh bizir ni damuasa e
mikemeziba,
ni deraghvira nan sure damu.
109 Ki uabi zurara atam ovia taghirasi.
Ezi nin Arazim, ki a bakinighnighan
kogham.
110 Gumazir kuraba mati azuazim asizimin
suighasa, na bagha mongegha ikia
azuaziba gui.
Ezi ki nin akaba ataghirazir puvati.
111 Nin akaba, ki dar suirazi da nan ikia
kamaghira iti.
Akar kaba nan navim gami a bar
akonge.
112 Ki mikemegha gifa, ki nin arazir ni
ifongezibar suiragh,
dar gin mangivira iki mangi ovegham.

Godin Akar Gavgaviba e gamizi e deravira iti

113 Gumazir maba nighnizir vamira itir pu-
vati,
men nighniziba biaghire.
Gumazir kamaghin amiba ki bar men
aghua.
Ki uabi, nin Araziba bar dagh ifonge.
114 Nirara nan mogomer danganim, egha
oramin min na apazagha na modozi
ki deravira iti.
Ezi ki nin akam nighnizir gavgavim an
iti.
115 Ia gumazamizir arazir kurabagh amiba
ia na gitagh.
Eghti ki uan Godin Akar Gavgavibar gin
mangam.
116 Ni gavgavim na daningasa na koma
akam akirigha gifa, eghti ki angamira
ikivira ikiam.
Nin akar dikirizir kam, ki nighnizir gav-
gavim an iti.
Ki akar kam bagh aghumsighan aghua.
Kamaghin, ni uan akar dikirizimin gin
mangi gavgavim na daning.
117 Ni nan suiraghti ki deraghvira ikiam.
Eghti, ki zurara nin arazir ni ifongeziba
baragh dar gin mangam.
118 Gumazamizir nin arazir ni ifongezibar
aghuaziba, ni akirim gigha me gasi.
Men ifavarir akabar daghetam
otoghan kogham.
119 Ni kamaghin nighnisi,
nguazir kamin itir gumazamizir
kuraba bar,
mati bizir kurar gumazamiziba maku-
nasava amiba.
Kamaghin amizi, ki bar nin akabagh
ifonge.
120 Ki bizir ni damuasa e mikemezibagh
nighnisi.
Egha kamaghin, ki bar nin atiatima,
nan mikarzim nighava agoi.

Gumazim Godin Akar Gavgavibar gin zui

121 Arazir aghuir ki ni ko gumazamizibagh
amiba, da nin damazimin bar dera.
Ni na ateghti nan apaniba arazir ku-
ramin na damuan marki.
122 Ki nin ingangarir gumazim, ni nan akur-
vaghsi na ko akam akiram.
Egh gumazir uari febar amaman-
gatighti me osimtizim na daningan
kogham.
123 Ki nin akurvazim bagha mizua ghuava
amira.
Nin akar dikirizir aghuim, ki a iniasa
dughiar bar ruarimin mizua ghuava
amira.
124 Ki nin ingangarir gumazim, ni uan
apangkuvir arazimin gin mangi de-
ravira na damu.
Egh deraghvira uan arazir ni ifongez-
ibar nan sure damu.
125 Ki nin ingangarir gumazim,
kamaghin ni nighnizir aghuim na
danighti, ki nin akabagh fogham.
126 O, Ikiavira Itir God, gumazamiziba nin
Araziba zurara da abisi.
Ni datirighin mizazim me gasi.
127 Kamaghin amizi, ki nin Akar Gavgaviba
bar adagh ifonge.
Ki nin akam gifongezir arazir kam, a gol
gifongezir arazim bar a gafira.
128 Kamaghin amizi, Ki nin akaba bar dar gin
zui.
Egha tuavir kurar igharaziba, ki bar
dar aghua.

Gumazim Godin Akar Gavgavimin gin mangasa

129 Nin akaba bar moghira dera,
kamaghin, ki uan navir averiamin aven
bar dar gin zui.
130 Gumazim igharazitavin akuragh nin ak-
abar mingaribar an sure damighti,
nin akamin angazangarim an navir
averiamin ikiam.

119:112: Onger Akaba 119:33; 119:36 **119:114:** Onger Akaba 32:7; 91:1 **119:130:** Onger Akaba 19:7; Aghuzir Akaba 1:4

Akar kam nighnizir aghuiba puvatizir gumazamizibar amuti,
me nighnizir aghuiba ikiam.
131 Ki nin Akar Gavgaviba uan navir averiamin dagh ifonge.
Mati gumazim dipam bagha kuarim an pirima, a dipam apima an an kuarmizimin uaghiri.
132 Ni gumazamizir nin ziam gifongeziba, ni me gifongezi moghin,
ni na bagh izi nan apangkufigh.
133 Ni faragha na ko akar dikirizim gamizi moghin deragh na gativagh nan gan.
Eghti arazir kuram na damighti ki irighan kogham.
134 Ni uam na inighti, gumazir akaba na gasiba na gasighasighan kogham.
Eghti ki nin akabar gin mangam.
135 Ki nin ingangarir gumazim, ni nan boroghin ikiti, nin angazangarim na gisiraghti, ni deragh na damu.
Egh arazir ni ifongezibar nan sure damu.
136 Gumazamiziba nin Arazibar gin zuir puvati.
Kamaghin ki puviram azima nan temeriba dipamin min ivemari.

Godin Akar Gavgaviba da bar guizbangira

137 O, Ikiavira Itir God, ni guizbangira bar dera.
Ezi bizir ni damuasa mikemeziba da bar dera.
138 Akar ni e ganingiziba,
da bar deragha bar guizbangira.
139 Nan apaniba nin akabagh nighnizir puvati.
Kamaghin amizi, nan navim avimin min nan isi.
140 Ki nin ingangarir gumazim, ki nin akar dikirizimin ganigha a tuisigha fo, a bar guizbangira.
Egha akar dikirizir kam ki bar a gifonge.
141 Ki gumazir kinim ezi gumazamiziba na dipofi,
ezi ki nin akabagh nighnighavira iti.
142 Nin arazir aghuim a zurara ikiavira iti,
ezi nin Araziba da bar guizbangira.
143 Osimtizir ekiaba na batifi,
ezi ki nin Akar Gavgaviba bagha bar akonge.
144 Nin akaba da bar deragh iki mamaghira ikiam.
Ni nighnizir aghuim na danighti ki angamira iki mamaghira ikiam.

Gumazim uabin akurvaghasa God ko migei

145 O, Ikiavira Itir God, ki uan navir averiamin aven nighnizir vamira ikiava
ni ko mikimasa.
Ni nan migirigiam barakigh.
Ki nin arazir ni ifongezibar gin mangam.
146 Ki datirighin nin dia ghaze,
ni ua na inighti ki nin akabar gin mangam.
147 Aminim tiasava amima ni nan akurvaghasa ki nin dei.
Ki nin akaba nighnizir gavgavim dar iti.
148 Ki dimagaribar akuir puvati.
Ki nin akar dikirizim ginighnighavira iti.
149 O, Ikiavira Itir God, ni bar nan apangkufi, kamaghin ni nan migirigiaba barakigh.
Ni bar moghira dera, kamaghin ni na akumakum nan ganti, ki deraghvira ikiam.
150 Gumazir nighnizir kuraba nan itiba, na gasighasighasa nan boroghira izi.
Gumazir kaba nin Arazibar saghon ikia, dar gin zuir puvati.
151 Ezi Ikiavira Itir God, nin Akar Gavgaviba da bar guizbangira.
Ezi ni uabi, ni bar nan boroghira iti.
152 Bar fomira ki nin akabagh fo.
Ni uan akar kam gamizi a ikia mamaghira iti.

Gumazim uabin akurvaghasa Godin dei

153 Ki nin Araziba bakinighnizir puvati.
Kamaghin, ni nan osimtizibar gan nan akuragh.
154 Ni faragha na ko akam akirizi moghin,
ni nan akuragh ua na inigh ikirimirir aghuim na daning.
155 Gumazir kuraba arazir ni ifongezibar gin zuir puvati,
ezi ni ua me inian kogham.
156 O, Ikiavira Itir God, nin apangkuvim bar ekefe.
Ni faragha mikemezi moghin, ni nan akuraghti ki angamira ikiam.
157 Gumazir aviriba arazir kurabar na gamua egha na gasighasighasa,
ezi ki nin akaba ataghizir puvati.
158 Gumazir akaba batoziba, me nin Akar Gavgavibar gin zuir puvati.
Gumazir kaba, ki men gara nan navim bar ikuvizi, ki bar men amira.
159 O, Ikiavira Itir God, ni nan gari, ki nin akaba bar dagh ifonge.
Ezi ni bar nan apangkufi, kamaghin ni uam na inighti ki angamira ikiam.
160 Nin akar kam a guizin akamra.
Bizir ni damuasa mikemeziba da zurara ikia mamaghira iti.

Gumazim Godin Arazibar gin mangasa bar akonge

119:135: Onger Akaba 4:6; 119:12; 119:26 **119:160:** Onger Akaba 119:89; 119:142; 119:152

161 Gumazir dapaniba arazir kurabar na
gami, ezi men arazir kurar kaba,
mingarir aghuitam itir puvati.
Ezi ki zurara nin akabagh nighnighavira
iti.
162 Ki nin akaba bagha bar akonge.
Mati gumazim dagiar aviribar apigha
da isa bar akonge.
163 Ki guizbangira ifavarir arazim bar an
aghua,
egha nin Araziba ki bar dagh ifonge.
164 Dughiaba bar, a dar 7plan dughiabar,
ki bizir aghuir ni damuasa
mikemezibagh nighnigha nin ziam
fe.
165 Gumazamizir nin Arazibagh ifongeziba,
me navir amirizimin ikia bar der-
aghavira iti.
Eghti bizitam me damighti me asagh-
poregh ireghan kogham.
166 O, Ikiavira Itir God, ki nin akurvazim
bagha ni mizua,
nin Akar Gavgavibar gin zui.
167 Ki nin akaba bar uan navir averiamin
dagh ifonge.
Egha zurara dar gin zui.
168 Ki nin akaba, ko nin arazir aghuiba bar
dar gin zui.
Ezi ni bar nan arazibagh fogha gifa.

Gumazim uabin akurvaghasa God ko migei

169 O, Ikiavira Itir God, ni nan azangsizim
baragh nan akuragh.
Ni faragha mikemezi moghin,
nan akuragh fofozir aghuim na
daningigh.
170 Ni faragha na mikemezi moghin,
nan azangsizim baragh nan akuragh.
171 Arazir ni ifongeziba, ni zurara nan sure
gami.
Kamaghin ki zurara nin ziam fam.
172 Nin Akar Gavgaviba da bar guizbangira,
kamaghin ki dagh nighnigh, egh ighi-
abar amuam.
173 Ki nin akaba zurara dar gin zui.
Kamaghin, ni zurara nan akurvaghsi
gan iki.
174 O, Ikiavira Itir God, ki nin akurvazim
bagha ara ni mizuai.
Ezi nin Araziba na gami ki bar akonge.
175 Ni na damighti ki angamira iki, egh nin
ziam fam.
Eghti bizir ni damuasa e mikemeziba en
akuragham.
176 Ki nin ingangarir gumazim.
Ki sipsipin ovengezimin min tuavir
aghuim ataki.
Ki nin Akar Gavgaviba gin amadir puvati,
kamaghin amizi, ni na bagh izi na buri.

120

*Gumazim uabin akurvaghasa God ko migei**

Godin Dipenimin ghuavanaga an ziam fer ighiam.

1 Ki osimtizim itir dughiamin,
ki uabin akurvaghasa Ikiavira Itir
Godin diava araima,
a nan dimdiam barasi.

2 Ki ghaze, “O Ikiavira Itir God, gumazir
ifariba na gasighasighasava ami.
Ni men akar ifavaribar ua nan
akuragh,
men dafaribar ua na inigh.”

3 Ia gumazir ifariba, God mizazir man-
maghira garim ia daningam?
Egh a manmaghira garir arazim ian
arazir kuraba ikaragham?
4 God ti afuzir ghumtizim inigh ia ginivam.
A ti avir bar puvira isim inigh ia
dapongam.

5 Maia! Ki uabin apangkufi!
Ki Mesekia ko Kedarian tongin pazava
aperazi moghin,
ian tongin datirighin pazava apera.
6 Gumazir igharaziba ko deragh dapian
aghuaziba,
ki dughiar ruarimin ian tongin ikegha,
bar amira.
7 Ki uabi dabirabir aghuim baghavira migei,
ezi me midorozim baghavira migei!

121

Ikiavira Itir God, a gumazir deraviram e geghuva en garim

Godin Dipenimin ghuavanaga an ziam fer ighiam.

1 Ki uan akurvazim bagha mighsiaba ko-
zorogha dar gari.
Eghti gumazir nan akurvaghamim
managhira ikegh otogh izam.
2 Ikiavira Itir Godin overiam ko nguazimin
ingarizim,
a bar uabira nan akurvasi.

3 A Godin akuir puvatizim.
A ni akumakum deragh nin ganti,
ni irighan kogham.
4 A Israelia akumakua deragha men gari,
egha dughiatamin bar akuizir puvati.

5 Ikiavira Itir God, nin boroghira ikia,

119:165: Aisaia 32:17 **119:172:** Onger Akaba 119:138 **119:176:** Aisaia 53:6; Jeremaia 50:6; Matyu 18:12; Luk 15:4 * **120::** Godin gumazamiziba an ziam fasa Godin Dipenimin ghuavanaga ighiaba banga zui. **120:1:** Onger Akaba 118:5; Jona 2:2 **121:1:** Onger Akaba 123:1 **121:2:** Onger Akaba 115:15; 124:8 **121:3:** Onger Akaba 41:2; 66:9

mati dughuazim ni avara.
Egha ni geghuva deragha nin gari.
6 Aruem isiragh ni dapongeghan kogham,
eghti dimangan iakinim ni gasighasighan kogham.

7 Ikiavira Itir God ni geghuv deragh nin ganti,
bizir kuratam ni gasighasighan kogham.
8 Ni uan dipenim ataghiraghamin dughiam,
a ni geghuv deragh nin ganam.
Egh ni ua izamin dughiam, a kamaghira damuam,
a datirighin ko, dughiar gin izamibar,
kamaghira damuam.

122

Me Jerusalemin nguibam ginighnigha ighiam gamua bar akonge
Devit ighiar kam osiri.
Godin Dipenimin ghuavanaga an ziam fer ighiam.
1 Ki orazi, me kamagh na migia ghaze,
"Ia dikavigh e mangi Ikiavira Itir Godin Dipenimin mangam."
Ki kamaghin oregha bar akonge.
2 E datirighin otivigha givagha,
Jerusalemin nguibam avinizir divazimin aven tuivighav iti.

3 Me Jerusalemin nguibamin ingarizi,
a gavgavigha ganganim datirighin bar dera.
4 God faragh Israelian anababav kemezi me iza kagh Ikiavira Itir God minabazi moghin,
me datirighin izava ami.
5 Danganir kam, atrivim kotiaba barazir dipenim iti.
Kar Atrivim Devitin ovavir boriba kotiaba baragha
da tuisizir danganim.

6 Ia Jerusalem bagh Ikiavira Itir God ko mikim.
Eghti a navir amirizim Jerusalemin iti darazir anighti,
me navir amirizimin ikiva deragh ikiam.
7 Gumazamizir Jerusalemin divazimin aven itiba deragh ikiva,
ua midorozim damuan kogham.
8 Ki uan adarazi ko, uan namakabagh nighnigha,
kamaghin Jerusalem migia ghaze,
"Ni amiragh nimira ikiti
midoroziba nin aven otivan marki."

9 Ki, Ikiavira Itir God, en God, an Dipenim ginighnisi.
Egha Jerusalem bar deraghvira ikiasa ki a bagha God ko migei.

123

Gumazim Godin apangkuvim iniasa a ko migei
Godin Dipenimin ghuavanaga an ziam fer ighiam.
1 O, Ikiavira Itir God, ni uan Nguibamin atrivimin itima,
ki kogha nin akurvazim bagha gari.
2 Ingangarir gumazim, a uan gumazir dapanimin ganti, an an akurvagham.
Ingangarir amizim, a uan amizir dapanimin ganti, an an akurvagham.
Kamaghira, e Ikiavira Itir Godin ganvira iki mangiti,
a uan apangkuvim en akakagham.

3 O, Ikiavira Itir God, gumazamiziba arazir kurabar e gami,
kamagh ni en apangkufigh.
4 Dughiar bar ruarimin dagiaba itir gumazamiziba dibovir akabar e migia,
uari fa pazava e gami.
Ezi e bar amira.

124

Godin gumazamiziba, a uabi men akurvazim
Ighiar kam, Devit an osiri.
Godin Dipenimin ghuavanaga an ziam fer ighiam.
1 Ikiavira Itir God en akuraghan koghti, e manmaghira damuam?
Ia Israelia azangsizir kam ikaragh mikim suam:
2-3 En apaniba faragha naviba en ikuvigha e misoke.
Ikiavira Itir God en akurazir puvatizi,
apaniba pazavira en atara bar e gasighasighai.
4 Puvatizi apaniba aperiamin min e inigha ghuzi
dipam e avarazi moghin e oveghai.
5 Mati aperiar ekiam
bar e adugha ghueghai.

6 E datirighin Ikiavira Itir God minabagham.
A itima en apaniba asizir atiamin min e givir puvati.
7 Mati gumazim kuarazimin suighasa azuazim gura,
e kuarazimin min mighegha a gitagha ghu.
Me gurazir azuazir kam dutuaghiri,

121:6: Aisaia 49:10; Akar Mogomem 7:16 **121:7:** Onger Akaba 91:10-12 **122:1:** Aisaia 2:3; Sekaraia 8:21 **123:1:** Onger Akaba 121:1 **123:2:** Onger Akaba 25:15; Malakai 1:6

ezi e a gitagha ghu.
8 Bar guizbangira, Ikiavira Itir Godin overiam ko nguazimin ingarizim,
a uabira en akurvasi.

125

God uan gumazamizibagh amizi, me deragha apia
Godin Dipenimin ghuavanaga an ziam fer ighiam.
1 Gumazamizir nighnizir gavgavim Ikiavira Itir Godin itiba,
me Saionin Mighsiamin min iti.
Mighsiar kam bar gavgavigha
mozoroziba puvati,
a iki kamaghira ikiam.
2 Kamaghira, mighsiaba Jerusalemin nguibam ekiaruzi moghin,
datirighin ko gin Ikiavira Itir God,
uan gumazamiziba ekiarugh men ganam.

3 Gumazir arazir kurabagh amiba,
Godin gumazamizibar nguazim gativagh zurara men ganan kogham.
Me kamagh damuti,
Godin gumazamiziba uaghan arazir kurabar amuam.

4 O, Ikiavira Itir God, gumazamizir ni baghavira ikia nin akamin gin zuiba,
ni deraghvira me damu.
5 Ni gumazir kurabagh asighasigh,
egh gumazir ifara uan nighnizibar gin zuiba sarama asighasikigh.

Eghti Israelia deraghvira ikiam.

126

Israelia God men akurvaghasa me a ko migei
Godin Dipenimin ghuavanaga an ziam fer ighiam.
1 Ikiavira Itir God uam e inigha
Saionin nguibamin ize,
ezi dughiar kam e ghaze,
e mati irebamin gari.
2 Kamaghin, e akava ighiabagh amuavira iti.
Ezi Kantrin Igharazibar Gumazamiziba e migia ghaze,
"Ikiavira Itir God, Israelian akurvaghasa maburan ingangarimram ami."
3 Bar guizbangira, Ikiavira Itir God en akurvaghasa bar ingangarir ekiam gami,
kamaghin e datirighin naviba deragha bar akonge.

4 O Ikiavira Itir God, ni ua deraghvira e damuam.
E mati dipaba puvatizir danganimin itir faneba dipaba dake,
ni amozim damighti a ua iziti da izevegham.
Kamaghira, ni e damuti e izivagham.
5 Gumazir aravira dagheba opariba,
me dar dagheba iniva
bar akuegh dimiva arangam.
6 Guizbangira, gumazir aravira dagher oviziba atera ghua da opariba,
me dar dagheba inigh
uamategh ighiabar amu da ater izam.

127

God arazir aghuimin me gamizi me an ziam fe
Ighiar kam, Solomon an osiri.
Godin Dipenimin ghuavanaga an ziam fer ighiam.
1 Ikiavira Itir God uabi dipenimin ingar.
Puvatightima, dipenir kamin ingarir gumaziba pura an ingarigham.
Ikiavira Itir God uabi nguibamin gan.
Puvatightima, nguibar kamin garir gumaziba pura ingarigham.
2 E dagheba ko dagiaba bagha bar mizarazibara dikava ingara zui aminiba piri.
E pura ingangarir kabagh ami.
Ikiavira Itir God uabi gumazamizir a ifongeziba biziba me ganidima,
me pura ikia avughsi.

3 Boriba, kar bizir aghuir Ikiavira Itir God anidiba,
da bar dera.
4 Gumazir igiamin boriba,
mati afuziba midorozir gumazir mamin dafarimin iti.
5 Gumazir borir aviriba itim a bar akongegh.
A uan apaniba ko kotiam damuamim dughiamin,
me kotiar danganimin an akurvagham.
Eghti an kotiam deragh mangam.

128

God gumazamizir an akam baragha an gin zuiba, a deragha me gami
Godin Dipenimin ghuavanaga an ziam fer ighiam.
1 Gumazamizir Ikiavira Itir Godin atiatia an apengan ikia, an akaba baragha dar gin zuiba,
me bar akongegh.
2 Ingangarir ni amibara ni dar dagiaba inigh bizir ni ifongezibagh ivezam.

125:2: Onger Akaba 121:8; Sekaraia 2:5 **127:1:** Onger Akaba 121:4

Eghti bizir ni amiba bar deraghti
ni bar akuegham.
3 Nin amuim, wainin ikarizimin min
ava ovizir aviriba iti moghin, a borir aviriba batam.
Nin boriba bar avirasemegh nin avir miriam,
olivin temer igiabar min bar an okarigham.
4 Bar guizbangira,
gumazir Ikiavira Itir Godin atiatia an apengan itim,
a kamaghirama otogham.

5 Ikiavira Itir God, uan Dipenimin aven Saionin Nguibamin iti,
a deragh ni damu.
Ni zurara nguazimin itir dughiam,
ni Jerusalemin nguibamin itir bizibar ganti da deraghvirama otiv.
6 Ki kamaghsua, ni dughiar ruarimin iki
uan igiar boribar gan.

Eghti Israelia deraghvira iki.

129

Israelia uan apanibagh asighasighasa God ko migei
Godin Dipenimin ghuavanaga an ziam fer ighiam.
1 Israel, ni uan igiamin ikegha iza,
datirighin nin apaniba ni gamizir arazir kuraba,
ni dagh eghan.
2 Ni kamaghin mikim suam,
"Ki uan igiamin ikia iza datirighin, nan apaniba arazir kurabar na gami.
Me kamaghin na gamua egha na abirazir puvati.
3 Me nan akirim ifozorozima a duar ruariba iti.
Ezi duar kaba mati me azenir ekiam oparasa an nguazim abiaghariki.
4 Ezi Ikiavira Itir God an araziba dera,
a ikia kalabuziar kamin ua nan akurazi ki firiaghiri."

5 Ki ghaze, Saionin Nguibamin apanimin itir darasi,
e men agintighti
me uam ari uan nguibabar mangegh
bar aghumsika.
6 Me dipenir siriabagh isin aghuir grazibar min aghungam.
Da aghung ua zuamira misigham.
7 Gumaziba grazir kabar ikiziba ikia,
egha da atera zuir puvati.
8 Gumazamiziba gumazamizir kabar boroghin mangi kamaghin mikiman marki,
"Ikiavira Itir God deragh ia damu!
Ikiavira Itir Godin ziamin
ia deraghvira iki."

130

Gumazim uabin akurvaghasa God ko migei
Godin Dipenimin ghuavanaga an ziam fer ighiam.
1 O, Ikiavira Itir God,
nan navir averiam bar osemezi ki nin dei,
ni nan akuragh.
2 O Ekiam, ni na barakigh.
Ki ni migeir migirigiaba ko nan arareba ni da baregh
nan akuragh.

3 O, Ikiavira Itir God, ni en arazir kuraba mengegh dar suiragh ikiti,
Ekiam, en tinara nin damazimin tugh gavgavigham?
4 Nirara arazir kuraba gin amadi,
kamaghin amizi, e nirarama atiating nin apengan ikiam.

5 Ki uabin akurvaghasa ifongegha,
Ikiavira Itir God, a mizua iti.
Egha nighnizir gavgavim an akamin iti.
6 Ki uan navir averiamin aven,
Ekiamin akurvazim bagha a mizua ti.
Ezi nan arazir kam a gumazir dimagarimin bizibar gara itima aminim men iti-razir arazim,
a bar a gafira.

7 E Israelia, Ikiavira Itir God zurara bar en apangkufi,
egha e ikuvighan koghasa an en akurvasi.
Kamaghin amizi, ia nighnizir gavgavim an iki.
8 A uan gumazamiziba Israelia men akuragha ua me ini,
egh men arazir kuraba gin amangam.

131

Gumazim nighnizir gavgavim ikia God ko migei
Ighiar kam, Devit an osiri.
Godin Dipenimin ghuavanaga an ziam fer ighiam.
1 O Ikiavira Itir God, ki akaba batogh uabi uan ziam fan aghua.

130:1: Azir Akam 3:55; Jona 2:2 **130:3:** Onger Akaba 143:2; Rom 3:20; 3:23-24 **130:4:** Jeremaia 33:8-9 **130:5:** Onger Akaba 33:20; 40:1; Aisaia 8:17; 30:18 **130:6:** Onger Akaba 63:6; 119:147 **130:8:** Matyu 1:21; Taitus 2:14

Ki bizir ekiaba ko bizir ki damuan ibu-
raziba dagh nighnizir puvati.
2 Ki datirighin deragha aperagha navir
amirizim iti,
mati borim uan amebamin otem
ategha a ko aghumram aperaghav
iti.
Kamaghira, nan navim purama
amiragha irighav iti.

3 O Israelia, ia datirighin nighnizir gavgavim
Ikiavira Itir God iki,
kamaghira iki mangivira iki.

132

Gumazamiziba Godin Dipenim bagha bar akonge

Godin Dipenimin ghuavanaga an ziam fer
ighiam.
1 O Ikiavira Itir God, Devit uabi ko, a inizir
osimtizir ekiar kaba,
ni dagh nighnighvira iki.

2 O Ikiavira Itir God,
Ni Jekopin God, Godin Bar Gavgavir
Ekiam Itim.
Devit ni ko dikirizir akaba
ni dagh nighnighvira iki.
3 Devit ghaze,
"Ki uan dipenimin ghuavanaboghan kogh,
uan misiam mitoghan kogham.
4 Ki dakusi uabi abinan kogham.
Eghti nan damazimning komeghan
kogham.
5 Ki kamaghira deragh dakuan kogh mangi,
ki Ikiavira Itir God bagh Dipenimin
ingarsi danganitam batoghvira
givagham.
A Jekopin God, Godin Bar Gavgavir
Ekiam Itim."

6 E Betlehemin nguibamin ikia, Akar
Dikirizir Gavgavimin Boksiamin
akam baraki.
Egha ghua Kiriat Jearimin nguazimin
an apigha a inigha ize.
7 E ghaze, e Ikiavira Itir Godin Dipenimin
mangi,
egh an atrivir dabirabimin guamin
teviba apirigh an ziam fam.

8 O, Ikiavira Itir God, ni dikavigh izi uan
avughsir danganimin iki.
Ni uan Akar Dikirizir Gavgavimin Bok-
siam sara izi.
Boksiar kam, a nin gavgavir bar
ekiam aka.
9 Nin ofa gamir gumaziba me zurara arazir
aghuibara damuam.
Arazir aghuir kaba men kurkazir
aghuimin min ikiam.
Eghti nin gumazamizir ni baghavira itiba,
bar akuegh pamten kamagh dimiva
arang mikimam.

10 O, Ikiavira Itir God, ni faragha uan in-
gangarir gumazim Devit koma akam
akirizi moghin,
ni datirighin uan Atrivir ni ua bagha
inabazim, akirim ragh a gasan marki.
11 Ni Devit ko akam akirigha gifa, egh uan
nighnizim gighan marki.
Ni kamaghin migia ghaze,
"Ki nin gin otivamin adarazir aven otaritam
damighti
an Atrivimin otogham,
eghti nin gin, ana Atrivimin ikiam.
12 Nin otariba, ki men sure gamir akaba
baregh
nan Akar Dikirizir Gavgavimin gin
mangiti,
nin ovavibar otariba, uaghan
Atrivibar iki
mamaghira ikiam."

13 Ikiavira Itir God, Saion Nguibam ua bagh
a ginaba.
A nguibar kam bar a gifuegha,
zurarama an ikiasa a ginaba.
14 A ghaze, "Ki nguibar kam bar a gifonge.
A nan avughsizir danganim,
ki an aven iki mamaghira ikiam.
15 Ki Saion deragh a damu bizir bar aviriba
isiva a daningam.
Eghti an itir gumazamizir onganaraz-
iba,
ki dagheba me daningam.
16 Ki Saionin itir ofa gamir gumaziba ingan-
garim me danighti,
me ki nguazimin gumazamizibar akur-
vagh ua me iniamin akam, me me
mikimam.
Eghti Saionin gumazamiziba bar
akuegh tiariba akaram.

17 "Ki Devitin adarazir aven gumazitam
damighti
an otogh Atrivir bar gavgavimin ikiam.
Ki an miseveghti,
a mati lamin angazangarimin min isir-
agh gavgavigh iki
mangivira ikiam.
18 An apaniba, ki me damighti
me aghumsizir bar ekiam inigham.
Eghti an ativaghamin gumazamiziba,
men kantri gavgavigh iki
mamaghira ikiam."

132:6: 1 Samuel 7:1-2; 1 Eghaghaniba 13:5 **132:6:** 2 Eghaghaniba 6:41-42 **132:11:** 2 Samuel 7:12-16; 1 Eghaghaniba 17:11-14; Onger Akaba 89:4-5; Aposel 2:30 **132:17:** 1 Atriviba 11:36

133

Godin adarazi uari ko ikia, navir vamiran itir arazim a bar dera
Devit ighiar kam osiri.
Godin Dipenimin ghuavanaga an ziam fer ighiam.
1 Ia oragh, kamaghin bar dera,
e Godin adarazi bar navir vamiran ikiva,
uari ko dapiagh aveghbuabar min ikiam.
2 Arazir kam mati olivin tememin borer aghuim,
me a isa Aronin dapanim ginge.
Ezi an emira uaghira an ghuamasizimin uaghira,
egha uaghira an evarimin itir korotiamin tu.
3 Arazir kam uaghan mati, ghuariar dipam Hermonin Mighsiamin ira,
izaghira Saionin Nguibam gisin itir mighsiabagh iri.
Danganir kamin, Ikiavira Itir God, gumazamizir navir vamiran itiba bar deragha me gami.
A ikirimirir zurazurara itim me ganidi me iki mamaghira ikiam.

134

E Ikiavira Itir Godin ziam fam
Godin Dipenimin ghuavanaga an ziam fer ighiam.
1 Ia Ikiavira Itir Godin ingangarir gumaziba, ia iziva an ziam fi.
Ia dimagaribar an Dipenimin tuivav ikia an ingangarim gami,
ia an ziam fi.
2 Ia Godin Dipenimin aven dafariba fi
a ko mikim egh an ziam fi.

3 Ikiavira Itir God, a Godin overiam ko nguazimin ingarizim,
a Saionin nguibamin iki,
egh bar deragh ia damu.

135

Godin ziam fer onger akam
1 Ia bar Ikiavira Itir Godin ziam fi!
Ia ziar ekiam a daning!

Ia Ikiavira Itir Godin ingangarir gumaziba, ia an ziam fi.
2 Ia gumazir Ikiavira Itir Godin Dipenimin tuivighav itiba,
ia an ziam fi.

3 Ikiavira Itir God a bar dera,
kamaghin ia an ziam fi.
An apangkuvim bar en ekefe,
kamaghin ia an ziam fi ighiabar amu.
4 Ikiavira Itir God ua baghvira Jekop ginaba,
kamaghin Israelia kar bar Godin adarazira.

5 Ki kamaghin fo, Ikiavira Itir God gavgavir ekiam iti,
egha aseba bar dagh afira.
6 An overiam ko, nguazim ko, ongarim, ko ongarir konimin bizim damuasa,
an a gami.
7 Ana amozimin migharir pizibagh ami, da nguazir oteviba bar dar zui,
ana onimaribagh ami, da taghtagha amozim sara izi.
An aminim gami, a dikava ivava danganiba bar dar zui.

8 A Isipian otarir ivariaba ko,
men asizir apurir faragha otivizir aviribav soghezi, da ariaghire.
9 A Isipin atrivim ko, an ingangarir gumaziba, me damighti me foghasa,
a mirakelba ko digavir kuram gamir arazibagh ami.
10 Ikiavira Itir God, kantrin aviribagh asighasigha,
atrivir gavgavir aviribav soghezi, me ariaghire.
11 An atrivir gavgavir kabar maraziv soghezi me ariaghire,
Sihon Amorian atrivim, ko Ok a Basanian atrivim, ko Kenanian atriviba, bar moghira.
12 An Atrivir kabar nguaziba, isa uan gumazamiziba Israelia ganingi.
Eghti da men nguazibara min ikiam.

13 O, Ikiavira Itir God, gumazamiziba zurara kamagh ni mikim suam,
ni uabi guizbangira God.
Gumazamizir gin otivamin kaba me ni gifogham.
14 Ikiavira Itir God, uan gumazamizibar araziba tuisigh, egh suam,
me osimtiziba puvati.
Egh a uan ingangarir gumazibar kuarkuvam.

15 E fo, Kantrin Igharazibar Gumazamiziba me silva ko golba isa,
uan dafaribara marvir guaba kiri.
16 Marvir guar kaba, da akatoriba ikia egha migeir puvati.
Da damaziba ikia bizibar garir puvati.
17 Da kuariba ikia, egha orazir puvati.
Me ikirimirir e datirighin ikiava angamira itir kam puvati.
18 Guizbangira, gumazir marvir guar kabar ingariba,

133:1: Jenesis 13:8 **135:8:** Ua Me Ini 12:29 **135:9:** Ua Me Ini 7:14–10:29 **135:11:** Diboboniba 21:21-35
135:15: Onger Akaba 115:4-8; Akar Mogomem 9:20

me uari marvir guar me ingarir kabar
min iti.
Gumazir nighnizir gavgavim marvir
guabar itiba,
me uari dar min iti.

19 Ia Israelia, ia Ikiavira Itir Godin ziam fi.
Ia Ikiavira Itir Godin ofa gamir gumazi-
ba,
ia an ziam fi.
20 Ia Livain adarasi, ia Ikiavira Itir Godin
ziam fi.
Ia gumazamizir Ikiavira Itir Godin ati-
atiba,
ia an ziam fi.
21 Saion, an ziar mam Jerusalem,
a Ikiavira Itir Godin nguibam.
Ia an itir gumazamiziba,
an ziam fi.

Aleluia!
Ia bar Ikiavira Itir Godin ziam fi.

136

God minabir ighiam

1 Ikiavira Itir God, bar arazir aghuibar e
gami, kamaghin e a minabagham.
A zurara en apangkuvigha mamaghira
iti.
2 Ikiavira Itir God, godin ifavaribagh afi-
ragha bar ekefe.
Kamaghin e a minamam.
A zurara en apangkuvigha mam-
aghira iti.
3 Ekiam nguazir kamin gumazir ekiaba bar
dagh afira.
Kamaghin e a minamam.
A zurara en apangkuvigha mam-
aghira iti.

4 A uabira mirakelin ekiabagh ami.
A zurara en apangkuvigha mamaghira
iti.
5 A uan nighnizir aghuimin overiamin in-
gari.
A zurara en apangkuvigha mamaghira
iti.
6 A nguazim isa dipabagh isin an ingarizi an
aperaghav iti.
A zurara en apangkuvigha mamaghira
iti.
7 An aruem ko iakinimin ingari.
A zurara en apangkuvigha mamaghira
iti.
8 An aruem atizima an aruemin isiragha
gari.
A zurara en apangkuvigha mamaghira
iti.
9 A iakinim ko mikoveziba atizima me
dimagarimin isira.
A zurara en apangkuvigha mamaghira
iti.

10 A Isipian otarir ivariabagh soghezi me
ariaghire.
A zurara en apangkuvigha mamaghira
iti.
11 A Israelian gumazamiziba inigha Isipin
kantri ategha azenan ize.
A zurara en apangkuvigha mamaghira
iti.
12 A uan gavgavir ekiamin, ua me inigha ize.
A zurara en apangkuvigha mamaghira
iti.

13 An Ongarir Aghevim gamizi a tongira bi-
aghiri.
A zurara en apangkuvigha mamaghira
iti.
14 A uan gumazamizibar faragha ghua, on-
garir kam biaghirizi naghin, an an
tongira me inigha azenan ize.
A zurara en apangkuvigha mamaghira
iti.
15 A Isipin atrivim ko an midorozir
gumaziba avigha Ongarir Aghevimin
me makunizi me dipam amegha
ariaghire.
A zurara en apangkuvigha mamaghira
iti.

16 A uan gumazamizibar faragha ghua me
inigha gumazamiziba puvatizir dan-
ganimin ghuava otifi.
A zurara en apangkuvigha mamaghira
iti.
17 An atrivir bar gavgavibav soghezi me
ariaghire.
A zurara en apangkuvigha mamaghira
iti.
18 An atrivir ziaba itibav soghezi me
ariaghire.
A zurara en apangkuvigha mamaghira
iti.
19 An Amorian Atrivim Sihon, a misoghezi
an areme.
A zurara en apangkuvigha mamaghira
iti.
20 A Basanian Atrivim Ok, a misoghezi an
areme.
A zurara en apangkuvigha mamaghira
iti.
21 An atrivir kabar nguazim isa uan gu-
mazamizibagh aningi.
A zurara en apangkuvigha mamaghira
iti.

136:1: 1 Eghaghaniba 16:34; 2 Eghaghaniba 5:13; 7:3; Esra 3:11; Onger Akaba 100:5; 106:1; 107:1; 118:1; Jeremaia 33:11 **136:5:** Jenesis 1:1 **136:6:** Jenesis 1:2 **136:7:** Jenesis 1:16 **136:10:** Ua Me Ini 12:29 **136:11:** Ua Me Ini 12:51 **136:13:** Ua Me Ini 14:21-29 **136:16:** Ua Me Ini 13:18; 15:22 **136:19:** Diboboniba 21:21-30 **136:20:** Diboboniba 21:31-35

22 A nguazir kam isa uan ingangarir gumazim Israel ganingizi, nguazir kam
men nguazimra min iti.
A zurara en apangkuvigha mamaghira
iti.

23 En apaniba e abirima an e
ginighnighavira iti.
A zurara en apangkuvigha mamaghira
iti.
24 A en apanibar dafaribar uam e ini.
A zurara en apangkuvigha mamaghira
iti.
25 A dagheba isa gumazamiziba ko asiziba
bar me ganidi.
A zurara en apangkuvigha mamaghira
iti.

26 Bizir kabanang bagh, e Godin uan
Nguibamin itim minamam!
Bar guizbangira, a zurara en apangkuvigha mamaghira iti!

137

Israelia Babilonin kantrin kalabusin ikiavira ikia Jerusalemin nguibam bagha arai

1 E Babilonin Faner miriabar apiaghav ikiava,
Saionin nguibam ginighnigha
a bagha azia iti.
2 E uan gitabav sozir puvati,
e purama da isa en boroghin itir temer aguabar da gui.
3 Gumazir e isa kalabus garighiziba ghaze,
"Ia ighiabar amu en navibar amuti da deraghti e bar akuegham.
Ia Saionin nguibamin ziam dighor
e bagh ighiabar amu."

4 E manmagh suvira kantrin igharazimin iki,
egh Ikiavira Itir Godin onger akabar amuam?
Kar en kantri puvati,
e kamaghin damuan kogham.
5 O Jerusalemin Nguibam, ki ni gin amadagh,
gita inigh uan agharir guvimin uam a misoghan kogham.
6 O Jerusalem, ki ni isa faraghavira uan dighorim gamigha ni bagha bar akonge.
Ki ua ni bakinighnigh ni isi uan nighnizim datighan koghti,
nan tiarim ikuvighti ki ighiabar amuan kogham.
7 O Ikiavira Itir God, ni dughiar gumaziba Jerusalem gasighasizi, Idomia e gamizir arazim ginighnigh.
Me ivivigha ghaze,
Jerusalemin dipeniba bar dipirighiregh nguazim giregh.

8 O Babilonia, ia orakigh.
Ia bar ikuvigham!
Ian arazir kurar ia e gamizir kam,
gumazir uam a ikarvaghamim, a bar akongegh.
9 Gumazir kam nin borir iririviba inigh,
dagiabav kinighti me bar ikuvigham.
Kamaghin, gumazir kam bar akuegham.

138

Gumazim God minabi

Ighiar kam, Devit an osiri.
1 O Ikiavira Itir God,
ki uan navir averiamin aven bar ni minaba.
Egha asebar damazibar,
ki ighiar nin ziam febagh ami.
2 Ni zurara bar na apangkuvigha bar deragha nan gari.
Nin akam ko nin ziam kamaghin en akagha ghaze,
ni bar ekevegha bizir igharaziba bar dagh afira.
Kamaghin, ki nin Dipenim uan guam a misuegh,
teviba apirigh egh nin ziam fam.
3 Ki nin deima, ni dughiar kamin nan dimdiaba barasi.
Egha uan gavgavim na ganigavira iti.

4 Ni migei, nguazir kamin atriviba uari nin akam baraki,
kamaghin me nin ziam fam.
5 Me nin ziar ekiam ko gavgavim ginighnigh,
ni amizir biziba bagh ighiabar amuam.

6 O Ikiavira Itir God, ni bar faraghavira ikia egha bar pin iti.
Gumazir uari abira nin apengan itiba,
ni me ginighnisi.
Egh gumazir uari feba,
me nin damazimin uari mongiva avegham.
7 Osimtizir aviriba na batifi,
ezi ni nan gari ki deragha iti.
Nan apaniba nan atari,
ezi ni me ko misogha
uan gavgavimrama ua na ini.
8 Ikiavira Itir God, ni na ko dikirizir akamin gin mangi biziba bar dar amu.
Ni nan apangkuvigha ikia mamaghira iti.

137:1: Nehemia 1:4 **137:8:** Akar Mogomem 18:6 **138:6:** Aisaia 57:15; Jems 4:6; 1 Pita 5:5 **138:7:** Onger Akaba 23:3-4

Ingangarir ni damuasa nighnizim,
ni a damu bar anegifagh.

139

God e gifogha givagha bar deraghavira en gari

Devit onger akar kam osiri.
A gumazir onger akabar faragha zuim ginighnigha an osiri.

1 O Ikiavira Itir God,
ni nan navim tuisigha givagha
na gifo.
2 Ni nan saghon ikia nan nighniziba ko,
ki amir biziba ko, ki apia dikavir arazziba,
ni bar dagh fo.
3 Ni nan gari ki ingari, o ki akui,
ki amir araziba,
ni bar dagh fo.
4 O Ikiavira Itir God, ki tighar mikimamin dughiam,
ni fogha gifa ki tizim mikimam.

5 Ni danganibar bar nan miriaba ekiarugha,
uan gavgavir ekiamin bar deragha nan gari.
6 Nin fofozir kam bar pin ikia,
egha nan nighnizim bar a gafira.

7 Ki managhira mangigh, nin duam ategham?
Ki managhira mangigh nin modogham?
Bar puvati.
8 Ki nin Nguibamin mangam, ni uaghan iti.
Ki Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibamin ikiam, ni uaghan ti.
9 Ki nguibar aruem anadi naghin ititamin ikiam,
o aruem uaghiri naghin itir nguibar saghuiamin ikiam,
10 ni kagh iki tuavim nan akakagh
nan akurvagham.

11-12 Ki suam, "Aminir birim ni na avaraghti,
aruer angazangarim ni iragh mitatemin otogh."
Nin nighnizim mitater kam a guizin mitatem puvati.
Dimagarim, a uaghan aruem mirara isiragha gari.
Nin damazimin, aruem ko dimagarim magh gari.

13 Guizbangira, ni nan mikarzimin ingarir dughiam,
ni nan amebamin navir averiamin aven bar nan ingarizi,
nan mikarzim bar moghira iti.

14 Ni nan mikarzimin ingari,
ezi nan mikarzim bar deragha igharagha gari.
Kamaghin ki nin ziam fe.

Bizir ni ingariziba, da bar dera,
ezi ki guizbangira uan navir averiamin aven bizir kabagh nighnigha dagh fo.
15 Ki uan amebamin navir averiamin aven modoghav ikia nimiram irivima,
ni nan agharibar garima da ekiva uari isavsuiki.
16 Nan amebam tighar na batamin dughiam,
ni faragha nan ganigha gifa.

Bar fomira, ki tighar nguazimin otivam,
ki nguazir kamin ikiasa ni ifongezi moghin dughiaba ni da osirigha gifa.

17 O God, ki manmaghira nin nighnizibagh fofogham?
Nin nighniziba bar avirasemegha bar pin iti,
ezi ki dagh foghamin tuaviba puvati.
18 Ki nin nighniziba mengti,
dar megemem mangi ongarimin gigibagh afiragham.

Ki akuigha uam osezir dughiamin,
ni na ko ikiavira iti.

19 O God, ni gumazir kurabav sueghti me arimighireghasa ki ifonge.
Gumazir misoziba na atakigh.
20 Gumazir kaba, nin ziam akar kurabar a migei.
Egha pura nin ziam diborava, a gasighasisi.
21 O Ikiavira Itir God, gumazir ni gifongezir puvatiziba, ki bar men aghua.
Gumazir uari fa ni gasighasighasava amiba,
nan navim me bagha bar ikufi.
22 Ki bar guizbangira me gifongezir puvati.
Ki garima me nin apanibar min iti.

23 O God, ni nan navir averiam tuisigh
egh deragh nan nighnizim gifogh.
24 Ni bar deragh na tuisigh egh deragh na gifogh,
ifavarir arazitam ti nan nighnizimin ikiama.

Nan akuragh nan aku,
ikirimirir zurara itimin tuavimin mangi.

139:1: Onger Akaba 17:3; Jeremaia 12:3 **139:2:** 2 Atriviba 19:27; Matyu 9:4; Jon 2:24-25 **139:3:** Onger Akaba 17:3; Jeremaia 12:3 **139:4:** Hibru 4:13 **139:7:** Jeremaia 23:24; Jona 1:3 **139:11-12:** Jop 34:22; Daniel 2:22; Hibru 4:13 **139:15:** Jop 10:8-9; Fofozir Gumazim 11:5 **139:23:** Jop 31:6; Onger Akaba 26:2 **139:24:** Onger Akaba 5:8; 143:10

140

Gumazim deragh uabin ganasa God ko migei
Devit onger akar kam osiri.
A gumazir onger akabar faragha zuim ginighnigha an osiri.
1 O Ikiavira Itir God, ni nan akuraghti,
gumazir kuraba ko midorozibagh amir gumaziba, na gasighasighan kogham.
2 Me zurara uan navir averiabar aven arazir kurabagh nighnigha,
zurara gumazamizibar tongin adaribagh amima,
da otifi.
3 Men mizebar otivir akaba,
kuruzir ataribar min bar ghumi.
Me gumazibagh asighasighasa migeir akaba,
men akatoribar ikia mati kuruzim imezir kuram an aven iti.
(Ighiam gamua an suiam
atugha avughsegha ua
ighiam gami.)

4 O Ikiavira Itir God, ni deragh nan ganti,
gumazir kurabar gavgavim na abiraghan kogham.
Ni uan dafarimin na avaraghti
gumazir misoziba na gasighasighan kogham.
5 Gumazir uari uan ziaba feba, nan suighasa na bagh azuazim benir gavgavibar an ingarigha a gura.
Me asizimin min nan suighasa a isa nan tuavim gati.
(Ighiam gamua an suiam
atugha avughsegha ua
ighiam gami.)

6 Ki Ikiavira Itir God migia ghaze, Ni nan God.
O Ikiavira Itir God, nan ararem baregh nan akuragh.
7 O Ikiavira Itir God, ni nan Ekiam,
ni gumazir bar gavgavir ekiam itim,
ni nan akuragh ua na inigh.
Ki faragha apaniba ko misozi,
ni na modozi ki deraghavira iti.
8 O Ikiavira Itir God, gumazir kuraba iniasa migeir biziba,
ni da me daningan marki.
Egh arazir kurar me damuasa akabav sogheziba,
ni dar damighti da guizin otivan marki.
(Ighiam gamua an suiam
atugha avughsegha ua
ighiam gami.)

9 Apanir na ekiaruzir kaba uari fe.
Ni me damighti me na abinan kogham.
Bizir me na damuasava amiba,
ni da otevkinighti da meraram otiv.
10 Ni dagiar isibar avim amadaghti a me giri men isi.
Tarazi ni me isi torir konimin me kunighti
me uam anangan tuaviba puvatigham.
11 Gumazir akaba igharaz darazi gasiba,
men akatam guizbangiram otoghan kogham.
Kamaghin dera, gumazir misoziba,
bizir bar kuratam me batogh bar me agifagh.

12 O Ikiavira Itir God, ki fo, gumazamizir onganaraziba ni men akurvasi.
Egha osimtiziba itir gumazamiziba,
ni deragha men osimtizibar gara me akirmisi.
13 Guizbangira, gumazamizir aghuiba nin ziam fi,
zurara ni ko iki kamaghira ikiam.

141

Gumazir mam dimangan God ko migei
Devit onger akar kam osiri.
1 O Ikiavira Itir God, ki datirighin nin azangsisi,
ni zuamira nan akuragh.
Ki uabin akurvaghasa ni ko migei,
ni nan azangsizim barakigh.
2 Ki guaratizibar ofa gami, ni migharir mughuriar aghuim zuim barazi moghin,
ki ni ko migeir migirigiaba, ni da baragh da iniasa ki ifonge.

3 O Ikiavira Itir God, ni deragh nan akatorimin gan,
egh ki migeir migirigiaba ni ifongezi moghin ki me mikimam.
4 Ni na ateghti nan navim arazir kuraba bagh dikavan marki.
Ki gumazir kuraba ko uari akuva arazir kuratam damuan kogham.
Ni na ateghti,
ki me ko men isar kurabar ikian kogham.

5 Gumazir aghuim nan apangkuvigh, arazir aghuim damusi nan atar fofozim na daningti,
kamaghin a dera.
Kamaghin, ki gumazir kuraba ko namakabar amuan kogham.
Ki zurara God ko migia ghaze,

140:3: Rom 3:13 **141:2:** Akar Mogomem 5:8 **141:3:** Onger Akaba 34:13; Jems 1:26; 3:8 **141:4:** Aghuzir Akaba 23:6

a men arazir kuraba uam ada ikar-
vagham.

6 Gumazitaba gumazir kurar kaba inigh me
gasighasighti,
me fogh suam, nan akam a bar
guizbangira.
7 Me gumazir kurar kabar aghariba inigh,
Gumazamizir Oveaghuezibar
Nguibamin mozir torim mikinigham,
mati gumazim temer akuam
abiagharighizi
an muziariba tintinimin ire.
8 O Ekiam, ni Ikiavira Itir God,
ki nighnizir gavgavim nin ikiavira ikia,
egha nin aven modi.
Ni deravira nan ganti
ki ovengan kogham.

9 Ni deragh nan ganti,
gumazir kuraba na bagha modogha
guizir azuazir katam na suiraghan
kogham.
10 Ni gumazir kurabar amighti,
me uari uan azuazibar guighiv iki.
Eghti ki puvatigham.
Ki bar deravira daruti,
bizitam na gasighasighan kogham.

142

Gumazir mam uabin akurvaghasa God ko migei
Devit dagiar torimin aven ikia, ighiar kam osiri.
Me onger akar kam kamagh a dibori, Maskil.
1 Ki uabin akurvaghasa Ikiavira Itir Godin
dei.
Ki an apangkuvim bagha pamten a
gaghorava a migei.
2 Na bativir araziba ko osimtiziba
ki bar dar gun a migei.

3 Tuavir ki mangamim, nan apaniba nan
suighasa azuazir mam gura,
ezi nan navim osemezi, ki ghaze, ki iku-
vigham.
Nirara, ki mangamin tuavim
ni a gifo.
4 Ki uabin boroghin gari, gumazir nan akur-
vaghamiba puvati.
Ezi gumazir nan gan na geghuvamiba
puvati.
Ki mongamin danganiba puvati.

5 O Ikiavira Itir God, ni nan akurvaghasa ki
nin dei.
Nirara ni nan eghuvir gumazim.
Ki kamaghin ifonge,
ki angamira ikiavira itir dughiam,
nirara na ko ikiam.
6 Gumaziba arazir kurabar na gamua egha
bar gavgafi,
ezi ki me abinasava amuava avenge.
Nan navim bar oseme.
Kamaghin, ki uabin akurvaghasa nin
dei,
ni na barakigh.
7 Ni osimtizir kamin aven uam na inighti,
ki an firighirigh egh deravira ikiam.
Ni bar deravira na gami.
Kamaghin, gumazamiziba uari akuvagh
ikiti,
ki men tongin nin ziam fam.

143

Gumazir mam uabin akurvaghasa God ko migei
Devit ighiar kam osiri.
1 O Ikiavira Itir God, ki ni ko migeir
migirigiaba ni da baragh.
Ni arazir aghuibaram amua, bar
guizbangira migia ifarir puvati.
Ki ni ko migeir migirigiaba ni
kuarim atigh da baragh.
2 Gumazitam bar zuegha nin damazimin itir
puvati.
Kamaghin, ni uan ingangarir gumazim
isi kotiam datigh a tuisighan marki.

3 Nan apaniba nan agintigha bar na abira.
Egha na isa kalabuziar danganir
mitatemin na atizi,
ki fomirama oveaghuezibar min iti.
4 Kamaghin nan nighnizim ikuvizi,
nan navim osemegha mamaghira iti.

5 Ki fomiram otivizir biziba uam a dagh niri.
Egha ni fomira ingarizir bizir aghuiba,
ki uam adagh nighnisi.
6 Kuarim na misingizi, ki dipatamara amasa
bar ifongezi moghin,
nan duam ni ko mikimasa bar ifonge.
(Ighiam gamua an suiam
atugha avughsegha ua
ighiam gami.)

7 O Ikiavira Itir God, nan nighnizir gavgavim
iraghu.
Ni nan dimdiam baragh.
Ni uabi nan mongan marki,
ki ti ovegh mangi oveaghuezibar
nguibamin mangigham.
8 Ki nighnizir gavgavim nin iti,

141:8: 2 Eghaghaniba 20:12; Onger Akaba 25:15; 123:1-2 **142:1:** 1 Samuel 22:1; 24:3 **142:3:** Onger Akaba 77:3; 140:5; 143:4 **142:4:** Onger Akaba 88:8; 88:18 **142:7:** Onger Akaba 13:6; 143:11; 146:7 **143:2:** Rom 3:20; Galesia 2:16 **143:5:** Onger Akaba 77:5; 77:10-11 **143:8:** Onger Akaba 5:8; 25:1; 46:5

ni mizaraziba vaghvagh apangkuvir ekiar nan itir kam bagh, na mikimvira iki.
Ki uan navir averiamin aven ni baghavira iti.
Kamaghin ki mangamin tuavim ni nan sure damu.
9 O Ikiavira Itir God, ni nan akurvaghasa ki ni bagha zui,
ni na modogh.
Ni nan apanibar dafaribar uam na inigh.
10 Ni nan God, ki kamaghsua, ni deravira nan sure damuti,
ki nin ifongiamra gin mangam.
Nin duam deravira na damuti,
ki tuavir aghuimin mangam.

11 O Ikiavira Itir God, ni uan ziar ekiam bangin,
ni akam akirizi moghin ni uam na inigh.
Ni arazir aghuibaram ami.
Kamaghin, ni nan osimtizir na bativibar aven uam na inigh.
12 Ki nin ingangarir gumazim, ezi ni bar nan apangkufi.
Kamaghin amizi, gumazir nan apanim gamiba ko na gasighasighasava amiba,
ni me misueghti me bar arimighiregh.

144

God atrivimin apaniba abirazi, an a minabi
Ighiar kam, Devit an osiri.
1 Ikiavira Itir God, ni dagiar ekiamin min itima
ki an aven modozi
ni deragha nan gari.
Kamaghin ki nin ziam fe.
A midorozir arazibar nan aka.
2 A dagiar ekiamin min itima, ki an aven modi.
Egha dipenir gavgavimin min itima, ki an aven iti.
Egha a nguibar gavgavimin min ikia nan akurvasi.
Egha nan oramin min itima,
ki an uabi apazagha deragha iti.
Ki nighnizir gavgavim an itima,
a na ko ikia nan akurvazi ki deravira iti.
A gumazamizir igharazibagh amizi me nan apengan iti.

3 O Ikiavira Itir God, e gumazamizir kiniba.
Manmagh amizi, ni e ginighnigha deragha en gari?
E pura bizir kinibar min iti,
ezi ni manmaghsua mighigha e ginighnisi?
4 E mati gumazim, uan akatorimin dughiar vamiran aminim givera.
E dughiar bar otevimra ikiam,
mati aruem isirazi nin nedazim dughiar otevimra ikegha
ua zuamira puvati.

5 O Ikiavira Itir God, ni overiam abigh izighiri.
Egh uan agharim mighsiabar amadaghti
dar miturir ekiaba otiv.
6 Ni uan onimarim damighti a taghtagh,
apanibar agiraghti me tintinibar aregh.
Ni uan baribar me gasiti me aregh.
7 Ni uan dafarim amadaghti a izighiri, na gekuighti
ki dipar konir kaba ategh uam anaboka.
Ni Kantrin Igharazibar Gumazamizibar dafariba da uam na inigh.
8 Gumazamizir kaba guizbangira migeir puvati,
me akar ifavaribagh ami.
Me ifara uari isa pin uari arigha ghaze,
me guizbangira migei.

9 O God, ki nin ziam fi egh ighiar igiatam bangam.
Ki gita misogh ni bagh onger akam damuam.
10 Ni atrivibar akurvazi
me misogha uan apaniba abiri.
Ki nin ingangarir gumazim Devit,
ni nan akuragha nan apaniba da uam na ini.
11 Ni nan apanir pazavira na gamibar dafaribar, nan akuragh ua na inigh.
Ni Kantrin Igharazibar Gumazamizibar dafariba da uam na inigh.
Gumazamizir kaba guizbangira migeir puvati, me akar ifavaribagh ami.
Me ifara uari isa pin uari arigha ghaze, me guizbangira migei.

12 E kamaghin ifonge, en otarir igiaba aghung mangi ekevegh,
temebar min gavgavigham.
Eghti en guivibar ganganiba bar deragham,
mati Atrivimin dipenir ekiamin aven itir dipenir akinibar itir nedazir bar aghuiba.

13 E uaghan kamaghin ifonge, en azenibar dagheba bar mighighvira otiti,
en dagher peniba izivagham.
Eghti en sipsipba nguzir aviriba bati,
mangi mamaghira ikiam.
14 En bulmakauba oti mamaghira ikiam.

143:10: Onger Akaba 31:14; 119:12; 139:24 **144:3:** Jop 7:17-18; Onger Akaba 8:4

Eghti dar nguzitam ikuvighan kogh,
egh tam aremeghan kogham.
E kamaghin aghua, e oraghti
gumazitam o amizitam, osimtiziba ater
tuangiva arangam.

15 Gumazamizir God kamaghin deragha me
gamiba,
me bar akongegh.
Gumazamizir Ikiavira Itir God inizi, a men
Godin min iti,
me bar akongegh.

145

*Ighiar Godin ziam fem**
Ighiar kam, Devit an osiri.
1 Atrivim, ni nan God, ki nin ziar ekiam fam.
Ki nin ziar ekiam pirafi mangivira
ikiam.

2 Bar guizbangira, dughiaba vaghvagh bar,
ki zurara ni minamam.
Egh ki zurazurara nin ziam pirafi mam-
aghira ikiam.

3 Dughiaba bar, Ikiavira Itir God bar ziar
ekiam iti, e an ziar ekiam fi mam-
aghira ikiam.
E an gavgavim gifoghsi damuva aveg-
ham.
En nighniziba otefe.

4 Ekiam, gumazamizir datirighin itiba, me
gumazamizir gin otivamiba bizir ni
amibar gun me mikimiva,
nin ziam fam.
Me arazarazir bar ekiar ni amiziba,
me dagh eghanam.

5 Faraghavira Itir Atrivir Ekiam, ki nin gav-
gavim ko,
nin atrivir araziba ko, ingangarir eki-
abagh nighnigham.

6 Guizbangira, ki nin ziar ekiam itir bizibar
gun mikimam.
Gumazamiziba nin ingangarir gav-
gavir ekiar ni amizibagh egharavira
ikia,

7 ghua nin arazir aghuim ko, nin
apangkuvir arazim, geghara
onger akam bange.

8 Ikiavira Itir God bar en kuarkuva e gi-
fueghavira iti.
A bar en apangkuvigha zuamiram en
atarir puvati.
Kar bar bizir ekiam.
9 Ikiavira Itir God gumazamiziba bar men
deragha,
bizir a ingariziba sarama apangkufi.
Bar guizbangira.

10 Kamaghin, Ikiavira Itir God, bizir
angamira itir ni ingariziba bar
moghira nin ziam fam.
Eghti ni baghavira itir gumazamiziba ni
minamam.

11 Me nin gavgavimin gun mikim suam,
ni biziba bar dagh ativagha dar gari, da
bar dera.
Ezi nin ziam bar pin iti.

12 Nin ingangarir ekiar ni amiziba ko,
ni biziba bar dagh ativaghamin arazim,
me dar gumazamizibav kimti me
fogh suam,
ni ziar ekiam ko gavgavir ekiam
iti.

13 Nguazimin itir gumazamiziba ko,
biziba bar,
ni dagh ativagh dar gan mamaghira
ikiam.
Ni bizibagh ativaghamin arazir
kam, givaghan kogham.
God uan akar dikirizimin gin ghua biziba
bar dagh ami.
Arazir an amir kaba,
a bar en apangkufi.

14 Osimtiziba itir gumazamiziba, Ikiavira
Itir God men akurvasi.
Gumazamizir, men apaniba me
abiniziba,
Ikiavira Itir God ua me fava gav-
gavim me ganidi.

144:15: Onger Akaba 33:12 * **145::** Arazir Israelia gin ghua akaba osirir maba, da mong ighara. Hibrun akamin me 22plan letabar uan akaba osiri. Egha dughiar maba, me osirir akaba 22plan akuabar da bisi. Ezi dar akuar kaba, vaghvagha dar akar faragha zuibar faragha zuir letaba, letan igharazim iti. Me ikizir igharazibar akar, Hibrun akamin daghizir dughiamin, me Hibrun akamin arazir kamin gin ghua dagh izir puvati. E fo, Aruamin akamin migirigiaba 21plan letaba iti. An letabar dibobonim mong Hibrun letabar dibobonimin min ghu. Ezi kamaghin Aruamu Baibelin Onger Akabar Akinafarim sapta 145, e Hibru akamin arazir kamin gin ghua, a gira. Eghti ni gan fogham, a manmaghin mangam. Ni ighiar kamin ganti 21plan letaba ikiam, vezin faragha zuim, an migirigiar otevir faragha zuim, a leta A an iti. Namba 2 ves, an migirigiar otevir faragha zuim, a leta B an iti. Egha ighiar kam kamaghira ghua ves 21in oto. Ighiar kamin aven ves, 8 ko 9 aning ighiar kamin aven itir nighnizir ekiamin gun migei, kamaghin amizi leta I vezin kamning virara aningin iti, egha gavgavim nighnizir ekiar ighiar 145in itim ganidi. Hibrun akamin arazir kam kaghira itir puvati, me uaghan arazir kamra gin ghua akinafarir kaba uaghan a da osiri. Kar Azir Akam 1-5 ko Onger Akabar Akinafarim sapta 9, ko 10, ko 34, ko 37, ko 111, ko 112, ko 119, ko Aghuzir Akabar Akinafarim sapta 31. **145:8:** Diboboniba 14:18; Onger Akaba 103:8

15 Pin garir angamira itir biziba, me nirara gari.
Ezi mitiriaba men azir dughiaba,
ni men akurvagha dagheba me ganidi.

16 Ruarimin itir biziba ko, nguibamin itir biziba bar,
ni dagheba me ganidi me apa izivagha kuatigha iti.

17 Sin itir arazir aghuibara, Ikiavira Itir God, dar girara ghua bizibagh ami.
Arazir an amir kaba,
a bar en apangkufi.

18 Te navir averiaba zuegha Ikiavira Itir Godin dei,
a bar men boroghira ikiam.

19 Uaghan, gumazamizir an atiatia an apengan itiba,
a bizir me ifongeziba bar da isi me daningam.
A uaghan men arareba baragh
men akurvagh ua me iniam.

20 Vezir kuram, Ikiavira Itir God a isi gumazamizir arazir kurabagh amiba, me daningiva,
bar me gasighasigham.
Egh gumazamizir bar a gifongeziba,
a bar me akumakum deragh men ganam.

21 Zurazurara, ki Ikiavira Itir Godin ziam fam.
Eghti bizir angamira itir a ingariziba,
me an ziam fi iki mamaghira ikiam.

146

Ikiavira Itir God, men akurvazima, me an ziam fe

1 E bar Ikiavira Itir Godin ziam feka!

Ki uan navir averiamin aven uabira uabi migia ghaze,
ki Ikiavira Itir Godin ziam fam!
2 Nan dughiar ki nguazimin ikiamimin, ki an ziam fam.
Ki ighiaba bangi an ziam fi kamaghira iki,
mangi uan ovevem batogham.

3 Ia uarir akurvaghsi nguazir kamin atriviba ko, gumazir dapaniba, me ginighnighan marki.
Me pura gumazir kiniba, me ian akuraghan kogham.
4 Me arimighiregh pura ua nguazim gavagh, bizir me damuasa mikemeziba,
me dar amighan kogham.

5 Gumazitam nighnizir gavgavim Jekopin Godin iki suam,
Ikiavira Itir God nan akuragham,
gumazir kam bar akongegh.
6 God, overiam ko nguazim, ko ongarimin ingarigha, dar itir biziba bar dar ingari.
God dughiabar zurara bizir a gun mikemegha givazibar gin ghua dagh ami.
7 A gumazamizir gavgaviba puvatiziba, deragha me gamizi, me dera.
A mitiriaba aziba, dagheba isa me ganidi.
A kalabuziar gumazamiziba firi,
me kalabus ataghiragha azenibar izi.
8 A gumazamizir damazir okavrizibagh amima, me datirighin ua gari.
Gumazamizir, men apaniba me abiniziba, a ua me fava gavgavim me ganidi.
Ikiavira Itir God, an damazimin derazi adarasi,
a bar me gifonge.
9 Kantrin Igharazibar Gumazamizir en nguazimin itiba, Ikiavira Itir God deragha men gari.
Amizir paba ariaghireziba ko, borir afeziaba ariaghireziba,
a me fava men akurvasi.
A gumazamizir arazir kurabagh amiba, a men tuaviba apaghapaki.

10 Ikiavira Itir God, Atrivimin iki mamaghira ikiam.
Ia Saionin gumazamiziba,
ian God, a Atrivimin iki, zurara ikivira ikiam.

Aleluia!
E bar Ikiavira Itir Godin ziam fam!

147

En God ziar ekiam ikia gavgaviba bar iti

1 E bar Ikiavira Itir Godin ziam fam!
E ighiabagh amua uan Godin ziam fer arazim dera.
An ziam fer arazir kam a guizbangirama bar dera.

2 Ikiavira Itir God ua Jerusalemin nguibam akirigha,
Israelian gumazamizir Babilonin kalabus itiba,
ua me inigha ize.
3 An osimtiziba aterir gumazamizibagh ami me ua dera.

146:6: Onger Akaba 115:15; 117:2; Aposel 4:24; 14:15
147:4: Jenesis 15:5; Aisaia 40:26
147:3: Onger Akaba 51:17; Aisaia 57:15; 61:1; Luk 4:18

Egha men duaba nogha dagh ami da
uam agui.

4 A mikovezibar ingarir dughiam,
a vaghvagha da mengegha
ziaba dagh arigha dagh fo.
5 En Ekiam, a bar gavgavigha, ziar bar
ekiam iti,
an fofozim bar pin iti,
ezi e an fofozim bativsi damuva
avegham.
6 A gumazamizir uarira uan naviba abira
itiba, a men dafaribar suigha
me fe me dikafi.
Egha arazir kurabagh amir gumazamiziba,
a me dikabiri me nguazim giri.

7 Ia Ikiavira Itir God bagh ighiaba bangi egh
a minamang.
E uan God bagh gitabav soghti,
dar ararer aghuiba a bagh mangi.
8 An overiamin ghuariaba arighizi, amozim
nguazimin izaghirava,
mighsiabagh izima graziba dar otifi.
9 A dagheba isa asiziba bar me ganidi,
ezi kuarazir nguziba daghem bagha
arai,
a men akuaghapi.

10 A hoziabar gavgavim ko,
midorozir gumazibar gavgavim bagha
bar akongezir puvati.
11 A gumazamizir an atiatiava, nighnizir
gavgavim an apangkuvir arazimin
itiba,
a me baghavira bar akonge.

12 O Jerusalemia, ia Ikiavira Itir Godin ziam
fi!
O Saionia, ia uan Godin ziam fi!
13 A nin divazimin tiar akabagh amizi da
gavgafi,
egha nin gumazamiziba arazir
aghuimin me gami.
14 A nin nguazir mitaghniabar aven,
dabirabir aghuim gumazamiziba bar
me ganiga, navir amirizim me ganidi.
Egha ian azenibar daghebagh ami da
deragha aghui.

15 Ikiavira Itir God, nguazimin Akar Gav-
gavitam amadaghti,
bizir a mikemezir kam zuamira
nguazimin otogham.
16 A ghuariaba amadazi da iza avivkiabar
min
izaghira, nguazim avara.
17 An aisin amozir ofizir dagiabar min
gariba amadazi,
da izaghira ongarimin gigibar min
nguazim giri.

Eghti gumazitam an amadazir
orangtizir kamin ikiva avegham.
18 A gin ua mikemezi aisin kam dipamin oto.
Ezi an aminim amadazi a dipam gi-
vaima a ivemari.

19 A uan arazir a ifongeziba ko,
bizir a damuasa e mikemeziba isa
Israelia ganingi.
20 Kantrin Igharazibar Gumazamiziba an
Akar Gavgavir kabagh fozir puvati,
kamaghin bizir kam, a me bagh a
gamizir puvati.

Aleluia!
E bar Ikiavira Itir Godin ziam fam!

148

Overiam ko nguazimin itir biziba bar Godin ziam fi

1 Ia Ikiavira Itir Godin ziam fi!
Ia Godin Nguibamin bar pin iti darasi,
ia an ziam fi.
2 Ia enselba, ia bar moghirama an ziam fi!
Godin Nguibamin itir midorozir en-
selba uaghan an ziam fi.
3 Aruem ko iakinim, gua uaghan an ziam fi!
Mikovezir angazangarir gavgaviba
itiba, ia uaghan an ziam fi.
4 Godin Nguibar bar pin itim, ni uaghan an
ziam fi!
Dipar overiamin pin itiba, ia uaghan an
ziam fi.
5 Ikiavira Itir God mikemezi bizir kaba otifi!
Kamaghin me bar an ziam fi.
6 A uabi mikemezi me uan danganibarama,
otivigha iti.
Me dar iki kamaghira ikiva,
an akabar gin mangam.

7 Ia nguazimin itir biziba bar,
ia Ikiavira Itir Godin ziam fi.
Ia bizir kabanang.
Ongarir konimin aven itir kuruzir eki-
aba ko osiriba ko
8 onimariba ko dagiabar min garir
amozir ofizir ekiaba ko amoziba ko
migharir piziba ko
aminir ekiar an Akar Gavgavibar gin
zuiba,
ia bar Ikiavira Itir Godin ziam fi.
9 Ia mighsiar ekiaba ko mighsiar doziba,
ko temer oviziba itiba ko sidan temeba
ko,
10 ruarim ko nguibamin asiziba bar
moghira ko goaba ko kuaraziba,
ia bar moghira Ikiavira Itir Godin
ziam fi.

11 Ia nguazir kamin itir atriviba,

147:10: Onger Akaba 33:16-18; Hosea 1:7 **148:6:** Jop 38:33; Jeremaia 33:20; 33:25

ko kantriba ko gavmanin gumaziba ko
gumazir dapaniba ko
12 gumazir igiaba ko amizir igiaba ko
gumazir ghuriba ko boriba,
ia bar Ikiavira Itir Godin ziam fi.

13 Bar guizbangira, Ikiavira Itir God, an
ziam bar ekevegha gumazamizibar
ziaba bar dagh afira,
egha an ziar ekiam bar pin ikia
nguazim ko overiam gafira.
Kamaghin amizi, biziba bar
moghira an ziam fi.
14 A bar Israelia gifonge.
Me bar an gumazamizibara.
Me bar an boroghira itima,
a me gamima me gavgavighavira iti.
Egha me bar an ziam fe.

Aleluia!
Ia Ikiavira Itir Godin ziam fi.

149

Godin gumazamiziba uan apaniba abiragha, an ziam fe

1 Ia bar Ikiavira Itir Godin ziam fi!
Ia ighiar igiam, a bagh a bangi.
Ia gumazamizir a baghavira itiba,
ia an ziam fasa misevezir dughiaba,
ia uari akuv ziar ekiam a daning.
2 Ia Israelia, God ian ingari,
ezi ia an bizir kam bagh bar akongegh.
Ia Saionin nguibamin gumazamiziba,
ia uan atrivim bagh bar akongegh.
3 Ia ighiabar amuva an ziam fiva ighi.
Ia gitaba ko, tambarinbav sogh
an ziam fi.

4 Ikiavira Itir God uan gumazamizibagh
ifonge.
Gumazir uari abira igharaz darazir
apengan itiba, a men ziaba fava,
me gami me midorozim gamua
uan apaniba abiri.
5 Godin gumazamiziba uan apaniba ko,
midorozim gamigha me abiragha
gifa.
Me datirighin bar akongegh.
Me dimagariba sara uari akuvir
dughiabar,
me God bagh bar akongezir ighi-
abar amu.

6 Me pamtem dimiva Godin ziam fi.
Me midorozir sabar ghumtiziba uan
dafaribar da suikigh.
7 Egh kantrin igharaziba akirsi misogh,
mizazim me gasi me abinigh.
8 Apanibar gumazir dapaniba ko atriviba,
me senin ainin ingarizibar me
ikegham.

9 Me God osirizi moghira me damuam.
Godin gumazamiziba arazir kam-
naghira damu, uan apaniba akiram.
God baghavira itir gumazamizir kaba,
arazir kamra damu,
uan apaniba abinigh ziar ekiam iniam.

Aleluia!
Ia bar Ikiavira Itir Godin ziam fi!

150

Godin ziam fer ighiar abuananam

1 God uan Dipenimin itima, e an ziam fam.
A gavgavir bar ekiam ikia uan
Nguibamin itima,
e an ziam pirafam.
2 A bar bizir ekiabagh ami.
E ziar ekiam a daningam.
A bar faraghavira ikia, an ziar ekiam bar
pin mar iti.
E an ziam fam.
3 E sighabagh iviva, dibiariba ko gitabav
sogh,
Ikiavira Itir Godin ziam pirafam.
4 E tambarinbav soghiva, ighi an ziam fam.
E gitan avirir igharagha garibav
soghiva, itabagh iviva ziar ekiam a
daningam.
5 E brasin itaribav soghti da bar puvirama
arangti,
e Ikiavira Itir Godin ziam fam.
6 E bizir bar angamira itiba,
e bar Ikiavira Itir Godin ziam fam.

E bar Ikiavira Itir Godin ziam fam!
Aleluia!

149:5: Jop 35:10

Dabirabir Aghuimin Aghuzir Akaba o Aghuzir Akaba Akar faragha zuim

Israelia akar bar otevir isingtizir gumazamizibar ikirimirim akir dabirabir aghuim men akakaghamibagh ifonge. Akar otevir kaba me Inglisin akamin kamagh da dibori: ol Provep. Dabirabir Aghuimin Aghuzir Akabar akinafarir kamin aven, me akar otevir avirir kaba, kar Israelian tisaba gumazamizir igiabar sure gamiba. Dughiar maba, e Aruamin gumazamiziba kamagh dibora ghaze, Aghuzir Akaba.

Bizir bar faragha zuir dabirabir aghuim me daningam, me kamagh a dibori, nighnizir aghuim ko fofozir aghuim. Akinafarir kam, kamaghin en aka, nighnizir gavgavim Ikiavira Itir Godin itir arazim, ko an atiatia an apengan itir arazimra, aning nighnizir aghuim ko fofozir aghuimin mingarim.

Akinafarir kamin averiam, dabirabir aghuimin migirigiar aviriba en aka. A e uan amuiroghboriba ko deragh dapiamin tuavim en akakasi. Egha dagiar ingangaribar amu igharaz darazi ko deragh dapiamin tuavim en aka. Igiabar akar bar aviriba iti, me da baragh egh gumazir uari fa orazir puvatiziba ko daruan kogham. Kamaghin dera, e uarira uari abinigh gumazamizir onganarazibar akurvagh.

Akinafarir kamin otevir maba, Godin Akar Gavgaviba, gavgavim dagh anidi. Ezi akar maba fofozir gumaziba uari dar gara dagh fo, da en ikirimirimin akurvaghasa, ezi me dar gun migei. Me migirigiar kaba bar da isa akinafarir kamin da osiri, eghti da dabirabir aghuim en akakagham.

Nighnizir aghuim, a bizir bar aghuim

(Sapta 1--9)

Akinafarir kam a gumazamiziba bar men akurvagham

1 Akinafarir kam a Solomonin aghuzir akar otevir aghuiba an iti, a Devitin otarim, a Israelian atrivim.

2 Egh akar kaba, nighnizir aghuim e daningiva, egh uaghan en sure damuam.
Eghti e mingariba izivazir akaba, deraghvira dagh fogham.

3 Egh akinafarir kamin itir akaba, dabirabir aghuimin tuavim, en sure damuam.
Eghti e arazir aghuimin gin mangiva, egh gumazamiziba bar deragh me damuva, arazir magh garimin bar me damuam.

4 Eghti gumazir fofozir muziariba itiba, akar kam men akurvaghti me nighnizir aghuiba iniva,
egh fofozir aghuim gumazamizir igiabar aningti, me deragh tuaviba tuisighamin arazim gifoghiva egh tuavir aghuimin gin mangam.

5 Eghti akinafarir kam gumazir fofoziba itiba bar men akurvaghti, me fofozim inivira ikiam.
Egh gumazir nighnizir aghuiba itibar sure damuti, me tuavir aghuimin gin mangisi nighnigham.

6 Egh akar kam men akurvaghti, me aghuzir akaba ko akar isin zuibagh fofoghiva,
egh gumazir fofozibar akar aghuiba ko akar mogomebagh fofogham.

7 Eghti ni nighnizir aghuim inisi, ni faragh Ikiavira Itir Godin apengan iki an atiating.
Ezima gumazir nighnizir aghuiba puvatiziba, me fofozir aghuiba ko suren akaba inian aghua.

Gumazamizir igiabar sure damuamin akaba

8 Nan borim, ni uan amebam ko afeziamin aghuzir akaba baragh
egh aningin akaba batoghan marki.

9 Eghti aningin akaba ni damuti nin dabirabimin ganganim deragham,
mati ni adisir aghuim gami, ezi nin ganganim dera.

10 Nan borim, arazir kurabagh amir gumazamiziba arazir kuram damusi ni gaghonti,
ni men akam baraghan marki.

11 Eghti kamagh garir gumaziba kamaghin mikimam, "Ni izi, e mangi tuavir miriamin muegh ganam. Eghti gumazir manaba iziti, e me misueghti me arimighiregham.
Gumazir manaba iza uarir akurvaghamin tuaviba puvati, e uan ifongiamin gin mangi pura me misueghti me arimighiregham.

12 Me angamira ikivira iki iziti, e zuamiram otivighiva me misoghti me arimighiregham,
mati ovevem gumazamiziba bativi me ariaghira Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibamin ghuaghiri.

1:1: 1 Atriviba 4:32 **1:5:** Aghuzir Akaba 9:9; 14:6; Fofozir Gumazim 9:11 **1:7:** Jop 28:28; Onger Akaba 111:10; Aghuzir Akaba 9:10; 15:33 **1:10:** Godin Araziba 13:8; Onger Akaba 50:18; Aghuzir Akaba 16:29

13 Egh e gumazir kabar bizir aviriba initi
da bar en dipenibagh izivagham.
14 Ni izi en akuragh,
egh e koma bizir aviriba iniam.”

15 Nan borim, kamagh garir gumaziba ko
daruan marki,
men saghuiamin ikiva egh men gin
mangan marki.
16 Kamagh garir gumaziba zurara arazir
kurabar amuasa bar ifonge.
Egha zurara gumazibav soghti me
arighirasava ami.
17 E fo, kuaraziba nighnizir aghuiba ikia
garima, gumazim da bagha ivem
arisi, ezi da kamaghin garava ara zui.
Ezi kamaghin amir gumaziba nighnizir
aghuiba puvati, me ivezir kuramin
arimangamin nighniziba puvati.
18 Ezi kamagh garir gumaziba uari uari
bagha azuaziba adui,
da me misoghti me arimighiram.
19 Ezi gumazir misogha okeba, me arazir
kamin gin zui, me arimighiram.
Bizir me okeba, da me gasighasigham.

Gumazir nighnizir aghuimin gin zuir puvatiziba, me osimtizir ekiaba bativam

20 Nighnizir aghuim, a mati amizim tu-
avibar biziba amaga dagh ivezir dan-
ganibar tuivav ikia
gumazamizibar dei.
21 Egha a gumaziba danganir uari aku-
vim ko, gumazamizir aviriba itir dan-
ganibar tuivav ikia,
egha kamaghin dei,
22 “Ia gumazamizir nighniziba puvatiziba,
ia zurara kamaghira ikiasa, a? Ia
gumazamizir onganiba!
Ia fofozir aghuim inian aghuagha egha
dibovibar a migei. Ia manadizoghin
arazir kam ataghiragham?
23 Ia oragh! Ki akar gavgavimra ia migei, ia
uan arazir kuraba atakigh.
Ki ian sure damuva egh nighnizir
aghuiba ia daningam, eghti ia nan
akamin gin mangi.
24 Ia na bagh izasa ki uan agharim
amadagha ian dei.
Ezi ia aghuagha izezir puvati.
25 Ki ia akirasa migei, ezi ia aghua.
Egha ia bar moghira akirim ragha nan
akam gasara.
26 Eghti osimtizir ekiam ia batoghti ia iku-
vighamin dughiamin,
ki uaghan bar puviram akiva, dibovir
akabar ia mikimam.
27 Dughiar kuram zuamiram otogham, mati
aminir gavgavir kuram bizibagh
asighasisi.
Eghti osimtiziba ko mizaziba ia batogh
ia gasighasigham, mati aminir bar
ekiam oto.

28 “Dughiar kamin ia uarir akurvaghsi nan
dimti, ki oreghan kogham.
Ia na buriva, egh ia nan apighan
kogham.
29 Guizbangira, ia fofozir aghuim batoke.
Egha Ikiavira Itir Godin apengan iki an
atiatingan aghua.
30 Dughiar ki ia akirasava amim, ia akirim
ragha na gasara.
Egha nan akar aghuim batoke.
31 Kamaghin amizi, ia datirighin uan arazir
kurar ia amiba bagh
ivezir bar kuram iniam, mati gumazim
dagher kuram amegha puviram arei.
32 Ezi gumazamizir nighnizir aghuiba
puvatiziba, zurara akiribagh igha
na gasi, ezi men arazir kam me
misozima, me ariaghiri.
Me ghaze, me bar bizibagh fogha gifa,
egha me mati gumazir onganiba.
Ezi men nighnizir kam meraram
asighasigham.
33 Ezi gumazamizir deraghavira nan akam
baraziba, me deraghvira ikiam.
Egh osimtiziba men puvatighti, me ati-
atingan kogh, egh me fogham, bizir
kuratam me batoghan kogham.”

2

Gumazir nighnizir aghuimin gin zuiba deraghvira ikiam

1 Nan borim, ni nan akam baragh,
egh deraghviram nan akar gavgaviba
isi uan navim datigh. Nan akar kaba
bar pin ko.
2 Egh nighnizir aghuim anidir akaba
baragh.
Egh ni fofozir aghuim inisi pamten in-
gar.
3 Egh ni nighnizir aghuim ko fofozir aghuim
bagh azangsighti aning ni bagh izam,
mati ni uabin akurvaghasa gumazir
mamin dei.
4 Egh ni nighnizir aghuim bativsi pamtemin
ingar, mati gumazim silvan
nguazimin aven itim a buri,
egha mati gumazim bizir aghuir mon-
geziba, a da buri.

1:15: Onger Akaba 1:1; 119:101; Aghuzir Akaba 4:14 **1:20:** Aghuzir Akaba 8:1-3 **1:22:** Onger Akaba 1:1; Aghuzir Akaba 1:4; 1:32; 9:4; 22:3 **1:25:** Onger Akaba 107:11; Aghuzir Akaba 15:10; Luk 7:30 **1:28:** Onger Akaba 18:41; Aisaia 1:15; Maika 3:4; Sekaraia 7:13 **1:33:** Onger Akaba 25:12-13; Aghuzir Akaba 3:24-26 **2:6:** 1 Atriviba 3:9; 3:12; Jems 1:5

5 Egh ni bizir kabar amuva, egh ni Ikiavira
Itir Godin apengan ikia an atiatir
arazim bar a gifoghiva,
egh ni bar deraghvira God gifogham.
6 Guizbangira, Ikiavira Itir God uabi
nighnizir aghuim e ganidi.
Egha a fofozim ko deragha nighnizir
arazimin mingarim.
7 Egha a gumazamizir arazir aghuibar gin
zuiba, nighnizir aghuiba me ganidi.
Gumazamizir deraghaviram aruiba,
a bar deraghavira men garima me
osimtiziba puvati.
8 God gumazamizibar gari, me gumaza-
mizir igharaziba deragha arazir
magh gariba me gami, ezi a deravira
men gara men akura.
Egha gumazamizir an tuavimin gin
zuiba, a deravira me geghufi.

9 Nan borim, ni nan akam bareghiva, egh
nighnizir aghuimin gin mangiva,
egh tuavir aghuir ni mangamim a
gifogham.
Egh ni arazir aghuim gifoghiva,
egh uaghan arazir magh garimin
gumazamizibar amuamin arazim
gifogham.
10 Egh ni nighnizir aghuir aviriba iniva,
ni uan fofozim bagh bar akuegham.
11 Ni deragh tuaviba tuisighamin arazim
gifoghiva egh tuavir aghuimin gin
mangam.
Eghti arazir kam, deravira nin ganam,
mati ni divazimin aven deravira iti.
Eghti fofozir aghuim ni geghuvam.
12 Eghti nighnizir aghuim nin akurvaghti,
ni gumazir arazir kurabagh amiba ko
akar kurabav geibar gin mangan
kogham.
13 Gumazir kaba tuavir aghuim ategha
tuavir mitatemin zui.
14 Egha me arazir kurabar amuasa bar
akonge.
Egha arazir me amizir kam, me a bagha
bar ifonge.
15 Gumazir kaba ifarava,
men araziba bar ikufi.

16 Eghti gumazir igharazimin amuim ni
ko dakusi apezeperir akabar ni
mikimam,
eghti nighnizir aghuim nin akuraghti ni
an akam baraghan kogham.
17 Kamagh garir amizim, fomira uan
igiamra pamin ike, egha datirighin
a gin amadagha anetaki.
A fomira Godin damazimin dikirizir
akam datirighin a bakinighniki.
18 Ni amizir kamin gin an dipenimin ghua,
kar ni ovever tuavimin zui.
19 Gumazir a bagha zuiba, me ua izir puvati.
Me ikirimirir aghuim bagha zuir tu-
avim ataki, egh ua izeghan kogham.
20 Kamaghin amizi, ni nighnizir aghuim
ikiva,
egh ni gumazir aghuibar tuavimin
mangi, egh arazir aghuibar gin
mangi.
21 Eghti gumazir aghuiba en nguazimin
ikiam.
Eghti arazir kuraba puvatizir gumaziba
kagh iki mamaghira ikiam.
22 Eghti gumazim uan azenimin ogheba asi
moghin,
God gumazir arazir kurabagh amiba
asigh me batuegham.

3

Nighnizir aghuim dabirabir aghuim ni daningam

1 Nan borim, ki nin sure damuamin akar
gavgavir kam ni a bakinighnighan
marki.
Ni zurara a ginighnigh a damu.
2 Ni akar kamin gin mangiva, egh ni dughiar
ruarimin nguazimin ikiva,
bar deraghvira daperagham.
3 Egh ni gumazir igharazibagh ifongezir
arazim ko, igharaziba ko poroghav
itir arazim ataghiraghan marki.
Egh ni arazir kamin gin mangiti, a mati
kurukazir aghuimin min nin firimin
ikiam. Egh ni deraghvira arazir kam
isi uan navim datigh.
4 Egh ni kamaghin damigh, God ko gu-
mazamizibar damazimin ziar ekiam
iniam,
eghti me ni gifongegham.

5 Ni nighnizir gavgavim Ikiavira Itir Godin
iki.
Egh kamaghin nighnighan marki, nan
fofozimra nan akurvagham.
6 Bizir ni bar amiba, ni Ikiavira Itir Godra
nighnigh egh dar amu,
eghti a tuavir aghuir ni mangamimra
nin akagham.
7 Ni suam, nan fofozimra a guizbangin
bizim. Puvati.
Ni Ikiavira Itir Godin apengan ikiva an
atiating, egh arazir kuraba akirim
ragh dagh asaragh.

2:8: 1 Samuel 2:9; Onger Akaba 66:9 **2:21:** Onger Akaba 37:29 **3:1:** Ua Me Ini 20:6; Godin Araziba 30:16; Onger Akaba 119:61 **3:2:** Onger Akaba 91:16; 119:165; Aghuzir Akaba 11:10; 11:27 **3:4:** Luk 2:52 **3:5:** Onger Akaba 37:3-5; Aghuzir Akaba 23:4; Jeremaia 9:23 **3:6:** 1 Eghaghaniba 28:9; Aghuzir Akaba 16:3; Aisaia 45:13 **3:7:** Rom 12:16

8 Ni kamaghin damuti, arazir kam bar deraghvira nin akuragham,
mati marasin nin mikarzimin akurvazima, ni deraghavira iti.
9 Egh ni uan azenimin faragha mitighizir dagheba inigh ofan min da isi Ikiavira Itir God daningigh,
egh uaghan biziba ko dagiaba abigh God daning, egh bizir kamin ziar ekiam God daningam.
10 Egh ni kamaghin damuti, Ikiavira Itir God nin azenibar daghebar amuti da otiv, dagher aviriba ikiam.
Eghti ni uan dagher dipenibar aghuti da izivaghti, nin wainin mineba wainin dipam bar izivagh egh fasfagham.

11 Nan borim, Ikiavira Itir God arazir kurar manam bagh ni akirti,
ni osimiva egh ataran marki.
12 Guizbangira, gumazamizir Ikiavira Itir God ifongeziba a me akirmisi,
mati afeziam uan otarir a bar ifongezim akiri.

13 Gumazim nighnizir aghuim ko fofozim ini,
a bar akongegh.
14 Guizbangira, nighnizir aghuim bar deragha
silva ko gol gafira.
15 Nighnizir aghuim, dagiar aghuir bar pin koziba bar dagh afira.
Egha uaghan bizir igharazir ni bar ifongeziba bar dagh afira.
16 Nighnizir aghuim nin akurvaghti, ni dughiar ruarimin nguazimin ikiam.
Egh ziar ekiam ni daningiva egh bizir aviriba ni daningam.
17 Nighnizir aghuim zurara nin navim damuti an amiragh ikiam.
Egh nin dabirabim damuti a deraghviram otogham.
18 Nighnizir aghuim, mati temer ikirimirir aghuim anidimin min iti.
Kamaghin, gumazir nighnizir aghuimin suiraziba, me ikirimirir aghuimin ikia egha bar akonge.

19 Ikiavira Itir God nighnizir aghuimin nguazir kamin ingari,
egha a fofozir aghuimin overiamin ingari.
20 Egha nighnizir aghuimin dipar ekiar nguazir averiamin itim gamizi an akariaghirigha anabo.
Egha ghuariabagh amima, da uari akuvima amozim izi.
21 Nan borim, ni bar deragh gan, egh uan nighnizir aghuim ko tuaviba tuisizir arazimin suiragh gavgavigh,
egh tuavir aghuimin gin mangi. Ni aning ataghiraghan marki.
22 Nighnizir aghuim ko fofozim ikirimirir ruarim ni daningiva,
egh kurukazir aghuimin min nin firimin ikiam.
23 Eghti ni deraghvira tuavimin mangiti,
bizitam nin dagarim mitighti ni irighan kogham.
24 Egh ni akuir dughiamin ni atiatingan kogham.
Ni bar deraghvira dakuam.
25 Eghti dughiar kuram zuamiram otogh gumazir kurabagh asighasighti, ni atiatingan marki.
Dughiar kamagh gariba izam, mati amozir dafaba ko aminir gavgaviba izi, eghti ni nighnizir aviribar amuan marki.
26 Ni fo, ni nighnizir gavgavim Ikiavira Itir Godin iki,
eghti a ni ekiarugh egh nin ganam, eghti apaniba uan ivebar ni inighan kogham.

27 Eghti gumazitam bizitam puvatigh egh uabi daningisi nin azangsighti,
ni kamaghin mikiman marki, “Puvati.”
Ni a damuamin tuavim ikiti, ni a daningigh.
28 Eghti ni uan namakamin akurvaghamin tuavitam ikiva, ni datirighin an akurvagh. Ni kamaghin a mikiman marki,
“Ni tong orarkegh.
Ni gurumzaraghan iziti, ki ni daningam.”
29 Nin namakar nin boroghira itiba, ni pazi me damusi nighnighan marki.
Me kamaghin nighnisi, ni men namakar aghuim.
30 Ni gumazir arazir kuratam ni gamizir puvatizir tam,
ni puram an atar akabar a gasan marki.
31 Ni igharaz darazigh asighasisir gumazamizibar ganiva men biziba bagh navim dikavan marki.
Egh ni men tuavimin gin mangan marki.
32 Guizbangira, Ikiavira Itir God uabi gumazir arazir kurabagh amibagh ifongezir puvati.
Egha gumazir aghuiba, a me gifuegha egha men boroghira izi.
33 Ikiavira Itir God ghaze, gumazir kuraba uan amuiroghboriba sara bar arighiregham.

3:11: Jop 5:17 **3:11:** Hibru 12:5-6 **3:12:** Godin Araziba 8:5; Aghuzir Akaba 13:24; Akar Mogomem 3:19 **3:24:** Jop 11:19; Onger Akaba 3:5; Aghuzir Akaba 6:22 **3:27:** Rom 13:7; Galesia 6:10

Egha a gumazir aghuiba uan
amuiroghboriba ko deraghavira me
gamua, egha men gari.
34 Gumazir uari fava dibovir akabar igharaz
daraziv geiba, God dibovir akaba me
mikim me ikarvagham.
Egha gumazir uan ziaba dikabiriba God
bar deravira me gami.
35 Gumazamizir nighnizir aghuiba itiba,
ziar ekiaba iniam.
Eghti gumazamizir nighnizir aghuiba
puvatiziba, me uari uan ziabagh
asighasigh aghumsigham.

4

Ia fofozir aghuim ko nighnizir aghuim inigh

1 Nan boriba, ki ian afeziam, ia bar der-
aghvira nan aghuzir akam baragh,
egh ia mingariba izivazir akaba, der-
aghvira dagh fogham.
2 Aghuzir akar ki ia ganidir kam, a bar dera,
eghti ia an suiragh gavgafigh.
3-4 Nan amebam borir igharazir tam batezir
puvati, a nararam ote, egha a bar na
gifonge.
Ezi ki aghirimra itir dughiamin uan
afeziamin dipenimin itima,
a nan sure gamigha kamaghin na migei,
"Nan akam deraghviram a inigh uan
navim datigh, egh an gin mangi, egh
ni bar deraghvira ikiam.
5 Ni nighnizir aghuim ko fofozir aghuiba
inigh.
Egh ni nan akam batogh a
bakinighnighan marki.
6 Ni nighnizir aghuim ataghiraghan marki.
Ni bar a gifongegh, eghti a bar der-
aghvira ni geghuvam.
7 Nighnizir aghuim, a bar bizibar
faraghavira iti.
Guizbangira, ni gin bizir igharazir
aviriba iniam, ezi nighnizir aghuim
a bar dagh afira, ezi ni a inisi pamtem
ingar.
8 Ni nighnizir aghuim gifuegh pamtemin an
suiragh,
eghti a ziar ekiam ni daningam.
9 A kurukazir aghuimin min nin dapanimin
iki,
egh a mati atrivimin dapanir asuamin
min ikiam."

Tuavir aghuim ko tuavir kuram

10 Nan borim, ni bar deraghvira nan akam
baragh,
egh ni dughiar bar ruarimin ikiam.
11 Ki nighnizir aghuimin nin sure gami,
egha nin akua tuavir aghuimin zui.
12 Ni tuavir kamin mangiti,
bizitam nin tuavim apirighti ni irighan
kogham.
13 Aghuzir akar aghuim, a nin ikirimirimin
mingarim.
Kamaghin ni zurara an suiragh
deraviram a geghuv, egh ane-
taghiraghan marki.
14 Ni gumazir kurabar tuavimin mangan
marki,
egh men arazibar gin mangan marki.
15 Egh ni bar moghira tuavir kam gitagh,
akirim a gasaragh
mangi bar an saghon iki.
16 Gumazir kuraba arazir kuratam damusi
nighnigh egh dakuighan kogham.
Me arazir kuratam gumazir igharazi-
tam damighvirama, egh me der-
aghvira dakuam.
17 Arazir kuram ko arazir gumazir igharaz-
iba paza me gamim,
aning mati men daghem ko dipar me
apimning.

18-19 Gumazir kurabar tuavim mitarmer bar
ekiamin min iti.
Gumazir kaba tuavir kamin ghua irava
fozir puvati, bizir manam men da-
garibav tifi.
Ezi gumazir aghuibar tuavim mati aruem
anaga isiragha,
angazangarim bar ekevegha ghua
aruer arizimin tu.

20 Nan borim, ni deraghvira kuarim atigh
nan akam baragh.
21 Ni akar kam deraghviram an suiragh.
Egh a isi uan navim datigh.
22 Ni nan akam inigh, eghti akar kam
ikirimirir aghuim ni daningti
nin mikarzim ghuamagheghti, ni bar
deraghvira ikiam.
23 Ezi nighnizir aghuir nin ikirimirim
akakazim, a nin nighnizimin otifi.
Kamaghin amizi ni zurara uan
nighnizim deraghviram an gan.
24 Ni akar ifavariba ko akar kurabav
mikiman marki.
25 Ni tuavir ni mangamimra deraghviram
an gan.
Egh ni tintinimin ganan marki.
26 Ni faragh deragh nighnigh, egh gin mangi
bizibar amu.
Eghti nin araziba bar deraghviram oti-
vam.
27 Ni zuir tuavir aghuim, ni anetaghiraghan
marki.
Egh ni agharir guvim ko ikiriamin gin
mangi arazir kuratam bar a damuan
marki.

3:34: Jems 4:6; 1 Pita 5:5 **4:7:** Matyu 13:44; Luk 10:42 **4:18-19:** 2 Samuel 23:4; Matyu 5:14-15; Filipai 2:15 **4:23:** Onger Akaba 44:21 **4:26:** Hibru 12:13

5

Ni gumazir igharazimin amuim okemegh a ko dakuan marki

1 Nan borim, ni deraghvira kuarim atigh nan akam baragh.
Ki nighnizir aghuim ko fofozir aghuim ni daningasa.
2 Eghti ni deragh tuaviba tuisighamin arazim gifoghiva egh tuavir aghuimin gin mangam.
Eghti nin migirigiaba mati gumazim fofozir aghuim ikia migei.
3 Ni fogh, amizitam uan pam ategh, ni gakueghsi, a ni apezeperiva akar aviribar ni mikimiva egh ni gekuigham.
Eghti an akaba zuimin min bar isingigham.
4 Eghti ni an migirigiabar gin mangighiva, gin an akabagh nighnighti da bar nin ikuvigham.
Amizir kamin akaba mati ni marasinin misozim ame. Egha a uaghan mati midorozir sabamin min ni ginifi.
5 Ezi amizir kamaghin amim, a nin akua Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibamin zui. Kar ovever tuavimra.
6 A ikirimirir aghuimin zuir tuavimin mangasa nighnizir puvati.
A kamaghin fozir puvati, a tuavir kuramin ghua pura zui.

7 Nan boriba, deraghvira kuariba arighiva nan akam baragh,
ia akar kam bakinighnighan marki.
8 Ni bar amizir kamaghin amimin saghon iki.
Egh ni an dipenimin tiar akamin boroghin mangan marki.
9 Ni a bagh mangigh, egh uan ziar aghuim gasighasigham.
Eghti an pam nin apangkuvighan kogham. A ni misueghti ni uan igiamram ovegham.
10 Bizir aghuir ni pamtem ingara iniziba,
da gumazir igharazibar dafaribar mangigham.
11 Eghti arimariam ni inighti ni bar agharim guragham.
Egh ni ovengamin dughiam, ni dakozimin irighiv iki mizazim iniva arangam.
12 Egh ni kamaghin mikimam, "Ki bar ongani. Ki manmaghsua otuegha aghuzir akabar aghua.
Me na akirasa migeir akaba, ki da baraghan aghua.
13 Gumaziba aghuzir akabar na migei,
ezi ki men akaba barazir puvati.
14 Ki datirighin bar moghira ikufi,
egha gumazamizibar damazibar aghumsiki."

15 Ki ua ni migei, ni gumazir igharazimin mozir dipam aneman marki.
Ni uan amuimra ko iki, egh anarira ko daku, mati gumazim uan mozir dipamram api.
16 Ni amizir igharaziba ko dakuti, me boriba bateghti, borir kaba gin nin akuraghan kogham.
Nin amuimra ni bagh boriba bati.
17 Ni amizir igharaziba ko dakuti, nin boriba nin akurvaghan kogham.
Me gumazir ni fozir puvatizibar akurvagham. Arazir kam ikufi, nin boribara, ni ko iki.
18 God nin amuim deraghviram a damuti, a mati nin mozir dipam,
eghti ni a bagh bar akuegham.
19 An ganganim bar derazi an araziba bar aghungi.
Egha a bar ni gifonge, kamaghin amizi ni zurara a ginighnighiva, egh bar a gifongegh. Egh ni zurara an otemning bagh bar akongegh.

20 Nan borim, ni manmaghsua gumazir igharazimin amuim ginighnighvira ikia a gifuegha, an otemningin suighasa?
Arazir kam bar ikufi.
21 Ni fogh, Ikiavira Itir God ni amir biziba a bar dar gari,
egha bar deraghavira nin arazibar gara dagh fo.
22 Gumazimin arazir kuram,
ivemin mirara an suira, egha mati benimin min a ikiaghariki.
23 Kamagh amir gumazim, a uan ifongiam dikabirir puvatigha arazir bar onganim gami,
eghti an arazir kamning a misueghti an aremegham.

6

Kar arazir maba,
ni dar gin mangan marki

1 Nan borim, gumazitam gumazir igharazitam da puram an bizim ini, egh tighar uam a ikarvagham, ezi ni a ko akam akirigha givagha ghaze,
"Ni a ikarvaghan iburaghti, ki ni bagh a ikarvagham." Nin arazir kam bar derazir puvati.
2 Nin akar dikirizir kam nirara ikiaghariki,
mati ni uabi ivem agurazi a nin suira.
3 Nan borim, ni gumazir kamin apengan itima, a ni ikiaghariki. Kamaghin

5:21: Aghuzir Akaba 4:26; Jeremaia 16:17; Hosea 7:2; Hibru 4:13

ni iver kam zuamiram an azenim girigh.
Ni ua mangi a mikemegh, gua akar dikirizir kam ua anekirigh ni firighirigham. Arazir kam nin ziam abirazi ni aghumsisi. Pura bizim. Ni mangiva anekirigh.
4 Ni avughsi dakusi nighnighan marki,
ni zuamira mangi.
5 Ni iver kam firigh,
mati asizim o kuarazim ivemin uabi firigha arav ghu.
6 Ia gumazir amiraziba, ki kamaghin ia mikimasa.
Ia mangiva sibabar araziba deraghvira dar ganigh, egh nighnizir aghuim inigh.
7 Sibaba, da gumazir dapaniba ko
gumazir men faragha zuiba ko gumazir me gativagh men ganamiba, bar puvati.
8 Ezi dagher aviriba itir dughiamin, sibaba dagheba akufi,
egha dagheba otevir dughiam bagha da arisi.
9 Ni gumazir amirazim, ni dughiar ruarimin akui.
Ni manadizoghin uan misiam ategh dikavam?
10 Ezi ni ghaze, "A dera, ki tong dakuigham.
Ki dughiar ovezimin tong avughsegh iki mangi egh gin ua dikavigham."
11 Ni kamaghin damuti, nin biziba ko dagheba zuamira givaghti, ni gumazir onganarazibagh amim min otogham.
Mati okimakiar gumazim nin biziba bar da okeme.

12 Gumazir kuraba puram arua
ifavaribagh ami.
13 Egha me deraghavira uan akabar bighavira migeir puvati.
Me uan namakabagh ifarasa arazir igharagha garibagh amua, uan damaziba ko dafariba, ko suebar araziba akakasi.
14 Egha me zurara navimin aven ifavarir nighnizibagh amua arazir kurabar amuasa nighnisi,
egha gumazibagh amima me gumazir igharazibar aningazi.
15 Eghti osimtizir ekiam zuamira me batogham, egh me gasighasigham.
Eghti me ua deraghamin tuaviba puvatigham.
16 Ikiavira Itir God 7plan arazir kurar kabar amuan anogoregha
bar dar aghua:
17 Gumazir uabi uabi fem, gumazir igharazibar gara ghaze,
me pura biziba.
Gumazir akar ifavaribav geim.
Gumazir pura gumazir igharazibav sozi me ariaghirim.
18 Gumazir arazir kuram damuasa nighnizim.
Gumazir zuraram arazir kuram damuasa ivemarim.
19 Gumazir kotiamin aven ifavarir akabav geim.
Gumazir aveghbuabagh ami me uarir aningazim.

Ni gumazir igharazimin amuim ko dakuan marki
20 Nan borim, ni uan afeziam ko amebamin akar gavgaviba baragh,
egh da bakinighnighan marki.
21 Ni aningin akaba inigh uan navim datigh, egh zurara dar gin mangi,
eghti da nin firimin kurukazir aghuimin min ikivira ikiam.
22 Ni daruamin dughiamin, akar kam tuavim nin akakagham.
Egh ni dakuamin dughiamin, akar kam nin ganam.
Egh ni dikavamin dughiam, akar kam nighnizir aghuim ni daningam.

23 Akar Gavgavir kaba, mati lamin angazangarim, tuavim nin akakagham.
Aningin akaba nin dabirabir aghuim bagha ni migei, egha ni akiri.
24 Aningin akaba nin akurvaghti,
ni gumazir igharazimin amuimin apezeperir akam baraghan kogham.
25 Ni amizir munamin mikarzir ganganir aghuimin ganiva a gakongan marki.
A nin ganiva ni gekuighti ni a bagh mangan marki.
26 Gumazitam tuavimin amizim koma akua arazir kuram gami, a ivezir ekiam damuan kogham, mati dagher muziarimin ivezim.*
Ezi gumazitam, gumazir igharazimin amuim koma akui, a bar ivezir ekiam damuam. Egh a uaghan aremegham.
27 Ni avim uan evarim boroghin an suiraghti,
nin korotiam ti isigham, o?
28 Ni avim gisin daruti,
avim ti nin suemin isigham, o?

6:6: Jop 12:7 **6:10:** Aghuzir Akaba 24:33-34 **6:11:** Aghuzir Akaba 10:4; 13:4; 20:4 **6:17:** Onger Akaba 18:27; 120:2-3; Aisaia 1:15 * **6:26:** Hibrun akam deragha akar kamin mingarim abighizir puvati. Gumazir maba akam gigha ghaze, "Egh ni zurara tuavimin amizim bagha arui, ni uan biziba bar da tegh egh onganarazir gumazim min ikiam."

29 Kamaghira, ni gumazir igharazimin
amuim ko dakuighti,
me bar pazavira ni damighti ni bar
ikuvigh ivezir kuram gitaviraghan
iburagham.
30 Gumazitam mitiriam an aghiti a
daghetam okemeghti,
me mighigh an ataran kogham.
31 Me bizir an amizir kamin apighiva a isi
kotiam datighti,
a bizir kaba bar da ikarvagh, an
dipenimin itir biziba bar ada da
inigham.
32 Ezi gumazim, gumazir igharazimin
amuim koma akui, a bar derazir
puvatigha egha bar ongani.
Gumazir kam, a uabi uabi gasighasisi.
33 Gumazamiziba a misoghiva akar kurabar
a mikimiva an ziam gasighasigham,
eghti aghumsizim an iki mamaghira
ikiam.
34 E fo, gumazim, gumazir igharazimin
amuim koma akui, an osimtizir
ekiam gami.
Kamaghira, amizir kamin pam bar
puvira aningaghegh bar pazavira
gumazir kam damigh ivezir kuram
a daningiva, egh an apangkuvighan
kogham. Bar puvatigham.
35 An arazir kurar kam ikarvaghamin
dagiatam inian aghuagham.
An aningagharir ekiar kam givaghan
kogh kamaghira ikiam.

7

1 Nan borim, akar kam bar pin ko,
ni pamtem nan akamin suiraghti a nin
nighnizimin iki.
2 Ni nan akam deraghviram an gin mangi, ni
deraghvira ikiam.
Egh deraghvira nan akamin gan, mati
ni uabi uan damazim geghufi.
3 Ni nan akam inigh uan navim datighti a iki
mamaghira ikiam,
mati ring zurara nin dafarimin iti.
4 Nighnizir aghuim, ni ko mamaghira ikia,
mati nin buaramizim ni ko iti.
Fofozim, a mati nin roroar aghuim.
5 Eghti gumazir igharazimin amuim uabi ko
dakusi apezeperir akabar ni mikim ni
gaghonti,
nighnizir aghuimra ni mikemeghti, ni
an akamin gin mangan kogham.

Gumazir igiabar ikiangsizir akaba

6 Dughiar mamin ki uan dipenimin aven
winduan boroghin tughav ikia
egha tuavimin gari.
7 Egha ki gumazir igiabar garima me tu-
avimin mangigh zegh gami.
Egha me nighnizir aghuiba ko fofoziba
puvati. Egha mav bar paza ghu.
8 Egha gumazir igiar kam,
amizir kurar mamin dipenimin
boroghin arui.
9 Ezi aruem iraghugha givazi,
aminim bar pirasava ami.
10 Ezi amizir kam tuavimin amizimin min
kurukegha, gumazir kam gekuigh
uabi mikinasa.
Egha amizim ghuava a bato.
11 Amizir kam, an aghumsizir puvatigha
puv ifaghati,
egha deragha dipenimin apiaghirir pu-
vati.
12 Egha a zurara gumaziba buria
tuaviba ko biziba amadir danganiba ko
uari akuvir danganiba bar dagh arui.
13 Ezi ki garima, amizir kam gumazir igiar
kam muigha an tori.
Egha an damazimningra gara egha ka-
maghin a migei,
14 "Ki datirighin ofan mam gami,
ezi ofan kamin asizir nar mam nan
dipenimin iti.
15 Kamaghin amizi, ki uan dipenim ategha
egha ni buriasa izi.
Egha ki ni bato.
16 Ki uaghan misiar aghuim uan dipenimin
anekiri.
Egha ki Isipin kantrin inir avaver dirir
aghuiba itiba isa, misiar kamin da
ghuani.
17 Egha ki pauran mughuriar bar aghuim
zuiba,
misiar kam ginge.
18 Ni na ko izi!
Ga uaning gikararangiva daku mam-
aghira ikiti aminim tiragham.
19 Ni nan pamin atiatingan marki.
A dipenimin itir puvati. A saghon
ghugha maghira iti.
20 A dagiar aviriba inigha da sara ghu. Egh
zuamira izeghan kogham.
Wighin pumuning givaghti a ua izam."

21 Egha amizir kam, gumazir kamin navim
damuti a dikavasa,
akar isingtizir aghuiba ko apezeperir
akabar a gifarava a gakaghora an
navim ginifi.
22 Ezi gumazir kam amizir kamin akam
baregha zuamira amizir kamin gin
dipenimin ghu,
mati bulmakau me a misueghti an are-
meghasa a inigha zui. Egha mati
asizir mam azuazimin aven ghu.
23 Ezi gumazir kam kamaghin fozir puvati,
afuzitam an dighorim mitivam.
A mati kuarazir mam mighegha ivem
itir danganimin zui. Egha a fozir

6:32: Aghuzir Akaba 7:7-13

puvati, ivem an suiraghti an aremegham.

24 O nan boriba, ia oragh,
ia deraghvira nan akam baragh.
25 Ia uan naviba ateghti
da amizir kamaghin amimin gin mangan marki.
26 Guizbangira, gumazir bar aviriba
amizir kamaghin amimin agharimin ariaghire.
27 An bighan zuir tuavim mati ni ovevem
bagha firim mikinigha ghu.
Ia tuavir kamin mangam, ia Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibamin zuir tuavimin ghugha gifa.

8

Nighnizir aghuim, en akurvasi

1 Nighnizir aghuim, mati amizir mam tughav ikia
egha en dei.
2 Egha a tuavimin boroghira itir danganir pin tibar tuivav ikia
egha uaghan tuavir akabar tuivav iti.
3 Egha a nguibar ekiamin danganir uari akuvimin tughav ikia,
kamaghin dei,
4 "Ki gumazamiziba bar ian dei.
5 Ia gumazir fofoziba puvatiziba, ia izi fofozim ini.
Ia gumazir nighniziba puvatiziba ia nighnizir aghuim ini.
6 Ia deraghvira na baragh, ki akar bar aghuim ia mikimasa.
Nan akam guizin araziba ian akagham.
7 Ki zurara guizbangin akamin gun ia migei.
Ki akar kurar maba bar adar aghua.
8 Nan akaba da guizbangira.
Ki akar ifavarir tam mikemeghan kogham.
9 Gumazir nighnizir aghuim ko fofozim itiba,
me bar nan akam gifogha ghaze, akar kam bar guizbangira.
10 Nan aghuzir akaba ko fofozim, aning bar deragha silva ko golin aghuim gafira.
Kamaghin ia silva ko gol bagh nighnighan marki. Ia pamtem nan akaba inisi nighnigh.

11 "Ki uabi ki nighnizir aghuim, egha ki dagiar igharagha gari bar pin koziba ko
bizir ia bar ifongezibagh afira.
12 Ki dabirabir aghuimin arazim gifo.
Egha ki fofoziba bar iti, egha ki biziba bar da tuisighamin fofozim iti.
13 Ezi gumazir Ikiavira Itir Godin apengan ikia an atiatiba, me arazir kurabar aghua.
Ki, akaba batozir arazim ko, gumazamiziba uarira uan ziaba fer arazim ko, bizir kurabagh amir arazim ko, akar ifavaribav geir arazim, ki bar dar aghua.
14 Ki nighnizir aghuim gumazamizibar aningiva, egh men akurvaghti me ingangarir aghuibar amuam.
Ki nighnizir aghuim ko gavgavir ekiam iti.
15-16 Ki atriviba ko gavmanin gumazir dapanibar akurvazima me uan kantribagh ativagha bar deraghavira men gara,
egha arazir aghuiba arisi, eghti men kantribar gumazamiziba arazir aghuibar gintigham.
17 Ezi gumazamizir manaba gavgavigha na buri, me nan ganam.
Ezi gumazamizir manaba na gifonge, ki uaghan bar me gifuegham.
18 Ki ziar ekiam ko dagiar aviriba isi gumazamizibar aningasa.
Ki men akurvaghti me arazir aghuimin gin mangiva, bizir bar aghuiba iniam.
19 Ezi bizir ki me ganidiba,
bar guizin gol ko guizin silva gafira.
20 Ki zurara arazir aghuimin gintisi.
Ki dughiaba bar guizin arazibar gin zui.
21 Ki bizir aghuir aviriba gumazir na gifongezibar dipenibagh arisi.
Ezi men dipeniba bar izefi.

22 "Bar fomira fomira, Ikiavira Itir God tighar bizibar ingaramin dughiam, a faragha nan ingari.
Egha a gin bizir igharazibar ingari.
23 Bar fomira, a tighar nguazimin ingaram,
a nan ingarizi ki iti.
24 A tighar ongarim ko dipabar ingaram,
ki faragha oto.
25 A tighar mighsiar ekiaba ko dozibar ingaram, ki faragha oto.
26 A nguazir asizir zariba ko nguazir mineminiar tamin ingarizir puvatizi,
ki faragha oto.
27 Ki Ikiavira Itir God ko itima, an overiam gamizima, an oto.
Ki itima, an overiam ko ongarim uaning mitivi naghin mitaghniam ati.
28 Ki itima, a ghuriabagh amizima da overiamin iti.
Ki itima, a dipabagh amizima da nguazim abigha anaga nguazim bar agizivazi ongarir ekiam oto.

8:1: Aghuzir Akaba 1:20-21 **8:11:** Jop 28:15; Onger Akaba 19:11; 119:127 **8:22:** Aghuzir Akaba 3:19; Jon 1:1; Akar Mogomem 3:14

29 Ezi an Akar Gavgavimin ongarim migia
ghaze, Ongarim, ni izivagh mangi
mitaghniar ki atizimin tugh, egh an
ikiavkinan marki.
Ki itima, God nguazim ikiamin dan-
ganimin abara.
30 Ikiavira Itir God ingangarir kabagh
amir dughiamin, ki a ko itima a na
misevezi, ki mati fofozir gumazim
ingangarimin gari.
Dughiaba zurara ki a ko itima, a na
bagha bar akonge. Ezi ki uaghan a ko
ikiasa bar akonge.
31 Dughiaba bar ki nguazimin itir bizir a
ingarizibar gara bar akonge. Egha ki
gumazamiziba bagha bar akonge.
Kamaghin amizi, ki Ikiavira Itir Godin
damazimin bar akuegha ikia mam-
aghira iti.”

32 Ezi nighnizir aghuim ua kamaghin migei,
“Nan boriba, ia deraghvira nan akam
baragh egh nan arazibar gin mangi.
Ia kamaghin damuva, ia bar
akuegham.
33 Ki ian sure damuti, ia nighnizir aghuim ko
fofozim iniam.
Egh ia akirim ragh nighnizir kam gasan
marki.
34 Gumazamizir deraghvira nan akam
baraziba, me bar akongegh.
Me zurara dughiabar iza nan
dipenimin tiar akamin boroghira
tuivav ikia egha na mizuai, ezi ki
akam me ganidi.
35 Na inizir gumazamiziba, me ikirimirir
aghuim isi.
Ezi Ikiavira Itir God bar me gakonge.
36 Ezi gumazamizir na inizir puvatiziba, me
uarira uarigh asighasisi.
Ezi gumazamizir bar na gifongezir
puvatiziba, me mati gumazamizir
ovevem gifongeziba.”

9

Nighnizir aghuim gumazamizibar dei

1 Nighnizir aghuim, amizimin min, uan
dipenimin ingari.
Egha a gavgavim dipenim daningiva
egh anesingasa, 7plan guarir
akinibar dighoribagh amigha da
kuni.
2 Egha an asizim misuegha dagheba isai,
egha wain sara vereverezi, a isingi.
Egha a dagher dakozim akirigha gifa.
3 Egha uan ingangarir amiziba amangizi
me ghua nguibamin tongin danganir
mighsiamin tuivighav ikia kamaghin
dia migei,
4 “Ia gumazir nighnizir aghuiba puvatiziba
ko gumazir onganiba,
ia nighnizir aghuimin dipenimin izi.
5 Nighnizir aghuim ia migia ghaze,
Ia izi nan daghebar amiva, egh wainin
dipar ki ia bagha veregha givazimra
ami.
6 Ia uan arazir onganiba atakigh, egh izi
ikirimirir aghuim ini.
Egh ia nighnizir aghuimin tuavimin
mangi.”

Gumazir pumuningin arazimning

7 Ni gumazir uabi fa dibovir akabav geim
akiram, an akar kuram ni ikaragham.
Eghti ni gumazir kuram akiram,
a ni misuegh nin mikarzim
gasighasigham.
8 Kamaghin, ni akaba batozir gumazim
akiran marki. A bar nin aghuagh nin
apanim damuvira ikiam.
Eghti ni gumazir nighnizir aghuim itim
akirighti, a ni gifuegham.
9 Ni gumazir nighnizir aghuim itim, akam a
daningam, eghti nighnizir aghuiba a
giziv mangivira ikiam.
Egh ni gumazir aghuimin sure damuti,
an fofozim ekiv mangivira ikiam.

10 Ni nighnizir aghuim inisi, ni faragh
Ikiavira Itir Godin atiating an
apengan iki. God a bar deragha
arazir kuratam an itir puvati.
Ni fofozir aghuim inisi, ni faragh der-
aghviram a gifogh.
11 Nighnizir aghuim ni damuti ni dughiar
ruarimin nguazimin ikiva,
ni azenir aviribar ikiam.
12 Ni nighnizir aghuim inigh, egh ni uabin
akurvagham.
Egh ni uabi fi dibovir akabav kimiva,
egh ni uabira uabi gasighasigham.

Arazir onganim, gumazamizibar dei

13 Ezi arazir onganim mati amizir mam
pura ifaghata tintinibar tiarim akari.
Egha arazir aghuim gifozir puvati.
14 Ezi an dipenim nguibamin tongira dan-
ganir pin itimin iti.
Ezi a tiar akamin boroghin aperaghav
iti.
15 Egha gumazamizibar gari, me uan ingan-
gariba bagha zui,
ezi a uabin bighan izasa men dei. A
kamaghin migei,
16 “Ia gumazir nighnizir aghuiba puvatiziba
ko gumazir onganiba,
ia nan dipenimin aven izi!
17 Dipar ni okemeghamim, a bar isingigham.
Eghti dagher ni modogh damamim, a
uaghan bar isingigham.”

9:10: Jop 28:28; Onger Akaba 19:9; 111:10; Aghuzir Akaba 1:7

18 Ezi gumazir an akam baraziba, me fozir
puvati, an dipenim mati oveaghuez-
ibar dipenim.
Me fozir puvati, gumazir a bagha
ghueziba, me datirighin Gumaza-
mizir Oveaghuezibar Nguibamin iti.

Solomonin akar aghuiba

10

(Sapta 10:1--22:16)

Solomonin aghuzir akar oteviba

1 Kar Atrivim Solomonin aghuzir akar
oteviba, da dabirabir aghuimin arazimin
gun migei:

Borim nighnizir aghuim ko fofozim
ikiam, eghti an afeziam bar akuegham.
Eghti borim arazir onganimin gintighti, an
amebam bar osemegham.

2 Ni arazir kuramin gin mangiva egh
dagiaba bar izivaghti, nin dagiaba ni damuti
ni deraghvira ikian kogham. Eghti ni arazir
aghuimin gintighti, God nin akurvaghti ni
dughiar ruarimin ikiam.

3 Ikiavira Itir God gumazir aghuiba
ataghrazi me mitiriaba sara itir puvati. A
gumazir kuraba ataghirazi, me bizir me
ifongeziba isir puvati.

4 Ni ingarir puvati, ni biziba puvatigham.
Egh ni bar puvira ingariva, egh ni bizir
aviriba ikiam.

5 Gumazir nighnizir aghuim itim, a
dagheba asir dughiamin a da isa da
akufi. Ezi dughiar kamin gumazir akua
ingarir puvatizim, an adarazi a bangin bar
aghumsigham.

6 God gumazir aghuiba deraghavira me
gami. Ezi gumazir kuram, gumazir igharaz-
ibagh asighasighasa nighnigha, nighnizir
kurar kaba modi.

7 Gumazir aghuitam aremegham,
gumazamiziba a ginighnigh egh bar
akuegham. Ezi gumazir kuraba ariaghiri,
gumazamiziba zuamiram me bakinighnisi.

8 Gumazir nighnizir aghuim itim, a gu-
mazir igharazibar akar aghuiba barasi. Ezi
gumazir onganigha puram akam araim, a
bar ikuvigham.

9 Gumazir aghuiba deraghvira ikiam.
Ezi gumazir arazir kurabagh amim, a uan
arazir kuraba mongiva avegham, God
adagh fogham.

10 Gumazir guizin akam avaragha a
modim, an osimtizibagh ami da otifi.
Gumazir pura guizin akaba bigha migeim,
a gumazamizibagh amizi, me navir
amirizimin ikia deraviram apia.

11 Gumazamizir aghuibar akaba, mati
dipar ikirimirir aghuim anidim. Ezi gu-
mazamizir kuraba me gumazir igharaz-
ibagh asighasighasa nighnisi, ezi men akaba
men nighnizir kurar kaba modi.

12 Navir kuramin arazim osimtiziba fema
da otifi. Ezi igharaz darazigh ifongezir
arazim, an arazir kuraba bar da ave.

13 Gumazir nighnizir aghuim itim, a zu-
rara uan nighnizir aghuimin gun migei. Ezi
gumazir nighnizir aghuiba puvatiziba, me
fidizimin an akiragharim misuegham.

14 Gumazir nighnizir aghuim itim zurara
fofozir avirir igharaziba isa egha zuamira
dar gun migeir puvati. Eghti gumazir
nighnizir aghuim puvatizim, a pura
tintinibar akabav kim mangiti, osimtizim
zuamiram otogham.

15 Gumazamizir dagiar aviriba itiba, men
dagiar aviriba me geghuva men garima,
me deraghvira iti, mati nguibamin divazir
gavgavim anekiaruzi an gumazamiziba de-
raviira iti. Ezi onganarazibagh amir gu-
mazamiziba biziba puvati, kamaghin me
ikuvigham.

16 Gumazir aghuim ikirimirir aghuim
iniam, mati gumazim uan ivezir aghuim isi.
Ezi gumazir kuraba arazir kurar aviribagh
amima da otifi.

17 Gumazim, gumazir igharaziba ateghti
me anerkiram, eghti a ikirimirir aghuimin
tuavimin ikiam. Eghti gumazim, me an-
erkirasav amima ana aghua, a tuavir kam
gitagha gifa.

18 Gumazim igharaztavin aghuagha navir
kuram an ikia, egha bizir kam mongasava
ami, kamaghin a zurara akar ifavaribav
gei. Ezi gumazim igharaztavin girakirangin
a migei, a mati gumazir bar onganim.

19 Gumazir akar aviribav geim, an akar
kabar arazir kuraba otifi. Ezi gumazim akar
aviribav geir puvati, a nighnizir aghuim iti.

20 Gumazir aghuimin akaba mati guizin
silva. Ezi gumazir kuramin nighniziba pura
biziba, egha da bar derazir puvati.

21 Gumazir aghuimin akaba zurara
gumazamizir aviribar akurvasi. Ezi
gumazir nighnizir aghuiba puvatiziba, men
nighniziba bar paza zui, kamaghin me
arimighiram.

22 Ikiavira Itir God uabi bizir aghuiba e
ganidi, egha an osimtiziba e ganidir puvati.

23 Gumazamizir nighnizir aghuiba
puvatiziba, me arazir kurar igharazibar
amuasa bar akonge. Ezi gumazamizir
nighnizir aghuiba itiba, me arazir aghuibar
amuasa bar akonge.

24 Gumazamizir kuraba bizir aviribar
atiati, eghti bizir kaba me bativigham. Eghti

10:12: Jems 5:20; 1 Pita 4:8 **10:22:** Jenesis 24:35; 26:12; Onger Akaba 37:22

gumazamizir aghuiba bizir aghuir me bar
ifongeziba iniam.
25 Dughiar kuram gumazamizir kuraba
batogham, bizir kam bar me agivagham,
mati amozir ekiam izima aperiam me
avigha ghu. Ezi gumazamizir aghuiba
zurara gavgavigha egha deraghvira iti.
26 Ni gumazir amirazim inighti a nin in-
gangarim damuan marki. Guizbangira, ni
bar an aghuagham, mati ni dagher avivizim
amezi a nin akam misosi, egha mati avir
migharim nin damazimningin zui.
27 Ni Ikiavira Itir Godin atiating an
apengan ikiva egh ni dughiar ruarimin
nguazimin ikiam. Ezi gumazamizir
kuraba dughiar otevimin ikegh, egh me
aremegham.
28 Gumazamizir aghuiba Ikiavira Itir God
mizuamti, a dughiar aghuim me daningam,
eghti me bar akuegham. Eghti gumazamizir
kuraba pura mizuamiva, dughiar aghuimin
ganighan kogham.
29 Ikiavira Itir God bar deraghavira gu-
mazamizir aghuibar gari. Egha a gumaza-
mizir arazir kurabagh amiba gasighasisi.
30 Gumazamizir aghuiba deraghavira
uan nguibamin ikivira ikiam. Eghti
gumazamizir kuraba kamaghin ikeghan
kogham.
31 Gumazamizir aghuiba nighnizir aghuir
aviriba ikia, egha me dar gun gumazamiz-
ibav gei. Ezi gumazir akar kuram migeim,
me an migirigiam atugham.
32 Gumazir aghuim bar fo, akar man-
aba gumazamizibar akurvasi. Ezi gumazir
kurabar akaba gumazamizibar navibagh
amima me osei.

11

1 Gumazir biziba amadiba, ko gumazir
bizibagh iveziba, me gumazamizibagh
ifara pura biziba me dama da isima,
Ikiavira Itir God men arazir kam bar an
aghua. Egha a gumazir biziba deraghavira
da amaga egha dagh iveziba, a bar me
gakonge.
2 Gumazir uarira uan ziaba feba bar
aghumsizir ekiam iniam. Ezi gumazir
nighnizir aghuim itiba, me uari dikabiri.
3 Gumazir aghuir Godin gin zuiba, me
arazir aghuibara gin zui. Ezi gumazir
ifavaribagh amiba, me uan ifavariba
bangin bar ikuvigham.
4 Ikiavira Itir God nin arazir kuraba
ikarvaghamin dughiamin, nin dagiar
aviriba nin akuraghan kogham. Eghti ni
arazir aghuimin gin mangam, nin arazir
kam nin akuraghti ni zuamiram aremeghan
kogham.
5 Gumazir aghuiba, men arazir aghuiba
men akurvaghti, me tuavir aghuimin
mangam. Ezi gumazir kuraba, men arazir
kurabara, me gamima me iri.
6 Gumazir aghuiba, men arazir aghuiba,
men akurvazi me deraghavira iti. Ezi gu-
mazir ifavaribagh amiba, me bizibagh ifuer
arazimra, me ikiaghariki.
7 Gumazir kuraba ghaze, me uari uan
gavgavibar bizir aghuir aviriba iniam. Egh
me aremeghamin dughiamin, me bizir
kaba inighan kogham.
8 Osimtizim gumazir aghuim batoghti,
Ikiavira Itir God an akurvagham, eghti
osimtizir kamra gumazir arazir kurabagh
amibar otivti, tina men akurvagham.
9 Gumazir kuraba mikimti, men
migirigiaba gumazamizir igharazibagh
asighasigham. Ezi gumazir aghuibar
nighnizir aghuiba, men akurvaghti, me
deraghvira ikiam.
10 Gumazir aghuibar dabirabim der-
aghaviram otoghti, nguibamin itir gumaza-
miziba bar akuegham. Eghti gumazir
zurara arazir kuram gamuavira itim
aremeghti, nguibamin itir gumazamiziba
bar akuegham.
11 Gumazir aghuiba zurara arazir
aghuiba uan nguibar averiamin dagh ami,
ezi da nguibam gamima a dera. Ezi gumazir
arazir kurabagh amiba, me akar kurar
igharazibav gei, ezi bizir kam nguibam
gasighasisi.
12 Gumazim akar kurabar gumazir
igharazibav giava me gasighasisi, a mati
gumazir onganim. Ezi gumazir nighnizir
aghuim itim, a uan akam dukuagha egha
puram akar kabav geir puvati.
13 Gumazir migirigiar aviribagh amim, a
uan guizin roroamin akar mogomebar gun
migei. Ezi gumazir uan roroam baghavira
itim, a uan guizin roroamin mogomer ak-
abar gun migeir puvati.
14 Gavmanin gumazir dapaniba nighnizir
aghuiba baraghan kogh, egh deraghvira gu-
mazamizibar ganiva egh tuavir aghuimin
men akakaghan koghti, kantri ikuvigham.
Eghti gumazir aviriba nighnizir aghuiba
isi gavmanin gumazir dapanibar aningti,
kantri deraghvira ikiam.
15 Gumazir mam pura bizir mam inigha,
a ikarvaghasa ni koma akam akiri, egha a
uabi a ikarvaghan ibura, kamaghin ni gin
osimtizir ekiam ikiam. Ni deraghvira ikisi,
arazir kam akirim ragh a gasaragh.
16 Amizir apangkuvir arazibagh amim,
gumazamiziba ziar ekiam a daningam. Ezi
gumazir apangkuvir puvatiziba, me dagiar
aviriba ko biziba iniasa ifonge.

10:27: Onger Akaba 19:9; 55:23; Aghuzir Akaba 9:11 **11:1:** Ofa Gami 19:35-36; Godin Araziba 25:13-16; Aghuzir Akaba 16:11 **11:14:** Aghuzir Akaba 15:22

17 Ni gumazir munamin apangkuvigha
deraghaviram a gami, egha arazir kamin ni
deragha uabi uabi gami. Egha ni gumazir
igharazim deragha a gamir puvati, kam-
aghin ni pazavira uabi uabi damuam.
18 Gumazir kuraba inizir biziba, me ghaze
da men akuragham, da bar men akuraghan
kogham. Da mati pura bizir kiniba. Ezi
gumazir arazir aghuibagh amiba, me guizin
ivezir bar aghuim iniam.
19 Gumazir arazir aghuim pamten an gin
zuiba, me ikirimirir aghuim iniam. Ezi gu-
mazir arazir kurabar amuasa bar gavgav-
iba, me arimighiram.
20 Ikiavira Itir God, gumazir nighnizir
kuraba itiba, bar men aghua. Egha a
gumazir deraghviram aruiba, bar me
gakonge.
21 Bar guizbangira, Ikiavira Itir God
gumazir arazir kurabagh amiba tuisigh,
egh pazivira me damuam. Eghti gumazir
arazir aghuibagh amiba, me kotiamin
miseveghirigham.
22 Amizir ganganir aghuim gamir mam,
a zurara deragha nighnigha bizibagh amir
puvati, a mati dam me bar deraghaviram
anesigha, golin ringin aghuim an atinim
garu.
23 Ikiavira Itir God bar gumazamizibar
nighniziba ko men ifongiabagh fo. Ezi gu-
mazamizir aghuiba me nighnizir aghuiba
iti. Kamaghin amizi, a bizir aghuiba me
ganidi. Ezi gumazamizir arazir kurabagh
amiba, me nighnizir kuraba iti, kamaghin
amizi, a men arazir kuraba ikarvasi.
24 Gumazir maba uan dagiaba ko biz-
iba isa gumazir igharazibagh aniga egha
men akurvasi. Egha me gin uari uan
ingangaribar dagiar aviriba isi. Ezi gu-
mazir maba ghaze, me gumazir igharaz-
ibar akurvaghasa iti, egha me aghuagha
uan dagiabar suira, egha gin me uari bar
dagiaba puvati.
25 Gumazamizir biziba isa gumazir
igharazibar akurvazim, a uabi bizir aviriba
isi. Egh ni gumazir igharazibar akurvaghti,
me uaghan nin akurvagham.
26 Gumazim, me an daghebagh ivezasava
amima a uan daghebar anogoroke, eghti me
akar kurabar a mikimam. Eghti gumazim
uan dagheba ateghti gumazamiziba dagh
ivezegham, me bar a gakuegham.
27 Gumazir arazir aghuim bagha ingar-
ava an gin zuim, gumazamiziba bar a gi-
fuegham. Eghti gumazir arazir kuram
gamuavira itim, dughiar kuram a bativam.
28 Gumazim suam, nan dagiabara nan
akurvaghti ki deraghvira ikiam, puvati, a
mati temer dafarir midiarim iri. Eghti gu-
mazir aghuiba me bar deraghvira ikiam,
mati temem dafarir igiaba an iti.
29 Gumazim uan adarazir osimtiziba me
darigh mangiti, gin an afeziam aremeghti,
a bizitam bar a inian kogham. Eghti
kamaghira gumazir nighnizir aghuiba pu-
vatiziba, me biziba bar ada ategham, egh
me pura gumazir nighnizir aghuiba itibar
ingangarir gumazir kinibar min ikiam.
30 Arazir aghuimin daghem, a mati
ikirimirir aghuim anidir temem. Ezi
gumazir nighnizir aghuim itim, a gumazir
igharazibagh amima me iziva a ko ikiasa
ifonge.
31 E fo, gumazir aghuiba me nguazir
kamin ikia uan araziba bagha ivezir
aghuim isi. Ezi e bar fo, gumazir arazir
kurabagh amiba me uan ivezir kuram
gitaghan kogham. Ikiavira Itir God
guizbangira me daningam.

12

1 Gumazir fofozim gifongezim, a gu-
mazir igharazim an arazir kuraba bagha
anekirasa, a bar akonge. Ezi gumazim,
a igharazitav an arazir kuraba akirasava
amima an aghua, a mati bar gumazir
onganim.
2 Gumazamiziba arazir aghuimin gin
zui, Ikiavira Itir God bar me gifuegha
an navim bar men dera. Egha gumazir
arazir kurabar igharaz darazir amuasa
nighniziba, Ikiavira Itir God ghaze, a me
gasighasigham.
3 Gumazim arazir kuram gami, bizir kam
an akuraghti a deraghvira daperagh egh
gavgavighan kogham. Ezi gumazim arazir
aghuimin gin zui, a mati temem biba ikia
bar iraghu, eghti gumaziba anesiv aveg-
ham.
4 Gumazir tamin amuim arazir aghuim
gami, ezi bizir kam ziar ekiam an pam
ganidi. Ezi amizim arazir kurar aviribagh
amizi, an pam aghumsisi, ezi amizir kam
mati arimariar kuram an pamin agharib-
agh amua, egha an pam gasighasisi.
5 Gumazamizir aghuiba zurara arazir
aghuir magh garibar bar gumazamizibar
amuasa nighnisi. Ezi gumazamizir kuraba
zurara gumazamizibagh ifarir arazibagh
nighnisi.
6 Gumazamizir kurabar akaba,
osimtiziba gumazamizibagh aniga me
gasighasisi. Ezi gumazamizir aghuibar
akaba, gumazamizir osimtiziba itibar
akurvasi. Ezi gumazamizir kaba me
deraghvira ikiam.

11:24: Onger Akaba 112:9 **11:28:** Onger Akaba 1:3; 92:12; Jeremaia 17:8 **11:30:** Daniel 12:3; 1 Korin 9:19; Jems 5:20 **11:31:** 1 Pita 4:18

7 Gumazim arazir kuram damigh, a bar
ikuvighti an adarazi uaghan bar givagham.
Eghti gumazir aghuimin adarasi, me der-
aghvira iki mamaghira ikiam.
8 Gumazim nighnizir aghuim ikiam, eghti
gumazamiziba an ziam fam. Eghti gu-
mazimin nighnizim ikuvigham, eghti me an
ziam dikabiragham.
9 Ingangarir gumazir kinim uan dagheba
bagha puvira ingara, egha an dabirabim
dera. Egha an dabirabim, gumazir ifara
uan ziam fa dagheba otevimin dabirabim
gafira.
10 Gumazir aghuiba uan asizibar
apangkuva egha deraghavira men gari.
Ezi gumazir kuraba bar pazaviram uan
asizibagh ami.
11 Gumazim deraghavira uan azenimin
ingarava, a dagher aviriba iti. Ezi gumazir
nighnizir aghuiba puvatizim, a ingangarir
aviriba pura dagh ami, da an akuraghan
kogham.
12 Gumazir kuraba gari, gumazir maba
arazir kurabagh amua bizir aviriba isi, ezi
me men bizir kaba bar dagh ifonge. Ezi
gumazir aghuiba me uan arazir aghuibar
biziba isi.
13 Gumazir kurabar akaba, men suiki.
Eghti osimtizim gumazir aghuiba batoghti,
me an misiviregham.
14 Nin migirigiaba ko araziba da deraghti,
bizir kaba nin akuraghti ni ivezir aghuim
iniam.
15 Gumazir nighnizir aghuiba puvatiziba,
me ghaze, men arazibara dera. Ezi gu-
mazir nighnizir aghuiba itiba, me gumazir
igharaziba ataghirazi me nighniziba me
ganidi.
16 Gumazir nighnizir aghuiba puvatiziba,
me zuamira gumazir bizibar me gamibar
aningagham. Eghti gumazitam, gumazir
nighnizir aghuim itim akar kuramin a
mikemeghti, an akar kam gin amadagham.
17 Gumazir guizbangira migeim, a kotin
aven ikia guizbangin akamin gun migei.
Egh a gumazir ifarim, kamaghin a kotin
aven akabagh ifari.
18 Gumazim deraghvira nighnizir
puvatigha migei, an akaba gumazir
igharazimin navim gasighasigham, mati
midorozir sabam a miti. Ezi gumazir
nighnizir aghuim itim, a mati marasinin
aghuim gumazamizibar akurvasi.
19 Ifavarir akam, a dughiar ote-
vimra ikiam, eghti gumazamiziba a
bakinighnigham. Ezi guizbangin akam, a
dughiar ruarimin iki mamaghira ikiam.
20 Gumazamizir arazir kurabar amuasa
nighniziba, me uarira uarigh ifari. Ezi gu-
mazir gumazamizibar akurvaghti me navir
amirizimin ikiasa nighnizim, a uabi bar
akongegham.
21 Gumazamizir aghuiba osimtiziba
bativir puvati. Ezi gumazamizir arazir
kurabagh amiba, osimtizir aviriba batifi.
22 Ikiavira Itir God bar moghira gu-
mazamizir akar ifavaribav geiba, bar
men aningagha men apanim gami. Egha
a gumazamizir guizbangin arazimin gin
zuiba, me bagha bar akonge.
23 Gumazim bizibar amuamin nighnizir
aghuim gifo, a zuamira uan nighnizir
aghuimin gun migeir puvati. Ezi gumazim
nighnizir aghuiba puvati, a puram akam
arai. Ezi gumazamiziba an akaba baragha
egha me fo, a mati gumazir akam araim.
24 Gumazir puvira ingarim, an atrivimin
min otogham. Ezi gumazir amiraziba, me
pura ingangarir gumazir kinibar min oti-
vagham.
25 Gumazir zurara nighnizir aviribagh
amim, an navir averiam bar a basemeghti,
an nighniziba ikuvigham. Eghti gumazitam
gumazir kam akar aghuimin a mikimti, an
navim deragham.
26 Gumazir aghuiba tuavir aghuimin uan
namakabar akakasi. Ezi gumazir arazir
kurabagh amiba tuavir aghuim ategha tu-
avir kinimin ghu.*
27 Gumazir amiraziba asizitam misoghsi
mangi, a misuegh a inighan kogham. Ezi gu-
mazir puvira ingariba, me uan ingangariba
a gefi.
28 Gumazir arazir aghuimin gin zuim, a
ikirimirir aghuarim iniam. Egh gumazir
tuavir aghuir kamin gin zuim, an ovevemin
tuavimin gin zuir puvati.

13

1 Borim nighnizir aghuim ikiva, a uan
afeziamin akam baragham. Ezi akaba
batozir gumazim, a gumazir igharaziba
anekiran an aghua.
2 Gumazim akar aghuibar gumaza-
mizibav gia, bizir aghuiba isi. Ezi
gumazir ifariba, me gumazir igharazibagh
asighasizir araziba bagha bar ifonge.
3 Gumazim faragh deraghvira nighnigh
egh gin bizibav kim, egh a deragh ikiva
ikuvighan kogham. Ezi gumazir pura akar
aviribav geiba, me ikuvigham.
4 Gumazir amirazim bizir aviriba iniasa
bar ifonge, egh da inighan kogham. Ezi
gumazir bar puvira ingariba, bizir aviriba
uan ifongiabar ada iniam.
5 Gumazir aghuiba akar ifavariba bar dar
aghua. Ezi gumazir kuraba aghumsizir
arazibagh ami.
6 Gumazir arazir aghuim gamim, an
arazir kamra a geghuvima a deraghavira

* **12:26:** Hibrun akam deragha vezin kamin mingarim abighizir puvati.

iti. Ezi gumazir arazir kurabagh amiba,
men arazir kurabara me gasighasisi.
7 Gumazir maba biziba puvatigha ifara
ghaze, “E dagiar aviriba ko bizir aviriba iti.”
Ezi gumazir dagiar aviriba itir maba, mati
gumazir dagiaba puvatiziba moghin iti.
8 Gumazir kuraba dagiaba itir gumazim
paziva a damusi mikimam, eghti a uabi uan
dagiabar me givezegh, deragh ikiam. Eghti
gumazir biziba puvatiziba, me nighnizir
aviribar amuan kogham. Me dagiar aviriba
itir puvati, ezi gumazir kuraba pazi me
damighan kogham.
9 Gumazir aghuim, mati lam isia angazan-
garir ekiam anidi. Ezi gumazir kuraba, mati
lam mungeghasava ami.
10 Akaba batogha uabi fer arazim, adarib-
agh amima da otifi. Egh gumazim gu-
mazir igharaziba ateghti me nighnizim a
daningam, gumazir kam nighnizir aghuim
iti.
11 Gumazim ingarir puvatigha zuamira
pura dagiaba isi, an dagiaba zuamira pura
givagham. Ezi gumazim ingara nimira
nimira dagiar muziariba akufi, eghti an
dagiaba bar avirasemeghiva anangam.
12 Gumazim bizitam iniasa nighnigha
dughiar ruarimin pura mizua iti, egh an
navim bar osemeghvira ikiam. Egh a
bizir kam inigh, egh nighnigh suam, nan
ikirimirim bar dera, egha a bar akonge.
13 Gumazim gumazir igharaziba
nighnizir aghuim a daningasava amima,
an aghua, kamaghin a uabira uabi
gasighasigham. Eghti gumazim, gumazir
igharaziba nighnizir aghuim a daningti, a
bar akar kabar gin mangi, egh a deraghvira
ikiam.
14 Gumazir nighnizir aghuiba itibar
akaba, da mati dipar ikirimirir aghuim
anidim. Ezi akar kam nin akuraghti, bizir
ni gasighasighamim ni a miseveghirigham.
15 Gumazim nighnizir aghuim ikiam, gu-
mazamiziba a gifuegham. Ezi gumazir
ifariba, me tuavir kuramin zui.
16 Gumazamizir nighnizir aghuiba itiba,
faragha bar deragha nighnigha egha gin
bizibagh ami. Ezi gumazamizir nighnizir
aghuiba puvatiziba, me uan arazir on-
ganiba azenara da akakasi.
17 Gumazim akar ifavarim inigha iza egha
akam gira, ana osimtizim iniam. Ezi gu-
mazim akam inigha iza akar kam deragha
anebigha a migei, egh a gumazamizibar
akuraghti me deraghvira ikiam.
18 Gumazim, gumazir igharaziba
anekiran an aghua, a biziba puvatigh
egh bar aghumsigham. Eghti gu-
mazim, gumazir igharaziba ateghti me
anekirigham, eghti gumazamiziba ziar
ekiam a daningam.
19 Gumazim bizitam iniasa a ginighnigha,
egha a gin a ini, an navim bar deraghti a bar
akuegham. Ezi gumazir nighnizir aghuiba
puvatiziba, me arazir kuraba akirim ragha
dagh asan aghua.
20 Gumazim, gumazir nighnizir aghuim
itim ko porogha a koma arui, a uaghan
nighnizir aghuim iniam. Ezi gumazim,
gumazir nighnizir aghuiba puvatiziba ko
poroghiva, an osimtizim bativam.
21 Osimtiziba zurara gumazir arazir
kurabagh amiba, me buria me batifi. Ezi
gumazir aghuiba, me bizir aghuiba iniam.
Mati men ivezim.
22 Gumazir aghuim aremezi, an igiaba
an bizir aviriba isi. Eghti gumazir arazir
kuram gamim, uan dagiaba akuvam, eghti
gumazir aghuiba gin an biziba iniam.
23 Dagher aviriba gumazir onganaraz-
ibagh amibar azenibar otifi, ezi gumazir
aruar kuraba pazava amua, me dikabira
men dagheba isa zui.
24 Afeziam uan borim arazir kuram
bagha a misoghezir puvati, kamaghin a
borim gifongezir puvati. Ezi afeziam borim
gifonge, ana misogha egha anekiri.
25 Gumazir aghuiba dagher aviriba iti,
ezi gumazir arazir kurabagh amiba zurara
mitiriaba sara iti.

14

1 Amizir nighnizir aghuim itim, a bar
deraghavira uan dipenimin averiam akira
deragha an gari, ezi an adarazi a ko de-
ravira ikia gavgafi. Ezi amizir nighnizir
aghuiba puvatizim, a uabi uan dipenim ko
uan adarazi gasighasisi.
2 Gumazir arazir aghuimin gin zuim, a
Ikiavira Itir Godin atiatia an apengan iti.
Ezi gumazir arazir ifavarimin gin zuim, “A
ghaze, Ikiavira Itir God pura bizim.”
3 Gumazir nighnizir aghuiba puvatizimin
migirigiaba osimtiziba a ganidi. Ezi gumazir
nighnizir aghuim itim, an migirigiaba an
akurvazi, a deraghvira iti.
4 Ni bulmakaun nguazim gituitam ikian
kogham, an dagher itarim pura misevir
kinim ikiam. Eghti ni bulmakaun tam ikiti,
dagher aviriba nin azenimin ikiam.
5 Gumazim guizbangira arazimin
ganigha migei, a kotiamin guizbangira
mikimam. Eghti gumazir ifarim, an
migirigiaba deragh mangan kogham.
6 Gumazir nighnizir aghuiba dibovir ak-
abar dav gei, an ada inisi iburagham. Ezi
gumazir nighnizir aghuim itim, a fofozir
aghuim inisi deravira a iniam.

13:7: Aghuzir Akaba 12:9 **13:20:** 2 Eghaghaniba 10:8 **13:24:** Aghuzir Akaba 19:18; 22:15; 23:13-14; 29:15-17

7 Ni gumazir nighnizir aghuiba pu-
vatizibar saghon iki. Me nighnizir aghuitam
ni danighan kogham.
8 Gumazir nighnizir aghuim itim, der-
aghvira uan darorim ginighnisi. Ezi gu-
mazir nighnizir aghuiba puvatiziba, me
uarira uari gifara, men nighniziba derazir
pu.
9 Gumazir nighnizir aghuiba puvatiziba,
arazir kurabagh amua dipova ghaze,
da dera. Ezi gumazir aghuiba arazir
aghuibagh amizi, God bar me gifonge.*
10 Gumazim uabi uan navim gifo, an
osimtizim ko a bar akongezir arazim, a
uabi dagh fo. Ezi gumazir igharazitam
an navimin aven itir bizitam gifoghan
kogham.
11 Gumazir kuramin adarazi ikuvigh, egh
bar moghira givagham. Eghti gumazir
aghuimin adarasi, me bar moghira der-
aghvira iki gavgavigh mangivira ikiam.
12 Gumazir maba ghaze, men araziba de-
razi, me tuavir aghuimin zui. Ezi puvati. Me
damu mangi mangi gin arimighiregham.
13 E akiti, navir osimtizim e ateghan
kogham. Eghti nin bar akongezir arazim
mangi givaghti, navir osimtizim a ikivira
ikiam.
14 Gumazir kuraba uan arazir kurar me
amiba bagha ivezir kuram ini. Ezi gumazir
aghuiba uarira uan arazir aghuiba bagha
ivezir aghuim ini.†
15 Gumazir fofozir muziarim itiba, pura
akar igharaziba nighnizir gavgavim dar
ti. Eghti gumazir nighnizir aghuim itim, a
faragh deraghavira nighnigh egh gin bizim
damuam.
16 Gumazir nighnizir aghuim itim,
a deraghavira gara egha osimtizibagh
itaghvirasi. Ezi gumazir nighnizir aghuiba
puvatizim, a deravira nighnizir puvatigha
ifaghatava pura bizibagh ami.
17 Gumazir zuamiram aningaziba, arazir
onganibagh ami. Ezi gumazir nighnizir
aghuim itim, a pura nimira iti.
18 Gumazir fofozir muziariba itiba, men
araziba mati gumazir onganibar araziba.
Ezi gumazir nighnizir aghuiba itiba fofozir
aghuim inigha, mati me ivezir aghuim ini.
19 Gumazir arazir kurabagh amiba, me
gumazir aghuibar apengan ikiam, egh
apangkuvim bagh azangsighti me men
akurvagham.
20 Gumazamizir biziba puvatiziba, gu-
mazamiziba ko men namakaba sara bar
men aghua. Ezi dagiaba itir gumazamiziba,
me namakar aviriba iti.
21 Gumazim, uan nighnizimin aven gu-
mazir igharazim gasighasisi, an arazir ku-
ram gami. Ezi gumazim, gumazamizir biz-
iba puvatizibar apangkufi, a bar akongegh.
22 Gumazamizir arazir kurabar amuasa
nighniziba, men nighniziba bar pazivira
mangam. Ezi gumazir arazir aghuim
damuasa nighnizim, gumazir igharaziba
a gifuegha navim an iti.
23 Ni mighigh ingar, egh ni ivezir
aghuim iniam. Egh ni pura daperagh
ikiva migirigiamra damuam, ni biziba
puvatigham.
24 Gumazamizir nighnizir aghuiba itiba,
dagiaba uan ivezir aghuimin min da
iniam. Ezi gumazamizir nighnizir aghuiba
puvatiziba, gumazamiziba bar fo, me
ongani.
25 Gumazim arazir mamin ganigha, kotin
guizbangira an gun mikimti, me gumazir
arazir kuram gamizir puvatizim misueghti,
an aremeghan kogham. Eghti gumazir
osimtiziba puvatiziba puram aremegham.
26 Gumazim Ikiavira Itir Godin atiating
an apengan iki, a tugh gavgavigh, egh
bizitamin atiatighan kogham, eghti an
boriba uaghan deraghvira ikiam.
27 Ikiavira Itir Godin atiatia an apengan
itir arazim, mati dipar ikirimirir aghuim
anidim. Ezi arazir kam a gumazimin
akuraghti, bizir a gasighasighamim, an a
miseveghirigham.
28 Atrivim gumazamizir avirim gati-
vaghti, gumazamiziba ziar ekiam a
daningam. Eghti atrivim gumazamizir
vabaram ativagham, egh a gumazir kinimin
min ikiam.
29 Gumazir zuamiram aningazir pu-
vatizim, a nighnizir aghuim iti. Ezi
gumazim zuamira aningazi, a uabi isa
igharaz darazir akagha ghaze, an ongani.
30 Gumazim navir amirizimin iti, an
mikarzim deraghvira ikiam. Ezi gumazim
biziba bagha zurara navim igharaz darazir
ikufi, arazir kam mati arimariar kuram an
agharibagh asighasisi.
31 God gumazamiziba bar men ingari, ezi
gumazim gumazir onganarazibagh amiba
dikabiri, a mati God dikabiri. Ezi gu-
mazim onganarazibagh amir gumazibar
apangkuva deragha me gami, arazir kam
ziar ekiam God ganidi.
32 Gumazamizir kuraba uan arazir
kurabar uari, uari gasighasisi. Ezi gumaza-
mizir aghuiba me bizitam bagh nighnighan
kogham. Men ovevemin dughiam otoghti,
men nighnizir gavgavim men akuraghti me
suam ovevem a pura bizim.

* **14:9:** Hibrun akam deragha vezin kamin mingarim abighizir puvati.
† **14:14:** Hibrun akam deragha vezin kamin mingarim abighizir puvati.

14:12: Aghuzir Akaba 16:25; Rom 6:21

33 Gumazir nighnizir aghuiba puvatiziba,
me fo, nighnizir aghuim ko fofozir me ini-
amba iti. Ezi nighnizir aghuim ko fofozim
zurazurara gumazir nighnizir aghuiba itiba
ko iti.
34 Gumazamiziba arazir aghuimin gin
mangiti, men kantri ziar ekiam iniam. Eghti
me arazir kuram damuvira ikiti, men kantri
aghumsizim inivira ikiam.
35 Atrivimin ingangarir gumaziba ingan-
garir aghuim gamima, atrivim bar akonge.
Eghti ingangarir gumaziba ingangarir
kuram damigh, egh aghumsizim atrivim
danighti a bar men aningaghegham.

15

1 Gumazim nin aningagham, ni nimiram
an akam ikarvaghti, an aningagharim
amiragham. Egh ni uan akabar gumazir
igharazim pazav a mikemegh, a damighti a
bar puvira nin aningaghegham.
2 Gumazim nighnizir aghuim ikia
akam akuri, a gumazamizibagh amima
me nighnizir aghuim ko fofozim baka.
Gumazim nighnizir aghuim puvatigha
akam akuri, a puram akam arava pura
migei.
3 Ikiavira Itir God bar bizibar garima da
bar nguazimin otifi, egha a uaghan gumazir
aghuiba ko gumazir kurabar gari.
4 Gumazim ghuamagheghamin akamin
gun gumazamizibav gei, eghti akar kam
mati temer ikirimirir angamira itim
anidimin min gumazamizibar amuti, me
deraghvira ikiam. Ezi gumazim akar
kuramin gumazamizibav keme, a men
nighnizibagh asighasisi.
5 Gumazir nighnizir aghuiba puvatizim, a
uan afeziamin akam batoke. Ezi gumazim
gumazir igharaziba ataghizi me anekiri, a
nighnizir aghuim iti.
6 Gumazir aghuiba, bizir aviriba iti. Ezi
gumazir kurabar dagiaba, osimtizim mer-
aram anidi.
7 Gumazir nighnizir aghuiba itiba, me gu-
mazamiziba nighnizir aghuiba me ganidi.
Ezi gumazir nighnizir aghuiba puvatiziba,
me kamaghin amir puvati.
8 Ikiavira Itir God, gumazir arazir bar
kurabagh amiba, God men ofaba bar
dar aghua. Egha God ko migeir gumazir
aghuariba, a bar me gakonge.
9 Ikiavira Itir God gumazir arazir bar
kurabagh amiba a bar men aghua. Egha
gumazir arazir aghuibar gin zuiba, a bar me
gifonge.
10 Gumazir tuavir aghuim ataghizim,
a ivezir kuram iniam. Eghti gumazim,
gumazir igharaziba ateghti me anekiran
aghua, an aremegham.
11 Ikiavira Itir God gumazir ovengezibar
gara, egha Gumazamizir Oveaghuezibar
Nguibam sara gari. Egha a uaghan e
nguazimin gumazamiziba, en nighniziba ko
ifongiabagh fo.
12 Akaba dipovir gumazim, a igharazitav
anekiran an aghua, egha gumazir nighnizir
aghuim itimin azaraghti, a nighnizim a
daningan aghua.
13 Gumazimin navim bar akonge, an
guam deragham. Eghti gumazimin navim
osemeghti, an nighniziba ikuvigham.
14 Gumazir nighnizir aghuim itim, bizir
igharazibagh fofoghasa bar puvira ingari.
Gumazir nighnizir aghuiba puvatizim, a zu-
rara pazavira migei.
15 Gumazir biziba puvatizim, pazavira
ikia egha osimtizir ekiam iti. Gumazir navir
aghuim ikia bar akongezim, an dughiaba
bar mati isabagh amir dughiam.
16 Ni bizir aviriba puvatigha, Ikiavira Itir
Godin atiati an apengan iti, nin ikirimirim,
gumazir dagiar aviriba ko osimtizir avirim
itim, an ikirimirim gafira.
17 Gumazamizibagh ifongezir arazim, kar
bizir ekiam. Ni uan namakaba ko ikia, ia
zuravaribaram api, a bar dera. Ezi arazir
kam, gumazir ni ifongezir puvatizim ko ikia
bulmakaun asizim apim, bar a gafira.
18 Gumazir zuamiram aningazim, a gu-
mazir igharazibagh amima, me atari. Ezi
gumazir navir amirizim gumazamizibar
adariba dikabiri, me ua navir vamira iti.
19 Gumazir amirazim ghaze, nan
ikirimirim ikufi, egha uan ikirimirimin
tuavim akiran amira. Ezi an ikirimirim
mati, a pura ruarim akara zui. Ezi gumazir
aghuim fo, an ikirimirim bar dera, mati a
tuavir ekiam garui.
20 Otarir nighnizir aghuim ko fofozim
itim, an afeziam ko amebam bar akonge.
Borir arazir onganimin gin zuim, a uan
afeziam ko amebam gakongezir puvati.
21 Gumazir nighnizir aghuiba puvatiziba,
arazir onganiba bagha bar akonge. Ezi gu-
mazir nighnizir aghuim itiba, zurara arazir
aghuimin gin zui.
22 Ni ingangarir tabar amuasa ifonge, ni
faragh gumazir avirir igharazibar nighnizir
aghuiba iniam, eghti nin ingangarim der-
aghviram otogham. Ni kamaghin damighan
kogh, ni pura ingarigham.
23 Gumaziba migia ghuavira iti, ezi nin
dughiamin ni migirigiar aghuir mamin me
damigh, ni arazir kam bagh bar akuegham.

15:1: Gumazir Dapaniba 8:1-3; 1 Samuel 25:10; Aghuzir Akaba 25:15 **15:3:** Jop 34:21; Jeremaia 16:17; 32:19; Hibru 4:13 **15:13:** Aghuzir Akaba 17:22 **15:16:** Onger Akaba 37:16; Aghuzir Akaba 16:8; 1 Timoti 6:6 **15:17:** Aghuzir Akaba 17:1 **15:21:** Efesus 5:15

24 Gumazim nighnizir aghuim ikia tuavir isin zuimin ghua, an ikirimirim iki mangivira ikiam. Kamaghin a uamategh Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibamin magirighan kogham.
25 Ikiavira Itir God, gumazir uabira uan ziam femin dipenim gasighasigham. Egh an amizir pam aremezim, an akuragham, eghti gumazir igharaziba amizir kamin nguazim inian kogham.
26 Ikiavira Itir God, gumazamizir kurabar nighnizir kuraba, a bar dar aghua. Ezi Godin damazimin zuezir gumazamizibar akar aghuiba, God da bagha bar akonge.
27 Gumazim dagiabar gara navim dikava egha arazir igharagha garir kurabar amuasa, kamaghin a uan adarazi osimtizim me ganingi. Ezi gumazitam, gumazir igharaziba arazir kurabar amuasa anepezepera dagiaba a daningasa, ezi gumazir kam ghaze, "Puvati, ki ian dagiar kaba inian aghua," kamaghin gumazir kam deraghvira ikivira ikiam.
28 Gumazir aghuim, a faragh deragh nighnighiva, egh gin gumazir igharazibar akaba ikarvagh. Ezi gumazir kuram zuraram akar kurabara migei.
29 Ikiavira Itir God gumazamizir arazir kurabagh amibar saghuiamin iti. Egha a gumazamizir aghuir a ko migeiba, a men azangsiziba barasi.
30 Ni gumazimin guamin garima a bar akuegha iti, eghti nin navim deragham. Egh ni akar aghuim bareghti, bizir kam gavgavim nin mikarzim daningam.
31 Gumazim deraghavira kuarim atighti, gumazir igharazim anekir an akurvaghti, a deraghvira ikiam. Egh gumazir kam nighnizir aghuim ko fofozimin itir gumazibar tongin ikiam.
32 Gumazim, gumazir anekiramimin akam batuegham, kamaghin a uabira uabi gasighasisi. Eghti gumazim, gumazir anekiramibar akam baraki, an nighnizim ko fofozim deragh otogham.
33 Ikiavira Itir Godin atiatia an apengan itir arazim, a tuavir nighnizir aghuim ko fofozim iniamim. Eghti ni uabi dikabiraghan koghiva, ni ziar ekiam inighan kogham.

16

1 E bizibar amuasa nighnisi, Ikiavira Itir God faragh amamangatighti, e akatam mikimam.
2 E kamaghin nighnigha ghaze, "en araziba bar Godin damazimin bar zue." Ezi Ikiavira Itir God, en nighniziba bar ada tuisigha, en arazir e amibar mingariba a bar dagh fo.
3 Ni biziba bar dar amusi, ni faragh da isi Ikiavira Itir Godin dafarim datigh. Eghti a bizibar amuti da deraghviram otivam.
4 Ikiavira Itir God biziba bar dar ingari, ezi da ingangariba iti. Ezi kamaghira, Ikiavira Itir God, gumazir arazir kurabagh amibar ingarigha, dughiar abuananamin ovengasa me amisefe.
5 Ikiavira Itir God, gumazir ifaghata uari uan ziaba feba bar men aghua. Ezi e kamaghin fo, Ikiavira Itir God, me ateghti me pura mangeghan kogham. Puvati. A ivezir kuram me daningam.
6 Gumazim Ikiavira Itir God bar a gifuegha, bar an poro, Ikiavira Itir God an arazir kuraba gin amangam. Gumazim Ikiavira Itir Godin atiating an apengan iki, egh an arazir kurabagh itagham.
7 Gumazim Ikiavira Itir God, ifongezir arazir kamagh garibar amuti, Ikiavira Itir God an akurvaghti, a gumazamiziba bar deraghvira me ko ikiva, uaghan uan apaniba deraghvira me ko ikiam.
8 Ni bizir muziariba ikia, egha ni Ikiavira Itir Godin Arazibar gin zui, kamaghin nin ikirimirim dera. Egha nin ikirimirim, gumazir tuavir kurabar dagiaba isa uaghan arazir kurabagh amimin, ikirimirim gafira.
9 E zurara bizibar amuasa nighnisi. Ezi Ikiavira Itir God tuavir e daruamibar en akakasi.
10 Atrivim akam gumazamizibagh anidi, mati Ikiavira Itir God a ganingizir akabar gun migei. Egha kotin gumazamiziba tuisizir dughiam, a bar deravira me tuisisi.
11 Gumazamiziba biziba tuisighasa bizibar abaraghti, da mangi mitemra tugham, eghti Ikiavira Itir God men arazim gifuegham. Biziba tuisighamin arazim, kar Godin bizimra. A gan fogh suam, e gumazamizibagh ifaragham ti, puvatigham.
12 Atrivim, arazir bar kuram gami kar arazir kuram. Guizbangira, gavman arazir aghuitam damighti, a iki gavgavigham.
13 Gumazim guizin akam akunasa atrivim ifonge.
14 Atrivim gumazir mamin aningaghe, an a misueghti an aremegham. Ezi gumazir nighnizir aghuim itim, an atrivim damuti a ua navir amirizimin ikiam.
15 Atrivim navir aghuim iki egh gumazitam gakuegham, a deraghvira gumazir kam damuti, gumazim deraghvira ikiam. Ezi atrivimin arazir kam, mati ghuariam amozimin akua iza, daghebagh amima da ani.
16 Ni nighnizir aghuim ko fofozim ini, ezi bizir kam bar gol ko silva gafira.

16:2: 1 Samuel 16:7 **16:3:** Aghuzir Akaba 21:2 **16:5:** Aghuzir Akaba 6:17; 8:13 **16:8:** Onger Akaba 37:16; Aghuzir Akaba 15:16

17 Gumazamizir aghuiba arazir kuramin
gin zuir tuavim gitavirasi. Gumazim uan
darorim deragha an asavsuisi, a deraghvira
ikiam.
18 Ifaghatir arazim ko uabira uan ziam
fer arazim, aning ni damighti ni irigh bar
ikuvigham.
19 Gumazir onganarazibagh amim uabira
uabi dikabiri, ezi arazir kam deragha, gu-
mazir uari uan ziaba fa, igharaz darazir
biziba okia uarigh anidim, a bar a gafira.
20 Gumazim deraghviram an sure gamir
gumazibar akam baregh, dabirabir aghuim
ikiam. Gumazim bar nighnizir gavgavim
Ikiavira Itir Godin ikiva, a bar akuegham.
21 Gumazamiziba fo, gumazir nighnizir
aghuim itim, a deragh araziba ko, nighnizir
igharagha gariba tuisigham. Egh a gumazir
migirigiar aghuibagh amim, gumazamiziba
an suren akaba baraghsi bar ifueghiva dar
gin mangam.
22 Gumazir nighnizir aghuim itim, a mati
dipar ikirimirir aghuim anidim. Gumaza-
mizir nighnizir aghuiba puvatiziba, me on-
ganizir arazibagh ami, ezi bizir kam me
gasighasisi.
23 Gumazir nighnizir aghuim itim,
a faragha deraghavira nighnigha, gin
migirigiar aghuim gami. Ezi bizir kam
gumazamizibagh amima me an migirigiaba
baraghasa bar ifonge.
24 Migirigiar aghuim mati hani, a bar
isingigha, gumazamizibar mikarziba gav-
gavim me ganidi.
25 Gumazamizir maba ghaze, men araz-
iba derazi me tuavir aghuimin gin zui.
Ezi puvati. Me damu mangi mangi gin
arimighiregham.
26 Ingangarir gumazamiziba fo, me
puvira ingarighan kogh, dagheba pu-
vatigham. Egha bizir kam me gamima, me
puvira ingari.
27 Gumazir bar kuram, a gumazamiziba
pazi me damuasa tuavir igharaziba buri.
Egha an migirigiaba mati avir dafam me
gasighasisi.
28 Gumazamizir arazir kurabagh amiba,
gumazamizibagh amima me uarir tongin
akabar uarira uariv sosi. Ezi gumazir
girakirangin migeim, a gumazim gamima a
namakamin atari.
29 Gumazir misozim, uan anav
apezepera, a inigha tuavir kuramin zui.
30 Ni gari, gumazim uan damaziba pira
gumazir igharazim mikinti, ni fogh, gu-
mazir kam arazir kuram damuasa nighnisi.
Ni gari, gumazim pamten uan akam dukua,
ni fo, an arazir kuram gami.
31 Gumazamiziba, gumazir ghuribar da-
panir arizir ghurghuribar gari, me fo, gu-
mazir ghuriba me arazir aghuibar gin ghua,
dughiar ruarimin nguazimin iti. Kamaghin,
me ziar ekiam me ganidi.
32 Gumazim zuamira aningazir puvati,
an arazir aghuim gami. Ezi arazir kam,
midorozir gumazimin arazim gafira. Ezi
gumazim uabi gativagha uabin gari, a gu-
mazir pamten misogha nguibar mam in-
izim, ana gafira.
33 Gumazir satu* gikarareba, me foghasa,
bizir manam me a damuam. Ezi Ikiavira Itir
God, uabira satu gamima a men azangsiziba
ikarvasi.

17

1 Gumazim uan amuiroghboriba ko de-
raghavira ikia, dagher kurar abuananaba
iti, arazir kam deragha, gumazir uari ko
atariba ko, isar ekiam gamir arazim, bar a
gafira.
2 Ingangarir gumazim nighnizir aghuim
ikia, uan ingangarim gami, a uan gumazir
a gativazimin borimin min otogham. Eghti
gumazir a gativazimin borir kuram, in-
gangarir gumazir kamin apebamin ikiam.
Eghti gumazir a gativazir kam aremeghti,
me an dagiaba ko biziba tuiragh an boribar
aningiva, egh uaghan ingangarir gumazir
kam sara daningam.
3 Ikiavira Itir God kamaghin fofoghasa, e
gumazir aghuiba o gumazir kuraba, egha
en naviba badagh foghasa, mati me avimin
gol ko silva tuaghiva aningin gifofoghasa, ka
guizbangin bizim, ti puvati.
4 Arazir kurabagh amir gumazamiziba,
akar kuraba bagha orasi. Ezi ifavaribagh
amir gumazamiziba, akar ifaraviba bagha
orasi.
5 God bar gumazamizibar ingari, egh
gumazitam gumazir onganarazibagh amir
gumazim akar asuibar a migei, a God
gasighasisi. Ezi gumazim, gumazir igharaz-
ibar gari, me osimtiziba isima a bar akonge,
a ivezir kuram iniam.
6 Gumazim ghurigha egha igiar boriba iti,
a me bagha bar akonge. Kamaghin amizi,
bizir kam gumazamizibagh amima me ziar
ekiam a ganidi. Ezi boriba uan amebaba ko
afeziaba bagha bar akonge.
7 Akar aghuim migeir arazim, kar
gumazir nighnizir aghuim puvatizir arazim
puvati. Ezi bar guizbangira, arazir
ifavarim, kar gumazir aruamin arazim
puvati.
8 Gumazim arazir kuram damuasa
igharazir tav apezepera dagiaba isa me
ganidi, a kamaghin nighnisi, dagiar kaba

16:25: Aghuzir Akaba 14:12 **16:32:** Aghuzir Akaba 19:11 * **16:33:** Satun ikararem, a katin ikararemin min ghuzir puvati, a mong ighara. Ni bar fofoghsi, Ua Me Ini 28:30in gan.

mati akavsiam an akurvaghti a uabi uan
ifongiamin gin mangi bizibar amuam.
9 Gumazim, namakaba a gifongegh
deraghvira a ko ikisi, a me a gamir
arazir kuraba gin amang. Ni fogh,
ni uan namakam amizir arazibar gun
mikim mangivira ikiti, an atar gua uaning
abigham.
10 Ni gumazir nighnizir aghuim itim
akirsi, ni dughiar vamiran a mikemeghti,
a fofozir ekiam inigham. Egh ni gumazir
nighnizir aghuiba puvatizim akirsi, ni
100plan dughiabar a ifozoreghti, a uan
araziba oteghiv kinighan kogham.
11 Gumazir arazir kurabagh amim, a
midoroziba forima da otifi. Eghti me
gumazir kuratam amadaghti a izi puv a
damigham.
12 Ni asizir bean amebamin nguzitam oke-
megh, tuavimin bean amebar kam batoghti,
a puvira nin atarighti, ni bar kuramra
inigham. Ezi gumazir nighnizir aghuiba
puvatizim, arazir kurabagh amuavira iti,
ni a batoghiva, ni bar ikuvigham. Eghti
adarir arazir kam, a bean amebamin adarir
arazim gafiragham.
13 Me gumazir mam arazir aghuimin a
gami, ezi gumazir kam arazir kuramin
me ikara, eghti an amuiroghboriba zurara
dughiar kuramin ikiam.
14 Gumazim akam adarir mam gamizi an
oto, a mati gumazim dipam apirizir divazir
ekiam torim a gati. Kamaghin an arazir
kam ateghti, adarir ekiaba otivan kogham.
15 Ikiavira Itir God, kotin arazir kamn-
ing bar aningin aghua: pura gumazimin
arazir kuraba ataghirazir arazim ko, gu-
mazir arazir kurabagh amir puvatiziba,
pura me gasighasizir arazim.
16 Gumazim nighnizir aghuiba puvati, a
fofozir kam givesi damuva avegham.
17 Namakar aghuiba zurara e gifongegha
mamaghira iti. Ezi osimtizibar dughiabar
aveghbuaba en akurvaghasa amua iti.
18 Gumazitam pura bizitam inigh, egh
a ikarvaghan ibura, egh a ikarvaghsi ni
mikim suam, ni na ko bizir kam ikar-
vaghamin akam akirigh. Ni a ko akam
akiran marki. Ni akam akirigha, kar ni
onganigha gumazir nighniziba puvatizimin
min iti.
19 Gumazir arazir kuram gifongezim, a
uaghan midoroziba forasava ami. Ezi gu-
mazir uabi uan ziam fem, an osimtizimin
aven mangasava ami.
20 Gumazim nighnizir kuraba ko ifavarir
akaba zurara dav gei, a deraghvira ikian
kogham. Puvati. An osimtizibara ruiam.
21 Otarim nighnizir aghuiba puvatighti,
an afeziam bar osemegham.
22 Navir aghuimin arazim, a mati marasin
aghuim gumazim damuti a deraghvira
ikiam. Eghti gumazimin nighnizim
ikuvigham, bizir kam mati arimariar
kuram an agharibagh asighasisi.
23 Gumazir arazir kuram gamim kotin
iti, gumazamiziba kotiam gasighasighasa
anepezepera dagiaba moga a ganidi, eghti
a bar akuegh dagiar kaba inigh egh kotiam
gasighasigham.
24 Gumazir fofozim itim, a nighnizir
aghuim iniasa bar puvira ingari. Ezi
gumazir nighnizir aghuim puvatizim, an
onganigha tintinibar gara bizir igharagha
gariba iniasa bar puvira ingari.
25 Borim arazir onganimin gin zui, an
amebam ko afeziam navimning ikuvigh
egh bar osemegham.
26 Kot mikimti, gumazir arazir kuram
gamizir puvatizim a kotiam givezam, ezi
kotiar arazir kam bar ikufi. Egh kot mikimti
me, arazir aghuim gamir gumazir aruaba
isi, pura mizaziba me daningam, eghti ko-
tiar arazir kam uaghan bar ikuvigham.
27 Gumazir fofozir aviriba itim, a
mighigha migeir puvati. Ezi gumazir
nighnizir aghuim itim, a zuamira aningazir
puvati.
28 Kamaghin amizi, gumazir nighnizir
aghuim puvatizim, a uan akam dukua, eghti
gumazamiziba suam, a nighnizir aghuim ko
fofozim iti.

18

1 Gumazir bar uabira itim, a uabira
uabi ginighnisi. Egha gumazir igharazir
nighnizir aghuiba itiba, a men nighnizibagh
ifongezir puvati.
2 Gumazir nighnizir aghuiba puvatizim,
a nighnizir aghuim ko fofozim iniasa bar
akongezir puvati. A pura uabi fava egha
uan nighniziba aghurasa ifonge.
3 Gumazir arazir kurabagh amim, a
ghaze, “Gumazir igharaziba me pura
biziba.” Egha men ziabagh asighasigha me
gamima me aghumsisi.
4 Gumazim nighnizir aghuim ikia migei,
an akaba bar guizbangin akaba, ezi
nighnizir aghuir avirim an akar kabagh
izifa, mati dipam mozir pam gizivagha
emira ira zui.
5 Gumazim arazir kuram gamigha kotin
tu, ni an akurvaghan marki. Ni kamaghin
damu, gumazir arazir kuratam gamizir
puvatizimin tuavim apirighti, kotiam an
osimtizim akirighan kogham.

17:13: Jeremaia 18:20; Rom 12:17; 1 Tesalonika 5:15; 1 Pita 3:9 **17:17:** Rut 1:16; Aghuzir Akaba 18:24 **17:22:** Aghuzir Akaba 12:25; 15:13-15 **17:28:** Aghuzir Akaba 10:19

6 Gumazir nighnizir aghuiba puvatizim, a igharaz darazi ko akabar uariv sosi. Ezi me an akaba baregha, a misoghasa.
7 Gumazir nighnizir aghuiba puvatizim, akabav gei, egha a uabi paza uabi gami. A mati, ivemin uabi ikezima, ivem an suiragha a gasighasiki.
8 Gumazamizir maba zurara, gumazir igharaziba girakirangin me migeir akaba, baraghasa bar ifonge. Ezi akar kamagh gariba mati dagher isingtiziba me zuamira da api.
9 Gumazir amirazim a gumazir bizibagh asighsizimin aveghbuamin min ami.
10 Ikiavira Itir Godin ziam mati dipenir gavgavim. Eghti gumazir aghuiba, ivemariva an mangiva deraghvira ikiam.
11 Dagiaba itir gumazamiziba ghaze, “Men dagiaba divazimin min me avini, eghti me deraghvira ikiam, mati nguibam divazir gavgavim anevini.”
12 Gumazir ifaghata egha uan ziam fem, a gin ikuvigham. Ni ziar ekiam inisi, ni faragh uabi dikabiragh.
13 Ni faragh oregh, egh gin akam ikaragh. Ni kamaghin damighan kogh, ni arazir onganim damigh, aghumsigham.
14 Gumazim ariava an nighnizim gavgavigha ikiavira iti, kamaghin an arimariar kam dikabiragham. Eghti gumazimin nighnizim ikuvigham, a manmaghin ua deragham?
15 Gumazir nighnizir aghuim itim, a fofozim iniasa puvira ingari, egha bizir aviribagh fofosi. Egha deravira gumazir an sure damuamiba barasi.
16 Ni gumazir aruatam ko mikimsi, a bagh izi bizir aghuitam inigh iziti, a ni ateghti ni an ganam.
17 Gumazir kotin tughav ikia faragha migeim, ni an akam baregh mikim suam, akar kam ti guizbangira. Eghti gumazir igharazim an akar kam akirsi an azangsigham, eghti ni an akar kam baregh foghan kogham, tinan akaba ti bar guizbangira.
18 Kotiam gumazir aruamningin tongin aning akirighan kogh, egh kotiam satu gikararangiva gumazim amiseveghti kotiam givagham.
19 Ni uan aveghbuam damuti an navim nin ikuvigham, eghti a uan nighnizim suiragh ni gifueghan kogham. A mati gumazamiziba nguibamin divazimin tiam asarazi, gumaziba aven mangan ibura. Ezi gumazir pumuning akabar uaning misogha dafarimningin suirazir puvati, bizir kam aningin tuavim apirighti aning navir vamiran ikian kogham, mati tiar akar gavgavim gumazimin tuavim apirizi, a dipenimin aven mangan ibura.
20 Nin migirigiaba deraghti, nin navim bar akuegham.
21 Nin migirigiaba, da gavgaviba iti. Da gumazim damuti a deraghvira angamira ikiam, o da uaghan gumazim damuti a ikuvigham. Kamaghin amizi, ni migirigiar aghuibav kimamin arazim gifongegh, ni deraghvira ikiam.
22 Ni amuimin iti, bizir kam bar dera. Bizir kam kamaghin nin aka, God ni bagha bar akuegha egha an navim bar nin dera.
23 Onganarazibagh amir gumazim aghumra dagiaba itir gumazim migia, uabin akurvaghasa an azangsisi. Ezi dagiaba itir gumazim pamten an akam ikara.
24 Gumazim namakar aviriba itima, me an akurvazir puvati. Ezi gumazir maba, guizin namakaba iti. Namakar kamning deragha uaningin porogha navir vamiran iti. Egha aningin arazim, aveghbuar pumuningin tongin itir arazim gafira.*

19

1 Gumazim biziba puvatigha, a gumazir aghuim, a gumazir nighnizir aghuiba puvatigha ifavaribagh amim, bar a gafira.
2 Gumazim bizitamin ingarasa gavgafi, egha bizir a damuasa ifongezir kam a deragha a gifozir puvati, ezi arazir kam derazir pu. Egha gumazim zuamira ingangarir tam damuasa, a ingangarim damuti a deraghviram otoghan kogham.
3 Gumazamizir maba arazir onganibagh amua egha uarira uari gasighasigha, egha gin osimtizim isa Ikiavira Itir God garigha an atari.
4 Gumazir dagiar aviriba itim, a namakar aviriba ikiam. Eghti gumazir dagiar aviriba itir puvatizim, an namakaba aneteghti a ua namakaba puvatigham.
5 Gumazim kotiam gifaragh, a ivezir kuram iniam. Me aneteghti a pura mangighan kogham.
6 Gumazir aviriba, gumazir ziaba itiba me gifueghsi, me me mikimiva me apezeperam. Eghti gumazir bizir aghuiba anidim, gumazir aviriba a ko namakam damuam.
7 Gumazir biziba puvatizim, an aveghbuaba an aghuagham. Ezi kamaghira an namakaba uaghan akirim ragha a gasara. A me migia me apezeperi, ezi an akaba pura biziba.
8 Gumazim uabira uabin akurvaghasa, puvira ingara nighnizir aghuim ko fofozim isi. Egh gumazim deravira fofozir kam uan nighnizimin an suiragham, kamaghin a dabirabir aghuim ikiam.

18:8: Aghuzir Akaba 26:22 **18:24:** Aghuzir Akaba 17:17 * **18:24:** Hibrun akam deragha vezin kamin mingarim abighizir puvati.

9 Gumazir kotiam gifarazim, a ivezir kuram iniam. Me kamagh garir gumazir ifarim misueghti an aremegham.

10 Gumazir nighnizir aghuiba puvatizim, a dagiar aviriba iti, bizir kam derazir puvati. Ezi ingangarir gumazir kinim gumazir dapanimin otoghiva gumazir aruabagh ativagh men ganam, bizir kam a bar ikufi.

11 Gumazir nighnizir aghuim itim, a zuamira adarim damighan kogham. An arazir faraghavira amimra kara, a gumazir igharaziba a gamir arazir kurabagh nighnizir puvati.

12 Atrivim atariva aningagham, a mati laion pamten tiarim akara dazeri. Ezi an navim deragha, gumazamizibar akurvaghasa ifonge, a mati amozim daghebagh izima da deraghaviram otifi.

13 Otarir nighnizir aghuiba puvatizim, an osimtizir bar ekiam uan afeziam ganidi. Ezi gumazimin amuim, an atara migia migirigiar aviribagh ami, a mati amozim dipenir isiriamin torimin izaghira, zurara muziaribar iravira iti.

14 Nin afeziam ko amebam dipenim ko dagiaba ko biziba ni daningam. Eghti God uabira amuir nighnizir aghuim itim ni daningam.

15 Gumazir amiraziba zurara akuavira iti. Gumazir puram apiav itim, a dagheba puvatigh egh mitiriabara ikiam.

16 Gumazir Godin Arazibar gin zuim, a deraghvira iki ikuvighan kogham. Ni Godin Araziba akirim ragh dagh asaragh, ni aremegham.

17 Ni onganarazibagh amir gumazimin apangkuvigha bizim a ganingi, mati ni Ikiavira Itir God bizim puram a ganidi, eghti Ikiavira Itir God gin bizir kam ikarvagham.

18 Nin borim akam batosi, ni anekirighti, ana arazir aghuimin gin mangam. Ni aneteghti ana arazir kuramin gin mangam, mati ni ovengasa an amamangati.

19 Gumazir zuamiram adaribagh amim, a uan arazir kurabar osimtiziba ateram. Eghti ni an akuragh an osimtizim agivagham, kamaghira ni gin uam an akuragham.

20 Ni gumazim ateghti a nin sure damuva nighnizir aghuim ni daningti, ni gin nighnizir aghuim ko fofozim ikiam.

21 Gumazamiziba bizir aviribar amuasa nighnisi. Ezi bizir Ikiavira Itir God damuasa nighnizim, bizir kamram otivam.

22 Gumazim akar a uabi amiziba, gavgavigha dar gin zui, gumaziba a gifonge. Guizbangira, kamaghin derazir puvati, gumazim onganarazibagh amir gumazim min ikiam, kamaghin derazir puvati. Egha onganarazibagh amir gumazimin, a gumazir aghuim, a gumazir ifarim bar a gafira.

23 Ni Ikiavira Itir Godin atiati an apengan ikiam, arazir kam ikirimirir aghuim ni daningam. Eghti ni avughsi deraghvira iki mamaghira ikiti, bizir kuratam ni gasighasighan kogham.

24 Gumazir amirazim daghebar amasa uan dafarim isa itarim gatigha ikia, uan agharim fegh daghetamin suiragh uan akam darighan aghua.

25 Ni gumazir akaba dipovim misueghti, gumazir nighniziba puvatizim ganigh fogham, a uabi arazir aghuimin gin mangam. Eghti ni gumazir nighnizir aghuiba itiba akirti, men fofozim bar deraviram otogham.

26 Borir tam uan afeziam paziva a damuva, uan amebam dipenimin a batuegham, kamaghin a uan adarazi damuti me bar aghumsigham.

27 Nan borim, ni ua nighnizir aghuimin sure damuan aghuagh, ni gumazir nighniziba puvatizibar arazibar gin mangam.

28 Arazir kuram gamir gumazim kotin otogh, bar akuegh kot gifaragh anegivagham. Ezi arazir kuram, a bar kamagh amir gumaziba, men dagher isingtizimra.

29 Gumazir akar kuraba ko akar asuibav geiba ivezir kuraba iniam. Eghti gumaziba, gumazir nighniziba puvatiziba, men akiriba fozoregham.

20

1 Gumazir dipar onganir aviriba apim, an akar asuiba ko akar kurabav mikimiva egh pura misogham. Guizbangira, gumazim dipar onganim ataghizi an a gatifa, a nighnizir aghuiba puvati.

2 Atrivimin adarim ko aningagharim, atiatim gumazamizibagh anidi, mati laionin ararem. Ni atrivim damuti an aningaghegham, ni ovegham.

3 Gumazir akirim ragha midorozir arazim gasarazim, a ziar ekiam iniam. Ezi gumazir nighnizir aghuiba puvatizim, a zurara akamadaribagh amima da otifi.

4 Gumazir amirazim dagheba oparir dughiamin a uan dagher azenimin ingarir puvati. Egh dagheba iniamin dughiamin, a mangi pura uan azenimin dagheba buriam.

5 Gumazimin nighnizim mati mozir dipam, bar kone, ezi gumazir fofozir aghuim itim, a nighnizir kam gekuigh azenim datigham.

19:13: Aghuzir Akaba 10:1; 21:9; 27:15 **19:23:** 1 Timoti 4:8 **20:1:** Aghuzir Akaba 23:29-35; Aisaia 28:7; Hosea 4:11 **20:6:** Aghuzir Akaba 25:14; Matyu 6:2; Luk 18:11

6 Gumazamizir aviriba ghaze, me uan namakaba bar me gifonge. Ezi gumazamizir vaghvazibara guizbangira gumazamizir igharaziba ko namakabagh ami.

7 Afeziatam, a gumazir aghuim, egha arazir aghuimin gin zui, eghti an gin zamin boriba bar akongegham.

8 Atrivim kotiaba barazir dughiam, a deraghavira kotiaba bagha izir gumazamizibar migirigiaba tuisigha dagh fo, bizir manam dera, manam ikufi.

9 Tinara kamaghin mikim suam, "Ki Godin damazim uabi uabi gamigha bar zue. Ezi datirighin arazir kuratamin osimtizitam nan itir puvati." Ti puvati.

10 Gumazamiziba bizibagh ivezasa ifongezi, gumazamizir biziba amadiba me paza biziba amagava, me gifari, ezi arazir kam, Ikiavira Itir God bar an aghua.

11 E gumazir mamin arazibar ganiva fogh suam, a gumazir aghuim, ti gumazir kuram. Ezi arazir kamra e uaghan boribagh fogham, me deraghaviram ami, o me pazava ami.

12 Ikiavira Itir God, bizibar ganamin damaziba e ganingi, egha biziba baraghamin kuariba e ganingi.

13 Ni gumazir zuraram akuim, ni dagiaba puvatigh ni onganarazibagh amir gumazimin min otogham. Ni dikavigh ingariva, egh ni dagher aviriba ikiam.

14 Gumazim bizitam givezasa amima, bizir kamin ivezim bar pin kozi, a migiavira ikia ghaze, bizir kam guizbangira derazir puvati, kamaghin me bizimin ivezim isivaghti a izighiri. A gin bizir kam givezegha ghua uan ziam fa uan namakabav gia ghaze, an ivezim bar izaghirizi, a dagiar bar muziarimin a givese.

15 Gumazimin akam nighnizir aghuim gumazamizibagh anidi, arazir kam bar guizin bizim, egha gol ko dagiar igharagha gara bar pin kozibagh afira.

16 Gumazitam, gumazir igharazim pura inizir bizibagh ivesi akam akirigh, dagh ivezeghan kogham, gumazir kam arazir kuram gami. Eghti gumazitam nin bizitam puram a inisi ni ko akam akirti, ni bizir kamin ikarvazim bagh faragh an bizitam puram a inigh.

17 Bizir ni ifavarir arazim gamua pura inizim, ni suam, a mati dagher aghuim isingi. Eghti a gin iragh bar bizir kuramin min otoghiva, mati gigimin min nin akam gizivagham.

18 Ni faragh nighnizir aghuim igharazitav dam a inighti, nin ingangarim mangam. Kamaghira, ni apanim misoghsi, ni faragh deraghvira igharazitav da nighnizim inigh fogham, ni manmaghin misogham.

19 Gumazir puv girakirangin migeim, ni modogh a mikeghti, a mangi akar kamin gun igharazitav mikemegham. Kamaghin, ni gumazir tintinibav geim ko poghan marki.

20 Gumazim uan afeziam ko amebam akar kurabar aning mikemegham, an aremegham, mati lam dimagarimin munge.

21 Gumazim, an amebam ko afeziam ikiavira iti, a zuamira aningin danganim inigh biziba inighti, bizir kaba deraghvira ikian kogham.

22 Ni gumazir igharazim ni gamizir arazir kuraba ikarvaghsi nighnighan marki. Ni nighnizir gavgavim Ikiavira Itir Godin iki, a mizuamti a nin akuragham. Egh nin osimtizir kam agivagham.

23 Gumazamiziba bizibagh ivezasa ifonge, ezi gumazir biziba amadiba paza biziba amagava, me gifari, ezi arazir kam, Ikiavira Itir God bar an aghua.

24 E nguazir kamin itir dughiamin, Ikiavira Itir God e bagha tuaviba bar adagh inabazi da iti. Ezi e manmaghin tuavir kabagh fogham, da managh zui? Bar puvati.

25 Ni faragh deraghvira nighnigh, egh ofa isi God daningisi akar dikirizir gavgavim damigham. Ni akar dikirizir gavgavim zuamiram a damigh, ni gin akar kam puviram a ginighnigham. Egh ni kamaghin damuva, uabi gasighasigham.

26 Atrivir nighnizir aghuim itim, kotiabagh amuava, deraviram arazir kurabagh amir gumazamiziba tuisigha fogha, men apangkuvir puvatigha, ivezir kuram me ganidi.

27 En navir averiaba, mati lamba, Ikiavira Itir God e ganingi. Da en nighniziba ko arazibar ganiva, deragh da tuisigham.

28 Atrivim arazir aghuimra uan gumazamizibagh amuava, men apangkuva, men akurvasi, kamaghin a deraghvira ikiva dughiar ruarimin Atrivimin ikiam.

29 Gumazir igiaba me gavgaviba iti, ezi bizir kam gumazamizibagh amima, me me bagha bar akonge. Ezi gumazir ghuriba dapanir arizir ghurghuriba iti, ezi gumazamiziba bizir kam ginighnigha ziar ekiam me ganidi.

30 Ni gumazir arazir kuram gamizim misueghti, bizir kam a damuti a uan arazir kuraba akirim ragh dagh asaraghiva, gumazir aghuimin otogham.

20:7: 2 Korin 1:12 **20:9:** 1 Atriviba 8:46; Jop 9:28-29; Onger Akaba 51:5; 1 Jon 1:8 **21:2:** Aghuzir Akaba 24:12; Luk 16:15

21

1 Ikiavira Itir God nighniziba atrivim ganidima, atrivim an ifongiamin gin zui,
mati dipam daghurimin ivemari.
2 E ghaze, e amir araziba, da dera. Ezi
puvati. Ikiavira Itir God en araziba ko
navir averiaba tuisigha, en arazir kabar
mingariba deravira dagh fo.
3 E arazir aghuiba ko, Godin damazim
derazir arazibar gin mangam. Ezi Ikiavira
Itir Godin damazimin, arazir kam e ofaba
God ganidir arazim bar a gafira.
4 Gumazir arazir kurabagh amiba, zurara
ifaghata uari uan ziaba fe. Kamaghin amizi,
arazir kuram bar me gizifa.
5 Gumazir puvira ingariba, me zurara
deraghavira nighnigha ingangaribagh ami.
Ezi men ingangariba deraviram otivima,
me bizir aviriba iti. Kamaghira gumazir
atamatam ingariba, men ingangarim der-
agh otoghan koghti, me biziba izivaghan
kogham.
6 Gumazim migirigiar ifavaribagh
amuava dagiar aviriba ko biziba isi, an
ovever tuavimin iti. Guizbangira, gumazir
kamin dagiaba ko biziba mati ghuariam
dughiar bar otevimin ikegh, bar givagham.
7 Gumazir arazir kurabagh amiba, arazir
aghuibar amuan aghua. Me gumazir
igharaziba paza me gami. Eghti men arazir
kamra me agivagham.
8 Gumazir arazir kuram gamim, a ifavarir
tuavimin zui. Ezi gumazir osimtiziba pu-
vatiziba, me arazir aghuibagh ami.
9 Gumazim uan dipenimin siriamin
uabira aperaghav iti, a dera. Arazir kam,
an amizir atara puv migeim ko dipenimin
aven itir arazim, a bar a gafira.
10 Gumazir arazir kurabagh amiba, me
arazir kurabar amuasa mitiriaba men azi.
Egh me gumazir men boroghin ititamin
apangkuvighan kogham.
11 Me, gumazir akaba dibova akabav
geim ivezir kuram a danighti, gumazir
nighniziba puvatizim ganighiva, nighnizir
aghuim ko fofozim iniam. Eghti me
gumazir nighnizir aghuim itimin sure
damighti, an fofozim bar deraghviram
otogham.
12 Godin arazim a bar dera, egha arazir
gumazir kuraba uan dipenibar aven amiba,
a bar dagh fo. Egh a gumazir kaba me
gasighasigham.
13 Ni uan kuarimning migoroghti,
onganarazibagh amir gumazamiziba uarir
akurvaghsi nin dimtima ni me baraghan
kogham, eghti gin gumazamiziba ni
dimdiam bareghan kogham.
14 Gumazitam nin atarighti, ni bizim
mogomemin a daningighti, an adarim
amiragham.
15 Gumazamiziba kotin deragha araz-
iba tuisisi, gumazamizir aghuiba me bar
akuegham. Eghti gumazir arazir kurabagh
amiba men navir averiaba bar moghira iku-
vigham.
16 Gumazir nighnizir aghuimin tuavim
ataghizim, an ovegh mangi gumazir
ariaghireziba ko ikiam.
17 Gumazir dagher aghuim ko wainin
dipaba apava bar akongezim, an dagiaba
givaghti, a biziba puvatigham.
18 Osimtizim gumazamizir aghuiba
batoghti, gumazamizir arazir kurabagh
amiba, men danganiba inigh osimtizir kaba
ateram.
19 Gumazim, gumazamiziba puvatizir
danganimin uabira iti, a dera. Arazir kam,
an amizir zurara atara puvira migeim ko
itir arazim, a bar a gafira.
20 Gumazir nighnizir aghuim itim, a
bizir igharagha garir aghuir aviriba uan
dipenimin ada akufi. Ezi gumazir nighnizir
aghuiba puvatiziba, me uan biziba agefi.
21 Gumazir arazir aghuim ko igharaz
darazir apangkuvir arazimin gin zuim,
a dughiar ruarimin deraghvira ikiti, me
arazir aghuimin a damuva, ziar ekiam a
daningam.
22 Gumazir nighnizir aghuim itim, a
nguibam inisi tuavir aghuim midorozir
gumazibar akagham. Eghti gumaziba kam-
agh mikimam, nguibamin divazim bar gav-
gavizi, apaniba anekaran iburagham. Eghti
midorozir gumaziba mangi misoghiva,
nguibamin midorozir gumazir gavgaviba
dikabiraghiva, nguibam iniva divazir kam
gasighasigham.
23 Gumazir faragh deragh nighnigh
bizibav kimamim, a uabin akurvaghti
osimtiziba a bativan kogham.
24 Gumazir akaba batozim, a ifaghata
akar asuibar gumazir igharazibav gei. Egha
zurara uabi uan ziam fasa gavgafi.
25 Gumazir amirazim biziba iniasa ifonge,
egha a ingangaribagh amir puvati. Eghti an
ifongiar kam a damighti, an aremegham.
26 Gumazir amirazim, bizir igharagha
gariba iniasa zurara nighnisi. Ezi gumazir
aghuim bizir avirim gumazir igharazibagh
aniga da bagha nighnizir puvati.
27 Ekiam gumazir arazir kurabagh
amibar ofa bar aghua. Ezi gumazim arazir
ifavarimin gin ghua ofabagh ami, ezi Ekiam
ghaze, arazir kam bar ikufi.

21:3: Onger Akaba 50:8; Aisaia 1:11; Hosea 6:6; Maika 6:7-8 **21:5:** Aghuzir Akaba 10:4; 13:4 **21:6:** Aghuzir Akaba 10:2 **21:9:** Aghuzir Akaba 21:19; 25:24 **21:13:** Matyu 18:30; 18:33; Jems 2:13 **21:23:** Aghuzir Akaba 12:13; 13:3; 18:21; Jems 3:2

28 Gumazim kotiam gifaragh, egh aremegham. Eghti gumazir deraghavira akaba baragha da tuisizim, a mikimti, gumazamiziba deraghaviram an akam baragham.
29 Arazir kurabagh amir gumazim kamaghin amua ifara ghaze, ki gumazir aghuim. Eghti gumazir aghuim zurara deraghvira uan darorim ginighnigh, bizibar amuam.
30 Ni nighnizir aghuim ko fofozir aghuim ko bizibar amuamin fofozim iki, egh ni Ikiavira Itir Godin apanimin ikiti, nin fofozir aghuir kam nin akuraghan kogham.
31 Midorozir gumaziba uan hoziaba midorozim bagha dar kiri. Eghti Ikiavira Itir God uabira me damuti me apaniba dikabiragham.

22

1 Gumazamiziba ghaze, ni gumazir aghuim, ezi me ziar ekiam ni ganidima, arazir kam bar dera. Guizbangira, ziar ekiam iniamin arazim, a dagiar aviriba iniamin arazim, bar a gafira.
2 Ikiavira Itir God gumazamiziba bar adar ingari, gumazamizir dagiaba izivaziba ko gumazamizir onganarazibagh amiba.
3 Gumazir nighnizir aghuim itim, a gara fo, osimtizim a bativasava amima, a uabi modogha a gita. Ezi gumazir nighniziba puvatizim, an osimtizimin garima an an tuavimin itima, a ghua a batogha, osimtizim ateri.
4 Ni uabi dikabiraghiva Ikiavira Itir Godin atiati an apengan iki, dagiar aviriba ikiva, ziar ekiam ini, deraghvira ikiam.
5 Bizir gumazamizibagh amima me daighira ikuvim, da gumazamizir arazir kurabagh amibar tuavimin iti. Eghti gumazim deragh ikisi, a deraghvira uan darorimin ganiva, bizir kurar kabagh itaviragh.
6 Ni arazir aghuimin gin mangisi uan borimin sure damuti, a tuavir kamin mangivira iki mangi a bar ghurigham.
7 Gumazir dagiaba izivaziba gumazir biziba otevezibagh atifa. Ezi gumazir pura biziba inigha tighar da ikarvaghamiba, me gumazir pura biziba me ganidiba, men ingangarir gumazir kinibar min iti.
8 Gumazir arazir kuram gamizim, dughiar kuram a bativam, eghti a ua gumazir igharaziba pazi me damuan kogham.
9 Gumazir biziba isa gumazir igharazi bagha anidiba, me dagheba isa onganarazibagh amibagh anidi. Kamaghin, Ekiam me bagha bar akongegha deravira me gami.
10 Ia gumazir akaba dibovir akabav dav geiba, batueghti, akamadariba ko akar kuraba givagham.
11 Gumazim Godin damazimin zurara zuegh iki, akaba deraghti, atrivim an roroamin otogham.
12 Ikiavira Itir God deraghavira gumazir fofozir aghuim akakazimin gara, gumazir ifavaribar akaba, da dikabiri.
13 Gumazir amirazim pura dipenimin apiav ikia kamaghin migei, “Laionin tam ti tuavimin ikiama. Kamaghin ki tuavimin azenan mangighti, laion na misueghti ki aremegham!”
14 Amizir akar asuibar gumazibav gia me isava me ko akuim, an akam mati mozir mam bar kone. Eghti Ikiavira Itir God gumazitamin arazir kuraba ikarvaghiva, an an teghti a mozir kamin magirigham.
15 Boriba onganigha arazir igharagha garibagh ami. Ezi kamaghin ni me akirsi me misueghti, me arazir kam ategham.
16 Gumazim arazir kuramin onganarazibagh amir gumazamizibagh amuava, men biziba isi, ko gumazir dagiaba izivazir gumazim bizir aghuim isa a ganidim, gumazir kamaghin amimning, uaning gumazir onganarazibagh amimningin min ikiam.*

Gumazir nighnizir aghuiba itibar 30plan akar aghuiba

(Sapta 22:17--24:34)

17 Ki datirighin gumazir nighnizir aghuiba ko fofozim itibar akabar nin sure damuasa. Ni deraghviram akar kam baragh, egh a ginighnigh.
18 Nighnizir kam nin navir averiamin ikiti, ni an gun gumazir igharazim mikimti, nin navim deragham.
19 Ki datirighin akar kamin gun mikimasa, eghti ni uabi a baraghiva, guizbangira nighnizir gavgavim Ikiavira Itir Godin ikiam.
20 Ki 30plan akar aghuiba osiri, da deragh nin sure damuva nighnizir aghuim ko fofozim ni daningam.†
21 Kamaghin ni guizin akamin mingarim gifogham. Egh gumaziba ni amadaghti ni mangi fogh, akar manam guizbangira, ni foghiva deraghvira me geghanam.

Akar aghuir namba 1

22 Ni kamaghin nighnighan kogh suam, onganarazibagh amir gumazamiziba me pura gumazir kiniba, ezi ni pura men biziba isi. Eghti kamaghin me kotiamin otoghti, ni kotiamin me dikabinan marki.

22:1: Fofozir Gumazim 7:1 **22:6:** Efesus 6:4; 2 Timoti 3:15 **22:8:** Jop 4:8; Hosea 10:13 **22:10:** Aghuzir Akaba 26:20 * **22:16:** Hibrun akam deragha vezin kamin mingarim abighizir puvati. † **22:20:** Hibrun akam akar otivir kam deragha a gifozir puvati, “30plan akar aghuiba.” Gumazir maba kamaghin a gira, “Akar maba, da bar dera.” Ezi marazi ghaze, “Fomira itir akaba.”

23 Guizbangira, Ikiavira Itir God me
bagh ganiva egh men akurvagham. Eghti
gumazitam pazi gumazir onganarazibagh
amiba me damighti, Ikiavira Itir God pazi
gumazir kam damigham.

Akar aghuir namba 2

24 Ni gumazir zuamiram atara puram
aningaziba, me ko roroabar amuan marki.
25 Ni kamaghin damu, ni men arazim
inighti, gin bizir kuraba azuazimin min ni
misuegh ni gasighasigham.

Akar aghuir namba 3

26 Gumazim igharazitav dam pura bizim
inighti, ni a ikarvaghsi puram akam akiran
marki.
27 Ni bizir kaba ikaraghan koghti me nin
biziba bar da inigh, nin dakozim uaghan a
inigham.

Akar aghuir namba 4

28 Egh nin ovaviba bar fomira nin
nguazimin mitaghniam gatizir ababanim
gisivagh mangan marki.

Akar aghuir namba 5

29 Eghti gumazir ingangarir aghuim
gamim, an Atrivimin ingangarir gu-
mazimin otogham. Kamaghin amir
gumazim, a gumazir ziaba puvatizimin
ingangarir gumazimin otivan kogham.

23

Akar aghuir namba 6

1 Ni aperagha ikia gumazir aruar
mam koma api, egh ni dagher me ni
daningamimra nighnigh, dagheba apir
arazir aghuimin gin mangi.
2 Egha ni puv apir gumazim, ni uan ifon-
giam abiragh.
3 Egh ni gumazir aruar kamin dagher
aghuiba bagh puv ivizivighan marki. Da ni
gifaraghti, ni arazir a ifongezir puvatizim
damigham.

Akar aghuir namba 7

4 Ni dagiaba bar izivazir gumazimin min
otivsi pamten ingaran marki. Ni nighnizir
aghuim ikiva, egh kamaghin damuan
kogham.
5 Ni dagiar aviriba inighti, da zuamira
givagham. Dagiaba givaghamin arazim,
mati kuarazir isam aviziba ikia mighegha
bar isin mar ghu.

Akar aghuir namba 8

6 Ni gumazir uan bizibar suighavghira
dar anogorozim ko daman marki. Egh ni an
dagher aghuim bagh ivizivighan marki.
7 Ni a ko damiti a kamaghin ni mikimam,
"Ni izi, uan ifongiamin gin mangi taba ua
dar ami." Egha a guizbangira migeir pu-
vati. A uan nighnizimin aven ni damamin
dagheba an ada amisefe.
8 Eghti ni gumazir kamin arazim gifogh,
egh dagher amezir kabar mighsi damuam.
Eghti nin asuir akar ni a mikemeziba, da
pura givagham.

Akar aghuir namba 9

9 Ni gumazir nighnizir aghuiba puvatizim
ko mikiman marki. Ni nighnizir aghuim a
daningam, a bar aghuagham.

Akar aghuir namba 10

10 Bar fomira me nguazibar mitaghiniaba
ariki, ezi ni mitaghniar kabagh isivaghan
marki. Egh ni ameboghfeziar oveaghuez-
ibar boribar nguaziba inian marki.
11 Ezi Ikiavira Itir God uabi mati borir
kabar anabar gumazimin min, men akur-
vaghamin ingangarim iti. Egh a kotiabar
aven men akurvaghsi bar gavgavigh ikiam.

Akar aghuir namba 11

12 Me nin sure damuti, ni bar deraghvira
suren akar aghuibar suiragh. Egh ni der-
aghvira fofozir aghuim itir akaba baragh.

Akar aghuir namba 12

13 Ni borim akirsi, a misoghsi atiatingan
marki. Ni aghorimin a misogh, an are-
meghan kogham.
14 Guizbangira, bizir kam an akuraghti,
a Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibamin
mangighan kogham.

Akar aghuir namba 13

15 Nan borim, ni nighnizir aghuim ko fo-
fozim inighti, nan navim bar deragham.
16 Eghti ni guizin akam mikimti, nan navir
averiam bar akuegham.

Akar aghuir namba 14

17 Ni gumazir arazir kurabagh amibar
arazibagh ifongeghan marki. Ni zurara gav-
gavigh Ikiavira Itir Godin atiating an apen-
gan iki.
18 Ni kamaghin damuva, egh ni gin
dughiar aghuim bativam, egh ni zuamiram
oveghan kogham.

Akar aghuir namba 15

19 Nan borim, ni nan akam baragh,
nighnizir aghuim iniam. Egh uan daroriba
deraghvira dagh nighnigh.
20 Egh ni puv wainin dipaba apir gu-
mazamiziba ko puv apir gumazamiziba ko
poghan marki.

22:28: Godin Araziba 19:14; 27:17; Aghuzir Akaba 23:10 **22:29:** 1 Atriviba 11:28; Aghuzir Akaba 10:4; Fofozir Gumazim 9:10; Matyu 25:21; Rom 12:11 **23:4:** Aghuzir Akaba 28:20; 1 Timoti 6:9-10 **23:10:** Godin Araziba 19:14; 27:17; Aghuzir Akaba 22:28 **23:13:** Aghuzir Akaba 13:24; 19:18; 29:15

21 Guizbangira, wainin dipaba apa
onganizir gumazamiziba ko puv apir gu-
mazamiziba, me bar onganarazibagh amir
gumazamizibar otivigham. Ezi gumazir
apava puram akuim, a dughiar otevimra
korotiar biaghireziba uan mikarzim avam.

Akar aghuir namba 16

22 Ni uan afeziar ni gamizi ni datirighin
itim, ni an akam baragh. Egh nin amebam
ghurighti, ni a bakinighnigh an aghuaghan
marki.
23 Egh ni guizin arazim ko, nighnizir
aghuim ko, suren akaba ko, fofozir
igharazir maba bagh gavgavigh da inigh.
Egh ni arazir kaba makunan marki.
24 Guizbangira, gumazim nighnizir
aghuim ikia arazir aghuimin gin zui, ezi an
afeziam bizir kam bagha bar akonge.
25 Ni arazir aghuir kabar gin mangiti, nin
afeziam ko amebar ni batezim, aningin nav-
imning bar deragh bar akuegham.

Akar aghuir namba 17

26 Nan borim, ni deraghvira nan akam
baragh nan arazibar gansi bar akongegh.
27 Guizbangira, tuavimin amizim ko,
amizir pam ikia gumaziba isava akuim,
aning mati mozir bar konezim.
28 Ezi amizir kamaghin amim, okimakiar
amizimin min gumaziba bagha mizua gara
iti. Egha a gumazir aviribagh etuima me
uan amuiba ataghirasi.

Akar aghuir namba 18

29 Gumazir manaba osimtizir ekiaba ikia,
egha uari uarir apangkufi? Ezi gumazir
manaba puvira migia midoroziba forima da
otifi? Ezi gumazir manabar mikarziba du-
aba puram otiva isi? Ezi gumazir manabar
damaziba zuraram men aghefi?
30 Kar gumazir wainin dipar aviriba ko
dipar onganir maba saram apiba, kar mer-
ara.
31 Guizbangira, wain ganganir aghuim
gamua, kavin aven angazangarim ikia, nin
kuarighmizimin dera. Egh ni wain ateghti a
ni gekuan marki.
32 Ni anemegh, gin kamaghin uabi
baragham, a mati kuruzim ni givizima an
imezim nin mikarzimin aven ghu.
33 Eghti nin nighnizim ikuvighti, ni suam,
ni bizir igharagha garibar gari. Egh ni pura
bizir onganir igharazibav kimam.
34 Egh ni dakusi, ni uabi baragh, mati ni
kurimin dipenim gisin itima ana ongarimin
ghua ni isa vong ko vongin ni akuri.
35 Egh ni kamaghin mikimam, "Me na
misozi, ki orazir puvati. Manmagh amizi
ki dikavizir puvati? Ki dikavigh ua dipar
onganitam ramasa."

24

Akar aghuir namba 19

1 Ni gumazamizir arazir kurabagh
amibar arazibagh ifueghan marki. Egh
men poghsi nighnighan marki.
2 Guizbangira, me gumazamiz-
ibagh asighasighasa nighnigha, zurara
osimtizibar amuti da otivamin arazibav gei.

Akar aghuir namba 20

3 Gumazir nighnizir aghuim ko fofozim
itim, a dipenir aghuimin ikiti, an amuirogh-
boriba gavgavigh ikiam.
4 Kamagh garir gumazim, a bizir aghuir
avirir bar pin kozibagh ivezegh uan
dipenimin dar arigham.

Akar aghuir namba 21

5 Gumazir nighnizir aghuim ko fofozim
itim, a gumazir gavgaviba itim. Nighnizir
aghuim bar deragha gumazir gavgavimin
arazim gafira.
6 Guizbangira, atrivim nguibar igharazim
ko misoghsi, a faragh gumazir midorozimin
arazibagh fozim da nighnizim inigham.
Atrivim, gumazir nighnizir aghuiba a
daningamin aviriba ikiti, a midorozim
gafiragham.

Akar aghuir namba 22

7 Nighnizir aghuim bar pin kogha,
gumazir nighnizir aghuiba puvatizimin
nighnizim a gafira. Gumazamiziba api-
aghav ikia bizir ekiaba bagh akabav sosi,
ezi gumazir nighnizir aghuim puvatizim,
puram akam dukuagha aperaghav iti.

Akar aghuir namba 23

8 Gumazir arazir kuram damuasa
nighnizir aviribagh amim, me a dipon
suam, osimtizibagh amir gumazim.
9 Gumazamizir nighnizir aghuiba pu-
vatiziba, me arazir derazir puvatizibar
amuasa nighnisi, ezi arazir kaba bar arazir
kuraba. Ezi gumazamiziba, dibovir akabav
geir gumazimin gara ghaze, a gumazir
kuram, e bar an aghua.

Akar aghuir namba 24

10 Dughiar kuram ni batoghti, nin agharir
suiaba amiraghti, ni guizbangira gavgaviba
puvatigham.

Akar aghuir namba 25

11 Kot pazi mikim suam, me gumazim
misueghti an aremegham, ni uamategh
mangi gumazir kam uam a inigh an akur-
vagham.
12 Ni kamaghin mikiman kogh suam, "Ki
bizir kam gifozir puvati. Kar nan bizim
puvati." Puvatigham. Ikiavira Itir God
deraviram nin gara, bar deraviram nin

23:23: Aghuzir Akaba 4:5-7; Matyu 13:44 **23:29:** Aisaia 5:11; 5:22 **23:30:** Aghuzir Akaba 20:1; Efesus 5:18 **24:1:** Onger Akaba 37:1; Aghuzir Akaba 1:15 **24:10:** Jop 4:5

nighniziba tuisisi. Egha a nin akar kamin mingarim gifo. Egh a gumazamiziba amizir araziba bagh vaghvagh me ikarvagh ivezim me daningam.

Akar aghuir namba 26

13 Nan borim, ni hanibar ami. A bar nin akamin isingi.
14 Ezi ni kamaghin foghasa ki ifonge, nighnizir aghuim a uaghan deragha bar isingi. Eghti ni a inigh, gin dughiar aghuim batogh, egh zuamiram aremeghan kogham.

Akar aghuir namba 27

15 Ni gumazir kuramin min modogh, gumazir aghuimin dipenimin ganiva, an dipenim akarigh an biziba okiman marki.
16 Guizbangira, gumazir aghuim dughiar aviribar daighiri, egha zurara ua dikafi. Eghti dughiar kuram gumazir arazir kurabagh amiba batoghti, me bar ikuvigham.

Akar aghuir namba 28

17 Ni uan apanimin ganti, dughiar kuram a batoghti, ni bar akueghan marki. A uan dagarim bizitam gasegh irisi damuti, ni an ingarvakan marki.
18 Ni kamaghin damuti, Ikiavira Itir God nin gantima ni bar akueghti, a navir kuram nin ikiva egh nin apanir kamin ataran kogham.

Akar aghuir namba 29

19 Ni mighigh gumazir arazir kurabagh amibar arazibagh nighnighan marki. Egh uaghan men arazibagh ifueghan marki.
20 Guizbangira, gumazir kaba me dughiar aghuim bativan kogham. Me lamin avim mungezi moghin, arighiregham.

Akar aghuir namba 30

21 Nan borim, ni Ikiavira Itir Godin apengan ikiva atrivimin apengan iki. Egh ni gumazamizir Ikiavira Itir God ko atrivim, aningin akaba batoziba, men saghon iki.
22 Guizbangira, gumazamizir kamagh gariba, me zuamira ikuvigham. Ezi e fozir puvati, Ikiavira Itir God ko atrivim, osimtizir manam me daningam.

Akar aghuir igharazir maba

23 Gumazir nighnizir aghuiba itiba, akar kamin gun mikeme. Gumaziba kotin izima, kotiaba tuisizir gumazim akurvazim marazi daning egh marazi dikabinam, arazir kam bar ikufi.
24 Ezi gumazir arazir kuram gamizim, me a kot datighti, jas aneteghti a pura mangiti, kantrin gumazamiziba bar jasin kam gifueghan koghiva, akar kurabar a mikimam.
25 Eghti jas gumazir arazir kuram gamizim ivezir kuram a danigham, jas deraghvira iki bizir avirir aghuiba iniam.
26 Gumazitam, guizbangin akam ni ikara, a guizbangira nin namakam.
27 Ni faragh uan azenibar ingarigh dagheba oparigh, egh gin dipenimin ingar.
28 Ni kotin guizbangira mikim, egh gumazir arazir kuram gamizir puvatizim gifaragh puram a mikimiva a dikabinan marki.
29 Egh ni kamaghin mikiman marki, "Ki datirighin arazir kuramin a ikaragham. Egh a na gamizir arazir kamra ki a damuam."
30 Dughiar mam, ki arua ghua gumazir mamin dagher azenim ko wainin azenimin gari. Gumazir kam a nighnizir aghuiba puvati, egha gumazir amirazim.
31 Ezi ogher kuram ko dikonir beniba dagher azenir kamin ave. Ezi dagiar divazir azenir kam avinizim, a dipiriaghirigha iri.
32 Ezi ki dagher azenir kamin ganigha, nighnizir aviribagh amua, fofozir aghuim ini.
33 Guizbangira, gumazamizir amiraziba ghaze, "A dera, ki tong dakuigham. Ki dughiar ovezimin tong avughsegh iki mangi egh gin ua dikavigham."
34 Ni kamaghin damuti, nin biziba ko dagheba zuamira givaghti, ni gumazir onganarazibagh amimin min otogham. Mati okimakiar gumazim nin biziba bar da okeme.

Solomonin aghuzir akar oteviba

25

(Sapta 25--29)

1 Kar Solomonin aghuzir akar otevir maba, a uabi dar gun migei. Ezi Hesekia, Judan atrivim, an osizirir gumaziba, me akar kaba osiri.
2 God bizir aviriba uan nighnizimin ada monge. Kamaghin amizi e ziar ekiam a ganidi. Atrivim bizir avirir en mongezibar mingariba buriavira iti. Kamaghin amizi, e ziar ekiam a ganidi.
3 Bizir overiamin itiba, da bar pin iti, ezi bizir ongarimin itiba, da bar vin iti, eghti e dagh foghfoghsi iburagham. Kamaghira, atrivimin nighniziba bar, gumazir kinitam deragh dagh foghan kogham.
4 Me silva isi avimin a tuaghti an poghezir dagiar minezir kuraba asighireghti, silvara otogham. Eghti gumazim an itarir aghuimin ingarigham.
5 Ezi kamaghira, me gumazir arazir kurabagh amiba batueghti, me ua atrivim ko ikian kogham, eghti atrivim bar arazir aghuim damuti, nguibam gavgavigh ikiam.

24:19: Onger Akaba 37:1; Aghuzir Akaba 24:1 **24:33:** Aghuzir Akaba 6:10-11 **25:6:** Luk 14:8-10

6 Ni atrivim ko ikiva, kamaghin
nighnighan marki, ni gumazir ekiam, ni
gumazir aruabar danganim inian marki.
7 Kamaghin, ni gumazir aruar tamin dan-
ganim inighti, atrivim gin otoghti me ni bat-
uegham. Arazir kam dera, ni pura gumazir
kiniba ko ikiti, me gin ni mikemeghti ni
mangi gumazir aruaba ko iki. Egh ni gu-
mazitamin gantima an arazitam damighti,
8 ni suam, an arazir kuram gami, egh
zuamira mangiva akam a gasiva a kotiam
datigham. Arazir kam ikufi. Gumazir
igharazim bizir kam guizbangin a gifogh,
a gin nin akaba dikabiraghti, ni aghum-
sigham.
9 Ni bizitam bagha migirigiatam uan tavin
iti, ni mangi gumazir kam ko akam akirigh.
Egh ni bizir kamin mogomer akatam
baraki, ni akar kamin gun a mikiman marki.
10 Ni kamaghin damuti, gumaziba gin
oregh suam, ni akar modim aghuri, egh me
aghumsizim ni danigham. Egh me nighnizir
kurabar ni damuvira ikiam.
11 Gumazim akar mam bar deraghavira
a migei, an akam mati nedazir aghuim me
golin an ingarigha silvan anesingi.
12 Gumazir nighnizir aghuim itim, uan
anav akiri, ezi gumazir kam oregha ghaze,
akar kam bar guizbangira. Egha ghaze, nan
namakar kamin akam mati golin kurukazir
bar aghuim.
13 Gumazir akam inigha izim, iza
deraghvira gumazir aruar anemadazibar
akamin gun migei, a me gamima me
bar akonge, mati gumaziba me azenibar
ingarigha dagheba isa, dipar orangtiziba
apa bar akonge.
14 Gumazamiziba bizir aghuim aningasa
akam akirigha egha aneningizir puvati, me
mati aminim ko ghuariam izi, ezi amoziba
puvati.
15 Ni nimira migiava zuamiram atarir
puvati, ni gumazir nin akam baraghan
aghuazibar amuti, me navibagh iragham.
Egh ni uaghan gumazir dapanibar
nighnizibagh iragham.
16 Ni hanin garima a tememin iti, ni damisi
puningra dami. Ni aviribar amegh, nin
navim bar izivaghti ni migham.
17 Egh ni zurara uan anavin dipenimin
mangan marki. A nin aghuagh ua ni gi-
fueghan kogham.
18 Gumazim akar ifavarim kotin uan anav
gasara, a mati midorozir sabam, o afuzim, o
temer otevimin a bira.
19 Ni fo, gumazir mam a gumazir ifarim,
ezi ni ghaze, a dughiar kuramin nin
akuragham, ni mati atarir kuraba ikia
damasa, o mati suer kuram ikia egha
daruasa.
20 Ni ghua gumazimin garima a bar ose-
mezi, ni agoroger ighiabagh amua, gumazir
kamin akurvazir pu. Bar puvati. Ni mati
gumazim aminir orangtizimin dughiamin
uan korotiam sue, o mati gumazim wainin
dipam isa an duam ginge.
21 Nin apanim, mitiriam an aghiti, ni
daghem a daning. Egh kuarim an pirti, ni
dipatam a daning.
22 Nin arazir aghuir kamin a damighti,
a uan arazir kuram ginighnigh bar
aghumsigham. Eghti Ikiavira Itir God,
nin arazir kam bagh bar deraghviram ni
damuam.
23 Girakirangin migeir akaba gumazim
gamima an guam misingi, mati aminim
amozim inigha izi.
24 Gumazim uan dipenimin siriamin
uabira aperaghav iti, a dera. Arazir kam,
an amizir atara puv migeim ko dipenimin
aven itir arazim, a bar a gafira.
25 Gumazim nguibar saghuiamin izezir
akar aghuim baraki, a bar akuegham, mati
gumazim kuarim bar an pirizi, a dipar
orangtizim api.
26 Gumazir kuram arazir kuram damusi
gumazir kuram gekuigham, a mati mozir
par aghuim negenem an oto.
27 Ni hanin aviribar aman marki. Egh ni
uaghan ziar ekiam uabi daningisi pamtem
ingaran marki. Arazir kamning derazir pu-
vati.*
28 Gumazim uan aningagharim
tivan iburaghti, gumazir igharaziba a
dikabiragham. Kamagh garir gumazim
mati nguibar mam divaziba an puvati, eghti
apaniba aven mangi a gasighasigham.

26

1 Gumazamiziba ziar ekiam isi gumazir
nighnizir aghuiba puvatizim daningasa, ezi
arazir kam derazir puvati. A mati, aisin
amozim aruem garir dughiamin izi, o mati
amozim daghebagh izi dughiamin izi.
2 Gumazim arazir kuram damighan
koghtima, gumazamiziba paziva a damusi
God mikimti akar kam a guizin otoghan
kogham. Men akaba mati kuaraziba zurara
mighagha arua, danganitam gaperazir
puvati.
3 Gumaziba hoziaba aghoribar dav
sogham. Egh ainin donkibar akabar aghu,
me damuti da men ifongiabar gin mangam.
Egh gumazir arazir onganibagh amiba,
fidizibar men akiragharibav suegham.

25:15: 1 Samuel 25:24; Aghuzir Akaba 15:1; 16:14 **25:18:** Onger Akaba 57:4; 120:3-4; Aghuzir Akaba 12:18 **25:21:** Matyu 5:44 **25:21:** Rom 12:20 **25:24:** Aghuzir Akaba 21:9; 21:19 * **25:27:** Hibrun akam deragha vezin kamin mingarim abighizir puvati.

4 Gumazir nighnizir aghuiba puvatizim,
an akar onganimin ni mikimti, ni an akam
ikaraghan marki. Ni a ikaragh, an min
otogham.
5 Gumazim nighnizir aghuim puvatigha
akar onganim ni mikimti, ni an akam
ikaragh. Kamaghin a fogh suam, an fofozim
ekevezir puvati.
6 Ni gumazir nighnizir aghuiba puvatizim
amadaghti, a gumazir igharazim bagh
akam inigh mangigham, kamaghin arazir
kamin ni uabira uabi gasighasisi, mati ni
uabi uan suem atugha a makunigha mizazir
ekiam isi.
7 Gumazir nighnizir aghuim puvatizim, a
pura aghuzir akar otevir aghuitam mikimsi
iburagham, mati gumazim suer kuram ikia
daruan ibura.
8 Gumazim ziar ekiam isa gumazir
nighnizir aghuiba puvatizim ganidi, arazir
kam mati a katapelin asasa, dagiam isa
katapel garugha pamtemin a ikezi dagiam
zuir puvati.
9 Gumazir nighnizir aghuim puvatizim,
an aghuzir akar otevir aghuitam mikimasa,
a mati, gumazim dipar onganim amegha
onganigha benir dikoniba itimin suirazi,
dikoniba an dafarim mitifi.
10 Gumazir ekiam ingangarim isa gu-
mazir nighnizir aghuim puvatizim ganigha,
uaghan gumazir pura tintinibar aruibagh
aningi, a mati gumazim pim dafagha pura
tintinibar asavamaga, egha gumazir avirim
gasighasisi.*
11 Gumazir nighnizir aghuim puvatizim,
arazir onganir a fomiram amizim a uam
a gamuavira iti, a mati afiam migha egha
ghua ua uan mimiziba api.
12 Gumazir nighnizir aghuim puvatizim,
e fofozir aghuimin an akuraghan kogham.
Gumazim ghaze, a bar bizibagh fo, eghti e
guizbangira bar an akuraghan iburagham.
13 Gumazir amirazim pura dipenimin
apiav ikia kamaghin migei, “Laionin tam
ti tuavimin ikiama. Kamaghin amizi, ki
azenan mangan kogham.”
14 Gumazir amirazim uan dakozim
girighav ikia zurara uabi gighavkiravira iti.
A mati tiar akamin itir ainsisin min mangi
izegh gami.
15 Gumazir amirazim daghebar amasa
uan dafarim isa itarim gatigha ikia, uan
agharim fegh daghetamin suiragh uan
akam darighan aghua.
16 Gumazir amirazim ghaze, “Nan
fofozim, 7plan gumazir deraghavira
nighnizir aghuimin gun migeibar fofozim
gafira.”
17 Gumazir pumuning uaningin atari,
gumazir mam ghua aningin mavin
akuraghasa migei, gumazir kam mati
gumazim afiar atiamin garima an arua
zuima, a ghua an kuarimningin suira.
18-19 Gumazim uan namakam gifaragha,
gin kamaghin migei, “Ki pura dibovibav
gei,” a mati gumazir onganim, an afuziba
isa tintinibar iniva, aviba itir aghoriba pura
tintinibar da makuri.
20 Me dazibar avim atighan koghti,
avim mungegham. Eghti gumazamiziba
girakirangin mikiman koghti, akam adariba
bar givagham.
21 Daziba avibagh amima avim deravira
isi. Ezi adaribagh amir gumazim, gumaz-
ibagh amima me uarir tongin akabar uarira
uariv sosi.
22 Gumazamizir maba zurara, gumazir
igharaziba girakirangin me migeir akaba,
baraghasa bar ifonge. Ezi akar kamagh
gariba mati dagher isingtiziba me zuamira
da api.
23 Gumazim arazir aghuim damuasa
mighighavira migia, an nighnizimin, ana
arazir kuram damuasa, a mati nguazir
minem, me silvan a nomkezima, an
ganganim bar dera.
24 Gumazir igharazibar aghuazir gu-
mazim, a pura me apezepera me migeima,
me ghaze, a me gifonge. Ezi an nighnizimin
aven a pura me gifari.
25 Gumazir kamaghin amimin akaba nin
kuarimningin isingigham. Eghti ni an ak-
abar nighnizir gavgavim dar ikian marki.
Bar guizbangira, nighnizir kuraba an navim
gizifa.
26 A uan nighnizir kam modogham, eghti
gumazamiziba an arazir kuram gifogham.
27 Gumazim igharazitav magirasa a
bagha mozim gikuigha, a uabi mozir kam
giraghu. Egha mati gumazim dagiam
popoegha mighsiamin ghuavanadi, dagiam
ua puegha izaghira a gisin ghu.
28 Gumazim akar ifavaribar gumazir
igharazibav geim, bizir kam kamaghin
en aka, a me gifongezir puvatigha me
gasighasighasa. Ezi gumazim zurara
apezeperir migirigiabagh ami, bizir kam
gumazamizibagh amima me derazir
puvati.

27

1 Ni gurumin bizitam damusi ifaghati
pura mikiman marki. Ni guizbangira fozir

* **26:10:** Hibrun akam deragha vezin kamin mingarim abighizir puvati. **26:11:** 2 Pita 2:22 **26:12:** Aghuzir Akaba 29:20; Luk 18:11; Rom 12:16 **26:21:** Aghuzir Akaba 15:18; 29:22 **26:22:** Aghuzir Akaba 18:8 **26:28:** Onger Akaba 12:3; Aghuzir Akaba 29:5 **27:1:** Luk 12:19-20; Jems 4:13-16 **27:2:** Aghuzir Akaba 25:27

puvati bizir manam gurumzaraghan otivam.

2 Gumazir igharaziba nin ziam feir arazim, a dera. Eghti ni uabi arazir kam damuan marki.

3 Gumazir nighnizir aghuiba puvatizimin arazir onganiba, da osimtizir ekiaba e ganidi. Osimtizir kaba da gigimin osimtizim ko dagiar ekiamin osimtizim gafira.

4 Gumazir atarim ko aningazim, mizazim isa gumazir igharazibagh aniga, bar paza me gami. Navimin aven atara navim ikuvizir arazim, a bar ikuvigha, adarir arazim ko aningazir arazim gafira.

5 Ni azenara gumazimin arazir kuram bagh a migei, a dera. Arazir kam a ni modogha gumazim gifongezim arazim gafira.

6 Guizin roroaba nin akurvaghasa mizaziba ni ganidi. Ezi apaniba pura ni gifara, arazir aghuir avirim ni gami.

7 Gumazim amezima an navim bar izivazi, a ghaze, hanin isingizim ko dagheba bar, da derazir puvati, Ezi mitiriam gumazimin aghezi a ghaze, dagheba bar moghira dera. Dagher misoziba, da uaghan an akamin isingi.

8 Gumazim uan nguibam ategha tintinibar arui, a mati kuarazir mam uan mikonim ategha egha pura tintinibar mighagha arui.

9 Sanda ko borer mughuriar aghuim zuiba, da e gamima e bar akonge. Ezi namakaba en akurvaghasa nighnigha, migirigiar aghuiba e ganidi. Me kamaghin e gamima, e guizbangira bar akonge.

10 Ni akirim ragh uan namakaba ko nin afeziamin namakabagh asan marki. Eghti dughiar kuram ni batoghti, ni mangi uan aveghbuam batogh, egh uabin akurvaghsi an azangan marki. Guizbangira, gumazir nin boroghira itim, a nin aveghbuar saghuiamin itim gafira.

11 Nan borim, ni nighnizir aghuim ko fofozim inighti, nan navim deragham. Eghti gumazitam akatam na gasiti, ki an akam ikaragham.

12 Gumazir nighnizir aghuim itim, a kamaghin fogh, osimtizim a bativam, eghti a uabi modogh a gitagham. Ezi gumazir nighnizir aghuim puvatizim, an osimtizimin garima an an tuavimin iti, ezi a ghuava a batogha aneteri.

13 Gumazitam, gumazir igharazim pura inizir bizibagh ivesi akam akirigh, dagh ivezeghan kogham, gumazir kam arazir kuram gami. Eghti gumazitam nin bizitam puram a inisi ni ko akam akirti, ni bizir kamin ikarvazim bagh faragh an bizitam puram a inigh.

14 Ni bar mizarazimra tiarim akarigh dughiam isi uan namakam danigham, a mati ni akar kuram isa a ganidi.

15 Gumazitamin amuim, zurara atarava migirigiar aviribagh amuavira iti, a mati amozim dipenir inogorimin torim izaghira, zurara nimira nimira iravira iti.

16 Ezi an pam a damuti an arazir kam ateghan kogham, mati gumazir mam aminimin tivaghasava ami, o a borem uan dafarimin an suigha amuava avenge.

17 Ni sabamning inigh uaningra uaning avisti, aning bar ghumigham. Kamaghira, gumazir pumuning nighniziba uaningra uaning ganiga, aningin nighniziba ghuavanabogha bar ghumi.

18 Gumazim uan tememin ovizim amisi, a deraghvira temer kamin gan. Eghti gumazim uan gumazir dapanim deraghaviram a geghuvti a deraghvira ikiti, gumazir an garim an ziam fam.

19 Gumazim dipamin aven gari, a uabi uan guamin gari. Ezi gumazim deravira uan nighniziba ko arazibagh nighnisi, a fo, a manmaghin garir gumazim.

20 Gumazamizir bar aviriba ovegha gifa. Ezi Oveaghuezibar Nguibam, gumazamiziba a gizivaghan kogham. Gumazamiziba ovengivira ikiam. Kamaghira, gumazamiziba bizibagh ifueghamin arazim izivaghan kogh, kamaghira ikivira ikiam.

21 Me avimin gol ko silva tuaghiva aningin gifofoghasa, ka guizbangin bizim, ti puvati. Kamaghira, gumazamiziba, gumazimin ziam fa, an gara anesavsuigha fo, a gumazir aghuim, ti gumazir kuram.

22 Ni gumazir nighnizir aghuiba puvatizim puv a misogh, a dikabiraghti ana aremeghsi damu, egh a uan arazir onganim ateghan kogham.

23-24 Nin dagiaba zurara ikivira ikian kogham. Eghti atrivim kantri gativir dughiam, a uaghan zurara ikivira ikian kogham. Kamaghin, ni uan sipsipba ko memeba deraghvira dar gan.

25-26 Ni dadabar ganti da nin nguazimin otiv ruarti, ni uan asiziba bagh da aghoriva da akuvaghti me dar amam. Eghti dadar igiaba uam otivam. Eghti ni gin memeba amangiva, dagiaba inigh nguazim givesegh. Egh ni sipsipin ariziba iniva, ua bagh korotiaba isamam.

27 Egh ni uan memebar oter eboriba ua bagh da inigh, uan amuiroghboriba ko ia dar ami. Egh ingangarir amiziba uaghan me daning.

27:6: Onger Akaba 141:5 **27:15:** Aghuzir Akaba 19:13; 21:9; 21:19 **27:20:** Aghuzir Akaba 30:16; Habakuk 2:5
28:1: Ofa Gami 26:17; 26:36; Onger Akaba 53:5

28

1 Gumazir arazir kurabagh amiba puram
atiatia aragharui. Ezi gumazir aghuiba
laionbar min tuiva gavgavigha atiatir pu-
vati.
2 Kantrin gumazamiziba gavman akirasa
uarira uariv sozima, gumazir dapanir igiar
aviriba zuraram otivasava ami. Eghti
gumazir dapanir nighnizir aghuim itim,
a kantri damuti a gavgavigh deraghvira
ikiam.
3 Gumazir biziba puvatizim, dikavigh
onganarazibagh amir gumazamiziba
dikabiragh, a mati amozir ekiam azenibar
daghebagh asighasisi.
4 Gumazamiziba akirim ragha Godin
Akar Gavgavibagh asara, me gumazir
arazir kurabagh amibar ziaba fe. Ezi
gumazamizir Godin Akar Gavgavibar gin
zuiba, me gumazir kuraba pamten me
dikabiri.
5 Gumazamizir arazir kurabagh amiba,
me arazir aghuiba deragha da tuisigha fozir
puvati. Ezi gumazamizir Ikiavira Itir Godin
gin mangasa ifongeziba, me arazir aghuim
tuisigha bar a gifo.
6 Gumazir biziba puvatigha arazir
aghuimin gin zuim, a deragha, dagiaba
izivagha arazir kurabagh amir gumazim,
bar a gafira.
7 Gumazir igiam Godin Akar Gavgavibar
gintisi, a nighnizir aghuim iti. Egh a gu-
mazir arazir kurabagh amiba ko porogh,
uan afeziam damuti a bar aghumsigham.
8 Gumazitam gumazamiziba ateghti
me a da pura biziba inigh tighar a
ikaragham, a me da uan dagiabagh isin
ua dagiataba iniva, dagiar kabar suiraghan
kogham. Puvati. Dagiar kaba, gumazamizir
onganarazibagh amibar apangkuvigh
men akurvaghamin gumazimin dafarimin
mangam.
9 Gumazim Godin akamin araziba akirim
ragha dagh asaragh, God ko mikimti God
a bareghan kogham. Ezi a God ko migeir
arazir kam, God an gara bar an aghua.
10 Gumazim gumazir aghuibagh
ifaraghti, me arazir kuram damighti, an
arazir kurar kamra a gasighasigham. Ezi
gumazir bizir kuratam gamizir puvatizim,
Godin dafarimin bizir aghuiba iniam.
11 Dagiar aviriba izivazir gumazamiziba
ghaze, me fofozir aviriba iti. Ezi onganaraz-
ibagh amir gumaziba nighnizir aghuiba
ikiam, me men araziba bar dagh fo.
12 Gumazir aghuiba, me kantri gati-
vagha an garima, gumazamizibar naviba
derazima me bar akonge. Ezi gumazir
kuraba, kantri gativir gumazibar otivizi,
gumazamiziba men modi.
13 Gumazim uan arazir kuram modogh,
an amir ingangaritam deragh otoghan
kogham. Ezi gumazim uan arazir kuraba
bar da ghurigh, akirim ragh arazir kurar
kabagh asaraghti, God an apangkuvigham.
14 Gumazim zurara Ikiavira Itir Godin ati-
atia an apengan iti, a bar akuegham. Ezi
gumazim Ikiavira Itir Godin akaba batogha
navim gavgafi, a dughiar kuram iniam.
15 Kantrin gumazir dapanim, a gumazir
arazir kurabagh amim, egha gumazir on-
ganarazibagh amiba dikabira, laionin min
pamtemin tiarim akara, asizim bean min
amua daghem buriagha arui.
16 Kantrin gumazir dapanim, nighnizir
aghuiba puvatigham, a puv gumazamiziba
dikabinam. Ezi gumazir dapanim, gumaza-
mizibar bizibagh etuir arazimin aghua, a
dughiar ruarimin deraghvira ikiam.
17 Gumazim gumazir igharazim
misoghezi an areme, a bar paza uabi
baragham. Eghti gumazamiziba an
akuraghan kogham. Eghti a deravira daper-
aghan koghiva, mangi an aremeghamin
dughiamin otogham.
18 Gumazim arazir aghuimin gin zui, a
deragh ikiam. Ezi gumazir arazir kuram
gamim, a zuamira ikuvigham.
19 Gumazim deraghavira uan azenimin
ingarava, a dagher aviriba iti. Ezi gumazim
pura ikia uan ifongiabar arua ingangarib-
agh amir puvati, a bar onganarazibagh
amir gumazimin min ikiam.
20 Gumazim arazir aghuimin gin zui,
God bar deraghviram a damuam. Ezi gu-
mazir zuamira dagiar gumazimin otivasa
bar puvira ingarim, God aneteghti a pura
mangighan kogham. Puvati. God ivezir
kuram a danigham.
21 Gumazim pazi gumazitamin kotin an
akuraghiva, igharazitav dikabiragham,
arazir kam derazir puvati. Ezi gumazir
arazir kurabar amuasava amiba iti,
gumazitam me apezeperegh dagiar
muziarir taba me daningti, me kotiam
gasighasigham.
22 Gumazir uan bizibar anogorozim, a
zuamira dagiar gumazimin min otivasa
puvira ingari. Egha a kamaghin fozir pu-
vati, an onganarazibagh amir gumazimin
otogham.
23 Ni gumazimin araziba akirti, a gin
bar ni gakuegham. Ezi arazir kam, an
apezeperir akaba, bar dagh afira.
24 Gumazim uan afeziam ko amebamin
biziba okemegha ghaze, “Ki arazir kuram

28:4: 1 Atriviba 18:18; 18:21; Efesus 5:11 **28:13:** Onger Akaba 32:3-5; 1 Jon 1:8-10 **28:18:** Aghuzir Akaba 10:9; 10:25; 28:6

gamizir puvati,” a mati gumazir bizibagh asighasizimin miraram ami.

25 Gumazim bizir avirim iniasa puvira nighnisi, an arazim gumazir aviribar amuti me ataram. Ezi gumazir pamten nighnizir gavgavim Ikiavira Itir Godin itim, a deraghvira ikiva egh bizir aviriba ikiam.

26 Gumazim ghaze, an fofozimra an akuraghti a biziba bar dar amuam, kamaghin a nighnizir aghuiba puvati. Ezi gumazim nighnizir aghuimin arazimin gintisi, a deraghvira ikiam.

27 Gumazir, onganarazibagh amir gumazamiziba biziba me ganidim, a bizitamin oteveghan kogham. Ezi gumazim onganarazibagh amir gumazibar gara men akurvaghasa ifongezir puvati, gumazamiziba akar kurabar a mikimam.

28 Gumazir kuraba kantrin gumazir dapanibar itima, gumazamiziba men modi. Egh me arighireghti gumazir aghuibar adarazi gumazir dapanibar iki deravira ikiam.

29

1 Me dughiar aviribar gumazir mam akirti, an akaba batoghvira ikiam, kamaghin a zuamira ikuvigham. Eghti an akurvaghamin tuaviba ua puvatigham.

2 Gumazir aghuiba kantri gativagha an gari, gumazamiziba bar akonge. Ezi gumazir arazir kurabagh amim kantri gativagha an garima, gumazamiziba bar osemegha ararer kuram gami.

3 Gumazir nighnizir aghuim iniasa bar ifongezim, a uan afeziam gamima a bar akonge. Ezi gumazim, tuavimin amizibar gintisi, a bar uan dagiaba ko biziba makuri.

4 Atrivim arazir aghuimin kantri gativagh an ganti, kantri iki gavgavigham. Ezi atrivim gumazamizibar dagiaba iniasa pura nighnisi, a uan kantri bar a dikabiragh a gasighasigham.

5 Gumazim uan namakabagh ifariva me apezeperam, a mati namakamin suighasa ivem agura.

6 Gumazim arazir kuram damigham, a mati uabira uabin suighasa ivem agura. Ezi gumazir arazir aghuibagh amiba, me bar akuegha ighiabagh ami.

7 Gumazamizir aghuiba me onganarazibagh amir gumazamizibar osimtiziba bagha nighnigha, men akurvagha osimtizir kaba kiri. Ezi gumazamizir arazir kurabagh amiba, arazir kamin mingarim gifozir puvati.

8 Gumazamizir dibovir akabav geiba nguibamin itir gumazamizibagh amima men naviba isia aningagha, adarir kurabar uarira uari ganidi. Ezi gumazamizir nighnizir aghuiba itiba, me gumazamiziba aminivima, me ua navir amirizim isi.

9 Gumazir nighnizir aghuim itim, a gumazir nighnizir aghuiba puvatizir mam kot gati, ezi gumazir nighnizir aghuiba puvatizir kam, akar dikabiriba ko dibovir akabav giavira ikia akam ara, nimira itir puvati.

10 Gumazir igharaz daraziv sozi me ariaghirim, a gumazir aghuibagh ifongezir puvati. Ezi gumazir aghuim, gumazir igharaziba deraghavira ikiasa a ifonge.*

11 Gumazir nighnizir aghuiba puvatizim a uan aningagharim azenim gati. Ezi gumazir nighnizir aghuim itim a uan aningagharim dikabiragha an suirazi a iti.

12 Kantrin gumazir dapaniba, akar ifavariba baraghti, gumazir arazir kurabagh amiba, merara an gumazir dapanibar ikiam.

13 Ikiavira Itir God bar gumazamizibar damazibar ingarizi, me bizibar gari. A uaghan onganarazibagh amir gumazamiziba ko, me dikabirir gumazamiziba uaghara men damazibar ingari.

14 Atrivim deragh gumazir onganarazibagh amibar kotiam tuisighti, gin izamin dughiaba an adarazir atrivimin ikivira ikiam.

15 Ni uan borim akirsi a misoghti, a nighnizir aghuim iniam. Eghti borim zurara uan ifongiamin gin mangiva, uan amebam damuti an aghumsigham.

16 Gumazir arazir kurabagh amiba, kantri gativaghti, arazir kuram mangivira ikiam. Guizbangira gumazir kaba dughiar ruarimin ikeghan kogham. Eghti gumazir aghuiba men ganti, me irigh ikuvigham.

17 Ni uan borim akirighti, an arazir aghuim damuti, ni navir amirizim iki bar akuegham.

18 Ikiavira Itir God, akam gumazamizibagh aningizir puvatizi, me tintinibar arazir igharazir avirim gamighai. Ezi gumazir Godin Akar Gavgavibar gin zuim, a bar akongegham.

19 Ni pura uan ingangarir gumazim akabaram a mikim, an araziba akirighan kogham. A nin akar kam bareghiva, an gin mangan kogham.

28:27: Godin Araziba 15:7; Aghuzir Akaba 19:17; 22:9 **28:28:** Jop 24:4; Aghuzir Akaba 28:12; 29:2 **29:1:** 1 Samuel 2:25; 2 Eghaghaniba 36:16 **29:2:** Esta 8:15; Aghuzir Akaba 11:10; 28:12; 28:18 * **29:10:** Hibrun akam deragha vezin kamin mingarim abighizir puvati. **29:17:** Aghuzir Akaba 13:24; 22:15; 23:13-14 **29:18:** 1 Samuel 3:1; Amos 8:11-12 † **29:21:** Hibrun akam deragha vezin kamin mingarim abighizir puvati.

20 Gumazir nighnizir aghuim puvatizim,
e an akuraghti a fofozim iniam. Ezi gu-
mazir faraghavira nighnizir puvatigha biz-
ibav geim, e an akurvaghan iburagham.
21 Nin ingangarir gumazim suvighavira
itir dughiam, ni dughiabar biziba isa a
ganidi, a gin bar nin otarimin mirara ikiam.†
22 Gumazir zuamiram aningazim, gu-
mazir igharazibagh amima me atari, a uabi
arazir kurar aviribagh ami.
23 Gumazim ifaghata uabira uan ziam fe,
me an ziam dikabiragham. Eghti gumazim
uabi uan ziam dikabiraghti, me an ziam
fam.
24 Gumazim okimakiar gumazimin
akuragha, a uabi uabin apanim gami. Egh
aning amizir arazir kam aghurighirighti,
me a isi kotiam datigham. A kotin aven
akam modoghti, God a gasighasigham.
25 Gumazitam gumazir igharazibar atiat-
ingti, an atiatim, mati a ivem agurazi, ivem
an suira. Ezi gumazir nighnizir gavgavim
Ikiavira Itir Godin itim, a deraghvira ikiam.
26 Gumazir avirim, kantrin gumazir
dapanim me gifueghasa me akabar
anepezeperi. Ezi Ikiavira Itir God uabira
en akaba deravira da tuisigha en akurvasi.
27 Gumazamizir aghuiba, gumazamizir
arazir kurabagh amiba bar dar aghua. Ezi
gumazamizir kuraba, gumazamizir arazir
aghuibar gin zuiba bar dar aghua.

Akar aghuir igharaziba

30

(Sapta 30--31)

Agur mikemezir akar maba

1 Kar Agurin akaba, a Jaken otarim, an
akar kaba dar gun Itiel ko Ukal aning
migei.*
2 Agur kamaghin mikeme: Ki gumazimin
min itir puvati. Guizbangira, ki gumazimin
min nighnizir puvati. Nan nighnizim bar
ikufi.
3 Ki nighnizir aghuim ko fofozim inizir
puvati. God a bar derazi, ki a gifozir puvati.
4 Tinara Godin Nguibamin ghuavan-
abogha an ganigha ua izaghira bizir a
ganizibar gun migei? Ezi tinara uan
dafarimningin aminimin suira? Ezi tinara
dipam isa overiamin itir ghuariabar aneti,
mati gumazim bizim inigha inim gatigha, a
nomke? Ezi tinara nguazibar mitaghniaba
akira da arighizi da iti? Gumazir kamin
ziam tina? Ezi an otarimin ziam tina? Ni
na mikim! Ni ti foz, o? Puvati.
5 Godin akam, a bar guizbangira. Ezi
bizir a damuasa migeiba, da bar guizin
otifi. Egha a bar deraghavira gumazamizir
a bagha zuiba, divazimin min me avinigha
men gari, mati oram, midorozir gumaziba
modorozimin ghua an suigha uarir pisi.
6 Eghti ni Godin akam gisin, uabi uan
akam isafuragh an gun mikimam, egh
suam, kar Godin akamra. Ni kamaghin
damuti, a nin atar ni akirighti, gin gumaza-
miziba fogh suam, ni gumazir ifarim.
7 O God, ki bizir pumuning bagha nin
azangasa, eghti ni na daningasa ki ifonge. Ki
nguazimin ikiamin dughiamin,
8 ni nan akuraghti, ki akirim ragh ifavarir
arazibagh asaragham. Eghti ni na ateghti,
ki dagiaba izivazir gumazimin min otivan
kogh, egh uaghan onganarazibagh amir gu-
mazimin min otivan kogham. Ni dughiar
vamiran vaghvagh daghebara na daning.
9 Guizbangira, ki dagher aviriba ikiva,
akirim ragh ni gasaragh egh mikim suam,
“Ikiavira Itir God, a tinara?” Egh ki onga-
narazibagh amir gumazimin min otoghiva,
ti okimiva uan Godin ziam dikabiragham.
10 Ni gumazir dapanim bagh mangi
girakirangin an ingangarir gumazitam
mikiman marki. Ni kamaghin damuti,
ingangarir gumazim God ko mikimti, a pazi
ni damighti, ni osimtizim inigham.
11 Gumazamizir maba ghaze, “God
pazivira men amebaba ko afeziabar
amuam.”
12 Ezi gumazamizir maba ghaze, “Me
arazir kuratam gamizir puvati.” Ezi puvati,
men arazir kuramin osimtizim ikiavira iti,
ezi me Godin damazimin bar mize.
13 Ezi gumazamizir maba uan ziaba fa
ghaze, e bar derazi, gumazir igharaziba me
pura biziba.
14 Ezi gumazamizir maba bar pazavira
onganarazibagh amir gumazamizibagh
ami. Men atariba mati sababa ko afuaba
men akabagh izivazima, me onganaraz-
ibagh amir gumazamizibagh amua bar me
agivasa.
15 Ghuziba apir mikinbam a guivir
pumuning iti, ezi aning kamaghin arai, “Na
Daning, na Daning.”

Guizbangira, 4plan bizir kaba men ifon-
giaba givaghan kogham:

16 Kar, Gumazamizir Oveaghuezibar
Nguibam,
ko amizir furabar itim,
ko nguazim dipam isa, egh tighar izivam,
ko avim isia mamaghira iti.

17 Gumazitam uan amebam ko afeziamin
akam batuegh, dibovir akabar aning mikim,

* **30:1:** Gumazir maba ghaze, Agur saptan kamin akaba bar a dar gun mikeme. Ezi marazi ghaze, a ti an akar mabara mikeme. E fozir puvati, Agur ko Itiel ko Ukal me bar terara. **30:4:** Jon 3:13 **30:8:** Matyu 6:11; Luk 11:3 **30:8:** Nehemia 9:25-26; Jop 31:24; Hosea 13:6 **30:12:** 1 Jon 1:8

egh aremeghamin dughiamin, me an kuam afaghan kogham. Eghti kuarazir kotkotba an damazimning asighti, kuarazir isaba an mikarzim amegham.

18 Kar, 4plan bizir bar igharagha gariba, ki adagh fozir puvati:

19 Kar, kuarazir isam pin mighagha aruir arazim,
ko kuruzim dagiam gisin rozir arazim,
ko kurim ongarim gisin aruir arazim,
ko gumazim amizir igiam gifongezir arazim.

20 Pamin itir amizim, gumazir igharaziba koma akua, egha kamaghin ami: a dagheba amegha akam ruegha ghaze, “Ki arazir kuratam gamizir puvati.”

21 Arazir 4pla da nguazimin otifi. Kar arazir bar kuraba, nguazim uabi arazir kabar aghuagha, bar puvira ivazvasi.

22 Arazir kaba kamakin:

Ingangarir gumazir kinim atrivimin otogha amir arazim,
ko gumazir nighnizir aghuiba puvatizim puvira apir arazim,
23 ko amizir fomira gumaziba a gifongezir puvatizim, a datirighin pamin iti, an arazim,
ko ingangarir amizim uan amizir dapanimin danganim inizir arazim.

24 Ezi nguazir kamin 4plan asiziba ko apizir muziariba ikia, nighnizir bar aghuiba iti:

25 Sibaba gavgaviba puvatigha, me dagheba otevir dughiam bagha, dagheba akuva ada arisi.
26 Ezi iriaba uaghan gavgaviba puvatigha dagiar ekiabar tizibar mikonibar ingari.
27 Ezi odeziba atriviba puvatigha me bar uari inigha okoruamin arui.
28 Ezi mizivar muziariba, e uan dafarimin dar suigham. Ezi da atrivimin dipenimin iti.

29 Ezi 4plan biziba bar ganganir aghuim gamuava arui:

30 Laionba bar gavgavigha, bar asizir mabagh afira. Egha da arua bizitamin atiatir puvati.
31 Ezi tuarir apuriba, uan dapaniba fava arui,
ezi memen apuriba arui,
ezi atrivim a bar gavgavigha arua fo, apanitam a gafiraghan kogham.

32 Ni arazir onganim gamua ifaghata uabira uan ziam fava, arazir kurabar amuasa nighnisi. Ni uan akam dukuagh, arazir kam atakigh.

33 Ni fo, ni bulmakaun oter eborim inigh a gighiti, bata otogham. Egh ni gumazir igharazimin atinim misueghti, ghuzim otogham. Kamaghira, ni gumazamizibar amuti me atarti, midorozim otogham.

31

Atrivim Lemuelin akar aghuiba

1 Kar atrivim Lemuelin akaba. An amebam nighnizir aghuim a daningasa akar kamin a geghani.

2 Nan otarim, ki Godin azarazi, a ni isa na ganingi. Ezi ki uabi ni bategha, bar ni gifonge. Kamaghin ni deraghvira nan akam baragh.

3 Ni amiziba ko ikararang me ko daku uan gavgavim me daningan marki. Guizbangira, kamagh garir amiziba atrivibagh amima me ikufi.

4 O Lemuel, ni oragh! Ni atriviba, wainin dipabar aman marki, egh dipar onganir igharagha gariba sara damisi navim dikavan marki.

5 Me dipar onganibar amiva kantrin arazíba gin amadagh, uaghan onganarazibagh amir gumazamiziba pazi me damuam.

6 Dipar onganim ko wain, kar gumazamizir ovengasava amiba ko osimtizir ekiaba itir gumazamizibar bizimning.

7 Me ifuegh damiva, uam onganarazibagh amir dabirabiba ko osimtizir bar ekiaba dagh nighnighan kogham.

8 Ni, gumazamizir uan osimtizibar gun mikiman koghamibagh nighnigh, kotin aven men akuragh mikim. Egh ni kotin aven mikim gavgavightima, kot arazir aghuibar onganarazibagh amir gumazamiziba me damu.

9 Egh ni uabi kotiam baragh, arazir aghuimra damu. Egh onganarazibagh amir gumazamiziba ko biziba puvatizir gumazamizibar akurvagh.

*Amuir aghuimin araziba**

* **31:9:** Israelian akaba osirir arazim, a mong igharagha ghu. Hibrun akamin aven, me 22plan letaba ikia uan akaba osiri. Dughiar maba, me akaba osirasa, 22plan vezba o danganibar me akar kaba vaghvagh dar faragh ikiasa letaba arisi. Gumaziba Hibrun akam gigha akar igharaziba osirir dughiabar, me zurara Israelian arazir kamin gin ghua da osirir puvati. Hibrun akamin aven, Aghuzir Akabar 31:10-31 arazir kamin gin zui. Hibrun akamin arazir kam, danganir vamiran itir puvati, me danganir igharazir kabar arazir kamin gin zui: Azirakam 1-4 ko Onger Akaba 9-10 ko 25 ko 34 ko 37 ko 111 ko 119 ko 145. **31:10:** Aghuzir Akaba 12:4; 18:22; 19:14

10 Guizbangira, gumazim ti amizir arazir
bar aghuiba itimin ikisi, a bar pamtem da
buriam. Kamaghin garir amizim, a bar de-
ragha pin ikia dagiar iveziba bar pin koziba
bar dagh afira.
11 Amizir kamagh amim, an pam uan
navir averiamin aven nighnizir gavgavim
an ikia deraghvira a gifo, a zuraram arazir
aghuibar gin zui. Eghti an amuim an
akuraghti, a bizir aviriba ikiam.
12 Amizir kam dughiaba vaghvagha
arazir aghuibara, uan pam gami.
13 Egha a tretin aghuir me sipsipin
arizibar ingariziba, ko tretin aghuir
igharagha gariba inigha, korotiaba isamasa
bar akonge.
14 Egha a mati kurir ekiaba ami moghin,
saghon ghua dagheba isi, kamaghin amizi
an adarazi me dagher aviriba iti.
15 Amizir kamagh amim, aminim tighar
bar tiragham, an osegha dikavigha uan
pam ko boriba bagha dagheba tue. Egha
uan ingangarir amiziba bagha ingangariba
abigha me ganidi.
16 Amizir kamagh amim, a faragha
nguazir mamin ganigha deravira
nighnigha, a givese. Egha gin a uan dagiar
a faragha iniziba inigha, wainin ikizimin
ovizibagh ivezegha, da opari.
17 Amizir kam, dughiatamin amirazir pu-
vati. An amizir gavgavir bar puvira in-
garim.
18 Egha an lam munger puvatigha isiavira
itima, a ingara ghua dimagarir arizimin tu.
Egha uan bizibagh amaga dagh ivezir in-
gangarimin garima, a deraghvira zui.
19 Kamagh amir amizim, uabi ua bagh
tretbagh irigha, inibar ingari.
20 Egha a gumazamizibar gari, me biziba
otevegha onganarazibagh amima, a biziba
isa me ganidi.
21 Egha a uan pam ko boriba bagha
korotiar bar aghuiba isamigha givazi da
bar deragha iti. Eghti amozir orangtizir
dughiam iziti, a ua korotiaba me bagh dagh
nighnighan kogham.
22 Egha a uabi uan dipenimin itir
dakoziba aver inibar ingari. Egha a inir
ghurghurir aghuiba ko inir pighaghevir
aghuiba inigha ua bagha korotiaba isai.
23 Ezi nguibamin gumazir dapaniba ziar
ekiam an pam ganidi. Ezi an pam men
tongin uaghan men gumazir dapanir mam.
24 Ezi dughiar aviribar amizir kam koro-
tiar aghuiba isava, letiabar ingarima, biz-
iba amadir gumazamiziba izava dagh ivesi.
25 Amizir kam, ziar ekiam ko gavgavim
itima, aning mati korotiamin min anevara.
Egha a bizir gin otivambar atiatir puvati.
26 A gumazamizibagh ifuegha men sure
gamua, deragha bighavira me migei. Egha
an migirigiaba, da nighnizir aghuiba ko fo-
fozir aghuim iti.
27 Egha a uan dipenimin biziba deravira
dar gara dagh iporporir puvati. A puvira
ingara ingangarir aghuim gami.
28 Ezi an boriba dikavigha uan amebamin
ziam fava a dibora ghaze, “Kar en amebar
bar aghuimra.” Ezi an pam uaghan an ziam
favira ikia ghaze,
29 “En nguibamin aven amizir aviriba
arazir bar aghuibagh ami, ezi ni bar de-
ragha, bar me gafira.”
30 Amizitam akar isingtiziba e daningti, e
foghan kogham, a guizbangira migei o, a
ti ifari. Ezi e fo, amizir ganganir aghuim
gamim, a kamaghira ikivira ikian kogham.
Ezi amizir Ikiavira Itir Godin apengan ikia
an atiatim, e amizir kamin ziam fam.
31 Bar guizbangira, e amizir kamin
arazim ko ingangarir aghuir an amizim
ginighnighiva, ziar ekiam a daningam.
Eghti gumazamiziba bar an ziam fam.

Fofozir Gumazim Ikirimirimin Mingarim Buri O Eklisiastis Akar faragha zuim

Akinafarir kamin, fofozir gumazir mam uan nighnizimin gun migei. Fofozir gumazir kam a bizir aviribagh nighnisi. A deraghavira gumazamizibar gara me asavsuisi. Egha a bizir bar aviribar garima, da osimtizim an navim ganidi. Egha a gumazamizibar ikirimiribar gari, da bar otevegha derazir puvati. Bizir bar avirir gumazamiziba amiba, dar dagher aghuitam otivir puvati. Kamaghin fofozir gumazir kam kamaghin migia ghaze, ikirimirir gumazamiziba itir kam, an mingariba puvati.

Godra, a ikirimirir kamin Afeziam. Ezi e gumazamiziba, e deragh Godin Arazibagh foghan kogham. Kamaghin akar gavgavir kabanang, e da baragh dar aghuaghan kogham. Ezi fofozir gumazir kam kamaghin e migia ghaze, ia dar amiraghan marki. Manmagh amizi e deragha fozir puvati, God nguazir kamin ikiasa dughiar otevim vaghvagha e ganingi, eghti dughiar kamin aven e nguazir kamin iki pamtem ingariva bar akongegham. Kamaghin deragham.

Gumazir aviriba Godin akinafarimin aven akinafarir mamin gari, akar kamaghin gariba an aven itima, me an gara digavir kuram gami. Egha akinafarir kam bizir mam en aka, a kamakin. Gumazir manam osimtizir aviriba ateri, a uaghan Godin adarazir aven ikiam. Akinafarir kam gumazamizir bar aviribar akura. Guizbangira, me uari osimtiziba ikia nighnizir aviribagh ami. Fofozir gumazir kam osirizi moghin, bizir kaba me batifi. Egha me akinafarir kamin garir dughiamin, me kamaghin fo, me uarira itir puvati. Me Godin adarazir aven iti. Ezi bizir kaba me gamima me uam God me bagha dikirizir akar Godin akinafarimin itibagh nighnisi.

Biziba bar mati pura biziba

1 Kar gumazir bar fofozir mamin akaba,
a Devitin otarim, a Jerusalemin nguibamin
ikia atrivimin iti:

2 Bar fofozir gumazir kam kamaghin migia
ghaze,
"Biziba bar, dar mingariba bar mongezi,
bar guizbangira, e dagh fozir puvatigha
bar okam nighnisi."
3 E bar, overiamin apengan itir dughiamin
e ingangarir mitiabagh amua, egha da
ikivira ikiamin ivezir aghuir manabara isi?
Puvati. Da tong bar en akurvazir puvati.
4 Gumazamiziba ovia zui ezi igiaba otiva
men danganiba isima,
nguazir kam kamaghira iti.
5 E garima, aruem anaga uaghira zuamira
ivemara uamategha
an anadir danganimin zui.
6 E gari, aminim sautin amadaghan ivava
anaga notin amadaghan vua uaghiri.
Egha a kamaghiram amua ghuavira iti.
7 E gari, faneba bar emira ongarimra
uaghiri, ezi ongarim izevir puvati.
Egha gin dipaba uamategha ghua dipar
suiabar ghuegha uamategha emira
ua izaghiri.
8 Nguazir kamin biziba bar zurara ghuavira
itima e dar gara dagh nighnigha bar
dar amira.
Guizbangira, e bizir kabar amirvagha
dar gun mikimamin migirigiabagh
asa.
E bizir kabar garir ifongiam a gevir
puvati, e pura dar gara kamaghira iti.
E bizir kaba barazir ifongiam a gevir
puvati, e da baraghavira iti.
9 Bizir fomiram otiviziba, da gin uam otivam.
Bizir God fomiram amiziba, a ua dar
amuam.
Bizir igiatam, overiamin apengan itir
puvati.
10 Dughiar mabar gumazamiziba kamaghin
migei, "Ia gan, kar bizir igiar mam."
Ezi puvati.
Bizir kaba bar, fomira e nguazir kamin
tighar otivamin dughiamin, da iti.
11 Fomiram en inazibar dughiamin otivizir
biziba, gumazitam dagh inirighan
kogham.
Eghti gumazamizir en gin otivamiba,
me e ginirighan kogham.

Fofozir ekiam, a pura bizim

12 Ki fofozir gumazim, ki Israelian atrivim
ikia, Jerusalemin nguibamin ike.
13 Ki overiamin apengan otivir bizibar
fofozim iniasa dagh nighnisi, egh ki
deraghvira dagh nighnigh dar mingarim
gifoghasa. Guizbangira, ingangarir God e
gumazamiziba en boribagh aningizir kam,
a bar oseme.
14 Overiamin apengan otivir biziba bar, ki
deraghavira dar ganigha egha ki kamaghin
fo, bar guizbangira, gumazamiziba amir
biziba bar, dar mingariba bar mongezi, e
dagh fozir puvatigha okam nighnisi. Da
mati gumazim aminimin suighasa ivegha
ghua, an suighan ibura.

15 Bizir ikizirigha givaziba, e da aminan
iburagham.
Ezi bizir puvatiziba, e da mengan
kogham.

16 Ki uabi kamaghin nighnigha ghaze, ki
fofozir bar dafam iti, nan fofozim fomira
Jerusalemin nguibamin atrivimin ikezir
atrivibar fofozibagh afira. Ki fofozir
aghuim inigha givagha, nighnizir aghuir
aviribagh fo.
17 Ki nighnizir aghuim pamtemin a
buria ingara, uaghan onganizir arazimin
mingarim buria ghuava amira. Ki puram
ingangarir dafam gamigha datirighin fogha
givagha ghaze, arazir nighnizir aghuim
iniamim, a mati gumazim aminimin
suighasa ivegha ghua an suighan ibura.

18 Bar guizbangira, gumazir fofozir aviriba
itim, a nighnizir aviriba aterima da
anebiri.
Ezi an fofozim ghua bar ekevegha,
uaghan osimtizir aviriba a ganidi.

2

Agoroger araziba, dar mingariba puvati

1 Ezi ki uabira uabi migia ghaze, Ki
agoroger arazim deraghvira a tuisigh
ganigh fogh suam, a ti guizbangira dera
o puvati? Egha ki inivafizimin agoroger
arazibar uan ifongiam agivasa dagh
nighnisi. Egha ki datirighin fo, a uaghan
an mingariba bar mongezi, e dagh fozir
puvatigha okam nighnisi.
2 Ki kamaghin fo, akazir arazim, an arazir
onganim. Ezi agoroger arazim tong en
akurvazir puvati.
3 Ki nighnizir aghuir kamin mingarim
gifoghasa ingaravira iti. Kamaghin, ki
inivafizir agoroger arazim bagha wainin
dipaba apir arazim gamua a tuisisi. Ki kam-
aghin foghasa, gumazamiziba dughiar ote-
vimin overiamin apengan ikiti, bizir man-
amra men akuragham?
4 Ki ingangarir avirir dafabagh amizi
gumazamiziba da bagha ziar ekiam na
ganidi. Ezi ki ua bagha dipenir bar dafabagh
amuava, wainin azenibar ingari.
5 Ki azenibar ingara da opari, ezi dar aven
temer dagher aghuiba batiba iti.
6 Egha ki uan temer avirir kaba ruasa ua
bagha mozir dipar ekiabagh kui.
7 Ki ua bagh pura ingangarir gumazir
kiniba ko amizir kinibagh ivese. Ezi men
boriba, nan dipenimin aven nan ingangarir
gumazamizibar min iti. Ezi ki bulmakauba
ko sipsipin aviriba iti. Gumazir fomira
Jerusalemin nguibamin itiba, nan min bul-
makauba ko sipsipin aviriba itir puvati.
8 Ki ua bagha gol ko silvan dagiar aviriba
isi. Ezi kantrin igharazibar atriviba ko
provinsin igharazibar gumazir dapaniba,
me uan dagiaba isa na bagha da amadi. Ezi
ki ighiabagh amir gumazamiziba, me na
bagha ighiabagh ami. Egha ki amuir dozir
aviriba iti, ezi me na damuti nan navim bar
deragham. Gumaziba bar, arazir kam bagh
bar akongegham.
9 Ki bizir kaba bar da inizi, da na gamima
nan ziam bar ekefe. Ezi fomira Jerusalemin
nguibamin itir gumazitam nan min bizir
aghuir aviritaba itir puvati. Nan fofozir
aghuiba uaghan, na ataghirazir puvati, da
na ko ikiavira iti.
10 Ki tong uan ifongiam dikabirazir pu.
Bar puvati. Ki bizir manam gifonge, ki
puram a iniam. Egha ki amizir ingangarir
kaba bagha bar akonge. Ezi agoroger kam,
a kamakin, a nan ingangarimin ivezim.
11 Egha gin ki uan dafarimningin ingarizir
bizir kaba bar dar gara, da tuisigha der-
aghavira dagh nighnigha ghaze, bizir kaba,
dar mingariba bar mongezi, e dagh fozir
puvatigha okam nighnisi. Da mati gumazim
aminimin suighasa ivegha ghua, an suighan
ibura. Ia oragh, e bar, overiamin apengan
itir dughiamin e ingangarir mitiabagh ami,
eghti da pura mangi dar dagher aghuiba pu-
vatigham. Da tong en akuraghan kogham.

Nighnizir aghuim mati pura bizim

12 Ki bizir kabagh amigha gifa, eghti gin
gumazir igharazitam nan danganim inigh
atrivimin otogh, a bizir igharazir manatam
damuam? Bar puvati. Kamaghin amizi,
ki nighnizir aghuimin mingariba ko arazir
onganibar mingaribagh nighnighavira iti.
13 Ki nighnigha givagha, kamaghin fo,
nighnizir aghuim, an arazir onganiba bar
dagh afira, mati aruemin angazangarim
mitarmem gafira.
14 Fofozir gumazamiziba me deragha tu-
avimin garava an zui. Ezi gumazamizir
onganiba, mati gumaziba mitarmemin tu-
avimin zui. Bizir kam a guizbangira, ezi
ki nighnigha ghua nighnizir ekiar mam na
bato. A kamakin, aning uaghara ovevem
aning bativam.
15 Ezi ki uabira uabi ginighnigha ghaze,
bizir gumazir onganiba batozim, uaghan
na bativam. Kamaghin, nan fofozir avirir
kaba, manmaghin nan akuragham? Bar
puvatigham. Egha ki uan navir averiamin
aven kamaghin nighnisi, fofozir aghuim
uaghan, an mingariba mongezi e dagh fozir
puvatigha okam nighnisi.

1:16: 1 Atriviba 4:29-31 **1:18:** Fofozir Gumazim 12:12 **2:4:** 1 Atriviba 10:23-27; 2 Eghaghaniba 9:22-27 **2:7:** 1 Atriviba 4:23 **2:8:** 1 Atriviba 10:10; 10:14-22 **2:9:** 1 Eghaghaniba 29:25

16 Ki fo, gumazamizir gin izamiba, me
bar e gin amadagham. Guizbangira, gu-
mazir onganiba ko gumazir fofoziba itiba,
me uam e ginirighan kogham. Ezi ovevemin
dughiam, fofozir gumazim, gumazir on-
ganim gafiraghan kogham. Puvati. E bar
moghiram ovengam!
17 Ezi bizir overiamin apengan otivir
kaba bar moghiram osimtizim nan navim
ganidi. Kamaghin, ki uan ikirimirim bar
an aghua. Bizir kaba bar, dar mingariba
aven mongezi e dagh fozir puvatigha okam
nighnisi. Da mati gumazim aminimin
suighasa ivegha ghuava, an suighan ibura.

Ingangarir mitiabar mingariba ko dagheba puvati

18 Ki overiamin apengan ikia zurara
puvira ingari. Egha ki fogha gifa, ingangarir
mitiar ki amizir kaba, gumazir igharazim izi
nan danganim inigh dar ganam. Kamaghin,
ki ingangarir kaba bar dar aghua.
19 Eghti gumazir nan danganim iniamim,
ki a gifozir pu, a ti gumazir fofozim itim, o
gumazir onganim. Egh a izi, ki uan fofozir
aghuimin overiamin apengan amizir ingan-
garir mitiar kabar ganigh dar ghuavimin
ikegham. Ezi arazir kam, uaghan an
mingarim modozi, e a gifozir puvatigha
okam nighnisi.
20 Kamaghin, ki overiamin apengan ikia
ingangarir mitiar amizir kabagh nighnigha
nan navim ikuvigha bar oseme.
21 E garima, gumazir maba, fofoziba ko
nighnizir aghuim ikia egha uan fofozir kam
ko nighnizir aghuir kam sara ingara biziba
deragha dagh amua, bizir bar aviriba isi.
Egha me gin ariaghirezi, gumazir igharaz-
iba pura men biziba isi, me men min fofozir
kamagh gariba itir puvati. Arazir kam a
derazir puvati, egha uaghan an mingarim
aven modozi e a gifozir puvatigha okam
nighnisi.
22 E zurara overiamin apengan ikia
puv ingarava bizir aviriba uaghan dagh
nighnisi, ezi bizir kam ikivira ikiamin ivezir
aghuir manatam e ikaragham? Bar puvati.
23 Dughiar e nguzimin itir kaba, mizaziba
e batifi, ezi en ingangariba osimtiziba e
ganidi. Ezi e uaghan dimagaribar dakuasa
amua, dagh nighnighavira ikia avughsaz-
iba en puvati. Ezi arazir kam uaghan,
an mingarim modozi e a gifozir puvatigha
okam nighnisi.
24 Arazir mam bar dera, egha arazir
igharazibagh afira. A kamakin: E pamtem
ingarigh egh uan ingangaribar dagheba ini
dar amiva, dagh ifongegh bar akuegham. Ki
arazir kamin gara egha fo, bizir aghuir kaba
en biziba pu. Bar puvati, God uabi bizir
kabar afeziam, egha a da isa e ganidi.
25 Guizbangira, God puvatighti, e man-
maghin dami, bar akueghiva arazir kabar
amuam? Bar puvatigham.
26 Guizbangira, God ifongezir gumaza-
miziba, a nighnizir aghuim ko fofozim ko,
bar akuegha itir arazim me ganidi. Ezi
arazir kurabagh ami darasi, a me gamima,
me ingara dagheba ko biziba isa da aku-
makua da isa God ifongezi darazigh anidi.
Arazir kam, uaghan an mingarim modozi
e a gifozir puvatigha okam nighnisi. A
mati gumazim aminimin suighasa ivegha
ghuava an suighan ibura.

3

Biziba bar moghira, vaghvagh otivamin dughiaba iti

1 Overiamin apengan otivir biziba vagh-
vagha, da uan dughiabaram otifi:

2 Amiziba otamin dughiaba iti,
ezi e bar arimighiramin dughiaba iti.
Egha e dagheba oparamin dughiaba iti,
egh e dagheba asiamin dughiaba iti.
3 Egha e gumazibav soghti me
arimighiramin dughiaba iti,
egh e me damuti me ghuamaghamin
dughiaba iti.
Egha e biziba angararighamin dughiaba iti,
egh e bizibar ingaramin dughiaba iti.
4 Egha e aziamin dughiaba iti,
egh e akamin dughiaba iti.
Egha e bizibagh nighnigh navim ikuvamin
dughiaba iti,
egh e bar akongegh ighiabar amuamin
dughiaba iti.
5 Ezi paba uan amuiba ko dakuamin dughi-
aba iti,
egh aning uaning ko dakuan koghamin
dughiaba iti.
Egha paba uan amuibar suighamin dughi-
aba iti,
egh an suighan koghamin dughiaba iti.
6 Egha e bizir ovengeziba buriamin dughi-
aba iti,
egh da buri mangi da ateghamin dughi-
aba iti.
Egha e biziba deraghvira dar arighamin
dughiaba iti,
egh e pura da makunamin dughiaba iti.
7 Egha e korotiaba abighrarighamin dughi-
aba iti,
egh e da isamamin dughiaba iti.
Egha e mikiman kogh nimira ikiamin dughi-
aba iti,
egh e mikimamin dughiam iti.

2:23: Jop 5:7; 14:1 **2:24:** Fofozir Gumazim 3:13; 5:17; 9:7; Aisaia 56:12; Luk 12:19; 1 Korin 15:32 **2:26:** Jop 32:8; Aghuzir Akaba 2:6 **3:1:** Fofozir Gumazim 3:17; 8:6 **3:2:** Hibru 9:27

8 Egha e igharaz darazi bar me gi-
fongeghamin dughiaba iti,
egh e men aghuaghamin dughiaba iti.
Egha e igharaz daraziv soghamin dughiaba
iti,
egh me ko deravira dapiamin dughiaba
iti.

9 Gumazamizir ingangaribagh amiba, me
bar ikivira ikiamin ivezir aghuir manabar
uan ingangarir me amiba bagha da isi?
10 God e ganingizir ingangaribar
osimtiziba, ki deraghavira dar ganigha dagh
fogha gifa.
11 God, biziba bar otivamin dughiabar
akiri, egha dagh amizi da uan dughiar
aghuimin otivigha bar deragha ganganir
aghuibagh ami. Ezi God uaghan en
nighnizibagh amizi, e uan navibar aven
nighnigha, bar fomira itir bizir otiviziba
ko bar gin otivamibagh fofoghasa nighnisi.
Egh God fomiram amizir biziba ko gin
damuamin biziba, e deraghvira dagh
foghan kogham.
12 Ki bizir kabagh nighnigha ghua kam-
aghin fo, arazir mam, arazir igharazibagh
afira. Arazir kam, a kamakin, e nguazir
kamin itir dughiamin, e arazir aghuibar
amu bar akuegh ikiam.
13 Egh e uan ingangarir e amizibar ivezim
ini daghebar ami bar akuegh ikiam. Bizir
kaba, God e ganidir bizir aghuiba.
14 Ki fo, Godin Araziba ikivira iki, egh
givaghan kogham. Puvati. Da kamaghira iki
mamaghira ikiam. Gumazitam uan arazi-
tam Godin arazitam gisin datighan kogham.
Egh gumazitam ua Godin arazitam bat-
ueghan kogham. God gumazamiziba an
atiating an apengan ikiasa, a kamaghin ami.
15 Bizir datirighin otiviba, da fomiram
otifis. Ezi bizir gin otivamiba, da uaghan
fomiram otivigha gifa. God fomiram
otivizir biziba ataghizi, da bar ghuezir
puvati. A bizir kabagh ami da uam otifi.

Gumazamizibar araziba derazir puvati

16 Ezi ki arazir mamin garima a uaghan
overiamin apengan iti. E fo, jasba kotiamin
aven arazir aghuibar gintigh deraghvira gu-
mazamizibar osimtiziba tuisigham. Ezi pu-
vati, me arazir aghuibar gintizir pu. Bar pu-
vati. Me dughiar maba arazir bar kurabar
gintisi.
17 Ezi ki ua kamaghin nighnisi, God
gumazamiziba kotiam darighamin
dughiamin, a gumazamizir an damazimin
deraziba ko gumazamizir kuraba, a
me bagh dughiam atigh, men araziba
tuisigham.
18 Egha ki uaghan kamaghin nighnisi, God
gumazamizibar araziba tuisighti, me kam-
aghin fogh suam, e gumazamiziba, en araz-
iba uaghan asizibar arazibar min iti.
19 Ki ghaze, E gumazamiziba uaghan
asizibar min ovengam. Asiziba ovei, ezi
e gumazamiziba uaghan ovei. Gumaza-
miziba ko asiziba uagharam ikirimirir
angamira itim anidir aminim ikia, arua
bizibagh ami, egha aning uaghara ikirimirir
kamin iti. Kamaghin, gumazamizibar
ikirimirim asizibar ikirimirim gafirazir
puvati. Aningin ikirimirimin mingarim
uaghara aningin modozi e dagh fozir
puvatigha okam nighnisi.
20 Gumazamiziba ko asiziba uaghara,
ovea ghua nguazimin zui. E fo, God
nguazir minemeniam inigha, gumazimin
inivafizimim ingari. Kamaghin, an
aremegh, uamategh nguazir minemeniam
gavagham.
21 Ezi, gumazir maba kamaghin migia
ghaze, gumazim aremezi an duam Godin
Nguibamin ghuavanadima, asizimin duam
nguazimin ghuaghiri. Ezi tinara bizir
kamin ganigh a gifogham?
22 Ki bizir kam ginighnigha ghua kam-
aghin fo, arazir mam arazir igharazibagh
afira. Arazir kam a kamakin. Ingan-
garir e amiba, e dar gan dagh ifongegh bar
akuegh ikiam. Bar akongezir arazir kam,
a ivezir aghuir God e bagha misevezimra.
Ezi tinara, e arimighiregh givaghti en gin
otivamin biziba en akagham?

4

1 Overiamin apengan itir bizir gumaza-
miziba amiba, ki ua dagh nighnigha fo, da
derazir puvati. Gumazir kuraba gumaza-
miziba dikabira osimtiziba me garizima, me
bar puviram arai. Ezi men akurvaghan
gumaziba puvati. Ki gari, gavmanin gav-
gavim, gumazir kurabaram akurvasi. Kam-
aghin, gavman uaghan men akurvazir pu-
vati.
2 Ezi ki kamaghin nighnisi, gumazamizir
ovengeziba, me bar dera, me nguazimin
itir gumazamizibar min osimtiziba aterir
puvati. Oveaghuezibar dabirabim, an
angamira itir gumazamizibar dabirabim
gafira.
3 Ezi gumazamizir tighar nguazimin oti-
vamiba, me arazir kurar gumazamiziba
overiamin apengan amibar ganizir pu. Ka-
maghin me bar dera, egha gumazamizir
nguazimin itibagh afira.
4 Egha ki uaghan arazir mamin gari, gu-
mazamiziba ingangarir mitiabagh amua,
bizir aghuibagh ami. Ezi bizir kamin
mingarim kamakin, me uan namakabar

3:14: Jems 1:17 **3:20:** Jenesis 3:19

garima, me bizir aviriba ikia ziar ekiaba isima, me uaghan men min otivasa ingangarir aviribagh ami. Ezi ki ghaze, arazir kam uaghan an mingariba mongezi e dagh fozir puvatigha okam nighnisi. A mati gumazim aminimin suighasa ivegha ghuava an suighan ibura.

5 Marazi ghaze, gumazir ingangaribar amuan amiragha pura nguibamin itim, a gumazir onganim. Egh an gavgavim givaghti an aremegham.

6 Ezi ki kamaghin nighnisi, kamaghin dera, e bizir muziariba iki, navir amirizim sara ikiam. Gumazir maba bizir aviriba bagha nighnigha pamtem ingara osimtizir aviriba sara iti, ezi arazir kam ikufi, mati gumazim aminimin suighasa ivegha ghuava an suighan ibura.

7 Ezi ki ua garima, arazir igharazir mam overiamin apengan iti, a uaghan an mingarim modozi e dagh fozir puvatigha okam nighnisi.

8 A kamakin, gumazir mam a uabira iti, egha boriba ko aveghbuaba puvatigha ingaravira ikia avughsaziba an puvati. Egha a bizir bar aviriba ikia kamaghin nighnisi, bizir kaba tighar nan ifongiam agivagham. Ki mangi zurara ingarvira ikiam. A kamagh uabi uabi migeir puvati, "Ki tizim bagha pura ingangarir mitiar kabagh amua dar daghetam isa pura ikia bar akongezir puvati? Ki oveghti tinara bizir kaba iniam? Puvatigham." Gumazir kamaghin amimin araziba, da bar kufi. Ezi ki datirighin fo, arazir kam uaghan, an mingarim modozi e dagh fozir puvatigha okam nighnisi.

9 Uabira itir arazim, a derazir puvati. Gumazir pumuning uaning inigh ikiti, deragham. Eghti gumazir pumuning uaning inigh ingarti, aningin ingangarim deragham.

10 Eghti tav irighti, tav an agharimin suiragh uam a fegham. Ezi uabira itir gumazim, gumaka, a irighti tina an akuragh a fegham? Bar puvatigham.

11 Gumazir pumuning arugharugh, egh uaning inigh dakuva, aningin mikarzimning fengam. Eghti tav uabira dakuva, an arugharugham.

12 Gumazir vamira, an apaniba a misogh bar anegivagham. Ezi gumazir pumuning, me aning misoghan iburagham. Guizbangira gumazitam, benir pumuning ko mikezim inigh da ruivigh ikarizim girighti da zuamira dighoreghan kogham.

13-14 Gumazir igiar biziba puvatizitam o kalabuziar gumazir tam, aningin tav kantrin atrivimin ikiti deragham. Ezi atrivir igharazir mam bar ghuri, egha a fofozir gumazibar nighnizir aghuiba baraghan aghua, ezi an arazim bar ikuvigha ongani. Guizbangira, atrivir igiar biziba puvatizir kam, a nighnizir aghuimin ikia, atrivir ghurir kam gafira.

15 Ki garima, atrivir ghurir kam gin aremezi, gumazir igiam an danganim ini, ezi overiamin apengan tir gumazamiziba bar atrivir igiar kamin gin zui.

16 Ezi gumazir bar avirir me men dibobonim diponan iburaziba, me bar an apengan itima a me gatifa. Ezi gin an aremezi, gin otivir gumazamiziba, me an amizir bizir ekiar kabagh nighnizir puvati. Egha ki datirighin fo, uaghan an mingarim modozi e dagh fozir puvatigha okam nighnisi. Mati gumazim aminimin suighasa ivegha ghuava an suighan ibura.*

5

Ni pura mikim akar dikirizimin God damuan marki

1 Ni deraghvira uan arazibagh nighnighiva, Godin Dipenimin aven mangi. Puram aven mangan marki. Ni fofozim iniasava aven zui. Egh gumazir mabar min puram ofabar amuan marki, mati gumazim fofoziba puvatighava dagh ami. Kamaghin amir gumazamiziba, me deragha fozir pu, bizir manam Godin damazimin dera.

2 Ni faragh navir averiamin aven deravira nighnigh, gin dikavigh uan akatorimin mikim. Egh ni God ko migeir dughiamin migirigiar aviribar amuan marki. God a gavgavir ekiam ikia uan Nguibamin iti, ezi e gumazir kiniba nguazir kamin iti. Kamaghin, ni an damazimin migirigiar aviribar a damuan marki.

3 E fo, ni osemegha bizir aviriba bagha navim isia dagh nighnigh, irebabar ganam. Kamaghira ni puvira migeir gumazim, ni mati gumazir onganim puvira bizibav gei.

4 Egh ni akar dikirizi tamin God damighiva, zuamiram an gin mangi a damigh. Egh ni uan akar dikirizimin gin mangi damighan kogh, ni mati gumazir onganim. God kamaghin amir gumazamizibagh ifongezir puvati. Kamaghin ni akar dikirizim gami, egh ni an gin mangi a damigh.

5 Egha ni akar dikirizimin God gamigha an gintizir pu, kar arazir aghuim puvati, arazir bar kuram. Egh ni nighnigh fogh suam, ni uan akar dikirizim gintighan kogham, egh ni akar dikirizir kam damuan marki.

---

* **4:6:** Aghuzir Akaba 15:16-17; 16:8 **4:16:** Hibrun akam ves 13-16 aningin itir akar isin zuimning deragha aning abighizir puvati. **5:2:** Aghuzir Akaba 10:19; Matyu 6:7 **5:4:** Diboboniba 30:2; Godin Araziba 23:21-23; Onger Akaba 66:13-14; 76:11 **5:5:** Aghuzir Akaba 20:25; Aposel 5:4

6 Egh ni puram akar dikirizim damighiva,
an gin mangan kogh, ni arazir kuram gami.
Egh ni akar dikirizir tam damigh, egh gin
Godin ofa gamir gumazim mikiman marki
suam, "Ki deragha nighnizir puvatigha,
akar dikirizir kam gami." Ni tizim bagh
God damighti an aningagharim nin ikiam?
Ni kamaghin damuti, a nin aningaghegham.
Egh ni ingangarir mitiabagh amua inizir
bizibagh asighasigham.
7 Ni gumazir zurara irebabar garim, o ni
gumazir pura migeim, arazir kaba uaghan
pura biziba. Arazir kabar mingariba mon-
gezi e dagh fozir puvatigha okam nighnisi.
Kamaghin, ni zurara Godin atiating an
apengan iki.

Ni gumazir dagiar aviriba itimin otivsi nighnighan marki

8 Ni gavmanin ganti, a gumazir onga-
narazibagh amiba osimtiziba me darighiva,
men kotiaba deragh da akiran kogh, me
ateghti me deragh dapian koghti, ia digavir
kuram damuan marki. Arazir kamin
mingarim kamakin. Ingangarir gumazir
dapaniba arazir kabagh amima, men garir
gumazir ekiar maba, men ingangaribar
gara osimtiziba me garisi. Ezi gumazir
men garir kaba, me uaghan gumazir ekiar
maba ikia men gara osimtiziba me garisi,
me arazir kamra me gami.
9 Egha me arazir kam gamima, gumaza-
miziba uan nguazibar azenibar ingara
dagheba amaga dar iveziba isima me bar
men dagiaba tuiragha uarira uarigh anidi.
Ezi atrivim uaghan men dagiar nar maba
isi.*
10 Gumazim dagiar aviriba iniasa
puviram nighnizima, dagiar muziarir a
isiba, an ifongiam agivaghan kogham. Ezi
gumazim, dagiar aviriba itir gumazimin
min otivsi nighnighiva, bizir a isir kaba, an
ifongiam agivaghan kogham. Kamaghin,
dagiam bagha bar ifongezir arazim ko
bizibagh ifongezir arazim, da uaghan dar
mingariba mongezi, e dagh fozir puvatigha
okam nighnisi.
11 Egh gumazimin ivezim mavanangti,
an ikizir gumazir avirim iziva an dipenim
gizivagh an daghebar amam. Kamaghin,
gumazim uan dagiaba ko bizibar garava, a
uabi ua bagh bizitam givezan kogham.
12 Ingangarir gumaziba, me dagher
aviriba iti, o dagher muziariba iti, me
dimangan deravira dakuam. Ezi dagiar
aviriba itir gumazim, a zurara uan bizir
avirir kabagh nighnighava, deraghav akuir
puvati.
13 Ki gara overiamin apengan itir araz-
ibar garima, arazir bar kurar mam iti. Gu-
mazir mam, gin izamin osimtizimin ati-
atigha pura tintinibar bizibagh ivezamin
ifongiam dikabiragha, uan dagiaba atigha
deraghaviram dar gara iti.
14 Egha gin an dagiar ingangarim
akuiaghirizi, an dagiaba bar givazima, a
uan borim daningamin biziba pu.
15 E fo, en amebam e batezir dughiamin,
a bizitam saram e batezir puvati, e puram
bibiabara iti. Kamaghira, e ovengamin
dughiamin, e pura bibiabara mangam. E
guizbangira bizir aviriba iniasa ingangarir
mitiabagh ami, egh e aremeghamin
dughiamin, e bizir katam sara Gumaza-
mizir Oveaghuezibar Nguibamin mangan
kogham.
16 Ezi kar uaghan bar osimtizir kurar
mam, e pura dafarir kinibar nguazir kamin
ize, ezi kamaghira, e dafarir kinibar ua-
mategh mangam. Egha e nguazir kamin
tir dughiamin, e pura ingangarir mitiabagh
ami, mati gumazim aminimin suighasa
ivegha ghuav an suighan ibura.
17 Nguazir kamin tir dabirabim, a de-
razir pu, mati e zurara osimtizim ikia
ovevemin mitarmemin aven apia dagheba
api. E zurara navir kuram isava, atarava,
arimariaba isi.
18 Guizbangira, ki bizir kam ginighnigha
ghua kamaghin fo, arazir mam bar deragha
arazir kam gafira. Arazir kam, a kamakin,
God e ganingizir dughiar otevir overiamin
apengan ikiamimin, e uan ingangarir e
amizibar ivezim inigh daghebar ami bar
akuegh ikiam. Bar akongezir arazir kam, a
ivezir God e bagha misevezimra.
19 Eghti God dagiaba ko bizitaba gumazi-
tam danightima, a fogh suam, da ivezir
God a bagha inabaziba. Egh an adar
gan bar akuegh, egh uan ingangariba ko
dabirabimin gan egh navir amirizim inigh
ikiti, kamaghin deragham. Bizir kaba, kar
God aningizi bizir aghuiba.
20 Egha God gumazir kam ataghizi a uan
dabirabir aghuimin gara, bar akuegha ma-
maghira ikia, kamaghin nighnizir pu, ki
dughiar otevimin nguazir kamin ikiam.

6

Ikirimirir kam, osimtiziba an iti

1 Ki overiamin apengan ikia osimtizir ku-
rar mamin garima, gumazamiziba aneter-
ava ingangarir dafam gami.
2 God gumazir mam dagiar aviriba ko,
bizir aviriba ko ziar ekiam, da a ganingi,
ezi a ifongezir bizitamin otevezir puvati.
Ezi gumazir kam, God a ganingizi bizir

* **5:9:** Hibrun akam deragha ves 9in itir akamin mingarim abighizir puvati. **5:15:** Jop 1:21; Onger Akaba 49:17; 1 Timoti 6:7

aghuir kaba, an adar amu bar akuegh ikian firin, God gumazir igharazim bizir kaba anetaghizi an ada inigha dagh amua bar akuegha iti. Arazir kam, a bar ikuvigha, an mingariba mongezi e dagh fozir puvatigha okam nighnisi.

3 Eghti gumazitam borir 100pla ikiva, nguazir kamin azenir aviribar iki, egh gumazir kam uan bizir aghuir kaba bagh bar akuegh ikian kogh, egh gin aremeghti, me deragh a bagh mozim gikuigh anefaghan koghti, arazir kam, a bar derazir puvati. Ki guizbangira migei, borir amebamin navimin aven aremezim, a gumazir azenir aviribar nguazir kamin itim gafira.

4 Kamagh amir borim, mati pura bizim, a ziaba puvatizi, me mitarmemin anefazir dughiamin, me a ginamadagha gifa.

5 Egha borir kam, an aruer angazangarimin ganizir puvatigha, bizitam bar a gifozir puvati. Egha borir kam datirighin avughsazir aghuim gamua iti. Kamaghin, borir kamin dabirabim, gumazir bizir aviriba itir kamin dabirabim gafira.

6 Gumazir kam uan bizir kabar gara, dagh agoir puvati. Gumazir kam 1,000in azeniba o 2,000in azenibar nguazir kamin ikiti, an dabirabim, borir kamin dabirabim gafiraghan kogham. Guizbangira, e bar moghiram oveng nguibar vamiran mangam.

7 E dagheba iniasa, kamaghin, e zurara ingari. Ezi dagher e isiba, da en ifongiam agevir puvati.

8 Manmaghin amizi, fofozir gumazim fofoziba puvatizir gumazim gafira? Bar puvati. Eghti gumazir biziba puvatizim, arazir aghuimin gumazamizibar damazimin a damighti, bizir kam manmaghin an akuraghti, a ikivira ikiamin ivezir aghuir manam iniam?

9 Gumazir maba ghaze, e bizir guar aviriba inisi nighnighan kogham. Arazir kam uaghan an mingariba aven mongezi e dagh fozir puvatigha okam nighnisi, mati gumazim aminimin suighasa ivegha ghuava an suighan ibura. Kamaghin dera, bizir tizir e inigha givaziba, e dagh ifuegh dar suiragh ikiam.

10 Bizir otivir kaba, da puram otivir puvati. Bar fomira God da otivasa mikemezi, da datirighin otivaghiri. Egha God en arazibagh fogha gifa. Kamaghin e a ko uari batoghan kogham. Guizbangira, an gavgavim en gavgavim gafira.

11 E fo, e migirigiar adoghodozir aviribav kimtima, da manmaghin en akurvagham? Bar puvati. Puvira migeir arazim, a tong en akuraghan kogham, e pura migei.

12 E dughiar bar otevimin nguazir kamin iti, ezi en ikirimirim, a dagheba puvatigha uaghan an mingariba mongezi e dagh fozir puvatigha okam nighnisi. En ikirimirim, mati ghuariam aruem apazazima, temer dughuazim zuamiram arav ghu. Ezi tina kamaghin fo, e arazir aghuir manamin gintigham? Ezi tina kamaghin fo, e ovegh givaghti, bizir manaba overiamin apengan otivam?

7

Nighnizir aghuir aviriba

1 Gumazamiziba kamaghin nighnigh suam, ni gumazir bar aghuim, nighnizir kam a dera. Egha a borer aghuir ivezim bar pin itim gafira. Eghti dughiar ni ovengamim, a dughiar nin amebam ni batezim gafiragham.

2 Gumazim aremeghti, me a bagha azir dipenir mamin ikitima, ni a bagh mangi. Arazir kam, a me dipenim ikia isar ekiabagh amir arazim gafira. Guizbangira, e bar moghira ovengam. Kamaghin, e nguazir kamin iki bar deravira ovevemin arazim ginighnigham.

3 E bizitam bagh navim ikuvigh osemegh ikiti, arazir kam akazir arazim gafira. Guizbangira, navir osimtiziba, e gamima en guaba ikufi, arazir kam e gami e arazir aghuim gifofogha egha akonge.

4 Egha gumazir nighnizir aghuiba itim, an aremezir gumazim bagha azia itir darazi ko ikiam. Ezi gumazamizir nighnizir aghuiba puvatiziba, me inivafizir agoroger arazir aviribagh amir gumazamiziba ko ikiasa.

5 Gumazamizir nighnizir aghuiba itiba, nin atar, ni akirmigham, ni me baregh men gin mangiti arazir kam a dera. Arazir kam, gumazir onganim ziar ekiam isa ni ganidir arazim, gafiragham.

6 Egh gumazamizir nighnizir aghuiba puvatiziba akiti, men akazibar mingariba puvatigham. Mati benir ataghatarim avimin ikia isia tingazi, egha a minem gamima a isir puvati. Arazir kam uaghan pura bizim, an mingariba puvati.

7 Gumazir nighnizir aghuim ikiava gumazir igharazibar biziba ko dagiaba, pura dagh ekua da isi, a mati gumazir onganim. Eghti gumazim apezeperir dagiaba initi, an arazir kamin, a uabi uan nighnizir aghuim gasighasisi.

8 Eghti gumazitam ingangarim foregh a damuasava ami, kar arazir aghuim. Egha an an ingarava anegifa, arazir kam bar deragha arazir ingangarim damuasava amim, gafira. Ezi gumazir navim amiragha uabin asugha nimira itim, a dera. An arazim,

7:1: Aghuzir Akaba 22:1 **7:9:** Jems 1:19

gumazir uabira uabi femin arazim, bar a gafira.

9 Ni zuamira gumazir munamin aningagheghan marki. Aningagharim, a gumazir nighnizir aghuiba puvatizimin arazim.

10 Ni kamaghin mikiman marki, “Manmaghin amizima, dughiar fomira ikezim, datirighin tir dughiam gafira?” Gumazir nighnizir aghuim puvatizim, a kamaghin azangsigham.

11 Gumazamiziba bar overiamin apengan iki nighnizir aghuim ikiva, men akurvagh ikivira ikiamin ivezir aghuimin min ikiam. Bizir kam, a bar dera, mati afeziam aremeghasava amua uan bizir aghuiba isa uan boribagh aningi.

12 Nighnizir aghuim ko dagiam, aning uaghara dughiar kurabar en akurvasi. Egha nighnizir aghuim ko fofozim, dagiam gafira, egha deraviram en akurvazima, e deravira iki mamaghira ikiam.

13 God amizir biziba, ia bar deraghvira, dagh nighnigh. Egh God bizitam damighti a ikizirighti, tinara uam aneminegham?

14 Nin ikirimirimin biziba bar deraviram otivti, ni bar akuegh iki. Eghti dughiar kuram ni batoghti, ni kamaghin fogh suam, God dughiar aghuiba ko dughiar kuraba e bagha da amadi. Kamaghin, e fozir pu, bizir manam gin otivam.

15 Ki nguazir kamin ikia arazir aviraviribar gara ghaze, nan ikirimirim, an mingariba mongezi ki dagh fozir puvatigha okam nighnisi. Egha ki gumazir mabar garima, me arazir aghuibar gintigha, egha ariaghire. Ezi ki gumazir mabar gari, me arazir kurabagh amua, egha dughiar ruarimin nguazir kamin iti.

16 Kamaghin e uan damazimin uari fi, arazir aghuim ko nighnizir aghuimin gintighsi, bar pamten ingaran kogham. E ti, uarira uarigh asighasigham.

17 Egh e uaghan arazir kuraba ko arazir onganibar gintighsi bar pamten ingaran kogham. E ti God ovengasa e bagha inabazir dughiamin aviragham.

18 Ni uabi tuavir aghuimin gin mangi, egh arazir aghuimin suiragh, egh arazir kuramin suighan marki. Gumazim Godin atiatia an apengan iti, a bizir manam damuti, a bar deraviram otogham.

19 Eghti gumazir dapanir ekiar 10pla, nguibar ekiar mamin akuragh a damuti, a tugh gavgavigham. Ezi nighnizir aghuim, a gumazitamin akuraghti, a bar gavgavigh nguibar ekiar kamin gavgavim gafiragham.

20 Godin damazimin derazir gumazitam, zurara arazir aghuitam gamir pu. A dughiar mabar uaghan arazir kurabagh ami.

21 Ni gumazamizibar akaba bar, da baraghan marki. Egh ni kuarim atigh deragh me baraghti, nin ingangarir gumazim ti akar kuram ni daningam.

22 Guizbangira, ni kamaghin fogh, ni uabi dughiar aviribar akar kurabar gumazir igharazibav migei.

23 Ki bar fofozir gumazimin otivasa, kamaghin ki bizir kabar mingariba bativasa bar deravira da tuisigha dagh nighniki. Ezi nan nighnizim otefe.

24 Bizir otivir kabanangin mingaribagh foghamin ingangarim, bar aven ko. Mati bizim bar saghon itima e a buri, o bar vin mar iti. Kamaghin, tinara bizir kabar mingaribagh fogham? Bar puvati.

25 Ki nighnizir aghuiba ko fofozir aghuibar mingaribagh foghasa bar ingangarir dafam gami. Egha uaghan arazir kuraba ko arazir onganibar mingaribagh foghasa ingangarir dafam gami.

26 Ki ingara ghua kamaghin fo, amizir maba osimtizir bar ekiaba e ganidi, ezi da ovevemin osimtizim gafira. Amizir kabanang mati, gumaziba en suighamin iveba. Ezi men dafariba mati sen e ikirarigham. God gumazitam gifueghti, gumazir kam amizibar ivem gitagh arimangigham. Eghti ivem, arazir kurabagh amir gumazimin suiraghti, an a gitaghan kogham. Bar puvati.

27 Ezi fofozir gumazim kamaghin migei, Bar guizbangira, ki bizir kabar mingariba bativasa bar nimira nimira ingara ghua datirighin bizir mabar arazim gifo.

28 Ki ghua amiziba buriagha aruava amizir aghuitam bativasa ingara ghua tam batozir puvati. Ezi tausenin gumazibar tongin, ki gari, gumazir aghuir vabara iti. Egha ki amizir aghuitamin garir puvati.

29 Egha ki nighnizir ekiar mam bato, a kamakin, God gumazamizibar ingarigha ghaze, me an damazimin dera. Ezi me uari nighnizir aviriba ko tuavir guar aviribar gin zui.

8

1 Fofozir gumazamizibara bar bizibar mingaribagh fos. Kamaghin tina men fofozim gafiragham? Guizbangira, gumazimin navim ikuvighti an guam misigham, eghti nighnizir aghuim ko fofozir aghuim a damuti an guam angazangarigh, bar akongegham.

Ni atrivimin akamin gin mangi

2 Ki kamaghin migei, ni atrivimin akamin gin mangi. Ni God ko dikirizir akam ginighnigh, egh atrivimin akaba batoghan marki.

3 Egh ni atrivim ko iki zuamiram anetaghiraghan marki. Egh nin akaba ko

atrivimin akaba uariv soghti, ni akaba gavgavan marki. Ni kamaghin fogh, atrivim ni bareghan kogham, a uan ifongiamin gin mangam.
4 E bar fo, atrivim mikimtima, gumazamiziba bar an akamin gin mangi. Eghti gumazitam kamaghin an azangsighan kogham, “Ni tizim bagha kamaghin ami?”
5 Gumazir atrivimin akaba bar dar gintizim, a deravira ikiam. Eghti nighnizir aghuim itir gumazim, a bizibar amuamin tuavim ko dughiam gifogham.
6 E fo, e gumazamiziba en osimtiziba bar ekevezi e da ateri. Ezi da akiramin tuavir aghuim ko da akiramin dughiar aghuim iti.
7 E fozir pu, bizir manam gin otivam. Ezi bizir kabar gun e mikimamin gumaziba puvati.
8 Gumazim ovengamin dughiamin, an duam an inivafizim ataghiragham. Eghti gumazitam an anogoreghan kogham, gavgavir kaba bar puvati. Gumazitam ovevemin dughiam gisivaghan kogham. E fo, midorozimin dughiamin, midorozir gumazir dapanir ekiaba, midorozir gumaziba ateghti me uamategh uan nguibabar mangan kogham. Egha gumazim arazir kuramin gintisi, an arazir kam bar an porogh, anetaghiraghan iburagham.

E bar akongezir arazimin gintigham

9 Ki bizir kabar garava, gumazamizir overiamin apengan ikiava amir bizibagh nighnighavira iti. Egha dughiar kamin ki garima, gumazir ekiar maba gumazamizir mabagh ativagha me dikabira paza me gami.
10 Egha dughiar mabar ki garima, gumazir kurar mam aremezi, me mozimin anefa. Gumazamiziba anefagha uamategha gumazir kurar arazir kurabagh amim, aven itir nguibar ekiamin ghue. Egha me izir dughiar kamin, me gumazir kurar kamin ziam fe. Arazir kam uaghan, an mingariba mongezi, e dar gari puvatigha okam nighnisi.*
11 Dughiar mabar, gumazamiziba uan arazir kurabar ivezir kuram zuamiram a isir puvati. Kamaghin bizir kam gumazamizibar nighniziba fema, me arazir kurabar amuasa gavgavighavira iti.
12 Dughiar mabar, gumazir arazir kurabagh amiba, me arazir kurar aviribagh amuavira iti, egha me dughiar bar ruarimin nguazir kamin ikiava, me zuamiram oveir puvati. Ki fo, marazi kamaghin migia ghaze, “Gumazim Godin atiatigh an apengan iki, deravira ikiam.
13 Egh arazir kurabagh amir gumazim, a deragh ikian kogham. A Godin atiatia an apengan itir puvati, kamaghin a bar dughiar otevimin nguazir kamin ikiam.”
14 A guizbangira, me onganigha kamaghin migei, ezi ki arazir mamin garima, a me migeir moghin otozir puvati. Ezi arazir kam, a bar onganigha bar ikufi. Dughiar mabar, gumazamizir Godin damazimin deraziba, ivezir kurar gumazamizir kuraba iniamim isi. Ezi gumazamizir kuraba, Godin damazimin derazir gumazamizibar ivezim isi. Ezi arazir kam, ki ghaze, a uaghan an mingarim modozi e dagh fozir puvatigha okam nighnisi.
15 Ezi ki kamaghin nighnisi, e bar akueghamin arazimin gin mangiti, a deragham. Ua tuavir aghuir e gintighamba puvati. Kamaghin e overiamin apengan iki dagheba ko dipabar amiva bar akuegh ikiam. E fo, e ingangarir mitiabagh ami, egh dughiar God e ataghizi e overiamin apengan itimin, e bar akongezir arazim damu ikiam.
16 Ki gumazamizibar ingangarir arazibar gara deravira fofozim ko nighnizir aghuim iniasa arueba ko dimagaribar ingangarir bar dafam gamua akuir puvati.
17 Guizbangira God biziba bar dar ingari, ezi ki dar ganigha fo, e nguazimin otivizir bizir kabar mingariba buriva avegham. Egh e dagh foghsi, ingar mangi amiragham. Eghti fofozir gumazamiziba suam, e dar mingaribagh fogha gifa, me guizbangira migeir puvati. Me dagh foghan kogham.

9

Bizir kamra bar e bativam

1 Ki bizir kaba bagha deravira nighnigha ghua kamaghin fos, Godin damazimin derazir gumazamiziba ko, gumazamizir nighnizir aghuiba itiba ko, me amir biziba, da bar Godin agharimin iti. God uabi, gumazamizibagh ifongezir arazim ko gumazamizibagh ifongezir puvatizir arazim gamizi da otifi. Guizbangira, e gumazamiziba fozir pu, bizir tiziba gin otivam.
2 Ezi bar e bativamin bizir mam iti, e gumazamizir Godin damazimin deraziba, gumazir arazir kurabagh amiba, ko gumazir aghuiba, ko gumazir kuraba, Godin damazimin zuezir darasi, ko Godin damazimin mizezir darasi, gumazir ofa gamiba, ko ofa gamir puvatiziba uaghara, bizir kamra bar me batogham. Bizir kamra, gumazir aghuiba ko gumazir arazir kurabagh amiba bativam. Bizir kamra, gumazir God ko akar dikirizim gamiziba ko, gumazir God ko akar dikirizim damuasa atiatingiziba, a bar me batogham.

* **8:10:** Hibrun akam deragha ves 10in akabar mingarim abighizir puvati.

3 Egh e overiamin apengan itir gumazamiziba bar, bizir kurar kamra bar e batifi, a kamakin: ovevem. Gumazamiziba nguazimin itir dughiamin, me fo, me aremegham, egha dughiaba bar ovevemin arazim bagha nighnigha navim osemegha bar onganigha a bagha mizuai. Egha gin me uaghan ariaghiri.

4-5 Afiar angamira itim, laionin aremezim gafira. Ezi kamaghira, gumazamizir angamira itiba, gumazamizir ariaghirezibagh afira. Me fo, bizitam me bativti, me ovengam. Ezi gumazir ovengeziba, me bizitam gifozir puvati, egh me bizir aghuitam inian kogham. Ezi gumaziba me ginamadagha gifa.

6 Gumazamiziba ariaghirezir dughiamin, men ifongiam ko adariba ko gumazir igharazimin bizibagh ifongezir arazim, da bar gifa. Ezi gumazamizir kaba, me ua overiamin apengan iki bizitam damuan kogham.

7 Aria, ni mangi dami bar akongegh. Egh ni wainin dipam ami navir amirizim inigh. God arazir kamin amamangati.

8 Ni zurara korotiar aghuibar aghu bar deragh kuriki dapanariziba batogh bar akuegh iki.

9 En ikirimirim mati pura bizimin min itima an mingariba mongezi e dagh fozir puvatigha bar okam nighnisi. Eghti, God ni ganingizir ikirimirir kam, ni overiamin apengan a misevezir dughiabar, a ko bar akuegh iki. God a isa ivezir aghuimin min ni bagha anemisevegha ni ganingi. Kamaghin ni overiamin apengan iki, uan ingangaribar amuva, God ni ganingizir ikirimirim amuir aghuimin min a ko iki bar akongegham.

10 Egh ni ingangaritam damusi, bar uan gavgavim sara a damu. Ni fo, Oveaghuezibar Nguibar ni mangamim, ni ingangarir tam ko nighnizitam damuan kogham. Danganir kamin, ni nighnizir aghuitam ko fofozir aghuitam inian kogham.

11 Ki uamategha overiamin apengan bizir mamin gari. Gumazir bar puvira atamra ivemariba, me dughiar mabar gumazir igharazibagh afirazir pu. Ezi midorozir gumazir gavgaviba, dughiar mabar uan apanibagh afirazir puvati. Gumazir nighnizir aghuiba itiba, ko fofozir ekiaba itiba, me dughiar mabar dagiaba ko bizir aviriba isir puvati. Ezi ingangarir guar aviribagh amir fozir gumaziba, me dughiar mabar ingangarir ekiaba isir puvati. E fo, dughiar kuram dughiatabar bar e bativam.

12 E fozir pu, e dughiar manam osimtizim e bativam. Ezi dughiar kuram zuamiram e batifi, mati kuarazim o osirim ivemin aven ghuzi an an suiragha iti.

Gumazamizibar arazir aghuim ko arazir kuram

13 Ki overiamin apengan ikia ua bizir mamin garima an oto. Ezi ki kamaghin nighnisi, kar ti, gumazir nighnizir aghuim itimin nedazir bar aghuim. Bizir ki garim kamakin.

14 Dughiar mam nguibar muziarir mam iti, ezi gumazamizir aviriba an itir puvati. Ezi atrivir bar gavgavir mam uan midorozir gumaziba inigha a ko misogh a dikabinasa ize. Egha midorozir gumaziba nguibar kam bar anekiarugha, an divazir gavgavim akarasa bizibar akiri.

15 Ezi nguibar kamin, biziba puvatizir gumazir mam iti. Gumazir kam, nighnizir aghuim ko fofozim iti. Egha an nighnizir aghuimin, a nguibar kam uan apaniba dam a iniasa tuaviba burizi, me deraviram oto. Egha gin gumaziba ua biziba puvatizir gumazir kam, me a ginamada.

16 Ezi ki kamaghin mikimasa, nighnizir aghuim, gavgavir ekiam gafira. Ezi gumazamiziba kamaghin nighnisi, gumazir biziba puvatizim, an nighnizir aghuim pura bizir kinimin min iti. Kamaghin me an akaba barazir puvati.

17 Gumazir nighnizir aghuiba itim uan akabar asughasugh nimira mikimti, e da baraghti, deragham.
Kamaghin amir gumazimin akaba, da nighnizir aghuiba puvatizir gumazibar atrivim,
an tiarir arozim gafira.
18 Nighnizir aghuim, a midorozimin bizibagh afira.
Eghti gumazitam arazir kurar tam damighti,
an arazir aghuir avirim gasighasigham.

10

1 E fo, bereziba mughuriar aghuim zuir boremin sivafarimin aven magiri arighireghti, borer kam bar puvira mughagham. Kamaghira arazir onganir muziarim, gumazimin nighnizir aghuim ko ziar ekiam dikabiragham.

2 Gumazir uan navimin aven nighnizir aghuim itim, an arazir aghuibagh ami. Ezi gumazir uan navimin aven nighnizir aghuim itir puvatizim, an onganigha arazir kurabagh ami.

3 Egh gumazir kam pura tuavimin daruti, an arazibara gumazir mabar akakagh suam, a nighnizir aghuiba puvati.

4 Eghti nin gumazir dapanim nin atarti, ni uan ingangarim ataghiraghan marki. A fogh suam, ni osimtizim iti. Egh ni nimira ikiti, a nin arazir kuram ginamadagham.

5 Ki overiamin apengan ikia ua garima,
gumazir maba osimtizir bar dafar mam
gami. Ezi osimtizir kurar kam, a gumazir
dapanibar osimtizimra.
6 Gumazir dapaniba, dughiar mabar
ingangarir ekiaba isa gumazir nighnizir
aghuiba puvatizibagh anidi. Egha dughiar
mabar ingangarir mong derazir puvatiziba
isa dagiar aviriba itir gumazamizibagh
anidi.
7 Ezi ki garima, ingangarir gumazir
kiniba, hoziabagh isin apiagha zuima,
gumazir ekiaba mati ingangarir gumazir
kinibar min suebar zui.

8 Gumazir tam mozir ekiam gikuigh a
ti uabi an magirigham. Eghti gumazitam
me dagiabar ingarizir divazir gavgavim
abighti, kuruzim ti a givigham.
9 Eghti gumazitam mighsiamin dagiar
dafaba abighirarighti, dagiaba ti a
misuegham. Eghti gumazitam temem
abighti, temem ti a misueghti a mizazim
iniam.
10 Eghti gumazimin sobiam ghumighan
koghti, an anemineghan kogh, a temem
okisi ingangarir dafam damigham. Eghti
gumazim nighnizir aghuim ikiva, a in-
gangarir aghuim damuti, an ingangarimin
dagher aghuim otogham.
11 Eghti gumazim kuruzim damighti a
nimira ikiamin arazim gifogh, a deragham.
Egh a kuruzim ateghti, an a givighti, an
fofozim manmaghin an akuragham? Bar
puvati.
12 Gumazir nighnizir aghuim itimin ak-
aba, da ziar ekiam anariram anidi. Ezi gu-
mazir nighnizir aghuim puvatizimin akaba,
da a dikabiri.
13 Egh gumazir kam dikavigh mikimiva,
a pazi bizir onganibav mikimam. Eghti
an migirigiaba givamin dughiamin, an
migirigiaba bar ikuvigham, mati gumazir
bar onganimin migirigiaba.
14 Ezi gumazir nighnizir aghuiba pu-
vatiziba, me migia mamaghira iti. E fozir
puvati, bizir manam gin otivam. Egha
e fozir puvati, bizir manam e aremegh
givaghti, a gin nguazimin otivam.

15 Gumazir nighnizir aghuiba bar pu-
vatizim uan dipenimin mangasa tuaviba
buriava avenge. Kamaghin amir gumazim,
a pura ingangarir mitiabagh amua, an gav-
gavim pura gefi.

16 O gumazamizir ian kantrin atrivim
aghirimra itim, Iavzika! Ian gumazir
faragha zuiba ti mizarazibara dikava pura
isabara amuvira ikiam. Eghti osimtizir
ekiabara ian kantrin kam bativam.

17 Eghti ian kantrin atrivim, a gumazir
ziam itir tamin borim, eghti ian gumazir
faragha zuiba, me dagheba ko wainin
dipaba apir dughiamin da ami gavgavim
uari daningam, egh dipar onganir aviriba
apir arazibar amuan kogham, eghti kantrin
kam, a bar deravira ikiam.
18 Eghti gumazim amiragh uan dipenir in-
ogorim akiran aghuaghti, dipenir inogorim
angarighireghti, amozim aven iri dipenim
gasighasigham.
19 Daghem a gumazim gamima, a
bar akonge, ezi wainin dipam gumazim
gamima, an navim bar nuira. Ezi dagiaba
da ingangarir guar avirim damuamin bizir
aghuim.
20 Ni uan akuir danganimin aven
modoghiv iki, adarir kurabar atrivim
ko dagiaba itir gumazim, aning damuan
marki. Egh ni uaghan migirigiar kurabar
me damuan marki. Ni kamaghin damuti,
kuarazitam ti nin migirigiaba inigh mangi
me danigham.

11

Ni deragh nighnighiva ingangarim damu

1 Ni danganir aviribar ingangaribar amu,
egh ni gin ivezir aghuim iniam.
2 Ni fozir pu, dughiar kurar manam
nguazir kamin otivam. Kamaghin, ni uan
dagiaba isi 7pla o 8plan dagiar ingangaribar
arikigh.
3 E fo, dipam overiamin pin itir ghuar-
iabagh izivazima, amozim nguazim giri.
Temem ira sautin amadaghan irighav iti,
o notin amadaghan irighav iti, a danganir
irizimin, a irighiv ikiam.
4 Eghti ni aminim ko amozimin dughiam
bagh aning mizuam mangi azenitamin in-
garigh an oparighan kogh, ni daghetam
inian kogham.
5 God biziba bar dar ingari, ezi e ka-
maghin fozir pu, manmagh amizi, borir
igiam, amebamin navimin aven iti, ezi an
duam iza an aven ghuzima an angamira iti.
Kamaghira God amir biziba, e dagh foghan
kogham.
6 Ni daghetaba mizarazimin da oparіva,
taba guaratizimin da opar, ni kamaghin
fozir puvati, dagher ni mizarazimin oparіz-
iba o ni guaratizimin oparіziba deravіram
otivigham, o da uaghara deravіram otivam.
7 Angazangarim a bizir aghuim, ezi e
aruemin angazangarimin gara, bar akonge.
8 Ni nguazir kamin itir azenibar, ni bar
akuegh iki. Egh e azenir aviribar iki,
bizir kaba bakinighnighan kogham, e bar
azenir aviribar, mitarmemin iki Gumaza-
mizir Oveaghuezibar Nguibamin ikiam. Ezi

10:8: Onger Akaba 7:15; Aghuzir Akaba 26:27 **10:17:** Aghuzir Akaba 31:4 **11:1:** Aisaia 32:20; Matyu 10:42; Galesia 6:9-10; Hibru 6:10

bizir gin otivamiba, dar mingariba mongezi e dagh fozir puvatigha okam nighnisi.

Gumazamizir igiabar sure damuamin akaba

9 Ia gumazamizir igiaba, ia igiamra itir dughiamin, ia bar akongegh iki. Ia uan nighniziba ko ifongiamin gintigh. Kamaghin ia uari bagh gan, God uan kotiamin dughiam, a ian araziba tuisigham.

10 Ia igiamra itir dughiam, a ruarazir puvati. Kamaghin amizi, bizir osimtiziba ia ganidiba, ia puv dagh nighnighan marki. Egh ia, bizir mizazir ian mikarzibagh anidibar gintighan marki. Ki datirighin fo, ia igiamin itir ikirimirim uaghan, mati an mingariba mongezi e dagh fozir puvatigha okam nighnisi.

12

1 God bar en ingari, kamaghin, ia igiamra itir dughiamin, ia a ginighnigh. Ia kamaghin a gin amadagh gin ghurighti, dughiar kuram ia batoghti, ia vaghvagh kamaghin mikimam, "Ki uan ikirimirim gakongezir puvati."

2 Eghti dughiar kamin ian damaziba ikuvightima, ia kamaghin nighnigh suam, aruem ko iakinim ko mikoveziba deragha isir puvati. Ezi amozir ghuariam ua iza danganir vamiran iti.

3 Eghti dughiar kamin, ian dafariba gavgaviba puvatigh inigham. Eghti ian sueba gavgaviba puvatigh ikizirigham. Eghti ian atariba bar asighiregh vaghvaziba ikiti, ia dagher gavgavibar aman kogham. Egh ian damaziba ikuvighti, ia deravira bizibar ganan kogham.

4 Egh ian kuarir toribar bar pirighti, ia dipenimin azenan otivir niginiba baraghan kogham, mati me wit mirmirir dagiamin tingagharim, ko marvir ararer aviriba. Eghti ia dakuamin dughiamin, kuarazibar araremira ia gaghunam.

5 Eghti ia danganir pin itibar atiatingiva, tuavibar aruan buraghburegham. Ian dapanariziba ghurghurighti, ia daruan asaghasegham. Eghti biziba ia damuti, ian naviba da bagh dikavan kogham. Eghti ia aremegh mangi nguibar ia zurara ikiamimin ikiam. Eghti ian nguibamin iti darasi, me arang azir akabar amu ikiam.

6 Ia tighar aremeghamin dughiamin, ia God ginighnigh. Guizbangira, ia kamaghin ovengam, mati lamin silvan sen dutuaghirizi, an golin itarim irigha ikuvizi, an avir angazangarim munge. Egha mati, me mozir dipamin minem dafagha dipam tua a gekuava anadir benim dutuaghirizi, nguazir miner dipam tuim, irigha bar misaraghire.*

7 E fo, God fomira nguazir minemeniam isa gumazimin ingari. Eghti gin ia aremeghti ian mikarziba ua nguazir minemeniam gavagham. Eghti ian duar God ia ganingiziba, uamategh God bagh mangam.

8 Fofozir gumazim kamaghin migei,
Biziba bar, dar mingariba bar mongezi
e dagh fozir puvatigha bar okam
nighnisi.

Akinafarimin akar abuananam

9 Fofozir gumazir kam bar nighnizir aghuim iti, kamaghin a gumazamizibar sure gami. An akar aghuiba ko aghuzir akar aviriba bar deravira dagh nighnigha da tuisisi. Egh an akar manam ginighnighti, a guizbangira mikimti, an akinafarimin an osiram.

10 Egha an akar aghuiba buria akar gumazamizibar kuaribar isingiziba bagha ingangarir dafam gami. Egha bar deravira guizin akar kaba osiri.

11 Fofozir gumazimin akaba mati aghorim, me aneminezi a ghumi. Aghorir kam, mati sipsipbar garir gumazim an suiragha sipsipbagh eghuva tuavim dar akakasi. Egha fofozir gumazim akar aghuiba akumakua akinafarimin aven da osiri, eghti akar kaba bar dughiar ruarimin ikiam, mati dikoniba me palang gafuzi da gavgafi. God bar en garir gumazim, egha akar kaba e ganingi.

12 Nan borim, ki akar abuananam ua ni mikimasa. Ni nan akam baragh. Gumazamiziba akinafarir aviriba osiri, ezi ingangarir kamaghin amim a gevir puvati. Ni zurara akinafaribar ganti, nin mikarzim bar amiragham. Kamaghin ni bizir kam bagh deravira gan.

13 Ki, nighnizir kaba bar dar gun ni mikemegha givagha, egha nighnizir abuananam ni mikimasa. Egh akar kaba bar ada givasa, ki kamaghin migei, e gumazamiziba en ikirimirimin faragha zuir bizim, a kamakin. E Godin atiating an apengan iki, an akabar gintigham.

14 Guizbangira, God e amizir araziba bagh uan kotin aven e tuisigham. Arazir aghuiba, ko arazir kuraba, ko mogava amir araziba sara da bagh e tuisigham.

12:1: 2 Samuel 19:35; Aghuzir Akaba 22:6; Azir Akam 3:27

* **12:6:** Hibrun akamin ves 2-6 da akar isin zuibara migei, ezi akar kabar mingariba da deragha otozir puvati.

12:14: Fofozir Gumazim 11:9; Aposel 17:30-31; Rom 2:16; 2 Korin 5:10

Solomonɨn Onger Akam o Solomon Akar faragha zuim

Akɨnafarir kam, me ighiamɨn mɨn an osiri, ezɨ gumaziba ko amiziba ongezir akaba da vaghvagha akar otevir kabar aven iti. Da kamakɨn, onger akar otevir mam, gumazim amizir a bar ifongezimɨn mɨgei. Ezɨ onger akar otevir mam, amizim a bar ifongezir gumazimɨn mɨgɨrɨgiaba ikarvasi. Ezɨ akar isɨn zuir bar aghuiba, aningɨn onger akar otevir kabar aven ti. Egha da bar deravɨra kamaghɨn en akakasi, gumazim amizim bagha bar akonge, ezɨ amizim uaghan gumazim bagha bar akonge.

Godɨn Akɨnafarimɨn akɨnafarir igharazir mabar aven, Godɨn akam inigha izir gumaziba ko gumazir igharazir maba sara kamaghɨn akar isɨn zuim gami, Israelia me Godɨn amuimɨn mɨn iti. Kamaghɨn amizɨ, Israelia akɨnafarir kamɨn gara fo, God bar me gifuegha arazir aghuibar me gami. Ezɨ me uaghan bar God gifonge. Ezɨ Kraisɨn gɨn zuir gumazamizir maba, me akɨnafarir kam kamaghɨn an gari, kar Krais uan sios ko aningɨn akar isɨn zuim. Krais uan sios bar a gifonge, ezɨ an sios uaghan bar a gifonge.

Bar Faraghavɨram Otivizir Bizibar Eghaghanimɨn Akɨnafarimɨn aven, God gumazim ko amizimɨn ingari, eghtɨ aning uaning porogh ikiam. (Nɨ Jenesis 2:24ɨn gan.) Akɨnafarir kam gavgavim akar kam ganɨdi, egha kamaghɨn en akakasi, God gumazir aghuim o amizir aghuim isɨ nɨ danightɨ, nɨ a bagh bar akongegh. Kar Godɨn bizir aghuir a pura nɨ ganɨngizim.

1

1 Onger akar kam a bar dera,
egha onger akaba bar dagh afira.
Me Solomon gɨnɨghnigha a baghavɨra ighiar kam osiri.

Onger akar faragha zuim

Amizir igiamɨn onger akam

2 Dughiar avɨribar nɨ nan tori,
kɨ kamaghsua,
nɨ zurara kamaghɨra damuvɨra ikɨ.
Guizbangɨra, nɨ na gifuegha,
na baghavɨra iti.
Nɨ na gifongezir arazir kam, a bar isɨngi,
egha wainɨn aghuimɨn isɨngtɨzim gafira.
3 Nɨn mɨkarzim mughuriar bar aghuim iti.
Kɨ nɨn ziam baregha bar akonge,
mati kɨ sandan aghuim bagha bar akonge.
Kamaghɨn, amizir igiaba bar nɨ gifonge.
4 Nɨ na inigh ga zuamɨra arɨ mangam.
Nɨ mati nan atrivim,
egh nɨ na inigh mangɨ uan danganir akuimɨn mangɨ.
Egh ga uaghara bar akongegham.
Nɨ bar na gifonge, kamagh amizɨ ga bar akonge.
Gan agoroger kam,
a bar wainba apir gumazibar agorogebagh afira.
Nɨ bar deragha bar igharagha gari.
Kamaghɨn amizɨ, amizir igiaba bar nɨ bagha pura iri.

5 O Jerusalemɨn itir amizir igiaba, ia oragh.
Nan mɨkarzim pɨki,
Ezɨ kɨ ganganir aghuim gami.
Nan mɨkarzim pigha,
mati Kedarɨn purirpenim.
Ezɨ nan ganganim bar dera,
mati inir aghuir Solomonɨn dɨpenimɨn guighav itiba.
6 Guizbangɨra, nan mɨkarzim pɨki,
ezɨ ia kamaghɨn nɨghnɨghan markɨ,
kɨ ti pura ingangarir amizir kɨnim.
Puvatɨ.
Aruem na gapongezɨ,
nan mɨkarzim kamaghɨn oto.
Nan tuebaba nan atara na gamizɨ,
kɨ ghua wainɨn azenibar gari.
Kamaghɨn amizɨ, kɨ deragha uan mɨkarzim geghuvir puvatɨ.

7 O nan roroar bar aghuim,
kɨ bar nɨ gifonge.
Nɨ na mɨkemegh,
nɨ uan memen okoruam inigh managh mangam?
Da danganir manamɨn mangɨgh grazir aghuiba bativ dar amam?
Egh aruer ekiamɨn, da mangɨ managh muegh avughsam?
Nɨ na mɨkemeghtɨ,
kɨ nɨ buriamin ingangarir ekiam damuan kogham.
Nɨ na mɨkemeghan koghtɨ
kɨ ti initam inigh uan guam avaragh,
egh memebagh eghuvir gumazir igharazibar memen okoruabar tongɨn nɨ buriam.

Gumazir igiamɨn onger akam

8 O nan amizir dirim, nɨn ganganim bar deragha
amizir igharazibar ganganiba bar dagh afira.
Nɨ nan gansɨ,
nɨ memebar diarir nozibar gɨn mangɨ.
Nɨ dar gɨn mangɨ, egh nɨ grazir aghuibar apigham,

1:1: 1 Atriviba 4:32

eghti nin memeba dar amam.
Grazir kaba sipsipbagh eghuvir gumazibar averpenibar boroghin iti.
9 O nan dighorim,
nin kurkaziba bar derazi nin ganganim bar dera,
mati hoziaba kurkegha
Isipin atrivimin karis getui.
10 Kurkazir nin dapanir arizimin guighav itiba,
nin koviamning gamima, a dafo.
Ezi nin manmaniar aghuiba nin firimin itima,
nin firim bar dafo.
11 Eghti e golin kurkazir tabar ingarigh,
silvan kurkazir igharaziba sara ingarigh,
egh ki da isi ni daningam.

Amizir igiamin onger akam

12 Nan atrivim uan dakozim gakua, egha
borer aghuir ki uabi gaghuizimin mughuriam isi.
13 Nan roroar ki bar ifongezim,
a mati pauran anezir mughuriar aghuim itim,
nan evarim gisin irighav ikiava akui.
14 Nan roroar ki bar ifongezim, a mati akimarir mughuriar aghuim zuim,
a Engedin nguibamin wainin azenibar otifi.

Gumazir igiamin onger akam

15 Ame! Ni amizir bar dirim
ezi ki bar ni gifonge.
Ezi ni uaghan na gifonge,
ezi nin damazim bar dera mati kuarazir bunbamin damazim.

Amizir igiamin onger akam

16 Ame! Nan roroar gumazir ki bar ifongezim, ni bar dera.
Nin ganganiba bar dera,
ezi ki bar ni gakonge.
Gan misiam mati, grazir garir aghuim.
17 Temer sidan aguar kaba,
mati gan dipenir akoriba.
Ezi painin temeba mati
gan dipenir afiaba.

2

1 Ki mati ruarimin akimarir dirim,
a pura Saronin danganir zarimin oto.
Egha ki mati akimarir aghuarim,
a mighsiabar tongin itir danganir zarimin ti.

Gumazir igiamin onger akam

2 Ki garima, nan dughorir amizim, an amizir igiar igharazibar tongin ikia
mati akimarir dirim dikoniba itir ikarizibar tongin iti.

Amizir igiamin onger akam

3 Nan roroar gumazir ki bar ifongezim, a gumazir igiar igharazibar tongin ikia,
mati temer dagher aghuiba itim, a ruarimin ikia temer igharazibar tongin ti.
Aruer ekiamin dughiam ki an dughuazimin aven ikiasa bar ifonge.
Temer kamin oviziba bar deragha nan akatorimin bar isingi.
4 A na inigha isar ekiam bagha uan dipenir ekiamin ghu.
A bar na gifonge, ezi ki a bagha bar akonge,
mati nir aghuir me isa gan dagher dipenimin ga avarazim, ki a bagha bar akonge.
5 Nan roroam, ki bar ni gifonge,
ezi nan damaziba nan sirizi, nan agharapaniba bar nan amira.
Ga uaning, ni ter oviziba ko wainin ovizir me apuzizir taba na danighti,
ki dar amegh ua gavgavim iniam.
6 Ki ghaze, Nan roroam uan agharir kiriam, nan dapanimin aghorogham.
Eghti an agharir guvim, a nan namnam muigham.
7 O Jerusalemin amiziba, ki kamaghin ian azai,
ia dian asizir atiar aghuibagh nighnigh, egh na ko akam akirigh suam,
Ia ga uaning gifongezir arazim, an tuavim apiran marki,
egh iki mangiti gan ifongiam givagham.

Onger akar namba 2

Amizir igiamin onger akam

8 Ki oragha fo, nan roroar gumazir ki bar ifongezim na bagha izi!
Ki garima, a mighsiabagh isin uabi akura ivemara izi.
9 Nan roroar gumazir ki bar ifongezim, a pamten ivemari, mati dian asizir apurir gavgavir mam.
Ame! A izegha givagha en dipenimin divazim azenan tughav ikia winduan aven gari.

Gumazir igiamin onger akam

10 Nan roroar gumazir ki bar ifongezim kamaghin na migei:

"O nan amizir ki bar ifongezim,
ni nan amizir dirim,
ni dikavigh azenan izi,
egh na ko, ga ari mangam.
11 Ni amozimin atiatingan marki,
amozir dughiam a gifa.
12 Ezi akimariba nguazir kamin danganiba bar a da avara,
ezi kar onger akabar dughiam.
Aruer kuaraziba tintinimin ruaribar onger akabagh ami.

13 Ezi fighin temeba be.
Ezi ruarimin beniba akimariba otifi,
ezi dar akimariba mughuriar aghuiba zui.
O nan amizir ki bar ifongezim,
nan amizir dirim,
ni dikavigh azenan izi,
egh ga ari mangam.”
14 Ni uan dipenimin aven ikia,
mati kuarazir bunbam saghon itir mighsiamin dagiar torir muziarimin modoghav iti.
Ni azenan iziti, ki nin guar dirimin ganiva,
egh nin tiarir isingtizim baragham.
15 Gan wainin ikarizibar, akimariba otifi.
E fo, afiar atiar muziariba aruava tintinibar wainin azenibagh asighasighasava ami.
Kamaghin amizi, ni afiar atiar muziarir kabar suikigh,
eghti da gan azenimin aven izegh gan wainin ikarizibagh asighasighan kogham.

Amizir igiamin onger akam

16 Nan roroar gumazir ki bar ifongezim, ki an amuim,
ezi a nan pam,
mati a uan memeba inigha
akimarir aghuibar tongin ghuzi, da graziba api moghin,
a na ko ikiasa bar akonge.
17 A dagh eghuv dar gan mangiti
aminim tiraghti, mitarmem ari mangigham.
O nan roroar gumazir ki bar ifongezim, ni zuamira raghirigh ari mangi,
mati asizir dian apurir aghuir mam ivemara mighsiar ekiabagh isin ara zui.

3

1 Ki dimagaribar zurara akuava, irebabar gumazir ki ifongezir kamin gari.
Egha irebamin aven ki pamtemin a ginighnigha danganiba bar a buriavira ikia ghua,
egha an apizir puvati.
2 Ki irebamin aven dikavigha, nguibar ekiamin aven a buriagh arui.
Ki nguibar ekiamin tuaviba ko, gumazamiziba uari akuvir danganiba ko danganiba bar dagh arui.
Egha ki bar ifongezir gumazir kam buria,
egha ki a batozir puvati.
3 Ezi nguibar ekiam geghuvir gumaziba arua iza na bato.
Ezi ki men azara,
“Gumazir ki ifongezir kam, ia ti an ganiz, o puvati?”
4 Egha ki me ategha ghua
maghira gumazir ki ifongezir kamin api.
Ki a bagha ghua a muki,
egha ki an ataghiraghan aghua.
Egha ki a inigha uan amebamin dipenimin ghu,
egha ga amebar na batezimin danganir akuimin aven ghu.

5 O Jerusalemin amiziba, ki kamaghin ian azai,
ia dian asizir atiar aghuibagh nighnigh,
egh na ko akam akirigh suam,
ia ga uaning gifongezir arazim, an tuavim apiran marki,
egh iki mangiti gan ifongiam givagham.

Onger akar namba 3

Amizir igiamin onger akam

6 Bizir tizim gumazamiziba puvatizir danganim ategha izi?
Bizir kam, mati migharim me sanda ko pauran anezir, me iter balsan eborimin ingarizim tuema an migharim otifi.
Ezi an mughuriam,
mati pauran aghuir dagiar ingangaribagh amir gumaziba amadim.
7 Ia gan! Me akuriar aghuim inigha a gupugha izi.
Ezi Atrivim Solomon uabi a gaperaghav iti.
Ezi 60plan midorozir gumaziba a ko izi.
Me Israelian midorozir gumazibar tongin itir midorozir gumazir gavgaviba.
8 Me fomira dughiar aviribar misoke.
Egha me midorozir sababar misogha bar fo.
Me bar moghira vaghvagha uan midorozir sababa suiki.
Me fo, apaniba dimagaribar iza me misosi,
kamaghin amizi, me deravira uari bagha gara iti.
9 Atrivim Solomon uan gumazibav kemezi,
me kantri Lebanonin temer aghuiba inigha
a bagha akuriar aghuimin ingari,
mati dipenir muziarir mam.
10 Akuriar aghuir kamin sueba, me silvan dar ingari,
ezi an dabirabir danganim me golin an ingari.
Ezi me akuriar aghuir kamin danganir apiaghirimin pilo, atrivimin inir pighaghevimin anevara.
Jerusalemin amiziba deravira dabirabir kam asingi.
Me atrivim bagha ingangarir kam damuasa bar ifonge.

2:15: Onger Akaba 80:13; Esekiel 13:4; Luk 13:32 **2:17:** Solomon 4:6

11 O Jerusalemin amiziba, ia azenan izi
Atrivim Solomonin ganigh.
Atrivimin dapanir asuam an dapanimin iti.
Atrivim Solomon amuimin itir dughiamin,
an amebam dapanir asuar kam isa
an dapanim garu.
Ezi dughiar kamin a bar akonge.

4

Gumazir igiamin onger akam

1 O amizir ki ifongezim, nin ganganim bar
dera.
Bar guizbangira, ni amizir dirim.
Ni uan guam mongasa nir avizim uan dapanim gike.
Ezi ki nin damazimningin gari, aning
kuarazir bunbamin damazimningin
min dikiravira gara bar dera.
Nin dapanir arizim girakirangin guraghav
itim, pigha ruaragha bar dera,
mati memen pizir okoruam bar
akuegha, uari fa kura Gileatin
Mighsiamin ghuaghiri.
2 Nin atariba bar ghurghuri,
mati sipsipin mikarzir ghurghuriba,
me dar arizibagh isegha datirighira
da rue.
Nin ataritam asiaghirizir pu,
Puvati. Da bar deravira iti.
3 Nin iriviba bar aghevegha, mati benir
aghevim.
Nin akatorim bar aghungigha, bar
dera.
Inim nin guam avara,
ezi ki nin koviamningin gari, aning
dafo,
mati pomigranetin ovizir aghevir
akuam.
4 Nin firagharim bar ruaragha bar dera,
mati Atrivim Devitin tauan ruarir
aghuim.
Ezi nin firagharimin itir manmaniar
aghuiba,
mati midorozir gumazir aviribar
oraba taghtagha tauan ruarir kamin
guighav iti.
5 Nin otemning mati dian asizir aghuarir
pumuning,
akimaribar tongin graziba api.
6 Aning mati mighsiar mamning,
mughuriar aghuiba itir biziba bar
aning gizifa,
mam sandan anezim, ezi mam pauran
balsamin temer eborimin ingarizim.
Ki mangi mighsiar kamningin iki mangiti
aminim tiraghti, aruem oviram.
7 Nan amizir ki bar ifongezim, nin ganganim bar dera.
Nin mikarzim duar kuritam an itir puvati.
8 Nan amuim, ni na ko izi,
egh ga Lebanonin Mighsiaba ategh
mangam.
Ni Amanan Mighsiam ko Senirin Mighsiam
ko Hermonin Mighsiar orazim
ategh izighiri.
Ni fo, laionba ko asizir atiar
igharaziba mighsiar kabar iti.
9 Ni nan amuim,
egha ni guizin nan dighorim asi.
Ni dughiar vamiran pura damazir
ofizimningin nan gara,
egha nan dighorim asi.
Ki nin firimin itir manmaniamin gara
bar ni gifonge.
10 Ni nan amuim,
egha ni guizin nan dighorim,
ni bar na gifonge,
ezi ki bar akonge.
Nin ifongiar kam, a bar isingi,
egha wainin isingtizim gafira.
Sandan mughuriar ni uabi gazuir kam,
a pauran mabar mughuriaba bar dagh
afira.
11 O nan amuim,
nin migirigiaba, nan kuarimin aven bar
isingi.
Nin akamin torir araziba, nan akamin bar
isingi,
mati hani akatorimin isingi.
Ni nan torezi, ki bar akonge,
mati ki bulmakaun oter eborim ko ani
api.
Nin korotiaba mughuriar aghuim iti,
mati Lebanonin Mighsiabar mughuriar
aghuim.

12 O nan amuim, ni bar nan dighorim.
Ni mati azenir divazim itim,
eghti gumazitam an mangan kogham.
Ni mati mozir dipar mam,
egha azenir kamin aven iti,
eghti gumazitam aven mangan
kogham.
13-14 Ni mati azenir aghuim,
temer bar aghuiba an iti.
Temer maba dagher aghuiba iti,
ezi maba mughuriar aghuim zuir
boreba iti.
Maba me dar sandan aghuibar dar ingari,
egha maba, daghebagh amima, da
isingi.
Temer kaba, dar oviziba bar isingigha,
nguazir kamin ter oviziba bar dagh
afira.
Dar eboriba bar isingigha, nguazir
kamin ter eboriba bar dagh afira.
15 Ni mati mozir dipam izivagha fasfagha
ivemara ghua,
ikirimirir zurara itim anidim azenir
kam ganidi.
Ni mati daghurir suiar dipaba

Lebanonin Mighsiabar otiva ivemara
izaghira azenir kamin izim.

Amizir igiamin onger akam
16 O notin aminim, ni osegh dikafigh.
O sautin aminim, ni dikavigh izi.
Gua dikavigh izi nan azenim givang,
egh danganiba bar dar amuti,
da azenir kamin mughuriar
aghuim ikiam.
Eghti nan roroar gumazir ki bar ifongezim,
uan azenimin iziva, egh an ter ovizir
bar aghuibar amam.

5

Gumazir igiamin onger akam
1a O nan amuim, ni bar nan dighorimra,
ki uan azenimin izegha gifa.
Egha nan sanda ko temer eborir mughuriar
aghuiba itiba,
ki da akufa.
Ki uan hanin aghuim amegha,
uan bulmakaun oter eborim ko wainin
dipam amegha gifa.

Amizibar onger akam
1b Gua namakar aghuimning,
gua deravira uaning gifongegh,
mati gua dagheba ko dipaba apa,
ghua bar izifa.

Onger akar namba 4

Amizir igiamin onger akam
2a Ki dimagarimin akuima,
nan nighnizim ingaravira iti.
Egha ki irebamin aven uan roroar gumazir
ki bar ifongezimin garima,
a nan tiar akam gafughafusi.

Gumazir igiamin onger akam
2b O nan amuim, ni guizin bar nan dighorim,
ni kuarazir bunbamin min ikia
guizbangira bar dera.
Ni tiam kuighti ki aven izam.
Dimagarimin ghuariam izaghira nan da-
panim rue.
Ezi nan dapanarizim kumkumi.

Amizir igiamin onger akam
3 Ki uan korotiar ruarim suegha gifa.
Ki tizim bagh uam aneghuam?
Ki uan dagariba ruegha gifa.
Egh dikavigh daruan aghua.
Tizim bagh nan dagariba ua
mizegham?
4 Ki orazi, nan roroar gumazir ki bar
ifongezim,
tiam kuighasa uan dafarim isa aven
tiar torimin amadagha tiar akamin
igugunimin suirazi,
nan mikarzim na dikafi,
ezi ki a baghavira ikia bar akonge.
5 Ki uan roroar ki bar ifongezim bagha tiam
kuasa dikafi.
Ki uan dafarim isa tiar akamin gugunim
darighasava amima,
ezi sandan nan dafarimin itim, ira
tiar akamin igugunimin poro.
6 Ki uan roroar gumazir ki bar ifongezim
bagha tiam kui.
Ki gari, ezi puvati, a zuamira ua ragha
ghugha gifa.
Ezi ki an garir puvati.
Ki an migirigiabagh nighnigha
nan navim a bagha bar ikufi.
Ki a buriagharua, an apizir puvati.
Ki an deima, a na ikarazir puvati.
7 Ezi nguibar ekiamin divazim geghuvir gu-
maziba na batogha,
na misogha na mikarzim gasighasigha,
egha ki azenan azuir korotiam ini.

8 O Jerusalemin amiziba, ki akar gavgavim
ia ganiga ghaze,
Ia nan roroar gumazir ki bar ifongezir
kam, ia a batoghiva, a mikim suam,
ki bar a gifonge.
Bizir kam bagha nan agharapaniba
nan amirazi, nan damazimning nan
siri.

Amizibar onger akam
9 O amizir dirim, nin ganganim bar deragha
amizir igharazibar ganganiba bar dagh
afira.
Ni ifongezir roroar gumazir kam,
a gumazir manmaghin garim?
A ti e amizir igharaziba en paba bar dagh
afira,
kamaghin amizi ni ghaze,
e ni ko akar kam akiram.

Amizir igiamin onger akam
10 Nan roroar gumazir ki bar ifongezim, a
bar gavgavigha,
an guam bar derazi, an damazimning
dafozi, an mikarzimin ganganim bar
dera,
egha gumazir tausen plan aviribar
ganganim gafira.
11 An dapanim bar deragha golin min dafo.
An dapanarizim pigha bar dera,
mati kuarazir pizimin arizim.
12 An damazimning bar dafogha,
mati kuarazir bunbamning ruegha
givagha, dipar miriamin aperaghav
iti.
13 An koviamningin bar deragha
mati temer eborir mughuriar aghuim
itiba azenim gizifa.
An iriviba, mati akimarir aghuim.
An migirigiaba bar dera,
mati sandan mughuriar aghuim.
14 An agharimning bar dera.
Egh uan dafarimningin kurka ringin
ivezir pin koziba aghui.

An navir asizim bar ghurghurigha, bar dafo.
Ezi an letiam me dagiar bluplan ivezir pin kozibar anesingizi, a uan ivariam gike.
15 An suemning mati guarir akinir pumuning,
me dagiar ghurghurir aghuibar aningin ingari.
Ezi aning golin taghtazir pumuning gisin tughav iti.
An ganganim bar deragha, mati sidan temer diriba,
egha mati Lebanonin kantrin mighsiar ekiaba.
16 A nan torima, ki an isingtizim isi.
An mikarzim bar moghira na gamima, ki bar a gifonge.
O ia Jerusalemin amiziba,
ki ifongezir gumazir kam, a nan roroar aghuim,
an ganganim kamaghin gari.

6

Amizibar onger akam

1 O ni amizir dirim, ni bar amizir igharazibagh afira.
Nin roroar gumazir ni bar ifongezim managh ghu?
Ni e mikemeghti, e nin akuragh a buriam.
A tuavir manamin ghu?

Amizir igiamin onger akam

2 Nan roroar gumazir ki bar ifongezim,
uan azenim giraghu.
Azenir kam, bizir mughuriar aghuiba itiba, a gizifa.
An memen okoruam azenimin graziba api,
ezi an akimarir aghuiba akumakua da arisi.
3 Nan roroar gumazir ki bar ifongezim, ki an amuim,
ezi a nan pam,
mati a uan memeba inigha
akimarir aghuibar tongin ghuzi,
da graziba api.

Onger akar namba 5

Gumazir igiamin onger akam

4 O ki ifongezir amizim, nin ganganim bar dera,
mati Tirsan nguibar ekiam,
ko Jerusalemin nguibar ekiam.
Nin ganganim nan damazimin, ni amizir bar dirim,
mati gumazir mam gari, midorozir gumaziba uan ababanir inir avizibar suigha izi,
ezi ki digavir kuram gamigha mikiman asa.
5 Ni nan ganan ki aghua.
Ni nan gara nan muriam aghorima, ki okam nighnisi.
Nin dapanarizir girakirangin guraghav itim, pigha ruaragha bar dera,
mati memen pizir okoruam bar akuegha, uari fa kura Gileatin Mighsiamin ghuaghiri.
6 Nin atariba bar ghurghuri,
mati sipsipin ghurghurimin ariziba
me datirighira da rue.
Nin ataritam asiaghirizir pu.
Puvati. Da bar deraghavira iti.
7 Inim nin guam avara,
ezi ki nin koviamningin gari, aning dafogha,
mati pomigranetin ovizir aghevir akuam.

8 Atrivim amuir aviriba iti.
60plan kwinba, ko 80plan amuir doziba.
Egha amizir igiar avirir maba uaghan iti,
ezi gumazitam men dibobonim gifozir puvati.
9 Ezi ko, ki amizir ifongezir vamira iti.
A bar amizibagh afira,
ezi ki bar a gifonge.
An amebam, uan guivibar tongin, bar a gifuegha,
a bagha bar akonge.
Amizir igiaba bar an garava,
an ziam fe.
Atrivimin amuir ekiaba ko, amuir doziba,
a bagha bar akuegha ighiabagh ami.
10 Muna tinara nan gari?
An guam mati aminim tirazi,
aruer ekiam isiragha dafo.
An guam bar angarigha, mati iakinir aruem isira.
An ganganim nan damazimin bar amizir dirim,
mati gumazir mam garima, midorozir gumaziba uan ababanir inir avizibar suigha izi,
ezi ki digavir kuram gamigha mikiman asa.

11 Ki izaghirigha givagha azenimin aven itir temer aghuir oviziba itibar tongin iti.
Ki temeba ko dar akimarir otivibar ganasa danganir zarimin ize.
Ki wainin ikarizir mumuriba, ko temer dagher aghuiba itibar akimaribar ganasa ize.
12 O nan amizim, ki nin gara,
egha agorogem na misosi.

* **6:12:** Hibrun akam vezin kam deragha a migeir puvati.

Ki kamaghin nighnisi,
ki mati gumazir aruar mamin karisin aven iti.*

Amizibar onger akam
13a O Sulamin ikizimin amizim,
ni uamatengegh,
ni uamatengegh.
Ni uamategh iziti, e nin ganika!

Amizir igiamin onger akam
13b Ki Sulamin ikizimin amizim,
ia tizim bagh nan ganti,
ki midorozir gumazir okoruar pumuningin tongin igham gighiam?

7

Gumazir igiamin onger akam
1 O ki ifongezir amizim, ni bar amizir igharazibagh afira,
egha mati atrivimin guivim.
Ni dagarir asuaba aghuizi,
nin dagarimning bar aghungi.
Nin oghiriamningin ganganimning, bar dera,
mati nedazir mamning, fofozir gumazim dagiar aghuimin aning aghore.
2 Nin overapanim,
mati itarir mam, me wainin dipam ko pauran isingtizim verezi, an a gizifa.
Nin navim bar dera,
mati witin pozir mam, me akimarir aghuaribar an kuruke.
3 Nin otemning bar dera,
mati asizir dian atiar aghuarir pumuning.
4 Nin firagharim bar dera,
mati tauan ruarir ghurghurim.
Nin damazimning bar dera,
mati dipar akarer muziarir Hesbonin nguibar ekiamin tiar akamin boroghin itimning.
Nin atinim bar dera,
mati Lebanon geghuvir gumazibar tauan ruarim.
Me an ikiava, Damaskusin nguibar ekiam geghufi.
5 Nin dapanim nin namnam gisin ikia bar dera,
mati atrivimin dapanir asuam,
egha mati Karmelin Mighsiar orazim.
Nin dapanir arizir girakirangin guraghav itim, pigha ruaragha bar deragha taghtasi,
mati atrivimin inir aghuim.
Egh nin dapanarizir kam,
atrivim damuti, a ni gakuegh, nin kal-abuziar gumazimin min otogham.
6 O nan amizir ki ifongezim, ni amizir bar dirim.
Ki bar ni gifonge,
ezi nin biziba bar na gamima,
ki bar akonge.
7 Nin ruarim bar dera,
mati iruem voroghira tughav iti.
Ezi nin otemning,
mati iruer foroziamning.
8 Ki ghaze, ki iruer kamin mavanang,
egh an dagheba iniam.
Ki nin otemningin gari,
aning mati wainin orozaghar ovizir aviriba itimning.
Ezi nin akamin otivir mughuriam,
mati ter ovizir mughuriar aghuim itim.
9 Ni nan torima bar dera,
mati wainin bar aghuim, nan amizimin akatorimin amiraghavira emiri.
Ni nan tora,
mati ga uaning inigha akua wainin isingtizim api.

Amizir igiamin onger akam
10 Nan roroar gumazir ki bar ifongezim,
ki an amuim,
ezi a bar na gifonge.

11 O nan roroar gumazir ki bar ifongezim,
ni na ko izi.
Ga dimagarimin ruarimin mangi,
egh nguibar dozibar iki dakuam.
12 Egh mizaraghara dikavigh mangi
wainin ikarizir azenibar ganam.
Dar atiba ko akimariba ti oneghama?
Egh uaghan pomigranetin ovizir aghuiba ber temebar ganam,
dar akimariba ti onez, o puvati?
Ga wainin azenir kamin iki,
egh ki uabi isi ni daning kamaghin nin akagham,
ki bar ni gifonge.
13 O nan roroar gumazir ki bar ifongezim,
ki temer ovizir aghuiba ini,
ter ovizir kaba e dav gia ghaze, amiziba an oviziba isa akavsiar arazim gamua da apima,
dar mughuriam gumazim damuti, an amuim ko daku, egh boriba batam,
ki da isa tiar akamin boroghin da ati,
eghti ni dar amam.
Ki fomira maba ini,
egha maba ki datirighira da ini.
Ki uan ifongiam isa ni baghavira aneti.
Egh ga ter ovizir kamin mughuriam ini ga uan ifongiam damuti, a dikavam.

8

1 Nan amebam ti ni bategha, otem ni ganingizi,
kamaghin deraghai.

Kamaghin, ki tuavir ekiamin ni batogh,
nin torti gumazitam pazi ga ginighnighan kogham.
2 Egha ki ni inigha ga uan amebamin dipenimin ghuzi,
ni deravira nan sure gamighai.
Ezi ki, wain ko pauran isingtizim sara verezim,
a isa ni ganighai.
Egha ki uan pomigranetin ovizibar dipaba ni ganingizi, ni da ameghai.

3 Ki ghaze, nan roroam uan agharir kiriam nan dapanimin aghorogham.
Eghti an agharir guvim, a nan namnam muigham.

4 O Jerusalemin amiziba, ki kamaghin ian azai,
ia na ko akam akirigh suam,
ga uaning gifongezir arazim, ia an tuavim apiran marki,
egh iki mangiti gan ifongiam givagham.

Onger akar namba 6

Amizibar onger akam

5a Ia gan. Munar amizir manam gumazamiziba puvatizir danganim ategha izi,
egha uan roroar gumazir a ifongezim dukuagha aning izi?

Gumazir igiamin onger akam

5b Ga temer ovizir aghuiba itimin povimin ikiava,
ki nin ifongiam gamizi, a dikafi.
Nin amebam temer kamin apebamin ni bate.

Amizir igiamin onger akam

6 Ni uan navir averiamin aven, narara ifongegh,
egh uam amizitam gifueghan marki.
Ni amizir igharazitam uan dafarimin an suighan marki.
Kirara, ni nan dafarimin suigh.
Nan ifongiam ni bagha bar gavgafi,
mati Ovevem ni iniasa gavgafi.
Kamaghira, nan ifongiam ni bagha puvira dikafi,
mati avim isia pamten dikafi.
7 Ifongiar arazim, an avir mizariamin min isi,
kamaghin ongarir ekiaba anemungan iburagham,
eghti aperiar ekiaba iziva anegivaghan kogham.
Gumazitam nan ifongiam givesi nighnigh, uan dagiaba ko biziba isi na daningti, tam tughatighan kogham.
Ki dagh ifueghan kogham.
Ki pura ni gifuegham.

Amizir igiamin tuebabar onger akam

8 En buaramizim suvighavira iti
ezi an otemning tighari.
An amizir ekiamin otoghti,
gumazitam an ikisi damuti,
e manmaghin a bagh damuam?
9 En buaramizim nguibar ekiamin divazimin min deravira ikiti,
e divazir kam gisin a bagh silvan tauan a geghuvamimin ingaram.
Eghti a nguibar ekiamin tiar akamin min ikiti,
e temer sidan ararir gavgavibar anepirigham.

Amizir igiamin onger akam

10 Ki mati nguibar ekiam ekiaruzir divazim,
ezi nan otemning mati tauan ruarir pumuning.
Ki ifongezir gumazim nan gari,
ki aghuigha amizir ekiamin oto.
Egha ki an damazimin bar dera.

Gumazir igiamin onger akam

11 Atrivim Solomonin wainin azenim Balhamonin nguibamin iti.
Gumaziba azenir kamin ingarsi,
me vaghvagh 1,000 silvan dagiaba isi Atrivim Solomon daning.
12 Solomon mar uan 1,000 silvan dagiaba ini.
Ezi gumazir azenimin ingariba,
me mar uan 200 silvan dagiaba ini.
Ezi ki bizir kabagh nighnizir puvati,
ki uabi, nan wainin azenim iti.
Ki uabi wainin azenir kamin gari.
13 O amizir ki ifongezim,
ni azenimin aven iki mikimti, ki nin tiarim baragham.
Nan namakaba uaghan nin tiarim baraghasa.

Amizir igiamin onger akam

14 O nan roroar gumazir ki bar ifongezim,
ni uamategh atamra izasa ki ifonge,
mati dian asizir atiar aghuim mighsiabagh isin ivemara izi,
mighsiar kaba, bizir mughuriar aghuir aviriba dar iti.

Godin Akam Inigha Izir Gumazim
Aisaian Akinafarim O Aisaia
Akar faragha zuim

Aisaia Godin akam inigha izir gumazim, a Jerusalemin itir dughiamin Asiriaba iza, notin amadaghan itir kantri Israel gasighasighasa izi. Egha me uaghan kiran oveghangin iza sautin amadaghan iti Judan kantri gasighasighai.

Aisaian akinafarir kam, e 3plan akuabar an abiki.

1. Sapta 1--39. Dughiar kamin, Asirian midorozir gumaziba, Judabagh asighasighasa bar roghira izezima, Aisaia akinafarir kam osiri. Aisaia faragha mong uabi geghani (Sapta 1--12).

Dughiar kamin Judabar gumazamizir bar aviriba, bar puv atiatia itima, Aisaian akam osimtizir me batozir kamin mingarimin gun me migei. A kamaghin migei, bizir kam Asirian ifongiamin otozir pu. Puvati, Judaba akirim ragha God gasara, kamaghin me uari osimtizim iti. Kamaghin amizi, God me gasighasighasa.

Aisaia kamaghin migei, Judaba uan gumazir ekiaba ko, me Ikiavira Itir Godin apengan ikiva, arazir aghuibara gintigh. Egh me kamaghin damu, me deravira ikiam. Me arazir kurar kabar gintighvira ikiti, God me gasighasigham.

Egha Aisaia uaghan gin otivamin dughiar aghuimin akam akuri. Atrivim Devitin ovavir borir mam, an atrivimin otoghti, nguibar aviribar gumazamiziba, bar dughiar aghuim iniam.

2. Sapta 40--55. Akinafarimin akuar kamin, a Judaba Babilonin kalabusin ikiamin dughiamin gun migei. Bizir kaba, da akinafarir akuar faragha itimin itir bizibar gin otifi. Judaba naviba osemegha itima, Godin akam inigha izir gumazim, dughiar aghuim otoghtima, me bar akueghamin dughiamin gun migei. God a biziba bar dar afeziam. A ghaze, Judabar apaniba me inigh mangiti, me bar uan nguibamin saghon ikiam, eghti God me ginamadaghan kogham. A fomira me gamizir akar dikirizibagh nighnighavira iti. Egh a Persian Atrivim Sairus amiseveghtima, a uan ingangarim damuva, Judaba amadaghti, me uamategh uan nguibamra izam. Egha Godin akam inigha izir gumazim uaghan kamaghin migia ghaze, Israelian agharimin, God nguazir kamin gumazamiziba bar deravira me damuam.

Akinafarimin akuar kamin migirigiar avirir maba uaghan kamaghin iti, Ikiavira Itir Godin ingangarir gumazir mam otogh, mizazim inigh, egh gumazamizibar akuragham. Kraisin gin zuir gumazamizir aviriba kamaghin nighnizir gavgavim iti, kar Iesusra.

3. Sapta 56--66. Akinafarimin akuar kam, Judaba uamategha iza Jerusalemin itima, Godin akam inigha izir gumazim, akam me ganidi. Akinafarir kamin migirigiar maba kamaghin migei, God uan akar dikirizim ginighnighavira iti, ezi bizir kam, gavgavim Judabar navibagh anidi. Ezi akinafarir kamin migirigiar otevir maba kamaghin me migei, Me Godin apengan ikiva, an ziam fer arazir aghuibar gintighiva, Godin ziam fiva, an amamangarighiva, egh ofaba a daning. Me uaghan gumazamizir biziba puvatizibagh nighnigh, men akurvagh.

Akar aghuir mam, Aisaia 61:1-2in iti, Iesus uan ingangarim foregh a damuamin dughiamin, an a diborima, gumazamiziba a barakis. (Ni Luk 4:16-21in gan.)

Aisaian akinafarir kamin migirigiar avirir maba Godin gumazamizibar akurvazima, me navir amirizim isi. Migirigiar kaba Godin gavgavimin gun migei. Gumazamiziba, osimtizir guar aviribar isa dar mizaziba barasi. God guizbangira men afeziam, egh a men akurvagham. E Kraisin gin zuir gumazamiziba kamaghin fo, Iesusin ikirimirim ko an ovevemin, Godin akam inigha izir gumazim mikemezir akabar daghem oto.

Aisaia Godin akam Juda ko Jerusalemin itir gumazamiziba mikiri

(Sapta 1--12)

1 Akinafarir kam, Emosin otarim Aisaia, an akaba an iti. Ezi a irebamin min garir bizibar garima, Ikiavira Itir God uan akam isa a ganingi, eghti a Judan nguazimin gumazamiziba ko Jerusalemin nguibar ekiamin gumazamiziba* akam me mikinam. Ezi Usia, ko Jotam, Ahas, ko Hesekia, me Judan kantrin atrivibar itir dughiabar Aisaia akar kam akuni.

Ikiavira Itir God uan gumazamizibar atari

2 Ikiavira Itir God kamaghin migei:

1:1: 2 Atriviba 15:1-7; 15:32-38; 16:1-20; 18:1--20:21; 2 Eghaghaniba 26:1-23; 27:1-9; 28:1-27; 29:1--32:33 * **1:1:** Judan nguazim, a sautin amadaghan itir kantrin iti. Ezi Jerusalemin nguibar ekiam, a Judan nguazimin aven iti, ezi Godin Dipenim ko Judan atriviba, an aven iti. **1:2:** Jeremaia 2:12; 22:29; Maika 1:2; 6:1-2

"O overiam, ni kuarim atigh, eghti nguazim,
ni uaghan oragh.
Borir ki garima ekeveziba,
me datirighin nan akaba batosi.
3 Bulmakauba uan ghuavibagh fo.
Ezi donkiba men ghuaviba dagheba me
ganidi me apir danganibagh fo.
Ezi nan gumazamiziba, Israelia, me kam-
aghin na gifozir puvati, ki me geghufi.
Ezi bulmakauba ko donkiba, dar fo-
fozim bar men fofozim gafira."

4 Iavzika! Ia gumazamizir bar kuraba, ian
araziba uaghan ikufi.
Ia zurara arazir kurabagh amuavira
itima, ian arazir kuram ia gekua
ghuaghiri.
Ia Israelia, ia uan Ikiavira Itir God ategha
gifa.
Guizbangira, ia akirim ragha Israelian
Godin Bar Zuezim gasara.

5 Egha manmaghsua ia Godin akam
batoghavira iti?
Ia ti zurara mizaziba inian aghua, a?
Israelia, ia mati gumazir me bar puv
misoghezim,
ezi an mikarzim ikufi, egha gavgaviba
puvati.
Ezi duaba bar an dapanim gizifa.
6 Duaba an dapanim bar anegirigha uaghira
an suemningin tu,
ezi an mikarzitam pura itir puvati.
Duar igharagha garir aviriba an
mikarzimin iti,
ezi an mikarzim pura fifiki.
Me an duaba ruezir puvatigha da nomkezir
puvati.
Egha me tong marasin tam dagh
aghuizir puvati.

7 Ian apaniba ian kantri gasighasigha
givagha, ian nguibabagh apongezi
da isi.
Egha ia garavira itima, me ian azenibar
ian dagheba isi.
Nguibar igharazimin gumaziba iza
ian kantrin biziba bar dagh
asighasighizi,
nguazir kinim oto.
8 Saionin nguibam, me gumagh ataki.
A uabira iti, egha gavgaviba puvati.
A mati, averpenim gumaziba wainin azeni-
bar tongin an ingari.
A mati, averpenir muziarir kurar mam,
me melonin azenir ekiamin tongin an
ingarizi a uabira mitighav iti.
A mati, nguibam an apaniba, anerugha
gifa.

9 Ezi Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim,
en tarazi ataghizir puvatizi,
e itir puvatighai.
Ezi bar guizbangira, e bar gevegha givaghai,
mati bar fomira Sodom ko Gomoran
nguibamning, bar ikufi.

10 Ia Jerusalemin gumazir dapaniba ko, gu-
mazamiziba,
ia mati fomira Sodom ko Gomoran
ikezir gumazir kurabar min iti.
Egh ia datirighin bar deravira kuariba arigh
Ikiavira Itir Godin akam baragh, a en
God.
A, ian sure damuamin akam, ia de-
raviram a baragh.
11 Ikiavira Itir God kamaghin migei,
"Ia ti kamaghin nighnisi, ia na gamir ofan
guar avirir kaba, ki dagh ifonge, a?
Bar puvati.
Ki ia sipsipba inigh izi da tueghti, da bar isi
mighirighamin ofaba,
ki bar dar aghua.
Egh ian asizir deragh aghungizir asizibar
oviba,
ki uaghan dar aghua.
Ki uaghan bulmakaun apuriba ko, sipsipin
nguziba ko, memen apuribar ghuz-
iba,
ki bar dar aghua gifa.

12 "Ia nan ziam fasa izir dughiamin, ia
nimira iza nan Dipenim avinizir
divazimin aven izir puvati.
Bar puvati.
Ia pura iza aruava niginir dafam gami.
13 Ia na bagh ofaba inigh izisi pura ingan-
garir dafabar amuan marki.
Guizbangira, ki ian ofaba bar dar
aghua.
Egha ia tuer pauran mughuriar aghuiba,
dar mughuriar kurabara nan
atinimin zui.
Ki iakinir igiabar ia nan ziam fer dughiaba
ko, Sabatba ko, nan ziam fer arazir
igharazir ia amibar ganan bar aghua.
Ia izi uari akuvagh arazir kurabar
amuasa izi.
Kamaghin amizi, ki bar arazir kabar
aghua.
14 Ki, iakinir igiabar ia nan ziam fer araziba
ko, ia mizevezir isar ekiar igharaziba,
ki uan navir averiamin aven bar dagh
ifongezir puvati.
Bizir kaba bar osimtizim na ganidi,
ezi ki da ateran porporegha bar dar
amira.

1:3: Jeremaia 9:3; 9:6 **1:9:** Jenesis 19:24; Rom 9:29 **1:11:** Aisaia 66:3; Jeremaia 7:21; Maika 6:7 **1:11:** Amos 5:21-22 **1:13:** Joel 1:13; 2:15; Matyu 15:9 **1:15:** Aisaia 59:3; Jeremaia 14:12; 1 Timoti 2:8

15 “Egh ia uan dafariba fegh na ko mikimti,
ki ian ganan kogham.
Egh ia dughiar aviribar na ko mikimti,
ki uan kuarimning migorogham.
Guizbangira, gumazir ia misoghezir
ariaghireziba,
men ghuziba ian dafaribar pueghavira
iti.
16 Ki ian garima, ia amir araziba bar
ikufi.
Ia mangi ruva, uari zuegh uan arazir kurar
ian pogheziba bar da adangigh.
Egh uam arazir kurabar amuan marki.
17 Ia arazir aghuim ko, guizin arazimin
fofozim inigh.
Egh arazir aghuir kam bagh ingar bar gav-
gavigh iki.
Egh gumazir igharaz darazi dikabiriba,
men arazir kuram akirighiva
nighnizir aghuiba me daning.
Egh ia borir ameboghfeziaba oveaghueziba
ko, amizir paba oveaghueziba, de-
ravira me damu.
Egh uaghan gumazamiziba pazi me
damuti, ia men akurvagh.

18 “Ia oragh. Ki Ikiavira Itir God, ki ia migia
ghaze,
Ia izi, e uari akuvagh deraghvira
nighnigh akam akirigham.
Ki garima, ia arazir kurar aviriba iti,
egha ia mati nir ghurghurim, me
nguazir aghevim a gasighasigha
givazi moghin iti.
Eghti ki ia zuegh ia damuti, ia
ua buruvir ovizimin min bar
ghurghurigham.
Guizbangira, ian arazir kuraba, mati ter
ovizir aghevir ighiabagh amimin min
gari.
Eghti ki ian arazir kuraba gin
amadaghti,
ia arinir ghurghurimin min bar
ghurghurigham.
19 Egh ia ifueghiva nan akabar gin iziti, ian
dabirabim bar deragham,
eghti bizir aghuiba ian azenibar otivti,
ia dar amam.
20 Egh ia aghuagh nan akam batueghti,
ian apaniba izi ia misoghti, ia
arighiregham.
Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha
gifa.”

Ikiavira Itir God Jerusalemian araziba akirmighasa

21 O Jerusalemin nguibar ekiam, ni fomira
deravira nan akamin gintisi,
egha ni datirighin tuavibar amizimin
min oto.
Fomira, gumazamizir arazir aghuibagh
amiba ko, gumazir kotiamin aven
guizin arazibar gintiziba, ni gizifa,
egha datirighin, gumazir gumazamiz-
ibav sozi me ariaghiriba, ni gizifa.
22 Ni fomira silvan aghuimin min gari,
egha ni datirighin mati kapa
akuaghiregha gifa.
Ni fomira mati wain, a bar singi,
egha ni datirighin, mati wain me dipam
sara a iverezi a isingtiziba puvati.
23 O Jerusalem, nin gumazir dapaniba, me
gumazir akaba batoziba,
egha me uaghan okimakiar gumazibar
namakaba.
Me zurara kotiabar dughiamin, me gumazir
arazir kurabagh amibar amaman-
gatizi,
me uarir akurvaghasa me giviziviga,
dagiaba ko biziba me ganidi, ezi me
men akurvasi.
Egha me kotiaba barazir dughiamin, me
borir ameboghfeziaba oveaghuez-
ibar akurvazir puvati,
Egha me uaghan deragha kuariba
arigha oragha, amizir paba
oveaghuezibar osimtiziba akirir
puvati.

24 Ki Ekiam, ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba
Bar Itim.
Ki Israelian Atrivir Bar Gavgavim, egha
ki kamaghin migei,
“O Jerusalem, ni datirighin nan akaba
baragh.
Ki uan apaniba, ivezir kuram me ikar-
vagham,
eghti me uam osimtizim na
darighan kogham.
25 O Jerusalem, ki ingangarir gav-
gavim foregha, nin arazir kuram
akirmigham,
mati gumaziba silvan itir mineziba
amisivasa da tue moghin,
ki bar avir pamtemin isimin ni
tuam.
Kamaghira, ki ian arazir mizirizi ba
adangasa.
26 Egh ki uamategh ian jasba ko ian gumazir
dapanir aghuibar arighiva,
deraghavira kotiaba baraziba arigham,
mati fomira nin ikezir darazi.
Eghti gumazamiziba kamaghin ni dipon
suam,
Nguibar Ekiar Godin Damazimin Der-
azim,
ko Nguibar Ekiar Deravira Godin
Akamin Gintizim.”

27 Ikiavira Itir God, kotiamin aven uan
guizin arazimin gin mangi

1:18: Onger Akaba 51:7; Aisaia 43:26; Maika 6:2

Jerusalemin araziba bar deraviram da
tuisigh, egh gin uam a iniam.
Arazir aghuir kamra, a ua Jerusalemin gu-
mazamiziba iniam.
Kar gumazamizir navibagh iragha uan
arazir kuraba ataghiziba.
28 Ezi gumazamizir Ikiavira Itir Godin akam
batoziba, ko gumazamizir arazir
kurabagh amiba,
a me gasighasigham.
Gumazamizir akirim ragha God gasiba,
a bar me agivagham.

29 Ia faragha temer okin ekiabar tongin, ase-
bar ziaba fava
temer kaba bagha bar akonge,
egh gin ia amizir arazir kurar kaba
bagh aghumsigham.
Ia faragha aseba fasa azenibar ingarigha,
dar anogoregha ghaze,
da asebar ziaba famin danganiba
aghegha pura iti.
Egh gin ia navibagh iragh,
egh arazir ia faragha amizibagh
nighnigh bar aghumsigham.
30 Ia temer okin ekiam misigha aremezi
moghin, ia arimighiregham.
Egh ia mati azenim dipaba puvatigha
kuvizi moghin, ia ikuvigham.
31 E fo, ogher misigha givaziba zuamira isi,
ezi arazir kamra gumazamizir gavgav-
iba ko bizir me amiziba bativam.
Avir kuram, uaghara zuamiram men
sigham,
eghti dughiar kamin gumazitam men
akurvaghsi
avim amungan iburagham.

2

*Ikiavira Itir God dabirabir aghuim gu-
mazamiziba bar me daningam
(Maika 4:1-3)*

1 God, Judan kantri ko Jerusalemin
nguibar ekiamin gumazamiziba mikimasa,
irebamin min garir bizimin aven uan akam
isa Emosin otarim, Aisaian aka.
2 A ghaze:

Gin otivamin dughiar tamin, mighsiar
Ikiavira Itir Godin Dipenim tughav
itim,
ziar bar ekiam iniam.
Egh a pin mar iki mighsiar igharaziba bar
dagh afiragham.
Eghti Kantrin Igharazibar Gumazamiz-
iba bar izi an uari akuvagh ikiam.
3 Kantrin aviribar gumazamiziba izi suam,
"Ia izi e Saionin Mighsiamin mavanangam,
a Ikiavira Itir Godin mighsiam.
Kar Jekopin Godin Dipenim.
E mangiti a uan arazir a ifongezibar en sure
damuam.
Egh a uabi misevezir tuavim, e an gin
mangam."
Moses Osirizir Araziba, Saionin Mighsiamin
ikegh mangiti gumazamiziba a
iniam.
Guizbangira, Jerusalemin nguibam,
kar danganir Ikiavira Itir God
uan akam isi uan gumazamizibar
aningamim,
eghti me azenan mangi an akam
akunam.
4 A jasin min iki kantriba bar dar gumaza-
mizibar araziba tuisigh,
men osimtiziba deragh da akirti, me
uari inigh deragh ikiam.
Egh me uan midorozir sababa inigh, dav
soghti,
da baravigh nguazibagh tuir ainbar
min otivigham.
Egh me uan afuzibav soghti, da ikizirigh
sabar azenibar ingaribagh ami
moghin, otivigham.
Egh danganiba bar dar itir gumazamiz-
iba, uam uariv soghan kogh ikiva,
ua midorozir arazibar sure
damuan kogham.

5 O Jekopin ovavir boriba, ia izi.
Ikiavira Itir God uan Akar Gavgaviba
isa uan angazangarimin min e ganidi.
Da angazangarim min tuavim en akakasi,
egha an Akar Gavgaviba, deravira tu-
avim en aka.
Eghti e Akar Gavgavir kabar gin
mangam.

*Ikiavira Itir God uan ziar ekiam ak-
agham*

6 Asebar gin zuir arazir guar aviriba,
Jekopin ovavir boribagh izifa,
ezi me mati Filistian gumazamiziba.
Ezi kukunir gumazibar arazir kuraba,
me aruem anadi naghin itir kantriba
dama da ini.
Ezi me datirighin Kantrin Igharazibar Gu-
mazamizibar arazibar gintisi.
Kamaghin amizi, O Ikiavira Itir God,
nin gumazamiziba, Jekopin ovavir
boriba, ni akirim ragha me gasara.
7 Silva ko gol, Israelin nguazim bar a gizifa,
ezi me uan bizir aghuiba mengan
ibura.
Me hosin bar aviriba iti,
egha me uan karisba, bar da mengan
iburagham.
8 Ezi men marvir guaba, men nguazim
gizifa.

2:2: Onger Akaba 72:8; Aisaia 27:13 **2:4:** Onger Akaba 72:3; 72:7; Hosea 2:18; Joel 3:10; Sekaraia 9:10

Ezi me uari uan dafaribar ingarizir
godin ifavaribar nedaziba dar ziaba
fa teviba apiri.
9 O God, ni gumazamiziba bar me
dikabiraghti me bar aghumsigham.
Egh ni gumazamizir kaba, men arazir
kuraba gin amadagh ua me fan
marki.

10 Ia gumazamiziba, ia ari mangi dagiar
toribar mongegh.
Ia nguazibar moziba okoregh dar aven
mongegh.
Guizbangira, ia Ikiavira Itir Godin ganti,
an atrivimin min uan angazangarir
ekiam ko gavgavim sara iziti,
ia akong bar atiatigham.
11 Ikiavira Itir God otivamin dughiamin,
a gumazamizir uarira uari feba bar me
abiragham,
eghti me bar aghumsigham.
Eghti a uabira dughiar kamin ziar ekiam
iniam.

12 Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim
uabi gumazamizir uarira uan ziaba
feba abinasa dughiar kam amisefe.
Egh dughiar kamra, bizir ekiar gu-
mazamiziba gara bar akuegha uan
ziaba feba,
a bar dagh asighasigham.
13 A Lebanonin kantrin itir temer sidan ru-
arir diriba ko,
Basanin Distrighin itir temer okin gav-
gaviba saram asighasigham.
14-15 Egh a mighsiar ekiabagh asighasigh,
egh tauan ruariba ko nguibar ekiamin
divazir mitiar bar gavgaviba saram
asighasigham.
16 A Tarsisin nguibar ekiamin kurir
aghuiba,
ko kurir ekiar bar dirir igharaziba, bar
dagh asighasigham.
17-18 Ikiavira Itir God otivamin dughiamin,
a gumazamizir uarira uari feba bar
me abiragham, eghti me bar aghum-
sigham.
Eghti marvir guaba uaghan bar
givagham.
Eghti Ikiavira Itir God uabira dughiar kamin
ziar ekiam iniam.

19 Egh gin izamin dughiamin,
Ikiavira Itir God dikavigh nguazir
kamin gumazamiziba ivezir kuram
me daningisi izam.
Gumazamiziba bar an ganti, an atrivimin
min uan angazangarir ekiam ko gav-
gavim sara iziti,
me bar puviram atiating, ari mangi
dagiar toribar mongegh ikiam.

Tarazi nguazibar moziba okoregh
dar aven mongam.
20 Dughiar kamin gumazamiziba marvir
guar me gol ko silvan ingarigha dar
ziaba feba, me da inigh mangi,
kuarziba ko aghunababa itir dangani-
bar da makunam.
21 Dughiar kamin, Ikiavira Itir God, uan
aningagharim ko angazangarir gav-
gavim sara gumazamizibar araziba
tuisighsi izam.
Eghti gumazamiziba atiatigh ivezir ku-
ram gitaghsi, ari mighsiar ekiabar
ghuavanegh
mozir torir kuiziba ko dagiar
toribar aven mongegh ikiam.

22 Ia gumazir kiniba kamagh me
ginighnighan marki, egh suam, me
ian akurvagham.
Puvati. Me dughiar otevimra ikegh
arimighiregham.
Mati gumazim abuan duam suasa
uabi gekuigha gifa.

3

Jerusalemin gumazamizibar dabirabim bar ikuvigham

1 Ia oragh! Ekiam, a Ikiavira Itir Godin
Gavgaviba Bar Itim,
a kiran oveghangin Jerusalem ko Judan
gumazamiziba, me da, men akurvaz-
iba ko biziba bar da batuegham,
kar bizir me gamima men
dabirabim deraziba.
A men dagheba ko dipaba bar da
agivagham.
2 A men midorozir gumazir gavgaviba ko
midorozir gumazir igharaziba sara
batuegham,
egh kotiaba barazir gumaziba ko,
Godin akam inigha izir gumaziba
ko, kukunir gumaziba ko, nguibar
ekiabar garir gumazir dapaniba
batuegham.
3 Egh a uaghan midorozir gumazibar
gumazir ekiaba ko, gavmanin gu-
mazir ekiaba ko, gumazir nighnizir
aghuiba atrivim ganidiba, a bar me
batuegham.
Egh gumazir bizir igharagha garir
aviribar ingariba ko, gumazir
imezibagh amiba batuegham.
4 Egh ki pura otarir igiaba ateghti, me
Jerusalem ko Judan gumazir dapani-
bar otivigham.
Egh me uan ifongiar onganibar kantrin
ganiva, arazir guar aviribar amuam.
5 Egh gumazamiziba uarigh afighafighsi,
igharaz darazi dikabinam.

2:10: 2 Tesalonika 1:9; Akar Mogomem 6:15

Namakaba uaghan uari dikabinam.
Eghti gumazamizir igiaba, me uan gumazamizir ghuribar akaba munasi, me batogham.
Eghti gumazamizir nighnizir kuraba itiba, me gumazamizir nighnizir aghuiba itibar akaba batogham.

6 Eghti dughiar kamin, gumazim uan aveghbuamra bagh mangi kamaghin a mikim suam,
"E gari, ni daghuamin korotiar ruarir mam iti.
Ni en gumazir dapanimin otoghiva,
danganir kurar me bizir kuraba makunir kam gativagham."
7 Eghti a kamaghin men akam ikaragham,
"Ki ian akurvaghamin tuaviba puvati.
Ki uaghan dagheba ko iniba nan dipenimin puvati.
Ia na miseveghti, ki ian gumazir dapanimin otivan marki."

8 Jerusalem ko Juda, men migirigiaba ko ingangariba,
Ikiavira Itir God dikabirava, an ziar ekiam gasighasisi.
Egha me arazir kurar kaba an damazimin dagh ami.
Kamaghin amizi, dughiar kuram me batozima, me akuiaghirigha uaghiri.
9 Egha me kotiaba barazir dughiabar, me ifongezir gumazamizibaram akurvagha igharaz darazi dikabiri.
Ezi men arazir kamra, me isa kotiam garisi.
Sodomia fomiram amizi moghira,
me gumazamizir igharazibar damazibar arazir kuram damuan aghumsizir puvati.
Mevzika!
Me ikuvigham. Me uari arazir kuram gamigha an osimtizim ateri.
Kamaghin amizi, me uan arazir kuramin ivezim ateram.*

10 Gumazir Godin damazimin deraziba, ia me mikemegh,
Me uan ingangaribar ivezir aghuim iniam,
kamaghin, me bar akongegh.
11 Ezi gumazamizir kuraba, mevzika! Me bar ikuvigham!
Me uan dafaribar amizir arazir kuraba, gumazir igharaziba me ikarvagh
arazir kurar me amizir kabara, me daningam.

12 O nan gumazamiziba, iavzika!
Ian gumazir dapaniba ia gifara ia gamizi, ia men gin tuavir kurabar ghue.
Ezi borir igiaba ko amiziba ia gativagha, ia dikabira paza ia gami.

13 Ezi Ikiavira Itir God gumazamiziba bar men kotiaba baragha, me tuisighasav ami.
14 Egha Ikiavira Itir God uan gumazamizibar gumazir dapaniba ko gumazir aruaba ko kotiam gamua kamaghin me migei,
"Nan gumazamiziba mati, nan wainin azenim,
ezi iarara azenir kam gasighasigha, an itir biziba bar da okeme.
Ia gumazamizir biziba otevezibar apangkuvir puvati. Bar puvati.
Men bizir muziariba, ia me da da isava uan dipenibar da pozibav kiri.
15 Tina ia mikemezima, ia nan gumazamizibagh asighasisi, a?
Ia gumazir biziba puvatiziba paza me gami,
mati me gumazim isa, nguazim mikinigha an dapanim dikaragha nguazim gisin a righirisi.
Ki Ekiam, ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim,
ki guizbangira ia migei, ia bar arazir kuram gami."

Saionin itir amizir puv uari feba, me bar ivezir kuram bativam
16 Egha Ikiavira Itir God kamaghin migei, "Ia Saionin itir amizibar gan.
Me ghaze, me bar pin mar iti.
Me aruir dughiabar, gumazamiziba men ganasa
me uan suer kurkazibar amuti da tingaghasa, me pura darorir afangtizir kabagh ami.
Me arua uan dapaniba fezi, men firiba bar ruara,
ezi men damaziba pura tintinibar gumazibar gari."
17 Kamaghin amizi, Ekiam amizir kaba ivezir kuram me danigham.
Ikiavira Itir God Saionin amizibar amuti, duaba men dapanibagh izivagham,
eghti me men dapanibar arizibar dagh iseghti, me bar aghumsizir dafam iniam.†

18-19 Eghti dughiar kamin, Ekiam Saionin amizibar kurkaziba, bar me da ada

* **3:9:** Gumazir maba kamaghin nighnisi, akar kam ababanir pumuningin tongin iti, "Ni men guabara ganigh fogh suam, kar gumazir arazir kurabagh amiba."
† **3:17:** Hibrun akam deragha migirigiar kamin mingarim abighizir puvati.

adegham. Kar men kurkaziba: suer
averiaba ko, segiaba ko, boavtariba ko,
kuarir kurkaziba ko, dafarivteba ko,
dapaniba aver nir aviziba ko,
20 dapaniba kurkamin soriba ko, men
daveriaba ko, miteba ko, forivtarir
muziarir borer mughuriar aghuim zuim
azuiba ko, bizir me suigha akavsiar
arazibagh amiba ko,
21 ziaba itir ringin aghuiba ko, ngueba ko,
22-23 korotiar bar aghuiba ko, azenan
azuir korotiar ruariba ko, saketin aghuiba
ko, dagiaba azuir forivtariba ko, guabar
garir ganganiba ko, korotiar me nir
ghurghurir aghuibar isamiziba ko, dapanir
asuaba ko, inir aghuiba. Ekiam bar me
dama da adegham.‡

24 Eghti dughiar kamin, Saionin amiziba,
fomira deragha kurti moghin ua ku-
rukan kogham.
Me borer mughuriar aghuim zuiba pu-
vatigham,
eghti men mikarziba bar puvira
mughagham.
Me ua miteba uan ivariaba amighinan
kogham,
egh uan ivariaba pura benir kinibar
uari amighinan.
Me ua deraghvira uan dapanir arizibar
akirigh da asingan kogham,
eghti men apaniba izi, men dapanir
ariziba bar dagh iseghtima, me
onariba misegh ikiam.
Me korotiar bar diriba ua da aghuan
kogham,
egh me korotiar bibizir kurabar
aghuam.
Eghti men guar bar aghuiba, men apaniba
kalabuziabar dighoribar min me
aghor me tuegham.
Eghti me bar aghumsigham.
25 O Jerusalem, nin apaniba, nin midorozir
gumazir gavgaviba ko nin gumazir
igharaziba misoghti,
me arighiregham.
26 Egh me nin biziba bar da inigham.
Ni mati amizim, me bar an korotiaba
suezi, a pura bibiamra nguazim
gaperaghav iti moghin ikiam.
Eghti nin gumazamiziba nin ganti,
bizir kaba ni bativti, men naviba bighti
me bar puv aziam.

4

1 Dughiar kamin, 7plan amiziba gumazi-
tamin suiragh a muigh, kamaghin
pamtem a gakaghonam,
"E dagheba ko korotiaba uari uarir akur-
vagh ikiam.
E paba puvatigha bar aghumsiki.
Kamaghin amizi, e uari, ni en pam
gavagh."

Jerusalem ua deragh zuegh ikiam

2 Dughiatam gin otoghti, Ikiavira Itir God
Ter Aguam damighti, a ua ghuzir igiam
otogham. Eghti a nguazim damuti dagher
aghuiba otivam. Eghti Israelian ikiavira
itir varazira, me bizir kabar ganti, da bar
deraghti, me bar akuegham.
3 Jerusalemin ikiavira itir gumazamizir
kaba, me Saionin ikiavira itir varazira, God
angamira ikiasa me amisevegha gifa, egha
uan akinafarimin men ziaba osiri. Egh a
datirighin me dipon suam, me an gumaza-
mizibara.
4 Ekiam Jerusalemin nguibam damighti,
a ua deragh zueghasa. A uan gavgavir
ekiamin, avimin min izi gumazamizibar
araziba tuisigh, egh Saionin amizibar
arazir mizirizibа bar da ruva da gin
amadagham. Egh uaghan Jerusalemin
gumaziba, gumazir igharaziba misozi men
ghuziba irezir araziba ruegham. Dughiar
kamin Jerusalem zuegh givagham.
5 Gumazamiziba Saionin Mighsiamin pin
Godin ziam fisi uari akuvaghti, Ikiavira Itir
God ghuariatam damighti, an otogh Saionin
Mighsiam avaragham. Aruebar, ghuariam
a gisin ikiam, egh dimagaribar, a migharim
ko avir mizariar angazangarimin min isi
ikiam. Ghuariar kam, averpenimin min an
mighsiam gisin guraghiv iki, an ziar ekiam
ko angazangarir ekiamin aven itir bizir
aghuiba, an a da avaragham.
6 Averpenir kam mati, Godin gavgavim
ko angazangarimin ababanim, a Jerusalem
aviva, aruer bar gavgavim apazagham,
egh uaghan amozir ekiabar dughiamin, a
Jerusalem damuti, a deravira ikiam.

5

Wainin azenimin ighiam

1 Ia oraghti, ki uan namakar ki ifongezim
bagh onger akar kam bangam.
Nan onger akar kam, ki uan na-
makamin wainin azenim geghari.
Nan namakam, mighsiam gisin itir nguazir
mam iti, dagheba an deragha aghui,
ezi a nguazir kamin wainin azenimin
ingari.
2 A nguazim abiagharigha, dagiaba
amisevegha,
wainin ikarizir agharir bar aghuiba
amisevegha da isa da opari.
Egha wainin azenir kamin torimin, a
dipenir bar pin itimin ingari,

‡ **3:22-23:** E datirighin deragha fozir puvati, fomira ikezir kurkazir kaba, da ti manmaghira gari. **4:5:** Ua Me Ini 13:21; 24:16

an an aven ikiva wainin azenimin ganam.
A dipenir kamin aven, wainin oviziba diki da righirighasa, dagiar mozir mam gikui.
Ingangariba bar givazima, a datirighin wainin ovizibar ganasa mizua ghaze,
"Da ti deraviram otivighti dar daghem isingigham."
Ezi puvati. Ikariziba deragha ber puvatigha,
oviziba bar suvigha akam misosi.
3 Ezi nan namakam kamaghin migia ghaze:
"Ia Judan kantrin itir gumazamiziba ko Jerusalemia,
ia datirighin na ko nan wainin azenim tuisigh ga mikim,
Tina osimtizim iti?
Nan osimtizim, o nan wainin azenimin osimtizim?
4 Ki fo, wainin azenim deraghvira biva ovizir aghuiba ikiasa,
ki ingangarir aghuim gami.
Ezi manmaghin amizi wainin oviziba bar suvigha akam misosi?
Bizir ki ua damuamin tam ti iti, ezi ki a gamizir puvati?
5 Ki datirighin uan wainin azenim damuamin arazimin gun ia mikimam.
Ki azenim avinizir divazim akarigh a gasighasigham.
Egh ki wainin azenim avinizir divazim akarighti a irigham.
Eghti asizir atiaba wainin azenimin aven mangi azenim dikabin wainin ikarizibar amiva, dagh asighasigham.
6 Ki nguazim damighti ruarim a batoghti
dikoniba itir ikariziba azenir kamin avegham.
Ki wainin azenimin ogher kuraba asian kogh, egh ikarizibar aghariba aghoran kogham.
Ki uaghan ghuariabav kemeghti,
da amozimin tivaghti a wainin azenir kam gizan kogham."

7 Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itimin wainin azenim, a Israelian gumazamiziba.
Bar guizbangira, Judan gumazamiziba, an oparizir wainin agharir aghuir a bar ifongeziba.
Me guizin arazir aghuibara damu ikiasa a ifonge, ezi puvati. Me gumazibav sozi me ariaghiri.
Me arazir aghuibar igharaz darazir amuasa a ifonge, ezi puvati.
Ararer kuram men danganibar otiva ghuavira iti.

Gumazamizir arazir kurabagh amiba, me bar ikuvigham
8 Iavzika, ia dipenir aviriba ko nguazibagh iveza egha uari baghavira dar poziba mikiri darasi, ia bar ikuvigham.
Kiran oveghangin ia nguaziba ko biziba bar da inighti, igharaz darazi dapiamin danganibagh asagham.
Eghti ia uarira nguazir kamin ikiam.

9 Ki orazi, Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim kamaghin migei:

"Bar guizbangira, dipenir bar dirir dafar kabanagh, da ikuvigham,
eghti gumazitaba dar ikian kogham.
10 Me wainin azenir ekiam oparigham,
eghti wainin ikariziba wainin ovizir aviriba dar ituighan kogham,
egh da wainin dipar bar muziarimra otogham.
Egh me 10plan witin oviziba itir mitariba oparigh,
egha dagh eghuvamin dughiamin, me mitarir vamira daghuigham."

11 Iavzika! Ia gumazir bar mizarazibara dikavava wain ko, dipar onganir igharagha garir avirir gavgaviba apiba,
ia bar ikuvigham!
Ia da apava onganigha ikia ghua dimagariba aghori.
Ia bar ikuvigham.
12 Ia isabagh amua, wain apava,
gitaba ko buabav sogha, marvibagh ivia, ighiar guar aviribagh ami.
Egha ia arazir kaba bar dagh fo.
Egha Ikiavira Itir God amir biziba, ia fofozim dar itir puvati.
13 Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God ghaze,
"Bar guizbangira nan gumazamiziba, ia na gifoghan aghua,
kamaghin ian apaniba ia inigh mangi nguibar igharazimin ia isi kalabuziam darigham.
Ian gumazir aruaba ko gumazamiziba, me dipaba ko dagheba puvatigham,
egh me bar ikuvigham.
14 Jerusalemin itir darasi, ia datirighin isabagh amua bar akuegha iti,
ezi bar guizbangira, Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibamin, uan akam bar anekarigha, gumazir aruaba ko gumazamiziba tuasa me mizua iti.
Iavzika, ia bar ikuvigham."

5:11: Aghuzir Akaba 23:29-30; Fofozir Gumazim 10:16

15 Gumazamiziba bar, me bar aghum-
sigham.
Gumazamizir uarira uan ziaba feba,
God me dikabiragham,
eghti me ua ziaba puvatigham.
16 Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim
uan arazir aghuimin gumazamiziba
akir men akagham,
egh a uabi ziar ekiam iniam.
Egh a uabi gumazamizibar akagh suam,
a Godin arazir aghuiba ko arazir zuruz-
ibaram amim.
17 Nguibar ekiaba bar ikuvighti, ogheba
aghung bar nguibaba avaragham.
Eghti sipsipin nguziba ko memeba izi
danganir kamin oghebar amam.

18 Iavzika, ia gumazir igharazibagh ifarasa
bar ifuegha arazir kurabagh amiba,
ia bar ikuvigham.
Ian arazir kurar kaba ian poghezi,
ia da ataghiraghan iburagham.
19 Ia kamaghin migia ghaze,
“E kamaghin orasi, Israelian Godin Bar
Zuezim,
a bizitamin e damusi egh a zuamiram a
damuam.
Egh e kamaghin ganigh, an
nighnizim gifogham.”

20 Iavzika, ia bar ikuvigham.
Ia ghaze, arazir kuram a dera, ezi arazir
aghuim a ikufi.
Egha ia ghaze, mitarmem an angazan-
garim, ezi angazangarim a
mitarmem.
Egha ia ghaze bizir akatorimin ikia
misozim a isingi,
ezi bizir akatorimin ikia isingizim, a
misosi.
Ia bar ikuvigham.

21 Iavzika, ia ghaze, ia nighnizir bar aghuiba
ikiava ian fofozim, igharaz darazir
fofozibagh afira.
Ezi puvati.
Ia bar ikuvigham.

22 Iavzika! Ia gumazir dipar onganim
apava, egha bizir kam bagha ia ziar
ekiam isi.
Ezi ia bar ikuvigham.
Ian gavgaviba ko fofoziba, da dipar on-
ganim ververamin fofozimra iti.
Iavzika! Ia bar ikuvigham.
23 Iavzika! Ia kotin aven akaba tuisighamin
dughiamin, gumazir arazir
kurabagh amiba uan osimtiziba
akirasa, ia apezepera dagiaba ia
ganidima,
ia me ataghirazima me zui.
Egha ia gumazir osimtiziba
puvatizibar akaba deragha da
tuisizir puvati.
24 Ia Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar
Itimin akaba baraghan aghua.
Ia akirim ragha Israelian Godin
Bar Zuezimin Akar Gavgavibagh
asaragha gifa.
Kamaghin amizi, ia dadar misingizibar min
ikuvigham,
mati dar biba kurigha givazi,
dar akimariba asiaghira nguazim
gira, minezibar min migha ghue.
Osimtizir kam bar zuamiram ia batogham,
mati avim isia ghua dadar
misingizibagh irigha zuamira isigha
gifa.
25 Ikiavira Itir God uan gumazamizibar
aningaghe.
Egha datirighin uan agharim ghufegha
me gasighasighasa gara iti.
A dughiar vamiran agharim akunighti,
mikimkizim otoghti,
mighsiaba ivazvaghti, gumazamizir
bar avirim arighiregham.
Eghti men kuaba nguibar ekiamin tuavibar
buarir pozibar min
pura tintinibar ireghiv ikiam.
Ikiavira Itir God kamaghin damuam,
eghti bizir kam an aningagharim
agivaghan kogham.
Puvati. A ivezir kuram isi me
daningvira ikiam.

26 Egh Ikiavira Itir God kantrin bar saghon
itimin midorozir gumaziba bagh
dimdiar ababanitam damighti,
me izi an gumazamizibagh
asighasigham.
Ia gan!
Midorozir gumazir kaba bar puvira ive-
mar akizirigh izam.
27 Midorozir gumazir kaba, me bar gumazir
gavgavibara.
Men tav, an suem a gamima, a irasa
amir puvati.
Men tav, an damazim akuir puvati.
Men tav, uan mitem bar deraviram an
amighinizi a firiaghirizir puvati.
Men tav, dagarir asuar bar gav-
gavimning aruzi aningin beniba
dighoraghirezir puvati.
28 Men bariba bar ghumizi,
me pibar afegha, egha asasavira gara
iti.
Men hoziaba bar gavgafi,
ezi men hoziabar dagarir puziba mati
dagiar bar gavgaviba egh bighiran
kogham.
Men karisba bar puviram akizirisi,

5:25: Aisaia 9:12; 9:17; 9:21; 10:4

ezi dar wilba aminir ekiamin min ivemari.
29 Midorozir gumazibar dimdiar ararem,
mati laion asizimin gintigha ghuav an suiragha, a dazeri moghin me diava arai.
Midorozir gumaziba mati laion uan asizim misuegha a inigha zui moghin,
me uan apanibar suigha me atera zui.
Eghti gumazitam uam me inian iburagham.
30 Eghti dughiar kamin, midorozir gumaziba izi Judan kantri gasighasigham,
egh me bar pamtemin dim niginir dafam damuam,
mati ongarim dipira iza ongarir dadarim gira tingazi.
Eghti gumazitam ian kantrin kamin ganti,
a bar ikuvighti,
ghuariar piziba aruemin angazangarim apazaghti,
kantrin kamin danganiba bar mitarmegham.*

6

God Aisaian diazi, an akam inigha izir gumazimin oto

1 Atrivim Usia aremezir azenimin, ki irebamin min bizimin gari moghin Ekiamin garima, a uan atrivir dabirabim gaperaghav iti. Ezi dabirabir kam bar na gafiragha pin iti. Ezi an aruzir korotiam a bar ruaragha en Dipenir averiam bar a ini.
2 Ezi enselin bar gavgaviba an okarigha iti. Egha enselba bar vaghvagha 6plan aviziba iti. Me uan avizir mamning isa uan guaba ava, egha avizir mamningin uan mikarziba nogha, egha avizir mamningin migha zui.*
3 Egha me dia ongava uarira uariv gia ghaze:

"Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim,
an arazir kurabar saghon ikiava Bar Zue,
a Bar Zue,
a Bar Zue!
An angazangarim ko gavgavim ko ziar ekiam,
bar nguazim avara."

4 Ezi ki ikiava orazima, enselba dia ongema, Dipenimin akinir tiar akamin itiba ivazvagha nisi. Ezi ki garima, migharim Dipenim gizifa.
5 Ezi ki atiatigha ghaze, "Maia, ki ikuvigha gifa. Nan mizem zurara akar kurabav giavira iti, ezi ki gumazamizir mizer akar kurabav geiba ko iti. Ki arazir kurabagh amir gumazim, egha datirighin ki Atrivimin ganigha gifa, a Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim. Ki uan damazimningin an ganigha gifa, kamaghin amizi, ki aremegham."
6 Ezi enselin kabar mav, ghua akamimin min garir bizim isa ofa gamir dakozimin itir avir mikiamin suiragha, mighegha na bagha izi.
7 Egha avir mikiar kam nan akam gatigha uam a ini, egha kamaghin na migei, "Ni oragh. Ki avir mikiar kam nin akam gati, ezi God datirighin nin arazir kuraba gin amadagha, nin osimtizim adangi, ezi ni zue."
8 Ezi ki orazima, Ekiam kamaghin enselbar azangsisi, "Ki tinaram amangam? Tina e bagh akam inigh mangi gumazamizibav kimam?"
Ezi ki ghaze, "Ni na amadaghti, ki mangam."
9 Ezi Ekiam akar kam Israelian gumazamizibar aningasa na mikemegha na amada:

"Ia zurara ganiva, egh deragh bizitamin ganighan kogham.
Ia uaghan zurara oraghiva, egh ia deragh bizitamin mingarim gifoghan kogham."

10 Egha a uaghan kamaghin mikeme:

"Ni gumazamizir kabav kimiva, men nighnizibar amighti, da pirigh,
egh men kuaribar amighti, me akam baraghan aghuagh,
egh men damazibar amighti, me ganan iburagham.
Puvatightima, me ua bizitamin ganigh akam baregh an mingarim gifogham.
Egh me navibagh iragh egh na bagh iziti,
ki men arazir kuraba gin amadaghti, me ua deragham."

11 Egha ki kamaghin an azara, "O Ekiam, ki ingangarir kam damu mangi man dughiamin tugham?"
Ezi a kamaghin nan akam ikaragha ghaze:

"Ni ingangarir kam damu, mamaghira iki mangiti
nguibar ekiaba bar ikuvigham,

* **5:30:** Hibrun akam deragha migirigiar kamin mingarim abighizir puvati. **6:1:** 2 Atriviba 15:7; 2 Eghaghaniba 26:23
* **6:2:** Enselin avizir 6pla itir kaba, da enselin igharazibar min garir puvati. Enselin kaba me Hibrun akamin kamaghin me dibori, "Serafim." Ezi men akam Godin akinafarimin aven danganir vamiran iti. **6:3:** Akar Mogomem 4:8 **6:4:** Akar Mogomem 15:8 **6:5:** Gumazir Dapaniba 6:22; 13:22; Jeremaia 1:6 **6:9:** 2 Korin 3:14-15 **6:9:** Matyu 13:14-15; Mak 4:12; Luk 8:10; Jon 12:40; Aposel 28:26-27 **6:11:** Maika 3:12

eghti nguazim ikuvighti,
dipeniba pura misevir kinibar ikiam,
eghti gumazamizitaba uam a dar ikian kogham.
12 Ki Ikiavira Itir God,
ki gumazamiziba bar men agiraghti,
me bar uan nguibam ategh saghon mangegham,
eghti men kantri gumazamizitaba uam an ikian kogham.
13 Eghti gumazamizir vaghvazir taba nguazir kamin ikivira iki,
me uaghan gevegham.
Eghti kantrin gumazamiziba bar kuavaremegham,
eghti gin nan gumazamizir bizir igiam otivigham,
mati temem me an okegha a gaborozi a isigha givazi, ghuzir igiaba an otoghav aghui."

7

God Atrivim Ahas migia ghaze, ni nighnizir gavgavim iki gavgavigh iki

1 Dughiar kam, Usian otarim Jotam, ezi Jotam Ahasin afeziam. Ezi Ahas Jerusalemin aven, Judan atrivimin itima, midorozim oto. Resin, a Sirian atrivim, ezi Remalian otarim Peka, a Israelian atrivim, aning ghua Jerusalemia ko misosi. Egha aning a inian iburaghburaki.

Ezi midorozim tighar Jerusalemin otivam,

2 Judan Atrivim Ahas, a Devitin ovavir borim, a kamaghin oraki, "Siriabar midorozir gumaziba Israelian midorozir gumazibar akuraghasa Israelin nguazimin izegha gifa." Ezi atrivim uan gumazamiziba ko, me bar puviram atiatia bar puv nisi, mati aminim temebagh ivai.

3 Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Aisaia migei, "Ni uan otarim Searjasup inigh gua mangi Atrivim Ahas batoghsi, Mozir Dipar Pin Itimin daghurimin mavanang, dipar kam a uaghira Jerusalemin otifi. Egh gua mangi tuavir ekiar ghua iniba ruer danganimin boroghin iki, atrivim batogham.*

4 Ni kamaghin atrivim mikim suam, A gavgavigh iki, egh a pura tintinimin migirigiaba baraghti da an navim abinan marki. An aghumra iki, egh Atrivim Resin uan adarazi ko Remalian otarim Israelian atrivir kamin atiatingan marki. Atrivir kamningin aningagharim mati avim kiran oveghangin mungeghasava ami, ezi migharimram otifi.

5 Guizbangira, Siriaba, ko Efraimin adarasi, ko Israelian atrivim, a Remalian otarim, me Judan Atrivim Ahas abinasa akam akiri.

6 Me kamaghin migia ghaze, me izi kantri Judan gumazamiziba ko misogh atiatim an gumazamizibar aning, ua bagh kantri inigh, egh Tabelin otarim amiseveghti an atrivimin ikiam.†

7 "Ezi ki Ekiam, ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin mikemegha gifa:

"Bizir kam otoghan kogham.
Bar puvatigham.
8 Ia fo, Sirian kantrin faragha zuir nguibar ekiam, an ziam Damaskus.
Ezi Atrivim Resin, a Damaskusin nguibam gativagha an gari.
Ia ganti, 65plan azeniba givaghti,
Israelian kantri, bighiregh egh bar givagham.
9 E fo, Israelian kantrin faragha zuir nguibar ekiam, a Samaria.
Ezi Remalian otarim Peka, a Samarian nguibamin atrivimin ikia a gativagha an gari.
Kamaghin amizi, Ahas, ni oragh. Ia nighnizir gavgavim Godin ikian kogh,
egh ia uaghan tugh gavgavighan kogham."

10 Egha Ikiavira Itir God, uam akar igharazim isa Ahas ganingi.

11 A kamaghin Ahas mikimasa Aisaia mikeme, "Ni Ikiavira Itir God, nin God, an azaraghti, an ababanir arazitam akagh. Ni ababanir manatamin gansi ifongegh an azaragh. Egh ni, Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibamin ababanir tamin ganasa, o ababanir overiamin ikegha izir ababanir tam, o danganir ni ifongezir manam, ni puram azaraghti God nin akagham."

12 Ezi Ahas ghaze, "Ki mirakelin tamin gansi azangsighan kogham. Ki Ikiavira Itir Godin gavgavim ko araziba, dar gan da tuisighan aghua."

13 Ezi Aisaia an akam ikaragha ghaze, "Ia Atrivim Devitin ovavir boriba, ia bar deraghviram oragh! Ian araziba gumazamizibagh amima me bar ian amira. Ia uaghan nan God, kamaghiram a damuti a ti ian amiragham, o?

14 Kamaghin, Ekiam uabi ababanir tam nin akagham. Ababanir kam kamakin. Amizir gumazitam ko akuizir puvatizim

---

7:1: 2 Atriviba 16:5; 2 Eghaghaniba 28:5-6 * **7:3:** Hibrun akamin, ziam Searjasup an mingarim an mirara ghu, "Gumazamizir varazira uamategh izam." † **7:6:** E gumazir kamin ziam gifozir puvati, me kamaghin a dibori "Tabelin otarim." Fofozir gumaziba kamaghin nighnisi, a Sirian adarazir gumazir mam. **7:14:** Aisaia 9:6; Matyu 1:23; Luk 1:31; 1:34 ‡ **7:14:** Hibrun akamin, ziam Emanuel, an mingarim kamaghin ghu, "God e ko iti."

navim asegh, otaritam bategham. Eghti me
ziar kam Emanuel a darigham."‡
15 "Eghti an aghung mangi egh biziba
tuisighamin nighnizim iki suam, bizir
manam a dera an a damuam, ezi bizir
manam a ikufi, an a damuan kogham. Egh
dughiar kamin, a hani ko sis amam, daghem
sis, me bulmakau ko sipsipin oter eborimin
dar ingari.§
16 "O Atrivim Ahas, ni datirighin atrivir
kamningin atiati. Eghti aningin kantrin-
ing bar ikuvigham, eghti aningin nguaz-
imning pura ikiam. Dughiar kamin borir
kam, arazir manam a dera an a damuam,
ezi arazir manam a ikufi, an a damuan
kogham. Egh a tighar dagh foghamin
dughiamin bizir kaba otivam.
17 Eghti Ikiavira Itir God ni ko nin gu-
mazamiziba ko nin adarazi bagh dughiar
bar kuram amadaghti a izam. Dughiar
Judaba ko Israelia uari abigha ikia iza
datirighin, osimtizir tam me batozir puvati.
Ezi datirighin osimtizir bar kuram me ba-
tivam. Osimtizir kam a kamakin: Ikiavira
Itir God, Asirian atrivimin amamangatighti,
a Judaba bagh izam.
18 "Eghti dughiar kamin Ikiavira Itir
God bobemin Isipian diaghtima, midorozir
gumazir bar avirim, saghon mar Isipin
Faneba bar dar suiabar ikegh, berezir bizir
bar avirimin min izam. Egh an Asiriaba
bobemin men diaghti me aparir okoruabar
min izam.
19 Egh me kantri Judan danganiba bar
dagh izivagham. Me danganir moziba
bar dagh izivagh, dagiar toriba ko ogheba
aghuir danganiba ko benir dikoniba itiba
bar dagh izivagham.
20 "Dughiar kamin, Ekiam Yufretisin
Fanemin vongin Asirian atrivim inigham.
An Ekiamin resan min otogh, egh ia
Judaba, a ian dapanarizibagh isam. A ian
ghuamasizibagh isiva, ian dapaniba ko
mikarzir ariziba sara isam.
21 "Eghti dughiar kamin, apaniba izi ian
bulmakauba ko sipsipbav sogham. Eghti
gumazitam bulmakaun vamira ko sipsipin
pumuningra ikiti,
22 da oter eborir aviribar amuti da otivam.
Eghti an oter eborir kam inigh damamin
sisin ingaram. Eghti gumazamizir ikiavira
itir varazira, me haniba ko sisbar amam.
23-24 "Dughiar kamin ian azeniba bar
moghira ikuvigham. Datirighin wainin
azeniba da wainin ikarizir 1,000pla iti, ezi
azeniba vaghvagha dar ivezim 1,000 kina.
Eghti gin temer ataghatariba itiba ko benir
kuraba otivigh azenir kaba avegham. Eghti
gumaziba danganir kabar asiziba burisi,
me uan barir piba sara mangam.
25 Datirighin gumazamiziba mighsiar
dozibar dagheba opari. Eghti gin temer
ataghatariba itiba ko benir kuraba otivigh
mighsiar dozir kaba bar, da avegham.
Gumazamiziba dikonibar atiating egh me
uam mangi azenibar ingaran kogham.
Puvati. Me pura bulmakauba ko sipsipba
ateghti, darara danganir kabar daru
dagheba buriam."

8

Asiriaba misoghsi izi Damaskus ko Samarian bizir aghuiba okemegham

1 Ezi Ikiavira Itir God kamaghin na migei,
"Ni osirsi bizir ekiatam inigh, egh a gisin
en akamin letan kinir kabar, ziar kam
osirigh, 'Me Zuamiram Okemegh Zuamiram
a Inigh Mangi.' Ni bar deraviram an osirigh,
eghti gumazamiziba deraviram an ganiva a
diponam.*
2 Egh akar ni osiramin kam gavgavim a
daningisi, ni gumazir aghuir kamning inigh,
ofa gamir gumazim Uria ko Jeberekian
otarim Sekaraia, aning ganti, ni an osir."
3 Ezi ki gin ghua uan amuim, a Godin
akam inigha izir amizir mam, a koma akui.
Ezi a navim asegha otarim bate. Ezi Ikiavira
Itir God kamaghin na migia ghaze, "Ni
ziar kam a datigh, 'Me Zuamiram Okemegh
Zuamiram A Inigh Mangi.'†
4 Borir kam tighar kamaghin fogh suam,
kar nan amebam ko nan Afeziam, ezi
dughiar kamra, Asirian kantrin midorozir
gumaziba izi Damaskusin nguibar ekiam ko
Samarian nguibar ekiamin bizir aghuiba
okemegh, mangi uan atrivim daningam.
Ezi borir kamin ziamin mingarim kamakin,
Zuamiram Okemegh Zuamiram A Inigh
Mangi."

Asirian atrivim Judaba dikabinasava ami, ezi God me ko iti

5 Ezi Ikiavira Itir God ua kamaghin na
migei:

§ **7:15:** Israelia gumazamiziba puvatizir danganimin ikiavira itir dughiamin, me dagher aviriba puvati. Egha me kamaghin oraki, Kenanin nguazim haniba ko oter eborir aviriba iti, egha me ghaze kar dagher bar aghuibara. Ni Ua Me Ini 3:8in gan. Egha me gin iza Kenanin nguazimin otivigha garima, hani ko oter eborim, aningra itir puvati, dagher guar aviriba uaghan iti. Kamaghin amizi, gumazir maba kamagh nighnisi, gumazir maba ghaze, borir kam dagher aghuibara damam, mati hani ko sis. Ezi gumazir maba ghaze, akar kamin mingarim bar igharavira iti. Me ghaze, azeniba bar dar dagheba bar ikuvigham. (Ni ves 21-25in gan.) Ezi dagher guar pumuning iti, hani ko oter eborir damamim o daghem sis, me oter eborimin an ingari. * **8:1:** Hibrun akam bizitamin mingarim deragha bigha mikemezir puvati. † **8:3:** Gumazir maba ghaze, akam inigha izir gumazim Asaia, an amuim uaghan akam inigha izir amizir mam.

6 "Ki Ekiam, ki Jerusalemin boroghin itir
dipam Siloan min iti,
egha zurara aghumra ivemari.
Ezi Judan gumazamiziba kamaghin
nighnisi, Ki ti gavgaviba puvati.
Egha me Atrivim Resinin gavgavim
ko Israelin atrivir kamin gavgavim
ginighnigha,
atiatir bar ekiam men itima, agoro-
gem me misozima aghariba men
amira.
7-8 Kamaghin amizi, ki Ekiam, ki Yufretisin
Fanem damighti,
an aperiam bar ekevegh danganiba bar
da avaragham.
Dipam nguibaba bar da avaragh, Yufretisin
Fanemin miriamin ikegh izi
kantri Judan otogham,
egh dipam bar buigh iziv anang gu-
mazimin firagharimin tugham.
Yufretisin Fanem, an Asirian kantrin atrivir
gavgavim uan midorozir gumaziba
ko men nedazim.
Ezi e fo, God e ko iti!
Egha deravira e geghuvam,
mati kuarazir avizir bar ekiamning
itim, an aning onegha migha ghua
en nguazim bar, deravira an gari."‡

9 Ia deraviram oragh, ia kantrin roghira
itiba ko saghon itibar gumazamiziba.
Ia uari akuvagh misoghsi gan iki.
Eghti ian gavgavim bighirighti,
ia digavir kuram damigh puram on-
ganim damuam.
10 God e ko iti.
Kamaghin amizi, bizir ia damuasa
nighnizim,
ia a damuti, ian tuavim pirighti,
bizir kam otoghan kogham.
Ia bizir aviribav mikimam,
eghti dar dagheba puvatigham.§

Aisaia uan adarazi ko me Godram atiating

11 Ki Ikiavira Itir Godin gavgavim baraz-
ima, a nan anadima, a kamaghin na migei,
"Ni gumazamizir kabar nighniziba ko araz-
ibar gin mangan marki.

12 Gumazamiziba kamaghin mikim suam,
gumazir maba kantri Juda gasighasighasa
akam akiri, eghti ni uan adarazi ko ka-
maghin nighnighan marki, akar kam a
guizbangira. Bar puvati. Egh gumazamiz-
iba puviram atiating nighamin dughiamin,
ia men min puvirama atiatingan marki.
13 Ia kamaghin fogh suam, Ikiavira Itir
Godin Gavgavim Bar Itim, a Godin Bar
Zuezim, egha arazir aghuibara ami. Ia
anariram atiatingiva an apengan iki.
14-15 A gumazamizibar mogomer dan-
ganir bar gavgavimin min iti. Egha a
dagiamin min Israelia ko Judan gumaza-
miziba aruir tuavimin iti. Eghti men aviriba
uan dagariba asi daghiri ikuvigham. Ezi
Jerusalemin gumazamiziba, an azuazimin
min men suighasa iti. Eghti men aviriba
azuazir kamin guam. Jerusalemin gumaza-
miziba, ki guizbangira azuazimin min men
suighasa iti."

Ekiam damuasa mikemezir biziba, Aisaia dar mizua iti

16 Nan suren gumazibar damazimin,
Ikiavira Itir God na ganingizir akar
kaba,
ki da osirigh, da righiva da ikegh kan-
delin grisin anemighirigh,
uan ababanim isi kandelin gris
datighti, da deraghvira ikiam.**
17 Egh ki datirighin, Ikiavira Itir God
damuasa mikemezir biziba,
ki puram a mizuam da bagh gan ikiam.
Ki fo, an akirim ragha Israelian gumazamiz-
ibagh asagha gifa,
egh a ua ragh men ganan kogham.
Eghti ki nighnizir gavgavim an
ikivira ikiam.

18 Ia gan. Ikiavira Itir Godin Gavgaviba
Bar Itim, Saionin Mighsiamin ikiava, borir
kaba na ganingi. Ezi ki uan boriba ko an e
atizi e Israelian gumazamiziba bagha, aba-
banimin min iti. Eghti me en ganiva, Godin
Arazibagh nighnigham.††

Godra uan gumazamiziba bizir aghuiba me ganidi

‡ **8:7-8:** Hibrun akamin ziam Emanuel kamaghin ghu, "God e ko iti." Aisaia 7:14in aven, Aisaia ghaze, boritam otoghti me ziam Emanuel a darigham. Aisaia ti borir kam ginighnigha ghaze, "Emanuel." § **8:10:** Hibrun akar kam Emanuel a kamakin, "God e ko iti," a ziar kam ko magh ghu Emanuel. Ni Aisaia 7:13-15 ko 8:7-8in gan. **8:12:** 1 Pita 3:14-15 ** **8:14-15:** 1 Pita 2:8 ** **8:16:** Aisaia akam osirigha ghaze, Gumazamiziba Godin akabar gin mangan koghti, God ghaze a bizir kabar amuti da otivam. Egha Aisaia akar kabar akinafarim righa, a savsuigha, kandelin gris isa tongiram a gati, egha a uan ababanim isa kandelin gris gisin ati, eghti gumazitam an akaba angaran kogham. Kamaghin amizi, bizir kaba gin otivighti, gumazamiziba an akinafarir akar irighizir kam kuigh akar an osiriziba dipon kamaghin guizin fogh suam, Aisaian akaba, da guizbangira. **8:17:** Hibru 2:13 **8:18:** Hibru 2:13 †† **8:18:** Aisaia Godin akam akunigha gifa. A datirighin aghumra iki ganti, God damuasa ifongezir bizibar amuam. Eghti gumazamiziba Aisaian ganiva egh an boribar ziabar mingaribagh nighnighiva, a me mikemezir akabagh nighnigham. Ni Aisaian boribar izibar mingaribagh fofoghsi, ni Aisaia 7:3 ko 8:3-4in gan. Ves 17-18in akar kam, "Israelin gumazamiziba," a kantri Israel ko kantri Judan gumazamizibav gei.

19 Eghti gumazamiziba ia mikimti, ia
mangi gumazamizir oveaghuezibar duaba
ko mikim, me da nighniziba iniam. Egha
me kuarazibar min imoba, sighsirir akabar
migei. Ezi gumazamizir oveaghueziba,
me nighniziba gumazamizir angamira
itibar aningan iburagham. Kamaghin
amizi, e tizim bagh aseba ko gumazamizir
oveaghueziba da nighniziba iniasa ivemara
me bagha zui? Puvati. Arazir kam ikufi. Me
uan God bagh mangi.
20 Me Godin Araziba ko an Akar Gav-
gaviba ko, an nighnizim gifogh. Egh me
kamaghin damighan kogh, me mitarmemin
averara ikiti, aminim me bagh tiraghan
kogham, eghti me dughiar aghuitamin
ganighan kogham.‡‡
21 Puvati. Me bar dughiar kuram iniam.
Me navir osimtizir dafaba ikiti, mitiriaba
men aghiti, me pura tintinibar kantrin aven
daruam. Mitiriam me damuti me atar, akar
kurabar uan aseba ko atrivim mikimam.
Me kogh overiamin ganiva,
22 vin nguazimin gan, egh me bar bizir
aghuitamin ganighan kogham. Bar puvati.
Me osimtiziba ko dughiar kuramra dan-
ganiba bar da gan ikiam, mati aminirbirim
bar me avara. Egh me osimtizim gitaviragh
arimangamin tuaviba puvatigham.

9

Godin, gumazamiziba bar akueghsi, an atrivir aghuim me daningam

1 Eghti gin, osimtiziba aterir darasi, me
uam osemeghan kogham. Ia fo, Ikiavira
Itir God, fomira Naptali ko Sebulunin an-
ababar nguibaba bar dagh asighasighizi,
me bar aghumsiki. Eghti gin dughiatam
iziti, tuavir ongarimin zuimin boroghira itir
danganim, ko Jordanin Fanemin dadarir
vongin itir danganim, a Galilin Distrighin
nguazim, danganir kam Kantrin Igharaz-
ibar Gumazamizir aviriba uaghan an aven
iti, nguibar kaba uaghan bar moghira, men
dughiar kuraba da givaghti, me ziar ekiam
iniam.*

2 Gumazamizir arazir kurabar mitatemin
aven aruiba,
me datirighin angazangarir ekiamin
gari.
Me danganir mitatemin apiaghav ikiava
aremeghasava ami,
ezi datirighin aminim tirazi angazan-
garim me gisira.
3 Ikiavira Itir God, ni uan gumazamizibagh
amizima, me bar aviraseme,
Ni me gamizi, me bar akonge.
Me nin damazimin bar akongezir arazir
kam,
mati me azenibar dagheba asia da
bagha bar akonge.
Egha mati midorozir gumaziba
midorozim gamigha givagha,
bizir me iniziba da tuiragha uari
ganiga bar akonge.
4 Gumazamiziba bar akongezir bizim, a ka-
makin:
Ni fomira Midianin kantrin gavgaviba
apiragharighizi moghin,
datirighin men apanibar gavgav-
iba apiraghariga gifa.
Guizbangira, apaniba faragha nin gumaza-
mizibagh ativagha,
me gamima, me mati bulmakaun mam,
gumazim ter ararim isa an tuem
gatigha,
ingangarim zuamiram a damuasa,
a gaghora a misosi.
Ezi ni apanibar aghoriba ko ter arariba
apiragharighizi,
me ua nin gumazamiziba paza me
gamir puvati.†
5 Guizbangira, midorozir gumaziba
midorozir korotiar aghua ghua
misoziba,
avim bar dar isigham.
Men dagarir asuaba ko men korotiar gu-
mazibar ghuziba itiba,
avim bar adar isigham.
Eghti osimtiziba bar givaghtima,
dughiar aghuim otogham.
6 Bar guizbangira, otarir mam amebam e
bagha a bate,
a borir God e ganingizir mam.
Eghti an e gativagh en ganamin arazir kam,
mati gumazim dipenir akinir dafam
uan dipizim gatigha aneteri.
Kar an ziaba,
Gumazir Nighnizir Bar Aghuiba
Anidim,
ko Godin Gavgaviba Bar Itim,
ko Afeziar Zurara Ikiavira Itim,
ko Atrivir Dabirabir Aghuim ko Navir
Amirizim Anidim.
7 Eghti atrivir kam, Atrivim Devitin dan-
ganim inigh,

‡‡ **8:20:** Ves 19 ko 20in, Hibrun akam deragha migirigiar kamin mingarim abighizir puvati. **9:1:** Matyu 4:15
* **9:1:** Asiriaba izava kantri Israelin misogha, Sebulun ko Naptalin anababar nguibaba ko nguibar igharaziba ko Galilin Distrighin notin amadaghan itir nguaziba ini. Ni 2 Atriviba 15:29in gan. Kantrin kamin danganir kam, an ziar mam Galili. **9:2:** Matyu 4:16; Luk 1:79; Efesus 5:8; 5:14 † **9:4:** Fomira Midiania paza Israelia gami, ezi Gideonin dafarimin Ikiavira Itir God men gavgaviba apiri. Ni Gumazir Dapaniba 6:1-6 ko 7:9-25in gan. **9:6:** Aisaia 7:14; Luk 2:11; Jon 3:16; Taitus 2:13 **9:7:** 2 Atriviba 19:31; Daniel 2:44; Luk 1:32-33

Devitin atrivir dabirabim daperagh gumazamizibar ganam.
Eghti a gumazamizibagh ativagh men ganamin gavgavir kam,
an ekiv mangivira ikiam.
Kamaghin midoroziba ua puvatighti,
gumazamiziba navir amirizimin ikia, deraghvira dapiagh iki mamaghira ikiam.
Atrivir kam, guizin arazimin gin ghua bizziba deragha da tuisigha,
Godin arazir aghuibara amuasavira iti.
A kamaghin damuti,
an atrivir ingangarim datirighin ikegh gavgavigh mangivira ikiam.
Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, uan gumazamiziba guizbangira bar me gifonge,
kamaghin amizi, a bizir kam damighti an otogham.

Ikiavira Itir God Israelia gasighasiki

8 Ekiam mikemegha givagha ghaze,
a kantri Israel gasighasigham, kar Jekopin ovavir boriba.
Eghti dughiar kurar kam me batoghti,
9 Samarian nguibar ekiamin itir gumazamiziba ko, Efraimin adarasi,
me bar kamaghin fogh suam, Ekiamra bizir kamin me gami.
Egha me datirighin ghaze, me bar pin mar iti,
egha uarira uan ziaba fe.
Me kamaghin migei,
10 “Apaniba en brighin dipeniba akaragharigha, en temer fikba okaghariki.
Ezi e da bagha naviba ikuvir pu, da pura biziba.
Puvati. E dagiaba aghoregh dipenir bar gavgavibar ingaram.
Egh temer fikbar danganibar, temer sidan bar aghuiba oparam.”
11-12 Ezi Ikiavira Itir God Israelian aningaghe,
kamaghin amizi, a men apanibar naviba fegha gifa, eghti me izi me misogham.
An aruem anadi naghin Siriabar naviba fe, me Atrivim Resinin adarasi.
Egha a uaghan aruem uaghiri naghin Filistiabar naviba fe.
Egha a uaghan Israelia misogh, me dikabinasa Atrivim Resinin apanibar naviba fe.
Ekiam kamaghin amigha gifa,
ezi bizir kam an aningagharim agivaghan kogham.
Puvati. A ivezir kuram isi me daningvira ikiam.
13 Ezi Israelian gumazamiziba navibagh irazir puvati.
Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, ivezir bar kuram me ganingi,
ezi me uamategha a baghavira izir puvati.
14 Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God, kantri Israel gasighasiki.
Guizbangira, an aruer vamiran Israelin dapanim ko puem atu.
A dughiar vamira, a iruer dafarim ko ighurunim gighizazi aning iri.
15 Dapanim, a gumazir aruaba ko gumazir ziar ekiaba itibar ababanim.
Ezi puem, a gumazir akam inigha iziba, me akar ifavaribar gumazamizibagh anidiba, men ababanim.
16 Gumazir dapaniba tuavir aghuim ko arazir aghuim men akazir puvati.
Kamaghin amizi, gumazamiziba okam nighnigha pura tintinibar ghue.
17 Gumazamizir kaba bar moghira God ategha arazir kurabagh ami.
Me bar akar kurabav gei.
Kamaghin amizi, Ekiam bar moghira me gasighasigham.
A gumazir igiatam ateghtima a ikian kogham.
Egh an amizir paba oveaghueziba ko borir ameboghfeziaba oveaghuezibar apangkuvighan kogham.
Ekiam kamaghin damuam, eghti bizir kam an aningagharim agivaghan kogham.
Puvati. A ivezir kuram isi me daningvira ikiam.‡

18 Gumazamizibar arazir kurabara me gasighasisi.
Mati avim benir ataghatariba ko ogher kurabar isia ghua, temer dafaribagh irigha ghua, ruarir ekiam girizi a isi.
Ezi maburan migharim dikavigha ghuavanadi.
19 Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim bar aningaghegha, nguazir kamin ruaghatevibar itir gumazamiziba bar me gasighasiki.
A mati avim ruarir ekiamin isia bar a gasighasighizi moghin, bar me gasighasiki.
Gumazamiziba uaghan vaghvagha men nighnizibar gin ghua,
igharaz darazi dikabinasava ami.§
20 Me gumazamizir igharazibar biziba, tintinibar da okimasa.
Eghti bizir kaba men ifongiaba agivan kogham.

9:17: Aisaia 5:25; Maika 7:2 ‡ **9:17:** Hibrun akam deragha migirigiar kamin mingarim abighizir puvati. § **9:19:** Hibrun akam deragha migirigiar kamin mingarim abighizir puvati.

Me mati gumazim dagher aviriba apavira ikiava izivazir puvati.
Egha me uaghan arazir kamra, uan ikizibagh amua me gasighasisi.**
21 Manasen anabamin adarasi, Efraimin anabamin adarazi abinasa,
ezi Efraimia Manaseba abinasa.
Egha aning uaghan Judaba abinasa.
Kamaghin amizi, Ekiam me ateghti me uarira uarigh asighasigham,
eghti bizir kam an aningagharim agivaghan kogham.
Puvati. A tighar ivezir kuram isi me daningvira ikiam.

10

1-2 Iavzika! Ia gumazamizir kamagh amiba, ia bar ikuvigham.
Ia gumazir onganarazibagh amibagh ifar men biziba iniasa
arazir igiar igharagha garir aviriba arigha, da osirigha me gasighasisi.
Ia arazir kurar kaba arigha dar gin zuima,
nan gumazamizir onganaraziba kotin aven, uan biziba bagha mikimasa izima,
ia guizin araziba ategha arazir kurar ia arizir kabar, me dikabirima,
me bizir me iniamba isir puvati.
Egha arazir kamra, ia amizir paba oveaghuezibar biziba okiava,
borir ameboghfeziaba oveaghuezibar biziba saram okei.
3 God ian arazir kurar ia amir kaba ikarvagh, ia gasighasighti, ia manmaghin damuam?
Dughiar kam, a kantrin saghon itimin gumaziba inigh iziti,
me aminir gavgavimin min izi ian bizibagh asighasighti, ia manmaghin damuam?
Ia ti ivegh mangi tina dama akurvazim iniam?
Ian ziar ekiam ko bizir avirir ia iniziba, ia ti managh dar arighti, da deraghvira ikiam?
Bar puvatigham!
4 Ia bizitam damuva avegham. Bar puvatigham.
Ian tarazi midorozimin arimighiregham.
Me ian tarazir suigh mangiti, ia kalabuziabar tongin bar atiatigh teviba apirigh mamaghira ikiam.
Ia osimtizir bar kurar kam gitaghan kogham.
Ikiavira Itir God bizir kabar amuti, da ia bativam,
eghti bizir kam an aningagharim agivaghan kogham.
Puvati. A tighar ivezir kuram isi me daningvira ikiam.

Asirian kantri ikuvigham

5 Egha Ikiavira Itir God kamaghin migei:
Asirian kantrin gumazamiziba, mevzika! Me bar ikuvigham.
Ki uan gumazamiziba puvira men atari.
Kamaghin ki datirighin ingangarim isi Asirian kantrin gumazamizibar aningti,
me nan aghorimin min otoghti,
gumazamizir nan navim gamima a ikuviziba,
me ivezir kuram me daningiva me gasighasigham.
6 Nan gumazamizir kaba na ategha uamategha nguazir kamin bizibagh amua, na gamizi
ki bar men aningaghe.
Kamaghin amizi, ki Asiriaba amadaghti,
me mangi gumazamizir ki aningaghavira itir kabagh asighasigh,
egh me dikiti me mati gumazim tuavir beghneazim diti moghin me magiram.
Egh me uan ifongiabar gin mangi men bizir aghuiba me dama da mikegh,
da inigh uan kantrin mangam.
7 Ezi Asirian atrivimin nighnizim, nan nighnizim ko voroghira ghuzir puvati.
A ghaze, a kantrin avirir igharaziba uaghan bar dagh asighasigh,
da agivasa nighnisi.
8 A uabi fa kamaghin migia ghaze,
"Ki ghaze, ki kantrin aviribar atriviba abinigha men nguibar ekiaba ini.
Ezi atrivir ki abiraziba,
me nan midorozir gumazibar, gumazir dapanibar iti.
9 Ki misogha nguibar ekiar kaba ini:
Kalno, Karkemis, Hamat,
Arpat, Samaria, ko Damaskus.
10 Ki kantrin aviriba abiragha fo,
men asebar marvir guar aviriba men iti.
Ezi men aser kaba, da tong men akurvazir puvati.
Ki ghaze, marvir guar kaba, Jerusalem ko Samarian marvir guabagh afira.
11 Ki Samaria ko an aseba ko marvir guabagh asighasigha gifa.
Egh arazir kamra, ki Jerusalem ko an aseba ko marvir guabar amuam."

** **9:20:** Hibrun akam deragha migirigiar kamin mingarim abighizir puvati. **10:5:** Aisaia 14:24-27; Nahum 1:1--3:19; Sefanaia 2:13-15

12 Asirian atrivim ghaze, a bar pin
mar ikia bar gavgafi, egha a uabira uan
ziam fe. Eghti gin nan Ekiam, a faragha
mikemezi moghin, a Saionin Mighsiamin
iki, a Jerusalemin nguibar ekiam, a uan
ingangariba bar dar amigh givaghti, a gin
uamategh mangi ivezir kuram Asirian
atrivim daningam.
13 Ekiam orasi, Asirian atrivim uabira
uabi fa, kamaghin migei:

"Ki bizibar amuamin nighnizir bar aghuim
iti.
Kamaghin amizi, nan gavgavim ko fo-
fozimin, ki bizir kabagh ami.
Ki kantribar mitaghniaba akaragharigha
gifa, ezi da bar nan apengan iti.
Egha bizir bar aghuir me akumakua
arighiziba, ki da ini.
Ki bar gumazir gavgavim, kamaghin ki
kantrin kabar atrivibagh afiragha,
me dikabini,
mati bulmakaun apurir ekiam misosi.
14 Nguazir kamin itir kantriba bar, mati
kuarazir mikonir mam,
ki, men bizir aghuiba, mati kuarazir
mikonimin, gumazim kuarazir aror-
iaba isi moghin, nimira bar da ini.
Kuarazir amebaba ikia, nan gari puvati.
Mevzika! Kuarazir amebatam uan aro-
riaba bagha ara nan agintighizir pu-
vati.
Ki pura men biziba okemegha da
inigha ghu."

15 Atrivim uabi uan ziam fe, ezi Ekiam kam-
aghin azaragha ghaze,
Sobiatam ti uabi fi kamaghin mikim suam,
a uabi gavgaviba iti, ezi an gavgavim
gumazir an suirazimin gavgavim
gafira, a?
Puvati, nighnizir kam ongani.
Eghti son tam ti uabi fi suam,
a uabi gavgaviba iti, ezi an gavgavim
gumazir an suiragha temem pun-
gizim gafira, a?
Puvati, nighnizir kam ongani.
Eghti itazitam ti uabi fi suam,
a uabi gumazitamin suiragh, a inigh
misoghsi mangam, a?
Puvati. Nighnizir kaba, bar ongani.
16 Ezi Ekiam, a Ikiavira Itir Godin Gavgaviba
Bar Itim,
a ziar ekiam ko gavgavir ekiam iti.
Egh a datirighin arimariar bar kuratam
amadaghti,
an Asiriabar midorozir gumaz-
ibar amu, men gavgavir ekiam
givagham.
Egh a uaghan avim damighti,
a dikavigh isi mangi men biziba bar da
givagham.
17 Ekiam, a Israelian Godin Bar Zuezim,
a Israelian gumazamizibar angazan-
garimin min iti.
Egh Asiriaba, an avir bar dafamin min
otogh,
men kantri daboroghti, a isigham.
Egh dughiar vamiran, a Asirian oghevsevir
kurabar apueghti,
da bar isigham.
18 Egh afiragh mangi temer ekiaba ko
nguazir aghuir azenibar ingaramim
sara daboroghti,
da bar isigham.
Ikiavira Itir God, Asiriabagh asighasigh, bar
men duaba ko mikarziba givagham,
mati arimariam gumazim puv a gamizi,
an gavgavim bar magiri ameregh
givagham.
19 Eghti Asirian kantrin temer vaghvaz-
ibara mitivighiv ikiti,
borir iririvitam uaghan da mengan
fogham.

*Gumazamizir ikiavira itir varazira, ua-
mategham*

20 Jekopin ovavir boriba, datirighin uan
apanibar atrivir me misogha itim, me
an atiatighava, an apengan ikia uarir
akurvaghasa an dia. Eghti gin izamin
dughiam otoghti, Israelian ikiavira itir
varazira, apanir kam bagh gan uarir
akurvaghsi nighnizir gavgavim an ikian
kogham. Puvati. Dughiar izamimin, me
Ikiavira Itir God baghvira iki nighnizir
gavgavim an ikiam. A Israelian Godin
Bar Zuezim, eghti me guizin an akamin
gin mangi uarir akurvaghsi, anarira
mizuamam.
21 Gin, Jekopin ovavir boribar gumaza-
mizir ikiavira itir varazira, me uamategh
Godin Gavgavir Ekiam Itim bagh izam.*
22 Fomira, Israelian gumazamiziba, mati
ongarimin itir gigimin min, bar aviraseme.
Ezi God ghaze, me bar ikuvigham. God uan
arazir aghuimin gin mangiva ivezir kurar
kam me daningam. Eghti gin men gumaza-
mizir ikiavira itir varazira uamategh uan
nguibabar izam.
23 Ekiam, a Ikiavira Itir Godin Gavgaviba
Bar Itim, a nguazir kamin kantriba bar, a
ivezir kuram isi me daningasa mikemegha
gifa, egh a bar me gasighasigham.
24 Nan Ekiam, a Ikiavira Itir Godin Gav-
gaviba Bar Itim kamaghin migei, "Ia nan gu-
mazamizir Saionin nguibar ekiamin itiba,
ia Asiriabar atiatingan marki. Me, Isipia
fomira uan itaziba isa ia misogha, paza ia

* **10:21:** Hibrun akamin akar kam, "Gumazamizir varazira uamategh izam," a mati Aisaian otarir mamin ziam. Ni Aisaia 7:3in gan. **10:22:** Rom 9:27

gamizi moghin, me ia damuam, eghti ia men
atiatingan marki.
25 Nan navim ia bagha ikuvighavira
iti, kamaghin, ki Asiriaba ataghizi me ia
gasighasisi. Eghti ki, kiran oveghangin,
uan adarir ian itim agivagh, egh raghirigh
Asiriabagh asighasigham.
26 Ki, Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar
Itim, ki me misogham, mati ki fomira Mid-
iania, Orepin Dagiamin boroghin benim
isa me fozorogha me misoke. Egha mati,
ki fomiram Isipin kantrin, uan asadivir
aghorim ghufegha ongarim gisin amadazi,
apaniba ongarir torimin bar ikufi.†
27 Asiriaba datirighin ia gativagha ia
gasighasisi, mati gumazim ter otevim,
bulmakaun firim gatigha, an abirima, a
ingangarim gami. Datirighin Asiriaba bar
deraghviram apiazi, ia paza iti. Ezi men
arazir kam na gamima, nan navim puvira
nan isi. Kamaghin, ki gin izamin dughiar
kamin, ki Asiriabar gavgavim agivaghti, me
uam osimtiziba ia daningan kogham."‡

Apaniba Jerusalemia misoghasa izi

28 Apaniba Ain nguibar ekiam boroghin iza
a gitagha, Mikronin nguibar ekiamin
otivigha gifa.
Me uan dagheba ko biziba isa Mik-
masin nguibar ekiamin da ariki.§
29 Me uaghira daghurir dipamin faghafi-
agha, binigha ghuanaga,
dimangan Geban nguibar ekiamin
akui.
Raman nguibar ekiamin itir gumazamiziba
bar atiatingi.
Ezi, Gibean nguibar ekiamin itir
gumazamiziba, kar Atrivim Solin
nguibar ekiam,
me anetegha are.
30 O Galimin nguibar ekiamin itir gumaza-
miziba, ia pamtemin dim.
Ia Laisan nguibar ekiamin itir gumaza-
miziba,
ia kuariba arighiva oragh.
Ia Anatotin nguibar ekiamin itir gumaza-
miziba, iavzika!
Ia ti akabagh asa.
31 Matmenan nguibam ko Gebimin
nguibamin itir gumazamiziba,
me uari mongasa danganiba buriava,
aregha gifa.
32 Apaniba datirighin Nopin nguibar
ekiamin otivigha gifa.
Egha Saionin Mighsiamin amadaghan
gara, uan dafariba apira,
uan gavgaviba akakagha ghaze,
me Jerusalemin nguibar ekiam
gasighasighasa uari baraki.
33 Ia oragh!
Ekiam a Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar
Itim,
a gumazir ziar ekiam ko gavgavim itiba
dikabiragham.
Me datirighin temer ekiar ruaribar min iti,
eghti a me okiti me iregham.
34 Me mati Lebanonin temer aghuibar min
mitivigha gavgavigha iti,
egha mati temer dafar ruarir bar ruarir
pizimin itibar min iti.
Egh a me gasighasigham,
mati gumazim sobiam inigha temer
ekiar kaba okiti da iregham.

11

Atrivir igiam, dabirabir aghuim me daningam

1 Jesin ovavir boriba, mati temer povim me
an okegha givazi,
an dakam ikiavira iti.
Eghti gumazir mam otogham,
mati temer ghuzir igiam temer
dakar kamin otogh ma-
vanangam.*
2 Eghti Ikiavira Itir Godin Duam izi gumazir
kam gizivagh a ko iki,
egh fofozir aghuim ko nighnizir
aghuim a daningam.
Eghti an atrivir gavgavimin ikiva,
deraghvira ingangarim damuamin fo-
fozim ikiam.
Egh a deraghvira Ikiavira Itir God gifogh,
an atiatingiva zurara an apengan
ikiam.
3 Eghti Ikiavira Itir Godin atiatir arazir kam
a damuti,
a bar akuegh mamaghira ikiam.
Egh kotiaba baraghamin dughiam,
a pura gumazimin ganganimin ganiva,
a tuisighan kogham.
Egh a gumazamizir tintinimin migeir ak-
aba,
a pura da baragh da tuisighan kogham.
Bar puvatigham.
4 A kotin aven guizin arazir aghuimin gin
mangi,

† **10:26:** Ni Gumazir Dapaniba 7:23-25in gan. ‡ **10:27:** Hibrun akam deragha migirigiar kamin mingarim abighizir puvati. § **10:28:** Nguibar ekiar igharazir kaba da notin amadaghan Jerusalem boroghin iti, kamagh amizi, notin amadaghan itir apaniba Jerusalem gasighasighsi iziva, me faragh Ain nguibar ekiam ko nguibar ekiar kaba batogham, dar ziaba ves 28-32in iti. **11:1:** Aisaia 53:2; Jeremaia 23:5; Sekaraia 3:8; Aposel 13:23; Akar Mogomem 5:5; 22:16 * **11:1:** Jesi, an Atrivim Devitin afeziam. (Ni 1 Samuel 16:10-13in gan.) Temer ghuzir igiar kam oto, a mati Devitin ikizimin otozir atrivir igiamin ababanim. **11:2:** Aisaia 61:1; Matyu 3:16; Jon 16:30; 2 Timoti 1:7 **11:4:** Aisaia 9:7; 49:2; Malakai 4:6; 2 Tesalonika 2:8

onganarazibar migirigiaba baragh, deraghvira me tuisigham.
A nguazir kamin itir gumazir uari abira aghumra itiba,
a men osimtiziba baragh, me tuisigh men akurvagham.
An akam me daningti, nguazir kamin gumazir kuraba, ivezir kuram iniam.
A mikimti, gumazir kurar akaba batoziba arimighiram.
5 An arazir aghuim mati gumazim letin uabi amighiri,
an an ikiti, a gumazamizibar ganam.
Eghti an nighnizir gavgavir arazir aghuim gamim, mati inim gumazimin evarim avara,
an an ikiti, a uan ingangarim damuvira ikiam.
6 Eghti afiar atiaba ko sipsipin nguziba uari inigh deraghvira ikiam,
eghti lepatba, da kaziar ekiabar min gari, da memen nguziba ko dakuam.
Eghti bulmakaun nguziba ko laionin igiaba daru egh uari inigh damam,
eghti borir dozir mam men gan men aku men faragh mangam.
7 Eghti bulmakauba ko beaba uari inigh damiti,
men nguziba uari inigh dakuam.
Eghti laionba bulmakaubar min dadabar amam.
8 Eghti borir dozir oteba apavira itiba,
me kuruzir imeziba itibar mozibar boroghira ikararangam.
Eghti borir oteba ataghiziba,
uan dafariba isi kuruzir kuraba itir mozibar aven dar arigh, egh deraghvira ikiam.
9 Dughiar kamin, nguazimin itir gumazamiziba bar deraghvira Ikiavira Itir God gifogham.
Eghti fofozir kam, nguazimin oteviba bar dagh izivagham,
mati ongarim bar ghua uan danganimra tu.
Kamaghin amizi, God baghavira itir mighsiamin itir gumazamiziba ko, gumazamizir igharaziba bar moghira
uari inigh deraghvira ikiva,
tav pazi tav damuan kogh, egh me gasighasighan kogham.

Judan gumazamizir ikiavira itir varazira, me uamategh izam

10 Eghti dughiar kamin, atrivir igiam, Jesin ovavir boribar tongin otogh,
mati temer ghuzir igiam, temer dakar kamin oto.
Eghti gumazamiziba bar an ganti, a me bagh ababanimin min ikiam.
Eghti gumazir kamra, kantribar gumazamiziba a bagh izi a baghvira ikiam.
Eghti an Dipenir an avughsi ikiamim,
bar gavgavigh ziar bar ekiam ikiti,
an angazangarim bar me gisiragham.

11 Egh gin ua izamin dughiamin, Ekiam uamategh uan agharim ghufegh uan gavgavim akagh, uan gumazamiziba inigh uamategh izi, men nguibabar me arigham. Kar gumazamizir ikiavira itir varazira, me kantri Asiria ko, Isip ko, Itiopia ko, Elam ko, Babilonian kantri ko, Hamat ko, Mediterenianin Ongarir Ekiamin arighatizibar ikiavira itiba.

12 Kantriba bar dar gumazamiziba gansi, Ekiam nir avizim ghufegh ababanimin min anesaragham,
egh a Israelia ko, Judan gumazamizir apaniba inigha ghua kalabuz gatiziba, a ua me akuvagham.
Me datirighin tintinibar ikia nguazir ruaghateviba bar dar iti,
eghti Ekiam ua me inigh izam.
13 Eghti gin kantri Israel ua navir kuram kantri Judan ikian kogham.
Eghti kantri Juda, uam kantri Israelin aningagheghan kogham.
Puvati. Aning uaning inigh deraghvira dapiam.
14 Aning uaning inigh mangi aruem uaghiri naghin itir Filistiaba ko misogham.
Egh aning misoghiva aruem anadi naghin itir gumazamizibar bizir aghuiba iniam.
Aning kantri Idom ko Moap ko, Amonin gumazamiziba dikabiragh,
kantrin kaba gativaghti, me men apengan ikiam.
15-16 Ikiavira Itir God, Ongarir Aghevim damighti a bar dakegham.
Egh aminir fefer bar puvira ivaim damighti a izam,
eghti aminir kam, Yufretisin Fanem damighti a daki mangi suvigham.
Egh a 7plan dipar eghuravibar emir mangam.
Kamaghin amizi, dughiar kamin tuavim, tuavir ekiamin min bar ekevegh aruegham,
eghti gumazamiziba Asiria ategh daru iziti, men dagarir asuaba tong kumkumighan kogham.

11:5: Efesus 6:14 **11:6:** Aisaia 65:25 **11:9:** Onger Akaba 98:2-3; Aisaia 48:18; 52:10; Habakuk 2:14 **11:10:** Rom 15:12 **11:15-16:** Aisaia 35:8; 40:3; Akar Mogomem 16:12

Tuavim Israelia bagha kuiaghirizi me Isip
ategha izezi moghin,
bizir kam uaghan kamaghiram otivam.

12

Ekiam minabir ighiam

1 Eghti gin izamin Dughiam otoghti, ia
Israelia kamaghin igham damuam:

"O Ikiavira Itir God, ki nin ziam fe.
Ni nan aningaghe, ezi nin aningagharim
gifa,
ezi ni bar deraghavira nan asughasugha
gavgavim na ganidi.
Ezi datirighin nan navim deraghavira
iti.

2 "Ia oragh! God nan akuragha ua na ini.
Eghti ki nighnizir gavgavim an ikiva
atiatingan kogham.
Ikiavira Itir God, a Godra, a na gamima, ki
gavgavigha iti.
Guizbangira, a nan Akurvazir Gu-
mazim, ezi ki an ziam fava onger
akam gami."
3 Mozir dipam, gumazir kuariba piriba,
anepa bar akonge.
Ezi kamaghira, God uan gumazamiz-
ibar akuragh ua me inighti, me bar
akuegham.

4 Dughiar kamin ia kamagh mikimam:

"E Ikiavira Itir God, an ziam dipon, egh a
minabiva,
uarir akurvaghsi an dimam.
Egh ingangarir ekiar an amizibar gun
kantribar gumazamiziba bar
moghira me mikimiva,
an ziar ekiamin gun mikim.
5 Ia Ikiavira Itir Godin ingangarir bar ekiar
an amiziba bangin,
a bagh onger akabar amu an ziam fam!
Ia nguazir kamin gumazamiziba bar me
mikim suam,
God ingangarir ekiabagh ami."

6 O Saionin Mighsiamin itir gumazamiziba,
ia fo,
Israelian Godin Bar Zuezim, a ian
tongin ikia
ingangarir ekiabagh amua, ziar
bar ekiam iti.
Kamaghin amizi, ia pamten dimiva arang
bar akuegh onger akabar amu.

Aisaia, Godin akamin, gun kantrin mabav gei

13

(Sapta 13--23)

God kantri Babilon gasighasigham

1 God kantri Babilon gasighasighasa, ka-
maghin, a irebamin min garir bizimin aven,
akam isa Emosin otarim, Aisaia ganingi.
2 A kamaghin migei:

"Ni nan nir avizir pin itim isi ababanimin
min temeba puvatizir mighsiar
mamin a kuasagh,
eghti midorozir gumaziba an ganigh izi
uari akuvagh ikiam.
Ni pamtemin men dimti, me zuamira izi.
Eghti ni uan dafarim ghufegh, Ba-
bilonin itir gumazir aruar uan ziaba
feba, tiar akar ekiabar amadaghan
men akagh,
egh me amadaghti, me mangi me
ko misogh.
3 Ki Babilon bagha nan navim bar nan ikufi,
egha ki uabi uan midorozir gumazir
aghuir bar gavgaviba amisevegha,
men diazi, me ize.
Egha ki Akar Gavgavim me mikeme, eghti
me mangi Babilonia ivezir kuram me
daningam.
Midorozir gumazir kaba, ziar ekiaba
iti,
egha Babilon misoghasa bar
akonge."

4 Ia mighsiabagh isin niginir dafar kam
baragh,
kar gumazir bar aviribar niginim.
Kantrin aviribar midorozir gumaz-
iba iza uari akufa.
Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim,
misoghasa uan midorozir gumaziba
akufa.
5 Me kantrin bar saghon itimin ikegha ize,
egha me mati Ikiavira Itir Godin piba ko
bariba.
A bar aningaghegha, me akuvagh me
damuti,
me nguazir kamin itir kantribagh
asighasigh, bar me agivagham.*

6 Ikiavira Itir God Izamin Dughiar Ekiam, a
roghira izegha gifa.
Kamaghin amizi, ia bar puviram aziva
arang.
Dughiar kamin, Godin Gavgavim Bar Itim,
dughiar bar kuram amadaghti a izam.
7 Bizir kam bangin, gumazamizibar
aghariba bar men amiraghti,
men gavgaviba bar givaghti, me uan
navibar aven bar atiatingam.

12:2: Ua Me Ini 15:2; Onger Akaba 118:14 **12:3:** Jon 4:10; 4:13; 7:37-38 **13:1:** Aisaia 47:1-15; Jeremaia 50:1--51:64

* **13:5:** Gumazir maba kamagh nighnisi, Hibrun akam, a "Nguazir kamin itir kantriba bar," a dav geir puvati. Me ghaze, Hibrun akam kamaghin migei, "Kantrin kamra nguibaba bar an iti." **13:6:** Joel 1:15

8 Me nigh bar atiatighiva, mizazir bar ekiaba baragham,
mati amizim borim batasa mizazim isi moghin, me mizazim iniam.
Me digavir kuram damuti, men guabara uarir akakagh suam,
me mizazir bar ekiam isi.
Egh me uarira uan guabar ganamin dughiamin,
me bar atiatigham.

9 Bar guizbangira, Ikiavira Itir God Izamin Dughiar Ekiam, a izi,
kar Ikiavira Itir God uan aningagharir ekiam sara izasa misevezir dughiam,
egh nguazir kamin itir ruaghateviba bar dagh asighasighiva,
gumazamizir arazir kurabagh amiba me bar me agivagham.
10 Dughiar kamin, mikoveziba bar dar angazangarim mungegham.
Egh aruem otoghti, an angazangarim mitarmegham,
eghti iakinimin angazangarim puvatigham.

11 Ikiavira Itir God kamaghin migei,
"Gumazamizibar arazir kuraba nguazir kam gizifa,
kamaghin amizi, ki men arazir kuraba ikarvagh, puv me damigham.
Gumazamizir uarira uan ziaba feba, ki me dikabiragham.
Gumazamizir igharaz darazi paza me gamua uari feba,
ki pazi me damigh men ifaghatir arazim agivagham.
12 Gumazamizir bar avirim arighiregham, eghti ki vaghvaziba ateghti, me ikiam.
Egh ni kantri Ofirin golin bar aghuim burian asaghasaghizi moghin,
ni me burian asaghasegham.
13 Dughiar kamin, ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim,
uan aningagharir bar dafam sara izam.
Egh ki overiam ko nguazim damighti, aning nigham,
eghti nguazim isivagh uan danganim ategham."

14 Dughiar kamin, gumazamiziba bar puviram atiatingiva aregham,
mati asizir atiam, gumazim ruarimin ghua a gasasava amima,
an arav ghuzi moghin, me arimangegham.
Egh mati sipsipbar garir gumaziba puvatizi, me onganigh pura tintinibar zui moghin,
me tintinibar ari uamategh pura uan nguibabar mangam.
15 Eghti gumazir manam, apaniba an suira,
me uan midorozir sababar a biraghti, an aremegham.
16 Eghti apaniba, borir iririviba, men amebabar aghariba da me amikiva,
eghti amebaba ko afeziaba ganvira ikiti,
me boriba isi dagiaba itir nguazim gapizti, me arimighiram.
Eghti apaniba men dipenibagh asighasigh, men biziba okimiva,
men amuibar suigh, me abin arazir kurabar me damuam.

17 Ikiavira Itir God ua ghaze,
"Ki, Midbar navibagh inivima, me Babilonia misoghasa izi.
Me Babilonian silva ko gol bagha nighnigha misoghasa izir puvati.
18 Me bar Babilonia agivasa nighnizim bar gavgafi.
Me gumazir igiaba uan pibar me gasiti, me arighiregham.
Eghti borir ekiaba ko muziariba, me men apangkuvighan kogham."

19 E fo, Babilonin nguibar ekiam, a bar deragha nguibar ekiar mabagh afira.
Babilonian gumazamiziba, me uan nguibar ekiamin ziar aghuim bagha bar akonge.
Eghti God Sodom ko Gomora gasighasighizi moghin,
a Babilon gasighasigham.
20 Gumazitam ua nguibar kamin ikian kogham.
Eghti uaghan Arebian gumaziba izi uan averpenitam danganir kamin anesaraghan kogham.
Eghti sipsipbar garir gumaziba uan sipsipba inigh iziti,
da danganir kamin iriv iki avughsan kogham.
21 Nguibar kam pura danganir kinim gavaghti, asizir atiaba iziva an ikiam.
Eghti dimagarimin, kuaraziba dipenibar ikiam.
Eghti poneba uaghan ikiti,
memen atiaba uari akun nguibar ekiamin mangi izegh damuam.
22 Eghti, atrivibar dipeniba ko gumazir ekiabar dipeniba,
afiar atiaba izi dar iki, pura dapur ikiam.

13:8: Onger Akaba 48:6; Aisaia 21:3 **13:10:** Esekiel 32:7; Matyu 24:29; Mak 13:24-25; Luk 21:25; Akar Mogomem 6:12-13; 8:12 **13:13:** Hagai 2:6 **13:19:** Jenesis 19:24 **13:20:** Jeremaia 50:3; 50:39; 51:29; 51:62 **13:21:** Aisaia 34:14; Sefanaia 2:14; Akar Mogomem 18:2

Bar guizbangira, Babilon ikuvighamin dughiam,
a roghira izegha gifa.

14

Ikiavira Itir God uan gumazamiziba ua me iniam

1 Eghti Ikiavira Itir God uamategh Jekopin
ovavir boribar apangkuvigham. A ua bagh
Israelia misevegham. Egh a men aku ua-
mategh men nguazimra mangam. Eghti
Kantrin Igharazibar Gumazamiziba izi me
ko iki, men gumazamizibagh avagham.
2 Guizbangira, Kantrin Igharazibar
Gumazamiziba, Israelia inigh men aku
uamategh Israelian nguazimin izam,
kar Ikiavira Itir Godin nguazim. Eghti
Israelia, gumazamizir kabar amuti, me
pura Israelian ingangarir gumazamizir
kinibar otivigham. Fomira Israelia kalabus
gatizir darasi, me datirighin, Israelian
kalabuziabar aven ikiam. Me fomira
Israelia dikabiragha paza me gami, me
datirighin Israelian apengan ikiti, me me
gativagham.

Atrivir bar gavgavir irizimin ighiam

3 Ia Israelia, Ikiavira Itir God ian mizazim
ko dughiar kuram agivaghti, ia deravira
ikiam. Igharaz darazi ia abirima, ia men
ingangarir mitiabagh ami, eghti osimtizir
kam, datirighin givagham.
4-5 Eghti Ikiavira Itir God kamaghin
damighti, ia Babilonin atrivim ginighnigh
ighiar dibovir akar kam damuam. Ighiar
kam kamakin:

"Maia! Ia ganigh, atrivir gavgavim irigha
gifa.
Manmaghin amizi, atrivir puvira atara
uan ziam fer kaba iri?
Ikiavira Itir Godra,
paza gumazibagh amir gumazir kurar
kabar gavgavim agifa.
6 Atrivir kaba pura gumazamizibar
aningaghegha paza me gami.
Egha me arazir kurabar kantrin
igharazibagh amua, me gasighasighan
avughsir puvati.
Me dughiaba bar, kantrin igharazibar atara
osimtizir kuraba me ganiga me gatifa.

7 "Ezi datirighin nguazir kamin ruaghate-
viba bar, avughsa navir amirizimin
iti.
Dar gumazamiziba bar akuegha ighi-
abagh ami.

8 "Ezi Lebanonin kantrin ruarimin itir
temer painba ko, temer sidaba,
oregha fo,
Babilonin atrivim aremegha gifa.
Kamaghin amizi, me uaghan bar akonge.
Me ti ghaze, 'Gumazitam ua iziva e
okan kogham. Bar dera!'

9 "Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibamin,
me ni iniasa bar akuegha
biziba akira iti.
Danganir kam ti kamaghin migia ghaze,
Ia gumazir aruaba, dikav.
Ezi ia atriviba, ia uan atrivir dabirabiba
ataghiragh.
Ia bar izi gumazir izir kam batogh.
10 Me bar moghira ni dipov migirigiar kamin
ni damuam,
'Maia, e kamaghin nighnisi,
nin gavgavim ti bar en gavgavim
gafira.
Ezi nin gavgavim datirighin bar givazi
ni en min iti.
Ni gavgaviba puvati.'

11 "Ni fomira kurkazir aghuibar uabin kur-
tima, gumazamiziba gitaba misogha,
ighiabagh amua, nin ziar ekiam fe.
Ezi datirighin, ni Gumazamizir Oveaghuez-
ibar Nguibamin itima, nguazimin
apiziba nin dakozim gavagham.
Eghti ni me gisin dakuam.
Eghti kuruzir muziariba blanketin
inimin min ni avaragham.

12 "Ni fomira ziar bar ekiam ike.
Gumazamizibar damazimin, ni mati
mizarazibar anadir mikovezir ove-
riamin ikia isimin min iti.
Ezi noka, ni datirighin irigha gifa.
Ni fomira midorozir gumazir gavgavim
itim.
Ni kantrin aviriba agevir gumazim.
13 Ni ti kamaghin nighnisi,
'Ki mikovezibagh afiragh, bar pin mar ove-
riamin mavanabogham.
Egh ki uan atrivir dabirabim isi,
Godin mikovezibagh isin bar pin
mar anefagham.
Egh ki uaghan izi, notin amadaghan itir
mighsiar aseba iza uari akuvi naghin,
a gisin bar pin mar daperaghiv
ikiam.
14 Ki ghuariabagh isin bar pin mar ghuan-
abogh,
Godin Bar Pin Itimin min ikiam.'

15 "Ezi noka, ni irigha gifa,
ni bar vin mar magiri Gumazamizir
Oveaghuezibar Nguibamin iki,
egh ni bar apengan ikiam.
16 Egh nguibar kamin, oveaghuezir gu-
mazamiziba nin apigh bar digavir
kuram damigham.

14:12: Luk 10:18; Akar Mogomem 8:10; 9:1; 12:8-9

Egh me dikiravira nin gan kamaghin azaragham,
‘Gumazir kamra ti, nguazim gamizi a ivazvazima,
kantrin igharazibar itir atriviba atiatia nisi, guisi?
17 Gumazir kamra ti, nguibar ekiabagh asighasighava, nguazim gamima,
a nguazir kinimin oto?
Gumazir kamra ti, kalabuziam gatizir gumazamizibar apangkuvizir puvatigha, me ataghizi,
me uamategha uan nguibabar ghuzir puvati?
Are, gumazir kamra!’

18 “Atrivir igharaziba over dughiamin, gumazamiziba bar deravira men kuabagh amua,
mozir bar aghuibar me afi.
19 Ezi ni puvati.
Nin kuam mati, gumazim temer aguam kurasa an anetugha anekunizi moghin,
me nin kuam akunizima a mozim giraghu.
Nin kuam tuavimin gumazir igharazir midorozimin ovengezibar kuabar pozimin apengan iti.
Ezi gumazamiziba a dika ivemara mangi izegh gami.
Men duaba bar moghira,
gumazir ovegha givazibar mozimin, bar vin mar magiram.
20 Ni uan kantri gasighasigha,
uan gumazamiziba misoghezi, me ariaghire.
Kamaghin amizi, me atrivir igharazibar min deravira nin kuam akirigh,
anefaghan kogham.
Atrivir kurar kamin boriba,
nguazir kamin bar givaghti, bar deragham.
21 Kamaghin, an boriba, ia bar da inigh izi,
egh men inazir afeziabar arazir kuraba ikarvaghsi,
me misoghti me arighiregh.
Eghti men tav ua ikian kogh, atrivimin otogh, ua kantribar ganan kogham.
Egh ua nguazir kamin danganiba bar dar mangi
nguibar ekiabar ingaran kogham.”

Ikiavira Itir God
Babilonia gasighasigham
22 Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim kamaghin migei:

“Ki Ikiavira Itir God, ki uabi dikavigh mangi Babilonia misoghiva,
me gasighasigh bar me agivagham.
Ki men tav ateghtima a ikian kogham.
Bar puvati.
Gumaziba ko, amiziba ko, boriba, bar givagham.
23 Ki mati amizim uan bizimin mineziba avi moghin,
ki uan bizim isi Babilon bar anevigh anegivagham.
Ki Babilon damighti, mughuriar kuram itir beghneazim bar anevaragham.
Eghti asizir atiaba an ikiam.
Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim,
ki mikemegha gifa.”

Ikiavira Itir God,
Asiriabagh asighasigham
24 Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim kamaghin akar dikirizir mam gami:

“Bar guizbangira, bizir ki damuasa nighnigha givazim,
ki a damuam.
25 Asiriaba nan nguazimin iza, nan gumazamizibagh amizi,
me osimtizir bar ekiam ateri.
Asiriaba pamtemin Israelia abirima, me puvira ingari,
mati bulmakaun mam, gumazim ter ararim an tuem gatigha, anebirima, a ingari.
Eghti Asiriaba, Israelian nguazir mighsiabar ikivira ikiti,
ki me dikabin bar me righirigham.
Egh osimtizir ekiar Israelia aterir kam,
ki bar anegivagham.”

26 Nguazir kamin itir kantrin gavgaviba,
Ikiavira Itir God arazir kamra me damuasa nighnigha gifa.
Kamaghin amizi, a me gasighasighasa uan agharim ghufegha gara iti.
27 Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, kamaghin damuasa nighnigha gifa,
ezi tina an anogoregham?
A uan agharim ghufegha gifa,
eghti tav an agharim medagh magiran iburagham.

Ikiavira Itir God
Filistiabagh asighasigham
28 Atrivim Ahas aremezi azenimin, Ikiavira Itir God akar mam aningi. Akar kam kamakin:

29 “Ia Filistian gumazamiziba, ia oragh.
Aghorir ian misoghezir kam, a dipiriaghirigha gifa, eghti ia bizir kam bagh bar akongan marki.

14:24: Aisaia 10:5-34; Nahum 1:1–3:19; Sefanaia 2:13-15 **14:28:** 2 Atriviba 16:20; 2 Eghaghaniba 28:27 **14:29:** Jeremaia 47:1-7; Esekiel 25:15-17; Joel 3:4-8; Amos 1:6-8; Sefanaia 2:4-7; Sekaraia 9:5-7

Gin kuruzitam oveghti, kuruzir kuratam an
danganim iniam.
Egh kuruzir kam, a kuruzir bar kuram
bateghti,
an aviziba iki, egh mighi mangi
izegh damuam.*
30 Gumazamizir onganarazibagh amiba,
me deravira ikiam.
Gumazamizir biziba puvatiziba, me
navir amirizim iniam.
Eghti ia Filistiaba, ki mitiriba azir dughiar
bar ruarim amadaghti, a izam.
Eghti mitiriar azir kam, ian ikiavira itir
varazira damuti,
me bar mitiriam bangin arighiri
bar gevegham.

31 "Ia Filistian nguibar ekiaba ko, gumaza-
mizir men itiba,
ia bar moghiram atiatingiva, nighiva
akong puv aziva, pamtemin dim gan,
midorozir gumazir bar bizir dafam, notin
amadaghan ikegha izi.
Me izima, mati avir miturim men
girakirangin otifi.
Midorozir gumazir kaba, me midorozir gu-
mazir bar gavgaviba,
ezi, men tav uabira gin izir puvati, me
bar moghira uari inigha izi."

32 E Israelia, e ganti, Filistian abuir
gumaziba izi uarir akurvaghsi en
azangsighti,
e manmaghin men akam ikarvagham?
E kamaghin men akam ikarvagham,
"Ikiavira Itir God, Saionin nguibamin in-
garigha a gamizi a tugha gavgafi.
Ezi an gumazamiziba osimtizir ekiaba
me bativir dughiabar,
me a bagh mangi an aven modogh
deravira ikiam."

15

Ikiavira Itir God Moapia gasighasigham

1 Ikiavira Itir God kantri Moap
ginighnigha akar kam aningi:

Apaniba dimagarimin iza kantri Moapin
otogha,
Arin nguibar ekiam gasighasisi.
Me ghua Kirin nguibar ekiam gasighasighizi,
Moapin kantri datirighin bar ikufi.
2 Kamaghin amizi, Dibonin nguibar ekiamin
itir gumazamiziba, mighsiabar ghua-
vanabogha,
asebar ziaba fer danganibar aziava ara
iti.
Moapia bar fo, Nebon nguibar ekiam ko,
Medeban nguibar ekiam bar iku-
vizima,
kamaghin me aningin apangkuvigha
azi.
Me bar aning bagha osemegha,
uan dapanir ariziba ko, ghuamasizir
arizibagh ise.
3 Egha azir korotiaba aghuigha,
nguibar ekiabar tuavibagh arui.
Marazi uan dipenibar avughsamin dan-
ganibar iti,
ezi marazi uari akuva itir danganibar
iti,
Me bar puv azima, temeriba men damaz-
ibar izaghira,
egha uaghira nguazim giri.
4 Hesbonin nguibar ekiam ko, Elealen
nguibar ekiamin itir gumazamiziba,
me uaghan bar puviram azi,
ezi Jahasin nguibar ekiamin itir
gumazamiziba, men azir akaba
barasi.
Ezi midorozir gumazir gavgaviba uaghan
osemegha ara dei.
Guizbangira, Moapian gavgavim bar
gifa.

5 Mevzika! Ki uaghan Moapian apangku-
vigha, me bagha azi.
Ki garima, me uan nguibam ategha, ara
ivemara
Soarin nguibar ekiam ko, Eklat
Selisian nguibar ekiamin zui.
Me aziavira ghua Luhitin nguibar
ekiamin tuavimin ghuavanadi.
Egha me uan osimtizir ekiam ginighnigha
pamtem aziava ara
Horonaimin nguibar ekiamin tuavimin
zui.
Ezi men ararem bar ekefe.
6 Me fo, Nimrimin dipam bar misingizi,
an apinimin itir oghevseviba uaghan
misingi.
Me ghaze, Danganir kam, oghevse-
viba ko, temeba ti uam an aghungan
kogham.
7 Ezi Moapia uan nguibamin ikiava,
uari bagh akumakumizir bizir
aghuiba, me da saram ari.
Me kantri Moap ategha, Temeba
Itir Danganir Zarir tuavimin zui.
8-9 Bar guizbangira, me uarir akur-
vaghamin ararem bar ekevegha
men kantrin danganiba bar dar ghu.
Eklaimin nguibar ekiam ko, Berelimin
nguibar ekiam ko,

* **14:29:** Fofozir gumazir maba ghaze, Asirian atrivir mam aremezir dughiamin, Godin akam inigha izir gumazim Aisaia, ti akar kam akuri. An akar isin zuir kamin kamaghin migei, atrivir igharaziba atrivir kamin danganim iniam, eghti men arazir osimtizim kantrin igharazibagh aningamim bar ekevegham, egh atrivir kamin arazibagh afiragham.

15:1: Aisaia 25:10-12; Jeremaia 48:1-47; Esekiel 25:8-11; Amos 2:1-3; Sefanaia 2:8-11

kantri Moapin itir nguibar ekiar
aviribar gumazamiziba, men ararem
baraki.
Guizbangira, Moapian ghuzim Di-
monin dipam gizifa.
Ezi Ikiavira Itir God kamaghin migei,
A uam puv Moapia damigham.
Moapian arav ghueziba ko, kantri Moapin
ikiavira itir varazira,
a laionin bar kuram mikemeghti, a izi
bar me gasighasigham.*

16

1 O Moapin atrivim, e Moapian gumaza-
miziba ara iza Idomin nguibar ekiam
Selan iti.
Eghti atrivim, ni sipsipin nguziba isi da
amadaghti, da Saionin Mighsiamin
mangam.
Sipsipin kaba, Saionin Mighsiamin gumaza-
miziba dar ganigh fogh suam,
e uam dagiaba takisin min me
daningam.
Gumazir sipsipin kaba inigha zuiba,
me gumazamiziba puvatizir dan-
ganimin zuir tuavimin mangi,
Jerusalemin otivigham.
Jerusalem, Saionin guivimin aba-
banim gami.
2 Egh me kamaghin Judan gumazamizibav
mikim,
Apaniba en nguibabar en agirazi,
e ara ghua Arnonin Fanemin miriamin
ikia,
deragha itir puvati.
E mati kuarazir nguziba uan mikonimin
suaghiregha
pura tintinibar ruarimin aven arui
moghin,
e ara pura tintinibar arui.
3 Ezi, e kamaghsua, ia en akaba tuisighiva,
kotin aven guizin arazimin gin mangi
en akuragh.
E kamaghin ifonge, ia en danganir
mogomemin min otogh.
E mati gumaziba temer ekiamin apen-
gan mangi aruer dafamin mizazimin
uari muegh, an orangtizimin ikiam
moghin, e izi ian kantri uari mongam.
En apaniba en nguibabar en agirazima,
e datirighin pura guighav iti.
Kamaghin, ia ua e isi, apanibar agharim
datighti,
me izi pazi e damuan marki.
4 E uari, e Moapian gumazamizir
aragharuiba, ia e ateghti,
e izi ian tongin ian nguazimin ikiam.
Eghti ia en ganiva e mueghti,
en apaniba e gasighasighan kogham!
"E fo, osimtizir datirighin e bativir kaba
givaghti,
en apaniba en kantri ategh mangi ua
pazi e damuan kogh,
5 eghti danganir kamin, atrivir mam
otogham.
A Devitin ovavir boribar gumazir mam.
Egh a uan gumazamiziba bar men
apangkuvigh,
egh zurara guizin arazimin gin mangi
men ganam.
A uan gumazamizibar osimtiziba baragh,
egh zuamira me tuisigh me
akirmigham.
Egh a zurara arazir aghuibar amusi
gavgavigham."

6 Ezi Judaba Moapian akar kam baregha,
me kamaghin uarira uariv gei,
"E Moapian arazir uari febar eghaghaniba
baregha gifa.
Me puv ifaghata uarira uan ziaba fa,
migirigiar guar aviribagh ami.
Me ghaze, me uarira ikia, gumazamizir
igharazibagh afiragha, me dipofi.
E fo, Moapia me gumazamizir ifariba.
E nighnizir gavgavim men akabar
ikian kogham.

7 "Kamaghin amizi, e Moapian gumazamiz-
iba ateghti,
me uan kantrin osimtizim ko mizazim
bagh aziva arangam.
Me fomira Kirheresin nguibar ekiamin ikia,
wainin ovizir midiarir me apuzizir
aghuiba api.
Men bizir aghuiba, da bar moghira iku-
vigha gifa,
kamaghin amizi, me datirighin dagher
aghuir kabagh nighnigha,
bar uarir apangkuvighav arai.
Mevzika!
Gumazamiziba bar men apangkuvigh
me bagh aziam.
8 Me uaghan uan wainin azenir aghuir
Hesbonin nguibar ekiam ko, Sipman
nguibar ekiamin boroghira itibagh
nighnigha,
dar apangkuvavira iti.
Kantrin igharazibar atriviba fomira,
wainin azenir kabar wainin dipabar
amasa bar ifonge.
Ezi wainin dipar kaba me gamima, me bar
ongani.
Ezi wainin azenir kaba datirighin, bar
misigha ikuvigha gifa.
Moapia fomira wainin azenir bar aviriba
ike,
da Hesbon ko Sipman nguibar ekiamn-
ingin ikegha,

* **15:8-9:** Vezin kam, Hibrun akam deragha migirigiar kamin mingarim abighizir puvati.

ghua notin amadaghan Jaserin
nguibar ekiamin ghua, aruem
anadi naghin itir gumazamiziba
puvatizir danganimin tu.
Egha maghira ghua Amangsizim Itir Dipar
Akarem girigha
ghua vongin aruem uaghiri naghin tu.

9 "Ki Jaserin nguibar ekiam ko, Sipman
wainin azeniba bagha azi.
Ezi nan damazir temeriba uaghan Hes-
bon ko, Elealen nguibar ekiamning
gisin iri.
Ki fo, ia bar ikuvigha gifa,
kamaghin amizi, ian gumazamiziba
wainin azenibar mangi,
wainin ovizir andiziba kuarsi bar
akuegh dim ivemar mangigh
izegh damuan kogham.
10 Wainin azenir kaba, da fomira bar puvira
be,
ezi gumazamiziba da kuarir
dughiamin, me bar akonge.
Ezi datirighin bar akongezir arazir dimdiar
kam gifa, ezi gumazamiziba ua bar
akongeghamin ighiabagh amir pu-
vati.
Ezi gumazamiziba uam wainin itarir
ekiamin, wainin oviziba mirmirir
puvati.
Ikiavira Itir God men akaba dukuagha,
me bar akongezir arazir dimdiar kam
agifa.
11 Kamaghin amizi, ki Moapia ko, Kirheresin
nguibar ekiamin gumazamiziba
bagha nan navim bar oseme.
Gumazimin navim bar osemegha gita
misogha ighiar amirizibagh ami
moghin, nan navim bar oseme.
12 Moapian gumazamiziba uan asebar zi-
aba fasa mighsiabar ghuavanega,
dar dipenibar aven dar dei.
Me arazir kabagh amua pura uan gavgav-
iba agefi.
Ezi men arazir kam tong men akur-
vazir puvati."

13 Moapia ikuvighamin migirigiar kaba,
Ikiavira Itir God bar fomiram dagh amigha
gifa.
14 Egha Ikiavira Itir God datirighin ua ka-
maghin migei, "Moapia uan bizir aghuiba
sara bar givaghamin azenir 3plara iti. 3plan
azenir kabanang, dar arueba ki vaghvagha,
bar deraghavira da medi. Ezi namba
3in azenimin, ki mikemezi moghin ki bizir
kabar amuam. Moapin ziam datirighin bar
pin iti, egh a gin bar givagham. Gumaza-
mizir bar avirim datirighin kantri Moapin
iti, eghti men kantri ikuvamin dughiamin,
gumazamizir varazira an ikiva gavgaviba
puvatigham."

17

Ikiavira Itir God, kantri Siria ko Israelia gasighasigham

1 Ikiavira Itir God Damaskusin nguibar
ekiam ikuvighasa akar kam aningi. A kam-
aghin migei:

"Ia oragh! Apaniba Sirian kantrin nguibar
ekiam Damaskus gasighasigham,
eghti a bizir kuraba akurir danganir
pozimin otogham.
2 Gumazamizitaba uam Aroerin Distrighin
nguibabar ikian kogham.
Eghti an nguibaba, pura sipsipbar dan-
ganibagh avagham.
Eghti a ua dar amuti, da atiatingamin
gumaziba puvatigham,
kamaghin amizi, sipsipin kaba deravira
ikiam.
3 Apaniba, kantri Israelin nguibar gavgav-
ibagh asighasigh,
egh uaghan Damaskusin gumazamiz-
ibagh gativagham.
Datirighin kantri Israel ko Siria, aning ziar
ekiamning itima,
gumazamizir avirim aningin iti.
Eghti kantrin kamning bar ikuvighti, gu-
mazamizir varazira ikiam.
Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar
Itim,
ki mikemegha gifa."

4 Ikiavira Itir God ua kamaghin migei,
"Dughiar kamin, Jekopin ovavir boribar
ziar ekiam givagham.
Men bizir aghuir bar aviriba ko, gu-
mazamizir bar avirim givagham,
eghti men kantri biziba bar pu-
vatigh pura ikiam.
Egha mati arimariam gumazir gav-
gavir dafam batozi,
a bar agharim gura.
5 Israelia datirighin bar avirasemegha,
mati witba Refaimin danganir zarimin
bar puviram otifi.
Eghti apaniba me gasighasigh givaghamin
dughiamin,
me bar avirasemeghan kogham,
mati me azenimin witba ako-
regha givazi, witin vaghvaziba
mitivighav iti.
6 Egha me mati, temer oliv, gumazim
aghorim inigha a misogha olivin
ovizir aviriba ini,
ezi datirighin olivin ovizir puningra an
ghuamin itima,
ovizir vaghvaziba an aguabar iti.

17:1: Jeremaia 49:23-27; Amos 1:3-5; Sekaraia 9:1 **17:7:** Maika 7:7

Ki Ikiavira Itir God, Israelian God,
ki mikemegha gifa.”

7 Dughiar kamin, gumazamiziba navibagh iragh,
Israelin Godin ziam fi nighnizir gavgavim an ikiam,
a Godin men ingarizim,
a Israelian Godin Bar Zuezim.
8 Egh me uamategh uari ingarizir ofa gamir dakoziba bagh mangan kogh,
egh ua aser amizim Aseran ziam fan kogh,
egh temer guarir aser amizim Aseran nedazim itiba, dar ziaba fan kogham.
Egh pauran mughuriar aghuim zuim isi
aser amizim Asera bagh me ofa gamir dakozibar uam a tuan kogham.
Me uari uan dafaribar ingarigha asebar ziaba fer bizir kaba,
me bar da agivagham.

9 God Israel gasighasighamin dughiar kamin, men nguibar ekiar gavgaviba, bar ikuvigh pura ikiam, da mati nguazir kamin fomira ikezir darazir nguibabar min ganam. Israelia fomira misoghasa izima, me uan nguibaba ategha are, ezi nguibar ekiar kaba pura mighsiabagh isin itima, ruarim ada avara.*

10-11 O Israelia, God ian akurvazir bizir kam, ia a ginighnizir puvati.
Dughiar kurabar, a mati dagiar bar ekiam,
ia ghua an aven uari moga deravira iti.
Ezi bar guizbangira, ia a gin amadagha bar a ginighnizir puvati.
Ia igharaz darazir asebar ziaba fava,
ia ghaze, aser kaba ian akuraghti, ia deravira ikiam.
Egh ia mizaziba ko arimariaba iki bar ikuvigh deragh ikian kogh,
egh uamategh deraghamin tuaviba puvatigham.
Mati ia wainin azenim oparigha, wainin ikarizibar dafaribar gari,
da zuamiram akimariba otivima, ia bar akonge.
Ezi ia dar dagheba inighan kogham. Puvati.
Wainin ikarizir kaba misighti, azenim bar ikuvigham.

God kantrin gavgaviba dikabira

12 Ia niginir ekiar kam baragh!
Kar kantrin aviribar midorozir gumazziba uari akuvir niginim.
Men niginim mati, ongarim pamtem iza dadarimin dipiraghira tingazi.
13 Apaniba mati, aperiar dafam aforegha izi.
Eghti God men atariva pamtem me mikemeghti,
me uamategh ari uan nguibabar mangam.
God men agiraghti, me pura mangam,
mati aminim mighsiabar dikavigha,
raizin misevibagh varazi, da pura tintinibar zui,
egha mati aminir dafam pamtem iza,
nguazir mineziba avizi da tintinibar ghuavanadi.
14 Guaratizibar, apaniba iza nguibam korima,
gumazamiziba bar atiatingi.
Egha mizarazibar me itir puvati.
God, arazir kamin, en apanibar tuaviba apirima,
me iza pazav e gamua,
en biziba okeir puvati.

18

Ikiavira Itir God, akam Itiopian kantrin iti

1 Itiopian kantrin dipabar vongin itir gumazamiziba, mevzika!
Nguazir kamin apizir aviriba an ikia, migha mangin izegh gami.
2 Me uan abuir gumaziba amadima,
me ighuruniba inigha, da ikegha botbar ingarigha, dagh apiagha Nailin Fanemin uaghiri.
Ia Itiopiabar abuir gumaziba, ia zuamira zuir gumaziba,
ia uamategh uan kantrin gavgavimin mangi, kantrin dipar aviriba itim.
Kantrin kamin itir gumazamiziba, me bar ruarigha, mikarziba bar dera.
Ezi ian kantrin kam, midorozimin ziar ekiam iti,
ezi kantrin igharaziba bar an atiatingi.

3 Ia gumazamizir nguazir kamin ruaghatevim bar an itiba, ia bar oragh.
Ia ganti, me ababanitam mighsiabar a kuazaghti, ia deraviram an gan.
Egh ia oraghti me sighatam giviti,
ia kuariba arigh deragh a baragh.
4 Ikiavira Itir God kamaghin na mikeme,
“Ki uan Nguibamin ikiava, gumazamizibar arazibar gara,
puram aghumra ikia men gari.
Egha ki me gasighasighasa navim dikavir puvati.
Ki me mizua pura nimira iti,
mati aruem nguazim gisirazima, an fefem ghuavanadi.

* **17:9:** Vezin kam, Hibrun akam deragha migirigiar kamin mingarim abighizir puvati. **18:1:** Sefanaia 2:12

Egha ki mati dagheba iniamin dughiam
roghira izima,
ghuariaba dimagaribar iza azenibagh
iri moghin,
ki nimira ikia me mizuavira iti.”

5 Guizbangira, kantrin kam bar gavgafi,
mati wainin ikarizim deraviram
otogha, an akimariba otivigha irezi,
wainin oviziba kiran oveghangin
aniam.
Gumazim aningaghegha wainin ovizir
ghuariba itir aguam atuzi a irizi
moghin,
God kantrin kam gasighasigham.*
6 Ikiavira Itir God apaniba amadaghti,
me izi kantrin kam bar a gasighasigham,
eghti kantrin kamin midorozir gu-
mazibar kuaba pura tintinibar
nguazim gireghiv ikiam.
Eghti kuarazir isaba ko, ruarimin itir asizir
atiaba izi men kuabar amam.
Aruemin dughiamin, isaba izi dar amiti,
orangtizimin dughiamin, ruarimin
itir asizir atiaba izi kuar kabar
amam.
7 Dughiar kamin, Itiopian kantrin gumaza-
miziba bizir bar aghuiba inigh mangi
Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim
daningam.
A kantrin gavgavim. A kantrin
dipar bar aviriba itim.
Kantrin kamin itir gumazamiziba bar ruar-
igha, mikarziba bar dera.
Egha kantrin kam, midorozimin ziar
ekiam iti, ezi kantrin igharaziba bar
an atiatingi.
Eghti me uan bizir aghuiba inigh izi Saionin
Mighsiamin izam.
Ikiavira Itir God, ua bagha danganir
kam amisefe,
eghti gumazamiziba an izi, an ziam
fam.

19

Ikiavira Itir God Isipia gasighasigham

1 Isipia bar ikuvighasa, Ikiavira Itir God
akar kam me bagha an aningi.

“Ia gan! Ikiavira Itir God ghuariam gisin
aperaghav ikia,
ivegha akigha Isipin kantrin izi.
A izi otoghamin dughiamin, Isipian aseba,
bar puvira nighti,
Isipian gumazamiziba bar puviram ati-
atingiva,
gavgaviba amiragh magirigh bar
givagham.”

2 Egha Ikiavira Itir God kamaghin migei,
“Ki Isipian navibagh inivti, me uarira uariv
sogham.
Aveghbuaba uarira uariv soghtima,
namakaba uarira uariv sogham.
Isipian nguibar ekiaba uarira uariv
soghtima,
provinsba uaghan uarira uariv
sogham.
3 Ki Isipia damighti men gavgavim givaghti,
me okam nighnighiva,
bizir me damuasa nighniziba, me
dar amuan kogham.
Egh me uan asebar azangti, da ti men akur-
vagham.
Egh me mangi, gumazir oveaghuezibar
duabar azangsigham,
me bizir manam damuam.
Me imezibagh amir gumaziba ko kuku-
nir gumazibar nighnizibagh foghsi
men azangsigham.
4 Ki Isipia isiva, atrivir kuratamin agharim
datighti,
a men ganam.
A gumazir bar aningaghezim,
a men gan, deragh me damuan
kogham.
Ki Ekiam, ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba
Bar Itim,
ki mikemegha gifa.”

5 Eghti Nailin Fanem bar dakegh magiriti,
nguazim otogh bar misingigham.
6 Daghurir dipar izava Nailin Fanem
ginivizibа,
aghumra daka uaghirima, mughuriar
kuram otifi.
Eghtima ogheba ko ighurunir
dipamin itiba bar misingigham.
7 Eghti me fanemin miriam ko an
akamin boroghin oparizir dagheba
misingti,
aminim vang bar da inigh mangigham.
8 Eghti gumazir Nailin Fanemin osiriba
isiba,
uam osiribar guan kogh, uan iver eki-
aba akuniva osiriba inian kogham.
Kamaghin amizi, men naviba bar ose-
meghti,
me aziva arangam.
9 Eghti korotiabar ingarir biziba
uam otivan kogham.
Eghti gumazir iniba nuaviba ko amizir ko-
rotiaba isaiba,
me bar amiragh, bar osemegh puviram
aziam.
10 Eghti Isipian gumazir dapaniba bar iku-
vighti,
dagiaba bagha ingarir gumazamiziba,

* **18:5:** Gumazir maba kamagh nighnisi, vezin kam kantri Itiopian migei. Ezi gumazir igharaziba ghaze, a kantri Asirian migei. **19:1:** Jeremaia 46:2-26; Esekiel 29:1--32:32 * **19:10:** Hibrun akam deragha migirigiar kamin mingarim abighizir puvati.

men navir averiaba bar me base-
megham.*

11 Soanin nguibamin gumazir ekiaba, me
gumazir onganiba.
Ezi gumazir nighnizir aghuiba Isipin
atrivim ganidiba, me migirigiar
kuraba a ganidi.
Fofozir gumazir kaba vaghvagha atiatir pu-
vatigha kamaghin Isipian atrivim gi-
fara
uari fa migia ghaze,
"Ki fofozir gumazibar gin zuir suren gumaz-
ibar mav.
Ki fomira itir atrivibar ovavir
borimra!"

12 Egha me managh uan fofoziba moegha,
Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim,
Isipia damuamin bizibar gun ni
mikemezir puvati?
Bar puvati.
13 Soanin nguibam ko, Memfisin nguibar
ekiam, aningin gumazir ekiaba,
me gumazir onganiba.
Ezi Isipian gumazamizibar gumazir da-
panir ekiaba,
me uaghan deragha kantrin garir pu-
vati.
14 Guizbangira, Ikiavira Itir God, Isipian
nighnizim gasighasigha gifa.
Bizir kam bangin, Isipia amir biziba,
bar ikuvigha ghua,
mati wainin dipar onganim
amezir gumazim uan mimizim
dikaragha, atam irighai.
15 Gumazitam kantri Isipin akuraghti, a de-
ragh ikian kogham.
Gumazir ekiam o pura gumazir kinim,
a bizitam damuan kogham.

Ikiavira Itir God Isipia ivezir kuram me daningti, me navibagh iragham

16 Gin izamin dughiamin, Isipia kamaghin
osimtiziba aterіva, me Ikiavira Itir Godin
Gavgaviba Bar Itimin ganti, a me misoghsi
uan agharim ghufeghti, me amizibar min
bar atiatigh nigham.
17 Egh dughiar kamin, Isipian gu-
mazamiziba oraghti, me kantri Judan
ziam diboroghti, me Ikiavira Itir Godin
Gavgaviba Bar Itim ko a damuamin
bizibagh nighnigh, bar moghiram an
atiating nigham.
18 Dughiar kamin, Isipian gumazamizir
an 5plan nguibar ekiabar itiba, me Hi-
brun akam mikimam. Egh nguibar ekiar
kabar itir gumazamiziba, Ikiavira Itir Godin
Gavgaviba Bar Itim baghvira iki an apen-
gan ikiam. Nguibar ekiar kabar mam, me
ziar kam a darigham, "Aruemin Nguibar
Ekiam."†
19 Eghti dughiar kamin, Isipin kantrin
tongin, Ikiavira Itir Godin ofa gamir dakozir
tam ikiam. Eghti me uaghan Isipin kantrin
mitaghniamin, Ikiavira Itir God baghavira
itir dagiar dipenir akinir mam asaraghti, a
tughiv ikiam.
20 Dagiar dipenir akinir kam ko, ofa gamir
dakozir kam, Isipin nguazimin ikiti, gu-
mazamiziba aningin gan, Ikiavira Itir Godin
Gavgaviba Bar Itim ginighnigham. Eghti
apaniba izi pazi me damuamin dughiamin,
me Ikiavira Itir Godin dimti, an Akurvazir
Gumazitam amadaghti, a izi men akuragh
ua me iniam.
21 Eghti Ikiavira Itir God uabi isi Isipian
akaghti, me a gifogh suam, a uabi Ikiavira
Itir God. A kamaghin damighti, Isipia bar
deragh a gifogh, an ziam fi, uan asiziba
tuer ofaba ko witin oviziba tuamin ofaba,
da inigh a bagh mangam. Egh me akar
dikirizibar a damuva, egh me damuasa
mikemezir bizibar amuam.
22 Bar guizbangira, Ikiavira Itir God
ivezir kuram Isipia daningam. Arazir
an amir kamin, a men arazir kuraba
akirmighasa. Eghti gin me navibagh iragh
uamategh Ikiavira Itir God bagh mangiti,
a men azangsiziba baragh, me damuti, me
ghuamaghegh deravira ikiam.
23 Dughiar kamin, tuavir ekiar mam
Isipin kantri ko Asirian kantrin tongin
ikiam. Eghti Asiriaba daru Isipin kantrin
mangiti, Isipia daru Asirian kantrin
mangam. Eghti kantrin kamningin
gumazamiziba Ekiamin ziamra fam.
24 Eghti dughiar kamin, kantri Israel,
Isipin kantri ko Asirian kantri, me roroabar
otogh uari inigh deraghvira ikiam. Eghti
God me bangin, nguazimin itir kantriba
bar, dar gumazamiziba bar deragh me
damuam.
25 Egh Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar
Itim, bizir aghuiba me daning kamaghin
mikimam, "Isipia, ki deravira ia damuam,
ia nan gumazamiziba. Egh ia Asiriaba,
ki deravira ia damuam, ia gumazamizir ki
uabi ingariziba. Egh ia Israelia, ki deravira
ia damuam, ia gumazamizir ki ua bagha
misevezіba."

20

Aisaia amizir arazir kam, a God damuamin bizim akakasi

1 Asirian Atrivim Sargon migeima, an
midorozir gumazir dapanir ekiam, Asirian
midorozir gumaziba inigha ghua Filistian
kantrin aven, Asdotin nguibar ekiamin

† **19:18:** Akinafarir ghurir maba Hibrun akamin ziar kam iti, "Aruemin Nguibar Ekiam." Ezi maba ziar kam iti, "Ikuvighamin Nguibar Ekiam." **19:23:** Aisaia 27:13; 35:8; 62:10

misosi. Ezi azenir kamra, God akar kam
Aisaia ganingi.
2 Ikiavira Itir God fomiram Emosin otarim
Aisaia, arazir kam damuasa a migia ghaze,
Aisaia azir korotiar an aghuiziba adegh
bibiamra iki, egh uan dagarimin, dagarir
asuaba suegh pura suer kinibar daru. Ezi
Aisaia Ikiavira Itir Godin akam baregha, a
mikemezi moghin ami.
3 Ezi gin, Ikiavira Itir God kamaghin migei,
"3plan azenir kaba bar moghira, nan in-
gangarir gumazim Aisaia, korotiar tam ko
dagarir asua tam aruzir puvatigha, puram
arui. Ezi an arazir an amizir kam, a bizir
bar kurar Isipin kantri ko, Itiopian kantri
bativamin ababanim.
4 Eghti Asirian atrivim mangi, kantri
Isip ko kantri Itiopia misogham. Egh a
kantrin kamningin gumazamizir igiaba ko,
gumazamizir ghuriba inigh mangi kantrin
igharazir tamin me kalabuziam darigham.
Egh me mangamin dughiamin, me ko-
rotiaba ko dagarir asuataba aghuighan
kogham, me pura daruam. Me pura
bibiabara iki, bar aghumsigham.
5 Gumazamiziba kantri Itiopia ko kantri
Isipin gara men ziamning fa ghaze, Aning
ti en apanibav soghsi en akurvagham, egh
me guizbangira digavir kuram damigh, bar
aghumsigh, naviba bar ikuvigham.
6 Dughiar kamin, Filistian gumazamizir
ongarir miriamin itiba, me kamaghin
uarira uariv kimam, 'Maia! E kantrin
gavgavir kamning, en akurvaghasa, e an-
ingin azaragha ghaze, me en akuraghtima,
Asiriaba ua izi e gasighasighan kogham.
Ezi ia gan, kantrin kamningra datirighin
ikufi. Ezi e Asirian midorozir afuziba
gitaviraghan tuaviba ua puvati.' "

21

Ikiavira Itir God, Babilonin nguibar ekiam gasighasigham

1 Ikiavira Itir God, Babilon ikuvighamin
akar kam aningi, an ongarimin boroghin
gumazamiziba puvatizir danganimin iti.

Ia oragh, osimtizir bar dafam ko, bizibagh
asighasizir arazim me batogham.
Apaniba izi mati, aminir bar gav-
gavim, Negevin danganim, a sautin
amadaghan itir gumazamiziba
puvatizir danganimin ikegha,
pamtem ivegha iza bizimin min
nguazim avigha izi.
Gumazamiziba puvatizir danganir
kam, gumazamizibagh amima
me bar atiati.*

2 Ezi God bizir bar kurar mam nan aka, ki
irebamin min garir bizimin, an gani.
Ki orazi, Ikiavira Itir God kamaghin
migei:
"Babilonia, me gumazamizibagh ifara paza
me gami darasi.
Egha me arazir kam gamima a ghua bar
ekefe.
Kamaghin amizi, ia kantri Elamin itir
midorozir gumaziba,
ia izi Babilonia misogh.
Eghti ia Midian kantrin midorozir gumaz-
iba,
ia izi nguibar ekiar kam an ekiarugh.
Ki osimtizir Babilonia gumazamizir
igharazibagh anidiba agivagham."

3 Irebar kam na gamima, ki bar atiatigha
aguaghfagha,
mati amizim borim batasa mizazim isi
moghin,
ki mizazir bar dafam isi.
Ki bar atiatigha nan nighnizim bar ikufi,
egha ki bizitamin ganan bar aghuagha,
akatam baraghan bar aghua.
4 Nan dapanim onganizi,
nan mikarzim atiatim bangin nisi.
Aruem iraghugha givazi, aminirbirim
nguibam avarazi dughiaba,
ki zurara guaratiziba bagha bar ifonge.
Ezi datirighin puvati, aminirbirim otozi ire-
bam na gamima,
ki bar atiatingi.

5 Ki irebar kamin garima,
gumazamiziba isar dafam damuasa
biziba akiri.
Egha me inir dafaba nguazimin da ghuanizi
gumaziba dagh apiagha dagheba ko
dipaba api.
Ezi gumazir mam zuamira iza kam-
aghin dei,
"Ia gumazir aruaba, apaniba izegha gifa.
Ia dikavigh uan midorozir oraba asigh
misoghsi gan."

6 Ezi Ekiam kamaghin na migia ghaze:

"Ni apaniba bagh ganamin gumazitam
amiseveghti,
a tugh gavgavigh gan iki.
Egh a bizir manamin ganigh,
ni mikimam.
7 Egh a ganti, gumazim karis daperaghti,
hoziar pumuning a geku izi mangiti,
maba kamaghira aning tiv izam.
A gumazibar ganti, me donkiba ko,
kamelbar apiagh izam,
eghti, a bar deravira ganiva, kuarimning
atigh oragham,

* **21:1:** Hibrun akamin ziar kam Babilon itir puvati. A ghaze, "Danganir midiarir kinir ongarimin boroghin itim." Ezi a mati Babilonin akar isin zuim.

bizir tizimram otivam.”

8 Ezi apaniba bagha garir gumazir kam,
laionin min tiarir dafam akara, pamten kamaghin dei,
“Ekiam, ki arueba ko dimagariba bar, apaniba bagh ganamin danganir kamin tughav ikia
bar deravira me bagha gara iti.
9 Egha ki datirighin gumazibar garima,
gumazim karis gaperazi hoziar pumuning a gekuigha izi, ezi maba kamaghira aning tiva izi.”

Egha gumazir kam ua kamaghin migei:
“Babilon ikuvigha gifa, a ikuvigha gifa.
Ezi men asebar marvir guaba nguazim giregha
bar misaraghire.”

10 Ezi ki ghaze:
“O ia nan gumazamiziba, ian apaniba ia misoke,
mati gumaziba witin ovizibav sosi.
Ezi ki datirighin, Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim na ganingizir akam,
ki ia mikemegha gifa,
kar Israelian God.”

Godin akam inigha izir gumazim, Idomian azangsizim ikara

11 Ikiavira Itir God, Duman nguibar ekiamin otivamin bizibar gun migei.

Idomian kantrin itir gumaziba dia kamaghin azangsisi,
“O apaniba bagha garir gumazim, dimagarim manadizoghin givagham?
A bar guizbangira, dughiar manamin givagham?”†
12 Ezi ki apaniba bagha garir gumazim, ki kamaghin men akam ikaragha ghaze,
“Aminim tiragh izam, ezi datirighin dimagarim ikiavira iti.
Eghti ia uam azangsighsi,
ia uamategh izив azang.”

Ekiam Arebia gasighasigham

13 Arebia bar ikuvighasa, Ekiam akar kam aningi.

Ia Dedanian gumaziba, ia kamelin bizibagh apiagha,
danganir dipaba puvatizibagh aruava, bizibagh iveza da amadi.
Egh ia ari mangi
Arebian ruarimin danganir dipaba puvatizimin muegham.
14 O ia Teman nguazimin itir gumazamiziba, ia dikavigh mangi,
gumazamizir kuariba bar puv me pirir kaba,
ia dipaba inigh me bagh mangi.
Ia Teman gumazamiziba,
gumazamizir ruarimin arav ghuezir kaba,
ia dagheba inigh me bagh mangi.
15 Men apaniba midorozir sababa ko, piba inigha
iza puv me misosi, kamaghin amizi,
me are.

16 Ezi Ekiam kamaghin na mikeme, “Kedarin nguibar ekiamin itir gumazamiziba, uan bizir aghuiba sara bar givaghamin azenir bar vamira iti. Ki bar deravira azenir kamin dughiaba vaghvagha da medi, egh azenir kam givamin aruer kamra, ki me damuasa mikemezir bizibar me damuam.
17 Kedaria, me midorozir gumazir bar gavgaviba, egha me pibar misoghan bar fo. Egh me bar givaghti, midorozir gumazir buangningra ikiam. Ki Ikiavira Itir God, Israelian God, ki mikemegha gifa.”

22

Ikiavira Itir God, Jerusalemin gumazamizibar atari

1-2 Ikiavira Itir God, Irebamin Min Garir Biziba Otivamin Danganir Zarim bagh akar kam aningi.

Ia Jerusalemin itir gumazamiziba, ia bar manmaghira nighnigha,
dia niginir dafam gamua, egha bar akonge?
Ia uan dipenir inogoribar ghuavanega pamtem deima,
ian niginim nguibar ekiamin ruaghateviba bar dar ghu.
Ian gumazir ariaghireziba,
me midorozir gumazir gavgavibar min misoghava ariaghirezir puvati.*
3 Ia fo, ian midorozir gumazir dapaniba ara bar saghon ghue.

21:9: Akar Mogomem 14:8; 18:2 † **21:11:** Hibrun akam, ves 11 ko 13, aningin mingarim bigha mikemezir puvati. Gumazir maba ghaze, Duman nguibar ekiam, a Arebian nguibar ekiar mam. Jenesis, sapta 25:13-15, ziar kam Duma, a ziam Tema ko Kedar ko iti. (Ni saptan kamin ves 14-16in gan.) Ezi ves 11 uaghan kantri Idomin migei. Kamaghin amizi, gumazir maba ghaze, vezin kamin ziam Duma a kantri Idom. * **22:1-2:** Asiriaba iza Jerusalem ekiaruzir dughiamin, Jerusalemin gumaziba Asiriabar atiatigha tuivigha gavgavigha me ko misoghezir puvati. Jerusalemin gumazir maba arasava ami, ezi Asiriaba men suigha me misoghezi me ariaghire. Ezi marazi nguibar ekiamin aven ikia arimariaba ko mitiriam bangin ariaghire. † **22:3:** Hibrun akam deragha migirigiar kamin mingarim abighizir puvati.

Ian gumaziba uan apanibar midorozim
ikarvaghan piba ko biziba puvati.
Kamaghin amizi, apaniba men apigha
zuamira bar moghira men suiki.†

4 Kamaghin ki ia migei,
Ia nan navim damuti,
a nimira ikisi damuan marki.
Nan navim bar ikuvizi ki azia iti,
kamaghin amizi, ia na ateghti ki uabira
ikiam.
Nan gumazamiziba bar ikufi,
ezi ki me ginighnighav arai.

5 Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, nan
Ekiam,
an osimtizir guar aviriba ia bativamin
dughiam amisevegha gifa.
Osimtizir kaba, Irebamin min
Garir Bizibar Garir Danganir
Zarimin ia bativam.
Dughiar kamin, apanir bar avirim iziva
pamtemin dimiva ivemar mangi
izegh damuti,
ia digavir kuram damigh onganigham.
Egh me nguibar ekiamin divazir gavgavim
akarti,
ia atiatingti, ian dimdiam bar saghon
mangi mighsiabar tugham.
6 Elamin kantrin midorozir gumaziba, me
piba ko baribar suiki,
egha me misoghasa hoziaba ko karisba
sara izi.
Ezi Kirin nguibar ekiamin midorozir gu-
maziba,
me misoghasa uan oraba sara izi.
7 Misoghamin karisba ian danganir zarir
bar aghuiba bar dagh izefe.
Ezi midorozir gumaziba hoziaba
mikirvazir karisbagh apiagha,
men nguibar ekiamin tiar akabar
otivigha givagha misoghasa gara
iti.
8 Ia fo, Ikiavira Itir God,
ua kantri Juda geghuva an garir puvati.
Ia fomira kamaghin fo,
ia misoghamin bizir aviriba isa dipenir
me kamaghin diborim gati,
Lebanonin Ruarir Pizimin Teme-
bar Ingarizir Dipenim.
Ezi ia ti datirighin ghaze, apaniba izi ia
ko misoghti,
ia misoghamin bizir kaba ian
akuraghti, ia deraghvira ikiam.

9-10 Egha ia kamaghin gari, Jerusalemin
dagiabar ingarizir divazir bar mitiar
gavgavim,
an danganir aviriba akuaghiregha iku-
vigha iti.
Egha ia Atrivim Devitin nguibar ekiam
Jerusalem,
ia an dipeniba bar da menge.
Egha ia dipenir maba akaragharigha
dar dagiaba inigha nguibar ekiamin
divazim akirmiki.
Egha ia dipam, Mozir Dipar Vin Itimin
magirasa,
ia afemozibagh gikui.
11 Egha ia mozir dipar mam, nguibar ekiam
avinizir divazimningin tongiram a
gikui.
Eghti mozir dipar ghurir nguibar
ekiamin azenan itim, a ivemar izi
nguibar ekiamin aven itir mozir
dipar igiamin magiram.
Ia bizir kabagh amua, egha tong God
ginighnizir puvati.
Bizir ia bativamin kaba, a fomira ia
bagha da amisefe.
Egha bizir kabar ingarizi, da otifi.

12 Egha bizir kaba otivir dughiamin,
Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar
Itim, nan Ekiam, a kamaghin ifonge,
Ia aziv arang kuarkuv, egh uan da-
paniba bar dagh isegh,
egh azir korotiabar aghuigh.
13 Egh ia gan! Ia azir arazibagh amir puvati.
Ia akazim gamua bar akuegha iti.
Egha ia sipsipba ko bulmakaubav sogha,
isar dafam gamua,
egha wainin dipaba api.
Egha ia kamaghin migei,
"E fo, e gurumin ovengam, kamaghin
amizi,
ia izi e dami wainin dipabar
amam."

14 Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim,
a uabi na batogha migirigiar kam nan
kuarim gati,
"Ki ian arazir kurar kam gin amadaghan
kogh,
mamaghira iki mangi ia aremeghtimra
givagham."
Kar Ikiavira Itir God, Godin Gav-
gaviba Bar Itim, a nan Ekiam, an
akam.

Ikiavira Itir God Sepna batuegham

15 Ekiam a Ikiavira Itir Godin Gavgaviba
Bar Itim, a migia ghaze:

Ni mangi Sepnan ganigh, gumazir kam
atrivimin dipenimin biziba bar dar
gari.
Egh ni akar kamin a mikim,
16 "Sepna, ni nguaziba ko ikiziba kagh itir
puvati.
Tinara nin amamangatizi, ni uabi fa pin
itir mighsiamin ghua,

22:13: 1 Korin 15:32

ua bagha dagiam abigha torim okore,
eghti dagiar torir kam, ni bagh mozir bar aghuimin otogham?

17-18 "Ni ti ghaze, ni gumazir gavgavim, a? Bar puvati!
Ni kamaghin fogh, Ikiavira Itir God, bar pamtemin nin suiragh, ni munumigh ni righti,
ni balin muziarimin min otogham.
Egh a ni akunighti, ni akigh mangi
bar saghon itir nguazir ekiatamin irigham.
Egh ni danganir kamin aremegham.
Egh ni karisin bar dirir ni bar ifongezir kaba ategham.
Ni datirighin atrivimin ingangarim gami.
Egh ni gin aghumsizim atrivimin adarazir ganidir gumazimin otogham.‡

19 "Ikiavira Itir God ingangarimin ni agivagh ni batueghti, ni pura ikiva ua ziaba puvatigham.
20 Bizir kam otoghti, ki uan ingangarir gumazim Eliakimin diaghti a izam. A Hilkian otarim.
21 Eghti ki korotiar ruarir kam isi Eliakim darugh, miter atrivimin ingangarir gumazim uan ivariam gitim a gikegh, ni amir ingangarimin gavgavim inigh an dafarim datigham. Eghti an afeziamin min otogh bar moghira Jerusalem nguibamin gumazamiziba, ko Judian nguibaba bar me gativagh men ganam.
22 Eghti ki Ikiavira Itir God, ki Atrivim Devitin dipenimin kiba isi, an dafarim datigham. Eghti a tiam kuighti tav a dukuaghan kogham. A tiam dukuaghti tav a kuighan kogham.
23 Ki a damighti, a ingangarir kam bagh bar gavgavigham, mati purirpenibar suizir afughafuziba, da purirpenimin suirazi a danganir vamira ikia gavgafi. Eghti an adarazi bar moghira ingangarir an amir kam bangin ziar ekiam iniam.
24 "Eghti an adarazi ko an boriba ko namakaba, me bar moghira an guighiv iki, uarir akurvaghsi an azangsigham. Me, mineba ko mitariba akezir mamin guraghav iti moghin, me an guighiv ikiam."
25 Egha Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, ua kamaghin migei, "Dughiar kamin akezir kam, a faragha gavgavigha iti, egh a datirighin asighirigh irigham. Eghti bizir an guighav ikia osimtizim a ganidiba, me bar ikuvigham. Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, ki mikemegha gifa."

23

Ikiavira Itir God, Tairin nguibar ekiam gasighasigham

1 Bizir Tairin nguibar ekiamin otivamiba, Ikiavira Itir God, dar akam anidi:

O ia gumazir kurir ekiabar ongarim garuiba, iavzika!
Ian nguibar ekiam Tair, a bar ikuvigha gifa,
ezi tam uam an itir puvati.
Ia Tarsisin nguazimin ikegha, uamategha iza Saiprusin Arighatizim ategha, uan nguibam bagha izi,
egha dughiar kamin ia asighasighizir arazir kam baraki.
Kamaghin amizi, ia naviba ikuvigh aziv arang.

2 Ia ongarir miriamin itir darasi,
ia Saidonin nguibar ekiamin itir dagiaba bagha ingarir gumaziba,
ian naviba osemegh, uan akaba dukuagh.
Ia Saidonin nguibar ekiamin gumaziba,
kuriba bizir aviriba ia bagha da inigha izi.
3 Egha ia ongarir bar konim gisin arua, kantrin aviribar ghua
biziba amaga, dagh ivezagha arua,
egha ia ziar ekiam isi.
Ian kuriba Isipin kantrin ghua,
Nailin Fanemin ghua, Sihorin Danganir Zarimin amadaghan ghua,
witin oviziba ko, biziba inigha ia bagha izi.
Ezi ia dar dagiabar ingangaribagh amua,
dar dagiaba isi.

4 Ia Saidonin nguibar ekiamin gumazamiziba, ian nguibar ekiar bar gavgavir ongarir miriamin itim,
a bar ikuvigha gifa.
Ongarim ti ian nguibam ginighnigha ghaze, "Iavzika! Nan boriba bar moghiram ovegha gifa.
Ezi ki mati, amizim borim batasa, mizazim barazir puvatizi moghin iti.
Egha ki mati, amizir gumazamizir igiar bar aghuiba bata, egha deragha dar gari puvatizim."
Kamaghin amizi, ia bar aghumsigh!
5 Eghti Isipia, Tairin nguibar ekiamin otivizir bizir kaba baregh,
bar atiating, egh men gavgaviba bar givagham.

6 Ia gumazamizir ongarir miriamin itiba,

‡ **22:17-18:** Hibrun akam vezin kamin deragha bigha mikemezir puvati. **22:22:** Akar Mogomem 3:7 **23:1:** Esekiel 26:1--28:19; Joel 3:4-8; Amos 1:9-10; Sekaraia 9:1-4; Matyu 11:21-22; Luk 10:13-14

ia naviba ikuvigh, aziv arangiva,
ari bar saghon Tarsisin nguazimin
amadaghan mangi.
7 Tair nguibar ekiar bar gavgavir fomira itim,
a nguibar ekiar ia a bagha bar akongezim.
Fomira nguibar ekiamin itir gumazamiziba uan marazi amangizi,
me nguazir saghon itibar ghua, nguibar ekiar igiabar ingara da aghui.
Ezi tizim bagha, nguibar ekiar kam uabi ikuvigha iti?
8 Tinara migiava arazir kurar kam gamizima, a Tairin oto,
nguibar ekiar kam atriviba amisevezi, me nguibar ekiar igharazibagh ativagha dar gari?
Ezi a dagiaba bagha, biziba amaga dagh ivezir ingarir gumaziba, atrivibar otaribar min itima,
nguazir kamin itir gumazamiziba bar, ziar ekiam me ganidi.
9 Kar Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim migeima, arazir kam oto.
Gumazir uan gavgaviba ko, uan ziar ekiaba fa bar akongeziba, Ikiavira Itir God me dikabinasa.
Egha a uaghan gumazir ziar ekiaba itibar ziaba dikabinasa, bizir kam gami.

10 Ia Tarsisin nguazimin itir gumazamiziba,
ia uan ifongiamin bizibar amu,
mati Nailin Fanemin aperiar dafam otogha afora pura tintinibar zui.
Ia fo, Tairin nguibar ekiamin itir gumazamiziba ua ikian kogh,
ian ifongiamin tuaviba apiran kogham.*
11 Ikiavira Itir God uan agharim ghufegha gifa, an ongarim gisin an amadagha,
kantrin ongarir miriamin itir kabagh asighasighasava ami.
Kamaghin amizi, kantrin kabar itir gumazamiziba atiatiava agoi.
A Kenanin nguazimin nguibar ekiar gavgavir kabagh asighasighasa akam anigha gifa.
12 A kamaghin migei:
"O Saidonin nguibar ekiar dirim, gumaka!
Ni uabin akurvaghan kogham.
Nin bar akongezir arazim givagh ua ikian kogham.
Ni bar ikuvigh, egh deravira ikian kogham.
Kamaghin amizi, ia Saidonian gumazamiziba, ia dikavigh ari Saiprusin Arighatizimin mangi.
Egh ia uaghan avughsamin danganiba puvatigham."

13 Ia Kaldian nguazim deraghviram an gan.
Men kantri bar givazi, gumazitam uam an itir puvati.
Ia fo, Asiriaba men kantri gasighasiki,
egha men nguazim gamima, a ruarimin itir asizir atiabar nguibam gava.
Asiriaba dakozibar ingarizima,
da Kaldiabar nguibar ekiamin divazir gavgavim bar anevinizi, nguibar ekiam an aven iti.
Egha me dakozir kabagh isin tuivigha me misosi.
Me nguibar ekiar kamin divazir gavgavir kam akaraghariki,
egha bar nguibar ekiabagh asighasiki.†

14 O ia gumazir kurir ekiabar ongarim garuiba, iavzika!
Ia Tarsisin nguibamin ikegha iza garima,
ian nguibar ekiar gavgavim, a bar ikuvigha gifa.
Kamaghin amizi, ia naviba ikuvigh aziva arang.

15 Bizir kaba otivamin dughiamin, gumazamiziba 70plan azenibar, Tairin nguibar ekiam ginamadagham. Kar atrivim ikiamin azenibar dibobonim. 70plan azenir kaba givaghti, Tair tuavimin amizimin min ikiti, gumaziba a dighor ighiam damuam. Ighiar kamin migirigiaba kamakin:

16 O tuavimin amizim, me ni ginamadagha gifa.
Kamaghin ni gita inigh nguibar ekiam daru.
Egh ni ighiabar amuva, onger akar bar aghuibar amu,
eghti gumaziba ua ni ginighnigham.

17 Eghti 70plan azeniba givaghti, Ikiavira Itir God, Tairin nguibar ekiam damighti, a uamategh nguibar gumazamiziba iza biziba amaga dagh ivezimin min otogham. Egh Tairin nguibar ekiam, nguazir kamin itir kantrin igharaziba, bar me apezeperti, me izi a ko dagiar ingangaribar amuam, mati tuavimin amizim, a gumaziba apezeperima, me a bagha izi.
18 Egh dagiaba ko, bizir tizir Tair isiba, a ua baghvira da isi, dar pozim mikinan kogham. Puvati. Da Ikiavira Itir Godin bizibar min ikiam. Eghti Tair inigha pozim

* **23:10:** Hibrun akam vezin kamin deragha bigha mikemezir puvati.
† **23:13:** Vezin kamin, Hibrun akam deragha mikemezir puvati.

mikinizir bizir kaba, Ikiavira Itir Godin
damazimin ikiamin gumazamiziba bar da
inigham, egh me damamin dagher bar
aviriba ko, korotiar aghuir daghuamin bar
aviriba ikiam.

Ikiavira Itir God Saionin Mighsiam gisin iki, gumazamiziba bar me gativagh men ganam

24

(Sapta 24--27)

Ikiavira Itir God nguazir kam gasighasigh, egh a uabi gumazamizibagh ativagham

1 Ia deraviram oragh! Ikiavira Itir God
nguazim bar a gasighasighti,
a bar nguazir kinimin otoghti gumaza-
miziba puvatigham.
A nguazim dikaragh a righirigham.
Egh a gumazamizibar amighti, me ari
tintinibar mangegham.
2 Gumazamizir dabirabir igharagha
garibar itiba, me bar moghiram
osimtizir vamira bativam.
Godin ofa gamir gumaziba ko, gumaza-
mizir kiniba,
gumazir dapaniba ko, ingarir gumaz-
iba,
amizir dapaniba ko, amizir kiniba,
biziba amadir gumaziba ko, bizibagh
ivezir gumaziba ko,
gumazir munam ko, akam akirigh
dagiaba a danighti a gin uam
ada ikarvaghamin arazim gamir
gumaziba ko,
gumazir munamin dagiaba iniasa a ko
akam akirir arazim gamir gumaziba,
gumazir dagiaba itiba ko, gumazir biz-
iba puvatiziba,
me bar moghira dughiar kuram ba-
tivam.
3 Nguazim bar moghira ikuvigh pura ikiam.
Bizir kaba otivasa Ikiavira Itir God
mikemegha gifa.
4 Nguazir bar misingigha, an gavgavim gifa,
ezi an azirakar amirizibagh ami.
Ezi gumazamizir ziaba itiba,
men gavgaviba uaghan gifa.
5 Gumazamizibar arazir kuraba bangin,
nguazim Godin damazimin bar ikufi.
Me akirim ragha Godin Arazibagh
asara.
Me arazir God ifongeziba munasa
amuavira iti.
Me God ko Akar Dikirizir Gavgavir iki
mamaghira ikiamim abiki.
6 God men arazir kurabar osimtizim bangin
mikemezi,
dughiar bar kuram nguazimin otozi,
gumazamizir bar avirim, avir
ekiam men isigha gifa,
ezi bar varazira iti.
A kamaghin damighti,
gumazamiziba uan arazir kurabar
osimtiziba ateram.
7 Egha me garima, wainin ovizir igiaba
midiima,
wainin ikariziba uaghan midii.
Ezi gumazamizir wainin dipaba apa bar
akongeziba,
me datirighin naviba bar osemegha iti.
8 Me ua bar akuegha, dia uan tambarinbav
misozir puvati.
Ezi me bar akongezir arazir isam
gamim a uam otozir puvati.
Ezi ighiar me gitan guar aviribav soghava
amim,
a bar gifa.
9 Me wainin dipaba apir dughiamin, me ua
ighiabagh amir puvati.
Men osimtiziba me gamima,
dipar onganim ua men akatoribar
isingizir puvati.
10 Nguibar ekiamin itir biziba bar moghira
ikufi.
Ezi dipenibar tiar akaba bar pirigha
itima,
gumazitam dar aven mangan
iburagham.
11 Ezi gumazamiziba damamin wainin
dipaba puvati,
kamaghin amizi, me nguibar ekiabar
tuavibar mitivighav ikia
wainin dipaba bagha dei.
Gumazamiziba bar akongezir arazim gifa,
ezi navir kuram ko navir osimtizimra
nguazimin ruaghateviba bar, dar
ghu.
12 Nguibar ekiam bar ikufi,
ezi an divazir gavgavimin itir tiar akar
ekiam irigha bar akaraghire.
13 Arazir kamra, nguazir kamin itir gumaza-
miziba bar me bativam,
eghti gumazamizir varazira ikiam,
mati gumaziba olivin oviziba kuarigha da
inigha givazi,
ovizir vabara olivin tememin guighav
iti.
Egha mati me wainin oviziba inigha givazi,
vaghvazibara wainin azenimin iti.

14 Ezi ikiavira iti varazira, me bar akuegh
ighiabar amuam.
Gumazamizir aruem uaghiri naghin
itiba,
me Ikiavira Itir Godin ziar
ekiam ko, gavgavim bagh bar
akuegham.
15 Kamaghin amizi, ia aruem anadi naghin
itir gumazamiziba,
Ikiavira Itir Godin ziam fi.

Ia ongarimin arighatizibar itir gumazamiziba,
ia bar moghira ziar ekiam a daning,
a Israelian God, Ikiavira Itir God.
16 Ia oragh!
Nguazir kamin ruaghatevir bar saghon itibar gumazamiziba,
me bar akongezir ighiabagh ami.
Ezi men ighiam kamakin,
“Ikiavira Itir God, arazir aghuibagh ami.
Kamaghin amizi, e bar ziar ekiam a ganidi.”

Ezi ki kamaghin migei,
“Iavzika! Ki bar akueghan kogham.
Nan navim bar osimtizir dafam iti,
ezi nan ikirimirim pura givasava ami.
Ki garima, gumazir arazir kurabagh amiba ko akar ifavaribagh amiba,
igharaz darazigh ifara paza me gami.
17 Ia nguazir kamin itir gumazamiziba, iavzika!
Dughiar kuram ko, torir ekiam ko, iver ia avaragh ian suighamba,
me ia mizua iti.
18 Eghti gumazitam dughiar kurar kamin migirigiam bareghiva arimangam,
a torir ekiamin magirigham.
Egh a uamategh anabogh ari mangisi,
ivem gasagham.
Guizbangira, overiam kuighirighti, amozir ekiam nguazim giram.
Eghti nguazimin mingarim nigham.
19 Nguazim bar puvira nigh bighiri,
akaba akarighiregh ikiam.
20 Nguazim ivazvagh,
mati gumazim wainin dipam apava onganigha mangin izegh gami.
Egh mati averpenir muziarimin min,
aminir gavgavim a givaima, a mangin izegh damuam.
Gumazamizibar arazir kuramin osimtizim, bar osemezi nguazim an ateran ibura.
Kamaghin amizi, nguazim irigh, ua dikavighan iburagham.”

21 Eghti Ikiavira Itir God uabi misevezir dughiamin,
a Godin Nguibamin itir midorozir gumaziba ko,
nguazir kam gativir atriviba, ivezir kuram isi me daningam.
22 God me akuvagh me isi kalabus datigham,
mati me kalabuziar gumazamiziba inigha torir mam gati.
Egh a me dukuaghti, me dughiar ruarimin kalabuziamin ikiam,
egh a gin ivezir kuram me daningam.
23 Dughiar kamin, Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar itim, uan angazangarir ekiam ko, uan gavgavim sara izi,
Jerusalemin itir Saionin Mighsiamin iki, gumazamizibagh ativagh men ganam.
Eghti an gumazamizibar gumazir faragha zuiba an ganam.
Eghti an angazangarim pamtem me gisiraghti,
aruem ko iakinimin angazangarim pura bizir kinimin min otogham.

25

Ikiavira Itir Godin ziam fer ighiam

1 O Ikiavira Itir God, ni nan God, ezi ki nin ziam fasa.
Ni nan akurvaghasa bizir aghuir igharagha garibagh ami.
Ni fomira damuasa mikemezir biziba,
ni guizbangira dagh amigha gifa.
Kamaghin amizi, ki ziar ekiam ni ganidi.
2 Ni nguibar ekiabagh amizi, da minezir pozibar otifi.
Nguibar ekiar divazir gavgaviba itiba, bar ikufi.
Ezi apanibar nguibar ekiar kabar gavgaviba bar gifa,
ezi me ua dikavan ibura.
3 Kantrin gavgavibar gumazamiziba, ziar ekiam ni daningam.
Eghti kantrin kurabar nguibar ekiaba, me nin atiatingam.
4-5 Gumazamizir biziba puvatiziba,
ni deravira me geghuva men gari.
Gumazamizir onganarazibagh amiba, osimtizibar dughiamin itima,
ni men mogomer danganir bar gavgavimin min iti.
Atrivir kurabar adariba ko aningaghariba,
mati aminir gavgavim iza dipenir birim ginifi.
Ezi ni mati averpenim me avarazi,
aminir gavgavim iziva me ginobaghan kogham.
Ezi gumazir kurabar adariba,
mati aruemin fefem dipaba puvatizir danganimin ikegha pamtem me gisira.
Ezi ni mati, me tememin dughuazimin apengan ikia,
aruemin fefemin uari apasi.
Ezi aminim ko amozimin dughiamin,
ni biziba puvatizir gumazamiziba avarazi

24:20: Aisaia 19:14 **25:1:** Dibobonibа 23:19; Onger Akaba 98:1; 118:28 **25:2:** Aisaia 21:9; 23:13; Jeremaia 51:37

me deravira iti,
ezi aruer gavgavim me gapongezir pu-
vati,
mati overiamin ghuariaba
aruemin fefeim avarazi,
nguibam bar orangi.
Ni ifaghatir apanibar akaba dukumizi,
atrivir kurabar dimdiaba pura gefi.

God Saionin Mighsiamin isar ekiam damuam

6 Egh Saionin Mighsiam, Ikiavira Itir Godin
Gavgaviba Bar Itim,
isar bar ekiam kantribar gumazamiz-
iba bar me bagh a damuam.
Eghti isar kam bar deragham, egh asizir bar
aghuir oviba itiba ko,
damamin wainin dipar bar aghuiba an
ikiam.
7 Datirighin gumazamizir naviba osemegha
itiba,
me mati gumazim aremezi,
me a bagha osemegha korotiar
piziba aghui.
Eghti Ikiavira Itir God,
Saionin Mighsiamin iki, gumazamiziba
bar men ovever osimtiziba agivam,
mati me gumazir kuam avarazir
niravizir kam, a me dama
anedegham.
8 Egh God ovevem dikabiragh,
a gasighasigh, bar a gafiragham.
Ikiavira Itir God, en Ekiam, men ararem
agivagham,
egh bar gumazamizibar damazibar
teriba bar da adizam.
Egh a uan gumazamizir aghumsigha itiba,
a men aghumsiziba bar da givagham.
Kar, Ikiavira Itir God kamaghin
damuasa mikemezir akam.
9 Ezi bizir kaba otivamin dughiamin, gu-
mazamiziba kamaghin mikimam,
"Ikiavira Itir God, en God.
E nighnizir gavgavim an iki, a mizuam
ikiti,
anarira izi en akuragh uam e
iniam.
A uabira Ikiavira Itir God, egha an en akura.
Kamaghin amizi, a uam e inizir bizir
kam bagh,
e bar akuegham."

God kantri Moab gasighasigham

10 Eghti Ikiavira Itir God bar deravira
Saionin Mighsiamin ganti, a der-
aghvira ikiam.
Egh a Moapian gumazamiziba fofozim
me daning.
Egh apanibar amamangatighti,
me izi me gasighasigh me abinigham,
mati bulmakauba uari uan
buariba dikabiri, da dadabar
aven zui.*
11 Egh Moapia, mati gumazim ongarir torir
ekiamin ikiava,
ovengan atiatia ongarir dadarimin
mangasa nighnigha,
uan dafarimningin pamtemin ongarim
misogha
afozofogha zui moghin,
me osimtizir kam gitaviraghsi
arazir bar igharazibar amuam.
Eghti Ikiavira Itir God uan dafarimin me
abiraghti,
me fogh suam, bizir me uari fasa amir
kaba,
da men akuraghan kogham.†
12 Eghti God Moapian nguibar ekiabar
divazir gavgaviba akararigham.
Divazir kaba datirighin pin mar iti.
Ezi an adar amuti, da bar daghiri nguazim
giregham.
Da bar iregh nguazir minemniabar
tongin irighiv ikiam.

26

God uan gumazamizibar amuti me uan apaniba dikabiragham

1 Dughiatam gin otoghti, Judan nguazimin
itir gumazamiziba ighiar kam damuam:

En nguibar ekiaba bar gavgafi!
Ikiavira Itir God, a uabi en divazir bar
mitiar gavgavimin min iti.
An en akurvazima,
e uan apaniba dikabiri.
2 Ia nguibar ekiamin tiar akar ekiaba kuigh,
eghti Godin damazimin derazir gu-
mazamiziba aven izam.
Gumazamizir kaba zurara Ikiavira Itir
Godin apengan ikia,
nighnizir gavgavim an iti.
3 O Ikiavira Itir God, gumazamizir nin apen-
gan itiba,
me zurara ni baghavira iti.
Kamaghin amizi, ni me gamima,
navir amirizimin arazim me gizifa.
4 Ikiavira Itir God, en God, a en mogomer
danganir gavgavim,
mati dagiar gavgavir ekiam.
Egh a zurara kamaghira ikiam.

25:8: 1 Korin 15:54; Akar Mogomem 7:17; 21:4 **25:9:** Jenesis 49:18; Onger Akaba 20:5; Taitus 2:13 **25:10:** Aisaia 15:1--16:14; Jeremaia 48:1-47; Esekiel 25:8-11; Amos 2:1-3; Sefanaia 2:8-11 * **25:10:** Matmena a Moapin kantrin nguibar ekiar mam. Ezi Hibrun akam Matmena, an ziamin mingarim kamaghin min ghu, "Davir danganim." A mati Godin akam inigha izir gumazim dibovir akabar Moapin nguibar ekiar kamin ziam gami. † **25:11:** Hibrun akam vezin kam deragha bigha mikemezir puvati. **26:2:** Aisaia 45:25; 60:11; 60:18; 60:21; 62:1-2 **26:3:** Aisaia 27:5; 57:19; 66:12

Kamaghin e guizbangira nighnizir gavgavim Ikiavira Itir Godin ikiva,
zuraram an apengan ikiam.
5 Gumazamizir ziar ekiar bar pin itiba,
Ikiavira Itir God me dikabiri.
Egha a nguibar ekiar gavgaviba akaragharighizima,
da bar nguazim gire.
6 Nguibar nguazim girezir kaba,
gumazir onganaraziba ko gumazamizir gavgaviba puvatiziba,
datirighin iza uan suebar me dikabira me gisin arui.

7 O God, gumazamizir nin damazimin deraziba,
ni me zuir tuavim akirizi, a voroghira iti.
Ikiavira Itir God, nin damazimin derazir gumazamiziba,
ni me bagha tuavim akirizi a dera.
8 O Ikiavira Itir God, e nin Akar Gavgavibar gin zui,
egha e ni baghavira gara,
nirara mizua iti.
Egha uan navir averiabar aven nin ziar ekiam bar a gifongegha ghaze,
gumazamiziba bar ni gifogh
zurara ni ginighnigham.
9 Dimagaribar mitiriam nan azi moghin,
nan nighnizim nirara iti.
Egha mizarazibar, ki uan navir averiamin aven
ni ko ikiasa bar ifonge.
Ki fo, ni nguazir kamin itir gumazamizibar araziba tuisisi,
eghti me ganiva guizin nin araziba deraghvira dagh fogham.
10 Eghti ni gumazamizibar araziba tuisigh gumazamizir kurabar apangkuvighti,
me ti nin arazir derazibar fofozim inighan kogham.
Egh me gumazamizir nin damazimin derazibar nguazimin ikiva,
me arazir kurar kabar amu mamaghira ikiam.
Egh me Ikiavira Itir Godin ziar ekiam ko gavgavim ginighnighan koghiva,
an apengan ikian kogham.
11 O Ikiavira Itir God, ni gumazamizir kurabagh asighasighasa
uan agharim ghufegha gifa.
Ezi me an ganizir puvati.
Egh ni me ateghti, me an gan fogh suam,
ni uan gumazamizibar akurvaghasa bar ifonge.
Eghti gumazir kurar kaba bar aghumsigham.
Eghti ni uan apaniba bagha atizir avir kam,
bar me dapongti me isigh.

12 O Ikiavira Itir God, ni en ingangariba akirmigha dagh amizi,
da deraviram otifi.
Kamaghin amizi, ni dabirabir aghuim ko navir amirizim isi
e daningigh.

13 O Ikiavira Itir God, en God,
gumazir ekiar igharaziba fomira e gativaghava en gari.
Ezi e ziar ekiam niraram anidi.
14 Gumazir ekiar kaba datirighin ariaghiregha gifa.
Me ua itir puvati, egh me ua dikavan kogham.
Ni men gavgavim dikabiragha, me gasighasighizima, me bar ikuvigha gifa.
Ezi gumazamiziba ua men ziabagh nighnizir puvati.
15 O Ikiavira Itir God, ni en kantri gamima, a bar ekefe.
Ni en kantrin gumazamizibagh amizi, men dibobonim bar ghuavanabo.
Ni en nguazimin mitaghniaba aruegha bar dagh isifa.
Ezi bizir kam bangin, nin ziar ekiam ghua bar ekefe.

16 O Ikiavira Itir God, ni uan gumazamiziba puv me gamima,
men gavgaviba gifa.
Egha me osimtizibar tongin ikia ni bagha iza osimtizir dafam sara
sighsirir akabar ni ko migei.
17 O Ikiavira Itir God,
e mati amizim borim batasa mizazim isa pamtemin arai moghin,
e nin damazimin mizazim isi.
18 E, mati amizim borim batasa,
osimtizir dafam atera, egha mizazir dafam isa
nighnigha ghaze, bizir aghuitam ti otivam.
Ezi puvati. E bizitam gamizi an otozir puvati.
E mati, amizim boritam batezir puvati,
a pura aminir kinim bate.
Guizbangira, e uan nguazimin itir apaniba dikabinamin gavgaviba puvati,
egha uan nguazimin dabirabir aghuitam gamizir puvati.
Egha e nguazir kamin ikiasa borir aviritaba batezir puvati.*

26:7: Onger Akaba 27:11; Aisaia 42:16; 57:2 **26:9:** Onger Akaba 63:1; 63:5-6; Aisaia 55:6; Luk 6:12 **26:11:** Hibru 10:27 * **26:18:** Hibrun akam vezin kamin mingarim deragha bigha mikemezir puvati.

19 O Ikiavira Itir God, ni uan gumazamizir oveaghuezibar amuti, me ua dikavigham.
Ni uan gumazamizir ovengezibar kuabar amuti, me gin ua angamira ikiam.
Ia mozimin itir kuaba,
ia ua osegh dimiva bar akuegh ighiabar amuam!
O Ikiavira Itir God, ni mati dimagarimin ghuariam nguazir misingizim girima,
oghevsevir igiaba a bativi moghin,
ni gumazamizir oveaghuezibar amuti,
me nguazim ategh ua dikavam.

Ikiavira Itir God, ivezir kuram isi uan gumazamizibar aningam,
eghti me gin deraghvira ikiam
20 Ia nan gumazamiziba, ia uan dipenibar aven mangi uan tiaba asegh.
Ia dughiar otevimra muegh ikiti,
Ekiamin aningagharim givaka.
21 Ia gan! Ikiavira Itir God uan Nguibam ategha izaghiri,
egh nguazir kamin itir gumazamizibar arazir kurabar ikarvaghamin ivezim me daningam.
Eghti gumazir igharazir darazi me misoghezi me ariaghireziba,
nguazim uabi ovengezir gumazir kabar ghuziba mongan iburagham.
Bar puvatigham.
A gumazamiziba amizir arazir kurar kaba bar da azenim datigham.

27

1 Eghti dughiar kamin, Ikiavira Itir God uan gavgavir bar ekiam akakagham.
A izi ongarimin itir kuruzir aser dafar kam Leviatan,
ivezir kuram isi a daningiva a gasighasigham.
A uan midorozir sabar ekiar gavgavir bar ghumizim inigh,
kuruzir bar puvira daghdagha tintinibar aragharuir kam atughti
an aremegham.

2-3 Dughiar kamin, Ikiavira Itir God ighiatam kamaghin a bangam:

"E wainin azenir aghuimin ighiam damuam.
Ki, Ikiavira Itir God, ki bar deraviram azenir kamin gari.
Egha ki zurara dipam a ganidi.
Gumazitaba ti iziv a gasighasigham,
kamaghin amizi, ki dimagariba ko aruebar deraviram an gari.
4 Ki datirighin uan wainin azenir kamin atarir puvati.
Egh ki ganti, ogher ataghatariba itiba ko, ogher kurataba a bativighti,
ki, mati midorozir gumazim uan apanibav sozi moghin,
ki dagh asighasigham.
Ki avim daborogh, ogher kaba bar dar aboroghti
da isigham.
5 Egh apanir kaba, ki men gansi,
me na bagh izi na ko deragh ikisi, me akar dikirizir tam damigham."

6 Gin izamin dughiamin, Israelia, Jekopin ovavir boriba,
me wainin ikarizir akimariba itimin min mitigh gavgavigh,
egh borir aviriba batam, mati wainin ikariziba ovizir aviriba ituigham.
Eghti men otivir dagheba, bar avirasemegh,
mangi nguazimin danganiba bar dagh izivagham.*

7 Ikiavira Itir God, Israelian apaniba puv me gamizi moghin,
Israelia gamizir puvati.
Guizbangira, a igharaz darazigh amizi moghin,
Israelian gumazamizir aviribav soghezi, me ariaghirezir puvati.
8 Ikiavira Itir God uan gumazamiziba amadazi,
me kalabuziamin zuir dughiamin, a puv me gami.
A men aningaghegha uan aminir gavgavim amadazima,
a iza me avigha ghu,
mati aminir gavgavim aruem anadi naghin ikegha iza,
men biziba avigha ghu.
9 Egh Israelia guizbangira mikim suam,
Ikiavira Itir God men arazir kurabar osimtiziba agivam,
eghti me uan asebar ofa gamir dakoziba apirighiva,
dar dagiaba amsariraghiti da nguazir minemniamin min otogham.
Egh me temer guarir aser amizim Aseran nedazim itiba okirarigh.
Egh paura tuema a mughuriar aghuim zuir dakoziba,
bar dagh asighasikigh.
Tuavir kamin, Ikiavira Itir God men arazir kuraba gin amadagham.
10 Nguibar ekiar kam fomira divazir bar gavgavim iti,
egha datirighin a bar ikuvigha iti.

27:1: Jop 41:1; Onger Akaba 74:14; 104:26 * **27:6:** Vezin kamin Hibrun akamin mingarim deragha bigha mikemezir puvati.

A datirighin pura nguibar dadar kinim min
itima, gumazitaba uam an itir puvati.
Egha bulmakaubar nguibamin min
otozi, da iza uari akuva ikia,
dadaba ko tevsevibar dafariba
apava, kagh avughsa iti.
11 Ezi temer kabar aguaba misigha givazi,
dar aguaba dipiraghira nguazim gir-
ima,
amiziba avibar arighasa iza dagh
eghufi.
Nguibar ekiar kamin itir gumazamiziba,
me bar onganigha akaba baraghan
aghua,
kamaghin, arazir kam me batifi.
Kamaghin amizi, God, a Godin men in-
garizim,
a men apangkuvir puvatigha deragha
me gamir puvati.

12 Egh Ikiavira Itir God bizir kabar
amuamin dughiamin, a uan gumazamizir
tintinibar kantribar itiba iniam, Yufretisin
Fanemin ikegh mangi Isipin kantrin
tugham. A vaghvagh me iniam, mati
gumazim witin oviziba righirigha dar
miseviba ategha, witin ovizir aghuibara isa
itarim garisi.
13 Eghti dughiar kamin sighamin ararem
bar ekevegham. A Israelian dimam, men
apaniba fomira me batoghezima, me ghua
kantri Asiria ko, kantri Isipin ovegha
ikiavira iti. Eghti me uamategh Jerusalemin
izi, Ikiavira Itir Godin mighsiamram an
ziam fam.

Ekiam, Jerusalemin gumazamizibar araziba akirmigham

28

(Sapta 28--35)

Ekiam Samarian nguibar ekiar bar aghuim gasighasigham

1 O Efraimin anabamin adarasi, iavzika!
Ian nguibar ekiar bar aghuim Samaria
bar ikuvigham.
Ian gumazir aruaba wain apava onganigha,
Samarian ziam bar puviram a fa kam-
aghin migia ghaze,
a nguibar ekiar bar gavgavim.
A mighsiar bar muziarim gisin iti, a nguazir
bar aghuir dagheba oparamimin
tongin iti,
egha a bar deragha gari,
mati ian gumazir aruaba uan dapanibagh
arizir akimaribar min,
bar dera.
Egh ian nguibar ekiam dughiar ruarimin
ikeghan kogh,
mati akimarim misigha ikuvizi moghin,
ikuvigham.*
2 Bar guizbangira, Ekiam ia dikabinasa
ikizir bar gavgavir mam amisevegha
gifa.
Eghti me aminir gavgavimin min iziva,
amozim ko aisin amozimin min bar
pamtemin ia giriva,
ia amisararigh, ia fi nguazim
mikinigham.
3 Egh me ia dikabin ia gisin daruam,
ia Efraimin anabamin adarasi, ian gu-
mazir aruaba wainin dipaba apava
onganigha,
ian nguibamin ziam bar pin mar a
fe.
4 A mighsiar bar muziarim gisin iti,
a nguazir bar aghuir dagheba
oparamimin tongin iti,
mati ian gumazir aruaba uan dapanibagh
arizir akimaribar min
bar dera.
Egh ian nguibar ekiar kam dughiar ru-
arimin ikeghan kogham,
mati akimarim misigha ikuvizi moghin,
ikuvigham.
Egh a zuamira givagham,
mati temer fighin mamin ovizim,
mabagh afiragha faragha anizi,
gumazir mam zuamira a inigha
aneme.
5 Eghti dughiar kamin, gumazamizir
ikiavira itir vabara,
me Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar
Itim bagh bar akuegham.
A uabi atrivimin dapanir asuar aghuimin
min ikiam,
egh mati akimarir bizim me uan da-
panibagh aghui.
6 Ikiavira Itir God uabi nighnizir aghuim isi
kotiaba barazir gumazir aruabar
anighti,
me guizin arazimin gin mangi der-
aghvira kotiaba tuisigham.
Eghti a gavgavim isi nguibar ekiamin tiar
akabar itir midorozir gumazibar
aningam,
eghti me apaniba ateghti,
me aven izi gumazamizibav
soghan kogham.

Godin ofa gamir gumaziba ko Godin akam inigha izir gumaziba Aisaia dipofi

7 Godin ofa gamir gumaziba ko, Godin akam
inigha izir gumaziba,
uaghan wainin dipaba ko dipar on-
ganiba puv da apava onganigha,
asaghporaghira nuighnuigha men
daroriba derazir puvati.

* **28:1:** Vezin kamin, Aisaia Samarian nguibar ekiam migei. Samaria, a notin amadaghan itir kantri Israelin nguibar ekiar mam.

Godin akam inigha izir gumaziba, me irebamin min garir bizibar ganasa,
God men akakazir biziba, me deragha dar garir puvati.
Ezi Godin ofa gamir gumaziba, men nighniziba derazir puvatigha,
gumazamizibar osimtiziba deragha da tuisizir puvati.
8 Dakozir me apiaghav ikia dipar onganiba apiba,
men mimiziba bar dagh izifa, ezi dar danganiba bar mizegha iti.

9 Gumazir aruar kaba, nan akam barazir dughiamin, me kamaghin migia ghaze,
"Gumazir kam bar tinara sure damuasa?
E biziba bar dagh fogha gifa, ezi a tinan sure damuasa?
E borir aghegheviba puvati,
egha datirighiram amebamin otem ataki.
10 A zuraram akar kabaram ami,
mati borir iririviba azava ghaze, ta ta da da ni ni na na.
Migirigiar kaba mingariba puvati."†

11 Bar guizbangira, gumazamizir kaba, nan akaba baraghan bar aghua,
kamaghin amizi, Ikiavira Itir God uan akam nguibar igharazimin gumazim danighti,
a uan nguibamin akamin mikim gumazamizir kabav kimam.
12 God uabi uan gumazamiziba nguazir otevir kamin me ariki,
egha kamaghin me mikeme,
"Ia danganir kamin avughsi
navir amirizim inigh iki.
Ia gumazamizir osimtiziba aterava amiraziba,
ia nguazir kamin avughsi nimira iki."
Ezi me an akam baraghan aghua.
13 Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God uabi men sure damuam,
eghti me aghuagh kamaghin mikim suam,
Godin akam mingariba puvati, mati borir iririviba azafi.
Egh me bar onganigh dughiar kuram initima,
men apaniba, mati azuazim asizimin suirazi moghin,
me inigh mangi kalabus darigham.

God dagiar bar aghuir gavgavim Saionin Mighsiam darigham

14 Ia gumazir aruar Jerusalemin itir gumazamizibar gariba,
ia deraghvira Ikiavira Itir Godin akam baragh.
Ia na dipova ghaze,
nan akam a pura bizim.
15 Egha ia ti kamaghin migei,
"E Ovevem ko akar gavgavim akirigha gifa.
E Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibam ko, akar gavgavim akirigha gifa,
kamaghin, e ikuvighan kogham.
Dughiar kurar manam aperiamin min e bativam, e a gitagham.
En nighnizir gavgavim kamaghin iti,
en ifavarir akaba ko ifavarir arazir guar igharagha garir aviriba, en akurazima,
e deravira iti."
16 Ezi Ikiavira Itir God, nan Ekiam, kamaghin migei,
"Ia gan! Ki datirighin dagiar mam isa, Saionin Mighsiamin anerisi.
Ezi a dipenim aterir dagiamin min oto.
Ki deravira a tuisigha ghaze,
a dagiar aghuir bar gavgavim, egha an ivezim bar pin ko.
Gumazamizir nighnizir gavgavim an itiba,
me zuamiram atiating nighan kogham.‡
17 Ki Godin guizin arazim damighti,
a mati gumazir mam bizimin ruarimin ababanim tuisighsi, benim amikirivagh bizimin ruarimin dibobonim gifogham,
egh men araziba tuisigham.
Eghti arazir aghuim,
mati gumazir mam bizibar osimtiziba gan dagh foghsi,
a skelin min otogh ian akaba tuisigham.
Ia ti ghaze,
ian arazir ifavariba ian akuraghti, ia deravira ikiam.
Ezi puvati. Ki bar dughiar kuram damighti a ia batogham.
Egha ia, mati aperiar dafam otogha gumazamizibagh asighasighizi moghin,
ia bar ikuvigh mangi mongamin danganiba puvatigham.
18 Egh ki ia Ovevem ko amizir akar dikirizir gavgavim uaghan anetughiva,
ia Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibam ko, akar dikirizir gavgavim agivagham.

† **28:10:** Vezin kamin, Hibrun akam deragha akamin mingarim bigha mikemezir puvati (ves 13 uaghan.) **28:11:** 1 Korin 14:21 **28:16:** Onger Akaba 118:22-23; Rom 9:33; 10:11; 1 Pita 2:6 ‡ **28:16:** Gumazir maba, vezin kamin akuar abuananam gigha ghaze, "Dagiar kamin ziam kamakin, 'Gumazir guizbangira nighnizir gavgavim itiba, me atiatingiva akongan kogham.' "

Eghti dughiar bar kuraba ia bativtima,
ia bar moghira ikuvigham.
19 Dughiar kurar kaba ia ateghan kogham.
Puvati.
Da dimagariba ko aruebar zurara ia
bativ mamaghira ikiam,
mati amizim bizimin uan dipenim
zurara aneviavira iti."

Egh ia guizbangira Godin akar kabar
mingaribagh foghiva, puv atiating
nigham.
20 E fo, gumazim dakozim dakuasava
amima,
dakozim bar otevezi an suemning pura
guraghav iti, ezi a dakuan ibura.
Egha gumazim dakuasava amima, an nir
avavem bar suvizi
a uan mikarzim deragh anevaraghan
kogh, egh dakuan iburagham.
Kamaghira, ia bar osemegham,
eghti ian akurvaghamin tuaviba bar
puvatigham.
21 Guizbangira, Ikiavira Itir God fomira
Perasimin Mighsiam ko Gibeonin
danganir zarim gamizi moghin,
dikavigh uan gavgavim ko aningagharim
sara izam.
Egh ingangarir a nighnizim,
an a damuam.
Egh ia ingangarir kamin ganti,
a bar igharagh otogham.
22 Kamaghin amizi, ia Godin akaba batogha
da dipovir arazir kam atakigh.
Puvatighti, ian kalabuziamin aven itir
arazir kam,
a bar ekevegh mamaghira ikiam.
Ki kamaghin oraki, Ikiavira Itir Godin Gav-
gaviba Bar Itim, nan Ekiam, mikimti
ian kantrin kam bar moghira iku-
vigham.

Gumazamizibar fofozir aghuim,
a Godra ikegha izi
23 Ia kuariba arigh,
deragh nan akaba baragh.
24 Gumazitam dagher oviziba oparasa, zu-
rara dughiabar akunimin ingaravira
iti, o? Puvati.
A ti dughiabar pura nguazim gikuavira
iti? Puvati.
25 A nguazim gikuigha, anekirasegha
givagha, zuravariba opari.
A witin oviziba, bar voroghiram da
oparava, balin oviziba igharagha da
opari.
Egha, a uaghan azenir kamin miriamin,
raizin guar avirir igharaziba opari.
26 An God uabi, azenimin ingaramin arazir
aghuim,
bar deraviram an sure gami.

27 Egha zuravarir muziaribar oviziba ini-
amim dughiamin,
gumazir kam, ter ararir bar dafam isa
pamtem zuravaribav sozir puvati.
Egha a wilbaro tiva ghua zuravaribagh isin
da mira zuir pu.
Bar puvati.
A ter agharir bar muziarim inighiva, zu-
ravarir muziarir kabar oviziba inisi,
bar aghumra dav sogha da kuari.
28 A witin oviziba dikabinamin arazim bar a
gifo,
egha an adar bretbar ingaram.
Egha a witin oviziba, ko witin miseviba, da
amisivasa hos ko wilkar isa
witin oviziba gh isin ghua da mirmira
zui.
Egha a deraviira aghumra ghua dar gara
ghaze,
A witin oviziba amisar dagh
asighasighan kogham.
29 Ingangarir kabar fofozim ko nighnizir
aghuim, bar Ikiavira Itir Godin Gav-
gaviba Bar Itimin ize.
A uabira fofozir aghuir guar aviriba ko
nighnizir aghuim bar a gizifa.

29

Ikiavira Itir God, aminim ko mikimkizim
ko avimin min Jerusalemin izam
1 Ikiavira Itir God, kamaghin migia ghaze,
"O Ariel, Ariel, ni nguibar ekiar Atrivim De-
vit fomira ikezim, Jerusalem, noka!
Ni bar ikuvigham.
Ni datirighin nan ofa gamir
dakozimin min iti.
Ki garima, azeniba zurara iza zuima,
ni uan isar ekiabar arazibar gin
ghuavira iti.
Egh ni gin bar ikuvigham.
2 Ki osimtizim inigh iziti a ni bativam.
Eghti ni bar osemegh tiarim akariva
arangam.
Ni nan ofa gamir dakozimin min iti,
eghti ghuzim bar ni ruegh ni
avaragham,
mati gumaziba ofa gamir dakozim gisin
asizibav sozi,
dar ghuziba ofa gamir dakozim avarazi
moghin ni avaragham.*
3 Ki nin apaniba inigh iziti,
me ni ekiarugham.

28:21: Josua 10:10-12; 2 Samuel 5:20; 1 Eghaghaniba 14:11

* **29:2:** Ves 1 ko 2, Hibrun akamin ziam Ariel, Aisaia a isa Jerusalem garisi. Fofozir gumaziba deragha ziar kamin mingarim gifozir puvati. Marazi ghaze, "Godin laion." Ezi marazi ghaze, "Godin mighsiam." Ezi aviriba me ghaze, "God bagha ofa gamir dakozim." Ezi vezin kamning aning nighnizir kamin gin zui.

Egh me ni misoghsi, nguaziba inigh
nin divazir gavgavimin miriamin
uarigh isin darigh divazim bar an
okarigham,
egh nguazir kam gisin dakozibar in-
garigh, mitivigh ni misogham.
4 Eghti ni bar moghira degeghirighti,
nguazim ni avaragham.
Eghti ni bar nimira, nimira mikimam,
mati ariaghirezir gumazamizibar
duaba nguazimin aven ikia
migei.
Egha mati, tiarir mam nguazimin
minemniabar tongin ikia, aghumra
sighsirakabav geima,
tiarir bar muziarim an ikegha azenan
izi.”

5 Ezi apanir iza ni misozir kaba,
me nguazir minemniamin min bar
aviraseme.
Men gumazir ekiar kuraba bar
avirasemegham,
mati me witin ovizibar amasa, dav soz-
ima,
dar miseviba pura tintinibar mizi
moghin, me bar avirasemegham.
Ezi bar zuamira,
6 Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim
otoghiva,
arariba ko mikimkizim, ko niginir bar
dafam, ko aminir bar gavgavim,
amozir bar dafam ko,
avir mizariar bar kurar biziba bar da
tueghamim sara izam.
7 Eghti kantrin igharazibar midorozir gu-
mazir avirir Ariel ko misogha paza a
gamiziba,
da uam ikian kogham.
Ezi me nguibar ekiam iniasa ingarizir
dakoziba, da pura givagham,
mati Jerusalemia irebar kuramin men
ganizi mokin.
Egh mati irebamin min garir bizim
dimangan otogha zuamira pura zui
moghin,
an apaniba zuamira bar givagham.
8 Ezi kantrin aviribar midorozir gumazir
avirir kaba, Saionin Mighsiam ko
misoghasa ize,
egh me bar a dikabiraghan kogham.
Bar puvatigham.
Mati mitiriam azir gumazim irebamin gar-
ava, an aven api,
egha an osezir dughiamin, a uabi
barazi, mitiriam an aghavira iti.
Egha mati gumazim dipam amasa kuarim
bar a misingi,
egha a irebamin aven gari, a dipam api.
Egha, a dikavizir dughiamin, a uabi barazi,
kuarim an piravira iti.

God gumazamizibagh amizi me ongani

9 Ia Juda ko Jerusalemin gumazamiziba, ia
okam nighnigh onganighvira iki
damazir okavirizibar min daru.
Ia gumazim wainin dipam ko dipar on-
ganim apava deragha aruir puvatizi
moghin arui.
Egha guizbangira, ia wain ko dipar on-
ganiba apa onganim gamir puvati.
10 Ikiavira Itir God ian damazibagh amizi
pariam puv ian azi.
Ia mati gumazim akuav aremezi
moghin akui.
Ezi God uaghan uan akam inigha izir gu-
mazibar damaziba okafi,
ezi me ganamin bizibar garir puvati.
Egha God uaghan an akam inigha izir gu-
mazibar damaziba avara,
ezi me God amir bizibar garir puvati.

11 Kamaghin amizi, God irebamin min
garir bizimin aven nin akakaghamin biz-
iba, ni dar mingaribagh foghan kogham.
Mati me akaba aven itir akinafarim righa,
kendelin gris a gatigha, pamtemin a dukuazi
a gavgavizi, me a diponasa ni ganingi.
Egh ni ti gumazir akinafariba dibora fozi-
tam, akar akinafarimin itir kaba diponsi a
mikimti, a suam, “Akinafarir bar dukuagha
gavgavizir kam, ki a diponan iburaghbu-
raki.”
12 Eghti ni ti gumazir akinafariba dibora
fozir puvatizitam, akinafarimin itir akar
osiziriba diponsi a mikimti, a kamaghin
mikimam, “Ki akinafariba dibora fozir pu-
vati.”

13 Ezi Ekiam kamaghin migia ghaze:
“Gumazamizir kaba uan akatoribara nan
ziam fe,
ezi men naviba ko nighnziba bar nan
saghon iti.
Me guizbangira nan ziam fer puvati.
Me gumaziba pura uari amizir otivizir
arazibar gintisi.
Me arazir kabar men sure gamizi, me pura
uan akatoribara dar bori,
ezi da men navir averiabar aven zuir
puvati.
14 Kamaghin amizi, ki uamategh bizir bar
igharagha garitabar amuti,
da gumazamizir kaba bativam.
Eghti me bar digavir kuram damigham.
Eghti ki gumazamizir nighnizir
aghuiba me ganidibar fofoziba
adegham,
egh ki men fofozir gumazamizibar
fofoziba bar da agivagham.”

29:10: Rom 11:8 **29:13:** Esekiel 33:31; Matyu 15:8-9; Mak 7:6-7 **29:14:** 1 Korin 1:19

Ikiavira Itir God bizibar amuti da igharagh otogham
15 Gumazamizir uan nighnizir kuraba ko
uan arazir kuraba Ikiavira Itir Godin
da mongasava amiba, mevzika!
Me bar ikuvigham!
Me arazir kurar kaba, mogomer danganiba
ko dimagaribar dagh amua kam-
aghin migia ghaze,
"Tinara en ganigh e gifogham?"

16 Me biziba otavkira bar da adafi.
Egha me kamaghin migei,
"Gumazir nguazir minemin ingarim, a
nguazimin min gari."
Manmaghin ami?
Pura bizir kinitam ti gumazir an in-
garizim kamaghin a mikim suam,
"Ni nan ingarizir puvati," migirigiar kam ti
deraz, o?
Egh pura bizir kinitam ti gumazir an
ingarizim kamaghin a mikim suam,
"Ni bizitam gifozir puvati," migirigiar kam ti
deraz, o?
Bar puvati.

17 Kiran oveghangin biziba bar igharagh
otivigham.
Lebanonin kantrin ruarir pizim, bar
nguazir aghuir azenibar ingaramim
gavagham.
Eghti azenir bar aghuiba ruarir
pizim gavagham.
18 Eghti dughiar kamin kuarir orazir pu-
vatiziba,
akinafarir me osirizimin akaba
baragham.
Eghti damazir kurar bar mitarmemin aven
itiba,
ua ganam.
19 Eghti gumazamizir uari abiriba,
me Ikiavira Itir God bagh bar
akuegham.
Eghti gumazamizir biziba puvatiziba,
me uaghan Israelian Godin Bar Zuezim
bagh bar akuegham.
20 Eghti gumazir ekiar kuraba, men gavgav-
iba givagham.
Eghti gumazir Godin akam batogha a
dipoviba, me puvarigham.
Eghti gumazir arazir kurabar amuasa bar
ifongeziba,
me bar moghira bar ikuvigham.
21 Egh arazir kamra uaghan, gumazir pura
ifara igharaz darazi isa kot gariziba,
ko gumazir osimtizibagh amibar akur-
vagha akar ifavaribagh amiba,
ko gumazir kotiam adavadavighti,
eghti gumazir Godin damazimin
deraziba kotiamin me gafiraghan
kogham,
gumazir kaba, me bar moghira bar
ikuvigham.

22 Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God,
kar Godin fomira Abrahamin akurazim, a
datirighin kamaghin Israelian gumazamiz-
ibav gei:

"Ia Jekopin ovavir boriba ia uam
aghumsighan kogh,
egh ian guaba uam pighatomegh ganan
kogham.
23 Ia ingangarir ki ian tongin amizibar gan,
egh guizbangira kamaghin fogh suam,
ki Israelian God,
ki Jekopin ovavir boribar Godin
Bar Zuezim.
Eghti ia nan ziam fiva nan apengan ikiam.
24 Eghti gumazamizir nighnizir aghuiba itir
puvatiziba,
datirighin nighnizir aghuiba iniam.
Ezi gumazamizir imoba puv akaba batoz-
iba,
me nan akaba baraghsi
bar ifuegham."

30

Ikiavira Itir God kamaghin migei, Isipia Judabar akurvaghan kogham
1 Ikiavira Itir God kamaghin migei,
"Judan adarasi, me nan boriba me bar
ikuvigham, me bar orazir puvatizir
darazi.
Me nan nighnizimin gintizir puvati.
Me uan nighnizibar gintigha ghua
kantrin igharazim ko roroam gami.
Egha tuavir kamin, me arazir kurar bar
avirim,
uan arazir kurar faragha amizibagh
siriabagh arisi.
Mevzika.
Kamaghin amizi, me bar ikuvigham.
2 Me Isipia ko akam akirasa nan nighnizim
bagha nan azarazir puvati,
eghti Isipian atrivim men akuragh men
ganti,
apaniba me gasighasighan
kogham.
3 Eghti men nighnizim deragh ingaran
koghti me bar aghumsigham.
Osimtizir me bativamin kam,
Isipin atrivim men akuragh me
apazaghan kogham.
4 E fo, Judan atrivim Soanin nguibar ekiam
ko Hanesin nguibar ekiamin, Isipin
abuir gumaziba batoghasa,

29:16: Aisaia 45:9 **30:2:** Josua 9:14; 1 Atriviba 22:7; Jeremaia 21:2

uan abuir gumaziba ko ingangarir gumazir faragha zuiba amadazi, me
ghua otivigha gifa.
5 Eghti Isipia men akurvaghsi bizitam
damighan kogham. Bar puvatigham.
Kamaghin amizi, Judaba aghumsigh
bar uarir apangkuvigham.
Me aghumsizir bar ekiamra Judabar aningam."

6 Ekiam, a Negevin danganimin, sautin amadaghan itir gumazamiziba puvatizir danganimin itir asizir atiaba, akar kam me ganingi. A kamaghin migei:

"Judan gumazir aruaba sautin amadaghan
itir gumazamiziba puvatizir danganir kam garui.
Kar gumazamiziba osimtiziba bativamin danganir kurar mam.
Laionin amebaba ko apuriba ko, kuruzir
gumazamizibagh iviba ko, kuruzir
kurar mighegha zuiba ko,
asizir atiar kuraba danganir kamin iti.
Ezi gumazir aruar kaba ingangarir dafam
gamua, bizir bar aghuir ivezim bar
pin koziba isa,
donkiba ko kamelbagh isin arigha
ghua,
kantrin men akurvaghan
koghamiba bagha da atera zui.
7 Isipin kantri, kantrin igharazibar akurvaghasa migiava,
a men akurvazir puvati.
Kamaghin amizi, ki datirighin ziar igiar kam
a gati,
'Maburan Kuruzir Aser Puram Aperaghav Itim.' "

Gumazamiziba Godin akam baraghan aghua

8 Ikiavira Itir God gumazamizibar
damazimin, me amir arazibar
eghaghanibar akaba, dagiamin da
osirigh da aghorasa na mikeme.
Egh uaghan eghaghanir kam
akinafarir righizimin da osirigh.
Eghti migirigiar kam zurara iki gumazamizibar akakagh suam,
9 me gumazamizir bar puviram akaba
barazir puvatiziba.
Me zurara Ikiavira Itir Godin akaba batosi,
a men Afeziam.
Egha me zurara ifarava, an suren akaba baraghan aghua.
10 Egha me kamaghin Godin ganganir gumaziba ko an irebamin min garir bizibar garir gumazibav gei,
"Ia ua irebamin min garir bizibar
ganan marki.
Egh ia uan akabar kumigh.
Ia uam arazir aghuiba ko arazir zuezibar gin mangisi e mikiman marki.
E oraghasa ifongezir akar e apezeperibaram e mikim,
kar bizir aghuir otivan koghamiba.
11 Ia ingangarir kam atakigh, egh bar
saghon ikiva, en tuavim apiran
marki.
E Israelian Godin Bar Zuezimin akaba
baraghan aghua."

12 Ezi Israelian Godin Bar Zuezim, a kamaghin migei,
"Ia nan Akar Gavgavim munasava akirim
ragha na gasara.
Egha ia kamaghin nighnizir gavgavim
ikia ghaze,
Ifavarir arazim ko igharaz darazi
dikabirir araziba ian akuragham.
13 Kamaghin amizi, ia arazir kuram
gamigha gifa,
ezi arazir kurar kam bar ia
gasighasigham,
mati bibizir muziarim divazir ruarimin
ghuamin ikia bar ekefi,
egha kiran oveghangin dipirasava ami.
Egh divazim dipirigh zuamira
irigham.
14 Bar guizbangira, ia bar ikuvigham,
mati nguazir minem bigha akuar bar
mizumzuiaribar ire,
ezi akuar ekiatam itir puvati,
me akua tam isi avim isir danganimin
mangi avir mikiam tuighan kogham.
O akua tam inigh mangi
mozir dipamin an dipaba tuan
iburagham."

15 Ikiavira Itir God, nan Ekiam, a Israelian
Godin Bar Zuezim, a kamaghin migei,
"Tuavir ia deravira ikiamim, a kamakin.
Ia uamategh na bagh izi, egh avughsi
ikiti,
ki ian akurvagham.
Eghti ia navir amirizimin iki nighnizir gavgavim narara ikiva, ia gavgavigh
ikiam."
God kamaghin mikeme, ezi ia an akar
kamin gin mangan bar aghua.
16 Egha ia ghaze, "Puvati! E hoziabar apiagh
puv ari mangam."
Ezi God ghaze, "Guizbangira, ia ari
mangi!"
Ia ghaze, "En hoziaba puvira ivemaram."
Ezi God ghaze, "Ian apanibar hoziaba
bar puvira ivemar ian gintigham."
17 Ian apanibar midorozir gumazir vamira
izi misoghsi dimti,
ian 1,000plan midorozir gumaziba puv
aregham.
Egh men midorozir gumazir 5plara izi ian
dimti,

ia bar moghira dikavigh nguibar ekiam
ategh aregham, eghti gumazitam ua
ikian kogham.
Eghti ian gumazir ikiavira itir varazira bar
uarira ikiam,
mati me inir avizim guasa temer
vamira mighsiar itimin a kuasa.

18 Guizbangira, Ikiavira Itir God, a Godin
guizin arazibagh amim.
Kamaghin amizi, a ian apangkuvighasa
ifongiar bar ekiam iti.
A uan apangkuvim ian akakaghasa
ia mizua iti.
Gumazamizir nighnizir gavgavim an iki-
ava, uarir akurvaghasa a mizua itiba,
me bar akuegham.

Ikiavira Itir God, deravira
uan gumazamizibar amuam

19 Ia Jerusalemia, ia Saionin Mighsiamin
iti, ia ua kuarkuv aziv arangan kogham.
Ezi Ikiavira Itir God datirighin ian apangku-
vigha, deravira ia damuasa gara iti. Egh ia
uari bagh an azangsigh an dimti, a zuamira
ian dimdiam baregh ian akuragham.
20 Guizbangira, Ekiam ia gamizi, ia
osimtizir dafam ateri, egha ia mati
gumazim daghebar otevezi moghin iti. Ezi
a ia ko ikia ian sure gami. Eghti gin ia uam a
burian kogham. Ia uari uan damazibar an
ganam.*
21 Egh ia daruamin dughiamin tuavimin
atamakuigh, ia ti tuavir agharir guvimin
amadaghan itimin mangam, o agharir
kiriamin amadaghan itimin mangam,
eghti a ian gin iki ia mangamin tuavim ia
mikimam.
22 Egh ia uan asebar marvir guaba, ia
fomira dar ingarigha silva ko golin da noke.
Egh ia marvir guar kaba batogh dar ganti
da mati bizir kuriba, egh ia kamaghin me
mikimam, "Ia kamatigh. E ua ia gifongezir
puvati."
23 Eghti Ekiam ia oparizi dagher oviziba
bagh amozim amadaghti, a izighiri da
ruam, eghti da deravira nguazir kamin
otivam. Eghti ia dagher aviriba ikiam. Eghti
ian bulmakauba uaghan damamin grazir
aviriba ikiam.
24 Egh ia uaghan uan azenibar dagher
aghuiba inigh izi, egh bar deravira da
akuvagh, uan bulmakauba ko donkin ian
nguazim abigha ingariziba bagh, fogh
ko sped isi dagh iniv da aghamsigh me
daningam.
25 Dughiar Ekiam misevezimin, dughiar
bar kuram ian apaniba batoghtima, me
pura tintinibar arimighiregham, eghti men
divazir gavgavir kaba bar ikuvigham. Eghti
dughiar kamin, dipaba mighsiaba bar dar
otiv ivemar izighiriti, ia dipatamin otevegh-
han kogham.
26 Eghti dughiar kamin, iakinimin
angazangarim aruemin angazangarimin
min siragham. Eghti aruem isiragh
gavgavighti an angazangarim bar ekevegh,
a fomira garir angazangarim gafiragham.
Mati ni 7plan aruebar aruer angazangariba
inigha aruer vamira gisafura. Ikiavira Itir
God uamategh uan gumazamiziba deravira
me damu men mizaziba ko osimtiziba
adeghti me ghuamagheghamin dughiamin,
bizir kaba otivam.

Ikiavira Itir God ivezir kuram isi Asiri-
aba daningam

27 Ia gan! Ikiavira Itir God nguibar saghon
itimin ikia dikavigha uan gavgavir
ekiam sara izi.
A bar puvirama atarima, avim ko avir
miturim an aningagharim akakasi.
A migeir dughiamin,
avir biziba bar da isiamim an aka-
torimin otifi.
28 An aningagharim biziba bar dagh
asighasisi,
mati aperiam otogha ivemara biziba
bar da ava ghua, gumazimin
firagharimin tu.
Ikiavira Itir God kantriba bar uan
agharimin men suigha,
me ikuvasa a pura tintinibar me
kavkiri.
Egha a men nighnizibagh amima, da der-
agha ingari puvatizi,
a me inigha danganir me mangan
ifongezir puvatizibar zui,
mati gumazim hoziamin daroribar an aku
mangasa,
ainin otevim an akam garu.
29 Eghti ia Ikiavira Itir Godin gumazamiziba,
ia bizir kabar ganti da otivti,
ia Godin ziam fer arazim bagha isar eki-
aba dimagaribar dagh ami moghin,
ia bar akongezir ighiabar amuam.
Gumazamiziba Ikiavira Itir Godin
mighsiamin mavanang bar akuegh
uan itabagh ivi ighiabar amuam,
kamaghira ia men min bar akuegham.
Ikiavira Itir God a mati dagiar gavgavim,
egha a uabi Israelian mogomer dan-
ganim.

30 Ikiavira Itir God gumazamizibar amuti,
me an dimdiar gavgavim baragham,
egh me an aningagharimin mizazim
baragham.
An avir gavgavir biziba bar da isiamim sara
izam,

30:18: Onger Akaba 2:12; Aghuzir Akaba 16:20; Jeremaia 17:7 * **30:20:** Vezin kam, Hibrun akam deragha akamin mingarim bigha mikemezir puvati. **30:29:** Godin Araziba 32:4

egh uaghan aminir gavgavim ko
amozim ko maburan amozir ofizir
dagiabar min gariba, sara izam.
Eghti arariba dagarvaghti,
gumazamiziba an aningagharimin
ganam.
31 Ikiavira Itir Godin dimdiam kantri Asiria
damuti, a bar atiatigham.
Eghti a uan aghorimin suiragh Asiriaba
misogh mamaghira ikiam.
32 Ikiavira Itir God, Asiriabav sozir
dughiamin, Godin gumazamiziba
bar akueghiva,
gitaba ko buar guar aviriba misoghiva,
Ekiam me misozir aghorimin
tingagharim girara mangam.
33 Me Asirian atrivimin kuam tuasa avim
arighasa mozir mam gikuigha gifa.
Egha me mozir kam gituima a bar vin
mar iraghugha bar aroke,
ezi me dazir aviribar kuegha dar
pozim mikini.
Eghti Ikiavira Itir God, an aningagharim
pamtem otogh,
mati aminim pamtemin avim giver-
aghti, a bar puvira isigham.

31

Ikiavira Itir God uan gavgavim akazi, kantrin gavgaviba daghire

1 Ia abuir gumaziba, ia kantri Isipin ghuava
uarir akurvaghasa, men azangsisi,
iavzika!
Ia bar ikuvigham.
Ia Isipian hoziaba ko men karisin aviriba
ko karisin suizir gumazir bar gavgav-
iba, ia nighnizir gavgavim dar iti.
Ia ti ghaze, Isipia ian akuragham.
Egha ia Israelian Godin Bar Zuezim,
nighnizir gavgavim an itir puvati.
Egha ia uarir akurvaghasa Ikiavira Itir
Godin azangsizir puvati.
Kamaghin amizi, ia bar ikuvigham.
Iavzika!
2 Ikiavira Itir God, fofozir aghuim iti.
A dughiar kuram gumazamizir
kurabar aningsi, me daningam.
Egha a zurara uan akabar gin zui.
A dikavigh gumazir kuraba ko,
gumazir arazir kurabagh amibar akur-
vazir gumaziba ko misogham.
3 Isipia, me aseba puvati, me pura gumazir
kiniba.
Men hoziaba uaghan en hoziabar min
gari, da aseba puvati.
Eghti Ikiavira Itir God uan gavgavim ak-
agh ivezir kuram me daningamin
dughiam,
kantrin gavgavir kam irighti kantrin an
akurazim uaghan irigham.
Egh aning uaghara bar ikuvigham.

4 Guizbangira, Ikiavira Itir God kamaghin
na migia ghaze,
"Ia fo, laionin tam, sipsipin a misoghezim
amisi dazer iki,
egh sipsipin kam ategh arimangighan
kogham.
Eghti sipsipbar gari gumazir avirim izi a
dagarvaghti,
a men atiatigh ari mangighan kogham.
Kamaghira, ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba
Bar Itim,
ki dikavigh Saionin Mighsiamin apani-
bav soghsi izighiram,
eghti bizitam nan tuavim
apirighan kogham.
5 E fo, kuaraziba pin migha, egha deraghvira
uan mikonibar itir nguzibagh eghufi.
Kamaghira, ki Ikiavira Itir Godin Gav-
gaviba Bar Itim,
ki deragh Jerusalem geghuv der-
agh an ganam.
Ki zurarama an boroghin iki mangin izegh
damu
a getiva deragh an ganiva an akur-
vagham."*

6 Ia Israelia, ia Ikiavira Itir God, deragha a
barazir puvatigha an akaba batosi.
Egh ia uan navibagh iragh uamategh a
bagh izi.
7 Ikiavira Itir God izamin dughiamin,
ia asebar marvir guaba makunigham.
Kar nedazir ia uari uan dafaribar silva ko
gol isa dar ingariziba.
Ia kamaghin amigha arazir kuram
gami.

8 Ikiavira Itir God kamaghin migia ghaze,
"Midorozir sabar tam Asirian kantri misogh
egh bar me agivagham.
Midorozir sabar kam, a gumazibar
sabam puvati, ki uabi anemadaghti a
mangam.
Asiriaba midorozir sabar kam gitaviraghsi
aregham,
eghti men midorozir gumazir igiaba
kalabusin mangi
pura ingangarir gumazir kinibar
min otivigham.
9 Atiatir bar ekiam, Asiriaba batoghti,
men nguibar ekiar gavgavim irigham.
Men midorozir gumazibar dapaniba, bar
atiatigh uan midorozir inir avizir
asaraghav itim ategh
onganigh puviram aregham."

31:1: Aisaia 30:2; Esekiel 17:15; Daniel 9:13; Hosea 7:7 * **31:5:** God uan nguibar ekiam Jerusalem geghufi, mati ves 5 mikemezi mokin. Eghti gumazamiziba akirim a gasaraghtima, (ni ves 1-3in gan) a uaghan izighiri Jerusalem misogham, mati ves 4 mikeme.

Kar Ikiavira Itir Godin Akar Gavgavim.
A Saionin Mighsiamin ikia, avimin min iti.
A Jerusalemin nguibar ekiamin ikia,
danganir ekiar avir pamtemin isimin min iti.

32

Atrivir aghuim kantrin ganam

1 Ia oragh! Atrivitam otivam!
Atrivir kam, arazir aghuimin gin mangi, kantrin kam gativagham.
Eghti kantrin gumazir dapaniba, me guizin arazimin gin mangi,
gumazamizibagh ativagh men ganam.
2 Gumazamiziba akurvazim bagh izити,
gumazir dapanir kaba deravira vaghvagh bar deravira men akurvagham.
Gumazir dapanir kaba, gumazamizibar danganir mogomemin min ikiam,
eghti dughiar amozir ekiaba ko aminir ekiaba izити, me mangi men uari mongam.
Eghti me mati dipaba puvatizir danganimin,
dipam ivemara an zui moghin iki,
egh mati dagiar ekiam aruem apazagha, danganir orangtizimin min iti.
Aruem bar gavgavighti,
gumazamiziba mangi an apazangin dapiagh iki avughsam.
3 Gumazamizir bizibar gariba,
men damaziba okavighan koghti,
me deravira bizibar ganam.
Eghti gumazamizir kuariba deraziba,
men kuariba deraghvira ikiti,
me deravira biziba baragham.*
4 Eghti gumazamizir faragha deragha nighnigha bizibagh amir puvatiziba,
me datirighin biziba deragh dagh nighnigh dar amuam.
Eghti gumazamizir mikimasa mizeba osemeziba,
me deravira bizibav kimam.
5 Eghti arazir ziar ekiam isa gumazir arazir kurabagh amiba ko, gumazir onganibagh amibagh anidim,
a bar givagham.
6 Guizbangira, gumazir arazir onganibagh amiba, me migirigiar onganibagh ami,
egha me zurara bizir kurabar amuasa nighnisi.
Me arazir Ikiavira Itir God aghuazibagh amuava,
egha akar ifavarir aviriba Ikiavira Itir God gasi.
Egha me mitiriaba azir gumazamiziba, dagheba me ganidir puvati.
Egha kuariba pirir gumazamiziba, dipaba me ganidir puvati.
7 Ezi ifavarir gumazamiziba, nighnizir kurar bar aviriba men dapanibagh izifa.
Me gumazamizir biziba puvatiziba, dikabinasa men kotiaba adafi.
Me, onganarazibagh amir gumazir arazir kurabagh amir puvatiziba,
me kotin aven ifavarir arazir igharazibar migirigiabar me gami.
8 Ezi gumazamizir aghuiba me ziar ekiaba iti, me zurara arazir zuezibagh ami.
Egha me arazir aghuibar amuasavira iti.

Amiziba azirakabar amu

9 Ia Jerusalemian amiziba, ian dabirabim derazi ia ghaze, ia deravira ikiam.
Egh ia deravira kuariba arigh nan akam baragh.
10 Ia datirighin navir amirizimin iti.
Egh ia oragh, azenir vamira givaghti, ia bar atiating nigham.
Ia ganti, ian wainin azeniba ko, dagher igharazibar azeniba,
da ua ban kogham.
11 Datirighin ian dabirabim derazi ia ghaze, ia deravira ikiam.
Egh ia atiating nighiva akong uan korotiar aghuiba suva, azirakar korotiabar aghuam.
12 Ia uan azenir obarir aghuiba ko wainin azenir aghuiba bagh uan osimtiziba akakaghsi,
ia uan evaribav misogh azirakabar amu.
13 Benir ataghatariba ko oghevsevir kuraba nguazir kam avaragham,
kamaghin ia nan gumazamiziba nguazim bagh azirakabar amu.
Guizbangira, ia dipenir bar dirir ia bar ifongeziba, ia fomira dagh nighnigha da bagha bar akonge,
egh datirighin ia da bagh azirakabar amu.
Ia fomira uan nguibar ekiamin ikia bar akonge,
egh gin, ia a bagh osemegham.
14 Bar guizbangira, atrivim uan dipenim ategham.
Eghti gumazamiziba bar moghira nguibar ekiar kam ateghti
gumazamizibar niginir me ingara mangin izegh gamir kam, ua ikian kogham.
Eghti midorozir gumazibar divazir gavgavim ko, dipenir suer ruarir

* **32:3:** Ni Aisaia 6:9-10in gan.

midorozir gumaziba ikia apaniba
bagha gariba,
da bar moghira pura iki bar ikuvigham.
Eghti afiar atiaba dughiar bar ruarimin
danganir kamin ikiam.
Eghti donkin atiaba an aven darusi bar
akuegham,
eghti sipsipba ko bulmakauba izi
oghevsevibar amam.

Ikiavira Itir God dabirabir aghuim isi uan gumazamizibar aningam

15 Ikiavira Itir God uan Nguibamin ikia
uan Duam, uam e bagh anemangam.
Eghti dughiar kamin, gumazamiziba pu-
vatizir danganim,
azenir bar aghuim otogham,
eghti bizir bar igharagha gariba a
bativam.
Eghti azeniba, dagher aviribar amuti da oti-
vam,
mati temeba pura ruarir pizimin aghui.
16 Dughiar kamin, gumazamiziba nguazir
kamin ruaghateviba bar dar iki,
arazir aghuiba ko guizin arazibara
damuam.
17 Gumazamiziba arazir aghuim damuti,
tuavir kamin dabirabir aghuim
otogham.
Eghti gumazamiziba uam atiatingan kogh,
nimira iki nighnizir gavgavimin aven
tugh gavgavigh kamaghira ikiam.
18 Ezi Ikiavira Itir God ghaze,
Nan gumazamiziba, me dabirabir
aghuim ikiam, egh me deravira iki
avughsi,
uan nguibabar aven navir
amirizimin iki, egh bizitamin
atiatingan kogham.
19-20 Eghti aisin amozim mar iri ruarir
ekiamin itir temeba bar dagh
asighasigh,
egh uaghan nguibar ekiamin
dipenibagh iriti, da bar nguazim
giregham,
eghti ia Ekiamin gumazamiziba
bar deravira ikiam.
Egh ia uan dagher oviziba nguazir dipam iti
naghin da oparam,
egh ia uan bulmakauba ko donkiba
ateghti,
da uan ifongiabar daru oghevse-
vibar ami ikiam.

33

Gumazamiziba Ikiavira Itir Godin dimti, a deravira men ganam

1 Ia kantrin igharazibagh asighasizi darasi,
iavzika!
Ia bar ikuvigham.
Bar guizbangira, ia datirighin iku-
vizir puvati.
Ezi ia kantrin igharazibagh asighasighamin
dughiam,
a gifa, eghti ia uari ikuvigham.
Ia igharaz darazigh ifarava, uan akar
dikiriziba abigha
me isa apanibar agharim garisi.
Bar guizbangira, tarazi datirighin ia gi-
farazir puvati.
Eghti ia igharaz darazigh ifaramin
dughiam, a givagham.
Eghti igharaz darazi ia gifar,
ia isi apanibar dafarim darigham.
2 O Ikiavira Itir God, en nighnizim nirara iti.
Ni en apangkuvigh zurara dughiabar e
ekiarugh
uan gavgavimin deragh en gan.
Egh osimtizibar dughiamin en akurvagh e
damuti,
e uan apaniba dikabiraka.
3 Gumazamiziba nin dimdiam barasi,
mati arariba dagarvazima me ari.
Kantrin bar gavgaviba nin garima,
ni dikavigha uan gavgavim men akazi,
me atiatia tintinibar ari.
4 Ezi bizir me ara taghiziba,
Israelian gumaziba izi zuamiram da
iniam.
Mati odezir bizir avirim mighegha iza
azenibagh apiagha,
men dagheba apa bar ada gifa.
Ezi kamaghira, gumaziba zuamira
izi men biziba ater mangam.

5 Ikiavira Itir God, ziar ekiam ikiava,
bar pin uan Nguibamin iti.
Egh a uan guizin arazim ko arazir aghuim
amadaghti,
a izi Jerusalemin mikebaba bar da
avaragham.
6 Egh ia Ikiavira Itir Godin gumazamiziba, a
zurara deragh ian ganiva,
ia damuti ian dabirabim deragh gav-
gavigh ikiam.
Egh a bizir aghuiba ia daningti
ia deraghvira ikiam.
A nighnizir aghuiba ko, fofozir aviriba ko,
arazir an atiatiava an apengan itiba,
da bizir bar aghuibar min,
an ada isa ia ganidi.

7 Ia munagh ganigh!
Midorozir gumazir gavgaviba tintini-
bar tuavibar mitivighav ikia
akurvazim bagha diava arai.
Ezi abuir gumaziba midorozim agivasa in-
gangarir mitiam gami,
ezi midorozim givazir puvati.
Kamaghin amizi, abuir gumaziba
datirighin bar puviram azi.
8 Tuavir ekiaba pura itima,
gumazamiziba ua dar mangi izegh
gamir puvati.

Gumazamiziba akar dikirizir me amiziba,
me da abiki.
Ezi gumazim uan damazimin bizimin
ganigha, kotin aven guizbangiram an
gun migeima,
me nighnizir gavgavim an akamin
ikian aghua.
Egha me gumazir igharazibar gara ghaze,
me mati pura biziba.*
9 Ezi nguazim uabi bar osemegha aziraka-
bagh amima, an gavgavim gifa.
Lebanonin ruaribar temeba midii, egha
bar aghumsiki.
Ezi Saronin Danganir Zarim bar misingigha
dipaba puvatizir danganim gava.
Ezi Basanin Distrighin temeba ko,
Karmelin Mighsiamin temebar
dafariba da midia suaghiri.

Gumazamiziba Ikiavira Itir Godin gavgavimin ganam

10 Ikiavira Itir God kamaghin migei,
"Ki datirighin dikavigh ingangarim
damuam,
eghti gumazamiziba ganigh nan ziar
ekiam fam.
11 Ia nan apanim gami darasi,
ia pura bizir dagheba puvatiziba bagha
nighnigha ingangarir mitiabagh ami.
Ia mati, gumazim uan azenimin ingangarir
dafam gami,
ezi puvati, dadar misingiziba ko oghev-
sever kiniba puram an otifi.
Ian ingangarir mitiar kam avimin min
otogh
bar ia agivagham.
12 Egh ia mati me gumazibar aghariba tuezi,
da arinimin otozi moghin, ia otivigham.
Egha mati me benir ataghatarim tuazima
an averenimin otozi moghin, ia
otivigham.
13 Ia gumazamizir roghira itiba, ko nguibar
saghon itiba,
ia ingangarir gavgavir ki amizibar
migirigiaba baragh
egh ia nan ziar ekiam ko gav-
gavimin gun mikim!"

14 Saionin itir gumazamizir arazir
kurabagh amua Godin damazimin
mizeziba,
me bar atiatighava agoi.
Egha me kamaghin migei,
"Ikiavira Itir Godin aningagharim, an
avir bar gavgavimin min isiava, biz-
iba bar da gefi.
An ofa gamir dakozimin itir avim zurara
isia mamaghira iti.
Ezi en tongin tinara a ko ikiam?"

15 Gumazamizir kabanang Ikiavira Itir God
ko ikiam:
Gumazamizir arazir aghuibagh amiba,
ko
gumazamizir guizbangira migeiba, ko
gumazamizir ua baghavira biziba
iniasa igharaz darazi dikabirir
puvatiziba, ko
gumazamizir gumaziba apezeperir
dagiaba isi me daningti, me a bagh
arazir kuram damuamin aghuaziba,
ko
gumazamizir gumazir mam gumazir
igharazitam misueghti an are-
meghan me oraghan aghuaziba, ko
gumazamizir arazir kurabar ganan
aghuaziba.
16 Gumazamizir kamaghin amiba, me bar
deravira ikiam.
Me mati gumazim mighsiam gisin
mogomer danganir bar gavgavimin
modoghav iti moghin deravira ikiam.
Eghti bizitam me dikabiraghan kogham.
Eghti me zurara damamin dagheba ko
dipaba ikiam.

Ikiavira Itir God, dughiar bar aghuim isi Jerusalem daningam

17 Ia uan atrivir dirim uam an ganti,
a uan atrivir korotiar bar aghuibar
aghuigh,
kantri deraviram an ganam.
Egh ia uan kantrin ganti,
a bar aruegh bar ekevegham.
18 Egh ia uamategh dughiar kurar ia ba-
tozir kam ginirigh, egh kamaghin
azangsigham,
"Apanibar gumazir dapanim izava
en dagiaba ko biziba inigha dar
osimtizibagh foghasa da tuisigha, da
mega atrivir kuram ganingiziba,
me managh iti?
Apanibar gumazir dapanim izava en tauan
ruariba mengeziba,
me managh iti?
Ti puvati."
19 Akaba barazir puvatigha uarira uan zi-
aba fer gumazir kaba,
ia ua men guatamin apighan kogham.
Egh ia ua me uan akabar migeir migirigiaba
baraghan kogham,
akar me mikimamim, gumazitam der-
agh an mingarim gifoghan kogham.

20 Ia Saionin gan, an ziar mam Jerusalem,
a nguibar ekiar e zurara Ekiamin ziam
fer dughiar ekiabar uari akuva itim.
Danganir e avughsa deravira itim.
A purirpenir gavgavimin min mitigh
gavgavigham,

* **33:8:** Hibrun akam deragha ves 6-8in akabar mingarim deragha anebighizir puvati. **33:15:** Onger Akaba 15:2; 119:37; Aisaia 58:6-11 **33:17:** Aisaia 6:5; 24:3; 26:15

eghti gumaziba an afughafuziba
asigh, an beniba aghoregh, a
inigh mangan kogham.
21 Ikiavira Itir God uan gavgavim ko ziar
ekiam Jerusalemin aven e bagh anek-
agham.
Egh a Jerusalem damighti, a bar
kantrin dirimin min ikiam,
an aven faner ekiaba ko daghurir
dipar muziarir aviraviriba
ikiam.
Eghti midorozimin kurir me pul gamua
zuiba ko kurir ekiaba,
dipar kabar izan kogham.
22 Bar guizbangira, Ikiavira Itir God uabi,
jasin min iki,
egh en atrivimin iki,
en gumazir deravira en ganamim min
iki,
egh en Akurvazir Gumazimin
ikiam.

23 Apaniba Jerusalem inisi bar iburaghbu-
regham.
Me mati kurimin ingangarir gumaziba
kurimin ikiti a ivemaran kogham.
Mati kurimin mas mitigha gavgavizir pu-
vati.
Ezi an beniba firiaghirezi, an sel
kuiaghirizir puvati.
Kamaghin amizi, apaniba ari mangi bizir
aviriba ateghti da ikiti,
Jerusalemia ivemar izi bizir kaba
iniam.
Gumazir suer kuraba uaghan izi men gin
otivigh, uaghan bizir avirir tabar
ganti,
da ikivira ikiti,
me uari bagh da inigh mangam.
24 Eghti dughiar kamin, Jerusalemin itir
gumazitam kamaghin mikiman
kogham,
"Ki arimariam iti."
Eghti Ikiavira Itir God
Jerusalemin itir gumazamizibar arazir
kuraba ginamangam.

34

God kantri Idom gasighasigham

1 Ia nguazir kamin itir kantriba bar dar
gumazamiziba, ia izi.
Ia ikiziba bar izi uari akuvagh akar kam
baragh.
Nguazim ko an itir biziba bar moghira,
ia uaghan kuariba arigh deraghviram
oragh.
2 Ikiavira Itir God, kantriba bar me ko
midorozir gumaziba, bar men
aningaghegha me bagha navim isi,
egha me aremeghasa, a mikemegha
gifa.
3 Eghti men kuaba, gumaziba mozibar da
afeghan kogham.
Puvati. Da pura iki kur mughuriam
mangam.
Eghti men ghuziba mighsiaba avaragh
daghuribar emir magiram.
4 Aruem ko, iakinim ko mikoveziba bar
moghira kuarigh iregh givagham.
Eghti overiam mati akinafarim me a
irigha a nomke.
Mikoveziba ko bizir overiamin ikia isiba,
mati wainin ikarizibar dafarir
midiariba ko fighin temebar ovizir
midiariba,
misigha ira nguazim girezi moghin
nguazim giram.

5 Ikiavira Itir God kamaghin migei:
"Nan aningagharim, a midorozir sabamin
min iti,
egh midorozir sabar kam pin ikegh,
ivezir kuram aningamin ingangarim
agivagh,
egh overiam ategh magiri,
Idomia bagh izi ivezir kuram me daningiva
me misoghti me arimighiram.
Kar ki asighasighasa mikemegha
givazir darasi."
6 Eghti Idomian ghuzim ko ovim, Ikiavira
Itir Godin midorozir sabam bar
anegiragirigham,
mati sipsip ko memen ghuzim ko ovim,
gumaziba ofa damuasa dav sozi
men ghuziba ko ovim men da-
fariba agiragiri.
Ikiavira Itir God kantri Idomin aven Bosran
nguibar ekiamin,
gumazamizir bar avirim misueghti me
arimighiregham.
Mati a uabi Bosran iki ofan bar
dafam damuam.
7 Egh Ikiavira Itir God, uaghan bulmakaun
atiaba ko bulmakaun igiaba ko bul-
makaun apurir bar gavgaviba, dav
soghti da arimighiriti,
dar ghuziba ko oviba Idomin kantrin
nguazim giregh anevaragham.
8 Ikiavira Itir Godin nguibar ekiam Saion,
apaniba a dikabiravira iti.
Kamaghin amizi, a me ikarvaghamin
azenir mam amisevegha gifa.
Eghti dughiar kam otoghti,
a ivezir kuram isi me daningam.

9 Idomin kantrin faneba, koltan min isia
amera zui moghin otogham.

34:4: Matyu 24:29; Mak 13:25; Luk 21:26; 2 Pita 3:10; Akar Mogomem 6:13-14 **34:5:** Aisaia 63:1-6; Jeremaia 49:7-22; Esekiel 25:12-14; 35:1-15; Amos 1:11-12; Obadia 1:1-14; Malakai 1:2-5

Eghti nguazimin mineziba dagiar avir
isibar min otivam.
Eghti Idomin nguazim kolta isi
moghin isiam.
10 Avir kam mungeghan kogham. Puvati.
An arueba ko dimagaribar isi gavgav-
igh mamaghira ikiti, an migharim zu-
raram otivam.
Eghti Idomin nguazim pura iki
mangiti men ovavir borir gin oti-
vamiba, men danganiba inigh mangi
dughiabar iki mamaghira ikiam.
Eghti gumazitam ua danganir
kamin mangan kogham.
11 Eghti a, isaba ko, taragiaba ko, anebaba
ko, mighiaba dar danganim gav-
agham.
Ikiavira Itir God Idomian biziba bar da
agivagham,
egh Idomin nguazim damighti a pura ikiam,
mati nguazim fomirama otogha pura
ikezi moghin ikiam.
12 Men gumazir aruaba ko gumazir da-
paniba ua ikian kogham.
Eghti atrivitam ua kantrin kamin
ganan kogham.
13 Beniba ko oghevsevir dikoniba itiba
atrivimin dipenim ko dipenir
igharazibar avi da avegham.
Eghti afiar atiaba izi iki arangti, poneba
izi dipenir kabar dakuam.
14 Eghti asizir atiar guar aviriba izi danganir
kamin uari akuvagh ikiam.
Eghti memen atiaba uaghan izi iki
dimti,
amizir aser dimagaribar aruim uaghan izi
dakusi,
danganir kamin daguir danganiba
buriam.
15 Eghti mighiaba izi uan aroriabar arighsi,
danganir kamin izi mikonibar ingarsi
danganiba buriam,
egh da aroriaba arighti, da afueghti
da uan aviziba kuigh uan nguzibar
gan ikiam.
Eghti isar apuriba ko isar amebaba,
me uaghan izi ikiam.

16 Ia Ikiavira Itir Godin akinafarir
righizimin aven ganiva,
ia bizir kabar migirigiabar ganti, da
ikiam.
Asiziba, o kuaraziba, o bizir tiziba,
akinafarim dar gun migei,
da bar izi kantri Idomin nguazimin
ikiam.
Egh da vaghvagh asizir amebaba
ko apuriba ikiam.
Guizbangira, Ikiavira Itir God uabi da izasa
dav keme.
An Duam da akuvagh, da inigh izam.*
17 Ikiavira Itir God uabi Idomin nguazim
abigha,
asizir kaba bagha da tuiragha dagh
aningi,
eghti da zurara danganir kamin iki mangiti
dar ovavir borir gin otivamiba, dar
danganiba inigh
mangi dughiabar iki mamaghira ikiam.
Nguazir kam, Ikiavira Itir God da
bagha aneti.

35

God ua bizibagh amizi da deragha otifi

1 Gumazamiziba puvatizir danganiba,
ko nguazir misingiziba, da bar
akuegham.
Akimarir aghuiba otivigh gumazamiz-
iba puvatizir danganiba avaraghti,
da bar akongegham.
2 Egh nguazir midiarir kam, akimarir
aviriba an otogh oneghti, an gan-
ganim bar deraghti,
a bar akuegh pamten dimiva arangam.
Ikiavira Itir God dirir aghuim isi nguazir
midiarir kam daningti, an ganganim
bar deragham,
egh Lebanonin ruarir ekiam ko,
Karmelin Mighsiam ko,
Saronin Danganir Zarimin gan-
ganir aghuimin mirara ganam.
Eghti gumazamiziba Ikiavira Itir Godin
angazangarim ko gavgavimin
ganiva, egh uaghan en Godin ziar
ekiamin ganti,
an atrivimin kurkazir aghuimin
min ikiam.
3 Ia atiatim itir gumazamizibar amuti,
me atiatingan kogh tuivigh gavgavigh
iki.
Egh gavgaviba puvatizir gumaza-
miziba gavgavim me daning.
4 Ia gumazamizir atiatiba me mikim suam,
“Ia tuivigh gavgavigh, egh atiatingan
marki.
Ian God izi ian akuragh,
egh ivezir kuram isi ian apanibar
aningiva bar me gasighasigham.”

5 Dughiar kamin, gumazir damazir
okaviriziba ua ganti,
gumazir biziba barazir puvatiziba,
uam oragham.
6 Eghti gumazir suer kuraba, uari akun ma-
vanang izighiram,

34:10: Akar Mogomem 14:11; 19:3 * **34:16:** Vezin kam, Hibrun akam deragha akamin mingarim bigha mikemezir puvati. **35:1:** Aisaia 27:6; 27:10; 41:18-19; 55:12-13 **35:3:** Hibru 12:12 **35:4:** Aisaia 34:8; 61:2 **35:5:** Matyu 11:5; Luk 7:22 **35:6:** Luk 11:14; Jon 5:8-9; 7:38; Aposel 3:8

mati ruarimin itir asizir mam, me dia a
garisi.
Eghti gumazir migeir puvatiziba,
me pamten dim, egh bar akuegham.
Eghti dipaba otiv gumazamiziba puvatizir
danganibar mangi,
egh nguazir misingizibar itir fanebar
ivemar magiram.
7 Egh gigir misingizim, dipar akaremin min
otogham.
Nguazir dipaba faragha puvatiziba,
nguazimin aven ivemarir dipar
atuiba,
dar otivigh ivemar izighiram.
Afiar atiabara ikezir danganir
misingizir kam, dadar aviriba ko
ighuruniba an otivam.

8 Eghti tuavir ekiam kagh ikiti, me kamaghin
a dipon suam,
kar "God Ua Baghavira Inabazir Tu-
avim."
Eghti Godin damazimin arazir kurabagh
amir gumazitam an daruan kogham,
kar Godin gumazamizibar tuavimra.
Eghti gumazamizir nighnizir aghuiba itiba
ko gumazamizir nighnizir aghuiba
otevezíba,
me an atam akuighan kogham, me a
gifogh an mangam.*
9 Laionin tam ko, asizir kurar misozitam
tuavir kamin mangan kogham.
Asizir aningazir taba tuavir ekiar kam
daruan kogham.
Gumazamizir Ikiavira Itir God akuragha ua
inizibara,
tuavir kamin daruam.
10 Gumazamizir Ikiavira Itir God men
akuragha ua iniziba, me ua izi,
Saionin Mighsiamin bagh iziva, bar
akongegh ongi, tiariba akariva tuavir
kamin izam.
Egh me dabirabir bar aghuim ikiti,
bar akongezir arazir kam a men iki me
gizivagh kamaghira ikiam.
Eghti mizaziba ko osimtiziba me
ategh, ua men ikian kogham.

Asiriaba Jerusalemin nguibar ekiam iniasa

36

(Sapta 36--39)

Asiriaba Jerusalem iniasava ami
(2 Atriviba 18:13-37; 2 Eghaghaniba 32:1-19)

1 Hesekia 14plan azenibar an atrivimin
itima, ezi Asirian Atrivim Senakerip, uan
midorozir gumaziba ko iza Judaba ko
misogha, me abiragha men nguibar ekiar
divazir gavgaviba aviniziba bar da ini. Egha
me Jerusalem inizir puvati.
2 Senakerip, Lakisin nguibar ekiamin
ikia uan abuir gumazim ko midorozir
gumazir bizir dafam amadazi, me Lakis
ategha, Atrivim Hesekia bagha Jerusalemin
zui. Me an boroghin ghua otifi. Dughiar
kamin, danganir mam iti, Mozir Dipar
Pin Itimin daghurim, dipam an ghuaghira
Jerusalemin otifi. Daghurir kam, a tuavir
ekiar ghua iniba ruer danganimin boroghin
iti. Asiriaba otivigha danganir kamin
tuivighav iti.

3 Ezi Israelin gumazir dapanir 3pla ghuav
a bato. Kar, Hilkian otarim Eliakim,
an atrivimin dipenimin garir gumazim,
ko Sepna, atrivimin akinafariba osirir
gumazim, ko Asapin otarim Joa, an atrivim
amir bizibar eghaghaniba bar a da osirir
gumazim, me zui.
4 Ezi 3plan gumazir kaba ghuava Asirian
abuir gumazir kam batozi, an akar gav-
gavimin me migia ghaze, "Ia mangi, Asirian
atrivir ekiamin akar gavgavir kam Hesekia
mikemegh. A kamaghin migei, 'Hesekia,
ni gavgavir manam ikia egha nan apengan
ikian aghua?
5 Migirigiar kiniba ti midorozimin gav-
gavim gafiraz, o? Bar puvati! Ni nan akaba
barazir puvati. Egha ni ghaze, tina izi nin
akuragham! Ezi ni na baraghan aghua.
6 Ki fo, kantri Isip nin akuragh misoghasa,
ni a bagha gara mizua iti. Egha ki ni migei,
Isip mati abuar misiam dipiriaghirigha gifa.
Egh ni a inigh fidizimin min an suiragh
daruti, an ruaghatevim nin agharim
mitigham. Isipin atrivimin arazim abuar
misiar kamin mirara ghu. Kamaghin amizi,
misoghamin dughiamin a izi nin akuraghan
kogham.
7 Egh ni ti kamaghin mikimam, ia Israelia
nighnizir gavgavim Ikiavira Itir Godin iti, a
ian God, a ian akuragham. Ezi ki ghaze, bar
puvatigham. E fo, Hesekia, ni uabi ghua,
mighsiabar pin itir danganir an ziam feba
ko, an ofa gamir dakozir pura tintinibar
itiba bar dagh asighasiki. Egha ni Judaba ko
Jerusalemia migia ghaze, me Jerusalemra
izi ofa gamir dakozir vamiran Godin ziam
fam.'

8 "Hesekia, ni izi nan gumazir ekiam,
Asirian atrivim ko akam akirigh. Ni ti
2,000plan midorozir gumazir gavgavibar
apighti, nan atrivim 2,000plan hoziaba ni
danighti, me dar apiagh misogham. Ki fo, ni
uabi gumazir kamaghin garitaba itir puvati.

35:8: Aisaia 11:16; Jeremaia 14:8; Matyu 7:13; 1 Pita 1:15-16 * **35:8:** Hibrun akam deragha vezin kamin mingarim abigha migeir puvati. **35:9:** Aisaia 5:29; 13:22; 51:10; 62:12 **35:10:** Aisaia 1:27; 65:19; Akar Mogomem 7:17; 21:4 **36:6:** Esekiel 29:6-7

9 Egha ni kamaghin nighnisi, Isipian
midorozir gumaziba uan hoziaba ko
karisba sara izi nin akuragh misogham.
Bar puvatigham, me izan kogham. Ni
en midorozir gumazibar tongin gumazir
dapanir ziaba puvatizitam abinamin
gavgaviba puvatigham.
10 Ni ti ghaze, ki uabi uan nighnizimin iza
nin kantri ko misogha, a gasighasisi, a? Bar
puvati. Ikiavira Itir God uabi na mikemezi,
ki iza kantrin kam gasighasisi."
11 Ezi Eliakim ko, Sepna ko Joa akar
kam baregha, kamaghin Asiriabar abuir
gumazim migia ghaze, "Ni Aramin akamin
e mikim, e a gifo. Ni Hibrun akam mikiman
marki. Puvatightima, gumazir nguibar
ekiamin divazir gavgavir mitiam gisin
mitivighav itiba nin akam baregham."
12 Ezi abuir gumazir kam kamaghin
akam ikaragha ghaze, "Nan gumazir
ekiam pura akar kamin ia ko ian gumazir
ekiam, a iarara mikimasa na amadazir
pu. Puvati. Gumazir divazim gisin
tuivighav itiba, me uaghan akar kam
baragham. Guizbangira, midorozim
otoghti, e Jerusalem ekiarugham, eghti
dughiar kuram bar ia batogham. Eghti
ia gumazir divazim gisin tuivighav itiba,
ia bar dagheba puvatighiva uan buaribar
amiva, uan misizir pabar amam."
13 Ezi Asirian abuir gumazim, divazim
gisin apiaghav itir gumazamizibar gara ka-
maghin pamtemin Hibrun akamin men dia
me migei, "Ia deraghvira Asirian atrivir
ekiamin akam baragh!
14 Atrivim kamaghin migei, Ia Hesekia
baraghti, a ia gifaran marki. Hesekia ian
akuraghti, ia deragh ikian kogham.
15 Ia Hesekian apezeperir akaba
baraghan marki, egh ia nighnizir gavgavim
iki suam, Ikiavira Itir God ian akuraghti,
e Asiriaba ia abinigh Jerusalemin nguibar
ekiam inighan kogham.
16 Ia Hesekian akam baragh ua na ko
misoghsi nighnighan marki. Ia deravira
dapiagh iki, egh ia uan mozir paba tu dar
amiva, wainin ikarizibar ovizibar ami. Ia
uan azenibar itir temer fighin oviziba uan
azenibar da inisi, egh ia na ko akam akirigh
na ateghtima, ki ian nguibar ekiam iniam.
17 Eghti ia deraghvira iki mangiti, ki ia
inigh mangi kantrin igharazir ian kantrin
mirara garimin ia atigham. Kantrin kam
wainin azenir aviriba iti. Egha a bret
damuamin witin azenir aviriba iti.
18 "Hesekia ia gifaragha ghaze,
'Ikiavira Itir God, ian akuragh Asiriaba
dikabiragham!' Ia Hesekia ateghtima a
ia gifaran marki. Ia ti ghaze, kantrin
igharazibar aseba men akurvasi, ezi me
Asiriaba e misogha e abira, a? Bar puvati.
19 E ghua Hamatin nguibar ekiam ko
Arpatin nguibar ekiam ko Sefarvaim
ko misozima, men aseba managh ikia,
egha men akurazir puvati? Egha e ghua
Samaria ko misozima, Samarian aseba men
akuragha e dikabiraz, o? Bar puvati.
20 Kantrin kaba me aser aviraviriba iti,
ezi e me ko misosi. Ezi men aseba men
akurazi, me e misogha e abirazir puvati.
O Jerusalemia, ia manmaghsua nighnigha
ghaze, Ikiavira Itir God ian akuraghti, e
ia misogh ia abiraghan kogham? Bar pu-
vatigham!"
21 Asirian gumazir dapanir kam me
mikemegha givazi, gumazir divazir gav-
gavimin apiaghav itiba oregha fo, men
Atrivim Hesekia faragha an akam ikarvagh
bizitamin mikiman men anogoroke.
Kamaghin amizi, me uan akabar kumigha
an migirigiatam ikarazir puvati.
22 Ezi Asirian abuir gumazim mikemezir
migirigiaba, Eliakim, Sepna, ko Joa gamizi
men naviba bar oseme. Ezi me uan koro-
tiaba abiagharigha ghua abuir gumazimin
migirigiaba bar dar gun Hesekia migei.

37

Hesekia uan osimtizimin
gun Aisaia migei
(2 Atriviba 19:1-17)

1 Ezi Judan Atrivim Hesekia Asirian
atrivimin abuir gumazimin akam baregha,
uan korotiaba abiagharigha buaber
korotiaba aghuigha, Ikiavira Itir Godin
Dipenimin ghu.
2 Egha atrivimin dipenimin garir gu-
mazim Eliakim ko, atrivimin akinafariba
osirir gumazim Sepna, ko ofa gamir
gumazir ghuribar diazi, me izi. Ezi a
me amangizi, me Emosin otarim, Aisaian
ganasa zui. Ezi gumazir kaba, azirakar
korotiaba aghuigha zui.
3 Me ghuava otivigha kamaghin Aisaia
migei, "Atrivim Hesekia ghaze, Kar
osimtizir ekiaba ko aghumsiziba otivir
dughiam. Asiriaba dibovir migirigiar
aviribar e gami. E amizir navim asan-
gizimin min ami, a borim batamin dughiam
otozi, an a batamin gavgaviba puvati.
4 Asirian atrivim uan abuir gumazim
amadazi, a iza dibovir akabar en Godin Zu-
rara Ikiavira Itim mikeme. E fo, Ikiavira
Itir God, an dibovir akaba baregha gifa,
egh gumazir kamaghin amizim, God ivezir
kuram a daningam. Kamaghin amizi, ni en
akuragh God ko mikimti, Ikiavira Itir God, e
varazira en akuraghti, e ovengan kogham."
5-6 Ezi Aisaia Hesekian akam baregha,
kamaghin gumazir an akam inigha izir
kabav gei, "Ia uamategh atrivim bagh
mangi Ikiavira Itir Godin akamin gun a

mikemegh. Ikiavira Itir God ghaze, ‘Ni
akar a nan tiraghtirazir kam, mighigh a
ginighnigh atiatingan marki. A pura Asirian
atrivimin ingangarir gumazir kinim, a
migirigiar kam gami.
7 Ia oragh. Ki uan Duamin gavgavimin,
Asirian atrivim damighti an okam
nighnigham. Egh a migirigiar kinim
baregh pura uamategh ari uan kantrin
mangigham. An Asirian kantrin ikivira ikiti,
ki gumazitabar amighti, me a misueghti an
aremegham.’ ”

Asiriaba ua Jerusalem
gasighasigha migei
(2 Atriviba 19:8-19)

8 Ezi Asirian abuir gumazim kam-
aghin oraki, Atrivim Senakerip Lakisin
nguibam ataki. Ezi abuir gumazir kam
dikavigha Jerusalem ategha ghua Libnan
nguibamin otogha garima, an atrivim
Lipnan nguibamin ikia Lipnabav sosi. Ezi a
ghuava atrivim bato.
9 Asiriaba misogha itima, gumazir
maba iza Atrivim Senakerip migia ghaze,
“Itiopian Atrivim Tirhaka uan midorozir
gumaziba ko iza ni ko misoghasa.” Ezi
Senakerip Jerusalem iniasa nighnisi,
kamaghin amizi, an akinafarir mam osirizi,
an abuir gumaziba a inigha Hesekia bagha
ghu.
10 Senakerip kamaghin akinafarim osiri,
“Hesekia, ki fo, Godin ni nighnizir gavgavim
itim, a ni migia ghaze, ki misogh ia abinigh
Jerusalem inighan kogham. A ni gifari. Ni
bar an akam baraghan marki.
11 E Asirian atriviba, ni uabi en araz-
ibagh fo, e kantrin igharazibar atriviba
ko misogha bar me gasighasisi. Egha
ni ti ghaze, ki nin kantri kamaghiram a
damighan kogham? Puvati, ia guizbangira
e gitaghan kogham.
12 Nan inazir afeziaba fomira, Gosenin
nguibam, Haranin nguibam, Resepin
nguibam, ko Idenin gumazamizir Telasarin
nguibamin itiba, me nguibar kabagh
asighasiki. Ezi men aseba men akurazir
puvati, ezi me deragha ikezir puvati.
13 Ezi nguibar kaba, Hamat, Arpat, Sefar-
vaim, Hena, ko Iva, men atriviba datirighin
managhira iti? Me itir puvati. E bar me
misoagharighizi me ariaghire.”
14 Ezi Atrivim Hesekia akinafarir kam,
abuir gumazir a inigha izeziba dama an
suiragha an ganigha, a inigha Ikiavira Itir
Godin Dipenimin ghu. Egha Ikiavira Itir
Godin damazimin an onegha aneti.
15-16 Egha Hesekia kamaghin Ikiavira Itir
God ko migei, “O Ikiavira Itir Godin Gav-
gaviba Bar Itim, ni Israelian God, ni en-
selin bar gavgavibagh afiragha bar pin
uan atrivir dabirabim gaperaghav iti. Ezi
nin gavgavim enselin bar gavgavibar gav-
gavim gafira. Nirara, ni guizbangira God,
ni nguazir kamin kantribar gumazamiziba
bar me gativagha men gari. Nirara, over-
iam ko nguazimin ingari.
17 O Ikiavira Itir God, ni deragh kuarim
atigh nan migirigiaba baregh, egh deravira
bizir kurar e bativizir kabar gan. Ni Godin
Angamira Itim. Ezi Senakerip ni dipova
mikemezir akar kaba, ni deragh da baregh
dar gan.
18 O Ikiavira Itir God, e kamaghin
fogha gifa, Asirian atriviba kantriba bar
dagh asighasigha men nguaziba saram
asighasiki.
19 Egha atrivir kaba, kantrin kabar mar-
vir guaba sarama asighasigha da isa avimin
da tue. Men marvir guar kaba, da guizin
godba puvati, me temeba ko dagiaba isa uan
dafaribar dar kiri. Kamaghin amizi, Asiri-
aba bar moghira dagh asighasigha, dagh
apongezi da isi.
20 O Ikiavira Itir God, ni en God, ni
datirighin en akuragh Senakeripin da-
farimin uam en inigh. Eghti nguazir kamin
kantribar gumazamiziba bar kamagh
ganigh fogh suam, nirara ni Ikiavira Itir
God.”

Aisaia Godin akamin gun atrivim migei
(2 Atriviba 19:20-37)

21 Ezi Emosin otarim Aisaia, Hesekia
bagha kamaghin akam amada, “Ikiavira Itir
God, a Israelian God, a ghaze, ‘Ni Asirian
Atrivim Senakeripin dafarimin, ia ua uari
iniasa nan azangsiki.
22 Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God
datirighin Asirian Atrivim Senakerip
ginighnigha akar kam gami. A kamaghin
migei:

“ ‘Saionin nguibar ekiam, a mati amizir
igiar bar dirim,
a ni dipova aghumsizir akabar ni migei.
Jerusalem nin girakirangin, ni dipova
uan dapanim roi.
23 Ni uabira uan ziam fa, egha ni tinara akar
kuraba ko dibovibar a gami?
Ni tinara pamtemin tiraghtirazir ak-
abar a migei?
Ni tinara dikabinasa arazir kabagh ami?
Kirara, ki Israelian Godin Bar Zuezim,
ni bizir kabar na gami!
24 Ni uan ingangarir gumazir dapanibav ke-
mezi,
me nin ziam fa nan ziamin tira.
Ezi ki men akatoribar migirigiar
kaba baraki.

37:15-16: Ua Me Ini 25:22

Ki fo, ni kamaghin migia ghaze, ni uan
karisin aviriba inigha Lebanonin
Mighsiabar orazibar ghuavanega,
egha bar Lebanonin ruarir bar pizimin
aven ghua, danganir gumazamiziba
aven zuir puvatizimin,
ni temer sidan bar ruariba ko
temer painin bar aghuiba oke.
25 Egha ni pura tintinibar aruir dughiabar,
ni damamin dipatam gasazir puvati.
Dipaba bar dakezir dughiamin, ni
kuizir mozir dipaba,
da bar moghira izefe, ezi nin
adarazi da api.
Egh ni mangi Isipin Faner ekiabar aruti,
nin sueba dipar kabar amuti da
misingam.

26 " 'Senakerip, ni kamaghin fozir puvati,
ki fomira bizir kabar amuasa ni
amisefe.
Ki, nguibar gavgavir divazir gavgaviba
itiba, ki dagh asighasighasa, gav-
gavim ni ganingi.
Ezi ni nan nighnizimra gin ghua
nguibar kaba akaragharighizi da
iregha,
mati me dagiaba pozibav kinizi, da
iti.
27 Ezi gumazamizir nguibar kabar itiba bar
atiatingi.
Me okam nighnigha men gavgaviba bar
moghira gefe.
Me mati, aruer dughiamin, aminir fefem iza
grazibar isi
da midii moghin misigha iti.
Aminir fefer kam aruem anadir naghin
ikegha iza,
grazir dipenir siriabar aghuiba ko
grazir tintinimin aghuibar isizi,
da deragha aghuir puvati.

28 " 'Ezi ki bar moghira ni gifo,
nin dabirabir araziba ko dikavir araz-
iba, ko iza zuir araziba,
ki bar dagh fo.
Egha nin aningagharir nan itim,
ki uaghan bar a gifo.
29 Nin aningagharir nan itir akaba ko, ni
uabira uabi feir arazim,
ki bar dagh fo.
Ezi ki datirighin akezim isi nin atinim
darugh, egh ainin otevir me
hosin akam gazuim, isi nin akam
darugham.
Egh ni amikirigh, tuavir ni uan
nguibamin ikegha izezim uam an
mangigham.' "

30 Ezi Aisaia akar ababanir mam isa Hes-
ekia ganiga kamaghin migei:
"Ia kamaghin ganigh fogham, azenir kam
ko azenir gin izamimin, ia dagheba
oparan kogham.
Ia azenir kamin witin pura uari azeni-
bar otiviba ini dar ami,
egh mangi azenir pumuningin, ia
azenir faragha ghuzimin dagher
ovizir iregha aghuiba, ia dar ami,
egh namba 3in azenimin, ia ua ingariva
opar dami.
Egh ia uaghan wainin ovizibar amisi,
wainin ikariziba opariva, dar ovizibar
amam.

31 "Eghti Judan anabamin gumazamizir
ikiavira itir varazira,
me witin azenim puvira be
moghin, borir aviriba bati bar
avirasemegham.
32 Eghti apaniba Jerusalemin gumazamiz-
iba bar me gasighasighan kogham,
men tarazi ikivira ikiam.
Gumazamizir ikiavira itir varazira,
iki Saionin Mighsiamin mitivighvira
ikiam.
Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim,
a bizir kabar amuti da otivighirasa
nighnizir gavgavim iti.

33 "Egha Ikiavira Itir God ua kamaghin
migei,
'Asiriabar atrivim, uan midorozir gu-
maziba ko, Jerusalemin aven izan
kogham.
Egh me uan baritamin aseghti, a nguibar
ekiar kamin aven izeghan kogham.
Egh midorozir gumaziba misoghsi,
oratam inigh nguibar kamin aven
izeghan kogham.
Egh me tugh misoghsi, nguibar ekiamin
divazir miriamin nguazim arighti, a
ghuavanaboghan kogham.
Bar puvatigham.
34 Ki Asiriabar atrivim uam a purighti, a
izezir tuavim uam an mangam.
Kamaghin amizi, a Jerusalemin aven
izeghan kogham.
Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin
mikeme.
35 Ki uan ingangarir gumazim Devit, a ko
dikirizir akam ko, uan ziar ekiam
ginighnigh,
egh bizir kamning bangin,
ki nguibar ekiar kamin ganiva an
akurvagham.' "

36 Egha dimagarir kamra, Ikiavira Itir
Godin enselin mam dikavigha ghua, Asiri-
abar midorozir gumaziba itir danganimin,
men 185,000plan midorozir gumazibav
soghezi, me ariaghire. Ezi aminim tirazi

bar mizaraghara, gumazamiziba dikavigha
midorozir gumazir kabar kuabar gari.
37 Ezi Senakerip midorozir gumazir
ikiavira itiba ko, dikavigha uamategha
Asirian kantrin ghuegha, Niniven nguibar
ekiamin iti.
38 Egha a dughiar mamin uan asem Nis-
rokin dipenimin ghugha an ziam fe. Ezi an
otarimning, aningin ziamning, Adramelek
ko Sareser, aning midorozir sabam inigha
aven ghugha a misoghezi an aremezi, an-
ing ara ghua Araratin kantrin iti. Ezi an
otarir igharazim, an ziam Esarhadon, a
uan afeziamin danganim inigha, Asirian
kantrin atrivimin iti.

38

Atrivim Hesekia arimariam itima,
Ikiavira Itir God an akura
(2 Atriviba 20:1-11; 2 Eghaghaniba
32:24-26)

1 Dughiar kamin, Asiriaba bar arazir
kurabar Judabagh amima, Hesekia
arimariam inigha atam areme. Ezi Emosin
otarim Aisaia ghuava an ganigha kamaghin
a migei, "Ikiavira Itir God kamaghin
migei, 'Nin arimariam givaghan kogham,
a ikivira ikiti ni ovegham. Kamaghin
amizi, ni gumazamizir nin dipenimin itibav
kemeghti, me nin ingangariba bar dar amu
dar kirigh.' "
2 Ezi Hesekia akar kam baregha, uan
guam isa a itir dipenimin averiamin birimin
gara, Ikiavira Itir God ko migia ghaze,
3 "O Ikiavira Itir God, ki uan navir ave-
riamin aven ni baghavira ikia nin ifon-
giamin gin ghua, bar guizbangira zurara
nin ingangarim deravira a gamuavira iti.
Kamaghin amizi, ki amizir ingangariba,
ni dagh nighnigh na ateghti, ki ovengan
kogham." Egha Hesekia Ikiavira Itir God ko
mikemegha givagha, bar puviram azi.
4 Ezi Ikiavira Itir God ua kamaghin Aisaia
migei,
5 "Ni mangi kamaghin Hesekia mikemegh,
'Ki Ikiavira Itir God, nin inazir afeziam De-
vitin God, ki nin azangsizim baregha nin
temeribar ganigha gifa. Kamaghin amizi, ki
ni ateghti, ni ua 15plan azenibar ikegh gin
ovengam.
6 Egh ki nin akuragh, Asiriabar atrivimin
amamangatighti, a ni abiragh Jerusalem
inighan kogham. Bar puvatigham.
7 " 'Ki Ikiavira Itir God, ki ababanitam ni
danighti, ni kamagh fogh suam, ki damuasa
akam akirigha givazir bizim, ki a damuam.
8 Ni gan! Ababanir kam kamakin, Atrivim
Ahas fomira ingarigha asarazir adiriziam,
ia an dughuazibar gara aruemin auaba
medi. Aruem datirighin ghuaghiri, eghti ki
a damighti, a timira uamategh overiamin
mangiti, an angazangarimin dughuazim
adiriziamin 10plan ighuvibar pin uamategh
ghuavanabogham.' "*
Ezi aruem uaghira adiriziamin
dughuazim gamima, a zuamira timira
uamategha pin ghua adiriziar ighuvir 10in
pin itimin tu, a datirighin 10plan auan a
faragha ikezi moghin iti.
9 Ezi Hesekia ua ghuamaghegha akar kam
osira ghaze:

10 Ki kamaghin uabi ginighnigha ghaze, ki ti
uan igiamram aremegh nguazir kam
ategham.
Egh mangi Gumazamizir Oveaghuez-
ibar Nguibamin ikiam.
11 Ki ghaze, ki gumazamizir angamira
itibar tongin iki ua Ikiavira Itir Godin
ganighan kogham.
Ki Gumazamizir Oveaghuezibar
Nguibamin mangi,
egh ua nguazir kamin itir gumazamizir
angamira itibar ganighan kogham.
12 Nan angamira itir ikirimirir kam, mati
averpenim,
gumaziba anepirigha a inigha ghu.
Ki ghaze, nan ikirimirim, mitarir ruarimin
min ruaragham,
egha ki mitarimin min a girighavira iti.
Ezi puvati.
Nan ikirimirir ki datirighin itir kam,
mati amizim mitarim girizi moghin, me
zuamiram anetughti, an otevegham.
God, nan ikirimirir angamira itim ni
zuamira anegifagh.
13 Ki dimagaribar nighnigha ghua
mizarazibar tu, egha ghaze,
Ni laionin min nan aghariba apiri.
Ni dughiaba bar na gamima,
nan ikirimirir kam givasava ami.†
14 Ki mizazim isa ara deima, nan arareba
gavgaviba puvati,
mati kuarazir nguzimin ararem.
Nan arareba, da kuarazir bunbamin
ararebar min bar nimiram arai.
Ki dughiar bar ruarimin akurvazim ini-
asa, kogha overiamin garava araima,
nan damazimning teriba ira na
gamizi, ki bar amira.
O Ekiam, ki osimtizir bar ekiam iti, ezi ni
iziva nan akuragh.

15 Egh ki manmaghira mikimam? Ikiavira
Itir God, nan akurvaghasa akam
akirigha gifa,

38:3: Nehemia 13:14 **38:7:** 2 Atriviba 20:8 * **38:8:** Judabar arazim kamaghin. Atrivim Ahas asarazir adiriziam, a men kloghin min iti. Aruem an garima, an dughuazim, adiriziar ighuvibar gisira, ezi me dughuazim gara fo, kar auan manam. † **38:13:** Ves 11-13, Hibrun akam deragha dar akar mabar mingarim abighizir puvati.

egha a datirighin bizir kabagh amizi da otifi.
Kamaghin amizi, ki uan navir averiamin aven osimtizir ekiar na batozir kam ginighnisi,
egh pura uabi abiragh nimira iki mangi ovengamin dughiam otogham.

16 O Ekiam, ni ikirimirim isi gumazamizibar aningti,
me angamira ikiam.
Ezi bizir na bativizir kaba, da ikirimirir igiam nan duam ganingi.
Ni nan arimariam agivagha na gamizi, ki ua dikavigha ghuamaghe.‡
17 Ezi osimtizir ekiar na bativiba, ki dar gara fo,
da nan akurvaghasa otifi.
Ezi datirighin, ni bar moghira nan arazir kuraba gin amadagha gifa.
Ni bar moghira na gifuegha nan amamangatizir puvatizi,
ki Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibamin ghuzir puvati.
18 Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibamin itiba,
me nin ziam fan kogham.
Egh ni uan gumazamiziba bagha zurara amir bizir aghuiba,
me dar ganan kogham.
19 Gumazamizir angamira ikiavira itiba,
guizbangira merara, ki datirighin nin ziam fe moghin, me nin ziam fa ni minabi.
Amebaba ko afeziaba, ni zurara amir bizir aghuiba,
me dar gun uan boribav gei.

20 Ikiavira Itir God nan akuragha na gamizi ki ua ghuamaghe.
Eghti dughiaba bar, e Ikiavira Itir Godin Dipenimin mangi,
gitabav sogh, ighiaba bangi an ziam fam.
E datirighin angamira itir dughiar kam, e kamaghira zurara a ziam fivira ikiam.

21 Aisaia faragha kamaghin migia ghaze, "Atrivimin ingangarir gumaziba, fighin ovizir me apuzizi taba inigh, da mirmirigh dipatam darugh da munumigh da inigh izi, Hesekian okar gavgavim dukuaghti, a ua deragham."
22 Ezi Hesekia faragha uaghan kamaghin Aisaian azara, "Ikiavira Itir God, ababanir manam nan akaghti, ki an ganigh fogh suam, ki uam an Dipenimin mangi, an ziam fam?"

39

Babilonin Atrivim Merodak, gumaziba amangizi me Jerusalemin ize
(2 Atriviba 20:12-19)

1 Baladanin otarim, Merodak Baladan, a Babilonin atrivimin iti. An orazi, Atrivim Hesekia arimariar dafam ikia, ua ghuamaghe. Ezi an akinafariba osirigha bizir aghuir mam sarama gumazir mabagh aningizi, me Hesekia bagha da inigha zui.
2 Ezi Hesekia men akaba baregha givagha bar akongegha, me inigha uan dipenim ko, dagiaba itir dipenim ko bizir aghuiba itir dipenibar aven ghua, uan dagiaba ko bizir igharaziba men aka. A uan silvaba, ko golba, ko pauran mughuriar aghuiba ko, borer aghuiba ko midorozir biziba, me bar moghira dar gani. Hesekia bizitam modozir puvati. An atrivimin dipenim avinizir dipenibar itir biziba ko, an kantrin danganiba bar dar itir biziba, a bar dar men aka.
3 Ezi Babilonin izezir gumaziba uamategha ghuezi, Godin akam inigha izir gumazim Aisaia, iza kamaghin Atrivim Hesekian azara, "Gumazir kaba manmaghira migei? Me kantrin manamin gumaziba?"

Ezi Hesekia kamaghin an akam ikaragha ghaze, "Me kantri Babilonin gumaziba, me nan ganasa saghuiamin ikegha ize."
4 Ezi Aisaia kamaghin Hesekian azara, "Me bar bizir tizimra nin dipenimin aven an gani?"

Ezi Hesekia kamaghin an akam ikaragha ghaze, "Ki uan biziba bar men akakaki. Egha ki uan bizir aghuiba akuvir dipenibar aven bizitamin men modozir puvati."
5 Ezi Aisaia kamaghin Hesekia migia ghaze, "Ni oraghti, ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itimin akam ni mikimam.
6 Ikiavira Itir God kamaghin migei, 'Bar guizbangira, dughiatam gin iziti, Babilonia izi, nin atrivir dipenimin itir biziba bar ada inigh, egh bizir nin inazir afeziaba fomira biziba akuvir dipenibar akuvaziba, me bar da inigh Babilonin kantrin mangigham. Eghti bizitam ua ikian kogham.
7 Eghti me ian ovavir borir ian otivizibar otarir taba inigh mangi me damuti, me kalabuziar gumazamizibar min otivighti, me men mikarzir mogomebar oviziba amiseveghti, me Babilonin atrivimin dipenimin aven ingaram.' "
8 Ezi Hesekia akar kam baregha, kamaghin Aisaia migei, "Ikiavira Itir Godin akar ni na migeim, a dera." Guizbangira, Hesekia kamaghin nighnigha ghaze, "Ki datirighin

‡ **38:16:** Hibrun akam deragha ves 15 ko 16, aningin akabar mingariba deragha da abighizir puvati. **39:7:** 2 Atriviba 24:10-16; 2 Eghaghaniba 36:10; Daniel 1:1-7

atrivimin itir dughiar kamin, bizir kurar kaba otivan kogham. E pura navir amirizimin ikiti midoroziba puvatigham.”

God uan gumazamiziba ua me iniam

40

(Sapta 40--55)

Dughiar aghuim Godin gumazamiziba bativamin akam

1 Ian God ghaze:
“Ia gavgavim isi nan gumazamizibar aningti,
me navir amirizimin iki.
2 Ia apangkuvim itir akar aghuir kam isi,
Jerusalemin nguibamin gumazamiziba me mikim gavgavim me daning.
Egh kamaghin nan gun me mikim suam, ki Ikiavira Itir God,
ki uan dafarimin men arazir kuraba ikaragha bar dughiar ruarimin me ataghizi me kalabusin ike.
Ezi datirighin ki men mizaziba ko ingangarir ekiam agivagha
men arazir kuraba gin amadazi, me firiaghire.”
3 Ezi gumazir tiarir mam kamaghin dia ghaze,
“Ia gumazamiziba puvatizir danganimin,
Ikiavira Itir God baghiva tuaviba azeniva dar kir.
4 Egh danganir zariba apemiva,
mighsiaba ko akiribagh kuti da magiri.
Egh tuavir ikizirizib a, ia dar ingarighti, da voroghira mineghirigh.
Egh tuavir kuraba, ia deraghvira da akir.
5 Eghti Ikiavira Itir Godin angazangarir gavgavim ko ziar ekiam azenim girighti,
nguazir kamin gumazamiziba bar moghiram an ganam.”
Kar Ikiavira Itir Godin, akatorimin otozir migirigiam.

6 Ezi tiarir mam kamaghin migia ghaze,
“Ni akam akun.”
Ezi ki ghaze,
“Ki akar manam akunam.”
Ezi tiarir kam na ikaragha ghaze,
“Ni kamaghin mikim suam,
Gumazamiziba nguazir kamin ikivira ikian kogham,
me oghevseviba midii moghira misigham.
Me ruarimin itir akimariba suaghiri moghin,
dughiar ruaribar itir puvati.
7 Ikiavira Itir God aminir fefeim amadima, oghevseviba midiima, akimariba midia suaghiri.
Bar guizbangira, gumazamiziba oghevsevibar min, bar moghira gevegham.
8 E fo, oghevseviba midii, ezi akimariba suaghiri.
Ezi en Godin akam,
a zurara ikia kamaghira iti.”

9 O Saionin gumazamiziba, ia mighsiar ekiamin mavanangiva, akar aghuim akun.
O Jerusalemin gumazamiziba, ia pamtemin dimiva akar aghuim akun.
Ni atiatingan kogh, akam akun Judan nguibabav kim suam,
“Ia gan, ian God a izi!”
10 Ia gan. Ikiavira Itir God, ian Ekiam, a uan gavgavir ekiam sara izi.
A uan apaniba dikabiragha gifa.
Egha a uan gumazamiziba, ua me inigha izi, mati bizir aghuir a midorozimin me dikabiragha inizir biziba.*
11 A sipsipbagh eghuvir gumazimin min,
uan gumazamiziba deragha me geghuva men gari.
A zurara uan agharimningin sipsipin nguziba akumakua,
me isa uan evarim garigha, me ateragha arui.
A sipsipin amebar nguzir bar muziariba itiba, a men asughasugha,
me isa tuaviba men akakagha, men akua zui.

Israelian God, an aseba bar dagh afira

12 Gumazitam ongarim tuisighasa uan dafarimin bar a tuigha an suirazir puvati.
Gumazitam overiamin arozim gifoghasa uan dafarim onegha an suiragha an abarazir puvati.
Gumazitam nguazir minezim tuisighasa uan itarim inigha bar moghiram a tuizir puvati.
Gumazitam, mighsiar ekiaba ko dozibar osimtizibar dibobonim gifofoghasa, uan skel inigha da medir puvati.
13 Gumazitam bizibar amuamin fofozim, Ikiavira Itir Godin sure damuan kogham.

40:3: Matyu 3:3; Mak 1:3; Jon 1:23 **40:3:** Luk 3:4-6 **40:4:** Aisaia 45:2 **40:6:** Jems 1:10-11; 1 Pita 1:24-25 **40:10:** Aisaia 62:11; Akar Mogomem 22:12 * **40:10:** Akar kam gighan tuavir igharazim uaghan iti, a kamakin, “An apaniba abiragha givagha, bizir aghuiba sara ize, a da isi uan gumazamizibar aningasa.” **40:11:** Esekiel 34:15; Jon 10:11; Hibru 13:20; 1 Pita 2:25; 5:4 **40:13:** Rom 11:34; 1 Korin 2:16

Gumazitam an faragh mangi
nighniziba a daningan kogham.
14 Ikiavira Itir God fofozim bagha gumazitamin azarazi,
a ti guizin arazimin tuavimin an sure gami?
Bar puvati.
Gumazitam nighnizir aghuiba ko fofozir aghuir a itir kabar Godin sure gamizir puvati.
Bar puvati.

15 Bar guizbangira, Ikiavira Itir God,
kantribar garima, me mati pura biziba.
Me mati dipar muziarir ofizir vamira ira miner ekiam giri.
Egha mati gumazim nguazir minezir muziarir bar vamiran osimtizim gifoghsi
a inigh skel datighti, an osimtiziba puvatigham.
Kantriba bar, Godin damazimin guizbangira bar sufi.
A saghuiamin itir arighatizibar garima, men osimtiziba
mati nguazir minezir kinim.
16 Egh gumazamiziba asiziba bar dav suegh,
Lebanonin ruarimin temeba okegh,
da inigh izi avir ekiam atigh, asizir kaba bar da tueghti,
da bar isi mighirighamin ofa damuam.
Eghti men ofan kam Godin damazimin pura bizimin min otogham.
17 Nguazir kamin kantriba bar, me Ikiavira Itir Godin damazimin pura biziba.
Me pura bizir kiniba.

18 Kamaghin amizi, tinara Godin min gari?
Guizbangira, bizitam a ko magh garir puvati.
19 Ezi, asebar marvir guaba, gumazir digiribagh amiba,
me da aghora dar ingari.
Ezi golin ingarir gumaziba me golin da nomke,
egha da ikiasa silvan senbar ingari.†
20 Gumazamizir onganarazibagh amiba,
me temer aghuir bar gavgavir zuamira kurighan koghamiba amisefi.
Egha gumazir digiriba deragha dagh amiba me migei.
Ezi me me bagha asebar marvir guaba temebar dar aghori.
Gumazir kam bar deravira marvir guar kam tememin aneghoreghti,
a tugh gavgavigh iki irighan kogham.‡

21 Ia ti fozir puvati?
Egha ia ti oraghizir puvati?
Gumazitam ti ia mikemezir puvati,
ezi ia bar fomira iza datirighin bizir kam gifozir puvati?
22 Godin overiamin pin uan atrivir dabirabim gaperaghav itim,
a bizir kaba bar dar ingari.
Egha an overiam, inimin min an onegha, averpenimin min a kuasa.
Ezi an damazimin, nguazir kamin gumazamiziba bar suvigha, odezibar min iti.
23 An atriviba ko gumazir ziaba itiba abirima,
me ua ziaba puvati.
24 Atriviba mati, akimarir igiaba gumazamiziba datirighira da opari, ezi dar biba tighar nguazimin magiram.
Eghti Ekiam aminir fefem amadaghti,
a izamin dughiamin, me zuamira misingam.
Eghti aminim minezir muziarimin min, me giveragh mangigham.

25 Ezi Godin Bar Zuezim azaragha ghaze,
"Tinara nan min gari?
Guizbangira, gumazitam na ko magh gari puvati."

26 Ia pin overiamin gan!
Tinara mikoveziba ko overiamin itir bizibar ingarizi, da otifi?
Bizir kaba, Godin midorozir gumazibar min iti.
A ziaba dagh arigha dar pone.
An adar dibobonim gifogha, vaghvagha dar ziabagh fo.
A gavgaviba bar iti, kamaghin amizi, bizir pin itir katam ovengan kogham.

27 Ia Israelia, ia Jekopin anabamin adarasi, ia manmaghsua puvira imoba kamaghin migei,
"Ikiavira Itir God, en osimtizibar garir puvati.
E dughiar kuraba bativima, en God en akurvaghan aghua."
28 Ia ti kamaghin oregha fozir puvati,
Ikiavira Itir God, a Godin zurara ikia mamaghira itim.
A nguazir kam ko an itir biziba bar moghira dar ingari.
An amiragha amirazir puvati.
Egha an gavgavim gevir puvati.
Eghti gumazitam an nighnizim gifofoghsi damuva avegham.

40:17: Onger Akaba 62:9; Daniel 4:35 **40:18:** Aposel 17:29 † **40:19:** Fofozir gumazir maba ghaze, senba mati pura adiarir kiniba. Ezi fofozir gumazir igharazir maba ghaze, senba nedazibar suigham, puvatighti nedaziba iregham. ‡ **40:20:** Hibrun akam deragha vezin kamin akar mingarim abighizir puvati. **40:21:** Onger Akaba 19:1; Aposel 14:17; Rom 1:19-20 **40:28:** Onger Akaba 147:5; Rom 11:33

29 A gavgaviba puvatizir gumazamiziba
gavgaviba me ganidi.
Ezi men gavgaviba amiragha uaghirima, a me gamizi,
me uamategha gavgaviba isi.
30 Dughiar mabar, gumazir igiabar gavgaviba gefi.
Ezi me amirvagha pura iri.
31 Ezi gumazamizir nighnizir gavgavim
Ikiavira Itir Godin ikia, an gavgavim
bagha a mizua itiba,
a gavgavir igiam me daningti, me zurara gavgavighvira ikiam.
Me dikavigh deraghvira mangam,
mati kuarazir bagaba overiamin
mighagha arui.
Me ivemar mangi, egh avighaghan kogham,
me daru mangi, egh amirvaghan
kogham.

41

Ikiavira Itir God ghaze, a Israelian akuragh ua me iniam

1 God kamaghin migei:
Ia kantrin roghira itimin gumazamiziba
ko, saghon itir arighatizibar gumazamiziba,
ia uan akaba dukumigh nan akam
baragh.
Ia bar deravira nighnigh kotin izi uan akaba
tuisighamin dughiamin dav kim.
E uari akuvagh akaba tuisigh dar
gan egh fogh suam, tinan akam a
guizbangira.

2 Tinara aruem anadi naghin atrivim
garugha a fezi,
a kantriba ko misogha ghua egha bar
moghira me abini.
Godra kantriba an agharim gatigha, a
gamima,
an atrivir igharaziba abiri.
An midorozir sabam ko pim bar me agefi,
ezi me mati nguazir mineziba ko raizin
afezibar min otozi, aminim me giva
zui.*
3 A zuamira me bativa, me gasighasigha me
gitaviragha zui,
ezi me bizitamin a damuan ibura,
mati aminim uabi a inigha zuima, a
tong nguazim dikarazir puvati.
4 Tinara bizir kabagh amizi da otifi?
Ki Ikiavira Itir Godra, ki dagh ami.
Ki nguazim gamizi an otozir dughiamin,
ki zurara bizibagh amima, da nan ifongiamin nguazir kamin otifi.
Ki Ikiavira Itir God, ki bar faraghavira iti.
Egh ki ikivira iki mangi bar gin dughiar
abuananamin, uaghan ikiam.

5 Saghuiamin itir arighatiziba bar men gumazamiziba, ko nguazimin oteviba
bar dar itir gumazamiziba,
me ki amizi bizibar ganigha, puv atiatia
nisi.
Egha me iza uari akuvagha,
6 me uan naviba gavgavim dar
aningasa, uarira uariv gei.
7 Egha me asebar marvir guabar ingari.
Gumazir digiribagh amiba, golin bizibar ingarir gumazibav gia ghaze,
Ia ingangarir bar aghuimram ami.
Ezi golin misogha anekiri gumaziba, kamaghin ainin bizibar ingarir gumazibav gei,
Aia, ia bar deravíram ada isavsuiki.
Egha me gin da iran atiatigha,
dikonibar dagh afughafuki.

8 Ezi ia Israelia, ia Jekopin anabamin
adarasi, ki ia amisevezi,
ia nan ingangarir gumazamizibar iti.
Ia nan roroam Abrahamin ovavir
boriba.
9 Ki nguazir kamin ruaghatevimin itir
nguibar bar saghon itimin ia inigha
ize.
Egha ki kamaghin ia mikeme, ia nan
ingangarir gumazamizibar iki.
Ki ua bagha ia ginaba,
egha ki ian aghuagha akirim ragha ia
gasarazir puvati.
10 Ki ian God, egha ki ia ko iti,
kamaghin amizi, ia atiatingan marki.
Ki ia damuti ia gavgavighti,
ki ian akuragham.
Ki bar deravira ian ganiva,
uan gavgavir ekiamin ian apaniba
abinam.
11 Ia gan! Ian aningagha ia isa kot bagha zui
darasi,
me ia dikabinan iburagh bar aghumsigham.
Gumazir ia misoghasa amiba,
me pura bizir kinimin min otogh bar
givagham.
12 Ia misogha ia gasighasighava amir gumazir kaba,
ia me buri men apighan kogham.
Me pura nguazir kam ategh bar
puvarigham.
13 Ki Ikiavira Itir God, ian God, ki ian
boroghira ikia,
gavgavim isa ian agharir guvim ganiga
kamaghin ia migia ghaze,

* **40:31:** Onger Akaba 103:5 **41:2:** Akar kam, "Aruem anadi naghin itir atrivim," a ti kantri Persian Atrivim Sairus. Ni Aisaia 44:28 ko 45:1 ko 46:11in gan. **41:4:** Aisaia 44:6-7; 46:10; Akar Mogomem 1:8; 1:17 **41:8:** 2 Eghaghaniba 20:7; Jems 2:23 **41:9:** Godin Araziba 14:2; Onger Akaba 135:4 **41:10:** Josua 1:9; Aisaia 44:2; Rom 8:31 **41:13:** Aisaia 42:6; 45:1

Ia atiatingan markɨ.
Kɨrara, kɨ ian akurvagham.

14 Ikiavɨra Itir God ghaze:
“O Israelia, ia avɨrasemezir puvatɨgha gavgaviba puvatɨ.
Kɨ ian akurvagham.
Kɨ Israelian Godɨn Bar Zuezim,
ian Akurvazir Gumazim.
15 Ia gan! Kɨ ia damighti, ia wit dɨkava a mɨrmɨri ter ararir bar dafar me ainɨn dɨkonibar afughafughizimɨn mɨn otogham.
Kar ter ararir igiam, ezɨ an dɨkonibar atariba bar ghumi.
Egh bizir ian tuaviba apɨra osɨmtɨziba ia ganɨdiba, ia da dɨkabɨnigham.
Mati ia mɨghsɨaba abɨagharɨzi da uaghira nguazir mɨnemniamɨn otifi.
16 Ia osɨmtɨzir kaba isɨ pɨn da akunam,
mati gumazim nguazir mɨnezim ruegha pɨn anekunizɨ, amɨnim a givaragha ghu.
Egh ia Ikiavɨra Itir God bagh bar akuegham.
Egh ia Israelian Godɨn Bar Zuezimɨn ziam fam.

17 “Gumazamizir onganarazibagh amiba dɨpaba puvatɨgha,
men kuariba bar men pɨrizɨ, me dɨpaba buri.
Me nan deima, kɨ Ikiavɨra Itir God, kɨ men mɨgɨrɨgɨaba barasi.
Kɨ Israelian God, kɨ me gɨnamadaghan kogham.
18 Kɨ fanebar amutɨ, dɨpaba mɨghsɨar temeba aghuir puvatɨzibar otiv afor dar izighiram.
Egh kɨ dɨpar emɨmɨribar amutɨ, da danganir zaribar otiv monmoniba anangam.
Egh kɨ dɨpar akarebar amutɨ, da danganir dakɨrtɨzibar otivam.
Egh kɨ dɨpaba puvatɨzir daghuribar amutɨ, dɨpaba dar otiv dagh izɨvam.
19 Egh kɨ sidan temeba ko, pain ko, oliv ko, saipres ko, temer guar igharagha garibar amighti,
da dɨpaba puvatɨzir danganimɨn otivigh aghungam.
20 Kɨ kamaghsua, gumazamiziba ganigh fogh suam,
kɨ Ikiavɨra Itir God, Israelian Godɨn Bar Zuezim, kɨ uan gavgavir ekiamɨn bizir kabagh ami.
Kɨ bizir kaba bar dar ingarizɨ, da otifi.”

Aseba da guizɨn godba puvatɨ

21 Ikiavɨra Itir God, a Jekopɨn anabamɨn atrivim, a kamaghɨn mɨgɨa ghaze,
“Ia kantrin igharazibar aseba, ia uan akar otevir ia mɨkɨmamiba deragh da akɨrigh, uan akaba gavgavim dar anɨngsɨ kotɨn izɨtɨ,
kot deragh ian mɨgɨrɨgɨaba tuisɨgh da baragham.

22 “Ia faragha, bizir gɨn otivamibar gun mɨkeme.
Egh datɨrɨghɨn akar kaba kot geghan, egh bizir kabar mɨngariba abɨgh e mɨkɨmtɨ,
e deraghvɨra da tuisɨgh dagh fofogh suam, da guizbangɨra otoz, ti puvatɨ.
Egh ia gɨn otivamin bizibar gun mɨkɨm.
23 Egh ia gɨn izamin arazibar gun e mɨkɨm, eghti bizir kaba otivamin dughiamɨn,
e kamaghɨn fogh suam, ia guizɨn godba, o puvatɨ.
Ia bizir aghuitam, o bizir kuratam damutɨ,
e ian gavgaviba deraghvɨra dar ganam.
24 E fo, ia pura bizir kɨniba, kamaghɨn amizɨ, ia bizitam damighan kogham.
Ezɨ gumazamizir ian ziaba feba, me uaghan bizir kurabar mɨn otivizɨ,
kɨ bar men aghua.

25 “Kɨ aruem anadi naghɨn itir gumazir mam amɨsefe.
Gumazir kam ziar ekiam na ganɨdi.
Ezɨ kɨ datɨrɨghɨn notɨn amadaghan a inigha izi.
Ezɨ a mati, gumazir nguazir mɨnebar ingarim, a mɨnemɨn ingarasa nguazim dɨkabɨri moghɨn,
an atriviba dɨkabɨra me abɨri.
26 Ia kantrin igharazibar aseba,
ian tongɨn tina ghaze, bizir kaba otivam? Puvatɨ.
Ian tongɨn tinara mɨgɨrɨgɨar tam damighti,
e kamaghɨn mɨkɨmam, a guizbangɨra mɨgei.
Ian tav kamaghɨn mɨkemezir puvatɨ, bizir kaba otivam.
Guizbangɨra, gumazitam ian tav barazima, a mɨgɨrɨgɨatam gamizir puvatɨ.
27 Kɨ uabɨ faraghavɨra, bizir kaba otivasa kɨ dar gun Saion mɨkeme.
Ezɨ datɨrɨghɨn ia garima, ada otivigha gɨfa.
Kɨ datɨrɨghɨn Jerusalemɨn akar aghuim akunasa abuir gumazir mam amadagha gɨfa.†

28 “Kɨ aser kabar garir dughiamɨn, me mɨgɨrɨgɨatam gamizir puvatɨ.
Egh me nɨghnɨzir aghuitam damuan kogham.

41:18: Onger Akaba 107:35; Aisaia 35:6-7; 43:19

† **41:27:** Vezɨn kam, Hibrun akam deragha an mɨngarim abɨgha an gun mɨkemezir puvatɨ.

Egh men tav nan azangsiziba
ikaraghan kogham.
29 Ia gan! Aser kaba da pura bizir kiniba.
Dar nedaziba mati aminim pura ivai.
Da bizitam damuamin gavgaviba
puvati.”

42

Ikiavira Itir Godin ingangarir gumazimin migirigiaba

1 Ikiavira Itir God ghaze:
Ia gan! Kar nan ingangarir gumazim, ki
uabi anemisefe,
egha ki bar a gifuegha, a bagha bar
akonge.
Egha uan Duam isa a gati.
Eghti a nguazir kamin kantribar
gumazamiziba guizin arazimin gin
mangisi me tuisigham.
2 A mikimamin dughiamin, a pamten akam
akarigh mikiman kogham.
A tuavibar tuiv aghurighvira pamten
mikiman kogham.
3 Ighurunim gavgaviba puvatigha
dipirasava amim, a bar anepirighan
kogham,
egh lamin pamtem isir puvatizim, a
anemungeghan kogham.
Egh a kamaghira, gavgaviba puvatizir gumazamizibar asughasugh deravira
me damuam.
A kamaghira damu mangi, guizin
arazim damighti a iki gavgavigham.
4 Eghti osimtizitam a dikabiraghan kogham.
A pamten ingar mangiva, dughiar a
guizin arazimin gin mangi gumazamiziba tuisighamim otogham.
Egh an otogh gavgavigh nguazir
kam bar an ikiam.
Ezi saghon itir arighatizibar gumazamiziba,
me arazir God uarir sure
damuamibav mizua iti.

5 Ikiavira Itir God, an overiamin ingarigha a
isa inimin min an onegha aneti.
Egha nguazir kamin ingarigha, an itir
biziba bar dar ingarigha dagh amizi,
da otivigha aghui.
Egha angamira ikiamin aminim ko gavgavim isa nguazir kamin gumazamizibagh aningi.
Godin kamra, uan ingangarir gumazim
migia ghaze,
6 “Ki Ikiavira Itir God, ni nan arazir
aghuimin bizibar amuasa ki nin dia.
Egh nin agharimin suiragh, deragh ni
geghuv nin ganam.
Egh ni bangin, ki Akar Dikirizir Gavgavim
nguazir kamin gumazamiziba ko a
damuam.
Egh ni damuti, ni kantribar gumazamiziba, bar men angazangarimin
min ikiam.
7 Ni ingangarir kam damuam:
Ni damazir okavirizibar amuti, me ua
ganam.
Egh kalabusin itir gumazamizir danganir
mitarmemin apiaghav itiba,
ni me damighti me firighiregham.

8 “Kirara, ki Ikiavira Itir God, kar nan ziam.
Ezi ki uabira, ia nan ziar ekiamra fi.
Ia gumaziba ingarizir marvir
guatamin ziam fan bar marki.
9 Ia ganigh! Bizir ki fomira otivasa
mikemeziba,
da datirighin otivigha gifa.
Ki bizir igharazir tighar otivamibar gun ia
mikimam.
Eghti ia dagh foghvira ikiti, da gin otivam.”

Gumazamiziba bar, Ikiavira Itir Godin ziamra fi

10 Ia nguazir kamin itir gumazamiziba bar,
ia ighiar igiam bangi, Ikiavira Itir Godin
ziam fi!
Ia gumazir kuribagh aruiba ko ongarimin
osiriba, ia an ziam fi.
Ia saghon itir arighatizibar gumazamiziba, ia ighiar igiaba bangi.
11 Ia dakightizir danganimin itir nguibabar
gumazamiziba ko, Kedarian adarasi,
ia tiariba akar an ziam fi.
Ia Selan nguibamin gumazamiziba,
ia mighsiabar mavanegh dim mikim
bar akongegh.
12 Ia gumazamizir roghira itiba, ziar ekiam
Ikiavira Itir God daning.
Ia saghon itir arighatizibar gumazamiziba,
ia bar moghira an ziam fi.

13 Ikiavira Itir God mati, midorozir gumazir gavgavim, egha a datirighin
misoghasa zui.
A tiarim akara diava mati, gumaziba
midorozim foreghasa misoghamin
arazibagh amua, misoghasa gara iti.
Egha a gavgavim ikia, uan apaniba ko
misoghasa atiatir puvatigha,
bar me abini.

14 Ikiavira Itir God ghaze,
“Ki dughiar ruarimin uabin asugha
aghumra ikia, bizitam gamizir
puvati.

42:1: Aisaia 43:10; Matyu 3:17; 17:5; Mak 1:11; Luk 3:22; 9:35; Jon 3:34; Efesus 1:6 **42:1:** Matyu 12:18-21 **42:5:** Aposel 17:24-25 **42:6:** Aisaia 49:6; Luk 2:32; Aposel 13:47; 26:23 **42:7:** Aisaia 61:1; Luk 4:18; Hibru 2:14-15 **42:8:** Aisaia 48:11

Datirighin, ki amizim navim asegha
otasa mizazim isa arai moghin, ki
pamten diava arai.
Egha bar avighaghegha, nan akam ko
nan atinim pamten aminim gekua
aven ghua azenan izi.
15 Ki mighsiaba bar dagh asighasigh,
egh temeba ko grazibar amighti, da
misigham.
Egh ki faner ekiaba ko dipar akarebar
amighti,
da bar dakegham.
16 Ki uan gumazamiziba inigh tuavir me
fomirama aruizir puvatizimin me
atighti, me an mangam.
Me datirighin mati damaziba okavigha
aminirbirimin iti.
Eghti ki aminirbirim me dam anedegh,
angazangarim me daningam.
Tuavir fightizir kurar me fomiram
aruiziba, ki da akozeghti,
me tuavir voroghira ireghav itibar
aruam.
Ki guizbangira, me gin amadaghan kogham.
Bizir ki damuasa mikemezir kaba, ki
tam ateghan kogham.
Ki guizin dar amighti, da otivam.
17 Gumazamiziba marvir guabar ziaba fa
nighnizir gavgavim dar ikia ghaze,
da men guizin godba.
Ezi ki bar gumazamizir kaba batuegh me
damuti,
me bar aghumsigh uan nighnizibagh
iragham."

Israelia, gumazamizir damazir okavirziba ko kuarir onganibar min iti

18 Ikiavira Itir God ghaze:
"O Israelia, ian damaziba pirizi, ian kuariba
bar ongani.
Ia uan damaziba kuigh ganiva, egh
kuariba arigh oragh!
19 Ia nan ingangarir gumazamiziba, ki ua
bagha ia amisefe,
eghti ia na baghvira iki, nan abuir gu-
mazibar min iki
nan akam inigh mangam.
Egha ia gumazir damazir okavirziba ko,
kuarir onganibar min iti,
egha bar damazir ikuviziba ko kuarir
onganiba, bar me gafira.*
20 Bizir bar aviriba, ia dar ganigha dar ak-
aba baraki.
Egha bizir kaba, ia deragha dar gari
puvati,
egha deragha kuariba arigha, akar
kam baraghizir puvati."

21 Ikiavira Itir God, arazir aghuibaram ami.
Kamaghin amizi, a uan Akar Gavgaviba
isa ia ganingi.
Eghti gumazamizir igharaziba dar ganigh
kamaghin fogh suam,
Akar Gavgavir kaba, bar deragha bar
pin iti.
22 O Israelia, ia datirighin bar paza iti.
Apaniba ia gasighasigha ian biziba oke-
megha da inigha ghue.
Me uaghan pamtem ian suigha ia inigha
ghua kalabuziar dipeniba ko toribar
aven ia ariki.
Ia mati pura bizir kiniba, apaniba ia oke-
megha ia inigha ghue,
ezi ian akurvagh ua ia iniamin gumaz-
iba puvati.

23 Ezi datirighin ikegh mangi,
ian te deragh kuariba arigh nan akam
baragham?
24 Tinara mikemezi, apaniba iza, e
Jekopin anabamin gumazamizibagh
asighasiki?
E Israelia, tinara e isa en apanibar
agharim gatizi, me izegha en biziba
okeme?
Ikiavira Itir God uabi arazir kam
gami.
E akirim ragha Ikiavira Itir God gasaragha
arazir kurabagh amua,
an Akar Gavgaviba batogha, a ifongezi
moghin zuir puvati.
Kamaghin amizi, a uabi bizir kam
gamizi, an oto.
25 A en apanibar amamangatizi, me iza e ko
misosi.
Ezi tuavir kamin, a uan aningagharim
isa e Israelia, e gingezi, an e avara.
An aningagharim avimin min bar
en isi.
E arazir kamin gara, egha deragha fozir
puvatigha,
bizitam gamir puvati.

43

God uan gumazamizibar akurvagha ua me ini

1 Ia Israelia, ia Jekopin anabamin adarasi,
Ikiavira Itir God ian ingarigha ia
gamizi,
ia gumazamizir ikizir vamiran
otozi, a kamaghin ia migei:
"Ki ian akuragha givagha, ian ziaba ia
gariki,
ki ua baghavira ia amisefe.
Kamaghin amizi, ia atiatingan
marki.
2 Ia dipar konibagh iri mangiti,

42:16: Onger Akaba 18:28; Aisaia 40:31; Matyu 3:3; Mak 1:3; Luk 3:5; Jon 1:23 * **42:19:** Vezin kam, Hibrun akam an mingarim deragha bigha an gun mikemezir puvati. **43:1:** Aisaia 42:6; 44:6; 44:21; 45:4 **43:2:** Godin Araziba 31:6-8; Onger Akaba 91:3; Daniel 3:25-27

ki ia ko mangam.
Ia faneba abigh vongin mangiti,
da ia avan kogham.
Eghti ia avir ekiar puvira isimin aven mangiti,
a ian isian kogham.
3 Ki Ikiavira Itir God, ian God, Israelian Godin Bar Zuezim, ian Akurvazir Gumazim.
Ia apanibar dafarimin itir dughiamin, ki Isipia ko, Itiopiaba ko, Sebaba, me isi
ian danganim inisi apanibar agharim datigh ia givezeghti, ia firighirigham.
4 Ki ia isa uabin dighorim gamigha,
bar moghira ia gifongegha,
ziar ekiam ia daningasa.
Kamaghin amizi, ki gumazamizir igharazitaba inigh ian danganimin inisi apaniba bagh me amadagham.
Guizbangira, kantrin igharaziba ian danganim iniam.
5 Ki ia ko iti,
kamaghin ia atiatingan marki.
Ian adarazi me aruem anadi naghin ko aruem uaghiri naghin iti,
eghti ki me akuvagh uamategh men aku izam.
6 Ki not ko sautin itir gumazamizibav kemeghti, me ia ateghti,
ia uamategh izam.
Ki kantrin bar saghuiamin itiba, me mikimti,
me nan otariba amadaghti, me uamategh uan nguibamin izam.
Ki gumazamizir nguazir kamin oteviba bar dar itiba, me mikimti,
me nan guiviba amadaghti,
me uamategh uan nguibamin izam.
7 Ia nan gumazamizibara,
ki vaghvagha ian ingari.
Ki uan ziar ekiam ko gavgavir ekiam bagha,
ian ikizimin ingarigha ghaze,
Kantrin Igharazibar Gumazamiziba ian ganiva
nan ziam fam."

Israelia kotin aven God bagh oteviba akakagham

8 Ikiavira Itir God ghaze,
"Ia gumazamizibar diaghti me izi uari akufagh.
Guizbangira, me damazir okaviriziba ko orazi puvatizibar min ikia,
egha me ganamin damaziba ko akam baraghamin kuarir toriba iti!
9 Kantrin Igharazibar Gumazamiziba uari akuvagha iza kotin damazimin tuivigha gifa.
Men tinara gin otivamin bizibar gun mikimam?
Ezi men tongin gumazir manam faragha bizibar gun mikemezi, da datirighin otifi?
Tinara kotin aven tugh suam, an aser mam barazima, a bizir gin otivamibar gun mikeme, ezi da datirighin guizbangiram otifi?
Bar puvati."

10 Ikiavira Itir God ghaze,
"Israelia, ia na ko ikia uan damazibar nan gara na gifo,
egh ia kotin aven nan gun mikim.
Ia nan ingangarir gumazamizibar otivasa,
ki ua baghavira ia amisefe.
Ki ghaze, ia na gifogh nighnizir gavgavim nan iki, deragh na gifogh suam,
ki bar uabira ki guizbangira God.
Fomira godin tam nan faragha ikezir puvati,
egh godin tam uam otogh nan danganim inighan kogham.
11 Ki uabira, ki Ikiavira Itir God,
egha ian Akurvazir Gumazim,
ezi ian akurvazir gumazitam ua itir puvati.
12 Ki uabira, ki Ikiavira Itir God.
Kirara, ki bizir damuamimin gun mikeme.
Egha ki mikemezi moghin, ian akuragha gifa.
Egha ki ian akurvazir bizimin gun akam akuri.
Ezi ian akurvazir godin igharazitam ua itir puvati. Ki uabira.
Ezi ia uan damazibar bizir kaba bar dar ganigha fo.
Egh kotin aven, ia nan gun mikim.
13 Datirighin ko dughiabar zurara,
ki guizin Godin ikiam.
Ki gumazamizitabar suiraghti me nan agharimin ikiti,
tina nan gavgavim iriagh, nan agharimin me batuegham? Bar puvatigham.
Egh ki ingangaritam damuti,
gumazitam nan ingangarim tivaghan kogham."

Israelian Babilonin kalabusin itiba, God ua me iniam

14 Ikiavira Itir God, a Israelian Godin Bar Zuezim, ian Akurvazir Gumazim, a ghaze,

43:5: Aisaia 41:10; 41:14; Jeremaia 30:10-11; 46:27-28 **43:10:** Aisaia 41:4; 44:6-8 **43:11:** Aisaia 45:21; Hosea 13:4

"Ki ian akurvaghsi midorozir gumaziba
amadaghti, me izi Babilonia ko
misogham.
Eghti Babilonia ari mangi, uan kurir me
bar akongezibar mavanegh,
uan nguibam ategh bar ari
mangegham.*
15 Ki Ikiavira Itir God, Israelian Godin Bar
Zuezim.
Ki ian ingarigha ia gamizi, ia gumaza-
mizir ikizir vamiran iti,
ezi ki ian atrivimin iti."

16 Ikiavira Itir God ghaze,
"Ki fomira ongarir bar ekiam tongiram
anebigha tuavim ati.
17 Egha ki midorozir gumazir aviribagh
amizi, me uan karisba ko hoziaba
sara tuavir kamin ghue,
egha me bar ikuvigha ua dikavizir pu-
vati.
Me mati gumazim lam giverazi
a zuamira munge.
18 Ezi datirighin ki ghaze,
Ia bizir ki fomiram amizibara,
nighnighan marki.
19 Ia gan! Ki bizir igiam damuasava ami.
Ezi bizir kam a datirighin otifi, ezi ia ti
an ganiz, o puvati?
Ki danganir misingizibar tuavibar ingariva,
egh ki dipabar amuti, da gu-
mazamiziba puvatizir danganir
kamin ivemaram.
20 Nan gumazamizir ki ua bagha
misevezíba, me dipabar ami,
ki dipam damighti, a danganir
misingizimin otoghti,
bizir kam bangin asizir atiaba, ko afiar
atiaba, ko poneba
ziar ekiam na daningam.
21 Gumazamizir kaba, bar akuegh nan ziar
ekiamin gun mikimasa,
ki ua bagha men ingarigha me gamizi,
me nan adarazir otifi."

Israelian arazir kuraba, osimtizim God ganidi

22 Egha Ikiavira Itir God ua kamaghin migia
ghaze:
O Israelia, ia Jekopin adarasi, ia nan
ziam dibora, a fer puvati.
Manmaghin amizi ia amiragha
nan aghua?
23 Egha ia asiziba tue da bar isia mighirir
ofaba bagha sipsipba na daningasa,
da inigha izezir puvati.
Egha ia uan navir averiabar aven, ia
nan ziam fa na ginighnizir puvatigha
ofabagh ami.
Guizbangira, ki ia na daningamin ofan guar
bar aviriba ko, pauran me temer bal-
samin eborimin ingarizimin ofabagh
nighnigha,
osimtizir bar aviriba ia gisin arizir pu-
vati.
24 Ezi ia ofa damuasa uan dagiaba isa, na
bagha ighurunir mughuriar aghuim
zuibagh ivezezir puvati.
Egha ia ofaba bagha sipsipba na
daningasa, ia dar ovir aghuir aviriba
sara na ganingizir puvati.
Kamaghin amizi, ian arazir kuraba na
gamima, ki osimtizim ateri.
Ezi bizir kam na gamizi, ki ian arazir
kurabar aghua.

25 Kirara, ki God, ki uan ziar ekiam
baghavira nighnisi,
kamaghin ki ian arazir kuraba bar da
gin amada.
Egh ki ua ian arazir kurar kabagh
nighnighan kogham.

26 Ia ti ghaze, ia arazir kurar tabagh amizir
puvati.
Egh ia kotin aven deraghvira mikim
uan nighniziba azenim darigh ote-
viba akakagham,
eghti e nighnizir vamira damu akam akir
mikim suam,
ian nighniziba ti dera.
27 Ezi bar puvati! Ian inazir afeziar bar
faraghavira ikezim, arazir kuram
gami,
ezi ian gumazir dapaniba uaghan nan
akam batoke.†
28 Kamaghin amizi, ian ofa gamir gumaz-
ibar dapaniba,
ki me gamizi, me nan damazimin
mizegha bar aghumsiki.
Ia Jekopin anabamin adarasi, ia bar
moghira ikuvighasa ki ian amaman-
gatis.
Gumazamizir igharaziba ia dipov ian
ingarav akasa, ki men amamangati.

44

Ikiavira Itir God uan gumazamizibar akurvasi

1 Ikiavira Itir God ghaze,
"Ia Israelia, ia Jekopin anabamin adarasi, ia
oragh!
Ki uabi ia amisevezi, ia nan ingangarir
gumazamizibar iti.
2 Ki Ikiavira Itir God, ki fomira ian ingarigha
ia gamizi, ia ikizir vamiran oto.

---

* **43:14:** Hibrun akam deragha vezin kamin mingarim abigha an gun migeir puvati. **43:16:** Ua Me Ini 14:21-29 **43:25:** Aisaia 1:18; 44:22; Esekiel 36:22; Aposel 3:19

† **43:27:** Inazir afeziar bar faraghavira itir kam, a ti, Jekopra.

Ia uan amebabar navir averiabar ikezi,
me tighar ia batamin dughiam, ki ian
ingarigha deravira ian gari.
O Jesurun, ia nan gumazamizibar ikiasa ki
fomira ia ginabagha gifa.
O Jekopin anabamin gumazamiziba,
ia nan ingangarir gumazir aghuibar
min iti.
Kamaghin amizi, ia atiatingan
marki.
3 Ki mati gumazim dipam isi nguazir dipaba
puvatizibagh ingiva,
egh dipam damighti, a nguazir
midiaribar ivemaram.
Kamaghira, ki uan Duam isi ian boribagh
ingiva,
ian ovavir boriba deragh me damuam.
4 Eghti me deraghvira aghungam, mati
grazir garir dipaba itibar min gan-
ganiba deragham.
Egh mati, temer faner miriabar
aghuibar min ganam.
5 Eghti Kantrin Igharazibar Gumazamiziba,
men tarazi nighnizir gavgavim nan
ikiam.
Men tarazi kamagh mikim suam, ‘E
Ikiavira Itir Godin adarasi.’
Men tarazi suam, ‘E Jekopin anabamin
adarasi.’
Eghti tarazi uan agharibar kamaghin
osiram, ‘E Ikiavira Itir God baghavira
iti darasi.’
Men tarazi suam, ‘E Israelian
adarasi.’ ”

Gumazir asebar marvir guabar ingariba, me bar ongani

6 Ikiavira Itir God, a Israelian atrivim,
a men Akurvazir Gumazim, a Ikiavira
Itir Godin Gavgaviba Bar Itim,
A kamaghin migei, “Ki Ikiavira Itir God,
kirara ki bar faraghavira ikia, egh bar
gin ikiva abuan ikivira ikiam.
Ezi godin tam ua itir puvati.
Kirara, ki God.
7 Tinara, nan min gari?
Godin tam ikiva, a uabi nan damazimin
uan eghaghanimin gun e mikim.
Egh uabi abigh uan otevibar en ak-
agh.
Kirara bar fomira gumazamizibar in-
garigha nguazir kam gati.
Eghti godin tam ti guizbangira ikiva, a
bar fomira otozir biziba ko bizir gin
izamibar gun e mikimti,
e bar moghira bizir kabagh fo-
fogham.*
8 Nan gumazamiziba, ia nigh akongiva ati-
atingan marki.
Bizir otivamin kaba, ki fomira dar gun
ia mikemegha gifa.
Ezi ia uan damazibar dar ganigha na gifo,
egh kotin aven ia nan gun mikim.
Godin tam ua itir puvati!
Bar puvati.
Ki uabira ki ian dagiar ekiamin min itima, ia
nan aven uari modi.
Ki bizir kam bar a gifo, a bar
guizbangira!

9 “Gumazir marvir guabar ingariba,
men ingangariba dagheba pu-
vatigham.
Ezi nedazir me gara da bagha bar akongezir
kaba,
da pura bizir kinibar min iti.
Ezi aser kabar ziaba fer gumazamiziba,
me mitatemin aven iti moghin,
bizitamin ganigh a gifoghan kogham,
kamaghin kotin aven me uan asebar
akuragh deraghvira da bagh
mikiman kogham.
Kamaghin amizi, me onganigh aghum-
sigham.
10 Me manmaghin nighnigha, aser kabar
marvir guabar ingari?
Nedazir kinir kaba, tong bar men
akuraghan kogham.
11 Ia gan! Gumazamizir digiribagh amir
kaba, me pura nguazir kamin itir gu-
mazir kinibara,
egha marvir guabar ingari.
Kamaghin amizi, gumazamizir marvir
guabar ziaba feba,
me bar aghumsigham.
Ki ghaze, me bar izi nan damazimin kotin
tuifigh.
Bar guizbangira, ki me damighti,
me bar atiatigh bar aghumsigham.

12 “Gumazir ainbar bizibar ingara foziba,
me ainba isa avim garigha aser kabar
marvir guabar ingari.
Me uan gavgavibar haman suigha ain
misogha,
nedazir kabar ingari.
Egha me dar ingarir dughiabar, mitiriam
men aghiti
me dipaba ko daghebar aman koghti,
men gavgaviba bar moghira geveg-
ham.

13 “Ezi gumazir temebar nedazibar ingara
foziba,
me temem inigh marvir guam akirsi,
an abaragh bar deraghviram
anekirigham.

44:3: Aisaia 35:7; Joel 2:28; Jon 7:38; Aposel 2:18 **44:6:** Aisaia 41:4; 48:12; Akar Mogomem 1:8; 1:17; 22:13 * **44:7:** Hibrun akam deragha vezin kamin mingarim abigha an gun mikemezir puvati. **44:8:** Godin Araziba 4:35; 4:39; Aisaia 41:22; 43:10-12

Egh finfinimin marvir guar kamin nedazim
tememin bar deravira an apan an
osiram.
Egh gin tuizim inigh osizirimin girara
mangi, aneghoreghti,
gumazir igiar bar diritamin
nedazim bar deravirama otogh
gan ikiam.
Eghti me marvir guar dighorezir kam inigh,
a isi uan aseba feir dipenimin
anetigham.
14 Me temer sidaba isa ingangarir kam
gami.
Me faraghavira ruarir ekiabar ghua
okin temer igiar aghuibar gara dagh
ifefi,
egha me uaghan amozimin
dughiam mizua iti.
Eghti amozim izíti, da aghung mangi
ekeveghti,
me mangi da okegh izi ingangarir
kam damuam.
15 Temer kabar maba me dar daziba isava
aviba arigha dar fii.
Egha maba me da arizi da isima, me dar
bretba tue.
Egha me temer otevir igharazimin marvir
guamin ingari,
egha an damazimin tevimning apirigha
an ziam fe.
16 Me temer kam isa arazir kabar a gami.
Me anebigha a isa uan dagheba ko
asiziba tuava,
apa uan kuvibav gori da ghua bar
izefi.
Egha uaghan, me avimin fingasa aviba arisi.
Me avimin fia ghaze, ‘Avim bar der-
agha nan mikarzimin izima, ki bar
deragha uabi barasi.’
17 Egha temer kabara, me uari uan marvir
guabar ingari.
Egha me teviba apira dar ziaba fe.
Egha me kamaghin dia migei,
‘Ni nan god, kamaghin amizi, ni nan
akuragh.’

18 “Gumazamizir kamaghin amiba,
me bar guizbangiram ongani.
Bizitam ti men damazibagh amizi, me
damazir okavirziba ikia bizibar gari
puvati.
Bizitam ti men nighnizibagh amizi, me
ghua bar ongani.
19 Gumazim nighnizir aghuim iki, arazir
kam tuisigh egh kamaghin mikimam,
‘Ki temer otevir kabar mabar avim ati,
egha uaghan bretba ko asiziba tuegha da
ame.
Egh tizim bagh ki an otevir kam inigh,
bizir bar kurar kamin marvir guamin
ingarigh,
uan tevimning apirigh an ziam
fam?’
Guizbangira, gumazamizir onganir kaba,
me nighnizir aghuiba puvatigh
migirigiar katam damuan kogham.
20 Men nighniziba bar ikuvizi, me bar arazir
kuram gami.
Egha mati gumazim averenim ame.
Gumazamizir kaba deragh ikiamin tuavi-
tam itir puvati.
Egha me kamaghin fozir puvati, bizir
me suizir kaba, da pura temer kiniba,
da guizin godba puvati.”

*Ikiavira Itir God uan gavgavimin, Is-
raelia ua me ini*
21 Egha Ikiavira Itir God kamaghin migei,
“Ia Israelia, ia Jekopin anabamin adarasi,
ia nan ingangarir gumazamizibar min
iti,
egh ia bizir kabagh inirigh.
Ki ian ingara ia gamizi,
ia gumazamizir ikizir vamiran
otogha, nan ingangarir gumaza-
mizibar min iti.
Eghti ki ia gin amangan kogham.
22 Ian arazir kuraba, ki da adegha da isa pin
da akunizi, aminim da inigha ghu.
Nin arazir kuraba givagham, mati
ghuariaba aruem mizaraghara
anadi, da a sara ghuegha gifa.
Ki ian akurvagha deravira ian gari,
kamaghin amizi, ia uamategh na bagh
izi.”

23 Ikiavira Itir God uan ziar ekiam ko gav-
gavim akagha Israelian akuragha ua
me ini.
Kamaghin amizi, O overiam, ni ighi-
abar amu bar akongegh.
Nguazimin aven itir biziba bar, ia
uaghan tiariba akar.
O mighsiaba ko temer ruarimin itiba,
ia uaghan tiariba akar.

24 “Ki Ikiavira Itir God, ian Akurvazir Gu-
mazim,
ia uan amebamin navir averiamin ikezi
a tighar ia batamin dughiamin,
ki uabi, uan adarazir otivasa ian
ingari.
Ki kamaghin ia mikimasa:
Ki uabira bizibagh amizi da otifi.
Ki uabira overiam ko nguazimin ingarigha,
aning isa aningin danganimin aning ati.
25 Bizir gin otivamibar gun migeir gumaz-
iba,

44:22: Aisaia 43:1; 43:25; 1 Korin 6:20; 1 Pita 1:18-19 **44:24:** Aisaia 40:22; 43:14; 45:12 **44:25:** 1 Korin 1:20

ki me gamizi, me okam nighnigha, men
migirigiaba paza zui.
Ezi kukunir gumaziba, ki men nighnizibagh
amima, me okam nighnisi.
Ezi fofozir gumaziba, ki me gamizi, me
ongani.
26 Nan ingangarir gumazim nan akam
akuniva,
bizir gin otivamiba, ki a mikimti, a
mangi gumazamizibav kim,
eghti ki a migeir akar kabar amuti,
da guizbangiram otivam.
Ki kamaghin migia ghaze, gumazamiziba ua
Jerusalemin ikiam.
Egh Judan nguibar ekiaba me ua-
mategh dar ingaram.
Nguibar apaniba asighasighiziba,
ki uamategh da feghti, da dikavigh tuiv-
igham.
27 Ki kamagh mikim suam, ongarim ni
dakegh, eghti a dakegham.
Egh ki uaghan faner uaghira ongarim
ginivizibar amighti, da misigham.
28 Ki ghaze, kirara atrivimin ikiasa Sairus
amisefe.
Eghti a nan gumazamiziba deraghvira
men ganam,
mati sipsipbagh eghuvir gumazim
uan sipsipba deravira me
geghufi.
Eghti a ingangarir ki ifongezibar amuam.
A mikimti, me Jerusalem uam an in-
gariva,
nan Dipenim uam anesam."

45

Ikiavira Itir God, atrivimin ikiasa Sairus amisefe

1 Ikiavira Itir God, a Sairus atrivimin ikiasa
anemisevegha givagha, gavgavim a
ganingi.
Eghti a kantrin igharazibav sogh,
men atrivibar gavgaviba agivaghti,
me aghumsigham.
Eghti ki pura Sairus bagh men nguibabar
divazibar tiar akaba kuti,
gumazitam ua da dukuman koghti,
Sairus aven mangi, uan apaniba
dikabinam.
Egha Ikiavira Itir God kamaghin Sairus
migia ghaze:
2 "Ki nin faragh mangi danganir fightizibar
amighti, da magiri voroghira ikiam.
Egh divazir gavgavimin tiar akar ekiar
me brasin ingariziba akararigham.
Egh ainin igugunir ekiar me tiar
akaba gavgavim dar aningasa
atiziba dar ghoregham.
3 Ki dagiaba ko bizir aghuir nguibar
kamin gumazamiziba danganir
mogomebar atiziba,
inigh ni daningam.
Eghti ni kamaghin fogham, ki Ikiavira Itir
God, Israelian God,
ki uabi nin ziam diborogha, ua bagha
nin dia.

4 "Nan ingangarir gumazim Jekop, an
adarazi Israelia,
me gumazamizir ki ua baghavira
misevezibа,
ki men akurvaghasa nin diazi ni
ize.
Ni guizbangira na gifozir puvati,
ezi ki nin ziam diborogha nin diagha
ziar ekiam ni ganingi.
5 Ki uabira, ki Ikiavira Itir God, ezi ua godin
igharazir tam itir puvati.
Ki uabira iti, ezi ua godba bar puvati.
Ni na gifozir puvati,
ezi kirara ki gavgavim ni ganidi.
6 Ki kamaghsua, nguazir kamin gumaza-
miziba,
me aruem anadir naghin ikia ghua
aruem ghuaghiri naghin tu,
me bar moghira fogh suam,
kirara ki Ikiavira Itir God,
ezi ua godin tam itir puvati.
Kamaghin amizi, ki bizir kabagh
ami.
7 Kirara, ki mikemezi, angazangarim ko
mitarmem oto.
Egha kirara gumazamizibagh amima,
me deravira iti.
Ki me gamima, me osimtizir ekiaba
batifi.
Ki Ikiavira Itir God,
kirara bizir kabagh amima da oti-
vaghiri.

8 "O overiam ko ghuariaba,
ia nan akurvazim ko dughiar aghuim,
gumazamizibagh ingi,
mati amozim nguazim giri.
O nguazim, ni mati, ni uan akam akarigh,
nan akurvazim inighti
an aghungiva arazir aghuim damighti,
a gumazamizibar navibar aven iki
gavgavigham.
Ki, Ikiavira Itir God,
ki uabi uan gumazamizibar akur-
vaghasa bizir kabar ingarizi da
otifi."

44:28: 2 Eghaghaniba 36:23; Esra 1:2 **45:1:** Onger Akaba 107:16; Aisaia 40:4 **45:3:** Ua Me Ini 33:12; 33:17; Aisaia 41:23; 43:1 **45:4:** Aisaia 44:1; 1 Tesalonika 4:5 **45:5:** Godin Araziba 4:35; 4:39; Aisaia 44:8; 46:9 **45:6:** Onger Akaba 102:15; Aisaia 37:20; Malakai 1:11 **45:9:** Aisaia 29:16; Jeremaia 18:6; Rom 9:20

Ikiavira Itir God uabira biziba bar dar gari
9 E gumazamiziba, God en ingari, e mati
pura bizir kiniba.
Kamaghin gumazir Godin atara a
migeim, a bar ongani.
Gumaka, a bar ikuvigham.
God mati gumazir nguazir minebar in-
garimin min iti.
Ezi e nguazir minebar min, biaghiregha
pura tintinibar nguazim gireghav iti.
Ia bizir kam ginighnigh.
Nguazir mam ti dikavigh mangi gu-
mazir a inigha minemin ingarizim,
kamaghin an azaragham,
"Manmaghin ami? Ni na inigha
bizir tizimin ingari?"
Eghti nguazim ti kamaghin atar mikimam,
"Ni tizim bagha bizir ni ingarizir
kam, an suighamin agharimningin
ingarizir puvati?"
10 Eghti gumazitam ti borir bar aghegheh-
vitamin gan kamagh an amebam ko
afeziamin azaragham,
"Kar bizir tizim gua a gamizi, an oto?"
Gumazir kam, guizbangira bar gumazir on-
ganim.
Gumaka, a bar ikuvigham.

11 Ikiavira Itir God, a Israelian Godin Bar
Zuezim.
Egha a Godin men ingarizim, a me
gamizi
me ikizir vamiran gumazamizibar
oto, a kamaghin migia ghaze,
"Ia gin otivamin biziba bagh nan azangam.
Egh arazir manam ki an gin mangi uan
boribar ganiva,
egh arazir manam ki an gin mangi uan
dafarimningin ingangarim damuam,
ia dar amusi, bar na mikiman
marki.
Bar markiam.
Kar nan bizir ki damuamibara.
12 Kirara, ki nguazimin ingarigha,
nguazir kamin itir gumazamizibar in-
garizi, me an iti.
Ki uan gavgavimin overiamin ingarigha pin
anetizi, a iti.
Kirara, ki aruem ko iakinim ko
mikovezibagh ativagha dar gari.
13 Kirara Atrivim Sairus gamizi,
a nan ingangarir aghuibagh ami.
Tuavir a mangamiba, ki dar kirighti,
a nan nguibam Jerusalem uam an in-
garam.
Egh a nan gumazamiziba kalabusin ua me
firigh, me ateghti me mangam.
Gumazir a givezamiba puvatigham, a
pura ingaram.
Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba
Bar Itim, ki mikemegha gifa."

14 Ikiavira Itir God kamaghin migei,
"Kantri Isip ko Itiopian dagiaba ko biziba,
da Israelia ian biziba.
Eghti apaniba kantri Sabean itir
gumazir ruariba kalabus datigh, ia
bagh me amadaghti me izi,
pura ian ingangarir gumazir
kinibar min ikiam.
Egh me ian guabar uan teviba apirigh kam-
aghin mikim suam,
'Bar guizbangira, God ia ko iti.
A uabira bar guizbangira God, ezi
godin tam ua itir puvati!' "

15 Ni Israelian God, ni men Akurvazir Gu-
mazim,
egha gumazamizir igharaziba, ni uabin
me modi.
16 Asebar marvir guabar ingarir gumaziba
bar guizbangira okam nighnigh bar
aghumsigham.
17 Ezi Ikiavira Itir God, Israelian akuragha
gifa.
Egh a me damighti, me zurara der-
aghvira iki mamaghira ikiam.
Egh okam nighnighan kogh,
aghumsighan kogham.

18 Ikiavira Itir God,
anarira God.
A nguazim ko overiamin ingarizi, aning
gavgavighavira iti.
Nguazim pura ikiasa God an ingarizir
puvati.
Biziba ko gumazamiziba bar moghira
nguazimin ikiasa, an an ingari.
Egha a ghaze, "Kirara, ki Ikiavira Itir
God,
ezi ua godin tam ua itir puvati.
19 Ki saghon ghugha mitatemin modogha
uan akam akurir puvati.
Ki uan gumazamiziba, Jekopin ovavir
boriba, ki kamaghin me mikemezir
puvati,
'Ia pura mangi gumazamiziba puvatizir
danganibar na buri.'
Kamaghin puvati.
Ki Ikiavira Itir God, ki guizin akam akuri,
ezi nan akaba da guizbangira zui."

Nguazimin itir gumazamiziba bar Godin apengan ikiam
20 Ikiavira Itir God ghaze,
"Ia Kantrin Igharazibar Gumazamizir
ikiavira itir varazira, ia izi uari
akufagh!
Ia gumazamizir midorozimin aven de-
ravira ikia, ikiavira itiba,

45:12: Jenesis 1:26-27; Jeremaia 27:5 **45:15:** Onger Akaba 44:24; Aisaia 8:17; 57:17

ia bar moghira kot bagh izi!
Me uan marvir guar me pura ter otevir kinibar ingariziba,
da inigha tintinibar dar atera izi.
Ki men gara ghaze,
Me guizbangira nighnizir aghuiba bar puvati.
Me uarir akurvaghasa asebar dei,
ezi da gumazitamin akuraghamin gavgaviba puvati.
21 Ia gumazamiziba bar moghira izi kotin aven uari bagh mikim.
Ia fofoghsi uarira uarir azangsigh suam,
godin manamra a fomira bizir datirighin otivasa mikemeziba,
da datirighin guizbangirama otifi?
Kirara, ki God, ki bizir kabav kemezi, da datirighin otifi.
Ezi ua godba puvati.
Ki Godin arazir aghuibaram amim, egha ki ian Akurvazir Gumazim.
Ezi ua godba puvati, kirara ki God.

22 "Ia nguazir kamin saghon itir danganibar gumazamiziba, ia bar na bagh izi.
Kirara ki God, ezi godin tam ua itir puvati.
Kamaghin amizi, ia na bagh iziti,
ki ian akurvaghti, ia deravira ikiam.
23 Ki Ikiavira Itir God, ki uabi uan ziamin pin akakagha mikeme,
egh ki uan akam akirigha mikemezir bizir kam, ki a giraghan kogham.
Nan migirigiam kamakin,
gumazamiziba bar moghira nan guamin teviba apirigh nan ziam fam.
Egh me akam akirigh suam,
e uari Godin apengan ikiam.
24 Egh me kamagh mikim suam,
Godra arazir aghuimin en akurvagha gavgavim e ganidi.
Eghti gumazamizir an aningaghezibа, bar moghira an damazimin izi,
egh aghumsizir ekiam inigham.*
25 Eghti Israelian ovavir boriba, Ikiavira Itir God me damuti,
me uan apaniba abiragha ziar ekiam inizir bizir kam bagh
bar akuegham."

46

Ikiavira Itir God, uabira gavgavim iti, ezi marvir guaba, da pura nedazir kiniba

1-2 Ikiavira Itir God kamaghin migei,
"Ia Babilonia, ian aser kamning, Bel ko Nebo, ia aningin ziamning fava,
egha aningin marvir guamning atera, aningin ziamning famin dughiar ekiabagh arui.
Eghti aningin ziar ekiamning givaghti, ia aningin ganti,
aning uaningin akurvaghamin gavgaviba puvatigham.
Egh apaniba izi Babilonin nguibar ekiam gasighasighti, ia donkibar aning ikegham.
Eghti donkiba, mevzika, da ingangarir dafam damu, aning ater mangi
ia ko kantrin igharazimin kalabusin ikiam.

3 "Ia Israelin ikiavira itir varazira ia oragh, ia Jekopin anabamin adarasi,
ian amebaba ia batezir dughiamin, ian gumazamizir ikizir igiamin otivizir dughiamin ikegha iza datirighin,
ki ia inigha ia atera, bar deravira ian gari.
4 Ki ian God, ki ian ganvira iki mangi,
ia bar ghurigh dapanir arizir ghurghuriba otivighamin dughiam otogham.
Ki fomira uabi ian ingara ia gamizi, ia gumazamizir ikizir vamiran oto,
egh ki zurara ia ateriva, ian gan ian akurvagham.

5 "Tinara nan min gari? Puvati.
Ki gumazir manamra ko magh gari? Bar puvati.
Ia nan araziba, bar tinara ko da tuisigham? Bar puvatigham.
Gumazitam ki amir araziba uaghan dagh amua kagh iti, o puvati?
Bar puvati.
6 Gumazir maba marvir guabar ingarasa gol ko silvan bar aviribar pozim mikira,
dar osimtiziba tuisisi.
Egh me gol ko silvan bizibar ingarir fofozir gumazim givezeghti,
a me bagh marvir guabar ingaram.
Eghti me teviba apiriva, an ziam fam.
7 Egh me marvir guar kam uan dipizibar afegh, aneter mangi,
danganir me anesasa dikirizimin anesaraghti, a mitighiv ikiam.
Marvir guar kam uabi daru danganir igharazimin mangan kogham.
Kamaghin amizi, a danganir me anetizir kamra iti.
Egh gumazir an deibar dimdiaba ikarvaghan koghiva,

45:22: Onger Akaba 22:27; 65:5 **45:23:** Jenesis 22:16; Rom 14:11; Filipai 2:10-11; Hibru 6:13 * **45:24:** Hibrun akam deragha vezin kamin mingarim abigha gun mikemezir puvati. **46:4:** Onger Akaba 71:18

egh dughiar kurabar men akurvaghan
kogham.
Bar puvati.

8 "Ia gumazir arazir kurabagh amiba,
ia akar ki akurir kam, ia bar deraviram
a ginighnigh.
9 Egha ki fomiram amizir biziba, ia ua dagh
nighnigh.
Ki uabira ki God, ezi ua godin tam ua itir
puvati.
Ki uabira ki God, ezi ua godin tam
nan min itir puvati.
10 Bizir tam tighar otivamin dughiamin, an
otogh manmaghin givagham,
ki bizir kamin gun migei.
Ki bar fomira bizir otivambar gun mikeme,
ezi gin bizir kaba ki mikemezi
moghiram otifi.
Egh ki bizir manatam damusi ifongegh, ki
puram a damuam.
Eghti ki damuasa ifongezir bizir
kam, bizitam nan tuavim apirighan
kogham.
11 Ki aruem anadi naghin itir gumazir mam
izasa an diagha gifa,
eghti a isamin min mighegh izi ki
damuasa nighnizir bizibar amuam.
Ki damuasa mikemezir bizir kaba, ki
mikemezir moghira an adar amuam.
Bizir ki damuasa miseveziba, ki dar
amuam.*

12 "Ia gumazir akaba barazir puvatiziba, ia
nan akam baragh.
Ia ti ghaze, dughiar ki uamategh ian
akuragh
ia iniasa misevezim, a saghon
ikiavira iti, a?
13 Bar puvati. Nan akurvazim, a bar roghira
izegha gifa.
Eghti ki ua mizuaman kogham.
Israelia, ki zuamira izi ian akurvagh apanir
ia abiriba,
ki bar puv me damighti, ia ua deravira
ikiam.
Egh ki uaghan Saionin nguibar ekiamin
akurvaghti, a deravira ikiam.
Ki uan ziar ekiam ko gavgavim
damighti,
aning Israelia ian tongin azenim
girigham."

47

*Ikiavira Itir God ghaze, Babilon iku-
vigham*

1 Ikiavira Itir God kamaghin Babilonian
nguibar ekiam migei,
"O Babilon, ni fomira mati atrivir amizim
uan atrivir dabirabim gaperaghav iti
moghin,
ziar ekiam iti.
Ni nguibar bar aghuimin min itima, kantrin
igharazitamin midorozir gumaziba
ni dikabirazir puvati,
kamaghin amizi, ni mati amizir bar
igiar patamin itir puvatizim min, bar
deravira iti.
Ezi datirighin puvati.
Nin gavgavim givaghti,
ni uan atrivir dabirabim ategh
nguazir kinim dapiam.
Nin mikarzim fomira deragha iti moghin,
ua ikian kogham.
Egh gumaziba ua nin ganti, ni deragh
kurkegh daruan kogham.
Bar puvati.
2 Ni ingangarir amizir kinimin min in-
garam.
Ni uan dapanim avarazir nir avizim
adegh, uan korotiar dirir otighin
aruzim sueghti,
nin dagariba azenara ikiti, ni wit
mirmirir dagiaba poghpogham.
Egh uan inim fegh
mavanabogh faneba abigh
mangam!
3 Gumaziba nin korotiaba sueghti,
ni bibiamra iki bar aghumsigham.
Ki nin arazir kuram ikarvaghsi ivezir bar
kuram isi ni daningti,
gumazitam nan anogoreghan
kogham."

4 Israelian Godin Bar Zuezim, a en Akur-
vazir Gumazim.
An ziam, Ikiavira Itir Godin Gavgaviba
Bar Itim.

5 Ikiavira Itir God kamaghin Babilonia
migei,
"Babilon, Kantrin Igharazibar Gumazamiz-
iba ua kamaghin ni diponan kogh
suam,
'Kantriba bar men atrivir amizim.'
Kamaghin amizi, ni uan akam dukuagh
mangi
mitarmemin daperagh nimira iki.
6 Ki bar puvira uan gumazamizibar atari,
egha ki ua uan gumazamizibar min me
ginighnizir puvati.
Egha ki ni ataghizi, ni iza paza me gamua,
egha ni tong men apangkuvizir pu.
Bar puvati.
Ni bar pazavira me gamua osimtizir bar
dafam me ganingi.

46:9: Godin Araziba 32:7; Aisaia 41:26-27; 42:9 * **46:11:** Gumazir kam, "aruem anadi naghin itir gumazim," an Atrivim Sairus. (Ni Aisaia 41:2-3in gan.) **47:1:** Aisaia 13:1--14:23; Jeremaia 50:1--51:64

Egha ni uaghan gumazamizir ghuribagh amima me osimtizir dafam ateri.
7 Ni ghaze, ni atrivir amizimin iki mamaghira ikiam,
kamaghin amizi, bizir kaba ko bizir gin ni bativamiba,
ni deragha dagh nighnizir puvati.

8 "Ni dughiar aghuim baghavira nighnizir amizim,
ni akar kam baragh!
Ni ti ghaze, ni deravira ikiti, bizir kuratam ni batoghan kogham.
Egha ni kamaghin uabi migia ghaze,
'Ki uabira ki gavgaviba bar iti, ezi tav nan min itir puvati.
Ki amizir pam ko boriba ariaghirezimin min otoghan kogham.'
9 Ezi noka, arazir kamning zuamira ni bativam.
Dughiar kamra nin pam aremegham,
eghti nin boriba uaghan bar moghiram arighiregham.
Ni ti kamaghin nighnisi, ni imeziba ko akavsiar gavgavir aviriba iti,
ezi bizir kaba nin akuraghan kogham.
Bar puvatigham.
Ni bar dughiar kuram batogham.

10 "Ni ti kamaghin nighnisi,
Nin arazir kuraba ni damuti, ni mitigh gavgavigham.
Egha ni kamaghin nighnisi,
Ni amir bizir kaba, gumazitam dar garir puvati.
Nin fofozir bizir guar aviribar ingariba, nin nighnizim adavizima,
ni kamaghin uabin migia ghaze,
'Ki uabira, ki gavgavim iti, ezi tav nan min itir puvati.'
11 Dughiar bar kuram ni batogham,
eghti ni akavsiamin gavgavimin a gitaviraghan kogham.
Osimtizir dafam zuamira ni batogham,
eghti ni an tuavim apiramin bizitam damuan kogham.
Bizir bar kurar ni nighnizi da ni bativan koghamiba,
da ni batogh bar ni gasighasigham.

12 "Kamaghin ti dera, ni igiamra ikia imeziba ko akavsiar gavgavibar fofoziba inigha dagh amua fozi moghin,
ni pamtem dar amu ganigh.
Da ti nin akuragham.
Da ti nin apanibar amuti,
me atiatigh aregham.
13 Fofozir gumazir aviriba nighnizim ni ganidima,
nin nighnizim deravira ingarir puvati.
Egha ni mikovezibar garir akavsiabagh amir gumaziba bagh akam amada.
Gumazir kaba, me overiam ko mikovezibar gara zurara iakinibar ni bagha iza,
bizir ni bativamibar gun ni migei.
Ezi me ti nin akuragham.

14 "Ezi puvati, me mati ogheba misigha iti, ezi avir mam gumazir kabar isi me gasighasigham.
Eghti me uarira uarir akurvaghan kogham.
Bar guizbangira, me kamaghin mikiman marki,
'Ki mangi avir miriamin daperagh uan mikarzim fefem a daningam.'
Puvati. Avir kam bar men isigham.
15 Bar guizbangira, ni igiamra itima
gumazir nighnizim ni ganiga nin akurvaziba,
me bar onganigh,
men tav nin akuraghan kogham."

48

Gumazamiziba ziar ekiam Godra daning

1 Ia Jekopin anabamin adarasi, ia gumazamizir Israelin ziam itiba, ia Judan ovavir boriba, ia oragh!
Ia gavgavim uan akam daningasa,
Ikiavira Itir Godin ziam dibora akaba akiri.
Egha ia ghaze, ia Israelian Godin ziam fe.
Egha ia ifara guizbangira an apengan ikiava,
guizin akaba ko arazir aghuibar gin zuir puvati.
2 Egha ia uarira uan ziaba fa ghaze,
ia God baghavira itir nguibar ekiar kamin gumazamiziba.
Egha ia Israelian Godin akurvazim iniasa a mizua iti.
An ziam, Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim.
3 A kamaghin ia migei,
"Bar fomira, ki gin otivamin bizibar akam akuni.
Egha ki zuamira dagh amizi, da otifi.
4 Ki kamaghin bar fo, ian dapaniba mati dagiaba ko ain,
ezi ia nan akabar gintizir puvati.
Kamaghin amizi, ki fomira bizir gin otivamibar akar kam akuni,
egha ki zuamira dagh amizi, da otifi.
5 Ki kamaghin aghua, ia ti mikim suam, ian marvir guar ia temeba ko ainbar ingarizir nedazir kaba,
me bizir kabagh amizi, da otifi.
Ki bar aghua,

47:8: Akar Mogomem 18:7-8 **48:3:** Aisaia 42:8-9; 46:8-10

kamaghin amizi, ki fomira bizir gin otivamibar gun ia mikemegha gifa.

6 "Bizir ki fomiram otivasa mikemeziba,
da otivigha givazi ia dar gani.
Ezi ia datirighin kamaghin mikim suam,
'Ekiam, a guizbangira migei.'
Egh ki datirighin bizir igiar otivamibar gun ia mikimam,
kar bizir mueghav itir ki fomira ia mikemezir puvatiziba,
ia tighar da baragham.

7 "Bizir kaba, ki datirighin dar ingari,
ki fomira dar ingarizir puvati.
Ia faragha zuir dughiamin,
ia da baragha dagh fozir puvati.
Ki datirighin mikimti, bizir bar igiaba otivam, bizir fomiram otivizir puvatiziba.
Eghti ia kamaghin mikiman kogham, 'E bizir kabagh fogha gifa.'
Guizbangira, ia fomira bizir kaba bar dagh fozir puvati.
8 Ki kamaghin fo, ki ian ingara ia gamizi,
ia gumazamizir ikizir vamiran otozir dughiamin ikegha, iza datirighin,
ia akaba munasa da barazir puvatizir adarasi.
Egha ki fo, ia ifavarir gumazamiziba.
Kamaghin amizi, ki bizir kabar gun ia mikemezir puvatizi,
ia dagh fozir puvati.

9 "Ki bar ia basemegha bar ia agivasava ami.
Egha ki zurara uan ziar ekiam ginighnigha,
ia bagha uan aningagharim dikabiri.
Kamaghin amizi, ki ia gasighasighan kogham.
Eghti gumazamizir igharaziba nan ziam fam.
10 Ki ia damighti ia zueghasa nighnisi,
egha ki avimin ia tuezir puvati,
mati gumazim silvan mineziba adangasa avimin da tue.
Ia uan arazir kuraba ataghiraghasa,
ki osimtizir guar aviriba ataghizi, da ia batifi.*
Ki tuavir kamin ian nighniziba ko araziba tuisisi.
11 Ki uan ziar ekiam ginighnigha arazir kamin ia gami.
Gumazamiziba nan ziam gasighasigh a dikabin, ziar ekiam igharaz darazir aningan ki aghua.
Bar guizbangira, me ziar ekiam narara daningam."

Ikiavira Itir Godra, Sairus amisevegha a gamima, a Babilonia dikabira

12 Ezi Ikiavira Itir God kamaghin migei,
"Ia Israelia, ia gumazamizir ki diaziba,
ia Jekopin anabamin adarasi, ia nan akam baragh!
Ki uabira ki God.
Kirara, ki bar faraghavira iti,
egh ki ikivira iki mangi bar gin dughiar abuananamin uaghan ikiam.
13 Ki uan dafarimningin nguazim gamigha gavgavim an povim ganingizi a gavgafi,
egha ki overiam isa an danganimin aneti.
Egha ki overiam ko nguazimin diazir dughiamin,
aning zuamira ivegha iza nan damazimin tu.

14 "Ia bar moghira, ia izi uari akuvagh, nan akam baragh!
Asetam fomira kamaghin akatam ia mikemezir puvati,
'Gumazir Ikiavira Itir God bar ifongezim, Godin ingangarim damusi, a izi Babilonia ko misogham.
Ikiavira Itir Godin gavgavimin, a Babilon dikabiragham.'
Aseba kamaghin mikemezir puvati.
15 Gumazir kam izasa, ki uabi ia mikeme.
Ki uabi izasa an dia.
Ezi ki uabi a inigha iza a gamima,
a deravira ingara an ingarimin daghem oto.

16 "Ia nan boroghira izi nan akam baragh!
Fomira iza datirighin, ki mogomer danganitamin ikia otivamin bizibar gun migeir puvati.
Bar puvati.
Bizir kaba tighar otivamin dughiamin,
ki faragha ikia dar garima da otifi."

Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God, nan Ekiam,
uan Duam na ganiga na amadazima,
ki an Duamin gavgavim sara izi.†

---

* **48:10:** Hibrun akam deragha vezin kamin mingarim abigha a mikemezir puvati. **48:12:** Aisaia 44:6; Akar Mogomem 1:17; 22:13 **48:13:** Onger Akaba 102:25; Aisaia 40:26 † **48:16:** Ves 48:16in akar faragha itim, Hibrun akam deragha an mingarim abigha an gun mikemezir puvati. Ezi an namba 2in akam, e fozir puvati, tinara ghaze, God anemada. Gumazir maba ghaze, kar Godin akam inigha izir gumazimin akamra. Ezi marazi ghaze, kar Ikiavira Itir Godin ingangarir gumazimin akam. (Ni Aisaia 42:1in gan.) Ezi marazi ghaze kar Atrivim Sairusin akam.

Ikiavira Itir God uan gumazamiziba deragh me damuasa iti
17 Ezi Ikiavira Itir God, ian Akurvazir Gumazim, a Israelian Godin Bar Zuezim, a kamaghin migei,
"Ki Ikiavira Itir God, ian God.
Ki zurara ian sure gamua,
arazir zuruzir ia gintigh deravira ikiamiba ian akakasi.
18 Ia ti nan Akar Gavgaviba baraghizi, ki ian akurazi ia datirighin deravira ikiai,
ezi ia dabirabir aghuimin ikiai, mati fanemin dipaba zurara iziva gevir puvati.
Egh arazir aghuim ti ian ikia gavgavigha mamaghira ikiai,
mati ongarim, ongarir dadarimin dipiraghira kamaghira iti.
19 Egha ian boriba otiva,
mati ongarir dadarimin gigimin min bar avirasemeghai.
Ezi men ziaba nan damazimin givaghan koghai."

20 Ia kantri Babilon ategh,
nguibar kamin gumazamizibar arimangigh.
Egh ia bar akuegh pamtemin tiariba akar, egh kamaghin akam amadaghtima
a nguazir kamin ruaghatevibar mangi,
"Ikiavira Itir God uamategha uan ingangarir gumazim Jekop, uam a ini."
21 Fomira Ikiavira Itir God uan gumazamizibar akua, me inigha danganir dipaba puvatizimin ize,
ezi me dipam bangin ariaghirezir puvati.
A dipam gamizima, a dagiamin oto.
A dagiam kuizi, dipam iri me anepi.

22 Ikiavira Itir God kamaghin migia ghaze,
"Gumazamizir arazir kurabagh amiba,
me dabirabir aghuim batoghan kogham."

49

Ikiavira Itir Godin ingangarir gumazim, angazangarimin min kantriba bar dar ikiam
1 Ia saghon itir arighatizibar gumazamiziba ko, saghon itir kantriba,
ia nan akam baragh.
Nan amebam tighar na batamin dughiamin,
Ikiavira Itir God, na amisevegha givagha ziam na gati.
2 Egha a nan akatorim gamizi, nan migirigiaba deraviram otiva,
mati midorozir sabar bar ghumtizim, gumazamizibar navibagh inifi.
Ezi a uan agharim isa deravira na avaragha na geghuvima,
ki an aven modo.
A barir aghuir ghumtizimin min na akirigha, na isa danganir uan barir ghumtiziba arizimin na modozi,
ki an ingangarim damuasa mizua iti.
3 Egha a kamaghin na migei,
"Israel, ni nan ingangarir gumazim,
ni bangin, ki uan gavgavim ko ziar ekiam isi
gumazamiziba bar men akagham."
4 Ezi ki kamaghin uabira uabi migia ghaze,
"Ki bar puvira ingangaribagh ami, ezi nan gavgaviba pura gefi.
Ezi ingangarir ki amir kabar daghetam otozir puvati.
Ezi ki pura ingangarir kabagh amir puvati, ki Ikiavira Itir God bagha dagh ami.
Ingangarir ki amir kabar ivezim,
nan God a isi na daningam."
5 Nan amebam tighar na batamin dughiamin,
Ikiavira Itir God Jekopin adarasi Israelia, a men aku ua bagh izasa, na amisefe.
Kamaghin amizi, nan God, ziar ekiam na ganiga, gavgavim na ganingi.
Ezi Ikiavira Itir God kamaghin na migei,
6 "Ki faragha ingangarir kam ni ganiga ghaze,
Ni Jekopin adarasi, Israelian ikiavira iti darasi,
ni gavgavim me daning ua me inigh izi.
Kar ingangarir ekiam puvati.
Ezi ki datirighin ingangarir ekiam ni daning, egh ni damighti,
ni Kantrin Igharazibar Gumazamiziba bagh angazangarimin min ikiam.
Eghti ki Kantrin Igharazibar Gumazamiziba bar men akuragh
ua me iniam."

7 Ikiavira Itir God, Israelian Akurvazir Gumazim, men Godin Bar Zuezim, a ghaze,
Gumazir kam, Kantrin Igharazibar Gumazamiziba gara ifongezir puvatizim.
Kantrin Igharazibar Gumazamiziba an gara ghaze, a bizir bar kuram.
Egha kantribar atriviba a gamizi, a men ingangarir gumazir kinimin min iti.

48:18: Godin Araziba 32:29; Onger Akaba 81:13; 119:165 **48:20:** Akar Mogomem 18:4 **48:21:** Ua Me Ini 17:1-6; Diboboniba 20:2-11 **48:22:** Aisaia 57:21 **49:1:** Jeremaia 1:5 **49:2:** Hibru 4:12; Akar Mogomem 1:16 **49:6:** Aisaia 42:6; Luk 2:32; Aposel 13:47; 26:23

Egha Ikiavira Itir God datirighin kamaghin
gumazir kam migei,
"Ki Ikiavira Itir God, Israelian Godin
Bar Zuezim, ki uan ingangarim
damuasa ni amisefe.
Egha ki uan akar dikiriziba abizir
puvati.
Kamaghin amizi, atriviba nin gan, egh
mitivigh nin ziam fam.
Eghti gumazir aruaba nguazim girigh
fuaghiva,
ziar ekiam, ni daningam."

8 Egha Ikiavira Itir God kamaghin uan in-
gangarir gumazim migei,
"Ki uabi ua ni inigh, deragh ni damuasa
dughiam amisefe.
Dughiar ki ian akurvaghasa atizir kam,
an otozi, ki nin ararem baregha nin
akura.
Egha ki bar deravira ni geghufi.
Egh ni bangin, ki nguazimin itir gu-
mazamiziba ko Akar Dikirizir Gav-
gavim damuam.
Egh ki Israelin nguazim damighti, a ua der-
agh otogham.
Eghti Israelian adarazi uamateghti,
ni me bagh men nguazir datirighin
pura itim tuiragh, ua me
daningti, me a dapiam.
9 Ki faragh kamaghin kalabusin itir gumaza-
mizibav kimam,
'Ia azenan izi!'
Ki kamaghin mitarmemin itir gumazamiz-
ibav kimam,
'Ia angazangarimin izi!'

"Eghti me kalabuziam ategh uamategh uan
nguazimin izam.
Egh me tuavibar mangi, damamin
dagheba ikiam,
mati sipsipba mighsiar graziba pu-
vatizibar ghua, dagher aviriba
batifi.
10 Gumazir men apangkuvim bar deravira
men ganam,
mati gumazir sipsipbar garim, sipsipba
inigha ogher aviriba itir danganim
ko dipar aghuiba itir danganim
bagha me inigha zui.
Kamaghin me dipam ko daghebar otevegh-
han kogham,
eghti aminir fefem ko aruer dafam men
mikarzibar apongan kogham.
11 Ki ingarizir mighsiaba akirmigh, tuaviba
aghorti da mighsiabagh isin mangi
vongin otivam.
Ki uan tuavir ekiam damighti, a der-
aghvira otogham.
12 Ia gan! Nan gumazamiziba nguibar bar
saghon itibar ikegh izam.
Marazi not ko aruem uaghiri naghin
ikegh izam.
Marazi uaghan Aswanin
nguibamin amadaghan ikegh
izam."*

13 O overiam, ni bar akongezir ighiabar
amu.
O nguazim, ni bar akuegh tiarim akar.
O ia mighsiaba, ia bar akongezir ighiabar
amu.
Ia ganigha fo, Ikiavira Itir God,
gavgavim isa uan gumazamizibagh
aningizi,
me navir amirizimin iti.
Me osimtizir aviriba ateri,
ezi datirikin Ikiavira Itir God, men
apangkuvigha deraghvira me gami.

14 Ezi Saionin nguibamin gumazamiziba ka-
maghin migia ghaze,
"Ikiavira Itir God, en Ekiam,
ti e bakinighinigha akirim ragha e
gasaraghama."

15 Ezi Ikiavira Itir God kamaghin men akam
ikaragha ghaze,
"Amebatam ti otezir borir iririvimin
apangkuvigh otem a danighan
kogham o?
Amebatam ti kamaghin damuam,
ezi ko, ki ia bakinighnighan
kogham. Bar puvatigham.

16 "Ki ni gin amadaghan kogham.
Ni gan! Ki nin nedazimin ingarigha
nin ziam uan dafarimningin an osira,
aneghorezi a iti.
Egha ki zuraram an gara ni
ginighnisi.
17 Nin boriba zuamira uamategha izi,
ni gasighasighizir darasi, me ni ategh
bar aregham.
18 Ni uan dapanim fegh pura tintinibar gan!
Nin boriba uari akuvagh ni bagh izam.
Ki Ikiavira Itir God, ki zurara ikivira ikiam,
kamaghin amizi, ki guizbangira ia
migei,
'Ni, mati amizim pamin ikiasa bar
akuegha kurkazir aghuibar uabin
kurti moghin,
ni ua me inigh me bagh bar
akuegham.'

49:8: 2 Korin 6:2 **49:10:** Onger Akaba 121:6; Aisaia 33:16; 35:7; Akar Mogomem 7:16-17 * **49:12:** Hibrun akam ghaze, "Sinim," ezi e fozir puvati nguibar kam managhira iti. Gumazir aviriba kamagh nighnisi, Godin akam inigha izir gumazim, an Aswan nguibar ekiamin migei, a kantri Isipin nguibar ekiar sautin amadaghan itir mam. **49:15:** Malakai 3:17; Matyu 7:11; Rom 11:29 **49:16:** Ua Me Ini 13:9; Solomon 8:6

19 “Guizbangira, ni bar moghira ikuvigha bar pura iti.
Ezi gin nin boriba uamategh izi bar ni gizivaghti, ni me arighamin danganiba puvatigham.
Eghti ni gasighasighizir darasi, me bar nin saghon ikiam.
20 Dughiar kamin, nin borir amebaba kalabusin ikia me bateziba, me kamaghin ni mikimam,
‘Nguazir kam a bar sufi. E nguazir asizir ekiatamin ikiasa.’
21 Eghti ni kamaghin uabira uabi mikimam,
‘Tinara borir kaba bar na ganingi?
Nan boriba ovengezi, ki ua boriba batan kogham.
Apaniba na kalabus darighasa na inigha ghu.
Tinara borir kaba bategha dar gari da ghuava ekefe?
Ki fo, ki uabira iti, ezi borir kaba bar managhira ize?’ ”

22 Ikiavira Itir God, en Ekiam, kamaghin Jerusalemin gumazamizibav gei,
“Ki uan inir avizim asaraghti, an ababanimin min ikiam,
eghti ki uan dafarim, ababanimin min uaghan a ghufegham.
Eghti Kantrin Igharazibar Gumazamiziba an ganigh nin boriba uam ada inigh izam.
Me nin otariba uan evaribar arigh me inigh izam.
Me nin guiviba isi uan dipizibar afegh me inigh izam.
23 Atriviba ko atrivir amiziba uan boribar gari moghin, nin boribar ganam.
Me nin ziam fisi,
nin suemningin boroghin uan teviba apirigh, dapaniba avigh nguazim ginivigham.
Eghti ni fogh suam, ki uabira, ki Ikiavira Itir God.
Gumazamizir nighnizir gavgavim nan ikia, nan akurvazim bagha mizua itiba,
me na mizuam iki aghumsighan kogham.”

24 Eghti apaniba izi misogh midorozir gumazir gavgavir tamin adarazi kalabuziam datigh an bizir aghuiba inighti,
a ti dikavigh uamategh uan adarazi ko men biziba inigham o?
Bar puvatigham.
25 Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Jerusalem migei,
“Ki guizbangira nin adarazi ko nin bizir aghuiba, apanir gavgaviba ko atrivir kuraba dam ada iniam.
Ni misozir gumaziba, ki ni bagh men midoroziba ikarvagham,
egh nin boribar akuragh ua me inigham.
26 Egh ki nin apanibar amuti, me uarira uariv sogh uarigh asighasigham,
mati gumazim uan namakabar tuzibar amam.
Me pamtem uarira uariv sogham,
mati gumazim uan namakabar ghuziba apa bar ongani.
Eghti nguazir kamin gumazamiziba bar bizir ki amizir kamin ganigh, me kamaghin fogh suam,
Ki uabira, ki Ikiavira Itir God.
Ki gumazir uamategha uan gumazamiziba isim.
Ki ian Akurvazir Gumazim.
Ki Jekopin adarazir Godin Gavgaviba Bar Itim.”

50

1 Egha Ikiavira Itir God kamaghin Israelian gumazamizibav gei:

“Jerusalemin nguibar ekiam, mati ian amebam.
Ia ti ghaze, gumazim uan amuim batuegha bar anemadazi a ghuzi moghin,
ki akirim ragha bar a gasara, a?
Egh ia mamaghin nighnighti, akinafarir poroghamiba uari ataghirazimin akam, a managh iti?
Egha ki uaghan gumazitamin bizitam inizir puvatigha, uam a ikarazir puvati.
Ezi ia tizim bagha kamaghin nighnigha ghaze,
ia nan boriba, ki uan ikarvazim akirmighsi,
dagiaba bagh pura ingangarir gumazir kinibar min gumazir igharazibar ingarsi, ia amadagham?
Kamaghin puvati.
Ian arazir kurar aviribara na gamima, ki ian aningaghegha,
akirim ragha Jerusalem gasaragha, a isa gumazir igharazibar agharim gati.

2 “Egha ki iza ia bagha rui gari, ezi manmaghin amizi gumazitam itir puvati?
Egha ki ian deir dughiamin, ia tizim bagha nan dimdiam ikarvaghan aghua?
Ia ti ghaze, ki ua ia inian gavgaviba puvati.

50:2: Jenesis 18:14; Diboboniba 11:23; Aisaia 59:1

Ia ghaze, ki ian akurvaghamin gavgaviba puvati.
Ki mikimti, ongarim bar dakegham.
Ki mikimtima, faner ekiaba bar dakegh gigir kinibar otivigham.
Eghti dar osiriba arimighiregh kuram.
3 Egh ki uaghan overiam damighti a bar pigham,
mati gumazim ovengezi, ana bagha azirakar korotiam aru."

Gumazamiziba Ekiamin ingangarir gumazim pazav a gami

4 Ikiavira Itir God, en Ekiam, nan sure gamigha,
uan akabar igharaz darazir sure damuamin fofozir aghuim na ganingi.
Ezi ki an akam inigha, gumazamizir amiagha pura itiba,
deraghvira men sure damuva gavgavim me daningam.
Egha zurara mizarazibar, a na gaghurima,
ki dikava suren gumazimin min, an migirigiaba baraghasa bar ifonge.
5 Ikiavira Itir God, en Ekiam, uan akam baraghasa nan kuarimning kuizi,
ki an akam batoghezir puvati.
Egha ki akirim ragha a gasarazir puvati.
6 Ki pura uabi isa apanibar taghizi,
me aghorimin nan akiragharim misogha, nan ghuamasiziba asi.
Me akar kurabar na migei,
ki men gari me nan guam giparima,
ki uan guam men modozir puvati.
7 Guizbangira, Ikiavira Itir God, nan Ekiam, nan gara nan akurvasi,
kamaghin amizi, men akar kurar katam na abirazir puvati.
Ki fo, ki amir ingangarir kam bagh aghumsizim inian kogham,
kamaghin amizi, ki gavgavim uabi ganiga uan ingangarim gami.
8 God bar nan boroghira ikia ghaze,
arazir kuratam nan itir puvati.
Eghti apanir tuivighav itir kabar tav na isi kot datigh,
akatam na gasi na mikemeghan kogham.
Bar puvatigham.
9 Ia gan! Ikiavira Itir God, nan Ekiam, a uabira nan akurvasi.
Ezi ua tina na mikim suam, ki arazir kuram iti? Puvati.
Akaba na gasi darasi,
me mati korotiaba barareba da api, da okozokoregha bar ikuvizi moghin,
me bar moghira ikuvigham.
10 Ia Ikiavira Itir Godin atiatia an apengan ikia, an ingangarir gumazimin akabar gintiziba,
ia atiatingan marki.
Ia angazangarim puvatigha mitarmemin arui darasi,
ia nighnizir gavgavim Ikiavira Itir Godin ikiva a mizuam iki.
11 Ia gan! Ia nighnizir gavgavim Ekiamin itir puvati,
ia mati gumazamiziba tuavir mitarmebar mangasa, uari uan adenir avibagh aboi,
ia uan arazir kamin gin mangi, e ganika.
Ia mangi ikiamin danganim,
Ekiam an amisevegha gifa, a mizazir bar kuram iniamin danganim.*

51

Gumazamiziba nighnizir gavgavim Ikiavira Itir Godin gavgavimin iki

1-2 Ikiavira Itir God kamaghin mikeme:
"Ia arazir aghuimin gintighasa a bagha pamten ingara, Ikiavira Itir Godin ifongiam buria a baghavira itir darasi,
ia nan akam baragh!
Ia uan inazir afeziam Abraham ko amebam Sara ginighnigh.
Aning mati dagiam, ki aning abigha ia ini.
Ki Abrahamin diazir dughiamin, a boriba puvati.
Ezi ki deragha aning gamiziima,
aningin ovavir borir bar avirim otifi.

3 "Ki Ikiavira Itir God, nguibar datirighin ikuvigha itir kam Saionin, ki bar an apangkufi.
Egh ki an osimtiziba, bar dar amighti da givagham.
A datirighin mati gigir kinimin min iti,
eghti, ki bizir avirir bar aghuibar amuti da a bativighti,
an azenir ki Idenin ingarizimin min gan bar deragh gan ikiam.
Eghti bar akongezir arazim bar a gizivaghti,
an itir gumazamiziba zurara ighiar na minabibar amu ikiam.

4 "Ia nan gumazamiziba, ia deraghvira nan akam baragh.
Ki dabirabir aghuimin arazim bagh gumazamiziba bar men sure damuam,

50:6: Matyu 26:67; Mak 14:65 **50:7:** Esekiel 3:8-9 **50:8:** Rom 8:33-34 **50:9:** Jop 13:28; Onger Akaba 102:26; Aisaia 51:6-8 * **50:11:** Hibrun akam deragha vezin kamin mingarim abighizir puvati. **51:1-2:** Aisaia 51:7; Rom 9:30-32

eghti nan guizin arazim, angazan-
garimin min kantriba bar dar
ikiam.
5 Ki men akuragh ua me iniamin dughiam,
a roghira izegha gifa.
Ki arazir aghuimin gin mangi, uan gav-
gavimra kantriba bar dar ganam.
Saghon itir arighatizibar gumazamiziba,
nighnizir gavgavim nan gavgavimin
iki,
egh uarir akurvaghsi, na mizuam
ikiam.
6 Ia kogh pin overiamin ganiva,
egh vin nguazimin gan!
Overiar kam, migharimin min mangigh
givagham,
eghti nguazim, inimin min bighiregh
givagham.
Eghti gumazamiziba, itibar min pura tin-
tinibar bar arighiregham.
Ezi nan arazir gumazamizibar akur-
vagha ua me isim,
a zurara iki givaghan kogham.

7 "Ia arazir aghuim deragha a gifogha
uan navir averiabar aven nan akamin
suiragha gavgavizir darasi,
ia gumazir ian atarava akar kurabar ia
gamua, ia gasighasizibar atiatingan
marki.
8 Barareba inim apa bar anegivazi moghin,
me bar givagham.
Eghti nan arazir gumazamizibar akur-
vagha ua me isim, givaghan kogham.
Bar puvati.
A zurara iki mamaghira ikiam."

9 O Ikiavira Itir God, ni osegh dikafigh!
Ni fomiram amizi moghin, dikavigh
uan gavgavir ekiam sara izi en
akuragh.
Nirara, ni Rahap a bira, ongarimin itir ku-
ruzir aser dafar kam,
egha ni bar aneghoragharighizi, a bar
mizumzuiaribar ire.
10 Egha nirara, gumazamiziba firighirigh
daru mangasa ongarir konim
gamizima,
a misingizi tuavim oto.
11 Kamaghira, gumazamizir Ikiavira Itir
God akuragha ua iniziba, me ua-
mategh izi,
Saionin Mighsiamin boroghin iziva,
bar akongegh tiariba akariva tuavir
kamin iziva ongam.
Egh me dabirabir bar aghuim ikiti,
bar akongezir arazir kam, a men iki me
gizivagh kamaghira ikiam.
Eghti mizaziba ko osimtiziba me
ategh ua men ikian kogham.

12 Ezi Ikiavira Itir God kamaghin uan gu-
mazamiziba migei,
"Ki uabi, ki gavgavim ian navibagh
aniga, ian osimtizibagh ami da gefi.
Kamaghin amizi, ia tizim bagha gumaza-
mizir igharazibar atiati?
Me gavgaviba puvati.
Gumazamiziba bar zuamira
arimighiregh, mati ogheba
zuamira misingi.
13 Ki Ikiavira Itir God, ia ti na bakinighinigha
gifa.
Kirara, ki ian ingari.
Ki overiam an danganimram anetigha,
nguazimin ingarigha, gavgavim an
mingarim ganingi.
Ezi ia tizim bagha gumazir kurar ia dikabin
ia gasighasighamibar atiati?
Gumazir kaba bizitamin ia damighan
kogham.
Men aningazir kuram pura
givagham.
14 Kalabusin ikia osimtiziba aterir darasi,
me mozimin aven kalabusin iki
arimighireghan kogham.
Puvati.
Me zuamira kalabus ategh
azenan izegh pura ikiam.
Egh me damamin dagher aviriba
ikiam.

15 "Ki Ikiavira Itir God, ian Ekiam.
Ki ongarim gamima, ongarim dipira iza
niginir dafam gami.
Nan ziamra kara,
Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim.
16 Ki uan akaba ia ganingi, eghti ia nan
akaba bar deraghvira da akunam.
Egha ki bar deravira uan agharimin ia
monge.
Ki Ikiavira Itir God, ki overiam ko nguazim
isa aningin danganibaram arighizi,
aning bar gavgavighavira iti.
Ezi ia Saionin gumazamiziba, ki kamaghin
ia mikeme,
'Ia nan gumazamizibara.' "

Ekiam ua Jerusalemin aningazir puvati

17 O Jerusalemia, ia dikafigh.
Ia dikavigh uamategh tugh gavgafigh.
Ikiavira Itir Godin aningagharim, mati
wainin kap a ia ganingi,
egha a ia gamizi, ia bar anepava
anegivagha, bar ongani.
18 Jerusalemin nguibar ekiam,
nin borir tuavim nin akakagh, nin da-
farimin suiragh mangamiba puvati.
Boritam nin dafarimin suiragh,
ni damuti, ni deragh daruan
kogham.

51:6: Onger Akaba 102:26; Matyu 24:35; 2 Pita 3:10 **51:11:** Aisaia 35:10 **51:17:** Akar Mogomem 14:10; 16:19

19 Ni bar osimtizir dafam ateri,
ezi tina nin apangkuvigh nin navim damighti, a ua deragham?
Apaniba iza ni abigha, ni gasighasiki.
Egha me uaghan nin gumazamizir avirim, midorozir sababar me misozima, me ariaghire.
Ezi mitiriaba azir dughiar ekiam ni bato.
Ezi ni ghaze, ki nin navir osimtizim agivsi, bizitamin nin akuragham? Bar puvati.

20 Nin gumazamiziba gavgaviba puvatigha, men damaziba men siri,
me tuavir miriabar pura tintinibar irav iti.
Me mati asiziba, azuaziba dar suighizi, da tintinibar ira iti.
Egh me bizitam damuan iburagham.
Ikiavira Itir God, ian God, uan aningagharim ko ivezir kuram me gingezi,
me bar ikuvigha iti.

21 Kamaghin amizi, Jerusalemia, ia oragh!
Ia osimtizir bar aviriba atera, mati amizim bar puv onganangnigha iti.
Ni wainin dipam amegha onganizir pu. Puvati.
Ekiamin aningagharimra ni gamima, ni bar ongani.
22 Ezi Ikiavira Itir God, nin God, a nin Ekiam,
a gumazir kotin aven nin akurvazima ni uan apaniba dikabirim, a kamaghin migei,
"Ni ganigh! Nan aningagharimin aven itir itarir nin agharimin itir kam, ki anedangi,
kar itarir ni an apava onganigha pura tintinibar ingarizim.
Eghti ni gin ua kavin kamin wainin dipam aman kogham.
23 Eghti ki itarir kam isi
gumazir paza ni gamibar agharim datigham.
Me fomira akar gavgavim ni ganiga ghaze,
ni nguazim girighiv ikiti, me ni diki, nin akiragharim gisin daru,
mati me nguazir kinim gisin arui."

52

Ikiavira Itir God gumazamiziba inigh uamategh Jerusalemin izam

1 O Saion, ni dikavigh tugh gavgavigh!
O Jerusalem, ni God baghavira itir nguibar ekiam!
Ni kurkazir bar aghuiba uabin kurkegh ganganir bar aghuim damuam.
Guizbangira, Ekiam gifozir puvatiziba,
me gumazir uan mikarzir mogomer iniba aghorezir puvatiziba, ko Godin damazimin zuezir puvatiziba,
me uam nin aven izan kogham.
2 O Jerusalem, noka! Ni datirighin kalabuziamin iti,
egh ni dikavigh uan mikarzimin nguaziba apisigh.
O Saion, senin nin firim gikeziba,
ni da adangigh mangi, uan atrivir dabirabim daperagh.

3 Ezi Ikiavira Itir God kamaghin migei,
"Gumazitam na givezezir puvatigha,
nan gumazamiziba inigha ghuzi, me an ingangarir gumazamizir kinibar otifi.
Puvati.
Kamaghin amizi, ki ua me inisi, me givezan kogham.
Puvati. Ki pura ua me iniam.
4 Ki Ikiavira Itir God, ian Ekiam, ki kamaghin migei,
Fomira nan gumazamiziba ghua Isipin itir dughiamin,
me mati gumazamizir pura guighav itibar min ghua
pura kantrin kamin iti.
Ezi gin, Asiriaba iza ingangarir gumazamizir kinibar min me inigha ghu.
Asiriaba na givezezir puvatigha pura me inigha ghu.
5 Ezi ki garima, Babilonia uaghan arazir kamram ami.
Me pura nan gumazamiziba inigha ghua kalabuziam gati,
egha nan adarazir gumazir dapanibagh amizi, me bar puviram azi.
Ezi ki bizitam inizir puvati.
Gumazamiziba zurara na dipovava, nan ziam gasighasisi.
6 Kamaghin amizi, ki uabi misevezir dughiamin, ki uabi uan gumazamiziba ua me iniam,
eghti me deravira nan ziam gifogham.
Egh me kamaghin fogh suam, kirara, ki Ikiavira Itir God,
ki uabira biziba bar dar gun migei."*

7 Godin akar aghuim inigha izir gumazamizibar darorim, a bar dera.
Me mighsiabar pin ikegha akar aghuim inigha iza Saionin aven iza kamaghin migei,
"Ia dabirabir aghuim ko navir amirizimin iki!
Bizir bar aghuiba ia bativam,
God ian akurvaghti ia deravira ikiam.

52:1: Akar Mogomem 21:2; 21:27 **52:5:** Rom 2:24 * **52:6:** Hibrun akam deragha ves 4-6in akabar mingariba abigha dar gun mikemezir puvati. **52:7:** Onger Akaba 93:1; Aisaia 61:1; Nahum 1:15; Rom 10:15; Efesus 6:15

Eghti ia Saionin gumazamiziba, ian God, an atrivimin ikiam.”
Eghti gumazamiziba akam inigha izir gumazamizibar gansi bar akuegham.
8 Ia oragh. Ian gumazir nguibar ekiamin bizibar gariba,
uari uan damazibar ganti,
Ikiavira Itir God uamategh Saionin nguibamin izam,
eghti me bar akuegh pamten dimiva, arangiva onger akabar amu.

9 Ia Jerusalemin nguibar apaniba asighasighizimin gumazamiziba,
ia kamaghin fogh, Ikiavira Itir God uan gumazamizibar osimtiziba agivagha gavgavim isa me ganingi.
A Jerusalemin nguibamin itir gumazamiziba ua me ini.
Kamaghin amizi, ia bar akuegh pamten dimiva onger akabar amu.
10 Ikiavira Itir God uan gavgavim, kantribar gumazamiziba an ganasa,
anekagha gifa.
Eghti a uan gumazamizibar akuragha ua me inizir gavgavir ekiam,
nguazir kamin gumazamiziba bar an ganam.

11 Ia bar moghira Babilon atakigh!
Ia dikavigh zuamiram azenan izi!
Egh ia bar deraghvira uari bagh gan,
ia ua bizir Godin damazimin zuezir puvatizitam uam an suighan marki.
Egha ia Ikiavira Itir Godin Dipenimin itariba ateri darasi,
ia uari Godin damazimin zueghamin arazimin gin mangi.
Ia bar moghira uari zuegh izi.
12 Ia fomira Isip ategha zuamiram aravghuzi moghin, ia Babilon ategh zuamira ari izan kogham. Puvati.
Ia bar aghumra daru izam.
Eghti Ikiavira Itir God, a ian faragh mangam.
Egh uaghan ian gin izam,
egh a bar deragh ian gan, ia geghuv ian aku izam.

Ikiavira Itir Godin ingangarir gumazim, gumazamizibar arazir kurabar osimtiziba ateri
13 Ikiavira Itir God kamaghin migei,
“Ia oragh, bizir nan ingangarir gumazim amiziba,
da bar moghira deraghviram otivigham.
Eghti gumazamiziba ziar ekiam a daningiva,
an ziam bar a pirafam.
14 Me faragha an mikarzim ko guam gasighasighizi,
gumazamiziba an garima, a nguazir kamin gumazimin min garir puvati.
Gumazamiziba digavir kuram gamua an ganan atiatingi.
15 Eghti gin kantrin aviribar gumazamiziba ko men atriviba,
me bizir fomira nighnigha ganizir puvatizibar gan dagh fofogham.
Gumazamizir eghaghaniba faragha da baraghizir puvatiziba, datirighin da baragham.
Kamaghin amizi, me digavir kuram damigh, pura ganiva uan akabar kumigh,
bizitam mikiman asagham.”

53

1 Ezi gumazamiziba akam ikaragha ghaze,
“Tinara datirighin, e orazir akaba nighnizir gavgavim adar iti?
Terara, Ikiavira Itir God, uan ingangarir gavgaviba isa men akazi,
me dar gani?
2 Guizbangira, Ekiam uan ingangarir gumazim ataghizi,
a mati temer mam nguazir misingizimin oto.
Ingangarir gumazir kam, an ganganim tong en damazibar derazir puvati,
kamaghin amizi, a ziaba puvati.
Ezi bizir aghuitam an itir puvati, eghti e an ganiva a gakongam.
3 Ezi gumazamiziba akirim ragha a gasaragha, pazavira a gamua bar a gifongezir puvati.
Ezi mizaziba ko osimtizir aviriba a gizifa.
Gumazamiziba an ganan aghuagha, uan guaba monge.
Egha akirim ragha bar a gasara.
Ezi e an gara ghaze,
a pura gumazir kinim.

4 “E nighnigha ghaze,
God ti ivezir kuram a ganiga, a misogha osimtizir kabagh amizi, da a batifi.
Ezi puvati.
Ingangarir gumazir kam, e bagha en osimtiziba ko mizaziba isa da ateri.
5 Ezi en akaba batozir arazim bagha, me an ekianim bira.
Arazir kurar e amiba bangin, me a dikabiragha a gasighasiki.

52:11: 2 Korin 6:17 **52:14:** Aisaia 53:2-3 **52:15:** Rom 15:21 **53:1:** Jon 12:38; Rom 10:16 **53:2:** Aisaia 11:1; 52:14 **53:3:** Matyu 27:30-31 **53:4:** Matyu 8:17; 1 Pita 2:24 **53:5:** Rom 4:25; 1 Korin 15:3; Hibru 5:8; 1 Pita 2:24

Egha me puv a misozima an mikarzim tintinibar biaghire,
mizazir a inizir kam e gamizi, e ghuamaghegha ua deragha bar deravira iti.
6 Guizbangira, e bar moghira sipsipbar min tintinibar arua,
vaghvagha uan ifongiabar gin arui.
Ezi Ikiavira Itir God, en arazir kuraba ikarvaghsi pazaviram e damuan firin,
a kamaghin amizir puvati.
A uan ingangarir gumazim gamizi,
a en danganim inizi, e iniamin mizaziba, an ada isa a ganingi."

7 Gumaziba ingangarir gumazir kam pazav a gami,
ezi a uabi dikabira mizazir kuram ini.
Egha migirigiar tam gamizir puvati.
A mati sipsipin nguzim uan akam dukuazi,
me a misueghti an aremeghasa a inigha zui.
Egha uaghan mati sipsip me an arziba aghorasava amima,
a bizitam migeir puvati.*
8 Ezi me guizin arazim oteghavkinigha, puram a isa kalabus gatigha, a inigha kotin ghu,
ezi kot a migia ghaze, an aremegham.
Ezi me a misoghezi an areme.
Egha an adarazir tav kamaghin nighnigha fozir puvati,
a men danganim inigha mizazir me uari iniamin an a ini,
egha en arazir kuraba gin amangasa areme.†
9 Ezi me an kuam isa gumazir arazir kurabagh amiba ko, dagiar aviriba itir gumaziba ko anefa.
Ezi e fo, a uabi arazir kuratam gamizir puvati,
egha a uaghan ifavarir akatam mikemezir puvati.

10 Ezi Ikiavira Itir God, uabi uan ifongiamin gin ghua
uan ingangarir gumazir kam dikabiragha a gamizi, a mizazim isi.
A fo, ingangarir gumazim gumazamizibar arazir kuraba gin amangisi,
osimtiziba agivamin ofan min uan mikarzim anighti, an ikirimirim bar ruaraghti, a uan ovavir boribar ganam.
Egh ingangarir an amim, Ikiavira Itir God ingarasa ifongezir araziba, a dar amuam.
Egh a bizir kabar amuti, da deraghviram otivam.
11 Ezi osimtizir ekiar an aterezir kamin gin, a bizir bar aghuibar ganti da otivam,
eghti a bar akuegham.
Ezi Ikiavira Itir God kamaghin migei,
"Nan ingangarir gumazir nan damazimin derazir kam, a deraghavira na gifo.
Egha a gumazamizir aviribar arazir kuraba ateri,
egh arazir kamin a me damuti, me nan damazimin derazir gumazamizibar otivigham.

12 "Kamaghin amizi, gumazamiziba an gari, a mati gumazir kuram.
Egha a gumazamizir avirimin arazir kurabar osimtiziba atera, uabi isa me bagha areme.‡
Egha a gumazamizir arazir kurabagh amibar akurvaghasa God ko migei.
Kamaghin amizi, ki gumazir gavgavir bar ekiaba itibar tongin, ziar ekiam a daningam.
Egh mati midorozir gumazir gavgaviba, uan apaniba dikabiragha men bizir aghuariba inigha,
da tuisigha uan adarazigh aningizi moghin,
ki bizir aghuiba isi a daningam."§

54

Ikiavira Itir God bar Jerusalem gifonge

1 Ikiavira Itir God kamaghin migei,
"O Jerusalem, noka! Ni mati amizir furabaghatim.
Ni boritam batezir puvati.
Ni mati amizir borim batasa an mizazim inizir puvatizim.
Ni mati amizir nin pam ni ataghizim.
Egh ni gin borir bar aviriba inighti,
nin boribar dibobonim, amizir uan pam ko itimin boribar dibobonim gafiragham.

53:6: Aisaia 53:11; Aposel 13:38-39; Rom 5:15; 5:18; 1 Pita 2:25 **53:7:** Matyu 26:62-63; Mak 15:3-5; Luk 23:9; Jon 19:9; Akar Mogomem 5:6 **53:7:** Aposel 8:32-33 * **53:7:** Fofozir gumaziba deragha fozir puvati, tinara akar ves 7-9in itimin mikeme. Marazi ghaze, Ikiavira Itir God mikeme. Ezi marazi ghaze, gumazamiziba mikeme. Ezi marazi ghaze, kar Godin akam inigha izir gumazimin akam. † **53:8:** Hibrun akam deragha ves 8in akar avirir mabar mingariba abighizir puvati. **53:9:** Matyu 27:57-60; 1 Pita 2:22 **53:10:** Onger Akaba 22:30; Jon 1:29 **53:11:** Aposel 13:38-39; Rom 5:15; 5:18 **53:12:** Aisaia 50:6; Mak 15:28; Luk 22:37; 23:34; Rom 3:25 ‡ **53:12:** Akar faraghavira 53:12in itim, gumazir maba ghaze, e kamaghin a giragham, "A gumazamizir arazir kurabagh amibar danganim inigha me iniamin osimtizim an a ini." § **53:12:** Ves 53:12, an akar namba 2, gumazir maba ghaze, e kamaghin a giragham, "Kamaghin amizi, ki gumazamizir kaba isi a daningam, mati bizir a midorozim gafiragha iniziba. Egh a dagh ativagh dar ganam."
54:1: Galesia 4:27

Kamaghin amizi, ni bar akuegh dimiva ighi-
abar amu.

2 "Egh ni uan averpenim asamimin dan-
ganir mitaghniam a gisifagh,
egh uan averpenir ekiam asaragh.
Egh ni uan averpenim bar an arokegh,
egh an beniba ateghti da tong ruaragh,
egh averpenim gavgavim a daningamin
afughafuziba isi pamtemin
nguazimin dagh afughafughti, da
magireghti,
ni beniba pamtemin afughafuzir
kabagh ikegh.
3 Guizbangira, nin nguazim aruegh bar
ekevegh,
agharir guvimin tugh mangi agharir
kiriamin tugham.
Eghti nin ovavir boriba Kantrin Igharazibar
Gumazamiziba dikabinam.
Egh nguibar apaniba asighasighizir
pura itiba, me ua da inigh, dar apiagh
ikiam.

4 "O Jerusalem, ni uam aghumsighan
kogham.
Ni osimiva atiatingan marki.
Gumazamiziba ua dibovir akabar ni
mikiman kogham.
Ni fomira aghumsizim ikezir dughiaba
ginamadagham.
Ni fomira uabira ikia,
mati amizimin pam ovengezi, a uabira
ikia, bar aghumsigha oseme.
Kamaghin amizi, ni dughiar faragha ghuzir
kam uam a ginighnighan kogham.

5 "Gumazir nin ingarizim, a nin pamin min
iti.
An ziam kara, Ikiavira Itir Godin Gav-
gaviba Bar Itim,
a Israelian Godin Bar Zuezim,
a nin Akurvazir Gumazim,
a nguaziba bar dagh ativagha dar garir
God.

6 "Guizbangira Ikiavira Itir God ghaze, ki nin
diaghti ni uam na bagh izam.
Ni mati amizir igiam uan pamin ikezi,
an pam gin anetaghizi, an navim
bigha bar oseme.
Kamaghin amizi, ki ghaze, ni ua izi.

7-8 "Ki Ikiavira Itir God, nin Akurvazir Gu-
mazim, ki ghaze,
ki dughiar bar otevimin ni ategha,
datirighin ki apangkuvir ekiam nin
iti.
Kamaghin amizi, ki ua ni inigh izam.
Ki dughiar otevimin bar puvira nin
atara, uan guam modo.
Ki datirighin nin apangkuv ni gifuegh,
zurara deraghvira ni damuam.

9 "Ki fomira Noa ko akam akira ghaze,
ki nguazim gasighasighsi uam aperiam
damighti, an otivan kogham.
Kamaghira, ki guizbangira ni migia
ghaze,
ki fomira Noa ko akam akirizi moghin,
ki uam ni ko akam akira ghaze, ki nin
aningaghegh, ni batueghan kogham.
10 Ki Ikiavira Itir Godin bar ia gifongezim,
ki ghaze, mighsiaba ko akiriba ti
sivaghsivagh mangi bar givagham,
eghti nan apangkuvir arazir ian itim, a
gavgavigh iki mamaghira ikiam.
Ki fomira ia ko Akar Dikirizir Gav-
gavim, e uari inigh deragh ikiasa a
gamigha gifa.
Eghti ki Akar Dikirizir Gavgavir
kam abighan kogham."

11-12 Ikiavira Itir God ghaze,
"O Jerusalemin nguibam, noki, gumazi-
tam nin apangkuvizir puvati,
egha osimtizir aviriba ni garigha ni
apirizi ni iri.
Eghti ki dagiar bar aghuiba inigh ua nin
ingarighti,
ni nguibar bar aghuim otogham.
Ki dagiar aghuir ivezim bar pin koziba inigh
nguazimin dar afegh, adagh isin ni
afagham.
Egh divazir gavgavim ni gighuigh an
ingarigh,
egh ki dagiar igharagha gara taghtazir
aghuiba inigh, divazimin tiar akabar
ingarigh,
uaghan divazimin min, dipenir bar pin
itibar ingarigham.
13 Ki Ikiavira Itir God, ki uabi nin boriba bar
men sure damuam,
eghti me dabirabir bar aghuim ikiam.
14 Ki uan arazir aghuimin gin mangi ni
damighti, ni gavgavigham.
Eghti gumazir ni dikabiraghamin tam
ua nin boroghin ikian kogham.
Eghti ni bizitam uam an atiatingan
kogham.
Atiatir arazim nin saghon ikiam.
15 Eghti gumazitaba ni ko misoghsi iziti,
ni kamaghin fogh suam, ki me
amadazir puvati.
Me uan ifongiamin izi.
Kamaghin amizi, tina ni misoghasa izi,
a uabi kuram iniam.

54:9: Jenesis 9:8-17 **54:10:** Onger Akaba 46:2; 89:33-34; Aisaia 51:6 **54:11-12:** Akar Mogomem 21:18-21 **54:13:** Jon 6:45; 1 Korin 2:10; 1 Tesalonika 4:9; 1 Jon 2:20 **54:14:** Jeremaia 30:20

16 "Ki uabi gumazir ainin bizibar ingaribar
ingarigha, fofozim me ganingi.
Egha me avim atigha, a givima a
dafogha pamtem isima, a ain isava
avim gatizi, avim an isima a bar
puvira isi.
Ezi me ain inigha a misozima a bar-
avizima, me misoghamin bizir guar
aviribar ingari.
Egha kirara, ki uaghan midorozir gumaz-
ibar ingarizi,
me bizir kaba isa misogha kantrin
igharazibagh asighasisi.
17 Eghti misoghamin bizir katam ni
gasighasighan kogham.
Eghti ni mitigh gavgavigh gumazir pura
migirigiaba ni gasibar migirigiaba
ikarvagham,
eghti men migirigiaba gavgaviba bar
puvatigham.
Ezi arazir kamra ki deravira uan ingangarir
gumazamizibar garava,
me gamizi, me uan apaniba dikabiri.
Nan arazir kam, a ivezir aghuimin min,
ki a isa uan ingangarir gumazamiz-
ibagh anidi.
Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha
gifa."

55

God uan gumazamiziba deravira me damuasa me migei

1 Ikiavira Itir God kamaghin migei,
"O gumazamizir dipam bagha kuariba
piriba,
ia na bagh izi dipabar ami.
Ia gumazir dagiaba puvatiziba, ia na bagh
izi, dagheba inigh dar ami.
Ia izi wainin dipaba ko oter eborim
inigh, dar iveziba puvati.
2 Manmagh amizi, ia ingangarir dafam
gamua uan dagiaba isa pura bizir ian
akurvazir puvatiziba bagha da agefi,
ezi mitiriaba ian aghavira iti?
Ia kuariba arigh deravira nan akam baragh,
ki mikemezi moghin damu,
egh dagher guar aghuir avirir ki ia
ganingiziba izivagham.
Dagher kaba bar isingigh gav-
gavim ia daningam.
3 Ia nan gumazamiziba, ia izi kuariba arigh
na baragh,
ian ikirimirim deragham.
Eghti ki Atrivim Devit ganingizir apangku-
vir arazim ia daningisi,
Akar Dikirizir Gavgavim ia ko a
damigham,
eghti a gavgavigh ikivira ikiam.
4 Ia oragh, ki Devit gamizi,
a gumazir ekiamin otogha, Kantrin
Igharazibar Gumazamizibagh ati-
vagha men gari.
Anarira, nan gavgavim isa gu-
mazamizibar aka.
5 Ia fomira kantrin igharazir maba, ia
me gifozir puvati, ezi me uaghan ia
gifozir puvati.
Eghti ia men dimam.
Ki Ikiavira Itir God, ian God, ki Israelian
Godin Bar Zuezim,
ki datirighin ziar ekiam isa ia
ganingigha gifa.
Kamaghin amizi, ia kantrin kabar amighti,
me zuamira ivegh ia bagh izegham."

6 "Ikiavira Itir God bar ian boroghira ikia ia
mizua iti.
Kamaghin, ia datirighin a buri izi an
dimiva, a baghvira iki.
7 Eghti gumazamizir arazir kurabagh
amiba uan arazir kuraba ategh,
uam adar amusi nighnighan kogham.
Egh me uamategh Ikiavira Itir God, en God,
a bagh iziti,
a men apangkuvigh men arazir kuraba
gin amangam."

8 Ikiavira Itir God ghaze,
"Ia gumazamiziba ian nighniziba, nan
nighnizibar min zuir puvati.
Ezi nan araziba, ian arazibar min itir
puvati.
9 Overiam bar nguazim gafiragha pin mar
iti moghin,
nan araziba ko nighniziba,
da ian araziba ko nighniziba bar
dagh afira.
10 E fo, amozim overiamin ikia izaghira,
pura uamategha ghuavanadir pu-
vati.
A dipam nguazim ganiga, daghebagh
amima da azenibar aghuima,
gumazamiziba da isa dar maba
apava, maba opari.
11 Ezi kamaghira, nan akam uaghan, pura
uamategh na bagh izeghan kogham.
Puvati. A ki mikemezi moghira bizibar
amuti da otivam.
Eghti ingangarir ki damuasa ifongeziba,
a adar amuti dar dagheba otivam.

12 "Ia kalabus ategh bar akuegh mangam,
eghti ki ia inigh iziti,

55:1: Jon 4:14; 7:37; Akar Mogomem 3:18; 21:6; 22:17 **55:3:** 2 Samuel 7:8; Onger Akaba 89:28; Aposel 13:34 **55:6:** Matyu 5:25; 25:11; Jon 8:21; 2 Korin 6:1-2 **55:7:** Onger Akaba 130:7; Jeremaia 3:12; Esekiel 18:27-28 **55:8:** 2 Samuel 7:19 **55:9:** Onger Akaba 103:11 **55:10:** 2 Korin 9:10 **55:11:** Aisaia 54:9

ia navir amirizim ikiti, bizir ia
damuti ia atiatingamin tam, ia
damuan kogham.
Mighsiaba, ian damazibar ighiabar amu
bar akuegham,
eghti temeba bar akuegh dafaribav
sogh ighiabar amuam.
13 Temer kurar dikoniba itir danganim,
datirighin temer painba a bativ an
aghungam.
Eghti temer muziarir bar aghuiba
datirighin benir ataghatariba ikezi
naghin ikiam.
Egh temer aghuir kaba zurara danganir
kamin otivam, eghti bizir kam aba-
banimin min ikiam.
Eghti gumazamiziba zurazurara bizir
kamin gan,
Ikiavira Itir God amizir ingangarir
gavgavibagh nighnigham."

Ikiavira Itir God, Jerusalemin igiamin atriviminin ikiam

56

(Sapta 56--66)

Gumazamizir Ikiavira Itir Godin apengan itiba, an Dipenim me bagha kuiaghiri

1 Ikiavira Itir God kamaghin migia ghaze:
"Ia nan gumazamiziba, ki ian akur-
vaghamin dughiam, a bar roghira
ize.
Gumazamiziba ganti, ki ua ia iniam.
Kamaghin amizi, nan gumazamiziba, ia
nan guizin arazibar gin mangi
arazir aghuibar amu.

2 "Gumazamiziba arazir aghuibar gin man-
gasa gavgavigha,
Sabatin araziba deraviram dar gin
ghua,
egha arazir kurabagh amir puvati, me bar
akongegh.
Ki deraghvira me damuam."

3 Kantrin igharazibar gumazamizir Ikiavira
Itir Godin gumazamiziba ko itiba, me
kamaghin uarira uariv kiman marki,
"Ikiavira Itir God e ateghti, e uam an gu-
mazamiziba ko ikian kogham." Pu-
vati.
Ezi gumazir me an mikarzir mogomemin
ovizim amisevegha givazim,
a kamaghin nighnigham kogham,
"Ki boriba puvatigh, egh ziam puvatigham.
Ki mati temer mam misigha gifa."
Puvatigham.
4 Ikiavira Itir God kamaghin migei,
"Gumazir kamaghin amiziba, me Sabatin
arazibar gin mangi,
egh arazir ki ifongezibar gin mangi,
egh ki uan gumazamiziba ko
amizir Akar Dikirizir Gav-
gavimin akabar gin mangiti,
5 ki men ziam itir ababanitam uan
Dipenimin aven anetigham.
Eghti gumazamiziba zuraram an gan
me ginighnigham.
Eghti men ziar ekiam, gumazir boriba itibar
ziabagh afiragham.
Ki men ziam damighti a givaghan
kogham."

6 Ikiavira Itir God ghaze,
Kantrin Igharazibar Gumazamizir maba,
me Ikiavira Itir Godin gumazamiziba
ko ikiasa ifonge.
Egha na bagha ingara bar na gifuegha, nan
gin iza nan ziam fa, nan apengan ikia,
Sabatin dughiaba deravira dar gin zui.
Egha ki Akar Dikirizir Gavgavir uan gu-
mazamiziba ko amizim,
me deravira an suiragha an gin zui.
7 Ezi gumazamizir kaba, ki me inigh uan
Mighsiamin mavanangam.
Me nan Dipenir na ko migeimin ikiti, ki
me damuti me bar akuegham.
Me nan ofa gamir dakozim izi, asizim tu-
aghti a bar isi mighirighamin ofa ko,
ofan igharaziba na daningti,
ki da iniam.
Guizbangira, nan Dipenimin ingangarimin
mingarim kamakin,
kar Nguaziba Bar Men Gumazamiziba
na ko Migeir Dipenim.
8 Ki Ikiavira Itir God, ian Ekiam ghaze,
Ki Israelian gumazamizir apaniba
inigha kalabus gatiziba, ki uamategh
me inigh izam.
Egh gumazamizir ki kalabusin inigha iza
akuvaziba,
ki ua gumazamizir igharazir taba inigh
me gifuragham.

God Israelian gumazir dapanibar atari

9-10 Israelian gumazir dapaniba, deragha
gumazamizibar garir puvatizi, God
akar kam gami,
"Apaniba ia datirighin izi.
Ia ruariba ko mighsiabar asizir atiabar
min izi.
Ia izi Israelian gumazir dapanibagh
asighasigh.
Gumazir dapanir kaba, bizir kurar
izi kantri gasighasighamibar gun gu-
mazamizibav kimamin ingangarim
iti.
Egha me deragha uan ingangarim
gamir pu. Puvati.

56:2: Aisaia 58:13 **56:7:** Matyu 21:13; Mak 11:17; Luk 19:46

Me mati gumazir damazir okavirizіba,
apaniba bagha gara ikia bizitamin
garir puvati.
Egha me mati afiar dapurir puvatiziba,
me okimakiar gumazimin ganigh,
a dapuran kogham.
Fofozir muziaritam men dapanimin itir puvati.
Me dakuasavira gara, irebar igharagha
garibar ganasa bar ifonge.
11 Me afiabar min daghem bagha bar ikufi,
egha tong izivazir puvati.
Me mati sipsipbar garir gumazim uan
ingangarim gifozir puvati.
Me vaghvagha uan ifongiabar gintisi.
Me uarira uarigh nighnigha bizibagh
amua uarira uarir akurvasi.
12 Me uari akuvazir dughiamin, me vagh-
vagha kamaghin uariv gia ghaze,
'Aria, ia izi, ki wainin dipam inigh,
e anemi mangi e uan ifongiaba agivaka.
Egh e, gurumzaraghan uam uari akuvagh
bar an dafam damuam.' "

57

Israelia orazi puvatigha, asebar ziaba favira iti

1 Gumazamizir aghuiba ariaghirir
dughiamin,
gumazamiziba men gara men
apangkuvir puvati.
Egha me kamaghin nighnizir puvati, Ekiam
gumazamizir kaba ataghizi,
me ovea zui, me gin izamin dughiar
kurabagh itavіragham.
2 Gumazamizir arazir aghuibagh amiba, me
ovengamin dughiamin,
me uan mozibar akua, avughsazir bar
aghuim ini ikiam,
eghti dughiar kuratam me bativan
kogham.

3 Ekiam kamaghin migei,
"Ia gumazamizir arazir kurar guar
avіribagh amiba,
ia kukunir amizibar boriba,
ia gumazamizir poroghamiba uari
bakiava uari isava akuir arazim
gamir gumazamizibar boriba,
ia tuavimin amizibar boriba,
ia kagh izi.
4 Ia gumazir akaba barazir puvatiziba ko
ifavarir gumazamizibar boriba,
ia dibovir akar kuramin tina migei?
Ia akaba ikizirigha, mizeba onga tina garisi?
Ki fo, ia arazir kurar kaba nararam ami.

5 "Ia asebar ziaba fasa, ian inivafizibar ifon-
giamin agorogem dikavima,
ia ghua temer ekiabar apengan uan
godin ifavaribar ziaba fer danganibar,
poroghamiba uari isava akuir
arazim gami.
Egha ia uan boribav sozi da ariaghirima,
ia da isa danganir zarimin dagiar eki-
abar tongin
aseba bagha ofan min da tue.
6 Egha ia danganir kamin dagiabar gara
ghaze, ian aseba dar aven iti.
Ezi da ian godba.
Ia asebar ziabagh nighnigha,
wain inger ofa ko witin ofaba me
ganidi.
Ia arazir kabagh amua ghaze,
ki uan nighnizim giragh ian apangku-
vam?
Bar puvatigham.
7 Ia mighsiabar ghuavanaga aseba fer dan-
ganibar ofa gamua,
poroghamiba uari isava akuir arazim
gami.
8 Ia bar akirim ragha na gasara.
Ia uan asebar nedaziba uan dipenibar
aven tiar akabar boroghin da gui.
Ia dar ziaba fasa, tintinibar tuavir amiz-
iba ko tuavimin gumaziba isa me ko
dakuasa, uan dakozir ekiabar ingari,
egha dar misiaba adangizi, da pura
mizua iti.
Ia dakozir ekiar kabagh nighnigha bar
ifonge.
Egha ia dagiaba me ganidima, me iz-
ima,
ia men bibiamra itir mikarzibar
gara bar akonge.
Egha ia me ko dakozir ekiar kabagh isin
poroghamiba uari isav akuir arazim
gami.
9 Ia paura ko sandan mughuriar bar
isingtizim zuim uari gaghua,
asem Melekin ziam fasa zui.
Egha ia asebar ziaba fasa, abuir gumaziba
amadima,
me aseba buria nguibar bar saghon
tibar zui.
Egha ia uaghan me amadima, me Gumaza-
mizir Oveaghuezibar Nguibamin
ghua, dar duaba buri,
eghti ia dar ziaba fisi damuam.
10 Ia aseba buria ingangarir dafam uari
ganingi,
ezi ian gavgaviba gifa.
Egha ia bizir kam barazir puvatigha ghaze,
'E pura uan gavgaviba agefi. E ti arazir
kam ateka.'
Puvati.

57:1: 2 Atriviba 22:20; Onger Akaba 12:1 * **57:10:** Hibrun akam deragha ves 8-10in akabar mingarim abigha mikemezir puvati.

Ian inivafizimin ifongiar kurar kam gavgavigha ia getuima,
ia ghuavira iti.*

11 "Ia bar tinaram atiatia,
na gifara akirim ragha na gasaragha bar na bakinighniki?
Ki ti bar dughiar ruarimin ian atarizir puvati, kamaghin amizi,
ia ua nan atiatir puvati.
12 Ia ti ghaze, ia arazir aghuibaram ami.
Ian arazir ia amiba, ki da azenim datigham.
Eghti da tong ian akuraghan kogham.
Bar puvatigham.
13 Egh osimtizim ia bativamin dughiamin, ia ti marvir guar ia akuvazir kabar dimti,
me izi ian akuragham, o?
Bar puvatigham.
Da gavgaviba puvati, aminir bar muziarim me givaragh mangigham.
Ezi gumazamizir na bagha iza nighnizir gavgavim nan ikia nan aven modoghav itiba,
me nguazir kam iniam.
Me uaghan mighsiar ki ua bagha inabazir kam inigh an ikiam."

God gumazamizibar arazir kuraba gin amadagh, egh dughiar aghuim me daningam
14 Ikiavira Itir God kamaghin migia ghaze,
"Nan gumazamiziba ua na bagh izi.
Kamaghin amizi, ia me bagh deraghvira tuaviba akir,
egh tuavim apirizi biziba isi da makun.
Puvatighti, bizir katam men suetam mitightima
me daghiregham.

15 "Kirara, ki God, ki ziar bar pin itim ikia, egha zurara iti.
Ezi nan ziam bar zue.
Ki bar pin ikia uan Nguibar Zuezimra iti.
Egha ki uaghan gumazamizir uari dikabira, uan arazir kuraba ataghiragha navibagh iraziba,
ki me ko iti.
Egha ki gavgavim men navibagh aniga, men ikirimirim gamima,
a ua deraghaviram oto.
16 Ki uan gumazamiziba zurara akam me gasi men ataran kogham.
Ki men atar me damuti, men ikirimirim ikuvigh bar givagham,
men ikirimirir kam, ki uabi me ganingi.
17 Me faragha bizir aviriba iniasa, arazir kurar guar aviribagh ami,
kamaghin amizi, nan aningagharim men ikia,
puv me gamua, egha uan guam men modo.
Ezi me akaba barazir puvatigha,
uan ifongiabar gintisi.

18-19 "Me amir arazir kuraba, ki dar ganigha gifa,
egh ki me gasighasighan kogham.
Puvati.
Ki men arazir kuraba adeghti, me ua ghuamaghegham.
Egh gumazamizir osimtiziba ikiava araiba,
ki men aku tuavim men akagh me damuti,
me osimtizir arazim ataghiragh, na minabi bar akueghamin ighiabar amuam.
Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin migei,
Bar guizbangira, nan navir amirizim ko dabirabir aghuim, gumazamizir roghira itiba ko nguibar saghon itiba baghavira iti.
Ki me damighti me ua deraghti,
ki dughiar aghuim me daningam.
20 Ezi gumazamizir arazir kurabagh amiba,
me uan arazir kuram ateghan kogham.
Me mati ongarim zurara dipira iza,
minezir guar avirim atera iza ongarir dadarimin da akuri."

21 Nan God kamaghin migei,
"Gumazamizir arazir kurabagh amiba,
me navir amirizim ko dabirabir aghuim batoghan kogham."

58

Ia dagheba ataghiragh, egh uaghan arazir kurabar amuan marki
1 Ikiavira Itir God kamaghin Aisaia migei,
"Ni bar pamtemin dim!
Egh aghumra diman marki!
Ni tiarir arozim akar, mati sigham arang kamaghin nan gumazamiziba mikim,
me nan Akar Gavgavibar gintizir puvati.
Ni Jekopin ovavir boribar arazir kurabar gun me mikim.
2 Guizbangira, me nan ifongiam gifoghasa ifuegha, bizir ki damuasa mikemezibar aghuazir puvatigha,
dughiabar zurara nan ziam fer arazibagh ami.
Me ifara ghaze, me nan boroghira ikiasa bar akonge.
Me ifara, arazir aghuibar deragh uari damuasa nan azangsisi.

57:15: Onger Akaba 147:3; Aisaia 33:5; 40:28; 66:2 **57:16:** Onger Akaba 85:5; 103:9; Maika 7:18 **57:18-19:** Efesus 2:17 **57:21:** Aisaia 48:22; 59:8

Bar puvati, gumazamizir kaba bar moghira
ifari.
Me guizbangira akirim ragha nan
akabagh asaragha arazir kurabagh
ami.
3 Me kamaghin na migei,
'Ikiavira Itir God, ni en gari, e dagheba
ataghiragha uari abiri,
ezi ni tizim bagha en akurvaghamin
bizitam gamir puvati?'

"Ezi ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin men
akam ikaragha ghaze,
Ia oragh!
Ia dagheba ataghiraghamim dughiar ia
inabazimin, ia uarira uan bizibagh
nighnigha,
paza uan ingangarir gumazamiz-
ibagh ami.
4 Ia oragh! Ia ti ghaze, ia dagheba tagh na ko
mikimam.
Ezi ian araziba guizbangira bar
igharagha ghu.
Ia atara misogha, dafariba apira gumazir
igharaziba me misoghavira iti.
Egh ia dagheba ataghiraghamin
dughiamin arazir kurar kabar amuti,
ki bar ian dimdiatam bareghan
kogham.
5 Ia ti ghaze, ia dagheba ataghirazir araziba,
ki da misevegha dagh ifonge, a?
Ia azirakar korotiaba aghuigha uan da-
paniba avigha uaghira,
mati ighurunim aminim a givarazi, a
nguazim girighav iti,
egha ia avernim gisin akua uaghan
uari abinasa arazir maba saram
ami.
Egha ia ti ghaze, arazir kaba ti na damuti,
ki navir aghuim ian ikiam, a?
Bar puvati.

6 "Ia dagheba ataghirazir arazir kamaghin
garim, ki an aghua.
Ezi nan ifongiam kamakin, ia arazir
kuraba ko gumazamizir igharaziba
dikabira paza me gamir araziba, bar
ada atakigh.
Gumazamizir kaba, mevzigh mati ia kal-
abuziabar min beniba ko senbar me
ike,
Egha mati ia bulmakauba ter ararim
men firibagh ike,
egh me damuti me ian ingangarim
damuam.
Ian arazir kam bar ikufi.
Ki ghaze, Ia arazir aghuimin me
damuva men senba aghoregh,
me ateghti me mangi."

7 God kamaghin migei,

"Arazir ki ifongezim a kamakin:
Ia dagheba isi mitiriaba azir gumaza-
mizibar aning.
Ia gumazir onganarazibar ganti, me
dakuamin dipeniba puvatighti,
ia me inigh uan dipenibar mangi.
Ia gumazimin ganti, a uan mikarzim
avamin iniba puvatighti,
ia iniba a daning.
Ia uan adarazir ganti me osimtiziba initi,
ia men akurvagh.

8 "Eghti ia arazir ki ifongezir kabar amuti,
ki zuamira ian osimtiziba agivagham,
mati aruemin angazangarim isir-
agha mitatem agifa.
Egh ki ian mikarzibar amuti, ia zuamira ua
deragham.
Ki arazir aghuim gamir Ikiavira Itir
God,
ki ian faragh mangam.
Egh ki angazangarim ko gavgavim sara ian
gin iziva,
egh deraviram ian ganam.
9 Egh ia na ko migia nan deir dughiam,
ki Ikiavira Itir God, ki ian dimdiam
baragham.
Eghti dughiar ia uarir akurvaghsi na bagh
arangamimin,
ia fogh suam, ki ia ko iti.

"Eghti ia guizbangira igharaz darazi
dikabirir arazim ko paza me gamir
arazim ategh,
dafariba me gasa, akar kuraba migeir
arazim atakigh.
10 Egh ia gumazamizibar ganti me bizibar
otevegh dagheba puvatighti, ia uari
baghvira nighnighan marki,
ia men apangkuvigh bizir me oteveziba
isi me daning.
Egh gumazamizir osimtiziba ateribar gan,
men akurvagh.
Ia kamaghin damuti,
ki bar deravira ia damuam.
Nan dughiar aghuim ia batogham,
mati aruer angazangarir bar gavgavim
isiragha mitarmem agifa.

11 "Ezi ki Ikiavira Itir God, ki zurara deravira
ian gara
ia mangamin tuavim ian akakagh,
bizir ian ifongiaba agivamba ia
daningam.
Ia datirighin mati nguazir dipaba pu-
vatizim, a bar ikuvighav iti,
eghti ki ia damighti ia bar deragh
gumazamizir bar gavgavibar
otivigham.
Egh ia bar deravira ikiam, mati azenir dipar
avirim itim,

58:7: Matyu 25:35 **58:9:** Onger Akaba 50:15

egha mati mozir dipam datir puvati.
12 Egh ia nguibar ikuviziba ua dar ingaram.
Ia dipenir ghurir fomira ikezir danganiba, ua dar dipenibar ingaram.
Eghti me kamaghin ziar kamning ia darigham,
'Nguibar Ekiamin Divazir Gavgavir akuaghireziba ua Dar Ingarir Gumazamiziba' ko,
'Nguibamin Aven Itir Tuaviba ua Deraviram da Akiri Darasi.' "

Ia Sabatin dughiamin araziba deraviram dar gintigh, egh bar deravira ikiam
13 Ikiavira Itir God kamaghin migei,
"Ia Sabatin dughiamin araziba abighan marki, kar dughiar ki ua bagha misevezim.
Egh ia dughiar kamin uari uan bizibar amusi nighnighan marki.
Ki Ikiavira Itir God, ia nan dughiar kam bar a gifongegh kamaghin a ginighnigh,
kar nan dughiar bar ekiam.
Egh ia pura tintinibar mangi uan ingangaribar amuava,
uan migirigiar guar aviribar amuan marki.
14 Egh ia Sabatin dughiamin arazibar gintigh, ki Ikiavira Itir God,
ia na bagh bar akuegham.
Egh ki ia damuti, ia uan apaniba dikabiraghti,
ki ian aku mangi mighsiar bar pin itibar mavanangvira ikiam.
Egh ki fomira ian inazir afeziam Jekop ko an adarazi ganingizir nguazim ia daningti,
ia dagher bar aviriba iki, egh bizir bar aviriba iki bizitamin oteveghan kogham."
Akar kam Ikiavira Itir Godin akatorimin ize.

59

Israelia arazir kuramin gin mangasa bar gavgafi
1 Ia oragh! Ia kamaghin nighnighan marki,
Ikiavira Itir God ian akurvaghamin gavgaviba puvati.
Egh ia kamaghin nighnighan kogham,
an kuariba pirizi, e an deir dimdiaba, an ada barazir puvati.
2 Ian arazir kurabaram amima,
God uan guam ian modogha, ian dimdiaba barazir puvati.
Ian arazir kuraba mati, davarir konim ia ko ian God abighizi,
ia an saghon iti.
3 Egha ian dafariba gumaziba misozi me ariaghirima,
men ghuziba ian dafaribar pueghavira iti.
Ian dafariba arazir kurabagh ami.
Ian akaba, akar ifavarir guar aviribagh ami.
Akar kurabar ian mizebar otivaghiri.

4 Ia deravira kotiabagh amir pu. Puvati.
Ia akar ifavaribagh amua, pura gumazir igharazibagh ekua kotiam bagha zui.
Egha ia migirigiar ifavarir guar aviribagh ami,
eghti me iararam oragh igharaz darazi dikabinam.
Ian nighniziba ko naviba, arazir kurabar amuamin araziba dagh gizifa,
ezi ia arazir kurar guar aviribagh amima da otifi.
5-6 Ian nighnizir kuraba, mati kuruzir divimin aroriaba.
Eghti gumazitam kuruzir divimin aroriaba abigh dar amegh, an aremegham.
Eghti aroriar kabar aven kuruzir nguziba otivigham.
Kamaghira, ian nighnizir kuraba osimtizir guar aviribagh ami da otiva,
gumazir igharazibar ikirmiribagh asighasisi.
E garima, boghoboriba uan dipenibar ingari, eghti apizir muziariba mighi izi dar poghti, me dar amam.
E fo, gumazitaba boghoboribar dipeniba inigh, dar inibar ingarigh, korotiabar min dar aghuan kogham.
Ia boghoboribar min ikia igharaz darazigh ifarasa men suigha, paza me gamua men ikirmiribagh asighasisi.
Guizbangira, ian ingangarir kurar ia amiba, da ian modoghan kogham.
Puvati. Ian arazir kuraba azenim giram.
7 Ia zuraram arazir kuram damuasa bar ifonge.
Egha ia zurara atamra ghua gumazamizir arazir kurabagh amir puvatizibav sozi, me ariaghiri.
Ia bizir kurabara damuasa nighnisi.
Egha ia gumazamizibar ikirimirim gasighasighasava arua bizibagh ami.
8 Ia navir amirizimin tuavim gifozir puvatigha igharaz darazi ko deragha apiaghiri puvati.
Ian ikirimirim, guizin arazim an itir puvati,
ia mati tuavir ikizirizimin zui.

58:13: Aisaia 56:2 **58:14:** Jenesis 28:13; Godin Araziba 32:9; 32:13; 33:29; Maika 4:4 **59:1:** Diboboniba 11:23; Aisaia 50:2 **59:2:** Onger Akaba 18:41; Jeremaia 5:25; 11:11; Esekiel 39:23; Jon 9:31 **59:7:** Aghuzir Akaba 6:17; Mak 7:21-22 **59:7:** Rom 3:15-17 **59:8:** Aisaia 57:20-21; Hosea 4:1; Luk 1:79

Ian araziba bar derazir puvati,
eghti gumazitam ian gin tuavir ia
zuimin mangi,
navir amirizim ko dabirabir
aghuim batoghan kogham.

Gumazamiziba uan arazir kuraba aghuri

9 Ezi gumazamiziba kamaghin migei:
"O God, e datirighin fo, e arazir kurar kam
gami,
ezi bizir kam bagha ni uan guizin
arazim en akazir puvati.
Ezi nin arazir aghuim, e batozir
puvati.
E mati, gumazamiziba mitarmemin iti
moghin iti.
Egha e dughiar aghuim e bativasa, e
bar ifuegha a mizua iti,
mati aruemin angazangarim
anang e gisiragham.
Ezi puvati.
E mitarmer dafamin tongin arua, egha
osimtizir igharagha garir aviriba bat-
ifi.
10 Osimtizir kaba e gamima, e mati gu-
mazir damazir okavirizibar min tu-
avim buriagh arui.
Egha pura arua ghua dipenir birimin
suighasava amuav avenge.
Egha e aruer arizimin arua
mati gumazamiziba mitarmemin arua,
uan sueba isa dagiabagh asa daghiri.
E ghaze, e ti bar gavgavigha deravira iti,
puvati.
E gumazamiziba ariaghirezi moghin iti.
11 Osimtizir kaba e gamima, e bar osemegha
arai, mati afiar atiaba aroi.
E dughiabar aghumra ikia aziavira iti,
mati kuarazir bunbaba aghumram
arai.
E Godin guizin arazim bagha mizua iti. Bar
puvati.
E Godin akurvazim bagh an gara iti. Ezi
a bar en saghon iti.

12 "O Ikiavira Itir God, en arazir kuraba nin
damazimin bar aviraseme.
Egha da e isa kot gati.
Ezi akaba batozir arazimin osimtizim, en
poroghavira iti.
Ezi e uari uan arazir kurar e amibagh
fo.
13 Ikiavira Itir God, en God, e arazir ku-
ramin ni gamigha, akirim ragha ni
gasaragha ni barazir puvati.
E igharaz darazi dikabiragha, ak-
aba barazir puvatizir arazir guar
aviribagh ami.
E igharaz darazigh ifarasa tuavir bar
aviribagh nighnigha,
dar gun migei.
14 E arazir kabagh amima, en arazir kam
guizin nin arazim ko arazir aghuim
gamima,
aning en saghon iti,
kamaghin amizi, ni en akuragha,
uam e inizir puvati.
E arazir zuruzim ko guizin migeir arazim
ataghizi, aning en itir puvati.
Egha e uari akuvir dughiabar, arazir
kamning uaghan itir puvati.
15a Guizin arazitam en itir puvati.
Eghti gumazitam uan arazir kuraba
ateghti,
igharaz darazi pazav a damusi tu-
aviba buriam."

Ikiavira Itir God uan gumazamizibar amuti me deravira ikiam

15b Ikiavira Itir God garima, gumazamiziba
guizin arazim gamir puvati,
ezi a navir aghuim men itir puvati.
16 A garima, gumazamiziba paza gu-
mazir igharazibagh amima, men
akuraghamin gumazitam itir puvati.
Ezi a kamaghin ganigha digavir kuram
gami.
Egha uabi uan gavgavim ko uan arazir
aghuimin, a ua me inigha,
me gamizi me deravira iti.
17 An arazir aghuir a zuraram amiba,
evarimin pizir korotiamin min
aneru.
Egha a gumazamizibar akurvaghamin
gavgavim ginighnigha, an nighnizir
kam mati a dapanir asuar gav-
gavimin min aneruzi, an an dapanim
ave.
Egha gumazir kuraba ivezir kuram me ikar-
vaghamin gavgavim, uan midorozir
korotiamin min aneru.
Egha uan aningagharir ekiam, korotiar
ruarimin min aneru.
18 Egh Ikiavira Itir Godin aningagharimin,
a uan apanibar arazir kuraba ikar-
vagh,
puv me damigham.
Egh a uaghan gumazamizir kantrin roghira
itiba ko, saghon itir arighatizibar gu-
mazamiziba,
puvira me damu ivezir kuram me
daningam.
19 Ikiavira Itir God puv ingara,
mati aminim iza dipam giverazi, dipam
bar puvira ivemari moghin,
Ikiavira Itir God izam.
Eghti nguazir kamin ruaghateviba bar dar
itir gumazamiziba, aruem anadi

59:12: Esra 9:6; Jeremaia 14:7; Hosea 5:5 **59:16:** Onger Akaba 98:1; Aisaia 63:5; Esekiel 22:30 **59:17:** Aisaia 9:7
59:19: Onger Akaba 113:3; Aisaia 11:9; 24:15; 30:28

naghin tugha ghua aruem uaghiri naghin,
me Ikiavira Itir Godin ziar ekiam ko gavgavim gifogh,
an ziamin atiating an apengan ikiam.

20 Ikiavira Itir God kamaghin migei,
"Ki men Akurvazir Gumazimin min Saionin izam.
Ki Jekopin ovavir borir uan arazir kuraba ataghiziba, ki ua bar me iniam."

21 Egha Ikiavira Itir God kamaghin migei,
"Ki me ko Akar Dikirizir Gavgavim gamigha kamaghin migei,
'Ki uan Duam ko uan Akaba ia ganingizi, da ia ko iti.
Akar kaba, ia ko ikivira ikiti,
ia dar gun mikimam.
Eghti gin ian boriba ko ian ovavir boriba, me uaghan zurara nan akam akunam.
Nan Akar Dikirizir Gavgavir kam zurara iki mamaghira ikiam.'
Ki Ikiavira Itir God, kar nan akamra!"

60

Godin angazangarir ekiam ko gavgavim Jerusalemin ikiam

1 Ikiavira Itir God kamaghin migia ghaze,
"O Jerusalem, ki Ikiavira Itir God, nan gavgavir ekiam otogha angazangarimin min ni gisira.
Nan ziar ekiam otogha, mati aminim tirazi aruem anadi.
Kamaghin amizi, ni dikavigh aruemin min isiragh.
2 Ni gan, ghuariar piziba nguazir kamin danganiba bar da avara.
Mitater kuram, kantriba bar da modi.
Eghti Ikiavira Itir God otoghti, an angazangarir gavgavim ni bagh izi,
ni gisiraghti gumazamiziba an ganam.
3 Eghti Kantrin Igharazibar Gumazamiziba nin angazangarir kamin ganigh, ni bagh izam.
Eghti atriviba uaghan nin angazangarir ekiar kamin ganigh,
dikavigh ni bagh izam.

4 "Ni kogh pin tintinibar ganti, nin gumazamiziba uari akuvagh ni bagh izam.
Nin otariba nguibar saghuiabar ikegh me ko daru izam.
Nin guivibar ameboghfeziaba, me guribagh afegha izi moghin,
Kantrin Igharazibar Gumazamiziba nin guiviba isi uan guribar afegh izam.
5 Eghti ni bizir kamin ganigh, nin guam angazangarimin min taghtaghti,
nin navir averiam bar akuegham.
Guizbangira, kurir ekiaba, bizir aghuir aviriba inigh ongarim abigh ni bagh izam,
eghti ni dagiaba ko bizir aghuiba nguazir kamin kantriba dam ada iniam.
6 Midianin kantri ko Efan kantri, aningin gumazamiziba, uan kamelin aviriba inighti,
da bizir aghuir aviriba ater ni bagh izam.
Egh uaghan Seban kantri gol ko pauran me iter balsamin eborimin ingariziba inigh ni bagh izam.
Ki Ikiavira Itir God, me tuavimin izi nan ziar ekiam fam.

7 "Eghti Kedaria ko Nebaiotia uan sipsipba ni bagh da inigh izam.
Eghti ki uan gumazamizibar ganti,
me uan sipsipba inigh nan ofa damusi nan ofa gamir dakozimin iziti,
ki men gan bar akuegham.
Eghti ki uan Dipenir dirim damighti,
a ziar ekiam inigh bar pin ikiam.

8 "Munar bizir ghurghurir tiziba ghuarimin min garima, aminim ada inigha ongarim gisin izi,
egha mati kuarazim migha uamategha uan mikonim bagha izi?
9 Kar, Tarsisin nguibar bar saghon itimin kuriba.
Bar guizbangira, saghon itir arighatizibar gumazamiziba uarir akurvaghasa na mizua iti.
Egh me nin boriba inigh uamategh ni bagh me amangisi, kurir ekiar kaba amangiti, me izam.
Egh gumazamizir kaba uaghan gol ko silvan avirim isi kurir kabar da ameghti, da izam.
Me garima, ki bar deravira ni gamizi, ni ziar ekiam iti,
kamaghin amizi, me arazir kam gami.
Me fo, ki Ikiavira Itir God, ian God, ki Israelian Godin Bar Zuezim,
egha me ziar ekiam na daningasa kamaghin ami.*

10 "O Jerusalem, Kantrin Igharazibar Gumazamiziba izi ua nin divazir gavgavibar ingaram.

59:20: Rom 11:26 **59:21:** Aisaia 11:2; 44:26; Jeremaia 31:31-34; 32:40 * **60:9:** Ni Aisaia 51:5in gan.

Eghti men atriviba nin ingangarim
damuam.
Ki faragha bar puv nin atara ni gasighasiki.
Egha datirighin, nan navim nin itima, ki
nin apangkufi.
11 Kamaghin nin divazir gavgavibar tiar
akaba, arueba ko dimagaribar
kuighiregh ikiti,
Kantrin Igharazibar Gumazamiziba
uan dagiaba ko biziba ni bagh ada
inigh izam.
Egh me uaghan uan atriviba inigh iziti,
me nin ingangarir gumazir kinibar oti-
vam.
12 Ezi kantrin nin apengan ikia nin ingan-
garibar amuan aghuaziba,
me bar moghira ikuvigh bar givagham.

13 "Kantrin Igharazibar Gumazamiziba,
Lebanonin kantrin ruarir ekiamin
ghuavanegh,
temer painin bar ruariba ko, saipresba
ko temer ruarir igharaziba saram
okegh da inigh ni bagh izam.
Eghti gumaziba izi temer kaba inigh,
nan Dipenimin ingarigh anesaraghti,
an ganganim bar deragham.
Dipenir kam, ki an aven ikia uan dagarimn-
ing arizir danganim.
Egh ki a damighti, a bar pin iki, ziar
ekiam ikiam.
14 Egha fomira paza ni gamua bar ni gi-
fongezir puvatizir darasi,
men ovavir boriba uan dapaniba avigh
ni bagh izi, nin apengan ikiam.
Egh me nin suemin boroghin, uan
teviba apirigh, nin ziam fam.
Egh me kamaghin ni diponam,
'Ikiavira Itir Godin Nguibar Ekiam' ko,
'Saion, Israelin Godin Bar Zuezimin
Nguibar Ekiam.'

15 "O Jerusalem, ni bar ikuvigha pura itima,
gumazitam nin tuavibar mangi izegh
gamir puvati.
Ni mati amizim, an pam an aghuagha
anetegha arav ghuzi moghin iti.
Eghti, ki ni damighti, ni bar deragh pin
ikiti, gumazamiziba ni bagh bar
akuegham.
Eghti ni zurazurara kamaghira ikiam.
16 Ni kantrin igharazibar bizir bar
aghuibara initi,
atriviba uan bizir aghuiba ni
daningam,
mati amizim otem uan borim
ganidi.
Eghti ni kamagh fogh suam, kirara ki
Ikiavira Itir God.
Ki uan gumazamiziba ua me isir God,
ki nin Akurvazir Gumazim,
ki Jekopin ovavir boribar Godin Bar
Gavgavim.

17 "Ki nin brasba inigh, da ikarvagh golba isi
ni daningam.
Ki nin ainba inigh, da ikarvagh silvaba
ni daningam.
Ki nin temer arariba inigh, da ikarvagh
brasba ni daningam,
egh nin dagiaba inigh, da ikarvagh
ainba ni daningam.
Eghti atrivitam ua nin gan, pazi ni damuan
kogham.
Ki nin atrivibar amuti, me navir
amirizim ko arazir aghuimin gin
mangi deraghvira nin ganam.
18 Egh nguazir kamin ruaghatevir ni gariba,
gumazamiziba ua tintinibar uariv
soghan koghti, ni bizir asighasizir
niginitam bareghan kogham.
Eghti nin divazir gavgavimin ziam kam-
aghin ikiam, 'Ekiam Gumazamizibar
Akurvasi.'
Eghti nin divazir gavgavimin tiar akar
ekiamin ziam kamaghin ikiam, 'E
Ekiamin Ziam Fam.'

19 "Aruem ua ni bagh angazangarimin min
ikian kogham,
eghti dimangan, iakinim uam angazan-
garim ni daningan kogham.
Ki Ikiavira Itir God, ki uabi aruem ko
iakinimin min, angazangarim ni
daning mamaghira ikiam.
Ki nin God, ki gavgavim ko angazan-
garir ekiamin min ni gisiraghti, ni
ganganir bar aghuarim damuam.
20 Ki Ikiavira Itir God, ki zurara nin angazan-
garimin min ikiti,
nin osimtizibar dughiam givagham.
Eghti ni ua aruem uaghirir arazimin ganan
kogham.
Egh ni ua, iakinim uaghirir arazimin
ganan kogham.
21 Nin gumazamiziba bar moghira arazir
aghuibara damu,
egh ki me bagha misevezir nguazim me
a inigh, a dapiagh zurara ikiam.
Guizbangira, nan dafarimin, ki men in-
garigha me gamizi me ikizir vamiran
gumazamizibar otogha,
mati ki temer oviziba oparizi, da biar
aviriba otifi.
Ki kamaghsua, ki kamaghin damighti, ikizir
igharazibar gumazamiziba ganiva,
ziar ekiam na daningam.

60:11: Akar Mogomem 21:25-26 **60:14:** Akar Mogomem 3:9 **60:18:** Aisaia 26:1 **60:19:** Sekaraia 2:5; Akar Mogomem 21:23; 22:5 **60:21:** Onger Akaba 37:11; Aisaia 52:1; Matyu 15:13; Akar Mogomem 21:27

22 O Jerusalem, gumazir nin ikia ziam
puvatizim, a gumazamizir ikizir
dafamin afeziamin otogham.
Ezi ikizir muziariba, me bar
avirasemegham, mati kantrin bar
ekiar gavgavibar gumazamizibar
min otivigham.
Ki Ikiavira Itir God,
ki mikemegha misevezir dughiam,
ki bizir kabar amuti, da zuamiram
otivigham."

61

Ikiavira Itir God uan gumazamiziba deravira me damuamin dughiam otogha gifa

1 Ikiavira Itir God, akar aghuim gumaza-
mizibav kinasa na misevegha, borem
nan dapanim ginge,
kamaghin amizi, Ikiavira Itir God, en
Ekiamin Duam, a nan iti.
Egha uaghan akam akunasa na amada,
eghti ki kamaghin me mikim suam,
gumazir osimtizibar apengan itiba,
men osimtiziba givagham,
eghti kalabusin itir gumazamiziba, me bagh
kalabusin tiar akam kuighti,
me kalabus ategh firighiregh mangam.
2 A kamaghin akam akunasa na mikemegha
na amada:
Ikiavira Itir God gumazamizibagh
ifongezir dughiam, an otogha gifa.
Dughiar kamin, God ivezir kuram isi
men apanibar aningam.
Egha, a gumazamizir osemegha aziba,
gavgavim men navibar aningasa na
amada.
3 Gumazamizir Saionin nguibamin aven iki-
ava aziba,
ki bar akongezir arazim ko navir
amirizim me daningti, me gavgav-
igham.
Egh ki averenir me uan dapanibagh atiziba
adegh,
kurkazir aghuiba men kurkegham.
Ki borem me daghuighti,
me bar akuegh, men osimtizir ararem
givagham.
Egh me ua uan gavgavim inigh, gumazim
korotiar aghuim aruzi moghin,
Ikiavira Itir God bagh bar akongegh
onger akar aghuibar amuam.
Egh me temer Okin, Ikiavira Itir God, uabi
oparizibar min,
tuivigh iki deraghvira Ikiavira Itir
Godin gin mangi an ziar ekiam fam.

4 Ia Ikiavira Itir Godin gumazamiziba,
ia fomira ikuvizir nguibar ekiaba ua da
akir,
egh bizir ikuvigha givagha azenir
aviribar ikegha givaziba akiram.
5 Kantrin Igharazibar Gumazamiziba izi ian
ingangaribar amuam.
Me ian sipsipba ko bizibar ganiva, ian
akunibar ingarigh dagheba oparam.
Egh me uaghan ian wainin azeni-
bar ganam.
6 Eghti ia uari Ikiavira Itir Godin ofa gamir
gumazibar min ikiti,
me ziar kam Godin ingangarir gumaz-
iba ia darigham.
Eghti Kantrin Igharazibar Gumazamiziba
ia bagh bizir aviriba inigh iziti,
ia bizir bar aviriba ikiam.
Eghti ia bizir avirir me ia daningamiba
bagh,
bar akuegham.
7 Ia faragha bar aghumsizir dafam inigha
uan guaba monge.
Egh gin ia uari uan nguazim inigh a
dapiagh bizir bar avirim initi,
da bizir ia faragha inizibagh afi-
ragham.
Eghti ia bar akongegh iki kamaghira
ikiam.

8 Ki Ikiavira Itir God kamaghin migia ghaze,
Ki guizin araziba baghavira iti.
Egha okimakiar arazim ko paza
igharaz darazigh amir arazibagh
ifongezir puvati.
Nan gumazamiziba osimtizir aviriba ateri,
ezi datirighin ki bar guizbangira bizir
aghuiba me daningam.
Egh ki me koma Akar Dikirizir Gavgavitam
damighti
a iki mamaghira ikiam.
9 Eghti nan gumazamizibar ovavir boriba,
Kantrin Igharazibar Gumazamizibar
tongin iki ziar ekiam ikiam.
Eghti gumazamiziba men ganigh fogh
suam,
gumazamizir kaba me nan adarasi, ezi
ki Ikiavira Itir God, ki uabi deravira
me gami.

10 Godin ingangarir gumazim ghaze:
Ki uan Ikiavira Itir God bagh bar
akongegham.
Guizbangira, a nan akurazi, an arazir
aghuim mati korotiar ruarim na
avara,
egha mati gumazim amuimin iki-
asa deragha kurke,
egha mati amizim pamin ikiasa de-
ragha kurke.

61:1: Aisaia 11:2-4; 42:7; 57:15; Matyu 11:5; Luk 7:22 **61:1:** Luk 4:18-19 **61:2:** Aisaia 13:6; Jeremaia 31:13; Matyu 5:4 **61:3:** Onger Akaba 23:5; Aisaia 60:20-21; Jeremaia 17:7-8 **61:10:** Akar Mogomem 21:2

Kamaghin amizi, an navir averiamin
aven itir bar akongezir arazim bar na
gizifa.
11 Ki fo, Ikiavira Itir God, nan Ekiam,
uan arazir aghuim ko uan akurvazir
arazim nan akagham,
mati nguazim dagher oviziba an aven
ikia biaba otiva anaga azenim giri.
Eghti Kantrin Igharazibar Gumazamiziba
Ekiamin arazir kamin ganigh
an ziam fam.

62

Jerusalem ziar igiam ini

1 Ki Saionin nguibam bagh zurazurara
Ekiam mikimvira ikiti,
a deravira a damuam.
Guizbangira, ki Jerusalemin nguibam
ginighnighvira iki,
kamaghin ki uan akam dukuaghan
kogham. Bar puvatigham.
Egh ki Ekiamin dimvira iki mangiti, arazir
aghuimin dughiam Jerusalemin gu-
mazamiziba batogham,
mati aruemin angazangarim
mizarazimin otifi.
Egh ki Ekiamin dimvira iki mangiti, an akur-
vazir arazimin dughiam Jerusalemin
gumazamiziba batogham,
mati adenir angazangarim dimagarimin
otifi.
2 Eghti Kantrin Igharazibar Gumazamiz-
iba ganti, God Jerusalemin akurvagh
suam, ni nan damazimin dera.
Eghti atriviba ganti, God gavgavim ko
ziar ekiam isi ni daningam.
Egh me ziar igiam ni darigham,
kar ziar Ikiavira Itir God uabi ni
daningamim.
3 Jerusalem, ni atrivimin dapanir asuar
kurkazir aghuiba itimin min ikiam.
Eghti Ikiavira Itir God, ian God, dapanir
asuar aghuir kam uan dafarimningin
an suiragham.
4 Eghti gumazamiziba ua kamaghin ni
diponan kogh suam,
"Ekiam ni ategha gifa."
Eghti nin nguazim gumazamiziba ua kam-
aghin a diponan kogham,
"Nguazir kam, gumaki, a bar ikuvigha
pura iti." Puvati.
Kamaghin amizi, me kamaghin fogham,
Ikiavira Itir God navir aghuim nin
ikiava, ni bagha bar akonge.
Egh me ziar igiam kamaghin ni dipon
suam, "God bar a gakonge."
Ezi nin nguazim mati amizim, an pam uam
a inigha, a bagha bar akonge.
Eghti nin nguazim me kamaghin a
diponam, "An amizir pamin itimin
min iti."
5 Eghti nin otariba ni inigh, ni ko deraghvira
ikiam,
mati gumazir igiam amizir igiamin
ikia, aning uaning ko deravira iti.
Guizbangira, nin God bar ni gakuegham,
mati gumazim igiamra amuimin ikia
uan amuim gakonge.
6 O Jerusalem, nin divazir mitiar gavgavibar
pin, ki apaniba bagha garir gumaziba
afe,
eghti ganganir gumazir kaba, arueba
ko dimagaribar uan akabar ku-
mighan kogham.
Ki kamaghin me mikeme,
"Ia Ikiavira Itir Godin deir gumazamiz-
iba, ia avughsan marki.
7 Ia an dimvira iki mangiti, a Jerusalem
damightima,
a uamategh tugh gavgavighamin
dughiam otogham.
Eghti dughiar kamin, Jerusalem nguazir
kamin gumazamizibar damazimin,
bar pin ikiam."

8 Ikiavira Itir God akar dikirizim gami,
ezi an gavgavir ekiamin, an akar
dikirigha mikemezim, guizbangiram
otogham.
Ikiavira Itir God kamaghin Jerusalemin
migei,
"Ki uamategh apaniba ateghtima me izi, nin
gumazamizibar witba ko bizir me in-
gangarir dafam gamuava oparizibа
inian kogham.
Ki ua Kantrin Igharazibar Gumaza-
miziba ateghti, me izi nin gumaza-
miziba ingarizir wainin dipaba inian
kogham.
Puvatigham.
9 Nin gumazamizibara witin anigha
givaziba inigh bretbar ingarigh dar
amam.
Egh me ziar ekiam Ikiavira Itir God
daningam.
Eghti nin gumazamiziba wainin ovizir
andiziba inigh wainin dipabar
ingaram.
Egh me da inigh nan Dipenimin
divazimin aven izi, dar amiva bar
akuegham."

10 Ia datirighin Jerusalemin itir darasi,
ia zuamira bar moghira nguibar ekiam
atakigh.
Ia nguibam ategh azenan mangi,
ia gumazamizir uamategha iziba bagh
deravira tuavim akir.
Ia me bagh deravira tuaviba azeniva,
tuavim apirizir dagiaba isi da makun.
Egh Kantrin Igharazibar Gumazamiziba
gansi,
ia inir avizir ababanim asaragh.

11 Ia oragh! Ikiavira Itir God, kamaghin
nguazir kamin gumazamiziba bar
me mikemegha ghaze:
"Ia Saionin nguibamin gumazamiziba bagh
mangi kamaghin me mikim suam,
'Ia gan, ian Akurvazir Gumazim, a izi!
A faragha midorozim gamua apanibagh afi-
ragha,
gumazamiziba bizir aghuibar min me
inizi, me a ko izi.'*
12 Me gumazamizir kaba kamaghin me
diponam,
'God Baghavira Itir Gumazamiziba' ko,
'Ikiavira Itir God, ua Inizir Gumazamiz-
iba.'
Egh me kamaghin ian nguibam diponam,
'Nguibar God Bar Ifongezim' ko,
'Nguibar Ekiar God ua Izegha Itim.' "

63

Ekiam ivezir kuram isa uan apanibagh anidi

1 Ia gan! Mar gumazir manam atrivimin
min bar deravira kurkegha Idomin
kantrin aven,
Bosran nguibam ategha azenan izi?
Mar gumazir manam uan dapanim avi-
ragha uan gavgavir ekiam sara izi?
Ezi an korotiam bar aghevezi moghin
gari.

"Kar ki Ekiamra.
Ki gumazamizibar akurvazir gavgavim
iti, egha ki kamaghin mikimasa,
nan arazir aghuimin, ki men
apaniba abiragha gifa!"

2 Nin korotiaba tizim bagha bar aghefe?
Da mati gumazim wainin dipabar in-
garasa, wainin oviziba mirmiramin
dagiar miner bar ekiamin aven
ghugha,
wainin oviziba dikabirima, wainin
dipar aghevir avirim otozi
moghin aghefe.

3 "Ki uabira, ki wainin oviziba dikabira da
mirmiri moghin, kantriba dikabiri,
ezi kantrin tamin gumazitam nan aku-
razir puvati.
Ki men atara bar men aningaghe,
egha bar pamtemin me dikarazi,
men ghuziba pura tintinibar
asavamaga, nan korotiabagh ira
dar poke.

4 Ki uan navir averiamin aven uan
gumazamizibar apaniba ikarvagh,
me gasighasighamin dughiam
ginighnighavira iti.
Ezi datirighin dughiar ki ua gumazamiziba
iniamim otogha gifa.
5 Ki garima, nan akurvaghamin gumaziba
puvati, kamaghin amizi,
ki digavir kuram gami.
Ezi nan gavgavim ko nan aningagharimra
na gamima,
ki uan gumazamizibar apaniba abira.
6 Nan aningagharir bar ekiam na gamima,
ki ikizir aviribar gumazamiziba
dikabini.
Ki puv me gamua uan aningagharim men
akazi, me a baraki,
mati me nan aningagharim itir itarimin
wainin dipam ame, egha bar ongani.
Ezi ki me misogha
men ghuziba isa nguazim ginge."

Gumazamiziba Ikiavira Itir Godin arazir aghuim ginighnisi

7 Ki Ikiavira Itir Godin apangkuvir ekiamin
gun mikimasa.
Egh an arazir aghuim bagh an ziam
fam.
E Israelia, God en akurvagha bizir
aghuir bar aviriba isa e ganidi.
Egha bar deravira e gamizi, e an ziam
fe.
Guizbangira, a bar e gifuegha apangkuvir
ekiam en iti.

8 E fo, Ikiavira Itir God kamaghin
mikemegha gifa,
"Gumazamizir kaba, me nan gumazamiz-
ibara.
Egh me nan akaba batogh, na gifaran
kogham."
Kamaghin amizi, a men
osimtizibar tongin men Akur-
vazir Gumazimin oto.
9 Egha me mizaziba ko osimtiziba aterir
dughiamin,
Ekiam uaghan me ko mizaziba ko
osimtiziba ateri.
God uabi, ensel o abuir gumazimin min
otogha ua me ini.
Bar fomira an ifongiam ko apangkuvim
men ikiavira iti,
kamaghin amizi, a dughiar bar ru-
arimin me atera bar deravira men
gari.
Bizir kam bagha, a men akurvasi.

62:11: Aisaia 40:10; Akar Mogomem 22:12 * **62:11:** Akar kam gighan tuavir igharazir mam kamakin, "Egha a bizir aghuiba isiva uan gumazamizibar aningasa, da sara izi." **63:1:** Aisaia 34:5-17; Jeremaia 49:7-22; Esekiel 25:12-14; 35:1-15; Amos 1:11-12; Obadia 1:1-14; Malakai 1:2-5 **63:3:** Akar Mogomem 14:20; 19:13-15 **63:5:** Onger Akaba 44:3; 98:1; Aisaia 59:16 **63:7:** 1 Atriviba 8:66; Nehemia 9:25; 9:35; Onger Akaba 92:2 **63:9:** Gumazir Dapaniba 10:16; Malakai 3:1; Aposel 9:4; 12:11

10 Guizbangira, me a barazir puvatighava,
an Duam gamima a bar oseme.
Kamaghin amizi, God uabi men
apanimin min otogha,
me ko misosi.

11 Egha me gin God fomiram amizir biz-
ibagh nighnisi.
Men nighnizim uamategha Moses ko
an gumazamizibar ghua kamaghin
migei:
"Ikiavira Itir God managh iti?
A fomira uan gumazamiziba ko, men
gumazir dapaniba inigha izima,
me iza ongarim abigha vongin oto.
Ikiavira Itir God managh iti?
A fomiram uan Duam amadazi, a men
tongin iti.
12 A uan gavgavir bar ekiam isa Moses
ganingi.
Ezi an ongarim tongiram an abighizi, an
akuar pumuningin otozi, an gumaza-
miziba vongin ghue.
Ezi arazir kamin, a zurara ikiamin
ziar ekiam ini.
13 A men faragha zuima, me tuavir ongarir
bar konimin itimin aruava an gin zui.
Egha me ghua dipaba puvatizir danganimin
itir, hoziar atiabar min
pamtemin dika ghua daghirezir puvati.
14 Ikiavira Itir Godin Duam uabi, an
gumazamiziba avughsazim isa me
ganingi,
mati bulmakauba ghua danganir
zarimin ikia ogheba apava, avughsa
iti."

Ikiavira Itir God, ni kamaghin ifonge,
gumazamiziba bar nin gavgavim ko
ziar ekiam gifogham.
Kamaghin amizi, ni uan gumaza-
mizibar akua zui.

*Israelia Ikiavira Itir God men akur-
vaghasa, me an azangsisi*

15 O Ikiavira Itir God, ni uan Nguibamin
iti, nguibar kam nin gavgavim ko
angazangarim a gizifa.
Eghti ni pin iki vazimin en gan.
Ni tizim bagh dikavigh uan arazir e
baghavira itim ko gavgavir ekiam en
akakaghan aghua?
Ni ti uamategh uan apangkuvim ko
ifongiar uan navir averiamin aven
itim, en akakaghan aghua.
Ni ti uam e gifongezir puvatiz, o?

16 O Ikiavira Itir God, ni bar guizbangira en
Afeziam.
En inazir afeziamning, Abraham ko
Jekop,
aning ua e ko itir puvati, egha e
gifozir puvati.
Ezi nirara, ni fomiram en Akurvazir Gu-
mazimin ikia,
e geghuva deragha en gara iza
datirighin tu.
17 O Ikiavira Itir God, ni manmaghsua e
gamizi,
e tintinibar ghua nin akabar gin zuir
puvati?
Egha manmaghsua, ni en naviba ko
nighnizibagh amizi,
e nin atiatia nin apengan itir puvati?
E nin ingangarir gumazir ni ua baghavira
inabaziba,
e nin anabamra, egha ni baghavira iti.
Kamaghin amizi, ni uamategh e ko
iki.
18 E nin gumazamizibara.
Ezi Dipenir ni ua baghavira inabazim,
a bar dughiar otevimin en agharimin
iti.
Ezi gin en apaniba iza nin Dipenim
gasighasiki.
19 Ezi e datirighin mati gumazamizir ni
fomira me gativazir puvatiziba.
Egha mati gumazamizir ni uan ziam
me gatizir puvatizibar min iti.

64

1 O Ikiavira Itir God, ni overiam abigh kagh
izighiri!
Ni kamaghin damuti, mighsiaba nin
damazimin atiating bar puviram
akongam.
2 Ni gumazim dazir suzibar avim atizi,
dipam isiaghtui moghin,
ni uan ziar ekiam isi uan apanibar ak-
agham.
Eghti Kantrin Igharazibar Gumazamiziba
nin damazimin atiating
bar puviram akongam.
3 Ni fomira izaghira bizir igharagha garir
e ganizir puvatizibagh amizi da
otivima,
e dar gara digavir kuram gami.
Ni izaghirir dughiar kamin,
ni mighsiabagh amizi
da nin damazimin bar puviram
agoi.
4 Bar fomira iza datirighin, gumazitam uan
damazimin gara uan kuarim atigha
orazi,
godin nin min iti tam, ua itir pu.
Bar puvati.
Ni uabira, gumazamizir nighnizir gavgavim
nin ikia ni mizuaiba,
ni me bagha pamtem ingara men
akura.

63:12: Ua Me Ini 14:21-22 **64:4:** Aisaia 30:18; 40:31; 1 Korin 2:9

5 Gumazir arazir aghuibara damuasa
ifuegha nin tuavim ginighnigha an
gin zuiba,
nirara me bativa me gifonge.
E fo, ni faragha en ataravira itima,
e tong uan arazir kuraba ataghirazir
puvati.
E dughiar bar ruarimin arazir kurabar
amuasa bar gavgavighavira iti.
Ezi marki, ni uan gavgavir ekiam sara
izi uam e inigh.*

6 E nin damazimin arazir kurabagh amigha,
bar mize.
E amir arazir kaba e ghaze, da ti derazi
e dagh ami,
arazir kaba nin damazimin bar ikuvigha,
mati inir avizir bar pughpurizim.
En arazir kurar kabara e gamima,
e aminim ter afarir midiaribagh ivarazi
da ghuezi moghin,
e bar misigha atam ariaghire.
7 Gumazitam nin ziam dibora ni ko migeir
puvatigha,
akurvazim bagha nin boroghin zuir pu-
vati.
E ghaze, en arazir kuraba bangin,
ni bar uan guam en modogha e ataghizi,
en arazir kuraba e gasighasighizi, e
bar ikuvigha iti.

8 O Ikiavira Itir God, ni en Afeziam, ni mati
minebar ingarir gumazim.
Ezi e mati, gumazim nguazim isa uan
dafarimningin nguazir minebar in-
gari.
Ezi ni uan dafarimningin en ingari.

9 O Ikiavira Itir God, ni zuraram en arazir
kurar e amibagh nighnigh
puv en aningaghan marki.
Ni kamaghin nighnigh, e bar nin gumaza-
miziba,
ni tong en apangkufigh.
10 Nin nguibar ekiaba, danganir kinibar min
iti,
ezi Saion, a gumazamiziba puvatizir
danganimin min oto.
Guizbangira, Jerusalem bar moghira iku-
vizi,
gumazitam an itir puvati.
11 Ezi nin Dipenir e an mangi nin ziam
famim,
a uaghan avim an isizi, a bar moghira
ikufi.
Fomira Dipenir kam bar dipenir dirim,
ezi en inazir afeziaba an ghua nin ziam
fe.
Egha datirighin a ikuvizi,
bizir aghuir e ifongeziba, da uaghan
bar ikuvigha iti.
12 O Ikiavira Itir God, ni bizir kabar gara,
en akuragh bizitam damuasa nin
navim ni dikafi, o puvati?
Ni ti kamaghsua,
e osimtizir aviriba ater mangivira
ikiam, o?
Ni en migirigiaba baragha da ikarvaghan
aghua, o?
E ghaze, ni ti en akuragham.

65

*God gumazir akaba barazir pu-
vatizibagh asighasigh, uan ingangarir
gumazamiziba deravira me damuam*

1 Ikiavira Itir God kamaghin migei,
"Gumazamizir na bagha azai puvatiziba,
ki men dimdiaba baragh, men akur-
vaghasa me mizua iti.
Gumazamizir na burir puvatiziba, na
bagh izasa ki me mizua iti.
Ki fo, me bar nan saghon ikia nan ziamin
nan diman aghua.
Ezi ki kamaghin men dia ghaze,
'Kirara kagh iti. Ki kagh iti.'
2 Ki zurara dughiabar gumazamizir nan
akaba batoziba ua me iniasa me
baghavira ikia
uan dafarim amadagha men
azangsighavira iti.
Kar gumazamizir uan arazir kurabar tu-
avibar gin mangasa bar ifongeziba.
Me uan ifongiabar gintisi.
3 Egha me zurara nan damazimin arazir na
damuti,
ki men aningagheghambagh ami.
Me azeniba itir danganibar uari akuva ikia
aseba bagha ofabagh amua,
asebar ofa gamir brighin dakozibar
ghua, pauran migharim otivim tuti,
a mughuriar aghuim mangasa me
a tue.
4 Egha me ghua gumazir oveaghuezibar
mozibar boroghin apiaghav ikia,
men migirigiaba iniasa men azangsigha
iti.
Egha dimagaribar me danganir kabar ikia
asebar ziaba fe.
Egha me dabar tuziba apava,
asizir guar igharagha garir nan
damazimin zuezir puvatizibar
siariba api.
5 Egha me kamaghin igharaz darazi migia
ghaze,
'E uari isa asebagh aniga da baghavira
itima, dar gavgaviba en iti,
kamaghin amizi, ia bar en saghon iki.

* **64:5:** Hibrun akam deragha vezin kamin mingarim abigha mikemezir puvati. **64:6:** Onger Akaba 90:5-6; Aisaia 48:1; Jeremaia 4:11-12 **64:8:** Onger Akaba 100:3; Aisaia 45:9; 60:21 **65:1:** Aisaia 63:19; Rom 9:24; 10:20; Efesus 2:12-13 **65:2:** Rom 10:21

Ia en poghan markɨ.'
Gumazamizir kaba amir araziba, kɨ bar dar aghua.
Me na gamima, kɨ bar men aningaghezɨ,
nan aningagharimɨn mɨgharim nan atinimɨn otifi.
Matɨ avim isia bar gavgavizɨ moghɨn,
nan aningagharir men itim gɨvaghan kogham.

6 "Ia oragh! Ia gumazamizir kuraba, kɨ
Ikiavɨra Itir God, ian arazir kuraba uan akɨnafarimɨn da osiri.
Egh nɨmɨra ikian kogham. Puvatɨ.
Kɨ bar ia gasɨghasɨgh,
ian arazir kurabar ivezimra ia ikarvagham.
7 Kɨ Ikiavɨra Itir God, kɨ kamaghɨn mɨgei, kɨ
ia damutɨ,
ia uan arazir kurabar osɨmtɨziba ko uan inazir afeziabar osɨmtɨziba saram ateram.
Ian inazir afeziaba mɨghsɨabar ghuavanega,
asebar ziaba fer danganibar, ofan mɨgharir mughuriar aghuiba zuibagh ami.
Egha me mɨghsɨabar pɨn ikia arazir kurar avɨriba nan damazimɨn dagh amua,
egha arazir kamɨn na dɨpova aghumsɨzim na ganɨdi.
Kamaghɨn amizɨ, kɨ men arazir kurar me amizibar ivezimra me danɨngam."

8 Egha Ikiavɨra Itir God kamaghɨn mɨgei,
"Gumazitam wainɨn ikarɨzir ovɨzir kurar avɨriba itiba makunsɨ damutɨ,
gumazir igharazim suam,
'Nɨ tong orarkegh. Kɨ wainɨn ovɨzir aghuir mabar garima, da an iti.
E da inigh wainɨn aghui tabar amigh, dar amɨ bar akongegham.'
Kamaghɨra, kɨ Ikiavɨra Itir God, kɨ fo,
Israelia nan ingangarir gumazamiziba,
ezɨ kɨ me baghavɨra ikia,
bar moghɨra me gasɨghasɨghan kogham.
9 Judan anabamɨn adarasɨ, me Jekopɨn
ovavir boriba, kɨ bar deraghvɨra me damuam.
Kɨ me damutɨ, me bar gumazamizir bar avɨribar otivigh, nan mɨghsɨabar dapiagham.
Gumazamizir kaba, kɨ me amɨsevezɨ me nguazir kamɨn nan ingangarir gumazamizibar mɨn iti.
Egh me nguazir kamɨn ikiam.
10 Eghtɨ men sipsipba ko bulmakauba nguazir kam gizɨvagham.
Da Saronɨn danganir zarir aruem uaghiri naghɨn tugh mangɨ, Akorɨn danganir zarir aruem anadi naghɨn tughtɨ,
men sipsipba ko bulmakauba bar avɨrasemegham.
Egh grazir avɨriba ikɨtɨ, me dar amɨ avughsɨ ikiam.
Gumazamizir na gifuegha na buria na baghavɨra itiba, kɨ bizir kabar me damuam.

11 "Ia akɨriba igha Ikiavɨra Itir God gasiba,
ia nan mɨghsɨam Saionɨn, nan ziam fer arazim ataki,
kamaghɨn amizɨ, ia bar dughiar kuram iniam.
Ia Gat ko Menin ziamning fasa, aning bagh isar ekiabagh amua wainɨn dɨpabar ofabagh ami.
Aser kamning, ia ghaze,
aning ia gami ia uan apaniba dɨkabɨra, egha ia dughiar aghuim isi.
12 Ezɨ kɨ ia bagha dughiar igharagha garim amɨsevegha gɨfa.
Ian apaniba izɨ, uan mɨdorozir sababar ia mɨsoghtɨ, ia arɨmɨghiregham.
Ia uan teviba apɨrigh, avigh dapaniba nguazimɨn gantɨ, apaniba ian fɨriba aghoram.
Ia fo, kɨ ian deima, ia nan dɨmdiam ikarazir puvatɨ.
Kɨ uaghan uan akam ia mɨkeme, ezɨ ia an gɨn zuir puvatɨ.
Ia nan akaba batogha, arazir kurar kɨ bar aghuaziba nan damazimɨn dagh ami.
Kamaghɨn amizɨ, dughiar kurar kam ia bativam.
13 Kamaghɨn kɨ, Ikiavɨra Itir God, ian Ekiam, kɨ kamaghɨn mɨgei,
Bar guizbangɨra, nan ingangarir gumazamiziba guizbangɨra dɨpaba ko dagher avɨriba ikiam,
eghtɨ akɨrim ragha na gasi darasi, ia mɨtɨriamra ikɨ, damamin dɨpaba ko dagheba puvatɨgham.
Bar guizbangɨra, nan ingangarir gumazamiziba, me bar akuegh ikiam,
eghtɨ ia bar aghumsigham.
14 Nan ingangarir gumazamiziba, men navir averiaba
guizbangɨra bar akongezir arazim me gizɨvaghtɨ,
me bar akongezir ighiabar amuam.
Eghtɨ ian naviba osɨmtɨzir ekiam dagh izɨvaghtɨ,
ian nɨghnɨziba deragh ingaran koghtɨ,
ia bar puvɨram aziv arangam.

65:10: Josua 7:24-26

15 Eghti nan adarazi me akar kuramin
igharaz darazir aningsi, me kam-
aghin mikimam,
'Ikiavira Itir God, en Ekiam, gumazir
kurar kabagh asighasighizi moghin,
ia gasighasigham.'
Kamaghin amizi, gumazamiziba
ian ziabagh nighnigh suam, da
bizir kuraba.
Eghti God ziar aghuir igiam isi uan in-
gangarir gumazamizibar aningam.
16 Eghti me uam osimtizir fomiram amiziba
bar da bakinighnigham.
Eghti ki Ikiavira Itir God, me fomiram
amizir osimtiziba ua dar ganan kogh,
bar ada ginamadagham.
Ki Godin bar guizbangira bizibav migeim,
kamaghin migei:
Nguazir kamin ruaghateviba bar adar
itir gumazamiziba, deragh uari
damusi nan azangsigh,
egh gavgavim uan migirigiabar aningsi,
kamaghin mikimam:
Bar guizbangira, Godin ziar bar pin
itim, a uabira nan gara fo,
nan akam a guizbangira."

Jerusalemin igiamin aven, biziba bar moghira deravira ikiam

17 Ikiavira Itir God kamaghin migei,
"Ia ganigh! Ki overiar igiam ko nguazir
igiamin ingarasava ami.
Eghti gumazamiziba ua fomiram
otivizir bizibagh nighnighan
kogham.
Guizbangira, ia bar da
bakinighnigham.
18 Ia bizir igiar ki datirighin ingarizim bagh
naviba deragh
zurara bar akuegh iki.
Ia gan! Jerusalemin igiar ki ingaramin kam,
a nguibar gumazamiziba bar ifuegh
bar akueghamim,
eghti an gumazamiziba navir
aghuimin ikiam.
19 Ki uaghan Jerusalem bagh bar akuegh
uan gumazamiziba bagh navir
aghuim ikiam.
Eghti Jerusalemin igiamin aven,
gumazamiziba mizazim isava arair
niginiba ua puvatighti,
gumazamizibar, azirakaba pu-
vatigham.
20 Eghti borir muziariba uaghan igiabara iki
ovengan kogham.
Eghti gumazamiziba dughiar bar ru-
arimin iki mangi bar ghurigham.
Tarazi 100plan azeniba ikiti,
gumazir igharaziba men ganiva mikim
suam, me ti bar gumazamizir
igiabara iti.
Eghti men tarazi 100plan azeniba
agivaghan kogh aremeghti,
igharaz darazi suam, Ekiam ti uabi me
gamizi me ariaghire.

21 "Nan gumazamiziba dipenibar ingariva
dar ikiam.
Egh me wainin azeniba oparіva, dar
ingar dar wainin ovizibar amam.
22 Apaniba ua izi nan gumazamiziba batogh
men dipenibar dapiaghan kogham.
Egh men wainin azeniba inigh, wainin
ingar dar aman kogham.
Nan gumazamiziba, temer bar gavgavibar
min, dughiar bar ruarimin ikiam.
Gumazamizir ki ua bagha misevezіba,
me uari ingarizir bizibar ganiva,
dughiar bar ruarimin bar akuegham.
23 Ingangarir me amiba puram mangighan
kogham. Dar dagheba otivam.
Eghti dughiar kuratam men boriba
batoghan kogham.
Guizbangira, kar gumazamizir ki deravira
damuamibar boriba.
Ki Ikiavira Itir God, ki bar deravira me
damu
men gin otivamin boriba sara
damuam.
24 Egh me ifongezir biziba bagh nan
azangsighti,
ki men azangsiziba ikarvagham.
Me na ko mikimvira ikiti,
ki me baregh men akurvagham.
25 Eghti afiar atiaba ko sipsipin nguziba uari
inigh damam.
Eghti laionba, bulmakaubar min oghe-
bar amam.
Eghti kuruziba nguazimin
minezibar amam.
Egh da nan mighsiamin ikiva, bar moghira
bar deravira uari inigh ikiva,
egh pazi uarir amuan kogham.
Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha
gifa."

66

Ikiavira Itir God uan apaniba dikabiragh, egh an apengan itir darazi deragh me damuam

1 Ikiavira Itir God kamaghin migei,
"Overiam, a nan atrivir dabirabim,
ezi nguazim ki uan dagarimning arizir
danganim.
Eghti ia managh nan Dipenimin ingaram?

65:17: Aisaia 66:22; 2 Pita 3:13; Akar Mogomem 21:1 **65:19:** Akar Mogomem 21:4 **65:24:** Onger Akaba 32:5; Aisaia 55:6; Daniel 9:21-23 **65:25:** Aisaia 11:6-9 **66:1:** Matyu 5:34-35; 23:22 **66:1:** Aposel 7:49-50

Eghti danganir manamra nan avughsazir danganimin min ikiam? Bar puvatigham.
2 Ki uabi, uan dafarimningin overiam ko nguazim ko biziba bar dar ingarizi,
da otivigha iti.
Nan navim kamaghin amir gumazamizibar iti:
Gumazamizir uari abirava, uan arazir kuraba bagha osemegha,
nan akam baregha nan atiatia nigha, nan apengan itiba,
ki men gara bar me gifonge.
Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha gifa.

3 "Gumazamizir maba uan ifongiar kuramin gintigha arazir kurabar amuasa bar ifonge.
Egha me uari kamaghin nighnigha ghaze, me guizbangira nan ziam fe.
Egha me amir ofan kaba, ki bar dar aghua.
Ki garima, me bulmakaubav sogha na bagha ofabagh amua,
merara uaghan gumazir maba isa, me misuegha uan aseba bagha ofabagh ami.
Me na bagha sipsipin nguzibar ofabagh amua,
me uaghan afiaba isa dav suegha, aseba bagha dar ofabagh ami.
Me witba isa na bagha ofabagh amua,
me uaghan uan aseba bagha dabar ghuzibar ofabagh ami.
Me na bagha pauran me iter balsamin eborimin ingarizimin ofabagh amua,
egha uaghan asebar marvir guaba bagha ofabagh ami.*
4 Eghti kirara, ki me amir arazir kam baghvira osimtizim amiseveghti me aneteram,
kar osimtizir me ateran bar atiatingizim.
Guizbangira, ki men dei, ezi me nan dimdiam ikarvaghan aghua.
Ki uaghan uan akam me mikiri, ezi me an gintighan aghua.
Puvati. Me nan akaba munasi.
Egha arazir kurabara nan damazimin dagh ami,
kar arazir kurar ki bar aghuaziba.

5 "Ia Ikiavira Itir Godin akam baragh an apengan ikia, an akamin atiatia agoi darasi,
ia akar ki datirighin ia mikinamim baragh!
Ia an gintighasa bar gavgafi,
kamaghin amizi, ian adarazi bar ia gifongezir puvatigha, akirim ragha ia gasaragha ghaze, ia men tongin ikian kogham.
Egha me dibovir akabar ia migia, kamaghin migei,
'Ikiavira Itir God uan gavgavir ekiam ko izi ia damuti, ia bar akongeghti, e ganika.'
Ezi ki kamaghin ia migei, Ia men ganti, me bar aghumsigham.†
6 Ia nguibar ekiamin aven otivir dimdiar ekiar munam baragh!
Egh nan Dipenimin aven otivir niginir dafar kam baragh!
Ki Ikiavira Itir God, mar nan dimdiam ko niginimra.
Ki uan apanibar arazir kuraba ikarvagha ivezir kuram me daningasa an gun migei.

7 "Nan nguibar ekiam mati, amizim borim zuamiram a bate.
A borim batasa mizazim baraghizir puvatigha, a bate.
8 Gumazitam fomira bizir kamin ganigha, a baraghizir puvati!
Kantrin tam ti dughiar vamiram otozir puvati!
Bar guizbangira, ikizir ekiatam dughiar vamiran, zuamiram otozir puvati. Bar puvati!
Eghti Saion borim batisi mizazim baragh, a bar zuamiram uan boriba bategham.
9 Ki Ikiavira Itir God, ian God, ki ian azai,
Ki ti amizim gamima a borim batasa mizazim isi,
egh manmaghsua, ki an navim apirighti, an borim otoghan kogham?
Bar puvatigham.

10 "Ia Jerusalem gifongezir darasi, ia a ko bar akongegh.
Ia gumazamizir a bagh azia itiba, ia datirighin a bagh bar akongegh.
11 A datirighin deravira ikiti, ia an aven itir bizir aghuir avirim inisi bar akuegham.
A mati amebar otem boribagh anidir mam.
Eghti ia mati, an boriba an otem ami bar izivagh navir amirizimin ikiam."

12 Egha Ikiavira Itir God kamaghin migia ghaze,

66:2: Onger Akaba 34:18; 51:17; Aisaia 57:15 * **66:3:** Hibrun akam vezin kamin deragha gumazir kaba mikemezir puvati. Fofozir gumazir maba kamaghin nighnisi, God ti kamaghin migei, ofan me amiba da bar an damazimin zuezir puvatizi, a bar dar aghua. † **66:5:** Hibrun akam deragha vezin kamin mingarim abighizir puvati. **66:7:** Akar Mogomem 12:5

"Ia oragh! Ki Jerusalemin nguibar ekiam damighti, a zurara bar deravira ikiam.
A kantrin igharazibar bizir aghuir aviriba iniam.
Mati faner zurara emira ivemara gevir puvatizi moghin,
bizitamin oteveghan kogham.
Ia bizir kaba iniva bar akuegham,
mati borim amebamin otem apava bar akongezi,
amebam a ifiragha aruima a bar akonge.
Egha amebam a isa
uan apozim gatigha a gikararaima, a bar akonge.
13 Ia Jerusalemin nguibar ekiamin gumazamiziba,
amebam deravira uan borimin gara akar aghuimin a migeima, a navir amirizim iti moghin,
ki bar deraghvira ian gan
navir amirizim isi ia daningti, ia deraghvira ikiam.
14 Ki ia gamizir bizir kam, ia an ganigh ian naviba bar akueghti,
ian mikarziba bar gavgavighti ia deravira ikiam.
Eghti gumazamiziba kamaghin fogh suam, Ikiavira Itir God uan gavgavimin uan ingangarir gumazamizibar akura.
Egha apanibara, a men atarima, me an aningagharimin mizazim barasi."

15 Ia gan! Ikiavira Itir God avim sara izam,
mati a uan karis daperagh aminir bar gavgavimin min bar puv akigh izam.
Eghti an aningagharimin avivzariaba, an apanibar isiti,
a ivezir kuram me daning, bar me agivagham.
16 Guizbangira, Ikiavira Itir God, avim isi, ivezir kuram gumazamizibar aningam.
Eghti an midorozir sabam, gumazamizir bar avirimin arazir kuraba ikarvagh
me misoghti, me arimighiregham.

17 Ikiavira Itir God kamaghin migei,
"Gumazamizir maba, asebar ziaba fasa uari zueghamin arazibar gin ghua,
egha uan azenibar itir marvir guabar ziaba fer danganibar ghua,
men tongin itir gumazir dapanimin gin zui.‡
Egha me dabar tuziba ko kuarziba ko bizir igharazir nan damazimin zuezir puvatiziba saram api.
Egh me bar moghira ikuvigh bar givagham."

Kantriba bar men gumazamiziba, Ikiavira Itir Godin apengan ikiam

18 Ikiavira Itir God ghaze,
"Ki gumazamizibar nighniziba ko arazibar ganigha fo,
kar dughiar ki gumazamiziba bar me akuvamim.
Kantriba bar dar itir gumazamiziba ko akar igharazibav migeir gumazamiziba, me bar moghira izam.
Me izi uari akuvaghamin dughiamin, me nan angazangarir ekiam ko gavgavimin ganam.§
19 Eghti ki men tongin ababanitam asaragh men akagham.
Egh ki gumazamizir ikiavira itir varazira amangiti,
me saghon itir arighatizibar gumazamizir igharaziba bagh mangam.
Egh nan ziar ekiam ko gavgavimin gun gumazamizir tong oraghizir puvatizibav kimam.
Ki kantrin kaba bagh me amangiti, me mangam,
Tarsisin kantri ko, Pulin kantri ko, Lidian kantri,
me barir pibar asir fofozir aghuim itir gumaziba.
Egh Tubalin kantri, ko Grikin kantri,
ko nguibar arighatizir ongarir torir saghon itiba, me bagh mangam.
Gumazamizir ikiavira itir varaziran kabanang,
kantrin kaba bagh mangegh nan ziar ekiam ko gavgavimin gun me mikimam.
20 Ki Ikiavira Itir God, ki ghaze, gumazamizir kaba mangi,
ian namakar kantrin kabar aven itiba, me me isi Ikiavira Itir Godin ofan min me inigh na bagh izam.
Egh me isi hoziaba ko, karisba ko, dabirabir akuriaba ko, donkiba ko, kamelbar afegh,
men aku na bagh nan mighsiamin itir nguibar ekiam Jerusalemin izam.
Israelia zurara witin oviziba ofabar min, da isa itarir nan damazimin zuezibagh arigha, da atera na bagha nan Dipenim izi moghin,
me men aku na bagh izam.
21 Eghti ki men tarazi amiseveghti
me ofa gamir gumazibar otivti,
tarazi Livaibar adarazir otivam."
Kar Ikiavira Itir God mikemezir akaba.

‡ **66:17:** Hibrun akam deragha vezin kamin mingarim abighizir puvati.
§ **66:18:** Hibrun akam deragha vezin kamin faragha itir akamin mingarim abigha an gun mikemezir puvati.
66:22: Aisaia 65:17; 2 Pita 3:13; Akar Mogomem 21:1

22 “Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin migei,
Overiar igiam ko nguazir igiar ki ingarasava amir kamning,
aning nan damazimin iki gavgavigh mamaghira ikiam.
Eghti kamaghira ian ovavir boriba iki gavgavigh mamaghira ikiti,
ian ziam zurara ikivira ikiam.
23 Eghti iakinir igiar otivamba ko Sabatin dughiar ekiar nan ziam famiba,
nguazir kamin itir ruaghateviba bar dar itir gumazamiziba izi nan damazimin teviba apirigh,
bar moghira izi nan ziam fam.
Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha gifa.

24 “Me nan Dipenim ategha zuir dughiamin,
me gumazir nan akaba munasa na barazir puvatizibar kuabar ganti,
me ireghiv ikiam.
Me ariaghiregha givagha pura tintinibar nguazim gireghav iti.
Ezi apizir muziariba men kuaba amivira iki mangi da givaghan kogham.
Eghti avir men kuabar isim uaghan mungeghan kogham.
Men kuaba bar bizir kuribar min ganti,
gumazamiziba bar dar aghuagham.”

66:24: Mak 9:48

Godin Akam Inigha Izir Gumazim
Jeremaian Akinafarim
O
Jeremaia
Akar faragha zuim

Akam inigha izir gumazim Jeremaia Jerusalemin itima Babilonian Atrivim Nebukatnesar iza Judabagh asighasiki. Jeremaian akar aviriba a Judaba ko Israelia dughiar kam bagha ikiangsizir akaba me ganingi. Eghti gumazamiziba aseba ategh navibagh iraghan koghti, God me gasighasigham. Ezi me Jeremaia migeir akaba baraghan aghua. Ezi Jeremaian akar maba, Godin akar dikirizimin gun me migei, God gin Judabar apangkufigh men akuraghti, me uamategh uan nguazimin izam.

Jeremaian akinafarim akam inigha izir gumazir igharazibar akinafariba mong men ighara. A kamakin, Jeremaia uabi an eghaghanir aviriba an aven iti. Jeremaia uabi Godin akam akunasa ifongezir puvati, a pura uan ifongiam abiragha Godin ifongiamin gin ghu. A dughiar aviribar navim osemegha uabira uabin apangkufi. Egha a uan navir osimtizim modozir puvati. A guizbangira an gun mikemezi, an migirigiaba akinafarir kamin iti. Jeremaia Judaba bar me gifonge, ezi God Akar Gavgaviba a ganidima, an adar gun mikimasa ifongezir puvati. Ezi gumazamiziba an akam baraghan aghuagha a gasighasighasava amima, a me bagha pamten God migei.

Jeremaian akar bar aghuir mam sapta 31:31-34in iti. Jeremaian akam kagh God uan gumazamiziba ko Akar Dikirizir Gavgavir Igiam damuamin akabar gun migei. Akar Dikirizir Gavgavir Igiar kam, me dagiam ko akinafarimra an osirighan kogham. A gumazamizibar navir averiabar ikiti, me uari an gin mangisi bar ifuegham. E Iesusin gin zuir gumazamiziba, Godin Duamin ingangarimin gara Akar Dikirizir Gavgavir Igiar kam ginighnisi.

God uan akam akunasa Jeremaian dia

(Sapta 1)

Azenir God uan akam isa Jeremaia ganidiba

1 Akinafarir kam, Jeremaia mikemezir migirigiaba an iti. Jeremaia, a Hilkian otarim, a ofa gamir gumazir mam, a Benjaminin anabamin gumazim, egha Anatotin nguibamin iti.

2 Ezi Emonin otarim Josaia, a Judan kantrin atrivimin itima, an 13plan azenibar dughiamin Ikiavira Itir God, akar kaba isa Jeremaia ganingi.

3 Ezi gin Josaian otarim Jehoiakim atrivimin itima, Ikiavira Itir God, ua akar aviriba isa Jeremaia ganigavira ikia ghua Josaian otarim Sedekaia atrivimin itir dughiamin, an namba 11plan azenimin tu. Ezi azenir kamin namba 5 iakinimin, apaniba Jerusalemin gumazamiziba inigha ghua kantrin igharazimin kalabusin me ariki.

God, uan akam inigha izir ingangarim damuasa Jeremaian dia

4 Ki Jeremaia, Ikiavira Itir God, kamaghin na migia ghaze:

5 "Ki tighar nin amebamin navir averiamin aven nin ingaramin dughiam,
ki ni gifogha, ni ginabagha gifa.
Nin amebam tighar ni batamin dughiamin,
ki kantribar tongin akam inigha izir gumazimin ingangarim damuasa ni amisefe,
ni na baghavira ikiamin gumazimin ikiasa, ki ni amisevegha gifa."

6 Ezi ki Ikiavira Itir Godin akar kam baregha, kamaghin an akam ikaragha ghaze, "Ti puvatigham. Ikiavira Itir God, nan Ekiam, ki gumazir bar igiam, egha ki akam akunamin arazibagh fozir puvati."

7 Ezi Ikiavira Itir God, kamaghin na migei:

"Ni kamaghin mikiman marki suam,
ki gumazir bar igiam.
Egh ki gumazamizir manaba me bagh ni amangam,
ni me bagh pura mangi.
Egh akar ki bar ni mikemeziba,
ni dar gun me mikim.
8 Ki ni ko iki egh nin akurvagham.
Kamaghin, ni men atiatingan marki.
Ki Ikiavira Itir God, ki ni mikemegha gifa."

9 Egha Ikiavira Itir God, uan dafarim isa nan akam gatigha, kamaghin migei:

"Ni oragh. Ki datirighin uan akaba isa nin akam garisi,
eghti ni dar gun mikimam.

1:2: 2 Atriviba 22:3--23:27; 2 Eghaghaniba 34:8--35:19 **1:3:** 2 Atriviba 23:36--24:7; 2 Atriviba 24:18--25:21; 2 Eghaghaniba 36:5-8; 36:11-21 **1:5:** Onger Akaba 139:15-16; Aisaia 49:1; 49:5 **1:6:** 1 Atriviba 3:7

10 Ezi datirighin dughiar kamin, ki kantrin
igharazir aviribar gumazamizibav
kimamin gavgavim ni ganidi.
Eghti ni biziba asiamin gavgavim,
ko biziba apirarighamin gavgavim,
ko bizibagh asighasighamin gavgavim,
ko biziba dikabinamin gavgavim,
ko bizibar ingaramin gavgavim,
ko biziba oparamin gavgavim,
ki bar da isa ni ganidi."

God bizir pumuning isa Jeremaian aka

11 Ezi Ikiavira Itir God gin kamaghin nan
azara, "Jeremaia, ni tizimin gari?" Ezi ki a
ikaragha ghaze, "Ki amonin temer aguamin
gari."
12 Ezi Ikiavira Itir God, kamaghin na
migei, "Ni deragha migei. Kamaghin, ki
uabi uan akam deraviram an gari. Eghti, ki
mikimamin biziba guizbangiram otivam."*
13 Egha Ikiavira Itir God bizir igharazim
nan akagha nan azara, "Jeremaia, ni tizimin
gari?" Ezi ki a ikaragha ghaze, "Ki notin
amadaghan gari minem isiaghkua ikia, en
amadaghan fuaghanadaghsava ami."
14 Ezi Ikiavira Itir God kamaghin na
migei, "Bizir kam a kamakin: Bizir bar
kurar mam notin amadaghan ikegh izi,
en nguazir kamin gumazamiziba bar me
gasighasigham.
15 Ni gan! Ki Ikiavira Itir God, ki datirighin
ni migei, ni deraghviram oragh. Ki
datirighin notin itir kantribar atrivibar di-
aghti, me uan midorozir gumaziba ko izam.
Eghti atrivir kaba izi uan atrivir dabirabiba
Jerusalemin tiar akabar boroghin dar
afegham. Egh me nguibar ekiam aghuizir
divazir gavgaviba akararigham. Egh
me uaghan Judan nguibar igharaziba
kamaghira dar amuam.
16 Nan gumazamiziba akirim ragha na
gasaragha, uari bagha marvir guabar in-
garigha, dar damazimin dapaniba avia da
bagha ofan mughuriar aghuiba zuibagh
amua dar ziaba fe. Me kamaghin amua, bar
arazir kuram gami. Kamaghin, ki me isi kot
datigham.
17 "Ezi Jeremaia, ni uabira uabi akirigh
dikavigh mangi akar ki ni mikemeziba ni
dar gun me mikim. Ni men atiatingan
marki, ni atiatingti ki ni damighti, ni men
damazibar bar atiatigham.
18 Jeremaia, ni orakigh. Ki datirighin
ni gamizi ni nguibam avinizir divazir gav-
gavimin min gavgavigha, mati ainin dipenir
akinir guarim, ko divazir me brasin in-
garizimin min gavgafi. Eghti Judan atriv-
iba ko, atrivimin ingangaribar faragha zuir
gumazir dapaniba ko, ofa gamir gumaziba
ko, nguazir kamin itir gumazamizir bar
gavgaviba, me ni dikabiragh ni abiraghan
kogham.
19 Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha
gifa, Ki uabi ni ko iki nin akurvagham.
Eghti gumazir kaba nin apanimin ikiva, ni
dikabiragh ni abinsi damuva avegham."

Jeremaia Godin akam Judaba ko Jerusalemia mikiri

2

(Sapta 2--25)

Israelia datirighin
Ikiavira Itir God ataki

1 Ikiavira Itir God na migia ghaze:

2 "Ni Jerusalemia bagh mangi nan akamin
gun kamagh me mikim:
Ikiavira Itir God ghaze, ia bar faraghavira
nan gumazamizibar otivizir
dughiamin,
ia mati amizim igiamra pamin ikia uan
pam gifongezi moghin,
ia uari isa na ganigha na gi-
fueghavira iti.
Egha ia na baghavira ikia gumazamiziba
puvatizir danganimin nan gin zui,
kar nguazir gumazitam dagheba
oparizir puvatizim.
3 Egha dughiar kamin ia Israelia, ia nan
gumazamizibara ikia,
mati nan azenimin itir dagher faragha
aniziba.
Ezi nan dagher kabar maba isir gumaza-
miziba,
osimtizim me batozi ki me gasighasiki.
Ki Ikiavira Itir God ki mikemegha
gifa."

Israelian inazir afeziabar arazir kuraba

4 Ia Jekopin ovavir boriba,
ia bar Israelian ikiziba,
ia bar Ikiavira Itir Godin akam
baragh.
5 Ikiavira Itir God kamaghin migia ghaze:
"Ian inazir afeziaba arazir kurar manamin
gari, ki a gamizi,
me na ategha bar nan saghon ghue?
Egha marvir guar kinibar ziaba fema,
da tong men akurvazir puvati.
6 Me na ginighnizir puvati.
Egha me bizir ki men akurvaghasava
amiziba dagh nighnizir puvati.
Kirara Isipin kantrin me inigha men akua
ize.
Ezi me pura danganir dipaba puvatizir
ekiam abiki.
Danganir kam, pura gigir kinim an iti,
egha mozir konir kuraba tintinibar an
iti.

* **1:12:** Hibrun akam, "Amon," an akar otevir kam ko magh ghu, "Ni deragha gari."

A gumazamiziba puvatizir danganim
ko amoziba izir puvatizim.
Danganir kam, mitater kuram anevara.
Gumazamiziba uaghan danganir kam
garuir puvatigha,
uaghan an itir puvati.
7 Ki ian inazir afeziaba inigha nguazir
aghuir dagheba deraviram aghuir
kamin me ariki.
Ezi ia an ikia dagher aghuiba ko ter
ovizir aghuiba apa bar akonge.
Egha dughiar ia nan nguazimin itim, ia an
ikia arazir kurar bar kuribagh ami,
egha ia nguazir ki ia ganingizir kam
gamizi,
a nan damazimin bizir bar
mizezimin min oto.
8 Ezi nan ofa gamir gumaziba uaghan na
ginighnizir puvati.
Ezi Moses Osirizir Arazibagh fozir gu-
maziba, me uaghan na gifozir puvati.
Ezi ian atriviba, me akirim ragha na gasara.
Ezi ian akam inigha izir gumazamiziba
me asem, Bal, an ziamin gun migei.
Me bar moghira bizir kinir men akur-
vaghan koghamibar ziaba fe.”

Ikiavira Itir God, uan gumazamiziba isa kot gati

9 Ikiavira Itir God, kamaghin migia ghaze:
“Ia amizir arazir kurar kaba bagh,
ki ia isi kot datigham.
Egh ki uaghan ian boriba, ko ian ovavir
borir gin otivamiba,
ki me isi kot datigh me tuisigham.
10 Ia kurim inigh mangi Saiprusin
Arighatizimin mangi,
an aruem ghuaghiri naghin iti.
Egh ia Saiprusian arazibar ganigh.
Egh ia uaghan gumaziba amadaghti,
me aruem anadi naghin amadaghan
Arebian nguazimin mangi,
egh bar deraghvira men arazibar
ganigh.
Ia ganti arazir ia amir kaba, men tarazir dar
amuam ti?
Bar puvatigham.
11 Ezi kantrin igharazibar aseba, da
guizbangira godba puvati.
Ezi gumazamizir kaba uan aseba
ataghiragha godin igiabar gin ghua
dar ziaba fer puvati.
Ki God, ki gavgavim ikia, ziar ekiam ti.
Ezi ia nan gumazamiziba, ia na
ategha godin kurar ian akurvazir
puvatizibar gin ghua
dar ziaba fe.
12 Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God kam-
aghin migia ghaze,
‘O overiam, ni Israelian arazir kurar kamin
ganiva digavir kuram damu.
Egh ni atiating navim ikuvigh mam-
aghira iki.
13 Nan gumazamiziba arazir kurar
pumuning gami.
Ki mati, dipar aghuir ikirimirir aghuim
anidim me bagha fasfagha iri.
Ezi me akirim ragha na gasara.
Me uari bagha dipabar suighasa dagiaba
okora toribagh ami.
Ezi me okorezir dagiar mozir dipar
kaba tintinibar bighireghti,
dipaba dar aven ikian kogham.’ ”

Israelia akirim ragha God gasaragha, uari uarigh asighasiki

14 Egha Ikiavira Itir God, ua kamaghin migia
ghaze:
“Israelia, ia pura ingangarir gumazir
kinibar min itir puvati, ia
firiaghirezir gumazamiziba.
Ian amebaba ti ingangarir amizir
kinibar ikia ia batezi,
kamaghin ia ti firiaghiregha
azenan izeghan koghai. Bar
puvati.
Ia firighiregh ikiti, manmaghsu apaniba
asizibar min
ian gintigh ia misoghirarigham?
15 Apanir kaba Israelia abiragha mati laion-
bar min pamtemin me dazera tiariba
akara iti.
Egha me Israelian nguazim gamizi a
danganir kinir mamin min iti.
Egha ian nguibabagh apongezi da isigha,
nguibar sueriabar otifi.
16 Ia Israelian gumazamiziba, Isipin
nguibar ekiar kamning,
Memfis ko Tapanesin midorozir gu-
maziba, me izi
ian dapanir tuaribagh isegham.*
17 Israelia, ki Ikiavira Itir God, ian God, ki ia
inigh tuavir aghuimin izasa,
ezi ia aghuagha akirim ragha na gasara.
Ia uari kamaghin amizi, osimtizir
kam ia bato.
18 Ia bizir aghuir manam inisi nighnigh
kantri Isipin mangi,
men akurvazim bagh men azangam,
mati ia Nailin Fanemin dipam
amasa?
Egh bizir aghuir manam inisi nighnigh
kantri Asirian mangi,
men akurvazim bagh men azangam,
mati ia Yufretisin Fanemra masa?

2:13: Aisaia 12:3; 65:11; Jeremaia 17:13 * **2:16:** Vezin kam ti osimtizir Isipian Atrivim Neko kantri Juda ganingizir akar isin zuimin gun migei. Ni 2 Atriviba 23:33-35in an gan.

Arazir kam tong ian akuraghan
kogham. Bar puvatigham.†
19 Ian arazir kuramra puv ia damigham.
Ia akirim ragha na gasara, ezi ian arazir
kam bangin ia bar ikuvigham.
Ki Ikiavira Itir God, ian God,
ia na ataki, egha ua nan apengan itir
puvati.
Kamaghin amizi, ia deraghvira nighnigh,
egh kamaghin fogham,
ian arazir kaba bar kufi, egha mizaziba
ia ganidi.
Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba
Bar Itim, ki mikemegha gifa."

Israelia, Ikiavira Itir Godin gin mangan aghua

20 Ikiavira Itir God, a ua kamaghin migia
ghaze:
"Israelia, ia oragh.
Fomira ia uari nan akabar gin mangi
nan apengan ikian aghuagha, ingan-
garir ki ia ganingizim ategha ghaze,
'Ingangarir e damuasa ni e
ganingizim, e a damuan
kogham.'
Egha ia mighsiabar ghuanaga ruarir
ghuribar temer ekiabar apengan,
marvir guabar ziaba fe.
Ia mati, tuavimin amizimin min
ghua gumazir aviriba ko tintini-
bar akui moghin ami.‡
21 Ki nguazir kamin ia ati,
mati gumazim uan azenimin wainin
ikarizir aghuir mam ginabagha
anekara,
eghti a gin biva ovizir bar aghuiba
ikiam.
Ezi manmaghin amizi ia datirighin iragha
ruarimin wainin ikarizir atiamin min
oto?
22 Ian mikarziba arazir mizirziba dar
puegha gavgafi,
Ia ti ghaze, ia osimtizir kaba rusi sopin
gavgavibagh ivezegh,
da ruti da givagham.
Bar puvati.
Ian arazir mizirizir ian mikarzibar poghez-
iba, nan damazimin ikiavira iti.
Ki Ikiavira Itir God, ian Ekiam.
23 Ia uarir ghuangsigh kamaghin mikiman
kogham,
E asem Balin ziam fezir puvati.
Ia arazir kurar ia Hinomin danganir
zarimin ikiava amizim ginighnigh.
Ia asizir kamelin amebar igiamin min
apuriba buria ivemara danganiba
bar dagh arui moghin,
ia asebar ziaba fasa ivemaragha
arui.
24 Egha ia uaghan mati, donkin amebar
atiamin min,
an iakinir a donkin apuriba buriam
otozi,
an ada buria gumazamiziba pu-
vatizir danganibagh arui.
A kamaghin damuti tav an ifongiar kam
abiniva avegham.
Egh uaghan donkin apuriba a bativsi
iburaghburaghan kogham.
Me an dughiamrama a bativam.
25 Israelia, ia asebar ziaba fisi ivemar dar
gin mangan marki.
Ia kamaghin damuva, ian dagarir
asuaba ti dighoraghireghti,
ian kuariba bar ia misigham.
Ezi ia ghaze, En ifongiam aser kabar iti,
ezi e dar gin mangivira ikiam.
E nin akam baraghan aghua."

Israelia aghumsizir ekiam iniam

26 Ikiavira Itir God, ua kamaghin migei:
"Me okimakiar gumazimin suirazi an
aghumsighizi moghin,
kamaghira ia Israelia bar aghum-
sigham.
Ian atriviba, ko gumazir dapaniba, Godin
ofa gamir gumaziba, akam inigha
izir gumazamiziba, ko Israelian gu-
mazamiziba bar,
ia uaghan aghumsizim iniam.
27 Ia dagiaba ko temebar dikirizir marvir
guabar ziaba fa ghaze,
Da en ingarigha ikirimirim e ganingi.
Da en afeziabara.
Egha ia akirim ragha na gasara.
Egha osimtiziba isir dughiabar,
ia uarir akurvaghasa nan dei.§

† **2:18:** Judan gumazir aruaba kamaghin nighnisi, Judaba kantrin gavgavibav kemeghti me men akuragham, eghti apaniba me abiraghan kogham. Gumazir aruar maba kamaghin nighnisi, me kantri Isip ko namakabar amuam, ezi marazi kantri Asiria ko namakabar amuasa. Ezi Jeremaia kamaghin men akakaghasa, God uabi men akurvaghti me deravira ikiam. Kantrin gavgavir kaba men akuraghan kogham. God mati dipar aghuir ikirimirir aghuim anidim. (Ni ves 13in gan.) Me tizim bagh saghon itir kantribar fanebar mangi dipam amasa? ‡ **2:20:** Akar isin zuir kam kamakin. Israel a mati amizir mam, ezi God mati an pam. Ezi Israelia Godin ziamra fan aghua. Puvati. Me ghua tintinibar asebar ziaba fe, mati amizim uan pam ategha ghua gumazir igharaziba ko akui. Tuavimin amizir pura gumaziba koma akuimin akar isin zuir eghaghanim dughiar aviribar Jeremaian akinafarimin iti, egha a uaghan Godin akam inigha izir gumazir igharazibar akinafaribar iti. Gumaziba temer ekiabar apebaba ko mighsiabagh isin asebar ziaba fasa danganibar ingari. **2:22:** Jop 9:30; 14:17; Hosea 13:12 § **2:27:** Gumazamiziba temeba ko dagiaba isa asebar marvir guabar ingari. Me ghaze, me ingarizir aser kaba ikirimirir angamira itim me ganingi. **2:28:** Godin Araziba 32:37; Gumazir Dapaniba 10:14; Aisaia 45:20

28 Ezi marvir guar ia uari ingariziba,
dar dibobonim Judan nguazimin itir nguibabar dibobonim gafira.
Kamaghin amizi, ia osimtizim itir dughiam, ia men dimti,
da ian akurvaghamin tuavitam iki, ian akurvagh. Ti puvatigham!”

29 Ikiavira Itir God, ua kamaghin Israelia migia ghaze:
“Ia uari nan akam batoke,
egha manmaghsua akam na gasa na migei?
30 Ian marazi ki ivezir kuram me ganiga, me misoghezi me ariaghire,
ezi ian aviriba ki ia gamizir bizir kamin ganigha,
me uan arazir kuraba ataghizir pu.
Bar puvati.
Ia mati laionba asiziba zuamira dar suigha dav sozi da ariaghiri moghin,
ia nan akam inigha izir gumaziba, midorozir sabamin me misoghezi me ariaghire.
31 Ia Israelian datirighin iti darasi,
ki Ikiavira Itir God, ki ia mikimasa.
Ia deraghvira kuariba arigh,
nan akam baragh.
Ia ti ghaze, ki bizir kuram, egha mati danganir dakightizim?
Ki mati danganir bar mitatem, a? Bar puvati.
Egha manmaghsua ia nan gumazamiziba ghaze,
Datirighin e uari uan ifongiabar gin mangi tintinibar daruam.
E ua ni bagh izan kogham.
32 Egha ia ti ghaze, guivir igiaba me uan kurkazir aghuiba ategham, o puvatigham?
Eghti amizir igiar pamin ikiamim,
uan kurkazir korotiar aghuiba bakinighnigh dar aghuan kogham, o?
Puvatigham.
Ezi ia nan gumazamiziba, fomira iza datirighin ia na ginighnizir puvati.
Gumazitam ti, dughiar ia na bakinighnighavira itibar dibobonim, mengiva avegham.

33 “Israelia, ia gumazamiziba uari isava akuir arazim deragha a gifogha a buriagha arui.
Ezi ian arazir kurar kaba, tuavimin amizibar arazir kurabagh afira.
Ia kamaghin amir arazim bar a gifo, ia ti tuavimin amizibar sure damuam.
34 Gumazir onganaraziba ian dipeniba akarigha okimasa dar aven ghuzir puvati.
Bar puvati.
Ezi ia pura me misoghezi me ariaghire.
Men ghuziba ian korotiabar puegha ikiavira iti.
Ian arazir kurar kabanang bagh, ki osimtizim ia daningam.
35 Ia ti ghaze, ia osimtiziba puvati.
Egha ghaze, ki ua ian ataran kogham.
Ia uan arazir kurabar ghuangsighti,
ki ia isi kot datigh ia tuisigh, ivezir kuram ia daningam.
36 Ezi ia manmaghin amigha tuavir mamin gin ghua anetegha
zuamira ghua tuavir igharazimin gin zui?
Isipia tong ian akuraghan kogham, eghti ia bar aghumsigham,
mati Asiria ian akurazir puvatizi ia aghumsighizi mokin.
37 Ki Ikiavira Itir God, gumazir ia nighnizir gavgavim men itiba,
ki akirim ragha me gasaragha gifa.
Eghti me bizitam ian akuragh,
ia bagh bar a damighan kogham.
Kamaghin, ia uaghan Isipia ategham,
egh dughiar kamin ia aghumsigh naviba bar osemegham.”

3

Israelia Ikiavira Itir God ategha gifa

1 Ikiavira Itir God ua Israelia migia ghaze:
“Gumazim uan amuim batueghti a mangi gumazir igharazimin ikegh,
egh uamategh uan par faragha ikezim bagh izeghti,
an par faragha ikezim uam a inian kogham.
A kamaghin damighti, kantrin kamin nguazim nan damazimin bar mizegham.
Israelia, ia tintinibar gumazir aviriba isa me koma akuigha gifa.
Egha datirikin ia uamategh na bagh izasa, a?*
2 Ia kogh mighsiabar ganiva deraghvira nighnigh.
Ia mighsiar kabanangin, ti dar tam gisin gumaziba ko amiziba uari isava akuir arazim gamizi moghin, asebar ziaba fez, o?
Puvati, ia mighsiabar vaghvagha arazir kam gami.
Ia aseba baghavira iti,
mati tuavimin amizim, tuavir miriabar apiav ikia gumaziba bagha gari.

3:1: Godin Araziba 24:1-4; Jeremaia 2:20; Esekiel 16:26-29

* **3:1:** Ni Jeremaia 2:20in itir akamin gan.

Egha uaghan mati Arebiabar min gumazamiziba puvatizir danganibar mogav ikia
gumazibar biziba okimasa me mizua iti.
Ia mati amizim gumaziba isa me koma akuir arazir kuram gami moghin,
uan nguazim gamizi, a nan damazimin bar mize.
3 Ezi bizir kam bangin, ki amozimin tivazima,
a tong ian nguazim gizezir puvati.
Ezi ia tuavimin amizimin mirarama amua,
akam baraghan aghuagha, aghumsizir puvati.
4 Ia datirighin na migia ghaze,
'Ikiavira Itir God, ni en afeziam,
egha igiamra e gifongegha iza datirikin.
5 Ia kamaghin na migia ghaze,
ni ti zurara en aningaghi egh zurara en ataran kogham.'
Ia kamaghin migia, egha uan ifongiamin gin ghua
arazir kurar aviribagh amua ghuavira iti."

Israelia ko Judaba, nighnizir gavgavir Ikiavira Itir Godin itir arazim ataki

6 Dughiar kamin Josaia atrivimin itima, Ikiavira Itir God, kamaghin na migei, "Jeremaia, Israelia me nighnizir gavgavir nan itir arazim, me anetegha gifa. Me tuavimin amizim ami moghin, me mighsiabar ghua dar ghuanaga dar itir temer ekiabar apebabar asebar ziaba fe. Ni bizir kamin ganiz, o?

7 Ki kamaghin nighnigha iti, me uan arazir kurar kabar amigh givagh, gin ua na bagh izam. Ezi puvati, me ua izezir pu. An buaramizim Juda, amizir par ikizibagh asighasizir kam, a Israelian arazimin gani.[†]

8 Juda garima, Israelia nighnizir gavgavim nan itir puvatigha, gumaziba isa da koma akuir arazim gami. Ezi ki par ikizimin anegivasa akinafarim osirigha a ganingi. Ezi an buaramizim Juda arazir kamin ganigha, atiatir puvatigha nighnizir gavgavir nan itir arazim ataki. A uaghan ghua asebar ziaba fe, mati tuavimin amizim arazir gumaziba okia me isava akuim gami.

9 A ghaze, an arazir tuavimin amiziba gumaziba okia me isava akuir kam, a pura bizim. Egha a dagiaba ko temebar marvir guabar ziaba fe. A kamaghin amua, nguazir kam gamizi, a nan damazimin bar mize.

10 Israelin buaramizim Juda, nighnizir gavgavir nan itir arazim ategha, arazir kurabagh ami, egha guizbangira uan navim girazir puvatigha ua na bagha ize. Bar puvati. A ifara navim gira. Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha gifa."

11 Ikiavira Itir God migia ghuavira ikia ghua kamaghin migei:
"Israelia ko Judaba, aning na ataghiragha ghua arazir kurabagh ami.
Egha Judabar arazir kuraba bar Israelian arazir kurabagh afira.
12 Kamaghin amizi, Jeremaia, ni dikavigh notin amadaghan mangi dimiva
nan akamin gun kamaghin me mikim,
Ki Ikiavira Itir God, ki ghaze, Israelia, ia nighnizir gavgavir nan itir arazim ataki,
mati amizim uan pam ategha par igharazimin iti.
Nan apangkuvir arazim a bar ekefe.
Kamaghin ia uamategh na bagh izi.
Ki ua navir kuram ian iki
zurara ian aningaghan kogham.
13 Ki Ikiavira Itir God, ki ghaze, Israelia, ia bighivira kamaghin mikim,
'E osimtizim gamigha givagha uan Ikiavira Itir God, en God, akirim ragha a gasaragha gifa.
Egha uaghan, e nin akabar gin zuir puvati.
E temer ekiabar apebabar ghua arazir kuram gamua asebar ziaba fe.'

14 "Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin migia ghaze,
Ia gumazamizir akirim ragha na gasaraziba,
kirara ian Ekiam,
ezi ia nan boribara.
Ki vaghvagh ian nguibaba ko ikizibar aven,
ian tarazi inigh ua uan mighsiam Saionin izam.
Kamaghin amizi, ia uamategh na bagh izi.
15 Eghti gumazamizir zurara nan arazibara gin zuiba ki me amiseveghti,
me fofozim ko nighnizir aghuim sara ian gan ia geghuv ian faragh mangam.

3:3: Jeremaia 6:15; 8:12; Esekiel 3:7 **3:6:** 2 Atriviba 22:1--23:30; 2 Eghaghaniba 34:1--35:27 [†] **3:7:** Jeremaian dughiamin, kantri Israel notin amadaghan ua tir puvati. Apaniba fomira a gasighasigha gifa. Akar otevir kamin, God gumazamizibav kemezi, me bizir fomira Israel bativizibagh nighnigh. Kamaghin amizi, danganir kamin ziar kam "Israel," a gumazamizir kagh notin amadaghan Judan kantrin ikezibar kantrin ababanim gami. Ezi Jeremaian akinafarimin danganir aviriba, ziar kam Israel a Jerusalemin gumazamizibav gei, egha Judan danganir maba sara. Me uaghan Jekopin ovavir boriba, an ziar igharazim Israel. Kamaghin amizi, apaniba Israelia inigha ghua not amadaghan kantrin igharazimin me isa kalabus gatizi, Judan kantri gumazamiziba ua ziar kam Israel inigha uari uari gati.

16 Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin migia ghaze,
Dughiar gin zamin kamin, ian dibobonim ian nguazimin bar avirasemegham.
Eghti gumazamiziba ua nan Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam mikiman kogham.
Egh ia Boksiar kam gin amadagh uam a ginighnighan kogham.
Egh ia Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiar igiatam,
uam an ingarighan kogham.
17 Eghti dughiam iziti gumazamiziba kamaghin mikimam,
Jerusalem uabi, a Ikiavira Itir Godin atrivir dabirabimin min iki.
Eghti kantriba bar dar gumazamiziba izi an uari akuv,
Ikiavira Itir Godin ziar ekiam fam.
Egh me uan navir averiabar aven damuasa ifongezir arazir kuraba ko men arazir akam batoziba,
me ua dar gin mangan kogham.
18 Eghti dughiar kamin Judaba ko Israelia, uari inigh notin amadaghan itir nguazir me itim ategh izi uari akuvagham.
Egh me izi nguazir ki ian inazir afeziabagh aningizimin ikiti, nguazir kam men adarazir nguazimin min iki, kamaghira ikiam."

Israelia aseba atakigh

19 Ki Ikiavira God, ki ua kamaghin migei,
"Israelia, ki fomira ia damighti ia guizbangira nan boribar otivasa nighnisi.
Egha nguazir bar aghuir kam ia daningasa bar akonge.
Nguazir dirir kam, gumazamizir igharazibar nguaziba bar dagh afira.
Eghti ia an iki mamaghira ikiam.
Ki kamaghin ia ginighnigha ghaze,
ia na dipon suam,
Ni en Afeziam.
Egh ia zurara nan gin izi, uamategh mangan marki.
20 Ezi puvati. Ia Israelia, ia na tegha givagha,
mati amizim pamin ikiava anetegha par igharazimin iti.
Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha gifa."

21 Gumazamiziba orazi, niginir dafam mighsiabagh isin otifi.
Kar Israelian gumazamizir arazir kurabagh amiba
puviram arava azia ikia, uarir apangkuvighasa azangsighavira iti.
Me fo, me Ikiavira Itir God, men God,
me anetegha tuavir kurar igharazimin ghue.
Kamaghin me pamtem azi.

22 Ikiavira Itir God kamaghin migei:
"Ia akirim gigha Ikiavira Itir God gasa zuir boriba,
ia uamategh a bagh izi.
Eghti a ian arazir kuraba batueghti, ia ua ghuamaghegham."
Ezi gumazamiziba kamaghin an akam ikaragha ghaze,
"Ni en Ikiavira Itir God, en God,
kamaghin e uamategha ni bagha ize.
23 E fo, e mighsiabar pin ikia asebar ziaba fa niginir dafam gamir arazir kam,
tong bar guizbangirama en akuraghan kogham.
Ikiavira Itir God, en God,
a uabira Israelia en akuragham.
24 E aser aghumsizim itim, Bal, e an ziam fer dughiamin,
e uan sipsipba ko, bulmakauba ko, otariba ko, guiviba ko bizir aghuir en inazir afeziaba ingara iniziba, e bar ada gifa.
E uan igiabara arazir kurar kam gamuavira ikia iza datirighin tu.
25 O Ikiavira Itir God, en God, e uan inazir afeziaba ko, uan mugabara ikia
arazir aghumsizir kurabar ni gamua iza datirikin tu.
E nin akabar gin zuir puvati.
Kamaghin amizi, e bar aghumsigh guaba avigh nguazim mituagham.
Egh teghti, en aghumsizir kam inimin min e avaraghti,
e a sara ikiam."

4

Israelia Ikiavira Itir God bagh izisi uan navibagh iragh

1 Ikiavira Itir God kamaghin migei:
"Ia Israelia, ia na bagh izisi, egh na baghvira izi.
Ia pura tintinibar tuavir igharazibar mangan marki.
Bar marki, ia nighnizir gavgavim narara iki.
Egh marvir guar ki bar aghuaziba nan damazimin da batokegh.
2 Egh ia gavgavim uan akabar aningsi, kamaghin mikim suam,
E Ikiavira Itir Godin zurara itimin ziamin, e guizbangira migei.

3:21: Aisaia 17:10; Jeremaia 2:32; 13:25 **3:22:** Jeremaia 30:17; 33:6; Hosea 14:4 **3:23:** Onger Akaba 3:8; Jeremaia 17:2; 17:14; 31:7

Egh dughiar kamin ia guizin akam ko,
arazir aghuim ko, arazir voroghira zuimin gin mangi
akar kam damuam.
Egh ia kamaghin damuti, Kantrin Igharazibar Gumazamiziba deragh uari damusi nan azangti,
ki deragh me damuam, mati ki deravira ia gami mokin.
Eghti me ziar ekiam na daningam."

3 Ikiavira Itir God, kamaghin Judaba ko Jerusalemia migia ghaze:
"Ia akaba barazir puvatigha, naviba bar gavgafi.
Ia tong uan navibar amighti da amiragh,
mati nguazir ararir gavgavim me anebigha anemisarizi moghin iki.
Ian arazir kuraba ian dabirabibagh asighasisi.
Ia uan arazir kuraba adegh da makunigh,
mati gumazim akunimin ingarigha, an tongin aghuir ikarizir dikoniba itiba asizi, dagheba deraviram aghui.
4 Ia Judaba ko Jerusalemia, ia na bagha uan mikarzir mogomebar inibar ghoregha na ko akam akirizi moghin,
kamaghira ia na baghvira iki uari isi na daning.
Ia kamaghin damighan koghti, nan aningagharim avir ekiamin min otogh,
ia amizir arazir kuram bagh ian isiti,
gumazitam anemungueghan kogham."

Apaniba Judaba ko misoghasa

5 Ikiavira Itir God, Judaba ko Jerusalemia akam me mikinasa kamaghin na mikeme.
An akam kamakin:
"Ia kantrin danganiba bar dar mangi sigham givi.
Egh gumazamizibar dim me mikim suam,
'Ia izi bar moghira uari akuvagh,
egh mangi divazir gavgaviba itir nguibabar aven mangi uari mongegh.'
6 Egh ia nir avizir gumazamiziba ganigh foghfoghamim,
ia a feghti me an ganigh ari Saionin mangam.
Ki apanibagh amizi me bar pazavira ia gasighasighasa
notin itir nguazim ategha izi.
Kamaghin amizi, ia sughsughan marki,
ia ivemar mangi mongegh.
7 Apanir kaba uan nguibam ategha mati laion uan mogomer danganir itim ataki.
Apanir kaba nguibar aviribagh asighasigha izi.
Me izi Judan kantri bar a gasighasighti a bar ikuvighti,
gumazamiziba ua nguibar kabar ikian kogham."
8 Ikiavira Itir Godin aningagharir ian itim givazir puvati,
an aningagharim ikiavira iti.
Kamaghin amizi, ia azirakar korotiabar aghuigh aziva,
azirakar ighiar amirizibar amu.

9 Ikiavira Itir God, kamaghin migia ghaze,
"Dughiar kamin, atrivim uan gumazir dapaniba ko bar atiatigham.
Eghti ofa gamir gumaziba, ko akam inigha izir gumaziba,
digavir kuram damigham."

10 Ezi ki kamaghin migei:
"Ame! Ikiavira Itir God, nan Ekiam,
ni Judaba ko Jerusalemia gifara ghaze,
Kar me deraghvira ikiamin dughiam.
Ezi puvati, datirighin apaniba izi,
uan midorozir sababar me misoghti me arimighiram."

Apaniba aminir fefemin min izi

11 Eghti apaniba izamin dughiamin,
Ikiavira Itir God kamaghin Judaba ko Jerusalemia mikim suam,
"Aminir fefem nguazir mighsiar gumazamiziba puvatizibar ikegh dikavigh,
nan gumazamiziba iti naghin vang izam.
Aminir kam nimira izi arazir kuraba batoghasa puvati,
mati aminim nimira iza witin ovizibar misevibagh ivavamadi mokin. Puvati.
12 Aminir kam bar gavgavigh izi,
bar me gasighasigham.
Ki uabi gumazamizir kaba isa kot gatigha gifa,
egha ki ivezir kuram me daningasava ami.
Kamaghin amizi, ki uabi mikemezi apaniba izi,
mati aminir kuram izi."

13 Ezi ki Jeremaia, ki Ikiavira Itir Godin akamin, kamaghin gumazamizibav gei,
"Ia gan! Apaniba ghuariar pizimin min pighatome,

4:3: Jop 41:20; Aisaia 1:31; Hosea 10:12; Kolosi 2:11

men midorozir gumazibar karisba,
mati aminir bizibagh asighasizim
pamten iza tingagha nidi,
ezi men hoziaba mati kuarazir
bagabar min akizirigha bar
puvira izi.
Evzika!
E datirighin bar ikuvigha gifa.
14 O Jerusalemia, ia manadizoghin uan
navir averiamin aven itir nighnizir
kuraba batuegham?
Ia bar uan arazir kuraba batuegh
zueghti,
Ikiavira Itir God, ian akuragham.
15 Ia gan, gumaziba Danin nguibar ekiam ko
Efraimin mighsiaba ategha iza,
osimtizir kamin akam akura izi.
16 Ikiavira Itir God, gumazir kabav gia
ghaze,
Ia Kantrin Igharazibar Gumazamiz-
ibav kemegh,
'Apaniba Judan otivigha gifa.'
Egh ia Jerusalemia kamaghin me
mikemegh,
'Apaniba nguibar saghon itiba ategha
iza,
Judan nguibaba ko misosi.
Me nguibar kaba avinigh, pamten tiariba
akar,
egh akar ekiamin gumazamizibav
kimam.'
17 Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin migia
ghaze,
Ia Jerusalemia nan akam batoke.
Kamaghin, apaniba Jerusalem avinigham,
mati gumaziba dagher azenim
divazimin min an okari.
18 Ia uari osimtizir kabagh amigha,
tuavir kuramin ghu.
Ezi bizir kam bagha ia bar osimtizir
ekiam ini.
Ian arazir kurabara ia gamima,
ia mizazir kam isima,
ian naviba biaghire."

Jeremaia uan adarazi bar men apangkufi

19 Jeremaia kamaghin migei:
"Ki tizim bagha mizazir dafar kurar kam
isi?
Ki mizazir kurar kam isima, nan navir
averiam bar na basemezi,
nan dighorim bar pamten na
ginivima,
ki bar mikirighasava ami.
Mizazir kam bar na abirazi nan nighnizim
uaghan bar nan ikufi.
Ki midorozir gumaziba barazi,
me midorozim bagha pamtemin
sighabagh ivi.
Kamaghin amizi, ki uan akam dukuagh,
nimira ikian kogham.
20 Ki garima, me kantrin aven itir dan-
ganiba bar dar gumazamiziba paza
me gamua
me gasighasizima, biziba bar moghira
ikufi.
Ki garima, me zuamira en purir-
penibagh asighasiki.
21 Eghti dughiar manatamra apaniba e
ategh ua uan nguibabar mangam.
Egh me manadizoghin sigham givia, nir
avizim ghufer arazim ategham?
Ki arazir kamra ikia ghua bar
amira!"*
22 Ezi Ikiavira Itir God, kamaghin na
ikaragha ghaze,
"Nan gumazamiziba fofozir aghuiba pu-
vati,
egha na gifozir puvati.
Me boribar min fofoziba puvatigha bar on-
gani.
Egha arazir kuram gamir arazim me
bar a gifogha,
arazir aghuibar amuamin arazim
me bar a gifozir puvati."

Jeremaia irebamin min bizimin gani

23 Ki Jeremiah ki garima,
nguazim bar ikuvigha pura itima,
bizir aghuitam a gisin itir puvati.
Ezi ki overiamin gari,
angazangaritam an itir puvati.
24 Ezi ki mighsiabar garima,
mikimkizim adagh nuabima,
dar ghuaba mangigh zeghi gami.
25 Ezi ki tintinibar gara gumazitamin apizir
puvati.
Ezi kuaraziba migha tintinibar bar
ghue.
26 Ezi ki ua garima, fomira nguazir otevir
biziba bar deravirama aghuiba,
da datirighin dipaba puvatizir danganir
kinibar otifi.
Ezi nguibar ekiar nguazir kamin
itiba bar ikufi.
Kar Ikiavira Itir Godin aningagharim bar
ekevegha,
bizir kabagh amizi da otifi.
27-28 Egha Ikiavira Itir God, kamaghin migia
ghaze,
"Ki bizir kabar amighti da otivasa uan
nighnizim gamigha gifa.
Egh ki ua uan nighnizim giraghan
kogham.
Nguazir kam, ki a damighti a mangi bar
danganir kinimin otogham.
Egh ki bar a gasighasighan kogham.

4:14: Aisaia 1:16; Jems 4:8 * **4:21:** Me apanibar ganti me izamin dughiam, me nir avizim ghufegh sigham giviam, eghti gumazamiziba oregh ari mangi, nguibar divazir gavgaviba itibar mongegham. Ni saptan kamin, ves 5 ko 6in gan.

4:23: Jenesis 1:2; Aisaia 5:25

Eghti bizir mingarir kam bagh, nguazim
azirakar onger akabar amuti,
overiam pin pighatomegham.”

29 Ki Jeremaia, ki garima, midorozir gu-
mazir maba hoziabagh apiazi,
gumazir maba uan pibar suigha
midorozim bagha izi.
Ezi gumazamizir danganir kabar itiba, me
baregha, bar moghira uan nguibaba
ataghiraghava are.
Men marazi ara ghua ruaribar aven
monge,
ezi marazi ghua dagiar toribar
aven monge.
Ezi nguibaba bar moghira pura misevir
kinibar itima,
gumazamiziba puvati.
30 O Jerusalem, ni ikuvighamin dughiamin,
ni manmaghin damuam?
Nin gumazir fomira bar ni gifongegha
ni ko akuir kaba,
me datirighin nin aghuagha, ni
misueghti ni aremeghasava ami.
Kamaghin amizi, ni pura korotiar aghevir
aghuibar aghuan marki,
egh me golin ingarizir kurkazibar
uabin kurkian marki,
egh uan damazimning aghivan
marki.
Kurkazir kaba tong nin akuraghan
kogham.

31 Ki ararem barazi, mati amizim otasava
amir ararem.
Egha uaghan mati amizim datirighiram
otirimirir igiam gami, egha mizazir
ekiam isi.
Kar Saionin nguibar ekiamin
ararem.
A bar avighaghegha, uan aghariba kavkira,
kamaghin migei,
“E uarir apangkufi! E ikuvigha gifa.
Apaniba e misueghti e arimighiram.”

5

Jerusalemia bar akirim ragha Ikiavira Itir God gasara

1 Ikiavira Itir God, kamaghin migia ghaze:
“Ia Jerusalemin gumazamiziba, ia uan tu-
aviba bar dar aru,
uan biziba amadir danganibar ganigh
fogh suam,
gumazamizir aghuitam iti, o pu-
vati.
Egh ia ganti, gumazamizir arazir aghuim ko
guizin arazimin gin zuitam ikiti,
ki nguibar ekiar kamin arazir kuraba
gin amadagham.

2 Egha ia gavgavim uan migirigiabar
aningasa
Ikiavira Itir Godin ziam dibora pin
arigha migei,
kar ia ifara pura migei.”

3 Ezi ki Ikiavira Itir God ikaragha ghaze:
“Ki fo, ni gumazamizir deravira guizin
arazimin gin zuiba, ni bar me gi-
fonge.
Egha ni gumazamizir kabav soghezi,
me mizazim baraghizir puvati.
Ni me akirasa me gasighasighizir bizir kam,
me an ganigha fofozim inian aghua.
Men dapaniba dagiabar min gavgafi,
ezi me uan navibagh iraghan aghua.
4 Ezi ki ghaze,
Gumazamizir kaba, pura onganarazibagh
amir gumazamizibar min ikia,
egha fofoziba bar men puvati.
Egha me Ikiavira Itir God, men God,
a me damuasa ifongezir araziba, me
deravira dagh fozir puvati.
Kamaghin, me arazir onganibagh
ami.
5 Kamaghin amizi, ki mangi gumazir da-
panibar gan, me ko mikimam.
Me ti Ikiavira Itir God, men God, a me
damuasa ifongezir arazibagh fo.
Ezi ki fo, gumazir dapanir kaba uaghan
Ikiavira Itir Godin akaba batuegha,
an ifongiamin gin mangan aghua.
6 Gumazamizir kaba arazir kurar aviribagh
amua,
egha dughiar aviribar Ikiavira Itir God,
akirim ragha a gasara.
Bizir kam bagh, men apaniba, laionin ru-
arir ghuribar itiba azenan izi
me misoghti me arimighiram.
Apanir kaba, afiar atiar danganir kinibar
itibar min izi me gasighasigham.
Apanir kaba, kaziar atiar ekiabar min
izi,
Judan nguibar ekiabar boroghin
mongegh iki ganam,
eghti gumazim o amizitam nguibam
ategh azenan iziti,
apaniba kaziar ekiar kabar min
uari fi me mikin, men mikarziba
abighirarigham.”

7 Ikiavira Itir God akar kam Jerusalemin
nguibamin itir gumazamizibav gia
ghaze,
“Bizir me ifongeziba, ki bar ada isa me
ganingi,
ezi me ua na ategha aser kabar gin zui,
mati gumazim uan amuim ategha,
tuavimin amizibar gin ghu.
Kamaghin, ki manmaghsuvira ian arazir
kuraba gin amangam?

5:1: 2 Eghaghaniba 16:9; Esekiel 22:30

Bar puvatigham.
8 Gumazir kabar naviba, gumazir igharazibar amuiba bagha dikafi,
mati afiar apurir gavgaviba, afiar amebaba bagha naviba dikafi.
9 Ki Ikiavira Itir God, ki ghaze,
Gumazamizir kaba nan ziar ekiam gasighasisi.
Kamaghin, ki guizbangira gumazamizir kabar arazir kuraba ikarvaghiva,
bar me gasighasigham.

10 "Ia Israelian apaniba,
ia mangi men wainin azenibar aruva dagh asighasigh.
Egh bar dagh asighasighan marki.
Purama adar aghariba aghoregh.
Wainin ikarizir agharir kaba, da nan biziba puvati.
Kamaghin amizi, ia dar aghariba aghoregh.
11 Guizbangira, Israelia ko Judabar gumazamiziba, me akirim ragha bar na gasaragha gifa.
Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha gifa."

Ikiavira Itir God, apaniba amangighti me Israelia gasighasigham

12 Israelia Ikiavira Itir God, an gin mangan aghuagha ifara ghaze:
"Ikiavira Itir God, arazir kuratam damighti an e batoghan kogham.
Apaniba iziva e misoghan kogham,
eghti mitiriar ekiatam otoghan kogham.
13 Guizbangira, akam inigha izir gumaziba akar kabar e migei.
Ezi men akar kabar mingariba puvati, da mati aminim ivai.
Ikiavira Itir God, akatam me ganingizir puvati.
Kamaghin, bizir manam me a migei, bizir kamra ua ragh maghira me gasighasigham."

14 Gumazamizir kaba akar kamagh garir mabav keme,
kamaghin amizi, Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, kamaghin na migia ghaze,
"Jeremaia, migirigiar ki ni ganidiba ni darara Israelia mikim.
Migirigiar nin aka torimin otivamin kaba, da avimin min otiv mangi.
Eghti gumazamizir kaba dazibar min ikiti,
nan akam me giri, mati avim men isi moghin, bar men isigham."

15 Ki Ikiavira Itir God, kamaghin Israelia ia migia ghaze,
Ia Israelia, ia oragh!
Ki saghon itir nguibar mamin midorozir gumaziba inigh iziti,
me ia ko misogham.
Me fomira uan kantrin ikia iza datirikin, egha me gumazamizir bar gavgaviba.
Egh ia men akar me migeim mikiman iburagham.
Egh uaghan a gifoghsi damuva avegham.
16 Men midorozir gumaziba bar moghira, midorozir gumazir bar gavgaviba.
Egha me barir pibar asa bar fogha,
gumazamizibagh asi me ariaghiri.
17 Ia ti ghaze, ian nguibaba divazir gavgaviba dar iti,
eghti ia deravira dar aven ikiam.
Bar puvatigham.
Apanir kaba izi ian nguibar kabagh asighasigham.
Egh ian azenibar itir dagheba ko dipenibar itiba sara,
dar ami da agivagham.
Egh ian otariba ko guivibav soghirarigh,
ian sipsipba, bulmakauba, bar a dav soghirarighti
da arighiregham.
Egh me ian wainin ikariziba, ko fighin temebagh asighasigham.

18 Egha Ikiavira Itir God, dughiar kamin ua kamaghin na migei,
"Apaniba dughiar kamin izi, egh Israelia bar me gasighasighan kogham.
19 Eghti gumazamizir itiba kamaghin nin azangsigham,
'Manmaghsua Ikiavira Itir God, en God, akirim ragha e gasarazi, bizir kurar kam e bato?'
Eghti Jeremaia, ni me mikim suam,
'Ia akirim ragha na gasara, ia uan nguazimin ikia kantrin igharazibar asebar apengan ikia
dar ziaba fe.
Kamaghin, ia datirighin gumazamizir igharazibar kantrin mangi an iki, pura men ingangarir gumazir kinibar min iki, men ingangarim damu
men apengan ikiam.'"

Ikiavira Itir God, Akar Gavgavim gumazamizibagh aningi

20 Ikiavira Itir God, kamaghin migia ghaze,
Ni akar kam isi Jekopin ovavir boriba ko Judan nguazimin itiba me daningigh:
21 Ia gumazamizir nighnizir aghuiba ko foziba puvatiziba.
Ia damaziba ikia, bizibar garir puvati.

5:9: Godin Araziba 29:24-26; 1 Atriviba 9:8-9 **5:12:** Jeremaia 14:13 **5:21:** Aisaia 6:9-10; Esekiel 12:2; Mak 8:18

Egha ia kuariba ikia, biziba barazir puvati.
Ia datirighin kuariba arigh
deraghvira nan akaba baragh.
22 Ikiavira Itir God kamaghin ia migia ghaze,
Ia manmaghsua nan damazimin atiatiava agoir puvati?
Ki ongarim dipir izi mitivasa danganimin abaragha gifa,
ezi ongarir dadarim an ongarim dipir izi
tuivamin divazimin min iki mamaghira ikiam.
Eghti ongarir ekiam pamten dipir izi,
egh divazir kam azovagh mangighan kogham.
23 Ezi ia gumazamiziba bar igharaghava ami.
Egha bar puvira nan akaba batogha uan nighniziba bar dar kumi.
Egha akirim ragha na gasaragha tintinibar ghue.
24 Ki Ikiavira Itir God, ian God.
Ezi ia nan apengan ikian aghua.
Egha ia kamaghin nighnizir puvati,
ki uabi azeniba oparir dughiam ko dagheba asir dughiamin,
amozim amadi, a izi.
Egha ki uabi daghebagh amima da uan dughiamram otivima,
ia azenibar, vaghvagha zurara da isi.
25 Ezi ian arazir kurar kabara bizir aghuir kabar tuavim apirizi
ia da isir puvati.

26 "Nan gumazamizibar tongin marasi, arazir kurabagh amir adarasi.
Me gumazamizir igharaziba arazir kurabar me damuasa mizua iti.
Mati gumazim kuarazim izi ivemin aven mangasa aneguragha a mizua iti.
27 Me ifavarir arazibagh amua gumazir igharazibar bizir aviriba puram ada isi.
Mati gumazim ivem aguragha kuarazir aviriba inizi an akiram izifa.
Egha arazir kamin me gavgavigha ikia,
dagheba ko bizir aviriba iti.
28 Egha me bar puvirama apava naviba ifiki.
Me arazir kurabar amuasava atiatir puvatigha dagh ami.
Me kotin aven guizin arazibar gin zuir puvatigha,
arazir kamin borir afeziaba ariaghireziba, arazir kurabar me gami.
Ezi onganarazibagh amir gumazamiziba osimtiziba itima,
me men akurvazir puvatigha, men osimtizir kaba agevir puvati.

29 "Ki Ikiavira Itir God, guizbangira migei,
Ki gumazir kabar arazir kuraba bagh pazivira me damigham.
Bar guizbangira, ki gumazamizir kabanang ikarvagh
ivezir kuram me daningam.
30 Guizbangira, bizir bar kurar atiatim anidim
nguazir kamin oto.
31 Ki garima, akam inigha izir gumaziba,
uari uan akaba akuri, egha gumazamizibagh ifari.
Ezi ofa gamir gumaziba,
gumazamizibagh ativagha akam inigha izir gumazibar akar ifavarir kabar gin zui.
Ezi nan gumazamiziba arazir kam bar a gifonge.
Ki mizazir kuram ia gaseghti ian arazir kurar kam givagham.
Eghti dughiar kamin men tinara ian akuragham?"

6

Apaniba iza Jerusalemia misosi

1 Ia Benjaminin anabamin adarasi, ia Jerusalem ategh ari mangi.
Puvatighti, ia bar ikuvigham.
Ia Tekoan nguibamin aven sighabagh ivi mangi,
Bet Hakeremin nguibamin avim atighti an migharim mavanangam,
eghti gumazamiziba an ganigh fogh ari mangam.
Bizir kurar ia gasighasighamim notin amadaghan dikavigha,
bar roghira izi.
2 Saionin nguibar ekiam, mati guivir bar dirir mam,
a nguibar ekiar bar aghuim.
Ezi Ikiavira Itir God nguibar ekiar kam bar moghirama,
a gasighasigh anegivagham.
3 Atriviba uan midorozir gumaziba ko Jerusalem misoghsi izam,
mati sipsipbar garir gumaziba uan sipsipba ko izam.
Me azenan nguibam ekiarugh, vaghvagh nguazir akuar nguibam boroghin itiba, uan averpenibar ingaram.
Egh midorozir gumazir kaba sipsipin okoruar dafabar min bar avirasemegham.
4 Eghti gumazir men faragha zuiba kamaghin mikimam,
"Aria, e misoghsivira gan ikiam.
E aruer arizimin dikavigh mangi me korogh,
me misogham."
Egh me gin kamaghin mikimam,

5:22: Jop 38:8-11

"Amei, e tighar midorozir bizibar
akiram, aminim piri.
5 Kamaghin amizi, marki,
e dimagarimin midorozim foregh,
men divazir gavgavibagh
asighasigham."

6 Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, bar
deravira nguibar ekiar kamin aver-
iamin gani.
Egha kamaghin midorozir gumazibav
gei,
"Nguibar ekiar kamin gumazamiziba, uan
namakaba bar arazir kurabar me
gamua me abiri.
Kamaghin amizi, nguibar ekiar kam
osimtizir bar ekiam iniam.
Ia mangi temeba okegh izi divazir
gavgavimin miriamin dar pozim
mikinigh nguazim adav kinighti,
a figh uanaboghti,
ia mangi a gisin mitivigh nguibar
ekiam ko misogham.
7 Ki orazi, arazir kuram, mati dipaba mozir
pamin ikia zuraram otivavira iti
moghin,
zurara Jerusalemin otifi.
Me zurara nguibar ekiamin aven bizibagh
asighasigha,
gumazamizir igharazibav sosi.
Ki men gari, men aviriba duaba ikia
egha arimariaba iti.
8 O Jerusalemia, ia nan akam barakigh.
Puvatighti, ki zuamira akirim ragh ia
gasaragham.
Egh ki ia damighti ia nguibar soriam gav-
aghti,
gumazamiziba puvatigham."

Israelia akam bar a batoke

9 Ki Jeremaia, Ikiavira Itir Godin Gavgaviba
Bar Itim, kamaghin na migei,
"Apaniba Israelian gumazamizir vagh-
vazir ikiavira itiba ateghti, me ikian
kogham,
me bar me gasighasigham.
Mati gumaziba ghua wainin azenimin
wainin oviziba
bar da kuarizi tam itir puvati.
Kamaghin ti deragham, ni faragh mangi
Jerusalemin aven akam akunigh.
Mati gumazim ghua wainin azenimin aver-
iam getiagha arua gari,
wainin ovizir vaghvazir maba iti.
Kamaghira, gumazamizir vagh-
vaziba ti nin akam baregham."

10 Ezi ki Ikiavira Itir Godin akam ikaragha
ghaze:
"Ki ikiangsizim me daning me mikimti,
tina men tongin na baregham?
Me kuarir toriba puvati.
Men naviba gavgavizi me nin akam
baraghan aghua.
Me nin akam migia ghaze, a bizir ku-
ram, egha a gifongezir puvati.
11 Ezi Ikiavira Itir God, nin aningagharir ni
men itir kam uaghan na gizifa.
Ezi ki an suiraghti a dughiar ruarimin
nan ikian ki aghua. Ki bar amira."

Ezi Ikiavira Itir God, kamaghin na ikaragha
ghaze:
"Ni nan aningagharir kam isi, borir pura
tintinibar tuavibar ikarara itiba ko,
gumazamizir igiar uari akuva itiba me
gingegh.
Egh uaghan poroghamiba ko gu-
mazamizir bar ghuriba, uaghan
me gingegh.
12 Ki Ikiavira Itir God, ki kantrin kamin
itir gumazamiziba uan gavgavir
ekiamin bar me gasighasigham.
Egh igharaz darazir amamangatighti,
me izi men dipeniba ko nguaziba
ko men amuiba iniam.
13 Men gumazamizir ziaba puvatizibar
ikegha ghua, gumazamizir ziaba
itibar tuziba,
me bar moghira ifara uari baghavira
nighnigha,
arazir kurar aviribagh amua
dagiaba ko biziba isi.
Ezi gumazir ofa gamiba, ko akam inigha izir
gumaziba,
me uaghan arazir kurar kamin gin
ghua ifavaribagh ami.
14 Nan gumazamiziba, duar dafaba isia iti,
ezi ofa gamir gumaziba ko akam inigha
izir gumaziba men duabar gari,
da pura biziba,
egha deraghvira da akira da nozir pu-
vati.
Egha me akar aghuimin gumazamizibav gia
ghaze,
'Biziba en derazi e deraghavira iti.'
Me kamaghin migei, ezi
guizbangira bizitam deragha itir
puvati.
15 Me ti arazir kurar me amizibar aghum-
sighama?
Bar puvati. Me tong aghumsizir puvati.
Kamaghin, ki men igharaz darazigh
asighasighizi moghin,
ki gumazamizir kaba mizazim me
daning me gasighasigham.
Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha
gifa."

Israelia, Ikiavira Itir Godin akamin gin mangan aghua

6:12: Jeremaia 8:10-12 **6:14:** Esekiel 13:10 **6:16:** Aisaia 8:20; Malakai 4:4; Matyu 11:29; Luk 16:29

16 Ikiavira Itir God uan gumazamizibav gia
ghaze:
"Ia tuavir akamin mitigh nighnigh, ia tuavir
manam mangisi ifuegh, an mangi.
Ia tuavir aghuir ian inazir afeziaba
faragha ghuezim bagh gan an apigh
an mangi.
Ia tuavir kamin mangiti, bizitam osimtizim
ia daningan koghti,
ian naviba purama amiraghirigh
nimira ikiam."

Ezi Israelia a ikaragha ghaze,
"Ti puvatigham,
E tuavir mamin gin mangan
aghua."

17 Ezi Ikiavira Itir God ghaze,
"Ki ian faragh mangi ikiangsizim ia
daningamin gumaziba amisevegha
gifa.
Egha ki kamaghin ia migei,
'Osimtizim otivamin dughiamin me sigham
giviti,
ia deravira me baragh.' "

Ezi me ghaze,
"Ti puvatigham.
E gumazir kabar akaba bareghan
kogham."

18 Ezi Ikiavira Itir God, nguazimin itir
kantriba bar me migia ghaze:
"Ia izi bar uari akuvagh uan damazibar gan
oraghti,
ki Israelia damuamin bizibar gun ia
mikimam.
Ia uan damazibar bizir kabar
ganam.
19 O nguazim, ni oragh!
Nan gumazamiziba na ginamadagha,
Arazir Ki Me Ganingizibar gin zuir
puvati.
Kamaghin, ki men arazir kurar kaba ikar-
vagh,
uan gumazamizir kabagh asighasigham.
20 Me ofa gamua nan ziam fasa
Seban adarazi da pauran mughuriar
aghuim zuim ko, saghon itir gumaz-
iba da borer aghuim givese.
Egha ghaze, bizir kaba nan damazimin der-
agham.
Bar puvati.
Ki ofan me tue bar isia mighiriba ko ofan
igharazir me na bagha amiba,
ki bar adagh ifongezir puvati.
Ki da inighan kogham.
21 Ki Ikiavira Itir God ki ghaze,
Ki gumazamizir kabar amighti me
asaghpor iregham.
Egh ameboghfeziaba, ko boriba, gumaza-
miziba ko
men namakar men boroghin itiba sara
arimighiregham."

Apaniba notin amadaghan ikegha izi

22 Ikiavira Itir God kamaghin migei,
"Ia gan! Midorozir gumaziba notin
amadaghan ikegha izasava ami.
Me bar gavgavigha, bar saghon ti.
Egha me misoghasa
midorozir biziba akira iti.
23 O Saion, ni mati guivir dirim!
Ezi apanir kaba, me apangkuviba pu-
vatizir gumaziba.
Me gumazir igharazibagh asighasighasa
bar ifonge.
Me barir piba ko barir afuziba suisi.
Me hoziabar apiagh iziti, niginir ekiam oti-
vam.
Mati ongarim gigim gira tingazi.
Egh me uari darigh mitivigh iki,
egh Babilon ko misoghsivira gan
ikiam."

24 Ezi Jerusalemia kamaghin migei:
"E apanir kam, an eghaghanim baregha
gifa.
Egha e men atiatia agharapaniba bar
en amia.
E nighnighava avenge, en ararem mati,
amizim borim batasa mizazir ekiam
isava arai.
25 Apaniba me bar gumazir kuraba, egha
danganiba bar adar iti.
Egha misoghasavira gara itima e ati-
atingi.
Kamaghin amizi, e tuaviba ko
azenibar aruan kogham."

26 Ezi Ikiavira Itir God, kamaghin migei:
"O, nan gumazamizir ki bar ifongeziba,
ia azir korotiabar aghuigh averenim
gipoghpogh.
Ia fo, apanir izi ia gasighasighamim pura
kaghiram otoghti,
ia atam mangeghti me ia gasighasigham.
Kamaghin, ia puvirama aziva, azir onger
akaba bangi.
Mati poroghamimning borir bar
vamirara iti, an aremezi, aning a
bagh azia an kuarkufi."

Gumazamiziba mati silvan kuram

27 Ikiavira Itir God, kamaghin na migia
ghaze,
"Jeremaia, ki ni isa uan gumazamizibar
tongin ni ati.
Eghti ni gumazamiziba tuisigh, mati gu-
maziba silva tuava a gifofozi moghin,
me tuva me gifofogham,

6:27: Jeremaia 1:18

men araziba guizbangira dera, o ti
puvati."

28 Ezi ki an akam ikaragha ghaze:
"Gumazamizir kaba me akaba batogha,
akaba uarigh asa girakirangin uarira
uariv gei.
Me ifavaribagh amua men araziba bar
ikufi.
Egha men naviba ain ko brasin min bar
gavgavigha,
arazir kurabar amuasa bar gav-
gafi.*
29 Nan gumazamiziba mati silvan mineziba
itiba,
ni masinin avim giviti a puvira isi
minezir dar itir kabar isigh da bat-
ueghan kogham.
Ingangarir gumaziba pura ingan-
garir kam damigham.
Kamaghira, nan gumazamiziba arazir
kurabagh ami,
egh arazir kurar kaba me da ateghan
kogham.
30 O Ikiavira Itir God, ni akirim ragha uan
gumazamizibagh asaragha gifa.
Kamaghin amizi, me silvan kurar me
otoghezibar min iti."

7

Godin Dipenim, Judabar amuti, me Godin damazimin deraghvira ikian kogham

1 Ki Jeremaia, Ikiavira Itir God kamaghin
na migei,
2 "Ni mangi Ikiavira Itir Godin Dipenim
avinizir divazimin tiar akamin tugh,
kamaghin mikim: Ia Judan Ikiavira Itir
Godin Dipenimin ghua an ziam fe darasi,
ia kuaribar arigh an akam baragh.
3 Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar
Itim, Israelia ian God, ki ghaze, Ia uan
daroriba ko arazibar kirigh deraviram
otoghti, ki ia teghti ia deraghvira uan
nguazimin ikiam.
4 Ia kamaghin migei, 'Kar Ikiavira Itir
Godin Dipenim. Kar Ikiavira Itir Godin
Dipenim. Kar Ikiavira Itir Godin Dipenim.'
Egha ia kamaghin migia uarira uarigh
ifari. Dipenir kam tong ian akuragh ia
damuti, ia Godin damazimin deraghvira
ikian kogham.*
5 Ian daroriba ko arazir ia datirighin
amiba, ia da ategh tuavir aghuimin gin
mangi. Egh arazir aghuibara uari damu iki.
6 Ia Kantrin Igharazibar Gumazamizir ia
ko itiba, pas me damuan marki. Egh borir
ameboghfeziaba ariaghireziba, ko amizir
paba ariaghireziba ia paza me damuan
marki. Egh ia uan nguazir kamin aven, gu-
mazamizir osimtiziba itir puvatiziba pura
me misoghti me arighiram marki. Egh ia
asebar ziaba fan marki. Ian arazir kam ia
gasighasigham.
7 Ia nan akar kaba bar dar gin mangiti,
ki ia teghti ia nguazir ki fomira ian inazir
afeziabagh aningizir kam, ia an iki deravira
iki mamaghira ikiam.
8 "Ia uarir gan. Ia akar ifavarir kaba
nighnizir gavgavimin dar iti. Ada tong ian
akuraghan kogham.
9 Ia gumazir igharazibar biziba okiava,
egha gumazibav sozi da ariaghiri. Egha
poroghamiba uari isava akuir arazim
gamuavira iti. Egha uan akaba gav-
gavim dar aningasa akam akiri, egha ia
guizbangira akar ifavaribagh ami. Egha ia
asem Bal, a bagha ofan mughuriar aghuim
zuibagh ami. Egha ia aser ia faragha fozir
puvatizibar ziaba fe.
10 Ia arazir kabagh amigha nan Dipenir
ki uan ziam fasa inabazimin aven izegha
nan ziam fa ghaze, E deraghavira iti. Ia gin
nan Dipenim ategha azenan ghuegha arazir
kurar ki ifongezir puvatizibagh amuvira iti.
Ia ghaze, Kar ti arazir aghuim, a?
11 Ia Dipenir kamin nan ziam fasa ki a gin-
aba. Ezi ia ghaze, kar okimakiar gumaziba
modir danganim, a? Ki Ikiavira Itir God
uabi guizbangira migei, arazir ia amiba, ki
bar adar ganigha gifa.
12 "Kamaghin, ia mangi Silon nguibar
ki uan ziam fasa faragha inabazimin, ki
amizir bizibar ganigh. Nan gumazamiziba
Israelia, me arazir kuram gami, kamaghin
amizi, ki nguibar kam bar a gasighasiki.†
13 Ezi ia uaghan arazir kurar kabagh
amuavira ikia zuima, ki dughiar aviribar
ia arazir kurar kaba ataghiragh navim gi-
raghasa ia mikemezi, ia oraghan aghua. Ki
ian deima, ia nan dimdiam ikarazir puvati.
14 Ia guizbangira kamaghin nighnighan
marki egh suam, nan Dipenir kam ian
akuraghti, ia deravira ikiam. Ki fomira

* **6:28:** Marazi kamaghin nighnisi, ves 28in ikegha ghua ves 30, migirigiar Ikiavira Itir God Jeremaia mikemezir kam, a ves 27in itir akam, a uam a geghari. * **7:4:** Gumazamiziba ti akar Onger Akaba 132:13-14in aven itim ginighnigha, egha me kamaghin nighnisi, Ikiavira Itir Godin Dipenim Jerusalem iti. Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God zurara Jerusalem geghuvam. A bizir kuraba ateghti da Jerusalem koma an itir gumazamiziba bativan kogham. **7:11:** Aisaia 56:7; Matyu 21:13; Mak 11:17; Luk 19:46 **7:12:** Onger Akaba 78:60; Jeremaia 26:6 † **7:12:** Josuan dughiamin, Israelia Ikiavira Itir Godin Purirpenim Silon nguibamin anesara. (Ni Josua 18:1in an gan.) Ezi ofa gamir gumazim Elin dughiamin, Godin Purirpenim Silon iti. (Ni 1 Samuel 1-3in an gan.) Ezi dughiar Filistiaba Israelia abirazir kamin me ti Silon nguibam gasighasiki, ezi gin nguibam pura ikiavira iti. (Ni 1 Samuel 4in an gan.) **7:13:** 2 Eghaghaniba 36:15; Aisaia 65:12; Jeremaia 35:17

ian inazir afeziaba, me mikemezi, me nan ziam fasa kagh an ingari. Datirighin ki Silon nguibam gasighasighizi moghin, a gasighasigham.
15 Egh ia Judaba, ki Efraimin anabamin adarazi batoghezi moghin, ia batuegh ua ian ganan kogham."‡

Israelia Ikiavira Itir Godin akam batoke

16 Egha Ikiavira Itir God, ua kamaghin na migei, "Jeremaia, ni ua gumazamizir kaba bagh nan azangsigh nan dimiva arangan marki. Ki nin azangsizitam bareghan kogham, kamaghin ni men akurvaghsi nan azangan marki.
17 Ni uabi Judan gumazamizibar garima, me uan nguibabar aven arazibagh amua, egha Jerusalemin nguibamin tuavir toribar arazibagh ami.
18 Men boriba dazibagh eghuva izima, afeziaba aviba arisi, ezi amebaba bisketba tuasa plaua gami, kar aser amizir kam, Astarten me a bagha ofa gami, me a dibora ghaze, Overiamin Garir Atrivir Amizim. Egha me uaghan aser igharagha gariba bagha wain isa me bagha ofa gami. Me kamaghin amua paza na damuasava ami.
19 Ezi ki Ikiavira Itir God, ki ghaze, Me kamaghin amua paza nararam amir pu. Bar puvati. Me paza uarira uarigh amua aghumsizim uarira uarigh aningi.
20 Kamaghin, ki Ikiavira Itir God, men Ekiam, ki uan aningagharim bar a isi nguibar ekiar kamin gumazamiziba, ko asiziba, ko temeba, ko dagheba, ki bar me gingegham. Nan aningagharim avir ekiamin min iriti tav anemungeghan kogham."
21 Egha Ikiavira Itir God kamaghin Judabav gei, "Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, Israelian God, ki ia mikimasa. Ia fo, ofan maba, ia asiziba inigh dav suegh, da tueghti da bar isi mighirigham, egh dar tuziba aman kogham. Ezi ofan maba, ia dar tuziba, ki amamangati, ia dar amam. Ezi ki ghaze, Marki! Ia bar ada inigh dar ami, da pura bizim.
22 Ia bizir kam ginighnigh: ian inazir afeziaba, ki Isipin me inigha izir dughiamin, me ofan tuezi bar isia mighiriziba ko ofan igharaziba, ki tam damuasa me mikemezir puvati.
23 Ki kamaghin me mikeme, 'Ia nan Akar Gavgavir ki ia migeiba baragh deraghvira dar gin mangiti, ki ian Godin ikiti, ia nan gumazamizibar min ikiam. Eghti biziba bar ian deragham.'
24 Ezi ian inazir afeziaba nan akam baraghan aghua. Men naviba arazir kurabar amuasavira nighnigha, uan ifongiabar gin ghua akirim ragha na gasaragha, uamategha bar saghon ghuavira iti.
25 Ian inazir afeziaba Isip ategha izezir dughiamin iza datirighin, ki uan akam inigha izir gumaziba, me nan ingangarir gumaziba, me ian inazir afeziaba akam me daningasa ivivigha me amagavira iti.
26 Ezi ian inazir afeziaba nan akam baraghan aghua. Egha akaba batogha men faragha zuir ovavibagh afiragha arazir kurabagh ami.
27 "Jeremaia, ni Israelian gumazamiziba akar kabar me mikimti, me da bareghan kogham. Ni men dimti, me nin dimdiam ikaraghan kogham.
28 Eghti ni kamaghin me mikim suam, 'Kantrin kamin gumazamiziba, Ikiavira Itir God, men Godin akamin gin ghuzir puvati. Egh God ateghti a me akirmighasa me nighnizir puvati. Egha guizin akamin gin zuir tuavir kam, me bar anetaki.' "

Gumazamiziba Hinomin danganir zarimin ikia arazir kurabagh ami

29 Jerusalemia, ia uan azirakar arazim akakagh uan dapanir arizibagh isegh da makunigh. Nin gumazamiziba Ikiavira Itir God gamizi, a bar aningagharir ekiam iti. Egha a gumazamizir kabar aghuagha akirim ragha me gasara. Kamaghin, ia mighsiabar ghuavanegh azirakar ighiaba bangi.
30 Ikiavira Itir God kamaghin migia ghaze, "Judaba nan damazimin arazir kurar aviribagh ami. Me marvir guar ki ifongezir puvatizir kaba isa, nan Dipenir ki uan ziam fasa inabazir kamin aven da ariki. Egha kamaghin nan Dipenim gamima, a nan damazimin bar mize.
31 Egha me Hinomin danganir zarimin ghua ofa gamir dakozibar ingara da dibora ghaze, Tofet. Egh me uari uan otariba ko guiviba inigh ofan min avimin ada tuam. Arazir me amir kamin nighnizitam nan navir averiamin itir pu. Bar puvati. Ki kamaghin damuasa akatam me mikemezir puvati.
32 Ki Ikiavira Itir God, ki ikiangsizim me ganiga ghaze, Gin gumazamiziba ua danganir kam, Tofet o Hinomin danganir zarim a darighan kogham. Apaniba dughiar kamin Judan gumazamizir aviribav sueghti, me arimighiram. Eghti Tofetin danganim, a Judabar matmatiar danganimin min ikiti, men kuaba bar a gizivaghti, men kuaba afamin danganiba ua puvatigham. Eghti me danganir kam

‡ **7:15:** Israelian akar kam, a fomira notin amadaghan kantri Israelin adaraziv gei. Ni Jeremaia 3:7in ganigh. **7:18:** Jeremaia 44:17-19 **7:23:** Ua Me Ini 15:26; Ofa Gami 26:12; Aisaia 3:10 **7:31:** Ofa Gami 18:21; 2 Atriviba 23:10; Jeremaia 32:35

kamagh a diponam, Danganir Gumazibav Sozi Me Ariaghirim.
33 Eghti gumazir kuar aviriba pura nguazimin ireghiv ikiti, kuaraziba ko asizir atiaba izi dar tuzibar amam. Eghti gumazir kuaraziba ko asizir atiaba batoghamiba puvatigham.
34 Eghti gumazamiziba ua Judan nguibaba ko Jerusalemin tuavibar ikian kogham. Ki bizir kaba bar dar amighti, da otivam, eghti navir aghuimin arazim ko, agoroger arazim ko, poroghamir igiabar isar ekiaba, da bar givagham. Eghti kantrin kamin danganiba ikuvigh ikiam."

8

1 "Ki Ikiavira Itir God, ua kamaghin migei. Dughiar kamin ian apaniba, matmatiabar mangi, Judabar atriviba ko, gumazir dapanir, ofa gamir gumaziba, akam inigha izir gumazir dapaniba, ko Jerusalemin aven itir gumazamizir igharaziba sara bar men agharibagh kuigham.
2 E fo, Judaba bar aruem ko iakinim ko mikovezibagh ifonge. Egha me bizir kaba bagha iteviba apira dar ziaba fava, da ko migia, egha uarir akurvaghasa dar azangsisi. Kamaghin amizi, dughiar gin izamim, men apaniba Judabar aghariba inigh tintinibar buarir aviribar min nguazimin ada akunigham. Eghti, aruem, ko iakinim, ko mikoveziba, men agharibagh isiragham. Eghti men aghariba inigh da oparamin gumaziba puvatigham.
3 Eghti Judan gumazamizir kurar kantrin kamin aven ikiavira itiba, ki men amangighti, me kantrin igharazibar tintinibar mangegham. Egh gumazamizir ikiavira itir varazira, me angamira ikisi nighnighan kogham, me ovengsivira ifuegham. Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim kamaghin mikemegha gifa."

Judaba uan arazir kurabar aghumsizir puvati

4 Ikiavira Itir God, kamaghin gumazamizibav kimasa na migei:

"Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin migei.
Ia fo, gumazamiziba daghira, egha me ua dikavrosi.
Egha ia fo, me tuavim ataghiragha ghua, egha me ua tuavimin izi.
5 Ezi Jerusalemin gumazamizir kaba na ategha, ua izir puvati.
Me zurara akiribagh igha na gasi.
Me ifavarir arazimin gin mangasa bar gavgavigha,
ua na bagh izan aghua.
6 Ki kuarim atigha me barazi, me deragha guizin akatam na migeir puvati.
Egha men tav uan arazir kuraba gin amangasa migeir puvati.
Egha nan azangsigha ghaze, ki arazir kurar manamrama ami?
Me vaghvagha uan ifongiabar girara ghua,
mati hoziaba midorozim bagha ghuaba arigha ivemara ghuavira iti.
7 E fo, kuarazir ekiaba ko doziba mighegh mangi ikegh,
ua izamin dughiam me a gifo.
Ezi nan gumazamiziba, me bizir ki damuasa mikemeziba
me dar gin zuir puvati.

8 "Manmaghin amizima ia Judaba ghaze,
'E nighnizir aghuim ko fofozim iti. Ikiavira Itir God uan Araziba e ganingi.'
Bar guizbangira, nan Arazibagh fozir gumaziba bar adagh iragha akar ifavariba osiri.
Kamaghin amizi, ia kamaghin mikiman marki.
9 Ki Ikiavira Itir God, ian fofozir gumaziba nan akabar aghuagha
akirim ragha dagh asara.
Manmaghsua me ghaze, me datirighin fofoziba iti? Puvati.
Me datirighin azuazim asizimin suizi moghin, dughiar kuram men suiraghti
me bar aghumsigham.
Eghti men nighniziba bar ikuvigham.

10 "Men gumazir ziaba itiba ko ziaba puvatiziba sara arazir kurar kam gami.
Ezi men ofa gamir gumaziba ko akam inigha izir gumaziba uaghan gumazamizibagh ifari.
Kamaghin, ki men azeniba ko amuiba isi
azenan itir gumazir igharazibar anigam.
11 Nan gumazamiziba, mati duar dafaba isia iti,
ezi ofa gamir gumaziba ko akam inigha izir gumaziba men duabar gari,
da pura biziba, egha deraghvira da akira da nozir puvati.
Egha me akar aghuimin gumazamizibav gia ghaze,
'Biziba en derazi e deraghavira iti.'
Me kamaghin migei,
ezi guizbangira bizitam deragha itir puvati.

12 "Me ti arazir kurar me amizibar aghumsighama?

7:34: Jeremaia 16:9; 25:10; Akar Mogomem 18:23 **8:10:** Jeremaia 6:12-15 **8:11:** Esekiel 13:10

Bar puvati. Me tong aghumsizir puvati.
Kamaghin, ki men igharaz darazigh asighasighizi moghin,
ki gumazamizir kaba mizazim me daning, me gasighasigham.
Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha gifa.

13 "Ki Ikiavira Itir God, ki guizbangira migei,
Ki bar me agivagham.
Me mati wainin ikariziba ko fighin temeba, da ua ber puvati,
ezi dar dafariba misingi.
Ezi kamaghin ki apaniba amadaghti me izi me dikabiragham."

14 Eghti Judaba kamaghin mikimam:

"Manmaghin amizi e puram apia?
E uari akuvagh mangi nguibar ekiar divazir gavgaviba itibar aven mongam.
Egh e nguibar kabar aven arighiram.
E arazir kuramin Ikiavira Itir God gami, a en God.
Ezi a ghaze, e ovengam.
A ivezir kuram e daningam,
mati gumazir mam marasinin kurar gumazibagh asighasizim me daningti me aneremam.
15 E ghaze, e deravira dapiam, egha e deragha apiazir puvati.
Egha e ghaze, ua deraghamin dughiam iti,
ezi apaniba iza e gamima, e bar atiatingi.
16 Ezi apaniba notin amadaghan, Danin anabamin adarazir nguazimin otivigha gifa,
ezi e hoziaba barazi me bar puv avighagha pamtemin arai.
Ezi hoziar kaba araima, en nguazir oteviba ivazvazima,
e bar puvirama atiati.
E fo, apaniba Jerusalemin nguibam ko an tir gumazamiziba ko, bar
en nguazimin itir biziba bar dagh gasighasighasa izi."

17 Ezi Ikiavira Itir God kamaghin migei:

"Ia oragh. Ki apaniba amadaghti,
da mati kuruzir kurabar min ia bagh izi ia giviam.
Ia me damuti me nimira iki, me ia ateghamin tuaviba puvati.
Bar puvati."

Ki Jeremaia ki bar uan adarazir apangkufi

18 Ki Jeremaia, ki kamaghin migei:

"Nan apangkuvir ekiam ko navim bar oseme,
ezi nan nighniziba bar ikufi.
Nan osimtizim agivamin tuaviba puvati.*
19 Mevzika, nan adarazi nguazir oteviba bar adar ikia egha ara kamaghin dei,
'Ikiavira Itir God ua Saionin nguibamin atrivimin itir puvatighama, a?
Egha a manmaghsua en akurazir puvati?' "

Ezi Ikiavira Itir God kamaghin akam ikaragha ghaze:
"Manmaghsua ia nan gumazamiziba kantrin igharazibar asebar nedazibar ingara
egha dar ziaba fe?
Ian arazir kam na gamima,
ki bar ian aningaghe."

20 Ezi gumazamiziba kamaghin diava ara migei:

"Aruem garir dughiam gifa,
ezi me azenibar aven itir dagheba bar ada asigha gifa.
Ezi God ua e iniasa nighnizir puvati."

21 Ki Jeremaia, ki uan gumazamizir ki bar ifongezibar garima,
me dighoraghire, ezi nan nighniziba ikufi.
Ki bar osemegha aziava aravira iti.
22 Ki orasi, Gileatin nguazim ti marasinin aghuiba uam an iti.
Egha me ti uaghan doktan maba iti.
Ezi manmagh amizi, nan gumazamiziba ghuamaghezir puvati?†

9

1 Ki ghaze,
Kamaghin deragham,
nan dapanim dipamin min ikiti,
nan damazimning mozir dipar zurara anaga ivemarimin min iki.
Eghti ki arueba ko dimagaribar nan gumazamizir ki bar ifongeziba,
apaniba misoghezi ariaghireziba,
me bagh aziva arangvira ikiam.

* **8:18:** Hibrun akam deragha migirigiar kamin mingarim abighizir puvati. **8:22:** Jeremaia 14:19 † **8:22:** Jeremaia danganir kam akar isin zuimin a migei. Judaba Gileatin Distrighin marasinba isi. (Ni Jenesis 37:25in gan.) Ezi Jeremaia kamaghin fo, arimariar an gumazamiziba batozir kam, kar men arazir kurar me amiba bagha arimariar kam me bato. Ezi doktan aghuiba ko marasinba me damighti me ghuamagheghan kogham.

2 Kamaghin deragham,
ki ti gumazamiziba puvatizir danganitamin mangi
tuavir miriamin averpenir gumaziba daru dakuamin tamin ingarigh,
an aven ikiam.
Nan gumazamiziba bar, Godin itir nighnizir gavgavimin arazim anetegha,
asebar gin ghua arazir mizirizibagh ami.
Kamaghin amizi, ki ti me ategh mangi saghon ikiam.

3 Ikiavira Itir God na ikaragha ghaze:
"Mati gumazim pir baribar asiva amangasa ami moghin,
ifavarim nan gumazamizibar akatoribar otiv mangasava ami.
Egha men ifavarir arazim, men kantrin bar ekefe.
Ezi nan gin zuir guizin arazim a itir puvati.
Akar ifavarim bar ekefe.
Ezi me nighnizir gavgavim nan itir puvati."

4 "Ia gumazamiziba kamaghin fogh, ian namakaba ko aveghbuaba ifara,
mati ia uan inazir afeziam Jekopin min ifari.*
Kamaghin amizi, ia bar me bagh deraghvira gan,
nighnizir gavgavim men akabar ikian marki.
5 Gumazamiziba bar moghira uan adarazigh ifara,
egha guizin bizitam migeir puvati.
Men mizeba ifavarir arazim bar a gifozi,
me arazir kurar kam gamua ghuavira iti.
Me uarigh ifarir arazir kam, uarira uarir akakasi.
Egha me uan navibagh iraghan aghua.†
6 Me uarira uari abirir arazim gamua ghuavira ikia,
egha ifavarir arazibagh amuavira iti.
Me nighnizir gavgavim nan iki, nan gin mangan aghua.
Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin mikemegha gifa."

7 Kamaghin, Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim migia ghaze:
"Ki uan gumazamizibar araziba tuisigh, mizazim me daningiva men gan me gifofogham,
mati gumazim silva isa avimin a tua, an mineziba misiva da batozi mokin.
Ki gumazamizir kabar arazir kuraba bagh damuamin tuavitam ua itir puvati.
Bar puvati.
8 Men mizeba, mati barir gumazibagh asi me ariaghiriba.
Me ifavarir gumazamiziba.
Me uan namakaba akar aghuibar me migia,
egha men navir averiaba, me me gasighasighasa nighnisi,
mati gumazim asizimin suighasa azuazim agura.
9 Bar guizbangira, ki gumazamizir kabar arazir kuraba ikarvaghiva,
bar me gasighasigham.
Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha gifa."

10 Ki Jeremaia, ki garima,
Mighsiaba ko tuziba itir danganiba,
me bar adagh apongegha dagh asighasighizi gumazamiziba ua dagh aruir puvati.
Ezi bulmakaubar arareba puvatizi,
kuarazibar arareba ua dar otivir puvati.
Kamaghin ki dagh nighnigha puvirama azi.
Ki da bagha osemegha azir akam bange.

11 Ezi Ikiavira Itir God na migia ghaze,
"Ki Jerusalem gasighasighti a irigh dagiar pozim mitigham.
Egh afiar atiabar danganimin otogham.
Eghti ki Judan nguibar igharazibagh asighasighti,
nguibaba pura ikiti gumazamiziba dar ikian kogham."

12 Ezi ki Jeremaia kamaghin Ikiavira Itir God migei,
"Nguazir kam tizim bagha ikuvigha gifa,
egha gumazamiziba puvatizir danganimin min iti?
Gumazir manatam Ikiavira Itir God nighnizim a danighti,
a bizir kamin mingarimin gumazamizibav kimam?"

13 Ezi Ikiavira Itir God a ikaragha ghaze:
"Bizir kamin mingarim kamakin.
Gumazamizir kaba nan Arazir Ki Me Ganingizibar gin zuir puvatigha,
nan akam batuegha,
tuavir ki men akazimin gin zuir puvati.
14 Men navir averiaba gavgavigha uan ifongiamin gin ghua
men inazir afeziaba men sure gamizi moghin,

9:4: Jenesis 27:36 * **9:4:** Israelian inazir afeziam Jekopin ziamin mingarim kamakin: Ifari. Ezi a guizbangira gumazir igharazibagh ifari. Ni Jenesis 27:36in gan. Vezin kam a nighnizir kam an aven iti. † **9:5:** Hibrun akam deragha migirigiar kamin mingarim abighizir puvati.

me aser Balbar ziaba fe.
15 Kamaghin, ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, Israelian God, ki ghaze,
Ia gan, ki gumazir kabar amighti me osimtizir ekiaba iniam,
mati me dagher akabav sozibar amam.
Me bar ivezir kuram iniam,
mati me imeziba itir dipabar amam.
16 Ki me batuegh me amadaghti, me mangi tintinibar kantrin fomira men inazir afeziaba ko me fozir puvatizibar tongin me ko ikiam.
Eghti ki apanibar amamangatighti,
me men gintigh mangi dughiar ki me gasighasighamim otogham."

Jerusalemia azirakar amirizibagh ami

17 Egha Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, kamaghin migei:
"Bizir ia bativir kaba, ia deravira dar gan.
Egh azir akabagh amir amizibar diagh!
Ia amizir gumazir kuaba bagha igiar amirizibagh amua fozibar diagh me inigh iziti,
me azirakar amirizibar amu."

18 Ezi gumazamiziba kamaghin migei:
"Are, me zuamira iziva e bagh azirakar ighiabar amu.
Me pamtem azi mamaghira iki mangiti,
e aziti temeriba en damazibar iziv otiv iram.
19 Guizbangira, Saionin nguibar ekiamin aven,
gumazamiziba kamaghin ara egha azirakar ighiabagh amua ghaze,
'Aio! E bar ikufi!
Apaniba en dipenibagh asighasigha gifa.
Ezi e uan nguazim ategham.
Kamaghin e bar aghumsiki.' "

20 Ezi ki ghaze:
Ia Jerusalemin amiziba,
ia kuariba arigh Ikiavira Itir Godin akam baragh.
Ia uan guiviba azirakar ighiabar men sure damu.
Egh vaghvagh namakaba azirakar kamin men sure damu,
21 "Ovevem e batogha gifa.
A en dipenir gavgaviba ko danganir mogomoebar aven izegha gifa.
Boriba ikarara tuavibar itima ovevem me batifi.
Egha uari akuvir danganibar gumazir igiaba batifi."

22 Ikiavira Itir God mikimasa na migia ghaze,
"Ariaghirir gumazamizibar kuaba pura tintinibar nguazimin ikiam,
mati afiar buariba, ko witin ikiziba pura tintinibar irav iti.
Ezi gumazir dagh eghuvamiba puvati."

23 Ikiavira Itir God ghaze:
"Fofozir gumazim uan fofozim bagh bar akuegh uabi fan marki.
Eghti gumazir gavgavim uan gavgavim bagh bar akuegh uabi fan marki.
Eghti dagiaba izivazir gumazim uan dagiaba bagh bar akuegh uabi fan marki.
24 Gumazim bar akueghsi, a bizir bar vamira bagh bar akongegham. Bizir kam kamakin:
Ki Ikiavira Itir God, a na gifozir bizim bagh bar akongegh.
Ki zurara nguazimin gumazamiziba bar men apangkufi.
Egha ki zurara guizin arazimin gin ghua arazir aghuibar me gami.
Ki arazir kam damuasa bar akonge.
Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin mikemegha gifa."

25 "Ikiavira Itir God ghaze,
Gumazir uan mikarzir mogomebar iniba aghorezir kaba,
men araziba azenan paza zui, egha me nan akamin gin zuir puvati.
Gumazir kaba, dughiam iziti ki puv me damigham.
26 Ia nguibar kabar gumaziba,
kar Isipia, Judaba, Idomia, Amonia, Moapia ko gumazir pura gumazamiziba puvatizir danganimin ikia uan dapanir dakurir arizibagh isezi da oteveziba,
gumazamizir kaba me gumazir God gifozir puvatiziba.
Ezi Israelia uaghan men arazibar gin zui.
Israelian gumaziba uan mikarzir mogomer iniba aghoregha,
uan navir averiabagh irazir puvati.
Egha me mati gumazir uan mikarzir mogomer iniba aghorezir puvatiziba."

10

Ikiavira Itir God an atrivim, ezi aseba pura biziba

1 O Israelia, ia deraghvira Ikiavira Itir Godin akam baragh.
2 A kamaghin migia ghaze:

9:16: Ofa Gami 26:33; Godin Araziba 28:64; Esekiel 5:2; 5:12 **9:24:** Maika 6:8; 1 Korin 1:31; 2 Korin 10:17 **10:2:** Ua Me Ini 23:24; Aisaia 47:12-14

"Ia kantrin igharaziba amir arazibar gin
mangan marki.
Me overiamin igharagha garir otivir
bizibar gara bar atiatingi.
Ezi ia dar ganiva, atiatingan marki.
3 Ezi gumazir kabar arazir men aseba feba,
da guizin araziba puvati.
Me temer mam ruarimin an okegha,
digiribagh amir gumazibagh
aningizi,
me temer kamin asemin marvir guam
akiri.
4 Egha gumaziba gol ko silvan marvir guar
kam asigha,
hama ko dikoniba inigha, a iran
aghuagha a gafu.
5 Ezi marvir guar kaba biziba dar puvati, da
nedazir kiniba.
Kuaraziba izi gumazibar azenibar zu-
ravariba ko daghebar amisi, dar gan
atiatingasa
me dar ingarigha da ase.
Men marvir guar kaba migeir puvati.
Egha da aruir puvatizi, gumaziba da
ateragha arui.
Me ian tav gasighasighan kogham, kam-
aghin ia dar atiatingan marki.
Me uaghan bizir aghuitam
damighti an otoghan kogham."

6 Ikiavira Itir God gavgavir bar ekiam iti,
ezi ua godin tam nin min itir puvati.
Nin ziam gavgavir ekiam iti.
Egha ni bizir igharagha garibagh
amima da nin gavgavim aka.
7 Ni kantriba bar dar gumazamiziba bar me
gativagha men gari,
ezi me bar nin atiating nin apengan iki
nin ziamra fam.
Ezi nguazir kamin fofozir aghuiba itir gu-
maziba ko atriviba,
men tav nin min amir puvati.
8 Gumazir kaba bar fofoziba puvatigha bar
ongani.
Marvir guar me temebar dikirigha
arighizir kaba, pura biziba,
da fofozir aghuir manatam me
daningam? Bar puvati.
9 Aser marvir guar kaba, me dar kurkiasa,
Tarsisin nguibamin ghua silva isa,
egha ghua Ufasin nguibamin gol ini.
Egha iza gol ko silvan ingarir darazigh
anidi,
eghti me uan marvir guaba avam.
Egha me inir blupla ko pighagheviba
isamigha
asebar marvir guar kabar kurti.
Kurkazir marvir guar kabar itiba,
kar digiribagh amir fofozir gumaziba
ingangarir kaba bar dagh ami.

10 Ezi Ikiavira Itir God, a guizbangira God.
A Godin zurara ikia mamaghira itim,
egh atrivimin iki mamaghira
ikiam.
Ezi an aningagharim nguazim gamima,
a ivazvasi, eghti gumazamiziba der-
aghvira ikian kogham.

11 "Israelia, ia kamaghin nighnizir gav-
gavim Godin itir puvatizir gumaza-
mizibav kim,
'Ian aseba overiam ko nguazimin ingarizir
puvatizi,
da ua nguazim ategh an ikian kogham,
egh overiamin apengan ikian
kogham.' "

Godin ziam fer ighiam
(Jeremaia 51:15-19)

12 Ikiavira Itir God uan gavgavimin nguazir
kamin ingari.
A uan nighnizir aghuimin nguazir kam
isa uan danganimra anetizi, a gav-
gafi.
A uan fofozimin overiamin ingara
an onegha gifa.
13 A tiarim akarigha migeima, overiam bar
pamtemin tingazi.
Ezi ghuariar piziba nguazir otevibar
migha iza,
egha uari akufa.
God onimaribagh amima,
da taghtazima amozim izaghiri.
Egha aminim asirafima, a
a uan danganim ataghiragha izi.
14 Ezi gumazamiziba, me bar onganigha
bizitam gifozir puvati.
Gumazir marvir guaba golin dar in-
gariba,
me bizir me ingarizir kaba bagh
bar aghumsigham.
Kar guizin godba puvati.
Marvir guar kaba, da aminir datirighin
en ikia angamira itir kam puvati.
15 Kar me dibovir akabav kimasa pura in-
garigha arighizir bizir kiniba.
Eghti Ikiavira Itir God, me tuisighamin
dughiam iziti me bar ikuvigham.
16 Ezi Ikiavira Itir God, a Jekopin ovavir
boribar God, a uabi biziba bar adar
ingari.
Egha bizir kabar min garir puvati.
A Israelia amisevezi me an
adarazira iti.
An ziamra kara:
Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim.

Ikiavira Itir God Judaba batuegham

17 O Jerusalemia, apaniba ia ekiarugha gifa.
Ezi ia uan biziba bar ada akuvagh da
inigh mangi.

10:3: Aisaia 40:19; 44:9-20 **10:5:** Aisaia 41:23-24; 46:1; 46:6-7 **10:7:** Akar Mogomem 15:4 **10:11:** Onger Akaba 96:5; Aisaia 2:18; 65:16

18 Ikiavira Itir God, kamaghin ia migia ghaze,
“Dughiar kamin ki nguazir kamin itir gumazamiziba batueghti me mangegham.
Ki osimtizir ekiam me danighti, me mizazir ekiam baragham.”

19 Eghti Jerusalemia kamaghin mikimam:
“Maia, e ikuvigha gifa.
Osimtizir ekiam e batogha duamin min bar ekevegha misingizir puvati.
Ezi marki, osimtizir kam e batogha givazi e aneteram.”
20 Jerusalem ikuvigha gifa, egha pura iti, mati purirpenir mam dipirigha iri.
A mati en purirpenibar benir dar suighiziba dighoraghirezi da dipiraghiregha ire.
Ezi gumazamiziba bar Jerusalem ategha ghuegha gifa,
mati en boriba bar ariaghiregha tav ua itir puvati.
Kamaghin amizi, ua Jerusalemin ingaramin gumazitam ua itir puvati.
21 Ezi kantrin gumazir dapaniba onganigha fofoziba puvati,
egha nighnizir aghuim bagha Ikiavira Itir Godin azangsizir puvatigha ire.
Kamaghin me deragha ingangarir aghuim gamizir puvati,
ezi apaniba iza gumazamiziba batoghezi me tintinibar ghuegha kantrin igharazibar iti,
mati sipsipbar garir gumazim deragha dar garir puvatizi, afiar atiaba sipsipba batoke.

22 Ia oragh! Niginir ekiar mam notin amadaghan oto.
Kar apanibar midorozir gumazibar mighsizir niginir dafar kuram, me niga akizirigha izi.
Me uan nguibam ategha Judan nguibaba ko misoghasa izi.
Me Judan nguibaba bar ada agivaghti,
da afiar atiabar nguibamin otogham.

Jeremaia uan gumazamizibar akurvaghasa Godin azara
23 O Ikiavira Itir God, ki fo, e gumazamiziba uari uan daroriba gativaghan kogham.
E mangamin tuaviba, e deragha dar garir puvati.
24 O Ikiavira Itir God, ni uan arazir aghuimin e akirmigh, pura en aningaghan marki.
Ni en aningagheghti e bar moghira ikuvigham.
25 Egh Kantrin Igharazibar Gumazamizir nin ziam dibora a fer puvatiziba,
ni men aningaghi me gasighasigh.
Gumazamizir kaba, e Jekopin adarasi, me en maraziv soghezi me ariaghire.
Me bar e agivagha en nguaziba ko dipeniba sara bar dagh asighasiki.
Kamaghin amizi, ni me gasighasigh.

11

Israelia, Ikiavira Itir Godin Akar Dikirizir Gavgavim abiki
1 Ikiavira Itir God kamaghin Jeremaia migei,
2 “Ni deraghvira nan Akar Dikirizir Gavgavimin akaba baregh mangi Judaba ko Jerusalemin gumazamizibav kemegh:
3 Ni mangi me mikim suam, Ki Ikiavira Itir God, Israelian God, ki ia migia ghaze, Gumazir manam nan Akar Dikirizir Gavgavimin gin mangan koghti, ki a damighti a bar ikuvigham.
4 Ki fomira ian inazir afeziaba Isipin me inigha iza Akar Dikirizir Gavgavir kam me koma a gamizi, a gavgavigha kamaghira iti. Dughiar me Isip ataghizim, danganir kam bar puv fei, mati avim men isi, ezi ki me inigha iza kamaghin me migei, ‘Ia nan Akar Gavgaviba bar adar gin mangi, egh ia nan gumazamizibar ikiti, ki ian Godin ikiam.
5 Ki ian inazir afeziaba ko Akar Dikirizir Gavgavim gamigha nguazir aghuim isi me daningasa, kar nguazir bar aghuir biziba an ikia deraviram aghuim. Ia nan Akar Gavgavimin gin mangiti, ki a isi ia daningam.’ Nguazir kam ia datirighin an iti.” Ezi ki Jeremaia Ikiavira Itir God ikaragha ghaze, “Bar guizbangira! Bizir kam otogham.”
6 Ezi Ikiavira Itir God, na migia ghaze, “Ni nan migirigiar kaba isi Judan nguibaba ko Jerusalemin tuavir aguabar mangi, dar gun ivivigh me mikim: Ia datirighin nan Akar Dikirizir Gavgavimin akaba baragh, dar gin mangi!
7 Ki ian inazir afeziaba Isipin me inigha iza datirighin, ia ikiangsigha ivivigha ia migia ghaze, ia nan Akar Dikirizir Gavgavimin gin mangi.
8 Ezi ian inazir afeziaba nan akam barazir puvatigha an gin zuir pu. Puvati. Me akaba batogha uan ifongiabara gintigha arazir kurabara damuasavira nighnisi. Ezi Akar Dikirizir Gavgavim mikemezi moghira, ki ivezir kuraba me ganidi.”
9 Egha Ikiavira Itir God ua kamaghin na migei, “Judaba ko Jerusalemia, nan akamin gin mangan aghuagha, akiribagh iragh na gasasa akam misoke.

10:23: Aghuzir Akaba 20:24; Aisaia 26:7 **11:8:** Jeremaia 3:17; 7:24-26; 9:14

10 Me uamategha men ovaviba amizir
arazir kurabar gin zui. Men ovaviba
fomiram amizi moghin me nan akam
baraghan aghua. Israelian kantri ko
Judabar kantri, aning uaghara asebar gin
ghua men ziaba fe, egha Akar Dikirizir
Gavgavir ki men ovaviba ko amizim abigha
gifa.
11 Kamaghin ki Ikiavira Itir God, ki
guizbangira migei, ki zuamira bar me
gasighasighti, me itavraghamin tuaviba
puvatigham. Egh me akurvazim bagh nan
dimiva arangti, ki me bareghan kogham.
12 Eghti Judaba ko Jerusalemia, aser me
ofan mughuriar aghuim zuiba anidiba
bagh mangam. Egh me aser kabar dimti, da
dughiar kurar kamin aven men akuraghan
kogham.
13 "Judaba, ian aser ia ziaba febar
dibobonim, ian nguibar ekiabar dibobonim
ko magh ghu. Egha ia aghumsizim itir
asem Bal bagha, ofan migharir mughuriar
aghuim zuim damuasa dakozir aviribar
ingari. Ezi dakozir kabar dibobonim
da Jerusalemin nguibar ekiamin tuavir
aguabar dibobonim ko magh ghu.
14 Jeremaia, gumazamizir kaba dughiar
kuram bativamin dughiamin, ni me bagh
na ko mikiman marki. Ni me bagh pamten
nan diman marki. Ni men akurvaghsi
nan azangsighan marki. Guizbangira, me
uarir akurvaghsi nan dimti ki me bareghan
kogham."

15 Ikiavira Itir God kamaghin Judabav gia
ghaze:
"Ia gumazamizir ki bar ifongeziba, ia arazir
bar kurar aviribagh ami,
kamaghin, ia nan ofa gamir Dipenimin
aven mangan kogham.
Ki ian amamangatighti, ia aven
mangam.
Ia uaghan uari bagha ofa damuasa asiziba
na bagha da inigha iza ghaze,
ofan kaba ian akurvaghti ia ikuvighan
kogham. Bar puvatigham.
Ki ia gasighasighamin dughiamin,
ia bar biziba puvatigh bar
akongeghan kogham.*
16 Ki faragha ia dibora ghaze,
Israelia ia mati olivin temer aghuir
mam bava ovizir aghuiba iti.
Eghti ki datirighin olivin temer kam avim a
datighti,
avim ararimin min pamten dagarvagh,
temer kam gaseghti,
a isiva aguaba bar dipirighiregh
bar givagham.
17 Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim,
ki tememin min nguazir kamin ia
akara,
egha datirighin ia gasighasighasa migei.
Ki garima, ia Israelin kantri ko Judan
kantrin gumazamiziba,
ia ofan mughuriar aghuim zuiba isa
asem Bal bagha, dagh ami.
Ezi ian arazir kurar kam na gamizi,
ki bar ian aningaghe."

Gumaziba Jeremaia misueghti an aremeghasa akam misoke

18 Ki Jeremaia, ki Ikiavira Itir God ko migia
ghaze:
"Ikiavira Itir God, gumazamizir maba paza
na damuasa migei.
Ezi me damuasa amir bizir kam, ni an
gun nan akazi, ki fo.
19 Ki faragha fozir puvati, me paza na
damuasa na bagha akam misosi.
Ki mati sipsipin nguzim gumaziba a
misueghti an aremeghasa an akua
zui.
Ezi gumazir kaba akam misuegha ghaze,
'Aria, e datirighiram a misueghti an are-
megham,
mati gumazim temem bema, me an
dughiamrama an oti mokin.
E bar a kuavaremeghti, gumaza-
miziba uam an ginighnighan
kogham.'
20 O Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim,
ni arazir aghuimin gin ghua gumaza-
mizibar araziba tuisisi.
Ni deravira men nighniziba ko nav-
iba tuisisi.
Ki osimtizir kam isa nin dafarim gati.
Ki fo, Ni gumazamizir kaba ivezir
kuram me daningiva bar me
gasighasigham."

21 Ki orazi Anatotin nguibamin gumazir
maba na misueghti, ki aremeghasa kam-
aghin na migia ghaze, "Ni Ikiavira Itir Godin
ziamin uam akatam mikiman marki. Ni ua
tam mikimti, e ni misueghti ni aremegham."
Ezi Ikiavira Itir God, nan dimdiam baregha
kamaghin na migei,
22 "Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar
Itim, ki guizbangira migei: Ki Anatotin gu-
mazamiziba pazivira me damighiva, ivezir
kuram me daningam. Ki me misoghsi
apaniba amadaghti me izi men gumazir
igiabav sueghti me arimighiregham. Eghti
dughiar kamin, Anatotin gumazamiziba
dagheba puvatighti, men otariba ko guiviba
arimighiram.
23 Anatotin gumazamizir paza ni
damuasava amiba, ki me ikarvagh me
gasighasighamin dughiam, ki a ginabagha

* **11:15:** Hibrun akam deragha migirigiar kamin mingarim abighizir puvati.

gifa. Men tarazi miseveghirighan kogham.
Me bar moghira ikuvigham.”

12

Jeremaia osimtizim ikia Ikiavira Itir Godin azangsisi

1 O Ikiavira Itir God, ni kotiaba tuisizir arazim a bar dera,
ezi ki zurara uan osimtizim akirsi akamadarim ni ko a damuan kogham.
Ezi arazir ki fozir puvatizir maba iti, ezi guizin nin arazir kotiaba tuisizim,
ki a bagh nin azangsighasa.
Manmaghiram amizi gumazamizir arazir kurabagh amiba me zurara deragha iti?
Ezi manmagh amizi, ifavaribagh amir gumaziba deraghavira ikia ghuavira iti?
2 Ni me isa nguazir kam garighizi, me deraghviram otiva,
mati gumazim temem akarazi, an biba nguazim giraghuezi,
temem aghuigha bava oviziba iti.
Me zurara nin ziam diborava,
men nighniziba nin saghuiamin iti.
3 O Ikiavira Itir God, ni bar na gifogha, ki amir araziba sara fo.
Egha na tuisigha bar deravira na gifo.
Ni na bagh apanir kaba batueghasa, ki ifonge.
Mati gumaziba sipsipbav sueghti da aremeghasa, da inigha zui.
Ki nin azai, ni inabazir dughiamin,
ni me misueghti me arighiregham.
4 Gumazamizir kaba arazir kurabagh ami.
Egha uaghan me ghaze,
“Bizir e bativamin kaba, Jeremaia bar dar ganighan kogham.”*
Kamaghin amizi, ni gumazamizibar arazir kurabar osimtiziba ikarvagha nguazim gamizi,
an aghazagharizi, graziba bar misingi.
Ezi asiziba ko kuaraziba tintinibar ariaghiri.
Ezi ki nin azai, Ni dazoghin bizir kam agivaghti,
nguazim ua deragham?

5 Ezi Ikiavira Itir God na ikaragha ghaze:
“Jeremaia, osimtizir ni datirighin isir kam,
a gin otivamin osimtizim min garir puvati.
Ni gumaziba ko ia tuavimin ivemar, ni me gitaviraghsi damuva avegham, ni avighaghegham,
egh ni manmaghin hoziaba ko ivemaram?
Ni nimira uan kantrin aven danganir azentuzimra deragh iki,
ni manmaghin mangi Jordanin Fanemin boroghin itir ruarir averiamin ikiam?
6 Ezi nin aveghbuaba ko nin adarazi akirim ni gasaragha,
osimtizim ni darigh pazi ni damuasa akam misoke.
Egha uari akuvagha ni ekiarugha givagha,
bar nin suighasa roghira izi.
Kamaghin amizi, me izi akar aghuibar ni mikimti,
me baraghan marki.”

Ikiavira Itir God, uan gumazamiziba bar me baseme

7 Ikiavira Itir God ghaze,
“Israelian gumazamizir ki ua baghavira misevezíba,
ki akirim ragha me gasaragha gifa.
Gumazamizir ki bar gifongezir kaba,
ki datirighin apanibar amamangatighti,
me me dikabiragham.
8 Nan gumazamizir kaba, nan apanim gamigha,
na dikabinasa pamten diava arai,
mati laionin mam ruarimin ikia pamten aroi.
Kamaghin, ki me gifongezir puvati.
9 Nan gumazamizir ki ua baghavira inabaziba,
me mati kuarazir mam, kuarazir isaba iza anekiarugha a gasighasisi.
Ki kantrin igharazibar diaghti me izi nan gumazamizir ki ua baghavira inabaziba asighasigham,
Mati gumazim asizir atiabar diaghti, me uaghan izi kuarazir kam amam.

10 “Kantrin Igharazibar Gumazamizibar gumazir dapanir aviriba iza,
nan wainin azenir dirim gasighasiki.
Me azenir dirir kam dikezi,
a danganir midiarimin min iti.
Ezi gumazamiziba uam an itir puvati.
11 Eghti nguazir kam pura ikiti, gumazamiziba an puvatigham.
A dipaba puvatizir danganimin min otogham.
Eghti nguazim ikiva aziti, ki a baragham.
Eghti nguazir kamin itir gumaziba,
ua a ginighnighan kogham.
12 Eghti apanir aviriba otivigh, gumazamiziba puvatizir danganir mighsiabar tuavimin izi,
biziba bar dagh asighasigham.

* **12:4:** Gumazir maba kamaghin akar kam gira, “God bizir e amibar gari puvati.” Gumazamiziba kamaghin Jeremaian mikimam, egh me ti kamaghin nighnigh suam, a men faragh ovegham. O me ti ghaze, me uari an misueghti an aremegham. Ni Jeremaia 11:18-23in an gan. **12:5:** Jeremaia 49:19; 50:44

Guizbangira, ki Ikiavira Itir God, ki apanibar amuti,
me ian kantrin otevir mamin ikegh, mangi otevir igharazimin gumazamiziba bar me gasighasigham.
Eghti gumazitam ua deragh ikian kogham.
13 Ia Israelia witin oviziba oparigh,
da iniamim dughiamin, ia benir dikonibar ganti darara ikiam.
Ia pura ingangarir mitiabagh amua bizir muziaribara isi.
Ki Ikiavira Itir God, nan aningagharim ian ikiavira iti,
kamaghin ia witin ovizir muziariba bangin aghumsigham."

Ikiavira Itir God, Israelian boroghin itir kantriba bagha akar dikirizim gami

14 Ikiavira Itir God kamaghin migei, "Ki Israelian boroghira itir kantriba akam men iti. Me arazir kurabagh amua, egha nguazir ki uan gumazamizibagh aningizir kam pazav a gami. Ni oragh! Ki apanir kaba men nguazimra me batuegham. Judaba uaghan apanibar tongin uan nguazir ki me ganingizimra iti, eghti ki uaghan me batuegham.

15 Ki bar moghira me batuegh givagh, gin ua men apangkuvigh, men aku men nguazibara mangam.

16 Eghti nan gumazamiziba nan ziam fer araziba, me dughiar kamin dar gan dagh fofogham. Fomira gumazir kaba nan gumazamiziba, me aser Balin ziamin guizbangira mikimasa pin arigha migei, egha nan gumazamizibar sure gami. Me datirighin uari nan ziamin pin darigh guizbangira mikim suam, Ikiavira Itir God, a zurara iki mamaghira ikiam. Me arazir kabar gin mangi, uaghan nan gumazamizibar otivigham.

17 Eghti kantrin tamin gumazamiziba nan akam bareghan aghuaghti, ki me batuegh bar me gasighasigham. Ki Ikiavira Itir God ki mikemegha gifa."

13

Ikiavira Itir God, inimin akar isin zuimin Jeremaia migei

1 Ikiavira Itir God kamaghin na migia ghaze, "Ni mangi inir aghuitam givezegh, a ikegh. Egh inir kam isi dipam daghuan marki."

2 Ezi Ikiavira Itir God mikemezi moghira, ki ghua inir mam givezegha a ike.

3 Ezi Ikiavira Itir God ua kamaghin na migei,

4 "Inir ni ivezegha uan ivariam gikezir kam, a inigh dikavigh Peratin Fanemin mangi, egh inir kam isi dagiar torimin aven a modogh."*

5 Ezi ki Ikiavira Itir God mikemezi moghin amua, inir kam Peratin Fanemin a modo.

6 Ezi aruer aviriba ghua givazima, Ikiavira Itir God, ua kamaghin na migei, "Ni dikavigh uamategh Peratin Fanemin mangi, egh ki ni mikemezi ni modozir nir kam uam a inigh."

7 Ezi ki Peratin ghugha, inim modozir danganim gutui. Egha ki inim inigha an garima, a ikuvigha givagha, ua ingangariba an puvati.

8 Ezi Ikiavira Itir God ua kamaghin na migei,

9 "Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin migei: Ki Judaba ko Jerusalemia uari uan ziaba feir arazim abiraghti, me inir ikuvizir kamin min ikuvighti, men ziar ekiam givagham.

10 Gumazamizir arazir kurabagh amir kaba, me uan kuaribav konegha nan akaba baraghan aghua. Men naviba gavgavizi, me uan nighnizibar gin zui. Egha asebar gin ghua men ziaba fe. Egh gin gumazamizir kaba ikuvigham, mati inir kam ikuvigha ingangariba an puvati.

11 Ki Ikiavira Itir God, ki ghaze, Ki faragha Israelin kantrin gumazamiziba ko Judan kantrin gumazamiziba bar me gamizi, me nan porogha gavgavizi moghin, mati gumazim inim isa uan ivariam gikegha, anemighirizi a gavgafi. Ki kamaghsua, me nan gumazamizibara iki, egh nan ziam fi na bagh bar akuegh ziar ekiam na daningam. Ezi me na baragh nan gin mangan aghua."

Jerusalemia nguazir minemin min ikuvigham

12 Ikiavira Itir God ua na migia ghaze, "Jeremaia, ni mangi kamaghin Israelia mikim suam, 'Ikiavira Itir God, a Israelian God, a kamaghin migia ghaze: Gumazamiziba wainin dipam isa nguazir minebagh fusfuzi da izefe.' Eghti Jerusalemia ti oregh ni mikim suam, 'Ni ghaze, e ti bizir kam gifozir puvati, a?'

13 Eghti ni kamaghin me mikim, 'Ikiavira Itir God kamaghin migei, Ki uabi nguazir kamin itir gumazamiziba wainin dipam men gunasava ami, eghti me bar onganigham. Devitin ikizimin atriviba ko, ofa gamir gumaziba ko, akam inigha izir gumaziba ko, Jerusalemin gumazamiziba bar, mati wainin dipam nguazir minem gizivazi moghin, wainin dipam me gizivagham.

14 Ki gumazamizir kaba bar me gasighasigham, mati gumazim nguazir mineba isa uariv sosi da biaghiri moghin.

12:15: Jeremaia 48:47; 49:6; 49:39 **12:16:** Josua 23:7; Aisaia 49:6; Jeremaia 3:17; 16:19 **12:17:** Onger Akaba 2:8-12; Aisaia 60:12 * **13:4:** Ziar kam Perat, gumazir maba kamaghin a ginighnisi, a Yufretisin Fanem. **13:10:** Jeremaia 9:14; 11:8; 16:12

Men ameboghfeziaba ko, boriba sara ki me
ginighnigh men apangkuvighan kogham.
Bizitam bar nan tuavim apirighan kogham.
Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha gifa.’ ”

God ivezir kuram isi Judabar aningam

15 Ia Judaba, Ikiavira Itir God, ia mikemegha
gifa.
Kamaghin amizi, ia deraghvira
kuaribar arigh nan akam baragh.
Egh ia ifaghati uari fan marki.
16 Ia datirighin Godin akurvazimin
angazangarim bagha garavira iti.
Eghti gin Ikiavira Itir God, angazan-
garir kam giraghti, a mitarmer bar
ekiamin otogham.
Guizbangira, dughiar kuram otogham,
mati Ikiavira Itir God ian nguibaba
mitarmem dar anighti,
ia mighsiabar pin daruva asaghpor
tintinibar iregham.
Kamaghin, arazir kam faragha otivamin
dughiamin,
ia zuamira ziar ekiam isi Ikiavira Itir
God, ian God, a daning.
17 Ia Ikiavira Itir Godin gumazamiziba, ia
mati an sipsipin bizim,
a deravira ia geghufi.
Ia nan akam baraghan aghuaghavira ikiti,
apaniba izi, ia inigh mangi,
kantrin igharazimin pura ingan-
garir gumazir kinibar min ia
arigham.
Eghti, ki uabira modogh ikiva ian ifaghatir
arazim ginighnigh,
ia bagh pamtem aziti,
temeriba nan damazimning
gizivagh izighiram.

18 Ikiavira Itir God kamaghin na migia
ghaze:
“Ni mangi akar kam isi atrivim uan ame-
bam ko aningin mikim suam,
Gua gin ua kantri gativaghan kogham.
Guan atrivir dapanir asuar dirimning, pura
bizir kinimningin min otogham.
Kamaghin amizi, gua atrivir
dabirabimning atakigh.
19 Apaniba izi Judan sautin amadaghan
itir Distrik Negev, an itir nguibaba
ekiarugh dar divazibar tiar akaba
asegham.
Me Judaba bar me inigha nguibar
igharazimin, pura ingangarir gu-
mazir kinibar min me arighsi, me
inigh mangegham.
Kamaghin amizi, Judan gumazi-
tam ua nguibabar tiar akaba
kuigh mangi izegh damuan
kogham.

20 “O Jerusalemin nguibar ekiam, ni kogh
notin amadaghan izir midorozir gu-
mazibar ganti, me ni bagh izam.
Gumazamizir ni bar ifuegha deragha
me geghuva men gariba,
me mati sipsipin dirir ni me bagha
bar akongeziba, me managh iti?†
21 Eghti gumazir ni namakabagh amigha
akurvaghiziba,
me izi ni dikabiragh ni gativam.
Eghti ni manmaghin me mikimam?
Ni amizim otasa mizazim isi moghin,
ni ti mizazir bar kuram baragham.‡
22 Egh ni ti uan navir averiamin aven uabi
uabin azangsigham,
manmaghin amizi, bizir kurar kaba na
batifi?
Ni kamaghin fogh, Nin arazir kuram bar
ekefe.
Kamaghin amizi, gumaziba nin koro-
tiaba suegha arazir kurabar ni gami.
23 Eghti Itiopian kantrin gumazamiziba,
men mikarzir piziba, mikarzir
ghurghuribar otivam, ti puvati.
Eghti kaziar atiam, me a dibora ghaze,
lepat,
a ti uan mikarzir dighdiriba itiba
giragham, a?
Bar puvati.
Kamaghira, arazir kurar kam, nin araz-
imra,
ezi ni aneteghan kogham.
24 O Jerusalem, ki nin arazir kurar kam
bangin
aminim gumazamiziba puvatizir dan-
ganimin ikegha iza, witin afezibagh
ivai da zui moghin,
ki nin gumazamiziba batuegham.
25 Ki Ikiavira Itir God, ki ghaze,
ni na bakinighinigha ifavarir aseba
nighnizir gavgavim dar iti.
Kamaghin amizi, bizir ni bativir kaba, ki
deraghavira fogha da misevegha gifa,
eghti da ni bativam.
26 Ki uabi nin korotiam fegh uanaboghti,
gumazamiziba nin mikarzir
mogomemin ganti,
ni bar aghumsigham.
27 Ki uabi gari, ni arazir bar kurar ki
ifongezir puvatizibagh ami.
Ni asebar gin mangasa pamtemin in-
gara, mighsiaba ko danganir tuziba
itibar dar ziaba fe.

† **13:20:** Ves 20-27in aven itir migirigiaba, God akam isa Jerusalemian mikiri. Egha a kamaghin akar isin zuimin migei, Jerusalem uabi mati amizir mam, egha an akar kam amizir kamra mikiri. Ezi gumazamizir nguibar kamin itiba me mati an boriba. ‡ **13:21:** Hibrun akam deragha migirigiar kamin mingarim abighizir puvati. **13:27:** Aisaia 65:7; Jeremaia 5:8; Esekiel 6:13

Ni mati gumazim uan roroamin amuim ko
dakuasa an giriabagh suagha arui,
egha mati hoziar apurim pamten
hoziar amebamin gin ghuava aroi.
O Jerusalem, nin araziba bar mize,
egh ni kamaghira iki mangi
manadizoghin ua zuegham? Bar
puvatigham.
Noka! Ni bar ikuvigham."

14

Judan kantri amoziba puvati

1 Dughiar kamin Judan kantri amoziba izi
puvatizima, Ikiavira Itir God, an gun migia
akar kam isa Jeremaia ganingi:

2 Judan kantrin gumazamiziba bar
osimtizir ekiamin ikia azi.
An nguibabar aven itir gumazamiziba
bar pazavira iti.
An gumazamiziba tintinibar nguazim girav
ikia puviram azima,
men azirakam Jerusalemin nguibamin
ikegha, nan kuarim bagha ghua-
vanadi.
3 Men gumazir dapaniba dipaba tuasa in-
gangarir gumaziba amangizi,
me mozir dipabar ghuegha gari mozir
paba dakegha gifa.
Ezi me miner miseviba ua da inigha nguibar
ekiamin ghue.
Egha me paza uari baragha aghum-
sigha, osemegha uan guaba monge.
4 Amoziba Judan kantri gizir puvatizi,
nguazim bar misingi.
Kamaghin amizi, gumazir azeniba opariba,
bar osemegha aghumsigha uan guaba
monge.
5 Ezi asizir atiaba nguziba batima, da
damamin graziba puvati.
Kamaghin, me uan nguziba ataghirazi,
da pura iti.
6 Ezi donkin atiaba mighsiabar tuivav
ikia, afiar atiabar min avighagha
pamtemin aminim isi.
Da pamtem damamin graziba bagha
ruia gari.
Ezi graziba bar puvati,
kamaghin men damaziba bar
mikirvagha iraghue.

7 Ezi nan gumazamiziba kamaghin na ko
migia dia ghaze,
"Bar guizbangira, e akirim ragha ni
gasaragha givagha, arazir kurar
avirim gami.
Ezi en arazir kurar kaba e isa kotiam
gati.
Ezi Ikiavira Itir God, ni uan ziar ekiam
ginighnigh,
en apangkufigh.
8 E Israelia zurara uarir akurvaghasa nirara
nighnigha ni mizua iti.
Egha osimtizibar dughiabar ni uam e
isi.
Ezi manmagh amizi, ni datirighin e gifozir
puvatizi moghin iti?
Manmagh amizi, ni nguibar
igharazimin gumazir guraghav
itimin min iza
dimagarir vamiran e ko ikegha
ghu?
9 Manmagh amizi, ni gumazir okam
nighnizimin min, en akurvaghamin
gavgaviba puvati?
Manmagh amizi, ni mati, midorozir gu-
mazim uan apaniba abinamin gav-
gaviba puvati?
Ikiavira Itir God, e bar fo, ni kamaghin amir
puvati.
E fo, ni en tongin itima, e nin gumaza-
mizibara iti.
Kamaghin, ni e ataghiraghan
marki."

10 Ezi Ikiavira Itir God, gumazamizibagh
nighnigha ghaze:
"Me pura tintinibar daruasa bar ifuegha,
deragha uan daroribar garir pu-
vatigha akirim na gasara.
Ezi ki Ikiavira Itir God, ki arazir kam
bagha bar me gakongezir puvati.
Ki datirighin men arazir kurar kabagh
nighnigh,
me ikaragh ivezir kuram me
daningam."

11 Egha Ikiavira Itir God, kamaghin na migia
ghaze:
"Jeremaia, gumazamizir kaba, ki deragh
me damusi,
ni me bagh nan azangsighan marki.
12 Eghti me ti na bagh dagheba ataghiragh
nan akurvazim bagh na ko mikimti,
ki me bareghan kogham.
Eghti me ti, ofan na bagh tueghti bar isi
mighiramiba ko, witin ofan tuamiba,
na daningti,
ki dagh ifuegh da inighan kogham. Pu-
vati.
Ki apaniba amadaghti, me izi me misueghti
me arimighiregham.
Egh ki me damuti, me dagheba pu-
vatigh arimighiregham.
Egh ki arimariar ekiabar amuti,
da me bativti me arimighiregham."

13 Ezi ki an akam ikaragha ghaze,
"Oio, Ikiavira Itir God, en Ekiam, ni oragh.

14:9: Onger Akaba 27:9; Aisaia 63:19

Nin akam inigha izir gumazir maba
akar igharagha garibar gumazamiz-
ibav gei.
Me kamaghin nin akam akura ghaze,
Apaniba ia misueghti ia arimighireghan
kogham.
Egh ia dagheba otevegha
arimighireghan kogham.
Egh Ikiavira Itir God deragh ia damighti,
ia nguazir kam bar deraghvirama an
ikiam."

14 Ezi Ikiavira Itir God, kamaghin na migei:
"Akam inigha izir gumazir kaba nan ziamin
ia migia, ifavarir akabar ia migei.
Ki me amangizir puvati, egha uaghan
akatam me ganingizir puvati.
Akam inigha izir gumazir kaba, me uari
uan nighnizibar migei.
Me ghaze, me irebamin min garir biz-
ibar gara migei.
Puvati, me ifari.
Egha bizir otivamiba me dav gia, pura
migei.
15 Ki Ikiavira Itir God, ki gumazir iza nan
ziamin akam akunizir kaba, ki men
gun ni migia ghaze,
Ki me amangizir puvati.
Me ifara pura iza nan ziamin ghaze,
'Midoroziba ko dagheba puvatighamin
dughiam kantrin kamin otivan
kogham.'
Ezi ki ia migei,
Midoroziba ko mitiriar arazimra,
Godin akam inigha izir gumazir
kabara bativ bar me kuavare-
megh.
16 Eghti gumazamizir akam inigha izir gu-
mazir kabar akaba baraghiziba,
me midorozim ko dagheba puvatizir
bizim bagh arimighiriti,
me men kuaba isi Jerusalemin nguibar
ekiamin tuavir toribav kinighti,
gumazir men kuaba isi mozibar
afamiba bar puvatigham.
Eghti men amuiroghboriba uaghan, arazir
kamra men kuaba bativigham.
Ki garima, Jerusalemia arazir ku-
ram gami, kamaghin ki bar me
gasighasigham."

17 "Jeremaia, ni gumazamizibar apangku-
vamin akamin me mikim. Ni kam-
aghin mikim,
'Ki Jeremaia, ki arueba ko dimagaribar
azivira ikiti,
nan damazimning temeriba dagh
izivagh mamaghira ikiam.
Nan gumazamiziba, guivir ki bar
ifongezimin min, ki bar deravira men
gari.
Ezi apaniba nan gumazamiziba puvira
me misoagharighizi,
me bar moghira ikufi, mati me
duar dafar kuraba iti.
18 Ki nguibar ekiamin azenan ghua gari,
midorozimin ariaghirezir gumazibar
kuaba irav iti.
Egha nguibar ekiamin tuavibar aven arua
gumazir dagheba otevezibar gari,
me ariava men mikarziba ikuvigha
aghariba guni.
Ki arua garima,
akam inigha izir gumaziba ko ofa
gamir gumaziba purama arua
bizitam gifozir puvati.' "

Jeremaia amozim amangasa Godin azangsisi

19 Ezi ki kamaghin Ikiavira Itir Godin
azangsisi,
"O Ikiavira Itir God, ni bar akirim ragha
Judan kantri gasara, o?
Ni Saionin nguibar ekiamin gumaza-
miziba bar me gifongezir puvati, a?
Egha ni manmaghsua, bar e gasighasighizi,
e ua deraghan kogham?
E ghaze, e ti deraghvira dapiam.
Ezi puvati, e deragha apiazir pu-
vati.
E ghaze, e ti osimtiziba ategh, avughsi
deravira ikiam.
Ezi puvati, apaniba iza e gamima e
bar atiatingi.
20 Bar guizbangira, Ikiavira Itir God, e fo,
e uan inazir afeziaba ko, arazir kurar
aviribagh amua,
nin damazimin e dar osimtiziba iti.
21 Ni uan ziar ekiam bagh akirim ragh e
gasan marki.
Nin Dipenim, a mati nin atrivir
dabirabir aghuim,
ni a ginighnigh, apaniba ateghti
me Dipenir kam paza a damuan
marki.
Egh ni e ko amizir Akar Dikirizir Gav-
gavir kam ginighnigh
anebighan marki.
22 Kantrin igharazitamin aser kuratam
amozim damighti an arigham ti?
Puvati.
O overiam uabi amozim e danigham ti?
Bar puvati.
Ikiavira Itir God, en God, nirara ni bizir
kamagh garibagh ami da otifi.
Kamaghin amizi, e nighnizir gavgavim
nin iti."

14:20: Nehemia 9:2; Onger Akaba 32:5; Jeremaia 8:14 **15:1:** Ua Me Ini 32:11-14; Diboboniba 14:13-19; 1 Samuel 7:5-9

15

Judaba bar ikuvigham

1 Egha Ikiavira Itir God, kamaghin na migei, “Jeremaia ni oragh. Moses ko Samuel
nan boroghin iziva, gumazamizir kabar
akurvaghsi izi nan damazimin tugh na ko
mikim nan azangam, eghti ki apangkuvitam
men ikian kogham. Ni gumazamizir kaba
batueghti me mangi! Nan mukuragh! Ki ua
kagh men ganan aghua.
2 Eghti me ti kamaghin azangam, ‘E man-
aghira mangam?’ Eghti ni me mikim suam:

“Ki Ikiavira Itir God ki kamaghin migei:
Men gumazamizir ki arimariar kuramin
arimighirasa amiseveziba,
me arimariar kuraba iniam.
Eghti gumazamizir ki midorozir sabamin
ovengasa amiseveziba,
me mangi misogh arimighiram.
Eghti gumazamizir dagheba otevegh
arimighiran ki miseveziba,
me dagheba puvatighiva arimighiram.
Eghti gumazamizir mangi nguibar
igharazimin kalabusin ikiasa ki
miseveziba,
me mangi nguibar igharazibar kal-
abusin ikiam.

3 “Ki Ikiavira Itir God, ki bizir gumazamiz-
iba bar me agivamin 4plan kaba amangi:
Apaniba me misoghti me arimighireghti,
afiaba men kuaba kurvagh mangiti, da
dighorti kuarazir pin mighagha aruiba
izighiri dar tuzibar amiti, asizir atiaba izi
dar naba bar ada ami da agivagham.
4 Eghti Kantrin Igharazibar Gumazamiz-
iba, bizir ki Judabagh amizir kam baregh
atiatigh digavir kuram damigham. Ki
garima, Hesekian otarim Manase, a Judan
atrivimin ikia, Jerusalemin aven arazir bar
kurabagh ami. Ezi bizir ki amir kam, a
Manasen arazir kuram ikarvasi.”

5 Ikiavira Itir God kamaghin diagha ghaze:
“O Jerusalemin gumazamiziba, tina ian
apangkuvigham?
Eghti tina ia bagh aziam?
Eghti tina ian kuarkuv ia gifofogham,
ia deragha iti o puvati?
Gumaziba puvati.
6 Ki Ikiavira Itir God, ki guizbangira migei,
ia akirim na gasaragha bar nan saghon
iti.
Ezi ki uabi uan agharimin ian misogh,
ia gasighasighasava ami.
Ki dughiar aviribar ian apangkuva ghua,
datirighin ki aghua.
7 “Judan gumazamiziba uan arazir
kurabagh irazir puvati.
Kamaghin amizi, ki Judan nguibaba
vaghvagha dar gumazamiziba bar
me inigha,
me givaragha me batoghezi me
ghuezi moghin,
mati aminim witin afezibagh ivarazi da
ghue.
Ki uan gumazamiziba bar me gasighasigha
men boribav soghezi me ariaghire.
8 Eghti men midorozir gumazir ariaghirez-
ibar amuir odiaribar dibobonim nan
damazimin bar ghuanabogh,
ongarir gigimin dibobonim gafi-
ragham.
Ki aruer arizimin apaniba amadazi, me iza,
men midorozir gumazir igiabav
soghezi me ariaghire.
Ezi bizir kam gumazir igiar kabar ame-
babagh amizi,
me digavir kuram gamigha, osimtizir
ekiamin ikia bar atiatingi.
9 Ezi amizir borir 7pla batezim, an boriba
bar arimighireghti,
amebar kamin navir averiam bar iku-
vigh, mati minemin min isikuam,
eghti an kuarmizim mati asizir
agharim an guraghti, an angam
aremeghsi damuam.
Amebar kamin dughiar aghuim, ua dughiar
bar kuramin otoghti, a bar aghum-
sigham.
Mati an aruer arizimin itima, aruem
zuamira iraghugha gifa.
Kamaghira, Judan ikiavira itir varazira, ki
apaniba amangighti,
me izi me misueghti me arimighiregham.
Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha
gifa.”

Jeremaia uan osimtizimin gun God migei

10 Ki kamaghin migei:
“Ki bar uabin apangkuvigha osemegha ka-
maghin uabira uabin migei,
O nan amebam, ni ti tizim baghavira na
batezi ki nguazir kamin ize?
Gumazamizir nguazir kamin itiba nan ak-
aba ikarvazima, ki akamadariba me
koma adagh ami.
Ki gumazitamin amamangatizi, a pura
nan bizitam inizir puvati.
Ki gumazitam pura na da bizitam inizir pu-
vati.
Ezi gumaziba bar moghira nan atara
ghaze, ki ikuvigham.”

11 Ezi Ikiavira Itir God, ghaze:
“Ni osiman marki. Ki nin akuraghti ni der-
aghvira ikiam.

15:2: Akar Mogomem 13:10 **15:4:** 2 Atriviba 21:1-16; 2 Eghaghaniba 33:1-9 **15:6:** Jeremaia 2:13; 7:24; Hosea 13:14

Eghti ki apanibar amighti, me
osimtizim ko dughiar kuramin aven
ikiva,
uarir akurvaghsi ni bagh izi nin
azangsigham.”*

12 Egha Ikiavira Itir God, gumazamizibav
gia ghaze:
“Gumazitam ain ko bras apiramin gavgav-
iba puvati.
Ezi apanir notin amadaghan iziba, me
bras ko ainin min bar gavgafi.
13 Ia nguibar kamin ikia arazir kurar bar
aviribagh ami.
Eghti ki bizir kam ikarvaghamin
ivezimin min, ian dagiaba ko bizir
aghuiba isi,
pura apanir kabar aningam.
14 Egh ki ian apanibar amighti me ia inighti
ia pura men ingangarir gumazir
kinibar iki,
nguazir ia fozir puvatizimin mangam.
Nan aningagharir ian itim, ki a damighti
an avim min bar puvira ian isi iki kam-
aghira ikiam.”

15 Ezi ki Jeremaia ki kamaghin migei:
“O Ikiavira Itir God, ni biziba bar dagh fo,
egha gumazir paza na gamiba, ni bar
me gifo.
Kamaghin, ni gumazir nin ziam bagha
dibovir osimtiziba na garizibar
ganiva,
na ginighnigh nan akuragh.
Egh gumazir na gasighasizir kaba, ni ivezir
kuram me ikaragh.
Ni ti men sughsughti, me na misueghti
ki aremegham.
16 O Ikiavira Itir Godin Bar Gavgaviba Itim,
ni uan ziam na garizima, ki ni nan
anavira.
Ezi nin akam na batogha, mati nan
daghemra min iti,
mati dagher mam, gumazim, a isa
anepava gavgavim namnam ko
duam ganidi.
Ezi nin akam na gamima,
ki uan navir averiamin aven bar
akongegha nan navim dera.
17 Ki gumazir dughiar aghuiba baghavira
itiba ko apiavkia
bizibav gia atir puvati. Bar puvati.
Gumazamizir arazir kurar me amiba
bangin, aningazim na gizifa.
Kamaghin, ki uabi abiragha bar nin
apengan ikia uabira iti.
18 Manmagh amizi mizazir kam nan ikiavira
iti?
Egha manmagh amizi, me osimtizim na
ganigavira iti,
mati duaba nan mikarzimin
ikiavira ikia midir puvati?
Ki garima, ni nan akurazir puvati,
mati gumazim mozir pam bagha ghua
garima,
a dakezi a tam amezir puvati.”

19 Ezi Ikiavira Itir God kamaghin na
ikaragha ghaze:
“Ni akar kabanang ategh navim giragh ua
na bagh iziti, ki ua ni inighti,
ni ua nan ingangarim damuam.
Egh ni akar kuraba akurir arazim ategh,
akar aghuimram akunam,
egh ni nan akatorimin min iki nan
akamin gun mikimam.
Eghti gumazamiziba nin akaba baragh nin
gin mangam.
Ni men akaba baragh men gin mangan
marki.
20 Ki gumazamizir kabar damazimin ni
damighti,
ni brasin divazimin min tugh gavgav-
igham.
Ki datirighin nin akuragha, ni ko iti.
Eghti gumazamizir kaba nin apanim
damuva
ni dikabiraghan kogham.
Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin
mikemegha gifa.
21 Ki gumazir arazir kurabagh amiba ko
apangkuviba puvatizir gumaziba,
men agharim da ua ni inighti, me ua ni
gasighasighan kogham.”

16

*Jeremaia Godin Akar Gavgavim aku-
namin ingangarim iti*

1 Ki Jeremaia, Ikiavira Itir God ua kam-
aghin na migei,
2 “Ni nguazir kamin amizitamin ikian
marki, egh ni boriba puvatigh.
3 Ki Ikiavira Itir God, ki nguazir kamin
itir boriba ko, men amebaba ko afeziar me
batamiba, ki me bativamin bizibar gun ni
mikimasa.
4 Me bar arighiregham. Tarazi arimariar
kuraba iniva arimighiram. Eghti apaniba
izi taraziv soghti me arighiram. Eghti men
tarazi dagheba puvatighiva, arimighiram.
Eghti gumazir men kuabar apangkuv aziva,
me isi mozibar afamiba puvatigham. Eghti
men kuaba pura tintinibar afiar buaribar
min nguazim giriv ikiam. Eghti kuarazir
pin mighagha aruiba ko asizir atiaba men
kuabar amam.
5 “Ki Ikiavira Itir God, ki ua kamaghin
migei: Ni gumazir ovevem gibua itibar
pizir isam bagh, men dipenimin mangan
marki. Gumazamizir kaba, ki ua deragh

* **15:11:** Hibrun akam deragha migirigiar kamin mingarim abighizir puvati.

men apangkuv me damu navir amirizim
me ko a inian aghua. Kamaghin, ni me bagh
azirakar ighiabar amuan marki. Ki Ikiavira
Itir God, ki kamaghin mikemegha gifa.
6 Ki ghaze, nguazir kamin gumazamizir
ziaba itiba, ko ziaba puvatiziba sarama
arighiregham. Eghti gumazir men kuaba
mozibar afamiba puvatigham. Eghti
gumazir me bagh aziva uan apangkuvim
akakagh mikarzim aghoriva, dapanir
arizim gisamiba puvatigham.
7 Eghti gumazitaba gumazir aremeziba
bagh azi ikiti, gumazir me bagh dagheba
ko dipaba ater izi men navibar amuti, me
navir amirizimin iki nimira ikiamiba pu-
vatigham. Eghti men amebaba ko afezi-
aba aremeghti, gumazir izi gumazir kabagh
ibua itiba bagh dagheba ko, dipaba ater
izi me daning, me ko ikiva gavgavim me
daning me ko ikiamiba puvatigham.
8 "Ni gumazamizir isar ekiabagh amibar
dipenibar mangi, me ko iki dagheba ko
dipabar aman marki.
9 Ki, Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar
Itim, Israelian God, ki guizbangira migei,
gumazamiziba ua nguazir kamin ikian
kogham. Eghti bar akongezir arazim ko
navim deragha itir arazim ko poroghamiba
uarir itir arazim, ki bar moghira da
agivagham. Eghti gumazamizir datirighin
itiba, uari uan damazibar bizir kamin ganti,
an otivam.
10 "Jeremaia, ni kamaghin me mikimti,
me ti kamaghin ni mikimam, 'Manmaghin
amizi, Ikiavira Itir God bizir kurar kabar
amuti da e bativasa migei? En arazir
manam ikufi? E uan God, Ikiavira Itir God,
arazir kurar manamin a gami?'
11 Eghti ni kamaghin me mikim suam,
'Ian inazir afeziaba nan akam batuegha, na
ategha ghua asebar ziaba fe. Kamaghin
amizi, ki Ikiavira Itir God, ki arazir kabar ia
damuasa.
12 Ezi ian arazir kuraba bar ian inazir
afeziaba amizir arazir kurabagh afira. Ia
vaghvagha nan akam batogha, uari uan
nighnizir kurabar gin zui.
13 Kamaghin amizi, ki nguazir kamin ia
batueghti, ia mangi, nguazir igharazir ia ko
ian inazir afeziaba fomira fozir puvatizimin
ikiam. Ki ian apangkuvighan kogham, ka-
maghin amizi, ia nguibar kamin arueba ko
dimagaribar ia asebar ziaba fam.' "

Ikiavira Itir God ua gumazamiziba inigh men nguibamra izam

14-15 Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin
migia ghaze, "Ki gumazamizir kaba bat-
uegh, gin ua men aku nguazir ki men
inazir afeziabagh aningizimin izam. Me
datirighin uan akam gavgavim a daningisi
mikim suam, 'Bar Guizbangira, Ikiavira Itir
Godin zurara itim, a Isipin e inigha en akua
ize, e an ziamin gun migei.' Egh ki ua men
aku izamin dughiam, me arazir kam giragh
kamaghin mikim suam, 'Bar guizbangira,
Ikiavira Itir Godin zurara itimin ziamin,
notin amadaghan itir kantri ko kantrin
igharazir an e amadazi e ghua ikeziba, a ua
e inigha en akua en nguazimin ize, ezi e an
ziamin gun migei.' "

Judaba Ikiavira Itir Godin mongiva avegham

16 Ikiavira Itir God kamaghin migia
ghaze, "Ki apaniba amadaghti, me iziva
Judan gumazamizibar suigh me iniam,
mati gumazim uan ivem akunigha osirir
aviriba ini. Eghti gin ki uam apanir
igharaziba ameghti, me mangi gumaza-
mizir mighsiabar mongeziba, ko dagiar
toribar mongeziba, buri men suigham, mati
gumazim ruarimin asiziba buria dar suisi.
17 Me amir biziba bar nan modozir pu-
vati. Da bar nan damazimin azenara iti. Me
uan arazir kuraba mongiva avegham.
18 Me nguazir ki me ganingizir kam,
marvir guar kurar kaba isa nan nguazim
garighizi, da nan damazimin mize. Kam-
aghin ki me amizir arazir kuramin ivezim
giviragh, ua a ikaragham."

Gumazamiziba bar moghira Ikiavira Itir God gifogham

19 O Ikiavira Itir God, ni gavgavim na
ganiga, nan danganir mogomemin min ikia,
egha osimtizibar dughiabar ni nan akur-
vasi. Nguazir kamin oteviba bar dar gu-
mazamiziba bar, ni bagh izi kamaghin
mikimam: En inazir afeziabar aseba, da
pura bizir kiniba, da e gifara, en akuraghan
kogham.
20 Gumaziba uari baghvira godin tabar
ingaram ti? Puvati. Marvir guar gumaziba
ingariba, da guizbangira godba puvati.
21 Ezi Ikiavira Itir God kamaghin
migei, "Ni oragh! Ki gumazamizir arazir
kurabagh amiba dughiar vamirara men
sure damigham. Dughiar kamin ki men
sure damuti, me nan gavgavir ekiam
gifogham. Egh me fogh suam, Nan ziam,
Ikiavira Itir God."

17

Ikiavira Itir God, Judabar arazir kuraba bagha me gasighasiki

1 Ikiavira Itir God kamaghin migia ghaze,
"Judaba, arazir kurar ia amiba kar ian
arazir ia zurarama amiba da zurara ian

16:9: Jeremaia 7:34; 25:10; Akar Mogomem 18:23 **16:11:** Nehemia 9:26-29; Esekiel 11:21; 1 Pita 4:3 **16:17:** Onger Akaba 90:8; Luk 12:2; 1 Korin 4:5; Hibru 4:13 **16:21:** Onger Akaba 9:16; Aisaia 43:3; Amos 5:8

ikivira ikiam. Mati gumazim tuizimin
akar oteviba aghorezi moghin, ia dar uan
navir averiar gavgavibar da osirigha, da
isa ofa gamir dakozibar 4plan mikebabar,
bulmakaun komba aghoregha da osiri.
2 Ian gumazamiziba zurara asebar ofa
gamir dakoziba ko temer guarir aser
amizim Aseran nedazim itibagh nighnisi. Ia
marvir guar kaba isa azenara temer ekiaba
bar dar apengan da asava, maba mighsiar
pin itibar ada asezi da tuivighav iti, ezi ia
dar ziaba fe.
3 Ia mighsiar kaba ko azenan itir tuzibar
ghua dar ziaba fe. Kamaghin amizi, ki ian
dagiaba ko ian bizir bar aghuiba isi apani-
bar aningam. Ia uan kantrin aven arazir
kurar avirim gami. Kamaghin, ian arazir
kuraba bangin, ki apanir kaba ateghti, me ia
ofa gamir dakoziba iniam.
4 Ian arazir kurar ia amir kaba bangin,
ki ia damighti ia nguazir ki aningizir kam
ategham. Egh ki ia damighti ia nguazir
ia fozir puvatizimin pura uan apanibar
ingangarir gumazir kinibar otivigham.
Guizbangira, nan aningagharim mati avir
mam isia iti. Ia uari avir kam uam a gamizi
a dikafi. Eghti avir kam isi mamaghira
ikiam."

Gumazir pumuningin arazim

5 Ikiavira Itir God kamaghin migia ghaze,
"Gumazim akirim ragha na gasaragha,
nighnizir gavgavim gumazir kinimin
ikia ghaze,
ki uan gavgavimin uabin akurvagh deravira
ikiam,
gumazir kam a bar ikuvigham.
6 A mati temer muziarim dipaba puvatizir
danganimin ikiava aghui.
Danganir kam gumaziba puvatizi,
nguazim amangsizim a gizifa.
Gumazir kamaghin garim,
dabirabir aghuiba puvatigham.

7 "Ezi gumazamizir nighnizir gavgavim nan
itiba,
ki bar deraghvira me damuam.
8 Me mati temem me dipar miriamin
anekara.
Ezi temer kamin biba nguazim
giraghuegha dipam isi.
Ezi aruem garir dughiam, an atiatir puvati.
An dafariba angamira ikiavira iti.
Egha amoziba izir puvatizir dughiabar, a
nighnizir aviribagh amir puvati.
A bar ikia mamaghira ti."

*Ikiavira Itir God, gumazamizibar araz-
iba bar moghira da tuisisi*

9 Ikiavira Itir God, kamaghin migia ghaze,
"Gumazamizibar navir averiaba
arazir kurabara damuasavira me
dikafi.
Egha men nighniziba bar kufi.
Ezi tina arazir kamin mingarim gifogham?
Bar puvati.
10 Ki Ikiavira Itir God, kirara, ki gumaza-
mizibar navir averiaba ko men
nighniziba aven men gari.
Egha vaghvagha gumazamizibar araz-
iba tuisigha,
me amir arazaraziba bar da ikar-
vagha ivezim me ganidi."

*Me arazir kurabagh amua isir dagiaba,
da ovengam*

11 Gumazim ifariva bizir aviriba iki,
a mati kuarazir mam, kuarazir
igharazimin aroriaba okemegha
dagh isin itima da afoaghirezi,
an adar nguziba ini.
Ezi gumazir kamin dagiaba ko biziba,
da gumazir kam tighar ghurighamin
dughiam da ovengam.
Eghti gin, gumazamiziba fogham,
a mati gumazir onganim.

*Israelia uarir akurvaghasa Ikiavira Itir
God mizuai*

12 En Godin Dipenim, a mati Godin atrivimin
dabirabir bar aghuim.
A fomira ziar ekiam ikia, iza kamaghira
iti.
13 Ikiavira Itir God, e Israelia zurara
nighnizir gavgavim nin ikia,
ni en akurvaghasa e ni bagha mizuai iti.
Gumazamizir akirim ragha ni gasaraziba,
me bar aghumsigham.
Men ziaba, gumazamiziba zuamira me
bakinighnigham,
mati gumazim uan ziam
nguazimin an osirizima a
zuamira angaraghire.
Ezi gumazir kaba ni ataki.
Ikiavira Itir God, ni mati emimirir pam,
dipar ikirimirim e ganidimin min iti.

*Jeremaia uabin akurvaghasa Ikiavira
Itir Godin azangsisi*

14 O Ikiavira Itir God, ni nan arimariam
akirighti, ki bar guizbangira ghuam-
agheka.
Ni nan akuraghti, ki guizbangira der-
aghvira ikiam.
Ki ziar ekiam niraram anidi.
15 Israelia kamaghin na dipova migia ghaze,
"E manadizoghin ganti, Ikiavira Itir God,
bizir kurar a damuasava mikemezir
kabar amuti,

17:5: Aisaia 30:1-2; 31:1-3 **17:7:** Onger Akaba 2:12; 34:8; 146:5; Aisaia 30:18 **17:8:** Onger Akaba 1:3 **17:9:** Matyu 13:15; Mak 7:21-22; Rom 1:21; 7:11; Efesus 4:22 **17:10:** 1 Samuel 16:7; Onger Akaba 62:12; Rom 2:6; 8:27; Akar Mogomem 2:23

da otivam?
A datirighin guizbangira dar amuti,
da otivti, e dar ganika!”
16 Ikiavira Itir God, ni uan gumazamizibagh
eghuvir ingangarir kam na ganingi,
mati gumazir sipsipbagh eghuvim.
Ezi ki ingangarir kam ataghizir puvati.
Ezi ni fo, ki dughiar kuram gumazamizir
kaba bativasa
me bagha ni mikemezir puvati. Bar
puvati.
Ki nin damazimin mikemezir akaba, ni bar deraghvira dagh fo.
17 Ni na damuti ki bar puviram atiatingan
marki. Puvati.
Ni dughiar kurabar aven, nan
mogomer danganir aghuimin min
iti.
18 Egh datirighin ni paza na gamir gumaziba, aghumsizim me daningighti,
me digavir kuram damighti,
ki digavir kuram damigh
aghumsighan kogham.
Ni men arazir kuram bangin dughiar kuram damighti, a me batogh
bar me gasighasikigh.

Judaba Sabatin dughiamin damuamin araziba

19 Ikiavira Itir God na migia ghaze, “Ni mangi nguibar ekiamin divazimin tiar akar me kamaghin diborim, Gumazamizibar Tiarakam, ni an boroghin tughiv iki. Kar Judan atrivibar nguibar ekiamin aven mangigh izegh gamir tiar akam. Egh ni gin anetegh mangi Jerusalemin tiar akar igharaziba uaghan bar dar boroghin tughiv iki.

20 Egh ni gumazamiziba kamaghin me mikim suam, ‘Ia Judan atriviba, ko Judan gumazamiziba, ko Jerusalemian tiar akar kamin mangigh izegh gamiba, ia deraghvira kuariba arigh Ikiavira Itir Godin akam baragh.

21 Ikiavira Itir God, kamaghin migia ghaze: Ia deraghvira uan ikirimirim bagh nighnigh. Egh Ia Sabatin dughiamin biziba ater Jerusalemin aven mangisi, tiar akar kabar aven mangan marki.

22 Egh ia uaghan Sabatin dughiamin, uan dipenibar itir biziba ater daruan marki. Egh ingangaribar amuan marki. Ki ian inazir afeziabav kemezi moghin, ia Sabatin dughiam amiseveghti, a na baghvira iki.

23 Ezi ian ovaviba nan akam batuegha, nan gin zuir puvatigha, nan suren akar aghuiba baraghan aghua.

24 Ki Ikiavira Itir God, ki ghaze: Ia nan akam barakigh! Ia Sabatin dughiamin biziba ater Jerusalemin aven izan marki. Ia Sabatin dughiam amiseveghti a nan dughiamra ikiti, ia an ingangaritam bar a damuan marki. Ia nan akamin gin mangi,

25 eghti atriviba zurara Devitin ikizimin otivam, egh me Devitin ikizimin atrivir dabirabim dapiam. Eghti atriviba uan gumazir aruaba ko, hoziabar apiagh, karisbar tuivigh Jerusalemin tiar akabar aven mangi izegh damuam. Eghti Judaba ko Jerusalemia tiar akar kabar mangi izegh damuam. Egh dughiabar zurara gumazamiziba Jerusalemin ikiam.

26 Eghti gumazamiziba Judan kantrin danganiba bar da ategh, uan ofaba inigh nan Dipenimin izam. Me Judan nguibar ekiaba ko, Jerusalemin boroghin itir nguibaba ko, Benjaminin anabamin nguazim ko, mighsiar dozir aruem uaghiri naghin itiba ko, mighsiaba itir danganir igharaziba ko, sautin amadaghan Negev iti naghin, me danganir kaba bar da ategh, Jerusalemin izam. Me izi, asizir tue bar isia mighirir ofaba ko, asizir igharazibar ofaba ko, witba tuer ofaba ko, mughuriar aghuim zuir ofaba ko, na minabir ofaba, me da inigh na bagh Ikiavira Itir Godin Dipenimin izam.

27 Egh ia nan akamin gin mangan aghuagh, Sabatin dughiam amiseveghti a nan dughiamra ikian kogh, ia biziba inigh Sabatin dughiamin Jerusalemin tiar akabar aven mangigh izegh damuti, ki tiar akar kaba avim dar atighti da isiam. Eghti Jerusalemin itir dipenir ekiaba bar isigham. Eghti tav avir kam amungeghan kogham.’”

18

God mati nguazir minebar ingarir gumazim

1 Ki Jeremaia, Ikiavira Itir God, na migia ghaze,

2 “Ni dikavigh gumazir nguazir minebar ingarimin dipenimin magiritima ki ua ni mikimam.”

3 Ikiavira Itir God, na mikemegha givazi, ki gumazir nguazir minebar ingarimin dipenimin ghua garima, a minebar ingarir wilin boroghin aperaghav ikia minemin ingara a gighavkiri.

4 A garima, dughiar mabar nguazir miner a uan dafarimin ingarir kam, an damazimin mong derazir puvati. Egha a ua miner kamin nguazir kamra inigha an suiragha, ua an ingara uan ifongiamin gin ghua nguazir miner igharagha garimin ingari.

5 Ezi Ikiavira Itir God kamaghin na migei.

6 “Ki Ikiavira Itir God, ki akar mam Israelia ian iti. Ki ti gumazir nguazir

17:21: Nehemia 13:15-22 **17:22:** Ua Me Ini 20:8-10; Godin Araziba 5:12-14 **18:6:** Aisaia 45:9; Matyu 20:15; Rom 9:21

minemin ingarizi moghin bizibar ia
damuan kogham, a? Puvati, ki uan
ifongiamin gin mangam. Mati gumazim
minemin ingarasa nguazimin suirazi an
an dafarimin iti moghin, ia Israelia nan
dafarimin iti.
7 Egh ki kamaghin mikim suam, gumaza-
mizitaba o kantrin tam, ki me abinigh me
batuegh, me gasighasighsi me damuam.
8 Eghti kantrin kamin gumazamiziba nav-
ibagh iraghti, ki uan nighnizim giragh, bizir
kurar ki me damuasa mikemezibar amuan
kogham.
9 Egha dughiar mabar ki kantrin maba
gavgavim me daning, men akurvaghti me
deravira ikiasa migei.
10 Eghti me nan damazimin arazir ku-
ram damuti, ki uan nighnizim giragh, me
damuasa mikemezi moghin me damuan
kogham.
11 "Jeremaia, ni kamaghin Judaba ko
Jerusalemia mikim, 'Ki Ikiavira Itir God,
ki ghaze, ia oragh! Bizir kurar ki ia
damuamim, ki anekirigha gifa. Ki ivezir
kuram ia daningasava ami. Kamaghin
amizi, ia vaghvagh uan arazir kuraba ategh,
uan dabirabiba akirigh arazir aghuibara
gin mangi.'
12 Eghti gumazamiziba kamaghin nin
akam ikaragham, 'Marki e aghua. E uari
uan nighnizibar gin mangasa ifonge. E bar
moghira nin akam baraghan aghua, e uan
navir averiar kurabar gin mangasa.' "

Gumazamiziba Ikiavira Itir God gin amada

13 Ikiavira Itir God ua kamaghin migia
ghaze:
"Ni mangi Kantrin Igharazibar Gumaza-
mizibar azaragh fogh,
me tong kamaghin oraghiz, o?
Israelia amizir arazir kurar kaba,
kantrin igharazir taba uaghan,
Israelian min arazir kurabagh
amiz, o? Puvati.
Israel, mati nan guivir igiar ki bar
ifongezimin min iti.
Ezi an arazir bar kurar ki bar ifongezir
puvatizim gami.
14 Lebanonin kantrin dagiar mighsiaba,
ti dughiar tabar ais dar amera ira
uaghiri o? Ti puvati.
Mighsiar kabar dipar orangtiziba ti
dati, o?
Bar puvati.
15 Ezi nan gumazamiziba bar na gin amada.
Egha me aseba bagha ofan migharir
mughuriar aghuim zuibagh ami.
Me kamaghin amua iregha, tuavir men
afeziba fomira gin zuim ategha,
datirighin tuavir aguar kurar kabar zui.
16 Kamaghin, men nguazim ikuvigha pura
danganir kinimin min iti.
Eghti Kantrin Igharazibar Gumazamiz-
iba danganir kamin izi an ganigh,
dapaniba rongiva dibovir akabar me
damuva misoribar aningiva,
digavir kuram damigh bar atiatigham.
17 Eghti ki uan gumazamiziba akirim me
gasaragh men akuraghan koghti,
apaniba izi men agiraghti me aregham.
Mati aminim aruem anadi naghin ikegha
pamtemin iza
tintinimin bizibagh ivaima, da zui."

Gumazamiziba Jeremaia paziva a damuasa

18 Gumazamiziba kamaghin migia ghaze,
"Jeremaia guizbangira akatamin migeir
puvati. Kamaghin, e Jeremaia misoghsi
tuaviba buriam. E ghaze, Ofa gamir
gumaziba suren akam akurir ingangarim
ataghiraghan kogham. Eghti gumazir
nighnizir aghuim ko fofozir aghuiba itiba,
me uan nighnizim ko fofozir aghuim
ateghan kogham. Eghti akam inigha izir
gumaziba Godin akam e mikimvira ikiam.
Kamaghin amizi, e Jeremaia baraghan
kogham. E a isi kotiam darigham."
19 Ezi ki Jeremaia, ki kamaghin God ko
migei, "Ikiavira Itir God, nan dimdiam
barakigh. Ni nan apaniba mikemezir akam
ginighnigh.
20 Gumazitam arazir aghuim damuti,
gumaziba ti a ikaragh arazir kuram a
daningam, o? Puvati. Eghti gumazir
kaba na gasighasigham, me mati gumazim
mozim gutui, eghti asizim atamakuigh an
magirigham. Ni, arazir ki fomira amizim
ginighnigh. Ki nin boroghira iza me bagha
nin azangsigha ghaze, ni uan aningagharim
agivagh, gumazamizir kaba deraghvira me
damu.
21 Ezi datirikin, ni men boribar amuti,
me dagheba puvatigh arighiregham. Egh
apaniba ateghti, me izi gumazitabav sueghti
me arighiregh. Eghti gumazitaba arimariar
kurataba ini arighiri. Eghti gumazir igiaba
midorozimin arighiri. Kamaghin, men
amuiba boriba ko paba puvatigham.
22 Nan apaniba nan suiragh na
gasighasighasa, mati asizim mozimin
magirasa mozim gutui, egha mati gumazim
asizimin suighasa azuazim aguragha a
mizua iti. Kamaghin amizi, ni zuamira
gumazir kuraba ameghti me izi gumazir
kaba ko misogh, me gasighasikigh, eghti
me bar puviram atiatingiva, uan dipenibar
aven mongegh bar puviram arangam.
23 Ikiavira Itir God, ni fo, me na misueghti
ki aremeghasava ami. Eghti ni men arazir
kuraba gin amangan marki. Men osimtiziba

18:17: Jop 27:21; Jeremaia 13:24; 46:21

agivan markı. Nı men aningaghvıra ıkıva, men apanıbar amutı, me ızı nın damazımın me dıkabıragh.”

19

Judaba nguazır mınem bıghızı moghın bar ıkuvıgham

1 Ikıavıra Itır God kamaghın na mıgıa ghaze, “Jeremaia, nı mangıva nguazır mınebar ingarır gumazım da nguazır mınetam gıvesegh. Egh mıner kam ınıgh mangı gumazamızıbar gumazır dapanır taba ko ofa gamır gumazıbar dapanır taba ınıghtı, me nı ko mangı.

2 Egh ıa mangı Jerusalemın dıvazımın tıar akar me kamaghın dıborım, Mıneba Bıaghırezır Tıarakam, an boroghın mangı Hınomın Danganır Zarımın otogh. Egh nı kagh tugh nan akam akun suam,*

3 ‘Ia Judan atrıvıba ko Jerusalemın gumazamızıba, ıa Ikıavıra Itır Godın akam baragh! Kı Ikıavıra Itır Godın Gavgavıba Bar Itım, Israelıan God, kı guızbangıra mıgeı. Kı bızır bar kuram damıghtı, a danganır kamın otıvam. Eghtı gumazamızır bızır otıvamın kamın akaba bareghamıba, me bar dıgavır kuram damıgham.

4 Kı kamaghın damuamın bızımın mıngarım, a kamakın, gumazamızır kaba akırım ragha na gasaragha, aseba bagha ofan mıgharır mughurıar aghuım zuıbagh amı. Gumazamızır kaba, ko men ovavıba, ko Judan atrıvıba, me fomıra aser kabagh fozır puvatı. Ezı datırıghın, me aser kabar zıaba fe, egha arazır kamın me danganır kam gamıma a nan damazımın bar mızе. Me uaghan pura gumazamızır arazır kurabagh amır puvatızır avırıbav soghezı, me arıaghırezı men ghuzıba danganır kam gıre.

5 Egha me Jerusalemın asem Balın zıam fasa danganıbar ıngarıgha, uarı uan borıba ısa ofan bar ısıa mıghırıbar mın, avımın da tua asem Bal bagha ofa gamı. Arazır ıa amızır kam a nan arazım puvatı. Kı kamaghın arazır kam damuasa me mıkemezır puvatı. Bar puvatı. Egha uaghan arazır kamagh garır tam kı me danıngasa nıghnızır puvatı.

6 Egha Ikıavıra Itır God ghaze, me gın ua danganır kamın zıam, Tofet o Hınomın Danganır Zarım a darıghan kogham. Puvatı. Me kamaghın danganır kam dıponam, Danganır Zarır Gumazır Avırıbav Sozı Me Arıaghırım!

7 “‘Judaba ko Jerusalemıa danganır kamın bızır avırıbar amuasa nıghnısı, ezı kı men tuavım apırıghtı me dar amıghan kogham. Eghtı kı apanıba amegghtı, me ızı me mısueghtı me arımıghıregham. Eghtı kı kuarazıba ko asızır atıaba amegghtı, da ızı men kuabar amegham.

8 Eghtı Jerusalem ıkuvıgham, eghtı Kantrın Igharazıbar Gumazamızıba danganır kamın ızı, bızır kurabar gantı, da an ıkıam. Eghtı me, me dıpov akı mısorıbar anıng, dıgavır kuram damıgh atıatıngam.

9 Apanıba Jerusalemıa mısoghsı, ızı men nguıbar ekıam avınıgham. Eghtı bızır kam an osımtızır bar ekıam Jerusalemıa danıghtı, dagheba bar men puvatıgham. Eghtı gumazamızıba uarı uan borıbav sogh dar amıva, egh uarı uan namakabav sogh me amam.’†

10 “Jeremaia, nı akam akuntı gumazamızıba nı baragh nın gantı, nı nguazır mıner nı suırazım nı anemısararıkıgh.

11 Egh kamaghın me mıkım, ‘Ikıavıra Itır Godın Gavgavıba Bar Itım kamaghın mıgıa ghaze: Kı Judan kantrın gumazamızıba ko Jerusalemın gumazamızıba bar, nguazır mınem amısaragharıghızı moghın me mısararıgham. Eghtı gumazıtam uam anekırıghan kogham. Eghtı Tofetın danganım, Judabar matmatın mın otoghtı, men kuaba danganır kam bar a gızıvagham.

12 Kı Ikıavıra Itır God, kı ua kamaghın mıgıa ghaze, kı nguıbar ekıar kam ko, an ıtır gumazamızıba arazır kamın me damıgham. Kı Tofetın danganım gamızı moghın, Jerusalemın nguıbar ekıam damıgham.

13 Ia Jerusalemın nguıbar ekıamın ıtır dıpenıba ko Judabar atrıvıbar dıpenır sırıabagh ısın ghua mıkovezıba bagha mughurıar aghuım zuır ofabagh amua, aseba bagha waın ınger ofabagh amı. Eghtı Jerusalemın ıtır dıpenır kaba bar moghıra Tofetın danganımın mın otoghtı, gumazamızıbar kuaba dar aven ıkı Godın damazımın bar mızegham.’ ”

14 Ikıavıra Itır God na mıkemezı moghın, kı Tofetın danganımın ghugha an akam akurı. Egha gın, kı Tofet ategha Ikıavıra Itır Godın Dıpenımın ghua, Dıpenır mırıamın uarı akuvır danganımın tugha, kamaghın gumazamızıbar dıa me mıgeı.

15 “Ikıavıra Itır Godın Gavgavıba Bar Itım, a Israelıan God, a kamaghın mıgeı, ‘Ia deravıram oragh! Ia akaba batogha, nan akam baraghan aghua. Ezı kamaghın bızır kurar kı ıa damuasa mıkemezıba, kı dar amıghtı, da bar ıan nguıbar ekıam ko an boroghın ıtır nguıbar dozıbar otıvam.’ ”

19:2: 2 Atrıvıba 23:10; Jeremaia 32:34-35 * **19:2:** Nı Jeremaia 7:30-33ın gan. **19:5:** Ofa Gamı 18:21 † **19:9:** Hıbrun akam deragha mıgırıgıar kamın mıngarım abıghızır puvatı. Gumazamızıba tı ıgharaz darazıv sogh me amam, akar kamaghın amızım 2 Atrıvıba 6:26-29ın ıtı. O me tı ıgharaz darazır kuabar mıkarzıbar asızıbar amam, matı Azırakam 2:20 ko 4:10ın ıtı? E deravıra foghan kogham.

20

Jeremaia akar gavgavimra ofa gamir gumazim Pasur ganingi

1 Jeremaia akar kam akurir dughiamin,
Imerin otarim Pasur, an ofa gamir gumazir mam. A Ikiavira Itir Godin Dipenim geghuvir gumazibar, gumazir dapanim, a ikiava orazi, Jeremaia akam akuri.
2 Ezi Pasur midorozir gumazibav kemezi,
me Jeremaian suiragha, a misuegha a isa Ikiavira Itir Godin Dipenimin divazimin itir Benjaminin Tiarakar Pin Itimin ghugha, a isa kalabus gatigha, an suemning pamtem temem sara aning ike.
3 Egha amimzaraghan, Pasur kalabusin Jeremaia isa azenim gatizi, Jeremaia kamaghin a migia ghaze, "Ikiavira Itir God, ziam Pasur ni gatigha, ni diborir puvati. A ziar igharazir kam ni gatigha ni dibora ghaze: Atiatim Danganiba Bar Dar Ikiam.
4 Egha Ikiavira Itir God kamaghin akam nin iti, 'Ki bizir kuram damighti a ni ko nin roroabar amighti ia bar atiatingam. Egh ni ganti apaniba midorozir sabamin nin roroabav soghti me bar arimighiram. Egh ki Judaba bar me isi Babilonin atrivimin agharim datighti, a taraziv sueghti me arimighireghti, a tarazi me inigh mangi Babilonin pura ingangarir gumazir kinibar min me arigham.
5 Eghti ki apaniba ateghti me izi midorozir gavgavim Jerusalemin a damu dagiaba bar ada iniva, gumazamizibar bizir aghuiba ko Judan atrivibar dagiaba ko, biziba bar ada akumakumigh Babilonin mangigham.
6 Pasur, ni oragh. Ni ko nin dipenimin itir darasi, ia bar Babilonin mangi kalabusin ikiam. Ni akar ifavaribar uan roroabav keme. Kamaghin, ni uan roroar kaba ko ia Babilonin aremegham. Eghti me nguibar ekiar kamin ia afegham.' "

Jeremaia osemegha, Ikiavira Itir God ko migei

7 O Ikiavira Itir God, ni uan ingangarim damuasa na apezeperezi,
ki nin apezeperir akar kam baraki.
Ni bar gavgavizi, nin akam bar na gafirazi,
ki pura nin apengan ghu.
Ezi datirighin gumazamiziba na dipova nan ingaravati.
8 Ki zurara nin akam akurima, ni na gamima
ki tiarim akara kamaghin dia migei,
"Midorozim otoghti, ia ikuvigham!"
Ezi gumazamiziba akar kam baragha,
zurara aghumsizim na ganiga akar kurabar na migei.
9 Ki kamaghin uabira uabi mikimam,
ki ti ni gin amadagh ua nin ziamin nin akamin gun me mikiman kogh,
egh ki kamaghin nin akam ginighnigh suam,
nin akam mati avim nan navir averimin ikia,
nan agharibar isia iti.
Ki ua nin akam mikiman koghasava amuava avenge.
Bar puvati.
10 Ki orazi, gumazamiziba bar nimira uarira uariv gia ghaze,
Jeremaia, a ghaze, bizir kurar kam bar danganibar iti,
an e damuti e atiatingam.
Kamaghin e a isi kotiam datika.
E datirighirama a isi gumazir ekiabar damazimin kotiam darigham.
Nan namakaba kamaghsua ifonge,
bizir kurar na bativir kaba na dikabiragham.
Me ghaze, "E ti a gifaragh a dikabiraghiva,
an arazir kuram ikarvagham."
11 Ezi Ikiavira Itir God, mati midorozir gumazir bar gavgavir mam,
a nan akurvaghasa nan boroghin tughav iti.
Eghti gumazir izi pazi na damuamin kaba,
bizir kuram me batoghti me daghiregham.
Egh me bar aghumsighti,
men aghumsizir kam iki mamaghira iki givaghan kogham.
12 O Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim,
ni gumazamizibar nighniziba ko navir averiaba tuisigha dagh fo,
ezi nin kotiam a bar guizin arazimra gin ghua bar dera.
Ezi ki uan osimtizir kam isa nin dafarim garisi.
Kamaghin amizi, ki ghaze, ni nan apaniba ivezir kuram me daningti, ki ganika.

13 E fo, Ikiavira Itir God, gumazamizir onganarazibagh amiba,
a bar men akuragha gumazir kurabar dafarim da ua me ini.
Kamaghin amizi, e Ikiavira Itir God bagh ongiva,
an ziam fam.

14 Nan amebam na batir dughiar kam,
God a gasighasighizi deraghai.
Egha God bizir aghuitam dughiar kamin a gamizi,
a an otozir puvatizi deraghai.
15 Ezi dughiar kamin gumazir mam akam inigha nan afeziam bagha ghua, kamaghin a migei,
"Nin amuim otarim bate."
Ezi nan afeziam oregha bar akonge.

20:14: Jop 3:1-19

Ezi God gumazir akam inigha afeziam
bagha ghuzim paza a damuasa ki
ifonge.
16 Ikiavira Itir God, nguibar ekiabagh
asighasighizi moghin,
gumazir kam ikuvighasa ki ifonge.
Ikiavira Itir God, nguibar ekiar kabar
apangkuvizir puvati.
Ezi bar mizaraghara, gumazamiziba
apanibar ganigha bar puviram azi.
Egha aruer arizimin apaniba nguibamin
aven zegha misoghasa pamten dei.
Gumazir kam, arazir kamra, God a
gasighasighasa ki ifonge.
17 Gumazir kam, nan amebamin navir ave-
riamin na misoghezi ki aremeghai.
A kamaghin amizi, nan amebamin
navir averiam na afazi mozimin min
otoghai.
Ezi puvati. Gumaka!
18 Manmaghsua ki amebamin navimin
ikegha otogha osimtizir kamagh
garibar ikia,
egha zurara bar puviram aghumsisi?
Ki bar uabin apangkufi.

21

Ikiavira Itir God, Atrivim Sedekaian azangsizim baraghizir puvati

1-2 Atrivim Sedekaia, gumazir pumuning Jeremaia bagha aning amada. Aningin ziamning, Malkian otarim Pasur, ko Masean otarim Sefanaia, an ofa gamir gumazir mam. Aning Jeremaia migia ghaze, "Babilonin Atrivim Nebukatnesar, e ko misosi. Ezi ni e bagh Ikiavira Itir Godin azaraghti, an en akuraghasa e ifonge. A ti e bagh mirakelin tam damigham, a fomira en adarazi bagha amizi mokin. Eghti a mirakelin kam Atrivim Nebukatnesar damighti anetegh mangam." Me migeima, Ikiavira Itir God, migirigiam isa Jeremaia ganidi.

3 Ezi Jeremaia aningin akam ikaragha ghaze, "Gua mangi Sedekaia mikim suam,

4 Ikiavira Itir God, a Israelian God, kamaghin migia ghaze, 'Datirighin Babilonin atrivim, Kaldiabar midorozir gumaziba ko iza Jerusalemin divazim ekiaru. Ezi Israelian midorozir gumaziba midorozir bizibar suigha divazimin azenan gara Babilonia ko misosi. Eghti ki ian midorozir bizir kabagh iraghti, da nguibar ekiamin tongira ikiti, ki kagh bar moghira da akuvagh pozir ekiam mikinigham.

5 Ki uabi bar ian aningaghegh ian atariva uan gavgavim sara ia misogh bar ia gasighasigham.

6 Egh ki nguibar ekiar kamin aven itir gumazamiziba ko asizitaba arimariar kuraba me danighti, me arimighiregham.

7 Ki Ikiavira Itir God ki ua kamaghin migei. Gumazamizir avirim, arimariar kaba ko, midorozir kam ko, dagheba puvatighamin dughiam bangin arighiram. Egh gin ki Atrivim Nebukatnesar ko an midorozir gumaziba ateghti, me Atrivim Sedekaia uan gumazir ekiaba ko gumazamizir ikiavira itiba inigh mangam. Apanir kaba Israelia ia misoghti ia aremeghasa bar ifonge. Nebukatnesar kuarkuvim ko, ifongiam ko, apangkuvir arazim tong ian ikeghan kogham. Egh ian tav ateghti, a ikian kogham.' "

8 Ezi Ikiavira Itir God ghaze, "Jeremaia, ni kamaghin gumazamizibav kim suam, 'Ia oragh! Ikiavira Itir God tuavir pumuning ian aka. Tuavir mam, an angamira itir ikirimirimin zuir tuavim, ezi tuavir igharazim, an ovevemin zuir tuavim.

9 Eghti gumazamizir nguibar ekiar kamin aven itiba, me arimighiregham. Apaniba izi me misogham, eghti tarazi dagheba men puvatighti me arimighiregham, eghti tarazi arimariar kuram me gasighasighti, me arimighiregham. Eghti gumazamizir angamira ikiasa ifongeziba, me nguibar ekiar kam ategh mangi pura uari isi, Babilonian divazimin azenan ikia misoghasa garir darazi pura uari isi me danigh, men gin mangi, angamira iki mati apaniba midorozim gafiragha suirazir pura ingangarir gumazamizibar kinibar min ikiam.

10 Ki Ikiavira Itir God, ki guizbangira migia ghaze, Ki Jerusalemin nguibar ekiam gasighasighasa nighnigha gifa. Ki ua deraghvira a damuan aghua. Ki Babilonin atrivimin amamangatighti, a nguibar ekiar kam inigh uan midorozir gumazibav kemeghti, me a daboroghti, a bar moghira isigh ikuvigh puvatigham.' "

Ikiavira Itir God, Judan atrivimin adarazigh asighasigham

11-12 Ikiavira Itir God, ua ia mikimasa kamaghin na migia ghaze:

"Ia Judan Atrivim Devitin anabamin ikizim,
ia nan akam baragh!
Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin ia migei,
Ia zurara mizarazibar kotin gumaza-
miziba tuisizir arazim a deraghvira
mangi.
Egh gumazim gumazir igharazitamin bizim
okemegh osimtizim a danighti,
ia gumazir osimtizim itir kamin
akuragh an osimtizim akirigh.
Ia kamaghin damighan koghti, ki ian arazir
kurar kam bagh,
nan aningagharim avimin min bar
ekeveghti,

21:1-2: 2 Atriviba 25:1-11; 2 Eghaghaniba 36:17-21

ki pazavira ia damigham.
Eghti gumazitam anemungiva avegham.

13 "O Jerusalem, ki Ikiavira Itir God, ki guizbangira ni migei.
Ni oragh! Ni bar pin mar aperaghav ikia danganir zarir vin itibar gari.
Ni mati dagiar bar pin itim.
Ni ghaze, 'Tina izi e misogham?
Tinara iziva en nguibar e aven modimin aven izam?'
Ezi puvati.
14 Ki ian arazir kurar ia amiziba ikarvagh pazavira ia damigham.
Ki avim damighti a Jerusalemin nguibar ekiamin otogham,
mati avim ruarir arizimin dikavigha isi,
egh avir kam atrivimin dipenimin isiti,
Jerusalemin dipeniba uaghan bar moghira isigham.
Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha gifa."

22

Jeremaia atrivim uan gumazamiziba ko, akam me mikiri

1 Ikiavira Itir God kamaghin migei, "Jeremaia ni Judan atrivimin dipenimin magiriva, egh akar kam akun.
2 Ni kamaghin mikim: O Judan atrivim, ni Atrivim Devitin atrivir dabirabim gapiaghiri, ni Ikiavira Itir Godin akam baragh. Ni uan gumazir dapaniba ko nin gumazamizir atrivimin dipenimin tiar akar kabar mangi izegh gamiba, ia bar moghira akam baragh.
3 Ikiavira Itir God kamaghin migei, ia arazir aghuibara damu. Eghti gumazitam gumazir igharazimin bizim okemegha osimtizim a ganingi, ia gumazir osimtizim itir kamin akuragh an osimtizim agifagh. Ia borir afeziaba ariaghireziba, ko amizir paba ovengeziba, ko Kantrin Igharazibar Gumazamizir ia ko itiba, ia pazi me damuan marki. Egh ia uaghan uan nguazir kamin aven, gumazamizir osimtiziba itir puvatiziba, pura me misoghti me arighiram marki.
4 Egh ia nan akamin gin mangiti, atriviba zurara Atrivim Devitin ikizimin otivam. Egh atriviba hoziaba ko karisbar apiagh, egh atrivimin dipenimin divazimin tiar akamin mangi zegh damuam. Eghti gumazir dapaniba ko gumazamiziba, me uan atrivim ko daruam.
5 Egh ia nan akamin gin mangan koghti, ki Ikiavira Itir God, ki bar guizbangira uabi uan ziam dibora ghaze, dipenir kam ki a gasighasigham.
6 Ki Ikiavira Itir God, ki Judan atrivimin dipenim migirigiar kam an iti:

"O atrivimin dipenim, ki nin garima, ni bar dera,
nin ganganim bar deragha mati Distrik Gileatin ruarir ekiam,
egha mati kantri Lebanonin mighsiar ekiaba.
Eghti ki ni damighti, ni pura nguazir kinimin min ikiam,
mati danganir misingiziba ko nguibar gumazamiziba itir puvatiziba.
7 Ki apaniba ameghti, me izi ni gasighasigham.
Me uan sobiaba ko midorozir biziba inigh izi, nin dipenir akinir me sidan temebar ingariziba okegh da abigh,
dar ararir kaba inigh avim mikinigham.

8 "Eghti gin, kantrin igharazir aviribar gumazamiziba danganir kam daruam. Egh me Jerusalem faragha itir danganimin ganiva, kamaghin uarira uarir azangsigham, 'Ikiavira Itir God manmaghsua arazir kamin nguibar ekiar kam gami?'
9 Egh me uari kamaghin uari ikarvagham, 'Bizir kamin mingarim kamakin. Gumazamizir kaba, me Ikiavira Itir God, men God, me an Akar Dikirizir Gavgavim akirim ragha a gasara. Egha me asebar ziaba fa dar apengan iti.' "

Gumazamiziba me Atrivim Joahas bagh aziam

10 Ia Judaba, ian Atrivim Josaia aremegha gifa,
ezi ian apangkuv a bagh azian marki.
Ezi Atrivim Josaian otarim Joahas e ategha gifa.
A uamategh uan nguibamin izeghan kogham.
Kamaghin amizi, ia Joahas bagh puv azi.*
11 Joahas, an ziar mam Salum, a uan afeziam Josaian danganim inigha,
Judabar atrivimin oto.
Egha Joahas Jerusalem ategha gifa.
Ikiavira Itir God Joahas ginighnigha kamaghin mikeme,
"Gumazir kam ua izeghan kogham.
12 Apaniba a inigha nguibar igharazimin ghu.
Ezi a uan nguazir kamin ganighan kogham. Puvati.
A kantrin igharazimin aremegham."

22:5: Matyu 23:28; Luk 13:35 * **22:10:** Ni 2 Atriviba 23:28-34in gan. **22:11:** 2 Eghaghaniba 36:1-4 **22:13:** Jeremaia 17:11; Maika 3:10; Habakuk 2:9

Jeremaia akam Atrivim Jehoiakim mikiri

13 Ikiavira Itir God ua kamaghin migei:
"Gumazim ua bagha ingarizir dipenim ginighnigha,
an arazir kurabar gin ghua dipenir kamin ingarir gumaziba paza me gami.
An akar gumaziba ingangarir kam gamua,
an dipenimin ghuriar pin itibar ingarizi,
a guizin arazim ategha me givezir puvati.
Me pura ingari.
Gumaka Gumazir kam bar ikuvigham.
14 Gumazir kam ti kamaghin migei,
'Ki ua baghavira dipenir ekiamra ingaram.
Eghti an ghuriamin pin danganir ekiaba ikiam.
A dipenir kamin winduan ekiabar ingari.
Egha temer Sidan ararir aghuibar dar ingarigha
Egha ter araribar uan dipenimin biribagh afughafuki.
Egha penin aghevimin dipenim asingi.'

15 "O atrivim, ni sidan temer ararir aviriba iti,
egha ti ghaze, da ni gamima ni atrivir aghuimin oto, a?
Nin afeziam, gumazir igharazibar min dagheba ko dipaba apava bar akonge.
Egha a guizbangira arazir aghuibar gumazamizibagh ami.
Ezi dabirabir aghuim iti.
16 Dughiar onganarazibagh amir gumazamiziba ko, biziba puvatizir gumazamiziba, me kotiamin otivima,
nin afeziam men akaba arazir aghuimra gin ghua me tuisisi.
Ezi gumazamiziba bar moghira dabirabir aghuim iti.
Ki Ikiavira Itir God, ki guizbangira migei,
arazir kamaghin amizim, kar guizbangin na gifozir gumazamizibar arazim.
17 Ezi ni uabira uabi ginighnigha,
egha zurara bizir igharagha gariba iniasa puv a dagh ifuegha,
ifavarir arazim gamuava bizir kaba isi.
Egha ni pura gumazir arazir kurabagh amir puvatizibav sozi me ariaghiri.
Egha ni gumazamiziba dikabira paza me gami."

18 Ezi bizir kam bangin, Ikiavira Itir God Jehoiakim ginighnisi, a Josaian otarim, Judabar atrivim. Ezi Ikiavira Itir God kamaghin migei:

"Jehoiakim aremeghamin dughiamin, gumazamiziba an apangkuv, egh a bagh azian koghiva kamaghin mikimam.
'O noki, nan aveghbuam,'
'O noki, nan amizim.'
Egh me kamaghin mikiman kogham,
'O noki, en gumazir aruam,'
ezi 'Noki, en atrivim.'
Puvati, me bar kamaghin mikemeghan kogham.
19 Me an kuam donkin kuamin min a batoke.
Egh me an kuam amikirigh, a inigh mangi,
Jerusalemin divazimin azenan a makunigham."

Ikiavira Itir God Jerusalemia bagha Akar Gavgavim iti

20 Ikiavira Itir God kamaghin migei:

"Jerusalem, gumazir ni me gifuegha me ko arazir kurabagh amiba,
me bar ikuvigha gifa.
Kamaghin amizi, ni mangi,
Lebanon mighsiar ekiaba ko Basan mighsiam ko Abarimin Mighsiamin ghuavanabogh,
pamtemin dimiva azi.
21 Ni deragha itir dughiabar ni bizir aviriba itima,
ki akam ni ganingi.
Ezi ni kamaghin migei, 'Ki nin akam baraghan aghua.'
Ni zurara nan akam batosi.
Ni kamaghin amir arazir kam,
ni uan igiamra itir dughiamin a gamua iza datirighin tu.
22 Kamaghin amizi, apaniba aminir gavgavimin min iziva,
nin gumazir dapaniba inigh mangam.
Apaniba izi nin gumazir ni ifuegha me ko arazir kurabagh amiba inigh mangiti,
me kantrin igharazimin kalabusin ikiam.
Egh dughiar kamin ni uan arazir kurar ni amiziba bagh,
bar aghumsigham.
23 Me faragha Lebanonin temer sidan temer ararir aghuibar nin dipenimin ingari,
ezi ni dabirabir aghuim iti.
Ezi noka, ni mizazir ekiam iniam,
mati amizim borim batasa mizazir ekiam isi moghin,
ni bar puviram arangam.

22:18: 2 Atriviba 23:36–24:6; 2 Eghaghaniba 36:5-7 **22:21:** Jeremaia 19:15; 32:30

Ikiavira Itir God Atrivim Jehoiakin migei

24 "Ki Ikiavira Itir God, ki zurara ikia
mamaghira iti, ezi ni Jehoiakin, Judan
atrivim ki guizbangira ni migei. Ni
nan atrivimin ziar ekiam ko gavgaviba
akakaghamin ringin min nan dafarir
guvimin ikiam, ki bar ni gifueghan koghiva,
ni batuegham.†
25 Egh ki ni isi ni gasighasighamin gumaz-
ibar anigam, kar ni atiatir gumaziba. Ki Ba-
bilonin Atrivim Nebukatnesar uan Kaldian
midorozir gumaziba ko me migei.
26 Ni uan amebam ko, ki gua inigh, gua
isi kantrin igharazim mikinigham. Kar
guizbangira guan kantrin guan amebamn-
ing gua batezir puvatizim, eghti gua an iki
mangiva an aremegham.
27 Ia uamategh uan nguazimin izisi
ifuegh, egh uam an izeghan kogham."
28 Ezi Jeremaia kamaghin migei:

"Manmagh ami? Gumazir kam Jehoiakin,
a mati nguazir miner kurar mam
bighizi
gumazamiziba an aghuaz, o?
Manmaghsua Ikiavira Itir God an boriba
sara
nguazir me fozir puvatizimin me aku-
nasa?
29 O Israelian nguazim, Israelian nguazim,
Israelian nguazim,
ni Ikiavira Itir Godin akam baragh!"

30 Ikiavira Itir God kamaghin migei:
"Ni kamaghin gumazir kamin eghaghanim
osirigh.
Gumazir kam, mati gumazim boriba
puvatizi moghin,
bizir an amiba bar deragh otivan kogham.
Bizir kam bangin, an boritam an dan-
ganim inigh,
Devitin atrivir dabirabim daperagh,
Judan nguazim gativaghan
kogham."

23

Atrivir bar aghuim Israelia gativagh men ganam

1 Ikiavira Itir God kamaghin migia ghaze,
"Ia gumazir dapaniba, Iavzika! Ia bar iku-
vigham. Ia nan gumazamiziba paza me
gami. Ia sipsipbar gari gumazir kuraba, ia
men agintigha me gasighasizima me tintini-
bar zui.
2 Kamaghin, ki Ikiavira Itir God, Israelian
God, ki bighavira gumazir dapanir nan gu-
mazamizibagh ativiba me migia ghaze, Ia
nan sipsipba batogha men agintizi me tin-
tinibar ara ghue. Ia deragha men gara me
geghuvir puvati. Kamaghin ki Ikiavira Itir
God, ki ghaze, ia amizir arazir kurar kam,
ki deraghvira an gan egh a ikarvagham.
3 Gumazamizir ki amangizi ghua kantrin
igharazibar itiba, ki ua men ikiavira itir
varazira aku izi me isi men divazimin aven
me arigham. Eghti me borir aviriba bativa
bar avirasemegham.
4 Ki Ikiavira Itir God, ki ghaze, Ki gumazir
dapanir igiaba amiseveghti, me deraghvira
gumazamizir kaba sipsipbar min me
geghuv men ganam. Eghti gumazamiziba
bizitamin atiatingan koghiva, osimtizitaba
puvatigh, egh men tav ovengeghan
kogham.
5 "Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin
migia ghaze, Dughiam iziti, ki Atrivim
Devitin adarazir tongin, gumazir aghui
tam amisevegham. Eghti a Temer Ghuzir
Igiam temer dakamin otogha aghui moghin
ikiam. Gumazir kam atrivimin iki,
nighnizir aghuim iki, ingangarim damuam.
Egh guizin arazimin gin mangi nguazir
kamin gumazamiziba arazir aghuibar me
damuam.
6 Eghti an atrivimin ikiamin dughiamin,
Israelin nguibamin itir darasi, me dabirabir
aghuim ko navir amirizimin ikiam. Eghti
Judaba, God men akurvaghti, me uam
osimtiziba puvatigh deravira ikiam. Eghti
me Jerusalem ziar kam a darigh a diponam,
'Ikiavira Itir God, A Guizin Arazir Aghuimin
Mingarim.'
7-8 "Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin migei.
Ki gumazamizir kaba batoke, egha ki ua
men aku men nguazimra izasa dughiar
mam ginaba, eghti me deraghviram an
ikiam. Me datirighin gavgavim akam
ganidir arazim kamakin: Me kamaghin
migei, 'Ikiavira Itir Godin zurara ikia
mamaghira itim, a Isipin kantrin e inigha
ize, e an ziam dibora guizbangira migei.'
Ezi dughiar ki me inigha izezimin, me
arazir kam giraghti, akar igharazitam an
danganim iniam. Eghti me kamaghin
mikim suam, 'Ikiavira Itir Godin zurara
ikia mamaghira itim, a kantrin notin
amadaghan itim ko kantrin igharazir e
amangiziba, adar uam Israelia e inigha en
akua en nguazimra ize, e an ziam diborogha
guizbangira migei.'"

Jeremaia, a Godin akam inigha izir gumazir ifavaribar gun akam akuri

9 Ezi Jeremaia Godin akam inigha izir gu-
mazibagh nighnigha kamaghin migei:

"Ki Ikiavira Itir God gifo,
egha an akar bar zueziba sara fo.

22:24: 2 Atriviba 24:8-15; 2 Eghaghaniba 36:9-10 † **22:24:** Jehoiakinin, an ziar igharazim Konia. **23:3:** Jeremaia 32:37; Esekiel 34:13 **23:5:** Jeremaia 33:14-16

Egha ki garima, Godin akam inigha izir gumaziba arazir kurabagh amua,
Godin akabar gin zuir puvati.
Ezi bizir kam bangin nan nighnizim bar ikufi.
Ezi ki atiatia nan aghariba bar puvira nisi.
Ki mati gumazim wainin dipar onganir aviriba amegha givagha bar ongani.
10 Nguibar kamin gumazamizir avirim Ikiavira Itir God ataki,
egha amiziba ko gumaziba uan paba ko amuiba ataghiragha,
tintinibar uari isava akui.
Gumazamiziba zurara tuavir kurabar gin zui,
egha me uan gavgaviba isa puv arazir kuramra aniga,
gumazamizir igharaziba paza me gami.
Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God, uan akamin gin ghua nguazir kam gasighasiki.
Ezi graziba bar misiga gifa, ezi nguazim azi.
Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha gifa."

11 "Ki Ikiavira Itir God, ki ua kamaghin migei,
Godin akam inigha izir gumaziba ko ofa gamir gumaziba uaghan Godin akaba batosi.
Egha me nan Dipenimin aven ingara, arazir kurabar amuasa atiatir puvati.
12 Kamaghin amizi, tuavir me zuir kam, ki a damighti a bar apighsigham,
eghti mitatem bar me avaragham.
Eghti ki bar mighighvira me abinti me iregham.
Ki me gasighasighasa dughiam ginabagha gifa,
eghti dughiar kamin ki bar puv me gasighasigham.
Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha gifa."

13 "Ki fomira Samarian Godin akam inigha izir gumazibar garima,
me kamaghira arazir kurar ki bar aghuazim gami.
Me asem Balin ziamin, akam akuri,
egha nan gumazamizibar akua tuavir kuramin zui.*
14 Ezi ki datirighin Jerusalemin gumazir Godin akam inigha izibar gari,
me arazir bar mizirizibagh ami.
Ezi men arazir kuraba bar kurigha,
Samarian akam inigha izir gumazibar arazibagh afira.
Me amuir ikiziba ko, par ikiziba abizir arazim gamua,
egha uaghan ifavarimin arazim gami.
Me gumazir arazir kurabagh amiba gavgavim me ganidi.
Kamaghin amizi, gumazitam akirim ragha arazir kabanang gasarazir puvati.
Ki Jerusalemian garima, me bar gumazamizir kuraba,
mati Sodom ko Gomora.

15 "Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim,
ki Godin akam inigha izir gumazir kabagh nighnigha kamaghin migei,
Jerusalemin itir akam inigha izir gumaziba, nan akaba barazir puvati,
ezi arazir kam bar moghira nguazir kam bar anevara.
Kamaghin amizi, ki mizazir bar ekiam me daningam.
Ki mati marasinin misozim me ganiga, me gamima me anepi,
egha mati, ki me gamima me gumazamizibagh asighasizir imezir dipam ame."

16 Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim kamaghin Jerusalemia migei, "Ia Godin akam inigha izir gumaziba migeir akaba baraghan marki. Me ia gifara ghaze ia deraghvira ikiam. Me uan nighnizibar aven irebabar min garir bizibar gara ia migei. Ki akar kaba me ganidi puvati.
17 Gumazamizir nan akam baraghan aghuaziba, akam inigha izir gumazir kaba kamaghin me migei, 'Ia dabirabir aghuim ikiam.' Egha gumazamizir akaba batogha, uan nighnizibar gin zuiba, akam inigha izir gumazir kaba, kamaghin me migei, 'Bizir kuram, ia bativan kogham.'"

18 Ezi Jeremaia kamaghin migei:
"Godin akam inigha izir gumazir katam, bar Ikiavira Itir Godin Nguibamin ikia uari akuvir dughiamin ikegha,
Godin akatam ko an nighnizir aghuitam inizir puvati.
Gumazir kaba deraghavira kuarim atigha Godin akam baragha fozir puvati.
19 Ia gan!
Ikiavira Itir Godin aningagharim aminir gavgavim ko amozimin min gumazir kuraba bativam,
mati aminir bar gavgavir kuram, men dapaniba dikabinam.

* **23:13:** Samaria, a not amadaghan kantri Israelin nguibar ekiam. Jeremaian amebam a batezir puvatizir dughiamin, apaniba Samarian nguibam gasighasigha, an gumazamiziba inigha ghua me isa pura ingangarir gumazamizir kinibar me ati. **23:14:** Jenesis 18:20; Esekiel 16:49

20 Ikiavira Itir Godin aningagharim ikivira
iki mangi,
bizir a damuasa nighniziba bar ada
givagham.
Egh dughiar abuananamin,
ia gumazamiziba bizir kaba der-
aghviram adagh fogham."

21 Ikiavira Itir God kamaghin migei,
"Ki akam inigha izir gumazir kaba
amadazir puvati.
Me uan avivizibar ghua uan akaba
akuri.
Ki akatam me ganingizir puvati,
ezi me akam inigha izir gumazimin min
akam akuri.
22 Me ti na ko nan Nguibamin ikia uari aku-
vir dughiamin ikegha,
nan nighnizitam inigha,
egha me ghua guizbangira nan ak-
abar gun nan gumazamizibav
kemeghai.
Ezi akar kam gumazamizibagh amizi,
me arazir kurar me amiba ategha, ua-
mategha na bagha izeghai.

23 "Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin ian
azangsisi:
Ia ti ghaze, ki ti roghira kagh itir dan-
ganir kamin Godra, a? Puvati.
Ki danganiba bar dar God. Ki
roghira ikia, egha uaghan
saghon iti.
24 Eghti gumazitam mangi igharagh
modogham,
eghti ki Ikiavira Itir God, ki ti an
ganighan kogham?
Puvati. Ki Ikiavira Itir God, ki bar overiam
ko nguazimin iti.
Kamaghin amizi, ki gumazir kamin
gari.

25 "Ki akam inigha izir gumaziba nan ziamin gun migeir akar ifavariba baregha gifa. Me kamaghin migei, 'Ki irebamin gani. Ki irebamin gani.'
26 Akam inigha izir gumazir kaba, manadizoghin navibagh iragh uan akar ifavarir gumazamizibav geir kaba ataghiragham? Bar puvatigham.
27 Me uari uan irebabar gun uarira uariv gei, egha me ghaze bizir kam gumazamizibar amuti, me na gin amadagham, mati men inazir afeziaba fomira na gin amadagha, asem Bal bagha tevibar pira an ziam fe.
28 Ki Ikiavira Itir God, ki guizbangira migei, akam inigha izir gumazitam irebar kinitamin ganigh, uan irebar kinim geghanam. Eghti ki akam isi gumazitam danighti, a nan akar kam deraghviram anekunigh. Nan akam mati witin dagher aghuim, ezi akam inigha izir gumazir kabar akaba, da pura biziba, mati witin miseviba.
29 Ki Ikiavira Itir God, ki guizbangira migei, nan akam mati avim. Egha mati haman ekiam, a dagiaba bigha dagh amima, da minemíniar kiniba iri.

30 "Kamaghin amizi, ia oragh. Ki Ikiavira Itir God, ki guizbangira akam inigha izir gumazir kabar apanim gami. Me uarira uan akaba okiava ifara ghaze, me na dama akaba ini.
31 Bar guizbangira, ki Ikiavira Itir God, ki akam inigha izir gumazibar garima, me pura mizebav gia kamaghin migia ghaze, 'Kar Ikiavira Itir Godin akam.' Kamaghin amizi, ki men apanim gami.
32 Ia gan! Ki Ikiavira Itir God, ki garima, akam inigha izir gumazir kaba, uan ifavarir irebabar gara dar gun gumazamizibav gei. Egha me gifara ghaze, ki da isa me ganidi. Me akar ifavarir igharagha garir aviriba akuri, ezi bizir kam gumazamizibagh etuima me nan saghon iti. Ki me amadazir puvatigha, ingangarim me ganingizir puvati. Kamaghin amizi, me gumazamizibar akurvazir puvati. Bar puvati. Kamaghin amizi, ki men apanim gami. Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha gifa."

Judaba osimtizim
Ikiavira Itir God ganingi

33 Ikiavira Itir God kamaghin Jeremaia mikeme, "Gumazamiziba o, Godin akam inigha izir gumaziba o, ofa gamir gumazitam, me ti izi kamaghin nin azangsigham, 'Ikiavira Itir God, akar osimtizim ititam iti, o puvati?' Eghti ni a ikaragh nan akar kamin gun mikim suam, 'Ki Ikiavira Itir God, ki akam ian iti. Iarara osimtizim na gati. Kamaghin amizi, ki ia batuegham.'†
34 Eghti akam inigha izir gumazitam o, ofa gamir gumazitam o, gumazir kinitam, ti kamaghin mikimam, 'Ikiavira Itir Godin akam, bar oseme.' Eghti ki gumazir kam ikarvagh osimtizim a daningiva, an adarazi sara osimtizim me daningam.
35 Ia uan namakaba ko aveghbuabav geir dughiamin, ia kamaghin mikim, 'Ikiavira Itir God, manmaghin akam ikara?' o 'Ikiavira Itir God, akar manam mikeme?'

23:24: 1 Atriviba 8:27; Onger Akaba 139:7; Amos 9:2-3

† **23:33:** Me Hibrun akamin aven, akar kam, "akam," ko akar kam, "osimtizim," aningin arerem voroghira ghu. Akar kamin arerem, a mingarir pumuning iti. Jerusalemia kamaghin a ginighnigha dibovir akabar kamaghin a dibori, "Ikiavira Itir Godin akam bar oseme."

36 Eghti ia ua kamaghin mikiman marki,
‘Ikiavira Itir Godin akam, a bar oseme.’ Pu-
vati. Ian akabara, osimtizim ia ganidi. Ezi ia
uari nan akam adavadafi. Ki Godin zurara
ikia mamaghira itim. Ki Ikiavira Itir Godin
Gavgaviba Bar Itim, ki ian God.
37 Eghti gumazitam akam inigha izir gu-
mazitamin azangsighsi, a kamaghin mikim,
‘Ikiavira Itir God akar manamin ni ikara?’ o
‘Ikiavira Itir God manmaghira mikeme?’
38 Eghti ia kamaghin mikimam, ‘Ikiavira
Itir Godin akam bar oseme,’ ki Ikiavira Itir
God, ki deraghavira ia migei. Ki akar kamin
mikiman ian anogoroke, ezi ia nan akam
batuegha ua migei, ‘Ikiavira Itir Godin akam
bar oseme.’
39 Ezi guizbangira, ki ia inigh ia asir-
afagh, ia akunighti ia nan saghuiamin
mangigham. Ki kamaghira ia damuva, ia
ko ian ovavibagh aningizir nguibar ekiar
kam, ki uaghan a makunigham.
40 Ki ia damighti, gumazir igharaziba
dibovir akaba ia gasiti, ia bar aghum-
sigham. Eghti aghumsizir kam iki mam-
aghira ikiam, eghti ia a gin amadaghan
kogham.”

24

Ki Jeremaia, ki fighin temebar ovizibar gani

1 Babilonin Atrivim Nebukatnesar,
Jerusalem abiragha givagha, Judaba inigha
ua Babilonin ghu. A uaghan Atrivim
Jehoiakimin otarim ini, otarir kamin ziar
mam Jehoiakin, an ziar igharazim Jekonia.
Egha a uaghan Judan gumazir ekiaba ko
fofozir gumazir, bizir aghuibar ingariba ko
ainin bizibar ingarir gumaziba sara inigha
Jerusalem ataki. Ezi bizir kabar gin, Ikiavira
Itir God bizir mam irebamin min garir
bizimin aven nan aka, ezi an aven ki akirar
pumuningin garima, fighin oviziba akirar
kamningin iti. Akirar kamning, Ikiavira Itir
Godin Dipenimin tiar akamin boroghin iti.
2 Fighin ovizir faragha azenibar ania
iti moghin, akirar mam fighin ovizir bar
aghuiba an iti. Ezi akirar igharazim fighin
ovizir bar kuraba an iti, ezi gumazamiziba
dar aman iburagham.
3 Ezi Ikiavira Itir God kamaghin na migei,
“Jeremaia, ni bizir tizimin gari?” Ezi ki kam-
aghin a ikaragha ghaze, “Ki fighin ovizibar
gari. Fighin aghuiba da bar dera, ezi fighin
kuraba, da bar ikufi, gumaziba dar aman
iburagham.”
4 Ezi Ikiavira Itir God akar mam na
ganingi. Akar kam kamakin:
5 “Ki Ikiavira Itir God, Israelian God, ki
ghaze, Judan gumazamizir ki me batoghezi,
me ghua Kaldian nguazimin ghueziba, ki
men garima, me mati fighin ovizir aghuiba.
6 Ezi ki bar deraghvira men ganiva, de-
raghvira me geghuvam. Egh ua me inigh
nguazir kamin izam. Ki gavgavim me
daning me abinan kogham. Ki me akaragh
me asian kogham.
7 Egh ki men navir averiabar aven
nighnizir aghuiba me daningti, me kam-
aghin fogh suam, Ki uabi, ki Ikiavira Itir
God. Eghti me ua na bagha iziva, na ko navir
vamiran ikiam. Egh nan gumazamizibar
otivighti, ki men Godin ikiam.
8 “Ki, Ikiavira Itir God, ki kamaghin
migei: Ki Atrivim Sedekaia uan gumazir
dapaniba ko, Jerusalemian gumazamizir
uan nguazimin ikiavira itir varazira, ko gu-
mazamizir Isipin ghueziba, ki gumazamizir
kaba pazi me damigham, mati gumazim
paza fighin ovizir kurar gumaziba daman
iburazibagh ami.
9-10 Eghti Kantrin Igharazibar Gumaza-
miziba, ki Judan amizir biziba baregh,
digavir kuram damigh, egh bar atiatigham.
Guizbangira, ki apaniba ameghti me izi
Judan gumazamizir ikiavira itibav sueghti
me arighiregham, eghti tarazi dagheba pu-
vatigh arighiram, eghti arimariar kuram
tarazigh asighasighti me arimighiram. Ki
me batueghti me tintinibar mangegham.
Eghti arazir kamin, ki nguazir ia ko ian
ovavibagh aningizir kamin aven, ki bar
ia agivagham. Eghti kantrin igharazir
kabar gumazamiziba, ki Judaba batoghezi
me dar ghueziba, me pazivira me damuva
me dipovam. Egh gumazamizir kaba uan
apanibar atar akar kurabar me mikim
suam, ‘Ia Judaba ikuvizi moghin, ia iku-
vigham.’ ”

25

Atrivim Nebukatnesar Judabagh asighasigham

1 Ikiavira Itir God Judabav kimamin akam
iti, egha akar kam isa Jeremaia ganingi.
Dughiar kamin Josaian otarim Jehoiakim,
a Judabar atrivimin itima, an namba 4in
azenim oto. Ezi Nebukatnesar Babilonin
atrivim itima an namba 1in azenim oto.
2 Ezi Godin akam inigha izir gumazim
Jeremaia akar kam Judaba ko Jerusalemia
mikiri. A kamaghin me mikeme:
3 Emonin otarim Josaia, a Judabar
atrivimin itima, an namba 13in azenimin,
ki Jeremaia Ikiavira Itir God na ganingizir
akam akuravira ikia iza namba 23in azenim
gifa. Ezi ia a baraghan aghua.
4 Ikiavira Itir God, ia bagha dughiar
aviribar uan akam inigha izir gumaziba

24:1: 2 Atriviba 24:12-16; 2 Eghaghaniba 36:10 **25:1:** 2 Atriviba 24:1; 2 Eghaghaniba 36:5-7; Daniel 1:1-2

amadi, kar an ingangarir gumaziba. Ezi ia
uan kuariba apirigha men akaba baraghan
aghua.
5 Godin akam inigha izir gumazir kaba
ghaze, “Ia bar vaghvagh navibagh iragh,
tuavir kurar ia gin zuim atakigh, egh arazir
kurar ia amiba atakigh. Egh arazir kaba
ateghti, Ikiavira Itir God ia ateghti, ia
nguazir a ia ko ian ovavibagh aningizir
nguazimin deraghvira iki mamaghira
ikiam.
6 Ia asebar gin mangi egh dar ziaba fiva
dar ingangaribar amuan marki. Egh ia aser
kabar marvir guabar ingariva, Ikiavira Itir
God damuti, a ian aningaghan marki. Ia
Ikiavira Itir Godin akamin gin mangiti, a
pazi ia damighan kogham.”
7 Ezi Ikiavira Itir God kamaghin migei, “Ki
Ikiavira Itir God, ki guizbangira migei, Nan
akam inigha izir gumazim nan akar kamin
gun mikemezi, ia nan akam baraghan
aghua. Puvati. Ia asebar marvir guabar
ingara, na gamima, ki aningaghe. Ezi arazir
kam bangin, ia paza uarira uarigh ami.
8 “Kamaghin amizi, ki Ikiavira Itir Godin
Gavgaviba Bar Itim, ki ghaze, ia nan akam
baraghan aghua.
9 Kamaghin amizi, ia oragh! Ki Ikiavira
Itir God, ki notin amadaghan itir ikizibar
diaghiva, egh uaghan Babilonin Atrivim
Nebukatnesar, an diagham, a nan ingan-
garir gumazimin min ami. Egh ki me inigh
iziti, me nguazir kam ko an boroghin itir
kantriba dagh asighasigham. Eghti me
ikuvigh mamaghira ikiam. Eghti gumaza-
mizir igharaziba men ganigh, akirim ragh
me gasi dibovir akabar me mikimiva, egh
digavir kuram damuva, egh puviram ati-
atingam. Eghti nguazir kamin gumazamiz-
iba aghumsizim iki mamaghira ikiam.
10 Egh ki men navir aghuimin agoroger
arazim ko, bar akongezir arazim ko, gu-
maziba amuibar ikiamin arazim, ki bar ada
givagham. Eghti witin oviziba mirmiramin
gumaziba puvatigham, kamaghin wit
mirmiramin dagiaba ua tingaghan kogham.
Eghti lamin angazangariba ua danganir
kamin puvatigham.
11 Eghti nguazir kam bar ikuvigh
danganir kinim otogham. Eghti 70plan
azenibar, nan gumazamizir kaba, Ba-
bilonin atrivimin ingangarir gumazir
kinibar ikiam.
12 “Eghti 70plan azeniba givaghtima, ki
Babilonin atrivim ko an gumazamiziba,
ki men arazir kurar me amiba ikarvagh
puv me damigham. Egh Babilonin kantri
gasighasigham, an ziar mam Kaldia. Eghti
Babilonin nguazim pura iki mamaghira
ikiam.
13 Ki Babilon gasighasighasa mikemezir
biziba, Jeremaia bar adav keme. Ki bizir
kaba bar dar amuti, da otivigham. Jere-
maia osirizir akinafarir kam, ki kantriba
bar dagh asighasighasa mikemezir akaba
bar an iti.
14 Ki ivezir kuram isi Babilonin gumaza-
miziba, men arazir kurar me amiziba bagh
me daningam. Eghti kantrin igharazir
aviribar atrivir gavgaviba me dikabin me
damuti, me pura ingangarir gumazamizir
kinibar min ingangarim damuam.”

God gumazamiziba bar me gasighasighasa

15 Ikiavira Itir God, a Israelian God, a ka-
maghin na migei, “Jeremaia, wainin kavin
ki suirazir kam, kar nan aningagharimin
ababanim. Ni kavin kam inighti, ki ni
amadaghti, ni gumazamizir aviriba bagh
mangigh, me damighti, me wainin kavin
kamin itim ami.
16 Eghti ki apaniba ameghti, me, me
misoghiva, me gasighasigham, kamaghin
me mati, me wainin dipar kabar amegh
givagh, gumazir onganibar min otivigh, bar
paziviira daruam.”
17 Ezi ki Ikiavira Itir Godin dafarimin
wainin kavin kam inigha, gumazamizir
kaba bagha ghugha, me gamizima me
aneme.*
18 Ki faragha ghua Jerusalem ko Judan
nguibar igharaziba, ko atriviba, ko Judan
gumazir dapaniba, ki me gamizi, me wainin
dipar kam ame. Egha Judan atrivim ko
gumazir dapaniba bar ikuvizi, nguazir kam
pura nguazir kinimin oto. Ezi gumaza-
mizir igharaziba Judan kantrin gara, akirim
ragha me gasa dibovir akabar me migia, bar
digavir kuram gamua, puviram atiati. Egha
gumazamizir kaba akar kurabar uari uan
apanibav kimasa, kamaghin me migei, “Ia
Judaba ikuvizi moghin ia ikuvigham.” Bizir
kaba datirighin bar moghira otivigha gifa.
19 Ezi ki wainin kavin kam inigha ghua,
Isipin atrivim ko, an ingangarir gumaziba
ko, an gumazir dapaniba ko, an gumaza-
miziba ko,
20 gumazamizir igharazir Isipin tongin
itiba sara bar me ganingi. Egha ki ghua Usin
nguazimin atriviba ko, Filistian nguazimin
atriviba sara, ki bar me ganingi. Filistia
nguibar kaba iti: Askelon, Gasa ko, Ekron
ko Asdotin nguibamin ikiavira itir varazira.

25:5: 2 Atriviba 17:13; Jeremaia 18:11 **25:10:** Aisaia 24:7; Jeremaia 7:34; 16:9; Esekiel 26:13; Hosea 2:11; Akar Mogomem 18:22-23 **25:11:** 2 Eghaghaniba 36:21; Jeremaia 29:10; Daniel 9:2 * **25:17:** Jeremaia kamaghin migia ghaze, gumazamiziba amezir kavin dipar kamin akar isin zuim kamakin: God men arazir kuraba ikarvagh ivezim kuram me daningam. Ni Jeremaia 46-51in uaghan an gan.

21 Ezi ki wainin kavin kam inigha ghua,
Idomin kantri ko, Moapin kantri ko, Amonia ko,
22 Tairin atriviba ko, Saidonin atriviba ko,
ongarimin vongin itir nguibabar atriviba
sara, ki bar me ganingi.
23 Egha ki ghua Dedanin gumazamiziba
ko, Teman gumazamiziba ko, Busin gumazamiziba ko, gumazamizir uan dapanir
minedevir arizibar pira da oteviba, sara bar
me ganingi.
24 Egha ki ghua Arebian atriviba ko,
gumazamiziba puvatizir danganimin itir
ikizir igharagha gariba, men atrivibagh
aningi.
25 Egha ghua Simrin atriviba ko, Elamin
kantrin atriviba ko, Midian kantrin atriviba
ko,
26 nguazir notin amadaghan itibar atriviba, men marazi saghon itima, marazi
roghira iti, ki vaghvagha bar me ganingi.
Ki nguazir kamin kantriba bar dar atriviba,
ki bar me ganingi, ezi me aneme. Ezi bar
abuan Babilonin atrivim abuananam ame.
27 Ezi Ikiavira Itir God kamaghin na
mikeme, "Jeremaia, ni akar kam gumazamizir kabav kemegh. Ki Ikiavira Itir Godin
Gavgaviba Bar Itim, Israelian God, ki
kamaghin migei, 'Ki apaniba amadaghti,
me izi ia misogh ia gasighasigham, eghti
ia wainin dipar kam ami mangivira iki
wainin dipar bar aviribar amiva, ia bar
onganigh, mighiva nguazim giregh ua
dikavan kogham.'
28 Jeremaia, me ti nin dafarimin kavin
kam inian aghuaghti, ni kamaghin me
mikim, 'Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar
Itim, ki mikeme, ia a inigh aneremi!
29 Ia oragh! Ki nguazir kamin gumazamiziba bar pazivira me damigham. Ki
Jerusalemin bizir kam faragh a damuam,
kar nan nguibamra, ki uan ziam fasa a
ginaba. Ezi ia ti ghaze, ki ia gitagham, a?
Bar puvati. Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba
Bar Itim, ki mikeme, ki apaniba ateghti me
mangi nguazir kamin gumazamiziba bar
me misogham.'
30 "Jeremaia, ki ni ganingizir akaba, ni bar
adar gun mikemegh. Ni gumazamizir kaba
kamaghin me mikemegh:

" 'Ikiavira Itir God uan Nguibamin overiamin ikiva,
pamtemin tiarim akarigh uan gumazamizibav kimam.
A pamtemin nguazir kamin uan gumazamizibar diagham,
mati gumaziba wainin dipaba otivasa
wainin oviziba dika dei moghin
dimam.
31 An dimdiar kamin niginim, bar nguazim
avaragham.
Ezi dimdiar kamin mingarim kamakin.
Ikiavira Itir God nguazir kamin gumazamiziba bar me tuisigham.
A kantriba bar dar gumazamiziba isi
kot darigham.
Egh ana apaniba ameghti me mangiva,
gumazamizir arazir kurabagh amibav
soghti, me arimighiram.
Ikiavira Itir God, a kamaghin
mikeme.

32 " 'Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim,
kamaghin mikeme:
Ia oragh. Kantriba bar ikuvigham.
Bizir kam, faragh kantrin tamin otogham,
egh mangi bar kantribar otivam.
Ezi asighasizir kam, mati aminir ekiam bar
saghon dikavigha iva iza
nguazim bar a garui.' "

33 Eghti dughiar kamin, Ikiavira Itir God
gumazamizibav misoghti me arighiriti, men
kuaba tintinibar nguibaba bar dar ikiam.
Eghti men apangkuv aziva, men kuaba
akuva, me afamin gumaziba puvatigham.
Men kuaba afiar buaribar min tintinibar
nguazimin iriv ikiam.

34 Ia gumazamizibar gumazir dapaniba ko
me geghuva men gariba,
mati sipsipbar garir gumaziba uan sipsipbagh eghufi, ia bar puvirama azi.
Apaniba izi ia misoghti ia arimighiramin
dughiam otogha gifa.
Eghti gin me gumazamizir ikiavira itiba
batuegham.
Kamaghin amizi, ia nguazim giregh a
gipoghpogh.
Ia nguazir miner aghuim irigha
biaghirezi moghin, ia iregh bar
ikuvigham.
35 Sipsipbagh eghuvir gumaziba,
ia ari mangi bizir kurar kam
gitaghamin mogomer danganiba
puvati.
36 Ikiavira Itir God danganir men sipsipba
apir grazibagh asighasiki.
Kamaghin amizi, ia oragh!
Datirighin sipsipbagh eghuvir gumaziba bar puv aziava arai.
37 Ikiavira Itir God bar puviram ian
aningaghe.
Kamaghin amizi, a mati sipsipba
avughsa nimira itir danganir grazir
aghuiba itibagh asighasiki.
38 Ikiavira Itir God dikavigha, laionin min
uan danganir mogomem ataki.
Ikiavira Itir God bar aningaghegha
apaniba amangizi, me iza Judabav
sosi.
Ezi men nguazim bar ikuvigha,
danganir kinim gava.

Gumazir dapaniba ko gumazamiziba Jeremaian akam batoke

26

(Sapta 26--36)

Gumazamiziba Jeremaia misueghti an aremeghasa

1 Josaian otarim Jehoiakim, a Judan atrivimin otivir dughiamin, Ikiavira Itir
God, kamaghin Jeremaia migei,
2 "Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin
migei: Ni mangi Ikiavira Itir Godin Dipenim
avinizir divazimin aven mangi, me uari
akuvir Danganimin tughiv ikiva, Judan itir
nguibabar gumazamiziba akam bar me
mikim. Kar gumazamizir nan Dipenimin
aven iza nan ziam feba. Eghti akar ki ni
ganingiziba, ni me mikemegh. Ni akatam
ataghiraghan marki.
3 Egh dughiar ni nan akaba bar ada
akunam, eghti gumazamiziba nin akam
baragh, egh navibagh iragh, egh arazir
kurar me amiba ategham. Eghti ki
nighnizim giragh, bizir kurar ki me
damuasa mikemezibar amuan kogham.
4 Ni akar kamin me mikemegh, 'Ikiavira
Itir God kamaghin ia mikimasa: Ia nan
akam baragh, ki ia ganingizir Arazibar gin
mangi.
5 Egh nan akam inigha izir gumaziba, me
nan ingangarir gumaziba, me ia ganingizir
akaba, ia bar dar gin mangi. Dughiar
aviribar ki akam inigha izir gumaziba
amadima, me iza akam ia mikiri, ezi ia men
akabar gin zuir puvati.
6 Egh ia nan akam batueghti, ki Dipenir
kam gasighasigham. Mati ki fomira uan
dipenim Silon nguibamin a gamizi mokin.
Eghti nguibar igharazibar gumazamiziba
gin uan apaniba akar kurabar me mikimsi,
me kamaghin me mikimam, "Ia Jerusalemia
ikuvizi moghin ia ikuvigham." ' "
7-8 Ezi Jeremaia dikavigha Ikiavira Itir
Godin Dipenimin ghugha, Ikiavira Itir God
a mikemezir akar kaba bar dar gun gu-
mazamiziba bar me mikeme. Ezi ofa gamir
gumaziba ko, akam inigha izir gumaziba
ko, gumazamiziba bar akam baraki. Ezi
Jeremaia mikemegha givazima, ofa gamir
gumaziba ko, akam inigha izir gumaziba
ko, gumazamiziba bar an suigha ghaze, "Na
aremegh.
9 Manmaghsua ni Ikiavira Itir Godin
ziamin, akar kurar kam akuri? Ni
kamaghin mikiman marki, Dipenir kam
Silo ikuvizi moghin a ikuvigham. Egh ni
kamaghin mikiman marki, nguibar kam
ikuvigham, eghti gumazamiziba uam an
ikian kogham." Ezi Ikiavira Itir Godin
Dipenim avinizir divazimin aven itir
gumazamiziba, me bar iza Jeremaia ekiaru.
10 Ezi dughiar kamin Judan gumazir
dapaniba atrivimin dipenimin ikia, egha
bizir kabar akaba barasi. Egha me
dikavigha ghuavanaga, Ikiavira Itir Godin
Dipenim avinizir tiar akamin otifi. Egha me
uan dabirabibagh apia. Men dabirabiba
Ikiavira Itir Godin Dipenimin avinizir
divazimin aven mangamin tiar akam
boroghin iti, tiar akar me kamaghin
diborim, Tiarakar Igiam.
11 Ezi ofa gamir gumaziba ko, akam
inigha izir gumaziba ko, gumazir dapaniba
ko, gumazamiziba bar moghira me migei,
"Gumazir kam kamaghin mikeme, nguibar
ekiar kam ikuvigham. Ia uari an akar kam
baraki. Kamaghin amizi, bizir kam bangin,
an aremegham."
12 Ezi gumazir dapaniba ko, gumazamiz-
iba bar moghira, Jeremaia kamaghin men
akaba ikara, "Ikiavira Itir God uabi na
amadazi, ki akam inigha izir gumazimin
akar ia oraghizir kam, an gun mikeme. A
uabi ghaze, Dipenir kam ko nguibar ekiar
kam ikuvigham.
13 Eghti datirighin ia uan daroriba ko
arazibar kirigh. Egh ia Ikiavira Itir God, en
Godin akamin gin mangi. Egh ia kamaghin
damighti, Ikiavira Itir God uan nighnizim
giraghiva, bizir a ia gasighasighasa
mikemezibar amighan kogham.
14 Ezi ko, ki ian agharimin iti. Ia bizitamin
na damusi, egh ia a ginighnigh suam, ian
arazir kam deragh voroghira mangiti, ia a
damu.
15 Ezi ki kamaghsua, ia deraghavira ka-
maghin fogh. Bar guizbangira, Ikiavira
Itir God uabi na amadazi, ki iza akar
ki ia mikemezir kabav gei. Eghti ia na
misueghti ki aremegham, ia kamaghin fogh,
ia gumazir arazir kuratam gamizir pu-
vatizim puram a misueghti an aremeghti,
ia an osimtizim iniam. Eghti osimtizir
kam a nguibar ekiar kamin ikiva, uaghan
bar moghira nguibar kamin gumazamiziba
sara ikiam."
16 Jeremaia mikemegha givazima,
gumazir dapaniba ko gumazamiziba bar
moghira dikavigha ofa gamir gumaziba
ko, akam inigha izir gumazibav gia ghaze,
"Gumazir kam, Ikiavira Itir God, en God,
an ziamin akam akuri. An osimtiziba
puvati, kamaghin amizi, e a misueghti ana
aremeghan kogham."
17 Ezi Judan gumazir aruar maba
dikavigha kamaghin uari akuvagha itir
gumazamizibav gei,

26:1: 2 Atriviba 23:36--24:6; 2 Eghaghaniba 36:5-7 **26:6:** Josua 18:1; Onger Akaba 78:60; Jeremaia 7:12-14 **26:13:** Jeremaia 7:3; 26:3; 26:19 **26:18:** Maika 3:12

18 “Fomira, Hesekia Judan atrivimin itir
dughiamin, Moresetin nguibamin itir Godin
akam inigha izir gumazim Maika, akam
Judabav kira ghaze, ‘Ikiavira Itir Godin Gav-
gaviba Bar Itim ghaze, Jerusalemin biz-
iba bar ikuvigham, egh minezir pozimin
otogham. Egh Saion nguazir kinimin min
ikiti, gumazamiziba an dagher azenibar in-
garam. Eghti Ikiavira Itir Godin Dipenim iti
naghin mighsiar kam, ruarim a batogham.’
19 Maika kamaghin migei, Hesekia ko Jud-
aba bar moghira ti a misoghezi an areme,
a? Bar puvati. Hesekia Ikiavira Itir
Godin apengan ikia, egha uan gumaza-
miziba bagha an azangsisi. Ezi Ikiavira
Itir God nighnizim giragha, bizir kurar
a me damuasa mikemezibagh amizir pu-
vati. Ezi erara, arazir e Jeremaia damuasa
mikemezim, an osimtizir ekiam inigh izi e
datigham!”
20 (Ezi gin gumazir mam, an ziam Uria,
a Godin akam inigha izir gumazir mam,
a Ikiavira Itir Godin ziamin akam akuri.
Uria a Semaian otarim, egha Kiriat Jearimin
nguibamin gumazim. A Jeremaia mikemezi
moghin, Jerusalemin nguibar ekiam ko Ju-
dan nguazim ikuvighasa a mikeme.
21 Ezi Atrivim Jehoiakim uan gumazir
dapaniba ko, midorozir gumaziba ko, me
Urian akar kam baraki. Egha atrivim a
misoghasa amima, Uria atiatigha ara Isipin
ghu.
22 Egha Atrivim Jehoiakim, Akborin
otarim Elnatan amadazi a gumazir maba
ko me Isipin ghue.
23 Me ghua Uria inigha atrivim bagha
ize. Ezi atrivim gumazibav kemezi me
midorozir sababar a misoghezi an aremezi,
me an kuam isa gumazir kinibar matma-
tiam mikini.)
24 Ezi gumaziba iza Jeremaia misueghti
an aremeghasa amima, Safanin otarim
Ahikam Jeremaian akurazi, me paza a
gamizir puvati.

27

Kantriba bar, Atrivim Nebukatnesarin apengan ikiam

1 Josaian otarim Sedekaia, Judan
atrivimin itir dughiamin, Ikiavira Itir God
kamaghin Jeremaia mikeme,
2 “Ni ter ararir ruarir taba inigh, benir
ruarir dar afamiba inigh, mati gumazim
ingangarim damuasa bizir kamning isa bul-
makaun tuem garizi moghin, da isi uan
tuem datigh.
3 Egh ni tuebagh arizir ter araribar
ingarigh, vaghvagh Idomin atrivim ko,
Moapin atrivim ko, Amonin atrivim ko,
Tairin atrivim ko, Saidonin atrivim, me
bagh ada amadagh. Ni fo, atrivir kabar
gumazir dapaniba, en atrivim Sedekaia
ko mikimasa Jerusalemin ize. Kamaghin
amizi, ni tuebagh arizir ter ararir kaba
isi me daningigh, eghti me da inigh uan
atriviba bagh mangi.
4 Ni kamaghin men atrivibav mikimsi gu-
mazir kabav kemegh: Ki Ikiavira Itir Godin
Gavgaviba Bar Itim, Israelian God, ki kam-
aghin akam ian atrivibar iti:
5 Ki uabi uan gavgavir ekiamin nguazir
kamin ingari, egha ki uaghan gumazamiz-
iba ko, asizibar ingarizi da nguazir kamin
iti. Ki uabi uan ifongiamin gin ghua, nguaz-
iba abigha gumazamizibagh anidi.
6 Ki datirighin ian kantriba isa, Babilonin
Atrivim Nebukatnesar ganidi, a nan in-
gangarir gumazim. Egha uaghan ki asizir
atiaba isa bar a ganingi, eghti gin me an
apengan ikiam.
7 Kantriba bar an apengan iki, egh
uaghan an otarim ko, an igiav otarir gin
otivamim sara men apengan ikiam. Me
Babilonin apengan iki mangi, ki Babilon
gasighasighamin dughiar ki misevezimin
tugham. Dughiar kamin, kantrin aviriba ko
atrivir gavgaviba Babilonin dikabiragh, me
damuti me pura men ingangarir gumazir
kinibar otivigham.
8 “Egh kantrin igharaz tamin gumaza-
miziba Atrivim Nebukatnesar ateghti, a
me gativagh men ganan aghuagham, mati
gumazim ingangarim damuasa ter ararim
isa bulmakaubar tuebagh ariki, eghti ki
kantrin kam paziva a damigham. Egh ki
Ikiavira Itir God, ki apaniba amadaghti
me izi me misogham. Eghti me dagheba
otevegh arimariar kuraba iniam. Eghti
arazir kabar, ki Atrivim Nebukatnesar
ateghti, a kantrin kamin gumazamiziba bar
me agivagham.
9 Kamaghin amizi, ia atriviba, ian akam
inigha izir gumaziba ko, ian kukunir gu-
maziba ko, ian irebabar mingaribar gun
migeiba ko, ian imezibagh amir gumaz-
iba ko, ian akavsiabagh amir gumaziba, ia
kuaribar arigh me baraghan marki. Gu-
mazir kaba ghaze, ia Babilonin atrivimin
apengan ikian kogham.
10 Me ia gifari. Ia men akaba nighnizir
gavgavimin dar ikiti, ki ia batueghti ia uan
nguaziba ategh saghon mangegham. Egh ia
bar ikuvigham.
11 Eghti kantrin tamin gumazamiziba Ba-
bilonin atrivim ateghti, a me gativagh men
ganam, kar mati bulmakau pura uabi isa
gumazimin taghizi a ter ararim isa an tuem
gatigha, egha ingarasa a getui. Eghti ki gu-
mazamizir kaba ateghti, me deraghvira uan
nguazimin ikiva, uari bagh dagher azenibar

27:1: 2 Atriviba 24:18-20; 2 Eghaghaniba 36:11-13

ingaram. Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha gifa.”

12 Ezi ki Jeremaia, ki akar kamra Judan
Atrivim Sedekaia ganingi. Ki kamaghin
a mikeme, “Ia Judaba, ia uan tueba isi
Nebukatnesarin ter araribar apengan ada
amangigh, aneteghti a uan gumazamiziba
ko, me ia gativagh ian ganam. Ia kamaghin
damu, ia deraghvira ikiam.
13 Ikiavira Itir God mikemegha gifa:
Ni uan gumazamiziba ko Babilonin
apengan ikian aghuaghti, apaniba ian
taraziv sueghti me arimighiregham, eghti
tarazi dagheba puvatigh arimighiregham,
eghti tarazi arimariar kuram inigh
arimighiregham. Ni uan gumazamiziba
ko, onganigh akaba batoghti, bizir kaba ia
gasighasigham.
14 Ia fo, akam inigha izir ifavarir gumaz-
iba ghaze, ia Babilonin atrivimin apengan
ikian kogham. Puvati, me pura ia gifari. Ia
men akaba baraghan marki.
15 Ki Ikiavira Itir God, ki guizbangira
migei, ki me amadazir puvati. Me nan
ziamin akar ifavarim akuri. Ia men ak-
aba nighnizir gavgavimin dar ikiti, ki ia
batueghti, ia uan nguibam ategh bar iku-
vigham. Ezi akam inigha izir ifavarir gu-
mazir akaba ia mikiriba, me uaghan bar
ikuvigham.”
16 Ki ofa gamir gumaziba ko, gumazamiz-
iba bar me bagha kamaghin akam akura
ghaze, “Ki Ikiavira Itir God, ki guizbangira
migei, ia akam inigha izir gumazir ifavarir
kabar akaba baraghan marki. Me ghaze,
‘Me kiran oveghangin Ikiavira Itir Godin
Dipenimin aven ingangarim damuamin
bizir Babilonin itiba, me bar ada inigh ua
Jerusalemin izam.’ Godin akam inigha izir
gumazir ifavarir kaba pura ia gifari.
17 Ia men akam baraghan marki. Ia Ba-
bilonin atrivimin apengan iki, deraghvira
ikiam. Puvatightima, nguibar kaba iku-
vigham.
18 Gumazir kaba, me guizbangira akam
inigha izir gumaziba, egh me guizbangira
Ikiavira Itir God, dama akam inigh izisi,
Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itimin
azaraghti, an apaniba ateghti me Ikiavira
Itir Godin Dipenimin aven ingangarim
damuamin biziba, ko atrivimin dipenimin
itir bizir aghuiba ko, Jerusalemin danganir
igharaziba bar moghira, dar itir bizir naba
inigh Babilonin mangan kogham.
19-21 “Atrivim Nebukatnesar Jerusalemin
izegha, Judan Atrivim Jehoiakin ini, a
Jehoiakimin otarim. Egha uaghan Juda
ko Jerusalemian gumazir dapaniba ini.
Egha men akua kalabus bagha Babilonin
ghu. Egha a bizir aghuir maba ataghizi da
Jerusalemin iti. A brasin dipenir akiniba
ko, tengin ekiar me brasin ingarizim
ko, me brasin ingarizir bizir me tengin
doziba isin afamiba, me bizir kaba inizir
puvati. Egha uaghan ingarizir bizir
aghuir nan Dipenimin itir maba ko,
atrivimin dipenimin itiba ko, bizir igharazir
Jerusalemin itir maba inizir puvati. Ezi ki
God, ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar
Itim, Israelian God, ki kamaghin ia migei,
22 ‘Apaniba bizir kaba bar ada inigh Ba-
bilonin mangam. Eghti bizir kaba Babilonin
iki mangi dughiar ki inabazimin, ki uam
adagh inirigham. Eghti dughiar kamin ki ua
me inighti, me ua Jerusalemin ikiam.’ ”

28

Hanania gumazamizibagh ifari

1 Azenir kamin, Sedekaia Judan atrivim
igiamra an otogha atrivimin ikia zuima
an namba 4in azenim. Egha azenir kamin
namba 5in iakinimin, Gibeonin nguibamin
gumazir mam, a Godin akam inigha izir
gumazim Hanania, Asurin otarim, a iza
Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven iza
ofa gamir gumaziba ko gumazamiziba
bar moghira, men damazimin akar mam
Jeremaia ganidi. A kamaghin migei,
2 “Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim,
a Israelian God, a kamaghin mikeme, ‘Ba-
bilonin atrivim ia gativagha, mati gumazim
ter ararim isa bulmakaun tuem gatigha a
gatifa. Ezi ki ter ararir ian tuebagh atiziba,
ki dar pirigha gifa, ezi da ua ia gativagh ian
ganan kogham.
3 Azenir pumuning ikivira ikiti, ki
ua Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven
ingangarim damuamin bizir kaba bar ada
inigham, kar bizir Nebukatnesar inigha
Babilonin ghuziba, ezi ki ua da inigh
Jerusalemin izam.
4 Egh ki uaghan Judan Atrivim Jehoiakin,
a Jehoiakimin otarim, a inigh egh Babilonin
kalabusin itir marazi sara ua men aku Ju-
dan nguazimin izam. Guizbangira, ki Ba-
bilonin atrivim ian tuebagh arighizir ter
arariba, ki kaba apirigham. Ki Ikiavira Itir
God, ki mikemegha gifa.’ ”
5 Ezi Godin akam inigha izir gumazim
Jeremaia datirighin dikavigha ofa gamir
gumaziba ko, gumazamizir Ikiavira Itir
Godin Dipenimin boroghin tuivighav itibar
damazimin, Godin akam inigha izir gu-
mazim Hananian akam ikarvasi.
6 Jeremaia kamaghin migei, “Bar
guizbangira, Ikiavira Itir God, ni mikemezi
moghin damuasa ki ifonge. Ikiavira Itir God
nin akam inigha izir gumazimin akar kabar
amuti, da guizbangiram otivigham. Egh a
uan Dipenimin biziba uam ada iniam. Egh

28:1: 2 Atriviba 24:18-20; 2 Eghaghaniba 36:11-13

Babilonin itir gumazamizir kaba, a ua me
inigh Jerusalemin izam.
7 Ezi datirighin gumazamiziba ko ia
bar moghira oraghti, ki akar igharazim
mikimasa.
8 Bar fomira iza datirikin, Godin akam
inigha izir gumaziba en faragha otifi. Me
kamaghin migia ghaze, Midorozir ekiaba
ko, mitiriar ekiaba ko, arimariar kuraba,
da kantrin aviriba bativ, uaghan nguibar
ekiabar otivam.
9 Eghti akam inigha izir gumazibar tav
kamaghin mikim suam, Gumazamiziba
dabirabir aghuim ikiam, e foghan kogham,
akar kam a guizbangira, o puvati. Eghti gin,
akam guizbangiram otoghti, e datirighin
fogham, Bar guizbangira, Ikiavira Itir God
akar kam isa, akam inigha izir gumazim
ganingigha anemadazi a ize."

10 Jeremaia akar kam mikemegha givazi,
Hanania ter ararim Jeremaia uabi uan
tuem gatizir kam ini. Egha Hanania ter
ararir kam bar anepiraghariki.
11 Egha a gumazamizibar damazimin
tugha ghaze, "Ikiavira Itir God kamaghin
mikeme. Ezi arazir kamra, ki ter ararir
Nebukatnesar tintinibar kantribar gu-
mazamizibar tuebagh ariziba apirarigham.
Azenir pumuning givaghan koghtima, ki
kamaghin damigham." Jeremaia akar kam
baregha ghu.

12 Godin akam inigha izir gumazim
Hanania, a Godin akam inigha izir gu-
mazim Jeremaian firimin itir ter ararir kam
apiriaghati, ezi dughiar maba givazima, gin
Ikiavira Itir God kamaghin Jeremaia migia
ghaze,
13 "Ni mangi akar kamin gun Hanania
mikemegh. Me tememin ingarizir ter
ararir kam ni anepirigha gifa. Ezi ni
ainin igiatamin ingarigh, egh ter ararir ni
dipirizir kamin danganim datigh.
14 Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba
Bar Itim, Israelian God, ki kamaghin
mikeme: Ki uabi ainin me ingarizim
inigha Kantrin Igharazibar Gumazamiziba
bar moghira men tuebagh ariki, ezi me
pura Babilonin Atrivim Nebukatnesarin
ingangarir gumazamizibar iti. Egha ki
asizir atiaba sara a ganingizi, da uaghan
an apengan iti."
15 Jeremaia akar kam mikemegha
givagha, ua kamaghin Hanania migei,
"Hanania, ni oragh. Ikiavira Itir God
ni amadazi ni izezir puvati. Ezi ni
gumazamizibagh ifarazi, me nin akar
ifavariba nighnizir gavgavimin dar iti.
16 Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God ka-
maghin migei: Nin akaba gumazamizibagh
ekuizi, me nan akaba barazir puvati. Kam-
aghin, ki nguazir kamin ni agivagham. Ni
azenir kamnaghiram aremegham."
17 Ezi azenir kamra an namba 7in iakinim
ikiavira itima, Godin akam inigha izir gu-
mazim Hanania aremegha gifa.

29

Jeremaia Judan Babilonin itiba bagha akinafarim osiri

1 Jeremaia Jerusalemin ikiava, akinafarim
osirigha gumazamizir kaba
bagha anemada: Gumazir dapanir ikiavira
itiba ko, ofa gamir gumaziba ko, Godin
akam inigha izir gumaziba ko, Judan gu-
mazamizir Babilonin itiba. Gumazamizir
kaba bar moghira, Atrivim Nebukatnesar
faragha Jerusalemin me inigha, Babilonin
kalabus darighasa men akua ghue.
2 Babilonia faragha iza Jerusalemin
izegha, Atrivim Jehoiakin ko gumazamizir
avirim inigha men akua Babilonin ghuegha
gifa, ezi gin Jeremaia akinafarir kam osiri.
Me atrivim ko an amebam, ko atrivimin
dipenimin ingarir gumazir ekiaba ko,
Judaba ko Jerusalemian gumazir dapaniba
ko, fofozir gumazir bizir aghuibar ingariba
ko, ainin bizibar ingarir gumaziba, me bar
moghira ghue.
3 Dughiar kamin Judabar Atrivim
Sedekaia, a Safanin otarim Elasa ko, Hilkian
otarim Gemaria, aning amadazi aning
Babilonian Atrivim Nebukatnesar bagha
zui. Ezi Jeremaia Judan Babilonin itiba
bagha akinafarir kam isa aning ganingizi
aning a inigha zui. Akinafarir kam
kamaghin mikeme,
4 "Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar
Itim, Israelian God, ki kamaghin mikeme.
Ia Judaba, ia oragh. Ki Jerusalemin ia bat-
uegha ia amadazi ia Babilonin ghue.
5 Egh ia uari bagh dipenibar ingariva,
dagher azeniba opariva, azenir kabar
dagheba ini.
6 Egh ia gumaziba amuibar ikiva boriba
bati. Eghti ian otariba gin amuibar ikiva
uari, uari bagh boriba bati. Egh ia ikizir
avirir ekiam ikiam. Ia uari uari damuti, ian
dibobonim magiran marki.
7 Ki ian akua nguibar ekiar ia datirighin
itir kamin ghu. Eghti ia nguibar ekiar
kam bagh pamten ingar deragh a damuti
an amiraghirigh deraghvira ikiam. Eghti
ia a bagh Ikiavira Itir God ko mikimti,
a nguibar ekiar kam deraghviram a
damuam. Guizbangira, nguibar kam
amiraghirigh deraghvira ikiti, ia uaghan
amiraghirigh deraghvira ikiam.
8 Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar
Itim, Israelian God, ki guizbangira ia migei,

29:1: 2 Atriviba 24:12-16; 2 Eghaghaniba 36:10

ia akam inigha izir ifavarir gumaziba ko
kukunir gumaziba, ia me ateghti me ia gi-
faran marki. Egha ia garir irebar aghuiba,
gumazir dar mingariba abigha ia migeiba,
ia me baraghan marki.
9 Akam inigha izir gumaziba nan ziamin
gun migeir akar kaba, da pura ifavarir ak-
aba. Ki Ikiavira Itir God, ki guizbangira
migei, Ki akatam me ganingizir puvati.
10 "Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin migei:
Akar kamin mingarim a kamakin. Babilon
ia gativagh ian ganasa, ki 70plan azenibagh
inaba. Eghti azenir kaba givaghtima Ba-
bilon ikuvigham. Eghti dughiar kamin ki
ia ginirigh, ua ian aku Jerusalemin izam,
kar ki uan akar dikirizimin gin mangiva a
damuam.
11 Ki Ikiavira Itir God, ki bizir ian akur-
vaghsi damuamiba, ki adagh nighnigha
dagh fogha gifa. Ki deraghvira ia damuti ia
navir amirizim ko, dabirabir aghuim ikiasa
ki ifonge. Ki pazi ia damuan aghua. Ia bizir
ki damuamin kabagh nighnigh, dughiar
kam mizuam ikiti, an otogham.
12 Egh dughiar kamin ia nan boroghin
iziva, egh nan dimiva, egh na ko mikimti, ki
ian dimdiam baragham.
13 Eghti dughiar kamin ia uan ifongiaba
ko navir averiabar na buri nan gansi bar
pamtemin ingaram. Ia kamaghin damu nan
apigh nan boroghira izam.
14 Ki Ikiavira Itir God, ki guizbangira
migei, ki ia ateghti ia nan boroghira izam.
Eghti ki ua ia damuti ia deraghvira ikiam.
Eghti ki kantriba ko danganir ki ia batoghezi
ia ghueziba, ki me da bar moghira ia aku-
vagh ia iniam. Egh ki ua ian aku danganir
ia fomira ikezimin mangam.
15 "Ia ti ghaze, ia Babilonin itir dughiamin,
Ikiavira Itir God, uan akam inigha izir gu-
maziba, ia ganingi.*
16 Ezi Ikiavira Itir God, atrivir
datirighin Judan kantri gativagha Devitin
atrivir dabirabim gaperaghav itir kam
ginighnigha, egha ian akar gumazir ia ko
kalabusin ikezir puvatizibagh nighnigha,
kamaghin migei:
17 Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar
Itim, ki ghaze, ki apaniba amadaghti me
izi gumazamizir Judan ikiavira itir daraziv
sogham. Eghti ki me damuti me dagheba
puvatigh, arimariar kuram iniam. Me bar
fighin kurabar min otivigham, eghti gu-
mazamiziba dar aman iburagham.
18 Egh ki kamaghira damuvira mangi
midorozir ekiaba ko, dagheba pu-
vatighamin dughiaba ko arimariar kurabar
amuti, da me bativira ikiam. Eghti Kantrin
Igharazibar Gumazamiziba bizir kurar
ki Judaba me damuasa mikemezibar
akam baregh, bar digavir kuram damigh
atiatingam. Egh ki Judaba batueghti me
tintinibar mangegham. Eghti kantrin
igharazir kabar gumazamiziba pazi me
damuva, dibovir akabar me mikimam.
Egh gumazamizir kaba uari uan apaniba
akar kurabar me mikimsiva, kamaghin me
mikimam, 'Ia Judaba ikuvizi moghin, ia
ikuvigham.'
19 Ki Ikiavira Itir God, ki ghaze, me nan
akam batoghezi, kamaghin ki bizir kabar
me damuam. Ki dughiar aviribar uan akam
inigha izir gumaziba amadi, me nan ingan-
garir gumaziba. Ezi me ia bagha izima, ia
men akaba baraghan aghua. Ki Ikiavira Itir
God, ki kamaghin mikemegh gifa.
20 "Ia gumazamizir ki Jerusalemin bar
ia batuegha, ia amadazi ia Babilonin
ghueziba, ia Ikiavira Itir Godin akam
deraghviram abaragh.
21 Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar
Itim, Israelian God, ki akam inigha izir gu-
mazir ifavarir pumuning ginighnisi. Kar,
Kolaian otarim, Ahap ko, Masean otarim,
Sedekaia. Egha ki kamaghin migei, An-
ing nan ziam gifara akam akuri. Kam-
aghin amizi, ki aning isi Babilonin Atrivim
Nebukatnesarin agharim datigham. Eghti
a kamaghin mikimam, me ian damazibar
aning misueghti aning aremegham.
22 Ezi ia Judan Babilonin itiba, ia
namakatam akar kuramin a mikimamin
dughiamin, ia kamaghin mikimam,
'Ikiavira Itir God ni gasighasigham, mati a
Sedekaia ko Ahap gamizi, Babilonin atrivim
avimin aning gaponge.'
23 Aning Israelian tongin bar arazir ku-
ram gami, egha aning namakabar amuiba
koma akuava, nan ziam gifara akam akuri.
Ki akar kam me ganingizir puvati. Kirara,
ki aning gara aning gifogha givagha an-
ingin gun migei. Kamaghin amizi, ki aning
gasighasigham. Ki Ikiavira Itir God, ki kam-
aghin mikemegha gifa."

Jeremaia akar gavgavim isa Semaia ganingi

24 Ikiavira Itir God kamaghin mikeme,
"Jeremaia, ni Nehelamin nguibamin gu-
mazim Semaia akar kam a mikemegh.
25 Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba
Bar Itim, Israelian God, ki kamaghin
mikeme, Semaia, ni uan nighnizimin gin
ghua, Masean otarim Sefanaia, a ofa
gamir gumazir mam, a ko ofa gamir

29:10: 2 Eghaghaniba 36:21; Jeremaia 25:11; Daniel 9:2 **29:11:** Aisaia 40:9-11; Jeremaia 30:9-10; 30:18-22 **29:12:** Onger Akaba 50:15; 145:19; Jeremaia 33:3 **29:13:** Godin Araziba 4:29; 1 Eghaghaniba 22:19; 2 Eghaghaniba 6:37; Jeremaia 24:7 **29:14:** Aisaia 43:5-6; Jeremaia 16:15; 23:8; 30:3 * **29:15:** Ikiavira Itir God ua akam inigha izir gumazibar gumazir pumuningin, a ves 20-23in aven gun migei.

gumazir igharaziba bar, ko gumazamizir
Jerusalemin itiba bar moghira, ni uan
ziamin akinafarim osirigha me bagha
anemada. Nin akinafarim kamaghin
mikeme:
26 Sefanaia, Ikiavira Itir God ni amisefe,
eghti ni ofa gamir gumazimin iki, ni
Jehoiadan danganim inigh, Ikiavira Itir
Godin Dipenimin ganam. Eghti gumazi-
tam ifaragh onganigh akam inigha izir
gumazimin min akam akunti, kar nin
ingangarir ni damuamim: Ni a isi kalabus
datigh, an sueba ko dafariba ikegh, ainin an
firim dafagh.
27 Egha ni manmaghsua Anatotin
nguibamin gumazim Jeremaia akiran
aghua? Kar gumazir ian tongin akam
inigha izir gumazimin min akam akurir
gumazim.
28 E Babilonin kagh itir gumazamiziba,
an e bagha akam amadagha ghaze, 'Ia
dughiar ruarimin kalabusin ikiam. Ka-
maghin amizi, ia uari bagh dipenibar in-
gariva, azenibar dagheba opariva, azenir
kabar dagheba ini.' "
29 Ofa gamir gumazim Sefanaia, Semaian
akinafarim inigha Jeremaia bagha ghugha,
a bagha akinafarir kam dibori.
30 An a diponegha givazima, Ikiavira Itir
God kamaghin akam isa Jeremaia ganingi,
31 "Jeremaia, ni akam isi bar Judan
Babilonin kalabusin itir adarazi bagh
anemadagh, kamaghin me mikim suam:
Ikiavira Itir God, Nehelamin nguibamin
gumazim Semaia ginighnigha ghaze, ki ia
bagha Semaia amadazir puvati. Ezi an
akam inigha izir gumazimin min akamin
gun ia mikeme, egha ia gamizima, ia akar
ifavarir kam nighnizir gavgavim an iti.
32 Ki Ikiavira Itir God, ki guizbangira
migei, Nehelamin nguibamin gumazim Se-
maia, gumazamizibagh etuima me nan ak-
aba batosi. Kamaghin amizi, ki a ko an
adarazi puv me damigham. Egh bizir
aghuir ki uan gumazamiziba bagh damuti
da otivighamiba, an adarazir gumazitam,
bizir kabar gansi ikeghan kogham. Ki
Ikiavira Itir God, ki mikemegha gifa."

30

*Ikiavira Itir God uan gumazamiziba der-
agh me damuasa akam akiri*

1 Ikiavira Itir God kamaghin akam Jere-
maia ganiga ghaze,
2 "Ki Ikiavira Itir God, Israelian God, ki
kamaghin mikeme: Ni akinafaritam inigh,
egh ki ni ganingizir akaba bar ada osirigh.
3 Ki Ikiavira Itir God, nan gumazamiziba
Israelia ko Judaba, me ua deraghvira iki-
asa, ki me bagha dughiam amisevegha gifa.
Ki ua men aku nguazir ki men ovavibagh
aningizimin izam, eghti a ua men ngua-
zimra otogham."
4 Ikiavira Itir God Israelia ko Judabagh
nighnigha ghaze:

5 "Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin mikeme:
E orazima, gumazamiziba navir amirizimin
itir puvatigha,
bar atiatia digavir kuram gamua bar
puviram azi.
6 Manmaghin ami?
Gumaziba ti boriba bati, a? Pu-
vatigham.
Ezi manmaghsua, ki gumazibar garima,
me vaghvagha dafariba isa uan nav-
ibagh ariki,
mati amizim borim batasa mizazir
ekiam isi moghin arai.
Manmaghsua, men guaba igharagha
otivigha gari,
mati gumazim bar puviram atiati.
7 Iavzika! Dughiar bar kurar mam oti-
vasava ami.
Egha dughiar kam bar dughiar kurar
maba bar adagh afira.
Nan gumazamiziba, Israelia, me dughiar
kamin osimtizir bar ekiam iniam.
Eghti ki ua me iniam."

8 "Egh dughiar kamin apaniba Israelian
tuebagh atizir ter ararir kaba ki da apirigh,
men kalabuziam agivagham. Eghti me ua
pura igharaz darazir ingangarir gumazir
kinibar min ikian kogham. Puvati. Ki
Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, ki
kamaghin mikeme.
9 Ki Ikiavira Itir God, men God, me nan
apengan ikiam. Eghti ki me bagh Atrivim
Devitin ovavir boribar tav amiseveghti, a
me gativagh men ganam. Eghti me an apen-
gan ikiam."

10 Ikiavira Itir God kamaghin migei:
"Ia Israelia, ia Jekopin ovavir boriba, ia nan
ingangarir gumazamiziba,
ia atiatingiva digavir kuram damuan
marki.
Bar guizbangira, ia kantrin saghon itir
kamin kalabusin iti.
Eghti ki ua ia inighti,
ia ua uan nguazimra izegh, deraghvira
dapiagham.
Eghti tarazi ua ia damuti ia atiatingan
kogham.
11 Ki Ikiavira Itir God, ki ia ko iki ian akur-
vagham.
Ki ia batoghezi, ia ghua kantrin
igharazibar tongin itiba,
ki bar me agivagham.
Egh ki ia agivaghan kogham.

30:10: Jeremaia 46:27-28

Guizbangira, ki puv ia damigham,
ki arazir voroghira itim
ginighnigha ia akiri.”

12 Ikiavira Itir God ua kamaghin migei:
“Ia Israelia, me puv ia misoke,
eghti ian mizazim ikivira ikiti, ian duar
ekiaba akumighan kogham.
13 Ki ian akurvaghsi, ia bagh na ko
mikimamin gumaziba puvati.
Egha uaghan ian mikarziba akirighti,
da ua deraghamin marasinba pu-
vati.
14 Ia arazir kurar aviribagh amigha
osimtizir ekiam iti.
Kamaghin amizi, ki ia gasighasiki,
mati gumazim uan apanimin
apangkuvir puvatigha, a
gasighasiki.
Kamaghin amizi, iavzika, gumazir fomira
ian namakabagh amiziba, me ia gin
amadagha gifa,
egha me ua ia ginighnizir puvati.
15 Ia uan duar kaba bagh azirakar aviribar
amuan marki.
Duar kaba akumighan kogham.
Ia arazir kurar aviribagh ami, egha
osimtizir ekiam iti.
Kamaghin ki arazir kamin ia gami.
16 Guizbangira, ia gasighasizir adarasi, me
uari ikuvigham.
Ian apaniba mangi saghon itir
nguibabar kalabusin ikiam.
Gumazir paza ia gamigha ian biziba oke-
meziba,
apaniba pazi me damuva, men biziba
okimam.
17 Ian apaniba kamaghin migei:
‘Saion mati bizir kinim, egha bar ikufi.
Ezi gumazitam an apangkuvir puvati.
Ki uabi ian mikarzibar amighti, da ua der-
agham,
egh ian duabar amighti, da misigham.’
Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin
mikemegha gifa.”

18 Ikiavira Itir God kamaghin migei:
“Ki Jekopin adarazir apangkuvigh, egh men
akuragham.
Eghti me uari bagh dipenibar ingar, egh
deraghvira ua uan nguazimin ikiam.
Egh Jerusalem fomira ikezi moghin, me
uam an ingaram.
Egh atrivimin dipenim me an dangan-
imra an ingaram.
19 Eghti Israelia na minabir ighiabar
amuam.
Egh me ighiabar amuva, egh bar
akongegham.
Eghti ki me damighti me bar avirasemegham,
egh me ua varazira ikian kogham.
Eghti ki gumazamizir igharazibar amighti,
me men ziaba dikabiraghan kogham,
me ziar ekiam me daningam.
20 Israelia fomira gavgavizi moghin ikiam.
Eghti ki men akuraghti me deraghvira
uan nguazim dapiagham.
Eghti gumazir pazi me damuamiba,
ki puv me damigham.
21 Eghti men gumazitam uabi men gumazir
dapanir ekiamin otogh, me gativagh
men ganam.
Ki uabi gumazir kamin aku uabin
boroghira izam.
Guizbangira, gumaziba uan ifongiabar gin
ghua nan boroghira izir puvati.
Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin
mikemegha gifa.
22 Eghti ia Israelia, ia nan gumazamiz-
ibaram otoghti,
ki ian Godin ikiam.”

23 Ia gan! Ikiavira Itir Godin aningagharim
gumazir kuraba bativasava ami,
mati aminir gavgavim ko amozir ekiam
me bato,
egha mati aminir ighuagha aruim
men dapaniba abini.
24 Ikiavira Itir Godin aningagharim iki
mangivira ikiti,
bizir a damuasa nighniziba, a bar
moghira dar amu da givagham.
Eghti ia dughiar abuananamin,
bizir kabagh fogham.

31

Israelia uamategh izi deraghvira uan nguibamin ikiam

1 Ikiavira Itir God kamaghin migei:

“Dughiar ki inabazimin, ki Israelian ikiziba
bar men Godin ikiam,
eghti me nan gumazamizibaram
otogham.
2 Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin migei:
Apaniba Israelia misozima, men ikiavira
itir varazira apanibagh itagha
ara ghua gumazamiziba puvatizir dan-
ganimin iti.
Ezi ki me gifuegha, arazir aghuibar me
gamima,

30:17: Jeremaia 33:6 **30:23:** Jeremaia 23:19-20; 25:32

me ghua avughsazir danganimin
ghue.”*

3 Ikiavira Itir God, danganir saghuiamin
ikegha, e bagha izegha kamaghin
migei,
“Ia Israelia, ki ia damighti ia na gifuegh nan
boroghira izasa,
kamaghin ki zurara ia gifonge, ezi
nan ifongiamin arazir kam iki mam-
aghira ikiam.
Guizbangira, nan apangkuvim ian
itima, ki ia baghvira iti.
4 Ia Israelia, ia mati nan guivir igiar ki bar
ifongezim,
ki ia damighti ia ua kantrin gavgavimin
ikiam.
Egh ia akuegh, mati amizir igiaba buabav
sogha,
egha ighiam gizir marazi ko akueghiva
ighavamang iki.
5 Egh ia uam uari, uari bagh Samarian
mighsiabar wainin azenir igiabar in-
gar.
Egh ia wainin azenir kaba oparizir
darasi,
ia uari uan wainin ikarizir kabar
oviziba iniva bar akuegham.
6 Eghti dughiar kamin, Efraimin an-
abamin adarazir gumazir eghuvir
mighsiabar itiba,
me kamaghin dimam,
‘Ia bar moghira dikavigh izi, e Saionin
Mighsiamin mavanangam.
E Ikiavira Itir God bagh mangam, en
God.’ ”

7 Egha Ikiavira Itir God ua kamaghin migei,
“Ia, Jekopin adarazi bagh bar akongegh
ighiabar amu,
gumazamizir kaba gumazir igharaz-
ibagh afira.
Ia pamtem, ziar ekiam na daningamin ighi-
abar amu, egh kamaghin mikim,
‘Ikiavira Itir God, ni uan gumazamiziba
ua me inigh,
kar Israelian ikiavira itir varazira.’
8 Bar guizbangira, ki notin amadaghan itir
nguibar kam ko nguazir oteviba bar
uan gumazamiziba inigh,
ua men aku izam.
Damazir kuraba itir gumaziba, ko suer
kuraba itir gumaziba ko, amizir
navir adaseba ko, amizir boriba
batasava amiba,
me uaghan izam.
Eghti gumazamizir avirim ua-
mategh nguibar kamin izam.
9 Ki men aku izamin dughiamin, me
uan arazir kurar me amiziba gin
amangisi,
na ko mikim azi, na ko tuavimin izam.
Ki me inigh men faragh mangi dipar aghuim
itir danganimin otogh,
men aku tuavir aghuibar mangiti, me
ireghan kogham.
Guizbangira, ki Israelian afeziamin
min itima, Efraim nan otarir
ivariamin min iti.

10 “Ia Kantrin Igharazibar Gumazamiziba,
ia deraghvira kuaribar arigh nan
akam baragh, ki Ikiavira Itir God.
Egh ia nan akar kamin gun bar
gumazamizir ongarimin vongin
saghon arighatizibar itibav kin.
Ia kamaghin me mikim,
‘Ikiavira Itir God Israelia batoghezi me tin-
tinibar ghue,
ezi a ua me inigh izam.
Egh a ua deraghvira men ganam,
mati gumazim uan sipsipbar gara me
geghufi.’
11 Ki Ikiavira Itir God, ki apanir gavgavibar
agharimin,
ua Jekopin gumazamiziba, inigham.
12 Eghti me izi Saionin Mighsiamin tugh bar
akuegh,
egh bar pamtemin araghasi dim ighi-
abar amuam.
Egh bizir bar aghuir Ikiavira Itir
God me ganingiziba bagh bar
akuegham.
Egh me wit ko, wain ko, olivin boreba
ko, sipsipba ko, bulmakaun ki me
ganingiziba,
me da bagh bar akuegham.
Egh me bar deraghviram otivigham,
mati dagher azenim dipamin otevezir
puvati.
Egh me ua pazi ikian kogham.
13 Eghti dughiar kamin guivir igiaba bar
akuegh kumatizibagh ighiam,
eghti gumazir igiaba ko, gumazir
ghuriba uaghan bar akuegh ku-
matizibagh ighiam.

* **31:2:** Ves 1 ikegha ghua 22in aven itir akaba, da Israelian gumazamizibar gun migei, me fomira notin amadaghan Judan kantrin Israelin kantrin ike. Gumazamizir kaba arazir kurabagh amima, God apaniba taghizi me me inigha ghua uan kantri ike, me kamaghin a dibori, “Kantri kam notin amadaghan iti.” Ni ves 8in gan. Me dughiar ruarimin kantrin kamin ikezi, eghti datirighin God ua me inigh Israel kantri bagh izeghti me bar moghira ikizir vamiran otivigh deravira iki Godin apengan ikiam. Samarian nguibar ekiam Israelin kantri nguibar mam. Ni ves 5in gan. Efraim anabamin adarasi, a Israelian ikizir dafam. Ezi God Efraimin ziam dibori dughiam, a Israelian notin amadaghan iti darazi bar moghira me dibori. Ni ves 6 ko 9 ko 18 ko 20in gan. **31:3:** Godin Araziba 4:37; Onger Akaba 25:6; Jeremaia 24:6 **31:8:** Godin Araziba 30:4; Aisaia 42:16; Esekiel 34:16; Maika 4:6

Ki men azir akaba agivagh, me damuti men
naviba bar deragham.
Ki men navibar itir osimtizibar amuti,
da amiragh ikiti, me bar akuegham.
14 Ki gumazamizibar amuti, me ofan aviriba
inigh na bagh izam.
Eghti kamaghira, ofa gamir gumaziba
dagher aghuir aviriba ikiam.
Eghti ki bizir bar aghuiba uan gumazamiz-
ibar aningti,
me bizitamin oteveghan kogham.
Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha
gifa."

Ikiavira Itir God Israelian apangkufi

15 Ikiavira Itir God kamaghin migei:
"Me Raman nguibamin tiarir mam barasi,
azir akam ko tuatem.
Reselin boriba ua itir puvati.
Kamaghira, a uan ovengezir boriba bagha
azi.
A navir amirizim inian aghua.†
16 Ezi ki Ikiavira Itir God, ki ghaze,
Resel, ni uam azian marki.
Ni uan damazimin teriba adisigh.
Nin azir akam pura zuir puvati.
Nin boriba apanibar kantri ategh ua ni
bagh izam.
17 Ki Ikiavira Itir God ki kamaghin migei:
ni bizir otivamin kam ginighnigh.
Nin boriba uamategh uan
nguibamin izamimin dughiam
ni a mizuam.

18 "Ki Efraimin adarazir azir akam baregha
gifa.
Me azia kamaghin migei:
'Ikiavira Itir God, ni e akirasa, mizazim e
ganingi,
mati gumazim bulmakaun igiar orazir
puvatigha akaba batozim misosi.
Ikiavira Itir God, nirara en God,
kamaghin ni ua e ateghti, e uamategh ni
bagh izam.
19 E ni ategha givagha, datirighin e ua uan
nighnizibagh iragha gifa.
Egha e uan osimtizim gifozir
dughiamin, e osemegha bar
aghumsiki, egha dapaniba avingi.
Faragha en adarazi gumazamizir igiabar
min ike, egha me arazir kurar
aviribagh ami.
Egha datirighin e uan arazir kuraba,
bar dar aghumsiki.'
20 Ki Ikiavira Itir God, ki mikeme:
Ki bar Efraim gifonge, a nan otarim.
Ki zurara an ziamin dia, egha puv a
ginighnisi.
Dughiar mabar ki an atari.
Ezi guizbangira ki a ginighnigh an
apangkuvigham.

21 "Ia Israelia, ia uan nguibam ategha ghuzir
tuavir kam, ia deragh a ginighnigh,
egh ia ua izisi, ababanir taba uari bagh
ada asegh.
Ia Israelia, ia mati nan guivir igiar ki bar
ifongezim,
ia datirighin uamategh uan nguibabar
izi.
22 Ia mati nan guivim, egha ia akirim na
gasara.
Ia manadizoghin navir pumuning itir
arazim ategham, egh ua na bagh
izam?
Ki Ikiavira Itir God, ki arazir igiam atizi a
nguazir kamin oto.
Arazir kam kamakin:
Mati amizim ua uan pam gifuegha,
an ikiasa an azangsisi."‡

Ikiavira Itir Godin gumazamiziba dabirabir aghuim ikiam

23 Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim,
Israelian God, a kamaghin mikeme:

"Ki gin Judan nguazim damighti, a der-
aghvira ikiam.
Eghti Judaba uan nguazim ko nguibar
ekiabar ikiam.
Egh me fomira mikemezi moghin ua mikim
suam,
'Ni Ikiavira Itir Godin mighsiam,
Ikiavira Itir God nin ikia, bar arazir
aghuibagh ami!
Ikiavira Itir God bar deraghvira ni
damu!'
24 Gumazir azenibar ingariba ko, gumazir
sipsipbagh eghuva, egha dar gariba
sara uaghan,
me Judan nguaziba ko nguibar ekiabar
ikiam.
25 Eghti gumazitamin mikarzim
amiragham, ki ua gavgavim a daningam.
Eghti gumazitam amiragh damaziba
an siram, ki gavgavir igiam a daningam."

26 Ezi ki osegha dikavigha tintinibar gari,
egha ghaze, ki deragha akui.§

31:15: Jenesis 35:16-19; Matyu 2:18 † **31:15:** Resel a Jekopin amuim, ezi Israelia kamaghin nighnisi, a men inaghamir amebam. Me fo, Reselin kuam afazir mozim Raman nguibamin iti. Kamaghin amizi, gumazamizir kaba kamaghin migei, Resel Raman nguibamin ikia uan ovavir borir oveaghuezibagh nighnigha aziavira ikia iti. ‡ **31:22:** Hibrun akam deragha migirigiar kamin mingarim abighizir puvati. § **31:26:** Akar kamin mingarim deragha otozir puvati, egha uaghan kamaghin deragha otozir puvati, tina akar kam akuni. A ti Jeremaia, o ti gumazir igharazim? E foghan kogham.

27 "Ki Ikiavira Itir God, ki ghaze,
Ki dughiar mam amisefe, egh ki gumazamiziba ko asizibar amighti, da
Judaba ko Israelian nguazimin otiv bar
avirasemegham. Mati gumazim dagher
azenimin ingarigha, dagher aviribagh
amizi da otifi.
28 Ki fomira da asiasa dar gara, da abigha,
egha dagh asighasigha paza dagh ami. Egha
datirighin, ki dar ganiva, dar ingariva da
oparti da deraghvira ikiam. Ki Ikiavira Itir
God, ki kamaghin mikeme.
29 Eghti dughiar kamin gumazamiziba ua
kamaghin akar isin zuir kamin mikiman
kogham: Afeziaba ko amebaba wainin
ovizir angamtiziba api. Ezi wainin ovizir
kaba isingtiziba puvatigha boribar akabav
sozi men atariba me giri.
30 Puvati. Dughiar kamin, gumazitam
arazir kuratam damigham, a uabi are-
megham. Mati gumazim wainin ovizir
anizir puvatiziba amezi, da an akam misozi
an atariba a giri."
31 Egha Ikiavira Itir God migia ghua ka-
maghin migia ghaze, "Dughiam a iziti, ki
Israelia ko Judaba, me ko Akar Dikirizir
Gavgavir Igiam damuam.
32 Ki Ikiavira Itir God, ki ghaze, Akar
Dikirizir Gavgavir Igiam, ki fomira men
ovavir afeziaba ko amizir Akar Dikirizir
Gavgavim, an an min mangan kogham.
Fomira itir dughiam, ki uan dafarimin
men suigha me inigha Isipin kantri ategha
azenan ize, egha ki men pamin min itima
me nan amuimin min iti. Egha me Akar
Dikirizir Gavgavir Ghurir kam abiki.
33 Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin ia
migei, Gin izamin dughiam otoghti, ki Is-
rael ko Akar Dikirizir Gavgavim damighti,
a kamaghin mangam: Ki uan araziba men
nighnizibar arigh, egh da isiva men navir
averiabar da osiram. Egh ki men Godin
ikitima me nan gumazamizibar ikiam.
34 Ki Ikiavira Itir God, ki guizbangira
migei, dughiar kamin gumazamiziba
vaghvagh uan namakaba ko uan adarazir
sure damuan kogh suam, 'Ia Ikiavira Itir
God gifogh.' Puvati. Me bar moghira
na gifogham, gumazamizir kiniba ko
ziaba itir gumazamiziba. Eghti ki men
arazir kuraba gin amadaghiva ua dagh
nighnighan kogham."

35 Ikiavira Itir God angazangarim aningasa
aruemin ingari,
egha a iakinim ko mikoveziba
dimagaribar angazangarim
aningasa
dar ingarigha, dar danganibar da
ariki.
Egha an ongarim fezi, ongarir ekiaba
dikava pamtemin dipiraghira tingazi.
An ziam kamakin, Ikiavira Itir Godin
Gavgaviba Bar Itim.
A kamaghin mikeme:
36 "Ki Ikiavira Itir God, ki guizbangira migei,
Israelian adarasi, me zurara iki mam-
aghira ikiam,
mati aruem ko iakinim ko
mikoveziba.
Eghti aruem ko iakinim ko mikoveziba,
me uan ingangarir ki me ganingizim
damuan kogham,
eghti dughiar kamra Israelian adarazi
givagham.
37 Ki Ikiavira Itir God, ki ghaze,
Gumazitam ti overiamin danganibar aba-
baniba bar da inigh,
egh gumazir kam ti nguazimin
dikinimin magirigh,
nguazimin oteviba bar dar ganigh
deraghvira dagh foghti,
eghti dughiar kamra ki Israelian gu-
mazamiziba akirim ragh bar me
gasaraghiva,
men arazir kurar me amiziba ikar-
vagham.
Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha
gifa."

38 Ikiavira Itir God ua kamaghin migei,
"Ki dughiar mam amisefe, eghti me ua
Jerusalemin ingaram, nan nguibar ekiar
kam. Jerusalemin divazir notin amadaghan
ghuzimin ababanim, an Hananelin Tauan
ikegh mangi divazimin Mikebamin Tiar
Akamin tugham.
39 Eghti an mitaghniam mangi Garepin
mighsiar dozimin, aruem ghuaghiri
naghin tugham, egh ua ragh mangi Goan
nguibamin tugham.
40 Egh nguibamin mitaghniamin mangi
sautin amadaghan mangi Kidronin
danganir zarimin miriam gighuigham.
Nguibamin mitaghniamin aven nguazir
kam, matmatiam ko danganir avereniba
akurim iti. Eghti aruem anadi naghin
nguazir zarimin ruaghatevibar itir dan-
ganir kaba, bar moghira uaghan nguibar
kamin mitaghniamin aven ikiam. Eghti
mitaghniam aruem anadi naghin mangi
Hoziaba Zuir Tiar Akamin tugham. Eghti
nguazir nguibar ekiar kamin aven itiba,
kar bar nan nguibabara, ki Ikiavira Itir
God. Eghti apaniba izi nguibar kam
gasighasigh, uam an biziba akararighan

31:28: Jeremaia 1:10; 44:27; Daniel 9:14 **31:29:** Esekiel 18:2 **31:30:** Godin Araziba 24:16; Aisaia 3:11; Esekiel 18:4; 18:20 **31:31:** Matyu 26:28; Mak 14:24; Luk 22:20; 1 Korin 11:25; 2 Korin 3:6 **31:31:** Hibru 8:8-12 **31:33:** Jeremaia 24:7; 32:40; Hibru 10:16 **31:34:** Aisaia 11:9; Maika 7:18; Habakuk 2:14; 1 Tesalonika 4:9; Hibru 10:17

kogham. Puvatigham. Nguibar kam a deraghvira iki mamaghira ikiam.”

32

Jeremaia nguazir otevir mam givese

1 Ezi namba 10in azenimin Sedekaia Judan atrivimin itir dughiamin, Ikiavira Itir God akam isa Jeremaia ganingi. Kar Atrivim Nebukatnesar Babilonin atrivimin iti a namba 18in azenim.

2 Ezi dughiar kamin Babilonin atrivimin midorozir gumaziba, Jerusalemin nguibamin divazim azui, ezi Godin akam inigha izir gumazim Jeremaia Judan atrivimin dipenimin boroghin itir danganimin kalabusin aven iti.

3-5 Jeremaia faragha kamaghin Godin akam inigha izir gumazimin min akam akuri, “Ikiavira Itir God kamaghin mikeme: Bar guizbangira, ki Babilonin atrivim ateghti a nguibar ekiar kam iniam. Eghti Sedekaia Babilonian arimangighan kogham, kar Kaldiaba. Puvati. Ki Ikiavira Itir God, ki Babilonin atrivim ateghti an an suiragham, eghti Sedekaia, Nebukatnesarin guamin tugh, gua uaghara uaningin gan, egh ni an azangsiziba deraghviram ada ikarvagham. Nebukatnesar Sedekaia inigh Babilonin mangighti, a nguibar ekiar kamin iki mangi dughiar ki uam a ginighnighamimin tugham. Kamaghin amizi, ia Babilonia misoghsi damuva, ia me dikabiraghan kogham. Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha gifa.” Ezi Atrivim Sedekaia akar kam baregha, kamaghin Jeremaian atara ghaze, “Tinara ni mikemezi, ni Godin akam inigha izir gumazimin min akar kam akuri?” Egha Sedekaia maghira Jeremaia inigha kalabus gati.

6 Kar Jeremaian akamra. Ki Jeremaia, ki kalabusin itir dughiamin, Ikiavira Itir God kamaghin na mikeme:

7 “Ni oragh. Nin aveghbuam, Hanamel, a nin afeziar dozim Salumin otarim, a ni bagh izam. Egh a nguazir Anatotin itim givesi nin azangam. Ni fo, ni an aveghbuar bar an boroghira itim, ezi ni nguazir kam givezamin faragh mangamin gumazim.”*

8 Ezi Hanamel gin iza danganir midorozir gumaziba iti naghin kalabusin nan gani, Ikiavira Itir God mikemezi mokin. Ezi Hanamel kamaghin na mikeme, “Ni Anatotin nan nguazim givesegh, a Benjaminin anabamin nguazibar nguazir otevir mam. Ni fo, ni nan aveghbuar roghira itim, ni nguazir kamin faragh mangi a givezamin gumazim. Ni ua bagh a givezeghti, nguazir kam nin nguazimra ikiam.” Egha Hanamel uabi mikemegha givazi, ki fo, kar Ikiavira Itir Godin akamra, eghti ki Ikiavira Itir God ifongezi moghira damuam.

9-10 Egha ki nguazir kam givese. Ki nguazim givezasa akam akirigha an osirigha, gumazir mabar damazibar, uan ababanim a gati. Egha ki nguazir otevimin ivezim bagha 200 silvan dagiaba mengegha, da isa Hanamel ganingi.

11 Egha ki nguazim givezasa akar dikirizir akinafarir pumuning osiri, ezi akinafarir kamning bizir ga damuasa akam akirizir akaba aningin iti. Ezi akinafarir mam ki a dukua, ezi igharazim ki a dukuazir puvati.

12 Egha ki akinafarir otevir kamning inigha Baruk ganingi, a Nerian otarim, egha Masean igiavotarim. Ezi gumazir aviriba nan garima, ki nguazim givezasa bizir kabagh ami. Nan aveghbuam Hanamel ko, gumazir akinafarimin men ziaba osiriziba, ko Judan gumazir danganir kamin aperaghav itiba, me bar moghira bizir kabar garima, ki dagh ami.

13 Gumazir kaba garavira itima, ki kamaghin Baruk migei,

14 “Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, Israelian God, a kamaghin migei, ‘Baruk, ni akar dikirizimin akinafarir kamning inigh, dukuazir puvatizim ko dukuazim. Egh aning isi nguazir minetam darugh, eghti aning deraghvira dughiar ruarimin ikiam.’ ”

15 Guizbangira, arazir kamin mingarim kamakin: Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar itim, Israelian God, a ghaze, Gin gumazamiziba ua dipeniba ko, nguaziba ko, wainin azeniba nguibar kamin a dagh ivezam.

Jeremaia Ikiavira Itir God ko migei

16 Nerian otarim Baruk, akar dikirizir gavgavim itir akinafarim inigha givazi, ki kamaghin Ikiavira Itir God ko migei,

17 “O Ikiavira Itir God, nan Ekiam, nin gavgavir ekiamin, ni overiam ko nguazimin ingari. Ni bizitam damusi iburaghan kogham.

18 Ni zurara tausenin gumazamizir aviribar apangkufi. Eghti gumazitam arazir kuratam damigham, ni ivezir kuram a daningiva, uaghan an boriba ko an arazir kuraba ikarvagham. God ni bar gavgafi, ezi nin gavgavim bar en gavgavim gafira. Ezi nin ziam kamakin: Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar itim.

19 Ni bizir aghuibar amuasa nighnisi. Ni gavgavim ikia, egha ni ingangarir ekiabagh ami. Ni gumazamiziba amir biziba ni bar adar gari. Egha ni vaghvagha gumazamiziba amir araziba tuisigha, arazir me amibar ivezimra ikarvagh me ganidi.

20 “Ni fomira Isipin kantrin mirakelin ekiabagh ami. Egha ni Israelia ko gumazamizir igharaziba bar, men tongin arazir kamagh

---

32:1: 2 Atriviba 25:1-7 * **32:7:** Ofa Gami 25:25in itir akamin gan. **32:17:** Jenesis 18:14; 2 Atriviba 19:15; Luk 1:37 **32:19:** Jop 34:21; Onger Akaba 33:13; Aisaia 28:29

garibagh amuavira iti. Kamaghin amizi,
gumazamiziba bar ziar ekiam ni ganidi.
21 Nin gavgavir ekiamin, ni mirakel bagh
amua, egha bizir ekiar igharagha garir
aviribagh ami, egh Isipia damuti me bar
atiatigham. Ezi arazir kamin ni uan gu-
mazamiziba Israelia, ua Isipin me inigha
azenan ize.
22 Egha ni men ovaviba ko akam akirizi
moghin, ni nguazir kam me ganingi.
Nguazir kam bar dera, ezi dagheba an ikia
bar deraghaviram aghui.
23 Me nguazir kam inigha an ikia, egha
nin akaba ko Arazir Ni Me Ganingiziba, me
dar gin zuir puvati. Me nin akam batuegha
nin Arazibar ikiavkini. Kamaghin amizi, ni
bizir kurar kabagh amizi, da me batifi.
24 "Ni gan. Datirighin Babilonia me
misoghasava amua, Jerusalem ekiarugha
gifa. Me nguibar ekiamin divazim
boroghira mitivigh misoghasa nguazim
akuvagha divazim boroghira dar pozir
ekiabav kini, egha nguibam iniasa.
Apanir kaba me misozima, me dagheba
puvatigha, arimariar kuraba me batifi.
Kamaghin Kaldiaba Jerusalem iniam. Bizir
ni mikemeziba, da otivigha gifa, ezi ni
datirighin dar gari.
25 Bar guizbangira, Ikiavira Itir God,
nan Ekiam, ni uabi nguazir kam givezasa
kamaghin na mikeme, 'Ni gumazamiziba
inigh iziti, me uan ziaba akinafarir dikirizir
kamin ada osiram.' Ezi Kaldiaba me
nguibar ekiar kam iniasava ami."
26 Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Jeremaia
migei,
27 "Ni gan! Ki uabi ki Ikiavira Itir God, ki
nguazir kamin gumazamiziba bar moghira
men God. Ki bizitam damuan iburaghan
kogham.
28 Kamaghin amizi, ki Babilonin Atrivim
Nebukatnesar ko Kaldiabar midorozir gu-
maziba, ki me ateghti me nguibar ekiam
iniam. Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin
mikeme.
29 Me izi nguibar ekiar kam daboroghti
a isigham. Eghti avir kam dipeniba bar
dar isigham, dipenir kaba gumazamiziba
faragha dagh isin ghuavanaga, ofan
migharir mughuriar aghuim zuiba aser
Bal bagha dagh amua, wainin ofaba aser
igharaziba bagha da inge. Ezi gumaza-
miziba amir arazir kaba na gamima ki bar
aningaghe.
30 "Israelia ko Judaba, me igiamra ikia
iza datirikin, me nan damazimin arazir
kurabaram ami. Ki Ikiavira Itir God, ki
guizbangira migei, Me arazir kurar kamin
na gamima, ki aningaghe.
31 Me Jerusalemin ingarir dughiamin
ikegha iza datirikin, Jerusalemia na
gamima ki bar aningaghe. Kamaghin
amizi, ki nguibar ekiar kam uam an ganan
aghuagha a gasighasighasa.
32 Israelia ko Judaba na damuti ki bar
men aningaghivira ikiasa, me arazir kurar
igharagha garibagh amuavira iti. Gumaza-
mizir kiniba ko, atriviba ko, gumazir da-
paniba ko, ofa gamir gumaziba ko, akam
inigha izir gumaziba ko, Judan gumazamiz-
iba ko, Jerusalemin itir gumazamiziba, me
bar moghira arazir kurabagh ami.
33 Me akirim ragha na gasaragha, nan
boroghin izir puvati. Ki dughiar aviribar
men arazir kuraba bagha men sure gami,
ezi me nan akam baraghan aghua, egha dar
gin zuir puvati.
34 Ki uan ziam fasa inabazir dipenir kam,
me asebar marvir guaba aven da asezi, da
bar kuri. Egha arazir kamin me dipenim
gamima, a nan damazimin bar mize.
35 Egha me Hinomin danganir zarimin
asem Balin ziam fasa danganim akiri.
Egha me uari uan boriba isi asem Molekin
ofa damuasa. Ki kamaghin damuasa me
mikemezir puvati. Ezi ki uaghan arazir kam
me daningasa nighnizir pu. Bar puvati. Me
arazir bar kurar kurizir kam damuan ki
ifongezir puvati. Me kamaghiram amua
Judabar naviba fezi, me arazir kurar kamin
osimtizim iti."

*Ikiavira Itir God uan gumazamiziba der-
agh me damuam*

36 Ikiavira Itir God, a Israelian God, a ka-
maghin migei, "Gumazamiziba kamaghin
migei, 'Apaniba e misozima, e dagheba
puvatizi, arimariar kuram e gasighasisi.
Eghti arazir kamin Ikiavira Itir God, Ba-
bilonin atrivim ateghti a en nguibar ekiar
kam iniam.' Ezi ki nguibar ekiar kam
ginighnigha, egha akar igharazim iti.
37 Bar guizbangira, ki aningaghegha
atara gumazamiziba batoghezi me ghuezir
kantriba, ki kantrin kaba da ua me iniam.
Egh men aku ua nguazir kamin izeghti, me
deraghvira ikiam.
38 Egh me nan gumazamizibar ikiti, ki
men Godin ikiam.
39 Ki men navir averiabar aven navir
vamira me danighti, me tuavir vamiran gin
mangam. Egh me zurara nan atiating nan
apengan ikiti, ki me ko men boriba sara
deraghvira me damuam.

32:27: Diboboniba 16:22; Jeremaia 32:17 **32:28:** 2 Atriviba 25:1-11; 2 Eghaghaniba 36:17-21 **32:33:** Jeremaia 2:27; 7:13; 7:24 **32:34:** 2 Atriviba 23:10; Jeremaia 7:30-31; 19:1-6 **32:35:** Ofa Gami 18:21; 2 Atriviba 23:10; Jeremaia 7:31 **32:37:** Godin Araziba 30:3; Jeremaia 23:6; Esekiel 37:21 **32:38:** Jeremaia 30:22; 31:33 **32:40:** Aisaia 55:3; Jeremaia 31:31-33

40 Egh ki me ko Akar Dikirizir Gavgavir
Igiam damuam. Eghti Akar Dikirizir Gav-
gavir kam iki mamaghira ikiam. Ki kam-
aghin akam akirigh suam, Ki deragh me
damuamin arazim ateghan kogham. Egh
ki nighnizir aghuim me daningam, eghti me
nan atiating nan apengan ikiam, egh me ua
na ateghan kogham.
41 Egh ki uaghan uan navir averiamin
aven nighnizir vamira ikiam, kar ki me
gakuegh deraghvira me damuam, egh
me ateghti me deraghvira nguazir kamin
ikiam.
42 "Ki Ikiavira Itir God, ki ua kamaghin
migei, Ki faragha bizir kurar mabagh amizi
da otiva, me gasighasiki. Ezi, kamaghira, ki
me bagh akam akirizi moghira, ki datirighin
bizir aghuir avirim damuti da me bativti,
me dabirabir aghuim ikiam,
43 Gumazamiziba ghaze, 'Ikiavira Itir God
nguazir kam isa Kaldiaba ganingi. Kam-
aghin amizi, nguazir kam a ikuvigha gifa,
ezi gumazamiziba ko asiziba an itir puvati.'
Ezi kirara, ki ghaze, gin Judaba ua uan
nguazim dapiagh, egh me nguazim uam a
givezegh anemangam.
44 "Gumazamiziba nguazim givesi akar
dikirizibar akinafariba da osiram. Egh
men damazibar gumazamizir maba me
akar dikirizim damuva, uan ababanibar
arighiva akinafarir kabar kumam. Da
nguazir otevir kaba: Benjaminin anabamin
nguaziba ko, Jerusalemin boroghin itir dan-
ganiba ko, Judan nguibar ekiar igharaziba
ko, mighsiar dozir aruem uaghiri naghin
itiba ko, mighsiaba itir danganir igharaziba
ko, sautin amadaghan Negevin danganim
sara. Eghti dughiar kamin, ki Judan kantri
damighti, a ua deraghvira ikiam. Ki Ikiavira
Itir God, ki mikemegha gifa."

33

Ikiavira Itir God uan akar dikirizim damuti a guizbangira otogham

1 Jeremaia, atrivimin divazimin aven
itir midorozir gumazibar danganimin
kalabusin ikiavira itima, Ikiavira Itir God
akar igharazim a ganiga ghaze,
2 "Ki Ikiavira Itir God, ki bizitam damusi
a ginighnighiva, ki bizir kam damighti an
otogham. Ki Ikiavira Itir God, kar nan zi-
amra. Ezi ki kamaghin migei:
3 Ni nan dimti, ki nin dimdiam ikaragham.
Egh bizir ekiar modogha itir ni fozir pu-
vatiziba, ki dar gun ni mikimam.
4 "Ki Ikiavira Itir God, Israelian God,
ki Jerusalemin dipeniba ko, Judan
atrivimin dipenibagh nighnisi. Apaniba iza
Jerusalem avinigha, an divazim boroghira
mitivigh misoghasa nguazim akuvagha,
divazim boroghira dar pozir ekiabav kini,
egha nguibar ekiam iniasava ami. Ezi
Jerusalemia uari uan dipeniba apirigha,
divazim gavgavim a daningasa dagiaba ko,
ter ararir oteviba inigha ghua divazimin
boroghira da ariki.
5 Egha me dikavigha Kaldiabav
soghasava ami. Ezi ki Jerusalemian arazir
kuraba bagha ataravira ikia, bar puviram
me aningaghegha, men akuraghan aghua.
Kamaghin, apaniba me misoghti me
arighiram, eghti men kuaba men nguibar
ekiamin dipenibagh izivagham.
6 "Eghti ki gin nguibar ekiar kamin
akuragham, eghti nguibam ko an gu-
mazamiziba ua deragh otivigham. Eghti
ki dughiar bar aghuim me danighti, me
deragh dapiaghti, apaniba me misoghan
kogham.
7 Ki dughiar kamin Judaba ko Israelia
damighti me ua deraghvira ikiam. Egh me
damighti me uan gumazamizir fomira ikez-
iba, ikezi moghin gavgavigh ikiam.
8 Me na batuegha, arazir kuram gami. Ezi
ki men arazir kuraba ginamadagham, egh
men arazir kurabar osimtizim agivagh me
damighti, me nan damazimin zuegham.
9 Eghti nguazir kamin gumazamiziba
bar bizir avirir aghuir ki Jerusalemia
gamizibar ganigham. Egh gumazamizir
kaba bar akuegh navir amirizim nan
ikiva, ziar ekiam na daningam. Egh
gumazamizir kaba Jerusalemian dabirabir
aghuimin ganiva, bizir aghuir ki Jerusalem
ganingizibar ganiva, atiating nighiva akong
digavir kuram damigham."
10 Egha gin Ikiavira Itir God kamaghin
migei, "Datirighin gumazamiziba ghaze,
'Nguibar ekiar kam ikuvigha gifa, ezi
gumazamiziba ko asiziba an tir puvati.
Judan nguibaba ko Jerusalemin tuaviba
pura iti, ezi gumazamiziba ko asiziba dagh
aruir puvati.' Ezi ki Ikiavira Itir God, ki
ghaze: Gumazamiziba gin ua nguibar ekiar
kamin ikiam.
11 Egh me navir aghuimin ikiva, bar
akuegh poroghamiba uarir ikiamin isabar
amuam. Egh gumazamiziba na minabir
ofaba inigh Ikiavira Itir Godin Dipenimin
izam. Egh me ofaba inigh izi, kamaghin
ighiaba bangam:

"Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim
bar deravira e gami.
A zurara bar en apangkufi.
Kamaghin, e a minamam.

"Dughiar kamin, ki Ikiavira Itir God, ki
nguazir kam damighti a fomira ikezi

33:3: Aisaia 48:6; 55:6-7; Jeremaia 29:12; 32:17 **33:11:** 1 Eghaghaniba 16:34; 2 Eghaghaniba 5:13; 7:3; Esra 3:11; Onger Akaba 100:5; 106:1; 107:1; 118:1; 136:1

moghin ua deraviram otogham.
12 “Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar
Itim, ki kamaghin mikeme: Datirighin
nguazir kam ko an itir nguibaba ikuvigha
iti, ezi gumazamiziba ko asiziba dar
itir puvati. Ezi gin, gumazamiziba ua
nguibar kabar ikiam. Eghti grazir aghuiba
dar aghungam, eghti sipsipbagh eghuvir
gumaziba kantrin kamin nguazir oteviba
bar, ua uan ingangarim damuam. Me
graziba itir danganir aghuibar sipsipbar
aku mangiti me aghuvsam.
13 Egh me uan sipsipba mengam.
Ingangarir kam, me uan mighsiar dozir
aruem uaghiri naghin itiba ko, mighsiaba
itir danganir igharaziba ko, Negevin sautin
amadaghan iti naghin ko, Benjaminin
anabamin nguazim ko, Jerusalemin
boroghin itir nguibaba ko, Judan nguibar
ekiaba bar, me ingangarir kam damuam.
Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin mikeme.”
14 Egha Ikiavira Itir God ghaze: Dughiar
ki misevezim iziti, ki faragha Israelia ko Jud-
aba, me ko dikirizir akam, a guizbangiram
otivam.
15 Ki dughiar kamin, Devitin adarazir
aven gumazir bar aghuitam a damighti
an otogham, mati Temer Ghuzir Igiam
temer aguamin otogham. Gumazir kam
atrivimin iki arazir aghuimin gin mangi,
guizin arazimin nguazir kamin itir gumaza-
mizibagh ativagh men ganam.
16 Eghti dughiar kamin Jerusalemin
nguibar ekiamin itir darasi, me dabirabir
aghuim ko navir amirizimin ikiam. Eghti
Judaba, God men akurvaghti, me uam
osimtiziba puvatigh deravira ikiam. Eghti
me Jerusalem ziar kam a darigh a diponam,
“Ikiavira Itir God, A Guizin Arazir Aghuimin
Mingarim.”
17 Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin migei:
Devitin ikizimin, Israelia zurara atrivibar
otiv ikiam.
18 Eghti uaghan Livain anabamin ikiziba,
me ofa gamir gumazibar ikiam, egh me
zurara nan damazimin na bagh ofan
igharagha garibar amuam, kar ofan bar
isia mighiriziba ko, witin ofaba ko, ofan
igharaziba.
19 Ikiavira Itir God kamaghin Jeremaia
mikeme,
20 “Ki Ikiavira Itir God, ki guizbangira
migei: Ki aruem ko, dimagarim ko, akam
akirigha gifa, eghti aning zurara dughiar ki
aning bagha inabazimin otivam. Ezi gu-
mazitam nan akar dikirizir gavgavir kam
giraghan kogham.
21 Ezi kamaghira, gumazitam nan Akar
Gavgavir ki Devit ko dikirizir kam abighan
kogham, Devit nan ingangarir gumazim.
Akar Dikirizir Gavgavir kam kamaghin
ghaze, Devitin ikizimin, atriviba zurara
otivira ikiam. Ezi uaghan, ki Livain
anabamin ofa gamir gumaziba ko, Akar
Dikirizir Gavgavim gamua ghaze, Livain ofa
gamir gumaziba, me zurara nan ingangarir
gumazibar ikiam. Eghti gumazitam Akar
Dikirizir Gavgavir kam abighan kogham.
22 Gumaziba mikoveziba ko, ongarimin
gigiba mengiva avegham. Eghti kamaghira
ki uan ingangarir gumazim Devit ko, nan in-
gangarir gumaziba, Livaiba, me damighti,
men ovavir boriba bar avirasemeghti, gu-
mazamiziba me mengan iburagham.”
23 Ikiavira Itir God kamaghin Jeremaian
migei,
24 “Gumazamiziba ghaze: ‘Fomira
Ikiavira Itir God Israelia ko Judaba
me amisevezi, me a baghavira ikizir
pumuningin iti. Ezi datirighin an akirim
ragha me gasaragha gifa.’ Gumazamizir
kaba akar kamagh garibav gia, egha me
nan gumazamizibagh ifongezir puvatigha,
ghaze, men ganganimin, nan gumazamiz-
ibar kantri ovegha gifa.
25 Ezi ki Ikiavira Itir God, ki guizbangira
migei: Ki aruem ko, dimagarim ko Akar
Gavgavim akirigha, overiam ko nguazim
bagha bizir ki damuasa mikemeziba bar da
ariki,
26 ezi bar guizbangira, ki Jekopin ovavir
boriba ko nan ingangarir gumazim De-
vitin ikizim, akirim ragh me gasaraghan
kogham. Puvati. Ki Abraham ko, Aisak
ko, Jekopin ovavir boriba gativsi, Devitin
ovavir boribar tongin atrivibar amuti me
otivam. Guizbangira, ki kuarkuvim men iki
me damuti, me ua deraghvira ikiam.”

34

Ikiavira Itir God, migirigiam Atrivim Sedekaian iti

1 Babilonin Atrivim Nebukatnesar uan
midorozir gumaziba ko, iza Jerusalemia
ko, Judan nguibar ekiaba ko misozir
dughiamin, Ikiavira Itir God akam isa Jere-
maia ganingi. Nebukatnesarin apengan
itir kantriba bar dar ikizibar midorozir
gumaziba, me bar Nebukatnesarin gin ghua
Jerusalem misosi. Dughiar kam, Ikiavira
Itir God kamaghin Jeremaia migei,
2 “Ki Ikiavira Itir God, ki Israelian God,
ki ghaze, ni Judan Atrivim Sedekaia bagh
mangigh kamaghin a mikemegh: Ki Ikiavira
Itir God, ki nguibar ekiar kam isi Babilonin
atrivim daningam, eghti an a daboroghti a
isigham.

33:14: Jeremaia 23:5-6 **33:17:** 2 Samuel 7:12-16; 1 Atriviba 2:4; 1 Eghaghaniba 17:11-14 **33:18:** Diboboniba 3:5-10
34:1: 2 Atriviba 25:1-11; 2 Eghaghaniba 36:17-21

3 Sedekaia, ni an arimangan marki. Puvati. Ni ikiti me nin suiragh ni inigh
a bagh mangam. Ni an guamin tugh,
egh gua uaghara uaningin gan, egh ni
an azangsiziba deraghviram ada ikarvagh.
Eghti me nin aku Babilonin mangam.
4 O Judan Atrivim Sedekaia, ki Ikiavira
Itir God, ki akar igharazir kam nin iti. Ni
deraghvira nan akar kam barakigh: Me ni
misueghti ni aremeghan kogham.
5 Puvati. Ni deraghvira iki mangi,
egh aremegham. Eghti ni aremeghamin
dughiamin, me pauran mughuriar aghuim
itim tuegh, ziar ekiam ni daningam, mati
me nin Judan atrivibar itir ovaviba bagha
amizi mokin. Egh me azi mikim suam,
'O noki, en gumazir aruam.' Ki Ikiavira
Itir God, ki akam akirigha egha mikemezi
moghin bizir kam otivam."
6 Atrivim Sedekaia Jerusalemin itima, ezi
Godin akam inigha izir gumazim Jeremaia
ghua akar kaba bar a mikeme.
7 Ezi dughiar kamin, Babilonin atrivimin
midorozir gumaziba Jerusalemia ko,
Lakisin nguibam ko, Asekan nguibam ko
misosi. Apaniba faragha Judan nguibar
divazir gavgaviba itir maba bar ada ini, ezi
nguibar 3plan kabara ikiavira iti.

Judaba ingangarir gumazir kiniba paza me gami

8 Atrivim Sedekaia ko Jerusalemin
gumazamiziba ko, akar gavgavim akirigha
ghaze, Men ingangarir gumazamizir
kiniba, me me damighti me firighiregham.
Ezi dughiar kamin, Ikiavira Itir God akam
isa Jeremaia ganingi.
9 Me kamaghin akam misoke. Israelian
gumazitam o amizitam, namakar tamin in-
gangarir gumazir kinimin ikiti, a gativazir
gumazim aneteghti a firighirigh iki. Ka-
maghira, Judaba namakabar suiraghti me
men ingangarir gumazamizir kinibar ikian
kogham.
10 Gumazir dapanir aviriba ko gu-
mazamizir avirir maba akar dikirizir
gavgavir kam gifonge, egha me bar akam
misuegha ghaze, me pura men ingarir
gumazamizir kinibar suighan kogham. Me
akam misuegha gifa, egha me ingangarir
gumaziba ko, ingangarir amiziba ataghizi
me firiaghire.
11 Egha me gin nighnizim giragha, egha
gumazir kaba ko amizir kaba inigha, me
gamizima me ua ingangarir gumazamizir
kinibar otifi.
12 Kamaghin, Ikiavira Itir God akam isa
Jeremaia ganingigha ghaze,
13 "Ki Ikiavira Itir God, Israelian God, ki
ian ovaviba ko Akar Dikirizir Gavgavim
gami. Me Isipin ingangarir gumazamizir
kinibar itima, ki kalabuziar danganimin me
inigha azenan ize. Egha gin ki me ko Akar
Gavgavim akiri. Akar Dikirizir Gavgavir
kam kamaghin migei:
14 'Ia zurara azenir namba 7in vaghav-
agh, uan ingangarir gumazamizir kinibar
amuti me firighiregham. Ian namakaba
me ian uari amangiti, ia me inighti me ian
ingangarir gumazamizir kinibar otivigh,
ian ingangaribar amuam. Egh me in-
gar mangivira iki 6plan azeniba givagham.
Eghti azenir an girara irimra, ia me ateghti
me pura mangi.' Ian ovaviba akar kam gifo,
egha me nan akam barazir puvatigha, an
gin zuir puvati.
15 "Ia faragha akar kam bar an gin zuir
puvati. Egha bar boghimra, ia navibagh
iragha guizin araziba nan damazimin dagh
ami. Ia vaghvagh namakar ingangarir
gumazamizir kinibar mikimti, me ian in-
gangarir gumaziba ko ingangarir amiz-
ibar ikian marki. Egh uaghan ia nan
Dipenimin tuivigh, Akar Dikirizir Gavgavim
nan damazimin a damuva mikim suam, Ia
uan namakaba ateghti, me pura mangi.
16 Egha datirighin ia ua nighnizibagh
iragh, gumazamizir ia me ataghizi me uan
ifongiamin pura ghueziba, ia ua me inigha,
me gamizi me ua ian ingangarir gumaza-
mizir kinibar otifi. Ezi arazir kamin ia nan
ziar ekiam dikabira.
17 "Ezi bizir kam bagha, ki Ikiavira Itir
God, ki kamaghin mikeme: Ia nan akamin
gin zuir puvati, egha ia aveghbuar kaba
ko namakaba, ia ategh mangasa, ia me
mikemezir puvati. Egh ia oragh. Ki Ikiavira
Itir God, ki kamaghin mikeme: ki ia ateghti
ia uari pura mangam. Guizbangira, ia pura
mangi aremegham. Apaniba ian taraziv
sueghti ia arimighiregham, eghti tarazi
arimariar kuraba iniva arighiram, eghti
tarazi dagheba puvatigh arighiram. Ezi
Kantrin Igharazibar Gumazamiziba bizir ki
ia gamizibar akam baregh, atiating digavir
kuram damigham.
18 Ian ovaviba fomira nan damazimin
Akar Dikirizir Gavgavir kam gamua, akam
akiramin arazimin gin ghua, bulmakaun
nguzim misuegha, akuar pumuningin
anebiki. Egha ia bulmakaun akuar
kamningin tizimningin arui. Ezi gin
ian gumazamizir aviriba Akar Dikirizir
Gavgavir kam abiki. Kamaghin amizi, ki ia
damighti ia bulmakaun nguzir ian ovaviba
misoghezir kamin miraram otogham.
19 Gumazamizir bulmakaun akuamn-
ingin tizimin aruiziba, me akar dikirizim
abighti, ki kamaghin bar moghira me
damuam. Kar Judaba ko, Jerusalemin
gumazir dapaniba ko, atrivimin gumazir

34:14: Ua Me Ini 21:2; Godin Araziba 15:12

dapanir ekiaba ko, ofa gamir gumaziba ko,
gumazamizir igharaziba bar.
20 Ki me isi apanibar dafarim datighti,
apaniba me misueghti me arimighiregham,
eghti kuaraziba ko asiziba izi men kuabar
amam.
21 Egh uaghan, ki Atrivim Sedekaia
uan gumazir aruaba ko me isi apanir me
misoghti me arimighirisi damuamin kabar
dafarim datigham. Kar Babilonin atrivimin
midorozir gumaziba. Guizbangira, Babilo-
nia ia ategha ghue.*
22 Eghti ki Ikiavira Itir God, ki mikemeghti,
me ua izi Jerusalem ko misogh egh nguibar
ekiar kam iniam. Egh men nguibar eki-
aba, avimin dar apongegham. Eghti ki Ju-
dan nguibaba bar dagh asighasigham, eghti
nguibar kiniba ikiti, gumazamiziba dar pu-
vatigham."

35

Rekapia deravira uan ovavibar akabar gin zui

1 Josaian otarim Jehoiakim, Judan
atrivimin itir dughiamin, Ikiavira Itir God
kamaghin Jeremaia migei,
2 "Ni mangi Rekapin adarazir gumazamiz-
ibar ganiva, egh me ko mikimiva men aku
nan Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven itir
danganir mam bagh izi. Egh ni wain isi me
danighti me aneremam."
3 Ikiavira Itir God mikemegha givazi, ki
ghua Rekapian mav ini, an ziam Jasania.
A Jeremaian otarim, egha Habasinian
igiavotarim. Ki an aveghbuaba ko, an
otariba ko, Rekapin adarazir gumazir
igharaziba bar me inigha,
4 men akua Ikiavira Itir Godin Dipenimin
ghu. Egha ki men akua Ikdalian otarim
Hananin adarazir danganimin ghu. Hanan
a Godin akamin gin zuir gumazir mam.
Danganir kam, a Ikiavira Itir Godin
Dipenimin gumazir ekiabar danganimin
boroghin iti. Egha a Masean danganim gisin
iti, a Salumin otarim. Masea, a Ikiavira Itir
Godin Dipenimin gumazir ekiar faragha
itim, egha a Dipenibar Tiar Akabar gari
gumazim.
5 Ezi ki wainin miner izivirizim ko kavin
dipaba apiba inigha Rekapin adarazi
ganiga, kamaghin me migei, "Aria, ia dami."
6 Ezi me kamaghin akam ikaragha ghaze,
"Noki, e wainin dipam aman kogham.
En ovavim Jonadap, Rekapin otarim, a
ikiangsizir mam e ganiga, e ko en ovavir
boriba wainin dipabar aman en anogoroke.
Bizir kam bangin, e wainin dipaba apir
puvati.
7 Jonadap uaghan e migia ghaze: Ia
dipenibar ingaran marki, egh azeniba
oparan marki, egh wainin azenibar ingaran
kogh, uaghan wainin azenitam ikian marki.
Puvati. E zurara averpenibar ikiam. Egh
akar kabar gin mangam, egh e zuamiram
oveghan kogham. E dughiar ruarimin
nguazir kamin ikiam.
8 En ovavim, Rekapin otarim Jonadap, e
ganingizir akar kaba e zurara bar dar gin
zui. E uan amuiba ko boriba sara wainin
dipaba apir puvati.
9 E dipenibar ingarir puvatigha, egha e
wainin azeniba ko azenir igharaziba pu-
vati.
10 E purirpenibar iti, ezi arazir kamin, e
Jonadap e ganingizir akaba bar adar gin zui.
11 Ezi dughiar Babilonin Atrivim
Nebukatnesar iza nguibar ekiar kam ko
misozima, e Kaldia ko Sirian midorozir
gumazibar atiatingi, egha e Jerusalemin
ikiasa akam misoke. Kamaghin amizi, e
datirighin Jerusalemin ikiavira iti."
12 Me mikemegha givazima, ezi Ikiavira
Itir God kamaghin Jeremaia migei,
13 "Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar
Itim, Israelian God, ki kamaghin mikeme:
Ni mangi Judaba ko Jerusalemia kamaghin
me mikim suam, Ki Ikiavira Itir God, ia nan
akamin gin mangamin arazimin, ki ian sure
damuasa.
14 Fomira Rekapin otarim Jonadap, uan
adaraziv gia ghaze, me wainin dipabar
aman kogham. Ezi fomira ikegha iza
datirighin tugha zui, Rekapia uan ovavimin
akaba deraviram dar gin ghua, egha wainin
dipaba apir puvati. Ezi ki dughiar aviribar
akaba ia ganidi, ezi ia nan akam barazir
puvati.
15 Nan akam inigha izir gumaziba, ki
dughiar aviribar me amadima, me ia bagha
izi, me nan ingangarir gumaziba. Me
kamaghin migia ghaze: Ia vaghvagh uan
nighnizibagh ira uan arazir kuraba ategh,
uan araziba akirigh. Egh ia asebar gin
mangiva, dar ziaba fan marki. Ia nan akar
kamin gin mangiva, nguazir ki ian ovav-
iba ko ia ganingizir kam, deraghviram an
ikiam. Nan akam inigha izir gumaziba
akar kamin gun ia mikeme, ezi ia nan akam
barazir puvatigha, an gin zuir puvati.
16 Rekapin otarim, Jonadapin adarasi, de-
ravira uan ovavimin akabar gin zui. Ezi ia
gumazamiziba nan akamin gin zuir puvati.
17 Kamaghin, ki Ikiavira Itir Godin Gav-
gaviba Bar Itim, Israelian God, ki kamaghin
mikeme: Ia Judaba ko Jerusalemia, ia or-
agh! Ki fomira akam ia mikini, ezi ia kuariba

* **34:21:** Jeremaian akinafarimin itir akaba, biziba otivizir dughiamin gin deravira zuir puvati. Jeremaia saptan kamin aven akunizir akaba, da bizir otivizibar eghaghanim, Jeremaia 37:5 ko 37:11in iti. **35:1:** 2 Atriviba 23:36--24:6; 2 Eghaghaniba 36:5-7

arigha akar kam barazir puvati. Ki ian diazi,
ia nan dimdiam ikarazir puvati. Bizir kam
bangin, ki damuasa mikemezi moghin, ki
bizir kuraba bar adar amuti da ia bativam."
18 Egha gin, Jeremaia kamaghin Rekapia
migei, "Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar
Itim, a Israelian God, a ghaze: Ia uan
ovavim Jonadapin akaba baragha, egh an
akaba bar dar gin ghua, a damuasa ia
mikemezir biziba ia bar adagh ami.
19 Kamaghin amizi, ki Ikiavira Itir Godin
Gavgaviba Bar itim, Israelian God, ki ian
migei, ia Rekapin otarim Jonadapin adarasi,
ian ovavir boriba zurara nan ingangarim
damuamin gumazamizibar ikiam."

36

Jeremaia, Godin akam gumazamiziba bagh a diponasa Baruk migei

1 Ezi azenir namba 4, Josaian otarim Je-
hoiakim, Judan atrivimin itir dughiamin,
Ikiavira Itir God akam isa Jeremaia ganiga
ghaze,
2 "Ni akinafarir tam inigh bizir Israel
ko, Juda ko, kantrin igharazibar otivamin
akaba bar ada osirigh. Ni akar kaba bar
ada osirigh, ki Atrivim Josaian dughiamin
faragha ni ganingizir akabar ikegh izi,
datirighin otoziba sara, ni bar ada osirigh.
3 Eghti Judaba bizir kurar ki me
damuamibar akar kaba baregh, uan
nighnizibagh ira uan arazir kuraba ateghti,
ki men arazir kuraba ko osimtiziba gin
amadagham."
4 Ezi Jeremaia dikavigha Nerian otarim,
Barukin diazi, a ize. Ezi Jeremaia akar
Ikiavira Itir God a ganingiziba bar dar gun
a mikeme, ezi Baruk akar kaba akinafarir
mamin bar ada osiri.
5 Ezi gin Jeremaia kamaghin Baruk migei,
"Ki uabi ki Ikiavira Itir Godin Dipenimin
aven mangighan kogham.*
6 Kamaghin amizi, ki osirasa ni mikemezir
akinafarir kam, ni a iniasa ki ifonge.
Ni dagheba ataghirazir dughiar ekiatam
bagh Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven
mangiva, Godin akar kaba Judan nguibabar
gumazamiziba bagh adar pon. Dughiar
kamin me bar moghira uari akuvagh,
Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven ikiva,
uaghan akar kam baragham.
7 Ikiavira Itir God atara bar gumazamizir
kaba bar men aningaghe, egha bizir ku-
ratamin me damuasa migei. Eghti gumaza-
miziba ti uan arazir kurar me amiba ategh,
Ikiavira Itir God ko mikimti, a men dimdiam
baragham."
8-9 Ezi namba 5in azenimin, an namba
9in iakinimin, Jehoiakim Judan atrivimin
itir dughiamin, gumazamiziba uarir akur-
vaghasa, Ikiavira Itir Godin azangsighasa,
dagheba ataghiraghasa dughiar mam
amisefe. Ezi Jerusalemin itir gumazamiziba
ko Judan nguibabar gumazamiziba bar iza
Ikiavira Itir Godin Dipenimin uari akufa.
Ezi dughiar kamin Baruk bizir Jeremaia a
mikemeziba bar adagh ami. A Ikiavira Itir
Godin akaba itir akinafarim inigha, Ikiavira
Itir Godin Dipenimin ghu.
10 Egha a Ikiavira Itir Godin Dipenimin
divazimin aven tughav ikia, Jeremaian akar
akinafarir kamin itiba bar ada dipone,
ezi gumazamiziba bar da baraki. Baruk
danganir mamin tiar akamin tughav ikia
akinafarir kam dibori. Danganir kam, a
Safanin otarim Gemarian danganim. A
fomira Safanin atrivimin akinafariba osirir
gumazimin iti. Danganir kam, a danganir
me uari akuvimin pin ikia, egha Ikiavira Itir
Godin Dipenimin tiar akamin boroghira iti.
Me ziam, Tiarakar Igiam a garisi.

Baruk atrivimin gumazir dapaniba bagha akinafarim dibori

11 Mikaia, a Gemarian otarim, egha
Safanin igiavotarim. A Ikiavira Itir Godin
Dipenimin ikia, Baruk barazima, a Ikiavira
Itir Godin Akar Akinafarir kamin itiba
dibori.
12 Egha an atrivimin dipenimin iraghu.
Egha atrivimin akinafariba osirir ingan-
garir gumazimin danganimin aven ghua
garima, gumazir dapanir aviriba apiaghav
iti. Gumazir dapanir kabar ziabar kara:
Akinafariba osirir ingangarir gumazim
Elisama ko, Semaian otarim Delaia, ko
Akborin otarim Elnatan, ko Safanin otarim
Gemaria, ko Hananian otarim Sedekaia. Ezi
gumazir ekiar maba uaghan iti.
13 Baruk gumazamiziba bagha diponezir
akar akaba, Mikaia faragha da baregha, bar
dar gun gumazir dapanir kaba me geghani.
14 Gumazir dapanir kaba, me Mikaian
akam baregha, Baruk iniasa gumazir mam
amada. Gumazir kamin ziam, Jehudi, a Ne-
tanian otarim, egha Selemian igiavotarim,
ezi Selemia, a Kusin otarim. Ezi Jehudi
ghua kamaghin Baruk migei, "Ni akinafarir
gumazamiziba bagha diponezir kam inigh,
egh ni izi." Ezi Baruk akinafarir kam inigha,
gumazir dapaniba bagha ize.
15 An otogha givazima, gumazir dapaniba
a migei, "Ni daperagh egh akinafarir kam
diponti e a baragham." Ezi Baruk akinafarir
kam me bagha a dibori.

36:1: 2 Atriviba 24:1; 2 Eghaghaniba 36:5-7; Daniel 1:1-2

* **36:5:** E fozir puvati, manmaghin amizi Jeremaia Ikiavira Itir Godin Dipenimin mangan aghua. A ti kamaghin nighnisi: an aven mangiti me pazi a damigham o, an aven mangan atiatingiz o, a ti arimariar tam iti o, gumazir aruaba ti aven mangan an anogoroke.

16 Me akinafarir kamin akaba bar ada
baragha, atiatigha digavir kuram gami,
egha uarira uarir gari. Egha me kamaghin
Baruk migei, “Bar guizbangira, e mangi
bizir kabar gun atrivim mikemeka.”
17 Egha me kamaghin Barukin azara, “Ni
e mikemegh. Ni manmaghsua akar kaba
osiri? Jeremaia ti migeima ni da osiri, a?”
18 Ezi Baruk me ikaragha ghaze, “Bar
guizbangira. Jeremaia akar kaba bar na
ganingi, ezi ki finfinim inigha, an akaba
akinafarir kamin bar ada osiri.”
19 Ezi gumazir dapaniba kamaghin Baruk
migei, “Ni mangi Jeremaia inigh gua mangi
modogh. Ni gumazitam ateghti a gua modir
danganim gifoghan marki.”

Gumazir mam atrivim bagha akinafarim dibori

20 Ezi gumazir dapaniba Barukin
dafarimin da akinafarim inigha, a isa
Elisaman danganimin aneti, an atrivimin
akinafariba osirir gumazim. Egha me
dikavigha atrivimin ganasa uari akuvir
danganimin ghugha, bizir otivizir kabar
gun a migei.
21 Atrivim akar kaba baregha, akinafarir
kam iniasa Jehudi amada. Ezi Jehudi ghua
Elisaman danganimin akinafarim inigha
atrivim bagha ize. Egha an atriviba ko
gumazir ekiar atrivimin boroghira tuivigha
itiba, me bagha a dibori.
22 Kar bizir namba 9in iakinimin
otiviziba, kar orangtizimin dughiam.
Dughiar kam, atrivim uan dipenir a zurara
orangtizimin dughiamin itimin ikiava,
avimin boroghira aperaghav ikia, uan
mikarzim fefem a ganidi.
23 Ezi Jehudi akinafarim dibora iti, egha
osizirir mabar ponegha givazima, atrivim
afuar dozir mam inigha, Jehudi diponezir
akar otevir akinafarimin itir kam atugha
a isa avim mikini. Jehudi akinafarim
dibora ghuavira itima, atrivim kamaghira
amuavira ghua, akinafarir otevir maba bar
da tue.
24 Atrivim uan gumazir dapaniba ko me
bar akar kaba baraki. Egha me tong atia-
tia digavir kuram gamizir puvatigha, uan
arazir kurabagh nighnigha, egha osemegha
uan korotiaba abighizir puvati.
25 Ezi Elnatan ko, Delaia ko, Gemaria, me
atrivim akinafarim tuan me bar aghuagha
gavgavigha a gakaghori. Ezi atrivim men
akam baraghan aghua.
26 Egha atrivim uan otarim Jeramel ko,
Asrielin otarim Seraia, ko Apdelin otarim
Selemia, akar gavgavimra me ganiga ghaze,
Ia mangi Godin akam inigha izir gumazim
Jeremaia ko akinafariba osirir gumazim
Baruk, aningin suiragh. Ezi Ikiavira Itir God
aning modozi, me aningin apizir puvati.

Ikiavira Itir God akinafarir igharazim osirasa Jeremaia migei

27 Atrivim, Baruk osirizir akinafarir kam
tuazi a isizi, an gin, Ikiavira Itir God kam-
aghin Jeremaia migei,
28 “Ni akinafarir igharazim inigh, Atrivim
Jehoiakim tuazi isizir akinafarir kamin itir
akabar mirarama ada osirigh.
29 Egh ni uaghan, atrivim bagh kamaghin
akam osir suam:

> “Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin
> migei, Atrivim Jehoiakim, ni akinafarir
> kam tuagha kamaghin mikeme, ‘Tizim
> bagha Jeremaia akar kam osirigha
> ghaze, Babilonin atrivim izi nguazir kam
> gasighasigh, gumazamiziba ko asiziba
> bar me misueghti, me arighiregham?’

30 Kamaghin amizi, ki Ikiavira Itir
God, ki Atrivim Jehoiakim ginighnigha
kamaghin migei, an adarazir gumazitam
atrivimin otogh, Devitin atrivir dabirabim
daperaghan kogham. Eghti Jehoiakim
aremeghamin dughiam, me an kuam isi
nguazimin anekunighti, aruem a dapongti,
dimagarimin ghuariam a giram.
31 Eghti ki an arazir kuraba ikarvaghsi,
a ko, an boriba ko, an ingangarir gumazir
ekiaba sara bar pazivira me damigham.
Egh ki damuasa mikemezi moghin, ki bizir
kurabar amuti da Jerusalemia ko Judaba
bativam. Ki akar kam me ganingizi, me a
baraghan aghua.”

32 Ezi Jeremaia akinafarir igiam inigha,
egha akinafariba osirir gumazim Nerian
otarim, Baruk ganingi. Egha Atrivim Je-
hoiakim tuazi akar akinafarir kabar itiba,
Jeremaia bar adar gun mikeme. Egha
uaghan kamaghira ghuzir akar igiar maba
sara mikeme. Ezi Baruk akar kaba bar da
isa akinafarir igiamin ada osiri.†

Jeremaia mikemezi moghin, God bar pazavira Juda ko Jerusalem gami

37

(Sapta 37:1--40:6)

Ikiavira Itir God akam Sedekaian iti

1 Babilonin Atrivim Nebukatnesar,
faragha Josaian otarim, Sedekaia
amisevezi, a Judan atrivimin oto. An

† **36:32:** Fofozir gumazir aviriba kamaghin nighnisi, akinafarir igiar kamin itir akaba, da datirighin Godin Akam Inigha Izir Gumazim Jeremaian Akinafarir kam, an akar faragha zuir akabar aven iti, e da dibori. Egha e fozir puvati, migirigiar kaba me managh ada osiri, egha me ti managh ikegha uam ada osira ghu. **37:1:** 2 Atriviba 24:17; 2 Eghaghaniba 36:10

Atrivim Jehoiakinin danganim ini. Jehoiakin, an ziar mam Konia, egha a Jehoiakimin otarim.
2 Dughiar kamin, Jeremaia Ikiavira Itir God, a ganidir akabav gei, ezi Sedekaia uan gumazir dapaniba ko gumazamiziba ko me bar moghira deragha kuariba arigha, akar kam barazir puvati.
3 Egha dughiar mamin, Sedekaia, Selemian otarim Jehukal ko, ofa gamir gumazim Sefanaia, a Masean otarim, aning amadazi, aning Godin akam inigha izir gumazim Jeremaia bagha ghua kamaghin a migei, "Atrivim ghaze, Ni e bagh Ikiavira Itir God, en God, a ko mikim."
4 Dughiar kamin Jeremaia tighar kalabusin mangam. A zurara gumazamizibar tongin uan ifongiamin mangi izegh gami.
5 Ezi uaghan dughiar kamin, Kaldiabar midorozir gumazir Jerusalem misoghasava amiba orazima, Isipin atrivimin midorozir gumaziba, Isip ategha Jerusalemin izi. Kamaghin, Kaldiaba Jerusalem ataki.
6 Ezi Ikiavira Itir God akam isa uan akam inigha izir gumazim Jeremaia ganingi, ezi an akam isa Jehukal ko Sefanaia mikiri. Ikiavira Itir Godin akam kamakin,
7 "Ki Ikiavira Itir God, Israelian God, ki kamaghin migei: Judan atrivim nan azangsigh na gifoghasa gua amada, egh fogh suam, ki ian akuragham, ti puvatigham? Eghti ni kamaghin atrivim mikim, Isipin midorozir gumaziba ian akurvaghasa Isip ategha izi. Ezi me izi ia batoghan kogham. Puvati. Me tuavimin uamategh ua uan kantrin mangam.
8 Eghti Babilonia uamategh izi Jerusalemia misoghiva, nguibar ekiar kam iniam. Egh me nguibam daboroghti a isigham.
9 Kamaghin amizi, ki Ikiavira Itir God, ki guizbangira Akar Gavgavimin ia migei, Ia uarira uarigh ifar suam, 'Kaldiaba uamategh Jerusalemin izeghan kogham.' Akar kamaghin garim, a guizin akam puvati. Me ua izam.
10 Ia ti Kaldiaba me misogha, men midorozir gumazir aviriba bar me abirazi deraghai. Men midorozir gumazir ikiviira ikiamin varazira ti duar ekiar aviriba ko midorozimin osimtiziba iki uan averpenibar ikegh, me guizbangira ua dikavigh izi nguibar kam daboroghti a isigham."

Me Jeremaia isa kalabus gati

11 Kaldiabar midorozir gumaziba orazi, Isipin atrivimin midorozir gumaziba Jerusalem bagha izi. Ezi Kaldiaba Jerusalem ategha ghue.
12 Ezi dughiar kamin Jeremaia Jerusalem ategha Benjaminin anabamin nguazimin mangasa, egh uan namakabar tongin men nguazir otevir mam iniasa.
13 A ghua Jerusalemin divazimin tiar akar kamin oto, me kamaghin a dibori, Benjaminin Tiarakam. Ezi midorozir gumazibar gumazir dapanir mam, tiar akar kamin tugha gumazamizibagh eghuva, men gari me mangi izegh gami. Gumazir dapanir kamin ziam, a Iriya, a Selemian otarim, egha Hananian igiavotarim. Ezi Iriya Jeremaian suiragha ghaze, "Ki fo, ni ari mangi Kaldiaba ko ikiasava ami."
14 Ezi Jeremaia kamaghin an akam ikaragha ghaze, "Ni ifari. Ki Kaldiaba bagha zuir puvati." Ezi Iriya nighnizir gavgavimin Jeremaian akabar itir puvati. Kamaghin, a Jeremaian suiragha a inigha, gumazir dapaniba bagha ghu.
15 Gumazir dapaniba Iriyan akam baregha, puvira Jeremaian atari. Egha me benimin a misuegha a isa atrivimin akinafariba osirir gumazim Jonatanin dipenimin kalabus gati. Me faragha Jonatanin dipenim kalabusin min a gami.
16 Dipenir kam, an kalabuziar danganim nguazimin aven iti. Me Jeremaia danganir kamin a kalabus gati, ezi a dughiar ruarimin iti.
17 Ezi gin, Sedekaia Jeremaian aku atrivimin dipenimin izasa me mikeme. Ezi Sedekaia amizir bizir kam, gumazir igharaziba a gifozir puvati. Ezi aning uaningra ikia egha Sedekaia kamaghin Jeremaian azara, "Ikiavira Itir God akatam ni ganingi, o puvati?"
Ezi Jeremaia ghaze, "Are, Ikiavira Itir God akar mam na ganingi. Akar kam a kamakin. Me ni isi Babilonin atrivim dafarim darigham."
18 Egha Jeremaia kamaghin Sedekaian azara, "Ki arazir kurar manamin ni gami, o nin gumazir dapanitam, o nin gumazamizibagh amizi, ia na isa kalabus gati?
19 Nin akam inigha izir gumazir maba kamaghin akam akunigha ghaze, 'Babilonin atrivim izi ni ko kantrin kamin misoghan kogham.' Egha datirighin akam inigha izir gumazir kaba managh iti.
20 Ezi uaghan, ga uaning, gumazir ekiam, ki bizir mam bagh nin azangsighasa. Ni nan apangkuvigh, ua na amadaghti, ki akinafariba osirir gumazim Jonatanin dipenimin mangan marki. Puvatightima, ki an dipenimin iki mangiva aremegham."
21 Jeremaia mikemegha givazima, Atrivim Sedekaia migeima, me Jeremaia isa atrivimin divazimin aven midorozir gumazibar danganir mamin, Jeremaia isa kalabus gati. Egha atrivim me mikemezi, me dughiaba bar bretba tuer dipenimin, bretba vaghvagha da isa iza Jeremaia ganidi. Me arazir kam gamuavira ikia, ghua nguibar ekiamin bretba bar givazir dughiam otozi, me ua kamaghin amir

puvati. Dughiar kabar, Jeremaia kamaghira midorozir gumazibar danganimin kalabusin ikiavira iti.

38

Me Jeremaia isa mozir mam gati

1-3 Jeremaia kamaghin akam gumazamizibav mikiri, "Ikiavira Itir God ghaze: Gumazamizir nguibar ekiar kamin itiba, me arighiram. Apaniba taraziv sueghti me arimighiregham, tarazi dagheba puvatigh arighiram, tarazi arimariar kuram pazi me damighti me arimighiregham. Kamaghin amizi, me angamira ikisi, me nguibar ekiam ategh Babilonin midorozir gumaziba bagh mangi. Egh me Babilonia ateghti me men suiraghti, me arimighireghan kogham. Ikiavira Itir God uaghan kamaghin migei, 'Ki Babilonin atrivimin midorozir gumaziba ateghti me nguibar ekiar kam iniam.' "

Ezi atrivimin gumazir dapanir maba, Jeremaian akar kam baraki. Men ziabar kara: Matan otarim Sefatia ko, Pasurin otarim Gedalia ko, Selemian otarim Jehukal ko, Malkian otarim Pasur.

4 Ezi gumazir dapanir kaba ghua kamaghin atrivim migei, "Gumazir kam Jeremaia, a migeir akaba, nguibar ekiar kamin ikiavira itir midorozir gumaziba ko, gumazamizibar navir averiaba ko, nighniziba ko gavgavim dikabiri. Gumazir kam, men akuraghti me deragh ikian aghua. Puvati. A me ikuvighasa a ifonge. Kamaghin amizi, ni a misueghti, an aremegh."

5 Ezi Atrivim Sedekaia kamaghin men akam ikaragha ghaze, "A ian dafarimin iti. Ki ian anogoreghan kogham."

6 Ezi gumazir kaba Jeremaia inigha mozir dipar mamin ghu. Egha me benimin an agharimning ikegha, aghumra anetaghirazima a mozimin uaghira, mozir kamin dikinimin tu. Mozir kam a dipatam an itir puvati. Nguazir beghneazimra an iti. Ezi Jeremaia mozir dikinimin tuzi an suemning nguazir beghneazir kam giraghu. Kar atrivimin otarim Malkian mozim, a midorozir gumazibar danganimin ikia atrivimin dipenim avinizi divazimin aven iti.

7 Ebetmelek a Itiopian kantrin gumazir mam, an atrivimin dipenimin gumazir dapanir mam, a kamaghin akam baraki, me Jeremaia isa mozir kam gati. Ezi dughiar kamin, atrivim Benjaminin Tiarakamin boroghiram aperaghav ikia, gumazamizibar kotiam barasi.

8 Ezi Ebetmelek atrivimin dipenim ategha, atrivim bagha ghua, kamaghin a migia ghaze,

9 "Ga uaning, gumazir aruam, gumazir kaba arazir bar kuramin, akam inigha izir gumazim Jeremaia gami. Me a isa mozir mam mikini. Eghti a mozir kamin ikiva, dagheba puvatigh aremegham. Ni fo, dagheba nguibar ekiar kamin bar puvati."

10 Ezi atrivim akar kam baregha, kamaghin Itiopian gumazim Ebetmelek migei, "Ni mangi, na ko itir gumazibar tongin gumazir 30pla inigh, egh ia mangi mozir kamin Jeremaia gekuigh anang. Eghti an aremeghan kogham."

11 Ezi Ebetmelek gumazir kaba inigha atrivimin dagiaba itir dipenimin apengan itir danganir mamin ghu. Egha me inir ghuriba inigha Jeremaia itir mozir kamin ghu. Egha Ebetmelek inir ghurir kaba isa benir gavgavim gikegha, Jeremaia bagha da kunizi da ghuaghiri.

12 Egha a kamaghin Jeremaia migei, "Inir kaba uan reziamning datigh, egh benir gavgavim inigh izi dagh isin uabi gikegh. Eghti e ni gekuamin dughiamin, benim ni aghoran kogham." Ezi Jeremaia Ebetmelek mikemezi moghiram ami.

13 Ezi me Jeremaia gekuizi a mozimin anabo. Egha me ua Jeremaia isa midorozir gumazibar danganim gatizi a ikiavira iti.

Sedekaia ua Jeremaia ko migei

14 Ezi gin, Atrivim Sedekaia gumaziba amangizi, me Godin akam inigha izir gumazim Jeremaia iniasa ghue, egha me an akua iza Ikiavira Itir Godin Dipenir tiar akar namba 3in atrivim bato. Aning uaningra ikiava, atrivim kamaghin Jeremaia migei, "Ki bizitam bagh nin azangasa. Eghti ni deraghviram a ikaragh. Ni akam nan mongan marki."

15 Ezi Jeremaia kamaghin an akam ikaragha ghaze, "Ki akamin gun ni mikemeghti, bar guizbangira, ni na misueghti ki aremegham. Ki ti nighnizir aghuim ni daningti, ni nan akam baraghan kogham."

16 Ezi Atrivim Sedekaia akar dikirizir mam Jeremaia bagha a gamigha ghaze, "Bar guizbangira, Ikiavira Itir Godin bar pin itim, a Godin ikirimirir angamira itim isa gumazamizibagh anidim, ki an ziamin ni migei, ki ni misueghti ni aremeghan kogham. Egh ki ni isi gumazir ni gasighasighamibar dafarim datighan kogham. Bar puvatigham."

17 Ezi Jeremaia kamaghin Sedekaia migei, "Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, Israelian God, a ghaze, Ni midorozim ategh, egh Babilonin atrivimin gumazir dapaniba ateghti me ni inigh, ni misueghti ni aremeghan koghti, me nguibar kam daboroghti a isighan kogham. Eghti ni uan amuiroghboriba ko ia deraghvira ikiam.

18 Egh ni Babilonia ateghti me ni inighan kogham, eghti ki me ateghti me nguibar kam inigham, egh me a daboroghti a

isigham. Eghti ni uabi men arimangighan kogham.”
19 Ezi Sedekaia kamaghin Jeremaia migei,
“Ki Judan ara ghua Babilonia ko itir darazir
marazir atiatingi. Kamaghin Babilonia ti
na isi Judan kabar dafarim datighti, me
pazivira na damigham.”
20 Ezi Jeremaia ghaze, “Me ni isi Jud-
abar dafarim datighan kogham. Puvati.
Ni Ikiavira Itir God nan akam garugha ni
ganingizir akaba bar adar gin mangi, egh
ni deraghvira ikiti, me ni misueghti ni are-
megham kogham.
21 Egh ni Babilonia ateghti me ni inighan
koghti, bizir kurataba ni bativigham.
Ikiavira Itir God irebamin min garir bizir
mamin aven, bizir kam nan aka.
22 Ezi irebar kamin ki Babilonian garima,
me amizir nin dipenimin ikiavira itiba, me
inigha men akua Babilonin atrivimin gu-
mazir dapaniba bagha ghue. Ezi ki amizir
kaba barazi me kamaghin migei:

“ ‘O Atrivim Sedekaia, ni namakabar akam
baraki,
me ni gifaragha ni dikabira.
Datirighin dughiar kuram ni bato,
mati nin dagarimning nguazir begh-
neazim giraghu.
Ezi namakaba anetaki.’

23 “Ki irebar kamin gani, egha ki fo, bar
guizbangira, Babilonia nin amuirogh-
boriba iniam. Ezi ni uaghan men ariv
avegham. Puvati. Babilonin atrivim nin
suiragham. Egha ni akam batoghezir
arazim bangin, Babilonia nguibar ekiar
kam daboroghti a isigham.”
24 Ezi Sedekaia kamaghin Jeremaian
akam ikaragha ghaze, “Ni, ga uan akamin
gun gumazir igharazitam mikiman marki.
Ni mikemeghiva, aremegham.
25 Gumazir dapaniba kamaghin oregh
suam, ga uaning mikeme, egh me ti izi ka-
maghin nin azangsigham, ‘Ni manmaghin
atrivim mikeme? Ezi atrivim akar manam
ni mikeme? Ni e mikemegh. Ni akar kam
mongan marki. Puvatighti, e ni misueghti ni
aremegham.’ Me akar kamagh garitam ni
mikemeghti,
26 ni kamaghin men akam ikaragh, ‘Pu-
vati. Ki atrivim ko migia, egha an azangsisi,
a ua na amadaghti ki Jonatanin dipenimin
kalabusin ikian kogham. Puvatighti, ki
dipenir kamin iki mangi aremegham.’ ”
27 Egha gin gumazir dapanir kaba bar
Jeremaia bagha izegha, an azangsisi. Ezi
ana atrivim a mikemezi moghin, kam-
aghin men akaba ikara. Ezi gumazitam
atrivim ko Jeremaian akatam baraghizir
puvati. Kamaghin amizi, gumazir da-
paniba ua an azangsighan iburagha, Jere-
maia ategha ghu.
28 Ezi Jeremaia midorozir gumazibar
danganimin ikiavira ikia ghua, apaniba
Jerusalem inizir dughiamin tu.

39

Babilonia me Jerusalem ini
(Jeremaia 52:1-11)

1 Egha namba 9in azenimin Sedekaia
atrivimin ikia ghua, namba 10in iakinimin
otogha ghua an namba 10in iakinir kamin
aruemin oto. Ezi Babilonin Atrivim
Nebukatnesar uan midorozir gumaziba bar
me inigha iza, Jerusalemin nguibar ekiam
korogha a iniasa misosi.
2 Me misogha ikiavira itima iakinir
6pla gifa, ezi Sedekaia atrivimin itir
azenir namba 11 otozi, azenir kamin
namba 4in iakinim oto, egha an namba
9in dughiamin, me divazimin vuer mam
akarigha, Jerusalemin aven ghue.
3 Egha dughiar kam, Babilonin atrivimin
gumazir dapaniba bar nguibar ekiamin
aven ghue. Gumazir dapanibar ziabar
kara: Nergal Sareser ko, Samgar Nebo
ko, gumazir ekiar faragha zuim Sarsekim
ko, midorozir gumazibar dapanim Nergal
Sareser. Me ghua nguibar ekiamin divazir
kamin Arighan Itir Tiarakamin ghuegha,
nguibar ekiam gativaghasa a gapiagha iti.*
4 Judan Atrivim Sedekaia uan midorozir
gumaziba ko me bar moghira garima, Ba-
bilonia izima, me are. Me dimagarimin
suebar ghuava atrivimin dagher azenimin
otivigha ghua, danganir divazir pumuning
uaning isasuiragha itir tiar akar kamin
ghua, nguibar ekiamin otivigha ghue. Egha
me Jordanin Fanemin danganir zarimin
ghua tuavimin zui.
5 Ezi Babilonin midorozir gumaziba
men agirazi, me ghua Jerikon nguibar
ekiamin boroghin itir danganir zarimin
otozi, me Sedekaian suira. Egha me a
inigha Atrivim Nebukatnesar bagha ghu.
Ezi dughiar kamin Atrivim Nebukatnesar
Riplan nguibamin iti, Hamatin nguazimin
aven itir nguibam. Ezi Nebukatnesar uan
kotin aven Sedekaian gara ghaze, Sedekaia
uan arazir kurar an amizimin ivezim iniam.
6 Ezi Babilonian atrivim Riplan
nguibamin ikia Sedekaian otariba
inigha, Sedekaian damazimin bar me
misuaghariki. Egha a uaghan Judan
gumazir dapaniba me misuaghariki.

38:28: Esekiel 33:21
* **39:3:** Gumazir dapanir kabar ziaba ko men ingangariba me deragha da abighizir puvati.

7 Egha atrivim mikemezi, me Sedekaian
damazimning asi, egha an suemning ko da-
farimning senin ada ikegha, a inigha Ba-
bilonin ghu.
8 Ezi Kaldiabar midorozir gumaziba
Jerusalemin ikia atrivimin dipenim ko
gumazamizibar dipenibagh apongezi da
isi. Egha Jerusalem avinizir divaziba bar
da akaraghariki.
9 Ezi Nebusaradan, a Babilonin gumazir
dapanibar faragha zuim, a Jerusalemin iti,
a Jerusalemin gumazamizir ikiavira itiba
bar me inigha, men akua kalabus bagha
Babilonin ghu. Egha uaghan Judan faragha
Jerusalem ategha ara ghua, an gara a ko
ikezibar akua, me inigha Babilonin kalabus
bagha ghu.
10 Egha Nebusaradan, gumazamizir on-
ganarazibagh amir maba ataghizi, merara
Judan nguazimin ikiavira iti. Gumazamizir
kaba nguaziba ko biziba puvati. Ezi a
dughiar kamin wainin azeniba ko, azenir
igharaziba sara me ganingi.

Atrivim mikemezi, Jeremaia kalabus ataki

11 Atrivim Nebukatnesar Jeremaia
ginighnigha, egha Jerusalemin Neb-
usaradan bagha anemada, Babilonin gu-
mazir dapanibar faragha zuim. Nebukat-
nesarin akam kamakin,
12 "Ni mangi Jeremaia inigh deraghviram
an gan. Ni pazi a damuan marki. Ni an
ifongiamin gin mangiva, bizir manam ana
damuasa nin azai, ni a damu."
13 Ezi Babilonin gumazir dapanibar
faragha zuim Nebusaradan, a ko an
gumazir ekiar an apengan ikia faragha
itimning, Nebusasban ko Nergal Sareser,
aning ko Babilonin gumazir ekiar igharaz-
iba, me bar dikavigha,
14 gumaziba amangizi, me midorozir gu-
maziba itir danganimin ghua Jeremaia ini.
Egha me Jeremaia isa, Gedalian dafarim
gati. Gedalia, a Ahikamin otarim, egha
Safanin igiavotarim. Me, Jeremaia inigh
an dipenimin mangasa Gedalia migei. Ka-
maghin, Jeremaia ua uan nguibamin ghua
uan namakaba ko Judan nguazimin ikiavira
iti.

Ikiavira Itir God akam Ebetmelek ganingi

15 Jeremaia faragha midorozir gumazibar
danganimin ikiavira itima, Ikiavira Itir God
kamaghin akam isa a ganiga ghaze,
16 "Ni Itiopian gumazim Ebetmelek bagh
mangi, kamaghin a mikim suam: Ikiavira
Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, a Israelian
God, a kamaghin mikeme, Ki fomira
nguibar ekiar kam gasighasighasa, ezi
datirighin nan akamin daghem otogham. Ki
nguibar ekiar kam deraghvira a damuan
kogham. Ezi ni uabi bizir ki damuasa
mikemezibar ganam.
17 Ki Ikiavira Itir God, ki mikemes, Ki bizir
kam damuamin dughiam, ki nin akuraghti,
me ni isi gumazir ni atiatibar dafaribar
atighan kogham.
18 Ki deraghvira nin akurvagh nin ganam,
eghti me ni misueghti ni aremeghan
kogham. Ni nighnizir gavgavim nan iti,
kamaghin ni aremeghan kogham. Ki
Ikiavira Itir God, ki mikemegha gifa."

40

Nebusaradan Jeremaia ko migei

1 Nebusaradan Jeremaia ataghizi a
firiaghirigha zuir dughiamin, Ikiavira Itir
God akam isa Jeremaia ganingi. Babilonia
Jeremaia ko, Judaba ko, Jerusalemia inigha
senbar me ike, egh men aku kalabus bagh
Babilonin mangam. Egha me Raman
nguibamin otivir dughiamin, gumazir
dapanir faragha zuim Nebusaradan,
Jeremaian garima a me ko iti, ezi a
anetaghizi a firiaghirigha ghu.
2 Ezi dughiar kamin Nebusaradan kam-
aghin Jeremaia migei, "Ikiavira Itir God, nin
God, bizir kurar kantrin kamin otivamimin
gun mikeme.
3 Egha datirighin Ikiavira Itir God
mikemezi moghin bizir kabagh amima da
otifi, Ia Israelia Ikiavira Itir Godin akaba
batuegha, an damazimin arazir kuram
gami. Ezi bizir mingarir kam bagha, bizir
kaba ia batifi.
4 Ni oragh. Datirighin ki senin nin da-
farimning ikezir kam firi, ezi ni datirighin
firighirigh iki. Egh ni na ko Babilonin izisi,
kamaghin ni izi, eghti ki deraghvira nin
ganam. Ni aghuagh marki, a dera ni iki.
Ezi kantrin kamin danganir manaba ni dar
mangasa ifonge, ni pura mangi."
5 Jeremaia akar kam baregha, Neb-
usaradan ataghizir puvati. Kamaghin
amizi, Nebusaradan Jeremaia migia
ghua ghaze, "Puvatighti, ni Gedalia bagh
mangi, an Ahikamin otarim, egha Safanin
igiavotarim. Babilonin atrivim Judan
nguibabagh ativagh dar ganasa anemisefe.
A gumazamizir maba ko kagh ikiti, ni a
ko iki. Ni aghuaghiva, managh mangasa
ifonge, ni mangi." Egha Nebusaradan bizir
aghuir mam ko dagher maba sara Jeremaia
ganigha anetaghizi, a ghu.
6 Ezi Jeremaia ghua Gedalia bagha
nguibam Mispan ghu. Jeremaia a gu-
mazamizir Judan nguazimin ikiavira itibar
tongin me ko iti.

Me Jeremaian akua Isipin zui

(Sapta 40:7--45:5)

Gedalia Judan gavmanin gumazir faragha zuimin iti
(2 Atriviba 25:22-24)

7 Judan midorozir gumazir maba uan gumazir dapaniba ko, me kantrin danganir mabar ikiavira iti. Me kamaghin akam baraki, Babilonin atrivim, Gedalia Judan nguazimin, gavmanin gumazir dapanir faragha zuimin ikiasa anemisefe. Ezi a onganarazibagh amir gumazamiziba ko borir Babilonia inigha Babilonin kalabusin ghuezir puvatizir kabar ganamin ingangarim iti.

8 Ezi gumazir dapanir kaba uan midorozir gumaziba inigha, me Gedalian ganasa Mispan ghue. Gumazir dapanir kabar ziabar kara: Netanian otarim Ismael ko, Karean otarimning Johanan ko Jonatan, ko Tanhumetin otarim Seraia ko, Netofan nguibamin gumazim Efain otariba ko, Makan nguazimin gumazim Jesania.

9 Ezi Gedalia me ko akam akira ghaze, “Bar guizbangira, ia Babilonia men apengan ikiva, men atiatingan marki. Puvati. Ia nguazir kamin ikiva, Babilonin atrivimin apengan iki deraghvira ikiam.

10 Ki uabi, ki Mispan kagh ikiam. Babilonia izi en ganamin dughiam, ki Judaba e uan abuir gumazimin ikiam. Iarara, ia uamategh nguibar ia inizir kabar mangi, wainin ikarizir oviziba ko ovizir igharazir aghuiba inigh, wain ko borebar ingar, egh gin izamin dughiam bagh ada isi minebar arigh.”

11 Ezi dughiar kamin Judan marazi Moap ko, Amon ko, Idom ko kantrin igharazibar iti. Me kamaghin akam baraki, Babilonin atrivim gumazamizir varazira ataghizi me Judan nguazimin itima, ezi atrivim me gativagh men ganasa, Gedalia amisefe, a Ahikamin otarim, egha Safanin igiavotarim.

12 Ezi Judan gumazamizir apaniba me batoghezi me ghuezir nguibar kaba, me da ategha uamategha Judan nguazimin ize. Egha me Gedalian ganasa Mispan ghue. Egha gin, wainin ikarizir oviziba ko, ovizir igharazir aghuiba azenibar da isava, me wainin aviriba ko dagher aghuiba iti.

Ismael Gedalia misoghezi an areme
(2 Atriviba 25:25-26)

13 Ezi dughiar mamin, Karean otarim Johanan ko, Judan midorozir gumazibar, gumazir dapaniba, me kantrin danganir mabar ikegha Gedalia bagha Mispan ize.

14 Egha me kamaghin a migei, “Amonin kantrin Atrivim Balis, ni misueghti ni aremeghasa, Netanian otarim Ismael amadazi, a ize. Ni bizir kam gifo, o puvati?” Ezi Gedalia men akam nighnizir gavgavim an itir puvati.

15 Ezi Johanan ko Gedalia uaningra itir dughiamin, Johanan nimira kamaghin Gedalian migei, “Ga uaning. Ni na ateghti ki mangi Ismael misueghti ana aremeka. Gumazitam bizir kam gifoghan kogham. Ni aneteghti a ni misueghti, ni aremeghti, Judan datirighin iza ni akuvagha itiba, me tintinibar mangegham. Eghti en gumazamizir ikiavira itir varazira, e bar ikuvigham.”

16 Ezi Ahikamin otarim Gedalia kamaghin Karean otarim Johanan akam ikaragha ghaze, “Ni arazir kam damuan marki. Ki fo, ni Ismaelin gun migeir akar kam, a guizin akam puvati. Ni ifari.”

41

1-2 Ismael a Netanian otarim, egha a Elisaman igiavotarim, egha a Judan atrivimin ikizir mam. An atrivimin gumazir dapanir faragha zuir mamin ike. Babilonin atrivim Judan gavmanin faragha zuir gumazimin ikiasa Gedalia amisefe, ezi azenir kamin, an namba 7in iakinim otozi, Ismael 10plan gumaziba inigha, Gedalian ganasa Mispan ize. Egha me Gedalia ko apiagha apir dughiamin, Ismael 10plan gumaziba ko me dikavigha, uan midorozir sababa inigha Gedalia misoghezi an areme.

3 Ezi Ismael uaghan Judan Gedalia ko Mispan itiba sara misuegha, Kaldiabar midorozir gumazir dughiar kamin Mispan itiba sara misoghezi, me ariaghire.

4 Ezi amimzaraghan, gumaziba fozir puvati, Gedalia aremegha gifa,

5 ezi Sekemin nguibam ko, Silon nguibam ko, Samarian nguibamin gumazir 80pla arua iza Mispan boroghira izi. Me wit ko pauran mughuriar aghuim zuim inigha, Ikiavira Itir Godin Dipenim bagha Jerusalemin mangi ofa damuasa zui. Gumazir kaba uan ghuamasizibagh isava, uan korotiaba abigha, tintinibar uan mikarzibar ghora uan apangkuvim ko osimtizim akakaghasa.

6 Dughiar kam, Netanian otarim Ismael men gari, me izima, a Mispa ategha, me gifara aziava me bagha tuavimin zui. A ghaze, an azirakam ti gumazibar amuti, me suam, a me ko apangkuvir kam iti. Egha a ghua me batogha kamaghin me migei, “Ia izi, Ahikamin otarim Gedalia, ia an ganasa ai ifonge.”

7 Me nguibar ekiamin aven ghuezi, Ismael uan adarazi ko me gumazir avirir kabav suegha, men kuaba akunizi me mozir dipar ekiar mam giraghue.

40:7: 2 Atriviba 25:22-24 **41:1-2:** 2 Atriviba 25:25

8 Ezi gumazir kabar tongin itir 10plan gumaziba kamaghin migei, “Ni en misueghti e aremeghan marki. E tuzimin dagher bar aviriba mongezi da iti, witba ko, baliba ko, olivin boreba ko, haniba. E da ni daningam.” Ezi Ismael men akam baregha, 10plan gumazir kabav soghezi me ariaghirezir puvati.

9 Mozir dipar kam, Judan Atrivim Asa, fomira ghaze, Israelian Atrivim Basa izi Mispan misoghiva, nguibar ekiam avinighti, Mispan gumazamiziba dipamin oteveghan kogham. A Mispan gumazamiziba dipamin oteveghan aghuagha an a gikui. Mozir dipar kamra, datirighin Ismaelin adarazi me Gedalia misoghezi an aremezir dughiamin, me gumazir kuar kaba inigha mozir kam gaghuizi, mozir kam izifa.

10 Ezi gin, Ismael Mispan itir gumazamizir igharaziba inigha, Mispa ategha, men akua Amonin kantrin zui. Babilonin midorozir gumazibar dapanim Nebusaradan, a faragha gumazamizir kaba, Mispan nguibamin me ataghizi me itima, a men ganasa Gedalia amisefe. Ezi Judan atrivimin guiviba uaghan men tongin iti.

11 Ezi Karean otarim Johanan, ko Judan midorozir gumazibar dapanir maba, me Netanian otarim Ismael amizir arazir kuraba bar da baraki.

12 Kamaghin amizi, me dikavigha uan midorozir gumaziba inigha, Ismael misoghasa an gintigha zui. Me an gintigha ghua Gibeonin nguibamin itir dipar akarer ekiamin boroghiram a bato.

13 Ezi Ismael Mispan inigha a ko izezir gumazamiziba, me Karean otarim Johanan ko gumazir dapanir mabar ganigha, bar akonge.

14 Egha me bar Ismael ategha, ivemara Karean otarim Johanan bagha ghue.

15 Ezi Johanan adarazi Ismaelin suighasa amima, a uan gumazir 8pla ko, me ara ghua Amonin kantrin ghue.

16 Ezi Karean otarim Johanan, ko gumazir dapanir an gin zuiba, me Ismaelin dafarimin ada ua Mispan gumazamiziba ini. Midorozir gumazir igharaziba ko, men amuiroghboriba, ko atrivimin ingangarir gumaziba, me ikizir kamin tongin iti. Gumazamizir kabara, Netanian otarim Ismael faragha Gedalia misuegha givagha, egha kalabuziabar min bar me inigha Mispa ategha Gibeonin ghu. Ezi datirighin me bar Gibeon ategha ghue.

17-18 Johanan men aku Isipin mangasava ami. Ezi me fo, Ismael Gedalia misoghezi an areme, gumazir kam Babilonin atrivim Judan nguazim gativagh an ganasa anemisefe. Egha me atiatia nighnisi, Kaldiaba ti men otivizir biziba baregham, egh izi me gasighasigham. Kamaghin amizi, me Isipin mangasa ifonge. Egha me Betlehemin nguibamin boroghira, Gerut Kimhamin nguibamin otivigha iti.

42

Gumazamiziba Ikiavira Itir God ko mikimasa Jeremaian azangsisi

1 Egha gin, Karean otarim Johanan ko, Hosaian otarim Jesania ko, midorozir gumazir maba ko, gumazamiziba bar, kar gumazir aruaba ko gumazir kiniba, me bar dikavigha,

2 Godin akam inigha izir gumazim Jeremaia bagha ghue. Egha me kamaghin a migei, “E uari, ni Ikiavira Itir God, nin God, ni a ko mikim, egh an azaraghti, a en gumazamizir ikiavira itir varazira an en akuragham. E fomira aviraseme, ezi datirighin ni garima, e bar ikizir muziariba iti.

3 E kamaghsua, Ikiavira Itir God, nin God, tuavir manamin e mangam, ko bizir tizir e damuamim, an e mikemegh.”

4 Ezi Godin akam inigha izir gumazim Jeremaia kamaghin migei, “A dera. Ki ian akamin amamangati. Ezi ia nan azarazi moghin, ki Ikiavira Itir God, ian God, a ko mikimam. Eghti Ikiavira Itir God akar manamin na ikaraghti, ki an gun ia mikimam. Ki akatam ian modoghan kogham.”

5 Ezi gumazamiziba kamaghin Jeremaia migei, “Bar guizbangira, Ikiavira Itir God, nin God, e an akaba bar adar gin mangam. Ikiavira Itir God guizin araziba ko, voroghira zuir araziba zurara adagh ami. Eghti e an akar, an e bagha ni ganingizibar gin mangan koghti, a uan kotin aven e tuisigham.

6 Ikiavira Itir God e bagha en azangsiziba ikarvagha ni ganidir akar kaba, da pazi e damuam o, da deragh e damuam, e pura dar gin mangam. Bar guizbangira, e Ikiavira Itir Godin akabar gin mangam, an en God, ezi e deraghvira ikiam.”

Ikiavira Itir God Jeremaian azangsizim ikara

7 Ezi Jeremaia Ikiavira Itir God ko migeima, 10plan dughiabar gin, an akam a ganingi.

8 Ezi Jeremaia dikavigha, Karean otarim Johanan ko midorozir gumazibar dapanir a ko itiba ko, gumazamiziba bar, kar gumazir aruaba ko gumazir kiniba, a men diazi me a bagha ize.

9 Ezi a kamaghin me migei, “Ia Ikiavira Itir God ko mikimasa nan azangsiki. Ezi Ikiavira Itir God, Israelian God, kamaghin migei:

42:10: Jeremaia 1:10

10 Ia Judan nguazimin kagh ikiti, ki gavgavim ia daningigh, egh ia dikabiraghan kogham. Guizbangira, bizir kurar ki ia gamizir kam, a na gamima ki bar oseme. Kamaghin ki ia akaragh, ua ia asighan kogham.
11 Ia Babilonin atrivimin atiati, ezi ki Ikiavira Itir God, ki guizbangira migei, Ki ia ko iti. Egh ki ian akuragh an dafarimin ua ia inigham. Kamaghin, ia uam an atiatingan marki.
12 Ki ian apangkuvigh, egh a damuti, a uaghan ian apangkuvigham. Egh ia ateghti, ia uamategh uan nguazimin mangam. Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha gifa.
13 "Ezi ia nan akaba batoghan marki, ki Ikiavira Itir God, ian God. Egh ia kamaghin mikiman marki, 'E Judan nguzimin ikian aghua.
14 Puvati. E Isipin mangam. E Isipra ikiti, apaniba e misueghan kogham. Eghti gumazamiziba misoghsi sighabagh iviva, en diman kogham. Eghti e daghebar oteveghan kogham. E pura Isipin ikiam.'
15 O Judan ikiavira itir varazira, ia oragh! Ia akar kamaghin amizim mikemeghti, ki Ikiavira Itir God, ki akam ian ikiam. Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, Israelian God, ki ia migei, Ia ti gavgavigh mangi Isipin ikiti,
16 bizir ia atiatiba, da Isipin ia bativam. Apaniba ia misoghti ia arighiram, egh ia dagheba puvatigh arighiram.
17 Gumazamizir otuegh gavgavigh, mangi Isipin ikiamiba, me bar arighiregham. Apaniba taraziv sueghti me arighiram, eghti tarazi dagheba puvatigh arimighiregham, eghti tarazi arimariar kuram iniva arimighiram. Ki bizir kurar kabar amuti, da me bativti, men adarazi bar givaghti, men ikiavira itir varazira, ua ikian kogham.
18 "Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, Israelian God, ki guizbangira migei: Ki faragha puvira Jerusalemian aningagha, bar pazavira me gasighasiki. Eghti kamaghira, ia Isipin mangighti, ki bar puvira ian aningaghegh, bar pazivira ia gasighasigham. Eghti Kantrin Igharazibar Gumazamiziba, bizir ki ia gamiziba bareghiva, atiating, digavir kuram damigham. Egh me pazi ia damuva, egh dibovir akabar ia mikimam. Egh me uari akar kurabar uan apaniba mikimsi, me kamaghin mikimam, 'Ia Judaba ikuvizi moghin, ia ikuvigham.' Egh ia ua uan nguazir kamin ganighan kogham."
19 Jeremaia Ikiavira Itir Godin akam akunigha givagha, kamaghin migei, "O ia Judan gumazamizir ikiavira itir varazira, ia oragh! Ikiavira Itir God, Isipin mangan ian anogoregha mikeme. Ezi ia akar ikiangsizir ki datirighin ia ganingizir kam deraghviram a ginighnigh.
20 Ia, Ikiavira Itir God, ian God, a ko mikimasa nan azangsigha, kamaghin migei, 'Jeremaia, ni mangi Ikiavira Itir God, en God, ni a ko mikim, egh an azaraghti, an akam e daningigh. Eghti akar manam a ni danighti, ni e mikemeghti, e an gin mangam.' Ezi ia datirighin arazir igharazim damuasava ami. Ian arazir kam, a bar derazir puvati. A ia damuti, ia ikuvigham.
21 Ikiavira Itir God, ian God, a ia daningasa na ganingizir akam, ki datirighin ia ganingi. Ezi ia akar kamin gin zuir puvati.
22 Kamaghin, ia deraghvira fogh, danganir ia mangi ikiasa amir kam, apaniba ian taraziv sueghti me arimighiregham, eghti tarazi dagheba puvatigh arimighiregham, eghti tarazi arimariar kuram iniva arimighiregham."

43

Me Jeremaia inigha, gumazamizir ikiavira itir varazira sara Isipin ghue

1 Akar Ikiavira Itir God, men God, gumazamizibav kimasa Jeremaia mikemeziba, Jeremaia dar gun gumazamizibav kemegha givazima,
2 Hosaian otarim Asaria, ko Karean otarim Johanan, ko gumazir akaba batozir maba, me kamaghin Jeremaia migei, "Ni ifari. Ikiavira Itir God, en God, e mangi Isipin ikiasa en anogorogha, e mikimasa ni amadazir puvati. Bar puvati.
3 Kar Nerian otarim Baruk, anarira e dikabinasa nin nighnizimin fe. Ni Kaldiaba e inigh e misueghti e aremeghasa, o en aku kalabus bagh Babilonin mangasa ni ifonge."
4 Egha me akar kam mikemezi, ezi Karean otarim Johanan ko gumazir dapanir maba, ko gumazamiziba bar moghira Ikiavira Itir Godin akam batogha, Judan nguazimin ikian aghua.
5-6 Karean otarim Johanan uan gumazir dapaniba ko, me dikavigha, Judan gumazamizir ikiavira itir varazira, bar moghira me inigha zui. Gumazir kaba, ko amiziba ko boriba, apaniba fomira me batoghezi me kantrin igharazibar ghueziba, me fomira uamategha Judan nguazimin ize. Ezi datirighin Johanan uaghan, Judan atrivimin guiviba ko gumazamizir igharaziba ini. Kar Nebusaradan, Babilonin midorozir gumazibar gumazir faragha zuim, me gativagh men ganasa Gedalia amisefe. Ezi datirighin Johanan ko gumazir dapaniba, Judan gumazamizir kaba ko,

43:5-6: 2 Atriviba 25:26

Godin akam inigha izir gumazim Jeremaia
ko Nerian otarim Baruk, bar me inigha zui.
7 Egha me men akua bar Isipin ghu. Egha
arazir kamin me Ikiavira Itir Godin akam
batoke. Egha me ghua nguibam Tapanesin
otifi, kar Isipin kantrin nguibar mam.
8 Me Tapanesin itima, Ikiavira Itir God
kamaghin Jeremaia mikeme,
9 "Ni mangi dagiar ekiar taba inigh mangi
Isipin atrivimin dipenir nguibar kamin
itimin tiar akamin apengan, nguazim
gikuigh an aven dar afegh. Judan marazi
nguibar kamin iti, me nin ganti, ni a damu.*
10 Egh Judan kaba kamaghin me
mikemegh: Ikiavira Itir Godin Gavgaviba
Bar Itim, Israelian God, a kamaghin
mikeme: Ki Ikiavira Itir God, ki uan
ingangarir gumazim Babilonin Atrivim
Nebukatnesarin diagham. Eghti a danganir
kamin izam. Egh dagiar ki mozim gikuigha
dafezir kabagh isin, uan atrivir dabirabim
afagham. Egh a uaghan uan purirpenim
asaragh, nguazir otevir dagiar kaba itir
kam avaragham.
11 A izi Isipin kantri gasighasigham. Ki
gumazir maba me arimariar kuram inigh
arighirasa me amisefe, eghti dughiar kamin
me arimariar kuram iniam. Ezi gumazir
maba me mangi kantrin igharazimin kal-
abusin ikiasa, ki me amisefe, eghti dughiar
kamin me kalabusin mangam. Ezi ki gu-
mazir maba me mangi misogh arighirasa,
me amisefe, eghti dughiar kamin me mangi
misoghiva arighiram.
12 Egh ki Isipin asebar ziaba fer dipenibar
apongegham. Dipenir kaba, da Isipin ase-
bar marvir guaba dar iti. Eghti Nebukat-
nesar marvir guar katabar apongiva, taba
inigh uan kantrin mangam. Egh a Isipin
kantrin biziba bar ada batuegham, mati
sipsipbagh eghuvir gumazim, uan koro-
tiamin piba batosi. A Isipba bar me gafi-
ragham. Egh a kantrin kam ategh der-
aghvira mangam.
13 A Isipin ikiamin dughiamin, a dagiar
dipenir akinir ruarir dipenir kamin
itiba apirigham, gumazamiziba zurara
dipenimin ghua, aruemin ziam fe, mati men
asem. Egh a bar Isipian asebar ziaba fer
dipeniba, bar dar apongti da isigham."

44

Ikiavira Itir God akam isa Judan Isipin itibagh anidi

1 Ikiavira Itir God akam isa Judan Isipin
itir daraziv kinasa Jeremaia ganingi. Me
Mikdolin nguibam ko Tapanesin nguibam
ko, Memfisin nguibam ko, Isipin sautin
amadaghan itiba. Ezi Jeremaia kamaghin
me migei,
2 "Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim,
a Israelian God, a kamaghin migei: Ki
Ikiavira Itir God, ki Jerusalem ko Judan
nguibar ekiabagh amizir bizir kuraba, ia
bar a dar gani. Ia gan, da datirighin bar
ikuvigha iti. Ezi gumazamiziba uam adar
itir puvati.
3 Judan kaba me arazir kurar aviribagh
ami, ezi bizir kam na gamima ki men
aningaghe. Me asebar ziaba fe, egha
ofan migharir mughuriar aghuim zuiba me
ganidi. Me fomira aser kabagh fozir puvati.
Ezi ia Judan kagh itiba, ko ian inazir afezi-
aba uaghan, ia bar moghira aser kabagh
fozir puvati. Kamaghin amizi, ki Judan gu-
mazamizibagh asighasiki.
4 Ki faragha dughiar aviribar uan ingan-
garir gumaziba amangi, me Godin akam
inigha izir gumaziba, me Judaba ia bagha
ize. Egha me kamaghin nan akam akura
ia gakaghori, 'Ia arazir kurir ki aghuazir
kabar amuan marki.'
5 Ezi Judan kaba kuariba arigha akar kam
barazir puvati, egha an gin zuir puvati. Me
uan arazir kuram ataghizir puvati, egha me
asebar ofa gamir arazim ataghizir puvati.
6 Kamaghin amizi, ki bar men
aningaghegha, Judan nguibaba ko
Jerusalemin tuaviba bar pazavira dagh
amua dagh asighasiki. Ezi me ikuvigha
kamaghira iti.

7 "Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar
itim, Israelin God, ki datirighin kamaghin
migei: Ia manmaghsua uarira uari
gasighasighasava ami? Ia arazir kam
damuti, ian Judabar tongin itir gumaziba ko
amiziba ko boriba, bar moghira ikuvigham.
Egh ian ikiavira itir varazira ua ikian
kogham.
8 Ia datirighin Isipin ikia, egha ia
uan dafaribar asebar marvir guabar
ingara, ofan migharir mughuriar aghuim
zuiba, aser igharagha garibagh anidi.
Ezi ian arazir kam na gamima, ki bar
puviram aningaghe. Eghti kamaghin ia
ikuvigham. Eghti Kantrin Igharazibar
Gumazamiziba bar ia dipova, akar asuir
kurabar ia mikimam. Egh me uan apaniba
akar kurabar me mikimsi, me kamaghin
mikimam, 'Ia Judaba ikuvizi moghin ia
ikuvigham.'
9 Ian inazir afeziaba ko atriviba, ko atriv-
ibar amuiba, arazir kuram gami. Egha ia
uaghan uan amuiba ko arazir kuram gami.
Ia bar moghira arazir kam Judan nguibaba
ko Jerusalemin tuavibar arazir kam gami.
Ia ti bizir kurar kaba ginamadagha gifa, a?

* **43:9:** Hibrun akam deragha migirigiar kamin mingarim abighizir puvati.

10 Fomira ikegha iza datirighin, ia arazir
kurar kabar aghumsizir puvati. Egha ia
nan atiatia nan apengan itir puvatigha, nan
Araziba ko arazir ki ifongeziba, ki da isa
ia ko ian ovavibagh aningi, ia dar gin zuir
puvati.

11 "Kamaghin ki Ikiavira Itir Godin Gav-
gaviba Bar Itim, Israelian God, ki mikeme:
Ia Judaba, ki ia gasighasighasa nighnigha
gifa. Ezi ian tav ikian kogham.
12 Ia Judan ikiavira itir varazira, ia izi
Isipin ikiasa gavgafi. Iarara, ki bar ia geve-
gham. Egh ia Isipin ikiamin dughiamin, ia
arighiram. Apaniba izi ian taraziv soghti ia
arighiram, ian tarazi dagheba puvatighiva
arighiram, gumazir aruaba ko gumazir
kiniba sara. Eghti Kantrin Igharazibar Gu-
mazamiziba bizir ki ia gamizir kaba baregh,
me atiating, digavir bar kuram damigham.
Egh me ia dipov, ia gasighasigh akar kurar
asuibar ia mikimam. Egh me uari akar
kurabar uan apanibav mikimsi, me kam-
aghin mikimam, 'Ia Judaba ikuvizi moghin
ia ikuvigham.'
13 Ia Isipin itir darasi, ki Jerusalemin
amizir arazir kamra, ki ia damigham.
Apaniba taraziv sueghti me arighiregham,
eghti tarazi dagheba puvatigh arighiram,
eghti tarazi arimariar kuram iniva
arighiram.
14 Ia Judan datirighin Isipin ikiavira itir
varazira, ia Judan nguazimin mangasa
bar ifonge. Ezi ian tav asighasizir kam
gitaghan kogham, egh uamategh uan
nguazimin mangighan kogham. Ia bar
moghira ikuvigham. Eghti gumazir bar
vaghvazibara uamategh ari mangi uan
nguazimin mangam."

15 Dughiar kamin, Judan avirir ekiam iza
uari akuvagha itima, Jeremaia akar kam
akuri. Judan Isipin sautin amadaghan itiba,
me uaghan iti. Gumaziba bar uari aku-
vagha ikia, kamaghin fo, men amuiba ofan
mughuriar aghuim zuiba aseba bagha dagh
ami. Egha gumazir kaba uan amuiba ko
kamaghin Jeremaian akam ikaragha ghaze,
16 "Ni Ikiavira Itir Godin ziamin akaba e
mikiri. Ezi e akar kam bareghan kogham.
Puvati. E aghua.
17 E bizir e damuasa akam akiriziba, e
dar amuam. E ofan mughuriar aghuim
zuiba, aser amizir kam bagh dar amuam,
me kamaghin a dibori Overiamin Kwin. Egh
e wainin ofaba a gingam. Mati e fomira,
en ovaviba ko atriviba, ko en gumazir da-
paniba, e bar moghira Overiamin Kwin
bagha ofan kabagh amizi moghin dagh ami.
E ofan kaba Judan nguibaba ko Jerusalemin
tuavibar dagh ami. E dagh amir dughiabar,
e dagher aviriba ikia deraghavira iti, ezi
bizir kuratam e batozir puvati.
18 E fomira ikegha iza datirighin Ove-
riamin Kwin baghava wainin ofaba ko,
ofan igharazir avirir amir kaba ategha,
e biziba bar puvati. Apaniba iza en
marazi misoghezi me ariaghire, ezi marazi
dagheba puvatigha ariaghire."
19 Ezi amiziba ua kamaghin migei, "E
guizbangira, Overiamin Kwin bagha ofan
kabagh amua, bisketba tua dagh amima da
an nedazim min otifi. Egha e wainin ofaba
a ginge. Ezi ni ti ghaze, en paba ti arazir
kamin aghua, a? Puvati, me arazir kaba bar
dagh fogha, da bagha bar akonge."
20 Jeremaia akar kam baregha, egha gu-
maziba ko amiziba virara, kamaghin men
akam ikaragha ghaze,
21 "Fomira ia ko, ian ovaviba, ko atriv-
iba, ko gumazir dapaniba, ko gumaza-
mizir igharaziba bar, ia Judan nguibaba
ko Jerusalemin tuavibar ikia, aseba bagha
ofan migharir mughuriar aghuim zuibagh
ami. Ezi ia ti ghaze, Ikiavira Itir God, ti ian
arazir kabagh nighnizir puvati, a? Puvati. A
deraghviram dagh fogha dagh nighnisi.
22 Ia arazir bar kuribagh ami, ezi gin
Ikiavira Itir God ian arazir kurar kam bar a
giporpore. Bizir kam bangin, a ian nguazim
gamizi, a ikuvigha nguazir kinimin oto. Ezi
gumazitam an itir puvatigha iza datirighin
tu. Kamaghin amizi, Kantrin Igharazibar
Gumazamiziba akar kurabar uan apanibav
kimasa kamaghin migei, 'Ia Juda ikuvizi
moghin, ia ikuvigham.'
23 Ia aseba bagha ofan migharir
mughuriar aghuim zuibagh amua,
egha arazir kuraba, Ikiavira Itir Godin
damazimin dagh ami. Egha ia an Araziba ko
an arazir a ifongeziba batuegha, an akabar
gin zuir puvati. Kamaghin amizi, dughiar
kurar ia batozim ikiavira iti."
24 Egha Jeremaia uam akar maba bar
Judabav keme. An akam amizibagh asa,
kamaghin migei, "Ia bar Judan Isipin itiba,
deragh kuaribar arigh, Ikiavira Itir Godin
akam baragh.
25 Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim,
Israelian God, a ghaze: Ia uan amuiba ko,
uan akar dikirizimin bizibar amuti da oti-
vasa. Ia kamaghin akam akirigha mikeme,
'E ofan migharir mughuriar aghuim zuim
tuegh, Overiamin Kwin bagh wainin ofaba
ingasa akam akiri. Ezi bar guizbangira,
e akar dikirizir kam damuti an otivam.'
Aria, ia bizir ia damuasa akam akiriziba, ia
mangi dar amuti da otiv.
26 "Ia Judan Isipin iti darazi bar, ia
deraghvira kuariba arigh Ikiavira Itir
Godin akam baragh. Ikiavira Itir God

44:22: Jeremaia 25:11; 25:18; 25:38

kamaghin migei: Ki uan ziar ekiam bagha
pin arigha guizbangira migei: Ia Judan tav
Isipin kantrin ikivira ikiva, akar dikirizir
tam uan ziamin a damighan kogham. Ia
ua kamaghin mikemeghan kogham, 'Bar
guizbangira, Ikiavira Itir Godin pin ikiavira
itimin ziam, e uan akam gavgavim a ganiga
migei.' Bar puvati.
27 Ki Ikiavira Itir God, ki guizbangira
migei, Ki deraghvira ia damuan kogham.
Puvati. Ki paza ia damuasa ian gari. Ia Ju-
dan Isipin iti darasi, ki apaniba amadaghti,
me izi ian taraziv soghirarigham. Eghti
tarazi dagheba puvatigh arimighiregham.
Egh ia bar gevegham.
28 Ian vaghvazibara midorozimin
ikuvighan koghiva, Isip ategh ua Judan
nguazimin mangam. Ia Judan ikiavira
ikia iza Isipin ikezir varazira, ia dughiar
kamin deraghvira fogham, tinan akam bar
gavgafi, nan akam, o ian akam?
29 "Ki Ikiavira Itir God, ki guizbangira
migei, Ki ian akakaghsi bizitam kamaghin
a damigham. Ia kantrin kamin ikiamin
dughiamin, ki ia gasighasigham. Ia bizir
kamin ganigh, egh ia fogham, nan akam
pura mangighan kogham. Puvati.
30 Bizir ki ia damuamim a kamakin,
Isipin Atrivim Hofra, ki a isi apanir a
misueghti ana aremeghamimin dafarim
darigham. Arazir kamra, ki faragha Judan
Atrivim Sedekaia gami. Babilonin Atrivim
Nebukatnesar Sedekaian apanim gami,
egh a misueghti an aremeghasa, ki a isa
Nebukatnesar ganingi."*

45

Jeremaia Ikiavira Itir Godin akam isa Baruk ganidi

1 Namba 4in azenimin, Josaian otarim
Jehoiakim, Judan atrivimin itir dughiamin,
Godin akam inigha izir gumazim Jeremaia
akam isa Nerian otarim Baruk ganingi.
Jeremaia Ikiavira Itir God a ganingizir ak-
aba, bar adar gun mikeme. Ezi Baruk
akinafarir mamin ada osiri. Egha aning
ingangarir kam gamir dughiamin, Jeremaia
kamaghin Baruk mikeme,
2-4 "Baruk, ni oragh. Ni kamaghin
mikeme, 'Aio! Ki osimtizir aviriba ko
mizazir aviriba iti, ezi Ikiavira Itir God ua
nan osimtizibagh isivagha ghu. Ki ikiavira
ikia, ghua bar iporpore. Nan osimtiziba da
gevir puvati. Da kamaghira itima, ki bar
amiragha avughsaziba puvati.' Ezi Baruk,
ni oragh. Ikiavira Itir God, Israelian God, ni
mikimasa kamaghin na mikeme, 'Ki Ikiavira
Itir God, ki guizbangira migei. Ki datirighin
bizir ki ingariziba abisi. Ezi ki oparizir
biziba, ki da asiam. Bizir ki bighiva asiamin
kaba, da bar nguazir kamin gumazamiziba
bar me bativam.
5 Ezi manmaghin amizi, bizir aghuibara
ni bativasa ni ifonge? Ni nighnizir kam
atakigh. Guizbangira, ki Ikiavira Itir God, ki
nguazir kamin gumazamiziba bar pazavira
me damigham. Egh ki nin akuragham,
eghti ni danganir manamin mangam, me ni
misueghti ni aremeghan kogham.' "

Ikiavira Itir God kantrin maba migirigiam dar iti*

46

(Sapta 46--51)

Isipia midorozimin ire

1 Ikiavira Itir God, kantrin maba bagha
akam ikia, egha akar kam isa Jeremaia
ganingi.
2 Akar mam, Isipia bagha ghu. Akar kam,
a Isipin atrivim Nekon midorozir gumaz-
iba bagha ghu. Midorozir gumazir kaba
Yufretisin Fanemin boroghin, Karkemisin
nguibamin otifi. Ezi namba 4in azenimin,
Josaian otarim Jehoiakim, Judan atrivimin
itima, Babilonin Atrivim Nebukatnesar uan
midorozir gumaziba ko, iza Isipia misogha
me dikabira. Dughiar kamin, Ikiavira Itir
God Babilonia ginighnigha akar kam isa
Isipia ganiga ghaze:

3 "Ia Isipia, ia oraba inigh,
mangi misoghsi uari arigh gan iki.
4 Ia hoziabar kir.
Eghti ia midorozir gumazir hoziabagh
apiaghira misoziba,
ia uan hoziabar apiagh.
Ia uan midorozir dapanir asuabar aghuigh,
tuivigh misoghsi gan iki.
Ia uan afuziba akiriva, egh ia vaghvagh
uan midorozir korotiabar aghuigh.
5 Ezi datirighin manmaghin ami?
Ki Ikiavira Itir God, ki Isipian garima,
me bar puviram atiatigha ara ua-
mategha ize.
Apaniba men midorozir gumazir gavgav-
iba dikabira, ezi Isipia midorozim
ategha zuamira ua ize.
Me atiatir biziba da tintinibar iti.
Kamaghin me ua ikigha
girakirangin garir puvati.

44:30: 2 Atriviba 25:1-7 * **44:30:** Jeremaian eghaghanim, a sapta 44in gifa. Dughiar kamin, Jeremaia Isipin kantrin ikia egha ghurigha gifa. Ezi fofozir gumaziba ghaze Jeremaia Isipin kantrin ikia ghua areme. **45:1:** 2 Atriviba 24:1; 2 Eghaghaniba 36:5-7; Daniel 1:1-2 **45:2-4:** Jeremaia 1:10 * **46::** Jeremaia Jerusalemin Godin akam akuri dughiamin, God dughiar mabar kantrin igharazir tintinibar itiba bagha akaba isa a ganidi. Akar kaba me bar ada isafuragha Godin Akam Inigha Izir Gumazim Jeremaian Akinafarimin aven bar abuan ada ariki. **46:2:** Aisaia 19:1-25; Esekiel 29:1--32:32

6 Egha gumazir puv ivemariba ko misozir gumazir gavgaviba,
me apanibar ariv avegham. Puvati.
Me notin amadaghan ikia,
tintinibar onganigha Yufretisin Fanemin boroghira ire.

7 "Ikizir manaba, Isipin kantrin itir Nailin Fanemin min ekefe?
Me gavgavigha, mati faner ekiam aperiar gavgavim an otogha zui.
8 Kar Isipin adarazira.
Me Nailin Fanemin min ekevegha otivigha, mati faner ekiam aperiam an oto.
Isipin gumazamiziba kamaghin mikeme:
'Ki bar ekevegh otogh nguazimin danganiba bar ada avaragham.
Egh ki nguibabagh asighasighiva,
dar itir gumazamiziba saram asighasigham.
9 Ia nan hoziaba, ia ivemar mangi.
Ia nan karisba, ia bar puvira ivemar.
Ia nan midorozir gumazir gavgaviba, ia Itiopia ko Libian kantrining, ia aningin midorozir gumaziba,
ia oraba suizir gumaziba, ia Lidian kantrin pibar asir gumaziba,
ia bar moghira mangi misogh.'

10 "Isipia kamaghin mikemegha gifa.
Ezi midorozir kam, kar Godin Gavgaviba Bar Itimin bizim.
A en Ekiam.
Egha dughiar kamin a uan apaniba ivezir kuram me ikarvasi.
Midorozim bar gavgavizi, gumaziba pura tintinibar ariaghiri.
Mati midorozir sabam mitiriam puv an azima,
a gumazibar mikarziba ko ghuziba apava, bar izifa.
Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, gumazamizir kabav soghezi me ariaghire.
Egha mati, a uabi notin amadaghan,
Yufretisin Fanemin boroghin ofa gami."

11 Ikiavira Itir God kamaghin migei,
"Kantri Isip, ni mati guivir igiar mam duaba nin mikarzimin otifi.
Ni Gileatin mangigh danganir kamin marasinin aghuiba buri.
Egh ni marasinin igharagha gariba bagh, bar puvira ingar da inighan kogham.
Marasinin tam nin duabar amuti, da akumighan kogham.
12 Nin midorozir gumaziba tintinibar are,
egha me uarira uarigh ivezegha, uari inigha ire.
Ni midorozimin irigha bar aghumsiki,
ezi kantrin igharaziba nin aghumsizir akam baraki.
Nin ararem bar nguazir kamin danganiba bar adagh izifa."

Atrivim Nebukatnesar iza Isipia misosi

13 Babilonin Atrivim Nebukatnesar izi Isipin kantri ko misoghamin dughiamin, Ikiavira Itir God akar mam isa uan akam inigha izir gumazim Jeremaia ganingi. Akar kam kamakin:

14 "Ia Mikdol ko Memfis, ko Tapanes ko, Isipin itir nguibar maba sara akam akun.
Egh kamaghin me mikim, 'Apaniba otivigh puv ia misoghirarigh,
egh ian kantrin aven bizir aviribagh asighasigham.
Kamaghin amizi, ia Isipia, uan midorozir biziba akirigh
tuivigh misoghsi iki.
15 Manmaghsua Apis, an aser ia bulmakaun apurir ingarizim,
an arav ghu, egha tugha gavgavizir puvati?
An mingarim kamakin,
Ikiavira Itir God uabi anekunizi a iraghu.
16 Ezi Ikiavira Itir God, Isipian avirim gamizi, ia tintinibar ire.
Ezi Kantrin Igharazibar Gumazamiziba uariv gia ghaze:
Aria, e ti Isip ategh uamategh uan gumazamiziba bagh mangam.
Apaniba kantrin kam gasighasisi,
kamaghin amizi, e uamategh uan nguibamra mangam.'
17 Ia ziar igiam kamaghin Isipin atrivim daningigh,
Gumazim Puram Akam Arava Tintinibar Ifaghata Uan Dughiamin Atam Ghuzi A Gifa."

18 Ezi atrivimin ziar bar guizbangiram atrivimin itim, a Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim.
A kamaghin mikeme,
"Ki zurara angamira iti, ki guizbangira migei:
Gumazitam izam.
Eghti an gavgavim bar gumazir igharazibar gavgavim gafiragham,
mati Taborin Mighsiam bar ruaragha, mighsiar mabagh afira.
Egha mati Karmelin Mighsiam ongarir dadarimin ikia,
bar pin mar iti.
19 Ia Isipia, ia mangi kantrin igharazibar kalabusin ikiam,

46:13: Jeremaia 43:10-13

kamaghin amizi, ia uan bizibar kir.
Apaniba Memfis gasighasigham,
eghti nguibar kam pura ikiam, eghti
gumazamiziba ua an ikian kogham.”

20 Ikiavira Itir God kamaghin migei,
“Isipin kantri, mati bulmakaun amebar
igiar bar dirim.
Ezi difuar bar kurar mam notin
amadaghan ikegha iza a givi.
21 Ezi igharaz darazir gumaziba, Isipia uan
midorozir gumazibar ikiasa
me givese.
Egha Isipia bar deraghavira men gari, ezi
me bar deraghavira iti,
mati bulmakaun mikarzim saram
aghungiziba.
Egha apaniba otivizir dughiamin, gumazir
kaba midorozim ategha are.
Ezi Isipin midorozir gumaziba uaghan
kamaghin ami.
Ezi midorozimin aven, dughiar bar kuram
me batozi, me bar ikufi.
Kamaghin amizi, me midorozim bagha
tuivigha gavgavizir puvati.
Ezi dughiar kamin me arazir kurar me
amiziba bagha
ivezir kuram isi.

22 “Apaniba bizir ekiamin arua izima,
Isipia bar atiatigha nimira kuruzimin
min uari amikirivegha are,
egha me niginir tam gamizir pu-
vati.
Apaniba sobiabar me misoghasa izi,
mati gumazim sobiam suiragha
temeba okasa izi.†
23 Isipia me aviraseme, egha me bar gavgav-
igha,
mati ruarir ekiamin temeba bar uari
anighafiri,
ezi gumaziba aven mangan
asaghasaki.
Ezi apanibar midorozir gumazibar
dibobonim bar ghuavanabo,
egha odezibar dibobonim gafira,
eghti gumazitam men dibobonim
mengan iburagham.
Kamaghin amizi, ki Ikiavira Itir God, ki
ghaze,
apaniba bar Isipia agivagham,
mati gumaziba ruarir ekiamin
temeba bar ada oke.
24 Ki Isipia isa notin amadaghan itir gumaz-
ibar dafarim gatizi,
me bar aghumsiki.”

25 Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim,
Israelian God, kamaghin migei, “Ia or-
agh. Tebesin nguibamin asem Emon, ko
Isipin atrivim ko, men aser igharaziba ko,
Isipin kantrin aven itir biziba bar ko, an
atrivim ko, gavmanin gumazir dapaniba
ko, gumazamizir nighnizir gavgavim uan
atrivimin itiba, me bar moghira, ki ivezir
kuram isi me daningam.
26 Atrivim Nebukatnesar uan gu-
mazir dapaniba ko Isipia misueghti me
arighireghasa. Ki Isipia isi Babilonian
dafarim darigham. Eghti gin, gumazamiz-
iba fomira Isipin apiagha ikezi moghin,
gumazamiziba ua Isipin nguazimin ikiam.
Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha gifa.”

Ikiavira Itir God ua uan gumazamiziba iniam

27 Ikiavira Itir God kamaghin mikeme:

“Ia Israelia, ia Jekopin ovavir boriba, ia nan
ingangarir gumazamiziba,
ia atiatingiva digavir kuram damuan
marki.
Bar guizbangira, ia kantrin saghon itir
kamin kalabusin iti.
Eghti ki ua ia inighti,
ia ua uan nguazimra izegh, deraghvira
dapiagham.
Eghti tarazi ua ia damuti ia atiatingan
kogham.
28 Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin migei: Ki
ia ko iki ian akurvagham.
Kamaghin amizi, Ia Israelia, ia nan
adarasi, ia nan ingangarir gumaza-
miziba, ia atiatingan marki.
Ki ia batoghezi, ia ghua kantrin igharazibar
tongin iti.
Eghti ki kantrin kaba bar me ageveg-
ham.
Egh ki ia agivaghan kogham.
Guizbangira, ki puv ia damigham,
ki arazir voroghira itim
ginighnigha ia akiri.”

47

Ikiavira Itir God akam Filistian adarazir iti

1 Ikiavira Itir God akam Filistian kantrin
adarazir iti. Dughiar kamin Isipian
atrivim tighar Gasa misogham, kar Filistian
nguibar ekiar mam. Ezi God akam isa
an akam inigha izir gumazim Jeremaia
ganingi.
2 Ikiavira Itir God kamaghin mikeme:

“Ia gan!
Apaniba notin ikia uari akuvasava ami,

† **46:22:** Hibrun akam deragha migirigiar kamin mingarim abighizir puvati. **46:27:** Aisaia 41:13-14; 44:2 **46:27:** Jeremaia 30:10-11 **46:28:** Jeremaia 10:24; 30:11 **47:1:** Aisaia 14:29-31; Esekiel 25:15-17; Joel 3:4-8; Amos 1:6-8; Sefanaia 2:4-7; Sekaraia 9:5-7

mati notin amadaghan itir dipaba
bar ekefe.
Egha da bar puvira ivemara,
dar aperiaba bar gavgafi.
Apaniba nguazir kam avaragham,
mati aperiam nguazim ko an itir biziba
bar ada avegham.
A nguibaba ko dar itir gumazamiziba saram avaragham.
Kamaghin nguibar kabar gumazamiziba
bar atiatingiva,
pamtemin dimiva, bar puviram
arangam.
3 Eghti hoziaba ivemar iziti,
dar suer puziba puvira nguazim
misogh tingaghiti, me da baragham.
Eghti me karisbar niginim baraghti
da puvira ivemarti, dar wilba
pamtemin tingagham.
Eghti gumazamiziba bar puviram atiatingiva, aregham.
Eghti ameboghfeziaba onganigh
uan boribagh nighnighan koghiva,
me mizuamighan kogham.

4 "Filistiaba gasighasighamin dughiam a
izegha gifa.
Ki men tuavim apirigham, eghti me ua
Tair ko Saidonin akuraghan kogham.
Fomira Filistian ovaviba Kritin Arighatizim
ategha iza Filistian nguibar ekiabar
iti.
Ezi datirighin, ki Ikiavira Itir God,
ki nguibar ekiamin itir Filistian
varazira gasighasighasava ami.
5 Gasaba, men naviba bar oseme, ezi me uan
dapanir ariziba apiri.
Ezi Askelonin nguibam bar ikufi.
Ia danganir zarir kamin ikiavira
itir varazira, ian apangkuvim
manadizoghin givaghti,
ia tintinibar uan inivafiziba aghorir
arazim ategham?
6 Ia kamaghin dia ghaze,
'O Ikiavira Itir Godin midorozir sabam,
ni manadizoghin e gasighasizir ingangarir kam ategham?
O midorozir sabam, ni uamategh uan
asuamin aven magiri.
Ni ingangarir kam ategh avughsi.'
7 Ezi ki Ikiavira Itir God, ki ingangarir kam
isa uan midorozir sabam ganingi.
Ki Askelonia ko ongarir dadarimin
itir gumazamizir igharaziba sara
misoghasa midorozir sabar kam
amada.
Kamaghin, a nimira iki avughsan
kogham."

48

Moapin kantri ikuvigham

1 Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim,
Israelian God, a Moapin kantri ginighnigha
kamaghin mikeme:

"Iavzika, Nguibar ekiam Nebon gumazamiziba.
Apaniba Nebo bar a gasighasigham.
Me Kiriataim dikabiragham, a
nguibar divazir gavgavim itim.
Me a gasighasigham.
Eghti nguibar kamin gumazamiziba
bar aghumsigham.
2 Moapin ziar ekiam a iraghugha gifa.
Apaniba Hesbonin nguibamin otifi,
egha me Moapia gasighasighamin
arazimin akam misosi.
Me kamaghin migei,
'Aria, e mangi gumazamizir kaba bar
me agivaka,
eghti Moapin kantri ua ikian
kogham.'
Ia Matmenia, apaniba bar ia gasighasighti,
ia matmatin mangam.

3 "Ia dimdiar ararer ekiar Horonaimin
nguibamin otozim baragh.
Me kamaghin dei:
Biziba bar ikufi.
4 Moap ikuvigham,
eghti men boribar ararem bar ekevegham.
5 Moapia, me aregham.
Me bar puv arava, Luhitin tuavimin ghuavanaga, Horonaimin
nguibamin ghuaghiri.
Ezi men ararem ghuavira ikiava
bar ekefe.
6 Me kamaghin migei: Ia zuamiram aregh.
Puvatighti ia ikuvigham.
Ia asizir atiabar min mangi
gumazamiziba puvatizir danganimin mongegh.*

7 "Moap, ni ingarizir biziba ko, dagiaba
bagha pamtemin nighnigha ghaze:
Bizir kaba nin akuraghti ni deraghvira
ikiam.
Ezi nin nighnizir kam derazir puvati.
Kamaghin amizi, nin apaniba midorozimin
ni dikabiragham.
Egh me nin aser kam Kemos inigh
mangi kantrin igharazimin kalabus
datigham.
Egh me uaghan Kemosin ofa gamir
gumaziba ko, an ingangarir gumazibar dapaniba sara iniam.

48:1: Aisaia 15:1--16:14; Aisaia 25:10-12; Esekiel 25:8-11; Amos 2:1-3; Sefanaia 2:8-11 * **48:6:** Hibrun akam deragha migirigiar kamin mingarim abighizir puvati. **48:7:** Diboboniba 21:29; Aisaia 46:1-2; Jeremaia 43:12; 49:3

8 Apaniba izi nguibaba bar dagh asighasigham,
eghti nguibatam deragh ikian kogham.
Ki Ikiavira Itir God, ki mikemezi moghin,
me danganir zariba ko, danganir mighsiabar itibagh asighasigham.

9 "Moap, ki amangsizim nin nguazim datigham.
Eghti nin nguibaba bar ikuvigh pura ikiam.
Eghti gumazitaba dar ikeghan kogham."†

10 Gumazamiziba Ikiavira Itir God me ganingizir ingangarim damuan aghuaghti, a me gasighasigham. Egh a gumazir igharaziba midorozir sabamin me misueghti me arimighirisi gumazitam mikemeghti, gumazim a damighan koghti, Ikiavira Itir God a gasighasigham.

Moapin nguibaba bar ikuvigham

11 Ikiavira Itir God kamaghin migei:

"Moapin kantri fomira igiamra ikegha iza datirighin dughiar kamin tu,
apanitam iza a gasighasighizir puvati,
egha gumazamiziba inigha ghua kantrin igharazimin me isa kalabus gatizir puvati.
Moap mati wainin aghuim, gumaziba an ingarigha, anetaghizi a iti.
Me dipar misevir tabar a ruizir puvati.
Ezi an isingtizim kamaghira ikia, egha an mughuriam dera.
12 Ezi ki Ikiavira Itir God, ki guizbangira migei:
Ki dughiar mam amisefe, ezi dughiar kamin ki gumazitaba amadaghti
me izi Moapia gasighasigham,
mati gumaziba iza wainin kam nguazir kamin a ingegha,
wain ruir mineba abiaghariki.
13 Eghti dughiar kamin Israelia asem Betel bangin aghumsighizi moghin,
Moapia asem Kemos bangin bar aghumsigham.
Me ghaze, aser kam, a men akuragham.
14 Ia Moapia, manmaghsua ghaze,
ia midorozir gumazir gavgaviba,
egha ia bar midorozibar misogha fo?

15 "Atrivir kam, an ziam, Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar itim, a kamaghin migei:
Apaniba izi Moap gasighasigh, an nguibaba iniam.
Me Moapian gumazir igiar diribav soghirarigham.
16 Moap ikuvighamin dughiam a roghira izegha gifa.
Asighasizir kam a bar zuamiram otogham.
17 Ia Moapian boroghira itir darazi ko, gumazir an ziar ekiam gifoziba,
ia an apangkuvigh kamaghin azi mikim,
'Iavzika, ian nguibar kamin ziar ekiam ko gavgavim a irigha gifa.'

18 "Gumazir Moap gasighasighamin ingangarim itim,
a ia batogh ian divazir gavgavibagh asighasigham.
Kamaghin amizi, ia Dibonin nguibar ekiamin gumazamiziba,
ia mati atrivimin guivir dirim uan ziam fe,
egh ia uan ziar ekiaba gin amadagh,
gumazir kinibar min nguazir midiarim dapiagh.
19 Ia Aroerin nguibar ekiamin gumazamiziba,
ia mangi tuavir miriamin tuivigh ganti, gumazamiziba me ari izam.
Eghti ia men azaragh,
'Bizir tizim otozi ia ari?'
20 Eghti me kamaghin akam ikaragham,
'Moapin kantri a ikuvigha gifa,
egha datirighin a bar aghumsiki.
Kamaghin amizi, ia apangkuv, bar pamtemin azi.
Ia Arnonin Fanemin mangiva, kamaghin gumazamizibav kemegh,
Moap ikuvigha gifa.'

21 "Mighsiabar pin danganir voroghira itibar nguibar ekiaba, me uan ivezir kuram isi. Nguibar ekiar kaba kara: Holon, Jasa, Mefat,
22 ko Dibon, Nebo, ko Bet Diplataim,
23 ko Kiriataim, ko Betgamul, ko Betmeon,
24 Keriot ko Bosra. Moapin nguibar ekiar roghira itiba ko, saghon itiba, me bar moghira ivezir kuram ini.
25 Apaniba Moapin gavgavim dikabira. Ezi Moap uabin akuraghasa bizitam gamizir puvati. Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha gifa."

Ikiavira Itir God Moap dikabiragham

26 Ikiavira Itir God kamaghin migei:

"Moap na batoke, kamaghin amizi, apaniba a dikabinasa ki ifonge.
Egh a damighti a mati gumazim dipar onganim amezi moghin otogham.

† **48:9:** Hibrun akam deragha migirigiar kamin mingarim abighizir puvati.

A uan mimizibagh isin daku, egh tintinibar poghpogham,
eghti gumazamiziba an ingariva akam.
27 Moap, ni fomira akar asuibar Israelia migia,
men ingarav ake. Manmaghin ami?
Ni ti ghaze, Israelia okimakiar gumazimin min iti, ezi ni men ziam dikabira,
egha zurara me geghara dapaniba roi, a?

28 "Ia Moapia, ia uan nguibaba ategh mangi dagiabar tongin mongegh.
Ia kuaraziba danganir kurabagh isin mikonibar ingari moghin damu.

29 "E bar Moapian akaba batozir arazim gifo.
A uabi uan ziam fe, egha puv ifaghata, egha ghaze, a bar dera.
30 Ki Ikiavira Itir God, ki an akaba batozir arazim gifo.
A ifaghata puram akam arai,
ezi an amir biziba, tam otivir puvati.
31 Kamaghin amizi, ki Moapia bar moghira me bagh azir akabar amuam.
Ki Kirheresin gumazamizibar apangkuvam.
32 Jaserin nguibam ikuvizir dughiamin, ki azi.
Eghti Sipman nguibam, ni ikuvighti, ki ni bagh azivira ikiam.
Sipma, nin wainin azeniba, da bar avirasemegha ghua,
Amangsizim Itir Dipar Akaremin miriamin tugha ghua, Jaserin dipar akaremin tu.
Apaniba izi wainin ikarizir ovizir aghuiba,
ko nin temer taba saram asighasigham.
33 Moapian nguazim dagher aviribagh amima da otifi,
ezi gumazamiziba da isa bar akonge.
Eghti, agoroger arazir kam ko akazim, da bar givagham.
Ki a me damighti, me ua wainin oviziba dika da mirmirir miner ekiabar aven, wain damuan kogham.
Egh me bar akongiva dimiva arang wainin oviziba dikabinan kogham.
Guizbangira, me dimiva araghasi, egh me agoroger araghasizibar amuan kogham.

34 "Moapia bar puviram arangiva,
Hesbonin nguibamin ikegh mangi, Elealen nguibar ekiam ko notin amadaghan, Jahasin nguibamin tugham.
Egh Soarin nguibamin ikegh mangi Horonaimin nguibam ko sautin amadaghan Eklat Selisian nguibamin tugham.
Guizbangira, men kantrin nguibaba bar ikuvigham.
Eghti Nimrimin Fanem uaghan bar dakegham.
35 Ki Ikiavira Itir God, ki guizbangira migei,
Moapian adarazir ghua mighsiabar pin itir danganibar ghua, ofan mughuriar aghuim zuiba ko ofan igharazir maba sara uan aseba bagha dagh amiba,
ki bar me agivagham.
36 Guizbangira, Moapia inizir bizir aghuiba, da bar ovegham.
Kamaghin amizi, Kirheresin nguibamin gumazamiziba ko Moapia bar moghira,
ki uan navimin aven bar men apangkufi.
Ki mati gumazim apangkuvir ekiam ikia,
egha marvim givia azirakar onger akabagh amua iti.

37 "Moapia bar uan dapanir ariziba ko ghuamasiziba apir bar adar apangkuvigham.
Egh me tintinibar uan dafaribar ghoriva, apangkuvir korotiabar aghuigham.
38 Ki Ikiavira Itir God, ki Moapin kantri gasighasigham,
mati nguazir miner ingangariba puvatiziba, gumazim ada abiaghariki.
Kamaghin amizi, Moapin kantri ararer bar ekiam otogham.
Eghti me pin dipenibar azuaribar ikiam, o danganir me iviriabagh amua uari akuva itibar ikiva,
bar puviram aziam.
39 Bar guizbangira, Moap bar bighiregham,
eghti gumazamiziba bar puv arangam.
Moap, a aghumsizir gumazimin min otoghiva,
uan guam modogham.
Moapin boroghira itir kantribar gumazamiziba bizir kamin ganti, a Moapin otivti,
me bar atiatigh dibovir akar Moapin mikimam."

Moap asighasizir kam gitaghan kogham
40 Ikiavira Itir God kamaghin migei:

"Ia gan. Apaniba Moap gasighasighasa bar puvira izi,
mati kuarazir isam asizim iniasa,
uan avizimning onegha tuigha iraghu.
41 Apaniba nguibaba iniva, egh danganir misozir gavgaviba sara iniam.
Eghti dughiar kamin, Moapian midorozir gumaziba atiatigh, okam nighnigham,

mati amiziba boriba batasa
mizazim isi.
42 Ki Ikiavira Itir God, Moapia uari fa na
batoke.
Kamaghin amizi, Moap bar ikuvigham.
Gin kantri Moap ua ikian kogham.
43 Ki Ikiavira Itir God, ki guizbangira migei,
atiatim gumazamizibagh anidir biziba
ko, mozir ekiaba ko azuaziba,
da Moapian gumazamizibagh
asighasighasa me mizua iti.
44 Eghti gumazitam atiatim gumazamiz-
ibagh anidir bizibar, ari mangam,
a mozir ekiamin magiram.
Egh a mozim ategh anangiva otoghti,
ivem an suiragham.
Ki Ikiavira Itir God, ki guizbangira migei:
Ki Moapia gasighasighasa dughiar kam
amisefe,
ezi ki me gasighasighasava ami.

45 "Moapian gumazamiziba apanibar ati-
atigha,
ari mangi Hesbonin nguibamin mon-
gasa.
Ezi Puvati.
Mati Hesbonin nguibam fomira Atrivim Si-
honin dughiamin isizi moghin,
me an garima a ua isia iti.
Kamaghin amizi, me nguibamin aven
mangeghan kogham.
Me bizitam damuamin gavgaviba pu-
vati.
Avir kam kantrin kamin biziba bar adagh
apongezi da isi.
Kantrin kamin mitaghniamin boroghin
iti darasi, ko kantri kamin aven itir
mighsiabar pin iti darasi,
midorozim bagha bar ikuvigha
puv misozir gumazir kaba, me
bar moghira isigham.

46 "Ia Moapia, iavzika.
Ia asem Kemosin gumazamiziba, ia
ovegha gifa.
Apaniba ian otariba ko guivibar suigh, me
inigh mangi,
kantrin igharazimin me isi kalabus
darigham.

47 "Eghti dughiar abuananamin,
ki Moapian dabirabim damighti a ua
deragham.
Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha
gifa."

Ikiavira Itir God, Moapia kot darighasa
mikemezir akar kaba,
da datirighin gifa.

49

Ikiavira Itir God
Amonia gasighasigham

1 Ikiavira Itir God, akam Amonian gu-
mazamizibar iti. A kamaghin mikeme:

"Manmaghin ami?
Israelia ti otariba puvati, me uan afezi-
abar nguaziba iniam, a?
Ezi men tarazi ti uan nguazir kabar
iti, o?
Manmaghsua aser Milkomin ziam fer
adarasi,
Gatin anabamin adarazir nguazim ini?
Manmaghsua Amonia ghua
Israelian nguibabar iti?
2 Ki Ikiavira Itir God, ki mikeme:
Bar guizbangira ki dughiar mam amisefe,
egh dughiar kamin ki apaniba ameghti
me izi,
Raban nguibam misogham, kar
Amonin kantrin nguibar ekiam.
Me nguibar kam gasighasigham, eghti a
pura minezir akuvazibar min ikiam.
Eghti apaniba nguibar ekiamin
boroghira itir nguibabar apongam.
Eghti, Israelia gin ua Amonia inizir nguazir
kam iniam.
Ki Ikiavira Itir God, kar nan akam.

3 "Ain nguibar ekiam ikuvigha gifa,
kamagh amizi, Hesbonin nguibar
ekiamin gumazamiziba, ia
pamtemin azi.
Ia Raban gumazamiziba, ia uaghan
azi.
Apaniba izi asem Milkom a inigh,
mangi kantrin igharazimin kalabus
datigham,
egh an ofa gamir gumaziba ko Amo-
nian gumazir dapaniba sara iniam.
Kamaghin amizi, ia azirakar korotiar
pizibar aghuigh, apangkuvir onger
akaba bangi.
Egh ari mangi uan dagher azenibar
mongegh.

4 "O Amon, ni fo, nin danganir zariba bar
dera,
ezi ni zurara uabi fa, dagher danganir
kamin otiviba bagha migia, egha bar
akonge.
Ni akaba batozir guivimin min iti, ni man-
maghsua akar kabav gei?
Ni uan dagiaba ko bizibagh nighnigha,
ghaze,
'Tina izi na misogham?'
5 Ia oragh. Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba
Bar itim, ki ian Ekiam,

48:42: Onger Akaba 83:4; Aisaia 7:8 **49:1:** Esekiel 21:28-32; 25:1-7; Amos 1:13-15; Sefanaia 2:8-11

ki guizbangira migei, ki nin boroghin
itir darazi bar me feghti,
me izi ni damuti, ni bar atiatigham.
Eghti me ia batueghti,
ia ari tintinibar danganibar
mangegham.
Eghti ua ia geghuv ia akuvamin gu-
maziba puvatigham.

6 "Eghti gin izamin dughiam,
ki ua ian dabirabim damuti, a ua der-
agham.
Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha
gifa."

Ikiavira Itir God Idomia gasighasigham

7 Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, Ido-
mian gumazamiziba akam men iti.
A kamaghin migei:
"Manmaghin ami?
Temanin Distrighin gumazamiziba ti
nighnizir aghuiba ko fofoziba puvati,
a?
Ezi fofozir gumaziba ti akar aghuibav geir
arazim ataki, a?
Men nighnizir aghuim ko fofozim
ovegha gifa, a?
8 Dughiar ki arazir kurar ia amiziba bagh
ivezir kuramin ia ikarvaghamim, ki
anemisevegha gifa.
Egh ki dughiar bar kuram damighti, a
Idomia bativam.
Ia Ison ovavir boriba, ia bar ikuvigham.
Kamaghin, ia Dedanin gumazamiziba,
ia nguibam ategh ari mangi der-
aghvira mongegh.

9 "Gumaziba iza wainin ikarizir ovizir
andiziba isir dughiamin,
me ti bar ada isir puvati.
Me maba ataghirasi.
Okimakiar gumaziba dimagaribar izir
dughiamin,
me ti bizir me ifongezibara isi.
10 Eghti ki ua Ison ovavir boribagh
asighasighamin dughiamin,
ki ian biziba bar adagh asighasigham.
Ki ian mogomer danganiba bar adagh
asighasighti,
ia ua mongan kogham.
Ian boriba ko, ian namakaba ko, ian
boroghira itir darasi,
ia bar moghira ikuvigham.
Egh Idomian adarazi bar geveg-
ham.
11 Ia Idomia, ia uan boriba bagh nighnighan
marki.
Ian afeziaba arighireghti, ki uabi ian
boribar ganam.
Eghti ian amuiba uari, uari isi nan
dafarim darigham."

12 Ikiavira Itir God kamaghin migei, "Ki
gumazamizir avirim ivezir kuram me
daningam. Osimtizir ekiaba puvatizir
darasi, ki uaghan me gasighasigham. Ezi
Idom, ni ghaze ki ni gitagham, a? Bar
puvati. Ki ni gitaghan kogham. Ki uaghan
ni gasighasigham.
13 Ki Ikiavira Itir God, ki guizbangira uabi
uan ziamin pin arigha, kamaghin migia
ghaze, ki Bosran nguibam bar pazaviram
a gasighasigham, eghti a danganir kinimin
otogham. Eghti igharaz darazir gu-
mazamiziba bizir ki Bosran amizir kaba
baregh, me atiatingiva, digavir kuram
damigham. Egh me dipov akar asuibar
Bosran mikimam. Ezi gumazamizir kaba
uari akar kurabar uan apanibav kimamin
dughiamin, me kamaghin mikimam, 'Ia
Bosra ikuvizi moghin ia ikuvigham.' Ki Ido-
mian nguibabara bar dagh asighasigham,
eghti da ikuvigh mamaghira ikiam."

14 Ki Jeremaia, Ikiavira Itir God kamaghin
na migei:
"Ki gumazir mam amadazi
a ghua akam kantriba bar dar gumaza-
mizibav kinigha ghaze:
Ia bar uari akuvagh dikavigh mangi Idomia
misogh.
Ia me misoghsi uari akirighasi iki."

15 Ikiavira Itir God kamaghin Idomin kantri
migei:
"Idom, ni oragh.
Ki ian gavgaviba abighti, kantrin igharaz-
ibar gavgaviba ian gavgavibagh afi-
ragham.
Eghti gumazamiziba bar ian aghuagh
dibovir akabar ia mikim egh akirim
ragh ia gasaragham.
16 Ni ifaghata ghaze, ni kantrin igharaz-
ibagh amima me puviram atiati.
Egha ni ti ghaze, ni bar dera.
Puvati, ni uabi fer nighnizimra ni
gifari.
Dagiar gavgavir ekiaba ian nguibar ekiam,
divazimin min avinizima,
ia mighsiamin bar pin mar iti.
Ni uan nguibam kuarazir isaba uan
mikonibar ingarir danganibar an
ingari.
Eghti ki ni gekuighti ni izighiram.
Ki Ikiavira Itir God, kar nan akam."

17 Ikiavira Itir God kamaghin mikeme:
"Idomia ikuvigham,
eghti Kantrin Igharazibar Gumazamiz-
iba Idomin nguazimin izi,
bizir kurabar ganti, da an ikiam.
Eghti me, me dipov aki misoribar aning,

49:7: Aisaia 34:5-17; 63:1-6; Esekiel 25:12-14; 35:1-15; Amos 1:11-12; Obadia 1:1-14; Malakai 1:2-5 **49:10:** Jenesis 36:8

digavir kuram damigh atiatingam.
18 Ki fomira Sodomin nguibam ko Gomoran
nguibam ko, nguibar aningin
boroghira itiba saram asighasiki.
Ezi da nguibar kinibar otifi.
Ki Ikiavira Itir God, ki mikeme:
Bizir kamra Idomin otogham,
eghti gumazitam an ikeghan
kogham.
19 Ki zuamira Idomian nguazimin me bat-
uegham,
mati laionba sipsipbagh ami mokin.
Laion Jordanin Fanemin boroghin itir ru-
arir pizimin ikegha otogha ghua,
sipsipba graziba apa itir danganir
aghuimin men gintiki.
Ezi ki gumazitam amiseveghti,
a nguazir kam gativagh an ganam.
Ki kamaghin damuamin dughiamin,
gumazir manam na ko ga akamin
uaning misogham?
Ezi tina nan min gavgavir kam iti?
Eghti gumazir sipsipbar garir manam
na ko apanim damuam?
Bar puvatigham.

20 "Ki gumazamiziba ko boriba uaghan bar
me batuegham,
mati laion sipsipba bar me misuegha,
egha men kuaba amikirvagha zui.
Eghti Idomin kantri uabi,
ki damuamin bizim bagh digavir ku-
ram damigham.
Kamaghin amizi, ia deraghvira kuaribar
arigh oragh,
egh bizir Ikiavira Itir God Temanin
nguibar ekiam ko Idomin kantri sara
damuasa nighniziba baragh.
21 Idomin kantri irighamin dughiamin,
mikimkizim nguazimin otoghti niginir
ekiam otogham.
Eghti Idomian ararem otogh ekevegh
mangi,
Ongarir Aghevimin tugham.
22 Ia gan! Apaniba Bosran nguibam
gasighasighasa puvira izi,
mati isam mighegha pin ghuavan-
abogha,
tuigha izaghira asizim iniasa
aviziba one.
Eghti dughiar kamin, Idomin midorozir gu-
maziba atiatigh okam nighnigham,
mati amiziba boriba batasa mizaziba
barasi."

*Ikiavira Itir God, Damaskus ivezir ku-
ram a daningam*
23 Ikiavira Itir God akam Damaskusin
nguibar ekiamin gumazamizibar iti. A ka-
maghin migei:
"Hamat ko Arpatin nguibar ekiamningin
gumazamiziba,
me bativamin bizir kuraba me da
baregha, digavir kuram gami.
Me atiatia, nirizir agorogem sara ikia der-
agha apiazir puvati.
Me mati ongarir ekiam dipiraghira puv
ingara amiraghirigha itir puvati.*
24 Damaskusin gumazamiziba ua gavgaviba
puvati.
Me mati amizir mam arasa atiatim a
gamima an aran ibura.
Me mizazir ekiam ko osimtizim iti,
mati amizim borim batasa mizazim isi.

25 "Nguibar ekiar kam ziar ekiam itima, ki
bar a gifonge.
Ezi ki datirighin ikiangsizim ia ganidi:
Ia nguibar kamin itir gumazamiziba ari
mangi.
Apaniba otivigha izi.
Ia ikian marki!
26 Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim,
ki guizbangira migei:
Dughiar kamin apaniba Damaskusin
gumazir igiabav sueghti,
me arighiriva, tintinibar uari aku-
vir danganibar iriv ikiam.
Eghti apaniba bar moghira Damaskusin
midorozir gumazibav sueghti,
me arighiregham.
27 Ki Damaskusin nguibam avinizir divazim
avim a datighti,
avir kam uaghan Atrivim Benhadatin
dipenir gavgavim uaghan an
isigham."

*Ikiavira Itir God Kedar ko Hasor, ivezir
kuram aning daningam*
28 Ikiavira Itir God, Kedarin ikizim ko
Hasorin nguazimin aven itir distrighbar
adarazi akam men iti. Babilonin Atrivim
Nebukatnesar me misogha me dikabiragha
gifa. God datirighin kamaghin Kedarian
apanibav gei:

"Ia dikavigh mangi Kedarian misogh.
Ia aruem anadi naghin itir gumaza-
mizir kaba bar me agifagh.
29 Egh men purirpeniba ko sipsipba ko,
purirpenibar iniba ko, men bizir maba
saram ater mangi.
Egh uaghan men kamelba inigh
mangi.
Egh kamaghin men dim:
Bizir ia damuti ia atiatingamim, a bar
danganibar iti."

30 Ikiavira Itir God, kamaghin Hasorin gu-
mazamizibav migei,

49:18: Jenesis 19:24-25 **49:23:** Aisaia 17:1-3; Amos 1:3-5; Sekaraia 9:1 * **49:23:** Hibrun akam deragha migirigiar kamin mingarim abighizir puvati.

“Babilonin Atrivim Nebukatnesar, a ia
gasighasighasa nighnigha gifa.
Kamaghin amizi, ia ivemar saghon
mangegh, deraghvira mongegh.”

31 Ikiavira Itir God kamaghin Babilonia
migei:
“Ia dikavigh mangi,
gumazamizir deraghavira ikia
bizitam bagha nighnizir pu-
vatizibav sogh.
Men nguibam divaziba puvati.
Kantrin gavgavir tam men boroghin
itir puvati.
Me uarira iti.
32 Ia men kamelba ko men bulmakauba ko
sipsipba inigh.
Gumazir pura gumazamiziba puvatizir
danganimin ikia, egha uan dapanir
dakurir arizibagh isiba,
ki me batueghti me tintinibar
mangegham.
Ki Ikiavira Itir God, ki apaniba ia damighti,
ia tintinibar danganiba bar dar
otivighti,
Hasor bar dughiar kuram
batogham.
33 Eghti Hasor afiar atiabar danganimin min
otogham,
egh a ikuvigh mamaghira ikiam.
Eghti nguibar kam pura ikiam.
Gumazamiziba ua an puvatigham.”

Ikiavira Itir God, Elamin kantri gasighasigham

34 Ikiavira Itir God, akam Elamin kantrin
gumazamizibar iti. Ezi Sedekaia Judan
atrivimin otozir dughiamra, God akar kam
maghira a isa uan akam inigha izir gu-
mazim Jeremaia ganingi:

35 Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar itim,
a kamaghin migei:
“Barir pim, a mati Elamin kantrin agharim,
ezi me apaniba dikabinasa bar gavgafi.
Eghti ki men barir piba
apirarigham.
36 Ki nguazir kamin danganiba bar apani-
bar afeghti,
me tintinibar izi Elamia misogham,
mati amінir gavgaviba iza me
gasighasiki.
Ezi ki me batueghti,
me tintinibar danganiba bar dar
mangi,
eghti Elamin gumazamiziba tin-
tinibar kantriba vaghvagh dar
ikiam.
37 Apaniba izi Elamia misoghti me
arighiramin dughiam,
ki me damighti me foghiva, bar
puviram atiatigham.
Ki Ikiavira Itir God, ki uan aningagharim
akakaghsi,
bizir bar kuram damighti, an Elam
batogham.
Egh ki midorozir gumazibar amighti,
me, me misogh men agintigh mangiti,
me bar arighireghamin dughiamin
tugham.
38 Ki Ikiavira Itir God, ki uan atrivir
dabirabim Elam datigh, me gati-
vagham.
Egh ki men atrivim ko an gumazir da-
paniba sara misoghirarigham.

39 “Egh dughiar abuananamin, ki Elamian
dabirabim akirighti,
a ua deragh otogham.
Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha
gifa.”

50

Ikiavira Itir God akam kantri Babilonin iti

1 Babilonin nguibar ekiar Kaldian
nguazim itim, Ikiavira Itir God akam an
gumazamizibar iti. An akar kam isa
uan akam inigha izir gumazim Jeremaia
ganingi. Ezi Jeremaia kamaghin akar kam
akuri:

2 “Ni Kantrin Igharazibar Gumazamiziba
bagh mangi, akam me mikin.
Ni nir avizim fegh ghuanang,
eghti gumazamiziba an ganigh, izi
akam baragh.
Egh akam mongan marki.
Ni mangi kamaghin me mikemegh,
‘Apaniba Babilonin nguibam inigha gifa.
Babilonin aser kam, Bel, a bar
aghumsiki.
Ezi asem Marduk digavir kuram
gami.
Ezi Babilonin asebar marvir guaba bar
aghumsiki,
ezi dar nedazir kuriba digavir ku-
ram gami.’”*

3 Gumazamiziba not ategh izi Babilonia
misogham.
Egh apanir kaba bar Babilonin
nguibam gasighasigham,
eghti a pura danganir kinimin
otogham,
eghti gumazamiziba an ikian
kogham.
Gumazamiziba ko asiziba bar anetegh
aregham.

50:1: Aisaia 13:1–14:23; Aisaia 47:1-15 * **50:2:** Aser kaba angamira itir ikirimirim puvati, ezi gumazir kaba akar isin zuimin migia ghaze, da aghumsigha digavir kuram gami.

Israelia uamategh uan nguazimin mangam

4 Ikiavira Itir God kamaghin mikeme:
“Bizir kaba otivamin dughiamin,
Israelian gumazamiziba ko Judaba uari akuvagh ua uan nguazimin izam.
Me iziva navibagh iragh aziva, uamategh na baghvira izam.
Ki Ikiavira Itir God, men God.
5 Me Saionin Mighsiamin mangisi,
tuavir an mangamim bagha azangsisi.
Me kamaghin mikim suam,
‘Aria, e mangi Ikiavira Itir God ko Akar Dikirizir Gavgavim damika,
egh an gumazamizibar ikiam.’
Eghti Akar Dikirizir Gavgavir kam iki mamaghira ikiam.
Eghti gumazitam a ginamadaghan kogham.

6 “Nan gumazamiziba sipsipbar min ovegha iti.
Me geghuvir gumaziba me gamima me tuavir aghuim ataki,
egha tintinibar mighsiamin arui.
Me tintinibar mighsiamin arua,
egha uan avughsir danganir divazim itim gin amada.
7 Ezi gumazir maba men gara me misosi.
Ezi men apanir kaba kamaghin migei:
‘Gumazamizir kaba, uari arazir kuramin Ikiavira Itir God gami.
Ikiavira Itir God, danganir aghuimin min iti, me an mangi deraghvira ikiam.
Men ovaviba nighnizir gavgavim an ikia,
a men akuraghasa me a mizua iti.
Ezi Ikiavira Itir Godin kam, me anetegha arazir kuram gami.
Kamaghin ami, e me gasighasigh egh, osimtiziba puvatigham.’ ”

8 Ikiavira Itir God kamaghin mikeme:
“Ia Israelia ko Judaba, ia Babilon ategh ari mangi.
Mati memen apurim memen mabar faragha zui moghin,
ia kalabuziar gumazamizibar faragh mangi.
9 Ki notin gumazamizir gavgavizir aviriba feghiva, Babilonin misoghsi men aku izam.
Me tuivigh uarir akuigh, egh Babilonia ko misogh me dikabiragham.
Apanir kaba barir pibar asa bar fo, egha me asavamadir dughiamin,
me ni gitaghan kogham.
Kamaghin, ia Babilon atakigh.
10 Eghti me Babilonin bizir aghuiba iniam.
Gumazir vaghvaziba bizir aviriba iniva, egh uan ifongiaba agivagham.
Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha gifa.”

Babilon bar moghira ikuvigham

11 Ikiavira Itir God kamaghin mikeme:
“Ia Babilonia, ia nan kantri gasighasiki,
egha nan gumazamizibar biziba ini.
Mati bulmakaun nguzim raizin miseviba dikabira uabi fa uabi ekura, egha bar akongezi moghin,
ia bar akongegh.
Egha ia hoziar apuribar min tiariba akara bar akonge.
12 Ezi ian kantri Babilon bar aghumsigham,
eghti an ziar ekiam bar moghira irigham.
Eghti a bar kantrin kuramin min ikiva,
kantrin igharazibar tongin ziaba puvatigham.
Egh a danganir misingizim ko danganir kinimin min ikiam.
13 Ki Ikiavira Itir God, ki puvira ian aningazi,
ki ia damuti ian kantri bar moghira ikuvigham,
eghti gumazamiziba an ikian kogham.
Ezi gumazir igharaziba danganir kamin mangamin dughiamin,
me Babilonia ia bativizir bizir kurabar ganiva,
dibovir akabar ia damuva misoribar aningiva,
digavir kuram damigh bar atiatigham.”

14 Ikiavira Itir God kamaghin Babilonin apanibav keme:
“Ia barir pibar asavamadir darasi, ia Babilonin nguibam ekiarugh, egh tuivigh misogh.
Ia uan barir afuzibar bar a gasegh!
Ia tam ataghiraghan marki.
Babilonia me arazir kuramin Ikiavira Itir God gami,
kamaghin amizi, ia nguibar kam bar a gasighasikigh.
15 Ia an divazir gavgaviba ko an tauaba apirarighti da daighireghti,
a ua misoghan iburagh, ia teghti ia a inigh,
dughiar kamin ia danganiba bar, adar dimiva tiariba akar.
Egh a faragha igharaz darazigh asighasighizi moghin,
ia datirighin bar a gasighasikigh.
Ki Ikiavira Itir God, ki ivezir kuram a daning, a gasighasighasava ami,
kamaghin amizi, ia bar puv a damigh.
16 Ia bar Babilonia agifagh,

50:6: Aisaia 53:6; 1 Pita 2:25 **50:8:** Akar Mogomem 18:4 **50:13:** Jeremaia 25:12; 49:17

eghti gumazir dagheba oparitam
ko, gumazir dagheba iniamiba
puvatigham.
Eghti kantrin igharazir Babilonin itiba,
ia Babilonia gasighasizir gumaziba, me
ian atiatingam.
Egh me zuamira Babilon ategh uamategh
uan kantribar mangegh,
uari uan gumazamizibara me ko
ikiam."

Israelia ua deravira uan nguazim dapiagham

17 Ikiavira Itir God kamaghin mikeme:
"Israelia mati sipsipin mam,
ezi nguibar maba mati laionba, me a
gasighasighasa an agintisi.
Asirian atrivim faragha an suiragha aneme.
Egha gin Babilonin Atrivim Nebukatnesar an aghariba ame.
18 Kamaghin amizi, ki Ikiavira Itir Godin
Gavgaviba Bar Itim, Israelian God, ki
mikeme.
Ki fomira Asirian atrivim gasighasighizi
moghin,
ki Babilonin atrivim ko an kantri
gasighasigham.
19 Ki Israelia inigh, sipsipbar min men aku
ua men danganimin izam,
eghti me Karmelin Mighsiam ko,
Basanin Distrik ko, Efraimin
Mighsiam ko, Gileatin Distrighin, dar
grazibar amam.
Me puvira dar ami mangi naviba
bar izevegham.
20 Ezi ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin migei:
Dughiar kamin ki Israelia ko Judan ikiavira
itir varazira,
kar ki taghizi deravira itiba,
ki men arazir kuraba gin
amadagham.
Eghti arazir kuratam ko osimtizir tam men
ikian kogham.
Eghti gumazitam akatam me gasisi
damuva avegham."

Ikiavira Itir God bar pazivira Babilonia damigham

21 Ikiavira Itir God kamaghin Babilonian
apanibav gei:
"Ia mangi Babilonia misogh.
Ia Merataimin nguazimin gumazamiziba ko, Pekotin nguazimin itir adarazi
ko misogh.
Egh puv me misuegh men bizibagh
asighasigh.
Ia nan akaba bar adar gin mangi.
22 Midorozimin niginim, Babilonian
nguazimin aven otogh bar ekevegham,
eghti kantrin kam bar ikuvigham.
23 Babilon mati haman mam, tintinibar
nguazir kamin kantriba bar da
misaraghariki.
Ezi datirighin ia Babilonin apaniba,
kantrin kam apirigh, a gasighasikigh,
datirighin haman kam bar
misarighiregham.
Eghti Kantrin Igharazibar Gumazamiziba
an ganigh,
bar digavir kuram damigh, bar
moghiram atiatigham."

24 Ikiavira Itir God kamaghin mikeme:
"Babilon, ki nin suighasa azuazir mam ati,
ezi ni a gifozir puvati, a managh iti.
Ki Ikiavira Itir God, ni nan apanim gami,
kamaghin amizi, azuazir kam nin
suiragham."

25 Ikiavira Itir God Babilonin aningaghe,
egha uan midorozir biziba aven itir
dipenimin tiar akam kuigha,
midorozir biziba inigha azenan
ize.
Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, an
Ekiam, a ingangarir ekiar mam ua iti,
a Babilonin kantri damuasa.

26 Ia apanir saghon danganiba bar adar
itiba, ia bar izi Babilonia misogh.
Ia dagheba arizir dipeniba bar adagh
asighasikigh.
Egh Babilonin biziba bar ada inigh, tintinibar dar pozibav kinigh,
mati gumaziba raiziaba aghora dar
pozibav kini.
Ia bizitam ko gumazitam ateghti a
ikian marki.
27 Mati gumaziba bulmakaubav sozi
moghin,
ia Babilonin midorozir gumazir gavgaviba bar me misoghirarikigh.
Ikiavira Itir God me gasighasighamin
dughiam an otivasa,
kamaghin amizi, me bar moghira ikuvigham.

28 Ia bar oragh!
Israelia ko Judan marasi, me Babilon
ategha ara uamategha Saionin izi.
Me kamaghin mikimasa izi,
"Ikiavira Itir God, en God, a ivezir
kuram isa gumazir an Dipenim
gasighasiziba ikarvasi."

29 Ikiavira Itir God kamaghin Babilonin
apanibav keme:
"Babilon bar puvira ifaghata na batoke, ki
Israelian Godin Bar Zuezim.

50:20: Aisaia 1:9; Jeremaia 31:34 **50:24:** Jeremaia 51:12; Daniel 5:30-31 **50:29:** Akar Mogomem 18:6

Kamaghin amizi, ia gumazir barir
pibar asa foziba, ia izi Babilon
misogh.
Ia Babilon korogh deragh anevinigh.
Egh ia Babilonin tav ateghti an ari man-
gan marki.
Me igharaz darazigh asighasighizi moghin,
Ia pazi me damuva, bar me
gasighasikigh.
30 Ki Ikiavira Itir God, ki guizbangira migei,
Dughiar kamin ia apaniba, Babilonian
gumazir igiabav soghirarigham,
eghti me danganir uari akuvibar tintinibar
iriv ikiam.
Egh ia Babilonin midorozir gumazibav
soghti me arighiram.

31 "Babilon, ni oragh! Ni ifaghata uabi fer
gumazimin min ami.
Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar
Itim,
ki nin Ekiam,
ki guizbangira migei, Ki nin apanim gami.
Ki ni gasighasighamin dughiam otogha
gifa, ki ivezir kuram ni daningam.
32 Babilon, ni kantrin akaba batozim,
ni irigh bar ikuvighti, gumazir ua ni
gifueghamiba puvatigham.
Ki avim nin nguibabar atighti,
eghti avir kam nin biziba bar dar
isigham."

33 Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, a
kamaghin mikeme:
"Apaniba faragha Israelia ko Judaba bar me
abira.
Egha apaniba me isa kalabus gati,
egh me ateghti me mangan me
aghua."
34 Ezi men Akurvazir Gumazim, a gavgavir
ekiam iti,
ezi an ziam kara, Ikiavira Itir Godin
Gavgaviba Bar Itim.
A men akuragh men apaniba abiragham.
Egh a dabirabir aghuim isi nguazir
kamin gumazamiziba bar me
daningam.
Eghti Babilonia puvatigham.
A me damighti me pazivira ikiam.

35 Ikiavira Itir God kamaghin migei:
"Babilonin kantri ikuvigham.
Eghti Babilonin gumazamiziba ko gu-
mazir dapaniba ko, fofozir gumaziba
sara ikuvigham.
36 Babilonin akam inigha izir gumazir
ifavariba ikuvigh,
gumazir onganibar min otivigham.
Babilonin midorozir gumaziba
ikuvigham, egh me bar ati-
atigham.
37 Babilonin hoziaba ko karisba
bar ikuvigham.
Eghti kantrin igharazibar midorozir gu-
mazir Babilonin akurvaziba,
me bar ikuvigham.
Me amizibar min otivigh gavgav-
iba puvatigham.
Babilonian bizir bar aghuiba ikuvigham.
Apaniba izi bizir kaba inigh, ada ater
mangegham.
38 Asebar marvir guaba da nguibar kam
gizifa.
Ezi Babilonia aser kabar gin ghua, dar
atiatia gumazir onganibar min otifi.
Kamaghin amizi, aruem dughiar ruarimin
Babilonian gan me inigh mangiti,
men faneba ko daghuriba bar
misigham.
39 Eghti kamaghira, gin izamin dughiabar
gumazitam ua Babilonin ikian
kogham.
Eghti kaziar atiaba ko afiar atiaba ko
poneba, darara ikiam.
40 Ki fomira Sodomin nguibam ko Gomoran
nguibam ko, nguibar aningin
boroghira itiba saram asighasiki.
Ezi da nguibar kinibar otifi.
Ki Ikiavira Itir God, ki mikeme:
Bizir kamra Idomin otogham,
eghti gumazitam an ikeghan
kogham.

41 "Ia gan! Midorozir gumaziba notin
amadaghan ikegha izasava ami.
Me bar gavgavigha atrivir aviriba ikia,
egha bar saghon ti.
Egha me misoghasa midorozir biz-
iba akira iti.
42 O Babilon, ni mati guivir dirim.
Ezi apanir kaba, me apangkuviba pu-
vatizir gumaziba.
Me gumazir igharazibagh asighasighasa
bar ifonge.
Me barir piba ko barir afuziba suisi.
Me hoziabar apiagh iziti, niginir ekiam oti-
vam.
Mati ongarim gigim gira tingazi.
Egh me uari darigh mitivigh iki, egh Babilon
ko misoghsivira ikiam.
O Babilon, ni mati guivir dirim.
43 Babilonin atrivim apanir kabar
eghaghanim baraghti me iziti,
an atiatigh egh agharapaniba bar an
amiragham.
An atiatigh nighnighiva avegh, egh an
ararem mati,

50:39: Aisaia 13:20-21; Jeremaia 51:37; Akar Mogomem 18:2 **50:40:** Jenesis 19:24-25

amizim borim batasa mizazir ekiam
isava arai.

44 "Mati laionba sipsipbagh ami moghin,
ki zuamira Babilonia men nguazimra
me batuegham.
Laion Jordanin Fanemin boroghin itir ru-
arir pizimin ikegha, otogha ghua
sipsipba graziba apa itir danganir
aghuimin men agintisi.
Ezi ki gumazitam amiseveghti,
a nguazir kam gativagh an ganam.
Ki kamaghin damuamin dughiamin,
gumazir manam na ko ga akamin
uaning misogham?
Ezi tina nan min gavgavir kam iti?
Eghti gumazir sipsipbar garir manam
na ko apanim damuam?
Bar puvatigham.
45 Ia deraghvira kuaribar arigh, bizir ki Ba-
bilonin kantri damuasa nighniziba
baragh!
Ki uaghan gumazamiziba ko boriba
sara bar me batuegham,
mati laion sipsipba, bar
me misuegha, dar kuaba
amikirvagha zui.
Ezi Babilonin kantri uabi,
ki damuamin bizim bagh digavir ku-
ram damigham.
46 Apaniba Babilon iniamin dughiamin,
mikimkizim nguazimin otoghti niginir
ekiam otogham.
Eghti Babilonian ararem otogh ekevegh
mangiti,
Kantrin Igharazibar Gumazamiziba
bar a baragham."

51

Ikiavira Itir God
Babilonin apanim gami

1 Ikiavira Itir God kamaghin mikeme:
"Ki tarazir nighniziba feghti me bizir
aviribagh asighasigham,
egh me mati aminir gavgavimin min izi,
Babilonin kantri ko an itir gumaza-
miziba sara misogham.
2 Ki gumazitaba ameghti me izi aminim
raiziabar misevibagh ivarazi da
ghuezi moghin Babilonia giver-
agham.
Me aminimin min an nguazimin a
giveragh an biziba bar da bat-
uegham.
Me a gasighasighamin dughiam,
me tintinibar danganibar bar otivigh
izi a gasighasigham.
3 Ia Babilonin apaniba, ki kamaghin ia
migei,
Ia zuamira Babilonin midorozir gumaz-
ibav sogh.
Me tighar uan midorozir korotiabar
aghuva, egha tighar uan pibar afam,
ia Babilonin gumazir igiaba ko
midorozir gumaziba bar me
gasirarikigh.
Ia men tav ateghti a ikian marki.
Bar markiam.
Ia bar moghira me agifagh.
4 Ia uan barir afuzibar Babilonia gasiti,
me arighiri kuaba tintinibar Babilonin
kantrin tuavibar iregham."

5 Israelia ko Judaba faragha uan nguazimin
itir dughiamin,
me Israelian Godin Bar Zuezimin
damazimin arazir kurar aviribagh
ami.
Ezi Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim,
an akirim ragha me gasarazir puvati,
egha me ataghizi me mati amizir paba
ovengezibar min pura itir puvati.

6 Ia Israelia ko Judaba, ia arimangegh der-
aghvira ikiam.
Puvatighti, ia Babilonian tongin iki,
men osimtizim bangin me ko iku-
vigham.
Datirighin Ikiavira Itir God, Babilonin
arazir kuraba bagh ivezir kuram a
daningamin dughiam.
Kamaghin amizi, ia zuamira Babilon
ategh mangi.
7 Ikiavira Itir God fomira nguazir kamin
kantriba, ivezir kuram isi bar adar
aningasa,
ezi Babilonin kantri an ingangarir kam
gami.
Babilon golin kavin mamin min Ikiavira Itir
Godin dafarimin iti.
Egha kantrin igharazibagh amima, me
kavin kamin wain ame.
Egha me datirighin tintinibar on-
gani.
8 Eghti Babilon uabi zuamira irigh iku-
vigham.
Kamaghin amizi, ia a bagh aziva an
apangkuv.
Ia mangi a bagh marasinba inigh, an du-
abar aghuighti da akumigham.
Eghti a ti ua deragham.

9 Eghti Israelia ko Judaba an aven iki kam-
aghin mikimam,
"E kalabuziar gumazamiziba pura Babilon
damuti, a ua deraghasa,
ezi a ua deragha otozir puvati."
Egh me gin kamaghin mikimam,

51:5: Aisaia 54:7-8; Jeremaia 33:24-26; Hosea 4:1-2 **51:7:** Akar Mogomem 17:2-4; 18:3 **51:9:** Akar Mogomem 18:5

"Marki. E fo, Babilonin osimtizim a bar
ekefe, egha overiamin pin ghuavan-
abo.
Eghti Ikiavira Itir God bar pazivira Ba-
bilon damuam.
Kamaghin, e Babilon ategh
uamategh vaghvagh uan
nguibabar mangam.
10 Ikiavira Itir God Babilon gasighasiki,
ezi arazir kamin a en gumazamizibar
arazir aghuiba azenim gati.
Aria, e Saionin mangiva,
Ikiavira Itir God, en God amizir bizibar
gun mikimam."

11 Ia Babilonin apaniba, ia midorozim bagh
mangisi
uan afuziba aminiva, oraba ini.
Ikiavira Itir God ghaze, Babilonia an
Dipenim gasighasiki,
ezi a ivezir kuramin me ikarvaghasa.
Egh a Midian atrivibar nighniziba feghti,
me Babilonia misogham.
A tuavir kamra, bar Babilon
gasighasigham.
12 Ia apaniba, ia nir avizir ababanim
ghufeghti,
midorozir gumaziba mighvira misogh,
Babilonin nguibar ekiamin
divazim akarika.
Ia midorozir gumaziba arighti, me nguibar
ekiam bagh arav iki,
egh uan ingangarim deragh a damu.
Ia midorozir gumazibav kemeghti me
mangi mongegh,
Babilonia misoghsi damu iki.
Ikiavira Itir God, Babilonin gumazamiz-
ibagh asighasighasa mikemegha gifa,
egha datirighin a bizir kam damuasa.

13 O Babilon, ni dipar aviriba ko bizir aghuir
bar aviriba nin nguibamin iti.
Ezi ni ikuvamin dughiam a roghira
izegha gifa.
Nin ikirimirim mati tretin mam,
me datirighin aneghorasava ami.
14 Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim,
a guizbangira uan ziamin pin arigha
mikeme.
A kamaghin mikeme:
"O Babilon, ki apanibar gumazir okoruar
avirim inigh iziti, me ni misogh, ni
dikabiragham.
Me nin nguazim gizivagham, mati
odezir okoruam.
Egh me ni gafiragh ni abinamin dughiamin,
me bar akuegh pamtemin dimam."

Godin ziam fer ighiam
(Jeremaia 10:12-15)
15 Ikiavira Itir God uan gavgavimin nguazir
kamin ingari.
A uan nighnizir aghuimin nguazir kam
isa uan danganimra anetizi, a gav-
gafi.
A uan fofozimin overiamin ingara
an onegha gifa.
16 A tiarim akarigha migeima, overiam bar
pamtemin tingazi.
Ezi ghuariar piziba nguazir otevibar
migha iza,
egha uari akufa.
God onimaribagh amima,
da taghtazima amozim izaghiri.
Egha aminim asirafima,
a uan danganim ataghiragha izi.
17 Ezi gumazamiziba, me bar onganigha
bizitam gifozir puvati.
Gumazir marvir guaba golin dar in-
gariba,
me bizir me ingarizir kaba bagh
bar aghumsigham.
Kar guizin godba puvati.
Marvir guar kaba, da aminir datirighin
en ikia angamira itir kam puvati.
18 Kar me dibovir akabav kimasa pura in-
garigha arighizir bizir kiniba.
Eghti Ikiavira Itir God, me tuisighamin
dughiam iziti, me bar ikuvigham.
19 Ezi Ikiavira Itir God, a Jekopin ovavir
boribar God, a uabi biziba bar dar
ingari.
Egha bizir kabar min garir puvati.
A Israelia amisevezi me an
adarazira iti.
An ziamra kara:
Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim.

Babilon mati Ikiavira Itir Godin ifanim
20 Ikiavira Itir God kamaghin migei:
"Babilon, ni mati ki misoghasa in-
izir bizir mam, ni nan ifanim min
iti.
Ki ni inigha, kantrin aviriba
misaraghariga,
egha nguibar gavgavir aviribagh
asighasiki.*
21 Ki ni inigha midorozir hoziaba,
ko gumazir hoziabagh apiaziba
amisaraghariki.
Ki ni inigha, midorozimin karisba ko,
gumazir karisbar suiziba saram
asighasiki.
22 Ki ni inigha, bar gumaziba ko amiziba
amisaraghariki.
Egha gumazir igiaba ko gumazir
ghuriba, ki bar me amisaraghariki.

51:13: Akar Mogomem 17:1 * **51:20:** Fofozir gumazir aviriba kamaghin nighnisi, ves 20in ikegha ghua ves 23, akar kaba Babilonin gun migei. Ni Jeremaia 50:23in an gan. Ezi gumazir maba kamaghin nighnisi, a gumazamizir igharazibar gun migei.

Egha gumazir igiaba ko amizir
igiaba, ki bar me amisaraghariki.
23 Ki ni inigha sipsipba ko me geghuva men
garir gumaziba sara misaraghariki.
Ki ni inigha bulmakaun ainba
mikirvagha nguaziba abiziba ko, dar
ghuaviba sara misaraghariki.
Egha ki ni inigha gavmanin gu-
maziba ko, gumazir dapaniba
amisaraghariki.

24 "Egha ki Ikiavira Itir God, ki mikeme,
Babilonian arazir kurar me Saionin
amiziba bar, ki ada ikarvagh ivezir
kuram me daningam.
Eghti ia Israelia ko Judaba, ia bizir
ki damuamin kabar ganam.

25 "Babilon, ni oragh. Nin gavgavim bar
ekevegha mati mighsiar ekiam,
egha nguazir kamin danganiba bar
adagh asighasiki.
Ezi bar guizbangira, ki Ikiavira Itir God, ki
nin apanim gami,
ki uan gavgavim itir dafarimningin nin
suiragh, ni isi davarir konimin ni aku-
nighti,
ni poghpogh magiri nguazimin otoghti,
avim bar ni agivagham.
26 Eghti gumazitam dipenimin mikebamin
asisi, nin aven dagiatam inighan
kogham.
Gumazitam uan dipenimin ingarsi,
dipenim aterir dagiatam, nin aven
a inighan kogham. Puvati.
Ni bar ikuvigh kamaghira ikiam.
Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha gifa."

Apaniba izi Babilonia misogham

27 Ia kantrin aviribar tongin akaba amang,
egh nguaziba bar dar gumazamizibar
tongin sigham givi,
eghti me Babilonia misoghsi biziba
akir.
Ia Araratba ko, Miniba ko, Askenasba, men
diaghti me izi.
Egh midorozim bagh gumazir ekiar
tam amisefegh.
Midorozir gumaziba uan hoziabar apiagh,
egh odezir okoruamin min izam.
28 Egh uaghan Midian atriviba ko, gumazir
dapaniba ko, gumazamizir Midian
gavman gativagha an gariba, ia men
diagh.
Ia kantrin avirir me gativibar gumaz-
ibar amuti,
me bar izi Babilon misoghsi biziba
akir.

29 Ikiavira Itir God Babilon gasighasighasa
mikemegha gifa,
egh a damighti a danganir kinimin
otogham,
eghti gumazitam ua an ikian
kogham.
Eghti Ikiavira Itir God ingangarir kam
damuamin dughiamin,
mikimkizir dafam nguazim bativira
ikiam,
mati gumazim mizazir bar kuram
isima mikarzim a gasi.
30 Babilonin midorozir gumaziba
midorozim ategh, midorozir dipenir
gavgavimin aven ikiam.
Egh me amizibar min ikiva, gavgaviba
puvatigham.
Apaniba Babilonian dipenibar apongiva,
egh nguibabar divazibar tiar akaba
akaram.
31 Gumazir akaba inigha izir aviriba, ive-
mar mangi iviVigh Babilonin atrivim
mikimam,
Abuir gumazir kaba izi a mikim suam,
Apaniba nin nguibar ekiamin dan-
ganiba bar ada inigha gifa.
32 Apaniba dipabagh iregh vongin
mangamin tuaviba inigh,
tintinibar dakarabar itir ighurunibar
apuegham.
Eghti Babilonin midorozir gumaziba bar
puviram atiatigh,
egh tintinibar onganigham.

33 Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim,
Israelian God, a kamaghin mikeme:
"Babilon, a guivir dirimin min iti.
Eghti mati gumaziba raizin daghem ini-
asa a dikabiri moghin,
apaniba a dikabinigham.
Ezi ingangarir kam damuamin dughiam,
a roghira izegha gifa."

34-35 Ezi Jerusalemin nguibar ekiam kam-
aghin migei:
"Babilonin Atrivim Nebukatnesar puvira
na misoke, mati a na apava bar na
agifa.
A mati aser mam bar na tuavareme.
Egha nan bizir aghuibar uan navim
gazuima a izifa.
Ezi ki mati itarir mam, an amegha
givazi, dagher nataba an itir puvati.
Egha gin a bar na disi.
Babilonia bar nan mikarzim
gasighasiki, ezi nan ghuzim ire.
Kamaghin amizi, me osimtizim iti,
ezi Ikiavira Itir God men osimtizir kam
ikarvagham."

*Ikiavira Itir God, ivezir kuram isi Is-
raelian apanibar aningam*

36 Ezi Ikiavira Itir God kamaghin migei:
"Jerusalem, ni oragh!
Bar guizbangira, ki nin akuragh Babilo-
nia ni gamizir osimtizim ikaragham.

Ki Babilonian faneba ko
dipavsiziba bar dar amighti, da
dakegham.
37 Ki Babilon gasighasighti, an dagiar poz-
ibara ikiam.
Eghti an afiar atiabar danganimin
otoghti,
gumazamiziba an puvatigham.
Eghti gumazir igharaziba ian ganigh,
akirim ragh ia gasi, dibovir akabar ia
mikimiva,
bar digavir kuram damigh
puviram atiatingam.
38 Eghti Babilonia laionbar min tiariba akar
dimdiar kuram damuam.
Me laionin nguziba asizibar amasa
puvira aroi moghin damuam.
39 Ezi ki Ikiavira Itir God, ki guizbangira
migei:
Men naviba arazir kurabar amusi
dikavamin dughiamin,
ki isar ekiatam me bagh a damighti,
me dipar onganir aviribar amiva,
bar ikuvigham.
Egh me gin dakuv onganigh,
egh ua dikavighan kogham.
40 Mati gumaziba sipsipin nguziba ko,
sipsipin apuriba ko, memen apurib-
agh ami moghin,
ki men aku danganir me misoghti me
arimighiramimin mangam.”

41 Ikiavira Itir God kamaghin mikeme:
“Ia bar gan! Nguazir kamin gumazamiziba
bar ziar ekiam isa Babilonia ganidi,
ezi apaniba izi a misogh, a iniam.
Kantrin Igharazibar Gumazamiziba an
ganigh,
digavir kuram damigham.
42 Apaniba Babilonia avaragham,
mati ongarim dipiraghira iza bar gigim
avara.
43 An nguibar ekiaba bar ikuvigham.
Eghti kantrin kam danganir dakightizir
kinimin min ikiam.
Eghti gumazamiziba an ikian koghiva,
a daruan kogham.
44 Ki mizazim Bel gasegham, a Babilonin
asem.
Ki a damighti bizir a tuavaremeziba,
uam a dar migham.
Eghti Kantrin Igharazibar Gumazamiziba
uam an izan kogham.
Eghti Babilonin divazir ekiam bar
akarighirigham.†

45 “Ia nan gumazamiziba, ia Babilon ategh
aregh.
Ia vaghvagh aregh deraghvira ikiam.
Ki Ikiavira Itir God, ki puv Babilonian
aningaghe.
Kamaghin, ki ti ia ko me saram
asighasigham.
Kamaghin, ia zuamira ari
mangegh.
46 Ia tintinibar akar nguazir kamin
otiviba baragh,
ian naviba digavir kuram damuti
ia atiatingan marki.
Ia orazima, azenir mamin akar mam oto, ezi
azenir igharazimin akar igharazim
oto.
Me midorozir ekiaba otivir akabav gei,
ezi atrivir mam atrivir igharazim
misosi.
47 Ki dughiar mam amisefe, egh dughiar
kamin,
ki Babilonin nguibamin asebar marvir
guabagh asighasigham.
Eghti Babilonin nguibam bar aghum-
sigham.
Eghti apaniba izi Babilonin gumazir
aviribav soghirarighti,
men kuaba tintinibar Babilonin
nguazim giregh ikiam.
48 Ki Ikiavira Itir God, ki ghaze,
Bizir aviribagh asighasizir gumazir
maba,
me not ategha Babilonia
misoghasa izi.
Kamaghin, overiam ko nguazim, ko aningin
itir biziba,
da Babilon iramin dughiamin bar
akongegham.
49 Babilonin arazir kamra,
Israelia gamizi moghira, a ikuvigham.
Ezi kantrin aviriba Babilonin
agharimin ariaghire.”

50 Eghti ia Israelia, Babilonia ia
gasighasighizir puvatizir darasi, ia
zuamira Babilon ategh ari mangegh.
Guizbangira, ia uan nguibamin saghon
iki,
egh ia Ikiavira Itir God ginighnigh.
Egh ia Jerusalem bakinighnighan
marki.
51 Egha datirighin ia kamaghin migei:
“E bar aghumsiki.
Kantrin Igharazibar Gumazamiziba
Ikiavira Itir Godin Dipenimin
anogoroghezir danganimin aven
ghue.
Egha me akar kurabar e mikeme.
Kamaghin amizi, e bar aghumsiki.”

† **51:44:** Babilonia kantrin igharazibar bizir aghuir aviriba inigha ghua ofabar min da isava uan asebagh aningi. Ni ves 34-35in an gan. Aser kam mati bizir aghuir kaba tuavareme, eghti datirighin Ikiavira Itir God a damighti a uam adar mighti, gumazir igharaziba ua uan biziba iniam. **51:48:** Akar Mogomem 18:20 **51:49:** Akar Mogomem 18:24

52 Ikiavira Itir God kamaghin mikeme:
"Ki dughiar mam amisefe, ezi dughiar
kamin, ki Babilonian kantrin asebar
marvir guabagh asighasigham.
Egh Babilonin danganiba bar, gumazir
aviriba midorozimin mizaziba iniva,
puram arangam.
53 Eghti Babilon ti overiamin ghuanabogh,
egh misoghamin danganir gav-
gavimin ingarighti,
ki gumaziba ameghti, me izi a
gasighasigham.
Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha
gifa."

54 Ararer ekiam Babilonin otogham.
Apaniba bar pazivira Babilonin kantri
gasighasigham.
Eghti niginir ekiam otogham.
55 Eghti apanir aviriba izi Babilonia misogh,
niginir ekiam damuam,
mati ongarimin niginim.
Ikiavira Itir God bar pazivira Babilon
gasighasighasa,
egha an akar arozim dukumasava ami.
56 Gumazir bizibagh asighasiziba, me izi Ba-
bilon misogh me dikabiragham.
Egh me Babilonin midorozir gumaziba
kalabus darigh,
men piba apirarigham.
Ikiavira Itir God, a Godin guizbangin ivez-
iba ikarvazim.
Egh guizbangira a Babilonian arazir
kuraba bagh ivezim me daningam.

57 Atrivir kam, an ziam, Ikiavira Itir
Godin Gavgaviba Bar Itim, kamaghin
mikeme:
"Ki Babilonin gumazir dapanibar
amighti, me wainin dipabar
ameghiva onganigham.
Kar fofozir gumaziba ko, gumazir ekiaba
ko, gavmanba ko, midorozir gumaz-
iba.
Me daku onganigh, ua dikavighan
kogham.
58 Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim,
ki ghaze:
Apaniba Babilonin kantrin ekiam avinizir
divazir gavgavim tintinibar an
akararighti,
an divazir otevitam ikian marki.
Egh an tiar akar ekiabar
apongegham.
Bizir kam kamakin. Kantriba bar dar gu-
mazamiziba pura ingari.
Eghti bizir me ingariziba, da bar
isigham."

Jeremaia Babilonia bagha akam amada

59 Ezi namba 4in azenimin Sedekaia Ju-
dan atrivimin itir dughiamin, Jeremaia
akar mam Babilonin anemada. Ezi dughiar
kamin, Atrivim Sedekaia Babilonin man-
gasava amima, Seraia a ko mangasa. Seraia
a Nerian otarim, egha Masean igiavotarim.
An atrivimin ingangarir gumazim. Jere-
maia akar kam isa a ganingi.
60 Jeremaia bizir kurar bar Babilonin oti-
vamiba bagha akam akinafarimin an osiri,
kar akar Ikiavira Itir God a ganingiziba.
61 Ezi Jeremaia kamaghin Seraia migei,
"Ni mangi Babilonin otoghamin dughiam,
ni akar kaba bar adar ponegh.
62 Egh ni kamaghin God ko mikim,
'O Ikiavira Itir God, ni nguibar kam
gasighasighasa mikemegha gifa, eghti
gumazitam ko asizitam an ikian kogham.
Eghti dughiabar zurara danganir kam pura
ikiam.'
63 Seraia, ni akinafarir kam diponegh God
ko mikemegh, dagiatam akinafarir kamin a
righiva anekunighti, a Yufretisin Fanemin
magirigh.
64 Egh ni kamaghin Ikiavira Itir Godin
akam akun, 'Ki Ikiavira Itir God, ki bar
Babilon gasighasigham. Babilon akinafarir
kamin min magiram, egh uam otoghan
kogham.'"

Jeremaian akam iza kagh tu.

Apaniba Jerusalem gasighasizir eghaghanim

52

(Sapta 52)

Babilonia Jerusalemia misogha men nguibar ekiam ini

(2 Atriviba 24:18--25:7; Jeremaia 39:1-10)

1 Sedekaia 21plan azeniba ikia, Judan
atrivimin oto. Egha 11plan azenibar
Jerusalemin atrivimin ike. An amebam,
Hamutal, a Jeremaian igharazimin guivim,
a Lipnan nguibar ekiamin gumazir mam.
2 Sedekaia, Jehoiakimin arazibar gin
ghua, egha Ikiavira Itir Godin damazimin
arazir kurabagh ami.
3 Judaba ko Jerusalemian arazir kuraba
Ikiavira Itir God gamizi, a bar men
aningaghe. Egha Ikiavira Itir God gumaza-
mizir kaba bar me batoghezi, me an guamin
saghon ghue.
Ezi gin Sedekaia, Babilonin atrivim, a
gativagh an ganan a bar aghua, egha a uam
an apengan itir puvati.
4 Egha namba 9in azenimin Sedekaia
atrivimin ikia ghua, namba 10in iakinimin
otogha ghua namba 10in iakinir kamin

51:63: Akar Mogomem 18:21 **52:4:** Esekiel 24:2

aruemin oto. Ezi Babilonin Atrivim
Nebukatnesar uan midorozir gumaziba bar
dar akua iza Jerusalem avinigha, nguibam
iniasa misosi. Me Jerusalem korogha,
ghua temeba okegha iza nguibar ekiamin
divazir gavgavimin boroghira dar pozim
mikini. Egh me nguazim adav kinighti, da
figh ghuavanaboghti, me mangi dagh isin
mitivigh nguibar ekiam ko misogham.
5 Me azenir vamira ko akuamin Jerusalem
avinigha iti. Ezi Sedekaia 11plan azenibar
atrivimin iti,
6 ezi an namba 4in iakinimin otogha ghua,
namba 9in aruem otozi, men dagheba bar
gifa. Kamaghin amizi, Jerusalemin gumaza-
miziba mitiriam bar puv men azi.
7 Dughiar kamin Babilonia divazimin
vuer mam akarigha Jerusalemin aven
ghue. Ezi Atrivim Sedekaia Jerusalemin
midorozir gumaziba koma are. Me
dimagarimin suebar ghuava atrivimin
dagher azenimin otivigha ghua, danganir
divazir pumuning uaning isasuiragha itir
tiar akar kamin ghua, Jerusalemin nguibar
ekiamin otivigha ghue. Egha me Jordanin
Fanemin danganir zarimin ghuaghirir
tuavimin zui.
8 Ezi Babilonin midorozir gumaziba
Atrivim Sedekaian agiragha ghua Jerikon
nguibar ekiamin boroghin itir danganir
zarimin a bato. Ezi Sedekaian midorozir
gumaziba anetegha, ara tintinibar ghue.
9 Ezi Babilonia Sedekaian suiragha a
inigha Babilonin atrivim bagha ghu. Ezi
dughiar kamin Atrivim Nebukatnesar Ri-
plan nguibamin iti, an Hamatin nguazimin
aven itir nguibam. Ezi Nebukatnesar uan
kotin aven Sedekaian gara egha ghaze,
Sedekaia uan arazir kurar an amizimin
ivezim iniam.
10 Ezi Babilonian atrivim Riplan
nguibamin ikia Sedekaian otariba
inigha, Sedekaian damazimin bar me
misuaghariki. Egha a uaghan Judan
gumazir dapaniba me misuaghariki.
11 Egha atrivim mikemezi, me Sedekaian
damazimning asi, egha an suemning ko da-
farimning senin ada ikegha, a inigha Ba-
bilonin ghu. Egha a isa kalabus gatizi a ikia
ghua areme.

Babilonia Jerusalem gasighasiki
(2 Atriviba 25:8-17)

12 Nebukatnesar Babilonin atrivimin
itima, ezi an namba 19in azenim otogha
ghua an namba 5in iakinimin, an namba
10in dughiam oto. Ezi dughiar kamin,
Nebusaradan, an atrivimin garir midorozir
gumazibar gumazir dapanir faragha zuim,
a dikavigha Babilonin atrivimin ingan-
garim gativagh an ganasa Jerusalemin ize.
13 Egha a Ikiavira Itir Godin Dipenim ko
Judan atrivimin dipenim ko, Jerusalemin
gumazir aruabar dipeniba sara, a bar dagh
aponge. Babilonian dipeniba bar, a vagh-
vagha dagh aponge.
14 Babilonian midorozir gumazir Neb-
usaradanin gin zuiba, me bar moghira
Jerusalem avinizir divazim gasighasigha
bar anekaragharikі.
15 Nebusaradan gumazamizir Jerusalemin
ikiavira itiba inigha ghua, Babilonin
kalabus gati. Men marasi, onganarazibagh
amir gumazamiziba. Egha a uaghan Judan
faragha Jerusalem ategha ara ghua an gara,
a ko ikezibar akua, me inigha Babilonin
kalabus bagha ghue. Egha fofozir gumazir
bizir igharagha garir aviriba akiribar akua,
Babilonin kalabuziabar min me inigha
ghue.
16 Egha Nebusaradan, gumazamizir on-
ganarazibagh amir marazi ataghizi, merara
Judan nguazimin ikiavira iti. Egha a me
migia ghaze, ia wainin azeniba ko, azenir
igharazibar gan iki.
17 Egha Babilonia ghua Ikiavira Itir Godin
Dipenimin ghuegha, brasin guarir akiniba
ko, tengin doziba pin da afasa brasin in-
garizir osazariba apiraghariki. Egha me
uaghan tengin dipar ekiar me brasin in-
garizim abiki. Israelia fomira kamaghin a
dibori, "Ongarim." Egha me brasin kaba bar
da inigha Babilonin ghue.
18 Babilonia uaghan averenim iniamin
itariba ko, savolin muziariba ko, lamba
munger biziba ko, itarir ofan ghuzibar
arighamiba ko, pauran mughuriar aghuim
zuiba tuer itariba ko, Judaba Ikiavira Itir
Godin Dipenimin aven, ingarasa amizir
brasin biziba sara me da ini.
19 Egha Nebusaradan uaghan bizir gu-
maziba gol ko silvan ingariziba ini, kar
itarir muziariba ko, itarir avim ateriba
ko, ofan ghuziba arizir itarir ekiaba ko,
mineba ko, lamin aghoriba ko, itarir pauran
mughuriar aghuim zuir tuezir itariba ko,
wainin ofabar arighamin itarir ekiaba sara
ini.
20 Atrivim Solomon fomira bras inigha
guarir akinir kamning ko, tengin ekiar me
kamaghin diborim "Ongarim," adar ingari.
Egha uaghan a bras inigha bulmakaun
12plan nedaziba tengin ekiar kamin apen-
gan itimin ingara, egha wilkarin itarir ekiar
dagh isin darighamibar ingari. Ezi Solomon
mikemezi, me bizir kaba isa Ikiavira Itir
Godin Dipenimin ada ariki. Ezi brasin
kabar osimtizim bar ekefe, eghti gumazi-

52:7: Esekiel 33:21 **52:11:** Esekiel 12:13 **52:13:** 1 Atriviba 9:8 **52:17:** 1 Atriviba 7:15-47

tam dar osimtizim gifofoghsi, da isi skel tam darighan iburagham.
21-22 Gumaziba fomira ababanir vamiran brasin guarir akinir kamningin ingari. Aningin ruarimning 8 mitan tu, ezi aningin arozimning 5 mita ko 30 sentimitan tu. Me dipenir akinir pumuning paip brasin ekiamningin min aningin ingari, ezi bras mitemegha an mitiam, 7 sentimita ko akuamin tu. Egha guarir akinimning dapanimning, me brasin aningin ingari, ezi dipenir akinir kamning mong ekefe. Ezi dapanir pin ghuavanadim 2 mita ko 20 sentimitan tu. Ezi me bras inigha iver nuzimin min anesingi, mati temer pomigranetin oviziba. Me pomigranetin kaba tintinibar iver nuzimin min da ike. Egha me guarir akinir kamningin dapanimning gighuigha, aning asingi.
23 Guarir akinimning vaghvagha 100plan pomigranetin oviziba aningin dapanimningin iti. Egha 96plan pomigranetba aningin 4plan miriaba iti.

Judaba ghua Babilonin kalabusin iti
(2 Atriviba 25:18-21)

24 Nebusaradan, Babilonian gumazir dapanir faragha zuir kam, an ofan gamir gumazibar dapanim Seraia, ko Seraian apengan itir gumazim Sefanaia, ko Godin Dipenimin tiar akamin garir gumazir 3plan igharaziba sara ini.
25 Egha Jerusalemin, gumazir dapanir Jerusalemin midorozir gumazibar garim ini. Egha nighniziba Judan atrivim ganidir gumazir 7pla ini. Egha a Judan midorozir gumazibar gumazir dapanibar akinafariba osirir gumazim ini, kar gumazir gumaziba isima, me midorozir gumazibar otivim. Egha a 60plan gumazamizibar garima me Jerusalemin ikiavira iti, ezi a uaghan me ini.
26 Egha Nebusaradan gumazamizir kaba bar me inigha Babilonin atrivim bagha Riplan nguibamin ghu.
27 Kar Hamatin nguazim. Ezi atrivim mikemezi, me gumazir kabav soghezi me ariaghire.

Babilonia kamaghin amigha, me gin Judan igharaziba inigha ghua Babilonin kalabus gati.
28 Nebukatnesar inigha ghua kalabus gatizir gumazamizibar dibobonim, a kamakin: Namba 7in azenimin an atrivimin itir dughiam, a Judan 3,023plan gumazamiziba ini.
29 Egha a namba 18in azenimin atrivimin itir dughiamin, a 832plan Jerusalemian gumazamiziba ini.
30 Ezi a namba 23in azenimin atrivimin itir dughiamin, gumazir dapanir faragha zuim, Nebusaradan, Judan gumazamizir 745pla inigha kalabus gati. Me bar moghira men dibobonim, 4,600plan gumazamiziba.

Babilonin atrivim, a kalabusin Atrivim Jehoiakin firi
(2 Atriviba 25:27-30)

31 Judan Atrivim Jehoiakin, Babilonin 37plan azenibar kalabusin itima, Evil Merodak, Babilonin atrivimin oto. Egha azenir kamin aven an namba 12in iakinim otogha ghua, namba 25in aruemin otozi, Evil Merodak Jehoiakinin apangkuvigha, kalabusin anegifa.
32 Evil Merodak arazir aghuimin a gamua, ziar ekiam ko dabirabir aghuim a ganingi, ezi an dabirabir kam atrivir igharazir Jehoiakin ko Babilonin kalabusin ikezibar dabirabim gafira.
33 Kamaghin amizi, Jehoiakin ua kalabuziar korotiaba azuir puvati. Egha a zurara dughiabar Babilonin atrivim ko apiav ikia apa ghua, Jehoiakin aremezir dughiamin tu.
34 Babilonin atrivim mikemezi, me dughiabar dagiaba isa Jehoiakin ganidi, eghti a deraghvira ikiam. Me kamaghiram amua ghua, Jehoiakin aremezir dughiamin tu.

Gumazamiziba Jerusalem Bagha Aziava Arai
O
Azir Akam
Akar faragha zuim

Babilonia Jerusalem gasighasizir dughiamin, gumazamiziba bar uan nguibar ekiar aghuimin apangkufi, ezi Godin akam inigha izir gumazim, Jeremaia akinafarir kam osiri. Fomira Jerusalemin nguibar ekiam ko Godin Dipenir an aven itim, aning mati God Israelian adarazi ko itir nedazim aka. Ezi Jerusalem ikuvizir dughiamin, Israelian nighnizir gavgavim mong irizi, men nighniziba derazir puvati. Kamaghin amizi, me an kuarkuvigha zurarama azi.

Akinafarir kamin saptaba vaghvagha mati ighiar maba, gumazamiziba Jerusalemin apangkuva a bagha azir onger akabagh ami. Judan adarazi me dughiar ekiabar, osimtizir me batozir kam ginighnigha ighiar kabagh ami.

Israelian arazir me akar kam osirizim, me kamaghin Inglisin a dibori, "Poetry." A Hibrun akamin mong igharagha amizir arazir mam, men akam alfabetin 22plan letaba iti. Me dughiar mabar akam osirasa 22plan akuabar ana osiri, egha me an osirir dughiam, me letaba uan akamin alfabet osiri moghin vaghvagha da osira iraghu. Ezi gumazir maba Hibrun akamin akar maba igha da osirir dughiamin, me men arazir kamin gin ghua an osirir puvati. Ezi e fo, Aruamin akam osiramin 21 letaba iti, a bar Hibrun akamin letabar dibobonim ko magh ghu. Kamaghin amizi, Aruamin akamin akinafarir kam (Azir Akam), e Hibrun akamin arazimin gin ghua a gira, ni e an osirizir arazir kamin ganam, a manmaghin zui. Ni bar deravira akinafarir kamin gan, ni ganti Sapta 1, 2, 4, ko 5, ni ganti vezin kaba vaghvagha alfabet letabar gin zui. Namba 1 leta ves 1, kar leta A. Ezi ves 2, namba 1 leta, a leta B, da bar kamaghira ghua, vezin abuananamin namba 1 leta, a leta Z. Hibrun akam 22plan letaba iti, ezi Aruamin akam 21plan letaba iti, egha uaghan Aruamin akam letan kam i, akaba osirir dughiam a faragha itir puvati, a letan mabar tizibar iti. Kamaghin amizi, e dughiar mabar vezin pumuning pumuningin da isafufusi. Akinafarir kamin Aruamin akamin sapta 3, 66pla vesba iti. Kamaghin amizi, e Hibrun akamin gin ghua, akuar faragha zuim, a ves 1-6, kar Leta A. Egha ves 7-9, kar leta B. Egha 10-12, kar leta D, ghua akuar abuananamin, ves 64-66, kar leta Z. E kamaghira an osira 3pla ves isafufuki. Hibrun akamin, kamaghin amizir osizirir arazim, an akinafarir kamra itir pu. Puvati, a uaghan Onger Akaba 9, 10 ko 25 ko 34 ko 37 ko 111 ko 112 ko 119 ko 145, ko Dabirabir Aghuim sapta 31 a uaghan iti.

*Jerusalem osimtizir ekiam iti**

1 Aio! Jerusalem, gumaka! A fomira gumazamizir avirim iti,
ezi gumaka, a datirighin bar puvati.
A fomira kantrin igharazibar tongin ziar ekiam iti,
ezi datirighin an osimtizir dafam iti, mati amizim, an pam areme.
A fomira, mati atrivimin amuimin ikia, egha nguibaba bar dagh atifa,
ezi datirighin apaniba bar an abirazima a mati ingangarir amizir kinimin min iti. Gumaki!

2 Bar fomira nguibar igharaziba an namakar aghuibar ike,
egha datirighin nguibatam osimtizir kamin aven an akuragha gavgavim a ganidir puvati.
An namakar kaba a gifaragha
datirighin an apanibar otifi.
Kamaghin amizi, Jerusalem datirighin dimagaribar puvirama azima,
an temeriba ira mamaghira iti.

3 Datirighin apaniba bar pazavira Judabagh amuava,
me inigha ghua kantrin igharazimin me isava kalabus gati.
Me pura ingangarir gumazamizir kinibar min me gamima me iti.
Apaniba an agintizima, ana aran iburazi me an suirazi a iti.
Judaba datirighin kantrin igharazibar tongin ikiava, deragh daperagh avughsamin danganir aghuiba puvati.
Bar puvati.

4 Ezi tuavir ekiar Saionin nguibar ekiamin zuim pura ikiava azia iti,
gumazamiziba uam a garui puvati.
Me Godin ziam famin isar ekiaba bagha uari akuvamin dughiaba bagha a garuir puvati.
Kamaghin amizi, Saionin zuir tuaviba pura ikiava azia iti.
Nguibar ekiamin itiar akaba pura iti.
Ezi ofa gamir gumaziba bar puviram aziava naviba bar oseme,
mati gumazim mizazim barasi.

* **1::** Sapta 1--5 Aruamin letaba Hibrun akamin poetrin arazim gin ghua an osiri, vesba bar moghira alfabetin letaba gin zuir osizirim iti.

Ezi Saionin amizir igiaba bar osimtizir
ekiam barasi.
Ezi Saionin nguibar ekiam uabi bar
pazavira uabi barasi.

5 Faragha Jerusalemin apaniba a gatifa.
Egha apanir kaba nimira apiaghav ikia
an apangkuvir puvati.
Me kamaghin fo,
Jerusalemia osimtizitam me danighan
kogham.
Me fo, Jerusalemia bar arazir kurar
aviribagh ami,
kamaghin amizima Ikiavira Itir God
mizazir ekiar kam me ganingi.
Ezi an apaniba Jerusalemin boriba inigha
ghua,
bar saghon me isava kalabus gati.

6 Guizbangira datirighin Saionin ziar ekiam
irigha gifa,
mati atrivimin guivim uan diriba sue.
An gumazir dapaniba mitiriam men azima,
men gavgaviba bar gifa,
mati asizir dian atiaba mitiriam men
azima, me grazibar amasa da buri-
ava avenge.
Egha me bar amiagha gavgaviba
puvati.
Apaniba men agintizima, men agharapaniba bar men amirazi,
me apanibar aran ibura.

7 Ghuezir dughiabar bizir aghuir
faragha Jerusalemin ikezir ka-
banang, da datirighin bar ikuvigha
itima,
gumazamiziba anetegha tintinibar
ghue.
Egha me datirighin bizir aghuir a
fomira ikeziba bagha nighnisi.
Dughiar Jerusalemin apaniba an gumazamiziba isimin, igharaz darazi an akurazir puvati.
Egha apanir kaba an garima, a bar
pazavira iri,
ezi me bar a dipova puvirama an
ingaravati.

8-9 Igharazi darazi fomira Jerusalemin ziam
fe.
Ezi an gumazamiziba bar arazir
kurabagh ami,
egha bar mizegha, mati bizir kurir
mamin min mughuasi.
Kamaghin amizi, igharaz darazi datirighin
an garima a bibiamra itima,
me aghumsizir ekiam a ganidi.
Egha me bar an aghua.
Ezi Jerusalem mizazir dafam isava,
egha aghumsigha pamtem aziava uan
guam modo.

Fomira an arazir kuraba bar azenimra iti,
mati amizimin korotiam bar mize.
Ezi a kamaghin nighnizir puvati, a
ikuvigham.
Kamaghin amizi, a datirighin ikuvizi,
gumazitam datirighin bar an apangku-
vizir puvati.
Ezi a kamaghin migei,
"O Ikiavira Itir God, ni nan osimtizir
kamin gan.
Apaniba bar na abiragha gifa, ezi ki bar
ikufi."

10 Kamaghin amizi, noka! Jerusalem, nin
bizir bar aghuariba,
apaniba bar ada okeme.
Ikiavira Itir God faragha Akar Gavgavim
aniga ghaze,
Kantrin Igharazibar Gumazamizir
kaba, me Godin Dipenimin aven
mangan kogham.
Kar Godin gumazamiziba uari aku-
vamin danganim.
Ezi men midorozir gumaziba datirighin
aven izezi,
Jerusalemia bizir kurar kamin garima
an oto.

11 Mitiriam Jerusalemian gumazamizibar
azima,
me bar pamten dagheba bagha rui.
Egha bar puvirama azi.
Me bar uan bizir aghuibara dagiaba
bagha da amagava,
daghebagh ivezava apava mong
deragha iti.
Ezi Jerusalem kamaghin migei,
"O Ikiavira Itir God, ni kagh gan.
Me bar pazavira na gami.

12 "Nan gumazamiziba fomira kamaghin
mizazitam inizir puvati,
ezi marazi ghaze, kar pura bizim.
Jerusalem, gumazamizir an boroghin tu-
avimin aruibar dia ghaze,
'Ia kagh gan, ki bar mizazir dafam ateri.
Ikiavira Itir God nan aningaghegha
mizazir dafam na ganingi.'

13 "Nguibar kam, ki Jerusalem, Ikiavira
Itir God avim amadazima a izaghi-
rava,
nan agharibar isiava nan gavgavim
gamizi ki amira.
A iver mam gamigha pamten nan suira.
Egha na akunizima ki ghua akiribar
moghin iri.
Egha a na taghizima,
ki zurara bar pazavira uabi baragha
damaziba nan siri.

14 "Osimtizir kaba, Ekiam bar da isafuragha
da ikeghava nan firim gike.

Nan arazir kurabar osimtizir kaba bar osemegha
nan gavgaviba bar ada gifa.
Ezi Ekiam na isava apanibar agharim gatizi,
ki me ko misoghan kogham.

15 "Puvatigham.
Ekiam bar nan midorozir gumazir gavgaviba akirim ragha me gasara.
An apanibar midorozir gumazibar diazima,
me izava na ko misoghava nan gumazir igiaba bar pazavira me gami.
Ekiam Judan kantrin gumazamiziba bar me dikava me righiriki,
mati gumazim wainin oviziba mirmiramin dagiar miner bar ekiamin, wainin oviziba dikava da righiriki.

16 "Righirighizir bizir kam na gamizima nan temeriba iri.
Ezi na ko osimtizir kamin ikiva gavgavim na daningamin gumaziba ua puvati.
Apaniba bar na abiragha givazi
nan boriba bar pazavira iti."

17 Saion uabin akurvaghasa uan agharim amadima,
tav gavgavim a ganidir puvati.
Ezi Ikiavira Itir God an namakabar diazima,
me an apanibar otivigha tintinibar moghin izava a ko misosi.
Me an garima, a mati bizir mizirizir mam.

18 Tuighsizir arazim, Ikiavira Itir God uabi na tuisiki.
Ki Jerusalem, ki kamaghin migei, ki uabi Ikiavira Itir Godin akaba batoke,
kamaghin amizi, arazir na batozir kam, a dera.
Ezi ia Kantrin Igharazibar Gumazamiziba, ia deravira nan akar kam baragh.
Ia gari, ki mizazir ekiar kam isi.
Apaniba nan gumazir igiaba ko amizir igiaba inigha ghua
nguibar bar saghon itimin me isava kalabus gati.

19 Ua tav nan akuraghan kogham.
Ki uabin akurvaghasa uan namakabar dei.
Ezi puvati, me na gifara nan apanim gami.
Nan ofa gamir gumaziba ko gumazir dapaniba, mitiriam bar puvira men azima,
me damiva deragh ikiamin dagheba buria, bar ingangarir dafam gami.
Ezi dagheba puvatizima
gumazir kaba bar moghira ariaghire.

20 Vanginan kagh nan gan, O Ikiavira Itir God!
Ki bar osimtizir dafam ikiava bar pazavira iti.
Ki uabi ni baraghizir puvatigha nin akaba bar da batoke,
kamagh amizi nan nighniziba bar ikufi.
Apaniba nan tuavibar nan gumazamizibav soghezi me ariaghire.
Ezi dipenibar itir gumazamiziba uaghan ariaghire.

21-22 Zurara igharaz darazi nan mizazir kamin azir akam barasi.
Egha tav tong gavgavim na ganidir puvati.
Nan apaniba uaghan ni na ganingizir osimtizir kam baraki.
Egha me bizir ni na gamizir kam bagha bar akonge.
Ni fomira fofozim na daningasava dughiar kam ginaba,
ezi datirighin dughiar kam oto.
Ezi ki kamaghsua, ni na gamizi moghira nan apanibar amigh.
Zurara ki mizazim isava arai.
Ni nan arazir kurabagh nighnigha ivezir kuram na ganingi.
Ezi datirighin, ni nan arazir kurabagh nighnigha, bar pazavira na gamizi moghira,
ni dagh nighnigh nan apaniba kamaghira men araziba ikaragh.
Ki mati amizim mizazim isava arai moghin arai,
ezi nan navim bar ikuvigha, mati amizim arimariar bar ekiam iti.

2

Ikiavira Itir God bar pazavira Jerusalem gami

1 Ame! Saionin nguibar ekiar aghuir kam, noka!
Ekiam nin aningaghegha mamaghira iti,
ezi an aningagharim mati overiar pizim nguazim avarazi mitatem oto.
Fomira kantri Israelin, Jerusalemin nguibar ekiam, an ganganim bar deragha an ziam bar pin iti,
ezi datirighin Ekiam anekunigha anebirazima, nguibar ekiar kam bar ikuvigha iti.
Ezi Ekiam Jerusalem gasighasizir dughiam, a uan Dipenir nguibar ekiamin itim ginighnizir pu.
Puvati. A nguibar ekiam bar a gasighasiki.

2 Bar guizbangira, Ekiam Jekopin ovavir boribar apangkuvizir puvatigha,

bar men dipenibagh asighasiki.
A bar men aningaghegha
men nguibar ekiar gavgavir aghuarir Judan kantrin aven itiba,
a tintinibar bar ada apiraghariki.
A kantri ko an itir gumazir dapaniba sara a bar me abirazima
me bar aghumsiki.

3 Datirighin Ekiam bar aningaghegha Israelian gavgavim gasighasighizi me bar amira.
Ezi apaniba Israelia misoghasa izima a men akurazir puvati. Bar puvati.
A bar Jekopin ovavir borir kabar nguazim gasighasiki,
mati avir bar ekiam isia biziba bar ada agifa.

4 Egha a Saionin nguibar ekiamin apanim gamigha,
an itir gumazamiziba, uan barir pimin me gasasa men akuighav iti.
A uabi uan gavgavimin Jerusalemin gumazamizir e bar ifongeziba,
a bar me misuaghariki.
An aningagharim
mati avir fefem Jerusalemin nguibar ekiamin isi.

5 Faragha Ekiam Israelian apanim gamigha
men kantri bar a gasighasiki.
A men nguibar ekiar gavgavibagh asighasigha
egha uaghan men atrivibar dipenir diriba tintinibar da apiraghariki.
Egha Judan adarasi, an osimtizir ekiaba me ganidima me naviba bar osemegha azia mamaghira iti.

6 Gumazim uan azenimin itir averpenim apiriaghatizi moghin,
Ikiavira Itir God uan Dipenir me a bagha ghua an ziam fem a gasighasiki.
Egha arazir kamin, Ekiam,
me an ziam fer isar ekiabar dughiaba ko, Sabatin dughiaba sara a bar da gifa.
Kamaghira, Jerusalemin itir gumazamiziba
ua isar ekiaba ko Sabatin dughiabar an ziam fer puvati.
Ekiam bar atriviba ko ofa gamir gumazibar aningaghegha,
men ingangaribar me agifa.

7 Ghua tintinibar Godin Dipenimin aven itir apanir kaba,
Ekiam uan Dipenim ko ofa gamir dakozim isa men taki.
Egha apaniba ataghizi,
me Jerusalem ko an itir atrivibar dipenir gavgaviba ini.
Egha me an Dipenimin ikia niginir ekiam gami,
mati Israelia fomira an Dipenimin ikia isar ekiabagh amua an ziam fe mokin.
Kamaghira, Ekiam uabi,
bar uan ofa gamir dakozim ko an Dipenim,
a bar akirim ragha aning gasaragha gifa.

8 Ikiavira Itir God Saionin nguibar ekiar aghuimin divazir gavgavim akarasa nighnisi.
A bar deravira an divazimin gara anesavsuisi,
egha mati dipenimin ababanim damuasa benim inigha an ababanim gamigha givagha,
bar a gasighasiki.
A ingangarir kam damuasa iburaghburazir puvati.
A bar divazir gavgavim akara a gasighasiki, ezi da bar ikuvigha gifa.
Divazir kaba mati gumazamiziba bar ikuvigha azia mamaghira iti.

9 Kar divazimin itiar akaba, God tintinibar da akarizi, da vazim gireghav iti.
Egha itiar akaba asir tiar iguguniba an ada apiraghariki.
Ezi da mizumzuiaribar otifi.
Egha da nguazimin irezima nguazir mineziba ada avara.
Ezi apaniba men atriviba ko gumazir dapaniba inigha
kantrin igharazibar ghua kalabus gariki.
Ezi ofa gamir gumaziba ua deravira Godin Akar Gavgaviba gumazamizibagh eghari puvati.
Ezi Godin akam inigha izir gumaziba ua irebabar min garir bizibar garir puvatigha,
ua Ikiavira Itir God da migirigiaba isir puvati.

10 Merara, Saionin gumazir aruaba, me pura nguazim gapiaghav ikia
akabar kumigha nimira iti.
Me osemegha nguazir mineziba uan dapanibagh aghuigha
azir akar korotiar piziba aghui.
Ezi Jerusalemin amizir igiaba bar osemegha
dapaniba avigha pura nguazimin gari.

11 Nan navim bar osemezi,
ki bizir bar kurar Jerusalemin otivizibagh nighnigha azia,
kamaghira ikia ghua nan damazimning na gami.

Ki uan gumazamizibar gari, me bar ikuvigha onganarazibagh amua itima,
ki bar pazavira uabi barasi.
Ki garima, borir iririviba ko borir igiaba pura nguibar ekiamin tintinibar tuavir arizibar ariaghira irav iti,
kamaghin amizi, nan dighorim bar biki.

12 Nguibar kamin itir borir kaba,
mitiriam ko dipam bagha mikirvagha arava uan amebabar gari.
Me ghaze, Mamo, dagheba, dagheba, mitiriam en azi.
Me pura tuavir arizibar ariaghira irav iti,
mati midorozir gumaziba midorozimin aven ariaghira irav iti.
Ezi men amebaba men suigha itima
me men dafaribar ariaghire.

13 O, nan guivim Jerusalem, ki bar nin apangkufi.
Osimtizir ni inizir kam, nguibar ekiatam a inizir puvati.
Ezi ki manmaghin garir migirigia tam damuva
gavgavim nin navim daningam?
Nin osimtizim, mati ni duar ekiam ati,
egha ongarimin min bar kone.
Ezi tinara ua ni damighti ni ua ghuamaghegham?

14 Pura ni gifarir gumazir Godin akam inigha iziba, me ni gifara ghaze,
me irebamin min garir bizibar gani.
Puvati, me bar ni gifara.
Me nin akuraghti ni deragh ikiasa,
nin arazir kurabar gun ni mikemezir puvati.
Me Godin akamin gun migeir ingangarimin abazim gami,
ezi men akaba ni gamizi, ni bar navim girazir puvati.

15 Raghiragha uan dapaniba roava ni dipovava, atiniba muno kura iparav amaga sighsirir akabar uariv gei darasi,
kar Jerusalemian gumazamizir nguibar ekiar kam garuiba, me nin gari.
Egha me ifara digavir kuram gamua
dafariba nin akakagha arui.
Egha me kamaghin ni migia ghaze,
“Kar ti nguibar ekiar bar aghuir me migiava ghufer kamnang, a?
Nguazir kamin itir gumazamiziba bar, me ti bar a gifonge, a?
Ti bar puvati!”

16 Saghuiaba ko roghira itir nin apaniba bar,
nin aghuagha akar bar kurabar ni migia ni gasighasighasa.
Egha atariba kuskugha
iriviba tagharigha nin ingaravaka kamaghin migei,
“Bar guizbangira e Jerusalem gasighasigha gifa.
Dughiar e migia mizua itir kam a datirighin otogha gifa.”

17 Tiziba Ikiavira Itir God fomira damuasa nighnighizi moghin
a datirighin a gami.
A fomira kamaghin migia ghaze,
Israelia an akam batueghti, a bar me gasighasigham.
O Jerusalem, a datirighin nin apangkuvir puvati.
A nin apanibagh amizi me bar gavgavigha ni abiragha gifa.
Ezi ni ikuvizi bizim bangin me bar akonge.
A me gamizi me gavgavir bar ekiam iti.

18 Uarir akurvaghsi uan navir averiabar Ekiamin dimiva an azangsigh.
O Saion, noka!
Nin divazir mitiar gavgaviba uaghan, arueba ko dimagaribar puviram aziam,
eghti nin teriba iri mamaghira iki,
mati aperiam otogha ivemari.
Ni avughsan marki,
ni azi mamaghira iki.

19 Virara dafarimning feghiva,
dimagaribar dughiar aviribar Ekiamin dim.
Ni pamtemin a ko mikimiva
an damazimin uan navir averiamin aven itir osimtizim ko nighnizimin gun an mikim.
Nin boriba mitiriam bangin ariaghira
tintinibar nin tuavibagh irav iti.
Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God nin boribar apangkuvighsi,
ni uabin gun a mikim.

20-22 Zurara Jerusalemia kamaghin migei,
“O Ikiavira Itir God, ni bizir kurar ni uan adarazi gamizir kamin gan.
Amizir bar uan boribagh ifongeziba, me datirighin uan boribar kuaba api.
Ezi apaniba nin Dipenimin aven ghuegha,
ofa gamir gumaziba ko nin akam inigha izir gumazibav soghezi me ariaghire.
Apaniba uaghan nan amizir igiaba ko nan gumazir igiaba afuzibar bar me ginivizi,
me ariaghire.

2:15: Onger Akaba 48:2; 50:2 **2:17:** Godin Araziba 28:15; 28:43-44; Onger Akaba 89:42; Esekiel 5:11

O Ikiavira Itir God, ni bar nan gumazamizir
kabar aningaghe,
egha ni tong men apangkuvir puvati.
Bar puvati.
Ni bar me misoghezi me ariaghire.
Zurara, ni bar nan aningaghegha tintinibar
apanibar diazi,
me izava bar pazavira na gami.
Apanir bar aviriba ize, mati gumaza-
mizir bar avirim isar ekiam gamir
dughiamin otivi moghin,
otivigha dughiar kamin uari akufa.
Egha apaniba nan gumazamiziba bar me
misoghezi me ariaghire,
ezi tav ua itir puvati.
Ki bar uan gumazamizibagh ifongegha de-
ravira me geghufi.
Ezi nan apaniba izava bar me agifa.”

3

Ki navim giragha, Ikiavira Itir God nan osimtiziba agivasa, a mizuai

1-6 *Aio! Ikiavira Itir God nan aningaghegha
fofozim na ganingi,
ezi ki bar osimtizir ekiam ateri.
A na gamima ki bar tuavir mitatemin zui.
Ki bar angazangaritam itir puvatigha
puram arui.
A dughiabar zurara mizaziba nararam
anidi.
A gumazir igharaziba kamaghin arazi-
tamin me gamizir puvati.
A na misogha, nan aghariba apiragharighizi,
nan inivafizim bar amiragha gavgav-
iba puvati.
An osimtizir igharagha gariba na ganingizi
da na okarigha mizazim na gasi mati ki
kalabusin iti.
A na gamizi ki bar mitater ekiamin aven iti,
mati gumazamiziba fomira ariaghiregha
iti.

7-9 Bar guizbangira, a bar na okarizi, ki
azenim giran ibura.
Mati me senin osimtizibar na ikezi ki
kalabuziamin iti.
Ki zurara uabin akurvaghasa Ekiamin dei.
Ezi a tong bar kuarim atigha nan
dimdiam barazir puvati.
Ezi ki mangasava amir danganiba, ana da
piri.
Mati me dagiar dafaba nan tuavim
apiri.

10-12 Datirighin Ekiam na gasighasighasa,
a mati asizir atiam asizir tam misuegh
anemasava a bagha modogha gara
iti.
Ekiam na gamizi ki uan tuavim ataghizi a na
gasighasiki,
mati asizir atiam asizir mamin
agiragha ghua a misuegha, a kurugha
ghua bar an aneghoragh sue,
ezi ki datirighin bar ikufi.
Ekiam uan barir pim dafagha na gasasa
nan akuighav iti.

13-15 Egha a uan barir afuzibar nan navim
gase,
ezi an barir afuziba nan navim oko-
regha nan ovizimning miti.
Ezi nan gumazamiziba bar datirighin na
dipovava
dughiaba bar nan ingarav ati.
A bar osimtizir kurar aviriba na ganingizi ki
bar izifa.
Mati gumazim na gaghora dipar
puvira misozim na ganingizi, ki a
tuavareme.

16-18 Faragha a bar pazavira na gami.
A mati nan guam isava nguazim gasezi
dagiaba nan atariba apiraghariki.
Egha a mati ki bar aghumsigha
atiatigha guagha uaghira av-
erenimin modo.
Ki uam navir amirizim ko agoroger
arazimin itir puvati.
Egha dabirabir aghuimin arazim gin
amada.
Kamaghin amizi, ki ghaze, Ikiavira Itir God
bizitam na daningan kogham,
eghti ki dughiar ruarimin nguazir
kamin ikeghan kogham.

19-21 Ganganir ki uabin gara uabi
ginighnizim, mati ki pura guraghav
ikiava arui.
Egha ki uan osimtizir ekiabagh
nighnisi.
Ezi bizir kam mizazir ekiam na ganingi,
mati ki marasinin kuram ame.
Ki dughiabar zurara bizir kabagh
nighnigha,
nan navim bar oseme.
Egha ki bizir igharazim ginighnisi,
ezi bizir kam na gamima ki gavgavigha
Ikiavira Itir God mizua iti,
a nan akuragham.
Bizir kam a kamakin.

22-24 Ghuariaba zurara mizarazibar iri
moghira,

* **3:1-6:** Akinafarir kamin danganir mabar Jerusalem uabi akam akuri. Ezi saptan kamin, puvati. Gumazir akam akurir kam, a Israelian gumazim, ana osimtizir a bativiziba ko osimtizir Israelian igharaz darazi bativizibar gun mikimasa.

3:13-15: Jop 30:9; Onger Akaba 69:12; Jeremaia 20:7 **3:22-24:** Ua Me Ini 34:6; Onger Akaba 119:57; Jeremaia 10:16; Sefanaia 3:5

Ikiavira Itir God, nin apangkuvir arazir
kam, zurara e ko iti.
Ikiavira Itir God zurara en apangkuva,
uan navim isa bar e ganigavira iti.
Ezi an arazir kam a givaghan kogham.
Kamaghin amizi, e fo, e bar ikuvizir
puvati.
Ezi an apangkuvir kam, dughiabar zurara
otivavira iti.
O God, nin arazir kam, a bar deragha mam-
aghira iti.
Ki ghaze, ki bizir igharazibagh nighnighan
kogham.
Bar guizbangira, Ikiavira Itir God
uabira, a nan Akurvazim.
Ezi a nan akuraghasa ki gavgav-
igha a mizua iti.

25-27 Ia gumazamizir Ikiavira Itir God buria,
egha uarir akuraghasa a mizua itiba,
a deraghavira ia gami.
Kamaghin ti deragham, gumazamiziba
nimira ikiva
Ikiavira Itir God mizuamti, a ua me
iniam.
Egh uaghan kamaghin ti dera,
gumazamiziba uan igiabara osimtiziba
ater, egh nimira iki.

28-30 Kamaghin amizi, Ekiam osimtizitam
gumazitam daningighti,
gumazir kam danganitamin mangi
uabira nimira iki.
Gumazitam uabi abiragh nimira iki ganti,
Ekiam ua an akuragham.
Eghti gumaziba a misoghiva dibovir akaba
ko adarir kurabar a damuti,
a pura uabi isiva men teghti, me mar a
damu.

31-33 Marki, Ekiam zurara akirim ragh
e gasan kogham.
A osimtiziba isava gumazamizibagh
anigava,
egha a gin ua men apangkufi.
Guizbangira, a Godin puvira gumazamiz-
ibar apangkuvim.
A uaghan mizaziba ko osimtiziba
me daningasa ifongezir puvati.

34-36 Ni ge! Ekiam bar arazir kurar kabar
aghua:
Arazir gumaziba pazava kalabuziar gu-
mazibagh amua me dikabiriba,
ko arazir gumaziba kotiamin gumazibagh
ifara me dikabiriba,
ko Godin Bar Pin Itimin damazimin, gu-
mazir maba guizin arazibar amuan
men anogorosi.
Guizin arazir kaba, kar God
damuasava e mikemezir araz-
iba.

37-39 Nguazimin gumazir manamra
mikemeghti, biziba otivam? Ua
gumaziba puvati,
Ekiam uabira nighnigh mikemeghti,
biziba otivam.†
Godin Bar Pin Itim migeima,
bizir aghuiba ko bizir kuraba otifi.
Eghti gumazitam tizim bagh,
uan arazir kuram bangin ivezir kurar a
inizim bagh imomam?‡

40-42 Oraghiva arazir aghuibar amuva, e
bar deravira uan araziba ko uan
daroriba tuisigham.
Egh e uan arazir kuraba ateghiva ua-
mategh Ikiavira Itir God bagh izam.
Egh e Godin Uan Nguibamin Itim ko
mikimsi, e pura aghariba fan
kogham.
E bar guizbangira uan navibar God ko
mikimiva kamaghin mikimam,
"E ni barazi puvatigha arazir kuram gami,
ezi ni en arazir kuraba gin amadazir
puvati."

43-45 Puvati. Ni en agiragha en misoghezi e
ariaghire.
Nin aningagharim e avara, egha ni bar
en apangkuvir puvati.
Ni en aningaghegha uan kuarimning
migoro.
Mati ni overiamin itir ghuariar bar
pizir mitiamin uabi avarazi,
en migirigiaba mavanang ni bati-
van ibura.
Ni bar e abirazima, igharaz darazi ghaze e
bar mizegha,
mati pura dagariba adizir bizim.

46-48 Roghira itir apaniba bar,
en aghuagha akar bar kurabar e migia
e gasighasighasa.
Ezi bizir otivir kaba bar e gamizima,
e mati mozim giraghuezi moghin ati-
atigha iti.
E bar ikuvigha iti.
Ki uan gumazamizibar garima, me bar on-
ganir arazibagh amua itima,
ki me bagha azia teriba ira,

3:25-27: Onger Akaba 33:18; Aisaia 30:18; Maika 7:7 **3:28-30:** Aisaia 50:6; Matyu 5:39 **3:31-33:** Onger Akaba 78:38; 94:14; 106:43-45; Esekiel 33:11; Hosea 11:8; Hibru 12:10 † **3:37-39:** Gumazir maba ghaze, vezin kam, Hibrun akamin kamaghin migei, "God amamangatighan koghti, gumazitam bizitam damighti ana otoghan kogham." ‡ **3:37-39:** Gumazir maba, vezin kamin kamaghin migei, Hibrun akam ghaze, "Gumazim arazir kuram damighti, God ivezir kuram a daningighti, a imoman marki." **3:40-42:** Onger Akaba 119:59; 139:23; 2 Korin 13:5 **3:43-45:** Onger Akaba 97:2; Azir Akam 2:1; Sekaraia 7:13

mati faner ekiam ivemari moghin,
ivemara kamaghira iti.

49-51 Saghon mar ikegha izi, ki uan azir
akam agivaghan kogham.
Kamaghin amizi, nan temeriba iri kam-
aghira ikiam.
Ki azi kamaghira iki mangi, Ikiavira Itir
Godin Uan Nguibamin Itim beragh
vanginan deraghvira nan ganiva na
ginighnigham.
Ki uan nguibar ekiamin itir amizir igiabar
garima,
me bar dughiar kuram isima, nan
navim bar oseme.

52-54 Tav tong bizir mingarir tam nan itir
puvati.
Me pura nan apanim gamua na buria
na misueghti ki aremeghasa.
Egha mati gumazim kuarazimin
agintizi moghin nan agintisi.
Egha mati me angamira na fegha mozim
mikini,
egh dagiaba na mikinighti ki are-
meghasa.
Ezi mati dipar dafam na avarazi,
ki ghaze, ki aremegham.

55-57 Uan kuarimning dukuman marki! O
Ikiavira Itir God, ga uaning!
Ni nan azir akam baragh,
ki mati gumazim mozir bar
konimin iti moghin ikia nin
ziamin dei.
Egha bar pazavira ikiava uabin akur-
vaghasa nin dei.
O Ekiam!
Ki kamaghin nin dei, ezi ni nan dimdiar kam
baraki.
Ki nin deir dughiamin, ni nan boroghin
izava kamaghin na migei,
"Ni atiatingan marki."

58-63 Vezir bar kuram, ki a ini. O Ekiam, ni
nan akuragha apaniba abira.
Ni ua na inizi ki deragha iti.
O Ikiavira Itir God, ni jasin min nan garima,
gumazir kaba arazir kurar aviribar
na gami.
Ga uaning! Ni tong nan akuragh arazir
aghuibar na damu.
Ekiam, ni fo, me nan apanim gamua na
dipova kamaghira iti.
Me arazir kurabar na damuasa
nighnigha migirigiar kurabar na
gami.
Me zurara dughiabar sighsizir akaba ko
imobir akabar na gamua,
egha na misoghasa na bagha tuaviba
buria akabav sosi.
Ni ganam, me managh dapiaghiv ikiam, o
me dikavigh managh mangam,
me dughiabar zurara na dighora
dibovir onger akabagh ami.

64-66 Zuamira! O Ikiavira Itir God, ni men
arazir kabagh nighnighiva,
me ikaragh arazir kabara ua me
daning.
Ni osimtizir kurabar men navibar aning,
onganim men nighnizibar aningigh.
Ni ivezir kuram men daningiva bar me
gasighasikigh.
Ni men aningaghegh asizibar min men
agintigh bar me misogh me agifagh,
eghti men tav tong Ikiavira Itir Godin
overiamin apengan itir nguazir kam
uam an ikian bar marki.

4

Jerusalemian apaniba me misozir dughiamin Jerusalemia bar dughiar kuram ini

1-2 Aio! Saionin gumazamiziba, mevzika,
me bar ikuvigha iti.
Me fomira mati golin dagiar bar pin kozimin
min taghtagha bar dera.
Ezi me datirighin bar mighovegha, ua
dagiar bar pin kozimin min taghtazir
puvati.
Fomira Ekiamin gumazamizir kaba mati,
Godin Dipenimin itir dagiar bar pin
kozir bar aghuibar min iti.
Me datirighin bar tegha, mati dagiaba
misaraghira tintinibar nguibar
ekiamin tuavibagh ire.
Gumazamizir igiar kaba datirighin ua ziaba
puvati.
Me datirighin mati nguazir miner
ghurir, gumaziba ingarizibar min
gari.

3 Boribara, nan gumazamiziba deravira
uan boribar garir puvati.
E gari, afiar atiar amebaba oteba uan
nguzibagh arisi.
E fo, afiar atiaba derazir puvati.
Ezi nan gumazamiziba afiar atiabar
min arazir aghuim gamir pu. Puvati.
Me mati, ponebar min danganir
dakirtizimin arazir kurabagh amua
iti.
Me deragha uan boribagh amir pu. Pu-
vati.
Me bar akirim ragha me gasara.

4 Daghem bagha pura tintinibar aruava, gu-
mazamizibar azangsizir boriba,
tav daghetam me ganingizir puvati.

3:55-57: Onger Akaba 145:18; Aisaia 41:10; 41:14; Jeremaia 38:9; Jona 2:2; Aposel 16:24-25

Ezi borir aghegheviba otem bagha
kuariba men piri.

5 Ezi fomira dagher bar aghuir aviriba iti
darasi,
me datirighin dagheba puvatigha
daghem bangin ariaghiri.
Ezi men kuaba pura nguibar
ekiamin tuavibar irav iti.
Me fomira bar bizir aviriba ikia dar kurka
iti.
Me datirighin bar biziba puvatigha on-
ganarazibagh amua ikia,
egha bizir kuraba makurir dan-
ganibar damasa dagheba buri.

6 Faraghavira, Ekiam Sodom gasighasizir
dughiamin, a bar zuamira a
gasighasiki.
Ezi nan adarazi Jerusalemia,
men arazir kuraba bar Sodomin
gumazamizibar arazir kurabagh
afira.
Kamaghin amizima, Ekiam bar pazavira
Jerusalemia gami.
Ezi apaniba bar pazavira Jerusalemia
gamizi moghin,
pazavira Sodomia gamizir puvati.

7 Gumazir dapaniba fomira bar deravira
ikia men mikarziba bar dera.
Me bar gumazir gavgaviba,
mikarziba bar zuegha dafogha,
mati dagiar pin kozibar min tagh-
tasi.

8 Ghuezir dughiabar men mikarziba
bar dera,
ezi datirighin men mikarziba
pighatomegha bar ikuvigha mighofe.
Egha me tuavibar aruir dughiabar, gu-
mazamiziba deragha men gara me
gifozir puvati.
Me bar aghariba gunigha men
mikarziba bar misingi.

9 Ia gumazir faragha midorozimin aven
oveaghuezibagh fo,
me bar dera, me angavsighin faragha
ovegha ghue.
Ezi gin ariaghirezir darazi dughiar ru-
arimin daghem bagha amua,
mitiriar mizazir ekiaba isa ghua, bar
aghariba guigha gin ariaghire.

10 Kar borir ariaghiribar kuaba, mevzika.
Men amebaba fomira bar uan boribar
apangkufi.
Ezi boriba ariaghirezi,
amebaba uari uan boribar kuaba
avigha da api.

Apaniba iza nan gumazamizibav sozir
dughiamin,
arazir kam oto.

11 Maia! Ikiavira Itir God bar Saionin
aningaghe,
egha uan aningagharim a ginge.
A Saionin nguibar ekiam avimin a gaborozi,
a bar isi.

12 Nighnizir atriviba ko nguibar igharazibar
gumazamizibar itim,
me ghaze,
apaniba ti Jerusalem abiragh
an tiar akaba akarigh, nguibar
ekiamin aven mangeghan
kogham.

13 Nguibar ekiamin itir ofa gamir gu-
maziba ko, akam inigha izir gumaz-
iba uari arazir kuram gamua,
Jerusalemin gumazamizir aghuibav
soghezi, me ariaghire.
Kamaghin amizi, God apaniba ataghizima,
me bar Jerusalem gasighasiki.

14 Ofa gamir gumaziba ko akam inigha izir
gumaziba, gumazamizir ariaghirezir
kabar ghuziba men korotiabar
puegha,
bar Godin damazimin mize.
Ezi me bar osimtizir dafam iti.
Kamaghin amizi, ofa gamir gumaziba ko
akam inigha izir gumaziba,
datirighin onganigha pura tintinibar
tuavibagh arui.
Ezi gumazamiziba men boroghin
mangan aghua.

15 Pamtemin, gumazamiziba kamaghin
men dia ghaze,
“Ia e gitagh.
Ia Godin damazimin mize,
ia en boroghin ikian marki.
Ia kamatigh, en kantrin ikian
marki.”
Kamaghin amizi, ofa gamir gumaziba ko
akam inigha izir gumaziba,
ara ghua tintinibar kantrin igharazibar
aghunababar min guav iti.
Ezi Kantrin Igharazibar Gumaza-
miziba uaghan me batogha
ghaze, ia bar e gitagh.

16 Roghira kagh me ikian kogham, Ikiavira
Itir God uabi me amadazima,
me tintinibar mar ghuezi, a ua me
ginighnizir puvati.
Guizbangira, ofa gamir gumaziba ko gu-
mazir dapaniba,

4:6: Jenesis 19:24 **4:10:** Godin Araziba 28:57; Esekiel 5:10

ua gumazamizibar damazimin ua ziaba puvati.

17 Saghon mar, e pura gumazir izi uamategh
en akurvaghamiba bagha gara iti.
E pura tuavir akabar gara ghua damaziba e gami.
Egha e pura gara me mizua itima, me tong izir puvati.
Kantrin igharazitam tong en akuraghan kogham.

18 Tuaviba bar, apaniba e gasighasighasa en daroribar aravima,
e ua daruan atiatingi.
E bar givamin dughiam roghira ize.
Me en dughiaba dibori, en dughiar abuananam izegha gifa.

19 Uaghan e ara zuima, en apaniba en agintisi.
Me bar zuamira ivegha izava e ekiaru,
mati kuarazir bagam overiamin ikegha izaghira asizimin suighasa.
Me mighsiabar en agintigha zui.
Men marazi danganir dakirtizimin,
e bagha mongegha gara ikia en suiki.

20 Vaghvagh kamaghin fogh,
atrivir Ikiavira Itir God inabazir kam,
a en ganti e an apengan ikiva, en dabirabim deraghti e kantrin igharazibar min deravira ikiam.
A uaghan e ko ikia e geghuva en akurvagha, en gara itir gumazim.
Ezi puvati. Me uan mozir azuazimin an suira.

21-22 Zuamira! Idomin gumazamizir Usin nguazimin itiba,
ia datirighin dibovir akabar amu bar akongegh suam, Saionin nguibar ekiam datirighin bar ikufi.
Ia ganti, Ekiamin aningagharim mati wainin dipar onganimin kap,
an a isiva Saionin gumazamizibar aningti me anemam.
A uaghan a isi ia daningam, eghti ia uaghan onganigh puvira mizebav kimam.
Mati ia uan mikarzibar korotiaba suegh bar aghumsigham.
Zurara, ia Saionin gumazamiziba, ia arazir kurabagh ami.
Ezi datirighin Ekiam ian arazir kuraba ikarvagha mizazim ia gasegha gifa.
Kamaghin amizi, kalabuziar ian gumazamiziba ikezim,
datirighin gifa, eghti ia deraghvira ikiam.
Ezi Idom, Ekiam nin arazir kuraba aghurigh azenim datigh,
mizazim ni daningighti ni fogham,
kar nin arazir kurabar ivezim.

5

Jerusalemia uarir apangkuvighasa Ikiavira Itir Godin azai

1 Aio! Ikiavira Itir God, bizir e bativiziba ni adagh nighnigh,
en apangkufigh.
Ni kagh en gan.
E bar pazavira ikia
egha gumazamizir igharazibar damazimin bar aghumsiki.

2 Bar guizbangira, en nguazim kantrin igharazimin gumazamizibar dafarimin iti.
Ezi me en dipenibar iti.

3 Dughiar e itir kam,
e mati afeziaba puvatigha borir asaghasazibar min iti.
Egha e bar pura iti,
mati amizir odiarir paba ariaghireziba.

4 E fomira daziba ko dipaba pura da isi,
ezi datirighin e dagiar ekiabar iveza,
daziba ko dipaba isi.

5 Faragha iza datirighin, apaniba bar e abiragha mamaghira itima,
e bar amira.
Me tong e ataghizima, e avughsir puvati.*

6 Gatirighin e dagheba puvatigha,
Isipia ko Asiriabar apengan ikia men azangsizima,
me dagheba amadima e dagh ivesi.†

7 Ghuezir inazir afeziar kaba arazir kuram gamigha, oveaghue.
Ezi e datirighin men osimtizimin ivezir kuram isi.

8 Ia Babilonian ingangarir gumazir kiniba e gativagha en gari,
ezi gumazir me dama e iniamba puvati.

9 Kar gumazir e gasighasighamiba tintinibar en kantrin iti.
E dagheba burir dughiabar,
okimakiar gumazir kaba, e misoghti e arimighirasa
me en tuaviba asia iti.

* **5:5:** Hibrun akamin me kagh deragha akam abighizir puvati.

† **5:6:** Gumazir maba ghaze, vezin kam, Hibrun akamin kamaghin migei, “E fomira Isipia ko Asiria en akurvaghasa me ko akam akiri.”

10 Mitiriar avir mizazir igharaziba en azi.
Ezi en mikarziba fei, mati avim isi.

11 Nan apaniba en amuiba ko guivir igiar
Saion ko Judan nguibar ekiamin
itiba,
pura men suighava arazir kurabar me
gami.

12 Nguibar kamin gumazir dapaniba,
apaniba me inigha benibar men
firiba dafegha me gui.
Egha en gumazir aruaba, me arazir
aghuitamin me gamir puvati.

13 Otarir igiaba me puvira me abirima
me pura witin ovziba mirmira,
dazir ikizir osimtizir bar dafaba at-
eragha arui.

14 Puvati. Gumazir aseba datirighin ua
nguibar ekiamin tiar akamin apiav
itir puvati.
Ezi gumazir igiaba ua marvibagh ivia
dibiaribav sozi puvati.

15 Roghira roghira, en agoroger en navibar
itiba gifa.
E ighiabagh amir arazir kam e ataghizi,
e datirighin azir akamrama amua iti.

16 Saion, en ziar ekiam iraghugha gifa.
E uari arazir kuram gamigha,
arazir kurar kam bangin,
e datirighin bar tegha gifa.
Evzika!

17-18 Tina en akuragham, e ghaze Saionin
Mighsiam bar ikuvigha givagha,
afiar atiabar nguibamin min oto.
Ezi e a bagha arei moghin uari baragha
aziavira itima,
en damaziba e gami.

19 Uaghan ni, Ikiavira Itir God,
ni Atrivir ikia mamaghira itim.
En ovavir boriba uaghan zurara nin apen-
gan iki,
mamaghira ikiam.

20 Vanginan kagh en gan,
ni tizim bagha zurara e bakinighinigha
akirim ragha e gasara?

21-22 Zurara ni ko ikiamin arazim,
ni ua e damuti e an gin mangam.
O Ikiavira Itir God, ni akirim ragha bar e
gasaragha bar en aningaghe.
Ni ti bar e gin amadagham, o?
E ua ni bagh izasa.
E ghaze, ni faragha deragha e
gamizima, e deragha ikezi moghin,
ni kamaghira ua e damu.

5:16: Jop 19:9; Onger Akaba 89:39; Aisaia 3:9-11 **5:19:** Onger Akaba 10:16; 45:6; 90:2; 102:12; 102:26 **5:21-22:** Onger Akaba 80:3; 80:7; 80:19; Jeremaia 31:18

Godin Akam Inigha Izir Gumazim
Esekielin Akinafarim O Esekiel
Akar faragha zuim

Esekiel, a Godin ofa gamir gumazir mam, a uaghan akam inigha izir gumazim. A gumazamizir apaniba inigha ghua Babilonin kalabus gatiziba, a men tongin ikia, bizir gin otivambar gun gumazamizir bizir pumuning virara me migei. Gumazamizir maba Esekiel ko Babilonin iti, ezi gumazamizir maba Jerusalemra iti.

Akinafarimin aven danganir mabar Esekiel, Ikiavira Itir God pazavira Judabar amuamin ikiangsizir Akar Gavgavibar me migei. Egha danganir mabar a ghaze, God gumazir Judabagh asighasighiziba, men araziba tuisigh osimtizir ekiam me daningam. Egha akar otevir igharazibar, Esekiel kamaghin migia ghaze, God gumazamizibar amighti me navir amirizimin ikiam. A ghaze, God dughiar aghuim damighti a gin otivam. Eghti Israelia ua uan kantri damighti a ua tughti, me ua God bagh Dipenir igiamin ingaram.

Ezi Judan gumazamizir Babilonin itiba, me nighnizir aviribagh ami. Me ua Godin nguibar ekiamin itir puvatigha, Godin Dipenimin saghon iti. Kamaghin amizi, me fozir puvati, God me ko ikiavira iti, o ti puvati? Ezi Esekiel Godin akabar me migia, men nighnizibar amighti da gavgavighti me kamaghin fogham, God me ko ikiavira iti. Egha arazir aghuibar amuasa vaghvagha gumazamizibar naviba fer akabar me migei.

Dughiar aviribar God irebabar min garir bizibar migirigiabar Esekiel migei. Ezi Esekiel bizir a garir kabagh eghari. An migirigiar kabar mingariba dughiar mabar azenara iti e dagh fogha da baraghasa ifonge. Ezi migirigiar mabar mingariba mongezi, e deragh dar mingaribagh fofoghasa divaghdivasi.

God akam inigha izir ingangarim Esekiel ganingi

(Sapta 1--3)

Esekiel Godin atrivir dabirabimin gari

1 Ki Esekiel, ki Judabar tongin Babilon Kantrin aven Kebarin Fanemin boroghin iti. Babilonia faragha e inigha iza kalabus gatizi, e danganir kamin iti. Ezi azenir namba 30, an iakinir namba 4, egha an aruer namba 5, ki irebamin min garir bizimin garima, overiam kuiaghirizi, ki Godin gari.

2 Babilonia atrivim Jehoiakin Jerusalemin a inigha Babilon kantrin ghuzi, azenir 5pla givazi, gin, bizir kaba otifi.

3 Ki Esekiel, Godin ofa gamir gumazim Busin otarim. Ki kantri Babilonin Kebarin Faner miriamin ikia, Ikiavira Itir God barazi, a na migeima an gavgavim iza na avara.

4 Ezi ki kogha, notin amadaghan pin garima, Ame! Aminir ekiam miturir ekiar mitiam sara izi. Ezi onimariba miturir mitiar kamin aven taghtazima, an angazangarim avimin min bariba sigha ghuavira iti. Ezi avir kamin tongin bizir mam brasin min angazangarigha taghtasi.

5 Ezi miturir mitiar ekiar kamin tongin ki gari, bizir angamira itir 4pla iti. Dar namnaba, gumazimin namnamin min gari.

6 Egha da vaghvagha 4plan guaba ikiava 4plan aviziba iti.

7 Dar sueba gumazamizibar suebar min minaghire, ezi dar dagarir oniba mati bulmakaun dagarir beraba. Dar dagariba ko dagarir beraba, mati me bras dagh aghuizi, da taghtasi.

8 Ezi dar namnabar miriar 4pla vaghvagh aviziba iti. Egha 4plan avizibar apengan da vaghvagha gumazamizibar dafaribar min dafariba iti. Ezi dar aviziba ko guaba kamaghin iti.

9 Ezi bizir angamira itir 4plan kaba, vaghvagha uan aviziba kuizi dar avizir suiaba uarir suigha, mati boksiam 4plan ruaghateviba iti. Egha da zuir dughiabar, da kamaghira ikia uari inigha zui, egha namnaba gighavkira tintinibar zuir puvati.

10 Egha bizir angamira itir 4plan kaba, da vaghvagh 4plan guaba iti. Gumazir guam faragha iti, ezi laionin guam agharir guvimin itima, bulmakaun guam agharir kiriamin iti, ezi kuarazir bagamin guam, girakirangin iti.

11 Bizir angamira itir kaba uan aviziba kuizima dar avizir suiaba uarigh inifi, ezi dar avizir igharaziba, me dar uan namnaba ave.

12 Ezi bizir angamira itir kaba vaghvagha Godin Duamin gin bighatighavira zui. Egha uan namnaba ighaghira tintinibar zuir puvati.

13 Ki bizir angamira itibar tongin gari, mati adenir avim isia, bizir angamira itir kabar tongin ghua ua izi. Ezi avimin angazangarim bar gavgavigha onimarimin min taghtagha tintinibar zui.

1:1: Akar Mogomem 19:11 **1:2:** 2 Atriviba 24:10-16; 2 Eghaghaniba 36:9-10 **1:5:** Akar Mogomem 4:6 **1:10:** Esekiel 10:14; Akar Mogomem 4:7 **1:13:** Akar Mogomem 4:5

14 Ezi bizir angamira itir kaba, mati
onimarim taghtasi, ezi da mangi zegh gami.
15 Ki bizir angamira itir kabar gari,
da vaghvagha dar boroghin, wilin mam
nguazim gisirara iti. Egha da vaghvagha
wilin vamira vamira iti.
16 Ezi wilin kaba magh gari, da vaghvagha
dagiar iangurir pin kozibar min taghtasi.
Egha uaghan da vaghvagha dar aven wilin
igharazir mam ua vaghvagha wilin kabar
aven dagh ighuvagha iti.
17 Ezi wilin kaba managh mangisi pura
bighiratigh mangi ua ighighiran kogham.
18 Wilin kabar rimba ekevezi dar tuiriv-
iba pin iti, ezi ganamin damaziba bar wilin
kaba noegha iti. Ezi ki dar gara bar atiatingi.
19 Bizir angamira itir kaba sivaghsivagh
mangiti, wilin kaba uaghan mangam.
Eghti bizir kaba nguazim ategh pin
ghuavanangti, wilin kaba uaghan ghua-
vanangam.
20 Godin Duam managh zui, ezi bizir
angamira itir kaba uaghan zuima, wilin
kaba uaghan da ko zui. Bizir angamira
itir kabar duam, wilin kabagh apazagha iti,
kamaghin amizi, da bar uari inigha virara
zui.
21 Bizir angamira itir kabar duam
wilbagh apazagha iti. Kamaghin amizi,
bizir angamira itir kaba mangiti wilba
uaghan mangam. Eghti da tuivighti,
wilba tuivigham. Eghti bizir angamira itir
kaba nguazim ategh ghuavanangti, wilba
nguazim ategh ghuavanangam.
22 Ezi ki bizir angamira itir kabar dapani-
bagh isin gari, bizir mam mati itarir bar
dafam fuaghav iti. Egha a glasin aghuir
mamin min bizir angamira itir kabar da-
panibagh isin onegha taghtasi.
23 Bizir angamira itir kaba itarir dafamin
min garir bizir kamin apengan ikia, uan
aviziba kua uarir amangizi, dar suiaba
uarir suisi. Ezi dar avizir igharazir
pumuning vaghvagha dar namnaba ave.
24 Egha da migha zuima, ki dar avizibar
niginim barazima, mati ongarim dipira
tingazi, egha mati midorozir gumazir oku-
ruar gavgavir mam misoghasa zui, egha
mati Godin Gavgaviba Bar Itimin tiarim,
ararimin min dagarvasi. Egha da mighegha
ghua tuivigha, uan avizibar kumi.
25 Ki orazima, gumazimin tiarim, bizir
angamira itir kabar dapanibagh isin itir
itarir ekiar fuaghav itimin ikegha izi. Ezi
bizir angamira itir kaba tuivigha uan
avizibar kumi.
26 Ezi itarir ekiar kam gisin mati atrivir
dabirabir me dagiar bar gavgavir bluplan
ingarizim, ezi atrivir dabirabim gisin, mati
gumazim a gaperaghav iti.
27 Ezi ki gumazir kamin gari, an ivariamin
ikegha uanadi, a brasin min angazan-
garigha taghtasi. Ezi an angazangarim
avimin min bar ekefe. Egha an ivariamin
ikegha uaghiri, ki gari, mati avim isia bar
ekevegha bar an okari.
28 Ezi angazangarir kam, ekianimin
min overiamin ikia dirir aghuiba an iti.
Angazangarir ki gari kam, kar Ikiavira Itir
Godin angazangarir gavgavim a izi.
Ezi ki an ganigha, irigha uan guam isa
nguazim gatigha orazima, migirigiam kam-
aghin na bagha izi.

2

*God, akam inigha izir gumazimin ingan-
garim damuasa Esekiel amisefe*

1 Ezi tiarir kam kamaghin na migia ghaze,
"O nguazir kamin gumazim, ni dikavigh
tughti, ki ni mikimasa."
2 God na migiavira itima, an Duam
na bagha iza nan aven ghua, na fezi ki
dikavigha tu. Egha ki God barazima, a ua
kamaghin na migia ghaze.
3 "O nguazir kamin gumazim, ki
datirighin Israelia bagha ni amadi. Me
gumazamizir akaba barazir puvatiziba, me
nan akam batoke. Me uan inazir afeziabar
min akaba batogha, akiribagh igha na gasi,
mati men inazir afeziaba fomira amizi
mokin.
4 Men naviba gavgavizi me nan akam
barazir puvati. Ezi ki ni amadaghti, ni me
bagh mangi kamaghin me mikim suam, 'Kar
Ikiavira Itir Godin Ekiam, ia bagha akar
kam amada.'
5 Eghti e pura ganam, gumazamizir kaba
ti nin akam baregham, o an aghuagham.
Bar guizbangira, kar gumazamizir akaba
barazir puvatiziba. Egh me kamaghin
fogham, Godin akam inigha izir gumazir
mam me ko iti.
6 "Ezi nguazir kamin gumazim, ni men
migirigiar me ni gamibar atiatingan marki.
Me nin akaba dikabiragh ni abinam, mati
ni benir ataghataribar torimin iti moghin
ikiam. Egh uaghan mati ni tuighakabagh
isin aperaghav iti. Eghti ni gavgafigh. Me
akaba batozir adarasi. Kamaghin amizi, ni
men akabar atiatingan marki.
7 Ni fo, kar akaba batozir adarasi. Me
ni baragham, o ti puvatigham, ni pura nan
akabar me mikim mangivira iki.
8 "Nguazir kamin gumazim, nirara, akar
ki ni migeiba, ni deragh da baragh. Egh gu-
mazamizir akaba batozir kabar min akaba

1:15: Esekiel 10:9-13 **1:18:** Akar Mogomem 4:8 **1:22:** Akar Mogomem 4:6 **1:24:** Akar Mogomem 1:4-15; 19:6 **1:26:** Esekiel 10:1; Akar Mogomem 4:2-3 **1:27:** Esekiel 8:2 **2:2:** Esekiel 3:24; Daniel 8:18 **2:7:** Jeremaia 1:7; 1:17; Esekiel 3:10-11; 3:17 **2:9:** Akar Mogomem 5:1

batoghan markɨ. Nɨ uan akam akarigh bizir kɨ nɨ daningamim amɨ.”
9 Ezɨ kɨ garima, Ame! Dafarir mam miniaghɨrigha na bagha izi, ezɨ akɨnafarir rɨghizim an iti.
10 Ezɨ God akɨnafarir rɨghizir kam nan damazimɨn an onezɨ, kɨ garima, tuater arareba ko, azirakar ighiaba ko, gumazamiziba osɨmtɨziba itir akaba, me da osirizɨ, da vong ko vong sara iti.

3

1 Ezɨ God kamaghɨn na mɨgei, “O nguazir kamɨn gumazim, nɨ akɨnafarir rɨghizir kam amegh gɨvagh, egh mangɨ Israelian adaraziv kɨm.”
2 Ezɨ kɨ uan akam akarizɨma, an akɨnafarir rɨghizir kam amasa a isa nan akam garu.
3 Egha a kamaghɨn na mɨgei, “Nguazir kamɨn gumazim, nɨ akɨnafarir rɨghizir kam amɨtɨ, nɨn navim bar izɨfagh.” Ezɨ kɨ anepima, a nan akamɨn ikia, hanɨn mɨn isɨngi.
4 Ezɨ God kamaghɨn na mɨgɨa ghaze, “O nguazir kamɨn gumazim, nɨ Israelian adarazi bagh mangɨva, kɨ nɨ mɨkemezir akabar me mɨkɨm.
5 Kɨ Kantrin Igharazibar Gumazamizir akar igharazibav geiba bagha nɨ amadir puvatɨ. Kɨ Israelian adarazi baghavɨra nɨ amadi.
6 Kɨ Kantrin Igharazibar Gumazamizir avɨrɨr, uan akabav kɨmtɨ nɨ foghan koghamiba bagha nɨ amadir puvatɨ. Ezɨ kamaghɨn ti deragham, kɨ kantrin igharazir kaba bagh nɨ amadaghtɨ, me nɨn akaba baragh dar gɨn mangam.
7 Israelian adarasi, me oraghan aghuagham. Me bar moghɨra akaba barazir puvatɨgha naviba bar gavgafi. Kamaghɨn amizɨ, men tav tong bar nɨ mɨgeir akatam bareghan kogham.
8 “Nɨ oragh! Men nɨghnɨziba gavgavizɨ moghɨn, kɨ nɨn nɨghnɨzim damightɨ a gavgavigham. Ezɨ men naviba gavgavizɨ moghɨn, kɨ datɨrɨghɨn nɨn navim damightɨ a men damazibar gavgavigham.
9 Kɨ nɨn nɨghnɨzim damightɨ nɨ daimonɨn dagɨamɨn mɨn gavgavigham. Eghtɨ nɨ men ganganibar ganɨva dɨgavir kuram damu men atiatingan markɨ. Me bar akaba batozir adarasi.”
10 Egha God ua kamagh na mɨgɨa ghaze, “Nguazir kamɨn gumazim, nɨ deravɨram mɨgɨrɨgɨar kɨ nɨ mɨkɨmamɨn kaba uan kuarir torimningɨn da baregh, da isɨ uan navim datɨgh dagh nɨghnɨghvɨra ikɨ.
11 Nɨn gumazamiziba iza Babilonɨn kalabusɨn iti, nɨ me bagh mangɨ me mɨkɨm suam, Ikiavɨra Itir Godɨn Ekiam, ia mɨkɨmasa na mɨkemezɨ biziba kɨ ia mɨgei. Eghtɨ me uari, me nɨ baragham, o puvatɨgham.”
12 Ezɨ Godɨn Duam na fezɨ, Ikiavɨra Itir Godɨn angazangarir gavgavim uan danganimɨn ikegha izima, kɨ uabɨn gɨrakɨrangɨn nɨgɨnir dafam barasi.
13 Ezɨ nɨgɨnir dafar izir kam, kar 4plan angamɨra itir bizir kaba uan avɨziba kuizɨ dar avɨzir suiaba uarir suigha uanaga izaghiri, kɨ dar nɨgɨnim barasi. Ezɨ wilɨn kaba dar boroghɨn ikia uaghan nɨgɨnir ekiam gami, matɨ mɨkɨmkɨzir ekiam izi.
14 Ezɨ Godɨn Duam na fegha na inigha zuima, kɨ paza uabɨ baragha atara nan navim bar oseme. Ezɨ Ikiavɨra Itir Godɨn gavgavim na avara.
15 Ezɨ kɨ iza Israelia kalabusɨn itir nguibam, Telabipɨn oto. Nguibar kam Kebarɨn Fanemɨn mɨriamɨn iti. Kɨ danganir kamɨn ikia, 7plan aruebar bizitam damuamɨn gavgaviba puvatɨgha, puram aperaghav ikia bizir ganizir kabagh nɨghnɨgha bar osemegha iti.

Ikiavɨra Itir God, Israelia geghuv men ganasa Esekiel amɨsefe (Esekiel 33:1-9)

16 Ezɨ 7plan arueba gɨvazɨma, Ikiavɨra Itir God ua kamaghɨn na mɨgei,
17 “Nguazir kamɨn gumazim, kɨ Israelia geghuv men ganasa nɨ amɨsefe. Egh kɨ me mɨkɨmsɨ akatam mɨkemeghtɨ, nɨ oregh, ikiangsɨzim me daning me mɨkɨm.
18 Eghtɨ gumazitam arazir kurabar amightɨ, kɨ aremeghsɨ a mɨkɨmam, eghtɨ nɨ ikiangsɨzir akamɨn a mɨkɨm suam, a navim giragh uan arazir kuraba ategh, angamɨra ikiam. Nɨ a mɨkemeghtɨ, a uan arazir kurabagh iraghan kogh, ovegham. Nɨ a mɨkemeghan koghtɨ, an arazir kuraba ikɨvɨra ikɨtɨ an oveghtɨ, an ovevemɨn osɨmtɨzim nɨn ikiam.
19 Egh nɨ uabɨ, nɨ arazir kurabagh amir gumazir kam mɨkemeghtɨ an arazir kuraba ataghɨraghan aghuagh aremegham. A uabɨ uan arazir kuraba bangɨn aremegham. Eghtɨ nɨ an ovevemɨn osɨmtɨzim ateran kogham. Egh arazir kamɨn, nɨ uabɨ uan ikɨrɨmɨrɨmɨn akuragh, ovengan kogham.
20 “Eghtɨ gumazir aghuitam uan arazir aghuim ategh arazir kuram damightɨ, kɨ an tuavim apɨrightɨ, an aremegham. Nɨ dughiar kamɨn ikiangsɨzir akam a mɨkemeghan koghtɨ, a uabɨ uan arazir kuraba bangɨn aremegham. A faragha amizir arazir aghuiba, kɨ dagh nɨghnɨghan kogham. Puvatɨ. An aremegham. Eghtɨ an ovevemɨn osɨmtɨzim nɨn ikiam.

3:1: Akar Mogomem 10:9-10 **3:3:** Onger Akaba 19:10; 119:103; Jeremaia 15:16 **3:20:** Esekiel 18:24; 33:12-13

21 Eghti ni gumazir aghuitam arazir
kurabar anogorogh ikiangsizir akamin a
mikemeghti, a nin akam baregh arazir
kurabar amuan koghiva, aremeghan
kogham. Eghti arazir kamin, ni uabi uan
ikirimirimin akuragh ovengan kogham."

God Esekiel gamizi,
an mizem osemezi, a mikiman asa

22 Ki danganir kamra ikiavira itima,
Ikiavira Itir Godin gavgavim na bagha
iza na avara. Ezi ki orazima, a kamaghin
na migei, "Ni dikavigh danganir zarimin
magiriti, ki munagh ni ko mikimam."
23 Ezi ki dikavigha danganir zarimin
zuima, Ikiavira Itir Godin angazangarir
gavgavim munagh tughav iti. A mati ki
faragha Kebarin Fanemin miriamin ikia
ganizir angazangarir gavgavimin mirara
gari. Ezi ki uan tevimning apirigha guam
isa nguazim gati.
24 Ezi Godin Duam nan aven iza na gamizi
ki dikavigha tu. Egha na ko migia ghaze,
"Ni mangiva uan dipenimin aven mangi uan
tiar akam asaragh.
25 Nguazir kamin gumazim, ni oragh! Me
benir gavgavibar ni ikeghti, ni ua gumaza-
mizibar tongin daruan kogham.
26 Eghti ki nin mizem damighti, an anang
nin akar averiam apirighti, ni mikiman
asagham. Eghti ni uam akaba batozir ikizir
kam, ni me akirsi me mikiman kogham.
27 Eghti gin ni nan akam gumazamizibav
kinsi ifongeghti, ki nin mizem damighti,
ni ua mikimam. Egh ni me mikim suam,
'Kar Ikiavira Itir Godin Ekiam, ia mikimasa
mikemezir akaba.' Eghti tarazi ni baraghsi
ifuegham, a dera, me mar ni baragh. Eghti
tarazi oraghan aghuagham, marki, me mar
aghuagh. E fo, me gumazamizir akaba ba-
toziba."

Esekiel akam akura ghaze, Jerusalem ikuvigham

4

(Sapta 4--24)

Apaniba Jerusalem gasighasigham

1 Egha God ua kamaghin migei, "O
nguazir kamin gumazim, ni mangi brighin
tam inigh nguazim datigh, egh Jerusalemin
nguibar ekiamin nedazim brighin kam
osirizi moghin an aghoregh.
2 Egh brighin kamin boroghin, ni mati
midorozir gumaziba nguibar ekiar mam
avinigh a misogh a iniamin arazibar
ababaniba, ni bar dar arikigh. Egh
daghurimin ababanim damighti a nguibar
ekiar kam bar anevinigh, egh nguazibagh
kuva nguibar ekiar kamin divazimin
boroghin dar pozibav kinigh. Eghti da
danganir aghuir midorozir gumaziba
isin ghuavanang tuiv iki misoghamibar
min ikiam. Egh midorozir gumaziba
iki misoghamin averpeniba nguibar
ekiamin boroghin dar ababaniba arikigh.
Egh nguibar ekiamin divazim ginivti an
akarighirisi, me temer bar ekiaba inigh da
isi akuriabar arigh, egh dagh afughafuzir
ababanibar moghin, ni bar moghira dar
ababanim nguazimin dar amu.
3 Egh ni dar ababaniba arigh givagh,
ainin itaritam inigh anekirigh a isi ni uabi
ko nguibar ekiamin tongin anesaragh, egh
ni uan guam nguibar ekiam mituagh, egh
nguibar ekiar kam bagh misogh a ini-
amin ababanim damu. Eghti Israelian
gumazamiziba bizir kamin gan fogham,
gin midorozir gumazitaba izi Jerusalemin
nguibar ekiam gasighasigham."
4-5 "Ni kamaghin damigh givagh, egh ragh
uan agharir kiriam moghin mitogh, 390plan
dughiabar irighiv iki arazir kurar Israelia
amizibar osimtizibar ivezir kuram ateram.
Ki 390plan dughiaba ni ganingi, ezi dughiar
kaba Israelin ikizim osimtizir me ini iki-
amim, a 390plan azenibar dibobonim ko
magh ghu. Kamaghin amizi, ni bar dughiar
ruarir kamin me amizir arazir kurabar
osimtizim iniam.
6 Ni kamaghin damigh givagh, namba
2in dughiamin ua mitogh. Egh ni uan
agharir guvim moghin mitogh egh irighiv
iki, egh Judan gumazamiziba amizir arazir
kurabar osimtizimin ivezir kuram ateram.
Ki 40plan dughiaba ni ganingi, ezi dughiar
kaba Judabar ikizimin osimtizir me ini iki-
amin azenibar dibobonim ko magh ghu.
7 "Ni irighiv ikiva, apaniba Jerusalem ini-
asava amir ababanir nedazir itibar gan.
Egh ni mati midorozim damuasava ami
moghin damu, egh nan akam isi kamaghin
pamtem an gun mikim, 'Nguibar ekiar kam
ikuvigham.'
8 Ni orakigh, ki benir gavgavimin ni
ikeghti ni uabi gighivkinisi damuva aveg-
ham. Ni kamaghira iki mangi, dughiar ki ni
ganingizir kaba, da mangi bar givagham.
9 "Ni datirighin, witin igharagha gari taba
ko, balin taba ko, nguezir igharagha garir
taba inighiva bar moghira da isi itarir eki-
atam datigh, dagh asegh da veregh ua bagh
bretin tabar ingarigh da tuegh. Ni 390plan
dughiar kabar uan agharir kiriamin ofiz-
ibara irighvira ikiva darara dami iki.
10 Egh dagher aruer vamiran ni damamin
osimtizim, 200pla gremra tu, a tong ua
sivazir puvati.
11 Egh uaghan dipar ni aruer vamira
damamim a 1 litara tugh, a tong uam afi-
raghan marki.

3:26: Esekiel 2:5-7; 24:27; Luk 1:20-22 **3:27:** Esekiel 12:2-3; 24:27; 33:22

12 Egh ni bret tusi gumazir buariba inigh
dar arikigh. Buariba misingighti, ni da inigh
dar avim atigh bretba tu. Ni gumazamiz-
ibar damazimin bizir kabar amuti, me ni
amir bizir kabar ganam."
13 Ikiavira Itir God ua kamaghin migia
ghaze, "Arazir ni amir kaba, kar Israelia
damuamin arazibar ababaniba. Ki gin
apanibar amamangatighti, me mangi
Israelia ko misoghiva me inigh kantrin
igharazimin mangigham. Eghti me kantrin
igharazimin iki dagher nan damazimin
zuezir puvatizibar amam."
14 Ezi ki an akam ikaragha ghaze, O
Ikiavira Itir Godin Ekiam, "Ni orakigh! Ki
kamaghin damighan kogham. Bar puvati.
Ki uan igiamin ikegha iza datirighin, nin
damazimin mizezir puvati. Egha asizir
atiaba misozir asiziba ko, uari ariaghirir
asizibar tuziba, ki uan akamin tam amezir
puvati. Egha dagher nin damazimin zuezir
puvatiziba, ki uan akamin tam amezir pu-
vati."
15 Ezi a nan akam ikaragha ghaze, "Ma-
maghin, ki nin amamangarisi, ni gumazir
buariba ategh egh bulmakaun buaribara
inigh avim atigh bretba tu."
16 Egha a ua kamaghin na migei, "O
nguazir kamin gumazim, ni oragh! Ki
Jerusalemin daghebar amighti da bar
otevegham. Eghti gumazamiziba atiatim
sara, aruer vamirara men tughatighamin
damamin daghebara ikiam. Eghti gumaza-
mizibar dipabar daghem, ki anetughti, me
arueba vaghvagh dughiar vamiran dipam
ami bar osemegham.
17 Eghti dagheba ko dipaba bar men
oteveghti, me osimtizir ekiamin iki uarira
uarir ganam. Me gumazamizir arazir
kurabagh amiba, kamaghin amizi, ki ivezir
kuram me daning men dagheba ko dipabar
amighti, da bar oteveghti, me bar aghariba
gunigham."

5

Esekiel uan dapanir arizim gise

1 God ua kamaghin migia ghaze, "O
nguazir kamin gumazim, ni mangi
midorozir sabar bar ghumtizir tam inigh
resan min an suiragh uan ghuamasizim ko
dapanir ariziba bar adagh isegh. Egh arizir
kaba bar da isi skel datigh dar osimtizim
gifogh, egh 3plan pozibar da tuiragh da
arikigh.
2 Egh 390plan aruebar gin ivezir kurar
kam givaghti ni dikafigh. Eghti arazir
kam kamaghin Israelian akagham, apaniba
Jerusalem inigha gifa. Ni dikavigh uan
arizir pozir faragha itim inigh, Jerusalemin
akazir ababanim gamir brighin kam gisin
datigh, a daboroghti a isi. Egh arizir
pozir namba 2 inigh, brighin kamin miriam
daruva da akun, uan midorozir sabamin
tintinibar ada aghor mangi. Egh arizir pozir
namba 3 inigh da akunighti, aminim da ater
tintinibar mangi. Eghti ki uan midorozir
sabam inigh arizir kabar gintigh mangam.
3 Egh ni arizir vabara ateghti da ikiti, ni
da inigh uan azenan itir korotiamin miriam
gitorogh da isamigh.
4 Egh arizibar tongin, ni ua taba inigh
avim mikinighti da isi. Eghti dar avim isi
mangi Israelin ikizim girigh, bar moghira
men isigham."
5 Egha Ikiavira Itir Godin Ekiam, kam-
aghin na migei, "Ni Jerusalemin nguibar
ekiamin gan, ki a isa kantrin igharazibar
nguibabar tongiram aneti. Ezi me bar an
okarigha iti.
6 Ezi Jerusalemia, bizir ki damuasa me
mikemeziba ko arazir ki ifongezibar gin
zuir puvatigha, me amir arazir kuraba,
Kantrin Igharazibar Gumazamiziba amir
arazir kuraba bar dagh afira. Me bar akirim
ragha bizir ki damuasa me mikemezibagh
asaragha, nan arazir ki ifongezibar gin zuir
puvati.
7 Bizir kam bangin, ki Ikiavira Itir Godin
Ekiam, ki kamaghin migei: Jerusalemia, ia
oragh! Ia arazir ki ifongeziba batuegha
bizir ki damuasa ia mikemezibar gin zuir
puvatigha, kantrin ian boroghin itiba men
arazibagha ami. Ezi arazir kurar ia amiba,
kantrin igharaziba amir bizir ki damuasa
mikemezibar arazir kuraba bar dagh afira.
8 Bizir kam bangin, ki Ikiavira Itir Godin
Ekiam, ki ghaze, nan agorogetam tong ian
itir pu. Bar puvati. Ki ian apanimin min
iti. Egh kantrin igharazibar damazibar, ki
ian araziba tuisighti gumazamiziba bar ian
ganam.
9 Ia arazir ki ifongezir puvatizir bar
aviribagh amigha gifa. Ezi ki ivezir kuram
ia daningiva arazir fomira amizir puvatizir
kaba, datirighin ia damuam. Egh ki ua gin
kamaghin ia damighan kogham.
10 Eghti arazir kurar ia amizibar ivezir
kuram, ia ameboghfeziaba uan boribav
soghiva dar tuzibar amiti, boriba uan ame-
boghfeziabav sogh men tuzibar amam. Ki
pazivira ia damuam, eghti ariaghirezir pu-
vatizir darasi, ki me aghamsighti me tin-
tinimin nguazir kamin danganir igharaz-
ibar mangegham.
11 "Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki zurara
ikia uan ziamin guizbangira migei. Ia arazir
kurar ki ifongezir puvatizir aviriba, nan
Dipenimin aven dagh amizi nan Dipenim

4:14: Ofa Gami 17:15; Aisaia 65:4; Esekiel 20:49; Aposel 10:14 **5:10:** Ofa Gami 26:29; Azir Akam 4:10; Esekiel 6:8; Amos 9:9; Sekaraia 7:14

nan damazimin bar mize. Eghti ki ian
apangkuv ian asughasuighan kogham. Ia
mati gumazim uan dapanir arizim bar a
gise. Kamaghira, ki guizbangira bar ia
gasighasigham.
12 Ki ia isi 3plan okoruabar ia arigham.
Eghti namba 1in okoruam, mitiriar ekiam
ian aghiti arimariaba ia damuti ia nguibar
ekiamin aven arighiregham. Eghti namba
2in okoruam, apaniba izi nguibar ekiamin
azenan midorozir sababar me misoghti
me arighiregham. Eghti namba 3in
okoruam, ki me aghamsigh tintinimin
me amangighti me nguazimin danganiba
bar dar mangeghti, ki apanibar amaman-
gatighti me uan midorozir sababa inigh
men agintigh mangi me misoghirarigham.
13 "Egh ki kamaghin damighti nan adarir
ekiam ko aningagharim givagham. Bizir
kaba otivti, ia nan akam ginighnigh fogham,
ki Ikiavira Itir God, ki asetamin amaman-
gatighti, a nan danganim inighan kogham.
14 Ki ia gasighasighti, kantrin igharazir
ian boroghin itibar gumazamiziba izi ian
gan kamaghin mikimam, 'Mevzika! Me bar
moghira ikufi. Ikiavira Itir God, men arazir
kuraba ikarvagha me gasighasiki.'
15 "Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin migia
ghaze, nan aningagharim ia bagha bar
nan ekefe, ezi ki bar pazavira ia damu ia
gasighasigham. Eghti arazir kam kantrin
igharazir ian boroghin itibar gumazamiz-
ibar damazimin ikiangsizir arazimin min
otogham. Eghti me ian ganigh atiatigh
nighnizir aviribar amuam. Egh me dibovir
akabar ia mikimti ia bar aghumsigham.
16 Egh ki ian dagher damamibar amighti,*
da bar oteveghti, mitiriaba puv ian agham.
Eghti mitiriar aghazir kam, mati me baribar
ia gasima, ia mizazir ekiaba isi moghin uari
baragham.
17 Egh ki mitiriar aghazir ekiam ia
bagh anemadagh, asizir atiabar amaman-
gatighti, da ian boribav soghirarigham. Egh
ki arimariar bar kurabar amamangatighti
da ia bagh izam. Egh ki apaniba amadaghti,
me izi bar ia misoghirarigh ia agivagham.
Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha gifa."

6

Ikiavira Itir God
gumazamizir asebar gin zuibar atari

1 Ikiavira Itir God kamaghin na migia
ghaze,
2 "O nguazir kamin gumazim, ni Israelin
kantrin mighsiabar amadaghan ganiva nan
akamin gun dav kim,
3 egh suam, Ia Israelin kantrin mighsiaba
ia Ikiavira Itir Godin Ekiamin akam
baragh. Ikiavira Itir Godin Ekiam, uan
akam isa ia mighsiar ekiaba ko mighsiar
doziba, ko daghurir ekiaba, ko danganir
zariba, ia ganidi! A ghaze: Ki apanibar
amamangatighti me izi, gumazamiziba
asebar ziaba fer danganir pin itiba bar dagh
asighasigham.
4-5 Egh apaniba, ian ofa gamir dakoz-
iba, ko ian ofan migharir mughuriar
aghuim zuim gamibar dakoziba bar da
apirarigham. Egh ki apanibar amuti,
me Israelian gumazamiziba bar me
misoghirarigh, men kuaba ian marvir
guabar damazibar da akunighti, da ireghiv
ikiam. Eghti ki apanibar amamangatighti,
me men aghariba ian ofa gamir dakozir
kabar miriabar tintinibar da aghamsighti
da ireghiv ikiam.
6 Egh apaniba, Israelin nguibar ekiaba
bar dagh asighasighti da ikuvigham. Eghti
men mighsiabar pin itir danganir ia ase-
bar ziaba feba ko, men ofa gamir dakoziba
ikuvigh pura ikiam. Eghti ian asebar mar-
vir guaba me bar dagh asighasigham. Egh
mughuriar aghuim zuir ofa gamir dakoziba
bar da akararighti, Israelia amir arazir ku-
rar kaba bar moghira givagham.
7 Eghti apaniba Israelin kantrin ave-
riam bar a daru, egh gumazamizibav
soghirarigham, eghti ariaghirezir pu-
vatigha angamira itiba ganigh kamaghin
fogh suam, ki Ikiavira Itir God.
8 "Ki tarazi ateghti, me ikivira ikiam. Eghti
tarazi midorozimin tintinibar aregh mangi
kantrin igharazibar ikiam.
9 Me saghon itir kantrin igharazir kabar
kalabusin iki, na ginighnigh kamaghin fogh
suam, me uan navir averiabar aven akirim
ragha na gasara, ezi arazir kam bar na
abira. Me uan damazir kurabar aseba
bagha pamtem garava, bar dagh ifonge, ezi
arazir kam na gamima, ki bar me baseme.
Me fo, me arazir kurar ki ifongezir puvatizir
aviribagh ami. Eghti me uan arazir kurar
mizirizir amiziba bagh bar aghumsigham.
10 Egh me kamaghin fogh suam, Kirara
ki Ikiavira Itir God. Egh me fogham, Akar
Gavgavir ki amizim, a purama akar kinim
puvati."
11 Ikiavira Itir Godin Ekiam kamaghin
migei, "Ia uan dafaribav sogh, pamtemin
dagaribar nguazim dikiva, osemezi moghin
kamagh mikim, 'Mevzika! Israelin ikizim,
me arazir kurar ki ifongezir puvatizir
aviribagh ami.' Kamaghin amizi, apaniba
iziva men tarazi, bar me misoghirarigham.

* **5:16:** Hibrun akam deragha migirigiar kamin mingarim abighizir puvati. **5:17:** Akar Mogomem 6:8 **6:8:** Aisaia 6:13; Jeremaia 30:11; 44:14; 44:28; Esekiel 7:16 **6:10:** Jeremaia 5:12-14; Esekiel 6:7

Eghti men tarazi, mitiriaba ko arimariaba me damuti, me arighiregham.
12 Men tarazi saghon iki arimariaba bangin arimighiram. Eghti tarazi roghira ikiti apaniba izi me misoghti me arimighiram. Eghti angamira ikiavira iti darasi, mitiriar ekiam men aghiti me arimighiregham. Kamaghira, ki men aningaghegh bar ivezir kuram me daningam.
13 Eghti apaniba, Israelian gumazamizibar marvir guabar ofa gamir dakoziba, ko mighsiabar pin itir danganir asebar ziaba feba, ko temer ekiabar apebaba, ko me aseba bagha ofan migharir mughuriar aghuim gamir danganibar Israelian tabav soghirarighti, men kuaba pura tintinibar ireghiv ikiam. Eghti dughiar kamin, Israelia arazir kamin gan fogh suam, kirara ki Ikiavira Itir God.
14 Ki uan agharim men nguazimin anemadaghti a bar moghira ikuvigham. Ki notin amadaghan Diplan nguibamin ikegh mangi gumazamiziba puvatizir danganir sautin itimin otogh, men nguaziba bar dar amighti, da gumazamiziba puvatizir danganibar min ikiam. Ki men nguibatam ateghti a ikian kogham. Da danganir kinibar min ikiam. Eghti gumazamiziba deravira na gifogh suam, ki uabi ki Ikiavira Itir God."

7

God Israelia agivam

1 Ikiavira Itir God kamagh na migei:
2 O nguazir kamin gumazim, ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin Israelin nguazibar itir gumazamizibav gia ghaze:

Kar dughiar abuananam!
Dughiar abuananam a nguazir oteviba bar dar otivasava ami.
3 Ia Israelia, ian dughiar abuananam otogha gifa.
Eghti ki datirighin uan aningagharim ia bagh anemadagh,
ia amizir araziba tuisigham.
Egh arazir kurar ki ifongezir puvatizir aviriba ikarvagh
ivezir kuram ia daningam.
4 Ki ian gan egh ian kuarkuvighan kogham.
Ia arazir kurar ki ifongezir puvatizir aviribagh ami.
Arazir kaba bangin, ki ivezir kuram isi ia daningam.
Eghti ia bizir kamin ganigh fogh suam, ki Ikiavira Itir God.

5 Ikiavira Itir Godin Ekiam kamaghin migia ghaze:

Ia gan! Bizir kurar ia gasighasighamin kaba,
uari tivaghtivagh izivira iki bar moghira ia agivagham.
6 Ia gan! Ian dughiar abuananam datirighin roghira izegha gifa,
egha ia agivasava ami.
7 O Israelin nguazimin itir gumazamiziba, ia bar moghira,
ian dughiam roghira izegha gifa.
Eghti ia ua mighsiabar uari akuv bar akueghan kogham.
Ia datirighin atiatim sara uari akuv akong ikiam.

8 Ki ian arazir kurar ia amizir kaba bagh ia tuisigh,
zuamira ian arazir kurar avirir ki ifongezir puvatizir kaba ikarvagh
ivezir kuram ia daning,
egh uan aningagharim ia gingeghti,
ia osimtizir ekiaba iniam.
9 Ki ian gan egh ian kuarkuvighan kogham.
Ia arazir kurar ki ifongezir puvatizir aviribagh ami.
Arazir kaba bangin, ki ivezir kuram isi ia daningam.
Eghti ia bizir kamin ganigh, fogh suam,
ki Ikiavira Itir God, ki bizir kurar kaba amada.

10 Egha Ikiavira Itir God ua kamaghin na migei:

Ia gan! Dughiam otogha gifa!
Ezi asighasizir ekiam otivasa.
Israelia zurara uan namakabar ikuvava, arazir aghuibar me gamir puvati.
Me zurara uari pirafir arazim gami.
11 Men arazir kurar kaba ghuavira ikia datirighin ekevegha gifa.
Kamaghin amizi, ki men bizir aghuir aviriba bar dagh asighasigham.
Egh men ziam abiraghti,
me uam arazir kurabar amuan kogham.*

12 Osimtizim otivamin dughiam a roghira izegha gifa.
Eghti dughiar kamin gumazamiziba bizibagh ivesi akongan marki.
Eghti gumazamizir biziba amangasa amiba naviba osiman marki.
Dughiar kamin ki gumazamiziba bar me gasighasigham.

13 Eghti gumazitam uan biziba amangiti tav adagh ivesi ifuegh,
aning dughiar kamin angamira ikivira iki,

* **7:11:** Hibrun akam ves 10 ko 11 deragha aningin mingarim abighizir puvati.

ua uan biziba amang dagh ivezamin arazim damuan kogham.
Gumazamiziba bar moghira arazir kuram gami, kamaghin men tav ikian kogham,
me bar moghira givagham.
Nan akam a gavgafi, egh a guizbangiram otivam.

14 Nan aningagharim gumazamizir kaba bar men iti.
Kamaghin amizi, me midorozim damusi sigham givi biziba akiriva,
men gumazitam midorozim bagh mangan kogham.

God ivezir kuram Israelia ganidi

15 Ikiavira Itir God ua kamaghin migei:

Apaniba Jerusalem anekiarugha gifa.
Eghti gumazamizir nguibar ekiamin azenan itiba,
apaniba me misoghti me arimighiram.
Eghti gumazamizir nguibar ekiamin aven itiba,
dagheba men oteveghti,
arimariar igharagha garir aviriba me damuti,
me arimighiram.
16 Eghti midorozimin ariaghirezir puvatizir darasi, me ari mighsiabar mangam.
Egh uan arazir kurar me amizibagh nighnigh
naviba bar osemegh puvirama aziam.
Eghti men azirakam,
mati danganir zaribar itir kuarazibar ararebar min mangam.
17 Eghti men aghariba men amiragh gavgaviba puvatighti,
men teviba me ginuighnuigham.
18 Eghti me azirakar korotiabar aghuigh,
puvirama atiating akongiva,
bar aghumsigh,
uan dapanir arizibа bar dagh isegh dapanir tuziba ikiam.
19 Me faragha silva ko gol mighigha aning gagoima,
aning me gamizi, me arazir kurar aviribagh ami.
Egha me fo, Ikiavira Itir God, uan aningagharim men akaghamin dughiamin,
men gol ko silva men akuraghan kogham.
Guizbangira, men gol ko silva, men mitiriar aghazir ekiar kam agivaghan kogham.
Kamaghin amizi, me pura uan gol ko silva isi bizir kurabar min, tintinibar tuavir toribar da akunti,
da Godin damazimin bizir mizirizibar min otogham.
20 Me gol ko silva itir dughiamin, me kurukazir bar aghuibar ingara uarir kuruka,
egha da bagha bar akongegha
da isa aser aviribar marvir guabar ingari.
Marvir guar kaba ki dagh ifongezir puvatigha, bar a dar aghua.
Kamaghin amizi, ki bizir kabar amighti
da men damazibar bar bizir mizirizibar otivigham.

21 Egha Ikiavira Itir God ua kamaghin migia ghaze:

Ki gumazir kurar azenan itibar amamangatighti me uan kantri ategh izi,
Israelian bizir kaba bar ada okemegh mangi,
egh dar arazir kurar bar aviribar amuam.
22 Egh ki men amamangatighti me nan Dipenir aghuimin aven mangi
a damighti, a nan damazimin mizegham.
Eghti ki men anogoreghan kogham.
Bar puvati.

23 Israelin nguazimin itir danganiba bar, gumazamiziba arazir kurar aviribar uari gamua,
egha men nguibar ekiamin aven me uan avirim misozi me ariaghira ghuavira iti.
Kamaghin amizi, datirighin senbar ingarigh me ikirarighamin dughiam oto.†
24 Ki kantrin bar kurar igharazibar gumazibar amamangatighti
me izi Israelian dipenibar me batoghti,
me ari mangiti, me men dipeniba iniam.
Egh Israelia asebar ziaba fer danganiba me bar ada akararigham.
Eghti men gumazir gavgavir uan ziaba feba, atiatigh,
ua uari pirafan kogham.
25 Eghti dughiar bar kuram Israelia bagh iziti,
me dabirabir aghuim ko navir amirizimin ikisi bar damuva avegham.
Bar puvatigham.
26 Eghti osimtizir ekiaba uari tivaghtivagh me bagh izam,

† **7:23:** Hibrun akam deragha migirigiar kamin mingarim abighizir puvati. **7:26:** Godin Araziba 32:23; Jeremaia 4:20; Azir Akam 2:9

eghti bizir kurar otivir aviribar akaba
uari tivaghtivagh me bagh iziti,
me da baragham.
Egh bar atiatingiva nan nighnizibagh fo-
foghsi,
akam inigha izir gumazibar
azangsighti,
ki akaba me daningan kogham.
Eghti ofa gamir gumaziba men sure
damuamin akaba puvatighti,
men gumazir dapaniba me
daningamin nighnizir aghuiba
puvatigham.
27 Eghti men atrivimin navim bar a base-
meghti,
an nighniziba bar an ikuvigham.
Eghti nguazir kamin gumazamiziba
atiatingiva akongam.
Ki men arazir kurar me amiziba bar da
bagh ivezir kuram me daningam.
Me faragha gumazir igharaziba isa kot
gatigha me tuisizi moghin,
ki datirighin arazir kurar me amiz-
iba bagh me tuisigham.
Eghti me kamaghin fogh suam,
ki Ikiavira Itir God.

8

Israelia arazir kuraba
Godin Dipenimin aven dagh ami

1 E kantri Babilonin kalabusin itir
dughiamin, azenir namba 6in, an iakinir
namba 6in, an aruer namba 5 otozi, ki
uan dipenimin aperaghav itima, Judan
gumazir dapaniba iza na ko e apiaghav iti.
E apiaghav itima, Ikiavira Itir Godin Duam
na bagha iza na avara.
2 Ezi ki kogha pin gara irebamin min
garir bizimin garima, bizir mam mati, gu-
mazimin nedazim avimin min isi. Ezi
gumazir kamin mikarzim ko, ivariamin
ikegha uaghiri, ki an gari, a mati avim
isi. Ezi an ivariamin ikegha ghuanaga ki
garima, a isia bar puvira taghtasi.
3 Ezi ki garima, gumazir kam mati, uan
dafarim aneminegha nan dapanir arizimin
suira. Ezi irebamin min garir bizir kamin
aven, Godin Duam na ghufegha nguazim
ko overiamin tizimin ghua na inigha
Jerusalemin ghua Godin Dipenimin otogha
ghua, notin amadaghan itir divazimin
tiar akamin tu. Danganir kamin, Israelia
faragha aser mamin marvir guam atizi a iti.
Ezi God bizir kam bagha bar aningaghe.
4 O Israelia, ki e uan Godin angazangarir
gavgavimin gari. Ki faragha Kebarin Faner
miriamin ikia ganizir angazangarim.
5 Ezi a kamagh na migei, "O nguazir kamin
gumazim, ni kogh notin amadaghan gan."
Ezi ki garima, aser mamin marvir guam
tiar akamin boroghira ofa gamir dakozimin
boroghin asaraghav iti. Ezi God bizir kurar
kam bagha bar aningaghe.
6 Egha a kamaghin na migei, "O nguazir
kamin gumazim, ni Israelin ikizimin arazir
kurar me amibar gari? Me amir arazir
kaba, ki bar dar aghua. Da bar iku-
vigha, nan Dipenimin na batosi, egha na
gamima ki bar men saghon iti. Ni gin me
damuamin arazir bar kurar ki bar ifongezir
puvatizibar ganam, da ni datirighin garir
arazir kurar kabagh afiragham."
7 Egha a nan akua ghua divazir Godin
Dipenimin avinizimin aven zuir tiar akamin
otozi, ki garima, torir mam divazimin iti.
8 Egha God kamaghin na migei, "Nguazir
kamin gumazim, ni divazimin torir kam
akarigh a damighti an arokegh." Ezi ki
divazimin torim asigha garima, tiar akar
mam iti.
9 Ezi a kamagh na migei, "Ni aven
mangiva arazir bar kurar mizirizir ki
ifongezir puvatizir me amibar ganigh."
10 Ezi ki aven ghua garima, God ifongezir
puvatizir asizir mizirizibar nedaziba ko ku-
ruziba, danganir kamin divaziba bar a dagh
izifa. Israelin ikizim fer marvir guaba
uaghan iti.
11 Ezi ki garima, Israelian gumazir da-
panir 70pla danganir kamin aven iti, ezi
Safanin otarim Jasania, a uaghan me ko iti.
Me bar moghira vaghvagha itarir pauran
mughuriar aghuim zuibar suighav itima,
mighariba dar dikava ghuavanadi.
12 Ezi Ikiavira Itir God, kamaghin na
migei, "Nguazir kamin gumazim, Ni gan!
Israelian gumazir dapaniba mitarmemin
mueghav ikia arazir kurar kabagh ami. Me
vaghvagha uan marvir guaba bagha ofa
gamir dakoziba iti. Me ghaze, Ikiavira Itir
God ti men garir puvati. Ikiavira Itir God ti
akirim ragha nguazir kam gasara."
13 Egha Ikiavira Itir God, ua kamaghin
na migei, "Ni men ganti, me arazir kurar
ekiar ki ifongezir puvatizir aviribar amu
mangivira ikiam. Ezi arazir kurar me amir
kaba, me faragha amizir arazir kurabagh
afira."
14 Egha a na inigha ghua Ikiavira Itir
Godin Dipenimin divazir notin amadaghan
itir tiar akamin otogha na migia ghaze, "Ni
gan! Amizir munaba ghaze, men asem
Tamus areme, ezi me an apangkuva a bagha
azia iti."
15 Egha a ua kamaghin na migei, "Nguazir
kamin gumazim, ni bizir kamin ganiz, o?
Ni arazir bar kurar mabar ganigha gifa, ni
datirighin ua arazir bar kurar ki aghuazir
igharagha garibar ganam, da arazir ni
faragha ganigha givaziba bar dagh afira."

8:2: Esekiel 1:27 **8:4:** Esekiel 1:28

16 Egha a ua nan akua ghua Ikiavira Itir
Godin Dipenim avinizir divazimin bar aven
ghua an Dipenimin tiar akamin boroghin
oto. Ezi ki garima, Dipenimin tiar akam
ko ofa gamir dakozimin tizimin 25plan gu-
maziba iti. Me akiriba ighegha Ikiavira
Itir Godin Dipenim gasaragha guaba aruem
anadi naghin gara tevibar pirigha avighav
iti.
17 Egha a ua kamaghin migei, "O nguazir
kamin gumazim, ni bizir kamin ganiz, o?
Judan ikizim, arazir bar kurar ki aghuaz-
ibagh amuava, Israelin nguazim bar an
gumazamizir igharaziba bar men apanim
gami. Men arazir kurar kamin, me ghaze,
ki ti pura bizim, egha na dipova arazir bar
mizirizibar na gami. Ezi ni oragh! Me amir
arazir kurar kaba na gamizi ki bar men
aningaghe.
18 Kamaghin amizi, ki bar pazivira
me damigham. Egh uan aningagharim
anegivagham. Ki tong men apangkuv men
asughasughan kogham. Me pamtem nan
dimiva arangam, eghti ki bar me bareghan
kogham."

9

God ivezir kuram isa Jerusalem ganidi

1 God na mikemegha givagha, tiarim
akarigha pamtemin dia migei, "Ia, gumazir
nguibar ekiamin itir gumazamizibav soghti
me arighiramiba, ia vaghvagh midorozir
sababar suigh kagh izi."
2 Ezi ki gari, gumazir 6pla divazimin
notin amadaghan itir itiar akamin boroghin
ikegha izi. Me bar vaghvagha gumazibav
soghamin midorozir sababar suiki. Ezi gu-
mazir igharazir mam me ko izi. A korotiar
ghurghurir bar aghuir mam aruzi, osizirir
biziba itir mitarir muziarim an oghiriamin
mitem gitoroghav iti. Me bar izegha ofa
gamir brasin dakozimin miriamin boroghin
mitifi.
3 Ezi Israelian Godin angazangarir
gavgavir ekiam, enselin bar gavgavim a
gisin ikia avughsegha, anetegha uanaga
Godin Dipenimin tiar akamin boroghin
zui. Ezi Ikiavira Itir God, gumazir korotiar
ghurghurir bar aghuim aruzir kamin dia,
4 egha kamaghin a migei, "Ni dikavigh
Jerusalemin nguibar ekiam bar an averiam
daruva gumazamizir men namakaba amir
arazir kurar God aghuazibar osemegha
itiba, ni me bativ, men guaba osizirir aba-
banim me darigh."
5 Ezi ki orazi God kamaghin gumazibav
soghamin midorozir sababar suighizir gu-
mazir 6plan kabav gei, "Ia dikavigh an gin
mangi nguibar ekiamin aven gumazamiz-
ibav soghti, me arimighiregh. Egh men
tavin apangkuvigh aneteghti an angamira
ikian marki.
6 Ia gumazir dapanir akirim ragha
Godin Dipenim gasaraziba faragh me
misoghirarigh, egh mangi gumazir ghuriba,
ko guiviba ko otarir igiaba, ko amiziba ko
boriba, bar me misoghirarikigh. Egh os-
izirir ababanim guabar itir gumazamiziba,
ia me misueghti me arimighiran marki."
Ezi me dikavigha ghua gumazir dapanibav
soghezi me ariaghire.
7 Egha God kamaghin 6plan gumazir
kabav gei, "Ia nan dipenim avinizir
divazimin aven iti darazi bar me
misoghirarighti men kuaba nan Dipenim
gizifagh. Eghti bizir kam bangin nan
Dipenim nan damazimin bar mizegham.
Aria! Ia dikavigh mangi." Ezi me nguibar
ekiamin danganiba bar dagh arua ghua
gumazamiziba bar me misuagharisi.
8 Me gumazamizibav soagharizir
dughiamin, ki uabira ikia Godin Dipenimin
aven iti. Egha ki nguazim girigha fuagha,
uan guam nguazim mituagha diava ara
ghaze, "O Ikiavira Itir Godin Ekiam,
ni uan aningagharim isi Jerusalemia
gingamin dughiamin, ni Israelian ikiavira
itir varazira bar me gasighasigham, o?"
9 Ezi a na ikaragha ghaze, "Israelin
ikizim ko Judan ikizim arazir kurar bar
avirim gami, ezi osimtizir bar ekiam iti.
Nguazir kamin, arazir gumaziba uariv
soghava ariaghirim bar ekefe. Ezi nguibar
ekiar kamin gumazamiziba uarir ikizirizir
arazim bar izifa. Me ghaze, Ikiavira Itir God
ti nguazir kam akirim ragha a gasara. Egha
en garir puvati.
10 Ezi ki men ganiva tong men apangkuv
men asughasughan kogham. Ki arazir me
igharaz darazigh amizibara, uam da ikar-
vagh dar me damuam."
11 Ikiavira Itir God mikemegha givazi, ki
garima, gumazir korotiar ghurghurir bar
aghuim aruzim, osizirir biziba itir mitarir
muziarim an oghiriamin mitem gitoroghav
iti, a uamategha iza kamaghin Ikiavira Itir
God migei, "Ni na mikemezi moghin ki
amigha gifa."

10

Godin angazangarir ekiam an Dipenim ataki

1 Ki garima, bizir mam mati itarir bar
dafam, enselin bar gavgavir kabar dapani-
bagh isin pin iti.* Ezi itarir bar dafar kam

9:4: Akar Mogomem 7:3; 9:4; 14:1 **10:1:** Esekiel 1:26; Akar Mogomem 4:2 * **10:1:** Enselin bar gavgavir kaba, bizir 4plan angamira itir kabar mirara gari. Esekiel sapta 1, a irebamin min garir bizim, a gun dav gei. **10:2:** Akar Mogomem 8:5

gisin, bizir mam mati atrivir dabirabim me
dagiar bluplan aghuimin an ingarizi a iti.
2 Ezi Ikiavira Itir God, gumazir inir
ghurghurir aghuim aruzim migia ghaze,
“Ni mangi ganigh, 4plan wilba, da enselin
bar gavgavir kabar apengan iti. Ni
wilbar tongin mangiva dafarim amadagh,
avivkiataba inighiva nguibar ekiam gisin
tintinibar da kavamadagh.” Ezi ki garima,
a zui.
3 Ezi a Dipenimin aven zuima, enselin
bar gavgavir kaba, Dipenimin aven sautin
amadaghan tuivighav iti. Dughiar kamin,
ghuariam Dipenim avinizir divazir aver-
iam, bar a koro.
4 Ezi Ikiavira Itir Godin angazangarir
bar gavgavim, enselin bar gavgavir kaba
ategha pin ghuava, Godin Dipenimin tiar
akamin boroghin tu. Ezi ghuariam ghua
Godin Dipenim bar a koro. Ezi Godin
angazangarir bar ekiam Dipenim avinizir
divazim gisirazi a taghtasi.
5 Ezi enselin bar gavgavir kabar aviziba
tingazir niginim, me divazir ekiar azenan
itimin aven uaghan da baragham. Dar
avizibar niginim, mati Gavgaviba Bar Itir
Godin tiarim.
6 God gumazir korotiar ghurghurir
aghuim aruzim migia ghaze, Ni enselin
bar gavgavir kaba boroghin mangi, wilbar
tongin avivkiataba inigh. Ezi an aven ghua
wilin mamin boroghin miti.
7 Ezi enselin bar gavgavir kabar mav uan
dafarim amadagha avir men tongin itimin,
avivkiar mam inigha a isava gumazir koro-
tiar ghurghurir aghuim aruzimin dafarim
gatizi, ana inigha zui.
8 Ki garima, enselin bar gavgavir kaba,
mati gumazibar dafaribar min dafariba
ikia, dafariba vaghvagha dar avizibar apen-
gan iti.
9 Ki ua garima, 4plan wilba vaghvagha en-
selin bar gavgavir kabar boroghin iti. Wilin
kaba mati dagiar iangurir pin kozibar min
taghtasi.
10 Ezi wilin 4plan kabar ganganiba da
magh gari, egha da vaghvagha dar aven
wilin igharazir vamira vaghvagha dar
tongira iti.
11 Wilin kaba managh mangisi pura
bighiratigh mangi ua ighighiran kogham.
Wilin faragha itim guam danganir manam
misuegh mangiti, wilin igharaziba uaghan
an girara mangi pura bighiratigh mangam.
12 Enselin bar gavgavir kabar namnaba,
ko men akirahariba ko, dafariba ko,
aviziba ko, men wilin 4pla, ganamin
damaziba bar dagh izifa.
13 Ezi ki orazi, tiarir mam wilin kaba ziam
me garigha ghaze, “Wilin Ivemariba.”
14 Enselin bar gavgavir kaba vaghvagha
4plan guaba iti. Enselin bar gavgavimin
guam faragha iti, ezi gumazimin guam
agharir guvimin itima, laionin guam
agharir kiriamin iti, ezi kuarazir bagamin
guam girakirangin iti.
15 Enselin bar gavgavir kaba, da bizir
angamira itir 4plan kabar min magh gari,
ki faragha Kebarin Fanemin ikia irebamin
min garir bizimin aven dar gani. Egha
datirighin ua irebamin min garir bizir
kamin ua men gari. Ezi me dikavigha
mighegha ghuavanadi.
16-17 Enselin bar gavgavir kaba mangiti,
wilin kaba dar miriamin iki uaghan
mangam. Eghti enselin bar gavgavir
kaba uan aviziba kuigh mighegh ghua-
vanangti, wilin kaba uaghan nguazim ategh
bighiratigh ghuavanangam. Enselin bar
gavgavir kabar duam wilbagh apazagha
iti. Kamaghin amizi, enselin bar gavgavir
kaba tuivighti, wilba tuivigham. Eghti
enselin gavgavir kaba nguazim ategh
ghuavanangti, wilba nguazim ategh
ghuavanangam.
18 Ezi Ikiavira Itir Godin angazangarir
gavgavim Godin Dipenimin tiar akam
ategha ghua enselin bar gavgavir kabagh
isin iti.
19 Ezi ki garima enselin bar gavgavir kaba
uan aviziba kuigha mighegha nguazim
ataghiragha ghuanadi, ezi wilin kaba
dar miriabar ikia uaghan ghuanadi. Da
ghua Ikiavira Itir Godin Dipenim avinizi
divazir aruem anadi naghin itir tiar akamin
tuifi. Ezi Israelian Ikiavira Itir Godin
angazangarir gavgavim me gisin iti.
20 Ezi ki fo, enselin bar gavgavir kaba,
kar bizir 4plan angamira itir kabara, ki
faragha Kebarin Faner miriamin boroghin
dar garima, da Israelian Godin gavgavimin
apengan iti.
21 Enselin bar gavgavir kaba vaghvagha
4plan guaba ko 4plan aviziba iti. Egha
men avizibar apengan me vaghvagha gu-
mazibar dafaribar min, dafariba iti.
22 Ki faragha Kebarin Faner miriamin ikia
4plan angamira itir bizibar guabar ganizi
moghin, ki datirighin ua dar guabar gari.
Enselin bar gavgavir kabar guaba danganir
manamin mituagh mangisi pura bighiratigh
mangam. Me uan namnaba gighaghira tin-
tinibar zuir puvati.

11

Israelia ikuvigham

1 Bizir kabar gin, Godin Duam na
ghufegha na inigha ghua, Godin Dipenim
avinizir divazir aruem anadi naghin itir

10:9: Esekiel 1:15-21 **10:12:** Akar Mogomem 4:8 **10:14:** Esekiel 1:10; Akar Mogomem 4:7

tiar akamin na ati. Ezi ki itiar akamin
boroghin 25pla gumazibar gari me iti. Ezi
ki men tongin Asurin otarim Jasania ko
Benaian otarim Pelatian garima, aning
iti. Aning gumazamizibar faragha zuir
gumazir dapanimning.

2 Ezi God kamaghin na migia ghaze,
"O nguazir kamin gumazim, gumazir
kaba nighnizir kuraba ikia, arazir kuram
damuamin tuavim buri. Egha uan nighnizir
kurar kaba Jerusalemin gumazamiziba me
ganidi.

3 Me ghaze, 'E datirighin dipenibar in-
garamin dughiam puvati. E dera. En
nguibar ekiam mati isaghapir minem, ezi e
asizir tuzibar min an aven iti.'

4 Kamaghin amizi, nguazir kamin gu-
mazim, ni akam inigha izir gumazimin min,
bizir gin otivamibar gun akam me gasi me
mikim."

5 Ezi Ikiavira Itir Godin Duam nan aven
izegha akar kam na migia ghaze, "O Is-
raelin ikizim, kar nin nighnizim. Ezi nin
nighnizimin averiam, ki bar moghirama a
gifo.

6 Ia nguibar ekiar kamin averiamin gu-
mazamizir aviribav sozi me ariaghirezima,
men kuaba nguibar ekiamin tuaviba bar
adagh izefe.

7 "Kamaghin amizi, ki Ikiavira Itir
Godin Ekiam, ki kamaghin ia migia ghaze,
Jerusalemin nguibar ekiar kam mati
isaghapir minem, ezi ariaghiregha ireghav
itir kuar kaba asizir tuzibar min an aven iti.
Kamaghin ti puvatigham, ki Jerusalemin
nguibar ekiamin ia batueghti ia mangi
azenan ikiam.

8 Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin
migei, Ki fo ia midorozir sababar atiatia
iti. Ki gumazir midorozir sababav soziba
amangighti, me ia misoghsi izam.

9 Ki nguibar ekiamin aven ia inigh
Kantrin Igharazibar Gumazamizibar
dafaribar arigham. Egh arazir kamin, ki
ian arazir kuraba ikarvagh ivezir kuram ia
daningam.

10 Ki ian arazir kuraba ikarvagh ivezir
kuram ia daningti, apaniba Israelin kantrin
mitaghniamra, midorozir sababar ia
misoghti ia arimighiram. Eghti arazir
kamin ia kamaghin fogh suam, ki Ikiavira
Itir God.

11 Nguibar ekiar kam a nin isaghapir
minemin min ikian kogham. Egh ia
minemin min asizir tuziba an averiamin
ikian kogham. Ki ian arazir kuraba
ikarvagh Israelin kantrin mitaghniamra,
bar pazavira ia damigham.

12 Eghti ia kamaghin fogham, ki Ikiavira
Itir God, ia arazir ki ifongezibar gin zuir
puvatigha bizir ki damuasa ia mikemeziba
abisi. Egha kantrin igharazir ian boroghin
itibar gin ghua men arazibagh ami."

13 Ki Godin akamin me migiavira itima,
Benaian otarim Pelatia irigha maghirama
areme. Ezi ki tevimning apirigha guam
nguazim girigha pamten kamaghin dia
migei, "O Ikiavira Itir Godin Ekiam, man-
maghin ami? Ni ti Israelian gumazamizir
ikiavira itir varazira ni bar me kuvarimasa
o?"

God Israelian kalabusin itir darazi bagha amizir akar dikirizim

14 Ezi Ikiavira Itir God kamagh na migei:

15 "O nguazir kamin gumazim, ni ko
nin aveghbuaba, nin namakaba, ni ko kal-
abusin itiba, me Israelin ikizim, ia bar
moghira, Jerusalemin itir gumazamiziba ia
ginighnigha ghaze, 'Ikiavira Itir God, me
batoghezi me ghua bar nguibar saghuiamin
itimin iti. Guizbangira, a nguazir kam isa e
ganingizi, a guizbangira en nguazimra.'

16 Eghti ni uan namakar Babilonin kal-
abusin itiba kamaghin me mikim suam,
'Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, kirara ki
ia aghamsigha ia amangizi, ia tintinibar
kantrin saghon itibar ghue. Ia datirighin
iki nan ziam famin dipeniba puvati. Eghti
ki dughiar ovezimin danganir ia ghua itir
manaba ki uabi ia ko ikiti, ia nan ziam fivira
ikiam.'

17 "Kamaghin amizi, ki Ikiavira Itir Godin
Ekiam, ki kamaghin migia ghaze: Kantrin
igharazir ki faragha ia amangizi ia ghua itir
kabar, ki ua ia inigh izi ia akuvagh, Israelin
nguazim isi ua ia daningam.

18 Egh me uamategh Israelin nguazimin
izeghiva asebar marvir guar ki bar aghuaz-
iba, bar da batokegh.

19 Eghti ki me damuti, me navir vamiran
ikiam. Ki duar igiam isi men navir averi-
abar atigham. Faragha men navir averiaba
dagiabar min bar gavgafi. Eghti ki men
navir averiabar amuti, da amiraghamiregh
na gifuegh na baghvira ikiam.

20 Egh me arazir ki ifongeziba
guizbangira dar suiraghiva, deravira bizir
ki damuasa me mikemezibar gin mangam.
Egh me nan gumazamizibar min ikiti, ki
men Godin ikiam.

21 Egh gumazamizir asebar marvir guar
ki bar aghuazibar ziaba feba, ki me amir
arazir kaba ikarvagh ivezir kuram me
daningam. Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki
mikemegha gifa."

11:19: Onger Akaba 51:10; Jeremaia 31:33; 32:39; Sekaraia 7:12 **11:19:** Esekiel 36:26-28 **11:20:** Onger Akaba 105:45; Jeremaia 24:7; Esekiel 14:11 **11:22:** Esekiel 43:2-5

Godin angazangarir gavgavim Jerusalem ataki

22 Egha gin, enselin bar gavgavir kaba
uan aviziba kuigha migheghasava amua,
wilin kaba dar miriabar ikia uaghan ua-
nangasa. Dughiar kamin, Israelin Godin
angazangarir gavgavim me gisin iti.
23 Ezi Ikiavira Itir Godin angazangarir
gavgavim nguibar ekiam ategha ghuanaga
aruem anadi naghin itir mighsiam gisin iti.
24 Ezi Godin Duam irebamin min garir
bizimin aven na fegha uamategha na inigha
Israelian kalabuziaba itir naghin kantri Ba-
bilonin ize. Ezi irebamin min garir bizir
kam gifa.
25 Ezi ki Ikiavira Itir God nan akazir biziba
bar dar gun kalabusin itir gumazamizibav
gei.

12

*Esekiel gumazim kalabusin zuir aba-
banim gami*

1 Ezi Ikiavira Itir God kamaghin na migei,
2 "O nguazir kamin gumazim, ikizir ni
datirighin men tongin itir kam, me akaba
batozir darasi. Me damaziba ikia gari pu-
vati. Egha me kuariba ikia biziba barazir
puvati. Me akaba batogha orazir puvatizir
ikizim.
3 "Kamaghin amizi, nguazir kamin
gumazim, ni datirighin uan biziba inigh,
mati gumazim kalabus bagha nguibar
saghuiamin itimin mangasa. Egh aminim
tighar pirsi damuti, ni mangiti me bar nin
ganigh. Ki kamaghin ifonge, me ni amir
bizir kamin mingarim deragh a gifogh. Me
gumazamizir akaba batoziba, egh me ti an
mingarim deragh a gifoghan kogham.
4 Aruem pazaghar torimin ikivira ikiti me
nin ganvira ikiti, ni kalabus bagh mangisi
uan biziba ini. Egh aruem magiriti, me
ganvira ikiti ni ifar mati kalabusin mangasa
ami moghin mangi.
5 Me ganvira ikiti ni divazimin toritam
asigh, uan biziba ater torir kamin aven
mangi vongin otogh.
6 Egh me ganvira ikiti ni uan biziba
dipizim datigh mitarmemin mangi. Ni
mangi uan guam avaragh, egh foghan
kogham, ni nguazir manamin zui. Ni
amir arazir kam, ababanir arazim Israelin
ikizimin akagham."
7 Ikiavira Itir God na mikemezi moghin ki
ami. Aruer kamin ki gumazim kalabuziam
bagh mangasa biziba isi moghin ami. Egha
aminim pirima, ki uan dafarimin divazimin
torim gamigha azenan ghu. Me bar garima
ki biziba uan dipizim gatigha mitarmemin
zui.
8 Ezi amimzaraghan, Ikiavira Itir God ka-
maghin na migei,
9 "Nguazir kamin gumazim, Israelian ak-
aba batoziba kamaghin nin azaragham, ni
tizim gami?
10 Eghti ni me mikim suam, Ki Ikiavira
Itir Godin Ekiam, ki me migia ghaze, kar
atrivir Jerusalem gativagha an garim, ko
Israelin ikizir Jerusalemin munagh itibar
migirigiam.*
11 Ni me mikim suam, bizir ni amizir
kam, a Jerusalemia bativamin bizimin aba-
banim. Eghti apaniba kalabuziabar min
me inigh mangi, kantrin igharazimin me isi
kalabus darigham.
12 Atrivir men tongin itim, uan biziba
dipizim datigh mangi uan dafarimin
divazimin toritam damigh, uan biziba ater
torir kamin aven mangi vongin otoghiva
mitarmemin mangam. A mangi uan guam
avaragh uan damazimningin nguazimin
ganan kogham.
13 Eghti ki uan ivem aguraghti an an
suiragham. Egh a inigh Babilonin nguibar
ekiamin mangigham, kar Kaldiabar
nguazim. Eghti a nguazir kamin ganighan
kogham.† Egh a nguazir kamin iki mangi
aremegham.
14 An dipenimin itir darasi, ki bar me
kavkinigham, eghti an ingangaribagh amir
gumaziba ko an midorozir gumaziba, ki me
damighti me tintinibar mangegham, eghti
gumaziba me misoghsi me buriam."
15 "Ki me aghamsighti me tintinibar
kantrin igharazibar mangegham. Eghti me
kamaghin fogh suam, kirara ki Ikiavira Itir
God.
16 Ki men varazira ateghti me iki,
midorozim ko, dagheba otevir dughiam
ko, arimariar kurabar arimighireghan
kogham. Egh kantrin igharazibar tongin
iki, me amizir arazir kurar ki bar aghuaziba
me uari dar gun mikimam. Eghti me fogh
suam, kirara ki Ikiavira Itir God."

Esekiel nighava agoi

17 Ikiavira Itir God kamaghin na migei,
18 "O nguazir kamin gumazim, ni nighvira
uan daghem ami, egh atiating akongiva
dipam ami.
19 Egh ni nguazir kamin itir gumaza-
miziba bar moghira me mikim suam,

12:2: Aisaia 1:23; 6:9-10; Jeremaia 5:21; Matyu 13:13-14; Mak 8:18; Jon 9:39-41 * **12:10:** Hibrun akam deragha migirigiar kamin mingarim abighizir puvati. **12:13:** 2 Atriviba 25:7; Jeremaia 52:11 † **12:13:** Dughiar kabar gin, Babilonia, Atrivim Sedekaian suiragha egha a inigha a isi kalabus darighasa Babilonin ghu. Me a gamizi, an damazimning okafi. Ezi arazir kamin akar isin zuir kam a guizbangira oto. Egha a bar uan damazimningin Babilonin nguazimin ganizir puvati, egha a nguazir kamin areme. Ni eghaghanir kam, 2 Atriviba 25:7 ko Jeremaia 52:11, an gan.

kar Ikiavira Itir Godin Ekiamin akam,
a Jerusalemin gumazamizir Israelin
nguazimin itiba bagha izi. Nguazir kamin
itir darasi, me dughiaba bar uan namakaba
pazavira me gamua arazir kurar aviribagh
ami. Bizir kam bangin, apaniba izi men
biziba bar da avigh mangegham. Kamaghin
amizi, me atiatingvira daghebar amiva,
atiatingvira dipabar ami.
20 Nguibar ekiar datirighin gumazamiz-
iba izivaziba ikuvigham. Eghti kantri pura
danganir kinimin min ikiam. Eghti Israelia
kamaghin fogh suam, Kirara, ki Ikiavira Itir
God."

Dughiar ovezimin akam inigha izir gumazimin migirigiam guizbangiram otivam

21 Ikiavira Itir God ua na migia ghaze,
22 "O nguazir kamin gumazim, bizir tizim
bagha Israelian gumazamiziba zurara akar
otevir kam gami? Me ghaze, 'Akam inigha
izir gumaziba bizir gin izamibav gia ghaze,
da otivam. Ezi azenir aviriba iza zui, ire-
babar min garir bizir kabar aven otivir ak-
aba guizbangira otivir puvatigha pura zui.'
Ezi ki Israelian aghuzir akar kamin aghua.
23 Ni datirighin me mikim suam, Ki
Ikiavira Itir Godin Ekiam kamaghin
mikimasa. Aghuzir akar me zurara migeir
kam ki datirighin anegivagham. Me Israelin
kantrin aven uam a mikiman kogham. Ni
kamagh me mikim suam, 'Dughiam otogha
gifa. Eghti irebamin min garir bizibar
akaba, da vaghvagh guizbangira otivam!'
24 "Ezi datirighin, akam inigha izir gu-
mazir maba Israelin gumazamizibar tongin
ikia irebamin min garir bizibar gara, akar
ifavariba ko apezeperir akavsiabar gun me
migei. Eghti ki Israelin ikizimin aven bar
arazir kam agivagham.
25 Ki Ikiavira Itir God, ki uabi Israelia me
ko mikimam. Eghti bizir ki mikemeziba, da
zuamiram otivam. Ia akaba batozir ikizim,
ia oragh! Ia aremeghan kogh ikivira ikiti, ki
mikemezi moghin damuam. Ki Ikiavira Itir
Godin Ekiam, ki kamaghin mikeme."
26 Ikiavira Itir God ua kamagh na migei,
27 "Nguazir kamin gumazim, Israelin
ikizim ghaze, 'Esekiel, irebamin min garir
bizibar gara, egha gin otivamin bizibar
migirigiabar gun migei. Ezi bizir a migeir
kaba datirighin otivan kogham. Puvati, da
bar gin otivam.'
28 Eghti ni me mikim suam, Ki Ikiavira
Itir Godin Ekiam me ikaragha ghaze, Ki
sughsughan kogham. Bizir ki mikemeziba,
da datirighin otivam. Ki Ikiavira Itir Godin
Ekiam, ki kamaghin mikemegha gifa!"

13

God, akam inigha izir gumazir ifavaribar atari

1 Ikiavira Itir God kamaghin na migei,
2 "O nguazir kamin gumazim, ni mangi
Israelin akam inigha izir gumazibav
kim. Men marazi uan nighnizibar gin
ghua, gin otivamin bizibar gun migei.
Ni pamtemin men atar me mikim. Ni
kamaghin me mikim, 'Ia Ikiavira Itir Godin
akam barakigh.'
3 "Ikiavira Itir Godin Ekiam kamaghin
migei: Akam inigha izir gumazir onganir
kaba, Mevzika! Me bar ikuvigham! Me
irebabar min garir bizibar garir puvati. Me
uari uan navir averiabar aven itir bizibar
gin ghua, uan nighnizibar dav gei.
4 O Israelian gumazamiziba, ian akam
inigha izir gumaziba, mati afiar atiaba
nguibar ekiar ikuvizir mam puram a garui.
5 Me nguibar ekiam avinizir divazir
akaraghirezir danganibar gara ua dar in-
garir puvati. Kamaghin amizi, Ikiavira Itir
God Izamin Dughiar Ekiamin midorozim
otoghti, ia Israelia tuivigh gavgavighan
kogh apanibav soghan iburagham.
6 Akam inigha izir gumazir ifavarir kaba,
me irebabar min garir bizibar aven itir biz-
iba, da bizir ifavariba. Me gin otivamin
bizibar migirigiabav gei, ezi da guizbangira
puvati. Me ghaze, me Ikiavira Itir Godin
akabav gei. Ezi puvati, Ikiavira Itir God
me amadazir puvati. Egha me ti man-
maghin nighnigha ghaze, men migirigiabar
dagheba otivam? Bar puvatigham.
7 "Ki ia mikimasa, ia irebamin min amizir
bizir ia gariba, da guizbangira puvati. Ezi
gin otivamin bizir ia migeiba, da akar
ifavariba. Ia ghaze, kar Ikiavira Itir Godin
migirigiaba. Ezi puvati. Ki akatam ia
mikemezir puvati!
8 Kamaghin amizi, ki Ikiavira Itir Godin
Ekiam, kamaghin me migia ghaze, ian
migirigiaba guizbangira puvati. Ezi ia ire-
bamin min garir biziba, da gumazamiz-
ibagh ifari. Kamaghin amizi, ki ia ko itir
puvatigha, navim ia bagha bar ikufi.
9 Ia akam inigha izir gumazir ifavariba
irebamin min garir bizibar gara akar
ifavaribagh amua, egha gin otivamin biziba
deraghavira gumazamizibagh eghari
puvati. Kamaghin amizi, ki pazivira ia
damigham. Nan gumazamiziba uari
akuvagh ikiti, ia men tongin ikeghan
kogham. Eghti ian ziaba uaghan Israelin
ikizimin osirizir ziabar aven ikian kogham.
Eghti ia ua Israelin nguazimin izeghan
kogham. Egh ia kamaghin fogh suam,
kirara ki Ikiavira Itir Godin Ekiam.

13:10: Jeremaia 6:14; 8:11 **13:10:** Aposel 23:3

10 “Ia akam inigha izir gumazir ifavariba,
ia ifara nan gumazamizibav gia ghaze,
men dabirabim bar dera. Ezi guizbangira
men dabirabim bar derazir puvati! Nan
gumazamizibar dabirabim mati, gumazim
divazimin ingarizi a guizbangira deragha
gavgavizir puvati. Ezi ia akam inigha izir
gumazir ifavariba izava, divazir kurar kam
penin ghurghurim a gaghui. Ezi datirighin
divazir kamin azenan itir ganganim bar
dera. Ezi puvati. A guizbangira irigh iku-
vigham.
11 Ni mangi gumazir penin ghurghurimin
aghuizir gumazir kabav kim suam, men
divazim akarighirigham. Ki amozir izi
mamaghira ikiamim amadagham. Eghti
amozir ofizir ekiar dagiabar min gariba
a gisin iram, eghti aminir gavgavim a gi-
vangam.
12 Eghti divazim irightima, me bar ian
azangsigham, ‘Divazir kam bar gavgav-
izir puvati! Ian penin ghurghurim tong
divazimin akurazir puvati. Ia e gifari.’ ”
13 “Ezi datirighin, ki Ikiavira Itir Godin
Ekiam kamaghin migia ghaze, nan
aningagharimin, ki amozir izi mamaghira
ikiamim, ko amozir ofizir ekiar dagiabar
min gariba, ko aminir gavgavim amadaghti,
da divazir kam gasighasigham.
14 Divazir ia penin ghurghurimin aghuizir
kam, ki anekararigh, an divazir mingarimin
aven itir dagiaba aghamsighti da pura
tintinibar ikiam. A degeghirigh bar ia
misoghirarigham. Eghti ia bar fogh suam,
kirara, ki Ikiavira Itir God.
15 “Kamaghira, divazir kam ko gumazir
divazim penin ghurghurim aghuzir
kaba, me nan aningagharimin gavgavim
baragham. Eghti ki ia mikim suam,
divazim a itir puvati, kamaghira, te penin
ghurghurim a gaghui, me uaghan ikian
kogham.
16 Akam inigha izir gumazir ifavarir
manaba, irebabar min garir bizibar gara,
Jerusalem migia ghaze, an dabirabim bar
dera, ezi guizbangira an dabirabim bar
derazir puvati. Kamaghin amizi, ki adagh
asighasiki. Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki
kamaghin mikemegha gifa.”

God amizir imezibagh amibar atari

17 Ikiavira Itir God kamaghin migei,
“O nguazir kamin gumazim, ni Israelian
amizir imezibagh amibar atar, me zurara
gin otivamim bizibar gun migeir kabav gei.
Akar me migeir kaba me uan nighnizibar
dagh ami. Ni nan akam inigh mangi me
mikim.
18 Ni me mikim suam: Ikiavira Itir Godin
Ekiam kamaghin ia migia ghaze, ‘Iavzika!
Ia amizir kuraba, ia gifa! Ia akavsiar
kuraba bagha daveriabar ingara da isava
gumazamizibar agharibagh azui. Egha
akavsiabar amuamin iniba isamigha da isa
men dapaniba ave. Gumazamizir oteviba
ko ruariba, ia kamaghira bar moghira me
gami. Eghti me bizir kaba uari darigh
gavgavim inigh gumazamizir igharazibagh
ativaghasa. Ia amizir kaba uarira uar-
igh nighnigha, gumazamizir maba paza me
gamua marazi deragha me gami. Ia ghaze,
arazir ia amir kam ti dera? Bar puvati.
19 Ia nan gumazamizibagh ifara ghaze,
ia ziar ekiam na ganidi. Ezi puvati, ia
nan ziam abiravira iti. Ia akuzir arazim
gamua gumazamizir mabav sozi me
ariaghiri, egha marazir akurvasi. Gumazir
ki ovengan ifongezir puvatiziba, ia me
misozi me ariaghiri, egha ki ovengasa
ifongezir gumazamiziba ia deragha me
gami. Ezi gumazamiziba ian arazir kam
bagha bar ifongegha bretin oteviba ko balin
muziaribar ia givezima, ia arazir kurar
kabagh ami.
20 “ ‘Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kam-
aghin migia ghaze, Ia oragh! Ia akavsiar
kuraba bagha daveriabar ingara da isava
gumazamizibagh ativaghasa men agharib-
agh azui. Mati gumazim ruarimin kuaraz-
iba buri moghin ia gumazamizibagh ami.
Ezi ki daveriar kaba bar dagh ifongezir pu-
vati. Ia agharibagh aghuizir daveriar kaba,
ki bar da aghoreghti, ia uam akavsiabar
amuan kogham. Eghti gumazamizir ia ati-
vazir kaba ua ian apengan ikian kogham.
21 Egh ki uaghan akavsiabar amuamin
inir ia gumazamizibar dapaniba avez-
iba adegham, eghti nan gumazamiziba
firighiregh ua ian apengan ikian kogham.
Eghti ia kamaghin mikim suam, kirara, ki
Ikiavira Itir God.
22 “ ‘Ia akar ifavarir bar aviribagh
amua, gumazamizir aghuibar nighnizibagh
asighasiki. Ezi ki uabi me gamizi,
me osemezir puvati. Ia gumazamizir
arazir kurabagh amibav gia, gavgavim
me ganidima me uan navibagh ighasa
nighnizir puvati, kamaghin amizi, me
zurara itir ikirimirim inighan kogham.
23 Kamaghin amizi, ia ua irebabar min
garir bizir ifavaribar ganan kogham. Eghti
gin otivamin bizibar apezeperir akar ia
amiba, da bar givagham. Eghti ki uan gu-
mazamizibar akuragh ua ia da me inighti, ia
ua me gativagh men ganan kogham. Eghti
ia kamaghin fogh suam, kirara ki Ikiavira
Itir God.’ ”

14

Gumazamiziba asebar ziaba fan, God aghua

1 Dughiar mam Israelian gumazir da-
panir maba, Ikiavira Itir Godin ifongiam
gifofoghasa nan azangsighasa izi.

2 Ezi Ikiavira Itir God na migia ghaze,
3 “O nguazir kamin gumazim, gumazir
kaba uan naviba isa asebagh aningizi,
arazir kam bangin men arazir kuraba ghua
bar ekefe. Me bar uan asebagh ifongegha
da ataghiraghan aghua. Me datirighin pura
iza nighniziba bagha nan azangsisi. Eghti
ki guizbangira men azangsizim ikarvaghan
aghua.”
4 Datirighin ni me mikim suam, ki Ikiavira
Itir Godin Ekiam kamaghin migei, Israelin
ikizimin tongin gumazitam uan navim isi
asebar anigam, eghti arazir kam bangin an
arazir kuraba mangi bar ekeveghti, a uan
aseba bar dagh ifongegh da ataghiraghan
aghuagh, a pura izi nighniziba bagh Godin
akam inigha izir gumazimin azangsigham,
eghti ki Ikiavira Itir God, nan ikarvazim
kamakin, ki fo, a ziar ekiaba aser aviribagh
anidi.
5 Aser kaba Israelin ikizim gamizi, me
akirim ragha na gasara. Ezi nan ifongiam
kamakin, ki ua men navir averiaba iniasa
nighnisi, eghti me na baghvira ikiam.
6 “Ezi datirighin, ni Israelin ikizimin
mikim suam, ki Ikiavira Itir Godin Ekiam
kamaghin migei, ia navibagh iragh, uan
aseba akirim ragh dagh asaragh, arazir
kurar ki bar aghuaziba da atakigh.
7 “Eghti Israelin ikizimin gumaziba
o amiziba, o Kantrin Igharazibar Gu-
mazamizir uan kantri ategha iza Israelia
ko itiba, akirim ragh na gasaragh uan
navim isi asebar anigam, eghti arazir
kam bangin men arazir kuraba mangi
bar ekeveghti, me uan aseba bar dagh
ifongegh da ataghiraghan aghuagh, egh
me pura izi nighniziba bagh nan akam
inigha izir gumazimin azangsigham, eghti
ki Ikiavira Itir God, ki uabi men ikarvazim
me daningam.
8 Ki men apanim damu, egh uan gumaza-
mizibar tongin me batuegham. Eghti ia Is-
raelia bizir ki me gamizir kamin ganigh, egh
kamaghin mikim suam, ‘Ikiavira Itir God,
gumazamizir akirim iragha a gasiba, arazir
kamin me gami.’ Eghti ia kamaghin fogh
suam, kirara ki Ikiavira Itir God.
9 “Eghti gumazir kamagh garitam izi nan
akam inigha izir gumazitam apezeper a
damuti, an akatam a danigham, bizir kamin
mingarim mati, ki Ikiavira Itir God, ki uabi
nan akam inigha izir gumazim gifarazi an
akar kam a ganingi. Kamaghin amizi, ki
ivezir kuram a daningiva Israelian gumaza-
mizibar tongin a batuegham.
10 Eghti nan akam inigha izir gumazim ko,
gumazir nan ifongiam gifofoghasa ghuava
an azarazim, aning uaghara ivezir kurar
magh garim iniam.
11 Ki kamaghin damigh, Israelin ikizimin
tuavim apirighti me uam akirim ragh na
gasan kogham. Egh arazir kurabar amuan
kogh nan damazimin mizeghan kogham.
Eghti me nan gumazamizibara ikiti, ki men
Godin ikiam. Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki
kamaghin mikemegha gifa.”

God vaghvagha gumazamizibar arazir kurabar gari

12 Ikiavira Itir God kamaghin na migei,
13 “Nguazimin gumazim, kantrin tamin
gumazamiziba arazir kuram damighiva
nighnizir gavgavim nan ikiam koghti, ki
uan gavgavim men akagh men daghebar
amighti da mangi bar otevegham. Ki
mitiriam azir dughiam me bagh ane-
madaghti, gumazamiziba ko asiziba virara
daghem bangin arighiram.
14 Gumazir 3plan aghuir kaba, Noa,
Daniel ko Jop, me kantrin kamin ikiai,*
ki 3plan gumazir kabagh nighnigh egh
gumazamizir arazir kurabagh amibar
apangkuvighan kogham. Puvati. Ki gu-
mazir 3plan kabara me ateghti me deragh
ikiam. Eghti, gumazamizir igharaziba
arimighiregham. Ki Ikiavira Itir Godin
Ekiam, ki kamaghin mikeme.
15 “Ki maghsuegh, asizir atiaba amadaghti
da izi gumazamizibav soghirarigham, egh
nguazim damighti atiatim bar anevaraghti,
gumazitam a daruan kogham.
16 Ezi gumazir 3plan aghuir kaba, Noa,
Daniel ko Jop, me kantrin kamin ikiavira
ikiai, ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki
angamira itir God, ki uan ziamin kamaghin
migei, ki 3plan gumazir kabara nighnigh
men otariba ko guivibar apangkuvighan
kogham. Puvati. Ki gumazir 3plan kabara
me ateghti me deraghvira ikiam. Eghti,
gumazamizir igharaziba arimighiregham.
Eghti nguazim ruarir kinimin otogham.
17 “Egh ki maghsuegh, midorozir sababar
suighizi apaniba kantrin kam bagh me
amadaghti, me izi gumazamiziba ko asiziba
uaghan bar me kuavaremegham.
18 Ezi gumazir aghuir 3plan kaba
kantrin kamin ikiavira ikiai, ki Ikiavira
Itir Godin Ekiam, ki angamira itir God,
ki uan ziamin kamaghin migei, ki 3plan
gumazir kabara nighnigh, men otariba ko
guivibar apangkuvighan kogham. Puvati.
Ki gumazir 3plan kabara me ateghti
me deragh ikiam. Eghti, gumazamizir
igharaziba arimighiregham.

14:12: Ofa Gami 26:14-35; 1 Atriviba 8:33-40 * **14:14:** Noan eghaghanimin akaba, Bar Faraghaviram Otivizir Bizibar Eghaghanimin Akinafarim, sapta 6in ikegha ghua sapta 9in tu. Ezi Jopin eghaghanimin akaba da Jopin Akinafarimra iti. Ezi Danielin eghaghanimin akaba da Danielin Akinafarimra iti.

19 “Egh ki maghsuegh, arimariar kuratam amadaghti a bar atamra kantrin
kam gimirighti, ki uan aningagharimin
gumazamiziba ko asizibav soghirarigham.
20 Ezi gumazir 3plan kaba, Noa, Daniel
ko Jop, kagh ikiai. Ki Ikiavira Itir Godin
Ekiam, ki angamira itir God, ki uan ziamin
kamaghin migei, ki 3plan gumazir kabagh
nighnigh men otariba ko guivibar apangkuvighan kogham. Puvati. Ki gumazir 3plan
kabara me ateghti me deragh ikiam. Eghti,
gumazamizir igharaziba arimighiregham.
21 “Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam ki kamaghin migei, ki uan ivezir kurar 4plan
kaba isi Jerusalemin da amangam, kar
midoroziba, ko mitiriam azir dughiam, ko
asizir atiaba, ko arimariar kuram. Eghti
da gumazamiziba ko asiziba uaghara me
misoghirarigham.
22 Eghti varazira ikivira ikiam, kar Israelian otariba ko guiviba. Ki gin men aku
azenan izam, eghti me ia bagh iziti, ia me
amir arazibar gan. Men araziba bar ikufi.
Eghti ni uan navir averiamin fogh suam,
ivezir kurar ki Jerusalem bagha amadazim,
a voroghira ghu.
23 Eghti ia kamaghin fogham, ki amizir
biziba da mingarir aghuiba itima, ki dagh
ami. Ni men arazir kurabar ganigha fo,
ki me ikarvaghamin arazim bagh navir
amirizim inigham. Ki Ikiavira Itir Godin
Ekiam, ki kamaghin mikemegha gifa.”

15

Wainin ikarizimin akar isin zuim

1 Ikiavira Itir God kamaghin na migei:

2 “O nguazir kamin gumazim,
ni manmaghin nighnisi, wainin
ikarizim, a ti derazir puvati.
Wainin ikarizimin agharim, ruarir arizimin
temebar agharibar tongin manmaghin deragh aghung,
dagh afiragham?
Ti puvati.
3 Ni a isi bizitamin ingarigham, o?
Egh ni wainin ikarizir otevitam inigh,
biziba guamin akezibar ingarigham,
o?
Ti puvatigham.
4 An avim damuamin bizim a bar dera.
An ruaghatevimning isighti an arizim
ganadam tong isighti, ni a isi an
bizitamin ingarigham, o?
Ti puvatigham.
5 Avim tighar an isiam, ingangariba an puvati.
Ezi datirighin avim tong an isighti,
a guizbangira ingangariba bar an
puvatigham.”

6 Egha Ikiavira Itir Godin Ekiam kamaghin migei, “Kamaghira, mati wainin
ikarizir ruarir arizimin temebar tongin
itim, a derazir puvati. Kamaghin, ki
dazimin min anemisevezima, me a gaborozi
a isi. Kamaghira, ki Jerusalemin itir gumazamiziba inigh pazavira me damigham,
me mati avim arighamin daziba.
7 Ki men apanim damuva ivezir kuram
me daningam. Me ti avim gitaviraghsi
damuva avegh bar isigham. Ki pazavira
me damightima, me fogh suam, kirara, ki
Ikiavira Itir God.
8 Me nighnizir gavgavim nan itir puvati.
Kamaghin amizi, ki nguazir kam damighti a
danganir kinimin min ikiam. Ki Ikiavira Itir
Godin Ekiam kamaghin mikemegha gifa.”

16

Jerusalem mati amizim uan pam ataki

1 Ikiavira Itir God ua na migia ghaze,
2 “O nguazir kamin gumazim, ni akam
Jerusalemia gasi me mikim suam, me bar
arazir kurar ki bar aghuazibagh ami.
3 Ni Jerusalem mikim suam: Ikiavira
Itir Godin Ekiam kamaghin migia ghaze,
Jerusalem, ni amizir mamin min iti. Nin
afeziam ko amebam gumazamizir arazir
kurabagh amibar tongin ikegha ize. Nin
afeziam Amorian adarazir gumazim. Ezi
nin amebam Hitian adarazir amizim. Ezi
nin amebam Kenanin nguazimin ni bate.
4 Amebam ni batezima, tav nin overapanir sazim atugha ni ruezir puvati. Me
amangsizim ni gaghuizir puvati, egha inir
avizibar ni nomkezir puvati.
5 Tav bar nin apangkuvigha bizir katam
ni gamizir puvati. Amebam ni batezir
dughiamin, tav ni gifongezir puvati. Me
pura ni isa danganir arozir kinimin ni akunizi, ni pura irighav iti.
6 “Ezi ki arua iza nin garima, ni uan
ghuzim gipoghposi. Ghuzim ni avara, ezi
ki ni ateghti ni aremeghan aghua. Egha ki
ghaze, ‘Ni angamira ikiam.
7 Egh aghung ghuavanang, mati akimarir
bar aghuim azenimin iti.’ Kamaghira, ni
aghua gavgavigha ruaragha amizir igiamin
oto. Nin otemning otozi, nin mikarzimin
ariziba otivigha gifa. Ezi ni bibiamra
ikiavira iti.
8 “Ki ua iza nin garima, ni gumazimin
ikiamin dughiam otogha gifa. Ezi ki uan
azenan azuir korotiam inigha an onegha
nin mikarzim avara. Egha ki nin ikiasa
ni ko Akar Dikirizir Gavgavim gami, ezi ni
konanamra. Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam
kamaghin mikemegha gifa.

14:21: Akar Mogomem 6:8

9 “Egha ki dipam inigha nin mikarzim
ruava, nin ghuzim adiza olivin mughuriar
aghuim zuir borem nin mikarzim gaghui.
10 Egha ki korotiar bar aghuir me tretin
digirir bar aghuibar isamizim ni garu. Egha
dagarir asuar bar aghuiba ni ganigha, inir
bar aghuim nin dapanim gike. Egha azenan
azuir korotiar bar aghuim ni garu.
11 Egha ki kurkazir bizir aghuiba ni
ganingi. Ki daveriaba nin agharimning
gaghuigha, senin aghuim isa nin firimin da.
12 Egha ni uan atinim daghuasa ki ring ni
ganingi. Egha ni uan kuarimning daghuasa
ringning ni ganingi. Egha ki dapanir asuar
bar dirim isa nin dapanim garu.
13 Ezi ni uabin kurkamin silva ko golin bar
avirim iti. Egha ni zurara, korotiar aghuir
me tretin digirir aghuibar isamizir aghuiba
azui. Ki bretin me plauan bar aghuimin
ingarizim ko hani ko olivin borem isa ni
ganingizi ni da api. Nin ganganiba bar de-
raviram oto. Ezi ni atrivir amizimin oto.
14 Nin ganganiba deraviram otozi,
Kantrin Igharazibar Gumazamizir avirim,
nin eghaghanim gifo. Ki uabi ni asingizi
ni ganganir bar aghuim gamua taghtasi.
Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin
mikeme.
15 “Ezi ni nighnizir gavgavim uabin ikia
ghaze, ni amizir bar dirim, egha tuavimin
amizimin min oto. Ni uan ganganir aghuim
bangin, gumazir aviriba mangigh zegh
gamima, ni me gekua me koma akui. Ezi
nin ganganir aghuim, gumaziba bar men
bizir aghuimin min oto.
16 Ni uan korotiar maba isa asebar ziaba
fer danganiba asingi. Ni danganir kabar tu-
avimin amizimin min amua pura uabi isava
gumazibagh anidi. Nin arazir kurar kam, a
bar ikufi.*
17 Ni gol ko silvan ni uan mikarzimin
kurkiasa ki ni ganingiziba da inigha gumaz-
ibar nedazibar ingari. Egha nedazir kaba
ko poroghamiba uari bakiava akuir arazim
gami.
18 Ki ni ganingizir korotiar aghuir me
tretin digirir bar aghuibar isamiziba, ni
da isa nedazir kabagh aghui. Egha ki
ni ganingizir olivin boreba ko pauran
mughuriar aghuim itiba, ni da isa nedazir
kaba bagha mughuriar aghuim zuir
ofabagh ami.
19 Ki dagher bar aghuiba ni ganingi, mati
plauan bar aghuim ko olivin boreba, ko
haniba, ezi ni aser kabar naviba iniasava
me baghavira nighnigha, ofan min dar men
ofa gami. Bar guizbangira, ni arazir kabar
dagh ami, ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki
kamaghin migei.
20 “Ni na bagha otezir otariba ko guiviba,
ni me misuegha asizibar min me isa mar-
vir guaba damasa ofabagh ami. Ni fo, nin
arazir tuavibar amiziba amir arazir kam,
a derazir puvati. Ezi ni ti ghaze, ni amir
arazir kuram ti pura bizim, ezi ni arazir
kurar avirim damu mangivira ikiasa.
21 Ni kamaghin ifuegha, ni nan boribav
suegha me isa marvir guaba bagha ofabagh
ami.
22 Ni uan arazir kurar ki bar aghuaziba
ko, nin arazir ni tuavimin amizimin min
amibar gin ghua, tong uan aghirimra ikezir
dughiam ginighnizir puvati. Dughiar kamin
ni bibiamra ikiava uan ghuzim gipoghposi.”

Jerusalem, tuavimin amizimin min oto

23 Ikiavira Itir Godin Ekiam ua kamaghin
migia ghaze, “Iavzika! Ia bar moghira iku-
vigham. Iavzika!
24 Ia tuaviba bar, dar gumazamiziba uari
akuvir danganibar ghua asebar ziaba fer
arazim ko tuavimin amizibar arazim, aning
damuasa danganibar ingari.
25 Ni ghaze, ni bar amizir ganganir bar
aghuim gamim, egha gumaziba tuavibar
izima, ni me gekua uan mikarzim isa pura
gumazir kinibagh anidi. Egha nin arazir
tuavimin amiziba amir arazir kam, ekiva
ghuavira iti.
26 Ezi Isipian nin boroghin itir darasi, kar
gumazir mikarziba puvira dikaviba, ni men
amamangatizi, me iza ni ko misiabagh akui.
Ezi nin arazir tuavibar amiziba amir arazim
ekiva ghuavira ikia na gamima, nan navim
ikuvizi ki nin atari.
27 “Ni oragh! Ki uan aningagharim ni gin-
gegha uan gavgavimin pazavira ni gamigha,
ni ganingizir biziba, ki ua ni dama da ini.
Ki ni isava Filistiabar agharim gatizi me
uan ifongiabar gin ghua pazavira ni gami.
Me bar nin arazir kurar mizirizir kabar
aghuagha dar aghumsisi.
28 “Gumazir igharazir kaba iza ni ko
akua nin ifongiam agivazir puvati. Kam-
aghin amizi, ni Asirian gumazibar gin ghua
mati tuavimin amizim tintinimin gumaziba
bagha ruiagha arui. Me ni koma akuima, ni
arazir kam bagha bar ikuvighavira iti.
29 Egha ni uaghan Babilonian, dagiaba
bagha ingarir gumaziba, ni men gin arua
mati tuavimin amizimin min, ni me koma
akui. Me ni koma akuima, ni arazir kam
bagha bar ikuvighavira iti.
30 “Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kam-
aghin migei, Ni uan ifongiamin gin ghua,
aghumsizir puvatigha tuavimin amizimin
min ami. Mati, nin navir averiamin aven,
arimariar ekiam an iti.
31 Tuaviba bar, gumaziba uari akuvir
danganibar ni asebar marvir guabar ziaba

* **16:16:** Hibrun akam deragha migirigiar kamin mingarim abighizir puvati.

fasa danganibar ingarava tintinimin gumaziba koma akuir arazim gami. Egha ni tuavimin amizir igharazibar min amir pu. Bar puvati. Me dagiaba iniasa arazir kam gami. Ezi ni arazir kam gamua dagiaba inian aghua. Ni uan ifongiam agivasa pura me koma akui.

32 "Ni mati amuir uan pam ataghirazim. Egha gumazir ni fozir puvatiziba ko, poroghamiba uari bakeir arazim me koma a gami.

33 Tuavimin amiziba bar, dagiaba isi. Ezi ni puvati. Ni bizir aghuiba isa gumazir ni ifongeziba bar me ganidi. Egha tuavir kamin ni me apezepera me getuima, me tintinibar ikia iza ni ko dakuasava ami.

34 Ni tuavimin amizir igharazibar min amir puvati. Tav kamaghin tuavir amizimin min otivasa ni migia ni gaghonezir puvati. Ni dagiaba isir puvati. Ni dagiaba isa me givesi! Guizbangira, ni bar amizir igharaghav amim."

Godin aningagharim Jerusalem gisin iti

35 Ikiavira Itir God ua kamaghin migei: "O Jerusalem. Ni tuavimin amizim, ni nan akam barakigh! Ki Ikiavira Itir God.

36 Ikiavira Itir Godin Ekiam kamaghin migei: Ni uan ifongiar ekiamin gin ghua uan korotiaba suegha bibiamra ikia, tuavir amizimin min uabi isava gumazir ni ifongeziba pura uabi me ganidi. Egha ni uan marvir guar ki bar aghuaziba baghavira ikia, uan boribav sogha da isa asebar ofa gami.

37 Nin arazir kaba bangin, ni gifongezir gumaziba, ki bar me akuvagham. Gumazir ni ifongeziba, ko ni aghuaziba sara, ki men aku iziti, me bar ni okarigh tuivighti, ki nin korotiaba sueghti, me bar nin ganti, ni bibiabara ikiam.

38 Nin arazir poroghamiba uari bakeir arazim ko gumazibav soagharizir arazim bangin, ki ivezir kuram ni daningam. Egh gumazibar ghuziba irezir bizir kurar kam ikarvagh, uan aningagharim akagh pazavira ni damighti, ni ovengam.

39 Ki ni isi gumazir kabar agharim datighti, me nin danganir ni gumaziba koma akua, egha asebar ziaba feba, me bar da akararigh dagh asighasigham. Me nin korotiaba ko kurkazir aghuiba bar da inigh mangi ni ateghti ni bibiabara ikiam.

40 "Gumazir kaba gumazir igharazibar diaghti, me izi dagiabar ni ginivigh, uan midorozir sababar ni aghorarigh bar ni nguemsirigham.

41 Egh gumazir kaba nin dipenibar apongiva amizir aviribar damazimin ivezir kuram ni daningam. Tuavir kamin, ki nin arazir tuavimin amizimin arazir kam agivagham. Egh ki uaghan ni damighti, gumazir ni gifongeziba, ni ua pura bizir aghuiba isi me daningiva me apezeper me gekuan kogham.

42 Eghti nan aningagharim givaghti ki amiragham. Egh navim ua ni bagh ikuvan kogham. Egh ki navir amirizim iki, ua nin ataran kogham.

43 "Ni aghirimra itima, ki bar deravira ni gami, ezi ni bizir kam bakinighinigha egha arazir kurar kabagh ami. Ni guizbangira arazir kurar avirir ki aghuazibagh ami. Egha ni manmaghsua, tuavimin amizimin arazir kam gami. Kamaghin amizi, ki nin arazir kurar kaba ikarvagh egh ivezir kuram ni daningam. Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin mikemegha gifa."

Guivim uan amebamin araziba ini

44 Ikiavira Itir God ua kamaghin migia ghaze, "O Jerusalem, gin gumazamiziba nin gan aghuzir akar otevir kamin ni mikimam, 'Guivim uan amebamin araziba bar ada ini.'

45 Guizbangira, nin araziba bar nin amebam ko nin avenemebabar arazibar mirara ghu. Me uan paba ko boribagh ifongezir puvati. Nin amebam Hitian amizim, ezi nin afeziam Amorian gumazim.

46 "Nguibar ekiam Samaria, a notin amadaghan iti, a mati nin avenemebam. Ezi nguibar ekiam Sodom, a fomira sautin amadaghan ike, a mati nin afumim. Ezi nguibar dozir an boroghin itiba, da mati an guiviba.

47 Amizir kamning faragha arazir bar kurar ki bar aghuazibagh ami. Ezi ni aningin dagarir noziba dikiva aningin min arazir mizirizibar amuasava ami. Ezi dughiar otevimin nin arazir bar kurar ni amiba bar aning amir arazir kurabagh afira.

48 "Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki zurara angamira ikia mamaghira iti, ki uan ziamin bar guizbangira ia migei: Nin afumim Sodom ko nguibar dozir an boroghin itiba, me ni ko nin nguibar dozir nin boroghin itibar mirara, arazir bar kurar katabagh amizir puvati.

49 "Ni oragh. Nin afumim Sodom uan guiviba ko, me gavgavigha uari fava, dagher avirim ikia navir amirizimin ikia nimira iti. Ezi men osimtizim kamakin, me onganarazibagh amir gumazamizibar akurvaghan aghua.

50 Me ifaghata uari fava, egha nan damazimin ki aghuazir arazir kurabagh ami. Kamaghin amizi, ki men arazir kurabar ganigha me batoke.

51 "Samarian arazir kuraba avirasemezir puvatizi, dar dibobonim mong nin arazir kurabar dibobonimin apengan iti. Nin arazir kuraba an arazir kurabagh afiragha

16:43: Onger Akaba 78:42; Esekiel 9:10; 22:31

bar mize. Ia 3plan amiziba, ki ian arazir kurabar gari, nin arazir kurabara bar ikufi. Ezi amizir igharazimningin arazir kuraba, ki dar gari, da mati pura biziba.
52 Kamaghin amizi, ni datirighin uan arazir mizirizibar aghumsizim iniam. Ki ian gara bar ian araziba tuisigha ghaze, nin arazir kuraba bar ikuvizi ki bar dar aghua. Ezi amizir igharazimning, nan damazimin amizir aghuimningin min oto. Bizir kam bangin, ni datirighin uan aghumsizir ekiam iniva navim bar ikuvigham."

God deravira Sodom ko Samaria damuam

53 Ikiavira Itir God ua kamaghin migei, "O Jerusalem, datirighin Sodom ko, Samaria uan guiviba ko, me bar ikuvighavira iti. Eghti ki me damighti, men dabirabim ua deragham. Ki garima, ni aningin tongin ikia bar ikuvighavira iti. Eghti ki uaghan ni damighti, nin dabirabim ua deragham.
54 Ni uan arazir kuraba bangin uabin aghumsigham. Eghti amizir igharazimning, nin aghumsizimin gan, fogh suam, aning deravira zui.
55 Eghti amizir igharazimning ki aningin akuragham, Sodom uan guiviba ko, Samaria uan guiviba ko, men dabirabim mati me faragha ikezi moghin ua deragham. Eghti ki uaghan ni ko nin guivibar akuraghti ian dabirabim mati ia faragha iti moghin ua deragham.
56 Dughiar ki tighar ni gasighasighamimin, ni gavgavigha ifaghata uabi fa, egha Sodom dipova ghaze, Sodom bar ikufi.
57 Ezi nin arazir kurar ni faragha amiziba datirighin azenim gire. Ezi gumazamizir igharazir nin boroghin itiba, me ni gifongezir puvati. Nin dibovir arazim a ua iza nirara iti. Ezi Idom ko, an boroghin itir darazi ko, Filistia ko, an boroghin itir darasi, me bar ni dipova nin aghua.
58 Ni datirighin uan arazir mizirizibа ko, arazir kurar avirir ki aghuaziba bagh ivezir kuraba iniam. Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin mikeme."

Godin Akar Dikirizir Gavgavir Igiam zurara iki mamaghira ikiam

59 Ikiavira Itir Godin Ekiam ua kamaghin migia ghaze: "Ni fomira na ko Akar Dikirizir Gavgavim gamigha akam akirigha ghaze, ni an gin mangam. Egha ni uan akar dikirizimin aghuagha Akar Dikirizir Gavgavim abiki. Kamaghin amizi, ki nin arazir kurar kamra, a ikarvagham.
60 Ezi kirara, ki dughiar ni uan igiamra itimin, ki ni ko Akar Dikirizir Gavgavim gami, egh gin ki a ginighnighvira ikiam. Ki ni ko Akar Dikirizir Gavgavim damuasa, eghti Akar Dikirizir Gavgavir kam zurara iki mamaghira ikiam.
61 Nin avenemebam ko nin afumim gin ua ni bagh izeghti, ki aning ateghti, aning nin guivimningin min ikiam. Arazir kam, a nan Akar Dikirizir Gavgavir ki ni ko amizimin aven itir puvati. Ki uan ifongiamin gin mangi a damuam. Eghti dughiar kamin, ni amizir arazir kuraba, ni dagh nighnigh aghumsigham.
62 Ki uan Akar Dikirizir Gavgavir Igiam, ni ko a damuam. Eghti ni fogh suam, kirara, ki Ikiavira Itir God.
63 Ni amizir arazir kuraba, ki bar ada gin amadagham, eghti ni dagh nighnigh bar aghumsigh mikiman akabagh asagham. Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin mikemegha gifa."

17

Ikiavira Itir God kuarazir bagamning ko wainin ikarizimin akar isin zuim migei

1 Ikiavira Itir God kamaghin na migei:
2 "O nguazir kamin gumazim, ki kamaghsua, ni akar isin zuitam Israelia mikim, eghaghanir otevir kamin aven, mingarir mam modoghav iti.
3 Ni kamaghin Israelia mikim suam:

"Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin
migia ghaze:
Bar maburan kuarazir bagar mam iti,
an aviziba bar ekevegha ariziba bar
ruarigha dirir aghuiba ikia
ganganir bar aghuim gami.
A mighegha Lebanonin Mighsiabar ghua
temer sidan mamin ghuam apiri.
4 Egha an suiam apirigha a inigha mighegha
ghua dagiaba bagha ingangaribagh
amir nguazir mamin ghugha,
a isa biziba amaga dagh ivezir gumazamizibar nguibar ekiamin
anekara.
5 Egha a dikavigha mighegha
Israelin nguazimin ghua wainin
ikarizir mamin biam asigha,
azenir mamin nguazir bar
aghuimin an opari.
Nguazir kam, a dipar miriamin ikia bar
dera,
eghti gin wainin ikarizir kam an iki
aghung
mangi bar ekevegham.
6 Ezi wainin ikarizimin biar kam aghua
vazimra aghariba asava wainin
ikarizimram oto.
An aghariba aghua iragha kuarazir bagam
iti naghin gari,
ezi an biba diza bar vin mar uaghiri.

16:60: Onger Akaba 106:45; Jeremaia 32:40; 50:5 **16:62:** Hosea 2:19-20

Ezi wainin ikarizimin aghariba ko
an dafariba bar aviraseme.

7 "Ezi kuarazir bagar ekiar igharazir mam
uaghan iti.
An aviziba bar ekevegha arizir aviriba
iti.
Ezi wainin ikarizir kam nguazir a itir kamin
aghua,
egha a uan biba ko agharibagh iragha
kuarazir bagar kam itir dan-
ganimin da amangi.
Wainin ikarazim nighnisi,
kuarazir bagar igharazim tir nguazim
ti dipar aghuim a daningam.
8 Ezi nguazir wainin ikarizir kam faragha
itim,
a guizbangira nguazir bar aghuim.
A dipar bar aviriba ikiava, ikarizim damuti,
an aghung dafariba muriva,
biva oviziba ikiva bar deragham.

9 "Kamaghin amizi, ki Ikiavira Itir Godin
Ekiam kamaghin nin azai,
Wainin kam deravira ikiva aghungam?
Ti puvatigham.
Kuarazir bagar faragha izim ti izi
biba sarama anesigh an oviziba adegh,
an aghariba apirigh da ateghti da
misingigham.
Gavgaviba puvatizir gumazim o gumazir
kinir puningra,
me ti wainin ikarizir kam asighirafagham.
10 Ni oragh! Me wainin ikarizir kam nguazir
aghuimin an opari.
Eghti a deraghvira ikiva aghungam, o?
Ti puvatigham.
Aruem anadi naghin ikezir aminim izi a
givangti, a imuigham.
A danganir a faragha aghuimra, iki bar
misigham."

Akar isin zuimin mingarim

11 Ikiavira Itir God ua kamaghin na migei,
12 "Ni mangi Israelin ikizir akaba ba-
tozimin azaragh, me ti akar isin zuir kamin
mingarim gifos, ti puvati? Akar isin zuir
kamin mingarim kamaghin ghu. Babilo-
nian atrivim, Jerusalemin izegha atrivim ko
an gumazir dapaniba ua bagha me inigha
Babilonin ghu.
13 Babilonin atrivim, Judan kantrin
ikiavira ikiava, Judan kantrin atrivimin
adarazir mav inigha a ko akar dikirizir
gavgavim gami. A ghaze, gumazir kam,
a Judan kantrin atrivir igiamin otogham.
Egha ghaze, atrivir igiam an apengara
ikiasa. Egha a Judan kantri ateghasa amua
gumazir ziaba itiba, a me inigha kalabusin
ghu.
14 Babilonin atrivim ghaze, atrivir igiam
akar dikirizir gavgavir kamin gin mangan
aghuagh, a uan kantri damuti a ua gav-
gavigh dikavigh Babilon misoghsi damuam,
eghti Babilonin atrivim ua izi bar Judan
kantri gasighasigham.
15 Ezi Judan atrivir igiar kam Babilonin
atrivimin akam batuegha, Isipin atrivim
bagha akam amadagha ghaze, a hoziaba
ko midorozir gumazir aviritaba amadaghti
me an akurvaghsi izam. Ni manmaghin
nighnisi, atrivir igiar kam deravira ikiam,
o? Puvatigham. A Babilonin atrivimin
akar dikirizir gavgavim abiki. Kamaghin
amizi, Babilonin atrivim izi pazaviram a
damigham.
16 "Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki
zurara angamira ikia mamaghira iti, ki
uan ziamin guizbangira kamaghin migei:
Judan atrivim mangi Babilonin kantrin
kalabusin iki mangi aremegham. Bizir
kamin mingarim kamakin, Babilonin
atrivim anemisevezi, an atrivir igiamin iti.
Egha a Babilonin atrivim ko akar dikirizir
gavgavim gamua ghaze, an an apengan
ikiva bizibar amuam. Egha a uabi akar
dikirizir gavgavimin aghuagha anebiki.
17 Eghti Babilonia izi, Jerusalemin
nguibar ekiam ekiarugh nguazim giku
divazim boroghin dar pozibav mikinigham.
Egh me nguazir pozir kabagh isin
tuivigh iki midorozim damuam. Me
kamagh nighnigha ghaze, gumazir avirim
arighiregham. Eghti Isipin atrivimin
midorozir gumazir avirir bar gavgavim,
midorozimin dughiamin izi men akuraghan
kogham.
18 Ia oragh! Judan atrivir igiam, akar
dikirizir gavgavimin aghuagha anebiki.
Egha a bizir kaba bar dagh ami. A datirighin
arimangighan kogham.
19 "Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki zu-
rara angamira ikia mamaghira iti, ki uan
ziamin guizbangira kamaghin migei: Ki
atrivir kam ikaragh pazavira a damigham.
A guizbangira nan ziamin akar dikirizir gav-
gavim gami, egha anebiki.
20 Ki an suiragham, mati gumazim
asizibar suizir ivem onegha a mikinizi an an
suira. Ki a inigh Babilonin mangi munagh
an arazir akirim ragha na gasarazim
tuisigh, egh ivezir kuram a daningam.
21 An midorozir gumazir gavgavir
aghuiba, me bar arighiregham. Eghti
midorozir gumazir ikiavira itir varazira,
me tintinimin suaraghirigham, mati
aminim iza ivaima biziba tintinibar ghue.
Eghti ia kamaghin fogh suam, ki Ikiavira Itir
God, ki mikemegha gifa."

God Israelian akuraghasa akam akiri

17:12: 2 Atriviba 24:15-20; 2 Eghaghaniba 36:10-13

22-23 Egha Ikiavira Itir Godin Ekiam kamaghin migei:
“Ki uabi, ki sidan temer ruarim an aguar muziarir bar pin ititam atugham.
Egh a inigh mangi Israelin mighsiar igharazir bar dagh afirazimin an anekaragham.
Eghti temer kam aghuigh ekevegh aguar ruariba iki biva, oviziba ikiam.
Egh a sidan temer bar dirimin otogh, sidan temer mabagh afiragham.
Eghti kuarazir guar aviriba izi an aguabar dapighiri aruemin uari apazam.
Egh me an aguar kabar mikonibar ingaram.
24 Eghti nguazir kamin itir temeba, me bar kamaghin fogh suam, ki Ikiavira Itir God.
Ki temer ruariba otima, da uaghiri, egha temer igiabagh amima, da aghua ghuavanadi.
Ki temer dafarir angamtizibagh amima, da midii.
Egha temer dafarir midiaribagh amima, dar dafariba angamira iti.
Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha gifa,
egh ki mikemezi moghin, ki biziba bar dar amuam.”

18

Gumazamiziba bar God vaghvagha men arazibar gari

1 Ikiavira Itir God kamaghin na migia ghaze,
2 “Ia manmaghsua zurara Israelian nguazim ginighnigha aghuzir akar kamin a migei?

“‘Afeziaba ko amebaba wainin ovizir angamtiziba api.
Ezi wainin ovizir kaba isingtiziba puvatigha
boribar akabav sozi men atariba me giri.’

3 “Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki zurara angamira ikia mamaghira iti, ki uan ziamin bar guizbangira ia migei, Israelia ia uarira uarir tongin aghuzir akar kam mikiman kogham!
4 Ia oragh! Gumazamiziba bar men ikirimirim, nan bizim, afeziam ko amebamin ikirimirim ko borimin ikirimirim, nan bizim. Eghti gumazir arazir kuram gamizim, anarira aremegham.
5 “Gumazitam ti bar deragh, arazir kuraba an puvatighti, gumazir kam deraghvira ikiam.
6 Gumazir kam, mighsiabar pin itir aseba famin danganibar zuir puvatigha me bagha ofa gamua dar dagheba apir puvatigha, Israelin asebar marvir guabar ziaba fer puvati, egha gumazir igharazibar amuiba koma akuir puvati, egha uaghan amizir uan iakinibav sozim koma akuir puvati.
7 Egha a igharaz darazi abira arazir kurabar me gamir puvati. Egha gumazir igharazibar biziba okeir puvati. Egha a uan namakamin amamangatizi, a pura ada dagiar kaba ini, ezi namakam ua da ikarvaghamin ababanimin min a uan biziba isa a ganingi. Egha gin namakar kam iza uan dagiar kaba ikarvaghasa, ezi gumazir aghuir kam ua namakamin bizim a ganidi. Egha gumazir aghuir kam, mitiriaba azir darasi, a dagheba isa me ganidi. Egha korotiaba puvatizir darasi, a korotiaba isa me ganidi.
8 Egha an namakam an dagiaba pura da inigha ua da ikarvaghasa, an dagiar an aningizim gisin ua dagiaba isir puvati. Egha gumazamiziba kotiaba bagha izi, a guizin arazimin gin ghua men kotiaba tuisisi. Egha an arazir kurabar amuan aghua.
9 Gumazir kamaghin amim, an arazir ki ifongeziba ko bizir ki damuasa ia mikemeziba baragha deravira dar gin ghua dagh ami. Gumazir kam, nan damazimin dera, kamaghin amizi, an angamira iki mamaghira ikiam. Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin mikeme.
10 “Eghti gumazir kam otaritam ikiti, otarir kam gumazibav soghti me arimighiram, kar otarimin osimtizimra.
11 An afeziam arazir kabagh amir puvati, otarim uabira arazir kabagh ami. A mighsiabar pin itir aseba famin danganibar ghua da bagha ofa gamir dagheba api. Egha gumazir igharazibar amuiba koma akui. Egha dagher me aser marvir guaba bagha ofa gamiziba apava gumazir igharazibar amiba ko arazir kurar ki aghuazibagh ami.
12 Egha a gumazamizir onganaraziba abira arazir kurabar me gami. Egha gumazir igharazibar biziba okei. Eghti namakatam an dagiar a iniziba ikarvaghsi iziti, gumazir kurar kam ua namakamin ababanir bizim a danighan kogham, a pura ua bagha a ini. Egha marvir guabar ziaba fe. Egha arazir kurar ki aghuazir igharazibagh ami.
13 Egh an namakam an dagiaba inigh, ua da ikarvaghsi, an dagiar an aningizim gisin, a ua dagiar igharaziba isi. Gumazir kam ti angamira ikiam ti? Puvatigham. A ikian kogham. An arazir kurar ki aghuazir kabagh ami, kamaghin amizi, an ovengam.

18:2: Jeremaia 31:29 **18:4:** Esekiel 18:20; Rom 6:23 **18:6:** Ofa Gami 20:18 **18:7:** Ua Me Ini 22:25 **18:8:** Ofa Gami 19:15 **18:9:** Ofa Gami 18:5; Esekiel 20:11; Amos 5:4

A uabi uan osimtizim bangin ovengam.
14 “Eghti gumazir kurar kamin otarim,
uaghan otaritam ikiti, otarir kam uan
afeziamin ganti, an arazir kurabar amuam.
Eghti a uan afeziamin min arazir kurabar
amuan aghuagham.
15 Egh otarir kam, mighsiabar pin itir
aseba famin danganibar mangan kogh, da
bagh ofabar amu, dar daghebar aman
kogham. Egh gumazir igharazibar amuiba
ko dakuan kogham.
16 Egh a igharaz darazi arazir kurabar
me damuan aghuagham. Egh gumazir
igharazibar biziba okiman aghuagham.
Egh a uan namakamin amamangatizi, a
pura ada dagiar taba inigh, eghti namakam
ua da ikarvaghamin ababanim inian
aghuagham. Egh gumazir aghuir kam,
mitiriaba azir darasi, a dagheba isi me
daningam. Egh korotiaba puvatizir darasi,
a korotiaba isi me daningam.
17 Egh an namakam an dagiaba pura da
inigh, egh ua da ikarvaghsi, an dagiar an
aningizim gisin ababanim inighan kogham.
Egh an arazir kurabar amuan aghuagham.
A bizir ki damuasa ia mikemeziba ko arazir
ki ifongeziba baragh deravira dar gin mangi
dar amuam. Otarir kam, uan afeziamin
arazir kurabar osimtiziba inigh, da bangin
aremeghan kogham. Puvatigham. An
angamira ikiam.
18 An afeziam bar arazir igharagha garib-
agh ami. A ifara biziba okiava zurara arazir
kurabar igharaz darazigh ami. Kamaghin
amizi, a uabi uan arazir kurar an amizibagh
ipurigh aremegham.
19 “Ezi ia kamaghin azai, ‘Tizim bagha,
otarim afeziamin arazir kurabar ivezir ku-
ram inian kogham?’ Ezi ian azangsizimin
ikarvazim kamakin. An otarim nan arazir
aghuiba ko arazir ki ifongezibar suiragha
deravira dar gin zui, kamaghin amizi, an
aremeghan kogh deravira ikiam.
20 Gumazim an arazir kuram gami,
anariram aremegham. Otarim afeziamin
arazir kurabar ivezir kuram inian kogham.
Eghti afeziam, otarimin arazir kurabar
ivezir kuram inian kogham. Gumazir
arazir aghuim gamizim, an an ivezir
aghuim iniam. Eghti gumazir arazir
kurabagh amim, a da bangin ivezir kuram
iniam.
21 “Gumazir arazir kurabagh amitam
arazir kuraba ategh arazir ki ifongezibar
suiragh arazir aghuibar amuam, an
aremeghan kogham, an angamira ikiam.
22 A datirighin arazir aghuibagh ami.
Egha a faragha amizir arazir kuraba ki
da gin amada, egh ua dagh nighnighan
kogham. Kamaghin amizi, an angamira
ikiam.
23 Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kam-
aghin ia migei. Gumazir arazir kurabagh
amiba ariaghiri, ki bizir kam bagha bar
akongezir pu. Puvati. Ki kamaghsua, me
navibagh iragh angamira ikiasa ki ifonge.
24 “Eghti gumazir aghuitam arazir
aghuiba ategh, arazir mizirizіba ko arazir
kurar ki aghuazibar amu, egh an angamira
ikian kogham. A faragha amizir arazir
aghuitam, ki tam ginirighan kogham. An
akirim ragha na gasara, kamaghin amizi, a
uan arazir kuraba bangin ovengam.
25 “O Israelin ikizim, ia zurara kamaghin
migei, ‘Ekiam amir arazir kaba, da derazir
puvati.’ Israelia, ia deravira nan akam
baragh. Ia ghaze, nan araziba ti ikufi. Bar
puvati. Iarara ian arazibara bar ikufi!
26 Gumazir aghuitam, arazir aghuim
ategh arazir kuram damigh an osimtizim
ikiam. Egh a uan osimtizir kam bagh an
ovengam.
27 Eghti gumazir kuratam, arazir kuram
ategh arazir aghuim damu, an aremeghan
kogham. A deraghvira ikiam.
28 An arazir kurar amizir kam gifogha
givagha, anetegha arazir aghuimin gin zui.
Bizir kam bangin, an aremeghan kogham.
An angamira iki deraghvira ikiam.
29 Ezi ia Israelin ikizim, ia ghaze, Ekiam
amir araziba, derazir puvati. Ezi puvati. Ian
arazibara bar ikufi.
30 “Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kam-
aghin ia migia ghaze, O Israelin ikizimin
gumazamiziba, ki vaghvagh bar ian araziba
tuisigham. Kamaghin amizi, ia navibagh
iragh, ia amir arazir kuraba ategh, akirim
ragh dagh asaragh. Eghti ian arazir kuraba
ia gasighasighan kogham.
31 Arazir kurar ia amiba, ia bar ada
atakigh. Egh nighnizir igiam ko navir igiam
inigh. O Israelin ikizim, ia manmaghsuava
ovengasava ami?
32 Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam ki kam-
aghin migei: Ian tav aremeghan ki bar
aghua. Kamaghin amizi, ia uan arazir
kuraba akirim ragh dagh asaragh, egh ia
angamira ikiam.”

19

Esekiel azirakar ighiam bange

1 Ikiavira Itir God Israelian atrivir
pumuning bagha azirakar ighiar kam
bangasa na mikeme:

2 Nin amebam bar laionin amebar aghuim.
A laionin apurir ekiabar tongin ikia uan
nguzibar akuaghapi.

18:20: Godin Araziba 24:16; Aisaia 3:10-11; Esekiel 18:4; Rom 2:9 **18:21:** Esekiel 18:27; 33:12; 33:16-19 **18:23:** Esekiel 33:11; 1 Timoti 2:4; 2 Pita 3:9 **18:24:** Esekiel 3:20; 33:12-13; 33:18; 2 Pita 2:20

A uan nguzibar gara dagh eghu-
vima, da aghuava ekefe.
3 A uan nguzir mam deragha a geghuva an
garima,
an aghuigha bar dera.
An asiziba burir arazimin an akakasi,
ezi gin a gumazamizibav sogha me api.
4 Kantrin Igharazibar Gumazamiziba, bar
laionin kamin eghaghanim baregha,
a bagha azuazimin min mozim gikuizi
laion iza mozir kam giraghu.
Ezi me akezim an koviamin guragha
anemikirigha
Isipin kantrin ghu.
5 Amebam a bagha dughiar ruarimin a
mizua itima,
a izezir puvati.
Ezi a tagha ua nguzir igharazir mam inizi an
an danganim ini,
ezi an an gara a geghuvima,
a bar mikarzim saram aghungigha,
laionin igiar aghuimin oto.
6 A bar ekevegha givagha laionin igharaziba
koma arui.
A uaghan asiziba buri dav sogh, egh dar
amamin arazimin fofoziba ini.
Egha uaghan gumazamizibav
sogha me api.
7 A men dipenir gavgaviba akaragharigha,
men nguibar ekiabagh asighasisi.
A tiarim akara dazerima,
nguazir kamin gumazamiziba bar
puvirama atiati.
8 Kantriba ko provinsin an boroghin itiba
bar dar gumaziba,
a misoghasa tintinibar uan nguibabar
iza uari akufa.
Egha me mozimin aven laionbar
suizir iveba onegha an suira.
9 Me akezimin an guragha a inigha boksiar
mam garugha
a inigha Babilonin atrivim bagha ghu.
Egha a isa kalabus gati.
A uam ari mangi Israelin mighsiabar man-
gan kogham.
Eghti gumazamiziba uam an dazezerir
tiarim baraghan kogham.

10 Nin amebam mati wainin ikarizir me
dipar miriamin dikarazim.
Egha a dipar aviriba iti,
kamaghin amizi, an agharir
aviriba ikia puvira be.*
11 Wainin ikarizir kamin aghariba bar gav-
gafi,
ezi me da isa dar atrivibar asadivibar
ingari.
Wainin ikarazir kam aghua agharir aviriba
ko dafarir bar aviriba ikia,
bar ruaragha overiamin suighasava
ami.
Ezi gumazamiziba bar saghon mar ikia an
gari,
a bar ruaragha aghariba ko dafarir
aviriba iti.
12 Ezi gumazir an aningaghezibа biba saram
anesigha a isa nguazim mikini.
Ezi aminir bar puvira ivaim aruem anadi
naghin ikegha iza an ovizibagh
ivarazi,
da kuaraghiregha misingi.
Ezi an agharir gavgavim misingizi,
me a gaborozi a isi.
13 Me datirighin a inigha dipaba puvatizir
danganimin ghua,
nguazir dakightizimin anekara.
14 Ezi avim ikarizir kamin agharir gav-
gavimin otogha
vaghvagha an aghariba ko ovizibar
isizi,
a ua agharir gavgaviba puvati.
Egh da ua atrivimin asadivimin min
otoghan kogham.
Kar azirakar ighiar dughiar
aviribar ongezim.

20

Israelia Godin gintizir puvati

1 E Babilonin kalabusin min itima,
azenir namba 7in, an iakinir namba 5, an
aruer namba 10 otozi, Israelian gumazir
dapaniba na bagha iza, Ikiavira Itir Godin
ifongiam gifofoghasa nan damazimin
apiaghav iti.
2 Ezi Ikiavira Itir God kamaghin na migei,
3 “O nguazir kamin gumazim, ni nan
akamin gun gumazir dapanir kabav
kim suam, ki Ikiavira Itir Godin Ekiam
kamaghin ia migei. Ia manmaghsua nan
ifongiam gifofoghasa nan azangsighasa
izi? Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki zurara
angamira ikia mamaghira iti, ki uan ziamin
bar guizbangira ia migei, ia pura ize. Ki
bizitamin ian azangsizitam ikaraghan
kogham. Bar puvatigham.
4 “O nguazir kamin gumazim, ni men
arazir kurar me amiziba bagh akam me
gasi me tuisigham. Ni me isi azenara me
atigh me tuisigh. Ni men inazir afeziaba
amizir arazir bar kurar ki aghuazibar gun
me mikim.
5 Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam mikemezi
moghin, ni me mikim. Ki Israelia ginabazir
dughiamin, ki Jekopin ikizimin ovavir
boriba ko Akar Gavgavim akirigha uabi
isa men aka. Dughiar kamin, me Isipin
nguazimin itima, ki uabin gun me migia
ghaze, ki Ikiavira Itir God, ki ian God.

* **19:10:** Hibrun akam deragha migirigiar kamin mingarim abighizir puvati. **20:5:** Ua Me Ini 6:2-8

6 Dughiar kamin ki akar dikirizim gamua
ghaze, ki Isipin nguazimin me inigh nguazir
ki me bagha inabazimin mangam. Nguazir
kam bar deragha, nguazir otevir maba
bar dagh afira. Nguazir kam bar derazi
dagheba an ikia, bar deraghaviram aghui.
7 Ezi ki kamaghin me migei, ia bar
moghira vaghvagh Isipian marvir guar
mizirizir ia bar ifongeziba makunigh. Ki
Ikiavira Itir God, ian God, ki me mikeme,
bizir ia damuti ia nan damazimin zueghan
koghamiba, ia dar ziaba fan marki.
8 Ezi me akaba batogha, oraghan aghua.
Men tav uan marvir guar mizirizir me bar
ifongezitam a makunizir puvati. Egha me
Isipian aseba ataghirazir puvati. Me Isipin
itima, ki ghaze, ki ti uan aningagharim me
gingegh mizazir kuram me daningam.
9 Ezi puvati, ki kamagh amizir puvati.
Ki kamaghin damighiva, uabi uan ziam
abiri moghin damuam. Dughiar kamin, Is-
raelia Kantrin Igharazibar Gumazamizibar
tongin itima, ki men damazibar uabi isa
Israelian akagha Akar Dikirizir Gavgavim
Israelia koma a gamigha ghaze, ki Isipin
kantrin aven me inigh azenan mangam.
Kamaghin amizi, dughiar kamin ki uan
ziar ekiam bangin, mizazir kuram Israelia
ganingizir puvati.
10 "Egha ki me inigha Isip ategha gumaza-
miziba puvatizir danganimin ize.
11 Ki uan arazir ki ifongeziba, ki da isa me
ganiga, bizir ki damuasa me mikemeziba,
men sure gami. Men tina Akar Gavgaviba
baragha dar gintisi, me deravira ikiam.
12 Egha ki Sabatin dughiam isa me ganiga,
na ko men tongin ababanimin min aneti.
Me dughiar kamin avughsiva kamaghin
fogham, ki Ikiavira Itir God, ki me gamima
me nan damazimin zue.
13 Egha Israelin ikizim gumazamiziba
puvatizir danganimin ikia na barazir
puvati. Me arazir ki ifongeziba abigha
bizir ki damuasa me mikemeziba, me dar
aghuagha akiribagh ighegha na gasara.
Kar Akar Gavgaviba, men tina dar gintigh,
egh deraghvira ikiam. Me bar moghira
Sabatin arazimin gin zuir puvatigha
anebiragha ghaze, a pura dughiar kinim.
Me gumazamiziba puvatizir danganimin
itima, ki ghaze, ki ti uan aningagharim me
gingegh mizazir kuram me daningam.
14 Ezi puvati, ki kamaghin amizir pu-
vati. Kantrin Igharazibar Gumazamiziba
nan garima, ki Israelia Isipin kantrin aven
me inigha azenan ize. Kamaghin amizi,
dughiar kamin ki uan ziar ekiam bangin,
mizazir kuram Israelia ganingizir puvati.
15 Egha ki gumazamiziba puvatizir dan-
ganimin akar dikirizim gamua me migia
ghaze, ki me inigh nguazir ki me bagha
inabazimin mangan kogham. Nguazir kam
bar deragha, nguazir otevir maba bar dagh
afira. Nguazir kam bar derazi, dagheba an
ikia bar deraghaviram aghui.
16 Me bizir ki damuasa me mikemeziba
abigha arazir ki ifongeziba, me dar
aghuagha akiribagh ighegha na gasara. Me
bar moghira Sabatin arazimin gin zuir pu-
vatigha anebiragha ghaze, a pura dughiar
kinim. Egha me uan navir averiabar aven
asebar ziaba fasa. Kamaghin amizi, nguazir
ki me ganingizim, ki me inigh an mangan
aghua.
17 "Egha ki men apangkuvigha, gu-
mazamiziba puvatizir danganimin me
gasighasizir puvati.
18 Ki men boriba gumazamiziba puvatizir
danganimin me migia ghaze, ia uan ame-
boghfeziaba amizir araziba, ia dar suighan
marki. Ia bizir me damuasa ia mikemezibar
gintighan marki. Egh men asebar ziaba
fi uari damu nan damazimin mizeghan
marki.
19 Ki Ikiavira Itir God, ian God. Ia nan
arazir ki ifongezibar gin mangi, egh bizir ki
damuasa ia mikemeziba baragh dar amu.
20 Ia nan Sabatin dughiam damighti, a
nan damazimin zuegh iki. Eghti a na ko
ian tongin ababanimin min ikiam. Eghti
ia kamaghin nighnigh suam, ki Ikiavira Itir
God, ian God.
21 "Ezi dughiar kamin otivizir borir
kaba, gumazamiziba puvatizir danganimin
ikia na barazir puvati. Me arazir ki
ifongeziba abigha arazir ki damuasa me
mikemeziba me dar aghuagha akiribagh
ighegha na gasara. Kar Akar Gavgavir
men tina dar gintigh, egh deragh ikiamiba.
Me bar moghira Sabatin arazimin gin
zuir puvatigha anebiragha ghaze, a
pura dughiar kinim. Me gumazamiziba
puvatizir danganimin itima, ki ghaze, ki
ti uan aningagharim me gingegh mizazir
kuram me daningam.
22 Ezi puvati, ki kamaghin amizir pu-
vati. Kantrin Igharazibar Gumazamiziba
nan garima, ki Israelia Isipin kantrin aven
me inigha azenan ize. Kamaghin amizi,
dughiar kamin ki uan ziar ekiam bangin,
mizazir kuram Israelia ganingizir puvati.
23 Me gumazamiziba puvatizir dan-
ganimin itima, ki Akar Gavgavir mam me
ganiga ghaze, ki me aghamsighti, me tin-
tinibar kantrin igharazibar mangegham.
24 Me bizir ki damuasa me mikemeziba
abigha arazir ki ifongeziba me dar
aghuagha akiribagh ighegha na gasara.
Me bar moghira Sabatin arazimin gin
zuir puvatigha anebiragha ghaze, a pura

20:11: Ofa Gami 18:5 **20:12:** Ua Me Ini 31:13-17 **20:15:** Diboboniba 14:26-35 **20:23:** Ofa Gami 26:33

dughiar kinim. Egha me uan inazir afeziabar asebar ziaba fasa zurara da bagha gari. Kamaghin amizi, nguazir ki me ganingizim, ki me inigh an mangan aghua. Kamaghin amizi, ki ghaze, ki me aghamsighti, me tintinibar kantrin igharazibar mangegham.

25 "Ki uaghan arazir ki ifongezir igharazir maba ko, bizir ki damuasa mikemeziba me ganingi.

26 Ki men amamangatizi, me uari uan aseba bagha ofabagh amua nan damazimin bar mize. Egha ki men amamangatizi me uan otarir ivariaba isa aseba bagha me misogha ofabagh ami. Nan nighnizim kamakin, me ti arazir kurar kabar amuva, bar digavir kuram damigh uan arazir kaba bar da ategham. Egh me fogh suam, kirara ki Ikiavira Itir God."

God Israelia damighti,
me nguazir kamin araziba ategham

27 Ezi Ikiavira Itir God ua kamaghin migei, "O nguazir kamin gumazim, ki Israelia migeir akaba, ni me mikim. Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin ia migei, Ian inazir afeziaba, arazir igharazir mam gamigha, nan ziam abiragha akirim ragha na gasara.

28 Nguazir ki me bagha inabazir kam, ki me inigha nguazir kamin ize. Ezi gin me temer ekiaba ko mighsiabar gara kamaghin nighnisi, kar danganir aghuir asebar ziaba famiba. Egha me zurara danganir kabar ofabar amuasa iza, asiziba inigha ghua dar ofa gamua dar mughuriar aghuim isa aseba bagha pin da amadi. Egha me wainba inigha iza dagh ingegha aseba bagha ofa gami. Me kamaghin amuava na gamima, ki bar men aningaghe.

29 Egha ki men azangsisi, 'Ia manmaghsua ghua mighsiar kabar ghuavanaga asebar ofa gami?' Kamaghin amizi, Israelia, fomira iza datirighin danganir ofa gamir kaba kamaghin dar bori, 'Pin Itir Danganiba.'

30 "Kamaghin amizi, ni mangi Israelin ikizim mikim suam, ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin migei, ia manmaghsua uan inazir afeziabar arazir kurabar gin zui? Ia me amizir arazir kurar ki aghuazir kabagh amuava men asebar gin ghua nan damazimin mize.

31 Ia tuavimin amizimin min aser ki bar aghuaziba bagha ofa gamuavira ikia, uan boribav sogha me isa da bagha ofabagh ami. Bar fomira iza datirighin, ia arazir kam gamua, nan damazimin bar mize. Egha ia Israelia bar tong aghumsizir puvatigha, na bagha izava nan ifongiam gifofoghasa nan azangsisi. Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki zurara angamira ikia mamaghira iti, ki uan ziamin bar guizbangira ia migei, ki ian amamangatighan koghti, ia nan ifongiam bagh azangsighan kogham.

32 "Ia kamaghin nighnigha ghaze, ia Kantrin Igharazibar Gumazamizibar min ikiva men min temeba ko dagiabar ziaba fasa. Eghti ki ti ian amamangatighti ia kamaghin otogham. Bar puvatigham.

33 Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki zurara angamira ikia mamaghira iti, ki uan ziamin bar guizbangira ia migei, ki uan gavgavimin uan agharim ian amadagh uan aningagharim isi ia gingam, egh ian atrivimin ikiam.

34 Ia tintinimin kantrin igharazibar kalabusin itima, ezi ki datirighin ia itir kantrin kabar ia inigh izi danganir vamiran ia akuvagham. Egh ki datirighin uan gavgavimin, uan agharim ian amadagh uan aningagharim isi ia gingegh uan gavgavim ian akaghti, ia a gifogham.

35 Ki ia inighiva, Kantrin Igharazibar Gumazamiziba Puvatizir Danganimin mangighiva, egh ki munagh ikiva ian damazibar ian arazir kuraba bagh ia tuisigham.

36 Ki arazir kamra, ian inazir afeziaba Isipin kantrin boroghin gumazamiziba puvatizir danganimin itir dughiamin, ki men arazir kuraba tuisiki. Eghti kamaghira, ki gin uaghan ia tuisigham. Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin mikeme.

37 "Ki datirighin danganir kamin mati, sipsipbagh eghuvir gumazim uan sipsipbagh eghuva asadivim suirazi sipsipba an apengan iti an ada medi moghin, ki ia gativagh ia damighti, ia nan Akar Dikirizir Gavgavim baragham. Eghti ki bar deraghvira vaghvagh ian araziba bagh ia tuisigham.

38 Ian tongin itir akaba batogha arazir kurabagh amir gumazamiziba, ki me batueghti, me ua ian tongin ikian kogham. Me datirighin kantrin igharazibar nguazibar ikia kalabuziamin iti, eghti ki dar me inigh azenan izam. Eghti me ua Israelin nguazimin aven mangan kogham. Eghti ia kamagh fogh suam, ki Ikiavira Itir God.

39 "Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki datirikin kamaghin migei, O Israelin ikizim, ia ti na baraghan aghuagh, egh ia vaghvagh datirighin pura iki mangi, uan ifongiabar gin mangi uan asebar ziaba fi. Egh ia asebar ofa damuti, ian ofan arazir kam ua nan ziar zuruzim abinan kogham.

40 "Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin migei, kotiar kam givaghtima, ia nan gumazamiziba bar uamategh Israelin nguazimin mangi nan mighsiar ruarir bar pin ghuavanabozir kamin mangi nan ziam fam, eghti ki bar ia gakuegham. Ia uan ofaba ko, ian bizir ia ifongegha faragha atiziba ko, ian bizir bar aghuir na baghavira

itiba, ia na bagh ada inigh izi na daningti ki
bar akuegham.
41 Ia tintinimin kantrin igharazibar
ghuegha dar aven itiba, ki ia inigh azenan
izi, egh ki mughuriar aghuim zuir ofaba
bagha bar akongezi moghin, ki ia bagh
navim deragh bar akuegham. Eghti Kantrin
Igharazibar Gumazamiziba, bizir ki ia
gamir kabar ganigh kamaghin fogh suam,
nan araziba bar zue.
42 Ki ia inigh Israelin nguazimin izam,
kar nguazir ki ian inazir afeziabar aningasa
akar dikirizim gamizim. Eghti dughiar
kamin, ia kamaghin fogh suam, ki Ikiavira
Itir God.
43 Eghti ia uan arazir kurar ia amiziba ko,
arazir ia uari uari gamua nan damazimin
zuezir puvatizibagh inirigham. Ia amizir
arazir mizirizir kaba bangin, ia bar uarir
ikuragh suam, e bar ikufi.
44 O Israelin ikizim, ki uan ziar aghuim
bangin deragha ia gami. Ki ian arazir
kurabar ivezir kuram isa ia ganingizir pu-
vati. Eghti ia kamaghin fogh suam, ki
Ikiavira Itir God.
"Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki
mikemegha gifa."

Avim sautin amadaghan otogham

45 Ikiavira Itir God na migia ghaze,
46 "O nguazir kamin gumazim, ni
sautin amadaghan ganiva pazavira sautin
mikimiva, Negevin danganimin itir gu-
mazamiziba puvatizir danganir arozimin
atariva akam a gasi.
47 Ni Negevin danganim mikim suam,
ni Ikiavira Itir Godin akam baragh! Ki
Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin ni
migei, ki avitam atighti, a nin aven itir
temer angamtiziba ko misingiziba bar, a
dar isigham. Eghti bizitam avir ekiam
amungeghan kogham. A sautin amadaghan
ikegh mangi notin amadaghan otogham.
Eghti gumazamiziba bar, men mikarziba an
mizariabar fefem bar men isigham.
48 Eghti gumazamiziba bar ganigh fogh
suam, ki Ikiavira Itir God, ki avir kam ati,
eghti gumazitam anemungeghan kogham."
49 Ikiavira Itir God mikemegha givazima,
ki kamaghin an akam ikaragha ghaze, "O
Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki manmaghira
akar kam akunam. Gumazamiziba zurara
ki migeir akar isin zuir kaba baragha ghua
na giporpore."

21

God uan midorozir sabamin Jerusalemia misoghirarigham

1 Ikiavira Itir God ua kamaghin na migei,
2 "O nguazir kamin gumazim, ni mu-
nagh Jerusalemin ganiva kamaghin Israelin
nguazimin itir gumazamiziba akam me gasi
me mikim suam, me arazir kurabagh amir
ikizim. Gumazamiziba asebar ziaba fer
danganiba, ki uaghan dagh ifongezir pu-
vati.
3 Ni nan Akar Gavgavim isi kamaghin Is-
raelin nguazimin itir gumazamizibav kim
suam, ki Ikiavira Itir God ghaze, ki ian
apanim damuva, uan midorozir sabamin
bar ia misoghirarigham, ian gumazamizir
aghuiba ko kuraba sara.
4 Guizbangira, ki ian gumazamizir
aghuiba ko kuraba uaghara me misoghsi
sautin amadaghan ikegh uan midorozir
sabamin me misogh mangi notin
amadaghan tugham.
5 Eghti gumazamiziba bar moghira
fogh suam, ki Ikiavira Itir God uabi uan
midorozir sabam an misevimin anesigha
gifa, egh ki uam a isi anerugham kogham.
Puvati. Ki bar puvira ia damigham."
6 Egha Ikiavira Itir God ua kamaghin
migei, "O nguazir kamin gumazim, ni mangi
gumazamizir kabar kuabatighin azenara
tugh tiarim akar arang, mati nin dighorim
bighasava ami.
7 Eghti me ti nin azaragham, ni tizim
bagha tiarim akarava arai? Eghti ni kam-
aghin me mikim suam, ia bativamin bizimin
migirigiam izegha gifa. Dughiar kurar kam,
izi otoghti, atiatim ian navibagh izivaghti,
ian agharapaniba ian amiraghti ia gavgav-
iba puvatighti, ian sueba inighiva akongam.
Ia deraghviram oragh, dughiar kuram oti-
vasav ami. Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam
kamaghin mikeme."
8 Egha Ikiavira Itir God ua kamaghin na
migei,
9 "O nguazir kamin gumazim, ni gin
izamin bizimin gun gumazamizibav kim
suam:

"Ekiam kamaghin migei:
Midorozir sabar mam iti,
midorozir sabar kam me aneminezi a
bar ghumigha iti.
Me uaghan borem a gaghuizi a bar
zuegha taghtasi.
10 Me misoghasavira aneminezi a iti.
Me uaghan borem a gaghuizi a zuegha
onimarimin min taghtasi.
Ezi ia nan gumazamiziba, ia ti ghaze, ia
deravira iki bar akuegh ikiam?
Bar puvati.
Ki migirigiar gavgaviba ia gamua mizazim
ia gasima,
ia tong nan akam barazi puvatigha
da batoke.
11 Midorozir sabar kam, me datirighira
borem a gaghuizi a bar zuegha iti.
A ingangarim damuasa me anekiri.
Me aneminegha borem a gaghuigha a isa

gumazir gumazibav soghti me
arimighiramimin dafarim garisi.
12 O nguazir kamin gumazim, ni pamtemin
tiarim akar puv azi.
Midorozir sabar kam, me a inigh nan
gumazamizibav sogham.
Egh uaghan Israelian gumazir da-
panibav sogham.
Eghti me bar arighiram.
Aia! Nin navir averiam bar bighti, ni
uan evarim misoghiva azi.

13 "Ki datirighin uan gumazamiziba
osimtizim me danigh men ganigham, me
navibagh iraghan koghti, bizir kaba me
bativam. Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki
mikemegha gifa.

14 "Nguazir kamin gumazim, ni datirighin,
gin izamin bizim mikim
uan dafaribav sogh.
Eghti midorozir sabam okivira iki mangi
gumazamizir aviriba okiti me
arimighiregham.
Kar midorozir sabar kuar aviriba
kurim.
15 Midorozir sabar kam, nan gumazamiz-
ibagh amima,
me gavgaviba puvatigha daghiri.
Midorozir sabar kam, onimarimin min
taghtagha nguibar ekiamin tiar
akamin ikia
kuaba akunasavira gara iti.
16 O midorozir sabam, ni agharir guvimin
amadaghan dughor kuniva,
agharir kiriamin dughor kun.
Ni midorozir sabar ghumtizim!
Ni manmaghin uabi ighavkirir dughi-
abar, ni danganiba bar gumazamiz-
ibav sogh.
17 Ki uaghan uan dafaribav sogh mam-
aghira iki mangiti,
nan aningagharim givagham.
Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha
gifa."

Babilonian atrivim izi Jerusalem misogham

18 Ikiavira Itir God kamaghin na migei,
19-20 "O nguazir kamin gumazim, Babilo-
nian atrivim uan midorozir sabam suiragh
izamin tuavir pumuning amisefe. Tu-
avir kamning uaghara kantrin vamiran
ikegh izam. Ni tuavir akar kamningin
bizitam osirigh anesaragh. Eghti atrivim
izi an ganigh fogham, tuavir mam Amo-
nian nguibar ekiam Raban zui. Tuavir akar
igharazim, a kantri Judan nguibar ekiam
Jerusalemin zui.
21 Eghti Babilonin atrivim iziva tuavir
akamningin ni osirigha asarazir bizimin
miriamin mitigham. Egh a tuavir man-
amra mangisi fofoghsi, faragh uan barir
pibar midorozir akavsiabar amu, uan
afuzir mizebagh ivivamang dagh inobagh
inobagham. Egh a uan afuzitam Raban
akagh, egh tam Jerusalemin akakagham.
Eghti atrivim afuzir vamira iniam. A
uaghan asebar azangsighsi, ofa gamizir
asizir dighorimin ganiva anesavsuigham.
22 Ezi afuzir atrivim uan agharir guvimin
suirazim, barir pimin afuzim Jerusalemin
akaghti, a fogh me mikim suam, me mangi
Jerusalemin midorozim damuam. Egh me
Jerusalemin itiar akabar aven mangisi, me
temer bar ekiaba inigh da isi akuriabar
arigh, dagh afughafugham. Egh midorozir
gumaziba tiariba akariva, temer bar ekiar
kaba inigh mangi nguibar ekiamin itiar ak-
aba akaram. Egh Jerusalem konsi, nguaz-
ibagh kuva nguibar ekiar kamin divazimin
boroghin dar pozibav kinam. Eghti da
danganir aghuir midorozir gumaziba isin
ghuavanang tuivigh iki misoghamibar min
ikiam.
23 "Jerusalemin gumazamiziba kamaghin
nighnigh suam, bizir kam a guizbangira pu-
vati. Me fo, me fomira Babilonian atrivim
ko akar dikirizibagh amua ghaze, me an
apengan ikiam. Kamaghin amizi, me ghaze,
midorozitam me bativan kogham. Ezi pu-
vati. Babilonin atrivim, men arazir kuraba
bangin akam me gasi, men suigh me isi
kalabus darigham.
24 "Kamaghin amizi, ki Ikiavira Itir Godin
Ekiam, ki Israelia ian mikimasa, ian arazir
kuraba aghua ghua bar ekefe. Ki ian
arazir kurar kaba gin amadaghan kogham.
Ia arazir kurar kaba azenara dagh ami,
ezi gumazamiziba ian arazir kurabagh fo.
Osimtizir ekiam ian iti. Kamaghin amizi, ki
ia isi ian apanibar agharim darigham.

25 "Ni Israelin atrivim,
ni nan akaba batogha arazir
kurabaram amir gumazim,
ki nin arazir kuraba ikarvaghamin
dughiam,
a izegha gifa.
26 Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin
migei,
ni uan atrivir dapanir asuam ko inir ni
dapanim ikezim suegh.
Biziba kamaghira ikian kogham, da
ighighiregham.
Ki onganarazibagh amir gumazamiz-
ibar amighti, me gavgaviba ikiam!
Eghti ziaba itir adarasi, ki me
abiragham!
27 Asighasigham, asighasigham!
Guizbangira, ki nguibar ekiam gasighasighti
a bar ikuvigham.
Asighasizir arazir katam fomira
nguazimin otozi, gumazitam an
ganizir puvati.

Nguibar kam pura iki mangi gumazir ki
inabazimin dughiamin otogham.
Eghti ki nguibar ekiam isiva an dafarim
darigham.”

God pazavira Amonia damuam

28 Ikiavira Itir Godin Ekiam ua kamaghin
migei, “O nguazir kamin gumazim, ni gin
otivamin bizimin gun Amonian mikim. Gu-
mazir kaba akar kurabar Israelia migia ak-
aba me gasi. Eghti ni me mikim suam:

“Midorozir sabar mam, me an
misevimin anesizi a gumazibagh
asighasighasava ami.
Me gumazamiziba misoghirarighasa
borem a gaghuizi
a zuegha onimarimin min taghtasi.
29 Ia Amonia irebamin min garir bizir
ifavariba ia dar gari,
egha gin otivamin bizir ia migeiba, da
guizbangira puvati.
Ia ghaze, ia uari midorozir sabar kamin
suiragh, egh gumazir nan akaba
batogha arazir kurabagh amibav
soghirarigham.
Ezi irebar kam, guizbangira puvati.
Bar guizbangira, ian arazir kuraba ikar-
vaghamin dughiam izegha gifa,
ezi ia a damighan kogham.

30 “Ia midorozir sabar kam isi uam an
misevim darugh!
Ian amebam ia batezir nguazim, a ian
nguibamra,
ki ian arazir kuraba isi azenim
datigh ia tuisigham.
31 Ki uan aningagharim ia gingegh ia
gasighasigham,
mati avir mizariaba mighi ia bagh
mangam.
Egh ki ia isi bar puvira aningazir gumazibar
agharibar arigham,
kar bizibagh asighasizir fofozim itir gu-
maziba.
32 Avim ia gasighasigham,
eghti ian ghuziba ian nguazimra iram.
Eghti tav ua ia ginighnighan kogham.
Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin
mikemegha gifa.”

22

Jerusalemia arazir kurar aviribagh ami

1 Ikiavira Itir God kamaghin na migei,
2 “O nguazir kamin gumazim,
Jerusalemin nguibar ekiamin gumazamiz-
iba, gumazamizir avirimin misoghezi me
ariaghire. Kamaghin amizi, ni me isi kotiam
datigh me tuisigham, o? Ni bighivira me
amir arazir mizirizir ki aghuazibar gun me
mikemeghti, me fogham.
3 Egh ni nguibar ekiar kam mikim suam,
ki Ikiavira Itir Godin Ekiam ki ghaze, ia
Jerusalemia uari uan gumazamizir avirim
misuaghariki. Egha ia uari bagha marvir
guabar ingara dar ziaba fava, egha ia uari
kamaghin amigha nan damazimin mize.
Kamaghin amizi, ki ia gasighasighamin
dughiam roghira ize.
4 Ia gumazamizibar ghuzibagh amizi, da
ire, egha marvir guabar ingarigha nan
damazimin mize, ezi arazir kurar kabar
osimtizim ian iti. Kamaghin amizi, ian
dughiam izegh gifa! Arazir kam bangin,
ki kantrin igharaziba bar men amaman-
gatighti, me ian aghumsizimin ganiva ia
dipov ian ingaravakam.
5 Kantrin ian boroghin itiba ko kantrin
saghon mar itiba ian gara fo, ia arazir bar
kurabagh amir gumazamiziba. Kamaghin
amizi, me ian ingaravati.
6 “Ia oragh! Ian tongin itir Israelian gu-
mazir dapaniba bar uari uan gavgaviba
fava igharaz daraziv suagharisi.
7 Ian aven itir gumazitam tong deravira
uan ameboghfeziabar akaba baragha men
apengan itir puvati. Kantrin igharazibar
gumazamizir ian tongin itiba ia me
abiri. Egha ian tongin itir amizir odiarir
paba ovengeziba, ko ameboghfeziaba
ariaghirezir boriba, ia men biziba isa
pazavira me gami.
8 Ia ghaze, nan ziam fer biziba, da pura
biziba. Egha ia Sabatin arazimin gin
zuir puvatigha anebiragha ghaze, a pura
dughiar kinim.
9 “Ian gumazamizir maba, akar
ifavaribar igharaz daraziqh amua me
misoghirarighasava ami. Ezi ian marasi,
asebar ofa gamir dagheba api. Ezi marasi,
zurara uan inivafizir agorogebar arazimin
gin ghua aghumsizir arazibagh ami.
10 Ezi ian marasi, uan afeziabar amuiba
koma akui. Ezi marasi, amizir uan
iakinibav sozir dughiabar me ko arazir
kurabar amuasa me gakaghori.
11 Ezi marazi poroghamiba uari bakeir
arazim gami. Ezi igharaziba uan otaribar
amuiba koma akui. Ezi marasi, uan afezi-
abar guiviba koma akui.
12 Ezi ian gumazamizir maba, iveziba
isa ghua igharaz daraziv suagharisi. Ezi
marasi, uan namakabar dagiaba pura
da inigha ua da ikarvaghsi an dagiar an
aningizim gisin ua dagiaba ini. Ezi marasi,
uan namakar gumazibagh ifara me gami
me atiatima, me me da dagiaba isa bizir

21:28: Jeremaia 49:1-6; Esekiel 25:1-7; Amos 1:3-15; Sefanaia 2:8-11 **22:7:** Ua Me Ini 20:12; 22:21-22; Godin Araziba 5:16; 24:17 **22:8:** Ofa Gami 19:30; 26:2 **22:10:** Ofa Gami 18:7-20 **22:12:** Ua Me Ini 22:25; 23:8; Ofa Gami 25:36-37; Godin Araziba 16:19; 23:19

aviriba iti. Ia bar na gin amadagha na ginighnizir puvati. Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin mikeme.
13 "Ia gan! Ia okimakiabagh ami darasi, ko igharaz daraziv suagharizi darasi, ki ian aningaghe, kamaghin amizi, ki ivezir kuram ia daning uan dafaribav sogham.
14 Dughiar ki pazavira ia damuamin kamin, ia uan navir averiabar aven osimtizir kam ateriva puvira atiatingam. Ki Ikiavira Itir God, ki mikemezi moghin, ki damuam.
15 Ki ian gumazamiziba inigh tintinimin kantrin igharazibar me aghamsigham, eghti arazir kuraba dutugh mangi givagham.
16 Eghti kantrin igharaziba ian ganiva ian aghuagh mikim suam, ia pura bizir kinim. Eghti ia uari fogh suam, ki Ikiavira Itir God."

Godin aningagharim mati avir ekiam

17 Ikiavira Itir God kamaghin na migei,
18 "O nguazir kamin gumazim, Israelin ikizim, ki bar men amira. Me mati gumaziba silva iniasa dagiaba avir ekiamin minemin aven da tuema, da amera egha emira dar muziarir kurar ingangariba puvatiziba iri. Ezi me da isa da makuni.
19 Kamaghin amizi, ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin ia migei, ia nan ikiangsizir akam deravira a baragh. Ia silvabar min amir puvati, ia mati dar muziarir kurar ingangariba puvatizir kaba. Kamaghin amizi, ki bar moghira ia akuvagh ia inigh mangi Jerusalemin nguibar torimra mizazim ia gasam.
20 Nan adarim ko aningagharim mati avir ekiam. Gumaziba silva iniasa avir ekiamin dagiaba minemin da tue moghin, ki ia tuam. Me dagiaba akuvagha avim givima a pamten isima, dagiaba amera dipamin min emira iri moghin, ki ia akuvagh ian atar ian aningagham.
21 Ki ia inigh ia akuvagh mizazim ia gasegham. Guizbangira ki bar ian aningaghe. Kamaghin amizi, nan aningagharim avir ekiamin min bar ian isigham. Eghti ia amereghem.
22 Egh ia mati silva minemin aven avir ekiamin isia ameri moghin, ia datirighin nan gavgavim ganiva deravira na gifogh suam, ki Ikiavira Itir God, ki uabi uan aningagharim ia gingegha mizazim ia gase."

Israelin gumazir dapaniba arazir kurabagh ami

23 Ikiavira Itir God ua kamaghin na migei.
24 "O nguazir kamin gumazim, ni Israelia mikim suam, me arazir kurar aviribagh amizi, men nguazim nan damazimin bar mize. Kamaghin amizi, ki bar men aningaghe, egh mizazim me gasisi amozim amadaghan kogham.
25 Gumazir dapanir ian tongin itiba mati, laionba asizim misuegha an kuamin miriam dazera an tuziba asiaghariga da api. Me gumazamizibar dagiaba ko men bizir aghuiba isi. Egha uan namakabav soghezi me ariaghire. Men arazir kamin, amuir avirim paba puvatigha odiaribar iti.
26 Men ofa gamir gumaziba, nan Akar Gavgavibar gin zuir puvatigha da abiki. Egha ghaze, nan ziam fer biziba, da pura biziba. Egha me fozir puvati, bizir tizim bar zue, ezi bizir manam nan damazimin pura bizim. Egha nan damazimin zuezir biziba ko bizir mizirizibar gun gumazamizibar sure gamir puvati. Me bar moghira Sabatin arazimin gin zuir puvati. Egha me uarir uan tongin nan ziam abiragha ghaze, nan ziar ekiam a pura bizir kinim.
27 "Ian gumazir aruaba, mati afiar atiaba asizim misuegha uarir tongin an kuam getuima, a dighoraghire. Me bizir aviriba ikiasa gumazibav suaghariga, egha ifara pura men biziba isi.
28 Akam inigha izir gumazir ifavariba, me gumazibar arazir kurar kaba moga mati gumaziba birim, penin ghurghurim a gaghui. Egh irebamin min garir bizir ifavaribar garava, gin otivamin bizir ifavaribav gei. Guizbangira, ki Ikiavira Itir God, ki akatam me mikemezir puvati. Ezi me ifara ghaze, me Ikiavira Itir Godin Ekiamin akam migei.
29 Nguazir kamin itir gumazamiziba, uan namakabagh ifara biziba okei. Egha zurara arazir kurabar onganarazibagh amir gumazamizibagh amua pazavira me gami. Egha Kantrin Igharazibar Gumazamizir men tongin itiba abira men biziba okei, egha me guizin arazim ategha kotiamin aven men tuavim apiri.
30 "Ki gumazir men tongin itir kamaghin garitam, a bagha ruia an apizir puvati. Tinara nguazir kamin gumazamiziba bagh nan damazimin tughiva, nguibar ekiam avinizir divazir akaraghireziba akiram. Eghti ki nguibar kam gasighasighan kogham. Ki kamaghin damuamin gumazitamin apizir puvati.
31 Kamaghin amizi, men arazir kurar me amiziba bangin, ki uan aningagharim avimin min a isa me gingegha me gasighasiki. Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin mikeme."

23

Amizir pumuning, tuavimin amizimin arazibagh ami

1 Ikiavira Itir God kamaghin na migei.

22:26: Ofa Gami 10:10 **22:30:** Onger Akaba 106:23; Jeremaia 5:1; Esekiel 13:1-7

2 “O nguazir kamin gumazim, guivir
pumuning iti. Amebar vamira aning bate.
3 Guivir kamning uan igiamra ikia Isipin
kantrin ikia, deravira itir arazim ategha
tuavibar amizimin arazimin gin ghua
pura tintinimin gumaziba ko ikarara uan
mikarzimning isa me ganidi.
4 Avenemebam, an ziam Ohola, a
Samarian nguibar ekiamin ababanim
gami. Ezi an afumimin ziam Oholiba, a
Jerusalemin nguibar ekiamin ababanim
gami. Ki uaghara aningin iti, ezi aning nan
boriba bati.
5 “Ohola, a nan amuimra, egha a pura tin-
tinimin gumaziba koma akuir arazir kam
bagha bar ikuvigha, Asirian midorozir gu-
maziba, a bar me gifongegha zurara me
bagha an mikarzim dikava me baghavira iti.
6 Asirian midorozir gumazir kaba, me
gumazir aruar ziaba itiba, ko midorozir
gumazir dapaniba, egha me korotiar bar
aghuir bluplaba azui. Midorozir gumazir
igiar kaba hoziabagh isin apiav ikia misosi.
Ohola gumazir igiar kabar marvir guaba
sara gari me an damazimin bar derazi, an
navim me bagha dikavizi, a me ko arazir
kuram gami.
7 An Asirian kantrin faragha zuir gumazir
igiaba, men tuavir amizimin min otozi, an
agoroger kam a gamima, me a ko arazir
mizirizibagh ami. Egha an Asirian marvir
guabar ziaba bar da fava, egha uan arazir
kam bangin a mize.
8 A uan igiamra Isipin ikia tuavimin
amizimin arazir kam, a gamuavira iti.
Dughiar kamin, gumaziba a koma akua a ko
ikararaima, a uan mikarzim isa me ganiga
ghuavira iti.
9 Kamaghin amizi, ki a isa, Asirian gu-
mazir a bar ifongegha, me baghavira itibar
agharim gati.
10 Ezi me an korotiam suezima, a
bibiabara iti. Egha me midorozir sabamin
Ohola misoghezi ana aremezi, me an
guiviba ko otariba bar me ini. Ezi amizir
tintinibar itiba, Ohola batozir arazir kamin
eghaghanim baregha sighsirir akabar
nimira, kamaghin uariv gei, ‘A uan arazir
kurabar ivezim ini.’
11 “An afumim Oholiba garima, arazir
kam Ohola batozi, a bizir kam ginighnizi
pu. Bar puvati. An arazir pura tintinibar
gumaziba koma akuir kam gamuavira iti,
an arazir kuraba bar Ohola amizir arazir
kurabagh afira.
12 A uaghan Asirian gumazir dapaniba
ko, ziaba itiba ko, midorozir gumazibar
midorozir korotiar aghuiba azuiba ko, gu-
mazir hoziabagh isin apiav ikia misoziba, a
me baghavira ikia bar me gifonge. Gumazir
kaba bar, me gumazir igiar bar diriba.
13 Ki kamaghin an arazir kamin garima,
a bar ikuvigha, uan avenemebamin mirara
ghu. Aningin araziba bar mize.
14 “Oholiba arazir kurar kabagh amua
ghuavira iti. A Babilonian gumazir aruabar
nedazibar gari, me birimin penin aghe-
vimin men nedazibar ingarigha da aghefe.
15 Egha dar ivariabar letiabar da
amighini, egha iniba isa uan dapanibagh
ikezi dar otevir muziariba guighav iti.
Oholiba Babilonian gumazir aruar kabar
nedazibar gari da bar an damazimin derazi,
16 an navim dikavizi, a maghira Babilo-
nian gumazir kaba bagha akam amadagha
ghaze, Kaldian kantrin gumaziba iziva a ko
dakuam.
17 Ezi Babilonia izava a ko poroghamiba
uari koma akuava amir arazir kurabagh
ami. Men agorogem me gami me an gin
ghua arazir kurar igharazibar a gamizi a
bar mize, ezi a men aghuagha akirim ragha
bar me gasara.
18 Oholiba bibiamra ikia azenara arazir
kurabagh ami, ezi gumaziba bar a gifo, an
amizir bar kuram. Ezi ki an avenemebamin
aghuazi moghin, ki an aghuagha akirim
ragha a gasara.
19 Ezi a tintinimin gumaziba koma akuir
arazir kam gami an ekiva ghuavanagavira
iti, mati a faragha Isipin igiamra ikia tu-
avimin amizimin arazir kam gami.
20 An navim arazir kurar kam bagha
puv a dikafi. Guizbangira, gumazir
kabar mikarzir mogomeba bar ekevegha
mati donkin aminasiziba, ezi a da baka.
Men aminasizibar dipaba mati hoziabar
aminasizibar dipaba.
21 “Oholiba, ni Isipin guivir igiamra iki-
ava amizir arazir kaba bagha bar ifonge.
Dughiar kamin gumaziba nin otemning
gikararava ni koma akui.”

God Oholiba gasighasigham

22 Ezi Ikiavira Itir God ua kamaghin migei,
“O Oholiba, ki Ikiavira Itir Godin Ekiam,
ki fo, ni ifongezir gumaziba, ni bar men
aghuagham. Eghti ki me damighti me
adarim nin iki, egh tintinibar ikegh izi pazi
ni damu ni gasighasigham.
23 Ki Babilonia ko Kaldian gumaziba bar,
ko Pekotia ko, Soaba ko, Koaba ko, Asirian
gumaziba bar, me akuvagh me inigh izam.
Me gumazir igiar diriba, ko gumazir ziaba
itiba, ko gumazir dapaniba ko, midorozir
gumaziba, me bar hoziabagh isin dapiaghti
ki me inigh izam.
24 Me midorozir gumazir avirir ekiam
ko karisba ko biziba aterir dakoziba sara
notin amadaghan ia misoghsi izam. Me
orar ekiaba ko orar doziba ko midorozir
dapanir asuaba inigh uarir pigh izi bar ni
ekiarugham. Ki ni isi men agharim datighti,

me uan arazibar gin mangi bizir me ni
damuasa mikemezibar gintigh ivezir ku-
ram ni daningam.
25 Ki nin atara ni bagha nan muriam bar
kufi, kamaghin amizi, ki me ateghti, me uari
uan aningagharimin ni damuam. Me nin
atinim ko kuarimning atugh, egh nin ikivira
ikiamin adarasi, me midorozir sabamin
me misoghirarigham. Bar guizbangira, me
ni da nin otariba ko guivibar suighti, gu-
mazamizitaba ikivira ikiti me angamira me
dapongti me isiam.
26 Me nin korotiaba bar da surarigh nin
bisba ko ringin diriba inigham.
27 Ni tuavimin amizimin araziba ko arazir
mizirizir ni fomira Isipin nguazimin ikia iza
datirighin amiziba, ki bar ada agivagham.
Eghti ni uam asebar ziaba fan kogh, egh ua
Isipia ginighnighan kogham."
28 Ikiavira Itir Godin Ekiam kamaghin
migei, "Ni gan! Ki ni isi gumazir ni ifongezir
puvatizibar agharim datighti, me izi pazi ni
damigham.
29 Gumazir kaba, bar nin aghua, kam-
aghin amizi, me nin bizir ni ingara iniz-
iba bar da inighiva, ni ateghti, ni bibiamra
ikiam. Mati ni fomira arazir mizirizibagh
amua tuavimin amizimin min bibiamra ike.
30 Ni kantrin igharazibar arua men ase-
bar ziaba fava tuavimin amizimin min
amua, uabi uabi gamigha nan damazimin
mize. Kamaghin amizi, ki ni damuti, ni
osimtizir kaba iniam.
31 Ni uan avenemebamin diarir nozibar
gin zui. Kamaghin amizi, ki a ganingizir
ivezir kurar kavin izivazir kam, ki a isi ni
daningighti ni anemam.
32 Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kam-
aghin migia ghaze:

"Ki bar pazavira ni damigham,
ki paza nin avenemebam, gamizi
moghin pazi ni damigham.
Ki ni damighti ni ivezir kuram iniam, mati
ivezir kuram itir kavin bar izivazir
mam ni aneremam.
Eghti gumazamiziba bar nin gan ni
dipov nin ingaravakam.
33 Kavin kam, mati ki nin avenemebam
Samaria, ganingizir kap.
Ni anemegh onganigh bar osemegh ati-
atigham.
34 Ni wainin kam ami bar an agivagham,
egh kavin kam abigh an akuar
misaraghirezibar amisi damuam.
Egh an akuar misaraghireziba isi uan
otemning abighirarigham.
Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kam-
aghin mikemegha gifa."

35 Ikiavira Itir Godin Ekiam kamaghin
migei, "Ni na gin amadagha akirim na
gasara. Kamaghin amizi, ni uan inivafizir
agorogem ko tuavimin amizimin arazim
bagh mizazim iniam."

God amizir kurar kamning gasighasigham

36 Ikiavira Itir God kamaghin na migei,
"O nguazir kamin gumazim, ni Ohola ko
Oholiba akam aning gasi aning tuisigh, an-
ing amizir arazir kurar ki aghuazibar gun
aning mikim.
37 Aning amizir poroghamiba uari bakeir
arazim gamimning, egha gumazibav sozi
me ariaghiri. Aning uaghan poroghamiba
uari bakeir arazim, uan marvir guaba ko
dagh ami. Aning na bagha boriba bate, egha
me misuegha me isa aseba bagha ofa gami.
38 Aning arazir kamnangram amizir pu-
vati. Aning nan dipenim gamizi a bar mize.
Aning bar moghira Sabatin arazimin gin
zuir puvatigha anebiragha ghaze, a pura
dughiar kinim.
39 Aning uan boribav suagharigha da
isa asebar ofa gamizir dughiar kamra, ua
nan Dipenimin ghugha a gamizi a nan
damazimin bar mize. Aning nan Dipenimin
arazir bar mizirizibagh ami."
40 "Aning zurara saghuiamin itir gumaz-
iba bagha akaba amadima me izi. Ezi an-
ing ghua ruava uan damaziba aghiva bisin
aghuibar uaningin kurti.
41 Egha dabirabir bar aghuim gapera,
ezi aningin guamningin, me bizir aghuiba
dakozimin da avara. Bizir aghuir me avezir
kabar tongin, nan migharir mughuriar
aghuim zuim koma olivin borer ki me
ganingizim uaghan iti.
42 Ezi aning orazi, gumazir avirimin
niginim oto. Gumazir igharagha garir
aviriba izi. Me marasi, wainin dipaba
apa onganizir gumazir kuraba, me gu-
mazamiziba puvatizir danganimin ikegha
ize. Ezi amizir kamning, daveriaba uan
agharibagh aghuigha atrivir dapanir asuar
bar aghuimning uan dapanimning garu.
43 Ezi ki uabi uabi migia ghaze, 'Amizir
kamning ti poroghamiba uari bakeir
arazim gamua bar amiraghama. Ezi
puvati, gumazir kaba ghua aning ko arazir
mizirizibagh amuavira iti.
44 Me zurara amizir kamning bagha ghua
tuavimin amizimin arazimin min aning
gami. Ohola ko Oholiba, kar amizir arazir
mizirizibagh amimning.
45 Aning arazir kurar poroghamiba
uari bakeir arazim ko igharaz daraziv
soagharizir arazim gami. Kamaghin
amizi, jasin arazir aghuibagh amiba,
kotiamin aven aningin arazir kaba bagh
aning ikuvighsi aningin mikimam. Me fo,
aning arazir kurar kabagh amima aningin
dafariba ghuziba dar iti.'

46 “Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin migei: Ki midorozir gumazir okoruatamin aku iziti, me pazavira aning damuti aning atiatighti me aningin biziba okemegham.
47 Me dagiabar aning giniv, midorozir sababar aning okiva, aningin boribav soghirarigh, aningin dipenibar apongegham.
48 Eghti nguazir kamin aven, ki arazir mizirizir kam batuegham. Eghti amiziba arazir kamin ganigh fogham, me aningin min arazir mizirizir kabar amuan kogham.
49 Gumazamizir kaba, guan arazir mizirziba ko asebar ziaba fer arazir kurar kaba bangin gua ikaragh, mizazim gua daningam. Eghti gua kamaghin fogh suam, ki Ikiavira Itir Godin Ekiam.”

24

Jerusalem mati miner mam

1 E namba 9in azenimin Babilonin kalabuzin itima, an namba 10in iakinimin, an namba 10in aruem otozi,* Ikiavira Itir God kamagh na migei.
2 “O nguazir kamin gumazim, ni datirighin aruer kamin dughiam osirigh. Datirighin, dughiar kamra, Babilonian atrivim ghua, Jerusalem ekiarughasava ami.
3 Ni ikizir akaba batozir kam, ki me bagha ni ganidir akar isin zuir kam isi, me mikemegh:

“Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin me migei,
Ni minem isi avim dafagh,
egh dipam a gingeghti a izifagh.
4-5 Egh sipsipbar tongin, sipsipin bar aghuir mikarzim sara ititam inigh a misuegh aneghoregh,
an gurir tuzir bar aghuim ko an sueba, ko an agharir aghuiba inigh minem daghuigh.
Egh agharir igharaziba isi asizibar apengan da amangigh,
egh asizir aghariba ko tuziba avikigh.

6 “Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin migei,
Gumaka! Jerusalemin nguibar ekiar kam, a bar ikuvigham.
A gumazamizir aviribav suaghariki.
A mati miner mam, an averiam bizir mizirziba an iti,
me tong a rueghan kogham.
Ni asizir tuzir kaba ko aghariba vaghvagh da inigh azenim darigh,
eghti tam ua minemin aven ikian marki.
Guizbangira, Jerusalemia bar ikuvigham.
7 Guizbangira, men arazir kuram azenimra iti.
Me mati, gumazim, misoghezi an aremezi, an ghuzim dagiam gire.
Gumazir kamin ghuzim nguazim girezi nguazir mineziba anevaragha a modozir puvati.
A dagiar azenan itim gisin ire.
Kamaghira, me azenara gumazamizibar damazimin kamaghin amima,
me bar men gari.
8 Kirara, ki ghuzim gamizi
a dagiar azenan itim gisin ikia mamaghira itima, ki an gari.
Eghti me modoghan kogham.
Kamaghin amizi, ki men arazir kuram ginighnigh,
puviram atariva a ikarvagham.

9 “Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin migei,
Gumaka! Jerusalemin nguibar ekiar kam, a bar ikuvigham.
A gumazamizir aviribav suaghariki.
Ki uabi dazibar pozim mikinam.
10 Ni dazir aviriba inigh izi!
Egh avim atigh a givi!
Egh asiziba amangsizim ko iriziba sara da vereghti, da isi.
Eghti asizir tuziba isi mangiti dipam dakeghti,
asizir aghariba bar isigh mighirigh.
11 Ni datirighin minevsevim isi avivkiabagh isin anefaghti,
a isi mangi bar aghefegh.
Miner kam, a bar mize,
eghti minemin itir mineziba isi mangi bar givaghti,
minem ua bar zuegham.
12 Ezi ki fo, avim miner kamin minezibar isi da agivaghan kogham.
Nan ingangarim pura ghu, ezi ki bar amira.
13 O Jerusalem, miner kamin itir mineziba,
da nin arazir mizirizibar ababanim gami.
Ki zueghasa ni gamima,
ni mizeghvira iti.
Ni zueghan kogh iki mangi
dughiar nan aningagharim givaghamimin tugham.
14 Ki Ikiavira Itir God kamaghin mikeme,
ki ia gasighasighamin dughiam izi.
Ki a damu,
egh ian arazir kuraba ateghan kogham.
Egh ian apangkuvighan kogham.
Ki ia amizir arazir kuraba tuisigh,
da bagh ivezir kuram ia daningam.

* **24:1:** Kar e azeniba vaghvagha da diborir diboboniba. Ezi kar azenir vamiran iakiniba dar dughiabar dibobonim a 588. Dibobonir kam a Kraisin otirivimin faragha iti. **24:2:** 2 Atriviba 25:1; Jeremaia 52:4

Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin mikemegha gifa."

Godin akam inigha izir gumazim Esekiel, an amuim areme

15 Ikiavira Itir God kamaghin na migei.
16 "O nguazir kamin gumazim, ki fo ni uan amuim bar faraghvirama anerigha bar a gifonge. Ki zuamira ni dam amizir kam inighti ni pura ikiam. Eghti ni a bagh azian kogh temeriba iran marki.
17 Eghti tav nin ararem baraghan marki. Ni nimira iki uan navir averiamin aven osemegh. Ni zurara ami moghin uan inim isi uan dapanim gikeghiva uan dagarir asuabar aghuigh, egh gumazim aremezi me a bagh aziava amir araziba, ni dar amuan marki. Ni uan guam avan marki. Egh ni azia itir darazi ni daningamin daghebar aman marki."
18 Dughiar kamin, bar mizaraghara ki gumazamiziba ko migia iti. Ezi guaratighin nan amuim areme. Ezi amimzaraghan ki Ikiavira Itir God na mikemezi moghin ami.
19 Ezi gumazamiziba kamaghin nan azai, "Ni manmaghsua kamaghin ami? Ni bizir kamin mingarimin gun e mikim."
20 Ezi ki kamaghin me migei, "Ikiavira Itir God na migia ghaze:
21 Ni Israelin ikizimin mangi akar kam me mikim. Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin migei: Ia nan Dipenim bagha bar akongegha ghaze, a bar deragha gavgafi. Ia Dipenir kam bar faraghvirama anerigha bar a gifonge. Ia uan navir averiabar aven, zurara a baghavira iti. Ia bizir kam gifogh, ki a gasighasighti a bizir kinimin min otogham. Eghti ian borir Jerusalemin ikiavira itiba, me midorozimin aven arimighiregham.
22 Eghti dughiar kamin, ia ki amizi moghin damu. Egh uan akaba avan marki. Egh ia, azia itir darazi ia daningamin daghebar aman marki.
23 Ia zurara ami moghin, iniba isi uan dapaniba ikeghiva dagarir asuabar aghuigh. Egh ia aziva arangan marki. Ia uan arazir kurabagh nighnigh aghariba guigh, uari uan navir averiabar aven osemegh azi.
24 Esekiel ia bagha ababanim gami, ezi ia an amizi moghira damu. Bizir kaba otoghamin dughiamin ia fogh suam, kirara, ki Ikiavira Itir Godin Ekiam."
25 Ikiavira Itir God ua migia ghaze, "O nguazir kamin gumazim, nan Dipenim men tongin itima me an gavgavim ko dirimin gara, ziar ekiam isa naviba bar akonge, egha me bar faraghvirama anerigha zurara bar a gifonge. Me uan navir averiabar aven, zurara a baghavira iti. Eghti ki me da a batuegham. Egh uaghan men boriba me dama da inigham.
26 Ki kamaghin damuamin dughiamin, tav dughiar kurar kamin Jerusalemin miseveghirigh ni bagh izi ni mikimam.
27 Eghti dughiar kamra, ni ua bizibav kimam. Eghti ni gumazir kam ko mikim, egh ua nimira ikian kogham. Arazir kamin, ni mati ababanimin min ikiva fofozim gumazamizibar aningam, eghti me fogh suam, ki Ikiavira Itir Godin Ekiam."

Esekiel akam akura ghaze, kantrin igharaziba ikuvigham

25

(Sapta 25--32)

God Amonia gasighasigham

1 Ikiavira Itir God kamaghin na migei,
2 "O nguazir kamin gumazim, ni Amonian nguazimin gan akam me gasi me mikim suam, me ikuvigham.
3 Ni kamaghin me mikim: O Amonia, ia Ikiavira Itir Godin Ekiam migeir migirigiaba, deragh da baragh. Ikiavira Itir Godin Ekiam kamaghin migia ghaze, Ia nan Dipenimin garima, a ikuvigha ikia bizir kinimin oto. Ezi Israelin nguazim, apaniba izegha a gasighasiki. Ezi apanir igharaziba Judan ikizim inigha kalabuziabar min me inigha kantrin saghuiamin itimin ghua me isa kalabus gati. Ezi ia men gara men ingaravaka ghaze, 'A dera!'
4 Kamaghin amizi, ki aruem anadi naghin itir gumazibar amamangatighti, me izi ia abinigh ian nguazim inigham. Egh me ian kantrin aven, ian tongin uari bagh uan averpenibar ingariva dar ikiam. Egh ia damamin azenibar itir dagheba ko ian bulmakaun oter eboriba, me dar amam.
5 Ki Raban nguibar ekiam gasighasigh a damighti, a kamelbar arighamin danganimin otoghti, da iki grazibar amam. Eghti ki Amonin nguazim damighti a sipsipbar arighamin danganimin otoghti, da an aven iki avughsam. Eghti ia kamaghin na gifogh suam, ki Ikiavira Itir God.
6 "Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin migei: Ia Israelin nguazim bar an aghuagha, uan dafaribav sogha bar akuegha uari fa uari akuri.
7 Kamaghin amizi, ia oragh! Ki uan gavgavim itir agharim amadagh, ia isi Kantrin Igharazibar Gumazamizibar agharim datighti, me bar ia gasighasigh ia kuavaremeghti, ia ua kantrin tamin min ikian kogham. Eghti ia kamaghin na gifogh suam, ki Ikiavira Itir God."

God ghaze, Moapin kantri ikuvigham

25:1: Jeremaia 49:1-6; Esekiel 21:28-32; Amos 1:13-15; Sefanaia 2:8-11

8 Ikiavira Itir Godin Ekiam kamaghin
migia ghaze, “Ia Moapia ko Seiria ghaze, Ia
gan! Judan ikizim, me mati kantrin igharaz-
ibar mirara iti.
9 Kamaghin amizi, ki apanibar ama-
mangaighti, me izi Moapin kantrin
mitaghniamin boroghin itir nguibar
ekiar gavgavibagh asighasigham. Egh
me men nguibar ekiar dirir kaba, Bet
Jesimot, Balmeon, ko Kiriataim, bar dagh
asighasigham.
10 Eghti apaniba aruem anadi naghin
ikegh iziti, ki Moapia ko Amonia isi apani-
bar agharim datighti, me me abinigh men
nguazim inigham. Eghti Kantrin Igharaz-
ibar Gumazamiziba uam Amonin kantri
ginighnighan kogham.
11 Guizbangira, Ki Moapia amizir araziba
tuisigh, ivezir kuram me daningam. Eghti
me kamaghin fogh suam, ki Ikiavira Itir
God.”

God ghaze, Idomin kantri ikuvigham

12 Ikiavira Itir Godin Ekiam kamaghin
migei, “Idomia ikarvazir arazim gamua,
egha bar arazir kurabar Judan ikizim
gamizi, arazir kurar kam bar ekefe. Me
osimtizir ekiam uari gati.
13 Kamaghin amizi, ki Ikiavira Itir Godin
Ekiam, ki kamaghin migia ghaze: Ki
datirighin uan agharir gavgavim isi Idomin
kantrin amadagh, a gasighasigham. Egh Te-
manin nguibamin ikegh midorozir sabamin
gumazamiziba ko asizibav soghirarigh
mangi Dedanin nguibamin tugham. Eghti
Idomin kantri pura ikiam.
14 Ki Idomian arazir kuraba ikarvagham.
Kamaghin amizi, ki uan gumazamiziba,
Israelia, me amadaghti me mangi me
misogham. Eghti Idomia nan adarim ko
aningagharir ekiar kam iniam. Egh Idomia
uari nan ikarvaghamin arazim gifogham.
Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin
mikemegha gifa.”

God ghaze, Filistiaba ikuvigham

15 Ikiavira Itir Godin Ekiam kamaghin
migei, “Filistiaba fomira ikegha iza
datirighin, me uan navir averiabar aven
Judabar apanim gamua, apangkuvir
arazim men puvatigha ikarvazir arazim
me gamua, arazir kurabar me gamua me
gasighasigha ghuavira iti.
16 Kamaghin amizi, ki Ikiavira Itir Godin
Ekiam, ki kamaghin migei: Ia oragh! Ki
uan agharir gavgavim amadagh Filistiaba
bar me abiragham. Men ziar mam Keretia,
kar ongarir dadarimin ikiavira itir darasi, ki
bar me gasighasigham.
17 Ki adarir ekiam men iti. Ki me amizir
arazir kuraba ikarvagh, pazavira me damu
me gasighasigh me akuatigham. Eghti me
nan mizazim inigh, egh me kamagh fogh
suam, ki Ikiavira Itir God.”

26

God ghaze, Tair ikuvigham

1 E kalabusin itima, namba 11in azenim,
an iakinir mamin aruer faragha zuim
otozi,* Ikiavira Itir God kamaghin na migei,
2 “O nguazir kamin gumazim, Tairin
nguibar ekiamin gumazamiziba bar
akuegha tiariba akara kamaghin migei:

“Bar dera, Jerusalemin nguibar ekiam, a
ikuvigha gifa,
ezi Kantrin Igharazibar Gumazamiziba
ua an mangi
dagiar ingangaribar amuan
kogham.
Me datirighin e baghvira izi dagiar ingan-
garim damuti
e bizir bar aviriba ikiam.

3 “Kamaghin amizi, datirighin, ki Ikiavira
Itir Godin Ekiam ghaze:

“O Tairia, ia oragh, ki ian apanim.
Ki kantrin aviribar gumazibar aku ia
misoghsi izam,
eghti me ongarim dikava izi
moghin izam.
4 Me ian nguibar ekiam avinizir divaziba
akararigham.
Eghti ki bar dar tauaba avigh da maku-
nigham.
Egh ki nguibar kamin nguaziba bar dar
aning da adeghti,
dagiar kinimra ikivira ikiam.
5 Egh dagiar kam ongarimin tongin ikiti,
osiriba isir gumaziba, uan iveba a gisin
da onegh aruemin dar arigham.
Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin
mikeme,
Kantrin Igharazibar Gumazamiziba izi
ia inigh pazavira ia damuam.
6 Me uan midorozir sababar ian kantrin
aven itir nguibar dozibar gumaza-
mizibav soghirarigham.
Eghti Tairia kamaghin fogh suam,
ki Ikiavira Itir God.

7 “Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam ki ka-
maghin migei: Babilonin kantri gativir

25:8: Aisaia 15:1--16:14; Aisaia 25:10-12; Jeremaia 48:1-47; Amos 2:1-3; Sefanaia 2:8-11 **25:12:** Aisaia 34:5-17; 63:1-6; Jeremaia 49:7-22; Esekiel 35:1-15; Amos 1:11-12; Obadia 1:1-14; Malakai 1:2-5 **25:15:** Aisaia 14:29-31; Jeremaia 47:1-7; Joel 3:4-8; Amos 1:6-8; Sefanaia 2:4-7; Sekaraia 9:5-7 **26:1:** Aisaia 23:1-18; Joel 3:4-8; Amos 1:9-10; Sekaraia 9:1-4; Matyu 11:21-22; Luk 10:13-14 * **26:1:** Hibrun akam iakinibar dibobonim itir puvati.

atrivir bar gavgavim Nebukatnesar, ki an
aku iziti, a Tairia ia ko misogham. A
notin amadaghan ikegh izi, uan hoziaba
ko, karisba ko, hoziabagh isin dapiamin gu-
maziba ko, midorozir gumazir bar avirim
sara izam.

8 "A izi, nin kantrin aven itir nguibar doz-
ibar gumazamiziba,
midorozimin aven me misoghti me
arighiregham.
Apaniba izi nguibar ekiam ekiarugh
nguazim giku divazim boroghin da poz-
ibav kinigham.
Egh me nguazir pozir kabagh isin tuivigh iki
midorozim damuam,
egh uari mongsi birir gavgavibar
amuam.
9 Egh me temer bar ekiaba inigh mangi
nguibar ekiamin divaziba akararigh,
egh uan sobiar bar gavgavibar
divazimin tauaba akurarigham.
10 An hoziaba bar avirasemegh ivemar izi
nguazim dikiti,
nguazir mineziba dikav bar ia
avaragham.
Eghti men midorozir gumazir hoziabagh
apiaziba ko, dar wilba, ko dar
karisba, pamtem ivemar izi,
nguibar ekiamin tiar akabar mangigh
zegh damuam.
Eghti hoziar kaba niginir bar ekiam
damuti ian divaziba vazvagham.
11 Men midorozir gumazibar hoziaba,
ian tuavir dozibar akizirigh izi ia
dikabiragham.
Eghti apaniba midorozir sababar ian
gumazamizibav soghirarigham.
Eghti ian dagiar dipenir akinir
gavgavir ekiaba magiri nguazim
giregham.
12 Ian apaniba ian dagiaba okimiva,
ia dagiaba bagha amadir biziba tin-
tinimin da iniam.
Me ian divaziba akurarighti da iriti,
me ian dipenir bar aghuiba akararigh
bar adagh asighasigham.
Egh me ian dagiaba ko temeba ko nguaziba
isi
ongarimin da makunigham.
13 Eghti ki ian onger akaba ko,
gitabav sozir arazim bar ada
agivagham.
14 Ki ian nguibam damighti, dagiar kinimra
an ikivira ikiam.
Eghti dagiar kamin, osiriba isir gumaz-
iba,
uan iveba a gisin da onegh da
aruem darigham.
Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin
mikeme,
gumazitam ua ian nguibar ekiamin in-
garighan kogham.

15 "Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki
Tairin nguibar ekiamin gumazamiziba
kamaghin me migei: Ian nguibar ekiam
akarighiregh irighti, gumazamizir ongarir
miriamin itiba, me nguibam akaraghirezir
niginim baragh, egh gumazamiziba mizazir
ekiam isir niginim baragh, uarir tongin
gumazamizibav sozi me ariaghirir niginim
baragh, digavir kuram damigh akongam.
16 Kantrin ongarir miriamin itibar
atriviba, uan atrivir dabirabiba ategh,
uan atrivir korotiaba ko tretin diribar
isamizir korotiar azenan azuiba suegh,
pura nguazim dapiagh atiatingiva inighiva
akong mamaghira ikiam, eghti men nirizir
agorogem givaghan koghan.
17 Me ni bagh azirakar ighiar kam
damuam:

"Ziar ekiam itir nguibar ekiam, ni bar ikufi!
Gumazamizir nguibar ekiar kamin
itiba, fomira ongarimin ize,
Egha kurir aviriba ikia ongarim bar a gati-
vagha,
ongarimin ingangarir kaba me faragha
dagh ami.
Egha ongarir dadaribar boroghin
nguibabar itir darazigh amizi,
me atiatia okam nighnigha digavir ku-
ram gami.
Ezi datirighin ni ua ongarimin itir puvati.
Noki!
18 Datirighin dughiar kamra,
ni irigha gifa.
Ezi ongarimin boroghin itir darasi, inighava
agoi,
ezi arighatizibar gumazamiziba atiatia,
pazava otozir arazir kamin
aguaghfa.

19 "Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kam-
aghin migei: O Tair, ki ni damighti ni pura
ikiam, mati nguibar ekiar akaraghirezimin
min, nin gumazamiziba puvatigham. Ki
ongarir konir gavgavimin ni avaragham.
20 Ki nin amadaghti, ni Oveaghuezibar
Nguibamin magiri gumazamizir bar fomira
ikeziba ko ikiam. Ki ni damighti, ni
nguazimin apengan magiri nguibar ekiar
ki asighasighiziba ko zurara ikiam. Bizir
kam bangin, gumazitam ua nin danganimin
ikian kogham. Eghti ni ua nguazir kamin
nguibar aghuitamin min otogham kogham.
21 Ki ni gasighasigh ni damighti, ni mati
bizir kuramin min otogh gumazamizibar

26:13: Akar Mogomem 18:22 **26:16:** Akar Mogomem 18:9-10 **26:21:** Akar Mogomem 18:21

amuti me atiatingam. Gumazamiziba ni
buriva, nin apighan kogham. Ki Ikiavira
Itir Godin Ekiam, ki kamaghin mikemegha
gifa.”

27

*Tairin nguibar ekiam ikuvizi, Esekiel a
bagha azi*

1 Ikiavira Itir God kamagh na migei.
2 “O nguazir kamin gumazim, Tairin
nguibar ekiam ikuvigham, kamaghin amizi,
ni a bagh azirakar ighiam bangi.
3 Nguibar ekiar kam, ongarir dadarimin
boroghin ikiava, gumazamizir ongarir
miriabar itiba ko dagiaba bagha bizibagh
iveza da amadir ingangaribagh ami. Ni
a mikim suam, Ikiavira Itir Godin Ekiam
kamaghin migei:

“O Tair, ni uabi uan ganganir bar dirim
migia a pirafi.
4 Nin ingarizir gumaziba, kurir dirimin min
nin ingari,
ezi ongarir torim, a nin nguibar
mitaghniamin min iti.
5 Me Hermonin Mighsiamin ghua painin
temer aghuiba inigha kurir kamin in-
gari.
Me Lebanonin ruarimin ghua
sidan temer aghuim inigha,
kurimin tughav itir guarir
akinim asara.
6 Egha me Basanin nguazimin ghua temer
okin aghuiba inigha an pulbar ingari.
Egha Saiprusin Arighatizimin ghua
temer aghuiba inigha, kurimin
ghuriamin ingari.
Egha elefanin atariba inigha an
ghuriam asingi.
7 Egha me Isipin kantrin ghua inir bar
aghuir mam inigha kurimin duir
inimin ingari.
Inir kam me digirir bar aghuiba tretin
da isami.
Eghti kurim saghon mar iziti,
gumazamiziba bar deragh an
ganam.
Egha me Saiprusin Arighatizimin ghua
bluplan nir aghuiba ko, inir
pighaghevir maba inigha kurimin da
gui.
Eghti kurimin ingangarir gumaz-
iba dar apengan dapiv ikiam.
8 Me Saidonin nguibar ekiam ko Arvatin
nguibar ekiamin ghua,
pul damuamin gumaziba ini.
O Tair, nin ingangarir gumazir fofoziba
itiba,
me nin kurimin suizir gumaziba.
9 Gebalin nguibamin gumazir aruaba, me
kurimin ingarir fofozir gumaziba,
me ni ko arua, kurimin toriba apirir
ingangarim gami.
Tairin nguibar ekiam, kurir kam a nin aba-
banim gami,
ezi nin fofoziba itir gumaziba, kurimin
suizir gumazibar min ami.
Kantrin igharazibar kuriba bar ni bagha
ize, egha dar ingarir gumaziba,
nin nguibar ekiamin aven ghua
nin biziba amadir dipenibar,
dagiaba bagha ingangarir
bizibagh ami.
10 Persian kantri ko Lidia ko Libia, men
marasi, nin midorozir gumaziba.
Me uan oraba ko dapanir asuaba nin
divazibar da gui.
Gumazir kaba nin akuragha
misoghezi, ni ziar ekiam ini.
11 Arvatin nguibamin midorozir gumaziba
nin divazir gavgavir mitiabagh isin,
tuivav ikia apaniba bagha gari.
Ezi Gamatin midorozir gumaziba nin
tauan ruaribagh isin ikia,
apaniba bagha gara iti.
Gumazir kaba uan oraba nin divazibar da
guigha ni gamima,
nin ganganim bar dera.

12 “Ni kantri Spen ko bizibagh iveza da
amadir dagiar ingangarim gami.
Ezi me ni da bizir bar aviriba iniasa,
silva ko ain ko bizir igharazir maba
sara isa ivezimin min ni ganidi.
13 Ni kantri Grik ko, kantri Tubal ko, kantri
Mesek ko bizibagh iveza da amadir
dagiar ingangarim gamua,
dar ikarvazim bagh ingangarir gu-
mazir kiniba ko bizir avirir me brasin
ingariba isi.
14 Ni Togarman nguibar ekiamin gumaza-
miziba ko dagiaba bagha ingangarib-
agh ami.
Egha uan biziba uari ikarvagha uari
ganiga,
me dama ingangarim damuamin
hoziaba, ko hoziar mangi
misoghamiba ko donkiba isi.
15 Dedanin gumazamiziba ni ko ikarvazir
arazim gami,
ezi ongarimin miriabar itir gumaza-
miziba, ni ko ikarvazir arazim
gamua,
elefanin atariba ko ebonin temer
piziba ni ganiga ni da bizibagh
ivesi.
16 Sirian gumazamiziba, ni ko biziba uari
ikarvasi.
Me dagiar bluplan ivezim bar pin koz-
iba ko, inir pighaghevir aghuiba ko,
inir me tretin diribar isamiziba ko,
ongarimin dagiar bar aghuir pin
koziba, ni ganiga,

nɨn bizir me ifongezibagh ivesi.
17 Juda ko Israelia nɨ ko biziba uari ikarvasi.
Me Minitɨn nguazimɨn itir azenibar
aghuir wit ko, hani ko, olivɨn borem
ko, marasin ko, bizir igharaziba nɨ
ganɨga,
nɨn bizir me ifongezibagh ivesi.*
18 Ezɨ Damaskusɨn gumazamiziba nɨ ko
dagɨaba bagha ingangarim gamua,
egha wainɨn dɨpar me Helbonɨn
nguibar ekiamɨn iniziba ko,
sipsipbar arɨzir me Saharɨn dan-
ganimɨn iniziba, isa nɨ ganɨdi.
19 Wedanɨn adarazi ko Grikba ko Usalian
adarazi† dagɨaba bagha ingangarim
nɨ koma a gami.
Egha me ain ko, borer me temer
igharagha garir mamɨn ingarizim ko,
ighurunir mughuriar aghuim zuiba,
me da isa,
bizir avɨrir me nɨ da iniamibagh
ivezasa bizir kaba inigha ize.
20 Ezɨ Dedanɨn gumazamiziba hoziabar sa-
telɨn apengan arɨzir nir mɨtiaba isa,
nɨn biziba bagha, nɨ ko ikarvazir
arazim gami.
21 Ezɨ Arebian gumazamiziba ko kantri
Kedarɨn gumazir dapaniba, nɨ ko
dagɨaba bagha ingara,
uan sipsipɨn nguziba ko sipsipɨn
apuriba ko memeba,
nɨn biziba bagha, da isa nɨ ko ikar-
vazir arazim gami.
22 Ezɨ kantri Seba ko Raman nguibar
ekiamɨn dagɨaba bagh ingangarib-
agh amir gumaziba, nɨ ko ikarvazir
arazim gami.
Me uan gol ko pauran mughuriar
aghuim zuiba ko, ivezim bar pɨn kozɨ
dagɨaba isa,
nɨ ganigha, nɨ da bizibagh ivezasa.
23 Ezɨ Haranɨn nguibar ekiam ko, Kane ko
Idenɨn gumaziba, ko kantri Seba ko,
Asur ko Kilmatɨn kantri, men gu-
mazir dagɨaba bagha ingangaribagh
amiba,
nɨ ko ikarvazir arazim gami.
24 Me ikarvazir arazim gamua, korotiar bar
aghuiba ko, korotiar pɨghaghevɨba
ko, korotiar me tretɨn dɨribar isamiz-
iba ko,
blanketɨn mɨtiar me ghuriabar
ghuaribar, nedazir aghuariba itiba,
me da righa benibar da ikegha nɨ bagha
da inigha ize.
Me bizir kaba nɨ daningigh, bizir nɨ
da iniamibagh, ivezam.
25 Ezɨ kurir bar ekiaba, nɨn bizir avɨrir
kaba, kantrin igharaziba bagha da
aterагharui.
Nɨ uabɨ, mati kurir bar ekiar mam, on-
garir torimɨn bizir bar avɨrim ateri.

26 "Ezɨ nɨn pul gamir gumaziba nɨ inigha
ongarir torimɨn zuima,
aruem anadi naghɨn amɨnim iza nɨ gi-
varazɨ,
nɨ bar saghon mar ghua uabɨ
gasɨghasɨki.
27 Ezɨ nɨn dagɨaba ko, dagɨaba bagha amadir
bizir aghuiba ko, kurkazir biziba
ko, kurimɨn suirazir gumaziba ko,
nɨn ingangarir gumaziba ko, nɨn
kurimɨn ingarir gumaziba ko, nɨn
biziba amadir gumaziba ko, nɨn
mɨdorozir gumaziba ko, kurimɨn
aruir gumaziba,
me bar kurimɨn itima, kurim iku-
vizɨma, me bar ongarir torimɨn
ovenge.
28 Ezɨ kurimɨn suizir gumaziba, pamtem
tuavara deima men tuater ararem
otozɨ,
gumazamizir ongarir dadarimɨn itiba a
baragha nɨghava agoi.

29 "Ezɨ kurir igharaziba, ongarim ategha
dadarimɨn ghue.
Ezɨ kuribar suizir gumaziba, ko gu-
mazir pul gamiba,
kuribar faghafiagha nguazimɨn tu-
ifi.
30 Egha me bar puvɨra nɨ bagh aziava arai.
Egha me uan osɨmtɨzim akakagha,
nguazir mɨneziba isa uan dapani-
bav kɨra averenim gɨpoghposi.
31 Me nɨ bagha uan dapanir arɨzibar suigha
da asiagharɨgha,
azirakar korotiar bɨbɨziba aghui.
Me nɨ bagha arava men navir ave-
riaba bar ikufi.
32 Me nɨ bagha azirakar ighiam gamua
ghaze,
'O Tair, nguibar ekiar igharazitam nɨ
ikuvizɨ moghɨn garir puvatɨ.
Tair datɨrɨghɨn ongarir torimɨn
aven nɨmɨra iti.'
33 Nɨ dagɨaba bagha ongarir torimɨn azenan
amadir biziba, da kantriba bar dar
ifongiaba agɨfa.
Atriviba, nɨn bizir nɨ amadiba bangɨn,
biziba bar izɨfa.
34 Datɨrɨghɨn nɨ ikuvigha ongarir torir
konimɨn aven iraghu.

* **27:17:** Hibrun akam deragha mɨgɨrɨgɨar kamɨn mɨngarim abɨghizir puvatɨ. † **27:19:** Hibrun akam deragha mɨgɨrɨgɨar kamɨn mɨngarim abɨghizir puvatɨ. **27:25:** Akar Mogomem 18:11-19

Nin biziba ko gumazir nin ingariba,
me bar ni ko ongarim giraghuegha
givagha puvati.
35 Ongarir dadarimin itir gumazamiziba
bar, nin biarim baregha digavir ku-
ram gami.
Men atriviba uaghan agoava atiati,
ezi atiatim me gami men guaba
igharagha gari.
36 Ni bar ikuvigha gifa, egh ua ikian kogham.
Ezi nguazir kamin dagiaba bagha in-
garir gumazamiziba bar, akongiva
atiating ghuariaba su suam,
nguibar kam batozir bizim,
uaghan ti e batogham."

28

God ghaze, Tairin atrivim ikuvigham

1 Ikiavira Itir Godin Ekiam kamaghin na
migei,
2 "O nguazir kamin gumazim, ni Tairin
atrivim mikim suam:

"Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam kamaghin a
migei:
Ni puvira uabi fa, uabi migia ghaze,
ni godin mam.
Ni ghaze, ni godin mamin min atrivir
dabirabim gaperaghav iti,
ezi ongarim ni ekiaru.
Ni ghaze, nin nighnizim godin mamin
nighnizim ko magh ghu.
Ezi puvati! Ni pura nguazir kamin gu-
mazir kinim!
Ni god puvati.
3 Ni ghaze, nin fofozim bar ekevegha,
Danielin fofozim gafira,
eghti bizitam nin modoghan kogham.
4 Nin fofozim ko ingangaribar amuamin fo-
fozim ni gamima,
nin gol ko silva bar aviraseme.
5 Ni fofozir bar aghuir dagiar ingangaribagh
amiba ikia,
egha dagiar aviriba uam ada isi.
Egha uan dagiar avirir kaba bagha uabi fa,
uan navir averiamin aven puvira
ifaghati.

6 "Ezi datirighin, ki Ikiavira Itir Godin
Ekiam, ki kamaghin ni migei:
Ni ghaze, ni godin mamin min fofozim
iti.
7 Kamaghin amizima, ki apanir bar kurabar
aku ni gasighasighsi izam.
Eghti ni fofozir ekiamin amodoghin
amua inizir bizir aghuiba ko ziar
ekiam ni ganidir bizir diriba,
me bar adagh asighasigham.
8 Me bar ni gasighasigh ongarir torimra ni
misueghti ni aremegh,
Gumazamizir Oveaghuezibar
Nguibamin magiram.
9 Me izi ni misoghamin dughiamin, ni ti
kamaghin me mikim suam, ki godin
mam.
Ni misoghamin adarazi iziti, ni men
guamin gumazir kinimin otogh are-
megh uam angamira ikian kogham.
Dughiar kamin ni fogh suam, ni
pura nguazir kamin gumazir
kinim! Ni god puvati.
10 Apanir azenan izezir kaba ni misueghti,
nin ovevem bar ikuvigh,
egh mati gumazir mizirizir kinimin min
otogham.
Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, Akar
Gavgavir kam anigha gifa."

11 Ikiavira Itir God ua kamaghin na migei:
12 "O nguazir kamin gumazim, ni mangi
Tairin atrivim bagh azirakam damu, a
mikim suam:

"Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam kamaghin ni
migei:
Ni faragha gumazamiziba bar me gafi-
ragha gumazir aghuimin oto.
Ezi nin fofozim bar ekevegha ni
gamizi nin ganganiba bar dera.
13 Ni mati Idenin azenimin iti, kar Godin
azenir aghuim.
Egha ni dagiar guar avirir igharagha
garir bar pin koziba uabin kurti.
Me golin diriba inigha dagiabar
suizir golin kurkazibar ingari.
Dagiar kabar kara, rubi, topas, daimon,
beril, kanilian, jaspa, sapaia, emeral
koma ganet.
Ni nguazimin otozir dughiamin, ki ni
bagha dagiar kaba bar dar ingari.
14 Ki kagh enselin bar gavgavim, isa ni
geghuvasav aneti.
Ni nan mighsiamin ikia dagiar aghuir
taghtazir kabagh isin arui.
15 Ki nin ingarizi, ni otozir dughiamin, nin
araziba bar dera.
Egha iza datirikin, ni arazir kurabagh
amua nan damazimin osimtizim iti.
16 Ni zurara bizibagh iveza da amadi.
Ezi bizir kam ni gamima, ni aka-
madariba ko arazir kurabagh ami.
Ezi ki uan Mighsiamin, bizir mizirizir
kinimin min ni batosi.
Ezi enselin bar gavgavir ki ni geghu-
vasava atizim dikavigha,
dagiar aghuir taghtazir kabar
tongin ni inigha da ategha mar
ghu.
17 Ni ganganir bar aghuim gamua, uabi uabi
fe.

28:2: Onger Akaba 9:20; Aisaia 14:13; 31:3; 2 Tesalonika 2:4

Egha fofozir aghuim ikia ghaze,
fofozir kam ziar ekiam ko gavgavim ni daningam.
Kamaghin amizi, ki ni kavkinizi ni nguazim giri.
Ki ni isi azenara atrivir igharazibar damazim datighti, me nin iririm deragh an ganam.

18 "Ni bizibagh iveza da amaga, arazir kurar aviribagh amua,
nan ziam fer danganibagh amizi, da bar mize.
Kamaghin amizi, ki nin nguibar ekiam avim a gatizi,
a isia ghua nguazir kinim oto.
Ezi gumazamizir nin gariba, ni men damazimin averenimin oto.
19 Ezi ni bar ikuvigha gifa.
Egh ua nguazir kamin ikian kogham.
Gumazamiziba bar moghira, ni batozir arazir kamin biarim baregha,
puvira aguava atiatia digavir kuram gami."

God ghaze, Saidonin nguibar ekiam ikuvigham

20 Ikiavira Itir God kamaghin na migei:
21 "O nguazir kamin gumazim, ni Saidonin nguibar ekiamin ganiva, a ikuvighsi a mikim:

22 "Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin ia migei.
O Saidonia, ki ian apanim gami.
Ki ian tongin uan gavgavim ian akagham,
eghti gumazamiziba nan ziar ekiam fam.
Ki ian arazir kuraba tuisigh ivezir kuram ia daningam.
Egh uan ziar bar zuezim ian akagham.
Eghti ia kamaghin fogh suam, ki Ikiavira Itir God.
23 Ki arimariar kuraba ia bagh da amangam.
Egh apanibar amangighti me bar tintinimin izi ia ekiarugh,
egh ian gumazamizibav soghirarigham.
Egh ghuzim damighti, a ian tuavibar emiram.
Eghti ia kamaghin fogh suam,
ki Ikiavira Itir God."

God deraghvira Israelia damuam

24 "Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin migei: Israelin ikizimin boroghin itir kantrin igharaziba, men apanim gamua dibovir akar kurabar me migei, mati benir atariba ko dikoniba gumazimin mikarzim mitifi. Egh me gin uam arazir kam damuan kogham. Eghti dughiar kamin, Israelia deragh na gifogh suam, ki Ikiavira Itir Godin Ekiam.
25 "Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin migei, ki Israelin ikizir ki aghamsigha tintinibar kantrin igharazibar amangizibar tongin ua me inigh, me akuvagh me inigh izam. Eghti kantriba bar Israelian ganti, ki uan zuezir arazim isi men akagham. Eghti Israelin gumazamiziba ua uan nguazimra ikiam. Kar nguazir ki uan ingangarir gumazim Jekop ganingizim.
26 Me nguazir kamin deravira iki, egh dipenibar ingariva wainin azeniba oparam. Men boroghin itir gumazamizir men apanim gamua dibovir akar kurabar me migeiba, ki ivezir kuram me daningam. Eghti Israelia, deravira ikiam. Eghti me kamaghin fogh suam, ki Ikiavira Itir God, men God."

29

God ghaze, Isipin kantri ikuvigham

1 E kalabuziabar min itima, azenir namba 10in, an iakinir namba 10in, an namba 12in aruemin, Ikiavira Itir God kamaghin na migei:
2 "O nguazir kamin gumazim, ni Isipin atrivimin ganiva, a ko Isipia bar ikuvighsi a mikim.
3 Ni kamaghin a mikim suam:

"Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin Isipin atrivimin migia ghaze,
Ki nin apanim gami.
Ni mati, goar bar dafar Isipin dipabar itim.
Ni ghaze, Nailin Fanem, ni ua bagha an ingarizi a nin bizimra.
4 Ki akezir taba isi nin aghozimningin guraghiva,
osirir dipamin itibar amighti, da nin naziabar puegham.
Egh ni ko osirir nin naziabar pueghav itiba saram ekuigh,
azenim mikinigham.
5 Ki ni ko osirir kaba isi dipaba puvatizir nguazim mikinigham.
Eghti nin kuam, me nguazim gikuigh anefaghan kogham,
a pura nguazim girighiv ikiam.
Ki daghemin min a isi kuaraziba ko asizir atiabar aningighti,
da nin kuam amam.
6 Eghti Isipin gumazamiziba bar fogh suam,
ki Ikiavira Itir God.
Ni fo, Israelia akurvazim bagha Isipia ian gari.
Israelia ghaze, ni mati, men asadivir aghorir gavgavim.
Ezi puvati.

28:20: Joel 3:4-8; Sekaraia 9:1-2; Matyu 11:21-22; Luk 10:13-14 **29:1:** Aisaia 19:1-25; Jeremaia 46:2-26 **29:4:** 2 Atriviba 19:28; Esekiel 38:4 **29:6:** Aisaia 36:6

7 Me daruasa nin suirazi, ni dipirigha,
men dipizibagh amizi da mizazir kuram ini.
Me nin suirazi, ni mati ighurunir kinimin min dipirizi,
men sueba amirazi, me ira uan ogaba amiki.

8 "Ezi datirighin, ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin migei: Ia oragh! Ki apaniba inighti me midorozir sababa inigh iziva ia ekiarugh nin gumazamiziba ko asiziba bar me misoghirarigham.
9 Eghti Isipin kantri, a ikuvigh nguazir kinir biziba puvatizimin min ikiam. Eghti ia kamagh fogh suam, ki Ikiavira Itir God.

"Atrivim, ni ghaze, Nailin Fanem, ni ua bagha an ingarizi a nin bizimra.
10 Kamaghin amizi, ki ni ko nin Nailin Fanemin apanim damuam. Ki Isipin nguazim bar a damighti a nguazir kinimin ikiam. Ki notin amadaghan Mikdolin nguibar ekiamin ikegh mangi sautin amadaghan Aswanin nguibar ekiamin mangi Itiopian nguazir mitaghniamin tugham.
11 Eghti 40plan azenibar, gumazitam o asizitam an ikiva, a daruan kogham.
12 Ki Kantri Isip gasighasighti, a bar ikuvigh nguazir kamin kantrin ikuviziba, bar dagh afiragham. Eghti 40plan azenibar, Isipin nguibar ekiaba bar ikuvigh, nguibar ekiar igharazir ikuvizibagh afiragham. Ki Isipia damighti, me mati nguaziba puvatizi moghin mangi Kantrin Igharazibar Gumazamizibar tongin ikiam.
13 "Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam ki kamaghin migei: 40plan azeniba givaghti, Isipian aghamsigha tintinibar kantrin igharazibar itiba, ki ua me inigh izam.
14 Egh me ateghti me Isipin kantrin sautin amadagham ikiam, kar guizin men ovavibar danganimra. Me kagh ikiti, men kantri gavgaviba puvatigham.
15 Eghti men kantri pura bizir kinimin min otogham. Eghti me uam kantrin igharazibagh ativan kogham. Ki me damighti me ziaba puvatigh, fomira kantrin igharazibagh ativazi moghin gavgaviba puvatigham.
16 Eghti Israelin ikizim uam akurvazim bagh Isipian azangsighan kogham. Isip ikuvizir eghaghanim Israelia damuti, me fogh suam, me arazir kuram gami. Egh Israelia ua kamaghin fogh suam, Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam."

Atrivim Nebukatnesar Isip abiragham

17 E kalabusin itima, azenir namba 27in, an iakinir faraghavira itimin, an aruer faragha zuimin Ikiavira Itir God na migia ghaze,
18 "O nguazir kamin gumazim, Babilonin Atrivim Nebukatnesar uan midorozir gumaziba ko iza Tairin nguibar ekiam misoghavira iti. A uan midorozir gumazibagh amizi, me misoghamin bizir osimtiziba ateri. Egha bizir kam bangin men dapanariziba asiaghirezi men dipizir iniba bar dizaghire. Ezi atrivim ko an midorozir gumaziba pura mizaziba inigha, uari bagha Tairian bizitam inizir puvati.
19 Ezi datirikin, ki Ikiavira Itir Godin Ekiam kamaghin migei: Ki Isipin nguazim isi Atrivim Nebukatnesar daningam. Eghti a Isip gasighasigh, an dagiaba ko bizir aghuiba bar da isi uan midorozir gumaziba uan ivezimin min da inigh mangigham.
20 Ki an ingangaribar ivezimin min Isipin nguazim isi a daningam. Guizbangira, an midorozir gumaziba na bagha ingari. Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin mikeme.
21 "Bizir kam otoghamin dughiamin, ki Israelin ikizim damighti me ua gavgavigham. Eghti Esekiel, ki nin amamangatighti ni men tongin mikimti, me bar ni baragham. Egh me kamaghin bar fogh suam, ki Ikiavira Itir God."

30

Ikiavira Itir God Isip gasighasigham

1 Ikiavira Itir God ua kamaghin na migei,
2 "O nguazir kamin gumazim, ni nan akaba inigh dar gun mikim:

"Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin migei:
Iavzika!
Dughiar kuram a izi.
3 Ikiavira Itir God Izamin Dughiar Ekiam, a roghira ize.
Kar dughiar God gumazamizibagh asighasighamim.
Dughiar kamin, overiamin ghuariar ekiaba otivighti,
God kantribar araziba tuisigh, ivezir kuram me daningam.
4 Dughiar kamin apaniba izi Isipia misogham.
Eghti Itiopiaba osimtizir ekiam iniam.
Eghti Isipin gumazamizir avirim arighiram.
Apaniba bar a gasighasigh anekararighti a ikuvigh ikiti,
me an itir bizir aghuiba bar da inigh mangegham.

5 "Midorozimin aven,
Itiopian gumazamiziba ko,
Putin gumazamiziba ko,
Lidian gumazamiziba ko,

29:16: Aisaia 30:2-3; 36:4-6

Libian gumazamiziba ko,
nan gumazamiziba
uaghan arimighiregham.

6 "Ki Ikiavira Itir God ki kamaghin migei:
Gumazir manaba Isipian akurvagha
me bagha misosi, me bar arimighiregham.
Egh notin amadaghan Mikdolin
nguibamin ikegh mangi,
Sautin amadaghan Aswanin
nguibamin tugham.
Eghti Isipin midorozir gumazir gavgavir ikia uari feba, me bar arimighiregham.
Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin mikeme.
7 Isipin nguazim bar ikuvighiva,
kantrin igharazibar nguazir ikuviziba bar dagh afiragham.
Eghti an nguibar ekiaba bar akarighiregh iki,
kantrin igharazibar nguibar ekiar ikuviziba bar dagh afiragham.
8 Ki avim Isip dathighti a isiti,
gumazir an akuragha a bagha misoziba arighiregham.
Eghti Isipia kamaghin fogh suam,
ki Ikiavira Itir God.

9 "Dughiar kamin, Itiopiaba deraviram apiagha ghaze,
bizir kuratam me bativan kogham.
Eghti Isip ikuvightima, ki gumazitaba amadaghti
me kuriba inigh mangi Itiopiabav kim suam,
Isip bar ikuvigha gifa.
Eghti Itiopiaba bar atiatigh digavir kuram damigham.
Ia ikiangsizir akam baragh!
Dughiar kurar kam, bar roghira izi!

10 "Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin migei:
Ki Babilonian Atrivim Nebukatnesar amamangatighti,
a Isipin gumazamizir aviriba agivagham.
11 A uan midorozir gumazir bar kuraba ko iziva Isipin nguazim bar a gasighasigham.
Me izi uan midorozir sababar Isipia misoghirarighti,
Isipin nguazim gumazir kuaba bar a gizivagham.
12 Ki Nailin Fanem damighti a dakegham.
Egh Isip isi gumazir arazir bar kurabagh amibar dafarim datigham.
Egh ki azenan izezir gumazamizibar amamangatighti,
me izi nguazim ko a gisin itir biziba bar dagh asighasigham.
Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin mikeme.

13 "Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin migei:
Ki Isipin kantrin nguibar ekiam Memfis, an marvir guaba ko aseba bar adagh asighasigham.
Eghti tam ua Isipin atrivimin ikian kogham.
Egh ki gumazamiziba bar me damighti me bar atiatigham.
14 Ki Isipin sautin amadaghan itir nguibar ekiam Patros damighti, biziba bar an puvatigham.
Egh notin amadaghan nguibar ekiam Soan, avim a datighti a isigham.
Egh ki nguibar ekiam Tebes, an gumazamiziba tuisigh ivezir kuram a daningam.
15 Pelusiumin nguibar ekiam, a Isipin nguibar ekiar bar gavgavim,
ki uan aningagharim a gingegh a damighti,
an gumazamiziba osimtiziba ini maburan mizaziba ateram.
Egh Tebesin nguibar ekiam,
ki an gumazamizir avirim bar me gasighasigham.
16 Ki Isip avim a datigham.
Eghti nguibar ekiam Pelusium, maburan osimtiziba ko mizaziba iniam.
Eghti apaniba Tebesin nguibar ekiamin divaziba akararigham.
Eghti Memfisin nguibar ekiam, apaniba dughiabar zuraram an izivira ikiti,
an nguibar ekiam aperiam a batogham.
17 Eghti Heliopolisin nguibar ekiam, ko Bubastisin nguibar ekiam, aningin gumazir igiaba midorozimin arighiregham,
eghti aningin gumazamizir igharaziba, apaniba me inigh mangi
kantrin igharazimin me kalabuziabar min me arigham.
18 Isipia faragha uan gavgaviba bagha bar akongegha uari fe.
Eghti ki bar Isipin gavgaviba abiragham.
Eghti mitarmer kuram,
Tapanesin nguibar ekiam avaragham.
Overiamin ghuariar pizir tam Isip avaraghti,
apaniba an gumazamiziba bar me inigh kalabuziabar min me arigham.

30:12: Aisaia 19:4-6

19 Ki Isipian arazir kuraba tuisigh ivezir kuram isi me daningighti,
me fogh suam, ki Ikiavira Itir God.”

Isipin atrivimin gavgavim gifa

20 E kalabuziabar min itima, namba 11in azenimin, an faragha zuir iakinimin, namba 7in aruemin, Ikiavira Itir God kamaghin na migei,
21 “O nguazir kamin gumazim, ki Isipin atrivimin gavgavim abira, mati ki an agharim misogha anepiri. Ezi tav an agharim noghezir puvati, eghti a ua deragh gavgavighti, a ua midorozir sabamin suigham.
22 Datirighin, ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin migei: Ia oragh! Ki Isipin atrivimin apanim gami. Egh ki an agharimning uaghara aning misogh aning apirigham. Eghti an agharir aghuim ko agharir dipiriaghirizim suirazir midorozir sabam ateghti a irigham.
23 Egh ki Isipia batuegh me aghamsighti, me tintinibar kantrin igharazibar mangegham.
24 Eghti ki Babilonian atrivimin agharimning damighti aning gavgavigham. Ki uan midorozir sabam an dafarim datigham. Ki Isipin atrivimin agharimning apirighti, a mizazir bar ekiam iniam. Egh Babilonin atrivimin damazimin mati gumazim aremeghasava amua bar puvira tuava arai.
25 Guizbangira, ki Isipin atrivim damighti a gavgaviba puvatigham. Egh ki Babilonian atrivim damighti a gavgavigham. Ki uan midorozir sabam isi a danighti, a Isipian akaghti me bar fogh suam, ki Ikiavira Itir God.
26 Egh ki Isipia batuegh me aghamsighti, me tintinibar kantrin igharazibar mangegham. Eghti me kamaghin fogh suam, ki Ikiavira Itir God.”

31

God ghaze, Isipian atrivim mati temer sida

1 E kalabuzibar min itima, azenir namba 11in, an iakinir namba 3in, an aruer bar faraghavira zuimin, Ikiavira Itir God kamaghin na migei,
2 “O nguazir kamin gumazim, ni Isipian atrivim ko an gumazamizir aviriba me mikim suam:

“Ia Isipia gavgavir bar ekiam iti.
Bizir manamra, ia an min gavgafi?
3 Ia Asirian kantri ginighnigh, a fomira tugha bar gavgavigha iti,
mati Lebanonin kantrin itir temer sida ruaragha tughav ikia,
aguar diriba ikia dughuazir aghuim isa ruarim ganidi.
Egha bar ruaragha ghuanaga overiamin ghuariabar suiragha iti.
4 Dipar aviriba nguazimin aven ikia temer kam gamizi
an aghua ruara.
Ezi dipar emimirir mam nguazimin aven ikia, dipam temer sida ganidima
an aghua bar ekefe.
Ezi dipar isin emirim ivemara ghua temer kamin povim boroghin ghua,
uaghan ruarimin itir temer igharazir tintinibar itiba bar dar zui.
5 Dipar emimirir zurara itir kam bangin, temer kam deraghaviram aghua bar ruaragha
ruarimin temer igharaziba bar dagh afira.
Ezi an aguaba aghua bar ekevegha ruari.
6 Ezi kuarazir guar igharagha garir avirim an aguabar mikonibagh ami.
Ezi asizir atiaba iza an apebamin oti.
Ezi kantrin gavgavibar gumazamiziba,
temer gavgavir kamin dughuazimin apengan avughsa iti.
7 Temer kam, aguar bar ruariba ikiava, an ruarimin ganganim bar dera.
Ezi an biba nguazimin aven bar iraghuezi a dipar aviriba isi.
8 Godin azenim Idenin aven, temer sidan tam a ko magh garir puvati.
An ganganim bar dera.
Ezi temer guar igharaziba,
an min aguar ruariba itir puvati.
9 Ki Ikiavira Itir God, ki temer kam gamizi,
an ganganim bar deragha aguar bar aviriba iti.
Ezi Idenin azenimin itir temeba,
da an gara an min otivasa.

10 “Ezi datirighin, ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin migei: Temer kam bar ruaragha ghuariabar suiragha, uabi fa ghaze, bizir tizitam na batogham?
11 Kamaghin amizi, ki an aghuagha, a isa kantrin igharazibar atrivimin agharim gati. Ezi atrivir kam temer kamin arazir kuram bangin ivezir kuram a ganingi. Ezi ki uabi a makunigha gifa.
12 Kantrin kurar igharazibar adarazi iza, an okegha anetaghizi, a irighav iti. Ezi an aguaba tintinibar mighsiaba ko danganir zaribar ire. Kantrin igharazibar gumazamizir an aguabar dughuazibar apengan itiba, anetegha igharagha ghue.
13 Eghti kuaraziba izi temer irizir kam gisin dapiam, eghti asizir atiaba izi an aguabagh isin daruam.

31:8: Jenesis 2:9

14 Kamaghin amizi, datirighin ikegh
mangiva temer deravira dipam isava
aghuir ruaribagh amiba, ua puvatigham.
Temeba bar arighiram, mati gumazamiziba
ariaghira ghua Oveaghuezibar Nguibamin
iti.

15 “Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki
kamaghin migei: Temer kam, Oveaghuez-
ibar Nguibamin ghuzir dughiamin, ki
nguazimin apengan itir dipabagh amizi, da
azir akam gamua bar anevara. Ki dipabar
anogoroghezi, da uam emirir puvati. Ki
mitarmem gamizi, a Lebanonin Mighsiaba
avarazi, da temer kam bagha azi. Ezi ki
ruarir ekiamin temeba bar dagh amizi, da
misingi.
16 Ki temer kam, mozim magiramin temer
igharaziba sara, da isi Oveaghuezibar
Nguibamin me akunamin dughiamin,
dar iririmin tingagharim, kantriba bar a
bareghiva akongam. Eghti Idenin azenimin
temeba ko Lebanonin temer bar aghuiba
ko, temer igharazir deravira dipam isiba,
me an iririm baregh bar akongegham.
17 Gumazamizir an dughuazimin apen-
gan ikeziba, kar kantrin an akurvaghiz-
iba, me a ko Oveaghuezibar Nguibamin
mangi apaniba faragha midorozir sabamin
misoghezir gumaziba ko ikiam.
18 “Isipin atrivim, ni ko nin gumaza-
mizir avirim, ia mati temer kam, nguazir
kamin ikia bar ruaragha gavgafi. Ezi
Idenin azenimin aven temetam nin min ru-
aragha gavgavizir puvati. Ezi datirighin,
me ni okeghti ni iri, mati Idenin ikezi
temeba bar ariaghire. Ni Oveaghuezibar
Nguibamin mangi, God gifozir puvatiziba
ko midorozimin aven ariaghirezir darazi ko
ikiam. Arazir kaba, da Isipin atrivim ko an
gumazamizir avirim bativam. Ki Ikiavira
Itir Godin Ekiam, ki mikemegha gifa.”

32

Isipin atrivim ikuvigham

1 E kalabuziabar min itima, namba 12in
azenim otozi, an iakinir namba 12in, an
aruer faragha zuimin, Ikiavira Itir God ka-
maghin na migei:
2 “O nguazir kamin gumazim, ni Isipin
atrivim bagh azirakar ighiar kam bangiva a
mikim suam:

“Atrivim, ni uabi migia ghaze,
ni mati laionin mam kantribar tongin
iti.
Ezi puvati, ni goar ekiar mamin min on-
garim abighava arui.
Ni fanebagh aruima nin dagariba
dipaba ditima da kovakova nedi.

3 Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam ki kamaghin
migei:
Ki ikizir igharazibar gumazamizir
aviriba inigh izi me akuvagh men
damazimin,
ki uan iver ekiam ni mikinigh ni
gekuigh azenim mikinigham.
4 Egh ki ni isi nguazimin azenara ni aku-
nigham.
Eghti kuarazir pin mighagha aruiba ko
nguazir kamin asizir atiaba izi,
ni ami bar izevegham.
5 Ki nin asizir nataba mighsiabav kinigh,
egh nin asizir nar ikuviba isi,
danganir zaribav kinighti, dan-
ganir zariba bar izevegham.
6 Ki nin ghuzim ingeghti, a danganiba bar
dar emir mangam.
Egh fanebagh izevegh mighsiaba aveg-
ham.
7 Ki ni gasighasighamin dughiamin,
ki overiam avaragh mikovezibar
angazangariba amungegham.
Egh overiamin ghuariabar amighti da aruer
angazangarim apazaghti a isiraghan
kogham.
Eghti iakinim uaghan isiraghan
kogham.
8 Guizbangira, ki overiamin angazangariba
bar ada mungegham.
Eghti nin kantri bar mitarmegham. Ki
Ikiavira Itir Godin
Ekiam, ki kamaghin mikeme.

9 “Ki ia amadaghti ia kantrin ia fozir pu-
vatizibar mangi
dar aven kalabuziabar min ikiam.
Eghti ikizir igharazibar gumazamizir
avirim,
ki ni gasighasighizir biarir kam baregh
bar atiatigham.
10 Ki ni gamizir bizir kam, Kantrin Igharaz-
ibar Gumazamizibar amighti,
me digavir kuram damigham.
Men atriviba ian biarim baregh ati-
atigham.
Ki uan midorozir sabamin ni gasighasighti,
atriviba ko men gumazamiziba bizir
kamin ganigh,
puvira atiatingiva nighiva
akongam.
Egh me vaghvagh uarigh nighnigh kam-
aghin mikim suam,
God ti arazir kamra uaghan e
damigham.

11 “Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki Isipin
atrivim migia ghaze:
Babilonin atrivim uan midorozir
sabamin ni misoghsi izam.

32:7: Aisaia 13:10; Matyu 24:29; Mak 13:24-25; Luk 21:25; Akar Mogomem 6:12-13; 8:12

12 Ki kantrin kurar kabar midorozir gumazir bar gavgaviba amangighti,
me izi uan midorozir sababar nin gumazamizir avirim bar me misoghirarigham.
Egh me bizir aghuir, ia Isipia da bagha uan ziaba fa bar akongeziba,
me bar dagh asighasigham.
13 Eghti nin bulmakaun dipar aviriba itir danganibar ikiava apiba,
ki bar adav soghirarigham.
Eghti bulmakauba ko gumazamiziba ua iki dipaba dikan kogham.
Egh dar amuti da nengan kogham.
14 Ki ian dipabar amighti da dikirigh,
olivin boremin min amiraghvira emir mangam.
Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam ki mikemes.
15 Ki Isipin nguazim gasighasighti a ikuvigh nguazir kinimin min ikiam.
Egh ki uaghan gumazamiziba ko bizir an aven itibagh asighasigham.
Eghti me kamaghin fogh suam, ki Ikiavira Itir God.
16 Eghti kantrin igharazibar amiziba, Isipin kantri ko an itir gumazamizir avirim bagh azirakar ighiar kam bangam.
Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, Ki mikemegha gifa."

Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibamin itiba

17 E kalabuziabar min itima, azenir namba 12in, an akinir faragha zuimin, aruer namba 15in, Ikiavira Itir God, kamaghin na migei:

18 "O nguazir kamin gumazim,
ni Isipin gumazamizir avirir kam bagh azi.
Egh ni me amadaghti,
me mangi kantrin gavgavir igharazibar gumazamiziba ko, Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibamin magiri.
19 Ni kamaghin Isipian mikim suam,
ia ghaze, ia ti bar deragha gumazamizir igharazibagh afira? Bar puvati.
Ia magiri gumazir Oveaghuezibar Nguibamin,
God gifozir puvatizir gumazamiziba, me ko ikiva avughsi.

20 "Isipia gumazamizir midorozir sabamin ariaghirezibar tongin, me arimighiram. Ki me isa apanibar dafarim gati, ezi me Isipin gumazamizir avirim misoghasava ami.
21 Eghti Oveaghuezibar Nguibamin aven, gumazir faragha midorozimin ziar ekiaba ikeziba, Isipia ko Isipin akuragha misoghezir darazi mikim suam: kar Gumazir God gifozir puvatiziba, me midorozir sabamin ariaghiregha izaghira Oveaghuezibar Nguibam gireghav iti.

22 "Asirian kantri uaghan Nguibar kamin iti, ezi an midorozir gumazibar moziba uaghan iti. Apaniba midorozimin aven bar moghira me misuaghariki.
23 Ezi men kuaba afir moziba, Oveaghuezibar Nguibamin saghuiamin itir danganim iti. Ezi Asirian kantrin mozim uabi, an midorozir gumazibar moziba an okarizi, a men torimin iti. Asiriaba faragha angamira itir dughiamin, me gumazamizibagh amizi, me puvirama aguava atiati.

24-25 "Kantri Elam, ko an midorozir gumaziba bar moghira midorozimin ariaghire. Ezi an midorozir gumazibar moziba bar an mozim okarizi, a tongira iti. Elamia God gifozir puvatigha, me angamira ikiavira ikia gumazamizir avirim gamizi, me aguava atiati. Me datirighin uaghira Oveaghuezibar Nguibamin ikia, gumazir aremezibar tongin ireghav ikia bar aghumsiki.

26 "Kantri Mesek ko kantri Tubal, ko aningin midorozir gumazir avirim uaghan danganir kamin iti. Ezi aningin midorozir gumazibar moziba bar aningin mozimning okarizi, aning tongira iti. Kantrin kamningin gumaziba God gifozir puvatigha, midorozimin aven bar ariaghire. Aning angamira ikiavira itir dughiamin, aning kantrin aviribar gumazamizibagh amizi me aguava atiati.
27 Me nguibar kamningin midorozir gumazir kaba, mozibagh arigha gumazir onganarazibagh amibar min pura me afi. Me fomira midorozir gumaziba mozibagh arizir arazibar gin ghua me afir puvati. Me men arazir kurar me fomiram amizibar gin ghua, men midorozir sababa men dapanibar aghonegha, men oraba men agharibagh isin ariki, ezi me Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibamin ghuaghiri. Mesek ko Tubal angamira itir dughiamin, aning gumazamizir bar avirim atiatim me ganingi. Kamaghin amizi, aningin arazir kurabar osimtizim aningin ikiavira itima aning areme.

28 "Eghti kantri Isip uaghan ikuvigh mangi, apaniba midorozimin misuagharighizir gumazibar tongin ikiam. Gumazir kaba, me God gifozir puvati.

29 "Ezi kantri Idom uaghan Oveaghuezibar Nguibamin iti. A uan atriviba ko gumazir dapaniba ko iti. Fomira Idomia midorozir gumazir bar gavgavibar min ike. Egha datirighin, me ariaghiregha ghua apaniba midorozimin misoagharighizi gumaziba ko iti. Gumazir kaba God gifozir puvati.

30 “Ezi notin amadaghan itir atriviba
uaghan bar danganir kamin iti. Ezi Saido-
nia me ko iti. Idomia fomira bar gavgavigha
gumazamizir aviriba atiatim me ganidi.
Egha datirighin me ariaghiregha, ghua gu-
mazir igharazir apaniba midorozimin aven
misoagharighiziba ko iti. Gumazamizir
kaba God gifozir puvati. Egha me gumaza-
mizir faragha Oveaghuezibar Nguibamin
itiba ko, virara ivezir kurar magh garim
inigha, men min bar aghumsiki.
31 “Isipin atrivim, danganir kamin izegh
gantima, gumazir igharazir aremeziba
danganir kamin ikiam. Eghti a navim
deragham, egh uan midorozir gumazir
avirir ovengeziba bagh bar aghumsighan
kogham. Kar an midorozir gumazir
apaniba misogheziba. Ki Ikiavira Itir Godin
Ekiam, ki kamaghin mikeme.
32 Ki uabi Isipin atrivim gamizi, a uan
midorozir gumaziba ko gumazamizir
avirim atiatim me ganingi. Ezi datirighin,
apaniba midorozimin an midorozir gu-
mazir avirim misoghirarighti, me mangi
Oveaghuezibar Nguibamin iki apaniba
midorozimin misuagharighizir gumazibar
tongin ikiam. Gumazir kaba me God gifozir
puvati. Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki
kamaghin mikemegha gifa.”

God Israelia damighti me ua deraghvira ikiasa, Esekiel akam akuri

33

(Sapta 33--37)

*God Israelia geghuv men ganamin gu-
mazimin min ikiasa, Esekiel amisefe
(Esekiel 3:16-21)*

1 Ikiavira Itir God na migia ghaze:
2 “O nguazir kamin gumazim, ni uan
gumazamizibav kim suam: Ki apaniba
amadaghti, me kantrin tamin mangiti,
kantrin kamin gumazamiziba ti uan tav
amiseveghti, a men nguazir mitaghniam
geghuv an ganamin gumazimin otogham.
3 A ganti, apaniba iziti, a gumazamiziba
fofoghsi sigham giviam.
4 Eghti gumazitam sighamin ikiangsizir
ararem bareghiva, ari mangi uabi mongan
aghuaghti, apaniba iziva a misueghti an are-
megham. Eghti an ovevemin osimtizim, a
uabi a iniam.
5 Eghti gumazir kam sighamin
ikiangsizim baregh aran aghuaghti,
apaniba mar a misueghti an aremegh, kar
an osimtizimin an areme. Guizbangira, a
ti oregha ara ghua modogha, ti osimtizim
batoghan koghai.
6 Eghti eghuvir gumazitam apanibar
ganti me iziti, a ikiangsizim damu sigham
giveraghan koghti, apaniba izi gumazibav
soghti me arighiregham. Eghti gumaza-
mizir uan arazir kuraba akirizir puvatigha
ariaghire, kar men osimtizim puvati.
Kar eghuvir gumazir kamin osimtizim, a
ikiangsizim me ganingizir puvati.
7 “Kamaghin amizi, nguazir kamin gu-
mazim, ki Israelin ikizim geghuvasa ni
amisefe. Ikiangsizir akar ki ni daningamiba,
ni oragh me mikim.
8 Ki gumazitamin ganti an arazir kuratam
damuti, ki suam, an aremegham. Eghti ni
ikiangsizim a daning a mikim suam, a uan
navim giragh arazir kurar kaba atakigh.
Ni a mikiman aghuaghti, an arazir kuraba
kamaghira ikiti an aremegham. Eghti nan
damazimin, an osimtizimin ghuzim nin da-
farimin ikiam.
9 Eghti ni ikiangsizir akam arazir kuram
gamir gumazim mikemeghti, a uan arazir
kuraba ataghiraghan aghuaghti, an arazir
kurar kam an iki a gasighasighti an are-
megham. Eghti ni bizir kamin osimtizim
puvatigham, egh ni ovengan kogham.”

*Ikiavira Itir God, arazir kurabagh amir
gumazamiziba aremeghan an aghua*

10 Ikiavira Itir God ua na migia ghaze, “O
nguazir kamin gumazim, ni nan akamin
gun Israelin ikizim mikim suam: Ia ghaze,
e akiriba God gasaragha arazir kurar
aviribagh amigha bar oseme, egha da bagha
aghariba guni. E manmaghin angamira
ikiam?
11 Ni me mikim suam, ki Ikiavira Itir Godin
Ekiam, ki zurara angamira ikia mamaghira
ikia, egha ki uan ziamin bar guizbangira
ia migei: Arazir kurabagh amir gumaza-
miziba ariaghirima, nan navim derazir pu-
vati. Ki kamaghsua, me arazir kuraba ategh
angamira ikiasa ki ifonge. O Israelin ikizim,
ia oragh! Arazir kurar ia amiba, ia da
atakigh, egh ua na bagh izi. Ia tizim bagha
ovengasa?
12 “Ezi datirighin, nguazir kamin gu-
mazim, ni Israelia mikim suam, gumazir
aghuim arazir kuram gami, an arazir
aghuir a faragha amiziba an akuraghan
kogham. Eghti arazir kurabagh amir
gumazim uan arazir kuraba ateghti, ki
a gasighasighan kogham. Eghti gumazir
aghuitam arazir kurabar amuam, egh
an arazir aghuir a faragha amizibagh
nighnigh, da bangin nan damazimin
deraghvira ikian kogham. Bar puvati.

33:4: Ua Me Ini 9:19-21; Hibru 11:7 **33:6:** Aisaia 56:10-11; Esekiel 3:18; 18:20; 18:24 **33:7:** Jeremaia 1:17; 26:2; Esekiel 3:17; Aposel 5:20 **33:9:** Esekiel 3:19-21; Aposel 13:40-41; 13:46 **33:11:** 2 Samuel 14:14; Esekiel 18:23; 18:31; 2 Pita 3:9 **33:13:** Esekiel 3:20; 18:24

13 Ki gumazir aghuibav gia ghaze, me
deraghvira ikiam. Eghti gumazitam
nighnigh suam, an arazir aghuir an amiziba
an akuraghti a deravira ikiam, egh arazir
aghuiba ategh arazir kurabar amuam,
eghti ki an arazir aghuir a fomirama
amizibagh nighnighan kogham. Bar puvati.
A datirighin uan arazir kuraba bangin an
aremegham.
14 Egh ki gumazir kuraba me mikim suam,
ia aremegham. Eghti gumazir arazir kuram
gamim, an akirim ragh uan arazir kurabagh
asaragh, egh arazir aghuibar amuam,
15 an aremeghan kogham. Egh a uan na-
makam da ikarvaghamin ababanimin min
inizir bizim, a uam a daningam. Egh an
okemezir biziba a ua dar aningam. Egh
an arazir ki ifongezir ikirimirir aghuim
anidibar gintigh aremeghan kogham, an
angamira ikiam.
16 An arazir aghuibar gintighti, kam-
aghin ki an arazir kuraba gin amadaghti an
angamira ikiam.
17 "Ezi nin gumazamiziba ghaze, arazir
Ekiam amizir kam derazir puvati. Bar pu-
vati. Men arazir me amibara derazir puvati.
18 Eghti arazir aghuibagh amir gumazim,
uan arazir aghuiba ategh arazir kurabar
amu, egh da bangin ovegham.
19 Eghti arazir kurabagh amir gumazim
arazir kuraba ategh arazir aghuibar amu,
egh da bangin angamira ikiam.
20 Ezi Israelin ikizim, ia ghaze, arazir
Ekiam amir kam a derazir puvati. Ki gin
ia amir arazibara, da bagh vaghvagh ia
tuisigham."

Jerusalemin nguibar ekiam ikufi

21 E kalabuziabar min itima, azenir
namba 12 otozi, an iakinir namba 10in
aven, an aruer namba 5in, Jerusalemin
ikezir gumazir mam ara na bagha iza na
migia ghaze, "Jerusalemin nguibar ekiam,
apaniba a inigha bar a gasighasiki."
22 Gumazir kam tighar izamin guaratizir
faragha zuimin, Ikiavira Itir Godin gav-
gavim, aminimin min nan mikarzimin
izi. Ezi gumazir kam amimzaraghan
mizaragharam oto. Ezi dughiar kamra,
Ikiavira Itir God ua mikimamin gavgavim
na ganingi.*

Gumazamizir kantri Israel ikiavira itiba, me arazir kurabagh ami

23 Ikiavira Itir God kamaghin na migei,
24 O nguazir kamin gumazim, Israelin
nguazimin itir danganir ikuvizibar ikiavira
itir gumazamiziba ghaze, Abraham a gu-
mazir vamira, ezi nguazir kam bar moghira
an anam. Ezi e bar avirasemegha ghaze, ti
guizbangira, God nguazir kam e ganingi.
25 Kamaghin amizi, ni me mikim suam:
Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, kamaghin
migia ghaze: Ia ghuziba itir asiziba apavira
iti. Egha ia asebar ziaba fava gumazami-
ziba sozi me ariaghiri. Ia tizimsua ghaze,
nguazir kam a ian nguazim?
26 Ia zurara midorozibagh ami da otifi.
Egha ia arazir kurar ki aghuazibagh ami.
Ia bar moghira poroghamiba uari bakeir
arazibagh ami. Egha manmaghsua ia ghaze
nguazir kam a iananam? Bar puvati, ia a
inighan kogham.
27 "Ni me mikim suam: Ki Ikiavira
Itir Godin Ekiam, ki zurara angamira
ikia mamaghira iti, ki uan ziamin bar
guizbangira ia migei: Danganir ikuvizibar
ikiavira itir gumazamiziba, apaniba izi me
misoghirarigham. Ezi nguibabar azenan
itir gumazamiziba, ki asizir atiabar amuti,
da izi me misogh me amam. Eghti mogomer
danganiba ko dagiar toribar moga iti darasi,
arimariar kuraba me damuti me arighiram.
28 Ki nguazir kam damighti a ikuvighti
gumazamiziba ko biziba an puvatigham.
Egh ki me damighti, me uari fava amir
ifaghatir arazim, a bar givagham. Eghti
Israelin mighsiaba bar ruaribagh avagh,
mitemeghti me dar aruan aghuagham.
29 Gumazamizir arazir kurar ki aghuaz-
ibagh amiba, ki pazavira me damighti,
nguazim ikuvighti gumazamiziba ko biziba
an puvatigham. Eghti me kamaghin ganigh
fogh suam, ki Ikiavira Itir God."

Gumazamiziba Godin akam inigha izir gumazimin migirigiabar gintizir puvati

30 Ikiavira Itir God kamaghin migei,
"Nguazir kamin gumazim, nin gumazami-
ziba nguibar ekiamin divazimin boroghin
ikia, uan dipenibar tiar akabar uari akuva
ikia ni ginighnigha, kamaghin uariv gia
ghaze, 'Ia izi. E mangi Ikiavira Itir God
datirighin e mikimamin akaba baragham.'
31 "Nan gumazamiziba ni mikimamin
migirigiaba baraghasa, nin damazimin
uari akuvagha apiaghav ti. Egha arazir ni
damuasa me migeiba, me dagh amir puvati.
Me gumazamiziba uari isava akuava amir
arazibagha amua, egha dagiaba iniasavira
nighnigha iti.
32 Ni kamaghin fogh, me nin akaba baraz-
ima, da mati gumazim amizim gifuegha
uan gita misogha, uan tiarir aghuimin
ighiar aghuibagh ami. Ezi me pura da
baragha, dar gin mangan aghua.
33 Eghti gin, nin migirigiaba guizbangin
otivti, me kamaghin fogh suam, Godin akam
inigha izir gumazir mam men tongin iti."

33:21: 2 Atriviba 25:3-10; Jeremaia 39:2-8; 52:4-14 * **33:22:** Ni Esekiel 24:25-27in gan. **33:33:** 1 Samuel 3:20; Esekiel 2:5

34

God, Israelian gumazir dapanibar arazi-ba tuisisi

1 Ikiavira Itir God kamaghin na migia ghaze,
2 "O nguazir kamin gumazim, ni Israelian
gumazir dapanibar atar ikuvighsi me
mikim suam: Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam,
ki kamaghin ia migei: Iavzika! Ia ivezir
kuram iniam. Israelia mati sipsipin bizim,
ezi ia mati sipsipbagh eghuvir gumaziba.
Ia uarira uarir akuaghapi. Egha ia uan
sipsipbar akuaghapir puvati.
3 Ia sipsipin aghuir mikarziba sara itibav
sogha da apava, dar arizibar ingarizir koro-
tiabar uarir kurti. Egha ia dar akuaghapir
puvati.
4 Ia sipsipin gavgaviba puvatiziba, der-
agha men garir puvati. Egha arimariaba
itiba, ia men arimariaba agevima, me ua
ghuamazir puvati. Egha duaba itiba, ia men
duaba nozir puvati. Egha tintinibar zuiba,
ia ua me isa izir puvati. Egha ovengeziba,
ia me burir pu. Puvati. Ia uan gavgavimin
dagh ativagha bar pazavira dagh ami.
5 Nan sipsipbagh eghuvir gumaziba pu-
vati, kamaghin amizi, da pura tintinibar zui,
ezi asizir atiaba dav sogha da api.
6 Nan sipsipba tintinibar arua mighsiabar
ghuavanadi. Egha pura tintinibar nguazir
kamin danganiba bar dar zui. Ezi tav me
bagha gara me burir puvati.
7 "Kamaghin amizi, datirighin ia sipsip-
bagh eghuvir gumaziba, ia Ikiavira Itir
Godin migirigiam baragh:
8 Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki zurara
angamira ikia mamaghira iti, ki uan ziamin
bar guizbangira ia migei: Sipsipbagh egh-
uvir gumaziba puvati. Kamaghin amizi,
asizir atiaba dav sogha da api. Nan sipsip-
bagh eghuvir gumaziba tong nan sipsipba
burir puvati. Me deraghasa uarira uarir
akuaghapi, egha sipsipbar akuaghapir pu-
vati.
9 Kamaghin amizi, ia sipsipbagh eghuvir
gumaziba, ia Ikiavira Itir Godin akam der-
agh a baragh:
10 Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kam-
aghin migia ghaze, ki ian apanim gami.
Ki uan sipsipba ian dafariba dam ua da
inigham, egh ia ateghti ia ua sipsipbagh
eghuvir gumazibar min ikian kogham. Egh
ia ua uarira uarir akuraman kogham. Ki
uan sipsipba ian akatoriba da ua da inighti,
ia uam damamin sipsipba puvatigham."

*Ikiavira Itir God, a uabi sipsipbagh egh-
uvir gumazir aghuim*

11 Egha Ikiavira Itir Godin Ekiam, kam-
aghin migei, "Ia oragh. Ki uabi uan sip-
sipba buriva ua me inigh izi deraghvira
men ganam.
12 Nan sipsipba tintinibar ghuegha,
mitarmer ekiamin aven iti. Ezi ki gumazir
dagh eghuvimin min da akumakum da
inigh izam.
13 Ki kantrin igharazibar mangi ua da
inigh Israelin kantrin izam, kar dar ngua-
zimra. Eghti da mighsiaba ko faneba ko gu-
maziba itir danganibar boroghin iki, graz-
ibar ami deraghvira ikiam.
14 Egh da Israelin mighsiabar ikiva grazir
aghuibar amam. Da nguazir aghuimin iki
avughsi deraghvira ikiam.
15 Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki ghaze,
ki uabi uan sipsipbagh eghuv dar ganam.
Egh ki uabi men aku aghuvsazir danganir
aghuimin mangam.
16 Eghti nan sipsipin taba oveghti, ki
mangi da buri da bativ ua da inigh izam.
Egh sipsipin tintinibar ghueziba, ki ua
dar aku izam. Eghti taba ikuvigh duaba
ikiti, ki dar duaba akir da nogham. Eghti
taba arimariaba ikiti, ki da akirighti da ua
ghuamaghegham. Egh sipsipin mikarziba
sara itiba ko sipsipin gavgaviba, ki dagh
asighasigham. Guizbangira, ki guizin
arazim damu, egh sipsipbagh eghuv dar
ganam.
17 Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki ka-
maghin migei: Ki vaghvagh ian araziba
tuisigham, egh ki sipsipba vongin dar arigh,
memeba vongin dar arigham.
18 "Ian marazi grazir aghuiba apava, nav-
iba izefi, egha grazir ikiavira itiba, ia pura
da dika da mirmiri. Ia dipar dikiriaba
amegha givagha, gin ia da dikabira dagh
amima, da nedi.
19 Ezi nan sipsipin igharaziba, grazir ia
dika mirmiriziba apava, dipar ia dikabiri
negariba api. Ian arazir kam, a bar ikufi.
20 "Ezi datirighin, ki Ikiavira Itir Godin
Ekiam, kamaghin ia migei: Ia oragh! Ki
vaghvagh ian araziba tuisigh ia tuiragham.
Egh ia sipsipin gavgavir mikarziba sara
itiba ki vongin ia arigh, egh vongin sipsipin
gavgaviba puvatizibar arigham.
21 Ia sipsipin gavgaviba itiba, ia zurara
sipsipin gavgaviba puvatiziba uan komba
ko, uan dapaniba ko, uan namnabar da
munamadima, da tintinibar zui.
22 Kamaghin amizi, ki uan sipsipba ia
da da inighti, ia ua pazavira dar amuan
kogham. Ki vaghvagh uan sipsipba
tuisighiva sipsipin aghuiba vongin dar

34:5: Diboboniba 27:17; 1 Atriviba 22:17; 2 Eghaghaniba 18:16; Aisaia 56:9; Jeremaia 12:9; Matyu 9:36; Mak 6:34 **34:12:** Aisaia 40:11; Esekiel 30:3; Joel 2:2 **34:13:** Aisaia 65:9-10; Jeremaia 23:3; Esekiel 28:25 **34:14:** Onger Akaba 23:2; Jeremaia 33:12 **34:16:** Maika 4:6; Matyu 18:12-14; Mak 2:17; Luk 5:32

arigh, egh sipsipin kuraba vongin dar arigham.
23 “Ki uan ingangarir gumazim Devit, an
ikizimin gumazitam amiseveghti, a sipsip-
bagh eghuvir gumazimin ikiam. Egh a de-
ravira dar ganam.
24 Eghti ki Ikiavira Itir God, ki men Godin
ikiam. Eghti atrivitam, mati nan ingangarir
gumazim Devitin min me gativagh men
ganam. Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin
mikeme.
25 Me navir amirizimin iki deragh
dapiagh ikisi, ki me ko Akar Dikirizir Gav-
gavim damuam. Me misoghirarighamin
asizir atiaba, ki bar ada givagham, eghti
da ua men nguazimin ikian kogham.
Guizbangira, nan sipsipba deravira ikiva
ruarir ekiabar dakuam.
26 “Ki deravira uan gumazamiziba ko
nguazir nan mighsiam avinizibar amuam.
Egh amozir dughiamin, ki amozir aviribar
amuti da nguazim giri a damighti a bar
deragham.
27 Eghti men azenibar itir temeba oviziba
ikiam. Eghti azenibar dagheba otivam. Ki
kantrin apanir nan gumazamiziba isa kal-
abuziabar min me atizim, ki kantrin kamin
dafarimin ua me inigh izam. Eghti me bar
moghira uan nguazibar deravira dapiagh
ikiam. Egh dughiar kamin me fogh suam, ki
Ikiavira Itir God.
28 Eghti Kantrin Igharazibar Gumazamiz-
iba ua me abinan kogham. Eghti asizir
atiaba ua me misoghirarigh me aman
kogham. Me deravira ikiti, tav ua me
damuti me atiatingan kogham.
29 “Ki men nguazim damuti, dagheba bar
deraviram an aghungam. Eghti mitiriaba
gumazamizibar azir arazim, a givagham.
Eghti kantrin igharaziba ua me dipovan
kogham.
30 Eghti Israelia bar moghira fogh suam,
ki Ikiavira Itir God men God, egha me ko
iti. Ezi me nan gumazamiziba, me Israelin
ikizim. Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kam-
aghin migei.
31 “Ia nan gumazamiziba, ia nan sipsip-
bar min ikia, nan nguazimra iti. Ezi ki
daghebar ian akuaghapa, ia geghuva, egha
ian Godin iti. Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki
mikemegha gifa.”

35

God Idomia gasighasigham

1 Ikiavira Itir God kamaghin na migia
ghaze,
2 “O nguazir kamin gumazim, ni Seirin
Mighsiamin ganiva, Idomin kantri ikuvighsi
akam a gasiva a mikim.
3 Egh gumazamizibav kim suam:

“Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam ghaze:
Ni oragh! Seirin Mighsiam, ki nin
apanim gami.
Ki uan agharim nin nguazimin amadagh ni
damighti ni ikuvighti,
gumazamiziba ko biziba nin pu-
vatighti,
ni pura ikiam.
4 Ki nin nguibar ekiabar amighti da iku-
vighti,
gumazamiziba ko biziba dar pu-
vatighti, da pura ikiam.
Eghti ia kamaghin fogh suam, ki
Ikiavira Itir God.

5 “Ia Idomia fomira Israelian apanim
gami, egha ki ivezir kuram me ganidir
dughiamin, apaniba iza me misozima, ia
apanibar akuragha Israelia misoghezi me
ariaghire.
6 Kamaghin amizi, Ki Ikiavira Itir Godin
Ekiar angamira itim, ki guizbangira ghaze,
apaniba ian agintigh ia misoghtima ia
arimighiram. Ia fomira gumazamizibav
sozi me ariaghirir arazimin atiatingizir
puvati, kamaghin amizi, datirighin apaniba
ia misueghti ia arimighiram.
7 Ki Seirin Mighsiam damighti, a danganir
kinimin otoghti, gumazamiziba ko biziba
bar an puvatigham. Eghti gumazamizir an
mangigh zegh gamiba, ki bar me kuavare-
meghti, me ua ikian kogham.
8 Ki nin gumazamizibar kuabar amuti, da
mighsiabar pura tintinibar iriv ikiam, egh
uaghan danganir zariba ko daghurir dakez-
iba bar, men kuaba dagh izevegham.
9 Ki nin nguazim ko nguibar ekiabar
amighti, da pura ikiti, gumazamiziba ko
biziba ua dar aven ikian kogh kamaghira
ikiam. Eghti ia fogh suam, ki Ikiavira Itir
God.
10 “Ia kamaghin migia ghaze, Juda ko Is-
raelin kantrin nguazimning, ian nguazimn-
ing, eghti ia aning gativagham. Ezi puvati,
ki Ikiavira Itir God, ki men God, ki nguazir
kamningin iti.
11 Kamaghin amizi, Ki Ikiavira Itir
Godin Ekiar angamira itim, ki uan ziamin
guizbangira migei, ki ian arazir kuraba
ikarvagham. Ia Israelian aghuagha men
atara navir kuram men ikia pazavira me
gami. Kamaghin amizi, ki arazir kurar
kabara ikarvagh, dar ivezir kuram isi

34:23: Akar Mogomem 7:17 **34:24:** Esekiel 37:24 **34:25:** Aisaia 11:6-9; Jeremaia 23:6; Hosea 2:18 **34:30:** Esekiel 34:24; 37:27 **34:31:** Onger Akaba 100:3; Jon 10:11 **35:1:** Aisaia 34:5-17; 63:1-6; Jeremaia 49:7-22; Esekiel 25:12-14; Amos 1:11-12; Obadia 1:1-14; Malakai 1:2-5

ia daningam. Ki tuavir kamin uabi isi
Israelia akakaghti, me nan arazir ki ia
gasighasighamimin ganiva, deravira na
gifogham.
12 Eghti ia Idomia kamaghin deravira fogh
suam, ki Ikiavira God, ki orazima, ia Is-
raelian mighsiaba dipova akar kurabar ka-
maghin dav keme, 'Israelian mighsiaba iku-
vigha bar gifa. Eghti e datirighin kantrin
kam inigh a gativagham.'
13 Ia Idomia puv ifaghata uari fa akar
kurabar na migei. Ki ian migirigiar kaba
baregha gifa.
14 Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki
kamaghin migei: Ki bar moghira ia
gasighasighti, Kantrin Igharazibar Gumaza-
miziba kamaghin ganigh bar akongegham.
15 Nan gumazamiziba, Israelin ikizim,
ikuvigha itir dughiamin ia bar akonge. Ka-
maghira, ia Idomia, ki datirighin me ba-
tozir osimtizimin mirara bar moghira ia
gasighasigham. Eghti Seirin Mighsiam ko
ian kantrin danganiba, da danganir bar
ikuvizibar min otogham. Eghti Israelia ka-
maghin fogh suam, kirara, ki Ikiavira Itir
God."

36

God deravira Israelia damuam

1 Ikiavira Itir God kamaghin na migei:
O nguazir kamin gumazim, ni Israelin
mighsiaba kamaghin me mikim: "O
Israelian mighsiaba, ia Ikiavira Itir Godin
migirigiam baragh.
2 Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin
migei: Nin apaniba akam ni gasi suam, 'Bar
dera! Mighsiar ekiar kaba datirighin e dar
ghuaviba ikegham!'
3 "Kamaghin amizi, ni ikuvighsi dav kim.
Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, kamaghin
migei: Israelin boroghin itir kantriba iza,
ia ekiarugha ia abinigha, ia gasighasigha
ia inigha kantrin igharazibagh aningi.
Ezi Kantrin Igharazibar Gumazamiziba ia
dipova akar kurabar ia gasa ia migei.
4 Kamaghin amizi, O Israelin mighsiaba,
ki Ikiavira Itir Godin Ekiam kama-
ghin ia mikimasa. Ian mighsiaba ko,
daghuriba ko, danganir zariba ko, dan-
ganir asighasighiziba ko nguibar ekiar
akaraghiregha biziba bar puvatiziba,
kantrin igharazir Israelin boroghin itiba,
ian biziba okiava ia dipova akar kurabar ia
migei.
5 "Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki
kamaghin ia migei: Ki aningagharir ekiam
avimin min, kantri Idom ko kantrin
igharazibar ikia, pamtem ia migei. Ia
zurara navir averiar kuraba ikia bar
akongegha ghaze, ki pura bizim, egha nan
nguazim ini. Egha nguazir kamin aven itir
tuziba ko ruaribagh ifongegha uari bagh an
biziba okemegha, dar ghuaviba ikiangi.
6 "Kamaghin amizi, ni Israelin nguazim
ginighnigh a mikim suam: Ia mighsiaba ko
daghuriba ko danganir zariba, Ikiavira Itir
Godin Ekiam, kamaghin ia migei: Kantrin
igharaziba ia dipova akar kurabar ia migei,
kamaghin amizi, ki uan aningagharir ekiam
sara kamaghin ia mikimasava ami.
7 Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam akam
akirigha guizbangira migia ghaze, Israelin
boroghin itir kantriba, me uaghan igharaz
darazi dipov akar kurabar me mikimam.
8 "Eghti Israelin mighsiaba, ia gisin
temeba ua muriva Israelin ikizim bagh uam
oviziba ituam. Me bar kiran oveghangin
uamategh uan nguibabar izam.
9 O mighsiaba, ki ia baghavira iti. Ka-
maghin amizi, ki deraghvira ian ganti, Israelia
ian dagher azenibar ingaram.
10 Ki Israelin ikizim bar moghira me
damighti, me bar avirasemegh ian ikiam.
Eghti me ua nguibar ekiaba ko danganir
men apaniba asighasighizibar ingaram.
11 Ki ian itir gumazamiziba ko asiziba bar
dar amighti, dar dibobonim mavanangam.
Ian dibobonim bar ghuavanaboghti,
gumazamiziba bar avirasemegham. Ki
ia damighti, gumazamiziba ian danganir
mikebaba bar dar ikiam, mati ia fomira
ikezi moghin ikiam. Eghti ian dabirabim
bar deragham, egh ia fomira ikezi
dabirabim bar a gafiragham. Eghti ia
kamaghin fogh suam, ki Ikiavira Itir God.
12 Egh Israelia, nan gumazamiziba, ki
men aku mangiti me ia dapiagh, deravira
ikiam. Egh me ian ghuaviba ikegham. Eghti
ia men nguazibar min ikiam. Egh ia ua men
boribagh asighsighan kogham.
13 "Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki ka-
maghin migei: Gumazamizir maba ghaze, 'En
nguazir kam, a gumazamiziba api, egha a
guizbangira en boribagh asighasisi.'
14 Ezi datirighin ikegh mangam, ia ua
gumazamizibar aman kogham, egh ia uan
boribagh asighasighan kogham. Ki Ikiavira
Itir Godin Ekiam, ki kamaghin mikeme.
15 Eghti kantrin igharaziba, Israelin
mighsiaba dipova akar kurabar ua ia
mikiman kogham. Ia mighsiaba datirighin,
ua men aghumsizir akaba baraghan
kogham. Egh ia ua uan kantrin gumazamiz-
ibar amuti, me arazir kuram bangin irighan
kogham. Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki
kamaghin mikeme."

God Israelia gamizi,
me gumazamizir igiabar oto

16 Egha Ikiavira Itir God uan akam isa na
ganiga ghaze,

36:11: Jeremaia 31:27; Esekiel 35:9; 37:6; 37:13

17 “Nguazir kamin gumazim, Israelin
ikizim uan nguazimin itir dughiamin, me
arazir bar mizirizibagh amua, nguazir kam
gasighasiki. Me mati, amizim uan iakinir
arimariabagh amua nan damazimin mize.
18 Me gumazir avirim misoghezi me
ariaghire. Egha me marvir guabar ziaba
fe, egha uan nguazim gamizima, a nan
damazimin bar mize. Kamaghin amizi,
ki uan aningagharim me gingegha, ivezir
kuram isa bar me ganingi.
19 Ki men arazir kurar me amizir kaba
tuisigha da ikarvagha me batoghezi, me tin-
tinibar kantrin igharazibar ghue.
20 Me tintinibar ghuezi, Kantrin Igharaz-
ibar Gumazamiziba men garima, me nan
ziar bar zuezim gasighasigha ghaze, a pura
ziar kinim. Ezi Kantrin Igharazibar Gu-
mazamiziba ghaze, ‘Kar Ikiavira Itir Godin
adarasi. A me gamizi, me an nguazim
ategha gifa.’
21 Ezi ki fo, Israelia ghuezir danganiba
bar, kantrin kabar gumazamizibar
tongin nan ziar bar zuezim dipovava a
gasighasigha ghaze, a pura ziar kinim. Ezi
ki uan ziam bagha oseme.
22 “Kamaghin amizi, ni akar kam Israelin
ikizim daningigh: Ki Ikiavira Itir Godin
Ekiam, ki kamaghin ia migia ghaze: Ia
kantribar gumazamizir igharazibar tongin
itima, me ian gara nan ziar bar zuezim
dipova a gasighasigha ghaze, a pura ziar
kinim. Bizir gavgavir ki damuamin kaba, ia
Israelin ikizim, ki ia ginighnigha dagh amir
pu. Bar puvati. Ki uan ziar ekiam baghavira
nighnigha dar amuasa.
23 Ki uabi Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki
kamaghin ia migei, Ia Israelia, ia Kantrin
Igharazibar Gumazamizibar tongin, nan
ziar ekiam gasighasigha ghaze, a pura
ziar kinim. Eghti ki Kantrin Igharazibar
Gumazamizibar amighti, me ganigh fogh
suam, ki uabi Ikiavira Itir God, ezi nan
arazir ki ia gamiba, da bar moghira zue.
Eghti me ziar ekiam na daningam.
24 “Bizir ki ia damuamin kam a kamakin,
ki kantrin ia datirighin itibar, bar ia inigh izi
ua ian nguazimra ia arigham.
25 Egh dipar dikiriam inigh, ian dapani-
bagh isin a kavamang ian arazir kuraba
batueghti, ia nan damazimin bar zuegham.
Egh ian arazir kurar ia marvir guaba fem
bagh, ia rueghti ia zuegham.
26 Egh ki ian navir averiabar amighti da
ua igiabar otivigham. Egh duar igiam ia
datigham. Ian naviba faragha dagiabar min
gavgafi. Ki datirighin ian navir kuraba bat-
uegh nighnizir igiam isi ian navir averiabar
arigham.
27 Egh ki uan duam isi ia daningam, eghti
a ian navir averiabar ikiam. Egh ia fiti, ia
deraghvira arazir ki ifongeziba ko bizir ki
damuasa ia mikemezibar gin mangam.
28 Egh ia nguazir ki fomira ian inazir
afeziabagh aningizir kamin ikiam. Egh
ia nan gumazamizibaram otoghti, ki ian
Godin ikiam.
29 “Ki ian akuragh ia damuti, ia ua
nan damazimin arazir mizirizibar amuan
kogham. Ki ian dagher azenibar amighti, da
dagher aviriba ikiam. Eghti dagheba otevir
dughiaba ua ia bativan kogham.
30 Ki ian temer bebar amighti, da
ovizir bar aviriba iki bar avirasemegham.
Eghti dagheba otevir dughiaba ua ia
bativan kogham. Eghti ia Kantrin Igharaz-
ibar Gumazamizibar damazimin uam
aghumsighan kogham.
31 Egh ia uan arazir kurar ia amiz-
iba ko arazir mizirizir ki aghuazibagh
nighnigham. Egh arazir kurar kaba bangin,
ia uari dar aghuaghiva bar aghumsigham.
32 “O Israelin ikizim, ia kamaghin fogh,
ki ian akurvaghasa arazir kabagh amir pu.
Puvati, ki uan ziar ekiam ginighnigha dagh
ami. Ki kamaghsua, ki arazir kabar amuti,
ia uan arazir kurabagh nighnigh bar ose-
megh aghumsigham. Ki Ikiavira Itir Godin
Ekiam, ki kamaghin mikeme.”
33 “Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kam-
aghin migei: Ki ian arazir kuraba batueghti
ia zueghamin dughiamin, ki ia ateghti ia ua
uan nguibar ekiabar ikiva, ua danganir ian
apaniba asighasighizibar ingaram.
34 Gumazamiziba faragha ian nguazir
ikuvizibagh arua dar garima, da pura ikia
bar mitemegha ruarir ekiabar min gari.
Eghti ki dar amighti, ia ua dar ingariva
oparam.
35 Eghti me bar suam, manmagh amizi,
nguazir kam faragha pura ikia ruarir
ekiar mitiamin min gari, egha datirighin,
a deraviram oto, mati Idenin azenim.
Manmagh amizi, nguibar ekiar me akara
asighasighizir bar ikuviziba, Israelia
datirighin ua dar ingarigha, vaghvagha da
avinigha divazir gavgavibar ingari. Ezi
gumazamizir bar avirim vaghvagha uam
adar aven iti.
36 Eghti kantrin ian boroghin ikiavira
itiba fogh suam, ki Ikiavira Itir God, ki
uabi nguibar ekiar ikuviziba, ki ua dar
ingari. Egha nguazir pura itiba, kirara
uam ada opari. Ki Ikiavira Itir God, ki
kamaghin damuasa Akar Gavgavim gami.
Guizbangira, ki dar amuam.
37 “Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki
kamaghin migei: Ki Israelin ikizim ua men

36:24: Aisaia 43:5-6; Esekiel 34:13; 37:21 **36:26:** Sekaraia 7:12 **36:26:** Esekiel 11:19-20 **36:27:** Esekiel 11:20; 37:14

amamangatighti, me uarir akurvaghsi ua nan azangsigham. Eghti ki me damighti, men gumazamiziba sipsipin okoruar mamin min, bar avirasemegham.
38 Me Jerusalemin ofa damuasa inigha izir sipsipbar min, me bar avirasemegham. Eghti Israelia ua ingaramin nguibar ekiar kabagh izivagham. Eghti me kamaghin fogh suam, ki Ikiavira Itir God."

37

Esekiel gumazamizibar agharir avirimin gari

1 Ikiavira Itir Godin gavgavim nan izezi, an Duam na inigha ghua danganir zarir mamin na ati. Danganir kam, gumazamizibar agharir aviriba an iti.
2 Egha a na inigha, ga ghua danganir zarir kam garua, agharir pozir bar avirimin garima, agharir kaba bar misigha ireghav iti.
3 Ezi a kamaghin nan azara, "Nguazir kamin gumazim, ni manmaghin nighnisi, agharir kaba, da ua gumazamizibar min otivigh angamira ikiam, o puvatigham?"
Ezi ki a migia ghaze, "O Ikiavira Itir Godin Ekiam, ni uabira fo, ki fozir puvati."
4 Ezi a kamaghin na migei, "Ni nan akar kam agharir kabav kim suam: Ia agharir midiariba, ki Ikiavira Itir God, ia nan akam baragh.
5 Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin agharir kabav gei: Ki aminim ia daningam, eghti ia ua gumazamizibar min otivigh angamira ikiam.
6 Ki agiriba ko tuziba ia darigh, egh mikarzir inimin ian agiriba ko tuzir kaba avegham. Egh ki ia damighti ia gumazamizibar min otivighti, ki aminim ia danighti ia angamira ikiam. Eghti ia deraghvira fogh suam, ki uabi ki Ikiavira Itir God."
7 Ezi ki a mikemezi moghin amua, akam akuravira ikia orazima, Maia! Niginir dafar kuram oto. Ki oraghavira itima, aghariba tingazi. Egha ki garima, aghariba uamategha uan danganibara ghua uariv tifi.
8 Egha gin ki agiriba ko tuzibar garima, da uam agharibar poke, ezi dar mikarziba otivigha da avara. Ezi me gumazamizibar min otifi, ezi aminim men aven ghuzir puvati.
9 Ezi Ikiavira Itir God kamaghin na migei, "Nguazir kamin gumazim, ni kamaghin aminim mikim suam: Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki Akar Gavgavim aminim ganiga ghaze: Ni nguazir kamin otevir 4pla bar dar ikegh izi mikarzir kinir kabar aven mangiti, me uamategh angamira ikiam."
10 Ezi ki an akar kam akurima, aminim mikarzir kuar kabar aven zuima, me angamira itir ikirimirim inigha, bar moghira tuifi. Me gumazamizir bar avirim oto. Ezi men dibobonim bar ghuavanabo.
11 Ezi a kamaghin na migei, "Nguazir kamin gumazim, Israelin ikizim, mati agharir misingizibar min aremezi moghin iti. Egha me zurara ghaze: En aghariba misigha gifa. E ua deraghvira ikian kogham. Egh e bar givagham.
12 Kamaghin amizi, ni nan akam me mikinasa ki ifonge, egh kamaghin me mikim suam: O nan gumazamiziba, ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki ian gumazir kuaba afezir mozibagh kuigh, ia inigh azenan izegh, egh ia inigh ua Israelian nguazimin mangam, kar ian nguazim.
13 O nan gumazamiziba, dughiar ki ian mozibagh kuigh ia feghamimin, ia deraghvira fogh suam, ki uabi ki Ikiavira Itir God.
14 Egh ki uan Duam ia danighti, ia angamira ikiam. Eghti ki ua ian aku ian nguazimra mangam, eghti ia an iki deraghvira ikiam. Eghti ki kamaghin damuamin dughiamin, ia deraghvira fogh suam, ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin damuasa Akar Gavgavim gami. Guizbangira, ki dar amuam."

Israelia kantrin vamiran otogham

15 Ikiavira Itir God ua na migia ghaze,
16 "O nguazir kamin gumazim, ni ter araritam inigh akar kamin an osirigh: 'Kar Judan adarazi ko Israelian igharazir me ko itiba, men ter ararim.' Egh ni ter ararir igharazitam inigh akar kamin an osirigh, 'Kar Josepin adarasi, me Efraimin anabamin gumazamiziba ko Israelian me ko iti adarazir ter ararim.'
17 "Egh ni ter ararir kamningin ruaghatevimning uaghara uan dafarimin aningin suiragh, egh aning isafuraghti, aning ter ararir vamiran min iki.
18 Eghti nin gumazamiziba nin azaragham, bizir kamin mingarim manmakin?
19 Eghti ni kamaghin mikim: Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin migei: Ia gan! Ter ararir kam, a Josepin adarazir ababanim gami, me Efraimin anabamin gumazamizir Israelia ko itiba, men ter ararim, ki a inigh, Judabar ter ararim sara isafuragham. Egh aning damighti aning nan dafarimin ter ararir vamiran min ikiam.
20 "Ni uan dafarimin osizirim itir ter ararimning uaghara aningin suiraghti, gumazamiziba aningin ganam.

37:5: Onger Akaba 104:30 **37:10:** Akar Mogomem 11:11 **37:14:** Esekiel 36:27 **37:21:** Esekiel 36:24

21 Eghti ni me mikim suam: Ki Ikiavira Itir
Godin Ekiam, ki kamaghin migei: Israelia
ghua kantrin igharazibar tongin itibar
aven, ki me akuvagh, me inigh ua men
nguazimin izam.
22 Ki me damighti me kantrin vamiran
otogh uan nguazimin ikiam. Eghti Israelin
mighsiabar pin, atrivir vamirara me gati-
vagh men ganam, eghti me bighan kogh ua
kantrin pumuningin ikian kogham.
23 Me ua aseba ko bizir ki aghuazibar
ziaba fan kogh, nan damazimin mizeghan
kogham. Egh arazir kurabar amuan
kogham. Ki men akuragh arazir kurar
me amibar me firighti, me ua uarigh
asighasighan kogham. Ki me damighti me
nan damazimin zuegham. Dughiar kamin,
me nan gumazamizibar ikiti, ki men Godin
ikiam.
24 Eghti nan ingangarir gumazim De-
vit, an ikizimin tongin gumazitam men
atrivimin ikiam. Me bar uari inigh atrivir
vamiran apengan ikiti, a uabira me geghu-
vam, mati sipsipba geghuvir gumazim de-
ravira uan sipsipbagh eghufi. Dughiar
kamin, me deraghvira arazir ki ifongeziba
ko bizir ki damuasa me mikemezibar gin
mangam.
25 Me nguazir ki uan ingangarir gumazim
Jekop ganingizimin aven ikiam. Kar
nguazir men inazir afeziaba ikezim. Me
uan boriba ko men gin otivamin ovavir
boriba, me zurara nguazir kamin iki ma-
maghira ikiam. Nan ingangarir gumazim,
Atrivim Devit, an ikizimin gumazitam me
gativagh men gan mamaghira ikiam.
26 Ki me ko Akar Dikirizir Gavgavim
damighti a iki mamaghira ikiam. Me
Akar Dikirizir Gavgavimin gin mangi navir
amirizim ko dabirabir aghuim ikiam. Eghti
ki deravira me damuam. Ki me damighti,
me ekiva bar avirasemegham. Egh ki uan
Dipenim men tongin anetighti, a iki mam-
aghira ikiam.
27 Nan Dipenim men tongin ikiti, ki men
Godin ikiti, me nan gumazamizibar ikiam.
28 Nan Dipenim zurara men tongin ikiam,
eghti kantriba bar kamaghin fogh suam, ki
Ikiavira Itir God, ki Israelia ginaba, eghti me
na baghvira ikiam."

Atrivim Gokin Eghaghanim

38

(Sapta 38--39)

Ikiavira Itir God, migirigiam Atrivim Gokin iti

1 Ikiavira Itir God kamagh na migia ghaze,
2 "O nguazir kamin gumazim, ni Atrivim
Gok mikim. Gok, a Magokin nguazimin gu-
mazim. A Mesekin kantri ko Tubalin kantri,
aningin atrivir faragha zuim. Ni ikuvighsi a
mikim.
3 Ni kamaghin a mikim suam: Ki Ikiavira
Itir Godin Ekiam, ki kamaghin ni migei: O
Gok, ni Mesekin kantri ko Tubalin kantri,
aningin atrivir faragha zuim. Ki nin apanim
gami.
4 Ki ni damighti ni ighighiregham, eghti ni
ko nin midorozir gumaziba bar, ki akezibar
ian aghozibar aghuigh, ia gekuigh ia inigh
mangigham. Nin hoziaba, ko hoziabagh isin
apiaghiri gumaziba, ko midorozir gumazir
uan midorozir biziba ateriba, ko midorozir
gumazir oraba ko midorozir sabar itir bar
avirim, ki bar ia gekuigh ia inigh mangam.
5 Ezi Persian kantri ko Itiopian kantri ko
Libian kantrin midorozir gumaziba bar ia
ko iti. Egha me bar oraba ko midorozimin
dapanir asuaba iti.
6 Ezi kantri Gomerin midorozir gumaziba
ko, kantri Bet Togarman notin amadaghan
itir midorozir gumaziba, me uaghan ia ko
iti. Ezi ikizir igharazir aviriba uaghan ia ko
iti.
7 Atrivim Gok, ni midorozim bagh biziba
akir. Egh midorozir gumazir ni ativaziba,
me uari akuvagh uaghan midorozim bagh
uari akir. Eghti ni deraghvira me geghuv.
8 Ni dughiar ruarimin mizuam mangiti,
gin dughiar abuananamin ki nin diagh ni
amadaghti, ni kantri Israel bagh mangam.
Kantrin kam bar fomira midorozimin aven
ikuvigha dughiar ruarimin gumazamiziba
puvatizir danganimin min iti. Ezi ki
an gumazamiziba kantrin igharazibar
tongin me akuvagha me inigha uamategha
men nguazimin izezi, me datirighin navir
amirizimin uan nguazir mighsiabar iti. Gin
izamin dughiam otoghti, ni mangi kantrin
kam misogham.
9 Ni uan midorozir gumaziba ko, kantrin
igharazibar midorozir gumaziba, ia
nguazir kamin gumazamizir kabav soghsi
mangam. Ia amozir ekiam ko ghuariam
mitarmegha izi moghin, men nguazim
avaragham.
10 "Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki
kamaghin Gok migei: Dughiar kam otoghti,
nighnizir taba ni bativti ni arazir kuratabar
amusi nighnigh, dar amuamin tuaviba
buriam.
11 Ni suam: Kantrin kamin gumazamiz-
iba navir amirizimin ikiava deravira iti.
Men nguibar ekiaba bar, divazir gavgavir
da aviniziba ko tiar akar gavgaviba puvati.
Kamaghin amizi, ki pura aven mangi me

37:24: Esekiel 34:24 **37:27:** 2 Korin 6:16; Akar Mogomem 21:3 **38:2:** Akar Mogomem 20:8 **38:4:** Aisaia 43:17; Esekiel 39:2; Daniel 11:40

korogham.
12 Men nguibar ekiaba faragha ikuvizi,
me kantrin igharazibar ikegha uari
akuvagha uan nguazimin ize. Egha me
datirighin, bulmakauba ko biziba ikiava
nguazir kamin kantribar tongira iti. Eghti ni
mangi me gasighasigh men biziba okemegh
da inigh mangi.
13 Eghti kantri Seba ko kantri Dedanin
gumazamiziba, ko kantri Spenin dagiaba
bagha ingarir darazi ko, an midorozir
gumazir igiaba bar, me izi kamaghin ni
mikimam: Ni ti biziba okimasa ize. Ni ti uan
midorozir gumazir aviriba akuvagh izi, egh
me korogh men bizibagh asighasigh men
silva ko gol ater, men bulmakauba ko men
bizir aghuir aviriba inigh mangasa.
14 "Nguazir kamin gumazim, ni nan
akam an gun Atrivim Gok mikim suam,
'Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin
migei: Ni ganti, nan gumazamiziba Israelia
deravira dapiagh ikiam. Eghti ni dughiar
kamra dikavigh me bagh mangi.
15 Ni saghon notin amadaghan ikegh, uan
midorozir gumazir gavgavir avirir dafam
inigh Israelia misoghsi izam. Midorozir
gumazir avirir kaba, me kantrin igharazir
aviribar tongin ikegh izi, egh me bar hozi-
abar apiagh ni ko izam.
16 Ni nan gumazamiziba Israelian apanim
damusi izam, mati amozir ekiamin ghuar-
iar pizim me avara. Dughiar abuananam
otoghti, ki ni isi uan nguazim misoghsi
ni amadagham. O Gok, ki kamaghsua,
ni damighamin arazir kamin, ki uabi isi
Kantrin Igharazibar Gumazamizibar ak-
agham, eghti me na gifogh suam, ki Godin
bar zuezim.
17 Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kam-
aghin migei: Fomira nan ingangarir gu-
maziba, kar nan akam inigha izir gumaz-
iba, ki me mikemezi, me ikiangsizir ak-
aba Israelia ganiga ghaze: Ki gin izamin
dughiatamin apaniba amadaghti me Is-
raelia gasighasigham. Ezi Gok, ni apanir
kam, ezi dughiar kam izi.' "

God pazavira Atrivim Gok damuam

18 "Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kam-
aghin migei: Atrivim Gok Israelin nguazim
misoghamin dughiamin, nan aningagharim
puvira dikavigham.
19 Ki atariva navir kuram iki, nan
aningagharim avimin min na dikavti, ki
kamaghin mikim suam: Ki mikimkizir
ekiam amadaghti, a Israelin nguazimin
otogh a ginobaghnobagham.
20 Ongarimin itir osiriba, ko overiamin
itir kuaraziba, ko nguazimin itir asizir eki-
aba ko doziba, ko gumazamizir nguazir
kamin itiba, da bar nan damazimin puvira
akongiva atiatingam. Mighsiaba iriti dan-
ganir kuraba bighiram, eghti nguibar eki-
aba avinizir divaziba akarighiram.
21 Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki
kamaghin migei: Ki midorozir ekiam
damighti, a nan mighsiabar tongin Atrivim
Gok gasighasigham. Eghti an midorozir
gumaziba uan midorozir sababar uari
uariv soghirarigham.
22 Ki Atrivim Gokin araziba tuisigh
pazavira a damighti arimariar kuraba
a giram. Eghti midorozimin aven an
midorozir gumazir ovengezibar ghuziba
emir ivemaram. Eghti ki amozir dafar
kuraba, ko amozir ofizir ekiar dagiabar
min gariba, ko avim, ko salfan dagiar avir
bar puvira isim amadaghti, da a ko an
midorozir gumaziba, ko gumazamizir an
akurazibagh isin iram.
23 Arazir kamin, ki uabi isi Kantrin
Igharazibar Gumazamizibar akaghti me
fogham, ki Godin bar zuezim, egha ki ziar
ekiam iti. Eghti me fogh suam, ki Ikiavira
Itir God."

39

Ikiavira Itir God Atrivim Gok abira

1 "O nguazir kamin gumazim, ni nan
akamin gun Atrivim Gok mikim: Ki Ikiavira
Itir Godin Ekiam, ki kamaghin migei: O
Gok, ni Mesekin kantri ko Tubalin kantri,
aningin atrivir faragha zuim, ni oragh! Ki
nin apanim gami.
2 Ki ni giraghti ni bar saghon mar notin
amadagham ikegh izi, Israelin mighsiabar
otoghiva Israelia misoghsi izam.
3 Eghti ki nin agharir kiriamin suirazir
barir pim ko, nin agharir guvimin itir
baribav sueghti da iregham.
4 Eghti Gok, ni uan midorozir gumaz-
iba ko nin akurazir darasi, ia Israelin
mighsiabar arighiregham. Eghti ian kuaba,
kuarazir guar aviriba, ko asizir atiaba dar
amam.
5 Ia arimighiregh azenara nguazim
gireghiv ikiam. Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam,
ki kamaghin mikeme.
6 "Ki Magokin nguazim ko ongarir
dadaribar deravira apiaghav itir gumaza-
miziba avim me datigham. Eghti me bar
moghira fogh suam, ki Ikiavira Itir God.
7 "Ki kamaghin damightima, nan
gumazamiziba Israelia, nan ziar bar
zuezim gifogham. Ki ua uan ziar bar
zuezim damighti, me uam aghumsizim na
daningan kogh, egh kamaghin mikiman
kogham, a pura bizim. Eghti Kantrin
Igharazibar Gumazamiziba kamaghin fogh
suam, ki Ikiavira Itir God, Israelian Godin
bar zuezim.

39:7: Esekiel 36:20; 38:16; 38:23

8 “Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki ghaze:
Dughiar ki mikemezim, a kiran oveghangin
otogham. Bar guizbangira, dughiar kam
zuamiram otoghti, ki bizir kabar amuam.
9 Gumazamizir Israelin nguibar ekiabar
aven itiba, me uan nguibaba ategh mangi
midorozir bizir apaniba pura taghizi itiba
iniam. Kar men oraba ko, barir piba
ko, barir afuziba ko, afuzir ruariba ko,
midorozir ifaniba. Me dazibar min dar
avibar arigh mangi 7plan azenibar tugham.
10 Egh me ua 7plan azenir kabar ua ru-
ariba ko, tuzibar dazibar kuan kogham.
Me avibar arighsi midorozir bizir kabar
ikiziba ater mangi dar avibar arigham. Gu-
mazir men biziba okemeziba, Israelia kam-
aghira, me ikaragh men biziba okemegham.
Apanir men bizibagh asighasighiziba, Is-
raelia uaghan me ikaragh men bizibagh
asighasigham. Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam,
ki kamaghin mikeme.”

Gokin midorozir gumaziba afamin nguazim

11 Ikiavira Itir God kamaghin migei, “Bizir
kaba bar otivightima, ki Israelin nguazimin
Gok afisi nguazim a danigham. Danganir
kam, Amangsizim Itir Dipar Akaremin
aruem anadi naghin danganir zarimin
ikiam, egh gumazamizir mangigh izegh
gamibar tuavim apirigham. Me gin Gok
uan midorozir gumaziba ko, danganir zarir
kamin bar me afam. Egh me ziar kam a
darigham, ‘Gokin Midorozir Gumazibar
Danganir Zarim.’
12 Israelin ikizim, 7plan iakinibar gu-
mazir kuaba afir ingangarim damu mangi
givaghti, nguazim ua deragh zuegham.
13 Israelin nguazimin itir gumazamiziba
bar, gumazir kuar kabar afamin ingan-
garim damuam. Dughiar kamin, ki uan ziar
ekiam ko gavgavim men akaghti me nan
ziam fam. Egh me uaghan, uan kuabar
afamin ingangarir kam bangin ziar ekiam
iniam. Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kam-
aghin mikeme.
14 Me gumaziba amiseveghti, me mangi
nguazim daru gumazir kuar nguazimin
ikiavira itiba buri, da isi mozibar afam. Me
kamaghin damighti, nguazim ua zuegham.
Me 7plan iakinibar kamaghin kuaba buri-
amin ingangarim damuam.
15 Me Israelian nguazimin averiam
zurara mavanaboghin izighirigh damuva
agharitabar apigh, egh ifevim damigh aba-
banimin min dar boroghin anesaragham.
Eghti gumazir kuaba afiba izi, agharir kaba
inigh mangi Gokin Midorozir Gumazibar
Danganir Zarimin dar afam.
16 Eghti nguibar ekiar tam danganir
kamin boroghin ikiam. Eghti me ziar
kam a darigham, ‘Midorozir Gumazir Bizir
Ekiam.’ Me kamaghin ingangarir kam
damighti nguazim ua deragh zuegham.
17 “Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kam-
aghin migia ghaze: O nguazir kamin gu-
mazim, ki kamaghsua, ni kuarazir guar
aviriba ko, asizir atiar tintinibar itiba bar
dar diaghti, me izi uari akuvagh ofan ki
me bagh damuamin kam ami. Kar Is-
raelin mighsiabar isar bar ekiam. Da iziva
gumazir kuar kabar tuzibar amiva dar
ghuzim dozam.
18 Ia iziva midorozir gumazir bar
gavgavir kabar tuziba amiva, men ghuziba
dozam, mati me Basanin Distrighin itir
sipsipba ko, memeba ko, bulmakaun
mikarziba sara itiba ofan min ada api.
19 Ki ofa damuasa ami moghin gumazir
kabav soghirarighti, kuaraziba ko asiziba
izi dar tuzibar amiva naviba bar izeveg-
ham, egh men ghuzibar ami mangi mati, me
dipar onganiba apava ongani.
20 Me izi nan dagher dakozimin hoziaba
ko, dagh apiaghirir gumaziba ko, midorozir
gumazibar tuzibar ami mangi bar izeveg-
ham. Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kam-
aghin mikeme.”

Ikiavira Itir God, ua Israelia inigham

21 Ikiavira Itir God ua migia ghaze, “Ki
gumazamizibar arazir kuraba ikarvagh
ivezir kuram me daningam. Eghti Kantrin
Igharazibar Gumazamiziba dughiar kamin
nan gavgavir ekiamin ganigh fogham, egh
ziar ekiam na daningam.
22 Egh dughiar kamin ikegh mangi dughi-
aba bar, Israelin ikizim kamaghin deragh
fogham, Ki Ikiavira Itir God, ki men God.
23 Eghti Kantrin Igharazibar Gumaza-
miziba, ki Israelin ikizim gamizir bizir
mingarim gifogham. Dughiar kamin
Israelia nan akam batuegha arazir
kurabagh ami. Kamaghin amizi, me
kantrin igharazimin kalabuziabar min
ghue. Ezi ki akirim ragha me gasaragha me
ataghizima, apaniba me abira midorozibar
me misoghariki.
24 Me arazir mizirizir bar kurabagh ami.
Ezi ki akirim ragha me gasarazi, me uan
arazir kurar kabar ivezim ini.
25 “Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki
kamaghin migei: Jekopin ovavir borir
kantrin igharazibar kalabuziabar min itiba,
ki datirighin men apangkuvigh ua me inigh,
men ikizim damighti me ua deragham.
Egh ki uan ziar zuruzim deragh an ganti,
gumazitam anebiraghan kogham.
26 Israelia ua deraghvira uan nguazimin
ikiti, gumazitam ua me damuti, me ati-
atingan kogham. Egha me faragha akirim

39:17: Akar Mogomem 19:17-18

ragha na gasaragha amizir arazir kurabagh nighnigh, aghumsizir ekiam iniam.
27 Ki apanibar kantribar tongin ua uan
gumazamiziba inigh izam. Eghti Kantrin
Igharazibar Gumazamiziba, ki Israelia
gamizir bizir kamin ganigh fogh suam, nan
araziba bar zuegha dera.
28 Eghti Israelia ki me gamizir bizibagh
nighnigham. Ki me amadazi me ghua
kantrin igharazibar kalabusin min itima, ki
ua me akuvagha me inigha men nguazimin
ize. Ki men tav ateghti, a kantrin kabar aven
ikivira ikian kogham. Eghti me kamaghin
fogham, ki Ikiavira Itir God, men God.
29 Ki uan Duam isi Israelin ikizim
gingegham, egh uam akirim ragh me
gasaraghan kogham. Ki Ikiavira Itir Godin
Ekiam, ki kamaghin mikeme."

God, gin kantri Israelin otivamin bizir aghuibar Esekielin akakasi

40

(Sapta 40--48)

Ikiavira Itir God Esekiel inigha Jerusalemin ghu

1 E kalabuziabar min itima, azenir namba
25 otozi, an iakinir faragha zuimin, an
dughiar namba 10in, Ikiavira Itir Godin gav-
gavim na avara. Kar apaniba Jerusalemin
nguibar ekiam inigha givazi, an azenir
namba 14in gin otozi dughiam. Dughiar
kamra Ikiavira Itir God uan Duamin aven
na inigha Jerusalemin ghu.
2 Ezi ki irebamin min garir bizimin
garima, God na isa Israelin nguazimin ghua
mighsiar mamin bar pin na ati. Ezi ki garima
bizir mam sautin amadaghan mighsiar
kamin ikia, mati nguibar ekiamin min gari.
3 A na inigha bar roghira ghuzi, ki
garima gumazir mam brasin min taghtasi.
A divazimin tiar akar mamin miriamin
tughav ikia bizibar abarir aghorim ko,
bizibar abarir benim, uan dafarimin
aningin suiraghav iti.
4 Egha gumazir kam kamaghin na migia
ghaze, "Nguazir kamin gumazim, ni gan!
Deraghvira kuarim atigh! Akar ki ni
migeiba baragh! God bizir kam bagha ni
inigha ize, kamaghin amizi, ni deraghvira
bizir ki nin akakaghamibar gan. Egh ni
gin mangi bizir kabar gun Israelian ikizim
mikemegh."

Esekiel aruem anadi naghin itir divazimin tiar akamin gani

5 Ki ganizir bizir kam, a Godin Dipenim,
ezi divazir mam anevini. Gumazir kam uan
bizibar abarir aghorim inigha divazimin
abari. Aghorir kamin ruarim 3 mitan tu.
Ezi divazir kamin tuirivimin ababanim a 3
mitan tu, ezi a mitemezir ababanim 3 mitan
tu.
6 Egha a tiar akar aruem anadi naghin
itimin ghu. A dagiar adiriziar itariba
dika ghuanaga aven zuir danganimin tiar
akamin gara an abari. Ezi aven zuir tu-
avimin ruarimin ababanim 3 mitan tu.
7 An aven ghua garima, gumazir
divazimin garibar danganir mizuariba
vong ko vongin sara iti. Egha dar aroziba
ko ruariba bar moghira, 3 mita, 3 mitan
tu. Ezi danganir kaba abighizir birim, an
arozimin ababanim, 2 mita ko akuamin tu.
Danganir kabagh itagh sivagh mangi, aven
zuir tuavim iti, an tiar akam Godin Dipenim
avinizir divazimin aven amadaghan gari.
Gumazir kam danganir muziarir bar aven
zuimin ruarimin abari, ezi an ababanim 3
mitan tu.
8-9 Ezi an aven zuir tuavir kamin azuarir
dozimin abarima, an arozimin ababanim 4
mitan tu. Azuarir dozimin miriamningin
birimning vong ko vongin ikia, aningin
arozim 3 mitan tu. Azuarir dozimin vongin,
tiar akar Godin Dipenim avinizir divazimin
aven amadaghan gari. Gumazir kam ghua
tiar akar kamin miriamin vong ko vongin
itir guarir akinimningin arozimningin
abarima, aningin ababanim uaghara 1
mitan tu.
10 Gumazir divazimin garibar danganir
muziarir 6pla, da aven zuir tuavimin
miriamningin iti. Ezi danganir kabar
ababaniba vaghvagha magh ghue. 3pla
vongin itima, 3pla vongin iti. Ezi guarir
akinir dar tongira itibar ababaniba, uaghan
uaghara ghu.
11 Egha gumazir kam gin uamategha ghua
tiar akar aven mangamimin abari. Ezi tiar
akamin arozim uabi 6 mita ko akuamin
tu. Eghti me tiam kuamin dughiamin, an
arozimin ababanim 5 mitan tu.
12 Ezi divazimin garir gumazibar dan-
ganir muziariba, da birir oteviba iti. Dar
tuiriviba 50 sentimita, ezi dar aroziba
uaghan 50 sentimita. Ezi danganir kabar
ruariba ko aroziba uaghara magh ghuegha,
3 mitan tu.
13 Gumazir kam, divazimin garir gumaz-
ibar danganir mamin aven girakirangin
ikegha, an abaragha ghua vongin itir dan-
ganir mamin akirangin tu. Ababanir kam
12 mita ko akuamin tu. Ababanir kam, a
dipenir siriamin, otevir mamin ikegha ghua
vongin otevir mamin tuzimin ababanim, an
mirara ghu.
14 Egha gumazir kam gin ghua azuarir
dozimin abari. An tuirivim 10 mitan tu.

40:2: Akar Mogomem 21:10 **40:3:** Akar Mogomem 11:1; 21:15 **40:5:** 1 Atriviba 6:1-38; 2 Eghaghaniba 3:1-9

Ezi tiar akar vongin azuarir dozimin itim, an miriamningin guarir akinir pumuning iti, egha a bar ghua Godin Dipenim avinizir divazimin aven ghua, uari akuvir danganim oto.*

15 Ezi Dipenim avinizir divazimin azenan itir tiar akamin ikegha, bar aven ghua azuarir dozimin vongin otozimin ruarim, 25 mitan tu.

16 Ghuriar kaba bar moghira, winduan doziba iti. Ezi gumazir divazimin garibar danganibar biriba, da bar winduaba iti. Egha dar guarir akiniba, misizibar min garir temem detin nedaziba iti.

Esekiel, divazimin aven danganir ekiar uari akuvimin gari

17 Egha gumazir kam na inigha ga danganir kaba ategha, Godin Dipenim avinizir divazimin aven ghua 30plan danganir muziarir igharazibar garima, da divazir ekiar kamin pueghav iti. Me fomira dagiar aviriba isa nguazim gatigha daruamin danganimin ingari. Daruamin danganir kam, danganir muziarir kabar guamin ikia divazir ekiar kamin averiam bar an avini.

18 Egha daruamin danganir kam bar ghua Dipenim avinizir divazir tiar akaba itibar tu. Daruamin danganir kamin ruarimin ababanim, tiar akabar arozibar ababaniba ko magh ghue. Ezi uari akuvir danganir ekiar kam vazimin itima, Godin Dipenim pin iti.

19 Danganir uari akuvir ekiar kam, bar moghira divazir namba 2 anevini. Divazir namba 2in kam, Godin Dipenim an aven iti. Divazir namba 2in kamin aven, uari akuvir danganir igharazim ikia, egha a mong pin iti. Ezi namba 2in divazir kamin aruem anadi naghin, tiar akar mam iti. Ezi gumazir kam nguazir divazir kamningin tizimin itimin abari. An azenan itir divazir ekiamin tiar akamin ikegha ghua, aven itir divazir namba 2in tiar kamin tu. Ezi nguazir kamin ababanim, 50 mitan tu.

Esekiel notin amadaghan itir tiar akamin gari

20 Ezi gumazir kam divazir ekiar notin amadaghan itir tiar akamin abanasa zui. Egha tiar akamin ruarim ko arozimin abari.

21-22 Ezi notin amadaghan itir tiar akam, an danganir muziarir 6pla iti, 3pla vongin itima 3pla vongin iti. Tiar akar kam ko, an danganir muziariba ko, biriba ko, azuarir dozim ko, winduan doziba ko, temer aghuibar nedaziba, dar ababaniba aruem anadi naghin itir tiar akamin danganiba ko magh ghue. Tiar akamin danganibar arozimin ababanim 12 mita ko akuamin tu. Ezi an ruarimin ababanim, 25 mitan tu. Ezi tiar akar kamin adiriziar diki mavanangamim, ighuvir 7pla iti, eghti me da diki pin mavanang an azuarir dozimin aven mangam.

23 Ezi notin amadaghan itir divazir ekiamin tiar akam, an vongin, namba 2in divazimin tiar akar mam iti. Aning aruem anadi naghin itir tiar akamning ko magh ghu. Ezi gumazir kam tiar akar kamningin tizimningin itir nguazimin abari. An azenan itir divazir ekiamin tiar akamin ikegha ghua aven itir divazir namba 2in tiar kamin tu. Ezi nguazir kamin ababanim, 50 mitan tu.

Esekiel sautin amadaghan itir tiar akamin gari

24-26 Ezi gumazir kam na inigha sautin amadaghan ghu, egha ga ghua divazir ekiamin tiar akamin oto. Egha tiar akar kamin danganiba ko guarir akiniba ko azuarir dozim, dar ruarim ko arozimin abari. Ezi tiar akar kamin aven itir danganiba ko azuarir dozim, da winduan doziba ikia, da tiar akar igharazimning itir biziba ko bar moghira magh ghue. Ezi danganir kamin ruarimin ababanim, 25 mitan tu, ezi an arozim 12 mita ko akuamin tu. Ezi tiar akar kamin adiriziar diki mavanangamim, ighuvir 7pla iti, eghti me da diki pin mavanang an azuarir dozimin aven mangam. Egha adiriziamin boroghin itir guarir akinimning, vong ko vongin itima, aning misizimin min garir detin temer nedaziba iti.

27 Ezi sautin amadaghan, namba 2in divazim, uaghan tiar akar mam iti. Gumazir kam ghua nguazir divazimningin tiar akar kamningin tizimin itimin abari, mati a faragha aruem anadi naghin ababanim gamizi mokin. Nguazir kamin ababanim uaghan 50 mitan tu.

Esekiel namba 2in divazimin tiar akabar gari

28 Ezi gumazir kam na inigha ga namba 2in divazimin tiar akamin aven ghua, danganir me uari akuvir igharazir Godin Dipenimin guamin itimin oto. Ezi gumazir kam sautin amadaghan itir tiar akamin danganibar abarima, an ababaniba, tiar akar igharazibar ababaniba ko uaghara ghu.

29 An danganir muziariba, ko an guarir akiniba, ko azuarir dozim, da danganir igharazir a faragha abaraziba ko magh ghu. Danganir kam ko an azuarir dozim, uaghan winduan dozir aviriba iti. Ezi an ruarimin ababanim, 25 mitan tu, ezi an arozimin ababanim, 12 mita ko akuamin tu.

* **40:14:** Me Hibrun akam kagh deragha a mingarim abighizir puvati.

30 Danganir kam, azuarir ekiaba an vong
ko vong sara iti. Azuarir kabar ruarim 12
mita ko akuamin tu, ezi dar aroziba 2 mita
ko akuamin tu.†
31 Azuarir kaba, me azenan uari aku-
vir danganir ekiam guam amisuegha iti.
Ezi azuarir dozimin guarir akinimning,
misizimin min garir detin temer nedaziba
iti. Ezi an adiriziam, ighuvir 8pla iti.
32-34 Ezi gumazir kam na inigha ga aruem
anadi naghin itir tiar akamin aven ghua,
me uari akuvir danganir igharazir mamin
oto. Egha aven mangamin tiar akamin
danganibar abarima, an ababaniba tiar
akar igharaziba ko magh ghu. An dan-
ganir muziariba, ko an guarir akiniba, ko
azuarir dozim, da danganir igharazir a
faragha abaraziba ko magh ghu. Danganir
kam ko an azuarir dozim, da uaghan win-
duan dozir aviriba iti. Ezi an ruarimin
ababanim, 25 mitan tu, ezi an arozimin
ababanim, 12 mita ko akuamin tu. An
azuarim, me azenan uari akuvir danganir
ekiamin guam misuegha iti. Ezi azuarir
dozimin guarir akinimning, misizimin min
garir detin temer nedazir aghuiba iti. Ezi an
adiriziam, ighuvir 8pla iti.
35-37 Ezi gumazir kam na inigha ga ghua
notin amadaghan itir namba 2in divazimin
tiar akamin oto. Egha aven mangamin tiar
akamin danganibar abarima, an ababan-
iba tiar akar igharaziba ko magh ghu. An
danganir muziariba, ko an guarir akiniba
ko, azuarir dozim, da danganir igharazir
a faragha abaraziba ko magh ghu. Dan-
ganir kam ko an azuarir dozim, da uaghan
winduan dozir aviriba iti. Ezi an ruarimin
ababanim, 25 mitan tu, ezi an arozimin aba-
banim, 12 mita ko akuamin tu. An azuarir
dozim, an azenan uari akuvir danganir
ekiamin guam misuegha iti. Ezi azuarir
dozimin guarir akinimning, misizimin min
garir detin temer nedazir aghuiba iti. Ezi an
adiriziam, ighuvir 8pla iti.

Esekiel danganir me ofabar amuamimin gari

38 Ezi divazir namba 2in notin
amadaghan itir tiar akamin azuarimin
boroghin, danganir mam uaghan iti.
Danganir kamin tiar akam, azuarimin
boroghin iti. Me ofan bar isia mighiriba
bagh asiziba inigh izi, danganir kamin aven
da ruam.
39 Tiar akar kamin boroghin itir azuarir
kam, an aven, 4plan dakoziba iti, pumuning
vongin itima, pumuning vongin iti. Ezi
me ofa damuamin asiziba isa dagh arigha
dav sosi. Ofan kabanang, ofan avim bar
isia mighiriziba, ko arazir kuraba gin
amangamin ofaba, ko osimtiziba agivamin
ofaba.
40 Ezi notin amadaghan itir tiar akamin
boroghin itir azuarir kam, an azenan, 4plan
dakozir igharaziba ua iti. Da azuarir kamin
ghuavanadir adiriziamin boroghin iti.
Dakozir pumuning vongin itima, pumuning
vongin iti.
41 Ezi datirighin ofa damuamin asizibav
soghamin dakozir 8pla iti. 4plan dakoziba,
azuarimin azenan itima, 4plan dakoziba,
azuarimin aven iti.
42 Ezi dakozir 4plan igharaziba, ua iti,
me dagiabar adar ingari. Dakozir kabar
turivibar ababanim 50 sentimita, ezi dar ru-
ariba ko arozibar ababanim 75 sentimitan
tu. Me dakozir kabagh isin, afuaba ko bizir
igharaziba arisi, kar asizibav sogh, ofan bar
isi mighiramibar amuamin biziba.
43 Ezi asiziba aguamin akeziba, me
azuarir kamin aven itir biribar da dui.
Akezir kabar ruaribar ababaniba, 7
sentimita ko akuamin tu. Ezi me ofa
damuamin asizir tuziba dakozir kabar da
arisi.

Esekiel ofa gamir gumazibar ghuriabar gari

44 Ezi gumazir kam na inigha namba
2in divazimin aven ghua, uari akuvir dan-
ganimin aven otogha garima, God bagha
ighiabagh amir gumazibar danganimning
iti. Danganir mam, notin itir tiar akamin
boroghin ikia guam sautin misoke. Ezi dan-
ganir igharazim, sautin amadaghan itir tiar
akamin boroghin ikia, guam notin misoke.
45 Ezi gumazir kam kamaghin na migei,
“Danganir guam sautin misoghezim, kar
ofa gamir gumazir Godin Dipenimin ingan-
garibar garibar danganim.
46 Ezi danganir guam notin misoghezim,
kar ofa gamir gumazir ofan dakozibar
ingangaribagh amiba, men danganim.
Me Livain anabamin ovavir boribar aven
otivigha Sadokin ovavir boribar adarazira.
Merara, Ikiavira Itir Godin boroghin mangi
an ingangarim damuam.”

Aning Godin Dipenimin oto

47 Ezi gumazir kam Godin Dipenimin uari
akuvir danganimin abarima, an ruarim 50
mita, ezi an arozim uaghan 50 mita, egha
aning uaghara ghu. Ezi ofa gamir dakozim,
Godin Dipenimin faragha iti.
48 Ezi gumazir kam ua na inigha ghua
Godin Dipenimin otogha an azuarir mam
nan aka. Egha an tiar akamin boroghin
itir guarir akinir vong ko vongin itimningin
abari, aningin ababanim uaghara ghugha,
2 mita ko akuamin tu. Ezi Godin Dipenimin

† **40:30:** Hibrun akam vezin kam deragha an mingarim abighizir puvati.

tiar akamin arozimin ababanim,‡ 7
mitan tu. Ezi birir otevir tiar akamin
miriamningin itimning, aning uaghara
ghugha 1 mita ko akuamin tu.
49 Ezi azuarir kamin ruarimin ababanim
10 mitan tu. Ezi an arozimin ababanim
5 mita ko akuamin tu. Egha adiriziam,
danganir me uari akuvimin ikegha azuarir
kamin anabo. Ezi guarir akinir dafar
pumuning azuarir kamin tiar akamin
miriamningin mitighav iti.

41

1 Ezi gumazir kam na inigha Godin
Dipenimin aven ghu. Ga garima,
Anogoroghezir Danganim iti. Egha a tiar
akamin boroghin itir guarir akinimning
vong ko vong itimin abarima, aningin
arozim 3 mitan tu.
2 Ezi a tiar akamin arozimin abarima,
an ababanim 5 mitan tu. Ezi tiar akamin
miriamningin birir otevir vong ko vongin
itimning virara voroghira ghu. Aningin
arozimin ababanim 2 mita ko akuamin
tu. Egha gumazir kam Anogoroghezir Danganir kamin abarima, an ruarimin ababanim, 20 mita, ezi an arozimin ababanim
10 mitan tu.
3 Egha a bar aven ghua Danganir Bar
Anogoroghezimin oto. Egha a tiar akamin
boroghin itir guarir akinir vong ko vong
itimningin abarima, aningin arozimning,
1 mitan tu. Ezi tiar akamin arozimin
ababanim, 3 mitan tu. Ezi tiar akamin
miriamningin birir otevir vong ko vongin
itimning virara voroghira ghu. Aningin
arozimningin ababanim 3 mita ko akuamin
tu.*
4 Egha a Danganir Bar Anogoroghezir
kamin abarima, an ruarim ko arozim, aning
uaghara ghua 10 mitan tu. Egha a kamaghin na migei, “Danganir kam, a Danganir
Bar Anogoroghezim.”

Esekiel Godin Dipenimin poghezir ghuriabar gari

5 Ezi gumazir kam Godin Dipenimin birir
mitiamin abari, ezi an ababanim 3 mitan tu.
Godin Dipenim azenan danganir muziarir
aviriba anevinigha iti. Egha danganir kabar
arozimin ababanim, 2 mitan tu.
6 Danganir muziarir kaba, da uari gisin
ikia ghuava anaga 3plan ghuriaba iti, ezi
3plan ghuriar kaba, vaghvagha 30plan danganir muziarir kaba iti. Me dar ingarir
dughiamin, me dipenir akiniba asegha akoriba dagh isin da arigha 3plan ghuriar
danganir muziariba itiba, pin dar ingari.
Eghti dar oteviba izi Godin Dipenimin birim
biraghan kogham.
7 Danganir muziarir Godin Dipenimin
avinizir kaba, dar ghuriar dar itiba kamaghin iti: Danganir vanginan itiba, dar
arozim 2 mitan tu. Ezi dar pin danganir
muziarir ghuriar namba 2in itiba, dar ababaniba mong ekevegha dar apengan itir
danganibar ababanibagh afira. Ezi dar pin
danganir muziarir ghuriar namba 3in itiba,
dar ababaniba mong ekevegha dar apengan itir danganibar ababanibagh afira. Ezi
adiriziar mam, ghuriar vanginan itimin
ikegha pin ghua namba 2in ghuriamin ghua
bar pin namba 3in ghuriamin oto.†
8 Ki gari, Godin Dipenim ghuriar vazimin
itim biragha azenan ghuzir daruamin
tuavim, a ghuriar kabar apengan dar
mingarimin min ikia, Dipenir miriaba
bar da avini, egha a ghuriar pin itibar
mingariba gavgaviba dagh anidi. Mingarir
kam, nguazimin ikegha pin ghua daruamin
tuavimin tu, an tuirivimin ababanim 3
mitan tu.
9 Danganir muziarir kabar azenan itir
divazimin mitiamin ababanim, a 3 mita ko
akuamin tu. Ezi vanginan itir nguazir pura
itim, a Godin Dipenim avinizir danganir
mizuaribar ikegha ghua,
10 Godin Dipenim avinizir dipenir
igharazir mabar oto. Danganir aruir
kam, Dipenim bar anevinigha gumaziba
daruamin tuavimin min iti, ezi an arozimin
ababanim 10 mitan tu.
11 Ezi danganir mizuarir kabar aven
mangamin tiar akar pumuning iti, egha
aningin azenan aruir tuavim guam a
misuegha iti. Egha tiar akar mam a Godin
Dipenimin sautin amadaghan itima, mam
notin amadaghan iti. Ezi ki ua garima,
pin itir tuavim, kar danganir muziariba
avinizir tuavim, an arozimin ababanim, 2
mita ko akuamin tu.

Godin Dipenimin ababanim

12 Godin Dipenimin akirangin aruem
uaghiri naghin, dipenir ekiar mam iti.
Egha Godin Dipenim avinizir nguazir pura
itim, guam a misuegha iti. Dipenir kamin
arozimin ababanim, a 35 mitan tu, ezi an
ruarim 45 mitan tu. Dipenir kamin birir
azenan ghuzim, an mitiamin ababanim a 2
mita ko akuamin tu.
13 Egha gumazim Godin Dipenimin ruarimin abarima, a 50 mitan tu. Egha a gin
nguazir Godin Dipenim avinizim ko aruem

‡ **40:48:** Akar ababanir kamningin itim ua datirighin Hibrun akamin itir puvati. Akar kam fomira ikia iza datirighin a itir puvati. Akar kam ikiavira itir dughiamin, gumazir maba Grikin akamin a gira, ezi akar kam akinafarir me Grikin akamin an osirizimin iti. * **41:3:** Hibrun akam deragha migirigiar kamin mingarim abighizir puvati. Ezi akar kam, datirighin itir Grighin akamin gin zui. † **41:7:** Hibrun akam deragha migirigiar kamin mingarim abighizir puvati.

uaghiri naghin itir dipenibar abari. A Godin Dipenimin tiamin mikebamin ikegha an abara ghua dipenir igharazir kamin girakirangin oto. Ezi an ababanim 50 mitan tu.

14 Egha a Godin Dipenimin guam ko nguazir kinir vong ko vong sara itimin ruaribar abari, dar ababanim bar moghira uaghan 50 mitan tu.

15a Egha a ghua, Godin Dipenimin akirangin itir dipenimin abari, dipenir kam Godin Dipenim avinizir nguazir kinim guam a misuegha iti. A dipenir kam ko an dipenir ruarir vuem ko vuemin itimning, dar ruaribar abarima, dar ababanim uaghan 50 mitan tu.

Esekiel Godin Dipenimin aven an biribar digiribar gari

15b-16 Godin Dipenimin aven zuir danganim, ko an azuarir faragha itimin birim ko Anogoroghezir Danganimin birim, ko winduan ruariba ko, 3plan birir tiar akamin boroghin itiba, me temer arariba isa, ghuriamin ikegha ghua winduabar otogha, birir kabar pogha da ariki. Egha uaghan temer arariba winduaba aven dagh ase.

17 Me Godin Dipenimin Anogoroghezir Danganim ko, Bar Anogoroghezir Danganimin biriba ko, tiar akam gisin danganir pin itimin biriba ko, Dipenimin aven zuir danganimin biriba nedazibar digiribar gin ghua da aghore.‡

18 Digirir kam kamakin: temer aghuir mamin nedazim iti, ezi an gin enselin bar gavgavir mamin nedazim iti, ezi an gin detin tememin nedazim iti, egha ghua dar nedaziba kamaghira uari aghoravkira ghua, danganir kam bar a ini. Enselin bar gavgavir kaba vaghvagha guar pumuning iti.

19 Mam gumazir guam iti, ezi igharazim laionin guam iti. Egha aningin guamning detin tememin gari, detin temer roghira itir vong ko vongin itimningin gari. Digirir kamaghira gariba, bar Dipenimin biribagh izifa.

20 Egha da vanginan itir ghuriamin ikegha uanaga tiar akabagh afiragha isin tu.

21a Anogoroghezir Danganimin guarir akinimning, 4plan miriaba iti. Egha aning magh gari.

Esekiel ofa gamir dakozimin gari, a Ikiavira Itir Godin boroghin iti

21b-22 Bar Anogoroghezir Danganimin aven mangamin tiar akamin boroghin, bizir mam iti, a ofa gamir dakozir mamin gari. Ofa gamir dakozir kam, me temer araribar an ingari. An tuirivimin ababanim, 1 mita ko akuamin tu, ezi an arozimin ababanim, 1 mitan tu, ezi an ruarim 1 mitan tu. An mikebaba, ko an dikinim,§ ko an miriaba, me temer araribar dar ingari. Ezi gumazir kam kamaghin na migei, "Ofa gamir dakozir kam, a zurara Ikiavira Itir Godin damazimin tughav iti."

Godin Dipenimin tiar akaba

23-24 Danganir Anogoroghezimin aven zuir tiar akam, tiar pumuning iti. Tiar kamning vaghvagha akuar pumuning iti, ezi me hinsbar da isav suiki. Pumuning vongin itima, pumuning vongin iti. Da kuamin dughiam, da sivagh sivagh mangi uarigh puegham. Ezi kamaghira Danganir Bar Anogoroghezim uaghan tiar pumuning iti.

25 Ezi me Anogoroghezir Danganimin tiamningin, detin temeba ko enselin bar gavgavibar nedazibar ghore, mati nedazir me Dipenimin aven itir biribar ghore. Ezi tiar akar azuarimin aven mangamimningin azenan, me temer araribar dipenir ivem, tiar akam gisin an ingari.

26 Ezi aven mangamin azuarimin birimningin, vong ko vong, winduan ruariba ko detin temebar nedaziba iti. Ezi Dipenimin miriaba avinizir danganir muziariba, dar biriba uaghan nedazir kabanang dar iti.

42

Ofa gamir gumazibar dipenir pumuning

1 Egha gumazir kam na inigha azenan itir danganir me uari akuvimin aven otogha, Godin Dipenimin notin amadaghan dipenir ruarir mamin gari. Dipenir kam, daruamin nguazir kinir Godin Dipenim avinizimin vongin iti, egha an mikebar mam Godin Dipenimin girakirangin itir dipenir ekiam mong an boroghira iti.

2 Dipenir kamin ruarim, 50 mitan tu, ezi an arozim, 25 mitan tu.

3 Dipenir kamin kuebam daruamin nguazir kinir Godin Dipenim avinizim bira, egha azenan itir danganir me uari akuvir ekiamin guam a misuegh iti. Me ghuriar 3pla dipenir kamin dar ingara ghuanabo.

4 Dipenir kamningin tizimin, daru aven mangamin tuavim iti. An arozimin ababanim, 5 mitan tu. Ezi an aven zuir danganim notin amadaghan iti, an arozim, 50 sentimitan tu.

5 Dipenir kamningin namba 3in ghuriamin danganir muziariba, da namba

‡ **41:17:** Hibrun akam deragha migirigiar kamin mingarim abighizir puvati. § **41:21b-22:** Hibrun akam, akar kam, "an dikinim," a guizbangira ghaze, "an ruarim." Fomira itir gumazir maba akinafarir kamin akam gira, egha ghaze, akar kam ghaze, "an dikinim." **42:3:** Esekiel 40:17; 41:10

2in ghuriam ko namba 1in itir ghuriamin
danganir muziariba mong dar sufi. Me
namba 3in ghuriamin ingarir dughiam, me
mong anesuvagha an ingarizi, an danganir
muziariba sufi.
6 Dipenir kamningin ghuriaba me dipenir
akinibagh isin da arighizir puvati, mati
me uari akuvir danganimin boroghin itir
dipenir igharazibar ingari. Puvati. Namba
1in ghuriam, a nguazim gaperagha namba
2in ghuriam ko namba 3in ghuriam gav-
gavim aning ganidi. Kamaghin amizi, pin
itir ghuriamin danganir muziariba mong
sufi.
7-8 Dipenir namba 2in ruarimin aba-
banim, a 25 mitan tu. Ezi dipenir ruarir
faragha itimin ruarimin ababanim, a 50
mitan tu. Dipenir ruarir faragha itim, me
an guamin vongin divazir mamin ingari,
ezi an ruarim, mati dipenir ruarir namba
2in ruarimin min ikia, 25 mitan tu. Divazir
kam, a danganir uari akuvamin azenan
itimin miriamin iti.
9-10 Divazir kam, ko dipenir ruarir
faragha itir kam, aningin tizimin daruamin
tuavim iti. Gumazitam dipenir kamin aven
mangisi, azenan ikia uari akuvir danganim
ategh divazimin mikebamin boroghin aven
izi, aruem anadi naghin ikegh mangi,
daruamin tuavir kamin aven mangam.*
Ezi dipenir igharazir pumuning, aning
uaghan Godin Dipenimin vongin, danganir
uari akuvimin boroghin sautin amadaghan
iti.† Egha daruamin nguazir kinir Godin
Dipenim avinizimin vongin iti. Egha
aningin mikebamning Godin Dipenimin
girakirangin itir dipenir ekiam mong an
boroghira iti.
11 Dipenir kamningin ababaniba,
dar aroziba ko ruariba ko tiar akaba,
da bar moghira notin amadaghan itir
dipenimningin ababaniba ko magh ghue.
Ezi dipenir kamningin tizimin, daruamin
tuavir aven mangamim, aningin tiamn-
ingin iti.
12 Gumazitam sautin itir dipenimningin
aven mangisi, divazimin mikebamin
boroghin aven izi, aruem anadi naghin
ikegh izi, daruamin tuavir kamin aven
izam. Tuavir kam, a notin amadaghan itir
tuavimin mirara gari.
13 Ezi gumazir kam kamaghin na migei,
“Notin itir dipenir kamning ko sautin itir
dipenir kamning, Godin Dipenim avinizir
nguazir kinimin vongin ikia, egha uaghan
Godin danganibara, egha bar zue. Ofa
gamir gumazir Ikiavira Itir Godin boroghin
zuiba, me dar aven ikia ofan bar zueziba
api. Ki dipenir kabagh amizi da zue.
Kamaghin amizi, ofa gamir gumaziba
ofan bar zueziba kagh dar arigham. Kar
witba tuamin ofaba, ko arazir kuraba gin
amangamin ofaba, ko osimtiziba agivamin
ofaba.
14 Ofa gamir gumaziba Godin Dipenimin
aven ikegh, me azenan uari akuvir dan-
ganim mangisi, me korotiar zueziba suegh
dipenir kabar danganir mizuarir kabar
aven dar arigham. Korotiar zuezir kaba
me Ikiavira Itir Godin ingangarim damuasa
da azui. Egh korotiar igharaziba aghuigh
azenan itir danganir gumazamiziba uari
akuvimin mangam.”

Gumazir kam divazir ekiar Godin Dipenim avinizimin abari

15 Gumazir kam Godin Dipenimin aven tir
danganibar abaragha givagha, na inigha ga
ghua aruem anadi naghin itir tiar akamin
azenan otogha, a Godin Dipenimin avinizir
divazir ekiamin abari.
16 A bizibar abarir aghorim inigha aruem
anadi naghin divazimin ababanim gamima,
a 250 mitan tu.
17-19 Egha a ghua notin amadaghan
ko, sautin amadaghan ko, aruem uaghiri
naghin divazir kamin abarima, dar
ababanibar ruariba vaghvagha 250 mitan
tu.
20 Godin Dipenim avinizir divazir kam, a
4plan miriaba iti, ezi dar ababaniba bar 250
mitan tu. Divazir kam, Godin bizir zuez-
iba, ko nguazir kamin gumazamizibar bizir
kiniba, tongira da abigha iti.

43

Ikiavira Itir God, uamategha uan Dipenimin ize

1 Gumazir kam na inigha divazir tiar akar
aruem anadi naghin garimin amadaghan
ghu.
2 Ezi ki garima, Israelian Godin angazan-
garir ekiam ko gavgavim aruem anadi
naghin ikegha izi. Ezi angazangarir ekiam
ko gavgavim izir dughiamin, ki niginir
ekiam barazima, a mati ongarir ekiaba
dipira tingazi. Ezi Godin angazangarim
nguazim gamima a bar dafogha taghtasi.
3 Irebamin min garir bizir kam mati ki
faragha irebamin min garir bizimningin
min ghu. Irebamin min garir bizir mamin
aven, God Jerusalem gasighasighasa ami.
Ezi irebamin min garir bizir igharazim, ki
Kebarin Fanemin miriamin ikia an gani.
Irebar ki datirikin garir kam, aning ko

* **42:9-10:** Akar ves 3in ikegha ghua 10in tuziba, Hibrun akam deragha migirigiar kabar mingarim abighizir puvati.

† **42:9-10:** Hibrun akar datirighin itim, ghaze, “aruem anadi naghin.” Fomira itir gumazir maba akinafarir kam akabagh iragha da osiri, egha me ghaze, akar kam, sautin amadaghan itir naghin migei. **43:2:** Esekiel 10:3-4; 10:18-19; 11:22-23; Akar Mogomem 1:15

magh ghu. Kamaghin amizi, ki uabi fegha
nguazim mikinigha guam nguazim gati.
4 Ikiavira Itir Godin angazangarir ekiam
ko gavgavim iza aruem anadi naghin
amadaghan tiar akamin aven iza Godin
Dipenimin aven ghu.
5 Ezi Ikiavira Itir Godin Duam na fegha na
inigha bar aven itir danganir me uari aku-
vimin ghu. Ezi ki kagh garima, Ikiavira Itir
Godin angazangarir ekiam Godin Dipenim
gizifa.
6 Ezi gumazir kam nan boroghin tughav
ikiavira iti, ezi ki orazima, gumazir mamin
tiarim Godin Dipenimin aven ikia na migei.
7 A kamaghin na migei, "O nguazir kamin
gumazim, dipenir kam kar nan atrivir
dabirabimin danganim. Egha a uaghan
nan dagarir onimning ikiamin danganim.
Ki Israelin ikizim zurara men tongin kagh
ikiva, me gativagh men gan iki mamaghira
ikiam. Israelin ikizim ko men atriviba, me
faragha nan ziar bar zuezim gasighasigha
ghaze, a pura ziar kinim. Egh gin iza-
min dughiamin, me ua kamaghin damuan
kogham. Me faragha asebar ziaba fa arazir
bar kurabagh amua mati amizim tuavir
amizibar arazibar gin zui. Egh gin me
ua kamaghin damuan kogham. Eghti men
atrivibar kuaba, ua danganir kamin ikian
kogham.
8 Men atriviba faragha uan dipeniba
nan Dipenimin boroghin dar ingari. Ezi
men dipenir tiar akaba nan Dipenimin tiar
akam boroghira iti. Ezi divazir vamira me
dipeniba ko na dipenim abigha iti. Ezi
me arazir bar kurar ki aghuaziba me dagh
ami. Ezi bizir kamin, me nan ziar zuruzim
gamizi, a nan damazimin bar mize. Bizir
kam bangin, ki bar men aningaghegha me
gasighasiki.
9 Me datirighin ua asebar ziaba fan marki,
mati tuavir amizimin arazir an amiba. Egh
me uan atrivibar kuaba nan saghon da
arikigh. Me kamaghin damighti, ki zurara
men tongin iki mamaghira ikiam."
10 Egha Ikiavira Itir God ua kamaghin
na migei, "O nguazir kamin gumazim, ni
Dipenimin ganganir gin ikiamimin gun Is-
raelin ikizim mikim me geghan. Eghti me
uan arazir kurar me amiziba bagh aghum-
sigham.
11 Me uan arazir kurar me amizibar
aghumsigh givaghti, ni Godin Dipenimin
digiriba ko ganganimin gun me mikim. An
ababaniba, ko tiar akar aven ghua azenan
iziba ko, an averiamin itir biziba ko, an
aven ingaramin araziba ko, an bizir ki
damuasa mikemeziba, ni bizir kaba men
damazibar bar ada osirighti, me bar nan
akabar gan dar gin mangi dar amu.
12 "Kar Godin Dipenimin Akar Gavgavim:
Mighsiar orazir Godin Dipenim aperaghav
itim, an danganiba bar anevinigha itir dan-
ganiba, da bar moghira zuegh na baghvira
ikiam. Guizbangira, kar Godin Dipenimin
Akar Gavgavim."

Ofa gamir dakozimin ababaniba

13 Ikiavira Itir God ua kamaghin migei,
"Kar ofa gamir dakozimin ababanim. Ofa
gamir dakozir kamin mingarimin povir
nguazim gaperaghav itim, an tuirivimin
ababanim, 50 sentimitan tu. Ezi an povimin
miriamin ikegha aven zuir danganimin
arozim, an ababanim, 50 sentimitan tu.
Divazir dozir mam, an mingarir povir
kamin miriaba azenan isin ikia bar anevini,
ezi an tuirivimin ababanim, 25 sentimitan
tu.
14-15 Ofa gamir dakozir kam a 3plan
miteba iti. An povim gisin aperaghav itir
miter namba 1, an tuirivimin ababanim
1 mitan tu. Ezi miter kamin miriamin
ikegha aven zuir danganimin arozim, an
ababanim, 50 sentimitan tu. Ezi miter kam
gisin itir namba 2in mitem, an tuirivimin
ababanim, a 2 mitan tu. Ezi miter kamin
miriamin ikegha aven zuir danganimin
arozim, an ababanim, 50 sentimitan tu. Ezi
miter kam gisin itir namba 3in mitem, an
tuirivimin ababanim 2 mitan tu. Miter bar
pin itir kam, kar ofaba tuer danganim. Ezi
ofaba tuer danganim, bulmakaun kombar
min garir biziba, an mikebar 4pla gaseghav
iti.
16 "Ofa gamir dakozimin ofaba tuer dan-
ganir kamin siriam, an ruarimning ko,
arozimningin ababaniba uaghara ghuegha
6 mitan tu.
17 Ofaba tuer danganir kam, an apen-
gan itir miter namba 2, an ruarimning ko
arozimningin ababaniba magh ghugha 7
mitan tu. Ezi miter namba 2in miriamin
ikegha aven zuir danganimin arozim, an
ababanim, 50 sentimitan tu. Ezi divazir
dozir mam, a miter kamin miriaba azenan
isin ikia bar anevini, ezi an tuirivimin aba-
banim, a 50 sentimitan tu. Ezi adiriziar
mam, ofa gamir dakozim gasaraghav ikia,
guam aruem anadi naghin misuegha iti."

Ofa gamir dakozim,
me a isa God ganidi

18 Ikiavira Itir God, kamaghin na migia
ghaze, "Nguazir kamin gumazim, ki Ikiavira
Itir Godin Ekiam, ki kamaghin migei: Kar
bizir ki damuasa mikemeziba, me ofa gamir
dakozim gisin asiziba tue da mighirir ofabar
amuva, ofan bar isi mighiramim damuamin
asizir ghuziba, a gisin da kavamangsi, ofa

43:12: Esekiel 40:2 **43:13:** Ua Me Ini 27:1-2; 2 Eghaghaniba 4:1 **43:18:** Ua Me Ini 29:35-37

gamir dakozimin ingarigh givaghti, dughiar kamra, ni arazir kabar gin mangi dar amu.
19 Ni bulmakaun apuritam inigh Livain anabamin ofa gamir gumaziba, me Sadokin ovavir boribar maba, me daningigh. Merara izi nan boroghin nan ingangarim damuam. Egh ofa gamir gumazir kaba bulmakaun apuritam misuegh gumazamizibar arazir kuraba gin amangamin ofa damu. Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki Akar Gavgavir kam gami.
20 Egh ni bulmakaun kamin ghuzitaba inighiva ofa gamir dakozimin, mikebabar komin 4plan kabar aghuigh. Egh gumazamizibar arazir kuraba gin amangisi ofa gamir dakozir namba 2in mitemin mikebabar aghuva, an divazir dozir bar anevinizim a daghuigh. Ni kamaghin damighti, ofa gamir dakozim nan damazimin zueghiva, na baghavira itir bizimin min ikiam.
21 Ia bulmakaun apurim inigh, Godin Dipenim avinizir divazimin aven itir danganir God inabazimra mangi, arazir kuraba gin amangamin ofan min, a misuegh an ofa damu. Danganir kam, a Anogoroghezir Danganimin azenan iti.
22 Egh amimzaraghan, ia memen apurir duaba puvatizitam inigh, egh arazir kuraba gin amangamin ofan min ofa damu. Eghti ofan kam ofa gamir dakozim damighti, a zuegham. Mati ia faragha bulmakaun apurimin ghuzim gamizi mokin.
23 Ia kamaghin ofa gamir dakozim damighti a zuegh givaghti, ia bulmakaun apurir duaba puvatizi tam inighiva, sipsipin okoruamin tongin sipsipin apurir duaba puvatizitam inigh,
24 Ikiavira Itir Godin damazimin izi. Eghti ofa gamir gumaziba amangsizim isi aning gisuaghsuegh, ofan bar isia mighirizimin min, aning isi Ikiavira Itir God bagh ofa damu.
25 Ia 7plan aruebar, ia vaghvagh aruer vamiran memen tam inigh izi arazir kuraba gin amangamin ofan min a misuegh ofa damu. Egh uaghan bulmakaun apuritam ko sipsipin okoruamin tongin sipsipin apuritam inigh izi. Eghti asizir kaba, duatam dar mikarzibar ikian marki.
26 Ofa gamir gumaziba aruer 7plan ofa gamir dakozim damighti a zueghsi, ofan kabar amuam. Me kamaghin ofa gamir dakozim damighti, a nan bizimra an min ikiam.
27 Eghti 7plan aruer kaba givaghti, namba 8in aruemin ikegh mangi, ofa gamir gumaziba, Israelia ia bagh ofa damuam. Me ofan tue bar isia mighiriziba ko, gumazamiziba God ko navir vamiran ikiamin ofabar amuam. Me kamaghin damighti, ki ofan kaba bagh bar akongegh da iniam. Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin mikemegha gifa."

44

Aruem anadi naghin itir tiam dukuaghav iti

1 Ezi gumazir kam na inigha, ga ua Godin Dipenimin aruem anadi naghin amadaghan itir divazimin ghua ki gari, an tiam dukuaghavira iti.
2 Ezi Ikiavira Itir God na migia ghaze, "Tiar kam dukuaghvira iki kuighirighan kogham. Gumazitam an aven mangan kogham. Ki Ikiavira Itir God, Israelian God, kirara ki an aven ize. Kamaghin amizi, a kuighirighan kogh kamaghira ikiam.
3 Atrivimin otarimra, Ikiavira Itir Godin damazimin daghebar amisi tiar akamin aven izi Dipenimin aven dapiam. A tiar akamin aven iziva, Dipenimin aven mangamin azuarimin aven izam, egh gin a mangisi a kamaghira tuavir kamra azenan mangam."

Godin gumazamizibara, Godin Dipenimin aven mangam

4 Egha gumazir kam na inigha ga notin amadaghan itir tiar akamin aven ghua, Godin Dipenimin tiamin oto. Ezi ki garima, Ikiavira Itir Godin angazangarir ekiam, Ikiavira Itir Godin Dipenim bar a gizifa. Kamaghin amizi, ki degiaghirigha uan guam nguazim gati.
5 Ezi Ikiavira Itir God kamagh na migei, "O nguazir kamin gumazim, ni deravira ganigh. Bizir ni garava orazir kaba, ni deravira dagh nighnigh. Ki bizir Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven damuamiba ko Akar Gavgaviba ni mikimasa. Eghti ni deravira fogham, tinara Godin Dipenimin aven mangigh uam azenan izam, eghti tina puvatigham.
6 "Ni Israelin ikizir akaba batozir kamin mikim suam: Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin migei: O Israelin ikizim, ia amir arazir kurar ki bar aghuaziba, Ia da atakigh!
7 Ia na bagha ofabagh amua asizir aghuiba ko, oviba ko, ghuziba na ganidir dughiabar, ia Kantrin Igharazibar Gumazamizibar amamangatizi me nan Dipenimin aven ize. Me uan mikarzir mogomebar iniba aghorezir puvati, egha uan navir averiabar aven nighnizir gavgavim nan itir puvati. Me nan Dipenimin aven ize, ezi tuavir kamin ia nan Dipenim gamizi, a nan damazimin mize. Ia arazir kurar ki bar aghuazir aviribagh ami. Kamaghin amizi, ia nan Akar Dikirizir Gavgavim abiki.

44:4: Aisaia 6:4; Esekiel 1:28; 3:23; 43:5

8 Ia nan bizir bar zuruziba deravira dar
garir puvati. Egha ia Kantrin Igharazibar
Gumazamiziba arizima, me ian danganim
inigha nan Dipenimin ingangarir kabagh
ami.
9 “Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki
kamaghin ia migei: Kantrin Igharazibar
Gumazamizir Israelin ikizimin tongin
ititam, a uan mikarzir mogomemin inim
atughan kogh, egh uan navir averiamin
aven nighnizir gavgavim nan ikian kogh,
gumazir kam, nan Dipenimin aven izan
kogham. Bar puvatigham.”

Livaiba ofa damuamin ingangarim
damuan kogham

10 Ikiavira Itir God na migia ghaze, “Is-
raelin ikizim akirim na gasaragha bar nan
saghon zuima, Livain anabamin adarazi
uaghan, nan aghuagha asebar ziaba fa nan
saghon ghu. Kamaghin amizi, ki men arazir
kuraba ikarvagh pazavira me damigham.
11 Ki kamaghsua, me nan Dipenimin
aven ingangaribar amuam, egh nan
Dipenimin tiar akaba deraghvira dar
ganam. Egh gumazamizibar akurvagh,
ofan bar isia mighiriba, ko ofan igharaziba
bagh asizibav soghiva, ofabar amuva
gumazamizibar damazimin tuiv, me bagh
Godin ingangarim damuam.
12 Ezi puvati, me ua Israelin ikizimin
faragha ghua, asebar ziaba fe, egha me
gamizi me asaghpora ira arazir kuramin
aven zui. Kamaghin amizi, ki Ikiavira
Itir Godin Ekiam, ki akar dikirizim gamua
guizbangira kamaghin me migei, ki men
arazir kuraba ikarvagh pazavira me
damigham.
13 Eghti me nan boroghin izi ofa gamir
gumazibar iki nan ingangarim damuan
kogham. Me nan damazimin ofan zuez-
iba ko anogoroghezir bizitamin boroghin
mangan kogham. Me uan arazir kurabagh
nighnigh bar aghumsigham. Egh arazir ku-
rar ki bar aghuazir me amiziba bagh, ivezir
kuram iniam.
14 Eghti ki me amiseveghti, me nan
Dipenimin ganiva an aven damuamin
ingangariba bar dar amuam.”

Ofa gamir gumazibar ingangariba

15 “Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki
kamaghin migia ghaze: Ofa gamir gumazir
Livain anabamin itiba, me Sadokin
ovavir boriba, dughiar Israelin ikizim
akirim ragha na gasarazimin, merara nan
Dipenimin aven itir biziba deravira dar
garava, nan ingangarim bagha gavgafi.
Kamaghin amizi, merara nan ingangarim
damusi nan boroghin izi, na bagh ofabar
amusi asizibar oviba ko ghuziba isi ofabar
min na daningam.
16 Merara nan Dipenimin aven izam.
Merara nan ingangarim damusi nan
dakozim boroghira izam. Merara nan
bizibar ganam.
17 “Ofa gamir gumaziba, namba 2in
divazir nan Dipenim avinizimin tiar
akamin aven mangi uari akuvir dan-
ganimin otivsi, me ofa gamir gumazibar
korotiar me inir ghurghuribar ingarizibar
aghuigh. Me nan Dipenimin boroghin
uari akuvir danganir kamin aven iki,
nan ingangarim damuamin dughiamin,
me sipsipin arizibar ingarizir korotiabar
aghuan marki.
18 Me inir ghurghurir avizir ruarir taba
dapanir asuabar min uan dapanibagh
ighuigh. Egh trausiziar oteviba isi uan
korotiar ruaribar apengan dar aghuigh.
Egh doriba men aghan koghsi me inir
ruariba ikiva, miter gavgavibar uan
ivariaba amighinan marki.
19 Me azenan ikia uari akuvir danganimin
gumazamiziba bagh mangisi, me Godin
Dipenimin aven ingangarim damuasa
aghuizir korotiaba suegh danganir
muziarir zuezibar dar arikigh. Egh me
korotiar igharazitabar aghuigh azenan
mangi. Puvatightima, gumazamizir kiniba
men korotiar bar zuegha anogoroghezibar
suigh, egh me arimighiregham. Kamaghin
amizi, me korotiar igharazitabar aghuigh
azenan mangam.
20 “Ofa gamir gumaziba uan dapanir
arziba apir, bar adagh isiti da dapanir tuz-
iba ikian marki. Egh me uan dapanir
arziba ateghti da mangi ruarighan marki.
21 Ofa gamir gumaziba, aven ikia uari
akuvir danganimin aven mangisi, wainin
tam aman marki.
22 Ofa gamir gumazitam, amizir pam
taghizir tamin ikian marki. A Israelin
ikizimin amizir igiar gumazitam koma
akuizir puvatizitamin ikiti deragham. Egh
a uaghan ofa gamir gumazir aremezimin
amuir odiarimin ikiti deragham. A gumazir
kinir ovengezitamin amuir odiarimin ikian
marki.
23 “Ofa gamir gumaziba, bizir na
baghavira itiba ko nguazir kamin bizir
kiniba, nan gumazamizibar sure damu.
Egh bizir manam, nan damazimin zue, ezi
bizim manam nan damazimin mize, ni dar
men sure damuam.
24 Akam adaritam otoghti, ofa gamir
gumaziba nan Akar Gavgavibagh isin tugh
men adarim tuisigh. Me isar ekiabar
Arazibar suigh, dagh nighnigh dar gin

44:17: Ua Me Ini 28:39-43; Ofa Gami 16:4 **44:19:** Ofa Gami 16:23; Esekiel 42:13-14 **44:20:** Ofa Gami 21:5 **44:21:** Ofa Gami 10:9 **44:22:** Ofa Gami 21:7; 21:13-14 **44:23:** Ofa Gami 10:10

mangi, arazir ki ifongezibar amuva, egh
Sabatin dughiamin arazimin gin mangiti, a
na baghvira itir dughiamin min ikiam.
25 "Ofa gamir gumazitam, ovengezir gu-
mazir kuamin boroghin mangi an suiragh,
nan damazimin mizeghan marki. Egh
an tavira, mati an afeziam o amebam, o
an borir tam, o an aveghbuatam, o an
amizir patamin itir puvatizim aremeghti,
a men kuabar suigh dar afegh, egh a nan
damazimin mizegham.
26 Egh gin a ua nan damazimin
zueghamin arazibar gin mangi ua nan
damazimin zuegh givaghiva, gin a 7plan
aruer igharazibar ua pura iki mizuamam.
27 Aruer kaba givaghti, a gin Godin
Dipenim avinigha uari akuvir dan-
ganimin mangi, ua bagh arazir kuram gin
amangamin ofa damu. Egh a kamaghin,
ua Godin Dipenimin Anogoroghezir
Danganimin aven mangi ua ingaram. Ki
Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin
mikemegha gifa.
28 "Ofa gamir gumaziba, Israelin
nguazimin aven nguazitam inian kogham.
Me nan ingangarir kam ini, a mati men
bizir aghuir ki me ganingizim. Kirara, ki
bizir aghuir me inigh zurazurara suiragh
ikiamin kam.
29 Ofa gamir gumaziba, me wit tuamin
ofa, ko arazir kuraba gin amangamin ofa
ko, osimtiziba agivamin ofaba, dagher kaba
kar ofa gamir gumazibar dagheba. Egh Is-
raelin nguazimin aven, bizir gumazamiziba
na bagha arighizi da na baghvira itiba bar,
ofa gamir gumaziba da iniam.
30 Gumazamiziba faragha anizir dagheba
asighiva, dar tongin dagher bar aghuir
faraghavira itiba inigh ofa gamir gumaz-
ibar aningam. Egh bizir igharazir gumaza-
miziba isa nan ingangarim bagha anidiba,
ofa gamir gumaziba uaghan da iniam.
Gumazamiziba dughiabar zurara bretba
tuva, faraghivira tuamin bretba, me ofan
min da isi ofa gamir gumazibar aningigh.
Egh gumazamiziba kamaghin damuti, nan
bizir aghuiba men dipeniba ko ikizibagh
izivagham.
31 "Ofa gamir gumaziba, kuarazim o,
asizir uabi aremezir tam aman marki. Egh
asizir igharazim misuegha atizir asizim
uaghan, me aneman marki."

45

Israelia Ikiavira Itir God bagh nguazir tam ginabagh

1 Ikiavira Itir God ua na migia ghaze,
"Ia uamategh uan kantrin mangegh, Is-
raelia uan nguazim abigh, uan ikiziba vagh-
vagha me daningiva, ki Ikiavira Itir God, na
bagh nguazir ekiatam atigh. Eghti an ru-
arim, 12 kilomita ko akuamin tugham, eghti
an arozim 10 kilomitan tugham.* Eghti
danganir kam bar moghira zueghiva na
baghvira ikiam.
2 Nguazir kamin aven, ia Godin
Dipenimin ingarsi danganitam ginabagh.
Nguazir kamin 4plan miriabar ababaniba
bar moghira 250 mitan tugham. Egh ia ua
nguazir otevir igharazitam amiseveghti, a
Godin Dipenim ikiamin nguazir otevir kam
avinighti, an arozim 25 mitan tughti, a pura
ikiam.
3-5 Eghti ia nan nguazir ekiar kam, akuar
pumuningin anebighti, akuar pumuning
aning ababanir vamiran iki. Nguazir kamn-
ingin ababanimin ruarimning uaghara 12
kilomita ko akuamin tugh, eghti aningin
arozim, 5 kilomitan tugh. Nguazir kamn-
ingin tam, ki ofa gamir gumaziba bagh a
ginabagham, kar nguazir nan Dipenim itir
kam. Ofa gamir gumazir nan Dipenimin
aven ingangaribar amuasa nan boroghin
iziba, me nguazir ki me bagha inabazir
kamin uari bagh dipenibar ingaram. Ezi
nguazir kam a danganir bar zuruzim, egha
a nan bizimra, nan Dipenim uaghan dan-
ganir kamin aven ikiam. Eghti ki uan
nguazir kamin otevir igharazim isi Livain
adarazir aningam. Livaiba nan Dipenimin
ingangarir igharazibagh ami. Egh me
nguazir kamin uan nguibar ekiabar in-
garam.†
6 "Danganir zuruzir kamin miriam, dan-
ganir igharazir mam an boroghin ikiam.
An ruarimin ababanim, 12 kilomita ko
akuamin tughti an arozimin ababanim, 2
kilomita ko akuamin tugham. Nguazir kam
a Israelin gumazamiziba bar men nguazim,
eghti me an uan nguibar ekiamin ingaram."

God atrivim bagha nguazim ginaba

7 Ikiavira Itir God ua kamaghin migei,
"Ia nguazir otevir pumuning atrivim
bagh aning ginabagh. Nguazir otevir
faragha zuim, an aruem anadi naghin
amadaghan nan nguazimin miriam
ko nguazir ian nguibar ekiam itimin
miriamin ikegh, mangi aruem anadi naghin
amadaghan Israelin kantrin nguazibar
mitaghniamin tugh. Eghti namba 2in
nguazir otevim, aruem uaghiri naghin
amadaghan nan nguazim ko nguibar ekiam

44:25: Ofa Gami 21:1-4 **44:28:** Diboboniba 18:20 **44:29:** Diboboniba 18:8-19 **44:31:** Ofa Gami 22:8

* **45:1:** Hibrun akar datirighin itim, akar kam kamaghin migei, "5plan kilomita." Ezi gumazir fomira itir maba, akar kam Grighin akamin kamaghin a gira, "10plan kilomita." † **45:3-5:** Hibrun akar datirighin itim, akar kam kamakin, "20plan danganiba." Egha gumazir fomira itir maba, akar kam Grighin akamin a gira, "Men nguibar ekiam."

itir nguazimin miriamin ikegh, mangi aruem uaghiri naghin Israelin kantrin nguazir mitaghniamin tugh. Kamaghin amizi, nan nguazim ko nguibar ekiam itir nguazim, ko atrivimin nguazir otevimning, da Israelin kantrin danganir kam bar a iniam. Nguazir kam, aruem anadi naghin itir mitaghniamin ikegh, mangi aruem uaghiri naghin itir mitaghniamin tugham. Eghti nguazir kamin ekiamin ababanim, Israelian anababa vaghvagha ghuaviba ikiangizir nguazibar ababaniba ko magh mangigh.

8 Israelin nguazimin aven, atrivim ua baghvira nguazim ikiam. Eghti gin atriviba, nan gumazamiziba abin ua men nguaziba inian kogham, mati atriviba faragha amizi mokin. Atriviba gin Israelin ikizimin anababa, vaghvagh men nguaziba me daningam.

9 "Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin migei: Ia Israelian atriviba, ia bar dughiar ruarimin arazir kurabagh ami! Ia kuaba kurir arazim ko igharaz darazi abirir arazim atakigh. Bizir manam dera ia damu. Ia uamategh nan gumazamiziba, men nguazim me dama a inisi, me batoghan marki. Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin ia migei."

Ia guizin arazimin gintigh bizibar ababanibar amu

10 Ia bar guizin arazimin gintigh, bizibar osimtiziba ko ababanibar amu.

11 Efa, a bizir midiariba tuisigh dar osimtizimin ganamin bizim. Ezi bat, a bizir dipamin itibar ababanim damuamin bizim. Aningin bizibar abarir ababaniba uaghara magh ghu. Kamaghin amizi, efan 10pla, a homan vamira ko magh ghu. Ezi batin 10pla, homan vamira, o korin vamira ko magh ghu. Bizir guar aviriba bar, me homan ababanimin gin ghua, dar osimtiziba ko ababanibar adagh ami.‡

12 Bizibar osimtizibar ababanim kamakin: 20plan gera, sekelin vamira. Ezi 60plan sekel, minan vamira.§

13 "Ia Israelia dagher biziba ofan min da inigha na bagha izi, ia kamaghin dar ababanibar amu. Ia witin 60plan efa iki, egh dar tongin efan vamira isi ofa damu. Egh balin 60plan efa iki, dar tongin efan vamira isi ofa damu.

14 Egh ia uan temer olivin borer 100plan batba iki, ia dar tongin batin vamiran isi ofa damu.

15 Egh sipsipin Israelin nguazimin dadaba apir 200pla iki, ia dar tongin sipsipin vamira isi ofa damu. Ia bizir kaba inigh izi, wit tuamin ofaba, ko ofan bar isia mighiriba, ko na ko navir vamira ikiamin ofaba, ia dar amu. Ia ofan kabar amutima, ki ian arazir kuraba gin amadagham. Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin mikeme.

16 "Kantrin kamin gumazamiziba bar, bizir kaba inigh Israelian atrivim bagh mangiva ofabar amuam.

17 Kar atrivimin ingangarir a damuamim: ofan bar isia mighiriba, ko wit tuamin ofaba, ko wain ko olivin borem inger ofaba ko, dughiar ekiabar isaba ko, iakinir igiabar dabirabiba ko, Sabatin dughiaba ko, Israelin ikizimin dughiar ekiar igharazir God inabaziba. Atrivim, Israelin ikizimin arazir kuraba agivsi, ofan kabar amuam. Ofan kabanang: arazir kuraba gin amadir ofaba ko, wit tuamin ofaba ko, ofan isia bar mighiriba ko, God gumazamiziba ko navir vamiran ikiamin ofaba."

Godin ziam famin dughiar ekiaba

18 "Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin migei: Azeniba vaghvagha dar iakinir faragha itimin, an aruer farazimin, ia Godin Dipenim damighti a zueghsi, bulmakaun apurir igiar duaba puvatizitam inigh an ofa damu.

19 Eghti ofa gamir gumazim arazir kuraba gin amangamin ofan kamin ghuzitaba inigh, Godin Dipenimin guarir akinir tiar akamin boroghin itibar aghuva, ofa gamir dakozir namba 2in mitemin mikebar 4pla daghuva, aven itir danganir me uari akuvimin tiar akabar boroghin itir guarir akinibar aghu.

20 Iakinir kamin, an namba 7in aruemin, tina deraghvira fozir puvatigha atamakuigha arazir kurar manam gami, ia a bagh ofan kabar amu. Egh tuavir kamin, ia Godin Dipenim damuti a zuegham.

21 "Iakinir faragha zuimin, an namba 14in aruemin, ia God Israelia Gitazir Dughiam bagh Isar Ekiam damu. Egh aruer 7plan, ia yis puvatizir bret amam.

22 Isar ekiamin dughiar faragha zuimin, atrivim uan arazir kuraba ko kantrin kamin itir gumazamizibar arazir kuraba gin amangisi, arazir kuram gin amangamin ofa damusi bulmakaun apurir igiatam isi ofa gamir gumazibar anighti, me an ofa damu.

23 Isar kamin arueba vaghvagh, atrivim Ikiavira Itir God bagh ofan bar isia

45:10: Ofa Gami 19:36 ‡ **45:11:** Ababanir kamning, homa ko kor, aningin ababanim 175 litan ghu. Ezi ababanir kamning efa ko bat, aningin ababanim, 17 lita ko akuamin tu. § **45:12:** Sekelin osimtizim, 11 gremin tu, ezi minan osimtizim, 648 gremin tu. Hibrun akam vezin kamin aven, "60plan sekel," a migeir puvati. A ghaze, "20plan sekel, ko 25plan sekel, ko 15plan sekel." Ezi kar 60plan sekel. **45:21:** Ua Me Ini 12:1-20; Diboboniba 28:16-25

mighiribar amusi, gumazamiziba inigha izir bulmakaun apurir igiar 7pla, ko 7plan sipsipin apurir duaba puvatiziba isi ofabar amu. Egh 7plan dughiar kabar vaghvagh a uaghan memen apurim isi arazir kuraba gin amangamin ofabar amuam.

24 "Egh atrivim bulmakaun apurir kaba ko sipsipin apurir kaba iniva vaghvagh 14 kilogrem wit ko 3 lita olivin borem sara inigh izi. Eghti ofa gamir gumaziba, bulmakauba ko sipsipin kaba isi ofa damuva, wit ko olivin borem sara ofa damuam.

25 "Eghti iakinir namba 7in, an aruer namba 15in, Averpenibar Ikiamin Dughiar Ekiam ko Dagher Abuananaba Asiamin Dughiam otogh mangi 7plan aruebar tugham. Eghti atrivim 7plan aruer kabar vaghvagh da inigh izi ofa gamir gumazibar aningam. Ofan kaba, arazir kuraba gin amangamin ofaba ko, avimin bar isia mighirir ofaba ko, wit tuamin ofaba ko, olivin boremin ofaba. Asizir kaba ko, witba ko, olivin borebar dibobonim, da God Israelia Gitazir Dughiamin ofabar dibobonim ko magh ghu."

46

God, atrivim damuamin ofabav gei

1 "Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin migei: Aven itir danganir me uari akuvimin tiar akar aruem anadi naghin itim, wighba vaghvagh, dar 6plan ingangarir aruebar, tiam dukuagh iki mamaghira iki. Egh Sabatin dughiam ko iakinir igiamin isar ekiamin dughiamin, tiam kuighirigham.

2 Godin ziam famin dughiam otoghti, atrivim azenan itir me uari akuvir danganimin ikegh, izi azuarir dozir aven mangamimin mangi namba 2in divazimin aven otogh, an tiar akamin guarir akinimin boroghin tughiv ikiam. A ganti, ofa gamir gumaziba izi, an ofan bar isi mighiramim ko, gumazamiziba God ko navir vamiran ikiamin ofabar amigh givaghti, atrivim tiar akamin boroghira ikiva tevimning apirigh, dapanim aviragh, Godin ziam fam. Egh gin uamategh azenan mangam. Eghti me tiar akam asaraghan kogh iki mangi guaratizimin tugham.

3 Sabatin dughiaba ko iakinir igiabar isaba bar, kantrin kamin gumazamiziba uaghan tiar akar kamin azenan Ikiavira Itir Godin damazimin iki, an ziam fi teviba apirigh dapaniba avigham.

4 "Sabatin dughiaba bar, atrivim izi Ikiavira Itir God bagh ofan bar isia mighiribar amusi, 6plan sipsipin nguzir duaba puvatiziba ko sipsipin apurir duaba puvatizir tam inigh izi.

5 A sipsipin apurir kam iniva 14 kilogrem wit sara inigh izam. A sipsipin nguziba iniva, a uan ifongiamin gin mangi witin aviritaba sara inigh izam. A witin avirir kaba bagh olivin borer da ko voroghira mangamiba inigh izi. Dar ababanim kamakin: a 14 kilogrem wit iniva, a 3 litan olivin borem sara inigh izi.

6 "Egh atrivim iakinir igiamin isam bagh, a bulmakaun apurir igiatam ko 6plan sipsipin igiaba, ko sipsipin apurir ekiar vamira, duaba dar mikarzibar puvatiziba, ana da inigh izam.

7 A bulmakaun apurir kam iniva 14 kilogrem wit sara inigh izi. A sipsipin apurir kam iniva 14 kilogrem plaua sara inigh izi. A sipsipin igiaba iniva, a uan ifongiamin gin mangi witin aviritaba sara inigh izi. Egh witin avirir kaba bagh olivin borer da ko voroghira mangamiba inigh izi. Dar ababanim kamakin: a 14 kilogrem wit iniva, a 3plan litan olivin borem sara inigh izi.

8 Atrivim nan ziam fisi, an azenan itir me uari akuvir danganimin ikegh, izi azuarir dozir aven mangamimin mangi namba 2in divazimin tiar akamin aven otogham. Egh a nan izam fegh givagh ua mangisi, a izezi moghin ua mangi azenan itir me uari akuvir danganimin otogham.

9 "Isar ekiabar dughiabar, kantrin kamin gumazamiziba Ikiavira Itir Godin ziam fisi izi, tina notin amadaghan itir tiar akamin aven izegh, a uamategh mangisi, a sautin amadaghan itir tiar akamin azenan mangi. Eghti tina sautin amadaghan itir tiar akamin aven izegh, a uamategh azenan mangisi notin itir tiar akamin azenan mangi. Tav aven izezir tiar akam moghin uam azenan mangan kogham, a vongin itir tiar akamin otogh azenan mangi.

10 Gumazamiziba aven izisi, atrivim uaghan me ko aven izam. Eghti me azenan mangisi, atrivim uaghan me ko azenan mangam.

11 Isar ekiabar dughiaba ko ofa gamir dughiar ekiabar, gumazitam ofa damusi a bulmakaun apurir tam iniva, 14 kilogrem wit sara inigh izi. A sipsipin apurir ekiar tam iniva, 14 kilogrem plaua sara inigh izi. A sipsipin igiataba iniva, a uan ifongiamin gin mangi witin aviritaba sara inigh izi. Egh witin avirir kaba bagh olivin borer da ko voroghira mangamiba inigh izi. Dar ababanim kamakin: a 14 kilogrem wit iniva, 3plan litan olivin borem sara inigh izi.

12 "Atrivim uabi, Ikiavira Itir God bagha, uan ifongiamin gin mangamin ofa a daningam, kar ofan bar isia mighirim ko, God ko navir vamiran ikiamin ofaba, a da isi a uan ifongiamin gin mangamin ofabar

45:25: Ofa Gami 23:33-36; Diboboniba 29:12-38

min, da inigh izi. Dughiar kamin, me a bagh namba 2in divazimin aruem anadi naghin itir tiar akam kuighti, an aven mangigham. Egh a uan ofan bar isia mighirim ko, God ko navir vamiran ikiamin ofabar amuam, mati a zurara Sabatin dughiabar ofa gami moghira, an ofabar amuam. Egh a uam azenan mangiti, me tiam dukuagh."

God, me dughiabar vaghvagh ofan damuamibav gei

13 Ikiavira Itir God ua kamaghin migei, "Mizarazibar zurara, ia sipsipin igiar azenir vamira ikia duaba puvatizitam inigh izi, Ikiavira Itir God bagh ofan bar isia mighirimin min ofa damu. Ofan kamaghin amizim, ia dughiabar zurara a damu.

14 Egh uaghan mizarazibar zurara, ia ofan bar isia mighiramim damusi asizim iniva, witin aghuir kilogremin pumuning ko olivin borer litan tam sara inigh izi aning veregh. Kar wit tuamin ofa. Arazir mizarazibar Ikiavira Itir God bagh ofa damuamin kam, a iki mamaghira ikiam.

15 Ia kamaghira sipsipin igiam ko wit ko olivin borem inigh izi, mizarazibar zurazurara Ikiavira Itir God bagh ofan bar isia mighiribar amu mamaghira iki."

Atrivimin nguazim

16 "Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin migei: Atrivim nguazir otevir tam isi, bizir aghuimin min uan otarim danigham, eghti nguazir kam, an an ghuavim ikegham. Nguazir kam zurara an otarimin adarazir nguazimra.

17 Eghti atrivim uan nguazir otevir mam isi, uan ingangarir gumazir mam danighti, azenir namba 50 otoghti, a nguazir inizir kam uam atrivim daningam. 50plan azenibar zurara, Judaba ua biziba ikarvaghamin arazir kam damuam. Dughiar kam otoghti, nguazir kam uam atrivimin nguazim gavagham. Kar an bizimra, ezi a uan otariba ko uan ovavir boriba, me zurara an ghuavim ikegham.

18 "Eghti atrivim gumazamizibar nguazitam me dama a inian kogham. A nguazir manam isi uan otaritam daningisi, a uan nguazimra isi a daningam. Eghti nguazir kam an otarimin bizimra. A gumazamiziba abiniva men nguaziba me dama da inian kogham. Kamaghin amizi, nan gumazamiziba uan nguazibar iki deraghvira dapiagham. Me aghamsigh tintinibar nguazir igharazibar mangan kogham."

Esekiel Godin Dipenimin ofa tuer danganibar gari

19 Gumazir kam na inigha, namba 2in divazimin tiar akamin aven ghua, daruamin nguazir kinir Godin Dipenim avinizimin otogha notin itir dipenimin oto. Dipenir kamin danganir doziba, da Godin danganibara, egha da bar zue. Dar aven, ofa gamir gumazir Ikiavira Itir Godin boroghin zuiba dar iti. Ezi gumazir kam aruem uaghiri naghin itir danganim nan aka.

20 Egha kamaghin na migei, "Danganir kamin aven, ofa gamir gumaziba, osimtiziba agivamin ofaba ko arazir kuraba gin amangamin ofabar asizir tuziba inigh izi da avigham. Egh me uaghan wit tuamin ofaba inigh izi danganir kamra da tuam. Ofa gamir gumaziba bizir zuezi taba inigh, azenan gumaziba uari akuvir danganimin mangan kogham. Puvatightima, gumazir kiniba bizir bar zuegha anogoroghezir kabar suighiva me ovengam. Kamaghin amizi, bizir zuezir kaba bar men saghon ikiam."

21 Egha gumazir kam na inigha azenan ghua, me uari akuvir danganimin otogha an mikebar 4pla nan akakasi. Ki garima, an mikebar 4pla vaghvagha ua danganir muziarir maba iti.

22 Danganir muziarir kaba, dar ababaniba magh ghu. Dar ruaribar ababanim, 20 mitan tu, ezi dar arozibar ababanim, 15 mitan tu.

23 Da vaghvagha birir dagiabar ingarizir mam iti. Ezi avim arighamin danganim dar biribar poroghav iti.

24 Ezi gumazir kam kamaghin na migei, "Kar ofan dagheba tuamin danganim. Godin Dipenimin ingangarir gumaziba, gumazamiziba ofa damuasa inigha izir asiziba inigh, me kagh adar tuziba avigham."

47

Dipam Godin Dipenimin ikegha emira ghuaghiri

1 Egha Esekiel ghaze, gumazir kam ua na inigha Godin Dipenimin tiar akamin ize. E fo, Godin Dipenim aruem anadi naghin gari. Dughiar kamin, ki garima, Ame! Dipam tiar akar aruem anadi naghin itimin apengan otogha emira ghuaghiri. Ezi sautin amadaghan itir tiar akam uaghan dipam an otogha sautin amadaghan itir ofa gamir dakozimin boroghin emira ghuaghira, ofa gamir dakozim gita.

2 Ezi a na inigha ghua tiar akar notin amadaghan itimin azenan ghugha, ga divazir ekiar Godin Dipenim avinizimin azenan ghu. Egha ga arua divazimin miriamin azenan ghua tiar akar aruem anadi naghin itimin oto. Egha ki dipamin garima, a sautin amadaghan itir divazimin tiar akamin apengan otogha emira zui.

46:17: Ofa Gami 25:8-17 **47:1:** Sekaraia 14:8; Jon 7:38; Akar Mogomem 22:1

3 Ezi gumazir kam uan ababanir benim
inigha dipamin miriamin ghua an ruarimin
abari, a aruem anadi naghin ghuaghira 500
mitan tu. Ezi a na migia ghaze: Ga dipam
girigh mangam. Ezi ki an gin ghua dipam
girigha vongin zuima, dipam nan duiamn-
ingin tu.
4 Ezi a ua dipamin miriamin sivagha ghua
an abarima, a 500 mitan tu. Ezi a nan akua
dipam girigha vongin zuima, dipam nan
itevimningin tu. Ezi a ua dipamin miriamin
sivagha an abarima, a 500 mitan tu. Ezi a
ua nan akua dipam girigha vongin zuima,
dipam nan ivariamin tu.
5 Ezi a ua dipamin miriamin sivagha an
abarima, a 500 mitan tu. Dipam kagh faner
ekiamin otogha bar kone. Ezi ki an aven
daru vongin mangan ibura. Gumazir uabi
afozofogh damuan fozitam, a ti tong an
aven mangam. Kar faner ekiar gumazitam
vongin mangan koghamim.
6 Ezi gumazir kam kamaghin na migei, "O
nguazir kamin gumazim, ni ti bizir kaba
deravira dar gari?" Egha gumazir kam ua
na inigha faner dadarimin miriamin ghu.

7 Ki kagh otozir dughiamin, ki garima
temer bar avirim, faner miriamningin
uaghara bar izivagha iti.
8 Ezi a kamaghin na migei, "Dipar aruem
anadi naghin ikegha ivemarim, a Jordanin
Fanemin ghua Araban danganir zarimin
ghuaghiri, egha bar ghua Amangsizim Itir
Dipamin tu. E fo, ongarir kam, amangsizim
bar a gizifa. Eghti faner kam a damuti,
a dipar aghuimin otogh amangsizim pu-
vatigham.
9 Eghti faner kam zuir danganiba, asizir
igharagha gariba izi an boroghin ikiam.
Eghti osirir aviriba an ikiam. Guizbangira,
faner kam Amangsizim Itir Dipam damuti
a deragham. Egh faner kam ivemara
ghuaghirir naghin, biziba bar angamira
ikiam.
10 Eghti osiriba isir gumaziba,
Amangsizim Itir Dipamin miriamin
boroghin tughiv iki, Engedin dipam
emirava otivi naghin ikegh, bar mangi
Eneklamin dipam emirava otivi naghin
tugh, osiriba buriam. Egh me danganir
kamin uan iveba aruemin da onegh da
kirkiram. Eghti Mediterenianin Ongarir
Ekiamin itir osirir guar aviriba iti moghin,
da kagh ikiam.
11 Eghti danganir kamin boroghin itir
dipar muziarir beghneazim izivaziba, dar
dipaba deraghviram otivan kogham. Pu-
vatigham, amangsizim dagh izivagham.
12 Ezi Godin Dipenimin otozir faner kamin
miriamningin, temer igharagha garir
aghuiba otiv bivira ikiam. Temer kabar
dafariba da misingan kogham. Temer
kaba, dipar iza Godin Dipenimin otozimin
boroghin iti, kamaghin amizi, da iakinibar
zurara bivira ikiam. Eghti gumazamiziba
temer kabar ovizibar amiva, dar dafariba
iniva uan duaba ko arimariaba akiram."

Kantri Israelin nguazir mitaghniaba

13-14 Ikiavira Itir Godin Ekiam kamaghin
migei, "Ki bar fomira akar dikirizim ian
inazir afeziaba bagha a gamua ghaze,
ki Israelin nguazir kam isi ia danighti, a
zurara ian nguazimra ikiam. Kamaghin
amizi, ia nguazir kam deraghvira a tuisigh
bar uari romegh Israelian anabar 12pla
bagh anebigh me daning. Anababa
bar, da vaghvagh nguazir otevir tam
iniam, eghti Josepin anabam, a nguazir
otevir pumuning iniam. Nguazir kamin
mitaghniabar, kara.
15-16 "Nguazir kamin mitaghniam, a
Notin amadaghan Mediterenianin Ongarir
Ekiamin miriamin ikegh, mangi aruem
anadi naghin mangi nguibar ekiam
Hetlonin otogh mangi, nguibar ekiam
Hamatin mangamin tuavir akar ekiamin
otogh mangi, nguibar ekiam Sedatin mangi,
Berota ko Sibraimin nguibar ekiamningin
otogham. Sibraim, a nguibar ekiam
Damaskus ko nguibar ekiam Hamat,
aningin mitaghniamin tizimin iti. Eghti
ian mitaghniam bar mangi nguibar ekiam
Tikonin tugham. Tikon, a Hauranin
Distrighin mitaghniamin iti.
17 Kamaghin amizi, Israelin nguazimin
mitaghniar notin itim, a Mediterenianin
Ongarir Ekiamin ikegh, bar vongin mangi
aruem anadi naghin amadaghan mangi,
nguibar ekiam Enonin otogham. Nguibar
kam, Damaskusin nguazim ko Hamatin
nguazimin mitaghniamin iti. Kar Israelin
nguazir notin amadaghan itir mitaghniam.
18 "Eghti aruem anadi naghin nguazir
mitaghniam, a nguibar ekiam Damaskus
ko Hauran Distrighin tizimin ikegh
mangi, Jordanin Fanemin magiri sautin
amadaghan mangi, Gileatin Distrik ko
Israelin nguazimin tizim abighiva bar
sautin mangi, Amangsizim Itir Dipamin
tugham. Kar Israelin nguazir aruem anadi
naghin amadaghan itir mitaghniam.
19 "Eghti sautin itir nguazir mitaghniam,
a nguibar ekiam Tamarin ikegh mangi,
aruem uaghiri naghin amadaghan bar
mangi, dipam itir danganim, Kades
Meriban otogham. Egh mangi Isipin
nguazir mitaghniamin itir fanemin magiri,
Mediterenianin Ongarir Ekiamin otogham.
Kar Israelin nguazir sautin amadaghan itir
mitaghniam.

47:12: Akar Mogomem 22:2

20 “Eghti aruem ghuaghiri naghin itir
nguazir mitaghniam, a Mediterenianin
Ongarir Ekiam. A sautin ikegh ongarimin
dadarimin mangi, bar notin amadaghan
mangi nguibar ekiam Hamatin otogham.
Kar Israelin nguazir aruem ghuaghiri
naghin amadaghan itir mitaghniam.
21 “Ia arazir kamin gin mangi nguazir
kam, uari bagh uan anababa ko, anebigh
vaghvagh uari daningam.
22 Nguazir kam, a zurara ia ko ian
ovavir boribar bizimra min ikiam. Kantrin
igharazibar gumazamizir ian tongin itiba,
ko tina ian tongin ikia boriba isi, ia nguazir
kam abigha uari ganidir dughiam, ia
uaghan nguazir asizitaba me bagh da
abigh me daningigh. Me mati bar Israelian
gumazamizibar min, ia arazir aghuibar
me damu. Eghti me uaghan Israelian
anababar tongin, nguazir oteviba ia ko da
inighti, da zurara me ko men ovavir boribar
nguazibara ikiam.
23 Kantrin igharazibar gumazamizir iza
ia ko ian gumazamizibar tongin apiaz-
iba, me uaghan uari bagh danganir me
itibar nguazir otevitaba iniam. Ki Ikiavira
Itir Godin Ekiam, ki kamaghin mikemegha
gifa.”

48

Me notin itir nguazim abigha Israelian anababa vaghvagha me ganidi

1 Ikiavira Itir God ua kamaghin migei,
“Israelian anababar ziabar kara:
“Kantri Israelin nguazir mitaghniar notin
itim, a Mediterenianin Ongarir Ekiamin
miriamin ikegh mangi, aruem anadi
naghin mangi nguibar ekiam Hetlonin
otogham, kar nguibar ekiam Hamatin
zuir tuavir akam. Egh an mitaghniam
mangi nguibar ekiam Enonin otogh
mangi, nguibar ekiamning Damaskus ko
Hamatin mitaghniamin tugham. Eghti
Danin anabamin adarasi, notin amadaghan
itir nguazir kamin, nguazir otevir kam
iniam. Men nguazimin mitaghniam,
kantrin kamin aruem anadi naghin itir
mitaghniam ikegh, ua izi aruem uaghiri
naghin amadaghan mangi, Mediterenianin
Ongarir Ekiamin tugham.
2-7 “Ezi Aserin anabamin nguazim Danin
anabamin nguazir otevimin akuighav iti.
Ezi Naptalin anabamin nguazim, Aserin
anabamin nguazir otevimin akuighav iti.
Ezi Manasen anabamin nguazim, Naptalin
anabamin nguazir otevimin akuighav iti.
Ezi Efraimin anabamin nguazim, Manasen
anabamin nguazir otevimin akuighav iti.
Ezi Rubenin anabamin nguazim, Efraimin
anabamin nguazir otevimin akuighav iti.
Ezi Judan anabamin nguazim, Rubenin
anabamin nguazir otevimin akuighav iti.
Nguazir mitaghniar kaba bar aruem anadi
naghin ikegha, ghua aruem uaghiri naghin
tu.”

God ghaze, Israelin kantrin tongira, nguazir ekiar mam ikiam
(Esekiel 45:1-8)

8 Ikiavira Itir God ua kamaghin migei, “Ju-
dan anabamin nguazimin mitaghniamin,
sautin amadaghan nguazir otevir ekiar
mam ikiam. Ia an ingangarir bar
igharazim bagh anebigh igharaghvira
anetigh. An arozimin ababanim, 12
kilomita ko akuamin tugham, kar arozir
notin ikegh mangi sautin otoghamim.
Eghti nguazir otevir kam, aruem anadi
naghin ikegh mangi aruem uaghiri naghin
Mediterenianin Ongarir Ekiamin otogham,
an ruarimin ababanim mati Israelin
anababar nguazibar ruarimin ababanim.
Eghti Godin Dipenim nguazir otevir kamin
tongira ikiam.
9-10 “Nguazir kamin tongira, ia nguazir
otevir tam isi Ikiavira Itir God bagh anetigh.
An mitaghniar notin itim ko mitaghniar
sautin itim, aningin ababanimning uaghara
mangi, 12 kilomita ko akuamin tugham.
Eghti an mitaghniar aruem anadi naghin
itim ko mitaghniar aruem ghuaghiri naghin
itim, aningin ababanimning uaghara
mangi, 5 kilomitan tugham. Nguazir otevir
kam, a ofa gamir gumazibar nguazimra.
Eghti Ikiavira Itir Godin Dipenim, nguazir
otevir kamin tongira ikiam.
11 Nguazir kam bar zuegh na baghvira iki.
Egh ofa gamir gumazibar tongin, Sadokin
ovavir boriba, me na baghvira ikiamin
gumaziba, a men nguazimra. Sadokin
ovavir boriba, dughiar Israelin ikizim
akirim ragha na gasarazimin, merara nan
Dipenimin aven itir biziba deravira dar
garava nan ingangarim bagha gavgafi.
Mati Livain anabamin adarazir marazi
amizi moghin, me amizir puvati. Kamaghin
amizi, na baghvira ikiamin nguazir kam, ia
me baghvira anetigh.
12 Kamaghin amizima, ki nguazir otevir
kam isi me daningam. A bar moghira
anogoregh, bar zuezir nguazimin ikiam.
Nguazir kamin mitaghniam, a Livain an-
abamin nguazir mitaghniam ko poroghiv
ikiam.
13 “Eghti Livain anabamin adarasi,
men nguazim, ofa gamir gumazir kabar
nguazimin miriamin mitaghniam ko
poroghiv ikiam. Eghti an ruarimin
ababanim, 12 kilomita ko akuamin tugham,
eghti an arozimin ababanim, 5 kilomitan
tugham.
14 Nguazir me bigha Ikiavira Itir God
baghvira ikiamim, a nguazir bar aghuir

nguazir igharaziba bar dagh afiraghamim. Eghti ofa gamir gumaziba an akua tam isi dagiaba bagh anemangan kogham. Me bizir igharaziba bagh a ikarvaghan kogham. Me gumazir igharazitamin amamangatighti, an a inian kogham. Bar guizbangira, a Ikiavira Itir Godin nguazimra, egh bar anogoregham.

15 “Nguazir zuruzir kamin akuigha itir danganir igharazim, a pura nguazir kinim. An ruarimin ababanim, 12 kilomita ko akuamin tughti, an arozimin ababanim, 2 kilomita ko akuamin tugham. Nguazir kamin, nguibar ekiar mam an tongin iki, eghti nguibar ekiamin gumazamiziba, an uan dipenibar ingaram. Eghti an danganir maba pura ikiam.

16 Eghti nguibar ekiar kam avinizir divazimin miriar 4pla, dar ababaniba uaghara mangi, 2,250 mitan tugham.

17 Nguibar ekiam avinizir nguazir azenan itim, a pura ikiam. Eghti an arozimin ababanim, 125 mitan tugham.

18 Men nguibar ekiam, gumazamizibar nguazimin tongin an ingarigh givaghti, nguibar ekiam nguazim abighti nguazir otevir pumuning otogh, vong ko vong iki pura ikiam. Nguazir otevir tam, aruem anadi naghin ikiti, nguazir otevir igharazim aruem ghuaghiri naghin ikiam. Eghti aningin ruarimningin ababanimning uaghara 5 kilomitan tugham. Nguazir otevir kamning, gumazamizir nguibar ekiamin aven ingar ikiamiba, aningin ingariva opar aningin daghebar amam.

19 Israelin gumazamiziba nguibar ekiar kamin aven ikia ingariba, me nguazir kamningin azenibar ingariva oparam.

20 “Eghti nguazir ekiar otevir kam, an aven, nguazir me God bagh datighamim ko ofa gamir gumazibar nguazim, ko Livain anabamin adarazir nguazim, ko gumazamizir nguibar ekiamin itibar nguazim, da bar nguazir ekiar kamin ikiam. Eghti an ruarimning ko arozimningin ababaniba, uaghara mangi 12 kilomita ko akuamin tugham.

21-22 “Nguazir na baghvira ikiamin kam, ko gumazamiziba itir nguibar ekiamin nguazir kam, aning nguazir bar ekiamin tongira iti. Eghti ki nguazir bar ekiam isi, ingangarir igharazim bagh anetigham. Nguazir an vong ko vongin itimning, aning atrivimin nguazimningra. Nguazir otevir mam, na baghvira ikiamin nguazimin ikegh mangi aruem anadi naghin Jordanin Fanemin tugham. Eghti nguazir otevir igharazim, na baghvira ikiamin nguazimin ikegh mangi aruem ghuaghiri naghin Mediterenianin Ongarir Ekiamin tugham. Eghti nguazir otevir nan Dipenim an torimin ikiamim, ko gumazamizibar nguazir men nguibar ekiam ikiamim ko Livaibar nguazim, da bar atrivimin nguazimin torimra ikiam. Egh mangi notin amadaghan Judan anabamin nguazir mitaghniamin otogham. Egh mangi sautin amadaghan, Benjaminin anabamin nguazir mitaghniamin tugham.”

Anabar igharazibar nguazir oteviba

23-27 Ikiavira Itir God ua kamaghin migei, “Israelin anabar igharazibar nguaziba, ia me bagh nguazir otevir kaba isi me daningam:

“Nguazir me bigha God bagh datighamimin mitaghniam, sautin amadaghan itir nguazim, a Benjaminin anabamin adarazir nguazir otevim. Men nguazimin mitaghniam, kantrin kamin aruem anadi naghin itir mitaghniamin ikegh, ua izi aruem uaghiri naghin amadaghan mangi, Mediterenianin Ongarir Ekiamin tugham.

“Ezi Simeonin anabamin nguazim, a Benjaminin nguazir otevimin akuighav iti. Ezi Isakarin anabamin nguazim, a Simeonin nguazir otevimin akuighav iti. Ezi Sebulunin anabamin nguazim, a Isakarin nguazir otevimin akuighav iti. Ezi Gatin anabamin nguazim, a Sebulunin nguazir otevimin akuighav iti. Nguazir mitaghniar kaba bar aruem anadi naghin ikegha ghua, aruem uaghiri naghin tu.

28 “Nguazir me bigh Gatin anabamin adarazi daningamim, kantrin kamin sautin itir nguazir mitaghniamin iti. A nguibar ekiam Tamarin ikegh mangi aruem uaghiri naghin amadaghan bar mangi, dipaba itir danganim, Kades Meriban otogham. Egh mangi Isipin nguazir mitaghniamin itir fanemin magiri bar mangi Mediterenianin Ongarir Ekiamin otogham. Kar Israelin kantrin sautin amadaghan itir mitaghniam.

29 Ia arazir kamin gin mangi nguazim abigh Israelin anababar aningighti, me dar iki uari bagh da iniam. Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin mikemegha gifa.”

God Jerusalemin tiar akabar gun migei

30-34 Ikiavira Itir God ua kamaghin migei, “Gin otivamin nguibar ekiam avinamin divazim, an azenan mangamin tiar akar 12pla iki. Eghti divazir kamin 4plan miriaba vaghvagh dar ababaniba, uaghara mangi, 2,250 mitan tugham. Egh divazimin miriar 4plan kaba vaghvagh, 3plan tiar akaba iki. Tiar akaba, Israelin anababar ziaba vaghvagh dar iki. Tiar akar notin amadaghan ikiamibar ziabar kara: Ruben, Juda, ko Livai. Ezi tiar akar aruem anadi naghin

48:30-34: Akar Mogomem 21:12-13

ikiamibar ziabar kara: Josep, Benjamin, ko
Dan. Ezi tiar akar sautin ikiamibar ziabar
kara: Simeon, Isakar, ko Sebulun. Ezi tiar
akar aruem uaghiri naghin ikiamibar zi-
abar kara: Gat, Aser, ko Naptali.
35 Kamaghin amizi, nguibar ekiam
avinizir divazimin 4plan miriaba, dar
ababanim bar moghira 9,000 mitan
tugham. Eghti dughiar kamin ikegh mangi
zurazurara ikiamin dughiamin, me nguibar
ekiar kamin ziam dipon suam, 'Ikiavira Itir
God Kagh Iti.' "

48:35: Jeremaia 3:17; 33:16; Joel 3:21; Sekaraia 2:10; Akar Mogomem 21:3; 22:3

Godin Akam Inigha Izir Gumazim
Danielin Akinafarim
O
Daniel
Akar faragha zuim

Godin Akam Inigha Izir Gumazim Danielin Akinafarim a 6plan eghaghaniba ko 4plan irebabar akaba an iti. Me akinafarir kam Judaba osimtiziba sara itir dughiamin an osiri, ezi akinafarir kam men nighnizir gavgaviba gavgavim me daningasa. Kar men akurvaghti me kamaghin fogh suam, God gumazamizir bar deragha an pozibar akurvasi. Eghti gin God men osimtiziba givagh dabirabir aghuim me daningam.

Danielin akinafarim, akuar pumuning iti.

1. Sapta 1--6. Kar Daniel ko an namakabar eghaghaniba. Dughiar aviribar apaniba pazi me damuasa, ezi kamaghin me pamten nighnizir gavgavim Godin ikia egha arazir aghuibagh ami, ezi apaniba me damuamin bizim me ibura.

2. Sapta 7--12. Kar Daniel ganizir irebaba. Dughiar kamin, God gifozir puvatizir gumazamizibar kantriba bar gavgavigha iti. Eghti me ti Godin gumazamiziba bar me agivagham. Ezi irebar kaba kamaghin men akakasi, God uan gumazamizibar akuragh, egh kantrin kabar gavgaviba agivagham. Eghti gin Godin gumazamiziba bar deraghvira ikiam.

Daniel uan namakaba ko men eghaghanim

(Sapta 1--6)

Judan gumazir igiar maba atrivimin dipenimin iti

1 Fomira Jehoiakim Judabar atrivimin itima, azenir pumuning ko mikezim givazima, Babilonin kantrin Atrivim Nebukatnesar, a izi Jerusalemin nguibar ekiam ko misoghasa, egha an midorozir gumaziba nguibam bar an ekiaru.

2 Ezi Ekiam Nebukatnesar amamangatizima, an Atrivim Jehoiakim inigha Judan gumazamizir avirim inigha Godin Dipenimin kavin aghuiba ko itariba ini. Egha da inigha Babilonin kantrin ghua uan asebar dipenimin ghu. Egha bizir aghuir kaba isa dipenir kamin aven itir danganir mogomemin da ati.

3 Ezi Atrivim Nebukatnesar Judabar tongin gumazir igiar maba iniasa, uan dipenimin ingarir gumazibar faragha zuir gumazim, Aspenas migei. A ghaze, ni Atrivim Jehoiakimin anabamra ganiva gumazir igiabara iniva egh uaghan gumazir ekiabar adarazir otaritaba sara inigh.

4 Egh a kamaghin garir gumazir igiaba iniam: me guar aghuiba ikiva, namnar aghuiba ikiva, egh tav mikarzir tam ikuvighan kogh, egh fofozir aviriba ikiva, suren aghuibar amuva, uaghan zuamira fofozim inigham. Eghti me atrivimin dipenimin ingaramin fofozim ikiam. Egh Aspenas uabi men sure damuti me Babilonin akam osiriva egh a diponam.

5 Egha atrivim uaghan kamaghin migei, dughiaba bar dagher me apiba ko wainin dipar me apiba, me atrivimin dipenimin itir gumazibar min dar amam. Egh me azenir pumuning ko mikezimin sure damighiva gin me atrivimin ingangarir gumazibar otivam.

6 Men tongin misevezir gumazibar ziabar kara: Daniel, ko Hanania, ko Misael, ko Asaria, me bar Judan anabamin gumazir igiaba.

7 Egha Aspenas ziar igiaba me gariki. Daniel a Beltesasar a gati, egha Hanania a Satrak a gati, egha Misael a Mesak a gati, egha Asaria an Abetnego a gati.

8 Ezi Daniel dagheba ko wainin dipaba ko bizir me atrivimin dipenimin isa me ganidiba, ana dar aman aghua. A pamten kamaghin nighnisi, a dagheba ko wainin dipam amegh, Godin damazimin mizegham.* Kamaghin amizi, a uabin akurvaghasa Aspenasin azangsisi, eghti me dagher igharazitam a daningam.

9 Ezi God Aspenas gamima a Danielin apangkuvigha an akurvaghasa.

10 Egha Aspenas kamaghin Daniel migei, “Ki uan ekiamin atiatingi. Ki fo, a ia bagha dagheba ko dipaba amisevegha gifa. Eghti ia mikarziba suegh aghariba guigh, egh ia, ia ko izezir gumazibar min ganan koghtima, a na misueghti ki aremegham.”

11 Aspenas faragha Daniel, Hanania, Misael, ko Asaria, men ganasa gumazir mam amisefe. Ezi Daniel ghua gumazir men garim kamaghin a migei,

1:1: 2 Atriviba 24:1; 2 Eghaghaniba 36:5-7 **1:2:** 2 Atriviba 20:17-18; 24:10-16; 2 Eghaghaniba 36:10; Aisaia 29:7-8 **1:8:** Esekiel 4:13; Hosea 9:3 * **1:8:** Danielin nighnizimin mingarim, a deragha bigha migeir puvati. Guizbangira, Babilonia bizir guar avirir God Israelian anogoroghezibа me dapi. Ezi Israelian Araziba, wainin dipabar amasa men tivazir puvati. Babilonia ti dagheba uan aseba ofabar min dagh anidi, ezi bizir kabar Daniel daman aghua. O a ti ghaze, an atrivimin dagher aghuiba iniam, egh arazir kamin an atrivim kamaghin an akagha ghaze, a bar atrivim aningizir akabar gin mangam. **1:9:** Jenesis 39:21

12 “Ni kamaghin e damu ganigh, ni azenibar oparir dagheba ko dipamra, da e daning mangi 10plan dughiabar tugh.
13 Egh 10plan dughiar kabar gin, ni gumazir igiar atrivimin dagheba apibar ganiva, egh ni en gan. Egh ni fogham, en mikarziba men mikarzibar min deraviram oto, o puvati? Egh ni gin bizir tizimin e damusi, ni puram e damu.”
14 Ezi gumazir men garim, a Danielin akamin gin ghua Daniel mikemezi moghin ami.
15 Ezi 10plan dughiabar gin, men ganganim bar deragha, men mikarziba saram aghua gavgavigha, gumazir igiar atrivimin dipenimin amezibagh afira.
16 Ezi gumazir men garim, an atrivimin dipenimin dagheba ko wainin dipaba isa zurara munagh da arisi. Egha azenibar oparir daghebara me ganigavira iti.
17 Ezi 4plan gumazir igiar kaba, God biziba bar dar amuamin fofozim ko, akinafaribar gara dagh fozir fofozir aghuim, ko nighnizir aghuim me ganingi. Egha God Daniel fofozim a ganingizima, a irebaba ko irebamin min garir bizibar mingaribar gun mikimamin fofozim ti.
18 Ezi Judan gumazir igiar kaba bar, me azenir pumuning ko mikezimin sure agifa, dughiar Atrivim Nebukatnesar inabazim. Ezi Aspenas me inigha atrivim bagha ghu.
19 Ezi atrivim me ko migiava kamaghin gari, Daniel, Hanania, Misael, ko Asaria, men fofozim gumazir igiar mabar fofozibagh afira. Kamaghin amizi, a me inizima me an ingangarir gumazibar otifi.
20 Egha atrivim bizir aviribar men azangsigha, me ko migia gari, men fofozim Babilonin fofozir gumazibar fofoziba, bar moghira me gafira. Atrivimin irebar mingaribagh fogha dar gun migeir gumaziba ko, kukunir gumaziba bar, me Judan gumazir 4plan kabagh afiraghan kogham. Bar puvati.
21 Egha Daniel dughiar ruarimin atrivimin ingangarim gami. Egha a ingara ikiavira itima, Sairus Babilonin atrivimin oto.

2

Nebukatnesarin irebam

1 Nebukatnesar azenir pumuning uan kantrin garava an atrivimin iti. Egha dimagarir mam, a irebamin gani. Ezi irebar kam a gamima a bar osemegha akuava avenge.
2 Kamaghin amizi, irebar mingaribagh fogha dar gun migeir gumaziba ko, kukunir gumaziba ko, imezibagh amir gumaziba ko, akavsiar ifavaribagh amir gumaziba, me bagha akam amada. Eghti me izi an irebamin mingarimin gun mikimam. Egha me iza atrivimin guamin tuivizi,
3 a kamaghin me migei, “Ki irebamin ganizi, irebar kam na gamima nan navim bar oseme. Kamaghin amizi, ki irebamin mingarim gifoghasa.”
4 Egha me kamaghin Aramin akamin atrivimin akam ikaragha ghaze, “Atrivim,* ni bar deraghvira iki mamaghira iki. E ghaze, ni faragh uan irebamin e mikemeghti, e an mingarimin gun ni mikimam.”
5 Ezi atrivim kamaghin gumazir kabav gia ghaze, “Ki guizbangira ia migei, ia bizir ki irebamin ganizibar gun na mikemeghan kogh, egh uaghan an mingarimin gun mikemeghan koghti, ki midorozir gumazibav kemeghti, me ian sueba ko aghariba asighti, ia aremegham. Egh me ian dipenibagh asighasighiva, dar amuti da bar ikuvigham.
6 Egh ia virara irebam ko an mingarim sara na mikemeghti, ki bizir avirim ia daning, egh ia damuti ia ziar ekiam iniam. Kamaghin datirighin, ia irebam ko an mingarimin gun na mikim.”
7 Egha me uam atrivim migei, “Ni irebar kamin gun e mikemeghti, e an mingarimin gun ni mikimam.”
8 Ezi atrivim kamaghin migei, “Ki ian ifavaribagh fogha gifa. Ia dughiar ruarim mizuamasa, kamaghin ia ghaze, ki akam otavkiri. Ezi bar puvati.
9 Guizbangira, ia bizir ki irebamin ganizibar gun na mikemeghan koghiva, ia bar osimtizir magh gariba iniam. Ki fo, ia bar navir vamira inigha ghaze, ia na gifar mangiti ki uan nighnizim otevkinigham. Kamaghin, ia irebar kamin gun na mikim, eghti ki fogham, ia uaghan an mingarim sara na mikemegh.”
10 Ezi fofozir gumazir kaba atrivimin akam baregha, kamaghin a ikaragha ghaze, “Atrivim, nguazir kamin gumazitam bizir ni damuasa e mikemezim damighan kogham. Bar puvati. Atrivim, atrivir gavgavir ekiatam, uan irebar mingaribagh fogha dar gun migeir gumazitam, ko kukunir gumazitam, ko akavsiar ifavaribagh amir gumazitam, an azangsizir katamin a gamizir puvati.
11 Atrivim, bizir ni en azangsiziba, e dav kiman ibura. Ezi gumazitam dar amighan kogham. Aseba dar amuam. Egha aser kaba da gumaziba ko itir puvati.”
12 Ezi atrivim akar kam baregha bar puviram atari. Kamaghin amizi,

* **1:20:** 1 Atriviba 10:1 **2:4:** Akar kagh ikegha ghua Daniel 7:28in tuziba, me Hibrun akamin dar osirizir puvati. Me Aramin akamin an osiri. **2:11:** Jenesis 41:39; Aisaia 57:15; Daniel 5:11

a midorozir gumaziba bagha akam
amadagha ghaze, me Babilonin fofozir
gumaziba bar me misueghtima me are-
megham.
13 Ezi midorozir gumaziba ghua, Daniel
uan namakaba ko me misueghti me are-
meghasa me buriagha arui.

God irebamin mingarim Danielin aka

14 Ezi atrivimin midorozir gumazibar
garir gumazim Ariok, dikavigha Babilonin
fofozir gumazibav sueghti me aremeghasa
zui. Ezi Daniel a mikimasa deravira
nighnigha,
15 kamaghin Ariokin azara, "Manmagh-
sua, atrivim fofozir gumazibav sueghti
me aremeghasa migirigiar gavgavir kam
gami?" Ezi Ariok bizir otivizir kabar gun a
migei.
16 Ezi Daniel fofozir gumaziba are-
meghan aghuagha, zuamira ghua atrivimin
migia ghaze, "Ni tong dughiam na danighti
ki irebamin mingarimin gun mikimam."
17 Ezi atrivim akar kam amamangatizi,
Daniel uamategha uan dipenimin ghugha
uan namakaba, Hanania, Misael, ko Asaria,
bizir otiviziba bar dar gun me mikeme.
18 Egha apangkuvim bagha Godin Uan
Nguibamin Itim ko mikimasa me migei.
Egh uaghan irebar mogomemin itim bagh
azangsighti, an an mingarim en akagham.
Eghti e Babilonin fofozir gumazir igharaz-
iba ko aremeghan kogham.
19 Ezi dimagarir kamra God, atrivimin ire-
bamin mingarim Danielin aka. Ezi Daniel
Godin Uan Nguibamin Itimin ziam fa,
20 egha kamaghin migei:

"God, ki nin ziam fi mamaghira ikiam.
Guizbangira, fofoziba ko gavgaviba bar
nina.
21 Ni amozim ko aruemin dughiam gatifa,
egha ni uabi gumazibagh inabi, da
atrivibar otifi,
egha ni men ingangaribar me a
gefi.
Egha fofozir aghuiba ko nighnizir
aghuiba gumazibagh anidi.
22 Egha God ni bizir aven modoghav itir me
fozir puvatiziba men akakasi.
Ezi zurara angazangarim nin iti,
ezi ni mitatemin itir biziba, ni dagh
fogha gifa.
23 Nan ovavibar God, ni fofozim ko gav-
gavim na ganingi
egha ni nan dimdiam baraki,
egha bizir e nin azangsighizir kam,
en aka.
Egha ni atrivimin irebamin mingarim,
en aka.
Ki bizir kam bagha ni minabagha, bar nin
ziam fe."

Daniel irebamin mingarimin gun atrivim migei

24 Egha Daniel Ariok bagha ghu, gumazir
kam atrivim Babilonin fofozir gumazibav
sueghti me aremeghasa anemisefe. Ezi
Daniel kamaghin a migei, "Ni fofozir gu-
mazibav sueghti me aremeghan marki. Ni
na inigh atrivim bagh mangi, eghti ki ire-
bamin a geghaniva irebamin mingarimin
gun a mikimam."
25 Ezi zuamira Ariok Daniel inigha
atrivim bagha ghugha, kamaghin atrivim
migei, "Ki Judan adarazir mav inigha izi,
me fomira kalabuziar gumazir mamin min
an kantrin a inigha kagh ize. Ezi a irebamin
mingarimin gun ni mikimam."
26 Ezi Daniel, an ziar mam Beltesasar,
atrivim kamaghin an azara, "Ni nan irebam
ko an mingarim mikimamin fofozim iti?"
27 Ezi Daniel kamaghin atrivim migei,
"Atrivim, fofozir gumazitam, ko kukunir
gumazitam, ko imezibagh amir gumazi-
tam, ko akuzibagh amir gumazitam, me
bar modoghav tir bizir kamin mingarim
abighiva avegham.
28 Ezi Godin Uan Nguibamin Itim, a iti, a
bizir mogomebar mingariba azenim garisi.
Atrivim, God bizir gin otivamibar nin ak-
aghasa irebar kam ni ganingi. Ezi ki
datirighin irebar ni uan dakozimin akua
ganizimin, gun ni mikimam.
29 "Atrivim, ni akuima God irebamin bizir
gin otivamiba nin aka. Ezi Godin kam, a
bizir mogomeba azenim garisi. Egha bizir
gin otivamiba nin aka.
30 Egha Godin kam bizir modoghav itim
nan aka. Kirara fofozir ekiam ikia egha
fofozir gumazir igharazibagh afirazir pu.
Puvati. God bizir kam nan aka, eghti ni
uan irebamin mingarim ko nighnizibagh
gifogham.
31 "Atrivim, ni irebamin garima marvir
guar dafam iti. Ezi bizir kam a gavgavigha
bar puvira taghtasi. Ezi ni an ganigha bar
atiatingi.
32 Me golin puvira taghtazimin an
dapanimin ingari. Egha an evarim ko
agharimning, me silvan aningin ingari,
egha an ivariam me brasin dar ingari.
33 Egha an suemning me ainin aningin in-
garigha, an dagarimningin vin, me uaghara
ain ko nguazim veregha aningin ingari.
34 Ezi dughiar ni marvir guar kamin
garavira itimin, dagiam a uabi mighsiamin
kuiaghiri, gumazitam a poghezir puvati. A
uabi izaghira marvir guar kam misogha an

2:21: 1 Eghaghaniba 29:30; Esta 1:13; Jeremaia 27:5; Jems 1:5 **2:22:** Onger Akaba 139:11-12; Daniel 2:28-29; Hibru 4:13; Jems 1:17 **2:30:** Jenesis 41:16; Daniel 2:47; Aposel 3:12

dagarir me nguazim ko ainin ingarizimning misoke. Ezi aning bar misaraghire.
35 Ezi ainba, ko nguazim, ko bras, ko silva, ko gol, da bar biaghiregha mati raizin miseviba, ni da isa da makuri. Ezi aminim dagh ivavamadi, ezi minezir taba ua itir puvati. Ezi dagiar marvir guar kam misoghezim, an aghua mighsiar ekiamin otoghava nguazir kam bar anevara.
36 "Kar irebar ni ganizim. Ezi datirighin ki irebamin mingarimin gun ni mikimam.
37 Atrivim, ni faraghavira ikia, egha atrivir maba bar dagh afira. Ezi Godin Uan Nguibamin Itim, a nin amamangatizi ni atrivimin iti. Ezi a gavgavim ni ganiga egha ziar ekiam ni ganingi.
38 Egha ni gamima, gumazamiziba bar, ko asiziba, ko kuaraziba bar, ni me gatifa. Ezi ni dapanir me golin ingarizimin min iti.
39 "Eghti atrivir mam nin gin otivam, egh a nin min gavgavighan kogham. Egh gin atrivir mikezim otoghiva, nguazir oteviba bar dagh ativagham. Ezi atrivir kam mati bras.
40 Eghti ua gin namba 4in atrivim otivam. An ainin min gavgavigham. E fo, ain bizibav sozima da bigha minemniaba iri. Ezi kamaghira atrivir kam kantrin fomira ikezibar gavgaviba bar dagh afiragh ada givagham.
41 Ezi ni irebamin kamaghin gari, bizir kamin dagarimning ko dagarir puziba, me ain ko nguazim uaning veregha dar ingari. Ezi bizir kamin mingarim kamakin. Gumazamizir atrivir kam ativaziba, me uarira uari abigh, men tarazi gavgavigh ikivira ikiam. Ain ko nguazim virara dagarir pumuningin iti, a kamaghin nin aka, dar gavgavim ainin min gavgavigh egh bar gavgavighan kogham.
42 Ezi dagarir puzir me ain ko nguazimin ingarizim, a kamakin, kantrin otevir mam ainin min gavgavigham. Eghti an otevir mam nguazim min gavgavighan kogham.
43 Ezi me, nguazim ko ain aning veregha marvir guar kamin dagarimin ingari. Ezi bizir kamin mingarim kamakin. Atrivim gumazamizir biaghireziba, ua me akuvasa nighnisi. Eghti me atrivir igharazibar guivibar iki, egh me deragh uari ko poroghan kogham.† Kamaghira ain deragha nguazim ko pozir puvati.
44 "Ezi dughiar atrivir kaba ikiavira itimin, Godin Uan Nguibamin Itim, a Dughiar a Gumazamizibagh Ativaghamin Tam a damighti, an otivam. Eghti a iki mamaghira ikiam. Eghti atrivir maba da God Gumazamizibagh Ativaghamin Dughiar Kam dikabiraghan kogham. Eghti God Gumazamizibagh Ativaghamin Dughiam, an atrivir igharazibagh asighasigham. Eghti an atrivir dughiar kam a iki mamaghira ikivira ikiam.
45 Ni dagiamin gari, a uabi mighsiamin pura kuiaghiri, gumazitam a poghezir puvati. Dagiar kam ira, marvir guar me ain ko bras ko nguazim ko silva ko golin ingarizim a misoghezi, a bar misaraghire. Dagiar kam, a God gumazamizibagh ativaghamin dughiamin ababanim.
"Godin ziar ekiam itim, a bizir gin otivamiba nin aka. Guizbangira, bizir ni irebamin ganiziba, da ki ni mikemezi moghiram otivam."

Atrivim ziar ekiam Daniel ganingi

46 Atrivim Nebukatnesar Danielin akam baregha, egha Danielin boroghira tevimning apirigha irigha uan guam isa nguazim gatigha ghaze, me Danielin ofa damu borer mughuriar aghuim zuim tuva an ziam fi.
47 Ezi atrivim kamaghin Daniel migei, "Ni irebar modozir kamin gun mikemegha gifa. Kamaghin amizi, ki kamaghin fo, nin God a godin igharazibagh afira. Ana atriviba bar dar ekiam, egha bizir mogomeba azenim garisi."
48 Ezi atrivim Babilonin provinsin gavmanin dapanimin ikiasa Daniel amisefe. Egh a gumazir nighnizir aghuiba atrivim ganidibar gumazir dapanimin iti. Ezi atrivim uaghan Daniel bizir avirir aghuiba a ganingi. Ezi Daniel ziar ekiam iti.
49 Egha Daniel Babilonin provins gatifa. Egha a ingangaribar ganasa nighnighava, Satrak ko Mesak ko Abetnego, me amisivasa atrivimin azangsisi. Ezi atrivim an azangsizir kamin amamangatizi, me dar gari. Egha Daniel uabi atrivimin dipenimin iti.

3

Nebukatnesar marvir guamin tevimning apirigh a ziam fasa gumazamizibav gei

1 Atrivim Nebukatnesar migeima me gol inigha marvir guar mamin ingari. Ezi marvir guar kamin ruarim a 27 mitan tuzi, an baravim 3 mitan tu. Ezi me marvir guar kam isa Babilonin provinsin Duran nguazir zarimin aneti.
2 Ezi me anetigha givazima, atrivim uan gavman gumazir dapaniba bar me migia ghaze, me izi uari akufagh. Eghti gavmanin faragha zuir gumaziba ko, gumazir dapaniba ko, gumazir ekiar faragh zuiba ko, nguibamin gavmanin garir gumaziba ko, dagiabar garir gumaziba ko, jasba ko, nguibabar gavmanin gumaziba me izi uari akufagh. Me izi, marvir guar Atrivim Nebukatnesar asarazir kam bagh, dughiar faragha zuimin an ziam fisi izam.

† **2:43:** Aramin akam deragha akar otevir kamin mingarim abighizir puvati.

2:48: Daniel 2:6; 4:9; 5:11

3 Ezi gavmanin gumazir ekiar kaba
iza bar marvir guam itir naghin dughiar
namba wanin an ziam fasa bar uari akufa.
4 Egha gavmanin gumazir akam akurir
mam pamten kamaghin diagha migei, "Ia
nguibaba bar dar gumazamiziba, kantriba
bar dar gumazamiziba, nguibabar akaba
bar ia bar atrivimin akam baragh!
5 Ia sighaba ko mariviba ko gitaba ko
buaba ko ighiar igharaziba baraghti da
arangam. Egh ia ighiar kam baragh, uan
teviba pirigh avigh marvir guar Atrivim
Nebukatnesar asarazir kamin ziam fi.
6 Eghti gumazitam tevimning apirigh avi-
ragh, marvir guamin ziam fan koghti, e
zuamira a inigh danganir ekiar avir bar
pamten isimin aven anekunigham."
7 Kamaghin me ighiam baragha,
nguibaba bar dar gumazamiziba ko
kantriba bar dar gumazamiziba ko
nguibabar akaba bar, maghira teviba
apirigha aviragha marvir guar Atrivim
Nebukatnesar asarazir kamin ziam fe.

Me Judan gumazir 3plan gun mikeme

8 Ezi dughiar kamin Babilonin gumazir
maba iza Judan gumazamizibar ziabagh
asighasighasa men gun atrivim mikeme.
9 Egha me kamaghin Atrivim Nebukatne-
sarin migei, "Gumazir ekiam, ni iki mam-
aghira ikiam!
10 Atrivim, ni gumazamiziba bar kam-
aghin me migia ghaze, me sighaba ko mariv-
iba ko gitaba ko buaba ko ighiar igharaz-
iba baraghiva, gumazamiziba bar teviba
apirigh avigh, golin marvir guar ni in-
garigha asarazir kamin ziam fam.
11 Eghti gumazitam tevimning apirigh
aviragh marvir guamin ziam fan koghti, ni
zuamira a inigh danganir ekiar avir bar
pamten isimin aven anekunigham.
12 Ezi Judan gumazir pumuning ko
mikezir kaba, Satrak, Mesak, ko Abetnego,
kar ni Babilonin provins gativagh an ganasa
me amisefe, ezi me nin akam batoke.
Egha me nin asebar ziaba fer puvati, egha
uaghan teviba apirigha aviragha golin
marvir guar ni asarazir kamin ziam fer
puvati."
13 Ezi Atrivim Nebukatnesar akar kam
baregha bar puviram atara egha ghaze, ia
3plan gumazir kaba inigh na bagh izi.
14 Me izegha givazima a kamaghin men
azai, "Satrak ko Mesak ko Abetnego, me
ghaze ia nan aseba ko godin marvir guar
ki asarazir kam ia uaghan teviba apira avi-
ragha an ziam fer puvati. Guizbangira, o?
15 Ezi datirighin, ia sighaba ko mariviba
ko gitaba ko buaba ko ighiar igharaziba
baraghiva, teviba pirighiva avigh marvir
guar kamin ziam fi. Ia kamaghin damuan
koghti, ki datirighira gumazibav kemeghti
me ia isi danganir ekiar avir bar pamten
isimin aven ia kunigham. Eghti godin
manam ian akuragh nan gavgavim da ua ia
inigham?"
16 Ezi Satrak, Mesak ko Abetnego atrivim
ikara, "Atrivim Nebukatnesar, bizir ni e
damuasa ifongezir kam, e akaba an puvati.
17 E guizin Godin ziam fe. Ni mikemezi
moghin e damigh, eghti en Godin gavgavim
itim, an en akuraghti, nin gavgavim ko
danganir ekiar avir bar pamten isim, e a
gitagham. God en akuragham.
18 Eghti an en akuraghan koghti, ni bizir
kam gifogh, e nin asebar ziaba fan koghiva,
egh uaghan teviba pirighiva aviragh golin
marvir guar ni asarazir kamin ziam fan
kogham."

Me Satrak, Mesak ko Abetnego isava avim mikini

19 Nebukatnesar akar kam baregha
egha bar Satrak, Mesak ko Abetnego
men aningaghegha, an damazimning bar
aghefe. Egha a uan ingangarir gumazibav
kemeghti me avim atighti a puvira isiam.
Avim faragha kamaghin isizir puvati.
20 Egha a uan midorozir gumazir gavgav-
ibav gia ghaze, me Satrak, Mesak ko Abet-
nego, ikegh me isiva danganir ekiar avir bar
pamten isimin me kunigh.
21 Kamaghin, me 3pla uaghara men ko-
rotiar ruariba ko siotba ko dapanir asuaba
sara me ikeghava, me isa danganir ekiar
avir bar pamten isimin, me akuni.
22 Dughiar kam atrivim faragha migeima
me avim gamima a bar pamtemin isia
mizariaba zui. Kamaghin, midorozir gu-
mazir me inigha avir danganir ekiamin
ghueziba, avir mizariaba bar men isizi me
ariaghire.
23 Ezi Satrak, Mesak ko Abetnego, me
avimin torim giraghue. Ezi me ikezir
beniba kamaghira iti.
24 Ezi Atrivim Nebukatnesar men ganigha
digavir kuram gamigha zuamira dikavigha
tu. Egha kamaghin gumazir nighnizir
aghuiba a ganidibar azara, "E 3plan gu-
maziba ikegha me isa avim mikini, o pu-
vati?" Ezi me a ikara, "Are, atrivim, e man-
maghiram ami."
25 Ezi a ghaze, "Manmaghin amizi ki 4plan
gumazibar garima me avimin torimin arui?
Egha benir e me ikeziba, ua men namnabar
itir puvati. Egha avim uaghan men isir
puvati. Ezi namba 4in gumazim asebar
borimin min gari."

Avim 3plan gumazibar isizir puvati

26 Ezi Nebukatnesar danganir ekiar avir
bar pamten isimin tiar akamin boroghira

3:15: Ua Me Ini 5:2; 2 Atriviba 18:35

ghugha kamaghin dei, “Satrak! Mesak!
Abetnego! Ia Godin Bar Pin Itimin ingan-
garir gumaziba! Ia azenan izi!” Ezi me avim
ategha azenan ize.
27 Ezi gavmanin faragha zuir gumaziba
ko, gumazir dapaniba ko, gumazir aruar
faragh zuiba ko, gumazir nighnizir aghuiba
atrivim ganidiba, me iza Judan gumazir
3plan kabar ganasa uari akufa. Me gara fo,
me isizir puvati. Egha avim men dapanir
ariziba ko korotiabar isizir puvati, egha me
mikarzitam isigha mughazir puvati, egha
avir mughuriar tam zuir puvati.
28 Ezi atrivim kamaghin migei, “E bar
Satrak, Mesak, ko Abetnego, men Godin
ziam fam. God uan ensel amadazi a 3plan
gumazir an ziam fa egha nighnizir gav-
gavim an itibar akura. Me nan akam bat-
uegha ovengan atiatingizir puvati. Egha
godin igharazitam tevimning apirigha an
ziam feir puvati. Me uan Godin ziamra fe.
29 Ezi ki fo, Satrak, Mesak ko Abet-
nego, men God men akurazi moghin,
godin igharaz tam uan gumazamizibar
akuraghan kogham. Kamaghin amizi, ki
migirigiar kam damuasa, ia gumazamiziba
bar Godin kam a dipova, akar kuratamin
a mikiman kogham. Egh nguibaba bar
dar gumazamiziba ko kantriba bar dar
gumazamiziba ko nguibabar akaba bar,
me arazir kam damuti, ki midorozir
gumazibav kemeghti me men sueba ko
agharіba asighti, me aremegham. Egh
me men dipeniba akararigh bar dagh
asighasigham.”
30 Ezi atrivim mikemegha givagha, egha
Satrak, Mesak ko Abetnego ingangarir
igiam Babilonin provinsin me ganingi,
ingangarir kam ingangarir me faragha
amizim gafira.

4

Nebukatnesarin namba 2in irebam, a temer ekiamin gani

1 Atrivim Nebukatnesar nguazimin
nguibaba bar dar gumazamiziba ko
kantriba bar dar gumazamiziba ko
nguibabar akaba bar, me bagha akam
amada. An akam kamakin:

Ia bar deraghvira iki!

2 Datirighin ki arazaraziba ko mirakelin
bar ekiaba, Godin Bar Pin Itim na bagha
dagh amizibar gun ia mikimasa.

3 God arazarazir bar ekiabar en aka!
Egha bar gavgavigha mirakel bagh
ami!
God iki mamaghira ikiam;
an atrivimin dughiaba zurara ikivira
ikiam.

4 Ki Nebukatnesar, nimira uan
dipenimin aperaghav ikia uan ingan-
garibar garima, da bar deragha oto. Egha
ki bizir avirim ikia, egha bar akuegha iti.
5 Ezi dimagarir mamin ki irebamin
ganigha bar puviram atiatingi. Ki irebamin
aven ganizir biziba na gamizi ki digavir ku-
ram gami.
6 Egha ki Babilonin fofozir gumaziba
bagha akam amada, eghti me izi irebamin
mingarimin gun na mikimam.
7 Ezi irebar mingaribagh fogha dar gun
migeir gumaziba ko, kukunir gumaziba ko,
imezibagh amir gumaziba ko, akavsiabagh
amir gumaziba, me bar ize. Ki irebamin gun
me migeima, me irebamin mingarimin gun
na mikiman ibura.
8 Ezi gin Daniel izi. (An ziar mam
Beltesasar, ziar kam nan asemin ziam.
Guizbangira, aser bar gavgavibar duaba
nighnizim Daniel ganingi.) Ezi ki uan ire-
bamin gun a migei. Ki kamaghin a migei:
9 “Beltesasar, fofozir gumazibar gu-
mazir dapanim, ki fo, aser bar gavgavibar
duaba, nighnizim ni ganingizi, ezi bizitam
nin pin kogh, nin modoghan kogham. Ezi
ni datirighin nan irebam baragh, egh an
mingarimin gun na mikim.
10 “Ki uan dakozim girighav ikia ire-
bamin garima, temer bar dafam nguazim
bar moghira an tongira tughav iti.
11 Egha an aghua bar ekiva ghuanaga
overiamin suira, nguazimin itir gumaza-
miziba bar an gari.
12 Ezi temer kam dafarir bar aghuiba
iti, egha ovizir aviriba iti, nguazimin itir gu-
mazamiziba bar dar amegh izivagham. Ezi
kuaraziba an aguabar mikonibagh amima,
nguazimin asizir atiaba iza an apengan
avughsi, egha da bar an oviziba api.
13 “Ki uan dakozim girighav ikia ire-
bamin garavira itima enselin mam Godin
Nguibamin ikegha izaghiri, an enselin
maba ko me bizibar garir enselba.
14 Egha pamtemin dia ghaze: Ni temem
okeghti a irigh. Egh an aguaba aghoregh,
an dafariba aghor da makunigh, an oviziba
tintinibar da kunigh. Egh asizir an ape-
bamin itiba batokegh, egh kuarazir an
aguabar itiba batokegh.
15 Egh temer dakam biba saram
aneteghti a nguazimin grazibar tongin iki,
eghti ainin kuakar ekiatam ko bras inigh an
povim gighuigh. Egh gumazir kam ateghti
amariba dimagaribar a giram. Eghti an
asizibar min dadabar ami ikiam.
16 Egh gumazir kam, a 7plan azenibar
gumazamiziba nighnizi moghin nighnighan
kogham, ana asizibar min nighnigh ikiam.
17 Ezi bizibar garir enselba bizir kaba
otivasa me mikeme, eghti angamira itir gu-
mazamiziba bar kamaghin fogham, Godin

Bar Pin Itim bar gumazamizibagh ativagha men gari. Egha a uabi uan ifongiamin gin ghua, gumazir ziar ekiaba itiba ko gumazir kiniba, atrivimin ikiasa me amisevima me otifi.”

18 Egha ki ua kamaghin Daniel migei, ki uan irebam ni mikemegha gifa. Nan fofozir gumaziba irebamin mingarimin gun na mikiman ibura. Kamaghin amizi, Beltesasar, ni datirighin an mingarimin gun na mikimam. Ki fo, aser bar gavgavibar duaba nighnizim ni ganingi, kamaghin nirara na mikimam.

Daniel irebamin mingarimin gun migei

19 Ezi Daniel irebamin mingarim gifogha gifa, kamaghin amizima a bar osemegha digavir kuram gamigha, atrivimin mikiman atiati.* Ezi atrivim kamaghin a migei, “Beltesasar, irebar kam ko an mingarim ni damuti ni osimiva atiatingan marki.”

Ezi Beltesasar a ikara, “Atrivim, ki irebar kam mikemezir biziba ni bativan ki ifongezir puvati. Da nin apanibara otivasa ki ifonge!

20 Ni temer ekiar mamin gani, a bar ruaragha ghuanaga overiamin suira, ezi nguazir kamin gumazamiziba bar an gari.

21 A dafarir bar aghuiba ko ovizir aviriba iti, nguazimin itir gumazamiziba bar dar amegh izivagham. Ezi asizir atiaba an apengan avughsi, ezi kuaraziba an aguabar mikonibar ingari.

22 “Atrivim, nirara temer kam, ruaragha bar gavgafi. Ezi nin gavgavim bar ekevegha pin ti, ezi nin gavgavim nguazimin itir gumazamiziba bar dar gari.

23 “Ezi ni garima, enselin mam Godin Nguibamin ikegha izaghira ghaze, ‘Ni temer kam okegh a gasighasikigh, egh an dakam ateghti a nguazimin iki. Egh ainin kokam ko bras inigh an povim gighuigh. Eghti ghuariar dipaba dimangan gumazir kam giram, egh aneteghti a 7plan azenibar asizir atiaba ko ikiam.’

24 “Atrivim, irebar kamin mingarim kamakin, kar Godin Bar Pin Itim mikemezir bizim, ni bativam.

25 Ni gumazamizibar nguibam ategh, mangiva asizir atiaba ko ikiam. Ni bulmakaubar min dadabar ami, egh puram azenan dakuam. Eghti dimagarimin ghuariar dipaba 7plan azenibar ni giram. Ni kamaghira iki, mangi kamaghin fogham, Godin Bar Pin Itim bar gumazamizibagh atifa. Ezi a uabi uan ifongiamin, gumaziba misevima me atrivibar otifi.

26 Ni ensel barazi, a temer dakam ateghti a nguazimin aven ikiasa mikeme. Bizir kamin mingarim kamakin, ni bar kamaghin fogh mikim, God Uabira Nguazimin Biziba Bar Dagh Atifa. Ni fogha gifa, egha gin ni uam atrivimin otivam.

27 Kamaghin amizi, atrivim, ni datirighin ki ni mikimamin akamin gin mangam:† Ni arazir kurabar amuan koghiva, arazir aghuibar amu, egh gumazamizir ongnarazibar apangkuf. Ni kamaghin damuva, egh ni ti deraghvira ikiti, bizir ni amiba bar deraviram otivam.”

28 Ezi Daniel mikemezi moghira, bizir kaba bar Atrivim Nebukatnesar batifi.

29 Ezi 12plan iakiniba givazi, atrivim dughiar mamin uan dipenir Babilonin itimin azuarim garui.

30 Egha kamaghin migei, “Ia gan, Babilon a nguibar bar ekiam egha bar dera. Nan gavgavimin ki uabi an ingari, ki nguibar kam gamizi an otogha, uan gavgavim ko ziar ekiam isi gumazamizibar akakaghasa.”

31 A migiavira ikiava egha orazima, tiarir mam Godin Nguibamin ikegha izi. Tiarir kam kamaghin migei, “Atrivim Nebukatnesar, ni nan akam barakigh. Kantrin ni ativazir kam, ki datirighin ni dam a inigham.

32 Eghti ki ni batueghti ni ua gumazamiziba ko ikian kogham. Ni mangi asizir atiaba ko ikiam. Egh ni 7plan azenibar, bulmakaubar min dadabar amam. Ni kamaghira iki mangi dughiar ni fogh suam, Godin Bar Pin Itim bar gumazamizibagh atifa. A uabi uan ifongiamin, gumazibagh amima me atrivibar otifi.”

33 Ezi bizir ensel mikemeziba, da zuamira Nebukatnesar batifi. Me gumazamizibar tongin a batoghezi, a bulmakaubar min dadaba api. Egha dimagarimin ghuariar dipaba an namnam giri. Egha an dapanir arizim bar ruaragha taragiar arizibar min gari. Egha an dafarir puziba bar ruaragha mati kuarazir puzibar min gari.

Nebukatnesar Godin ziam fe

34 Gin 7plan azeniba givazi, ki Nebukatnesar, ki kogha Godin nguibamin gara, egha nan nighniziba ua dera. Egha ki Godin Bar Pin Itim bagha bar akonge. A Godin ikia mamaghira itim, kamaghin, ki an ziam fam. Egha ki kamaghin migei:

God atrivimin iki mamaghira ikiam.
Eghti an atrivir kam dughiabar ikivira ikiam.

* **4:19:** Akar kam, 4:19in ikegha ghua 4:33in tu, kar akar otevir mam Atrivim Nebukatnesar gumazamiziba bagha anemada. (Ni Daniel 4:1in ganigh.) Egha kagh atrivim bizir a bativizibagh eghanizir puvati. † **4:27:** Gumazir maba ghaze, vezin kam, a dughiar Nebukatnesar uam atrivimin otivamim a migeir puvati. Me ghaze, Daniel kamaghin mikeme, atrivim arazir aghuibar amuti, bizir kurar kaba a bativan kogham.

35 A gari, nguazimin itir gumazamiziba mati
pura biziba.
An Nguibamin itir enselba ko nguazimin
itir gumazamiziba an apengan iti,
a bar me gatifa.
Egh a bizitam damusi an a damuam,
eghti gumazitam an anogoreghan
kogham.
Guizbangira, gumazitam kamaghin an
azangsighan kogham,
Ni bizir tizim gami. Bar puvati.

36 Ezi ki migirigiar kam gamir dughiamin,
nan nighnizim ua dera, ezi ki ua uan ziar
ekiam ini. Egha datirighin ki kantrin
faragha ativazim, ki uam a gativagh an
ganamin gavgavim ini. Ezi gumazir
nighnizir aghuiba na ganidiba, ko nan
gumazir ekiaba, me ua iza na ko iti. Ezi
ki uam atrivimin ikia, egha ziar bar ekiam
iti, a ziar ekiar ki faragha inizim gafira.
37 Egha datirighin ki Nebukatnesar, ki
Atrivir Uan Nguibamin Itim bagha bar
akonge, egha an ziam fa ziar ekiam a ganidi.
Ki fo, bizir ana amiba bar voroghira ikia bar
dera. Egha a gumazir uan ziaba feba da
dikabiri.

5

Atrivim Belsasarin isar ekiam

1 Ezi datirighin Belsasar atrivir igiamin
otogha, dimagarir mamin a isar ekiar mam
gamua, egha uan gumazir ekiar tausen plan
diazi me isar kamin izegha, a ko wainin
dipam api.
2 Egha me wainin dipam apavira itima,
Belsasar, gol kapba ko silvan kapba
inigh izasa uan ingangarir gumazibav
migei. Kavin kaba, an afeziam Nebukat-
nesar Jerusalemin nguibamin itir Godin
Dipenimin ghugha da inigha Babilonin
nguibamin ize. Atrivim ghaze, a uan
gumazir ekiaba ko uan amuiba ko an amuir
doziba ko, me bar kavin kabar wainin
dipabar amam.
3 Kamaghin amizi, ingangarir gumaziba
golin kapba inigha ize. Ezi gumazamiziba
bar kavin kabar wainin dipaba api.
4 Egha me wainin dipaba apa ikiava, aser
me gol, ko silva, ko bras, ko ain, ko temem,
ko dagiamin, ingarizir marvir guabar ziaba
fe.
5 Me kamaghin amima, gumazimin
dafarim zuamira birimin otogha birim
gisin osiri. Danganir kamin lam isia an
angazangarim bar ekefe, ezi atrivim bar
deraghavira dafarir kamin garima, an osiri.
6 Egha a bar atiatigha, an atiatir guam
asaragha, an gavgavim givazi, an soroghafariba a ginisi.
7 Ezi a kukunir gumaziba, ko imezibagh
amir gumaziba, ko akavsiar ifavaribagh
amir gumaziba, tav a bagh me inigh izasa a
pamten dei. Me izegha givazima, atrivim
kamaghin me migei, "Gumazitam akar
kam diponegh an mingarimin gun na
mikemeghti, ki atrivimin korotiar aghevim
a danighti aneghuam. Egh ki golin sen
an firimin daghti, a ziar ekiam iniam.
Eghti ki a damighti a namba 3in gavmanin
gumazimin ikiam."
8 Ezi fofozir gumaziba aven izegha givazi,
atrivim akar kam bar me mikemez, men
tav akar kam diponan ibura. Egha men
tav akar kamin mingarimin gun atrivim
mikemezir puvati.
9 Kamaghin amizi, Atrivim Belsasar bar
atiatingi. Egha an atiatir guam asaragha
an gavgavim givazima, an soroghafariba a
ginisi. Ezi an gumazir ekiaba nighnighava
avenge, kamaghin amizi, me bizitam
damuan ibura.
10 Dughiar kam atrivimin amebam niginir
kam baraki, niginir atrivim uan gumazir
ekiaba ko me amizim. Egha a isar ekiam itir
danganimin aven ghugha ghaze, "Atrivim,
ni deraghvira iki mamaghira iki. Ni bizir
kam ateghti an osimtizim ni daningan
marki.
11 Ni oragh, gumazir mam nin kantrin iti,
ezi aser bar gavgavibar duaba nighnizim a
ganingi. Ezi dughiar nin afeziam atrivimin
itimin, nin afeziam gumazir kamin garima,
a fofozir ekiaba ko nighnizir aghuiba iti.
Egha an fofozim bar ekevegha aser gavgav-
ibar fofozimin min ghu. Ezi nin afeziam
Atrivim Nebukatnesar, gumazir kam isa,
irebabar mingaribar gun migeir gumaziba
ko, kukunir gumaziba, ko imezibagh amir
gumaziba, ko akavsiar ifavaribagh amir gu-
maziba, bar men gumazir dapanimin ikiasa
anemisefe. Nin afeziam kamaghin ami.
12 A fo, gumazir kam bar fofozir aghuiba
ko nighnizir aghuiba iti, egha irebabar
mingariba ko akar isin zuiba, ko bizir
mogomebar mingaribar gun migei. Kam-
aghin amizi, ni Daniel bagh akam amadagh.
Atrivim Nebukatnesar ziam Beltesasar a
gati. Ni a mikemeghti a izi akar birimin
itimin mingarimin gun ni mikimam."

Daniel akar dipenir birimin itimin mingarimin gun migei

13 Egha me Daniel inigha aven ghuzima,
an atrivimin boroghin tughav iti. Ezi
atrivim kamaghin a migei, "Ni Daniel, ni ti
Judan gumazir mam? Ni ti Judan adarazir
mav, fomira nan afeziam, Atrivim Nebukat-
nesar, ni inigha ize?
14 Ki kamaghin oraki, aser bar gavgavibar
duaba nighnizim ni ganingi, ezi ni fofozir
ekiaba ko nighnizir aghuiba iti.
15 Ki fofozir gumaziba ko kukunir gu-
mazibar dia, eghti me izi akar birimin itim

diponiva, an mingarim gun na mikimasa. Ezi puvati, me mikiman ibura.
16 Ezi ki kamaghin oraki, ni bizir mogomeba ko akar isin zuibar gun migei. Egh ni osizirir kam diponiva an mingarim gun na mikemeghti, ki atrivimin korotiar aghevim ni da arugh, egh gol sen nin firimin datighti ni ziar ekiam iniam. Eghti ni nan gavmanin gumazir namba 3in otogham."
17 Ezi Daniel an akam ikaragha ghaze, "Marki, ki ni da bizir aghuitam inighan kogham. Ni ifueghiva, gumazir igharazir tam daningigh. Ezi Atrivim, ki datirighin osizirir kam diponiva an mingarimin gun ni mikimam.
18 "Ni oragh. Godin Bar Pin Itim, a nin afeziam Nebukatnesar gamizi, a bar atrivir ekiamin otogha bar gavgafi, egha ziar ekiam ikia bar pin ti.
19 A gavgavir bar ekiam iti, kamaghin amizi, nguibaba bar dar gumazamiziba ko, kantriba bar dar gumazamiziba ko, nguibabar akaba bar, me an atiatigha egha nisi. Eghti a gumazitam misueghti an aremeghsi an aremegham. Eghti a gumazitam ateghti a ikisi, a ikiam. Egha a kamaghin ami, a gumazitamin ziam fisi, a fam. Eghti a gumazitam dikabiragh a gasighasighsi, ana damuam.
20 Egha a uan ziam fava, akaba batogha, arazir igharazibagh amima, Godin Ikiavira Itim, atrivimin ikian a batoke, ezi an ziar ekiam iraghuzi, a uan danganim ataki.
21 Ezi Godin Ikiavira Itim gumazamizibar nguibamin a batoke, ezi an nighnizim, gumaziba nighnizi moghin nighnizir puvati, an asizibar min nighnisi. Egha a ghua donkiba ko ikia, bulmakaubar min dadaba apava, puram azenan akui. Ezi dimagarimin ghuariar dipaba a giri. Ezi a kamaghin amua ghua gin a kamaghin fo, Godin Bar Pin Itim gumazamiziba bar me gativagha men gari. Egha a uabi uan ifongiamin gumaziba misevima me atrivibar otifi.
22 "Ni Nebukatnesarin otarim, ni bizir kabagh fogha gifa. Egha ni uabi dikabirazir puvati.
23 Ni uabi uan ziam fasa nighnigha, Ekiar Uan Nguibamin Itim, ni nan ziam dikabira. Egha uan ingangarir gumazibav kemezi me kavin nin afeziam Godin Dipenimin iniziba inigha ize. Egha ni uan gumazir ekiaba ko uan amuiba ko nin amuir doziba ko, ia bar kavin kabar wainin dipaba api. Egha ia marvir guar me gol ko, silva ko, bras ko, ain ko, temeba ko, dagiamin ingarizibar ziaba fe. Ezi marvir guar kaba me garir puvatigha migirigiaba barazir puvatigha bizitam gifozir puvati. God uabira nin ikirimirim ko ni amir biziba bar dar gara dagh atifa. Ezi ni an ziam fer puvati.
24 Kamaghin amizi, God dafarir kam amadazi an akar kaba osiri.
25 Akar kam kamakin:

'Dipon, dipon, tuisigh, abikigh.'

26 "Akar kamin mingarim, 'Dipon,' a kamakin,
God ni atrivimin ikiamin dughiaba diponsi.
Datirighin nin dughiar abuananam.
27 Ezi akar kamin mingarim, 'Tuisigh,' a kamakin,
God nin araziba tuisigha gifa, ezi an ababanim kamaghin nin aka,
ni arazir aghuibagh amir puvati.
28 Ezi akar kamin mingarim, 'Abikigh,' a kamakin,
God nin kantri abighizi, an vuer mam Midian kantrin ghu,
ezi an vuer mam Persian kantrin ghu."*

29 Ezi Atrivim Belsasar zuamira uan ingangarir gumazibav geima, me korotiar aghevim Daniel garugha egha golin sen an firimin da. Egha Daniel gamizi a Belsasarin gavmanin namba 3in gumazir dapanir ekiamin oto.
30 Ezi dimagarir kamra, Midian kantrin gumaziba iza Babilonin Atrivim Belsasarin misoghezi ana areme.
31 Ezi Darius, a Midian gumazim, a 62plan azeniba ikiava, datirighin Babilonin atrivimin oto, egha kantrin kam gativagha an gari.

6

Me Daniel akunizi a laionba itir mozim giraghu

1 Dughiar kam Darius atrivimin otogha givagha, egha 120plan gavmanin faragha zuir gumaziba amiseveghti me kantrin aven tir nguibabagh ativagh dar ganam.
2 Ezi atrivim, Daniel ko gumazir igharazir pumuning a me amisevezi, me gavmanin faragha zuir gumazir kabagh ativagh, atrivimin ingangaribar ganam. Eghti atrivimin ingangaribar tongin bizitam ovengan kogham.
3 Ezi atrivim, Danielin ingangarimin garima a bar dera, egha gavmanin faragha zuir gumaziba ko a ko ingarir gumazimning a men ingangaribagh afira. Kamaghin amizi, atrivimin nighnizim a Daniel amiseveghti a kantrin gumazir dapanimin ikiam.

5:22: 2 Eghaghaniba 33:23; 36:12 * **5:28:** Aramin akamin, akar kam "Abikigh," a Persian kantrin ziamin mirara ghu.

4 Ezi gavmanin faragha zuir gumazir
kaba ko, Daniel ko ingangarir vamiram
amimning, me nighnizir kam gifongezir pu-
vati. Egha me Danielin ingangarimin aven
gari, a bizitam paziva a damighti, me a kot
darigham. Me garima, Daniel a gumazir
bar aghuim, egha an ingangarim bar dera.
A ifarir puvatigha arazir kuratam gamizir
puvati, kamaghin amizi, me an arazir ku-
ratamin apizir puvati.
5 Egha me uarira uariv gei, "E Danielin in-
gangarimin aven arazir kuratam batoghan
kogh egh, a kot darighiva avegham. Egh
arazir a uan Godin gin ghua amibar ganiva,
tuavitam batoghiva a kot darigham."

6 Egha me atrivimin ganasa ghugha ka-
maghin a migei, "Atrivim Darius, ni der-
aghvira iki mamaghira ikiam!
7 Ezi e bar, nin gumazir ekiar nin kantri
gativamiba, e gavmanin gumazir dapaniba,
ko gavmanin faragha zuir gumaziba, ko
distrighin faragha zuir gumaziba, e bar,
ni akar bar gavgavitam damuasa, e akam
akirigha gifa. En ifongiam kamakin, ni gu-
mazamiziba bar me mikim, eghti 30plan
dughiaba me bizitam bagh ase tam o gu-
mazitam ko mikiman marki. Me nirara ni
ko mikim. Eghti gumazitam akar gavgavir
kam batueghti, ni anekunighti a laionba itir
mozimin magiri.
8 Ezi atrivim, ni gumazibav kemeghti
me akar gavgavir kam akinafarimin an
osirighti, ni uan ziam osirighti an akar gav-
gavir kam a damuti a gavgavigham. Eghti
gumazamiziba bar an gin mangam. Akar
kam e Midia ko Persia, a en akar gavgavim,
an e bagh iki mamaghira ikiam. Gumazitam
anebighan kogham."
9 Ezi Atrivim Darius gumazibav geima
me akar kam osirizi, a uan ziam akinafarir
kamin an osiri.

10 Egha Daniel atrivimin akam baregha
fo, Atrivim uan ziam osiri. Egha zurarama
ami moghin, a dikavigha uan dipenimin
ghu. Egha a bar ghuriamin pin itir
danganimin ghugha, winduan Jerusalemin
amadaghan itimin bar an boroghira
tevimning apirigha, God ko migia egha an
ziam fe. A dughiar vamira, 3plan dughiabar
God ko migei.
11 Ezi Danielin apaniba bar moghira uari
inigha, an dipenimin ghua an garima, a uan
God ko migei.
12 Egha me uamategha atrivim bagha
ghugha kamaghin a migei, "Atrivim,
guizbangira ni ghaze, gumazamiziba
30plan dughiabar nirara mikimam. Egh me
asetam o gumazitam ko mikiman kogham.
Gumazitam akar gavgavir kam batueghti,
ni anekunighti a laionba itir mozimin
agiram."

Ezi atrivim ghaze, "Are. Akar gavgavir
kam tugha bar gavgafi, kar Midia ko Persian
akar gavgavim, a ikivira ikiam."
13 Egha me atrivim migei, "Daniel, gu-
mazir kam Judan adarazir mav, me fomira
kalabuziar gumazir mamin min an kantrin
a inigha kagh ize, a nin akaba batogha,
ni atizir akar gavgavimin gin zuir puvati.
A zurara 3plan dughiar vamiran, dughiar
3plan dughiabar dughiar vamiran uan God
ko migei."
14 Ezi atrivim akar kam baregha an navim
bar oseme, egha Danielin akurvaghasa tu-
aviba buria ghuavira itima aminim piri.
15 Ezi Danielin apaniba uamategha
atrivim bagha izegha kamaghin pamten
a migei, "Atrivim, ni e Midia ko Persian
arazim gifo. A kamakin, atrivim akar
gavgavitam damighti, akar gavgavir kam
iki mamaghira ikiam."
16 Ezi atrivim gumazibav geima, me
Daniel inigha laionbar mozimin anekunizi
a iraghu. Ezi a kamaghin Daniel migei, "Nin
Godin ni nighnizir gavgavim an ikia egha
zurara teviba apira an ziam fer kam, a nin
akuragh."
17 Ezi me Daniel akunigha givagha, dagiar
ekiar mam inigha mozir akam apiri. Egha
atrivim uan gumazir dapaniba ko, me uan
ringin dafaribagh aghuizir ababaniba isa
dagiar kam gati. Egha bizitam Daniel
damuan gumazamizibar anogoroke.
18 Egha gin atrivim uamategha uan
dipenimin ghu. Egha dimagarir kamin
daghetam amezir puvatigha, gumazamiz-
ibar diazi me iza a koma aperazir puvati.
Egha a uaghan akuava avenge. Bar puvati.
19 Ezi aminim tirazima bar mizaraghara
atrivim dikavigha zuamira ghua mozimin
ghu.
20 Ana otogha givagha, bar osemegha ka-
maghin dei, "Daniel, ni Godin Ikia Mam-
aghira Itimin ingangarir gumazim! Nin
Godin ni nighnizir gavgavim an ikia zu-
rara teviba apira an ziam fer kam, a nin
akuragha laionbar akabar kuazi, da ni
amezi o puvati?"
21 Ezi Daniel mozimin aven ikia kamaghin
a ikaragha ghaze, "Atrivim, ni deraghvira
iki mamaghira iki!
22 God uan ensel amadazi a iza laionbar
akabar kuazi da na gasighasighizir puvati.
A fo ki deraghavira ikia, egha arazir ku-
ratam ni gamizir puvati. Kamaghin, a nan
akura."
23 Ezi atrivim bar akuegha laionbar
mozimin Daniel gekuigh azenim darighasa
gumazibav gei. Me mozimin a gekuigha
azenim gatigha givagha, an garima, Daniel
guizbangira nighnizir gavgavim Ikiavira
Itir Godin iti, kamaghin amizi, laionba
duatam a gatizir puvati.

24 Ezi atrivim migeima me gumazir
Daniel isa kot gatizir kaba ko, men
amuiba ko boriba inigha laionbar mozim
mikini. Ezi me tighar nguazim giram,
laionba pirara men suigha men mikarziba
aghoraghsua men aghariba orovoregha me
tuvareme.
25 Ezi Atrivim Darius, nguazir kamin
itir nguibaba bar dar gumazamiziba
ko kantriba bar dar gumazamiziba ko
nguibabar akaba bar me bagha akinafarim
osira ghaze:

"Ia bar navir amirizimin iki!
26 Ki kamaghin ia migei, ia nan kantrin gu-
mazamizir ki ativaziba,
ia ziar ekiam Danielin God daning,
egh Godin kamin atiating an apen-
gan iki.

"Kar Godin Ikia Mamaghira Itim,
egh an atrivimin iki mamaghira ikiam.
An Dughiar an Atrivimin Ikiamim
ko an gavgavim givaghan
kogham.
27 A gumazamizibar akurvagha ua me isi;
an arazaraziba ko mirakelba overiam
ko nguazimin dagh ami.
Bar guizbangira, a Danielin akurazi
laionba a gasighasighizir puvati."

28 Ezi Darius atrivimin ikia ghua gin
Persian Atrivim Sairus uaghan atrivimin
itima, Daniel dughiar ruarimin gumazir
dapanimin iti. Egha uaghan gumazir bar
ekiamin iti.

Daniel uan irebabagh eghari

7

(Sapta 7--12)

Daniel 4plan asizibar irebamin gani

1 Dughiar Belsasar Babilonin kantrin
atrivim itima, an azenir farazimin, ki
Daniel, ki dimagarir mamin dakozim
girighav ikia irebamin min bizimin
gani. Egha ki irebar kamin eghaghanim
akinafarir mamin an osiri.
2 Kar bizir ki dimagarimin irebamin ga-
niziba. Aminim danganiba bar dar iza on-
garim gamima a dikafi, egha dipira tintini-
bar zui.
3 Ezi 4plan asizir dafar vaghvagha
igharagha gariba, ongarim ategha azenan
izi.
4 Ezi farazim laionin min gara, avizimning
ikia taragiar ekiamin min gari. Ki garavira
itima me an avizimning asigha an suemn-
ing asarazi a gumazim min tughav iti. Ezi
me gumazibar nighnizim a ganingi.
5 Ezi ki garima naba 2in asizim, a bean
mirara gara uan suemningin tu. Egha an
asizir mamin ivirагharir 3pla uan akamin
da isaghvira, ezi tiarir mam a migia ghaze,
"Aria, ni asizir tuzir aviribar ami!"
6 Egha ki garavira itima asizir atiar
kaziamin min gari, ezi me a dibora ghaze
lepat, an oto. An akiragharim avizir 4pla an
iti. Da kuarazir avizibar min gara, dapanir
4pla iti. Egha me bizibagh ativagh dar
ganamin gavgavim a ganingi.
7 Egha ki garavira itima, namba 4in asizir
bar dafam oto. An guam bar igharagha gari,
egha gavgavir ekiam iti. Ezi ki bar puviram
an atiatingi. An ainin atarir bar ekiaba
ikiava, biziba bar da apava da orovorogha
dagh asighasisi. Egha gin minezir ireziba
dikava da misaragharisi. Asizir kam 10plan
komba an dapanimin iti. Kamaghin amizi,
a 3plan asizir faragha otivizibar min garir
puvati.
8 Egha ki mighigha 10plan kom kabar
gara, komin dozir mamin garima a mabar
tongin oto. Ezi komin igiar kam 3plan
komin faragha itiba asi. Ezi komin igiar kam
gumazimin damazimning ko akam iti. Egha
bar akongegha, uabi uan ziam fe.

Daniel irebamin garima, Fomira Fomira Itir Gumazim iti

9 Ezi ki irebamin garima me atrivir
dabirabiba inigha iza dar afi. Ezi Fomira
Fomira Itir Gumazir mam iza atrivir
dabirabir mam gaperaghav iti. Egha an
korotiaba ghuariamin min bar ghurghurizi,
an dapanir ariziba sipsipin arizibar min
bar ghurghuri. Ezi atrivir dabirabir kam,
wilba iti, egha dabirabim ko an wilba,
avir mizariaba dar ikiava anekiarugha
anevara.*
10 Ezi avivzariaba dabirabimin otivaghira
bar ekevegha dipamin min buigha izaghira
tintinibar zui. Ezi tausen tausenin gumaza-
miziba Gumazir Kam bagha ingari, ezi mil-
ionin gumazamiziba an damazimin tuiv-
ighav iti. Egha marazi kotiabar amuasa
akinafariba tui.
11 Ezi ki garavira ikia orazima, namba 4in
asizimin komin dozir kam uabi uan ziam
favira iti. Egha ki garima me namba 4in
asizir kam misuegha an kuam inigha ghua
avim mikinizi a bar isi.
12 Ezi 3plan asizir ikiavira itir kaba, me
dar gavgaviba agifa, eghti da ua bizibagh
ativagh dar ganan kogham. Egha me

7:3: Akar Mogomem 13:1; 17:8 **7:4:** Akar Mogomem 13:2 **7:7:** Akar Mogomem 12:3; 13:1 **7:8:** Akar Mogomem 13:5-6 **7:9:** Akar Mogomem 1:14; 20:4 * **7:9:** Vezin kamin akar kam, "Fomira Fomira Itir Gumazim," a Godin gun migei. **7:10:** Akar Mogomem 5:11; 20:12

zuamira dav soghezi da ariaghirezir puvati.
Me da ataghizima da dughiar bar otevimin
ike.
13 Ezi nan irebar ki dimagarimin ganizir
kam, ki gumazir mam, a Gumazamizibar
Otarimin min ki an gani. A ghuariamin
tongin ikegha nan boroghin izi. Ezi me
a inigha ghua Fomira Fomira Itir Gumazir
Kam ganingi.†
14 Ezi Fomira Fomira Itir Gumazir Kam
uabi a gamizi an atrivimin otozi, a gav-
gavim ko ziar ekiam a ganingi. Eghti
ana atrivimin ikiti, an gavgavim mam-
aghira ikiam. Eghti an atrivir ingangarim
givaghan kogham. Eghti nguibaba bar dar
gumazamiziba, ko kantriba bar dar gu-
mazamiziba ko nguibabar akaba bar, me
bar an apengan iki a bagh ingaram.

Irebar kamin mingarim

15 Ezi ki Daniel, ki bizir kaba irebamin dar
ganigha digavir kuram gamigha nighnizir
aviribagh ami.
16 Egha ki gumazir kabar mav bagha ghu,
an atrivir dabirabimin boroghira tughav
iti, ezi ki uan irebamin gun mikimasa an
azangsisi. Ezi an an mingarimin gun na
migei.
17 A ghaze, "Asizir 4plan ekiar kaba,
da kantrin gavgavir 4plan ababanim, da
nguazir kamin otivam.
18 Eghti gin Godin Bar Pin Itimin gumaza-
miziba, me gavgavim inighiva, biziba bar
dagh ativagh, iki mamaghira ikiam."
19 Ezi ki akar kam baregha givagha,
namba 4in asizir kam bar a gifoghasa. A
mabar min garir puvati, ezi ki bar ana
atiatingi. A bizir aviriba uan brasin dagarir
puzibar da isa, da apava ainin ataribar
da orovorogha dagh asighasisi. Egha gin
minezir ireziba dikava da misaragharisi.
20 Ezi ki uaghan, 10plan komin an da-
panimin itiba ko komin dozir gin otozim,
ki dagh foghasa. Egha komin dozir kam a
3plan komin faragha itiba asizi da ire. Ezi
a damazimning ikia, akam ikia, egha akam
arava uabi uan ziam fe. Egha ki komin
dozir kamin gara, ki bar atiatingi. Ki komba
bar dar atiatiava, egha dozir kam ki bar an
atiatingi.
21-22 Ezi irebar kam ki an garima, komin
kam Godin gumazamiziba ko misogha ikia,
me dikabira ghuavti Fomira Fomira Itir Gu-
mazim oto. Egha a komin kam isa ko-
tiam gatigha kamaghin migei, Godin Bar Pin
Itimin gumazamiziba, me kotiamin aven
komin kam gafira. Ezi dughiam otozima
Godin gumazamiziba, me biziba bar dagh
ativamin gavgavim ini.‡
23 Ezi gumazir ki azarazir kam, a
kamaghin na mikeme, "Irebar kamin
mingarim kamakin, namba 4in asizir kam,
a namba 4in kantrin ababanim gami. Egh a
kantrin igharazibar min ganan kogham. A
kantrin igharaziba bar dagh asighasigh da
dikabiragh egh da givagham.
24 Ezi 10plan komin kaba, da 10plan
atrivibar ababanim, me kantrin kamin
otivam. Eghti gin atrivir igharazitam
otogham, egh an atrivir faragha itibar min
ganan kogham. An atrivir 3pla batuegham.
25 Eghti an akar kurabar Godin Bar
Pin Itim mikimiva, egh an gumazamiziba
dikabinam. Egh me Arazir God Me
Ganingiziba ko, dughiar ekiar Godin ziam
feba, da batoghsi damuam. Egh an azenir
pumuning ko mikezim ko akuamin Godin
gumazamizibagh ativagh men ganam.§
26 "Eghti an dughiar kam givaghti, Godin
kotiam otivam, eghti ana atrivir kamin gav-
gavim agiva, egh bar a gasighasigham.
27 Egh Godin Bar Pin Itim, a nguazimin
atriviba bar dar gavgaviba isi uan gu-
mazamizibar aningam. Eghti me atrivibar
iki mamaghira ikiam. Eghti kantriba bar
Godin gumazamizibar apengan ikiva, egh
ingariva men akaba baragham."
28 Kar irebar ki ganizimin eghaghanim, a
kamaghira tu. Ezi ki Daniel, ki bar atiatingi,
egha atiatir guam asara, egha ki bizir kaba
puviram a dagh nighnisi.**

8

Daniel irebamin sipsipin mam ko memen mamin gari

1 Ezi 3plan azeniba Belsasar atrivimin
itima, ki bizir igharazir mam irebamin min
an gani.
2 Ki irebamin uabin garima, ki zuamira
ghua Elamin provinsin oto. Egha Susan

7:13: Matyu 24:30; 26:64; Mak 13:26; 14:62; Luk 21:27; Akar Mogomem 1:7; 1:13; 14:14 † **7:13:** Aramin akamin ziar kam, "Gumazamizibar Otarim," Iesus uabi dibori mokin. **7:14:** Akar Mogomem 11:15 **7:18:** Akar Mogomem 22:5 **7:21-22:** Akar Mogomem 13:7; Akar Mogomem 20:4 ‡ **7:21-22:** Akar kam, Aramin akam, deragha an mingarim abighizir puvati. Gumazir maba ghaze, akar kam kamakin, "Gumazim ghaze, Godin Bar Pin Itimin gumazamiziba me gumazir igharazibagh afira." Ezi gumazir maba ghaze, akar kam kamakin, "Gumazir Godin Bar Pin Itimin gumazamiziba gavgavim me ganidim, a kotiam gatifa." **7:24:** Akar Mogomem 17:12 **7:25:** Akar Mogomem 12:14; 13:5-6 § **7:25:** Aramin akam deragha vezin kamin mingarim abighizir puvati. Marazi ghaze, an azenir pumuning ko mikezim ko akuam migei. Ezi marazi ghaze, akar kam, a guizbangira, akar mogomem, egha an osimtizim kam givaghamin dughiam deragha an gun migeir puvati. **7:27:** Akar Mogomem 20:4; 22:5 ** **7:28:** Aramin akam kagh gifa. Me akar sapta 8in ikegha ghua 12in tuziba, Hibrun akamin an osiri.

nguibar ekiamin tughav iti. Ulain Fanemin
boroghin.
3 Egha ki garima sipsipin apurir mam
fanemin boroghin tughav iti. Egha komin
pumuning iti. Ezi an komning ruara, ezi
komin mam farazimin gin otogha bar ruara.
4 Ezi ki sipsipin apurir kamin garima,
ana aviragha ivegha ghua aruem uaghiri
naghin, ko not ko sautin ghu. Eghti asizitam
an tivaghan kogham. Eghti tav an gav-
gavimin arimangighan kogham. A biziba
uan ifongiamin dagh amua egha bar gav-
gavigha uan ziam fe.
5 Ezi ki bizir kamin mingarim nighnizir
aviribar a gamuavira ikia, egha memen
apurir mamin garima, an aruem ghuaghiri
danganim ategha izi. A bar puvira ive-
mara an sueba nguazim ditir puvati. Ezi
komin bar ekiar vamira an damazimningin
tizimin tughav iti.
6 Ezi komin pumuning itir sipsipin
Fanemin boroghira tughav itir ki ganizim,
memen kam an ganigha puv ivegha
ataravira sipsipin kam bagha ghu.
7 Egha ki an garima a sipsip misosi.
Ezi memen kam bar aningaghegha, gav-
gavim uabin akuigha ivegha ghua, sip-
sipin apurim uabi a gasegha an komning
apiriaghati. Sipsipin apurim a munasan
gavgaviba puvati, ezi meme anekunizi a
nguazim giraghuzi, ana dikabini. Ezi sip-
sipin kamin akurvaghamin bizitam itir pu-
vati.
8 Egha memen kam bar puvira ifaghata,
uan gavgavim akakasi. Egha an gavgavim
bar ekevezir dughiamin, an komin ekiam
dipiri. Ezi an danganimin 4plan komin
igharaziba otifi. Egha da bar ekefe. Ezi
komin 4plan kaba nguazimin 4plan ru-
aghateviba bar dar gari.
9 Ezi komin dozir igiar mam, 4plan komin
kabar mam gisin aghui. Egha komin igiar
kamin gavgavim bar ekefegha ghuavira ikia
gumazamizir sautin amadaghan itiba ko,
aruem anadi naghin itiba ko, God uan
gumazamizibagh aningizir nguazir aghuir
kamin me dikabira.
10 Ezi komin kam bar gavgavigha
mikovezibav sosi. Mikoveziba Godin
Nguibamin itir midorozir enselbar min
misosi. Ezi komin kam mikovezir maba
kunizi da nguazim giraghue, ezi a me
dikabini.
11 Egha komin kam uaghan Godin
Nguibamin midorozir gumazibar atrivim
dikabinasa. An atrivim bagha zurara ofa
gamir arazim agivagha, Godin Dipenim
gasighasigha a gamima a bar mize.
12 Gumazamiziba arazir kurabagh ami,
kamaghin komin kam gavgavim inigha
Godin Nguibamin midorozir gumaziba
me dikabinasa, egh dughiabar zurara ofa
gamir arazim agivasa.* Ezi Godin akaba bar
guizbangira, ezi komin kam Godin guizin
akam gasighasiki. Ezi gumazamiziba uam
an gin zuir puvati. Ezi biziba bar komin kam
dar amuasa, a pura dagh ami.
13 Egha ki enselin mam barazima a
migeima enselin igharazir mam kamaghin
an azai, "Bizir kurar e irebamin garir kaba,
da dazoghin givagham? Gumazamiziba
dazoghin ua Godin ofa damuam. God
bar aghuazir bizim an Dipenimin iti,
kamaghin a uan Dipenim ataki, eghti
dughiar manamin arazir kurar kam
givagham? Eghti dughiar manamin komin
kamin gavgavim givagham? Eghti a ua
Godin Dipenim gasighasighan koghiva,
Godin Nguibamin midorozir gumaziba uan
suemningin me dikabinan kogham?"
14 Ezi ki orazima enselin igharazim a
ikaragha, kamaghin migei, "Fomira me
mizaraziba ko guaratizibar ofa God ganidi.
Eghti bizir kurar kam itir dughiamin, me
2,300plan ofaba God daningan kogham.†
Dughiar kam givaghti, me Godin Dipenim
akiriva, ua Godin ofa damuam."
15 Ezi ki Daniel, ki irebar kamin garavira
ikia, egha ki an mingarim gifoghasa puvira
nighnisi. Egha ki garima gumazir mam
zuamira nan boroghin tughav iti.‡

Ensel Gebriel irebamin mingarimin gun migei

16 Ezi ki gumazir mamin tiarim barazi
a Ulain Fanemin ikia dia egha kamaghin
migei, "Ensel Gebriel, ni bizir Daniel ganizir
kamin mingarimin gun mikim."
17 Ezi Gebriel iza nan boroghin tuzi, ki
bar atiatigha, nguazim girigha fuaghav iti.
Ezi Gebriel kamaghin na migei, "Ni pura
nguazimin gumazim, ezi ki kamaghsua, ni
irebar kamin mingarim gifogh. Irebar kam,
nguazim givaghamin bizibar migirigiam an
ti."
18 A migiavira itima, nan damaziba nan
sirizi, ki ira mitogha akuava ongani. Ezi a
nan suiragha na fezi ki tu.
19 Ezi a migei, "Ki Godin aningagharim
givaghamim dughiamin, ni mikimasa. Kar
God inabazir dughiar abuananam. Bizir
kaba ni irebamin ganizi moghin otivam.

8:10: Akar Mogomem 12:4 * **8:12:** Hibrun akam deragha vezin kamin mingarim abighizir puvati. † **8:14:** Hibrun akam, dibobonir kam iti, 2,300in arueba. Me vaghvagh arueba mengti, da 2,300plan arueba. Egh me zurara mizaraziba ko guaratizibar ofa gamir dughiaba mengti, da 1,150plan aruebar tugham. ‡ **8:15:** Gumazir kam, ensel Gebrielra. (Ni ves 16 ko 17in gan.) Ezi Daniel ghaze, a gumazir mamin min an gani. **8:16:** Luk 1:19; 1:26

20 “Sipsipin apurir komin pumuning itir
ni ganizim, a kantri Midia ko kantri Persian
ababanim.
21 Ezi memen apurir ni ganizim, a kantri
Grikin ababanim. Egha an damazimningin
tongin tughav tir komin ekiar kam, a kantri
Grikin faragha itir atrivimin ababanim.
22 Ezi ni ganizir komin ekiar dipirizir kam,
4pla komin maba an danganim otifi. Bizir
kamin mingarim kamakin. Kantri Grik bigh
kantrin igiar 4pla ikiam. Egh me gavgaviba
puvatigham, mati fomira kantri bighizir pu-
vatizi mokin.
23 “Ezi kantrin kabar gavgavim gevir
dughiamin, gumazamizibar arazir kuraba
bar pazav otoghti, dughiar kamra, atrivir
tam otogham. A bar gumazir kuram.
Egh an akaba batoghiva, navim gavgavigh
ifavaribar amuam.
24 An otogh gavgavigh ikiam, ezi kar
guizbangira an gavgavim puvati. Eghti a
bizir avirim gasighasighiva, biziba bar dar
amusi nighnigh, a pura dar amuam. A
gumazir gavgaviba itibagh asighasigh, egh
Godin gumazamizibagh asighasigham.
25 Egh a gumazamizibagh ifaramin fo-
fozir aghuim ikiva, egh an ifavarir arazir
kamin an afiragh bar pin ikiam. Egh a uan
navir averiamin nighnigh suam a bar ekefe.
Eghti gumazamiziba suam me deravira
iti. Puvati, a zuamira dikavighiva men
aviribagh asighasigham. Egh a dikavigh
Atrivir Atriviba Bar Dagh Afirazir Kam
misoghsi damuam. Eghti dughiar kamin
gumazitam a gasighasighan kogham, a uabi
kuram iniam.”
26 Ki guaratiziba ko mizarazibar ofabagh
amir arazim, ki an irebar mingarimin
gun ni mikeme. Ezi bizir ni ganiziba da
otivam. Egh bizir kaba zuamiram otivighan
kogham, kamaghin ni irebar kamin akar
mogomer kamin gun gumazamizibav
kiman marki.
27 Ezi ki akar kam baregha givagha, bar
oseme, egha dughiar mabar ki arei. Ezi
arimariam givazima, ki dikavigha ua in-
gangarir Atrivim Belsasar na ganingizim
bagha ghu. Egha ki irebar kam puv a
ginighnigha, nighnizir aviribagh amua der-
agha an mingarim gifozir puvati.

9

Daniel Israelia bagha God ko migei

1 Darius, Serksisin otarim, a kantri
Midian gumazim, egha a kantri Babilonin
atrivimin iti.
2 An azenir farazim, ana atrivimin itima,
ki Daniel, ki Godin akinafariba gara da
dibori. Egha, Godin akam inigha izir
gumazim Jeremaia, Ikiavira Itir God a
ganingizir akam, ki a ginighnisi. A ghaze,
Jerusalem 70plan azenibar ikuvighvira
ikiam.
3 Ezi ki Ikiavira Itir God ko migei, Ekiam.
Osimtizim nan navimin itima, ki daghetam
apir puvatigha, azir akamin korotiaba
aghuigha, averenim isa uan mikarzim
gaghui. Ki kamaghin ikia, egha pamtem
God ko migei.
4 Ezi ki Israelian gumazamizibar arazir
kurabar gun uan Ikiavira Itir Godin gav-
gavim migei. Ki kamaghin migei, “O Godin
Ekiam, ni gavgavir ekiam iti, ezi e nin ziam
fe. Egha ni zurara e koma amizir Akar
Dikirizir Gavgavimin girara zui. Egha ni zu-
rara gumazamizir ni gifuegha, nin akamin
gin zuiba, ni bar men apangkufi.
5 “E gumazamizir derazir puvatiziba. E
arazir kuram gami, egha nin gin zuir tu-
avim ataki. E nin akam batuegha, Akar Gav-
gaviba ko, bizir ni damuasa e mikemeziba e
dagh amir puvati.
6 Nin akam inigha izir gumaziba, me nin
ingangarir gumaziba, e men akam barazir
puvati. Me nin ziamin, akam en atrivibav
kira, en gumazir dapanibav kira, egha en
ovaviba ko en kantrin itir gumazamiziba
bar me mikini.
7 “Ekiam, ni arazir aghuibagh amima,
ezi en arazir kuraba aghumsizir ekiam e
ganingi. Ezi kar bar guizbangira, e Judan
nguibamin iti, o e Jerusalemin iti, o Is-
raelian gumazamizir kantrin roghira itiba
ko saghon itiba bar. Guizbangira, e nin
akam batoghezi, kamaghin ni e amadazi
e tintinibar ghue, ezi aghumsizir kam en
mikarzibar ikiavira iti.
8 “O Ikiavira Itir God, e ko, en atriv-
iba ko en gumazir dapaniba ko en ovav-
iba, arazir kuraba ni gamigha aghumsizir
ekiam e ganingi.
9 E nin akaba batosi, ezi ni Ekiam en
God, en apangkuvigha en arazir kuraba gin
amadi.
10 En Ikiavira Itir Godin Gavgavim, e
nin akam barazir puvati. Akar Gavgavir
kam, nin akam inigha izir gumaziba ni e
mikimasa me mikeme, ezi e an gin zuir pu-
vati.
11 Ezi e Israelia bar nin Akar Gavgaviba
abigha, nin akam barazir puvati. Egha
akirim ragha nin akam gasara. E arazir
kuram ni gami. Kamaghin amizi, ni en
arazir kuraba tuisigha gifa. Egha Akar Gav-
gavir kam ni Moses ganingizi an an osiri.
Ni ivezir kuram gumazamizir akirim ragha
nin akam gasaraziba me daningam. Ni
ivezir kurar kam e gingegha gifa.
12 Egha ni en gumazir dapaniba ko e
damuasa mikemezi moghin, ni bizir kam

9:2: Jeremaia 25:11; 29:10 **9:11:** Ofa Gami 26:14-39; Godin Araziba 28:15-68

gami. Egha ni Jerusalem puv a gamigha,
bar pazaviram a gasighasiki. Jerusalem
gasighasizir arazir kam, a nguazimin itir
nguibar igharazibagh asighasizir arazim
bar a gafira.
13 Ezi ni Moses osirizir akabar aven
mikemezi moghin e osimtiziba isi. Ezi
datirighin e uaghan arazir kuram gamir
arazim ataghizir puvati, egha ni Ikiavira
Itir God, en God, ni e gakongasa e bizitam
gamizir puvati. Egha e nin guizin akam
barazir puvati.
14 Ezi Ikiavira Itir God, ni en arazir kuraba
ikarvaghasa iti. Ezi datirighin ni a gamigha
gifa. Guizbangira, Ikiavira Itir God, en God,
ni arazir aghuibaram ami. Ezi e nin akam
barazir puvati.
15 "O Ekiam, en God, ni uan gavgavim
akaghava uan gumazamiziba Isipin kal-
abusin me inigha ize. Ezi datirighin Kantrin
Igharazibar Gumazamiziba, ingangarir ni
amizir kamin gavgavim ginighnighavira
iti. Egha me ziar ekiam ni ganidi. Bar
guizbangira, e arazir kurar avirim gamigha
nin akam batoke.
16 O Ekiam, ni en arazir kuraba ko en
ovavibar arazir kurabar ganigha, egha
puv e gamigha, Jerusalemin nguibar ekiam
gasighasiki. Ezi Jerusalem boroghira
itir kantribar gumazamiziba, me bar
dibovir akabar Jerusalem migiava, e nin
gumazamiziba sara migei. E kamaghsua,
ni uam Jerusalemin ataran marki. Bar
guizbangira, kar nin nguibam a nin
mighsiam gisin ti. Ni fomira an ingangarir
aghuir avirim e bagha dagh ami, ezi ni ua
kamaghin e bagh damuasa e ifonge.
17 "O en God, nan dimdiam ko azangsizim
barakigh. Ki kamaghsua, ni uan ziar
ekiam ginighnigh, ua uan Dipenir me
asighasighizir kam akirigh, eghti me bar
fogh suam, ni Ekiam.
18 O nan God, en ararem baregh, en
gan. Ni osimtizir kamin gari an en ti,
ezi osimtizim nin nguibar ekiamin ti. E
gumazir aghuibar min nin azangsighan
kogham. E fo nin apangkuvim iti, kamaghin
e nin azangsisi.
19 O Ekiam, en dimdiam baragh! O Ekiam
en arazir kuraba gin amadagh! O Ekiam,
e baragh egh en akuragh! Jerusalemin
nguibar kam ko an gumazamiziba sara, e
nin adarazira. Kamaghin amizi, ni suigh-
suighan marki. O nan God, ni uan ziar
ekiam ginighnigh egh zuamira en akuragh!"

Ensel Gebriel, Jeremaian akamin mingarimin gun migei

20 Ki Daniel, ki God ko migiavira iti, egha
uan arazir kuraba ko Israelia, me nan gu-
mazamiziba, men arazir kuraba sara, ki
dar gun migei. Egha Ikiavira Itir God, nan
God ki an azangsisi, eghti a uan Dipenim ua
mighsiar kam gisin an ingarighti a tugham.
21 Ezi ki God ko migiavira itima, enselin
kam Gebriel, ki uan irebar farazimin an
gani, ezi a datirighin mighegha izaghira
danganir ki itimin ize. Ezi dughiar kam, bar
guaratizimin ofa gamir dughiam.
22 Egha a iza kamaghin na migei, "Daniel,
ki nin nighnizim akirasa ize. Eghti ni fofozir
aghuir aviriba ikiam.
23 Daniel, ni God ko migeir dughiar
kamra, a nin azangsizim ikaragha gifa.
God bar ni gifonge, kamaghin amizi,
ki a nin azangsizimin ikarvazir akam
inigha ni daningasa izi. Ezi ni datirighin
deraghviram oraghti ki akar ni diponezir
kamin mingarimin gun ni mikimam.

24 "Ni 70plan dughiabar, 7plan azeniba
akuvagh kamaghira damu mangi 490in
azenibar otogham.* Kar dughiar God
inabazim, a nin gumazamiziba ko nin
nguibam Jerusalem, a uamategh men
arazir kuraba akirigh da avegham. A
gumazamizibar arazir kuraba bar ada
agivaghti, me arazir aghuim damu mam-
aghira ikiam. Eghti Godin Dipenim uam
a baghvira ikiam.† Eghti a bizir kabar
amuti, akam inigha izir gumazibar akaba
ko irebaba guizbangiram otivam.

25 "Ni oreghiva, kamaghin fogh: Dughiar
Jerusalem uam an ingaramin migirigiam
otogh mangi 49plan azeniba givaghtima,
gumazir God en akurvaghasa misevezim,
an otogham. Eghti me ua Jerusalemin
ingariva, nguibar ekiamin aven tuavibar
ingariva, afemozir ekiam gekuighti
a nguibar ekiamin divazir gavgavim
gighuigham. Eghti Jerusalem 434plan

9:21: Luk 1:19; 1:26 * **9:24:** Daniel 9:24in, akar namba 1. Godin akam inigha izir gumazim Jeremaia ghaze, Israelin kantri ikuvigh iki mangiti 70plan azeniba givagham. Ezi vezin kamin, ensel Gebriel kamaghin migei, "70plan azenir kaba," da guizbangira 70plan azeniba puvati, da 70plan wikba. Gumazir aviriba ghaze, akar kam, "wikba," Hibrun akamin mingarim kamakin 7plan azeniba. Kamaghin amizi, 70plan wikba, kar 70plan azeniba, ezi ni 7plan azeniba inigh 70plan dughiabar da akuvaghti, da bar moghira 490plan azenibar otogham. Ezi marazi ghaze, puvati, Hibrun akam wikbara migei. Ezi gumazir maba ghaze, a pura bizir gin otivamibar akar isin zuibav gei, egha dughiar tamin ababanim gamizir puvati. † **9:24:** Daniel 9:24in akar namba 2, gumazir maba ghaze, e kamaghin akar kam giragham, "A danganir anogoroghezir tam ua baghvira an amisevegham." Eghti arazir kamin, "God uabi gumazitam amisevegham, a gumazir bar zuegha arazir aghuibagh amim."

azenibar kamaghira ikiam, eghti azenir
kaba, kar osimtiziba ikiamin azeniba.‡
26 Egh 434plan azeniba givaghti, me
gumazir God en akurvaghasa misevezim
misueghti an aremegham. Eghti an
bizitam ikian kogham.§ Eghti atrivir
gavgavir mamin midorozir gumazir
bizir ekiam iziva Jerusalem ko Godin
Dipenim gasighasigham. Eghti dughiar
abuananamin, mati aperiam faner ekiamin
otogha, biziba atera zui. Eghti midorozir
ekiam iki mangiti, God mikemezi moghin,
dughiar abuananam otogham.
27 Eghti atrivir kam gumazamizir avirim
ko akar dikirizir gavgavim damuam, eghti
me an akam baragham. Eghti akar dikirizir
gavgavir kam 7plan azenibar ikiam. Egh
mangi azenir 3pla ko akuamin givaghti,
an arazir Godin ofa gamim agivagham.
Eghti me bizir kurar God bar aghuazim
isi Godin Dipenim gisin anetigham, kam-
aghin a uan Dipenim ategham. Eghti gu-
mazir bizibagh asighasizim dipenir kamin
iki mangi, God a gasighasighasa inabazir
dughiam otogham."**

10

*Daniel Taigrisin Fanemin miriamin iki-
ava irebamin gani*

1 Ezi Sairus 3plan azenibar kantri Persian
atrivim itima, God akam aghurigha Daniel
ganingi. Danielin ziar mam Beltesasar. Ezi
akar kam bar guizbangira, egha mong bar
pin kozi, an osemegha ghaze, a manmaghin
a gifogham?* Ezi God irebamin an gun
migei.
2 Ezi dughiar kabar ki, Daniel, ki 3plan
wikbar oseme.
3 Egha dagher isingtizitam amezir
puvatigha, asizitam ko wainin dipatam
nan akatorim giraghuzir puvati. Egha
boretam uabi gaghua egha uan dapanir
arizim akirizir pu, bar puvati, ezi wighin
pumuning ko mikezim gifa.
4 Ezi ki iakinir faragha zuimin, an dughiar
namba 24in, Taigrisin Faner ekiamin
miriamin tughav iti.
5 Egha uan guam fegha garima, gumazir
mam korotiar bar ghurghurim arugha,
letiar golin aghuimin ingarizim ike.
6 Egha an mikarzim dagiar angazangarim
itimin min taghtasi. Ezi an guam mati
onimarim taghtasi. Ezi an damazimning
avimin min dafogha isi. Ezi an aghariba ko
sueba da brasin min ghurghurizi, an tiarim
mati gumazir aviriba migei.
7 Ezi ki, Daniel, ki uabira irebar kamin
gani. Ezi na ko itir darasi, me bizitamin
ganizir puvatigha men mikarziba pura me
dikafi. Ezi me atiatiava ara ghua monge.
8 Ezi ki bar uabira ikia digavir kuram
gamir irebar kamin gani. Egha ki ua gav-
gaviba puvatizi, nan guam ovever guam
asaragha bar ikufi.
9 Egha ki an tiarim baregha, egha
nguazim girigha akuava onganigha, uan
guam nguazim tua.
10 Ezi gumazir mam uan dafarimin nan
suira. Egha na ghufezi ki uan dafarimning
ko tevir akirimningin tu. Egha ki nuigh-
nuigha irasa amuavira iti.
11 Ezi ensel kamaghin na migei, "Daniel,
God ni gifonge. Eghti ni dikavigh bar der-
aghvira na baraghti, ki bizir ni mikimamim
ni mikimam. God uabi na amadazi ki ize."
Egha a mikemegha givazima ki dikafi, egha
tugha aguavira iti.
12 Ezi a ua kamaghin migei, "Daniel, ni
atiatingan marki. Dughiar farazimra ni
uabi dikabiragha egha an fofozim iniasava
ami. Ezi dughiar kamra, God nin dimdiam
baraki. Egha datirighin na amadazi, ki nin
azangsizim bangin ize.
13 Ki zuamira izasa, ezi puvati. Aser kurar
Persian nguibar ekiam gativazim, 21plan
dughiabar nan tivazi ki ike. Ezi ki uabira
Persian atriviba ko itima gumazir nan akur-
vaghamiba puvati. Kamaghin amizi, en-
selbar faragha zuir enselin mam, an ziam
Maikel, a nan akuraghasa ize.†
14 Ezi ki bizir gin nin gumazamiziba bati-
vamim mikimti ni foghasa ize. Ni irebamin
min ganizir bizir kam, a bizir gin izamibar
eghaghanim nin aka."
15 Egha a kamaghin migeima, ki uan guam
nguazim mituagha migirigiaba nan puvati.
16 Ezi enselin kam nguazimin gumaza-
miziba en min gari, egha uan dafarim isa
nan akam gati. Ezi ki akam akarigha ka-
maghin a migei, "Ekiam, ki irebar kamin

‡ **9:25:** Gumazir maba ghaze, e kamaghin akar kam giragham, "E kamaghin oregh fogham, me ua Jerusalemin ingaramin migirigiam otoghti, 7plan dughiabar, 7plan azeniba akuvaghamin dughiam ko 62plan dughiabar, 7plan azeniba akuvaghamin dughiam givaghti, God miseveghamin gumazir ekiar kam otogham. Dughiar kamin, me ua Jerusalemin ingariva, nguibar ekiamin aven tuavibar ingariva, egh ua afemozir ekiam gekuighti a nguibar ekiamin divazir gavgavim gighuigham. Eghti azenir kaba, osimtiziba itir azenibar min ikiam." § **9:26:** Hibrun akam deragha vezin kamin mingarim abighizir puvati. ** **9:27:** Hibrun akam ves 27in akar avirim deragha a migeir puvati. Kamaghin amizi, gumazir maba akar kam gira arazir igharazibar an osiri. * **10:1:** Hibrun akam deragha vezin kamin mingarim abighizir puvati. **10:5:** Akar Mogomem 1:13-15; 2:18; 19:12 **10:12:** Daniel 9:3-4; 9:22-23; Aposel 10:4 **10:13:** Daniel 10:20-21; 12:1; Jut 1:9; Akar Mogomem 12:7 † **10:13:** Hibrun akam deragha vezin kamin mingarim abighizir puvati.

ganigha bar atiatigha, puvira nigha gavgaviba gifa.
17 Kamaghin amizi, ki migirigiar manatam ni mikimam? Ki mati ingangarir gumazir uan gumazir ekiamin damazimin tughav itim. Egha ki gavgaviba puvatigha avighazi.”
18 Ezi enselin kam ua nan suirazi, ki ua gavgafi.
19 Egha a kamaghin na migei, “God bar ni gifonge, ezi ni navir amirizimin ikiva, atiatingan marki. Ni tugh gavgafigh.” Egha a mikemegha givazima, ki bar gavgavigha egha kamaghin a migei, “Gumazir ekiam, ni gavgavim na ganigha gifa, kamaghin, ni datirighin bizir kabar gun na mikim.”
20-21 Ezi a kamaghin na migei, “Ni fo, ki tizim bagha ni bagha ize? Ki Guizin Akar Akinafarimin aven osirizir, akar mabar gun deraghvira ni mikimasa ize. Egh ki dughiar ruarimin ikeghan kogham. Ki zuamira uamategh mangiva, aser kurar Persian kantrin garim ko misogham. Eghti midorozir kam givaghti, Grighin kantrin garir aser kuram otogham. Tav nan akurazir puvati. Ensel Maikel, a Israelia ian gari, egha a uabira nan akura.”

11

1 Ezi, azenir faragha zuimin Midian kantrin gumazim Darius Babilonin kantrin atrivimin itima, ki ensel Maikelin akura.

Isip ko Sirian atrivimning uaning misosi

2 Ezi enselin kam ua kamaghin na migei, “Daniel, ni oragh. Bizir ki ni mikimamin kaba, da bar guizbangiram otivam. Eghti atrivir 3pla otoghiva Persian kantri gativagh an ganam. Eghti gin atrivitam uam otogham. Egh namba 4in atrivir kam dagiar aviriba ko bizir aviriba ikiva, kantri Persian atrivir maba bar dagh afiragham. Eghti an gavgavim bar ekeveghti, a bizir avirim ikiam, egh a kantriba bar dar amuti men naviba bar ikuvighti me kantri Grik ko misoghsi damuam.
3 Eghti gin atrivir gavgavitam otogh, egh kantrin aviriba ko gumazamizir aviribagh ativagham. Egh bizir manam ana damusi, ana damuam.
4 Eghti an gavgavim ikivira ikiti, an kantri bigh, 4plan kantribar otivighti, an boribara kantrin kabagh ativagh dar ganan kogham. Puvati. Gumazir igharaziba dagh ativagham, eghti dar gavgavim atrivir kamin gavgavimin min gavgavighan kogham.
5 “Eghti dughiar kamin, Isipin atrivim,* gavgavim ikiam. Eghti an gumazir dapanir mam kantrin igharazimin atrivimin ikiam. Egh an gavgavim bar ekeveghti, a Isipin atrivimin gavgavim gafiragham. Eghti kantrin a ganamin kam, a bar ekevegh kantrin igharazibagh afiragham.
6 Eghti azenir mabar gin Isipin atrivim uan borir guivim amadaghti a mangi Sirian kantrin atrivimin amuimin ikiam. Arazir kam kantrining damighti aning uaning inigh deraghvira ikiam. Eghti amizir kamin gavgavim dughiar ruarimin ikeghan koghti, an pamin gavgavim givagham. Eghti me amizir kam ko, an borim ko, a ko ghuezir darazi ko, an pam, me me misueghti me aremegham.†
7 “Eghti gin amizir kamin anabatam Isipin atrivimin otogham. Egh atrivir kam Sirian atrivimin midorozir gumaziba ko misogh, egh nguibar ekiamin divazir gavgavimin aven mangi, misoghiva me kuavaremegham.
8 Egh a men asebar marvir guaba, ko men aseba baghavira itir bizir aghuir me silva ko golin ingariziba, ko bizir aghuir igharaziba sara, inigh Isipin mangam. Eghti bizir kabar gin azenir tabar midoroziba puvatigham.
9 Eghti gin Sirian atrivim Isipin mangi egh Isip ko misogham. Egh midorozim ategh, ua uan kantrin mangam.
10 “Sirian atrivimin otariba, midorozir gumazir aviriba inigh me akuvagh midorozim bagh ikiam. Eghti atrivimin otaritam, midorozir gumazir kaba inigh zuamira mangi aperiamin min men nguibaba avaragham. Egh me nguibar divazir gavgavim itim ko misogham, kar nguibar Isipin atrivim ativazim.
11 “Eghti Isipin atrivim adarir ekiam iki mangi Sirian atrivim ko misogh, egh an midorozir gumazir avirim dikabiragh kalabus datigham.
12 Egh a midorozir kam dikabiragh, egh kamaghin a bar akuegh uan ziam fam. A tausenplan midorozir gumazir avirim misueghti me arighiregham, eghti an gavgavim dughiar ruarimin ikian kogham.
13 “Egh Sirian atrivim uamategh uan kantri bagh mangiva midorozir gumazir avirim akuvaghti, men dibobonim

10:19: Gumazir Dapaniba 6:23 **10:20-21:** Akar Mogomem 12:7 * **11:5:** Hibrun akamin me deragha kantrin kamning, Isip ko Siria, aningin ziamning deragha aning diborir puvati. Me ghaze, “Notin amadaghan itir kantri,” egha “Sautin amadaghan itir kantri.” Ezi sapta 11in vezin aviriba, e dar gara ghaze, “Notin amadaghan itir kantri,” a guizbangira Sirian kantri migei. Ezi “Sautin amadaghan itir kantri,” a Isipin kantri migei. Ezi sapta 11in vezin abuananam, marazi ghaze, akar kam ua Isip ko Siria migeir puvati. Me ghaze, a kantrin igharazibav gei. † **11:6:** Hibrun akam deragha vezin kamin mingarim abighizir puvati. Marazi ghaze, vezin kam an amizir kamin borim migei, egha an afeziam migeir puvati.

fomira misoghezir midorozir gumazibar dibobonim gafiragham. Eghti azenir gin izamim, a uamategh izi midorozir gumazir gavgavir avirim inigh mangi Isipin atrivim ko misogham. Egh me dagher aviriba ko bizir aviriba sara inigh mangam.

14 “Eghti dughiar kamin gumazir avirim Isipin atrivimin apanimin ikiam. Ezi Daniel nin adarazir marasi, me aningagharir arazim iki, irebamin ganigh, bizir kam bagh dikavigh misoghsi damuam. Egh me Isip ko misogh, egh me iregham.

15 Eghti Sirian atrivim uan midorozir gumaziba ko, me izi nguibar gavgavir mam divazimin min anerugh nguibam inisi misogh, egh a dikabiragham. Eghti Isipin midorozir gumaziba ua misoghan kogham. Eghti men midorozir gumazir gavgavir aghuiba, uaghan misoghamin gavgaviba puvatigham.

16 Eghti, Sirian atrivim uan ifongiamin bizibar me damuam. Eghti gumazitam an anogoreghan kogham. Egh a nguazir aghuir God uan gumazamizibagh aningizir kam inigh, egh nguazir kam gasighasighamin gavgavim an dafarimin ikiam.

17 “Egh gin Sirian atrivim uam uan midorozir gumaziba bar me inigh, Isipin kantri ko misoghsi mangisi nighnigham. Egh kantrining uaning inigh deragh ikiasa, a uan guivim amadaghti a mangi Isipin atrivimin amuimin ikiam. A ghaze, tuavir kamin a Isipin nguibam dikabiragham. Eghti an nighnizir kam guizin otoghan koghti, a bizitam inighan kogham.‡

18 Eghti gin a mangi nguibar ongarimin miriamin itiba ko misogh, egh nguibar aviriba dikabiragham. Eghti kantrin igharazimin gumazir dapanim, a Sirian atrivim uabi fer arazir kuram dikabiragh, egh an arazir kurar kamra a ikaragh, bar a dikabiragham.

19 Eghti Sirian atrivim uamategh uan nguibamin mangigh, nguibar ekiamin divazimin ikiam. Egh a irigh bar givaghti, me uam an ganighan kogham.

20 “Eghti atrivir igharazitam an danganim inigh, kantrin an ativaziba bizir aghuiba ua bagh da inisi nighnigh, egh gumazitam amadaghti, a nguibar bar aghuir kamin mangi me abin men dagiaba iniam.§ Egh atrivir kam midorozimin aremeghan kogham. Egh uaghan gumazitam an atar a misueghti an aremeghan kogham. Eghti atrivir kam bar dughiar otevimin ikegh ovengam.”

Sirian kantrin itir atrivir kuram

21 Ezi ensel ghua kamaghin Daniel migei, “Eghti gin atrivir tam Sirian kantrin otogh, egh an araziba bar ikuvigham. Gumazir kam, Sirian gumazamizibar ifongiamin atrivimin otoghan kogham, a uan nighnizimin atrivimin otogham. Egh a zuamira otogh akar asuibav kimiva akar ifavaribar amu, egh Sirian atrivimin ikiam.

22 Eghti midorozir gumazir avirim a misoghsi iziti, a me dikabiragh bar me a gevegham. Egh uaghan, a Godin Ofa Gamir Gumazibar Dapanir Ekiam dikabiragham.**

23 An kantri suvizi, eghti a kantrin taba ko, akar dikirizir gavgavir ifavarir tabar amigham, egh mikim suam a me ko deraghvira ikiam. Egh a zuamira kantrin a misoghasa nighnizir puvatiziba ko misogham. Eghti arazir kamin an gavgavim bar ekevegham.

24 Eghti kantrin maba navir amirizimin iki misoghsi nighnighan koghti, a zuamira dikavigh pura me ko misogham. Ezi kantrin kaba, kar kantrin dagiar aviriba itiba. Egh a bizir aghuir a misogha iniziba, a uan roroaba ko da tuiragh me da iniam. Kar an ovaviba fomiram amizir puvatizir arazim. Egh a nguibar divazir gavgaviba itiba inisi, ua misoghsi nighnigh, egh a men tarazi iniam. Egh a bizir kaba dughiar bar otevimra dar amuam.

25 “Egh atrivir kam Isipin atrivimin atiatighan kogham. Egh, a midorozir gumazir avirir ekiam akuvagh Isip ko misogham. Eghti Isipin atrivim midorozir gumazir gavgavir taba ua bagh da inigh, egh uaghan Sirian atrivim ko misogham. Eghti gumazitaba Isipin atrivim gifariva a damuti a bar foghan kogh, egh kamaghin, a irigham.

26 Isipin atrivimin gumazir dapanibara pazavira a damigham. Eghti Sirian midorozir gumaziba an midorozir gumazibav sueghti me bar arighiregham.

27 Egh gin atrivir kamning uaning inigh daperagh damam. Egh aningin nighniziba bar ikuvighti, aning akam gitiva, akar ifavarir aviribar uaning mikimam. Egh bizir aning damuasa ifongeziba, aning dar amighan kogham. God bizir kabar amuasa inabazim dughiam a tighar otivam.

28 Egh Sirian atrivim, bizir a midorozimin iniziba, bar da inigh izam, egh a ua uan

‡ **11:17:** Hibrun akam deragha vezin kamin mingarim abighizir puvati.

§ **11:20:** Hibrun akam deragha vezin kamin mingarim abighizir puvati. Gumazir maba ghaze, “nguibar bar aghuir kam,” a Jerusalemin nguibar ekiam migei. Ezi marazi ghaze, a Godin Dipenir Jerusalemin itim migei.

** **11:22:** Gumazir maba ghaze, akar kam ofa gamir gumazibar dapanimin migeir puvati. Me ghaze, gumazir dapanir igharazim atrivim ko akam akiri.

nguibamin mangam. Egh gumazamiz-
iba Godin ziam fer arazim gasighasighsi
nighnizir tam damuam. Ezi bizir a damuasa
ifongeziba, a pura dar amuam. Egh gin a
uamategh uan nguibamin mangam.
29 “Eghti dughiar God inabazimin,
Sirian atrivim Isipin mangighiva ua Isip
ko misogham, egh a dughiar kamin a
faragha me misogha me abinizi moghin, ua
kamaghin damighan kogham.
30 Eghti Romin gumazamiziba kuribar
iziva a misogham, eghti a bar atiatigham.
Egh a bar puv atariva uamategh mangi,
gumazamizir Godin ziam fer arazim
gasighasighsi damuam. Egh a gumaza-
mizir akirim ragha God gasaraziba men
migirigiaba ko nighnizibar gin mangam.
31 “Eghti an midorozir gumaziba otivigh
Godin Dipenim damuti a Godin damazimin
mizegham. Egh me Israelian tivaghti, me
zurara ofa gamir arazim damuan kogham,
egh bizir bar kuratam Godin Dipenimin
a damighti a tugham, kamaghin a uan
Dipenim ategham.††
32 Egh atrivim gumazamizir akirim
ragha God gasaraziba, akar bar isingtizir
aghuibar me mikimtima, me an gin
mangam. Eghti gumazir Godin apengan
itiba, me tuivigh gavgavigh an akaba
batogham.
33 “Eghti Israelin gumazir dapanir fofozir
aghuiba itiba, me gumazamizibar akur-
vagh nighnizir aghuiba me daningam. Eghti
men tarazi, apaniba midorozir sababar me
misoghti me arimighiram, egh tarazi me me
dapongti me arimighiram. Egh me gumazir
dapanir tabar bizitaba okimiva me isi kal-
abus darigham. Egh me arazir kam dughiar
ruarimin a damighan kogham.
34 Eghti dughiar me Godin gumazir da-
panibav soghti me arimighiramim, gumaz-
itaba men akurvagham. Eghti men aviriba
uari uarir akurvaghsi nighnighiva, men
akurvagham.
35 Eghti apaniba gumazir dapanir
tabav soghti me arighiram. Eghti men
osimtizir kam gavgavim gumazamizir
mabar aningam. Me arazir aghuibar
amuva, Godin damazimin bar zuegham.
Eghti arazir kam givaghan kogham. A
kamaghira iki mangi God inabazir dughiar
abuananamin tugham.
36 “Eghti Sirian atrivir kam uan ifon-
giamin bizibar amuam. Egh a uabi uan
ziam fiva kamaghin mikim suam, ki aseba
bar dagh afira. Egh an akar dibovibav
kimiva, Godin Bar Pin Itimin ziam
dikabinam. A kamaghira damu mangiviira
iki mangiti Godin aningagharimin
dughiam otogham. Guizbangira, God uan
nighnizimin gin mangi, biziba bar dar
amuam.
37 Eghti atrivir kam uan ovavibar aseba
bar men aghuaghiva, uaghan amiziba gin
zuir asemin aghuagham. Egha, a uabi migia
ghaze, ki uabira faraghavira ikia dagh afira,
egh kamaghin, a bar aseba akirim ragh
dagh asaragham.‡‡
38 Egh an aser vamira ziar ekiam a
daningam. Aser kam, a nguibar ekiar
divaziba itibar gari. Ezi atrivir kamin ovav-
iba aser kamin ziam fomiram a feir puvati.
Eghti atrivim gol ko silva ko dagiar bar
aghuiba, ko bizir aghuir maba sara aser
kam bagh dar aningam.
39 Eghti a nguibar divazir gavgaviba
itibav soghsi mangi, egh a uabin akurvaghsi
men aser kamin azangsigham. Egh a
gumazir a gifongeziba, a men atrivimin
iki, egh a ziar ekiam me daning, egh a me
damuti me gumazir dapanibar otivti, a
nguaziba bizir aghuibar min me daningam,
egh akurvazir me a gamizim ikarvagham.
40 “Eghti dughiar abuananam roghira
iziti, Isipin atrivim izi a ko aning uaning
misogham. Eghti Sirian atrivim karisba ko
hoziaba ko kuriba inigh, zuamira mangi
Isipin atrivim ko pamtem misogham. Egh
kantrin aviriba aperiar dafamin min otogh
me arigham.
41 Eghti midorozir gumazir kaba izi God
uan gumazamizibagh aningizir nguazir
aghuir kamin otogham. Egh me tausen
tausenin gumazamizibav soghirarigham.
Egh midorozir gumazir kaba kantri Idom
ko Moap ko kantri Amonin nguazir otevir
ekiam inighan kogham.
42 Eghti atrivir kam nguibar avirim
dikabiragh, egh uaghan Isip ateghti a
deraghvira ikian kogham. Puvati.
43 Egh a Isipin ivezir ekiaba itir bizir
aghuir maba ko gol ko silvan avirim
inigham. Egh kantri Libia ko Itiopia
dikabiraghti, aning an apengan ikiam.
44 Eghti gin gumaziba aruem anadi
naghin ko notin ikegh iziva akar tam a
mikemeghti, akar kam a damighti a digavir
kuram damigh bar aningaghegham. Egh a
navim bar an ikuvighti, a pamtem misogh
gumazamizir avirim kuavaremegham.
45 Egh a ua bagh averpenir ekiaba,
nguazir otevir mamin dar ingaram, nguazir
kam a Mediterenianin Ongarir Ekiamin
miriam ko Godin Dipenim itir mighsiamin
tizimin iti. Mighsiar kam bar zuegha bar
deragha taghtasi, kar Godin mighsiam.

11:31: Daniel 12:11; Matyu 24:15; Mak 13:14 †† **11:31:** Akar kam, “bizir bar kuratam,” an akar bar faraghavira itim, a Daniel 9:27in iti. **11:32:** Daniel 11:21; 11:34; Maika 5:7-9; Sekaraia 10:3-6 **11:36:** 2 Tesalonika 2:3-4; Akar Mogomem 13:5-6 ‡‡ **11:37:** Hibrun akam deragha vezin kamin mingarim abighizir puvati.

Eghti atrivir kam bar givagham, eghti tav
an akuraghan kogham.”

12

Dughiar abuananam

1 Ezi enselin korotiar ghurghurim
aruzim, kamaghin migei, “Dughiar kam
otivam, enselin bar ekiam Maikel, kar
Israelin gumazamizibar garir ensel, an
otogham. Eghti dughiar kamin osimtizir bar
ekiam otivam. Egha fomira osimtizir kam-
aghin garitam nguazir kamin nguibatamin
otozir puvati. Ezi dughiar osimtizir kam
otivamim, Israelian gumazamizir men
ziaba Godin akinafarimin aven itiba God
ua me iniam.
2 Eghti God gumazamizir avirir ovengez-
iba ua me fiti me ua dikavam. Men marazi
zurara itir ikirimirir aghuim iniam. Eghti
men tarazi bar aghumsighiva kamaghira
ikivira ikiam.
3 Eghti gumazir fofozir aghuiba ko
nighnizir aghuiba itiba, me mikoveziba
isi moghin isi taghtagham. Eghti gumazir
gumazamizir avirim arazir aghuibar gin
mangasa men sure gamiba, me zurara
mikovezibar min isi taghtagh mamaghira
ikiam.
4 Ezi datirighin a na migia ghaze, ‘Ni
Daniel, ni akaba itir akinafarir kam
dukuagh, egh kendel gris a datighti, an
akaba modogh ikiam. Egh akinafarir kam
dukuagh mamaghira iki mangi dughiar
abuananam otogham. Eghti gumazamizir
avirim pamtem akar kamin mingarim
gifoghsi damuva avegham.’ ”*

Dipar miriamin itir enselningin irebam

5 Ezi ki Daniel, ki gin garima, gumazir
pumuning fanemin miriamningin tughav
iti. Mam vongin itima, ezi mam vongin iti.
6 Ezi aningin mav, enselin korotiar
ghurghurim arugha mong fanemin pin itim
kamaghin an azangsigha ghaze, “Dughiar
manamra bizir me ganiva atiatingamiba
givagham?”
7 Ezi enselin korotiar ghurghurim
aruzim, a uan agharimning viraram aning
ghufegha Godin Nguibamin akui. Egha
kamaghin migei, “Ki Godin Mamaghira
Itimin ziamin, bar guizbangira migei.
Bizir ni ganiva atiatingamiba, azenir
pumuning ko mikezim ko akuamin
mangiva givagham. Eghti me Godin
gumazamizibar gavgavim dikabiraghti,
eghti me bar ikuvigha, dughiar kamra bizir
kaba uaghan givagham.”†

Enselningin irebamin mingarim

8 Ezi a migeima, ki a baregha, akamin
mingarim gifozir puvati. Egha ki kamaghin
an azai, “Gumazir ekiam, bizir kaba man-
maghin givagham?”
9 Ezi a kamaghin nan akam ikaragha
ghaze, “Daniel, ni mangi. Guizbangira,
akinafarim ni a dukuagha gifa. Eghti akar
kamin mingarim modogh mamaghira iki
mangi dughiar abuananam otogham.
10 Eghti bizir kaba otiv gumazamizibar
amuti me arazir aghuibar amuam. Egh me
Godin damazimin zuegham. Egh gumaza-
mizir fofozir aghuiba ko nighnizir aghuiba
itir kaba, merara bizir kamin mingarim
gifogham. Eghti gumazamizir kuraba me
bizir kamin mingarim gifoghan kogham.
Egh me arazir kurar avirim damuam.
11 “Eghti gin apaniba Israelian tivaghti
me zurara ofa gamir arazim damuan
kogham. Eghti bizir bar kuratam me Godin
Dipenimin aven anesaraghti, kamaghin
a uan Dipenim ategham, kar God bar
aghuazir bizim. Dughiar kam iki mangi,
1,290plan dughiaba givaghtima, bizir kurar
kam givagham.
12 Eghti gumazamizir God bagha tuivigha
gavgavigha itiba, a mizuam mangiti
1,335plan dughiaba givaghti, me bar
akuegh ikiam.
13 “Eghti ni, Daniel, ni datirighin tugh
gavgavigh mangiti dughiar abuananam
otogham. Eghti ni aremegham, egh ni gin
ua dikavigham, egh dughiar abuananamin
God ni bagha inabazir biziba, ni da iniam.”

12:1: Matyu 24:21; Mak 13:19; Akar Mogomem 7:14; 12:7 **12:2:** Aisaia 26:19; Matyu 25:46; Jon 5:29 **12:3:** Daniel 11:33-35; Matyu 13:43; 1 Korin 15:41-42; Jems 5:20 **12:4:** Akar Mogomem 22:10 * **12:4:** Amos 8:12 vezin kamin itir akamin mirara ghu. Ezi Hibrun akam deragha akar kamin mingarim abighizir puvati. Gumazir avirim ghaze an mingarim kamaghin ghu, “Gumazamizir avirim danganiba bar dar aruam, egh bizir guar aviribar fofozir aviriba iniam.” **12:7:** Akar Mogomem 10:5; 12:14 † **12:7:** Hibrun akam deragha vezin kamin mingarim abighizir puvati. Gumazir maba ghaze, a azenir pumuning ko mikezim ko akuam migei. Ezi gumazir maba ghaze, akar kam, a guizbangira akar mogomem, egha osimtizir kam givaghamin dughiam deragha a migeir puvati. **12:10:** Akar Mogomem 22:11 **12:11:** Daniel 9:27; 11:31; Matyu 24:15; Mak 13:14

Godɨn Akam Inigha Izir Gumazim Hosean Akɨnafarim O Hosea Akar faragha zuim

Godɨn Akam Inigha Izir Gumazim Hosean Akɨnafarim, a 12plan Godɨn akam inigha izir gumazibar akɨnafarir otevibar faragha zuir akɨnafarim. Godɨn akam inigh izir gumazibar akɨnafarir igharazibar, akam inigh izir gumazim Aisaia ko, akam inigha izir gumazim Jeremaia ko, akam inigha izir gumazim Esekiel, men akɨnafariba, kar akɨnafarir bar ruariba. Kamaghɨn amizɨ, akɨnafarir otevir 12plan kaba, me kamaghɨn da dɨbora ghaze, akam inigha izir gumazibar akɨnafarir otevir 12pla.

Dughiar kantri Asiria iza Israelɨn kantri bar a gasɨghasɨghasava amimɨn, Hosea notɨn amadaghan Israelɨn nguazimɨn ikia, Godɨn akabar gun mɨgei. Kar, osɨmtɨzir ekiamɨn dughiam, ezɨ dughiar kamɨn Israelia bar deraghavɨra ikezir puvatɨ.

Akar Hosea gun mɨkemezir mam, an otevir pumuning iti. An otevir mam, a gumazamiziba uan arazir kuraba akɨrasa Akar Gavgavimɨn me mɨgei. Me God ategha asebar marvir guabar gɨn zui. Ezɨ an akar otevir igharazim, a bar guizbangɨra Godɨn apangkuvim ko gumazamizibagh ifongezir arazimɨn gun mɨgei. A uaghan, Godɨn arazir an arazir kuraba gɨn amadim ko, gumazir arazir kuram gamizim uam a inizir akabar gun mɨgei.

Hosean ikɨrɨmɨrimɨn araziba, Godɨn arazir kamɨn ababanimɨn mɨn oto. Hosean amuim ghua arua poroghamiba uari bakeir arazibagh ami, Arazir kamra, Israelia uari God ategha tintinibar asebar marvir guabar gɨn zui. Ezɨ gɨn Hosea ua uan amuim ini, ezɨ bizir kam a God uan gumazamizibar apangkuva ua me inizir ababanimɨn mɨn iti. God bar uan gumazamizibagh ifonge, egh a me ateghan kogham.

Hosea uan amuim ko an boribar eghaghanim

(Sapta 1--3)

1 Akar kaba, Ikiavɨra Itir God, Hosea ganɨdi, a Berin otarim. Dughiar kamɨn aven, Usia atrivimɨn ike, ezɨ an gɨn Jotam atrivimɨn ikezɨ, an gɨn Ahas atrivimɨn ike, ezɨ an gɨn Hesekia, me bar kantri Judan atrivibar itima, Jehoasɨn otarim Jeroboam, a kantri Israelɨn atrivimɨn iti.

Hosean amuim boriba bati

2 Ikiavɨra Itir God Israelia mɨkɨmasa, Hosean dughiar bar faragha zuimɨn, akam isa a ganɨga kamaghɨn a mɨgei, “Nan gumazamiziba ua na gifongezir puvatɨ, egha asebar ziaba fe, mati tuavimɨn amizir tintinimɨn gumaziba koma akuim. Nɨ kamaghɨn men akakagham, nɨ mangɨ tuavir amizitam inigh an ikɨtɨ, a poroghamiba tintinibar uari bakeir arazim damuvɨra ikiam. Eghtɨ an boriba, tuavimɨn amizim oteghamin boribar mɨn ikiam.”

3 Ezɨ Hosea ghua Diplaimɨn guivim Gomer inigha an ti. Ezɨ gɨn Gomer navim asegha otarim bate.

4 Ezɨ Ikiavɨra Itir God kamaghɨn a mɨgei, “Nɨ otarim, ziar kam, ‘Jesril,’ a datɨgh. Nɨ fo, Israelian atrivibar inazir afeziam Jehu, a faragha atrivibar nguibam Jesrilɨn ikia, atrivir pumuning mɨsoghezɨ aning areme. Kamaghɨn amizɨ, kɨran oveghangɨn, kɨ an arazir kuram ikarvagh Israelian atrivir datɨrɨghɨn itim ivezir kuram a danɨngam. Egh kɨ Jehun ikɨzimɨn aven gumazitam ateghtɨ, tav uam Israelian atrivimɨn ikian kogham. Kar ziam Jesrilɨn mɨngarim. Gumazamiziba otarir kamɨn ziam baraghɨva Jehu amizir arazir kuram gɨnɨghnɨgham.

5 Egh dughiar kamɨn, kɨ Israelian mɨdorozir gumazibar gavgavim Jesrilɨn danganir zarimɨn a gasɨghasɨgham.”

6 Ezɨ gɨn Hosean amuim Gomer ua navim asegha borir guivim bate. Ezɨ Ikiavɨra Itir God kamaghɨn Hosea mɨgei, “Nɨ ziam, ‘Loruama,’ a datɨgh. Ziar kamɨn mɨngarimra kara, kɨ ua Israelia me gifongeghan kogh, men arazir kuraba gɨn amadaghan kogham.

7 Kɨ Judan gumazamiziba, bar me gifongeghavɨra iti. Kɨ Ikiavɨra Itir God, men God, kɨ uan gavgavimɨn men akurvagham. Kɨ mɨdorozir sabam ko, barir pim inigh me bagh mɨsogh men akuraghan kogham. Kɨ men akurvaghsɨ mɨdorozir gumaziba ko hoziaba amadaghan kogham. Puvatɨ, kɨ tuavir igharazim iti.”

8 Ezɨ gɨn Hosean guivim, Loruama, otem ataghizɨ, Gomer ua navim asegha otarir igharazim bate.

9 Ezɨ Ikiavɨra Itir God Hosea mɨgɨa ghaze, “Nɨ ziar kam a datɨgh, ‘Loamɨ.’ Ziar kamɨn mɨngarimra kara, Ia Israelia, ia nan gumazamiziba puvatɨ. Eghtɨ kɨ ian Godɨn ikian kogham.”

Israelian kantri ua deravɨra ikiam

10 Israelia ua bar avɨrasemegham, mati ongarir dadarimɨn gigim,
eghtɨ me me mengan iburagham.

1:1: 2 Atriviba 14:23-29; 15:1-7; 15:32-38; 16:1-20; 18:1--20:21; 2 Eghaghaniba 26:1-23; 27:1-8; 28:1-27; 29:1--32:33 **1:4:** 2 Atriviba 10:11 **1:7:** 2 Atriviba 19:35; Sekaraia 4:6 **1:10:** Jenesis 32:12; Hosea 2:23; Jon 1:12; Rom 9:26; 1 Pita 2:10; 1 Jon 3:1

Datirighin God kamaghin me migei, “Ia nan
gumazamiziba puvati.”
Egh gin dughiatam izити, a kamaghin me
mikim suam,
“Ia Godin Zurazurara Angamira
Itimin boriba.”
11 Eghti ikizir kamning, Juda ko Israel ua
uaning akuvagh, kantrin vamiran
otogham.
Me gumazir men faragh mangamin
vamira amiseveghti, men kantri, ua
kantrin bar gavgavimin otogham,
eghti me damuamin biziba, da bar
deraviram otivam.
Me mati God ingarizir azenimin min
otogham, mati Jesrilin azenir
aghuim.*
Bar guizbangira, God ingangarir kam
damuamin dughiam,
a bar dughiar ekiam.

2

1 Datirighin, ia Israelia, uan adarazigh
nighnigh, ziar kamning me darigh, “Ia
Godin Gumazamizibara,” ko “God Bar Ia
Gifonge.”

Israelia God ataki, mati Gomer Hosea ataki

2 Ezi God akar isin zuim uan gumazamiz-
ibagh amua ghaze:

“O nan boriba, ian amebam ua nan
amuimin min itir puvati, ezi ki uam
an pamin min itir puvati.
Ia pamten, a mikim a gakaghonti, a uan
arazir tintinimin gumaziba ko akuim
atakigh.
A ua tuavimin amizimin arazim
damuan marki.
3 An arazir kam ateghan koghti, ki an ko-
rotiaba sueghti, a bibiamra iki bar
aghumsigham.
Ki a damighti, a nguazir bar kuramin
min otogham.
Nguazir kam, bar misingizi temeba ko biz-
iba an aghuir puvati, egha dipar
apiba an puvati.
Arazir kamin ki a gasighasigham.
4 An boriba, me tuavimin amizim otezir
boribar min iti.
Kamaghin amizi, ki an boribar
apangkuvan kogham.
5 Men amebar kam uan pam ategha, tin-
tinibar gumazir igharaziba ko akua
navim asegha aghumsiziba puvati,
egha kamaghin migei,
‘Ki gumazir ki ifongezibar gin mangam.
Me dipaba ko, dagheba ko, koro-
tiaba ko, olivin borem ko, wainin
dipaba ko, bizir maba sara na
ganidi.’

6 “Kamaghin amizi, ki temer dikoniba itiba
inigh an tuavim apirigham.
Ki divazimin min an tuavim avinigham,
eghti a gumazir kaba bagh mangan
kogham.
7 A ifongezir gumazibar gin ivegh mangi,
egh me batoghan kogham.
A me burisi mangiva, egh men apighan
kogham.
Egh a kamaghin mikimam, ‘Ki faragha der-
aghavira iti, ezi datirighin puvati.
Kamaghin amizi, ki ti uamategh uan
par faragha ikezim bagh mangam.’

8 “A kamaghin foghan aghua, ki uabi
dagheba ko, wainin dipam ko, olivin
borem ko, silva ko, gol ko, bizir maba
sara bar a ganingi.
Ezi puvati, a bizir bar aghuir kaba
inigha ghua asem Balin ziam fe.
9 Kamaghin amizi, dagheba asiamin
dughiam otoghti, ki dagheba ko
wainin a ganingiziba,
ki ua da inigham.
Egh korotiaba ko bizir aghuir a ganingiziba,
ki ua da inigham.
10 Egh a ifongezir gumazibar damazimin,
ki an korotiaba suegham.
Eghti gumazitam nan dafarimin
uam a inighan kogham.
11 Dughiar ekiar a bar akongeziba, ki bar da
agivagham.
Dughiar ekiar kaba kamakin.
Kar, dughiar ekiar zurara azeniba bar dar
otiviba, ko, iakinir igiaba,
ko, Sabatin dughiaba, ko, Godin ziam
fer dughiar igharaziba sara.
12 Ki an wainin ikariziba ko fighin temeba ki
bar dagh asighasigham.
A ghaze, a gifongezir gumaziba temer
kaba isa an ivezimin min a ganingi.
Eghti asizir atiaba izi wainin azeniba ko
fighin temebagh asighasigham.
Eghti wain ko fighin azenir kaba ruarir
kinibar otivigham.
13 A dughiar ruarimin na ginamada,
egha ghua migharir mughuriar aghuim
zuir ofaba isa asem Bal bagha
ofabagh ami.
Egha kurkazir aghuaribagh amua
gumazir a ifongezibar gin arui.
Kamaghin amizi, ki ivezir kuram a
danigham.
Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin migei.”

* **1:11:** Akar kam ghaze, God ingarizir azenim, Hibrun akamin me a dibora ghaze, Jesril. Borir 3plan ziaba, faragha bizir kurabar ababanim gami. Ezi datirighin ziar 3plan kaba bizir aghuibar ababanim gami.

Ikiavira Itir God uan gumazamiziba bar me gifonge

14 Egha Ikiavira Itir God uam akar isin
zuimin kamaghin migei:

"Ki akar aghuimin amizir kam mikimiva,
egh uam a gekuigh gumazamiziba pu-
vatizir danganimin mangigham.
Egh an asughasugh anepezeperiva, kam-
aghin a mikimam,
'Ki bar ni gifonge.'
15 Egh ki wainin azeniba isi ua a daningam.
Egh danganir zarir kam me kamaghin a
dibori, 'Osimtizibar Danganir Zarim,'
ki a giragham,
eghti a bizir aghuir gin izamiba
bagh mizuamamin danganimin
otogham.
Eghti nan amuim danganir kamin aven iki
nan akamin gin mangam,
mati a fomira igiamra itir dughiamin,
Isip ategha izava amizi mokin."

16 Egha Ikiavira Itir God kamaghin Is-
raelia migei:

"Ia dughiar kamin, nan amuimin min iki ka-
maghin na dipon suam, 'Ni nan pam.'
Egh ia ua kamaghin na ginighnighan
kogh suam,
'Ni aser kam Bal, ni nan Ekiam.'
Puvati.
17 Ki ia ateghti,
ia amizir kamin min uam asem Balin
ziam diponan kogham.
Bar puvatigham.

18 "Dughiar kamin, ki asizir atiaba ko,
kuruziba ko, kuaraziba koma akar
dikirizir gavgavim damigham.
Eghti da nan gumazamizibagh
asighasighan kogham.
Egh midorozim gamir biziba, mati
barir piba ko, afuziba, ki bar ada
apirarigham.
Eghti nan gumazamiziba navir
amirizimin iki nguazir kamin ikiam,
egh uam atiatingan kogham.

19 "Israel, ki ni damighti ni nan amuimin
min otogham,
egh ni kamaghira iki mamaghira ikiam.
Ki arazir aghuim ko guizin arazimin ni
damuam, egh ni ateghan kogham.
Egh ni gifuegh mamaghira ikiam,
egh nin apangkuvira ikiam.
20 Ki uan akar dikirizimin gintigham,
eghti ni nan amuimin min iki mam-
aghira ikiam.
Egh ni fogh suam,
kirara, ki nin Ikiavira Itir God.
21-22 Ki Ikiavira Itir God,
ki dughiar kamin uan gumazamiziba
Israelian azangsiziba baragham.
Egh amozim amadaghti, a nguazim gizam.
Eghti men azenibar dagheba ko,
wainba ko, olivin temer me borem
isiba,
biva avirasemegham, mati Jesrilin
azenir aghuim.*
23 Egh ki uan gumazamiziba nguazir kamin
me arighti,
me aghung azenir aghuir ki in-
garizimin min ikiam.
Ki faragha kamaghin uan gumazamizibav
gia ghaze,
'Ki Ia Gifongezir Puvati.'
Egh gin ki bar me gifuegham.
Ki faragha kamaghin me migei,
'Ia Nan Gumazamiziba Puvati.'
Egh gin ki kamaghin me mikim suam,
'Ia nan gumazamizibara.'
Eghti me kamaghin nan akam ikaragham,
'Ni en God.' "

3

Hosea ko an amuir kuram

1 Egha Ikiavira Itir God ua kamaghin na
migei, "Ni ua mangi uan amuim gifongegh.
Ni faragha uan amuim gifonge, ezi a ghua
poroghamiba uari bakeir arazim gami. Ni
bar a gifongegh, mati ki uan gumazamiziba
Israelia bar me gifonge. Guizbangira, me
na ategha aseba bagha ghue, egha wainin
ovizir me apuziziba isa asebar ofa gami.
Me kamaghin amizi, ki Ikiavira Itir God me
gifueghavira iti."
2 Kamaghin amizi, ki dikavigha ghua 150
kina ko, 6plan balin beghiaba uan amuim
uam a givese.
3 Egha ki kamaghin a migei, "Guizbangira,
ni nan amuimra, ezi datirighin ki ni ko
dakuighan kogham. Ni faragh dughiar ru-
arimin pura ikegh, dughiar kamin, ni tu-
avimin amizimin min ikian marki. Ki ni
baghvira mizuamam."
4 Kamaghira, Israelia dughiar ruarimin
tong pura ikegham. Egh me atriviba ko
gumazir dapaniba puvatigham. Me aseba
bagh ofabar amuan kogham. Egh dagiar
guariba, ko nedazir me dar gara bizir gin
otivamibagh fofoziba, ko marvir guaba, me
bar da ategham.

2:15: Josua 7:24-26 * **2:21-22:** Vezin kamin, Godin akam inigha izir gumazim Israelia migei, egha a ziam, "Jesril," Israelia garisi. God bizir kurar a Israelia gamizim giragha, ua deragha me gami. Kamaghin amizi, ves 21-23in aven, God Hosean borir 3plan ziabagh ira. Ni uaghan Hosea 1:11in gan. **2:23:** Jeremaia 31:27; Sekaraia 13:9; Rom 9:25; 1 Pita 2:10 **3:5:** Jeremaia 31:9; 50:4-5; Esekiel 34:24

5 Dughiar kam givaghti, Israelia ua-
mategh Ikiavira Itir God, men God bagh
izi, akongiva atiatingvira an ziamra fam.
Egh me Atrivim Devitin ovavir borir
mamin gin mangam. Egh me Ikiavira Itir
Godin akamin apengan ikiti, gin izamin
dughiamin a bizir aghuariba me daningam.

Hosea Godin aningagharimin gun Israelia migei

4

(Sapta 4--13)

Ikiavira Itir God migirigiam isa Israelia gasi

1 Kantrin kamin itir gumazamiziba,
Ikiavira Itir God mati kotin aven kamaghin
migirigiam me gasi:

"O Israelia, ia Ikiavira Itir Godin akam
baragh!
A kamaghin ia migei,
'Kantrin kamin gumazamiziba guizin araz-
ibar gin zuir puvati.
Egha gumazamizir igharazibagh
ifongezir puvati.
Me kamaghin nighnizir puvati, ki
men God.
2 Me akar kurabar gumazamizibav gei.
Me uarigh ifarava,
gumazamizibav sozi me ariaghiri,
egha igharazibar biziba okiava,
egha poroghamiba uari bakeir arazim
gami.
Me arazir kurar avirim saram ami,
egha gumazamizibav suagharigha
ghuavira iti.
Ezi arazir kam bar ekevegha ghuavira
iti.
3 Kamaghin amizi, nguazir kam osimtizim
ikia misigham.
Ezi nguazimin itir gumazamiziba, ko
an itir biziba bar,
kar asiziba ko, kuaraz-
iba, ko, osiriba, da bar
arimighiregham.' "

Ikiavira Itir God akam ofa gamir gumaz-ibagh asi

4 Egha Ikiavira Itir God mati kotin aven ua
kamaghin migei:

"Gumazitam akam gumazamizibagh asan
kogham. Markiam.
Ia ofa gamir gumaziba, arazir kurar
kamin mingarim a ian iti.
Ezi gumazamiziba migirigiam ian
iti.
5 Ia zurara ingangarim gamua, deraghavira
ingarir puvatigha asaghporavira iti.
Ezi Godin akam inigha izir gumaziba
uaghan kamaghiram ami.
Kamaghin amizi, ki Israel gasighasigham,
a mati ian amebam.
6 Nan gumazamiziba nan akamin gin zuir
puvati.
Kamaghin amizi, me ikuvigham.
Ia ofa gamir gumaziba uaghan, nan gin zuir
puvati, egha nan fofozim batuegha
gifa.
Kamaghin amizi, ki ia batuegham.
Egh ian otariba ateghti,
me nan ofa gamir gumazibar ikian
kogham.

7 "Ia ofa gamir gumaziba bar aviraseme,
egha kamaghin ia arazir kurar avirim
gami.
Ia datirighin ziar ekiaba iti.
Eghti ki ia abiraghti, ia bar aghum-
sigham.
8 Nan gumazamizibar arazir kuraba mati
ian daghem.
Kamaghin amizi, me arazir kurabar
amuvira ikiasa ia bar ifonge.
9 Ki pazi gumazamizibar amighti, me iku-
vigham.
Eghti ia ofa gamir gumaziba, men
mirara ikuvigham.
Ki ian arazir kurar ia amiziba ikar-
vagh pazi ia damuam.
10 Ia akirim ragha Ikiavira Itir God
gasaragha pura asebar gin zui.
Kamaghin amizi, ia dagher aghuibar
amiva, egh izivaghan kogham.
Ia borir aviriba inisi, asebar ziaba fiva,
poroghamiba uari bakeir arazim
damuva,
egh ia boriba puvatigh kamaghira
ikiam."

Ikiavira Itir God gumazamizir asebar zi-aba febar aningaghe

11 Egha Ikiavira Itir God kamaghin migei:

"Wainin dipaba apir arazim ko, tuavir amiz-
iba ko, akuir araziba,
nan gumazamizibar nighnizibagh
amizi,
me onganigha, deraghavira
nighnizir puvati.
12 Egha me akar mogomeba azenim
darighasa,
pura ter otevibar ingarizir marvir
guabar azangsisi.
Me ghaze, ter otevir kaba,
bizir me foghasa ifongezibar gun me
mikimam.
Me na ategha gifa, egha asebar gin zui,
mati amizir mam tintinimin gumaziba
koma akui.

4:6: Aisaia 5:13 **4:7:** 1 Samuel 2:30; Hosea 13:6; Malakai 2:9; Filipai 3:19

13 Me mighsiabar orazibar ghuavanaga ofabagh ami.
Pin itir temer kabar apengan dughuazir orangtizim iti.
Kamaghin amizi, me temer ekiabar apengan ikia ofan migharir mughuriar aghuim zuibagh ami.
Kamaghin amizi, ian guiviba tuavimin amizibar min tintinimin gumaziba koma akui.
Ezi ian otaribar amuiba poroghamiba uari bakeir arazim gami.

14 "Ia uari uaghan asebar ziaba fer dipenibar itir, tuavimin amizibar gin arui.
Egha ia me ko ikiava me ko asebar ofa gami.
Ezi kamaghin ki ian guiviba ko, ian otaribar amuibar arazir kuraba ikaraghan kogham.
Egha ki bighavira kamaghin ia migei,
'Ia gumazamizir nighnizir aghuariba puvatiziba, ia ikuvigham.'

15 "Ia Israelian gumazamiziba mati amizim tintinimin gumaziba koma akui, egha ia na ategha gifa.
Ia deraghvira ganigh, ia Judan gumazamizibar amamangatighti,
me ian min arazir kamra damigh uaghan osimtizim ikiam.
Ia Gilgal ko, Betelin mangi ofabar amuan marki.
Ia aningin mangiti, aning uaghan nguibar kuramningin min otogham.
Egh ia nguibar kamningin iki, ki Ikiavira Itir Godin Zurara Itimin akakagh
nan ziamin akar dikirizibar amuan marki.
16 Israelian dapaniba bar gavgafi, mati bulmakaun amebar igiar akaba batoziba.
Me ghaze, Ikiavira Itir God me geghuvam,
mati sipsipbagh eghuvir gumazim uan sipsipin nguzibagh eghufi.
Ki garima, me puv akaba batosi,
eghti ki manmaghin me geghuvam?
Ti puvatigham!
17 Efraimia bar uari isa asebagh anigha dar gin zui.
Marki, ia me ateghti me mar uan ifongiabar gin mangi.
18 Men gumazir aruaba aghumsizir arazim bar a gifonge.
Kamaghin amizi, me wainin aviriba apava ongani,
egha gin me poroghamiba uari bakeir arazim tintinimin a gami.*
19 Ia oragh! Ki aminir gavgavim bizibagh ivai da zui moghin,
ki me inigh mangiti me ikuvigham.
Eghti me ofan asebagh amizibagh nighnigh, bar aghumsigham."

5

1-2 "O ofa gamir gumaziba, ia akar kam baragh.
Ia Israelia, deravira kuaribar arigh nan akam baragh.
Ia atrivimin adarasi, ia oragh.
Ia kotin aven tughti, ki deravira ian osimtiziba tuisigham.
Ki fo, ia ofa gamir gumaziba azuazimin min gumazamizibagh ifarava me gekua,
Mispan nguibam ko Taborin Mighsiamin asebar ziaba fe.
Kamaghin amizi, ia gumazamizir aviribar nighnizibar suirazi,
me okam nighnisi.
Ia mati asizir atiabar suizir mozibar min iti.
Kamaghin amizi, ki ivezir kuram isi bar ia daningam.
3 Ia Efraimia ko Israelia, ki ian arazibagh fo.
Ia manmaghin nan modogham?
Ia nan gin zuir puvati, egha ia bar nan damazimin mize,
mati amizir tintinimin gumaziba koma akuim."

Israelia ua Ikiavira Itir God bativan kogham

4 Israelia uan God ategha asebar ziaba fema,
men arazir kam tuavir amizimin arazibar min iti.
Arazir kam me gativagha, pamten men nighniziba ikiagharisi,
eghti me uamategh uan God bagh izeghan kogham.
5 Israelian arazir uari fem, a me isa kot gati.
Israelia ko Efraimian arazir kuramra me gamima me asaghporaghire.
Ezi Judaba uaghan me ko ire.
6 Ikiavira Itir God me ategha gifa.
Kamaghin amizi, me sipsipba ko bulmakauba inigha a bagha iza, an ofa damuasava ami.
Mevzika, me uam a batoghan kogham.
7 Bar guizbangira, me Ikiavira Itir God ategha gifa,
mati amizim uan pam ataki, egha tintinimin gumaziba koma akua men boriba bate.

* **4:18:** Hibrun akam deragha vezin kamin mingarim abighizir puvati. **5:6:** Aisaia 1:15; Jeremaia 14:12; Esekiel 8:6; Maika 6:6-7

Ezi men boriba kamaghin fozir puvati, Godra guizin men afeziam.
Kiran oveghangin iakinir igiamin dughiamin, apaniba izi,
me gasighasigh men nguazim saram asighasigham.

Judaba ko Israelia uariv sosi

8 Ia Gibean gumaziba, ko Raman gumaziba, ko Betelin gumaziba ko Benjaminin anabamin gumaziba,
ia bar sighabagh ivi.
Ia pamten dimiva ivemar mangi midorozim damu.
9 Dughiar kamra ia Efraimia bar ikuvigham.
Ki ia migei, guizbangira, bizir kam ki mikemezi moghin,
a Israelin anababar tongin otogham.

10 Ikiavira Itir God kamaghin migei:

"Ia oragh. Judan gumazir dapaniba,
mati gumaziba gumazir igharazimin nguazir otevim okimasa nguazir mitaghniabagh sivaghsivasi.
Ki men arazir kurar kam bangin men aningaghegh me gasighasigham,
mati aperiam otogha bizibagh asighasisi.
11 Efraimia uan atrivimin akar gavgavimin gin ghua marvir guar kinibar ziaba fe.
Kamaghin amizi, ki kotin aven me tuisigh ivezir kuram me daningiva me dikabinam.
12 Kamaghira, ki Efraimia ko Judaba virara me gasighasigham,
mati apizir bizibagh asighasizim.

13 "Efraimia uarir gara fo, me puv arei.
Ezi Judaba uari uan duar ekiabar gari.
Egha me dikavigha kantri Asirian ghua uarir akurvaghasa atrivir ekiam gakaghora an azangsisi.
Ezi Asirian atrivim men arimariabagh amima, me ghuamazir puvati.
A men duabagh amima, da ua aguir puvati.
14 Ki datirighin bar gavgavigh laionin gavgavimin min otogh
Efraimia ko Judabav sogham.
Ki uabi tintinimin me abighirarigh me kurvagh mangiti,
gumazitam men akuraghan kogham.

15 "Ki uan gumazamiziba ategh uamategh uan nguibamin mangam.
Eghti me uarira iki uan arazir kurabar ivezir kuram ini mangiti, mizazir kam givaghamin dughiam otogham.
Me uan arazir kurabar ikarvazim bagh ivezir kuram ko mizazim iniam,
egh gin me uamategh na bagh izi na buriam.
Me pazi uari baregh,
egh gin me ua na baghvira izam."

6

Gumazamiziba guizin navim girazir puvatigha ghaze, me ti ua Ikiavira Itir God bagh mangam

1 Ezi gumazamiziba kamaghin migei:

"Aria, e uamategh Ikiavira Itir God bagh mangam.
An e abiagharigha gifa, egh a ti e damuti, e ua deraviram otogham.
An e misoghezi duaba e batifi,
egh a duar kaba ua da ikegham.
2 Dughiar pumuning o pumuning ko mikezim mangi givaghti,
an e damuti e ghuamaghegham.
A ti uam e feghti,
e an damazimin deravira ikiam.
3 E Ikiavira Itir God gifoghsi, bar puvira ingaram.
E fo, mizarazibar, aruem zuraram anadi.
E fo, aruem garir dughiaba givaghti, amozir dughiabar, amoziba nguazim giri.
Kamaghira, e fo, Ikiavira Itir God iziva deravira e damuam."

Ikiavira Itir God gumazamizibar migirigiaba ikarvasi

4 Ezi Ikiavira Itir God men akam ikaragha ghaze:

"Ia Israelia ko Judaba, ki manmaghin ia damuam?
Ia na gifongezir arazim, a zuamira gifa.
Mati mizarazimin ghuariam a zuamirama asigha ghuavanabogha puvati.
Egha uaghan mati ghuariar dipam daddabagh irezi,
aruem anadi da zuamira misigha gifa.
5 Kamaghin amizi, ki uan akam akunasa, akam inigha izir gumaziba amangi.
Eghti me akam ia mikinti, akar kaba ian arazir kuraba tuisigh
osimtizir ekiam ia daningam.
Bizir ia damuasa ki ifongezim, ia a baregha a gifogha gifa.
Bizir kam, azenimra ikia kamaghin iti:

5:15: Onger Akaba 50:15; Aisaia 64:7-9; Jeremaia 2:27; 3:13-14 **6:1:** Godin Araziba 32:39; 1 Samuel 2:6; Jeremaia 30:17 **6:3:** 2 Samuel 23:4; Onger Akaba 72:6 **6:6:** 1 Samuel 15:22; Jeremaia 22:16; Maika 6:8; Matyu 9:13; 12:7; Jon 17:3

6 Guizbangira, Ki apangkuvir arazim gi-
fonge,
ki ofan kinibagh ifongezir puvati.
Ia zurara ofan bar isia mighiribagh ami, ezi
ki dar aghua.
Ki bizir kam bagha bar ifonge, a ka-
makin,
ia deraghvira na gifogh nan
akamin gin mangi.

7 "Gumazamizir kaba, bar faraghavira
otozir gumazim Adamin min ikia,
Akar Dikirizir Gavgavir ki me ko
amizim abiki.*
Me zuamira akirim ragha na
gasara.
8 Arazir kurabagh amir gumazamiziba ko
gumazibav sozi me ariaghirir gu-
mazamiziba,
me Gileatin nguibar ekiam gizifa.
9 Ofa gamir gumazibar okoruaba mati
okimakiar gumaziba tuavir miriabar
uari akuva,
moga gumazibagh asighasigha, men
biziba okei.
Egha tuavir Sekemin nguibar ekiamin
zuimin,
me gumazamizir Godin ziam fasa
zuibav sozi, me ariaghiri.
Me gumazir bar kuraba.
10 Ki arazir bar kurar mamin garima, a Is-
raelin otifi.
Nan gumazamiziba asebar ziaba fava
egha nan damazimin bar mize.
Efraimian arazir kam mati, gumazir
ghua tuavir amiziba ko akuim.

11 "O Judaba, ia uakan, ki ia amizir araz-
iba bagh ian aningaghamin dughiam
ginabagha gifa,
eghti ia ivezir kuram iniam, mati gu-
mazim uan azenimin dagheba asi.
Egh gin, ki uan gumazamizibar amuti,
me ua deraghvira ikiam."

7

1 "Ki Israelia damuti me ua deraghasa
ifonge. Ezi puvati.
Ki Efraimian arazir kurabar garima, da
azenara otifi.
Ki Samarian nguibar ekiamin gumazamiz-
ibar bizir kurar me amibar gari.
Me uari uarigh ifara dipeniba akara
biziba okei.
Ezi men okoruar kurar maba
nguibar ekiamin tuavibar gumazamiz-
ibar biziba pura da isi.
2 Ki men arazir kuraba gin amadaghan
kogham. Puvatigham.
Ezi me bizir kam ginighnizir puvati.
Men arazir kuram me avara,
ezi ki zurara men arazir kurar kamra
gari."

Me arazir kuram damuasa akam akiri

3 Egha Ikiavira Itir God kamaghin migei:

"Gumazamizir maba tintinimin arazir
kurabar amuasa akam akiri,
egha atrivim ko an gumazir dapaniba
apezepera me gifari.
4 Me bar poroghamiba tintinibar uari bakia
uari koma akuir gumazamiziba.
Men navir averiaba arazir kam bagha
isi, mati bret tuamin danganimin min
iti.
Bretba tuer gumazim avim atizi a isi, egh
aneteghti a ikiti bret buigham.
Bret buigh givaghti, an avim giveraghti
a dafogh isi bar ekevegham.
Men arazim a kamaghin zui.
5 Atrivim isar ekiam gamir dughiamin, a
uan gumazir dapaniba ko,
me wainin dipar bar aviriba ame.
Egha me bar onganigha arazir onganibagh
amua,
dibovir gumaziba ko arazir kuram
damuamin akam misosi.
6 Men nighnizir me bizir kuram damuasa
amim,
mati bret tuer danganimin min fei.
Ezi dimagarimin gumazir danganir kamin
bretba tuem, an akui,
egha me mati avivkiabar min isi, ezi
migharimram otifi.
Egha mizarazimin da bar puvira
isi.*

7 "Me bret tuamin danganimin min puvira
aningaghegha,
gumazir dapaniba ko atriviba vagh-
vagha me misoghezi me ariaghire.
Men arazir kurar kam men kantrin aven
itima,
ezi gumazitam nan dia na ko migeir
puvati."

Israelia ghaze, kantrin igharaziba men akurvagham

8 Egha Ikiavira Itir God kamaghin migei:

* **6:7:** Hibrun akam deragha vezin kamin mingarim abighizir puvati. **7:2:** Onger Akaba 9:16; 90:8; Jeremaia 17:1

* **7:6:** Akar kam, gumazir maba amizir bizibagh eghari. Ezi e datirighin fozir puvati, bizir manamra dughiar kamin oto. Vezin kamin aven, "gumazir danganir kamin bretba tuem," a gumazir kabar gumazir dapanimin akar isin zuim gami.
7:7: Onger Akaba 14:4; Aisaia 9:13; Hosea 7:16; Sefanaia 1:6

"Efraimia Kantrin Igharazibar Gumazamiziba ko porogha men arazibar gin zui,
mati amizim bretin ingarasa plaua ko olivin borem isa da verevere.
Kamaghin amizi, men araziba derazir puvati,
mati bret deragha isizir puvati.
9 Israelia kantrin igharaziba ko pozir arazir kam, a men gavgavim abiragha gifa,
ezi me bizir kam gifozir puvati.
Me mati gumazir ghurir apanim, ua gavgaviba puvati,
egha me uaghan bizir kam gifozir puvati.
10 Israelian arazir akaba batozim me isa kot gati.
Ezi me navim girazir puvati,
egha Ikiavira Itir God, men God, me uam a bagha izir puvati.
Bizir kurar aviriba me batozi,
me God baghavira ikian aghua.
11 Efraimia, mati kuarazir onganir mam, egha tintinimin uari akuri.
Faragha me akurvazim bagha Isipin azara,
egha gin me akurvazim bagha uaghan ivemara Asiriaba bagha ghue.
12 Egh dughiar me mighi mangamimin,
ki uan iver ekiam pin aneguragh men suigham.
Me arazir kuram damusi uari akuvti,
ki zuamira ivezir kuram me daningam.

13 "Mevzika! Me bar ikuvigham.
Me na ategha gifa, egha nan akam batosi.
Kamaghin amizi, ki me gasighasigham.
Ki faragha men akurvaghasava amima,
me nan moga na gifari.
14 Me ifara na ko migei, egha gumazir na gifozir puvatizibar min
uan misiabar irav ikia puv arai.
Me dagheba ko wainin dipaba iniasa uan asebar deir dughiabar,
me tintinimin uan mikarzibar ghori,
mati na gifozir puvatizir gumazamiziba.
Me akirim na gasa puvira nan akaba batosi.†
15 Guizbangira, kirara men akurazi, me ekevegha gavgafi.
Egha me arazir kuramin na damuasa akam akiri.
16 Osimtizibar dughiabar, me uarir akurvaghasa na bagh izir pu.
Puvati, me aser gavgaviba puvatiziba baghavira zui.
Me paza zuir tuavir kam, a mati barir pir kuram.
Men gumazir dapaniba uari fa ghaze,
me gavgavim ikia uari uan apaniba midorozimin me abinigham.
Ezi puvati. Me midorozimin aven arimighiregham,
eghti Isipia puvira men ingaravakam."

8

Israelia asebar ziaba fema, God me isa kot gati

1 Egha Ikiavira Itir God kamaghin migei:

"Ia midorozim damusi sigham givi.
Apaniba atamra izi nan Dipenim misoghasava ami,
mati kuarazir isam asizim iniasa zuamira mighegha nguazimin izaghiri.
Guizbangira, nan gumazamiziba Akar Dikirizir Gavgavir ki me ko amizim abiki,
egha nan akam batoke.
2 Israelia nan dia ghaze,
'Ni en God, e ni gifo!'
3 Ezi puvati, me arazir aghuim ataki.
Kamaghin amizi, apaniba men agintigham.

4 "Nan gumazamiziba gumazir dapaniba amisevima,
ki men amamangarizir puvati.
Me uan silva ko golba isa uari bagha marvir guabar ingari.
Kamaghin amizi, ki gumazamizir kabagh asighasigham.
5 O Samariaba, ki ian golin bulmakaun marvir guar kam bar an aghua.
Kamaghin, ki bar ian aningaghe.
Ki kamaghin ifonge, me uan arazir kurar kam zuamiram anetakigh.
Ezi ti puvatigham.
6 Israelian ingangarir gumazir mam marvir guar kamin ingari.
Bizir kam, a God puvati, a pura nedazir kinim.
Bar guizbangira, ki bulmakaun kam abighirarighti,
a pura minezir kinimin otogham.
7 Men arazir kuram, mati pura aminir muziarim,
eghti arazir kurar kamra, gumazamizibagh asighasigham,
mati aminir ekiam iza gumazamizibagh asighasisi.
Egha mati witin azenir dagheba misevir puvatizim,

7:9: Aisaia 1:7; Hosea 4:6 **7:10:** Hosea 5:4-5; 7:7; 7:14 † **7:14:** Hibrun akam, deragha akar kamin mingarim abighizir puvati. **8:7:** Aghuzir Akaba 22:8; Hosea 7:9; 10:12-13

ezi bretbar ingaramin witba puvati.
Eghti witin kurar kam dagher bar muziariba miseveghti,
kantrin igharazimin gumazamizibara izi dar amam.
8 Israelia ua derazir puvati.
Me kantrin igharazibar miraram oto.
Datirighin me mati nguazir minem biki,
egh me ua nan ingangarim damuan kogham.
9 Me donkin atiabar min puvira akaba batosi,
egha uan ifongiabar gin zui.
Egha uarir akurvaghasa Asiriaba bagha ghua men azangsisi.
Egha me uarir akurvaghasa kantrin igharazibar atrivibagh iveza me apezeperi.
10 Ezi datirighin ki bar me akuvagh
pazi me damuam.
Dughiar ovezimin, Asirian atrivim bar me abinigh,
egh osimtizir ekiar bar kuram me darigham.
Eghti gin me avirasemeghan kogham.

11 "Efraimia arazir kuraba gin amadir ofa damuasa,
ofa gamir dakozir aviribar ingari.
Ezi ofan kaba derazir puvati.
Kamaghin amizi, me arazir kurar avirim gamuavira iti.
12 Ki men sure damuasa uan arazir aviriba osiri.
Ezi me arazir kabar garima, da mati ikizir igharazibar arazir igharagha gariba.
Egha me dar gin zuir puvati.
13 Me ofan aviribagh amua ofa gamir asizibar tuziba api.
Ezi ki Ikiavira Itir God, ki ofan kabagh ifongezir puvati.
Kamaghin amizi, ki datirighin men arazir kurabagh inirigh,
ivezir kuram isi me daningam.
Ki me amadaghti, me mangi
ua Isipin kantrin otogh kalabuziabar min ikiam.

14 "Israelia ghaze, atriviba ti men akurvaghamin gavgaviba itima,
me atrivibar dipenibar ingari.
Bar guizbangira, ki God, ki gumazamizibar ingari.
Ezi me bizir kam gin amada.
Judaba uaghan osimtizir kamra iti,
me divazir gavgaviba itir nguibar ekiabar ingari.
Egha ghaze, me deravira ikiam.
Ezi puvati, ki avim amadaghti,
a izi nguibar ekiar kaba ko atrivibar dipenibar isigham."

9

God ivezir kuram Israelia daningam

1 O Israelia, ia God gifozir puvatizir gumazamizibar min ikia,
isar ekiaba ko nan ziam fer dughiabar bar akongezir arazim gami.
Ia arazir kam atakigh.
Ia akirim ragha uan God gasaragha gifa,
egha an gin zuir puvati.
Ia danganiba bar, asem Balin ziam fe,
mati tuavimin amizim tintinimin gumaziba koma akui.
Egha ghaze, Bal ian azenibagh amima,
dagher aviriba otifi, mati tuavimin amizimin ivezim.
2 Ezi kiran oveghangin ia dagheba,
ko wainin dipaba puvatigham.
3 Egh ia Efraimia, ia uam Ikiavira Itir Godin nguazimin ikian kogham.
Eghti ian tarazi uamategh mangi Isipin kalabuziabar min ikiam.
Eghti ian tarazi uaghan Asirian kantrin mangi kalabuziabar min ikiam.
Ia kantrin kamningin iki dagher God anogoroghezibar amam.
4 Ia ikizir igharazibar kantrin ikiamin dughiamin,
ia asiziba ko wainin dipaba ofan min Ikiavira Itir God daningan kogham.
Ian dagheba ia damighti, ia Godin damazimin mizegham,
mati dagher me gumazir kuamin azia,
egha apim,
ezi dagher kam me gamizi, me mize.
Dagher kaba, ia pura naviba izivsi da iniam.
Ia dagher nar katam inigh
Ikiavira Itir Godin Dipenimin mangi an ofa damighan kogham.
5 Eghti Ikiavira Itir Godin ziam famin dughiar ekiam iziti,
ia manmaghin damuam?
Ia ofa damuamin tuaviba bar puvatigham.
6 Ia oragh! Gin osimtizir ekiam otoghti,
ia tintinibar ari mangegham.
Eghti Isipia izi ia batogh ia inigh mangiti,
ia Isipin kantrin otivigh kalabuziabar min ikiam.
Egh ia iki mangi arighireghti, me uan nguibar ekiam Memfisin ian kuabar afegham.
Ia uamategh uan nguibamin izeghan kogham.
Puvatigham.
Eghti ian silvan dagiaba ko dipeniba ko ian bizir aghuiba pura ikiti,

8:14: Aisaia 17:10; Jeremaia 17:27; Amos 2:5

ruarim aghung bar da avaragham.

7 God pazi ia damuamin dughiam otogha gifa.
Eghti ia uan arazir kurar amizibar ivezir kuram iniam.
Arazir kam otoghamin dughiamin, ia Israelia fogham,
kar dughiar God ia ikarvaghamim.
Ia kamaghin na migei,
"Akam inigha izir gumazir kam ongani.
Gumazir Godin Duam itir kam, a nighnizir aghuiba puvati."
Ia gumazamiziba, ian arazir kuram bar ekefe,
kamaghin amizi, ia bar na gifongezir puvati.
8 God uabi Akar Gavgavim uan gumazamizibar aningasa,
akam inigha izir gumazimin min na amada.
Ezi danganir ki aruiba bar, ia nan suighasava ami,
mati gumazim kuaraziba guasa ivem adui.
Egha Godin Dipenimin uaghan nan apanim gami.
9 Ia arazir kuram gamuavira iti,
mati ian inazir afeziaba fomira Gibean nguibar ekiamin amizi mokin.
Kamaghin amizi, God ian arazir kurabagh nighnigh,
ia ikarvagh ivezir kuram ia daningam.*

Israelian arazir kuraba ko dar ivezir kuram

10 Egha Ikiavira Itir God kamaghin migei:

"Ki faraghavira ian apizir dughiamin, ia bar dera,
mati wainin ikarizim nguazir midiarimin otogha deraghavira be.
Ezi ian inazir afeziaba, mati temer fikin ovizir faraghaviram aniba.
Egha gin me Peorin Mighsiamin otivigha,
egha faraghavira asem Balin ziam fava aghumsizir araziba baghavira iti.
Me bar aser kam gifonge, egha an mirara bar ikufi.
11 Efraimian gavgavim mangi givagham,
mati kuarazim mighegha ghu.
Eghti men amiziba naviba asang boriba batan kogham.
12 Tarazi boriba batiti,
ki me misueghti, me arimighiregham.
Ki tav ateghti a ikian kogham.
Ki gumazamiziba ateghamin dughiamin,
bizir kuraba tintinimin me bativam.
Mevzika!"

13 Egha Hosea kamaghin migei:

"O Ikiavira Itir God, Efraimia faragha, mati Tairin nguibar ekiamin min bar deravira iti.
Ezi ki garima, apaniba izava Tair gasighasiki.
Eghti arazir kam uaghan Efraimian otivam.
Apaniba izi men boribav soghti me arimighiram.
14 O Ikiavira Itir God, ni ti ivezir manam me daningam?
Ni men amizibar amuti me naviba asangan kogham.
Ni amizir borir iririviba itiba men oter eboribar amighti da misingigh,
eghti me oteba boribar aningan kogham."

15 Egha Ikiavira Itir God ua kamaghin migei:

"Efraimia fomira Gilgalin ikia egha faraghavira arazir kurar kabagh ami.
Ezi dughiar kamra, ki uaghan men aningagha men atari.
Gumazamiziba arazir kurar avirim gamima,
men gumazir dapaniba uaghan nan akaba batosi.
Kamaghin amizi, ki uan dipenimin me batuegham.
Egh ua me gifueghan kogham.
16 Efraimia boriba batan kogham,
mati temem an biba misigha gifa, egh ua ban kogham.
Eghti tarazi boriba batiti, ki borir me bar ifongezir kabav soghti,
me arimighiregham."

Hosea ghaze, God pazavira Efraimia damuam

17 Gumazamizir kaba nan Godin akaba batogha an akamin gin zuir puvati.
Kamaghin amizi, an akirim ragh uan gumazamizibagh asaragham.
Eghti me kantrin igharazibar tongin
pura guighav itir gumazamizibar min ikiam.

10

1 Israelia bizir avirim ikia, mati wainin ikarizir aghuim puvira be.
Men bizir aghuiba bar avirasemegha iti.
Kamaghin amizi, me asem bagha ofa gamir dakoziba ko dagiar guarir akinir aviribar ingara,
egha bar deravira dagiar guarir akinir kabar kurti.
2 Me ifarir gumazamiziba.

9:7: Luk 21:22 * **9:9:** Ni Gumazir Dapaniba sapta 19 ko 20in gan. **9:10:** Diboboniba 25:1-5

Kamaghin amizi, me uan osimtizibar
ivezir kuram iniam.
Ikiavira Itir God men ofa gamir dakoziba,
ko dagiar guarir akiniba apirarigham.

3 Kiran oveghangin, Israelia kamaghin
mikimam,
"E Ikiavira Itir Godin akamin gin zuir pu-
vati,
kamaghin amizi, Ikiavira Itir God en
atrivim batoke.
Egh e atrivim ikiti,
a manmaghin en akurvagham?
Ti puvatigham.
4 Atriviba en akurvaghasa pura migirigiar
kinibagh ami.
Me puram akar gavgaviba akira,
egha kantrin igharazibar atriviba
ko puram akabav sosi."

Israelia arazir aghuim ategha, arazir ku-
ram gamuavira iti.
Ezi arazir kurar kam, mati imezim
itir ogher kurar gumazamizibagh
asighasizim.

5 Golin bulmakaun nedazir Betelin itir kam,
Samarian nguibar ekiamin itir gu-
mazamiziba, me a bagh akongiva
arangam.
Guizbangira, apaniba an kurkaziba
adegham.
Kamaghin amizi, ofa gamir gumaziba
ko an gumazamiziba bar,
me an apangkuv egh aziam.
6 Eghti Asiriaba golin bulmakaun nedazir
kam inigh mangi,
mati me takis gavman ganidi moghin,
me uan atrivir ekiam daningam.
Israelia fofozir gumazibar akabar gin zui,
ezi fofozir gumazibar akaba dagheba
puvati.
Kamaghin amizi, apaniba Israelia abiraghti,
me bar aghumsigham.
7 Israelian atrivim, apaniba a inigh
mangigham,
mati dazir suzim, aperiam a inigha
ghu.
8 Asebar ziaba fer danganiba, da
mighsiabar pin iti,
ezi Israelia kagh men ziaba fa arazir
kurabagh ami.
Eghti God danganir kabagh asighasigham,
eghti ogheba ko benir dikoniba aghung
ofa gamir danganir kaba avegham.
Eghti gumazamiziba apanibar mongsi,
kamaghin mighsiabav kimam,
"Ia e gisin iriva e mongegh."

Ikiavira Itir God ghaze, Israel ikuvigham

9 Ezi Ikiavira Itir God kamaghin migei:
"Fomira Israelia Gibean nguibar ekiamin
ikia arazir kuramin na gami,
egha arazir kurar kam ataghizir puvati.
Kamaghin amizi, apaniba izi gumazamizir
kurar kabav sogh,
egh mangi Gibean tugham.*
10 Kamaghira, ki gumazamizir arazir
kurabagh amir kabav soghasa akam
misuegha gifa.
Egh ki pazavira me damigham.
Me arazir kurar avirim gami.
Kamaghin amizi, ki kantrin igharazibar
amuti,
me izi uari akuvagh me misogham,
egh me inigh ingangarir gumaza-
mizir kinibar min me ikirarigh
me inigh mangam.

11 "Fomira Efraim mati bulmakaun amebar
igiar mam,
a rais dikabinasa deravira sure gami,
eghti gumazamiziba raizin
daghem iniam.
Egha a ingangarir kam bar a gifonge.
Ingangarim faragha bar an dera, ezi
datirighin ki a damighti,
an ingangarim bar osemegham.
Datirighin ki Israel ko Juda damighti, aning
bulmakaun min,
gumazim temem an firim gikeghti,
a nguazim abizir bizim gekuam.
A ingangarir dafam damuva, bizir kam
gekuti,
temem an firim aghoram.
12 Ki kamaghin Israelia ko Judabav gei,
'Ia arazir kurar kam ategh, arazir aghuibar
amu, egh guizbangira nan ziam fi,
mati gumazim azenir igiamin nguazim
abigha dagheba oparima,
da deraviram aghua dagher
aviriba bati.
Datirighin ia ua Ikiavira Itir God bagh izi.
Ia ua na bagh iziti, ki bar deravira ia
damuam.'
13 Ezi ia kamaghin amir pu.
Puvati, ia mati gumazim azenimin in-
gari,
ezi ian azenibar, ia arazir kuram ko
ifavarir arazim opari.
Kamaghin amizi, ian azeniba, dagher
kuraba dar aghui,
ezi ia da api.

"Ia ti ghaze, ian midorozir gumazir avirim
ian akuragham.
Ia ghaze, ia deravira ikiamin tuavim
gifogha gifa.
Ezi puvati.
14 Kamaghin amizi, ian apaniba izi ia
misogham,

10:8: Luk 23:30; Akar Mogomem 6:16 * **10:9:** Ni Gumazir Dapaniba sapta 19 ko 20in gan. **10:12:** Aghuzir Akaba 11:18; Jeremaia 4:3

egh ian nguibar ekiar divazir gavgaviba itibagh asighasigham.
Osimtizir kam, mati Atrivim Salman fomiram amizir arazim,
a Betarbelin nguibar ekiam ko misogha bar a gasighasiki.
An adarazi men boriba ko amiziba isa nguazimin me apizima,
me tintinibar ariaghiri.
15 Ia Betelia, ia arazir kurar avirim gami,
kamaghin amizi, bizir kurar kamaghira garitam ia bativam.
Aruem anangti, me Israelian atrivim misueghti,
an aremegham."

11

Gumazamiziba Godin akaba batosi, ezi a me gifueghavira iti

1 Egha Ikiavira Itir God ua kamaghin migei:

"Israel borir aghirimin min itima, ki bar a gifonge.
Ezi nan borir kam Isipin kantrin itima,
ki an diazima an azenan ize.
2 Ezi dughiar aviribar gin, nan akam inigha izir gumaziba nan gin mangasa Israelian gumazamizir kabar dei.
Ezi akam inigha izir gumaziba men deima, me dughiabar zurara akiribagh igha me gasi.
Nan gumazamiziba asem Bal bagha ofabagh ami.
Me mughuriar aghuim zuir ofaba marvir guaba bagha dagh ami.
3 Ki uabi, ki Efraimia geghara me afi, mati borim daruasa, afeziam a geghara anefi.
Egha ki uaghan uan agharimningin men suigha me ateri.
Ki deraghavira men gari, ezi me kamaghin fozir puvati,
kirara ki me gamizi, me ghuamaghe.
4 Ki bar me gifongegha men apangkuvigha deragha me gamua men asughasugha,
me inigha uabi da izegha, men osimtizir me ateriba adangi.
Egha ki aviragha men akurvagha dagheba me ganidi.

5 "Ezi me ua na bagh izan aghua.
Kamaghin amizi, me ua Isipin mangi,
o Asiriaba me gativagh men ganam.
6 Midorozir ekiam otoghti, apaniba nguibar ekiam avinizir divazimin tiar akar ekiam akarigh,
ivemar nguibar ekiamin aven mangi me ko misogham.
Nan gumazamiziba uan ifongiamin gin zui,
kamaghin amizi, midorozir kam me agivagham.
7 Me zurara akirim na gasi,
kamaghin ivezir kurar ki me daningamim, me a gitaghan kogham.
Me uarir akurvaghsi asebar dimam.
Eghti aser kinir kaba men akuraghan kogham.

8 "O Efraimia, ki ia ateghan kogham, egh ian ari mangighan kogham.
Egh ki bar ia kuavaremeghan kogham,
mati ki Atma ko Seboimin nguibar ekiamning bar moghira aning kuavareme.
Ki bar ia gifonge,
kamaghin amizi, ki bar ia gasighasighan kogham.
9 Nan aningagharim ian ti.
Eghti ki pazi ia damuan kogham.
Egh ki ua ia gasighasighan kogham.
Nan araziba gumazamizibar arazibar min zuir puvati.
Ki Godin Bar Zuezim, ezi nan araziba bar deragha bar zue, egha ki ia ko iti.
Ki atar izi bar ia gasighasighan kogham.

10 "Ki uan gumazamizibar apaniba atiatim me daningisi, pamtemin dimam,
mati laion tiarim akara dazeri.
Eghti nan gumazamiziba atiating akongiva,
aruem ghuaghirir danganim ategh zuamira izi nan gin mangam.
11 Me puviram atiating nighiva akong zuamira Isip ko Asiria ategh izam,
mati kuaraziba migha zui.
Eghti ki men aku uamategh men nguibar me itimin izam.
Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha gifa."

Israelia ko Judaba Ikiavira Itir God ataki

12 Ikiavira Itir God ua kamaghin migei:

"Efraimian gumazamiziba bar dughiar aviribar na gifari.
Ki Godin Bar Zuezim, ki zurara uan akar dikirizimin gin zui.
Ezi Judaba nan apengan ikia gavgafi."*

11:1: Ua Me Ini 4:22; Matyu 2:15 **11:3:** Godin Araziba 1:31; Onger Akaba 107:20; Hosea 7:15 **11:4:** Ua Me Ini 16:32; Jeremaia 31:2-3 **11:8:** Godin Araziba 29:23 **11:9:** Diboboniba 23:19 * **11:12:** Hibrun akam deragha vezin kamin mingarim abighizir puvati.

12

1 Bizir Efraimia arueba ko dimagaribar amiba, da bar moghira ikuvigha meraram asighasisi.
Ifavarir arazim ko midorozir arazim men tongin bar ekefe.
Me kantri Asiria ko ingarasa akam akiri.
Egha me olivin borebar dagiar ingangarim gamua da isa Isipin da amadi,
ezi Isipia dagh ivesi.

2 Ikiavira Itir God Judaba tuisighamin migirigiam iti.
Egh a Israelia amizir arazir kuram ikarvagh
ivezir kuram me daningam.
3 Men inazir afeziam, Jekop, a uan aveghbuam ko,
aning uan amebamin navir averiamin ikia, uaning misosi.
Gin Jekop ekevegha givagha God ko misosi.
4 Dughiar kamin, a Godin ensel ko misogha a gafira.
Egha Jekop uabin apangkuvasa puvira Godin ingarava ara, an azangsisi.
Dughiar igharazimin, God Betelin nguibamin Jekop bato, egha a ko migei.*
5 Jekop ko migeir Godin kam, a Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim.
E kamaghin an ziam diponam, Ikiavira Itir God.
6 Kamaghin amizi, ia nighnizir gavgavim uan Godin ikiva uam a bagh izi.
Egh ia apangkuvir arazim ko guizin arazimin gin mangi.
Egh a ian akurvaghsi ia a mizuam.

Israelian arazir kurabar osimtizim bar ekefe

7 Ikiavira Itir God kamaghin migei:

"Efraimia, Kenanian gumazir dagiaba bagha ingaribar min dagiar ingangaribagh amua,
egha arazir aghuim sara dagh amir puvati.
Me gumazir iza men bizibagh ivezibagh ifarasa bar ifonge.
Me amadir biziba, me guizin ivezibar mirara da amadir puvati.
8 Egha me kamaghin migei:
'E dagiaba itir gumazibar otivigha gifa.
E bizir aviriba iti.
Eghti gumazitam kamaghin mikiman kogham,
e okimakiar arazim gamua dagiar gumazibar otifi.
E arazir kuratam gamizir puvati.'
9 Ezi ki Ikiavira Itir God, ki ian ifavarim gifogha gifa.
Ki fomira kantri Isipin ia inigha ian akua azenan ize.
Egh ki ia damuti, ia uan dipenir aghuiba ategh ua purirpenibar dakuam,
mati ki ia ko gumazamiziba puvatizir danganimin itima, ia amizi mokin.

10 "Ki uan akam inigha izir gumaziba ko migei,
egha irebamin min garir bizir aviribar me mikeme.
Egha akam inigha izir gumazibar akatoribar,
ki akar isin zuibar Israelia migei.
11 Ezi me orazir puvati.
Me Gilgalin nguibar ekiamin arazir kurar aviribagh ami.
Kamaghin amizi, me guizbangira bizir kinibar min otogham.
Me Gilgalin nguibar ekiamin ikia bulmakaun apuriba isa
uan ofa gamir dakozir kurabar ofabagh ami.
Eghti ki ofa gamir dakozir kaba apirighti,
da dagiar pozir kinibar min azenara ikiam."

12 Bar fomira en inazir afeziam Jekop, ara Mesopotemian kantrin ghu.
Egha an amizimin ikiasa, gumazir igharazimin sipsipbagh eghufi.
Egha tuavir kamin a gumazir kamin guivim givese.

13 Israelia Isipin itir dughiamin, Ikiavira Itir God uan akam inigha izir gumazir mam amada,
ezi a me inigha Isip ataki.
Egha akam inigha izir gumazir kam deravira me geghufi.
14 Guizbangira, Efraimia arazir kurar avirim gamima, men Ekiam men aningaghe.
Kamaghin amizi, me osimtizir kam bangin arighiram.
Me Ekiamin ziam dikabiri,
kamaghin amizi, a pazi me damigham.

13

God Israelia gasighasigham

1 Fomira Efraimin anabamin adarazi migeima,
anabar igharazibar gumazamiziba atiatiav agoi, egha orasi.

12:3: Jenesis 25:26 **12:3:** Jenesis 32:24-26 **12:4:** Jenesis 28:10-22 * **12:4:** Jekop, a Israelian inazir afeziam, ezi an gin otivamin ovavir boriba, me uan inazir afeziam ko itima God a ko migei. Ezi me ghaze, God "e ko migei." **12:9:** Ofa Gami 23:42-43 **12:12:** Jenesis 29:1-20 **12:13:** Ua Me Ini 12:50-51

Efraimia uari Israelian anababar
tongin uan ziam fe.
Egha Efraimin adarazi ua asem Balin ziam
fava arazir kamin arazir kuram
gamigha gifa.
Kamaghin amizi, me arighiregham.
2 Egha datirighin me arazir kuram gamua
ghuavira iti.
Me uari bagha marvir guaba silvan dar
ingara egha dar ziaba fe.
Gumazir maba uari dagh nighnigha, egha
uan dafaribar dar ingari.
Egh nedazir kaba bagh ofa damuasa
gumaziba amisefe.
Me bulmakaun nedazir kabar tori.
Amei! Kar gumazamizir anabar bar
kuraba.
3 Kamaghin amizi, gumazamizir kaba
mizarazimin ghuariamin min pura
givagham.
Me dimagarimin ghuariamin min iti,
eghti aruem anangti, ghuariam
zuamira misingigham.
Me raizin misevibar min aminim dagh
ivangti, da pura tintinibar mangam.
Egh me avir migharimin min pin ghua-
vanang pura givagham.

4 Ikiavira Itir God ua kamaghin migei:

"Ki Ikiavira Itir God, ian God, ki Isipin ia
inigha ian akua azenan ize.
Ki uabira, ki ian God.
Ua godin igharaziba puvati.
Kirara ki ian Akurvazir Gumazimra!
5 Ia gumazamiziba puvatizir danganimin
itima,
ki deravira ia geghufi.
Danganir kam, aminir fefem itima,
dipaba an puvati.
6 Ezi gin ia nguazir aghuimin otogha
dagher aviriba ikia, egha biziba bar iti.
Ia bizir kaba inigha givagha egha ifaghata
uari fa ghaze,
ia uari uan gavgavibar da ini.
Egha kamaghin ia na ginamada.
7 Kamaghin amizi, ki ian tuavibar mongiva
ia mizuamam,
mati laion ko kaziar atiar igharaziba
ami moghin,
ia misoghti ia arimighiram.
8 Ki uabi fegh ia mikinigh, egh ian evariba
abigham,
mati bean amebam, an nguzim
ovengezi an a bagh atari.
Egh ki ia abighirarigh egh zuamira ia tu-
igham,
mati laion ko asizir atiar igharaziba
ami mokin.

9 "O Israelian gumazamiziba, ki uabira ian
Akurvazir Gumazim.
Ezi ia aghua, kamaghin ia ikuvigham.
Iavzika!
10 Ia atrivim ko gumazir dapaniba uari
daningasa nan azara.
Eghti me manmaghin ian akurvagham?
Me bar ian akuraghan kogham.*
11 Ezi ki aningaghegha atriviba ia ganingi.
Ezi datirighin ki bar puvira ian
aningagha,
ian atriviba batuegha gifa.

12 "Ki Efraimian arazir kuraba bar,
uan akinafarimin aven da osirigha
givagha,
deravira da atizi da iti.
13 Israelia deravira ikian firin, me on-
ganigha egha aghua.
Men arazir kam, mati borim amebamin
navimin itima,
amebam a batasava amima, an
azenan otivan aghua.
14 Ki ti Gumazamizir Oveaghuezibar
Nguibamin gavgavim da ua me
inigham, a? Puvatigham.
O ovevem, ni gumazamiziba dikabirir
gavgavim managh iti?
O ovevem, ni gumazamiziba mizazim
me ganidir gavgavim managh iti?
Apangkuvir arazim ti nan
damazimin modogham.†

15 "Efraimia bar avirasemegha Israelian an-
abar igharazibagh afira.
Ezi ki aruem anadi naghin aminir fefem
amadagham,
eghti a men mozir dipabar amuti
da dakegham.
Egh men bizir aghuiba bar da inigh
mangigham.
16 Samariaba bar nan akaba barazir puvati,
kamaghin amizi, me ivezir kuram
iniam.
Apaniba izi me misoghti me
arimighiram.
Egh borir doziba isi nguazimin me apisti,
me uaghan arimighiram.
Egh amizir navir adasebar naviba
abigham."

Israelia uan arazir kuraba ategh, uam Ikiavira Itir God bagh izam

13:4: Ua Me Ini 20:3; 2 Atriviba 18:35; Aisaia 45:21-22 **13:5:** Godin Araziba 8:11-17 **13:10:** 1 Samuel 8:5-6
* **13:10:** Hibrun akam deragha vezin kamin mingarim abighizir puvati. **13:11:** 1 Samuel 10:17-24; 15:26 † **13:14:** Hibrun akam deragha vezin kamin mingarim abighizir puvati. Gumazir maba ghaze, Vezin kamin nighnizim kamaghin migei, God Israelia pazi me damigh egh me amadaghti me Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibamin mangam.

14

(Sapta 14)

Israelia ua Ikiavira Itir God bagh izasa, Hosea me migei

1 O Israelia, ian arazir kuraba ia gamizi, ia
asaghpora ire.
Kamaghin amizi, ia uamategh Ikiavira
Itir God, ian God bagh izi.
2 Ia uamategh Ikiavira Itir God bagh izi, ofan
min kamaghin a ko mikim:
"O God, ni bar moghira en arazir kuraba gin
amadagh, egh e ni daningamin bizir
aghuiba inigh.
Datirighin e bulmakaun apuriba
misogh nin ofa damuan kogham.
Puvatigham. Arazir aghuir e fomira
damuasa ni ko akam akiriziba,
e dar amuam.*
3 Asiriaba en akuraghan kogham.
Eghti midorozir hoziaba en akuraghan
kogham.
E uan dafaribar marvir guabar ingari,
egh gin e kamaghin ua dav mikiman
kogh suam,
'Kar en aseba.'
E fo, e mati asaghasazir borir e geghuvamin
amebaba ko afeziaba puvati,
ezi nirara, zurara en apangkufi."

Ikiavira Itir God ghaze, Israelia deravira dapiam

4 Ikiavira Itir God kamaghin migei:

"Ki gumazamizir na ataghizir kaba ua me
iniam.
Ki uan navir averiamin bar me gifuegh,
uam men ataran kogham.
5 Ki Israelia deravira me damuam, mati
amozim danganir misingizim gizi.
Ki me damuti, me akimarir aghuiba
ko Lebanonin temer ekiabar min oti-
vam.
Temer kabar biba bar nguazir ave-
riamin ghuaghiri.
6 Me deraghvira otogham, mati tememin
ghuzir igiaba otifi.
Men ganganim bar deragham, mati
olivin temer dirimin min bar dera.
Eghti gumazamiziba bar me bagh bar
akuegham,
mati me kantri Lebanonin temer sid-
abar mughuriar aghuariba bagha
agoi.
7 Me ua izi na ko ikiti, ki me geghuvam,
mati me nan orangtizir dughuazimin
apengan iti.
Eghti men azeniba dagher aviriba
ikiam.
Egh borir aviriba batam,
mati wainin azenimin itir wainin
ikariziba deraghavira oviziba bati.
Egh me ziar ekiaba ikiam,
mati Lebanonin kantrin wainin dipar
bar aghuir faraghavira itim.

8 "O Efraimia, ia ua marvir guabar ziaba fan
kogham.
Ki uabira, ian azangsiziba baragham.
Egh deraghvira ia geghuvam.
Eghti ia nan apengan ikiam,
mati gumazim aruemin dughiamin,
temer ekiamin dughuazimin apen-
gan aperaghav iti.
Ia isir bizir aghuiba bar, kirara dar
mingarim."

Akar abuananam

9 Gumazir nighnizir aghuarim itiba,
me akinafarir kamin aven tir
migirigiaba, me dar fofozir aghuim
iniam.
Ezi ki kamaghsua, me akar kam ginighnigh,
egh an gin mangam.
Ikiavira Itir Godin Araziba bar dera, ezi
gumazamizir aghuariba dar gin zui.
Ezi gumazamizir arazir kurabagh amiba,
me dar gin zuir puvati.
Kamaghin amizi, me asaghpora iri.

---

* **14:2:** Hibrun akam deragha vezin kamin mingarim abighizir puvati.

14:9: Aghuzir Akaba 10:29; Daniel 12:10; Jon 8:47; 2 Korin 2:16; 1 Pita 2:7-8

Godɨn Akam Inigha Izir Gumazim
Joelɨn Akɨnafarim
O
Joel
Akar faragha zuim

Akɨnafarir kam, Godɨn akam inigha izir gumazim Joel mɨkemezir mɨgɨrɨgɨaba an iti, ezɨ a Godɨn akam inigha izir gumazimɨn gun mɨkemezir puvatɨ, a gumazir manmaghɨn amizimra. Kantri Persia gavgavigha itir dughiamɨn a ti ike, kar dughiar Israelian gumazamiziba Babilon ategha ua Judan nguazimɨn izezim.

Dughiar bar kurar mam kantrin otozɨ, Joel an gari. Aruer ekiam isiragha biziba bar dagh amizɨ, da bar mɨsɨngɨzɨ, odezir bɨzir ekiam uaghan otogha, dagheba ko bizibagh asɨghasɨghasava ami. Joel bizir kamɨn garima, a mati, gumazamizir Godɨn apanim damuasava amiba, ikiangsɨzir akar mam me bagha izi. Me arazir kurabar amu mangɨtɨ, Ikiavɨra Itir Godɨn Kotiar Ekiamɨn Dughiam otoghtɨ, a gumazamizir kurabagh asɨghasɨgh, gumazamizir an ifongiamɨn gɨn zuiba deravɨra me damuam.

Joel gumazamizibav gɨa ghaze, me uan navibagh iraghtɨ, God men apangkuvigham. Akam inigha izir gumazim Joelɨn akabar aven, akar dɨkɨrɨzir ekiar mam iti, akar kam a Joel 2:28-32ɨn iti. A ghaze, God uan Duam amadaghtɨ, a gumazamiziba bagh izam, gumazamizir aseba ko igiaba uaghara. God uan Duam Iesusɨn suren gumazamiziba bagha anemadazir dughiamɨn gɨn, Pita kamaghɨn mɨgɨa ghaze, Bizir kam, a Godɨn akam inigha izir gumazim Joelɨn akam gamizɨma a guizbangɨram oto. Nɨ Aposel 2:1-42ɨn gan.

Odeziba Judan kantri gasɨghasɨgha, ua gumazamiziba inigha God bagha izi

(Sapta 1:1--2:17)

Gumazamizibar dagheba ko biziba bar ikuvizɨ, me azi

1 Kar Ikiavɨra Itir Godɨn akam, a Petuelɨn otarim Joel bagha ize.

2 Ia gumazamizir aruaba, ia oragh.
Ia Judan nguazimɨn itir gumazamiziba bar, kuariba arɨkigh.
Kɨ datɨrɨghɨn otivir biziba bagh ian azangsɨghasa.
Fomɨra bizir kamaghɨn garitam
ti ian dughiam ko ian inazir afeziabar dughiamɨn otoz, o puvatɨ?
3 Ia bizir kamɨn gun uan boribav kɨm.
Eghtɨ ian boriba uan boribav kɨmtɨ,
men boriba gɨn otivamin adaraziv kɨm.

4 Odezir guar igharagha garir 4pla otivigha,
bizir nguazimɨn aghuibar dafariba bar ada gɨfa.
Faragha zuir odeziba da kun odeziba,
da bizir dafarir maba api.
Ezɨ dar gɨrara, odezir bɨzir avɨrir mɨghagha aruiba,
iza bizir maba api.
Ezɨ dar gɨrara, odezir febaba uari fa kura iza bizir dafarir maba api.
Ezɨ dar gɨrara, odezir akɨraba, kar odezir bar ekiar bizibagh asɨghasɨziba,
da izir dughiamɨn bizitam itir puvatɨ, da bar da agɨfa.
5 Ia gan, odezir kaba bar ian wainɨn ovɨzibagh asɨghasɨki.
Kamaghɨn amizɨ, ia gumazir mɨghɨgha wainɨn dɨpam apava onganiziba,
ia osegh dɨkavigh azi!
Ia gumazamizir wainɨn dɨpaba apiba,
ia uaghan uan wainɨn dɨpar isɨngtɨziba bagh azi.
6 Odezir bɨzir ekiam, mati mɨdorozir gumazir bɨzir ekiam en kantri bar a noke.
Da bar gavgavigha bar avɨraseme, ezɨ e da dɨponan ibura.
Ezɨ dar atariba bar ghumi, mati laionɨn atariba.
Egha mati laionɨn amebam uan atarir afuzibar asɨzibav sogha da aghoragharɨsi.
7 Da en wainɨn ikarɨzibagh asɨghasɨgha,
en fighɨn temeba apima da mɨdɨa dɨpɨraghire.
Da temer iniba bar da amezɨ,
dar aguaba ghurghurigha mɨsigha iti.

8 Ia gumazamiziba, ia azi,
mati guivir igiam gumazir igiamɨn ikiasa a ginabazɨ an areme,
ezɨ a uan pam bagha puv azia,
azirakar korotiar pɨziba aghui.
9 Ikiavɨra Itir Godɨn Dɨpenimɨn aven, ofa damuamin dagheba ko wainɨn dɨpaba puvatɨ.
Ofa gamir gumaziba, me Ikiavɨra Itir Godɨn ofa damuamin biziba puvatɨ.
Kamaghɨn amizɨ, me azi.
10 Azeniba pura ikia dagheba puvatɨ.
Azenimɨn itir dagheba bar ikufi,
kamaghɨn amizɨ, nguazim pura ikia mɨsɨngi.
Ezɨ wainɨn ovɨziba bar mɨsigha gɨfa.

1:6: Akar Mogomem 9:8

Ezi olivin borer igiam givasava ami.

11 Witba ko, baliba ko, dagheba ko, bizir maba sara bar ikufi.
Kamaghin amizi, ia gumazir azenimin ingariba ko, gumazir wainin azenimin ingariba,
ia naviba osemegh azi.
12 Wainin ikariziba ko fighin temeba bar misingi.
Ezi temer igharazir ovizir aghuiba itiba, da uaghan misingi.
Kamaghin amizima, gumazamizibar arazir bar akongezim,
a bar gifa.

13 E uan Godin Dipenimin ofa damuamin dagheba ko wainba puvati.
Kamaghin amizi, ia ofa gamir gumazir ofa gamir dakozimin ingangarim gamiba,
ia azirakar korotiar piziba aghuigh egh azi.
Ia dimagarimin azirakar korotiar piziba aghuigh,
Godin Dipenimin aven mangegh iki mangiti aminim tiragh.

14 Ia gumazamiziba bar me mikemeghti, me dagheba atakigh.
Egh Judan nguazimin itir gumazamiziba bar men diaghti,
me izi Ikiavira Itir God, ian Godin Dipenimin uari akuvagh, an dimiva arang.

15 Bar guizbangira, dughiar kuram kiran oveghangin otivam,
kar Ikiavira Itir God Izamin Dughiar Ekiam.
Kar Godin Gavgaviba Bar Itim, uan gavgavimin ivezir kuram gumazamizibar aningamin dughiam.
Evzika!
E uarira uarir apangkufi, dughiar kam, a bar moghira ikuvigham.
16 En dagheba en damazimin bar ikuvigha gifa, e manmaghira damuam?
E uan Godin Dipenimin mangi, bar akuegh ighiabar amuan kogham.
17 Nguazimin aven dipaba puvati,
ezi dagher oviziba nguazimin aven ariaghire,
ezi dagheba otivir puvati.
Kamaghin amizi, ruar dipenir dagheba ariziba,
da pura ikia ikufi.
18 Graziba puvatizi, bulmakaun okoruaba mitiriam puvira men azi,
kamaghin amizi, me arai,
egha dar okoruaba pura tintinibar aruava ongani.
Ezi sipsipin okoruaba uaghan mitiriam men azi,
ezi me aghariba gunigha bar amira.
19 Temeba ko graziba bar misingi,
mati avivzariam dar isi.
Kamaghin amizi, O Ikiavira Itir God,
ki pamten ni ko migia nin dei.
20 Faneba ko, daghuriba ko, dipar atuiba bar misingigha gifa,
ezi graziba mati avim bar adar isi.
Kamaghin amizi, asizir atiaba uaghan nin dei.

2

Odeziba mati Ikiavira Itir Godin Kotiar Ekiamin Dughiamin ikiangsizir akam

1 Ikiavira Itir God Izamin Dughiar Ekiam,
a bar roghira izi.
Kamaghin amizi, Saionin nguibam, a Godin mighsiamra, ia a gisin iki,
sighabagh iviva dibiaribar tong.
Eghti Judan nguazimin itir gumazamiziba bar
nighiva akong.

2 Ikiavira Itir Godin Dughiar Ekiar kam, a bar mitarmegham,
eghti ghuariar pizir aviriba overiam apazagham.
Odezir bizir ekiam, mati midorozir gumazibar bizir bar ekiam,
zuamira mighsiabar otifi,
mati aminim tiasava amua bar mitarmangi.
Bizir kamaghin garitam fomiram otozir puvatigha iza datirighin,
egh bizir kamaghin garitam gin uam otivan kogham.

3 Da mati, avim dadabar isi moghin
dagheba ko, graziba, ko, bizir igharaziba sara bar ada agifa.
Danganir da tighar mangamiba, da bar deragha,
mati Idenin Azenim.
Ezi danganir me ter afariba ko, graziba amegha givaziba,
da mati danganir misingizim.
Da bizitam ataghizi, a itir puvati.
Bar puvati.
Da biziba bar ada gifa.
4 Odezir kaba, mati midorozir hoziabar min,
ivemara izi.
5 Da mighsiar orazibar uari akura ghuavanadir dughiamin,
dar niginim mati, karisba dagiabagh isin ghua tingazi,

1:15: Aisaia 13:6 **2:2:** Ua Me Ini 10:14; Amos 5:18-20 **2:4:** Akar Mogomem 9:7-9

egha mati tuzim isia mizariaba
dikava tingazi.
Egha mati midorozir gumazir bizir bar ekiam,
midorozim damuasava ami.
6 Da roghira izir dughiamin,
gumazamiziba bar atiatigha, men guaba ighegha igharagha gari,
egha me bar dukome.
7 Odezir kaba, midorozir gumazibar min ivemara izi.
Egha nguibar ekiamin divazir gavgavimin bira ghuavanadi.
Egha mati midorozir gumaziba bizimin voroghira zui.
Egha me ragha tuavir igharazitamin zuir puvati.
Me vaghvagha uan bizim ataghirazir puvati.
8 Me ghua gumazir igharazitabar tuaviba apirir puvati.
Me vaghvagha bigha ghuavira iti.
Me ghua men afuziba ko barir pibar atiatir puvati,
eghti bizitam men tivaghan kogham.
9 Me ivemara nguibar ekiabar zui.
Me divazir gavgavibar ghuavanaga ghuaghira nguibar ekiabar aven zui.
Egha dipenibar biribar ghuavanaga
winduabar aven ghuaghiri,
mati okimakiar gumaziba.

10 Me zuima nguazim mati mikimkizim a ginobazi a ivazvasi,
ezi overiam mati God a ginobazi a nidi.
Ezi aruem ko iakinim mitarmangizi,
mikoveziba ua isir puvati.
11 Ikiavira Itir God uan midorozir gumaziba Akar Gavgavim me ganidi,
ezi an migirigiaba mati ararim dagarvasi.
An midorozir gumaziba bar aviraseme,
eghti gumazitam me diponiva avegham.
Ikiavira Itir God Izamin Dughiar Ekiam, gumazamizibar amuti,
me bar atiatigham.
Eghti tinara dughiar kamin aven mangi ikuvighan kogh, deravira ikiam?
Ti puvatigham.

God navibagh ighasa gumazamizibar dei

12 Egha Ikiavira Itir God kamaghin migei,
“Guizbangira, bizir kurar kaba bar otivam,
eghti ia datirighira uan navibagh iragh ua na bagh izi.
Egh dagheba ategh uan navir averiaba sara azi ua na bagh izi.
13 Ia pura uan korotiaba abighiva azir arazim damuan marki.
Ian navir averiaba aven bighiregh, ian ararem akagham.
Ia fo, Ikiavira Itir God gumazamiziba bar me gifongegha bar men kuarkufi.
Egha zuamirama atarir pu. Puvati.
An apangkuvim bar moghira men ekefe.
Egha a zurara uan nighnizim gighasa ifongeghavira ikia,
egha gumazamizibar arazir kuraba ikarvazir puvati.
Kamaghin amizi, ia ua Ikiavira Itir God, ian God bagh izi.
14 Ia ua Ikiavira Itir God, ian God, ia a bagh iziti,
a ti uan nighnizim giragh, deraghvira ia damuam, egh dagher aviriba ia daningam.
Eghti ia a bagh ofa damuamin dagheba ko wainba ikiam.
15-16 Ia Saionin Mighsiamin iki sigham givi.
Egh uari akuvagh dagheba ategham dughiam ginabagham.
Egh gumazamiziba bar me akuvagh, me mikimti,
me nan ziam fisi, uan bizir kuraba ko arazir kuraba ategh,
nan damazimin bar zuegh.
Men gumazamizir ghuriba ko, borir ekiaba ko otem apir borir iririviba, me bar moghira,
ni me inigh izi.
Poroghamir igiaba, me uan dipeniba ategh uaghan izi.
17 Nan ofa gamir gumaziba, me nan ingangarir gumaziba, ni me mikemeghti,
me Godin Dipenimin azuarim ko, ofa gamir dakozimin tongin tugh
aziva arang kamaghin mikim,
‘O Ikiavira Itir God, e nin gumazamizibara.
Ni uan gumazamizibar apangkufigh.
Puvatighti, kantriba bar, akirim ragh e gasaragh
dibovir akabar e mikimam.
E nin azai, ni Kantrin Igharazibar Gumazamiziba ategham koghti,
me e dipova kamaghin mikiman kogham, Ian God managh iti?’ ”

God uamategh uan gumazamiziba deravira me damuam

(Sapta 2:18--3:21)

Ikiavira Itir God daghebagh amizi da uam otifi

18 Ezi gin, Ikiavira Itir God, bar puvira uan nguazim ginighnigha,
uan gumazamizibar apangkufi.

2:10: Akar Mogomem 8:12 **2:11:** Akar Mogomem 6:17 **2:13:** Ua Me Ini 34:6-7; 2 Samuel 1:11; Onger Akaba 86:5; 86:15; Jona 4:2

19 Egha Ikiavira Itir God uan gumazamiziba
ikaragha kamaghin me migei:
“Ia gan! Datirighin ki dagheba ko wain
dipaba, ko olivin borem ia danighti,
ian dagheba avirasemegham.
Eghti Kantrin Igharazibar Gumazamiziba,
dibovir akabar ia damuan kogham.
20 Eghti ki notin amadaghan itir odeziba
batueghti, da ian saghon mangam.
Da danganir misingizir gumazamiziba
itir puvatizimin mangam.
Dar okoruar faragha zuim, ki da batueghti,
da Amangsizim Itir Dipar Akaremin
magiram.
Eghti dar okoruar igharazim, ki da bat-
ueghti,
da Mediterenianin Ongarir Ekiamin
magiram.
Dar kuaba kurigh mughuriar bar aninganir
kuram otivam.
Bar guizbangira, ki arazir gavgavir bar
ekiam damuam.

21 “Ki Ikiavira Itir God, ki arazir bar gavgavir
ekiaba ni bagha dagh ami.
Kamaghin amizi, O nan nguazim, ni
atiatingan marki.
Ni bar akongegh navim deragh.
22 Graziba uam gumazamiziba puvatizir
danganibar otifi.
Ezi temeba ua be.
Ezi fikin temeba ko wainin
ikariziba dagher aviriba iti.
Kamaghin amizi, ia asizir atiaba, ia ati-
atingan marki!

23 “Ia nan damazimin deraghasa,
ki ian akurvagha amozir aviriba ia
ganidi.
Amozir dughiabar iakinir faragha zuiba, ki
amoziba ia ganiga,
egha uaghan amozir dughiabar gin izir
iakiniba, ki amoziba ia ganidi.
Kamaghin amizi, ia Saionin gumazamiziba,
ia bar akongegh.
Ki Ikiavira Itir God, ian God,
ki ian akurvaghasa amizir biziba,
ia da bagh bar akongegh.
24 Witin iniba kua dar dagheba isir dan-
ganiba, bar izevegham.
Eghti wain ditir danganiba ko olivin
oviziba mirmirir danganiba,
wainin dipaba ko, olivin boreba
bar dagh izivagh fasfagham.
25 Ki uabi, midorozir gumazibar min,
odezir okoruar kaba ia bagha da
amangi.
Maba, odezir bizir avirir mighagharuiba,
maba, odezir febaba,
maba, odezir bar ekiar bizibagh
asighasiziba,
maba, da kunodezir biziba aghoriba,
da bar izegha ian dagheba ame.
Kamaghin amizi, ki ua da ikaragh der-
aghvira ia damuam.
26 Ia dagher aviribar ami, egh bar izeveg-
ham.
Ki digavir kuram gamir arazir aghuir
aviriba ia bagha dagh ami.
Eghti ikizir igharazibar gumazamiziba, me
nan gumazamizibar amuti,
me uam aghumsighan kogham.
Eghti kamaghin, ia Ikiavira Itir
God, ian God, ia an ziam fam.
27 Kamaghin amizi, ia Israelia, ia fogh suam,
Ki ian tongin iti.
Ki Ikiavira Itir God, ian God, ezi
godin igharazitam nan min itir
puvati.
Eghti ikizir igharazibar gumazamiziba, me
ia damuti,
ia uam aghumsighan kogham.”

God uan Duam isi gumazamiziba bar me daningam

28 Ikiavira Itir God kamaghin migia ghaze:
“Dughiar gin izamimin
ki uan Duam gumazamiziba bar me
gingegham.
Eghti ian otariba ko guiviba Godin
akam inigha izir gumazibar min
mikimtima,
ian gumazir ghuriba irebabar gantima,
ian gumazir igiaba irebabar min
amizir bizibar ganam.
29 Egh dughiar kabar ki uaghan uan Duam
isi,
uan ingangarir gumaziba ko ingan-
garir amizibagh ingegham.”

Ikiavira Itir Godin Kotiar Ekiamin Dughiamin arazaraziba

30 Egha Ikiavira Itir God, ua kamaghin
migei:
“Ki pin overiamin digavir kuram gamir
araziba akakagh,
uaghan nguazimin digavir kuram
gamir arazibar amuam.
Eghti ghuzim ko, avim ko, migharir
pizir ekiaba otivam.
31 Eghti aruem mitarmeghti,
iakinim ghuzimin min otogham.
Bizir kaba faragh otivighti,
gin Ikiavira Itir God Izamin Dughiar
Ekiam otogham.
Dughiar ekiar kam otoghti, gu-
mazamiziba bar atiatigham.

2:25: Joel 1:4 **2:27:** Aisaia 45:5; Esekiel 37:26-28; 39:22; 39:28; Joel 3:17 **2:28:** Sekaraia 12:10; Jon 7:39 **2:28:** Aposel 2:17-21 **2:30:** Matyu 24:29; Mak 13:24; Luk 21:11; 21:25 **2:31:** Aisaia 13:9-10; Malakai 4:5; Matyu 24:29; Mak 13:24-25; Luk 21:25; Akar Mogomem 6:12-13 **2:32:** Aisaia 11:11; 11:16; Obadia 1:17; Maika 4:7; Rom 9:27; 10:13; 11:26

32 Eghti dughiar kamin, Ikiavira Itir Godin
ziamin diaghamin adarasi,
a men akurvagham.
Eghti Ikiavira Itir God mikemezi moghin,
gumazamizir Saionin Mighsiam ko
Jerusalemin nguibamin itiba,
men tarazi oveghan kogham.
Gumazamizir Ikiavira Itir God ua bagha
inabaziba,
me men tongin iki deraghvira ikiam.”

3

God kantriba bar dar gumazamiziba akuvagh kotiam damuam

1 Egha Ikiavira Itir God ghaze:
“Ia oragh! Gin izamin dughiamin,
ki Jerusalem ko Judan gumazamizibar
amighti,
me ua deragh otivigham.
2 Eghti ki kantriba bar dar gumazamiziba
bar me inigh izi,
danganir zarir mamin otogham.
Me danganir zarir kam kamaghin
a dibori, God Gumazamiziba
Tuisisi.
Ki kagh me akuvagh,
arazir me nan gumazamizibagh amiz-
iba bagh akam me gasam.
Gumazamizir kaba, me nan gu-
mazamizir ki ua bagha inabaz-
ibara.
Kantrin kabar gumazamiziba, nan
nguazim inigha
anebigha uarigh aningi,
egha Israelia inigha tintinimin
kantrin igharazibar ghue.
3 Egha me nan gumazamiziba bagha satu
gikarara
uari uari amisevegha gari,
terara vaghvagh me iniam.
Egha me Israelian otariba amaga, dar ikar-
vazimin, uari bagha tuavimin amiz-
iba isi.
Egha me Israelian guivir doziba amaga,
uari bagha dagiaba isa wainin
dipabagh ivesi.

4 “Ia Tair ko, Saidonin nguibamningin
adarazi ko, Filistian kantrin dan-
ganiba bar,
ia manmaghin na damuasa?
Ia ti ghaze, Ki arazir kuram gamizi, ia na
ikarvaghasa a?
Ia kamaghin nighnighti, ki zuamira ian
arazir kuram ikaragham.
5 Ki fo, ia nan gol ko, silvan biziba ko, bizir
aghuir iveziba bar pin kozir aviriba
sara,
inigha ghua uan asebar ziaba fer
dipenibar da ariki.
6 Ia Tair ko, Saidon ko, Filistiaba, ia
Jerusalem ko, Judan danganir
igharazibar gumazamiziba inigha,
bar saghon ghua me amada,
ezi Grikba me givezezi,
me pura men ingangarir gumaziba ko
ingangarir amizir kinibar otifi.
7 Ezi datirighin ki ua me inighti,
me ua danganir ia me amangiziba
ategham.
Eghti ia me gamizir arazimra,
ki a ikarvagh ia damuam.
8 Ki Judabar amamangatighti, me ian
otariba ko guivibagh ivezam.
Egh me inigh Sabean kantrin ikizir
saghon itimin me amadagham.
Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha
gifa.”

9 Egha God akar kam Kantrin Igharaz-
ibar Gumazamizibar tongin mangi a
mikimasa Joel mikeme,
“Ia God ko midorozim damusi biziba akir
iki,
egh midorozir gumaziba bar men di-
aghti,
me izi uari akuvagh, egh misoghsi
mangam.
10 Ia uan nguazibagh tuir ainbav soghti, da
midorozir sababar min otifigh.
Egh uan sabar ikizirizir azenibar in-
garibav soghti, da afuzibar min oti-
figh.
Eghti gumazir gavgaviba pu-
vatiziba, uaghan midorozir
gumazibar otivam.
11 Ia kantrin roghira itibar gumazamiziba,
ia bar moghira zuamira izi,
danganir zarir kamin uari akufagh.”

O Ikiavira Itir God, ni uan midorozir gu-
mazir gavgaviba amadaghti,
me izi apanir kaba ko misogh.

12 Ezi God kamaghin migei:
“Kantribar gumazamiziba bar, dikavigh
danganir zarir kamin izi.
Me danganir zarir kam kamaghin a
dibori, God Gumazamiziba Tuisisi.
Ki danganir kam daperagh,
Israelin boroghin itir kantribar gu-
mazamiziba bar men arazir kuraba
tuisigham.
13 Ikizir kaba, me bar gumazamizir kuraba!
Kamaghin amizi, ia sabar ikiziriziba
inigh me aghor, mati daghem anigha
gifa.

3:4: Aisaia 14:29-31; 23:1-18; Jeremaia 47:1-7; Esekiel 25:15--28:26; Amos 1:6-10; Sefanaia 2:4-7; Sekaraia 9:1-7; Matyu 11:21-22; Luk 10:13-14 **3:10:** Aisaia 2:4; Maika 4:3 **3:13:** Aisaia 63:3; Hosea 6:11; Matyu 13:39; Akar Mogomem 14:14-20; 19:15

Egh pamten me dikabin, mati gumazim
wainin oviziba dikabiri danganimin
da diti.
Ezi wainin dipaba bar izivagha fasfasi.
Eghti, gumazamizir kaba kamaghira
bar ikuvigham.”

14 Gumazamizir bar avirim, bar
avirasemegh kotiam bagh danganir
zarir kamin uari akuvagham.
Ikiavira Itir God Izamin Dughiar
Ekiam,
bar dughiar ovezimin danganir
zarir kamin otivam.
Danganir zarir kamin ziar igharazim,
God Ivezir Kuram Gumazamizibar
Aningasa Mikeme.
15 Eghti aruem ko iakinim mitarmeghti,
mikoveziba ua isian kogham.

God uan gumazamiziba bar deravira me damuam

16 Ikiavira Itir God, Jerusalemin aven
Saionin Mighsiamin pamtemin
deima,
an dimdiam mati ararim dagarvasi, ezi
overiam ko nguazim nisi.
Ezi God uan gumazamizibagh eghufi, eghti
me ikuvighan kogham.
A Israelian mogomer danganimin min
iti.

17 A kamaghin migei,
“Dughiar kamin ia Israelia fogham, kirara ki
Ikiavira Itir God, ian God.
Saion, nan mighsiamra, ki danganir
kamin iti.
Ki Jerusalem damighti, a nan nguibar eki-
amra ikiam,
eghti azenan itir darazi uam an aven
mangan kogham.
18 Dughiar kamin, wainin azenir aviriba
otivigh mighsiaba avegham,
eghti mighsiar muziariba bar, bul-
makaun aviriba dar ikiam.
Eghti gin Judan nguazimin itir daghurir
dakeziba, dipar aviriba zurara dagh
izivagh ivemaram.
Eghti dipatam Ikiavira Itir Godin
Dipenimin ikegh azenan izi,
emir ivemar Akasin Temeba Itir
Danganir Zarimin mangam.
19 Isipin kantri ko Idomin kantri, aningin
midorozir gumaziba iza,
Judaba ko misogha, pura gumazamizir
osimtiziba puvatiziba,
me misoghezi me ariaghire.
Kamaghin amizi, Isipin nguazim danganir
midiarimin min otogham,
eghti Idomin nguazim danganir
kinimin min otoghti,
gumazitam uam an ikian kogham.
20-21 Eghti gumazir, gumazamizir kabav
soghezi me ariaghireziba,
ki men arazir kurar kamra ua me ikar-
vagham.
Osimtizim itir gumazir kaba,
ki men tav ateghti a ikian kogham.
Eghti nan gumazamizir Jerusalem ko Judan
danganir igharazibar itiba,
me zurara iki mamaghira ikiam.
Eghti ki Ikiavira Itir God, ki Saionin
Mighsiamin ikiam.”

3:16: Amos 1:2

Godin Akam Inigha Izir Gumazim
Amosin Akinafarim O Amos
Akar faragha zuim

Akam inigha izir gumazim Amos, a gumazir akam inigha izir igharazir Godin Akinafarimin aven itir akinafaribar itiba, a ti men faragha oto. Amos a Judan kantrin aven itir nguibar dozir mamin gumazim, egha a faragha sipsipbagh eghuva dar garir gumazim. Ezi God uan gumazamizir Israelin kantrin aven notin amadaghan itiba bagha, uan akam me mikinasa anemisefe. Dughiar kamin, Israelia deravira ikia, egha osimtizir ekiataba bativizir puvati.

Ezi Israelia ghaze, me deravira iti, ezi Amos me migia ghaze, Me Godin damazimin derazir puvati. Gumazamizir onganarazibagh amua men tongin itiba me deragha men gara me gamir puvati. Egha uan namakaba arazir aghuibar me gamir puvati. Ezi Amos akar bar gavgavim men nighniziba ko araziba akirasa me ganingi. A ghaze, me uan navibagh iraghan koghti God bar ivezir kuram me daningam. Ezi Israelian gumazir ekiaba kamaghin a baregha, uam anemadaghti a Judan kantrin mangasa migei.

Ezi Amos gumazamizibav gia ghaze, Me kamaghin nighnighan marki suam, God me amir araziba mighigha dagh nighnizir pu. Bar puvati. Men nighnizir kaba kamaghin men akagha ghaze, Me bar Godin saghon iti. Me bar deravira kamaghin fogh suam, God a men Ikiavira Itir God, egha biziba bar dar amuamin gavgavim iti. Egha a uaghan ivezir kuram me daningamin gavgavim iti.

Israelia osimtizir dafam itima, Amos Godin akam me mikiri

(Sapta 1:1--5:3)

God akam isa Amos ganingi

1 Ki Amos, ki Tekoan nguibar ekiamin gumazim, egha ki sipsipbar garir gumazim. Ki irebamin min garir bizimin garima, God akar kam na ganingi. Dughiar kamin, Usia Judan kantrin atrivimin itima, Joasin otarim Jeroboam, Israelin kantrin atrivimin iti. Ki bizir kam irebamin min an ganigha givazi, azenir pumuning givazima, mikimkizim oto.

Ikiavira Itir God ivezir kuram isi gumazamizibar aningamin gavgavim iti
(Amos 5:8-9; 9:5-6)

2 Amos kamaghin migei:

"Ikiavira Itir God, Jerusalemin nguibar ekiamin Saionin Mighsiamin iti.
Egha an azenan iza pamtemin dia dagarvasi.
Ezi grazir aghuariba ko, Karmelin Mighsiamin orazimin itir terafariba bar misingi."

Ikiavira Itir God, Sirian kantrin gumazamizibar araziba tuisisi

3 Amos kamaghin migei:

"Ia oragh! Ikiavira Itir God Akar Gavgavir kam ia ganiga ghaze,
Sirian kantrin aven itir nguibar ekiam Damaskus,
an gumazamiziba arazir kurabagh amua ghuavira iti.
Me Gileatin Distrighin itir gumazamiziba bar
me dikabiragha me abini.
Kamaghin amizi, nan aningagharim guizbangira me bagha bar ekefe,
ezi ki ivezir kuram me daningam.
4 Kamaghin amizi, ki avim isi Atrivim Hasaelin dipenim mikinighti,
avim Atrivim Benhadatin nguibar ekiar gavgaviba bar dar isigham.
Nguibar kaba, divazir bar gavgaviba da avinizi da gavgavigha iti.
5 Ki nguibar ekiar kam Damaskus, an ainin tiar akabar divazir gavgaviba bar ada akararigham.
Egh ki Avenin Danganir Zarimin itir gumazamiziba batuegh,
uaghan Beteden kantrin atrivim batuegham.*
Eghti kantri Sirian itir gumazamiziba mangi
aruem anadi naghin itir nguazim Kirin, aven kalabusin min ikiam.
Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin mikeme!"

God Gasan nguibar ekiamin gumazamizibar araziba tuisisi

6 "Ia oragh! Ikiavira Itir God Akar Gavgavir kam ia ganiga ghaze,
Filistian kantrin aven itir nguibar ekiam Gasa,

1:1: 2 Atriviba 14:23-29; 15:1-7; 2 Eghaghaniba 26:1-23 **1:3:** Aisaia 17:1-3; Jeremaia 49:23-27; Sekaraia 9:1 * **1:5:** Avenin Danganir Zarim ko Beteden kantri, aning Damaskusin nguibar ekiamin boroghin iti. Egha Hibrun akam, ziar kam Avenin Danganir Zarim akar kamin mirara ghu, "Arazir Kurabar Danganir Zarim." Ezi ziam Beteden an akar kamin min iti, "Bar Akongezir Nguibam." Egha ziar kamning, gumazamizir God asighasighamibar araziba akakasi. **1:6:** Aisaia 14:29-31; Jeremaia 47:1-7; Esekiel 25:15-17; Joel 3:4-8; Sefanaia 2:4-7; Sekaraia 9:5-7

an gumazamiziba arazir kurabagh
amua ghuavira iti.
Me ikizir mabar gumazamiziba inigha
ghua Idomin kantrin kalabusin min me
ati.
Kamaghin amizi, nan aningagharim
guizbangira me bagha bar ekefe,
ezi ki ivezir kuram me daningam.
7 Kamaghin amizi, ki avim isi
Gasan nguibar ekiamin itir divazim
mikinighti,
avim an dipenir gavgaviba bar dar
isigham.
8 Egh ki Asdotin nguibamin itir gumazamiz-
iba bar me batuegh,
uaghan Askelonin atrivim batuegham.
Egh uan gavgavimin Ekronin nguibar
ekiam gasighsigh,
Filistian ikiavira itir varazira, ki me
misueghti, me arimighiregham.
Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki ka-
maghin mikeme!"

*God Tairin nguibar ekiamin gumazamiz-
ibar araziba tuisisi*

9 "Ia oragh! Ikiavira Itir God Akar Gavgavir
kam ia ganiga ghaze,
Tairin nguibar ekiamin gumazamiziba,
arazir kurabagh amua ghuavira iti.
Me ikizir mabar gumazamiziba bar me
isa Idomin kantrin me amadazi,
Idomia me isa kalabusin min me
ati.
Me fomira ikizir kaba ko deragh dapiasa
akam akiri,
ezi puvati, me datirighin uan akar
dikirizim abiki.
Kamaghin amizi, nan aningagharim
guizbangira me bagha bar ekefe,
ezi ki ivezir kuram me daningam.
10 Ki avim isi Tairin divazim mikinighiva,
an aven itir dipenir gavgaviba bar dar
apongegham."

*God Idomin kantrin gumazamizibar
araziba tuisisi*

11 "Ia oragh! Ikiavira Itir God Akar Gavgavir
kam ia ganiga ghaze,
Idomin kantrin aven itir darasi,
arazir kurabagh amua ghuavira iti.
Me uan adarazira Israelia, men agintigha,
men marazi† midorozir sababar me
misozi me ariaghirima,
me tong men apangkuvir pu.
Bar puvati.
Men aningagharir arazir kam men
tongin ikiavira iti.
Kamaghin amizi, nan aningagharim
guizbangira me bagha bar ekefe,
ezi ki ivezir kuram me daningam.
12 Kamaghin amizi, ki Temanin Distrighin
avim akunighti a magiram.
Eghti ki Bosran nguibar ekiamin
itir dipenir gavgavibar apongti da
isiam."

*God Amonin kantrin gumazamizibar
araziba tuisisi*

13 "Ia oragh! Ikiavira Itir God Akar Gavgavir
kam ia ganiga ghaze,
Amonian kantrin gumazamiziba, arazir
kurabagh amua ghuavira iti.
Me ua nguazitaba iniasa misosi,
egha Gileatin Distrighin itir amizir
naviba adaiba, me men naviba
abizi da biaghiri.
Kamaghin amizi, nan aningagharim
guizbangira me bagha bar ekefe,
ezi ki ivezir kuram me daningam.
14 Kamaghin amizi, ki avim isi Raban
nguibar ekiamin divazibav kinighti,
men dipenir ekiaba bar isigham.
Eghti midorozir gumaziba misoghiva
pamtemin dagarvagh dimam,
eghti midorozim bar gavgavigham,
mati aminir ekiam dughiar kuramin
oto.
15 Eghti Amonin atrivim uan midorozir gu-
maziba ko me mangi
kantrin igharazimin kalabusin min
ikiam.
Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin
mikeme!"

2

*Ikiavira Itir God, Moapin kantrin gu-
mazamizibar araziba tuisisi*

1 "Ia oragh!
Ikiavira Itir God Akar Gavgavir kam ia
ganiga ghaze,
Moapia arazir kurabagh amua ghuavira iti.
Me Idomin kantrin atrivim inigha a
misoghezi an areme.
Ezi me gin uam an aghariba inigha avimin
da tuezi
da isigha arinimin min oto.
Kamaghin amizi, nan aningagharim
guizbangira Moapia bagha bar ekefe,
ezi ki ivezir kuram me daningam.
2 Kamaghin amizi, ki avim isi Moapin
kantrin anekunighti,
Keriotin nguibamin dipenir gavgaviba
bar isigham.
Eghti midorozir bar ekiam otoghti,

1:9: Aisaia 23:1-18; Esekiel 26:1--28:19; Joel 3:4-8; Sekaraia 9:1-4; Matyu 11:21-22; Luk 10:13-14 **1:11:** Aisaia 34:5-17; 63:1-6; Jeremaia 49:7-22; Esekiel 25:12-14; 35:1-15; Obadia 1:1-14; Malakai 1:2-5 † **1:11:** Israelia, me Jekopin ovavir boriba, ezi Idomia me Jekopin avebam Ison ovavir boriba. Ni Jenesis 36:1-8in ganigh. **1:13:** Jeremaia 49:1-6; Esekiel 21:28-32; 25:1-7; Sefanaia 2:8-11 **2:1:** Aisaia 15:1--16:14; Aisaia 25:10-12; Jeremaia 48:1-47; Esekiel 25:8-11; Sefanaia 2:8-11

midorozir gumaziba pamten dimiva
sighabagh iviam.
Eghti Moapia midorozir kamin
tongin arimighiregham.
3 Eghti ki Moapin atrivim ko an ingangarir
gumaziba bar me misueghti,
me arimighiregham.
Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin
mikeme!”

Ikiavira Itir God, Judabar araziba tuisisi

4 “Ia oragh!
Ikiavira Itir God Akar Gavgavir kam ia
ganiga ghaze,
Judaba arazir kurabagh amua ghuavira iti.
Me nan Araziba batogha, arazir ki
ifongezibar gin zuir puvati.
Egha me uan inazir afeziaba faragha gin
ghuezir aser ifavariba,
uaghan dar gin zui.
Kamaghin amizi, nan aningagharim
guizbangira me bagha bar ekefe,
eghti ki ivezir kuram me daningam.
5 Kamaghin amizi, ki avim isi Judan
nguibabav kinighti,
Jerusalemin dipenir gavgaviba bar
isigham.”

Ikiavira Itir God, Israelian araziba tuisisi

6 “Ia oragh!
Ikiavira Itir God Akar Gavgavir kam ia
ganiga ghaze,
Israelia arazir kurabagh amua ghuavira iti.
Israelia uan namakabar amaman-
gatizi,
me pura men biziba inigha, ua da
ikarvaghan iburaghburaki.
Ezi Israelia pura uan bizir namakabagh
aningizibagh nighnigha,
gumazir kaba biziba amadi moghin me
amadi, ezi gumazir ekiaba me givese.
Ezi me pura gumazir ekiar kabar
ingangarir gumazir kinibar
ikiam.
Ezi Israelia gumazir ekiar kaba da dagiaba
inigha,
gumazir pura men bizir me da inizibar
biziba ikarvasi.
Gumazir men biziba pura da iniziba,
mevzika, me osimtiziba puvati,
ezi bizir me Israelia da pura iniziba dar
ivezim ekevezir puvati.
Dar ivezimin dibobonim, dagarir asuamn-
ing givezamin dagiabar ko magh
ghue.
Egha Israelia tong men apangkuvir pu-
vati.
Kamaghin amizi, nan aningagharim
guizbangira me bagha bar ekefe.
Eghti ki ivezir kuram me daningam.
7 Me gumazir gavgaviba puvatiziba
dikabira,
onganarazibagh amir gumazamiziba
batosi.
Egha afeziar maba uan otariba ko me
amizir vamira ko akua arazir
kurabar a gami.
Me kamaghin amua nan ziar aghuim
gasighasisi.
8 Danganir me Godin ziam feba,
me pura namakaba da inizir iniba
ghuara dagh isin akui.
Inir kaba kamaghin akagha ghaze,
gumazir pura dagiaba inizir kaba, me
ua da ikarvagham.
Egha me inir kaba ua me ganidir
puvati.*
Egha me uan namakar men biziba iniziba
isa kot garigha
wainin dipabagh ivezasa me da
dagiaba isi.
Egha me Godin Dipenimin aven
wainin dipar kaba api.

9 “Israelia nan gumazamiziba, ki ia bangin
Amoria gasighasiki.
Gumazir kaba temer sidabar min ruar-
igha, egha okin temebar min gavgafi.
Ezi Amoria ki bar moghira me
gasighasiki.
10 Ki Isipin nguazimin aven ia inigha azenan
ize.
Egha ia inigha Amorian nguazimin ia
arighasa,
40plan azenibar gumazamiziba pu-
vatizir danganimin
ki ian faragha ghua ian akua ize.
11-12 Ki ian otarir maba, akam inigha izir
gumazibar min me amisefe.
Ezi me nan akam akunan aghuagha
men anogoroke.
Egha ki ian gumazir igiar maba, Nasan gu-
mazibar min otivigh nan ingangarim
damuasa me amisefe.†
Ezi ia me gakaghonezi me wainin
dipaba ame.
Israelia ia fo, kar bar guizbangira!
Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha gifa!

13 “Ia oragh!
Ki datirighin ia dikabiraghti ia
magiregham.
Osimtizir ia iniamim
mati gumazim bizir osimtizim ateri an
akiragharim a gami moghin,
ia mizazir ekiam baragham.

* **2:8:** Ni Ua Me Ini 22:26-27in itir Arazibar gan. **2:9:** Godin Araziba 3:8-11 † **2:11-12:** Gumazir ziar kam, “Nasa,” itiba, me uari uari isa God ganiga egha wainin dipaba ko dipar onganibar anogoroke, egha uaghan arazir igharazir mabagh ami. Ni Diboboniba 6:1-8in gan.

14 Gumazir puvira ivemariba, me ari mangi
mongan iburagham.
Gumazir gavgaviba, me ua gavgaviba
puvatigham.
Midorozir gumaziba deragh ikisi
uarir akurvaghsi damuva avegham.
15 Gumazir barir pibar misoziba,
me tuivigh gavgavigh misoghiva avegham.
Gumazir puvira ivemariba,
me deragh ikisi uarir akurvaghsi ivemaran iburagham.
Eghti gumazir hoziabagh apiagha misoziba
me uaghan ari mangan iburagham.
Men apaniba me misoghti me bar
moghiram arimighiregham.
16 Dughiar kamin, midorozir gumazir atiatir puvatigha misoziba,
me bar moghira uan midorozir biziba
ategh puram ari mangegham.
Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin
mikemegha gifa!"

3

1 O Israelin gumazamiziba, ia oragh!
Ikiavira Itir God Isipin kantrin aven ia
inigha azenan ize, ia bar moghira deragh an
akar a ia gasim baragh.
2 A kamaghin migei:

"Ikizir aviriba nguazir kamin iti.
Ezi ki men tongin iarara inabazi,
ia nan gumazamizibara iti, ezi ki
bar deravira ia geghufi.
Kamaghin amizi, ki ian ganti, ia arazir
kurabar amuti,
ki bar ada ikarvagh ivezir kuram isi ia
daningam."

God akam aningighti, akam inigha izir gumazim anekunam

3 Gumazir pumuning uaning ko darusi,
faragh akam akirighan kogh,
mamaghin uaning inigh daruam?
Puvatigham.

4 Laion asizitam ruarimin a inighan kogh,
manmaghsu dazeram?
Eghti laionin igiam dagiar torimin iki
asizitam ameghan kogh,
manmaghsu dimiva arangam? Puvatigham.
5 Eghti ivetam, asizir otevir kuarazibagh
ifaramim an ikian koghti,
kuaraziba manmaghin puram an aven
mangam?
Eghti asizitam azuazimin aven mangigham
koghti,
azuazim manmaghsu pura irigham.
Bar puvatigham.
6 Eghti midorozim nguibatamin aven otivsi,
gumazamiziba fofoghsi me sigham
giviam.
Ezi ia manmaghin nighnisi, gumazamiziba atiatingam, o?
Ezi kamaghira, nguibar ekiatam
asighasizim a batogham.
Ezi ia manmaghin nighnisi, Ikiavira Itir
God ti asighasizir kam amadaz, o?
7 Bar guizbangira, Ikiavira Itir Godin Ekiam
damuasava amir biziba,
a faragh uan ingangarir gumazibav kemegham,
kar an akam inigha izir gumaziba,
egh gin a mikemezi moghira dar
amuam.
8 Gumazim laion baraghti, a pamten dazerti, a ti atiatingam, o?
Eghti Ikiavira Itir Godin Ekiam uan
akam gumazitam danighti, an anekunan kogham o?
Puvati, an an gun mikimam.

Amos ghaze, Samarian nguibam ikuvigham

9 Ia mangi, gumazir Asdotin nguibar
ekiamin dipenir gavgavibar itiba,
ko Isipin kantrin dipenir gavgavibar
itiba,
men diagh, akar kamin gun me
mikemegh,
"Ia bar mangi Samarian mighsiabar uari
akuvagh iki,
egh Samarian gumazamizibar gan, me
bar onganigha atiatim uarira uarigh
anidi.
Egh men igharaz darazi dikabirir
arazir kurar me amiba ia dar
ganigh."

10 Ikiavira Itir God kamaghin migei,
"Samarian gumazamiziba okimakiar
arazim ko midorozir arazim gamua,
pura bizir aviriba isa
ghua uan dipenir gavgavibagh
arizi, da bar izefe.
Me guizbangin arazir aghuibar amuan
fofoziba bar puvati."

11 Ezi Ikiavira Itir Godin Ekiam kamaghin
migia ghaze,
"Apanitaba izi men kantri ekiarugh an aven
daru,
egh men nguibar ekiamin divazir gavgaviba akarigh,
men bizir aghuir men dipenir gavgavibar itiba iniam."

12 Egha Ikiavira Itir God ua kamaghin migei,
"Laion sipsipin tam misuegh anemeghti,
sipsipbagh eghuvir gumazim uam a
inisi,
mangi ganti, an midiarir muziaribara
ikiam,

mati an suer agharimning ko
kuarir nam.
Eghti arazir kamra, God Samarian itir gu-
mazamizibar amuam.
Samaria, a Israelin kantrin aven itir
nguibar ekiam.
Gumazamizir kaba deragha apiagha bar
akongegha iti, me datirighin bar iku-
vigham.
Men tongin itir ikizir bar muziarim de-
ragh ikivira ikiam,
mati nguibar ekiamin itir bizir
aghuiba bar ikuvizi,
dakozir suemin otevimra irigh ma-
maghira ikiam."

13 Ikiavira Itir Godin Ekiam, a Godin Gav-
gaviba Bar Itim, a kamaghin migei:

"Ni deragh kuarimning atigh oregh,
Jekopin ovavir boriba ikiangsizir akar
kam me daningigh:
14 Dughiar ki Israelian arazir kuraba ikar-
vaghamim,
ki Betelin nguibar ekiamin ofa gamir
dakozibagh asighasigh,
egh ofa gamir dakozimin mikebabar itir
bulmakaun kombar min garir biziba,
ki bar da apirarighti da nguazim
giregham.*
15 Egh ki dipenir aghuir gumaziba dughiar
orangtiziba bagha ingarizibagh
asighasigh,
dipenir aghuir me aruem garir
dughiamin avughsi ikiamibagh
asighasigham.
Egh dipenir me elefanin ataribar kurkez-
iba, ki bar da apirarighti da minezir
kinibar otivigham.
Eghti dipenir ekiaba bar moghira iku-
vigham.
Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin
mikemegha gifa!"

4

1 Ia Samarian amiziba, ia akar kam
baragh:

Ia mati bulmakaun aghuibar min grazir
avirim apava ian mikarziba bar dera.
Gumazamizir gavgaviba puvatiziba,
ia bar pazavira me gami.
Egha ia osimtiziba isa onganarazibagh amir
gumazamizibagh aniga,
tong men apangkuvir puvati.
Egha ia uaghan uan pabar dia
uari bagh wainin dipaba inigh izasa me
migia ghaze,
"Ia wainin dipar aviriba inigh iziti,
e dar ami onganam."
2 Ikiavira Itir Godin Ekiam, a Godin bar
zuezim,
a uan ziar zuruzim akagha, akam
akirigha givagha ghaze,
"Bar guizbangira, dughiatam iziti,
apaniba akezimin ian guigh ia
mikirivagh mangegham.
Ia bar moghira,
mati gumazim dipamin akezimin
osiribar guava azenan izi moghin,
me akezibar ian guigh danganir
igharazimin mangam.
3 Apaniba ia inigh nguibar ekiamin divazim
akaraghirezi naghin
mangi azenan otogham,
egh ia isi Harmonin danganir bizir
kuraba akurimin, ia akunighti, ia
magiregham.*
Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin
mikemegha gifa."

God ivezir kuram Israelia ganingizi, me uan navibagh irazir puvati

4 Ikiavira Itir God, a God, a kamaghin
migia ghaze:

"Ia Israelia, ia dikavigh mangi
Betelin nguibar ekiamin arazir kurabar
amuva nan akam batogh.
Egh ia Gilgalin nguibar ekiamin mangi
akirim ragh na gasi mamaghira iki.
Ia mizarazibar zurara ofa damusi asiziba
inigh izi.
Egh dughiar mikezimin, ia uan azeni-
bar dagheba ko, biziba tuiragh pozir
10pla mikinigh,
egh ia pozitam isi na daningam.
Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin
mikeme.
5 Aria, ia pura mangi na minabaghsi,
bretin ia tueziba inigh, na bagh ofa
damu.
Egh ia uan ifongiamin gin mangi bizir
aviriba inigh izi nan ofa damuva,
tuavir kamin gumazamizibar
damazimin uarira uan ziaba fi.
Ki fo, ia Israelia, ia arazir kabar amuasa bar
ifonge.
Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kam-
aghin mikeme."

6 "Kirara, ki mitiriar ekiam gamizi, a ian
nguibaba bar da batozi,
dagheba puvati.

3:14: 2 Atriviba 23:15 * **3:14:** Israelia bulmakaun kombar min bizibagh ingara egha da isa uan ofabagh amir dakozibar mikebabagh arisi. Ni Ua Me Ini 27:2in gan. * **4:3:** Hibrun akam vezin kam deragha migeir puvati. Egha uaghan, e fozir puvati, Harmonin nguibam a bar managhira iti, egha a nguibar manmaghira gara iti.

Ezi ia tong uan navibagh irazir pu.
Bar puvati.
Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin mikeme.”

7 “Dughiar kamin, ian azenibar dagheba tighar aghungamin iakinir 3pla ikiavira iti,
ezi ki amozimin anogoroke.
Ki amozim gamizi, a nguibar mabar ize,
egha nguibar mabar puvati.
Ki amozim gamizi, an azenir mabagh ize,
ezi azenir maba amoziba puvatigha bar misingi.
8 Ezi nguibar mabar gumazamiziba dipam bagha aremeghasava amua,
nguibar igharazibar ghua dipam burigha arui.
Ezi dipam bar men oteveghavira iti.
Ki bizir kabagh amizi, ia tong uan navibagh iraghasa nighnizir pu.
Bar puvati.
Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin mikeme.”

9 “Ki aminir bar puvira feir mam ko, arimariar kurar mam amadazi,
aning iza ian azenibagh asighasiki.
Ezi odeziba iza ian dagher azeniba ko, wainin azeniba ko, fighin temeba ko, olivin temeba,
da apa bar ada agifa.
Ki bizir kabagh ami, ezi ia tong uan navibagh iraghasa nighnizir pu.
Bar puvati.
Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin mikeme.”

10 “Ki faragha Isipia bagha arimariar mam amadazi moghin,
ki datirighin ian marazigh asighasighasa arimariar mam ia bagh anemada.
Midorozir dughiamin, ki apanibar amamangatizi,
me ian gumazir igiabav soghezi me ariaghire.
Ki ian apanibar amamangatizi, me ian hoziaba okeme.
Gumazir ariaghirezibar kuaba, ki dagh amizi,
dar mughuriar kuraba ian fetoribar aven zui.
Ki bizir kabagh amizi, ia tong uan navibagh iraghasa nighnizir pu.
Bar puvati.
Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin mikeme.”

11-12 “Ian marasi, ki Sodom ko Gomoran nguibamning gasighasighizi moghin,
ki me gasighasiki.
Ezi ia ikiavira iti darasi, mati dazir otevim avim gasaraghav ikia isima,
gumazir mam a gekuizima, a isizir puvati.
Ki bizir kabagh amizi, ia tong uan navibagh iraghasa nighnizir pu.
Bar puvati.
Kamaghin amizi, Israelia, ki mizazim ia gasam.
Ki kamaghin damighti,
ia fogh uan Godin kotiamin tuivsi uari akirmigh ikiam.
Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha gifa.”

Ikiavira Itir God, biziba bar dar amuamin gavgaviba iti
(Amos 5:8-9; 9:5-6)

13 Ia oragh!
Godin mighsiabar ingarizim, an aminibagh amima,
da otiva ivai.
Egha a uan nighniziba isa
gumazamizibar akakazima, me dagh fo.
Anarira aminirbirim damighti
an angazangarim otoghamin gavgavim iti.
A mighsiabagh isin arua
nguazir kamin danganiba bar dagh ativagha dar gari.
An ziam, Ikiavira Itir God,
a Godin Gavgaviba Bar Itim.

5

Amos azirakar ighiaba Israelia bagha da bange

1 O Israelia, ia oragh! Ia mati gumazim aremezi moghin iti. Kamaghin amizi, ki azirakar ighiar mam ia bagh a bangiti, ia a baragham.
2 Azirakar kam kamaghin ghu:

“Kantri Israel mati amizir igiar kam,
a irigha givagha, ua dikavan kogham.
A datirighin uan nguazim girighav iti,
ezi an akurvagh, uam a famin gumaziba puvati.”

3 Ikiavira Itir Godin Ekiam, a kamaghin migei:
“Israelin kantrin aven an nguibar mam 1,000plan midorozir gumaziba midorozim bagha me amadazi,
100plan midorozir gumazibara uamategha ize.
Ezi nguibar igharazir mam 100plan midorozir gumaziba amadazi,
midorozir gumazir 10plara uamategha ize.”

4:11-12: Jenesis 19:24

Ikiavira Itir Godin biziba bar dagh ativazim, a Israelian araziba akirasa

(Sapta 5:4-15)

Israelia ua navibagh iragh God bagh izi, egh ikirimirir angamira itim iniam

4 Egha Ikiavira Itir God, kamaghin Israelia migei:

"Ia ua izi na baghvira iki,
egh dabirabir aghuim iniam.
5 Egh Ia Berseban nguibamin mangi
nan ziam fan marki.
Ia Betelin nguibamin mangi, tong na burian marki,
Betelin nguibam bar moghira ikuvigham.
Ia Gilgalin nguibamin mangi nan ziam fan marki,
Gilgalin gumazamiziba mangi kantrin igharazimin kalabuziabar min ikiam.

6 "Ia uamategh izi Ikiavira Itir God baghvira iki,
egh dabirabir aghuim iniam.
Puvatightima, a ian atariva avir mizariamin min isi izighiri,
ia Josepin ovavir boriba bar ian isigham.
Avir kamra Betelin nguibam bar an isigham.
Eghti avir mizariar isir kam amungamin gumaziba puvatigham."

Gumazir arazir kurabagh amiba me bar ikuvigham

7 Iavzika, ia gumazir kotiabagh ifariba ko gumazir arazir aghuiba dikabiriba, ia bar ikuvigham!

Ikiavira Itir God, biziba bar dar ingaramin gavgavim ikia, egha uaghan ivezir kuram gumazamizibar aningamin gavgavim iti

(Amos 1:2; 4:13; 9:5-6)

8-9 God mikovezir kamning Guezam ko, Iavibamin ingarigha,
egha uaghan mikovezir pin ikia angazangarim anidiba sara ingari.
A mitarmer bar pizim girazi, angazangarim oto.
Egha angazangarim girazi mitatem oto.
Egha ongarimin deima, a izima,
an a isa nguazim ginge.
A gumazir gavgaviba ko men dipenir gavgaviba sarama asighasisi.
God bar bizir kabagh ami,
ezi an ziam, Ikiavira Itir God.

Amos Israelia amir arazibar gun me migei

10 Gumazir aghuiba, kotiamin otiva guizbangira migia,
egha gumazir arazir kurabagh amibar atari,
ezi ia gumazir aghuir kabar aghua.
11 Ia onganarazibagh amir gumazamiziba dikabira
men biziba pura dagh ekuava, men dagheba okei.
Ia dagiar gavgavibar dipenir aghuibar ingari,
egh ia dipenir katamin ikeghan kogham.
Ia wainin azenir aghuiba opari,
egh ia azenir kabar wainin dipatabar ameghan kogham.
12 Ia amir arazir kuraba, ki bar dagh fo.
Ki fo ia osimtizir bar aviribagh ami.
Ia gumazamizir aghuiba paza me gami.
Gumazir kuraba ia apezepera moga dagiaba ia ganidima, ia dagiaba isa,
gumazir onganarazibagh amibar, kotiabar me gifara me abiri.

13 Gumazamiziba arazir kurar kabar amuam,
eghti ia gumazamizir fofozir aghuiba itiba,
ia akabar kumigh bizitamin me mikiman marki.
Bar guizbangira, kar arazir kuraba otivir dughiamra.

Ia arazir aghuimin girara mangiti, God ia ko ikiam

14 Ia arazir aghuibara damu, arazir kurabar amuan marki.
Egh kamaghin, ia ikirimirir angamira itim inigh,
ian ikirimirim deragham.
Ia kamaghin migia ghaze,
Ikiavira Itir God,
a Godin Gavgaviba Bar Itim, a ia ko iti.
Ezi ia arazir aghuir kabar amuti,
God guizbangira ia ko ikiam.
15 Ia arazir kuraba ategh,
arazir aghuibara ifongegh dar gin mangi.
Ia kotiamin tugh guizbangira mikim.
Ia kamaghin damuti,
Ikiavira Itir God, a Godin Gavgaviba Bar Itim,
ia Josepin ovavir borir ikiavira itir varazira, a ti ian apangkuvam.

Ikiavira Itir God ivezir kuram Israelia daningam

5:8-9: Jop 9:9; 38:31 **5:11:** Godin Araziba 28:30; 28:38-40; Maika 6:15; Sefanaia 1:13 **5:15:** Onger Akaba 97:10; Joel 2:14; Maika 5:3; 5:7-8

(Sapta 5:16--9:15)

Israelia uan arazir kurabagh nighnigh aziam

16-17 Ia arazir kurar kabagh ami, kamaghin nan Ikiavira Itir Godin Ekiam, a Godin Gavgaviba Bar Itim, a kamaghin migia ghaze:

"Ki ian tongin izi ivezir kuram isi bar ia daningam.
Eghti ia nguibar ekiamin aven itir tuaviba ko biziba amadir danganibar pamten azi suam,
'Evzika! Evzika!'
Eghti ia gumazir azenibar ingaribar diaghti, me uaghan aziam.
Eghti gumazamizir gumazir aremeziba bagha azia foziba,
me uaghan izi ian akuragh aziam.
Eghti gumazamizir wainin azenimin aven itiba,
me uaghan izi ian akuragh azirakabar amuam.
Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha gifa."

Godin ziam fer arazibara, Israelian akuraghan kogham

18 Ia bar moghira kamaghin ifonge,
Ikiavira Itir God Izamin Dughiar Ekiam,*
a bar zuamirama otogham.
Iavzika!
Ia bizir aghuir manamra dughiar kamin an ganti an otivam?
Ia ti ghaze, dughiar kamin aminim ti ian tiragham.
Bar puvati.
Aminir birim a iki kamaghira ikiam.
19 Dughiar kam kamaghin otivam,
mati gumazim laionin ara ghua bea batozi,
bea a misuegha aneme.
Dughiar kam uaghan kamaghin otogham,
mati gumazir mam uan dipenimin aven ghua dipenir birimin suirazi,
kuruzim birimin ikiava a givi.
20 Ikiavira Itir God Izamin Dughiar Ekiamin, aminim bar mitategham.
Eghti angazangarim an ikian kogham.
Bar puvatigham.

21 Ikiavira Itir God kamaghin migia ghaze,
"Ian isar ekiabar dughiaba, ki bar dar aghua,
Guizbangira, ki bar dagh ifongezir puvati.
Ia nan ziam fer dughiar ekiaba,
da nan atinimin kurigha mughasi.

22 Ian ofan bar isia mighiriziba ko,
ofa damuasa inigha izir witba,
ki bar tam inighan kogham.
Ia bulmakaun aghuir mikarziba sara itiba, inigh
izi gumazamiziba na ko navir vamiran ikiasava amir ofabar amuti,
ki ofan kabar ganighan kogham.
Bar puvatigham.
23 Ia ua ighabar amuan marki.
Ia ua gitaba ko buabav soghan marki, da nan kuarir torimin pura niginir kinim gami.
Ezi ki da baraghan aghua.
24 Ki kamaghin ifonge, ia guizin arazibara damu,
eghti arazir aghuiba zurara iki
mati faner ekiar mam zurara,
emira ivemara uaghira datir puvati.

25 "O Israelia,
ki 40plan azenibar ian akua, gumazamiziba puvatizir danganimin iza,
ofan kamagh garitam ua bagh a damuasa ian azarazir puvati.
26-27 Ezi ia datirighin na ategha
givagha uari bagh aser pumuningin marvir guamningin ingari.
Marvir guar mam, ia atrivimin ziam Sakut a gatigha,
marvir guar igharazim, ia mikovezimin ziam Kaiwan a gati.†
Kamaghin amizi, ki Damaskusin vongin amadaghan itir kantrin mamin kalabusin min ikisi ia amadaghti,
ia ti marvir guar kamning inigh aning sara mangam.
Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin migei.
Nan ziamra kara, Godin Gavgaviba Bar Itim."

6

Israelian gavgavimra men akurvaghti, me deravira ikian kogham

1 Egha God ghaze:
Iavzika, ia Saionin nguibamin gumazamizir deravira itiba,
ko ia Samarian nguibamin itir gumazamiziba, Iavzika, ia kamaghin nighnigha ghaze, bizitam e gasighasighan kogham.
Iavzika!
Ia Israelin kantrin faragha zuir gumazir dapaniba, ia ghaze, e ziar ekiaba ikia, egha kantrin igharaziba bar me gafira.
Ezi gumazamiziba akurvazim bagha ia bagha izi.
Iavzika, ia bar moghira ikuvigham!

* **5:18:** Ni Joel 1:15--2:11in gan. **5:21:** Aisaia 1:11-14 **5:25:** Aposel 7:42-43 † **5:26-27:** Hibrun akam vezin kam deragha migeir puvati.

2 Ia mangi Kalnen nguibar ekiamin ganighiva,
egh gin mangi Hamatin nguibar bar ekiamin ganighiva,
egh ua mangi Filistian kantrin aven itir nguibam Getin ganigh, kar kantrin gavgaviba.
Ia men gan nighnigh, ian gavgaviba men gavgavibagh afirazir puvati.
Men nguaziba ti, guan nguazim gafirazir puvati.*
3 Ia ghaze, dughiar kurar kam ti ia bativan kogham.
Iavzika, ia uari, ian arazir kurar ia amiba,
dughiar kurar kam inigha bar roghira ize.
4 Ia gumazir dagiar aviriba ikia, dakozir bar aghuibagh irav ikia, bulmakau ko, sipsipin asizir aghuiba apiba,
Iavzika, ia uari bagh deravira gan.
Dughiar kuram ia batogham!
5 Ia Devit ami moghin, ighiar igiaba osira,
da bangasa gitabav sosi.
6 Ia itarir ekiaba itir wainin dipaba apa mamaghira ikia, egha tong avughsir puvati.
Egha ia borer bar aghuiba isa uan mikarzibagh azui.
Egha ia Josepin ovavir boriba ikuvighamin bizir kam,
ia an kuarkuva a ginighnizir puvati.
7 Kamaghin amizi, iarara faragh mangi kantrin igharazitamin kalabusin min ikiam.
Egh ua isar ekiabar amuan kogham.

8 Ikiavira Itir Godin Ekiam, a Godin Gavgaviba Bar Itim,
a uan ziamin Akar Gavgavim akira ghaze,
Jekopin ovavir boriba uari fava amir arazir kam,
ki bar an aghua.
Egha uaghan men nguibar ekiamin aven itir dipenir gavgaviba, ki bar dagh ifongezir puvati.
Kamaghin amizi, ki nguibar kam ko bizir bar an aven itiba isi
apanibar dafaribar arigham.

9 Eghti 10plan gumazamizibara dipenir tamin aven iki,
me bar moghiram arimighiregham.
10 Gumazitam aremeghti, an ikizimin tav izi an kuam inigh mangi a tusi,
dipenimin aven izi, egh dipenimin aven modogha itir gumazir kamin diagh a mikim suam,
"Gumazir igharaziba uaghan aven ikiavira iti, o puvati?"
Eghti gumazir modozir kam kamaghin a ikaragh suam, "Puvati."
Eghti gumazir kuam iniamim, a kamaghin a ikaragham,
"Ni aghumra iki. Egh Ikiavira Itir Godin ziam diponan marki."†

11 Ia oragh! Ikiavira Itir God mikimti,
dipenir ekiaba ko, doziba sara bar dipirighiri akuar muziaribar otivigham.
12 Ia ti ghaze,
hoziaba dagiar ekiabagh isin ivemaram?
Egha ia ghaze,
gumazim bulmakau inigh mangi, ti dagiabagh isin mangi nguazim abigham?
Ti Puvatigham.
Arazir kaba da bar guizbangira puvatigham.
Ia guizin arazibagh irazi, da ghua imezimin min oto.
Egha ia arazir aghuim girazi, a ghua bizir kuramin min oto.
13 Ia midorozim gamua Lodebarin nguibam ini,‡
egha bizir kam bagha bar akongegha uari fa iti.
Egha ia uaghan ghaze,
Ia uan gavgavimin Karnaimin nguibam ini.
14 Ezi Ikiavira Itir God,
a Godin Bar Gavgaviba Itim kamaghin migei,
"Israelia, ki kantrin igharazibar midorozir gumazitaba amadaghti,
me izi ia ko misogham.
Egh me notin amadaghan itir nguibam Hamatin ikegh ia gasighasigh,
mangi sautin amadaghan Araban Fanemin tugham."

* **6:2:** Hibrun akam deragha vezin kam migeir puvati. Israelia gumazamizir ariaghirezibar kuaba tuer arazimin gin zuir puvati. E fo, midorozir ekiabar dughiabar, arimariar kuraba otifi, ezi fofozir gumazir maba ghaze, me ti gumazir kuaba dughiar kamin da tue. Ezi fofozir gumazir maba ghaze, Israelia ghaze, Ikiavira Itir God uabi asighasizir kam me bagha an akua ize, kamaghin amizi, dughiar kabanangin me ti Ikiavira Itir Godin ziam a diponan atiati. Me an ziam diponti a ti puvira me ginighnigh bar me gasighasigham.

† **6:10:** Hibrun akam vezin kam deragha migeir puvati.

‡ **6:13:** Hibrun akamin aven ziam Lodebar, an akar kam bar an mirara ghu, "Ingangarir mingariba puvatizim." Ezi ziam Karnaim akar kamin mirara ghu, "Bar gavgafi." Dughiar kamin, Israelia nguibaba misogha me abini, ezi akam inigha izir gumazim gumazamizibar nighniziba fasa egha nguibar kamningran ziamning diboro.

7

Amos irebamin min garir bizimin aven odezibar gari

1 Ikiavira Itir Godin Ekiam, a irebamin
min garir bizir mam nan aka. Ame! Ki
Ikiavira Itir Godin garima, an odezir oko-
ruar bar dafamin ingarizi da otifi. Dughiar
kamin atrivimin ingangarir gumaziba an
nguazimin grazibagh ighizigha gifa. Ezi
grazir kabar dafarir igiaba uam otivir
dughiamra, odezir kaba otifi.
2 Ki garima, odeziba nguazir kamin graz-
iba ko biziba bar da apa ada agifa. Ezi ki
kamaghin migei:

"O Ikiavira Itir Godin Ekiam, ga uaning, ki
nin azai,
ni Jekopin ovavir boribar arazir kuraba
gin amadagh.
Men ikizim avirasemezir puvatizi,
me uarira uarir akurvaghamin gavgav-
iba puvati.
Ni men arazir kuraba ikarvaghsi damuti,
me ua manmaghira damuam?"
3 Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God uan
nighnizim giragha kamaghin migei,
"Bizir ni garir kam, an otoghan
kogham."

Amos irebamin min garir bizimin aven avimin gari

4 Ikiavira Itir Godin Ekiam ua irebamin
min garir bizimin aven bizir igharazim nan
aka. Ki irebamin min garir bizimin gari,
Ikiavira Itir Godin Ekiam, ivezir kuram uan
gumazamizibar aningasa avim gamizi a iza-
ghiri. Ezi gin avir kam ongarir ekiar bar
konimin isigha, gin nguazimin isia ghuavira
iti.
5 Ezi ki kamaghin migei:

"O Ikiavira Itir Godin Ekiam, ga uaning, ki
nin azai,
ni Jekopin ovavir boribagh nighnigh,
bizir kam damuan marki.
Men ikizim avirasemezir puvatizi,
me uarira uarir akurvaghamin gavgav-
iba puvati.
Ni men arazir kuraba ikarvaghsi damuti,
me manmaghin uarir akurvagham, me
gavgaviba puvati?"
6 Kamaghin amizi, Ikiavira Itir Godin Ekiam,
uan nighnizim giragha kamaghin
migei,
"Bizir ni garir kam, a uaghan otoghan
kogham."

Amos irebamin min garir bizimin aven ainin muziarir guraghav itimin gari

7 Ekiam, bizir igharazir mam irebamin
min garir bizimin aven nan aka. Ki Ekiamin
garima, a dipenir mamin divazir miriamin
boroghira tughav iti. Gumazir dipenir
kamin ingariziba, me ainin muziarir
guraghav itimin suiragha dipenir kamin
biribar abaragha fo, an biriba pura
voroghira tuivighav iti. Ki gari Ekiam benir
kamin suiraghav iti.*
8 Egha a kamaghin nan azara, "Amos, ni
bizir tizimin gari?"
Ezi ki kamaghin migei, "Ki ainin muziarir
benimin guraghav itimin gari."
Ezi a kamaghin na migei:

"Ni oragh!
Ki ainin benir muziarir guraghav
itimin suiragha,
Israelian gumazamizibar aban
men arazibar ganiva da
tuisighasa.
Ki men gari,
me mati dipenir divazibar min
voroghira tuivighav itir puvati.
Ki men arazir kuraba ua da ikarvaghasa,
egh ki ua uan nighnizim giraghan
kogham.
9 Israelin nguibar kaba, kar Aisakin ovavir
boribar
danganir pin itir me asebar ziaba feba,
da bar ikuvigham.
Guizbangira, ki dikavigh atrivim
Jeroboamin adarazi bar me
agivagham."

Amos ofa gamir gumazim Amasian atari

10 Dughiar kamin, Amasia, a Betelin
nguibamin itir ofa gamir gumazir mam.
A Israelian atrivim Jeroboam bagha akam
amaga kamaghin migia ghaze, "Israelian
gumazamiziba nin apanimin ikiasa Amos
men navibagh inifi. Ni purama an ganti a
ikiti, an migirigiar kaba kantrin kam bar a
gasighasigham.
11 Amos kamaghin migei:

"'Jeroboam midorozir ekiatamin mangi
aremeghti,
Israelia uan kantri ategh mangi,
kantrin saghuiamin itimin kal-
abusin min ikiam.'"

12 Ezi Amasia ghua kamaghin Amosin
migia ghaze, "O ifavarir gumazim, ni Be-
tel ategh ari uamategh Judan nguazimin
mangi. Ni mangi Judaba akam me mikimti,
me ivezim ni daning.
13 Ni akam inigha izir gumazibar akatam
ua kagh Betelin nguibamin en mikiman
marki. Guizbangira, atrivim nguibar kamin
Godin ziam fe. Godin Dipenir kagh itim, a
Israelia bar men dipenim."

* **7:7:** Hibrun akam vezin kam deragha a migeir puvati.

14 Ezi Amos kamaghin Amasian akam
ikaragha ghaze, “Ki akam inigha izir gu-
mazir igharazibar min amir puvati. Egha
uan ivezim bagha azangsizir puvati. Ki
pura sipsipbar gara dagh eghuvir gumazir
kinim, egha fighin temebar garir ingan-
garim gami.
15 Ki uan ingangaribagh amua itima,
Ikiavira Itir God na inigha kamaghin na
migei, ‘Ni mangi nan gumazamiziba Is-
raelia, nan akamin me mikim.’ Kamaghin
amizi, ki izi.
16 Ni datirighin, Ikiavira Itir Godin akam
baragh. God adarim Israelian ti, ezi ni
Godin akam inigha izir gumazimin akaba,
Israelia mikiman nan anogoroke.
17 Amasia, ni akar kam na gasi. Ezi
datirighin, Ikiavira Itir God kamaghin akam
nin iti.

“ ‘Nin amuim, nguibar ekiar kamin aven
tuavimin amizimin min gumaziba isi
me ko dakuam,
eghti apaniba izi misogh nin boribav
sueghti me arimighiregham.
Egh me nin nguazim inigh anebighirarigh
gumazir igharazibar aningam.
Egh apaniba ni inigh, gumazamizir
God gifozir puvatizibar kantrin
mangighti,
ni kantrin kamin aremegham.
Eghti apaniba Israelia inigh mangi kantrin
saghuiamin itir igharazir kamin,
me isi kalabuziamin min me arigham.’ ”

8

Amos irebamin min garir bizimin akiramin gari, dagher aghuir anigha givazir abuananaba an iti

1 Ki irebamin min garir bizimin gari,
Ikiavira Itir Godin Ekiam, dagher aghuir
anigha givazir abuananaba itir akiram nan
aka.
2 Egha a nan azara, “Amos, ni bizir tizimin
gari?”
Ezi ki a ikaragha ghaze, “Ki dagher aghuir
anigha givazir abuananabar gari, da akirar
mam gizivagha iti.”
Ezi Ikiavira Itir God, ua kamaghin na
migei:

“Dughiar abuananam otogha gifa, kar
dughiar ki ivezir kuram isi
uan gumazamiziba Israelia daningamim,
mati gumazamiziba dagher aghuir
anigha givazir abuananaba asi-
amin dughiam otogha gifa.
Egh ki ua uan nighnizim giraghan kogham.
Ki bar me gasighasigham.
3 Dughiar kamin, gumazamizir atrivimin
dipenimin itiba,
me uam ighiabar amuan kogham.
Me azivira ikiam.
Eghti gumazamizir ariaghirezibar kuaba,
tintinibar danganibar iriv ikiam.
Me gumazir kuaba azenan da akunti,
gumaziba mikiman iburagham.
Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki ka-
maghin mikeme.”

Israelin kantri ikufi

4 Ezi Ikiavira Itir God ghaze,
Israelia, Ia oragh. Ia Israelia, ia gumaza-
mizir biziba oteveziba dikabira,
egha gumazamizir onganarazir ian
kantrin itiba
ia me gasighasisi.
5 Ia kamaghin uariv gia ghaze,
Godin ziam fer isar ekiar kaba zuamira
givaghti,
e uan daghetaba inigh mangi dagiaba
bagh da amangam.
Dughiar manamra Sabat givagham?
Eghti e uan dagheba inigh da amadir
danganimin mangi
dar iveziba pin dar arigham.
Egh ababanir ifavaribar amu,
egh skel guva me gifarti, me bizir
kabagh ivezam.
6 E witin kurabar dagiaba pin dar arigh, egh
dar dagiar ekiaba iniam.
E gumazir onganarazim inighti,
an e da inizir biziba, dagiar
muziarimin da ikarvagham.
Eghti dagiar kam pura dagarir asuamn-
ing givezamin dagiamin ababanimin
min ikiam.
Egh e an suiragh anemadaghti,
a gumazir igharazimin ingangarir
gumazir kinimin min otogham.
Eghti gumazir igharazir kam, dagiaba isi,
onganarazir gumazir kam danighti,
a uan osimtizir kam ikarvaghsi dagiaba
e daningam.

7 Ikiavira Itir God, a Jekopin ovavir boribar
God,
an akam akirigha ghaze,
Ia Israelia, ia amir arazir kurar
kaba, ki da bakinighnighan
kogham.
8 Kamaghin amizi, ki nguazim damighti,
mikimkizim a ginobaghti,
nguazir kamin itir gumazamiziba atiat-
ingiva arangam.
Eghti nguazir kamin danganiba bar
akongam.
Mati Isipin kantrin itir Nailin Fanemin,
aperiam otogha buigha ua mikirizi
moghin,
nguazir kam bar buigh ghuvan-
abogh ua izighiram.

9 Dughiar kam otoghti, ki aruem
damightima, ana aruer arizimin
mitategham,
Aminir birim aruer arizimin, nguazir
kamin itir gumazamiziba batogham.
Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki ka-
maghin mikeme.
10 Ia isar ekiabagh amua bar akongezir
dughiaba, ki dagh iraghti,
da mati gumazim ovengezi, ia an
aghuimazimin iti moghin ikiam.
Ki ian onger akabagh iraghti,
da azir onger akabar min otivigham.
Ki ia damuti ia azirakar korotiabar aghuigh,
egh uan osimtizim akakaghsi, bar
moghira uan dapanir arizibagh
isegham.
Ki ia damuti ia mati poroghamimning borir
vamirara itima, an areme,
ezi aning a bagha osemezi moghin, ia
azi bar osemegham.
Dughiar kurar kamin osimtizim,
mati ia dagher misozim amezi a ia
misozi moghin,
a mangivira iki mangi givagham.

11 Ikiavira Itir Godin Ekiam, ua kamaghin
migia ghaze:
"Ki mitiriar ekiam damighti a ian kantrin
otivam.
Eghti gumazamiziba mitiriam bar
puvira men agham,
eghti me daghem bagh mitiriam
men aghan kogham. Puvati.
Kuarim puvira men piram,
eghti me dipam bagh kuarim men piran
kogham. Puvati.
Me Ikiavira Itir Godin akam baraghsi
mitiriam men agham.
Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki ka-
maghin mikeme.
12 Gumazamizir kaba bar, Ikiavira Itir
Godin akam baraghsi ifueghiva,
a inisi ongarir vuemin ikegh vuemin
mangi,
aruem anadi naghin ikegh aruem uaghiri
naghin mangi
Godin akam bagh mangigh zegh damu
a buriva a batoghan kogham.

13 "Dughiar kamin amizir igiar diriba ko gu-
mazir igiaba, nan akam inisi damu,
damaziba men sirighti me iregham,
mati gumazamiziba dipam bagha
ariaghire.
14 Ezi gumazamizir maba Samarian asebar
ziabar gavgavim uan akabagh aniga,
kamaghin migei, 'E aser Danin nguibar
ekiamin itimin ziamin, e guizbangira
migei.'
Egha 'E aser Berseban nguibar
ekiamin itimin ziamin, e
guizbangira migei.'
Kamaghin amizi, gumazamizir kaba
guizbangira osimtiziba iki
arighiregham,
egh ua dikavan kogham."

9

Ikiavira Itir God Israelian araziba tuisisi

1 Ki Ekiamin garima, a uan Dipenim
avinizir divazimin aven itir ofa gamir
dakozimin boroghin tughav iti. Egha
kamaghin migei:

"Ia nan Dipenimin guarir akinir ruaribar
dapanibav soghti,
dipenimin azuarimin danganiba bar
ivazvagh.
Eghti Dipenir akinir guariba dipirighiri,
gumazamizibar dapanibav soghti me
arimighiram.*
Eghti ariaghirezir puvatiziba ikivira ikiti, ki
apanibar amamangatighti me izi me
misoghti, me arimighiregham.
Men tarazi aregh deraghvira ikian
kogham.
Bar puvatigham.

2 "Egh me nan ari mangisi, uari bagh moz-
ibagh ku magiri
Gumazamizir Oveaghuezibar
Nguibamin ikiam,
eghti ki uaghan magiri men suigham.
Me pin overiamin ghuavanaboghti,
ki uamategh me gekuigh izighiram.
3 Me Karmelin Mighsiamin orazimin mangi
uari mongeghti,
ki me buri men apigham.
Me magiri ongarimin dikinimin mongeghti,
ki ongarimin itir kuruzir aser dafam
mikemeghti,
a me misuegh me amegham.
4 Apaniba me inigh saghon mangi kalabusin
min me atighti,
ki apanibav kemeghti, me me misueghti
me arighiregham.
Ki men akurvaghan aghua,
ki bar moghira me gasighasighasa."

Ikiavira Itir God, biziba bar dar amuamin gavgavim iti
(Amos 1:2; 4:13; 5:8-9)

5 Ikiavira Itir Godin Bar Gavgaviba Itim, a en
Ekiam,

* **9:1:** Hibrun akam vezin kam deragha a migeir puvati.

9:2: Onger Akaba 139:8; Jeremaia 51:53; Obadia 1:4 **9:3:** Jop 34:22; Onger Akaba 139:9-12; Aisaia 27:1; Jeremaia 16:16

a uan dafarimin nguazimin suirazi,
mikimkizim a ginobaghnobasi.
Eghti nguazimin itir gumazamiziba, men naviba osemeghti me arangam.
Eghti nguazir kamin danganiba bar akongam.
Mati Isipin kantrin itir Nailin Fanemin aperiam otogha buigha ua mikirizi moghin,
nguazir kam bar buigh ghuanabogh izighiram.
6 Ikiavira Itir God, uan Dipenim uan Nguibar bar pin itimin an ingarigha,
egha overiam gamizi, a bar pin ikia nguazim avara,
mati dipenimin siriam anevara.
Egha an ongarimin diazi, a dikavigha izima,
ana isa nguazim gisin a inge.
God uabira bizir kabagh ami, ezi an ziam kamakin, Ikiavira Itir God.

God gumazamiziba me geghuva deravira men gari

7 Ikiavira Itir God kamaghin migia ghaze:

"O Israelia, ki Itiopian gumazamiziba deragha men gari moghin,
ki uaghan deragha ian gari.
Ki Kritin nguibamin Filistiaba inigha ize,
egha kantri Kirin, ki Sirian gumazamiziba inigha ize,
egha kamaghira, ki Isipin kantrin ia inigha ize.
8 Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki gara fo, arazir kuram bar ia gizifa.
Egha ki uan damazimin bar deravira Israelia, ian arazibar gari.
Kamaghin amizi, ki bar ia gasighasigh ia agivagham.
Eghti Jekopin ovavir boribar tongin ikiavira itir varazira, ki me gasighasighan kogham, me ikivira ikiam.
Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin mikeme.

9 "Ia oragh! Ki pura mikimtima, Israelia nighiva akongam,
mati gumazim rais misogha, da amisivasa dagh ivazvasi.
Eghti Israelian gumazamizir kuraba raizin afezibar min,
kantrin igharazibar tongin nguazim giregham.
10 Gumazir arazir kurabagh amir kaba kamaghin migei,
'God bizitamin e damigh e gasighasighan kogham.'
Puvatigham. Ki apanibar amamangatighti,
me me misueghti me arimighiregham."

God kantri Israel damighti a ua deragham

11 Ikiavira Itir God kamaghin migia ghaze,
"Dughiatam otoghti, ki Atrivim Devitin ikizimin aven atrivitam damighti, a tugham.
Dipenir kam ki gin uam anekirigh, an divaziba ua da aseghti,
dipenir kam fomira ikezi moghin ua ganam.
12 Eghti Israelia Idomin kantrin nguazir ikiavira itiba bar ada inigh,
egh kantrin igharazir ki ua bagha inabaziba uaghan da iniam.
Kar Ikiavira Itir God, bizir kabar amuti da otivasa migei."

13 Egha Ikiavira Itir God kamaghin migia ghaze,
"Dughiatam otoghti, nguazim bar deraghti dagheba zuamiram aghuigh bar avirasemegham.
Eghti, gumazir dagheba opariba ko dagheba isibar ingangarim uari tivaghtivagham.
Eghti wainin ikariziba zuamirama aghuigh ovizir bar aviriba ikiam,
eghti gumazir wainin dipabar ingariba, da agivsi damuva avegham.
Eghti gumazamiziba wainin dipar isingtizir bar avirim ikiam,
mati dipaba mighsiabar izevegha ivemara uaghiri.
14 Ki uan gumazamiziba Israelia inigh,
uamategh men nguibamin mangam.
Eghti me uan nguibar ekiar ikuviziba akirigh, ua dar apiam.
Eghti me ua wainin ikariziba opar wainin dipabar amiva dar amam.
Egh me uam azenibar ingar dar dagheba iniva dar amam.
15 Ki uan gumazamizibar amamangatighti,
me nguazir ki me ganingizir kam deragh a dapiagh ikiam.
Eghti gumazitam uam me batueghan kogham.
Ki Ikiavira Itir God, ian God, ki mikemegha gifa."

9:11: Aposel 15:16-18 **9:13:** Ofa Gami 26:5; Joel 3:18 **9:14:** Aisaia 61:4; Jeremaia 30:3; Esekiel 36:33 **9:15:** Aisaia 60:21; Jeremaia 32:41; Esekiel 34:28; Joel 3:20

Godɨn Akam Inigha Izir Gumazim
Obadian Akɨnafarim O
Obadia
Akar faragha zuim

Godɨn akam inigha izir gumazim Obadia dughiar Babilonia iza Jerusalem gasɨghasɨghizimɨn gɨn uan akamɨn gun mɨgei. Fomɨra Idomia Israelian apanim gami, egha dughiar Babilonia iza Jerusalemia gasɨghasɨghizimɨn, Idomia bar akonge, egha Babilonian akuragha paza Israelia gami. Kamaghɨn amizɨ, Obadia kamaghɨn Godɨn otivir akabar gun mɨgɨa ghaze, God bar pazɨvɨra Idomia damigham. Kantri Idom ko, kantrin igharaziba Israelian apanim gamiziba, me bar ovegham.

Idomian gumazamiziba arazir kuram gamizɨma, God men arazir kuram ikara

Idomian arazir kuram bangɨn, God ivezir kuram me danɨngam

1 Ikiavɨra Itir Godɨn Ekiam akar kaba isa Obadia ganɨngi, God arazitam Idomia damuamin akaba.

Ikiavɨra Itir God akam inigha izir gumazir
mam amadazɨma, a kantriba bar adar ghu.
Ezɨ e an akam baregha gɨfa.
A kamaghɨn mɨgɨa ghaze,
“Ia uarira uarir ariragh, egh dɨkavigh e mangɨ Idomia mɨsogham.”

2 Ezɨ Ekiam kamaghɨn Idomia mɨgei:
“Kɨ ian gavgaviba abighɨ,
kantrin igharazibar gavgaviba ian gavgavibagh afiragham.
Eghɨ gumazamiziba bar ian aghuagh dɨbovir akabar ia mɨkɨm,
egh akɨrim ragh ia gasaragham.
3 Ia uari fer nɨghnɨzimra ia gifari.
Dagɨar gavgavir ekiaba ian nguibar ekiam, dɨvazimɨn mɨn anevɨnizɨma,
ia mɨghsɨamɨn bar pɨn mar iti.
Ezɨ ia kamaghɨn mɨgɨa ghaze,
‘Tina e gekuigh izighiramin gavgavim iti?
Bar puvatɨ.’
4 Ezɨ kɨ God, kɨ ia mɨgei,
‘Ia kuarazir isabar mɨn mɨgha bar pɨn ghuavanaga,
egha uan dɨpeniba bar pɨn mɨkovezibar tongɨn dar ingari,
ezɨ kɨ ia gekuighɨ ia bar izighiregham.’ ”

5 Egha Ekiam ghaze:
“Okɨmakɨar gumaziba dɨmagaribar iza, egha bizir ifongeziba isa
egha bizir me ifongezir puvatɨziba ataghɨrasi.
Ezɨ gumaziba wainɨn azenimɨn iza wainɨn ovɨziba isa,
egha igharaziba ataghɨrazi da iti.
Ezɨ ia, ian apaniba guizbangɨra bar ia agɨvagham.
6 Ezɨ ia Idomia, ia Ison ovaviba,
apaniba guizbangɨra ian bizir aghuir mongeghav itiba okemegh,
bar ada inigh mangɨgham.
7 Eghɨ kantrin ia ko uari isa bizibagh amiba, me ia gifaram.
Me ia batueghtɨma, ia uan kantrin ategh mangam.
Eghɨ kantrin deragha ia ko apiav itiba, me mɨdorozim ia ko a damuva ia abɨnam.
Eghɨ ian namakar aghuir ia koma apiba,
me itarim giragh asɨzibar suizir azuazimɨn mɨn ia bagh aneguraghɨ a ian suiragham,
eghɨ me suam, ‘Idomian fofozim managh iti.’ ”

8 Ezɨ Ikiavɨra Itir God ua ghaze:
“Kɨ ia gasɨghasɨghamin dughiam, kɨ Idomian fofozir gumazibagh asɨghasigham,
egh mɨghsɨabar pɨn itir Ison ovavibar fofozir aghuiba itir gumaziba,
kɨ me da bar da batuegham.
9 Ia Temanɨn nguibamɨn gumazir mɨdorozir fofozim itiba, ia bar atiatigham.
Eghɨ mɨghsɨabar pɨn itir Ison ovaviba,
kɨ bar me mɨsueghɨ me arɨmɨghiregham.”

Idomian arazir kuramɨn, me osɨmtɨzir bar dafam ini

10 Ikiavɨra Itir God ua kamaghɨn mɨgei:
“Ia Idomia, ia uan aveghbuaba, me Jekopɨn ovavir boriba,*
ia me mɨsoghezɨ me ariaghire.
Kamaghɨn amizɨ, kɨ bar ia gasɨghasigh ian ziabar amighɨ,
da magɨreghɨ ia aghumsigham.
11 Dughiar kamɨn Judan apaniba Jerusalemɨn dɨvazimɨn tiar akaba akari,

1:1: Aisaia 34:5-17; 63:1-6; Jeremaia 49:7-22; Esekiel 25:12-14; 35:1-15; Amos 1:11-12; Malakai 1:2-5 **1:3:** 2 Atriviba 14:7; Aisaia 14:13-15; Akar Mogomem 18:7 * **1:10:** Jekop ko Iso afeziar vamɨra iti. Ezɨ Israel ko Juda kar Jekopɨn ovavir boriba. Ezɨ Idomia, kar Ison ovavir boriba.

egha Judabar dagiaba ko bizir aghuiba okemegha,
uan nguibamin arazimin ikarara da tuisigha uari ganidi.
Ezi ia pura tuivighav ikia, egha Judabar akurazir puvati.
Kamaghin amizi, ia uaghan okimakiar gumazir kabar min iti.
12-14 Egha arazir avirir ia Judabagh amizi-
iba da derazir puvati, kar ian avegh-
buaba.
Me osimtizim isir dughiamin, ia bar akuegha
naviba ian dera.
Me osimtizim isir dughiamin,
ia me dipova me abiri.
Me osimtizim isir dughiamin, nan gumaza-
miziba bar ikuvizima,
ia men nguibar ekiabar aven ghua men
osimtizir kaba bagha bar akuegha,
men bizir aghuariba ini.
Me osimtizim isir dughiamin, Ia tuavir ak-
abar tuivighav ikia Judaba bagha gari,
me ariti ia men suigh me isi men apani-
bar aningam.
Arazir ia amir kaba, da bar derazir puvati."

God bizitam gumazamizibar amighti me fogham

15 Ikiavira Itir God ua kamaghin migei:
"Ikiavira Itir God Izamin Dughiar Ekiam, a
roghira izegha gifa.
Kar dughiar ki kantriba bar men gu-
mazamizibar araziba tuisighamim.
Ia Idomia amizir arazir kuraba, ki dar ia
damuam.
Osimtizir ia iniamim, kar arazir kurar
ia amizibar ivezim."

16 Egha Ikiavira Itir God Judan gumazamiz-
ibav gei:
"Ia nan Dipenimin itir migh siamin ikia,
misozir dipam ame.
Kamaghira, ki kantriba bar men gu-
mazamiziba fofozim me daningam,
mati ki dipar misozim me ganingi.
Eghti me bar moghira me agivagham."

Israelia midorozim damu apaniba abiragham

17 Egha Ikiavira Itir God ua kamaghin migia
ghaze:
"Gumazamizir Saionin Mighsiamin itiba,
me ikuvighan kogham,
eghti Saionin Mighsiam Nan
Nguibamin min zuegh ikiam.
Eghti Jekopin ovavir boriba,
ki me ganingizir nguazir kam, me
uam a iniam.
18 Egh Jekopin ovavir boriba, me avimin
min otivigham.
Guizbangira, Josepin ovavir boriba, me
avir mizariamin min otivigham,
egh Ison ovavir boriba avim
dadam girigha an isi moghin
men isigham.
Eghti Ison ovavir boritam ua ikian
kogham.
Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha gifa."

19 Ikiavira Itir God Israel migia ghaze:
"Gumazamizir Negevin Distrighin aven itir
nguibabar itiba,
me Ison ovavir boribar mighsiaba inigh
dar ikiam.
Eghti ian gumazamizir mighsiar
muziaribar itiba, me Filistian
nguaziba iniam.
Eghti Israelin igharaz darazi Efraimin
nguazim ko Samaria nguazim iniam,
eghti Benjaminin adarazi Jordanin
Fanem girigh,
vongin aruem anadi naghin
Gileatin danganim iniam.
20 Israelin notin itir midorozir gumaziba,
me faragha kantrin igharazimin kal-
abusin ikezima,
men kalabuziam givazima me ua ize.
Gumazir kaba mangi Fonisian nguazim
inigh,
mangi notin amadaghan Sarefatin
nguibamin tugham.
Ezi Jerusalemin itir midorozir gumazir kal-
abusin ikegha uamategha izeziba,
me Sarefatin nguibamin ikia, Negevin
Distrighin aven itir nguibaba iniam.
21 Eghti midorozim gamua apaniba
abiniziba,
me Saionin Mighsiamin ghua-
vanangam.
Kamaghin amizi, me Ison ovavir
boribar mighsiabagh ativagh dar
ganam.
Eghti ki Ikiavira Itir God, ki uabi atrivimin
ikiam."

1:21: Onger Akaba 22:28; 47:9; 66:4; Daniel 2:44; Sekaraia 14:9; 14:16; Malakai 1:14; Akar Mogomem 11:15

Godɨn Akam Inigha Izir Gumazim
Jonan Eghaghanim
O
Jona
Akar faragha zuim

Godɨn Akam Inigha Izir Gumazim Jonan Eghaghanim, a Godɨn akam inigha izir gumazir igharazibar eghaghanibar mɨn garir puvatɨ. Akɨnafarir kam, Jona amizir bizibara gun mɨgei. Egha uaghan, Jona amizir arazir maba mong derazir puvatɨ.

God Niniven nguibar ekiamɨn gumazamizir God gɨfozir puvatɨziba bagh akam akunasa Jona mɨkeme. Ezɨ Jona aghuagha, faragha Godɨn arɨ mangasa. Ezɨ God uam a inigha ize, egha dughiar kamɨn Jona Niniven ghugha Godɨn akam otivizir akabar gun me mɨgei. Egha a gari, me navibagh irazɨ, a kamaghɨn fo God me gasɨghasighan kogham, ezɨ an navim ikuvigha iti. Kamaghɨn amizɨ, God Jona arazir apangkuvim bagha bar deraghavɨra an sure gami.

Judan gumazamizir maba kamaghɨn nɨghnɨsi, God merara ifonge, egha gumazamizir igharaz darazigh ifongezir puvatɨ. Akɨnafarir kam deraghvɨra kamaghɨn e mɨkɨmasa, God nguazimɨn gumazamiziba bar moghɨra me gifonge. Ezɨ ingangarir God Israelia ganɨngizir mam, a kamakɨn, me gumazamizir igharazibar aku a bagh izam.

Jona arɨ mangasa amima God uam a inigha ize

(Sapta 1--2)

Jona Godɨn dɨmdiamɨn ari

1 Dughiar mam Ekiam akam isa Amitain otarim Jona ganɨga ghaze,
2 “Niniven nguibar bar ekiam, an arazir kuram nan damazimɨn otogha gɨfa. Kamaghɨn amizɨ, nɨ datɨrɨghɨra mangɨ, akam akunɨva a gasɨva a mɨkɨm.”
3 Ezɨ puvatɨ Jona Ikiavɨra Itir Godɨn arɨ, nguibar ekiam Tarsisɨn mangasa nɨghnɨsi. Egha Jopan nguibar ekiamɨn uaghɨra kuriba itir danganimɨn gari, ezɨ Tarsisɨn mangamɨn kurir mam iti. Ezɨ a uan kurir ivezim akɨrigha gɨvagha kurimɨn ingarir gumaziba ko kurimɨn bɨragha Ekiamɨn arava Tarsisɨn zui.
4 Ezɨ Ekiam amɨnir bar dafam amadazɨma an ongarim gisɨn ivai, ezɨ osɨmtɨzir dafam ongarim batozɨma kurim bighɨrɨghasava ami.
5 Ezɨ kurimɨn suighava an ingarir gumaziba atiatia aguava, vaghvagha akurvazim bagha uan asebar diava arai.* Egha me kurim mɨghɨvghighasa, kurimɨn itir bizir maba isa ongarimɨn ada akuri. Dughiar kamnaghɨn, Jona kurimɨn dɨkɨnim giraghu, egha akuava ongani.
6 Ezɨ kurimɨn suizir gumazir ekiam a bagha ghuava a mɨgɨa ghaze, “Nɨ manmaghsuava akui? Nɨ osegh dɨkavigh uan asemɨn dɨm! Eghtɨ aser kam ti en apangkuvigh en akuraghtɨ e ovengan kogham.”
7 Ezɨ kurimɨn ingarir gumaziba uariv gɨa ghaze, “Ia izɨ e arazitam damigh fogham, tinara amizɨma osɨmtɨzir kam e bato.” Egha me foghasa uan nguibamɨn arazir mam gikarara zuima Jonan ziam oto.
8 Ezɨ me an azara, “Nɨ, osɨmtɨzir e bativir kaba inigha izir gumazim, nɨ dar gun e mɨkemegh. Nɨ tizim kagh a gami? Nɨ ten gumazim, egha managhɨra ikegha izi? Nɨ nguibar manam ko, ikɨzir manamra gumazim?”
9 Ezɨ a men akam ikaragha ghaze, “Kɨ Hibruian gumazir mam, egha kɨ Godɨn ziam fer gumazim. A Godɨn uan Nguibamɨn itim, an ongarim ko nguazimɨn ingari.”
10 Ezɨ Jona me geghanizɨ me kamaghɨn fo, a Ikiavɨra Itir Godɨn ari. Ezɨ me bar atiatigha aguava an azara, “Nɨ manmaghɨram ami?”
11 Dughiar kamnaghɨra ongarim bar moghɨra ikuva zui. Ezɨ me an azara, “E manmaghɨra nɨ damightɨma, ongarim e bagh amɨragh magɨram?”
12 Ezɨ a ghaze, “Nan suiragh na isɨ ongarir torimɨn na akunigh, eghtɨ ongarim amɨragh magɨram. Kɨ fo, na bangɨn amɨnim ko ongarim osɨmtɨzir ekiam ia ganɨngi.”
13 Ezɨ puvatɨ, kurimɨn ingarir gumaziba kurim inigha azenan nguazimɨn mangasava pul gami. Datɨrɨghɨn ongarim bua bar ekevegha ghuanabogha, faragha ingarizɨ moghɨn bar a gafɨra. Kamaghɨn me ghuava avenge.
14 Egha me Ikiavɨra Itir God diava arai, “O Jonan Ekiam, e nɨn dei! E gumazir kam ongarim mɨkɨnightɨ, nɨ an ovevem ikaraghtɨ e ovengan kogham. Nɨ gumazir osɨmtɨziba puvatɨzir kamɨn ovevem e gasan markɨ. O Ikiavɨra Itir God, nɨ uabɨ ifongezɨ bizir kaba otifi, nɨ uabɨ dar amu.”
15 Egha me Jona inigha anekunizɨ, a iraghuzɨ, ongarir mɨghɨgha ingarir kam maghɨra amɨragha uaghiri.

1:1: 2 Atrivɨba 14:25 **1:3:** Josua 19:46; 2 Eghaghaniba 2:16; Onger Akaba 139:7-10; Jona 4:2; Aposel 9:36 **1:4:** Onger Akaba 107:25 **1:5:** Aposel 27:18-19; 27:38 * **1:5:** Kurimɨn ingarir gumazibar aseba, mati en marvir guaba ko asɨzir nedaziba ko aser avɨrir maba uakan. **1:6:** Onger Akaba 107:28 **1:7:** Josua 7:14-16; 1 Samuel 10:20-21; Aposel 1:26

16 Bizir kamin kurimin ingarir gumaziba
bar Ikiavira Itir Godin atiatigha, gin an ofa
gamua akam akirigha, an ziam fe.
17 Ezi Ikiavira Itir God osirir dafar mam
amadazi, a iza Jona tuizi, an an navir aver-
iam giraghu. Jona osirir kamin navir aver-
iam aruer 3pla ko dimagarir 3plan an aven
iti.

2

Jona osirimin aven ikia egha God ko migei

1 Egha Jona osirimin navimin aven ikia
uan Ikiavira Itir God ko migei.

2 A ghaze, "O Ikiavira Itir God, ki osimtizim
ikia nin dei,
ezi ni nan akuragh, nan dimdiam
barakigh.
Ki Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibar
kuramin ikia, nin diava arai.
Ezi ni nan ararem baraki.
3 Ni na akunizi ki ongarir dikinim giraghu.
Ki guizbangira bar ongarir dikinimin
iti.
Ezi ongarim bar na avara.
Ongarim na gisin dipiraghira zui.
4 Ki kamaghin migia ghaze,
'Ni na batoghezi, ki ni ko ikian kogham.
Ki ti ua nin Dipenimin ganan
kogham.'
5 Ki ongarimin aven iraghu, egha ki
avighazi.
Ezi ongarim bar na avara.
Ongarimin aghuir tevseviba
bar nan dapanim agiragiri.
6 Ki ongarimin itir mighsiaba bar dar apen-
gan iraghu.
Danganir kurar kam bar nan suiragha
bar na ikiaghariki.
Ezi Ikiavira Itir God, ni nan God, ni uam na
ini.
Ezi ki danganir kuram ategha angamira
ni ko iti.
7 Ekiam, ki ovengamin moghin uabi
ginighnigha,
egha ni ginighnisi.
Ki ni ko migeir migirigiar kam nin Dipenir
ekiar zuezimin ni batozi,
ni na baraki.
8 Gumazir maba gavgaviba puvatizir mar-
vir guabar ziaba fe.
Gumazir kaba arazir nin gin zuim ataki.
9 Ezi ki uabi, ighiam bangiva nin ziam fiva
asizitam misuegh ofa isi ni daningasa.
Bizir ki ni ko akam akirigha givaziba, ki dar
amuam.
O Ikiavira Itir God, ni uabira en akur-
vazima,
e angamira ni ko iti."

10 Ezi Ikiavira Itir God osirim
mikemezima, a ghua dadarimin Jonan miki.

Jona Godin akam Niniven anekuri

3

(Sapta 3--4)

Jona Niniven zui

1 Ezi Ikiavira Itir God, uam akam Jona
ganiga ghaze,
2 "Ni dikavigh, Niniven nguibar bar
ekiamin mangi. Akar ki ni ganidim, ni a isi
gumazamizir nguibar kamin itiba, an gun
me mikim."
3 Ezi Jona Ikiavira Itir Godin akam
baregha, dikavigha Niniven zui. Ninive
a nguibar bar ekiam. Ni nguibar kam
fagh vongin otivsi, aruer 3plan anebigh
mangam.
4 Ezi Jona dikavigha nguibar ekiar
kamin averiamin ghuava, aruer vamiran
darorim gamua, kamaghin pamtemin
gumazamizibar dia ghaze, "40plan dughi-
aba givaghtima, Ninive bar moghira
ikuvigham."
5 Ezi Niniven gumazamiziba Godin akar
kam nighnizir gavgavim an ikia, egha kam-
aghin migia ghaze, "E dagheba ategham. E
bar moghira, gumazir dapaniba ko gumazir
kiniba uaghara, e azir korotiabar aghuigh,
egh uan azirakar kam akaghti, God fogh
suam, e guizbangira navibagh iragha gifa."
Egha me mikemezi moghin, ami.
6 Ezi migirigiar kam Niniven atrivim
batozi, an oregha uan Atrivir dabirabim
ataki. Egha a uan atrivimin korotiar
aghuiba suegha, ada arigha azirakar
korotiaba aghui, egha averenim gisin
aperaghav iti, egha kamaghin uabi Godin
akagha ghaze, a uan navim gira.
7 Egha atrivim Niniven gumazamiziba
bar me bagha akaba amangi. Egha kam-
aghin migei, "Kar ki, uan gumazir dapaniba
ko en akam. Ia bar moghira dagheba
atakigh. Ia gumazamiziba, ko, uan bul-
makauba ko, sipsipba ko, ia dipatam ko,
daghetam aman bar marki.
8 Ia bar moghira azirakar korotiabar
aghuigh, egh uan bulmakauba ko sipsipba
azirakar korotiaba uaghan me gikegh.
Egh ia mighighvira God ko mikim, egh
ia amir arazir bar kuraba ko pura uariv
sogha ariaghirir arazim, ia bar moghira da
atakigh.

1:17: Matyu 12:40 **2:2:** 1 Samuel 30:6; Onger Akaba 18:4-6; 22:24 **2:3:** Onger Akaba 42:7; 88:6 **2:4:** 1 Atriviba 8:38; Onger Akaba 31:22 **2:5:** Onger Akaba 69:1; Azir Akam 3:54 **2:7:** Onger Akaba 18:6 **3:4:** Matyu 12:41; Luk 11:32

9 E kamaghin damightima, God ti ua uan
nighnizim giragh, egh uam ataran koghti, e
ovengan kogham."
10 Egha me uan arazir kuraba ataki, ezi
God me amizir arazir kamin gani. Egha uan
nighnizim giragha, bizir kurar a Niniven
gumazamizibar amuasa mikemezim, an a
gamizir puvati.

4

God apangkuvim iti, ezi Jona Godin atari

1 Jona, Ikiavira Itir God, Niniven gumaza-
mizibar apangkuvizir arazir kamin ose-
megha, navim an ikufi.
2 Egha a kamaghin Ikiavira Itir God ko
migia ghaze, "Ekiam, ni nan akam barakigh.
Ki tighar nguibam ataghiraghamin
dughiamin, ki fo, arazir ni amizir kam
ni a damuam. Kamaghin amizi, ki ari
mangasa, egha ara Tarsisin zui. Ki fo,
ni gumazamiziba bar me gifongegha,
bar men apangkufi. Egha ni zuamirama
atarir pu. Puvati. Nin apangkuvim bar
moghiram en ekefe. Egha ni zurara uan
nighnizim gighasa ifongeghavira ikia, egha
gumazamizibar arazir kuraba ikarvazir
puvati.
3 Aria, Ikiavira Itir God, ni ikirimirir ki
datirighin itim agifagh. Ki oveghti, kam-
aghin deragham. Ki oveghan koghti, kam-
aghin ti deraghan kogham."
4 Ezi Ikiavira Itir God an akam kamaghin a
ikaragha ghaze, "Jona, adarir arazir ni amir
kam a deras, o? Bar puvati!"
5 Ezi Jona nguibar ekiam ategha ghua
aruem anadi naghin apera. Egha a purir-
penir mamin ingarigha an aven aperaghav
iti. Egh an an iki nguibar ekiamin ganasa,
bizir tizimram a bativam.
6 Ezi Ikiavira Itir Godin Gavgavim, kam-
aghin Jona ginighnisi, aruem an mikarzim
dapongan koghtima a deravira ikiam. Ka-
maghin, a ruarimin ikarizir mam gamizima
an aghua, Jonan purirpenimin ava Jona
avara. Ezi Jona ikarizir kam bagha bar
akonge.
7 Ezi aminim tirazi amimzaraghan
mizaraghara, God apizir kurar mam
amadazima, a ikarizir kam bagha izegha
anemezi, ikarizim misingi.
8 Ezi gin aruem anadima, God aminir bar
puvira feim amadazima, an aruem anadi
naghin izi. Ezi aruem Jonan dapanim gaboi,
an damaziba an sirima a irasava ami.

Ezi Jona kamaghin nighnigha God migei,
"Ki aremeka. Ki aremeghti, kamaghin de-
ragham. Ki aremeghan koghti, kamaghin
deraghan kogham."
9 Ezi God kamaghin Jona migei, "Ikarizir
kam misigha givazima, ni atari. Nin adarim
ti arazir aghuim, o? Bar puvati."

Kamaghin amizi, Jona bar God base-
megha ghaze, "Guizbangira, nan adarim
arazir aghuim. Nan adarim bar ekefe, a na
damighti, ki aremeghti deragham."
10 Ezi Ekiam kamaghin a migei, "Ikarizir
kam dimagarir vamiran aghuava ekefe,
egha dimagarir igharazimin a misingi. Ni
tong an ingarizir puvati, egha ni a gamizi
an ekevezir puvati. Egha bar bizir muziarir
kam, ni an apangkufi.
11 Ki uaghan apangkuvir ekiam Niniven
nguibar bar ekiamin iti. An aven, arazir
kuratam gamizir puvatizir borir aviriba iti,
men dibobonim 120 tausen gafira. Egha
uaghan bulmakaun bar aviriba iti."

3:10: Ua Me Ini 32:14; 1 Atriviba 21:27-29; Jeremaia 18:8; Amos 7:3; 7:6 **4:2:** Ua Me Ini 34:6-7; Joel 2:13 **4:3:** 1 Atriviba 19:4

Godɨn Akam Inigha Izir Gumazim
Maikan Akɨnafarim O Maika
Akar faragha zuim

Godɨn akam inigha izir gumazim Maika, Godɨn akam inigha izir gumazim Aisaian dughiamɨn, a uaghan Godɨn akam akuri. Ezɨ Aisaia Jerusalemian gumazim, egha an akam isa gumazir aruabav kɨri. Akam inigha izir gumazim Maika, a Judan nguibar dozir mam Moresetɨn ize. A kamaghɨn gumazamizibav gei, me akɨrim God gasaragha arazir aghuiba ataki, kamaghɨn amizɨ, a mɨzazim me gasam.

Maika inigha izezir akar mabar tongɨn, akar dɨkɨrɨzir aghuir maba uaghan iti. A ghaze, God gɨn bar deraghvɨra uan gumazamizibar amuam. A Devitɨn ikɨzimɨn gumazitam amɨseveghtɨma, an arazir aghuibar gɨn mangɨ me gativagham.

Maikan akar otevir mam, akam inigha izir gumazir avɨriba mɨkemezir akabar mɨngaribar mɨrara ghu. Akar kam kamakɨn, "Ikiavɨra Itir God arazir aghuibar e mɨkemegha gɨfa, eghtɨ e arazir aghuir a ifongezir kabara damu: E guizɨn arazibara damuam, egh igharaz darazir apangkuvir arazim gifongegh, egh e uari abɨn uan Godɨn apengan ikɨ, anarɨra gɨn mangam." Akar kam, Maika 6:8ɨn iti.

God ivezir kuram isɨ uan gumazamizibar anɨngam

(Sapta 1--2)

1 Fomɨra Atrivim Jotam ko, Atrivim Ahas ko, Atrivim Hesekia me vaghvagha Judan gumazamizibagh ativagha men atrivibar ikezir dughiabar, Ikiavɨra Itir God mɨgɨrɨgɨar kam isa Maika ganɨngi, Maika a Moresetɨn nguibamɨn gumazir mam. Ikiavɨra Itir God Samarian nguibar ekiam ko, Jerusalemɨn nguibar ekiamɨn otivamin bizibar gun Maika mɨgei.

God jasɨn mɨn izɨ mɨzazim Samaria ko Jerusalemia danɨngam

2 Ia kantriba bar dar gumazamiziba, ia deraghvɨra akar kam baragh!
Ia nguazimɨn itir gumazamiziba, ia deraghvɨra kuariba arigh Ikiavɨra Itir Godɨn akam baragh!
Ikiavɨra Itir God, ian Ekiam, a ia isa kot gatɨgha gɨfa.
Ezɨ ia deravɨram oragh.
Ekiam uan Dɨpenimɨn ikia mɨgɨrɨgɨar kam gami.
3 Ia gan! Ikiavɨra Itir God uan Nguibar Aghuim ategh izasa.
A izighirɨ mɨghsɨabagh isɨn daruam.
4 Eghtɨ mɨghsɨaba an suemningɨn apengan dɨpabar mɨn otivigham,
mati kendel isia amera izaghira dɨpamɨn mɨn emɨri.
Mɨghsɨar kaba, irɨ danganir zaribar otivigham,
eghtɨ dagɨaba poghpogh izighirɨ,
mati dɨpam mɨghsɨabar ikegha ivemara izaghiri.

5 Israelia, me Godɨn akam batuegha arazir kuram gami,
kamaghɨn amizɨ, bizir kaba bar me bativam.
Israelia akam batozir arazir kam, kar ten osɨmtɨzim?
Samariaba, kar ian osɨmtɨzim.
Ezɨ Judaba asebar ziaba feir arazir kam, kar ten osɨmtɨzim?
Jerusalemia, kar ian osɨmtɨzim.*
6 Kamaghɨn amizɨ, Ikiavɨra Itir God ghaze,
"Kɨ Samarian nguibar ekiam gasɨghasigh,
an mɨzumzuiariba azenan dar pozim mɨkɨnigham.
Eghtɨ a wainɨn biar igiaba oparamin danganimɨn mɨn otogham.
Kɨ an dɨpeniba bar da apɨrarighti, da dagɨar muziaribar otivigh ikiam.
Eghtɨ dagɨar muziarir kaba irɨ poghpogh danganir zarimɨn magɨrɨ,
dɨpenibar danganir faragha ikeziba avaraghan kogham.
7 Eghtɨ kɨ asebar marvir guaba abɨghɨrarigh, da isɨ avimɨn da kunigham.
Eghtɨ marvir guar kaba bizir mɨzumzuiarir pozim mɨkɨnizibar mɨn otivigham.
Samariaba akɨrim ragha God gasaragha aser kabar ziaba fe,
mati amizim uan pam ategha gumazir igharaziba ko tintinibar akui.
Bizir kam bangɨn, igharaz darazi izɨ Samariaba abɨnigh,
bizir me arazir kuram gamua iniziba, me me da, bar ada inigham.
Bizir kaba me da inigh kantrin igharazibar mangegh da isɨ uan asebar anɨngam."

8 Ezɨ Maika kamaghɨn mɨgei:
"Bizir kaba otivam, eghtɨ nan navim bighti kɨ aziam.

1:1: 2 Atriviba 15:32-38; 16:1-20; 18:1--20:21; 2 Eghaghaniba 27:1-7; 28:1-27; 29:1--32:33

* **1:5:** Samarian nguibar ekiam, a kantri Israelɨn nguibar ekiar mam. Ezɨ Jerusalemɨn nguibar ekiam, a kantri Judan nguibar ekiar mam.

Ki uan osimtizir kam akakaghsi dagarir
asuabar aghuan kogham,
ki pura inir kurar bibiziba ikiam.
Egh ki afiar atiabar min arongam.
Egh ki ponemin min arangam.
9 Eghti Samarian gumazamizibar osimtizim,
mati midir puvatizir duaba.
Eghti Judaba, uaghan kamaghira
mizazim iniam.
Jerusalem, kar nan gumazamizibar nguibam,
a mizazim iniamin dughiam uaghan bar roghira izi.”

Apaniba Jerusalemin boroghira ize

10 Getin nguibamin itir gumazamiziba, me
en apaniba, ezi ia kamaghin me
mikiman marki,
God e gasighasiki,
me ian ganti, ia azenara azian
marki.
Ia Bet Leafran adarasi, ian naviba osemeghti ia azi,
nguazim gipoghpogh, an mineziba uan
mikarzibar aghu.†
11 Ia Safirin nguibamin gumazamiziba, ia
bibiabara ikiva aghumsigh,
kalabuziar gumazamizibar min
kantrin igharazimin mangi.
Ia Sananin nguibamin gumazamizibar atiatigh, nguibam ategh
azenan izan kogham.
Ia oraghti, Beteselin nguibamin adarazi
arangti ia fogh,
mongamin danganitam kagh itir puvati.‡
12 Ikiavira Itir God Jerusalem gasighasighamin
dughiam bar roghira ize,
kamaghin amizi, Marotin nguibamin
adarazir naviba bar osemegha,
uarir akurvaghasa gumazamiziba
bagha pura mizua iti.
13 Ia Lakisin nguibamin adarasi, ia Israelian
arazir kurabar gin ghua,
Jerusalemia gamizi, me arazir kuram
gami.
Kamaghin amizi, ia karisba inigh
hoziar bar puvira ivemaribagh ikegh
aregh.
14 Ia Judaba, ia Moreset Getin nguibamin
apangkufigh.
Ia ganti, igharaz darazi a inighti, a ua
ian nguibam gavaghan kogham.
Eghti Aksipin nguibamin adarasi,
Israelian atrivibar akuraghan kogham.

15 Ezi ia Maresan nguibamin adarasi,
Ikiavira Itir God,
ia isi ian apanibar dafarim datighti,
me ian nguibam inigham.
Eghti Israelian gumazir dapaniba ari
mangi,
Adulamin dagiar toribar aven
muegham.
16 Egh apanir kaba ian borir ia bar ifongeziba inigh mangegham.
Kamaghin amizi, ia me bagh nighnigh
azi,
egh uan dapanir arizibagh isegh
dapanir tuziba ikiam.

2

Gumazir arazir kurabar gumazir onganarazibagh amiba, God me gasighasigham

1 Ia gumazir dimagaribar akui puvatigha,
arazir kurabar amuasa nighnigha
itiba,
aminim tirazi arazir kurar kam
damuamin tuavim otozi, ia
zuamirama a gami.
Ia kamaghin amir gumazamiziba
iavzika!
Ia bar ikuvigham.
2 Ia gumazamizibar azenibar gara dagh
ifuegha purama da isi darasi.
Egha ia men dipenibar gara dagh
aguava pura da isi.
Ia ifavaribagh amuva,
gumazamizibar nguaziba ko, biziba ko,
dipenibar okei darasi.

3 Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God kamaghin migia ghaze,
“Ia oragh! Ki ia gasighasighasa nighnisi,
eghti ia ari mangamin tuaviba puvatigham.
Dughiar kurar kam ia batoghti ia ganigh
fogham,
egh ia ua gin, uan ziaba fisi kamaghin
damuan kogham.
4 Ia bativamin bizir kaba otivti,
gumazamiziba ia geghan akam ia gasi
ia mikimam.

† **1:10:** Bet Leafran nguibar ekiam ko nguibar igharaziba ko nguazir ves 10-15in itiba, da Jerusalemin nguibar ekiamin boroghin iti. Apaniba Jerusalemin misoghsi mangi nguazir kam ko nguibar kamin otogh mangam. Gumazir maba ghaze, akam inigha izir gumazim Maika ti akar kam, pura ikararer dibovir akabar a gamua ziar kam a gati. Hibrun akamin ziar kam, Bet Leafra mong kamaghin ghu, “Nguazir menemeniar dipenim.” Kamaghin amizi, akam inigha izir gumazim kamagh me migia ghaze, me nguazir minemeniam uan mikarzibar aghuam. Ziar kam Sanan (a ves 11in iti) a mong ziar kamin min ghu “Anetaki.” Ezi akam inigha izir gumazim men migia ghaze, me uan nguibar kam ategham. Akam inigha izir gumazim uaghan ziar igharazir maba kamaghira ikararer dibovir akabar da gei. Ezi Hibrun akam danganir maba me deragha dar mingariba abighizir puvati. ‡ **1:11:** Hibrun akamin me akamin mingarim kagh deragha anebighizir puvati.

Egh me kamaghin azirakar ighiar
amirizibar amuam:
‘E bar moghira bar ikufi.
Ikiavira Itir God, en nguazim inigha en
apanir igharazibagh aningi.
Gumazir kaba e inigha ghua
nguazir igharazimin e isa kalabus gati.
Maia! A datirighin manmaghin
en nguazir, e da inizim ikarvagh e
damuam?’”*

5 Kamaghin amizi, ia Ikiavira Itir Godin gu-
mazamiziba, ia gin ua izi uari aku-
vagh,
nguazim abigh uari daningisi, a bagh
satu gikarangamin dughiam,
ia gumazir arazir kurabagh amiba,
ian ovavir boriba nguazir otevir katam
inighan kogham.

6 Ezi gumazamiziba kamaghin na migia
ghaze,
“Ni kamaghin garir akabar gun e mikiman
marki.
E nin akaba baraghan aghua.
God e gasighasighan koghti, e
aghumsighan kogham.”

7 Ia Jekopin ovavir boriba, ia ghaze,
Ikiavira Itir Godin apangkuvim ia ko
ikivira ikiam, a?
Egh bizir kuratamin ia damighan
kogham, a? Puvati.
Ikiavira Itir God ghaze,
gumazir nan damazimin arazir
aghuibagh amiba,
ki nimira me migei.

8 Ikiavira Itir God kamaghin gumazir kabav
gia ghaze,
nan gumazamiziba, ia apanibar min
me gami.
Men marazi midorozim gamigha ua-
mategha uan dipenibar izegha
ghaze,
e deragha uamategha izegha
avughsi.
Ezi puvati, ia ghua me azenan azuir
korotiaba men akiragharibar da
adangi.†
9 Egha ia nan gumazamizibar tongin itir
amizir odiariba,
ia men dipenir me ifongeziba bagha me
batosi.
Egha ki men boriba, gin me daningamin
bizir aghuiba,
ia men tuavim apirigha da okemegha
gifa.
10 Ia gumazir arazir kurabagh amua nan
damazimin zuezir puvatiziba,
ia kagh deravira ikiamin danganir
aghuiba puvatigham.
Ki bar pazavira ia gasighasigham.
Kamaghin amizi, ia dikavigh mangi.

11 Eghti akam akurir gumazitam ti gumazir
kurar kaba bagh izi,
wainin dipar onganiba ko dipar
onganir igharazibar akar ifavaribar
mikim suam,
“Ki guizin kamaghin migei, ia wain ko dipar
onganir aviriba ikiam,”
gumazir kurar kaba, ti gumazir akam
inigha izir kam bar a gifuegham.

*Ikiavira Itir God uamategh uan gumaza-
miziba iniam*
12 Ikiavira Itir God ua kamaghin Jekopin
ovavir boribav gia ghaze,
“Ki uamategh Israelian gumazamizir itir
varazira ua me akuvagham.
Egh mati gumazim sipsipba inigha iza
divazimin aven me akuvi moghin,
ki ua me akuvagham.
Eghti me kalabusin dipenibar tiar ak-
abar uari akuvam.
Eghti gumazamiziba ua ian nguazim bar a
gizivagham,
mati sipsipin avirim grazir aghuir
aviribar tongin ikia ada api.”

13 Ikiavira Itir God uan gumazamiziba kal-
abusin me firigh,
me inigh azenimin izam.
Eghti me kalabuziar divazibar tiar akaba
akar azenan iziti,
men Atrivim a Ikiavira Itir God, a uabi
men faragh mangam.

God gumazamizibar araziba akir, deragh me damuam

3

(Sapta 3--5)

*Maika Israelian gumazir dapanibar
atari*
1 Ki ghaze:
“Ia oragh, ia Jekopin ovavir boribar gu-
mazir dapaniba, ia Israelian gumazir
aruaba,
ia arazir aghuibagh nighnigh da bagh
ingar.
2 Ia arazir aghuir kamin aghuagha arazir
kuram bagha bar ifonge.
Ian arazir kaba mati, ia nan gumaza-
mizir angamira itibar iniba aghora
da misi.
Egha men agharibar itir tuziba
aghora da misefi.

* **2:4:** Hibrun akamin me akamin mingarim kagh deragha anebighizir puvati. † **2:8:** Hibrun akamin me akamin mingarim kagh deragha anebighizir puvati.

3 Ian arazir kaba mati ia nan gumazamizibar iniba misa men aghariba apiraghariga
dagh asegha, men tuziba aghoraghsua da api.
Ia mati, me minem daghuasa asizir tuzir agharibar itiba aghoraghsuegha
da minem gaghui.
4 Eghti dughiatam gin izíti, ia akurvazim bagh Ikiavira Itir Godin arangti,
a ia bareghan kogham.
Ia arazir kurabagh ami, kamaghin amizi, a ian azangsiziba bareghan kogham,
mati a uan guam ian modo."

5 Godin akam inigha izir gumazir maba,
deragha nan gumazamizibagh amir puvati.
Eghti tav dagheba me daningti, me a ko akaba akir suam,
a dughiar aghuibar ikiam.
Puvati, kar me a gifari.
Eghti gumazamiziba dagheba me danighan kogham, eghti me akar atiatibav kim ifar suam,
men apaniba izi me gasighasigham.
Ezi Ikiavira Itir God, akam inigha izir gumazir kabav gia ghaze,
6 "Ia nan gumazamizibagh ifari,
kamaghin amizi, ki ian anogoreghti,
ia ua irebamin min gari bizibar ganan kogham,
egh dar mingariba abighan kogh,
egh ia gin otivamin bizibagh foghan kogh, dav kiman kogham.
Ia aruem iraghugha givagha aminim pirizi moghin,
ian dughiaba givagham."
7 Eghti akam inigha izir gumazir gin otivamin bizibar gara dav geir kaba,
me aghumsigh naviba men ikuvigham.
Men arazir kurar kam bangin, God men azangsiziba baraghan kogh,
bizir me ganamin kabar amuti,
da otivan kogham.

8 Ezi ko, Ikiavira Itir Godin Duam gavgavim na ganingi,
egha guizin arazim damuasa nighnizim isa na ganingi.
Egha Israelian arazir kuraba bar dar gun me mikimasa gavgavim na ganingi.
Eghti ki Jekopin ovavir boribar arazir akaba batozimin gun me mikimam.

9 Ia Jekopin ovavir boribar gumazir dapaniba deragh na baragh,
ia guizin arazibar aghua.
Ia Israelian gumazir aruaba, ia arazir aghuibagh irazi,
da ghua arazir kurabar min otifi.
10 Ia uari bagha Saionin nguibamin dipenir aghuir aviriba ingarasa,
gumazamizibav sozi me ariaghiri.
Ia guizin arazimin aghuagha, onganarazibagh amir gumazamiziba abiragha men ghuzim ingegha
ghaze, kar Ikiavira Itir Godin nguibam Jerusalem,
e anesarazi a tugha gavgafi.
11 Ezi Jerusalemin gumazir dapaniba kotin dughiamin, gumazamizibar amamangatizi,
me modogha dagiaba me givezegha me gakaghorima,
me paza kotiaba tuisisi.
Ezi ofa gamir gumaziba, gumazibar amamangatighti me dagiaba me daningti,
me Godin Akar Gavgavibar mingariba abigh me mikimam.
Ezi akam inigha izir gumaziba uaghan ghaze, me dagiaba inighiva,
akar mogomebar mingariba deragh da abigham.
Jerusalemin gumazir ekiar kaba bar, me kamaghin amua ghaze,
"Ikiavira Itir God e ko iti. Ezi bizitam e gasighasighan kogham."

12 Kamaghin amizi, ia gumazir dapaniba ko ofa gamir gumaziba ko akam inigha izir gumaziba,
ia amizir osimtizir kaba bangin, God Jerusalem gasighasigham.
Eghti Jerusalemin biziba bar ikuvigham, egh minezir pozimin otogham.
Eghti Saion nguazir kinimin min ikiti, gumaziba an dagher azenibar ingaram.
Eghti Ikiavira Itir Godin Dipenim iti naghin mighsiar kam,
ruarim a batogham.

4

Ikiavira Itir God uan gumazamiziba bar men atrivimin ikiam
(Aisaia 2:1-4)

1 Gin otivamin dughia tamin,
mighsiar Ikiavira Itir Godin Dipenim tughav itim,
ziar bar ekiam iniam.
Egh a pin mar iki mighsiar igharaziba bar dagh afiragham.
Eghti Kantrin Igharazibar Gumazamiziba bar izi an uari akuvagh ikiam.
2 Kantrin aviribar gumazamiziba izi suam,
"Ia izi, e Saionin Mighsiamin mavanangam,
a Ikiavira Itir Godin mighsiam.
Kar Jekopin Godin Dipenim.

3:12: Jeremaia 26:18

E mangiti a uan arazir a ifongezibar en sure damuam.
Egh a uabi misevezir tuavim, e an gin mangam.”
E fo, Moses Osirizir Araziba, Saionin Mighsiamin ikegh mangiti
gumazamiziba a iniam.
Guizbangira, Jerusalemin nguibam, kar danganir Ikiavira Itir God uan akam isi, uan gumazamizibar aningamim,
eghti me azenan mangi an akam akunam.
3 Eghti Ikiavira Itir God, jasin min iki kantriba bar dar gumazamizibar araziba tuisigh,
men osimtiziba deragh da akirti,
me uari inigh deragh ikiam.
Egh me uan midorozir sababa inigh dav soghti,
da baravigh nguazibagh tuir ainbar min otivigham.
Egh me uan afuzibav soghti,
da ikizirigh sabar azenibar ingaribagh ami moghin, otivigham.
Egh danganiba bar dar itir gumazamiziba, uam uariv soghan kogh ikiva,
ua midorozir arazibar sure damuan kogham.
4 Kar Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim akam akirigha ghaze,
gumazamiziba vaghvagh deraghvira uari uan wainin ikariziba ko fighin temebar boroghin dapiam.
Egh me deragh ikiti,
tav ua izi atiatim me daningan kogham.
5 Kantrin Igharazibar Gumazamiziba uan asebar ziaba fi, men akabar gin mangam.
Eghti e Israelia, Ikiavira Itir God, en God, e zuraram an ziam fi mamaghira ikiam.

Israelia uamategh uan nguibamin izam

6 Ikiavira Itir God kamaghin migia ghaze,
“Gin otivamin dughiamin, gumazamizir ki faragha ivezir kuram me ganiga, kalabuziar gumazamizibar min kantrin igharazimin amadaziba ko, suer kurar daruan iburaziba,
ki ua me akuvam.
7 Ezi gumazamizir ikiavira itir varazira, me uan nguibamin saghon ikia,
egha daruan iburaghburaki, me gumazamizir suer kurar pazava aruiba.
Ezi datirighin itir varazira ki ua me damighti, me kantrin bar gavgavimin min otogham.
Eghti datirighin ikegh mangi, ki Ikiavira Itir God, ki Saionin Mighsiamin iki,
men atrivimin iki, me gativagh mamaghira ikiam.”

8 Ezi ni Jerusalem, God nin ikia uan gumazamizibar gari,
mati sipsipbar gari gumazim uan sipsipbar garir dipenir divazimin aven iti.
Ni faragha me geghuvi moghin,
ni bar ekevegh uan kantrin nguibaba bar da gativagh, dagh eghuvam.
9 Jerusalem, ni manmaghsua pamten arai?
Ni tizim bagha amizim borim batasa mizazim isi moghin uabi barasi?
Ni ti atriviba puvati, a?
Ezi nin fofozir gumaziba ti ariaghire, a?

10 Ia Jerusalemia, ia dimiva arang,
mati amizim borim batasa mizazim baragha,
uabi gighavkiravira iti.
Ia datirighin nguibam ategh graziba itir danganimin mangi.
Eghti me ia inigh Babilonin mangam.
Eghti gin Ikiavira Itir God, ian apaniba da ua ia inigham.
11 Ezi kantrin aviriba ia gasighasighasa uari akufa.
Egha me ghaze,
“Aria, e Jerusalemin nguibar ekiam bar a gasighasigh,
an ganti a bar ikuvigh ikiam.”
12 Egha kantrin kabar gumazamiziba Ikiavira Itir Godin nighnizim gifozir puvati, a manmaghin nighnisi.
Me kamaghin fozir puvati, a me akuvagh me gasighasigham.
Mati gumazim witba akuvagh da mirmirighti,
da witin daghebar min otivigham.

13 Egha Ikiavira Itir God ghaze,
“Jerusalemia, ia dikavigh
mangi uan apanibagh asighasigh.
Ki ia damighti, ia gavgavigh ikiam,
mati bulmakaun mam ainin komba ko, brasin sueba ikia bar gavgafi.
Kamaghin amizi, ia kantrin aviriba diki me abinigham.
Egh apaniba faragha ia misogha inizir biziba,
ia uam ada inigh na daningam,
ki nguazir kam bar a gativazir Ikiavira Itir God.”

5

1 Ia Jerusalemia, ian midorozir gumaziba uari akuvagh,
arang uan mikarziba aghor.
Apaniba ia ekiarugha gifa.

4:3: Joel 3:10 **4:4:** Sekaraia 3:10

Me Israelian gumazir dapanim misogh
aghumsizim a daningasa,
mati apanim aghorim inigha gumazimin koviam misoke.

God akam akira ghaze, gumazir dapanitam Betlehemin nguibamin otivam
2 Ikiavira Itir God ghaze,
"O Betlehem, ni Efratan Distrighin itir nguibam,
ni Judan anababar nguibabar tongin, ni nguibar bar dozim,
ezi nin aven gumazitam na bagh gumazir dapanimin otogh Israelia gativagh men ganam.
Ezi bar fomira, an ovavir bar faraghavira itim, an otogha ike,
ezi an adarazi datirighin ikia ghuavira iti."

3 Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God uan adarazi ateghti,
me uan apanibar dafaribar ikivira iki mangiti,
amizir God inabazim, an otarim bategham.
Eghti dughiar kamin Israelian kantrin igharazibar ikeziba, uamategh izi
uan adarazi ko uam uari akuvagham.
4 Eghti gumazir dapanir kam otogh,
uabi uan gumazamiziba Ikiavira Itir Godin gavgavimin men ganam,
mati sipsipbagh eghuvir gumazim deravira uan sipsipbagh eghufi.
Guizbangira, a Ikiavira Itir God, an God,
an an ziar ekiamin me gativagham.
Eghti gumazamizir kantrin igharazibar itiba an gavgavim gifogham.
Eghti an gumazamiziba deragh ikiam.
5 Eghti a navir amirizim ko, dabirabir aghuim isi uan gumazamizibar aningam.
Eghti Asirian midorozir gumaziba izi, en nguibar ekiar gavgavibar divaziba akarti,
e uan midorozir gumazir faragha zuir gavgaviba amiseveghti,
me mangi me ko misogham.
6 Me Asirian kantri ko misogh me abinigh,
men kantri iniam, an ziam Nimrot,* me me dama a inigham.
Eghti arazir kamin, gumazir dapanir kam, Asirian e gasighasighasa iziba,
a men dafarimin en akuragh, uam e inigham.
7 Eghti Jekopin ovavir boribar ikiavira itir varazira,
me kantrin igharazir aviribar gumazamizibar tongin iki,
men akurvaghamin gumazibar min ikiam.
Mati dimagaribar grazibagh irir ghuariaba, ko, temebagh izir amoziba,
Ikiavira Itir God da amadagha dagh amizi, da deraghaviram otifi.
Bizir kaba me Godin gavgavimra dar amuam,
men gavgaviba puvati.
8 Eghti Jekopin ovavir boribar ikiavira itir varazira,
me kantrin igharazir aviribar gumazamizibar tongin iki,
mati laion ruarimin itir asiziba ko,
sipsipin divazimin aven itibar amasa gari.
A sipsipbar tongin mangi, uabi fi sipsipbav kin me givi me aghoram.
Eghti gumazir men akurvaghamiba puvatigham.
9 Eghti tuavir kamin Israelia uan apaniba abinigh bar me agivagham.

10 Ikiavira Itir God, kamaghin Israelia migia ghaze:
"Gin otivamin dughiamin, ki midorozir bizibagh asighasigham.
Egh ian hoziabagh asighasigh ian karisba apirarigham.
11 Egh ki ian nguibar ekiaba ko dar divazir gavgaviba bar ada akarighti,
ia uam adar mongiva avegham.
12 Egh ki ian meziba ko akavsiaba batuegh,
ian kukunir gumaziba agivaghti, me ua ikian kogham.
13 Egh ki ian marvir guaba ko, asebar nedaziba bar da batuegham.
Ia uari uan dafaribar ingarizir bizibar ziaba fan marki.
14 Egh ki temer guarir aser amizim Aseran nedazim itiba apirarigh,
ian nguibamin bar da batuegham.
Egh ian nguibar ekiaba bar adagh asighasigham.
15 Ki arazir kam bagha nan navim bar osemegha atari.
Egh kantribar gumazamizir nan akaba batozir arazir kam, ki a ikarvagham."

God Israelian arazir kurar me amiziba bagh me tuisigh, gin me damighti me an gumazamizibar otivigham

6

(Sapta 6--7)

Ikiavira Itir God Israelia isa kot gati
1 Ia oragh!
Ikiavira Itir God Israelia isa kot gati.

5:2: Matyu 2:6; Luk 2:4; Jon 7:42 * **5:6:** Nimrot, a gumazir Niniven nguibar ekiamin ingarizim, an Asiriabar nguibar ekiam. Kamaghin amizi, kantri Asiria, me ziar kam a garisi "kantri Nimrot." Ni Jenesis sapta 10:8-12in gan.

O Israelia, ia dikavigh izi kotiamin, ia
uan osimtizimin gun mikim.
Eghti mighsiaba jasin min iki,
ia baragh ian akaba tuisigham.

2 Eghti ia mighsiaba ko, dagiar bar gavgavir
nguazimin apengan ikia, an suirazi a
gavgavigha ikia mamaghira itiba,
ia Ikiavira Itir Godin kotiam baragh.
Eghti Ikiavira Itir God, kotin aven uan gu-
mazamiziba ko uari adoghodoghiva,
egh an akam me gasam.

3 Ikiavira Itir God kamaghin migei,
"O nan gumazamiziba, ki arazir kurar man-
amra ia gami?
Ki ian azai, ki bizir tizim gamigha
osimtizim ia ganingi?
Ia na mikim!
4 Guizbangira, kirara dughiar ia Isipin kal-
abusin itimin ia inigha azenan ize.
Ki tuavim ian akaghasa, Moses ko, Aron
ko, Miriam, me amadazi,
me ian faragha ghua ia inigha ize.
5 O nan gumazamiziba, ia Moapian Atrivim
Balak faragha ia gamizir arazir ku-
ram ginighnigh.
Beorin otarim Balam, ia Balak
mikemezir akam ginighnigh.
Egha ia Sitimin nguibam ategha ghua Gil-
galin zuir dughiamin, ki amizir bizir
ekiabagh nighnigh.
Ia bizir kabagh nighnigh fogh suam, ki
ian akurvaghasava bizir aghuibagh
ami."*

Ikiavira Itir God, arazir a ifongezibar amuasa gumazamizibav gei

6 Ikiavira Itir God, a Godin Bar Pin Itim, ki an
damazimin izi
tevimning apirigh an ziam fisi,
bizir tizimra inigh izam?
Ki ti bulmakaun igiar mikarziba sara itir
aghuiba inigh izi, a daningisi
ofan bar isia mighirizim min bar da
tueghti da isi mighirigham, a?
7 Ki ti sipsipin apurir 1,000pla o, 10,000plan
olivin borer mineba inigh izam,
eghti Ikiavira Itir God bizir kaba bagh
bar akuegham, o?
Ki ti uan arazir kuramin ivezim bagh uan
otarir ivariam ofa damusi
a misueghti an aremegham, o?
Bar puvatigham.
8 Ia nguazir kamin itir gumazamiziba,
Ikiavira Itir God arazir aghuibar ia
mikemegha gifa,
eghti ia arazir aghuir a ifongezir
kabara dar amu:
Ia guizin arazibara damuam,
egh igharaz darazir apangkuvir arazim
gifongegh,
egh ia uari abin uan Godin apen-
gan iki, anarira gin mangam.
9 Ia fofozir aghuim gifueghiva,
Ikiavira Itir Godin atiating an apengan
ikiam.

Ia oragh! Ikiavira Itir God Jerusalemin
nguibar ekiamin diagha ghaze,
"O nguazir kamin itir gumazamizir iza
nguibar kamin uari akuviba, ia or-
agh!†
10 Ia gumazir arazir kurabagh amiba,
ia bizir aghuiba uan dipenibar aven da
mongezi da ikiavira iti,
ezi bizir ia itir kaba, kar ia arazir
kuram gamua inizir biziba.
Ia uan biziba gumazir igharaziba bagha da
amadir dughiam,
ia ifara deragha dar osimtiziba tuisigha
dar ivezibar abarir puvati.
Ki arazir kurar kam bar an aghua.
11 Ki garima, ian gumazir maba igharaz
darazigh ifara men bizir amadiba,
deragha dar osimtizibar iveziba me
ganidi puvati.
Ki men arazir kuraba gin amadir
puvati. Ki aghua.‡
12 Ezi nguibar ekiamin itir gumazir dagiar
aviriba itiba,
me onganarazibagh amir gumazamiz-
ibagh ifara men biziba pura dagh
ekua,
egha paza me gami.
Nguibar ekiar kamin gumazamiziba,
me bar ifavarir gumazamizibara.
13 Kamaghin amizi, ian arazir kurar kaba
bangin,
ki ia gasighasigham.
14 Ia daghebar ami, izivaghan kogham,
eghti mitiriaba ian aghivira ikiam.
Egh ia biziba inigh dipenimin ada akuvam,
eghti da deravira ikian kogham.
Eghti ia bizir manaba iti, ki apaniba
amadaghti,
me izi ia misogh dagh asighasigham.
15 Ia azeniba oparіva,
dar daghetam inighan kogham.

6:4: Ua Me Ini 4:10-16; 12:50-51; 15:20 **6:5:** Diboboniba 22:2–24:25; Josua 3:1–4:19 * **6:5:** Vezin kam ghaze, Ikiavira Itir God digavir kuram gamir arazir aghuir aviribagh ami. Israelia Sitimin nguibam ategha izir dughiamin, a Jordanin Fanem gamizi a dakezi me nguazir dakirtizim giregha vongin Gilgalin ghue. **6:8:** Godin Araziba 10:12; 1 Samuel 15:22; Aisaia 1:17; Hosea 6:6 † **6:9:** Hibrun akamin me akamin mingarim kagh deragha anebighizir puvati. ‡ **6:11:** Hibrun akamin me akamin mingarim kagh deragha anebighizir puvati. **6:15:** Godin Araziba 28:30; 28:38-40; Amos 5:11; Sefanaia 1:13

Egh ia olivin oviziba dikabin da mirmir,
egh olivin borer tam uan mikarzim daghuighan kogham.
Egh ia wainin oviziba dikabin da mirmir,
egh wainin dipatam ameghan kogham.
16 Atrivim Omri ko an otarim, Atrivim Ahap,
ia aningin arazir kurabar gin ghuezir gumazamiziba,
aning faragha amizir araziba, ia datirighin aningin gin ghua dagh ami,
kamaghin amizi, ki ia gasighashighti,
Kantrin Igharazibar Gumazamiziba, akirim ragh ia gasi dibovir akabar ia mikimam.
Eghti ia nan gumazamizir nguibar ekiar kamin itiba
bar moghiram aghumsigham.”

7

Israelia arazir kurabagh ami

1 Maia! Ki uabin apangkufi.
Ki ti ovengam.
Gumazamiziba mitiriaba men azi moghin,
mitiriam nan azi, ezi ki temer ovizitam amasa da bagha tememin garima, da puvati.
Temer fighin oviziba ko, wainin oviziba, me bar ada inigha gifa.*
2 Gumazir aghuitam nan kantrin aven itir puvati.
Gumazitam guizbangira Godin gin zuir puvati.
Bar puvati.
Dughiabar zurara gumazamiziba uarira uarir apanibagh amua uarigh asighasighasa uari bagha tuaviba buri,
mati gumazim asizibav soghasa, azuazim agura.
3 Gumazamizir bar arazir kurabagh fogha dagh amiba,
me zuraram arazir kurabagh ami.
Gavmanin ingarir gumaziba ko, jasba kotin dughiamin, me gumazamizibar azangsizima,
me moga dagiabar me giveza me gakaghorima,
me paza kotiaba barasi.
Gumazir ziar ekiaba itiba pura uan ifongiabar jasbav geima,
jasba guizin arazim ategha pura gumazir kurar kabar ifongiabar gin zui.†
4 Ezi gumazir igharaziba ghaze me deragha arazir aghuibagh ami,
ezi God men gari,
me ikuvigha mati grazir ataghatariba ko, benir dikoniba itiba.
Dughiam otogha gifa, ezi God uan gumazamizibagh asighasighasa,
mati an akam inigha izir gumazim mikemezi mokin.
God kamaghin damuti,
an gumazamiziba okam nighnigh onganigh tintinibar nighnigham.
5-6 Eghti dughiar kamin otariba dibovir akabar uan afeziabav kimti,
guiviba uan amebabar akaba batogham.
Eghti paba itir amiziba, uan ivozir amebaba ko akabar uari adogham.
Gumazamizibar anababa uari, men apanim ikiva, men ikuvigham.
Kamaghin amizi, ni uan namakam ko roroamin akaba, nighnizir gavgavim dar ikian marki.
Egh ni uaghan uan amuim o uan pam mikimsi deraghvira nighnigh a mikim.
7 Ezi ki uabi, nighnizir gavgavim Ikiavira Itir Godin iki a mizuamam.
Eghti a ki a ko migeir azir akaba baregh, izi nan akuragh na inighti, ki deraghvira ikiam.

Ikiavira Itir God ua uan gumazamiziba ini

8 Eghti en apaniba aghumsizir akabar e damuan kogham.
E guizbangira iregha gifa, egh e ua dikavigh tuivigham.
E datirighin aminirbirimin iti,
eghti Ikiavira Itir God uam angazangarim e daningam.
9 E datirighin Ikiavira Itir Godin damazimin arazir kuram gami.
Eghti Ikiavira Itir God bar dughiar otevimra uan aningagharim akagh, e gasighasigham.
Egh a gin ua en akuragh guizin arazimin gin mangiva,
pazavira e gamir darazir arazir kuraba ikarvagham.
Egh a mitatemin e inigh angazangarimin e atighti,
e angamira iki an ganti, an en apanibar dafaribar uam e iniam.
10 Apaniba faragha kamaghin e migia ghaze,
“Ikiavira Itir God, ian God managh iti?”
Egh me gin ganti Ikiavira Itir God en akuraghti,
me bar aghumsigham.

6:16: 1 Atriviba 16:23-24; 21:25-26 * **7:1:** E fozir puvati tinara akar kam akuni. Gumazir maba ghaze kar akam inigha izezir gumazim Maika, an akamra. Ezi gumazir maba ghaze, akam inigha izir gumazim, a Jerusalem o Samarian nguibamningin amizimin akar isin zuim migei. Ezi akar kam amizir kam akam akuni. † **7:3:** Hibrun akamin me akamin mingarim kagh deragha anebighizir puvati. **7:5-6:** Matyu 10:35-36; Luk 12:53 **7:7:** Aisaia 8:17

E ganti Ikiavira Itir God me dikiti,
mati gumazamiziba tuavimin beghneazim diti moghin, a me dikabinigham.

11 Ia Jerusalemin gumazamiziba, ia gin nguibar ekiamin divaziba uam adar ingaramin.
Egh nguazimin mitaghniabagh isivaghti da mangi ekevegham.
12 Dughiar kamin nin gumazamizir kantrin igharazibar kalabusin itiba, me uamategh tintinibar izam.
Tarazi Yufretisin Fanemin amadaghan ikegh izam,
eghti tarazi aruem anadi naghin kantri Asirian ikegh izam,
eghti tarazi sautin amadaghan kantri Isip ategh izam.
Israelia bar moghira kantrin saghon itibar mighsiaba ko, ongarir dadarimin itibar ikegh izam.
13 Ezi kantrin kabar gumazamiziba bar arazir kurabagh ami.
Kamaghin amizi, da danganir bar kurabar min ikiam.

Ikiavira Itir God, ni Israelian apangkufigh

14 O Ikiavira Itir God, ni gumazamizir ua bagha misevezíba, ni me eghuvir gumazimin min iki,
mati sipsipbagh eghuvir gumazim deravira uan sipsipbagh eghufi.
Me ruarir arizibar mighsiabar ikia, nguazir aghuiba puvati.
Ezi azenibar ingaramin nguazir aghuiba vin iti.
Me faragha amizi moghin, ni men amamangatighti,
me mangi Basan Distrik ko Gileatin Distrighin nguazir aghuibar azenibar ingaram,
mati sipsipba grazir aghuiba itir nguazim garua grazir aviriba api.

15 Ikiavira Itir God akam ikaragha ghaze:
"Ki faragha Isipin ia inigh azenan izasa digavir kuram gamir araziba,
ki datirighin uam ada ian akagham.
16 Eghti kantrin igharazir gavgaviba itiba,
me datirighin nan gavgavimin ganighiva digavir kuram damigh aghumsigham.
Egh me atiatigh uan kuariba ko, akabar kumigham.
17 Egh me fogh suam, me gavgaviba bar puvati,
mati kuruziba uan navibar nguazim davaram.
Egh akongiva atiatigh uan danganir mogomeba ategh,
Ikiavira Itir God bagh izam, a en God."

18 O Ikiavira Itir God, ua godin igharazitam nin min itir puvati.
Nin gumazamizir ikiavira itir varazira, ni men arazir kuraba gin amadi.
Nin adariba dughiar ruaribar itir puvati.
Ni zurara en apangkuvigha, arazir aghuibar e damuasa bar akonge.
19 Ni uam en apangkufigh.
Egh uan suemin biziba dika da abiri moghin,
en arazir kuraba diki da abinigh,
da akunighti da ongarir konim bar an aven magirigh.
20 Egh ni uan akaba bar dar gin mangiva, zurara Israelia en apangkufigh.
E Abraham ko Jekopin ovavir boriba, e nin gumazamizibara.
Ni fomira en inazir afeziaba koma akar dikirizim gamua ghaze,
ni en apangkuvigham,
egh ni uan akar dikirizir kam damuti,
a guizbangiram otogham.

Godɨn Akam Inigha Izir Gumazim
Nahumɨn Akɨnafarim
O
Nahum
Akar faragha zuim

Godɨn akam inigha izir gumazim Nahum, e deravɨram an ikɨrɨmɨrim gɨfozir puvatɨ. Niniven nguibar ekiam a ikuvigha gɨfa, kamaghɨn amizɨ, akɨnafarir an osirizir kam, kar an mɨgɨrɨgɨar bar akongeziba.

Ninive, a kantri Asirian nguibar ekiam. Asiria a kantrin bar gavgavir mam, ezɨ an mɨdorozir gumaziba kantrin igharazir avɨribar gumazamizibav sogha me abɨni. Kantrin kamra notɨn amadaghan Israelian kantri gasɨghasɨki. Egha an gumazamiziba inigha ghuezɨ, me danganir igharazibar iti.

Kamaghɨn amizɨ, Israelia orazi apaniba Niniven nguibar ekiam gasɨghasɨghizɨ, me bar akonge. Godɨn akam inigha izir gumazim Nahum kamaghɨn mɨgei, me akaba batogha arazir kurar avɨrim gami. Kamaghɨn amizɨ, God men arazir kuraba ikarvagha uabɨ bizir kam gamizɨ, a Ninive bato.

Ikiavɨra Itir God Niniven nguibar ekiam gasɨghasɨki

(Sapta 1--3)

Ikiavɨra Itir God Niniven nguibar ekiamɨn anɨngazi

1 Godɨn akam inigha izir gumazim Nahum, a irebamɨn mɨn garir bizir mamɨn garima, God akar kam a ganɨngizɨ, an akɨnafarir kam osiri. Akar kam, a Niniven nguibar ekiamɨn akam. Godɨn akam inigha izir gumazim Nahum, an nguibam Elkos.

2 Ikiavɨra Itir God uabɨra God, a gumazamiziba ateghtɨ,
me asebar ziaba fan kogham.
An akam batozir gumazamiziba, a mɨzazim me ganɨdi.
Ikiavɨra Itir God, a uan apanibar anɨngagha,
men arazir kuraba ikarvagha ivezir kuram me ganɨdi.
3 Ikiavɨra Itir God a zuamɨram atarir puvatɨ.
A Godɨn Gavgavir Ekiaba Itim,
egha a zurara arazir kurabagh amir gumazamiziba mɨzazim me gasi.

Ikiavɨra Itir God, danganir manamɨn mangɨtɨ, amɨnir ekiam ko amozim otivam,
eghtɨ ghuariaba mati an dagarimning nguazim dɨtima,
nguazim mɨneziba mɨzi.
4 An ongarim dagarvagh an atartɨ, ongarim dakegham.
Egha uaghan fanebagh ami da dati.
Egh a suam, biziba ikuvigham,
eghtɨ azeniba ko, grazir aghuariba mɨsɨngigh arɨmɨghiregham.
Basanɨn nguazir aghuimɨn itir azeniba ko, Karmelɨn Mɨghsɨamɨn itir temeba
ko, Lebanonɨn kantrin itir akɨmariba, da bar mɨdiava ariaghiri.
5 God uan gavgavim akazɨ, mɨghsɨaba agoa nɨgha,
dɨpabar mɨn otifi.
A uan gavgavim akazɨ, mɨkɨmkɨzim nguazim ginobagha a gamima a nɨsi,
ezɨ gumazamiziba uaghan agoa nɨsi.

6 An anɨngazir dughiam, tina deravɨra ikɨ ikuvighan kogham.
Bar puvatɨgham.
A gumazamizibar anɨngagha, an damazimning mati avim isiava aghefe,
An anɨngagharim, dagɨaba mɨsaraghar ɨsi.
7 Ikiavɨra Itir God, an arazir aghuibar e gami.
Osɨmtɨzibar dughiabar a uan gumazamizibar mogomer danganimɨn mɨn ikia,
egha gumazamizir a bagha zuiba, a men akurvasi.
8 An aperiar ekiamɨn mɨn, Niniven nguibar ekiam bar a gasɨghasigham.
Egha gumazir an akam batoziba, a me mɨsozi me ariaghiri.
9 Ia apaniba, ia arazir manam Ikiavɨra Itir God damuasava a mɨgei?
Ia ganigh, a bar ia kuavaremegham.
Guizbangɨra, apanitam dughiar pumuning akɨrim ragh a gasaraghan kogham.
10 Ia mati gumazim dɨpar onganim amegha bar ongani,
eghtɨ a bar ia agɨvagham,
mati avim benir dɨkoniba ko, grazir bar mɨsɨngizibar isi.*
11 Ia Niniven adarasi, ian mav nɨghnɨzir kuram iti,
egha a pazɨ Ikiavɨra Itir God damuasa akam akɨri.

12 Ezɨ Ikiavɨra Itir God uan gumazamiziba Israelia, a kamaghɨn me mɨgei,
“Asiriaba me bar avɨrasemegha gumazir gavgaviba iti,

1:1: Aisaia 10:5-34; 14:24-27; Sefanaia 2:13-15 **1:2:** Ua Me Ini 20:5; Godɨn Araziba 32:35; 32:41; Onger Akaba 94:1 **1:3:** Ua Me Ini 34:6-7; Onger Akaba 104:3; Aisaia 29:6; Amos 1:14 **1:7:** Onger Akaba 25:8; 28:8; 37:39-40 * **1:10:** Hibrun akamɨn me kagh akam deragha anebɨghizir puvatɨ.

ezi ki me gasighasighti, me bar
givagham.
Nan gumazamiziba, ki osimtizir ekiam ia
gati,
egh ki ua kamaghin damuan kogham.
Bar puvatigham.
13 Asiriaba faragha ia gativagha ike,
ezi datirighin ki men gavgavim
abiragham,
eghti me ua ia gativagh, ian ganan
kogham.
Eghti ia ua men kalabusin aven
ikian kogham."

14 Egha Ikiavira Itir God Akar Gavgavimin
kamaghin Asiriabav gei,
"Ian ovavir boriba uam otivan kogham.
Ian dipenir asebar ziaba feba,
ki dar aven marvir guaba bar dagh
asighasigham.
Egh me ian kuaba afamin moziba, ki ia bagh
dar akiram.
Ia gumazamizir kiniba, kamaghin
amizi, ia ua ikian kogham."

15 Ia gan, gumazir mam mighsiamin itir tu-
avimin izi,
egha akar aghuim inigha izi.
Kamaghin amizi, ia Judan gumazamiziba,
ia izi
uari akuvagh Ikiavira Itir Godin ziam
fisi isam damuam.
Egh bizir ia God daningasa akam akirigha
givaziba,
ia da isi a daning.
Eghti gumazamizir kuraba ua ian nguazim
inian kogham.
Guizbangira, God me gasighasigha gifa.

2

1-2 Apaniba faragha Israelia gasighasigha,
men biziba bar da inigha ghue.
Ezi datirighin Ikiavira Itir God, Israelin
ziar ekiam damuti,
a faragha ikezi moghin uam oti-
vam.
O Niniven adarasi, apaniba datirighin ia
misosi.
Ia gasighasighamin gumazim izegha
gifa.
Ia midorozir gumaziba arighti me ian
nguibar ekiamin okarigham.
Ia bar deravira tuavibar gan.
Ia misoghsi tuivigh gavgavigh gan.

Ninive ikuvigham

3 Ian apaniba orar aghevibar suigha,
midorozir korotiar agheviba
aghuigha,
ia misoghasa izi.
Me misoghasa ivemara izima, men karisba
taghtasi,
mati avim isi.
Ezi men afuzir ruarir me painin temebar
ingariziba,
da misoghasa amua dar koniba igha izi.
4 Men karisba bar pamten ivemara nguibar
ekiamin aven izi,
egha gumazamiziba uari akuvir dan-
ganibar me dar mangi izegh gami.
Me adenir avibar min isia,
tintinibar ghua mati onimarim tagh-
tasi.
5 Men faragha zuir gumazim, midorozir gu-
mazir dapanibar diazi,
me ivemara asaghpora irasava amua
divazim bagha zui.
Me zuamira ivemara ghua averpenimin
aven zui,
me averpenimin apengan, divazim
ginivti, anekaramin temer otevir
mam iti.
6 Me temer otevir kam, tiar akar fanemin
boroghin itim ginivima,
tiar akam akariaghiri.
Ezi dipam bar puvira ivemara, atrivimin
dipenimin aven izima, aperiar ekiam
otozi,
gumazamizir atrivimin dipenimin itiba
bar atiatingi.
7 Apaniba Asirian atrivim gamizi, a tughav
itima, me an amuimin korotiaba
suegha,
a inigha kalabusin ghu.
Ezi an ingangarir amizibar naviba bar iku-
vizi me aziava,
bar an apangkuvigha uan evaribav
sosi.

8 Dughiar bar ruarimin Niniven nguibar
ekiam nimira iti, mati dipar akarem.
Ezi datirighin an gumazamiziba ara
nguibar ekiam ategha azenan zui,
mati dipam apirizir divazim
akariaghirizi, dipam puvira
ivemari.
Men marazi pamten dia ghaze,
"Ia mitifigh, ia mitifigh. Ia ari mangan
marki."
Ezi tav mitigha uamategha zuir pu-
vati. Bar puvati.

9 An apaniba kamaghin uan adaraziv gei,
"Aria, ia men gol ko silvaba okemegh bar da
inigh.
Bizir aghuir bar aviriba, men nguibar
ekiam gizifa."

10 Ninive bar ikuvigha, pura danganir kinir
gumazamiziba puvatizimin min iti.

1:15: Aisaia 52:7; Rom 10:15

Gumazamiziba nguibar ekiam ategha
tintinibar are.
Me puviram aguava bar atiatigha, men
sueroghofariba nisi.
Men gavgaviba bar givazima, men nav-
iba me gighaghirima,
men damaziba atiaghiregha guaba
bar ghuari.
11-12 Nguibar ekiar kam faragha bar gavgafi,
mati laionba itir danganim, ezi
datirighin puvati.
Ninive fomira mati laionin igiaba ikia apir
danganim, ezi laionin apuriba ko,
amebaba ko, men nguziba an moga
deravira itima,
apaniba me misozir puvati.
Laionin apurim asizibav sogh da
nguemsirighti, amebam ko, nguziba
deravira damam.
Egha asizir naba isa dipenim garizima
a izifa.
Ezi datirighin laionin dipenim a managh iti?
A ikuvigha gifa.

13 Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim
kamaghin Ninivebav gei,
"Kirara ian apanim.
Ki ian karisba dapongti da bar isigham.
Eghti ian midorozir gumaziba,
laionin igiabar min midorozimin aven
arimighiregham.
Eghti bizir ia igharaz darazi da iniziba, ki
bar uam ada inigham.
Eghti Kantrin Igharazibar Gumazamiz-
iba
ua ian abuir gumaziba baraghan
kogham."

3

1 O Ninive! Men gumazamiziba puvira ifara
gumazamizibav sozi me ariaghiri.
Egha bizir avirim okemegha, nguibar
ekiam garizima a bar izifa.
Kamaghin amizi, God gumazamizir kaba
bar me gasighasigham.
Mevzika!
2 Ia oragh, benir hoziabar akiriba ifo-
zorozim ikia tingazi,
ezi hoziabar sueba ko, karisin wilba
tuavimin tingazi.
Ezi karisba tuavimin dagiabagh
isin ghua nidi.
3 Midorozir gumaziba hoziabagh apiagha
ivemara izi,
ezi men midorozir sababa glasin min
taghtasi.
Egha gumazir avirim misozima, men kuaba
tintinibar uarigh isin irav iti,
ezi ni da diponan iburagham.
Ezi gumazamiziba aruava gumazir
kuaba dika, me gasaghporaghiri.
4 O Ninive, ni mati tuavimin amizim, ka-
maghin amizi, God ivezir kuram ni
ganidi.
Nin ganganim bar derazi, ni kantrin
igharazibagh etui,
mati tuavimin amizim akavsiaba
ko, imezibagh amua gumaz-
ibagh etui.
Kantrin Igharazibar Gumazamiziba ni
bagha ghua tuavimin amizimin min
ni ko, arazir kurabagh ami.
Egha me nin kalabuziar gumaza-
mizibar min iti.
5 Ezi Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim
kamaghin migei,
"O Ninive, ki ni gasighasigham.
Ni tuavimin amizimin min itima, ki
datirighin nin korotiaba sueghti ni
bibiamra ikiam.
Ni korotiaba puvatighti, Kantrin Igharaz-
ibar Gumazamiziba nin ganti,
ni bar aghumsigham.
6 Ki pazi ni damuva, bizir mughuriar kuraba
zuibar ni avaragham.
Eghti Kantrin Igharazibar Gumazamiz-
iba nin ganiva bar atiatigham.
7 Me nin ganiva nin ari miriabar mangam.
Me kamaghin mikim suam,
'Ia gan. Ninive ikuvigha gifa.
Gumazitam an apangkuvighan
kogham.
Migirigiar aghuaritam a damuva
an akurvaghamin gumaziba pu-
vati.' "

8 O Ninive, ni ti ghaze, nin gavgavim Tebes
gafira, a?
Kar Isipin nguibar ekiar mam.
A uaghan Nailin Faner Ekiamin boroghin
iti,
ezi Nail mati an divazim.
9 Ia ti fo, Tebes, kantri Isip ko, kantri Itiopian
ruaghatevir mam gativagha aningin
gari.
Ezi kantrin tam an gavgavim abirazir
puvati.
Ezi kantri Put ko, kantri Libia a ko,
porogha midorozibagh ami.
10 Ezi a pura bizim, apaniba Tebesia gafi-
ragha,
kalabusin ingangarim bagha me inigha
ghue.
Me men boriba, tuavir akar
uari bativibar me misozi me
ariaghiri.
Egha Tebesin gumazir aruaba me senbar
me ikegha vaghvagha me inigha
ghue,
ezi me men ingangarir gumazir kinibar
min ingari.

11 Ia Niniveba, ia uaghan Tebesbar min otivam.
Ia dipar onganibar ami gumazir onganibar min otivam.
Ian nighniziba onganighti ia daighiram,
egh apanibar atiating ari mangi mongsi danganiba buriam.
12 Eghti apaniba ian nguibar ekiam inisi pamten ingaran kogham. Puvatigham.
Ian nguibar ekiar gavgaviba mati fighin temer oviziba faragha anigha gifa.
Eghti apaniba zuamiram a inigham, mati gumazim temer figh ginobazi,
an oviziba ira gumazimin akatorimra iraghu.
13 Ian midorozir gumaziba mati amiziba,
kamaghin amizi, me apanibav sogh, me batueghan kogham.
Ian nguibar ekiamin tiar akar ekiar, gavgaviba apazir igugunir gavgaviba, avim dar isigham.
Eghti nguibar ekiamin tiar akam bar kuighirighti, apaniba puram an aven izegham.
14 Niniven gumazamiziba, apaniba ian nguibar ekiam korogham,
kamaghin amizi, ia dipaba tuigh, da inigh nguibar ekiamin aven izi.
Egh ia nguazir aghevim inigh a dikiti an amereghti,
ia brighbar ingarir boksiabar arigh.
Egh brighba inigh mangi
gavgavim isi nguibar ekiamin divazim daning.
15 Ia dar amuti da uaghan bar ian akuraghan kogham.
Avim izi ia ko ian nguibar ekiamin isiti, ia isigh arighiregh bar givagham,
mati odeziba bar dagheba agifa.
Ia faragha odezibar min bar aviraseme.

16 Egha ian gumazir dagiar ingangaribagh amiba
bar avirasemegha, overiamin mikovezibar dibobonim gafira.
Ezi datirighin me bar ghuegha gifa,
mati odeziba zuravariba amegha givagha, uan aviziba kuigha mighegha ghue.
17 Ian gumazir dapaniba mati odezir okoruam, orangtizimin dughiam,
da divazibagh isin iti.
Ezi aruem anadima da migha ghue.
Ezi gumazamiziba fozir puvati, da managh ghue?

18 O Asirian atrivim, ni oragh.
Nin gumazir dapaniba ko, gumazir ziaba itiba,
me ariaghirezi men kuaba ireghav iti.
Ezi apaniba nin gumazamizibagh amizi, me tintinibar mighsiabar ghue.
Ezi ua men akuva, me inigh nguibamin izamin gumaziba puvati.
19 Ni mati gumazir duar ogorim iti.
Ezi nin duam damighti an akumamin marasinba puvati.
Nin duam akumighan kogham.
Bar puvati.
Ni fomira paza gumazir aviribagh ami,
ezi gumazitam arazir bar kurar ni me gamitamin ari mangighan kogham.
Kamaghin amizi, gumazamiziba nin osimtizim bareghiva,
dafaribav sogh bar akuegham.

Godɨn Akam Inigha Izir Gumazim Habakukɨn Akɨnafarim O Habakuk Akar faragha zuim

Babilonɨn kantri bar gavgavigha itir dughiamɨn, Godɨn akam inigha izir gumazim Habakuk, Godɨn akam akuri. Egha a garima, Babilonian araziba bar ikufi. Me pura mɨsogha, igharaz darazigh asɨghasɨsi, ezɨ bizir kam Habakuk gamima, a nɨghnɨzir avɨribagh ami. A kamaghɨn Godɨn azangsɨsi, "Kɨ fo, nɨ guizɨn arazibagh ami, egh nɨ arazir kurabagh amir gumazamizibar araziba tuisɨgh, ivezir kuram me danɨng. Gumazamizir kurar kaba, gumazamizir mong derazibagh asɨghasɨzima, nɨ puram aperaghav ikia gari. Nɨ bar tizim bagha kamaghɨn ami?" Nɨ Habakuk 1:13ɨn ganigh.

Azangsɨzir kam bar fomɨra ikia, iza datɨrɨghɨn tu. Ezɨ Godɨn ikarvazim uaghan ikiavɨra iti. A kamaghɨn mɨgia ghaze, a uabɨ biziba bar dar afeziam, ezɨ an ifongiam ko, dughiar a uabɨ mɨsevezimɨn, a biziba bar da akɨrmɨgham. Ezɨ gumazamizir Godɨn Akar Gavgavibar gɨn zuiba, me nɨghnɨzir gavgavim Godɨn iti, egh me zurara ikɨvɨra ikiam.

Habakukɨn akar mam uaghan kamaghɨn mɨgia ghaze, God gumazamizir kurabagh asɨghasɨgham. Egh akɨnafarir kam agɨvsɨ, Godɨn ziam famɨn ighiar mam iti, eghtɨ an aven Habakuk uabɨ uan nɨghnɨzir gavgavim akakagham.

Habakuk uan navir osɨmtɨzibar gun mɨgeima, Ikiavɨra Itir God an akam ikarvasi

(Sapta 1--2)

1 Kar Godɨn akam inigha izir gumazim Habakuk, a irebamɨn mɨn garir bizimɨn aven akar kam baraki.

Habakuk gumazir kurabar arazibar gun Ikiavɨra Itir God mɨgei

2 O Ikiavɨra Itir God, dughiar bar ruarim kɨ nɨn diava ara iti.
Ezɨ nɨ dazoghɨn nan dɨmdiam baregh, en akuragham,
eghtɨ bizir bar kurar e bativiba, e gasɨghasɨghan kogham?
3 Kɨ osɨmtɨzir bar avɨribar gari da gumazamiziba batifi.
Nɨ manmaghsua osɨmtɨzir kaba ataghizɨ, da otifi?
Manmaghɨn amizɨ nɨ bizir kurar kabar garima,
da gumazamiziba bativima, nɨ bizitam gamir puvatɨ?
Kɨ danganiba bar a dar gari,
gumazir kuraba, gumazamiziba ko, men biziba saram asɨghasɨsi.
Ezɨ gumazamiziba atara pura tintinibar mɨsosi.
4 Gumazamiziba Moses Osirizir Arazibar gɨntɨzir puvatɨgha ghaze,
nɨn Arazir kaba pura biziba.
Ezɨ jasba zurara kotɨn aven nɨn guizɨn Arazibar gɨn zuir puvatɨ.
Gumazamizir arazir kurabagh amiba, me gumazir arazir aghuibagh amiziba dɨkabɨra,
egha zurara nɨn guizɨn araziba adavadafi.

Ikiavɨra Itir God akar mam uan gumazamizibagh anɨngi

5 Ezɨ Ikiavɨra Itir God kamaghɨn uan gumazamizibav mɨgei,
"Ia bar deraghvɨra kantrin igharazimɨn gumazamizibar gan!
Maia! Ia nguazir kamɨn itir dughiamɨn,
kɨ bar bizir igharagha garim ian tongɨn a damigham.
Eghtɨ ia bizir kam bareghamin dughiamɨn,
ia ti nɨghnɨzir gavgavim an ikian kogham!
Kamaghɨn amizɨ, ia bar dɨgavir kuram damigham!
6 Ia oragh! Kɨ Babilonia damightɨ me gumazamizir bar gavgavibar otivigham.
Gumazamizir kaba, me gumazamizir bar kuraba, me uaghan mɨsozir gumazamiziba.
Egha me datɨrɨghɨn pura tintinibar kantribar ghua, gumazamizir igharazibar dɨpeniba isa,
me dɨkabɨri.
7 Me gumazamizibagh amima, me bar atiatigha puvɨra nɨsi.
Gumazir kurar kaba, me guizɨn arazir tamɨn gɨntɨzir puvatɨ.
Me uari fa, uan ifongiabar gɨntɨsi.

8 "Men hoziaba bar puvɨra ivemari,
egha me asɨzir atiar ruarimɨn ikia puvɨra ivemaribagh afira.
Egha hoziar kaba bar puvɨra mɨsosi, ezɨ me mɨsozir arazim,
afiar atiabar mɨdorozir arazim gafira.
Hoziar kaba uari fa, uari akuri, ezɨ mɨsoghamin gumaziba, me hoziar kabagh apiagha,
nguibar bar saghon itibar ikegha, mɨdorozim foreghasa izi.

1:5: Aposel 13:41 **1:6:** 2 Atriviba 24:2

Me bar puvɨram akɨgh izam, mati kuarazir
isam nguazim gisɨn uan asɨzimɨn
apigha
a mɨsuegh anemasa, pura tuigha
iraghu.
9 Men mɨdorozir gumaziba, kantrin me in-
abazimra mangasa nɨghnɨsi.
Me izima, gumazamiziba me baregha,
puvɨra atiatia nɨsi.
Egha me bar apangkuviba puvatɨgha puvɨra
kantri gasɨghasɨgh,
gumazamiziba inigh mangɨ kal-
abuziam datɨghtɨ me pura ingaram.
Kalabuziar gumazir me inizir kabar
dɨbobonim bar avɨrasemegha
mati ongarir gigim.
10 Me atriviba ko, nguibar ekiabar gumazir
dapanibar ingaravaka,
dɨbovibar me gami.
Egha me nguibar ekiamɨn garima, a dɨvazir
gavgavim iti,
ezɨ me puv an ingaravati.
Egha me dɨvazir mɨriamɨn nguazir
pozim mɨkɨnigh, egh an mavanang
dɨvazimɨn uari akunigh,
nguibar ekiamɨn aven mangɨ an biziba
bar ada inigham.
11 Me mɨdorozim zuamɨram anegɨvagha,
ivegha zuamɨra danganir igharazimɨn
ghue,
mati amɨnim va iza zui.
Gumazir kaba, me godɨn tamɨn gɨntɨzir pu-
vatɨ.
Me uari fa uan ifongiam ko, gav-
gavimɨn gɨntɨsi,
egha me bar osɨmtɨzir dafam iti.”

Habakuk atara uamategha Ikiavɨra Itir God mɨgei

12 O Ikiavɨra Itir God, nɨ fomɨra ikia iza
datɨrɨghɨn, nɨ ikiavɨra iti.
Nan God, nɨ nan Godɨn Bar Zuezim.
Nɨ zurara ikɨ mangɨ aremeghan
kogham.
O Ikiavɨra Itir God, nɨ mati dagɨar bar gav-
gavim, ezɨ e nɨn gɨrakɨrangɨn uari
modi.
E fo, nɨ en arazir kuraba ikarvagh, puv
e damuasa,
Nɨ Babilonia amɨsevegha gavgavim
me ganɨngi.
13 Babilonia me gumazamizir ifariba, egha
me arazir kurar avɨribagh ami.
Ezɨ bar manmaghɨram amizɨ, nɨ me
ataghizɨ, me nɨn ingangarim gami?
Kɨ fo, nɨ bar moghɨra zue, egha nɨ gu-
mazir arazir kurabagh amibar araz-
iba tuisɨgh,
egh men arazir kuraba bagh, ivezir ku-
ram me ikarvagham.
Ezɨ gumazamizir kurar kaba, me gumaza-
mizir mong derazibagh asɨghasɨsi.
Ezɨ nɨ puram aperaghav ikia men gari.
Nɨ bar tizim bagha kamaghɨn ami?
14 Nɨ gumazamizibagh amizɨ, me ongarimɨn
itir osiribar mɨn iti.
Nɨ me gamizɨ, me sibar davaragh
aruibar mɨn ikia,
men ganamɨn gumazir dapaniba
puvatɨ?

15 Ezɨ Babilonia gumazamiziba isa kal-
abuziam garɨsi,
mati amiziba ivebar osiriba isi.
O mati, gumaziba akezibar
osiribar dui.
Egha Babilonia me isa kalabuziam gatɨgha
gɨvagha,
bar akuegha diava arai.
16 Egha arazir kamra, me dagher avɨriba ko,
bizir aghuir avɨrim
uari bagha da akumakua,
dar pozim mɨkɨri.
Egha me uan asebar ziaba fava, bizir
mughuriar aghuiba zuiba tuava,
mughuriar aghuiba me ganɨga, me
bagha ofabagh ami.
17 Babilonia uan apanibar apangkuvir pu-
vatɨ.
Eghtɨ nɨ me ateghtɨ,
me zurara kamaghɨra kantrin
igharazibav mɨsogh me
gasɨghasɨgham, o?

2

Ikiavɨra Itir God Habakukɨn akam ikara

1 Kɨ uan osɨmtɨzimɨn gun Ikiavɨra Itir God
mɨkemegha gɨfa,
egha a na danɨngamin mɨgɨrɨgɨam
mɨzua iti,
eghtɨ kɨ uam an mɨgɨrɨgɨam ikar-
vagham.
Mati mɨdorozir gumaziba nguibam avɨnizir
dɨvazir mɨtiar gavgavimɨn pɨn ghua-
vanega,
tuivigha apaniba bagha gara iti
moghɨn,
kɨ a bagha gara mɨzua iti.

2 Ezɨ Ikiavɨra Itir God, kamaghɨn nan akam
ikaragha ghaze,
“Kɨ uan akam, nɨ irebamɨn mɨn bizimɨn gari
moghɨn,
kɨ a isɨ nɨn akagham.
Eghtɨ nɨ akar kam deravɨra dagɨatamɨn an
osirigh,
eghtɨ gumazir a dɨponamim der-
aghvɨram an gan zuamɨra a dɨponam.
3 Bizir kam otivamim dughiam, a tɨghar
maghɨn izɨ guizɨn otivam.

1:13: Onger Akaba 5:5; Jeremaia 12:1 **2:3:** Hibru 10:37

Kamaghin amizi, bizir ki nin akaghamin kaba, ni da osirighti da iki.
Bizir ki nin akakaghamiba, da bar guizbangira kiran oveghangin otivigham.
Ni ti ghaze, da zuamira otoghan kogham, puvati, ni pura mizuam iki,
bizir kam bar aghumra iziva otogham.
4 Akar kam kamakin,
'Gumazamizir kurar uan navir averiabar aven, uarira uari fa akaba batoziba,
me iregham.
Ezi gumazamizir Godin Akar Gavgavibar gin zuiba,
me nighnizir gavgavim Godin iki, me zurara ikivira ikiam.' "

Gumazir arazir kurabagh amiba, me bar ikuvigham

5 Gumazir bizir aviriba iniasa naviba isiba, men arazir kam, zurara me gifari.
Gumazir uari fa akaba barazir puvatiziba,
me deragh dapiagh dughiar ruarimin ikian kogham.
Me zurara kantrin avirim dikabin, me inigh me gativaghasa.
Kamaghira, me zurara bizir bar aviriba iniasa ifonge,
Mati ovevem ko Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibam zurara gumazamizir aviriba iniasa, egha izevir puvati.*
6 Eghti gumazamizir men apengan itiba,
me dibovir akabar men garir gumazibav kimam.
Me kamaghin me mikim suam,
"Iavzika!
Ia gumazir igharaz darazir biziba okeiba, ia bar ikuvigham.
Ia manadizoghin arazir gumaziba pura ian biziba inizi, ia men avighti
me zuamira uam ada ikarvaghamin arazir kam ataghiragham?"
7 Ia gumazir igharaz darazi abiniziba,
ia uari gumazir munamin bizim inigh, egh uam a ikarvaghamin osimtizir ekiaba ikiam.
Eghti igharaz darazi zuamira ia bagh izi, ia mikim suam,
arazir gumazir munamin bizim inigha uam a ikarvaghamin, ia zuamiram a ikaragh.
Guizbangira, apaniba izi ian bizibagh eku, da ater mangam.
8 Ia kantrin avirir igharazibar gumazamizibar biziba, ia bar da okeme.
Egha ia men gumazamizir bar avirim misoghezi me ariaghirezi,
ia men nguibar ekiabagh asighasiki.
Egha men gumazamizir varazira ataghizi me ikiavira iti.
Egh me gin, igharaz darazi gamizi moghira,
me dikavigh arazir kamra ia damuam.

9 "Iavzika! Ia gumazir igharaz darazir bizir aviriba iniziba, ia bar ikuvigham.
Ia bizir kaba isa uan adaraziram aningi.
Egha ian biziba deravira ikiasa, ia da bagha dipenir bar gavgavibar ingari,
egha ia ghaze, arazir kamin osimtizim izi ia gitaviragham. Puvatigham.
10 Ian arazir kurabara, ian adarazir ziam dikabiragha aghumsizim me ganingi.
Ia kantrin avirim gasighasiki,
kamaghin amizi, iarara bar ikuvigham.
11 Eghti dagiar ia dipenibar biriba gavgavim dagh anidiba,
da uaghan ian dimiva arangiva akaba ia gasam.
Eghti ian dipenir afiaba uaghan ian akam ikaragh migirigiar kamram damuam.

12 "Iavzika! Ia uan nguibar ekiam damighti, a tugh gavgavighasa,
ia gumazamizir avirim misoghezi me ariaghire.
Egha ia uan nguibar ekiam damighti, a mitigh gavgavighasa nighnigha, arazir kurar aviribagh ami.
Kamaghin amizi, ia bar ikuvigham.
13 Ia kantriba dikabiragha, men gumazamiziba isa kalabuziam gariki,
ezi me bar ingangarir dafamin ian bizibagh ami.
Eghti avim bizir kaba bar dar isighti, ingangarir me amizir kabar dagheba puvatigham.
Guizbangira, Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, bizir kam damightima an otogham.
14 Eghti nguazimin itir gumazamiziba bar deraghvira Ikiavira Itir God gifogham.
Eghti fofozir kam, nguazimin oteviba bar dagh izivagham,
mati ongarim bar ghua uan danganimra tu.

2:4: Rom 1:17; Galesia 3:11; Hibru 10:38 * **2:5:** Hibrun akam deragha vezin kamin mingarim abighizir puvati.
2:14: Onger Akaba 22:27; Aisaia 11:9; Sekaraia 14:8-9 **2:15:** Jenesis 9:22; Hosea 7:5

15 “Iavzika! Ia gumazir igharaz darazir
atara bar pazavira me gamiba,
ia bar ikuvigham.
Ian aningagharim mati wainin
kap.
Egha ia paza me gami,
mati gumazim uan namakam wainin
dipar aviriba a ganingizi,
an ada amegha, bar onganigha inim
firiaghirizi,
a bibiamra ikia bar aghumsiki.
16 Kamaghira Ikiavira Itir God ian ziar
ekiam abiraghtima, ia bar aghum-
sigham.
A ivezir kuram ia daningam, mati a
uabi ia gamima,
ia uari wainin dipar aviriba apa
bar ongani.
Egh gumaziba ian ganti ia bibiabara ikiti,
ian ziar ekiam degeghirighti, ia bar
aghumsigham.
17 Ia Lebanonin ruarir pizimin itir temer
bar aviriba oke,
kamaghin amizi, God arazir ia amizir
kamra, ua ia damuam.
Ia mati ruarimin itir asizir atiaba, asizir bar
avirim misuaghariki,
ezi datirighin ia uari ikuvigham.
Ia gumazamizir bar avirim misozi me
ariaghire,
egha ia nguazir kam ko, nguibar eki-
aba ko, dar aven itir adarazi bar me
gasighasiki,
kamaghin amizi, bizir kaba oti-
vam.†

18-19 “Iavzika! Ia gumazir kamaghin ter ote-
viba ko, dagiabav migeiba,
‘Ia daguim ategh dikafigh,’
ia bar ikuvigham.
Ia ti ghaze, bizir kam dikavigh bizitam ian
akagham.
Bar puvatigham.
Marvir guar kaba manmaghin ian
akuragham?
Me ian akuraghan kogham.
Marvir guar kaba, kar bizir gumaz-
iba uari gol ko, temer otevibar
ingariziba.
Kamaghin amizi, bizir kaba guizin akatam
akarigh ia mikemeghan kogham.
Da pura ia gifari,
ezi ia bar ikuvigham.
Gumazim uabi marvir guar kam akirigha
ghaze, bizir kam a nan akuragham.
Bar puvatigham.
Marvir guar kam, bar akam
akarigh bizitam mikemeghan
kogham.
Eghti ia silva ko, golin bar deraghviram an
kurkegham, arazir kam a pura bizim.
Guizbangira, an angamira itir puvati,
egh a bar bizitam ia bagh a
damighan kogham.

20 “Ezi Ikiavira Itir Godra, uan Dipenir Bar
Zuezir uan Nguibamin itimin iti.
Eghti ia nguazir kamin itir gumazamiz-
iba bar moghira izi,
an damazimin tuivigh, uan akabar
kumigh nimira ikiam.”

Habakuk God ko migei

3

(Sapta 3)

Godin akam inigha izir gumazim, Israelian akurvaghasa Godin azangsisi

1 Kar Godin akam inigha izir gumazim
Habakuk, God ko migeir akaba, ezi da
onger akar kamin min zui. Gumazamiziba
onger akar kabar amuva, me azir akamin
arazimin gin mangi, ighiabar amu. Eghti gu-
mazir onger akabar faragha zuim gumaz-
ibav mikimti, me gitabav misogham.*

2 O Ikiavira Itir God,
ni uan gavgavimin amizir bizibar ak-
aba,
ki da baraki.
O Ikiavira Itir God,
ki nin ingangaribar akaba baregha,
digavir kuram gami.
Ni fomiram amizir bizir bar ekiaba,
ni datirighin en dughiamin,
ni ua dar amuasa ki ifonge.
Eghti datirighin itir dughiamin gumazamiz-
iba,
uaghan nin arazibagh fogham.
Guizbangira, nin adarim en iti,
ni Godin apangkuvim.
Ezi ki nin azangsisi,
ni en apangkuvigh en akuragh.

3 God Idomin nguazim ategha uamategha
izi.
Godin Bar Zuezim, a Paranin
Mighsiamin dikavigha izi.
(Ighiam gamua an suiam
atugha avughsegha ua
ighiam gami.)
An gavgavim ko, ziar ekiam ko, an angazan-
garim otogha,
overiamin danganiba, bar da avara.
Ezi nguazir kamin itir gumazamiziba bar
an angazangarir ekiamin garima,
arazir an ziam fem, bar me gizifa.

---

† **2:17:** Hibrun akam deragha vezin kamin mingarim abighizir puvati. **2:20:** Sekaraia 2:13 * **3:1:** Hibrun akam deragha vezin kamin mingarim abighizir puvati. **3:2:** Jop 42:5-6; Onger Akaba 44:1; 119:120; Jeremaia 10:7

4 An gavgavir ekiamin angazangarim, danganiba bar dagh isira.
Egha angazangarir kam, an dafarimin ikegha onimarimin min taghtagha tintinibar zui.
An dafarimra, an gavgavim moga itir danganim.
5 An arimariar igharagha garir aviriba amadazi,
da an faragha ghue.
Eghti arimariar bar ekiar gumazamizibar amuti me arimighiramiba,
da an gin izam.
6 A ghua tuzi dughiamin, nguazim bar moghira ivazvasi.
Egha a ghua kantribar gumazamizibar garir dughiamin,
me atiatiava agoa puvira nisi.
Egha a fomira itir mighsiar ekiar bar gavgavibagh amizi, da pura dipira uaghiri.
Egha a mighsiar muziarir a fomira isin aruizibagh amizi,
da isivagha uaghiri.†

7 Ki Kusanin kantrin gumazamizibar garima, men averpeniba bar moghira ikuvizi
me bar atiatingi.
Ezi Midianian purirpeniba, pura tintinibar irezi
me puvira atiatia nisi.

8 O Ikiavira Itir God, ni aminir ekiam amadazima,
a iza faneba ko, ongarim gamizima,
da dikavigha puvira ingari.
Ni ti men atara kamaghin ami, o?
Ni dikavigh izi uan gumazamizibar akuragh
men apaniba abinamin dughiar kamin,
amozimin ghuariar ekiaba mati,
nin midorozir hoziaba ko karisba.

9-10 Ni uan pim asigha a dafagha, anekirigha gifa.
Ni barir aviriba isa bariba azuir mitarir misevim gaghui.
(Ighiam gamua an suiam
atugha avughsegha ua
ighiam gami.)
Egha mighsiaba nin garir dughiabar, me nisi.
Ni amozir ekiaba akuri da nguazim gira anebisi,
ezi faner ekiabar dipaba emira izi.
Ezi aperiar ekiaba dar otiva izaghiri.
Ezi dipar nguazimin aven itiba uaghan tingagha,
buav anaga overiamin suisi.

11 Nin bariba akizirigha zuir dughiamin,
dar angazangarim bar ekefe.
Nin afuzim akigha zuir dughiamin,
an onimarimin min taghtasi.
Ezi aruem ko, iakinim dar gara,
voroghira mitighav iti.
12 Ni adarir ekiam kantriba bar dar ikia,
egha ni nguazim gisin arua,
nguibaba bar da dikabini.

13 Ni tizim bagha arazir kabagh ami?
Guizbangira, ni uan gumazamiziba ko, atrivir ni misevezimin akurvaghasa ifonge,
egha ni arazir kabagh ami.
Egha ni gumazir kurabar gumazir dapanim misuegha, bar an adarazi gasighasiki,
mati gumazim dipenir siriamin ikegha anekaragharigha, bar izaghira an dipenir akinibar tu.
(Ighiam gamua an suiam
atugha avughsegha ua
ighiam gami.)

14 Apaniba en agiraghti e pura tintinibar ari mangasa,
me aminir bar dafamin min izi.
Apaniba e dikabinasa bar akuegha,
mati gumaziba pazi gumazir biziba puvatizibar amuasa izima,
gumazir biziba puvatiziba mongegha iti.
Ezi puvati, ni apanibar midorozir gumazibar dapanimin barir afuziba inigha
dar anariram ase.
15 Ni uan hoziabagh aperazi,
da ongarim dika anebigha zui.
Ezi bizir kam ongarim gamima
a dikava nigarpiri.

16 Ki bizir kaba bar da baregha agoi.
Ki atiatia agoima, nan akam uaghan nisi.
Nan agharapaniba amiraghamiregha berir amirazimin min oto.
Ezi nan suemning nan amirazi, ki ua gavgaviba puvati.
Ki fo, God izi apanir e gasighasighizir kaba puv me damigham.
Ezi ki dughiar kam mizua iti.
Kamaghin amizi, ki pura uabin asugha nimira iti.‡

17-18 Eghti fighin temeba ban koghti,
wainin ikariziba, wainin oviziba dar ituan koghti,
olivin temeba, oviziba dar ituan koghti,
azenimin dagheba puvatighti,
sipsipba bar arimighireghti,
bulmakaubar dipenim pura ikiti,

† **3:6:** Hibrun akam deragha vezin kamin mingarim abighizir puvati. ‡ **3:16:** Hibrun akam deragha vezin kamin mingarim abighizir puvati. **3:17-18:** Jop 13:15; Aisaia 41:16

eghtɨ kɨrara Ikiavɨra Itir God bagh bar akongegham.
Kɨ fo, God, a uamategh na iniam.
Kamaghɨn amizɨ, osɨmtɨzir kaba otivamin dughiamɨn,
kɨ bar akuegh navir amɨrizimɨn ikiam.
19 Ikiavɨra Itir God, a nan Ekiam, a gavgavim na ganɨdi.
A nan suemning gamizɨ, aning gavgavigha, mati asɨzir dian sueba,
Egha a na gamima, kɨ deravɨra mɨghsɨabagh isɨn arui.

(Gumazir onger akar kabar faragha zuim,
gumazibav geima,
me gitabav sosi.)

3:19: 2 Samuel 22:34; Onger Akaba 18:33

Godin Akam Inigha Izir Gumazim
Sefanaian Akinafarim O Sefanaia
Akar faragha zuim

Dughiar atrivim Josaia Judabar arazir kuraba akirizimin, Sefanaia gin iza Ikiavira Itir God a ganingizir akabav gei. (Ni 2 Atriviba, sapta 22 ko, 23in gan.) Sefanaia ghaze, Judan adarazi arazir kurar me Godin ziam fava amiba ataghiragham. Puvatightima, God me bagh osimtizir ekiam amadaghti a izam.

Sefanaia uaghan migia ghaze, kantrin igharazir Judabar apanim gamiba, God uaghan me gasighasigham. Eghti Jerusalem uaghan ikuvigham. Eghti gumazamizir navibagh iragha arazir aghuibagh amiba, me deraghvira ikiam. Eghti gin Jerusalem ua deragh otoghti, gumazamizir Godin damazimin deraziba an aven ikiam.

Ikiavira Itir God Izamin Dughiam Otogham

(Sapta 1--3)

Ikiavira Itir God Izamin Dughiam otoghti, a gumazamiziba isi kot darigham

1 Emonin otarim Josaia, a Judan atrivimin itima, Ikiavira Itir God akar kam Sefanaia ganingi. Sefanaia Atrivim Hesekian anabamin oto. Kusi, a Sefanaian afeziam, ezi Kusin afeziam Gedalia, ezi Gedalian afeziam Amaria, ezi Hesekia Amarian afeziam.

2 Ikiavira Itir God kamaghin Sefanaia migei:

"Ki nguazir kamin itir biziba bar ada avigha da makunizi moghin, dagh asighasigham,
3 kar gumazamiziba bar moghira, ko asiziba, ko kuarazir overiamin mighagha aruiba, ko osirir ongarimin aruiba.
Bizir kaba gumazamizibagh amima, me arazir kurabagh ami,
ki bar ada agivagham.
Eghti tam ua ikian kogham.
Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha gifa.

4 "Judan gumazamiziba ko Jerusalemin gumazamiziba bar moghira,
ki mizazim me gasegham.
Asem Balin ziam fer arazimin bizir ikiavira itir vaghvaziba, ko an ofa gamir gumaziba,
ki bar me gasighasigham,
eghti gumazamiziba ua me ginighnighan kogham.
5 Gumazamizir uan dipenibar isiriabar ghuavanaga, aruem ko, iakinim ko, mikovezibar ziaba feba,
ki me gasighasigham.
Gumazamizir avirim nan ziam fa kamaghin migei,
'E Ikiavira Itir Godin ziamin pin an akakagha ghaze, Bar guizbangira, e an gin zui.'
Ezi puvati, me uaghan asem Molekin ziam fa ghaze,
'E asem Molekin ziamin pin akakagha ghaze, Bar guizbangira, e asem Molekin gin zui.'
Kamaghin amizi, ki me gasighasigham.
6 Gumazamiziba akirim na gasa, ua nan gin zuir puvati,
egha tuavim uarir akakaghasa na bagha iza, nan azangsizir puvati.
Ki uaghan gumazamizir kabagh asighasigham."

7 Ikiavira Itir God Izamin Dughiar Ekiam a roghira izegha gifa.
Kamaghin amizi, ia an boroghin izi nimira iki.
Ikiavira Itir God uan gumazamiziba me misoghasava ami,
mati gumaziba ofa damuasa asizibav sosi.
Egha gumazir igharazibar diazi me iza garima,
a uan damazimin zuezir arazim damuasa me migei.*
8 Ikiavira Itir God ghaze,
Dughiar ki uan gumazamizibav soghamim,
ki atrivimin gumazir dapaniba ko, atrivimin otariba ko, kantrin igharazibar arazibagh amir gumazamiziba,
ki me gasighasigham.
9 Dughiar kamin, gumazamizir asebar ziaba fa,
uan gumazir ekiamin dipenim damuti a izivasa,
me okiava gumazibav sozi me ariaghiri,
gumazir kaba, ki me gasighasigham.

1:1: 2 Atriviba 22:1--23:30; 2 Eghaghaniba 34:1--35:27

* **1:7:** Vezin kamin akar isin zuim, a kamaghin migia ghaze, bizir God damuasa mikemeziba, da mati gumaziba God bagh ofa damuasa amizir bizibar dughiam. Me asizibav sogha ofabagh ami. Egha me gumazir igharazibar deima me iza me ko uari akuvava asizir ofan kaba api. Ezi e deragha fozir puvati, akar isin zuim, gumazir igharazir kaba, me taia. Gumazir maba ghaze, kar God diazir gumazir izi Judabagh asighasighamiba.

10 Ikiavira Itir God ghaze,
Dughiar kamin ia oraghti ararem Osirir
Tiar Akar Jerusalemin itimin ikegh
otivam,
eghti azirakam Jerusalemin ru-
aghatevir igiamin ikegh otivam.
Egh ia oraghti, mighsiabagh isin dipeniba
iri,
pamten tingagham.
11 Ia ganti, ian gumazir dagiar ingangarib-
agh amiba,
me bar arimighiregham.
Kamaghin amizi, ia nguibar ekiamin dan-
ganir zarimin iki, bizir kaba baragh
aziam.

12 Dughiar kamin, ki lamba inigh
Jerusalemin averiam buriam.
Gumazir nan arazibagh ifongezir pu-
vatiziba, me ghaze me uari biziba bar
dar amuam.
Me ghaze God pura iti.
A gumazir aghuibar akurvazir pu-
vatigha,
gumazir kurabar araziba ikarvazir
puvati.
Eghti ki gumazir kabagh asighasigham.
13 Gumazir kaba, gumazir igharaziba
izi men biziba okemegh, men
dipenibagh asighasigham.
Me dipenir igiabar ingarigh, dar ikian
kogham.
Egh wainin azenir me opariba,
me dar wainin dipabar aman kogham.

14 Ikiavira Itir God Izamin Dughiar Ekiam, a
roghira ize,
egh a bar zuamiram otogham.
Ikiavira Itir God Izamin Dughiar Ekiam, a
gumazamizibar amuti,
me bar osemegham.
Dughiar kamin, midorozir gumazir gavgav-
iba,
me uaghan atiating pamten arangam.
15 Dughiar kamin, Ikiavira Itir Godin
aningagharim azenim giram,
eghti gumazamiziba osimtizir ekiamin
aven iki men naviba bar ikuvigham,
eghti biziba tintinimin ikuvam.
Eghti ghuariaba aruem avaraghti,
mitater pigha duar dafam otogham.
16 Dughiar kamin midorozir sigham arangti,
midorozir gumaziba izi,
nguibar ekiar divazir gavgaviba itiba
ko dipenir gavgavir ganganir gumaz-
iba itiba,
me dav sogh pamten mikim,
dimiva arangam.

17 Ikiavira Itir God kamaghin migei,
Gumazamiziba arazir kurabar na
gami,
kamaghin amizi, ki bizir kurar avirim
damuti da me bativam,
eghti me damazir okavirizibar
min punpun, daruamin tuaviba
buriam.
Eghti men ghuziba dipamin min iriti me
arimighiram.
Eghti men kuaba nguazim gisin
kurighiri mati afiar buariba.

18 Dughiar kamin, Ikiavira Itir God uan
aningagharim akagham,
eghti men gol ko silva tong bar men
akuraghan kogham.
Bar puvatigham.
An aningagharim, avimin min otogh
nguazimin ruaghateviba
bar dar isigham.
A zuamiram otogh, nguazimin gumazamiz-
iba
bar me agivagham.

2

Gumazamiziba navibagh iragh

1 Ia kantrin kamin gumazamiziba,
ia uan arazir kurabar aghumsizir pu-
vati.
Ia deravira arazir kam ginighnigh,
egh a bagh aghumsigh.
2 Puvatighti, Ikiavira Itir God uan
aningagharim akaghti,
ia ikuvigham mati akimariba midii.
Puvatighti, Ikiavira Itir God ian ataram,
eghti an adarim avimin min ian isiam.

3 Ia gumazamizir uari abira, Ikiavira Itir
Godin apengan itiba,
ia a bagh izi a baghvira iki.
Egh uari abinigh Godin damazimin
arazir aghuibar amu.
Ia kamaghin damuti, Ikiavira Itir God uan
aningagharim amadaghti
a izi arazir kuraba ikarvaghamin
dughiam,
ia ti an aven modogh deraghvira
ikiam.

Judan kantrin boroghin itir kantriba Ikiavira Itir God me gasighasigham

4 Ikiavira Itir God Filistian kantri
gasighasighti,
gumazitam Gazan nguibar ekiamin
ikian kogham.
Eghti Askelonin nguibar ekiam
uaghan gumaziba puvatigham.

1:13: Godin Araziba 28:30; 28:38-40; Amos 5:11; Maika 6:15 **1:17:** Godin Araziba 28:29; Onger Akaba 83:10; Jeremaia 9:22 **2:3:** Aisaia 1:17; Amos 5:6; 5:14-15 **2:4:** Aisaia 14:29-31; Jeremaia 47:1-7; Esekiel 25:15-17; Joel 3:4-8; Amos 1:6-8; Sekaraia 9:5-7

Asdotin itir gumazamiziba, apaniba
dughiar vamiran me batuegham,
egh me uaghan Ekronin itir gumazamiziba batuegham.

5 O Filistian ongarir dadarimin itiba, ia ikuvigham.
Ikiavira Itir God ia isa kot gatigha gifa.
A ia gasighasighti, ian tav ikian kogham.
6 Ian nguazir ongarir miriamin itim, grazir kinim a batogham.
Danganir kamin sipsipbagh eghuvir gumaziba,
ia uari bagha dipenir doziba ko sipsipba ikiamin divazibar ingaram.
7 Ezi Judan ikizimin ikiavira itir varazira,
me ian nguazim iniam.
Eghti men sipsipba danganir kamin itir grazibar amiti,
Judaba Askelonin nguibamin itir dipenibar dakuam.
Eghti Ikiavira Itir God, a men God,
a me ko iki me damuti
me deravira ikiam.

8 Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim kamaghin migei,
"Ki Moapin kantri ko, Amonin kantri barazima,
aning nan gumazamiziba dipova akar kurabar me migia uari fe.
Me pamten migia ghaze,
me Israelia abinigh men nguazim inigham.
9 Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, Israelian God,
ki zurara angamira ikia, guizbangira migia Akar Gavgavir kam gami,
Moapia ko, Amonia me ikuvigham,
mati Sodom ko, Gomora ikuvizi moghin me ikuvigham.
Eghti ikarizir ataghatariba otivigh men nguazim bar anevegham.
Eghti amangsizim itir moziba nguibar kamin otoghti
a bar ikuvigh kamaghira ikiam.
Eghti nan adarazir ikiavira itir varazira,
me, me misogh pura men biziba iniva,
men nguaziba iniam."

10 Moapia ko, Amonia uari fava akaba batosi,
egha Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itimin gumazamiziba,
me dibovir akar kurabar me migei.
Kamaghin amizi, God me ikaragh pazavira me damuam.

11 Ikiavira Itir God me damuti,
me puviram atiatingam.
Kantriba bar, a men asebar amuti
da pura bizir kinibar min otivam.
Eghti gumazamizir ongarimin miriamin itiba ko, gumazamizir ongarir arighatizimin itiba,
me uan nguibabara ikiva
uan teviba apir dapaniba avighiva an ziam fam.

12 O Itiopian gumazamiziba, ia uaghan
Ikiavira Itir God midorozimin aven ia misoghti
ia arimighiram.

13 Ikiavira Itir God uan gavgavimin Asirian gumazamizibagh asighasigham,
kantrin kam a notin amadaghan iti.
Egh a men nguibar ekiam Ninive gasighasigham.
Eghti nguibar ekiar kam dipaba puvatizir danganimin min otogham,
eghti gumazamiziba ua an ikian kogham.
14 Bulmakauba ko, sipsipba ko, memeba ko, asizir atiabara izi a dakuam.
Apaniba dipenibar itir ter arariba isi tintinimin da kunigham.
Kamaghin amizi, dipenir kaba bar ikuvigham.
Eghti dimagarimin kuarazir biariba ko, mighiaba ko, dariaba
da pura izi dipenir kabar ikiva
dar dipenir akiniba ko, tiar akaba ko, winduabar dapiagh ikiva arangam.

15 Niniven adarazi nighnigha ghaze, me gavgavir ekiam iti,
me ikuvighan kogham, kamaghin amizi, me bar akonge.
Egha me ghaze, men nguibar ekiam a uabira kantrin igharazibar nguibar ekiaba, bar dagh afira.
Ezi bar puvati.
Bizir kurar kaba Ninive bato.
Ezi nguibam ikuvigha kamaghira ikia,
asizir atiabar danganim gava.
Gumazir an boroghin zuiba me atiatiava
dapaniba roava bar an aghua.

3

Ikiavira Itir God Jerusalemian arazir kuraba gin amada

1 O Jerusalem, ni ikuvigham.
Nin gumazamizibar araziba, Ikiavira Itir Godin damazimin bar mizegha, kurigha bar ikufi.

2:8: Aisaia 15:1--16:14; Aisaia 25:10-12; Jeremaia 48:1-47; 49:1-6; Esekiel 21:28-32; 25:1-11; Amos 1:13-15 **2:9:** Jenesis 19:24 **2:12:** Aisaia 18:1-7 **2:13:** Aisaia 10:5-34; 14:24-27; Nahum 1:1--3:19

Me an akaba batogha uan
adarazira, paza me gami.
2 Me Ikiavira Itir Godin akam barazir pu-
vati,
egha Ikiavira Itir God men araziba
akiran me aghua.
Egha nighnizir gavgavim an ikian aghua,
egha uarir akurvaghasa an azangsizir
puvati.

3 Men gumazir dapaniba mati laionba,
mitiriam men azima
me pamten arava aroi.
Ezi men gumazir kotiaba tuisiziba, mati
afiar atiaba mitiriam puv men azi,
ezi me asiziba apava,
gurumzaraghan bagha agharitam
atizir puvati.
4 Godin akam inigha izir gumaziba der-
aghavira uan ingangarim gamir pu-
vati,
egha ifaghata gumazamizibagh
asighasighasa pura me gifari.
Ofa gamir gumaziba, me bizir
anogorogheziba paza dagh ami,
egha uarira uarir akurvaghasa Godin
Akar Gavgaviba otavkiri.

5 Ezi Ikiavira Itir God Jerusalemin ikiavira
iti.
A guizin arazir aghuibaram ami, egha
arazir derazir puvatiziba ana dagh
amir puvati.
Mizarazibar zurara, a guizin uan arazimin
gin ghua,
bar deragha kotiabagh amua, gumaza-
mizibar araziba tuisisi.
Egha ingangarir kam ataghirazir
puvati.
Ezi gumazir kurar nguibar ekiar kamin
itiba,
me guizin arazimin gin zuir puvati,
egha aghumsizir puvati.
Bar puvati.

6 Ikiavira Itir God kamaghin migia ghaze,
"Ki kantrin maba bar me agifa, egha men
nguibar ekiabagh asighasiki.
Ezi dar nguibar ekiar divazir gavgaviba
itiba ko, dipenir ruarir ganganir gu-
maziba itiba,
da ikuvigha iti.
Gumazitaba nguibar ekiabar itir puvati,
kamaghin amizi, gumazamiziba ua
nguibar ekiabar aven itir tuavibagh
aruir puvati.
7 Ki ghaze gumazamiziba nan arazir kabar
gan, nan apengan ikiam,
egh me nan amamangatighti ki men
arazir kuraba akiram.
Egh ki deraghvira men sure gamizir biziba,
me deragh dagh nighnighti,
ki me gasighasighan kogham.
Ezi me nan suren akaba barazir pu.
Puvati.
Me zuamira ua dikavigha arazir
kurabagh ami."

8 Ikiavira Itir God kamaghin an gin zuir
gumazamizibav gei,
"Ki men atara kamaghin uan nighnizim
akirigha gifa,
ki kantriba bar dar gumazamiziba
inigh izi me akuvagh,
men arazir kuraba ikarvagham.
Eghti nan aningagharim avimin min
nguazir kamin danganiba bar dagh
asighasigham.
Kamaghin amizi, ia nighnizir aviribar
amuan marki.
Ia Dughiar ki kantriba bar dar gumaza-
miziba isi kot darighamim bagh pura
mizuam iki.

9 "Dughiar kamin, ki kantriba bar dar
gumazamiziba migeir migirigiabagh
iraghti,
da ua igiabar otivigham.
Eghti me migeir migirigiaba bar
zuegh bar deragham.
Egh me ua aseba ko, mikiman kogham,
me narara mikimam.
Egh me navir vamira iki, nan in-
gangarim damuam.
10 Nan gumazamizibar marazi tintinimin
kantrin igharazibar ghue,
ezi marazi kantri Itiopian iti,
me ofaba inigh na bagh izam.

11 "Nan gumazamiziba,
ia guizbangira nan akam batoke.
Eghti ki bizir kabar amuti da otivamin
dughiamin,
ian tongin itir gumazir uari fa akaba
batoziba,
ki bar me batuegham.
Eghti ia Jerusalemin ikiam, kar nan
mighsiam,
egh ia ifaghati ua nan akaba batoghan
kogham.
Kamaghin amizi, ia uamategh Jerusalemin
izeghiva,
ni ua uan arazir kurabagh nighnigh
aghumsighan marki.
12 Eghti gumazamizitaba, ki me ateghti me
Jerusalemin nguibamin ikiam.
Me bizir aviriba puvatigh guizbangira
uari dikabiragham.
Egh na bagh izi uarir akurvaghsi
nan azangsigham.

3:13: Akar Mogomem 14:5

13 Israelian ikiavira itir varazira, men
dibobonim bar sufi.
Me arazir kurabar amuan koghiva,
akar ifavaribar amuan kogham.
Me guizin akabar amu, egh ifaran kogham.
Me deraghvira dapiagh avughsam,
eghti bizitam me damuti me ati-
atingan kogham."

Bar akongeghamin onger akar mam

14 O Israelian gumazamiziba, ia pamten
dimiva ighiabar amu!
O gumazamizir Jerusalemin
nguibamin itiba,
ian navir averiaba deraghti ia bar
akuegh mamaghira iki!
15 Ikiavira Itir God, ia gasighasighasa
mikemezir akar kam,
a anegivagha ian apanibar agirazi me
are.
Ikiavira Itir God, a Israelian atrivim,
a ian tongin iti.
Kamaghin amizi, ia bizitamin ati-
atingan marki.
16 O Jerusalem, Dughiam izити me ni mikim
suam,
Ia Saionin gumazamiziba, ia puram
akongiva bizitamin atiatingan marki.
17 Ikiavira Itir God, a ian God, a ia ko iti.
An gavgavim ian akurazi, ia
midorozimin uan apaniba abira.
A ia bagha bar akongegh ighiabar amuam.
Mati gumazamiziba uari akuva Godin
ziam fa onger akabagh ami moghin,
a ia bangin pamtem ongam.
Guizbangira a bar ia gifonge, ia kamaghin
nighnizir kam damuti,
a migirigiabagh asagham.

18 Ikiavira Itir God ua kamaghin migei,
"Ki faragha puv ia gamizi, ia nan saghon iti.
Ia fo, ia nan ziam fe puvati,
ezi bizir kam ia gamima ia bar
aghumsiki.
Ezi ki datirighin ua ia inigh izasa.*
19 Dughiar kamra, apanir ia abiragha paza
ia gamiziba,
ki me gasighasigham.
Ia Israelian tintinibar kantrin igharazibar
itiba,
ia mati sipsipba tintinibar ghuezi, ian
sueba ikufi.
Ki ia inigh ua ian nguibamin izam.
Ia datirighin igharaz darazir damazimin
bar aghumsiki,
ezi ki ian aghumsizim agivagh ziar
ekiam ia daningam.
Eghti nguazimin danganiba bar,
dar gumazamiziba ian ziaba fam.
20 Dughiar kamin, ia itir danganiba bar,
ki ia inigh uamategh ian nguibamin
izam.
Egh ziar ekiam ia danighti,
nguazimin gumazamiziba bar ian ziam
fam.
Egh Dughiar kamin, ki ian ingangaribar
amuti da bar deragh otivam,
eghti ian dabirabim deragham.
Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha
gifa."

3:15: Aisaia 54:14 **3:17:** Godin Araziba 30:9; Aisaia 62:5; Jeremaia 32:41 * **3:18:** Hibrun akam me kagh deragha akamin mingarim abighizir puvati.

Godin Akam Inigha Izir Gumazim Hagain Akinafarim o Hagai

Akar faragha zuim

Judaba, kantri Babilonin kalabus ategha ua Jerusalemin izezi, Hagai Ikiavira Itir God, a ganingizir akar kamin gun me migei. Me azenir mabar Jerusalemin ikia, zuamira Ikiavira Itir Godin Dipenimin ingarizir puvati. Ezi Hagai ko, Godin akam inigha izir gumazim Sekaraia, aning Serubabel, ko Josuan, nighniziba fasa akabar aningin migei. Aning Judabar gumazir dapanimning. Eghti aning Godin Dipenim uam an ingarsi Judabar gumazamizibav kemegh, uaghan Godin ziam fer arazimin arazir kuraba akiram.

Hagai kamaghin migia ghaze, Judaba ingangarir kam damuam, a men akuraghti, me uari ko ingarir arazir kam bar deragham. Eghti Godin akar dikiriziba, an akam inigha izezir gumaziba mikemezi moghin, da guizbangirama otivam. Eghti God bar deragh uan gumazamizibar amuti, me dughiar bar aghuarimra ikiam.

God uan Dipenimin ingarasa gumazamizibav gei

(Sapta 1:1--2:9)

God ua uan Dipenimin ingarasa gumazamizibar avisi

1 Dughiar kamin Darius, Persian kantrin atrivir ekiamin itima, an namba 2in azenim. Ezi an iakinir namba 6in, an aruer faragha zuimin aven, Ikiavira Itir God migirigiam isa, uan akam inigha izir gumazim Hagai ganingi. Eghti an akar kam isi Judabar gumazir dapanim Serubabel daningam, a Sealtielin otarim. Egh uaghan akar kam isi Jehosadakin otarim Josua, a Judabar ofa gamir gumazibar dapanim daningam.*

2 Egha Hagai kamaghin aning migia ghaze, "Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim kamaghin migei, 'Gumazamizir kaba ghaze, "Godin Dipenimin ingaramim dughiam tighar maghin otivam." '"

3 Ezi Ikiavira Itir God, gumazamizibav kimasa migirigiaba isa ua Hagai ganingi.

4 A ghaze, "Nan gumazamiziba, ia manmaghsua uari bagha dipenir bar aghuibar ingara dar itima, nan dipenim ikuvigha iti?

5 Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, datirighin ghaze, Ia bizir kurar ia bativir kabar gara nighnisi o puvati?

6 Ia dagher aviriba oparigha, dar dagher aviriba isir puvati. Ia apava izevir puvati. Ia dipaba apava, kuariba ian piravira iti. Ia korotiaba ikia da aghuava, arugharughvira ikiam. Gumazir dagiaba bagha ingara da isiba, da zuamira gefi, mati ia da isa dagiavtarir toriba itibagh azui.

7 Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, ki kamaghin ia migei, ia bizir kurar ia bativir kabar gara nighnisi, o puvati?

8 Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim ghaze, Ia mighsiabar mavanang temeba okegh izighiri nan Dipenim uam an ingarigh. Eghti nan navir averiam deragh bar akongegham. Egh ia an aven nan ziam fiti, ki uan angazangarim ko, gavgavim saram otogh, ziar bar ekiam iniam.

9 "Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim ghaze, Ia nan Dipenim ataghizi a ikuvigha itima, ia uari uan dipenibar ingarigha arui. Kamaghin amizi, ia uan azenibar dagher ekiataba inisi damuva avegham. Ia dagher muziarir kaba inigh aghegh ti, ki dagh iveraghti da zuamira gevegham.

10 Ian arazir kaba bangin, ghuariaba irir puvatizima dagheba ian azenibar otivir puvati.

11 Ki uabi amozimin anogoroke. Egha ki aruer ekiam gamizi, a nguazim koma, mighsiaba ko, ian witin azeniba, ian wainin azeniba, ian olivin temeba, nguazimin otivava aghuir zuravariba, ian asiziba, gumazamiziba ko, me oparir dagher guar aviriba, a bar dagh apongezi da misingi."

Gumazamiziba Godin akam baregha an gin zui

12 Dughiar kamin, Judabar gumazir dapanim Serubabel, a Sealtielin otarim ko, Josua Jehosadakin otarim, a ofa gamir gumazibar dapanim ko, Judan gumazamizir ua izegha aning ko itir vabara, me Ikiavira Itir God, men God, an migirigiaba baraki. Egha me an akam inigha izir gumazim Hagain migirigiaba baregha Ikiavira Itir Godin atiatingi. Me fo, Ikiavira Itir God, anemadazima a izi.

13 Ezi Hagai, an akam inigha izir gumazim, a kamaghin Ikiavira Itir Godin akamin gun gumazamizibav gei, "Ikiavira Itir God ghaze, 'Ki ia koma akam akira ghaze, ki zurara ia ko ikiam.' "

14 Ezi Ikiavira Itir God, Judabar gumazir dapanim Serubabel, a Sealtielin otarim ko, Josua a Jehosadakin otarim, a ofa gamir gumazibar dapanim ko, Judan gumazamizir aning ko itir vabara, men nighniziba ua da

1:1: Esra 4:24--5:2; Esra 6:14 * **1:1:** Azenir kam 520, an azenir fomira Kraisin dughiamin ikezim, an dughiam Ogas 29. **1:6:** Godin Araziba 28:38-40; Hosea 8:7; Hagai 2:16

fema, me iza ua Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, a men God, me an Dipenim ingari.
15 Darius atrivimin itir dughiamin, an azenir pumuningin namba 6 iakinimin dughiar namba 24in, me ingangarir kam foregha a gami.†

2

Godin Dipenir igiam bar deragham

1 Darius atrivimin itir azenir namba 2in, an iakinir namba 7in, dughiar namba 21in, Ikiavira Itir God uam akam isa, akam inigha izir gumazim Hagai ganingi.*
2 God Hagai migia ghaze, "Ni mangi Judabar gumazir dapanim Serubabel Sealtielin otarim ko, Josua Jehosadakin otarim, a ofa gamir gumazibar dapanim ko, Judan ikiavira itir varazira, kamaghin me mikim suam,
3 'Fomira nan Dipenimin ganganim bar dera, ezi ian tarazi ti an ganigha a ginighnighavira ikiama? Datirighin ia an gari, a kamaghira garavira iti o, a pura bizir kinimin min iti?
4 Ikiavira Itir God ghaze, O Serubabel, ni tugh gavgafigh. O Josua, Jehosadakin otarim, ni ofa gamir gumazibar dapanim, ni tugh gavgafigh. Ia nguazir kamin itir gumazamiziba, ia tuivigh gavgafigh. Guizbangira, ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim ghaze, ki ia ko iti, kamaghin amizi, ia dikavigh ua ingangarim damu.
5 Ia fomira Isip ategha azenan izasava amima, ki ia ko Akar Gavgavim akira ghaze, ki ia ko zurara ikiam. Guizbangira nan Duam ian tongin ikiavira iti. Kamaghin amizi, ia atiatingan marki.
6 "'Kar Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim kamaghin migei. Dughiar otevimin, ki ua overiam ko, nguazim ko, ongarim ko, nguazir midiarimin itir bizibagh nobaghnobagham.
7 Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim ghaze, Ki kantrin igharazibagh nuabaghti me akong, uan bizir aghuir ivezir bar pin koziba inigh kagh iziti, nan Dipenim ganganir aghuim damuam.
8 Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim ghaze, Kantriba bar dar itir silvaba ko golba, da bar nan biziba.
9 Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim ghaze, Nan Dipenir igiar kam an ganganim ko, ziar ekiam bar deragh, nan Dipenir ghurim gafiragham. Eghti ki bizir aviriba gumazamizibar aningti, me navir amirizim ko, dabirabir aghuim ikiam. Ki Ikiavira Itir Godin gavgaviba Bar Itim, ki mikemegha gifa.'"

God deragh gumazamiziba ko, gumazir dapanim Serubabel, damuam

(Sapta 2:10-23)

Arazir mizirizibа gumazamizibar ofabagh asighasisi

10 Darius atrivimin itir dughiamin, an azenir namba 2in, iakinir namba 9in, an dughiar 24in, Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, migirigiar mam ua Hagai ganingi.†
11 Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim kamaghin migei, "Ni nan azangsizir kamin mingarim gifoghfoghsi, ofa bagh amir gumazibar azaragh, Moses Osirizir Araziba manmaghin migei.
12 Gumazitam, God ganingizir ofa gamir asizir tuzitam inigh, uan korotiamin aven anerugh mangiti, an korotiar otevitam bretin tam o, dagher isamiziba o, wain o, olivin borem o, dagher guar igharagha garitam uaghan a seregh mangiti, dagher kam God baghvira iki bar anogoregham o puvatigham?" Ezi Hagai ghua ofa gamir gumazibar azarazi me kamaghin migei, "Mamaghin puvatigham."‡
13 Ezi Hagai ua men azara, "Gumazitam uan dafarim isi gumazir kuatam gisin datigh, gin daghebar suiraghti, dagher kaba Godin damazimin mizegham, o puvatigham?" Ezi ofa gamir gumaziba ghaze, "Are, da mizegham."
14 Ezi Hagai kamaghin migei, "Ikiavira Itir God ghaze, 'Gumazamizir kaba ko, men kantrin me amir biziba nan damazimin kamaghira ghue. Men nighniziba ko, me amir araziba mize. Kamaghira ofan me ofa gamir dakozimin amiba, da bar moghira nan damazimin mize.'"

God uan gumazamiziba deragh me damuasa akam akiri

15 Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God ghaze, "Ia tighar nan dipenimin ingaramin dughiam, faragha ia bativizir biziba ia dagh nighnigh.
16 Dughiar kamin bizir maba ia batifi. Ia dagher pozir mam aghuasa ghua ghaze, ia 4plan daghevtaribar aghuigham. Ezi puvati, ia daghevtarir pumuningrama aghui. Ia ghaze, ia ti wainin tengin ekiamin

† **1:15:** Azenir kam 520, an azenir fomira Kraisin dughiamin ikezim, an dughiam Septemba 21. * **2:1:** Dughiar kam, a Oktoba 17. **2:3:** Esra 3:12; Sekaraia 4:10 **2:5:** Ua Me Ini 29:45-46 **2:6:** Joel 3:16; Hagai 2:21; Hibru 12:26 **2:7:** Aisaia 60:4-9; Daniel 2:44 **2:8:** 1 Eghaghaniba 29:14-16 † **2:10:** Azenir kam 520, an azenir fomira Kraisin dughiamin otozir dughiam, an dughiam Disemba 18. ‡ **2:12:** Ni Ofa Gami 6:25-27in ganigh. **2:13:** Diboboniba 19:11-22 **2:16:** Hagai 1:6; 1:10-11; Sekaraia 8:10-12

mangigh, 10plan mineba tuigham. Ezi pu-
vati, ia miner 4plara tui.
17 Ikiavira Itir God ghaze, Ki aminir
gavgavir fefeim itim ko, arimariar kurar
mam ko, aisin amozir kuram amadazi,
da izaghirava ian dagher ia oparizibagh
asighasiki. Ia bizir kabar gara navibagh
ighasa nighnizir puvati.
18 Datirighin namba 9in iakinimin, an
24in dughiam ia nan Dipenimin ingarasa,
dagiar ekiaba isa Dipenimin apengan iki,
gavgavim a daningasa da ariki. Kam-
aghin amizi, datirighin ia bizir aghuir ki
damuamibar ganam.
19 Guizbangira, ian dagher dipenir ekiar
dagheba ariziba, datirighin witba dar pu-
vati. Eghti ian wainin ikariziba ko, fighin
temeba ko, pomigranetin temeba ko, olivin
temeba, da tighar bam. Datirighin ikegh
mangi, ki bar deraghvira ia damuam."

Ikiavira Itir God, ziar ekiam isi Serubabel daningam

20 Dughiar kamra, iakinir kamran an
dughiar 24in Ikiavira Itir God, a uam Hagai
migei,
21 "Ni Judabar gumazir dapanim Serub-
abel, kamaghin a mikim, 'Ki overiam ko,
nguazimin itir biziba ua dagh inobagh in-
obaghasava ami.
22 Ki kantrin igharaziba ko, atriv-
ibar gavgaviba agivagham, egh karisba
ighirarighti, dar karisbar suizir gumaziba
da sara daighiregham. Eghti hoziaba
arimighireghti, men midorozir gumaziba
dikavigh kaghira uan roroabav sogh bar
me agevegham.
23 Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar
Itim ghaze, O Serubabel, nan ingangarir
gumazim, Sealtielin otarim, dughiar kam
otoghti, ki ni inighti ni guizbangira nan
ziamin gumazamizibagh ativagh men
ganam. Ki nirara amisefe, ezi ni mati
nan atrivimin ziar ekiam ko, gavgaviba
akaghamin ringin nan dafarimin itimin min
ikia, gumazamiziba geghuvamin gavgavim
iti. Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim
nan migirigiaba kamaghira tu.' "

Godin Akam Inigha Izir Gumazim
Sekaraian Akinafarim O Sekaraia
Akar faragha zuim

Godin akam inigha izir gumazim Sekaraia, an Hagai ko ingarir gumazir mam. A uaghan nighnizir gavgavim Judabar ikia ghaze, Me uamategh Godin Dipenimin ingarigh, arazir aghuibar amuamin gumazamizibar iki. Sekaraia uaghan Godin Akamin gun migia ghaze, God dughiar aghuim damighti a me bativam.

Sapta 1--8, an akam inigha izir gumazimin akam an iti, a Esekiel ko Danielin akinafarir akar e gariba, mong a dar mirara ghu. Sekaraia irebabar min garir bizibar gari, ezi an akaba, akar isin zuir aviriba iti.

Sapta 9--14, a bizir gin otivamibar gun migei, kar dughiar God ikiziba bar dar itir gumazamizibar araziba tuisighiva, egh uaghan God gumazitam amadaghtima a izi an ingangarim damuam. Akinafarir kamin akar maba akam inigha izir gumazimin akamin min, mati Iesus amizir bizir mabar mirara ghu.

Sekaraia irebabar min garir bizibar gari

(Sapta 1--6)

Ikiavira Itir God ghaze, an gumazamizziba a bagh uamategham

1 Darius Persian kantrin atrivim itima, azenir mam givazima, an namba 2in azenimin, namba 8in iakinimin, Ikiavira Itir God, migirigiar kam isava Sekaraia ganingi. Sekaraia Berekian otarim, ezi Berekia Idon otarim.

2 A kamaghin migia ghaze: Ki Ikiavira Itir God, ki fomira puvira ian inazir afeziabar atari.

3 Kamaghin amizi, Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim ia mikimasa na migei: Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim ghaze, ia na bagh ua izíti, ki ua ia bagh izam, kar Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itimin migirigiaba.

4 Ia uan inazir afeziabar min damu ikian marki. Fomira Godin akam inigha izir gumaziba nan akam me mikira ghaze, Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar itim ghaze, ia pazavira itir arazir kuraba ataghiragh. Ezi me na barazi puvatigha, nan gin izir puvati. Kar Ikiavira Itir Godin migirigiam.

5 Ian ovaviba ko, Godin akam inigha izir gumaziba, me datirighin itir puvati, me bar ariaghire.

6 Nan akam inigha izir gumaziba, kar nan ingangarir gumaziba, me nan akaba ko, arazir ki ifongeziba isa ian ovavibagh aningizi, me me baraghan aghuagha osimtizibar aven zui. Egha gin me navibagh iragha fogha ghaze, Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, fomira mikemezi moghin, en arazir kurar kaba bangin ivezir kuram e ganingi.

Akam inigha izir gumazim irebamin min garir bizimin, hoziabar gari

7 Darius atrivimin itima, an namba 2 azenimin, egha an namba 11in iakinim, kar Sebatin iakinim, an dughiar 24, Ikiavira Itir God migirigiar mam irebamin min garir bizim na ganingi. Ki Sekaraia, ki Godin akam inigha izir gumazir mam, ki Berekian otarim, ezi Berekia a Idon otarim.*

8 Ki dimangan irebamin min garir bizir mamin garima, Ikiavira Itir Godin enselin mam, hoziar aghevim gaperagha izi. A iza danganir zarir mamin tevsevibar tongin tughav itima, an akirangin hoziar aghe-viba ko, baghiraviba dukumiziba koma, ghurghuriba tuivighav iti. Ezi enselin maba hoziar kabagh apiaghav iti.

9 Ezi ki azara, “Nan gumazir ekiam, bizir kabar mingarim, manmakin?” Ezi enselin na migeim, na ikaragha ghaze, “Ki dar mingarim ni akagham.”

10 Ezi enselin faragha zuim, a tevsevibar tongin tughav ikia na migia ghaze, “Ikiavira Itir God uan enselin kaba amadazi, me ghua nguazir oteviba bar dar gari.”

11 Ezi enselin igharaziba, enselin faragha ghua tevsevibar tongin tughav itim kamaghin a migei, “E nguazim bar a garua garima, nguazimin gumazamiziba bar moghira osimtiziba puvatigha deraviram apia.”

12 Ezi Ikiavira Itir Godin enselin faraghavira zuim kamaghin migei, “O Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, ni 70plan azenibar Jerusalem ko, Judan nguibar ekiaba bagha atara navim bar nin ikufi. Ni bar dughiar manamra ua men apangkuvigham?”

13 Ezi Ikiavira Itir God, apangkuvir akaba ko, gavgavim anidir migirigiaba enselin na migeir kam ganidi.

14 Ezi enselin kam, Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itimin akam akunasa na migei: Ki ifongiar bar ekiam ko, apangkuvir

---

1:1: Esra 4:24--5:1; Esra 6:14 **1:3:** Jeremaia 25:5; Maika 7:19; Malakai 3:7; Luk 15:20; Jems 4:8 * **1:7:** Azenir kam 519, a Krais tighar otivamin dughiamin fomira otozir dughiam, ezi an dughiam, 15 Februari. **1:8:** Akar Mogomem 6:2-4

nighnizim Jerusalem bagha iti, an ziar mam
Saion, a nan nguibar ekiam.
15 Ki fomira uan gumazamiziba mong
men atara, egha Kantrin Igharazibar
Gumazamizibav mikemezi, me iza
mizazim me gase. Me izava amiraghavira
me gasighasighizir puvati. Me, me
gasighasighamin mitaghniam gafiragha
bar me gasighasiki. Ezi kantrin igharaziba
datirighin osimtiziba puvatigha der-
aghavira iti. Ezi ki osimtizir ekiam men iti.
16 Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God
ghaze, Ki ua Jerusalemin uan apangkuvim
men akaghasa izegha gifa. Ikiavira Itir
Godin Gavgaviba Bar Itim ghaze, Me nan
Dipenimin ingarighti, a ua Jerusalemin
tugham. Mati gumazim dipenimin ingarasa
benibar an ababaniba asi moghin, me
Jerusalemin nguibar ekiam, an ababaniba
asi, egh bar aneghuigham.
17 Ezi ensel uaghan kamaghin akam
akunasa na migia ghaze, "Ikiavira Itir Godin
Gavgaviba Bar Itim ghaze, An nguibar
ekiaba bizir aghuir aviriba dagh izivagham.
Eghti gumazamiziba deraghvira ikiam.
Ikiavira Itir God, gavgavim ua Saion
daningti, a ua tugh gavgavigham. Egh ua
baghvira uam Jerusalem ginabagham."

Sekaraia irebamin min garir bizimin aven bulmakaun kombar gani

18 Ki irebamin min garir bizimin aven,
bulmakaun komin 4plan gari.
19 Egha ki enselin na ko migeimin
azara, "Kar manmaghin amizir biziba?"
Ezi a kamaghin na ikara, "Komin kaba,
dar mingarim kamakin, da Judaba ko,
Israelia ko, Jerusalemin gumazamiziba
gasighasigha me aghamsighizir kantriba."
20 Egha Ikiavira Itir God, 4plan ingan-
garir gumaziba nan akazima, me vagh-
vagha haman ainbav sozibar suiki.
21 Ezi ki an azara, "Gumazir kaba tizim
damuasa izi?" Ezi a kamaghin na ikara,
"Kantrin pazavira Judan nguazim gamua
an gumazamiziba aghamsighiziba, ingan-
garir gumazir kaba izi, me damuti me atiat-
ingti me bar men gavgaviba dikabiragham."

2

Sekaraia ingangaribagh amir benir ababanim, irebamin min garir bizimin aven an gari

1 Ki kogha irebamin min bizir mamin
garima, gumazir mam ababanibagh amir
benir mamin suira.
2 Ezi ki an azara, "Ni managh zui?" Ezi
a kamaghin na ikara, "Ki Jerusalemin aba-
banim damuva, an arozim ko, an ekiam
gifoghasa zui."
3 Ezi ki garima, enselin faragha na migeim
zuima enselin igharazim iza a batogha,
4 kamaghin a migei, "Ni ivegh mangi
gumazir igiar munam mikim suam,
'Gumazamiziba ko, asizir aviriba bar
avirasemegham, kamaghin amizima, me
Jerusalemin divazibar biribar ingaran
iburagham.
5 Eghti ki Ikiavira Itir God, ki uabi der-
agh an ganam, mati ki birir avimin min an
divazim aghuigham. Egh ki an aven iki, an
angazangarim ko gavgavimin min ikiam.' "

God Judabar diazima me uamategha uan nguazimra ize

6-7 Ikiavira Itir God uan gumazamiziba
kamaghin me migei, "Ia izi! Ia izi! Ki fomira
tintinibar ia aghamsighizi, ia nguazir kamin
danganiba bar dar ghue. Ezi datirighin, ia
kalabusin itiba, ia Babilonin nguibar ekiam
ategh ari ua Saionin izi. Ia dikavigh zuamira
izi!"
8 Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim,
uan ziar ekiam bangin gavgavim na ganiga,
kantrin pazavira an gumazamizibagh
amiba, a me mikimasa na amadagha ghaze,
"Tina paza me gami, a paza nan bizir bar
pin kozim gami.*
9 Ki uabi ivezir kuram me daningasava
ami, eghti gumazamizir me abirazi men
ingangarir gumazir kinibar ikeziba, me
dikavighiva, uan apaniba pazavira me
damuva me da men biziba iniam." Bizir
kam otoghtima, me bar fogh suam, Ikiavira
Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, na amada.
10 Egha Ikiavira Itir God ua ghaze, "Ia
Saionin nguibamin gumazamiziba, ia mati
nan guivir ki ifongezim, ia araghasiva bar
akongezir ighiabar amu. Bar guizbangira,
ki uabi izi ian tongin ikiam.
11 Dughiar ekiar ki ian akurazi kamin,
kantrin aviribar gumazamiziba Ikiavira Itir
God bagh izi, an gumazamizibar ikiam.
Guizbangira, ki izi ia ko ikiva ian tongin
ikiam." Bizir kam otoghti, ia fogh suam,
Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, a
uabi na amadazi ki ia bagha ize.
12 Eghti Judaba, Ikiavira Itir Godin
kantrin kamra iki, egh me an damazimin
bar faraghivira ikiam. Eghti a
bar Jerusalem gifueghiva, ua bagh
anemisevegham. A Jerusalem gifongezi
moghin, nguibar ekiatam gifueghan
kogham.

2:5: Aisaia 26:1; 60:19; Sekaraia 9:8; Akar Mogomem 21:23 * **2:8:** Hibrun akam deragha akar kamin mingarim abighizir puvati. **2:11:** Aisaia 2:2-3; 60:3 **2:13:** Habakuk 2:20

13 O gumazamiziba, ia pura ikiva oragh!
Ikiavira Itir God dikavigha uan Nguibam
ategha e bagha izasava ami. Kamaghin
amizi, e bar moghira uan akabar kumigh
nimira ikiva a mizuamam.

3

Sekaraia irebamin min garir bizimin
aven ofa gamir gumazibar dapanimin gani

1 Egha ki irebamin min garir bizir mamin
aven garima, Ikiavira Itir God ofa gamir
gumazibar dapanim Josua, nan aka. Josua
Ikiavira Itir Godin enselin boroghin tughav
iti. Ezi Josuan agharir guvimin amadaghan,
Satan tughav ikia, a isi kotiam darighasava
ami.
2 Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Satan
migei, "Satan, ki Ikiavira Itir God, nin atara
ghaze, ni akatam mikiman kogham! Ki
Ikiavira Itir Godin Jerusalem gifongezim,
ki ni migia ghaze, ni nimira iki. Gumazir
kam Josua, ki uam a ini, a mati gumazim
aviradiar avim isim inigha anemunge."
3 Ki garima, Josuan korotiam bar pugh-
purizima a enselin boroghin tughav iti.
4 Ezi enselin kam, enselin an faragha tu-
ivighav itibav gia ghaze, "Ia korotiar pugh-
purir an aghuiziba suegh." Egha a Jo-
sua migia ghaze, "Ni oragh. Ki nin arazir
kuramin osimtizim ko, korotiar pughpurir
kaba suegha gifa. Ki datirighin korotiar
igiaba ni daningam."
5 Ki kamaghin migei, "Kamaghin ti de-
ragham, me inir zuruzitam inigh Josuan
dapanim gighuigh a ikegh." Ezi ki mikemezi
moghin, me ami. Ikiavira Itir Godin ensel an
boroghin itima, enselin igharaziba korotiar
igiaba Josua gazui.
6 Ezi gin Ikiavira Itir Godin ensel kam-
aghin Josua migei,
7 "Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar
Itim ghaze, ni nan Akar Gavgavibar gin
mangiva, ingangarir ki ni daningamiba ni
bar dar amuti, ki ni ateghti ni nan Dipenim
ko, bizir nan ziam feba ni dar ganam. Egh
ki ni ateghti, ni enselba ami moghin, nan
boroghin izam.
8 Ofabagh amir gumazibar dapanim Jo-
sua, ni oragh. Ezi ia ofa gamir gumazir
igharaziba, ia uaghan oragh. Ia mati bizir
aghuir gin otivamibar ababanir gumaziba.
Ia oragh. Ki uan ingangarir gumazim
amadaghti a izam, an ziam Temer Ghuzir
Igiam.
9 Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar
Itim, ki dagiar aghuir mam inigha Josuan
boroghin aneti. Dagiar kam, a 7plan
damaziba iti. Eghti dagiar kam gisin, ki
akatam osirigham. Egh ki dughiar vamiran,
nguazir kamin arazir kurabar osimtizim gin
amangam.
10 Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar
Itim, ki ghaze, dughiar kam otoghtima,
ia vaghvagh uan namakaba inigh izi ia
ko ikiam. Eghti me ia ko wainin azeni-
bar daperagh fighin temebar apengan iki,
avughsi deraghvira ikiam."

4

Sekaraia irebamin min garir bizimin,
golin ingarizir lamin aghorimin gari

1 Ezi Enselin faraghavira na ko migeim,
a uamategha na bagha iza, mati gumazim
akuima me a gaghuri moghin, a na gaghuri.
2 Egha a kamaghin nan azara, "Ni tizimin
gari?" Ezi ki ghaze, "Ki garima, me golin in-
garizir aghorim ko, borem arighamin itarir
ekiam, an pin iti. Ezi golin itarir ekiar
kamin 7plan lamin aghoriba a gaseghav ti.
Ezi 7plan lamin kaba, da vaghvagha borer
itarir ekiamin itim gekuasa 7pla wikba iti.
3 Ezi olivin temer pumuning itima, lamin
aghorir kam aningin tizimningin tughav iti,
mam vongin itima mam vongin ti."
4 Ki kamaghin ganigha enselin azara,
"Nan gumazir ekiam, bizir kabar mingarim
manmakin?"
5 Ezi enselin na ko migeim nan azara, "Ni
fos ti puvati?" Ezi ki kamaghin a ikaragha
ghaze, "Gumazir ekiam, ki fozir puvati."

God Serubabel bagha akam akiri

6 Ezi ensel Ikiavira Itir Godin akam,
gavmanin gumazir dapanim Serubabel
daningasa, kamaghin na migei, "Kar,
Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itimin
akam: Ni ingangarim damusi, ni uan
midorozir gumazibar gavgavim ko, ni uan
gavgavimin amodoghin bizibar amuam
marki. Bar marki. Nan Duamin gavgavim
ni ko ikiti, ni gavgavir kamin amodoghin
ingangaribar amuam.
7 Eghti bizir ekiaba mati mighsiaba nin tu-
avim apirti, ki bar da batueghti da voroghira
ikiam. Eghti ni ua nan Dipenimin ingaram,
egh ni dagiar abuananam nan dipenim
datighti, gumazamiziba tiariba akar suam,
'Dipenir kam a bar dera. God deraghvira a
damu!' "
8 Egha Ikiavira Itir God ua migirigiar mam
na ganiga ghaze,
9 "Serubabel uan dafarimningin nan
Dipenimin ingarasa danganim akirigha
gifa. Egh a uabi an ingar anegivagham.
Nan Dipenim givaghamin dughiamin,
nan gumazamiziba fogh suam, ki Ikiavira

3:1: Esra 5:2; Akar Mogomem 12:10 **3:2:** Jut 1:9 **3:8:** Jeremaia 23:5; 33:15; Sekaraia 6:12 **3:9:** Sekaraia 4:10 **3:10:** Maika 4:4 **4:2:** Ua Me Ini 25:31-40 **4:3:** Akar Mogomem 11:4 **4:6:** Esra 5:2; Hosea 1:7 **4:10:** Akar Mogomem 5:6

Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, ki uabi ni
amadazi ni me bagha ghu.
10 Me ingangarimin garima a zuamira
dikavigha zuir puvati, ezi men naviba bar
oseme. Egh me Serubabelin gantima, an
ain itir ikarizimin suiragh nan dipenimin
ingaram. Me fo, ikarizir kam, dipenir in-
gangariba voroghira zuir ababanim. Eghti
me ganigh fogh suam, dipenir ingangarim
deraghvira zui, eghti me bar akongegham."

Ensel Sekaraia irebamin ganizir lamba ko, olivin temer pumuningin mingarimin, gun a migei

Ensel ua kamaghin na migei, "Lamin
7plan kaba da Ikiavira Itir Godin damaz-
ibar ababanimin min iti. A zurara nguazir
kamin oteviba bar dar gari."
11 Ezi ki an azara, "Olivin temer
pumuning, lamin aghorimin agharir guvim
ko, agharir kiriamin tughav itimningin
mingarim manmaghin ghu?"
12 Egha ki uam an azara, "Kar olivin aguar
manmaghin amizimning, aningin boroghin
golin borem, golin itamningin torimin aven
ivemara ghuaghiri?"
13 Ezi a kamaghin nan azara, "Ni ti fozir
puvati, a?" Ezi ki ghaze, "Puvati, nan gu-
mazir ekiam."
14 Ezi ensel kamaghin na migia ghaze,
"Olivin aguar kamning, aning gumazir
pumuningin ababanim gami. Ekiam,
a nguazir kamin oteviba bar dar gari,
egha a uan ingangarim damuasa aning
amisevegha, borem isa aningin dapanimn-
ing ginge."

5

Sekaraia irebamin min garir bizimin garima, akinafarir irighizir mam mighegha zui

1 Ki ua kogha gara irebamin min bizir
mamin garima, akinafarir irighizir mam
mighegha zui.
2 Ezi ensel na migia ghaze, "Ni bizir
tizimin gari?" Ezi ki ghaze, "Ki garima
akinafarir irighizir mam mighegha zui. Ezi
an ruarim 10 mitan tu, ezi an arozim 5
mitan tu."
3 Egha a kamaghin na migei, "Akinafarir
kam ghaze, dughiar kuram otogh mangi
nguazir kamin itir gumazamiziba bar me
avaragham. Ezi akinafarir kamin osizirir
mam ghaze, gumazir okeiba, God kantrin
kamin me batuegham. Ezi akinafarir
kamin osizirir igharazir mam ghaze, te
ifavaribagh amua pura pin akakagha ghaze
guizbangira, a uaghan me batuegham."
4 Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim
ghaze, "Ki akar kam amadazima, a zui,
eghti a mangi okeir gumaziba ko, gumazir
ifavaribagh amua pura nan ziam diboriba,
a men dipenibar aven mangam. Egh
akinafarir kam men dipenir akiniba ko,
dagiaba bar da agivaghti, gumazir kaba bar
ikuvigham."

Sekaraia irebamin min garir bizimin garima, amizir mam akiramin aven iti

5 Ezi ensel uam otogha, na migia ghaze,
"Ni gan. Bizir igharazir mam ua izi."
6 Ezi ki an azara, "Bizir tizim?" Ezi a ghaze,
"Kar akirar mam. Egha akirar kam a mati,
kantrin kamin itir gumazamiziba bizir ku-
rar me ifongezibar ababanimin min* iti."
7 Akirar kamin asuam, me ainin an ingari.
Ezi ki garima an asuam kuiaghirizi, an aven
amizir mam aperaghav iti.
8 Ezi ensel ghaze, "Amizir kam, an arazir
kuraba bar dar nedazimin min iti." A
mikemegha givagha uam amizim abiragha,
akiramin asuam dukua.
9 Ezi ki kogha pin gara amizir pumuningin
garima, aning aviziba ikia na bagha iz-
ima, aminim iva aningin avizibar akurvazi,
aning mighegha nan amadaghan izi. An-
ingin avizibar ganganiba ekevegha, mati
kuarazir bagamin aviziba. Ezi aning akirar
kam inigha pin mighegha nguazim ko, ove-
riamin tizimningin zui.
10 Ki amizir kamningin ganigha kam-
aghin enselin azara, "Kaning akirar kam
inigha managh zui?"
11 Ezi ensel kamaghin na ikara, "Aning
akirar kam inigh Babilonin mangiva, a bagh
an ziam famin dipenir ekiatamin ingaram.
Aning dipenimin ingarigh givaghiva, akirar
kam an averiam datigham. Eghti Babilo-
nian gumazamiziba me dipenir kamin an
ziam fam."

6

Sekaraia irebamin min garir bizimin garima, 4plan karisba iti

1 Ki gin ua kogha irebamin min bizir
mamin garima, karisin 4pla iti, me brasin
mighsiar pumuningin tizimin iza, azenan
oto.
2 Karisin faragha izim, hoziar agheviba a
kurvasi. Ezi an gin izir karis, hoziar piziba a
kurvasi.
3 Ezi aningin girara izir karis, hoziar
ghurghuriba a kurvasi. Ezi bar dar gin
izir karis, baghiraviba dukumizir hoziaba a
kurvasi. Ezi hoziar kaba gavgaviba dar iti.

4:11: Akar Mogomem 11:4 * **5:6:** Hibrun akam deragha akar kamin mingarim abighizir puvati. **6:2:** Akar Mogomem 6:4-5 **6:3:** Akar Mogomem 6:2 **6:5:** Akar Mogomem 7:1

4 Egha ki kamaghin enselin azara, “Nan
gumazir ekiam, karisin 4plan kabar
mingariba manmaghin ghu?”
5 Ezi a kamaghin na ikaragha ghaze,
“Karisin 4plan kaba, da 4plan aminir over-
riamin pin itibar ababanim gami. Da
datirighira nguazir kamin oteviba bar dar
garir Ekiamin damazimin ikegha, anetegha
izi.”
6 Hoziar piziba mikirvazir karis, a notin
amadaghan itir kantrin zui. Ezi hoziar
ghurghuriba mikirvazir karis, a kantrin
aruem ghuaghiri naghin itimin zui. Ezi
baghiraviba dukumizir hoziaba mikirvazir
karis, a sautin amadaghan itir kantrin zui.*
7 Hoziar aghuir kaba, azenan otivigha,
zuamira kantribar mangi da getiasava ami.
Ezi ensel ghaze, “A dera, ia mangi.” Ezi me
ghue.
8 Ezi ensel pamtemin nan diagha ghaze,
“Hoziar notin amadaghan itir kantribar
ghueziba, me navir amirizim isa Ikiavira
Itir Godin Duam ganingi.”

*God Sekaraia migei, An atrivibar da-
panir asuam isi Josuan dapanim daghuam*

9 Ezi Ikiavira Itir God akar kam na ganiga
ghaze,
10 “Ni datirighin Sefanaian otarim Josa-
ian dipenimin mangi otogh, gumazir 3plan
kaba, Heldai, Tobia ko, Jedaia, me dama sil-
vaba ko, golba inigh. Me Babilonin kalabus
ategha Jerusalemin iza datirighiram oto.
11 Egh ni me da silvaba ko, golba inigh,
dar atrivir dapanir asuamin ingarigh. Egh a
inigh mangi ofa gamir gumazibar dapanim
Josuan dapanim darugh, a Jehosadakin
otarim.
12 Egh ni kamaghin an mikim, Ikiavira Itir
Godin Gavgaviba Bar Itim ghaze, ‘Gumazir
mam, me kamaghin a dibori, Temer Ghuzir
Igiam. Eghti an aghungigh aguar ekiam
gavagh bar deraghviram otogham. Egh a
gin Ikiavira Itir Godin ziam fer Dipenimin
ingaram.
13 Guizbangira, a uabi Ikiavira Itir Godin
Dipenimin ingaram. Eghti gumazamiziba
atrivimin min ziar ekiam a daningam. Egh
a uan atrivir dabirabim daperagh gumaza-
mizibagh ativagh men ganam. Eghti ofa
gamir gumazitam an atrivir dabirabimin
boroghin tughiv iki, aning uaning inigh in-
gariva, uaghara navir amirizimin fofozim
aningin tongin ikiam.†
14 Eghti atrivimin dapanir asuam,
Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven ikiam.
Eghti gumazamiziba atrivimin dapanir
asuar kamin ganiva God ginighnigham.
Eghti gumazir kaba, Heldai, Tobia, Jedaia,
ko, Sefanaian otarim Josaia, atrivimin
dapanir asuamin ganamin ingangarim,
men dafaribar ikiam.’
15 “Eghti gumazamizir saghuiamin itiba
iziva, men akuragh Ikiavira Itir Godin
Dipenimin ingaram. Eghti ia kamaghin fogh
suam, Ikiavira Itir Godin Gavgavir Bar Itim
ia bagha na amada. Ia bar deravira Ikiavira
Itir Godin Akar Gavgaviba baragh dar gin
mangi, eghti bizir kaba otivigham.”

God osimtiziba itir dughiam agivagh, bar akongezir arazim damightima an otogham

7

(Sapta 7--8)

*Ikiavira Itir God ghaze, ia dagheba
ataghirazir ifavarir arazim damuan marki*

1 Darius atrivimin itir dughiamin, an
namba 4in azenimin, an iakinir namba 9,
me Kislot a garisi, an aruer namba 4in,
Ikiavira Itir God akar mam na ganingi.*
2 Dughiar kamin Betelin nguibamin
gumazamiziba, Sareser ko, Regemelek ko,
men adarazi amangizi, me Ikiavira Itir
Godin Gavgaviba Bar Itimin Dipenimin
ghue. Me deragh uari damuasa, ghua
Ikiavira Itir God ko migei.
3 Egha me kamaghin ofa gamir gumaziba
ko, Godin akam inigha izir gumaziba men
azangsighasa, “Azenir aviriba givazima,
Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itimin
Dipenim ikuvigha iti. Ezi e a bagha bar
osemegha aziavira iti, egha e zurara namba
5in iakinibar dagheba ataghirasi. E ti
zurara kamaghin damuam, o?”
4 Ezi Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar
Itim kamaghin na migei,
5 “Ni kantrin kamin gumazamiziba ko, an
ofa gamir gumaziba kamaghin me mikim,
‘Guizbangira, 70plan azeniba dar namba
5in iakiniba ko, namba 7in iakiniba ia
dagheba ataghiragha azia aghuimazimin
iti. Ezi ia nan ziam fasa arazir kam gamizir
pu. Bar puvati.

* **6:6:** Hibrun akam deragha akar kamin mingarim abighizir puvati. Gumazir maba kamaghin nighnisi, e akar kam giraka, “An aruem uaghiri naghin uaghiri,” mati, “a ghua hoziar pizibar gintisi.” Gumazir avirim kamaghin nighnisi, “kantrin notin amadaghan itir kam,” a kantri Babilonin ababanim gami. **6:12:** Jeremaia 23:5; 33:15; Sekaraia 3:8

† **6:13:** Hibrun akam deragha migirigiar kamin mingarim abighizir puvati. Gumazir maba kamaghin nighnigha ghaze, a kamaghin migei, “A nan dipenimin ingarigh egh, an atrivim ko ofa gamir gumazimin min iki egh uan gumazamizibagh ativagh men ganam. Eghti an atrivim ko ofa gamir ingangarir an amir kam bar deraviram otogham.”

* **7:1:** Azenir kam 518, an azenir fomira Kraisin dughiamin otozim, ezi an aruem Disemba 7.

6 Egha ia apir dughiabar, ia pura uan
navibar amuti da izivaghasa ia api.' "
7 Fomira Ikiavira Itir God uan akar
kam, uaghan gumazamizibav kinasa akam
inigha izir gumazibagh aningi. Dughiar
kamin, Jerusalem deravira itima bizir
aghuir aviriba a gizifa. Dughiar kamin,
Jerusalem ko, nguibar ekiar an boroghin
itiba ko, sautin amadaghan itiba ko,
mighsiar dozir aruem ghuaghiri naghin
itiba, gumazamizir aviriba bar dagh izifa.

Ikiavira Itir God, Judaba kalabusin ikezir bizimin mingarimin gun Sekaraia migei

8 Ezi Ikiavira Itir God, akar mam ua
Sekaraia ganiga ghaze,
9 "Bar fomira, ki Ikiavira Itir Godin Gav-
gaviba Bar Itim, akar kam uan gumaza-
mizibagh aniga ghaze, ia arazir aghuibara
damu gumazamizibar araziba akir. Egh ia
uan adarazir apangkuv men akurvagh.
10 Ia pazivira amizir paba ariaghirezibar
amuan marki. Egh borir afeziba ariaghirez-
iba ko, gumazamizir saghuiamin iza ia ko
itiba ko, gumazamizir biziba puvatiziba, ia
pazi me damuan marki. Egh ia uaghan uan
adarazi gasighasighan marki.
11 "Ezi gumazamiziba akaba baraghan
aghuagha uan kuaribav konegha, uan
nighnizibar kumi.
12 Guizbangira, me uan dapanibagh amizi
da dagiabar min gavgafi. Me nan akam
baraghan aghua, ki Ikiavira Itir Godin Gav-
gaviba Bar Itim. Nan Duam akar kam me
bagha a isa nan akam inigha izir gumaz-
ibagh aningi. Ezi me akar kamin gin zuir
puvati, ezi ki puvira men atari.
13 Me nan akaba barazir puvatizir bizim
bangin, ki men azangsiziba barazi puvati.
Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim
kamaghin, ki mikemegha gifa.
14 Bar guizbangira, ki me batoghezi, me
ghua Kantrin Igharazibar Gumazamizibar
tongin, pura guighav iti, mati aminir ekiam
bizibagh ivara. Ezi men nguazir aghuir
kam, danganir kuramin min otozi, gumazi-
tam uam a garuir puvati."

8

Ikiavira Itir God, ua deragh Jerusalem damuasa akam akiri

1 Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim
akar kam Sekaraia ganingi.
2 Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim
ghaze, "Ki bar Saionin nguibamin gumaza-
mizibagh ifonge. Kamaghin amizi, ki men
akurvaghasa. Ki bar me gifonge, men
apaniba bagha navim isia bar ikufi.
3 Ki uamategh izi Saionin nguibamin
aven ikiam, an ziar mam Jerusalem, a
bar guizbangira nan nguibar ekiamra.
Jerusalem, a ki Ikiavira Itir Godin Gav-
gaviba Bar Itimin mighsiam, eghti me
kamaghin a dipon suam, Godin Mighsiar
Anogoroghezim. Eghti ikizir igharazibar
gumazamiziba Jerusalemin gumazamiz-
ibar gan suam, 'Guizbangira, Jerusalemia
deraghavira Ekiamin gin zui.'
4 Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar
Itim, ki ghaze, Midoroziba ko, osimtiziba
Jerusalemin otivan kogham. Eghti gumaza-
miziba iki bar ghurigh asadivir aghoribar
suigh an tuavibar daruam. Egh me nguibar
ekiamin uari akuvir danganiba bar, me
pura tintinibar dapiagh avughsam.
5 Eghti borir doziba nguibar ekiamin
uari akuvir danganibagh izivagh ikararang
ikiam.
6 "Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar
Itim, ki ghaze, gumazamizir kabar varazira,
me kamaghin nighnisi, ki mikemezir biziba
ti otivan kogham. Ezi ki Ikiavira Itir Godin
Gavgaviba Bar Itim kamaghin nighnizir pu.
Puvati. Ki biziba bar dar amuamin gav-
gavim iti, ki dar amusi dar amuam."
7-8 Egha Ikiavira Itir Godin Gavgaviba
Bar Itim ghaze, "Ki uan gumazamizir
kantrin aruem anadi naghin itiba ko,
kantrin aruem uaghiri naghin itiba, ki
men akurvaghasava ami. Ki me inigh ua
Jerusalemin iziti me an ikiam. Eghti me nan
gumazamizibar ikiti, ki men Godin ikiam,
egh guizin araziba ko arazir aghuibar me
damuam."
9 Egha Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar
Itim ghaze, "Ia uan aghariba gavgavim
dar aning, nan Dipenimin ingar. Godin
akam inigha izir gumaziba, me fomira
Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itimin
Dipenimin ingangarim forir dughiamin ikia
Godin akamin gun migei. Ezi ia datirighin
men akatoribar otivizir akabara ia ua dagh
nighnigh.
10 Akam inigha izir gumaziba tighar
izi akar kam akunamin dughiamin, bar
faraghavira, ingangarir gumaziba ko
ingangarir asizibagh ivezamin dagiaba
puvati. Ezi apaniba dughiabar pura
tintinibar arua osimtizibagh amima,
gumazamiziba avughsaziba puvati. Ezi ki
me gamima, namakaba uarira uariv sosi,
ezi men dabirabim derazir puvati.
11 Ezi Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar
Itim ghaze, Ki fomiram amizir arazim, ki
datirighin itir varazira damighan kogham.
12 Ki me ateghti, me navir amirizim
ko, dabirabir aghuim ikiva uan azeniba
oparam. Eghti amozir ekiar aviriba izitima
men wainin ikariziba bitima, men dagheba

7:9: Ua Me Ini 22:21-22; Ofa Gami 19:17-18; 25:35; Godin Araziba 10:17-19; 15:11; Jeremaia 7:5-6; 22:3 **8:7-8:** Sekaraia 10:10

deraviram otivam. Nan gumazamizibar
ikiavira itir varazira, ki me bagh bizir
aghuir kabar amuam.
13 Ia Judaba ko Israelia, ia uagharam or-
agh. Fomira Kantrin Igharazibar Gumaza-
miziba ian garima, ian araziba ikuvizima
me uan apanibav migia ghaze, 'E kamagh-
sua, Judaba ko, Israelia ikuvizi moghin, ia
uaghan ikuvigham.' Ezi datirighin, ia Jud-
aba ko, Israelia, ki ua ia inigh deraghvira
ia damuam. Eghti Kantrin Igharazibar Gu-
mazamiziba ian gan, uan akar gumazibav
mikim suam, 'E kamaghsua, ia Judaba ko,
Israelia bar deravira iti moghin, ia bar de-
ravira ikiam.' Kamaghin amizi, ia atiatin-
gan marki! Ia tuivigh gavgavigh iki!"
14 Ezi Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar
Itim kamaghin migei, "Fomira ian inazir
afeziaba na gamizima, ki me basemegha
me gasighasighasava ami. Egha ki uan
nighnizim girazir puvati. Ki Ikiavira
Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, ki men
aningaghegha me gasighasiki.
15 Egha ki datirighin ghaze, Ki ua deragh
Jerusalemia ko, Judabar amuasava ami. Ka-
maghin amizima ia atiatingan marki.
16 Egh ia arazir kabar amu: Ia bar
moghirama guizin akabar gumazamizir
igharazibav kim. Egh ia kotiamin deragh
guizin akam akirighti, migirigiaba bar
givagham.
17 Ia arazir kurabar gumazamizir
igharazibar amusi nighnighan marki. Ia
kotiamin mitivigh, akar ifavaribar amuan
marki. Ki ifavarir arazim ko, kotiam
oteghavkirir arazim ko, uarir atara uariv
sozir araziba, ki bar dar aghua."
18 Egha Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar
Itim migirigiar igharazir mam ua Sekaraia
ganingi.
19 Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim
kamaghin migei, "Ia iakinir namba 4, ko 5,
ko 7, ko 10in, ia dar aruer maba ia osimtizir
ia bativiba dagh nighnigha dagheba
ataghirasi. Ezi osimtizibar dughiar kaba,
da Judaba bar akongeghamin dughiar
ekiaba. Kamaghin amizi, ia guizin akaba
ko, gumazamizir igharaziba ko, deraghvira
dapiaghamin araziba bar dagh ifongegh,
dar amu."
20 Egha Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar
Itim ua kamaghin migei, "Gin nguibar ekiar
aviribar gumazamiziba ua Jerusalemin
izam.
21 Eghti nguibar ekiar mamin gu-
mazamiziba kamaghin nguibar ekiar
igharazimin gumazamizibav kim suam,
'E Jerusalemin mangiva Ikiavira Itir Godin
Gavgaviba Bar Itimin ziam fiva deragh uari
damusi, an azangam. Ia e ko izi.'
22 Ezi ikizir igharazir aviriba ko, kantrin
gavgavir aviribar gumazamiziba, me
Jerusalemin iziva Ikiavira Itir Godin
Gavgaviba Bar Itimin ziam fiva, deragh uari
damusi an azangsigham.
23 Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar
Itim, ki ua kamaghin migei, Dughiar kamin
saghon itir nguibabar gumazamizir 10pla
iziva Judan gumazitamin korotiar otevi-
tamin suiragh a mikim suam, 'E kamaghin
oraki, God ia ko iti. Kamaghin amizi, e
uaghan ia ko ikizir vamiran ikiasa ifonge.' "

Ikiavira Itir God uan gumazamizibar akuraghsi, bizir igharagha garibar amighti da otivam

9

(Sapta 9--14)

God Kantrin Igharazibar Gumazamiziba, ivezir kuram me daningam

1 Ikiavira Itir God kamaghin uan akam
na ganiga ghaze, Ikiavira Itir God, Dis-
trik Hadrak ko, Damaskusin nguibar ekiam
daperagh avughsi ikiam. Guizbangira,
a uan damazimningin Israelian anababar
gari moghin, a kantriba bar dar gumaza-
mizibar gari.
2 Egha uaghan a Hamat, a nguibar ekiar
Distrik Hadrakin boroghin itim, ko, Tairin
nguibam ko, Saidonin nguibamin gari. Tair
ko Saidonin gumaziba ti ghaze, me fofozir
aghuir aviriba iti. Ezi Ikiavira Itir God
guizbangira uaghan men gari.
3 Tair, a nguibar ekiar gavgavimin oto. Ezi
an gumazamiziba uari bagha divazir mitiar
bar gavgavimin ingarigha uan nguibar
ekiam avini. Me uaghan uari bagha silvan
aviriba geghufi, da nguazir minezibar min
iti. Ezi me golin bar aviriba itima, da men
damazibar pura bizir kinibar min iti.
4 Ezi puvati, Ekiam men bizir aghuiba
bar da batuegham. A Tairin biziba ko,
an divazir mitiar bar gavgaviba, a bar da
isi ongarim da kunigham. Eghti apaniba
izi men nguibar ekiam daborogh bar a
gasighasigham.
5 Eghti Askelonin nguibar ekiamin
gumazamiziba bizir kamin ganigh bar
atiatigham. Me uaghan kuram iniam,
eghti men nguibam, gumazamiziba gin an
ikian kogham. Eghti Gasaba uaghan bizir
kamin ganti, osimtizir ekiam me batogham,
mati amizim borim batamin mizazim a
bato. Eghti men atrivim aremegham.

8:16: Efesus 4:25 **8:17:** Aghuzir Akaba 3:29; Sekaraia 5:3-4; 7:10 **9:1:** Aisaia 17:1-3; Jeremaia 49:23-27; Amos 1:3-5 **9:1:** Aisaia 23:1-18; Esekiel 26:1–28:26; Joel 3:4-8; Amos 1:9-10; Matyu 11:21-22; Luk 10:13-14 **9:5:** Aisaia 14:29-31; Jeremaia 47:1-7; Esekiel 25:15-17; Joel 3:4-8; Amos 1:6-8; Sefanaia 2:4-7

Eghti Ekronba uaghan bizir kamin ganiva
osimtizir ekiar kam iniam, mati amizim
borim batasa mizazim isi. Me kamaghin
nighnisi, Tairba ti men akuragham. Ezi
puvati, me bar ikuvigham.
6 Eghti gumazir pura tighin itir igharaziba
izi Asdotin nguibar ekiamin ikiam. Ikiavira
Itir God kamaghin migei, "Filistian kaba, me
gumazir uari fa akaba batoziba, ki bar me
dikabiragham.
7 Eghti Filistian ikiavira itir varazira,
me nan gumazamizibar min otivigh Judan
anababar tongin ikiam. Jebusia* fomiram
amizi moghin, Ekronba datirighin nan
gumazamizibar ikiam. Kamaghin amizima,
me ghuziba itir asizir tuzibar aman
koghiva, uaghan Judaba ataghizir dagheba,
me dar aman kogham.†
8 "Ki uan gumazamizibar garima me
mizazir ekiam ini. Kamaghin amizi, ki
uan kantri geghuv, midorozir gumaziba
ateghtima, me nguazir kamin izeghan
kogham. Ki uam apaniba ateghti me ua nan
gumazamiziba abiniva arazir kurabar me
damuan kogham."

Guizin atrivim izam

9 Ia Saionin nguibar ekiamin itir gumaza-
miziba, ia bar akongegh!
Ia Jerusalemin itir gumazamiziba, ia
bar tiariba akar pamtemin dim.
Ia gan, ian atrivim mara ia bagha izi!
A ziar ekiam ikiava midorozim
gamuava uan apaniba abiri.
Egha a uabi uan ziam fer puvati.
A gumazir kinir ziaba puvatizir mamin
min donkin mam gaperagha izi.
Kar donkin amebamin nguzir
asem.
10 Ikiavira Itir God ghaze,
Ki karisba ko, midorozibagh amir hozi-
aba batueghti, da ua Israelin tongin
ikian kogham.
Egh ki men bariba bar da
apirarigham.
Ian atrivim, kantrin ekiaba bar dar amighti,
da midorozir arazim ategh der-
aghvira dapiagh, navir amirizimin
ikiam.
A nguazir otevibar gumazamiziba bar
me gativagh men ganam.
Nguazir kaba, da ongarir ekiamin ikegh
mangi ongarir saghon mar itibar
tugham.
Egh Yufretisin Faner ekiamin ikegh
vongin amadaghan mangi bar
saghon mar tugham.

Ikiavira Itir God ua uan gumazamizibar dabirabim akiri

11 Ikiavira Itir God ua kamaghin migei,
"Ki Akar Dikirizir Gavgavir mam Judaba ia
ko a gami.
Ian inazir afeziaba ofabar amuasa
asizibav sozima dar ghuziba ire.
Ezi ghuzir kam gavgavim en Akar
Dikirizir Gavgavim a ganingi.
Kamaghin amizi, ki ia teghtima ia kantrin
igharazimin kalabus ategham.
Kalabuziar kam bar ikufi,
mati me ia isa mozir ekiamin ia
arighizi ia damamin dipaba pu-
vati.
12 Ia kamaghin fo, ki ian akuraghasa ifonge.
Kamaghin amizi, ia uamategh uan
nguibamin izi deravira ikiam.
Ia osimtizir Bar ekiam ateri, ezi ki ia migia
ghaze, ki arazir aghuibar ia damuam.
Eghti arazir aghuir kam bar osimtizir
kam gafiragham.
13 Judaba, ki uan barir pimin min men
suiragh, egh Efraimin adarasi, ki uan
barir afuzibar min men suiragham.
Eghti Saionin gumaziba me mati
midorozir sabam, eghti ki Grikba ko
misogham.

14 "Ikiavira Itir God uan gumazamizibagh
isin azenaram otogh barir pimin
asam.
Eghti an afuziba onimarim min tagh-
tagh zuamira mangam.
Eghti Ikiavira Itir Godin Ekiam sigham
givigh,
sautin amadaghan ikegh, pamtem
sueba akun daru, aminir bar
gavgavim ko, amozim sara izam.
15 Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim,
oramin min deravira uan gumaza-
mizibagh eghuvam,
eghti me katapelbar uan apanibav sogh
bar me abiragham.
Me midorozimin aven, me mati gumaziba
dipar onganiba amegha tiariba akara
uan apanibav suagharisi.
Men ghuziba, mati me ofabar amuasa
asizir ghuzir itarim inigha, ofa gamir
dakozim ginge.

* **9:7:** Jebusia, me Jerusalemin nguibamin nguazir ghueba. Devit gin taun Jerusalem iniam, Jebusia Israelia ko iti. Ni Josua 15:63in gan. † **9:7:** Judaba asizim isamsi faragh bar deravirama an ghuzim rueghiva gin a isamigh aneremam. Ezi Filistiaba arazir kam gamir puvatigha, Moses osirizi moghin me Godin damazimin mize. (Ni vezin kabar gan: Jenesis 9:4; Ofa Gami 3:17 ko 7:26-27; Godin Araziba 12:16 ko 15:23.) Ikiavira Itir God kagh kamaghin migia ghaze, me asizim ghuziba sara ikiti me aneman a men anogoroke. **9:9:** Matyu 21:5; Jon 12:15 **9:10:** Onger Akaba 72:8 **9:11:** Ua Me Ini 24:8

16 “Dughiar kamin, Ikiavira Itir God men
God uan gumazamiziba iniam,
mati laion sipsipbagh asighasighasava
amima, sipsipbagh eghuvir gu-
mazim uam me iniam.
Eghti me bar deraghviram an nguazimin
ikiam,
mati atrivimin dapanir asuamin itir
dagiar ivezir bar pin kozibar min
taghtagham.
17 Nguazir kam bar deraghti, me deravira
ikiam.
Eghti gumazamizir igiaba, me dagher
aviriba ko, wainin aviribar amiva
aghungti,
men ganganiba bar deragham.”

10

God uan gumazamiziba ua me iniasa akam akiri

1 Dagheba aghungamin dughiamin, ia
amozim bagh Ikiavira Itir Godin
azangsigh.
Ikiavira Itir God overiar pizim ko,
ghuariam akuvima, amozim izi,
ezi dagheba ko, biziba aghui.
2 Gumazamiziba, me gin otivamin bizibagh
foghasa, aseba ko kukunir gumaz-
ibar azangsisi.
Ezi me ifavarir akabar me gami.
Gumazir maba irebabar mingaribar gun
migei, me uaghan ia gifari.
Me ghaze ia navir amirizim iniam, ezi
puvati, ian navir osimtizim ikivira
ikiam.
Gumazamiziba mati sipsipba tintiniba arua
ovegha gifa.
Me geghuvir gumaziba puvatizi, kam-
aghin amizi me osimtiziba ateri.

3 Ezi Ikiavira Itir God kamaghin migei,
“Kantrin Igharazibar Gumazamizibar gu-
mazir dapanir nan gumazamiziba
gativaziba,
nan navim men atara me bagha nan isi.
Ki ivezir kuram me daningam.
Judan gumazamiziba, me nan gumazamiz-
ibara.
Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar
Itim, ki deraghvira men ganam,
mati sipsipbagh eghuvir gumazim
uan sipsipbar gari.
Egh ki Judan anababa bar dar amuti,
me midorozir hoziar bar gavgavimin
min ikiam.
4 Eghti Judan anababar tongin, gumazir da-
panir gavgavir maba otivam,
egh me mati dipenim aterir dagiaba ko,
dipenim aterir guariba ko,
midorozir barir pibar min ikiam.

5 Me midorozir gumazir gavgavibar min
uari inigh, uan apaniba abinti,
mati midorozir gumaziba nguibar
ekiamin zuir tuavimin uan apaniba,
nguazir beghneazibar me dikabiri.
Ki Ikiavira Itir God me ko ikiam.
Kamaghin amizi, me bar pamtemin
misogh mangi,
hoziabagh apiazir midorozir gumaz-
ibav sogh me abinigham.

6 “Ki Judan gumazamizibar amighti, me bar
gavgavigham.
Egh ki Israelian gumazamiziba ua me
iniam.
Ki men apangkufi,
kamaghin amizi, ki bar me inigh ua-
mategh men nguazimra izam.
Eghti me deravira ikiam, mati ki
me batoghezir puvati.
Ki Ikiavira Itir God, ki men God,
kamaghin amizi, ki men migirigiar me
na migeiba ki da baragham.
7 Israelian gumazamiziba me midorozir gu-
mazir gavgavibar min otivigh
bar akuegham,
me mati gumaziba wainin dipaba
ame.
Eghti men ovavir boriba gin otivigh,
ki Ikiavira Itir God, me gamizir bizir
aghuir kabagh nighnigh
bar akuegham.

8 “Ki uan gumazamiziba bar men dimiva,
me akumakum me inigh izam.
Ki ua me inigh me damuti,
me fomira ikezi moghin bar
avirasemegham.
9 Ki guizbangira me batuegha me
aghamsiki,
ezi me pura tintinibar kantrin igharaz-
ibar iti.
Egh me nguibar saghuiabar ikiva,
me na ginighnighvira ikiam.
Ikizir kaba uan boriba ko, me ikivira ikiva,
bar moghira uari akuvagh, uamategh
uan nguazimra izam.
10 Nan gumazamizir Isip ko, Asirian kantrin
itiba,
ki ua me inigh izitima,
me uan nguazimra dapiagham.
Ki nguazimin mitaghniam gisivaghtima,
me Gileatin Distrik ko, Lebanonin
nguazim sara iniam.
Eghti gumazamiziba nguazir kam
bar a gizivagham.
11 Ki me inighti me uamategh uan
nguibamin izam,
eghti Isipia ko, Asiriaba ongarir
ekiamin min men tuavim apirighti,
ki me abinigham.

10:2: Matyu 9:36; Mak 6:34

Kamaghira, ki Isipian gavgavim agivagh,
egh uaghan Nailin Fanem damighti a misigham.
Eghti Asirian gavgavim uaghan givagham.
12 Ki uan gumazamizibar amighti me gavgavigham.
Eghti me nan apengan iki nan ziam fiva, nan akabar gin mangam.
Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha gifa.”

11

Atrivir kuraba mati temer kuraba

1 O Lebanonin gumazamiziba, avim ian temer sidabar isigham,
kamaghin amizi, ia tuavim apiran marki,
ia uan tiar akaba kuigh.
2 Sidan temeba iregha gifa, temer kaba ziar ekiaba iti,
da ikuvigha gifa.
Kamaghin amizi, painin temeba ia azi.
Me ruarir arizimin temeba okegha gifa,
kamaghin amizi, ia Basanin itir okin temeba ia azi.
3 Atrivibar gavgaviba ko, men ziar ekiaba gifa,
kamaghin amizi, men naviba bar osemezi, me azi.
Ia oragh, atriviba pamtemin arava azi.
Me mati laionba Jordanin Faner miriamin moga itir ruarir ekiam, me an temer ekiaba okava,
a gasighasighizima da aroi.

God, uan gumazamizibar garir gumazir dapanir guar pumuningin migei

4 Egha Ikiavira Itir God, nan God kamaghin na migei,
“Ni sipsipbagh eghuvir gumazimin min damu.
Sipsipin kaba dar ghuaviba dav sogh dar amasa.
5 Sipsipin kabar ghuaviba dav sogha ghaze,
‘E ti arazir kuram gamir puvati.’
Me sipsipbav sogha, dar tuziba dagiaba bagha da amagava, dagiaba isa ghaze,
‘E dagiar gumazibar otivigha gifa.
Kamaghin amizi e Ikiavira Itir Godin ziam fam.’
Ezi sipsipbagh eghuvir gumaziba me uaghan, sipsipbar apangkuvir puvati.”
6 Ikiavira Itir God kamaghin migei,
“Ki nguazimin gumazamizibar apangkuvighan kogham.
Ki uabi vaghvagh me isi men atriviba ko, men adarazir agharibar arigham.
Eghti me pazavira me damuam, mati sipsipin ghuaviba uari pazavira me gami.
Atriviba ko, men adarazi pazavira me damuti, ki men akuraghan kogham.”
7 Ezi ki gumazir bizibagh iveza da amadiba bagha, sipsipbagh eghuvir gumazimin min oto.
Kar sipsipin me misuegh damasava amiba.
Ezi ki sipsipbagh eghuvir gumaziba suizir aghorir pumuning ini.
Aghorir mam, ki ziam Apangkuvim a gatigha,
igharazim, ki Navir Vamira a gati.
Ki aghorir kamningin suiragha,
sipsipin okoruar kamin gari.*
8 Egha ki, sipsipbagh eghuvir gumazir 3plan atara men aghua.
Ezi me uaghan na gifongezir puvati.
Ezi iakinir vamiran aven ki me batoke.
9 Egha ki kamaghin sipsipin okoruar kam migei,
“Ki ua ia geghuvir gumazimin ikian kogham,
eghti me aremeghsi tina ginabaghti, an aremegh.
Eghti me tina gasighasighasa nighnisi, me a gasighasigh.
Eghti te miseveaghirigha iti, me uari uan inivafizibar ami!”
10 Ki gumazamizir kaba koma amizir Akar Dikirizir Gavgavim aghorasava amua,
aghorir ki ziam Apangkuvim a gatizim, ki a inigha anepiri.
11 Kamaghin amizima, Akar Dikirizir Gavgavir kam dughiar kamra gifa.
Ezi bizir ki amizibar aven, gumazir bizibagh iveza da amadiba nan ganigha fo,
kar Ikiavira Itir God me migei.
12 Ezi ki kamaghin me migei,
“Ia nan ivezim na daningisi, ia na daning. Puvatighti marki, ia uari.”
Ezi me 30plan silvan dagiaba isa na ganingi.
13 Gumaziba ghaze, ki ingangarir gumazir kuram.
Egha me ivezir bar muziarim na ganingi.
Ezi Ikiavira Itir God kamaghin na migia ghaze,
“Ni dagiaba isiva Godin Dipenimin dagiaba arizir danganim datigh.”

---

* **11:7:** Hibrun akam deragha akar kamin mingarim abighizir puvati.

11:12: Matyu 26:15 **11:12:** Matyu 27:9-10

Ezi ki 30pla silvan dagiaba inigha
Godin Dipenimin dagiaba arizir
danganimin da ati.
14 Egha ki gin, aghorir namba 2 apiri,
aghorir kam ki ziam Navir Vamira a
garisi.
Ezi arazir kam kamaghin men akagha
ghaze,
Judaba ko Israelia, uari abigha
ikizir pumuningin oto.
15 Ikiavira Itir God ua kamaghin na migei,
"Ni ua sipsipbagh eghuvir gumazimin iki,
egh dughiar kamin ni sipsipbagh eghu-
vir gumazir kuramin min damu.
16 Guizbangira, ki uan gumazamizibar
ganasa gumazir mam ati,
me mati sipsipin okoruar mam.
Ezi gumazir kam sipsipbar tongin dar iku-
vizibar akurvazir puvati,
egha a uaghan sipsipin ovengeziba
tong da buria dar deir puvati.
A uaghan dar duaba nozir puvati, egha de-
ravira itiba, a dagheba dagh anidir
puvati.
Bar puvati.
A mikarziba sara itiba, a uabi dar tuziba
apava
dar duiaba ko, puziba sara bar da
asigha da ame.
17 O sipsipbagh eghuvir gumazir bar kurar
pura sipsipba kavkirim,
an apaniba izi an agharim ko damazir
agharir guvimin itim misogh
an gavgaviba bar da agivagham.
Eghti an agharim an amiraghtima,
an damazir agharir guvimin itim bar
an okavigham."

12

God gin ua Jerusalem iniam

1 Kar migirigiar Ikiavira Itir God Israelia
bagha aningizim. Ikiavira Itir God ove-
riam ko, nguazimin ingarigha, gumazamiz-
ibar ingarigha, ikirimirir angamira itim me
ganingi. A kamaghin migei,
2 "Ki Jerusalem damighti a wain itir kavin
min otogham. Eghti kantrin igharazir
an boroghin ikia, a gasighasighasava
amiba, me mati gumazir wainin kavin kam
amegha onganiziba. Me midorozim bagh
Jerusalemin nguibar ekiamin mangiva, me
Judan nguibar dozir igharaziba bar da sara
ekiarugham.
3 Dughiar kam otogh givaghti, ki
Jerusalem damightima a dagiar bar
osimtizimin min otogham. Eghti kantriba
bar a ko misoghsi uari akuvagh, me uari
ikuvigham, mati gumazim dagiar osimtizir
kam fava mizazim isi.
4 Ki Ikiavira Itir God, ki dughiar kamin
apanibar hoziabar amighti, da bar ati-
atigham, eghti dagh isin apiazir gumaziba
bar onganigham. Ki Judabagh eghuva, men
apanibar hoziabar amighti dar damaziba
bar okavigham.
5 Eghti Judan gumazir dapaniba bizir
kamin ganigh, uarira uariv kim suam, 'God,
a Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim,
a gavgavim uan gumazamizir Jerusalemin
itibagh aningi.'*
6 "Dughiar kamin ki Judan gumazir da-
panibar amighti, me mati tuzim dafogha isi
moghin, o mati witin azenir bar misingizim
dafogha isia mizariaba zui. Eghti kantrin
men boroghin itiba da bar givagham. Eghti
Jerusalemin nguibar ekiamra, a itir dan-
ganimra ikivira ikiam.
7 "Ki Ikiavira Itir God, ki Judan midorozir
gumazibar amighti, me faraghivira apaniba
abinigh ziar ekiam iniam. Eghti Devit uan
ovavir boriba ko, Jerusalemin gumazamiz-
iba, men ziar ekiam, Judan gumazamizibar
ziar ekiam gafighan kogham.
8 Dughiar kamin ki Ikiavira Itir God,
ki Jerusalemin gumazamiziba geghuvam,
mati gumazim oramin uabi modi. Ki gav-
gavim me daningti, gumazir midorozibar
gavgavizir puvatiziba, me Atrivim Devitin
min gavgavigham. Eghti Devitin ovavir
borir gin otivamiba, me, men gumazir da-
panibar ikiam, eghti me mati Ikiavira Itir
Godin ensel o God uabi, egh me, me geghu-
vam.
9 Eghti dughiar kamin, kantrin igharazir
Jerusalem ko misoghava amiba, ki bar dagh
asighasigham."

Gumazir afuzimin ruazir aremezim, me gin an aghuimazimin ikiam

10 Ezi Ikiavira Itir God ua ghaze, "Ki De-
vitin ovaviba ko, Jerusalemin nguibamin
itir gumazamizir igharaziba, ki me damuti,
me uan navir averiabar aven apangkuvir
arazim ko, God ko migeir arazimin gin
mangam. Egh gumazir me afuzimin ru-
azim, me an ganigh a bagh bar puv aziam.
Mati gumazim otarir ivariamra itima, an

* **12:5:** Hibrun akam deragha akar kamin mingarim abighizir puvati. **12:10:** Jeremaia 31:9; Akar Mogomem 1:7

† **12:10:** Hibrun akam deragha akar kamin mingarim abighizir puvati. Ekiam faragha kamaghin migia ghaze, Israelia Godra rua, egha a gin akam giragha kamaghin migia ghaze, me gumazir igharazim birazi, an areme. Fofozir gumazir maba kamaghin nighnigha ghaze, God uabi me bagh amadazir gumazim me a misoghezi an areme. Fofozir gumazir maba kamaghin nighnisi, faragha migirigiar igharazim iti, ezi me gin mong akam pazav an osiri. Jon 19:37 ko Akar Mogomem 1:7 migirigiar otevir kamning, Kraisin otozir bizimin ababanim.

aremezi, an a bagha puviram azi moghin,
me bar osemegh puviram aziam.†
11 Dughiar kamin Jerusalemin nguibamin
azirakar bar ekiam an aven otogham.
Mati, me fomira Megidon danganir zarimin
ikia, asem Hadatrimon bagha bar puviram
azi moghin, men azirakam an mirara
mangam.‡
12-14 Ikiziba bar, me vaghvagh an
aghuimazimin ikiva aziam. Devitin
ikizimin adarazi uari baghvira ikiti, Natanin
ikizimin adarazi uari baghvira ikiti, Livain
ikizimin adarazi uari baghvira ikiti, Simein
adarazir ikizim uari baghvira ikiti, eghti
ikizir igharaziba bar moghiram aziam.
Ikiziba bar vaghvagh uari akuvagham,
eghti men gumaziba uari baghvira ikiva
azitima, men amiziba uari baghvira ikiva
aziam.

13

1 "Dughiar kam otoghti ki mozir dipam
damighti an anang otogh iram. Devitin
ovaviba ko, Jerusalemin nguibamin itir gu-
mazamizir igharaziba, me godin ifavaribar
ziaba fava, arazir mizirizir aviribagh ami.
Eghti dipar kam men arazir kuraba ruam."

Akam inigha izir gumazir ifariba givagham

2 Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim
ua kamaghin migei, "Ki dughiar kamin
godin ifavarir marvir guaba nguazir kamin
da batuegham, eghti gumazitam uam a
dagh nighnighan kogham. Egh uaghan
akam inigha izir ifavarir gumaziba ko, duar
mizirizíba, ki nguazir kamin da batuegham.
3 Eghti akam inigha izir gumazitam,
Godin akamin min ifavarir akabav kimti,
an amebam ko, afeziam uaning kamagh a
mikim suam, 'Ni uan akar ifavarimin gun
migei. Kar Ikiavira Itir Godin akam puvati.
Kamaghin amizi, ni aremegham.' Gumazir
kam akar ifavarir kam mikimti, an amebam
ko, an afeziam afuzimin a biraghtima, an
aremegham.
4 Dughiar kamin, akam inigha izir
gumazir ifavariba, men tav uan irebabar
min garir biziba bagh aghumsigh, bar
akongeghan kogham. Me Godin akam
inigha izir gumazibar korotiatam aghuan
kogham. Egh Godin akam inigha izir gu-
mazibar arazitam gumazamiziba gifarisi, a
damighan kogham. Puvatigham.
5 A kamaghin mikim suam, 'Ki Godin
akam inigha izir gumazim puvati. Ki
azenibar ingarir gumazim. Ki gumazir
igharazimin pura ingangarir gumazir
kinim.'*
6 Eghti gumazitam kamaghin an
azaragham, 'Kar manmaghin amizir duar
kurim nin evarimin iti?' Eghti a ifar suam,
'Ki uan namakamin dipenimin a ini.' "†

God sipsipbagh eghuvir gumazim migei

7 Ezi Ikiavira Itir Godin Gavgavim Bar
Itim kamaghin migei, "O nan midorozir
sabam, dikavigh na bagh uan namakam,
a sipsipbar garir gumazim, a misueghtima,
sipsipba tintinimin aregham. Kamaghira,
mati gumazim sipsipin nguzibav sosi
moghin, ki uan gumazamizibav sogham.
8 Egh ki kantrin kamin gumazamiziba
me tuiraghti, me 3plan ikizibar otogham.
Eghti ki ikizir pumuning misueghti aning
aremegham. Eghti ikizir abuananam ikiam.
9 Eghti ikizir itir kam, a nan damazimin
zueghsi, ki a damu ganigham, mati me silv-
aba ko, golin mineziba batueghasa, avimin
da tuema da isi. Eghti me na ko mikimti,
ki men migirigiaba baragham. Egh ki kam-
aghin me mikim suam, 'Ia nan gumazamiz-
iba.' Eghti me kamaghin na mikimam, 'Ni
Ikiavira Itir God ni en God.' "

14

Apaniba izi Jerusalemia ko misogham

1 Eghti Ikiavira Itir Godin kotiar ekiamin
dughiam izam. Eghti dughiar kamin
apaniba izi Jerusalemin dagiaba ko biziba
iniam. Me ian damazibar bizir aghuir kaba
tuiragh uari daningam.
2 Eghti Ikiavira Itir God uabi kantrin
igharazibar midorozir gumaziba bar da
inighti, me izi Jerusalem misogham. Me
Jerusalemia abinigh bizir dipenimin itiba
bar ada inigham. Egh arazir otuaribar
amizibar amuam. Egh gumazamizir kabar
nar mam inigh mangiti, me kantrin igharaz-
ibar kalabusin ikiam. Eghti men akuar
mam Jerusalem ateghan kogham, me an
ikivira ikiam.
3 Eghti Ikiavira Itir God zurara
midorozibagh ami moghin, a dikavigh
mangi kantrin kabav sogham.
4 Midorozim otivir dughiar kamin,
Ikiavira Itir God dikavigh, Jerusalemin
boroghin Olivin Mighsiam gisin tughiv

‡ **12:11:** Fofozir gumazir aviriba kamaghin nighnisi, Hadatrimon, an aser mamin ziam. Gumazamizir an ziam feba, me nighnizir gavgavim an ikia ghaze, an azenibar zurara dar dughiar vamiran aremegham, eghti me a bagh puviram aziam. Egha gin, me ghaze, a uam angamira iti. **13:1:** Onger Akaba 51:2; 51:7; Aisaia 1:16-18; Esekiel 36:25; Jon 1:29

13:3: Godin Araziba 18:20 * **13:5:** Hibrun akam deragha akar kamin mingarim abighizir puvati. † **13:6:** Akam inigha izir gumazir maba, me afuam inigha pura tintinibar uan mikarzim aghorir arazimin gintisi. (Ni 1 Atriviba 18:28in ganigh.) Egha gumaziba an evarimin afuar dighoribar ababanibar ganigha me fo, kar akam akurir gumazim. Ezi a me gifara ghaze, puvati. **13:7:** Matyu 26:31; Mak 14:27 **14:4:** Esekiel 47:1-10; Maika 1:3-4; Habakuk 3:6; Sekaraia 4:7; 14:8

ikiam. Olivin Mighsiam a Jerusalemin
aruem anadi naghin iti. Eghti Olivin
Mighsiam tongira bighiva, akuar pumuning
otoghti, mighsiar akua tam mangi sautin
amadaghan otoghti, an akuar vuem
notin amadaghan ikiam. Eghti aningin
tizimningin danganir zarir ekiam ikiam.
5 Danganir zarir kam, a bar mangi, Asalin
nguibamin otogham. Eghti ia ari danganir
zarir kamin mangi vongin otogham. Fomira
Usia Judan atrivimin itima, mikimkizir
ekiam otozi ian ovaviba arezi moghin, ia
zuamiram aregham. Eghti dughiar kamin,
Ikiavira Itir God, nan God, uan enselba bar
ada inigh ia bagh izam.
6 Eghti angazangarim aruemin dughi-
amra otivan kogham. Puvati.*
7 Aminim pirir dughiamin, angazangarim
isi mamaghira ikiam. Eghti arueba ko,
dimagaribar dughiaba givagham, da uam
otivan kogham. Ikiavira Itir God uabira,
bizir otivamin kabar dughiam gifo.
8 Dughiar kamin, dipar aghuir ikirimirir
aghuim anidim Jerusalemin ikegh ivemar
mangam, eghti an tam Amangsizim Itir
Dipar Akaremin mangitima, an tam
Mediterenianin Ongarir Ekiamin mangam.
Dipar kam dughiabar ivemar mamaghira
ikiam, an amoziba ko, aruebar dughiamin
ivemar mamaghira ikiam. A bar dakeghan
kogham.
9 Eghti Ikiavira Itir God nguazir kamin
kantriba bar dagh ativagh dar Atrivimin
ikiam. Eghti a bar uabira, gumazamiziba
bar moghira ziar vamira a darigh, an ziam
fam.
10 Eghti nguazir Jerusalemin boroghin
itim, a voroghira itir danganir zarimin
otogham, a notin amadaghan Geban
nguibar ekiamin ikegh, mangi sautin
amadaghan Rimonin nguibar ekiamin
otogham. Jerusalemin nguibar ekiamra
mighsiatam gisin ikiam. Eghti Jerusalem
avinamin divazir bar mitiar gavgavim, a
fomira ikezi moghira, a kamaghira ikiam.
Jerusalemin divazim, a Benjaminin Tiar
Akamin ikegh mangi, Mikebamin Tiar
Akamin otogham, danganir kam tiar akar
mam fomira iti. Egh ababanir mitaghniar
Hananelin Tauan ikegh mangamim, a
mangi me atrivim bagha wainin ingarir
danganimin otogham.
11 Eghti Jerusalemin itir gumazamiziba
danganir kamin deravira ikiam, eghti
bizitam ua me gasighasighan kogham.
12 Kantrin Jerusalem ko misoziba,
Ikiavira Itir God arimariar bar kuram
me bagh anemangam. Arimariar kam
kamakin, gumazamiziba angamira ikiti,
men mikarziba ko damaziba ko mizeba bar
kurighti, dar kuriba pura iram.
13 Dughiar kamin Ikiavira Itir God me
damighti, me atiatingiva onganigham. Egh
me uarir boroghin itir darazir suighiva,
uariv soghiva arighiram.
14 Eghti Judan gumaziba Jerusalemin
akurvaghsi misogham, eghti an gumaza-
miziba ikuvighan kogham. Egh me kantrin
igharaziba bar, me da, men gol ko silva ko
korotiar avirir aghuiba inigham.
15 Eghti men apanibar averpeniba itir
danganimin, arimariar kurar kamra men
hoziaba ko kamelba ko donkiba ko asizir
guar igharaziba bativam.

Kantriba bar men gumazamiziba Godin ziam fam

16 Judaba uan apaniba abiraghti, men
apanir mikeaghirziba, me azenibar zurara
Jerusalemin iziva Atrivimin ziam fam, a
Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim. Egh
me Averpenibar Ikiamin Dughiar Ekiamin
aven ikiam.
17 Eghti Kantrin Igharazibar Gumazamiz-
itaba, atrivim Ikiavira Itir Godin Gavgav-
iba Bar Itim, me an ziam fan aghuaghti,
amozim men nguazim gizan kogham.
18 Eghti Isipia, Averpenibar Ikiamin
Dughiar Ekiamin aven iki, Ikiavira Itir
Godin izam fan aghuaghtima, faragha
isamin mangan aghuazir darazi inizir
arimariar kurar kamra, Isipia uaghan a
iniam.
19 Isipia ko Kantrin Igharazibar Gumaza-
miziba, me uaghan Averpenibar Ikiamin
Dughiar Ekiamin mangi Ikiavira Itir Godin
ziam fan aghuaghiva, me uaghara uan
arazir kuraba bagh ivezir kurar magh
garim iniam.
20 Dughiar kamin, me kamaghin
nighnigham, bizir kaba, da Ikiavira Itir
Godin bizir zuezibara. Hoziabar firibagh
ikezir belon muziariba, da uaghan osizirim
kamaghin dar ikiam, “Bizir kaba, da bar
Ikiavira Itir Godin damazimin bizir zuez-
iba.” Eghti Ikiavira Itir Godin Dipenimin
itir miner kiniba, da Ikiavira Itir Godin
damazimin guizin zuezir bizibar otivam,
mati itarir ekiar me ofa damuasa asizir
ghuziba isa ofa gamir dakozim gingem.
21 Eghti Jerusalemia ko, Judabar dipeniba
bar dar itir miner kiniba, da uaghan
Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itimin
damazimin zuezir bizibar ikiam. Eghti gin

* **14:6:** Hibrun akam deragha akar kamin mingarim abighizir puvati. **14:7:** Aisaia 60:19; Matyu 24:36; Akar Mogomem 21:23; 22:5 **14:8:** Esekiel 47:1; Joel 3:18; Jon 7:38; Akar Mogomem 22:1 **14:9:** Aisaia 2:2-4; 45:21-24; Sekaraia 9:9; 14:16-17 **14:11:** Akar Mogomem 22:3 **14:16:** Ofa Gami 23:39-43 **14:20:** Ua Me Ini 28:36-38; Aisaia 23:18; Esekiel 46:20 **14:21:** Esekiel 44:9; Sefanaia 1:11; Sekaraia 9:8

gumazamiziba ofabar amusi, pura miner kaba inigh dar ofabar amuamin asizir tuziba avigham. Dughiar kamin, Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itimin Dipenimin bizibagh iveza, da amadir gumaziba ua ikian kogham.

Godɨn Akam Inigha Izir Gumazim Malakain Akɨnafarim O Malakai Akar faragha zuim

Godɨn akaba inigha ziar gumazim Malakai, a Godɨn akam inigha izir gumazir igharazibar gɨn, a uan akam akuri. Dughiar kamɨn Judaba Jerusalemɨn Godɨn Dɨpenimɨn ingarigha gɨfa. Godɨn Dɨpenim gɨvazɨ, Malakai garima, Godɨn ziam fer arazir maba ko, ofabagh amir arazir maba mong derazir puvatɨ. Kamaghɨn amizɨ, a ofa gamir gumaziba ko, gumazamiziba gavgavim men nɨghnɨzibar anɨngasa akam akuri, eghtɨ me deraghvɨra Godɨn damazimɨn arazir aghuibar gɨn mangam.

Malakai Godɨn Akar Dɨkɨrɨzir Gavgavibagh nɨghnɨgha akar avɨribav gei. An Akar Dɨkɨrɨzir Gavgavir kamɨn apengan ikiasa Judabav gei. Gumaziba deraghvɨra uan amuibar porogh ikɨ, egh me arazir aghuibar amuamin gumazamizibar otivam.

Malakai arazir kuraba ko, navim giraghamin arazimɨn gun mɨgei. Egha a uaghan Ikiavɨra Itir Godɨn dughiar otivamimɨn gun mɨgei, eghtɨ Ikiavɨra Itir God gumazamiziba bar men araziba tuisɨgham.

Malakain akar abuananam mɨgɨa ghaze, Elaija izeghtɨ an gɨn, God amizir akar dɨkɨrɨzimɨn gɨn mangɨva bizir aghuir avɨribar amuam. Akar aghuir kam, a Godɨn akam inigha izir gumazibar akɨnafariba agɨfa, egha en nɨghnɨzibagh ekuigha, God uan gumazamiziba ko, damuamin Akar Dɨkɨrɨzir Gavgavir Igiam bagha zui. Ezɨ akar aghuir kamɨn mɨngarim, ensel Gebriel ofa gamir gumazim Sekaraia mɨgɨa ghaze, a Gumazamiziba Ruer Gumazim Jonɨn afeziamɨn otogham. Ensel ghaze, Jon Godɨn akam inigha izir gumazim Malakain akabar amightɨ da guizbangɨra otivam. Nɨ Luk 1:15-17ɨn gan.

E Ikiavɨra Itir Godɨn apengan ikɨ, egh bizir e amiba bagh ziar ekiam a danɨngam

(Sapta 1--4)

God bar Israelia gifonge

1 Ikiavɨra Itir God, Israelia mɨkɨmasa akar kam isa Malakai ganɨngi.

2 Ikiavɨra Itir God kamaghɨn mɨgei, “Kɨ bar fomɨra ia gifueghavɨra iti.” Ezɨ ia ghaze, “Nɨ manmaghɨram e gifonge?”

Ezɨ Ikiavɨra Itir God ghaze, “Ia oragh, fomɨra Jekop ko Iso, aning aveghbuamning, ezɨ kɨ Jekop gifuegha, Ison aghua.

3 Iso uan ovavir boriba ko, me Idomia me garɨsi, ezɨ kɨ me gifongezir puvatɨ. Kamaghɨn amizɨ, kɨ Ison danganir mɨghsɨam gasɨghasigha gɨfa, egha an nguazim gamizɨma, an afiar atiabar nguibamɨn oto.”

4 Eghtɨ Idomia kamaghɨn mɨkɨm suam, “En nguibar ekiaba ikuvigha gɨfa, ezɨ e uam adar ingaram,” eghtɨ Ikiavɨra Itir Godɨn Gavgaviba Bar Itim men akam ikaragh mɨkɨm suam, “Ia uam adar ingartɨ, kɨ da apɨrarightɨ da ua bar ikuvigham. Eghtɨ gumazamizir igharaziba, me Idomia ia mɨkɨm suam, ‘Me gumazamizir kuraba,’ egha ‘Me gumazamizir, Ikiavɨra Itir God zuraram atariba.’ ”

5 Ia Israelian gumazamiziba, ia uan damazibar bizir kamɨn ganam. Egh ia kamagh mɨkɨm suam, “Ikiavɨra Itir God, gavgavir ekiam ikia, Israelia iararam akurvazir puvatɨ, a uaghan kantrin igharazibar ingangarir gavgavibagh ami.”

Ikiavɨra Itir God ofa gamir gumazibar atari

6 Egha Ikiavɨra Itir Godɨn Gavgaviba Bar Itim kamaghɨn ofa gamir gumazibav gɨa ghaze, “Boriba uan afeziabar apengan ikia men ziaba fe, ezɨ ingangarir gumaziba uan gumazir dapanibar apengan ikia men akabar gɨn zui. Kamaghɨn amizɨ, ia oragh. Kɨ ian afeziam. Ia manmaghɨn amigha nan apengan itir puvatɨ? Kɨ ian gumazir dapanim. Ia manmaghɨra amigha nan akabar gɨn zuir puvatɨ? Ia nan aghuagha akɨrim ragha na gasɨ. Egha ia kamaghɨn na mɨgɨa ghaze, ‘E manmaghɨra nɨn aghuagha akɨrim ragha nɨ gasɨ?’

7 Ia oraghtɨ, kɨ ian arazir kuramɨn gun ia mɨkɨmam. Ia nan ofabagh amir dakozimɨn asɨzir kuraba inigha iza ofaba tue. Egha ia gɨn kamaghɨn nan azangsɨsɨ, ‘E manmaghɨra nɨn ziam gasɨghasɨkɨ?’ Kɨ datɨrɨghɨn ia mɨkɨmam. Ia ghaze, nan ofa gamir dakozim ti pura bizim, ia kamaghɨn amua nan ziam gasɨghasɨkɨ.

8 Ia ofa gamua, asɨzir damazir okavɨrɨzir mam inigha na bagha an ofa gami, ia ghaze, ian arazir kam ti deras, o? Egha ia asɨzir arɨmariaba itiba ko, agharir dɨbɨriba, ia da isa na bagha ofa damuasa da inigha izi, ia amir arazir kam a deras, o? Ia asɨzir kamagh garitam isɨ uan gavmanɨn faragha zuir gumazir dapanim danightɨ, a ti ia amizir arazir kam gifuegham, o? Egh a bizir kam ikarvagh bizir bar aghuitam ia danɨngam, o? Ti bar puvatɨgham! Kɨ Ikiavɨra Itir

1:2: Jenesis 25:21-26 **1:2:** Rom 9:13 **1:2:** Aisaia 34:5-17; 63:1-6; Jeremaia 49:7-22; Esekiel 25:12-14; 35:1-15; Amos 1:11-12; Obadia 1:1-14 * **1:8:** Nɨ Godɨn Araziba 15:21ɨn itir akamɨn ganigh.

Godin Gavgaviba Bar Itim, ki kamaghin ia
mikeme.”*
9 Aria, ia ofa gamir gumaziba, ia God
deragh e damusi an azangsigh. Eghti a
bar ian azangsizim bareghan koghti, tinara
osimtizir kam ateram? Osimtizir kam
iarara aneteram. Ikiavira Itir Godin Gav-
gaviba Bar Itim, kamaghin ia migei.
10 Ezi Ikiavira Itir Godin Gavgaviba
Bar Itim ghaze, “Kamaghin ti deragham,
gumazitam nan Dipenimin tiar akaba
asegham, eghti gumazitam aven mangi
ofan mingariba puvatizir kabar amusi ofa
gamir dakozimin avim arighan kogham.
Ki ian arazir kabagh ifongezir puvati. Egh
ofan ia na bagha inigha iziba, ki da inian
kogham.
11 “Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar
Itim, ki ghaze, gumazamizir aruem anadi
naghin itiba ko, aruem uaghiri naghin itir
kantriba, me bar moghira ziar ekiam na
ganidi. Nguibaba bar dar gumazamiz-
iba mughuriar aghuim zuir ofaba ko, ofan
igharazir guar aviriba sara na daningam.
Gumazamizir kaba me bar moghira ziar
ekiam na ganidi.
12 Ezi ia nan ofa gamir dakozim migia
ghaze, a pura bizim, egha dagher kurar ia
aghuaziba, ia da isa ofan min na ganidi. Ia
kamaghin amua nan ziam fer puvati.†
13 Ia kamaghin migia ghaze, ‘Oio, e ofa
damuamin arazim a bar e baseme.’ Ezi
ian arazir kam kamaghin akagha ghaze,
ia Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itimin
ziar ekiam, a ganidir puvati. Ia asizir atiaba
misoghezir asiziba isa, dar ofabagh ami. Ia
uaghan asizir arimariaba itiba ko, agharir
dibiriba isa na bagha izi. Egha ia ghaze, Ki
Ikiavira Itir God, ki ti ia amir ofan kabagh
ifuegham, a? Ti bar puvatigham!
14 Ian tina, na ko ofa damuasa akam
akirigha inabazir asizir mikarziba sara
itir aghuiba ategha, asizir kurar mizirizi-
ba inigha Ikiavira Itir God, bagha izi. Ia
ifavarir arazir kam bangin ia ivezir kuram
iniam. Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba
Bar Itim. Ki atrivibar Ekiam, ezi kantribar
gumazamiziba bar nan atiatia nan ziamra
fe. Kamaghin amizi, ki bizir kam bagh ia
gasighasigham.”

2

1 Egha Ikiavira Itir God kamaghin migei,
“O, ofa gamir gumaziba, ki Akar Gavgavir
mam ia mikimasa.
2 Ia na bagh ingangaribar amusi,
ia guizbangira nan ziar ekiam famin
ingangaribar amu. Ia nan akaba batogh
da baraghan koghti, ki Ikiavira Itir Godin
Gavgaviba Bar Itim, ki kamaghin migei, ia
bar ikuvigham. Egh bizir aghuir ia uarir
akurvaghasa isiba, ki dagh asighasigham.
Ia ghaze, ki ti pura migei, egha nan akaba
batosi. Kamaghin, ki ia gasighasigha gifa.
3 Ia oragh, ia bangin ki ian ovavir boriba
ivezir kuram me daningam. Egh ia ofa
gamir asizibar buariba isi ian guabar
aghuigham. Egh ia batueghti, ia mangi me
asizibar buariba akuri naghin ikiam.
4 Ki kamaghin damighti, ia ganigh fogh
suam, ki uabi Akar Gavgavir kam isa ia
ganingi. Ia ofa gamir gumaziba, ia Livain
ovavir boriba, Akar Dikirizir Gavgavir ki
ian adarazi ko amizir kam, ia anebighan
marki. Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar
Itim, ki mikemegha gifa.
5 “Nan Akar Dikirizir Gavgavir kam, ki me
ko akam akirigha ghaze, ofa gamir gumaz-
iba me dughiar ruarimin nguazimin ikiti, ki
dabirabir aghuim me daningam. Ki kam-
aghin me damightima, me nan ziam fam.
Me faragha nan apengan ikia, nan ziam fes.
6 Me guizin arazibar gumazamizibar sure
gami. Egha arazir kuratamin men sure
gamizir puvati. Ezi men ikirimirim na ko
bar dera. Egha me uari arazir aghuibaram
amua gumazamizir igharazir aviribar
akurvazima, me arazir kuraba ataghirasi.
7 Kar ofa gamir gumazibar ingangarim,
me gumazamizibar sure damuti, me
guizbangira na gifogham. Ofa gamir
gumaziba, me Ikiavira Itir Godin Gavgaviba
Bar Itimin akam akurir gumaziba.
8 “Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar
Itim, ki kamaghin ia migia ghaze, Ia ofa
gamir gumaziba, ia datirighin guizin nan
tuavim ataki. Ian suren ifavariba gumaza-
mizibagh amizi, me iregha arazir kurar
mabagh amigha gifa. Bar guizbangira, ia
Livain adarasi, ki ia ko amizir Akar Dikirizir
Gavgavim, ia anebigha gifa.
9 Ia nan akabar gin zuir puvati. Egha
gumazamizibar sure damuasa akar magh
garibar men sure gamir puvati. Ia marazi
akar isingtizibar me migia egha marazir
atari. Kamaghin, ki Israelia damighti me
akiriba ia gasegh ian aghuagham.”

Israelia God ataki

10 E bar moghira afeziar vamira iti. Ezi
Ikiavira Itir Godin vamira an e gamizi e
otifi. Egha manmaghsuavira, e uari uan
namakaba ko, dikirizir akaba abiagharisi?
Egha manmaghsuavira, e Ikiavira Itir God,
en ovaviba ko Dikirizir Akar Gavgavim an
gin zuir puvati? Arazir kam, bar ikufi!

1:10: Aisaia 1:11; Jeremaia 6:20; Amos 5:21 † **1:12:** Hibrun akam deragha akar kamin mingarim abighizir puvati.
2:4: Diboboniba 3:11-13 **2:5:** Diboboniba 25:12 **2:6:** Godin Araziba 33:10; Jeremaia 23:22; Jems 5:20

11 Fomira Israelia ko Judaba, me Godin
akamin gin mangasa akar mam akiri. Ezi
puvati, me anebigha uam arazir bar kurar
mam gami. Arazir kurar kam me kantrin
aven nguibabar bar a gamua, egha uaghan
Jerusalemin a gami. Men gumazir maba,
asebar ziaba fer adarazir amiziba isa dar
iti. Ezi men arazir kam, Ikiavira Itir Godin
Dipenir a bar ifongezim gamizi, a bar an
damazimin mize.
12 Ki kamaghsua, Ikiavira Itir God gu-
mazir kamagh amiba bar me agivaghti, me
ko men ikiziba sara ua Israelian gumaza-
mizibar tongin ikian kogham. Kamaghin
amizi, men tav ua Ikiavira Itir Godin Gav-
gaviba Bar Itim bagh ofaba inigh mangan
kogham.
13 Ezi ki bizir kurar igharazir ia amir
mamin gun ua ia mikimam. Ofan ia Ikiavira
Itir God bagha inigha zuiba a ua da isir
puvati. Kamaghin amizima, ia pamtemin
aziava araima, ian temeriba Ikiavira Itir
Godin ofa gamir dakozim giri.
14 Ezi ia kamaghin Godin azangsisi,
"Manmagh amizi, ni en ofaba isir puvati?"
Bizir kamin mingarim kamakin, Ikiavira
Itir God fo, ni fomira uan mugamra ikia,
amuimin ikiasa Godin damazimin akar
dikirizir gavgavim gamigha ghaze, ni
amizir kam ateghan kogham. Amizim, kar
nin roroam. Ezi puvati, ni akar dikirizir kam
abigha gifa.
15 Gua poroghamimning, God gua gamizi,
gua mikarzir vamira ko, nighnizir vamira
iti. God tizim bagha arazir kam gami? A
kamaghsua, E boriba batiti, me guizbangira
Godin adarazir ikiam. Egh ia bizir kam
bagh deraghvira gan, ia uan amuir inigha
itir kaba ko akar dikirizir gavgavir kaba, ia
da abighan marki.*
16 God, a Israelian Ikiavira Itir Godin
Gavgaviba Bar Itim kamaghin migia ghaze,
"Ki poroghamiba uari ataghirazir arazir
kam, bar an aghua. Ni uan amuim
pazavira a damuam, nin arazir kam, mati
ni inim isa gua uaning avarazi moghin,
nin aghumsizir arazir kuram gua avara,
egha mati gua poroghamimning uaning
abisi. Ia poroghamiba, bar deravira uan
ikirimirim geghuv, ifavarir arazibar uari
damuan marki."†

Ikiavira Itir God izamin dughiam roghira izi

17 Ia migirigiar guar aviribagh amizima,
Ikiavira Itir God ian migirigiar kaba bar dar
amira. Ia kamaghin azangsisi, "E migirigiar
manabagh amizi, Ikiavira Itir God en
amira?" Ia kamaghin migei, "Ikiavira Itir
God gumazir arazir kurabagh amibav gia
ghaze, Me dera, ezi a me gifonge." Egha ia
tintinibar kamaghin migei, "Gumazamiziba
ghaze, God arazir aghuibaram amua
gumazamizibar araziba akiri. Ezi e an
garima, a guizin arazir katam gamizir
puvati." Kamaghin amizi, a ian migirigiar
kaba bar dar aghua.

3

1 Ezi Ikiavira Itir Godin Gavgaviba
Bar Itim, a kamaghin akam ikaragha
ghaze, "Ia oragh! Ki uan abuir gumazim
amadaghtima, a faragh mangiva na bagh
tuavim akiram. Ia ghaze, ia datirighin
Ekiam bagha gara iti. Eghti a zuamira izi
uan Dipenimin ikiam. Abuir gumazir ia
bar ifongezim izi, Akar Dikirizir Gavgavir
kamin gun ia mikimam. Ki Ikiavira Itir
Godin Gavgaviba Bar Itim, ki ghaze, An
darorim izi."
2 Eghti dughiar a izamin kam, tinara
an kotiamin aven guizbangira mikimam?
Eghti an azenaram otogh izamin dughiar
kam, tinara tugh an ganam? Bar pu-
vatigham. Guizbangira, a mati, avim bar
puvira isia golin isigha bizir kuraba bar
da adangizi moghin, a izam. Egh mati,
sopin gavgavir inir mizirizim ruti a bar
zueghamimin min ganam.
3 Avim golin isima a golrama otivi
moghin, a gumazamizibar araziba
tuisigham. Kamaghira Ikiavira Itir Godin
ingangarir gumazim, Livain adarazir
arazir kuraba batuegh, egh Ikiavira Itir God
bagh ofan aghuiba inigh izam.
4 Eghti gin Jerusalemia ko, Judaba mati
me faragha amizi moghin, Ikiavira Itir God
bagh ofan a ifongeziba uam ada inigh izam.
Eghti a da bagh bar akuegham.
5 Egha Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar
Itim ghaze, "Ki izi ian araziba tuisigham.
Ki bar zuamira kotin aven gumazamizir
kabar arazir kurabar gun me mikimam.
Gumazamizir kabar kara: imezibagh amir
gumazamiziba ko, kukunir gumaziba ko,
gumazamizir poroghamibagh asighasiziba
ko, gumazamizir kotin akabagh ifariba
ko, gumazir dapanir deragha uan in-
gangarir gumaziba ivezir puvatiziba
ko, gumazir amizir odiaribagh ifara
pura men biziba isiba ko, gumazamizir
afeziaba ariaghirezir boribar biziba isiba
ko, gumazamizir Kantrin Igharazibar
Gumazamizir men tongin itibar akurvazir
puvatiziba. Gumazamizir arazir kaba bar
dagh amiba me nan apengan itir puvati."

* **2:15:** Hibrun akam deragha akar kamin mingarim abighizir puvati. † **2:16:** Hibrun akam deragha akar kamin mingarim abighizir puvati. **3:1:** Matyu 11:10; Mak 1:2; Luk 1:76; 7:27 **3:2:** Aisaia 33:14; Joel 2:11; Sekaraia 13:9; Matyu 3:10-12; 1 Korin 3:13-15; Akar Mogomem 6:17

Bizir akuatam God daningamin arazimin akam

6 Egha Ikiavira Itir God ua ghaze, “Kirara ki Ikiavira Itir God, ki uan nighnizim giraghan kogham. Kamaghin amizi, ia Jekopin ovavir boriba bar givazir puvati.

7 Ian ovaviba fomiram amizi moghin, ia ami. Ia nan arazir ki ifongeziba akirim ragha dagh gasaragha dar gin zuir puvati. Ia uan arazir kuraba ategh ua na bagh iziti, ki uan aningagharim ategh ua ia iniam. Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, ki mikemegha gifa. Ia kamaghin migei, ‘E bizir tizim damighiva, ua ni bagh izam?’

8 Ezi ki ia migia ghaze, Ia nan biziba okei. Egha ia ti ghaze, arazir ia amir kam a dera, a? Bar puvati. Egha ia arazir kam ataghirazir puvati. Egha ia gin ua kamaghin nan azangsisi, ‘Ni manmaghsua ghaze e nin biziba okei?’ Ki kamaghin ia mikimam, Nan Akar Gavgavim ghaze, ia ingara isir biziba, ia bar da tuiraghti pozir 10plan otoghti, ia pozitam isi na daningam. Kar nan bizimra.

9 Guizbangira, ki pamtem kamaghin ia migei, Ia bar moghira nan biziba okemes. Kamaghin amizima, ia bar kuram iniam.

10 Ia uan biziba 10plan pozibar arigh egh dar pozir tam inigh izi nan dipenim datigh. Eghti nan ingangarir gumaziba, dagher aviriba ikiam. Ia kamaghin damighti, ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, ki uan Nguibamin tiar akaba kuigh, uan bizir aghuiba isi amozimin min da ingegham, eghti ia bizir aghuir avirim iki egh ua bizitamin oteveghan kogham. Ia tuavir kamin gin mangi damu ganigh, egh fogh suam, nan akam a bar guizbangira.

11 Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, ki ghaze, ‘Ia kamaghin damighti, ki apizibar tivaghti, da ian azenibar itir bizibagh asighasighan kogham. Eghti ian wainin aghariba bar puvira biti dar oviziba iki mangi anizir dughiamin otogham.

12 Eghti kantrin igharaziba ian ganigh suam, Israelian nguazim bar derazi, me deraghavira a gapiagha bar akonge. Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, nan akam kamaghira tu.’ ”

God ivezir aghuim isi gumazamizir aghuibar aningam

13 Egha Ikiavira Itir God ghaze, “Ia bar akar kurar aviribar pamten na migei. Egha ia nan azangsigha ghaze, ‘E akar kurar manabara ni mikeme?’

14 Ia uarira uariv gia ghaze, ‘E Godin ziam fe, ezi a en akurazir puvati. Ezi e tizim bagh an ziam fam? Egha Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itimin damazimin, e uan arazir kuraba bagha osemegha aziava dar gun a mikeme, ezi a bizir aghuitamin e gamizir puvati. Ezi e manmaghsua pura uan arazir kurabar gun a mikeme?

15 E gumazir uari fa akaba batozibar gari, me bar akuegha deraghavira iti. Ezi gumazir arazir kurabagh amiba, me bizir aghuir aviriba iti. Ezi gumazir arazir kuraba Godin akakaghasa dagh amiba, me ghaze, God ti me gasighasigham, ti puvatigham? Ezi God me gasighasighizir pu. Bar puvati.’ ”

16 Ezi gin gumazamizir Ikiavira Itir Godin atiatiava an apengan itiba uarira uariv gei, ezi Ikiavira Itir God men migirigiam barasi. Egha Ikiavira Itir God mikemezi, enselba an Nguibamin ikia akinafarir righizir mam isa Godin damazimin an gumazamizir kabar ziaba osiri. Kar gumazamizir Ikiavira Itir Godin atiatiava an apengan ikiava, zurazurara an ziam feba. Akinafarir righizir kam, kar otivizir biziba gin dagh nighnighamin akinafarim.

17 Ezi Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim ghaze, “Gumazamizir kaba, me nan adarazira ikiam. Eghti dughiar ki inabazir kam otoghti, gumazamizir kaba guizbangira na baghvira ikiam. Eghti nan apangkuvim men iki mamaghira ikiam, mati borim afeziamin ingangarim gamizima, afeziam an apangkufi.

18 Eghti dughiar kamin, ia gumazamizir arazir aghuibagh amiba ko arazir kurabagh amiba, ki me gamir arazim, ia an ganam. Arazir aghuibagh amir gumazim, a nan akamin gin zui. Ezi arazir kurabagh amir gumazim, a nan akam batosi.”

4

Ikiavira Itir Godin Dughiar Ekiam Otivam

1 Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim ghaze, “Ia deragh oragh. Dughiatam iziti, gumazamizir akaba batogha uan ziaba fava arazir kurabagh amiba, avir ekiam tuzibar isi moghin, otogh bar men isiti, me bar gevegham. Eghti temer aguatam, o ter bitam ikian kogham.

2 Eghti dughiar kamin, ia gumazamizir nan ziam fa nan atiatia nan apengan itiba, ia bagh aminim tiraghti, aruem anang ia gisiragh, ian arazir aghuiba akakagham. Mati aruem ia gisiragha gara fefem ian mikarzibagh anidi moghin, a ia damuti ian arimariaba givaghti ia ghuamaghegham. Egh ia mati bulmakaun nguziba bar akuegha uari akura divazim

3:10: Ofa Gami 27:30; Diboboniba 18:21-24; Godin Araziba 12:6; 14:22-29; 2 Atriviba 7:2; 1 Eghaghaniba 26:20; 2 Eghaghaniba 31:10; Nehemia 10:38; 13:12 **3:17:** Godin Araziba 7:6; Onger Akaba 103:13; Taitus 2:14; 1 Pita 2:9 **4:2:** Malakai 3:16; Luk 1:78; Efesus 5:14; 2 Pita 1:19; Akar Mogomem 2:28

ategha ivemara azenan zui moghin, ia bar
akuegh mangi.
3 Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar itim
ghaze, bizir kabar amuamin dughiamin, ia
gumazir kurar kaba ia tuzir siribar min me
dikabin me abinigham.
4 "Ki Sainain Mighsiamin, uan ingarir gu-
mazim Moses ganingizir arazir ki ifongez-
iba ko, bizir ki damuasa ia mikemeziba,
ia da bakinighnighan marki. Israelian gu-
mazamiziba bar akar kabar gin mangasa, ki
da isa ia ganingi.
5 "Nan Dughiar kam, a Dughiar Bar
Ekiam, ki an gumazamizibar amighti me
bar atiatigham. Dughiar kam a tighar oti-
vam, ki faraghivira Elaija amadaghtima an
akam akurir gumazimin min ia bagh izam.
6 Egh an afeziaba ko, men boribar
navibar amighti, me navir vamiran otogh
ikiam. Kamaghin amizi, ki nguazir kamin
izi gumazamiziba bar me gasighasighan
kogham."

4:5: Matyu 11:14; 17:10-13; Mak 9:11-13; Luk 1:17; Jon 1:21 **4:6:** Aisaia 11:4; Sekaraia 5:3; 14:12; Luk 1:17; Akar Mogomem 19:15

Matyu Osirizir Akar Aghuim
o
Matyu
Akar faragha zuim

Matyu Osirizir Akar Aghuim, a 4plan akinafaribar tongin faragha zui. Egha akinafarir 4plan kaba, da Iesusin Akar Aghuim migia, egha dughiar Iesus nguazimin ikiava amir bizir otivizibagh eghari.

Matyun akinafarim, a Maria Iesus batezir dughiamin otivizir bizibagh egharava, egha ghua dughiar me Iesus misoghezi an aremezimin tu. Egha a ua mozimin dikavigha, uan adarazi ategha Godin Nguibamin ghuavanabo.

Ezi bizir ekiar mam Matyu anekakaghasa, a kamakin, Iesus bizir God fomira dikirizir akamin dagh amigha gifa. Me Akar Dikirizir Gavgavir Ghurimin da osirizi, da iti. God akam akirigha ghaze, a Israelia ua me inisi gumazitam amadaghti a izam. Ezi akinafarir kam kamaghin en aka, Iesus a gumazir kamra. Egha Matyun akinafarir otevir aviravirir mabar, akaba kamaghin e migia ghaze, bizir Iesus amiziba, da bar migirigiar Godin akam nigha izir gumaziba fomira mikemezir akabar miraram otivigha gifa. Ni vezin kabar gan: Matyu 1:22-23, 2:4-6, 2:14-15, 2:23, 4:13-16, 8:16-17, 12:15-21, 13:34-35, 21:2-5, 21:16, 26:24, 26:31, 26:54, 27:6-10in gan.

Ezi bizir ekiar igharazir mam, Matyun akinafarim a migei, a God Bizibagh Ativamin Dughiamin migei. God kamaghin ifonge, Iesusin ingangarimin God bar gumazamizibar atrivimin ikiasa, eghti gumazamiziba bar an ifongiamin gin mangam.

Matyun akinafarimin aven, Iesus mikemezir akar ruarir 5pla, da iti. Faragha zuim, a sapta 5, 6 ko, 7in iti, kar akar Iesus mighsiar mam gisin ikia, mikemeziba. Akar kam a guizbangira God gumazamizibar arazibar en aka. Ezi namba 2in akar ruarim, a sapta 10in iti. Kar akar Iesus uan suren gumazibagh aningizim. Dughiar kam, me mangiva Iesusin akam gumazamizir igharazibav kimasa, ezi Iesus me mangi damuamin bizibav gei.

Ezi namba 3in akar ruarim, a sapta 13in iti, Iesus God Bizibagh Ativamin Dughiamin akar isin zuibar gumazamizibav gei. Ezi namba 4in akar ruarim, a sapta 18in iti, Iesus gumazamizir guizbangira an suren gumazibar itir arazibar gun migei. Egha namba 5in akar ruarim, a sapta 24 ko 25in iti, Iesus Dughiar Abuananamin bizibar gun migei.

Akinafarir kam uabi, gumazir akinafarim osirizimin gun mikemezir puvati. Akinafarir kam kamaghin ziar kam ini, Matyu Osirizir Akar Aghuim. Guizbangira, me ti dagiaba isir gumazim Matyu, a ginighnisi. (Ni Matyu 9:9-13in gan.)

Iesus nguazir kamin oto

(Sapta 1:1--4:16)

Iesusin inaziba ko ovavibar ziaba (Luk 3:23-38)

1 Kar Krais Iesusin inaziba ko ovavibar eghaghanim. Iesus a Devitin ovavim. Ezi
Devit Abrahamin ovavim.
2 Abraham Aisakin afeziam. Ezi Aisak, Jekopin afeziam. Ezi Jekop Juda ko an aveghbuabar afeziam.*
3 Ezi Juda, Peres ko Seran afeziam. Aningin amebam Tamar. Ezi Peres Hesronin
afeziam, Ezi Hesron, Ramin afeziam.
4 Ezi Ram Aminadapin afeziam, Ezi
Aminadap Nasonin afeziam, ezi Nason Salmonin afeziam.
5 Ezi Salmon Boasin afeziam. An amebam Rahap. Ezi Boas Obetin afeziam, an amebam Rut. Ezi Obet Jesin afeziam, Ezi Jesi Atrivim Devitin afeziam.
6 Ezi Devit Solomonin afeziam, an amebam Urian amuim.†
7 Ezi Solomon Rehoboamin afeziam. Ezi
Rehoboam Abiyan afeziam, Ezi Abiya Asan afeziam.
8 Ezi Asa Jehosafatin afeziam. Ezi Jehosafat Jehoramin afeziam. Ezi Jehoram Usian afeziam.
9 Ezi Usia Jotamin afeziam. Ezi Jotam Ahasin afeziam. Ezi Ahas Hesekian afeziam.
10 Ezi Hesekia Manasen afeziam. Ezi Manase Emonin afeziam. Ezi Emon Josaian afeziam.
11 Ezi Josaia Jehoiakin ko an aveghbuar mabar afeziam. Dughiar kamin Israelia ghua kalabuziar gumazamizibar min Babilonin nguibar ekiamin ghue.

1:1: Stt 22:18, 1 Sto 17:11 **1:1:** Jenesis 22:18; 1 Eghaghaniba 17:11 * **1:2:** Juda uan aveghbuaba ko, me Israelin anabar 12plan inaziba. **1:3:** Stt 38:29-30, Rut 4:18-22 **1:3:** Jenesis 38:29-30; Rut 4:18-22 **1:6:** 2 Sml 12:24 **1:6:** 2 Samuel 12:24 † **1:6:** Amizir ziar kagh otiviziba, Israelian amiziba puvati. Me Israelin gumazibar iti. Tamar ko Rahap aning Kenanin amizimning. Rut, a Moapin amizim. Batseba Solomonin amebam, a uabira Israelin amizim. A faragha Urian ike, Uria Hititin gumazim. **1:7:** 1 Sto 3:10-16 **1:7:** 1 Eghaghaniba 3:10-16 **1:11:** 2 Kin 24:14-15, 1 Sto 3:15, 2 Sto 36:10, Jer 27:20 **1:11:** 2 Atriviba 24:14-15; 1 Eghaghaniba 3:15; 2 Eghaghaniba 36:10; Jeremaia 27:20

12 Ezi me Babilonin kalabusin ghuezi, gin
Jehoiakin Sealtielin afeziam. Ezi Sealtiel
Serubabelin afeziam.
13 Ezi Serubabel Abiutin afeziam. Ezi
Abiut Eliakimin afeziam. Ezi Eliakim Asorin
afeziam.
14 Ezi Asor Sadokin afeziam. Ezi Sadok
Akimin afeziam. Ezi Akim Eliutin afeziam.
15 Ezi Eliut Eleasarin afeziam. Ezi Eleasar
Matanin afeziam. Ezi Matan Jekopin
afeziam.
16 Ezi Jekop Josepin afeziam, a Marian
pam.
Ezi Maria Iesus bate, ezi me ziar kam
Krais a gati. A Gumazir God Uam E Iniasa
Misevezim.
17 Kamaghin amizi, Abrahamin
dughiamin ikegha ghua Atrivim Devitin
dughiamin tu, 14plan ovaviba otifi. Ezi
Devitin dughiamin ikegha ghua dughiar
Israelia Babilonin nguibar ekiamin kal-
abuziabar min ikezim, 14plan ovaviba
otifi. Ezi dughiar me kalabuziabar min
ikezimin ikegha ghua God Uam E Iniasa
Misevezir Gumazim, Kraisin dughiamin
tuzim, uaghan 14plan ovaviba otifi.

Maria Krais Iesus bate, a God Uam E Iniasa Misevezir Gumazim
(Luk 2:1-7)

18 Krais Iesus otozir eghaghanimra kara,
a God Uam e Iniasa Misevezir Gumazim.
An amebam Maria, me Josepin ikiasa a gin-
aba. Egha aning tighar uaning inigh iki-
asava amima, Maria navim asangi. Godin
Duamra borim a gati.
19 Ezi Josep Godin damazim derazir gu-
mazim an averara Maria ataghiraghasa
nighnisi. An azenan Maria aghumsizim a
daningan aghua.
20 Egha a kamaghin nighnigha itima
Ekiamin enselin mam irebamin kamaghin
a migei, "Josep, ni Devitin ovavim, ni
atiatingan marki. Ni Maria inigh an iki. A
navim asangizir borim, a Godin Duam da
ize.
21 An otarim bateghtima, eghti a uan gu-
mazamizibar arazir kuraba gin amadagh
men akurvagham. Kamaghin ni ziam Iesus
a datigh."‡
22 Arazir kaba kamaghin otiva, egha
Godin akam inigha izir gumazir mamin
migirigiamin miraram otifi.
23 A kamaghin mikeme:
"Amizir gumazitam ko akuizir puvatizim
navim asegh, otaritam bategham.
Eghti me ziar kam Emanuel a
darigham, ziar kamin mingarim
kara, 'God e ko iti.' "

24 Ezi Josep daguraguimin dikavigha,
Ekiamin ensel irebamin aven a mikemezi
moghin, ghua Maria inigha an iti.
25 A poroghamiba uari isava akuir arazitam
Maria gamizir puvatigha, ghua dughiar an
otarim batezim. Ezi a ziam Iesus isa a gati.

2

Saghon itir fofozir gumaziba Iesus bagha ize

1 Maria Distrik Judian aven itir nguibam
Betlehemin Iesus bate. Dughiar kamin
Herot, Atrivimin iti. Amebam Iesus
batezima fofozir gumazir maba aruem
anadi naghin ikegha Jerusalemin ize.*
2 Egha me kamaghin azai, "Borir Jud-
abar Atrivimin ikiamim, amebam a batezi
a managh iti? E an gun migeir mikovezim
aruem anadi naghin an ganigha an ziam
fasa izi."
3 Ezi Herot akar kam baregha an
dighorim a bira. Ezi Jerusalemin itir darazi
uaghan kamaghin ami.
4 Egha Herot ofa gamir gumazir ekiaba
ko Judan Arazibagh fozir gumazibar diagha
me akuvagha kamaghin men azai, "God
Uam E Iniasa Misevezir Gumazim, an ame-
bam managh a batam?"
5 Ezi me ghaze, "Judian Distrighin aven
itir nguibam Betlehemin, an amebam a
batam. E bizir kam kamaghin a gifo, Godin
akam inigha izir gumazimin osizirim kam-
aghin iti:

6 " 'Ni Betlehem, ni Judan nguazimin aven
iti.
Ni Judabar nguibar ekiabar tongin uaghan
ziam iti,
nin aven gumazitam na bagh gu-
mazir dapanimin otogh
Israelia gativagh men ganam.' "

7 Ezi Herot averara aruem anadi naghin
izezir gumazibar diagha mikovezim otozir
dughiam bagha men azai. A me faraghavira
mikovezimin apizir dughiam gifogha,

1:12: Esr 3:2 **1:12:** Esra 3:2 **1:18:** Lu 1:27, 1:35 **1:18:** Luk 1:27; 1:35 **1:19:** Lo 24:1 **1:19:** Godin Araziba 24:1 **1:21:** Lu 1:31, 2:21, Ap 4:12, 13:23, 13:38 **1:21:** Luk 1:31; 2:21; Aposel 4:12; 13:23; 13:38 ‡ **1:21:** Ziam Iesus Hibrun akamin migirigiar kam ko magh ghu, "Ekiam, a gumazamiziba ua me iniamin gumazim." Ziam Iesus Grighin akam. Me Hibrun akamin ziam, "Josua," Iesus garisi. **1:23:** Ais 7:14 **1:23:** Aisaia 7:14 **1:25:** Lu 2:7, 2:21 **1:25:** Luk 2:7; 2:21 * **2:1:** Atrivim Herot Judian Distrik ko Judian boroghin itir distrighbar gari. Herot Atrivimin ikia, uaghan Romin Atrivir Ekiam Sisarin apemin iti. **2:2:** Num 24:17 **2:2:** Diboboniba 24:17 **2:6:** Mai 5:2, Jo 7:42 **2:6:** Maika 5:2; Jon 7:42

8 egha me isa Betlehemin me amadagha
kamaghin me migei, “Ia mangi borim ba-
tivsi deraghvira rui. Ia a batoghiva ua na
bagh migirigiam amadagh. Eghti ki uaghan
mangi, an ziam fam.”
9 Me Herot baregha zuima mikovezir me
faragha aruem anadi naghin ganizim, men
faragha ghua borim itir danganim batogha
a gisirara iti.†
10 Me mikovezimin ganigha bar akonge.
11 Egha me dipenimin aven ghua borim
uan amebam Maria ko, aning bato. Me
tevibar pirigha avigha ghuaghira borimin
ziam fe. Egha me uan mitariba kuigha bizir
aghuir a bagha inigha izezibar an ekarim
gami. Me gol ko mughuriar aghuim itir
borem ko avir migharir mughuriar aghuim
gamim da isava a ganingi.
12 Ezi God irebamin me batogha Herot
bagh ua mangan me anogoroke. Ezi
me tuavir igharazimin uamategha uan
nguibamin ghue.

Josep ko Maria borim inigha Isipin zui

13 Fofozir gumaziba ghuezima Ekiamin
enselin mam irebamin Josep batogha a
migia ghaze, “Ni dikavigh borim iniva an
amebam sara inighiva ia ari Isipin mangi.
Herot borim bagh ruiva amisueghti an
aremeghasa. Kamaghin amizi, ia mangi
maghira iki mangiti, dughiar ki ua ni
mikimamim.”
14 Ezima Josep dikavigha borim isa an
amebam inigha me dimagarir kamra Isipin
ghue.
15 Egha Josep Isipin ikia ghua, dughiar
Herot ovengezim. Arazir kabanagh otiva
Ekiamin akam inigha izir gumazir mamin
akatorimin mikemezir migirigiabar min
otifi. A kamaghin mikeme, “Nan Otarim
Isipin kantrin itima, ki an diazima an
azenan ize.”

*Atrivim Herot mikemezima, me borir
aviribav soghezima da ariaghire*

16 Ezi Herot garima, fofozir gumazir
aruem anadi naghin izeziba a gifara.
Ezi Herot bar puv atara uan midorozir
gumaziba amadagha, migirigiar gavgavim
me ganiga, me amadima me ghua,
Betlehem koma an boroghin itir nguibaba
bar dar ghua otarir azenir pumuning
ko an apengan itiba, me misozima me
ariaghire. Kar ana aruem anadi naghin
izezir fofozir gumazibar migirigiamin gin
ghua kamaghin ami.
17 Arazir kabanagh otiva Godin akam
inigha izir gumazim Jeremaia mikemezi
moghin, otifi. A ghaze:

18 “Me Raman nguibamin tiarir mam barasi,
azirakam ko tuatem.
Reselin boriba ua itir puvati.
Kamaghira a uan ovengezir boriba bagha
azi.
A navir amirizim inian aghua.”

*Josep uan amuim ko Iesus inigha ua-
mategha uan nguibamin ize*

19 Herot ovengezima, Josep Isipin itima,
Ekiamin ensel irebamin Josep bato.
20 Egha kamaghin a migei, “Borim
misoghasa amir darazi me ovenge. Kam-
aghin amizi, ni dikavigh borim koma an
amebam inigh ua Israelin mangi.”
21 Ezi a dikavigha borim isa an amebam
inigha me ua Israelin ghue.
22 Egha an orazima, Arkelaus uan
afeziam Herotin danganim inigha Judian
Atrivimin iti. Ezi Josep Judian Distrighin
mangan atiatingi. Egha God da irebamin
migirigiam inigha Galilin Distrighin ghu.‡
23 A ghua Galilin Distrighin nguibar
mam, Nasaretin apera. Bizir kaba otiva
Godin akam inigha izir gumazim mikemezi
moghin otifi, a ghaze, “Me Nasaretian
Gumazim, a darigham.”

3

*Jon, Gumazamiziba Ruer Gumazim,
akam akuri*

(Mak 1:2-8; Luk 3:1-18; Jon 1:19-28)

1 Dughiar kamnaghin Gumazamiziba
Ruer Gumazim Jon izava, Judian gumaza-
miziba puvatizir danganimin ikia akam
akuri.
2 Egha ghaze, “God Bizibagh Ativamin
Dughiam, a roghira ize. Kamaghin amizi, ia
navibagh iragh.”*
3 Godin akam inigha izir gumazim Aisaia
fomira Jonin gun migia ghaze, “Gumazir

† **2:9:** Betlehem a Jerusalemin saghon itir puvati. Aning tizim 8 kilomitan iti. **2:11:** Sng 72:10, Ais 60:6, Mt 12:46 **2:11:** Onger Akaba 72:10; Aisaia 60:6 **2:15:** Hos 11:1 **2:15:** Hosea 11:1 **2:18:** Stt 35:19, Jer 31:15 **2:18:** Jenesis 35:19; Jeremaia 31:15 **2:20:** Kis 4:19 **2:20:** Ua Me Ini 4:19 ‡ **2:22:** Atrivim Herot ovengezima Romin gavman a garir kantri abigha an otaribagh aningi. Ezi Arkelaus atrivimin ikia Distrik Galili ko Distrik Judian gari. A 10plan azenibar atrivimin ike. **2:23:** Ais 11:1, 53:2, Mk 1:24, Lu 2:39, Jo 1:45 **2:23:** Mak 1:24; Luk 2:39; Jon 1:45 **3:1:** Mk 1:4, 1:15, Lu 3:2-3, Jo 1:28 **3:1:** Mak 1:4; 1:15; Luk 3:2-3; Jon 1:28 **3:2:** Mt 4:17, Mk 1:15 **3:2:** Matyu 4:17; Mak 1:15 * **3:2:** Ziar kamning, “Kingdom Bilong God,” ko “Kingdom Bilong Heven,” aning God Bizibagh Ativamin Dughiam migei. Ezi kagh Matyu osirizi Akar Aghuimin aven e ghaze, “God Bizibagh Ativamin Dughiam.” **3:3:** Ais 40:3, Mk 1:3, Lu 1:76, Jo 1:23 **3:3:** Aisaia 40:3; Mak 1:3; Luk 1:76; Jon 1:23 **3:4:** 1 Sml 14:25-26, Sek 13:4, Mk 1:6 **3:4:** 1 Samuel 14:25-26; Sekaraia 13:4; Mak 1:6

tiarir mam gumazamiziba puvatizir danganimin dia ghaze, ‘Ia Ekiam bagh tuaviba azeniva, dar kir.’ ”

4 Jon an asizim kamelin arizibar ingarizir
iniba ikegha asizir inim uan ivariam ike.
A inir kaba ikeghava odeziba ko ruarimin
haniba api.†

5 Ezi gumazamiziba, me Jerusalemin
nguibar ekiam ko Judian Distrik ko
Jordanin danganimin ikegha, bar a bagha
izava,

6 uan arazir kurabar gun migeima a Jor-
danin Fanemin me rue.

7 Egha a garima, Farisiba ko Sadyusibar
avirim, a gumazamiziba ruer danganimin
izi. Ezi a kamaghin me migei, “Ia kuruzir
divir anababa, tina ia mikemezi, ia Godin
aningagharir gin izamimin ari mangasa?

8 Ia navim girazir arazibar amu.

9 Egh ia pura uarigh nighnigh suam ‘E
Abrahamin ovaviba.’ Ki ia migei, God
dagiar kabara amighti da Abrahamin ovav-
ibar min otivighamin gavgavim iti.

10 Sobiam datirighin temer povibar iti,
eghti temer dagher ovizir aghuiba itir pu-
vatiziba, God bar da okeghiva da isiva avim
mikinam.

11 “Ia navibagh irazir arazim akakaghasa
ki dipamin ia rue. Ezi nan gin izir gumazim,
an gavgavim nan gavgavim gafira. Ezi ki
an dagarir asuabar ateramin gavgaviba pu-
vati. Gumazir kam Godin Duam ko avimin
ia ruam.

12 A witba misevir savol an agharimin
iti, eghti a uan witba misiva dar daghebar
arighiva, witba misevir dipenimin witin
miseviba aviva, egh dar miseviba avir
munger puvatizimin da akuntima, da
isiam.”

Jon Iesus rue
(Mak 1:9-11; Luk 3:21-22)

13 Ezi dughiar kamin Iesus Galilin Distrik
ategha Jon a ruasa, Jordanin Fanemin zui.

14 Ezi Jon an anogorogha ghaze, “Ni man-
maghsua, uabi ruasa na bagha izi? Ni na
ruti, kamaghin deragham!”

15 Ezi Iesus an migirigiam ikaragha a
migia ghaze, “Marki. Ni datirighin ki ni
migei moghin ni damu. Ga arazir kamin,
God ifongezir arazibar gintighti, da oti-
vam.” Ezi Jon an migirigiamin min ghu.

16 Ezi Iesus ruegha givagha zuamira
dipamin anagava oto. Ezi overiam
kuiaghirizi a garima, Godin Duam bun-
bamin min mighegha izaghira a gisin apera.

17 Ezi tiarir mam Godin Nguibamin ikia
dia ghaze, “Kar nan Otarim, ki bar a gifonge.
Ki a bagha bar akonge.”

4

Satan Iesus gifarasa a gakaghori
(Mak 1:12-13; Luk 4:1-13)

1 Dughiar kamin Godin Duam Iesus inigha
ghua Satan a gifarasa gumazamiziba pu-
vatizir danganimin ghu.

2 Ezi Iesus 40plan arueba ko dimagaribar
daghetam inizir puvati. Ezi mitiriam an azi.

3 Ezi gumazir ifavaribagh amim Satan
iza a batogha kamaghin a migei, “Ni
guizbangira Godin Otarim, ni dagiar kaba
akar gavgavim dav kemeghti da bretin
rubuzibar min otifigh.”

4 Ezi Iesus Satan ikaragha ghaze, “Godin
Akinafarim kamaghin migei, ‘Gumazamiz-
iba daghebara damiva dar gavgavimin
ikian kogham. Puvati. Me God migeir
migirigiaba bar dar gin mangiva me
ikirimirir aghuim iniam.’ ”

5 Ezi Satan Iesus inigha Jerusalemin
ghugha a isa Godin Dipenim pin mar anefa.

6 Egha kamaghin a migei, “Ni oragh,
Godin Akinafarim kamaghin migei, ‘A
ni bagh uan enselba akar gavgavim me
mikimtima me deraghvira nin ganam. Egh
me uan dafaribar ni fueghti, ni uan dagarim
dagiatamin aneseghan kogham!’ Kamaghin
amizi, ni guizbangira Godin Otarim, ni kagh
iki uabi ekunigh.”

7 Ezi Iesus an akam ikaragha ghaze,
“Godin Akinafarim uaghan kamaghin migia
ghaze, ‘Ni uan Ekiam Godin Araziba tuisigh
a gifoghsi an gavgavim bagh azangan
marki.’ ”

8 Ezi Satan ua Iesus inigha ghua mighsiar
bar pin itir mamin ghuavanabogha nguazir

† **3:4:** Jon apir dagheba ko an azuir korotiaba an akakagha ghaze, a Godin akam inigha izezir gumazim Elaijan min iti. Ni akar 2 Atriviba 1:8in itimin gan. **3:7:** Mt 12:34, 23:33, Lu 3:7, Ro 5:9, 1 Te 1:10 **3:7:** Matyu 12:34; 23:33; Luk 3:7; Rom 5:9; 1 Tesalonika 1:10 **3:9:** Jo 8:33, Ap 13:26, Ro 2:28-29, 4:1, 4:11-12, 4:16 **3:9:** Jon 8:33; Aposel 13:26; Rom 2:28-29; 4:1; 4:11-12; 4:16 **3:10:** Mt 7:19, Lu 13:6-9, Jo 15:6 **3:10:** Matyu 7:19; Luk 13:6-9; Jon 15:6 **3:11:** Ais 4:4, Mal 3:2, Jo 1:26-27, 1:33, Ap 1:5, 2:3-4, 1 Ko 12:13 **3:11:** Aisaia 4:4; Malakai 3:2; Jon 1:26-27; 1:33; Aposel 1:5; 2:3-4; 1 Korin 12:13 **3:12:** Mal 3:3, 4:1, Mt 13:30 **3:12:** Malakai 3:3; 4:1; Matyu 13:30 **3:16:** Ais 11:2, Mk 1:10, Lu 3:22, Jo 1:32-33 **3:16:** Aisaia 11:2; Mak 1:10; Luk 3:22; Jon 1:32-33 **3:17:** Stt 22:2, Sng 2:7, Ais 42:1, Mt 12:18, 17:5, Mk 1:11, Lu 9:35, Jo 12:28, 2 Pi 1:17 **3:17:** Jenesis 22:2; Onger Akaba 2:7; Aisaia 42:1; Matyu 12:18; 17:5; Mak 1:11; Luk 9:35; Jon 12:28; 2 Pita 1:17 **4:1:** Mk 1:12-13, Lu 4:1-13, Hi 2:18, 4:15 **4:1:** Mak 1:12-13; Luk 4:1-13; Hibru 2:18; 4:15 **4:2:** Kis 34:28, 1 Kin 19:8 **4:2:** Ua Me Ini 34:28; 1 Atriviba 19:8 **4:3:** Jo 6:30-31 **4:3:** Jon 6:30-31 **4:4:** Lo 8:3 **4:4:** Godin Araziba 8:3 **4:6:** Sng 91:11-12, Jo 7:3-4 **4:6:** Onger Akaba 91:11-12; Jon 7:3-4 **4:7:** Lo 6:16 **4:7:** Godin Araziba 6:16 **4:9:** Jo 6:14-15

kamin kantriba bar, ko dar bizir aghuiba an
akakagha ghaze,
9 "Ni tevimning apirigh nan ziam feghti,
bizir kaba ki bar da ni daningam."
10 Ezi Iesus a migia ghaze, "Satan ni na
gitagh! Godin Akinafarim kamaghin migei,
'Ni uan Ekiam God, ni an apengara iki an
ziamra fam.'"
11 Ezi Satan Iesus ataghizima, Godin en-
selba an garava an akurvasi.

Iesus Galilin Distrighin ingari
(Mak 1:14-15; Luk 4:14-15)

12 Iesus orazima me Jon, Gumazamiziba
Ruer Gumazim a isa kalabus gati, ezi a ua-
mategha Galilin Distrighin ghu.
13 Egha a Nasaretin nguibam ategha ghua
Kaperneamin nguibamin iti. Nguibar kam,
Galilin Dipar Akaremin dadarimin Sebulun
ko Naptalin nguazir asizimin iti.*
14 Arazir kabanagh otiva fomira Godin
akam inigha izir gumazim Aisaia mikemezi
moghin otifi. A ghaze,
15 "Ia gumazamizir Sebulunin nguazim
ko Naptalin nguazimin itiba, nguazir kam
a tuavir ongarimin zuimin boroghira itir
danganim ko Jordanin Fanemin dadarir
vongin itir danganim, a Galilin Distrighin
nguazim. Danganir kam Kantrin Igharaz-
ibar Gumazamizir aviriba uaghan an aven
iti.
16 Gumazamizir arazir kurabar
mitatemin aven aruiba, me datirighin
angazangarir ekiamin gari. Me danganir
mitatemin apiaghav ikiava aremeghasava
ami, ezi datirighin aminim tirazi angazan-
garim me gisira."

Iesus Akar Aghuim akuri

(Sapta 4:17--9:34)

Iesus suren gumazir 4plan diazi,
me an gin zui
(Mak 1:16-20; Luk 5:1-11)

17 Dughiar kamin Iesus ingangarim
foregha akam akura gumazamizibav gia
ghaze, "God Bizibagh Ativamin Dughiam a
roghira ize. Kamaghin amizi, ia navibagh
iragh!"
18 Ezi Iesus Galilin Dipar Akaremin
dadarimin ghua gari aveghbuar mamning
iti. Saimon, me "Pita," a garisi. A uan dozim
Andru ko, aning iver ekiaba dipamin da
kuri. Aning osiriba isa dagiaba bagha da
amadir gumazimning.
19 Ezi Iesus aning migia ghaze, "Gua nan
gin izitima ki guan akakaghtima, gua osiriba
isi moghin gumazamiziba iniam."
20 Ezi aning an akam baraghavira, uan
iveba ategha an gin zui.
21 Ezi Iesus mong sivagha ghua avegh-
buar mamningin api. Jems, a Sebedin
otarim, a uan dozim Jon ko iti. Aning uan
afeziam Sebedi ko me botin mamin iti. Men
iveba dighoraghirezi, me dar toribar kiri.
Ezi Iesus aning diazima,
22 aning maghira uan afeziam ko bot
ategha Iesusin gin zui.

Iesus akam akura arimariabar kiri
(Luk 6:17-19)

23 Iesus Galilin Distrik bar a garua me
God ko migeir dipenibar aven men sure
gami. Egha a God Bizibagh Ativamin
Dughiamin akam me migia men arimariaba
ko osimtizir men namnabar itiba bar da
gefi.
24 Ezi an biarim Sirian Provins bar an
ghu. Ezi gumazamizir arimariaba itiba,
me bar me isa a bagha izi. Gumazir
aria mizazir kuraba baraziba, ko duar
kuraba apazaziba, ko gumazir arimariar
inirizibagh amiba, ko gumazir agharapaniba ariaghireziba, me bar me inigha a
bagha izi. Ezi Iesus men arimariaba bar da
gifa.†
25 Ezi gumazamizir bizir dafam, me a
koma arui. Galilin Distrighin itir darazi ko
Distrik Dekapolisin itir darazi ko Jerusalem
ko Judian Distrik, ko Jordanin vongin itir
danganimin itir darasi, me an gin arui.

5

Iesus mighsiamin akam akuri

1 Iesus gari avirir ekiam an gin izima, a
mighsiar mamin ghuanabogha apera. Ezi
an suren gumaziba a bagha izi.*

Iesus gumazamizibar sure gami
(Luk 6:20-23)

4:10: Lo 6:13, 10:20, Jos 24:14 **4:10:** Godin Araziba 6:13; 10:20; Josua 24:14 **4:11:** Hi 1:6, 1:14 **4:11:** Hibru 1:6; 1:14 **4:12:** Mt 14:3, Mk 1:14, 6:17, Lu 3:19-20, Jo 4:43 **4:12:** Matyu 14:3; Mak 1:14; 6:17; Luk 3:19-20; Jon 4:43 **4:13:** Jo 2:12 **4:13:** Jon 2:12 * **4:13:** Israelin inazir pumuning Sebulun Ko Naptali fomira Galilin Dipar Akaremin dadarimin ike. Egha Iesusin dughiamin aning Galilin Distrighin aven iti. **4:15:** Aisaia 9:1-2 **4:16:** Ais 42:7, Lu 2:32 **4:16:** Aisaia 42:7; Luk 2:32 **4:17:** Mt 3:2, 10:7, Mk 1:14-15 **4:17:** Matyu 3:2; 10:7; Mak 1:14-15 **4:19:** Mt 13:47, Lu 5:1-11 **4:19:** Matyu 13:47; Luk 5:1-11 **4:20:** Mt 19:27, Mk 10:28, Lu 18:28 **4:20:** Matyu 19:27; Mak 10:28; Luk 18:28 **4:23:** Mt 9:35, Mk 1:39, Lu 4:15, 4:44, Ap 10:38 **4:23:** Matyu 9:35; Mak 1:39; Luk 4:15; 4:44; Aposel 10:38 **4:24:** Mk 6:55 **4:24:** Mak 6:55 † **4:24:** Judan Nguibam Rom gavmanin apengan itir dughiamin, kantri Israel a Romin Provinsin ekiam Sirian aven iti. **4:25:** Mk 3:7-8 **4:25:** Mak 3:7-8 * **5:1:** Judabar arazim, men tisaba apiava akam akuri. (Ni Matyu 13:2 ko 24:3 ko Luk 4:20in gan.)

2 Ezi Iesus kamaghin uan suren gumazibar sure gamua ghaze:†

3 "Ia Godin damazimin ia fo, ia an bizibagh asa,
ia God Bizibagh Ativamin Dughiamin aven mangam.
Kamaghin ian naviba deragh.
4 Ia datirighin azia itir gumazamiziba,
ia bar akuegham.
Kamaghin ian naviba deragh.
5 Ia gumazamizir uari abira aghumra itiba,
God nguazim bar ia daningam.
Kamaghin ian naviba deragh.
6 Ia gumazamizir arazir aghuiba baghavira ikia egha mati gumazim mitiriam an azi, egha mati gumazim kuarim an piri,
God ian mitiriam a givagham.
Kamaghin ian naviba deragh.
7 Ia gumazamizir igharaz darazir apangkuviba,
God ian apangkuvam.
Kamaghin ian naviba deragh.
8 Ia gumazamizir navir averiaba zueziba,
ia Godin ganam.
Kamaghin ian naviba deragh.
9 Ia gumazamizir adariba ko midoroziba ageviba,
me 'Godin Boriba,' ia darigham.
Kamaghin ian naviba deragh.
10 Ia gumazamizir arazir aghuibagh amiba,
ezi me arazir kam bagha osimtiziba ko mizaziba ia ganidi,
God Bizibagh Ativamin Dughiam, a iana.
Kamaghin ian naviba deragh.
11 Me ian gari ia na ko iti, ezi bizir kam bangin me paza ia gamua osimtiziba ko mizaziba ia ganidi,
egha migirigiar ifavarir aviriba ia gasi,
kamaghin ian naviba deragh.
12 Ivezir bar ekiam ia mizua Godin Nguibamin iti.
Godin akam inigha izir gumazir ian faragha ghueziba, me uaghan kamaghira osimtiziba ko mizaziba me ganingi.
Kamaghin ia naviba deragh bar akongegh."

Ia amangsizim ko angazangarimin min iti

(Mak 9:50; Luk 14:34-35)

13 Egha Iesus ua me migia ghaze, "Ia nguazir kamin itir gumazamiziba bar me bagha, amangsizimin min iti. Ia fo, amangsizim uan isingtizim ateghti, ia manmaghin a damighti a ua singigham? Amangsizir kamaghin otiviba ingangariba puvati. Me a isi nguazimin anekunigh a dikabinam.
14 Ia mati nguazir kamin angazangarim. Ia kamagh nighnigh! Nguibar ekiatam mighsiamin iki modoghan kogham.
15 Egha gumazitam lamin tam gaborogha a isa minetamin aven anetizir puvati. An a isi dakozim dafaghtima, an angazangarim gumazamizir dipenimin itiba bar me gisiragham.
16 Nin angazangarim kamaghira isiraghtima, gumazamiziba bar an ganam. Egh me ian arazir aghuir kabar ganiva ian Afeziar uan Nguibamin itim, me an ziam fam."

Moses Osirizir Arazibar akaba

17 Egha Iesus ua migia ghaze, "Ia kamaghin nighnighan marki, egh suam, ki Moses Osirizir Araziba ko Godin akam inigha izir gumazibar akaba batoghasa ize. Puvati. Ki izi dar amuti dar dagheba guizin otivam.
18 Ki bar guizbangira ia migei, Moses Osirizir Arazibar akar muziaritam givaghan kogh, mangi nguazim ko overiam

† **5:2:** Matyu 4:23-25 ko 9:35 ghaze, Iesus ingangarir pumuning gami. A faragha gumazamizibar sure gamigha gin men arimariaba batosi. Kamaghin e Matyu sapta 5in ikegha ghua sapta 7in tu Iesus, God Bizibagh Ativamin akabar men sure gami. Egha gin Matyu sapta 8 ko 9 e gari, Iesus men arimariaba batosi. Matyun Osirizir Akar Aghuimin aven Iesus migirigiar bar ruarir 5pla akuni, sapta 5--7in itir migirigiar ruarim a 5plan kabar faragha otifi, ezi 4pla ikiavira iti. Akar sapta 5--7in itiba a mighsiar mamin ikia da akuni. **5:3:** Sng 51:17, Ais 57:15, Lu 6:20 **5:3:** Onger Akaba 51:17; Aisaia 57:15; Luk 6:20 **5:4:** Ais 61:2, Lu 6:121, MAA 7:17 **5:4:** Aisaia 61:2; Luk 6:21; Akar Mogomem 7:17 **5:5:** Sng 37:11, Ais 29:19 **5:5:** Onger Akaba 37:11; Aisaia 29:19 **5:6:** Ais 55:1-2, 65:13 **5:6:** Aisaia 55:1-2; 65:13 **5:7:** Mt 6:14, Mk 11:25, Hi 6:10, Je 2:13 **5:7:** Jems 2:13 **5:8:** Sng 15:2, 24:3-4, 51:10, 73:1, 1 Ko 13:12, Hi 12:14, 1 Jo 3:2-3 **5:8:** Onger Akaba 15:2; 24:3-4; 51:10; 73:1; 1 Korin 13:12; Hibru 12:14; 1 Jon 3:2-3 **5:9:** Mt 5:45, Lu 6:35, Ro 14:19 **5:9:** Matyu 5:45; Luk 6:35; Rom 14:19 **5:10:** 2 Ko 4:17, 2 Ti 2:12, Hi 12:4, 1 Pi 3:14 **5:10:** 2 Korin 4:17; 2 Timoti 2:12; Hibru 12:4; 1 Pita 3:14 **5:11:** Lu 6:22, Je 1:2, 1 Pi 4:14 **5:11:** Luk 6:22; Jems 1:2; 1 Pita 4:14 **5:12:** 2 Sto 36:16, Lu 6:23, Ap 5:41, 7:52, 1 Te 2:15, Hi 11:32-38, Je 5:10, 1 Pi 4:13 **5:12:** 2 Eghaghaniba 36:16; Luk 6:23; Aposel 5:41; 7:52; 1 Tesalonika 2:15; Hibru 11:32-38; Jems 5:10; 1 Pita 4:13 **5:13:** Mt 9:50, Lu 14:34-35 **5:13:** Mak 9:50; Luk 14:34-35 **5:14:** Snd 4:18, Jo 8:12, 9:5, Fl 2:15 **5:14:** Aghuzir Akaba 4:18; Jon 8:12; 9:5; Filipai 2:15 **5:15:** Mk 4:21, Lu 8:16, 11:33 **5:15:** Mak 4:21; Luk 8:16; 11:33 **5:16:** Jo 15:8, 1 Ko 14:25, Ef 5:8-9, 1 Pi 2:12 **5:16:** Jon 15:8; 1 Korin 14:25; Efesus 5:8-9; 1 Pita 2:12 **5:17:** Mt 3:15, 9:13, 10:34-35, Ro 3:31, 10:4, Ga 3:24 **5:17:** Rom 3:31; 10:4; Galesia 3:24 **5:18:** Lu 16:17, 21:33 **5:18:** Luk 16:17; 21:33

givaghamin dughiam otogham. Dar osizirir
otevir muziariba ko ababanir me osiriziba,
da kamaghira iki mangi bizir otivamiba bar
otivigham.
19 Kamaghin amizi, gumazir manam
Moses Osirizir Arazitamin kuragh suam, a
pura bizim, egh kamaghira igharaz darazir
sure damuam, gumazir kamaghin amim,
God Bizibagh Ativamin Dughiamin an ziam
bar gin ikiam. Eghtima gumazir manam
Moses Osirizir Arazibar gin mangiva egh
kamaghira ua igharaz darazir men sure
damuti me an min arazir kabar gin mangiti,
gumazir kamaghin amizim, God Bizibagh
Ativamin Dughiam, a ziar bar ekiam iniam.
20 Kamaghin amizi, ki ia migei, ia
Godin ifongiamin gintighan koghiva, ian
arazir aghuiba Judan Arazibagh fozir
gumaziba ko Farisibar arazir aghuibagh
afiraghan koghti, ia God Bizibagh Ativamin
Dughiamin aven mangan kogham."

Iesus akabar kirir arazim migei
(Luk 12:57-59)

21 Egha Iesus ua kamaghin migei,
"Ia migirigiar ian ovaviba iniziba, ia
da baregha givagha dagh fo, ia tav
misueghtima an aremeghan marki. Ian tav
gumazitam misueghtima an aremegham, a
kotiamin otivam.
22 Ezi ki kamaghin ia migei, gumazir
manam uan aveghbuamin atari, a kotiamin
mangam. Egh gumazitam migirigiar
kurabar uan aveghbuam mikim suam, a
Kotiar Ekiamin otivam. Egh gumazitam
gumazir mamin atar suam, a gumazir
onganim, a helin avir ekiamin mangam.
23 "Egh ni ofa damusi ofa gamir
dakozimin mangi, egh ni nighnigham, ni
uan aveghbuam ko migirigiar osimtizim iti,
24 egh ni uan ofaba ofa gamir dakozimin
dar atigh. Egh uamategh mangi aveghbuam
ko migirigiabar kirigh. Gua dar kirigh, egh
ni datirighin mangi uan ofa isi God daning.
25 "Eghti nin apanim ni inigh kotiamin
mangiti, ni a ko osimtizir kam akirsi tu-
avimin a mikim mangi. Puvatightima, a ni
inigh jasin damazimin mangam. Eghti jas
ni inigh polisin agharim datightima, polis ni
inigh kalabuziam datigham.
26 Ezi ki guizbangira ni migei, ni azenim
giran kogham, iki mangi ni ivezim bar
anekirighamin dughiamin gin, azenim gi-
ram."

Iesus poroghamiba uari bakeir arazibav
gei

27 Egha Iesus ua kamaghin migei, "Ia
kamaghin oraki, me fomira ghaze, ia
poroghamiba uari bakeir arazim, damuan
marki.
28 Ezi ki kamaghin ia migei, ni gumazitam
ni amizir mamin gara paza a ginighnisi, ni
poroghamiba uari bakeir arazim uan navir
averiamin aven, a ko a gamigha gifa.
29 "Eghti nin damazir guvimin itim ni
damuti, ni arazir kuram damighti, ni ane-
sigh a makunigh. Kamaghin deragham, ni
uan mikarzitam atugh, egh arazir kuratam
damighan kogham. Puvatightima, me nin
mikarzim bar a isiva helin anekunigham.
30 Eghti nin dafarir guvim ni damuti
ni arazir kuratam damighti, ni anetugh a
makunigh. Kamaghin dera, nin mikarzitam
dutugh deragham, egh ni arazir kuratam
damuan kogham. Puvatightima, me nin
mikarzim bar a isi helin anekunigham."

Iesus ghaze, gumaziba uan amuiba
ataghiraghan kogham
(Matyu 19:9; Mak 10:11-12; Luk 16:18)

31 Egha Iesus ua migia ghaze, "Me fomira
kamaghin migei, 'Gumazir manam uan
amuim ataghiraghsi, an a bagh akinafarim
osirigh egh anetegham.'
32 Ezi ki kamaghin ia migei, Gumazir
manam uan amuimin garima, a gumazir
igharazitam ko akuizir puvatizi a puram
anetaki, gumazir kam uan amuim gamima
a poroghamiba uari bakeir arazim gami.
Eghti amizir kam gumazir igharazitamin
ikiam, a poroghamiba uari bakeir arazim
gami. Eghti gumazitam amizir pam
ataghizimin ikiva, egh gumazir kam
uaghan poroghamiba uari bakeir arazim
gami."

Iesus ghaze, ia bizibav kim egh
guizbangira darigh Godin Nguibamin
akakaghan marki

33 Egha Iesus ua kamaghin migei,
"Migirigiar mam ian ovaviba a inizi ia a

5:19: Je 2:10 **5:19:** Jems 2:10 **5:20:** Ro 9:31, 10:3 **5:20:** Rom 9:31; 10:3 **5:21:** Kis 20:13, 21:12, Wkp 24:17, Lo 5:17 **5:21:** Ua Me Ini 20:13; 21:12; Ofa Gami 24:17; Godin Araziba 5:17 **5:22:** Je 1:19, 1 Jo 3:15 **5:22:** Jems 1:19; 1 Jon 3:15 **5:23:** Mt 8:4, 23:19, Mk 11:25 **5:23:** Matyu 8:4; 23:19; Mak 11:25 **5:24:** Mt 18:15-20, 1 Ti 2:8, 1 Pi 3:8 **5:24:** Matyu 18:15-20; 1 Timoti 2:8; 1 Pita 3:8 **5:25:** Mt 6:14-15, 18:34-35 **5:25:** Matyu 6:14-15; 18:34-35 **5:27:** Kis 20:14, Lo 5:18 **5:27:** Ua Me Ini 20:14; Godin Araziba 5:18 **5:28:** 2 Sml 11:2, Snd 6:25, 2 Pi 2:14 **5:28:** 2 Samuel 11:2; Aghuzir Akaba 6:25; 2 Pita 2:14 **5:29:** Mt 18:9, Mk 9:47, 1 Ko 9:27, Kl 3:5 **5:29:** Matyu 18:9; Mak 9:47; 1 Korin 9:27; Kolosi 3:5 **5:30:** Mt 18:8, Mk 9:43 **5:30:** Matyu 18:8; Mak 9:43 **5:31:** Lo 24:1-4, Jer 3:1, Mt 19:7, Mk 10:4 **5:31:** Godin Araziba 24:1-4; Jeremaia 3:1; Matyu 19:7; Mak 10:4 **5:32:** Mt 19:9, Mk 10:11-12, Lu 16:18, Ro 7:3, 1 Ko 7:10-11 **5:32:** Matyu 19:9; Mak 10:11-12; Luk 16:18; Rom 7:3; 1 Korin 7:10-11 **5:33:** Kis 20:7, Wkp 19:12, Nam 30:2, Lo 23:21 **5:33:** Ua Me Ini 20:7; Ofa Gami 19:12; Diboboniba 30:2; Godin Araziba 23:21

baraki, a kara, ‘Ia ifariva Godin Nguibamin
akakagh mikiman marki. Ia Ekiamin
damazimin migeir akamin mirara mangi,
arazir kam deragh a damu.’
34 Ezi ki ia migei, uan migirigiaba
gavgavim dar aningsi, bizir katamin
akakagh mikiman marki. Bar markiam.
Ia Godin Nguibamin akakagh egh mikim
suam, ‘Bar guizbangira,’ ia kamaghin
damuan marki. Bar markiam. Kar Godin
Atrivir Dabirabim.
35 Ia uan migirigiaba gavgavim dar
aningsi, nguazir kam diponan marki. God
nguazimin uan suemning arisi. Egh ia
uan migirigiaba gavgavim dar aningsi,
Jerusalem diponan marki. Jerusalem
Atrivir Ekiamin nguibar ekiam.
36 Egh ia uan migirigiaba gavgavim dar
aningsi uan dapanibar akakaghan marki. Ia
fo, ian tav uan dapanir arizitam damuti a
pigham, o ghurghurighan kogham.
37 Ia pura kamaghin mikim, ‘Guizbangira,’
o ‘Puvati.’ A kamaghin dera. Ezi
migirigiar igharazir isafuraziba, da Satanin
otivaghirir migirigiaba.”

Iesus ghaze, ia arazir kuraba ikarvaghan marki
(Luk 6:29-30)

38 Egha Iesus ua kamaghin migei, “Ia
oraki, me fomira ghaze, ‘Tav igharaz tavin
damazim a gasighasighti, me uaghan an
damazim gasighasigham. Eghti tav tavin
ataritam asighti, me uaghan an ataritam
asigham.’
39 Ezi ki kamaghin ia migei, gumazim
arazir kuratam ia damightima, ia a ikar-
vaghan marki. Egh gumazitam ian kovi-
atam apezeghti, ia koviar vuem sara a
daningigh.
40 Eghti tav ian korotiar azenan azuim
bagh ia isi kotiam datighti, ia uaghan uan
aven azuir korotiam saram a daningigh.
41 Eghti tav uan biziba iniasa ni bagha
gavgava ghaze, ni an biziba ater an aku
tuavir asizitamin mangam, eghti ni an aku
tuavir asizir ruarir pumuningin mangi.
42 Eghti tav biziba bagh ian azangsighti, ia
a daningigh. Eghti gumazitam pura ia da
biziba iniasa ian azai, ia akirim ragh a gasan
marki.”

Iesus ghaze, ia uan apanibagh ifongegh
(Luk 6:27-28; 6:32-36)

43 Egha Iesus ua kamaghin migei, “Ia ka-
maghin oraki, me fomira kamaghin migei,
‘Ia uan namakabagh ifongegh, egh pazi uan
apanibar amu.’‡
44 Ezi ki kamagh ia migei, ia uan apani-
bagh ifongegh, egh me bagh Godin azangti,
God gumazir osimtiziba ko mizaziba ia
ganidibar apangkuvam.
45 Arazir kam kamaghin ian akagham,
ia guizbangira uan Afeziar uan Nguibamin
itimin boribara. Guizbangira, an aruem
gamima, a gumazir kuraba ko aghuiba bar
me gisisi. Egha an amozim gamima, a gu-
mazir aghuiba ko gumazir arazir kurabagh
amiba sara me gizi.
46 Eghti ia gumazir ia gifongezibara
ifueghiva ia ivezir aghuir manatam iniam?
Puvati. Gumazir dagiaba isiba uaghan
arazir kabagh ami.
47 Egh ia dughiam isi uan adarazir aning,
egh ian arazir manam igharaz darazir
arazim gafiragham? Gumazir God gifozir
puvatiziba ti uaghan ia amir arazibagh ami!
48 Kamaghin amizi, ia uan Afeziar uan
Nguibamin itim, an arazir aghuibagh ami
moghin, ia uaghan arazir aghuibar amu.”

6

Iesus igharazibar akurvazir arazim migei

1 Egha Iesus ua kamaghin migei, “Ia
deraghvira gan. Ia gumazamiziba gansi
osamiva, arazir aghuibar amuan marki. Ia
kamagh damu, uan Afeziar uan Nguibamin
itim da ivezir aghuitam inighan kogham.
2 “Egh ia bizitam isi gumazir asaghasazi-
tam daningsiva, tav amadaghtima a mangi
ian arazir aghuir kamin, gun mikiman
marki, egh mati gumazir maba me God ko
migeir dipeniba ko tuavibar tuiva odava
ami mokin. Ia men min damuan marki.
Kamagh amir darasi, me gumazamizibar
damazibar uan araziba akakaghtima, me

5:34: Ais 66:1, Mt 23:22, Ap 7:49, Je 5:12 **5:34:** Aisaia 66:1; Matyu 23:22; Aposel 7:49; Jems 5:12 **5:35:** Sng 48:2, Ais 66:1 **5:35:** Onger Akaba 48:2; Aisaia 66:1 **5:37:** Kl 4:6, Je 5:12 **5:37:** Kolosi 4:6; Jems 5:12 **5:38:** Kis 21:24, Wkp 24:20, Lo 19:21 **5:38:** Ua Me Ini 21:24; Ofa Gami 24:20; Godin Araziba 19:21 **5:39:** Wkp 19:18, Ais 50:6, Lu 6:29, Jo 18:22-23, Ro 12:17-19, 1 Ko 6:7, 1 Pi 3:9 **5:39:** Ofa Gami 19:18; Aisaia 50:6; Luk 6:29; Jon 18:22-23; Rom 12:17-19; 1 Korin 6:7; 1 Pita 3:9 **5:40:** 1 Ko 6:7 **5:40:** 1 Korin 6:7 **5:42:** Lo 15:8-10, Lu 6:30, 6:35 **5:42:** Godin Araziba 15:8-10; Luk 6:30; 6:35 **5:43:** Lo 23:6, Sng 41:10 **5:43:** Godin Araziba 23:6; Onger Akaba 41:10 ‡ **5:43:** Migirigiar uan namakabara ifongeghamim, a Ofa Gami 19:18in iti. Ezi akar uan apanibagh ifongeghan koghamim itir danganim e a gifozir puvati. Ni Godin Araziba 7:2, ko 20:16, ko Onger Akaba 139:21-22in gan. **5:44:** Kis 23:4-5, Lu 23:34, Ap 7:60, Ro 12:14, 12:20, 1 Ko 4:12-13, 1 Pi 2:23 **5:44:** Ua Me Ini 23:4-5; Luk 23:34; Aposel 7:60; Rom 12:14; 12:20; 1 Korin 4:12-13; 1 Pita 2:23 **5:45:** Jop 25:3, Ef 5:1 **5:45:** Jop 25:3; Efesus 5:1 **5:48:** Wkp 11:44, 19:2, Lo 18:13, Lu 6:36, Kl 1:28, 1 Pi 1:15-16 **5:48:** Ofa Gami 11:44; 19:2; Godin Araziba 18:13; Luk 6:36; Kolosi 1:28; 1 Pita 1:15-16 **6:1:** Mt 6:5, 6:16, 23:5 **6:1:** Matyu 6:5; 6:16; 23:5

men ziaba fasa. Ki guizbangira ia migei, me
uan ivezim inigha gifa.
3 Ia asaghasazitamin akurvaghsi, ian
agharir guvim arazir kam damuti, agharir
kiriam arazir kam gifoghan kogham.
4 Eghti ian akurvazir arazir kam averara
ikiti, ian Afeziar bizir mogomebar garim,
ian arazir aghuim ikaragham.”

Iesus God ko migeir arazibagh eghari
(Luk 11:2-4)

5 Egha Iesus ua kamaghin migei, “Ia God
ko mikimsi, gumazir ifavariba ami moghin
damuan marki. Me God ko migeir dipeniba
ko tuavir ekiabar akabar tuiva, God ko
mikimasa bar akonge. Me odava, egha
ghaze, gumazamizir aviriba nan ganigh
nan ziam fam. Ki guizbangira ia migei, me
uan ivezim inigha gifa.
6 Eghti ia God ko mikimsi, uan dipenir aver-
iamin mangi tiam asaragh, egh modogh
ia uan Afeziam ko mikim. Kamaghin,
ian Afeziar bizir mogomebar garim, a ian
ivezim ia daningam.
7 “Ia God ko mikimsi migirigiar kinir
aviribar amuva, God gifozir puvatizir
darazi ami moghin damuan marki. Me
ghaze, me migirigiar aviribar amuam, eghti
kamaghin God me baragham.
8 Me ami moghin, ia damuan marki.
Guizbangira, ia puvatizir biziba, ia da
bagh tighar uan Afeziamin azangsighamim
dughiamin, an adagh fogha gifa.
9 “Kamaghin amizi, ia kamaghin God ko
mikim:

“ ‘En Afeziar uan Nguibamin itim, nin ziam
bar zue,
ezi arazir kuraba an saghon iti.
10 Eghti Dughiar Ni Bizibagh Ativamim,
a izi.
Eghti nin Nguibamin itir darazi nin ifon-
giamin gin zui moghin,
e uaghan nguazir kamin nin ifongiamin
gin mangam.
11 E datirighin damamin dagheba,
ni datirighin da isi e daning.
12 Egh me e gamir arazir kuraba e da gin
amadi moghin,
ni en arazir kuraba gin amang.
13 Egh e ateghti,
e osimtizibar aven ikiti
bizitam en navim biraghti,
e arazir kuratam damuan
kogham.
Ni arazir kurabar gavgavim da e inigh.’*

14 “Guizbangira, ia gumazamiziba ia
gamir arazir kuraba gin amangiti, ian
Afeziar uan Nguibamin itim, ian arazir
kuraba gin amangam.
15 Ia men arazir kuraba gin amangan
koghti, ian Afeziam uaghan ian arazir
kuraba gin amangan kogham.”

Iesus dagheba ataghirazir arazibav gei

16 Egha Iesus ua me migia ghaze, “Ia
dagheba ataghirazir dughiamin ia gumazir
ifavaribar min uan guabagh ekuan marki.
Gumazir ifavariba dagheba ataghirazir
dughiamin, gumaziba men ganasa, me
uan guaba ruer puvatigha pughpurighav
arui. Me odava arazir kabagh ami. Ki
guizbangira ia migei, me uan ivezim inigha
gifa.
17 Eghti ia dagheba ataghirazir
dughiamin, ia borem uari aghiva uan guaba
ru,
18 eghti gumazamiziba ia dagheba
ataghirazir arazir kam gifoghan kogham.
Eghti ian Afeziar danganir mogomemin
itim, anarira ian ganigh fogham. Egh gin
ian Afeziar bizir mogomebar garim, a ian
ivezim ia daningam.”

Iesus biziba akumakuir arazibav gei
(Luk 12:33-34)

19 Egha Iesus ua me migia ghaze, “Ia
nguazimin ikia uari bagh bizir aghuiba aku-
makum dar pozibav kinam marki. Nguazir
kamin, barereba ko omebaba dar amiti, da
maziva akughiregham. Eghti okimakiar gu-
maziba biriba akar da okimam.
20 Ia Godin Nguibamin uari bagh bizir
aghuiba pozibav kin. Godin Nguibamin

6:3: Mt 25:37-40 **6:4:** Mt 6:6, 6:18 **6:4:** Matyu 6:6; 6:18 **6:5:** Mt 23:5, Mk 11:25, Lu 18:10-14 **6:5:** Matyu 23:5; Mak 11:25; Luk 18:10-14 **6:6:** 2 Kin 4:33, Mt 6:4, 6:18 **6:6:** 2 Atriviba 4:33; Matyu 6:4; 6:18 **6:7:** 1 Kin 18:26-29, Ais 1:15 **6:7:** 1 Atriviba 18:26-29; Aisaia 1:15 **6:8:** Mt 6:32 **6:8:** Matyu 6:32 **6:9:** Lu 11:2-4 **6:9:** Luk 11:2-4 **6:10:** Sng 103:19-21, Mt 7:21, 26:39, 26:42, Lu 11:2, 22:42, Ap 21:14 **6:10:** Onger Akaba 103:19-21; Matyu 7:21; 26:39; 26:42; Luk 11:2; 22:42; Aposel 21:14 **6:12:** Mt 6:14-15, 18:21-35 **6:12:** Matyu 6:14-15; 18:21-35 **6:13:** 1 Sto 29:11-13, Mt 26:41, Lu 22:40, 22:46, Jo 17:15, 1 Ko 10:13, 2 Te 3:3, 2 Ti 4:18, Je 1:13, 2 Pi 2:9 **6:13:** Matyu 26:41; Luk 22:40; 22:46; Jon 17:15; 1 Korin 10:13; 2 Tesalonika 3:3; 2 Timoti 4:18; Jems 1:13; 2 Pita 2:9 * **6:13:** Fofozir gumazir maba migirigiar kam “arazir kuraba,” a ghaze “Gumazir arazir kurabagh amim,” a Satanra. Fofozir gumazir maba ghaze, migirigiar otevir mam uaghan vezin kamin ikiam. Migirigiar kam kamakin: “Atrivir arazim koma, gavgavim koma, ziar ekiam bar ni nanabara, egh zurazurara ikiam.” **6:14:** Ef 4:32, Kl 3:13 **6:14:** Efesus 4:32; Kolosi 3:13 **6:14:** Mak 11:25-26 **6:15:** Mt 18:35, Je 2:13 **6:15:** Matyu 18:35; Jems 2:13 **6:16:** Ais 58:5-9 **6:16:** Aisaia 58:5-9 **6:18:** Mt 6:4-6 **6:18:** Matyu 6:4-6 **6:19:** 1 Ti 6:17, Hi 13:5, Je 5:2-3 **6:19:** 1 Timoti 6:17; Hibru 13:5; Jems 5:2-3 **6:20:** Mt 19:21, Lu 12:33-34, 18:22, Kl 3:1-2, 1 Ti 6:19, 1 Pi 1:4 **6:20:** Matyu 19:21; Luk 12:33-34; 18:22; Kolosi 3:1-2; 1 Timoti 6:19; 1 Pita 1:4

barereba ko omebaba bizibar aman koghti,
da mazigh, akughiran kogham. Eghti
okimakiar gumazitam biritam akarigh da
okemeghan kogham.
21 Nin bizir aghuiba itir danganim, nin
navir averiamin itir ifongiam, a uaghan
danganir kamra ikiam."

Damazim a namnamin angazangarim
(Luk 11:34-36)

22 Egha Iesus ua me migia ghaze, "Damaz-
iba, da lamin min namnamin angazan-
garimin min iti. Damazim derazi, nin
namnam angazangarim bar a gizivaghti, ni
arazir aghuibar amuam.
23 Eghti nin damaziba ikuvigham, nin
namnam bar mitarmeghtima, ni arazir
kurabar amuam. Eghti nin angazan-
garim mitarmegham, mitarmer kam bar
pirigham."

Ingangarir gumazitam, gumazir ekiar
pumuning bagh ingaran kogham
(Luk 16:13)

24 Egha Iesus ua me migia ghaze, "Ingan-
garir gumazitam o amizitam, gumazir ekiar
pumuning bagh ingaran kogham. A tavin
aghuagh, tav gifuegham. O, a tav baghvira
iki, tav akirim a gasaragham. Ia God ko
dagiaba bagh uaghara ingaran marki."

Ia pamten biziba bagh dighorim isiva
dagh nighnighan marki
(Luk 12:22-31)

25 Egha Iesus ua me migia ghaze, "Ka-
maghin amizi, ki ia migei, ia pamten uan
ikirimirim ginighnighiva, kamaghin azan-
gan marki, e dagher manatamra damam, o
e dipar manatamra damam? Egh ia pamten
uan inivafizibagh nighnigh mikiman marki,
e inir manatam uan mikarziba avam? Gu-
mazimin ikirimirim ti daghebagh afira, ezi
gumazimin mikarzim ti inibagh afira.
26 Ia kuarazibar gari, da dagheba oparir
puvatigha da pozibagh aghua da isa dagher
dipenibar amadir puvati. Ian Afeziar uan
Nguibamin itim, dagheba dagh anidi. Ezi
ian ikirimirim ti kuarazibar ikirimirim gafi-
razir puvati?
27 Egh ian tav deraghvira ikisi nighnigh
kamaghin a ti uan ikirimirim damuti a tong
ruaragham? Bar puvati.
28 "Ia tizimsua, pamten korotiabagh
nighnisi? Ia akimarir aghuaribagh
nighnigh. Da manmaghin otifi? Da
ingangarir ekiatam gamir puvati. Egha da
korotiatam isamizir puvati.
29 Ezi ki ia migei, fomira Atrivim Solomon
bizir bar aviriba ikia an azuir adiariba bar
dera, egha an korotiatam akimarir kabar
min otozir puvati.
30 E fo, graziba pura biziba, da iti, gu-
rumin gumazitam dar akoreghiva da isiva
avitam mikinigham. Grazir kinir kabanagh
God adiariba me gazui. Ia bizir kam gifogh,
God uaghan adiariba ia daningam. Ia
gumazamizir nighnizir gavgavir muziarim
itiba!
31 Kamaghin, ia pamten nighnigh
mikiman marki, 'E dagher manatam
ramegham? O, dipar manatam amam? O, e
inir manatam ikegham?'
32 Gumazir God gifozir puvatiziba
pamten bizir kabagh nighnisi. Ezi ian
Afeziar uan Nguibamin itim fo, ia bizir
puvatizir kaba, ia da iniam.
33 Ezi bizir ia bar faragh damuamimra
kara: Ia God Bizibagh Ativamin Dughiam
baghvira nighnigh, egh God ifongezir arazir
aghuibar amuti, a bizir kaba ko maba sara
bar ia daningam.
34 "Kamaghin amizi, ia pamten gu-
rumzaraghan bagh dighorim isiva
nighnighan marki. Gurum izamin
dughiam, a mar uan bizibara nighnigh.
Dughiar manamin otivir osimtiziba, da
anarira iki. Aruer manamin otivamin
biziba, mar an biziba."

7

Ia munen araziba tuisighan marki,
egh suam, men araziba ikufi
(Luk 6:37-38; 6:41-42)

1 Egha Iesus ua kamaghin migei, "God ia
tuisigh ian ikuraghan koghsi, kamaghin ia
munen araziba tuisighan marki, egh suam
men araziba ikufi.
2 Ia me tuisigha men ikurakurazi moghin,
God kamaghira ia tuisigham. Egh ia
men gara me ginighnizi moghira, God ia
ginighnigham.
3 Tizim bagha, minezir bar muziarim
nin aveghbuamin damazimin itima, ni
ti an gara egha temer ararir ekiar nin
damazimin itimin garir puvati?

6:21: Lu 12:34 **6:21:** Luk 12:34 **6:22:** Lu 11:34-36 **6:22:** Luk 11:34-36 **6:24:** Lu 16:13, Ga 1:10, 1 Ti 6:17, Je 4:4, 1 Jo 2:15 **6:24:** Luk 16:13; Galesia 1:10; 1 Timoti 6:17; Jems 4:4; 1 Jon 2:15 **6:25:** Sng 55:22, Fl 4:6, 1 Ti 6:6-8, Hi 13:5, 1 Pi 5:7 **6:25:** Onger Akaba 55:22; Filipai 4:6; 1 Timoti 6:6-8; Hibru 13:5; 1 Pita 5:7 **6:26:** Jop 38:41, Sng 147:9, Mt 10:29-31, Lu 12:6-7, 12:24 **6:26:** Jop 38:41; Onger Akaba 147:9; Matyu 10:29-31; Luk 12:6-7; 12:24 **6:29:** 1 Kin 10:4-7, 2 Sto 9:3-6 **6:29:** 1 Atriviba 10:4-7; 2 Eghaghaniba 9:3-6 **6:32:** Mt 6:8 **6:32:** Matyu 6:8 **6:33:** 1 Kin 3:13-14, Sng 37:4, 37:25, Ro 14:17 **6:33:** 1 Atriviba 3:13-14; Onger Akaba 37:4; 37:25; Rom 14:17 **6:34:** Kis 16:4, 16:19, Mt 6:11 **6:34:** Ua Me Ini 16:4; 16:19; Matyu 6:11 **7:1:** Lu 6:37, Ro 2:1, 1 Ko 4:3-5, Je 4:11-12 **7:1:** Luk 6:37; Rom 2:1; 1 Korin 4:3-5; Jems 4:11-12 **7:2:** Mk 4:24 **7:2:** Mak 4:24 **7:3:** Lu 6:41-42 **7:3:** Luk 6:41-42

4 Ter ararir ekiam nin damazimin ikiti,
ni manmaghin uan aveghbuam mikim
suam, ‘Aveghbuam, ki nin damazimin itir
minezim batuegham?’
5 Ni bar ifari! Ni faraghivira ter ararir nin
damazimin itim asigh, egh deragh ganiva
minezir nin aveghbuamin damazimin itim
asigh.
6 “Ia God baghavira itir biziba inigh, afi-
abar aningan marki. Guizbangira, da ua
raghirigh ia givigham. Egh ia uan manma-
niar ikarizir aghuiba isi dabav kinan marki.
Da pura da dikabinigham.”

God bizir aghuiba isiva, gumazir a ko
migeibar aningam
(Luk 11:9-13)

7 Egha Iesus ua me migia ghaze, “Ia God ko
mikim, egh biziba bagh an azang, eghti a da
isi ia daningam. Egh ia biziba bagh ruiva, ia
da bativam. Egh ia tiam gafughafughti, God
ia bagh tiam kuigham.
8 Gumazir Godin azaiba, me biziba isi. Ezi
gumazir biziba bagha ruim, da batifi. Ezi
gumazir itiam gafughafuzim, God a bagh
tiam kuigham.
9 Ezi ia afeziaba, ian boritam bretba bagh
ian azangsighti, ia ti dagiatam a daningam?
Puvati.
10 Eghti boritam osiriba bagh uan
afeziamin azangti, a ti kuruzitam a
daningam? Bar puvati.
11 “Ia afeziar arazir kurabagh amiba,
ia zurara bizir bar aghuiba uan borib-
agh anidi. Ia deraghvira kamaghin fogh,
guizbangira ian Afeziar uan Nguibamin
itim bar akueghvira bizir aghuiba isi gu-
mazamizir a ko migeibar aningam.
12 “Kamaghin amizi, ia arazir aghuir
igharaz darazi ia damuasa ia ifongeziba, ia
arazir kabara me damu. Migirigiar kaba,
Moses Osirizir Araziba ko Godin akam
inigha izir gumazibar osiziriba, dagh isin
tu.”

Tiar akar asuvazim ko aroghezim
(Luk 13:24)

13 Egha Iesus ua me migia ghaze, “Ia tiar
akar asuvazimin aven mangi. Tiar akar
aroghezim nguibar ikuvtizimin zui. Ezi
nguibar kamin zuir tuavim an aruegha bar
ekefe. Ezi gumazamizir avirim an zui.
14 Ezi nguibar aghuimin zuir tiar akam
bar asufa, egha tuavir an zuim bar piri.
Ezi gumazamizir vaghvaziba tuavir kam
batogha an zui. Kamaghin amizi, ia tiar
akar asuvazimin aven mangi.”

Ia akar ifavarim akurir gumaziba bagh
deravira gan
(Luk 6:43-44; 13:25-27)

15 Egha Iesus ua me migia ghaze, “Ia
akar ifavarim akurir gumazamiziba bagh
deravira gan. Me ia gifarisi migirigiar
aghuibar amuam. Egha me guizbangira ia
gasighasighasa izi. Me guizbangira afiar
atiabar min ikia, egha me ifara en damaz-
ibar sipsipbar min sipsipbar ariziba aghui.
16 Ia men arazibar gan me gifogh, egh
suam, me akar ifavarim akurir gumaza-
miziba. Gumaziba ter ataghataritamin
wainin ovizitam kuarizir puvati. Egha me
ti fighin ovizitam kuarasa ghua, dikonir
ataghatarimin, da isi? Bar puvati.
17 Ezi kamaghira temer aghuiba ovizir
aghuiba bati, ezi temer kuraba ovizir
kuraba bati.
18 Eghti temer aghuitam ovizir kuratam
bateghan kogham. Eghti temer kuratam
ovizir aghuitam bateghan kogham.
19 Temer ovizir aghuiba batir puvatiziba,
me da oka da isa avim mikiri.
20 Kamaghin amizi, ia men arazibar gan
fogham, me akar ifavarim akurir gumaza-
miziba, o me akar aghuim akurir gumaza-
miziba.
21 “Ia kamaghin nighnighan marki,
gumazamizir ‘Ekiam, Ekiam’ na gariziba,
me bar moghira God Bizibagh Ativamin
Dughiamin aven ikiam. Puvati. Gumaza-
mizir nan Afeziamin ifongiamin gin zuiba,
merara God Bizibagh Ativamin Dughiamin
aven ikiam.
22 Godin Kotin Dughiamin, gumazamizir
avirim kamaghin mikimam, ‘Ekiam, Ekiam,
e nin ziamin Godin akam akuri. Egha nin
ziamin duar kuraba batogha, nin ziamin
mirakelin bar aviribagh ami.’

7:6: Mt 10:14 **7:6:** Matyu 10:14 **7:7:** Jer 29:13-14, Mk 11:24, Lu 11:9-10, Jo 14:13-14, 15:7, 16:16, 16:23-24, Je 1:5, 1 Jo 3:22 **7:7:** Jeremaia 29:13-14; Mak 11:24; Luk 11:9-10; Jon 14:13-14; 15:7; 15:16; 16:23-24; Jems 1:5; 1 Jon 3:22 **7:8:** Snd 8:17, Jer 29:12-13, Lu 11:10, Je 1:5, 1 Jo 3:22-23, 5:14-15 **7:8:** Aghuzir Akaba 8:17; Jeremaia 29:12-13; Luk 11:10; Jems 1:5; 1 Jon 3:22-23; 5:14-15 **7:9:** Lu 11:11 **7:9:** Luk 11:11 **7:11:** Lu 11:13, Je 1:17 **7:11:** Luk 11:13; Jems 1:17 **7:12:** Mt 22:39-40, Lu 6:31, Ro 13:8-10, Ga 5:14, 1 Ti 1:5 **7:12:** Matyu 22:39-40; Luk 6:31; Rom 13:8-10; Galesia 5:14; 1 Timoti 1:5 **7:13:** Lu 13:24, Jo 10:7-9 **7:13:** Luk 13:24; Jon 10:7-9 **7:14:** Ap 14:22 **7:14:** Aposel 14:22 **7:15:** Ese 22:27, Mt 24:4, 24:24, Mk 13:22, Lu 6:26, Ap 20:29, 2 Pi 2:1, 1 Jo 4:1 **7:15:** Esekiel 22:27; Matyu 24:4; 24:24; Mak 13:22; Luk 6:26; Aposel 20:29; 2 Pita 2:1; 1 Jon 4:1 **7:16:** Mt 7:20, 12:33, Lu 6:43-44, Ga 5:19-22, Je 3:12 **7:16:** Matyu 7:20; 12:33; Luk 6:43-44; Galesia 5:19-22; Jems 3:12 **7:17:** Jer 11:19 **7:17:** Jeremaia 11:19 **7:18:** Lu 6:43 **7:18:** Luk 6:43 **7:19:** Mt 3:10, Lu 3:9, Jo 15:2, 15:6 **7:19:** Matyu 3:10; Luk 3:9; Jon 15:2; 15:6 **7:20:** Mt 12:33 **7:20:** Matyu 12:33 **7:21:** Hos 8:2, Mt 21:31, Lu 6:46, Ap 19:13, Ro 2:13, Je 1:22, 1:25 **7:21:** Hosea 8:2; Matyu 21:31; Luk 6:46; Aposel 19:13; Rom 2:13; Jems 1:22; 1:25 **7:22:** 1 Ko 13:2 **7:22:** 1 Korin 13:2

23 Eghti ki Dughiar kamin bighivira me
mikim suam, ‘Ki tong ia gifozir puvati. Ia
gumazamizir arazir kurabagh amiba, ia na
gitagh!’”

Dipenimin ingangarir arazir pumuning
(Luk 6:47-49)

24 Egha Iesus ua me migia ghaze,
“Gumazir nan akam baragha an gin zuim,
a mati gumazir mam fofozir aghuim ikia,
egha uan dipenim ingara gavgavim a
daningasa dagiam gisin an ingari.
25 Ezi amozim izima, aperiam otozima,
aminir ekiam dikavigha dipenir kam
givava a munamadi. Ezi dipenir kam
dipiriaghirizir puvati. Dipenir kam me
dagiam gisin an ingari. Kamaghin amizi,
a irizir puvati.
26 Ezi gumazir nan migirigiaba baragha
dar gin zui puvatizim, a mati gumazir on-
ganimin min gigimin uan dipenim okore.
27 Ezi amozim izima aperiam otozima,
aminir ekiam dipenir kam pamtem a givai.
Bizir kaba dipenir kam gunabagha a muna-
madima, a iri. A guizbangira bar pazavira
iri.”
28 Iesus migirigiar kabav kemegha
givazima, gumazamizir avirir ekiam
digavir kuram gami.
29 Me fo, Iesus Judan Arazibagh fozir gu-
maziba ami moghin migeir puvati. A gav-
gavim itir gumazimin min men sure gami.

8

Iesus lepa itir gumazim gamizi,
a ua dera
(Mak 1:40-44; Luk 5:12-14)

1 Egha Iesus mighsiam ategha ghuaghir-
ima avirir ekiam an gin zui.*
2 Ezi gumazir lepa itir mam, Iesus bagha
iza uan tevimning apirigha a migia ghaze,
“Ekiam, ni fueghiva na damighti, ki Godin
damazimin zuegh ua deraka.”†
3 Ezi Iesus uan agharim isa gumazir
kam gatigha ghaze, “Ki ifonge. Nin
mikarzim zuegh, egh ua deragh.” A
kamaghin migiavira itima, gumazir kamin
lepan arimariam zuamira anetaghizima
gumazim ua dera.‡
4 Ezi Iesus a migia ghaze, “Ni oragh, ni
batozir bizir kamin gun mikiman marki.
Ni mangi uan mikarzim isi ofa gamir
gumazimin akagh, egh Moses fomira e
mikemezi moghin, ni ua bagh Godin ofa
damu. Eghti gumazamiziba fogh suam, nin
arimariam gifa.”

Iesus midorozir gumazimin ingangarir
gumazimin arimariam a gifa
(Luk 7:1-10)

5 Egha Iesus ghua nguibar ekiam
Kaperneamin aven ghu. Ezi 100plan
midorozir gumazibar garir gumazir
dapanim iza, Iesus gaghora ghaze,
6 “Ekiam, nan ingangarir gumazim ariava
muna dipenimin iti. An soroghafariba bar
amira, ezi a mizazir kuram barasi.”
7 Ezi Iesus ghaze, “Ki mangi a damighti, a
ua deragham.”
8 Ezi midorozir gumazir dapanim Iesusin
akam ikaragha a migia ghaze, “Ekiam, ki
gumazir aghuir manam, ni nan dipenimin
aven izam? Marki. Ni pura mikimtima, nan
ingangarir gumazim deragham.
9 Ki uabi midorozir gumazir mabar apen-
gan iti, egha uabi mabar garima, me nan
apengan iti. Egh ki me mikim suam, ‘Ia
mangi,’ eghti me mangam. O, ki me mikim
suam, ‘Ia izi.’ Eghti me izam. Egh ki uan
ingangarir gumazir mam mikim suam, ni
ingangarir kam damu, eghti an a damuam.
Egha ki fo, ni mikimti, nan ingangarir gu-
mazim ua deragham.”
10 Ezi Iesus migirigiar kam baregha,
digavir kuram gami. Egha ragha a ko
izir gumazamizibav gia ghaze, “Ki bar
guizbangira ia migei, ki Israelin aven kam-
aghin nighnizir gavgavim itir gumazitamin
ganizir puvati.
11 “Ki ia migei, gumazamizir aviriba uan
nguibar aruem anadi naghin itiba ko aruem
ghuaghiri naghin itiba ategh izi, Abra-
ham ko Aisak ko Jekop dukuagh, God Biz-
ibagh Ativamin Dughiamin aven dakozimin
daperagh damam.
12 Eghti God faragh uan Nguibamin ikiasa
misevezir darasi, God me batuegh me isiva
danganir mitatem me akunigham. Eghti

7:23: Sng 6:8, Mt 10:33, 13:41-42, 25:12, 25:41, Lu 13:25-27, 2 Ti 2:19 **7:23:** Onger Akaba 6:8; Matyu 10:33; 13:41-42; 25:12; 25:41; Luk 13:25-27; 2 Timoti 2:19 **7:24:** Lu 6:47-48 **7:24:** Luk 6:47-48 **7:28:** Mak 1:22; Luk 4:32 **7:29:** Jo 7:46 **7:29:** Jon 7:46 * **8:1:** Ni Akar Matyu 5:2in itimin gan. **8:2:** Mt 9:18, Mk 1:40-44, Lu 5:12-14, Ap 10:25 **8:2:** Mak 1:40-44; Luk 5:12-14 † **8:2:** Moses osirizir akaba migia ghaze, gumazim o amizir lepan arimariam itim, a Godin damazimin mize. An arimariam givaghtima a ua mangi uabi isiva, ofa gamir gumazibar akagh, eghti me an ganti an arimariam givagham, eghti me a mikim suam, a Godin damazimin zuegha ua dera. Ni Ofa Gami sapta 13 ko 14in gan. ‡ **8:3:** Judabar akar mam ghaze, gumazim lepan arimariam ikiti ni an suiragh, ni uaghan Godin damazimin mize. Ezi Iesus uan dafarim isava gumazir lepa itir kam gati, egha Godin damazimin mizezir puvati. A gumazimin arimariam a gifa, ezi gumazim ua dera. **8:4:** Wkp 14:1-32, Mt 9:30, Mk 5:43, 7:36, Lu 5:14, 17:14 **8:4:** Ofa Gami 14:1-32; Matyu 9:30; Mak 5:43; 7:36; Luk 5:14; 17:14 **8:5:** Jo 4:47 **8:5:** Jon 4:47 **8:10:** Mt 15:28 **8:10:** Matyu 15:28 **8:11:** Sng 107:3, Lu 13:29 **8:11:** Onger Akaba 107:3; Luk 13:29 **8:12:** Mt 13:42, 21:43, 22:13, 25:30, Lu 13:28, 2 Pi 2:17, Ju 13 **8:12:** Matyu 13:42; 21:43; 22:13; 25:30; Luk 13:28

me tuangiva arangiva atariba kuskugh danganir kamin ikiam."
13 Egha Iesus 100plan midorozir gumazibar garir gumazir dapanimin migia ghaze, "Ni mangi. Bizir ni nighnizir gavgavim itim, a ni bagh otogham." Dughiar kamra, gumazir kamin ingangarir gumazim ua dera.

Iesus Pitan ivozir amizim gamizi, a ua dera
(Mak 1:29-31; Luk 4:38-39)

14 Ezi Iesus ghua Pitan dipenimin aven ghua garima, Pitan asamimin mikarzim an feima, an aria dakozim girighav iti.
15 Ezi Iesus an dafarimin suirazima, an arimariam maghiram anetaghizima, a dikavigha Iesus bagha isai.

Iesus gumazamizir avirim gamizi, me ghuamaghe
(Mak 1:32-34; Luk 4:40-41)

16 Ezi aruem gevima, me gumazamizir avirir duar kuraba apazaziba inigha, Iesus bagha izi. Ezi Iesus duar kurar kabav gia me batozima, me an akamin gumazamiziba ataghirasi. Ezi Iesus arimariaba itir gumazamiziba bar men arimariaba agifa.
17 Godin akam inigha izezir gumazim Aisaia ghaze, "A uabi, e bagha en osimtiziba ko mizaziba isa da ateri, ezi da ghue." Iesus Aisaian akam damighti, an otivasa, arazir kabagh ami.

Iesus uabin gin mangamin arazibav gei
(Luk 9:57-60)

18 Egha Iesus garima, avirir ekiam anekufa. Ezi a uan suren gumazibav gia ghaze, "E dipar kam abigh an vongin mangam."
19 Ezi Judan Arazibagh fozir gumazir mam iza, kamaghin Iesus migei, "Tisa, ni danganir manamin mangam, ki uaghan ni ko mangam."
20 Ezi Iesus a migia ghaze, "Afiar atiaba nguazir toribar itima, kuaraziba mikonibar iti, ezi Gumazamizibar Otarim, dakuamin danganiba puvati."
21 Ezi gumazir mam, a uaghan Iesusin suren gumazim, a kamaghin Iesus migei, "Ekiam, ni faragh nan amamangatighti, ki mangi uan afeziam mozim dafaka."
22 Ezi Iesus a migia ghaze, "Marki. Ni nan gin izi, gumazir ovengeziba uari uan gumazir kuabar afi."

Iesus migeima, aminir ekiam gifa
(Mak 4:36-41; Luk 8:22-25)

23 Ezi Iesus botin anabozi, an suren gumaziba an gin zui.
24 Me ghua ongarimin torimin aminir bar ekiam dikava ongarim gamima, a dipira kurim avasava ami. Ezi Iesus akuavira iti.
25 Ezi an suren gumaziba a gaghuragha a migei, "Ekiam, ni en akuragh, e arimighiregham!"
26 Ezi a kamaghin me migei, "Ian nighnizir gavgavim bar sufi. Ia tizim bagha atiati?" Egha a dikavigha aminim ko ongarim migirigiar gavgavim aning ganingizi, aminim givazi, dipam uam amiraghiri.
27 Ezi an suren gumaziba nighnizir aviribagh amua ghaze, "Kar gumazir manmaghin amizim? A migeima, aminim ko dipavsizim an akam barasi!"

Iesus gumazir pumuningin duar kuraba batoke
(Mak 5:1-17; Luk 8:26-37)

28 Ezi Iesus ghua Galilin Dipar Akaremin vongin oto. Kar Gadaran nguazir asizim. A iza duar kuraba apazazir gumazir pumuning bato. Aning matmatiamin tongin ikegha izi. Egha aning bar ikuvizima, gumazamiziba aningin atiatigha tuavir kam garuir puvati.
29 Ezi aning pamten dia ghaze, "Ni Godin Otarim, ni manmaghin ga damuasa? Dughiam tighari, ni kagh izi ga gasighasighasa?"
30 Ezi dar bizir ekiar mam mong saghon apa iti.
31 Ezi duar kurar kaba pamten Iesus gakaghora ghaze, "Ni e batueghsi, kamaghin ni e ateghti, e mangi dar okoruar munamin aven mangam."
32 Ezi Iesus duar kurar kabav gia ghaze, "Ia mangi." Ezi duar kuraba gumazir kamning ategha ghua dabar aven ghue. Ezi dar bizir ekiar kam puv ara ghua davarir kurar mamin ghuaghira dipam apa bar ariaghire.
33 Ezi gumazir dabar gariba dar ganigha ara ghua, nguibar ekiamin otivigha bizir kabar gun gumazamizibagh eghari. Me uaghan gumazir duar kuraba apazazir pumuning bativizir bizibagh eghari.
34 Kamaghin amizi, nguibar ekiar kamin itir gumazamiziba Iesus bagha izi. Me iza an gara a gakaghora ghaze, a men nguazim ategh danganir igharazitamin mangi.

8:14: Mk 1:29-34, Lu 4:38-41, 1 Ko 9:5 **8:14:** Mak 1:29-34; Luk 4:38-41; 1 Korin 9:5 **8:16:** Mk 1:32, Lu 4:40-41 **8:16:** Mak 1:32; Luk 4:40-41 **8:17:** Ais 53:4, 1 Pi 2:24 **8:17:** Aisaia 53:4; 1 Pita 2:24 **8:19:** Lu 9:57-58 **8:19:** Luk 9:57-58 **8:20:** 2 Ko 8:9 **8:20:** 2 Korin 8:9 **8:21:** 1 Kin 19:20, Lu 9:59-60, Jo 5:25 **8:21:** 1 Atriviba 19:20; Luk 9:59-60 **8:24:** Sng 4:8 **8:24:** Onger Akaba 4:8 **8:26:** Sng 65:7, 89:9, 107:29, Mt 14:31, 16:8 **8:26:** Onger Akaba 65:7; 89:9; 107:29; Matyu 14:31; 16:8 **8:28:** Mk 5:1-2, Lu 8:26-27 **8:28:** Mak 5:1-2; Luk 8:26-27 **8:29:** Mk 1:24, Lu 4:34, 4:41 **8:29:** Mak 1:24; Luk 4:34; 4:41

9

Iesus gumazir soroghafariba amirazim akirizi, a ua dera
(Mak 2:1-12; Luk 5:17-26)

1 Ezi Iesus ua bot inigha uamategha ongarir dadarir vongin itimin ghua uan nguibamin oto.
2 Ezi me soroghafariba amirazir gumazir mam inigha a bagha izi. Gumazir kam akuriamin iti. Ezi Iesus gumazir kabar nighnizir gavgavimin ganigha kamaghin arimariar gumazir kam migei, "Nan borim, nin navim bar amiragh iki. Ki nin arazir kuraba gin amada."
3 Ezi Judan Arazibagh fozir gumazir maba Iesusin migirigiar kam baregha kamaghin uariv gia ghaze, "Gumazir kam Godin danganim inigha kamaghin migei."
4 Ezi Iesus men nighnizibagh fogha givagha kamaghin me migei, "Ia tizim bagha nighnizir kurar kaba uan navir averiabar dagh ami?
5 Ki akar manam mikimam? Pura gumazir kinitam kamaghin a mikim suam, ki nin arazir kuraba gin amada. Egh uaghan gumazir kinitam kamaghin a mikiman kogham, ni dikavigh uan akuriam inigh mangi, egh ua deragh.
6 Ki arazir kam damightima, ia ganigh fogham, Gumazamizibar Otarim a nguazir kamin arazir kuraba gin amangamin gavgavim iti."

Egha a kamaghin gumazir soroghafariba amirazim migei, "Ki ni migei, ni dikavigh uan akuriam inigh dipenimin mangi."
7 Ezi gumazir kam dikavigha uan dipenimin ghu.
8 Ezima gumazamiziba arazir kamin ganigha digavir kuram gamigha Godin ziam fava kamaghin migei, "Godra gavgavir kam isa gumazamizibagh anidi."

Iesus Matyun diazi, an an gin zui
(Mak 2:13-17; Luk 5:27-32)

9 Ezi Iesus danganir kam ategha ghua garima, gumazir mam dagiaba isir dipenimin aperaghav iti. An ziam Matyu. Ezi Iesus a migia ghaze, "Ni nan gin izi." Ezi Matyu dikavigha an gin zui.
10 Ezi Iesus an dipenimin ikiava apima, gumazir dagiaba isiba ko gumazir arazir kurabagh amir aviriba, me iza Iesus ko an suren gumaziba koma api.*
11 Ezi Farisiba kamaghin gara Iesusin suren gumazibar azai, "Ian Tisa, a tizim bagha dagiaba isir gumaziba ko arazir kurabagh amir gumaziba koma api?"†
12 Ezi Iesus migirigiar kam baregha kamaghin me migei, "Arimariaba puvatizir gumazamiziba, dokta bagha zuir puvati. Gumazamizir arimariaba itibara, me dokta bagha zui.
13 Ia mangi, Godin Akinafarimin itir osizirim da fofozim inigh. Ki apangkuvir arazim gifonge, ki ofan kinibagh ifongezir puvati."

Egha Iesus ua me migia ghaze, "Ki Godin damazimin derazir gumazamiziba bagha izezir puvati. Ki gumazamizir arazir kurabagh amibar dimasa ize!"

Iesus dagheba ataghirazir arazim migei
(Mak 2:18-22; Luk 5:33-39)

14 Ezi Gumazamiziba Ruer Gumazim Jonin suren gumaziba iza, kamaghin Iesusin azai, "Kar manmaghin amizir arazim? E ko Farisiba, e God ko mikimasa dagheba ataghirazima, nin suren gumaziba dagheba ataghirazir puvati?"
15 Ezi Iesus men akam ikaragha ghaze, "Gumazir amuimin ikiamim, a ia ko ikiti, ia a bagha izezir gumazibav kimti, me ti amughamugh, dagheba ataghiraghan kogham? Puvati. Me dagheba ataghirazir dughiam iti. Gin dughiam izitima gumazir amuimin ikiamim, me me dama a inigh mangitima, dughiar kabar me dagheba ataghiragham.
16 "Gumazitam inir avizir igiatam inigha korotiar ghurimin porogha a isamizir puvati. A kamaghin damighiva egh a rutima, inir avizir igiam ekonegh korotiar ghurim gekuigh, anebightima an torim guizbangira bar ekevegham.
17 Eghti gumazitam wainin igiam inigh, a isiva asizir inir misevir ghuritam guruighan kogham. A kamaghin damightima, wainin dipam gin buva anangiva asizir inir ghurir kam abighti, wainin dipam nguazim giregham. Eghti wain ko asizir inim virara ikuvigham. Kamaghin me wainin igiam isi

9:2: Mt 8:10, Mk 2:3-5, Lu 5:18-20 **9:2:** Mak 2:3-5; Luk 5:18-20 **9:4:** Sng 94:11, Mt 12:25, Lu 6:8, 9:47, Jo 2:25 **9:4:** Onger Akaba 94:11; Matyu 12:25; Luk 6:8; 9:47; Jon 2:25 **9:5:** Mk 2:5, 2:9, Lu 5:20, 7:48 **9:5:** Mak 2:5; 2:9; Luk 5:20; 7:48 **9:6:** Jo 5:8, 17:2 **9:6:** Jon 5:8; 17:2 **9:10:** Luk 15:1-2 * **9:10:** Matyu osirava migirigiar kam abizir puvati. Me ti tinan dipenimin api? Avirir ekiam ghaze, ti Matyun dipenim. (Mak 2:15) Marazi ghaze, Iesusin dipenim. **9:11:** Matyu 11:19; Mak 2:16; Luk 5:30; 19:7 † **9:11:** Farisiba bar akar gavgavir aviribagh amigha dar gin zui. Egha ghaze, gumazir manam men migirigiabar gin zuir puvati, egha arazir kuram gami, kamaghin me Godin damazimin mize. Egh gumazir igharazitam gumazir kam ko ikegham, a uaghan Godin damazimin mize. Farisiba uaghan ghaze, gumazir Romin gavman bagha dagiaba isiba, me zurara Romin itir darazi ko iti, kamaghin me Godin damazimin mize. **9:12:** Mak 2:17; Luk 5:31 **9:13:** Hos 6:6, Mt 12:7, Mk 2:17, Lu 5:32, 1 Ti 1:15 **9:13:** Hosea 6:6; Matyu 12:7; Mak 2:17; Luk 5:32; 1 Timoti 1:15 **9:14:** Luk 18:12 **9:15:** Jon 3:29

asizir inir igiabaram guruigh, eghti aning
virara deraghvira ikiam.”‡

Iesus guivir aremezim gamizi, a
ua dikafi. Egha uaghan amizir mamin
arimariam agifa
(Mak 5:22-43; Luk 8:41-56)

18 Ezi Iesus Jonin suren gumaziba ko
migiavira itima, gumazir dapanir mam iza
Iesusin boroghin tevimning apirigha kam-
aghin a migei, “Nan guivim datirighirama
areme, ezi ni izi uan dafarim a datightima a
ua dikavigham.”
19 Ezi Iesus dikavigha an gin zuima, an
suren gumaziba a ko zui.
20 Ezi amizir 12plan azenibar ghuzim
batir arimariam itir mam, me ko zui.
Amizir kam Iesusin girakirangin iza an
korotiar avizimin suira.
21 A kamaghin nighnigha ghaze, “Ki ti an
korotiar avizimin suiraghti, nan arimariam
ti givagham.”
22 Ezi Iesus ragha an gara a migia ghaze,
“Nan guivim, ni navim bar amiragh iki.
Ni nighnizir gavgavim nan iti. Kamaghin,
nin nighnizir gavgavim ni gamizi ni dera.”
Dughiar kamra, amizir kamin arimariam
gifa.
23 Ezi Iesus ghua gumazir dapanir kamin
dipenimin otogha gari, amiziba ko gumaz-
iba azia iti. Gumazir maba sighabagh
ivima, gumazamiziba azia niginir ekiam
gami.
24 Ezi Iesus me batogha me migia ghaze,
“Ia dikavigh mangi. Guivim aremezir pu-
vati. An akui.” A kamaghin migeima, me a
dipofi.
25 A me batoghezi, me azenan ghuezima,
Iesus aven ghua guivimin dafarimin
suirazima, a dikafi.
26 Ezi Iesus amizir bizir kamin
eghaghanim nguibaba bar dar ghu.

Iesus gumazir damazir okavirizir
pumuning, ko gumazir migeir puvatizir
mam, me gamizi, me ua dera

27 Ezi Iesus danganir kam ategha zuima,
gumazir damazir okavirizir pumuning an
gin iza kamaghin an dei, “O Devitin Otarim,
ni gan apangkufigh.”§
28 A ghua dipenimin aven ghuzima, gu-
mazir kamning a bagha izima, a kamaghin
aningin azai, “Gua bizir ki damuamin kam,
gua nighnizir gavgavim an iti, o puvati?”
Ezi aning ghaze, “Are, Ekiam ga nighnizir
gavgavim an iti.”
29 Ezi Iesus uan dafarim isa aningin
damazibagh atigha kamaghin migei, “Gua
nighnizir gavgavim iti. Kamaghin, gua ua
gan.”
30 Ezi aningin damaziba kuiaghirezi, an-
ing ua gari. Ezi Iesus aningin anogorogha
aning migia ghaze, “Gua tong bizir gua ba-
tozir kam tavin mikiman marki.”
31 Ezi puvati. Aning ghua Iesus amizir
arazir aghuir kamin gun bar distrighin
kamin itir gumazamizibav keme.
32 Gumazir kamning Iesus ategha zuima,
gumazamiziba migeir puvatizir gumazir
mam inigha, Iesus bagha izi. Gumazir kam,
duar kuraba a gapasa.
33 Ezi Iesus an duar kuraba batoghezima,
gumazir kam ua migei. Ezi gumazamiz-
iba digavir kuram gamua ghaze, “Fomira,
kantri Israelin aven, bizir kamagh garitam
otozir puvati.”
34 Ezi Farisiba ghaze, “A duar kurabar gu-
mazir dapanimin gavgavimin duar kuraba
batosi.”

Iesus ingangarim isa uan suren gumazibagh anidi

(Sapta 9:35--10:42)

Iesus gumazamizibar apangkufi

35 Ezi gin, Iesus nguibar ekiaba ko nguibar
doziba bar dagh arua, me uan God ko
migeir dipenibar aven ghua, gumazamiz-
ibar sure gami. A God Bizibagh Ativamin
Dughiamin akam me migia men arimariaba
ko osimtizir men namnabar itiba bar da
gefi.
36 A gumazamizir avirir dafamin garima,
men nighniziba tintinibar itima, me
osimtizibar aven arua, mati sipsipbar min
ami, me ghuaviba puvatigha asaghasazibar

‡ **9:17:** Judaba asizir memebav soghava dar iniba isava dar dipav kivizibagh ami, egh me da inigh wainin dipabar aghuam. Wainin oviziba, me igiamra da mirmirighiva, da isiva wainin misevibar aghuam, egh aneteghti a dughiatabar ikegham. Egh wain, onganim itir dipamin otogham. Wain memen inir kamin aven iki buv mangi, egh memen inir ghurim abigham. Me wainin misevir bar igiam a gurighti, wain deravira iki, egh inir igiam abighan kogham. **9:18:** Mk 5:22, Lu 8:41-42 **9:18:** Mak 5:22; Luk 8:41-42 **9:20:** Mk 5:25, Lu 8:43 **9:20:** Mak 5:25; Luk 8:43 **9:21:** Mt 14:36 **9:21:** Matyu 14:36 **9:24:** Jo 11:11 **9:24:** Jon 11:11 **9:27:** Mt 15:22, 20:29-34 **9:27:** Matyu 15:22; 20:29-34 § **9:27:** Judaba ghaze, Gumazir God ua Gumazamiziba Iniasa Misevizim, Atrivim Devitin ikizimin otivam. Gumazir damazir okavirizir kamning nighnizir gavgavim Iesus ikia ghaze, Israelia gumazir kamra mizuai. Kamaghin aning dia ghaze, “Devitin Otarim.” **9:29:** Mt 8:13 **9:29:** Matyu 8:13 **9:30:** Mt 8:4 **9:30:** Matyu 8:4 **9:32:** Mt 12:22 **9:32:** Matyu 12:22 **9:33:** Mk 2:12 **9:33:** Mak 2:12 **9:34:** Mt 10:25, 12:24, Mk 3:22, Lu 11:15 **9:34:** Matyu 10:25; 12:24; Mak 3:22; Luk 11:15 **9:35:** Mt 4:23, Mk 1:39, Lu 4:44 **9:35:** Matyu 4:23; Mak 1:39; Luk 4:44 **9:36:** Nam 27:17, 1 Kin 22:17, 2 Sto 18:16, Ese 34:5, Sek 10:2, Mt 14:14, Mk 6:34 **9:36:** Diboboniba 27:17; 1 Atriviba 22:17; 2 Eghaghaniba 18:16; Esekiel 34:5; Sekaraia 10:2; Matyu 14:14; Mak 6:34 **9:37:** Mk 6:34, Jo 4:35 **9:37:** Jon 4:35 **9:37:** Luk 10:2

min puram arui. Kamaghin amizi, a bar
men apangkufi.
37 Egha a uan suren gumazibav gia
ghaze, “Dagher bar avirim anigha givagha
azenimin iti. Ezi ingangarir gumazamizir
da iniamin aviriba puvati.
38 Kamaghin amizi, ia azenir kamin
ghuavimin azangsighti, a ingangarir gu-
mazamiziba amangitima, me an azenimin
mangi, dagheba iniam.”

10

12plan suren gumazibar ziaba
(Mak 3:13-19; Luk 6:12-16)

1 Egha gin, Iesus uan suren gumazir
12plan diazima, me a bagha izezima, a duar
kuraba batoghamin gavgavim ko gumaza-
miziba itir arimariaba akiramin gavgavim
sara me ganingi.
2 Aposelin 12plan ziabar kara: Men
faragha zuim, Saimon, an ziar mam Pita, ko
an dozim Andru. Jems, ko Sebedin otarim,
ko an dozim Jon,
3 Filip, Bartolomyu, Tomas, Matyu, a gu-
mazir dagiaba isim, ko Jems, an Alfiusin
otarim, ko Tadius,
4 ko Saimon, a marazi ko me Selotin
ikizimin iti, koma Judas Iskariot, gumazir
Iesus isava, apanibagh aningizim.

Iesus ingangarim isa,
12plan aposelbagh anidi
(Mak 6:7-13; Luk 9:1-5)

5 Ezi Iesus gumazir 12plan kaba amaga
akar kam me ganiga ghaze, “Ia Kantrin
Igharazibar Gumazamiziba bagh mangan
marki. Egh Samarian nguibar ekiabar man-
gan marki.*
6 Ia Israelin ikizimin itir sipsipin ovengez-
iba bagh mangi.
7 Ia mangi, akam akun suam, ‘God Biz-
ibagh Ativamin Dughiam a roghira izegha
gifa.’
8 Ia mangi gumazamizibar arimariaba
agiva, egh gumazamizir aremeziba me
damuti me ua dikav, egh lepa itir gu-
mazamizibar amuti me ua zuegh, egh
duar kurar gumazamizibagh apazaziba da
batogh. Bizir ia inizim ia purama a ini, ia
a givezezir puvati. Kamaghira ia pura a isi
gumazamizibar aning. Ia a bagh ivezitam
inian kogham.
9 “Ia golin tam o silvan dagiatam o kapan
dagiatam inigh mangan marki.
10 Ia daruamin dughiabar, ia
biamitaritam inian marki. Egh ia siotiar
pumuning, o dagarir asuatam o fidizitam
inigh mangan kogham. Bar puvati.
Guizbangira, ingangarir gumazamiziba
damamin dagheba, me da isi me daning.
11 “Egh ia nguibar ekiatamin mangam, o
nguibar dozitamin mangisi, ia deraghviram
azangsigh fogh, gumazir manam an arazir
aghuibagh amua egha bar dera. Egh ia gu-
mazir kam ko iki mangi dughiar ia nguibar
kam ataghiraghamim.
12 Egh dipenir ia aven zuim, ia kamaghin
an aven itir daraziv kim, ‘God deragh ia
damuam.’
13 Egh gumazamizir dipenir kamin itiba,
ia gifueghiva ia inighti, ia me ko iki, egh ia
Godin azaraghti, ian navir amirizim me ko
iki. Me ian aghuaghti, ia uan navir amirizir
kam me da uam a inigh.
14 Egh gumazitam ia inigh uan dipenimin
mangan aghuagh, egh ian akam baraghan
koghti, ia dipenir kam o nguibar kam
ataghiraghamim dughiam, ia uan da-
garibar itir mineziba apisigh.†
15 Ki guizbangira ia migei, Godin Kotin
Dughiamin, osimtizim gumazamizir
nguibar kamin itiba iniamim, an osimtizir
Sodom ko Gomora inizim gafiragham.”

Osimtizir aviriba otivam
(Mak 13:9-13; Luk 21:12-17)

16 Egha Iesus ua kamaghin migei, “Ia or-
agh, ki sipsipbar min ia isava afiar atiabar
tongin ia amadi. Eghti ia kuruzibar araz-
iba iniva deravira bizibagh nighnigh egh
gin dar amu. Egh ia kuarazir bunbabar
arazibar amu, kamaghin ia arazir kuratam
damusi nighnighan marki.
17 Ia deraghvira uari bagh gan. Me ian
suiragh, uan kaunselbar damazibar ia isi
kotiam darighiva, egh me uan God ko migeir
dipenibar ia fozorogham.
18 Egh me nan ziam bangin, ia iniva gav-
manba ko atrivibar damazibar mangam.
Eghti ia Akar Aghuimin gun gumazir ekiar

10:1: Mt 9:35, Mk 3:13-15, 6:7, Lu 9:1 **10:1:** Matyu 9:35; Mak 3:13-15; 6:7; Luk 9:1 **10:5:** Ap 13:46 **10:5:** Aposel 13:46 * **10:5:** Kar Iesusin migirigiar ruarir mam, Namba 2. Akar sapta 10:5-42in itiba, da suren gumaziba Godin akam akun darutima arazir me bativamibav gei. **10:6:** Jer 50:6, Mt 15:24 **10:6:** Jeremaia 50:6; Matyu 15:24 **10:7:** Mt 3:2, 4:17, Lu 10:9-11 **10:7:** Matyu 3:2; 4:17; Luk 10:9-11 **10:7:** Luk 10:4-12 **10:8:** Ap 20:33 **10:9:** Lu 10:4 **10:9:** Luk 10:4 **10:10:** Nam 18:31, Lu 10:7, 1 Ko 9:14, 1 Ti 5:18 **10:10:** Diboboniba 18:31; Luk 10:7; 1 Korin 9:14; 1 Timoti 5:18 **10:12:** Lu 10:5-6 **10:12:** Luk 10:5-6 **10:14:** Ap 18:6 **10:14:** Aposel 18:6 † **10:14:** Suren gumaziba arazir kam damutima, nguibar ekiamin itir gumazamiziba gan fogh suam, me arazir kuram gami. Ni Mak 6:11 ko Aposel 13:51in gan. **10:15:** Stt 19:24-28, Mt 11:24, Ju 7 **10:15:** Jenesis 19:24-28; Matyu 11:24; Jut 1:7 **10:16:** Lu 10:3, Jo 10:12, Ap 20:29, Ro 16:19, 1 Ko 14:20, Ef 5:15 **10:16:** Luk 10:3; Jon 10:12; Aposel 20:29; Rom 16:19; 1 Korin 14:20; Efesus 5:15 **10:17:** Mt 24:9 **10:17:** Matyu 24:9 **10:17:** Mak 13:9-11; Luk 12:11-12; 21:12-15 **10:18:** Ap 25:23, 27:24 **10:18:** Aposel 25:23; 27:24

kabav kim. Egh ia uaghan Kantrin Igharazibar Gumazamiziba, me mikim.
19 Me ia inigh kotiamin mangitima ia
atiating kamaghin nighnighan marki, 'E
migirigiar manatam damuam? O, e man-
maghin men akaba ikarvagham?' Puvati.
God uabi dughiar kamin ia mikimamin ak-
aba ia daningam.
20 Ia uari mikiman kogham, puvati. Ian
Afeziamin Duamra, ian akatoribar aghu
mikimam.
21 "Aveghbuaba uarira uari isi apanibar
aningti me me misoghti me arimighiram.
Eghti afeziaba uan boriba uaghan kam-
aghira me damuam. Boriba uan ameboghfeziabar akaba batoghiva ovengamin araz-
ibar me damuti, me arimighiram.
22 Eghti gumazamiziba bar nan ziam
bangin ian aghuagham. Eghti gumazamizir
gavgavigh iki mangi dughiar abuananamin
otoghamiba, God men akurvagham.
23 Egh gumazamiziba nguibar ekiar
mamin pazi ia damuti, ia ari nguibar ekiar
igharazimin mangi. Ki guizbangira ia
migei, ia Israelin nguibar ekiar kabar aven
damuamin ingangariba, da givaghan koghti
Gumazamizibar Otarim uamategham.
24 "Suren gumazitam o amizitam uan tisa
gafirazir puvati, ezi ingangarir gumazim
o amizim uan gumazir ekiam gafiraghan
kogham.
25 Eghti suren gumazim uan tisan min
otoghiva, egh deragham. Egh ingangarir
gumazim uan ekiamin min otoghiva, a
uaghan deragham. Me ziar kam Belsebul
isa dipenimin ghuavim gati, ezi e kamaghin
fo, me uaghan bar ziar kuraba da isiva an
adarazir arigham."‡

Gumazamiziba Godrama atiatingam
(Luk 12:2-7)

26 Egha Iesus ua kamaghin migei, "Gu-
mazamiziba pazi ia damuti, ia men atiatin-
gan marki. Moegha itir biziba, da azenim
giregham. Akar aven itiba, gumazamiziba
dagh fogham.
27 Ki mitatemin ia mikemezir akaba, ia
aruer angazangarimin dav kim. Egh sigh-
sirir akar ia oraghiziba, ia mangi dipenir
nogoribar tuiv dar gun gumazamizibav
kim.
28 Ia gumazir namnar kinibav sozibar ati-
atingan marki. Me ian duabav sueghan
kogham. Puvati. Ia Godram atiating.
A namnam ko duam uaghara aning isiva
helin avimin aning gasighasighamin gav-
gavim iti.
29 "Ia fo, gumazamiziba kuarazir
dozir pumuning wan toian virara aning
givezegham. Ezi ian Afeziam deraghavira
kuarazir kabar gari. Ian Afeziam ifueghan
koghtima, kuarazir katam nguazim giran
kogham.
30 Egha God uaghan ian dapanir ariziba
menge, egha a bar deraghavira ia gifo.
31 Kamaghin amizima, ia atiatingan
marki. Ia kuarazir dozir kabar min itir
puvati. Ia Godin damazimin bar ekevegha
dagh afira."

E Iesusin adarazir ikiva
aghumsighan kogham
(Luk 12:8-9)

32 Ezi Iesus ua kamaghin migei, "Gumazir
manam gumazamizibar damazimin ghaze,
a nan anavira, eghti ki uaghan uan Afeziar
uan Nguibamin itimin damazimin mikim
suam, gumazir kam a nan anav.
33 Eghti tina gumazamizibar damazimin
mikim suam, a nan adarazir mav puvati,
eghti ki uaghan uan Afeziar uan Nguibamin
itimin damazimin mikim suam, gumazir
kam nan anav puvati."

Ia Iesus bar a gifuegh, faragh anetigh
(Luk 12:51-53; 14:26-27)

34 Egha Iesus ua kamaghin migei, "Ia
ti ghaze, ki navir vamiran arazim inigha,
nguazir kamin ize. Ia kamaghin nighnighan
marki. Ki adariba ko midoroziba agivasa
izezir pu. Puvati, ki midorozir sabam inigha
ize.
35 Ki bizir kam bagha ize, ki gumazim
damuti, a uan afeziamin apanimin ikiam.
Eghti guivim uan amebamin apanimin
ikiam. Eghti paba itir amiziba, uan ivozir
amebaba ko akabar uari adogham.
36 Gumazamizibar anababa uari, men
apanimin ikiva, men ikuvigham.
37 "Tina uan afeziam ko amebam bar an-
ing gifongegha, faragha aning arigha, egha
na isa gin arisi, a guizbangira nan namakam

10:20: Jo 14:26, 1 Ko 2:4 **10:20:** Jon 14:26; 1 Korin 2:4 **10:21:** Mai 7:6, Mt 10:35, 13:12, Lu 21:16 **10:21:** Maika 7:6; Matyu 10:35; Luk 21:16 **10:22:** Mt 24:9, 24:13, Mk 13:13, Lu 21:17, Jo 15:18-21 **10:22:** Matyu 24:9; 24:13; Mak 13:13; Luk 21:17; Jon 15:18-21 **10:23:** Mt 16:28 **10:23:** Matyu 16:28 **10:24:** Lu 6:40, Jo 13:16, 15:20 **10:24:** Luk 6:40; Jon 13:16; 15:20 **10:25:** Mt 9:34, Mk 3:22, Lu 11:15 **10:25:** Matyu 9:34; Mak 3:22; Luk 11:15 ‡ **10:25:** Ziam Belsebul, a Satanin ziar mam. Ni Matyu 12:22-28in gan. **10:26:** Mk 4:22, Lu 8:17 **10:26:** Mak 4:22; Luk 8:17 **10:28:** Ais 8:12-13, Lu 12:4, Je 4:12, 1 Pi 3:14 **10:28:** Aisaia 8:12-13; Luk 12:4; Jems 4:12; 1 Pita 3:14 **10:30:** Lu 21:18, Ap 27:34 **10:30:** Luk 21:18; Aposel 27:34 **10:31:** Mt 6:26, 12:12 **10:31:** Matyu 6:26; 12:12 **10:32:** Lu 12:8, Ro 10:9-10, MAA 3:5 **10:32:** Luk 12:8; Rom 10:9-10; Akar Mogomem 3:5 **10:33:** Mk 8:38, Lu 9:26, 2 Ti 2:12 **10:33:** Mak 8:38; Luk 9:26; 2 Timoti 2:12 **10:34:** Lu 12:49-53 **10:34:** Luk 12:49-53 **10:35:** Maika 7:6 **10:36:** Sng 41:9, 55:13 **10:36:** Onger Akaba 41:9; 55:13 **10:37:** Lo 33:9, Lu 14:26 **10:37:** Godin Araziba 33:9; Luk 14:26

puvati. Tina uan otarim o guivim bar aning
gifongegha, faragha aning arigha, egha na
isa gin arisi, a nan namakam puvati.
38 Eghti tina uan ter ighuvir an
ovengamim gisaghpugha nan gin zuir
puvati, a nan namakam puvati.§
39 Eghti gumazamizir manam uan
ikirimirim suiraghsi nighnighti, an
ikirimirim givagham. Eghti gumazamizir
manam na bagh uan ikirimirim ateghiva, a
uan ikirimirim iniam."

Gumazamizir manam Kraisin adarazi
deragha me gami,
me uan ivezir aghuim iniam
(Mak 9:41)

40 Egha Iesus ua kamaghin migei,
"Gumazamizir manam ia inigha arazir
aghuibar ia gami, a na inigha arazir
aghuibar na gami. Gumazamizir na iniziba,
me Godin na amadazi ki izezim ini.
41 Eghti gumazitam o amizitam suam,
ki Godin akam inigha izir gumazitamin
akurvaghasa, egha Godin akam inigha
izir gumazir kamin akua uan dipenimin
ghua an akurvagha deragha a gami,
God gumazir kam, bizir aghuir an akam
inigha izir gumaziba isiba, God da isiva
a daningam. Eghti gumazitam suam,
ki gumazir aghuitamin akurvaghasa,
egha gumazir aghuir mam inigha uan
dipenimin ghua deraghavira an akurvaki,
God gumazir kam uaghan, bizir aghuir
gumazir aghuiba isiba, God da isiva a
daningam.
42 Eghti tav suam, ki Iesusin suren
gumazitamin akurvaghsi, egh pura dipar
orangtizim isiva suren gumazamizir ziaba
puvatizir katam danigham, bar guizbangira
ki ia migei, God ivezir aghuim a daningam."

Iesus bar tinara

11

(Sapta 11:1--16:20)

Gumazamiziba Ruer Gumazim Jon, uan
suren gumaziba amadazi me Iesus bagha
ghue
(Luk 7:18-35)

1 Egha Iesus akar kaba uan 12plan suren
gumazibagh aniga, egha danganir kam
ategha nguibar igharazibar ghua men sure
gamua Godin akam me mikiri.
2 Jon kalabusin ikia kamaghin God Ua Gu-
mazamiziba Iniasa Misevezir Gumazimin
ingangariba baregha uan suren gumaziba a
bagha me amada.
3 Egha ghaze, ia mangi kamaghin Iesusin
azang, "Ti nirara, gumazir God faragha
amangasa mikemezim? O, e ti ua gumazir
igharazitam mizuamam?"
4 Ezi Iesus men azangsiziba ikaragha
ghaze, "Ia mangi, bizir ia garava orazibar
gun Jon mikim suam:
5 Gumazamizir damazir okavirziba ua
gari, ezi gumazamizir suer amiriziba uam
arui. Ezi gumazamizir lepa itiba ua zuegha
dera, ezi gumazamizir kuarir orazir pu-
vatiziba uam orasi. Ezi ovengezir gumaza-
miziba ua dikavima, ezi gumazamizir onga-
narazibagh amiba Akar Aghuim barasi.*
6 Gumazamizir nan ganigha nighnizir
gavgavim nan itiba, men nighnizir gav-
gavim ikivira iki, eghti men navir averiaba
deraghti me bar akuegham!"
7 Ezi Jonin suren gumaziba anetegha
ghuezima, Iesus an gun gumazamizibav
gei, "Ia gumazamiziba puvatizir dan-
ganimin ghua tizimin ganasa ghue? Ia ti
ighurunir aminim ivaimin ganasa ghue?
Puvati.
8 Ia tizimra ganasa ghue? Ia ti gumazir ko-
rotiar aghuiba aghuizitamin ganasa ghue?
Puvati. Gumazir korotiar aghuiba azuiba,
atrivibar dipenibar iti.
9 Ezi ia tizimin ganasa ghue? Ia Godin
akam inigha izir gumazitamin ganasa
ghue? Bar guizbangira! Ki ia migei, Godin
akam inigha izir gumazir kam, a Godin
akam inigha izir gumazir igharaziba, bar
me gafira.
10 Gumazir kam baghavira Godin
Akinafarim migia ghaze, 'Ia oragh. Ki uan
abuir gumazim amadaghtima, a faragh
mangiva ni bagh tuavim akiram.'
11 Ki guizbangira ia migei, Gumazamiziba
Ruer Gumazim Jon, nguazimin itir gumaza-
miziba bar me gafira, ezi tina borimin min

10:38: Mt 16:24, Mk 8:34, Lu 9:23, 17:33, Jo 12:25 **10:38:** Matyu 16:24; Mak 8:34; Luk 9:23 § **10:38:** Romin gavman, nguibar gumazir igharaziba ko pura ingangarir gumazir arazir kurabagh amiziba, me me isava ter ighuvibar me dui. Me faragh uan ter ighuvim gisaghpugh mangi danganir me misevizimin otogham. Iesus akar isin zuir kamin uan suren gumazibav gia ghaze, tina guizbangira an suren gumazimin otivsi uaghan ovengamin nighnizim iki. **10:39:** Mt 16:25, Mk 8:35, Lu 9:24, 17:33, Jo 12:25 **10:39:** Matyu 16:25; Mak 8:35; Luk 9:24 **10:40:** Mk 9:37, Lu 9:48, 10:16, Jo 13:20 **10:40:** Mak 9:37; Luk 9:48; 10:16; Jon 13:20 **10:41:** 1 Kin 17:10, 2 Kin 4:8 **10:41:** 1 Atriviba 17:10; 2 Atriviba 4:8 **10:42:** Mt 18:5-6, 25:40, Mk 9:41, Hi 6:10 **10:42:** Matyu 18:5-6; 25:40; Mak 9:41; Hibru 6:10 **11:2:** Mt 14:3 **11:2:** Matyu 14:3 **11:3:** Mal 3:1 **11:3:** Malakai 3:1 * **11:5:** Godin akam inigha izezir gumazim Aisaia fomira ghaze, God uan adarazi Israelian akurvaghamim dughiam, arazir kaba otivam. Ni Aisaia 35:1-7 ko 61:1-4in gan. **11:6:** Mt 13:57, 26:31 **11:6:** Matyu 13:57; 26:31 **11:7:** Mt 3:5 **11:7:** Matyu 3:5 **11:9:** Lu 1:76 **11:9:** Luk 1:76 **11:10:** Mal 3:1, Mk 1:2, Jo 3:28 **11:10:** Malakai 3:1; Mak 1:2; Jon 3:28 **11:12:** Luk 16:16

God Bizibagh Ativamin Dughiamin aven iti,
a bar Jon gafira.
12 “Gumazamiziba Ruer Gumazim Jonin
dughiamin ikegha iza datirighin, gumazir
kuraba God Bizibagh Ativamin Dughiam
iniasa puv ingara misosi. Egha me
midorozir arazir anabar igharazibagh
amua, egha osimtizir aviriba a ganidi.†
13 Godin akam inigha izir gumazibar os-
iziriba ko Moses Osirizir Araziba, da Godin
akam akura iza Jon otozir dughiamin tu.
14 Kamaghin amizi, ia dar akam baraghsi
ifuegh, a baragh, ‘Godin akam inigha izir
gumazim Elaija izam,’ kar a Jon baghavira
migei.
15 Tina kuarimning iti, an oragh.
16 “Eghti ki datirighin itir gumazamiz-
ibar arazibar gun mikimsiva akar isin zuir
manam mikimam? Me boribar min gara
biziba amadir danganibar apiav ikia uarir
dei:

17 “ ‘E ia bagha marvibagh ivima,
ia ighian aghua.
Ezi e ongerakar amirizibagh amima,
ia azir puvati.’

18 “Datirighin itir gumazamiziba, borir
kabar min ami. Jon izava pamten apir pu-
vatighava wainin dipaba apir puvatizima,
me ghaze, ‘Duar kuraba a gapasa.’
19 Ezi Gumazamizibar Otarim izava
dagheba ko wainin dipaba api. Ezi me
ghaze, ‘Ia gan, a gumazir puv daghem
ko wainin dipam apim. Egha a dagiaba
isir gumazamiziba ko gumazamizir arazir
kurabagh amiba, a men roroabagh amua
me ko iti.’ Me kamaghin migeima,
gumazamiziba men gara fo, Godin fofozim
a guizbangira bizim.”

*Navibagh irazir puvatizir gumazamiz-
iba, me bar ikuvigham
(Luk 10:13-15)*

20 Iesus nguibar ekiar mabar mirakelin
aviribagh amizi me uan navibagh irazir pu-
vati. Ezi Iesus dughiar kamin nguibar kabar
gumazamizibar atara ghaze,
21 “Ia Korasinin nguibamin itir gumaza-
miziba, Iavzika! Ia kuram iniam. Ia
Betsaidan nguibamin itir adarasi, Iavzika!
Ia bar ikuvigham. Gumazitam Tairin
nguibam ko Saidonin nguibamin ghua,
mirakelin ki amiziba men tongin dagh
amighai, Tair ko Saidonin itir darazi ti
fomira navibagh iragha, egha azir adiariba
aghuigha, averenim gapiava a guruava,
egha uan arazir kamin uari akakagha
ghaze, me uan arazir kuraba ataki.
22 Ezi ki ia migei, Godin Kotin Dughiamin,
osimtizir ia iniamim, an osimtizir Tair ko
Saidon iniamim gafiragham.
23 Ezi ia Kaperneamin nguibamin itir
darasi, ia ghaze, ia uari fegh Godin
Nguibamin ikiam, a? Bar puvati, God ia
akunighti ia Gumazamizir Oveaghuezibar
Nguibamin magiram. Ezi gumazitam ti
Sodomin nguibamin ghua mirakelin ki ian
tongin amizibagh amizi, kamaghin Sodom
ti ikiavira ikiai.
24 Ezi ki ia migei, Godin Kotin Dughiamin,
osimtizir ia iniamim, an osimtizir Sodom
inizim gafiragham.”

*Ia na bagh iziva aghuvsazim iniam
(Luk 10:21-22)*

25 Egha dughiar kamin Iesus kamaghin
migei, “Afeziam, ni nguazim ko overiam
gativazir Ekiam! Ni fofozim ko nighnizir
aghuiba itir gumazamiziba bizir kaba men
modo, egha boribar min itir gumazamiz-
ibar aka. Kamaghin ki ni minabi.
26 Guizbangira Afeziam, ni uan ifon-
giamin kamaghin ami.”
27 Egha Iesus ua kamaghin migei, “Nan
Afeziam biziba bar da isa nan dafarim
gati. Ezi gumazitam Otarim gifozir puvati.
Afeziam uabira a gifo. Egha tav Afeziam
gifozir puvati. Otarim uabira, ko gumazir
Otarim ifuegha Afeziam isa men akaziba,
merara Afeziam gifo.
28 Ia, gumazamizir ingangarir ekiabagh
amua osimtizir aviriba ateriba, ia bar
moghira na bagh izi. Eghti ki aghuvsazim
ia daningam.
29 Ia na da fofozim iniva nan migirigiabar
apengan iki, egh mati temer ruarir me
bulmakauningin tuemning gatizima aning
uaning inigha ingangarim gami moghin, ia
nan apengan iki. Ia na gifo, ki uan navir
averiamin aven uabi dikabiragha, egha gu-
mazamizibar asughasusi. Egh ki ia damuti
ia aghuvsazim iniam.

---

† **11:12:** Grighin akamin migirigiar kam me deragha anebighizir puvati. Marazi nighnigha ghaze, Iesus ghaze, gumazitaba otivigh Romin gavman ko misogh me batuegh eghiva God Bizibagh Ativamin Dughiam damightima, a nguazimin ikiam. **11:14:** Mal 4:5, Mt 17:10-13, Mk 9:11-13 **11:14:** Malakai 4:5; Matyu 17:10-13; Mak 9:11-13 **11:18:** Mt 3:4 **11:18:** Matyu 3:4 **11:19:** Mt 9:10-14, Lu 7:35 **11:19:** Matyu 9:10-14; Luk 7:35 **11:21:** Aisaia 23:1-18; Esekiel 26:1--28:26; Joel 3:4-8; Amos 1:9-10; Jona 3:6; Sekaraia 9:2-4 **11:23:** Stt 19:24-28, Ais 14:13-15 **11:23:** Jenesis 19:24-28; Aisaia 14:13-15 **11:24:** Mt 10:15, Lu 10:12 **11:24:** Matyu 10:15; Luk 10:12 **11:25:** 1 Ko 1:26-29 **11:25:** 1 Korin 1:26-29 **11:27:** Mt 28:18, Jo 1:18, 3:35, 10:15, 17:2, Fl 2:9 **11:27:** Matyu 28:18; Jon 1:18; 3:35; 10:15; 17:2; Filipai 2:9 **11:28:** Jer 31:25 **11:28:** Jeremaia 31:25 **11:29:** Jer 6:16, Sek 9:9, Jo 13:15, Fl 2:5, 1 Jo 2:6 **11:29:** Jeremaia 6:16; Sekaraia 9:9; Jon 13:15; Filipai 2:5; 1 Jon 2:6 **11:30:** 1 Jo 5:3 **11:30:** 1 Jon 5:3

30 Ter ruarir ki ian tuebagh arizim, ia a
gumuam, ezi bizir ki aterim an osemezir
puvati.”

12

Farisiba Sabatin dughiam bagha
Iesus adoghodosi
(Mak 2:23-28; Luk 6:1-5)

1 Egha Iesus Sabatin dughiar mamin uan
suren gumaziba ko, raizin min garir dagher
mam wit, an azenir ekiamin torimin zui. Ezi
an suren gumaziba mitiriam men azima,
me witin ovizir maba isa da api.
2 Ezi Farisiba men ganigha kamaghin
Iesus migei, “Ni gan, arazir nin suren gu-
maziba amiba, en Judan Araziba ghaze, me
Sabatin dughiamin dar amuan kogham.”*
3 Ezi Iesus me ikaragha ghaze, “Ia ti De-
vit fomira amizir arazimin eghaghanimin
ganiz, o puvati? Devit dughiar kamin uan
adarazi ko mitiriam men azi,
4 ezi Devit Godin Purirpenimin aven ghua
me ofa damuasa atizir bretin rubuziba
inigha uan adarazi ko me da ame. E fo, me
bretin kabar aman kogham. Puvati, Moses
Osirizir Araziba ghaze, ofa gamir gumaz-
ibara bretin kabar amam.
5 Egha ia ti Moses Osirizir Arazibar ga-
nizir puvati, a ghaze, ofa gamir gumaziba
me Sabatin Godin Dipenimin aven ingaram.
Me ingara, egha Godin damazimin arazir
kuraba puvati.
6 Ezi ki ia migei, bizir Godin Dipenim gafi-
razim a kagh iti.
7 Egha Godin Akinafarimin aven itir
migirigiar mam ghaze, ‘Ki apangkuvir
arazim gifonge, ki ofan kinibagh ifongezir
puvati.’ Ia migirigiar kam gifogha, egha
pura osimtiziba gumazir aghuibagh
arighan koghai.
8 Ezi Gumazamizibar Otarim a Sabatin
dughiamin Ekiam.”

Iesus gumazir dafarir ekonezim Sabatin
dughiamin a gamizi a dera
(Mak 3:1-6; Luk 6:6-11)

9 Egha Iesus danganir kam ategha
nguibar ekiar mamin ghua God ko migeir
dipenimin aven ghu.
10 Ezi gumazir mam dipenir kamin aven
iti, an dafarir mam bar ekone. Ezi gu-
mazir maba Iesus akatam a gasasa, egha
kamaghin an azai, “Moses Osirizir Araziba
manmaghin migei? E Sabatin dughiamin
gumazamizibar arimariaba akiram, o pu-
vatigham?”
11 Ezi Iesus kamaghin me migei, “Ian
tongin itir gumazitam, a sipsipin tam
ikitima, egh Sabatin dughiamin sipsipin
kam mozitamin magirightima, a ti mangi
uam a gekuigham, o?
12 E fo, gumazimin ikirimirim sipsipin
ikirimirim bar a gafira! Kamaghin amizima,
e fo Moses Osirizir Araziba en amaman-
gatizi, e Sabatin dughiamin gumazamizibar
akurvagham.”
13 Egha a gumazir kam migei, “Ni uan
dafarim onegh.” Ezi gumazim uan dafarim
onezima an dafarim dafarir vuemin min, ua
dera.
14 Ezi Farisiba dikavigha God ko migeir
dipenim ategha uari akuvagha Iesus
misoghasa tuaviba buri.†

Iesus a guizbangira Godin ingangarir gu-
mazim

15 Farisiba Iesus misoghasa tuaviba
burima, a men arazir kam gifoghava
nguibar ekiar kam ategha ghu. Ezi
gumazamizir aviriba an gin zuima, a men
arimariaba bar dar kirima, me ua dera.
16 Ezi a men anogorogha ghaze, me an gun
gumazir igharazibav kiman marki.
17 A Godin akam inigha izir gumazim Ai-
saian migirigiam damuti, an otivasa, egha a
kamaghin ami. Aisaia kamaghin mikeme:

18 “Kar nan ingangarir gumazim, ki uabi
anemisefe,
egha ki bar a gifuegha, a bagha bar
akonge.
Ki uan Duam a datighti, a Kantrin Igharaz-
ibar Gumazamizibav kim suam,
dughiar ki men araziba tuisighamim
otivam.

12:1: Lo 23:25, Mk 2:23-28, Lu 6:1-5 **12:1:** Godin Araziba 23:25; Mak 2:23-28; Luk 6:1-5 **12:2:** Kis 20:10, Mt 12:10, Lu 13:14, Jo 5:10, 7:23 **12:2:** Ua Me Ini 20:10; Matyu 12:10; Luk 13:14; Jon 5:10; 7:23 * **12:2:** Moses Osirizir Araziba, Sabatin ingangaribar amuasa Judabar anogorosi. Me Sabatin damuan koghamin ingangarir mam, a dagher andiziba iniamin ingangarim. Ni, Ua Me Ini 34:21in gan. Farisiba ghaze, Iesusin suren gumaziba arazir kamin gin zuir puvati. **12:3:** 1 Samuel 21:1-6 **12:4:** Wkp 24:9 **12:4:** Ofa Gami 24:9 **12:5:** Nam 28:9-10 **12:5:** Diboboniba 28:9-10 **12:6:** Mt 12:41-42, Lu 11:31-32 **12:6:** Matyu 12:41-42; Luk 11:31-32 **12:7:** Hos 6:6, Mt 9:13 **12:7:** Hosea 6:6; Matyu 9:13 **12:10:** Lu 14:3 **12:10:** Luk 14:3 **12:11:** Kis 23:4-5, Lo 22:4, Lu 14:5 **12:11:** Ua Me Ini 23:4-5; Godin Araziba 22:4; Luk 14:5 **12:14:** Mt 26:4, 27:1, Mk 3:6, Lu 6:11, Jo 7:1, 7:19, 11:53 **12:14:** Matyu 26:4; 27:1; Mak 3:6; Luk 6:11; Jon 7:1; 7:19; 11:53 † **12:14:** Farisiba ghaze, arimariaba a gevir arazim uaghan ingangarir mam, egha Sabatin arazir kaba uaghan dar anogoroke. Ezi Farisiba gari, Iesus Sabatin arimariaba agefi, kamaghin me a basemegha a misoghasa tuaviba buri. Ni Luk 13:14 ko Jon 5:16-18in gan. **12:15:** Mk 3:7-10 **12:15:** Mak 3:7-10 **12:16:** Mt 8:4, Mk 3:12 **12:16:** Matyu 8:4; Mak 3:12 **12:18:** Aisaia 42:1-4; Matyu 3:17; 17:5

19 Gumazir kam mikimamin dughiamin,
a pamten akam akarigh mikiman kogham.
Me tuavibar an tiarim baraghan kogham.
20 Ighurunim gavgaviba puvatigha dipirasava amim,
a bar anepirighan kogham,
egh lamin pamtem isir puvatizim,
a anemungeghan kogham.
Egh a kamaghira, gavgaviba puvatizir gumazamizibar asughasugh
deravira me damuam.
A kamaghira damu mangi,
guizin arazim damighti,
a iki gavgavigham.
21 Eghti Kantrin Igharazibar Gumazamiziba
nighnizir gavgavim an ikiva
uarir akurvaghsi a mizuam ikiam."

Me ghaze, Iesus Belsebulin gavgavimin ingari
(Mak 3:20-30; Luk 11:14-23; 12:10)

22 Dughiar kamin me duar kuram apazazir gumazir mam inigha Iesus bagha ize. Gumazir kam migeir puvatigha uaghan garir puvati. Ezi Iesus gumazir kam a gamizi a deragha ua migia egha uaghan gari.

23 Ezi gumazamiziba digavir kuram gamigha migia ghaze, "Gumazir kam ti Devitin otarim, a?"‡

24 Ezi Farisiba migirigiar kam baregha ghaze, "Gumazir kam, duar kurabar gumazir dapanim Belsebul, gavgavim a ganingizi, a gavgavir kamin duar kuraba batosi."§

25 Ezi Iesus men nighnizibagh fogha egha kamaghin me migei, "Kantrin tamin gumazamiziba uari tuiragh uarira uariv soghti, men dabirabim ikuvigham. Eghti dipenir vamiran itir darazi o nguibar vamiran itir darazi uari tuiragh uarira uariv soghti, men dabirabim ikuvigham.

26 Ezi kamaghira e fo, Satan uan adarazi ko uari abigh uariv sogh, egh me manmaghin tugh gavgavigh bizibar ganamin gavgavim ikiam? Bar puvatigham.

27 Ia ghaze, ki Belsebul da gavgavim isa duar kuraba batosi. Ezi kamaghin, tinara ian adarazir akurvazima, me duar kuraba batosi? Ian adarazi amir araziba, darara ian akagha ghaze, ia paza na migei.

28 Eghti ki Godin Duamin gavgavimin duar kuraba batoghti, ia kamaghin fogh suam, God Bizibagh Ativamin Dughiam ia batogha gifa.

29 "Eghti gumazir manatam mangi pura gumazir gavgavitamin dipenimin aven mangiva an biziba okemegham? Puvatigham. A faraghivira benibar gumazir gavgavir kam ikegham. A kamaghin a damigh gumazir kamin dipenimin aven mangi, an biziba okemegham.

30 "Tina nan namakam puvati, a nan apanim. Ezi gumazim nan akuragha gumazamiziba akumakuir puvati, gumazir kam men gintizima me tintinibar zui.

31 "Kamaghin amizi, ki ia migei, gumazamiziba amir arazir kuraba ko me Godin ziam gasighasizir akaba, God bar da gin amadagham. Eghti gumazitam Godin Duamin ziam gasighasighti, God an arazir kurar kam gin amadaghan kogham.

32 Eghti gumazitam akar kuratam Gumazamizibar Otarim mikemeghti, God an arazir kurar kam gin amadagham. Eghti gumazitam Godin Duam akar kuratam a mikemeghtima, God dughiar kam ko gin izamin dughiamin, an arazir kurar kam gin amadaghan kogham. An arazir kurar kam an ikivira ikiam."

Temer kuraba ovizir kuraba bati
(Luk 6:43-45)

33 Egha Iesus ua kamaghin migei, "Temer aghuim ikitima, an ovizir aghuiba uaghan ikiam. Egh temer kuram ikitima, an ovizir kuraba uaghan ikiam.

34 Ia gumazir kuraba, ia kuruzir kurabar min iti! Egh manmagh migirigiar aghuitam mikemegham? Puvati. Ian navir averiabagh izivazir nighnizibar mara ian akatoribar otifi.

35 Gumazir aghuim, an navir averiamin aven nighnizir aghuiba a gizifa, egha amara arazir aghuibagh ami. Gumazir kuram, an navir averiamin aven nighnizir kuraba a gizifa, egha a mara arazir kurabagh ami.

36 Ezi ki ia migei, Godin Kotin Dughiamin, a pura men migirigiar nighniziba puvatiziba bagh vaghvagh men azangsighiva, me tuisigham.

12:22: Mt 9:32-33 **12:22:** Matyu 9:32-33 ‡ **12:23:** Ni akar Matyu 9:27in itimin gan. **12:24:** Mt 9:34, 10:25, Mk 3:22, Lu 11:15 **12:24:** Matyu 9:34; 10:25; Mak 3:22; Luk 11:15 § **12:24:** Belsebul uaghan Satanin ziar mam. **12:25:** Mt 9:4, Jo 2:25, MAA 2:23 **12:25:** Matyu 9:4; Jon 2:25; Akar Mogomem 2:23 **12:28:** Dan 2:44, 7:14, Lu 1:33, 17:20-21, Ap 10:38, 1 Jo 3:8 **12:28:** Daniel 2:44; 7:14; Luk 1:33; 17:20-21; Aposel 10:38; 1 Jon 3:8 **12:29:** Ais 49:24, Lu 11:21-23, 1 Jo 4:4 **12:29:** Aisaia 49:24; Luk 11:21-23; 1 Jon 4:4 **12:30:** Mk 9:40, Lu 9:50, 11:23 **12:30:** Mak 9:40; Luk 9:50; 11:23 **12:31:** Mk 3:28-29, Lu 12:10, Ap 7:51, 1 Ti 1:13, Hi 6:4-6, 10:26, 1 Jo 5:16 **12:31:** Mak 3:28-29; Luk 12:10; Aposel 7:51; 1 Timoti 1:13; Hibru 6:4-6; 10:26; 1 Jon 5:16 **12:32:** Mt 11:19, Lu 12:10, Jo 7:12, 7:52, 1 Ti 1:13 **12:32:** Matyu 11:19; Luk 12:10; Jon 7:12; 7:52; 1 Timoti 1:13 **12:33:** Mt 7:16-20, Lu 6:44 **12:33:** Matyu 7:16-20; Luk 6:44 **12:34:** Mt 3:7, 15:18, 23:22, Lu 3:7, 6:45 **12:34:** Matyu 3:7; 15:18; Luk 3:7; 6:45

37 God gin nin migirigiabagh nighnighiva,
ni tuisigham, eghti nin migirigiabara ni
damuti, God gumazir aghuim o gumazir
kuram ni darigham."

Me mirakelin tam damuasa Iesusin azai
(Mak 8:11-12; Luk 11:29-32)

38 Ezi Judan Arazibagh fozir gumazir
maba ko Farisin maba kamaghin Iesus
migei, "Tisa, ni mirakelin arazitam
damighti, e an ganigh fogh suam, ni
guizbangira Godin ingangarim gami."
39 Ezi Iesus me ikaragha ghaze, "Gumaza-
mizir dughiar kamin itiba, me bar gumaza-
mizir kuraba! Egha me guizbangira God
baghavira itir puvati. Me zurara mirakelin
tamin ganasa. Me tamin ganighan kogham.
Puvati. God mirakelin arazir vamira men
akagham. Godin akam inigha izir gu-
mazim Jona batozir mirakelin kamra, me
an ganam.
40 E fo, Jona arueba ko dimagarir
pumuning ko mikezimin osirir ekiar mamin
navir averiamin ike. Ezi kamaghira
Gumazamizibar Otarim aruer 3pla ko
dimagarir 3plan nguazimin aven ikiam.**
41 Eghti Godin Kotin Dughiamin, Niniven
gumazamiziba dikavigh ian arazir kurabar
gun mikimam. Ia fo, Niniven adarazi Jona
akunizir akam baregha navibagh ira. Ezi
gumazir datirighin ian tongin itir mam, a
bar Jona gafira!
42 Fomira Seban Atrivir Amizim nguazir
kamin saghon ikegha Solomonin fofozir
aghuimin akaba baraghasa ize. Ezi gumazir
mam bar Solomon gafiragha ian tongin iti.
Kamaghin amizi, Gumazamiziba Godin Ko-
tiamin Tuivamin Dughiamin, Seban Atrivir
Amizim tugh datirighin itir gumazamizibar
arazir kurabar gun mikimam."

Duar kuram uamategha ize
(Luk 11:24-26)

43 Egha Iesus ua kamaghin migei, "Duar
kuram gumazir mam ategha dipaba pu-
vatizir danganibar arua ikiamin danganiba
buri, egha a tam batozir puvatigha,
44 egha uabi migia ghaze, 'Ki uamategh
faragha ikezir dipenimin mangam.' Egha a
uamategha ghua garima, me dipenim avizi,
a bar zuezima an itir biziba bar deragha
ikia egha pura iti.
45 Egh duar kurar kam mangi, 7plan
duar kurar a gafiragha arazir kurabagh
amiba, men aku izam. Egh me mangi,
dipenir kamin ikiam. Gumazir kam faragha
paza ike, egh a datirighin bar pazavira
ikiam, eghti an dabirabim a faragha ikezir
dabirabim bar a gafiragh bar ikuvigham.
Arazir kamaghiram amim, gumazamizir
kurar datirighin itiba uaghan me bativam,
eghti me bar pazavira ikiam. Eghti men
dabirabim, faragha ikezir dabirabim bar a
gafiragh bar ikuvigham."

Terara Iesusin amebam ko doziba
(Mak 3:31-35; Luk 8:19-21)

46 Iesus gumazamizir aviribav giavira
itima, an amebam ko doziba iza dipenimin
azenan ikia a ko mikimasa.
47 Ezi gumazir mam a migia ghaze, "Ni
gan, nin amebam ko doziba azenan tuiv-
ighav ikia ni ko mikimasa."††
48 Ezi Iesus gumazir kam ikaragha ghaze,
"Tina nan amebam? Te nan doziba?"
49 Egha uan suren gumazamizibar ak-
agha ghaze, "Ia gan! Nan amebam ko doz-
ibar kara.
50 Gumazamizir nan Afeziar uan
Nguibamin itim ifongezir arazibar gin
zuiba, me nan doziba ko nan amiziba ko
nan amebam."

13

Iesus witin oviziba
akurir akar isin zuim migei
(Mak 9:14; Luk 8:4-8)

1 Aruer kamra Iesus dipenim ategha
azenan ghu. Egha ghua dipar dadarimin
aperaghav iti.
2 Ezi gumazamizir aviriba a bagha ize,
egha men avirim bar ekefe. Kamaghin a
kurir mamin biraghava apera. Ezima gu-
mazamiziba dipar dadarimin tuivighav iti.
3 Ezi Iesus akar isin zuir aviribar me
migei. Egha kamaghin migei, "Ia oragh.
Gumazir mam witin oviziba inigha ghua
uan azenimin da akuragha arui.*

12:38: Mt 16:1, Mk 8:11, Lu 11:16, Jo 6:30, 1 Ko 1:22 **12:38:** Matyu 16:1; Mak 8:11; Luk 11:16; Jon 6:30; 1 Korin 1:22 **12:39:** Mt 16:4, Mk 8:12, Lu 11:29-32 **12:39:** Matyu 16:4; Mak 8:12; Luk 11:29-32 ** **12:40:** Ni Jona 1:17in gan. Godin akam inigha izir gumazim Jona, uaghan Jonan gun migia ghaze, a ghua nguibar ekiam Niniven ghua akam akurima gumazamiziba a baregha uan navibagh ira. **12:41:** Jna 3:5 **12:41:** Jona 3:5 **12:42:** 1 Kin 10:1-10, 2 Sto 9:1-12, Mt 12:6 **12:42:** 1 Atriviba 10:1-10; 2 Eghaghaniba 9:1-12; Matyu 12:6 **12:43:** Jop 1:7, Lu 11:24, 1 Pi 5:8 **12:43:** Jop 1:7; Luk 11:24; 1 Pita 5:8 **12:45:** Hi 6:4, 2 Pi 2:20-22 **12:45:** Hibru 6:4; 2 Pita 2:20-22 **12:46:** Mt 13:55, Mk 3:31, Jo 2:12, Ap 1:14 **12:46:** Matyu 13:55; Mak 3:31; Jon 2:12; Aposel 1:14 †† **12:47:** Fofozir gumazir maba, vezin kamin akabav gia ghaze, Matyu uabi da osirizir puvati. Gumazir igharazim akar kaba Mak 3:32 koma Luk 8:20 mirara mangasa, gin da osiri. **12:50:** Jo 15:14, Ro 8:29, Ga 5:6, 6:15, Kl 3:11, Hi 2:11 **12:50:** Jon 15:14; Rom 8:29; Galesia 5:6; 6:15; Kolosi 3:11; Hibru 2:11 **13:2:** Lu 5:1-3 **13:2:** Luk 5:1-3 * **13:3:** Kar Iesusin migirigiar ruarir Namba 3, a Matyun osiziribar aven iti. Akar kaba, da 12:3-52in iti. Ezi God Bizibagh Ativamin Dughiamin, migirigiar aviriba dar iti.

4 An ada akurima witin ovizir maba tu-
avimin irezima, kuaraziba iza da ame.
5 Ezi maba dagiabagh isin itir nguazir
evarim gire. Nguazir kam mitemezir pu-
vati, ezi witin oviziba zuamira afuangi.
6 Ezi dar biba bar nguazimin aven
iraghuezir puvati, ezi aruem anaga dagh
isirazi, da isia misingi.
7 Ezi witin ovizir maba benir dikoniba itir
nguazim giregha, benibar tongin afuangizi,
benir dikoniba aghuava da ikiaghariki. Ezi
dar oviziba misevezir puvati.
8 Ezi witin ovizir maba nguazir aghuim
giregha dagheba misefi. Maba 100plan
oviziba misevima, maba 60plan oviziba
misevima, maba 30plan oviziba misefi.
9 Tina kuarimning iti, an oragh.”

Iesus nighnizir manam ikia, akar isin zuibara migei
(Mak 4:10-12; Luk 8:9-10)

10 Ezi Iesusin suren gumaziba gin iza ka-
maghin an azai, “Ni tizim bagha akar isin
zuibar gumazamizibav gei?”
11 Ezi a me ikaragha ghaze, “God fo-
fozim ia ganingizi, ia God Bizibagh Ati-
vamin Dughiamin akar mogomebagh fo.
Ezi a fofozir kam me ganingizir puvati.
12 Gumazitam o amizitam Godin akabagh
foghti, God uan akabar fofozir igharaziba
a daningam, eghti a Godin akar aviribagh
fogham. Eghti Godin akabagh foghan
aghuazir tav, an fofozir muziarim God a
dam a inigham.
13 Men damaziba gara, egha me bizitamin
gari puvati. Egha me oragha, me bizitamin
mingarim bar anebighizir puvati. Ki bizir
kamin tugha akar isin zuibar me migei.
14-15 Godin akam inigha izir gumazim Ai-
saian migirigiaba gumazamizir kaba bagha
guizbangiram otifi. A kamaghin mikeme:

“ ‘Gumazamizir kaba uan navir averiabar
kua,
ezi men kuariba oraghan aghua,
ezi men damaziba okafi.
Me kamaghin amima, God ghaze, marki,
men damaziba bizitamin ganighai,
men kuariba oreghai.
Ezi men naviba kuiaghirezi me
migirigiabagh foghava egha nav-
ibagh iragha na bagha izima,
ki ua me inigha me gamizima me der-
aghai.
Me kamaghin damuan aghua,
kamaghin me zuraram oraghiva,
egh deragh bizitamin mingarim
gifoghan kogham.
Me zurara ganiva,
egh deragh bizitamin ganighan
kogham.’

16 “Ezi ia, ian damaziba bizibar gari, ezi
ian kuariba akam barasi. Kamaghin ia bar
akongegh!
17 Ki guizbangira ia migei, fomira Godin
akam inigha izir gumazir aviriba ko
gumazamizir aghuir aviriba, me ia
datirighin garir bizibar ganamin ifongiar
bar ekiam ikia, me dar ganizir puvati.
Egha ia datirighin orazir akar kaba, me da
baraghan ifongiar bar ekiam ikia, me tam
baraghizir puvati.”

Witin akar isin zuimin mingarim
(Mak 4:13-20; Luk 8:11-15)

18 Ezi Iesus ua kamaghin migei, “Ia
datirighin oragh, gumazim witin oviziba
akunizir akar isin zuimin mingarimra kara.
19 Gumazamizir God Bizibagh Ativamin
Dughiamin akam baragha anebizir pu-
vatiziba, me witin ovizir tuavim girezibar
min ami. Me Godin akam barazima, Satan
zuamira izava me oraghizir akaba me
dama, da ini.
20 Ezi witin ovizir dagiabagh isin itir
nguazim gireziba, da gumazamiziba Godin
akam baragha zuamira nighnizir gavgavim
an ikia bar akonge.
21 Ezi men biba puvati, egha dughiar bar
otevimra iti. Eghti gumazitaba izi Godin
akam bagh pazi me damuva osimtiziba me
darightima, me zuamira God ategham.
22 Ezi witin ovizir benir dikonibar tongin
ireziba, kar gumazamiziba Godin akam
baraghava, egha uaghan nguazir kamin
osimtizibagh nighnigha, uaghan dagiar
aviriba iniasa nighnisi. Ezi bizir kaba Godin
akaba ikiagharighizima da misevir puvati.
23 Ezi witin ovizir nguazir aghuim girez-
iba, kar gumazamizir Godin akam baragha
deragha anebigha a gifoziba. Gumaza-
mizir kaba mati witin oviziba misiva, maba
100plan oviziba misefi, ezi maba 60plan
oviziba misefi, ezi maba 30plan oviziba
misefi.”

Ogher kuraba azenimin otivizir akar isin zuim

24 Egha Iesus uam akar isin zuir mamin
kamaghin me migei, “God Bizibagh Ati-
vamin Dughiam mati gumazir mam witin
ovizir aghuiba uan azenimin da akuni.

13:12: Mt 25:29, Mk 4:25, Lu 8:18, 19:26 **13:12:** Matyu 25:29; Mak 4:25; Luk 8:18; 19:26 **13:13:** Lo 29:4 **13:13:** Godin Araziba 29:4 **13:14-15:** Ais 6:9-10 **13:14-15:** Aisaia 6:9-10; Mak 4:12; Jon 12:40; Aposel 28:26-27; Hibru 5:11 **13:16:** Luk 10:23-24 **13:17:** Jo 8:56, Hi 11:13, 1 Pi 1:10-12 **13:17:** Jon 8:56; Hibru 11:13; 1 Pita 1:10-12 **13:22:** Mt 6:19-34, Lu 12:16-21, 1 Ti 6:9-10, 6:17 **13:22:** Matyu 6:19-34; Luk 12:16-21; 1 Timoti 6:9-10; 6:17

25 Ezi gumazamiziba akuima gumazir witin oviziba akunizimin apanim iza ogher kuramin oviziba isa witbar tongin da akunigha ghu.
26 Ezi witba gin aghuigha misivasava amima, me gari ogher kurar kam uaghan iti.
27 Ezi azenir kamin ghuavimin ingangarir gumaziba ghua a migia ghaze, ‘Gumazir ekiam, e ghaze ni witin ovizir aghuiba uan azenim mikini. Manmagh amizima, ogher kurar kam uaghan otifi?’
28 “Ezi a me migia ghaze, ‘Nan apanir mam arazir kam gami.’
“Ezi an ingangarir gumaziba an azai, ‘Ni ifueghtima, e mangi ogher kam suegham?’
29 “Ezi a ghaze, ‘Marki. Ia ogher kuraba asighsuva, uaghan witba asiam. Kamaghin da asian marki.
30 Ia da ateghtima da mar witba ko aghung, mangi dagheba iniamin dughiamin otogh. Eghti ki ingangarir kam damuamin gumaziba kamagh me mikimam: Ia ogher kurar kam faragh anesiva a dapongsiva an ikizibar amu. Eghiva ia witba iniva da akuvagh da isiva nan dagher dipenim darigham.’ ”

Mastetin ovizimin akar isin zuim
(Mak 4:30-32; Luk 13:18-19)

31 Egha Iesus akar isin zuir igharazir mamin me migia ghaze, “God Bizibagh Ativamin Dughiam mati zuravarir me mastet arizimin ovizimin min ami. Gumazir mam mastetin ovizim inigha ghua uan azenimin anekuni.
32 Mastetin ovizim dagher igharazibar ovizibar min ekevezir puvati. A bar sufi. Egha an aghuir dughiamin an azenimin itir zuravarir mabagh afiragham. A tememin min aghungigham, eghtima kuaraziba iziva an aguabar mikonibar ingaram.”

Yisin akar isin zuim
(Luk 13:20-21)

33 Egha Iesus akar isin zuir igharazir mam kamaghin me migei, “God Bizibagh Ativamin Dughiam, a yisin min ami. Amizir mam yisin muziarir mam inigha, plauan dramin ekiamin itim inigha, aning verevere. Ezi plauan kam gin bar bui.”

Iesus Godin akam
akar isin zuibara anekuri
(Mak 4:33-34)

34 Iesus gumazamizibav geir migirigiaba, an akar isin zuibara da akuri. Egha a migirigiatam abigha me mikemezir puvati, an akar isin zuibara me migei.
35 Fomira Godin akam inigha izir gumazim kamaghin migia ghaze, “Ki akar isin zuibara ia mikimam. Bizir maba, nguazir kam otozir dughiamin da muega iza datirighin tu, ezi ki bizir kabar eghaghanim damuasa.” Iesus akar kam damuti an otivasa, kamaghin an akar isin zuir kabagh ami.

Ogher kurabar akar isin zuimin mingarim

36 Egha Iesus gumazamiziba ategha ghua dipenimin aven ghu. Ezi an suren gumaziba an gin iza ghaze, “Ni ogher kurabar akar isin zuimin mingarimin gun e mikimam, o?”
37 Ezi Iesus me ikaragha kamaghin migia ghaze, “Gumazir witin ovizir aghuiba akunizim, a Gumazamizibar Otarim.
38 Azenim, kar nguazir kam. Witin ovizir aghuiba, kar gumazamizir God Bizibagh Ativamin Dughiamin aven ikiamiba. Ogher kuraba, kar Satanin gumazamiziba.
39 Apanir ogher kuram akunizim, a Satan. Dagheba iniamin dughiam, kar nguazir kam givamin dughiam. Ezi enselba, me dagheba iniamin ingangarir gumaziba.
40 Egha mati gumaziba ogher kuraba akuva dagh aboi, kamaghira enselba nguazir kam givamin dughiamin, me kamaghin damuam.
41 Gumazamizibar Otarim uan enselba amadaghti, me God Bizibagh Ativamin Dughiamin aven itir gumazamiziba, men tongin itir gumazir arazir kurabagh amiba ko gumazir nighnizir gavgavibagh asighasiziba, enselba bar me batuegham.
42 Egh me me isiva, avir ekiam me kunigham. Eghti me avir kamin ikiva arangiva atariba kuskugham.
43 Eghti dughiar kamin gumazamizir aghuiba uan Afeziam Bizibagh Ativamin Nguibamin aven iki, aruemin min sigham. Tina kuarimning iti, an oragh.”

Bizir ivezim bar pin kozimin akar isin zuim

44 Egha Iesus ua kamaghin migei, “God Bizibagh Ativamin Dughiam mati, me bizir ivezir bar pin kozim isava azenimin nguazimin aven a modo. Ezi gumazir mam a bato, egha uam anevara. Egha bar akuegha, ghua uan biziba bar da amaga, dagiaba inigha ghua, azenir kam itir nguazim givese.”

13:30: Mt 3:12 **13:30:** Matyu 3:12 **13:35:** Sng 78:2 **13:35:** Onger Akaba 78:2 **13:38:** 1 Ko 3:9 **13:38:** 1 Korin 3:9 **13:40:** Mt 7:16, Jo 15:6 **13:40:** Matyu 7:16; Jon 15:6 **13:41:** Mt 24:31, 25:31-46, Mk 13:27 **13:41:** Matyu 24:31; 25:31-46; Mak 13:27 **13:42:** Mt 8:12 **13:42:** Matyu 8:12 **13:43:** Dan 12:3, 1 Ko 15:42, 15:53, 15:58 **13:43:** Daniel 12:3; 1 Korin 15:42; 15:53; 15:58 **13:44:** Ais 55:1, Mt 19:29, Lu 14:33, Fl 3:7-8, MAA 3:18 **13:44:** Aisaia 55:1; Matyu 19:29; Luk 14:33; Filipai 3:7-8; Akar Mogomem 3:18

Manmaniar ivezir bar pin kozimin akar isin zuim

45 Ezi Iesus ua kamaghin migei, “God
Bizibagh Ativamin Dughiam mati, dagiar
ingangarim gamir gumazir mam. Gu-
mazir kam manmaniar bar aghuiba bagha
ruiagha arui.
46 Egha ghua manmaniar bar aghuir
ivezir bar pin kozir mam bato. Egha ghua
uan biziba bar dagiaba bagha da amada.
Egha ghua manmaniar bar aghuir kam
givese.”

Ivemin akar isin zuim

47 Egha Iesus ua kamaghin migei, “Akar
isin zuir mam kamakin. God Bizibagh
Ativamin Dughiam mati, me ivem akunizi
a dipar averiamin ghuaghira, osirir guar
aviriba, dar kome.
48 Ezi ivem izivazima, me a gekuigha
dipar dadarim gati. Egha me apiagha osirir
aghuiba misiva da isava itaribav kiri. Egha
osirir kuraba me da makuri.
49 Nguazir kam givamin dughiam kam-
aghira. Enselba iziva gumazir kuraba, gu-
mazir aghuibar tongin me amisivam.
50 Egh me isiva, avir ekiamin me akunam.
Eghti me avir ekiar kamin iki, arangiva
atariba kuskugham.”
51 Egha Iesus uan suren gumazibar azai,
“Ia ti akar kamin mingarim gifo?”
Ezi me ghaze, “Are.”
52 Ezi a kamaghin me migei, “Kamaghin
amizi, gumazir manam Judan Arazibagh
fozir gumazimin ikia, egha gin God
Bizibagh Ativamin Dughiamin akabar
mingariba a dagh fo, egha a mati dipenir
mamin ghuavimin min ami. A uan
dipenimin aven ghua bizir igiaba ko
ghuriba bar da isava azenim garisi.”

Nasaretin itir darazi Iesusin aghuagha, akiribagh ighegha a gasara

(Mak 6:1-6; Luk 4:16-30)

53 Iesus akar kaba akunigha givagha dan-
ganir kam ategha,
54 uan nguibamin ghu. A ghua men God
ko migeir dipenimin aven ghugha, Godin
akamin gumazamizibar sure gami. Ezi me
an akam baragha digavir kuram gami. Egha
ghaze, “Gumazir kam managh fofozir kam
ini? Egha a mirakelba manmaghin dagh
ami?
55 E a gifo, a dipenibar ingarir gumazimin
otarim, ezi Maria an amebam. Ezi Jems ko
Josep ko Saimon ko Judas, me an doziba.
56 An buaramiziba bar kagh e ko iti. Ka-
maghin a manmaghin bizir kabar amuti, da
otivam.”
57 Me kamagh migia navir averiaba
Iesusin ikufi. Ezi Iesus me migia ghaze,
“Godin akam inigha izir gumazim, nguibar
igharazibar ziar ekiam otifi. Egha a uan
nguibam ko uan dipenimin aven, a ziaba
puvati.”
58 Me nighnizir gavgavim an itir pu-
vati, kamaghin amizi, a nguibar kamin mi-
rakelin aviribagh amizir puvati.

14

Herot ghaze, Iesus ti Jon, Gumazamiziba Ruer Gumazim

(Mak 6:14-29; Luk 3:19-20; 9:7-9)

1-2 Dughiar kamin Galilin Distrighin
Atrivim Herot, a Iesus amizir araziba
baregha, kamaghin uan ingangarir gumaz-
ibav gei, “Gumazir kam ti, Gumazamiziba
Ruer Gumazim Jon, an aremegha ua
dikafi. Kamaghin a mirakelbar amuamin
gavgavim iti.”*
3-4 Herot fo, a faragha uan dozimin Filipin
amuim Herodias inigha an iti. Ezi Jon bizir
kam bagha Herot migiavira ikia ghaze, “Ni
arazir kuram gamua uan dozimin amuim
inigha an iti.” Ezi Herot bizir kam bagha
Jonin suiragha a ikegha a isava kalabus gati.
5 Egha a misueghti an aremeghasa
nighnisi. Egha a gumazamizibar atiatingi.
A fo, me ghaze, Jon Godin akam inigha izir
gumazim.
6 Ezi aruer mamin gumazir maba
iza Herotin gara, an amebam a batezir
dughiam ginighnigha, a koma apa iti. Ezi
Herodiasin guivim men guamin ighiam gizi.
Ezi Herot bar an ighiam bagha bar akonge.
7 Egha Herot dafarim overiamin akuigha
kamaghin a migei, “Bar guizbangira, ni bizir
manam gifongegh nan azaraghti, ki bizir
kam ni danigham.”
8 Ezi Herodias nighniziba uan guivim
ganingi, ezi guivim ghua kamaghin Herot
migei, “Ni Jon, Gumazamiziba Ruer Gu-
mazimin dapanim isi itaritam dafagh a
inigh izi na daningigh.”†

13:46: Snd 2:4, 3:14-15, 8:10, 8:19 **13:46:** Aghuzir Akaba 2:4; 3:14-15; 8:10; 8:19 **13:47:** Mt 22:9-10 **13:47:** Matyu 22:9-10 **13:49:** Mt 25:32 **13:49:** Matyu 25:32 **13:50:** Mt 13:42, Lu 13:28 **13:50:** Matyu 13:42; Luk 13:28 **13:53:** Mt 7:28 **13:53:** Matyu 7:28 **13:54:** Mt 2:23, Mk 6:1, Lu 4:16, 4:22, Jo 7:15 **13:54:** Matyu 2:23; Mak 6:1; Luk 4:16; 4:22; Jon 7:15 **13:55:** Jo 6:42 **13:55:** Jon 6:42 **13:57:** Mt 11:6, Mk 6:3-4, Lu 4:24, Jo 4:44 **13:57:** Matyu 11:6; Mak 6:3-4; Luk 4:24; Jon 4:44 **13:58:** Mk 6:5-6 **13:58:** Mak 6:5-6 * **14:1-2:** Herotin kamin ziar mam Antipas. A Galilin Distrighin gari. An afeziam atrivimin itima, Maria Iesus bate. Ni Matyu 2in gan. **14:3-4:** Wkp 18:16, 20:21, Mt 11:2, Lu 3:19-20 **14:3-4:** Ofa Gami 18:16; 20:21; Matyu 11:2; Luk 3:19-20 **14:5:** Mt 21:26, Lu 20:6 **14:5:** Matyu 21:26; Luk 20:6 † **14:8:** Herodias uan guivim ko, aning deraghvira foghasa, Jon guizbangira areme, kamaghin amizi, aning ghaze, ni an dapanim isiva itarim datigh a inigh izi ga daningigh.

9 Atrivim akar kam baregha bar oseme.
Egha a fo, a uabi gumazir a ko itibar
damazimin akar gavgavim gamigha, kam-
aghin, an aghumsizim inian aghua. Egha
a midorozir gumaziba akar gavgavim me
ganingizima me guivim mikemezi moghin
ami.
10 A gumazir mam amadazima, a ghua
kalabusin midorozir gumazibav kemezi,
me Jonin firim atu.
11 Egha Jonin dapanim itarir mam
dafagha, guivim bagha a inigha iza a
ganingi. Ezi an a inigha ghua uan amebam
ganingi.
12 Ezi Jonin suren gumaziba iza an kuam
inigha ghua anefa. Me anefagha givagha
ghua Iesus mikeme.

Iesus dagheba isa
5,000 gumazibagh aningi
(Mak 6:31-44; Luk 9:10-17; Jon 6:1-13)

13 Ezi Iesus kamaghin oraki, me Jonin
firim atuzima an areme. Ezi a nguibar
kam ategha kurim inigha uan suren gumaz-
iba ko, gumazamiziba puvatizir danganir
mamin ghu. Ezi gumazamizir avirim oraz-
ima, a danganir kamin ghu. Ezi me nguibar
ekiam ategha, a buria uan suebar zui.
14 Ezi Iesus ghua dipar dadarimin otogha
garima, gumazamizir bar aviriba iti. Ezi
a men apangkuva men gumazamizibar
arimariaba akira da gefi.
15 Aruem gevima, Iesusin suren gumaz-
iba iza kamaghin a migei, “Kar gumaza-
miziba puvatizir danganim, ezi aminim
pirasava ami. Kamaghin amizi, ni gumaza-
miziba amangiti, me mangi nguibabar uari
bagh daghebagh ivez.”
16 Ezi Iesus uan suren gumaziba kam-
aghin me migei, “Me tizim bagh mangam?
Ia uari daghetaba me daning.”
17 Ezi me ghaze, “E bar bretin rubuzir 5pla
ko osirir pumuningra iti.”‡
18 Ezi a ghaze, “Ia bretba ko osirimning
inigh izi.”
19 Egha Iesus gumazamizibav geima, me
grazim gapia. Ezi a 5plan bretba ko osirir
pumuning inigha kogha overiamin gara
Afeziam minabi. Egha bretba bigha uan
suren gumazibagh aningi. Ezi an suren
gumaziba da isava gumazamizibagh anidi.
20 Ezi gumazamizir kaba bar amegha,
naviba bar izefe. Ezi dagher naba itima, me
da akuvagha 12plan akirabagh aghui.
21 Gumazir amezibar dibobonim 5,000in
tu. Me amiziba ko boriba diponezir puvati.

Iesus dipam gisin tugha zui
(Mak 6:45-52; Jon 6:16-21)

22 Ezi Iesus uan suren gumaziba am-
aga me migia ghaze, me faragh bot inigh
dipamin vongin mangi. A uabi iki gumaza-
miziba amangam.
23 A gumazamiziba amadagha, egha
uabira ikia God ko mikimasa mighsiamin
ghuavanabo. Ezi aminim pirizima, Iesus
uabira iti.
24 Ezi bot dadarimin saghon ghuzima,
aminim botin guamin dikavigha me gi-
vaima ongarim men bot misosi.
25 Ezi aminim tiasava amima, Iesus dipam
gisin arua uan suren gumaziba bagha zui.
26 Me garima, Iesus dipam gisin izima, me
bar puv atiatiava agoa ghaze, kar ti duam.
Egha atiatiava arai.
27 Ezi Iesus zuamira me migia ghaze, “Ia
gavgafigh, kar kirara. Ia atiatingan marki!”
28 Ezi Pita an akam ikaragha kamaghin
migei, “Ekiam, guizbangira nirara, ni
na mikemeghti, ki dipam gisin ni bagh
mangam.”
29 Ezi Iesus ghaze, “Ni izi.”
Ezi Pita bot ategha dipam gisin Iesus
bagha zui.
30 A ghua aminir gavgavimin gari, a
bar ekevezima an atiatia dipamin aven
ghuaghiri. Egha dei, “Ekiam, ni nan
akuragh!”
31 Ezi Iesus zuamira uan agharim
amadagha Pitan suira. Egha kamaghin
Pitan migei, “Nin nighnizir gavgavim sufi.
Ni tizim bagha okam nighnisi?”
32 Egha aning me gatin botin ghuavanabo,
ezi aminim pura gifa.
33 Ezi botin itir gumaziba Iesusin ziam fa
ghaze, “Bar guizbangira, ni Godin Otarim!”

Iesus Genesaretian arimariar gumaza-
mizir aviribar arimariaba agifa
(Mak 6:53-56)

34 Egha Iesus uan suren gumaziba ko
dipamin vongin ghugha, ghua Genesaretin
nguibamin otifi.
35 Ezi kagh itir darazi Iesusin gara a gifo.
Egha akam amadazi, a nguibar roghira
itibar ghuzi, me arimariaba itir darazi bar
me inigha Iesus bagha ize.

14:10: Mt 17:12, Mk 6:27, Lu 9:9 **14:10:** Matyu 17:12; Mak 6:27; Luk 9:9 **14:14:** Mt 9:36, Mk 6:34 **14:14:** Matyu 9:36; Mak 6:34 ‡ **14:17:** Judaba ingarir bretba ekevezir puvati. Da en skonbar min gari. Ezi bretin 5pla, gumazir pumuningra damam. **14:19:** Mt 15:35-39, Mk 8:6-10 **14:19:** Matyu 15:35-39; Mak 8:6-10 **14:20:** 2 Kin 4:44, Mk 6:42-43, Lu 9:17, Jo 6:11-13 **14:20:** 2 Atriviba 4:44; Mak 6:42-43; Luk 9:17; Jon 6:11-13 **14:23:** Lu 6:12, 9:28 **14:23:** Luk 6:12; 9:28 **14:26:** Lu 24:37 **14:26:** Luk 24:37 **14:29:** Jo 21:7 **14:29:** Jon 21:7 **14:31:** Mt 8:26 **14:31:** Matyu 8:26 **14:33:** Sng 2:7, Mk 4:39, Lu 4:41, Jo 6:69, Ap 8:37, Ro 1:4 **14:33:** Onger Akaba 2:7; Mak 4:39; Luk 4:41; Jon 6:69; Rom 1:4 **14:36:** Mt 9:20-21, Mk 5:27-28, Lu 8:44 **14:36:** Matyu 9:20-21; Mak 5:27-28; Luk 8:44

36 Egha me a gakaghora ghaze, a men
asughtima, arimariaba itiba an korotiar
avizibar suigham. Ezi gumazamizir an ko-
rotiamin suiziba, men arimariaba gifa.

15

Godin Araziba Judan ovavibar araz-
ibagh afira
(Mak 7:1-13)

1 Dughiar kamin Farisin maba ko Judan
Arazibagh fozir gumazir maba Jerusalem
ategha Iesus bagha ize. Egha me kamagh an
azai,
2 "Manmaghin amizi, nin suren gumaziba
en ovaviba aningzir arazibar gin zuir pu-
vati? Egha me damasa uan dafariba ruer
puvati."*
3 Ezi Iesus men akam ikaragha kamaghin
me migei, "Manmagh amigha ia Godin Araz-
ibar gin zuir puvati, egha uan arazibar gin
zui?
4 E fo, God ghaze, 'Ia uan afeziaba ko
amebabar akaba baragh men apengan iki.'
Egha ghaze, 'Gumazitam akar kuratam uan
afeziam ko amebam mikemeghti, ia gu-
mazir kam misueghti, an aremegh.'
5 Ezi ia kamaghin migei, 'Gumazitam uan
amebam ko afeziamin akurvaghsi dagiaba
atigha, egha ua gin aningin akuraghan
aghuagha, kamaghin aning migei, "Ki guan
akuraghasa atizir dagiaba, gua marki. Ki da
isi God daningam." ' A kamaghin mikimiva,
amebam ko afeziam ginighnigh deragh an-
ingin akurvaghan kogham.
6 Ia kamaghin amua, ian arazir kabar, ia
Godin Araziba ategha, uan ovavibar araz-
iba faraghavira darisi. Egha Godin akam
gamima, a mati pura bizim.
7 "Ia uarira uarigh gifarir gumazibara!
Godin akam inigha izezir gumazim Aisaia
guizbangira ian arazibar gun kamaghin
migei,
8 'Gumazamizir kaba, me uan akatoribar
nan ziam fe, egha men naviba ko nighniziba
bar saghon iti.
9 Me gumazibar akabar uari sure gamua
uari gifara egha ghaze, kar Godin akam.
Kamaghin amizi, me nan ziam guizbangira
a fer puvati.' "

Iesus Godin damazimin
mizezir bizibav gei
(Mak 7:14-23)

10 Egha Iesus gumazamizibar diazima me
a bagha izima a kamaghin me migei, "Ia
oragh, egh deragh nighnigh!
11 Bizir gumazamizibar akatoribar
ikegha ghuaghiriba, da me gamima,
me Godin damazimin mizezir puvati.
Bizir navibar ikia akatoribar otiviba,
da gumazamizibagh amima, me Godin
damazimin mize."
12 Ezi gin an suren gumaziba iza kam-
aghin a migia ghaze, "Ni ti kamaghin fo,
Farisiba ni mikemezir migirigiam baregha
men muriaba bar ikufi?"
13 Ezi Iesus me ikaragha ghaze, "Nan
afeziar uan Nguibamin itim, an azenim iti.
Egha bizir a dikezir puvatiziba, a biba sara
da asiam.
14 Ia gumazir kabagh nighnighan marki.
Me damazir okavirziba, egha me tuavim
isava gumazir igharazimin akakasi. Eghti
gumazir damazir okavirzim tuavim isava
gumazir okavirzir mamin akakagh, egh an-
ing virara mangi mozimin magirigham."
15 Ezi Pita Iesusin azai, "Ni gumazamiz-
ibav kemezir akar isin zuimin mingarim e
bagh anebighti, e a gifogham?"
16 Ezi Iesus ghaze, "Manmagh ami, ia ti
uaghan gumazir igharazibar mirara fozir
puvatighavira iti.
17 Ia ti kamaghin fozir puvati, bizir aka-
torimin aven zuiba ghua navimin zuima,
muriam da batozima, ezi gumazim dagh
avi.
18 Ezi bizir akatoribar otiviba da
nighnizimin ikegha ize. Egha da gumaza-
mizibagh amima, me Godin damazimin
mize.
19 Ki gumazamizibar nighnizibar otivir
bizir kabav gei, nighnizir kuraba, ko gu-
mazibav soagharizir araziba, ko gumaza-
miziba tintinibar uari isava akuir araziba,
ko poroghamiba uari bakeir araziba, ko
okimakiar araziba, ko kotiabar gumazamiz-
ibagh ifarir araziba, ko gumazamizibar zi-
abagh asighasizir araziba.
20 Arazir kaba gumazamizibagh amima,
me Godin damazimin mize. Gumazamiziba
dafariba ruer puvatigha api, arazir kam

* **15:2:** Suren gumazibar dafariba bar mizezir puvatizi me api. Puvati. Judaba Godin damazimin mizan atiatingi, egha bizir mizirizitamin suighan aghua. Kamaghin amigha me ghaze, me faragh uan dafariba ruegh, Godin damazimin zuegh, egh daghebar amam.

15:2: Mk 7:5, Lu 11:38 **15:2:** Mak 7:5; Luk 11:38 **15:4:** Kis 20:12, 21:17, Wkp 20:9, Lo 5:16 **15:4:** Ua Me Ini 20:12; 21:17; Ofa Gami 20:9; Godin Araziba 5:16 **15:8:** Ese 33:31 **15:8:** Esekiel 33:31 **15:8:** Aisaia 29:13 **15:9:** Kl 2:18-22, Ta 1:14 **15:9:** Kolosi 2:18-22; Taitus 1:14 **15:11:** Mt 12:34, Ap 10:15, Ro 14:14, 14:17, 1 Ti 4:4, Ta 1:15 **15:11:** Matyu 12:34; Aposel 10:15; Rom 14:14; 14:17; 1 Timoti 4:4; Taitus 1:15 **15:13:** Jo 15:2, 1 Ko 3:7 **15:13:** Jon 15:2; 1 Korin 3:7 **15:14:** Ais 9:16, Mal 2:8, Mt 23:16, Lu 6:39, Ro 2:19 **15:14:** Aisaia 9:16; Malakai 2:8; Matyu 23:16; Luk 6:39; Rom 2:19 **15:18:** Mt 12:34, Je 3:6 **15:18:** Matyu 12:34; Jems 3:6 **15:19:** Stt 8:21, Snd 6:14, Jer 17:9, Mt 12:34, Mk 7:21 **15:19:** Jenesis 8:21; Aghuzir Akaba 6:14; Jeremaia 17:9; Matyu 12:34; Mak 7:21

me gamima me Godin damazimin mizezir
puvati.”

Kenanian amizim nighnizir gavgavim
Iesusin iti
(Mak 7:24-30)

21 Ezi Iesus nguibar kam ategha ghua
nguibar ekiamning Taia ko Saidonin
nguazimin ghu.
22 Ezi Kenanian amizir mam danganir
kamin ikegha iza kamaghin dei, “Ekiam,
ni Devitin Otarim, ni nan apangkuvigh!
Duar kuram nan guivim gapazagha a
gasighasisi.”
23 Ezi Iesus migirigiatamin a ikarazir pu-
vati. Ezi an suren gumaziba a bagha iza a
migia ghaze, “Amizir kam diaghdiagha en
gin izi. Ni anemadaghti a mangi.”
24 Ezi Iesus kamaghin me ikaragha ghaze,
“God Israelian akurvaghasavira na amada.
Me sipsipba gumazir dar ganamiba pu-
vatizi moghin iti.”
25 Ezi amizir kam Iesusin boroghira iza,
tevimning apirigha aviragha uan guam
nguazim gatigha a migia ghaze, “Ekiam, ni
nan akuragh.”
26 Ezi Iesus a ikaragha ghaze, “Kar arazir
kuram, gumazimin boribar dagheba inigh
afiabav kinam.”†
27 Ezi amizim ghaze, “Ekiam, ni
guizbangira migei. Ezi afiar doziba uaghan
uan ghuavimin dakozimin apengan irezir
dagher muzemziariba api.”
28 Ezi Iesus akar kam baregha kamagh
amizim migei, “Amizim, nin nighnizir gav-
gavim bar ekefe. Bizir ni bativasa ni
ifongezim, a mar ni batif.” Ezi dughiar
kamra an guivim ua dera.

Iesus arimariaba itir gumazamizir
aviribar arimariaba agifa

29 Ezi Iesus nguibar kam ategha Galilin
Dipar Akaremin dadarimin zui. Egha ghua
mighsiar mamin anabogha apera. Ezi avirir
ekiam a bagha izi.
30 Egha suer kuraba ko, damazir
okavirizibа ko, soroghafarir ikizirizibа
ko, migeir puvatiziba ko, arimariar
igharaziba uaghan, me da inigha iza Iesusin
dagarimningin boroghin me ariki. Ezi a bar
men arimariaba batozima, me ua dera.
31 Ezi gumazamiziba garima, migeir
puvatiziba migei, soroghafarir ikizirizibа
ua dera, suer kuraba uam arui, damazir
okavirizibа ua gari, ezi me nighnizir
aviribagh ami. Egha me Israelin Godin ziam
fe.

Iesus dagheba
4,000plan gumazibagh aningi
(Mak 8:1-10)

32 Ezi Iesus uan suren gumazibar
diazi, me izima a kamaghin me migei,
“Gumazamizir kaba, me na ko aruer
pumuning ko mikezimin ikia, egha dagheba
puvatigha mitiriam men azi, kamaghin ki
men apangkufi. Mitiriam men aghiti, ki me
amangan aghua. Me mangi damaziba men
isirti, me tuavimin dagh iram.”
33 Ezi an suren gumaziba a migei, “Kar
gumazamiziba puvatizir danganim. E man-
agh bretin aviriba inigh avirir ekiar kam
daningam?”
34 Ezi Iesus men azai, “Ia manmagh
bretba iti?”
Ezi me ghaze, “E 7plan bretin rubuziba ko
osirir dozir vaghvaziba iti.”
35 Ezi Iesus gumazamizibav geima, me
nguazim gapia.
36 Ezi a 7plan bretin rubuziba ko osiriba
inigha God minabagha da biaghsuegha da
tuiragha uan suren gumazibagh aningi. Ezi
suren gumaziba da isava gumazamizibagh
anidi.
37 Ezi me bar apa izifa. Ezi dagher naba
itima, me da isa 7plan akirabagh aghui.
38 Gumazir ameziba, men dibobonim
4,000in tu. Me amiziba ko boriba diponezir
puvati.
39 Ezi Iesus me amadazi, me zuima a bot
inigha Magadan nguazimin ghu.

16

Me Iesus migia ghaze,
a mirakelin tam damuam
(Mak 8:11-13; Luk 12:54-56)

1 Ezi Farisiba ko Sadyusiba Iesus
basamasa a bagha izi. Me iza ghaze, a
mirakelin arazitam damighti, me an ganigh
kamaghin fogham, a guizbangira Godin
ingangarim gami.
2 Ezi a kamaghin men migirigiaba
ikaragha ghaze, “Ia guaratizibar ghaze,
overiam aghevezi, gurumin dughiam
deragham.
3 Egha mizarazibar ia ghaze, ghuariam
korogha pizima, aruem aghevezi, ia ghaze,
amozim datirighin izitima, dughiam de-
raghan kogham. Guizbangira, ia ove-
riamin otivir biziba deravira dagh fo. Egha

15:24: Mt 10:5-6, Ap 3:25-26, Ro 15:8 **15:24:** Matyu 10:5-6; Aposel 3:25-26; Rom 15:8 † **15:26:** Iesus amizir kam dikabinasava amir puvati. A kamaghin ifonge, a faraghavira Godin Akar Aghuim isi Israelin adarazir aningighti, gin igharaziba oragham. Kamaghin Iesus akar isin zuir kam gamua ghaze, Israelia boribar min itima, igharaz darazi afiabar min iti. Da afiar atiaba puvati, en afiar e ko dipenibar akuiba. Ezi Iesus amizir kamin nighnizir gavgavimin ganigha an akura. **15:28:** Mt 8:10, 8:13 **15:28:** Matyu 8:10; 8:13 **15:31:** Mk 7:37 **15:31:** Mak 7:37 **15:32:** Mt 14:14 **15:32:** Matyu 14:14 **16:1:** Mt 12:38, Lu 11:16, 1 Ko 1:22 **16:1:** Matyu 12:38; Luk 11:16; 1 Korin 1:22

ia dughiar kamin otivir arazibar gara da abizir puvati.*
4 Gumazamizir dughiar kamin itiba, me bar gumazamizir kuraba! Egha me guizbangira God baghavira itir puvati. Me zurara mirakelin tamin ganasa. Me tamin ganighan kogham. Puvati. God mirakelin arazir vamira men akagham. Godin akam inigha izir gumazim Jona batozir mirakelin kamra, me an ganam." Egha Iesus me ategha ghu.

Farisiba ko Sadyusibar yisin akar isin zuim
(Mak 8:14-21)

5 Egha Iesus uan suren gumaziba ko ghua dipamin vongin otifi, egha gin gari, me bretin tam inian okinighniki.
6 Ezi Iesus kamaghin me migei, "Ia deragh uari bagh gan. Ia Farisiba ko Sadyusibar yis bagh deravira gan."
7 Ezi an suren gumaziba maghira uarira uariv gia ghaze, "E ti bretin tam inigha izezir puvatizi, a kamaghin yisin bizimin e migei."
8 Ezi Iesus me migeir migirigiabagh fo, egha me migia ghaze, "Ia gumazir nighnizir gavgavir muziariba itiba! Ia tizim bagha uarira uariv gia ghaze, e bretba puvati?
9 Ia ti fozir puvati? Ia ti okinighniki, ki bretin 5pla inigha gumazir 5,000pla dagheba me ganingi. Me amezi, ia akiraba manmaghin dagh aghui, ia dagh nighnighavira iti, o puvati?
10 Egha ia ti fo, ki bretin 7pla inigha gumazir 4,000pla dagheba me ganingi. Ezi gin men dagher naba itima, ia akiraba manmaghin dagh aghui?
11 Ia manmaghin amigha bizir kam gifozir puvati, ki bretbagh nighnigha ia migeir puvati? Ki ghaze, ia Farisiba ko Sadyusibar yis bagh deragh uari bagh gan."
12 Ezi me akar kam baregha fo, Iesus bret bagha amir yisin migeir puvati. Me fo, a Farisiba ko Sadyusiba sure gamir akabagh nighnigha ghaze, ia akar kaba bagh deravira uari bagh gan.

Pita Iesusin gun migei
(Mak 8:27-30; Luk 9:18-21)

13 Ezi Iesus ghua Sisaria Filipain nguibamin boroghin itir danganimin ghu, egha dughiar kamin uan suren gumazibar azai, "Gumazamiziba manmaghin migei, Gumazamizibar Otarim a tina?"
14 Ezi me ghaze, "Marazi ghaze, ni Jon Gumazamiziba Ruer Gumazim, marazi ghaze ni Elaija, marazi ghaze ni Jeremaia, o ni ti Godin akam inigha izir gumazir mam."
15 Ezi Iesus men azai, "Ezi ia uari, ia manmaghin na diponam? Ki tina?"
16 Ezi Saimon Pita a ikaragha ghaze, "Ni Krais, God Ua E Iniasa Misevezir Gumazim. Ni Godin Zurara Ikiavira Itimin Otarim."
17 Ezi Iesus a ikaragha kamaghin a migia ghaze, "Saimon, Jonin otarim, nguazimin gumazitam migirigiar kam nin akazir pu. Puvati. Nan Afeziar uan Nguibamin itimra, nin aka. Kamaghin ni bar akongegh.
18 Ezi ki ni migei, ni Pita. Egh dagiar kam gisin ki uan siosin ingaram, eghti Ovevemin Gavgavim an suiragh anepirighiva a gasighasighan kogham.†
19 Eghti ki God Bizibagh Ativamin Dughiamin kiba isiva nin dafarim datigham. Eghti bizir manam ni nguazimin a ikeghti, God uan Nguibamin uaghan a ikegham. Eghti ni nguazimin bizir manam a firighti, God uan Nguibamin uaghan kamaghiram a firigham.
20 Egha Iesus pamten uan suren gumazibar anogorogha ghaze, me tong an gun tav mikim suam, a Gumazir God Uam E Iniasa Misevezim."

Iesus ovengasa, egha uan suren gumazibav gia ghaze, me uaghan an amir arazibar amuam

(Sapta 16:21--20:34)

Iesus ghaze, an ovegh ua dikavam
(Mak 8:31--9:1; Luk 9:22-27)

21 Ezi dughiar kamin ikegha ghua, Iesus uan suren gumaziba bighavira me migia ghaze, a Jerusalemin mangam, eghti gumazir aruaba, ko ofa gamir gumazir ekiaba, ko Judan Arazibagh fozir gumaziba, a men dafarimin bar mizazir ekiaba ko osimtiziba iniam. Eghti me an aghuaghiva a misueghtima an aremegham. Egh dughiar mikezimin a ua dikavigham.
22 Ezi Pita akar kam baregha Iesus inigha miriamin ghua kamaghin an atara a migia ghaze, "Bar puvatigham. Arazir kaba ni bativan kogham."

* **16:3:** Fofozir gumazir aviriba ghaze, ves 2 ko ves 3in itir migirigiaba, gumazir igharazir mam gin da osiri. Egha ghaze, Matyu da osirizir puvati. **16:4:** Mt 12:39, Lu 11:29 **16:4:** Matyu 12:39; Luk 11:29 **16:6:** Lu 12:1 **16:6:** Luk 12:1 **16:9:** Mt 14:17-21 **16:9:** Matyu 14:17-21 **16:10:** Mt 15:34-38 **16:10:** Matyu 15:34-38 **16:14:** Mt 14:1-2, Mk 6:14-15, Lu 9:7-8 **16:14:** Matyu 14:1-2; Mak 6:14-15; Luk 9:7-8 **16:16:** Jo 6:68-69, Ap 8:37, Hi 1:2, 1:5, 1 Jo 4:15 **16:16:** Jon 6:68-69; Hibru 1:2; 1:5; 1 Jon 4:15 **16:17:** Mt 17:5, 1 Ko 2:10, Ga 1:15-16, Ef 2:8 **16:17:** Matyu 17:5; 1 Korin 2:10; Galesia 1:15-16; Efesus 2:8 **16:18:** Jo 1:42, Ef 2:20, MAA 21:14 **16:18:** Jon 1:42; Efesus 2:20; Akar Mogomem 21:14 † **16:18:** Grighin akamin aven, ziar kam Pita, an mingarimra kara, Dagiam. **16:19:** Mt 18:18, Jo 20:23 **16:19:** Matyu 18:18; Jon 20:23 **16:20:** Matyu 17:9; Mak 9:9

23 Ezi Iesus raghirigha kamaghin Pita
migei, “Satan, ni na gitagh mangi! Ni
nguazimin bizibagh nighnigha, egha Godin
bizibagh nighnizir puvati, kamaghin ni nan
tuavim apiri.”
24 Egha Iesus kamaghin uan suren gumaz-
ibav gei, “Gumazitam, o amizitam nan gin
izisi, a ifongezir biziba gin amadagh uan ter
ighuvim gisaghpugh nan gin izi.
25 Gumazamizir manam uan ikirimirimin
suighasa nighnisi, an ikirimirim givagham.
Eghti gumazamizir manam na bagh uan
ikirimirim ateghiva, uan ikirimirim iniam.
26 Gumazitam o amizitam nguazimin itir
biziba bar da inigh, a gin oveghti, bizir
kaba manmaghin an akuragham? Bar pu-
vati. A ivezir manam uan duam bagh
anereningam? Bar puvati.
27 Guizbangira, Gumazamizibar Otarim
uan enselba ko, uan Afeziamin angazan-
garir ekiam sara izam. Egh dughiar kamin
ivezim isi gumazamiziba vaghvagh men
araziba bagh me daningam.
28 Ki guizbangira ia migei, ia kagh
tuivighav itir darasi, ian tarazi oveghan
kogham. Ia ikivira iki gantima, Gumaza-
mizibar Otarim, Atrivir Ekiamin min otogh
ua izam.”

17

Iesusin mikarzim igharagha oto
(Mak 9:2-13; Luk 9:28-36)

1 Ezi 6plan arueba givazima, Iesus Pita
ko Jems uan dozim Jon, ko a me inigha,
me mighsiar ekiar mamin ghuavanabogha,
uarira kagh iti.
2 Egha me garavira itima, Iesusin
mikarzim igharaghav oto. Ezi an guam
mati aruem a gisira, ezi an korotiaba
ghurghurigha angazangarir mamin min
sira.
3 Ezi Moses ko Elaija otogha Iesus ko
migei.
4 Ezi Pita kamaghin gara, egha Iesus migia
ghaze, “Ekiam, bar deragha e kagh iti!
Ni ifueghtima, ki purirpenir pumuning ko
mikezimin ingaram. Ni bagh tam, Moses
bagh tam, egh Elaija bagh tam.”
5 Pita migiavira itima, ghuariam angazan-
garimin min isiragha me avara. Ezi ghuar-
iar kamin aven me tiarir mam barazima
a kamaghin migei, “Kar nan Otarir ki bar
ifongezim. Ia anariram oragh!”
6 Me kamaghin oragha, bar puv atiatigha
tevibar pirigha uan guaba nguazimin
akuigha ireghav iti.
7 Ezi Iesus me bagha iza men suigha kam-
aghin me migei, “Ia dikafigh, egh atiatingan
marki.”
8 Ezi me dikavigha ua tavin garir puvati,
Iesus uabira iti.
9 Egha me mighsiam ategha ghuaghira a
me migia ghaze, “Ia irebamin min ganizir
bizim, bar an gun tav mikiman marki. Egh
iki mangi Gumazamizibar Otarim ovegh ua
dikavigham.”
10 Egha me an azai, “Manmaghsua Ju-
dan Arazibagh fozir gumaziba ghaze, Elaija
faragh izeghti, God Ua e Iniasa Misevezir
Gumazim gin izam?”
11 Ezi a me ikaragha ghaze, “Guizbangira
Elaija faragh izeghiva bizibar akiram.
12 Ezi ki ia migei, Elaija izegha gifa. Ezi
gumazamiziba a gifozir puvati, egha uan
nighnizibar gin ghua arazir kurabar a gami.
Egh me kamaghira Gumazamizibar Otarim
arazir kurabar a damuti, a mizazir kuram
iniam.”
13 Iesus kamaghin migeima me fo, a Gu-
mazamiziba Ruer Gumazim Jon, an gun
migei.

Iesus otarir mam da duar kuram batoke
(Mak 9:14-29; Luk 9:37-42)

14 Ezi Iesus uan suren gumazir pumuning
ko mikezim inigha ghua gumazamizir
avirim bato. Ezi gumazir mam iza Iesusin
boroghin tevimning apirigha egha ghaze,
15 “Ekiam, ni nan otarimin apangkufigh.
An dapanim abanganizi, a bar pazavira iti.
Egha dughiar aviriba an aviba ko dipabar
ghuaghiri.
16 Ki a inigha nin suren gumazir maba
bagha izezima me anekiran ibura.”
17 Ezi Iesus an akam ikaragha kamaghin
migei, “Oio, ki bar amira, ia dughiar kamin
itir gumazamiziba, ian nighnizir gavgaviba
puvati, ian araziba ko nighniziba bar der-
azir puvati. Dughiabar manmaghin, ki ia
ko iki ian osimtiziba ateram? Ni uan otarim
inigh kagh izi.”

16:24: Mt 10:38, Lu 14:27, Ap 14:22, 2 Ti 3:12 **16:24:** Matyu 10:38; Luk 14:27; Aposel 14:22; 2 Timoti 3:12 **16:25:** Mt 10:39, Lu 17:33, Jo 12:25 **16:25:** Matyu 10:39; Luk 17:33; Jon 12:25 **16:26:** Sng 49:7-8, Mt 4:8-9 **16:26:** Onger Akaba 49:7-8; Matyu 4:8-9 **16:27:** Sng 62:12, Snd 24:12, Sek 14:5, Mt 25:31, 26:64, Mk 8:38, Lu 9:26, Ro 2:6, 1 Pi 1:17, MAA 22:12 **16:27:** Onger Akaba 62:12; Aghuzir Akaba 24:12; Sekaraia 14:5; Matyu 25:31; 26:64; Mak 8:38; Luk 9:26; Rom 2:6; 1 Pita 1:17; Akar Mogomem 22:12 **16:28:** Mk 9:1, Lu 9:27 **16:28:** Mak 9:1; Luk 9:27 **17:1:** 2 Pita 1:17-18 **17:5:** Stt 22:2, Lo 18:15, Sng 2:7, Ais 42:1, Mt 3:17, 12:18, Mk 1:11, Lu 3:22 **17:5:** Jenesis 22:2; Godin Araziba 18:15; Onger Akaba 2:7; Aisaia 42:1; Matyu 3:17; 12:18; Mak 1:11; Luk 3:22 **17:9:** Mt 8:4, 9:30, 12:16, 16:20 **17:9:** Matyu 8:4; 9:30; 12:16; 16:20 **17:10:** Mal 4:5 **17:10:** Malakai 4:5 **17:12:** Mt 11:14 **17:12:** Matyu 11:14 **17:13:** Lu 1:17 **17:13:** Luk 1:17 **17:17:** Lo 32:5, 32:20, Jo 14:9 **17:17:** Godin Araziba 32:5; 32:20; Jon 14:9

18 Ezi Iesus duar kuram batoghezi, duar
kuram otarim ataghizima, an arimariam
maghira gifa.
19 Ezi Iesusin suren gumazibara gin iza
kamaghin an azai, “Manmagh amizi, e duar
kurar kam batoghava avenge?”
20-21 Ezi a me migia ghaze, “Ian nighnizir
gavgavim bar sufi, ezi ia a batoghan ibura.
Ki guizbangira ia migei, ian nighnizir gav-
gavim zuravarim mastetin ovizitamin min
ikiva, ia mighsiar kam mikim suam, ni
sivagh munagh mangi, eghti a mangam. Ia
nighnizir gavgavim iki, ia guizbangira biz-
iba bar dar amuam.”*

Iesus ua ghaze, an ovegh dikavam
(Mak 9:30-32; Luk 9:43-45)

22 Ezi Iesus uan suren gumaziba ko ghua
Galilin Distrighin uari akuvagha kamaghin
me migei, “Me Gumazamizibar Otarim isi
gumazibar agharim datigham.
23 Eghti me a misueghti an aremeghiva,
egh dughiar mikezimin a ua dikavigham.”
Ezi an suren gumaziba akar kam baregha,
naviba bar oseme.

Iesus Godin Dipenimin ivezim aningi

24 Ezi Iesus gin uan suren gumaziba ko
ghua nguibar ekiam Kaperneamin otivigha
itima, Godin Dipenimin takis isir gumaziba,
Pita bagha iza kamaghin an azai, “Ian tisa ti
uaghan Godin Dipenimin takis anidi, o?”
25 Ezi Pita ghaze, “Are.”
Egha dipenimin aven zuima, Iesus
maghira an azai, “Saimon, ni manmaghin
nighnisi? Nguazir kamin atriviba takisin
aviriba isa, egha me te da, takisba isi? Me
uan adarazi da takisba isi, o me Kantrin
Igharazibar Gumazamiziba da takisba isi?”
26 Ezi Pita ghaze, “Me gumazir igharaziba
da takisba isi.” Ezi Iesus a migia ghaze,
“Kamaghin amizima, men adarazi uari tak-
isbar aningan kogham.
27 Eghti me en ataran koghsiva, ni
dipamin mangi akezim akun. Egh osirir ni
faraghivira guraghamim, a inigh an akam
akarigh, egh dagiatamin gantima a ikiam.
Egh ni dagiar kam inigh, egh ga uaning bagh
a isi me daningigh.”

18

God Bizibagh Ativamin Dughiamin, tina ziar ekiam iniam
(Mak 9:33-37; Luk 9:46-48)

1 Dughiar kamin Iesusin suren gumaziba
iza kamaghin an azai, “Tina God Bizibagh
Ativamin Dughiamin ziar ekiam iniam?”*
2 Ezi Iesus borir mamin dia, ezi a izima a
men tongin anesara.
3 Egha a kamaghin me migei, “Ki
guizbangira ia migei, ia uari giragh borir
dozir kabar min otoghan kogh, ia God
Bizibagh Ativamin Dughiamin aven ikian
kogham.
4 Gumazir uabi dikabiragha, borir dozir
kamin min itim, gumazir kam God Bizibagh
Ativamin Dughiamin ziar ekiam ikiam.
5 Egh gumazitam o amizitam na
ginighnigh egh borir dozir kamagh garitam
inigh an akuragham, kamaghin a na inigha
nan akurvasi.”

Nighnizir gavgavibagh asighasizir bizir kuraba
(Mak 9:42-48; Luk 17:1-2)

6 Ezi Iesus ua kamaghin migei, “Tina
nighnizir gavgavim nan itir borir katam
damighti an arazir kuratam damighti, a
helin mangiva, ivezir bar kuram iniam. Ka-
maghin dera, me dagiar ekiam an firim
dafaghiva ongarir konim mikinighti an are-
megham.
7 “Ki ghaze, gumazamizir nguazimin iki-
ava igharaz darazigh amima me arazir
kurabagh amiba, mevzika! Me kuram
iniam! Arazir kuraba guizbangira otifi, ezi
arazir kurabagh amima da otivir gumaza-
miziba, ki ghaze, Iavzika! Ia kuram iniam!
8 “Eghti nin dafarim o suem ni damuti,
ni arazir kuratam damighiva, anetugh a
makunigh. Kamaghin dera, ni dafarir
vamira ko suer vamira ikiva zurara itir
ikirimirir aghuimin aven mangam. Ni da-
farir pumuning o suer pumuning ikiti me ni
isiva avir munger puvatizim mikinigham.
9 Egh nin damazim ni damuti ni arazir
kuratam damighti, ni anesigh a makunigh.
Kamaghin dera, ni damazir vamira iki, egh
uaghan zurara itir ikirimirir aghuimin aven

17:19: Mt 10:1 **17:19:** Matyu 10:1 **17:20-21:** Mt 21:21, Mk 11:23, Lu 17:6, 1 Ko 12:9, 13:2 **17:20-21:** Matyu 21:21; Mak 11:23; Luk 17:6; 1 Korin 12:9; 13:2 * **17:20-21:** Fofozir gumazir maba nighnigha ghaze, migirigiar mam uaghan vezin kamin iti. A kamakin: “Duar kurar kaba batozir arazir vamira. E dagheba ataghiragh egh uaghan God ko mikimam. Bar tuavir kamra e duar kuraba batogham, ua tuaviba puvati.” **17:22:** Mt 16:21 **17:22:** Matyu 16:21 **17:24:** Kis 30:13, 38:26 **17:24:** Ua Me Ini 30:13; 38:26 **18:1:** Lu 22:24 **18:1:** Luk 22:24 * **18:1:** Matyun osiziribar aven, Iesusin migirigiar ruaribar dibobonim 5pla. Kar namba 4. Ezi abuananam ikiavira iti. Migirigiar 18:3-35in aven itiba, da arazir Iesusin gin mangamin gumazamiziba deragh uari damuamibav gei. **18:3:** Mt 19:14, Mk 10:15, Lu 18:17 **18:3:** Matyu 19:14; Mak 10:15; Luk 18:17 **18:4:** Mt 20:27, 23:11 **18:4:** Matyu 20:27; 23:11 **18:5:** Mt 10:40-42, Lu 9:48, 10:16, Jo 13:20 **18:5:** Matyu 10:40-42; Luk 9:48; 10:16; Jon 13:20 **18:6:** Mt 17:27, Lu 17:1-2, 1 Ko 8:12 **18:6:** Matyu 17:27; Luk 17:1-2; 1 Korin 8:12 **18:7:** Lu 17:1, 1 Ko 11:19, 1 Ti 4:1 **18:7:** Luk 17:1; 1 Timoti 4:1 **18:8:** Mt 5:30, Mk 9:43 **18:8:** Matyu 5:30; Mak 9:43 **18:9:** Mt 5:29, 17:27, Mk 9:47 **18:9:** Matyu 5:29; Mak 9:47

mangam. Ni damazir pumuning ikitima me
ni isiva helin avim mikinigham.
10-11 "Ia deragh uari bagh gan! Ia borir
dozir kabar tongin tav ginighnigh kamaghin
mikiman marki, a pura bizim.† Puvati. Ki ia
migei, men enselba zurara nan Afeziar uan
Nguibamin itimin damazimin iti."‡

Sipsipin ovengezimin akar isin zuim
(Luk 15:3-7)

12 Ezi Iesus ua kamaghin migei, "Ia man-
maghin nighnisi? Gumazitam 100pla sip-
sipba ikiti tam oveghtima, a ti manmaghin
damuam? A ti a burian kogham, o? Puvati.
A 99pla ateghti da puram azenan iki damiti,
eghti a mangi ovengezim buri mangi, an
apighvira givagham.
13 Ki guizbangira ia migei, an a batogh
egh bar akuegham. Egh an agoroger ekiar
kam, an agoroger 99plan ovengezir pu-
vatizir kaba bagha itim, bar a gafiragham.
14 Kamaghira ian Afeziar uan Nguibamin
itim, borir katam ovengan an aghua."

Aveghbuar arazir kuram ni gamizim

15 Egha Iesus ua kamaghin migei, "Nin
aveghbuam arazir kuram ni damighti, ni an
bighan mangi egh gua uaningra ikiva ni a ko
gua bizir kam anekirigh. A ni baraghti, ni ua
uan aveghbuam inigham.§
16 Egh a ni baraghan aghuaghti, ni gu-
mazitam uam, o igharazir pumuning uam
me inighti, me nin gin mangi. E fo, Godin
Akinafarim kamaghin migei, 'Ni gumazi-
tamin arazir kuram an gun a mikimsi, gu-
mazir pumuning ko mikezim gavgavim nin
migirigiabar aningam.'
17 Egh gumazir ni migeir kam uaghan
men akam baraghan aghuaghtima, ni an
arazibar gun Siosin adaraziv kimam. Eghti
a uaghan me baraghan aghuaghti, ni God
gifozir puvatizir gumazim o dagiaba isir gu-
mazimin min a damu.
18 "Ki guizbangira ia migei, bizir manam
ia nguazimin a ikeghti, God uan Nguibamin
uaghan a ikegham. Egh ia nguazimin
bizir manam firighti, God uan Nguibamin
uaghan a firigham.
19 "Egha ki ua ia migei, gua taning kagh
nguazimin bizitam bagh nighnizir vamira
ikia a iniasa a bagha God ko migei, nan
Afeziar uan Nguibamin itim a isi gua
daningam.
20 Egh gumazir pumuning, o pumuning
ko mikezim nan ziamin uari akuvagh ikiti,
ki uabi men tongin ikiam."

Iesus igharaz darazir arazir kuraba gin
amangasa akar isin zuim akuri

21 Ezi dughiar kamin Pita iza kamaghin
Iesusin azai, "Ekiam, ki manmaghin dughi-
abar arazir kurabar na gamizir gumazimin
araziba gin amangam. Ti 7plan dughiaba?"
22 Ezi Iesus kamaghin a migei, "Ki 7plan
dughiabar an arazir kuraba gin amangasa
ni migeir puvati. Ni zurazurara an arazir
kuraba gin amang.
23 "Ia oragh. God Bizibagh Ativamin
Dughiam mati, atrivir mam ko an ingan-
garir gumazibar eghaghanim. Atrivim uan
dagiaba isa uan ingangarir gumazibar da-
farim gatigha ghaze, me gin ua da ikar-
vagham. Dughiar mam atrivim me a ikar-
vaghamin bizim akirasa.
24 An adar kirir dughiam, me gumazir
atrivim da 10 milien kina inizimin akua izi.
25 Ezi a dagiar inizir kabar ikarvaghan
ibura. Kamaghin atrivim me migia ghaze,
me gumazir kam inigh an amuiroghboriba
sara dagiaba bagh me amadagh, egh men
ivezim inigh. Egh me ateghti me gumazir
igharazimin ingangarir gumazir kinibar
min iki. Egh an biziba bar da amadagh,
dagiaba inigh egh a na da inizir biziba ikar-
vagham.
26 Ezi ingangarir gumazir kam kamaghin
oregha atrivimin guamin irigha kamagh
migia a gakaghori, 'Ni nan apangkuvigh,
egh na mizuam. Eghti ki ni da inizir biziba
bar da ikarvagham.'
27 Ezi atrivim an apangkuvigha, a inizir
biziba uaghan da gin amada.
28 "Ezi ingangarir gumazir kam atrivimin
dipenim ategha ghua a ko ingaritav bato.
A ko ingarir gumazir kam, faragha a da 10

18:10-11: Stt 48:16, Sng 34:7, Lu 19:10, Jo 3:17, 12:47, Hi 1:14 **18:10-11:** Jenesis 48:16; Onger Akaba 34:7; Luk 19:10; Jon 3:17; 12:47; Hibru 1:14 † **18:10-11:** Akar faraghavira itimin, Grighin akam ghaze, "borir dozir kaba." Akar otevir kam uaghan, ves 6 ko ves 14in iti. Akar kam Matyu 10:42, uaghan an iti, egha ghaze, "Suren gumazir ziaba puvatiziba." Iesus ti boribara migeir puvati, a uaghan uan suren gumazir igharazibav gei. ‡ **18:10-11:** Akar abuananamin, fofozir gumazir maba ghaze, migirigiar otevir mam uaghan vezin kamin iti. Akar kam ghaze, "E fo, Gumazamizibar Otarim gumazamizir tuavim ataghiziba iniasa ize." **18:15:** Wkp 19:17, Lu 17:3, Ga 6:1, Je 5:19-20, 1 Pi 4:8 **18:15:** Ofa Gami 19:17; Luk 17:3; Galesia 6:1; Jems 5:19-20; 1 Pita 4:8 § **18:15:** Vezin kamin itir migirigiar otevim, "ni damightima," fofozir gumazir maba kamaghin nighnisi, gumazir ti igharazim an osiri. Matyu uabi puvati. **18:16:** Lo 19:15, Jo 8:17, 2 Ko 13:1, 1 Ti 5:19 **18:16:** Godin Araziba 19:15; Jon 8:17; 2 Korin 13:1; 1 Timoti 5:19 **18:17:** Ro 16:17, 1 Ko 5:9, 5:13, 6:1-6, 2 Te 3:6, 3:14 **18:17:** Rom 16:17; 1 Korin 5:9; 5:13; 6:1-6; 2 Tesalonika 3:6; 3:14 **18:18:** Mt 16:19, Jo 20:23 **18:18:** Matyu 16:19; Jon 20:23 **18:19:** Mk 11:24, Jo 15:7, 1 Jo 3:22, 5:14 **18:19:** Mak 11:24; Jon 15:7; 1 Jon 3:22; 5:14 **18:20:** Mt 28:20, Jo 14:23 **18:20:** Matyu 28:20; Jon 14:23 **18:21:** Luk 17:3-4 **18:22:** Stt 4:24, Mt 6:14, Mk 11:25, Kl 3:13 **18:22:** Jenesis 4:24; Matyu 6:14; Mak 11:25; Kolosi 3:13 **18:25:** 2 Kin 4:1, Neh 5:8 **18:25:** 2 Atriviba 4:1; Nehemia 5:8

kina inigha a ikarazir puvati. Ezi gumazir
atrivim ko ikegha izir kam, maghirama an
firimin suigha anegoava kamaghin a migei,
‘Ni na da inizir dagiaba bar da ikaragh.’
29 “Ezi gumazir kam an guamin irigha a
gakaghora ghaze, ‘Ni nan apangkufigh, egh
na mizuam. Eghti ki ni da inizir biziba ua da
ikarvagham.’
30 Ezi gumazir kam a baraghan aghua,
egha a inigha ghua kalabus gati, eghti a iki
mangi dagiar kaba ikaragham.
31 “Ezi aning ko ingarir marasi, arazir
kamin ganigha men naviba bar men ikufi.
Egha me ghua atrivim batogha gumazir
kam, a ko ingarir gumazim gamizir araz-
ibar gun a mikeme.
32 Ezi atrivim gumazir kamin diazima, a
uam a bagha ghu. Ezi a kamaghin a migia
ghaze, ‘Ni bar ingangarir gumazir kuram!
Ni faragha na gamuava araima, ki dagiar ni
iniziba bar da gin amada.
33 Ki nin apangkufi, kamaghin amizi, ni
tizim bagha ni ko ingarir tavin apangkuvan
aghua?’
34 Egha atrivim atarava gumazir kam
isa, mizazim a gasamin gumazibar dafarim
gati. Eghti a kaghira iki mangi, a biziba bar
da ikarvaghamin dughiamin tugham.
35 “Eghti ia uan aveghbuabar arazir ku-
rar me ia gamiba, ia guizbangira uan navir
averiabar aven, da gin amangan koghtima,
nan Afeziar uan Nguibamin itim uaghan
kamaghira ia damuam.”

19

*Iesus poroghamiba uari
ataghirazir arazibav gei
(Mak 10:1-12; Luk 16:18)*

1 Iesus migirigiar kaba agivagha, Galilin
Distrik ategha, Judian Distrighin ghua Jor-
danin Fanemin vongin ghu.
2 Ezi gumazamizir avirim an gin zui, ezi a
danganir kamin men arimariaba agifa.
3 Ezi Farisin maba Iesus basamasa iza ka-
maghin an azai, “Ni manmaghin nighnisi?
Gumazim uan ifongiamin gin ghua uan
amuim puram anetaghiraghsi damuti, Ju-
dan Araziba ti an amamangatigham, o ti
puvatigham?”
4 Ezi Iesus me ikaragha kamaghin
men azai, “Ia ti Godin migirigiaba itir
Akinafarimin ganizir puvati? Akar kam
ghaze, ‘God bar faraghavira nguazir kam
ko biziba bar dar ingara, gumazamizibar
ingarigha me gamizi, men marazi gumaz-
ibar min otivizi, marazi amizibar min otifi.’
5 Ezi God ghaze, ‘Kamaghin amizi, gu-
mazim uan ameboghfeziaba ategh mangi, a
uan amuim ko aning uaningin porogham.
Egh aning inivafizir vamiram otogham.’
6 God kamaghin mikemezima, aning ua
gumazir pumuning puvati. Aning inivafizir
vamira ikiam. Kamaghin amizi, God bizir
pumuning isafuraghti, gumazitam aning
abighan kogham.”
7 Ezi Farisiba kamaghin a migei,
“Manmaghin amizi, Moses osira ghaze,
gumazim amuim ataghiraghsiva, a bagh
akinafarim osirigh a daningigh, egh amuim
batueghtima a mangi?”
8 Ezi Iesus kamaghin me migia ghaze,
“Ian naviba gavgafi. Kamaghin amizi,
Moses ian amamangatizima, ia uan amuiba
ataghirasi. Faraghavira arazir kam puvati.
9 Ezi ki kamaghin ia migei, gumazitamin
amuim, a gumazir igharaziba tintinibar me
isava akuir arazitam damighan koghtima,
an a batuegh egh amizir igharazitam inigh
an ikiam, gumazir kam poroghamiba uari
bakeir arazim gami.”
10 Ezi Iesusin suren gumaziba akar kam
baregha kamaghin Iesus migei, “Arazir ka-
banagh poroghamibar tongin ikitima, gu-
maziba amuibar ikian kogham.”
11 Ezi Iesus kamaghin me migei, “Gu-
mazamiziba bar akar kam inian kogham.
Puvati, God gavgavir kam isava gumazir
vabaram aningi. Kamaghin me amuibar
ikian kogham.
12 Guizbangira, marazi amebaba me ba-
tima, men inivafiziba ikufi. Marazi, me
me aghori, eghti me boriba inian kogham.
Marazi God Bizibagh Ativamin Dughiam
ginighnigha amuiba ko pabar ikian aghua.
Tina akar kam inisiva a mar a ini.”

*Iesus ghaze, Ia boriba ateghti,
me na bagh izi
(Mak 10:13-16; Luk 18:15-17)*

13 Ezi dughiar kamin gumazamiziba borir
doziba inigha Iesus bagha izi. Eghti a uan
dafarimning me gisin darigh me bagh God
ko mikimasa me izima, an suren gumaziba
men atara men anogorosi.
14 Ezi Iesus kamaghin me migei, “Ni tina
God Bizibagh Ativamin Dughiamin aven
ikisi, borir dozir kabar min iki. Kamaghin
amizi, ia borir doziba ateghti, me na bagh
izi, egh men anogoroghan marki.”

18:34: Mt 5:25-26 **18:34:** Matyu 5:25-26 **18:35:** Mt 6:12-15, Mk 11:25-26, Ef 4:32, Kl 3:13, Je 2:13 **18:35:** Matyu 6:12-15; Mak 11:25-26; Efesus 4:32; Kolosi 3:13; Jems 2:13 **19:3:** Mt 16:1 **19:3:** Matyu 16:1 **19:4:** Stt 1:27, 5:2, Mal 2:15 **19:4:** Jenesis 1:27; 5:2; Malakai 2:15 **19:5:** Stt 2:24, 1 Ko 6:16, 7:2, Ef 5:21, 5:31 **19:5:** Jenesis 2:24; 1 Korin 6:16; 7:2; Efesus 5:21; 5:31 **19:7:** Lo 24:1-4, Mt 5:31 **19:7:** Godin Araziba 24:1-4; Matyu 5:31 **19:9:** Mt 5:32, Mk 10:11, Lu 16:18, 1 Ko 7:10-11 **19:9:** Matyu 5:32; Mak 10:11; Luk 16:18; 1 Korin 7:10-11 **19:10:** 1 Korin 7:1-2; 7:7-9; 7:17 **19:12:** 1 Ko 7:32-34, 9:5, 9:15 **19:12:** 1 Korin 7:32-34; 9:5 **19:14:** Mt 18:2-3 **19:14:** Matyu 18:2-3

15 Egha Iesus dafarimning vaghvagha me
gisin arigha, danganir kam ategha ghu.

Gumazir igiar bizir aviriba itim iza Iesus ko migei
(Mak 10:17-31; Luk 18:18-30)

16 Ezi gumazir mam iza kamagh Iesusin
azai, “Tisa, ki manmaghin damigh zurara
itir ikirimirir aghuarim iniam?”
17 Ezi Iesus kamaghin a migia ghaze, “Ni
tizim bagha arazir aghuiba bagha nan azai?
Gumazir vamira, a dera. Egh ni zurara itir
ikirimirir aghuim inisi, Godin akabar gin
mangi.”
18 Ezi gumazir kam kamaghin Iesusin aza
ghaze, “Ni Godin Akar Gavgavir manabav
gei?”
Ezi Iesus ghaze, “Ia gumazitam misueghti
an aremeghan marki, ia poroghamiba uari
bakeir arazim damuan marki, ia okiman
marki, egh ia pura gumazamizibagh ifariva,
me isi kotiam darighan marki,
19 egh ia uan amebaba ko afeziabar
apengan iki me baragh, egh ia uarigh
ifongezi moghin gumazamizir igharaz-
ibagh ifongegh.”
20 Ezi gumazir igiar kam kamaghin Iesus
migei, “Akar kabanagh, ki bar dar gin zui. Ki
ua tizim damuam?”
21 Ezi Iesus kamaghin a migia ghaze, “Ni
bar deragh otivan ifueghiva, mangi uan biz-
iba bar da amadagh. Egh dar dagiaba inigh
egh da isi gumazamizir biziba puvatizibar
aningigh. Ni kamaghin damighti, bizir bar
aghuiba ni bagh Godin Nguibamin ikiam.
Egh ni nan gin izi.”
22 Gumazir igiar kam, a bizir bar aviriba
ikia, kamaghin oregha navim bar an ose-
mezi, a ghu.
23 Ezi Iesus kamaghin uan suren gumaz-
ibav gei, “Bar guizbangira ki ia migei, gu-
mazamizir bizir bar aviriba itiba, God Biz-
ibagh Ativamin Dughiamin aven mangan
iburagham.
24 Egha ki ua ia migei, kamelin tam
iniba isair dikonir torimin aven mangisi
ingangarir dafam damigh aven mangam.
Eghti gumazamizir biziba avirasemeziba,
me God Bizibagh Ativamin Dughiamin
mangisi guizbangira bar iburagham!”
25 Ezi an suren gumaziba akar kam
baregha digavir kuram gamigha ghaze,
“Kamaghin damighti, tinara zurara itir
ikirimirir aghuir kam iniam?”
26 Ezi Iesus damazim meraram asaragha
ghaze, “Bizir kaba gumazimin bar ose-
megham. Bizir kaba Godin osemezir puvati.
A biziba bar dagh ami.”
27 A kamaghin mikemezi, Pita an akam
ikaragha ghaze, “Ni ge, e uan biziba bar da
ategha, nin gin ize. E tizitam iniam?”
28 Ezi Iesus kamaghin me migei, “Ki
guizbangira ia migei, God nguazim ko
overiar igiam akiramin dughiamin Gu-
mazamizibar Otarim ziar bar ekiam iniam,
egh atrivir dabirabim daperagham. Eghti
ia nan gin aruizir darasi, ia uaghan 12plan
atrivir dabirabibar apiagh Israelian anabar
12plan ganam.
29 Eghti tina nan ziam bagh nighnigh,
uan dipeniba, aveghbuaba, buaramiziba,
afeziam, amebam, boriba ko nguaziba,
ateghti, God gumazir kam ivezir bar
aghuim a daningam. Ivezir kam, a nguazir
kamin itir bizir kaba bar dagh afiragham.
Eghti a uaghan zurara itir ikirimirir
aghuimin aven ikiam.
30 Eghti dughiar kamin faragha itir
gumazamizir aviriba, me gin ikitima,
datirighin gin itir gumazamizir aviriba, me
gin faragh mangam.”

20

Wainin azenimin ingarir gumazibar akar isin zuim

1 Egha Iesus ua kamaghin migia ghaze,
“Ki gumazamiziba faragh ikiasa migeir
nighnizim ki kamaghin a mikimasa. God
Bizibagh Ativamin Dughiam mati, gumazir
mam wainin azenir ekiam iti. Egha
a mizarazimra ghua wainin azenimin
ingarasa ingangarir gumazir maba ini.
2 Ezi gumazir kaba a ko akam akiri, egha
wan kina wan kina aruer vamira iniasa
ifonge, ezi gumazir ekiam me amadazi me
an wainin azenimin ingarasa ghue.
3 Ezi gumazir ekiar kam 9 klok kamaghin
ghua biziba amadir danganimin gumazir
mabar gari, me iti.

19:16: Mk 10:17, Lu 10:25, 18:18 **19:16:** Mak 10:17; Luk 10:25; 18:18 **19:17:** Wkp 18:5, Lu 10:28 **19:17:** Ofa Gami 18:5; Luk 10:28 **19:18:** Kis 20:13-16, Lo 5:17-20 **19:18:** Ua Me Ini 20:13-16; Godin Araziba 5:17-20 **19:19:** Kis 20:12, Wkp 19:18, Lo 5:16, Ro 13:9, Ga 5:14, Je 2:8 **19:19:** Ua Me Ini 20:12; Ofa Gami 19:18; Godin Araziba 5:16; Rom 13:9; Galesia 5:14; Jems 2:8 **19:21:** Mt 6:20, Lu 12:33, Ap 2:45, 4:34-37, 1 Ti 6:18-19 **19:21:** Matyu 6:20; Luk 12:33; Aposel 2:45; 4:34-37; 1 Timoti 6:18-19 **19:23:** Mt 13:22, Mk 10:24, 1 Ti 6:9-10 **19:23:** Matyu 13:22; Mak 10:24; 1 Timoti 6:9-10 **19:26:** Stt 18:14, Jop 42:2, Jer 32:17, Sek 8:6, Lu 18:27 **19:26:** Jenesis 18:14; Jop 42:2; Jeremaia 32:17; Sekaraia 8:6; Luk 18:27 **19:27:** Mk 10:28, Lu 5:11, 18:28 **19:27:** Mak 10:28; Luk 5:11; 18:28 **19:28:** Mt 20:21, 25:31, Lu 22:30, 1 Ko 6:2-3, MAA 2:26, 3:21 **19:28:** Matyu 20:21; 25:31; Luk 22:30; 1 Korin 6:2-3; Akar Mogomem 2:26; 3:21 **19:29:** Mk 10:29-30, Lu 18:29-30, Hi 10:34 **19:29:** Mak 10:29-30; Luk 18:29-30; Hibru 10:34 **19:30:** Mt 20:16, Mk 10:31, Lu 13:30 **19:30:** Matyu 20:16; Mak 10:31; Luk 13:30 **20:1:** Mt 21:33 **20:1:** Matyu 21:33

4 Ezi a kamaghin me migei, ‘Ia uaghan
mangi nan wainin azenimin ingar, eghti ki
ian ingangarimin mirara ia givezam.’
5 Ezi me ingarasa ghue. Ezi gumazir ekiar
kam 12 klok ko 3 kloghin ghua arazir kam-
ram amua ua gumazir maba ini.
6 “Egha 5 klok ko kamaghin ghua ua gu-
mazir mabar gari, me pura tuivighav iti.
Ezi a kamaghin men azai, ‘Ia manmaghin
amigha aruer kamin pura iti.’
“Ezi me a migia ghaze,
7 ‘Tav ingangaritam e ganingizir puvati.’
“Ezi gumazir ekiam me migia ghaze, ‘Ia
uaghan mangi nan wainin azenimin ingar.’
8 “Ezi aruem givazima gumazir ekiam uan
ingangarir gumazibar garir gumazim kam-
aghin a migia ghaze, ‘Ni ingangarir gumaz-
ibar diagh men ivezim me daning. Egh ni
gumazir bar gin izezibar ikegh ivezim me
daning, mangi faragha izezibar gifagh.’
9 Ezi gumazir 5 kloghin izeziba iza wan
kina, wan kina isi.
10 Ezi gin gumazir faraghavira ingariba
iza nighnigha ghaze, me ti dagiar ekiatam
iniam. Puvati, me uaghan wan kina wan
kina ini.
11 “Egha me dagiar me inizibar gara
wainin azenimin ghuavimin atara kam-
aghin a migia ghaze,
12 ‘Gumazir kaba bar gin izegha auan
vamiran ingari, ezi e mizaraghara izegha in-
gangarir ekiam gamima, aruem e gaponge.
Ezi ni ivezir vamira bar e ganingi.’
13 “Ezi azenimin ghuavim akar kam
baregha kamaghin men mav migei,
‘Namakam, ki arazir kuratam ia gamizir
puvati. Ia ti faragha, ia wan kina iniasa
akam akiri?
14 Ni uan ivezim inigh mangi. Ki kam-
aghin ifonge, ki dagiaba gumazir gin izezim
givezir moghira ni givesi.
15 Kar nan bizimra. Ki ti uan dagiaba uan
ifongiamin dar aningan kogham? Egha
ki arazir bar aghuim gumazir kabagh
amizima ni tizim bagha navir averiamin
na baseme?’ ”
16 Egha Iesus ghaze, “Kamaghira gumazir
gin izeziba faragh ikiam, eghti faragha itiba
me gin mangam.”

Iesus uan ovever dughiam, dughiar mikezimin uam a migei
(Mak 10:32-34; Luk 18:31-33)

17 Egha Iesus uan suren gumazir 12pla ko
Jerusalemin zui. Egha me ghua a me inigha
danganir miriar mamin ghua me uarira iki-
ava, egha kamaghin a me migia ghaze,
18 “Ia oragh, E nguibar ekiam Jerusalemin
ghuavanadi. Eghti gumazitam Gumazamiz-
ibar Otarim isiva, Judan Arazibagh fozir
gumaziba koma ofa gamir gumazir ekiabar
aningam. Eghti me a isi kotiam datighiva,
egh a misueghti an aremeghsiva me akabar
kiram, egh me kamaghin a mikim suam, Ni
aremegham.
19 Egh me a inigh Kantrin Igharazibar
Gumazamizibar dafaribar arighti, gumazir
kaba a dipovam, egh a ifozoroghiva a isi ter
ighuvimin a gafughti an aremegham. Eghti
aruer mikezim givaghti, a ua dikavigham.”

Jems ko Jon
gumazir ekiamningin otivasa
(Mak 10:35-45)

20 Ezi Sebedin amuim uan otarimning ko
Iesus bagha izi. Me izava aningin ame-
bam itevimning apirigha, ua bagha bizitam
damuasa an azai.
21 Ezi Iesus an azara, “Ni tizim baka?”
Ezi a ghaze, “Ni kamaghin na bagh damu,
ni Atrivir Ekiamin otogh, egh nan otarimn-
ing ateghti, tav nin agharir guvim daper-
aghti, tav nin agharir kiriam daperagh.”
22 Ezi Iesus akam baregha kamaghin a
ikaragha ghaze, “Ni azangsizir bizir kam, ni
an mingarim gifozir puvati, egha ni a bagha
nan azai.”
Egha aningin azara, “Gua ti ki ateramin
osimtizim, uaghan an ateramin gavgavim
iti?”
Ezi aning ghaze, “Are, ga gavgavim iti.”
23 Ezi Iesus kamaghin aning migia ghaze,
“Guizbangira, gua ki ateramin osimtizim,
gua a iniam. Egha ki tav amiseveghti a
nan kiriam ko guvimin dapiamin bizim, a
nan bizim puvati. Ezi danganir kabanang,
nan Afeziam dar apiasa gumazir maba
amisevegha, me bagha dar kirigha gifa.”
24 Ezi suren gumazir 10pla akar kam
baregha aningin atari.
25 Ezima Iesus men diazi, me izima a
ghaze, “Ia fo, Kantrin Igharazibar Gumaza-
mizibar atriviba pamten me gamima, me
bar men apengan iti. Ezi men gumazir
dapaniba uan akaba baraghasa puvira me
abiraghbirasi.
26 Eghti arazir kaba ian tongin ikian
kogham. Gumazir manam ian tongin
ekiamin ikisi, a ingangarir gumazimin min
iki.

20:8: Wkp 19:13, Lo 24:15 **20:8:** Ofa Gami 19:13; Godin Araziba 24:15 **20:16:** Mt 19:30, Mk 10:31, Lu 13:30 **20:16:** Matyu 19:30; Mak 10:31; Luk 13:30 **20:18:** Mt 16:21, 17:22-23 **20:18:** Matyu 16:21; 17:22-23 **20:21:** Mt 19:28, Lu 22:30 **20:21:** Matyu 19:28; Luk 22:30 **20:22:** Mt 26:39, 26:42, Mk 14:36, Jo 18:11 **20:22:** Matyu 26:39; 26:42; Mak 14:36; Jon 18:11 **20:23:** Mt 25:34, Ap 12:2, Ro 8:17, 2 Ko 1:7, MAA 1:9 **20:23:** Matyu 25:34; Aposel 12:2; Rom 8:17; 2 Korin 1:7; Akar Mogomem 1:9 **20:25:** Luk 22:25-26 **20:26:** Mk 10:43, Lu 9:48 **20:26:** Mak 10:43; Luk 9:48 **20:26:** Matyu 23:11; Mak 9:35; Luk 22:26

27 Eghti gumazir manam ian faragh mangisi, a bar ian ingangarir gumazir kinimin min iki.
28 Ezi kamaghira Gumazamizibar Otarim iza, gumazamizibar amuti me a bagh ingarasa, a izezir pu. Puvati, a me bagh ingarasa ize. Egha a gumazamizir aviriba bagh aremegh ua me givezegh me iniasa ize."

Iesus gumazir damazir kurar pumuning gamizi, aning gari
(Mak 10:46-52; Luk 18:35-43)

29 Egha Iesus uan suren gumaziba ko Jerikon nguibar ekiam ategha zui. Ezi avirir ekiam an gin zui.
30 Ezi gumazir damazir kurar pumuning tuavir apinimin aperaghav iti. Egha aning orazima Iesus tuavir kamin izima, aning pamten kamaghin dei, "Ni Devitin Otarim, ni gan apangkufigh."
31 Ezi gumazamiziba aning barazi, aning deima, me pamten aningin anogorogha ghaze, gua uan akamning dukuagh. Me kamaghin aning migeima, aning tiarim akaravа dia ghaze, "Ekiam, ni Devitin Otarim, ni gan apangkufigh."
32 Kamaghin amizi, Iesus tugha aningin dia ghaze, "Ki tizim gua bagha a damuasa, gua ifonge?"
33 Ezi aning a ikaragha ghaze, "Ekiam, ni gan damaziba kuighti, ga ua ganasa."
34 Ezi Iesus aningin apangkuvigha egha dafarim aningin damazibagh atizi, aningin damaziba maghira ua derazi, aning ua gari. Egha maghira Iesusin gin zui.

Iesus Jerusalemin otogha gumazamizibar sure gami

21

(Sapta 21--25)

Iesus atrivimin min Jerusalemin aven zui
(Mak 11:1-11; Luk 19:28-40; Jon 12:12-19)

1 Egha Iesus uan suren gumaziba ko me Jerusalemin boroghin izava Olivin Mighsiamin iza Betfagen nguibamin oto. Egha Iesus uan suren gumazir pumuning amaga,
2 kamaghin aning migei, "Gua nguibar munagh itimin mangi, egh gua gantima, donkin mam me a ikezima a uan nguzir asem ko iti. Aningin benim firigh na bagh aning inigh kagh izi.
3 Eghti gumazitam guan azangtima, gua a mikim suam, 'Ekiam ingangarim aningin iti.' Eghti gumazir kam zuamira puram aning ateghti, aning izam."
4 Godin akam inigha izir gumazim Aisaia faragha mikemezir akaba otivasa, bizir kaba otifi. Akar kam kamakin,
5 "Ni akar kam isiva Saionin nguibar ekiamin itir gumazamizibav kemegh. Ia gan, ian atrivimra mara, ia bagha izi! A gumazir kinir ziaba puvatizir mamin min donkin mam gaperagha izi, kar donkin amebamin nguzir asem."
6 Ezi Iesusin suren gumazimning ghua a mikemezi moghin ami.
7 Egha aning donkin amebam nguzir asem sara aning inigha iza, egha uan korotiar azenan azuiba suegha donkiningin akirimning gisin atizi, Iesus korotiar kabagh isin apera.
8 Ezi gumazamizir aviriba uan korotiar azenimin azuiba suegha tuavim mughara zui. Ezi marazi temer aguaba oka da isa tuavir torim garisi.
9 Ezi gumazamizir faragha zuiba ko Iesusin gin iziba, uan tiariba akara ghaze, "Hosana! Ia Devitin Otarimin ziam fi! Gumazir, Ekiamin ziam ko gavgavimin izim, God deragh a damu! Hosana! Ia Nguibar bar pin itimin itir Godin ziam fi!"
10 Ezi Iesus Jerusalemin aven ghuzi, an itir gumazamiziba digavir kuram gamigha tintinibar uarir azai,
11 "Kar gumazir manam?"
Ezi Iesusin gin izezir darazi ghaze, "Kar Iesus, a Godin akam inigha izir gumazim. A Galilin Distrighin aven itir nguibam Nasaretian gumazim."

Iesus Godin Dipenim avinizir divazimin aven biziba amadir gumazamiziba, me batosi
(Mak 11:15-19; Luk 19:45-48; Jon 2:13-22)

12 Ezi Iesus ghua Godin Dipenim avinizir divazimin aven gumazamizibar garima, me biziba amadi, ezi a me batosi. Egha gumazamizir dagiaba uarir ikarvazibar dakoziba, ko kuarazir bunbaba amadir gumazamizibar dabirabiba, da fava egha da ighavkiri.*
13 Egha kamaghin me migei, "Godin Akinafarimin aven, osizirim kamaghin iti,

20:28: Lu 22:27, Jo 13:14, Fl 2:7, 1 Ti 2:6, Ta 2:14, 1 Pi 1:19 **20:28:** Luk 22:27; Jon 13:14; Filipai 2:7; 1 Timoti 2:6; Taitus 2:14; 1 Pita 1:19 **20:30:** Mt 9:27, 15:22 **20:30:** Matyu 9:27; 15:22 **21:3:** Mt 26:18 **21:3:** Matyu 26:18 **21:5:** Ais 62:11, Sek 9:9, Jo 12:15 **21:5:** Aisaia 62:11; Sekaraia 9:9; Jon 12:15 **21:8:** 2 Kin 9:13 **21:8:** 2 Atriviba 9:13 **21:9:** Sng 118:25-26, Mt 23:39 **21:9:** Onger Akaba 118:25-26; Matyu 23:39 **21:11:** Mt 21:46 **21:11:** Matyu 21:46 * **21:12:** Gumazamiziba Godin Dipenim avinizir divazimin aven iki bizibagh ivezisi, ofa gamir dagiabar dagh ivezam. Me Rom ko Grighin dagiabar ivezan kogham. Kuaraziba ko bizir me kagh iveziba, da Godin ofa gamir biziba. **21:13:** Ais 56:7, Jer 7:11, Mk 11:17, Lu 19:46 **21:13:** Aisaia 56:7; Jeremaia 7:11; Mak 11:17; Luk 19:46

‘Nan Dipenim, God ko migeir Dipenimra.
Ezi ia a gamizi, an okimakiar gumazibar
mogomer danganimin min oto!’ ”
14 Egha a Godin Dipenimin aven itima,
damazir okaviriziba ko suer amiriziba a
bagha izima, a men arimariaba gefi.
15 Ezi ofa gamir gumazir ekiaba koma
Judan Arazibagh fozir gumaziba izava an
amir arazir ivinbabar gari. Egha me orasi,
boriba Godin Dipenim avinizir divazimin
aven ikia dia ghaze, “Hosana! Devitin
Otarimin ziam fi.”
Kamaghin amizi, me bizir kaba bagha
atari.
16 Egha kamaghin Iesusin azai, “Ni boriba
migeir akaba barasi, o?”
Ezi Iesus me ikaragha ghaze, “Are, ia
ti Godin Akinafarimin ganizir puvati? A
ghaze, ‘Ni borir bar iririviba ko otem
apavira itibagh amima, me deravira nin
ziam fe.’ ”
17 Egha a me ategha ghua Jerusalemin
nguibam ategha Betanin nguibamin ghu,
egha kagh akui.

Iesus temer figh mikemezi, a misingi
(Mak 11:12-14; 11:20-24)

18 Egha mizaraghara Iesus dikavigha ua
Jerusalemin zuima, mitiriam an azi,
19 ezi a tuavir apinimin temer fighin
mamin garima, a iti. Ezi a roghira ghua
garima, fighin oviziba puvati. A pura
dafarir kiniba iti. Ezi Iesus temer kam
migia ghaze, “Ni ua ban kogham. Bar pu-
vatigham.” Ezi temem maghira misingi.
20 Ezi an suren gumaziba bizir kamin
ganigha digavir kuram gamigha, ghaze,
“Temer figh manmaghin amigha zuamira
misingi?”
21 Ezi Iesus kamaghin me ikaragha ghaze,
“Ki guizbangira ia migei, ia nighnizir gav-
gavim ikiva, okam nighnighan kogh, egh ki
fighin temem gamizir arazim, ia uaghan a
damuamin gavgavim ikiam. Egha anarira
puvati, ia uaghan mighsiar kam mikim
suam, ‘Ni dikavigh mangi, uabi isi ongarim
mikinigh.’ Eghti a ia mikemezi moghin oti-
vam.
22 Egh ia nighnizir gavgavim ikiva God ko
mikimiva, egh biziba bagh Godin azangsigh,
egh ia da iniam.”

Judan gumazir dapaniba Iesusin gav-
gavim bagha an azai
(Mak 11:27-33; Luk 20:1-8)

23 Egha Iesus ghua Jerusalemin otogha
Godin Dipenim avinizir divazimin aven gu-
mazamiziba Godin akam men sure gami.
Ezi ofa gamir gumazir ekiaba ko Judabar
gumazir aruaba iza kamaghin an azai,
“Ni gavgavir manamin amodoghin bizir
kabagh ami? Ezi tina gavgavir kam ni
ganingi?”
24 Ezi Iesus me ikaragha ghaze, “Ki
uaghan azangsizir mam ia damuasa. Ia
deraghviram a ikaraghti, ki ia mikimam,
ki gavgavir manamin amodoghin bizir
kabagh ami.
25 Ki Jon bagha ian azai, tina gavgavim
Jon ganingizi a gumazamiziba rue? A ti
Godin Nguibamin gavgavir kam ini, o a ti
gumazamiziba dama a ini?”
Ezi me uarira uariv gia ghaze, “E suam,
‘An rurim Godin ize,’ eghti a ua kamaghin
en azaragham, ‘Ia manmaghin amigha
nighnizir gavgavim Jonin ikian aghua?’
26 Eghti e suam, ‘Jonin rurim gumazamiz-
ibar ize,’ kamaghin e gumazamizibar ati-
atingi. E fo, me bar Jonin migia ghaze, a
Godin akam inigha izir gumazir mam.”
27 Kamaghin amizi, me Iesus migia ghaze,
“E fozir puvati.”
Ezi Iesus kamaghin me migia ghaze, “Ka-
maghira, ki uan gavgavim inizir tuavimin
gun ia mikemeghan kogham.”

Iesus gumazir mamin otarimning akar
isin zuim migei

28 Egha Iesus uam ofa gamir gumazir
ekiaba ko gumazir dapaniba kamaghin me
migei, “Ia manmaghin nighnisi? Gumazir
mam otarir pumuning iti. Egha a ghua
kamaghin otarir ekiam migei, ‘Otarim, ni
datirighin mangi, wainin azenimin aven in-
gar.’
29 Ezi otarim ghaze, ‘Ki aghua.’ Egha ua
gin, nighnizim giragha ghua ingari.
30 Ezi afeziam ghua otarir dozim kam-
aghira an azara. Ezi otarim ghaze, ‘Ki mangi
ingaram.’ Egha ghuzir puvati.
31 Ezi ia manmaghin nighnisi, otarir
kamningin manamra afeziamin akam
baregha an gin zui?”
Ezi me Iesus migia ghaze, “Otarir ekiam.”
Ezi Iesus kamaghin me migei, “Ki
guizbangira ia migei, gumazir dagiaba isiba
ko amizir arazir kurabagh amiba, me ia
gafiragha faragha God Bizibagh Ativamin
Dughiamin aven zui.

21:14: 2 Sml 5:8, Ais 35:5-6 **21:14:** Aisaia 35:5-6 **21:16:** 2 Sng 8:2 **21:16:** Onger Akaba 8:2 **21:19:** Lu 13:6 **21:19:** Luk 13:6 **21:21:** Mt 17:20, Lu 17:6, Jo 14:12, 1 Ko 13:2, Je 1:6 **21:21:** Matyu 17:20; Luk 17:6; Jon 14:12; 1 Korin 13:2; Jems 1:6 **21:22:** Mt 7:7-11, 18:19, Mk 11:24, Lu 11:9, Jo 14:13-14, Je 5:16, 1 Jo 3:22 **21:22:** Matyu 7:7-11; 18:19; Mak 11:24; Luk 11:9; Jon 14:13-14; Jems 5:16; 1 Jon 3:22 **21:23:** Jo 2:18 **21:23:** Jon 2:18 **21:26:** Mt 14:5, 21:46, Mk 6:20, Lu 20:6 **21:26:** Matyu 14:5; 21:46; Mak 6:20; Luk 20:6 **21:28:** Lu 15:11 **21:28:** Luk 15:11 **21:31:** Lu 7:29, 7:50 **21:32:** Lu 3:12, 7:29-30 **21:32:** Luk 3:12; 7:29-30

32 Guizbangira, Jon otogha arazir
aghuimin tuavim ian aka, ezi ia nighnizir
gavgavim an akamin ikian aghua. Ezi
dagiaba isir gumaziba ko amizir arazir
kurabagh amiba, me nighnizir gavgaviba
an iti. Ia bizir kamin ganigha uan
nighnizibagh irazir puvati, egha nighnizir
gavgavim Jonin akamin itir puvati."

Wainin azenimin garir gumazir kurabar akar isin zuim
(Mak 12:1-12; Luk 20:9-19)

33 Egha Iesus gumazir dapaniba ua
kamaghin me migei, "Ia akar isin zuir
igharazir kam baragh. Gumazir mam
wainin azenimin ingarigha, an divazim
aghui. Egha wainin oviziba mirmiramin
itarim gikuigha azenir dipenimin ingari,
eghti ingangarir gumaziba an iki azenimin
ganam. Egha azenir kam isa gumazir
mabar agharim gatigha ghaze, me gin
wainin dipataba uam a ikaragham. Egha
dikavigha nguibar saghon itimin ghu.†
34 Ezi wainin oviziba kuaramin dughiam
roghira izezima, gumazir kam uan in-
gangarir gumazir maba amadazima, me
wainin ovizi taba iniasa ghue.
35 Ezi azenimin garir gumaziba ingan-
garir gumazir kaba inigha, mam misuegha,
igharazir mam me a misoghezima an
areme, egha dagiabar igharazir mam ginifi.
36 Ezi azenimin ghuavim gin ua ingan-
garir gumazir igharaziba amangi. Me
aviraseme, egha men dibobonim faragha
izezibagh afira. Ezi wainin azenimin garir
gumazir kaba kamaghira uam azenimin
ghuavimin ingangarir gumazibagh ami.
37 "Kamaghin amizi, azenimin ghuavim
abuan uan otarim amada. Afeziam ghaze,
'Me nan otarimin akam baregh deragh a
damuam.'
38 "Puvati, gumazir kaba otarimin gari, a
izima, me uarira uariv gei, 'Gumazir kam
iziva uan afeziamin biziba bar da inigham.
Aria. E a misueghti, an aremeka. Egh e uari
bagh wainin azenim iniam.'
39 Kamaghin, me maghira an suigha,
wainin azenimin azenan anekunigha,
otarim misoghezi an areme.
40 "Eghti wainin azenimin ghuavim izi
manmaghin gumazir kabar amuam? Ia
manmaghin nighnisi?"
41 Ezi me a migia ghaze, "A gumazir
kurar kaba puv me misueghti me
arimighiregham. Eghti an azenim isiva
gumazir igharazibar anigam, eghti wainin
oviziba iniamin dughiamin me a bagh
pozim daghuigh a daningam."
42 Ezi Iesus kamaghin men azai, "Ia Godin
Akinafarimin aven itir osizirir kabar ganis,
o puvati? Osizirir kaba kamaghin migei:

"'Kar dipenir akinir ingangarir gumaziba
aghuazim,
a datirighin dipenim aterir guarim
gava.
Ekiam uabi arazir kam gamizima an oto.
Ezi e an garima, a bar dera.'

43 "Kamaghin amizi, ki ia migei, God
Bizibagh Ativamin Dughiam, God ia dama
a inigh a isiva, gumazamizir dughiar
kamin aven iki arazir aghuibar amuamibar
aningam.
44 Eghti gumazir manam dagiar kam gisin
irighiva, an aghariba misarighiregham.
Eghti dagiar kam gumazitam gisin irighiva,
bar anemisararigham."‡
45 Ofa gamir gumazir ekiaba ko Farisiba
akar isin zuir kam baregha fo, Iesus akam
isa, me gasara.
46 Kamaghin amizi, me an suighasava
amua, egha gumazamizir aviribar atiatingi.
Me fo, gumazamiziba Iesusin migia ghaze, a
Godin akam inigha izir gumazir mam.

22

Poroghamibar isar ekiamin akar isin zuim
(Luk 14:16-24)

1 Ezi Iesus uam akar isin zuir mamin
gumazir dapanibagh amua kamaghin me
migei,
2 "God Bizibagh Ativamin Dughiam mati,
atrivir mamin otarim amuimin ikiasava
amima, an a bagh isar ekiam gami.
3 Isar dughiam tighar otivam, a
faraghavira isam bagh izasa gumazamiziba
bagha akam amada. Ezi isamin dughiam
otozima, a gighamizir gumazamiziba izasa
uan ingangarir gumaziba amada. Ezi
puvati, gumazamizir a gighamiziba, me
izan aghua.

21:33: Mt 25:14 **21:33:** Matyu 25:14 † **21:33:** Wainin azenimin migirigiaba, Iesus Aisaia 5:1-2in da ini, egha God Israelia damuamin akar isin zuim mikeme. Akar kamin mingarim kamaghin ghu, God uabi, gumazir azenimin ingarizim. Ezi Israelia wainin azenimin min iti. **21:35:** Mt 22:6 **21:35:** Matyu 22:6 **21:38:** Mt 27:18 **21:38:** Matyu 27:18 **21:39:** Hi 13:12 **21:39:** Hibru 13:12 **21:42:** Sng 118:22-23, Ais 28:16, Mk 12:10, Ap 4:11, Ro 9:33, Ef 2:20, 1 Pi 2:6-8 **21:42:** Onger Akaba 118:22-23; Aisaia 28:16; Mak 12:10; Aposel 4:11; Rom 9:33; Efesus 2:20; 1 Pita 2:6-8 **21:44:** Ais 8:14-15, 60:12, Dan 2:44-45, Sek 12:3, 1 Pi 2:8 **21:44:** Aisaia 8:14-15; 60:12; Daniel 2:44-45; Sekaraia 12:3; 1 Pita 2:8 ‡ **21:44:** Baibelin fofozir gumazir maba ghaze, akar ves 44in aven itiba, Matyu da osirizir puvati, ti gumazir igharazim gin da osiri. Ni Luk 20:18in gan. **21:46:** Mt 21:11, 21:26, Lu 7:16, Jo 7:40 **21:46:** Matyu 21:11; 21:26; Luk 7:16; Jon 7:40 **22:4:** Mt 21:36

4 Ezi a uan ingangarir gumazir maba am-
aga, kamaghin me migei, ‘Ia mangi, gu-
mazir ki gighamiziba kamagh me mikim,
“Ia oragh. Ki dagheba tuegha givagha, uan
bulmakaun apuribav suegha, egha uaghan
uan asizir ekiabav soke. Ezi isamin biziba
bar gifa. Ia poroghamibar isar ekiamin izi.”
’

5 “Ezi ingangarir gumaziba ghua akar
kamin gumazibav gei. Ezi me oraghan
aghuagha tintinibar zui. Mav uan azenimin
zui, ezi mav uan dagiar ingangarim bagha
zui.

6 Ezi marazi atrivimin ingangarir gu-
mazibar suigha, puv me misoghezi me
ariaghire.

7 “Kamaghin amizi, atrivim puv atari,
egha uan midorozir gumaziba amada. Ezi
me ghua an ingangarir gumazibav soghezir
gumaziba, me misogha bar me agivaghava,
men nguibar ekiam gaborozi a isi.

8 “Egha atrivim uan ingangarir gumaz-
ibav gei, ‘Poroghamibar isamin dagheba
isigha gifa. Ezi gumazir ki gighamiziba, me
gumazir kuraba, kamaghin me isamin ikian
kogham.

9 Kamaghin amizi, ia mangi tuavir eki-
aba bar dar mangi, egh gumazir manaba
ia me bativigh, egh ia men diaghti, me
poroghamibar isar kamin izi.’

10 A kamaghin mikemezima, an ingan-
garir gumaziba tuaviba bar dar ghuava gu-
mazamiziba bar me akufa, gumazamizir
aghuiba ko kuraba sara. Ezi me iza damasa
poroghamibar isar dipenim gapiazi a bar
izifa.

11 “Ezi gumazamiziba apiazima, atrivim
men ganasa aven zui. Egha a ghua gumazir
mamin garima, a poroghamibar isamin
azuir adiaritam aruzir puvati.

12 Ezi atrivim an azara, ‘Namakam, man-
maghin amizi, ni adiarir aghuitam aruzir
puvatigha, puram aven ize?’ Ezi gumazim
mikiman asa.

13 “Kamaghin amizi, atrivim ingangarir
gumazibav gia ghaze, ‘Ia an soroghafariba
ikegh, a isiva azenan mitatemin anekunigh.
Danganir mitater kamin me puvira tuavara
atariba kuskusi.’

14 “Ia oragh. God gumazamizir aviribar
dei, egha varazira, a me amisevima, me
aven zui.”

Gumazamiziba dagiaba Atrivim Sisar daningam, o markiam?
(Mak 12:13-17; Luk 20:20-26)

15 Ezi Farisiba ghua akabav suegha
Iesusin suighasa tuaviba buri. Egha me
ghaze, a pazi bizitam mikemeghti, me an
migirigiam baghaviram an suigham.

16 Egha me uan suren gumazir maba
ko Herotin gin zuir marazi amadazi, me
Iesus bagha ghua kamaghin a migei, “Tisa,
e fo ni guizbangira bizibav geir gumazim.
Ni Godin Arazibar gumazamizibar sure
gamua guizbangira me migei. Ni tavin
nighnizimin gin zuir puvati. Akar vamira ni
gumazamizir ziaba itiba, ko gumazamizir
kiniba uaghara, me migei.

17 Kamaghin, ni deragh e mikim. Judan
Araziba manmaghin migei? E dagiaba isiva
Atrivim Sisar daningtima, arazir kam Godin
damazimin dera, o puvati? Ni manmaghin
nighnisi?”

18 Ezi Iesus men nighnizir kurar kam
gifo, egha kamaghin me migei, “Ia gumazir
ifavaribagh amiba, ia tizim bagha na gi-
farasava ami?

19 Ia gavman ganidir dagiatam nan ak-
agh.” Ezi me dagiar mam inigha iza a
ganingi.

20 Ezi Iesus kamaghin men azai, “Kar
tinan nedazim ko tinan ziam?”

21 Ezi me ghaze, “Mar Sisarin nedazim ko
an ziam.”

Ezi a me migia ghaze, “Kamaghira, ia
Sisarin biziba isi Sisar daning, egh Godin
biziba isi, God daning.”

22 Ezi me migirigiar kam baregha digavir
kuram gamigha, anetegha ghue.

Sadyusiba gumazir aremegha ua dikavizibar arazim bagha Iesusin azai
(Mak 12:18-27; Luk 20:27-40)

23 Ezi aruer kamra, Sadyusiba Iesus
bagha ize. Sadyusiba ghaze, gumazir
aremeziba ua dikavir puvati. Egha me
kamaghin Iesusin azai,

24 “Tisa, Moses kamaghin mikeme,
Gumazir manatam boriba puvatigh
aremeghti, an aveghbuatam an amuim
inigh an ikiti, amizir kam boriba batiti,
an aveghbuamin ikizim kuavaremeghan
kogham.

25 Ezi fomira aveghbuar 7pla, en tongin
ike. Men avebam amuimin ikiava boritam
inizir puvati, egha areme. Kamaghin amizi,
an dozir mam an amuim inigha an iti.

26 Ezi an dozir kam uaghan boritam in-
izir puvatigha areme. Ezi aningin dozir
mikezim ko an gin iziba kamaghiram ami.

22:6: Mt 21:35 **22:6:** Matyu 21:35 **22:8:** Mt 10:11-13, Ap 13:46 **22:11:** 2 Ko 5:3, Ef 4:24, MAA 3:4, 19:8 **22:11:** 2 Korin 5:3; Akar Mogomem 3:4; 19:8 **22:13:** Mt 8:12, 25:30, Lu 13:28 **22:13:** Matyu 8:12; 25:30; Luk 13:28 **22:14:** Mt 20:16, 2 Pi 1:10, MAA 17:14 **22:14:** 2 Pita 1:10; Akar Mogomem 17:14 **22:15:** Mk 3:6 **22:15:** Mak 3:6 **22:16:** Mk 3:6, 8:15, 12:13 **22:16:** Mak 3:6; 8:15; 12:13 **22:21:** Stt 1:27, Ro 13:7 **22:21:** Rom 13:7 **22:23:** Ap 23:8 **22:23:** Aposel 23:8 **22:24:** Lo 25:5 **22:24:** Godin Araziba 25:5

27 Egha me bar ariaghire, ezi abuan
amizir kam uaghan areme.
28 Kamaghin ni e mikim, gumazamiziba
ua dikavamin dughiamin, amizir kam tinan
amuimra? Ni nighnigh, me bar an ike!"
29 Ezi Iesus me ikarvagha kamaghin me
migei, "Ia Godin Akinafarimin itir akam
gifozir puvati, egha ia uaghan Godin gav-
gavim gifozir puvati. Kamaghin, ia paza
migei.
30 Gumazamizir aremeziba ua dikavamin
dughiamin, paba amuibar ikian kogham,
uaghan me amuiba isi pabar arighan
kogham. Me enselbar min Godin
Nguibamin ikiam.
31 "Ezi ki ua dikavamin dughiam bagh
ian azangasa. Ia ti God ia mikemezir akar
kamin ganiz, o puvati? A ghaze,
32 'Ki Abraham ko Aisak ko Jekopin God.'
God gumazir ariaghirezibar God puvati, a
gumazir angamira itibar God."
33 Ezi gumazamiziba an akar kam
baregha digavir kuram gami.

Godin Akar Gavgavir faraghavira itim
(Mak 12:28-31; Luk 10:25-28)

34 Farisiba orazi, Iesusin migirigiaba
Sadyusibagh amizima, me mikiman ibura.
Ezi me uari akuvagha a bagha izi.
35 Me ko izir gumazir mam, a Judan
Arazibagh fozir gumazim. Egha a Iesus
basamasa kamaghin an azai,
36 "Tisa, Godin Akar Gavgavir manamra
maba bar dagh afira egha faraghavira iti?"
37 Ezi Iesus kamaghin a migia ghaze, "Ia
bar uan navir averiaba ko uan duaba ko
uan nighniziba ko uan gavgaviba sara bar
a gifongegh.
38 Kar Akar Gavgavir bar ekiam, egha
Akar Gavgavir igharazibar faraghavira iti.
39 Ezi an girara irim. A kamakin: ni
uabira uabi gifongezi moghin, gumazamizir
igharazibagh ifongegh.
40 Moses Osirizir Araziba ko Godin akam
inigha izir gumazibar akaba, da bar arazir
kamning gisin tu."

Iesus God Uam E Iniasa Misevezir Gu-
mazim bagha Farisibar azai
(Mak 12:35-37; Luk 20:41-44)

41 Farisiba uari akuvagha ikiav itima,
Iesus men azara,
42 "Ia God Ua Gumazamiziba Iniasa
Misevezir Gumazim, manmaghin a
ginighnisi? A tinan otarim?"
Ezi me an migia ghaze, "A Devitin
Ovavim."
43 Ezi Iesus kamaghin men azai, "Man-
maghin amizi, Godin Duam nighnizim Devit
ganingizi, a gumazir kam, 'Ekiam,' a gati,
egha kamaghin migia ghaze:

44 " 'Ekiam, nan Ekiam migia ghaze,
"Ni nan agharir guvimin daperagh iki
mangiti,
ki nin apaniba dikabiragh me isi nin da-
farim datighti,
me nin dagarimningin apengan ikiam."
'

45 "Ezi ia nighnigh, Devit uabi gumazir
kamin migia ghaze, a nan Ekiam. Ezi man-
maghin, gumazir kam ua Devitin Ovavimin
min iti?"
46 Ezi men tav bar Iesus ikarvaghan
buraghburaki. Egha me aruer kamin
ikegha ghua ua gin bizitam bagha an
azangan atiati.

23

Farisiba ko Judan Arazibagh fozir gu-
maziba arazir kurabagh ami
(Mak 12:38-39; Luk 11:43; 11:46; 20:45-
46)

1 Ezi Iesus gin gumazamizir aviriba ko an
suren gumazibagh eghari.
2 Egha kamaghin migei, "Judan Arazibagh
fozir gumaziba ko Farisiba, me Mosesin
danganim inigha Moses Osirizir Araziba ia
geghari.
3 Kamaghin amizi, me ia migeir akaba, ia
da baragha dagh eghari moghin dar amu.
Egh me amir araziba, ia men gin mangi dar
amuan marki. Me migirigiar bar aviribagh
amua egha uari dar gin zuir puvati.
4 Me kamaghin amua, mati me bizir bar
osimtiziba isava gumazamizibar dipizibagh
isin arizima, me da ateran buraghburasi.
Egha me tong uan dafar puzitamin men
akurvaghan nighnizir puvati.
5 "Arazir me amiba, me uarir ganasa oda
dagh ami. Me Godin Akar maba, uan dav-
eriaba ko guaghafivibar da osirigha, egha
dagh amizi, da bar ekefe, ezi me da azui.

22:29: Jo 20:9 **22:29:** Jon 20:9 **22:30:** 1 Jo 3:2 **22:30:** 1 Jon 3:2 **22:32:** Kis 3:6, Mt 8:11, Mk 12:26, Lu 20:37, Ap 7:32 **22:32:** Ua Me Ini 3:6; Matyu 8:11; Mak 12:26; Luk 20:37; Aposel 7:32 **22:33:** Mt 7:28 **22:33:** Matyu 7:28 **22:37:** Lo 6:5, 10:12, Lu 10:27 **22:37:** Godin Araziba 6:5; 10:12; Luk 10:27 **22:39:** Wkp 19:18, Mk 12:31, Ro 13:9, Ga 5:14 **22:39:** Ofa Gami 19:18; Mak 12:31; Rom 13:9; Galesia 5:14 **22:40:** Mt 7:12, Ro 13:10, Ga 5:14, 1 Ti 1:5 **22:40:** Matyu 7:12; Rom 13:10; Galesia 5:14; 1 Timoti 1:5 **22:42:** Jo 7:42 **22:42:** Jon 7:42 **22:43:** Sng 110:1, Mt 26:64 **22:44:** Sng 110:1, Ap 2:34, 1 Ko 15:25, Hi 1:13 **22:44:** Onger Akaba 110:1; Matyu 26:64; Aposel 2:34; 1 Korin 15:25; Hibru 1:13 **22:46:** Mk 12:34, Lu 14:6, 20:40 **22:46:** Mak 12:34; Luk 14:6; 20:40 **23:3:** Mal 2:7-8 **23:3:** Malakai 2:7-8 **23:5:** Mt 6:1 **23:5:** Matyu 6:1

Egha korotiar apinibar itir dueviar bar ruariba, me da azui. Egha ghaze, e arazir kamin uari akakagh suam, e guizbangira Godin akabar gin zui.*

6 Egha isar ekiabar me danganir ziaba itiba isava, God ko migeir dipenibar aven dabirabir aghuaribagh apiaghiri.

7 Egh me maketin danganibar mangiti, gumazamiziba 'Tisaba' me darigh, men ziaba fasa me bar akonge.

8 "Ki ghaze, gumazitam ia 'Tisa' a darighan marki. Bar marki. Ian tisan bar vamira, ia bar aveghdiariba.

9 Egh ia nguazimin kagh gumazitam 'Afeziam' a darighan marki. Ian Afeziar bar vamira, a uan Nguibamin iti.

10 Egh me 'Gumazir Dapanim' ian tav darighan marki. Ian Gumazir Dapanir vamira iti, a Gumazir God Uam E Iniasa Misevezim.

11 Ian gumazamizir ekiaba pura ian ingangarir gumazamizibar min iki.

12 Gumazamizir uan ziaba feba, God me abinam. Eghti gumazamizir uari abiriba, God me feghti me ziar ekiaba iniam."

Iesus Judan Arazibagh fozir gumaziba ko Farisibar arazir kurabar gun me migei (Mak 12:40; Luk 11:39-52; 20:47)

13-14 Egha Iesus ua kamaghin migei, "Ia Judan Arazibagh fozir gumaziba ko Farisiba, Iavzika, ia bar ikuvigham! Ia ifavaribagh amir gumaziba! Ia God Bizibagh Ativamin Dughiamin tiam asarazi, gumazamiziba azenan iti. Egha ia uaghan aven mangan aghua. Ezi gumazamiziba aven mangasava amima ia men tuaviba apiri.†

15 "Ia Judan Arazibagh fozir gumaziba ko Farisiba, Iavzika! Ia bar ikuvigham! Ia ifavaribagh amir gumaziba! Ia ongariba ko nguazir igharaziba bar dar ghua, suren gumazir vamira iniasa ruiagha arui. Eghti ia gumazitam batogh Judan Arazibar a geghanti, a ian nighnizibar gin mangi, egh a bar ian mirara uaghan helin mangam. Ia a damighti, a bar ia gafiragh arazir kurabar amuam.

16 "Ia damazir okavirziba, egha ia gumazir igharaziba tuavim men akakaghasa! Iavzika, ia bar ikuvigham! Ia kamaghin gumazamizibar sure gamua ghaze, 'Gumazir manam guizin mikimsiva, Godin Dipenimin akakagh mikimti, an araziba pura bizim. Egh gumazir kam guizin mikimsi, golin Godin Dipenimin aven itibar akakagh mikimti, kar a guizbangira migei, egh a mikemezir arazimin gin mangi, a damu.'

17 Ia gumazir onganir damazir okavirziba, tizim Godin damazimin ekefe? Ti gol, o ti Godin Dipenim? Ia fo, golin kam Godin Dipenimin aven iti, egha tuavir kamin golin kam Godin bizimin oto.

18 Egha ia uaghan kamaghin men sure gamua ghaze, 'Gumazitam uan migirigiaba gavgavim dar aningsi, ofa gamir dakozimin akakaghti, an migirigiaba pura biziba. Eghti gumazim ofa gamir dakozimin itir ofabar akakagh mikimti, kar a guizbangira migei, egh a mikemezir migirigiabar gin mangi.'

19 Ia damazir okavirziba, bizir manam Godin damazimin ekefe, ti ofa gamir dakozimin itir ofaba, o ofa gamir dakozim uabi? Ia fo, ofaba ofa gamir dakozimin iti, egha tuavir kamin ofan kam Godin bizimin oto.

20 Eghti gumazim uan migirigiaba gavgavim dar aningsi, ofa gamir dakozimin akakagh mikimti, an migirigiaba ofa gamir dakozim ko ofa gamir dakozimin itir ofaba uaghara aningin akakasi.

21 Egh gumazim uan migirigiaba gavgavim dar aningsi Godin Dipenimin akakagh mikimti, an migirigiaba Godin Dipenim, ko Godin uan Dipenimin aven itim, virara aningin akakasi.

22 Eghti gumazitam uan migirigiaba gavgavim dar aningsi, Godin Nguibamin akakagh mikimti, an migirigiaba Godin atrivir dabirabim, ko Godin uan atrivir dabirabim gaperazim, uaghara aningin akakasi.

23 "Ia Judan Arazibagh fozir gumaziba ko Farisiba, Iavzika, ia bar ikuvigham! Ia

* **23:5:** God ko migeir daveriaba, kar Judaba akinafarir dozibar Godin akar maba osiri, egha da isa mitarir nguzir mabagh aghui. Egha da isava uan agharir kiriabagh aghui, egha maba isa uan guabagh afe. Ni Ua Me Ini 13:9 ko 13:16 ko Godin Araziba 6:8 ko 11:18, dar gan. Judaba uaghan Akinafarim Diboboniba 15:37-41in garava sazir oteviba uan korotiabagh itui. Iesus Judan Arazibagh fozir gumaziba ko Farisiba me migia gia ghaze, me daveriar ekiaba aghuigha, egha sazir ruariba azui, egha uari akakagha ghaze, e guizbangira Godin akabar gin zui. Kar me uarir ganasa odava arazir kabagh ami. **23:6:** Mt 6:5, Mk 12:38-39, Lu 11:43, 14:7 **23:6:** Matyu 6:5; Mak 12:38-39; Luk 11:43; 14:7 **23:11:** Mt 20:26-27, Mk 9:35, 10:43-44, Lu 22:26 **23:11:** Matyu 20:26-27; Mak 9:35; 10:43-44; Luk 22:26 **23:12:** Jop 22:29, Snd 15:33, 29:23, Ese 21:26, Lu 14:11, 18:14, Je 4:6, 1 Pi 5:5 **23:12:** Jop 22:29; Aghuzir Akaba 15:33; 29:23; Esekiel 21:26; Luk 14:11; 18:14; Jems 4:6; 1 Pita 5:5 **23:13-14:** Lu 11:52 **23:13-14:** Luk 11:52 † **23:13-14:** Fofozir gumazir maba ghaze, akar kamnagh uaghan kagh ikiam. A kamakin, "Ia Judan Arazibagh fozir gumaziba ko Farisiba, Iavzika. Ia gumazir mizer pumuning itiba, ia amizir paba ovengezibagh ifara men dipenibar okia, oda migirigiar bar ruariba God ko dagh ami. Kotiamin Dughiamin ia bar ikuvigham." Ni Mak 12:40in gan. **23:16:** Mt 5:33-34, 15:14 **23:16:** Matyu 5:33-34; 15:14 **23:22:** Ais 66:1, Mt 5:34 **23:22:** Aisaia 66:1; Matyu 5:34 **23:23:** Wkp 27:30, Hos 6:6, Mai 6:8, Lu 11:42 **23:23:** Ofa Gami 27:30; Hosea 6:6; Maika 6:8; Luk 11:42

ifavaribagh amir gumaziba! Ia isingtizim
daghebagh anidir zuravarir 10plan poz-
ibar da arigha, egha dar pozir vamira God
ganidi. Egha Moses Osirizir Arazibar aven
itir arazir ekiaba ataghirasi. Ia, Godin
guizin arazim, ko apangkuvir arazim, ko
nighnizir gavgavim Godin itir arazim, ia da
gin amadi. Ia faragh arazir ekiar kabar gin
mangi dar amu, egh uaghan arazir dozir ia
amiba sara, uaghan dar amu.
24 Ia damazir okavirziba, egha gumazir
igharaziba tuavim men akakaghasa! Ia
mati, gumazim sibaba diparsizimin itima,
a bar deravira gara da isa da makuri. Ezi
asizir ekiam kamel, a diparsizimin aven
itima, an an garir puvatigha, a tui.

25 "Ia Judan Arazibagh fozir gumaziba
ko Farisiba, Iavzika! Ia bar ikuvigham!
Ia ifavaribagh amir gumaziba! Ia bar de-
raghavira kapba ko itaribar azeniba rue,
ezi dar aven itir dagher kaba bar izifa.
Ia, okimakiar araziba ko uarira uarigh
nighnizir arazibar tuavimin, dagher kaba
ini.
26 Ia Farisiba, ian damaziba okafi! Ia
faraghivira kapbar averiaba ruegh, eghti
dar otighinaba uaghan zuegham.

27 "Ia Judan Arazibagh fozir gumaziba ko
Farisiba, Iavzika! Ia bar ikuvigham. Ia
ifavaribagh amir gumaziba! Ia mati, me
matmatiam penin ghurghurim a gaghui, ezi
matmatiamin ganganim azenan bar dera.
Ezi an aven gumazir kuabar aghariba ko
bizir kuriba bar izifa.
28 Ia uaghan kamaghin iti. Me azenan ian
gara ghaze, ia gumazir aghuiba. Ezi ifavarir
araziba ko arazir bar kuraba, guizbangira
ian navir averiabagh izifa."

29 Egha Iesus ua kamaghin migei, "Ia Ju-
dan Arazibagh fozir gumaziba ko Farisiba,
Iavzika! Ia bar ikuvigham! Ia ifavarib-
agh amir gumaziba! Ia, fomira itir Godin
akam inigha izir gumaziba, men moziba de-
raghvira dar kirmigha, egha gumazir arazir
aghuibagh amizibar moziba deraghavira
dar adiaribagh ami.
30 Egha kamagh uariv gei, 'E ti uan inaz-
ibar dughiamin ikia, egha ti men akuragha
Godin akam inigha izir gumazibav soghezir
puvatighai.'
31 Ia kamagh migia uari akakagha ghaze,
'E Godin akam inigha izir gumazibav
soghezir gumazibar boriba!'
32 Aria, mangi, ia uan inaziba amua
taghizir arazir kuraba, bar da gifagh!
33 "Ia kuruziba! Ia dabirizir anababa!
God uan kotin aven ian araziba tuisighiva,
ia isi helin avir ekiamin ia amangam!
Ia man tuavitamin mangi, helin avim
gitagham? Bar puvatigham!
34 "Kamaghin amizi, ia oragh, ki ia
bagha Godin akam inigha izir gumaziba,
ko gumazir nighnizir aghuiba itiba, ko
Godin Arazibagh fozir gumaziba, me
amangam. Eghti ia men taraziv soghti me
arimighiram, egh tarazi isi ter ighuvibar me
afughafugham, egh tarazi ian God ko migeir
dipenibar aven benibar me fozorogham.
Egh ia uan nguibar ekiabar me batogh
men gintighti, me ari nguibar igharazibar
mangam.
35 Eghti arazir aghuibagh amir gumaza-
miziba bar, me misoghezir gumazibar
ivezir kuram, ia a iniam. Gumazir aghuibav
sozir arazir kam, gumazir aghuim Abelin
dughiamin ikegha, iza Berekian otarim
Sekaraian dughiamin tu. Gumazir kam,
ia Godin Dipenim ko ofa gamir dakozim
tizimin ia a misoghezi an areme, ezi iarara
ivezir kuram uan arazir kuram bagh a
iniam.
36 Ki guizbangira ia migei, arazir kurar
kabar ivezir kuram, a datirighin itir gu-
mazamiziba me bativam."

Iesus Jerusalemin apangkufi
(Luk 13:34-35; 19:41-44)

37 Egha Iesus ua kamaghin migei, "Oio,
ia Jerusalemin adarasi, ki ian apangkufi!
Ia Godin akam inigha izir gumazibav sozi
me ariaghiri, egha God ia bagha amadir
gumaziba, ia dagiaba isa, me ginivi, me
ariaghiri. Dughiar aviribar ki ian boriba
akuv me mughasa, mati tuarir amebam
uan avizimingin nguziba avarazi moghin,
ki ia damuasa ifonge. Ezi ia na bagh izan
aghua.
38 Ia oragh! Ian nguibam, God anetaki, ezi
a nguibar soriam gava.
39 Ki guizbangira ia migei, ia ua nan
ganan kogh, kamaghira iki mangi dughiar
ia suam, 'Gumazir, Ekiamin ziam ko gav-
gavimin izim, God deragh a damu!' "

24

Iesus ghaze, Godin Dipenim akarighirigham
(Mak 13:1-2; Luk 21:5-6)

23:25: Mk 7:4 **23:25:** Mak 7:4 **23:27:** Lu 11:44, Ap 23:3 **23:27:** Luk 11:44; Aposel 23:3 **23:28:** Lu 16:15 **23:28:** Luk 16:15 **23:31:** Ap 7:52 **23:31:** Aposel 7:52 **23:33:** Mt 3:7, 12:34, Lu 3:7 **23:33:** Matyu 3:7; 12:34; Luk 3:7 **23:34:** Mt 10:23, 1 Te 2:15 **23:34:** Matyu 10:23; 1 Tesalonika 2:15 **23:35:** Stt 4:8, 2 Sto 24:20-21, Hi 11:4 **23:35:** Jenesis 4:8; 2 Eghaghaniba 24:20-21; Hibru 11:4 **23:37:** 2 Sto 24:21, Sng 17:8, 91:4, Ap 7:59, 1 Te 2:15 **23:37:** 2 Eghaghaniba 24:21; Onger Akaba 17:8; 91:4; Aposel 7:59; 1 Tesalonika 2:15 **23:38:** 1 Kin 9:7-8, Jer 12:7, 22:5 **23:38:** 1 Atriviba 9:7-8; Jeremaia 12:7; 22:5 **23:39:** Sng 118:26, Mt 21:9 **23:39:** Onger Akaba 118:26; Matyu 21:9

1 Egha Iesus Godin Dipenimin miriam
ategha azenan zuima, an suren gumaziba
a bagha izi. Egha me Godin Dipenim an
akakasi.
2 Ezi an akar kamin me migei, “Ia
Dipenimin itir bizir aghuir kabar gari?
Ki guizbangira ia migei, dagiar kaba,
gumaziba bar da pueghti da bar moghira
dagh iregham. Eghti tam tam gisin ikeghan
kogham.”*

*Iesus ghaze, osimtizir aviriba
gin otivam*
(Mak 13:3-13; Luk 21:7-19)

3 Egha Iesus ghua Olivin Mighsiamin
aperaghav itima, an suren gumaziba uarira
iza kamaghin an azai, “Ni e mikim, bizir
kaba dughiar manamin otivam? Arazir
manamnagh faragh otoghti, e fogh suam,
‘Ni ua izam,’ eghti nguazir kam uaghan
givam?”
4 Ezi Iesus me ikaragha kamaghin me
migei, “Ia uari bagh deraghvira gan, gu-
mazitam izi ia gifaran marki.
5 Kamaghin amizi, gumazir bar aviriba
izi, nan ziam isiva uari gasi suam, ‘Kirara,
ki Gumazir God Gumazamiziba Ua Me Ini-
asa Misevezim.’ Egh me gumazamizir
aviribagh ifaram.
6 Eghti ia roghira itir midorozir ekiabar
niginiba baragh, egh saghon itir midorozir
ekiabar akaba baragham. Egh ia digavir
kuram damuan marki. Arazir kaba otivam,
eghti nguazir kam givamin dughiam tighar
izam.
7 Kantrin mamin itir darazi dikavigh
kantrin igharazimin itir darazi ko
misogham. Eghti atrivir mamin adarazi
dikavigh atrivir igharazimin adarazi ko
misogham. Danganir mabar dagheba bar
puvaratightima, gumazamiziba mitiriamra
ikiam. Eghti mikimkiziba uaghan otivam.
8 Osimtizir kaba mati, amizim otasa
faraghavira mizazim barazi mokin.
9 “Dughiar kamin me ian suighiva
osimtiziba ia darighiva ia misoghti, ia
arimighiram. Eghti gumazamiziba bar nan
ziam bangin ian aghuagham.
10 Egh dughiar kamin gumazamizir
aviriba, me uan nighnizir gavgavir nan itim
ategham. Egh pazi uarira uarir amuva, uari
isi apanibar agharim darigham.
11 Eghti akar ifavarim akurir gumazir
aviriba otivigh, gumazamizir aviribagh
ifaram.
12 Eghti arazir kuraba bar izivaghti,
kamaghin gumazamiziba uarigh ifongezir
arazim ategham.
13 Eghti tina arazir kabar tongin gav-
gavigh iki, mangi dughiar nguazir kam
givaghamim otoghti, God uam a iniam.
14 Eghti God Bizibagh Ativamin
Dughiamin Akar Aghuir kam, me a inigh
a isiva nguazimin itir ikiziba bar dar
gumazamiziba bar me mikimtima, me
a baragham. Eghtima gin nguazir kam
givamin dughiam otivam.”

Iesus ghaze, bizir bar kuram otogham
(Mak 13:14-23; Luk 21:20-24)

15 Egha Iesus migia ghua kamaghin migei,
“Ia gantima, bizir bar kurar God ifongezir
puvatizim, Godin Dipenimin aven ikiam. A
ikiti, God uan Dipenim ategham. Fomira
Godin akam inigha izir gumazim Daniel
bizir kamin gun mikeme. (Gumazir osizirir
kamin garim, a deraghvira nighnigh egh a
gifogh.)
16 Dughiar kamin Judian Distrighin
itir gumazamiziba ari mighsiabar ghua-
vanangam.
17 Egh tav dipenimin pin itir avughsazir
danganimin ikegh, nguazimin magiri,
egh uam aven mangi uan bizitam inisi
nighnighan marki.
18 Egh gumazir manam azenir ekiamin
ikegh, egh uamategh dipenimin mangi uan
azenan azuir korotiam inian marki.
19 Naviba adair amiziba ko boriba oteba
apir amebaba, mevzika; dughiar izamin
kaba bar men ikuvigham!
20 Ia amozimin dughiam ko Sabatin
dughiatamin aran aghuaghiva, uari bagh
God ko mikim.
21 Dughiar izamin kaba, da osimtizir eki-
abar dughiaba. God nguazim ko overiamin

24:2: Jer 26:18, Mai 3:12, Lu 19:44 **24:2:** Jeremaia 26:18; Maika 3:12; Luk 19:44 * **24:2:** Kar Matyu osirizir Iesusin migirigiar ruarir abuananam. (4pla faragha gifa.) Akar kaba, da 24:2--25:46in iti. Da nguazim givamin dughiamin arazibar gun migei. **24:3:** Mt 24:27, 24:37-39,, Mk 13:3, 1 Te 5:1 **24:3:** Matyu 24:27; 24:37-39; Mak 13:3-4; 1 Tesalonika 5:1 **24:5:** Jer 14:14, 23:21, 23:25, Mt 24:23-24, Jo 5:43, Ap 5:36-37, 1 Jo 2:18 **24:5:** Jeremaia 14:14; 23:21; 23:25; Matyu 24:23-24; Jon 5:43; Aposel 5:36-37; 1 Jon 2:18 **24:7:** 2 Sto 15:6, Ais 19:2, Hag 2:22, Sek 14:13, Ap 11:28 **24:7:** 2 Eghaghaniba 15:6; Aisaia 19:2; Hagai 2:22; Sekaraia 14:13; Aposel 11:28 **24:9:** Mt 10:22, Mk 13:9, Lu 21:12, Jo 15:18-20, Ap 4:2-3, MAA2:10, 2:13 **24:9:** Matyu 10:22; Mak 13:9; Luk 21:12; Jon 15:18-20; Aposel 4:2-3; Akar Mogomem 2:10; 2:13 **24:10:** Mt 11:6, 13:57, 2 Ti 1:15 **24:10:** Matyu 11:6; 13:57; 2 Timoti 1:15 **24:11:** Mt 7:15, 24:5, 24:24, Ap 20:29, 1 Ti 4:1, 2 Pi 2:1, 1 Jo 4:1 **24:11:** Matyu 7:15; 24:5; 24:24; Aposel 20:29; 1 Timoti 4:1; 2 Pita 2:1; 1 Jon 4:1 **24:13:** Mt 10:22, Mk 13:13, Hi 3:6, 3:14 **24:13:** Matyu 10:22; Mak 13:13; Hibru 3:6; 3:14 **24:14:** Mt 9:35, 10:18, 28:19, Ro 10:18, Kl 1:6, 1:23 **24:14:** Matyu 9:35; 10:18; 28:19; Rom 10:18; Kolosi 1:6; 1:23 **24:15:** Dan 9:27, 11:31, 12:11 **24:15:** Daniel 9:27; 11:31; 12:11 **24:17:** Luk 17:31 **24:21:** Dan 9:26, 12:1, Jol 2:2, MAA 7:14 **24:21:** Daniel 9:26; 12:1; Joel 2:2; Akar Mogomem 7:14

ingarizir dughiamin iza datirikin, egh ua
kamaghin dughiatam otoghan kogham.
22 Ekiam uan gumazamizir misevezibagh
nighnigha, dughiar kurar kamin dughiar
maba aghorezi, da mong otefe. A ti dar
aghorezir puvatizi, gumazamiziba bar
ariaghireghai.
23 "Dughiar izamimin, tav ia mikim suam,
'Ia gan, Kraisra kara! A God Ua E Iniasa
Misevezir Gumazimra,' o, 'Ia gan, Kraisra
muna!' ia an akam baraghan marki.
24 Gumazitaba iziva ia gifar suam, 'Kirara,
God Gumazamiziba Ua me Iniasa Misevezir
Gumazim,' o 'ki Godin akam inigha izir
gumazir mam,' egh me mirakelin bar eki-
aba koma digavir kuram gamir arazibar
amuti da otivam. Me kamaghin ifonge, me
gumazamiziba bar me gifaraghti, me on-
ganigham. Egh me gavgavim iki, uaghan
God ua bagha misevezir gumazamiziba, me
uaghan me gifarasa. Kamaghin me mi-
rakelin kabar amuam. Egh dughiataba me
me gifarisi damuva avegham.
25 Ia oragh! Bizir ki faragha ia
mikemeziba, da otivam.
26 "Kamaghin amizi, me ia mikim suam,
'Ia gan. A muna gumazamiziba puvatizir
danganimin iti,' eghti ia mangan marki. Egh
me suam, 'Ia gan. A kara, dipenir kamin
aven modoghav iti,' ia men akam baraghan
marki.
27 Ia fo, onimarim taghtagha, an angazan-
garim aruem anadi naghin ikegha nguazim
bar anevaragha ghua aruem ghuaghiri
naghin tu. Eghti Gumazamizibar Otarim ua
izamin arazim, uaghan kamaghiram otivti,
nguazimin itir darazi bar an ganam.
28 "Gumazir kuaba iti naghin, taragiaba
uari akuvagham. Kamaghira, Gumazamiz-
ibar Otarim izitima, gumazamiziba bar an
ganam."

Iesus ghaze, Gumazamizibar Otarim gin izam
(Mak 13:24-27; Luk 21:25-28)

29 Egha Iesus ua kamaghin migei,
"Osimtizir ekiar kaba otivigh givaghti:

"'Aruem mitategham,
eghti iakinim isiraghan kogham,
eghti mikoveziba overiamin asighi-
ram,
overiamin itir bizir gavgaviba bar
uarira uari sivaghsivagh,
uan danganiba ataghiragham.'

30 "Eghti, Gumazamizibar Otarim Izamin
Dughiam, an arazarazim overiamin
otivtima, nguazimin itir nguibaba bar
aziam. Dughiar kamin gumazamiziba
ganti, Gumazamizibar Otarim ghuariabagh
isin iki, uan gavgavir ekiam koma angazan-
garir ekiam sara izam.
31 Eghti sigham bar pamten arangti, a uan
enselba ameghti, me nguazim ko overiamin
danganiba bar dar mangi, a ua bagha
misevezir gumazamiziba akuvam, egh en-
selba nguazimin oteviba bar, me akuvagh,
men aku a bagh izam."

Iesus ghaze, ia temer fighin gan fogh
(Mak 13:28-31; Luk 21:29-33)

32 Egha Iesus ua kamaghin migei, "Temer
fighin aguaba ua diz murti, ia fogh suam,
amozimin dughiam roghira ize. Ia temer
fighin gan nighnizim iniam.
33 Kamaghira ia bizir kabar ganti da otivti,
ia fogh suam, Gumazamizibar Otarim a ua
izamin dughiam roghira ize. A tiar akamin
tughav iti.
34 Ki guizbangira ia migei dughiar kamin
itir gumazamizir kaba ikivira ikiti bizir
kaba bar otivam.
35 Overiam ko nguazim givagham, eghti
nan migirigiaba givaghan kogham."

Iesus ghaze, a ua izamin dughiam, tav a gifozir puvati
(Mak 13:32-37; Luk 17:26-30; 17:34-36)

36 Egha Iesus ua kamaghin migei, "Bizir
ki ia migeir kaba otivamin dughiam, tav a
gifozir puvati. Enselin Godin Nguibamin
itiba ko Godin Otarim uaghan fozir puvati.
Afeziam bar uabira fo.
37 Ezi bizir Noan dughiamin otiviziba,
da uaghan Gumazamizibar Otarim Izamin
Dughiamin otivam.
38 Dipar ekiar nguazim bar anevarazim
tighar izamin dughiamin, gumazamiziba

24:22: Ais 65:8-9, Sek 14:2-3 **24:22:** Aisaia 65:8-9; Sekaraia 14:2-3 **24:23:** Mt 24:5, 24:11, Mk 13:21, Lu 17:23, 21:8 **24:23:** Matyu 24:5; 24:11; Mak 13:21; Luk 17:23; 21:8 **24:24:** Lo 13:1-3, Mk 13:22, 2 Te 2:8-9, MAA 13:13-14 **24:24:** Godin Araziba 13:1-3; Mak 13:22; 2 Tesalonika 2:8-9; Akar Mogomem 13:13-14 **24:26:** Luk 17:23-24 **24:27:** Mt 24:37-39 **24:27:** Matyu 24:37-39 **24:28:** Lu 17:37, 2 Pi 3:10 **24:28:** Luk 17:37 **24:29:** Ais 13:10, 34:4, Ese 32:7, Jol 2:10, 2:31, 3:15, MAA 6:12-13 **24:29:** Aisaia 13:10; 34:4; Esekiel 32:7; Joel 2:10; 2:31; 3:15; Akar Mogomem 6:12-13 **24:30:** Dan 7:13, Sek 12:10-14, Mk 13:26, MAA 1:7, 6:12-13 **24:30:** Daniel 7:13; Mak 13:26; Akar Mogomem 1:7; 6:12-13 **24:31:** Ais 27:13, Mt 13:41, 1 Ko 15:52, 1 Te 4:16 **24:31:** Aisaia 27:13; Matyu 13:41; 1 Korin 15:52; 1 Tesalonika 4:16 **24:33:** Je 5:9 **24:34:** Mt 16:28, 23:36, Mk 13:30, Lu 21:32 **24:34:** Matyu 16:28; 23:36; Mak 13:30; Luk 21:32 **24:35:** Sng 102:26, Ais 40:8, Mt 5:18, Mk 13:31, Lu 21:33, Hi 1:11 **24:35:** Aisaia 40:8; Matyu 5:18; Mak 13:31; Luk 21:33 **24:36:** Sek 14:7, Ap 1:7, 1 Te 5:1-2 **24:36:** Sekaraia 14:7; Aposel 1:7; 1 Tesalonika 5:1-2 **24:37:** Stt 6:5-8 **24:37:** Jenesis 6:5-8 **24:38:** Stt 6:3-5, Lu 17:26, 1 Pi 3:20 **24:38:** Luk 17:26; 1 Pita 3:20

dagheba ko dipaba apa, uarir ikia mamaghira iti. Me kamaghin amua ikiav itima,
Noa kurimin aven ghu.
39 Me bizir me bativamin tam gifozir puvati, egha pura ikiav itima, aperiar ekiam
otogha bar me avaragha me avigha ghue. Gumazamizibar Otarim izamin dughiam,
uaghan kamaghiram otivam.
40 Gumazir pumuning azenimin ikiti, God tav inighiva tav ategham.
41 Amizir pumuning bretbar amusi plaua
mirmir ikiti, God tav inighiva tav ategham.
42 "Kamaghin amizi, ia deragh gan iki. Ian
Ekiam izamin dughiam, ia a gifozir puvati.
43 Ia arazir kam ginighnigh. Gumazir
manam, okimakiar gumaziba dimagarimin
izava an dipenim akarasava amima, a men
dughiam gifogha, men arafa. Egha me
ataghizi me an dipenim akarizir puvati.
44 Kamaghira, ia uaghan aravagh iki gan.
Guizbangira, dughiar ia Gumazamizibar
Otarim mizuaman koghamim, a dughiar
kamram otogham."

Ingangarir gumazir aghuim ko ingangarir gumazir kuramin akar isin zuim (Luk 12:42-46)

45 Egha Iesus ua kamaghin migei, "Ingangarir gumazir manamra nighnizir aghuiba
ikia deravira uan ingangarim gami? An
gumazir ekiam a damuti, a ingangarir gumazir igharazibar ganam. Egh dughiar an
gumazir ekiam ifongezimin, a dagheba isi
ingangarir gumazibar aningam.
46 Ingangarir gumazir kam ingara itima,
an gumazir ekiam izava a batogha an ingangarir kamin garima, gumazir kamin
navir averiam bar an dera.
47 Ezi ki guizbangira ia migei, ingangarir
gumazir kamin ekiam a damightima, an an
ingangarir gumazir mabar ekiamin ikiva
an biziba bar dar ganam.
48 Eghti ingangarir gumazir kam
guizbangira ikuvigh, egh a uabi kamaghin
nighnigham, 'Nan ekiam zuamira izeghan
kogham.'
49 Egha uaghan a ko ingarir daraziv
sogh, wainin dipabar ami gumazir dipar
onganiba apiba ko ikiam.
50 Eghti an ekiam, dughiar an ingangarir
gumazim a bagha garir puvatizimin, an
otogham. A dughiar a fozir puvatizimin
uamategham.
51 Ingangarir gumazir kamin gumazir
ekiam bar pazav, a damigh, ivezir bar kuram a daningam. Egh a isiva ifavaribagh
amir gumazibar tongin anetigham. Eghti
a danganir kamin ikiva, arang atariba
kuskugh mamaghira ikiam."

25

Iesus 10plan guivir igiabar akar isin zuim migei

1 Egha Iesus ua kamaghin migei, "God
Bizibagh Ativamin Dughiam mati, guivir
igiar 10plan eghaghanimin min mangam.
Gumazir mam igiamra amuimin ikiasa izi.
Ezi guivir igiar maba uan lamba inigha tuavimin an apuasa zui.
2 Men 5pla, nighnizir aghuiba itima, 5pla
nighnizir aghuiba puvati.
3 Egha 5plan nighnizir aghuiba itir puvatiziba, uan lamba isa, egha da bagha
boretaba inizir puvati.*
4 Ezi guivir igiar nighnizir aghuiba itiba,
uan lamba isa, egha uaghan borem itir
misevir maba sara, ini.
5 Ezi gumazir amuimin ikiamim zuamira
izezir puvati, ezi guivir kaba pariam men
azima, me akui.
6 "Ezi dimagarir arizimin gumazir mam
dia ghaze, 'Gumazir amuimin ikiamim, a
roghira izi. Ia izi, e mangi, tuavimin a
batogh a ko izam.'
7 Ezi guivir igiar kaba dikavigha uan lambar kiri.
8 "Ezi guivir nighnizir aghuiba puvatiziba,
nighnizir aghuim itibar aza ghaze, 'En
lamba mungasava ami. Kamaghin amizi, ia
boretaba e daningigh.'
9 "Ezi nighnizir aghuim itir guiviba, me
ikaragha kamaghin migei, 'Puvatigham!
Borem bar en tughatighan kogham. Ia
mangi, boreba amadir danganitamin uari
bagh tabagh ivesegh.'
10 Ezi guivir nighnizir aghuiba puvatizir
kaba ghuezima, gumazir amuimin ikiamim
oto. Ezi guivir boreba itiba, a ko isar ekiam
bagha dipenimin aven ghue. Ezi gumaziba
tiam asara.
11 "Ezi gin guivir ghueziba uamategha iza
kamaghin migei, 'Ekiam! Ekiam, ni izi e
bagh tiam kuigh.'
12 "Ezi a me ikaragha kamaghin migei, 'Ki
guizbangira ia migei, ki ia gifozir puvati.' "

24:39: Stt 7:6-24, 2 Pi 3:6 **24:39:** Jenesis 7:6-24; 2 Pita 3:6 **24:42:** Mt 25:13, Mk 13:33, Lu 21:36 **24:42:** Matyu 25:13; Mak 13:33; Luk 21:36 **24:43:** 1 Te 5:2, 2 Pi 3:10, MAA 3:3, 16:15 **24:43:** 1 Tesalonika 5:2; 2 Pita 3:10; Akar Mogomem 3:3; 16:15 **24:43:** Luk 12:39-40 **24:44:** Mt 25:13, 1 Te 5:6 **24:44:** Matyu 25:13; 1 Tesalonika 5:6 **24:46:** MAA 16:15 **24:46:** Akar Mogomem 16:15 **24:47:** Mt 25:21-23 **24:47:** Matyu 25:21-23 **24:51:** Mt 8:12, 25:30 **24:51:** Matyu 8:12; 25:30 **25:1:** Lu 12:35, MAA 19:7 **25:1:** Luk 12:35; Akar Mogomem 19:7 * **25:3:** Israelin adarazi olivin borem isava, uan lambagh ruava dagh aboi, me en min karasin lambagh aboir puvati. **25:11:** Luk 13:25 **25:12:** Mt 7:23 **25:12:** Matyu 7:23 **25:13:** Mt 24:42-44, 1 Te 5:6, 1 Pi 5:8 **25:13:** Matyu 24:42-44; 1 Tesalonika 5:6; 1 Pita 5:8

13 Egha Iesus ghaze, “Kamaghira, ia deraghavira gan. Ian Ekiam, aruem ko dughiar
ia fozir puvatizimin, an otogham.”

Ingangarir gumazibar dagiaba inizimin, akar isin zuim
(Luk 19:11-27)

14 Egha Iesus ua kamaghin migei, “God Bizibagh Ativamin Dughiam mati, gumazir
mam nguibar saghon itimin mangasava ami mokin. Gumazir kam uan ingangarir
gumazibar diazi me izima, a uan biziba isi, me danightima, me a bagh dar ganam.
15 A gumazibar araziba ko gavgavibar gara, dagiaba tuiragha da isa me ganingi. A
mav 5,000 kina a ganiga, mav 2,000 kina a ganiga, mav 1,000 kina a ganingi. A kamaghin amigha ghu.
16 A ghuzima, gumazir 5,000 kina inizim maghira an ingara, 5,000 kinan mam a dagh
isin uam a ini.
17 Ezi gumazir 2,000 kina inizim kamaghira amua, uaghan 2,000 kinan mam
dagh isin uam a ini.
18 Ezi gumazir 1,000 kina inizim ghua mozim okoregha uan gumazir ekiamin
dagiaba isa mozim gatigha da modo.
19 “Ezi gumazir ekiam dughiar ruarimin saghon ikegha uamategha ize. Egha uan
ingangarir gumazibar ingangaribagh fofoghasa men dei.
20 Ezi gumazir 5,000 kina inizim, 5,000 kinan mam a dibagha, a inigha iza kamaghin
migei, ‘Ekiam, ni 5,000 kina na ganingi. Ni ge, ki dagiar ingangarim gamua, 5,000 kinan mam dagh isin uam a ini.’
21 “Ezi an ekiam kamaghin a migei, ‘Ni ingangarir gumazir aghuim, ni ingangarir
aghuim gami. Ni bizir doziba deravira dar gari. Kamaghin amizima, ni ingangarir ekiabar ganasa, ki ifonge. Ni izi uan ekiamin isamin aven iki, egh a ko bar akuegham.’
22 “Ezi gumazir 2,000 kina inizim iza kamaghin migei, ‘Ekiam, ni 2,000 kina na
ganingi. Ni ge, ki dagiar ingangarim gamua, 2,000 kinan mam dagh isin uam a ini.’
23 Ezi an ekiam kamaghin a migei, ‘Ni ingangarir gumazir aghuim, ni ingangarir
aghuim gami. Ni bizir doziba deravira dar gari. Kamaghin amizi, ni ingangarir ekiabar ganasa, ki ifonge. Ni izi, uan ekiamin isamin aven iki, egh a ko bar akuegham.’
24 “Ezi gumazir 1,000 kina inizim uaghan iza kamaghin migei, ‘Ekiam, ki fo, ni gumazir apangkuviba puvatizim. Ni gumazir igharaziba oparir azeniba, ni uaghan daghebagh tui. Egha gumazir igharazim dagher oviziba akurima, ni uaghan pura dar aghafi.
25 Kamaghin amizi, ki atiatingi, egha nin 1,000 kina inigha ghua nguazir mozim gatigha egha da modo. Nin dagiabar kara.’
26 “Ezi an ekiam a ikaragha kamaghin a migei, ‘Ni ingangarir gumazir kuram! Ni gumazir amirazim. Ni na gifo, ki gumazir igharaziba oparir azenibar daghebagh tui. Egha uaghan gumazir igharazim dagher oviziba akurima, ki uaghan pura dar aghavam.
27 Ezi ni tizim bagha nan dagiaba isa, dagiar dipenim gatizir puvati? Eghti ki ua
iziva, uan dagiaba iniva dagiar igharazitaba dagh isin da iniam.
28 Kamaghin amizi, ia a da 1,000 kina inigh, a isiva 10,000 kina itir gumazim daningigh.
29 Gumazitam o amizitam Godin akabagh foghti, God uan akabar fofozir igharaziba
a daningam, eghti a Godin akar aviribagh fogham. Eghti Godin akabagh foghan aghuazir tav, an fofozir muziarim God a dam a inigham.
30 Ezi ingangarir gumazir bar kurar kam, ia a isi, azenan itir danganir mitatemin
anekunigh. Danganir kamin me puvira tuangiva arang, atariba kuskugh ikiam.’ ”

Gumazamizibar Otarim, gumazamiziba bar me isi uan kotiamin aven men araziba tuisigham

31 Egha Iesus ua kamaghin migei, “Gumazamizibar Otarim, Atrivimin min otogh
uamategh uan enselba bar me ko iziva, egh uan atrivir dabirabim daperagham.
32 Eghti nguazimin itir gumazamiziba bar iziva an guamin uari akuvagham. Eghti a
me tuiragh, egh bizir pumuning damuam, mati sipsipbar garir gumazim sipsipba isava, bizir mamin me amaga, memeba bizir mamin me amadi.
33 A sipsipba isi agharir guvimin da amang, egh memeba isi agharir kiriamin amangam.
34 Egh Atrivim kamaghin agharir guvimin itir gumazamizibav kimam, ‘Ia izi, nan
Afeziam deragh ia damuasa ifonge! Ia

25:14: Mk 13:34 **25:14:** Mak 13:34 **25:15:** Ro 12:6 **25:15:** Rom 12:6 **25:21:** Mt 24:45-47, Lu 12:44, 16:10, 2 Ti 2:12, Hi 12:2, 1 Pi 1:8 **25:21:** Matyu 24:45-47; Luk 12:44; 16:10; 2 Timoti 2:12 **25:29:** Mt 13:12, Mk 4:25, Lu 8:18, Jo 15:2 **25:29:** Matyu 13:12; Mak 4:25; Luk 8:18; Jon 15:2 **25:30:** Mt 8:12, 22:13, Lu 13:28 **25:30:** Matyu 8:12; 22:13; Luk 13:28 **25:31:** Sek 14:5, Mt 16:27, 19:28, Ap 1:11, 1 Te 4:16, 2 Te 1:7, MAA 1:7, 20:11-13 **25:31:** Matyu 16:27; 19:28; Aposel 1:11; 1 Tesalonika 4:16; 2 Tesalonika 1:7; Akar Mogomem 1:7; 20:11-13 **25:32:** Ese 20:38, 34:17, Ro 14:10, 2 Ko 5:10, MAA 20:12 **25:32:** Esekiel 20:38; 34:17; Rom 14:10; 2 Korin 5:10; Akar Mogomem 20:12 **25:34:** 1 Ko 6:9, 15:50, Ga 5:21, Hi 4:3, 1 Pi 1:20 **25:34:** 1 Korin 6:9; 15:50; Galesia 5:21; Hibru 4:3; 1 Pita 1:20

iziva, danganir Afeziam fomira ia bagha
inabazim inigh, a nguazir kam otozir
dughiamin a ia bagha danganir kam akiri.
35 Ki faragha mitiriam nan azima, ia
dagheba na ganingi, ezi kuarim nan
pirima, ia dipam na ganingi, ezi ki nguibar
igharazimin gumazimin min itima, ia na
inigha uan dipenimin ghu,
36 ezi ki bibiamra itima, ia korotiaba na
ganingi, ezi ki areima, ia nan akurvasi, ezi
ki kalabusin itima ia iza nan gari. Kamaghin
amizi, ia aven izi.'
37 "Eghti gumazamizir aghuiba kamaghin
a ikaragham, 'Ekiam, dughiar manamra,
mitiriam nin azima, e dagheba ni ganingi?
Ezi dughiar manamra, kuarim nin pirima, e
dipam ni ganingi?
38 Ezi dughiar manamra, ni nguibar
igharazimin gumazimin min itima, e ni
inigha uan dipenibar ghue? Ezi dughiar
manam, ni bibiamra itima, e korotiaba ni
ganingi?
39 Ezi dughiar manam, ni areima, e nin
akura, o ni kalabusin itima, e ghua nin
gani?'
40 "Eghti Atrivim me ikaragh kamaghin
me mikimam, 'Ki guizbangira ia migei,
arazir ia nan gumazamizir kinibagh amiz-
iba, ia dar na gami.'
41 "Egh Atrivim uan agharir kiriamin
itir darazi kamaghin me mikimam, 'Ia na
gitagh! Ia Godin aningagharimin aven itir
darazi! Ia mangi, avir munger puvatizimin
mangi. Avir kam, me Satan uan enselba ko
me bagha anetizima a iti.
42 Ki faragha mitiriam nan azima, ia
daghetam na ganingizir puvati, ezi kuarim
nan pirima, ia dipatam na ganingizir puvati.
43 Egha ki nguibar igharazimin gu-
mazimin min itima, ia na inigha uan
dipenibar ghuzir puvati, ezi ki bibiamra
itima, ia korotiatam na ganingizir puvati,
ezi ki areima, ia nan akurazir puvati, ezi ki
kalabusin itima, ia ghua nan ganizir puvati.
Kamaghin amizi, ia na gitagh!'
44 "Eghti me kamaghin a mikimam,
'Ekiam, e dughiar manam nin gari, mitiriam
nin aghe, o kuarim nin piri, o ni nguibar
igharazimin gumazimin min ike, o ni
bibiamra ike, o ni arei, o ni kalabusin ikezi,
e deravira ni gamizir puvati?'
45 "Eghti a me ikaragh kamaghin me
mikimam, 'Ki guizbangira ia migei, arazir ia
gumazamizir kinibagh amizir puvatiziba,
ia uaghan arazir kabar na gamizir puvati.'
46 Eghti gumazamizir kamaghin amiziba
mangi, ivezir kuram iniam, kar mizazir
givan koghamim. Eghti gumazamizir
aghuiba mangi, ikirimirir aghuir zurara
itim iniam."

Iesus mizazim inigha aremegha ua dikafi

26

(Sapta 26–28)

Gumazir dapaniba Iesus misueghti an aremeghasa migirigiabar kiri
(Mak 14:1-2; Luk 22:1-2; Jon 11:45-53)

1 Iesus migirigiar kaba agivagha, uan
suren gumaziba kamaghin me migei,
2 "Ia fo, aruer pumuning givaghtima, God
Israelia Gitazir Dughiamin isar ekiam oti-
vam. Eghti me Gumazamizibar Otarim isi
apanibar agharim datighti me a isiva ter
ighuvimin a gafugham."
3 Dughiar kamin, ofa gamir gumazir eki-
aba koma Judabar gumazir aruaba ghua,
ofa gamir gumazibar dapanimin dipenimin
uari akufa. Gumazir kamin ziam Kaiafas.
4 Egha me arazir mogometamin Iesusin
suiragh a misueghti an aremeghasa tuaviba
buria, akabav sosi.
5 Egha me kamaghin uariv gei, "E isar
ekiamin dughiamin an suighan kogham.
E damuti, gumazamizir isamin itiba men
naviba osemegh, egh midorozir dafatam
damigham."

Amizir mam borem isa Iesusin dapanim ginge
(Mak 14:3-9; Jon 12:1-8)

6 Ezi Iesus ghua Betanin nguibamin aven
Saimonin dipenimin iti, Saimon faragha
lepan arimariam an mikarzim gami.
7 Dughiar kamin Iesus dagher dakozimin
aperaghav itima, amizir mam, borer
mughuriar aghuim zuir mam, inigha izi.
Borer aghuir kamin misevim, me dagiar
ziam alabastan an ingari. Ezi borer kamin
ivezim bar pin ko. Ezi amizir kam borer
kam isava, Iesusin dapanim ginge.
8 Ezi an suren gumaziba kamaghin an
gara, navir averiaba ikufi. Egha me ghaze,
"Tizim bagha kav borer mughuriar aghuim
zuim pazava a gami?
9 E ti anemadagha dagiar ekiatam inigha
asaghasazibagh anighai."

25:35: Ais 58:7, Ese 18:7, 18:16, Hi 13:2, Je 1:27 **25:35:** Aisaia 58:7; Esekiel 18:7; 18:16; Hibru 13:2; Jems 1:27 **25:36:** 2 Ti 1:16, Je 2:15-16 **25:36:** 2 Timoti 1:16; Jems 2:15-16 **25:40:** Snd 19:17, Mt 10:42, 18:5, Mk 9:41, Hi 6:10, MAA 22:12 **25:40:** Aghuzir Akaba 19:17; Matyu 10:42; 18:5; Mak 9:41; Hibru 6:10; Akar Mogomem 22:12 **25:41:** Mt 7:23, Mk 9:48, Lu 16:24, MAA 12:9, 20:10 **25:41:** Matyu 7:23; Mak 9:48; Luk 16:24; Akar Mogomem 12:9; 20:10 **25:45:** Sek 2:8, Ap 9:5 **25:45:** Sekaraia 2:8; Aposel 9:5 **25:46:** Dan 12:2, Jo 5:29, Ro 2:7 **25:46:** Daniel 12:2; Jon 5:29; Rom 2:7 **26:2:** Kis 12:1-27, Mt 20:18, Mk 14:1, Lu 22:1, Jo 13:1 **26:2:** Ua Me Ini 12:1-27; Matyu 20:18; Mak 14:1; Luk 22:1; Jon 13:1 **26:7:** Lu 7:37-38 **26:7:** Luk 7:37-38

10 Ezi Iesus men migirigiabagh fogha kamaghin me migei, “Ia tizim bagha osimtizim
amizir kam garisi? Anetakigh! An arazir aghuim na gami.
11 Asaghasaziba zurara ia ko ikiam. Kirara, ia ko zurara ikian kogham.
12 Amizir kam nan namnam mozim bagh anekirasa, borer aghuir kam na ginge.
13 Ki guizbangira ia migei, me nguazir kamin danganir manabar Godin Akar
Aghuim akuniva, amizir kam amizir arazim uaghan a mikimiva a ginighnighvira ikiam.”

Judas Iesus isiva gumazir ekiabar agharim darighasa akam akiri
(Mak 14:10-11; Luk 22:3-6)

14 Dughiar kamin Judas Iskariot, a 12plan suren gumazir mam, a ofa gamir gumazir
ekiaba bagha ghu.
15 Egha a kamaghin men azai, “Ki Iesus isiva ian dafaribar atighti, ia tizim na daningam?” Ezi me 30plan silvan dagiar maba mengegha, da isa a ganingi.*
16 Ezi dughiar kamin ikegha ghua, Judas, Iesusin suiragh men dafaribar arighasa tu-
aviba buri.

Iesus uan suren gumaziba ko api
(Mak 14:12-21; Luk 22:7-14; 22:21-23; Jon 13:21-30)

17 Ezi Yis Puvatizir Bretin Isam Damuamin Dughiam, an faragha zuir dughiam otozi, Iesusin suren gumaziba iza
kamaghin a migei, “Ni danganir manamin God Israelia Gitazir Dughiamin isam amisi
ifongeghti, e an mangi bizibar kiram?”
18 Ezi a kamaghin me migei, “Ia nguibar ekiamin aven mangi, egh gumazir kam
bagh mangi kamaghin a mikim, ‘Tisa ghaze, nan dughiam roghira izegha gifa. Ezi ki
uan suren gumaziba ko, God Israelia Gitazir Dughiamin isam, e nin dipenimin daghebar
amam.’ ”
19 Ezi suren gumaziba Iesus mikemezi moghin ghua God Israelia Gitazir Dughiam
bagha dagheba ko bizibar kiri.
20 Ezi guaratighin Iesus uan aposelba ko me dagher dakozimin min apiaghav iti.
21 Me apava a kamaghin me migei, “Ki guizbangira ia migei, ian tav na isi gumazir
nan apanim gamibar agharim darigham.”
22 Ezi an suren gumaziba akar kam baregha, naviba bar oseme. Egha me bar
vaghvagha kamaghin an azangsisi, “Ekiam, kirara markiama?”
23 Ezi a kamaghin me ikaragha ghaze, “Gumazir na isiva apanibar agharim
darighamim, a uaghan na ko ga uan dafarimning isa itarir vamira garugha uam
aning asi.
24 Gumazamizibar Otarim, Godin Akinafarim mikemezi moghin, an are-
megham. Eghti gumazir Gumazamizibar Otarim isava apanibar agharim gatizim,
gumaka! A bar ikuvigham! Amebam a batezir puvatizi deraghai!”
25 Ezi gumazir Iesus isiva apanibar agharim darighamim, a Judas, a kamaghin
an azai, “Ekiam, ni ti na migia ma?”

Ezi Iesus ghaze, “Nirara, ni migei moghira!”

Iesus bret ko wain uan suren gumazibagh anidi
(Mak 14:22-26; Luk 22:15-20; 1 Korin 11:23-25)

26 Iesus uan suren gumaziba ko apava, a bretin mam inigha God minabagha
anebigha, a isa uan suren gumazibagh aniga kamaghin me migei, “Kar nan
inivafizim. Ia a inigh aneremi.”
27 Egha a wain apir kavin mam inigha God minabagha, a isa me ganiga kamaghin
migei, “Ia bar wainin dipar kam ami.
28 Kar nan ghuzim, an Akar Dikirizir Gavgavim, a gavgavim a ganidi. A, gumaza-
mizir aviribar arazir kuraba gin amangasa, nan ghuzim me bagha ire.
29 Ki guizbangira ia migei, ki ua wainin ovizimin dipatam rameghan kogh, kam-
aghira iki mangi Dughiar Afeziam Bizibagh Ativamimin otogham. Eghti dughiar kam,
ki ia ko wainin dipar igiam amam.”
30 Egha me Godin ziam fer ighiar mam gamigha, dikavigha Olivin Mighsiamin
ghue.

Iesus ghaze, Pita akirim ragh a gasaragham
(Mak 14:27-31; Luk 22:31-34; Jon 13:36-38)

26:11: Lo 15:11, Jo 12:8, 14:19, 17:11 **26:11:** Godin Araziba 15:11; Jon 12:8; 14:19; 17:11 **26:14:** Jo 11:57 **26:14:** Jon 11:57 **26:15:** Sek 11:12, Mt 27:3 **26:15:** Sekaraia 11:12; Matyu 27:3 * **26:15:** Dagiar 30 silvan kaba ti datirighin en dagiabar dibobonim, ti manmakin? Da aviraseme, egha gumazim iakinir 5pla o 6plan ingarizir ivezimin min otogham. Ni Matyu 27:9-10in gan. **26:17:** Kis 12:6, 12:14-20, Mk 14:12, Lu 22:7-9 **26:17:** Ua Me Ini 12:6; 12:14-20; Mak 14:12; Luk 22:7-9 **26:18:** Mt 21:3 **26:18:** Matyu 21:3 **26:23:** Sng 41:9, Lu 22:21, Jo 13:18 **26:23:** Onger Akaba 41:9; Luk 22:21; Jon 13:18 **26:24:** Ais 53, Dan 9:26, Mk 9:12, Jo 17:12 **26:24:** Aisaia 53:1-12; Daniel 9:26; Mak 9:12; Jon 17:12 **26:26:** Mt 14:19, 1 Ko 10:16 **26:26:** 1 Korin 10:16 **26:28:** Kis 24:8, Jer 31:31-34, Sek 9:11, Ro 5:15, 1 Ko 10:16, Hi 9:22 **26:28:** Ua Me Ini 24:8; Jeremaia 31:31-34; Sekaraia 9:11; Rom 5:15; 1 Korin 10:16; Hibru 9:22 **26:29:** Mk 14:25, Lu 22:18, Ap 10:41 **26:29:** Mak 14:25; Luk 22:18; Aposel 10:41 **26:30:** Lu 22:39, Jo 18:1 **26:30:** Luk 22:39; Jon 18:1 **26:31:** Sek 13:7, Jo 16:32 **26:31:** Sekaraia 13:7; Jon 16:32

31 Egha Iesus kamaghin uan suren gumazibav gia ghaze, “Ia dimagarir kamin
na bativamin arazibar ganiva ian nighnizir
gavgavir nan itim givaghtima, ia na ategh
aregham. Egh Godin Akinafarim mikemezi
moghin otivam:

“ ‘Ki sipsipbar garir gumazim misueghtima,
sipsipba tintinimin aregham.’

32 “Ki aremegh ua dikavigh ian faragh
Galilin Distrighin mangam.”
33 Ezi Pita an akam ikaragha kamaghin a
migia ghaze, “Me ti bar, ni bativamin araz-
ibar ganiva, ni ataghiragh aram, eghti kirara
ni ateghan kogham.”
34 Ezi Iesus kamaghin a migei, “Ki
guizbangira ni migei, datirighin dimagarir
kamin ni uabi dughiar pumuning ko
mikezimin, ni suam, ‘Ki a gifozir puvati,’
eghti tuarim gin akam.”
35 Ezi Pita a migei, “Ki ni ko ovengsiva
ovengam, ki bar mamaghin mikemeghan
kogham. Bar puvatigham!” Ezi suren gu-
maziba bar kamaghiram a migei.

Iesus Getsemanin Azenimin
God ko migei
(Mak 14:32-42; Luk 22:39-46)

36 Egha Iesus uan suren gumaziba ko dan-
ganir ziam Getsemanin ghue. Egha a kam-
aghin me migei, “Ia kagh dapiaghiv ikiti, ki
munagh mangi God ko mikimam.”
37 Egha a Pita ko Sebedin otarimning
inigha, me ghue. Ezi an navim bar a base-
mezi, a bar paza uabi barasi.
38 Egha a kamaghin me migei, “Nan navir
averiam, osimtizim a itaragha ghuaghiri.
Ezi ki aremeghasava ami. Ia kagh iki, egh na
ko gan.”
39 Egha a mong isivagha ghugha, uan
guam moghin nguazim girigha kamaghin
God ko migei, “Nan Afeziam ni ifueghiva,
ni na da osimtizir kam inigh. Ni nan ifon-
giamin gin mangan marki. Puvati, ni uan
ifongiamra gin mangi.”
40 Egha a dikavigha uamategha uan suren
gumazir pumuning ko mikezim bagha
ghugha garima me akui. Ezi a kamaghin
Pitan azai, “Manmaghin ami? Ia ti na ko
dughiar otevimin gan ikian kogham o?
41 Ia na bagh deraviira gan, egh God
ko mikim, eghti osimtizitam ia damuti, ia
ireghan kogham. Ki fo, ian navir averiaba
ifonge, ezi inivafiziba gavgaviba dar puvati.
Kamaghin pariam ian azi.”
42 Egha a uamategha ghua kamaghin
Afeziam ko migei, “Nan Afeziam, osimtizir
kam na gitaghan koghti, ki anetertima, ka-
maghin ni uan ifongiamin gin mangi.”
43 Egha a uamategha suren gumaziba
bagha iza gari, me akuaviira iti. Pariam puv
men azi.
44 Ezi a me ategha dughiar mikezimin
ghua, faragha Afeziam ko mikemezi
moghin uam a ko migei.
45 Egha a gin iza suren gumaziba kam-
aghin me migei, “Ia avughsava akuaviira iti?
Arazir kam atakigh! Dughiam oto. Ia gan,
Gumazamizibar Otarim me a isiva gumazir
arazir kurabagh amibar dafarim darighasa.
46 Ia dikafigh! E mangam! Ia gan.
Gumazir na isiva apanibar aningamim, a
muna izi!”

Judas Iesus isava
an apanibar agharim gati
(Mak 14:43-50; Luk 22:47-53; Jon 18:3-12)

47 Iesus kamaghin migiaviira itima, Judas
oto, a 12plan suren gumazibar mav. Mabu-
ran aviirim a ko midorozir sababa ko asian-
iba inigha Iesus bagha izi. Ofa gamir gu-
mazir ekiaba ko Judabar gumazir aruaba,
me me amangizi, me izi.
48 Gumazir Iesus isi men dafaribar
arighasava amim faragha ghaze, “Ki arazir
kam ian akagham. Gumazir ki toramim,
anariira Iesus. Ia an suiragh.”
49 Egha a Iesus bagha ghuaviira ikia ghaze,
“Tisa, dimagarir aghuim.” Egha an tore.
50 Ezi Iesus kamaghin a migia ghaze,
“Namakam, ni damuasa izezir bizim, ni
zuamiram a damu.” Ezi gumaziba izava
Iesusin agharibagh iregha, pamtem an
suiki.†
51 Ezi gumazir Iesus ko itir mam, uan
midorozir sabam asigha, ofa gamir gu-
mazibar dapanimin ingangarir gumazimin
kuarim atu, ezi an kuarim dutuaghiri.
52 Ezi Iesus kamaghin a migia ghaze,
“Ni ua uan sabam isi an misevim darugh.
Gumazir sababar igharazibav soziba, me
sababaram arighiram.
53 Ni ti kamaghin fozir puvati? Ki
ifueghiva uan Afeziamin azaraghti, a
midorozir enselin aviriba amadagham,

26:32: Mt 28:7, 28:16, Mk 14:28 **26:32:** Matyu 28:7; 28:16; Mak 14:28 **26:34:** Mt 26:69-75 **26:34:** Matyu 26:69-75 **26:35:** Mt 26:56 **26:35:** Matyu 26:56 **26:38:** Jo 12:27 **26:38:** Jon 12:27 **26:39:** Mt 6:10, 20:22, Jo 6:38, Hi 5:7-8 **26:39:** Matyu 6:10; 20:22; Jon 6:38; Hibru 5:7-8 **26:41:** Mt 6:13, Ef 6:18, Hi 2:14,, 4:15 **26:41:** Matyu 6:13; Efesus 6:18; Hibru 2:14; 4:15 **26:44:** 2 Ko 12:8 **26:44:** 2 Korin 12:8 **26:45:** Jo 12:27, 13:1 **26:45:** Jon 12:27; 13:1 **26:46:** Jo 14:31 **26:46:** Jon 14:31 † **26:50:** Migirigiar otevir kam Grighin akam deragha anebighizir puvati. Gumazir maba akar kam giragha ghaze, Iesus kamaghin migei, “Namakam, ni bizitam bagha izi?” **26:51:** Jo 18:26 **26:51:** Jon 18:26 **26:52:** Stt 9:6, MAA 13:10 **26:52:** Jenesis 9:6; Akar Mogomem 13:10 **26:53:** 2 Kin 6:17, Dan 7:10 **26:53:** 2 Atriviba 6:17; Daniel 7:10

men dibobonim 12plan midorozir gumazir okoruar bar ekiabagh afiragham. Ezi me iza nan akuraghai.
54 Ki kamaghin damighti, Godin Akinafarim mikemezir migirigiaba otivan kogham. Godin Akinafarim na bativamin bizir kabav keme."
55 Egha Iesus maghirama gumazir an suighasa izeziba kamaghin me migia ghaze, "Ki okimakiar gumazim puvati. Ia tizim bagha nan suighasa midorozir sababa koma asianiba suigha izi? Ki zurara ia ko ikia, Godin Dipenim avinizir divazimin aven gumazamizibar sure gami. Ezi ia nan suighan aghua.
56 Godin Akinafarimin Osizirim mikemezi moghira ia kamaghin na gami."
Ezi Iesusin suren gumaziba bar aneteghava are.

Me Iesus isa kot gati
(Mak 14:53-65; Luk 22:54-55; 22:63-71; Jon 18:13-14; 18:19-24)

57 Ezi gumazir Iesusin suighiziba a inigha, ofa gamir gumazibar dapanim, Kaiafasin dipenimin ghue. Ezi Judan Arazibagh fozir gumaziba ko Judabar gumazir aruaba iza uari akuvagha iti.
58 Ezi Pita mong tizim a gatigha Iesusin gin ghua bar ghua, ofa gamir gumazibar dapanimin dipenim avinizir divazimin aven ghu. Egha Godin Dipenimin garir polisba ko aperaghav iti. Egha a me Iesus gamir arazibar ganasa.
59 Dughiar kamin, ofa gamir gumazir ekiaba koma Judan kotin aven itir gumaziba bar, akar ifavaribar Iesus gasasa tuaviba buri. Me nighnigha ghaze, me an arazir kuratam batogh amisueghti an aremegham.
60 Egha me tam batozir puvati. Ezi gumazir aviriba iza akar ifavariba isa Iesus gasi. Ezi gin gumazir pumuning iza,
61 kotin aven migia ghaze, "Gumazir kam kamaghin migei, 'Ki Godin Dipenim akarigh, egh aruer pumuning ko mikezimin uam an ingarigham.' "
62 Ezi ofa gamir gumazibar dapanim tugha kamaghin Iesusin azai, "Ni akatam ikarvaghan aghua? Me ni gasir akar kam, a guizbangira, o?"
63 Ezi Iesus nimira ikia migirigiatam gamir puvati. Ezi ofa gamir gumazibar dapanim a migia ghaze, "Ki akar gavgavim ni ganidi, ni Godin zurara itimin ziamin akakagh, egh guizbangira e mikim. Ni ti, God Uam E Iniasa Misevezir Gumazim, ni ti Godin Otarimra, o puvati?"
64 Ezi Iesus kamaghin a migia ghaze, "Are, ni mikemezi moghira. Ki guizbangira ia migei, ia gin ganti, Gumazamizibar Otarim gavgavim itir Godin agharir guvim daperagh overiamin ghuariabagh isin izam."
65 Ezi ofa gamir gumazibar dapanim uan korotiam abigha kamaghin migei, "A Godin ziam gasighasisi! E tizim bagh uam akar akurvaziba buriam? Markiam! Ia datirighin uari a barasi, a migirigiar kurabar Godin ziam gasighasisi!
66 Ezi ia manmaghin a ginighnisi, e arazir manatamin a damuam?"
Ezi me a ikaragha ghaze, "An arazir kuram gami, kamaghin an ovengam."
67 Egha me Iesusin guam giparava a misogha, marazi dafariba onegha a misosi.
68 Egha ghaze, "Ni, God Uam E Iniasa Misevezir Gumazim! Ni Godin akam inigha izir gumazibar arazitam damuva, egh e mikim, 'Kar gumazir manam ni misosi?' "

Pita ghaze, a Iesus gifozir puvati
(Mak 14:66-72; Luk 22:56-62; Jon 18:15-18; 18:25-27)

69 Ezi Pita dipenimin divazimin aven an miriamin aperaghav iti. Ezi ingangarir guivir mam an boroghira iza ghaze, "Ni uaghan Galilin gumazim Iesus ko ike."
70 Ezi Pita uabin ghuara, ezi me bar an garima, a ghaze, "Ni migeir akar kam, ki a gifozir puvati."
71 Egha gin ghua dipenimin divazimin itir tiar akar ekiamin ghua tughav iti. Ezi ingangarir guivir igharazir mam iza an ganigha, gumazamizir an boroghin itiba kamaghin me migia ghaze, "Gumazir kam, a Nasaretin gumazim Iesus ko ike."
72 Ezi Pita ua uabin ghuaragha ghaze, "Bar guizbangira, ki Godin damazimin ia migei, ki gumazir kam gifozir puvati."
73 Ezi gin gumazir roghira tuivighav itiba iza kamaghin Pita migei, "Bar guizbangira, ni men mavira, ni men mirara migei."
74 Ezi Pita ua bagha pamtem migia ghaze, Ki guizbangira migei, ki ifaraghtima God na gasighasigham. Egha migia ghaze, "Bar guizbangira ki Godin damazimin ia migei, ki gumazir kam gifozir puvati. Ki

26:54: Ais 53:7, Mt 26:56, Mk 14:49 **26:54:** Aisaia 53:7; Matyu 26:56; Mak 14:49 **26:55:** Lu 19:47, 21:37 **26:55:** Luk 19:47; 21:37 **26:56:** Mt 26:31 **26:56:** Matyu 26:31 **26:60:** Lo 19:15, Sng 27:12, Mk 14:55, Ap 6:13 **26:60:** Godin Araziba 19:15; Onger Akaba 27:12; Mak 14:55; Aposel 6:13 **26:61:** Mt 27:40, Jo 2:19 **26:61:** Matyu 27:40; Jon 2:19 **26:63:** Ais 53:7, Mt 27:12 **26:63:** Aisaia 53:7; Matyu 27:12 **26:64:** Sng 110:1, Dan 7:13, Mt 24:30, Lu 21:27, Ap 7:55, 1 Te 4:16, MAA 1:7 **26:64:** Onger Akaba 110:1; Daniel 7:13; Matyu 24:30; Luk 21:27; Aposel 7:55; 1 Tesalonika 4:16; Akar Mogomem 1:7 **26:65:** Mt 9:3, Mk 14:63, Jo 10:33, Ap 14:14 **26:65:** Mak 14:63; Aposel 14:14 **26:65:** Ofa Gami 24:16 **26:66:** Jo 19:7 **26:66:** Jon 19:7 **26:67:** Ais 50:6, 53:5, Mt 27:30, Jo 19:3 **26:67:** Aisaia 50:6; 53:5; Matyu 27:30; Jon 19:3 **26:74:** Mk 14:71 **26:74:** Mak 14:71

ifartima, God na gasighasigh.” A kamaghin
mikemegha givazi, tuarim maghiram ake.
75 Ezi Pita Iesus mikemezir migirigiam
giniri, “Tuarim tighar akegham, eghti ni
faraghivira dughiar pumuning ko mikezim,
na mikim suam, ni na gifozir puvati.” Egha
Pita azenimin ghua bar puvirama azi.

27

Me Iesus inigha Pailat bagha zui
(Mak 15:1; Luk 23:1-2; Jon 18:28-32)

1 Ezi aminim dutuzima ofa gamir gumazir
ekiaba ko Judabar gumazir aruaba Iesus
misueghti an aremeghasa akabar kiri.
2 Egha me gin senbar a ike, egha a inigha
ghua Romin gavmanin gumazir ekiam
Pailatin agharim gati.*

Judasin ovevem
(Aposel 1:18-19)

3 Ezi Judas, gumazir Iesus isava apanibar
agharim gatizim, a garima me paza Iesus
gamuava a isa kotiam garigha ghaze, an
aremegham. Ezi Judas gara ghaze, ki uabi
arazir kuram gami. Egha uan nighnizibagh
ira. Egha dagiar silvan 30plan ofa gamir
gumazir ekiaba ko Judabar gumazir aruaba
a ganingiziba inigha ua me daningasa zui.
4 Egha ua kamaghin migei, “Ki Godin
damazimin arazir kuram gami. Gumazir
ki ian dafaribagh atizim, arazir kuratam
gamizir puvati. Ezi ia purama a misueghti
an aremegham.”
Ezi me an akam ikaragha kamaghin
migei, “Kar en bizim puvati. Nin bizimra.”
5 Ezi Judas dagiar silvan kaba isa Godin
Dipenim avinizir divazimin aven da ku-
nigha ghua uabi guragha areme.
6 Ezi ofa gamir gumazir ekiaba, dagiar
silvan kaba inigha ghaze, “Dagiar kaba, gu-
mazir ghuzimin ivezim. E fo, Moses Osirizir
Araziba ghaze, e da isi ofa gamir dagiaba
sara dar arighan kogham.”
7 Egha me akam misuegha dagiar
kaba inigha ghua Minebar Ingangarir
Gumazimin Nguazim givese. Me ghaze,
nguazir otevir kam, gumazir saghon
izezibar afamin matmatiamin otogham.
8 Kamaghin amizi, nguazir otevir kam,
me ziar kam “Ghuzir Nguazim,” a gati. Ezi
me dughiar kamin ikegha iza, datirighin,
nguazir kam me ziar kamra a garigha iti.†
9 Kamaghin amizi, Godin akam inigha izir
gumazim Jeremaia mikemezir akaba guizin
otifi. A kamaghin migia ghaze, “Me 30plan
silvan dagiaba ini, kar Israelia gumazir kam
givezasa atizir ivezim.
10 Egha Ekiam na mikemezi moghira, me
dagiar kabar Minebar Ingarir Gumazimin
Nguazim givese.”

Pailat Iesusin azai,
“Ni Judabar atrivim, o?”
(Mak 15:2-5; Luk 23:3-5; Jon 18:33-38)

11 Ezi Iesus ghua gavmanin gumazir
ekiam Pailatin damazimin tuzima Pailat
kamaghin an azai, “Ni Judabar atrivim, o?”
Ezi Iesus ghaze, “Are, ni mikemezi
moghira.”
12 Ezi ofa gamir gumazir ekiaba koma Jud-
abar gumazir aruaba akar aviriba isa Iesus
gasi. Ezi a men akatam ikarvazir puvati.
13 Kamaghin amizi, Pailat ua kamaghin an
azai, “Me ni gasir akar avirir kaba, ni da
barazi, o?”
14 Ezi Iesus Pailatin akatam ikarvazir pu-
vati, ezi Pailat nighnizir aviribagh ami.

Pailat Iesus isi ter ighuvimin
a gafughasa migei
(Mak 15:6-15; Luk 23:13-25; Jon 18:38--
19:16)

15 Azeniba bar, Romin gavmanin gumazir
ekiam arazir kam gami, a isar ekiar kamin
dughiamin, a kalabusin itir gumazitam
ateghti, an azenimin mangam. Kalabusin
itir gumazir gumazamiziba ifongezir
manam, Pailat a isi me bagh anemangam.
16 Ezi dughiar kamin gumazir arazir
kurabar ziam itir mam, a kalabusin iti. An
ziam Barabas.
17 Ezi gumazamizir aviriba iza uari ak-
ufa, ezi Pailat kamaghin men azai, “Ia tina
gifonge, eghti ki ia bagh anetaghiragham.
Ki Barabas ataghiragham, o Iesus, me a
dibora ghaze, ‘Gumazir God Uam E Iniasa
Misevezim,’ ki anetaghiragham?”
18 Pailat fo, me Iesus amir biziba bagha
naviba ikuvava, a inigha kotiamin ize, egha
kamaghin men azai.
19 Egha Pailat uaghan kotiabagh amir
dabirabimin aperaghav itima, an amuim a
bagha akam amaga ghaze, “Ki dimangan
irebamin arazir kuraba puvatizir gumazir

26:75: Mt 26:34, Mk 14:30, Lu 22:61-62, Jo 13:38 **26:75:** Matyu 26:34; Mak 14:30; Luk 22:61-62; Jon 13:38 **27:1:** Lu 22:66 **27:1:** Luk 22:66 * **27:2:** Pailat Romin gumazim. Romin gavman Judan atrivimin aneti. Judaba uari Iesusin misueghan kogham. Romin gavmanra gumazibav soghtima da arimighiram. Kamaghin Judaba Iesus inigha Pailat bagha ghu. Ni Jon 18:31in gan. **27:3:** Mt 26:14-15 **27:3:** Matyu 26:14-15 **27:5:** 2 Sml 17:23 † **27:8:** Migirigiar otevir kam “me dughiar kamin ikegha iza, datirighin, nguazir kam me ziar kamra a garigha iti,” an en dughiam migeir puvati. A Matyu akar kaba osirizir dughiam migei. **27:9:** Jeremaia 32:6-15; Sekaraia 11:12-13 **27:11:** Mk 15:2, Lu 23:3, Jo 18:33, 18:37, 1 Ti 6:13 **27:11:** Mak 15:2; Luk 23:3; Jon 18:33; 18:37; 1 Timoti 6:13 **27:12:** Ais 53:7, Mt 26:63, Jo 19:9 **27:12:** Aisaia 53:7; Matyu 26:63; Jon 19:9 **27:14:** Jo 19:9 **27:14:** Jon 19:9 **27:18:** Jo 11:47-48, 12:19 **27:18:** Jon 11:47-48; 12:19

kamin gani, egha bar oseme. Kamaghin, ni
arazitamin a damuan marki."
20 Ezi ofa gamir gumazir ekiaba koma
Judabar gumazir aruaba, gumazamizir
avirimin navibagh iniva ghaze, me Pailatin
azangti, a Barabas ategh, egh Iesus
misueghti, an aremegham.
21 Ezi gavmanin gumazir ekiam ua men
aza ghaze, "Ia gumazir manam gifonge,
eghti ki anetaghiragham?"
Ezi gumazamiziba dia ghaze, "E Barabas
gifonge."
22 Ezi Pailat men azai, "Eghti, Iesus me
a dibora ghaze, 'God Ua E Iniasa Misevezir
Gumazim,' ki manmaghin a damuam?"
Ezi me bar dia ghaze, "A isi ter ighuvimin
a gafugh!"
23 Ezi Pailat kamaghin men azara, "Man-
magh su? An arazir kurar manam gami?"
Ezi me bar pamten dia ghaze, "A isi ter
ighuvim gafugh!"
24 Ezi Pailat datirighin fo, me an akatam
bareghan kogham. Egha a gari, midorozir
ekiam otivasava ami. Egha dipam inigha
men damazibar uan dafariba rua ghaze,
"Gumazir kamin ovevem, a nan osimtizim
puvati. Kar ian bizimra."
25 Ezi gumazamiziba a ikarvagha ghaze,
"An ovevemin osimtizim mar en iki, egh en
boribar iki."
26 Kamaghin amizi, Pailat me bagha
Barabas ataki. Egha midorozir gumazibav
geima, me benibar Iesus ifozoroke. Egha
gin a isa midorozir gumazibar agharim gati,
eghti me a isi ter ighuvim gafugham.

Midorozir gumaziba Iesus dipofi
(Mak 15:16-20; Jon 19:2-3)

27 Ezi gavmanin gumazir ekiamin
midorozir gumaziba Iesus inigha, gav-
manin dipenir ekiamin miriamin aven
ghuzi, midorozir gumaziba bar uari
akuvazi, Iesus men tongin tughav iti.
28 Egha me an korotiaba suegha, korotiar
aghevir ruarir mam isa a garu.
29 Egha me dikoniba itir beniba inigha
atrivimin dapanir asuamin min an in-
garigha, an dapanim garu. Egha fidizir
mam isava an agharir guvim gatizi, an an
suira. Ezi me tevibar apira a dipova ghaze,
"Judabar Atrivim, nirara atrivir ekiam!"‡
30 Egha me a giparava a suirazir fidizim
inigha an dapanim misosi.
31 Me arazir kabar a gamua a dipovegha
givagha, korotiar me a gaghuiziba suegha,
uam ananaba a gaghui. Egha a isa ter ighu-
vim a gafughafughasa an akua zui.

Me Iesus isa ter ighuvim gafu
(Mak 15:21-32; Luk 23:26-43; Jon 19:17-27)

32 Ezi midorozir gumaziba Iesus inigha,
nguibar ekiam ategha ghua, Sairinian
nguibamin gumazir mam bato. An ziam
Saimon. Egha me a gakaghorima, a Iesusin
ter ighuvim gisaghpu.
33 Egha me ghua danganir mamin otifi,
an ziam Golgota. (Danganir kamin ziamin
mingarim kamakin, Dapanir Agharir Dan-
ganim.)
34 Ezi me danganir kamin Iesus damasa
me dipar aninganir mam wain sara a
veregha, mam inigha Iesus ganidi. Ezi a
muziarimram amegha puram anetaki.
35 Ezi midorozir gumaziba Iesus isa ter
ighuvimin a gafu. Egha an korotiaba
tuiragh uari daningasa satu gikararai.
36 Egha danganir kamin apiagha anesav-
suisi.
37 Me an dapanim gisin, an kotim gamizir
migirigiam osiri. Men osirizir akam ghaze,
"Kar Iesus, a Judabar Atrivim."
38 Me gumazir okiava midorozibagh
amizir pumuning, Iesusin boroghin uaghan
aning agura. Me mav isa Iesusin agharir
guvimin itir ter ighuvim gafu, egha mav isa
agharir kiriamin itir ter ighuvim gafu.
39 Ezi gumazamiziba mangi izegh gamua
Iesus dipova, uan dapaniba roa ghaze,
40 "Ni, gumazir Godin Dipenim akarigh
aruer pumuning ko mikezimin uam an in-
garasa mikemezim! Ni uabi uabin akuragh!
Egh ni guizbangira Godin Otarim, ni ter
ighuvim ategh izighiri."
41 Ezi kamaghira ofa gamir gumazir eki-
aba ko Judan Arazibagh fozir gumaziba
ko Judabar gumazir aruaba izava a dipova
ghaze,
42 "A gumazir igharazibar akurvasi, egha
uabi uabin akurvaghan ibura. A Israelian
Atrivim, kamaghin a ter ighuvim ategh
izighiri, eghti e nighnizir gavgavim an
ikiam.

27:20: Ap 3:14 **27:20:** Aposel 3:14 **27:24:** Lo 21:6-9, Mt 27:4 **27:24:** Godin Araziba 21:6-9; Matyu 27:4 **27:25:** Jos 2:19, 2 Sml 1:16, Mt 23:35, Ap 5:28 **27:25:** Josua 2:19; 2 Samuel 1:16; Matyu 23:35; Aposel 5:28 **27:28:** Lu 23:11 **27:28:** Luk 23:11 **27:29:** Sng 69:19, Ais 53:3 **27:29:** Onger Akaba 69:19; Aisaia 53:3 ‡ **27:29:** Midorozir gumaziba Iesus dipovasa atrivimin min an adiarim gami. Dughiar kamin, atriviba kamaghin adiaribagh ami, me korotiar agheviba aghuava atrivibar dapanir asuaba azui. Egha me atrivibar dabirabibagh apia uaghan uan difizibar suisi. **27:30:** Ais 50:6, Mt 26:67 **27:30:** Aisaia 50:6; Matyu 26:67 **27:31:** Ais 53:7 **27:31:** Aisaia 53:7 **27:34:** Sng 69:21, Mt 27:48 **27:34:** Onger Akaba 69:21; Matyu 27:48 **27:35:** Sng 22:18 **27:35:** Onger Akaba 22:18 **27:38:** Ais 53:12 **27:38:** Aisaia 53:12 **27:39:** Sng 22:7, 109:25 **27:39:** Onger Akaba 22:7; 109:25 **27:40:** Mt 26:61, Jo 2:19 **27:40:** Matyu 26:61; Jon 2:19 **27:42:** Jo 11:50 **27:43:** Sng 22:8 **27:43:** Onger Akaba 22:8

43 A nighnizir gavgavim Godin ikia,
egha ghaze, ki Godin Otarim. Eghti God
guizbangira ifongiam an ikiva, datirighin
an akuraghti, e ganika!”
44 Ezi kamaghira okimakiar gumazir
Iesusin boroghin ter ighuvimningin
guraghav itimning, uaghan akar kabar a
dipova a migei.

Iesus areme
(Mak 15:33-41; Luk 23:44-49; Jon 19:28-30)

45 Ezi aruem iza pazaghar torim gatima,
mitatem nguazimin itir nguibaba bar
da avaragha ghua, dughiam 3 kloghin
guaratizimin tu.
46 Egha dughiam 3 kloghin boroghira iz-
ima, Iesus pamten kamaghin dei, “Eli, Eli,
lama sabaktani?” Akar kamin mingarim ka-
makin, “Nan God, nan God, ni tizim bagha
na ataki?”
47 Ezi roghira tuivighav itir darazi akar
kam baregha ghaze, “Gumazir kam ti Elai-
jan dei.”
48 Egha men mav zuamira ivegha ghua
dipamin suizir bizir mam inigha wainin
afangtizim isava a gati. Ezi wain a
gizivazima, an a isa aghorir mam gati. Egha
aneremasa a isa Iesusin amadi.
49 Ezi marazi migia ghaze, “Ia tegh, e
ganika, Elaija ti iziva an akuragham, o pu-
vati.”
50 Ezi Iesus ua pamtem diagha uan duam
suegha areme.
51 Ezi dughiar kamra, Godin Dipenimin
guraghav itir inir ekiam pin ikegha
tongira bigha, ghuaghira vin otogha akuar
pumuning iri. Ezi mikimkizim otozima,
dagiar ekiaba biaghire.
52 Ezi matmatiaba kuaghirima, Godin
gumazamizir avirir ariaghireziba ua
dikavigha,
53 egha uan moziba ataki. Eghti gin
Iesus dikavightima, me nguibar ekiam
Jerusalemin aven mangam. Eghti avirir
ekiam men ganam.
54 Ezi 100plan midorozir gumazibar garir
gumazir dapanir mam, uan midorozir gu-
maziba ko, me garima mikimkizim otozima,
arazir kaba otivima, me bar puviram atiati.
Egha me kamaghin migei, “Bar guizbangira,
gumazir kam Godin Otarimra.”
55 Amizir aviriba uaghan izegha iti. Me
Galilin Distrik ategha Iesusin akurvaghasa
an gin ize. Amizir kaba mong saghon tuiv-
ighav ikia gari.
56 Men tongin, Makdalan nguibamin
amizim Maria, ko Jems ko Josepin amebam
Maria, ko Sebedin otarimningin amebam.

Me Iesusin kuam isa, dagiar torim gati
(Mak 15:42-47; Luk 23:50-55; Jon 19:38-42)

57 Ezi aminim pirasava amima, Ari-
matean nguibar ekiamin gumazir mam
izi. An ziam Josep, a dagiar aviriba itir
gumazim.
58 A uaghan Iesusin suren gumazir mam.
Egha Pailat bagha ghua Iesusin kuam iniasa
an azai. Ezi Pailat midorozir gumazibav
kemezi, me Iesusin kuam isa Josep ganingi.
59 Ezi Josep a inigha inir ghurghurir
aghuir mamin a riki.
60 Egha an kuam inigha ghua, a isa ua
bagha okorezir mozir igiam gati. Egha
Josep dagiar ekiar mam poghpuegha ghua
mozimin akam gasaragha, anepiri. A kam-
aghin amigha ghu.
61 Ezi Maria, Makdalan nguibamin
amizim, koma Marian igharazir mam,
aning mozimin boroghin aperaghav ikia,
an gara iti.

Midorozir gumaziba mozimin gara iti

62 Ezi Sabat bagha bizibar kirir dughiam
gifa, ezi an gin izir dughiamin ofa gamir
gumazir ekiaba ko Farisiba Pailat bagha
ghue.§
63 Me ghuegha kamaghin a migei, “Gu-
mazir ekiam, e gumazir ifavarir kam ikia
mikemezir migirigiar mam giniri. A ghaze,
‘Aruer pumuning ko mikezim givaghtima ki
ua dikavam.’
64 Kamaghin amizi, ni mikemeghti, me
mozim aruer pumuning ko mikezimin de-
ragh anepirigh. Puvatightima, an suren
gumaziba an kuam okemegh, egh gumaza-
mizibav kim suam, a ua dikafi. Eghti an
ifavarir akar kam, a faragha amizir ifavarir
akam gafiragham.”
65 Ezi Pailat kamaghin me migei, “Ia
mangi, midorozir gumaziba inigh me
mikemeghti, me mozimin gan iki. Egh ia
mangi, mozim apirasa ifongezi moghin, ia
damuva, egh bar anepirigh.”

27:46: Sng 22:1, Hi 5:7 **27:46:** Onger Akaba 22:1 **27:48:** Sng 69:21 **27:48:** Onger Akaba 69:21 **27:51:** Kis 26:31-33, Mk 15:38, Lu 23:45, Hi 10:19-20 **27:51:** Ua Me Ini 26:31-33; 2 Eghaghaniba 3:14; Mak 15:38; Luk 23:45; Hibru 6:19; 10:19-20 **27:55:** Luk 8:2-3 **27:56:** Mt 20:20 **27:56:** Matyu 20:20 **27:58:** Lo 21:22-23 **27:58:** Godin Araziba 21:22-23 **27:60:** Ais 53:9 **27:60:** Aisaia 53:9 § **27:62:** Kar Sabatin dughiamra. **27:63:** Mt 12:40, 16:21, 17:23, 20:19, Mk 8:31, 9:31, 10:33-34, Lu 9:22, 18:31-33, Jo 2:19-21 **27:63:** Matyu 12:40; 16:21; 17:23; 20:19; Mak 8:31; 9:31; 10:33-34; Luk 9:22; 18:31-33; Jon 2:19-21 **27:65:** Dan 6:17 **27:65:** Daniel 6:17 **27:66:** Dan 6:17 **27:66:** Daniel 6:17

66 Ezi me ghua mozim apiri. Egha ifevimin min bizir mam mozir akam ghighufa, egh me fogham, gumazitam dagiam giraghan kogham. Egha midorozir gumaziba arighizima, me mozimin gara iti.

28

Iesus ua dikafi
(Mak 16:1-10; Luk 24:1-10; Jon 20:1-18)

1 Ezi Sabatin dughiam givazima, Sanden bar mizaraghara aruem anadima, Makdalan amizim Maria, ko Marian igharazim uamategha mozimin ganasa izi.*
2 Ezi mikimkizir ekiam maghiram oto. Ezi Godin enselin mam Godin Nguibam ategha izaghira, dagiar Iesusin mozir akamin itim poghpuegha, mong mozir apinimin ghugha, dagiam gaperaghav iti.
3 Enselin ganganim, mati onimarim taghtazi moghin gari, ezi an korotiaba bar ghurghuri.
4 Ezi midorozir gumaziba an atiatia, inigha egha aremezi moghin iti.
5 Ezi ensel kamaghin amizir kamning migei, "Gua atiatingan marki. Ki fo, gua me ter ighuvim gafuzir gumazim Iesus bagha gara izi.
6 A kagh itir puvati. A faragha mikemezi moghin a ua dikavigha gifa. Gua izi, a kagh irighav ikezir danganimin gan.
7 "Egh gua zuamira mangi, an suren gumazibav kim suam, a ua dikavigha givagha mozimin itir puvati. Ia oragh. A ia bativasa faragha Galilin Distrighin zui. Ia mangi, munagh an ganam. Ki bizir kamin gun gua mikimasa ize."
8 Ezi amizimning puv atiatiava, egha uaghan bar akonge. Egha zuamira mozim ategha, ivegha Iesusin suren gumazibav kimasa zui.
9 Ezi Iesus tuavimin maghira aning bato, egha ghaze, "Mizarazir aghuim." Ezi aning an boroghin ghua, an dagarimningin suiragha an ziam fe.
10 Ezi Iesus kamaghin aning migia ghaze, "Gua atiatingan marki. Gua mangi, nan aveghbuabav kim suam, me Galilin Distrighin mangi egh munagh nan ganam."

Midorozir gumaziba mikemezir akam

11 Amizimning Iesusin suren gumaziba bagha zuima, midorozir gumazir mozimin gara ikeziba Jerusalemin ghuegha, otivizir araziba bar dar gun ofa gamir gumazir ekiabav keme.
12 Ezi ofa gamir gumazir ekiaba, Judabar gumazir aruaba inigha akar mam akiri. Egha dagiar aviribar midorozir gumazibagh ivezegha,
13 egha me migia ghaze, "Ia kamaghin mikim suam, e akuima, an suren gumaziba dimagarimin izava an kuam okemegha ghue.
14 Eghti gavmanin gumazir ekiam akar kam bareghtima, e uari a ko migirigiam akiram, eghti ia osimtiziba puvatigham."
15 Ezi midorozir gumaziba dagiar kaba inigha, gumazir ekiaba mikemezi moghin ami. Ezi akar kam ghua Judabar tongin bar ekefegha iza dughiar kamin, Judaba kamaghira migiavira iti.

Iesusin suren gumaziba damuamin ingangarim, Iesus an gun me migei
(Mak 16:14-18; Luk 24:36-49; Jon 20:19-23)

16 Ezi Iesusin suren gumazir 11pla Galilin Distrighin ghua, mighsiar a me bativasa mikemezimin oto.
17 Egha me Iesusin garava an ziam fe, egha men marazi okam nighnisi.
18 Ezi Iesus men boroghira iza kamaghin me migei, "God nguazim ko overiam gativamin gavgaviba bar na ganingi.
19 Kamaghin amizi, ia nguazimin itir nguibaba bar dar mangi, ikiziba bar dar gumazamiziba, me damuti, me nan suren gumazamizibar otiv. Eghti ia Afeziamin ziam ko, Otarimin ziam, ko Godin Duamin ziamin me ru.
20 Egh ki ia mikemezir migirigiaba, ia bar da isiva men sure damu, eghti me dar gin mangi. Ia deravira fogh, ki ia ko ikivira iki mangiti, nguazir kamin dughiam givagham."

* **28:1:** Wikbar dughiar faragh zuim, a Sandera. **28:3:** Dan 10:6, Mt 17:2, Ap 1:10 **28:3:** Daniel 10:6; Matyu 17:2; Aposel 1:10 **28:6:** Mt 12:40, 16:21 **28:6:** Matyu 12:40; 16:21 **28:7:** Mt 26:32 **28:7:** Matyu 26:32 **28:10:** Hi 2:11 **28:13:** Mt 27:64 **28:13:** Matyu 27:64 **28:16:** Mt 26:32, 28:7-10, Mk 14:28 **28:16:** Matyu 26:32; 28:7-10; Mak 14:28 **28:18:** Dan 7:13-14, Mt 11:27, Jo 3:35, 13:3, Ap 2:36, 1 Ko 15:27, Ef 1:20-22, Hi 1:2, MAA 17:14 **28:18:** Daniel 7:13-14; Matyu 11:27; Jon 3:35; 13:3; Aposel 2:36; 1 Korin 15:27; Efesus 1:20-22; Hibru 1:2; Akar Mogomem 17:14 **28:19:** Mk 16:15-16, Ap 1:8 **28:19:** Mak 16:15-16; Aposel 1:8 **28:20:** Mt 18:20, Jo 14:23 **28:20:** Matyu 18:20; Jon 14:23

Mak Osirizir Akar Aghuim o Mak

Akar faragha zuim

Mak Osirizir Akar Aghuimin akinafarim, an akar faragha itim kamaghin migei, “Kar Godin Otarim Krais Iesusin Akar Aghuimin mingarim.” Akinafarir kam e an gari, Iesus a gumazir ingangarir aviribar amuamin gavgavim ko ziam itim. Ezi dughiar a gumazamizibar sure gamiziba, ko dughiar a duar kuraba batogheziba, ko dughiar a gumazamizibar arazir kuraba gin amadaziba, e akinafarir kamin aven eghaghanir kabar gara kamaghin fo, a gavgavir ekiam ko ziar ekiam iti. Iesus a kamaghin uabi dibora ghaze, “Gumazamizibar Otarim.” Egha a kamaghin migei, “A gumazamizir aviriba bagh ovegh ua me givezegh me iniasa ize.” (Ni Mak 10:45in gan.)

Mak Iesusin ingangarir aviribagh eghani. Egha a Iesus gumazamizibar sure gamizir akar aviribagh eghanizir puvati. Mak faragha Gumazamiziba Ruer Gumazim Jonin ingangarim, ko Iesusin rurim, ko Satan Iesus gifarasa a gakaghorir eghaghanimin gun migei. Ezi gin e Iesusin garima, a gumazir osimtizir aviriba ateribar apangkufi, egha men sure gami. Ezi faragha suren gumaziba Iesus amir bizibar mingaribagh fozir puvati. Egha me nimira nimira gin dagh fofosi.

E uaghan Iesusin apanibar gari, me osimtizir aviriba a garisi. Ezi Mak Osirizir Akar Aghuimin akar abuananaba, a Iesus aremegha ua dikavizir eghaghanim geghari.

Iesus, God Bizibagh Ativamin Dughiamin gun gumazamizibav kimasa ize

(Sapta 1:1--3:6)

Jon, Gumazamiziba Ruer Gumazim, faragha izava Iesusin akam akuri

(Matyu 3:1-12; Luk 3:1-9; 3:15-17; Jon 1:19-28)

1 Kar Godin Otarim Krais Iesusin Akar Aghuim.

2 God fomira uan akam isa, an akam inigha izir gumazim Aisaia ganingi. Ezi an an osirizima, an akinafarimin iti. Akar kamra kara:

“Ia oragh! Ki uan abuir gumazim amadaghtima,
a faragh mangi ni bagh tuavim akiram.
3 Gumazir tiarir mam gumazamiziba puvatizir danganimin dia ghaze,
‘Ia Ekiam bagh tuaviba azeniva, dar kir.’ ”

4 Kamaghin amizima, Gumazamiziba Ruer Gumazim Jon izava gumazamiziba puvatizir danganimin ikiava gumazamiziba rua kamaghin akam akuri, “Ia navibagh iraghti, ki ia rueghti, God ian arazir kuraba gin amadagham.”

5 An akar kabav geima Judian Distrighin itir nguibaba koma Jerusalemin nguibar ekiamin itir gumazamiziba, me bar iza uan arazir kurabar gun migeima, a Jordanin Fanemin me rue.

6 Jon, Gumazamiziba Ruer Gumazim, an asizim kamelin arizibar ingarizir iniba ikegha asizir inim uan ivariam gike. A inir kaba ikeghava odeziba ko ruarimin haniba api.*

7 Ezi an akam kamaghin migei, “Nan gin izamin gumazim an gavgavim guizbangira nan gavgavim gafira. Ki an min garir puvati. Ki uaghan aviraghiva an dagarir asuabar beniba firan gavgaviba puvati.

8 Ki dipamin ia rue, eghti a gin Godin Duamin ia ruam.”

Iesus ruezima gin Satan a gifarasa a gakaghori

(Matyu 3:13-17; 4:1-11; Luk 3:21-22; 4:1-13)

9 Dughiar kam Iesus Galilin Distrighin itir nguibam, Nasaret, ategha Jon bagha izezima, a Jordanin Fanemin a rue.

10 Iesus dipamin aven ikegha azenan otivavira ikia garima overiam kuiaghirizi Godin Duam bunbamin min mighegha a bagha izaghiri.

11 Ezi tiarir mam Godin Nguibamin ikiava kamaghin dei, “Ni nan Otarim. Ki guizbangira ni gifuegha ni bagha bar akonge.”

12 Ezi Godin Duam anemadazima a gumazamiziba puvatizir danganimin ghu.

13 A ghugha, 40plan dughiabar danganir kamin itima, Satan a gifarasa a gakaghori.

1:2: Ais 40:3, Mal 3:1, Mt 11:10, Lu 7:27 **1:2:** Aisaia 40:3; Malakai 3:1; Matyu 11:10; Luk 7:27 **1:3:** Ais 40:3, Mt 3:3, Lu 3:4, Jo 1:15, 1:23 **1:3:** Aisaia 40:3; Matyu 3:3; Luk 3:4; Jon 1:15; 1:23 **1:4:** Ap 13:24, 19:4 **1:4:** Aposel 13:24; 19:4 **1:6:** Wkp 11:22, 2 Kin 1:8, Mt 11:8 **1:6:** Ofa Gami 11:22; 2 Atriviba 1:8; Matyu 11:8 * **1:6:** Ni kamel ko hanibar mingaribagh foghsi, akinafarir kamin akirangin itir Akar Mingaribar gan. **1:7:** Ap 13:25 **1:7:** Aposel 13:25 **1:8:** Ais 44:3, Jol 2:28, Ap 2:4, 10:45, 1 Ko 12:13 **1:8:** Aisaia 44:3; Joel 2:28; Aposel 2:4; 10:45; 1 Korin 12:13 **1:11:** Stt 22:2, Sng 2:7, Ais 42:1, Mt 3:17, 12:18, Mk 9:7, Lu 3:22 **1:11:** Jenesis 22:2; Onger Akaba 2:7; Aisaia 42:1; Matyu 3:17; 12:18; Mak 9:7; Luk 3:22 **1:13:** Sng 91:11-13 **1:13:** Onger Akaba 91:11-13

A ruarimɨn itir asɨziba ko ikia dar torimɨn
itima, Godɨn enselba an garava an akurvasi.

Iesus faragha zuir suren gumazibar deɨ
(Matyu 4:12-17; Luk 4:14-15; Matyu 4:18-22; Luk 5:1-11)

14 Ezɨ me Jon, Gumazamiziba Ruer
Gumazim, inigha kalabus gatɨzɨma, Iesus
gɨn Galilin Distrighɨn ghugha Godɨn Akar
Aghuim akuri.
15 A kamaghɨn mɨgei, “Dughiam otogha
gɨfa. God Bizibagh Ativamin Dughiam
roghɨra ize. Ia navibagh iragh nɨghnɨzir
gavgavim Godɨn Akar Aghuimɨn ikɨ.”
16 Dughiar mam Iesus Galilin Dɨpar
Akaremɨn dadarimɨn ghua Saimon uan
dozim Andru ko aningɨn garima, aning
osiriba baghava uan iver ekiaba akuri.
Aning osiriba isa dagɨaba bagha da amadir
gumazimning.
17 Ezɨ Iesus kamaghɨn aning mɨgei, “Gua
nan gɨn izɨtɨ kɨ guan akakaghtɨma, gua
osiriba isi moghɨn gumazamiziba iniam.”
18 Ezɨ aning an akam baraghavɨra uan
iveba ategha an gɨn zui.
19 Ezɨ a mong sɨvagha ghua, Sebedin
otarim Jems uan dozim Jon ko aningɨn
garima aning uan botɨn ikiava uan iver eki-
abar kɨri.
20 An aningɨn garavɨra aningɨn diazɨma,
aning maghɨra uan afeziam Sebedi koma an
ingangarir gumaziba ataghizɨ me uan botɨn
itima aning Iesusɨn gɨn zui.

Iesus duar kurar mam batoghezɨ
a gumazim ategha azenan ize
(Luk 4:31-37)

21 Ezɨ Iesus ko an gɨn zuir darazi
Kaperneamɨn ghue. Me zuezɨ Sabat
otozɨma, a God ko mɨgeir dɨpenimɨn
aven ghugha, dɨpenir kamɨn aven itir
gumazamizibar sure gami.
22 A men sure gamima gumazamiziba
bar an akam baregha dɨgavir kuram gami.
An mɨgɨrɨgɨar kaba mati gavgavim itir gu-
mazimɨn mɨgɨrɨgɨaba. An mɨgɨrɨgɨaba Judan
Arazibagh fozir gumazibar mɨgɨrɨgɨabar
mɨn zuir puvatɨ. Ezɨ gumazamiziba dɨgavir
kuram gami.†
23 A kamaghɨn me mɨgɨavɨra itima gu-
mazir duar kuram apazazir mam God ko
mɨgeir dɨpenimɨn aven izegha deɨ.
24 A dɨa kamaghɨn mɨgei, “Nɨ manmaghɨn
e damuasa, Nasaretɨn gumazim Iesus? Nɨ
e gasɨghasɨghasa ize? Kɨ nɨ gɨfo, nɨ God
amadazir gumazim, nɨ Godɨn damazimɨn
zuezir gumazim.”
25 Ezɨ Iesus akar gavgavimɨn kamaghɨn
a mɨgei, “Nɨ nɨmɨra ikɨ, egh gumazir kam
ategh azenan izegh.”
26 Ezɨ duar kurar kam Iesus baregha gu-
mazir kam gunabagha aravɨram azenan
ize.
27 Ezɨ gumazamiziba bar bizir kamɨn
ganigha guizbangɨra dɨgavir kuram
gamigha uarira uarir azangsɨsi, “Kar
manmaghɨn amizir bizim? A suren arazir
igɨam e gami. A gavgavim ɨtir akabav gei.
A uaghan akar gavgavimɨn duar kurabav
geima da an akam barasi.”
28 An amizir bizibar eghaghanim zuamɨra
Galilin Distrik bar a garui.

Iesus gumazamizir avɨribar akuragha
me gamizɨ me ghuamaghe
(Matyu 8:14-17; Luk 4:38-41)

29 Ezɨ Iesus gumazir maba ko God ko
mɨgeir dɨpenim ategha Saimon ko Andrun
dɨpenimɨn zuima, Jems ko Jon me ko zui.
30 Me ghua garima Saimonɨn asamim arɨa
mɨkarzim fɨava dakozim gɨrɨghav itima gu-
mazir maba an gun Iesus mɨgei.
31 Me a mɨkemezɨma, an a bagha ghuava
an dafarimɨn suiragha a ghufe. Ezɨ an
arɨmariam anetaghizɨma a dɨkavigha
dagheba me ganɨdi.

Iesus gumazamizir avɨribagh amizɨ,
me ua dera
(Matyu 8:16-17; Luk 4:40-41)

32 Guaratɨzir kamra, amɨnim pɨrɨzɨma me
gumazamizir arɨmariar kuraba koma gu-
mazamizir avɨrir duar kuraba apazaziba
bar me inigha Iesus bagha izi.
33 Nguibar kamɨn itir gumazamiziba bar
izava dɨpenir kamɨn tiar akamɨn uari akufa.
34 Ezɨ Iesus arɨmariar guar avɨriba itir
gumazamizir avɨriba men arɨmariabagh
amizɨ, me ghuamaghe. A duar kurar
avɨriba saram otoghezɨma da gumazamiz-
iba ategha azenan ize. Duar kuraba a gɨfo,
a Godɨn Otarim. Ezɨ kamaghɨn a ghaze, ia
kamaghɨn mɨkɨman markɨ suam, Kɨ Godɨn
Otarim. Egha a men anogoroke.

Iesus gumazamiziba puvatɨzir dan-
ganimɨn God ko mɨgei
(Luk 4:42-44)

35 Egha amɨmzaraghan amɨnim tɨghar
itima, Iesus dɨkavigha dɨpenim ategha

1:14: Mk 6:17 **1:14:** Mak 6:17 **1:15:** Dan 9:25, Mt 3:2, Ga 4:4, Ef 1:10 **1:15:** Daniel 9:25; Matyu 3:2; Galesia 4:4; Efesus 1:10 **1:17:** Mt 13:47, Lu 5:1-11 **1:17:** Matyu 13:47; Luk 5:1-11 **1:18:** Mt 3:20, 19:27, Lu 5:11 **1:18:** Matyu 4:20; 19:27; Luk 5:11 **1:21:** Mt 4:13 **1:21:** Matyu 4:13 **1:22:** Mt 7:28-29 **1:22:** Matyu 7:28-29 † **1:22:** Nɨ Judan Arazibagh fozir gumazibar mɨngarim gɨfoghsɨ, akɨnafarir kamɨn akɨrangɨn itir Akar Mɨngaribar gan. **1:24:** Mk 5:7 **1:24:** Mak 5:7 **1:26:** Mk 9:26 **1:26:** Mak 9:26 **1:28:** Mt 4:24 **1:28:** Matyu 4:24 **1:34:** Mk 3:11-12, Lu 4:41 **1:34:** Mak 3:11-12; Luk 4:41 **1:35:** Mt 14:23, Mk 6:46, Lu 4:42 **1:35:** Matyu 14:23; Mak 6:46; Luk 4:42

ghuava gumazamiziba puvatizir danganimin ghugha God ko migei.
36 A ghuzi Saimon uan roroaba ko a buriagharui.
37 Me ghua an apigha kamaghin a migei, “Gumazamiziba bar ni buri.”
38 Ezi Iesus men akam ikaragha kamaghin migei, “E nguibar igharazir roghira kagh itibar mangam. Ki munagh uaghan Godin akam akunam. Ki bizir kam bagha ize.”
39 A kamaghin mikemegha, Galilin Distrighin danganiba bar dagh aruava God ko migeir dipenibar aven Godin akam akurava gumazamizibagh apazazir duar kuraba batosi.

Iesus lepa itir gumazir mam gamizima, a ua dera
(Matyu 8:1-4; Luk 5:12-16)

40 Ezi gumazir lepa itir mam Iesus bagha izava, an guamin aviragha tevimning apirigha puvira a gaghori, “Ni fueghiva na damighti, ki Godin damazimin zuegh ua deraka.”‡
41 Ezi Iesus kamaghin oregha, guizbangira bar an apangkufi. Egha uan agharim isa gumazir kam gatigha ghaze, “Ki ifonge. Nin mikarzim zuegh, ua deragh.”
42 Iesus kamaghin migiavira itima, lepan arimariam zuamira gumazir kam ataghizi an mikarzim ua dera.
43 Ezi Iesus gumazir kam amaga akar gavgavimin kamaghin a migei,
44 “Ni oragh, ni batozir bizir kam ni an gun mikiman marki. Ni mangi uan mikarzim isi ofa gamir gumazimin akagh, egh Moses fomira e mikemezi moghin, ni ua bagh Godin ofa damu. Eghti gumazamiziba fogh suam, nin arimariam gifa.”
45 Ezi gumazir kam Iesus a mikemezi moghin damuan aghuagha, bizir kamin gun bar me migei. Kamaghin amizi, maburan avirim Iesus akuvazima, a nguibar ekiatamin aven azenaram aruir puvati. A uabira itir danganimin itima, gumazamiziba a bagha tintinibar izavira iti.

2

Iesus gumazir soroghafariba amirazir mam gamizima a ua dera
(Matyu 9:1-8; Luk 5:17-26)

1 Ezi dughiar maba givazima, Iesus uamategha Kaperneamin ghu. A ghua dipenimin itima gumazamizir aviriba a uamategha izezir akam baraki.
2 Me akar kam baregha izezima dipenim bar izivazi an tiar akam sara izifa. Ezi Iesus Godin akam me mikiri.
3 An akam akurima, gumazir maba soroghafariba amirazir gumazir mam inigha a bagha izi. Gumazir pumuning ko pumuning akuriamin a gisaghpugha izi.
4 Me iza garima dipenimin tiar akam bar izifa, kamaghin amizi, me Iesus bagh mangan ibura. Egha me gumazir kam inigha dipenir siriamin ghuavanabogha dipenir siriamin torim gamigha beniba akuriam dafegha anemadazima a Iesus bagha ghuaghiri.*
5 Ezi Iesus gumazir kabar nighnizir gavgavimin ganigha kamaghin soroghafariba amirazir gumazim migei, “Nan borim, ki nin arazir kuraba gin amada.”
6 Iesus kamaghin a migeima, Judan Arazibagh fozir gumaziba apiaghav ikiava uarira uan navir averiabar kamaghin migei,
7 “Gumazir kam tizim bagha kamaghin migei? A Godin danganim iniasava ami! Gumazir kinitam gumazir igharazitamin arazir kuraba gin amadaghan kogham. God uabira.”
8 Me kamaghin nighnizima, Iesus zuamira uan navir averiamin men nighnizibagh fogha kamaghin me migei, “Ia manmaghsua uan navir averiabar aven kamaghin nighnisi?
9 Ki akar manam mikimam? Pura gumazir kinitam kamaghin mikim suam, ki nin arazir kuraba gin amada. Egh uaghan gumazir kinitam kamaghin mikiman kogham, ni dikavigh uan akuriam inigh mangi, egh ua deragh.
10 Ki arazir kam damightima, ia ganigh fogham, Gumazamizibar Otarim a nguazir kamin arazir kuraba gin amangamin gavgavim iti.”

Egha kamaghin gumazir soroghafariba amirazim migei,
11 “Ki ni migei, ni dikavigh uan akuriam inigh dipenimin mangi.”
12 Egha a migiavira itima me gari gumazir kam dikavigha uan akuriam inigha azenan ghu.

Gumazamiziba bar an ganigha digavir kuram gamigha Godin ziam fa kamaghin migei, “E faragha bizir katamin ganizir puvati!”

1:39: Mt 4:23, 9:35 **1:39:** Matyu 4:23; 9:35 ‡ **1:40:** Lepan arimariar fomira Baibelin dughiamin ikezim ighara. Ezi datirighin itir lepan arimariam a igharaghav ami. Fomira ikezim pura mikarzir ghurghurim gumazir namnabar otifi. Egha uaghan bizir igharaziba sara posi. **1:44:** Ofa Gami 14:1-32; Mak 3:12; 7:36; Luk 5:14 * **2:4:** Judabar dipeniba boksiabar min gari. Dar inogoriba puvatigha, egha pin barafi. Ezi dar miriabar azenan adidiaba iti. Dar dipenir akiniba puvati. Me pura nguazim gisin dar ingari. **2:5:** Lu 7:48 **2:5:** Luk 7:48 **2:7:** Jop 14:4, Ais 43:25, 1 Jo 1:9 **2:7:** Jop 14:4; Aisaia 43:25; 1 Jon 1:9 **2:12:** Mt 9:33 **2:12:** Matyu 9:33

Iesus uabin gin mangasa Livain dei
(Matyu 9:9-13; Luk 5:27-32)

13 Ezi Iesus ua Galilin Dipar Akaremin
miriamin ghuaghiri. A ghuaghirima, gu-
mazamizir aviriba izava uari akuvazi, a
men sure gami.
14 A men sure gamua dipar miriamin
ghua Alfiusin otarim Livain garima, a gav-
man daningamin dagiaba isir dipenimin
aperaghav iti. Iesus an gara, kamaghin a
migei, "Ni nan gin izi." Ezi Livai a baregha,
dikavigha an gin zui.†
15 Egha gin Iesus Livain dipenimin ikiava
uan suren gumaziba koma api. Ezi dagiaba
isir gumazir aviriba ko arazir kurabagh
amir gumazir aviriba, me uaghan me koma
api. Gumazir kamaghin amir aviriba, me
uaghan Iesusin gin arui.
16 Me apavira itima, Judan Arazibagh
fozir gumazir maba, me uaghan Faris-
iba, me an ganigha, an suren gumazibar
azangsisi, "A manmaghsua dagiaba isir gu-
maziba ko arazir kurabagh amir gumaziba
koma api?"‡
17 Ezi Iesus men azangsizim baregha ka-
maghin me migei, "Arimariaba puvatizir
gumazamiziba, dokta bagha zuir puvati.
Gumazamizir arimariaba itibara, me dokta
bagha zui. Ki Godin damazimin derazir
gumazamiziba bagha izezir puvati. Ki gu-
mazamizir arazir kurabagh amibar dimasa
ize!"

Me God ko mikimasa dagheba
atagharazir arazim bagha
Iesusin azangsisi
(Matyu 9:14-17; Luk 5:33-39)

18 Ezi dughiar mam Jonin suren gumaz-
iba ko Farisin suren gumaziba, me God ko
mikimasa dagheba ataghirasi. Ezi Iesusin
suren gumaziba dughiar kamin apima gu-
mazir maba Iesus bagha izava kamaghin an
azangsisi, "Kar manmaghin amizir arazim,
Jonin suren gumaziba ko Farisibar suren
gumaziba, me datirighin God ko mikimasa
dagheba ataghirazima, nin suren gumaziba
God ko mikimasa dagheba ataghirazir pu-
vati?"
19 Ezi Iesus men akam ikaragha ghaze,
"Gumazir amuimin ikiamim, a ia ko ikiti, ia
a bagha izezir gumazibav kimti me dagheba
ategham, o puvati? Puvatigham. A me ko
ikiti me dagheba ataghiraghan kogham.
20 Me dagheba ataghirazir dughiam iti.
Gin dughiam izitima gumazir amuimin iki-
amim, me me dam a inigh mangitima,
dughiar kabar me dagheba ataghiragham.
21 "Gumazitam inir avizir igiatam inigha
korotiar ghurimin porogha a isamizir pu-
vati. A kamaghin damighiva egh a ruti,
inir avizir igiam ekonegh korotiar ghurim
gekuigh, anebightima an torim guizbangira
bar ekevegham.
22 Eghti gumazitam wainin igiam inigh,
a isiva asizir inir misevir ghuritam gu-
ruighan kogham. A kamaghin damighti,
wainin dipam gin buva anangiva asizir inir
ghurir kam abighti, wainin dipam nguazim
giregham. Eghti wain ko asizir inim virara
ikuvigham. A kamaghin damuan kogham.
A wainin igiam inigh asizir inir misevir
igiamra ruigham."

Iesus Sabatin Ekiam
(Matyu 12:1-8; Luk 6:1-5)

23 Egha Iesus Sabatin dughiar mamin,
raizin min garir dagher mam wit, an an
azenir ekiamin torimin zui. Ezi an suren
gumaziba a ko ghuava witin oviziba isi.§
24 Me zuima Farisin maba men ganigha
kamaghin Iesus migei, "Ni gan. Me
manmaghsua arazir kam gamuava Sabatin
arazimin gin zuir puvati?"
25 Ezi Iesus me ikaragha kamaghin migei,
"Devit amizir bizim, me an osirizima a iti,
ezi ia ti an ganiz, o puvati? A uan adarazi
ko mitiriam men azima a bizir kam gami.
26 Devit Godin Purirpenimin aven ghua
me ofa damuasa atizir bretin rubuziba
inigha uan adarazi ko me da ame. An da
apava, uaghan maba isa uan gumazibagh
aningizima, me uaghan da ame. Dughiar
kam Abiatar, ofa gamir gumazibar da-
panim itima, Devit bretin kaba ame. Jud-
abar arazir kam iti. Bretin kaba ofa gamir
gumazibaram ada api, gumazamizir kiniba
puvati. Ezi Devit, a gumazir kinim, egha a
bretin kaba ame."
27 Egha Iesus migia ghua kamaghin me
migei, "God gumazamizibar akurvaghasa
Sabat ati. A Sabat bagha gumazamiziba
atizir puvati.
28 Ezi Gumazamizibar Otarim a Sabatin
dughiamin Ekiam."**

2:14: Jo 1:43 **2:14:** Jon 1:43 † **2:14:** Matyun ziar igharazim kara, Livai. **2:16:** Mt 11:19, Lu 15:1-2 **2:16:** Matyu 11:19; Luk 15:1-2 ‡ **2:16:** Farisibar arazir aviriba iti. Gumazamizir men arazibar gin zuir puvatiziba me kamaghin ginighnisi, me Godin damazimin derazir puvati. Farisiba kamaghin dagiaba isir gumazibagh nighnisi, me Romin gavman bagha dagiaba isi. Kamaghin amizi, me uaghan Godin damazimin derazir puvati. Me kamaghin amuava Romin gumaziba ko arazir kurabagh ami. **2:23:** Lo 23:25 **2:23:** Godin Araziba 23:25 § **2:23:** Ni witin mingarim gifoghsi, akinafarir kamin akirangin itir Akar Mingaribar gan. **2:24:** Lo 23:25 **2:24:** Godin Araziba 23:25 **2:25:** 1 Samuel 21:6 **2:26:** Wkp 24:9 **2:26:** Ofa Gami 24:9 **2:27:** Lo 5:14 **2:27:** Godin Araziba 5:14 **2:28:** Mt 12:8 ** **2:28:** Matyu 12:8 ** **2:28:** Ni Gumazamizibar Otarimin mingarim gifoghsi, akinafarir kamin akirangin itir Akar Mingaribar gan.

3

Iesus Sabatin dughiamin gumazir dafarim ekonezir mam gamizima
a ua dera
(Matyu 12:9-14; Luk 6:6-11)

1-2 Egha dughiar igharazir mam Iesus God ko migeir dipenimin ghua garima, dafarim ekonezir gumazir mam, gumazamizir aviribar tongin dipenir kamin aven iti. A itima gumazir maba uaghan iti. Me, Iesus bizitam damighti, me akam agasasa bar deraviram an gari. Me kamaghsua an gari. A Sabatin gumazir kamin akuragham, o?

3 Me bizir kam bagha an garavira itima, Iesus kamaghin dafarim ekonezir gumazim migei, "Ni dikavigh izi bar en guamin tugh."

4 Gumazim dikavigha tuzima, Iesus kamaghin men azara, "Arazir manam Sabatin arazim abiki? E arazir aghuim damuam, o arazir kuram damuam, o gumazimin akuragham, o gumazim gasighasigham?" A kamaghin men azarazima, me bar nimira iti.

5 An damazimning bar gumazamizibagh aruava, navimin aven men atari. A men garima, men naviba gavgavigha apangkuvir nighniziba men puvati. Kamaghin a bar osemegha gumazim kamaghin a migei, "Ni uan dafarim onegh." Ezi gumazir kam uan dafarim onezima, an dafarim ua dera.

6 Ezi Farisiba kamaghin ganigha dipenim ategha azenan ghuegha Herotin gumaziba ko ikia Iesus misoghasa akabar kiri.

Iesus uan gavgavim men akazima an adarazi nighnizir gavgavim an itir puvati

(Sapta 3:7--6:6)

Gumazamizir aviriba Iesusin gin zui
(Luk 6:17-19)

7 Ezi Iesus uan suren gumaziba ko Galilin Dipar Akaremin ghuaghiri. A ghuaghirima gumazamizir aviriba Galilin Distrighin ikegha an gin ghuaghiri.

8 Gumazamizir aviriba Judian Distrik ko, Jerusalemin nguibam ko, Idumean Distrik ko, Jordanin Fanemin vongin itir danganiba ko, Tair ko Saidonin nguibamningin ikegha Iesus bagha ghuaghiri. Gumazamizir avirir kaba, me an amizir bizibar akam baregha a bagha ghuaghiri.

9-10 Me iraghuezima, Iesus gumazamizir aviribar akurazima, men arimariaba gifa. Arimariaba itir gumazamizir aviriba uan arimariaba agivasa Iesusin boroghin uari akuvagha, Iesusin suighasa uari munamadi. Kamaghin amizi, Iesus uan suren gumazibav gia ghaze, "Ia botin tam inigh izi puram anetighti a iki. Eghti gumazamiziba bar na akuvaghtima ki botin ghuavanangam."

11 Iesus me migeima, duar kuraba apazazir gumazir maba iza, Iesusin gara duar kuraba zuamira me gamima me Iesusin guamin daighira kamaghin dia migei, "Ni Godin Otarim."

12 Me kamaghin migeima, a men anogorogha ghaze, me an gun gumazir igharazibav kiman marki.

Iesus 12plan aposelba me amisefe
(Matyu 10:1-4; Luk 6:12-16)

13 Egha Iesus dipar miriamin ikegha dikavigha mighsiamin ghuavanabogha uan ifongezir gumazibar diazima, me a bagha zui.

14 Me zuima a gumazir 12pla misevegha ziar kam, aposelba, me gati. Eghti me a ko ikiti, a gin me amangiti me mangi Godin Akar Aghuim akunam.

15 Egh a uan gavgavim me daningtima me uaghan duar kuraba batogham.

16 A misevezir gumazir 12plan ziabar kara. Saimon (Iesus gin ziar kam, Pita, a gati),

17 Sebedin otarimning Jems ko Jon (A ziar kam aning gati, Boanerges. Ziar kamin mingarim kamaghin ghu, atara pamtem migeir gumazimning),

18 Andru ko Filip, Bartolomyu, Matyu, Tomas, Alfiusin otarim Jems, Tadius, Saimon (a Selotbar gumazir mam),

19 ko Judas Iskariot, gumazir Iesus isava, apanibagh aningizim.

Me kamaghin migei,
"Iesus Belsebulin gavgavimin ingari."
(Matyu 12:24-32; Luk 11:14-23; 12:10)

20 Egha Iesus uamategha dipenimin aven ghugha itima gumazamizir aviriba izava anekufa. Me bar anekufa, kamaghin amizi, a uan suren gumaziba ko daghebar aman ibura. Me damamin dughiaba puvati.

21 Ezi gumazamizir maba kamaghin migei, "An ongani." Ezi Iesusin adarazi akar kam baregha, a inigh mangasa izi.

3:4: Luk 14:3 **3:4:** Luk 14:3 **3:5:** Jo 11:33 **3:5:** Jon 11:33 **3:6:** Mt 22:15-16 **3:6:** Matyu 22:15-16 **3:8:** Mt 4:25 **3:8:** Matyu 4:25 **3:9-10:** Mk 4:1, Lu 5:1-3 **3:9-10:** Matyu 9:21; 14:36; Mak 4:1; Mak 5:29; 6:56; Luk 5:1-3; Luk 7:21 **3:11:** Mk 1:23-24, Lu 4:41 **3:11:** Mak 1:23-24; Luk 4:41 **3:12:** Mt 8:4, 12:16, Mk 1:34 **3:12:** Matyu 8:4; 12:16; Mak 1:34 **3:16:** Jo 1:42 **3:16:** Jon 1:42 **3:17:** Lu 9:54 **3:17:** Luk 9:54 **3:20:** Mk 6:31 **3:20:** Mak 6:31 **3:21:** Jo 7:5, 10:20 **3:21:** Jon 7:5; 10:20 **3:22:** Mt 9:34, 10:25 **3:22:** Matyu 9:34; 10:25 * **3:22:** Satanin ziar mamra kara, Belsebul.

22 Ezi Judan Arazibagh fozir gumazir
maba Jerusalemin ikegha izaghira kam-
aghin migei, “Belsebul a gapasa. A duar
kurabar gumazir dapanimin gavgavimin
duar kuraba batosi.”*
23 Ezi Iesus me migeir akam baregha,
egha kamaghin gumazamizibar diagha
akar isin zuir mabar me migei, “Satan
manmaghin uabira uabi batuegham?
24 Kantrin tamin gumazamiziba uari
tuiragh uarira uariv soghti, kantrin kam
ikian kogham.
25 Eghti dipenir vamiran itir darazi uari
abigh uarira uariv sogh dipenir kamin itir
darazi ikian kogham.
26 Kamaghira Satan uan adarazi ko uari
abigh uariv sogh, egh me manmaghin
tugh gavgavigh bizibar ganamin gavgavim
ikiam? Bar puvatigham.
27 “Eghti gumazir manatam puram aven
mangi gumazir gavgavitamin dipenim
akarighiva an biziba okemegham? Pu-
vatigham. A faraghivira benibar gumazir
gavgavir kam ikegham. A kamaghin a
damigh, egh gumazir kamin dipenimin
aven mangi, an biziba okemegham.
28 “Ki guizbangira ia migei, gumaza-
mizibar arazir kuraba ko me Godin ziam
gasighasizir akaba, God da gin amangamin
tuavim iti.
29 Eghti gumazitam Godin Duamin ziam
gasighasightima God an arazir kurar kam,
a gin amadaghan kogham. Egh gumazir
kam aremeghti, arazir kurar kam an ikivira
ikiam.”
30 Me faragha kamaghin a migia ghaze,
“Duar kurar mam a gapasa.” A bizir kam
bagha, akar kabar me migei.†

Iesusin amebam ko an doziba
(Matyu 12:46-50; Luk 8:19-21)

31 Ezi Iesusin amebam ko doziba izava, a
itir dipenimin tiar akamin tughava gumazir
mam amadazima a Iesus mikimasa aven
zui.
32 Ezi gumazamizir aviriba a koma api-
aghav ikia kamaghin a migei, “Ni oragh,
nin amebam ko doziba ni bagha izeghava
azenan iti.”
33 Me a mikemezima a kamaghin men
azara, “Tina nan amebam? Te nan doziba?”
34 A kamaghin men azaragha, egha an
okarigha apiaghav itir gumazamizibar
gara, kamaghin me migei, “Ia gan! Nan
amebam ko dozibara kara.
35 Gumazamizir God ifongezir arazibar
gin zuiba, me nan doziba ko nan amiziba ko
nan amebam.”

4

Iesus akar isin zuimin kamaghin
migei, “Gumazir mam witin oviziba inigha
azenimin da akuragharui.”
(Matyu 13:1-23; Luk 8:4-15)

1 Dughiar igharazir mam Iesus ua dipar
miriamin ikiava, gumazamizir mabar sure
gami. Me an akaba baraghasa anekuvagha
guizbangira bar aviraseme. Ezi a botin
mamin biragha dipam gisin aperaghav iti.
Gumazamizir kaba an boroghin dadarimin
apiaghav iti.
2 An akar isin zuir aviribar men sure
gamuava, kamaghin me migei,
3 “Ia oragh. Gumazir mam raizin min
garir daghem wit, ana da inigha ghua
azenimin da akuragharui.
4 An ada akurima witin ovizir maba tu-
avimin irezima, kuaraziba iza da ame.
5 Ezi maba dagiabagh isin itir nguazir
evarim gire. Nguazir kam mitemezir pu-
vati, ezi witin oviziba zuamira afuangi.
6 Ezi dar biba bar nguazimin aven
iraghuezir puvatizi, aruem anaga dagh
isirazi, da isia misingi.
7 Ezi witin ovizir maba benir dikoniba itir
nguazim giregha, benibar tongin afuangizi,
benir dikoniba aghuava da ikiaghariki. Ezi
dar oviziba misevezir puvati.
8 Ezi witin ovizir maba nguazir aghuim
giregha aghuava dagheba misefi. Egha
maba 30plan oviziba misevima maba
60plan oviziba misefe. Ezi maba 100plan
oviziba misefe.”
9 Iesus migia ghua kamaghin me migei,
“Tina kuarimning iti, an oragh.”

Iesus manmaghsuavira
akar isin zuibagh ami
(Matyu 13:10-17; Luk 8:9-10)

10 Ezi gumazamizir aviriba bar ghuezi,
Iesus uabira itima, an 12plan gumaziba ko
an boroghin itir gumazamiziba, me an akar
isin zuimin mingarim bagha an azara.
11 Me an azarazima a kamaghin me migei,
“God fofozim ia ganingizima, ia God Biz-
ibagh Ativamin Dughiamin akar mogome-
bagh fo. Egha ki azenan itir gumazamiziba
pura akar isin zuibar me migei.
12 Kamaghin amizima:

3:23: Mt 4:10, Lu 11:17-22 **3:23:** Matyu 4:10; Luk 11:17-22 **3:27:** Ais 49:24, Mt 12:29 **3:27:** Aisaia 49:24; Matyu 12:29 **3:28:** Matyu 12:31-32; Luk 12:10; 1 Jon 5:16 † **3:30:** Iesus Godin Duamin gavgavimin ingari. Ezi me ghaze, a Satanin gavgavimin ingari. Me kamaghin Godin Duamin ziam gasighasisi. **3:31:** Mk 6:3, Jo 2:12, Ap 1:14 **3:31:** Mak 6:3; Jon 2:12; Aposel 1:14 **4:1:** Mk 3:7-9, Lu 5:1-3 **4:1:** Mak 3:7-9; Luk 5:1-3 **4:2:** Mt 13:34, Mk 4:33-34 **4:2:** Matyu 13:34; Mak 4:33-34 **4:8:** Mt 13:8, Lu 8:8, Jo 15:5, Kl 1:6 **4:8:** Matyu 13:8; Luk 8:8; Jon 15:5; Kolosi 1:6 **4:12:** Ais 6:9-10, Jo 12:40, Ap 28:26-27 **4:12:** Aisaia 6:9-10; Jon 12:40; Aposel 28:26-27

“ ‘Me zurara ganiva,
egh deragh bizitamin ganighan kogham.
Me uaghan zurara oraghiva,
egh me deragh bizitamin mingarim gifoghan kogham.
Me amuava akar mingarim gifogha,
uan navibagh irazi,
God men arazir kuraba gin amadaghai.’ ”*

Witin akar isin zuimin mingarim
(Matyu 13:18-23; Luk 8:11-15)

13 An akar kam ua kamaghin me migei,
“Ia witin akar isin zuir kamin mingarim
gifoz, o puvati? Ia manmaghin akar isin zuir
igharazir tabagh fogham?
14 Akar isin zuimin aven itir gumazir kam,
a mati gumazir Godin akam akuragharuim.
15 Gumazamizir maba tuavim girezir
witin ovizibar min ami. Me Godin akaba
baraghizi, Satan zuamira iza me oraghizir
Godin akaba, me dama ada ini.
16 Gumazamizir maba dagiaba itir
nguazim girezir witin ovizibar min ami. Me
Godin akaba baregha da bagha bar akonge.
17 Egha men biba iraghuezir puvatigha,
uaghan dughiar ruarimin ikezir puvati.
Me itima osimtiziba ko Godin gin zuir gu-
mazamizibagh asighasizir araziba izima,
me pura God ataki.
18 Gumazamizir maba benir dikoniba itir
nguazim girezir witin ovizibar min ami. Me
Godin akaba baraki.
19 Me da baregha uaghan nguazir kamin
biziba bagha nighnigha, dagiar aviriba ini-
asa ifavarir nighnizibagh amua, nguazir
kamin bizir aviribar garava da bagha agoi.
Bizir kabar nighniziba izava Godin akaba
ikiagharighizi da misevir puvati.
20 Ezi gumazamizir maba nguazir aghuim
girezir witin ovizibar min ami. Me Godin
akaba baregha dar suiragha dar gin zui.
Gumazamizir kaba mati witin oviziba
misiva, maba 30plan oviziba misevima,
maba 60plan oviziba misevima maba
100plan oviziba misefe.”

Lamin danganimra aneguragh
(Luk 8:16-18)

21 Egha Iesus kamaghin me migei, “Ian
tina lam gaborogha a inigha itarir ekiamin
anevara? O an a inigha dakozimin apengan
aneti? Puvati! Ia lam daborogh a inigh
azenan an danganimram aneguragh.
22 Kamaghira mogomer biziba da gin
azenan otivigham. Eghti bizir amigha avez-
iba da uaghan gin azenan otivigham.
23 Tina kuarimning iti, an oragh.”†

24-25 Egha a ua kamaghin migei, “Ia de-
raghvira akar kam baragh. Gumazitam o
amizitam Godin akabagh foghti, God uan
akabar fofozir igharaziba a daningam, eghti
a Godin akar aviribagh fogham. Eghti
Godin akabagh foghan aghuazir gumazim o
amizim, an fofozir muziarim God a dam a
inigham.”

Dagher ovizir afuarazibar akar isin zuim

26 Egha Iesus migia ghua kamaghin me
migei, “God Bizibagh Ativamin Dughiamin
arazim a kamakin. Gumazir mam dagher
oviziba inigha nguazimin da akuri.
27 Gumazir kam da kunigha, dimagaribar
akuava, aruebar dikavigha arui. An aruima
dagher ovizir kaba da afuegha aghui.
Dagher ovizir kaba manmaghin afuegha
aghui? Gumazir kam fozir puvati.
28 Ezi nguazimra dagher ovizir kabagh
amizima da aghua misefe. Da faragha
afuegha aghua ghua aghariba otivigha, ada
ghua akimariba otivigha misefe.
29 Da misevegha dagheba itima, gumazir
kam sabam inigha dar akori. A fo, dagheba
iti, ezi da akoramin dughiam oto.”

Mastetin ovizimin akar isin zuim
(Matyu 13:31-32; Luk 13:18-19)

30 Egha a ua kamaghin migei, “E man-
maghin God Bizibagh Ativamin Dughiamin
arazim mikimam? O, e akar isin zuir
manamin an mingarimin gun mikimam?
31 A mastetin ovizimin min gari. Mastetin
zuravarir oviziba bar sufi. Temer igharaz-
ibar oviziba bar a gafiragha ekefe.‡
32 Gumazir mam anekunizima a gin
aghua bar ekevegha azenimin itir zu-
ravariba bar dagh afiragha bar ekefe. An
ekevegha an aguar ekiaba uari tuirazima
kuaraziba izava an aguabar dughuazimin
aven ikia mikonibar ingari.”

Iesus akar isin zuibara akam akuri
(Matyu 13:34-35)

* **4:12:** Iesus Godin gin mangasa gumazamizibar anogorozir puvati. Marazi uari Godin gin mangan aghua. **4:18:** Mt 26:31 **4:18:** Matyu 13:26 **4:19:** Mt 19:23-24, 1 Ti 6:9, 6:17 **4:19:** Matyu 19:23-24; 1 Timoti 6:9; 6:17 **4:21:** Mt 5:15, Lu 11:33 **4:21:** Matyu 5:15; Luk 11:33 **4:22:** Mt 10:26, Lu 12:2 **4:22:** Matyu 10:26; Luk 12:2 † **4:23:** Iesus akar isin zuibar gumazamizibar sure gami. A kamaghin foghasa, me guizbangira God gifongez ti puvati. Gumazir God gifongeziba, akar isin zuiba baregha, dagh nighnighava gin dar mingaribar gara dagh fo. Ezi gumazir God gifongezir puvatiziba, nighnigha ghaze, akar isin zuiba, eghaghanir onganiba. Kamaghin me akar isin zuiba, dagh nighnizir puvatigha, dar mingaribar garir puvati. **4:24-25:** Matyu 7:2; Matyu 13:12; 25:29; Luk 6:38; Luk 19:26 **4:27:** Je 5:7 **4:27:** Jems 5:7 **4:29:** Jol 3:13, MAA 14:15-18 **4:29:** Joel 3:13; Akar Mogomem 14:15-18 ‡ **4:31:** Ni mastetin mingarim gifoghsi, akinafarir kamin akirangin itir Akar Mingaribar gan.

33 Egha Iesus men nighniziba tuzinaghira,
an akar isin zuir aviribar Godin akabar me
migei.
34 An akabar gumazamizibav giava zu-
rara akar isin zuibar me migei. Egha a
uan suren gumaziba ko me uarira ikiava a
bizibar mingariba abigha me migei.

Iesus aminir ekiam ko dipavsizim batoghezi aning pura nimira irighav iti
(Matyu 8:23-27; Luk 8:22-25)

35 Aruer kamin aminim pirasava amima
Iesus kamaghin uan suren gumazibav
gia ghaze, “E dipar kam abigh an vongin
mangam.”
36 A kamaghin me migeima gumazamiz-
iba dadarimin ikiavira iti, ezi me Iesus aper-
aghav itir botin ghuavanabogha pul gamua
vongin zui. Botin igharazir maba uaghan
me ko vongin zui.
37 Iesus uan suren gumaziba ko zuima,
Maia! Aminir ekiam dikafi. Ezi dipavsiziba
izava bot gafirazi dipam botin aven
ghuaghira, bot gizivazi, an atam dipamin
aven magirasava ami.
38 Bot magirasava amima, Iesus botin
kamin girakirangin dapanir aghoghonir
mam uan dapanimin aghorogha akui.
Ezi an suren gumaziba a gaghuragha
kamaghin a migei, “Tisa, e gifa! Ni e bagha
nighnisi, o puvati?”
39 Ezi Iesus dikavigha akar gavgavim
aminim ganiga, egha kamaghin ongarim
migei, “Gua amiragh, nimira iki!” A
migeima, aminim amirazi, dipam pura
nimira irighav iti.
40 Ezi Iesus kamaghin uan suren gumaz-
ibav gei, “Ia tizim bagha puv atiati? Ia
nighnizir gavgavim oteveghavira iti?”
41 Ezi me bar atiatigha kamaghin uarira
uariv gei, “Kar gumazir manmaghin
amizim? A migeima, aminim ko dipavsizim
an akam barasi!”

5

Iesus Gerasan gumazir mamin duar kuraba batoghezima da anetaki
(Matyu 8:28-34; Luk 8:26-39)

1 Ezi Iesus uan suren gumaziba ko dipam
abigha vongin Gerasan danganimin oto.
2 Me otivigha, Iesus bot ategha dadarimin
anadima gumazir duar kuram apazazir
mam, a matmatiamin tongin ikegha Iesus
bativasa izi.
3-4 A matmatiamin ikiava a gakui. Me
dughiar aviriba senbar an agharimning iki-
ava, ankavba an suemning gazui. Ezi a
zurara senin kabar suigha da aghora egha
an suemning ikezir ankavbav sogha da
aghoragharisi. Kamaghin amizi, gumazi-
tam gumazir kamin suiragh a ikiva aveg-
ham. Me uaghan senbar a ikeghti da an
suiraghan kogham. Egh gumazitam gav-
gavigh a ikeghan kogham.
5 A dimagariba ko aruebar matmatiam
ko mighsiabar purama arua pamtem arava
dagiabar uabi uan mikarzim aghori.
6 A saghon ikia Iesusin ganigha ivegha
a bagha izava an guamin uan tevimning
apiri.
7-8 Ezi Iesus kamaghin duar kuram migei,
“Ni duar kuram, ni gumazir kam ategh
azenan izi.”

Iesus kamaghin a migeima, gumazir kam
pamtem ara kamaghin migei, “Ni man-
maghin na damuasa, Iesus, Godin Bar
Pin Itimin Otarim. Ki Godin damazimin
pamtem nin azangsisi, ni arazir kuratam na
damuam marki!”
9 A kamaghin migeima Iesus kamaghin a
migei, “Ni uan ziam diborogh.”

Ezi duar kurar kam a ikaragha kamaghin
a migei, “E bar aviraseme, kamaghin nan
ziam Aviriba.”
10 A Iesus danganir igharazitamin me
amangan aghuagha Iesus vivigha a gak-
aghori.
11 Dughiar kam, men boroghira itir
mighsiar miriamin dar aviriba ikiava api.
12 Ezi duar kurar kaba kamaghin Iesus
migiava a gakaghori, “Ni e mikemegh e
amadaghti e mangi dar okoruar munam
gapazaka.”
13 Ezi a men amamangatizi duar kurar
kaba gumazir kam ategha azenan izegha
ghua dabagh apasa. Dar avirir kaba,
dar dibobonim 2,000in boroghin ghu. Ezi
daba puv ivemara ghua davarir kuram gi-
raghuegha dipamin aven ghuegha dipam
apava ariaghire.
14 Ezi dabar garir gumaziba daba
batoghezir bizimin ganigha ghua nguibar
ekiamin ghua danganir kamin itir nguibar
dozibar ghua bizir otozir kamin gun migei.
Ezi gumazamiziba bizir kamin ganasa
dikavigha izi.
15 Me iza Iesusin boroghin duar kuraba
apazazir gumazimin garima, an nighnizim
ua derazi, a korotiaba aghuigha aperaghav
iti. Me an ganigha atiati.
16 Ezi otozir bizir kamin ganizir gumaza-
miziba, me duar kuraba apazazir gumazim
batozir bizir kabar gumazir igharazibav
gei. Me dar gun migia uaghan daba batozir
bizimin gun migei.
17 Egha gumazamizir kaba bizir kam
baregha iza an gara a gakaghora ghaze,

5:2: Mk 1:23 **5:2:** Mak 1:23 **5:7-8:** Mak 1:24 **5:9:** Mt 26:53, Lu 8:30 **5:9:** Luk 8:30 **5:15:** Lu 8:27, 8:35 **5:15:** Luk 8:27; 8:35

a men nguazim ategh danganir igharazitamin mangi.
18 Ezi Iesus danganir kam ategh mangasa botin birima duar kuraba apazazir gumazim Iesus ko mangasa pamtem a gaghori.
19 Ezi Iesus an anogoregha kamaghin a migei, “Ni uamategh uan adarazi bagh dipenimin mangiva Ekiam nin akuragha ni gamizir bizibar gun me mikimiva, a uaghan bar nin apangkuvizir bizimin gun me mikim.”
20 Ezi gumazir kam a baregha ghua Iesus an akurazir bizimin gun Dekapolisin Distrighin itir nguibabar ghua bar me migei. Gumazamizir kaba a baregha digavir kuram gami.

Iesus aremezir guivir mam ko, arimariar amizir mam gamizi
aning ua dera
(Matyu 9:18-26; Luk 8:40-56)

21 Ezi Iesus bot inigha uamategha dipamin vongin ize. A izegha dipar dadarimin itima, gumazamizir aviriba izava anekufa.
22-23 Ezi God ko migeir dipenimin bizibar garir gumazir mam, an ziam Jairus, a iza Iesusin gara an guamin uabi ekunigha an dagarimningin boroghin irigha kamaghin puviram a gaghori, “Nan guivim aremeghasa an dighorimra isi. Ni iziva uan dafarim a datighti an arimariam givagh ua ikiam.”
24 Ezi Iesus a ko zui.
A zuima gumazamizir avirim bar anekuvagha an gin zui.
25 Me zuima men tongin amizir 12plan azenibar ghuzim batir arimariam itir mam uaghan me ko zui. Amizir kam ghuzim batir arimariam an itima 12plan azeniba gifa.
26 A fomira arimariam agivasa doktaba bagha zuima, me an arimariam a givazir puvati. Ezi a mizazir kuram isi. A uan arimariam agivasa pura uan dagiabar me givezima an dagiaba bar gifa. Bizir kaba an arimariamin akurazir puvati. An ekiva ghuavira iti.
27-28 A Iesus amir bizibar akam baregha, kamaghin nighnisi, “Ki puram an azenan itir korotiamra suiragh nan arimariam givagham.” A kamaghin nighnigha egha damuasa. Amizir kam gumazamizir aviribar gin izava me munamaga iza Iesusin korotiar avizimin suira.
29 Amizim Iesusin korotiamin suizir dughiamra, an ghuzir arimariam pura dutugha ghu. A uabi baregha fo, an mikarzim ua dera.
30 A kamaghin amimra, Iesus zuamira uabi baregha God gumazamizibar arimariaba givaghasa a ganingizir gavgavim, an mikarzim ataghizi a fo, nan gavgavim ingari. Egha a ragha gumazamizibar garava men azara, “Tina nan korotiamin suira?”
31 Ezi an suren gumaziba a ikaragha kamaghin a migei, “Ni garima, gumazamizir aviriba ni akufa. Ezi ni tizim bagha kamaghin azai, ‘Tina nan korotiamin suira?’ ”
32 Me kamaghin Iesus migiavira itima, Iesus an korotiamin suirazir gumazim o amizim gifoghasa raghirigha garagharui.
33 A ruiavira itima, amizir kam a batozir bizim gifogha iza Iesusin guamin degiaghirigha, atiatia nigha guizbangira a batozir bizimin gun migei.
34 Ezi Iesus kamaghin a migei, “Nan guivim, ni navim bar amiragh iki. Ni nighnizir gavgavim nan iti. Kamaghin, nin nighnizir gavgavim ni gamizi ni dera. Ni navir amirizim sara mangi, eghti nin arimariar kam ua ni damuan kogham.”
35 Iesus amizir kam migiavira itima gumazir maba God ko migeir dipenimin bizibar garir gumazim, Jairusin dipenimin ikegha iza kamaghin Jairus migei, “Nin guivim areme. Ni osimtizim Tisa daningan marki.”
36 Me kamaghin migeima Iesus me baregha kamaghin Jairus migei, “Ni atiatingan marki. Ni pura nighnizir gavgavim nan iki.”
37 An gin aruir gumazamiziba a ko mangasa amima a men anogoregha, Pita, ko Jems uan dozim Jon ko, a merara inigha me zui.
38 Me ghua Jairusin dipenimin otivigha Iesus gumazamiziba barazima, me bar azia niginir dafam gami.
39 Ezi a me bagha aven ghua kamaghin me migei, “Ia tizim bagha azia niginir dafam gami? Borir kam aremezir puvati. An akui.”
40 A kamaghin me migeima, me a dipova an ingarava kava uariv gei, “E fo, a guizbangiram areme.” Gumazamiziba kamaghin migeima, a bar me batuegha guivimin afeziam ko amebam inigha an suren gumazir pumuning ko mikezim, merara a ko zui. A me inigha me guivimin kuam itir danganimin aven ghue.
41 Me ghuegha a guivimin dafarimin suiragha kamaghin a migei, “Talita kum!”

5:20: Mt 4:25, Mk 7:31 **5:20:** Matyu 4:25; Mak 7:31 **5:22-23:** Matyu 8:3; Mak 7:32 **5:27-28:** Matyu 14:36 **5:30:** Lu 5:17, 6:19, 8:46 **5:30:** Luk 5:17; 6:19; 8:46 **5:34:** Mk 10:52, Lu 7:50, 17:19, Ap 14:9 **5:34:** Mak 10:52; Luk 7:50; 17:19; Aposel 14:9 **5:40:** Mt 9:25, Lu 8:54, Jo 11:11 **5:40:** Matyu 9:25; Luk 8:54; Jon 11:11 **5:41:** Lu 7:14 **5:41:** Luk 7:14

(Akar kamin mingarim kamaghin iti,
"Guivir dozim, ki ni migei, ni dikafigh!")
42 An a migeimrama, guivim dikavigha
tughava arui. (An azenir 12pla.) A
dikavigha tugha aruima, me kamaghin
guizbangira digavir kuram gami.
43 Ezi an akar gavgavimin guizbangira
me migia ghaze, ia bizir kamin gun gu-
mazir igharazitam mikimam marki. A ka-
maghin me migiava daghetam a daningasa
me migei.

6

Iesusin nguibamin itir darazi
an aghuagha akirim a gasara
(Matyu 13:53-58; Luk 4:16-30)

1 Egha Iesus danganir kam ategha uan
nguibamin ghuavanadima an suren gu-
maziba a ko zui.
2 Ezi, Sabatin dughiam otozi a God ko
migeir dipenimin aven ghua, gumazamiz-
ibar sure gami. Gumazamizir aviriba an
akaba baregha digavir kuram gami.
Me digavir kuram gamigha kamaghin
azai, "Gumazir kam managh akar kaba
ini? A managh nighnizir aghuir kaba ini?
A uaghan managh mirakelbagh amir gav-
gavir kam ini?
3 E fo, kar pura dipenibar ingarir gu-
mazim. A Marian otarim, egha a Jems ko
Josep, Judas, ko Saimon, a men avebam. An
buaramiziba e ko iti." Kamaghin amizi, me
dibovir akabar a migiava navibar aven an
atari.
4 Ezi Iesus kamaghin me migei, "Godin
akam inigha izir gumazim, a nguibar
igharazibar zuima, me an ziam fe. Ezi
an nguibamin an adarasi, me an ziam fer
puvati."
5 Kamaghin amizi, a nguibar kamin
mirakelin aviribagh amizir puvati. A
pura dafarim arimariar gumazir vabaram
arighizima, men arimariaba gifa.
6 Ezi me nighnizir gavgavim an itir pu-
vatizima, a kamaghin digavir kuram gami.

Iesus uan gavgavim suren gumazibar akazi, me deragha a gifozir pu

(Sapta 6:6--8:21)

Iesus uan 12plan aposelba ingangarim
me ganigha me amada
(Matyu 10:5-15; Luk 9:1-6)

Egha Iesus nguibabagh arua gumazamiz-
ibar sure gami.
7 Iesus men sure gamua, egha 12plan
aposelbar diazi, me a bagha izezi, a me
akuvagha, me migia me amada. Gumazir
pumuning uaning inigha zui, ezi gumazir
pumuning uaning inigha zui. A kamaghin
amua uaghan duar kuraba batoghamin
gavgavim me ganigha me amada.
8-9 A migirigiar kam me gamuava me
amada, "Ia mangi, bizitaba uari bagh da
inian marki. Ia bretin tam ko mitaritam
inian marki. Ia dagiatam suighan marki. Ia
uan dagarir asuaba aghuva, ua siotin tam
inian marki. Ia uan aghorir asadivibara
suigh mangi.
10 Ia kamaghin damigh, dipenir ia aven
zuir manam, ia dipenir kamra iki, mangi
dughiar ia nguibar kam ataghiraghamim.
11 Ia kamaghin damu mangi nguibatamin
mangighti, me ian aghuagh ia inigh uan
dipenibar mangighan kogh, egh uaghan ia
migeir akaba baraghan koghtima, ia kam-
aghin damu. Ia nguibar kam ategh mangisi
uan dagarir mineziba apezegh, nguibar
kam ategh mangi. Ia kamaghin damighti,
me ganigh fogham, me arazir aghuim ia
gamizir puvati."*
12 A kamaghin me mikemegha me
amadazi me nguibabar ghua Godin akam
akura ghaze, Ia uan navibagh iragh.
13 Me kamaghin me migiava, egha uaghan
gumazir aviribar duar kuraba batogha
arimariar gumazir aviriba boremin men
dapanibagh inga me gamima, me ua dera.

Herot Jon, Gumazamiziba Ruer Gu-
mazimin, firim atu
(Matyu 14:1-12; Luk 3:19-20; 9:7-9)

14 Iesus bizir aviribagh amizi an ziam
otogha ekevezi, gumazir aviriba a gifo. Ezi
danganir kamin Atrivim Herot, a baraki.
Men marazi kamaghin migei, "Jon Gu-
mazamiziba Ruer Gumazim aremegha ua
dikafi. Kamaghin a mirakelbar amuamin
gavgavim iti."
15 Ezi men marazi kamaghin migei, "A
Elaija."
Ezi marazi kamaghin migei, "Kar Godin
akam inigha izir gumazir mam, a mati
fomira ikezir Godin akam inigha izir gu-
mazibar min ami."
16 Me akar kabav geima, Herot da
baregha a fo, a fomira Jonin firim atu.

5:43: Mk 1:44, 7:36, Lu 8:55 **5:43:** Mak 1:44; 7:36; Luk 8:55 **6:2:** Jo 7:15 **6:2:** Jon 7:15 **6:3:** Jo 6:42 **6:3:** Jon 6:42 **6:4:** Mt 13:57, Lu 4:24, Jo 4:44 **6:4:** Matyu 13:57; Luk 4:24; Jon 4:44 **6:6:** Ais 59:16, Mt 9:35, Lu 13:22 **6:6:** Matyu 9:35; Luk 13:22 **6:7:** Lu10:1 **6:7:** Luk 10:1 **6:8-9:** Matyu 10:9-10 **6:8-9:** Luk 10:4-11 **6:11:** Ap 13:51 **6:11:** Aposel 13:51 * **6:11:** Judabar arazim kara, ni me baraghan koghtima, me nin sagh, uan dagarir asuaba mineziba apizighiva ni ategh igharagh mangam. Ezi en arazim kamakin, ki ni mikimti ni na baraghan koghti, ki apem apirigh uan tuavim gighuvagh, egh suam, ki nin sagham. **6:13:** Je 5:14 **6:13:** Jems 5:14 **6:14:** Matyu 16:14; Mak 8:28; Luk 9:19

Kamaghin amizi a kamaghin migei, “Ki fomira mikemezi, me Gumazamiziba Ruer Gumazim Jonin firim atu, ezi a ua dikafi.”

17-20 Herot kamaghin amigha a fo, a fomira uan dozim Filipin amuim Herodias ini. Ezi Jon zurara kamaghin a migei, “Herot, ni arazir kuram gamuava uan dozim da an amuim ini.” Jon kamaghin migeima, Herodias a bagha guizbangira navim isia, egha Jonin misueghti an aremeghasa a bagha puvira Herot migei. Ezi Herot Herodias ifongezi moghin damuan aghuagha, uan gumazir mabav kemezi me Jonin suiragha a inigha kalabus gati. Herot fo, Jon Godin damazimin zuegha derazir gumazimra. Kamaghin amizi, Herot an atiatia, a inigha deragha an gari. Herot uaghan Jon migeir akaba baragha nighnizir aviribagh amua, ana akaba baraghasa ifonge.

21 Ezi Herodias datirighin Jonin misueghti an aremeghasa tuavim bato. Herotin amebam a batezir dughiam otozi, a dughiar kam ginighnigha isar ekiam gami. Ezi Herodias Jon misoghamin dughiam datirighin oto. Herot isar kam gamuava, uan ingangaribar gari gumazir ekiaba, ko uan midorozir gumazibar gari gumazir ekiaba, ko Galilin itir gumazir ekiaba, a men diazima me a ko damasa ize.

22 Me izegha isam apima Herodiasin guivim izava me apir danganimin ghugha men guamin ighiam gizi. A ighiam gizima, Herot ko ikia apir gumaziba an ighiamin ganigha guizbangira bar a gifongegha a bagha bar akonge.

Me bar akuegha, Herot kamaghin guivir igiam migei, “Ni bizir manam gifongegh nan azaragh. Eghti ki bizir kam ni danigham.”

23 A kamaghin a mikemegha, akar dikirizir gavgavim kamaghin a migei, “Ki guizbangira ni migei, ni bizitam gifongegh, na mikim. Ni ki garir bizibagh ifongeghiva, na mikim. Ki tongira da bighiva, taba ni danigham.”

24 Guivir igiar kam akar kam baregha, azenan izegha ghua kamaghin uan amebam migei, “Amebam, ki bizir tizim bagh an azaragham?”

Ezi an amebam kamaghin a migei, “Jon, Gumazamiziba Ruer Gumazimin dapanim.”

25 Ezi guivir kam akar kam baregha, zuamira uamategha aven ghugha kamaghin Herot migei, “Ni datirighira Jon, Gumazamiziba Ruer Gumazimin, dapanim itaritam datigh na daningigh.”

26 Ezi Herot a baregha, an navim bar oseme. A faragha akar dikirizir gavgavim migeima a ko apir gumaziba a baraki. Kamaghin amizi, an an azangsizim pueghan kogham.

27 Egha Herot a baraghavira, akar gavgavim uan midorozir gumazim mikemegha anemadazi a ghua kalabusin aven iraghugha Jonin firim atu.

28 A Jonin firim atugha an dapanim inigha itarir mam gatigha a inigha izava guivir kam ganingizi anenigha ghua uan amebam ganingi.

29 Ezi Jonin suren gumaziba an ovevem baregha izava an kuam inigha ghua a mozim gati.

Iesus dagheba
5,000in gumazibagh anidi
(Matyu 14:13-21; Luk 9:10-17; Jon 6:1-13)

30 Ezi Iesusin aposelba ua izegha an boroghin uari akufa. Egha me aruava amizir biziba ko akar me gumazibar sure gamizibar gun Iesus geghari.

31 Dughiar kam gumazamizir aviriba me bagha mangigh izegh gamima, me damamin dughiaba puvati. Ezi Iesus kamaghin me migei, “Ia uarira na ko mangiva gumazamiziba puvatizir danganimin mangiva avughsam.”

32 A kamaghin me migia, egha me uarira bot inigha gumazamiziba puvatizir danganir mamin zui.

33 Me zuima, gumazamizir aviriba men ganigha me gifo. Ezi nguibabar itir gumazamiziba bar men faraghavira ivegha ghua me zuir danganimin otifi.

34 Ezi Iesus ghua dipar dadarimin otogha garima, gumazamizir bar aviriba iti. A men gari, me mati sipsipbar min amua, ghuaviba puvatigha asaghasazibar min puram arui. Kamaghin amizi, a bar men apangkufi. Egha a bizir aviribar men sure gami.†

35 A migiavira itima, aminim pirizi an suren gumaziba a bagha iza kamaghin a migei, “Kar gumazamiziba puvatizir danganim, ezi aminim piri.

36 Ni gumazamiziba amadaghti, me mangi danganir kamin itir nguibaba ko

---

6:17-20: Ofa Gami 18:16; 20:21; Matyu 14:4; Luk 3:19-20 **6:23:** Est 5:3, 5:6, 7:2 **6:23:** Esta 5:3; 5:6; 7:2 **6:26:** Mt 14:9 **6:26:** Matyu 14:9 **6:30:** Lu 10:9-10, 10:17 **6:30:** Luk 10:9-10; 10:17 **6:31:** Mk 3:20 **6:31:** Mak 3:20 **6:34:** Nam 27:17, 1 Kin 22:17, 2 Sto 18:16, Ese 34:5, Mt 9:36 **6:34:** Diboboniba 27:17; 1 Atriviba 22:17; 2 Eghaghaniba 18:16; Esekiel 34:5; Matyu 9:36 † **6:34:** Ni sipsipin mingarim gifoghsi, akinafarir kamin akirangin itir Akar Mingaribar gan. **6:35:** Mt 14:15, Mk 8:1-9, Lu 9:12 **6:35:** Matyu 14:15; Mak 8:1-9; Luk 9:12

roghira itir nguibar dozibar mangiva me
damisi uari bagh daghebagh ives.”
37 Ezi a me ikaragha kamaghin migei, “Ia
uari daghetaba me daning.”
Ezi me kamaghin a migei, “Dagiar e me
bagh bretbagh ivezamim, a 200 kinan tu. E
da inigh, mangi, me bagh bretbagh ivezegh
me daningasa, ni ifonge?”‡
38 Ezi Iesus men azara, “Ia manmaghira
bretba iti? Ia mangi ganigh.”
A mikemezi, me ghua ganigha kamaghin
a migei, “E bar bretin rubuzir 5pla ko osirir
pumuningra iti.”
39 Ezi Iesus me mikemezi me gumaza-
mizibav gei, me uari uari tuiragha grazim
gapia.
40 Ezi me uari tuiragha okoruabar api-
aghiri. Ezi okoruar maba 50plan gumaza-
miziba iti, ezi okoruar maba 100plan gu-
mazamiziba iti.
41 Me apiaghav itima, Iesus bretin
5pla inigha, osirir pumuning inigha, pin
overiamin gara God minabagha bretba
abiaghariki. Egha uan suren gumazibav
geima, me da isa, gumazamizibagh anidi. A
uaghan osirimning sara abiagharighizi, me
da isa, me ganidi.
42 Ezi gumazamizir kaba bar amegha,
naviba bar izefe.
43 Men naviba bar izevezima Iesusin
suren gumaziba, dagher nar me ataghiz-
iba inigha, akirar 12pla gaghuizima, da bar
izifa.
44 Dagheba amezir gumazibara, men
dibobonim 5,000in tu.

Iesus dipam gisin tugha zui
(Matyu 14:22-36; Jon 6:16-21)

45 Gumazamiziba amegha givazima,
Iesus kamaghin uan suren gumazibar
ariragha ghaze, Ia botin binighiva faragh
Betsaidan nguibamin vongin mangi. Ki
uabira iki gumazamiziba amadaghti me ua
uan nguibabar mangam.
46 A me amadazi me ghuezi, a God ko
mikimasa mighsiamin ghuavanabo.
47 Dughiar kam aminim pirima, men
bot dipamin tongin itima, Iesus uabira
dadarimin iti.
48 A ikiava uan suren gumazibar garima,
aminir gavgavim izava men bot givai. Me
pul gamua ingangarir dafam gamuava
aminim ko uari adosi. Egha aminim tiasava
amima, Iesus dipam gisin arua me bagha
izi. A mangi me gitagh mangasa.
49-50 Ezi me an gari, a dipam gisin arua
izima, me kamaghin nighnisi, “Kar ti du-
atam.”
Me nighnizir kam gamua, bar an ganigha
puv atiatiava arai. Me araima, a zuamira
kamaghin me migei, “Ia gavgafigh, kar
kirara. Ia atiatingan marki!”
51-52 A kamaghin me migiava, me gatin
botin aven ghuzi, aminim pura dutugha
ghu. Ezi Iesus 5,000plan gumaziba bretba
me ganingizi me damezi, me bizir kabar
ganigha, tong bar fozir puvati. Men
nighniziba otefe. Egha me bizir kabagh
nighnigh guizbangira digavir kuram gami.§

Iesus Genesaretin
arimariar aviriba agifa
(Matyu 14:34-36)

53 Egha Iesus uan suren gumaziba ko
dipamin vongin ghugha, ghua Genesaretin
nguibamin otivigha, bot ike.
54 Me botin ikegha dadarimin anadima,
gumazamiziba Iesusin garavira a gifo.
55 Me a gifogha, egha gumazamiziba Iesus
itir danganim baregha, ivegha danganir
kam garua uan arimariar gumazamiziba
inigha me akuriabagh arigha Iesus bagha
izi.
56 Iesus nguibar ekiaba ko nguibar doziba
ko ruarir nguibabar zui. A zuir nguibar
kaba me arazir kamram ami, me arimariar
gumazamiziba inigha iza nguibamin tongin
da arigha, egha a gakaghora ghaze, a men
asughtima, arimariaba itiba an korotiar
avizibar suigham. Ezi gumazamizir an ko-
rotiamin suiziba, men arimariaba gefi.

7

Godin Araziba
Judan ovavibar arazibagh afira
(Matyu 15:1-9)

1 Ezi Farisin gumazir maba ko Judan Araz-
ibagh fozir gumazir maba, me Jerusalemin
ikegha, izaghira, Iesus bagha izava anek-
ufa.
2 Me iza ikia garima, Iesusin suren gu-
mazir maba men ovavibar arazibar gin
ghua dafariba rua dagheba apir puvati. Me
pura dagheba api.

6:37: Nam 11:13, 11:22, 2 Kin 4:43, Mt 14:16, Lu 9:13, Jo 6:7 **6:37:** Diboboniba 11:13; 11:22; 2 Atriviba 4:43; Matyu 14:16; Luk 9:13; Jon 6:7 ‡ **6:37:** Grighin akam kamaghin migia ghaze, gumazim bretba kamaghin ivesiva, an 8plan iakinibar ingarigham. **6:41:** Mk 7:34 **6:46:** Mk 1:35, Lu 5:16, 6:12, 9:28 **6:46:** Mak 1:35; Luk 5:16; 6:12; 9:28 **6:49-50:** Matyu 14:26; Luk 24:37; Jon 6:19 **6:51-52:** Mak 4:39; Mak 8:17 § **6:51-52:** Dughiar kamin Iesus bret gumazamizibagh anigava, uan gavgavim men akakasi, me kamaghin ganigh suam, a bizir bar avirir igharagha garibar amuamin gavgavim iti. Ezima an suren gumaziba bizir kabar garava a dagh fozir puvati. Kamaghin me Iesusin garima a dipam gisin aruava aminim gamizima an amirazima me ganighava digavir kuram gami. **6:56:** Mt 9:20, 14:36, Ap 19:12 **6:56:** Matyu 9:20; 14:36; Aposel 19:12 **7:2:** Lu 11:38 **7:2:** Luk 11:38 **7:3:** Mk 7:5, 7:8, Jo 2:6, Ga 1:14 **7:3:** Mak 7:5; 7:8; Jon 2:6; Galesia 1:14

3 Farisin kaba ko Judan gumazamiziba
bar, me uan ovavibar arazibar suighavira
ikia, dafariba ruava api. Me pura daghebar
aman kogham.
4 Me uaghan maketin inigha izir dagheba,
me dar aman kogham. Me faragh da ruegh
egh dar amam. Me uaghan uan ovav-
ibar arazir avirir maba sara suighavira iti.
Me pura dagheba isamigh dar ameghan
kogham. Me faragh uan mineba ko itariba
ko apir dakoziba, rueghiva egh me dagheba
isamam.
5 Kamaghin amizi, Farisiba ko Judan
Arazibagh fozir gumaziba, me Iesusin
azara, "Manmaghin amizi nin suren
gumaziba en ovavibar arazibar gin mangi
dafariba ruan aghuagha, pura dagheba
api?"
6 Ezi Iesus me ikaragha kamaghin
migei, "Ia uarira uarigh ifarir gumazibara.
Godin akam inigha izir gumazim Aisaia,
a guizbangira ia amir arazibar gun migia
kamaghin osiri:

" 'Gumazamizir kaba, me uan akatoribar
nan ziam fe,
egha men naviba ko nighniziba bar
saghon iti.
7 Me gumazibar akabar uari sure gamua
uari gifara egha ghaze, kar Godin
akam.
Kamaghin amizi, me nan ziam
guizbangira a fer puvati.'

8 "Ia kamaghin amua, Godin akaba, ategha,
uan ovavibar arazibar suiragha gavgafi."
9 A migia ghua kamaghin me migei, "Ia
ghaze, ia arazir aghuim gamua Godin akaba
ategha uan arazibar gin zui. Ian arazir kaba
bar ikufi.
10 Moses fomira kamaghin mikeme,
'Ia uan afeziaba ko amebabar akaba
baragh men apengan iki, egh gumazitam
akar kuratam uan afeziam ko amebam
mikemeghti, ia gumazir kam misueghti, an
aremegh.'
11 Ezi ia kamaghin migei, 'Gumazitam
uan amebam ko afeziamin akurvaghasa
dagiaba atigha, egha ua gin aningin
akuraghan aghuagha, kamaghin aning
migei, "Guan akuraghasa atizir dagiaba,
gua marki. Ki da isi God daningam." '
12 Ia kamaghin migeima, gumazir kam
bizitam uan amebam ko afeziamin akur-
vazir puvati.
13 Ia kamaghin amua, uan ovaviba da in-
izir arazibar gin ghua, da gumazir igharaz-
ibagh anidi. Ian arazir kabar, ia Godin Araz-
iba ategha, uan ovavibar araziba faragha
da arisi. Egha Godin akam gamima a mati
pura bizim. Ia amir bizir avirir maba
uaghan iti."

Godin damazimin mizezir biziba,
Iesus dav gei
(Matyu 15:10-20)

14 Egha Iesus ua uabin boroghin itir gu-
mazamizibar diazima, me a bagha izima, a
kamaghin me migei, "Ia bar na baragh, nan
akar kaba deraghvira dagh fogh.
15-16 Bizitam azenan ikegh gumazimin
navimin aven magiri an navir averiam
damighti, a Godin damazimin mizeghan
kogham. Puvati, gumazimin navimin
aven ikegha azenan izezir biziba, an navir
averiam damighti, a Godin damazimin
mizegham."*
17 Iesus akar kaba gumazamizir aviribav
kemegha, me ategha ghua dipenimin aven
ghuzima, an suren gumaziba akar isin
zuimin mingarim bagha an azara.
18-19 Ezi Iesus kamaghin me migei,
"Eee! Ia ongani? Ia uaghan akar kam
deravira a gifozir puvati? Ia bizir kam
gifo? Daghetam guizbangira gumazimin
navir averiamin magirigh ikeghan kogham.
Bizir akatorimin aven zuiba ghua navimin
zuima, muriam da batozima, gumazim
dagh avi. Kamaghin gumazim apir bizitam
azenan ikegh an akam ko muriamin
magirigh, an muriam damighti a Godin
damazimin mizeghan kogham." (Iesus akar
gavgavim kamaghin migia ghaze, dagheba
bar Godin damazimin bar zue. Ezi e dar
amam.)
20 A migia ghua kamaghin me migei,
"Gumazimin navimin aven ikegha azenan
izezir biziba, an arazir kuraba, a gamima,
an navim Godin damazimin mize.
21 Gumazimin navimin aven ikegha
azenan izezir arazibar kara, nighnizir
kuraba, gumazamiziba tintinibar uari
koma akui, biziba okei, gumazamizibav
sozi da ariaghiri,
22 poroghamiba uari bakei, mighighavira
bizibagh ifonge, gumazamizir igharaz-
ibagh asighasighasa nighnisi, ifavariba,
aghumsiziba puvatizir arazir kuraba, bizim
bagha navim ikufi, gumazir igharazimin
ziam gasighasisi, uabira uabi fe, arazir
onganiba,

7:4: Mt 23:25 **7:4:** Matyu 23:25 **7:6:** Aisaia 29:13; Matyu 15:8-9 **7:10:** Kis 20:12, 21:17, Wkp 20:9, Lo 5:16, Mt 15:4 **7:10:** Ua Me Ini 20:12; 21:17; Ofa Gami 20:9; Godin Araziba 5:16; Matyu 15:4 **7:15-16:** Ap 10:14-15 **7:15-16:** Aposel 10:14-15 * **7:15-16:** Bizir apiba azenan ikegha ghuaghira gumazimin muriar averiam gamima a Godin damazimin mizezir puvati. Ezi bizir kurar navimin aven ikegha azenan iziba a gamima an navir averiam mize. **7:20:** Mt 15:8, Mk 7:23 **7:20:** Matyu 15:18; Mak 7:23

23 arazir kurar kaba bar navimin aven
ikegha azenan iza, gumazim gamima a
Godin damazimin mize."

Fonisian amizim nighnizir gavgavim
Iesusin iti
(Matyu 15:21-28)

24 Egha Iesus Genesaret ategha Tairin
nguibar ekiamin danganimin ghu. A
gumazamiziba a gifoghan an aghuagha,
mogomebar ghua dipenir mamin aven
ghugha egha modozir puvati. Me bar fo,
a dipenimin aven iti.
25 A dipenir kamin itima, guivir duar ku-
ram apazazimin amebam, a Iesus izezir
darorim baregha, zuamira a bagha izava
an dagarimningin boroghin uan tevimning
apiri.
26 Amizir kam, an amebam Fonisian Dis-
trighin a bate. A Sirian danganir ekiamin
aven itir distrik. Egha a Grighin akam
migei. A duar kurar an guivim gapazazim
batoghasa Iesus migiava a gakaghori.
27 Ezi Iesus kamaghin a migei, "E faragh
boribar dagheba me daningti, me damam.
Arazir kuram, ki boribar dagheba inigh afi-
abav kinam."
28 Ezi amizim kamaghin Iesus migei, "Gu-
mazir Ekiam, Ki fo, afiar doziba uaghan
boribar dakozimin apengan irezir dagher
muzuemziariba api."
29 Ezi Iesus kamaghin a migei, "Nin
migirigiam dera. Kamaghin ni uamategh
uan dipenimin mangi. Duar kurar kam nin
guivim ategha azenan ize."
30 Ezi a uamategha uan dipenimin ghua
garima, an guivim uan dakozim girighav
iti. Ezi an an ganigha fo, duar kurar kam
anetegha azenan ghu.

Iesus gumazir kuarir onganir mamin
akurazima a dera

31 Egha Iesus dikavigha Tairin danganim
ategha, ghua Saidonin danganimin otogha
ghua, Dekapolisin Distrighin otogha ghua,
Galilin Dipar Akaremin dadarim giraghu.
32 A ghuzima, gumazir maba gumazir
kuarir onganir mam inigha Iesus bagha izi.
Gumazir kam uaghan mizem osemegha de-
ravira migeir puvati. Me izegha dafarim a
darighasa Iesus gakaghori.
33 Ezi Iesus gumazir kam inigha gumazir
aviriba ategha aning uaningra miriamin
ghugha, egha a uan akakazir dafarimn-
ing gumazimin kuarimning gatigha aning
asigha, egha iparigha, an mizemin suira.
34 Egha Iesus pin overiamin garava,
gumazir kam bagha navim bigha ara
kamaghin migei, "Efata!" (Akar kamin
mingarim kamaghin ghu, "Kuighirigh!")
35 Iesus kamaghin migiavira itima, an
kuarimning kuiaghiri. Ezi an mizem
mighivghiki, ezi a deravira bizibav gei.
36 Ezi Iesus akar gavgavimin bizir kamin
gun mikiman men anogoroke. A men
anogoroghezi me ua puviram bizir kamin
gun migiavira iti.
37 Me akar kam migeima, gumazamizir
kaba a baregha guizbangira digavir kuram
gamigha kamaghin migei, "Gumazir kam
an amir biziba da bar dera. A kuarir on-
ganibagh amima, me uam orasi. Egha,
mizer osimtizibagh amima, me ua deravira
bizibav gei."

8

Iesus 4,000in gumaziba
dagheba me ganidi
(Matyu 15:32-39)

1 Dughiar kamin, gumazamizir avirir
igharaziba iza uari akufa. Me damamin
dagheba puvati. Kamaghin amizi, Iesus uan
suren gumazibar diazi me a bagha izima a
kamaghin me migei,
2 "Gumazamizir kaba, me na ko aruer
pumuning ko mikezimin ikia, egha dagheba
puvatigha mitiriam men azi, kamaghin ki
men apangkufi.
3 Men marazi saghon ikegha ize. Kam-
aghin amizi, ki me amadaghti, me mitiriaba
sara, uan nguibabar mangiva damaziba
men isirtima me iram."
4 Ezi an suren gumaziba kamaghin an
akam ikaragha ghaze, "Kar gumazamiziba
puvatizir danganim. Ezi e managh bretba
inigh gumazamizir kabar aningam?"
5 Me kamaghin migeima Iesus kamaghin
men azara, "Ia manmagh bretba iti?"
Me a ikaragha kamaghin migei, "7pla."
6 Ezi Iesus nguazimin dapiasa gumaza-
mizibav kemezi me apia. Ezi a 7plan bretin
rubuziba inigha God minabagha egha da
biagharigha, gumazamizibar aningasa uan
suren gumazibagh aningizi, me me ganidi.
7 Me uaghan osirir muziarir maba iti. Ezi
a uaghan da bagha God minabagha da me
daningasa uan suren gumazibav gei.
8 Gumazamizir aviriba me amegha bar
izifa. Ezi gin, an suren gumaziba dagher nar
me taghiziba inigha 7pla akirabagh aghuizi,
da izefe.

7:31: Mt 15:29-31 **7:31:** Matyu 15:29-31 **7:32:** Mt 9:32, Lu 11:14 **7:32:** Matyu 9:32; Luk 11:14 **7:33:** Mk 5:23, 8:23, Lu 4:40, 13:13, Jo 9:6 **7:33:** Mak 5:23; 8:23; Luk 4:40; 13:13; Jon 9:6 **7:34:** Mk 6:4l, Jo 11:33, 11:38, 11:41, 17:1 **7:34:** Jon 11:33; 11:38; 17:1 **7:35:** Ais 35:5-6, Mt 11:5 **7:35:** Aisaia 35:5-6; Matyu 11:5 **7:36:** Mk 1:43-45 **7:36:** Mak 1:43-45 **7:37:** Ais 35:5 **7:37:** Aisaia 35:5 **8:2:** Mt 15:32-39, Mk 6:34-44 **8:2:** Matyu 15:32-39; Mak 6:34-44

9 Dughiar kamin itir gumazamizibar
dibobonim 4,000in boroghin ghu. Me
amegha givazi, a me amadazi, me uan
nguibabar ghue.
10 Me zuima, a uan suren gumaziba
ko botin binigha, Dalmanutan danganimin
ghue.

Me mirakelbar amuasa Iesus migei
(Matyu 16:1-4)

11 Ezi Farisiba izegha ifavarir
azangsizibar Iesus gami. Eghti God
gavgavim a danighti, a mirakelin arazitam
damighti, me ganigh fogh suam, God
guizbangira anemada.
12 Ezi a men azangsizir ifavaribar
amiragha ghuariaba suegha, kamaghin me
migei, "Ia datirighin itir gumazamizir kaba
tizim bagha mirakelin arazim bagha nan
azangsisi? Ki guizbangira ia migei, God
mirakelin arazitam ian akaghan kogham."
13 Egha a me ategha uamategha botin
biragha, dipamin vongin ghu.

Farisiba ko Herotin yisin akar isin zuim
(Matyu 16:5-12)

14 Egha me ghuava Iesusin suren gumaz-
iba bretba bakinighinigha ize. Me bretin
vamira inizima a me ko botin iti.
15 Ezi Iesus akar gavgavimin kamaghin
me migei, "Ia deragh uari bagh gan! Ia
deravira Farisibar yis ko Herotin yis bagh
deravira gan."*
16 Iesus me mikemezi, me kamaghin
uarira uariv gei, "E ti bretin tam inigha
izezir puvatizi, a kamaghin yisin bizimin
e migei."
17 Me uarira uariv geima, Iesus men
migirigiabagh fogha kamaghin men azara,
"Ia tizim bagha ghaze, e bret tam inigha
izezir puvati? Eee, ia ki amir bizibar garava,
fozir puvati. Ia tighar deraghvira dagh fo-
fogham? Ian nighniziba bar otefe.
18 Ia damaziba ikia, garir puvati? Ia
kuariba ikia, orazir puvati? Ia bizir kabagh
nighnizir puvati?
19 Ia, ki bretin 5pla biaghariga ia
ganingizi, ia 5,000in gumazibagh
aningizima, me da apa izivagha, ataghizir
naba, ia manmaghin akirabagh aghui?"
Ezi me kamaghin a ikaragha ghaze, "E
12pla akirabagh aghui."
20 Ezi a ua kamaghin me migei, "Ezi ki
bretin 7pla biaghariga ia ganingizi, ia gu-
mazir 4,000pla dagheba me ganingizi, me
da apa izivazi dar naba, ia manmaghin
akirabagh aghui?"
Ezi me kamaghin a ikaragha ghaze, "E
7pla akirabagh aghui."
21 Me kamaghin a migeima, a kamaghin
me migei, "Eee, ia tighar bizibagh fo-
fogham."

Iesus uan suren gumazibar sure gami

(Sapta 8:22--10:52)

Iesus Betsaidan gumazir damazir kurar
mamin akurazi, an damazimning ua dera

22 Egha me Betsaidan ghuezima, gumazir
maba gumazir damazir kurar mam inigha,
Iesus bagha izi. Me izegha dafarim a
darighasa Iesus gakaghori.
23 Ezi Iesus gumazir damazir kuramin
agharimin suiragha, a inigha nguibam
ategha azenan ghu. Aning azenan ghugha,
Iesus gumazimin damazimning giparigha
uan dafarimning a gisin atigha kamaghin
an azara, "Ni bizitamin gari?"
24 Ezi gumazir kam kogha gara kamaghin
migei, "Are, ki garima, gumazamiziba teme-
bar min garav arui."
25 Ezi Iesus ua uan dafarimning an
damazimningin suirazi, gumazimin damaz-
imning kuiaghirizima, a ua deragha bizibar
gari.
26 Ezi Iesus anemaga kamaghin a migei,
"Ni ua nguibar kamin aven mangan marki.
Ni uan dipenimin mangi."

Pita Iesusin gun migei
(Matyu 16:13-20; Luk 9:18-21)

27 Egha Iesus uan suren gumaziba ko
dikavigha Sisaria Filipain nguibar ekiamin
boroghin itir nguibar dozibar zui. Me
ghuava a tuavimin men azara, "Gumaza-
miziba tina na garisi?"
28 Ezi me a ikaragha kamaghin a migei,
"Marazi ghaze, ni Jon, Gumazamiziba Ruer
Gumazim. Ezi marazi ghaze, ni Godin akam
inigha izir gumazim Elaija. Ezi marazi
ghaze, ni fomira ikezir Godin akam inigha
izir gumazir mam."
29 Ezi Iesus kamaghin men azara, "Ezi ia?
Ia tina na garisi?"
Ezi Pita kamaghin a ikaragha ghaze, "Ni
Krais, God Uam e Iniasa Misevezir Gu-
mazim."
30 Ezi Iesus akar gavgavimin kamaghin
me migei, "Ia nan gun gumazitam mikiman
marki suam, ki tina."

Iesus uan ovevem ko
ua dikavamin migirigiam gami
(Matyu 16:21-28; Luk 9:22-27)

8:11: Mt 12:38, Lu 11:16, Jo 6:30 **8:11:** Matyu 12:38; Luk 11:16; Jon 6:30 **8:12:** Mt 12:39, Lu 11:29 **8:12:** Matyu 12:39; Luk 11:29 **8:15:** Lu 12:1 **8:15:** Luk 12:1 * **8:15:** Ni yisin mingarim gifoghsi, akinafarir kamin akirangin itir Akar Mingaribar gan. **8:17:** Mk 6:52 **8:17:** Mak 6:52 **8:18:** Jer 5:21, Ese 12:2, Mk 4:12, Ap 28:26 **8:18:** Jeremaia 5:21; Esekiel 12:2; Mak 4:12; Aposel 28:26 **8:28:** Mk 6:14-15, Lu 9:7-8 **8:28:** Mak 6:14-15; Luk 9:7-8 **8:29:** Mt 16:16, Mk 9:9, Jo 6:68-69, 11:27 **8:29:** Matyu 16:16; Mak 9:9; Jon 6:68-69; 11:27

31 Egha Iesus men sure gamua kamaghin
migei, “Gumazamizibar Otarim bar mizazir
ekiaba koma osimtiziba iniam. Eghti Jud-
abar gumazir aruaba, koma ofa gamir gu-
mazir ekiaba, koma Judan Arazibagh fozir
gumaziba, me an aghuaghiva a misueghti
an aremegham. Egh dughiar pumuning ko
mikezim givaghti a ua dikavigham.”
32 Iesus kamaghin uan ovevem aghurigha
me migeima, Pita a inigha miriamin ghua
kamaghin an atara a migia ghaze, “Ni mam-
aghin mikiman marki.”
33 A kamaghin migeima, Iesus ragha uan
suren gumazibar garava, Pitan atara kam-
aghin a migei, “Satan, ni na gitagh mangi! Ni
nguazimin bizibagh nighnigha egha Godin
bizibagh nighnizir puvati.”
34 Egha Iesus gumazamiziba ko uan suren
gumazibar diazi, me a bagha izima, a kam-
aghin me migei, “Gumazitam nan gin izisi, a
ifongezir biziba gin amadagh uan ter ighu-
vim gisaghpugh nan gin izi.
35 Gumazamizir manam uan ikirimirim
suiraghsi nighnighti, an ikirimirim
givagham. Eghti gumazamizir manam,
Akar Aghuim ko na bagh uan ikirimirim
ateghiva, uan ikirimirim iniam.
36 Gumazitam o amizitam nguazimin itir
biziba bar da inigh a gin oveghti, bizir kaba
manmaghin an akuragham? Bar puvati.
37 A ivezir manam uan duam bagh
anereningam? Bar puvati.
38 Ezi datirighin itir gumazamiziba me
God akirim ragha a gasaragha arazir
kurabagh ami. Men tina nan ziam ko nan
Akar Aghuimin gun mikiman aghumsighti,
gin Gumazamizibar Otarim uan afeziamin
boroghin ikeghiva Godin damazimin zuezir
enselba koma Godin angazangarim sara
izighiri, uaghan men aghumsigham.”

9

1 Iesus ua kamaghin migei, “Ki
guizbangira ia migei, ia kagh tuivighav
itir darasi, ian tarazi oveghan kogham. Ia
ikivira iki gantima, God Bizibagh Ativamin
Dughiam gavgavim sara izighiram.”

Iesusin mikarzim igharagha oto
(Matyu 17:1-13; Luk 9:28-36)

2 Ezi dughiar 6pla givazima, Iesus Pita ko
Jems ko Jon inigha mighsiar ekiar mamin
ghuavanabogha, me uarira kagh iti. A kagh
an mikarzim men damazimin igharaghav
oto.
3 An korotiabar angazangarir gavgavir
kam guizbangira ghurghuri. Ghurghurir
kam nguazimin gumazitam ruezir bizir
ghurghuritam an min garir puvati.
4 Me garima Elaija ko Moses otogha Iesus
ko me uariv gei.*
5-6 Me uariv giavira itima, Pita, Jems
ko Jon me bar atiatigha, Pita mikimamin
migirigiabagh asagha pura kamaghin Iesus
migei, “Tisa, bar deragha e kagh iti! E purir-
penir pumuning ko mikezimin ingaram. Ni
bagh tam, Moses bagh tam, egh Elaija bagh
tam.”
7 Ezi ghuariam otogha me avarazi, tiarir
mam ghuariamin tongin otogha kamaghin
migei, “Kar nan Otarir ki bar ifongezim. Ia
anariram oragh!”
8 Ezi zuamira me gara ua gumazitamin
garir puvati. Iesus uabira me ko iti.
9 Egha me uamategha mighsiamin iza-
ghira Iesus bizir otozir me ganizimin gun
gumazitam mikiman bar men anogoroke.
Kamaghira iki mangi Gumazamizibar
Otarim aremegh ua dikavigham.
10 Me ganizir bizir kam merara iti, ezi
me aremegh ua dikavighamin migirigiar
mingarim bagha uarira uariv gei.
11 Egha me an azara, “Manmaghsua Ju-
dan Arazibagh fozir gumaziba ghaze, Elaija
faragh izeghti, God Ua e Iniasa Misevezir
Gumazim gin izam?”
12 Ezi Iesus kamaghin men azangsizim
ikara, “Guizbangira Elaija faragh izeghiva
bizibar kiram. Ezi tizim bagha fomira
Godin Akinafarimin osizirim kamaghin iti,
‘Gumazamizibar Otarim osimtizir aviribar
aven mangiti me akirim a gasaragham?’
13 Ezi ki ia migei, Elaija izegha gifa. Ezi
gumazamiziba akinafarimin osizirir an gun
mikemezimin mirara, me uan arazir me
ifongezibar a gami.”†

Iesus otarir duar kuram apazazim gamizima
a ua dera
(Matyu 17:14-23; Luk 9:37-45)

8:31: Mt 17:22 **8:31:** Matyu 17:22 **8:34:** Matyu 10:38-39; Luk 14:27 **8:35:** Lu 17:33, Jo 12:25 **8:35:** Luk 17:33; Jon 12:25 **8:38:** Mt 10:33, Lu 9:26, Ro 1:16, 2 Ti 1:8 **8:38:** Matyu 10:33; Luk 9:26; Rom 1:16; 2 Timoti 1:8 **9:1:** Mt 16:28, 24:30, 24:34, Mk 13:30, Lu 9:27, 22:18 **9:1:** Matyu 16:28; 24:30; 24:34; Mak 13:30; Luk 9:27 **9:2:** 2 Pita 1:17-18 **9:3:** Dan 7:9 **9:3:** Daniel 7:9 * **9:4:** Moses ko Elaija bar fomiram ovengezima, Iesus boghimra nguazir kamin ize. **9:7:** Lo 18:15, Mt 3:17, Mk 1:11, Lu 3:22, Ap 3:22 **9:7:** Godin Araziba 18:15; Matyu 3:17; Mak 1:11; Luk 3:22; Aposel 3:22 **9:9:** Mt 12:16, Mk 8:30 **9:9:** Matyu 12:16; Mak 8:30 **9:11:** Mal 4:5, Mt 11:14 **9:11:** Malakai 4:5; Matyu 11:14 **9:12:** Sng 22:1-18, Ais 53:3, Dan 9:26, Mal 4:5, Lu 23:11, Fl 2:7 **9:12:** Aisaia 53:3; Daniel 9:26; Malakai 4:5; Luk 23:11; Filipai 2:7 **9:13:** Mt 11:14, 17:12, Lu 1:17 **9:13:** Matyu 11:14; 17:12; Luk 1:17 † **9:13:** Dughiar kamin Iesus Elaija izamin bizim migei, egha guizbangira Jon, Gumazamiziba Ruer Gumazim migei. Ni foghsi, Matyu 17:12in gan. Jon izava Iesus izasava a bagha tuavibar akira faragha ize.

14 Egha me iza suren gumazir igharaziba bativigha garima, gumazamizir avirim me
akuvazi Judan Arazibagh fozir gumaziba
me ko uariv gia uari adosi.
15 Me uari adozima gumazamiziba
Iesusin garavira digavir kuram gamigha
dughiam a daningasa ivemara zui.
16 Ezi a kamaghin men azara, “Ia tizim
bagha me ko ia uari adosi?”
17 Ezi gumazir mam gumazamizir
avirimin torimin ikia kamaghin migei,
“Tisa, ki uan otarim inigha ni bagha ize,
duar kuram a gapazazima, a migeir puvati.
18 Dughiar aviribar duar kurar kam a
gamua anekurima, a daghira pupuviba an
akam misevima an atariba uariv tivima
a mikirvasi. Ki duar kuram batoghasa
nin suren gumazibar azangsizima me a
batoghezir puvati.”
19 Ezi Iesus kamaghin migei, “Oio! Ki
bar amira, datirighin itir gumazamiziba
nighnizir gavgaviba puvati. Ki fomira ia
ko itima, ia dazoghin bizitam gifogham?
Dughiabar manmaghin, ki ia ko iki egha ian
osimtiziba ateram? Otarim inigh na bagh
izi.”
20 Ezi me otarim inigha Iesus bagha ize.
Ezi duar kuram Iesusin apigha, maghira
otarim gamima a nigha nguazim girigha,
poghpogha pupuviba an akam misefi.
21 Ezi Iesus otarimin afeziamin azara, “A
man dughiamin duar kuram a gapasa?”
Ezi afeziam kamaghin migei, “An
aghirimra itima an a gapasa.
22 An a damighti an aremeghasa dughiar
aviribar anekurima an aviba ko dipabar
ghuaghiri. Ni bizir kabar amuva, en
apangkuvigh en akurvagh.”
23 Ezi Iesus kamaghin migei, “Ni uabi!
Ni nighnizir gavgavim ikiti biziba bar der-
agham.”
24 Ezi otarimin afeziam zuamira kam-
aghin diagha migei, “Ki nighnizir gavgavim
ikiava, an otefe. Ezi ni nan akuragh!”
25 Egha Iesus garima gumazamiziba ive-
mara men boroghin zuima a duar kuram
batogha kamaghin a migei, “Ni duar kurar
gumazamizibagh ami me orazi puvatizim
ko migeir puvatizim, ki ni migei, azenan izi
egh uam aven mangan marki!”
26 Ezi duar kam aregha pamtemin a gun-
abagha azenan ize. Ezi otarim gumazir
kuamin min gari, ezi me bar kamaghin
migei, “An areme.”
27 Ezi Iesus an agharimin suiragha a
ghufezi a dikavigha tu.
28 Egha Iesus dipenimin aven ghuzima an
suren gumaziba mogomemin kamaghin an
azara, “Manmagh amizi, e duar kurar kam
batoghava avenge?”
29 Ezi a kamaghin me ikaragha ghaze,
“Duar kurar kamaghin amiba God ko migeir
arazimin gavgavimin azenan izi.”

Namba 2in dughiam Iesus ghaze,
an aremegh ua dikavigham
(Matyu 17:22-23; Luk 9:43-45)

30-31 Egha me danganir kam ategha
Galilin Distrighin otogha zui. Me ghuava
Iesus uan suren gumazibar sure gami.
Bizir kamin Iesus me iti naghin gumazitam
foghan an aghua. Me ghua, a kamaghin me
migei, “Me Gumazamizibar Otarim isiva
gumazibar dafarim darigham. Eghti me
a misueghti an ovegham. Eghti dughiar
pumuning ko mikezim givaghti a ua
dikavigham.”
32 Ezi me migirigiar a mikemezim gifozir
puvati, egha a bagha an azangsighan ati-
atingi.

Tinarama Ekiam
(Matyu 18:1-5; Luk 9:46-48)

33 Egha me Kaperneamin izegha
dipenimin aven ikia Iesus men azara, “Ia
tuavimin tizim migia uari adosi?”
34 Me tuavimin uarira uari adoghodogha
ghaze, tina men dapanimin ikiam. Kam-
aghin me nimira iti.
35 Ezi Iesus aperaghav ikiava suren gu-
mazir 12plan diagha kamaghin me migei,
“Tina faragh ikisi, a bar gin kegh gumaza-
miziba bar men ingarir gumazimin otogh.”
36 Egha a borir dozim inigha me uan
tongin anesarazi a tughav iti. Egha a
uan agharimningin a muigha kamaghin me
migei,
37 “Gumazitam o amizitam na ginighnigh
egh borir dozir kamagh garitam inigh an
akuragham, kamaghin a na inigha nan
akurvasi. Egha ni tina nan akurvasi, ni
na gamir puvati. Ni uaghan gumazir na
amadazim gami.”

Tina en apanim gami puvati a en anav
(Luk 9:49-50)

38 Ezi Jon kamaghin a migei, “Tisa, e
garima gumazir mam nin ziamin duar
kuraba batosi. E fo, a en mav puvati, ezi e
an anogoroke.”

9:23: Mt 17:20, 21:21, Mk 11:23, Lu 17:6, Jo 11:40 **9:23:** Matyu 17:20; 21:21; Mak 11:23; Luk 17:6; Jon 11:40 **9:24:** Lu 17:5 **9:24:** Luk 17:5 **9:26:** Mk 1:26 **9:26:** Mak 1:26 **9:30-31:** Mak 8:31; 10:32-34; Jon 7:1 **9:32:** Lu 9:45, 18:34 **9:32:** Luk 9:45; 18:34 **9:34:** Lu 22:24 **9:34:** Luk 22:24 **9:35:** Mt 20:26-27, 23:11, Mk 10:43-44, Lu 22:26 **9:35:** Matyu 20:26-27; 23:11; Mak 10:43-44; Luk 22:26 **9:37:** Mt 10:40, Lu 10:16, Jo 13:20 **9:37:** Matyu 10:40; Luk 10:16; Jon 13:20 **9:38:** Nam 11:27-29, Lu 9:49 **9:38:** Diboboniba 11:27-29; Luk 9:49 **9:39:** 1 Ko 12:3 **9:39:** 1 Korin 12:3

39 Ezi Iesus kamaghin migei, “Ia an
anogoroghan marki. Gumazitam nan
ziamin mirakel damigh, egh dughiar
igharazimin akar kurabar na damighan
kogham.
40 Tina en apanim gami puvati a en anav.
41 Ki guizbangira ia migei, ia Gumazir
God Uam E Iniasa Misevezimin adarasi.
Kamaghin tina nan ziamin dipatam ia
daningam, God ivezir aghuim a daningam.”

Arazir kuraba
nighnizir gavgavim gasighasisi
(Matyu 18:6-9; Luk 17:1-2)

42 Iesus ua kamaghin migei, “Tina
nighnizir gavgavim nan itir borir katam
damighti an arazir kuratam damighti, a
helin mangiva, ivezir bar kuram iniam.
Kamaghin dera, me dagiar ekiam an
firim dafaghiva ongarim mikinighti an
aremegham.
43-44 Nin agharim ni damighti ni arazir
kuratam damigham, ni anetugh. Kam-
aghin dera, ni agharir vamira ikiva zurara
itir ikirimirir aghuarimin aven mangam.
Ni agharir pumuning virara ikiva helin
mangam, a nguibar avim mungemari pu-
vatizim.
45-46 Egh nin suem ni damighti ni arazir
kuratam damigham, anetugh. Kamaghin
dera, ni suer vamira ikiva zurara itir
ikirimirir aghuarimin aven mangam. Ni
suer pumuning virara ikiti me ni isiva helin
ni akunigham.
47 Egh nin damazim ni damuti ni arazir
kuratam damigham, anesigh. Kamaghin
dera, ni damazir vamira ikiva me God Biz-
ibagh Ativamin Dughiamin aven mangam.
Ni damazimning virara ikiti, God ni isiva
helin ni akunigham.

48 “‘Danganir kamin, apizir nguzir men
mikarziba apiba givaghan kogham.
Ezi men mikarziba isir avim uaghan
mungueghan kogham.’

49 “Gumazamiziba ofa God daningasa,
me amangsizim ofa gamir daghebagh
arigha avimin da tuava da isa, God
ganidi. Amangsizim ko avim ofa gamir
daghebagh amima da Godin damazimin
zue. Kamaghira, osimtiziba gumazamiziba
bativam. Egh me damuti, me Godin
damazimin zuegham.

50 Amangsizim a dera, egh a uan
isingtizim ateghti, ia manmaghin a damighti
a ua singigham? Ia amangsizim inigh uari
darigh, egh uari ko navir amirizimin iki.”‡

10

Poroghamiba uari ataghirasi
(Matyu 19:1-12; Luk 16:18)

1 Egha Iesus nguibar kam ategha ghua,
Judian Distrighin ghua Jordanin Fanemin
vongin oto. An otozima, gumazamizir
aviriba ua iza, anekuvazi, a zurara ami
moghin men sure gami.
2 A men sure gamima, Farisin maba
Iesus basamasa iza kamaghin an azai, “Ni
manmaghin nighnisi? Gumazim uan ifon-
giamin gin ghua uan amuim puram ane-
taghiraghsi damuti, Judan Araziba ti an
amamangatigham, o ti puvatigham?”
3 A men azangsizim ikaragha kamaghin
men azara, “Moses arazir manam damuasa
ia mikeme?”
4 Ezi me kamaghin migei, “Moses, gu-
mazitam amuim ateghsi poroghamimning
uaning ataghiraghamin akinafarir avizim
osirigh amizim amadaghasa, e mikeme.”
5 Ezi Iesus kamaghin me ikaragha ghaze,
“Ian naviba gavgafi. Kamaghin amizi,
Moses ia bagha arazir kam osiri.
6 God bar faraghavira nguazir kam ko
biziba bar dar ingara, gumazamizibar in-
garigha me gamizi, men marazi gumazibar
min otivizi, marazi amizibar min otifi.
7 Kamaghin amizi, gumazim uan ame-
boghfeziaba ategh mangi, a uan amuim ko
aning uaningin porogham.
8 Egh aning inivafizir vamiram otogham.
Aning ua gumazir pumuning puvati. Aning
inivafizir vamira ikiam.
9 Kamaghin amizi God bizir pumuning
isafuraghti, gumazitam aning abighan
kogham.”
10 Egha me uamategha dipenimin aven
ghua, Iesusin suren gumaziba bizir kam
bagha an azara.
11 A me ikaragha kamaghin migei,
“Gumazitam uan amuim ategh amizir
igharazimin ikiva, gumazir kam uan
amuim gasighasigha poroghamiba uari
bakia uari isava akuir arazim gami.
12 Eghti amizitam uan pam ategh
gumazir igharazimin ikiva, amizir kam

9:40: Mt 12:30, Lu 11:23 **9:40:** Matyu 12:30; Luk 11:23 **9:41:** Mt 10:42 **9:41:** Matyu 10:42 **9:43-44:** Mt 5:30 **9:43-44:** Matyu 5:30 **9:47:** Mt 5:29 **9:47:** Matyu 5:29 **9:48:** Ais 66:24 **9:48:** Aisaia 66:24 **9:49:** Ese 43:24 **9:49:** Esekiel 43:24 **9:50:** Mt 5:13, Lu 14:34-35, Ro 12:18, Ef 4:29, Kl 4:6, Hi 12:14 **9:50:** Matyu 5:13; Luk 14:34-35; Rom 12:18; Efesus 4:29; Kolosi 4:6; Hibru 12:14 ‡ **9:50:** Ves 49 ko 50in migirigiar aviriba aningin aven iti. Ezima Grighin akam deragha dar akar mingarim abighizir puvati. Ezi migirigiar kam fofozir gumaziba uaghan nighnizir vamiram an itir puvati. **10:4:** Lo 24:1-4, Mt 5:31 **10:4:** Godin Araziba 24:1-4; Matyu 5:31 **10:6:** Stt 1:27, 5:2 **10:6:** Jenesis 1:27; 5:2 **10:7:** 1 Ko 6:16, Ef 5:31 **10:7:** 1 Korin 6:16; Efesus 5:31 **10:7:** Jenesis 2:24 **10:11:** Matyu 5:32; 1 Korin 7:10-11

poroghamiba uari bakia uari isava akuir arazim gami.”

Iesus ghaze, me boriba ateghti me a bagh izam
(Matyu 19:13-15; Luk 18:15-17)

13 Ezi gumazamiziba borir doziba inigha Iesus bagha izi. Eghti a uan dafarimning me gisin darighasa me izima, an suren gumaziba men atara men anogorosi.
14 Me men atarima, Iesus men ganigha navim an ikuvizima, a kamaghin me migei, “Ni tina God Bizibagh Ativamin Dughiamin aven ikisi, borir dozir kabar min iki. Kamaghin amizi, ia borir doziba ateghti, me na bagh izi. Men anogoroghan marki.
15 Ki guizbangira ia migei, gumazitam borir dozir kabar min God Bizibagh Ativamin Dughiam inighan koghiva, an aven mangan bar iburagham.”
16 A kamaghin me mikemegha, boriba vaghvagha me isa me musi. Egha dafarim vaghvagha me gisin arighava, God arazir aghuim me damuasa God migei.

Bizir aviriba itir gumazim
(Matyu 19:16-30; Luk 18:18-30)

17 Egha Iesus dikavigha zuima, gumazir mam ivegha izava, uan tevimning apirigha Iesusin guamin kamaghin a migei, “Tisan Aghuim, ki manmaghin damigh zurara itir ikirimirir aghuarim iniam?”
18 Ezi Iesus an akam ikaragha ghaze, “Ni manmaghsua gumazir aghuim na garisi? Gumazir aghuitam itir puvati. God uabira gumazir aghuim.
19 Ni God Moses ganingizir arazim gifo, ‘Ni gumazim misueghti an aremeghan marki, ni poroghamiba uari bakeir arazim damuam marki, ni gumazamizir igharazibar biziba okiman marki, ni bizibagh ifaran marki, ni ua bagh biziba inisi gumazamizibagh ifaran marki, ni uan afeziam ko amebamin apengan iki aningin akaba baragh.’ ”
20 Ezi an a ikaragha kamaghin migei, “Tisa, ki fomiram aghirimra ikiava arazir kabagh amua iza datirighin ikia kati.”
21 Ezi Iesus gumazir kamin garava, a gifongegha kamaghin a migei, “Ni bizir vamira tighar a damuam. Bizir ni itiba bar da amadagh dagiaba inighiva, gumazamizir biziba puvatizibar aningigh. Egh ni God in Nguibamin bizir aghuariba iniam. Egh ni nan gin izi.”
22 Ezi gumazir kam akar kam baregha, an guam misingi. A fo, a guizbangira bizir aviriba itir gumazim. Kamaghin, an navim bar osemezi a ghu.
23 Ezi Iesusin damaziba uan suren gumazibagh aruava, kamaghin me migei, “Gumazamizir bizir bar aviriba itiba, me God Bizibagh Ativamin Dughiamin mangisi bar iburagham!”
24 An suren gumaziba an akar kaba baregha, digavir kuram gamizi, Iesus ua kamaghin me migei, “Boriba, gumazim God Bizibagh Ativamin Dughiamin aven mangisi, a guizbangira bar iburaghburegham.
25 Kamelin tam iniba isair dikonir torimin aven mangisi ingangarir dafam damigh aven mangam. Eghti gumazamizir biziba avirasemeziba, me God Bizibagh Ativamin Dughiamin aven mangisi guizbangira bar iburagham!”*
26 A me migeima, me guizbangira digavir kuram gamigha nighnizir aviribagh amua uarira uariv gei, “Kamaghin damighti, tinara zurara itir ikirimirir aghuir kam iniam?”
27 Ezi Iesus men gara kamaghin me migei, “Bizir kaba bar gumazamizibar osemegham. Bizir kaba Godin osemezir puvati. A biziba bar dagh ami.”
28 Ezi Pita kamaghin a migei, “Ni ge, e uan biziba bar da ategha, nin gin ize.”
29 Ezi Iesus kamaghin me migei, “Ki guizbangira ia migei, gumazitam nan Akar Aghuim ko na bagh, uan dipenim, o uan aveghbuaba, buaramiziba, o uan afeziam, amebam, ko boriba, o uan nguaziba ategh,
30 egh gumazir kam datirighin nguazir kamin, God guizbangira bizir a faragha itiba bar dagh afiragh a daningam. A dipenir aviriba, aveghbuaba, buaramiziba, amebaba, borir aviriba, ko azenir aviriba a daningam. Eghti Godin gin zuir gumazamizibagh asighasizir araziba a uaghan dar aven ikiam. Eghti dughiar gin izamim zurara itir ikirimirir aghuarim an a daningam.
31 Datirighin dughiar kamin faragha itir gumazamizir aviriba, me gin ikitima, datirighin gin itir gumazamizir aviriba, me gin faragh mangam.”

Iesus uan ovevem,
dughiar mikezimin uam a migei
(Matyu 20:17-19; Luk 18:31-34)

10:14: 1 Ko 14:20, 1 Pi 2:2 **10:14:** 1 Pita 2:2 **10:15:** Mt 18:3 **10:15:** Matyu 18:3 **10:19:** Kis 20:12-16, Lo 5:16-20, 24:14, Je 5:4 **10:19:** Ua Me Ini 20:12-16; Godin Araziba 5:16-20; 24:14; Jems 5:4 **10:21:** Mt 6:19-20, 10:38, Mk 8:34, Lu 12:33 **10:21:** Matyu 6:19-20; 10:38; Mak 8:34; Luk 12:33 **10:23:** Mt 19:23, Mk 4:19, Lu 18:24, 1 Ti 6:17 **10:23:** Matyu 19:23; Mak 4:19; Luk 18:24; 1 Timoti 6:17 * **10:25:** Ni kamelin mingarim gifoghsi, akinafarir kamin akirangin itir Akar Mingaribar gan. **10:27:** Jer 32:17, Lu 1:37 **10:27:** Jeremaia 32:17; Luk 1:37 **10:30:** 2 Sto 25:9, Lu 18:30 **10:30:** 2 Eghaghaniba 25:9; Luk 18:30 **10:31:** Mt 20:16, Lu 13:30 **10:31:** Matyu 20:16; Luk 13:30 **10:32:** Mk 8:31, 9:31 **10:32:** Mak 8:31; 9:31

32 Egha me Jerusalemin ghuavanaga
Iesus farazima, an suren gumaziba an gin
ghua nighnizir aviribagh amima, me ko
zuir gumazamiziba atiati. Ezi Iesus ua
uan 12plan suren gumaziba inigha me
miriamin ghuegha, a bizir a bativamibar
gun me migei.
33 A kamaghin me migei, “Ia oragh. E
nguibar ekiam Jerusalemin ghuavanadi.
Eghti gumazitam Gumazamizibar Otarim
isiva, Judan Arazibagh fozir gumaziba ko
ofa gamir gumazir ekiabar aningam. Eghti
me a isi kot datigh, egh a misueghti an
aremeghsiva akabar akiram, egh me kam-
aghin a mikim suam, An aremegham. Egh
me a misueghti an aremeghsiva, a inigh
Kantrin Igharazibar Gumazamizibar da-
faribar arigham.
34 Eghti Kantrin Igharazibar Gumazamiz-
iba, me dibovir akabar a mikim, a gipariva,
a fozoroghiva, a misueghti an aremegham.
An aremeghti, dughiar pumuning ko
mikezim givaghti a ua dikavigham.”

Jems ko Jon ziar ekiamning
iniasa ifonge
(Matyu 20:20-28)

35 Ezi Sebedin otarimning, Jems ko Jon,
Iesus bagha iza kamaghin migei, “Tisa, ga
bizir mam bagha ifonge. Ni ga bagha a
damuasa ga nin azai.”
36 Ezi Iesus kamaghin aningin azara, “Ki
manmaghin guan akurvagham?”
37 Aning a ikaragha kamaghin migei, “Ni
atrivir ekiamin otogh egh ga damighti gan
tav nin agharir guvim daperaghti, tav nin
agharir kiriam daperagham.”
38 Ezi Iesus kamaghin migei, “Gua
azangsizir bizir kam, gua an mingarim
gifozir puvatigha a bagha nan azai. Gua ti
ki ateramin osimtizim, uaghan an ateramin
gavgavim iti? O osimtizir dipar ki ruamim
gua uaghan a guruam?”
39 Ezi aning kamaghin a ikaragha ghaze,
“Are, ga gavgavim iti.”
Ezi Iesus kamaghin aning migei,
“Guizbangira, gua ki ateramin osimtizim,
gua a iniam, egh osimtizir dipar ki ruamim
gua a guruam.
40 Egha gua nan agharir guvim ko kiriam
dapiasa azangsisi, kar nan bizim puvati.
Danganir kaba Godin bizimra. A danganir
kabar dapiamin gumazamizibagh fogha,
me bagha danganir kabagh ami.”
41 Ezi Jems ko Jon bizir kamin Iesus
migeima, 10plan suren gumazir igharaziba
a baregha, bizir kam bagha Jems ko Jonin
atari.
42 Ezi Iesus men diagha, me akuvagha
kamaghin me migei, “Ia fo, Kantrin
Igharazibar atriviba uan gumazamiziba
pamten me gamima, me bar men apengan
iti. Ezi men gumazir dapaniba uan akaba
baraghasa puvira me abiraghbirasi.
43 Eghti arazir kaba ian tongin ikian
kogham. Gumazir manam ian tongin
ekiamin ikisi, a ingangarir gumazimin min
iki.
44 Eghti gumazir manam ian faragh
mangisi, a bar ian ingangarir gumazir
kinimin min iki.
45 Ezi kamaghira Gumazamizibar Otarim
iza, gumazamizibar amuti me a bagh in-
garasa, a izezir pu. Puvati, a me bagh in-
garasa ize. A gumazamizir aviriba bagh
ovegh ua me givezegh me iniasa ize.”

Iesus gumazir damazir kurar mam
gamizi a dera
(Matyu 20:29-34; Luk 18:35-43)

46 Egha Iesus uan suren gumaziba ko
Jerikon izegha, gumazamizir avirim sara
Jerikon nguibar ekiam ataghirasi. Ezi
gumazir damazir kurar mam, an ziam
Bartimeus (Timeusin otarim), a tuavir
miriamin aperaghav ikia biziba bagha inge.
47 Egha an orazima Nasaretin gumazim
Iesus uaghan iza zuima a dia ghaze, “Iesus
Devitin Otarim, nan apangkufigh!”
48 Ezi gumazamizir aviriba diman an
anogoregha nimira ikiasava a migei. Ezi a
pamtem diavira iti, “Devitin Otarim, ni nan
apangkufigh!”
49 Ezi Iesus tugha kamaghin migei, “An
diagh.”
Ezi me gumazir damazir kuramin diagha
ghaze, “Ni uabin gavgavigh, egh dikafigh!
Iesus nin dei.”
50 Ezi a uan korotiar azenan azuim
suegha anekunigha zuamira dikavigha
Iesus bagha ize.
51 Ezi Iesus an azara, “Ki tizim ni bagha a
damuasa, ni ifonge?”
Ezi gumazir damazir kuram kamaghin
migei, “Tisa, ki ganasa ifonge.”
52 Ezi Iesus kamaghin a migei, “Mangi. Ni
nighnizir gavgavim Godin itima, a ni gamizi
ni ua dera.” Ezi zuamira a ua gari. Egha a
Iesusin gin tuavimin zui.

Iesus mizazim inigha aremegha ua dikafi

10:38: Mk 14:36, Lu 12:50 **10:38:** Mak 14:36; Luk 12:50 **10:39:** Ap 12:2, MAA 1:9 **10:39:** Aposel 12:2; Akar Mogomem 1:9 **10:42:** Luk 22:25-26 **10:43:** Lu 9:48 **10:43:** Luk 9:48 **10:43:** Matyu 23:11; Mak 9:35; Luk 22:26 **10:45:** Jo 13:14, Fl 2:7, 1 Ti 2:5-6 **10:45:** Jon 13:14; Filipai 2:7; 1 Timoti 2:5-6 **10:47:** Mt 9:27, 15:22 **10:47:** Matyu 9:27; 15:22 **10:52:** Mt 9:22, Mk 5:34 **10:52:** Matyu 9:22; Mak 5:34

11

(Sapta 11–16)

Iesus atrivimin min Jerusalemin zui
(Matyu 21:1-11; Luk 19:28-40; Jon 12:12-19)

1 Egha Iesus uan suren gumaziba ko
Jerusalemin boroghin izava Betfage ko Be-
tanin boroghin Olivin Mighsiamin oto. Egha
Iesus uan suren gumazir pumuning amaga,
2 kamaghin aning migei, "Gua nguibar
munagh itimin mangi gantima, donkin igiar
mam me a ikezima, a iti. Gumazitam dughi-
atamin a gaperagha aruizir puvati. Gua an
benim firighiva a inigh kagh izi.*
3 Eghti tav guan azang suam, 'Gua tizim
bagha donki firi?' eghti gua a mikim suam,
'Ekiam ingangarim an iti. A uam ane-
mangam.'"
4 Ezi aning ghua gari donki me dipenir
tiar akamin azenan tuavimin a ike. Ezi
aning a firima,
5 gumazir maba tuivighav ikia aningin
azara, "Gua tizim bagha donkin benim firi?"
6 Ezi Iesus mikemezi moghin aning men
akam ikara. Ezi gumazamiziba aning ama-
mangatizima aning donki inigha zui.
7 Egha aning donki inigha Iesus bagha
izegha uan korotiar azenan azuiba suegha
donki gisin da ghuanizi, Iesus a gisin apera.
8 Ezi gumazamizir aviriba uan korotiar
azenan azuiba suegha tuavimin da ghuari.
Ezi marazi ruarimin tev seviba aghoregha
da arisi.
9 Egha faragha zuiba ko gin zuiba me
diava ara kamaghin migei:

"Hosana!
Ia Godin ziam fi!
Gumazir, Ekiamin ziam ko gavgavimin
izim,
God deragh a damu!"
10 "En ovavim Devit fomira en atrivimin
ikezi moghin
gumazir kam en atrivimin ikiasa izi.
Eghti God deravira a damu.
Hosana!
Biziba bar dar pin itir Godin ziam fi!"

11 Ezi Iesus Jerusalemin aven ghugha
Godin Dipenir miriamin ghu. A ghugha
bizibar gara da asavsuisi. Ezi aruem givazi,
a uan suren gumaziba ko me Betanin ghue.

Iesus temer figh bar an anogoroke
(Matyu 21:18-19)

12 Amimzaraghan Iesus uan suren gu-
maziba ko ua Betani ataghiragha, Iesus
mitiriam an azi.
13 A saghon garima temer fighin mam
dafaribara iti. Ezi a roghira mangi foghasa
a dagheba iti, o puvati. Kar fighin temeba
bamin dughiam puvati. Ezi kamaghin
a ghua ovizitamin apizir puvati, dafarir
kinibaram an iti.†
14 Egha a kamaghin temem migei, "Tav
gin nin ovizitam rameghan kogham." An a
mikemezi, an suren gumaziba oraki.

Iesus Godin Dipenir miriamin ghua gumazir asiziba amadiba batosi
(Matyu 21:12-17; Luk 19:45-48; Jon 2:13-22)

15 Egha Iesus uan suren gumaziba ko
Jerusalemin otivigha, Iesus Godin Dipenim
avinizir divazimin aven ghuava gumaza-
mizir asizir ofa gamibagh iveziba ko, asizir
ofa gamiba amadiba, me batosi. Egha
dagiaba uari ikarvazir gumazamizibar
dakoziba ko kuarazir bunbaba amadibar
dabirabiba fa, egha da ighagharisi.
16 Egha a tav bizir amaditam inigh Godin
Dipenim avinizir divazimin aven izi man-
gan an anogoroke.
17 Egha a men sure gamuava kama-
ghin me migei, "Migirigiar kam Godin
Akinafarimin osizirimin iti, o puvati?

"'Nan Dipenimin ingangarimin mingarim
kamakin,
kar Nguaziba Bar Men Gumazamiziba
God ko Migeir Dipenim.'

"Ezi ia a gamizi, an okimakiar gumazibar
mogomer danganimin min oto!"
18 Gumazamizir avirim bar an suren
migirigiaba baregha digavir kuram gami.
Ezi kamaghin ofa gamir gumazir ekiaba ko
Judan Arazibagh fozir gumaziba Iesusin ati-
atigha, a misueghti an aremeghasa maghira
tuaviba buri.
19 Ezi aruem gevima Iesus uan suren gu-
maziba ko me Jerusalemin nguibar ekiam
ategha azenan zui.

Temer fighin misingizim
(Matyu 21:20-22)

20 Egha mizaraghara Iesus uan suren gu-
maziba ko ghua garima temer figh, biba
sara misingi.
21 Ezi Pita nirigha Iesus migei, "Tisa ni gan,
temer fighin ni asighasighasa mikemezim, a
misingi!"

---

* **11:2:** Ni donkin mingarim gifoghsi, akinafarir kamin akirangin itir Akar Mingaribar gan. **11:9:** Sng 118:25-26 **11:9:** Onger Akaba 118:25-26 **11:13:** Mk 11:20 **11:13:** Mak 11:20 † **11:13:** Ni fighin mingarim gifoghsi, akinafarir kamin akirangin itir Akar Mingaribar gan. **11:14:** Lu 13:6 **11:14:** Luk 13:6 **11:17:** Ais 56:7, Jer 7:11 **11:17:** Aisaia 56:7; Jeremaia 7:11 **11:18:** Mk 14:1 **11:18:** Mak 14:1 **11:20:** Mk 11:14 **11:20:** Mak 11:14

22 Ezi Iesus an migirigiam ikaragha kamaghin me migei, “Nighnizir gavgavim Godin iki.
23 Ki guizbangira ia migei, tina mighsiar kam mikim suam, ‘Mangi uabi fegh ongarim mikinigh,’ egh uan navir averiamin igharagh nighnighan kogh, nighnizir gavgavim a mikemezir bizimin iki suam, ‘An otivam,’ eghti bizir kam a bagh otogham.
24 Kamaghin amizi, ki ia migei, ia nighnizir gavgavim iki God ko mikimiva, egh biziba bagh Godin azangsigh, da iniam.
25-26 Egh ni tugh God ko mikim egh osimtizim tinan iti, ni an arazir kuram gin amadagh, eghti kamaghin nin Afeziar Ekiar uan nguibamin itim, nin arazir kuraba gin amadagham.”‡

Judan gumazir dapaniba Iesusin gavgavim bagha azara
(Matyu 21:23-27; Luk 20:1-8)

27 Egha Iesus uan suren gumaziba ko uamategha Jerusalemin otogha, Iesus Godin Dipenim avinizir divazimin aven aruima, ofa gamir gumazir ekiaba ko, Judan Arazibagh fozir gumaziba ko, Judabar gumazir aruaba a bagha ize.
28 Egha me kamaghin Iesusin azara, “Ni gavgavir manamin amodoghin bizir kabagh ami? Egha tina bizir kabar amuasa gavgavim ni ganingi?”
29 Ezi Iesus me ikaragha ghaze, “Ki azangsizir mam ia damuasa, ia na mikemeghti, ki bizir kabagha amir gavgavimin gun ia mikimam.
30 Jonin rurim, kar Godin bizim, o gumazamizibar bizim? Na mikemegh!”
31 Ezi me uarira uariv kemegha ghaze, “E suam, ‘An rurim Godin ize,’ eghti a kamaghin uam en azaragham, ‘Ia manmaghin amigha nighnizir gavgavim Jonin ikian aghua?’
32 Eghti e suam, ‘An rurim gumazamizibar ize.’” (Gumazamiziba bar moghira fo, Jon a guizbangira Godin akam inigha izir gumazim, kamaghin me gumazamizibar atiatingi.)
33 Egha me Iesusin azangsizim ikaragha kamaghin migei, “E fozir puvati.” Ezi Iesus kamaghin me migei, “Kamaghira, ki uan gavgavim inizir tuavimin gun ia mikemeghan kogham.”

12

Wainin azenimin garir gumazir kurabar akar isin zuim
(Matyu 21:33-46; Luk 20:9-19)

1 Ezi Iesus akar isin zuibar Judan gumazir dapanibav gei, “Gumazir mam wainin azenim oparigha an divazim aghui. Egha wainin oviziba mirmiramin itarim gikuigha, pin iki wainin azenimin ganamin dipenimin ingari. Egha a wainin azenim isa wainin azenimin ganamin gumazir mabagh aningi. (Eghti me gin wain taba uam a ikaragham.) Egha saghon igharagha ghu.*
2 Ezi wainin oviziba kuaramin dughiam otozi, wainin azenir ghuavim ingangarir gumazir mam amadazi a wainin ovizitaba iniasa wainin azenimin garir gumaziba bagha ghu.
3 Ezi me an suiragha, a misuegha anemadazi a dafarir kinibar uamategha ghu.
4 Ezi azenir ghuavim, ingangarir gumazir igharazim amadazi, me a misogha an dapanim abigha aghumsizir arazibar a gami.
5 Ezi a ua mikezim amada, ezi ingangarir gumazir kam, me uaghan a misoghezi an areme. Ezi a ingangarir gumazir avirir igharazir maba amangi, ezi maba me pura me misoke, egha maba me me misoghezi me ariaghire.
6 “Ezi an otarir kamran a bar ifongezir abuananam itima an anemangasa. A bar men gin anemaga kamaghin migia ghaze, ‘Me nan otarimin akam baregh deragh a damuam.’ Egha anemadazi a ghu.
7 Ezi wainin azenimin garir gumaziba kamaghin uariv gei, ‘Kar gin wainin azenir kam iniamin otarim. Aria, e uari inigh a misueghti an aremeka. Egh wainin azenir kam, e an ghuaviba ikegham.’
8 Egha me an suiragha a misoghezi an areme. Ezi me a isava wainin azenimin azenan anekuni.
9 “Ezi wainin azenimin ghuavim bar manmaghira damuam? A izi wainin azenimin garir gumazir kabav soghtima me arimighiram. Egh wainin azenim isiva igharaz darazir aningam.
10-11 Ia Godin Akinafarimin osizirir kamin ganiz, o puvati?

11:23: Mt 17:20, Lu 17:6, 1 Ko 13:2 **11:23:** Matyu 17:20; Luk 17:6; 1 Korin 13:2 **11:24:** Mt 7:7, Lu 11:9, Jo 14:13, Je 1:5-6 **11:24:** Matyu 7:7; Luk 11:9; Jon 14:13; Jems 1:5-6 **11:25-26:** Mt 5:23, 6:14-15, Kl 3:13 **11:25-26:** Matyu 5:23; 6:14-15; Kolosi 3:13 ‡ **11:25-26:** Fofozir gumazir maba kamaghin nighnisi, migirigiar otevir mam uaghan vezin kamin aven iti. Migirigiar kamra kara, “Egh ia gumazamizir igharaziba, ia gamizir arazir kuraba gin amadaghan koghti, ian Afeziar uan nguibamin itim a uaghan ian arazir kuraba gin amadaghan kogham.” **11:32:** Mt 14:5, Mk 6:20 **11:32:** Matyu 14:5; Mak 6:20 **12:1:** Ais 5:1-2 **12:1:** Aisaia 5:1-2 * **12:1:** Ni wainin mingarim gifoghsi, akinafarir kamin akirangin itir Akar Mingaribar gan. **12:6:** Mt 3:17 **12:6:** Matyu 3:17 **12:8:** Hi 13:12 **12:8:** Hibru 13:12 **12:10-11:** Sng 118:22-23 **12:10-11:** Onger Akaba 118:22-23

“ ‘Kar dipenir akinir ingangarir gumaziba aghuazim,
a datirighin dipenim aterir guarim gava.
Kar Ekiam arazir kam gami,
ezi an en ganganimin bar dera.’ ”

12 Ezi me fo an akar isin zuim me gasara, ezi kamaghin me an suiragh a iniasa tuaviba buri. Egha me an suighasa gumazamizibar atiatigha, anetegha ghue.

Gumazamiziba dagiaba Sisar daningam, o puvatigham?
(Matyu 22:15-22; Luk 20:20-26)

13 Egha gin Judan gumazir dapaniba Farisin maba ko Herotin gin zuir marazi amadazi, me Iesusin migirigiar otevitamin suighasa ize.
14 Me izegha kamaghin migei, “Tisa, e fo ni guizbangira bizibav geir gumazim. Ni Godin Arazibar gumazamizibar sure gamua guizbangira me migei. Ni tavin nighnizimin gin zuir puvati. Akar vamira ni gumazamizir ziaba itiba, ko gumazamizir kiniba uaghara, me migei. Ni e mikim, Judan Araziba manmaghin migei? E dagiaba isiva Atrivim Sisar daningtima, arazir kam Godin damazimin dera, o puvati?”
15 Ezi Iesus men ifavarim gifogha kamaghin men azara, “Ia tizim bagha na gifari? Dagiatam na bagh a inigh iziti ki an ganika.”
16 Ezi me dagiam a bagha a inigha izezi a men azara, “Tinan nedazim ko ziamra kara?”
Ezi me kamaghin Iesus ikara, “Sisarin nedazim.”
17 Ezi Iesus kamaghin me migei, “Kamaghira, ia Sisarin biziba isi Sisar daning, egh Godin biziba isi, God daning.” Ezi me an ikarvazimin digavir kuram gami.

Sadyusiba gumazim aremegh ua dikavamin bizim bagha Iesusin azangsisi
(Matyu 22:23-33; Luk 20:27-40)

18 Ezi Sadyusiba, kamaghin nighnisi, gumazim aremegh ua dikavighan kogham. Egha me azangsizir mam sara Iesus bagha ize.†
19 Me izegha kamaghin an azara, “Tisa, Moses fomira kamaghin e bagha osiri, gumazim ovegh uan amuim ategh egh boriba puvatighti, an aveghbuam an amuir odiarimin ikiva a bagh boriba iniam.
20-21 Ezi dughiar mamin 7plan aveghbuaba iti. Avebam amuimin ikia boriba puvatigha aremezi, ua avebamra irim an ikia boriba puvatighava uaghan areme. Ezi mikezim kamaghiram ami.
22 Ezi 7plan aveghbuar kaba bar me an ikia, boritaba inizir puvatigha ariaghire. Ezi abuan, amizim uaghan areme.
23 Aveghbuar 7pla an ike. Egh kamaghin gumazamiziba ua dikavamin dughiamin, amizir kam tinan amuimra?”
24 Ezi Iesus kamaghin me ikaragha ghaze, “Ia Godin Akinafarimin itir akam gifozir puvatigha, uaghan Godin gavgavim gifozir puvati. Kamaghin, ia paza migei.
25 Ariaghireziba dikavamin dughiam paba amuibar ikian kogham, uaghan me amuiba isi pabar arighan kogham. Me enselbar min Godin Nguibamin ikiam.
26 “Ezi ariaghireziba ua dikavizir bizim bagha, ia Mosesin Akinafarimin aven temer isizimin eghaghanim ia an ganiz, o puvati? Eghaghanir kamin, God kamaghin Moses mikeme, ‘Ki Abraham, ko Aisak ko Jekopin God.’
27 God gumazamizibar ariaghirezibar God puvati, a gumazamizir angamira itibar God. Ia bar paza nighnigha migei.”

Godin Akar Gavgavir faragha zuim
(Matyu 22:34-40; Luk 10:25-28)

28 Ezi Judan Arazibagh fozir gumazir mam izima Sadyusiba Iesus ko uari adozima, a me barasi. An orazima Iesus ikarvazir aghuim me ganingizima, a Iesusin azara, “Godin Akar Gavgavir manamra maba bar dagh afira egha faraghavira iti?”
29-30 Ezi Iesus a ikaragha ghaze, “Akar Gavgavir bar ekiamra kara: ‘Israelia, ia deraviram oragh. Ekiam, a bar uabira ian God. Eghti ia bar uan navir averiaba ko uan duaba ko uan nighniziba ko uan gavgaviba sara bar a gifongegh.’
31 Ezi Akar Gavgavir anarira irimra kara, ‘Ni uabira uabi gifongezi moghin, ni gumazamizir igharazibagh ifongegh.’ Ua arazitam, arazir kamningin min ekevegha aning gafirazir puvati.”
32 Ezi gumazir kam kamaghin Iesus ikara, “Ni guizbangira migia ghaze, God uabira, tav ua itir puvati.
33 E uan navir averiam ko, uan nighnizim ko uan gavgavimin Ekiam gifongegh, egh uabi gifongezi moghin, gumazamizir igharazibagh ifongegh. E arazir kamningin

---

12:13: Mk 3:6 **12:13:** Mak 3:6 **12:17:** Ro 13:7 **12:17:** Rom 13:7 **12:18:** Ap 23:8 **12:18:** Aposel 23:8 † **12:18:** Ni Sadyusibar mingarim gifoghsi, akinafarir kamin akirangin itir Akar Mingaribar gan. **12:19:** Lo 25:5 **12:19:** Godin Araziba 25:5 **12:25:** 1 Ko 15:42, 15:49, 15:52 **12:25:** 1 Korin 15:42; 15:49; 15:52 **12:26:** Kis 3:2, 3:6 **12:26:** Ua Me Ini 3:2; 3:6 **12:29-30:** Lo 6:4-5 **12:29-30:** Godin Araziba 6:4-5 **12:31:** Wkp 19:18, Ga 5:14, Je 2:8 **12:31:** Ofa Gami 19:18; Galesia 5:14; Jems 2:8 **12:32:** Lo 4:35 **12:32:** Godin Araziba 4:35 **12:33:** 1 Sml 15:22, Ais 45:21, Hos 6:6, Mai 6:6-8, Mt 22:37, Lu 10:27 **12:33:** 1 Samuel 15:22; Hosea 6:6; Matyu 22:37; Luk 10:27

gin mangiti, arazir kamning ofan me bar
avimin tueba ko ofa damuamin biziba bar
dagh afiragham.”
34 Iesus orazima a deravira mikemezi,
Iesus a migei, “Ni God biziba bar dagh
ativagh dar ganamin dughiamin saghon
itir puvati.” Egha datirighin tav ua
azangsizitam Iesusin azangan atiatingi.

Iesus, God Uam E Iniasa Misevezir Gumazim bagha gumazamizibar azangsisi
(Matyu 22:41-46; Luk 20:41-44)

35 Egha Iesus Godin Dipenir miriamin
gumazamizibar sure gamua, men azara,
“Manmagh amizi Judan Arazibagh fozir gumaziba kamaghin migia ghaze, Krais, God
Uam E Iniasa Misevezir Gumazim, a Devitin
Ovavim?
36 Devit uabi, Godin Duam nighnizir kam
a ganingizi, a kamaghin mikeme:

“ ‘Ekiam, nan Ekiam migia ghaze,
“Ni nan agharir guvimin daperagh iki mangiti,
ki nin apaniba dikabiragh me isi nin dafarim datighti,
me nin dagarimningin apengan ikiam.”
’

37 “Egha Devit uabi ‘Ekiam’ gumazir kam
gati. Ezi manmaghin amizi a ua Devitin
Ovavim?” Ezi gumazamizir aviriba an
migirigiaba baregha bar akonge.

Judan Arazibagh fozir gumaziba arazir kurabagh ami
(Matyu 23:1-36; Luk 11:37-54; 20:45-47)

38 Ezi Iesus gumazamizibar sure gamua
kamaghin migei, “Ia Judan Arazibagh
fozir gumaziba bagh ganigh. Me korotiar
ruaribar aghuigh daruti gumazamiziba
maketin danganibar ziar ekiaba me
daningasa, me bar ifonge.
39 Egh God ko migeir dipenibar aven
dabirabir aghuariba iniva, egh isar ekiabar
dughiabar, me danganir ziaba itiba iniasa
bar ifonge.
40 Me amuir odiaribagh ifarava men
dipeniba okia, ghaze e dera. Egha gumazamiziba men ziaba fasa, me God ko migia
migirigiar ruaribagh ami. Kamaghin amir
gumaziba, men ivezir kuram gumazamizir
arazir kurabagh amibar ivezim bar a gafiragham.”

Amuir odiarimin ofa
(Luk 21:1-4)

41 Egha Iesus ghua dagiaba arizir danganimin boroghin aperaghav ikia gumazamizir aviribar garima me uan dagiaba
isa Godin Dipenimin dagiaba arizir danganimin a da arisi. Gumazamizir dagiar
aviriba itiba dagiar aviriba arisi.
42 Ezi biziba puvatizir amuir odiarir mam
iza dagiar muziarir pumuning ati, ezi aning
dagiar rubuzir muziarir vamiran min ghu.
43 Ezi Iesus uan suren gumazibar diagha
kamaghin me migei, “Ki guizbangira ia
migei, biziba puvatizir amuir odiarir kam
dagiar muziarir pumuning dagiaba arizir
danganim gati, ezi an dagiar pumuning gumazir igharaziba arighizir dagiabagh afira.
44 Me uan dagiar aviribar amodoghin
dagiar muziariba aningi. Ezi a uan
dabirabir onganarazimin mirara dagiar
muziarir abuananam ati.”

13

Iesus ghaze, Godin Dipenim gin ikuvigham
(Matyu 24:1-2; Luk 21:5-6)

1 Egha Iesus Godin Dipenim ategha
azenan zuima, an suren gumazir mam a
migei, “Tisa! Ni gan, kar dagiar bar ekiaba,
me dar Godin Dipenimin ingarizima, an
ganganim bar dera! Godin Dipenim koma
dipenir dozir an miriamin itiba, da bar
dipenir diriba!”
2 Ezi Iesus kamaghin a ikaragha ghaze,
“Ni dipenir dafar kabanangin gari? Da bar
ikuvigham. Egh dagiar kaba, gumaziba bar
da pueghti da bar moghira dagh iregham.
Eghti tam tam gisin ikeghan kogham.”

Iesus ghaze, osimtizir aviriba gin otivam
(Matyu 24:3-14; Luk 21:7-19)

3 Egha Iesus Olivin Mighsiam gisin, Godin
Dipenim guam a misuegha aperaghav
itima, Pita, Jems, Jon ko Andru me uarira
ikiava an azara,
4 “E mikemegh, dipeniba ikuvighamin
bizim, a manadizoghin otivam? Eghti arazir
manam faragh otoghtima, e fogh suam bizir
kaba otivamin dughiam roghira ize?”
5 Ezi Iesus kamaghin me migei, “Ia uari
bagh deraghvira gan, gumazitam izi ia gifaran marki.
6 Gumazir aviriba nan ziamin izi, suam,
‘Ki Krais, God ua e iniasa misevezir
gumazim,’ egh gumazamizir aviribagh
ifaram.
7 “Eghti ia roghira itir midorozir ekiabar
niginiba baragh, egh saghon itir midorozir
ekiabar akaba baragham. Egh ia digavir
kuram damuan marki. Arazir kaba otivam,
eghti nguazir kam givamin dughiam tighar
izam.

12:34: Mt 22:46 **12:34:** Matyu 22:46 **12:36:** Sng 110:1 **12:36:** Onger Akaba 110:1 **12:41:** 2 Kin 12:9 **12:41:** 2 Atriviba 12:9 **12:43:** 2 Ko 8:12 **12:43:** 2 Korin 8:12 **13:2:** Lu 19:44 **13:2:** Luk 19:44 **13:8:** 2 Sto 15:6, Ais 19:2, Mt 24:8 **13:8:** 2 Eghaghaniba 15:6; Aisaia 19:2; Matyu 24:8

8 Kantrin mamin itir darazi dikavigh
kantrin igharazimin itir darazi ko
misogham. Eghti atrivir mamin adarazi
dikavigh atrivir igharazimin adarazi ko
misogham. Danganir mabar dagheba bar
puvaratightima, gumazamiziba mitiriamra
ikiam. Eghti mikimkiziba uaghan oti-
vam. Osimtizir kaba faragh otivigham,
eghti nguazir kam givamin dughiam
tighari. Osimtizir kaba mati, amizim otasa
faraghavira mizazim barazi mokin.

9 "Ia deravira uarira uari bagh gan. Gu-
mazitaba ia isi nguibabar garir gumazibar
aningam. Egh me God ko migeir dipenibar
ia misogham. Egh ia na bangin atriviba
ko gavmanin gumazir ekiabar damazibar
tuiv, egh ki amizir biziba ia dar gun me
mikimam.

10 Eghti Godin Akar Aghuim, gumazamiz-
iba faragh mangi ikiziba bar dar gumaza-
miziba dav kinigh.

11 Eghti gumazamizitaba dughiar tamin
ian suigh ia inigh kotin mangiti, ia mikimsi
nighnigh osiman marki. God migirigiar
manam kotin aven ia danighti, ia mikim.
Kar ia uari migeir puvati, Godin Duam
migei.

12 "Aveghbuaba uarira uari isi apanibar
aningti me me misoghti me arimighiram.
Eghti afeziaba uan boriba uaghan kam-
aghira me damuam. Boriba uan ameboghfeziabar akaba batoghiva ovengamin arazibar me damuti, me arimighiram.

13 Eghti gumazamiziba bar nan ziam
bangin ian aghuagham. Eghti gumazamizir
gavgavigh iki mangi dughiar abuananamin
otoghamiba, God men akurvagham."

Iesus ghaze, bizir bar kuram otivam
(Matyu 24:15-28; Luk 21:20-24)

14 Egha Iesus ua kamaghin migei, "Ia
gantima, bizir bar kurar God ifongezir pu-
vatizim, Godin Dipenimin aven ikiam. Kar a
ikian koghamin danganim. A ikiti, God uan
Dipenim ategham. (Ni tina osizirir kamin
ganigh, deravira nighnighiva a gifogh.) God
bar aghuazir bizir kam, dughiar kamin
otoghti, Judian Distrighin itir gumazamiz-
iba ari mighsiabar ghuavanangam.

15 Tav dipenimin pin itir avughsazir dan-
ganimin ikeghiva dipenimin aven mangi
uan bizitam inian marki.

16 Tav azenir ekiamin ikeghiva uamategh
dipenimin mangi uan azenan azuir koro-
tiam inian marki.

17 Naviba adair amiziba ko boriba oteba
apir amebaba, mevzika; dughiar izamin
kaba bar men ikuvigham!

18-19 Dughiar izamin kaba, da osimtizir
ekiabar dughiaba. God nguazim ko over-
iamin ingarizir dughiamin iza datirikin,
egh ua kamaghin dughiatam otoghan
kogham. Ezi kamaghin, ia amozimin
dughiamin aran aghuaghiva, uari bagh God
ko mikim.

20 Ekiam uan gumazamizir misevezibagh
nighnigha, dughiar kurar kamin dughiar
maba aghorezi da mong otefe. A ti da
aghorezir puvatizi gumazamiziba bar
ariaghireghai.

21 "Dughiar izamimin, tav ia mikim suam,
'Ia gan, Kraisra kara! A God Ua E Iniasa
Misevezir Gumazimra,' o, 'Ia gan, Kraisra
muna!' ia an akam baraghan marki.

22 Gumazitaba izi ia gifar suam, 'Kirara,
God Gumazamiziba Ua Me Iniasa Misevezir
Gumazim,' o 'ki Godin akam inigha izir gu-
mazir mam,' egh me mirakelin bar ekiaba
ko digavir kuram gamir arazibar amuti da
otivam. Me kamaghin ifonge, me gumaza-
miziba bar me gifaraghti, me onganigham.
Egh me gavgavim iki, uaghan God ua bagha
misevezir gumazamiziba, uaghan me gi-
farasa. Kamaghin me mirakelin kabar
amuam. Egh dughiataba me me gifarisi
damuva avegham.

23 Ki gin otivamin biziba bar dar gun ia
mikeme. Kamaghin ia deravira uari bagh
gan."

Iesus ghaze, gin
Gumazamizibar Otarim izam
(Matyu 24:29-31; Luk 21:25-28)

24 Egha Iesus ua kamaghin migei,
"Osimtizir ekiar kabar dughiam givaghti,
gin izamin dughiamin bizir kaba otivam.

" 'Aruem mitategham,
eghti iakinim isiraghan kogham;
25 eghti mikoveziba overiamin asighi-
ram,
eghti overiamin itir bizir gavgaviba bar
uarira uari sivaghsivagh,
uan danganiba ataghiragham.'

13:9: MAA 2:10 **13:9:** Akar Mogomem 2:10 **13:9:** Matyu 10:17-20; Luk 12:11-12 **13:12:** Mt 10:21 **13:12:** Matyu 10:21 **13:13:** Dan 9:27, 11:31, 12:12, Mt 10:22, Jo 15:21 **13:13:** Matyu 10:22; Jon 15:21 **13:14:** Dan 9:27, 11:31, 12:11 **13:14:** Daniel 9:27; 11:31; 12:11 **13:15:** Luk 17:31 **13:17:** Lu 23:29 **13:17:** Luk 23:29 **13:18-19:** Daniel 12:1; Joel 2:2; Akar Mogomem 7:14 **13:22:** Lo 13:1-3, MAA 13:13 **13:22:** Godin Araziba 13:1-3; Akar Mogomem 13:13 **13:24:** Ais 13:10, Ese 32:7, Jol 2:10, 2:31, 3:15, MAA 6:12, 8:12 **13:24:** Aisaia 13:10; Esekiel 32:7; Joel 2:10; 2:31; 3:15; Akar Mogomem 6:12; 8:12 **13:25:** Ais 34:4, Jol 2:10, MAA 6:13 **13:25:** Aisaia 34:4; Joel 2:10; Akar Mogomem 6:13 **13:26:** Dan 7:13, Ap 1:11, 1 Te 4:16, MAA 1:7 **13:26:** Daniel 7:13; Aposel 1:11; 1 Tesalonika 4:16; Akar Mogomem 1:7

26 “Dughiar kamin gumazamiziba ganti
Gumazamizibar Otarim gavgavir ekiam
ko angazangarir ekiam sara ghuariamin
tongin izam.
27 Egh a uan enselba amadaghti me mangi
nguazim ko overiamin danganiba bar ko
nguazimin oteviba bar dar mangiva God
misevezir gumazamiziba men aku a bagh
izam.”

Iesus ghaze, ia temer fighin gan fogh
(Matyu 24:32-35; Luk 21:29-33)

28 Egha Iesus ua kamaghin migei, “Temer
fighin aguaba ua diz murti, ia fogh suam,
amozimin dughiam roghira ize. Ia temer
fighin gan nighnizim iniam.
29 Kamaghira ia bizir kabar ganti da otivti,
ia fogh suam, Gumazamizibar Otarim a ua
izamin dughiam roghira ize. A tiar akamin
tughav iti.
30 Ki guizbangira ia migei, dughiar kamin
itir gumazamizir kaba ikivira ikiti bizir
kaba bar otivam.
31 Overiam ko nguazim givagham, eghti
nan migirigiaba givaghan kogham.”

Iesus ghaze, a ua izamin dughiam
tav a gifozir puvati
(Matyu 24:36-44)

32 Egha Iesus ua kamaghin migei, “Bizir
ki ia migeir kaba otivamin dughiam, tav a
gifozir puvati. Enselin Godin Nguibamin
itiba ko Godin Otarim uaghan fozir puvati.
Afeziam bar uabira fo.
33 “Ia deravira uari bagh ganiva mizuam
iki, dughiar izamim, ia a gifozir puvati.
34 Dughiar kam mati gumazim igharagha
zui. A uan dipenim ategha ghua uan
dipenim isa uan ingangarir gumazibar da-
farim garigha dipenimin ingangariba me
rome. A tiar akamin itir gumazim migia
ghaze, ni deravira gan.
35 “Dipenimin ghuavim izamin dughiam
ia a gifozir puvati, a bogarangra izam, o
dimagarir arizimin izam, o tuariba akiti a
izam, o aminim tiraghti a izam, o? Kam-
aghin ia deravira gan.
36 Puvatightima, a zuamiram otogh ian
ganti, ia dakuvira ikiam.
37 Ki ia migeir bizir kaba, ki gumazamiz-
iba bar me migei, ‘Ia deravira gan!’ ”

14

Gumazir dapaniba Iesus misueghti an
aremeghasa migirigiabar kiri
(Matyu 26:1-5; Luk 22:1-2; Jon 11:45-53)

1 Dughiar kam, God Israelia Gitazir
Dughiam, ko Yis Puvatizir Bretin Isam
Damuamin Dughiam, dughiar pumuningra
ikiavira itima, ofa gamir gumazir ekiaba,
ko Judan Arazibagh fozir gumaziba, arazir
mogometamin Iesusin suiragh a misueghti
an aremeghasa tuaviba buri.*
2 Egha me kamaghin uariv gei, “E isamin
dughiamin an suighan kogham. E damuti
isamin itir gumazamiziba midorozir eki-
atam damigham.”

Amizir mam mughuriar aghuim zuir
borem Iesusin dapanim ginge
(Matyu 26:6-13; Jon 12:1-8)

3 Egha Iesus Betanin nguibamin iki-
ava, Saimonin dipenimin aven dagher
dakozimin apava aperaghav iti. (Saimon
faragha lepan arimariam an mikarzim
gami.) Iesus apava aperaghav itima, amizir
mam mughuriar aghuim zuir borer mam
inigha izi. Borer kam alabastan ingarizir
misevimin aven iti. Boremin ziam nat,
an ivezim bar pin ko. Amizir kam borer
kam inigha Iesus bagha izegha borev sevim
abigha borem Iesusin dapanim ginge.
4 Ezi uaghan itir darasi, men naviba
isia kamaghin uariv giavira iti, “Kav tizim
bagha borer mughuriar aghuim zuim
pazava a gami?
5 A ti anemadagha dagiar aviriba inighai.
An ivezim azenir vamiran ivezim gafira.
Eghti an dagiaba onganarazibagh amibar
akuragham.” Egha me puv an atari, egha an
anogorosi.
6 Ezi Iesus kamaghin me migei, “Ia tizim
bagha osimtizim a garisi? An arazir aghuim
na gami. Ia anetakigh!
7 Onganarazibagh amiba zurara ia ko
ikiam. Ia dughiar manam men akurvaghsi,
men akurvagh. Ki zurara ia ko ikian
kogham.
8 Ki aremeghti a damuamin bizim, a
datirighin na gami. A faragh mughuriar
aghuim zuir borem nan mikarzim
daghuighti me gin na mozim darigham.
9 Ki guizbangira ia migei, me nguazir
kamin danganir manabar Godin Akar
Aghuim akuniva egh amizir kam amizir
arazim uaghan a mikimiva a ginighnighvira
ikiam.”

Judas Iskariot Iesus inigh ofa gamir gu-
mazir ekiabar dafarim darighasa akar gav-
gavim akiri
(Matyu 26:14-16; Luk 22:3-6)

13:27: Mt 13:41 **13:27:** Matyu 13:41 **13:32:** Mt 24:36 **13:32:** Matyu 24:36 **13:34:** Mt 25:14, Lu 12:36-38 **13:34:** Matyu 25:14; Luk 12:36-38 **13:35:** Lu 12:38 **13:35:** Luk 12:38 **14:1:** Kis 12:1-27, Mk 11:18 **14:1:** Ua Me Ini 12:1-27; Mak 11:18 * **14:1:** Ni Israelia Gitazir Dughiam koma Yis Puvatizir Bretin Isam Damuamin Dughiamin mingariba gifoghsi, ni akinafarir kamin akirangin itir Akar Mingaribar gan. **14:3:** Lu 7:37-38 **14:3:** Luk 7:37-38 **14:7:** Lo 15:11 **14:7:** Godin Araziba 15:11 **14:8:** Jo 19:40 **14:8:** Jon 19:40

10 Ezi Judas Iskariot 12plan aposelin mam,
a Iesus isi ofa gamir gumazir ekiabar da-
farim darighasa me bagha ghu.
11 Ezi Farisiba an akar kam baregha bar
akonge, egha dagiaba a daningasa akam
akiri. Ezi Judas, Iesusin suiragh men da-
faribar arighasa tuaviba buri.

Iesus uan suren gumaziba koma api
(Matyu 26:17-25; Luk 22:7-14; 22:21-23;
Jon 13:21-30)

12 Yis Puvatizir Bretin Isam Damuamin
Dughiabar faragha zuir aruemin, Judan gu-
mazamiziba arazir kam iti. Me faragh
God Israelia Gitazir Dughiam ginighnigh
sipsipin igiam inigh God danighiva an ofa
damuam. Ezi Iesusin suren gumaziba an
azara, "Ni danganir manamin God Israelia
Gitazir Dughiamin isam amisi ifueghti, e an
mangi biziba akiram?"
13 Ezi a uan suren gumazir pumuning am-
aga kamaghin aning migei, "Gua nguibar
ekiamin mangiti gumazitam dipar minem
ater izi gua batoghti, gua an gin mangi.
14 Dipenir an aven zuim gua an mangiva
an ghuavim mikim suam, Tisa kamaghin
migei, 'Nan danganir ki uan suren gumaz-
iba ko God Israelia Gitazir Dughiamin isam
amamim a mana?'
15 Eghti a pin dipenimin aven itir dan-
ganir ekiam ian akagham. Danganir kam
biziba bar ikia e baghavira mizuai. Eghti ia
danganir kam e uari bagh biziba bar adar
kirigh."
16 Ezi an suren gumazimning me ategha
nguibar ekiamin aven ghua garima biziba
an migirigiamin mirara ghuzi, aning
maghira God Israelia Gitazir Dughiam
bagha dagheba ko bizibar kiri.
17 Ezi guaratighin Iesus uan 12plan suren
gumaziba ko otifi.
18 Egha dagher dakozimin apiaghav
ikia apava, Iesus kamaghin me migei, "Ki
guizbangira ia migei, ian tav na isi gumazir
nan apanim gamibar agharim darigham, a
uaghan na ko ikiava api."
19 Me an akam baregha, naviba
bar oseme. Egha me bar vaghvagha
an azangsigha kamaghin migei, "Ki ti
markiama?"
20 Ezi a me ikaragha kamaghin me migei,
"Gumazir na ko bret isa itarir vamiram
aghua, uam a isim, a gumazir na isiva
apanibar agharim darighamim, a ian
12plan mavira.
21 Godin Akinafarim mikemezi moghin,
gumazamizibar Otarim aremegham. Eghti
gumazir Gumazamizibar Otarim isava
apanibar agharim gatizim, gumaka! A bar
ikuvigham! Amebam a batezir puvatizi,
deraghai!"

Iesus bret ko wain
uan suren gumazibagh aningi
(Matyu 26:26-30; Luk 22:15-20; 1 Korin
11:23-25)

22 Egha Iesus uan suren gumaziba ko apa
ikiava, a bretin mam inigha God minabagha
anebigha, a isa uan suren gumazibagh
aniga kamaghin me migei, "Kar nan ini-
vafizim. Ia a inigh aneremi."
23 Egha a wain apir kap inigha God
minabagha me ganingizi, me vaghvagha
uarir guri.
24 Me wain apima a kamaghin me migei,
"Kar nan ghuzim, an Akar Dikirizir Gav-
gavim, gavgavim a ganidi. A gumazamizir
aviriba bagha ire.
25 Ki guizbangira ia migei, Ki uam wainin
ovizimin dipatam rameghan kogham, ka-
maghira iki mangi Dughiar God Bizibagh
Ativamimin otogham. Eghti dughiar kamin,
ki wainin dipar igiam amam."
26 Egha me Godin ziam fer ighiar mam
gamigha dikavigha Olivin Mighsiamin
ghue.

Iesus ghaze, Pita gin mikim suam,
a Iesus gifozir puvati
(Matyu 26:31-35; Luk 22:31-34; Jon
13:36-38)

27 Egha Iesus kamaghin uan suren gu-
mazibav gei, "Godin Akinafarimin osizirim
kamaghin iti:

" 'Ki sipsipbar garir gumazim misueghti
sipsipba tintinimin aregham.'

"Kamaghin amizi, ian nighnizir gavgavir
nan itim givaghtima, ia bar na ategh
aregham.
28 Ki ia migei, ki aremegh ua dikavigh ian
faragh Galilin Distrighin mangam."
29 Ezi Pita kamaghin migei, "Me ti bar,
ni ataghiragh aram, eghti kirara ni ateghan
kogham."
30 Ezi Iesus kamaghin a migei, "Ki
guizbangira ni migei, datirighin dimagarir
kamin ni uabi dughiar pumuning ko
mikezimin suam, 'Ki a gifozir puvati,' eghti
tuarim gin akazir pumuning damuam."

14:12: Kis 12:6, 12:14, 12:20, Mt 26:17, Lu 22:7 **14:12:** Ua Me Ini 12:6; 12:14; 12:20; Matyu 26:17; Luk 22:7 **14:18:** Sng 41:9 **14:18:** Onger Akaba 41:9 **14:24:** Kis 24:8, Jer 31:31-34, Sek 9:11, 1 Ko 10:16, Hi 9:20 **14:24:** Ua Me Ini 24:8; Jeremaia 31:31-34; Sekaraia 9:11; 1 Korin 10:16; Hibru 9:20 **14:27:** Sek 13:7, Mk 14:50 **14:27:** Sekaraia 13:7; Mak 14:50 **14:28:** Mt 28:16, Mk 16:7 **14:28:** Matyu 28:16; Mak 16:7 **14:31:** Jo 11:16 **14:31:** Jon 11:16

31 Ezi Pita akar gavgavimra amua ghaze,
"Ki ni ko ovengsiva ovengam, ki bar ka-
maghin mikemeghan kogham. Bar pu-
vatigham!" Ezi suren gumaziba bar kam-
aghiram a migei.

Iesus Getsemanin azenimin
God ko migei
(Matyu 26:36-46; Luk 22:39-46)

32 Egha Iesus uan suren gumaziba ko
Getsemanin ghuegha, a kamaghin me
migei, "Ia kagh dapiaghiv ikiti ki God ko
mikimam."
33 Egha a Pita, Jems ko Jon inigha ghu.
Egha a bar osemegha, bar paza uabi barasi.
34 Egha kamaghin me migei, "Nan navir
averiam, osimtizim a itaragha ghuaghiri.
Ezi ki aremeghasava ami. Ia kagh ikiva,
deravira gan."
35 Egha a mong isivagha ghugha, uan
guam moghin nguazim girigha kamaghin
God ko migia ghaze, tuavir igharazitam ikiti
God dughiar kurar kam na dam a inigh.
36 A kamaghin God ko migei, "O Ame, nan
afeziam, bizitam bar nin osemezir puvati.
Kamaghin osimtizir kam, ni na dam a inigh.
Ni nan ifongiamin gin mangan marki. Pu-
vati, ni uan ifongiamra gin mangi."
37 Egha a dikavigha uamategha uan suren
gumazir pumuning ko mikezim bagha ghua
gari me akui. Ezi a kamaghin Pitan azai,
"Saimon, ni akui? Ni tong dughiar otevimin
angamira ikeghan kogham?
38 Ia na bagh deravira gan, egh God ko
mikimti, osimtizitam ia damuti ia ireghan
kogham. Ki fo, ian navir averiaba ifonge,
ezi inivafiziba gavgaviba dar puvati. Kam-
aghin pariam ian azi."
39 Egha a uamategha ghua faragha God ko
mikemezi moghin uam a ko migei.
40 Egha a uamategha suren gumaziba
bagha iza gari, me akuavira iti. Pariam
puv men azi. Ezi a me gaghurazi, me a
mikimamin akabagh asa.
41 Ezi a dughiar mikezimin ghua God
ko mikemegha uamategha iza me migei,
"Ia avughsava akuavira iti? Arazir kam
atakigh! Dughiam oto. Ia gan, Gumaza-
mizibar Otarim me a isiva gumazir arazir
kurabagh amibar dafarim darighasa.
42 Ia dikavigh, e mangam. Ia gan. Gu-
mazir na isiva apanibar aningamra muna
izi!"

Judas Iesus isava
apanibar dafarim gati
(Matyu 26:47-56; Luk 22:47-53; Jon 18:3-12)

43 Egha Iesus Pita, Jems ko Jon migiavira
itima, Judas oto, a 12plan suren gumaz-
ibar mav. Maburan avirim a ko midorozir
sababa ko asianiba inigha Iesus bagha izi.
Ofa gamir gumazir ekiaba ko Judan Araz-
ibagh fozir gumaziba ko Judabar gumazir
aruaba, me me amangizi, me izi.
44 Gumazir Iesus isi men dafaribar
arighasava amim faragha ghaze, "Ki arazir
kam ian akagham. Gumazir ki toramim,
kar Iesusra. Ia an suiragh, deraghvira an
ganiva, egh a inigh mangi."
45 Ezi Judas Iesus bagha ghuavira ikia ka-
maghin migei, "Tisa!" Egha an tore.
46 Ezi gumaziba izava Iesusin agharibagh
iregha, pamtem an suiki.
47 Ezi Iesusin boroghin itir gumazir mam
uan midorozir sabam asigha, ofa gamir gu-
mazibar dapanimin ingangarir gumazimin
kuarim atuzi, an kuarim dutuaghiri.
48 Ezi Iesus kamaghin me migei, "Ki
okimakiar gumazim puvati. Ia tizim bagha
nan suighasa midorozir sababa koma
asianiba suigha izi?
49 Ki zurara ia ko ikia, Godin Dipenim
avinizir divazimin aven gumazamizibar
sure gami. Ezi ia nan suighan aghua.
Ezi Godin Akinafarimin osizirim mikemezir
moghira ia kamaghin na gami."
50 Ezima Iesusin suren gumaziba bar
aneteghava are.

Gumazir igiar mam arav ghu

51 Ezi gumazir igiar mam bizitam aruzir
puvatigha, inir ghurghurir azenan itimra
ikegha Iesusin gin zui. Ezi Iesusin apaniba
an suirazima,
52 a uan azenan itir inir ghurghurim
ategha bibiamrama arav ghu.

Iesus Judan kotin aven iti
(Matyu 26:57-68; Luk 22:54-55; 22:63-71; Jon 18:13-14; 18:19-24)

53 Ezi Iesusin apaniba a inigha ofa gamir
gumazibar dapanim bagha ghu. Ezi ofa
gamir gumazir ekiaba ko Judabar gumazir
aruaba, ko Judan Arazibagh fozir gumaz-
iba, me bar iza uari akufa.
54 Ezi Pita mong tizim a gatigha Iesusin
gin ghua bar ghua ofa gamir gumazibar
dapanimin dipenimin divazimin aven ghu.
Egha kagh ganganir gumaziba ko apiaghav
ikia avimin fii.
55 Ezi ofa gamir gumazir ekiaba ko, Judan
kotin aven itir gumaziba bar, me Iesusin
misueghti an aremeghasa akar men akur-
vaziba buria, tam batozir puvati.

14:32: Mt 26:36, Jo 18:1 **14:32:** Matyu 26:36; Jon 18:1 **14:34:** Jo 12:27 **14:34:** Jon 12:27 **14:36:** Mk 10:38, Jo 6:38, Ro 8:15, Ga 4:6, Hi 5:7 **14:36:** Mak 10:38; Jon 6:38; Rom 8:15; Hibru 5:7 **14:38:** Lu 11:4, Ro 7:23, Ga 5:17 **14:38:** Luk 11:4; Rom 7:23; Galesia 5:17 **14:49:** Ais 53:7, Lu 19:47, 22:37, Jo 18:20 **14:49:** Aisaia 53:7; Luk 19:47; 22:37; Jon 18:20 **14:50:** Sng 88:8

56 Gumazir aviriba ifavarir migirigiabar
Iesus gami, ezi men migirigiaba voroghira
zuir puvati.
57 Ezi marazi dikavigha ifavarir akar
kamin a migei,
58 “E orazi, a ghaze, ‘Ki Godin Dipenir
gumaziba ingarizim apirigh, egh dughiar
pumuning ko mikezimin, igharazitamin
ingarigham. Godin Dipenir ki ingaramim,
gumaziba uan dafaribar ingarizir pu-
vatizimin ingarigham.’ ”
59 Ezi migirigiar kaba uaghan guizbangira
voroghira zuir puvati.
60 Ezima ofa gamir gumazibar dapanim
dikavigha men tongin tugha egha Iesusin
azara, “Ni akatam ikarvaghan aghua? Me ni
gasir akar kam, a guizbangira, o?”
61 Ezi Iesus nimira ikia men migirigiatam
ikarazir puvati.
Ezi ofa gamir gumazibar dapanim uam
an azara, “Ni Krais, God Uam E Iniasa
Misevezir Gumazim? Ni gumazamiziba
ziam fer Godin Otarim?”
62 Ezi Iesus kamaghin a migei, “Ki an
Otarimra. Ia ganti, Gumazamizibar Otarim
gavgavim itir Godin agharir guvim daper-
agh overiamin ghuariaba sara izam.”
63 Ezi ofa gamir gumazibar dapanim uan
korotiaba abigha azara, “E tizim bagh ua
akar akurvaziba buriam? Markiam!
64 Ia uari a barasi, a migirigiar kurabar
Godin ziam gasighasisi. Ezi ia manmaghin
nighnisi?” Ezi me bar akam a gasa ghaze, an
aremegham.
65 Egha marazi a gipari. Egha me
an damaziba avaragha, uan agharibar
a misogha kamaghin migei, “Ni mikim.
Tinara ni misosi?” Ezi ganganir gumaziba a
inigha a misoghavira iti.

Pita ghaze, a Iesus gifozir puvati
(Matyu 26:69-75; Luk 22:56-62; Jon 18:15-18; 18:25-27)

66 Dughiar kamra Pita dipenimin
divazimin aven vanginan itima, ofa gamir
gumazibar dapanimin ingangarir guivir
mam izi.
67 Egha Pitan garima an avimin fiima, a
dikiraviram an gara, kamaghin migei, “Ni
uaghan Nasaretin gumazir kam, Iesus ko
ike.”
68 Ezi Pita uabin ghuaragha ghaze, “Ki
ni migeir bizir mam gifozir puvati.” Egha
divazimin tiar akar ekiamin otivasa azenan
ghu. Ezi tuarim ati.
69 Ezi ingangarir guivir kam kagh an
apigha tuivighav itir gumazamiziba ua me
migei, “Muna men mav.”
70 Ezi a ua uabin tira.
Ezi mong gin, an boroghin tuivighav itir
darazi Pita migei, “Ni Galilin gumazim, ka-
maghin guizbangira ni men mavira.”
71 Ezi a pamtem migia ghaze, Ki
guizbangira migei, ki ifaraghtima God na
gasighasigham. Egha kamaghin me migei,
“Ki gumazir ia migeir kam gifozir puvati.”
72 A kamaghin migiavira itima tuarim
uam ake.
Ezi Pita Iesus a mikemezir migirigiam
giniri, “Ni faragh dughiar pumuning ko
mikezimin suam, ki Iesus gifozir puvati,
eghti tuarim gin dughiar pumuningin
akegham.” Egha Pita nighnighava avegha
bar puvirama azi.

15

Me Iesus inigha Pailat bagha ghu
(Matyu 27:1-2; 27:11-14; Luk 23:1-5; Jon 18:28-38)

1 Egha bar mizaraghara, ofa gamir gu-
mazir ekiaba, ko Judabar gumazir aruaba,
ko Judan Arazibagh fozir gumaziba, ko
Judan kotin aven itir gumazir igharaziba
sara, me nighnizir mam bato. Egha me
Iesusin dafariba ikegha an akua ghua Pailat
ganingi.
2 Ezi Pailat an azai, “Ni Judabar atrivim,
o?”
Ezi Iesus ghaze, “Are, ni mikemezi
moghira.”
3 Ezi ofa gamir gumazir ekiaba bizir
aviribar a migiava, a gasi.
4 Ezi Pailat uam an azara, “Ni migirigiar
kaba ikarvagham, o puvati? Ni orasi, me
bizir aviriba ni migia ni gasi.”
5 Ezi Iesus bar migeir puvatizima, Pailat
digavir kuram gami.

Pailat ter ighuvimin Iesus aguasa migei
(Matyu 27:15-26; Luk 23:13-25; Jon 18:38--19:16)

6 Ezi Pailat amir arazim kamakin, azeniba
bar isar ekiar kamin dughiam, me Pailat
mikimti a kalabusin itir gumazir me
ifongezim, ateghti, a mangam.
7 Gumazir mam, an ziam Barabas, a gu-
mazir gavman ko misoziba me ko kalabusin
iti. Me bizir kam bagha kalabusin iti. Me
gavman ko uariv sogha gumazir mabav
soghezi me ariaghire.
8 Ezi gumazamiziba Pailat iti naghin
ghuavanabogha kalabusin itir gumazir me
ifongezim ateghasa Pailatin azangsisi. Kar
arazir Pailat zurara amim.

14:58: Jo 2:19 **14:58:** Jon 2:19 **14:61:** Ais 53:7, Mk 15:5, Lu 23:9 **14:61:** Aisaia 53:7; Mak 15:5; Luk 23:9 **14:62:** Dan 7:13 **14:62:** Daniel 7:13 **14:64:** Wkp 24:16, Jo 19:7 **14:64:** Ofa Gami 24:16; Jon 19:7 **14:72:** Mk 14:30 **14:72:** Mak 14:30 **15:1:** Lu 22:66 **15:1:** Luk 22:66 **15:2:** Mt 27:11 **15:2:** Matyu 27:11 **15:5:** Ais 53:7, Mk 14:61 **15:5:** Aisaia 53:7; Mak 14:61

9 Ezi Pailat men azara, “Ki Judabar
Atrivim ategh ia bagh anemangasa, ia
ifonge?”
10 Pailat fo, ofa gamir gumazir ekiaba
Iesus amir bizіba bagha naviba ikuvava, a
isa Pailatin dafarim gati.
11 Ezi ofa gamir gumazir ekiaba migirigiar
navibagh iniviba gumazamizibagh anidi.
Eghti me Pailat mikemeghti a Iesusin
anogoregh, Barabas ateghti a me bagh izam.
12 Ezi Pailat azara, “Gumazir ia Judabar
atrivim arizim, ki manmaghin a damuam?”
13 Ezi gumazamiziba pamtem dia kam-
aghin migei, “A isi ter ighuvimin a gafugh!”
14 Ezi Pailat men azara, “Manmagh su? An
arazir kurar manam gami?”
Ezi me bar pamtem dia migei, “A isi ter
ighuvimin a gafugh!”
15 A me damuti men naviba deraghasa,
Pailat Barabas ataki. Egha midorozir
gumazibav geima, me benibar Iesus
ifozoroke. Egha gin a isa midorozir
gumazibar agharim gati, eghti me a isi ter
ighuvimin a gafugham.

Midorozir gumaziba Iesus dipofi
(Matyu 27:27-31; Jon 19:2-3)

16 Egha midorozir gumaziba Iesus inigha
gavmanin dipenir ekiamin miriamin aven
ghuaghira midorozir gumaziba bar men
diazi me iza uari akufa.
17 Egha me korotiar aghevir ruarim
a garugha dikoniba itir beniba inigha
atrivimin dapanir asuamin min an in-
garigha, an dapanim garu.
18 Egha me maghira an diava a migei,
“Judabar Atrivim, nirara atrivir ekiam!”
19 Egha me aghorim an dapanim misogha,
egha uaghan a giparavira iti. Egha me ifara
uan teviba apirigha ira mati me guizbangira
an ziam fe moghin ami.
20 Me arazir kabar a gamua a dipovegha
givagha, a da korotiar me a gaghuiziba
suegha, ananaba a gaghui. Egha me a isa ter
ighuvimin a gafughasa an akua zui.

Midorozir gumaziba Iesus isa
ter ighuvimin aneguragha a gafu
(Matyu 27:32-44; Luk 23:26-43; Jon 19:17-27)

21 Ezi Sairinin gumazir mam Saimon, a
Aleksander ko Rufusin afeziam, a nguibar
igharazimin ikegha Jerusalemin aven zui.
Ezi midorozir gumaziba Iesus guamin ter
ighuvim aterasa an suirazi, an aneteri.
22 Egha me ghua danganir mamin
ziam Golgota, me an otifi. (Danganir
kamin ziamin mingarim kamakin, Dapanir
Agharir Danganim.)
23 Egha me wain ko mizaziba a gevir
dipam veregha Iesus ganidima an an aghua.
24-25 Ezi aruem anabozi, me a isa
ter ighuvimin aneguragha a gafu. Ezi
midorozir gumaziba an korotiaba tuiragh
uari daningasa satu gikararai. Tina faragh
otogh, korotiar manam iniam.
26 Egha me an gun migeir akar kam osiri,
“A Judabar atrivim.” Me ghaze, a bizir kam
bagha kotin tughava areme.
27-28 Me gumazir okia midorozibagh
amizir pumuning, Iesusin boroghin uaghan
aning agura. Me mav isa Iesusin agharir
guvimin itir ter ighuvimin a gafu, egha mav
isa agharir kiriamin itir ter ighuvimin gafu.
29 Ezi iza zui darazi dibovibar a migiava
uan dapaniba roa ghaze, “Ore! Ni, gumazir
Godin Dipenim akarigh aruer pumuning ko
mikezimin uam an ingarasa mikemezim,
30 datirighin ni uabi uabin akuragh, ter
ighuvim ategh izighiri!”
31 Ofa gamir gumazir ekiaba ko Judan
Arazibagh fozir gumaziba uaghan kam-
aghiram a dipova uariv gei. Me kamaghin
migia ghaze, “A igharaz darazir akurvagha
uabira uabin akurvaghan asa!
32 Gumazir kam, ghaze, ki God Ua
Gumazamiziba Iniasa Misevezir Gumazim
ko Israelian Atrivim, a ter ighuvim
ategh izighiritima, e an ganigh nighnizir
gavgavim an ikiam.” Gumazir okimakiar
an boroghin guraghav itimning uaghan
migirigiar kurar aviriba puviram a
migiavira iti.

Iesusin ovevem
(Matyu 27:45-56; Luk 23:44-49; Jon 19:28-30)

33 Aruem iza pazaghar torimin itima
mitatem nguazimin itir nguibaba bar
da avaragha, ghua dughiam 3 kloghin
guaratizimin tu.
34 Egha dughiam 3 kloghin itima Iesus
tiarir ekiamin pamtem kamaghin dei,
“Eloi, Eloi, lama sabaktani?” Akar kamin
mingarim kamakin, Nan God, nan God ni
tizim bagha na ataki?
35 Ezi roghira tuivighav itir darazi akar
kam baregha ghaze, “Ia oragh, a Elaijan
dei.”
36 Ezi gumazir mam ivegha ghua dipamin
suizir bizim isa wainin afangtizim garugha
a isa aghorir mam gatigha, Iesus damasa an
an amadi. Egha a ghaze, “Ia tegh, e ganika,
Elaija ti iziva an akuragham, o puvati.”

15:11: Ap 3:13-14 **15:11:** Aposel 3:13-14 **15:21:** Ro 16:13 **15:21:** Jon 19:17; Rom 16:13 **15:24-25:** Onger Akaba 22:18 **15:27-28:** Ais 53:12 **15:27-28:** Aisaia 53:12 **15:29:** Sng 22:7, 109:25, Mk 14:58, Jo 2:19 **15:29:** Onger Akaba 22:7; 109:25; Mak 14:58; Jon 2:19 **15:33:** Amo 8:9 **15:33:** Amos 8:9 **15:34:** Sng 22:1 **15:34:** Onger Akaba 22:1 **15:36:** Sng 69:21 **15:36:** Onger Akaba 69:21

37 Ezi Iesus pamtem diagha duam sue.
38 Ezi Godin Dipenimin itir inir ekiar
guraghav itim pin ikegha tongira bigha
ghuaghira vin otogha akuar pumuning iri.
39 Ezi midorozir gumazir 100plan garir
gumazir dapanir mam, Iesusin boroghin
tughav ikia orazi a pamtem diagha
aremezir arazir kamin ganigha ghaze,
"Bar guizbangira, gumazir kam Godin
Otarimra!"
40 Ezi amizir maba mong saghon tuiv-
ighav ikia gari. Men tongin Makdalan
nguibamin amizim Maria, ko Jemsin igiam
ko Josepin amebam Maria, ko Salome.
41 Amizir kaba Galilin Distrighin ikegha
Iesusin akurvaghava an gin arui. Amizir
avirir maba sara Iesus ko Jerusalemin an-
abogha uaghan iti.

Me Iesusin kuam isa dagiar torim gati
(Matyu 27:57-61; Luk 23:50-55; Jon 19:38-42)

42-43 Datirighin Sabat bagha bizibar
kirir dughiam. (Eghti guaratizim Sabat
otogham.) Ezi kamaghin aruem gevima,
Arimatean gumazim Josep, Judabar
kotin aven itir gumazir aghuir me bar
fozim. A uabi uaghan God Bizibagh
Ativamin Dughiam bagha mizuai. An
atiatir puvatigha Iesusin kuam iniasa ghua
Pailatin azai.
44 Ezi Pailat orazi, Iesus aremegha givazi,
a digavir kuram gami. Egha a midorozir
gumazir 100plan garir gumazir dapanim
bagha akam amadazi a izima an an azara,
"Iesus guizbangira aremez, o?"
45 Ezi an an migirigiam baregha a fo, Iesus
guizbangiram areme. Ezi a Iesusin kuam
iniasa Josepin amamangati.
46-47 Ezi Josep inir ghurghurir aghuir
mam givezegha iza Iesusin kuam adangi.
Egha a righa ghua dagiar torir me
dutuzimin ghugha aneti. Ezi Makdalan
amizim Maria ko Josepin amebam Maria,
aning gari, Josep Iesusin kuam isa dagiar
torimin aven anetigha, dagiar ekiar mam
poghpuegha iza an akam dukua.

16

Iesus ua dikafi
(Matyu 28:1-8; Luk 24:1-12; Jon 20:1-10)

1 Ezi Sabatin dughiam givazima, Mak-
dalan amizim Maria, Jemsin amebam
Maria, ko Salome mangi Iesusin kuam
daghuasa borer mughuriar aghuaribagh
ivese.
2-3 Egha 7plan dughiabar faragha zuir
dughiamin mizaraghara, aruem anadima
me dagiar torir matmatiamin ghua uarira
uariv gei, "Tina dagiar torimin akam
gasarazir dagiam puegham?"
4 Me ghua garima dagiar ekiar kam, me a
poghpuegha ghu.
5 Ezi me dagiar torir akamin aven
ghua garima gumazir igiar mam korotiar
ghurghurir ruarim arugha agharir guvimin
amadaghan aperaghav iti. Ezi me an
ganigha bar aguaghfa.
6 Ezi a kamaghin migei, "Ia akongan
marki. Ia Nasaretin gumazim Iesus bagha
gari. A ter ighuvimin aremegha ua dikafi!
A kagh itir puvati. Ia kagh a irighav ikezir
danganimin gan.
7 Egh ia mangi, Pita ko an suren gumazir
igharazibav kemegh, 'A ian faragh Galilin
Distrighin mangam. A mikemezi moghin ia
munagh a bativam.' "
8 Ezi me digavir kuram gamigha aguava
azenan ghuegha puv are. Me atiatigha,
kamaghin taraziv kemezir puvati.

Makdalan amizim Maria Iesusin gani
(Matyu 28:9-10; Jon 20:11-18)

9 Iesus 7plan dughiabar faragha zuir
dughiamin mizaraghara ua dikavigha Mak-
dalan amizim Maria faragha uabi isava an
aka. Amizir kamnaghira Iesus faragha duar
kurar 7pla an itiba batoke.
10 Ezi gumazamizir Iesus ko aruava ikez-
iba, me a bagha bar osemegha puv azia
itima, Maria ghugha Iesusin gun me migei.
11 Ezi me orazi, Iesus ua dikavigha uabi isa
Makdalan Marian akazi, an an gani. Me ka-
maghin oregha nighnizir gavgavim amizir
kamin akabar itir puvati.

Suren gumazir pumuning
tuavimin Iesusin gani
(Luk 24:13-35)

12 Egha dughiar kamnaghira gin Iesus
gumazir igharazimin min otozi, suren gu-
mazir pumuning nguibar ekiamin azenan
zuima an aning bato.
13 Ezi aning uamategha iza bizir kamin
gun maraziv kemezi, me uaghan nighnizir
gavgavim aningin akabar itir puvati.

Iesus me damuamin ingangarimin
gun uan suren gumazibav gei
(Matyu 28:16-20; Luk 24:36-49; Jon 20:19-23)

14 Egha gin 11plan suren gumaziba apima
Iesus uabi isa men aka. Egha a, me nighnizir
gavgavim puvatizir bizim ko, me navir gav-
gavim ikia a ua dikavizi migirigiam marazi
an ganigha migeima me nighnizir gavgavim

15:38: Kis 26:31-33 **15:38:** Ua Me Ini 26:31-33; 2 Eghaghaniba 3:14; Hibru 6:19 **15:40:** Luk 8:2-3 **15:42-43:** Lu 2:25, 2:38 **15:42-43:** Luk 2:25 **16:7:** Mt 26:32, Mk 14:28 **16:7:** Matyu 26:32; Mak 14:28 **16:9:** Lu 8:2 **16:9:** Luk 8:2 **16:10:** Lu 24:10 **16:10:** Luk 24:10 **16:14:** 1 Ko 15:5 **16:14:** 1 Korin 15:5

mɨgɨrɨgɨar kamɨn itir puvatɨ, ezɨ bizir kaba
bagha Iesus me mɨgɨa men atari.
15 Egha a kamaghɨn me mɨgei, “Ia mangɨ
nguazir kam bar a daruva nguazir kamɨn
itir gumazamiziba bar Akar Aghuim me
mɨkɨm.
16 Eghtɨ tina nɨghnɨzir gavgavim nan ikɨ,
egh rueghtɨ, God an akuraghtɨ, a zurara God
ko ikiam. Eghtɨ tina nɨghnɨzir gavgavim nan
itir puvatɨ, a Godɨn kotɨn ikɨ ivezir kuram
iniam.
17-18 Eghtɨ nɨghnɨzir gavgavim nan itiba,
mirakelɨn arazir kaba uaghan me bativam:
me nan ziamɨn duar kuraba batoghɨva, me
nguibabar akar fozir puvatɨzibav kɨmɨva,
egh kuruziba uan dafaribar dar suigham.
Egh me imezir dɨpar ariaghiritam rameghtɨ
a tong men navibagh asɨghasighan kogham.
Egh me uan dafariba isɨ arɨmariar gumaza-
mizibar arɨghtɨ men arɨmariaba gɨvam.”

God Iesus inigha
uan Nguibamɨn ghuavanabo
(Luk 24:50-53; Aposel 1:9-11)

19 Egha Ekiam Iesus bizir kaba me
mɨkemegha gɨvazɨ God a inigha uan
Nguibamɨn ghuavanabo. Ezɨ a Godɨn
agharir guvimɨn amadaghan aperaghav iti.
20 Ezɨ suren gumaziba nguazir kamɨn
danganiba bar dar ghuava akam akuri. Ezɨ
Ekiam me ko ingara uan akam gavgavim
a ganɨga mirakelɨn araziba sara akakasi,
kamaghɨn gumazamiziba fo, akar kam a
guizbangɨra.*

16:15: Mt 28:19, Ap 1:8, Kl 1:23 **16:15:** Matyu 28:19; Aposel 1:8; Kolosi 1:23 **16:16:** Jo 3:18, 3:36, 12:48, Ap 2:38, Ro 10:9, 1 Pi 3:21 **16:16:** Jon 3:18; 3:36; 12:48; Aposel 2:38; Rom 10:9; 1 Pita 3:21 **16:17-18:** Luk 10:19; Aposel 2:4; 5:16; 8:7; 10:46; 28:3-9; 1 Korin 12:10; 12:28; Jems 5:14-15 **16:19:** Sng 110:1, Ap 1:2-3, 1:9-11, 2:33-34, 7:55 **16:19:** Onger Akaba 110:1; Aposel 1:2-3; 1:9-11; 2:33-34; 7:55 **16:20:** Ap 5:12, 14:3, 1 Ko 2:4-5, Hi 2:3-4 **16:20:** Aposel 5:12; 14:3; 1 Korin 2:4-5; Hibru 2:3-4 * **16:20:** Fofozir gumazir avɨriba Sapta 16, ves 9ɨn ikegha ghua 20ɨn tuzir akabav gɨa ghaze, Mak uabɨ an osirizir pu, gumazir mam gɨn an osiri.

Luk Osirizir Akar Aghuim o Luk
Akar faragha zuim

Luk Osirizir Akar Aghuimin akinafarimin aven, e Iesusin garima, a Israelian gumazamiziba ua me inigha, egha Kantrin Igharazibar Gumazamiziba, uaghan me ini. Iesus faragha uan ingangarim damuasa, kamaghin gumazamizibav migei, "God Akar Aghuim onganarazibagh amir gumazamizibav kinasa na misevegha, borem nan dapanim ginge, kamaghin amizi, Ekiamin Duam nan iti." (Ni Luk 4:18in gan.) Ezi bar guizbangira, akinafarir kamin Luk Iesus geghara ghaze, a gumazamizir osimtizir aviriba ateribar apangkuvigha deravira me gami.

Bizir Iesus amiba, da an adarazigh amima, me bar a gakonge. Dughiar Maria a batezimin, gumazamiziba bar akonge. (Ni Luk 1:42-48 ko 2:10in gan.) Egha ghua akinafarim givazi naghin tuzi, Iesus Godin Nguibamin ghuavanabozima, gumazamiziba bar akuegha mamaghira iti. (Ni Luk 24:52in gan.)

Iesusin ikirimirimin bizir aviriba, Luk uabira dagh eghari. Bizir kaba, da akinafarir igharazitamin itir puvati. Luk uabira, Iesus nguazimin izezir bizir avirir otivizibagh eghari. Luk uabira, a Iesusin akar isin zuir kam geghari, a kamakin: Gumazir mam osimtizim tuavimin a bato, ezi Samarian gumazim an akura. Ezi akar isin zuir igharazim, Luk a geghari, otarim afeziam ategha ghua tintinibar aruigha gin uamategha ize. Egha Luk Iesusin akar isin zuir mabanang uaghan dagh eghari. Egha Luk uabira, bizir Sakius batozim geghari, kar gumazir dagiaba isim.

Bizir maba Luk akar aviriba dar iti, dar kara: God ko mikimvira ikiamin arazim, ko Godin Duamin ingangarim, ko God gumazamizibar arazir kuraba gin amadir arazim. Egha Luk uaghan amiziba ingarizir bizibar akar aviriba da iti.

Lukin akaba, da akinafarir kamra itir puvati. Luk uaghan akinafarir igharazim osiri, e a dibora ghaze, Aposelbar Ingangaribar Akinafarim. E fo, Iesus Godin Nguibamin ghuavanabogha givazima, Aposelba bizir aviribagh ami. Ezi akinafarir kamin aven, Luk aposelba amizir bizibar eghaghanim osiri.

Luk osirizir akar faragha zuim

(Sapta 1:1-4)

1-4 Gumazir aruam, Tiofilus, ni fo, gumazamizir aviriba God en tongin amizir bizibar ganigha, dar gun osirasava ami. E uari uan damazibar ganizir gumazamizibar akam baraki. Me faragha Godin akamin ingangarir gumazamizibar otivigha, an akam akuri. Kamaghin amizi, ki uaghan akar kam osirigh ni bagh anemangasa. Egha ki deraghavira dar mingaribagh foghasa ingara ghua dagh foghava, ni bagha bar deravirama da osiri. Ni dar gan fogh suam, bizir ni oraghizir kaba da guizin biziba.

Jon Gumazamiziba Ruer Gumazimin amebam a batezir dughiam ko Maria Iesus batezir dughiamin migirigiam

(Sapta 1:5--2:52)

Ensel Sekaraian migia ghaze, Jon otogham

5 Dughiar kamin Herot Judian atrivimin itima, Godin ofa gamir gumazir mamin ziam Sekaraia, an Abiyan adarazir gumazir mam. Ezi an amuim Elisabet, a Aronin ovavim.

6 Aning bar deraghavira Godin Akar Gavgaviba ko bizir a damuasa e mikemeziba, aning dar gin zui. Ezi God aningin garima, aning an damazimin bar dera.

7 Elisabet furabar iti, kamaghin amizi aning boriba puvatigha, dughiar ruarim pura ikia ghua bar ghuri.

8 Ezi dughiar mamin ofa gamir gumaziba ingarima, Sekaraia uaghan ofa gamir gumazimin min Godin damazimin ingari.

9 Ezi me Godin Dipenimin ofa gamir gumazibar arazibar gintigha, gumazim amisivasa me dagiaba akuri. Ezi God Sekaraia amisefe. Eghti Sekaraia Godin Dipenimin aven mangi migharir mughuriar aghuim zuim dapongam.*

10 Ezi migharir mughuriar aghuim zuim dapongamin dughiam otozima, gumazamizir Godin ziam feba, Godin Dipenimin miriamin uari akuvagha God ko migei.

1:1-4: Jon 15:27; Aposel 1:1; 11:4; 15:28; Hibru 2:3; 1 Pita 5:1; 1 Jon 1:1 **1:5:** 1 Sto 24:10 **1:5:** 1 Eghaghaniba 24:10 **1:6:** Stt 17:1, 1 Kin 9:4, Ap 23:1, Fl 3:6 **1:6:** Jenesis 17:1; 1 Atriviba 9:4; Aposel 23:1; Filipai 3:6 **1:8:** 1 Sto 24:19, 2 Sto 8:14, 31:2 **1:8:** 1 Eghaghaniba 24:19; 2 Eghaghaniba 8:14; 31:2 **1:9:** Kis 30:7-8, 1 Sml 2:28, 2 Sto 29:11 **1:9:** Ua Me Ini 30:7-8; 1 Samuel 2:28; 2 Eghaghaniba 29:11 * **1:9:** Kar men arazim, God gumazim uan ingangarim bagh anemisivasa, me ikararer kam gami. Ikararer kam a Satun ikararer biziba iniasa ikararemin amir puvati. **1:10:** Wkp 16:17, MAA 8:3-4 **1:10:** Ofa Gami 16:17; Akar Mogomem 8:3-4

11 Ezi Ekiamin Ensel a batogha, pauran
mughuriar aghuim tuamin ofa gamir
dakozimin agharir guvimin amadaghan
tughav iti.
12 Ezi Sekaraia an apigha digavir kuram
gamigha bar atiatingi.
13 Ezi ensel kamaghin a migei, “Sekaraia,
ni atiatingan marki, ni God ko mikemezir
migirigiam, God a baraki. Ezi nin amuim
Elisabet ni bagh otarim bategham. Eghti ni
ziar kam, Jon a datigh.
14-15 Egh ni bar akuegh navir amirizimin
iki. Eghti a Godin damazimin ziar ekiam
iniam, kamaghin amizi gumazamizir
aviriba an otoghamin dughiamin bar
akuegham. Eghti a wain ko dipar onganibar
aman kogham. A uan amebamin navir
averiamin aven ikivira ikiti, Godin Duam
bar a gizivagham.
16 Egh a uam Israelin gumazamizir
aviriba inigh, men Ekiam God bagh
mangam.
17 Eghti Elaijan itir Godin Duam ko gav-
gavir kamra Jonin ikiti, a Ekiamin faragh
mangiva, afeziabar amuti me ua uan borib-
agh ifueghiva, akiriba ragha God gasaraz-
iba ua me damuti, me ua nighnizir aghuibar
gumazamizibar amuva, egh gumazamiz-
ibav kimtima me uari akirighasi, egh Ekiam
bagh mizuam ikiam.”
18 Ezi Sekaraia enselin azara, “Ki ghurizi,
nan amuim uaghan ghurigha gifa. Ka-
maghin amizi, ki manmaghin guizbangira
bizir kam gifogham?”
19 Ezi ensel an akam ikaragha ghaze, “Ki
Gebriel. Ki Godin damazimin tughav iti.
God uabi na amadazima, ki akar aghuir
kamin ni mikimasa ize.
20 Ni nan akaba baregha nighnizir gav-
gavim dar itir puvati. Bizir kam bangin ni
mikiman kogh mamaghira ikiti, bizir kaba
otivamin dughiam otogham.”
21 Ensel Sekaraia migeima, gumazamiz-
iba azenan ikia Sekaraia mizua ghuav
amiragha pura nighnisi, manmaghin
amizima, a dughiar ruarimin Godin
Dipenimin aven iti?
22 Ezi an azenan otogha, me mikiman
asaghasaki. Ezi me fo, a ti Godin Dipenimin
aven irebamin min bizitamin gani. Egha an
akamin me migeir puvatigha dafaribara me
migei.
23 Ezi an ingangarir dughiam givazima, a
uan nguibamin ghu.
24 Dughiar maba ghua givazima, an
amuim Elisabet navim ada 5plan iakinibar
uabi modo.
25 Egha a kamaghin migei, “Ekiam na
bagha bizir kam gami. A nan apangku-
vigha nan aghumsizim gumazamizibar
damazimin anedangi.”

Ensel Maria bagha akam inigha zui

26 Elisabetin navir adasem 6plan
iakinimin otozima, God ensel Gebriel
Nasaretin anemada, kar Galilin Distrighin
aven itir nguibar ekiam.
27 Ezi ensel ghua, guivir igiar gumazi-
tam koma akuizir puvatizim bato, an ziam
Maria, me gumazim Josepin ikiasa a ginaba.
Josep, an Atrivim Devitin ovavimra.
28 Ensel a bagha ghua kamaghin a migei,
“Dughiar aghuarim Maria. Ekiam ni gi-
fongegha deravira ni gamua egha ni ko iti.”
29 Ezi Maria an akam baregha digavir
kuram gamigha pura nighnisi, “Kar akar
manmaghin amizim?”
30 Ezi ensel kamaghin a migia ghaze,
“Maria, ni atiatingan marki, God bar ni gi-
fuegha ni ko iti.
31 Ni oragh, ni navim asegh otarim
bateghiva, ziar kam Iesus, a datigh.
32 A ziar ekiam ikiti, me suam, kar Godin
Bar Pin Itimin otarim. Eghti God a damighti,
a uan ovavim, Atrivim Devitin min ikiam.
33 Eghti a Jekopin adarazir atrivimin
ikivira ikiam. Eghti a Bizibagh Ativamin
Dughiar kam givaghan kogham.”
34 Ezi Maria kamaghin enselin azara, “Ki
guivir igiar patamin itir puvatizim. Ezi bizir
kam manmaghin na batogham?”
35 Ezi ensel an akam ikaragha kamaghin
migei, “Godin Duam ni bagh izeghti Godin
Bar Pin Itimin gavgavim ni avaragham.
Eghti borim Godin damazimin zueghti me
Godin Otarim a darigham.
36-37 Bizitam Godin aven kozir puvati. Nin
anabam Elisabet, a ghuri, egha a uaghan
navim adai. Me ghaze, a navim asangan

1:12: Het 6:22, Dan 10:8, Lu 1:29, Ap 10:4 **1:12:** Gumazir Dapaniba 6:22; Daniel 10:8; Luk 1:29; Aposel 10:4 **1:14-15:** Diboboniba 6:3; Gumazir Dapaniba 13:4; Jeremaia 1:5; Galesia 1:15 **1:16:** Mal 4:5-6 **1:16:** Malakai 4:5-6 **1:17:** Mal 3:1, 4:5-6, Mt 11:14, 17:11-13, Mk 9:12 **1:17:** Malakai 3:1; 4:5-6; Matyu 11:14; 17:11-13; Mak 9:12 **1:18:** Stt 18:11 **1:18:** Jenesis 18:11 **1:19:** Dan 8:16, 9:21, Mt 18:10, Hi 1:14 **1:19:** Daniel 8:16; 9:21; Matyu 18:10; Hibru 1:14 **1:20:** Ese 3:26, 24:27, Lu 1:45 **1:20:** Esekiel 3:26; 24:27; Luk 1:45 **1:23:** 1 Sto 9:25 **1:23:** 1 Eghaghaniba 9:25 **1:25:** Stt 30:23, Ais 4:1, 54:1, 54:4 **1:25:** Jenesis 30:23; Aisaia 4:1; 54:1; 54:4 **1:27:** Mt 1:18, Lu 2:5 **1:27:** Matyu 1:18; Luk 2:5 **1:28:** Het 6:12, Dan 9:23, 10:19 **1:28:** Gumazir Dapaniba 6:12; Daniel 9:23; 10:19 **1:31:** Ais 7:14, Mt 1:21, Lu 2:21 **1:31:** Aisaia 7:14; Matyu 1:21; Luk 2:21 **1:32:** Sng 132:11, Jer 23:5, Mk 5:7 **1:32:** Onger Akaba 132:11; Jeremaia 23:5; Mak 5:7 **1:32:** 2 Samuel 7:12-16; Aisaia 9:7 **1:33:** Dan 2:44, 7:14, 7:27, Mai 4:7, Jo 12:34, Hi 1:8 **1:33:** Daniel 2:44; 7:14; 7:27; Maika 4:7; Jon 12:34; Hibru 1:8 **1:35:** Mt 1:20, 14:33, Jo 1:34, Ap 8:37 **1:35:** Matyu 1:20; 14:33; Jon 1:34 **1:36-37:** Jenesis 18:14; Jeremaia 32:17; Sekaraia 8:6; Matyu 19:26; Rom 4:21

kogham, ezɨ an navir adasem datɨrɨghɨn
iakɨnir 6plan tu.”
38 Ezɨ Maria kamaghɨn ensel ɨkara, “Kɨ
Godɨn ingangarir amizim. Nɨ mɨkemezir
moghɨra God bizibar na damu.” Ezɨ ensel
anetegha ghu.

Maria Elisabetɨn ganasa zui

39 Ezɨ dughiar kamɨn Maria uan biziba
akɨrighava, zuamɨra nguibar ekiar Judian
Distrighɨn mɨghsɨamɨn itimɨn ghu.
40 Egha a Sekaraian dɨpenimɨn aven
ghugha dughiam Elisabet ganɨngi.
41 Ezɨ Elisabet Marian tiarim barazima,
an borim an navimɨn aven aguaghfa, ezɨ
Godɨn Duam Elisabet gizɨfa.
42 Ezɨ a pamtemɨn tiarim akarigha kam-
aghɨn mɨgei, “Nɨ amizibagh afirazɨ God bar
bizir aghuim nɨ gami. Egh a uaghan bizir
aghuim borir nɨ oteghamim gami.
43 Ezɨ God tizim bagha deravɨra na gami,
ezɨ nan Ekiamɨn amebam na bagh izi?
44 Nɨ dughiam na ganɨdima, kɨ nɨ barazir
dughiamra, borir nan navir averiamɨn itim
bar akuegha aguaghfa.
45 Nɨ nɨghnɨzir gavgavim Godɨn iti, ezɨ
Ekiam nɨ mɨkemezɨ moghɨn bizibar nɨ gami.
Kamaghɨn amizɨ nɨ bar akongegh.”

Marian ighiam

46-49 Ezɨ Maria kamaghɨn mɨgei:

“Kɨ pura Ekiamɨn ingangarir amizim,
kamaghɨn amizɨma a na ginɨrɨ.
Kamaghɨn amizɨ nan navim Ekiamɨn ziam
fe.
Ezɨ nan duam God bagha bar akonge, a
nan akurvazim.
God a bar gavgavigha bizir bar ekiabar na
gami.
Ezɨ an ziam bar zuegha dera.
Kamaghɨn amizɨ, datɨrɨghɨn tugh mangɨ gu-
mazamiziba na mɨkɨm suam,
God deravɨra nɨ gami.
50 God gumazamizir an atiatiava an apen-
gan itibar apangkufi.
A kamaghɨra datɨrɨghɨn itir gumaza-
mizibar amu,
egh gɨn izamin gumazamizibar
amu mamaghɨra ɨkiam.
51 A uan dafarimɨn bizir bar gavgavibagh
ami.
Gumazamizir uarira uan ziaba feba,
a men agɨrazɨ me are.
52 God atrivibar gavgavim dɨkabɨragha
gumazamizir kɨniba fe.
53 A bizir aghuiba isava mɨtiriaba azibagh
anigha,
biziba bar izɨvaziba amangizɨma me
pura ghue.
54-55 A uan ingangarir gumazim Israelɨn
akura.
Egha en ovavibagh amizir Akar Gav-
gavim gɨnɨghnɨghavɨra iti.
Egha Abrahamɨn apangkuvigha,
gɨn otivamin gumazamizibar apangku-
vigh mamaghɨra ɨkiam.”

56 Maria iakɨnir pumuning ko mɨkezimɨn
Elisabet ko ɨkegha gɨn uamategh uan
nguibamɨn ghu.

Elisabet Jon batezir dughiam

57 Elisabet otamin dughiam otozɨma, an
otarim bate.
58 An boroghɨra itir darazi ko an an-
ababa kamaghɨn oraki, Ekiam an apangku-
vigha bizir aghuimɨn a gamizɨ, me a ko bar
akonge.
59 Ezɨ an 7plan arueba gɨvazɨma, me
borimɨn mɨkarzir mogomemɨn inim agho-
rasa izi. Egha me an afeziamɨn ziam
Sekaraia a darɨghasa.
60 Ezɨ an amebam kamaghɨn me mɨgei,
“Puvatɨ! E Jon a darɨgham.”
61 Ezɨ me kamaghɨn a mɨgei, “Nɨn an-
abatam ziar katam itir puvatɨ.”
62 Egha me dafarimra an afeziamɨn
azangsɨsi, a ziar manatam uan otarim
darɨgham.
63 Ezɨ Sekaraia an ziam osirasa biziba
bagha dafaribara men azangsɨsi. Egha kam-
aghɨn osiri, “An ziam Jon.” Ezɨ me kamaghɨn
ganigha bar aguaghfa.
64 Ezɨ an akam zuamɨra kuiaghɨrɨzɨma an
mɨzem fɨriaghɨrɨzɨ, a maghɨra mɨgɨava Godɨn
ziam fe.
65 Ezɨ an boroghɨn itir darazi kamaghɨn
ganigha, bar atiatingi. Ezɨ Judian Distrighɨn
itir nguibar mɨghsɨabar itibar gumazamiz-
iba bizir otivizir kaba baregha dar gun
uariv gei.

1:41: Lu 1:15 **1:41:** Luk 1:15 **1:42:** Lo 28:4, Het 5:24 **1:42:** Godɨn Araziba 28:4; Gumazir Dapaniba 5:24 **1:45:** Lu 1:20 **1:45:** Luk 1:20 **1:46-49:** 1 Samuel 2:1-10; Onger Akaba 34:2-3; 71:19; 111:9; 126:2-3; Habakuk 3:18 **1:46-49:** 1 Samuel 1:11; Onger Akaba 138:6; Malakai 3:12; Luk 1:25; 11:27 **1:50:** Kis 20:6, Sng 103:13-18 **1:50:** Ua Me Ini 20:6; Onger Akaba 103:13-18 **1:51:** 2 Sml 22:28, Sng 33:10, 98:1, Ais 40:10, 1 Pi 5:5 **1:51:** 2 Samuel 22:28; Onger Akaba 98:1; Aisaia 40:10; 1 Pita 5:5 **1:52:** 1 Sml 2:6, Jop 5:11, 12:19, Sng 113:6, 147:6 **1:52:** 1 Samuel 2:6; Jop 5:11; 12:19; Onger Akaba 147:6 **1:53:** 1 Sml 2:5, Sng 34:10, 107:9 **1:53:** 1 Samuel 2:5; Onger Akaba 34:10; 107:9 **1:54-55:** Stt 17:7, 17:19, 18:18, 22:17, Sng 98:3, 132:11, Ais 41:8, Mai 7:20, Ro 11:28, Ga 3:16 **1:54-55:** Jenesis 17:7; 17:19; 18:18; 22:17; Onger Akaba 98:3; 132:11; Aisaia 41:8; Maika 7:20; Rom 11:28; Galesia 3:16 **1:59:** Stt 17:12, Wkp 12:3, Lu 2:21 **1:59:** Jenesis 17:12; Ofa Gami 12:3; Luk 2:21 **1:60:** Lu 1:13 **1:60:** Luk 1:13 **1:66:** Stt 39:2, Sng 80:17, Ap 11:21 **1:66:** Jenesis 39:2; Onger Akaba 80:17; Aposel 11:21

66 Ekiamin gavgavim borir kam ko iti. Ezi me bar moghira bizir kam baregha, a ginighnigha a bagha azangsisi, “Borir kam bar manmaghiram otogham?”

Sekaraian ighiam

67 Ezi an afeziam Sekaraia Godin Duam a gizivazima, a Godin nighnizimin gun migei:

68 “Ekiam iza uan gumazamiziba ua me ini,
kamaghin amizi, e an ziam fe,
a Israelian God.
69 God en akurvaghasa
uan ingangarir gumazim Devitin
adarazir aven gumazir bar gavgavim
amisefe.
70 Godin akam inigha izir gumaziba
bizir kamin gun fomira kamaghin me
mikeme.
71 An en apaniba ko en atara pazav e
gamibar dafaribar e iniasa ize.
72 Egh apangkuvim en ovavibar akak-
aghiva,
uan Akar Dikirizir Gavgavim
ginirigham,
73 Akar Gavgavir en ovavim Abra-
ham ganingizim.
74 Egh en apanibar dafaribar uam e inigh,
en amamangatighti,
e an ingarsi atiatingan kogham.
75 Egh an damazimin arazir aghuir a
ifongezibar gin mangiti,
a ifongezir arazir aghuir kaba en ikiam.
76 Ezi ni nan borim, ni faragh mangi Ekiam
bagh tuavim akir.
Kamaghin amizi, me Godin Bar Pin
Itimin akam inigha izir gumazim ni
darigham.
77-78 Godin apangkuvim e ko itima,
a uan gumazamiziba ua me iniamin
fofozim me ganiga,
men arazir kuraba gin amadi.
Aruemin angazangarim Godin Nguibamin
ikegh
e bagh izighiram.
79 Egh angazangarim mitarmemin ikiava
aremeghasava amibagh feghiva,
egh navir amirizimin tuavim en suebar
akagham.”

80 Ezi Jon gin aghua gavgavizi, an duam uaghan aghua gavgafi. A ghua Judian gumazamiziba puvatizir danganimin ikegha, gin Israelin gumazamizibar damazimin azenan oto.

2

Maria Iesus bate
(Matyu 1:18-25)

1 Ezi dughiar kam Sisar Ogastus akar gavgavim amadagha ghaze, “Rom garir nguibabar gumazamiziba bar mangi uan ziaba osir.”
2 Dughiar kam Kwirinius, a Sirian gumazir dapanimin itima, ziaba osirir dughiar faragha zuir kam oto.*
3 Ezi gumazamiziba uan ziaba osirasa uan nguibabara zui.
4 Ezi Josep uaghan Devitin anabar mam. Kamaghin amizi a Galilin Distrighin itir nguibam Nasaret ategha, Judian Distrighin itir nguibam Betlehemin zui, kar Devitin nguibam.
5 A mangiva uan amuir inabazim Maria ko aning uan ziamning osirasa. Dughiar kam Maria borimin navim adai.
6 Egha aning ghua Betlehemin itima, Maria borim batamin dughiam oto.
7 Ezi a uan otarir ivariam bate. Egha inir avizibar borim nomke. Dughiar kam dipenir akuim izifa. Kamaghin amizi, aning borim isava bulmakauba apir danganimin aneti.

Enselba akam inigha sipsipbar garir gumaziba bagha zui

8 Ezi sipsipbar garir gumazir maba nguibamin azenan ikiava, dimagaribar uan sipsipbar gara dagh eghufi.
9 Ezi Ekiamin enselin mam pura me batozi, Ekiamin angazangarim me gisirazi, me bar atiatingi.
10 Ezi ensel kamaghin me migei, “Ia atiatingan marki. Ia oragh! Ki akar aghuim inigha ia bagha izi. Akar aghuir kam,

1:67: Jol 2:28 **1:67:** Joel 2:28 **1:68:** Sng 41:13, 72:18, 106:48, Lu 7:16 **1:68:** Onger Akaba 41:13; 72:18; 106:48; Luk 7:16 **1:69:** Sng 18:2 **1:69:** Onger Akaba 18:2 **1:70:** Jer 23:5-6, Dan 9:24, Ap 3:21, Ro 1:2 **1:70:** Jeremaia 23:5-6; Daniel 9:24; Aposel 3:21; Rom 1:2 **1:71:** Sng 106:10 **1:71:** Onger Akaba 106:10 **1:72:** Stt 17:1, 17:7, Wkp 26:42, Sng 105:8-9, 106:45 **1:72:** Jenesis 17:1; 17:7; Ofa Gami 26:42; Onger Akaba 105:8-9; 106:45 **1:73:** Stt 22:16-17, Mai 7:20 **1:73:** Jenesis 22:16-17; Maika 7:20 **1:74:** Ro 6:18, 6:22, Hi 9:14 **1:74:** Rom 6:18; 6:22; Hibru 9:14 **1:75:** Ef 4:24, 2 Ti 1:9, Ta 2:12-14, 1 Pi 1:15, 2 Pi 1:4 **1:75:** Efesus 4:24; 2 Timoti 1:9; Taitus 2:12-14; 1 Pita 1:15; 2 Pita 1:4 **1:76:** Ais 40:3, Mal 3:1, 4:5, Mt 3:3, 11:10 **1:76:** Aisaia 40:3; Malakai 3:1; 4:5; Matyu 3:3; 11:10 **1:77-78:** Jer 31:34, Ais 60:1-2, Mk 1:4, Lu 3:3 **1:77-78:** Aisaia 60:1-2; Jeremaia 31:34; Mak 1:4; Luk 3:3 **1:79:** Ais 9:2, 49:9, 58:8, Mt 4:16, Ap 26:18 **1:79:** Aisaia 9:2; 49:9; 58:8; Matyu 4:16; Aposel 26:18 **1:80:** Mt 3:1, 11:7, Lu 2:40 **1:80:** Matyu 3:1; 11:7; Luk 2:40 * **2:2:** Dughiar kam, Romin gavman Israelian nguibaba bar dagh ativagha dar gari. Israelin nguibar ekiam, a Provins Sirian aven iti. Romin gavmanin gumaziba, me men garir atriviba dibora ghaze, “Sisar.” **2:5:** Lu 1:27 **2:5:** Luk 1:27 **2:7:** Mt 1:25 **2:7:** Matyu 1:25 **2:10:** Stt 12:3, Mt 28:19, Mk 1:15, Lu 24:47, Kl 1:23 **2:10:** Jenesis 12:3; Matyu 28:19; Mak 1:15; Luk 24:47; Kolosi 1:23

gumazamiziba bar me damighti, me bar
akongegham.
11 Datirighin Devitin nguibamin Akur-
vazir Gumazim ia bagha oto. A God Ua
Gumazamiziba Iniasa Misevezir Gumazim,
a en Ekiam.
12 Ia mangi kamaghin ganigh fogham,
ia gantima me inir avizibar borim
nomkeghiva bulmakauba apir danganim
datightima a irighiv ikiam."
13 Ezi maghira, Godin Nguibamin enselin
avirir bar dafam otogha enselin kam ko me
Godin ziam fa kamaghin migei:

14 "Ia Bizibar Pin Itir Godin ziam fi.
Eghti nguazimin itir gumazamizir God
ifongeziba,
me navir amirizimin iki."

Sipsipbar garir gumaziba Iesusin ganasa zui

15 Ezi enselba sipsipbar garir gumaziba
ategha Godin Nguibamin ghuezima, sipsip-
bar garir gumaziba uarira uariv gei, "Aria,
e Betlehemin mangiva Ekiam e mikemezir
bizir otozimin ganika."
16 Egha me zuamira ghua Josep ko Marian
api, egha borimin garima a bulmakauba
apir danganim girighav iti.
17 Egha sipsipbar garir gumaziba borimin
ganigha, ensel borimin gun me mikemezir
akabar gun gumazamizir igharazibav gei.
18 Ezi gumazamiziba sipsipbar garir gu-
mazibar eghaghanim baregha digavir ku-
ram gami.
19 Ezi Maria bizir kaba uan navir averiam
gatigha, dagh nighnighavira iti.
20 Ezi sipsipbar garir gumaziba ua-
matenge. Ensel me mikemezi me oraghizi
moghin bizibar gari da otifi. Kamaghin
amizi me bar akuegha Godin ziam fa zui.

Godin ensel me mikemezi moghin, me ziam Iesus a gati

21 Ezi 7plan arueba givazima an mikarzir
mogomemin inim aghoramin dughiam
otozi me ziam Iesus a gati. Maria tighar
navim asangam, ensel faragha a gatizir
ziam.

Simeon ko Ana Godin Dipenimin Iesusin gari

22 Ezi Moses Osirizir Arazibar min
amebam Godin damazimin zueghamin
dughiam otozima, Maria ko Josep borim
inigha Ekiam daningasa Jerusalemin zui.
23 Ekiam Moses ganingizir arazibar os-
izirim iti, otarir ivariaba me da isi ua Ekiam
daningam.
24 Ezi aning Ekiamin arazir osiriziba
mikemezi moghin, aning ofa damuasa,
kuarazir bunbar igiar pumuning o osirvar
igiar pumuning inigha izi.
25 Ezi Jerusalemin aven gumazir mam, an
ziam Simeon, a Godin damazimin deragha
God baghavira iti. A Israelin gumazamiz-
ibar osimtiziba agivamin dughiam bagha
mizuai iti. Ezi Godin Duam a ko iti.
26 Godin Duam bizir kam azenarama
an akagha gifa, a faragh Ekiamin Krais
(Gumazir God Ua Gumazamiziba Iniasa
Misevezim), an an ganighiva, gin are-
megham.†
27 Kamaghin amizi Godin Duam
nighnizim a ganingizi a Godin Dipenir
avizimin zui. Ezi Josep ko Maria Iesus
inigha aven iza Ekiamin arazir osirizim
mikemezi moghin, a damuasa.
28 Ezi Simeon Iesus inigha uan dafarimn-
ingin a ifiragha Godin ziam fa kamaghin
migei:

29-32 "Ekiam, ki nin ingangarir gumazim.
Eghti nin akurvazimin angazangarim,
ni Kantrin Igharazibar Gumazamiz-
iba me daningam.
Egh ziar ekiam Israelia daningam;
me nin gumazamiziba.
Ni gumazamizibar damazibar me bagha
akurvazir bizir kam gami.
Ezi ni en akuragh ua e iniamin bizir
kam,
ki uan damazimin an ganigha gifa.
Kamaghin amizi, ni fomira mikemezi
moghin
ni na ateghti ki mangi,
navir amirizimin ikiam."

33 Ezi borimin amebam ko afeziam,
Simeon an gun mikemezir migirigiaba
baregha nighnizir aviribagh ami.
34 Ezi Simeon ghaze, God bizir aghuiba
ia bagh dar amu, egha Simeon kamaghin

2:11: Ais 9:6, Mt 1:16, 1:21, Ap 2:36, Fl 2:11 **2:11:** Aisaia 9:6; Matyu 1:16; 1:21; Aposel 2:36; Filipai 2:11 **2:13:** Sng 103:20, Dan 7:10, Hi 1:14, MAA 5:11 **2:13:** Onger Akaba 103:20; Hibru 1:14; Akar Mogomem 5:11 **2:14:** Ais 57:19, Lu 19:38, Ro 5:1, Ef 2:17, Kl 1:20 **2:14:** Aisaia 57:19; Luk 19:38; Rom 5:1; Efesus 2:17; Kolosi 1:20 **2:16:** Lu 2:10-12 **2:16:** Luk 2:10-12 **2:19:** Lu 1:66, 2:51 **2:19:** Luk 1:66; 2:51 **2:21:** Wkp 12:3, Mt 1:21, 1:25, Lu 1:31, 1:59 **2:21:** Ofa Gami 12:3; Matyu 1:21; 1:25; Luk 1:31; 1:59 **2:22:** Ofa Gami 12:1-8 **2:23:** Kis 13:2, 13:12-15, Nam 3:13, 8:17 **2:23:** Ua Me Ini 13:2; 13:12-15; Diboboniba 3:13; 8:17 **2:25:** Ais 40:1, 49:13, Mk 15:43, Lu 2:38 **2:25:** Aisaia 40:1; 49:13; Mak 15:43; Luk 2:38 **2:26:** Sng 89:48, Hi 11:5 **2:26:** Hibru 11:5 † **2:26:** Kraisin mingarimra kara, God Ua E Iniasa Misevezir Gumazim. **2:29-32:** Jenesis 46:30; Aisaia 9:2; 42:6; 49:6; 52:10; 60:1-3; Matyu 4:16; Luk 3:6; Aposel 13:47; 28:28; Filipai 1:23; Taitus 2:11 **2:34:** Ais 8:14, Hos 14:9, Mt 21:42, Ap 28:22, Ro 9:32-33, 1 Ko 1:23, 1 Pi 2:7-8 **2:34:** Aisaia 8:14; Hosea 14:9; Matyu 21:42; Aposel 28:22; Rom 9:32-33; 1 Korin 1:23; 1 Pita 2:7-8

an amebam Maria migei, “Borir kam God a
ginaba, eghti Israelin aviriba God bagh tugh
gavgavigham. Eghti aviriba iregham. Eghti
gumazamiziba bizir an amibar ganiva akar
kurabar dav kimam.
35 Eghti gumazir aviribar nighnizir
navimin aven itiba azenim giram. Eghti
osimtizir ekiatam uaghan nin navir
averimin otivam, mati afuzim nin dighorim
miti.”
36 Ezi Godin akam inigha izir amizir mam
iti, an ziam Ana, a Panuelin guivim, egha
Aserin anabam. A faragha pamin ikia, an-
ingin 7plan azenibar ike, ezi an pam are-
mezima, a datirighin bar ghuri.
37 Egha a 84plan azenibar odiarimin iti.
A Godin Dipenim ataghirazir puvati, egha
dimagariba ko aruebar, a Godin ziam fa,
dagheba ataghiragha God ko migei.
38 Egha dughiar kamra a uaghan iza
men miriamin tu. A biziba bagha God
minabi. Egha borir kamin gun gumaza-
mizir aviribav gei, me God ua Jerusalemin
itir gumazamiziba iniamin dughiam bagha
mizuai.

Josep uamategha Nasaretin zui

39 Josep ko Maria biziba bar Ekiamin
arazir osirizim mikemezi moghin dagh
amigha givagha, uamategha Galilin
Distrighin aven itir nguibam Nasaretin ghu.
40 Ezi borim aghuiga gavgafi. Ezi fofozir
aghuiba bar a gizivazi, God arazir aghuibar
a gami.

Iesus otarir igiamra ikiava, Godin Dipenimin ghu

41 Azeniba zurara Iesusin amebam ko
afeziam, God Israelia Gitazir Dughiamin
Isam bagha Jerusalemin zui.
42 Ezi Iesus azenir 12pla ikia, arazim
mirara me isam bagha zui.
43 Isam givazima, an gin, an amebam ko
afeziam uamategha nguibamin zuima, an-
ingin otarim Iesus Jerusalemra itima aning
a gifozir puvati.
44 Aning ghaze, a ti uan namakaba ko izi.
Egha aruer kamin ghuavira iti. Egha aning
maghira uan namakaba koma anababar
tongin a bagha rui.
45 Egha aning an apizir puvatigha, a buri-
asa uamategha Jerusalemin zui.
46 Dughiar mikezimin gin, aning Godin
Dipenir avizimin an api. A tisabar torimin
aperaghav ikia, me baragha azangsizibar
me gami.
47 Gumazir kaba bar an fofozim ko akar
ikarvazir kaba baragha digavir kuram
gami.
48 Ezi an amebam ko afeziam an apigha,
digavir kuram gami. Egha an amebam ka-
maghin a migei, “Nan otarim, ni tizim bagha
arazir kurar kamin ga gami? Ga ni bagha
bar osemegha ni buri.”
49 Ezi a kamaghin aningin azara, “Gua
tizim bagha na buri? Gua ti fozir puvati, ki
uan Afeziamin Dipenimin aven ikiam?”
50 Ezi a migeir bizimin mingarim, aning a
gifozir puvati.
51 Egha a aningin akam baregha aning
ko Nasaretin uaghiri. Ezi an amebam bizir
kaba baregha dagh nighnighavira iti.
52 Ezi Iesus fofozir aghuim ko mikarzim
sarama aghui. Ezi an araziba God ko gu-
mazamizibagh amima, me a gifonge.

Jon Iesus bagha tuavim akiri

3

(Sapta 3:1--4:13)

Jon, Gumazamiziba Ruer Gumazim, a faragha izava Iesusin akam akuri

(Matyu 3:1-12; Mak 1:2-8; Jon 1:19-28)

1 Dughiar kamin, Sisar Taiberius 15plan
azenibar Romin atrivimin iti. Ezi Pon-
tius Pailat Judian Distrighin gavmanin gu-
mazir dapanimin iti, ezi Herot Galilin Dis-
trighin gavmanin gumazir dapanimin iti.
Ezi an aveghbuam Filip Iturian Distrik ko
Trakonitisin Distrighin gavmanin gumazir
dapanimin iti, ezi Lisanias Abilenen Dis-
trighin gavmanin gumazir dapanimin iti.
2 Ezi Anas ko Kaiafas Godin ofa gamir
gumazibar dapanimningin iti. Dughiar
kamin, Jon, a Sekaraian otarim, a gumaza-
miziba puvatizir danganimin itima, God
uan migirigiam a ganingi.
3 Ezi Jon Jordanin Fanemin dipar
miriamin aruava akam akura kamaghin
migei, “Ia uan navibagh iraghiva rueghti,
God ian arazir kuraba gin amadagham.”
4 Godin akam inigha izir gumazim Aisa-
ian akinafarimin itir migirigiar osirizibar
mirara ghu, a kamaghin migei:

“Gumazir tiarir mam gumazamiziba pu-
vatizir danganimin dia ghaze,
‘Ia Ekiam bagh tuaviba azeniva, dar kir.
5 Danganir zariba apemiva,

2:35: Sng 42:10, Jo 19:25 **2:35:** Onger Akaba 42:10; Jon 19:25 **2:37:** Ap 26:7, 1 Ti 5:5 **2:37:** Aposel 26:7; 1 Timoti 5:5 **2:38:** Ais 52:9, Mk 15:43, Lu 2:25, 24:21 **2:38:** Aisaia 52:9; Mak 15:43; Luk 2:25; 24:21 **2:39:** Mt 2:23 **2:39:** Matyu 2:23 **2:40:** Lu 1:80, 2:52 **2:40:** Luk 1:80; 2:52 **2:41:** Kis 12:1-27, 23:14-17, 34:23, Lo 16:1-8 **2:41:** Ua Me Ini 12:1-27; 23:14-17; 34:23; Godin Araziba 16:1-8 **2:49:** Jo 2:16 **2:49:** Jon 2:16 **2:50:** Lu 9:45, 18:34 **2:50:** Luk 9:45; 18:34 **2:51:** Lu 2:19 **2:51:** Luk 2:19 **2:52:** 1 Sml 2:26, Snd 3:4, Lu 1:80 **2:52:** 1 Samuel 2:26; Aghuzir Akaba 3:4; Luk 1:80 **3:2:** Lu 1:80 **3:2:** Luk 1:80 **3:3:** Ap 13:24, 19:4 **3:3:** Aposel 13:24; 19:4 **3:4:** Aisaia 40:3-5

mighsiaba ko akiribagh kuti da magiri.
Egh tuavir ikiziriziba,
ia dar ingarighti,
da voroghira mineghirigh.
Egh tuavir kuraba,
ia deraghvira da akir.
6 Eghti nguazir kamin gumazamiziba bar
Godin Akurvazimin ganam.' "

7 Ezi Jon gumazamizir bizir ruasa a bagha izibav gei, "Ia kuruzir divir anababa! Tina ia mikemezi ia Godin aningagharir gin izamimin ari mangasa?
8 Ia navim girazir arazibar amu. Egh ia pura Abrahamin ovavibar uari arigh mikiman marki. Ki ia migei, God dagiar kabar amighti da Abrahamin ovavibar min otivighamin gavgavim iti.
9 Sobiam datirighin temer povibar iti, eghti temer dagher ovizir aghuiba itir puvatiziba, God bar da okeghiva da isiva avim mikinam."
10 Ezi gumazamiziba Jonin azara, "Ezi e manmaghira damuam?"
11 Ezi Jon me ikaragha ghaze, "Gumazir korotiar aven azuir pumuning itim, a tam isi gumazir puvatizim daningigh. Ezi dagheba itiba uaghan kamaghira damu."
12 Ezi gavmanin dagiaba isir gumaziba uaghan ruasa ize. Egha me azangsigha ghaze, "Tisa, e manmaghira damuam?"
13 Ezi a kamaghin me migei, "Gumazamizibar dagiabagh isin ua dagiataba inian marki."
14 Ezi midorozir gumazir maba Jonin azara, "Ezi eia, e manmaghin damuam?"
Ezi a me ikaragha ghaze, "Gumazamizibar dagiaba okimsiva, akar ifavaribar me gasan marki. Ia uan ingangarimin ivezimra initi deragham."
15 Gumazamiziba bizir kabar gara men navir averiaba me ginivima me pura nighnigha ghaze, Jon ti God Ua Gumazamiziba Iniasa Misevezir Gumazim?
16 Ezi Jon bar men nighniziba ikaragha ghaze, "Ki dipamin ia rue. Ezi gumazir mam gin izam, an gavgavim bar nan gavgavim gafira. An dagarir asuabar beniba ki da firan gavgaviba puvati. A Godin Duam ko avimin ia ruam.
17 Witba misevir savol an dafarimin iti, eghti a uan witba misiva dar daghebar arighiva, witba misevir dipenimin witin miseviba aviva, dar miseviba avir munger puvatizimin da akuntima, da isiam."
18 Jon migirigiar avirir maba sara me migia men navibagh inifi. Egha Akar Aghuim me mikiri.

Herot Jon kalabus gati

19 Dughiar kamin Herot gavmanin gumazir dapanimin ti. Egha a uan aveghbuam Filipin amuim Herodias koma akui, egha arazir kurar maba saram ami. Kamaghin amizi Jon Herodias bagha Herotin guam gatigha a mikeme.
20 Herot uan arazir kurar maba ko kam sara isin atigha, Jon kalabus gatighava an tiam asara.

Jon Iesus rue
(Matyu 3:13-17; Mak 1:9-11)

21 Jon gumazamiziba ruer dughiamin, Jon uaghan Iesus rue. Ezi Iesus uan afeziam God ko migeima, overiam kuiaghirizi,
22 Godin Duam bunbamin min mighegha izaghiri. Ezi tiarir mam overiamin otogha kamaghin migei, "Ni nan Otarim. Ki guizbangira ni gifueghava ni bagha bar akonge."

Iesusin inaziba ko ovaviba
(Matyu 1:1-17)

23 Dughiar kamin Iesus uabi 30plan azeniba iti. Egha a uan ingangarim maghiram a gami. Gumazamiziba ghaze, Iesus Josepin otarimra. Ezi Josep, a Helin otarim.
24 Ezi Heli, a Matatin otarim. Ezi Matat, a Livain otarim. Ezi Livai, a Melkin otarim. Ezi Melki, a Janain otarim. Ezi Janai, a Josepin otarim.
25 Ezi Josep, a Matatiasin otarim. Ezi Matatias, a Amosin otarim. Ezi Amos, a Nahumin otarim. Ezi Nahum, a Eslin otarim. Ezi Esli, a Nagain otarim.
26 Ezi Nagai, Matin otarim. Ezi Mat, a Matatiasin otarim. Ezi Matatias, a Seminin otarim. Ezi Semin, a Josekin otarim. Ezi Josek, a Jodan otarim.
27 Ezi Joda, a Joananin otarim. Ezi Joanan, a Resean otarim. Ezi Resea, a Serubabelin otarim. Ezi Serubabel, a Sealtielin otarim. Ezi Sealtiel, a Nerin otarim.
28 Ezi Neri, a Melkin otarim. Ezi Melki, a Adin otarim. Ezi Adi, a Kosamin otarim. Ezi

---

3:6: Sng 98:2, Ais 52:10 **3:6:** Onger Akaba 98:2; Aisaia 52:10 **3:7:** Mt 12:34, 23:33 **3:7:** Matyu 12:34; 23:33 **3:8:** Jo 8:33, 8:39 **3:8:** Jon 8:33; 8:39 **3:9:** Mt 7:19 **3:9:** Matyu 7:19 **3:10:** Ap 2:37 **3:10:** Aposel 2:37 **3:11:** Lu 11:41, 2 Ko 8:14, Je 2:15-16, 1 Jo 3:17 **3:11:** Luk 11:41; 2 Korin 8:14; Jems 2:15-16; 1 Jon 3:17 **3:12:** Mt 21:32, Lu 7:29 **3:12:** Matyu 21:32; Luk 7:29 **3:14:** Kis 23:1, Wkp 19:11 **3:14:** Ua Me Ini 23:1; Ofa Gami 19:11 **3:16:** Mt 3:11, Ap 13:25 **3:16:** Matyu 3:11; Aposel 13:25 **3:17:** Mai 4:12, Mt 13:30 **3:17:** Maika 4:12; Matyu 13:30 **3:19:** Matyu 14:3-4; Mak 6:17-18 **3:21:** Jo 1:32 **3:22:** Stt 22:2, Sng 2:7, Ais 42:1, Mt 3:17, 17:5, Mk 1:11, Lu 9:35, Jo 1:32 **3:22:** Jenesis 22:2; Onger Akaba 2:7; Aisaia 42:1; Matyu 3:17; 17:5; Mak 1:11; Luk 9:35; Jon 1:32 **3:23:** Lu 4:22, Jo 6:42 **3:23:** Luk 4:22; Jon 6:42 **3:27:** 1 Sto 3:17-19, Esr 3:2 **3:27:** 1 Eghaghaniba 3:17-19; Esra 3:2

Kosam, a Elmadamin otarim. Ezi Elmadam,
a Erin otarim.
29 Ezi Er, a Josuan otarim. Ezi Josua,
a Elieserin otarim. Ezi Elieser, a Jorimin
otarim. Ezi Jorim, a Matatin otarim. Ezi
Matat, a Livain otarim.
30 Ezi Livai, a Simeonin otarim. Ezi
Simeon, a Judan otarim. Ezi Juda, a Josepin
otarim. Ezi Josep, a Jonamin otarim. Ezi
Jonam, a Eliakimin otarim.
31 Ezi Eliakim, a Melean otarim. Ezi Me-
lea, a Menan otarim. Ezi Mena, a Matatan
otarim. Ezi Matata, a Natanin otarim. Ezi
Natan, a Devitin otarim.
32 Ezi Devit, a Jesin otarim. Ezi Jesi, a
Obetin otarim. Ezi Obet, a Boasin otarim.
Ezi Boas, a Salmonin otarim. Ezi Salmon, a
Nasonin otarim.
33 Ezi Nason, a Aminadapin otarim. Ezi
Aminadap, a Atminin otarim. Ezi Atmin, a
Arnin otarim. Ezi Arni, a Hesronin otarim.
Ezi Hesron, a Peresin otarim. Ezi Peres, a
Judan otarim.
34 Ezi Juda, a Jekopin otarim. Ezi Jekop,
a Aisakin otarim. Ezi Aisak, a Abrahamin
otarim. Ezi Abraham, a Teran otarim. Ezi
Tera, a Nahorin otarim.
35 Ezi Nahor, a Serukin otarim. Ezi Seruk,
a Reun otarim. Ezi Reu, a Pelekin otarim.
Ezi Pelek, a Eberin otarim. Ezi Eber, a Selan
otarim.
36 Ezi Sela, a Kainanin otarim. Ezi Kainan,
Arpaksatin otarim. Ezi Arpaksat, a Siemin
otarim. Ezi Siem, a Noan otarim. Ezi Noa, a
Lamekin otarim.
37 Ezi Lamek, a Metuselan otarim. Ezi Me-
tusela, a Enokin otarim. Ezi Enok, a Jaretin
otarim. Ezi Jaret, a Mahalalelin otarim. Ezi
Mahalalel, a Kenanin otarim.
38 Ezi Kenan, a Enosin otarim. Ezi Enos, a
Setin otarim. Ezi Set, a Adamin otarim. Ezi
Adam, a Godin otarim.

4

Satan Iesus gifarasa a gakaghori
(Matyu 4:1-11; Mak 1:12-13)

1 Godin Duam bar Iesus gizivazima, a
Jordanin Fanem ategha uamategha Galilin
Distrighin zui. Ezi Godin Duam a inigha
gumazamiziba puvatizir danganimin ghu.
2 Danganir kamin Iesus 40plan arueba ko
dimagaribar itima, Satan bizibar a gifari.
Iesus dughiar kabar daghetam amezir pu-
vati. Ezi dughiar kaba givazima mitiriam an
azi.
3 Ezi Satan kamaghin a migei, "Ni
guizbangira Godin Otarim, ni dagiar kaba
akar gavgavim dav kemeghti, da bretin
rubuzibar min otogh."
4 Ezi Iesus Satan ikaragha ghaze, "Godin
Akinafarim kamaghin migei, 'Gumazamiz-
iba daghebara damiva, dar gavgavimin
ikian kogham.' "
5 Ezi Satan ua Iesus inigha danganir
bar pin itimin ghuavanabogha, zuamira
nguazir kamin kantriba bar an aka.
6 Egha Satan kamaghin Iesus migei,
"Bizir kaba bar nan dafarimin iti, kam-
aghin amizi, ki tina daningisi fueghiva, a
daningam. Ki nguibar kabar ganamin gav-
gavim ko, dar bizir aghuiba ni daningam.
7 Kamaghin amizi ni tevimning apirigh
nan ziam feghtima, ki bizir kaba bar da ni
daningam."
8 Ezi Iesus kamaghin an akam ikara
ghaze, "Godin Akinafarim kamaghin migei,
'Ni uan Ekiam God, ni an apengara iki an
ziamra fam.' "
9 Ezi Satan Iesus inigha Jerusalemin
ghugha a isa Godin Dipenim pin mar anefa.
10-11 Egha kamaghin a migei, "Godin
Akinafarim kamaghin migei, 'A ni bagh
uan enselba akar gavgavim me mikimtima
me deraghvira nin ganam. Egh me uan
dafaribar ni fueghti, ni uan dagarim
dagiatam gaseghan kogham!' Kamaghin
amizi, ni guizbangira Godin Otarim, ni kagh
iki uabi ekunigh."
12 Ezi Iesus an akam ikaragha ghaze,
"Godin Akinafarim kamaghin migei, 'Ni uan
Ekiam Godin Araziba tuisigh a gifoghsi an
gavgavim bagh azangan marki.' "
13 Ezi Satan ifavarir kaba bar Iesus
gamigha givagha anetaki. A Iesus ategha
ghua dughiar igharazim bagha mizuai.

Iesus Galilin Distrighin ghua Godin Duamin gavgavimin ingangarim gami

(Sapta 4:14--9:50)

Iesus Galilin ghughava maghira uan in-
gangarim gami
(Matyu 4:12-17; Mak 1:14-15)

14 Iesus Godin Duamin gavgavimin a ua-
mategha Galilin Distrighin ghu. Ezi an
akam bar moghira nguibabar ghu.

3:31: 2 Sml 5:14 **3:31:** 2 Samuel 5:14 **3:32:** Rut 4:17-22, 1 Sml 16:1-13 **3:32:** Rut 4:17-22; 1 Samuel 16:1-13 **3:33:** Stt 29:35 **3:33:** Jenesis 29:35 **3:36:** Stt 11:10-26 **3:36:** Jenesis 11:10-26 **3:38:** Stt 4:25-5:32 **3:38:** Jenesis 4:25--5:32 **4:2:** Kis 34:28, 1 Kin 19:8 **4:2:** Ua Me Ini 34:28; 1 Atriviba 19:8 **4:4:** Lo 8:3 **4:4:** Godin Araziba 8:3 **4:6:** Mt 28:18, Jo 12:31, 14:30, MAA 13:2, 13:7 **4:6:** Matyu 28:18; Jon 12:31; 14:30; Akar Mogomem 13:2; 13:7 **4:8:** Lo 6:13-14, 10:20 **4:8:** Godin Araziba 6:13-14; 10:20 **4:10-11:** Onger Akaba 91:11-12 **4:12:** Lo 6:16, 1 Ko 10:9 **4:12:** Godin Araziba 6:16; 1 Korin 10:9 **4:13:** Hi 2:18, 4:15 **4:13:** Hibru 2:18; 4:15

15 Egha a God ko migeir dipenibar men
sure gamima, me bar an ziam fe.

Nasaretin itir gumazamiziba
Iesusin aghua
(Matyu 13:53-58; Mak 6:1-6)

16 Ezi Iesus ikiava aghungizi naghin
Nasaretin ghu. Egha Sabatin dughiamin
a God ko migeir dipenimin aven ghu, kar
arazir a zuraram amim. A tugha Godin
Akinafarim diponasava ami.
17 Ezi me Godin akam inigha izir gumazim
Aisaian akinafarir righizim a ganingi.
Ezi Iesus akinafarir righizir kam onegha,
migirigiar kamin api:

18-19 "God Akar Aghuim onganarazibagh
amir gumazamizibav kinasa na
misevegha,
borem nan dapanim ginge,
kamaghin amizi, Ekiamin Duam
nan iti.
Egha uaghan akam akunasa na amada,
eghti ki kamaghin me mikim suam,
gumazir damazir kuraba ua
ganam.
Eghti kalabusin itir gumazamiziba ko gu-
mazir osimtizibar apengan itiba,
ki me bagh kalabusin tiar akam kuighti,
me kalabus ategh firighiregh
mangam.
Ki kamaghin me mikimam,
Ekiam gumazamizibagh ifongezir
dughiam,
an otogha gifa."

20 Ezi Iesus akinafarim uam a righa,
a isava ingangarir gumazim ganigha
apera. Ezi me bar moghira God ko migeir
dipenimin aven pamtemin an gari.
21 Ezi a kamaghin me migei, "Datirighin
Godin migirigiar ia oraghizim, a
guizbangiram oto!"
22 Ezi me an akabagh ifongeghava
nighnizir aviribar akar aghuir a
mikemezibagh ami, egha me kamaghin
azara, "Kar ti Josepin otarimra o?"
23 Ezi Iesus kamaghin me migei, "Ia ti
akar isin zuir kam na mikimam, 'Dokta,
ni uabi uan mikarzim akirigh!' Egh e or-
aghizir bizir ni Kaperneamin amiziba, ni
kagh uaghan uan nguibamin dar amu."*
24 Egha a migia ghuavira ikiava kam-
aghin migei, "Ki guizbangira ia migei, Godin
akam inigha izir gumaziba, men adarazi
me baraghan aghua.
25 Ki guizbangira ia migei, Elaijan
dughiamin, amuir odiarir bar avirim
Israelin iti. Ezi amozim izir puvatigha ghua
azenir pumuning ko mikezim ko azenir
akuamin oto. Ezi dagheba bar puvatizir
dughiam bar nguibabar oto.
26 Ezi God Israelin amizitam bagha Elaija
amadazir puvati. A Saidonin danganir aven
itir nguibar mam, Sarefetin itir amuir odi-
arim baghavira anemada.
27 Ezi Godin akam inigha izir gumazim
Elisan dughiamin, lepan arimariam itir gu-
mazir avirim Israelin ti. Ezi God men tav
gamizima a zuegha derazir puvati. Ezi Na-
manra, God a gamizima a zuegha dera, a
Sirian gumazir mam."
28 Ezi gumazamizir God ko migeir
dipenimin aven itiba bar bizir kam baregha
men naviba Iesus bagha men isi.
29 Egha me dikavigha, Iesus batoghezima
a nguibam ategha azenan ghuzima, me a
inigha nguibar ekiam itir mighsiar avarir
konimin anekunasa zui.
30 Ezi a men tongin ghua munagh otogha
ghu.

Iesus duar kuram gumazir mam
dam a batoke
(Mak 1:21-28)

31 Iesus Galilin Distrighin aven itir
nguibam, Kaperneamin ghuaghiri. Egha
Sabatin dughiamin, a gumazamizibar sure
gami.
32 Ezi an akaba gavgavim dar itima, me an
suren migirigiaba baragha digavir kuram
gami.
33 Ezi duar kuram apazazir gumazir
mam, a God ko migeir dipenimin aven ikia,
pamtemin dia kamaghin migei,
34 "Iesus, Nasaretin gumazim, ni man-
maghira e damuasa ize? Ni e gasighasighasa
izi? Ki ni gifo, ni Godin damazimin zuezir
gumazim!"

4:16: Mt 2:23, Mk 6:1, Ap 13:14, 17:2 **4:16:** Matyu 2:23; Mak 6:1; Aposel 13:14; 17:2 **4:17:** Ais 61:1-2 **4:18-19:** Ais 61:1-2 **4:18-19:** Aisaia 61:1-2 **4:22:** Sng 45:2, Mt 13:54, Mk 6:2, Lu 3:23, Jo 6:42 **4:22:** Matyu 13:54; Mak 6:2; Luk 3:23; Jon 6:42 **4:23:** Mt 4:13, Jo 2:12 **4:23:** Matyu 4:13; Jon 2:12 * **4:23:** Dokta uabi uan mikarzim akiramin akar mingarim, a kamaghin ghu. Gumazim ingangaritam damusi, a deravira gumazamizibar damazimin a damighti, me nighnizir gavgavim an akamin ikiam. Luk 4:18-19in aven, Iesus God a ganingizir ingangarir ekiabav gei. Kamaghin, Iesus ghaze, gumazamiziba kamaghin nighnigham, me an ganti a faragh mirakelbar amighti, me an akam nighnizir gavgavim an ikiam. **4:24:** Jo 4:44 **4:24:** Jon 4:44 **4:25:** 1 Kin 17:1, 17:7, 1 Kin 18:1 **4:25:** 1 Atriviba 17:1; 17:7; 18:1 **4:26:** 1 Kin 17:8-16 **4:26:** 1 Atriviba 17:8-16 **4:27:** 2 Kin 5:1-14 **4:27:** 2 Atriviba 5:1-14 **4:30:** Jo 8:59, 10:39 **4:30:** Jon 8:59; 10:39 **4:31:** Mt 4:13, Mk 1:21, Lu 4:23 **4:31:** Matyu 4:13; Mak 1:21; Luk 4:23 **4:32:** Mt 7:28-29, Jo 7:46, Ta 2:15 **4:32:** Matyu 7:28-29; Jon 7:46; Taitus 2:15 **4:33:** Mt 8:29, Mk 1:23, Lu 8:28 **4:33:** Matyu 8:29; Mak 1:23; Luk 8:28 **4:34:** Lu 1:35, 4:41, Jo 6:69 **4:34:** Luk 1:35; 4:41; Jon 6:69

35 Ezi Iesus an atara a migia ghaze, “Ni
nimira iki! Egh gumazir kam ategh azenan
izi!” Ezi duar kurar kam men damazibar
gumazim akunigha azenimin iza gumazim
gasighasighizir puvati.
36 Ezi me bar aguaghfagha uarira uariv
gei, “Eei, kar migirigiar manam? An akar
gavgavimin duar kuraba batoghezima da
azenan izi.”
37 Ezi an amizir bizir kaba, dar migirigiam
bar nguibabar ghu.

Iesus Pitan asamim akirizima a ghuamaghe
(Matyu 8:14-15; Mak 1:29-31)

38 Egha Iesus God ko migeir dipenim
ategha Saimonin dipenimin ghu. Ezi Saimonin asamim ariava mikarzim puvira
feima, me an akurvaghasa Iesusin azai.
39 Ezi Iesus amizimin min tugha avi-
ragha akar gavgavimin an arimariam
batoghezima, arimariam ghu. Ezi amizim
zuamira dikavighava me bagha daghebagh
amuava me ganidi.

Iesus gumazamizir aviribagh amizi, me ua dera
(Matyu 8:16-17; Mak 1:32-34)

40 Ezi aruem ghuaghirima, gumazamiziba me gumazir arimariar igharagha garir
aviriba inigha Iesus bagha ize. Ezi a vagh-
vagha uan dafariba me gisin arizima me
ghuamazi.
41 Egha a uaghan duar kurabagh ami
da gumazamiziba ataghiragha azenan iza
kamaghin dei, “Ni Godin Otarim!” Duar
kuraba fo, kar God Gumazamiziba Ua Me
Iniasa Misevezir Gumazim. Kamaghin
amizi Iesus mikiman dar anogoroke.

Iesus nguibar igharazibagh arui
(Mak 1:35-39)

42 Aminim tirazima, Iesus gumazamiziba
puvatizir danganimin ghu. Ezi gumazamiziba a buria ghua a batogha, an anogorogha
ghaze, a me ategh mangan kogham.
43 Ezi a kamaghin me migei, “God Akar
Aghuim akunasa na amada. Kamaghin
amizi ki nguibar igharaziba uaghan dar
mangi God Bizibagh Ativamin Dughiamin
Akar Aghuim akunam.”
44 Egha a Judian Distrighin God ko migeir
dipenibar akam akura ghuavira iti.

5

Iesus faragha diazir suren gumaziba
(Matyu 4:18-22; Mak 1:16-20)

1 Dughiar mamin Iesus Genesaretin dipar
akarer miriamin tughav itima, gumazamiziba anekuvagha Godin akam barasi.*
2 Ezi a dipar miriamin garima, osiriba isir
gumazibar botin pumuning pura iti. An-
ingin ghuaviba uan iver ekiaba rue.
3 Ezi Iesus botin mamin ghuavanabo, kar
Saimonin bot. Egha an azaragha ghaze, ni
tong a gisivaghtima a dipar miriam atakigh.
Ezi a bot gaperaghav ikia gumazamizibar
sure gami.
4 Iesus mikemegha givagha Saimon migei,
“Ni bot gisivagh dipar konimin mangiva iver
ekiaba osiriba bagh da akunigh.”
5 Ezi Saimon an akam ikaragha ghaze,
“Ekiam, e dimagarir kamin ingara ghua bar
osiritam inizir puvati. Ezi ni migeima kam-
aghin ki iver ekiaba akunam.”
6 Egha me Iesus mikemezi moghin
amigha, osirir bar aviriba inizima men iver
ekiaba maghira akarasava ami.
7 Ezi me uan namakar botin igharazimin
itiba me gikarizima me iza men akura,
egha me iza botin pumuning uaghara aning
gaghuizima aning bar izivagha osemegha
maghira dipamin ghuaghiri.
8-10 Ezi Saimon Pita ko a ko iti darasi,
me osirir me inizir kabar ganigha digavir
kuram gami. Saimonin roroamning Jems
ko Jon, Sebedin otarimning. Aning Saimon
ko ingarir gumazimning, aning uaghan
digavir kuram gami. Kamaghin amizi
Saimon kamaghin ganigha, tevimning
apirigha Iesusin suemningin boroghin iri.
Egha ghaze, “Ekiam, ki gumazir arazir
kurabagh amim! Kamaghin amizi ni na
ategh mangi.”

Ezi Iesus kamaghin Saimon migei, “Ni ati-
atingan marki, datirighin ikegh mangi, ni
gumazamiziba iniam.”
11 Ezi me uan botba mikirvegha, dipar
dadarimin ghuavanega, biziba bar da
ategha Iesusin gin zui.

Gumazir lepan arimariam itim
(Matyu 8:1-4; Mak 1:40-45)

12 Iesus nguibar ekiar mamin itima,
gumazir mam lepan arimariam bar
anegirizima, a izava oto. Egha a Iesusin
apigha ira uan guam nguazim mituagha
kamaghin a migei, “Ekiam, ni fueghiva na
damighti, ki Godin damazimin zuegh ua
deraka.”†
13 Ezi Iesus uan agharim isa gumazir kam
gatigha ghaze, “Ki ifonge. Nin mikarzim

4:41: Mt 8:29, Mk 1:25, 1:34, 3:11-12 **4:41:** Matyu 8:29; Mak 1:25; 1:34; 3:11-12 **4:43:** Lu 8:1 **4:43:** Luk 8:1 **4:44:** Mt 4:23 **4:44:** Matyu 4:23 **5:1:** Matyu 13:1-2; Mak 3:9-10; 4:1 * **5:1:** Ziam “Genesaret,” a Galilin Dipar Akaremin ziar mam. **5:5:** Jo 21:3 **5:5:** Jon 21:3 **5:6:** Jo 21:6 **5:6:** Jon 21:6 **5:8-10:** 2 Samuel 6:9; 1 Atriviba 17:18; Matyu 4:19 **5:11:** Mt 4:20, 19:27, Mk 1:18, Lu 18:28 **5:11:** Matyu 4:20; 19:27; Mak 1:18; Luk 18:28 † **5:12:** Ni akar Matyu 8:2in itimin gan. **5:14:** Wkp 14:1-32 **5:14:** Ofa Gami 14:1-32

zuegh, ua deragh.” Ezima lepan arimariam
zuamira anetaki.
14 Egha Iesus akar gavgavim a ganiga ghaze, “Ni tav mikiman marki. Egh mangi,
uabi Godin ofa gamir gumazimin akagh,
egh Moses mikemezi moghin, ni uabi
zueghsi ofa damu. Eghti gumazamiziba
fogh suam, nin arimariam gifa.”
15 Ezi Iesus amizir bizir kabar
eghaghanim bar mar ghu. Kamaghin
amizi gumazamizir avirim a baraghiva men
arimariaba ua deraghasa izi.
16 Ezi Iesus zurara me ataghiragha ghua,
gumazamiziba itir puvatizir danganimin
ikia God ko migei.

Iesus gumazir soroghafariba amirazim gamizima a dera
(Matyu 9:1-8; Mak 2:1-12)

17 Dughiar mamin Iesus gumazamizibar
sure gamima, Farisiba ko Judan Arazibagh
fozir gumaziba, me Galilin Distrik ko Judian
Distrighin itir nguibaba bar, ko Jerusalemin
nguibamin ikegha iza apiaghav iti. Ezi
Ekiamin gavgavim uaghan iti, kamaghin
Iesus men arimariabar amuti da deragham.
18 Ezi gumazir maba soroghafariba
amirazir gumazir mam inigha akuriam
gatigha a inigh dipenimin aven mangi
Iesusin guamin anerighasa.
19 Ezi gumazamiziba bar aviraseme. Ezi
me aven mangan iburagha dipenir siriamin
ghuavanabogha dipenir siriamin torim
gamigha benibar an akuriam dafagha,
nimira anetaghirazima a ghuaghira
gumazamizir okoruamin tongin Iesusin
guamin aneti.
20 Ezi Iesus gumazir kabar nighnizir
gavgavimin ganigha kamaghin migei,
“Namakam, ki nin arazir kuraba gin
amada.”
21 Ezi Farisiba ko Judan Arazibagh fozir
gumaziba maghira uan navir averiabar
aven nighnisi, “Kar gumazir manam Godin
danganim iniasa migirigiar kam gami? Gu-
mazir kinitam arazir kuraba gin amangam,
o puvati? God uabira.”
22 Ezi Iesus men nighnizibagh fogha men
azara, “Ia tizim bagha bizir kaba uan navir
averiabar aven dagh nighnisi?
23 Ki akar manam mikimam? Pura
gumazir kinitam kamaghin mikim suam, ki
nin arazir kuraba gin amada. Egh uaghan
gumazir kinitam kamaghin mikiman
kogham, ni dikavigh mangi ua deragh.
24 Ki arazir kam damightima, ia ganigh
fogham, Gumazamizibar Otarim a nguazir
kamin arazir kuraba gin amangamin gav-
gavim iti.”
Egha kamaghin gumazir soroghafariba
amirazim migei, “Ki ni migei, ni dikavigh
uan akuriam inigh dipenimin mangi.”
25 Ezi a zuamira men damazibar
dikavigha, irighav ikezir akuriam inigha
uan nguibamin ghuava Godin ziam fe.
26 Ezi me bar digavir kuram gamigha
Godin ziam fe. Egha agorogem me gizivazi
me kamaghin migei, “E datirighin bizir bar
igharagha garibar gari.”

Iesus uabin gin mangasa Livain dei
(Matyu 9:9-13; Mak 2:13-17)

27 Bizir kabar gin Iesus ghua garima, gav-
manin dagiaba isir gumazir mam, an ziam
Livai, a uan dagiaba isir dipenim gaper-
aghav iti. Ezi Iesus kamaghin a migei, “Nan
gin izi.”‡
28 Ezi Livai dikavigha, biziba bar da
ategha an gin zui.
29 Egha Livai isar ekiam Iesus bagha uan
dipenimin aneru. Ezi dagiaba isir gumazir
avirim ko gumazir maba sara iza me koma
api.
30 Ezi Farisiba ko Judan Arazibagh fozir
gumazibar adarasi, me migirigiar mabar
Iesusin suren gumazibagh ami, “Ia tizim
bagha dagiaba isir gumaziba ko arazir
kurabagh amir gumaziba koma api?”§
31 Ezi Iesus men akam ikaragha ghaze,
“Arimariaba puvatizir gumazamiziba, me
dokta bagha zuir puvati. Gumazamizir
arimariaba itibara dokta bagha zui.
32 Ki Godin damazimin derazir gu-
mazamiziba bagha izezir puvati. Ki,
gumazamizir arazir kurabagh amiba
navibagh iraghasa, ki ize.”

Dagheba ataghirazir arazimin azangsizim
(Matyu 9:14-17; Mak 2:18-22)

33 Ezi me kamaghin a migei, “Jonin suren
gumaziba, me zurara God ko mikimasa
dagheba ataghirasi. Ezi Farisin suren gu-
maziba uakan. Ezi ninanaba apa mam-
aghira iti.”
34 Ezi Iesus men akam ikaragha ghaze,
“Gumazir amuimin ikiamim, a ia ko ikiti, ia
a bagha izezir gumazibav kimti me dagheba
ategham, o puvatigham? Puvatigham.
35 Gin dughiam izitima gumazir amuimin
ikiamim, me me dama a inigh mangitima,
dughiar kabar me dagheba ataghiragham.”
36 Egha Iesus akar isin zuir kamin me
geghari, “Gumazitamin korotiar ghurim

5:16: Mt 14:23, Mk 1:35, 6:46 **5:16:** Matyu 14:23; Mak 1:35; 6:46 **5:20:** Lu 7:48 **5:20:** Luk 7:48 **5:21:** Sng 32:5, Ais 43:25, Lu 7:49 **5:21:** Onger Akaba 32:5; Aisaia 43:25; Luk 7:49 **5:24:** Jo 5:8 **5:24:** Jon 5:8 ‡ **5:27:** Ziar kam Livai, ti Matyun ziar igharazir mam. Ni Matyu 9:9in gan. **5:30:** Lu 15:1-2 **5:30:** Luk 15:1-2 § **5:30:** Ni Matyu 9:11in itir akamin gan. **5:32:** 1 Ti 1:15 **5:32:** 1 Timoti 1:15 **5:33:** Mt 9:14, Mk 2:18 **5:33:** Matyu 9:14; Mak 2:18 **5:34:** Jo 3:29 **5:34:** Jon 3:29

torim an ikiti, a korotiar igiatam abigh, inir avizir kam isi, korotiar ghurim dukuagh a isaman marki. A kamaghin damighti, korotiar igiar kam arizigham. Egh uaghan inir avizir igiar korotiar ghurim dukuagha isamizim, korotiar ghurimin min ganan kogham.
37 Eghti gumazitam wainin igiam inigh, a isiva asizir inir misevir ghuritam guruighan kogham. A kamaghin damighti, wainin dipam gin buva anangiva asizir inir ghurir kam abighti, wainin dipam nguazim giregham. Eghti wain ko asizir inim virara ikuvigham.
38 A kamaghin damuan kogham. A wainin igiam, wainin misevir igiam gurigh.**
39 Egh gumazim wainin ghurim amegh, igiam gifueghan kogham. Egh a kamaghin mikim suam, 'Ghurim a dera.' "

6

Iesus uabi Sabatin Ekiam
(Matyu 12:1-8; Mak 2:23-28)

1 Sabatin mam, Iesus uan suren gumaziba ko raizin min garir dagher mam wit, me an kuriabagh aruava, an suren gumaziba witin oviziba isa uan dafaribar dar iniba misiva da api.
2 Ezi Farisin maba kamaghin migei, "Ia manmaghsua arazir kam gamua Sabatin arazimin gin zuir puvati?"*
3 Ezi Iesus me ikaragha ghaze, "Ia ti Devit fomira amizir arazimin eghaghanimin ganizir puvati? Devit dughiar kamin uan adarazi ko mitiriam men azi,
4 ezi Devit Godin Purirpenimin aven ghua me ofa damuasa atizir bretin rubuziba inigha uan adarazi ko me da ame. E fo, me bretin kabar aman kogham."
5 Egha Iesus kamaghin me migei, "Gumazamizibar Otarim a Sabatin dughiamin Ekiam."

Iesus Sabatin dughiamin dafarir ekonezir gumazim gamizi a ua dera
(Matyu 12:9-15; Mak 3:1-6)

6 Sabatin dughiar igharazim Iesus God ko migeir dipenimin aven ghugha men sure gami, ezi gumazir mam men tongin iti. An dafarir guvim ekonegha an areme.
7 Farisin maba ko Judan Arazibagh fozir gumaziba an arazitamin apigh, akam a gasasa bar deravira an gari. Me kamaghsua, a Sabatin arimariaba batogham, o?
8 Kamaghin amizi Iesus men nighnizibagh fogha dafarim ekonezir gumazim migei, "Ni dikavigh men damazibar tughti me bar nin ganika." Ezi a dikavigha tughav iti.
9 Ezi Iesus me migia ghaze, "Ki ian azai, arazir manam Sabatin dera? E arazir aghuim damuam, o arazir kuram damuam, o gumazimin akuragham, o e a gasighasigham?"
10 Egha a bar men ganigha gumazim migei, "Ni uan dafarim onegh." Ezi a uan dafarim onezima an dafarim bar moghira ua dera.
11 Ezi me bizir kam bangin atara, egha uarira uariv gia ghaze, e arazir manatam Iesus damuam.

Iesus 12pla aposelba misefe
(Matyu 10:1-4; Mak 3:13-19)

12 Dughiar kamin Iesus God ko mikimasa mighsiamin ghuavanabogha, God ko migeima aminim a bangin tira.
13 Aminim tirazima, a uabin gin aruir gumazibar diazi me izezi, a 12pla amisevegha maghira ziam aposelba me gati:
14 Saimon (Iesus Pita a gati) ko an dozim Andru, Jems, Jon, Filip, Bartolomyu,
15 Matyu, Tomas, Jems Alfiusin otarim, Saimon, a Selotbar gumazir mam,
16 Judas Jemsin otarim, ko Judas Iskariot, gumazir gin Iesus isa apanibagh aningizim.

Iesus arimariaba batosi
(Matyu 4:24-25; Mak 3:7-12)

17-18 Egha Iesus uan suren gumaziba ko ghuaghira danganir zarimin tu. An gin aruir gumazamizir avirim iti. Ezi maburan avirir Jerusalem ko Tair ko Saidonin Ongarir dadarim, ko Judian aven itiba bar, Iesus baraghiva men arimariaba ghuamaghasa me ize. Ezi gumazamizir duar kuraba asighasighiziba, ua dera.
19 Ezi gavgavim Iesus ategha azenan ghua gumazamizibagh amima me ghuamazi, kamaghin amizi, me bar moghira Iesusin mikarzimin suighasa.

Iesus ghaze, onganarazibagh amiba me bar akongegh
(Matyu 5:1-12)

20 Ezi Iesus kogha uan gumazir an gin aruibar gara kamaghin migei:

"Ia biziba puvatiziba, ia God Bizibagh Ativamin Dughiamin aven iti,
kamaghin ian naviba deragh.

** **5:38:** Ni Matyu 9:17in itir akamin gan. **6:1:** Lo 23:25 **6:1:** Godin Araziba 23:25 **6:2:** Kis 20:10, Jo 5:10 **6:2:** Ua Me Ini 20:10; Jon 5:10 * **6:2:** Ni Matyu 12:2in itir akamin gan. **6:3:** 1 Samuel 21:1-6 **6:4:** Wkp 24:5-9 **6:4:** Ofa Gami 24:5-9 **6:7:** Lu 14:1 **6:7:** Luk 14:1 **6:8:** Lu 5:22, 9:47 **6:8:** Luk 5:22; 9:47 **6:12:** Mt 14:23 **6:12:** Matyu 14:23 **6:13:** Mt 10:3-4, Mk 3:13-19, Jo 6:70 **6:13:** Matyu 10:3-4; Mak 3:13-19; Jon 6:70 **6:20:** Mt 5:3, 11:5, Je 2:5 **6:20:** Matyu 5:3; 11:5; Jems 2:5 **6:21:** Sng 126:5-6, Ais 55:1, 61:3, MAA 7:16-17 **6:21:** Onger Akaba 126:5-6; Aisaia 55:1; 61:3; Akar Mogomem 7:16-17

21 Ia datirighin mitiriam aziba, ia gin izivagham,
kamaghin ian naviba deragh.
Ia datirighin azi darasi, ia gin akam,
kamaghin ian naviba deragh.
22 Me ian ganti ia Gumazamizibar Otarimin gin mangitima,
men naviba ia bagh bar ikuvigham.
Egh me ia batoghiva pazi ia damuva ian ziabagh asighasigham.
Bizir kaba ia bativti ian naviba deragh.
23 Men afeziaba fomira kamaghira Godin akam inigha izir gumazibagh amizi moghin, me ia gami.
Ia uaghan ivezir ekiam Godin Nguibamin a iniam.
Kamaghin amizi dughiar kam otoghti,
ia bar akongeghiva
agorogem sara pin uari akun.
24 Ia bizir aviriba itiba, ia datirighin navir aghuim inigha gifa,
kamaghin ia ikuvigham.
25 Ia dagher aviriba itiba, ia gin mitiriam ian agham,
kamaghin ia ikuvigham.
Ia datirighin ati darasi, ia gin arangiva temeribagh ruam,
kamaghin ia ikuvigham.
26 Gumazamiziba migirigiar aghuibar ia damuti,
ia bar ikuvigham.
Fomira men inaziba akam inigha izir gumazir ifariba migirigiar aghuiba me gami.
Kamaghira, gumazamiziba me bar migirigiar aghuiba ia damuti,
ia bar ikuvigham."

Arazir apanibagh ifongeziba
(Matyu 5:38-48)

27 Iesus ua kamaghin migei, "Ia na barazi darasi, ki kamaghin ia migei, ia uan apanibagh ifongegh, egh ia gifongezir puvatiziba, ia arazir aghuibar me damu,
28 egh migirigiar kurabar ia gamir darasi, ia migirigiar aghuibar me damu, egh paza ia gamir darasi, ia me bagh afeziam ko mikim.
29 Eghti tav ian koviatam apezeghti, ia koviar vuem sara a daningigh. Eghti tav ian korotiar azenan azuim inighti, ni uaghan aven itir korotiam sara an takigh.
30 Egh tav biziba bagh ian azangsighti, ia a daningigh. Egh te ian biziba ini, ia ua da bagh mikimiva me dama da inian marki.
31 Ia arazir aghuir me ia damuamin ia ifongeziba, ia arazir kabara me damu.
32 "Egh ia gumazir ia gifongezibara ifueghiva ia ivezir manatam iniam? Puvati. Arazir kurabagh amiba uaghan kamaghiram ami. Me, me gifongezir daraziragh ifonge.
33 Ia deraghvira deragha ia gamir darazigh ami, kamaghin amizi ia arazir aghuir manam gami? Gumazamizir arazir kurabagh amiba uaghan kamaghiram ami.
34 Ia pura uan biziba me daning, egh nighnigh suam, me ti da ikarvagham, egh ia manmaghin arazir aghuitam damigham? Gumazamizir arazir kurabagh amiba me uaghan ghaze, ki gumazir kurar igharazim uan biziba a daningti, a gin ua da ikarvagham.
35 Ia uan apanibagh ifuegh deravira me damu, biziba pura me daningiva, uamategh da ikarvaziba inisi nighnighan marki. God arazir aghuiba gumazir arazir kurabagh amiba ko gumazir a minabir puvatizibagh ami. Kamaghin amizi, gin ian ivezim bar ekeveghti, ia Godin Bar Pin Itimin boribar min ikiam.
36 Afeziamin apangkuvimin mirara, ia apangkuvim iki."

Igharaz darazir araziba
tuisighan marki
(Matyu 7:1-5)

37 Iesus ua kamaghin migei, "God ia tuisigh ian ikuraghan koghsi, ia munen araziba tuisighan marki, egh suam men araziba ikufi. Ivezir kuram aningan marki, eghti God ivezir kuram ia danighan kogham. Ia men arazir kuraba gin amadaghti, God ian arazir kuraba gin amadagham.
38 Ia bizibar aningti, God ia daningam. Nin minem bar deravira izivaghtima, a biziba isi mikebabar amangiva, dagh asavkon, eghti da iri magiri ian apozibar inibagh

6:22: Mt 5:11, Jo 15:19, 16:2, 1 Pi 2:19, 4:14 **6:22:** Matyu 5:11; Jon 15:19; 16:2; 1 Pita 2:19; 4:14 **6:23:** 2 Sto 36:16, Mt 5:12, Ap 5:41, 7:52, Kl 1:24, Je 1:2 **6:23:** 2 Eghaghaniba 36:16; Matyu 5:12; Aposel 5:41; 7:52; Kolosi 1:24; Jems 1:2 **6:24:** Amo 6:1, Mt 6:2, 6:5, Je 5:1 **6:24:** Amos 6:1; Matyu 6:2; 6:5; Jems 5:1 **6:25:** Snd 14:13, Ais 65:13, Je 5:1-6 **6:25:** Aghuzir Akaba 14:13; Aisaia 65:13; Jems 5:1-6 **6:26:** Jo 15:19, 1 Jo 4:5 **6:26:** Jon 15:19; 1 Jon 4:5 **6:27:** Kis 23:4, Snd 25:21, Mt 5:44, Ro 12:20 **6:27:** Ua Me Ini 23:4; Aghuzir Akaba 25:21; Matyu 5:44; Rom 12:20 **6:28:** Lu 23:34, Ap 7:60 **6:28:** Luk 23:34; Aposel 7:60 **6:29:** Mt 5:39, 1 Ko 6:7 **6:29:** Matyu 5:39; 1 Korin 6:7 **6:30:** Lo 15:7-10, Snd 21:26, Mt 5:42 **6:30:** Godin Araziba 15:7-10; Aghuzir Akaba 21:26; Matyu 5:42 **6:31:** Mt 7:12 **6:31:** Matyu 7:12 **6:32:** Mt 5:46 **6:32:** Matyu 5:46 **6:34:** Mt 5:42 **6:34:** Matyu 5:42 **6:35:** Wkp 25:35-36, Sng 37:26, Mt 5:45 **6:35:** Ofa Gami 25:35-36; Onger Akaba 37:26; Matyu 5:45 **6:37:** Mt 6:14, 7:1 **6:37:** Matyu 6:14; 7:1 **6:38:** Snd 19:17, Mt 7:2, Mk 4:24, Je 2:13 **6:38:** Aghuzir Akaba 19:17; Matyu 7:2; Mak 4:24; Jems 2:13 **6:39:** Mt 15:14 **6:39:** Matyu 15:14

iram. God bizir izivirizіba, ia ganidi moghin
ia igharaz darazir aning.”
39 Iesus uaghan akar isin zuir mam sara
me mikeme, “Gumazir damazir kuram
damazir kurar igharazitamin suiragh
mangam, o? Aning virara mozimin
magirigham.
40 Suren gumazim, uan tisa gafirazir pu-
vati. Ezi suren gumazir bar deravira uan
sure agivazim, a uan tisan mirara ghu.
41 Tizim bagha, minezir bar muziarim nin
aveghbuamin damazimin itima, ni an gara
egha temer ararir ekiar nin damazimin
itimin garir puvati?
42 Ter ararir ekiam nin damazimin ikiti,
ni manmaghin uan aveghbuam mikim
suam, ‘Aveghbuam, ki nin damazimin
itir minezim batuegham?’ Ni bar ifari!
Ni faraghivira ter ararir nin damazimin
itim asigh, egh deragh ganiva minezir nin
aveghbuamin damazimin itim asigh.”

Temem ko an ovizim
(Matyu 7:16-20; 12:33-35)

43 Egha Iesus ua kamaghin migei, “Temer
aghuitam ovizir kuratam batezir puvati, ka-
maghira temer kuratam ovizir aghuitam
batezir puvati.
44 Gumazamiziba temer ovizibar gara
fogha ghaze, temer aghuim o temer kuram.
Me fighin oviziba temer ataghatarimin da
kuari puvati. Egha me wainin oviziba temer
ataghatarir muziarir kuramin da isir pu-
vati.
45 Gumazimin navir averiamin ikezir biz-
iba, an akatorim dav gei. Kamaghin amizi
gumazir aghuim bizir aghuiba an navir
averiamin ikegha otivaghiri. Ezi gumazir
kuram bizir kuraba an navir averiamin
ikegha otivaghiri.”

Dipenimin ingarir gumazir dikiriam
ko onganim
(Matyu 7:24-27)

46 Iesus ua kamaghin migei, “Ia tizim
bagha ‘Ekiam’ na garisi, egha ki migeir biz-
iba ia dagh amir puvati?
47 Tina na bagha iza nan migirigiaba
baragha dagh ami, ki an araziba ian ak-
agham.
48 A mati gumazim dipenimin ingara, an
okora bar vin ghuaghira dagiam gisin ter
akiniba kuni. Dipenir kam me bar de-
raviram an ingari. Kamaghin amizima ape-
riamin dughiam, dipam dipenir kamin aven
ghuzima a nuighnuizir puvati.
49 Ezi gumazir nan migirigiaba baragha
dar gin zui puvatizim, a mati gumazim uan
dipenim nguazir kinim ko bizitam gisin an
ingarizir puvati. Eghti dughiar aperiam
otoghamim dipenir kam biraghtima, a irigh
bar ikuvigham.”

7

Midorozir gumazir dapanimin nighnizir
gavgavim
(Matyu 8:5-13)

1 Iesus bizir kabar gumazamizibav ke-
megha givagha, Kaperneamin aven zui.
2 Ezi 100plan midorozir gumazibar garir
gumazir dapanir mam iti. An ingan-
garir gumazir a bar ifongezim, ariava are-
meghasava ami.
3 Ezi midorozir gumazir dapanir kam
Iesus amizir biziba baregha, Judabar gu-
mazir aruar maba Iesus bagha me amangi.
4-5 Ezi me Iesus bagha izegha a gaghora
kamaghin a migei, “Gumazir kam en gu-
mazamiziba bar me gifonge. Egha e bagha
God ko migeir dipenimin ingari. Kamaghin
amizi gumazir kam akurvazim baghava
ami, ni an akuragh.”
6 Ezi Iesus tagha me ko zui. A ghua
dipenimin boroghin otozi, midorozir gu-
mazir dapanim uan namakaba amangizi
me kamaghin a migei, “Ekiam, ki gumazir
aghuir manam, ni nan dipenimin aven
izam? Ni nan dipenimin aven izan marki. Ni
pazi uabi damuan marki.
7-8 Kamaghin amizi ki uabi ni bagh
migirigiam inigh izan kogham. Ki uabi
midorozir gumazir mabar apengan iti, egha
uabi mabar garima, me nan apengan iti.
Egh ki me mikim suam, ‘Ia mangi,’ eghti me
mangam. O, ki me mikim suam, ‘Ia izi.’ Eghti
me izam. Egh ki uan ingangarir gumazitam
mikim suam, ni ingangarir kam damu, eghti
an a damuam. Egha ki fo, ni mikimti, nan
ingangarir gumazim ua deragham.”
9 Ezi Iesus kamaghin oregha, digavir ku-
ram gamigha, raghirigha gumazamizir a
gin zuibav gei, “Ki ia migei, ki Israelin aven
kamaghin nighnizir gavgavim itir gumazi-
tamin ganizir puvati.”
10 Ezi gumazir amadaziba uamategha
dipenimin ghua ingangarir gumazimin
garima a dera.

Amuir odiarimin otarim ua dikafi

11 Egha gin Iesus nguibar ziam Nainin zui.
Ezi an suren gumaziba ko gumazir avirim
an gin zui.
12 Egha a nguibar kamin tiar akar ekiar
kamin boroghin ghua garima, gumazir
maba gumazir kuam gisaghpugha nguibar
ekiamin ikegha azenan izi. Gumazir

6:40: Mt 10:24-25, Jo 13:16, 15:20 **6:40:** Matyu 10:24-25; Jon 13:16; 15:20 **6:41:** Mt 7:3 **6:41:** Matyu 7:3 **6:43:** Mt 7:16-17 **6:43:** Matyu 7:16-17 **6:44:** Mt 12:33 **6:44:** Matyu 12:33 **6:45:** Mt 12:34 **6:45:** Matyu 12:34 **6:46:** Mal 1:6, Mt 7:21, 25:11, Lu 13:25 **6:46:** Malakai 1:6; Matyu 7:21; 25:11; Luk 13:25 **6:48:** Mt 7:24 **6:48:** Matyu 7:24

aremezir kamnagh, an amizir pam
aremezimin otarir vamira. Ezi nguibar
ekiar kamin itir gumazir avirim amuir
odiarir kam ko iti.
13 Ezi Iesus an gara bar an apangkuvigha
kamaghin a migei, “Ni arangan marki.”
14 Egha Iesus roghira ghua gumaziba
isaghpughav itir boksiamin suira. Ezi
a gisaghpughav itir gumaziba voroghira
mitivighav iti. Ezi a kamaghin gumazir
igiamin migei, “Gumazir igiam, ki ni migei,
ni dikafigh.”
15 Ezi gumazir aremezim dikavigha
maghira migeima, Iesus uam a isa an
amebam ganingi.
16 Ezi me kamaghin ganigha bar digavir
kuram gamigha, Godin ziam fa ghaze,
“Godin akam inigha izir gumazir ekiar
mam en tongin oto.” Egha me ghaze, “God
uan gumazamizibar akurvaghasa ize.”
17 Ezi Iesus amizir bizir kamin
eghaghanim bar Judian Distrik ko an
boroghin itir nguibaba sara ghu.

Gumazamiziba Ruer Gumazim Jon,
a Iesus bagha azangsisi
(Matyu 11:2-19)

18 Ezi Jon, Gumazamiziba Ruer Gumazim,
an suren gumaziba, bizir kabar gun bar
a mikeme. Ezi a uan suren gumazir
pumuningin diagha,
19 Ekiam Iesusin azangsighasa aning
amada, “Ti nirara, gumazir God faragha
amangasa mikemezim? O, e ti ua gumazir
igharazitam mizuamam?”
20 Ezi gumazimning Iesus bagha izegha,
kamaghin a migei, “Jon, Gumazamiziba
Ruer Gumazim nin azangsighasa ga amada,
‘Ti nirara, gumazir God faragha amangasa
mikemezim? O, e ti ua gumazir igharazitam
mizuamam?’ ”
21 Ezi dughiar kamnaghira Iesus gumaza-
mizir arimariaba itiba gamuavira itima, me
ghuamazi. Egha duar kuraba batogha gu-
mazir damazir kurar aviribagh amima, me
ua gari.
22 Kamaghin amizi, Iesus Jonin suren gu-
mazimningin akam ikaragha ghaze, “Gua
uamategh mangi bizir gua ganigha or-
aghizibar gun Jon mikemegh, ‘Gumaza-
mizir damazir okaviriziba ua gari, ezi gu-
mazamizir suer amiriziba uam arui. Ezi
gumazamizir lepa itiba ua zuegha dera,
ezi gumazamizir kuarir orazir puvatiziba
uam orasi. Ezi ovengezir gumazamiz-
iba ua dikavima, gumazamizir onganaraz-
ibagh amiba Akar Aghuim barasi.’*
23 Gumazir nan ganigha nighnizir gav-
gavim nan itiba, men nighnizir gavgavim
ikivira iki, eghti men navir averiaba der-
aghti me bar akuegham!”
24 Ezi Jonin suren gumazimning ua-
mategha ghuzima, Iesus maghira Jonin
gun gumazamizibav gia ghaze, “Ia tizimin
ganasa gumazamiziba puvatizir dan-
ganimin ghue? Ia ti ighurunir aminim
ivaimin ganasa ghue? Puvati.
25 Ia tizimra ganasa ghue? Ia ti gumazir
korotiar aghuiba aghuizitamin ganasa
ghue? Puvati. Gumazir korotiar aghuiba
azuiba atrivibar dipenibar iti.
26 Ezi ia tizimin ganasa ghue? Ia Godin
akam inigha izir gumazitamin ganasa
ghue? Bar guizbangira! Ki ia migei, Godin
akam inigha izir gumazir kam, a Godin
akam inigha izir gumazir igharaziba, bar
me gafira.
27 Gumazir kam baghavira, Godin
Akinafarim migia ghaze, ‘Ia oragh. Ki uan
abuir gumazim amadaghtima, a faragh
mangiva ni bagh tuavim akiram.’
28 Ki ia migei, Jon nguazimin itir gumaza-
miziba bar me gafira, ezi tina borimin min
God Bizibagh Ativamin Dughiamin aven iti,
a bar Jon gafira.”
29 (Jon gumazamizir aviriba ruava, egha
maghira dagiaba isir gumaziba sara rue.
Kamaghin amizi me Iesusin akam baregha
fo, Godin arazim a bar guizbangira.
30 Ezi Farisiba ko Judan Arazibagh fozir
gumaziba, me Jonin rurim inizir puvati.
Kamaghin amizi me akirim ragha God men
akazir tuavir aghuim gasara.)
31 Iesus ua kamaghin migei, “Ki gumaza-
mizir datirighin itibar arazibav kimsi akar
isin zuir manam mikimam? Me man-
maghira gari?
32 Me boribar min gara biziba amadir
danganibar apiav ikia uarir dei:

“ ‘E ia bagha marvibagh ivima,
ia ighian aghua.
Ezi e ongerakar amirizibagh amima,
ia azir puvati.’

33 “Ezi Jon, Gumazamiziba Ruer Gumazim
iza dagheba ko wainin dipaba apir puvatizi,
ia ghaze, ‘Duar kuraba a gapasa.’

7:13: Lu 8:52 **7:13:** Luk 8:52 **7:14:** Lu 8:54, Jo 11:43, Ap 9:40, Ro 4:17 **7:14:** Luk 8:54; Jon 11:43; Aposel 9:40; Rom 4:17 **7:15:** 1 Kin 17:23, 2 Kin 4:36 **7:15:** 1 Atriviba 17:23; 2 Atriviba 4:36 **7:16:** Lu 1:68, 19:44, 24:19, Jo 4:19 **7:16:** Luk 1:68; 19:44; 24:19; Jon 4:19 **7:19:** Onger Akaba 40:7; Malakai 3:1; Matyu 11:3; Akar Mogomem 1:8 * **7:22:** Ais 35:5-6, 61:1, Mt 11:4-5, Lu 4:18 **7:22:** Aisaia 35:5-6; 61:1; Matyu 11:4-5; Luk 4:18 * **7:22:** Ni Matyu 11:5in itir akamin gan. **7:23:** Ais 61:1, Lu 4:18 **7:23:** Aisaia 61:1; Luk 4:18 **7:24:** Mt 11:7 **7:24:** Matyu 11:7 **7:26:** Mt 11:9, Lu 1:76 **7:26:** Matyu 11:9; Luk 1:76 **7:27:** Mal 3:1 **7:27:** Malakai 3:1 **7:29:** Matyu 21:32; Luk 3:12 **7:31:** Matyu 11:16-17 **7:33:** Mt 3:4, 11:18, Mk 1:6 **7:33:** Matyu 3:4; 11:18; Mak 1:6

34 Ezi Gumazamizibar Otarim izava
dagheba ko wainin dipaba api. Ezi ia ghaze,
'Ia gan, a gumazir puv daghem ko wainin
dipam apim. Egha a dagiaba isir gumaziba
ko gumazir arazir kurabagh amiba, a men
roroabagh amua me ko iti.'
35 Ezi gumazamizir Godin fofozim iniziba,
me gara fo, Godin fofozim a guizbangira
bizim."

Amizir arazir kurabagh amir mam Iesusin dagarimning rue

36 Ezi Farisin gumazir mam uabi ko
damasava Iesus bagha mikeme. Kamaghin
amizi an a ko daperagh damasa an
dipenimin ghu.
37 Ezi amizir arazir kurabagh amua
nguibar kamin itim orazi, Iesus Farisin
dipenimin ikiava api. Ezi amizir kam borer
mughuriar aghuim zuim itir alabastan
ingarizir misevim inigha izi.
38 Egha a Iesusin girakirangin an da-
garimningin boroghin tughav ikia azima,
an teriba Iesusin dagarimning giri. Ezi
a uan dapanir arizimin an dagarimning
adizava, an dagarimningin tora borem an
dagarimning ginge.
39 Ezi Farisin an diazim bizir kamin
ganigha uabira uabi migei, "Gumazir
kam guizbangira Godin akam inigha izir
gumazim a fogh suam, kar amizir manam
an suisi, kar amizir arazir kurabagh amim."
40 Ezi Iesus an akam ikaragha ghaze, "Sai-
mon ki ni mikimamin bizir mam iti."
Ezi Saimon ghaze, "Tisa, ni na
mikemegh."
41 Ezi Iesus kamaghin a migei, "Gumazir
pumuning gumazir mam da dagiaba pura
da ini, egh aning gin a da ikarvagham. Ezi
mav a da 500in dagiaba ini, ezi mav a da
50plan dagiaba ini.
42 Ezi aning uaghara an dagiaba ikar-
vaghan ibura. Ezi a aning ikarvaghamin
dagiar kaba gin amada. Ezi ni nighnigh, an-
ingin tina gumazir kam bar a gifuegham?"
43 Ezi Saimon an akam ikaragha ghaze,
"Ki kamaghin nighnisi, gumazir dagiar
aviriba inigha ua da ikarvaghan iburazim."
Ezi Iesus kamaghin a migei, "Ni deragha
migei."
44 Egha a ragha amizimin gara kamaghin
Saimon migei, "Ni amizir kamin gari? Ki
nin dipenimin izezima, ni nan dagarimning
ruasa dipatam na ganingizir puvati. Ezi
amizim uan temeribar nan dagarimining
ruegha, uan dapanir arizimin da disi.
45 Ezi ni nan torezir puvati. Ezi amizir
kam dughiar ki aven izezimin a nan
dagarimningin tora mamaghira ikia iza
datirikin.
46 Ezi ni borem nan dapanim gingezir
puvati. Ezi amizir kam a borer mughuriar
aghuim inigha nan dagarimning ginge.
47 A bar na gifonge, kamaghin amizi, God
an arazir kurar aviriba bar da gin amada. Ki
ia migei, tina God an arazir kurar muziarim
gin amadaghti, kamaghin a God gifongezir
arazir muziarim ikiam."
48 Ezi Iesus kamaghin amizimin migei,
"Nin arazir kuraba, ki da gin amada."
49 Ezi gumazir a ko ikiava apiba kamaghin
oregha, maghira uarira uariv gei, "Kar gu-
mazir manam uaghan arazir kuraba gin
amadi?"
50 Ezi Iesus kamaghin amizim migei, "Nin
nighnizir gavgavim nin akura, kamaghin
amizi ni navir amirizimin mangi."

8

Amizir maba Iesusin gin arui

1 Bizir kabar gin, Iesus, nguibar ekiaba ko
nguibar dozibagh arui, egha God Bizibagh
Ativamin Dughiamin akam akuri. Ezi an
suren gumazir 12pla uaghan an gin arui.
2 Ezi amizir maba uaghan, me fomira
Iesus men arimariaba ko duar kuraba ba-
toke: Maria, me Makdalan nguibamin
amizim a garisi, Iesus fomira a gamizima,
7plan duar kuraba anetegha azenimin ize,
3 Joana ko Susana ko amizir avirir
igharaziba uaghan a koma arui. (Joana, a
Kusan amuim, a Herotin dipenir averiamin
garir gumazir dapanim.) Amizir kaba
uan bizibar Iesus ko an suren gumazibar
akurvasi.

Witin oviziba akurir akar isin zuim (Matyu 13:1-9; Mak 4:1-9)

4 Gumazamizir avirim uan nguibaba
ategha Iesus bagha iza uari akuvazima, an
akar isin zuir kamin me migei:
5 "Azenibar ingarir gumazir mam ghuava
raizin min garir daghem wit, an oviziba
inigha uan azenimin da akuri. An ada
akura zuima, maba tuavim gira ghuzima
gumazamiziba da dike. Ezi kuarazir pin
itiba izaghira bar da ame.
6 Ezi maba dagiaba itir danganibagh
iregha afuangi. Ezi dipaba nguazimin

7:34: Mt 11:19, Lu 15:2 **7:34:** Matyu 11:19; Luk 15:2 **7:36:** Mt 26:6, Mk 14:3, Lu 11:37 **7:36:** Matyu 26:6; Mak 14:3; Luk 11:37 **7:37:** Matyu 26:7; Mak 14:3; Jon 12:3 **7:44:** Stt 18:4 **7:44:** Jenesis 18:4 **7:46:** Sng 23:5 **7:46:** Onger Akaba 23:5 **7:47:** 1 Ti 1:14 **7:48:** Mt 9:2, Mk 2:5, Lu 5:20-21 **7:48:** Matyu 9:2; Mak 2:5; Luk 5:20-21 **7:49:** Mt 9:3, Mk 2:7 **7:49:** Matyu 9:3; Mak 2:7 **7:50:** Mt 9:22, Mk 5:34, 10:52, Lu 8:48, 17:19, 18:42 **7:50:** Matyu 9:22; Mak 5:34; 10:52; Luk 8:48; 17:19; 18:42 **8:1:** Lu 4:43 **8:1:** Luk 4:43 **8:2:** Matyu 27:55-56; Mak 15:40-41; 16:9; Luk 23:49 **8:5:** Mt 13:3, Mk 4:3 **8:5:** Matyu 13:3; Mak 4:3

puvati, kamaghin amizi, witin kaba ua misingigha ariaghire.
7 Ezi witin ovizir mabanang benir ataghataribar torim gire, egha benir ataghatariba sara aghuima da da ikiaghariki.
8 Ezi mabanang nguazir aghuim giregha, aghua dagher bar aviriba iti, kamaghin amizi da vaghvagha 100pla bar misevegha iti."

An akar isin zuir kam me mikemegha, a pamtem kamaghin me migei, "Tina kuarimning iti, an oragh."

Iesus manmaghsua akar isin zuibagh ami
(Matyu 13:10-17; Mak 4:10-12)

9 Ezi Iesusin suren gumaziba akar isin zuir kamin mingarim baghava an azara.
10 Ezi a me migia ghaze, "God fofozim ia ganingizima, ia God Bizibagh Ativamin Dughiamin akar mogomebagh fo. Ezi igharaz darazi ki akar isin zuibara me migei, eghti me zurara ganiva, egh deragh bizitamin ganighan kogham. Egh uaghan zurara oraghiva, egh me deragh bizitamin mingarim gifoghan kogham."

Witin akar isin zuimin mingarim
(Matyu 13:18-23; Mak 4:13-20)

11 Iesus ua kamaghin migei, "Kar akar isin zuir kamin mingarim. Witin ovizim a Godin akam.
12 Ezi witin ovizir tuavim gireziba mati gumazamizir Godin akam baraghiziba, me a baraghizi Satan iza men navir averiabar Godin akam batoke, eghti me nighnizir gavgavim Godin ikian koghti God ua me inighan kogham.
13 Ezi dagiaba itir danganibagh irezir witin oviziba mati, gumazamizir akam baregha bar akongeziba, ezi men biba nguazim giraghuezir puvati. Me dughiar otevimin nighnizir gavgavim Godin iti, ezi osimtizibar dughiam me God ataki.
14 Ezi witin ovizir benir ataghataribar tongin ireziba mati gumazamizir akam baraghizibar min iti. Me deragha tuavimin zuima inivafizibar agoroger osimtiziba, ko dagiar nighnizir osimtiziba, koma nguazir kamin bizir ganganir agorogem me isima, me dar aven ikia egha misevir puvati.
15 Ezi witin ovizir nguazir aghuim gireziba mati, gumazamizir Akar Aghuim baraghiziba, me a inigha uan navir averiabagh atigha dar suiragha gavgavigha ikia, dagher aghuiba otifi."

Gumazitam lam gaborogha minemin aven anevarazir puvati
(Mak 4:21-25)

16 Egha Iesus ua kamaghin migei, "Gumazitam lam gaborogha minemin aven a modogha a isa dakozimin apengan anefazir puvati. An a inigh dakozim gisin anefagham, eghti tina aven iziva angazangarimin ganam.
17 Kamaghira mogomer biziba da gin azenan otivigham. Eghti bizir amigha avezziba da uaghan gin azenan otivigham.
18 Kamaghin amizi ia deraghvira akar kam baragh. Gumazitam o amizitam Godin akabagh foghti, God uan akabar fofozir igharaziba a daningam, eghti a Godin akar aviribagh fogham. Eghti Godin akabagh foghan aghuazir gumazim o amizim, an fofozir muziarim God a dam a inigham."

Tinara a Iesusin amebam ko doziba?
(Matyu 12:46-50; Mak 3:31-35)

19 Ezi Iesusin amebam ko doziba an ganasa izi. Ezi gumazamiziba bar anekufa, kamaghin amizi, me an boroghira mangan ibura.
20 Ezi mav Iesus migia ghaze, "Nin amebam ko doziba muna azenan tuivighav ikia nin ganasa."
21 Ezi Iesus an akam ikaragha ghaze, "Tina Godin akam baragha an gin zui, me nan amebam ko doziba."

Iesus migeima aminir ekiam areme
(Matyu 8:23-27; Mak 4:35-41)

22 Dughiar mamin, Iesus uan suren gumazibav gia ghaze, "E dipar kam abigh vongin mangam." Egha me botin ghuavanega vongin zui.
23 Me ghuava, Iesus pariam an azima an akui. Ezi aminir ekiam amozim sara dipamin oto, ezi dipam men bot bar a gizifa. Kamaghin amizi me osimtizir ekiamin aven iti.
24 Ezi suren gumaziba ghuava a gaghuragha a migia ghaze, "Gumazir Ekiam, ni dikafigh! E ovengam!" Ezi a dikavigha aminim ko dipar puvira ingarim akar gavgavimin aning migei. Ezima aminim ko dipam aremegha amiragha iti.
25 Ezi a kamaghin uan suren gumazibar azara, "Ian nighnizir gavgavim managh iti?"

Ezi me atiatia, nighnizir aviribagh amuava, uarira uarir azangsisi, "Kar gumazir manmaghin amizim? A migeima, aminim ko dipam an akam barasi!"

8:10: Ais 6:9-10, Mk 4:12 **8:10:** Aisaia 6:9-10; Mak 4:12 **8:11:** Hi 4:12, 1 Pi 1:23 **8:11:** Hibru 4:12; 1 Pita 1:23 **8:16:** Mt 5:15, Lu 11:33 **8:16:** Matyu 5:15; Luk 11:33 **8:17:** Mt 10:26, Lu 12:2 **8:17:** Matyu 10:26; Luk 12:2 **8:18:** Mt 13:12, 25:29, Lu 19:26 **8:18:** Matyu 13:12; 25:29; Luk 19:26 **8:21:** Lu 6:47, 11:28, Jo 14:21 **8:21:** Luk 6:47; 11:28; Jon 14:21 **8:23:** Mt 8:24, Mk 4:37 **8:23:** Matyu 8:24; Mak 4:37 **8:24:** Mt 8:25, Mk 4:38 **8:24:** Matyu 8:25; Mak 4:38

Iesus gumazir mamin
duar kuraba batoke
(Matyu 8:28-34; Mak 5:1-20)

26 Iesus uan suren gumaziba ko botin
ghuava Gerasan Distrighin otifi, a Galilin
Dipar Akaremin vongin iti.
27 Egha Iesus bot ategha azenan izima,
nguibar ekiar kamin itir gumazir duar
kuraba apazazim a bato. A fomira iniba
itir puvatigha dipenibar aven itir puvati, a
gumazir ovengezibar dagiar mozir toribar
aven iti.
28-29 Egha duar kurar kam dughiar
aviribar an suigha anekurima a daghiri.
Egha uaghan an dafariba ko sueba me
senbar da ike, ezi an garir gumaziba an
boroghira ikiava an gari, ezi duar kurar
kam a gamima a uan senba aghorava, ara
ghua gumazamiziba puvatizir danganimin
iti. Ezi Iesus duar kuram batogha ghaze,
ni gumazim ategh azenan izi. Ezi a Iesusin
apigha, arava Iesusin dagaribar apengan
irigha pamtem dia migei, "Ni tizim na
damuasa, Iesus, Godin Bar Pin Itimin
Otarim? Ki nin azangsisi ni arazir kuratam
na damuam marki!"
30 Ezi Iesus an azara, "Nin ziam tina?"
Duar kurar aviriba an aven iti. Kamaghin
amizi, a kamaghin migei, "Aviriba."
31 Ezi duar kuraba kamaghin Iesus gagho-
ravira iti, "Ni e batuegh e amadaghtima e
torir mingariba puvatizir kamin mangan
marki."
32 Dughiar kamin, dar bizir ekiar maba
mighsiar miriamin roghira ikiava api. Ezi
duar kuraba Iesus gakaghora ghaze, "Ni
en amamangatighti e mangi dar munabar
aven mangeka." Ezi a men amamangatizi
me zui.
33 Ezi duar kuraba gumazim ategha
azenan iza dabar aven ghue. Ezi dar bizir
kam ara ghua davarir kuram giraghuegha
dipam amegha ariaghire.
34 Ezi dabar garir gumaziba garima bizir
kaba otivizi, me ara ghua nguibar ekiamin
bizir kabar gun migeima, nguibar azenan
roghira itiba saram orasi.
35 Ezi gumazamiziba ganasa izi, bizir
tizimram oto? Egha me Iesus bagha iza
garima, gumazir duar kuraba ategha
azenan izezim, a Iesusin dagarimin min
aperaghav iti. A korotiaba aghuizi an
nighnizim ua dera. Kamaghin amizi me
atiatingi.
36 Ezi ikia bizir kamin ganizir darazi gu-
mazamizibagh eghara ghaze, Iesus duar
kuraba apazazir gumazim gamizi a ua dera.
37 Ezi gumazamizir Gerasan Distrighin
itiba puvira atiatia, egha Iesusin azangsisi,
"Ni e ategh danganir igharazitamin mangi."
Ezi a botin ghuavanabogha uamategha ghu.
38 Ezi duar kuraba ataghizir gumazir kam
Iesusin azangsigha uaghan an gin mangasa,
ezi Iesus anemadagha, a migia ghaze,
39 "Ni uamategh uan nguibamin mangi,
egh God ni gamizir biziba bar me mikim."
Ezi gumazim uamategha ghua nguibam
garuava Iesus a gamizir biziba bar dar gun
migei.

Iesus aremezir guivir mam gamizi a ua
dikafi, egha amizir an korotiamin suirazim
gamizima a ua dera
(Matyu 9:18-26; Mak 5:21-43)

40 Iesus uamategha Galilin Dipar
Akaremin vongin izezima, gumazamiziba a
izi me bativasa me a bagha oragha a mizua
iti.
41-42 Ezi gumazir mam, an ziam Jairus,
a God ko migeir dipenimin gumazir da-
panim. An guivir vamira an azenir 12plan
boroghira ghugha, aremeghasava ami. Ka-
maghin amizi a iza Iesusin dagarimningin
boroghin iri. Egha uan dipenimin mangasa
Iesus gakaghori. Ezi Iesus ghuavira itima
maburan avirim bar an okarigha kaghira
uari dikabiri.*
43 Ezi amizir 12plan azenibar ghuzim
batir arimariam itir mam, gumazitam an
akuraghti a deraghan kogham.
44 A Iesusin gin izava an korotiar avizimin
suirazi, an ghuzir arimariam zuamira du-
tugha ghu.
45 Ezi Iesus azara, "Tina nan suira?"
Ezi me bar uarir tiragha, ezi Pita ghaze,
"Gumazir Ekiam, gumazamiziba bar ni aku-
vagha ni adughadusi."
46 Ezi Iesus ghaze, "Ki kamaghin fo, gu-
mazim nan suirazima gavgavim na ategha
azenan ghu."
47 Ezima amizim uabira uabin gara
fo, a modoghan kogham. Egha atiatim
sara iza Iesusin guamin degiaghirigha,
gumazamizibar damazibar migia ghaze,
nan arimariam givaghasa, ki Iesusin
korotiamin suira, ezi nan arimariam
zuamira gifa.
48 Ezi Iesus a migia ghaze, "Nan guivim,
ni navim bar amiragh iki. Ni nighnizir
gavgavim nan iti. Kamaghin amizi, nin
nighnizir gavgavim ni gamizima ni dera. Ni
navir amirizim sara mangi."
49 Iesus migiavira itima, gumazir mam
God ko migeir dipenimin garir gumazir

8:31: MAA 9:11 **8:31:** Akar Mogomem 9:11 **8:32:** Mt 8:30, Mk 5:11 **8:32:** Matyu 8:30; Mak 5:11 **8:41-42:** Matyu 9:18; Mak 5:22 * **8:41-42:** An guivir vamira, a 12plan azenibar boroghira ghu, kamaghin amizi, e ghaze, an azenir 12plan boroghira ghu. **8:44:** Mt 9:20, Mk 5:28 **8:44:** Matyu 9:20; Mak 5:28 **8:46:** Mk 5:30, Lu 6:19 **8:46:** Mak 5:30; Luk 6:19 **8:48:** Lu 7:50 **8:48:** Luk 7:50

dapanim Jairusin dipenimin ikegha, Jairus
bagha izi. Egha kamaghin Jairus migei, "Nin
guivim areme. Ezi ni ua ingangarim tisa
daningan marki."
50 Ezi Iesus kamaghin oregha, Jairus migia
ghaze, "Ni atiatingan marki. Pura nighnizir
gavgavim iki, eghti nin guivim ua der-
agham."
51 Egha a Jairusin dipenimin otogha, ua
tavin amamangatightima an an gin aven
mangan an aghua, egha a Pita, ko Jon, ko
Jems ko guivimin amebam koma afeziam, a
merara inigha dipenimin aven ghue.
52 Dughiar kamin gumazamiziba bar, me
uan evaribav sogha azia iti.
Ezi Iesus me migia ghaze, "Azir akam
atakigh. Guivim aremezir puvati. An akui."
53 Me fo, guivim areme, kamaghin amizi
me an ingaravati.
54 Ezi Iesus guivimin dafarimin suiragha
a migia ghaze, "Nan borim, ni dikafigh!"
55 Ezi an duam uamategha izezima, a
zuamira dikavigha tu.
Ezi Iesus me migia ghaze, "Ia daghetam a
daningigh."
56 Ezi an amebam ko afeziam bar
aguaghfa. Ezi a kamaghin migia aning
abira, gua otozir bizir kamin gun gumazi-
tam mikiman marki.

9

Iesus 12pla gumaziba amangi
(Matyu 10:5-15; Mak 6:7-13)

1 Iesus uan suren gumazir 12plan
diazima, me a bagha izezi, a duar kuraba
batoghamin gavgavim ko gumazamiziba
itir arimariaba akiramin gavgavim sara me
ganingi.
2 Egha me amaga ghaze, ia God Bizibagh
Ativamin Dughiamin akam akun, egh gu-
mazamizibar arimariaba akirmighti me ua
deragham.
3 Egha a kamaghin me migei, "Ia
mangisiva bizitam inian marki, mitariba,
dagheba, dagiaba, ko siotin ia gin
daghuamin tam inian marki.
4 Ia kamaghin damigh, dipenir ia aven
zuir manam, ia dipenir kamra iki, mangi
dughiar ia nguibar kam ataghiraghamim.
5 Eghti gumazamiziba ia gifueghan
koghti, dughiar ia men nguibam
ataghiraghamim, ia uan dagaribar
mineziba apisigh, eghti me fogh suam,
arazir me amizir kam, a derazir puvati."*
6 Ezi Iesusin suren gumaziba nguibabar
ghuava, Akar Aghuim akura egha arimariar
gumazamizibagh amima me ghuamazi.

Herot foghasa, Iesus a tinara
(Matyu 14:1-2; Mak 6:14-16)

7-8 Ezi Herot, gavmanin dapanim, a bizir
Iesus amiba baraghizima da ghuavira iti. A
fo, marazi ghaze, Jon aremegha ua dikafi,
ezi marazi ghaze, Elaija oto, ezi marazi
ghaze, Godin akam inigha izir gumazir
mam fomira ikegha aremegha ua dikafi.
Kamaghin amizima, Herot bar nighnizir
aviribagh ami.
9 Egha Herot kamaghin migei, "Ki Jonin
firim atu. Ezi tina bizir kabagh amima me
dar gun migei?" Egha a Iesusin ganasa.

Iesus dagheba 5,000in gumazibagh anidi
(Matyu 14:13-21; Mak 6:30-44; Jon 6:1-13)

10 Ezi Iesusin aposelba uamategha izegha,
bizir me amizibar gun a migei. Ezi a me
inigha me uarira nguibar mam an ziam
Betsaidan ghue.
11 Ezi gumazir bizir avirim a gifoghava an
gin zui. Ezi Iesus me gifuegha, God Bizibagh
Ativamin Dughiamin gun me migiava, gu-
mazamizibar arimariaba akiri.
12 Bar guaratizimin Iesusin 12plan
aposelba a bagha izegha kamaghin a migei,
"E gumazamiziba puvatizir danganimin iti.
Ni gumazamiziba amadaghti, me danganir
kamin itir nguibaba ko nguibar roghira
itibar mangiva, uari bagh dagheba ko
dakuamin danganiba buri."
13 Ezi Iesus men akam ikaragha ghaze, "Ia
uari daghetaba me daning."
Ezi me kamaghin migei, "E bar bretin
rubuzir 5pla ko osirir pumuningra iti. Egh
e mangi gumazir avirir kaba bagh dagher
tabagh ivezeghan koghti, dagheba bar
otevegham."
14 (Dughiar kam gumazibar dibobonim,
5,000 boroghin ghu.)
Ezi Iesus kamaghin uan suren gumazibav
gei, "Ia me mikimti me 5pla ten, 5pla tenin
okoruabar dapighiri."
15 Ezi suren gumaziba kamaghiram
amizima, gumazamiziba bar apia.
16 Ezi Iesus bretin rubuzir 5pla ko osirir
pumuning inigha kogha overiamin gara

8:52: Lu 7:13, Jo 11:11-13 **8:52:** Luk 7:13; Jon 11:11-13 **8:54:** Lu 7:14, Jo 11:43 **8:54:** Luk 7:14; Jon 11:43 **8:56:** Mk 7:36, Lu 5:14 **8:56:** Mak 7:36; Luk 5:14 **9:1:** Mt 10:1, Mk 3:13-15 **9:1:** Matyu 10:1; Mak 3:13-15 **9:3:** Luk 10:4-11 **9:4:** Mt 10:11, Mk 6:10 **9:4:** Matyu 10:11; Mak 6:10 **9:5:** Mt 10:14, Mk 6:11, Ap 13:51 **9:5:** Matyu 10:14; Mak 6:11; Aposel 13:51 * **9:5:** Judabar arazim kara, ni me baraghan koghtima, me nin sagh, uan dagarir asuaba mineziba apizighiva ni ategh igharagh mangam. Ezi en arazim kamakin, ki ni mikimti ni na baraghan koghti, ki apem apirigh uan tuavim gighuvagh, suam, ki nin sagham. **9:6:** Mk 6:12 **9:6:** Mak 6:12 **9:7-8:** Mt 16:14, Mk 8:28, Lu 9:19 **9:7-8:** Matyu 16:14; Mak 8:28; Luk 9:19 **9:9:** Lu 23:8 **9:9:** Luk 23:8 **9:12:** Mt 14:15, Mk 6:35-36, Jo 6:5 **9:12:** Matyu 14:15; Mak 6:35-36; Jon 6:5

Afeziar Ekiam minabagha, bretba ko osirimning apirigha gumazamizibar aningasa uan suren gumazibagh aningizi me me ganidi.
17 Ezi gumazamizir kaba bar amegha, naviba bar izifa. Ezi Iesusin suren gumaziba, dagher nar me ataghiziba, me da inigha 12plan akirabagh aghuizima da bar izefe.

Pita Iesusin gun migia ghaze, a tina
(Matyu 16:13-19; Mak 8:27-29)

18 Dughiar mamin Iesus uabira Afeziam ko migeima, an suren gumaziba a ko itima, a men azara, "Gumazamiziba tina na garisi?"
19 Ezi me kamaghin an akam ikaragha ghaze, "Marazi ghaze, ni Jon, Gumazamiziba Ruer Gumazim, ezi marazi ghaze, ni Elaija, ezi marazi ghaze, Godin akam inigha izir gumazir fomira itir mam aremegha ua dikafi."
20 Ezi Iesus men azara, "Ezi ia? Ia uari ghaze ki tina?"
Ezi Pita an akam ikaragha ghaze, "Ni Godin izezir Krais, God Uam E Iniasa Misevezir Gumazim."

Iesus ghaze, an aremegh
ua dikavigham
(Matyu 16:20-28; Mak 8:30--9:1)

21 Iesus migirigiar gavgavim uan suren gumazibagh aniga ghaze, ia nan gun tavin mikiman marki.
22 Egha a kamaghin migei, "Gumazamizibar Otarim bar mizazir ekiaba ko osimtiziba iniam. Eghti Judabar gumazir aruaba koma ofa gamir gumazir ekiaba, ko Judan Arazibagh fozir gumaziba, me an aghuaghiva a misueghti an aremegham. Egh dughiar mikezimin a ua dikavigham."
23 Egha a bar moghira me migia ghaze, "Gumazitam o amizitam nan gin izisi, a ifongezir biziba gin amadagh uan ter ighuvim zurara a gisaghpugh nan gin izi.
24 Gumazamizir manam uan ikirimirim suiraghsi nighnighti, an ikirimirim givagham. Eghti gumazamizir manam na bagh uan ikirimirim ateghiva, uan ikirimirim iniam.
25 Gumazim o amizim nguazimin itir biziba bar da inigh, a gin oveghti, bizir kaba manmaghin an akuragham? Bar puvati.
26 Tina nan ziam ko nan Akar Aghuimin gun mikiman aghumsighti, gin Gumazamizibar Otarim uan afeziamin boroghin ikeghiva Godin damazimin zuezir enselba ko Godin angazangarim sara izighiriva, uaghan men aghumsigham.
27 Ki guizbangira ia migei, ia kagh tuivighav itir darasi, ian tarazi oveghan kogham. Ia ikivira iki gantima, God Bizibagh Ativamin Dughiam otogham."

Iesusin mikarzim igharagha gari
(Matyu 17:1-13; Mak 9:2-13)

28 Iesus bizir kabav kemezi, 8plan dughiaba givazima, a gin Pita, ko Jon, ko Jems inigha me God ko mikimasa mighsiar ekiar mamin ghuavanabo.
29 Egha a God ko migeima, an guamin ganganim ragha igharagha oto. Ezi an korotiaba bar ghurghurigha onimarimin min taghtasi.
30 Gumazir pumuning, Moses ko Elaija,
31 aning Afeziar Ekiamin angazangarimin aven ikia, egha Iesus ko uariv gei. Me Iesus nguazir kam ataghiragham koma bizir a Jerusalemin damuamin bizibav gei.
32 Pita uan namakamning ko pariam men azima me akui, me osegha Iesusin angazangarir gavgavimin ganigha uaghan gumazir pumuningin gari, aning a ko tughav iti.†
33 Ezi gumazimning an ataghirazima Pita kamaghin Iesus migei, "Tisa, bar deragha e kagh iti! E purirpenir pumuning ko mikezimin ingaram. Ni bagh tam, Moses bagh tam, egh Elaija bagh tam." (Pita akar kam migia, egha uabi migirigiar a mikemezir kam gifozir puvati.)
34 A migiavira itima, ghuariar mam otogha me avara, ezi me ghuariamin aven ghua bar atiatingi.
35 Ezi tiarir mam ghuariamin tongin otogha kamaghin migia ghaze, "Kar nan Otarim, ki a ginaba. Ia anariram oragh!"
36 Tiarir kam mikemegha givazima, me Iesusin garima a uabira iti. Ezi Iesusin suren gumaziba bizir me ganizimin gun gumazitam mikemezir puvati.

Otarir mam, duar kuram a gapazazima
Iesus a batoke
(Matyu 17:14-23; Mak 9:14-32)

9:18: Mt 16:13, Mk 8:27 **9:18:** Matyu 16:13; Mak 8:27 **9:19:** Mt 14:1-2, Mk 6:14-15, Lu 9:7-8 **9:19:** Matyu 14:1-2; Mak 6:14-15; Luk 9:7-8 **9:20:** Mt 16:15-16, Mk 8:29, Jo 6:68-69 **9:20:** Matyu 16:15-16; Mak 8:29; Jon 6:68-69 **9:22:** Mt 16:21, 17:22, Mk 8:31, 9:31, Lu 9:44, 18:32-33 **9:22:** Matyu 16:21; 17:22; Mak 8:31; 9:31; Luk 9:44; 18:32-33 **9:23:** Mt 10:38, 16:24, Mk 8:34, Lu 14:27 **9:23:** Matyu 10:38; 16:24; Mak 8:34; Luk 14:27 **9:24:** Mt 10:39, Lu 17:33, Jo 12:25 **9:24:** Matyu 10:39; Luk 17:33; Jon 12:25 **9:25:** Mt 16:26, Mk 8:36 **9:25:** Matyu 16:26; Mak 8:36 **9:26:** Mt 10:33, Mk 8:38, Lu 12:9, 2 Ti 2:12 **9:26:** Matyu 10:33; Mak 8:38; Luk 12:9; 2 Timoti 2:12 **9:28:** 2 Pita 1:17-18 **9:31:** Mt 17:3, 17:9, Mk 9:4, 9:9, Lu 9:22, 13:33 **9:31:** Matyu 17:3; 17:9; Mak 9:4; 9:9; Luk 9:22; 13:33 **9:32:** Mt 17:2-3, Mk 9:2-4, Jo 1:14, 2 Pi 1:16-18 **9:32:** Matyu 17:2-3; Mak 9:2-4; Jon 1:14; 2 Pita 1:16-18 † **9:32:** Bizir otozir kam ti dimagarimin oto. **9:35:** Ais 42:1, Mt 3:17, 12:18, 17:5, Mk 1:11, 9:7, Lu 3:22 **9:35:** Aisaia 42:1; Matyu 3:17; 12:18; 17:5; Mak 1:11; 9:7; Luk 3:22

37 Egha me amimzaraghan mighsiam
ategha izaghirima, gumazamizir avirim iza
tuavimin a bato.
38 Ezi gumazir mam men torimin ikia dei,
“Tisa, ki ni gakaghori, nan otarir bar vamira
iti, kamaghin amizi ni an ganigh.
39 Duar kuram an aven ikia a gamima
a zuamira ara dei. Egha anekurima a
nguazim gira puv nisi. Ezima pupuviba
an akamin otifi. Duar kurar kam dughiar
mabar an ikia bar pazava a gamuava, ane-
taghirazir puvati.
40 Ki a batoghasa nin suren gumazibagh
aghori. Ezi me a damuan ibura.”
41 Ezi Iesus kamaghin me ikaragha ghaze,
“Oio, ki bar amira, ia dughiar kamin itir
gumazamiziba, ia nighnizir gavgaviba pu-
vati, ian araziba ko nighniziba bar derazir
puvati. Dughiabar manmaghin, ki ia ko iki
egh ian osimtiziba ateram? Ni uan otarim
inigh kagh izi.”
42 Ezi otarim izavira itima, duar kuram an
ekunizima a nguazim girigha uam aguava
egha puv nisi. Ezi Iesus duar kuram
batoghezima, a borim ataghizi a dera. Ezi
Iesus a inigha uam an afeziam ganingi.
43 Ezi gumazamiziba bar Godin gav-
gavimin ganigha digavir kuram gami.
Me bar puv Iesus amizir bizibagh
nighnizima, a uan suren gumazibav gei,
44 “Ia deraghvira na baraghti, ki bizitam
ia mikimasa. Me Gumazamizibar Otarim isi
gumazir kurabar dafarim darigham.”
45 Ezi me migirigiar kamin mingarim
gifozir puvati. A men modo, kam-
aghin amizi me a gifozir puvatigha an
azangsighan atiatingi.

Tina ziar ekiam iniam
(Matyu 18:1-5; Mak 9:33-37)

46 Ezi Iesusin suren gumaziba uarira uari
adoghodogha ghaze, tina men dapanimin
ikiam.
47 Me migeima, Iesus men nighnizibagh
fogha borim inizi, borim an min tughav iti.
48 Egha a kamaghin me migei, “Gumazi-
tam o amizitam na ginighnigh egh borir
dozir kamagh garitam inigh an akuragham,
kamaghin a na inigha nan akurvasi.
Egha tina nan akurvasi, a nan Afeziar na
amadazimin akurvasi. Kamaghin amizi,
tina ian tongin ziam puvati, a ziar ekiam
iniam.”

Tina ian apanim gamir puvati, a ian anav
(Mak 9:38-40)

49 Ezi Jon Iesus migei, “Tisa, e garima gu-
mazir mam nin ziamin duar kuraba batosi.
E fo, a en mav puvati, ezi e an anogoroke.”
50 Ezi Iesus kamaghin migei, “Tina ian
apanim gamir puvati, a ian anav. Eghti, ia
an anogoroghan marki.”

Iesus uan suren gumaziba ko Jerusalemin zui

(Sapta 9:51--19:28)

Samarian gumazamiziba Iesus men nguibamin izan me an aghua

51 God Iesus inigh uan Nguibamin ghua-
vanangamin dughiam roghira izezima,
Iesus Jerusalemin mangasa nighnizim
gamigha iti.
52 Egha uan migirigiar gumazir maba
amangizima, me akam inigha faragha ghue.
Me Samarian nguibar mamin a bagha biz-
ibar akirasa ghue.
53 Ezi gumazamizir nguibar kamin
itiba fo, Iesus Jerusalemin zui, kamaghin
amizima me Iesus inian aghua.‡
54 Ezi suren gumazimning, Jems ko Jon
bizir kabar ganigha an azara, “Ekiam, ni
ifueghtima e Godin Nguibamin itir avim
bagh diaghtima a izighiriva gumazamiz-
ibar isigham.”
55 Ezi Iesus raghava aningin atari.
56 Egha me nguibar igharazimin ghue.

Iesusin gin mangamin ivezim
(Matyu 8:19-22)

57 Iesus uan suren gumaziba ko tuavimin
zuima, gumazir mam Iesus migei, “Ni dan-
ganir manamin mangam, ki uaghan ni ko
mangam.”
58 Ezi Iesus a migia ghaze, “Afiar atiaba
nguazir toribar itima, kuaraziba mikonibar
iti, ezi Gumazamizibar Otarim dakuamin
danganiba puvati.”
59 Egha Iesus gumazir igharazim migei,
“Nan gin izi.”
Ezi gumazim an akam ikaragha ghaze,
“Ekiam, ni faragh nan amamangatighti, ki
mangi uan afeziam mozim dafaka.”
60 Ezi Iesus kamaghin a migei, “Marki. Gu-
mazir ovengeziba uari uan gumazir kuaba

9:44: Mt 16:21, 17:22, Mk 8:31, 9:31, Lu 9:22, 18:32-33 **9:44:** Matyu 16:21; 17:22; Mak 8:31; 9:31; Luk 9:22; 18:32-33 **9:45:** Mk 9:32, Lu 2:50, 18:34 **9:45:** Mak 9:32; Luk 2:50; 18:34 **9:46:** Lu 22:24 **9:46:** Luk 22:24 **9:48:** Mt 10:40, 23:11-12, Mk 9:37, Lu 10:16, Jo 12:44, 13:20 **9:48:** Matyu 10:40; 23:11-12; Mak 9:37; Luk 10:16; Jon 12:44; 13:20 **9:49:** Nam 11:28, Mk 9:38 **9:49:** Diboboniba 11:28; Mak 9:38 **9:50:** Mt 12:30, Lu 11:23 **9:50:** Matyu 12:30; Luk 11:23 **9:51:** Mk 10:32, 16:19 **9:51:** Mak 10:32; 16:19 **9:53:** Jo 4:9 **9:53:** Jon 4:9 ‡ **9:53:** Samarian gumazamiziba, me Gerasen Mighsiamin uari akuva God bagha ofa gamua Godin ziam fe. Ezi Judaba Jerusalemin nguibamin ghuava ofa gamua Godin ziam fe. Ni Jon 4:20in gan. Samarian gumazamiziba ghaze, Judaba deravira Ekiamin ziam fer arazimin gin zuir puvati. Kamaghin, me dughiar kam Iesusin akurvaghan aghua. **9:54:** 2 Kin 1:9-16 **9:54:** 2 Atriviba 1:9-16 **9:61:** 1 Kin 19:20 **9:61:** 1 Atriviba 19:20

afi. Ni mangiva God Bizibagh Ativamin
Dughiamin akam akunam."
61 Ezi gumazir mam ua Iesus migia ghaze,
"Ekiam, ki nin gin mangam. Ni faragh
nan amamangatighti, ki mangi uan adarazir
ganika."
62 Ezi Iesus a ikaragha ghaze, "Tav
itazim kuazagh egh raghirigh gin ganam,
a God Bizibagh Ativamin Dughiamin aven
ingaran kogham."

10

Iesus 72plan gumaziba amangizi me ghua an ingangarim gami

1 Egha bizir kabar gin Ekiam 72plan
gumazir igharaziba misevegha pumuning
pumuning faragh nguibar ekiaba ko dan-
ganir a mangasa nighnizibar me amadi.*
2 Egha a kamaghin me migei, "Dagher bar
avirim anigha givagha azenimin iti. Ezi
ingangarir gumazamizir da iniamin aviriba
puvati. Kamaghin amizi, ia azenir kamin
ghuavimin azangsighti, a ingangarir gu-
mazamizibar mangiti, me an azenimin
mangi dagheba iniam.
3 Ia mangi! Ki sipsipin nguziba afiar
atiabar torimin iti moghin ia amadazi ia zui.
4 Egh dagiaba azuir mitarim ko beghiam
ko dagarir asuaba inian marki. Eghti gu-
mazitam tuavimin ia batoghiva dughiam ia
daningti, ia a ikaraghan marki.
5 "Egh ia dipenitamin aven mangi egh
faragh kamaghin mikim suam, navir
amirizim ia ko iti.
6 Eghti gumazir navir amirizim kagh ikiti,
ia navir amirizim an iki. Puvatighti, ian
navir amirizim ua ia bagh izegham.
7 Guizbangira, ingangarir gumazamiziba
uan ivezim isi. Kamaghin amizi ia dipenir
kamin aven iki, dagheba ko dipar tizir me
ia ganidiba, ia dar ami. Egh dipenir mamin
ikegh mamin mangan marki.
8 "Egh ia nguibar ekiamin aven
mangightima, me ia inigh tizim ia daningti,
ia puram anemi.
9 Egh ia arimariaba itir darazir amighti
me ghuamagheghti, ia kamaghin me mikim,
God Bizibagh Ativamin Dughiam roghira
ize.
10-11 Egh ia nguibar ekiatamin aven
mangitima, me ia inighan koghtima,
ia tuavir dozibar aven mangi mikim
suam, 'Ian nguibar ekiamin nguaziba
en dagaribar poghezi, e da disi, eghti ia
kamaghin ganigh fogh suam, ia amizir
arazir kam, a derazir puvati. Egh ia fogh
suam, God Bizibagh Ativamin Dughiam
roghira ize.'
12 Ezi ki ia migei, Godin Kotin Dughiamin,
osimtizir nguibar kam iniamim, an
osimtizir Sodom inizim gafiragham."

Gumazamizir navim girazir puvatiziba bar ikuvigham
(Matyu 11:20-24)

13 Egha Iesus ua kamaghin uan 72plan
gumazibav gei, "Ia Korasinin nguibamin
itir gumazamiziba, iavzika! Ia kuram
iniam. Ia Betsaidan nguibamin itir adarasi,
Iavzika! Ia bar ikuvigham. Gumazi-
tam Tairin nguibam ko Saidonin nguibamin
ghua, mirakelin ki amiziba men tongin
dagh amighai, Tair ko Saidonin itir darazi
ti fomira navibagh iragha, azir adiariba
aghuigha, averenim gapiava a gurua, egha
uan arazir kamin uari akakagha ghaze, me
uan arazir kuraba ataki.
14 Godin Kotin Dughiamin, osimtizir ia ini-
amim, an osimtizir Tair ko Saidon iniamim
gafiragham.
15 Ezi ia Kaperneamin nguibamin itir
darasi, ia ghaze, ia uari fegh Godin
Nguibamin ikiam, a? Bar puvati, God ia
akunighti ia Gumazamizir Oveaghuezibar
Nguibamin magiram.
16 "Tina ia barasi a uaghan na barasi,
tina ia barazir puvati a uaghan na barazir
puvati. Egha tina na barazir puvati, a nan
Afeziar na amadazim uaghan a barazir pu-
vati."

72plan gumaziba uamatenge

17 Ezi 72plan gumaziba ua iza bar
akuegha kamaghin migei, "Ekiam, e nin
ziam diborima duar kuraba en akabar
mirara zui."

---

* **10:1:** Fofozir gumazir aviriba kamaghin nighnisi, gumazir Iesus amadazibar dibobonim, a 72 puvati. Me ghaze, men dibobonim 70ra. Eghti namba 70, a Luk 10:1in ikiti, eghti Luk 10:17 uaghan, namba 70 an iki.

10:1: Mt 10:1, Mk 6:7 **10:1:** Matyu 10:1; Mak 6:7 **10:2:** Mt 9:37-38, Jo 4:35, 2 Te 3:1 **10:2:** Matyu 9:37-38; Jon 4:35; 2 Tesalonika 3:1 **10:3:** Mt 10:16 **10:3:** Matyu 10:16 **10:4:** 2 Kin 4:29 **10:4:** 2 Atriviba 4:29 **10:4:** Matyu 10:7-14; Mak 6:8-11; Luk 9:3-5 **10:7:** Mt 10:10-11, 1 Ko 9:14, 10:27, 1 Ti 5:18 **10:7:** Matyu 10:10-11; 1 Korin 9:14; 10:27; 1 Timoti 5:18 **10:8:** 1 Ko 10:27 **10:8:** 1 Korin 10:27 **10:10-11:** Ap 13:51 **10:10-11:** Matyu 10:14; Luk 9:5; Aposel 13:51; 18:6 **10:12:** Stt 19:24-28, Mt 10:15, 11:24 **10:12:** Jenesis 19:24-28; Matyu 10:15; 11:24 **10:13:** Ais 23:1-18, Ese 26:1-28:26, Jo 3:4-8, Amo 1:9-10, Mt 11:21-23, Sek 9:2-4 **10:13:** Aisaia 23:1-18; Esekiel 26:1--28:26; Joel 3:4-8; Amos 1:9-10; Sekaraia 9:2-4; Matyu 11:21-23 **10:15:** Ais 14:13-15 **10:15:** Aisaia 14:13-15 **10:16:** Mt 10:40, Mk 9:37, Lu 9:48, Jo 5:23, 13:20 **10:16:** Matyu 10:40; Mak 9:37; Luk 9:48; Jon 5:23; 13:20 **10:18:** Jo 12:31, 16:11, MAA 9:1, 12:8-9 **10:18:** Jon 12:31; 16:11; Akar Mogomem 9:1; 12:8-9 **10:19:** Sng 91:13, Mk 16:18, Ap 28:5 **10:19:** Onger Akaba 91:13; Mak 16:18; Aposel 28:5

18 Ezi a me migia ghaze, “Ki Satanin
garima a ira onimarimin min Godin
Nguibamin tagha gifa.
19 Ezi ki gavgavim ia ganigha gifa, eghti
ia kuruziba ko tuighakabagh isin daruva
da dikiva, egh uan apanibar gavgavim a
givagham. Eghti me bizir kuratam ia
damuan iburagham.
20 Eghti duar kuraba ian akam mirara
ghuzir bizim bagh akongan marki. God uan
Nguibamin ian ziaba osirizir bizim baghiva
ia akong.”

Iesus bar akuegha uan Afeziam minabi
(Matyu 11:25-27; 13:16-17)

21 Ezi dughiar kamra, Godin Duam Iesus
gamima a bar akongegha kamaghin migei,
“Afeziam, ni nguazim ko overiam gativazir
Ekiam! Ni fofozim ko nighnizir aghuiba
itir gumazamiziba bizir kaba men modo,
egha boribar min itir gumazamizibar aka.
Kamaghin amizi ki ni minaba. Guizbangira
Afeziam, ni uan ifongiamin kamaghin ami.”
22 Egha Iesus ua kamaghin migei, “Nan
Afeziam biziba bar da isa nan dafarim
gati. Ezi gumazitam Otarim gifozir puvati.
Afeziam uabira a gifo. Egha tav Afeziam
gifozir puvati. Otarim uabira, ko gumazir
Otarim ifuegha Afeziam isa men akaziba,
merara Afeziam gifo.”
23-24 Egha a ragha uan suren gumazibar
gara kamaghin me migei, “Ki guizbangira
ia migei, fomira Godin akam inigha izir
gumazir aviriba ko gumazamizir aghuir
aviriba, me ia datirighin garir bizibar
ganamin ifongiar bar ekiam ikia, me dar
ganizir puvati. Egha ia datirighin orazir
akar kaba, me da baraghan ifongiar bar
ekiam ikia, me tam baraghizir puvati. Ezi
ia, ian damaziba bizibar gari, kamaghin
amizi ia bar akongegh!”

Samarian gumazim Judan mavin aku-
razir eghaghanim, Iesus a gami

25 Ezi dughiar mamin, Judan Arazibagh
fozir gumazir mam dikavigha Iesus
gifarasa purama an azara, “Tisa, ki
manmaghin damighiva zurazurara itir
ikirimirir aghuarim iniam?”
26 Ezi Iesus a ikaragha ghaze, “Akar
Gavgavir manam Moses Osirizir Arazibar
akamin aven iti? Ni manmaghin an gari?”
27 Ezi an a ikaragha ghaze, “Ni uan Ekiam,
a nin God, ni bar uan navir averiam ko uan
duam ko uan nighnizim ko uan gavgavim
sara bar a gifongegh. Egh uaghan, ni uabira
uabi gifongezi moghin, uan namakabagh
ifongegh.”
28 Ezi Iesus an akam ikaragha ghaze, “Ni
bar deragha migei. Ni mamaghira damigh
zurara itir ikirimirir aghuarim iniam.”
29 Ezi a gumazamizibar damazimin der-
aghasa, kamaghin a Iesusin azara, “Ezi tina
nan namakaba?”
30 Ezi Iesus an akam ikaragha ghaze,
“Gumazim Jerusalem ateghava Jerikon
uaghira, egha gumazir kuraba batozima,
me an korotiaba suegha, puviram a
misueghava are, egha anetaghizima a
mikirigha irighav iti.
31 Ezi ofa gamir gumazim tuavir kamra
uaghira egha an gara a gitagha zui.
32 “Kamaghira Livain gumazim uaghan
iza danganir kamnaghira an gara a gitagha
zui.
33 “Ezima Samarian gumazir mam iza
danganir gumazir kam itimra izava, an
apighava bar an apangkufi.
34 Egha a bagha ghua wain ko borem an
duaba ruegha da nomke. Egha a gumazim
isa uan donki gisin anefagha, a inigha ghua
daguir dipenir mamin aven ghugha, der-
aviram a gami.
35 Egha amimzaraghan a dagiar
pumuning dipenir ghuavim ganigha
ghaze, ‘Ni deragh an gan, eghti dughiar ki
uamategh izamim, ki izi bizir tizir ni uam a
gamiziba, ki da ikaragham.’
36 “Ezi ni manmaghin nighnisi, gumazir
pumuning ko mikezir kabar manam gu-
mazir kuraba misoghezir gumazimin na-
makam?”
37 Ezi Judan Arazibagh fozir gumazim
a ikaragha ghaze, “Gumazir an apangku-
vizim.”
Ezi Iesus a migia ghaze, “Ni mangiva kam-
aghira damu.”

Iesus Maria ko Martan dipenimin iti

38 Iesus uan suren gumaziba ko tuavimin
ghua nguibamin oto. Ezi amizir mam, an
ziam Marta, a Iesus inigha uan dipenimin
ghu.
39 Ezi an afumimin ziam Maria. A Iesusin
dagarimin boroghira aperaghav ikiava a
barazima a migei.
40 Ezi Marta ingangarir avirim an
nighnizimin izi, ezi an osimtizim sara
dagher me damamibagh ami. Egha a Iesus

10:20: Kis 32:32, Ais 4:3, Dan 12:1, Mt 7:22, Fl 4:3, Hi 12:23, MAA 3:5, 21:27 **10:20:** Ua Me Ini 32:32; Aisaia 4:3; Daniel 12:1; Matyu 7:22; Filipai 4:3; Hibru 12:23; Akar Mogomem 3:5; 21:27 **10:22:** Mt 28:18, Jo 1:18, 3:35, 10:15, 17:2 **10:22:** Matyu 28:18; Jon 1:18; 3:35; 10:15; 17:2 **10:23-24:** Matyu 13:16-17; 1 Pita 1:10 **10:25:** Mt 19:16, Lu 18:18 **10:25:** Matyu 19:16; Luk 18:18 **10:25:** Matyu 22:35-40; Mak 12:28-34 **10:27:** Wkp 19:18, Lo 6:5 **10:27:** Ofa Gami 19:18; Godin Araziba 6:5 **10:28:** Wkp 18:5, Neh 9:29, Ese 20:11-13, Ro 10:5, Ga 3:12 **10:28:** Ofa Gami 18:5; Nehemia 9:29; Esekiel 20:11-13; Rom 10:5; Galesia 3:12 **10:29:** Lu 16:15 **10:29:** Luk 16:15 **10:33:** Jo 4:9 **10:33:** Jon 4:9 **10:33:** 2 Eghaghaniba 28:15 **10:38:** Jon 11:1 **10:39:** Jo 12:2-3 **10:39:** Jon 12:2-3

bagha iza an azara, “Ekiam, nan afumim na
ataghizima ki uabira ingangaribagh ami,
ezi ni na ginighnisi, o? A mikemeghtima a
nan akuragh!”
41 Ezi Ekiam a ikaragha ghaze, “Marta,
Marta, ni bizir aviribagh nighnigha da
bagha muriam ni dighori.
42 Ni bizir vamira bagh nighnigh. Maria
a bizir aghuimra misefe. Ezi bizir kam,
gumazitam a dama a inighan kogham.”

11

*Iesus God ko migeir arazibar
men sure gami
(Matyu 6:9-15; 7:7-11)*

1 Iesus danganir mamin ikia God ko
mikemegha givazima, an suren gumazir
mam a migia ghaze, “Ekiam, ni God ko
migeir arazibar en sure damu, mati Jon uan
suren gumazibar sure gamizi mokin.”
2 Ezi Iesus kamaghin me migei, “Ia God
ko mikimamin dughiamin, ia kamaghin
mikim:

“ ‘En Afeziam, nin ziam bar zue, ezi arazir
kuraba an saghon iti.
Dughiar Ni Bizibagh Ativamim, a izi.
3 E datirighin damamin dagheba,
ni datirighin da isi e daning.
4 Egh me e gamir arazir kuraba e da gin
amadi moghin,
ni en arazir kuraba gin amang.
Egh e ateghti,
e osimtizibar aven ikiti
bizitam en navim biraghti,
e arazir kuratam damuan
kogham.’ ”

5-6 Ezi Iesus kamaghin uan suren gu-
mazibav gei, “Ian tongin gumazitam na-
makatam ikiva, egha dimagarir arizimin a
bagh mangiva kamaghin a mikimam, ‘Na-
makam, ni daghetaba nan akuragh. Nan
akar gumazim tuavimin iza na batozi, ki a
daningamin dagheba puvati.’
7 “Eghti, gumazir dipenimin aven
itim kamaghin an akam ikaragham, ‘Ni
ingangarim na daningan marki. Ki tiar
akam asaragha gifa, egha uan boriba koma
akui. Kamaghin ki dikavighiva bizitam ni
daningan kogham.’
8 Ezi ki ia migei, dipenir ghuavim
dikavighiva uan namakam puvatizir biziba
bar a daningam. A bizir kaba uan namakam
daningan ifongezir puvati, egha an a
ganingi. An namakam a dimvira ikian
an aghuagha, dikavigha iza bizir a bar
ifongeziba a daningi.”
9 Egha Iesus ua kamaghin migei, “Ia God
ko mikim, egh biziba bagh an azangti, a da
isi ia daningam. Egh ia biziba bagh ruiva, ia
da bativam. Egh ia tiam gafughafughti, God
ia bagh tiam kuigham.
10 Gumazir Godin azaiba, me biziba isi.
Ezi gumazir biziba bagha ruim da batifi.
Eghti gumazir itiam gafughafuzim, God a
bagh tiam kuigham.
11 “Ian boritam uan afeziam, osiriba
bagh an azangsightima, a ti kuruzitam a
danigham? Bar puvati.
12 Egh borim tuarir aroriam bagh uan
afeziamin azangsightima, a ti tuighakam a
danigham, o?
13 Ia afeziar arazir kurabagh amiba, egha
ia zurara bizir bar aghuiba uan borib-
agh anidi. Ia deraghvira kamaghin fogh,
guizbangira ian Afeziar uan Nguibamin
itim bar akueghvira uan Duam isi gumazir
a ko migeibar aningam.”

*Me ghaze, Iesus duar kuram ko ingari
(Matyu 12:22-30; Mak 3:20-27)*

14 Egha Iesus duar kurar gumazim
gamima a migeir puvatizim batoke. Ezi
duar kuram anetaghizi, gumazir migeir pu-
vatizim datirighin migei. Ezi gumazamiziba
digavir kuram gami.
15 Ezi marazi ghaze, “A Belsebulin gav-
gavimin duar kuraba batosi, a duar kurabar
gumazir dapanim.”*
16 Ezi marazi Iesus basamasa ghaze,
“Ni Godin gavgavimin mirakelin arazitam
damighti, an overiamin ikegh izighiriti, e an
ganigh fogham.”
17 Ezi Iesus men nighnizibagh fogha, ka-
maghin me migei, “Kantrin tamin gumaza-
miziba uari tuiragh uarira uariv soghti,
men dabirabim ikuvigham. Eghti dipenir
vamiran itir darazi uariv sogh, egh uari
abigh egh men dabirabim ikuvigham.
18 Ia ghaze, ki ti Satanin gavgavimin duar
kuraba batosi. Kamaghin amizi, ki ian
azai, Satan uan adarazi ko uari abigh uariv
sogh, egh me manmaghin tugh gavgavigh
bizibar ganamin gavgavim ikiam? Bar pu-
vatigham.
19 Ia ghaze, ki Belsebul da gavgavim isa
duar kuraba batosi. Ezi tinara ian adarazir
akurvazima, me duar kuraba batosi? Ian

10:42: Sng 27:4, Mt 6:33 **10:42:** Onger Akaba 27:4; Matyu 6:33 **11:1:** Lu 5:33 **11:1:** Luk 5:33 **11:2:** Matyu 6:9-13 **11:8:** Lu 18:1, 18:5 **11:8:** Luk 18:1; 18:5 **11:9:** Mt 7:7, Mk 11:24, Jo 15:7, 1 Jo 3:22 **11:9:** Matyu 7:7; Mak 11:24; Jon 15:7; 1 Jon 3:22 **11:11:** Mt 7:9-10 **11:11:** Matyu 7:9-10 **11:15:** Mt 9:34, 10:25, 12:24 **11:15:** Matyu 9:34; 10:25; 12:24 * **11:15:** Satanin ziar mamra kara, Belsebul. **11:16:** Mt 12:38, 16:1, Mk 8:11 **11:16:** Matyu 12:38; 16:1; Mak 8:11 **11:17:** Mt 12:25, Mk 3:24, Jo 2:25 **11:17:** Matyu 12:25; Mak 3:24; Jon 2:25 **11:20:** Kis 8:19 **11:20:** Ua Me Ini 8:19

adarazi amir araziba, darara ian akagha
ghaze, ia paza na migei.
20 Eghti ki Godin Duamin gavgavimin
duar kuraba batoghti, ia kamaghin fogh
suam, God Bizibagh Ativamin Dughiam ia
batogha gifa.
21 Gumazir gavgavitam midorozir biziba
bar da inigh, egh uan dipenim bagh ganti an
biziba bar deraghvira ikiam.
22 Eghti gumazitam bar gavgavigh a ko
misogh, anebiragh, an midorozir bizir a
gamima a gavgavim ikia misoziba inigh
mangi, da tuiragh da isi gumazir igharaz-
ibar aningam.
23 Tina nan namakam puvati, a nan
apanim. Ezi gumazim nan akuragha gu-
mazamiziba akumakuir puvati, gumazir
kam men gintizima me tintinibar zui."

Duar kuram uamategha ize
(Matyu 12:43-45)

24 Iesus ua kamaghin migei, "Duar ku-
ram gumazir mam ategha dipaba puvatizir
danganibar arua ikiamin danganiba buri,
egha a tam batozir puvatigha, egha uabi
migia ghaze, 'Ki uamategh faragha ikezir
dipenimin mangam.' Egha a uamategha
ghua garima, me dipenim avizi, a bar
zuezima an itir biziba bar deragha ikia pura
iti.
25 Egha a uamategha ghua garima, me
dipenim avizi, a bar zuezima an itir biziba
bar deragha iti.
26 Egh duar kurar kam mangi, 7plan duar
kurar a gafiragha arazir kurabagh amiba,
men aku izam. Egh me mangi, dipenir
kamin ikiam. Gumazir kam faragha paza
ike, egh a datirighin bar pazavira ikiam,
eghti an dabirabim, dabirabir a faragha
ikezim bar a gafiragh bar ikuvigham."

Gumazir manaba bar akuegham?

27 Ezi Iesus bizir kabav giavira itima,
amizir mam gumazamizibar tongin ikia ka-
maghin dia migei, "Amizir ni bategha oteba
ni ganingizim, a bar akongegh."
28 Ezi Iesus a ikaragha ghaze, "Te nan
Afeziamin akam baragha an gin zui, me bar
akongegh."

Mirakelin azangsizim
(Matyu 12:38-42; Mak 8:12)

29 Ezi gumazamiziba otiva izavira itima,
Iesus kamaghin me migei, "Datirighin itir
gumazamiziba bar ikufi. Me mirakelin
arazir ki damighti me ganigh foghamim
bagha azangsisi. Eghti ki arazitam men
akakaghsi me danighan kogham. God Jona
gamizir arazimin min, me arazir kamin
ganam.
30 Fomira Jona batozir arazim Niniven
nguibar ekiamin gumazamizibar aka.
Kamaghira, Gumazamizibar Otarim
datirighin itir gumazamiziba arazitam men
akagham.
31 Fomira Seban Atrivir Amizim nguazir
kamin saghon ikegha Solomonin fofozir
aghuimin akaba baraghasa ize. Ezi gumazir
mam bar Solomon gafiragha ian tongin iti.
Kamaghin amizi, Gumazamiziba Godin Ko-
tiamin Tuivamin Dughiamin, Seban Atrivir
Amizim tugh datirighin itir gumazamizibar
arazir kurabar gun mikimam.
32 Eghti Godin Kotin Dughiamin, Niniven
gumazamiziba dikavigh ian arazir kurabar
gun mikimam. Ia fo, Niniven adarazi Jona
akunizir akam baregha navibagh ira. Ezi
Gumazir datirighin ian tongin itir mam, a
bar Jona gafira!"

Nin damazimning mikarzimin angazan-
garim
(Matyu 5:15; 6:22-23)

33 Egha Iesus ua kamaghin migei,
"Gumazitam lam gaborogha danganir
mogometamin a modozir puvati, o a inigha
itarir ekiamin aven amadazir pu. Puvati,
an a isi an danganimram anefagham. Eghti
tina aven izi, an angazangarimin ganam.
34 Damaziba, da lamin min namnamin
angazangarimin min iti. Damazim
derazi, angazangarim bar nin namnam
gizivagham. Eghti nin damazim ikuvighti,
mitatem nin namnam, avaragham.†
35 Kamaghin amizi, ni ua bagh deravira
gan, puvatighti, angazangarir nin itim,
mitarmem an epazagham.
36 Kamaghin amizi, angazangarim
bar nin mikarzim gizivaghti, mitarmem
tong an epazaghan koghti, nin mikarzim
bar angazangarimin ikiam, mati lamin
angazangarim ni gisirazi mokin."

Farisiba ko Judan Arazibagh fozir gu-
maziba, arazir kurabagh ami
(Matyu 23:1-36; Mak 12:38-40; Luk
20:45-47)

11:22: Kl 2:15 **11:22:** Kolosi 2:15 **11:23:** Mt 12:30, Mkk 9:40, Lu 9:50 **11:23:** Matyu 12:30; Mak 9:40; Luk 9:50 **11:24:** Mt 12:43 **11:24:** Matyu 12:43 **11:26:** Mt 12:45, Jo 5:14, Hi 6:4, 2 Pi 2:20 **11:26:** Matyu 12:45; Jon 5:14; Hibru 6:4; 2 Pita 2:20 **11:27:** Lu 1:28, 1:42, 1:48 **11:27:** Luk 1:28; 1:42; 1:48 **11:28:** Mt 7:21, Lu 8:15, 8:21, Je 1:25 **11:28:** Matyu 7:21; Luk 8:15; 8:21; Jems 1:25 **11:29:** Mt 16:4, Mk 8:12 **11:29:** Matyu 16:4; Mak 8:12 **11:30:** Jna 1:17, 2:10, 3:4 **11:30:** Jona 1:17; 2:10; 3:4 **11:31:** 1 Kin 10:1-10, 2 Sto 9:1-12 **11:31:** 1 Atriviba 10:1-10; 2 Eghaghaniba 9:1-12 **11:32:** Jna 3:5 **11:32:** Jona 3:5 **11:33:** Mt 5:15, Mk 4:21, Lu 8:16 **11:33:** Matyu 5:15; Mak 4:21; Luk 8:16 **11:34:** Mt 6:22 **11:34:** Matyu 6:22 † **11:34:** Israelia kamaghin nighnisi, nin damazimning angazangarim puvatighti, me suam ni akurvazir puvati. **11:37:** Lu 7:36, 14:1 **11:37:** Luk 7:36; 14:1

37 Iesus mikemegha givazima, Farisin
mam Iesus ko damasa an gighamizi, Iesus
an dipenimin aven ghugha dagher dakozim
gapera.
38 Ezi Farisin kam garima, Iesus ruezir pu-
vatigha a koma api. Ezi a kamaghin ganigha
aguaghfa.
39 Ezi Ekiam kamaghin a migei, “Ia Faris-
iba, Ia bar deraghavira kapba ko itaribar
azeniba rue, ezi ian navir averiabar aven
bar ikuvigha mize. Ia okimakiam koma
arazir kurabagh ami.
40 Ia bar gumazir onganiba! God azenan
ingarizir biziba, a uaghan aven dar ingari?
41 Eghti ia bizir itaribar averiabar itiba
isiva gumazir onganarazibar aning, eghti
ian biziba bar zuegham.
42 “Ia Farisiba, ia ghaze, ia isingtizim
daghebagh anidir zuravarir 10plan pozibar
da arigha, egha pozir vamira God ganidi.
Egha ia Godin guizin arazim ko a gifongezir
arazim ataghirasi. Ia faragh arazir ekiar
kabar gin mangi dar amu, egh uaghan
arazir dozir ia amiba sara, uaghan dar amu.
Kamaghin amizi, iavzika, ia bar ikuvigham!
43 “Ia zurara God ko migeir dipenibar
aven dabirabir aghuariba iniasa bar ifonge.
Egha uaghan maketin danganiba me dughi-
aba ia daningasa, ia bar ifonge. Kamaghin
amizi, iavzika, ia bar ikuvigham.
44 “Ia mati matmatiar me gan foghan
koghamibar min iti. Ezi gumazamiziba
dagh fozir puvatigha dagh isin arui. Egha
Godin damazimin zuezir puvati. Kamaghin
amizi, iavzika, ia bar ikuvigham!”
45 Ezi Judan Arazibagh fozir gumazir
mam a ikaragha ghaze, “Tisa, ni bizir kabav
gia, uaghan e gasighasisi.”
46 Ezi Iesus a ikaragha ghaze, “Ia Judan
Arazibagh fozir gumaziba, ia osimtiziba
gumazamizibagh arizima me da ateran
ibura. Ezi ia uari uan dafar puzitamin men
akuragha bizitam aterir puvati. Kamaghin
amizi, iavzika, ia bar ikuvigham!
47 Ian inazir afeziaba Godin akam inigha
izir gumazibav soghezima me ariaghire.
Ezi ia me bagha dagiar mozir aghuiba oko-
regha men aghariba mozibagh ariki. Kam-
aghin amizi, iavzika, ia bar ikuvigham!
48 Ia arazir kam gumazamizibar akak-
agha ghaze, ian inazir afeziaba amir arazir
kam dera. Ezi me Godin akam inigha izir
gumazibav soghezi me ariaghire, ezi ia me
bagha mozibagh ami.
49 “Bizir kam bagha, Godin fofozir
aghuim kamaghin migei, ‘Ki me bagh nan
akam inigha izir gumaziba koma aposelba
amangam, eghti men tarazi, me me
misoghtima, me arighiram. Eghti igharaz-
iba, me arazir kurabar me damuam!’
50 Fomira nguazir kam otozir dughiam,
Godin akam inigha izir gumaziba, me me
misoghezi me ariaghire, ezi arazir kam
iza datirighin tu. Kamaghin amizima ia
datirighin iti darazi men ivezim iniam.
51 Ezi modorozir arazir kam, an Abelin
dughiamin ikegha iza Sekaraian dughiamin
tu. Gumazir kam, Sekaraia, me ofa gamir
dakozim ko Godin Dipenimin tizimin
a misoghezima an areme. Ezi ki ia
migei, arazir kurar kabar ivezim gumazir
datirighin itiba bativam.
52 “Ia Judan Arazibagh fozir gumaziba,
ia Godin fofozimin tiar akamin kiba inigha
ghue. Ia uari aven ghuezir puvatigha,
aven mangamin gumazamizibar tiar akam
apiri.”
53 Egha Iesus danganir kam ataghirazima,
Judan Arazibagh fozir gumaziba ko Faris-
iba, me akar kurabar a migei. Egha
azangsizir aviribar a gami.
54 Egha me an gari, a bizitam paziva a
mikemeghtima, me an suigham.

12

Farisibar arazir ifavariba bagh gan
(Matyu 10:26-27)

1 Ezi dughiar kamin gumazamizir
bar avirim uari akuvaghav ikia uari
dikabiri. Ezi Iesus maghira uan suren
gumaziba faragha dav gia ghaze, “Ia
uari bagh gan. Farisiba mati, yis bretin
aven ghugha a gamizima a bar buizi
moghin ian aven mangi ia gasighasigham.
Kamaghira ifavarir araziba uaghan bar ia
gasighasigham.
2 Moegha itir biziba, da azenim giregham.
Akar aven itiba, gumazamiziba dagh
fogham.
3 Ezi bizir ia mitatemin mikemeziba, me
aruer angazangarimin da baragham. Ezi
bizir tizir ia sighsirir akabar uan kuaribagh
arigha dipenir averiabar uariv kemeziba,
me mangi dipenir nogoribar tuiv dar gun
mikimam.”

11:38: Mt 15:2, Mk 7:3 **11:38:** Matyu 15:2; Mak 7:3 **11:39:** Mt 23:25, Mk 7:4, Ta 1:15 **11:39:** Matyu 23:25; Mak 7:4; Taitus 1:15 **11:41:** Ais 58:7, Dan 4:27 **11:41:** Aisaia 58:7; Daniel 4:27 **11:42:** Wkp 27:30, Mt 23:23 **11:42:** Ofa Gami 27:30; Matyu 23:23 **11:43:** Mt 23:6-7, Mk 12:38-39 **11:43:** Matyu 23:6-7; Mak 12:38-39 **11:44:** Sng 5:9, Mt 23:27 **11:44:** Onger Akaba 5:9; Matyu 23:27 **11:46:** Mt 23:4 **11:46:** Matyu 23:4 **11:47:** Mt 23:29-31 **11:47:** Matyu 23:29-31 **11:51:** Stt 4:8, 2 Sto 24:20-21 **11:51:** Jenesis 4:8; 2 Eghaghaniba 24:20-21 **11:52:** Mt 23:13 **11:52:** Matyu 23:13 **11:54:** Lu 20:20 **11:54:** Luk 20:20 **12:1:** Mt 16:6, 16:12, Mk 8:15 **12:1:** Matyu 16:6; 16:12; Mak 8:15 **12:2:** Mt 10:26, Mk 4:22, Lu 8:17 **12:2:** Matyu 10:26; Mak 4:22; Luk 8:17

Gumazim Godram atiating
(Matyu 10:28-31)

4 Iesus ua kamaghin migei, “Nan namakaba, ki ia migei, ia gumazir namnar kinibav sozibar atiatingan marki. Me gin ua bizitam damighan kogham.
5 Ezi, ia tinarama atiatingam, ki ian akagham. Ia Godin atiating, a ian namnam gasighasighiva, gin ia inigh helin avim mikinamin gavgavim iti. Ezi ki guizbangira ia migei, ia Godin atiating.
6 Ia fo, gumazamiziba kuarazir dozir 5pla wan toian vaghvagh dagh ivezegham. Ezi God dar tam bakinighnighan kogham.
7 God uaghan ian dapanir ariziba menge, egha a bar deraghavira ia gifo. Kamaghin amizima, ia atiatingan marki. Ia kuarazir dozir kabar min itir puvati. Ia Godin damazimin bar ekevegha dagh afira.”

E Iesusin ziamin aghumsighan kogham
(Matyu 10:32-33; 12:32; 10:19-20)

8 Iesus ua kamaghin migei, “Ki ia migei, Gumazir manam gumazamizibar damazimin ghaze, a nan anam, eghti Gumazamizibar Otarim uaghan Godin enselbar damazibar mikim suam, gumazir kam a nan anam.
9 Eghti tina gumazamizibar damazimin mikim suam, a nan adarazir mav puvati, eghti ki uaghan Godin enselbar damazibar mikim suam, gumazir kam nan anav puvati.
10 Eghti gumazitam akar kuratam Gumazamizibar Otarim mikemeghti, God an arazir kurar kam gin amadagham. Eghti gumazitam akar kuratam Godin Duam mikemeghtima, God an arazir kurar kam gin amadaghan kogham.
11 Me ia inigh God ko migeir dipenibar mangam. Egha gavmanin gumazir ekiaba ko gumazir ziaba itibar damazibar mangitima, ia atiatingan marki. Egh suam, ki manmaghin ua bagh ganam, o manmaghin mikimam?
12 Dughiar kamra, Godin Duam ni mikemeghtima ni me mikimam.”

Gumazir dagiaba bar avirasemezir onganimin akar isin zuim

13 Ezi gumazir mam gumazamizibar torimin ikia kamaghin Iesus migei, “Tisa, nan aveghbuam mikemeghtima, a gan afeziam ga bagha taghizir bizitaba na bagh taba tuiragh.”
14 Ezi Iesus a ikaragha ghaze, “Tinara guan osimtizibar kir guan biziba tuiraghasa na misefe?”
15 Egha a kamaghin me migei, “Ia uari bagh ganigh. Biziba bar dagh ifongezir arazir kaba bagh, uari bagh ganigh! Gumazimin dabirabim a bizir avirir a itir kaba saram otozir puvati.”
16 Egha an akar isin zuir kamin me migei, “Gumazir dagiaba bar avirasemezir mam iti. Egha uan nguazimin dagher aghuir aviriba isi.
17 Egha a kamaghin uabi ginighnisi, ‘Ki manmaghin damuam? Ki uan daghebar arighamin danganiba puvati.’
18 “Egha a ghaze, ‘Ki kamaghin damuam. Ki uan dagher dipeniba kuarighiva, dipenir ekiabara ingarigham. Egh dipenir ekiaba, ki uan maziaba ko dagheba ko biziba bar dar arigham.
19 Egh ki uabira uabi mikimam, “Ni dughiar aviriba bagha ua bagha bizir aghuir avirim ariki. Egh ni damiva, wainin dipabar amiva, egh dughiar aghuarim iniva, egh bar akuegh ikiam.” ’
20 “Ezi God a migia ghaze, ‘Ni gumazir onganim. Dimagarir kamra ki nin ikirimirim inighti, ni aremegham. Eghti ni ua bagha arighizir biziba, tina da iniam?’
21 “Kamaghira, tina ua bagh biziba puv dar pozim mikiniva, egh a Godin damazimin onganarazibar amuam, eghti bizir kam a bativam.”

Nighnizir aviribar amuan marki
(Matyu 6:25-34)

22 Egha Iesus kamaghin uan suren gumazibav gei, “Kamaghin amizi, ki ia migei, ia pamten uan ikirimirim ginighnighiva, kamaghin azangan marki, e dagher manatamra damam? Egh ia pamten uan inivafizibagh nighnigh mikiman marki, e inir manatam uan mikarziba avam?
23 Gumazimin ikirimirim ti daghebagh afira, ezi gumazimin mikarzim ti inibagh afira.
24 Ia kuarazibar gan. Da dagheba opari puvatigha dagh eghuvir puvati, da dagheba arizir dipeniba puvati. Ezi God dagheba dagh anidi! Ezi ian ikirimirim bar kuarazibagh afira.

12:4: Ais 51:7, Jer 1:8, Mt 10:28, Jo 15:14-15 **12:4:** Aisaia 51:7; Jeremaia 1:8; Matyu 10:28; Jon 15:14-15 **12:5:** Hi 10:35 **12:7:** Lu 12:24, 21:18, Ap 27:34 **12:7:** Luk 12:24; 21:18 **12:8:** Lu 15:10 **12:8:** Luk 15:10 **12:9:** Mk 8:38, Lu 9:26, 2 Ti 2:12, 1 Jo 2:23 **12:9:** Mak 8:38; Luk 9:26; 2 Timoti 2:12; 1 Jon 2:23 **12:10:** Mt 12:31-32, Mk 3:28-29, 1 Jo 5:16 **12:10:** Matyu 12:31-32; Mak 3:28-29; 1 Jon 5:16 **12:11:** Matyu 10:19-20; Mak 13:11; Luk 21:14-15 **12:15:** 1 Ti 6:7-10 **12:15:** 1 Timoti 6:7-10 **12:19:** Sav 11:9, 1 Ko 15:32, Je 5:5 **12:19:** Fofozir Gumazim 11:9; 1 Korin 15:32; Jems 5:5 **12:20:** Sng 39:6, 52:7, Jer 17:11, Je 4:14 **12:20:** Onger Akaba 39:6; 52:7; Jeremaia 17:11; Jems 4:14 **12:21:** Mt 6:19-20, 1 Ti 6:18-19, Je 2:5 **12:21:** Matyu 6:19-20; 1 Timoti 6:18-19; Jems 2:5 **12:24:** Jop 38:41, Sng 147:9, Lu 12:7 **12:24:** Jop 38:41; Onger Akaba 147:9; Luk 12:7

25 Egh ian tav deraghvira ikisi nighnigh,
kamaghin a ti uan ikirimirim damuti a tong
ruaragham? Bar puvati.
26 Ni bizir muziarir kam damuan iburagh,
ni tizim bagha biziba bar a dagh nighnigha
nighnizir aviribagh ami?
27 "Ia akimarir aghuaribagh nighnigh.
Da manmaghin otifi? Da ingangarir eki-
atam gamir puvati. Egha da korotiatam
isamizir puvati. Ezi ki ia migei, fomira
Atrivim Solomon bizir bar aviriba ikia an
azuir adiariba bar dera, egha an korotiatam
akimarir kabar min otozir puvati.
28 E fo, graziba pura biziba, da iti, gu-
rumin gumazitam da akoreghiva da inigh
avitam mikinigham. Grazir kinir kaba, God
adiariba dagh azui. Ia bizir kam gifogh, God
uaghan adiariba ia daningam. Ia gumaza-
mizir nighnizir gavgavir muziarim itiba!
29 Ian nighnizim dagheba ko dipabara
ikian marki. Egh ia pamtem dagh
nighnighan marki.
30 Nguazir kamin gumazamiziba pamten
bizir kabagh nighnisi. Ezi ian Afeziam fo, ia
da iniam.
31 Ezi bizir ia bar faragh damuamimra
kara: Ia faragh God atighti, a ian Atrivimin
ikiti, ia an gin mangiti, a bizir kaba ia
daningam."

Bizir aghuiba akumakuir arazim
(Matyu 6:19-21)

32 Egha Iesus ua kamaghin migei, "Ia
sipsipin bizir muziarim, ian Afeziam ia
damighti, ia Atrivimin otivasa a bar akonge.
Kamaghin ia atiatingan marki.
33 Ia uan biziba amangiva dagiaba inigh,
egh gumazamizir onganarazibar aning.
Egh uari bagh dagiaba azuir mitariba
inigh dar arightima da dighoran kogham.
Ian bizir aghuir Godin Nguibamin itiba,
da givaghan kogham. Godin nguibamin
okimakiar gumaziba roghira izan kogham,
eghti barareba dagh asighasighan kogham.
34 Nin bizir aghuiba itir danganim, nin
navir averiamin itir ifongiam uaghan dan-
ganir kamra ikiam."

Dakuan marki, ia uari bagh gan
(Matyu 24:42-44)

35 Egha Iesus ua kamaghin migei, "Ia in-
garamin korotiabar aghuighiva otivamin
bizim bagh ganiva uan lamba ateghtima da
isi mamaghira iki.
36 Egh mati gumazim uan gumazir
aruamin amuir ikizir isam bagha ghugha
uamategh izasa, me a mizuai. Eghti a
uamategh izi tiam gafughafughti, me
zuamiram a bagh tiam kuigham.
37 Ingarir gumazir kabar gumazir aruam
uamategh izi men ganti, me a mizua
gari. Kamaghin me bar akuegham. Ki
guizbangira ia migei, a dagheba me
daningisi uabin kurukegham. Egh me
mikemeghti, me dakozim dapiaghti a izi
dagheba me daningam.
38 Egh men gumazir aruam dimagarir
arizim, o aminim titi a uamategh izi men
ganti me a bagh gan mizuam ikiti, kamaghin
me bar akuegham.
39 Ia arazir kam ginighnigh. Gumazir
manam, okimakiar gumaziba dimagarimin
izava an dipenim akarasava amima, a men
dughiam gifogha, men arafa. Egha me
ataghizi me an dipenim akarizir puvati.
40 Kamaghira, ia uaghan aravagh iki gan.
Guizbangira, dughiar ia Gumazamizibar
Otarim mizuaman koghamim, a dughiar
kamram otogham."

Ingangarir gumazir aghuim ko kuramin
akar isin zuim
(Matyu 24:45-51)

41 Ezi Pita Iesusin azara, "Ekiam, ni
akar isin zuir kamin erara migei, o e bar
moghira?"
42 Ezi Ekiam an akam ikaragha ghaze,
"Ingangarir gumazir manamra nighnizir
aghuiba ikia deravira uan ingangarim
gami? An gumazir ekiam a damuti, a in-
gangarir gumazir igharazibar ganam. Egh
dughiar an gumazir ekiam ifongezimin,
a dagheba isi ingangarir gumazibar
aningam.
43 Ingangarir gumazir kam ingara itima,
an gumazir ekiam iza a batogha an ingan-
garir kamin garima, gumazir kamin navir
averiam bar an dera.
44 Ezi ki guizbangira ia migei, ingan-
garir gumazir kamin gumazir aruam a
damightima, an an ingangarir gumazir
mabar ekiamin ikiva an biziba bar dar
ganam.
45 Egh ingangarir gumazibar dapanim
uabira uabi kamaghin nighnigham, 'Nan
gumazir ekiam zuamira izeghan kogham.'
Egh a dikavigh ingangarir gumaziba ko in-
gangarir amizibav soghiva, damiva, wainin
dipabar amiva dapanim onganigham.

12:27: 1 Kin 10:4-8, 2 Sto 9:3-6 **12:27:** 1 Atriviba 10:4-8; 2 Eghaghaniba 9:3-6 **12:31:** Mt 6:33 **12:31:** Matyu 6:33 **12:32:** Mt 25:34, Lu 22:29, MAA 1:6 **12:32:** Matyu 25:34; Luk 22:29; Akar Mogomem 1:6 **12:33:** Mt 19:21, Lu 18:22, Ap 2:45, 4:34 **12:33:** Matyu 19:21; Luk 18:22; Aposel 2:45; 4:34 **12:35:** Kis 12:11, Mt 25:1-13, Ef 6:14, 1 Pi 1:13 **12:35:** Matyu 25:1-13; 1 Pita 1:13 **12:36:** Mk 13:34-36, 1 Pi 1:13 **12:36:** Mak 13:34-36; 1 Pita 1:13 **12:37:** Jo 13:4 **12:37:** Jon 13:4 **12:39:** 1 Te 5:2, 2 Pi 3:10 **12:39:** 1 Tesalonika 5:2; 2 Pita 3:10 **12:39:** Matyu 24:43-44 **12:40:** Mk 13:33, 1 Te 5:6, 2 Pi 3:12 **12:40:** Mak 13:33; 1 Tesalonika 5:6; 2 Pita 3:12 **12:44:** Mt 25:21-23 **12:44:** Matyu 25:21-23

46 Eghti an gumazir ekiam, dughiar
an ingangarir gumazim a bagha garir
puvatizimin, an otogham. A dughiar a
fozir puvatizimin uamategham. Eghti an
gumazir ekiam bar anerghorarighiva a
inighiva gumazir God gifozir puvatiziba ko
anetigham.
47 "Ingangarir gumazibar dapanim fo, an
gumazir ekiam bizir tizim damuasava a
mikeme, ezi an a gamizir puvati. Eghti
an gumazir ekiam dughiar aviribar a ifo-
zoregham.
48 Eghti ingangarir gumazim an gu-
mazir ekiam ifongezir arazibagh fozir
puvatighiva, egh a uabi misoghamin
arazibar amuti, an gumazir ekiam dughiar
aviribar a ifozoreghan kogham. Tina bar
bizir aviriba ini, a ua bizir aviriba God
daningam. Ezi tina God bizir aviriba an
dafarim gariki, God uam a dam aviriba
inisiva an azangsigham."

Iesus gumazamiziba abighasa ize
(Matyu 10:34-36)

49 Egha Iesus ua kamaghin migei, "Ki
nguazim avim a darighasa izi. Ezi avim
datirighira isiasa ki ifonge.
50 Ki tighar rurir mam iniam. A mati
dipam gumazim avarazi moghin, osimtiziba
na bativam. Ezi ki a inizir puvati. Kamaghin
amizi ki bar osemegh mangi dughiar kam
otogham!
51 Ni ti ghaze, ki navir vamiran arazim
inigha, nguazir kamin ize? Puvati, ki ia
migei, ki gumazamiziba abighasa ize.
52 Datirighin tugh mangi 5plan amuirogh-
boriba dipenir tamin iki uari tuiragham,
3pla pumuningin apanimin ikiam, eghti,
pumuning 3plan apanimin ikiam.
53 Me uari tuiragham, afeziam uan
otarimin apanimin ikiam, eghti otarim
uan afeziamin apanimin ikiam. Eghti
guivim uan amebamin apanimin ikiti,
amebam uan guivim apanimin ikiam. Eghti
paba itir amiziba, uan ivozir amebaba ko
akabar uari adoghti, otarimin amebam uan
otarimin amuimin apanimin ikiam."

Iesus dughiar otivamibar gun migei
(Matyu 16:2-3)

54 Egha Iesus gumazamizir aviribav gei,
"Ia ganti, ghuariam aruem magiramin
amadagham anangtima, ia zuamira suam,
'Amozim izam,' eghti a izam.
55 Egh Sainain aminim vangti, ia suam,
aruem gan bar puvira isiam. Eghti an
otogham.
56 Ia ifavarir gumazamiziba! Ia
guizbangira, overiamin otivir biziba
deravira dagh fo. Egha ia dughiar kamin
otivir arazibar gara da abizir puvati."

Ni gumazir ni isi kot daraghasa migeim
ko akabar kirigh
(Matyu 5:25-26)

57 Iesus ua kamaghin migei, "Ezi ia uari
uarir azangsighan aghua, bizir tizim a dera.
58 Egh nin apanim ni inigh mejistretbar
damazimin mangitima, ni a ko osimtizir
kam akirsi tuavimin a mikim ganigh. Pu-
vatightima, a ni inigh jasin damazimin
mangam. Eghti jas ni inigh polisin dafarim
datighti polis ni isi kalabuziam datigham.
59 Ki guizbangira ni migei, ni azenim gi-
ran kogham, egh iki mangi ni ivezim bar
anekirighamin dughiamin gin, azenim gi-
ram."

13

Gumazamiziba navibagh iraghan kogh
arimighiregham

1 Ezi dughiar kamin gumazir maba
ikia Galilin gumazibar gun Iesus migei,
ezi Pailatin midorozir gumaziba me
misoghezima men ghuziba God bagha tuer
asizibar ghuziba sara verevere.
2 Ezi Iesus men akam ikaragha ghaze,
"Galilin gumazir kaba kamaghin ariaghire.
Kamaghin amizima ia ghaze men arazir
kuraba Galilin gumazir igharaziba bar men
arazir kurabagh afira?
3 Ezi ki guizbangira ia migei, bar puvati!
Ia navibagh iraghan koghiva, ia uaghan bar
arimighiregham.
4 Egh ia uaghan bizir kam ginighnigh,
18plan gumazir Siloamin dagiar dipenim
dipirigha me misoghezima me ariaghire.
Ezi ia ghaze, men arazir kuraba bar
Jerusalem itir gumazamiziba men arazir
kurabagh afira?
5 Ezi ki guizbangira ia migei, bar puvati.
Ia navibagh iraghan koghiva, ia uaghan bar
arimighiregham."

Temer ber puvatizimin akar isin zuim

6 Iesus akar isin zuir kamin me migei,
"Gumazir mam temer figh uan wainin
azenimin anekara, egha a ghua oviziba
bagha an gara tamin apizir puvati.

12:47: Lo 25:2, Ap 17:30, Je 4:17 **12:47:** Godin Araziba 25:2; Aposel 17:30; Jems 4:17 **12:48:** Wkp 5:17, 1 Ti 1:13 **12:48:** Ofa Gami 5:17; 1 Timoti 1:13 **12:50:** Mt 20:22, 26:38, Mk 10:38-39, Jo 12:27 **12:50:** Matyu 20:22; 26:38; Mak 10:38-39; Jon 12:27 **12:51:** Mt 10:34 **12:51:** Matyu 10:34 **12:53:** Mai 7:6 **12:53:** Maika 7:6 **12:58:** Snd 25:8, Mt 5:25 **12:58:** Aghuzir Akaba 25:8; Matyu 5:25 **13:2:** Jo 9:2-3 **13:2:** Jon 9:2-3 **13:3:** Sng 7:12 **13:3:** Onger Akaba 7:12 **13:6:** Ais 5:2, Mt 21:19 **13:6:** Aisaia 5:2; Matyu 21:19 **13:7:** Lu 3:9 **13:7:** Luk 3:9

7 Egha a wainin azenimin garir gumazim
kamaghin a migei, ‘Ki 3plan azenibar arua
izava, fighin ovizíba bagha garava avenge,
da bar puvati. An okegh! Manmaghsua a
puram aghui?’
8 “Ezi ingangarir gumazim kamaghin a
migei, ‘Ekiam, aneteghtima, an azenir tam
uam an ikitima, ki nguaziba an povim
darightima a dagher aghuiba iniam.
9 An azenir munamin beghti, deragham.
Puvatightima, ni na mikemeghtima ki an
okegham.’ ”

Iesus amizir akirir kuram akirizi, a ua dera

10 Egha Iesus Sabatin dughiamin God ko
migeir dipenir mamin aven gumazamiz-
ibar sure gami.
11 Ezi amizir mam 18plan azenibar
duar kuram an akiragharim gamizi an
aviraghavira ikiava bar uabi aminava
avenge.
12 Ezi Iesus an apigha an diazi an ada
zuima, a kamaghin a migei, “Amizim, nin
arimariam ni ataki.”
13 Egha uan dafarimning a gisin atizima, a
zuamira uabi aminegha tugha, Godin ziam
fe.
14 Iesus Sabatin dughiamin amizim
akirizima a dera, ezi bizir kam bagha God
ko migeir dipenimin garir gumazim atara
kamaghin gumazamizibav gei, “Ingangarir
dughiar 6pla iti, ia dughiar kabar izitima,
a ian arimariaba akiram. Egh ia Sabatin
dughiamin izan marki.”
15 Ezi Ekiam an akam ikaragha ghaze,
“Ia uarira uari gifarir gumaziba! Ian tav
Sabatin dughiamin uan bulmakau o donki
firigha a inigha ghua dipatam a ganidir pu-
vati?
16 Kamaghin amizi, amizir kam an
Abrahamin ovavim, Satan 18plan azenir
kabar a ike. Kamaghin amizima ki Sabatin
dughiamin a firighti a deragham.”
17 A kamaghin mikemezima, an apaniba
bar moghira aghumsiki. Ezi gumazamiziba
an amizir bizir aghuibar gara bar akonge.

Mastetin ovizir akar isin zuim
(Matyu 13:31-32; Mak 4:30-32)

18 Egha Iesus gumazamizibar azara, “God
Bizibagh Ativamin Dughiam manmaghin
gari? Ezi ki akar isin zuir manamin a
mikimam?
19 A mastetin ovizim mingari. Ezi
gumazim a inigha uan azenimin an
ekarazima, an aghua ghuava temem gava.
Ezi kuaraziba an aguabar mikonibagh ami.”

Yisin akar isin zuim
(Matyu 13:33)

20 Egha Iesus ua gumazamizibar
azara, “Ki bizir manatamin God Bizibagh
Ativamin Dughiamin akar isin zuim
mikimam?
21 A yisin min ami. Amizir mam yisin
muziarir mam inigha, plauan dramin
ekiamin itim inigha, aning verevere. Ezi
plauan kam gin bar bui.”

Tiar akar asuvirizim
(Matyu 7:13-14; 7:21-23)

22 Egha Iesus Jerusalemin ghuava
nguibar ekiaba ko doziba bar dar itir
gumazamizibar sure gamua zui.
23 Ezi mav an azara, “Ekiam, God gumaza-
mizir vabara ua me iniam, o?”
24 Ezi a kamaghin me migei, “Ki ia migei,
gumazamizir aviriba tiar akar asuvazimin
aven mangiva avegham. Kamaghin
amizima ia gavgavigh tiar akar asuvirizir
kamin dirighiva aven mangi.
25 Eghti dipenimin ghuavim dikavigh tiam
asaragham. Eghti ia azenan ikiva tiam
misogh dimiva avegh suam, ‘Ekiam, e bagh
tiam kuigh.’ Eghti a kamaghin ian akam
ikaragham, ‘Ki ia gifozir puvati. Ia managh
izava otifi?’
26 “Eghti ia kamaghin mikimam, ‘E ni ko
dagheba ko dipaba ame. Ezi ni tuavibar en
sure gami.’
27 “Eghti a kamaghin ian akam
ikaragham, ‘Ki ia gifozir puvati. Ia managh
izava otifi. Na gitagh, ia arazir kurabagh
amiba!’
28 “Egh ia Abraham ko Aisak ko Jekop ko
Godin akam inigha izir gumaziba, me God
Bizibagh Ativamin Dughiamin aven ikitima
ia men gan ikiam. Egh ia azenan ikiva bizir
kam bagh tuangiva arang atariba kuskugh
danganir kamin ikiam.
29 Egh gumazamizir aviriba nguazimin
mikebaba bar dar ikegh iziva God Bizibagh
Ativamin Dughiamin isam bagh uan dan-
ganiba iniam.
30 Ia oragh, gumazir gin izeziba faragh
ikiam, eghti faragha itiba me gin mangam.”

13:8: 2 Pi 3:9, 3:15 **13:8:** 2 Pita 3:9; 3:15 **13:13:** Mk 16:18, Ap 9:17 **13:13:** Mak 16:18; Aposel 9:17 **13:14:** Kis 20:9-10, Lo 5:13-14, Mt 12:10, Mk 3:2, Lu 6:7, Jo 5:16 **13:14:** Ua Me Ini 20:9-10; Godin Araziba 5:13-14; Matyu 12:10; Mak 3:2; Luk 6:7; Jon 5:16 **13:15:** Lu 14:5 **13:15:** Luk 14:5 **13:16:** Lu 19:9 **13:16:** Luk 19:9 **13:24:** Mt 7:13, Jo 7:34, Ro 9:31, Fl 3:12 **13:24:** Matyu 7:13; Rom 9:31; Filipai 3:12 **13:25:** Sng 32:6, Ais 55:6, Mt 7:23, 25:10-12, Lu 6:46 **13:25:** Aisaia 55:6; Matyu 7:23; 25:10-12; Luk 6:46 **13:27:** Sng 6:8, Mt 7:23, 25:41 **13:27:** Onger Akaba 6:8; Matyu 7:23; 25:41 **13:28:** Mt 13:42, 22:13, 24:51, 25:30 **13:28:** Matyu 13:42; 22:13; 24:51; 25:30 **13:28:** Matyu 8:11-12 **13:29:** Sng 107:3, Lu 14:15 **13:29:** Onger Akaba 107:3; Luk 14:15 **13:30:** Mt 19:30, 20:16, Mk 10:31 **13:30:** Matyu 19:30; 20:16; Mak 10:31

Iesus Jerusalemin apangkufi
(Matyu 23:37-39)

31 Ezi dughiar kamra Farisin maba Iesus
bagha iza kamaghin a migei, “Herot ni
misoghasa. Kamaghin amizi ni nguibar
kam ategh igharagh mangi.”
32 Ezi Iesus kamaghin men akam
ikaragha ghaze, “Ia mangi afiar atiar mam
mikemegh, ‘Ni oragh, ki datirighin ko
gurumzaraghan duar kuraba batoghiva,
gumazamizibar arimariaba akiram. Egh ki
zuerimin uan ingangarim agivam.’
33 Ezi ki ia migei, Godin akam inigha
izir gumazitam Jerusalemin azenan
aremeghan kogham. Ezi ki datirighin ko
gurumzaraghan ko zuerimin mangivira
ikiam.”
34 Egha Iesus ua kamaghin migei, “Oio,
ia Jerusalemin adarasi, ki ian apangkufi!
Ia Godin akam inigha izir gumazibav sozi
me ariaghiri, egha God ia bagha amadir
gumaziba, ia dagiaba isa me ginivi me
ariaghiri. Dughiar aviribar ki ian boriba
akuv me mughasa, mati tuarir amebam
uan avizimingin nguziba avarazi moghin,
ki ia damuasa ifonge. Ezi ia na bagh izan
aghua.
35 Ia oragh! Ian nguibam, God anetaki, ezi
a nguibar soriam gava. Ki guizbangira ia
migei, ia ua nan ganan kogh, kamaghira iki
mangi dughiar ia suam, ‘Gumazir, Ekiamin
ziam ko gavgavimin izim, God deragh a
damu!’ ”

14

Iesus mikarzim buizir gumazim gamizi a ua dera

1 Sabatin dughiar mam Iesus ghua Faris-
ibar gumazir ekiamin dipenimin api. Ezi
dughiar kam gumazamiziba bar deraviram
an gari.
2 Ezi an guamin gumazir mikarzim buizir
mam iti.
3 Ezi Iesus Farisiba ko Judan Arazibagh
fozir gumazibar azara, “Moses Osirizir
Araziba, da Sabatin gumazamizibar
arimariaba ghuamaghasa amamangatiz, o
puvati?”
4 Ezi me nimira itima a gumazimin
suiragha a gamizima a dera. Egha
anemadazi a ghu.
5 Egha a men azara, “Ian tavin otaritam o
bulmakaun tam Sabatin dughiamin mozir-
pamin magirightima, ia ti mangi uam a
gekuigham, o?”
6 Ezi me mikimamin akabagh asa.

Iesus ghaze, ia uarira uari fan marki

7 Dughiar kam Iesus gari, gumazir
gighamiziba me dabirabir danganir ekiaba
dagher dakozimin da isi. Ezi Iesus akar isin
zuir kamin me migei,
8 “Gumazitam amuir ikizimin isam bagh
diaghti, ni mangi dabirabir danganir ekiar
faragha itim dapian marki. Me, gumazir
ziar ekiar nin ziam gafirazim, a bagha a
ginaba.
9 Eghti, isar ghuavir virara guan diazim
izi kamaghin ni mikimam, ‘Ni uan misiam
gumazir kam daningigh.’ Eghti ni bar
aghumsighiva, danganir bar gin itim
inigham.
10 Kamaghin amizi dughiar me nin di-
azim, ni danganir apengan itim inigh, eghti
isar ghuavim izi suam, ‘Roroam, ni dan-
ganir aghuir pin itimin mangi.’ Eghti ni ziar
aghuarim ni ko itir darazir tongin a iniam.
11 Gumazamizir uan ziaba feba, God me
abinam. Eghti gumazamizir uari abiriba,
God me feghti me ziar ekiam iniam.”

Godin ikarvazim,
o gumazibar ikarvazim?

12 Egha Iesus ua isar ghuavim migei,
“Ni isam damuva, uan roroaba ko aveghbuaba, o anababa, o nin namakar biziba bar avirasemeziba, ni men diman marki. Ni men diaghti, me uamategh nin diaghti, ni kamaghin uan ikarvazim uamategh a inigham.
13 Ezi ni isam damuamin dughiam, ni onganarazibagh amiba, soroghafariba ikuviziba, suer kurar aruir puvatiziba, ko damazir kurabar diagh.
14 Eghti God arazir aghuimin ni damuam. Gumazir kaba nin dagheba ikaraghan kogham. Kamaghin amizi, ni uan ikarvazim dughiar gumazir Godin damazimin derazi-ba ua dikavamimin a iniam.”

Isar ekiamin akar isin zuim
(Matyu 22:1-10)

15 Egha Iesus ko dakozimin itir gumaz-
ibar mav Iesusin akaba baregha, kamaghin

13:34: Mt 23:37 **13:34:** Matyu 23:37 **13:35:** Sng 118:26, Ais 1:7, Jer 22:5, Mai 3:12, Mt 21:9, Mk 11:9-10, Jo 12:13 **13:35:** Onger Akaba 118:26; Aisaia 1:7; Jeremaia 22:5; Maika 3:12; Matyu 21:9; Mak 11:9-10; Jon 12:13 **14:1:** Lu 11:37 **14:1:** Luk 11:37 **14:3:** Mt 12:10, Lu 6:9 **14:3:** Matyu 12:10; Luk 6:9 **14:5:** Kis 23:5, Lo 22:4, Mt 12:11, Lu 13:15 **14:5:** Ua Me Ini 23:5; Godin Araziba 22:4; Matyu 12:11; Luk 13:15 **14:6:** Mt 22:46 **14:6:** Matyu 22:46 **14:7:** Mt 23:6 **14:7:** Matyu 23:6 **14:8:** Aghuzir Akaba 25:6-7 **14:11:** Snd 29:23, Mt 23:12, Lu 18:14, Je 4:6, 1 Pi 5:5 **14:11:** Aghuzir Akaba 29:23; Matyu 23:12; Luk 18:14; Jems 4:6; 1 Pita 5:5 **14:13:** Lo 14:29, Neh 8:10-12 **14:13:** Godin Araziba 14:29; Nehemia 8:10-12 **14:14:** Jo 5:29 **14:14:** Jon 5:29 **14:15:** Lu 13:29, MAA 19:9 **14:15:** Luk 13:29; Akar Mogomem 19:9

Iesus migei, “Gumazir God Bizibagh Ativamin Dughiamin isar ekiam amamim, a bar akongegham.”

16 Ezi Iesus kamaghin a ikaragha ghaze, “Dughiar mam gumazir mam isar ekiam bagha biziba akirava gumazamizir avirimin dia.

17 Isam azuir dughiamin, isar ghuavim a gighamiziba bagha uan ingangarir gumazim me mikimasa anemaga ghaze, ‘E biziba bar ada akirigha gifa, kamaghin amizi ia izi.’

18 “Ezi me bar moghira mangan aghuagha uan dimdiam avaghboava migirigiar ifavaribagh ami. Egha men mav faragha kamaghin migei, ‘Ki datirighira nguazim givese, egh mangiva an ganasa. Noka, ki izan kogham.’

19 Ezi igharazim ghaze, ‘Ki 10plan bulmakaubagh ivese, egha ki da ingangarim gatigha dar ganasa zui. Noka, ki izan kogham. Ga uaning, ni nan gun isar ghuavim mikemegh.’

20 Ezi gumazir mikezim kamaghira a migei, ‘Ki amuim ini, kamaghin amizi, ki izan kogham.’

21 “Ezi ingangarir gumazim uamategha izava akar kabar gun uan ekiam mikeme. Ezi isar ghuavim atara kamaghin migei, ‘Ni zuamira azenan mangiva nguibar ekiamin itir tuavir ekiaba ko afeghtiabar mangiva onganarazibagh amiba, ko soroghafariba ikuviziba, ko damazir kuraba, ko suer kurar aruir puvatiziba, me inigh izi.’

22 Ezi ingangarir gumazim kamaghin a migei, ‘Ekiam, ni mikemezi moghin ki amigha gifa, ezi danganir maba ikiavira iti.’

23 Ezi isar ghuavim uan ingangarir gumazim kamaghin a migei, ‘Ni mangi tuavir ekiaba ko tuavir dozibar itiba bar me mikimti, me izi, eghti nan dipenim izivaka.

24 Ezi, ki ni migei, gumazir ki faragha diaziba men tav isar kamin daghetam ameghan kogham.’ ”

Ia faragh deravira nighnighiva Iesusin gin mangi
(Matyu 10:37-38)

25 Ezi gumazamizir bizir dafam Iesus koma arui. Ezi a ragha men gara kamaghin migei,

26 “Tina na bagh iziva, egha uan afeziam ko amebam, o amuim ko boriba, o aveghbuaba, o amezamebaba ko buaramiziba bar men aghuaghiva, egha uaghan uan ikirimirim ateghan koghiva, egh nan suren gumazim o amizimin otoghan kogham.

27 Egh tina uan ter ighuvir an ovengamim a gupugh, egh nan gin izan koghiva, nan suren gumazim o amizimin otoghan kogham.*

28 “Ian tina dipenir ekiamin ingarasa, a ti faragh daperagh nighnighiva, egh suam, ki dagiaba manmaghira dipenir kam agivagham?

29-30 Egh ian tina dipenir ekiamin ingarsi, a faragh daperagh nighnigh suam, ‘Ki dagiaba manmaghira dipenir kam a givagham?’ Puvatightima, a ghuriamra damighiva, egh anegivaghan koghtima, me bar an ganiva dibovir migirigiabar a damu, suam, ‘Gumazir kam dipenimin ingara bar anegivazir puvati.’

31 “O, ki kamaghin mikim suam, atrivir mam atrivir igharazim ko midorozir ekiam damuasa. A ti faragh daperagh uabira uabin azangsigh suam, ‘Ki ti 10 tausenin midorozir gumaziba ko mangi, na bagha izir atrivimin 20 tausenin midorozir gumazibagh afiragham, o puvatigham?’

32 A misoghan iburaghiva, egh atrivim saghuiamra ikitima, an abuir gumaziba mangi suam, midorozim marki.

33 Ezi kamaghira, ian tina bizir a itiba bar moghira a da ateghan koghiva, egh nan suren gumazim o amizimin otoghan kogham.”

Amangsizir kuramin akar isin zuim
(Matyu 5:13; Mak 9:50)

34 Egha Iesus ua kamaghin migei, “Amangsizim a dera, egh a uan isingtizim ateghti, ia manmaghin a damighti a ua singigham?

35 An obarir nguazim ko bulmakaubar buariba uaghan dar akuraghan kogham. Kamaghin amizi, me a makuni. Tina kuarimning iti, an oragh.”

15

Sipsipin ovengezimin akar isin zuim
(Matyu 18:12-14)

1 Ezi arazir kurabagh amir gumaziba ko dagiaba isir gumaziba, me Iesus baraghasa anekuvagha iti.

2 Ezi Farisiba ko Judan Arazibagh fofozir gumaziba an atara a migia ghaze, “Gumazir kam gumazir arazir kurabagh amiba ko migia me koma api.”

3 Ezi Iesus akar isin zuir kamin me migei,

14:17: Snd 9:2, 9:5 **14:17:** Aghuzir Akaba 9:2; 9:5 **14:20:** 1 Ko 7:33 **14:20:** 1 Korin 7:33 **14:24:** Mt 21:43, 22:8, Ap 13:46 **14:24:** Matyu 21:43; 22:8; Aposel 13:46 **14:26:** Lo 33:9, Mt 10:37, Lu 18:29, Jo 12:25, MAA 12:11 **14:26:** Godin Araziba 33:9; Matyu 10:37; Luk 18:29; Jon 12:25; Akar Mogomem 12:11 **14:27:** Mt 10:38, 16:24, Mk 8:34, Lu 9:23, 2 Ti 3:12 **14:27:** Matyu 10:38; 16:24; Mak 8:34; Luk 9:23; 2 Timoti 3:12 * **14:27:** Ni akar Matyu 10:38in itimin gan. **14:33:** Fl 3:7-8 **14:33:** Filipai 3:7-8 **14:34:** Mt 5:12, Mk 9:50 **14:34:** Matyu 5:13; Mak 9:50 **15:1:** Luk 5:29-30 **15:2:** Ap 11:3, Ga 2:12 **15:2:** Aposel 11:3; Galesia 2:12

4 “Ian tav 100pla sipsipba ikiti tam
oveghtima, a 99pla ateghti da puram
azenan iki damiti, eghti a mangi ovengezim
buri mangi, an apighvira givagham, o?
5-6 Egh an an apighiva bar akuegh a isi uan
dipizim datigh a gisaghpugh ngun mangam.
Egh a uan namakaba ko an boroghin itir
darazir diagh me akuvagh, egh kamaghin
mikimam, ‘Ki uan sipsipin ovengezim uam
an api! Ia izi. E a givarvaram.’
7 Ki ia migei, kamaghira enselba gumazir
kuram bagha agoir agorogem bar 99plan
derazir gumazamizir kabagh afiragham.
Gumazir kuram a navim gira. Ezi 99pla
gumazamiziba me ghaze me dera egha nav-
ibagh irazir puvati.”

Dagiar ovengezimin akar isin zuim

8 Egha Iesus ua kamaghin migei,
“Amizitam 10pla wan kina ikiti, tam
oveghtima, a manmaghin damuam? A lam
daborogh, egh dipenim aviva a buri mangi,
an apighvira givagham.
9 Egh an apigh, uan namakaba ko an
boroghin itir darazir diagh me akuvagh
kamaghin me mikimam, ‘Ki uan ovengezir
wan kina batogha gifa. Ia na ko e a givar-
varam.’ ”
10 Egha Iesus ua kamaghin migei, “Ki
ia migei, gumazir arazir kurabagh ami-
tam navim giraghti, ia nguazimin a givar-
vara akongezi moghin Godin enselba Godin
Nguibamin a givarvaram.”

Afeziar otarir pumuning itimin akar isin zuim

11 Egha Iesus ua kamaghin migei, “Gu-
mazir mam otarir pumuning iti.
12 Ezi dozim kamaghin uan afeziam migia
a gaghora ghaze, ‘Afeziam, ni ga bagh biz-
iba tuiragh nananaba na daningigh.’ Ezi
aningin afeziam uan biziba aning bagha da
tuira.
13 “Ezi dughiar otevimin gin, otarir dozim
uan biziba akuvagha da inigha saghon itir
nguibar mamin ghu. Egha nguibar kamin
ikiava pura tintinimin arazir kurabagh
amima, an dagiaba bar gifa.
14 Ezi an dagiaba bar givazima, nguibar
a itir kam dagheba puvatizir dughiam oto.
Ezi a ua bizitam itir puvati.
15 Kamaghin amizi, a ghua nguibar kamin
itir gumazir mamin ingarasa a bato. Ezi
a anemadazi a ghua an dabar gara dar
akuaghapi.
16 Ezi gumazitam daghetam a ganingizir
puvati. Kamaghin amizi, a dabar gari da
nguezibar miseviba api. Ezi a uaghan tabar
amasa bar ifonge.
17 “Ezi datirighin nighnizir aghuarim an
izima, a kamaghin migei, ‘Nan afeziamin in-
gangarir gumazamiziba dagher aviriba iti.
Ezi ki kagh iki mitiriam bangin aremegham.
18 Ki ti uamategh uan afeziam bagh mangi
kamaghin a mikimam, “Afeziam, ki arazir
kuramin God ko ni gami.
19 Ki datirighin gumazir aghuim puvati.
Eghti ni borim na darighan marki. Ni na
ateghti ki pura nin ingangarir gumazimin
min ikiam.” ’
20 Egha a dikavigha uan afeziam bagha
zui.
“A saghon izavira itima, an afeziam an
apigha bar an apangkufi. Egha an a bagha
ivegha ghua uan dafarimningin a muigha
an tori.
21 “Ezi an otarim kamaghin a migei, ‘Ki
arazir kuram God ko ni gami. Ki ua gu-
mazir aghuim puvati, ni borim na darighan
marki.’
22 “Ezi an afeziam kamaghin uan ingan-
garir gumazibav gei, ‘Ia zuamira! Korotiar
bar aghuir ruarim inigh iziva a darugh. Egh
ring an dafarim darugh, dagarir asuaba a
daghuigh!
23-24 Nan borim aremegha ua angamira
iti. An ovengezi e uam an api. Kam-
aghin amizi, ia mangi bulmakaun nguzir
mikarzim sara itim a inigh iziva a misuegh
e anemiva a givarvaram.’ Egha me a givar-
vara isam gami.
25 “Ezi dughiar kamin otarir ekiam azeni-
bar ikegha izi. A dipenimin boroghin iza
orazi, me ongava ighiam gizi.
26 Ezi a uan afeziamin ingangarir gu-
mazir mamin diagha an azara, ‘Marazi
tizim gami?’
27 “Ezi a an akam ikaragha ghaze, ‘Nin
dozim uamategha ize. An aremezir pu-
vatigha deravira ikia uamatenge. Kam-
aghin amizi, nin afeziam a bagha bul-
makaun nguzir mikarzim sara itim misoke.’
28 “Ezi an otarir ekiam atara dipenimin
aven mangan aghua. Ezi an afeziam azenan
ghua aven mangasa a gakaghoravira iti.
29 Ezi a kamaghin uan afeziamin akam
ikaragha ghaze, ‘Ni gan! Ki azenir kabar ki
pura ingangarir gumazir kinimin min ikia
pura nin ingara, nin akaba batozir puvati.
Ezi ni bar dughiatamin ki uan namakaba ko
iki bar akueghasa ni memen nguzitam na
ganingizir puvati.

15:4: Ese 34:11, 34:16, Mt 18:12, Lu 19:10 **15:4:** Esekiel 34:11; 34:16; Matyu 18:12; Luk 19:10 **15:5-6:** 1 Pita 2:10; 2:25 **15:7:** Lu 5:32 **15:7:** Luk 5:32 **15:13:** Snd 29:3 **15:13:** Aghuzir Akaba 29:3 **15:16:** Snd 23:21 **15:16:** Aghuzir Akaba 23:21 **15:18:** Sng 51:4, Jer 3:12-13 **15:18:** Onger Akaba 51:4; Jeremaia 3:12-13 **15:20:** Ap 2:39, Ef 2:13, 2:17 **15:20:** Aposel 2:39; Efesus 2:13; 2:17 **15:21:** Sng 51:4 **15:21:** Onger Akaba 51:4 **15:23-24:** Luk 15:32; Efesus 2:1; 2:5; 5:14; Akar Mogomem 3:1 **15:27:** Lu 15:2 **15:27:** Luk 15:2

30 Ezi nin otarir kam arazir kurabagh
amua amiziba ko ikia uan dagiaba agivagha
izezi, ni bulmakaun nguzir mikarzim sara
itim a bagha a misoke!'
31 "Ezi afeziam kamaghin a migei, 'Nan
otarim, ni zurara na ko iti. Ezi nan biziba da
nin biziba.
32 Nin dozim aremegha ua dikafi. Egha an
ovengezi e uam an api. Kamaghin amizi, e a
bagh isam gamua ivarvari.' "

16

Gumazir fofozir aghuim ikiava nighnizir aghuaribagh amimin akar isin zuim

1 Egha Iesus kamaghin uan suren gu-
mazibav gei, "Dughiar mamin dagiaba bar
avirasemezir gumazir mam, an ingangarir
gumazibar dapanim iti. Ezi an ingangarir
gumaziba a migia ghaze, 'Nin gumazir da-
panim nin dagiaba pura da makuri.'
2 Ezi an an diazi an aven ghuzima an an
azangsisi, 'Ni bizir tizim gamizi ki ni baraki?
Ni uan ingangarimin aven ni amizir bizibar
gun migeir akinafarim na daningigh. Ezi
bizir kam bagh ni ua gumazir dapanimin
ikian kogham.'
3 "Ezi gumazibar dapanim uabira
uabi migei, 'Nan gumazir ekiam, nan
ingangarimin na givazima, ki manmaghin
damuam? Egha ki nguazim gikuamin gav-
gaviba puvatigha, biziba bagh azangsighan
aghumsiki.
4 Ezi ki fo, ki manmaghin damuam,
nan gumazir ekiam ingangarimin na
givaghtima, gumazamiziba na mikimtima
ki men dipenibar mangam.'
5 "A fo, gumazamizir maba pura gumazir
ekiamin biziba ini, me tighar an biziba ua
da ikarvagham. Ezi a gumazamizir kaba
vaghvagha men deima me aven zui. Ezi a
faragha zuimin azara, 'Ni manmaghin nan
gumazir ekiam da biziba ini?'
6 Ezi a kamaghin migia ghaze, 'Ki 800pla
dram wel ini.' Ezi gumazir dapanim ka-
maghin a migia ghaze, 'Ni uan akinafarim
inigh zuamira daperagh 400 osirigh.'
7 Egha a ua mavin azara, 'Ni manmaghin
nan gumazir ekiam da biziba ini?' Ezi a
ghaze, '100 bek plaua.' Ezi a kamaghin
a migei, 'Ni uan akinafarim inighiva 80
osirigh.'
8 "Nguazir kamin gumazamiziba me amir
ingangariba me bar dagh fo. Egha angazan-
garimin itir gumazamiziba bar me gafira.
Ezi kamaghin gumazir ekiam gumazir da-
panim amizir arazim gifogha, gumazir da-
panir kurar kamin ziam fe. A gumazir
nighnizir aghuim itimin arazim gami.
9 "Ki ia migei, ia nguazir kamin dagiar
kuram, gumazamizibar akurvagh me ko
namakabar amu. Eghti dughiar da givamim
otoghti, God ni inighti ni mangi iki mam-
aghira ikiamin nguibamin mangam.
10 "Egh tina bizir doziba deraghavira dar
gari, a uaghan bizir ekiaba deraghvira dar
ganam. Egha tina deraghavira bizir doz-
ibar garir puvati, a uaghan bizir ekiaba
deraghavira dar ganan kogham.
11 Egh ia nguazir kamin dagiar kuram
deragh an ganan koghtima, tina guizbangin
biziba ia daningti ia dar ganam?
12 Egh ia gumazir igharazimin biziba der-
aghvira dar ganan koghtima, tina ian biziba
ia daningam?
13 "Ingangarir gumazitam o amizitam,
gumazir ekiar pumuning bagh ingaran
kogham. A tavin aghuagh, tav gifuegham.
O, a tav baghvira iki, tav akirim a
gasaragham. Ia God ko dagiaba bagh
uaghara ingaran kogham."

Farisin dagiaba bagha bar ifongeziba (Matyu 5:31-32; 19:9; Mak 10:11-12)

14 Farisin dagiaba bagha bar ikuviziba
bizir kaba baregha Iesusin garav minbaba
sighsiravira iti.
15 Ezi a kamaghin me migei, "Ia gumaza-
mizibar damazibar bizibagh amua ghaze ia
dera. Ezi God ian nighnizibagh fo. Ezi bizir
gumazamiziba gari men damazibar bar de-
raziba, da Godin damazimin bar ikufi."
16 Egha Iesus ua kamaghin migei, "Moses
Osirizir Araziba ko Godin akam inigha
izir gumaziba akam akura mamaghira
ikia, ghua Jonin dughiamin tu. Ezi
dughiar kamin, Jon God Bizibagh Ativamin
Dughiamin Akar Aghuim akuri. Ezi
gumazamiziba bar moghira dughiar kamin
aven mangasa uari ghasaghasagha uari
munakuri.
17 Nguazim ko overiam givagham. Eghti
God Osizirir Arazibar akar otevitam,
miseveghirighan kogham.

16:8: Jo 12:36, Ef 5:8, 1 Te 5:5 **16:8:** Jon 12:36; Efesus 5:8; 1 Tesalonika 5:5 **16:9:** Dan 4:27, Mt 6:19-20, Lu 14:14, 1 Ti 6:17-19 **16:9:** Daniel 4:27; Matyu 6:19-20; Luk 14:14; 1 Timoti 6:17-19 **16:10:** Mt 25:21, Lu 19:17-26 **16:10:** Matyu 25:21; Luk 19:17-26 **16:13:** Mt 6:24 **16:13:** Matyu 6:24 **16:14:** Mt 23:14 **16:15:** 1 Sml 16:7, Sng 7:9, Snd 6:16-17, Mt 23:28, Lu 10:29, 18:9-14 **16:15:** 1 Samuel 16:7; Onger Akaba 7:9; Aghuzir Akaba 6:16-17; Matyu 23:28; Luk 10:29; 18:9-14 **16:16:** Mt 4:17, 11:12-13, Lu 7:29 **16:16:** Matyu 4:17; 11:12-13; Luk 7:29 **16:17:** Sng 102:26-27, Ais 40:8, Mt 5:18, 1 Pi 1:25 **16:17:** Onger Akaba 102:26-27; Aisaia 40:8; Matyu 5:18; 1 Pita 1:25 **16:18:** Mt 5:32, Mk 10:11, 1 Ko 7:10-11 **16:18:** Matyu 5:32; Mak 10:11; 1 Korin 7:10-11

Iesus poroghamiba uari ataghirazir arazim migei
(Matyu 5:31-32; 19:9; Mak 10:11-12)

18 "Ezi ni gumazir manam uan amuim
ategha amizir igharazimin iki mati,
ni amizir munamin mikarzim okeme.
Ezi ni gumazir manam ni amizir me
ikegha taghizimin iti, ni uaghan amizimin
mikarzim okeme."

Gumazir dagiaba avirasemezim ko Lasarus

19 Iesus ua kamaghin migei, "Dughiar
mamin, gumazir dagiaba avirasemezir
mam iti. Egha a korotiar bar aghuir
aghevim arugha dagher aghuiba ikia
zurara isabagh amua da apa mamaghira
iti.
20 Ezi an tiar akamin, gumazir puv biz-
iba bagha azangsizir mam, duaba bar a
gizivazima a irighav iti, an ziam Lasarus.
21 Egha a gumazir dagiaba avirasemezir
kamin dagher otevir dakozimin apengan
suaghiriba, a dar amasa gara iti. Ezi afiaba
uaghan izava an duaba ozisi.
22 "Ezi gumazir puv biziba bagha
azangsizim aremeghamin dughiam
otozima, an areme. Ezi enselba a inigha
ghua Abrahamin min aneti. Ezi gumazir
dagiaba avirasemezim uaghan aremezi me
anefa.
23 Ezi a Gumazamizir Oveaghuezibar
Nguibamin ikia mizazir kuram isi. Egha
a kogha pin garava Abrahamin garima, a
bar saghon itima Lasarus an min iti.
24 Egha an Abrahamin dei, 'Afeziam Abra-
ham, nan apangkufigh. Ki mizazim isava
avimin iti. Ezi ni bizir kam bagh Lasarus
amadaghtima, a uan dafarir puzim dipam
darugh nan mizem orangigh.'
25 "Ezi Abraham an dimdiam ikaragha
ghaze, 'Otarim, ni bizir kam uam a ginirigh,
ni angamira itir dughiamin, ni bizir aghuiba
iti. Ezi Lasarus bizir kuraba iti. Ezi
a datirighin kagh deraghavira itima ni
mizazir kuram isi.
26 Ezi ua bizir mam, ga ko no en tizimin,
ruzir konim e abiki. Ezi te kagh ikegh ni
bagh mangisi iburagham, o tina magh ikegh
kagh izisi iburagham.'
27-28 "Ezi dagiaba avirasemezir gumazim
Abrahamin akam pamtemin a ikaragha
ghaze, 'Ki aveghbuar 5pla iti. Kamaghin
amizi, Afeziam, ki pamtemin nin azangsisi,
Lasarus amadaghtima a nan afeziamin
dipenimin mangi. Egh me mikemeghti, me
ki itir nguibar mizaziba isir kamin izan
marki.'
29 "Ezi Abraham an akam ikaragha ghaze,
'Moses ko Godin akam inigha izir gumaz-
ibar osiziriba iti. Eghti me men akaba
baragh.'
30 "Ezi a kamaghin Abraham migei, 'Pu-
vati, Afeziam. Gumazir ovengezitam ua
dikavigh me bagh mangitima, me navibagh
iragham.'
31 "Ezi Abraham kamaghin a migei, 'Me
Moses ko Godin akam inigha izir gumaz-
ibar akaba baraghan koghtima, tav are-
megh ua dikavigh izi me mikimtima, me
uaghan nighnizir gavgavim an akabar ikian
kogham.' "

17

Arazir kuraba, nighnizir gavgavim gasighasisi
(Matyu 18:6-7; 18:21-22; Mak 9:42)

1 Iesus kamaghin uan suren gumazibav
gei, "Gumazir nguazimin ikiava igharaz
darazigh amima me arazir kurabagh
amiba, mevzika! Me kuram iniam!
Arazir kuraba guizbangira otifi, ezi arazir
kurabagh amima da otivir gumazim, ki
ghaze, Noka! Ni kuram iniam!
2 A ikiva borir katam arazir kuratam an
akagham, kamaghin ia a inighiva dagiam an
firim ikeghiva a isi ongarim mikinighti, an
aremeghti deragham.
3 Kamaghin amizi ia deravira uari bagh
gan.
"Egh nin aveghbuam arazir kuratam
damightima, ni pamtem a mikim suam, ni
da atakigh. Egh a navim giraghtima, ni an
arazir kuraba gin amada.
4 Egh a 7plan dughiabar arazir kurabar
ni damighiva, egh a 7plan dughiabar ua-
mategh ni bagh izi kamaghin mikimam, 'Ki
navim gira,' eghti ni an arazir kuraba gin
amadagh."

Iesus nighnizir gavgavimin arazim migei

5 Ezi aposelba kamaghin Iesus migei, "Ni
en nighnizir gavgavim damighti an eke-
fegh!"
6 Ezi a kamaghin me migei, "Ian nighnizir
gavgavim suvigh zuravarim mastetin
ovizitamin min ikitima, ia temer kam mikim
suam, 'Ni uabi asigh egh biba sara mangiva
ongarimin uabi ekaragh,' eghti a ian akam
baragham."*

16:20: Matyu 15:27 **16:24:** Ais 66:24, Sek 14:12, Mk 9:44 **16:24:** Aisaia 66:24; Sekaraia 14:12; Mak 9:43 **16:25:** Jop 21:13, Lu 6:24 **16:25:** Jop 21:13; Luk 6:24 **16:29:** Ais 8:20, Jo 5:39, 5:45, Ap 15:21 **16:29:** Aisaia 8:20; Jon 5:39; 5:45; Aposel 15:21 **16:31:** Jo 11:44-48, 12:10-11 **16:31:** Jon 11:44-48; 12:10-11 **17:1:** Mt 18:6-7, Mk 9:42, 1 Ko 11:19 **17:1:** Matyu 18:6-7; Mak 9:42 **17:3:** Wkp 19:17, Snd 17:10, Mt 18:15, Je 5:19 **17:3:** Ofa Gami 19:17; Aghuzir Akaba 17:10; Matyu 18:15; Jems 5:19 **17:5:** Mk 9:24 **17:5:** Mak 9:24 **17:6:** Mt 17:20, 21:21, Mk 9:23, 11:23 **17:6:** Matyu 17:20; 21:21; Mak 9:23; 11:23 * **17:6:** Mastetin ovizim, a bar sufi.

Iesus ingangarir gumazimin arazim migei

7 Egha Iesus ua kamaghin migei, “Ian tav
ingangarir gumazitam an azenimin ingari o
sipsipbar gari. Ingangarir gumazim azeni-
bar ikegh izitima, eghti a suam, ni izi daper-
agh dami? Puvati. Ia kamaghin migeir
puvati.
8 Gumazir dapanim kamaghin mikimam,
ni na bagh dagheba isamigh uan inim kegh
da tuigh faragh na danighti ki dar amam,
eghti ni gin dami.
9 A ingangarir gumazim amizir bizir kaba
bagha a minabagham, o puvatigham? Pu-
vati.
10 Ezi ia uaghan God damuasa ia
mikemezir biziba ia bar dagh ami, egh ia
suam, E pura ingangarir gumazir kuraba,
ingangarir Ekiam e ganingiziba e pura dagh
ami.”

Iesus 10plan gumazir lepa itiba akirizi me ua dera

11 Iesus Jerusalemin ghuava, Samaria ko
Galilin Distrighin tizimin zui.
12 Egha a nguibar mamin aven zuima,
10pla lepa itir gumaziba a bato. Me mong
saghon tuivighav ikia,†
13 tiarim akara an dei, “Iesus, Gumazir
Ekiam, en apangkufigh.”
14 Ezi a men apigha kamaghin me migei,
“Ia mangiva, uari isiva Godin ofa gamir gu-
mazibar akagh.” Ezi me me bagha ghua tu-
avir arizimin men mikarziba zuegha dera.
15 Ezi men mav, uabin garima an
arimariam givazima a uamategha izava
pamtemin Godin dia egha an ziam fe.
16 Egha Iesusin suemningin boroghin
nguazim girigha fuagha, Iesus a gamizir
bizim bagha a minaba. A Samarian
gumazimra.
17 Ezi Iesus kamaghin azara, “Ezi ki ti
10plan gumazir kaba akiris, o puvati? Ezi
9pla managh iti?
18 Ezi Judan gumazitam ua iza, Godin
ziam fe, o puvati? Gumazir saghuiamin
izezim uabira izava Godin ziam fe.”
19 Egha Iesus kamaghin a migei, “Ni
dikavigh mangi. Nin nighnizir gavgavim ni
gamizi, ni dera.”

God Bizibagh Ativamin Dughiam izam (Matyu 24:23-28; 24:37-41)

20 Dughiar mamin Farisin gumaziba
Iesusin azara, “God Bizibagh Ativamin
Dughiam manadizoghin izam?”
Ezi Iesus men akam ikaragha ghaze, “Ia
oragh, God Bizibagh Ativamin Dughiamin
arazaraziba ia uan damazibar dar
ganighan kogham.
21 Eghti gumazitam kamaghin mikiman
kogham, ‘A kara,’ o ‘A muna.’ Ezi God
Bizibagh Ativamin Dughiam, a ian navir
averiamin aven iti.”‡
22 Egha Iesus uan suren gumazibav
gei, “Dughiam izitima, ia Gumazamizibar
Otarim izamin dughiam bagh gansi
damuva avegham.
23-24 Gumazamiziba ia mikimam, ‘Ara
muna!’ o ‘Ara kara!’ Ezi ia fo, Gu-
mazamizibar Otarim izamin dughiam an
onimarimin min taghtagham. Eghtima
an angazangarim bar overiamin ruaghate-
vimning uagharam aningin tagham. Eghti
ia ivemar men akaba gin mangan marki.
25 A faragh bizir aviriba bagh mizazim
inigham. Eghti datirighin dughiar kamin
itir gumazamiziba an aghuagham.
26 “Ezi bizir Noan dughiamin otiviziba,
da uaghan Gumazamizibar Otarim izamin
dughiamin otivam.
27 Gumazamiziba dagheba ko dipaba
apava, uarir ikiava mamaghira ikia
ghua, Noa uan kurimin ghuavan-
abozir dughiamin, aperiam iza bar me
kuavareme.
28 “Ezi Lotin dughiamin kamaghira,
gumazamiziba dagheba ko dipaba apava,
dagiaba bagha biziba amagava, dagh
ivezava, dagheba oparava dipenibar ingari.
29 Ezi Lot Sodom ataghizir dughiamin,
avim ko dagiar isiba amozimin min ove-
riamin ikegha sua izaghira bar moghira me
kuavareme.

17:8: Lu 12:37 **17:8:** Luk 12:37 **17:10:** Mt 25:30, Ro 3:12, 1 Ko 9:16-17, Fm 11 **17:10:** Matyu 25:30; Rom 3:12; 1 Korin 9:16-17; Filemon 1:11 **17:11:** Lu 9:51-52, 13:22, Jo 4:4 **17:11:** Luk 9:51-52; 13:22; Jon 4:4 **17:12:** Wkp 13:46 **17:12:** Ofa Gami 13:46 † **17:12:** Lepan arimariar fomira Baibelin dughiamin ikezim ighara. Ezi datirighin itir lepan arimariam a igharaghav ami. Fomira ikezim, pura mikarzir ghurghurim gumazir namnabar otifi. Egha uaghan bizir igharaziba sara posi. **17:13:** Wkp 13:45-46 **17:13:** Ofa Gami 13:45-46 **17:14:** Wkp 13:2, 14:1-32, Mt 8:4, Lu 5:14 **17:14:** Ofa Gami 13:2; 14:1-32; Matyu 8:4; Luk 5:14 **17:19:** Mt 9:22, Mk 5:34, Lu 7:50 **17:19:** Matyu 9:22; Mak 5:34; Luk 7:50 **17:20:** Jo 3:3, 18:36 **17:20:** Jon 3:3; 18:36 **17:21:** Mk 13:21, Lu 17:23, Ro 14:17 **17:21:** Mak 13:21; Luk 17:23; Rom 14:17 ‡ **17:21:** Gumazir maba kamaghin akar otevir kam giragha ghaze, “Ia oragh. God Bizibagh Ativamin Dughiam, ian aven iti.” **17:22:** Mt 9:15, Jo 17:12 **17:22:** Jon 17:12 **17:23-24:** Matyu 24:23-27; Mak 13:21; Luk 17:21; 21:8 **17:25:** Mk 8:31, 9:31, Lu 9:22 **17:25:** Mak 8:31; 9:31; Luk 9:22 **17:26:** Stt 6:5-8, 7:1-24, Mt 24:37 **17:26:** Jenesis 6:5-8; 7:1-24; Matyu 24:37 **17:27:** Stt 7:6-24 **17:27:** Jenesis 7:6-24 **17:28:** Jenesis 18:20--19:25 **17:30:** 2 Te 1:7 **17:30:** 2 Tesalonika 1:7 **17:31:** Stt 19:17, 19:26, Mt 24:17-18, Mk 13:15-16 **17:31:** Jenesis 19:17; 19:26; Matyu 24:17-18; Mak 13:15-16

30 “Gumazamizibar Otarim azenara
izighiramin dughiamin, biziba uaghan
kamaghiram otivam.
31 Eghti dughiar kamin ni tina uan
dipenimin pin itir avughsazir danganimin
ikeghiva, egha uan biziba ataghizi da aven
iti, ni da bagh magiri da inian marki.
Kamaghira, tina azenibar iti, a bizitam bagh
nguibamin mangan marki.
32 Ni Lotin amuim ginighnigh!
33 Gumazamizir manam na bagh uan
ikirimirim ateghiva, uan ikirimirim iniam.
34 Ki ia migei, dimagarir kamin taning
uaning inigh misiar vamira dakuti, God tav
inighiva tav ategham.
35-36 Eghti amizir pumuning uaning inigh
maziaba righirightima, God tav inighiva tav
ategham.”§
37 Ezi me an azara, “Ekiam managhira?”
Ezi a men akam ikaragha ghaze, “Gu-
mazir kuaba managh iti naghin, taragiaba
uari akuvagham.”

18

Zurara God ko migeir arazimin akar isin zuim

1 Egha Iesus akar isin zuir mamin uan
suren gumazibav gei, egh men akaghti, me
zurara God ko mikim mamaghira ikiam.
Egh amirvaghan kogham.
2 Egha a kamaghin me migei, “Nguibar
ekiar mamin aven jasin mam iti, a Godin
atiatir puvati. Egha gumazamizibagh
nighnizir puvati.
3 Ezi amuir odiarir mam uaghan nguibar
ekiar kamin iti. Ezi gumazir mam pazava
a gamua osimtiziba a garisi. Ezi a jas
bagha zurara izava a migei, ‘Ni kotiamin
nan akuragh.’
4 “Ezi dughiar avirir maba a bizitam
gamizir puvati. Egha abuan a uabira uabi
migei, ‘Ki Godin atiatir puvati. Egha ki gu-
mazamizibagh nighnizir puvati.
5 Ezi amuir odiarir kam dughiar aviribar
na bagha izi. Ki bar amira. Kamaghin amizi,
ki ua bagh zuamira an osimtizim akirigham,
eghti a ua izi na damutima ki bar amiraghan
kogham!’ ”
6 Egha Iesus ua migia ghaze, “Ia jasin ku-
ramin migirigiam baragh.
7 God inabazir gumazamiziba, me
dimagariba ko aruebar a bagha araima,
a men osimtiziba bagh izi da akiram, o
puvatigham? A me ataghiraghti me pura
mangam? Bar puvati.
8 Ki ia migei, a men osimtizibar
ganiva, zuamira men akuragham. Kam-
aghin amizima, Gumazamizibar Otarim
uamateghamin dughiamin, a ganti,
nguazimin itir gumazamiziba nighnizir
gavgavim an ikiam, o puvatigham?”

Gumazir pumuning God ko migeir akar isin zuim

9 Gumazamizir mabara uarira uan ziaba
fa, egha igharaz daraziv gia ghaze, me de-
razir puvati. Ezi Iesus kamaghin amir gu-
mazamiziba bagha akar isin zuir kam gami,
10 “Gumazir pumuning God ko mikimasa
Godin Dipenimin ghu, aningin mav Farisi,
ezi mav dagiaba isir gumazim.
11 Ezi Farisin gumazim tugha ua bagha ka-
maghin God migei, ‘Ki ni minaba, ki gumazir
mabar min amir puvati. Me biziba okiava,
arazir kurabagh amuava egha amizir paba
itiba okia me koma akui. Egha ki uaghan
dagiaba isir gumazir kamin min amir pu-
vati.
12 Ki wighin vamiran dughiar
pumuningin ni ko mikimasa dagheba
ataghirasi. Egha bizir ki isiba, ki 10plan
pozibar da arigha, dar pozir vamira uaghan
ni ganidi.’
13 Ezi dagiaba isir gumazim mong mu-
namaghin tu. Egha a kogha overiamin
gari puvatigha uan evarim misogha kam-
aghin migei, ‘Ki gumazir kuram, God ni nan
apangkufigh!’
14 Kamaghin amizi ki guizbangira ia
migei, gumazir dagiaba isir kam, a Godin
damazimin dera, egha dipenimin ghu. Ezi
igharazim puvati. Gumazamizir uan ziaba
feba, God me abinam. Eghti gumazamizir
uari abiriba, God me feghti me ziar ekiaba
iniam.”

Iesus ghaze, borir doziba na bagh izi
(Matyu 19:13-15; Mak 10:13-16)

17:32: Stt 19:26 **17:32:** Jenesis 19:26 **17:33:** Mt 10:39, 16:25, Mk 8:35, Lu 9:24, Jo 12:25 **17:33:** Matyu 10:39; 16:25; Mak 8:35; Luk 9:24; Jon 12:25 **17:34:** Mt 24:40-41, 1 Te 4:17 **17:34:** Matyu 24:40-41; 1 Tesalonika 4:17

§ **17:35-36:** Baibelin fofozir gumazir maba ghaze akar otevir mam uaghan kagh iti. Akar otevir kam kamakin, “Gumazir pumuning azenimin ikiti, God aningin tav inigh egha tav ategham.” Ni deragh foghsi, Matyu 24:40in gan. **17:37:** Jop 39:30, Mt 24:28 **17:37:** Jop 39:30; Matyu 24:28 **18:1:** Ro 12:12, Ef 6:18, Kl 4:2, 1 Te 5:17 **18:1:** Rom 12:12; Efesus 6:18; Kolosi 4:2; 1 Tesalonika 5:17 **18:5:** Lu 11:7-8 **18:5:** Luk 11:7-8 **18:7:** MAA 6:10 **18:7:** Akar Mogomem 6:10 **18:8:** Hi 10:37, 2 Pi 3:8-9 **18:8:** Hibru 10:37; 2 Pita 3:8-9 **18:9:** Lu 10:29, 16:15 **18:9:** Luk 10:29; 16:15 **18:11:** Sng 135:2, Ais 1:15, 58:2, Lu 16:15, MAA 3:17 **18:11:** Onger Akaba 135:2; Aisaia 1:15; 58:2; Luk 16:15; Akar Mogomem 3:17 **18:12:** Stt 14:20, Ais 58:2-3, Mt 23:23 **18:12:** Jenesis 14:20; Aisaia 58:2-3; Matyu 23:23 **18:13:** Sng 51:1 **18:13:** Onger Akaba 51:1 **18:14:** Jop 22:29, Mt 23:12, Lu 14:11, Je 4:6, 1 Pi 5:5-6 **18:14:** Jop 22:29; Matyu 23:12; Luk 14:11; Jems 4:6; 1 Pita 5:5-6 **18:15:** Mt 19:13, Mk 10:13 **18:15:** Matyu 19:13; Mak 10:13

15 Ezi Iesus dafarimning borir dozibar arighasa, gumazamiziba me inigha izi. Ezi
an suren gumaziba kamaghin ganigha men
atara men anogorosi.
16 Ezi Iesus borir dozibar diazi me a bagha
zuima, a kamaghin me migei, “Tina God
Bizibagh Ativamin Dughiamin aven ikisi, a
borir dozir kabar min iki. Kamaghin amizi,
ia borir doziba ateghti me na bagh izi, egh
men anogoroghan marki.
17 Ki guizbangira ia migei, gumazitam
borir dozir kabar min God Bizibagh Ati-
vamin Dughiam inighan koghiva, egh an
aven mangan bar iburagham.”

Gumazir dapanir biziba avirasemezim, Iesus ko migei
(Matyu 19:16-30; Mak 10:17-31)

18 Ezi Judabar gumazir dapanir mam
Iesusin azara, “Tisan Aghuim, ki man-
maghin damigh zurara itir ikirimirir
aghuarim iniam?”
19 Ezi Iesus an akam ikaragha ghaze, “Ni
manmaghsua gumazir aghuim na garisi?
Gumazir aghuitam itir puvati. God uabira
gumazir aghuim.
20 Ni God Moses ganingizir arazim gifo,
‘Ni gumazim misueghti an aremeghan
marki, ni poroghamiba uari bakeir
arazim damuam marki, ni gumazamizir
igharazimin biziba okiman marki, ni
bizibagh ifaran marki, ni ua bagh biziba
inisi gumazamizibagh ifaran marki, ni uan
afeziam ko amebamin apengan iki aningin
akaba baragh.’ ”
21 Ezi a kamaghin Iesus migei, “Ki
fomiram aghirimra ikia, arazir kabagh
amua iza datirighin ikia kati.”
22 Ezi Iesus kamaghin oregha a ikaragha
ghaze, “Ni bizir vamira ni tighar a damuam.
Bizir ni itiba bar, ni da amangighiva dagiaba
inigh, egh gumazamizir biziba puvatizibar
aningigh. Egh ni Godin Nguibamin bizir
aghuariba iniam. Egh nan gin izi.”
23 Gumazir kam, biziba bar aviriba iti, ka-
maghin amizima, a Iesusin akam baregha
bar oseme.
24 Ezi Iesus an gara egha a migia ghaze,
“Gumazamizir bizir bar aviriba itiba, me
God Bizibagh Ativamin Dughiamin mangisi
bar iburagham!
25 Kamelin tam iniba isair dikonir torimin
aven mangisi ingangarir dafam damigh
aven mangam. Eghti gumazamizir biz-
iba avirasemeziba, me God Bizibagh Ati-
vamin Dughiamin mangisi guizbangira bar
iburagham!”
26 Ezi marazi kamaghin oregha an azara,
“Kamaghin damightima, tinara zurara itir
ikirimirir aghuir kam iniam?”
27 Ezi Iesus kamaghin me ikaragha ghaze,
“Bizir kaba gumazimin bar osemegham.
Bizir kaba Godin osemezir puvati. A biziba
bar dagh ami.”
28 Ezi Pita kamaghin a migei, “Ni ge, e uan
biziba bar da ategha, nin gin ize.”
29 Ezi Iesus kamaghin me migei, “Ki
guizbangira ia migei, gumazitam God
Bizibagh Ativamin Dughiam bagha uan
dipenim, o uan amuim, o aveghbuaba, o
ameboghfeziaba, o boriba ataki,
30 egh datirighin itir dughiar kamin, God
bizir avirir me faragha inizir bizibagh afi-
ragh me daningam. Egh dughiar gin oti-
vamim me zurara itir ikirimirir aghuarim
iniam.”

Dughiar mikezim Iesus ua migia ghaze, an aremegh ua dikavigham
(Matyu 20:17-19; Mak 10:32-34)

31 Egha Iesus 12plan suren gumaziba
inigha me uarira ikiava, a kamaghin
me migei, “Ia oragh! E nguibar ekiam
Jerusalemin ghuavanadi. Eghti Godin akam
inigha izir gumaziba, Gumazamizibar
Otarimin gun mikemezir osizirir biziba bar,
guizbangira otogham.
32 Eghti me a isi Kantrin Igharazibar Gu-
mazamizibar dafaribar arigham. Eghti me
a dipova a mikimam. Egh aghumsizir araz-
ibar a damuam. Egh a gipariva, a ifozoregh
a misueghti an aremegham.
33 Eghti dughiar mikezimin a ua
dikavigham.”
34 Ezi an suren gumaziba bizir katam
gifozir puvati, a bizir tizim migei. Dar
mingariba men monge, ezi me bar fozir
puvati.

18:16: Mt 19:14, Mk 10:14, 1 Ko 14:20, 1 Pi 2:2 **18:16:** Matyu 19:14; Mak 10:14; 1 Korin 14:20; 1 Pita 2:2 **18:17:** Mt 18:3, Mk 10:15 **18:17:** Matyu 18:3; Mak 10:15 **18:18:** Mt 19:16, Mk 10:17, Lu 10:25 **18:18:** Matyu 19:16; Mak 10:17; Luk 10:25 **18:20:** Kis 20:12-16, Lo 5:16-20, Ro 13:9, Ef 6:2, Kl 3:20 **18:20:** Ua Me Ini 20:12-16; Godin Araziba 5:16-20; Rom 13:9; Efesus 6:2; Kolosi 3:20 **18:22:** Mt 6:19-20, 19:21, 1 Ti 6:19 **18:22:** Matyu 6:19-20; 19:21; 1 Timoti 6:19 **18:24:** Mt 19:23, Mk 10:23, Snd 11:28 **18:24:** Aghuzir Akaba 11:28; Matyu 19:23; Mak 10:23 **18:27:** Jer 32:17, Sek 8:6, Mt 19:26, Mk 14:36 **18:27:** Jeremaia 32:17; Sekaraia 8:6; Matyu 19:26; Mak 14:36 **18:28:** Mt 4:19-20, 19:27, Mk 10:28 **18:28:** Matyu 4:19-20; 19:27; Mak 10:28 **18:29:** Lo 33:9, Mt 19:29, Mk 10:29-30 **18:29:** Godin Araziba 33:9; Matyu 19:29; Mak 10:29-30 **18:30:** Mt 19:29, Mk 10:30 **18:30:** Matyu 19:29; Mak 10:30 **18:31:** Sng 22, Ais 53, Mt 16:21, Mk 10:32, Lu 24:44 **18:31:** Onger Akaba 22:1-31; Aisaia 53:1-12; Matyu 16:21; Mak 10:32; Luk 24:44 **18:32:** Mt 27:2, Lu 9:22, 9:44, 23:1, Jo 18:28, Ap 3:13 **18:32:** Matyu 27:2; Luk 9:22; 9:44; 23:1; Jon 18:28; Aposel 3:13 **18:34:** Mk 9:32, Lu 9:45, Jo 10:6, 12:16 **18:34:** Mak 9:32; Luk 9:45; Jon 10:6; 12:16

Iesus gumazir damazir kuram gamizi a gari
(Matyu 20:29-34; Mak 10:46-52)

35 Iesus Jerikon boroghira izima, gumazir
damazir kurar mam tuavir miriamin aper-
aghav ikia biziba bagha azangsisi.
36 Egha an orazima gumazamizir avirim
iza zuima, a men azara, kar tizim.
37 Ezi me a migia ghaze, "Nasaretin gu-
mazim Iesus iza zui."
38 Ezi a dia migei, "Iesus, Devitin Otarim,
ni nan apangkufigh!"
39 Ezi gumazir faragha zuiba me an atara
a migia ghaze, ni nimira iki.
Ezi a bar pamtem dia migei, "Devitin
Otarim, ni nan apangkufigh!"
40 Ezi Iesus tugha akar gavgavim gumaz-
ibav gia ghaze, "Ia gumazir munam inigh na
bagh izi."
Ezi a roghira izima, Iesus an azara,
41 "Ki tizim ni bagh a damuasa, ni ifonge?"
Ezi an a ikaragha ghaze, "Ekiam, ki
ganasa ifonge."
42 Ezi Iesus a migia ghaze, "Ni gan. Nin
nighnizir gavgavim nin akurazi ni dera."
43 Ezi a zuamira gari. Egha Iesusin gin
ghua Godin ziam fe. Ezi gumazamiziba an
ganigha, uaghan Godin ziam fe.

19

Iesus Sakiusin dipenimin ghu

1 Iesus Jerikon nguibar ekiam abigha zui.
2 Ezi gumazir mam nguibar kamin iti, an
ziam Sakius. A dagiaba isir gumazibar gu-
mazir dapanim, a dagiaba bar aviraseme.
3 A Iesusin ganasa, a manmaghira garir
gumazim. Sakius bar gumazir otevim, egha
gumazamizir avirimin tongin iti. Kamaghin
amizi a Iesusin garir puvati.
4 A fo, Iesus tuavir kamra izam. Kam-
aghin amizi, a ivegha faragha ghua, Iesusin
ganasa temer fighin ghuavanabo.
5 Ezi Iesus danganir kamin oto. Egha
kogha temer kam gisin gara, kamaghin
Sakius migei, "Sakius ni zuamira izighiri.
Datirighin ki nin dipenimin ikiam."
6 Ezi a zuamira izaghirigha bar akonge.
Egha Iesus inigha uan dipenimin zui.
7 Ezi gumazamiziba bar an ganigha, ka-
maghin migia ngavamadi, "A ghua gumazir
kuramin dipenimin iti."
8 Me dipenimin ikia, Sakius tugha,
kamaghin Ekiam migei, "Ekiam, Ni oragh!
Datirighin ki uan biziba bar da tuiragham.
Egh ki taba isi gumazir biziba puvatizibar
aningam. Egh ki gumazitam gifaragh
an bizitam okemeghiva, ki datirighin
uamategh bizir pumuning ko pumuning
a daningam."
9 Ezi Iesus kamaghin a migei, "Gumazir
kam a uaghan Abrahamin ovavim. Kam-
aghin amizi, datirighin God dipenir kamin
gumazamiziba bar men akura.
10 Gumazamizibar Otarim, gumazamizir
ovengeziba bagha ruiava men akur-
vaghasa ize."

Dagiaba inizir ingangarir gumazir 10plan akar isin zuim
(Matyu 25:14-30)

11 Gumazamiziba ikia Iesus barazima, a
migei. A Jerusalemin boroghin itima, me
ghaze, datirighira God Bizibagh Ativamin
Dughiam otogham. Kamaghin amizi, an
akar isin zuir mam me migei.
12 A kamaghin me migei, "Gumazir aruar
mam nguibar saghuiamin mangasa, eghti
me a damighti an atrivimin ikiam. A gin ua-
mategh uan nguibamin izegh men ganam.
13 A mangasa uan ingangarir gumazir
10plan diagha, 20 kina, 20 kina bar moghira
me rome. Egha kamaghin me migei, 'Ia
dagiar kaba inighiva uari bagh dagiar in-
gangaribar amu ikiti, ki uamategham.'
14 "An apengan itir gumaziba me bar
navir kuram an iti. Kamaghin amizi, me
akam inigha zuir gumaziba amadazima
me nguibar gumazir aruam ghuzimin ghu.
Me kamaghin migei, 'Gumazir kam en
atrivimin otivan e aghua.'
15 Ezi gumazir igharaziba gumazir aruar
kam gamizi an atrivimin otogha, gin
uamatenge. A uamategha izegha kamaghin
me migei, 'Gumazir ki fomira dagiaba
aningiziba, men diagh. Ki foghasa me
manmaghin nan dagiabagh isin dagiaba
ini.'
16 "Ezi gumazir faragha zuim iza kam-
aghin migei, 'Ekiam, ki nin 20 kinan kamin
dagiar ingangarim gamighava, a gisin 200
kina ini.'
17 Ezi atrivim kamaghin a migei, 'Ni nan
ingangarir gumazir aghuim, ni ingangarir
bar aghuim gami. Ni bar deraghvira bizir
muziarim gami, kamaghin ki datirighin
bizir ekiam ni danightima, ni nguibar ekiar
10plan ganam.'
18 "Ezi ingangarir gumazir igharazim
iza kamaghin migei, 'Ekiam, ki nin 20

18:38: Mt 15:22 **18:38:** Matyu 15:22 **18:42:** Lu 7:50, 17:19 **18:42:** Luk 7:50; 17:19 **19:7:** Mt 9:11, Lu 5:30, 15:2 **19:7:** Matyu 9:11; Luk 5:30; 15:2 **19:8:** Kis 22:1, Nam 5:6-7, 1 Sml 12:3, 2 Sml 12:6 **19:8:** Ua Me Ini 22:1; Diboboniba 5:6-7; 1 Samuel 12:3; 2 Samuel 12:6 **19:9:** Lu 13:16, Ap 16:31, Ro 4:11-13, Ga 3:7 **19:9:** Luk 13:16; Aposel 16:31; Rom 4:11-13; Galesia 3:7 **19:10:** Mt 10:6, 18:11, Lu 15:4, Jo 3:17, 1 Ti 1:15 **19:10:** Matyu 10:6; Luk 15:4; Jon 3:17; 1 Timoti 1:15 **19:11:** Mt 25:14-30, Ap 1:6 **19:11:** Matyu 25:14-30; Aposel 1:6 **19:14:** Jo 1:11 **19:14:** Jon 1:11 **19:17:** Mt 25:21, Lu 16:10 **19:17:** Matyu 25:21; Luk 16:10

kinan kamin dagiar ingangarim gamigha
datirighin a gisin 100 kina ini.'
19 Ezi atrivim a migei, 'Ki ni atighti ni
nguibar ekiar 5plan ganam.'
20 "Ezi ingangarir gumazir mikezim iza
kamaghin migei, 'Ekiam nin 20 kina ikia
kati. Ki inir avizimin a nomkezima, a kati.
21 Ki ni gifo, ni gumazir apangkuviba pu-
vatizim. Gumazir igharaziba amir biziba, ni
pura da isi. Egha dagher me oparizíba, ni
uaghan pura da isi. Kamaghin amizi ki nin
atiati.'
22 "Ezi atrivim kamaghin ingangarir gu-
mazim migei, 'Ni ingangarir gumazir ku-
ram! Nin akamra ki ni tuisigham. Ni kam-
aghin na ginighnisi, ki ti gumazir apangku-
viba puvatizim. Egha ki gumazir igharaziba
amir biziba, ki ti pura da isi. Egha dagher
me opariba, ki ti uaghan pura da isi?
23 Manmaghin amizi, ni nan dagiaba isa,
dagiar dipenim gatizir puvati, eghti ki ua-
mategh iziva da iniva dagiataba dagh isin
ua da iniam?'
24 Egha a kamaghin an boroghin tuiv-
ighav itir gumazibav gei, 'Ia ada 20 kina
inighiva gumazir 200 kina itim daningigh.'
25 Me kamaghin a migei, 'Ekiam, a 200
kina inigha gifa.'
26 "Ezi a ghaze, 'Ki ia migei! Gumazim o
amizim Godin akabagh foghti, God uan ak-
abar fofozir igharaziba ia daningam, eghti a
Godin akar aviribagh fogham. Eghti Godin
akabagh foghan aghuazir tav, an fofozir
muziarim God a dam a inigham.
27 Nan apaniba, ki men atrivimin
ikian me aghua, ia me inigh kagh
iziva, nan damazimin me misueghti me
arimighiregh.' "
28 Iesus akar isin zuim gamigha givagha,
uan darorim gamua tuavir Jerusalemin
zuimin ghuavanadi.

Iesus Jerusalemin otogha Godin Dipenimin gumaziba ko amizibar sure gami

(Sapta 19:29--21:38)

Iesus atrivimin min Jerusalemin aven zui

(Matyu 21:1-11; Mak 11:1-11; Jon 12:12-19)

29 Iesus Betfage ko Betanin boroghin oto,
nguibar kamning Olivin Mighsiam gisin iti.
Egha a uan suren gumazir pumuning am-
aga,
30 kamaghin aning migei, "Gua nguibar
munagh itimin mangi. Gua nguibar kamin
mangi gantima donkin igiar mam me a
ikezima, a iti. Gumazitam dughiatamin a
gaperagha aruizir puvati. Gua an benim
firighiva donki inigh kagh izi.
31 Eghti tav kamaghin guan azaragham,
'Gua tizim bagha donkin kam firi?' eghti
gua a mikim suam, 'Ekiam ingangarim an
iti.' "
32 Egha Iesus aning amadazi aning ghua
garima, biziba bar moghira Iesus mikemezi
moghin iti.
33 Ezi aning donkin benim firima, an
ghuaviba aningin azara, "Gua tizim bagha
donkin benim firi?"
34 Ezi aning kamaghin me migei, "Ekiam
ingangarim an iti."
35 Egha aning donki inigha Iesus bagha
izi. Egha aning uan azenan azuir korotiar
ruariba donki gisin da ghuani. Egha aning
Iesusin akurazima a donki gisin apera.
36 A donki gaperagha zuima, gumazamiz-
iba uan korotiar ruariba suava tuavimin da
mighuari.
37 A iza danganir tuavir Olivin
Mighsiamin ghuaghirimin boroghin izima,
an gin aruir darazi, me God amizir
mirakelbar ganighava da bagha bar
akongegha pamtem Godin ziam fe.
38 Me araghasa kamaghin migei, "Gu-
mazir Ekiamin ziam ko gavgavimin izim,
God deragh a damu! Navir amirizim Godin
Nguibamin iti. Nguibar bar pin itimin itir
Godin ziam fi!"
39 Ezi Farisin marazi gumazamizir kabar
tongin ikia, kamaghin Iesus migei, "Tisa, ni
uan suren gumazibav kimtima, me nimira
iki! Me kamaghin mikiman marki!"
40 Ezi a kamaghin me migei, "Ki ia migei,
me nimira ikiti dagiaba uari araghasam!"

Iesus Jerusalem bagha azi

41 Iesus Jerusalemin boroghira iza, egha
an gara a bagha azi.
42 Egha a kamaghin migei, "Jerusalem,
ki kamaghsua, ni amua datirighin navir
amirizimin bizibagh foghai. Kamaghin
amizi, da datirighin nin modo.
43 Dughiam iziti, nin apaniba izi nguibam
avinizir divazimin boroghin nguazir

19:21: Mt 25:24 **19:21:** Matyu 25:24 **19:22:** 2 Sml 1:16, Jop 15:6, Mt 12:37, 25:26 **19:22:** 2 Samuel 1:16; Jop 15:6; Matyu 12:37; 25:26 **19:26:** Mt 13:12, 25:29, Mk 4:25, Lu 8:18 **19:26:** Matyu 13:12; 25:29; Mak 4:25; Luk 8:18 **19:30:** Matyu 21:2-3; Mak 11:2-3 **19:32:** Lu 22:13 **19:32:** Luk 22:13 **19:35:** 2 Kin 9:13, Mt 21:7, Mk 11:7, Jo 12:14 **19:35:** 2 Atriviba 9:13; Matyu 21:7; Mak 11:7; Jon 12:14 **19:36:** 2 Kin 9:13, Mt 21:8 **19:36:** 2 Atriviba 9:13; Matyu 21:8 **19:38:** Sng 118:26, Lu 2:14, 13:35, Ef 2:14 **19:38:** Onger Akaba 118:26; Luk 2:14; 13:35; Efesus 2:14 **19:40:** Hab 2:11 **19:40:** Habakuk 2:11 **19:41:** Jo 11:35 **19:41:** Jon 11:35 **19:42:** Ais 6:9-10, Mt 13:14, Ro 11:8 **19:42:** Aisaia 6:9-10; Matyu 13:14; Rom 11:8 **19:43:** Ais 29:3-4, Jer 6:3, 6:6, Lu 21:20 **19:43:** Aisaia 29:3-4; Jeremaia 6:3; 6:6; Luk 21:20

pozir ekiabav kiniva ni ekiarughti, ni
arimangighan kogham.
44 Ni Jerusalem, me nin borir nin aven
itiba sarama asighasigham. Ni Godin
dughiar nin akuraghasa izezim, ni a gifozir
puvati. Bizir kam bagh me dipenimin
ingarizir dagiatam, ateghti, tam tam gisin
ikeghan kogham."

Ivezir gumazamiziba ko biziba amadir gumazamiziba Iesus Godin Dipenimin me batosi
(Matyu 21:12-17; Mak 11:15-19; Jon 2:13-22)

45 Egha a Godin Dipenim avinizir
divazimin aven ghua, biziba amadir
gumaziba batosi.
46 Egha kamaghin me migei, "Godin
Akinafarimin aven, osizirim kamaghin iti,
'Nan Dipenim, God ko migeir Dipenimra.
Ezi ia a gamizi, an okimakiar gumazibar
mogomer danganimin min oto.'"
47 A zurara Godin Dipenimin aven men
sure gami. Ezi ofa gamir gumazir ekiaba
ko Judan Arazibagh fozir gumaziba ko gu-
mazir dapaniba, me a misueghti an are-
meghasa.
48 Ezi gumazamiziba a baraghasa bar
ifongegha, bar an boroghin iti. Kamaghin
amizi, an apaniba a misoghan ibura.

20

Me Iesusin gavgavim bagha an azara
(Matyu 21:23-27; Mak 11:27-33)

1 Dughiar mamin Iesus Godin Dipenir
avizimin aven ikia, gumazamizibar sure
gamuava Akar Aghuim akuri. Ezi ofa gamir
gumazir ekiaba, ko Judan Arazibagh fozir
gumaziba, ko Judabar gumazir aruaba, me
iza anekufa.
2 Egha me kamaghin a migei, "E
mikemegh, ni gavgavir manamin bizir
kabagh ami? Tina gavgavir kam ni
ganingi?"
3-4 Ezi Iesus kamaghin men akam
ikaragha ghaze, "Ki uaghan azangsizitam
ia damuasa. Ia na mikim, Jonin rurim, a
Godin ize o gumazamizibar ize?"
5 Ezi me uarira uariv gei, "E suam, 'An
rurim Godin ize,' eghti, a kamaghin mikim
suam, 'Ia manmaghin amigha ia nighnizir
gavgavim Jonin ikian aghua?'
6 Egh e suam, 'An rurim gumazamiz-
ibar ize,' eghti gumazamiziba dagiabar e
ginivighti, e arighiregham. Me kamaghin fo
Jon a Godin akam inigha izir gumazim."
7 Egha me Iesus ikaragha ghaze, "E fozir
puvati, Jonin rurim manmaghin ize."
8 Ezi Iesus kamaghin me migei, "Kam-
aghira, ki uan gavgavim inizir tuavimin gun
ia mikemeghan kogham."

Wainin azenir gumazibar akar isin zuim
(Matyu 21:33-46; Mak 12:1-12)

9 Egha Iesus migia ghua ua akar isin zuir
kamin gumazamizibav gei, "Gumazir mam
wainin azenim oparigha, egha azenimin
garir gumazir mabar dafarim garigha
ghaze, me gin a givezam. Egha a ghua
dughiar ruarimin saghon iti.
10 Egha wainin oviziba kuarir dughiamin,
a ingangarir gumazir mam amadagha
ghaze, me wainin ovizir taba a daningam.
Ezi azenimin garir gumaziba a misuegha
anemadazima, a dafarir kinibar ua-
matenge.
11 Ezi a ingangarir gumazir igharazim
amada, ezi me uaghan a misuegha
aghumsizir arazibar a gamigha, anemadazi
a dafaribara uamatenge.
12 Ezi a ua mikezim amadazi, me bar puv
a misuegha a isa azenim mikini.
13 "Ezi wainin azenir ghuavim uabira uabi
migei, 'Ki manmaghin damuam? Ki uan
otarir ifongezim amangam. Eghti me ti a
baregh deragh a damuam.'
14 Ezi wainin azenimin garir gumaziba
otarir kamin ganigha, kamaghin uariv gia
ghaze, 'Kar otarir gin azenir kam iniamim.
E a misueghti an aremeghti, e uari bagh
wainin azenir kam iniam.'
15 Egha me a isa azenim mikinigha a
misoghezima an areme."
Egha Iesus ua kamaghin gumazamizibav
gei, "Wainin azenir ghuavim manmaghira
azenimin garir gumazir kabar amuam?
16 A iziva azenimin garir gumazir
kabav soghti, me arimighiram. Eghti a
wainin azenim inigh gumazir igharazibar
anigam."
Ezi gumazamiziba bizir kam baregha
migia ghaze, "Bar puvatigham!"
17 Ezi Iesus merara gara, egha men azara,
"Ezi Godin Akinafarimin migirigiar otevir
kam, an mingarim manmakin?

"'Kar dipenir akinir ingangarir gumaziba
aghuazim,

19:44: Dan 9:24, Mai 3:12, Mt 24:2, Mk 13:2, Lu 1:68, 21:6 **19:44:** Daniel 9:24; Maika 3:12; Matyu 24:2; Mak 13:2; Luk 1:68; 21:6 **19:45:** Mt 21:12, Mk 11:11, 11:15, Jo 2:14-15 **19:45:** Matyu 21:12; Mak 11:11; 11:15; Jon 2:14-15 **19:46:** Ais 56:7, Jer 7:11 **19:46:** Aisaia 56:7; Jeremaia 7:11 **19:47:** Lu 21:37, 22:53, Jo 7:19, 8:37, 18:20 **19:47:** Luk 21:37; 22:53; Jon 7:19; 8:37; 18:20 **19:48:** Mt 21:46, Mk 14:1-2, Lu 20:19 **19:48:** Matyu 21:46; Mak 14:1-2; Luk 20:19 **20:2:** Ap 4:7, 7:27 **20:2:** Aposel 4:7; 7:27 **20:6:** Mt 14:5, 21:26, Lu 7:29 **20:6:** Matyu 14:5; 21:26; Luk 7:29 **20:9:** Ais 5:1 **20:9:** Aisaia 5:1 **20:10:** 2 Sto 36:15-16 **20:10:** 2 Eghaghaniba 36:15-16 **20:17:** Sng 118:22, Mt 21:42 **20:17:** Onger Akaba 118:22; Matyu 21:42

a datirighin dipenim aterir guarim gava?'

18 "Ni tina temer guarir kam gisin irighiva
dipirigh irigham, eghti a tina gisin irightima
gumazir kam bar misarighiregham."
19 Ezi Judan Arazibagh fozir gumaziba, ko
ofa gamir gumazir ekiaba, me bar kaghira
Iesusin suighasa tuaviba buri. Me fo, an
akar isin zuir kam me gasara, ezi me an
suighan gumazamizibar atiati.

Dagiaba Sisar ganidi
(Matyu 22:15-22; Mak 12:13-17)

20 Egha me bar deravira a bagha gara,
egha moga garir gumaziba amadazi, me
ifara mati me guizin migei. Me kam-
aghsua, me Iesusin migirigiar otevitamin
suiraghiva, egh a isi Romin gavmanin gu-
mazir ekiam danigham.
21 Ezi moga garir gumazir kaba an
azangsisi, "Tisa, e fo ni guizbangira
bizibav geir gumazim. Ni Godin Arazibar
gumazamizibar sure gamuava guizbangira
me migei. Ni tavin nighnizimin gin zuir
puvati. Akar vamira ni gumazamizir ziaba
itiba, ko gumazamizir kiniba uaghara, me
migei.
22 Ni e mikim, Judan Araziba manmaghin
migei? E dagiaba isiva Atrivim Sisar
daningtima, arazir kam Godin damazimin
dera, o puvati?"
23-24 Ezi a men nighnizir ifavaribagh
fogha kamaghin me migei, "Dagiatam nan
akagh. Tinan nedazim ko ziam an iti?"
25 Ezi me kamaghin migei, "Sisarin ziam
koma nedazim an iti."
Ezi a me migei, "Kamaghira, ia Sisarin
biziba isi Sisar daning, egh Godin biziba isi
God daning."
26 Ezi me gumazamizibar tongin, a
mikemezir migirigiaba bagha an suighan
ibura. Egha me pura an migirigiabagh
nighnigha nimira iti.

Aremezir gumazamiziba ua dikavigham
(Matyu 22:23-33; Mak 12:18-27)

27 Sadyusin maba azangsizir mam sara
Iesus bagha ize. (Me kamaghin nighnisi,
aremeziba ua dikavan kogham.)
28 Egha me kamaghin Iesus migei, "Tisa,
Moses e bagha akinafarim osira ghaze,
gumazitamin aveghbuam amuimin ikiva
boriba puvatigh aremeghti, anarira irir
aveghbuam an amuir odiarimin ikiva a
bagh boriba iniam.
29 Ezi 7plan aveghbuaba iti. Egha
men mav faragha amuimin ikia boriba
puvatigha areme.
30-31 Ezi anarira irim an ikia kamaghira,
ezi mikezim kamaghira ghu. Kamaghira,
7plan aveghbuaba bar ariaghiregha boriba
puvati.
32 Ezi amizir kam gin uaghan areme.
33 Fomira me bar amizir kamin ike. Ka-
maghin amizi gumazamiziba ua dikavamin
dughiamin, amizir kam tinan amuimra?"
34 Ezi Iesus men akam ikaragha ghaze,
"Dughiar kamin itir gumazamiziba, me
poroghamibagh ami.
35 Eghti gin gumazamizir God inabaz-
iba, me uaghan dughiar izamim ko ua
dikavamin dughiamin, me poroghamibar
amuan kogham.
36 God me damightima, me ua
dikavigham. Me ua dikavighti e fogh
suam me Godin boribara, egh me enselbar
min ikiam. Kamaghin amizi me uam
arimighiran koghiva, egh poroghamibar
amuan kogham.
37 Ezi Moses uabi temer avimin
eghaghanimin aven en aka, aremeziba ua
dikavam. A kamaghin migei, 'Ekiam, Ni
Abraham ko Aisak ko Jekopin God.'
38 Kamaghin e fo, God gumazir
ariaghirezibar God puvati, a gumazir
angamira itibar God. Ezi an damazimin an
boriba bar angamira iti."
39 Ezi Judan Arazibagh fozir gumazir
maba kamaghin migei, "Mar migirigiar
aghuim, Tisa."
40 Egha me uam an azangan atiati.

Iesus a tina?
(Matyu 22:41-46; Mak 12:35-37)

41 Ezi Iesus kamaghin gumazamizibav
gei, "Manmaghin amizi gumazamiziba
ghaze, God Uam E Iniasa Misevezir
Gumazim Krais, a Devitin ovavim?
42 Ezi Devit uabi Onger Akabar
Akinafarimin aven kamaghin mikeme:

" 'Ekiam, nan Ekiam migia ghaze,
"Ni nan agharir guvimin daperagh iki
mangiti,*
43 ki nin apaniba dikabiragh me isi nin da-
farim datighti,
me nin dagarimningin apengan ikiam."
'

20:18: Ais 8:14-15, Dan 2:34-35, Mt 21:44 **20:18:** Aisaia 8:14-15; Daniel 2:34-35; Matyu 21:44 **20:19:** Mt 21:46, Mk 14:1-2, Lu 19:47-48 **20:19:** Matyu 21:46; Mak 14:1-2; Luk 19:47-48 **20:20:** Lu 11:54 **20:20:** Luk 11:54 **20:25:** Mt 22:2, Mk 12:17 **20:25:** Matyu 22:21; Mak 12:17 **20:27:** Mt 22:21, Mk 12:18, Ap 23:8 **20:27:** Matyu 22:23; Mak 12:18; Aposel 23:8 **20:28:** Lo 25:5 **20:28:** Godin Araziba 25:5 **20:36:** Ro 8:23, 1 Ko 15:42, 15:49, 15:52, 1 Jo 3:1-2 **20:36:** Rom 8:23; 1 Korin 15:42; 15:49; 15:52; 1 Jon 3:1-2 **20:37:** Kis 3:6 **20:37:** Ua Me Ini 3:6 **20:38:** Ro 6:10-11, 14:8-9 **20:38:** Rom 6:10-11; 14:8-9 **20:42:** Onger Akaba 110:1 * **20:42:** Ekiam Iesus, God ko biziba bar dar ganam.

44 “Egha Devit ‘Ekiam’ a gati. Manmaghin
amizi, a Devitin Ovavim?”

Judan Arazibagh fozir gumaziba
arazir kurabagh ami
(Matyu 23:1-36; Mak 12:38-40; Luk
11:37-54)

45 Ezi gumazamiziba orazima a kamaghin
uan suren gumazibav gei,
46 “Ia Judan Arazibagh fozir gumaziba
bagh gan. Me uari fava korotiar ruarir
kaba aghuraruasa ifonge. Ezi gumazamiz-
iba maketin danganibar men ziaba fasa me
bar akonge. Egha God ko migeir dipenibar
aven dabirabir aghuariba iniva, egha isar
ekiabar dughiabar me danganir ziaba itiba
iniasa bar ifonge.
47 Me amuir odiaribagh ifara, men
dipeniba okia ghaze e dera. Egha gumaza-
miziba men ziaba fasa, me God ko migia
migirigiar ruaribagh ami. Kamaghin amir
gumaziba, men ivezir kuram gumazamizir
arazir kurabagh amibar ivezim bar a
gafiragham.”

21

Amuir odiarim dagiamning God ganingi
(Mak 12:41-44)

1 Iesus kogha garima, dagiaba itir
gumazamiziba uan dagiaba isa Godin
Dipenimin dagiaba arizir danganim garisi.
2 Ezi a garima biziba puvatizir amuir odi-
arir mam uaghan uan dagiar muziarimning
ati.
3 Ezi Iesus kamaghin migei, “Ki
guizbangira ia migei, biziba puvatizir
amuir odiarir kam dagiar muziarir
pumuning dagiaba arizir danganim gati,
ezi an dagiar pumuning gumazamizir
igharaziba arighizir dagiabagh afira.
4 Me uan dagiar aviribar amodoghin
dagiar muziariba aningi. Ezi a uan
dabirabir onganarazimin mirara dagiar
muziarir abuananamning ati.”

Iesus ghaze, Godin Dipenim ikuvigham
(Matyu 24:1-2; Mak 13:1-2)

5 Ezi an suren gumazir maba Godin
Dipenimin garava kamaghin migei, “Me
dagiar bar aghuibar an ingarighava,
Afeziar Ekiam daningamin bizir aghuir
maba an kuruke.”
6 Ezi Iesus kamaghin me migei, “Ia
datirighin garir bizir kabanagh, dughiam
izitima dagiar kaba, gumaziba bar da
pueghti da bar moghira dagh iregham.
Eghti tam tam gisin ikeghan kogham.”

Iesus ghaze, osimtiziba gin otivam
(Matyu 24:3-14; Mak 13:3-13)

7 Ezi me an azara, “Tisa, bizir kaba
manadizoghin otivam? Arazir manam
faragh otoghti, e fogh suam, dughiar kam
roghira ize?”
8 Ezi Iesus kamaghin migia ghaze, “Ia
uari bagh deraghvira gan, ia men ifavariba
baraghan marki. Gumazir aviriba nan
ziamin izi suam, ‘Kar kirara!’ Eghti tarazi
suam, ‘Dughiam roghira ize!’ Eghti ia men
gin mangan marki.
9 Egh ia inogoviba ko adoghodozir
midorozir akaba baraghiva, atiatingan
marki. Bizir kabanagh faragh otivigham,
eghti nguazir kam givamin dughiam
datirighira otoghan kogham.”
10 Egha a kamaghin me migei, “Kantrin
mamin itir darazi dikavigh kantrin
igharazimin itir darazi ko misogham. Eghti
atrivir mamin adarazi dikavigh atrivir
igharazimin adarazi ko misogham.
11 Eghti danganir maba mikimkizir gav-
gaviba, ko dagheba otevir dughiaba koma
arimariar gavgaviba otivti, atiatingamin
biziba ko overiamin pin arazarazir ekiaba
otivam.
12 “Bizir kaba gin otivam, me faragh
ian suiraghiva arazir kurabar ia damuam.
Me ia kotiam darighsi ia inighiva God ko
migeir dipeniba koma kalabuziabar aven
mangam. Eghti ia nan gin zuir gumazamiz-
iba me bizir kam bangin ia inighiva atriviba
ko gavmanin gumazir ekiabar damazimin
mangam.
13 Eghti kar dughiar aghuir ia nan akam
me mikinamim.
14 Eghti ia deraghvira nighnigh. Ia faragh
me mikimsi akabagh nighnighan marki.
15 Eghti ki nighnizir aghuiba ko migirigiar
aghuiba ia daningtima, ia migirigiar
aghuibara damuti, ian apanitam ian akaba
batoghiva ia adoghan kogham.
16 “Eghti ian ameboghfeziaba, ko
aveghbuaba, ko anababa, ko namakaba,
merara ia inighiva gumazir kurabar
dafaribar atighti, me ian taraziv soghti ia
arimighiregham.
17 Eghti gumazamiziba bar nan ziam
bangin ian aghuagham.

20:46: Mt 23:5, Lu 11:43 **20:46:** Matyu 23:5; Luk 11:43 **21:1:** Mk 12:41 **21:1:** Mak 12:41 **21:3:** 2 Ko 8:12 **21:3:** 2 Korin 8:12 **21:6:** Mt 24:2, Mk 13:2, Lu 19:44 **21:6:** Matyu 24:2; Mak 13:2; Luk 19:44 **21:8:** Mt 24:4-5, Mk 13:5-6, Ef 5:6, 2 Te 2:3 **21:8:** Matyu 24:4-5; Mak 13:5-6; Efesus 5:6; 2 Tesalonika 2:3 **21:10:** Matyu 24:6-7; Mak 13:7-8 **21:12:** Mt 24:9, Mk 13:9 **21:12:** Matyu 24:9; Mak 13:9 **21:14:** Mt 10:19, Mk 13:11 **21:14:** Matyu 10:19; Mak 13:11 **21:14:** Luk 12:11-12 **21:15:** Ap 6:10 **21:15:** Aposel 6:10 **21:16:** Mai 7:6, Mt 10:21-22, Mk 13:12, Ap 7:59, 12:2 **21:16:** Maika 7:6; Matyu 10:21-22; Mak 13:12; Aposel 7:59; 12:2 **21:17:** Matyu 10:22 **21:18:** Matyu 10:30; Luk 12:7

18 Egh me bar tong arazitam ia damuan
kogham. Kamaghin ian dapanarizitam
asighiran kogham.
19 Ia tugh gavgavighvira ikiva, dabirabir
bar aghuim iniam."

Iesus ghaze Jerusalem ikuvigham
(Matyu 24:15-21; Mak 13:14-19)

20 Iesus ua kamaghin migei, "Ni
Jerusalemin nguibamin ganti midorozir
gumaziba izi a kontima, ni fogh suam, a
gasighasighamin dughiam roghira ize.
21 Egh gumazir Judian itiba ari
mighsiabar mangiti, Jerusalemin
nguibamin itiba azenan mangitima,
Jerusalemin azenan itir gumazamiziba
uam an aven mangan markiam.
22 Kar osimtizibar dughiam, God da isi
Israelia daningiva, men arazir kuraba ikar-
vagham. A fomira osirizi moghin otogham.
23 Naviba adair amiziba ko boriba oteba
apir amebaba, mevzika; dughiar izamin
kaba bar men ikuvigham! Eghti God
gumazir kabar atartima, osimtizir ekiam
nguazir kam bativam.
24 Eghti midorozir gumaziba misozir
sababar tarazigh inivti me arighiriti, me
tarazi suighiva, me amangitima me nguibar
Israelin azenan itibar mangam. Eghti
Kantrin Igharazibar Gumazamiziba bar
paziva Jerusalem damu mangi dughiar me
Jerusalemin ganamin dughiam givagham."

Gumazamizibar Otarim gin izam
(Matyu 24:29-31; Mak 13:24-27)

25 Egha Iesus ua kamaghin migei,
"Eghti arazaraziba aruem ko iakinim ko
mikoveziba bativam. Eghti ongarim dipir
tingaghivira ikitima, nguazimin gumaza-
miziba bar atiatigh okam nighnigham.
26 Eghti overiamin biziba bar nigham,
kamaghin amizi gumazamiziba atiatingiva
damaziba men isirtima, me daighiriva oti-
vamin biziba bagh mizuamiva nighnigham.
27 Egh me dughiar kamin Gumazamizibar
Otarimin ganti, a ghuariamin tongin gav-
gavir ekiam ko angazangarir ekiam sara
izam.
28 Eghti bizir kabanagh otivighiritima ia
dikavigh, uan dapaniba fegh gan! God ua ia
iniamin dughiam roghira ize!"

Temer fighin akar isin zuim
(Matyu 24:32-35; Mak 13:28-31)

29 Egha Iesus kamaghin akar isin zuimin
me migei, "Ia temer fighin ganiva temer
maba sara gan.
30 Temebar dafariba asighiriti ia fogh
suam, aruem ganamin dughiam roghira
ize.
31 Kamaghira, ia bizir kabar gan fogh
suam, God Bizibagh Ativamin Dughiam
roghira ize.
32 "Ki guizbangira ia migei, dughiar kamin
itir gumazamizir kaba ikivira ikiti bizir
kaba bar otivam.
33 Overiam ko nguazim givagham, eghti
nan migirigiaba givaghan kogham."

Iesusin suren gumaziba uari bagh der-
aghvira gan

34 Egha Iesus ua kamaghin migei, "Ia
uari bagh ganigh! Isaba ko, dipar on-
ganiba ko nguazir kamin biziba, ia puv
dagh nighnighti, da ia dikabinti, dughiar oti-
vamin kam puram otoghiva, asizibar suizir
azuazimin min ian suigham.
35 Dughiar kam, nguibaba ko nguazir
kamin gumazamiziba bar me bativam.
36 Ia zurara uari bagh gan Afeziam ko
mikimvira ikiti, a gavgavim ia daningtima
ia bizir otivamin kabagh itaviragham. Egh
ia Gumazamizibar Otarimin damazimin tu-
ivam."
37 Dughiabar zurara, Iesus Godin
Dipenimin aven men sure gamuava,
guaratizibar Olivin Mighsiamin ghuava
dimagaribar an iti.
38 Ezi gumazamiziba bar Iesus baraghasa,
mizarazibar Godin Dipenimin arui.

Iesus mizazim inigha aremegha ua dikafi

22

(Sapta 22--24)

21:19: Matyu 10:22; 24:13; Hibru 10:36 **21:20:** Mt 24:15, Mk 13:14 **21:20:** Matyu 24:15; Mak 13:14 **21:22:** Lo 32:35, Jer 5:29, 46:10, Dan 9:26-27, Hos 9:7 **21:22:** Godin Araziba 32:35; Jeremaia 5:29; 46:10; Daniel 9:26-27; Hosea 9:7 **21:23:** Mt 24:19, Mk 13:17, 1 Ko 7:26 **21:23:** Matyu 24:19; Mak 13:17; 1 Korin 7:26 **21:24:** Esr 9:7, Sng 79:1, Ais 63:18, Ro 11:25, MAA 11:2 **21:24:** Esra 9:7; Onger Akaba 79:1; Aisaia 63:18; Akar Mogomem 11:2 **21:25:** Sng 46:2-3, 65:7-8, Ais 13:10, Ese 32:7, Jol 2:31, Mt 24:29, 2 Pi 3:10-12, MAA 6:12-13 **21:25:** Onger Akaba 46:2-3; 65:7-8; Aisaia 13:10; Esekiel 32:7; Joel 2:31; Matyu 24:29; 2 Pita 3:10-12; Akar Mogomem 6:12-13 **21:27:** Dan 7:13, Mt 24:30, 26:64, MAA 1:7, 14:14 **21:27:** Daniel 7:13; Matyu 24:30; 26:64; Akar Mogomem 1:7; 14:14 **21:28:** Ro 8:19, 8:23, 13:11 **21:28:** Rom 8:19; 8:23; 13:11 **21:33:** Sng 102:26-27, Ais 40:8, Lu 16:17, 1 Pi 1:25 **21:33:** Onger Akaba 102:26-27; Aisaia 40:8; Luk 16:17; 1 Pita 1:25 **21:34:** Mt 24:48-50, Mk 4:19, Lu 17:27, Ro 13:13, 1 Te 5:3, 5:6, 1 Pi 4:7 **21:34:** Matyu 24:48-50; Mak 4:19; Luk 17:27; Rom 13:13; 1 Tesalonika 5:3; 5:6; 1 Pita 4:7 **21:35:** 1 Te 5:2, 2 Pi 3:10, MAA 3:3, 16:15 **21:35:** 1 Tesalonika 5:2; 2 Pita 3:10; Akar Mogomem 3:3; 16:15 **21:36:** Mt 24:42, Mk 13:33, Lu 18:1, Ef 6:13, MAA 6:17 **21:36:** Matyu 24:42; Mak 13:33; Luk 18:1; Efesus 6:13; Akar Mogomem 6:17 **21:37:** Lu 19:47 **21:37:** Luk 19:47

Judas Iesus isa gumazir kurabar dafaribagh ati
(Matyu 26:1-5; 26:14-16; Mak 14:1-2; 14:10-11; Jon 11:45-53)

1 Datirighin Yis Puvatizir Bretin Isam
Damuamin Dughiam roghira izi. An ziam,
God Israelia Gitazir Dughiam.
2 Ezi ofa gamir gumazir ekiaba, ko Ju-
dan Arazibagh fozir gumaziba, me gumaza-
mizibar atiati, kamaghin amizi me Iesus
misoghasa tuaviba buri.
3-4 Iesusin 12plan suren gumazir mam Ju-
das, an ziar mam Iskariot. Satan an navir
averiamin ghu. Ezi a Iesus isava Godin
Dipenimin garir gumazir ekiaba, ko ofa
gamir gumazir ekiabar dafaribar arighasa
ghua me koma migirigiabagh ami.
5 Ezi me an migirigiam gifuegha ivezim a
daningasa akabar kiri.
6 Ezi Judas ivezim inian ifuegha Iesusin
suiragh men dafaribar arighasa tuaviba
buri. A ghaze, Iesus uabira ikiti, an an
suiragh men dafarim darigham.

Suren gumazimning daghebar kiri
(Matyu 26:17-25; Mak 14:12-21; Jon 13:21-30)

7 Yis Puvatizir Bretin Isam Damuamin
Dughiam datirighin oto. Ezi dughiar kamin
me God Israelia Gitazir Dughiamin isam
bagha sipsipin nguzim misuegh anemi
ikiva, a ginighnighasa.*
8 Ezi Iesus Jon ko Pita amadagha kam-
aghin aning migia ghaze, "Gua mangiva,
e God Israelia Gitazir Dughiamin isam
amamin daghebar kir."
9 Ezi aning an azara, "Ga managh a bagh
danganim akiram?"
10 Ezi a kamaghin aning migei, "Gua
nguibar ekiamin aven mangiti, gumazitam
miner dipam ater izi gua batoghtima, gua an
gin a zuir dipenimin mangi.
11 Egh dipenimin ghuavim mikim suam,
'Tisa kamaghin migia ghaze, "Nan danganir
ki uan suren gumaziba ko God Israelia Gi-
tazir Dughiamin isam amamim mana?" '
12 Eghti a ghuriamin aven danganir bar
ekiatam guan akagham, dakoziba ko dapi-
agh damamin dabirabiba ko biziba bar ikiti,
gua magh bizibar kir."
13 Ezi aning ghua garima, biziba bar Iesus
mikemezi moghirama otifi. Ezi aning God
Israelia Gitazir Dughiam bagha dagheba ko
bizibar kiri.

Iesus bret ko wain uan aposelbagh anidi
(Matyu 26:26-30; Mak 14:22-26; 1 Korin 11:23-25)

14 Ezi damamin dughiam otozi, Iesus uan
aposelba ko me dagher dakozimin min api-
aghav iti.
15-16 Egha a kamaghin me migei, "Ki
guizbangira ia migei, ki ua God Israelia
Gitazir Dughiamin isamin dagher katam
ameghan kogh, kamaghira iki mangi, God
Bizibagh Ativamin Dughiamin otogham.
Kamaghin amizima, ki ia ko isar kam amasa
bar ifonge. Egh ki gin mizazim iniam."
17-18 Egha Iesus wain apir kap inigha
Ekiam minabagha kamaghin migei, "Ki ia
migei, ki uam wainin ovizimin dipar katam
aman kogh, kamaghira ikiti God Bizibagh
Ativamin Dughiam otogham. Kamaghin
amizi, ia a inigh ia uari daning."
19 Egha a bret inigha, Ekiam minabagha
anebigha me ganiga kamaghin me migei,
"Kar nan inivafizim, ki ia bagha aneningi. Ia
anemi na ginighnigh."
20 Me amegha givazima, arazir kamra
a wain apir kap inigha kamaghin migei,
"Kavin aven itir wainin kam, an Akar
Dikirizir Gavgavir Igiam, ki uan ghuzimin a
gamizima, a ia bagha iri.†
21 Eghti ia gan, gumazir na inighiva gu-
mazir kurabar dafarim darighamim, a kara
na ko dakozim gaperaghav iti.
22 Eghti Gumazamizibar Otarim tuavir
Afeziam faragha a bagh atizimin gin
mangam. Ezi gumazir a inigha gumazir
kurabar dafarim gatizim, gumaka, a bar
ikuvigham."
23 Ezi me akar kam baregha uarira uarir
azangsisi, "Tina bizir kam damuam?"

Iesusin aposelba uari adogha migei, tina faragham?

22:1: Kis 12:1-27 **22:1:** Ua Me Ini 12:1-27 **22:2:** Sng 2:2, Lu 20:19, Ap 4:27 **22:2:** Onger Akaba 2:2; Luk 20:19; Aposel 4:27 **22:3-4:** Matyu 26:14; Mak 14:10; Luk 4:13; Jon 13:2; 13:27 **22:5:** Sek 11:12 **22:5:** Sekaraia 11:12 **22:7:** Kis 12:1-27 **22:7:** Ua Me Ini 12:1-27 * **22:7:** Ni, God Israelia Gitazir Dughiam koma Yis Puvatizir Bretin Isam Damuamin Dughiamin mingariba gifoghsi, ni akirangin itir Akar Mingaribar gan. **22:13:** Lu 19:32 **22:13:** Luk 19:32 **22:15-16:** Luk 13:29; 14:15; Aposel 10:41; Akar Mogomem 19:9 **22:19:** Mt 26:26, Mk 14:22, Lu 24:30, 1 Ko 11:24 **22:19:** Matyu 26:26; Mak 14:22; Luk 24:30; 1 Korin 11:24 **22:20:** Jer 31:31-34, 1 Ko 10:16 **22:20:** Jeremaia 31:31-34; 1 Korin 10:16 † **22:20:** Fofozir gumazir maba kamaghin nighnisi, vezin kamin itir akaba, Luk uabi da osirizir puvati. Gumazir igharazim gin a da osiri. **22:21:** Sng 41:9, Mt 26:21-23, Mk 14:18, Jo 13:21-22, 13:26 **22:21:** Onger Akaba 41:9; Matyu 26:21-23; Mak 14:18; Jon 13:21-22; 13:26 **22:22:** Mt 26:24, Ap 2:23, 4:28 **22:22:** Matyu 26:24; Aposel 2:23; 4:28 **22:23:** Mt 26:22, Jo 13:22, 13:25 **22:23:** Matyu 26:22; Jon 13:22; 13:25 **22:24:** Mt 18:1, Mk 9:34, Lu 9:46 **22:24:** Matyu 18:1; Mak 9:34; Luk 9:46 **22:25:** Mt 20:25-27 **22:25:** Mak 10:42-45 **22:25:** Matyu 20:25-27; Mak 10:42-44

24 Egha aposelba uari adogha ghaze,
tinara en faragham?
25 Ezi Iesus kamaghin me migei, “Kantrin
Igharazir Gumazamizibar atriviba, me uan
gavgaviba ko ziaba fava, arazir kurabar
gumazamizibagh amua kamaghin migei ‘E
gumazamizibar akurvasi.’
26 Ia kamaghin damuan marki. Gumazir
ian torimin ikia ian faragha zuim, a uabi
apengan ikiva, borimin min uabi arigh. Ezi
gumazir ian faragha zuim, ian ingangarir
gumazimin min iki.
27 Tinara ekefe, gumazir pura dagher
dakozimin aperaghav itim o gumazir
dagheba anidim? Gumazir pura dagher
dakozimin aperaghav itim. Ezi ki ian
torimin ikia mati ian ingangarir gumazim.
28 “Ki osimtiziba aterima ia na ko iti.
29 Kamaghira, nan afeziam Atrivimin min
na atizima, ki uaghan atrivibar min ia
arighasa.
30 Eghti nan atrivir dughiamin aven ia
na ko atrivimin dabirabir aghuaribar api-
aghiva Israelian anabar 12plan ganam.”

Iesus kamaghin migia ghaze, Pita akirim ragh a gasaragham
(Matyu 26:31-35; Mak 14:27-31; Jon 13:36-38)

31 Egha Iesus kamaghin migei, “Saimon,
Saimon, Satan nin nighnizir gavgavim
tuisigh a gifoghasa Godin azara.
32 Ezi ki ni bagha Afeziar Ekiam ko
mikemegha gifa, nin nighnizir gavgavim
irighan kogham. Egh ni uamategh na bagh
izi, egh gavgavim uan aveghbuabar aning.”
33 Ezi Pita kamaghin a migia ghaze,
“Ekiam, ki ni ko kalabusin mangam o
aremeghasa ifuegha iti.”
34 Ezi Iesus kamaghin Pitan akam
ikaragha ghaze, “Ki ni migei, ni datirighin
dughiar pumuning ko mikezimin mikim
suam, ni na gifozir puvati, eghti tuarim
maghirama akam.”

Iesus ghaze, suren gumaziba uan dagiar mitariba ko ruagha aruir mitariba ko midorozir sababa ini

35 Egha Iesus men azara, “Ki dughiar
kamin ia amadagha bizir kataba sara ia
amadazir puvati, dagiaba azuir mitariba
ko ruagha aruir mitariba koma dagarir
asuaba. Ezi ia bizitamin otevez, o puvati?”
Ezi me kamaghin migia ghaze, “Puvati.”
36 Ezi a kamaghin me migei, “Eghti
datirighin, gumaziba dagiaba itir mitarir
muziariba iki da inigh, egh gumaziba
ruagha aruir mitariba iki, uaghan da
inigh. Eghti gumazir midorozir sababa
puvatiziba, ia uan initam amadaghiva tam
givesegh.
37 Guizbangira Godin Akinafarim ghaze,
‘Gumazamiziba an gari, a mati gumazir
kuram.’ Ki ia migei, bizir kaba na bati-
vam. Are, Afeziar Ekiamin Akinafarim os-
irizi moghin biziba na bativavira iti.”
38 Ezi me kamaghin a migei, “Ekiam, ni
gan. E midorozir sabar pumuning kati.”
Ezi a kamaghin me migei, “A gifa.”

Iesus Olivin Mighsiamin God ko migei
(Matyu 26:36-46; Mak 14:32-42)

39 Egha Iesus nguibar ekiam, Jerusalem
ategha, Olivin Mighsiam bagha zui. A zu-
rara ami mokin. Ezi an suren gumaziba an
gin zui.
40 Me danganir kamin otivigha a kam-
aghin me migei, “Ia uari bagh God ko mikim.
Eghti osimtizir ekiar kam ia damuti, ia
ireghan kogham.”
41 Egha a me ategha, mati gumazim
dagiam akunizir tizimin ababanimin min,
mong saghon ghugha, tevimning apirigha
kamaghin God ko migei,
42 “Afeziam, ni ifueghava na da osimtizir
kam inigh. Egh ni nan ifongiamin gin man-
gan marki. Ni uan ifongiamin gin mangi.”
43 Ezi ensel mam Godin Nguibamin ikegha
iza gavgavim a ganidi.
44 Ezi Iesus nighnigha bar oseme, egha a
pamtem Afeziam ko migei. Ezi an doriba
otivaghira mati ghuzim nguazim giri.‡
45 An Afeziam ko mikemegha,
dikavighava uamategha uan suren gumaz-
iba bagha zui. Egha a men garima, me bar
osemegha akuavira iti.

22:26: Mt 23:11, Mk 9:35, Lu 9:48, 1 Pi 5:3 **22:26:** Matyu 23:11; Mak 9:35; Luk 9:48; 1 Pita 5:3 **22:27:** Mt 20:28, Lu 12:37, Jo 13:12-15, Fl 2:7 **22:27:** Matyu 20:28; Luk 12:37; Jon 13:12-15; Filipai 2:7 **22:28:** 2 Ko 1:7, 2 Ti 2:12, Hi 4:15 **22:28:** 2 Korin 1:7; 2 Timoti 2:12; Hibru 4:15 **22:29:** Lu 12:32 **22:29:** Luk 12:32 **22:30:** Sng 49:14, Mt 19:28, 1 Ko 6:2, MAA 3:21 **22:30:** Onger Akaba 49:14; Matyu 19:28; 1 Korin 6:2; Akar Mogomem 3:21 **22:31:** Amo 9:9, 2 Ko 2:11, 1 Pi 5:8 **22:31:** Amos 9:9; 2 Korin 2:11; 1 Pita 5:8 **22:32:** Sng 51:13, Jo 17:9-11, 17:15, 17:20, 21:15-17 **22:32:** Onger Akaba 51:13; Jon 17:9-11; 17:15; 17:20; 21:15-17 **22:33:** Lu 22:54 **22:33:** Luk 22:54 **22:34:** Mt 26:34, Mk 14:30, Jo 13:38 **22:34:** Matyu 26:34; Mak 14:30; Jon 13:38 **22:35:** Mt 10:9-10, Mk 6:8-9, Lu 9:3, 10:4 **22:35:** Matyu 10:9-10; Mak 6:8-9; Luk 9:3; 10:4 **22:36:** Lu 22:49 **22:36:** Luk 22:49 **22:37:** Ais 53:12, Mk 15:28, Lu 22:52 **22:37:** Aisaia 53:12; Luk 22:52 **22:39:** Lu 21:37, Jo 18:1 **22:39:** Luk 21:37; Jon 18:1 **22:40:** Mt 6:13, 26:41, Mk 14:38, Lu 22:46 **22:40:** Matyu 6:13; 26:41; Mak 14:38; Luk 22:46 **22:42:** Mt 6:10, Jo 5:30, 6:38 **22:42:** Matyu 6:10; Jon 5:30; 6:38 **22:44:** Jo 12:27, Hi 5:7 **22:44:** Jon 12:27; Hibru 5:7 ‡ **22:44:** Fofozir gumazir maba kamaghin nighnisi, vezin kamin itir akaba, Luk uabi da osirizir puvati. Gumazir igharazim gin a da osiri.

46 Ezi a kamaghin me migei, “Ia tizim
bagha akui? Ia dikavighiva Afeziam ko
mikim. Eghti osimtizir ekiam ia damuti, ia
ireghan kogham.”

*Judas Iesus isava, gumazir kurabar da-
farim gati*
*(Matyu 26:47-56; Mak 14:43-50; Jon 18:3-
11)*

47 Egha Iesus migiavira itima maburan
gumazir bizim oto. An 12plan suren gu-
mazir mam Judas, a men faragha iza tu-
avim men aka. A Iesusin boroghira izegha
an torasava ami.
48 Ezi Iesus kamaghin an azara, “Ju-
das, kar ni Gumazamizibar Otarimin
toreghiva, a inigh gumazir kurabar dafarim
darighasa?”
49 Ezi suren gumaziba Iesus ko ikia
garima arazim otivasava amima, me
kamaghin migei, “Ekiam, e uan midorozir
sababar me misogham o?”
50 Ezi men mav midorozir sabam inigha,
ofa gamir gumazibar ekiamin ingangarir
gumazir mam misogha, bar an kuarim ane-
tuzi a iri.
51 Ezi Iesus kamaghin migei, “Arazir kam
atakigh!” Egha Iesus an kuarimin suirazi, a
ua dera.
52 Ezi ofa gamir gumazibar ekiaba, ko
Godin Dipenimin garir gumazir ekiaba, ko
Judabar gumazir aruaba, me iza Iesusin
suighasava amima, a kamaghin me migei,
“Ia midorozir sababa ko asianiba inigha iza
mati, ia okimakiar gumazim o midorozir
gumazim buri?
53 Ki zurara ia ko Godin Dipenimin
aven itima, ia dafarim na garizir puvati.
Ezi datirighin ian dughiam. Datirighin
mitarmemin gavgavim oto.”

Pita ghaze, a Iesus gifozir puvati
*(Matyu 26:57-58; 26:69-75; Mak 14:53-
54; 14:66-72; Jon 18:12-18; 18:25-27)*

54 Ezi Iesusin apaniba an suigha a inigha
ofa gamir gumazibar dapanimin dipenimin
zui. Ezi Pita men gin ghua mong girara iti.
55 Ezi me dipenimin divazimin aven avim
atigha apiaghav itima, Pita uaghan me
koma aperaghav iti.
56 Ezi ingangarir guivir mam avir
angazangarimin an garima, a me koma
aperaghav iti, ezi a mighigha an garava
kamaghin a migei, “Gumazir kam a ko ike.”
57 Ezi Pita kamaghin migia ghaze, “Puvati!
Amizim, ki a gifozir puvati.”
58 A mong ikezima, mav ua gin iza an
apigha kamaghin a migia ghaze, “Ni uaghan
men mav.”
Ezi Pita kamaghin migei, “Ai! Ki an suren
gumazim puvati!”
59 Dughiam mong ghugha givazima,
gumazir igharazim izava pamtem ghaze,
“Guizbangira kav, a Galilin gumazimra.
Kamaghin e guizbangira fo, a uaghan a ko
ike.”
60 Ezi Pita kamaghin migia ghaze, “Aiee!
Ni tizim migei? Ki bar fozir puvati!” Egha
a migiavira itima, tuarim ake.
61 Ezi Ekiam raghirigha mighigha Pitan
garima, a mikemezir akabagh iniri, “Ni
datirighin dughiar pumuning ko mikezimin
mikim suam, Ni na gifozir puvati, eghti tu-
arim maghirama akegham.”
62 Egha Pita inirighava, azenan ghugha
bar puvirama azi.

Me Iesus misoghava a dipofi
(Matyu 26:67-68; Mak 14:65)

63 Ezi gumazir Iesusin suighiziba dibovir
akabar a migiava a misosi.
64 Egha me inir avizimin an damazimn-
ing ikegha kamaghin a migei, “Godin akam
inigha izir gumazim, ni e mikim! Tina ni
misoke?”
65 Egha me akar kurar avirir maba saram
a mikeme.

*Iesus gumazir apanibar damazimin
tughav iti*
*(Matyu 26:59-66; Mak 14:55-64; Jon
18:19-24)*

66 Ezi aminim tirazima, Judan kotin aven
itir gumazir aruaba (ofa gamir gumazir eki-
aba, ko Judan Arazibagh fozir gumaziba)
me bar iza uari akuvaghav itima, me Iesus
inigha men damazimin zui.
67 Ezi me kamaghin migei, “Ni e mikim,
kar ni Krais, God Uam E Iniasa Misevezir
Gumazim, o ti puvati?”
Ezi a kamaghin me migia ghaze, “Ki ia
mikemeghtima, ia nighnizir gavgavim nan
ikian kogham.
68 Eghti ki ian azaraghtima, ia na
mikemeghan kogham.
69 Eghti datirighin ko gin izamin dughi-
aba, Gumazamizibar Otarim gavgaviba
bar itir Godin agharir guvimin daperaghiv
ikiam.”
70 Ezi me bar an azara, “Kar ni Godin
Otarim?”
Ezi a me migia ghaze, “Ia guizbangira
migei, ki an Otarimra.”

22:47: Matyu 26:47; Mak 14:43; Jon 18:3 **22:49:** Lu 22:36 **22:49:** Luk 22:36 **22:52:** Lu 22:37, Jo 7:30, 8:20, Kl 1:13 **22:52:** Luk 22:37; Jon 7:30; 8:20 **22:53:** Lu 19:47, 21:37, Jo 12:27 **22:53:** Luk 19:47; 21:37; Jon 12:27; Kolosi 1:13 **22:54:** Sng 31:11, Lu 22:33 **22:54:** Onger Akaba 31:11; Luk 22:33 **22:56:** Ap 4:13 **22:56:** Aposel 4:13 **22:61:** Lu 22:34 **22:61:** Luk 22:34 **22:67:** Jo 3:12, 8:45, 10:24 **22:67:** Jon 3:12; 8:45; 10:24 **22:69:** Ap 7:56, Hi 1:3, 8:1 **22:69:** Aposel 7:56; Hibru 1:3; 8:1 **22:70:** Lu 4:3, 4:9 **22:70:** Luk 4:3; 4:9

71 Egha me kamaghin migia ghaze, “E tizim bagh uamategh gumaziba inighti me gumazir kamin arazibar gun e mikimam? A uabi bizir kam mikemezima, e an akatorim baregha gifa.”

23

Me Iesus inigha Pailatin damazimin zuima a mitighav iti

(Matyu 27:1-2; 27:11-14; Mak 15:1-5; Jon 18:28-38)

1 Egha gumazir bizim bar dikavigha Iesus inigha Pailat bagha zui.

2 Egha me dikavigha a gifara, kamaghin a migia ghaze, “E gumazir kamin garima an en gavmanin ikura. Egha a dagiaba Sisar daningan bar en anogoregha, kamaghin migia ghaze, a uabi atrivim ko God Uam E Iniasa Misevezir Gumazim, Krais.”

3 Ezi Pailat Iesusin azai, “Ni Judabar atrivim, o?”

Ezi Iesus ghaze, “Are, ni mikemezi moghira.”

4 Ezi Pailat kamaghin ofa gamir gumazir ekiaba koma gumazamizibav gia ghaze, “Ki gumazir kamin arazir kuratamin apizir puvati.”

5 Ezi me bar gavgavigha kamaghin migia ghaze, “A Galilin Distrighin ikegha nguibabagh aruava men sure gamua men navibagh inivava da fe. Egha datirighin a Judian Provinsin izegha kagh otogha kamaghin amuavira iti.”

Me Iesus inighava Herotin damazimin zui

6 Ezi Pailat migirigiar kam baregha kamaghin men azara, “Kar Galilin gumazim?”

7 Iesus, Herot garir Provinsin ikezima, Pailat kamaghin fogha anemadazi, a Herot bagha ghu. Dughiar kamin Herot uaghan Jerusalemin iti.

8 Herot fomira Iesusin ganasa ifuegha, an ganizir puvatigha dughiar kamin an an ganigha, bar akonge. Egha Iesusin akaba baregha an mirakelin tamin ganasa.

9 Egha Herot azangsizir aviravíribar Iesus gamima, a bar an azangsizitam ikarazir puvati.

10 Ezi ofa gamir gumazir ekiaba, ko Judan Arazibagh fozir gumaziba, me roghira tuivighav ikia an atara akaba pamtem a gasi.

11 Ezi Herot uan midorozir gumaziba ko an atarava dibovir akar kurabar a migei. Egha me atrivimin inir aghuir mam inigha a gikegha, uam anemadazi, a Pailat bagha zui.

12 Fomira Herot Pailatin apanim, egha dughiar kamin, aning roroamning.

Me Iesus isi temem gafughasa, Pailat migei

(Matyu 27:15-26; Mak 15:6-15; Jon 18:38--19:16)

13 Ezi Pailat, ofa gamir gumazir ekiaba ko gumazir aruaba ko gumazamiziba, men deima me bar uari akuvagha iti.

14 Ezi a kamaghin migei, “Ia gumazir kam inigha na bagha ize. Egha ia kamaghin migei, ‘A gumazamizibav geima me gavmanin ikura.’ Ezi ki ian damazimin arazir kabanagh bagha an azangsiki. Ia oragh! Ki gumazir kamin arazitam batozir puvati. Ia purama a gifari.

15 Ezi Herot uaghan nighnizir kam ikia, gumazir kam e bagha uam anemada. Ia oragh! An arazir kuratam damighiva, an ovengam. Gumazir kam arazir kuratam gamizir puvati, an ovengan kogham.

16-17 Kamaghin amizi, ki pura a fozoregh, an ateghti a mangam.”*

18 Ezi gumazamiziba bar moghira tuai, “Gumazir mamin misokegh! Egh Barabas ateghti an e bagh izi!”

19 (Barabas a fomira Romin gavmanin ikuragha Jerusalemin nguibamin aven midorozim fore. Ezi gumazir maba ariaghire. Ezi me a isa kalabus gati.)

20 Ezi Pailat Iesus ateghti a mangasa ua me migei.

21 Ezi me kamaghin tuai, “A isi ter ighuvimin a gafugh! E a isi ter ighuvimin a gafugh!”

22 Ezi dughiar mikezim a kamaghin migei, “Manmagh su? An arazir kurar manam gami? Ki an arazir kuratamin apizir puvati. An arazir kuratam damighiva an ovengam. Gumazir kam arazir kuratam gamizir puvati. Ki puram a fozoreghiva aneteghti, a mangam.”

23 Ezi me bar moghira gavgavigha dei, “Iesus isiva ter ighuvimin a gafugh!” Ezi men dimdiaba bar Pailatin akam gafira.

24 Ezi Pailat men akamin gin ghugha, Iesus migia ghaze, an ovengam.

25 Gumazamiziba me Pailatin deima a Barabas ataki. Gumazir kam a gavman ikuragha midorozim forezima, gumazir maba ariaghire. Ezi me a isa kalabus gati. Ezi Pailat gumazamizibar nighnizimin gin

23:2: Mt 17:27, Lu 20:25, Jo 19:12, Ap 17:7 **23:2:** Matyu 17:27; Luk 20:25; Jon 19:12; Aposel 17:7 **23:3:** Mt 27:11, 1 Ti 6:13 **23:3:** Matyu 27:11; 1 Timoti 6:13 **23:4:** 1 Pi 2:22 **23:4:** 1 Pita 2:22 **23:7:** Lu 3:1 **23:7:** Luk 3:1 **23:8:** Mt 14:1, Mk 6:14, Lu 9:9 **23:8:** Matyu 14:1; Mak 6:14; Luk 9:9 **23:11:** Ais 53:3 **23:11:** Aisaia 53:3 **23:12:** Ap 4:27 **23:12:** Aposel 4:27 **23:16-17:** Mt 27:15, Jo 18:39 **23:16-17:** Matyu 27:15; Jon 18:39

* **23:16-17:** Fofozir gumazir maba migia ghaze, akar igharazir mam uaghan vezin kam iti. A kamakin, “Me arazir kam iti, me azeniba bar, Isar Ekiamin Dughiar kamin itima, Pailat kalabusin gumazir mam ataghizi a me bagha zui.” Ni Mak 15:6in gan.

ghuava, Iesus isa midorozir gumazibar
dafarim gati.

Me Iesus isa ter ighuvimin a gafu
(Matyu 27:32-44; Mak 15:21-32; Jon 19:17-27)

26 Ezi midorozir gumaziba Iesus inigha
zuima, Sairinin gumazir mam an ziam Sai-
mon, a Jerusalemin mangasa iza me gi-
tavirazima, me an suira. Egha me ter ighu-
vim an dipizim gatigha a migeima, a Iesusin
gin zui.
27 Ezi gumazir avirim an gin ghua,
amiziba a bagha aziava azirakar ighiar
amirizibagh ami.
28 Ezi Iesus raghirigha kamaghin me migia
ghaze, "Ia Jerusalemin amiziba, ia na bagh
arangan marki. Ia uari ko uan boriba bagh
arang!
29 Gin dughiatam otoghtima, me kam-
aghin mikim suam, 'Amizir furabaghatiba
ko amizir tighar boriba batamiba ko, amizir
oteba boribagh aningizir puvatiziba, me
bar akuegham.'

30 "'Egh me dughiar kamin kamaghin
mighsiabav kimam,
"Ia e gisin irighiva, e mongegh!" '

31 "Me datirighin arazir kamin temer
angamtizim damighiva arazir manatamin
temer midiarim damuam?"
32 Ezi midorozir gumaziba gumazir kurar
pumuning Iesus ko aning misueghtima, me
aremeghasa aning inigha izi.
33 Egha me ghua danganir mamin oto,
an ziam Dapanir Agharim. Egha me dan-
ganir kam Iesus isa ter ighuvimin anegura.
Me uaghan gumazir kuramning agurazima,
mam an agharir guvimin itima, mam an
agharir kiriamin iti.
34 Ezi Iesus kamaghin migei, "Afeziam,
me amir biziba, me dagh fozir puvati. Ni
men arazir kuraba gin amadagh." Ezi
midorozir gumaziba Iesusin korotiaba ini-
asa satu gikararai.
35 Ezi gumazamiziba an gara tuivighav
itima, gumazir dapaniba uaghan an gara
minbaba sighsirava kamaghin a migei,
"A gumazir mabar akurvakis. Egh a
guizbangira God Uam E Iniasa Misevezir
Gumazim, gumazir God inabazim, a uabi
uabin akuragh."

36-37 Ezi midorozir gumaziba iza uaghan
a dipovava, egha wainin dipar misozim a
ganiga kamaghin a migei, "Ni guizbangira
Judabar atrivir gumazim, ni uabi uabin
akuragh!"
38 Egha midorozir gumaziba osizirir mam
Iesusin dapanim gisin anegura. An os-
iziriba kamaghin migei, "Gumazir kam Jud-
abar Atrivim."
39 Ezi gumazir kurar mam ter ighuvimin
guraghav ikia, atara kamaghin Iesus migei,
"Ni guizbangira God Uam E Iniasa Misevezir
Gumazim, ni uabin akurvaghiva ga sarama
akuragh!"
40 Ezi gumazir kurar igharazim atarava
kamaghin migei, "Ni ovengasava amuava,
Godin atiati, o puvati?
41 Me deragha ga gami, ga uan arazir
kurabagh ipuri. Ezi gumazir kam arazir
kuratam gamizir puvati."
42 Egha gumazir kam kamaghin Iesus
migei, "Iesus, ni gin atrivimin ikiamin
dughiam, ni na ginirigh."
43 Ezi Iesus kamaghin a migei, "Ki
guizbangira ni migei, ni datirighin na ko
Godin Nguibar Aghuarimin ikiam."

Iesus areme
(Matyu 27:45-56; Mak 15:33-41; Jon 19:28-30)

44-45 Ezi aruem dughiar kamin garir pu-
vati. Kamaghin amizi, mitatem 12 kloghin
nguazim bar anevaragha ghua 3 kloghin tu.
Ezi Godin Dipenimin itir inir ekiam tongira
biki.
46 Ezi Iesus pamtem kamaghin dei,
"Afeziam, ki uan duam nin dafarim garisi."
A kamaghin mikemegha, uan duam sue.
47 Ezi midorozir gumazibar gumazir da-
panim kamaghin ganighava Godin ziam
fe. Egha kamaghin migei, "Guizbangira,
kar gumazir aghuim, a bizitam pazava a
gamizir puvati."
48 Ezi gumazamizir iza itiba bizir ka-
banangin gari da otivima, me azia, uan
afarizibav sogha, uan dipenibar zui.
49 Ezi Iesus gifozir gumaziba, ko amizir
an gin Galilin Distrighin izeziba, me mong
saghon tuivigha ikia, bizir kabar gari da
otifi.

23:26: Mt 27:32, Mk 15:21 **23:26:** Matyu 27:32; Mak 15:21 **23:29:** Mt 24:19, Lu 21:23 **23:29:** Matyu 24:19; Luk 21:23 **23:30:** Ais 2:19, Hos 10:8, MAA 6:16 **23:30:** Aisaia 2:19; Hosea 10:8; Akar Mogomem 6:16 **23:31:** Jer 25:29, Ese 20:47, 1 Pi 4:17 **23:31:** Jeremaia 25:29; Esekiel 20:47; 1 Pita 4:17 **23:33:** Mt 27:33, Mk 15:22, Jo 19:17-18 **23:33:** Matyu 27:33; Mak 15:22; Jon 19:17-18 **23:34:** Sng 22:18, Ais 53:12, Mt 5:44, Ap 3:17, 7:60 **23:34:** Onger Akaba 22:18; Aisaia 53:12; Matyu 5:44; Aposel 3:17; 7:60 **23:35:** Sng 22:7, Sek 12:10, Mt 27:39, Mk 15:29 **23:35:** Onger Akaba 22:7; Matyu 27:39; Mak 15:29 **23:36-37:** Onger Akaba 69:21 **23:42:** Mt 16:27-28 **23:42:** Matyu 16:27-28 **23:44-45:** Ua Me Ini 26:31-33; 36:35; Amos 8:9 **23:46:** Sng 31:5, Ap 7:59 **23:46:** Onger Akaba 31:5; Aposel 7:59 **23:48:** Lu 18:13 **23:48:** Luk 18:13 **23:49:** Sng 38:11, Lu 8:2-3 **23:49:** Onger Akaba 38:11; Luk 8:2-3 **23:50-51:** Luk 2:25; 2:38

Me Iesusɨn kuam dagɨar torim garɨsi
(Matyu 27:57-61; Mak 15:42-47; Jon 19:38-42)

50-51 Ezɨ gumazir mam, an ziam Josep,
a Judian Provinsɨn nguibam Arimatean
ikegha ize. A gumazir aghuim, a Godɨn
damazimɨn arazir aghuibagh amir gu-
mazim, egha a Judan kotɨn aven itir
gumazir aruabar gumazir mam. Egha a
men nɨghnɨziba ko arazibar gɨn mangan
aghua. A God Bizibagh Ativamin Dughiam
baghavɨra mɨzua iti.
52 Egha Josep Iesusɨn kuam iniasa ghua
Pailatɨn azarazɨma, Pailat an amamangatɨ.
53 Ezɨ a Iesusɨn kuam ter ighuvimɨn
anedegha, inir ghurghurimɨn a righa, a
inigha ghua dagɨar torir me fomɨra gumazir
kuatam atɨzir puvatɨzim gatɨ.
54 Kar dughiar bizibar kɨrim, ezɨ Sabatɨn
dughiam roghɨra ize.
55 Ezɨ amizir Iesusɨn gɨn Galilin Distrighɨn
izeziba, me Josepɨn gɨn ghua dagɨar torimɨn
gari. Egha me uaghan garima, Josep man-
maghɨn Iesusɨn kuam atɨ.
56 Egha me ganigha gɨvaghava, ua-
mategha uan dɨpenibar ghua bizir
mughuriaba itiba ko boreba isa da arɨsi.
Egha Godɨn osizirim mɨkemezɨ moghɨn, me
Sabatɨn dughiamɨn avughsi.

24

Iesus ua dɨkafi
(Matyu 28:1-10; Mak 16:1-8; Jon 20:1-10)

1 Ezɨ Sanden bar mɨzaraghara, amiziba
borer mughuriar aghuir me arɨghiziba,
inigha dagɨar torimɨn zui.*
2 Egha me gari, torim avarazir dagɨam,
me a puegha ghu.
3 Egha me aven ghua Iesusɨn kuam bagha
garava avenge.
4 Egha me kamaghɨn ganigha nɨghnɨzir
avɨribagh amua tuivighav itima, gumazir
pumuning zuamɨra aningɨn korotiaba
onɨmarimɨn mɨn taghtagha men mɨn tughav
iti.
5 Ezɨ amiziba bar atiatigha avigha
nguazimɨn gari, ezɨ gumazimning kam-
aghɨn me mɨgei, “Ia tizim bagha gumazir
angamɨra itim, gumazir ovengezibar
danganimɨn a buri?
6 A kagh itir puvatɨ; a ua dɨkafi! A
ia ko Galilin ikia mɨkemezir bizim, ia a
gɨnɨghnɨgh,
7 ‘Gumazamizibar Otarim, me a isɨ
gumazir arazir kurabagh amibar da-
farim datɨghtɨ, me a isɨ ter ighuvimɨn a
guragham. Eghtɨ a dughiar mɨkezimɨn ua
dɨkavigham.’”
8 Ezɨ a mɨkemezir akaba, me dagh inɨrɨ.
9 Egha me mozim ategha uamategha
ghua bizir kabar gun Iesusɨn suren gu-
mazir 11plan mɨgɨava igharaz darazi sara
mɨkeme.
10 Amizir bizir kabar gun Iesusɨn 11plan
aposelba ko igharaz daraziv kemeziba.
Makdalan nguibamɨn amizim Maria, ko
Joana, ko Maria a Jemsɨn amebam, ko
amizir igharazir maba uaghan me ko ikia
bizir kabar gun aposelbav gei.
11 Ezɨ me amizibav gɨa ghaze, me ti on-
ganighama, kamaghɨn amizɨ me nɨghnɨzir
gavgavim men akabar itir puvatɨ.
12 Pita kamaghɨn oregha dɨkavigha ivegha
mozimɨn ghu. Egha an aviragha, mozimɨn
aven gara bizitamɨn apizir puvatɨgha inir
ghurghuribara gari da ireghav iti. Egha a
uamategha ghua nɨghnɨzir avɨribagh amua
ghaze, kar manmaghɨn amizir bizim.†

Gumazir pumuning Emeusɨn tuavimɨn Iesus bato
(Mak 16:12-13)

13 Ezɨ dughiar kamra gumazir pumuning
Emeusɨn nguibamɨn zui, Emeusɨn
nguibamɨn ikegha Jerusalemɨn zuir tu-
avimɨn ruarim, a 11 kilomita.
14 Ezɨ aning bizir otivizir kabar gun
uaningra uaning mɨgei.
15 Egha aning bizir kabav gɨa uaningɨn
azangsɨzima, Iesus uabɨ otogha aning ko me
zui.
16 Ezɨ aning an garava, deragha a gɨfozir
puvatɨ.
17 Ezɨ an aningɨn azara, “Gua tizibar
uaning mɨgɨa tuavimɨn zui?”
Ezɨ aning tugha an garava bar osemegha
aziasava ami.
18 Ezɨ aningɨn mav, an ziam Kliopas, an
azara, “Jerusalemɨn izezir gumazamiziba
bar bizir kam gɨfo. Ezɨ nɨ ti uabɨra dughiar
gɨvazibar Jerusalemɨn bizir kabagh fozir
puvatɨ?”
19 Ezɨ Iesus aningɨn azara, “Bizir tiziba?”

23:55: Lu 23:49 **23:55:** Luk 23:49 **23:56:** Kis 20:10, Lo 5:14 **23:56:** Ua Me Ini 20:10; Godɨn Araziba 5:14
* **24:1:** Wikbar faraghavɨra zuir aruem, a Sandera. **24:4:** Ap 1:10 **24:4:** Aposel 1:10 **24:5:** Lu 2:9 **24:5:** Luk 2:9 **24:6:** Matyu 16:21; 17:22-23; 20:18-19; Mak 8:31; 9:31; 10:33-34; Luk 9:22; 18:31-33 **24:9:** Mk 16:10 **24:9:** Mak 16:10 **24:10:** Lu 8:3 **24:10:** Luk 8:3 **24:11:** Mk 16:11, Lu 24:25 **24:11:** Mak 16:11; Luk 24:25 † **24:12:** Fofozir gumazir maba kamaghɨn nɨghnɨgha ghaze, vezɨn kamɨn akaba, Luk uabɨ da osirizir puvatɨ. Gumazir igharazir mam gɨn da osiri. **24:15:** Mt 18:20, Lu 24:36 **24:15:** Matyu 18:20; Luk 24:36 **24:16:** Jo 20:14, 21:4 **24:16:** Jon 20:14; 21:4 **24:18:** Jo 19:25 **24:18:** Jon 19:25 **24:19:** Mt 21:11, Jo 6:14, Ap 2:22 **24:19:** Matyu 21:11; Jon 6:14; Aposel 2:22

Ezi aning a ikaragha ghaze, “Ga Nasaretin
Iesus bativizir bizibav gei. A Godin akam
inigha izir gumazir mam, ezi an akaba
ko ingangariba God ko gumazamizibar
damazimin bar gavgafi.
20 Ezi en ofa gamir gumazir ekiaba ko
en gumazir aruaba a isa gavmanin dafarim
gatizi, me a misoghezi an areme, ezi me ter
ighuvimin anegura.
21 Ezi e faragha nighnizir gavgavim ka-
maghin an iti, a God Ua Israelia Iniasa
Misevezir Gumazim.

“Ezi migirigiar mam ua iti, bizir kaba
otivigha givazi, ezi datirighin an aremezir
dughiar mikezim oto.
22-23 Ezi datirighin en amizir maba
mizaraghara mozimin ghuegha an kuamin
apizir puvati. Egha me iza e mikemezi, e
bar aguaghfa. Me ghaze, e irebamin min
enselbar garima, me kamaghin e migia
ghaze, a ua dikafi.
24 Ezi en marazi mozimin ghuegha amiz-
iba mikemezi moghin bizibar gari da iti, ezi
me an apizir puvati.”

25 Ezi Iesus kamaghin aning migei, “Gua
gumazir onganimning! Gua Godin akam
inigha izir gumazimin akaba nighnizir gav-
gavim ko navim zuamirama dar itir puvati.
26 Ezi gua ti fozir puvati? God Ua Gumaza-
miziba Iniasa Misevezir Gumazim, faragh
mizaziba inigh egh gin Godin damazimin
ziar ekiam iniam.”
27 Egha Iesus aning geghari. A faragha
Moses osirizir akabav gia, ghua, Godin
akam inigha izir gumazibar akaba bar an-
ing migei. A Godin Akinafarimin itir akar
an gun mikemeziba, dar mingariba bar an-
ingin sure gami.

28 Egha me nguibar me ikiamimin
boroghira ghuava, Iesus aning bada
ghuavira itima,
29 aning a migia ghaze, “Aruem bar
givazima aminim piri. Ni ga ko dakuam.”
Ezi a ghuava aning koma akui.
30 Egha Iesus damasa aning koma
aperaghav ikia, bret inigha Afeziar Ekiam
minabagha, bret abigha aning ganidi.
31 Ezi aning datirighin an gara a
gifofozima, a pura puvati.
32 Ezi aning maghira uaning migei, “A
tuavimin ga batogha Godin Akinafarimin
akabar ga migeima, gan navimning dikafi.”
33 Egha aning dikavigha zuamira ua-
mategha Jerusalemin ghua garima, Iesusin
11pla suren gumaziba, me marazi ko uari
akuvagha iti.
34 Egha me kamaghin aning migei, “Bar
guizbangira! Iesus aremegha dikavigha
ghua Saimon bato!”
35 Ezi aning maghira tuavimin otivizir biz-
ibar gun me migia ghaze, a bret abighizima
ga an ganighava a gifo.

Iesus uan suren gumaziba bato
(Matyu 28:16-20; Mak 16:14-18; Jon 20:19-23)

36 Iesusin suren gumazir 11pla ko marasi,
bizir kabar gun uariv geima, Iesus pura
men tongin tughav ikia, kamaghin me
migei, “Navir amirizim ia ko iki.”‡
37 Ezi me bar atiatigha ghaze, me duamin
gari.
38 Ezi a kamaghin me migei, “Ia tizim
bagha atiatia nighnizir aviribagh ami?
39 Ia kagh nan dafariba ko dagaribar gan.
Egh ia fogh suam, kar ki Iesus uabi. Egh
ia nan suigh ia fogham. Duaba aghariba
ko inivafiziba puvati. Ezi ia nan gari, ki
aghariba ko inivafizim iti.”
40 A kamaghin mikemegha uan duar torir
dafarimningin itimning ko duar torir da-
garimning itimning, men aka.§
41 Ezi me bar akuegha tintinibar
nighnigha, nighnizir gavgavim an itir
puvati.
Ezi a men azara, “Ia damamin daghetam
iti?”
42 Ezi me tuazir osirir akuam a
ganingizima,
43 a men damazibar a inighava anepi.
44 Egha a kamaghin me migei, “Fomira
Moses Osirizir Araziba, ko Godin akam
inigha izir gumazibar osiziriba, ko Onger
Akabar Akinafarim, da nan gun mikemezir
biziba, da bar moghira guizin otivam. Kar
bizir ki ia ko ikia ia mikemeziba.”

24:20: Lu 23:1, Ap 13:27-28 **24:20:** Luk 23:1; Aposel 13:27-28 **24:21:** Lu 1:68, 2:38, 19:11, Ap 1:6 **24:21:** Luk 1:68; 2:38; 19:11; Aposel 1:6 **24:22-23:** Matyu 28:8; Mak 16:10; Luk 24:1-11; Jon 20:18 **24:24:** Jo 20:3-10 **24:24:** Jon 20:3-10 **24:26:** Lu 9:22, 24:44, Ap 17:3, 1 Pi 1:11 **24:26:** Luk 9:22; 24:44; Aposel 17:3; 1 Pita 1:11 **24:27:** Stt 3:15, Nam 21:9, Lo 18:15, Sng 22:1-21, Ais 7:14, 7:53, Dan 9:24, Mal 3:1, Jo 13:31, Ap 3:13 **24:27:** Jenesis 3:15; Diboboniba 21:9; Godin Araziba 18:15; Onger Akaba 22:1-21; Aisaia 7:14; 53:7; Daniel 9:24; Malakai 3:1 **24:30:** Mt 14:19, Lu 22:19 **24:30:** Matyu 14:19; Luk 22:19 **24:34:** 1 Ko 15:4-5 **24:34:** 1 Korin 15:4-5 **24:36:** 1 Ko 15:5 **24:36:** 1 Korin 15:5 ‡ **24:36:** Fofozir gumazir maba ghaze, vezin kamin migirigiar otevir abuananam, Luk uabi an osirizir puvati. Gumazir igharazir mam gin da osiri. **24:37:** Mt 14:26 **24:37:** Matyu 14:26 § **24:40:** Fofozir gumazir maba ghaze, vezin kamin itir akaba, Luk uabi da osirizir puvati. Gumazir igharazir mam gin da osiri. **24:41:** Jo 21:5 **24:41:** Jon 21:5 **24:44:** Mt 16:21, 20:18, Mk 8:31, Lu 9:22 **24:44:** Matyu 16:21; 20:18; Mak 8:31; Luk 9:22 **24:45:** Lu 24:27, Ap 16:14 **24:45:** Luk 24:27; Aposel 16:14 **24:46:** Sng 22, Ais 50:6, 52:14-53:12, Hos 6:2, Lu 24:26, Ap 17:3 **24:46:** Onger Akaba 22:1-31; Aisaia 50:6; 52:14--53:12; Hosea 6:2; Luk 24:26; Aposel 17:3

45 Egha a nighnizir aghuiba me
ganingizima me Afeziar Ekiamin
Akinafarimin akabar mingaribagh fo.
46 Ezi a kamaghin me migei, “Afeziar
Ekiamin Akinafarim kamaghin mikeme,
God Ua Gumazamiziba Iniasa Misevezir
Gumazim, Krais, an aremegh dughiar
pumuning ko mikezimin ikegh uamategh
mozimin dikavigham.
47 Eghti nan ziamin, ia nan akam inigh
mangam. Ia Jerusalem ikegh nan akam
inigh nguazimin mikebaba bar dar mangi.
Ia ikiziba bar dar gumazamizibav kimti, me
navibagh iraghti ki men arazir kuraba gin
amangam.
48 Ia uari uan damazibar bizir kabar ga-
nizi moghin dar gun mikim.
49 Ia oragh. Afeziam faragha akam akira
ghaze, a uan Duam isi ia daningam. Ezi ki
a mikemezi moghin, ia bagh anemangam.
Kamaghin ia nguibar ekiamin iki. Egh ma-
maghira iki mangi dughiar God ko itir gav-
gavim izighiritima, ia a iniam.”

God Iesus inigha uamategha
uan Nguibamin ghuavanabo
(Mak 16:19-20; Aposel 1:9-12)

50 Egha Iesus uan suren gumaziba inigha
ghuava Betanin boroghin itir danganimin
tu. Egha a uan agharim ghufegha arazir
aghuim me damuasava Godin azai.
51 An arazir aghuim me damuasa Godin
azavira itima, God a inigha uan Nguibamin
ghuavanadi.
52 Ezi me an ziam fa bar akuegha ua-
mategha Jerusalemin zui.
53 Egha me Godin Dipenimin aven ikiava
an ziam fa mamaghira iti.

24:47: Ais 49:6, 49:22, Jer 31:34, Mai 4:2, Mal 1:11, Mt 28:19, 1 Ti 3:16 **24:47:** Aisaia 49:6; 49:22; Jeremaia 31:34; Maika 4:2; Malakai 1:11; Matyu 28:19; 1 Timoti 3:16 **24:48:** Jo 15:27, Ap 1:8, 1:22, 2:32 **24:48:** Jon 15:27; Aposel 1:8; 1:22; 2:32 **24:49:** Ais 44:3, Jol 2:28, Jo 14:16, 14:26, 15:26, 16:7, Ap 1:4 **24:49:** Aisaia 44:3; Joel 2:28; Jon 14:16; 14:26; 15:26; 16:7; Aposel 1:4 **24:51:** Jo 20:17, Ef 4:8 **24:51:** Jon 20:17; Efesus 4:8 **24:52:** Jo 14:28, 16:22 **24:52:** Jon 14:28; 16:22 **24:53:** Ap 2:46, 5:42 **24:53:** Aposel 2:46; 5:42

Jon Osirizir Akar Aghuim o Jon Akar faragha zuim

Jon Osirizir Akar Aghuimin akinafarim, a kamaghin migia ghaze, Iesus a "Godin Akam uabi gumazimin min oto. God anemadazima an en tongin iti." Jon kamaghin ifonge, gumazamiziba bar nighnizir gavgavim Godin Otarim Iesusin ikiam. Egh me kamaghin fogh suam, Iesus a Gumazir God Uam E Iniasa Misevezim. Jon kamaghin fo, gumazamizir nighnizir gavgavim Iesusin itiba, me ikirimirir aghuarir zurara itim iniam. Kamaghin an akinafarir kam osiri. (Ni Jon 20:31in gan.)

Jon faragha e mikeme, Akar fomira God ko itir kam, kar Iesusra. Egha gin Jon Iesusin mirakelbar eghaghanibar gun migei. Eghti e dar gan fogh suam, Iesus a Gumazir God Uam E Iniasa Misevezim, a Godin Otarim. Jon uaghan Iesus amizir mirakelbar akar mingaribar e mikeme. Ezi e gumazamizir mabar gari, me nighnizir gavgavim Iesusin ikiava an gin zui. Ezi marazi nighnizir gavgavim an ikian aghua.

Akar sapta 13--17in itiba, Iesusin apaniba dimagarimin an suirazimin dughiamin otivizir araziba, Jon a dagh eghari. Dimagarir kam, Iesus uan suren gumaziba ko ikia migirigiar aghuir aviriba me ganingi. Ezi gin apaniba Iesusin suiragha a kot gatigha, a isa ter ighuvimin a gafu. Akar abuananam, Iesus mozimin ua dikavizi, an suren gumaziba an gani.

Bizir e dughiar aviribar Jonin akinafarimin garir mam, a kamakin, Iesus nguazimin itir gumazamizibar dabirabimin bizibar gara da isa akar isin zuimin dav gei. Ezi aminimin akam, ko dipamin akam, ko bretin akam, ko angazangarimin akam, ko wainin ikarizimin akam, ko sipsipbar garir gumazimin akam, dipenimin tiar akamin akam, bizir kaba Jonin akinafarimin aven iti.

Akam gumazimin min otogha iza gumazamizibar tongin iti

(Sapta 1)

Akar Ikirimirir Zurara Itim Anidim, a gumazimin min oto

1 Bar fomira fomira, biziba bar tighar otivamin dughiam, Akam iti. Akar kam God ko iti, egha a uabi God.

2 Bar fomira fomira Akam God ko iti.

3 Ezi Akar kamin, God biziba bar dar ingarizima, da otifi. Ezi bizitam tuavir igharazitamin otozir puvati. Akam uabi bizibagh amizima, da otifi.

4 Egha Akar kamra, a zurara itir ikirimirir aghuarimin mingarim. Ezi ikirimirir aghuarir kam, a uaghan gumazamiziba angazangarim me ganidi.

5 Ezi angazangarir kam a mitatemin isima, mitatem anevaraghava anemungezir puvati.

6 Ezi God gumazir mam amada, an ziam Jon.

7 An akam akunasa ize. An angazangarir kamin akamin gun mikimtima, gumazamiziba bar moghira a baraghiva nighnizir gavgavim an ikiam. A ingangarir kam damuasa ize.

8 Egha Jon uabi angazangarir kam puvati. An angazangarir kamin akamin gun mikimasa ize.

9 Ezi angazangarir kam guizbangin angazangarim. Egha nguazir kamin izegha gumazamiziba bar angazangarim me ganidi.

10 Akam nguazir kamin iti. An gavgavimin, God nguazir kamin ingari, ezi nguazimin itir gumazamiziba a gifozir puvati.

11 A uan nguibamra ghuzima an anababa an aghuagha a inizir puvati.

12 Ezi gumazamizir maba a ini, egha nighnizir gavgavim an ziamin iti. Kamaghin amizi, a me gamizima me Godin boribar min otifi.

13 Me amebaba ko afeziabar ghuzibar otifi, o mikarzibar ifongiamin, o gumazimin ifongiamin Godin boribar otivizir pu. Bar

---

1:1: Snd 8:22, 8:30, Jo 17:5, Fl 2:6, Kl 1:17, 1 Jo 1:1-2, MAA 1:2, 19:13 **1:1:** Aghuzir Akaba 8:22; 8:30; Jon 17:5; Filipai 2:6; Kolosi 1:17; 1 Jon 1:1-2; Akar Mogomem 1:2; 19:13 **1:2:** Stt 1:1 **1:2:** Jenesis 1:1 **1:3:** Jo 1:10, 1 Ko 8:6, Ef 3:9, Kl 1:16-17, Hi 1:2 **1:3:** Jon 1:10; 1 Korin 8:6; Efesus 3:9; Kolosi 1:16-17; Hibru 1:2 **1:4:** Jo 5:26, 8:12, 9:5, 1 Jo 5:11 **1:4:** Jon 5:26; 8:12; 9:5; 1 Jon 5:11 **1:5:** Jo 3:19 **1:5:** Jon 3:19 **1:6:** Mt 3:1, Mk 1:4, Lu 1:13-17, 1:76, 3:1-2, Jo 1:33 **1:6:** Matyu 3:1; Mak 1:4; Luk 1:13-17; 1:76; 3:1-2; Jon 1:33 **1:7:** Ap 19:4 **1:7:** Aposel 19:4 **1:8:** Jo 1:20 **1:8:** Jon 1:20 **1:9:** Ais 49:6, Jo 1:4, 8:12, 1 Jo 2:8 **1:9:** Aisaia 49:6; Jon 1:4; 8:12; 1 Jon 2:8 **1:10:** Jo 1:3, 17:25, Hi 1:2, 11:3 **1:10:** Jon 1:3; 17:25; Hibru 1:2; 11:3 **1:11:** Lu 19:14, Ap 3:26, 13:46 **1:11:** Luk 19:14; Aposel 3:26; 13:46 **1:12:** Ro 8:15, Ga 3:26, 2 Pi 1:4, 1 Jo 3:1 **1:12:** Rom 8:15; Galesia 3:26; 2 Pita 1:4; 1 Jon 3:1 **1:13:** Jo 3:3-6, Je 1:18, 1 Pi 1:23 **1:13:** Jon 3:3-6; Jems 1:18; 1 Pita 1:23 **1:14:** Ais 60:1-2, Mt 1:16, 1:20, Lu 9:32, Jo 2:11, Ro 1:3-4, Ga 4:4, Fl 2:7, Kl 1:19, 1 Ti 3:16, Hi 2:11-16 **1:14:** Aisaia 60:1-2; Matyu 1:16; 1:20; Luk 9:32; Jon 2:11; Rom 1:3-4; Galesia 4:4; Filipai 2:7; Kolosi 1:19; 1 Timoti 3:16; Hibru 2:11-16

puvati. God uabi me gamizima me an
boribar otifi.
14 Akam uabi gumazimin min oto. A bar
Godin Otarir vamira, ezi God a gamizi a
Godin gavgavim ko angazangarim ini. Ezi
God anemadazima an en tongin iti. Ezi e
an gavgavim ko angazangarimin gani. Ezi
apangkuvim ko guizin akam bar a gizifa.
15 Ezi Jon gumazir kamin gun me migei.
Egha pamten dia ghaze, "A gumazir kam,
ki faragha an gun ia mikemegha gifa. Ki
kamaghin migei, 'Gumazir nan gin izim, a
bar fomira iti, ezi nan amebam gin na bate.
Kamaghin amizi, an gavgavim bar nan gav-
gavim gafira.' "
16 Ezi apangkuvim bar a gizifa, ezi a uan
apangkuvimin a dughiar aviribar bar de-
ravira e gami.
17 Guizbangira, Moses Osirizir Araziba,
God e bagha da isa Moses ganingizi, Moses
e ganingi. Ezi God, Krais Iesusin aven
apangkuvim ko guizbangin arazim en aka.
18 Gumazitam bar Godin ganizir puvati.
Ezi kar Godin Otarir vamira, a uabi God,
egha a bar Godin boroghira iti. A uabira God
en aka.

Jon Gumazamiziba Ruer Gumazim,
an akam akuri
(Matyu 3:1-12; Mak 1:7-8; Luk 3:15-17)

19 Ezi Judan gumazir aruaba, me ofa
gamir gumazir maba ko Livain gumazir
maba amadazi, me Jerusalem ategha Jon
bagha iza kamaghin an azara, "Ni tinara?"
20 Ezi Jon bighavira migia akam modir
puvati. A kamaghin migei, "Ki God Ua
Gumazamiziba Iniasa Misevezir Gumazim
puvati."*
21 Ezi me an azara, "Ni tinara? Ni ti Elaija,
o?"
Ezi a kamaghin migei, "Puvati."
Ezi me kamaghin a migei, "Ni ti Godin
akam inigha izir gumazir kamra, e ni
mizuai."
Ezi a men akam ikaragha ghaze, "Puvati."
22 Kamaghin amizima, me uam an azara,
"Ni bar tinara? E ikarvazir aghuitam inigh
mangiva gumazir e amadazibav kimam. Ni
manmaghira uabi migei?"
23 Ezi Jon kamaghin migei:

"Ki gumazir kamin tiarim,
ki gumazamiziba puvatizir dan-
ganimin ikia egha kamaghin dia
migei,
'Ia Ekiam baghiva
tuaviba azeniva, dar kir.' "

(Kar akar Godin akam inigha izir gumazim
Aisaia fomira osirizim.)
24 Gumazir kaba, Farisiba me amangizi
me ize.
25 Egha me kamaghin Jonin azara, "Ni
Gumazir God Ua Gumazamiziba Iniasa
Misevezim puvatigh, egh ni Elaija puvatigh,
ni Godin akam inigha izir gumazir kam
puvati, egha ni tizimsua gumazamiziba
rue?"
26 Ezi Jon kamaghin men akam ikaragha
ghaze, "Ki dipamin me rue. Ezi gumazir
mam ian tongin iti, ia a gifozir puvati.
27 A gumazir kam, a nan gin izi. Ki an
dagarir asuabar beniba firan ibura."
28 Jon Betanin nguibamin ikia akar
kam me mikeme, nguibar kam Jordanin
Fanemin vongin iti. Danganir kamin Jon
gumazamiziba rue.

Iesus a Godin Sipsipin Nguzim

29 Ezi amimzaraghan Jon Iesusin garima
an a bagha izi. Ezi Jon kamaghin migei,
"Ia munagh gan! Munar Godin Sipsipin
Nguzim. A nguazimin itir gumazamizibar
arazir kuraba gin amadi!
30 A gumazir kam, ki fomira kamaghin
an gun mikeme, 'Gumazir nan gin izim, a
bar fomira iti, ezi nan amebam gin na bate.
Kamaghin amizi, an gavgavim bar nan gav-
gavim gafira.'
31 Ki uabi a gifozir puvati, a tina. Ki
gumazir kam aghurightima, Israelin gu-
mazamiziba a gifoghasa, kamaghin ki iza
dipamin gumazamiziba rue."
32 Egha Jon ua kamaghin an gun migei,
"Ki garima Godin Duam kuarazir bunbamin

1:15: Mt 3:11, Lu 3:16, Jo 1:27-32, 8:58, Kl 1:17 **1:15:** Matyu 3:11; Luk 3:16; Jon 1:27-32; 8:58; Kolosi 1:17 **1:16:** Jo 3:34, Ef 1:6-8, Kl 1:19, 2:9-10 **1:16:** Jon 3:34; Efesus 1:6-8; Kolosi 1:19; 2:9-10 **1:17:** Kis 34:28, Io 4:44, Jo 8:32, Ro 3:24, 6:14, 10:4 **1:17:** Ua Me Ini 34:28; Godin Araziba 4:44; Jon 8:32; Rom 3:24; 6:14; 10:4 **1:18:** Kis 33:20, Mt 11:27, Lu 10:22, Jo 6:46, 1 Ti 1:17, 6:16, 1 Jo 4:9, 4:12, 4:20 **1:18:** Ua Me Ini 33:20; Matyu 11:27; Luk 10:22; Jon 6:46; 1 Timoti 1:17; 6:16; 1 Jon 4:9; 4:12; 4:20 **1:19:** Jo 5:33 **1:19:** Jon 5:33 **1:20:** Lu 3:15-16, Jo 3:28, Ap 13:25 **1:20:** Luk 3:15-16; Jon 3:28; Aposel 13:25 * **1:20:** Grighin akamin, God Ua Gumazamiziba Iniasa Misevezir Gumazim, me a dibora ghaze, "Krais." **1:21:** Lo 18:15-18, Mal 4:5, Mt 11:14, 17:10-13, Jo 6:14, 7:40 **1:21:** Godin Araziba 18:15-18; Malakai 4:5; Matyu 11:14; 17:10-13; Jon 6:14; 7:40 **1:23:** Ais 40:3, Mt 3:3, Mk 1:3, Lu 3:4 **1:23:** Aisaia 40:3; Matyu 3:3; Mak 1:3; Luk 3:4 **1:25:** Mt 21:25, Jo 1:33 **1:25:** Matyu 21:25; Jon 1:33 **1:27:** Jo 1:15, 1:30, Ap 13:25, 19:4 **1:27:** Jon 1:15; 1:30; Aposel 13:25; 19:4 **1:28:** Mt 3:6, Jo 10:40 **1:28:** Matyu 3:6; Jon 10:40 **1:29:** Kis 12:3, Ais 53:6-7, 53:11, Jo 1:36, Ap 8:32, 1 Ko 15:3, 1 Pi 1:19 **1:29:** Ua Me Ini 12:3; Aisaia 53:6-7; 53:11; Jon 1:36; Aposel 8:32; 1 Korin 15:3; 1 Pita 1:19 **1:30:** Jo 1:15, 1:27 **1:30:** Jon 1:15; 1:27 **1:32:** Mt 3:16, Mk 1:10, Lu 3:22 **1:32:** Matyu 3:16; Mak 1:10; Luk 3:22

min Godin Nguibam ategha mighegha iza-
ghira gumazir kam gisin iti.
33 Ki uabi a gifozir puvati. God dipamin
gumazamiziba ruasa na amadazi ki ize. A
faragha kamaghin na mikeme, ‘Ni gantima,
Godin Duam izighirighiva, gumazitam gisin
ikiam, a gumazir kamra, a Godin Duamin
gumazamiziba ruam.’
34 Ki uabi bizir kamin ganigha egha an
gun kamaghin ia migei, gumazir kamra, a
Godin Otarim.”

4plan gumaziba Iesusin suren gumaz-
ibar otifi

35 Egha amimzaraghan Jon uan suren gu-
mazir mamning ko ua danganir kamin tuiv-
ighav iti.
36 Egha a garima Iesus a gitavirazima, Jon
aning migei, “Gua gan! Kar Godin Sipsipin
Nguzim!”
37 Ezi suren gumazir kamning a barazima
a kamaghin akar kam mikemezima, aning
ghua Iesusin gin zui.
38 Ezi Iesus ikigha gara aningin azara,
“Gua tizim buri?”
Ezi aning an azara, “Rabi, ni dipenir
manamin iti?” (Ziar kam “Rabi,” an
mingarim kamakin, “Tisa.”)
39 Ezi Iesus kamaghin aning migei, “Gua
izi ganigh.” Ezi aning ghua dipenir a itimin
gari. Dughiam, 4 kloghin guaratizim. Ezi
dughiar kamin aning a ko iti.
40 Egha Andru, a Iesusin gin zuir gumazir
kamningin mav. A Saimon Pitan aveghbuam.
41 Egha Andru Iesus ategha maghira ghua
uan aveghbuam Saimon batogha, kamaghin
a migei, “E Mesaian gani.” (Ziar kam
“Mesaia,” a kamakin, “Gumazir God Ua E
Iniasa Misevezim.”)
42 Egha Andru Saimon inigha Iesus bagha
ghu. Ezi Iesus an gara kamaghin a migei, “Ni
Saimon, Jonin Otarim. Eghti me gin ziam
‘Sifas’ ni darigh ni diponam.” (Ziar kam
“Sifas,” a ziar kam “Pitan,” mirara ghu. An
mingarim kamakin, “Dagiam.”)†

Iesus Filip ko Natanielin dia

43 Egha amimzaraghan, Iesus Galilin Dis-
trighin mangasa. Egha a ghua Filip batogha,
kamaghin a migei, “Ni nan gin izi!”
44 (Filip a Betsaidan nguibamin gumazir
mam. Andru ko Pitan nguibam, Betsaida.)
45 Ezi Filip ghua Nataniel batogha
kamaghin a migei, “E gumazir kamin
ganigha gifa, Moses fomira Judan Arazibar
Akinafarim osira gumazir kamin gun osiri.
Ezi Godin akam inigha izir gumaziba
uaghan gumazir kamin gun osiri. A
Nasaretin nguibamin gumazim Iesus, a
Josepin otarim.”
46 Ezi Nataniel kamaghin an azara, “Akur-
vazir bizir aghuitam Nasaretin nguibamin
otivam? Ti puvatigham!”
Ezi Filip kamaghin a migei, “Ni izi ganigh.”
47 Ezi Iesus garima Nataniel a bagha izi.
Ezi a kamaghin migei, “Ia ganigh. Gumazir
izir kam, a guizbangira Israelin gumazim.
Ezi ifavarir akatam ko ifavarir arazir tam
an itir puvati.”
48 Ezi Nataniel kamaghin Iesusin azara,
“Ni manmaghin na gifo?” Ezi Iesus kam-
aghin an akam ikaragha ghaze, “Filip tighar
nin dimamin dughiamin, ni temer fighin
povimin itima, ki nin gani.”
49 Ezi Nataniel akar kam baregha kam-
aghin a ikaragha ghaze, “Tisa, ni Godin
Otarim! Ni Israelian Atrivim!”
50 Ezi Iesus kamaghin a migei, “Ki ka-
maghin ni migei, ni temer fighin povimin
itima, ki nin gani. Ezi bizir muziarir kamin,
ni nighnizir gavgavim nan iti. Ni gin bizir
ekiabar ganti da bizir kam bar a gafi-
ragham.”
51 Egha Iesus ua kamaghin me migei,
“Ki guizbangira ia migei, ia gin Godin
Nguibamin ganti a kuighirighti, ia Godin
enselbar ganti da Gumazamizibar Otarim
bagh ghuavanang, ua izighiram.”

Iesus uan gavgavir bar ekiam akakagha mirakelin arazibagh ami

2

(Sapta 2--4)

Iesus dipam girazima a wainin dipamin
oto

1 Dughiar pumuning givazima, gumazir
mam Kanan nguibamin ikia amiziminin
ikiasa, ezi amuimin ikiamin isam oto.
Kanan nguibam a Galilin Distrighin aven

1:33: Mt 3:11, Lu 3:2-3, Ap 1:5, 2:4, 19:6 **1:33:** Matyu 3:11; Luk 3:2-3; Aposel 1:5; 2:4; 19:6 **1:34:** Mt 3:17, 17:5, 27:54 **1:34:** Matyu 3:17; 17:5; 27:54 **1:36:** Jo 1:29 **1:36:** Jon 1:29 **1:40:** Mt 4:18-20 **1:40:** Matyu 4:18-20 **1:41:** 1 Sml 2:10, Sng 2:2, Jo 4:25 **1:41:** 1 Samuel 2:10; Onger Akaba 2:2; Jon 4:25 **1:42:** Mt 16:18, Mk 3:16 **1:42:** Matyu 16:18; Mak 3:16 † **1:42:** Ziar kam Sifas, an Aramin akam ize. Dughiar kamin a Judabar akam. Ezi ziar kam Pita, a Grighin akamin ize. **1:43:** Mt 8:22, Mk 2:14 **1:43:** Matyu 8:22; Mak 2:14 **1:45:** Stt 3:15, 49:10, Lo 18:18, Ais 7:14, 9:6, Jer 23:5, Ese 34:23, Sek 6:12, Mt 2:23 **1:45:** Jenesis 3:15; 49:10; Godin Araziba 18:18; Aisaia 7:14; 9:6; Jeremaia 23:5; Esekiel 34:23; Sekaraia 6:12; Matyu 2:23 **1:46:** Jo 7:41, 7:52 **1:46:** Jon 7:41; 7:52 **1:47:** Sng 32:2, Jo 8:39, Ro 2:28, 9:6 **1:47:** Onger Akaba 32:2; Jon 8:39; Rom 2:28; 9:6 **1:49:** Mt 14:33, 16:16, 27:42, Mk 3:11, Jo 12:13 **1:49:** Matyu 14:33; 16:16; 27:42; Mak 3:11; Jon 12:13 **1:51:** Stt 28:12, Mt 4:11, Lu 2:9, 2:13 **1:51:** Jenesis 28:12; Matyu 4:11; Luk 2:9; 2:13

iti. Dughiar kam Iesusin amebam uaghan iti.*
2 Ezi me uaghan Iesus uan suren gumaziba ko men diazima me uaghan amuimin ikiamin isar kamin ghuegha iti.
3 Ezi wainin dipam givazima, Iesusin amebam kamaghin a migei, “Me ua wainin dipaba puvati.”
4 Ezi Iesus kamaghin a migei, “Amebam, kar nin bizim, nan bizim puvati. Nan dughiam a tighar izam.”
5 Ezi an amebam ingangarir gumazibav gei, “A bizitam damusi ia mikimti, ia a damu.”
6 Ezi dipenir kamin 6plan dagiar miner ekiaba iti, da ekevegha egha vaghvagha 100 litan dipaba dar iti. Judaba uan rurir arazibar gin ghua dipar kabagh rue.
7 Ezi Iesus kamaghin ingangarir gumazibav gei, “Ia miner kabar dipaba tuigh.” Ezi me da tuizima da bar izevegha akabagh imara.
8 Ezi a kamaghin me migei, “Ia datirighin miner dozitam inigh dipatam tuighiva a inigh gumazir isamin faragha zuim bagh mangi.” Ezi ingangarir gumaziba maba inigha zui.
9 Ezi dipar kam wainin dipamin otogha gifa, ezi gumazir isamin faragha zuim anepava a barasi, egha a fozir puvati, me managh wainin dipar kam ini. Ezi ingangarir gumazir dipam tuiziba, merara fo.

Kamaghin amizi, isamin faragha zuir gumazim a gumazir amuimin ikiasava amim, an diagha,
10 kamaghin a migei, “Gumazamiziba bar wainin dipar aghuim faragha me ganidi. Ezi gumazamiziba wainin avirim amegha givazima, me gin wainin dipar mong afangizim anidi. Ezi no, ni wainin dipar aghuimin anogoregha, egha datirighira ni a inigha izi!”
11 Kar mirakelin arazir Iesus faragham amizim. A Galilin Distrighin aven itir nguibam Kanan, mirakelin arazir kam gami. Ezi mirakelin kamin, Iesus bar uan gavgavir ekiam aka. Ezi an suren gumaziba an ganigha egha nighnizir gavgavim an iti.
12 Ezi bizir kabar gin, Iesus uan amebam ko aveghbuaba ko an suren gumaziba, me Kanan ategha Kaperneamin nguibamin ghuaghiri. Egha me dughiar mabar nguibar kamin iti.

Iesus Godin Dipenimin aven dagiaba bagha ingarir gumazamiziba batosi
(Matyu 21:12-13; Mak 11:15-17; Luk 19:45-46)

13 Ezi God Israelia Gitazir Dughiamin Isam otivasa roghira izima, bizir kam bagha, Iesus Jerusalemin nguibar ekiamin ghu.
14 Egha a Godin Dipenim avinizir divazimin aven ghua bizibar garima, gumazamiziba dagiaba iniasa bulmakauba ko sipsipba ko kuaraziba amadi. Ezi a garima dagiaba uari ikarvazir gumazamiziba apiaghav iti.
15 Ezi Iesus beniba inigha bizimin min a da ike. Egha a gumazamiziba ko men sipsipba ko bulmakauba bar me batoke, ezi me Godin Dipenimin avizim ategha zui. Ezi a dagiaba uari ikarvazir gumazamizibar dakoziba akuri da ira dagiaba akizirigha tintinibar zui.
16 Ezi a kamaghin gumazir dagiaba bagha kuaraziba amadiba pamten me migei, “Ia kuaraziba inigh mangi! Ia nan Afeziamin Dipenim biziba amadir danganimin min a damuan marki.”
17 Ezi an suren gumaziba an amizir arazir kamin ganigha, egha me Godin Akinafarimin itir akar mam giniri. Akar kam a kamakin, “Nan navir averiam bar nin Dipenim gifuegha egha a baghavira iti.”
18 Ezi Judan gumazir aruaba Iesus amizir arazir kamin ganigha, kamaghin an azara, “Ni mirakelin arazir manam damigh en akagh suam, ni gavgavim ikia datirighin arazir kam gami?”
19 Ezi Iesus kamaghin men akam ikaragha ghaze, “Ia Godin Dipenir kam apirighti, eghti ki dughiar pumuning ko mikezimin uam an ingarightima a tugham.”
20 Ezi Judaba kamaghin migei, “Me 46plan azenibar Godin Dipenir kamin ingari. Eghti ni ti dughiar pumuning ko mikezimin a ingarighti a tugham, o?”
21 Ezi Iesus migeir Godin Dipenir kam, an mikarzimra.
22 Ezi God gin mozimin a gamizima a ua dikafi, ezi an suren gumaziba ua akar a fomira mikemezir kam giniri. Egha

* **2:1:** Iesus amizir mirakelin aviribar akaba, da Jonin akinafarimin aven iti. Arazir kabar, an akagha ghaze, a guizbangira Godra. Ni vezin kabar gan: Luk 2:11, 2:18-19, 2:23, 3:2, 4:54, 6:2, 6:14, 6:26, 9:16, 11:45, 12:18, ko 12:37. **2:4:** Mt 12:48, Jo 7:6, 7:30, 8:20 **2:4:** Matyu 12:48; Jon 7:6; 7:30; 8:20 **2:6:** Mk 7:3-4 **2:6:** Mak 7:3-4 **2:11:** Lu 9:32, Jo 1:14, 4:54, 11:40 **2:11:** Luk 9:32; Jon 1:14; 4:54; 11:40 **2:12:** Mt 4:13 **2:12:** Matyu 4:13 **2:13:** Kis 12:1-27, Jo 6:4, 11:55 **2:13:** Ua Me Ini 12:1-27; Jon 6:4; 11:55 **2:16:** Lu 2:49 **2:16:** Luk 2:49 **2:17:** Sng 69:9 **2:17:** Onger Akaba 69:9 **2:18:** Mt 12:38, 21:23, Jo 6:30 **2:18:** Matyu 12:38; 21:23; Jon 6:30 **2:19:** Mt 26:61, 27:40, Mk 14:58, 15:29, Ap 6:14 **2:19:** Matyu 26:61; 27:40; Mak 14:58; 15:29; Aposel 6:14 **2:21:** 2 Ko 6:16, Kl 2:9, 2 Pi 1:14 **2:21:** 2 Korin 6:16; Kolosi 2:9 **2:22:** Lu 24:6-8, Jo 12:16, 14:26 **2:22:** Luk 24:6-8; Jon 12:16; 14:26

akar Godin Akinafarimin itim ko akar Iesus
mikemezir kam nighnizir gavgavim dar iti.

Iesus gumazamizibar araziba bar dagh fo

23 Ezi Iesus, God Israelia Gitazir
Dughiamin Isamin Jerusalemin itima,
gumazamizir avirim mirakelin arazarazir
Iesus amizibar gani. Kamaghin amizima
me nighnizir gavgavim an iti.
24 Ezi Iesus, a bar men araziba ko
nighnizibagh fo. Kamaghin, a nighnizir
gavgavim men itir puvati.
25 A uabi gumazamizibar navir averiabar
aven itir nighnizibagh fogha gifa. A fofozi-
tamin otevezir puvati, gumazitam gumaza-
mizibar arazibar gun a mikiman kogham.

3

Iesus Nikodemus ko migei

1 Gumazir mam iti, an ziam Nikodemus, a
Farisin mam, egha a Judabar gumazir aruar
mam.
2 Dimagarir mam gumazir kam Iesus
bagha izegha kamaghin a migei, "Tisa, e fo,
God tisan min ni amadazima ni ize. E fo,
God gumazitam ko ikian koghtima, gumazir
kam mirakelin ni amir kaba, a tam damuva
avegham."
3 Ezi Iesus kamaghin an akam ikaragha
ghaze, "Ki bar guizbangira ni migei.
Gumazitam ua gumazir igiamin otoghan
koghiva, a God Bizibagh Ativamin
Dughiamin aven ikian kogham."
4 Ezi Nikodemus an azara, "Gumazim
ghurigh givagh manmaghin ua igiam gav-
agham? A ti uamategh uan amebamin
navir averiamin mangiti an amebam uam a
bategham?"
5 Ezi Iesus kamaghin a ikaragha ghaze,
"Ki guizbangira ni migei, gumazitam dipam
ko Godin Duamin ua gumazir igiamin
otoghan kogh, egh a God Bizibagh Ativamin
Dughiamin aven ikian kogham.
6 Nguazir kamin itir amiziba boriba ba-
tima, borir igiaba otifi. Ezi Godin Duam gu-
mazimin duam gamima, a gumazir igiamin
oto.
7 Ni akar ki ni mikemezimin digavir ku-
ram damuan marki, 'Ia ua igiabar otifigh.'
8 Aminim a uan ifongiamin gintigha egha
pura tintinibar vua zui. Ni an niginim
barasi, egha ni fozir puvati, a managh iza
egha ua managh zui. Kamaghira, Godin
Duam gumazamiziba bar me gamima me
igiabar otifi."
9 Ezi Nikodemus kamaghin an azara,
"Bizir ni migeir kam, a manmaghin
otogham?"
10 Ezi Iesus kamaghin an akam ikaragha
ghaze, "Manmaghin ami? Ni Israelian
tongin itir tisan ekiam, egha ni ti bizir
kabagh fozir puvati, o?
11 Ki guizbangira ni migei, e fozir bizim e
a migei. Egha e bizir e ganizimin gun migei.
Ezi ia, e mikemezir akam akirim ragha a
gasara.
12 Ki nguazir kamin bizibar ia mikeme, ezi
ia nighnizir gavgavim dar itir puvati. Eghti
kamaghin ki Godin Nguibamin bizibar ia
mikimti, ia manmaghin nighnizir gavgavim
dar ikiam?
13 Gumazir igharazitam Godin
Nguibamin ghuavanabozir pu. Puvati.
Gumazamizibar Otarim uabira Godin
Nguibam ategha izaghiri.
14 "Fomira Moses gumazamiziba pu-
vatizir danganimin ikia kuruzimin nedazir
aghorimin itim a ghufe, eghti kamaghira me
Gumazamizibar Otarim ghufam.
15 God kamaghsua, gumazir nighnizir
gavgavim Gumazamizibar Otarimin itiba,
me bar zurara itir ikirimirir aghuarim
iniam. Bizir kam bagh me Gumazamizibar
Otarim ghufam.
16 "God Otarir bar vamira iti. Egha God
nguazimin itir gumazamiziba, bar me gi-
fonge. A kamaghsua, gumazamiziba bar
nighnizir gavgavim an Otarimin ikiva oven-
gan kogh, zurara itir ikirimirir aghuarim
iniam. Bizir kam bagha an Otarir bar
vamiran kam me ganingi.
17 God uan Otarim nguazimin gu-
mazamizibar jasin min me tuisighasa
anemadazir puvati. A men akurvaghasa
anemada.

2:23: Jo 2:11, 7:31 **2:23:** Jon 2:11; 7:31 **2:25:** Mt 9:4, Mk 2:8, Jo 6:64, Ap 1:24, MAA 2:23 **2:25:** Matyu 9:4; Mak 2:8; Jon 6:64; Aposel 1:24; Akar Mogomem 2:23 **3:1:** Jo 7:50, 19:39 **3:1:** Jon 7:50; 19:39 **3:2:** Mt 22:16, Jo 9:16, 9:33, Ap 2:22, 10:38 **3:2:** Matyu 22:16; Jon 9:16; 9:33; Aposel 2:22; 10:38 **3:3:** Mt 18:3, Ga 6:15, Ta 3:5, Je 1:18, 1 Pi 1:23, 1 Jo 3:9 **3:3:** Matyu 18:3; Galesia 6:15; Taitus 3:5; Jems 1:18; 1 Pita 1:23; 1 Jon 3:9 **3:5:** Ese 36:25-27, Mk 16:16, Ap 2:38, Ta 3:5 **3:5:** Esekiel 36:25-27; Mak 16:16; Aposel 2:38; Taitus 3:5 **3:6:** Sng 51:5, Jo 1:13 **3:6:** Onger Akaba 51:5; Jon 1:13 **3:8:** Sav 11:5, 1 Ko 2:11 **3:8:** Fofozir Gumazim 11:5; 1 Korin 2:11 **3:11:** Mt 11:27, Jo 3:32, 7:16, 8:26 **3:11:** Matyu 11:27; Jon 3:32; 7:16; 8:26 **3:12:** Lu 22:67 **3:12:** Luk 22:67 **3:13:** Snd 30:4, Jo 3:6, 6:33, 6:38, Ap 2:34, Ro 10:6, 1 Ko 15:47, Ef 4:9-10 **3:13:** Aghuzir Akaba 30:4; Jon 3:6; 6:33; 6:38; Aposel 2:34; Rom 10:6; 1 Korin 15:47; Efesus 4:9-10 **3:14:** Nam 21:9, Jo 8:28, 12:32 **3:14:** Diboboniba 21:9; Jon 8:28; 12:32 **3:15:** Jo 3:36, 6:47, 20:31 **3:15:** Jon 3:36; 6:47; 20:31 **3:16:** Jo 3:36, 10:28, Ro 5:8, 8:32, 1 Jo 4:9-10 **3:16:** Jon 3:36; 10:28; Rom 5:8; 8:32; 1 Jon 4:9-10 **3:17:** Lu 19:10, Jo 5:22, 5:45, 12:47, Ap 17:31, 1 Jo 4:14 **3:17:** Luk 19:10; Jon 5:22; 5:45; 12:47; Aposel 17:31; 1 Jon 4:14 **3:18:** Jo 3:36, 5:24, 6:40, 6:47, 20:31 **3:18:** Jon 3:36; 5:24; 6:40; 6:47; 20:31

18 Gumazim nighnizir gavgavim Otarimin
iti, a kotiaba puvati. Ezi gumazim nighnizir
gavgavim an ikian aghua, a kotin ikia bar
ovegha gifa. A nighnizir gavgavim Godin
Otarir vamiran kamin itir puvati, kamaghin
amizi, an ovegha gifa.
19 Ezi Godin kotiamin mingarimin arazim
kamakin, Godin angazangarim nguazimin
izegha gifa. Ezi gumazamiziba, me amir
araziba bar ikufi, kamaghin amizi, me
mitatem bagha bar ifonge, me angazan-
garimin aghua.
20 Gumazamizir arazir kurabagh amiba
bar, angazangarimin apaniba. Men arazir
kuraba azenim giran me aghua, kamaghin
amizi, me angazangarimin izir puvati.
21 Ezi gumazir guizbangin arazim gamim,
a Godin angazangarimin izi. A kamaghin
ifonge, Godin angazangarim deravira kam-
aghin gumazamizir igharazibar akagham,
a Godin gavgavimin uan ingangarim gami.
Ezi kamaghin gumazir kam Godin angazan-
garimin aven izi."

Jon Gumazamiziba Ruer Gumazim, der-
aghavira bighatigha ghaze, Iesus a tina

22 Ezi bizir kabar gin Iesus uan suren gu-
maziba ko me Judian Distrighin zui. A me
ko danganir kamin ikia gumazamiziba rue.
23 Jon, Salimin nguibamin boroghin itir
nguibam Ainonin ikia gumazamiziba rue.
Danganir kam dipar aviriba iti, ezi gumaza-
mizir avirim rurim iniasa izi.
24 (Dughiar kamin, Herot tighar Jon isi
kalabus darigham.)
25 Ezi akavdorozir mam Jonin suren
gumaziba ko Judan gumazir mamin tongin
oto. Me uari adogha ghaze, e rurir arazir
manamin gin mangi, Godin damazim
zuegham?
26 Egha suren gumaziba Jon bagha
ghuegha kamaghin a migei, "Tisa, gumazir
kam fomira ni ko Jordanin Fanemin
vongin ike, ezi ni an gun mikeme, gumazir
kam datirighin gumazamiziba ruema,
gumazamiziba bar a bagha zui."
27 Ezi Jon kamaghin me ikaragha ghaze,
"Godin uan Nguibamin itim, bizitam
gumazim danighan koghti, an a inighan
kogham.
28 Ki fomira akar kam ia mikeme, ezi ia
uari a baraki, 'Ki God Ua E Iniasa Misevezir
Gumazim puvati. God na amadazima ki an
faragha ize.'
29 Gumazitam amizitamin ikiam, eghti
amizir kam a gumazir kamin amuim. Ezi
gumazir kamin namakam, a tugha gu-
mazir amuimin itimin akam baraghasa bar
akonge. Ezi kamaghira agorogem nan navir
averiam bar a gizifa.
30 An ziam bar ekevegh mamaghira ikiti,
nan ziam bar magirigh.
31 "Gumazir Godin Nguibamin pin ikegha
izezim, a bar bizibagh isin iti. Ezi nguazir
kamin gumazim, a nguazir kamin bizibagh
amua egha nguazir kamin bizibav gei. Ezi
gumazir Godin Nguibamin izezim a biziba
bar dagh isin iti.
32 A bizir a ganiziba ko oraghizibar gun
migei. Ezi gumazitam a mikemezir akar
katam inigha nighnizir gavgavim an itir pu-
vati.
33 Ezi gumazim an akam inigha nighnizir
gavgavim an ikia, egha tuavir kamin kam-
aghin men aka, God a guizin akam migei.
34 Gumazir God amadazir kam, God uan
Duam isa bar a ganingi. Kamaghin amizi, a
Godin akam akuri.
35 "Afeziam uan Otarim bar a gifongegha
biziba bar an agharim gatizi a bar dagh
atifa.
36 Gumazim nighnizir gavgavim Otarimin
iti, a zurara itir ikirimirir aghuarim iti.
Ezi gumazim Otarimin akamin gin zuir pu-
vati, a zurara itir ikirimirir aghuarim inian
kogham, Godin aningagharim an ikivira
ikiam."

4

Iesus Samarian amizim ko migei

1 Ezi Farisiba kamaghin oraki, Iesus
gumazamizir aviriba ruezi, gumazamizir
kaba an suren gumazibar otifi. Ezi
men dibobonim Jonin suren gumazibar
dibobonim gafira.
2 (Guizbangira, Iesus uabi gumazamiziba
ruer puvati. An suren gumaziba me rue.)

3:19: Jo 1:4-5, 1:8-12, 8:12 **3:19:** Jon 1:4-5; 1:8-12; 8:12 **3:20:** Jop 24:13-17, Ef 5:11-13 **3:20:** Jop 24:13-17; Efesus 5:11-13 **3:22:** Jo 4:1-2 **3:22:** Jon 4:1-2 **3:24:** Mt 4:12, 14:3, Mk 6:17, Lu 3:19-20 **3:24:** Matyu 4:12; 14:3; Mak 6:17; Luk 3:19-20 **3:26:** Jo 1:26-34 **3:26:** Jon 1:26-34 **3:27:** Jo 19:11, 1 Ko 4:7, Hi 5:4, Je 1:17 **3:27:** Jon 19:11; 1 Korin 4:7; Hibru 5:4; Jems 1:17 **3:28:** Mal 3:1, Mt 11:10, Mk 1:2, Lu 1:17, Jo 1:20, 1:23, 1:27 **3:28:** Malakai 3:1; Matyu 11:10; Mak 1:2; Luk 1:17; Jon 1:20; 1:23; 1:27 **3:29:** Mt 9:15 **3:29:** Matyu 9:15 **3:31:** Mt 28:18, Jo 8:23, Ro 9:5, 1 Ko 15:47, Ef 1:21, Fl 2:9, 1 Jo 4:5-6 **3:31:** Matyu 28:18; Jon 8:23; Rom 9:5; 1 Korin 15:47; Efesus 1:21; Filipai 2:9; 1 Jon 4:5-6 **3:32:** Jo 3:11, 8:26, 15:15 **3:32:** Jon 3:11; 8:26; 15:15 **3:33:** Ro 3:4, 1 Jo 5:10 **3:33:** Rom 3:4; 1 Jon 5:10 **3:34:** Ais 42:1, Jo 1:16, 7:16 **3:34:** Aisaia 42:1; Jon 1:16; 7:16 **3:35:** Mt 11:27, Lu 10:22, Jo 5:20, 10:17, Hi 2:8 **3:35:** Matyu 11:27; Luk 10:22; Jon 5:20; 10:17; Hibru 2:8 **3:36:** Lu 3:7, Jo 1:12, 3:16-18, 6:47, Ro 1:17, 1 Jo 5:10-12 **3:36:** Luk 3:7; Jon 1:12; 3:16-18; 6:47; Rom 1:17; 1 Jon 5:10-12 **4:1:** Jon 3:22; 3:26

3 Iesus kamaghin fo, Farisiba orazima gu-
mazamizir aviriba an suren gumazamiz-
ibar otifi, kamaghin a Judian Distrik ategha
uamategha Galilin Distrighin ghu.
4 Ezi tuavir a zuir kam, a Samarian Distrik
abigha ghu.
5 Egha a ghua Samarian Distrighin aven
itir nguibar mamin oto, an ziam Sikar.
Ezi Sikarin nguibam, a nguazir Jekop uan
otarim Josep ganingizimin boroghira iti.
6 Jekop fomira kuizir mozir dipam iti, a
nguibar kamin ti. Ezi Iesus iza ghua bar
amira. Egha a mozir dipar kamin boroghin
apera. Ezi dughiam aruer arizimin tu.
7 Ezi Samarian amizir mam, a dipam tu-
asa izi, ezi Iesus kamaghin a migei, "Ni
dipatam na daningam, o?"
8 (Dughiar kamin Iesusin suren gumaziba
daghebagh ivezasa nguibamin ghu.)
9 Ezi Samarian amizim kamaghin a migei,
"Ni Judan gumazim ezi ki Samarian amizim.
Manmaghsua, ni dipam amasa na migei?"
(Amizir kam fo, Judaba me Samarian gu-
mazamiziba ko itir puvati, kamaghin an
akar kam Iesus migei.)
10 Ezi Iesus kamaghin amizim ikaragha
ghaze, "Ni, God gumazamizibagh aningizir
bizir aghuim gifoghiva, gumazir dipam
bagha ni migeir kam gifogham, egh ni an
azaraghti, a dipar ikirimirir zurara itim
anidim ni danigham."
11 Ezi amizim a migei ghaze, "Gumazir
ekiam, ni mineba pu. Mozir dipar kam
bar kone. Eghti dipar ikirimirir zurara itim
anidim, ni managh a inigham?
12 En ovavim Jekop mozir dipar kam e
ganingi. Egha a uabi uan boriba ko bul-
makauba ko an asiziba, me bar mozir dipar
kam ame. Ezi ni ghaze, ni ti Jekop gafiraz,
o?"
13 Ezi Iesus kamaghin an akam ikaragha
ghaze, "Gumazamiziba bar dipar kam
amegh, men kuariba ua men piram.
14 Eghti gumazim o amizir ki daningamin
dipar kam amegham, an kuarim dughi-
atamin uam an piran kogham. Puvati.
Dipar ki daningamin kam, a dipam nguazir
averiamin ikiava otivi moghin, an navir
averiamin otivam. Egh dipar ikirimirir
zurara itim anidir kam otiv mamaghira
ikiva, zurara itir ikirimirir aghuarim a
daningam."
15 Ezi amizim kamaghin Iesus migei, "Gu-
mazir ekiam, dipar kam na daningigh. Eghti
nan kuarim gin ua nan piran koghti ki ua
kagh izi dipam tuan kogham."
16 Ezi Iesus kamaghin a migei, "Ni mangi
uan pamin diagh, egh gua kagh izi."
17 Ezi amizim kamaghin a ikaragha ghaze,
"Ki paba puvati."
Ezi Iesus a migia ghaze, "Are, ni deragha
migei, ni paba puvati.
18 Guizbangira, ni faragha 5pla paba iti.
Ezi gumazir ni datirighin itim, a guizbangira
nin pam puvati. Nin akar kam a bar
guizbangira."
19 Ezi amizim a migei, "Gumazir Ekiam,
ki datirighin fo, ni Godin akam inigha izir
gumazir mam.
20 En ovaviba me mighsiar kamin uari
akuvava, Godin ziam fe. Ezi ia Judaba
ghaze, danganir gumazamiziba mangiva
Godin ziam fam, a Jerusalemin iti."*
21 Ezi Iesus kamaghin a migei, "Amizim,
ni nighnizir gavgavim nan iki. Dughiatam
otoghtima ia mighsiar kamin Afeziamin
ziam fan kogh, egh uaghan Jerusalemin
nguibamin an ziam fan kogham.
22 Ia Samariaba, ia fozir puvatizir God,
ia an ziam fe. Ezi e Judaba e fozir God,
e an ziam fe. E fo, Godin gumazamiz-
ibar akurvazir ingangarim, a faragh Jud-
abar agharimin ikegh egh gin gumazamizir
igharaziba bagh mangam.
23 Ezi dughiar otivamim, an otogha
gifa, ezi gumazamiziba bar guizbangira
Afeziamin ziam fasa, me an Duamin
gavgavim ko guizbangin arazimin an ziam
fam. Ezi Afeziam, gumazamizir kamaghin
amiba, me an ziam fasa a bar ifonge.
24 God, a Duam. Ezi gumazir an ziam feba,
me Godin Duamin gavgavim ko guizbangin
arazimin an ziam fe."†
25 Ezi amizim kamaghin Iesus migei, "Ki
fo, Mesaia a izam. A God Ua E Iniasa

4:5: Stt 33:19, Jos 24:32 **4:5:** Jenesis 33:19; Josua 24:32 **4:9:** 2 Kin 17:24, Esr 4:1-5, 9:1-10:44, Neh 4:1-2, Lu 9:52-53, Ap 10:28 **4:9:** 2 Atriviba 17:24; Esra 4:1-5; 9:1--10:44; Nehemia 4:1-2; Luk 9:52-53; Aposel 10:28 **4:10:** Ais 12:3, Jer 2:13, Sek 13:1, 14:8, Jo 4:26 **4:10:** Aisaia 12:3; Jeremaia 2:13; Sekaraia 13:1; 14:8; Jon 4:26 **4:11:** Jo 7:37-38, MAA 21:6 **4:11:** Jon 7:37-38; Akar Mogomem 21:6 **4:12:** Jo 8:53 **4:12:** Jon 8:53 **4:14:** Jo 6:35, 6:58, 7:38 **4:14:** Jon 6:35; 6:58; 7:38 **4:19:** Lu 7:16, Jo 6:14, 7:40, 9:17, 1 Ko 14:24-25 **4:19:** Luk 7:16; Jon 6:14; 7:40; 9:17; 1 Korin 14:24-25 **4:20:** Lo 12:5, 12:11-14, 1 Kin 9:3, Sng 122:1-5 **4:20:** Godin Araziba 12:5; 12:11-14; 1 Atriviba 9:3; Onger Akaba 122:1-5 * **4:20:** Mighsiar amizir kam an gun migeim, a Gerazimin Mighsiam, a Samarian Distrighin iti. Samarian gumazamiziba mighsiar kamra ghuava Godin ziam fe. Ni deragh foghsi, Luk 9:53in vezin itir akamin gan. **4:21:** Mal 1:11, 1 Ti 2:8 **4:21:** Malakai 1:11; 1 Timoti 2:8 **4:22:** 2 Kin 17:29-41, Ais 2:3, Lu 24:47, Ro 9:4-5 **4:22:** 2 Atriviba 17:29-41; Aisaia 2:3; Luk 24:47; Rom 9:4-5 **4:23:** Jo 1:17, Fl 3:3 **4:23:** Jon 1:17; Filipai 3:3 **4:24:** Ro 12:1, 2 Ko 3:17, Fl 3:3 **4:24:** Rom 12:1; 2 Korin 3:17; Filipai 3:3 † **4:24:** Gumazir maba akar kam "Godin Duamin gavgavimin," me a giragha ghaze, "me uari uan duabar gavgavimin." **4:25:** Jo 1:41 **4:25:** Jon 1:41

Misevezir Gumazim. A izamin dughiam, a biziba bar e mikimam.”
26 Ezi Iesus kamaghin a migei, “Kar kirara,
datirighin ni ko migei.”
27 Iesus kamaghin a migeima, dughiar
kamin an suren gumaziba uamategha izi.
Egha me an garima an amizir kam ko
uaning migeima, me okam nighnisi. Egha
tav kamaghin amizimin azarazir puvati, “Ni
tizim iniasa?”
Egha tav Iesusin azarazir puvati, “Ni tiz-
imsua amizir kam ko migei?”
28 Ezi amizir kam uan minem ategha, ua-
mategha nguibamin ghu. Egha a kamaghin
gumazamizibav gei,
29 “Ia izi gumazir kamin ganigh. Ki fomira
amizir araziba, a bar dar na mikeme. Ka ti
gumazir kamra, God Ua E Iniasa Misevezir
Gumazim?”
30 Egha me nguibam ategha, Iesus bagha
izi.
31 Ezi dughiar kamin, Iesusin suren gu-
maziba a gakaghora kamaghin a migei,
“Tisa, ni dami.”
32 Ezi a kamaghin me migei, “Dagher ki
damamim, ia a gifozir puvati.”
33 Ezi an suren gumaziba uarira kam-
aghin uariv gei, “Gumazitam ti a bagha
dagheba inigha iza a ganingi?”
34 Ezi Iesus kamaghin me migei, “Nan
daghemra kara, ki Godin ifongiamin gin zui,
a gumazir na amadazi ki izezim. Ezi a na
ganingizir ingangarim, ki anegivagham.
35 Ia kamaghin migei, ‘4plan iakiniba
givaghti, e dar gin azeniba aghoram.’ Ezi ki
ia migei, ia tintinibar ganiva egh deravira
azenibar gan. Dagheba aghuigha gifa, ezi
azeniba aghoramin dughiam otogha gifa!
36 Gumazir dagheba isim, a datirighin
uan ivezim isi, egha zurara itir ikirimirir
aghuarim bagha dagheba akufi. Kamaghin
amizi, gumazir dagheba oparim ko gumazir
dagheba isim aning virara bar akuegham.
37 Akar kam a guizbangira, ‘Gumazir
mam azenim opari, ezi gumazir igharazim
an dagheba isi.’
38 Ki, ia faragha ingarizir puvatizir
azenimin dagheba iniasa, ki ia amada.
Gumazir igharaziba azenir kamin ingari,
ezi ia ghua me uan gavgavimin oparizir
dagheba isi.”
39 Amizir kam faragha ghaze, “Gumazir
kam, ki fomira amizir araziba, a bar dar na
mikeme.” Ezi nguibar kamin itir Samarian
gumazamizir aviriba, me amizimin akar
kam baregha, nighnizir gavgavim Iesusin
iti.
40 Egha Samariaba a bagha ize, egha me
uarir gan ikiasa a gakaghoravira iti. Ezi a
dughiar pumuningin me ko iti.
41 Ezi gumazamizir igharazir avirir maba,
me uaghan Iesusin akam baregha nighnizir
gavgavim an iti.
42 Egha me kamaghin amizim migei, “E
nin akamra baregha nighnizir gavgavim gu-
mazir kamin itir pu. Puvati. E uari an
akam baraki, egha e fo, gumazir kamra,
a guizbangira nguazir kamin itir gumaza-
mizibar Akurvazir Gumazim. Kamaghin e
nighnizir gavgavim an iti.”

Iesus atrivimin ingangarir gumazimin borim gamizima, a ua dera

43 Ezi Iesus dughiar pumuningin Samar-
ian adarazi ko ikegha givagha, nguibar kam
ategha Galilin Distrighin ghu.
44 Iesus uabi migirigiar kam gami,
“Godin akam inigha izir gumazim, a uan
nguibamra ziaba puvati.”
45 Galilin Distrighin itir gumazamiziba,
me uaghan Israel bagh Itazir Dughiamin
Isam bagha Jerusalemin nguibamin
ghue, ezi Iesus dughiar kamin mirakelin
aviribagh amizima me dar gani. Kamaghin
amizi, Iesus datirighin uamategha ghua
Galilin Distrighin otozi, Galilin gumazamiz-
iba bar akuegha a ini.
46 Ezi Iesus ua Kanan nguibamin ghu,
a Galilin Distrighin aven itir nguibam. A
faragha nguibar kamin dipam girazima a
wainin dipamin oto. Ezi dughiar kamin
atrivimin ingangarir gumazir mam, a
Kanan nguibamin iti. Ezi an otarim aria,
Kaperneamin nguibamin iti.
47 Ezi gumazir kam kamaghin oraki,
Iesus Judian Distrik ategha uamategha
Galilin Distrighin ize. Ezima a Iesus bagha
ghua a gakaghora ghaze, “Ni Kaperneamin
nguibamin magiri, nan otarim damighti,
a ua deraka. Nan otarim bar ovengasava
ami.”
48 Ezi Iesus kamaghin a migei, “Ia mi-
rakelba ko digavir kuram gamir arazibar
ganan koghiva, ia nighnizir gavgavim nan
ikian kogham.”
49 Ezi ingangarir gumazir kam kamaghin
a migei, “Gumazir Ekiam, ni zuamira
izighiri. Puvatightima, nan otarim are-
megham.”

4:26: Mt 26:63-64, Mk 14:61-62, Jo 9:37 **4:26:** Matyu 26:63-64; Mak 14:61-62; Jon 9:37 **4:34:** Jo 6:38, 17:4, 19:30 **4:34:** Jon 6:38; 17:4; 19:30 **4:35:** Mt 9:37, Lu 10:2, MAA 14:15 **4:35:** Matyu 9:37; Luk 10:2; Akar Mogomem 14:15 **4:36:** Sng 126:5-6, Dan 12:3 **4:36:** Onger Akaba 126:5-6; Daniel 12:3 **4:42:** Jo 17:8, 1 Jo 4:14 **4:42:** Jon 17:8; 1 Jon 4:14 **4:43:** Jo 4:40 **4:43:** Jon 4:40 **4:44:** Mt 13:57, Mk 6:4, Lu 4:24 **4:44:** Matyu 13:57; Mak 6:4; Luk 4:24 **4:45:** Jo 2:23 **4:45:** Jon 2:23 **4:46:** Jo 2:1-11 **4:46:** Jon 2:1-11 **4:47:** Mt 8:5-6, Lu 7:1-10 **4:47:** Matyu 8:5-6; Luk 7:1-10 **4:48:** Jo 2:18, 20:29, 1 Ko 1:22 **4:48:** Jon 2:18; 20:29; 1 Korin 1:22 **4:50:** Mt 8:13, Mk 7:29 **4:50:** Matyu 8:13; Mak 7:29

50 Ezi Iesus a migia ghaze, “Ni mangi, nin
otarim angamira ikiam.” Ezi gumazir kam
nighnizir gavgavim Iesusin akamin ikia,
egha ghu.
51 Egha gumazir kam tuavimin ghuavira
itima, an ingangarir gumaziba iza tuavimin
a bato, egha me kamaghin a migei, “Nin
otarim an angamira iti!”
52 Ezi a men azara, dughiar man-
amra borim mong dera. Ezi me ghaze,
“Boghinaron 1 kloghin aruer arizimin, an
arimariam givazi mikarzim orangi.”
53 Ezi afeziam fo, boghinaron dughiar
kamran Iesus a mikeme, “Nin otarim
an angamira ikiam.” Kamaghin amizi,
a nighnizir gavgavim Iesusin itima, an
adarazi uaghan nighnizir gavgavim iti.
54 Kar dughiar namba 2, Iesus Judian Dis-
trik ategha ua iza Galilin Distrighin ikiava
mirakelin mam uam a gami.

Iesus uan ingangarim gamua egha Sabatin dughiabar gumazamizibar sure gami

5

(Sapta 5--10)

Iesus Betesdan mozir dipamin gumazir mam gamizi a ua dera

1 Dughiar maba givazi, Judabar isar
ekiam otozi, Iesus isam bagha Jerusalemin
nguibar ekiamin ghu.*
2 Ezi Jerusalemin mozir dipar ekiar mam
iti, ezi Hibrun akam me Betesda, a garisi.
A Sipsipba Aven Zuir Tiar Akar Ekiamin
boroghira iti. Ezi mozir dipar kamin miriam
azuarir 5pla iti.†
3-4 Ezi azuarir kaba arimariar gumaza-
mizir avirim dar iti, damazir okaviriziba ko
suer kuraba, ko soroghafariba amiraziba.‡
5 Gumazir mam an azuarir mamin iti, an
suemning bar amirazima a 38plan azenibar
arimariar kam iti.
6 Ezi Iesus gumazir kamin garima a
irighav iti, ezi a fo, a fomiram aria iti. Ezi
Iesus an azara, “Ni ua deraghasa ifonge?”
7 Ezi arimariar gumazim kamaghin
Iesusin akam ikaragha ghaze, “Gumazir
ekiam, ki akurvazir gumaziba puvati.
Dipam sirvamadir dughiamin, gumazitam
na inigha ghua mozir dipamin averiam
gatizir puvati. Ki uabi mangasa ifonge,
ezi gumazamizir igharaziba na gafigha
faragha ghuaghiri.”
8 Ezi Iesus kamaghin a migei, “Ni dikavigh
uan akuriam inigh, daru mangi.”
9 Ezi gumazir kamin suemning zuamira
ua dera. Ezi a uan daguivsiaba inigha zui.
Ezi aruer kamin kar Sabatin dughiam,
10 ezi Judaba gumazir kamin ganigha
kamaghin a migei, “Datirighin Sabatin
dughiam. Moses Osirizir Araziba ghaze,
ni Sabatin dughiamin uan daguivsiaba ater
daruan kogham.”
11 Ezi a kamaghin men akam ikaragha
ghaze, “Gumazir na gamizi ki derazim, a
kamaghin na migei, ‘Ni dikavighiva uan
daguivsiaba inigh, daru mangi.’”
12 Ezi me an azara, “Gumazir manamra ni
migia ghaze, ‘Ni dikavighiva uan daguivsi-
aba inigh, daru mangi.’”
13 Ezi gumazir ua derazir kam a fozir
puvati, tinara a mikeme. Dughiar kam
gumazamizir avirim nguibar kamin iti, ezi
Iesus men tongin suiaghirigha ghu. Kam-
aghin amizi, gumazir kam fozir puvati, tina
an akura.
14 Ezi gin Iesus Godin Dipenim avinizir
divazimin aven ghua an garima a iti. Ezi
Iesus a migei, “Ni oragh. Ni datirighin
ua dera. Ni uam arazir kuratam damuan
marki. Ni oraghan koghti, osimtizir bar
ekiatam ni batogham.”
15 Ezi gumazir kam ghua kamaghin Jud-
abav gei, “Gumazir na gamizi ki derazim, a
Iesusra.”
16 Iesus Sabatin dughiamin bizir kabagh
ami, bizir kam bagha Judaba osimtiziba
Iesus garigha ghaze, an en apanim.
17 Ezi Iesus kamaghin men akam ikaragha
ghaze, “Nan Afeziam a zurara ingara iza
datirikin. Ezi ki uaghan ki ingari.”
18 Ezi Judaba me akar kam baregha me
fo, Iesus Sabatin dughiamin Arazimin gin

4:53: Ap 16:14-15, 16:31 **4:53:** Aposel 16:14-15; 16:31 **4:54:** Jo 2:11, 2:23 **4:54:** Jon 2:11; 2:23 * **5:1:** Jonin akinafarimin aven itir saptan 5, 6, 7, 8, 9, ko 10, Iesus Sabatin dughiaba ko Judabar Isar Ekiamin dughiabar, ingangarir aviribar akaba iti. Ni Luk 5:1, 5:9, 6:4, 7:2, ko 10:22in gan. Fofozir gumazir aviriba kamaghin nighnisi, Jon kamaghin en akaghasa, Iesus a Judabar Dughiar Ekiaba, a uabi dar mingarim. Ni Luk 2:13 ko 2:23 ko 11:55in gan. † **5:2:** Dughiar kam Jerusalem nguibamin divazir bar ekiam iti. Ezi tiar akar aviriba an iti. Ezi tiar akar kabar mam, an ziam Sipsipba Aven Zuir Tiar Akam. Betesdan mozir dipar ekiam, a tiar akar kam boroghira iti. ‡ **5:3-4:** Fofozir gumazir maba ghaze, akar igharazir mam uaghan vezin kam iti. Akar kam kamakin: “Me dipar kam siravamangasa, me a mizuai. Dughiar maba Ekiamin enselin mam ghuaghirigha dipam gamima a siravamadi. Dipam siravamangigha givazi, gumazir arimariar manam itim, a dipamin aven magirigh, egh ua deragham.” **5:8:** Mt 9:6 **5:8:** Matyu 9:6 **5:10:** Kis 20:10, Neh 13:19, Jer 17:21, Mt 12:2, Mk 2:24, Lu 13:14, Jo 9:14 **5:10:** Ua Me Ini 20:10; Nehemia 13:19; Jeremaia 17:21; Matyu 12:2; Mak 2:24; Luk 13:14; Jon 9:14 **5:14:** Jo 8:11 **5:14:** Jon 8:11 **5:16:** Mt 12:14 **5:16:** Matyu 12:14 **5:17:** Jo 9:4, 14:10 **5:17:** Jon 9:4; 14:10 **5:18:** Mt 26:4, Jo 7:1, 7:19, 7:30, 10:30, 10:33, Fl 2:6 **5:18:** Matyu 26:4; Jon 7:1; 7:19; 7:30; 10:30; 10:33; Filipai 2:6

zuir puvati, egha a uaghan ghaze, God guizbangira nan Afeziamra. Akar kamin, a uabi uabi gamigha egha Godin min oto. Kamaghin amizi, Judaba Iesus misueghti an aremeghasa me bar ifonge.

Godin Otarim a ingangarim damuamin gavgavim iti

19 Ezi Iesus Judabar akam ikaragha ghaze, "Ki guizbangira ia migei, Otarim bizitam uan nighnizimin a damighan kogham. Puvati. An Afeziamin gari, an amir biziba darara a dagh ami. Egha bizir Afeziam amiba, Otarim uaghan dagh ami.

20 Afeziam bar Otarim gifonge, egha bizir a uabi amiba, a bar ada isa uan Otarimin aka. Afeziam kamaghsua, a ia damuti ia digavir kuram damuam, kamaghin a ingangarir ekiar igharaziba sara uaghan uan Otarimin akagham, da ingangarir an amigha givazibagh afiragham.

21 Afeziam gumazir ariaghirezibagh amima me ua dikavima an angamira itir ikirimirim me ganidi. Ezi kamaghira Otarim uaghan gumazir a misevezibа angamira itir ikirimirim me ganidi.

22 Afeziam kotin gumazitamin araziba tuisizir puvati. Egha gumazamizibar araziba tuisighamin ingangarim, an a isa Otarim ganingi.

23 Afeziam kamaghsua, gumazamiziba bar Afeziamin ziam fe moghin, me Otarimin ziam fam, kamaghin a gumazamiziba tuisighamin ingangarim isa Otarim ganingi. Gumazim Otarimin ziam fer puvati, an Afeziar Otarim amadazimin ziam fer puvati.

24 "Ki guizbangira ia migei, gumazim nan akam baragha, egha nighnizir gavgavim Afeziar na amadazimin ikiava, egha a zurara itir ikirimirir aghuarim iti. A kotiaba puvati. An ovevem ategha, datirighin an angamira iti.

25 "Ki guizbangira ia migei, dughiar otivamim, a datirighin otogha gifa. Ezi gumazamizir ariaghireziba me Godin Otarimin akam baragham. Gumazamizir a baraghiziba, me angamira ikiam.

26 Afeziam, a uabi ikirimirir zurara itim aningamin gavgavim iti. Kamaghira a uan Otarim gamizi, a uaghan ikirimirir zurara itim aningamin gavgavim iti.

27 A Gumazamizibar Otarim, kamaghin amizi Afeziam gumazamizibar araziba tuisighamin gavgavim a ganingi.

28 Ia nan akar kam inigh egh digavir kuram damuan marki. Dughiam otivasava amima gumazamizir ariaghireziba, me bar Otarimin akam baragham.

29 Egh me bar moziba ategh azenimin izam. Gumazamizir arazir aghuibagh amiziba, me ua dikavigh egh zurara angamira ikiam. Eghti gumazamizir arazir kurabagh amiziba, me ua dikavighiva kotiamin ikiam, eghti ki kamaghin me mikimam, me bar helin mangiva ivezir kuram iniam."

Marazi uaghan ghaze, Iesus a tina

30 Egha Iesus ua kamaghin migei, "Ki uabi uan nighnizimin gin mangi bizitam damighan kogham. Ki akar Afeziam da inizibar gin ghua, egha gumazamizibar araziba tuisisi. Ki uabi uan ifongiamin gin zuir puvati. Ki Afeziamin ifongiamin gin zuima, a na amadazima ki ize. Kamaghin amizi, ki gumazamizibar araziba deravira da tuisisi, ezi nan kotiam a bar guizbangira ghua egha bar dera.

31 "Eghti ki uabi ua bagh uan ingangariba ko arazibar gun mikimtima, gumazamiziba nighnizir gavgavim ki migeir akar kabar ikian marki.§

32 Ezi igharazitav a iti, egha a uaghan nan araziba ko nan ingangaribar gun migei. Ezi ki fo, a nan gun migeir akaba guizbangira.**

33 "Iarara fomira gumazir maba amangizi me Jon bagha ghuezi a nan gun mikeme, ezi an akam guizbangira.

34 Ki uabi, ki gavgavim gumazitamin akam daningasa nighnizir puvati. Ki God ian akurvaghasa, ki ifonge. Kamaghin amizi, ki Jonin akamin gun ia migei.

5:19: Jo 5:30, 8:28-29, 12:49, 14:10 **5:19:** Jon 5:30; 8:28-29; 12:49; 14:10 **5:20:** Mt 3:17, Jo 3:35, 2 Pi 1:17 **5:20:** Matyu 3:17; Jon 3:35; 2 Pita 1:17 **5:21:** Lo 32:39, 1 Sml 2:6, 2 Kin 5:7, Lu 7:14, 8:54, Jo 11:25, 11:43, Ro 4:17, Ef 2:5 **5:21:** Godin Araziba 32:39; 1 Samuel 2:6; 2 Atriviba 5:7; Luk 7:14; 8:54; Jon 11:25; 11:43; Rom 4:17; Efesus 2:5 **5:22:** Mt 11:27, Jo 3:17, 5:27, 9:39, Ap 10:42, 17:31, 1 Pe 4:5 **5:22:** Matyu 11:27; Jon 3:17; 5:27; 9:39; Aposel 10:42; 17:31; 1 Pita 4:5 **5:23:** Fl 2:10-11, 1 Jo 2:23 **5:23:** Filipai 2:10-11; 1 Jon 2:23 **5:24:** Jo 3:15-18, 6:40, 8:51, 1 Jo 3:14 **5:24:** Jon 3:15-18; 6:40; 8:51; 1 Jon 3:14 **5:25:** Jo 5:28, Ef 2:1, 2:5-6, Kl 2:13 **5:25:** Jon 5:28; Efesus 2:1; 2:5-6; Kolosi 2:13 **5:27:** Dan 7:13-14, 7:22, Jo 5:22, Ap 10:42, 17:31 **5:27:** Daniel 7:13-14; 7:22; Jon 5:22; Aposel 10:42; 17:31 **5:29:** Ais 26:19, Dan 12:2, Mt 16:27, Jo 6:40, Ap 24:15, 1 Ko 15:52, 1 Te 4:16 **5:29:** Aisaia 26:19; Daniel 12:2; Matyu 16:27; Jon 6:40; Aposel 24:15; 1 Korin 15:52; 1 Tesalonika 4:16 **5:30:** Mt 26:39, Jo 4:34, 5:19, 6:38 **5:30:** Matyu 26:39; Jon 4:34; 5:19; 6:38 **5:31:** Jo 8:13-14, MAA 3:14 **5:31:** Jon 8:13-14; Akar Mogomem 3:14 § **5:31:** Ni Godin Araziba 19:15in gan. ** **5:32:** Mt 3:17, Jo 5:36-37, 8:18, 1 Jo 5:6-9 **5:32:** Matyu 3:17; Jon 5:36-37; 8:18; 1 Jon 5:6-9 **5:32:** Iesus "igharazitav," migia, a uan Afeziam God migei. **5:33:** Jon 1:19-34; 3:27-30; Efesus 2:8; Taitus 3:5 **5:35:** Mt 13:20-21, Mk 6:20, 2 Pi 1:19 **5:35:** Matyu 13:20-21; Mak 6:20; 2 Pita 1:19

35 Jon a lamin min ikia isia angazangarim
gumazamizibagh anidi. Ezi dughiar ote-
vimin ia an akam iniasa ifonge, ezi Jonin
angazangarim ia gisiragha ia gamima ia bar
akonge.
36 “Ezi nan gun migeir akar mam iti, a
Jonin akam gafira, akar kam datirighin nan
gun ia migei. Afeziam, ki ingangarir kam
damuva anegivasa, a na ganingi. Ezi in-
gangarir ki amir kaba, da bar deraghavira
nan gun gumazamizibav gei, Afeziam na
amadazi ki ize.
37 Ezi Afeziar na amadazi ki izezim, a uabi
nan gun migei. Ezi ia tong an akam barazir
puvati. Egha ia dughiatam an guamin ga-
nizir puvati. Bar puvati.
38 Ia Afeziam amadazir gumazir kamin
akam nighnizir gavgavim an itir puvati. Ian
arazir kaba ian gun migei, Afeziamin akam
uaghan ian navir averiabar itir puvati.††
39 “Ia ghaze, akar Godin Akinafarimin
itim, a zurara itir ikirimirir aghuarim ia
ganidi. Kamaghin amizima ia akar Godin
Akinafarimin itibar gara da tuisisi. Ezi
Godin Akinafarim uaghan nan gun migei!
40 Ezi ia na bagh izi zurara itir ikirimirir
aghuarim inian aghua.
41 “Ki gumazamiziba da ziar ekiam iniasa,
migirigiar kabagh amir puvati.
42 Ki ia gifo. Ian navir averiabar, ia
guizbangira God gifongezir puvati.‡‡
43 Ki uan Afeziamin ziamin ize, ezi ia
nan akam baraghan aghua. Eghti gumazi-
tam uabi uan ziamin izeghti, ia an akam
zuamiram a baregham.
44 Ia uan adarazira me da ziar ekiaba
isi. Ezi God uabira ziar ekiam anidima,
ia a inian aghua. Ia arazir kabar amu,
egh ia manmaghin nighnizir gavgavim nan
ikiam? Bar puvatigham!
45 “Ia kamaghin nighnighan marki, ki
Afeziamin damazimin akam ia gasam.
Puvati. Gumazir akam ia gasamim, a
Moses uabi, a gumazir kam ia ghaze, a ian
akuragham.
46 Ezi akar Moses osiriziba, da nan gun
migei. Kamaghin, ia nighnizir gavgavim
Mosesin akabar ikiva, egh ia uaghan
nighnizir gavgavim nan akabar ikiam.
Kamaghin amizi, ia guizbangira nighnizir
gavgavim Mosesin akaba ko nan akabar itir
puvati.
47 Ezi kamaghin, ia nighnizir gavgavim
Moses osirizir akabar itir puvati, egh ia
manmaghin nighnizir gavgavim na akabar
ikiam?”

6

Iesus dagheba isa 5,000plan gumazibagh anidi

(Matyu 14:13-21; Mak 6:30-44; Luk 9:10-17)

1 Ezi bizir kabar gin Iesus Galilin Dipar
Akaremin dadarir vuemin ghu, dipar kamin
ziar mam Taiberias.
2 Gumazamizir avirim faraghavira
an garima a mirakelin arazir aviribar
arimariar gumazamizibagh amizi me ua
dera. Kamaghin amizi, me datirighin an gin
zui.
3 Ezi Iesus mighsiamin ghuavanabogha,
uan suren gumaziba ko aperaghav iti.
4 Ezi dughiar kamin God Israelia Gitazir
Dughiamin Isam otivasa roghira izi.
5 Ezi Iesus kogha garima, gumazamizir
avirir ekiam a bagha izi. Ezi a kamaghin
Filipin azara, “E managh gumazamizir kaba
bagh daghebagh ivezegh me daningam?”
6 (Ezi Iesus Filipin nighnizir gavgavim,
gavgavim a daningasava, akar kam puram
a gami. Iesus uabi bizir a damuamim gifo.)
7 Ezi Filip a ikaragha ghaze, “E 200 kina
inigh bret givezeghti, da bar gumazamiz-
ibar tughatighan kogham, me vaghvagh
bretin akuar muziariba ini dar amam.”
8 Ezi Iesusin suren gumazibar mav, an
ziam Andru, a Saimon Pitan aveghbuam, a
kamaghin migei,
9 “Otarir mam a kagh iti, a bretin me
balin daghemin ingarizir 5pla, ko osirir
pumuningra iti. Ezi gumazamizir avirir
ekiam iti. Kamaghin bretin kam ko osirir
kamning, da manmaghin en akuragham?”
10 Ezi Iesus kamaghin migei, “Ia gumaza-
mizibav kimtima me dapiagh.” (Grazir
avirim danganir kamin iti.) Ezi gumazamiz-
iba apia. Egha men tongin, 5,000in gumaz-
iba iti.
11 Me apiaghav itima, Iesus bretin kaba
inigha God minabagha gumazamizibagh

5:36: Jo 3:2, 10:25, 10:38, 14:11, 1 Jo 5:9 **5:36:** Jon 3:2; 10:25; 10:38; 14:11; 1 Jon 5:9 **5:37:** Mt 3:17, 17:5, Mk 1:11, Lu 3:22, Jo 5:32, 6:27, 8:18, 1 Ti 1:17, 1 Jo 4:12 **5:37:** Matyu 3:17; 17:5; Mak 1:11; Luk 3:22; Jon 5:32; 6:27; 8:18; 1 Timoti 1:17; 1 Jon 4:12 †† **5:38:** Gumazir Afeziam amadazir kam, a Iesus uabi. **5:39:** Lo 18:15-18, Lu 16:29, 24:27, 24:44, Jo 5:46, Ap 13:27, 17:11, 2 Ti 3:15, 1 Pi 1:10-11 **5:39:** Godin Araziba 18:15-18; Luk 16:29; 24:27; 24:44; Jon 5:46; Aposel 13:27; 17:11; 2 Timoti 3:15; 1 Pita 1:10-11 **5:40:** Jo 1:11, 3:19 **5:40:** Jon 1:11; 3:19 **5:41:** Jo 5:34, 1 Te 2:6 **5:41:** Jon 5:34; 1 Tesalonika 2:6 ‡‡ **5:42:** Gumazir maba akar kam giragha ghaze, “Godin apangkuvim ian navibar itir puvati.” **5:43:** Mt 24:5, 24:24 **5:43:** Matyu 24:5; 24:24 **5:44:** Jo 12:43, Ro 2:29 **5:44:** Jon 12:43; Rom 2:29 **5:45:** Lo 31:26-27, Ro 2:12 **5:45:** Godin Araziba 31:26-27; Rom 2:12 **5:46:** Stt 3:15, Lo 18:15-18, Jo 1:45, Ap 3:22, 26:22 **5:46:** Jenesis 3:15; Godin Araziba 18:15-18; Jon 1:45; Aposel 3:22; 26:22 **5:47:** Lu 16:31 **5:47:** Luk 16:31 **6:4:** Jo 2:13 **6:4:** Jon 2:13 **6:5:** Mt 14:14, Mk 6:34, Lu 9:12 **6:5:** Matyu 14:14; Mak 6:34; Luk 9:12 **6:9:** 2 Kin 4:43 **6:9:** 2 Atriviba 4:43

anidi. A uaghan osirir pumuning kamaghira aning gami. A me ganidima, me uan ifongiabar amegha tughati.
12 Me amegha naviba bar izivazima Iesus kamaghin uan suren gumazibav gei, “Ia dagher nar ikiavira itiba bar da akumakumigh. Taba pura ikian marki.”
13 Gumazamiziba, 5plan bretin me balin daghem ingariziba amegha givazima, bretin naba iti. Ezi suren gumaziba bretin nar muziarir itiba akumakumigha 12plan akirabagh aghuizi da izifa.
14 Ezi gumazamiziba mirakelin arazir Iesus amizir kamin ganigha, kamaghin migei, “Bar guizbangira, kar Godin akam inigha izir gumazim, God nguazir kamin anemangasa mikeme!”
15 Ezi Iesus akar kam baregha fo, me iziva an suiragh a damighti, a men atrivimin ikiam. Kamaghin amizi, a danganir kam ategha uabira uamategha mighsiamin ghu.

Iesus Galilin Dipar Akarem gisin arua zui (Matyu 14:22-33; Mak 6:45-52)

16 Ezi guaratizir kamin Iesusin suren gumaziba dipamin ghuaghiri.
17 Egha me botin mam inigha dipam abigha Kaperneamin nguibam bagha zui. Iesus tighar me bativam, ezi aminim pirigha gifa.
18 Ezi aminir dafam otogha, ongarim givaima an ekiabar dikafi.
19 Ezi me 5 o 6 kilomitan pul gamua ghua garima, Iesus dipam gisin arua botin boroghin izi. Ezi me bar atiatingi.
20 Ezi Iesus kamaghin me migei “Kar kirara izi. Ia atiatingan marki.”
21 Ezi me a inigh botin aven izasa bar ifonge, ezi bot bar zuamira danganir me zuimin oto.

Gumazamiziba Iesus buri

22 Amimzaraghan, gumazamizir dipamin vongin ikiavira ikeziba, me fo, botin vamira boghinaron ike, ezi Iesus uan suren gumaziba ko botin kamin ghuzir puvati. Suren gumazibara botin kamin ghue.
23 Ezi Taiberiasin botin maba, danganir kamin boroghira izi, danganir kam, Ekiam Iesus, God minabagha bret gumazir aviribagh aningizi me amezim.
24 Ezi gumazamiziba kamaghin ganigha fo, Iesus itir puvatizima, an suren gumaziba uaghan itir puvati. Kamaghin amizi, me botin kabar ghuavanega, Iesus buriasa Kaperneamin nguibamin zui.

Iesus, a dagher ikirimirir zurara itim anidim

25 Ezi gumazamiziba dipamin vongin Iesus batogha givagha, kamaghin a migei, “Tisa, ni manadizoghin kagh ize?”
26 Ezi Iesus men akam ikaragha ghaze, “Bar guizbangira ki ia migei, ia mirakelin arazarazir ia ganiziba dagh nighnigha iza na buri, o? Puvati. Ki ghaze, ia dagher ki ia ganingizir kam amegha ian naviba bar izefe, ezi bizir kam bagha ia na buri.
27 Ia dagher kuraghiriba bagh ingar da inian marki. Ia dagher zurara ikia mamaghira itim bagh ingariva a inigh, kar dagher zurara itir ikirimirir aghuarim anidim. Afeziam God kamaghin ian aka, Gumazamizibar Otarim, a uabin torogha gavgavim a ganingi. Kamaghin amizi, dagher kam, Gumazamizibar Otarim ia daningam.”
28 Ezi me an azara, “E manmaghin damighiva egh e Godin ingangarim damuam?”
29 Ezi Iesus kamaghin men akam ikaragha ghaze, “Godin ingangarim kamakin. Ia gumazir God amadazir kam, ia nighnizir gavgavim an iki.”
30 Ezi me kamaghin an azara, “Ni mirakelin arazir manam damighti e an ganighiva, nighnizir gavgavim nin ikiam? Ni tizim damigham?
31 En ovaviba dagher mam an ziam mana, me gumazamiziba puvatizir danganimin ikia aneme. Godin Akinafarimin itir akam mikemezi moghin, ‘A Godin Nguibamin manan daghem me ganingizima me aneme.’”
32 Ezi Iesus kamaghin me migei, “Ki guizbangira ia migei, Moses Godin Nguibamin daghem ia ganingizir pu. Puvati. Kar nan Afeziam Uan Nguibamin itir guizin daghem ia ganingi.
33 Dagher God e ganingizir kam, a Godin Nguibam ategha izaghiri, a nguazir kamin itir gumazamizibagh amima me ikirimirir aghuarim iti.”
34 Ezi me an azara, “Ekiam, ni dagher kam zurara e daningvira iki.”
35 Ezi Iesus kamaghin me migei, “Ki uabi, dagher ikirimirir zurara itim anidim. Gumazir na bagha izim, mitiriam uam an

6:14: Stt 49:10, Lo 18:15-18, Mt 11:3, Jo 1:21, 2:11, 4:19, 4:25, 5:46 **6:14:** Jenesis 49:10; Godin Araziba 18:15-18; Matyu 11:3; Jon 1:21; 2:11; 4:19; 4:25; 5:46 **6:15:** Mt 14:23, Jo 18:36 **6:15:** Matyu 14:23; Jon 18:36 **6:23:** Jon 6:11 **6:26:** Jo 6:11-12 **6:26:** Jon 6:11-12 **6:27:** Mt 3:17, Lu 3:22, Jo 1:33, 4:14, 6:48-58, Ap 2:22, 2 Pi 1:17 **6:27:** Matyu 3:17; Luk 3:22; Jon 1:33; 4:14; 6:48-58; Aposel 2:22; 2 Pita 1:17 **6:29:** 1 Jo 3:23 **6:29:** 1 Jon 3:23 **6:30:** Ua Me Ini 16:4; 16:15; Diboboniba 11:7-9; Nehemia 9:15; Onger Akaba 78:24; Matyu 12:38; 16:1; Mak 8:11; Jon 2:18; 1 Korin 1:22; 10:3 **6:34:** Jo 4:14-15, 6:48-58, 7:37 **6:34:** Jon 4:14-15; 6:48-58; 7:37 **6:35:** Jo 4:14, 6:48-58 **6:35:** Jon 4:14; 6:48-58

aghan kogham. Ezi gumazir nighnizir gavgavim nan itim, kuarim uam an piran kogham.
36 Ki ia mikeme, ia nan ganigha gifa, egha ia nighnizir gavgavim itir puvati.
37 Ezi gumazamizir Afeziam na ganingiziba, me bar na bagh izam. Egh gumazir na bagh izamim, ki a batueghan kogham.
38 Ki uan ifongiamin gin mangasa Godin Nguibam ategha izaghirizir puvati. Ki Afeziar na amadazimin ifongiamin gin mangasa ki izaghiri.
39 Ezi Afeziar na amadazimin ifongiam, a kamakin, ki gumazamizir a na ganingizitam ateghan kogham. Puvati. Ki Godin Kotin Dughiamin me damighti me bar ua dikavigham.
40 Nan Afeziamin ifongiam kamakin, gumazamiziba bar Otarimin ganighiva egh nighnizir gavgavim an ikiva, me zurara itir ikirimirir aghuarim iniam. Eghti Godin Kotin Dughiam otoghti ki me damighti me ua dikavigham."

41 Ezi Judaba akar kam baraki, "Ki uabi ki dagher kam, Godin Nguibam ategha izaghiri," egha me an atarava a gimobi.

42 Me ghaze, "Gumazir kam a Iesus, Josepin otarim. E an afeziam ko amebam gifo. Ezi manmaghsua a ghaze, 'Ki Godin Nguibam ategha, egha izaghiri?' "

43 Ezi Iesus kamaghin men akam ikaragha ghaze, "Ia atara egha uarigh imobir arazir kam atakigh.
44 Gumazitam uabi uan ifongiamin na bagh izeghan kogham. Puvati. Afeziar na amadazim, an nighnizim feghiva a inigh na bagh izam. Eghti Godin Kotin Dughiam ki mozimin a damighti a ua dikavighiva angamira ikiam.
45 Akar kam kamaghin Godin akam inigha izir gumazibar Akinafarimin iti, 'God bar gumazamizibar sure damuam.' Ezi kamaghin gumazamiziba Afeziamin akam baregha, Afeziam da fofozim isa na bagha izi.

46 "Gumazitam Afeziamin ganizir puvati. Gumazir Afeziam ko ikegha izezir kam, a uabira Afeziamin gani.
47 Ki guizbangira ia migei, gumazir nighnizir gavgavim nan itim, a zurara itir ikirimirir aghuarim iti.
48 Ki uabi, ki dagher ikirimirir zurara itim anidim.
49 Ian ovavir kaba me, dagher ziam mana, me gumazamiziba puvatizir danganimin ikia aneme, egha ariaghire.
50 Ezi dagher kam Godin Nguibam ategha izaghiri, gumazamiziba anemiva, egh me aremeghan kogham.
51 Ki uabi dagher kam, ikirimirir zurara itim anidim, Godin Nguibam ategha izaghiri. Eghti gumazitam dagher kam ameghiva, a zurara itir ikirimirir aghuarim iniam. Dagher ki a daningamim, a nan inivafizim. Ki kamaghsua, nguazimin gumazamiziba me angamira ikiam, kamaghin ki me bagh uan inivafizim anenigham."
52 Ezi Judaba akar kam baregha egha uari tongin uarir atara ghaze, "Gumazir kam manmaghin uan inivafizim e danighti e anemam?"
53 Ezi Iesus kamaghin me migei, "Ki guizbangira ia migei, ia Gumazamizibar Otarimin inivafizim ameghan koghiva, egh an ghuzim ameghan koghiva, egh ia angamira itir ikirimirim ian ikian kogham.
54-55 Nan inivafizim a guizin daghem, ezi nan ghuzim a guizin apir bizim. Kamaghin amizi, gumazim nan inivafizim apava egha nan ghuzim api, a zurara itir ikirimirir aghuarim iti. Eghti Godin Kotin Dughiamin ki a damighti a ua mozimin dikavigham.
56 Ezi gumazim nan inivafizim apava egha nan ghuzim api, a nan poroghav iti, ezi ki an poroghav iti.
57 Afeziar ikirimirir angamira itim anidim, a na amadazima ki ize, ezi ki Afeziamin gavgavimin angamira iti. Ezi kamaghira gumazim nan inivafizim api, a nan gavgavimin ikirimirir angamira itim iniam.
58 Dagher kamra, a Godin Nguibam ategha izaghiri. Egha dagher kam, a dagher ian ovaviba fomiram anemegha gin ariaghirezimin min garir pu. Puvati. Gumazir dagher kam apim, a zurara itir ikirimirir aghuarim iniam."
59 Iesus Kaperneamin nguibamin itir God ko migeir dipenimin aven ikia, egha gu-

---

6:36: Jo 6:26, 6:64, 20:29 **6:36:** Jon 6:26; 6:64; 20:29 **6:37:** Mt 11:28, Jo 10:28-29, 17:6-8, 2 Ti 2:19, 1 Jo 2:19 **6:37:** Matyu 11:28; Jon 10:28-29; 17:6-8; 2 Timoti 2:19; 1 Jon 2:19 **6:38:** Mt 26:39, Jo 4:34, 5:30 **6:38:** Matyu 26:39; Jon 4:34; 5:30 **6:39:** Jo 10:28-29, 17:12, 18:9 **6:39:** Jon 10:28-29; 17:12; 18:9 **6:40:** Jo 3:15, 6:27, 6:47, 6:54, 11:24 **6:40:** Jon 3:15; 6:27; 6:47; 6:54; 11:24 **6:42:** Mt 13:55, Mk 6:3, Lu 4:22 **6:42:** Matyu 13:55; Mak 6:3; Luk 4:22 **6:44:** Jo 6:65 **6:44:** Jon 6:65 **6:45:** Ais 54:13, Jer 31:34, Mai 4:2, Hi 8:10 **6:45:** Aisaia 54:13; Jeremaia 31:34; Maika 4:2; Hibru 8:10 **6:46:** Mt 11:27, Lu 10:22, Jo 1:18 **6:46:** Matyu 11:27; Luk 10:22; Jon 1:18 **6:47:** Jo 3:15-18, 3:36, 6:40 **6:47:** Jon 3:15-18; 3:36; 6:40 **6:48:** Jo 6:31-35, 6:58 **6:48:** Jon 6:31-35; 6:58 **6:51:** Jo 3:13, Hi 10:5, 10:10 **6:51:** Jon 3:13; Hibru 10:5; 10:10 **6:53:** Mt 26:26-28 **6:53:** Matyu 26:26-28 **6:54-55:** Jon 4:14; 6:27; 6:40; 6:63 **6:56:** 1 Jo 3:24, 4:15-16 **6:56:** 1 Jon 3:24; 4:15-16 **6:57:** Jo 15:4-5, 1 Jo 3:24 **6:57:** Jon 15:4-5; 1 Jon 3:24

mazamizibar sure gamua akar kamin me mikeme.

Iesusin akaba, da zurara itir ikirimirir aghuarim anidi

60 Ezi suren gumaziba Iesusin akar kam
baregha, men avirim kamaghin migia
ghaze, “Akar kam e gamima e nighnizir
aviribagh ami. Tina akar kam baragham?”
61 Ezi Iesus uan navir averiamin aven ka-
maghin fo, an suren gumaziba puvira akar
a mikemezim migia imobi.
Ezi a men azara, “Akar kam ti ian
nighnizir gavgaviba gasighasisi, o?
62 Egh ia Gumazamizibar Otarimin
ganighti, a nguibar a fomira ikezimin
ua ghuavanaboghti, ia manmaghin
nighnigham?
63 Godin Duam uabi, angamira itir
ikirimirim gumazamizibagh anidi. Gu-
mazimin gavgavim tong ian akuraghan
kogham. Akar ki ia mikemezir kaba, da
Godin Duamin bizim, da angamira itir
ikirimirim ia ganidi.
64 Ezi gumazir ian tongin itir maba, me
nighnizir gavgaviba nan itir puvati.” (Iesus
fomira iza datirighin, a nighnizir gavgavim
itir puvatizir gumazamizibagh fo. Egha a
gumazir a isi apanibar dafarim darighamin
kam gifo.)
65 Egha Iesus ua me migei, “Me nighnizir
gavgavim nan itir puvati, ezi bizir kam
bagha, ki ia mikeme, ‘Afeziam gavgavim
gumazitam danighan koghti, kamaghin gu-
mazir kam na bagh izeghan kogham.’ ”
66 Iesus akar kamin gun mikemegha
givazima, an suren gumazir avirim
anetegha ua ghue, egha uam a ko aruir
puvati.
67 Ezi Iesus kamaghin 12plan suren gu-
mazibar azara, “Ezi ia? Ia ti uaghan na
ategh mangasa?”
68 Ezi Saimon Pita an akam ikaragha
ghaze, “Ekiam, e tina bagh mangam? Nin
akabara, da zurara itir ikirimirir aghuarim
anidi.
69 Ezi e nighnizir gavgavim ikiava, egha
deravira kamaghin fo, ni gumazir Godin
damazimin bar zuegha arazir kuraba nin
puvatizim, God ua bagha ni ginaba.”
70 Ezi Iesus kamaghin men akam ikaragha
ghaze, “Manmaghin ami? Ki uabi ia 12plan
suren gumaziba misefe. Ezi ian tongin itir
mav, a duar kuram.”
71 A Judasin migei, a Saimon Iskariotin
otarim, a 12plan suren gumazibar mav.
Iesus fo, Judas gin a isi apanibar dafarim
datighti me a misueghti, an aremegham.

7

Judabar Averpenibar Aven Ikiamin Isar Ekiam otozi, Iesus an ganasa zui

1 Dughiar maba givazima, Iesus Galilin
Distrighin aven arui. A fo, Judaba a
misueghtima an aremeghasa a bagha
mizuai. Kamaghin amizima, a ua Judian
Distrighin mangan aghua.
2 Ezi Judabar Averpenibar Ikiamin
Dughiar Ekiam otivasa roghira izi.
3 Ezi an doziba kamaghin a migia ghaze,
“Ni danganir kam ateghiva Judian Dis-
trighin mangi. Eghti nin suren gumaziba
ingangarir ni amibar ganam.
4 Egh gumazitam gumazamiziba bar a
gifoghsi, a modogh ingangarim damuan
kogham. Ni bizir kabar amuava, kam-
aghin ni uabi isi gumazamiziba bar men
akagham.”
5 (An doziba uaghan nighnizir gavgavim
an itir puvati, egha akar kam mikeme.)
6 Ezi Iesus kamaghin men akam ikaragha
ghaze, “Nan dughiam a tighar izam. Ezi
dughiaba bar, ian dughiar aghuiba.
7 Ezi nguazir kamin itir gumazamiziba
me ian apanim damuan kogham. Ezi ki
men arazir kurar me amibar gun migei.
Kamaghin amizi, me nan apanim gami.
8 Ia uarira isamin dughiar kam bagh
Jerusalemin mangi. Nan dughiam tighar
izam, kamaghin amizi, ki isam bagh
mangighan kogham.”
9 A kamaghin me mikemegha, Galilin Dis-
trighin ikiavira iti.
10 Ezi an doziba ghuegha givazima, Iesus
uaghan men gin zui. An azenara zuir pu-
vati, a mogomebar zui, ezi gumazamiziba a
gifozir puvati.
11 Ezi isar ekiamin dughiamin, Judabar
gumazir ekiaba a bagha garagharua migei,
“Gumazir kam managh iti?”
12 Ezi gumazamiziba uarir tongin a bagha
sighsirir akabar uariv gei. Marazi ghaze, “A
gumazir bar aghuim.”
Ezi marazi ghaze, “Puvati, a gumazamiz-
ibagh ifari.”

6:62: Mk 16:19, Jo 3:13, Ap 1:9-11, Ef 4:8 **6:62:** Mak 16:19; Jon 3:13; Aposel 1:9-11; Efesus 4:8 **6:63:** 2 Ko 3:6 **6:63:** 2 Korin 3:6 **6:64:** Jo 6:36, 13:11 **6:64:** Jon 6:36; 13:11 **6:65:** Jo 6:44-45 **6:65:** Jon 6:44-45 **6:68:** Matyu 16:16; Mak 8:29; Luk 9:20 **6:69:** Mt 14:33, Mk 1:24, Jo 1:49 **6:69:** Matyu 14:33; Mak 1:24; Jon 1:49 **7:1:** Jo 5:18 **7:1:** Jon 5:18 **7:2:** Wkp 23:24, Lo 16:13 **7:2:** Ofa Gami 23:34; Godin Araziba 16:13 **7:5:** Mt 13:55, Mk 3:21, Ap 1:14 **7:5:** Matyu 13:55; Mak 3:21; Aposel 1:14 **7:6:** Jo 2:4, 7:8, 7:30, 8:20 **7:6:** Jon 2:4; 7:8; 7:30; 8:20 **7:7:** Jo 3:19, 15:18-19 **7:7:** Jon 3:19; 15:18-19 **7:11:** Jo 11:56 **7:11:** Jon 11:56 **7:12:** Mt 21:46, Lu 7:16, Jo 10:19 **7:12:** Matyu 21:46; Luk 7:16; Jon 10:19 **7:13:** Jo 9:22, 12:42, 19:38, 20:19 **7:13:** Jon 9:22; 12:42; 19:38; 20:19

13 Egha me Judabar gumazir ekiabar
atiati. Kamaghin amizi, tav an araziba
azenara dav geir puvati.
14 Ezi isamin dughiar kamin tongin, Iesus
Godin Dipenim avinizir divazimin aven
ghugha gumazamizibar sure gami.
15 Judaba an akar kam barasi, egha me
nighnizir aviribagh amua kamaghin migei,
“Manmagh amizi gumazir kam fofozir kaba
iti? A suren ghuzir puvati.”
16 Ezi Iesus kamaghin men akam ikaragha
ghaze, “Ki ia ganingizir akar kam, kar
nan akam puvati, kar Godin akam, a na
amadazima ki ize.
17 Ezi gumazitam Godin akam bar an
gin mangasa ifonge, an akar ki mikemezir
kamin mingarim bar a gifogham. Egh a
fogham, akar kam Godin ize, o a pura nan
nighnizimin ize.
18 Gumazir pura uan nighnizimin migeim,
a uabi uan ziam fasa ifonge. Ezi gumazim
a gumazir anemadazimin ziam fasa ifonge,
gumazir kam a guizin akabara migei, egha
a bizitam gifarir puvati.
19 “Fomira Moses Godin Araziba osirigha
ia ganingi. Ezi gumazitam ian tongin ikia
Moses Osirizir Arazibar gin zuir puvati. Ia
tizim bagh na misueghti ki aremegham?”
20 Ezi gumazamiziba kamaghin an akam
ikaragha ghaze, “Ti duar kuratam ni
gapasa! Gumazir manamra ni misueghti
na aremegham?”
21 Ezi Iesus kamaghin men akam ikaragha
ghaze, “Ki mirakelin ingangarir vamira a
gami, ezi ia bar nighnizir aviribagh ami.*
22 Ezi ia nighnigh, Moses mikarzir
mogomebar iniba aghorir arazim ia
ganingi, ezi ia Sabatin dughiabar uaghan
otaribar mikarzir mogomebar inibar ghori.
(Guizbangira, Moses uabi arazir kam atizir
puvati. Arazir kam ian ovavibar oto.)
23 Ia Moses Osirizir Araziba deragh a
dar gin mangisi, egh ia Sabatin dughiamin
otaribar mikarzir mogomebar inibar
ghoram. Ezi ki gumazir mam Sabatin
dughiamin a gamizima a ua bar dera, ezi
manmaghsua ia nan aningaghe?†
24 Ia pura damazir kinibar bizibar ganiva,
da tuisighan marki. Ia guizin arazimin araz-
iba deravira da tuisigh.”

Gumazamiziba foghasa, Iesus a tinara

25 Ezi Jerusalemin gumazamizir maba,
me Iesus amizir bizibar ganigha kamaghin
migei, “Manmaghin ami? Kar gumazir
kamra, en gumazir ekiaba a misueghtima
an aremeghasa, me ifonge.
26 A kara, an azenara migei, ezi me
migirigiatam a gamir puvati. Me ti fo, a
gumazir kam, God Ua E Iniasa Misevezir
Gumazim?
27 Ezi e gumazir kamin nguibam gifo.
Eghti God Ua E Iniasa Misevezir Gumazim
otoghti, gumazitam an nguibam gifoghan
kogham.”
28 Ezi Iesus Godin Dipenimin ikia egha
akam gumazamizibav kiri. Egha a kam-
aghin dei, “Ia ghaze, ia bar na gifo, egha ia
ti nan nguibar ki izezim gifoz, o? Ki uabi
uan ifongiamin izezir puvati. Afeziar na
amadazim, an akam bar guizbangira. Ezi ia
a gifozir puvati.
29 Ezi ki a gifo. Ki a ko itima, a na amadazi
ki ize.”
30 Me akar kam baregha a isi kalabus
darighasa. Ezi an dughiam tighari, kam-
aghin amizi, gumazitam an suirazir puvati.
31 Gumazamizir avirim nighnizir gav-
gavim an ikia, egha me kamaghin migei,
“Gumazir God Uam E Iniasa Misevezim
otoghiva, a mirakelin aviribar amuti da mi-
rakelin gumazir kam amibagh afiragham
ti?”

*Me Godin Dipenimin garir polisba aman-
gizi me Iesus kalabus darighasa izi*

32 Ezi Farisiba gumazamiziba barazima,
me sighsirir akabar Iesus amizir bizibav

7:15: Mt 13:54, Lu 2:47 **7:15:** Matyu 13:54; Luk 2:47 **7:16:** Jo 3:11, 8:28, 12:49, 14:10 **7:16:** Jon 3:11; 8:28; 12:49; 14:10 **7:17:** Jo 8:43 **7:17:** Jon 8:43 **7:18:** Jo 5:41, 5:44, 8:50 **7:18:** Jon 5:41; 5:44; 8:50 **7:19:** Kis 24:3, Lo 33:4, Mt 12:14, Mk 3:6, Ap 7:38, 7:53, Ro 2:21-24 **7:19:** Ua Me Ini 24:3; Godin Araziba 33:4; Matyu 12:14; Mak 3:6; Aposel 7:38; 7:53; Rom 2:21-24 **7:20:** Jo 8:48, 8:52, 10:20 **7:20:** Jon 8:48; 8:52; 10:20 * **7:21:** Iesus faragha Betesdan mozir dipamin boroghin ikia mirakelin kam gamigha, egha datirighin a migei. Ni Jon 5:1-18 ko, Ua Me Ini 31:14-15in gan. **7:22:** Stt 17:9-13, Wkp 12:3 **7:22:** Jenesis 17:9-13; Ofa Gami 12:3 **7:23:** Jo 5:8-10, 5:16 **7:23:** Jon 5:8-10; 5:16 † **7:23:** Moses Osirizir Araziba kamaghin migei, amizitam otaritam batezimrama, me an girara dughiabar bora, egha dughiar namba 8in me otarimin mikarzir mogomemin inim aghori. Ni Ofa Gami 12:3in gan. Iesusin dughiamin, me Sabatin dughiamin ingangaribar anogoroke. Eghti otaritamin mikarzir mogomemin inim aghoramin dughiam Sabatin dughiatamin otogham, me ingangarir kam damuam. Me ghaze, mikarzir mogomemin inim aghorir arazim uaghan ingangarir mam, egha me guizbangira ingangarir kam Sabatin dughiam uaghan a gami. **7:24:** Wkp 19:15, Lo 1:16-17, Ais 11:3-4, Jo 8:15, Je 2:1 **7:24:** Ofa Gami 19:15; Godin Araziba 1:16-17; Aisaia 11:3-4; Jon 8:15; Jems 2:1 **7:25:** Jo 5:18 **7:25:** Jon 5:18 **7:27:** Mt 13:55, Mk 6:3, Lu 4:22, Jo 7:41, 9:29 **7:27:** Matyu 13:55; Mak 6:3; Luk 4:22; Jon 7:41; 9:29 **7:28:** Mt 11:27, Jo 5:32, 5:43, 8:14, 8:26, 8:55 **7:28:** Matyu 11:27; Jon 5:32; 5:43; 8:14; 8:26; 8:55 **7:29:** Mt 11:27, Jo 10:15 **7:29:** Matyu 11:27; Jon 10:15 **7:30:** Mk 11:18, Lu 19:47, Jo 7:44, 8:20, 8:37, 13:1 **7:30:** Mak 11:18; Luk 19:47; Jon 7:44; 8:20; 8:37; 13:1 **7:31:** Jo 2:23, 8:30, 10:42, 11:45, 12:11, 12:42 **7:31:** Jon 2:23; 8:30; 10:42; 11:45; 12:11; 12:42

gei. Kamaghin amizi, me ko, Godin ofa
gamir gumazir dapaniba, me polisin gu-
maziba amadazi me Iesusin suighasa izi.
33 Ezi Iesus kamaghin me migei, “Dughiar
bar ovezimin ki ia ko ikegh, egh ki uamategh
Afeziar na amadazim bagh mangam.
34 Eghti ia na buriva, nan apighan
kogham. Egh nguibar ki mangi ikiamim,
ia an mangighan kogham.”
35 Ezi Judaba uarir tongin uarira uariv gia
ghaze, “A managh mangighti, e an ganighan
kogham? A ti en gumazamizir kantri
Grighin itiba bagh mangigham, egh Grighin
gumazamizibar sure damuam, o?
36 A manmaghin nighnigha kamaghin
migia ghaze, ‘Ia na buriva, egh ia nan
apighan kogham.’ Egha ghaze, ‘Ia nguibar
ki ikiamim ia an mangighan kogham.’ Ezi
akar kamin mingarim manmakin?”

Iesus, dipar ikirimirir zurara itim
anidimin gun migei

37 Ezi isar ekiamin dughiar abuananam, a
dughiar bar ekiam. Ezi dughiar kamin Iesus
tugha egha pamten diagha kamaghin migei,
“Gumazitam o amizitam kuarim an pirti, a
na bagh izi egh dipam amam.
38 Akar Godin Akinafarimin itim kam-
aghin migei, ‘Gumazir nighnizir gavgavim
nan itim, a dipar ikirimirir zurara itim
anidim, an navir averiam gizivagh, fasfagh
iram.’ ”‡
39 Iesus Godin Duam ginighnigha migei,
gumazir nighnizir gavgavim an itiba, me
a iniam. Dughiar kamin Iesus tighar ziar
ekiam iniam, ezi kamakin Godin Duam
tighar izam.

Gumazamiziba uari abiki

40 Ezi gumazamizir maba akar a
mikemeziba baregha, kamaghin migei,
“Bar guizbangira, gumazir kam a Godin
akam inigha izir gumazim, God nguazimin
anemangasa mikeme.”
41 Ezi marazi ghaze, “A Gumazir God Uam
E Iniasa Misevezim.”

Ezi marazi ghaze, “Puvati, Gumazir God
Uam E Iniasa Misevezir kam, a Galilin Dis-
trighin otoghan kogham. Puvati.
42 Godin Akinafarim kamaghin mikeme,
Gumazir God Uam E Iniasa Misevezir
kam Atrivim Devitin anabamin otogham,
eghti an amebam Betlehemin nguibamin
a bategham, nguibar kam Atrivim Devit
fomira an ike.”
43 Kamaghin amizi, gumazamiziba
nighnizir aviriba Iesusin ikia, egha uarira
uari abiki.
44 Marazi a isi kalabus darighasa ifonge,
ezi gumazitam an suirazir puvati.

Judabar gumazir dapaniba nighnizir
gavgavim Iesusin ikian aghua

45 Ezi Godin Dipenimin garir polisba
uamategha Godin ofa gamir gumazir
dapaniba ko Farisiba bagha ghu. Ezi me
kamaghin men azara, “Manmaghin amizi,
ia Iesusin akua izir puvati?”
46 Ezi polisin gumaziba kamaghin men
akam ikaragha ghaze, “Gumazitam faragha
gumazir kam mikemezi moghin migeir pu-
vati.”
47 Ezi Farisiba kamaghin men akam
ikaragha ghaze, “A ti uaghan ia gifara?
48 E gumazir dapaniba ko Farisiba, ia ti
en tongin gumazitamin garima a nighnizir
gavgavim an iti, o? Bar puvati.
49 Nighnizir gavgavim an itir darasi, kar
Moses Osirizir Arazibagh fozir puvatizir gu-
mazamiziba. God ghaze, me ovengam.”
50 Nikodemus, a faragha Iesus bagha
ghuzir gumazim, a Farisibar mav, a kam-
aghin me migei,
51 “En Arazir Moses Osiriziba ti ghaze, e
pura gumazitam kotin aven a mikim suam,
ni aremegham? Puvati. E faragh an akam
baregham, egh an amizir bizim deravira a
gifogham.”
52 Ezi me kamaghin an akam ikaragha
ghaze, “Ni ti uaghan Galilin gumazitam, o?
Ni Godin Akinafarimin itir akaba ni bar
deravira dar gan, egh ni uaghan kamaghin
fogham, Godin akam inigha izir gumazitam
Galilin Distrighin otoghan kogham.”

Me amizir arazir kuram gamizim inigha
Iesus bagha izi

7:33: Jo 13:33, 16:16 **7:33:** Jon 13:33; 16:16 **7:34:** Hos 5:6, Jo 8:21, 13:33, 13:36, 17:24 **7:34:** Hosea 5:6; Jon 8:21; 13:33; 13:36; 17:24 **7:37:** Wkp 23:36, Ais 55:1, Jo 4:10, 4:14, 6:35, MAA 22:17 **7:37:** Ofa Gami 23:36; Aisaia 55:1; Jon 4:10; 4:14; 6:35; Akar Mogomem 22:17 **7:38:** Ais 12:3, 58:11, Ese 47:1, Sek 14:8 **7:38:** Aisaia 12:3; 58:11; Esekiel 47:1; Sekaraia 14:8 ‡ **7:38:** Godin Akinafarimin aven, akar otevir mam, akar Iesus vezin kamin mikemezi moghin, akar kam ko, aning magh ghuzir puvati. Ni Aisaia 44:3 ko Aghuzir Akaba 18:4in gan. **7:39:** Ais 44:3, Jol 2:28, Jo 12:16, 16:7, 20:22, Ap 2:4, 2:17, 2:33 **7:39:** Aisaia 44:3; Joel 2:28; Jon 12:16; 16:7; 20:22; Aposel 2:4; 2:17; 2:33 **7:40:** Lo 18:15-18, Jo 1:21, 2:11, 6:14 **7:40:** Godin Araziba 18:15-18; Jon 1:21; 2:11; 6:14 **7:41:** Jo 1:46, 4:29 **7:41:** Jon 1:46; 4:29 **7:42:** 2 Sml 7:12, Sng 89:3-4, 132:11, Jer 23:5, Mai 5:2, Mt 2:5-6, Lu 2:4 **7:42:** 2 Samuel 7:12; Onger Akaba 89:3-4; 132:11; Jeremaia 23:5; Maika 5:2; Matyu 2:5-6; Luk 2:4 **7:43:** Jo 9:16 **7:43:** Jon 9:16 **7:44:** Jo 7:30 **7:44:** Jon 7:30 **7:45:** Jo 7:32 **7:45:** Jon 7:32 **7:46:** Mt 7:29, Mk 1:22 **7:46:** Matyu 7:29; Mak 1:22 **7:48:** Jo 12:42 **7:48:** Jon 12:42 **7:50:** Jo 3:1-2 **7:50:** Jon 3:1-2 **7:51:** Lo 1:16-17, 19:15 **7:51:** Godin Araziba 1:16-17; 19:15 **7:52:** Jo 7:41-42 **7:52:** Jon 7:41-42 **8:1:** Lu 21:37 **8:1:** Luk 21:37

53 Ezi gumazamiziba bar uan dipenibar
ghue.

8

1 Ezi Iesus Olivin Mighsiamin ghu.
2 Ezi aminim tirazi, bar mizaraghara a
ua Godin Dipenim avinizir divazimin aven
ghu. Ezi gumazamiziba bar a bagha izi. Ezi
an aperaghav ikia men sure gami.
3 Ezi Judan Arazibagh fozir gumaziba ko
Farisiba me pam itir amizir mamin, garima
a gumazir igharazir mam ko akuizi me an
akua ghua a gamizima, a gumazamizibar
damazimin tughav iti.
4 Egha me kamaghin Iesus migei, "Tisa,
pam itir amizir kam, a gumazir igharazim
ko akuizi, me an gani.
5 Ezi Moses Osirizir Araziba kamaghin
migei, e dagiaba fiva kamaghin amir
amizim mikintima an aremegham. Ezi ni
manmaghin mikimam."
6 Me ghaze, an akatam mikemeghti, me
akar kam bagh akam a gasam. Egha me
a gifarasa migirigiar kam gami. Ezi Iesus
aviragha uan dafar puzimin nguazim osiri.
7 Ezi me an azangsighavira iti, ezi Iesus
tugha kamaghin me migei, "Gumazir
manam ian tongin arazir kuratam gamizir
puvati, a faragh dagiam amizir kam
mikinigh."
8 Egha a uam aviragha nguazimin osiri.
9 Me akar kam baregha, me bar vagh-
vagha danganir kam ataghiragha zui. Gu-
mazir ghuriba me faragha zui, ezi marazi
men gin zui. Ezi Iesus uabiram aviraghavira
iti, ezi amizim an damazimin tughav iti.
10 Ezi Iesus dikavigha tugha kamaghin
amizimin azai, "Amizim, gumazir kaba
managh ghue? Gumazir akam ni gasamiba
ti puvati?"
11 Ezi amizim kamaghin migei, "Ekiam, ua
gumaziba puvati."
Ezi Iesus a migei, "Ki uaghan akam ni
gasir puvati. Ni mangi, egh gin uam arazir
kuratam damuan marki."*

Iesus, a gumazir angazangarim nguazimin itir gumazamizibagh anidim

12 Egha Iesus ua gumazamizibav gia
ghaze, "Ki uabi, ki gumazir angazangarim
nguazir kamin itir gumazamizibagh
anidim. Gumazim nan gin izi, a mitatemin
daruan kogham. Puvati. An angazangarir
gumazamizibagh amima me angamira
itim, an an aven ikiam."
13 Farisiba akar kam baregha kamaghin
Iesus migei, "Ni uabi uan ingangariba
ko arazibar gun migei. Kamaghin amizi,
gumazamiziba nin akar ni mikemezim
nighnizir gavgavim an ikian kogham. Nin
akam, a pura bizim."
14 Ezi Iesus men akam kamaghin a
ikaragha ghaze, "Guizbangira, ki uabi
uan arazibar gun migei. Ezi nguibar ki
dikavigha izezim, ki a gifo, egha danganir ki
uamategh mangamim, ki a gifo. Kamaghin
amizi, gumazamiziba nan akam nighnizir
gavgavim an iki. Ia nan Nguibam gifozir
puvati. Egha danganir ki gin mangamim, ia
uaghan a gifozir puvati.
15 Ia nguazir kamin arazibar gin ghua,
gumazamizibar inivafizibar gara me tuisisi.
Ki gumazitamin araziba tuisizir puvati.
16 Egh ki gumazamizibar araziba
tuisighti, gumazamiziba nan akar ki
mikemezim nighnizir gavgavim an ikiam.
Ki uabira a tuisizir puvati. Afeziar na
amadazim, a na ko ingari, ezi kamaghin
nan tuisizir arazim bar guizbangira.
17 Ian Arazir Moses Osiriziba, akam ka-
maghin iti, gumazir pumuning akar ote-
vir vamira mikimam, eghti aningin akam a
guizbangira.
18 Ki uabi ki uan araziba ko ingangaribar
gun migei, ezi Afeziar na amadazim, a
uaghan nan ingangariba ko arazibar gun
migei."
19 Ezi Farisiba kamaghin an azara, "Nin
Afeziar ni migeir kam, a managh iti?"
Ezi Iesus kamaghin me ikaragha ghaze,
"Ia guizbangira na gifozir puvati. Egha ia
nan Afeziam gifozir puvati. Ia na gifoghiva
egh uaghan nan Afeziam gifogham."
20 Iesus Godin Dipenimin ikia dagiaba
arizir danganimin boroghira gumazamiz-
ibar sure gami. Ezi an dughiam tighar
otivam, kamaghin amizi, gumazitam an
suirazir puvati.

Iesus ghaze, ki mangamin danganim gumazamiziba an mangan kogham

21 Egha Iesus ua gumazamizibav gia
ghaze, "Ki zui. Ia na buriva nan apighan
kogham. Ian arazir kuraba ikivira ikiti ia

8:5: Wkp 20:10, Lo 22:22-24 **8:5:** Ofa Gami 20:10; Godin Araziba 22:22-24 **8:6:** Mt 22:15 **8:6:** Matyu 22:15 **8:7:** Lo 17:7, Ro 2:1 **8:7:** Godin Araziba 17:7; Rom 2:1 **8:9:** Mt 22:22 **8:9:** Matyu 22:22 **8:11:** Jo 3:17, 5:14 **8:11:** Jon 3:17; 5:14 * **8:11:** Fofozir gumazir maba kamaghin nighnisi, Jon 7:53–8:11, Jon uabi an osirizir puvati. Gumazir igharazim gin an osiri. Ni Jon 8:13 ko Godin Araziba 19:15in gan. **8:12:** Ais 49:6, Mt 5:14, Jo 1:4-9, 3:19, 9:5, 12:46 **8:12:** Aisaia 49:6; Matyu 5:14; Jon 1:4-9; 3:19; 9:5; 12:46 **8:13:** Jo 5:31 **8:13:** Jon 5:31 **8:14:** Jo 5:31-32, 7:28-29, 9:29 **8:14:** Jon 5:31-32; 7:28-29; 9:29 **8:15:** Jo 7:24, 12:47 **8:15:** Jon 7:24; 12:47 **8:16:** Jo 5:30, 8:29 **8:16:** Jon 5:30; 8:29 **8:17:** Lo 17:6, 19:15, Mt 18:16, 2 Ko 13:1, Hi 10:28 **8:17:** Godin Araziba 17:6; 19:15; Matyu 18:16; 2 Korin 13:1; Hibru 10:28 **8:18:** 1 Jo 5:9 **8:18:** 1 Jon 5:9 **8:19:** Jo 8:55, 14:7, 16:3 **8:19:** Jon 8:55; 14:7; 16:3 **8:20:** Jo 7:30 **8:20:** Jon 7:30 **8:21:** Jo 7:34-36, 8:24, 13:33 **8:21:** Jon 7:34-36; 8:24; 13:33

ovengam. Egh ki mangamin danganim, ia
an mangighan kogham.”
22 Ezi Judan gumazir aruaba akar kam
baregha me uarira kamaghin uariv gei,
“Manmaghsua a ghaze, ‘Ia danganir ki
zuimin mangan kogham?’ A ti uabira uabi
misueghiva aremegham?”
23 Ezi Iesus kamaghin me migei, “Ia
nguazimin vin itir darasi. Ezi ko, ki pin
iti tav. Ia nguazir kamin adarasi. Ezi ki
nguazir kamin gumazim puvati.
24 Kamaghin amizi, ki ia mikemegha gifa,
ian arazir kuraba ikivira ikiam, eghti ia are-
megham. Ia kamaghin nighnizir gavgavim
nan ikian kogh egh mikim suam, Ki Uabi Ki
Kamaghin Iti, eghti ian arazir kuraba ikivira
ikiti ia arimighiram.”†
25 Ezi me kamaghin an azara, “Ni tina?”
Ezi Iesus me ikaragha ghaze, “Ki tina, ki
faraghavira ia mikemegha gifa.
26 Ki ian araziba bagha akar aviriba ia
mikimasa. Egh uaghan ki ian arazir kuraba
jasin min da tuisighasa. Ezi Afeziar na
amadazim, an araziba bar guizbangira. Ezi
akar a na mikemezi ki oraghiziba, ki bar dar
gun nguazimin gumazamizibav gei.”
27 Me kamaghin fozir puvati, Iesus uan
Afeziamin gun me migei.
28 Kamaghin amizi, a kamaghin me migei,
“Ia Gumazamizibar Otarim fiva ter ighu-
vimin aneguragh, egh ia kamaghin fogh, Ki
Uabi Ki Kamaghin Iti. Egh kamaghin fogh,
ki uabi uan nighnizimin gin ghua bizitam
gamir pu. Puvati. Afeziam na mikemezir
akabara, ki darara gun migei.
29 Afeziar na amadazi ki izezim, a na ko
ikiavira iti. Bizir a ifongeziba ki zurara
dagh ami, kamaghin amizi, a na ataghirazi
ki uabira itir puvati.”
30 Ezi gumazamiziba orazima Iesus akar
kam mikeme, ezi men avirim nighnizir gav-
gavim an iti.

Guizin akam gumazamizibar amuti me firighirigham

31 Ezi Iesus kamaghin Judan nighnizir
gavgavim an itibav gia ghaze, “Ia nan
akamin suiragh gavgavigh ia guizbangira
nan suren gumazibar otogham.
32 Egh ia guizin akam gifoghti, guizin
akam ia damuti ia firighirigham.”
33 Ezi me kamaghin an akam ikaragha
ghaze, “E Abrahamin ovaviba. E dughi-
atamin pura gumazitamin ingangarir gu-
mazir kinibar ikezir puvati. Ezi manmagh-
sua ni ghaze, ‘Ia firighirigham?’ ”
34 Ezi Iesus kamaghin men akam ikaragha
ghaze, “Bar guizbangira ki ia migei, gumazir
arazir kurabagh amiba, me bar arazir ku-
ramin ingangarir gumazir kinibar min iti.
35 Ingangarir gumazir kiniba me zurara
uan anababa ko itir Puvati. Ezi otarim zu-
rara anababa ko iti.
36 Kamaghin amizi, Otarim ia damuti, ia
firighirighiva, ia guizbangira firighirigham.
37 Ki fo, ia Abrahamin ovaviba. Egha
ia nan akam baraghan aghua, kamaghin
amizi, ia na misoghasava ami.
38 Nan Afeziam nan akazir akaba, ki dar
gun migei. Ezi ia uan afeziam da inizir
araziba, ia dagh ami.”‡
39 Ezi Judaba Iesusin akam baregha a
ikaragha ghaze, “Abraham, en afeziam.”
Ezi Iesus kamaghin me migia ghaze, “Ia
guizin Abrahamin boriba kamaghin, ia an
mirara arazir an amizibar amuam.
40 Guizin akar God nan sure gamiziba,
ki dar gun ia migei. Ezi ia datirighin na
misoghasa. Kar Abrahamin arazim puvati!
41 Ia uan afeziamin arazim gami.”
Ezi me kamaghin a migei, “En amebaba
pura ikia e batezir pu. Puvati. E afeziar
vamira iti, a God.”
42 Ezi Iesus kamaghin me migei, “Ki God
ko ikegha ize. Ki uabi uan ifongiamin izezir
pu. Puvati. God na amadazi ki ize. Kam-
aghin God guizbangira ian Afeziamra, eghti
ia na gifuegham.
43 Ezi manmaghin amizi ia deravira nan
akam gifozir puvati? Ia nan akam baraghan
aghua, egha bizir kam bangin ia deravira
nan akam gifozir puvati.
44 Ia uan afeziam Satanin boriba. Egha
ia uan afeziamin ifongiamin gin mangasa
bar gavgafi. A fomira ikia gumazamizibav

8:22: Jo 7:35 **8:22:** Jon 7:35 **8:23:** Jo 3:31 **8:23:** Jon 3:31 † **8:24:** Ua Me Ini 3:14, God Moses ko uaning migia, egha a uabi uan ziam dibora ghaze, “Ki Uabi Ki Kamaghin Iti.” Ezi Iesus uaghan kamaghira uabi dibori. Ezi gumazamiziba a migeir akar kam deragha a gifozir puvati. Ni Jon 8:28 ko 8:58 ko 13:19in gan. **8:26:** Jo 7:28, 12:49 **8:26:** Jon 7:28; 12:49 **8:28:** Jo 3:11, 3:14, 5:19, 5:30, 12:32, Ro 1:4 **8:28:** Jon 3:11; 3:14; 5:19; 5:30; 12:32; Rom 1:4 **8:29:** Jo 8:16, 16:32 **8:29:** Jon 8:16; 16:32 **8:30:** Jo 7:31 **8:30:** Jon 7:31 **8:32:** Ro 6:14, 6:18, 6:22, 8:2, Je 1:25 **8:32:** Rom 6:14; 6:18; 6:22; 8:2; Jems 1:25 **8:33:** Mt 3:9, Lu 3:8 **8:33:** Matyu 3:9; Luk 3:8 **8:34:** Ro 6:16, 6:20, 2 Pe 2:19 **8:34:** Rom 6:16; 6:20; 2 Pita 2:19 **8:36:** Ro 8:2, Ga 5:1 **8:36:** Rom 8:2; Galesia 5:1 **8:37:** Jo 5:38, 7:19, 8:40 **8:37:** Jon 5:38; 7:19; 8:40 **8:38:** Jo 3:32, 5:19, 5:30 **8:38:** Jon 3:32; 5:19; 5:30 ‡ **8:38:** Fofozir gumazir maba ghaze, e akar kam ti kamaghin a giragham, “Ia bizir ian Afeziam mikemezibara, ia dar amu.” **8:39:** Mt 3:9, Ro 2:28, Ga 3:7, 3:29 **8:39:** Matyu 3:9; Rom 2:28; Galesia 3:7; 3:29 **8:40:** Jo 8:26, 8:37 **8:40:** Jon 8:26; 8:37 **8:41:** Lo 32:6, Ais 63:16, 64:8 **8:41:** Godin Araziba 32:6; Aisaia 63:16; 64:8 **8:42:** Jo 16:28, 1 Jo 5:1 **8:42:** Jon 16:28; 1 Jon 5:1 **8:43:** Jo 7:17, Ro 8:7 **8:43:** Jon 7:17; Rom 8:7 **8:44:** Mt 13:38, 1 Jo 3:8, Ju 6 **8:44:** Matyu 13:38; 1 Jon 3:8; Jut 1:6

sozima me ariaghiri. Ezi guizbangin arazim
an itir puvati, kamaghin amizi, a guizbangin
arazibar gin zuir puvati. An akar ifavarib-
agh ami, kar an akamra. An akar ifavarib-
agh amir gumazim, egha guizbangira akar
ifavaribar afeziam.
45 Ezi ko, ki guizin akam akuri, ezi ia nan
akam nighnizir gavgavim an itir puvati.
46 Ia ghaze, ki ti arazir kuram gami? Ia
kamaghin nighnighiva, nan arazir kuram
azenim datigh. Ezi ki guizin akam akuri,
ezi ia manmaghsua nighnizir gavgavim nan
akabar itir puvati?
47 Godin boriba Godin akaba bar da
barasi. Ezi ia Godin boriba puvati, kam-
aghin amizi, ia an akaba barazir puvati."

Iesus ghaze, ki fomira iti, ezi Abraham gin oto

48 Ezi Judaba an akam ikaragha ghaze, "E
ghaze, ni Samarian gumazir mam, ezi duar
kuram ni gapasa. Ezi e nin azai, bizir kam ti
guizbangira, o?"
49 Ezi Iesus kamaghin men akam ikaragha
ghaze, "Duar kuram na gapazazir pu. Pu-
vati. Ki uan Afeziamin ziamra fe, ezi ia nan
ziam dikabiri.
50 Ki uabi uan ziam fer puvati. Ezi gu-
mazir mam nan ziam fasa iti, egha a jas.
51 Ki guizbangira ia migei, gumazir nan
akamin gin zuim, an aremeghan kogham.
Bar puvati."
52 Ezi Judaba kamaghin Iesus migei, "E
datirighin fo, duar kuram ni gapasa. Abra-
ham aremegha gifa, ezi Godin akam inigha
izir gumaziba uaghan ariaghiregha gifa. Ezi
ni ghaze, gumazir nan akamin gin zuim, an
aremeghan kogham?
53 Ni manmaghin nighnigha kamaghin
migei? En ovavim Abraham aremegha gifa!
Ni ti Abraham gafiraz, o? Ezi Godin akam
inigha izir gumaziba uaghan ariaghire. Ezi
ni manmaghin uabin gun mikimam, ni bar
tinara?"
54 Ezi Iesus kamaghin men akam ikaragha
ghaze, "Ki uabi uan ziam fiti, nan ziam pura
bizim. Ezi nan Afeziam, a nan ziam fe. Ezi
ia kamaghin migei, a ian God.
55 Ia a gifozir puvati. Ezi ki a gifo. Egh
ki suam, 'Ki a gifozir puvati,' kamaghin, ki
ian min ifavarir gumazimin otogham. Ki a
gifogha givagha, egha deravira an akamin
gin zui.
56 "Ian afeziam Abraham, a nan dughiar
ki izamimin ganasa, a bar akonge. Ezi an an
ganigha givagha, egha an navim bar dera."
57 Ezi Judaba akar kam baregha egha
kamaghin Iesus migei, "Ni tighar 50plan
azeniba ikiam. Egha ni ti Abrahamin ganis,
o?"
58 Ezi Iesus kamaghin me ikaragha ghaze,
"Ki guizbangira ia migei, Abraham tighar
otivam, Ki Fomira Iti."§
59 Ezi me a ginivasa dagiaba isi. Ezi
Iesus uabi modogha egha Godin Dipenimin
miriam ategha azenan ghu.

9

Gumazir damazir okavirizimin eghaghanim

1 Egha Iesus ghuavigha gumazir damazir
okavizir mamin api. An damazimning
okavizi amebam a bate.
2 Ezi Iesusin suren gumaziba an azara,
"Tisa, tina arazir kuram gami, gumazir kam
o an amebam ko afeziam, ezi an damazimn-
ing okavizi amebam a bate?"
3 Ezi Iesus kamaghin men akam ikaragha
ghaze, "Gumazir kam arazir kuram gamizir
puvati, ezi an amebam ko afeziam uaghan
arazir kuratam gamizir puvati. God kam-
aghsua, bizir gumazir kamin otozim, gu-
mazamiziba an ganigh fogham, Godin in-
gangarim azenim giri. Kamaghsua an
damaziba okavizi amebam a bate.
4 Ezi datirighin aruem ikiavira itima, e
gumazir na amadazi ki izezim an ingan-
garim damuam. Aminim pirasa roghira izi,
ezi gumazamiziba ingangaritam damighan
kogham.
5 Dughiar ki nguazir kamin itim, ki gu-
mazir angazangarim nguazimin itir gu-
mazamizibagh anidim."
6 Iesus kamaghin mikemegha nguazim
giparigha nguazim sara uan ipazariba
veregha, gumazimin damazimning gaghui.
7 Egha Iesus kamaghin a migei, "Ni
mangiva Siloamin mozir dipam guruegh."
(Ziar kam Siloam, an mingarim kamaghin
ghu, "Amada.") Ezi gumazir damazir

8:46: 2 Ko 5:21, 1 Pi 2:22, 1 Jo 3:5 **8:46:** 2 Korin 5:21; 1 Pita 2:22; 1 Jon 3:5 **8:47:** Jo 10:26-27, 18:37, 1 Jo 4:6 **8:47:** Jon 10:26-27; 18:37; 1 Jon 4:6 **8:48:** Mk 3:21-22, Jo 7:20 **8:48:** Mak 3:21-22; Jon 7:20 **8:50:** Jo 5:41, 7:18 **8:50:** Jon 5:41; 7:18 **8:51:** Jo 5:24, 6:40, 6:47, 11:26 **8:51:** Jon 5:24; 6:40; 6:47; 11:26 **8:52:** Sek 1:5, Hi 11:13 **8:52:** Sekaraia 1:5; Hibru 11:13 **8:53:** Jo 4:12 **8:53:** Jon 4:12 **8:55:** Jo 7:28-29 **8:55:** Jon 7:28-29 **8:56:** Lu 10:24, Hi 11:13 **8:56:** Luk 10:24; Hibru 11:13 **8:58:** Ais 43:13, Jo 1:1, Kl 1:17, MAA 1:8 **8:58:** Aisaia 43:13; Jon 1:1; Kolosi 1:17; Akar Mogomem 1:8 § **8:58:** Ni akar Jon 8:24in itimin gan. **8:59:** Jo 10:31 **8:59:** Jon 10:31 **9:2:** Kis 20:5, Ese 18:20, Lu 13:2-4 **9:2:** Ua Me Ini 20:5; Esekiel 18:20; Luk 13:2-4 **9:3:** Jo 11:4 **9:3:** Jon 11:4 **9:4:** Jo 4:34, 5:17, 5:20, 11:9, 12:35, 17:4 **9:4:** Jon 4:34; 5:17; 5:20; 11:9; 12:35; 17:4 **9:5:** Mt 5:14, Jo 1:5, 1:9, 3:19, 8:12, 12:35 **9:5:** Matyu 5:14; Jon 1:5; 1:9; 3:19; 8:12; 12:35 **9:6:** Mk 7:33, 8:23 **9:6:** Mak 7:33; 8:23 **9:7:** 2 Kin 5:10 **9:7:** 2 Atriviba 5:10

okavirizim ghua rue. Egha uamategha iza,
biziba bar deravira dar gari.
8 Gumazir kam faragha dagiaba uabi
daningasa gumazamizibagh inge, ezi gu-
mazamizir aviriba an gani. Datirighin
men marazi ko an boroghin itir darasi, me
ghaze, “Gumazir kamra, a faragha apiav
ikia dagiaba bagha gumazamizibagh inge?”
9 Ezi marazi ghaze, “Are, gumazir kamra.”
Ezi marazi ghaze, “Puvati. A gumazir
kamin mirara gara, a gumazir igharazim.”
Ezi gumazir kam uabi ghaze, “Kar kirara.”
10 Ezi me an azara, “Manmaghin amizima
nin damazimning dera?”
11 Ezi a kamaghin men akam ikaragha
ghaze, “Gumazir kam an ziam Iesus, a
nguazim giparigha uan ipazarim sara
veregha nan damazimning gati. Egha na
migei, ‘Ni Siloamin mozir dipamin mangigh
egh ruegh.’ Ezi ki ghua ruezima nan
damazimning dera, ezi ki deravira bizibar
gari.”
12 Ezi me an azara, “Gumazir kam man-
agh iti?” Ezi a kamaghin migei, “Ki fozir
puvati.”
13 Egha me gumazir faragha damaziba
okavizir kam inigha Farisiba bagha zui.
14 Ezi dughiar Iesus nguazir begh-
neazimin ingarigha gumazimin damazimn-
ing gamizi a garim, kar Sabatin dughiam.
15 Kamaghin amizi, Farisiba uam an azai,
“Nin damazimning, manmaghin amigha
dera?”
Ezi a kamaghin me migei, “A nguazir
beghneazim isa nan damazimning
gaghuizi, ki ghua ruegha datirighin deravira
bizibar gari.”
16 Ezi Farisin maba ghaze, “Gumazir kam
a Sabatin dughiamin arazibar gin zuir pu-
vati. Kamaghin e fo, God gumazir kam
amadazir puvati.”
Ezi marazi ghaze, “Manmagh amizi gu-
mazir arazir kuram itim mirakelin kabar
amigham.” Egha me uari abiki.
17 Egha Farisiba ua faragha gumazir
damaziba okavizir kamin azangsisi, “Ni
ghaze, gumazir kam nin damazimning
akiri, ezi ni manmaghin nighnisi, a gumazir
manmaghira garim?”
Ezi gumazir kam men akam ikaragha
ghaze, “A Godin akam inigha izir gumazir
mam.”
18 Bar guizbangira, faragha gumazir
kamin damazimning okafi, egha datirighin
an damazimning kuiaghiri. Ezi Judan
gumazir aruaba nighnizir gavgavim bizir
kamin ikian aghua. Egha kamaghin me
gumazir kamin amebam ko afeziamin
diagha ghaze, gua izi.
19 Ezi aning izima me kamaghin aningin
azai, “Ka ti guan borimra, o? Gua ghaze
amebam a batezir dughiamin, an damaz-
imning okavigha iti, Ezi manmagh amizi a
datirighin gari?”
20 Ezi an amebam ko afeziam kamaghin
men akam ikaragha ghaze, “Ga fo, kar gan
borim. Ezi dughiar amebam a batezim,
an damazimning okavigha iti, ga uaghan a
gifo.
21 Ezi datirighin an damazimning man-
maghin kuiaghiri, ga uaghan fozir puvati.
Ezi tina an damazimning kui, ga uaghan
fozir puvati. Ia an azaragh. An asegha gifa.
A uabi ua bagh mikimam.”
22 An amebam ko afeziam Judabar ati-
atigha, egha kamaghin migirigiar kam gami.
Me fo, Judaba faragha kamaghin akam
misoke, gumazitam kamaghin mikim
suam, “Iesus a Gumazir God Uam E Iniasa
Misevezim,” eghti me an anogoreghti a
ua God ko migeir dipenimin aven ikian
kogham.
23 Kamaghin amizi, gumazir kamin ame-
bam ko afeziam ghaze, “An asegha gifa. Ia
an azangsigh.”
24 Egha gin me ua gumazir faragha
damazimning okavizimin diagha a migia
ghaze, “Ni Godin damazimin guizin akam
mikimsi egh akar dikirizim damigh. E fo,
gumazir ni migeir kam, an arazir kurabagh
amir gumazim.”
25 Ezi a kamaghin men akam ikaragha
ghaze, “An arazir kurabagh amir gumazim
o puvati, ki kamaghin fozir puvati. Egha
bizir vamira, ki a gifo, ki faragha damazimn-
ing okafi, egha datirighin nan damazimning
kuiaghiri.”
26 Ezi me uam an azara, “A manmaghin
ni gami? A manmaghin nin damazimning
akiri?”
27 Ezi a kamaghin men akam ikaragha
ghaze, “Ki ia mikemegha gifa, ezi ia oraghan
aghua. Ia manmaghsua dughiar aviribar
oraghasa? Ia ti uaghan an suren gumazibar
otivasa, o?”
28 Ezi Farisiba dibovibar kamaghin gu-
mazir kam migei, “Nirara an suren gu-
mazim. E Mosesin suren gumaziba.
29 E kamaghin fo, God akam Moses
ganingi. Ezi gumazir kam, e fozir puvati,
a nguibar manamin gumazim.”
30 Ezi gumazir faragha damazimning
okavizir kam, a kamaghin men akam
ikaragha ghaze, “Ia akar bar igharazim
migeima, ki digavir kuram gami! Gumazir

9:14: Lu 13:14 **9:14:** Luk 13:14 **9:16:** Jo 3:2, 7:12, 7:43, 9:23, 9:31-33, 10:19 **9:16:** Jon 3:2; 7:12; 7:43; 9:23; 9:31-33; 10:19 **9:17:** Jo 4:19 **9:17:** Jon 4:19 **9:22:** Jo 7:13, 16:2, 19:38, Ap 5:13 **9:22:** Jon 7:13; 16:2; 19:38; Aposel 5:13 **9:24:** Jos 7:19, 1 Sml 6:5 **9:24:** Josua 7:19; 1 Samuel 6:5 **9:29:** Jo 8:14 **9:29:** Jon 8:14

nan damazimning akirizir kam, ia ghaze
ia a gifozir puvati, a nguibar manamin
gumazim.
31 E fo, God gumazir arazir kurabagh
amiba barazir puvati. Gumazitam Godin
ziam fiva egh an ifongiamin gin mangiti,
eghti God a baragham.
32 Bar fomira iza datirikin, e eghaghanir
katam baraghizir puvati, gumazitamin
damazimning okavizi amebam a batezi, gin
gumazir mam an damazimning akiri.
33 God gumazir kam amadaghan koghti, a
bizitam damighan kogham."
34 Farisiba me akar kam baregha ka-
maghin an akam ikaragha ghaze, "Man-
magh ami? Arazir kuram bar ni avara,
dughiar nin amebam ni batezimin ikegha
iza datirighin, ezi ni ti en sure damuasa, o?"
Egha me a batoghezima an azenan ghu.

*Gumazir nighnizir gavgavim itir pu-
vatiziba, me mati men damaziba okafi*

35 Iesus orazima me gumazir kam batoke,
ezi a ghua a buri. Egha a batogha ka-
maghin a migei, "Ni Gumazamizibar Otarim
nighnizir gavgavim an iti, o puvati?"
36 Ezi a kamaghin an akam ikaragha
ghaze, "Gumazir Ekiam, Gumazamizibar
Otarir kam a tina? Ki nighnizir gavgavim an
ikisi, kamaghin ni na mikim, a tina."
37 Ezi Iesus a migia ghaze, "Ni an ganigha
gifa. A gumazir datirighin ni ko migeim."
38 Ezi gumazir kam kamaghin migei,
"Ekiam, ki nighnizir gavgavim iti." Egha
Iesusin guamin tevimning apirigha an ziam
fe.
39 Ezi Iesus ghaze, "Ki gumazamizibar
araziba tuisighasa ki ize. Ki kamaghsua, gu-
mazir damazir okaviriziba me ganam, eghti
gumazir gariba, men damaziba okavigham.
Bizir kam bagha, ki nguazir kamin ize."
40 Farisin maba Iesusin boroghira ikia
akar kam baraki. Egha me an azara, "Ni
ghaze, e ti uaghan damaziba okafi, o?"
41 Ezi Iesus kamaghin me migei, "Ian
damaziba okavizi, ia arazir kurabar
osimtiziba puvatighai. Egha ia ghaze, 'En
damaziba gari.' Kamaghin amizi ian arazir
kurabar osimtizim ikiavira iti."

10

*Iesus, a sipsipbagh eghuvir gumazir
aghuim*

1 Egha Iesus ua kamaghin migei, "Ki bar
guizbangira ia migei, gumazim sipsipbar
divazimin tiar akamin aven zuir puvatigha,
tuavir igharazimin divazimin ikiavkinigha
aven ghu, a mati okimakiar gumazim, egha
gumazir igharazibar biziba okei.
2 Ezi gumazir tiar akamin aven zuim, a
sipsipbagh eghuvir gumazim.
3 Tiar akamin garir gumazim a gumazir
kam bagha tiam kui. Ezi sipsipba an tiarim
barasi. Ezi a uabi uan sipsipbar ziaba vagh-
vagha dar diava, egha men akua azenan
zui.
4 A uan sipsipbar akua azenan ghugha,
egha uabi men faragha zui. Ezi sipsipba an
tiarim baragha an gin zui.
5 Me gumazir igharazibar gin zuir puvati.
Me gumazir igharazibar tiaribagh fozir pu-
vati. Kamaghin amizi, gumazir igharazim
men dimti, sipsipba an aregham."
6 Iesus akar isin zuimin me mikeme, ezi
me akar kamin mingarim gifozir puvati.
7 Kamaghin amizi, Iesus ua kamaghin me
migei, "Ki bar guizbangira ia migei, ki uabi,
ki sipsipba aven zuir tiar akam.
8 Gumazir nan faragha izeziba, me bar
okimakiar gumaziba egha gumazamizibar
biziba isir gumaziba. Ezi sipsipba me
barazir puvati.
9 Ki uabi ki tiar akam. Ezi gumazitam
na bagh izi divazimin aven mangighti, God
an akurvagham. Eghti an aven mangighiva
egh azenan izam, egh daruva dagheba
iniam.
10 "Okimakiar gumazim, a sipsipba
okimiva me misoghtima me arimighiram,
egh me gasighasighasa izi. A bizir
igharazitam damuasa izir puvati. Ezi ko,
ki ia angamira itir ikirimirim iniasa, ki ize,
eghti ikirimirir aghuarim guizbangira ia
gizivagham.
11 "Ki uabi ki sipsipbagh eghuvir gu-
mazir aghuim. Sipsipbagh eghuvir gumazir
aghuim, a uan sipsipbar akurvaghsi me
bagh aremegham.
12 Ezi gumazir dagiar ingangarimra
amim, a guizbangira sipsipbagh eghuvir

9:31: Jop 35:12, Sng 34:15, 66:18, Snd 15:29, Ais 1:15, Jer 11:11, Mai 3:4, Sek 7:13 **9:31:** Jop 35:12; Onger Akaba 34:15; 66:18; Aghuzir Akaba 15:29; Aisaia 1:15; Jeremaia 11:11; Maika 3:4; Sekaraia 7:13 **9:33:** Jo 9:16 **9:33:** Jon 9:16 **9:34:** Sng 51:5, Jo 9:2 **9:34:** Onger Akaba 51:5; Jon 9:2 **9:35:** Mt 14:33, 16:16, Mk 1:1, 1 Jo 5:13 **9:35:** Matyu 14:33; 16:16; Mak 1:1; 1 Jon 5:13 **9:37:** Jo 4:26 **9:37:** Jon 4:26 **9:39:** Mt 13:11-15, Jo 3:17, 5:22, 8:15-16, 12:47 **9:39:** Matyu 13:11-15; Jon 3:17; 5:22; 8:15-16; 12:47 **9:40:** Mt 15:14, 23:26, Ro 2:19 **9:40:** Matyu 15:14; 23:26; Rom 2:19 **9:41:** Jo 15:22-24 **9:41:** Jon 15:22-24 **10:4:** Jo 10:27 **10:4:** Jon 10:27 **10:6:** Jo 16:25 **10:6:** Jon 16:25 **10:8:** Jer 23:1-2, Ese 34:2-3 **10:8:** Jeremaia 23:1-2; Esekiel 34:2-3 **10:9:** Sng 118:20, Jo 14:6, Ef 2:18 **10:9:** Onger Akaba 118:20; Jon 14:6; Efesus 2:18 **10:11:** Sng 23:1, Ais 40:11, Ese 34:11-23, Jo 15:13, Hi 13:20, 1 Pi 2:25, MAA 7:17 **10:11:** Onger Akaba 23:1; Aisaia 40:11; Esekiel 34:11-23; Jon 15:13; Hibru 13:20; 1 Pita 2:25; Akar Mogomem 7:17 **10:12:** Sek 11:16-17, Ap 20:29 **10:12:** Sekaraia 11:16-17; Aposel 20:29

gumazim puvati, a sipsipbar ghuavim puvati. Egh a sipsipbar ganti afiar atiatam iziti, a sipsipba ategh arimangigham. Eghti afiar atiam sipsipbar amisi dar agintighti, da tintinibar mangegham.
13 Gumazir kam uan ivezim iniasavira ingara iti. A guizbangira sipsipbagh nighnizir puvati. Kamaghin, a sipsipba ategh arimangigham.
14-15 "Ki uabi ki sipsipbagh eghuvir gumazir aghuim. Afeziam na gifozima, ki Afeziam gifozi moghira ki uan sipsipbagh fo, ezi nan sipsipba na gifo. Ezi ki sipsipbar akurvaghsi, me bagh aremegham.
16 Ki sipsipin maba uaghan iti, da divazir kamin sipsipba puvati. Ezi ki sipsipin kaba uaghan men aku izam, eghti me nan tiarim baragham. Eghiva me bar sipsipin okoruar vamira ikiti, sipsipbagh eghuvir gumazir vamira bar me geghuvam.
17 "Ki kamaghsua, ki ua dikavigh angamira ikiam, kamaghin ki aremeghasa ifonge. Kamaghin amizi, Afeziam bar na gifonge.
18 Gumazitam na misueghti ki aremeghan kogham. Puvati. Ki uabi nan ifongiamin ki aremegham. Ki oveghamin gavgavim ikia, egha uaghan ua dikavamin gavgavim iti. Nan Afeziam kamaghin damuasa na mikeme."
19 Judaba akar kam baregha ua uari tuiragha okoruar pumuning iti.
20 Egha gumazir aviriba ghaze, "Duar kuram a gapasa, ezi an ongani. Manmaghsua ia an akam barasi?"
21 Ezi marazi ghaze, "Akar kam, a duar kuram gapazazir gumazimin akam puvati. Eghti duar kuram manmaghin gumazir damazim okavizim akirigham?"

Judaba me Iesusin apanimin iti

22 Ezi dughiar kamin, isar ekiamin dughiam Jerusalemin oto. Kar dughiar me fomira Godin Dipenim ginighnigha ghaze, Dipenir kam a God baghavira itir Dipenim. Ezi datirighin me dughiar kam ginighnisi. An orangtizimin dughiamin oto.
23 Ezi Iesus Godin Dipenimin ikia Solomonin Azuarimin aven arui.
24 Ezi Judaba iza an okarigha kamaghin an azara, "Dughiar manamra ni deravira e mikimam, ni bar tinara? Ni gumazir kamra, God Uam E Iniasa Misevezir Gumazim, egh ni deravira e mikim."
25 Ezi Iesus kamaghin men akam ikaragha ghaze, "Ki ia mikemegha gifa, ezi ia nighnizir gavgavim nan ikian aghua. Ki ingangariba bar uan Afeziamin ziamin dagh ami, ezi ingangarir kaba nan gun migia ian akakasi, ki tinara.
26 Egha ia nan sipsipba puvati, kamaghin amizima ia nighnizir gavgavim nan itir puvati.
27 Nan sipsipba nan tiarim barasi, ezi ki me gifozi, me nan gin izi.
28 Ki zurara itir ikirimirir aghuarim me ganidi, eghti me ovengan kogham. Bar puvati. Eghti gumazitam nan dafarimin me batueghan kogham.
29 Nan Afeziam me isa na ganingi. Egha an gavgavim bar ekevegha, bizir igharazibar gavgaviba, bar dagh afira. Kamaghin amizi, gumazitam an dafarimin me batueghan kogham.
30 Ezi ki uan Afeziam ko, ga gumazir vamiran min iti."
31 Judaba akar kam baregha me ua a ginivasa dagiaba isi.
32 Ezi Iesus kamaghin me migei, "Nan Afeziam na mikemezi, ki ingangarir aghuir aviribagh amizi, ia dar gani. Egha, ia ingangarir kabar manamra ginighnigha egha dagiabar na ginivasa?"
33 Ezi Judaba kamaghin an akam ikaragha ghaze, "E ingangarir aghuitam ginighnigha dagiaba fi ni mikinasa, puvati. Ni Godin danganim iniasa, kamaghin amizi, e dagiaba ni mikinasa. Ni pura gumazir kinim, egha ni kamaghin migia ghaze, ni uabi ni God."
34 Ezi Iesus kamaghin men akam ikaragha ghaze, "Ian Arazir Moses Osirizimin aven, akar kam iti, 'God ghaze, "Iarara godba." '
35 Fomira God akar kamin gun gumazamizibav keme, egha me migia ghaze, me godba. Ezi e fo, Godin Akinafarimin itir akam zurara ikiva, egh ragh igharagh otoghan kogham.

10:14-15: Matyu 11:27; Luk 10:22; Jon 10:27; Jon 15:13; 2 Timoti 2:19; 1 Jon 3:16 **10:16:** Ais 56:8, Ese 34:23, 37::22-24, Jo 11:52, Ef 2:14, 1 Pi 2:25 **10:16:** Aisaia 56:8; Esekiel 34:23; 37:22-24; Jon 11:52; Efesus 2:14; 1 Pita 2:25 **10:17:** Ais 53:7-8, 53:12, Fl 2:8-9, Hi 2:9 **10:17:** Aisaia 53:7-8; 53:12; Filipai 2:8-9; Hibru 2:9 **10:18:** Jo 2:19, 5:26, 6:38, 14:31, 19:11, Ap 2:24, 2:32 **10:18:** Jon 2:19; 5:26; 6:38; 14:31; 19:11; Aposel 2:24; 2:32 **10:19:** Jo 7:43 **10:19:** Jon 7:43 **10:20:** Jo 7:20, 8:48, 8:52 **10:20:** Jon 7:20; 8:48; 8:52 **10:21:** Sng 94:9, 146:8, Jo 9:6-7, 9:32-33 **10:21:** Onger Akaba 94:9; 146:8; Jon 9:6-7; 9:32-33 **10:23:** Aposel 3:11; 5:12 **10:24:** Ap 3:11, 5:12, Lu 22:67 **10:24:** Luk 22:67 **10:25:** Jo 3:2, 4:26, 5:36, 10:38 **10:25:** Jon 3:2; 4:26; 5:36; 10:38 **10:26:** Jo 6:64, 8:45-47, 1 Jo 4:6 **10:26:** Jon 6:64; 8:45-47; 1 Jon 4:6 **10:27:** Jo 8:47, 10:3-4, 10:14 **10:27:** Jon 8:47; 10:3-4; 10:14 **10:28:** Jo 3:16, 6:37-39, 17:11-12, 18:9 **10:28:** Jon 3:16; 6:37-39; 17:11-12; 18:9 **10:29:** Jo 14:28, 17:2, 17:6 **10:29:** Jon 14:28; 17:2; 17:6 **10:30:** Jo 17:11, 17:22 **10:30:** Jon 17:11; 17:22 **10:31:** Jo 8:59 **10:31:** Jon 8:59 **10:33:** Wkp 24:16, Mt 26:65, Jo 5:18 **10:33:** Ofa Gami 24:16; Matyu 26:65; Jon 5:18 **10:34:** Sng 82:6 **10:34:** Onger Akaba 82:6 **10:35:** Mt 5:18 **10:35:** Matyu 5:18 **10:36:** Jo 3:17, 5:17-18, 6:27, 9:35-37 **10:36:** Jon 3:17; 5:17-18; 6:27; 9:35-37

36 Ezi ko, Afeziam uabi na misefe, egha
na amadazima ki nguazimin ize. Egha ki
ghaze, ‘Ki Godin Otarim,’ ezi manmaghsua
ia ghaze, ‘Ni Godin danganim iniasa?’
37 “Ki uan Afeziamin ingangarim damuan
koghti, ia nighnizir gavgavim nan akamin
ikian marki.
38 Ezi ki an ingangarim gami. Ezi ia
nighnizir gavgavim nan akamin ikian
aghuaghiva, ia nighnizir gavgavim nan
ingangarir ki amizibar iki. Egh ia deravira
fofoziba ko nighniziba kamaghin da ini,
Afeziam nan aven iti, ezi ki Afeziamin aven
iti.”
39 Egha me uam an suighasava amima, a
men tongin suiaghirigha ghu.
40 Egha Iesus uamategha ghua Jordanin
Fanem abigha vongin ghu. Egha ghua dan-
ganir Jon fomira gumazamiziba ruezimin
oto, egha a danganir kamin iti.
41 Ezi gumazamizir aviriba a bagha
iza kamaghin a migei, “Guizbangira, Jon
gavgavim uan akam daningasa mirakelin
arazitam gamizir puvati. Jon gumazir
kamin gun mikemezir akaba, da bar
guizbangira.”
42 Iesus danganir kamin itir dughiamin,
gumazamizir avirim nighnizir gavgavim an
iti.

Iesus Judian Distrik ko Jerusalemin nguibamin ghuzima, gumazir aruaba a misueghti an aremeghasa

11

(Sapta 11–12)

Lasarus aremegha gifa

1 Gumazir mam Lasarus, an arei. A
Betanin nguibamin gumazim. Betanin
nguibam, Maria uan avenamebam Marta
ko aning itir nguibam.*
2 (Marian kamra, a mughuriar aghuim
zuir borem isa Ekiamin dagarimning
ginge, egha uan dapanir arizibar anedisi.
Datirighin an dozim Lasarus arei.)
3 Ezi an amizimning Iesus bagha akam
amada, “Ekiam, gumazir ni bar ifongezim,
an arei.”
4 Ezi Iesus oregha, kamaghin aning migei,
“Kar gumazim aremegh bar givaghamin
arimariam puvati. Kar gumazamizibar
amuti, me Godin gavgavimin ganiva egh
ziar ekiam a daningamin arimariam. Ezi
tuavir kamra, Godin Otarim uaghan ziar
ekiam iniam.”
5 Iesus bar Marta ko an afumim ko
Lasarus, me gifonge.
6 Ezi a Lasarusin arimariamin akam
baregha, ua dughiar pumuningin nguibar
a itir kamin ikiavira iti.
7 Egha a gin suren gumazibav gia ghaze,
“E uamategh Judian Distrighin mangam.”
8 Ezi suren gumaziba a migia ghaze, “Tisa,
boghimra Judian Distrighin itir gumaziba,
me dagiabar ni ginivasava ami. Ezi ni ua-
mategh Judian Distrighin mangasa, a?”
9 Ezi Iesus kamaghin men akam ikaragha
ghaze, “Dughiar vamira aruem ti 12plan
auan gari, o? Gumazim aruemin aruava,
angazangarimin gara, kamaghin an asagh-
pora irir puvati.
10 Ezi gumazim dimagarimin aruava, a
ganamin angazangariba puvati, kamaghin
an asaghpor iram.”
11 Iesus mikemegha givagha, gin ua ka-
maghin me migei, “En roroam Lasarus an
akui. Eghti ki mangiva a gaghuraghti a ua
dikavigham.”
12 Ezi suren gumaziba an akar kam
baregha kamaghin migei, “Ekiam, a
dakuigh arimariam givagham.”
13 Suren gumaziba me kamaghin fozir
puvati, Iesus ghaze, Lasarus aremegha gifa.
Me ghaze, Iesus Lasarusin migia ghaze, a
puram akui.
14 Ezi datirighin Iesus deravira kamaghin
me migia ghaze, “Lasarus an aremegha gifa.
15 Ezi ki ia ginighnisi, egha ki fo, bizir
kam ia damuti, ia nighnizir gavgavim ikiam.
Kamaghin, ki a ko dughiar kamin ikezir
puvatigha, ki bar akonge. Ezi datirighin e a
bagh mangam.”
16 Iesus mikemegha givazima, Tomas an
ziar mam Fufuzim, a kamaghin suren gu-
mazir igharazibav gei, “E uaghan uan Tisa
ko mangiva, a ko ovengam.”

*Iesus ghaze, Ki uabi, ki gumazir gumaza-
mizibagh amima me ua dikavim, egha ki
uabi, ki gumazir ikirimirir zurara itim anidim*

17 Ezi Iesus uan suren gumaziba ko
ghuava Betanin nguibamin boroghin
zui, egha kamaghin oraki, Lasarus 4plan
aruebar mozimin ike.
18 Betanin nguibam a Jerusalemin
boroghin iti, tuavimin ruarim a 3 kilomitan
tu.

10:38: Jo 14:10-11 **10:38:** Jon 14:10-11 **10:39:** Lu 4:30, Jo 8:59 **10:39:** Luk 4:30; Jon 8:59 **10:40:** Jo 1:28 **10:40:** Jon 1:28 **10:42:** Jo 7:31 **10:42:** Jon 7:31 **11:1:** Lu 10:38-39 **11:1:** Luk 10:38-39 * **11:1:** Maria ko Marta, aning Lasarusin amizimning. **11:2:** Mt 26:7, Mk 14:3, Jo 12:3 **11:2:** Matyu 26:7; Mak 14:3; Jon 12:3 **11:3:** Jo 11:36 **11:3:** Jon 11:36 **11:4:** Jo 9:3, 11:40 **11:4:** Jon 9:3; 11:40 **11:8:** Jo 8:59 **11:8:** Jon 8:59 **11:9:** Jo 9:4-5 **11:9:** Jon 9:4-5 **11:10:** Jo 12:35, 1 Jo 2:11 **11:10:** Jon 12:35; 1 Jon 2:11 **11:11:** Mt 9:24 **11:11:** Matyu 9:24 **11:16:** Mk 14:31 **11:16:** Mak 14:31 **11:18:** Mt 21:17 **11:18:** Matyu 21:17

19 Ezi Judian gumazamizir aviriba iza
Marta ko Marian gara iti. Aningin dozimin
ovevem bagha, me aningin akurvaghamin
migirigiar tabav kimti aningin navimning
deraghasa, me ize.
20 Ezi Marta orazima, Iesus izima, a Maria
ataghizi a dipenimin itima a ghua tuavimin
Iesus bato.
21 Egha Marta kamaghin Iesus migei,
“Ekiam, ni kagh ikezi, nan dozim are-
meghan koghai!
22 Ezi ki uaghan fo, ni datirighin bizitam
bagh Godin azaraghti a ni danigham.”
23 Ezi Iesus a migei, “Nin dozim ua
dikavigham.”
24 Ezi Marta a migei, “Ki fo, a nguazim
givaghamin dughiamin dikavigham,
dughiar gumazamiziba bar dikavamim.”
25 Ezi Iesus kamaghin a migei, “Ki uabi,
ki gumazir gumazamizibagh amima me ua
dikavim, egha ki uabi, ki gumazir ikirimirir
zurara itim anidim. Gumazitam, nighnizir
gavgavim nan ikiva aremegh, an angamira
ikivira ikiam.
26 Ezi gumazamiziba bar angamira ikia
egha nighnizir gavgavim nan iti, me are-
meghan kogham. Puvati. Me angamira iki
mamaghira ikiam. Ni nighnizir gavgavim
akar kabar iti, o puvati?”
27 Ezi Marta kamaghin Iesus migei, “Are,
Ekiam! Ki nighnizir gavgavim ikia fo,
ni Godin Otarim. Ni gumazir kam God
nguazimin ni amangasa mikeme, Gumazir
God Uam E Iniasa Misevezim.”

Iesus Lasarusin apangkuvigha azi

28 Marta kamaghin mikemegha, ghua uan
afumim Marian dia. Egha nimira Marian
kuarim gatigha kamaghin a migei, “Tisa ize,
egha ni bagha azai.”
29 Ezi Maria kamaghin oregha, zuamira
dikavigha Iesus bagha ghu.
30 (Iesus tighar nguibamin otivam. A dan-
ganir Marta faragha a batozi naghira iti.)
31 Ezi Judaba Marian apangkuvigha a ko
dipenimin iti, egha an garima, a zuamira
dikavigha azenan ghu. Ezi me an gin zui.
Me ghaze, a ti aziasa mozimin zui.
32 Ezi Maria ghua Iesus itir danganir
kamin otogha Iesus bato. Egha a Iesusin
suemningin boroghira tevimning apirigha,
kamaghin a migei, “Ekiam, ni ti kagh ikezi,
nan dozim aremeghan koghai.”
33 Ezi Iesus Marian garima, an azi. Egha
a Judan Marian gin izezibar garima, me
uaghan azi. Ezi a bar men apangkuvigha
uaghan aziasava ami.
34 Egha a kamaghin men azara, “Ia man-
agh anefa?”
Ezi me kamaghin a migei, “Ekiam, ni izi
ganigh.”
35 Ezi Iesus azia teriba iri.
36 Ezi Judaba an ganigha kamaghin uariv
gei, “Ia munagh gan. A gumazir kam bar a
gifonge.”
37 Ezi marazi ghaze, “A gumazir damaz-
iba okaviziba akirizima, me ua gari. Egha
a gumazir kamin akurazi, an aremeghan
koghai. A ti manmaghsua an akuraghan
aghua?”

Iesus Lasarus gamizima, a ua dikafi

38 Ezi Iesus ua bar osemegha, ghua
mozimin oto. Mozir kam a dagiar mozim,
me mighsiamin an ingari. Ezi dagiar ekiar
mam an tiar akam avara.
39 Ezi Iesus ghaze, “Ia dagiam puegh mu-
nagh amadagh.”
Ezi gumazir aremezimin amizim Marta,
a kamaghin Iesus migei, “Ekiam, an kuam
4plan aruebar mozimin ike. An kuamin
mughuriar kuram otivam.”
40 Ezi Iesus kamaghin a migei, “Ki faragha
ni mikemegha gifa, ni nighnizir gavgavim
ikiva, egh ni Godin gavgavir ekiamin
ganam.”
41 Egha me dagiam puegha munagh
amadazi, Iesus kogha overiamin gara
kamaghin migei, “Afeziam, ni na barasi,
kamaghin amizi ki ni minaba.
42 Ki fo, ni zurara na barasi. Ezi ki gu-
mazir kagh tuivighav itibagh nighnigha, ka-
maghin ifonge, me kamaghin fogh suam, ni
na amadazi ki ize. Kamaghin ki akar kam
gami.”
43 Iesus mikemegha givagha, a pamtem
dia ghaze, “Lasarus, ni azenan izi.”
44 Ezi Lasarus ua dikavigha azenan ize.
An sueba ko aghariba ko guam, me inimin
da nomke.
Ezi Iesus kamaghin me migei, “Ia inim
adegh, egh aneteghti, a daru.”

Gumazir dapaniba Iesus misueghti
an aremeghasa akam misoke
(Matyu 26:1-5; Mak 14:1-2; Luk 22:1-2)

45 Ezi Judan gumazamizir iza Maria ko
itiba, men avirim Iesus amizir bizir kamin
ganigha kamaghin nighnizir gavgavim an
iti.

11:21: Jo 11:32 **11:21:** Jon 11:32 **11:22:** Jo 9:31 **11:22:** Jon 9:31 **11:24:** Lu 14:14, Jo 5:29 **11:24:** Luk 14:14; Jon 5:29 **11:25:** Jo 6:35, Kl 3:4, 1 Jo 1:1-2, 5:10 **11:25:** Jon 6:35; Kolosi 3:4; 1 Jon 1:1-2; 5:10 **11:26:** Jo 8:51 **11:26:** Jon 8:51 **11:27:** Mt 16:16, Jo 4:42, 6:14, 6:69 **11:27:** Matyu 16:16; Jon 4:42; 6:14; 6:69 **11:29:** Jo 11:20 **11:29:** Jon 11:20 **11:32:** Jo 11:21 **11:32:** Jon 11:21 **11:35:** Lu 19:41 **11:35:** Luk 19:41 **11:37:** Jo 9:6 **11:37:** Jon 9:6 **11:38:** Mt 27:60 **11:38:** Matyu 27:60 **11:40:** Jo 11:4, 11:23-26 **11:40:** Jon 11:4; 11:23-26 **11:42:** Jo 12:30 **11:42:** Jon 12:30 **11:45:** Jo 4:48, 7:31 **11:45:** Jon 4:48; 7:31 **11:46:** Lu 16:31 **11:46:** Luk 16:31

46 Ezi men marazi Farisiba bagha
ghuegha bizir Iesus amizir kamin gun me
migei.
47 Kamaghin amizi, ofa gamir gumazir
ekiaba ko Farisiba, me Judan kotin aven itir
gumaziba bar men diagha me akuvagha ka-
maghin me migei, “E manmaghin damuam?
Gumazir kam mirakelin avirim gami!
48 E aneteghti an arazir kam damuvira
ikiti, kamaghin gumazamiziba bar
nighnizir gavgavim an ikiam. Eghti Romin
gumazir ekiaba iziva en Godin Dipenim ko
en adarazi saram asighasigham.”
49 Ezi men tongin gumazir mam, an ziam
Kaiafas, an azenir kamin ofa gamir gumaz-
ibar dapanim. A kamaghin me migei, “Ia
fofoziba bar puvati.
50 Ia ti arazitam gifozir puvati, a ian akur-
vagham. Kamaghin a dera, gumazir vamira
gumazamizibar danganim inigh egh are-
megham. Puvatightima, en adarazi bar
ovegham.”
51 Kaiafas uabi uan nighnizimin akar kam
mikemezir puvati. A azenir kamin ofa
gamir gumazibar dapanimin iti. Egha an
arazir Godin akam inigha izimin mirara
migia ghaze, Iesus a Judabar akurvaghsi
aremegham.
52 Ezi Iesus Judabar akurvaghsivira are-
meghan kogham. Puvati. A Godin borir
tintinibar itiba bagh aremegh me akuvaghti
me vamiran otogham.
53 Ezi dughiar kamin ikegha ghua, gu-
mazir aruaba Iesus misueghtima an are-
meghasa tuaviba buria egha akabar kiri.
54 Kamaghin amizi, Iesus Judabar tongin
uabi azenim gatigha aruir puvati. Egha a
nguibar kam ategha ghua, gumazamiziba
puvatizir danganim boroghin itir nguibar
mamin iti. Nguibar kam, an ziam Efraim. A
uan suren gumaziba ko, me nguibar kamin
iti.
55 Ezi God Israelia Gitazir Dughiamin
isar ekiam roghira ize. Kamaghin tin-
tinimin nguibabar gumazamiziba, Godin
damazimin uari zuasa Jerusalemin ghue.
56 Egha me Iesus bagha ruiavira iti. Me
Godin Dipenim avinizir divazimin aven tu-
ivighav ikia, egha me uarir tongin ka-
maghin uarir azangsisi, “Ia manmaghin
nighnisi? A ti izi isar ekiamin dughiamin
ganam, o puvatigham?”
57 Ezi gumazir aruaba ko Farisiba me
gumazamizibav kemegha gifa, gumazitam
danganir Iesus itim gifogh, egh me
mikemegh. Eghti me an suiragh kalabus
darighasa.

12

Maria mughuriar aghuim zuir borem Iesusin dagarimning ginge
(Matyu 26:6-13; Mak 14:3-9)

1 Ezi 6plan dughiaba ikiavira itima, God
Israelia Gitazir Dughiamin isar ekiam
otivasa. Ezi dughiar kamin Iesus Betanin
nguibamin ghu. Betani a Lasarusin
nguibam, a gumazir Iesus mozimin a
gamizima a ua dikavizim.
2 Ezi me nguibar kamin Iesusin ziam fasa
dagheba isai. Ezi Marta dagheba tui. Ezi
Lasarus, a gumazir Iesus ko dakozimin api-
aghav ikia apibar mav.
3 Ezi Maria, mughuriar aghuim zuir borer
ivezim bar pin kozim inigha iza Iesusin
dagarimning ginge, egha uan dapanir
arizimin an dagarimning adisi. Ezi borer
kamin mughuriar aghuim dipenim bar a
koro.
4 Ezi an suren gumazir mam, Judas
Iskariot, a gumazir gin Iesus isa apanibar
agharim gatizim, a kamaghin migei,
5 “Manmaghsua kav borer kam 300 silvan
dagiaba bagh anemangan aghua, eghti e an
dagiaba inighiva gumazamizir onganaraz-
ibar aningam?”
6 Judas onganarazir gumazamizibagh
nighnizir puvati, egha a kamaghin migei.
Puvati. An okimakiar gumazim. Iesusin
adarazir dagiabar mitarim an gara iti, ezi a
dughiar mabar da okei.
7 Ezi Iesus akar kam baregha kamaghin
me migei, “Amizir kam atakigh! Eghti
bizir an amizir kamin nighnizim ikivira iki
mangi dughiar ki aremeghti me na mozim
datigham.
8 Gumazir onganaraziba ia ko ikivira
ikiam. Ezi ki ia ko zurara ikivira ikian
kogham.”

Ofa gamir gumazir ekiaba Lasarus misueghti an aremeghasa, akam misosi

9 Ezi Judan avirir ekiam oregha me fo,
Iesus Betanin nguibamin iti. Ezi me a bagha
izi. Me Iesusin ganasavira izir puvati. Me fo,
Iesus faragha Lasarus mozimin a gamizima

11:50: Jo 18:14 **11:50:** Jon 18:14 **11:51:** Stt 50:20 **11:51:** Jenesis 50:20 **11:52:** Ais 49:6, Jo 10:16, 17:21, Ef 2:14-17, 1 Jo 2:2 **11:52:** Aisaia 49:6; Jon 10:16; 17:21; Efesus 2:14-17; 1 Jon 2:2 **11:53:** Jo 5:18 **11:53:** Jon 5:18 **11:54:** 2 Sto 13:19, Jo 4:1-4, 7:1 **11:54:** 2 Eghaghaniba 13:19; Jon 4:1-4; 7:1 **11:55:** 2 Sto 30:17, Jo 2:13, 5:1, 6:4, Ap 21:26 **11:55:** 2 Eghaghaniba 30:17; Jon 2:13; 5:1; 6:4; Aposel 21:26 **11:56:** Jo 7:11 **11:56:** Jon 7:11 **12:1:** Jo 11:1, 11:43 **12:1:** Jon 11:1; 11:43 **12:2:** Lu 10:40 **12:2:** Luk 10:40 **12:3:** Lu 7:37-38, 10:38-39, Jo 11:2 **12:3:** Luk 7:37-38; 10:38-39; Jon 11:2 **12:4:** Jo 18:3 **12:4:** Jon 18:3 **12:5:** Mt 19:21 **12:5:** Matyu 19:21 **12:6:** Jo 13:29 **12:6:** Jon 13:29 **12:7:** Jo 19:40 **12:7:** Jon 19:40 **12:8:** Lo 15:11, Mt 26:11, Mk 14:7 **12:8:** Godin Araziba 15:11; Matyu 26:11; Mak 14:7 **12:9:** Jo 11:43-44 **12:9:** Jon 11:43-44

a ua dikafi. Ezi me uaghan Lasarusin
ganasa.
10 Kamaghin amizi, ofa gamir gumazir
ekiaba uaghan Lasarus misueghti an are-
meghasa akam misosi.
11 Me fo, Judan aviriba Iesus Lasarus
gamizir bizim ginighnisi, egha me ofa gamir
gumazir ekiaba ategha akirim ragha me
gasara, egha nighnizir gavgavim Iesusin
iti. Kamaghin amizi, me uaghan Lasarus
misoghasava ami.

Iesus atrivimin min
Jerusalemin aven zui
(Matyu 21:1-11; Mak 11:1-11; Luk 19:28-
40)

12 Ezi gumazamizir aviriba God Israelia
Gitazir Dughiamin isar ekiamin ganasa
iza Jerusalemin iti. Boghinaronra Iesus
Lasarusin dipenimin ame. Ezi datirighin gu-
mazamiziba kamaghin oraki, Iesus roghira
iza Jerusalemin otivasa.
13 Ezi me uan dafaribar okavir aghuabar
suigha ghua tuavimin Iesus batogha me ka-
maghin dei:

"Hosana!
Ia Godin ziam fi!
Gumazir Ekiamin ziam ko gavgavimin izim,
God deragh a damu!
A Israelian Atrivim!"

14 Ezi Iesus donkin mam inigha a gaper-
agha zui, mati Godin Akinafarim mikemezi
moghin:

15 "Ia Saionin nguibar ekiamin itir gumaza-
miziba, ia atiatingan marki.
Ia gan, ian atrivimra mara, ia bagha izi!
A donkin nguzim gaperagha izi."

16 Dughiar kamin an suren gumaziba
akar kabar mingaribagh fozir puvati. Egha
gin God ziar ekiam isa Iesus ganigha
givazima, me akar Godin Akinafarimin
itim ginirigha me fo, a Iesusra migei. Egha
me ua bizir gumazamiziba Iesus gamizim
ginighnisi.
17 Lasarus aremegha mozimin itir
dughiam, gumazamizir avirim Iesus ko ikia
egha Iesusin garima, a Lasarus mozimin
an diagha a gamizima a ua dikafi. Ezi
datirighin gumazamizir kaba, Iesus amizir
bizir kamin gun migiavira iti.
18 Ezi gumazamiziba orazi a mirakelin
kam gamizi, me a bagha ghua tuavimin a
bato.
19 Ezi Farisiba ganigha, me uarir tongin
kamaghin uariv gei, "Ia an gan! Bizir
e damuamin kam, a datirighin otoghan
kogham. Gumazamiziba bar an gin zui."

Grighin marazi Iesusin ganasa

20 Ezi dughiar kamin, gumazamiziba isar
ekiamin Godin ziam fasa Jerusalemin ghua-
vanabo, ezi men tongin, Grighin marazi
uaghan iti.
21 Egha Grighin gumazir kaba Filip bagha
ize. (Filip a Betsaidan nguibamin gumazim,
a Galilin Distrighin iti.) Egha me kamaghin
a migei, "Gumazir ekiam, e Iesusin ganasa
ifonge."
22 Ezi Filip ghua Andru mikemegha aning
uaghara ghua Iesus migei.
23 Ezi Iesus kamaghin aningin akam
ikaragha ghaze, "Dughiar Gumazamizibar
Otarim ziar ekiam iniamim, an otogha gifa.
24 Ki guizbangira ia migei, witin ovizitam
nguazim girigh egh aremeghan koghiva, a
uabira ikiam. An aremegh, uam aghungiva
witin ovizir aviriba misivam.
25 Gumazamizir uabira uan ikirimirim
gifongeziba, me aremegham. Ezi gu-
mazamizir nguazir kamin ikia uabi uan
ikirimirimin aghuaziba, me angamira itir
ikirimirimin suiragh mangi zurara ikivira
ikiam.
26 Ezi gumazir nan ingangarim damuasa
ifongeziba, me nan gin izi. Egh nguibar
ki itim, nan ingangarir gumazamiziba
uaghan na ko ikiam. Eghti gumazamizir
nan ingangarim gamiba, Afeziam ziar
ekiam me daningam."

Iesus uan ovevem migei

27 Ezi Iesus ua kamaghin migei,
"Datirighin nan navim bar osemegha
nighnizir aviriba iti. Eghti ki manmagh
mikimam, 'Afeziam, datirighin na bati-
vamin bizir kam, ni a batokegh?' Ezi puvati.
Ki kamaghin mikiman kogham. Osimtizir
dughiar kamin otivim a mar otiv. Bizir kam
bagha ki ize.
28 Afeziam ni uan ziam damuti, an eke-
fegh!"
Iesus mikemegha givazima, tiarir mam
Godin Nguibamin izaghira ghaze, "Ki uan

12:11: Jo 11:45, 12:18 **12:11:** Jon 11:45; 12:18 **12:13:** Sng 118:25-26, Mt 27:42, Jo 1:49 **12:13:** Onger Akaba 118:25-26; Matyu 27:42; Jon 1:49 **12:15:** Sek 9:9 **12:15:** Sekaraia 9:9 **12:16:** Lu 18:34, Jo 2:22, 7:39, 14:26 **12:16:** Luk 18:34; Jon 2:22; 7:39; 14:26 **12:17:** Jo 11:43-44 **12:17:** Jon 11:43-44 **12:19:** Jo 11:48 **12:19:** Jon 11:48 **12:21:** Lu 19:3, 23:8, Jo 1:44 **12:21:** Luk 19:3; 23:8; Jon 1:44 **12:23:** Jo 13:31-32, 17:1 **12:23:** Jon 13:31-32; 17:1 **12:24:** 1 Ko 15:36 **12:24:** 1 Korin 15:36 **12:25:** Mt 10:39, 16:25, Mk 8:35, Lu 9:24, 17:33 **12:25:** Matyu 10:39; 16:25; Mak 8:35; Luk 9:24; 17:33 **12:26:** Jo 14:3, 17:24, 1 Te 4:17 **12:26:** Jon 14:3; 17:24; 1 Tesalonika 4:17 **12:27:** Sng 6:3, 42:5, Mt 26:38, Lu 12:50, 22:53, Jo 18:37 **12:27:** Onger Akaba 6:3; 42:5; Matyu 26:38; Luk 12:50; 22:53; Jon 18:37 **12:28:** Mt 3:17 **12:28:** Matyu 3:17

ziam gamizima an ekevegha gifa, eghti ki ua
kamaghin damuam."
29 Ezi gumazamizir roghira tughav itiba,
me tiarir kam baraki, egha me kamaghin
migei, "Ararim dagara!"
Ezi marazi ghaze, "Enselin mam a migei!"
30 Ezi Iesus kamaghin akam ikaragha
ghaze, "Akar ia datirighin oraghazir kam,
a nan akurvaghasa izezir puvati. A ian
akurvaghasa ize.
31 Datirighin God nguazir kamin gumaza-
mizibar araziba tuisigham. Egh nguazir
kam gativazir gumazir dapanim Satan a
batuegham.
32 Datirighin ki nguazimin iti, ezi gin me
ter ighuvimin na guragham, eghti dughiar
kamin ki gumazamiziba bar me damuti me
na bagh izam."*
33 (Iesus migirigiar kam gamua a uan
ovengamimin arazimin gun migei.)
34 Ezi gumazamiziba kamaghin an akam
ikaragha ghaze, "E kamaghin Moses Osi-
rizir Arazibar akam baraki, God Uam E
Iniasa Misevezir Gumazim otogh, egh iki
mamaghira ikiam. Egha manmaghsua ni
ghaze, 'Me Gumazamizibar Otarim fegh ter
ighuvimin aneguragham?' Gumazamizibar
Otarir kam, a bar tinara?"
35 Ezi Iesus kamaghin me migei, "Dughiar
ovezimin angazangarim ian tongin ikiam.
Datirighin angazangarim ian ikiavira iti, ezi
ia angazangarimin aven daru. Puvatighti,
mitatem ia avaragham. E fo, gumazim
mitatemin arui, a fozir puvati, a managh
zui.
36 Angazangarim datirighin ia ko ikiavira
iti, eghti ia nighnizir gavgavim angazan-
garimin iki. Kamaghin ia angazangarimin
gumazamizibar min otivigham."

*Judan gumazir avirim nighnizir gav-
gavim Iesusin itir puvati*

Iesus gumazamiziba ko mikemegha
givagha, me ategha ghua men modo.
37 Me an garima a mirakelin avirim gami.
Ezi me nighnizir gavgavim an itir puvati.
38 God kamaghsua, an akam inigha
izir gumazim Aisaian akam guizbangira
otogham. Aisaia kamaghin mikeme:

"Ekiam, tina en akam nighnizir gavgavim
an iti?
Terara, Ekiam, uan ingangarir gavgav-
iba isa men akazi,
me dar gani?"

39 Me nighnizir gavgavim itir puvatizir
bizimin mingarim, Aisaia uaghan akar
igharazir mamin an osiri. A kamaghin
migei:

40 "God kamaghsua, me bizitamin ganan
koghiva,
egh me naviba akamin mingarim
gifoghan kogham.
Egh me navibagh iragh ua na bagh iziti,
ki me damighti me ua deraghan
kogham.
Kamaghin God men damazibagh amizi da
okafi,
ezi me gari puvati.
Egha men nighnizibagh amizi
me ongani."

41 Aisaia Iesusin angazangarim ko gav-
gavimin ganigha, kamaghin an an gurara
migei.
42 Guizbangira, gumazir dapanir avirim
uaghan nighnizir gavgavim Iesusin iti.
Egha me Farisibar atiatigha, uan nighnizir
gavgavimin gun migeir puvati. Me atiatigha
ghaze, Farisiba men anogoreghti me ua God
ko migeir dipenimin aven ikian kogham.
43 Gumazamiziba men ziaba fasa me
bar ifonge, egha God men ziaba fasa me
ifongezir puvati.

*Akar Iesus mikemezim, a gumazamiz-
ibar araziba tuisigham*

44 Ezi Iesus kamaghin diagha ghaze,
"Gumazir nighnizir gavgavim nan itim, a
nighnizir gavgavim narara itir puvati. A
nighnizir gavgavim Afeziar na amadazi ki
izezim uaghan an iti.

12:29: Ap 23:9 **12:29:** Aposel 23:9 **12:30:** Jo 11:42 **12:30:** Jon 11:42 **12:31:** Mt 12:29, Lu 10:18, Jo 9:39, 14:30, 16:11, Ap 26:18, Ef 2:2 **12:31:** Matyu 12:29; Luk 10:18; Jon 9:39; 14:30; 16:11; Aposel 26:18; Efesus 2:2 **12:32:** Jo 3:14, 8:28, Ro 5:18, Hi 2:9 **12:32:** Jon 3:14; 8:28; Rom 5:18; Hibru 2:9 * **12:32:** Iesus ghaze, "Gumaziba na fegh ter ighuvimin na aguragham." Tuavir kamra, God a feghti an an Nguibamin mangi, egh bar pin ikiam. Ni Filipai 2:9-11in gan. **12:33:** Jo 18:32 **12:33:** Jon 18:32 **12:34:** Sng 89:4, 89:36, 110:4, Ais 9:9, 53:8, Ese 37:25, Dan 2:44, 7:14, Mai 4:7 **12:34:** Onger Akaba 89:4; 89:36; 110:4; Aisaia 9:7; 53:8; Esekiel 37:25; Daniel 2:44; 7:14; Maika 4:7 **12:35:** Jer 13:16, Jo 1:9, 7:33, 8:12, 11:10, Ef 5:8, 1 Jo 2:10-11 **12:35:** Jeremaia 13:16; Jon 1:9; 7:33; 8:12; 11:10; Efesus 5:8; 1 Jon 2:10-11 **12:36:** Ef 5:8 **12:36:** Efesus 5:8 **12:37:** Jo 2:11 **12:37:** Jon 2:11 **12:38:** Ais 53:1, Ro 10:16 **12:38:** Aisaia 53:1; Rom 10:16 **12:40:** Ais 6:9-10, Mt 13:15 **12:40:** Aisaia 6:9-10; Matyu 13:15 **12:41:** Ais 6:1 **12:41:** Aisaia 6:1 **12:42:** Jo 7:48, 9:22 **12:42:** Jon 7:48; 9:22 **12:43:** Jo 5:44 **12:43:** Jon 5:44 **12:44:** Mt 10:40, Mk 9:37, 1 Pi 1:21 **12:44:** Matyu 10:40; Mak 9:37 **12:45:** Jo 14:9 **12:45:** Jon 14:9 **12:46:** Jo 3:19, 8:12, 9:5, 9:39, 12:35 **12:46:** Jon 3:19; 8:12; 9:5; 9:39; 12:35 **12:47:** Jo 3:17, 5:45, 8:15, 8:26 **12:47:** Jon 3:17; 5:45; 8:15; 8:26

45 Ezi gumazir nan garim, a uaghan
Afeziar na amadazi ki izezimin gari.
46 Ki kamaghsua, gumazir nighnizir gav-
gavim nan itiba, me bar mitatemin ikian
kogham. Bizir kam bagha ki angazan-
garimin min nguazir kamin ize.
47 “Gumazitam nan akam baregha nan
gin zuir puvati, ki jasin min a tuisighan
kogham. Ki nguazimin gumazamizibar
jasin ikiasa izezir puvati. Ki men akur-
vaghasa ize.
48 Ezi gumazim akirim na gasara egha
nan akam inizir puvati, a kot iti, eghti
jas a tuisigham. Akar ki mikemezim,
a nguazim givaghamin dughiamin an an
araziba tuisigham.
49 Ki uabi uan nighnizimin migeir puvati.
Afeziam na amadazi ki ize. A uabi akaba bar
na mikeme, ezi ki dar gun migei.
50 Ezi ki fo, Afeziamin akam gumaza-
mizibar amuti, me zurara itir ikirimirir
aghuarim iniam. Kamaghin amizi, akar ki
mikemezir kaba bar, Afeziam na mikemezi
moghin ki dar gun migei.”

Iesus kamaghin suren gumazibav gia ghaze, a me ategh ua Afeziam bagh mangam

13

(Sapta 13--17)

Iesus uan suren gumazibar dagariba rue

1 Dughiar kam, God Israelia Gitazir
Dughiam a gurumzaraghan otivam. Ezi
Iesus fo, a mangamin dughiam otozi, a
nguazir kam ategh uan Afeziam bagh
mangasava ami. A uan gumazamizir
nguazir kamin itiba a fomira bar me
gifonge, egha me gifueghavira ikia ghua an
areme.
2 Ezi guaratizir kamin me apa iti. Sa-
tan faragha nighnizir Iesus isi apanibar
dafarim darighamim isa Judasin navim
gatigha gifa. Judas, a Saimon Iskariotin
otarim.
3 Iesus kamaghin fo, Afeziam bizibar
amuamin gavgavim bar a isa a ganingi. A
uaghan kamaghin fo, God anemadazi a ize,
egh a ua God bagh mangam.
4 Kamaghin amizi, Iesus dagher dakozim
ategha dikavigha uan korotiar ruarim
suegha, taulin mam inigha uan ivariam
gike.
5 Egha dipam itarir mam gingegha
maghira uan suren gumazibar dagariba
ruegha, taulin uan ivariam amighirizimin
men dagariba adisi.
6 Egha a Saimon Pita bagha izezi Pita an
azara, “Ekiam, ni ti nan dagariba ruam, o?”
7 Ezi Iesus kamaghin an akam ikaragha
ghaze, “Bizir ki datirighin amim, ni a gifozir
puvati, ni gin a gifogham.”
8 Ezi Pita a migia ghaze, “Ni nan dagariba
ruan marki. Bar marki!”
Ezi Iesus kamaghin an akam ikaragha
ghaze, “Ki nin dagariba rueghan koghti, ni
na ko ikian kogham.”
9 Ezi Saimon Pita a migia ghaze, “Ekiam,
mamaghin ni nan dagaribara ruan marki.
Ni nan dagariba ko dafariba ko dapanim
sara, bar da ruegh!”
10 Ezi Iesus kamaghin a migei, “Gumazir
ruegha givazim, zuegha gifa, a ua ruan
marki. A pura dagaribara ruegh bar
zuegham. Ezi ia bar moghira zuegha
givagha iti. Ezi ian gumazir vamira, a zuezir
puvati.”
11 (Iesus gumazir a isi apanibar dafaribar
arighamim, an a gifogha gifa. Egha ka-
maghin migei, “Ia bar moghira zuezi, ian
vavira zuezir puvati.”)
12 Iesus men dagariba ruegha givagha,
uan korotiar ruarim uam anerugha, ghua
uan danganim gapera. Egha kamaghin
men azai, “Ki ia bagha amizir bizir kamin
mingarim, ia a gifoz, o?
13 Ia ‘Tisa’ na garigha ‘Ekiam’ na garisi.
Guizbangira, ki Tisa egha ki ian Ekiam.
Egha bar deragha ia kamaghin migei.
14 Ki, ian Ekiam ko ian Tisa, egha ki ian
dagariba rues. Ezi ia uaghan uarira uarir
dagariba ruegh.
15 Ki arazim ian aka, ezi ia uaghan arazir
ki datirighin ia gamizir kamra damu.
16 Ki guizbangira ia migei, ingangarir
gumazamizir kinitam uan ekiam gafirazir

12:48: Lo 18:19, Mk 16:16, Lu 10:16, Hi 4:12 **12:48:** Godin Araziba 18:19; Mak 16:16; Luk 10:16; Hibru 4:12 **12:49:** Lo 18:18, Jo 8:38, 14:10 **12:49:** Godin Araziba 18:18; Jon 8:38; 14:10 **12:50:** Jo 8:26-28 **12:50:** Jon 8:26-28 **13:1:** Mt 26:2, Jo 7:30, 12:23, 15:13, 17:1, 17:11, Fl 2:8, 1 Jo 3:16 **13:1:** Matyu 26:2; Jon 7:30; 12:23; 15:13; 17:1; 17:11; Filipai 2:8; 1 Jon 3:16 **13:2:** Lu 22:3, Jo 13:27 **13:2:** Luk 22:3; Jon 13:27 **13:3:** Mt 28:18, Jo 3:35, 16:28, Ap 2:36, 1 Ko 15:27, Hi 2:8 **13:3:** Matyu 28:18; Jon 3:35; 16:28; Aposel 2:36; 1 Korin 15:27; Hibru 2:8 **13:4:** Lu 22:27, Fl 2:7-8 **13:4:** Luk 22:27; Filipai 2:7-8 **13:6:** Mt 3:14 **13:6:** Matyu 3:14 **13:8:** 1 Ko 6:11, Ef 5:26, Ta 3:5, Hi 10:22 **13:8:** 1 Korin 6:11; Efesus 5:26; Taitus 3:5; Hibru 10:22 **13:10:** Jo 6:64, 6::70-71, 15:3 **13:10:** Jon 6:64; 6:70-71; 15:3 **13:12:** Luk 22:27 **13:13:** Mt 23:8-10, Lu 6:46, 1 Ko 8:6, 12:3, Fl 2:11 **13:13:** Matyu 23:8-10; Luk 6:46; 1 Korin 8:6; 12:3; Filipai 2:11 **13:14:** Mt 20:28, Lu 22:27, Ro 12:10, Ga 6:1-2, 1 Pi 5:5 **13:14:** Matyu 20:28; Luk 22:27; Rom 12:10; Galesia 6:1-2; 1 Pita 5:5 **13:15:** Mt 11:29, Fl 2:5, Kl 3:13, 1 Pi 2:21, 1 Jo 2:6 **13:15:** Matyu 11:29; Filipai 2:5; Kolosi 3:13; 1 Pita 2:21; 1 Jon 2:6 **13:16:** Mt 10:24, Lu 6:40, Jo 15:20 **13:16:** Matyu 10:24; Luk 6:40; Jon 15:20

puvati. Ezi akam inigha izir gumazim o
amizim, a gumazir anemadazir a ghuzim
gafirazir puvati.
17 Ezi datirighin ia arazir ki amizir
kamin mingarim gifogha gifa, kamaghin
ia deraghvira an gin mangiva, egh ia bar
akuegham.
18 "Ki bar ia migeir puvati. Ki gumazir
ki ua bagha misevezibagh fo. Egha ki ka-
maghin fo, akar Godin Akinafarimin itim,
a guizbangiram otivam. Akar kam ka-
makin 'Gumazir na ko dagheba apim, nan
apanimin oto.'
19 Bizir kam tighar otivam, ezi ki
datirighin ia mikemegha gifa. Eghti
kamaghin a gin otoghamin dughiam, ia
kamaghin nighnizir gavgavim iki fogh, Ki
Uabi Ki Kamaghin Iti.*
20 Ki guizbangira ia migei, gumazir
manam ingangarir gumazir ki amadazim
inigha deravira a gami, gumazir kam na
inigha deravira na gami. Gumazamizir na
iniziba, me Godin na amadazi ki izezim ini."

Judas Iesus isi
apanibar dafaribar arigham
(Matyu 26:20-25; Mak 14:17-21; Luk 22:21-23)

21 Iesus bizir kabav kemegha givagha, an
navim bar a baseme. Egha a bighavira ka-
maghin migei, "Ki guizbangira ia migei, ian
tav na isiva gumazir nan apanim gamibar
agharim darigham."
22 A kamaghin mikemezi, an suren gu-
maziba vaghvagha uari uarir gari. Me fozir
puvati, Iesus tina migei.
23 Egha suren gumazibar mav, gumazir
Iesus bar ifongezim, a bar Iesusin boroghira
iti.
24 Ezi Saimon Pita benim akuigha a migei,
"Ni an azaragh, a tina migei?"
25 Ezi suren gumazir kam uan dapanim
isa Iesusin afarizim boroghiram atigha, ka-
maghin an azara, "Ekiam, ni tina migei?"
26 Ezi Iesus kamaghin an akam ikaragha
ghaze, "Ki dagher otevir kam inigh itarim
darugh uam a inigh, egh gumazitam dan-
ingam. A gumazir kamra, ki a migei."
Egha a dagher otevim isa itarim garugha
uam a inigha Judas ganingi, a Saimon
Iskariotin otarim.
27 Ezi Judas dagher kam inigha givazi,
dughiar kamra Satan an navir averiamin
aven ghua a gapasa. Ezi Iesus kamaghin
a migei, "Bizir ni damuasa ifongezim, ni
zuamira a damigh!"
28 Gumazir dakozimin apiaghav itiba,
me bar akar Iesus Judas mikemezir kam
baregha, me akamin mingarim gifozir pu-
vati.
29 Judas dagiabar mitarimin gari. Ezi
marazi ghaze, Iesus ti isar ekiam bagha biz-
ibagh ivezasa a mikeme, o a mangi biziba
gumazir onganarazibar aningam.
30 Ezi Judas dagher otevir kam inigha
givagha, zuamira azenan ghu. Ezi aminim
bar piri.

Iesus Akar Gavgavir Igiam suren gumaz-
ibagh anidi

31 Judas azenan ghugha givazima, ezi
Iesus kamaghin migei, "Datirighin Gumaza-
mizibar Otarimin ziar ekiam azenan oto.
God uan Otarim isa gumazamizibar akazi
Otarim me damuti me fogham, God ziar bar
ekiam iti.
32 God uan ziar ekiam pirafi, uan Otarim
isi gumazamizibar akaghti me fogham,
Gumazamizibar Otarim ziar ekiam iti.
Egh God zuamira a pirafagh ziar ekiam a
daningam.
33 Nan boriba, dughiar otevimra ki ia ko
ikiam. Eghti ia na buriam. Ki Judabav
kemezi moghin, akar kamra ki ua ia migei,
ia danganir ki mangamim, ia an mangan
kogham.
34 Ezi datirighin ki Akar Gavgavir Igiam ia
ganidi, a kamakin, ia uari uarigh ifongegh.
Ki bar ia gifonge, ezi kamaghira ia uari uar-
igh ifongegh.
35 Ia uari uarigh ifongeghti, gumazamiz-
iba bar arazir kamin ganigh fogh suam, ia
nan suren gumaziba."

Iesus ghaze, Pita akirim ragh
a gasaragham
(Matyu 26:31-35; Mak 14:27-31; Luk 22:31-34)

36 Ezi Saimon Pita kamaghin Iesusin
azara, "Ekiam, ni managh mangam?"
Ezi Iesus kamaghin an akam ikaragha
ghaze, "Nguibar ki mangamim, ni datirighin

13:17: Mt 7:24, Je 1:25 **13:17:** Matyu 7:24; Jems 1:25 **13:18:** Sng 41:9 **13:18:** Onger Akaba 41:9 **13:19:** Jo 14:29, 16:4 **13:19:** Jon 14:29; 16:4 * **13:19:** Ni akar Jon 8:24in itimin gan. **13:20:** Mt 10:40, 25:40, Mk 9:37, Lu 9:48, 10:16 **13:20:** Matyu 10:40; 25:40; Mak 9:37; Luk 9:48; 10:16 **13:21:** Mt 26:21, Mk 14:18, Lu 22:21, Jo 12:27, Ap 1:17, 1 Jo 2:19 **13:21:** Matyu 26:21; Mak 14:18; Luk 22:21; Jon 12:27; Aposel 1:17; 1 Jon 2:19 **13:23:** Jo 19:26, 20:2, 21:7, 21:20, 21:24 **13:23:** Jon 19:26; 20:2; 21:7; 21:20; 21:24 **13:27:** Lu 22:3, Jo 6:70, 13:2 **13:27:** Luk 22:3; Jon 6:70; 13:2 **13:29:** Jo 12:6 **13:29:** Jon 12:6 **13:31:** Jo 12:23, 14:13, 1 Pi 4:11 **13:31:** Jon 12:23; 14:13; 1 Pita 4:11 **13:32:** Jo 17:5 **13:32:** Jon 17:5 **13:33:** Jo 7:34 **13:33:** Jon 7:34 **13:34:** Wkp 19:18, Jo 15:12, 15:17, 1 Pi 1:22, 1 Jo 2:7-8, 3:23, 4:21, 2 Jo 5 **13:34:** Ofa Gami 19:18; Jon 15:12; 15:17; 1 Pita 1:22; 1 Jon 2:7-8; 3:23; 4:21; 2 Jon 1:5 **13:35:** 1 Jo 2:5, 4:20 **13:35:** 1 Jon 2:5; 4:20 **13:36:** Jo 7:34, 21:18-19, 2 Pi 1:14 **13:36:** Jon 7:34; 21:18-19; 2 Pita 1:14

nan gin an mangighan kogham. Ni gin nan
gin izam."
37 Ezi Pita an azara, "Ekiam, manmagh
amizima ki datirighin nin gin mangighan
kogham? Ki ni bagh aremeghasa ifonge."
38 Ezi Iesus kamaghin an akam ikaragha
ghaze, "Ni ghaze, ni ti na bagh aremegham?
Ki guizbangira ni migei, tuarim tighar akam,
eghti ni dughiar pumuning ko mikezimin
kamaghin mikim suam, ni na gifozir pu-
vati."

14

Iesus, an Afeziam bagha zuir tuavim

1 Ezi Iesus ua kamaghin uan suren gu-
mazibav gei, "Ia nighnizir aviribar amuva
osiman marki. Ia nighnizir gavgavim Godin
iki, egh uaghan nighnizir gavgavim nan iki.
2 Nan Afeziamin dipenimin danganir
aviriba iti, ezi ki mangiva ia bagh dangani-
bar kiram. Bizir kam guizbangira puvatizi,
ki ia mikemeghan koghai.
3 Ki mangi ia bagh danganim akirigh, ua
izi ia inigh mangiti ia na ko ikiam. Egh
nguibar ki ikiamim, ia uaghan na ko an
ikiam.
4 Ezi nguibar ki zuim, ia an tuavim gifogha
gifa."
5 Ezi Tomas a migia ghaze, "Ekiam, e fozir
pu, ni managh zui, kamaghin e manmaghin
tuavir ni zuim gifogham?"
6 Ezi Iesus kamaghin a migei, "Ki uabi ki
tuavim, egha ki guizin akamin mingarim,
egha ki ikirimirir aghuimin mingarim. Ezi
gumazitam tuavir igharazimin Afeziam
bagh mangighan kogham. Puvati. Kirara
ki Afeziam bagha zuir tuavim.
7 Eghti ia na gifoghiva, egh uaghan nan
Afeziam gifogham. Ezi datirighin ikegha
zui, ia nan Afeziam gifofogha, an gari."
8 Ezi Filip ghaze, "Ekiam, ni Afeziam en
akagh, eghti e uan damazibar an ganigh, ua
nin azangan kogham."
9 Ezi Iesus kamaghin a migei, "Filip,
dughiar ruarimin ki ia ko iti, ezi ia ti na
gifozir puvati? Gumazim nan gari, an
Afeziamin gari. Ezi manmaghsua ni ghaze,
'Ni Afeziam en akagh?'
10 Filip, ni ti kamaghin nighnizir gav-
gavim itir puvati, ki Afeziamin aven itima,
Afeziam nan aven iti? Akar ki ia migeiba,
ki uan nighnizimin dav geir puvati. Afeziar
nan aven itim, a uabi uan ingangarim gami.
11 Ia nighnizir gavgavim akar kamin iki,
ki Afeziamin aven iti, ezi Afeziam nan aven
iti. Puvatighti, ia nan ingangarir ki amibagh
nighnighti, ingangarir kaba ian nighnizir
gavgavibar amuti da gavgavigham.
12 Ki bar guizbangira ia migei, gumazir
nighnizir gavgavim nan itim, a uaghan ki
amir ingangarir kabar amuam. Ki uan
Afeziam bagh mangam, kamaghin amizi,
ingangarir ekiar gumazir kam damuamiba,
da ingangarir ki amibagh afiragham.
13 Ki kamaghsua, Afeziam ziar ekiam uan
Otarimin ingangarimin a iniam. Kamaghin,
ia nan ziamin biziba bagh azangsighti, ki
dar amuam.
14 Ia nan ziamin bizitam bagh nan
azaraghti, ki a damuam."

Iesus ghaze, a Godin Duam amadaghti a izam

15 Egha Iesus ua kamaghin migei, "Ia bar
na gifueghiva, egh ia deravira nan akaba
baragh dar gin mangam.
16 Eghti ki Afeziamin azangsighti, a gav-
gavim ia daningamin Akurvazir mam ia
bagh anemangam. Eghti a ia ko iki mam-
aghira ikiam.
17 Ezi Akurvazir kam a Godin Duam,
a guizin akabav geir Duam. Ezi nguazir
kamin gumazamiziba me an ganighan
koghiva, egh a gifoghan kogham, kamaghin
me a inighan kogham. Ezi iarara, a ia ko
iti, egh a ian navir averiabar aven ikiam.
Kamaghin ia a gifo.
18 "Ki ia ateghti, ia mati borir ame-
boghfeziaba puvatizibar min uarira ikian
kogham. Puvati. Ki ua ia bagh izam.
19 Dughiar ovezimin nguazimin gumaza-
miziba ua nan ganan kogham. Eghti ia nan
ganam. Ki angamira iti, eghti kamaghin ia
uaghan angamira ikiam.

13:37: Mt 26:33-35, Mk 14:29-31, Lu 22:33-34 **13:37:** Matyu 26:33-35; Mak 14:29-31; Luk 22:33-34 **14:1:** Jo 14:27, 16:33 **14:1:** Jon 14:27; 16:33 **14:2:** Jo 13:33, 13:36 **14:2:** Jon 13:33; 13:36 **14:3:** Jo 12:26, 17:24, Ap 1:11, 1 Te 4:17 **14:3:** Jon 12:26; 17:24; Aposel 1:11; 1 Tesalonika 4:17 **14:6:** Jo 1:4, 1:17, 8:19, 8:32, 10:9, 11:25, Ro 5:1-2, Hi 9:8, 10:20 **14:6:** Jon 1:4; 1:17; 8:19; 8:32; 10:9; 11:25; Rom 5:1-2; Hibru 9:8; 10:20 **14:7:** Jo 8:19 **14:7:** Jon 8:19 **14:9:** Jo 12:45, Kl 1:15, Hi 1:3 **14:9:** Jon 12:45; Kolosi 1:15; Hibru 1:3 **14:10:** Jo 7:16, 8:28, 10:38, 12:49, 14:24, 17:21-23 **14:10:** Jon 7:16; 8:28; 10:38; 12:49; 14:24; 17:21-23 **14:11:** Jo 5:36, 10:38, 14:20 **14:11:** Jon 5:36; 10:38; 14:20 **14:12:** Mt 21:21, Mk 16:16-20, Lu 10:17 **14:12:** Matyu 21:21; Mak 16:16-20; Luk 10:17 **14:13:** Mt 7:7, Lu 11:9, Jo 15:7, 15:16, Je 1:5, 1 Jo 3:22 **14:13:** Matyu 7:7; Luk 11:9; Jon 15:7; 15:16; Jems 1:5; 1 Jon 3:22 **14:15:** Jo 14:21-23, 15:10, 15:14, 1 Jo 5:3 **14:15:** Jon 14:21-23; 15:10; 15:14; 1 Jon 5:3 **14:16:** Jo 14:26, 15:26, 16:7, Ro 8:15, 8:26 **14:16:** Jon 14:26; 15:26; 16:7; Rom 8:15; 8:26 **14:17:** Mt 10:20, Jo 16:13, Ro 8:26, 1 Ko 2:14, 1 Jo 2:27, 4:6 **14:17:** Matyu 10:20; Jon 16:13; Rom 8:26; 1 Korin 2:14; 1 Jon 2:27; 4:6 **14:18:** Mt 28:20, Jo 14:3, 14:28 **14:18:** Matyu 28:20; Jon 14:3; 14:28 **14:19:** Jo 16:16, 1 Ko 15:20 **14:19:** Jon 16:16; 1 Korin 15:20 **14:20:** Jo 10:38, 14:10, 17:21-26 **14:20:** Jon 10:38; 14:10; 17:21-26

20 Dughiar kamin ia kamaghin fogham, ki
uan Afeziamin aven iti moghin, ia nan aven
iti, ezi ki ian aven iti.
21 Ezi tina nan Akar Gavgaviba baragha
dar gin zui, gumazir kam a bar na gifonge.
Egha gumazir na gifongezim, nan Afeziam
a gifuegham. Eghti ki uaghan a gifuegham,
egh ki uabi isiva an akagham."
22 Iesus kamaghin mikemezi, Judasin
igharazim (a Judas Iskariot puvati) a
kamaghin Iesusin azara, "Ekiam, manmagh
su ni uabi isiva en akaghasa, egha ni uabi
isiva nguazimin gumazamizibar akaghan
aghua?"
23 Ezi Iesus kamaghin an akam ikaragha
ghaze, "Gumazitam na gifueghiva, der-
aghvira nan akamin gin mangam. Eghti nan
Afeziam bar gumazir kam gifuegham. Eghti
ga iziva a ko iki mamaghira ikiam.
24 Gumazir na gifongezir puvatizim, a de-
ravira nan akabar gin zuir puvati. Ezi akar
ia oraghizir kam, kar nan akam puvati. Kar
Afeziar na amadazimin akam.
25 "Dughiar ki ia ko ikiavira itim, ki bizir
kabar gun ia mikeme.
26 Ezi Gavgavim ia Daningamin Akur-
vazir Gumazim, a Godin Duam. Ezi nan
ziamin, Afeziam anemadaghti a izam. A
biziba bar ian sure damuam. Eghti akar ki
ia mikemeziba, a ian sure damuti ia uam a
dagh nighnigham.
27 "Ki ia ataghiraghasa, egha ki navir
amirizim ia ganidi. Ezi nan navir amirizir
ki ia ganidim, a nguazimin gumazamiziba
anidi moghin puvati. Kamaghin amizima,
ia nighnizir aviribar amuva egh osiman
marki, egh atiatingan marki.
28 Ezi ia akar ki ia ganingizir kam baregha
gifa, 'Ki ia ategha zui, egh ki ua ia bagh izam.'
Egh ia bar na gifueghti, akar kam ia damuti
ia bar akuegham. Afeziamin gavgavim bar
ekevegha nan gavgavim gafira, kamaghin,
ki uan Afeziam bagha zui.
29 Ki kamaghsua, bizir kam gin otoghti,
ia an ganigh nighnizir gavgavim nan iki.
Kamaghin ki datirighin bizir kam tighar oti-
vamin dughiamin, ki an gun ia migei.
30 "Nguazir kam gativazir gumazir da-
panim, a na gativamin gavgaviba puvati.
Egha a datirighin izi. Kamaghin amizi, ki ua
migirigiar aviriba ia mikiman kogham.
31 Ki kamaghsua, nguazimin gumazamiz-
iba kamaghin fogh, ki bar Afeziam gifonge,
ezi bizir Afeziam na mikemezibara ki dagh
ami. Ia dikavigh danganir kam ategh, e
mangam."

15

Iesus a guizbangira wainin ikarizimin min iti

1 Ezi Iesus ua kamaghin migei, "Ki uabi ki
guizbangira wainin ikarizimin min iti. Ezi
nan Afeziam a wainin azenimin ghuavim.
2 Ezi nan agharir ber puvatiziba, Afeziam
vaghavagha dar ghora da makuri. Egha
agharir oviziba itiba, Afeziam vaghavagha
a dar ghora da otefi. A ghaze, da zuegh iki,
egh gin biva ovizir aviriba ikiam, kamaghin
an adar ghori.
3 Ia zuegha gifa. Akar kam ki ia ganidi, a
ia gamima ia zue.
4 Ia nan porogh, eghti ki ian porogham.
Ezi wainin ikarizimin agharim, a ikarizimin
poroghan koghiva, egh a ban kogham. Ka-
maghira, ia nan poroghan kogh, ia uaghan
ban kogham.
5 "Ki uabi ki wainin ikarizim, ezi ia wainin
aghariba. Ezi gumazim nan porozi ezi ki an
poro, a zurara bava ovizir aviriba iti. Ezi ia
na ategh, ia bizitam damighan kogham.
6 Eghti gumazitam nan poroghan kogh,
egh a mati wainin ikarizimin agharim me a
makunizi a misingi. Egha me agharir kaba
akuva da isava avim mikira egha dagh aboi.
7 "Ia nan porogh ikiti, nan akam ian aven
ikiam, eghti ia uan ifongiamin bizitam bagh
azangam, eghti biziba ia mikemezi moghin
otivam.
8 Egh ia biva ovizir aviriba iki, egh kam-
aghin ia nan suren gumazibar min ikiam.
Eghti tuavir kamin nan Afeziam ziar ekiam
iniam.

14:21: Jo 14:15, 14:23, 15:10, 16:27, 1 Jo 2:5, 5:3 **14:21:** Jon 14:15; 14:23; 15:10; 16:27; 1 Jon 2:5; 5:3 **14:22:** Ap 10:41-42 **14:22:** Aposel 10:41-42 **14:23:** Mt 18:20, Jo 14:15, 2 Ko 6:16, Ef 3:17, 1 Jo 2:24, MAA 3:20 **14:23:** Matyu 18:20; Jon 14:15; 2 Korin 6:16; Efesus 3:17; 1 Jon 2:24; Akar Mogomem 3:20 **14:24:** Jo 5:19, 5:38, 7:16, 12:49 **14:24:** Jon 5:19; 5:38; 7:16; 12:49 **14:26:** Lu 24:49, Jo 14:16, 15:26, 16:13, 1 Jo 2:20, 2:27 **14:26:** Luk 24:49; Jon 14:16; 15:26; 16:13; 1 Jon 2:20; 2:27 **14:27:** Jo 14:1, 16:33, Fl 4:7, Kl 3:15 **14:27:** Jon 14:1; 16:33; Filipai 4:7; Kolosi 3:15 **14:28:** Lu 24:51, Jo 14:3, 14:12, 14:18, 16:28, 20:17, Fl 2:6 **14:28:** Luk 24:51; Jon 14:3; 14:12; 14:18; 16:28; 20:17; Filipai 2:6 **14:29:** Jo 13:19, 16:4 **14:29:** Jon 13:19; 16:4 **14:30:** Jo 12:31, 16:11, Ef 2:2 **14:30:** Jon 12:31; 16:11; Efesus 2:2 **14:31:** Mt 26:46, Jo 10:18, 12:49, Ph 2:8, Hi 5:8 **14:31:** Matyu 26:46; Jon 10:18; 12:49; Filipai 2:8; Hibru 5:8 **15:2:** Mt 3:10, 15:13 **15:2:** Matyu 3:10; 15:13 **15:3:** Jo 13:10, 17:17, Ef 5:26, 1 Pi 1:22 **15:3:** Jon 13:10; 17:17; Efesus 5:26; 1 Pita 1:22 **15:4:** Jo 6:56, Kl 1:23, 1 Jo 2:6 **15:4:** Jon 6:56; Kolosi 1:23; 1 Jon 2:6 **15:5:** Hos 14:8, Jo 15:16, 2 Ko 3:5, Fl 1:11, 4:13 **15:5:** Hosea 14:8; Jon 15:16; 2 Korin 3:5; Filipai 1:11; 4:13 **15:6:** Mt 3:10, 7:19, 13:42 **15:6:** Matyu 3:10; 7:19; 13:42 **15:7:** Mt 7:7, Jo 14:13-14, 15:16, 16:23 **15:7:** Matyu 7:7; Jon 14:13-14; 15:16; 16:23 **15:8:** Mt 5:16, Jo 8:31, Fl 1:11 **15:8:** Matyu 5:16; Jon 8:31; Filipai 1:11

9 “Afeziam bar na gifonge, ezi arazir
kamra ki ia gifonge. Egh ia nan poroghti ki
ia gifuegh mamaghira ikiam.
10 Ki uan Afeziamin Akar Gavgavibar gin
zui, egha an porozi a na gifongezi moghin, ia
uaghan nan Akar Gavgavibar gin mangiva
nan poroghti, ki ia gifuegh mamaghira
ikiam.
11 “Nan navir agorogem ian ikiasa ki
ifonge. Ezi agoroger kam bar ian navir
averiabagh izivagham. Kamaghin amizi, ki
akar kabar ia mikeme.
12 Ki ia mikemezir Akar Gavgavimra kara:
ki bar ia gifongezi moghin, arazir kamra ia
uari uarigh ifongegh.
13 Gumazitam uan namakar aghuim
gifuegh a bagh aremegham, ezi an arazir
uarira uari ifongezim, a gumazamizir
igharazibagh ifongezir araziba bar dagh
afira.
14 Ezi ki ia mikemezi moghin ia ami, egha
ia nan namakar aghuibar iti.
15 E fo, ingangarir gumazim bizir an gu-
mazir ekiam amiba, an adagh fozir puvati.
Kamaghin amizi, ki ua ‘ingangarir gumaz-
iba’ ia diborir puvati. Akaba bar ki uan
Afeziam da, da baregha ki ia mikemegha
gifa. Kamaghin amizi, ki ‘namakar aghuiba’
ia garisi.
16 “Ia uari ko ikiasa na misevezir pu. Pu-
vati. Ia nan adarazir ikiasa ki ia misefe.
Egha ki ingangarim ia ganidi, ia mangi
biva dagher aviriba iki, eghti ian dagheba
ikivira ikiam. Kamaghin ia bizitam uari
daningisi nan ziamin Afeziamin azaraghti, a
ia daningam.
17 Kar nan Akar Gavgavim, ki ia ganidi: Ia
uari uarigh ifongegh.”

*Nguazimin gumazamiziba suren gumaz-
ibar apanim damuam*

18 Iesus ua kamaghin migei, “Nguazimin
gumazamiziba ian apanim damuti, ia
okinighnighan marki, me faragha uaghan
nan apanimin ike.
19 Ia nguazir kamin gumazamizibar
min ikiti, nguazimin gumazamiziba
uan adarazigh ifongezi moghin, ia
gifongegham. Ezi ia nguazir kamin
gumazamiziba puvati. Ki ia misevegha
gifa, ezi ia nguazir kamin araziba ataki.
Kamaghin amizi, nguazimin gumazamiziba
ian aghuagha ian apanim gami.
20 Ia akar ki ia mikemeziba deraghvira
da ginighnigh, ingangarir gumaziba uan gu-
mazir ekiam gafirazir puvati. Kamaghira
me paza na gamizi moghin, me uaghan pazi
ia damuam. Egh me ti nan akam bareghai,
me uaghan ian akam baragham.
21 Egha me Afeziam gifozir puvati, a na
amadazi ki izes. Ezi ia nan adarasi, ka-
maghin, me arazir kurar kaba bar dar ia
damuam.
22 Ezi ki ti izeghan kogha akam me
ganingizir puvatizi, ezi ia arazir kurabar
osimtiziba puvatighai. Ezi datirighin me
uan arazir kurabar mongan tuaviba puvati.
23 Gumazir nan aghuagha nan apanim
gamim, a uaghan nan Afeziamin aghuagha
an apanim gami.
24 Ki men tongin ikia mirakelbagh ami,
da gumazir igharazitam faragha amizir
puvatizir ingangariba. Ezi ki men tongin
mirakelin kabagh amizir puvatizi, me
arazir kurabar osimtiziba puvatighai.
Ezi datirighin me mirakelin ki amizibar
ganigha gifa, egha me na ko Afeziam sara,
gan aghuagha gan apanim gami.
25 Osizirir mam, Judan Arazibar aven iti, a
kamaghin migei, ‘Gumazamiziba pura nan
apanim gami.’ Ezi akar kam guizbangira
otivasa, kamaghin me nan apanim gami.
26 “Godin Duar Gavgavim ia Daningamim,
an Afeziam ko iti. A guizbangira migeir
Duam, an Afeziam ko ikegh izam. A iziva
deravira nan araziba ko ingangaribar gun
mikimam.
27 Ki faragh ingangarim gamima, ia na ko
ikia iza datirighin. Kamaghin, ia uaghan
nan gun mikimam.

16

1 “Ezi ki kamaghsua, ia uan nighnizir

15:10: Jo 14:15, 14:21-23, 1 Jo 2:5 **15:10:** Jon 14:15; 14:21-23; 1 Jon 2:5 **15:11:** Jo 16:24, 17:13, 1 Jo 1:4 **15:11:** Jon 16:24; 17:13; 1 Jon 1:4 **15:12:** Jo 13:34, 15:17, 1 Te 4:9, 1 Pi 4:8, 1 Jo 3:11, 3:23, 4:21, 2 Jo 5 **15:12:** Jon 13:34; 15:17; 1 Tesalonika 4:9; 1 Pita 4:8; 1 Jon 3:11; 3:23; 4:21; 2 Jon 1:5 **15:13:** Jo 10:11, Ro 5:7-8, Ef 5:2, 1 Jo 3:16 **15:13:** Jon 10:11; Rom 5:7-8; Efesus 5:2; 1 Jon 3:16 **15:14:** Mt 12:50, Jo 14:15, 14:23 **15:14:** Matyu 12:50; Jon 14:15; 14:23 **15:15:** Jo 17:26, Ap 20:27 **15:15:** Jon 17:26; Aposel 20:27 **15:16:** Mt 28:19, Mk 16:15, Jo 6:70, 14:13, 1 Jo 4:10, 4:19 **15:16:** Matyu 28:19; Mak 16:15; Jon 6:70; 14:13; 1 Jon 4:10; 4:19 **15:17:** Jo 13:34 **15:17:** Jon 13:34 **15:18:** Mt 10:22, 1 Jo 3:1, 3:13 **15:18:** Matyu 10:22; 1 Jon 3:1; 3:13 **15:19:** Jo 17:14, 1 Jo 4:5 **15:19:** Jon 17:14; 1 Jon 4:5 **15:20:** Ese 3:7, Mt 10:24, Lu 6:40, Jo 13:16 **15:20:** Esekiel 3:7; Matyu 10:24; Luk 6:40; Jon 13:16 **15:21:** Mt 5:11, 10:22, 24:9, Mk 13:13, Jo 16:3 **15:21:** Matyu 5:11; 10:22; 24:9; Mak 13:13; Jon 16:3 **15:22:** Jo 9:41, Ro 1:20, Je 4:17 **15:22:** Jon 9:41; Rom 1:20; Jems 4:17 **15:23:** Lu 10:16, 1 Jo 2:23 **15:23:** Luk 10:16; 1 Jon 2:23 **15:24:** Jo 3:2, 7:31, 9:32, 9:41, 14:11 **15:24:** Jon 3:2; 7:31; 9:32; 9:41; 14:11 **15:25:** Sng 35:19, 69:4 **15:25:** Onger Akaba 35:19; 69:4 **15:26:** Lu 24:49, Jo 14:26, 16:7, 16:13, Ap 2:33, 1 Jo 5:6 **15:26:** Luk 24:49; Jon 14:26; 16:7; 16:13; Aposel 2:33; 1 Jon 5:6 **15:27:** Lu 1:2, 24:48, Ap 1:8, 1:21-22, 1 Pi 5:1, 2 Pi 1:16 **15:27:** Luk 1:2; 24:48; Aposel 1:8; 1:21-22; 1 Pita 5:1; 2 Pita 1:16 **16:1:** Mt 11:6, 24:10, 26:31 **16:1:** Matyu 11:6; 24:10; 26:31

gavgavim ataghiraghan markı, kamaghın
amizı, kı bizir kamın ia mıkeme.
2 Me ian anogoreghtı ia ua God ko mıgeir
dıpenıbar aven ıkıan kogham. Eghtı gın
dughıam ızıtı, gumazıba ıa mısoghtı ıa
arımıghıram, egh me suam, me Godın ın-
gangarır aghuım gamı.
3 Me Afezıam gıfozır puvatıgha, uaghan
na gıfozır puvatı. Kamaghın me arazır
kabar amuam.
4 Kı kamaghsua, gumazıba gın arazır
kabar ıa damutı, eghtı ıa akar kı ıa
mıkemezır kam gınıghnıgham. Kamaghın
amizı, bizir otivamın kaba, kı datırıghın dar
gun ia mıkemegha gıfa.”

Iesus Godın Duamın ingangarım mıgei

Egha Iesus kamaghın mıgei, “Kı faragha
uabı ia ko iti, kamaghın kı bizir kabar gun
ia mıkemezır puvatı.
5 Egha datırıghın Afezıar na amadazı kı
ızezım, kı a bagha zui. Ezı ian tav nan
azarazır puvatı, ‘Nı managh zui?’
6 Kı akar kamın ia mıkemezı, ian naviba
datırıghın bar oseme.
7 Ezı kı guizbangıra ia mıgei, kı ian
akurvaghasa ia ategha zui. Kı fo, kı
mangıghan koghtı, Godın Duar Gavgavim
ia Danıngamım, a ia bagh ızeghan kogham.
Kı mangıgh ia bagh anemangam.
8 Eghtı a ızıva nguazır kamın gumazamız-
ıbar amutı me arazır kuramın mıngarım
ko arazır aghuımın mıngarım ko Godın ko-
tıamın mıngarım gıfogham.
9 Arazır kuramın mıngarım, a kamakın,
me nıghnızır gavgavim nan ıtır puvatı.
10 Arazır aghuımın mıngarım, a kamakın,
kı Afezıam bagh mangıghtı, ıa ua nan
ganıghan kogham.*
11 Godın kotıamın mıngarım, a kamakın,
nguazır kam gatıvazır gumazır dapanım,
God kotıamın aven a tuisıgha gıvagha
ghaze, a ıvezır kuram ınıgh aremegham.
12 “Kı ia mıkımamın akar avırıba ıtı, ezı
datırıghın ıan nıghnızıba bar ızıfa, eghtı ıa
bar da bareghan kogham.
13 Ezı Godın Duam, a guizın akam mıgeir
Duam, a ızıva, ıan nıghnızıbar amutı ıa
guizın akaba bar dagh fogham. A uabı uan
nıghnızımın akatam mıkemeghan kogham.
Puvatı. Akar an oraghizım, akar kamra an
an gun mıkımam. Egh a bizir gın otivamıbar
gun ia mıkımam.
14 A nan akam ınıghıva an gun ia
mıkımam. Egh arazır kamın a nan ziar
ekıam ko nan gavgavim, ıan akagham.
15 Afezıamın bizıba da bar nan bizıba.
Kamaghın amizı, kı kamaghın ıa mıkeme,
an Duam nan akam ınıghıva an gun ia
mıkımam.”

Bar akongezır arazım, a navır osımtızımın danganım ınıgham

16 Egha Iesus ua kamaghın mıgei,
“Dughıar bar ovezımın ia ua nan ganıghan
kogham. Egh dughıar bar otevımın gın ia
ua nan ganam.”
17 Ezı suren gumazır maba uarıra uarır
tongın uarıv gei, “Akar a mıgeir kamın
mıngarım manmaghın ghu? A ghaze,
‘Dughıar bar ovezımın ia nan ganıghan
kogham. Egha uaghan ghaze, dughıar
otevımın gın ia ua nan ganam.’ Egha
uaghan ghaze, ‘Bizir kamın mıngarım, a
kamakın, kı Afezıam bagha zui.’ ”
18 Egha me mıgıa ghuavıra ıtı, “Dughıar
ovezır a mıkemezır kam, a bizir tizım? E
akar a mıkemezır kamın mıngarım gıfozır
puvatı.”
19 Ezı Iesus fo, me an azangsıghasa,
ezı a me mıgıa ghaze, “Ia tı tıntınıbar
akar kı mıkemezır kamın mıngarım bagha
azangsısı? Kı kamaghın mıgei, ‘Dughıar
ovezımın ıa nan ganıghan kogham. Egh
gın dughıar otevımın ıa uan nan ganam.’ Ia
tı bizir kam bagha azaı, o?
20 Kı bar guizbangıra ia mıgei, ıa puvıram
azıva arangam. Eghtı nguazımın gumaza-
mızıba bar akuegham. Ian naviba ose-
megham. Eghtı ıan navır osımtızır kam
raghırıghtı, navır agorogem otogham.
21 Amizım borım batasava amuava, a fo, a
mızazım ınıamın dughıam otogha gıfa. Ka-
maghın an oseme. Egha an otegha gıvagha,
a ua mızazır kam gınıghnızır puvatı. An
borım nguazımın otogha gıfa, kamaghın
amizı, a bar akonge.

16:2: Mt 24:9, Lu 6:22, Jo 9:22, 9:34, Ap 8:1, 26:9-11 **16:2:** Matyu 24:9; Luk 6:22; Jon 9:22; Aposel 8:1; 26:9-11 **16:3:** Jo 15:21, Ro 10:2, 1 Ko 2:8, 1 Ti 1:13 **16:3:** Jon 15:21; Rom 10:2; 1 Korin 2:8; 1 Timoti 1:13 **16:4:** Jo 13:19, 14:29 **16:4:** Jon 13:19; 14:29 **16:5:** Jo 7:33, 13:3, 13:36, 14:28, 16:10, 16:16 **16:5:** Jon 7:33; 13:3; 13:36; 14:28; 16:10; 16:16 **16:6:** Jo 14:1, 16:22 **16:6:** Jon 14:1; 16:22 **16:7:** Jo 14:16, 14:26, 15:26, Ap 2:33, Ef 4:8 **16:7:** Jon 14:16; 14:26; 15:26; Aposel 2:33; Efesus 4:8 **16:9:** Jo 3:18, 15:22, Ap 2:22-37 **16:9:** Jon 3:18; 15:22; Aposel 2:22-37 **16:10:** Jo 3:14, 5:32, Ap 2:32, 5:31, Ro 4:25 **16:10:** Jon 3:14; Aposel 2:32; 5:31; Rom 4:25 * **16:10:** Nguazır kamın gumazamızıba Iesus isa kot gatıgha ghaze, an arazır kuram gamı, egh an ovengam. Ezı God Iesus gamızı a ua dıkavızı anenıgha ghuzı, an a ko ıtı. Arazır kamra, God gumazamızıbar akagha ghaze, Iesus arazır aghuımram amı. **16:11:** Jo 12:31, Ap 26:18, Ef 2:2, Kl 2:15, Hi 2:14 **16:11:** Jon 12:31; Aposel 26:18; Efesus 2:2; Kolosi 2:15; Hibru 2:14 **16:12:** Mk 4:33, 1 Ko 3:1-2, Hi 5:12 **16:12:** Mak 4:33; 1 Korin 3:1-2; Hibru 5:12 **16:13:** Jo 14:17, 14:26, 15:26, 1 Jo 2:20, 2:27 **16:13:** Jon 14:17; 14:26; 15:26; 1 Jon 2:20; 2:27 **16:15:** Mt 11:27, Jo 3:35, 17:10 **16:15:** Matyu 11:27; Jon 3:35; 17:10 **16:16:** Jo 7:33, 14:19, 16:10 **16:16:** Jon 7:33; 14:19; 16:10 **16:21:** Ais 26:17 **16:21:** Aisaia 26:17

22 Ezi kamaghira, ia datirighin naviba oseme. Eghti ki ua ian ganti, ian naviba bar akuegham. Eghti tav ian agoroger kam batueghan kogham.
23 Eghti dughiar kamin ia ua bizitam bagh nan azaraghan kogham. Ki guizbangira ia migei, ia bizitam bagh nan ziamin Afeziamin azaraghti, a ia daningam.
24 Ia fomira ikegha iza datirighin, ia nan ziamin bizitam iniasa azarazir puvati. Ia azangsigh biziba iniam, eghti agorogem bar ian navibagh izivagham."

Iesus nguazir kamin gavgavim dikabirazi a iraghu

25 Egha Iesus ua kamaghin migei, "Ki akar isin zuimin akar kabar ia gami. Ki gin ua akar isin zuitam ia mikemeghan kogham. Puvati. Ki bighivira ia mikimiva, egh Afeziamin gun ia mikimam.
26 Ia dughiar kamin nan ziamin azangsigham. Ki kamaghin migeir puvati, ki ia bagh Afeziamin ko mikimam. Puvati.
27 Afeziam a uabi ia gifonge. Ia a gifongegha ia nighnizir gavgavim nan ikia egha fo, ki Afeziam ko ikegha ize. Kamaghin a ia gifonge.
28 Guizbangira, ki fomira Afeziam ko ikegha nguazimin ize. Egh datirighin ki ua nguazim ategh uam Afeziam bagh mangam."
29 Ezi an suren gumaziba kamaghin migei, "Are, ni datirighin bighavira migei, egh akar isin zuibav geir puvati.
30 Ezi e datirighin fo, ni biziba bar dagh fo. Gumazitam bizitam bagh nin azangasa nighnisi, ni an nighnizim gifogha gifa. Ni an azangsizim bagha mizuai puvati. Kamaghin amizi, e nighnizir gavgavim ikia ghaze, ni God ko ikegha ize."
31 Ezi Iesus kamaghin men akam ikaragha ghaze, "Ia datirighin nighnizir gavgavim iti, o?
32 Ia oragh. Dughiam a roghira izi, egha a izegha gifa, eghti me vaghvagh ian agintighti ia tintinibar uan nguibabar mangam. Egh ia na ateghti ki uabira ikiam. Ezi Afeziam na ko iti, kamaghin ki bar uabira ikeghan kogham.
33 Ia nan poroghiv ikiva egh ia navir amirizim ikiasa ki ifonge. Kamaghsua ki akar kam ia mikeme. Eghti ia nguazir kamin ikiti, osimtiziba ia bativam. Eghti ian naviba gavgavigh iki! Ki nguazir kamin gavgavim dikabiragha anegifa!"

17

Iesus suren gumaziba bagha God ko migei

1 Egha Iesus suren gumazibav kemegha givagha, kogha overiamin gara, kamaghin migei, "Afeziam, dughiam izegha gifa. Eghti nin Otarim ziar ekiam ni daningisi, kamaghin ni datirighin ziar ekiam uan Otarim daningigh.
2 Kamaghin ami, ni gavgavim a ganigha gifa. Ni kamaghin ifonge, a ikirimirir aghuim gumazamizir ni a ganingiziba, bar me daningam. Kar zurara itir ikirimirir aghuarim. Bizir kam bagha, ni gumazamiziba bar men dapanimin ikiasa anemisefe.
3 Ezi zurara itir ikirimirir aghuarim, a kamakin: Gumazamizir ikirimirir aghuarir kam iniziba, me ni gifo, ni uabira ni guizbangin God. Egha me Krais Iesus gifo, ni anemadazi a ize.
4 "Ki nin ziar ekiam ko gavgavim nguazir kamin gumazamizibar akagha gifa. Egha ki, ingangarir ki damuasa ni na ganingizir kam, ki a gamigha gifa.
5 Afeziam, fomira nguazim tighar otivam, ki ni ko ikia nan ziam ekefe. Ezi datirighin ni uan damazimin, ni ua ziar ekiam na daningasa, ki ifonge.
6 "Ki nin ziar ekiam isa nguazir kamin gumazir ni na ganingizibar aka. Me nin gumazamiziba, ezi ni me na ganigha gifa. Ezi me deravira nin akam baragha an gin zui.
7 Egha me datirighin fo, bizir ni na ganingiziba, da bar nin ize.
8 Ezi akar ni na ganingiziba, ki bar da isa me ganingi. Ezi me da ini, egha me guizbangira kamaghin fo, ki fomira ni ko ikegha, egha ki ize. Egha me nighnizir gavgavim ikia kamaghin fo, ni na amadazi ki ize.

16:22: Ais 66:14, Lu 24:41, 24:52, Jo 14:1, Ap 2:46, 1 Pi 1:8 **16:22:** Aisaia 66:14; Luk 24:41; 24:52; Jon 14:1; Aposel 2:46; 1 Pita 1:8 **16:23:** Mt 7:7, Jo 14:13, 15:16 **16:23:** Matyu 7:7; Jon 14:13; 15:16 **16:24:** Jo 15:11 **16:24:** Jon 15:11 **16:25:** Jo 10:6 **16:25:** Jon 10:6 **16:27:** Jo 14:21-23 **16:27:** Jon 14:21-23 **16:30:** Jo 2:25, 16:27, 17:8, 21:17 **16:30:** Jon 2:25; 16:27; 17:8; 21:17 **16:32:** Mt 26:31, 26:56, Mk 14:27, Jo 8:29, 20:10 **16:32:** Matyu 26:31; 26:56; Mak 14:27; Jon 8:29; 20:10 **16:33:** Jo 14:27, Ro 5:1, 8:37, Ef 2:14, 2 Ti 3:12, 1 Jo 4:4, 5:4 **16:33:** Jon 14:27; Rom 5:1; 8:37; Efesus 2:14; 2 Timoti 3:12; 1 Jon 4:4; 5:4 **17:1:** Jo 11:41, 12:23, 13:32 **17:1:** Jon 11:41; 12:23; 13:32 **17:2:** Dan 7:14, Mt 11:27, Jo 6:37, 1 Ko 15:25-27, Fl 2:10, Hi 2:8 **17:2:** Daniel 7:14; Matyu 11:27; Jon 6:37; 1 Korin 15:25-27; Filipai 2:10; Hibru 2:8 **17:3:** Ais 53:11, Jo 5:36-37, 1 Ko 8:4, 1 Te 1:9, 1 Jo 5:20 **17:3:** Aisaia 53:11; Jon 5:36-37; 1 Korin 8:4; 1 Tesalonika 1:9; 1 Jon 5:20 **17:4:** Jo 4:34, 13:31, 14:13, 14:31, 15:10 **17:4:** Jon 4:34; 13:31; 14:13; 14:31 **17:5:** Jo 1:1-2, 17:24, Fl 2:6, Kl 1:15-17, Hi 1:3, 1:10 **17:5:** Jon 1:1-2; 17:24; Filipai 2:6; Kolosi 1:15-17; Hibru 1:3; 1:10 **17:6:** Sng 22:22, Jo 6:37-39, 10:29 **17:6:** Onger Akaba 22:22; Jon 6:37-39; 10:29 **17:8:** Jo 8:28, 12:49, 14:10, 16:27, 16:30 **17:8:** Jon 8:28; 12:49; 14:10; 16:27; 16:30 **17:9:** Jo 6:37, 6:44, 1 Jo 5:19 **17:9:** Jon 6:37; 6:44; 1 Jon 5:19

9 “Ki me bagha ni ko migei. Ki bar
nguazimin gumazamiziba bagha ni ko
migeir pu. Ki fo, gumazamizir ni na
ganingizir kaba, me nin adarasi. Kamaghin
amizi, ki me bagha ni ko migei.
10 Ezi nan gumazamiziba, me nin adarasi.
Ezi nin gumazamiziba, me nan adarasi.
Ezi gumazamiziba nan gumazamizir kabar
gari, me nan ziar ekiam gifo.
11 “Ki datirighin ni bagh izam, egh ki
ua nguazimin ikian kogham. Ezi me
nguazimin ikiavira iti. Ezi Afeziam, ni
bar zue ezi tav nin min itir puvati! Ki
kamaghsua, me uari inigh navir vamira
iki, mati ni na ko, ga uaning inigha iti
mokin. Bizir kam bagha, ni uan ziamin
gavgavimin deravira men gan. Kar ziar ni
na ganingizim.
12 Ezi dughiar ki me ko itiba, ki nin
ziamin gavgavimin men gari. Kar ziar
ni na ganingizim. Ki bar deravira men
garima men tav ovengezir puvati. Ezi
gumazir ovengamim, a uabiram ovengam.
Ki kamaghsua, nin Akinafarimin itir akam
guizbangira otivam, kamaghin gumazir
kam ovengam.
13 “Ki datirighin ni bagha izi. Ki ka-
maghin ifonge, nan agorogem men nav-
ibagh izivagh ikiam. Kamaghin, dughiar ki
nguazimin itim, ki akar kabav keme.
14 “Nin akam, ki me ganigha gifa. Ki
nguazir kamin gumazim puvati. Ezi
kamaghira, nan gumazamiziba me nguazir
kamin gumazamiziba puvati. Kamaghin
amizima, nguazir kamin gumazamiziba
men aghuagha men apanim gami.
15 Ki, ni nguazir kamin me inigh azenan
mangasa nin azangsizir pu. Puvati. Ki,
ni men ganasa, ki nin azai, eghti Gumazir
Kuram pazi me damuan kogham.
16 Ki uabi ki nguazir kamin gumazim pu-
vati. Ezi kamaghira, me nguazir kamin gu-
mazamiziba puvati.
17 Ezi nin akam a bar guizbangira, ezi ni
uan akam damuti a men navir averiabar
ingarasa, ki ifonge. Eghti ni me damuti me
uari isi ni daningam.
18 Ni fomira na amadazi ezi ki izegha
nguazir kamin gumazamizibar tongin iti.
Ezi kamaghira ni gumazir na ganingiziba,
ki me amadagha ghaze, me nguazir kamin
gumazamizibar tongin ikiam.
19 Ki kamaghin ifonge, me bar
guizbangira uari isi ni daningam. Bizir kam
bagha ki men akurvaghasa, ki bar uabi isa
ni ganingi.
20 “Ki gumazir kabara bagha God ko
migeir puvati. Ki, gumazamizir men akam
baragh nighnizir gavgavim nan ikiamiba, ki
uaghan me bagha God ko migei.
21 Egha gumazir kaba bar navir vamira
ikiasa ki ifonge. Afeziam, ni nan aven
itima ki nin aven iti, ezi kamaghira me
gan aven ikiasa ki ifonge. Eghti nguazimin
gumazamiziba nighnizir gavgavim iki egh
fogh suam, ni na amadazi ki ize. Kamaghin
ki ghaze, me bar navir vamira iki.
22 Ki ghaze, ni na ko, ga navir vamira iti
moghin, kamaghira me navir vamira ikiam.
Bizir kam bagha, ziar ekiar na ganingizim,
ki ziar ekiar kamra isa me ganingi.
23 Ki kamaghsua, nguazimin gumazamiz-
iba fogh suam, ni na amadazi ki ize. Egh
fogh suam, ni na gifongezi moghira ni nan
adarazigh ifonge. Kamaghin ki men aven
iti, ezi ni nan aven iti, ezi arazir kamin me
guizbangira navir vamira ikiasa ki ifonge.
24 “Afeziam, gumazamizir ni na
ganingiziba, me na ko nguibar ki itimin
ikiasa ki ifonge. Me nan angazangarir
ekiam ko nan gavgavimin ganasa ki ifonge.
Dughiar nguazim tighar otivam, ni na
gifonge, egha ni angazangarir kam ko
gavgavim na ganingi.
25 “Ni Arazir Aghuibaram Amir Afeziam,
nguazimin gumazamiziba ni gifozir puvati.
Ezi ki ni gifo. Ezi nan adarasi, me fo, ni na
amadazi ki ize.
26 Ki kamaghin ifonge, me igharaz
darazigh ifongezir arazim inigham, mati
ni na gifongezi mokin. Eghti ki uaghan men
aven ikiam. Kamaghin ki ni isa men aka,
egh ki kamaghin damu mamaghira ikiam.”

Iesus mizazim inigha aremegha ua dikafi

18

(Sapta 18–20)

17:10: Jo 16:15 **17:10:** Jon 16:15 **17:11:** Jo 10:30, 13:1, 17:21, 1 Pi 1:5, Ju 1 **17:11:** Jon 10:30; 13:1; 17:21; 1 Pita 1:5; Jut 1:1 **17:12:** Sng 41:9, 109:8, Jo 6:39, 13:18, 18:9, Ap 1:20, Hi 2:13, 1 Jo 2:19 **17:12:** Onger Akaba 41:9; 109:8; Jon 6:39; 13:18; 18:9; Aposel 1:20; Hibru 2:13; 1 Jon 2:19 **17:13:** Jo 15:11 **17:13:** Jon 15:11 **17:14:** Jo 8:23, 15:18-19, 17:16, 1 Jo 3:13 **17:14:** Jon 8:23; 15:18-19; 17:16; 1 Jon 3:13 **17:15:** Mt 6:13, Ga 1:4, 2 Te 3:3, 1 Jo 5:18 **17:15:** Matyu 6:13; Galesia 1:4; 2 Tesalonika 3:3; 1 Jon 5:18 **17:17:** Sng 119:142, Ap 15:9, Ef 5:26, 1 Pi 1:22 **17:17:** Onger Akaba 119:142 **17:18:** Jo 20:21 **17:18:** Jon 20:21 **17:19:** 1 Ko 1:2, 1:30, 1 Te 4:7, Hi 10:10 **17:19:** 1 Korin 1:2; 1:30; 1 Tesalonika 4:7; Hibru 10:10 **17:21:** Jo 10:16, 10:38, 17:11, Ro 12:5, Ga 3:28 **17:21:** Jon 10:16; 10:38; 17:11; Rom 12:5; Galesia 3:28 **17:22:** Jo 14:20, Ap 4:32, 1 Jo 1:3, 3:24 **17:22:** Jon 14:20; Aposel 4:32; 1 Jon 1:3; 3:24 **17:23:** Kl 3:14 **17:23:** Kolosi 3:14 **17:24:** Jo 12:26, 17:5, 1 Te 4:17 **17:24:** Jon 12:26; 17:5; 1 Tesalonika 4:17 **17:25:** Jo 8:55, 15:21, 16:3, 16:27 **17:25:** Jon 8:55; 15:21; 16:3; 16:27 **17:26:** Jo 15:9, 15:15, 17:6 **17:26:** Jon 15:9; 15:15; 17:6

Judas Iesus isa apanibar agharim gati
(Matyu 26:47-56; Mak 14:43-50; Luk 22:47-53)

1 Ezi Iesus kamaghin God ko mikemegha
givagha, egha uan suren gumaziba ko me
ghua Kidronin Zarim girigha vongin ghue.
Ezi dipar kamin vongin azenir mam iti, ezi
Iesus uan suren gumaziba ko me azenir
kamin aven ghue.
2 Dughiar aviribar Iesus uan suren gu-
maziba azenir kamin me batifi. Kamaghin
Judas, a Iesus isi gumazir apanibar agharim
darighamim, a uaghan azenir kam gifo.
3 Egha a Romin midorozir gumaziba
ko, ofa gamir gumazir ekiaba ko Farisiba
amadazir polisin maba inigha me danganir
kamin ghue. Egha me adenir aviba ko
lamba ko midorozir biziba sara suigha zui.
4 Ezi Iesus bizir a bativamiba a bar dagh
fo. Egha a sivagha men boroghira ghua
kamaghin men azara, "Ia tina buri?"
5 Ezi me kamaghin an akam ikaragha
ghaze, "E Nasaretin gumazim Iesus buriasa
izi."
Ezi Iesus me migia ghaze, "Kar kirara."
Dughiar kam Judas, a gumazir Iesus isa me
ganidim, a me ko tughav iti.
6 Me Iesus barazi a kamaghin migei, "Kar
kirara," ezi me ua ekuigha ghua nguazim
gire.
7 Ezi Iesus ua men azara, "Ia tina buri?"
Ezi me ghaze, "Nasaretin gumazim Iesus."
8 Ezi Iesus kamaghin men akam ikaragha
ghaze, "Ki ia mikemegha gifa, kar kirara.
Kamaghin ia na buriva, gumazir kaba
ateghti me mangi."
9 A kamaghsua an akar fomira
mikemezim, an daghem otogham, "Ezi
gumazir ni na ganingiziba, men tav
ovengezir puvati." Kamaghin an arazir kam
gami.
10 Ezi Saimon Pita midorozir sabar mam
inigha ize, egha uan sabam a mikirigha
ofa gamir gumazibar dapanimin ingan-
garir gumazim misogha, an kuarir guvimin
itim atuzi, a iri. Ingangarir gumazir kamin
ziam, Malkus.
11 Ezi Iesus Pita migei, "Ni sabam inigh
ua an nodozim darugh. Manmagh ami? Ni
ghaze, ki ti Afeziam na ganingizir osimtizir
kam inian kogham, o?"

Me Iesus inigha Anas bagha zui

12 Ezi Romin midorozir gumaziba ko men
gumazir ekiam, ko Judan polisin gumaziba,
me Iesusin suighava benimin a ike.
13 Egha faraghava a inigha Anas bagha
ghu. Anas a Kaiafasin ivozir afeziam. Ka-
iafas a azenir kamin ofa gamir gumazibar
dapanim.
14 Egha Kaiafas, Judaba kamaghin me
mikemezir gumazim, "Kamaghin a dera,
gumazir vamira gumazamizibar danganim
inigh aremegham."

Pita ghaze, a Iesus gifozir puvati
(Matyu 26:69-70; Mak 14:66-68; Luk 22:55-57)

15 Ezi Saimon Pita ko suren gumazir
igharazir mam, aning Iesusin gin zui. Ofa
gamir gumazibar dapanim, a suren gu-
mazir kam gifo, kamaghin amizi, a Iesusin
gin ghua ofa gamir gumazibar dapanimin
dipenimin divazimin aven ghu.
16 Ezi Pita azenan ikia tiar akamin
boroghira tughav iti. Ezi suren gumazir
igharazim, a ghua amizir tiar akamin garim
mikemegha, Pita inigha aven zui.
17 Ezi amizir tiar akamin garim a kam-
aghin Pitan azara, "Ni ti uaghan gumazir
kamin suren gumazim?"
Ezi Pita ghaze, "Puvati. Ki an suren gu-
mazim puvati."
18 Ezi danganim bar orangi. Kamaghin
amizi, ingangarir gumaziba ko polisin gu-
maziba me avir mam ati. Egha me avimin
fiava an min tuivighav iti. Ezi Pita uaghan
me ko tughav ikia egha avimin fia iti.

Ofa gamir gumazibar dapanim
Iesusin kotim gami
(Matyu 26:59-66; Mak 14:55-64; Luk 22:66-71)

19 Ezi dughiar kamin ofa gamir gumaz-
ibar dapanim, a Iesusin suren gumaziba ko
akar a men sure gamizim bagha, a Iesusin
azangsisi.
20 Ezi Iesus kamaghin an akam ikaragha
ghaze, "Ki gumazamiziba azenara me
mikeme. Egha ki zurara God ko migeir
dipeniba ko Godin Dipenimin aven gumaza-
mizibar sure gami. Kar danganir Judaba
bar uari akuviba. Ki modogha akatam
mikemezir puvati.

18:1: 2 Sml 15:23, Mt 26:36, Mk 14:32, Lu 22:39 **18:1:** 2 Samuel 15:23; Matyu 26:36; Mak 14:32; Luk 22:39 **18:2:** Lu 21:37, 22:39 **18:2:** Luk 21:37; 22:39 **18:3:** Mt 26:47, Mk 14:43, Lu 22:47, Jo 7:45, Ap 1:16 **18:3:** Matyu 26:47; Mak 14:43; Luk 22:47; Jon 7:45; Aposel 1:16 **18:9:** Jo 17:12 **18:9:** Jon 17:12 **18:10:** Mt 26:51, Mk 14:47, Lu 22:38, 22:49-50 **18:10:** Matyu 26:51; Mak 14:47; Luk 22:38; 22:49-50 **18:11:** Mt 20:22, 26:39, 26:42, Mk 14:36, Lu 22:42 **18:11:** Matyu 20:22; 26:39; 26:42; Mak 14:36; Luk 22:42 **18:13:** Mt 26:57, Lu 3:2 **18:13:** Matyu 26:57; Luk 3:2 **18:14:** Jo 11:49-50 **18:14:** Jon 11:49-50 **18:15:** Mt 26:58, Mk 14:54, Lu 22:54, Jo 20:3, 21:20, Ap 3:1 **18:15:** Matyu 26:58; Mak 14:54; Luk 22:54; Jon 20:3; 21:20; Aposel 3:1 **18:16:** Mt 26:69, Mk 14:66, Lu 22:54 **18:16:** Matyu 26:69; Mak 14:66; Luk 22:54 **18:20:** Mt 26:55, Lu 4:15, Jo 7:14, 7:26-28 **18:20:** Matyu 26:55; Luk 4:15; Jon 7:14; 7:26-28

21 Ezi manmagh amizi ni nan azangsisi?
Ni gumazamizir akar kam baraghizibar
azangsigh. Me ki mikemezir akam gifo."
22 Iesus kamaghin migeima ezi polisin
gumazir mam tughav ikia, egha an an
guam a misuegha kamaghin migei, "Ni ka-
maghin ofa gamir gumazibar dapanimin
akam ikaragha ghaze, kar ti arazir aghuim,
o?"
23 Ezi Iesus kamaghin an akam ikaragha
ghaze, "Ki akar kuratam mikemeghti, ni
deravira akar ki mikemezimin gun mikim.
Eghti ki migirigiar aghuim damighti, ezi ni
tizim bagha na apese?"
24 Ezi Anas Iesus isa ofa gamir gumazibar
dapanim Kaiafas bagha anemada. Egha me
Iesus ikezir benim firizir puvati.

Pita ua ghaze, a Iesus gifozir puvati
(Matyu 26:71-75; Mak 14:69-72; Luk 22:58-62)

25 Saimon Pita tughav ikia egha avimin fii.
Ezi me kamaghin an azara, "Ni ti uaghan an
suren gumazir mam?"
Ezi a kamaghin migei, "Puvati. Ki an
suren gumazim puvati."
26 Ezi ofa gamir gumazibar dapanimin
ingangarir gumazir mam iti, a Pita kuarim
atuzir gumazimin adarazir mav.
A ghaze, "Ki ti nin gani, ni Iesus ko
azenimin aven ikes?"
27 Ezi Pita ua kamaghin migei, "Puvati."
Ezi dughiar kamra tuarim ake.

Me Iesus inigha Pailat bagha zui
(Matyu 27:1-2; 27:11-14; Mak 15:1-5; Luk 23:1-5)

28 Egha Judaba Iesus inigha Kaiafasin
dipenim ategha an akua gavmanin da-
panir ekiamin dipenimin zui. Ka bar
mizaraghara. Egha me ghaze, "E Godin
damazimin mizeghiva, egh e God Israelia
Gitazir Dughiamin isar ekiamin asizim
ameghan kogham." Kamaghin amizi, me
uari gavman dapanir ekiamin dipenimin
aven ghuzir puvati.*
29 Me azenan iti, ezi Pailat me bagha
izegha kamaghin men azara, "Ia akar
manam gumazir kam gasarazi, a kotin iti?"
30 Ezi me kamaghin an akam ikaragha
ghaze, "An arazir kuram gamir puvatizi, e
ni bagha a inigha izeghan koghai."
31 Ezi Pailat kamaghin me migei, "Kam-
aghin, ia a inigh mangiva uan Arazibagh
isin a tuisigh."
Ezi Judaba kamaghin an akam ikaragha
ghaze, "E gumazitam puram a misueghti an
aremeghan kogham."†
32 (Iesus fomira uan ovengamin arazim
migei. A kamaghsua, an akar kam
guizbangira otivam, ezi kamaghin Pailat ko
Judaba kamaghin uariv gei, ezi bizir kam
oto.)
33 Ezi Pailat uamategha gavmanin
dipenimin aven ghua, Iesusin diazima a
izi. Ezi a kamaghin an azara, "Ni Judabar
Atrivim, o?"
34 Ezi Iesus kamaghin an akam ikaragha
ghaze, "Ni uabi nighnigha akar kam gami, o
gumazir igharazitam nan gun ni mikeme?"
35 Ezi Pailat kamaghin an akam ikaragha
ghaze, "Manmaghin ami? Ni ghaze, ki ti
Judabar mav o? Nin adarazi ko ofa gamir
gumazir ekiaba, me nin akua na bagha ize.
Ni bizir tizim gami?"
36 Ezi Iesus kamaghin an akam ikaragha
ghaze, "Ki nguazir kamin atrivim puvati.
Ki nguazir kamin atrivimin ikiai, kam-
aghin nan ingangarir gumaziba na bagha
misoghai, egha tav na isa Judabar agharim
gatighan koghai. Ezi ki nguazir kamin atriv-
ibar min ingarir puvati."
37 Ezi Pailat an azara, "Ezi ni guizbangira
atrivir mam, o?"
Ezi Iesus kamaghin an akam ikaragha
ghaze, "Atrivimin migirigiar kam, kar nin
akamra. Amebam na batezi ki nguazir
kamin ingangarir vamira damuasa ize. In-
gangarir kam kamakin: ki guizin akam aku-
nam. Ezi gumazamizir guizin akamin gin
mangamiba, me nan akam barasi."
38 Ezi Pailat an azara, "Guizin akam, a bar
bizir tizimra?"

18:22: Jer 20:2, Ap 23:2 **18:22:** Jeremaia 20:2; Aposel 23:2 **18:25:** Mt 26:69-71, Mk 14:69, Lu 22:58 **18:25:** Matyu 26:69-71; Mak 14:69; Luk 22:58 **18:26:** Jo 18:10 **18:26:** Jon 18:10 **18:27:** Mt 26:74, Mk 14:72, Lu 22:60, Jo 13:38 **18:27:** Matyu 26:74; Mak 14:72; Luk 22:60; Jon 13:38 **18:28:** Mt 27:2, Mk 15:1, Lu 23:1, Ap 3:13, 10:28 **18:28:** Matyu 27:2; Mak 15:1; Luk 23:1; Aposel 3:13; 10:28 * **18:28:** Gavmanin faragha zuir gumaziba, Pailat ko an adarasi, me bar Romin gumaziba. Egha Judan Arazibar gin zuir puvati. Me Godin damazimin zuegh ikiamin nighniziba puvati. Kamaghin amizi, Judaba kamaghin nighnigha ghaze, me Romin gumaziba ko poroghiva Godin damazimin ti mizegham. **18:31:** Jo 19:6-7, Ap 18:15 **18:31:** Jon 19:6-7; Aposel 18:15 † **18:31:** Romin gavman Judabar Nguazim gatifa. Egha me amamangatizi, Judaba uari uan kotin aven bizitabar akiram. Egha me Judabar kotiabar kamaghin anogoroke, me gumazitam bagh mikimti, an aremeghan markiam. Arazir gumazim ter ighuvim gafuzi an aremeghamim, kar Rombar arazimra. **18:32:** Mt 20:19, Jo 3:14, 12:32-33 **18:32:** Matyu 20:19; Jon 3:14; 12:32-33 **18:33:** Mt 27:11 **18:33:** Matyu 27:11 **18:35:** Jo 1:11 **18:35:** Jon 1:11 **18:36:** Dan 2:44, 7:14, 1 Ti 6:13 **18:36:** Daniel 2:44; 7:14; 1 Timoti 6:13 **18:37:** Jo 8:47, 1 Ti 6:13, 1 Jo 3:19, 4:6 **18:37:** Jon 8:47; 1 Timoti 6:13; 1 Jon 3:19; 4:6 **18:38:** Mt 27:24, Lu 23:4 **18:38:** Matyu 27:24; Luk 23:4

Pailat ter ighuvimin
Iesus gafughasa migei
(Matyu 27:15-31; Mak 15:6-20; Luk 23:13-25)

Pailat mikemegha givagha ua Judaba bagha azenan ghu. Egha kamaghin me migei, “Ki an arazir kuratam batozir puvati.
39 Egha, arazir ki gin zuir kam, ia a gifo. Azeniba bar, God Israelia Gitazir Dughiabar, ki ian arazimin gin ghua gumazir vamira kalabusin a isa azenim garisi. Ia ifueghti ki Judabar atrivir kam firigh ia bagh anemangam, o?”
40 Ezi me kamaghin dia ghaze, “Mam puvati! Ni Barabasra firigh!” (Barabas, a gumazir okeim egha uaghan misosi.)‡

19

1 Ezi Pailat me mikemezi me Iesus inigha a ifozorosi.
2 Ezi midorozir gumaziba dikoniba itir beniba inigha atrivimin dapanir asuamin min an ingarigha, an dapanim garu. Egha me korotiar aghevir mam a garu.
3 Egha me an boroghira izegha a migei, “Judabar Atrivim, nirara atrivir ekiam!” Egha me kamaghin migiava an guam apezavira iti.
4 Ezi Pailat ua azenan ghugha kamaghin gumazamizibav gei, “Ia oragh. Ki a inigh ia bagh azenan izam, eghti ia fogham, ki an arazir kuratamin apizir puvati.”
5 Ezi Iesus azenan zui. Ezi dapanir asuar me benir dikoniba itimin ingarizim, an an dapanimin ikiavira iti. Ezi korotiar aghevir kam, a uaghan an ikiavira iti. Ezi Pailat me migei, “Ia gan, gumazir kam a kara.”
6 Ezi ofa gamir gumazir ekiaba ko polisin gumaziba an ganigha kamaghin dei, “A isi ter ighuvimin a gafugh! A isi ter ighuvimin a gafugh!”
Ezi Pailat kamaghin me migei, “Ia uari a inighiva egh ter ighuvimin a gafugh. Ki uabi, ki an arazir kuratamin apizir puvati.”
7 Ezi Judaba kamaghin an akam ikaragha ghaze, “A uabi ghaze ‘Ki Godin Otarim.’ Ezi en Arazibar Osizirir mam iti, ezi arazir kam kamaghin migei, gumazir kamaghin migeim, an aremegham.”
8 Ezi Pailat akar kam baregha bar atiatingi.
9 Egha a ua ghua gavmanin dipenimin aven ghugha, kamaghin Iesusin azai, “Ni nguibar manamin ikegha ize?” Ezi Iesus an akar kam ikarazir puvati.
10 Ezi Pailat a migei, “Manmaghin amizi ni nan akam ikarvaghan aghua? Ki ni firighamin gavgavim iti, egha uaghan ni isi ter ighuvim gafughamin gavgavim iti. Ezi ni ti bizir kam gifozir puvati?”
11 Ezi Iesus kamaghin an akam ikaragha ghaze, “Godin pin itim, a gavgavim ni ganingizir puvatizi, ni na dikabinamin gavgaviba puvatighai. Ezi gumazir na isa nin agharim gatizim, an arazir kuramin osimtizim, a nin arazir kuramin osimtizim, bar a gafira.”
12 Pailat akar kam baregha Iesus ateghti a mangasa tuaviba buri. Ezi Judaba kamaghin dei, “Ni gumazir kam ateghti a mangiti, ni Sisarin namakam puvati. Guizbangira, gumazim uabira uabi migia ghaze, an atrivim, a Sisarin apanim.”
13 Pailat akar kam baregha, Iesusin akua azenan ghu. Egha a jasin dabirabim gaperaghav iti, danganir kam, me “Dagiar Azuarim,” a garisi. (Hibrun akam me ghaze, “Gabata.”)
14 Ezi dughiar kam a dughiar me God Israelia Gitazir Dughiamin isam bagh daghebar amu bizibar kiramim. Kar aruer arizim. Ezi Pailat Judabav gei, “Ia ganigh! Ian Atrivim kara.”
15 Ezi me kamaghin dei, “A batokegh! A batueghti a mangi! A isi ter ighuvimin a gafugh!”
Ezi Pailat men azara, “Ia ifonge, ki ian Atrivim isi ter ighuvimin a gafugham?”
Ezi ofa gamir gumazir ekiaba kamaghin an akam ikaragha ghaze, “E atrivir igharaziba puvati. Sisar bar uabira!”
16 Kamaghin amizi, Pailat Iesus isa, me ter ighuvimin a gafughasa, a men agharim gati.

Me Iesus isa ter ighuvimin a gafu
(Matyu 27:32-44; Mak 15:21-32; Luk 23:26-43)

Ezi me Iesus inigha zui.
17 Ezi a uabi uan ter ighuvim gupugha, nguibar ekiam ategha danganir mamin zui,

---

18:39: Mt 27:15, Mk 15:6, Lu 23:17 **18:39:** Matyu 27:15; Mak 15:6; Luk 23:17 **18:40:** Lu 23:19, Ap 3:14 **18:40:** Luk 23:19; Aposel 3:14 ‡ **18:40:** Fofozir gumazir aviriba kamaghin nighnisi, Barabas, a gumazir Judan nguazim bagha Romin gavman ko misozir mav. **19:1:** Mt 20:19, Mk 15:15, Lu 18:33 **19:1:** Matyu 20:19; Mak 15:15; Luk 18:33 **19:2:** Lu 23:11 **19:2:** Luk 23:11 **19:3:** Jo 18:22 **19:3:** Jon 18:22 **19:4:** Jo 18:38, 19:6 **19:4:** Jon 18:38; 19:6 **19:6:** Jo 18:31, Ap 3:13 **19:6:** Jon 18:31; Aposel 3:13 **19:7:** Wkp 24:16, Mt 26:65, Jo 5:18 **19:7:** Ofa Gami 24:16; Matyu 26:65; Jon 5:18 **19:9:** Ais 53:7, Mt 26:62-63, 27:12-14, Lu 23:9 **19:9:** Aisaia 53:7; Matyu 26:62-63; 27:12-14; Luk 23:9 **19:11:** Lu 22:53, Jo 7:30, 10:18, Ap 2:23, Ro 13:1 **19:11:** Luk 22:53; Jon 7:30; 10:18; Aposel 2:23; Rom 13:1 **19:12:** Lu 23:2, Ap 17:7 **19:12:** Luk 23:2; Aposel 17:7 **19:14:** Mt 27:62 **19:14:** Matyu 27:62 **19:16:** Mt 27:26, 27:31, Mk 15:15, Lu 23:24 **19:16:** Matyu 27:26; 27:31; Mak 15:15; Luk 23:24 **19:17:** Mt 27:31-33, Mk 15:21-22, Lu 23:26, 23:33 **19:17:** Matyu 27:31-33; Mak 15:21-22; Luk 23:26; 23:33

an ziam “Dapanir Agharir Danganim.” (Hibrun akam me ghaze, “Golgota.”)
18 Ezi danganir kamin me a isa ter ighuvimin anegura. Egha me gumazir igharazir pumuning a ko, aning agura, mam vongin itima, mam vongin iti. Ezi Iesus aningin torimin iti.
19 Ezi Pailat uaghan me migeima me ziar mam osirigha ter ighuvim gati. Ziar kam a kamakin, “Nasaretin Gumazim Iesus, Judabar Atrivim.”
20 Me ziar kam, Hibrun akam ko Romin akam ko Grighin akamin, men akabar an osiri. Danganir me Iesus ter ighuvimin anegurazim, a nguibar ekiam broghira iti, kamaghin amizi, Judan avirim izava osizirir kamin gara egha a dibori.
21 Ezi ofa gamir gumazir ekiaba kamaghin Pailat migei, “Ni kamaghin osiran marki, ‘Judan Atrivim.’ Bar marki. Ni kamaghin osirigh, ‘Gumazir kam ghaze, ki Judabar Atrivim.’ ”
22 Ezi Pailat kamaghin men akam ikaragha ghaze, “Marki. Akar ki osirigha givazim, a kamaghira iki.”
23 Midorozir gumaziba ter ighuvimin Iesus gafugha givagha, gin me an korotiaba inigha 4plan akuabar uari rome. Egha me akuar vamira vamira isi. Egha me uaghan an korotiar ruarim sara ini, egha midorozir gumaziba kamaghin gari, me inir akuar aviriba inigha korotiar ruarir kam isamizir pu. Puvati. Me inir vamiram an ingarigha, isamizir puvati.
24 Egha midorozir gumaziba kamaghin uarira uariv gei, “E korotiar ruarir kam abighan kogham. Puvati. E satu gikararang fogham tina a iniam.”

Godin Akinafarimin itir akar mam kamaghin migei, “Me nan korotiaba tuiragh uarira uari daningam. Egh me satu gikararangiva gumazim amiseveghti a nan korotiar ruarim iniam.” Ezi akar kam guizbangira otoghasa, kamaghin arazir kamra midorozir gumaziba a gami.
25 Ezi Iesusin amebam ko, an amebamin afumim ko, Klopasin amuim Maria ko, Makdalan nguibamin amizim Maria, me bar an ter ighuvimin broghira tuivighav iti.
26 Ezi Iesus garima an amebam ko suren gumazir a bar ifongezim, aning roghira tughav iti. Ezi a kamaghin uan amebam migei, “Amizim, gumazir kam datirighin, a nin otarim.”
27 Egha a kamaghin suren gumazir kam migei, “Amizir kam, a datirighin nin amebam.” Ezi dughiar kamin ghua, suren gumazir kam Maria inigha uan dipenimin ghugha an gara uan amebamin min a gami.

Iesus areme
(Matyu 27:45-56; Mak 15:33-41; Luk 23:44-49)

28 Ezi Iesus fo, an ingangariba datirighin bar gifa. Egha a kamaghin migei, “Nan kuarim nan piri.” Godin Akinafarimin itir akar mam guizbangira otivasa, kamaghin an akar kam gami.
29 Ezi miner mam wainin afangtizim an ikia roghira iti. Ezi me dipamin suizir bizim inigha wainin dipam garu. Ezi wain a gizivazima, me a isa hisopin aghorim gikegha a isa Iesusin akam darighasa an amadi.
30 Ezi Iesus wainin kam amegha givagha, kamaghin migei, “A datirighin gifa.” Egha a dapanim aviragha uan duam sue.

Midorozir gumazir mam Iesusin ivim bira

31 Kar dughiar me Sabat bagha bizibar kirim. Sabatin dughiar kam, a dughiar bar ekiam. Kamaghin amizi, Judaba gumazir kuaba dughiar kamin ter ighuvibar ikian me aghua. Egha me kamaghin Pailatin azangsigha ghaze, a men amamangatighti me ter ighuvibar itir gumazibar suer agharibav sogh da apirighti, me zuamiram aremeghti me men kuaba adegh izighiram.
32 Ezi midorozir gumaziba ghua gumazir Iesus ko guraghav itir mamin suer agharimning misogha aning apirigha, egha ghua gumazir igharazim uaghan an suer agharimning misogha aning apiri.
33 Egha me iza Iesusin garima an aremegha gifa. Kamaghin amizima me an suer agharimning apirizir puvati.
34 Ezi midorozir gumazir mam afuzim inigha Iesusin ivim bira. Ezi ghuzim ko dipam zuamira ire.
35 (Ki, Jon, ki gumazir bizir kamin ganizim, ki kamaghin ifonge, ia bizir kam gifoghiva nighnizir gavgavim an ikiam. Kamaghin ki an gun ia migei. Akar ki gun migeir kam, a guizbangira. Ki uabi fo, ki guizbangira migei.)

19:19: Mt 27:37, Mk 15:26, Lu 23:38 **19:19:** Matyu 27:37; Mak 15:26; Luk 23:38 **19:23:** Mt 27:35, Mk 15:24, Lu 23:34 **19:23:** Matyu 27:35; Mak 15:24; Luk 23:34 **19:24:** Sng 22:18 **19:24:** Onger Akaba 22:18 **19:25:** Mt 27:55-56, Mk 15:40, Lu 23:49, 24:18 **19:25:** Matyu 27:55-56; Mak 15:40; Luk 23:49; 24:18 **19:26:** Jo 2:4, 13:23, 21:7, 21:20 **19:26:** Jon 2:4; 13:23; 21:7; 21:20 **19:28:** Sng 22:15, 69:21 **19:28:** Onger Akaba 22:15; 69:21 **19:29:** Mt 27:48 **19:29:** Matyu 27:48 **19:30:** Jo 17:4 **19:30:** Jon 17:4 **19:31:** Lo 21:22-23, Mk 15:42, Jo 19:42 **19:31:** Godin Araziba 21:22-23; Mak 15:42; Jon 19:42 **19:34:** 1 Jo 5:6-8 **19:34:** 1 Jon 5:6-8 **19:35:** Jo 21:24 **19:35:** Jon 21:24 **19:36:** Kis 12:46, Nam 9:12, Sng 34:20 **19:36:** Ua Me Ini 12:46; Diboboniba 9:12; Onger Akaba 34:20

36 Godin Akinafarimin itir akar mam,
a kamakin, “Me an agharitam apirighan
kogham.” God kamaghsua, akar kam
guizbangiram otogham, ezi kamaghin bizir
kam oto.
37 Ezi akar igharazir mam Godin
Akinafarimin iti, a kamakin, “Gumazir me
afuzimin ruazim, me an ganam.”

Me Iesusin kuam isa
mozir igiar mam gati
(Matyu 27:57-61; Mak 15:42-47; Luk 23:50-56)

38 Ezi gin Arimatean nguibamin gumazim
Josep ghua Iesusin kuam iniasa Pailatin
azangsisi. Josep a Iesusin suren gumazir
mam, egha a Judabar atiatigha, uan
nighnizir gavgavim modo. Ezi Pailat an
amamangatizi, a ghua Iesusin kuam ini.
39 Ezi Nikodemus, gumazir faragha
dimagarimin Iesusin ganizim, a uaghan ize.
Egha borer mughuriar aghuir maba inigha
ize, me temer pumuningin borem inigha
aning veregha, borer kam gami. Ezi borer
kamin osimtizim 30 kilogremin ghu.
40 Ezi Josep ko Nikodemus aning Iesusin
kuam inigha borer kam an kuam gaghui.
Egha inir aghuimin an mikarzim nomke,
Judaba uan gumazir oveaghuezibagh ami
mokin.
41 Ezi midorozir gumaziba Iesus ter
ighuvimin anegurazir danganir kamin
boroghira, azenir mam iti. Egha azenir
kamin mozir igiar mam iti, me dagiar mozir
kamin, faragha gumazitamin kuatam afazir
puvati.
42 Kar dughiar Judaba Sabatin dughiam
bagh bizibar kiramim, ezi mozir kam, a
Iesus aremezir danganimin boroghira iti.
Kamaghin amizi, aning Iesusin kuam inigha
ghua mozir kamin aneti.

20

Iesus ua dikafi
(Matyu 28:1-8; Mak 16:1-8; Luk 24:1-12)

1 Ezi Sanden bar mizaraghara, aminim
mitateghavira iti, ezi Makdalan nguibamin
amizim Maria, a mozimin ghu. Egha
a garima mozimin tiar akam gasarazir
dagiam ua itir puvati.*
2 Ezi a, Saimon Pita ko suren gumazir
igharazir Iesus bar ifongezim bagha ivegha
ghua kamaghin aning migei, “Me Ekiamin
kuam mozimin a inigha ghu, ezi e fozir
puvati, me managh aneti.”
3 Ezi Pita ko suren gumazir igharazir kam,
aning nguibam ategha mozimin zui.
4 Aning virara ivegha ghua, suren gu-
mazir igharazir kam Pita gafiragha, faragha
mozimin oto.
5 Egha an aviragha mozimin aven inir
aghuir me Iesusin kuam avarazir kabar
gara, egha aven ghuzir puvati.
6 Ezi Saimon Pita an gin ghua, mozimin
averiamin ghu. Egha a inir aghuir kabar
garima da iti.
7 Egha a inir igharazir mamin garima a
uaghan iti, kar inir me Iesusin dapanimin
ikezim. Inir kam a inir igharaziba ko itir pu-
vati. Saimon ghaze, me ti a righa igharagha
aneti.
8 Ezi suren gumazir igharazir faragha
mozimin otozim, a uaghan aven ghu. Egha
a bizir kabar ganigha nighnizir gavgavim
iti.
9 (Guizbangira, Godin Akinafarimin itir
akam ghaze, Iesus mozimin ua dikavigham.
Ezi dughiar kamin aning akar kam tighar
deraghvira a gifogham.)
10 Egha suren gumazimning uamategha
dipenimin ghu.

Makdalan nguibamin amizim Maria
Iesusin gani
(Matyu 28:9-10; Mak 16:9-11)

11 Ezi Maria mozimin azenan tughav ikia
azi. Egha aziavira ikia aviragha mozimin
averiamin gari.
12 Egha a enselin pumuningin garima,
aning korotiar ghurghurimning aru. Egha
aning danganir Iesusin kuam faragha
ikezimin aperaghav iti. Egha mam an
dapanim ikezir naghin aperazi, mam an
suemning ikezir naghin apera.
13 Egha aning kamaghin Marian azai,
“Amizim, ni manmaghsuava azi?”
Ezi a kamaghin aning migei, “Me nan
Ekiamin kuam inigha ghu, ezi ki fozir pu-
vati, me managh aneti.”
14 A kamaghin mikemegha, ragha garima,
Iesus tughav iti. Ezi Maria fozir puvati, kar
Iesus.
15 Ezi Iesus kamaghin an azara, “Amizim,
ni manmaghsuava azi? Ni tina buri?”
Ezi Maria ghaze, kar ti azenimin garir
gumazim, egha a kamaghin Iesus migei,

19:37: Sng 22:16-17, Sek 12:10, MAA 1:7 **19:37:** Onger Akaba 22:16-17; Sekaraia 12:10; Akar Mogomem 1:7 **19:38:** Mt 27:57, Mk 15:42, Lu 23:50, Jo 7:13, 9:22 **19:38:** Matyu 27:57; Mak 15:42; Luk 23:50; Jon 7:13; 9:22 **19:39:** Jo 3:1-2, 7:50 **19:39:** Jon 3:1-2; 7:50 **19:40:** Ap 5:6 **19:40:** Aposel 5:6 **19:42:** Ais 53:9, Jo 19:31 **19:42:** Aisaia 53:9; Jon 19:31 **20:1:** Mt 28:1, Mk 16:1, Lu 24:1 **20:1:** Matyu 28:1; Mak 16:1; Luk 24:1 * **20:1:** Wikbar faraghavira zuir aruem, a Sandera. **20:2:** Jo 13:23, 19:26, 21:7, 21:20, 21:24 **20:2:** Jon 13:23; 19:26; 21:7; 21:20; 21:24 **20:5:** Jo 19:40 **20:5:** Jon 19:40 **20:7:** Jo 11:44 **20:7:** Jon 11:44 **20:9:** Sng 16:10, Ap 2:25-31, 13:34-35 **20:9:** Onger Akaba 16:10; Aposel 2:25-31; 13:34-35 **20:11:** Mk 16:5 **20:11:** Mak 16:5 **20:14:** Mt 28:9, Mk 16:9, Lu 24:16, 24:31, Jo 21:4 **20:14:** Matyu 28:9; Mak 16:9; Luk 24:16; 24:31; Jon 21:4

"Gumazir aruam, ni an kuam inigh
mangighiva, egh danganir ni an atizimin
gun na mikemegh. Eghti ki mangiva a
iniam."
16 Ezi Iesus kamaghin a migei, "Maria!"
Ezi Maria ragha kamaghin Hibrun
akamin a migei, "Rabonai." Akar kamin
mingarim a kamakin, "Tisa."
17 Ezi Iesus kamaghin a migei, "Ki tighar
uan Afeziam bagh mavanangam, kamaghin
ni nan suiraghiv ikian marki. Ni nan avegh-
buaba bagh mangiva kamaghin me mikim,
ki e uan Afeziam bagha uamategha ghua-
vanadi. A nan God, ko uaghan ian God."
18 Ezi Makdalan Maria ghua suren
gumaziba kamaghin me migei, "Ki Ekiamin
ganigha gifa." Egha an akar Iesus a
mikemezimin gun me migei.

Suren gumaziba Iesusin gani
(Matyu 28:16-20; Mak 16:14-18; Luk 24:36-49)

19 Sanden guaratizimin aminim pirigha
givazi, suren gumaziba Judabar atiatigha
dipenir me itim, me pamten an tiar akaba
ase. Ezi Iesus iza pura suren gumazibar
tongin tugha, kamaghin me migei, "Ian nav-
iba amiragh iki."
20 A kamaghin migia, uan duar torir da-
farimningin itimning ko duar ivir vuemin
itim, men aka. Ezi suren gumaziba Ekiamin
ganigha me bar akonge.
21 Ezi Iesus ua me migei, "Ian naviba
amiragh iki. Afeziam na amadazi ezi ki ize.
Ezi kamaghira ki ia amadima ia zui."
22 A kamaghin migia, egha uan aminim
men a giveragha, men amada, egha kam-
aghin me migei, "Ia Godin Duam uan navir
averiabar a inigh.
23 Egh ia gumazamizibar arazir kuraba
gin amadagham, eghti God uaghan
men arazir kuraba gin amadaghti, da
puvatigham. Eghti ia men arazir kuraba
gin amadaghan koghti, men arazir kuraba
ikivira ikiam."

Tomas Iesusin gani

24 Dughiar Iesus uan suren gumaziba ba-
tozim, men 12plan suren gumazibar mav, a
me ko itir puvati. Kar Tomas, an ziar mam
Fufuzim.
25 Ezi suren gumazir igharaziba kam-
aghin Tomas migei, "E Ekiamin ganigha
gifa."
Ezi Tomas kamaghin me migei, "Ki an
duar torir me an dafarimning gafuzim-
ingin ganighan koghiva, egh ki uan dafar
puzim an duar torimning datighan kogh,
egh uan dafarim an ivir vuemin itir duam
datighan koghiva, ki nighnizir gavgavim
ikian kogham. Bar puvatigham."
26 Ezi 7plan dughiaba givazima, suren gu-
maziba ua dipenimin aven iti, ezi Tomas me
ko aven iti. Me tiar akaba bar pamten da
asegha gifa. Ezi Iesus iza men tongin tughav
iti. Egha me migei, "Ian naviba amiragh iki."
27 Egha a kamaghin Tomas migei, "Ni uan
dafar puzimin kagh suiragh, egh nan da-
farimningin ganigh. Egh ni uan agharim
amadagh uan dafarim nan ivir vuemin itir
duam datigh. Ni nighnizir pumuning ikian
marki. Ni nighnizir gavgavim nan iki."
28 Ezi Tomas kamaghin an akam ikaragha
ghaze, "Ni nan Ekiam. Ni nan God."
29 Ezi Iesus kamaghin a migei, "Ni nan
ganigha givagha, nighnizir gavgavim nan
iti, a? Gumazir nan ganizir puvatiziba, egha
nighnizir gavgavim nan iti, gumazir kaba
bar akongegh."

Akinafarir kamin mingarim

30 Iesus mirakelin avirir maba uaghan
suren gumazibar damazimin dagh ami. Ezi
ki bar Akinafarir kamin da osirizir puvati.
31 Ezi akar ki osirizir kam, ki kamagh-
sua, ia nighnizir gavgavim Iesusin ikiasa,
ki an osiri. A Gumazir God Uam E Ini-
asa Misevezim, a Godin Otarim. Eghti
ia nighnizir gavgavim an ikiva, egh ia
an ziamin zurara itir ikirimirir aghuarim
iniam. Ki kamaghsua, akinafarir kam an
osiri.

Iesus ua uabi isa uan suren gumazibar aka

21

(Sapta 21)

7plan suren gumaziba Iesusin gani

1 Dughiar maba givazima, Iesus Galilin
Dipar Akaremin boroghin, uabi isa ua
uan suren gumazibar aka. Galilin Dipar
Akaremin ziar mam Taiberiasin dipam.
Bizir kam kamaghin oto.
2 Dughiar kam Saimon Pita ko Tomas
(an ziar mam Fufuzim) ko Nataniel (an
nguibam, Kanan nguibar Galilin Distrighin
aven itim) ko Sebedin otarir pumuning, ko

20:17: Sng 22:22, Mt 28:10, Ro 8:29, Ef 1:17, Hi 2:11-12 **20:17:** Onger Akaba 22:22; Matyu 28:10; Rom 8:29; Efesus 1:17; Hibru 2:11-12 **20:19:** Mk 16:14, Lu 24:36, Jo 19:38, 1 Ko 15:5 **20:19:** Mak 16:14; Luk 24:36; Jon 19:38; 1 Korin 15:5 **20:20:** Jo 16:22, 19:34, 1 Jo 1:1 **20:20:** Jon 16:22; 19:34; 1 Jon 1:1 **20:21:** Mt 28:18-19, Jo 17:18, 2 Ti 2:2, Hi 3:1 **20:21:** Matyu 28:18-19; Jon 17:18; 2 Timoti 2:2; Hibru 3:1 **20:23:** Mt 16:19, 18:18 **20:23:** Matyu 16:19; 18:18 **20:24:** Jo 11:16, 14:5, 21:2 **20:24:** Jon 11:16; 14:5; 21:2 **20:27:** 1 Jo 1:1 **20:27:** 1 Jon 1:1 **20:29:** 2 Ko 5:7, 1 Pi 1:8 **20:29:** 2 Korin 5:7; 1 Pita 1:8 **20:30:** Jo 21:25 **20:30:** Jon 21:25 **20:31:** Lu 1:4, Jo 3:15-16, 5:24, Ro 1:17, 1 Pi 1:8-9, 1 Jo 5:13 **20:31:** Luk 1:4; Jon 3:15-16; 5:24; Rom 1:17; 1 Pita 1:8-9; 1 Jon 5:13 **21:2:** Mt 4:21, Jo 1:45-51, 20:24 **21:2:** Matyu 4:21; Jon 1:45-51; 20:24

Iesusin suren gumazir igharazir pumuning,
me bar uari inigha iti.
3 Egha Saimon Pita kamaghin me migei,
“Ki osiriba burisi mangam.”
Ezi me ghaze, “E ni ko mangam.” Egha
me dikavigha botin mamin ghuavanabogha
me zui. Ezi dimagarir kamin me osirir taba
inizir puvati.
4 Ezi bar mizaraghara, aruem ovirima,
me gumazir mamin garima a dipamin
dadarimin tughav iti. Ezi suren gumaziba
kamaghin fozir pu, kar Iesus.
5 Ezi Iesus kamaghin men azara, “Otariba,
ia osiritaba iniz, o?”
Ezi me kamaghin a ikaragha ghaze, “Bar
puvati.”
6 Ezi a kamaghin me migei, “Ia ivem inigh,
botin agharir guvimin amadaghan aneku-
nigh, egh ia osiritaba iniam.” Ezi me ivem
akunizi, osirir bar avirim ivem gizivazi, me
a gekuigh anangan ibura.
7 Ezi suren gumazir Iesus bar ifongezim,
a kamaghin Pita migei, “Kar Ekiamra.” Pita
faragha ingarasava uan korotiar aruzim
sue.
Egha a kamaghin oraki, “Kar Ekiamra,”
egha korotiam uam anerugha uabi ikegha,
dipam uabi akunigha egha dipamin ghua
dadarimin oto.
8 Ezi suren gumazir igharaziba botin
mam inigha ghua, osiriba sara ivem
amikirigha dadarimin zui. Me saghon itir
puvati, me 100 mitan dipar dadarimin
boroghira iti.
9 Ezi me iza dadarimin otogha givagha,
me avir mamin garima osiri maba avim
gisin iti. Ezi bretin maba sara iti.
10 Ezi Iesus kamaghin me migei, “Osirir ia
datirighin iniziba, ia taba inigh izi.”
11 Ezi Saimon Pita botin ghuavanabogha,
egha ivem a mikirigha dipar dadarimin
ghu. Ezi osirir ekiabara ivem gizifa, da
bar moghira, 153plan osiriba. Osiriba bar
avirasemezi ivem akariaghirizir puvati.
12 Ezi Iesus kamaghin me migei, “Ia izi
dami.”
Ezi suren gumaziba atiatigha men tav an
azarazir puvati, “Ni tina?” Me fo, kar Eki-
amra.
13 Ezi Iesus avimin boroghira ghua bret
inigha me ganidi. Egha osiriba sara inigha
uaghan me ganidi.
14 Dughiar Iesus mozimin dikavizimin
gin, kar an namba 3in dughiam a uabi isa
uan suren gumazibar aka.

Iesus Pita migia ghaze, ni nan sipsipba deraghvira men gan men akurvagh

15 Iesus uan suren gumaziba ko amegha
givagha, Iesus kamaghin Saimon Pitan azai,
“Saimon, Jonin otarim, ni ti bar na gifonge,
egha ni na gifongezir arazir kam, a gumazir
kaba na gifongezir arazibagh afira?”
Ezi Pita ghaze, “Are, Ekiam, ni fo, ki ni
gifonge.”
Ezi Iesus a migei, “Ni nan gumazamiziba
sipsipin nguzibar min men akurvagh der-
aghvira men gan.”*
16 Ezi Iesus uam an azara, “Saimon, Jonin
otarim, ni ti na gifonge?”
Ezi Pita a ikara, “Are, Ekiam, ni fo, ki ni
gifonge.”
Ezi Iesus a migei, “Ni nan gumazamiziba
sipsipbar min men akurvagh deraghvira
men gan.”†
17 Egha dughiar mikezimin uam an azara,
“Saimon, Jonin otarim, ni ti na gifonge?”
Ezi Pita Iesus baseme, a dughiar mikezim
uam an azaragha ghaze, ni ti na gifonge?
Ezi a kamaghin Iesus migei, “Ekiam, ni bar
bizibagh fo. Ni fo, ki ni gifonge.”
Ezi Iesus kamaghin a migei, “Ni nan gu-
mazamiziba sipsipbar min men akurvagh
deraghvira men gan.‡
18 Ki guizbangira ni migei, ni fomira
igiamra ikia, ni uabi letiam uan ivariam
ikegha danganir ni mangasa ifongezibagh
arui. Egh ni ghurighamin dughiam, ni uan
agharimning feghti, gumazir igharazim
ni gikegh ni inigh danganir ni mangasa
ifongezir puvatizimin mangam.”
19 (Iesus migirigiar kam migia kamaghin
Pitan aka, a tuavir manamin aremegh ziar
ekiam God daningam.) Egha a kamaghin
Pita migei, “Ni nan gin izi.”

Suren gumazir Iesus bar ifongezir kamin akam

21:3: Lu 5:5 **21:3:** Luk 5:5 **21:4:** Jo 20:14 **21:4:** Jon 20:14 **21:5:** Lu 24:41 **21:5:** Luk 24:41 **21:6:** Lu 5:4-7 **21:6:** Luk 5:4-7 **21:7:** Mt 14:29, Jo 13:23, 20:2 **21:7:** Matyu 14:29; Jon 13:23; 20:2 **21:11:** Lu 5:6 **21:11:** Luk 5:6 **21:13:** Jo 6:11, Ap 10:41 **21:13:** Jon 6:11; Aposel 10:41 **21:14:** Jo 20:19, 20:26 **21:14:** Jon 20:19; 20:26 **21:15:** Mt 26:33, Jo 1:42 **21:15:** Matyu 26:33; Jon 1:42 * **21:15:** Gumazir maba Iesusin akar kam kamagh a giragha ghaze, “Ni ti bar na gifuegha, egha bizir igharazibagh ifongezir puvati?” Kamaghira gumazir maba uaghan Pitan akar kam giragha ghaze, “Ekiam, guizbangira, ni fo, ki nin roroam.” **21:16:** Ap 20:28, Hi 13:20, 1 Pi 2:25 **21:16:** Aposel 20:28; Hibru 13:20; 1 Pita 2:25 † **21:16:** Gumazir maba Pitan akar kam kamaghin a giragha ghaze, “Ekiam, guizbangira, ni fo, ki nin roroam.” **21:17:** Jo 13:38, 16:30 **21:17:** Jon 13:38; 16:30 ‡ **21:17:** Gumazir maba Iesusin akar kam kamagh a giragha ghaze, “Ni nan roroam?” Egha Pitan akar kam giragha ghaze, “Ni fo, ki nin roroam.” **21:18:** Jo 13:36, Ap 12:3-4 **21:18:** Jon 13:36; Aposel 12:3-4 **21:19:** Mt 16:24-25, Mk 1:17, Jo 13:36, 2 Pi 1:14 **21:19:** Matyu 16:24-25; Mak 1:17; Jon 13:36; 2 Pita 1:14 **21:20:** Jo 13:23-25, 20:2 **21:20:** Jon 13:23-25; 20:2

20 Ezi Pita ragha suren gumazir Iesus
bar ifongezir kamin garima, an aningin
gin izi. Suren gumaziba faragha Iesus
koma apava, gumazir kam uan dapanim isa
Iesusin afarizim boroghira anetigha, kam-
aghin an azai, Ekiam, tina ni isi apanibar
agharim darigham?
21 Ezi Pita an ganigha kamaghin Iesus
azara, “Ekiam, gumazir kam, bizir tizim a
batogham?”
22 Ezi Iesus kamaghin an akam ikaragha
ghaze, “Ki ifueghti a ikivira iki mangi
dughiar ki uamategh izamim otogham, kar
nin bizim puvati. Ni nan gin izi.”
23 Kamaghin amizi, akar kam tintini-
bar arui, ezi gumazamiziba kamaghin
nighnigha ghaze, “Suren gumazir kam an
aremeghan kogham.”
Ezi Iesus guizbangira kamaghin
mikemezir puvati, an aremeghan kogham.
Puvati. A ghaze, “Ki ifueghti a ikivira
iki mangi dughiar ki uamategh izamim
otogham, kar nin bizim puvati.”
24 Kar suren gumazir kamra, a datirighin
bizir kabar gun mikemegha, an akar kaba
osiri. E datirighin fo, akar a gun mikemezir
kaba, da guizbangira.
25 Ezi bizir avirir igharazir maba Iesus
uaghan dagh amizi, da iti. Ezi me ti vagh-
vagha bizir kabar akinafariba osirighai,
nguazir kamin akinafarir kabar arighamin
danganiba bar puvatigham.

21:22: Mt 16:27-28, 25:31, 1 Ko 4:5, MAA 22:7, 22:20 **21:22:** Matyu 16:27-28; 25:31; 1 Korin 4:5; Akar Mogomem 22:7; 22:20 **21:24:** Jo 19:35, 3 Jo 12 **21:24:** Jon 19:35; 3 Jon 1:12 **21:25:** Jo 20:30 **21:25:** Jon 20:30

Aposelbar Ingangariba o Aposel Akar faragha zuim

Akinafarir kam, Aposelbar Ingangariba, Lukra an osiri. Luk faragha, akinafarir igharazim osiri, a Luk Osirizir Akar Aghuim. Egha datirighin Aposelbar Ingangariba osiri.

E akinafarir kamin garima, Godin Duam aposelba tuavim men akazi, me Iesusin Akar Aghuim "Jerusalemin nguibar ekiamin aven ko, Judian danganiba bar moghira ko, Samarian Distrik ko, nguazir kamin danganiba bar," an gun me migei. (Ni sapta 1:8in gan.)

Aposelbar akinafarim kamaghin migia ghaze, Iesusin sios Judabar tongin dikavigha egha gin ghua bar ekevegha tintinibar ghua nguazimin otevir mabar ghu. Luk uaghan kamaghin en akaghasa, Kraisin ingangarim ko gumazamizir an gin zuibar dabirabim, da God fomira Israelin gumazamiziba bagha dikirizir akam bar a ko voroghira ghu.

Ezi bizir ekiar mam Aposelbar akinafarim a migei, a Godin Duamin ingangarim. Pentikosin dughiamin Godin Duam faragha Iesusin suren gumazamizibar ize. Egha gin Godin Duam nighniziba me ganiga, egha gavgavim me ganidi.

Ezi akinafarir kam e uaghan aposelbar akar ruarir aviribar gari. Dughiar aviriba aposelba Iesusin Akar Aghuim gumazamizir igharazibav kinasa. Ezi e garima gumazamizir avirim Akar Aghuir kamin gin zui, ezi sios otogha gavgafi.

Aposelbar akinafarim, an aposelin aviribar eghaghaniba an iti. Egha akar bar aviriba, Pita ko Pol amizir bizibav gei. Pita a suren gumazir mam, a uaghan Iesus ko arui. Ezi Pol faragha Iesusin gin aruizir puvati. A Iesusin siosin gumazamiziba dikabinasa pamtemin ingari. Ezi Iesus Polin diazi, a Iesus baghavira itir gumazimin min otogha guizbangira an ingangarim pamtem a gami.

Ezi akinafarir kamin otevir maba, Luk bizir Pol bativizibagh eghanasa, ghaze, "Eia," e dagh ami. Fofozir gumazir avirim ghaze, Luk uabi ti Pol ko dughiar mabar arui, kamaghin amizi, a ghaze, "Eia."

Aposelba Jerusalemin aven Iesusin Akar Aghuim akuri

(Sapta 1:1--8:3)

Iesus akar dikirizimin ghaze, a Godin Duam amangam

1-2 Tiofilus, ki akinafarir kam ni bagha an osiri. Nan akinafarir faragha zuimin, ki Iesus amizir biziba ko, a gumazamizibar sure gamiziba bar, ada osiri. Dughiar kamin Iesus dikavigha uan ingangarim gamua mamaghira ikia, ghua a Godin Nguibamin ghuavanabozir dughiamin tuzir biziba, ki da osiri. A tighar Godin Nguibamin mangasa, aposelba misevegha Godin Duamin gavgavimin ingangarir akabar me migei.*

3 A faragha mizaziba inigha aremegha ua dikafi. Egha a tighar Godin Nguibamin mangasava amua uabi isa uan aposelbar aka. Egha a bizir aviribar men akazi, me bar fo, a ua dikavigha iti. Ezi 40plan dughiaba, dughiar kamin aven dughiar aviriba a uabi men akakaghava God Bizibagh Ativamin Dughiamin gun me migei.

4 Dughiar mamin a me ko ikia, apava migirigiar gavgavir kam me ganingi, "Ia Jerusalemin nguibar ekiam ategh mangan marki. Bizir aghuarir nan Afeziam ia daningasa akam akirizim a izam. Ki an gun ia mikemezi, ia a baraki. Ia a bagh iki.

5 Jon dipamin gumazamiziba rue, ezi gurumra ia Godin Duamin ruegham."

6 Ezi me uari akuvazir dughiamin, me an azara, "Ekiam, ni dughiar kam atrivim Israel danightima, a ua Israelin nguazimin ganam, o?"†

7 Ezi Iesus kamaghin me migei, "Biziba otivamin dughiaba, nan afeziam uabi uan gavgavimin da ati. Ezi ia tizim bagh dughiar an atizir kam gifoghasa. Kar ian bizim puvati.

8 Godin Duam izighiri ia gizivaghti, ia an gavgavim iniam. Eghti bizir ia ganigha foziba, ia Jerusalemin nguibar ekiamin

---

1:1-2: Mak 16:19; Luk 1:1-4; 24:49-51 * **1:1-2:** Luk, a akinafarir kam Aposelbar Ingangariba, an osiri. A faragha zuir akinafarim an osirizi, a Luk Osirizir Akar Aghuim. **1:3:** Mt 28:17, Mk 16:12, Lu 24:36-49, Ap 10:41, 1 Ko 15:5-7 **1:3:** Matyu 28:17; Mak 16:12; Luk 24:36-49; Aposel 10:41; 1 Korin 15:5-7 **1:4:** Lu 24:49, Jo 14:16-17, Ap 2:33 **1:4:** Luk 24:49; Jon 14:16-17; Aposel 2:33 **1:5:** Mt 3:11, Mk 1:8, Lu 3:16, Jo 1:33, Ap 11:16 **1:5:** Matyu 3:11; Mak 1:8; Luk 3:16; Jon 1:33; Aposel 11:16 **1:6:** Ais 1:26, Dan 7:17, Amo 9:11, Mt 24:3, Lu 24:21 **1:6:** Aisaia 1:26; Amos 9:11; Matyu 24:3; Luk 24:21 † **1:6:** Fomira Israelin gumazir maba uari atrivimin ikia uan nguazimin gari. Egha Iesusin dughiamin Israelia Romin apengan iti. Ezi Iesus dughiar kamin otogha aruima, gumazir aviriba kamaghin nighnisi, a Romin gavman batueghiva uabi Israelian ganam. Eghti gin Israel Kantrin igharaziba dar ganiva egh dar apengan ikian kogham. **1:7:** Mt 24:36, Mk 13:32, 1 Te 5:1 **1:7:** Matyu 24:36; Mak 13:32; 1 Tesalonika 5:1 **1:8:** Matyu 28:19; Mak 16:15; Luk 24:47-48; Jon 15:27; Aposel 2:32; 3:15; 5:32

aven ko, Judian danganiba bar moghira ko,
Samarian Distrik ko, nguazir kamin dan-
ganiba bar, me geghanam."

Iesus Godin Nguibamin zui
(Mak 16:19-20; Luk 24:50-53)

9 Ezi Iesus kamaghin mikemegha
givazi, an aposelba garavira itima God
anesiarafazima a Godin Nguibamin ghua-
vanabo. Ezi ghuariam me gari naghin a
modo.
10 A ghuavanadima me kogha overiamin
garavira itima, gumazimning korotiar
ghurghurimning arugha bemira men min
tu.
11 Egha aning kamaghin me migei,
"Galilin gumaziba, ia tizim bagha kagh
tuivighav ikia pin overiamin gari? Gumazir
kam Iesus, God a inizi a ia ategha uan
Nguibamin ghu. Ia an ganizi a Godin
Nguibamin ghuzi moghin, kamaghira a
uamategham."

Me Judasin ingangarir danganim bagha
Matias amisefe

12 Egha Iesusin aposelba Olivin Mighsiam
ategha ua Jerusalemin zui. Olivin Mighsiar
kam Jerusalemin boroghira ikia an ruarim
1 kilomitan mirara ghu.
13 Egha me otivigha, ghuriar pin itir me
zurara itimin ghuavanabo. Men ziabar
kara:

Pita, Jon, Jems ko Andru, Filip ko
Tomas, Bartolomyu ko Matyu, Jems, Al-
fiusin otarim, ko Saimon a Selotbar gu-
mazir mam, ko Judas, a Jemsin otarim.

14 Egha me zurara navir vamira ikia uari
inigha God ko migei. Ezi amizir maba ko,
Iesusin amebam Maria ko Iesusin doziba
uakan.
15 Dughiar kabar aven Pita nighnizir gav-
gavim Iesusin itir darazir tongin tu. (Men
avirimin dibobonim 120.)
16 Egha kamaghin migei, "Nan adarasi,
Godin Duam fomira Devit gamizi, an
akar mam mikeme. Ezi akar kam Godin
Akinafarimin aven iti. Akar kam a Judasin
migei. Judas, a gumazir Iesus isa gumazir
an suirazibar akazim. Akar kam datirighin
Devit mikemezi moghira otogha gifa.
17 Judas fomira en gumazir mamra, egha
uaghan ingangarir e amir kam gami."
18 (Ivezir Judas uan arazir kuramin
inizim, a nguazir mam givese. Egha
nguazir kamin a uabi ekunigha aremegha
an mikarzim afoaraghiri, ezi an muriaba
bar azenim gire.
19 Kamaghin amizi, Jerusalemin itir
darazi bar moghira bizir kam baregha,
nguazir kam uan akamin ziar kam a
gati, Akeldama. An mingarim kamakin,
"Ghuzimin Nguazim.")
20 Egha Pita ua kamaghin migia ghaze,
"Godin Akinafarimin itir Onger Akabar
aven osizirir kam iti, 'An danganim pura
iki, tav an danganim inian marki.'
"Egha a uaghan ghaze, 'A gumazir da-
panim, eghti igharaz tav an danganim ini.'
21 "Kamaghin amizi, e gumazir zurara e
ko ikia uaghan Ekiam Iesus ko aruizir gu-
mazitam amisivam.
22 Dughiar Jon gumazamiziba ruezim ko
Iesus faragha ingangarim igiamra a gamir
dughiam ikegha, ghua dughiar God Iesus
inizi an e ategha ghuavanabozir dughiamin
tu. E dughiar kaba bar e ko ikezir gu-
mazitam amisivam. Gumazir kam Iesusin
garima, a ua dikafi. An e ko migirigiar kamin
gun akam akunam."
23 Egha me gumazir pumuningin ziamn-
ing diboro, Josep, an ziar mam Barsabas (an
ziar igharazir mam Jastus) ko Matias.
24-25 Egha me God ko migei, "Ekiam,
gumazamizibar navir averiaba, ni bar dagh
fo. Ni en akagh, ni aningin tav amiseveghti,
an aposelin ingangarim bagh Judasin
danganim iniam. Ingangarir kam Judas
anetegha uan danganir ikiamimin ghu."
26 Egha me dagiaba aningin ziamning
osirigha torim gatigha aning givazvasi.
Ezi dagiar Matiasin ziam isin itim faragha
azenim giri. Ezi me Matias isa, uaghan
11plan aposelbar tongin aneti.

2

Godin Duam izaghiri

1:9: Mk 16:19, Lu 24:50-51, Jo 6:62, 20:17 **1:9:** Mak 16:19; Luk 24:50-51; Jon 6:62; 20:17 **1:10:** Mt 28:3, Mk 16:5, Lu 24:4, Jo 20:12, Ap 10:3, 10:30 **1:10:** Matyu 28:3; Mak 16:5; Luk 24:4; Jon 20:12; Aposel 10:3; 10:30 **1:11:** Mt 24:30, 26:64, Lu 21:27, Jo 14:3, 1 Te 1:10, 4:16, MAA 1:7 **1:11:** Matyu 24:30; 26:64; Luk 21:27; Jon 14:3; 1 Tesalonika 1:10; 4:16; Akar Mogomem 1:7 **1:12:** Lu 24:50 **1:13:** Mt 10:2-4, Mk 3:16-19, Lu 6:14-16 **1:13:** Matyu 10:2-4; Mak 3:16-19; Luk 6:14-16 **1:14:** Mt 13:55, Lu 23:49, 23:55, 24:10, Jo 6:42, 7:5 **1:14:** Matyu 13:55; Luk 23:49; 23:55; 24:10; Jon 6:42; 7:5 **1:16:** Sng 41:9 **1:16:** Onger Akaba 41:9 **1:17:** Mt 10:4, Lu 6:16, Ap 1:25 **1:17:** Matyu 10:4; Luk 6:16; Aposel 1:25 **1:18:** Mt 26:15, 2 Pi 2:15 **1:18:** Matyu 26:15; 2 Pita 2:15 **1:18:** Matyu 27:3-8 **1:20:** Sng 69:25, 109:8 **1:20:** Onger Akaba 69:25; 109:8 **1:22:** Mt 3:16, Mk 1:9, 16:19, Lu 3:21, 24:51, Jo 15:27, Ap 4:33 **1:22:** Matyu 3:16; Mak 1:9; 16:19; Luk 3:21; 24:51; Jon 15:27; Aposel 4:33 **1:24-25:** 1 Samuel 16:7; Jeremaia 11:20; Jon 2:25; Akar Mogomem 2:23 **2:1:** Lo 16:9-11, Ap 1:14 **2:1:** Godin Araziba 16:9-11; Aposel 1:14 * **2:1:** Pentikosin Dughiar Ekiam, an ziar igharazimra kara: Obaribar Aghavir Dughiar Ekiam.

1 Ezi Pentikosin Dughiar Ekiam otozima,
nighnizir gavgavim Iesusin itir darasi,
me bar moghira uari akuvagha danganir
vamiran iti.*
2 Ezi zuamira niginir mam Godin
Nguibamin ikegha izaghira mati aminir
gavgavim izi. Egha dipenir me apiaghav
itim bar a gizivagha anevara.
3 Egha me garima bizir mam mati avir
mizariaba biaghira vaghvagha men da-
panir siriabagh apiaghiri.
4 Ezi Godin Duam bar moghira me
gizivagha, gavgavim me ganiga me
gamima, me nguibar igharazibar akabav
gei.
5 Ezi Judan gumazamizir Godin apengan
itir maba, me nguazimin itir kantriba bar
dar ikegha izegha datirighin Jerusalemin iti.
6 Egha me niginir kam baregha iza bar
uari akuvaghava, vaghvagha orazima gu-
mazamiziba men nguibabar akabav gei.
Kamaghin amizi, me digavir kuram gamua
okam nighnisi.
7 Egha me digavir kuram gamigha
azangsisi, "Gumazamizir migeir kaba, me
bar Galilin gumazamizibara!
8 Ezi manmaghin amizi, e vaghvagha me
barazi me en nguibabar akabav gei?
9 En marazi Partian kantri ko Midian
kantri ko Elamin kantribar ize. Ezi marazi
Mesopotemian Distrighin ize. Ezi marazi
Judian Distrik ko Kapadosian Provins ko,
Pontusin Provins ko, Esian Provinsin ize.
10 Ezi marazi Frigian Distrik ko Pamfilian
Provinsin ize. Ezi marazi Isipin kantri, ko
Libian Distrighin aven itir nguibar ekiam
Sairinin boroghin ikegha ize. Ezi marazi
Judan gumazir Romin nguibamin ikegha
izeziba. Marazi Judaba, ezi marazi Kantrin
Igharazibar Gumazamiziba, me Judan
Arazibagh amua dar gin ghua, egha me
uaghan, mati en marasi.
11 Ezi en marazi Kritin Arighatizim ko
Arebian Distrighin gumazamiziba, e vagh-
vagha me barazima me en nguibabar ak-
abar God amizir bizir ekiabar gun migei!"
12 Ezi Judan gumazamiziba digavir ku-
ram gamigha pura okam nighnigha uarir
azangsisi, "Kar bizir tizim?"
13 Ezi Judan gumazamizir maba dibovir
akabav gia ghaze, "Me wainin dipar aviriba
amegha ongani."

Pita akam akuri

14 Ezi Pita 11plan aposelba ko tughav ikia,
egha pamtem kamaghin gumazamizibav
gei, "Ia Judaba ko Jerusalemin itir gumaza-
miziba, ia bar deraghvira na baragh. Ki
bizir otozir kamin gun ia mikemeghti, ia a
gifogham.
15 Gumazamizir kaba wainin dipamin
onganizir puvati. Ia fo, kar 9 kloghin
mizarazimra.†
16 Bizir otozir kam, kar Godin akam
inigha izir gumazim Joel fomira mikemezi
moghin:

17 " 'God kamaghin migia ghaze,
Dughiar gin izamibar ki uan Duam gu-
mazamiziba bar me gingegham.
Eghti ian otariba ko guiviba Godin akam
inigha izir gumazamizibar min
mikimtima,
ian gumazir igiaba irebabar min biz-
ibar ganti,
ian gumazir ghuriba irebabar
ganam.
18 Dughiar kabar ki uaghan uan Duam isi,
uan ingangarir gumaziba ko ingan-
garir amizibagh ingegham,
eghti me Godin akam inigha izir
gumazamizibar akabav kimam.
19 Eghti ki pin overiamin digavir kuram
gamir araziba akakagh,
egh nguazimin mirakelin arazibar
amuam.
Eghti ghuzim ko avim ko miturir
dafam otogham.
20 Eghti aruem mitarmeghti, iakinim
ghuzimin min otogham.
Bizir kaba faragh otivighti,
gin Ekiam Izamin Dughiam
otogham.
Dughiar kamin Ekiam uan gavgavim ko
angazangarim sara izam.
21 Eghti Ekiamin ziamin dimamin adarasi,
a men akurvagham.'

22 "Israelin gumazamiziba, ia migirigiar
kam baragh. Nasaretin Iesus, God ia bagha
anemadagha gavgavim a ganingizi, a ian
tongin ingangarir gavgavir ekiaba ko mi-
rakelin gavgavibagh amizi, da otivizi ia dar
ganigha uari fo.
23 God uan ifongiamin gin ghua ia bagha
fomira nighnizir mam gamigha, uan Otarim
isa ian agharim gati. Ezi ia gumazir kurabar

2:2: Ap 4:31 **2:2:** Aposel 4:31 **2:3:** Mt 3:11 **2:3:** Matyu 3:11 **2:4:** Mk 16:17, Ap 1:5, 4:31, 10:44-46, 1 Ko 12:10, 13:1 **2:4:** Mak 16:17; Aposel 1:5; 4:31; 10:44-46; 1 Korin 12:10; 13:1 **2:7:** Ap 1:11 **2:7:** Aposel 1:11 **2:9:** 2 Ti 1:15 **2:9:** 2 Timoti 1:15 **2:15:** 1 Te 5:7 **2:15:** 1 Tesalonika 5:7 † **2:15:** Judaba dughiar kamin mizaraghara dipar onganiba apir puvati. Kamaghin Pita akar kam me migei. **2:17:** Joel 2:28-32; Sekaraia 12:10; Jon 7:38; Aposel 10:45; 21:9 **2:21:** Ro 10:13 **2:21:** Rom 10:13 **2:22:** Jo 3:2, 14:10-11, Hi 2:4 **2:22:** Jon 3:2; 14:10-11; Hibru 2:4 **2:23:** Mt 27:35, Mk 15:24, Lu 23:33, Jo 19:18, Ap 4:28, 1 Pi 1:20 **2:23:** Matyu 27:35; Mak 15:24; Luk 23:33; Jon 19:18; Aposel 4:28; 1 Pita 1:20

agharimin, a isa ter ighuvimin a gafuzi, an
areme.
24 Ovevem bar Iesusin suiraghan
kogham. Kamaghin, God a gamizi a
dikavigha ovevemin gavgavim ataki.
25 Devitin Onger Akabar Akinafarim kam-
aghin mikeme:

"'Ki Ekiamin garima a zurara bar nan
boroghira iti.
A bar roghira ikia gavgavim na ganidi.
Kamaghin amizi, ki atiatiava agoir
puvati.
26-27 Ni na ateghti,
ki Gumazamizir Oveaghuezibar
Nguibamin ikian kogham.
Ni ua bagha inabazir gumazim
aneteghtima,
an inivafizim kurighan kogham.
Kamaghin nan navir averiam bar akonge.
Ezi ki migirigiar aghuibagh ami.
God na damuamin bizir aghuiba,
ki da bagha mizuai.
28 Ikirimirir aghuarim iniamin tuavim,
ni nan akagha gifa.
Ni na ateghti ki ni ko ikiam,
egh ni na damuti,
ki bar akuegham.'

29 "Nan adarasi, ki guizbangira ia migei,
en ovavim Devit aremezi me anefa. Ezi an
dagiar mozim datirighin e ko ikia kati.
30 Devit a Godin akam inigha izir gumazir
mam, egha a fo, God migirigiar gavgavim a
ganiga ghaze, 'Nin atrivir danganimin ki nin
ovavitam afagham.'
31 God gin damuamin bizim, Devit a gifo,
a Gumazir God Uam E Iniasa Misevezim,
Krais, an aremegh ua dikavamin bizim
migei. Egha ghaze, God aneteghtima a
Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibamin
ikian kogham. Egh an inivafizim kurighan
kogham.‡
32 Ezi gumazir kam Iesus, God a gamizi
a ua dikafi. Ezi e uari uan damazibar an
ganigha, an gun migei.
33 Ezi Iesus ghuanabogha uan Afeziam
Godin agharir guvim gaperaghav ikia a da
gavgavim isi. Ezi an Afeziam a mikemezi
moghin uan Duam Iesus ganingi. Ezi
datirighin ia oragha garir bizir kaba, Iesus
uabi dagh ami.
34 Devit Iesusin min Godin Nguibamin
ghuzir puvati. Egha a kamaghin migei:

"'Ekiam kamaghin nan Ekiam migia ghaze,
"Ni nan agharir guvimin daperagh iki
mangiti,
35 ki nin apaniba dikabiragh me isi nin da-
farim datighti,
me nin dagarimningin apengan ikiam."
'

36 "Kamaghin amizi, Israelia ia bar bizir
kam gifo, ia misuegha ter ighuvimin gu-
razir Iesusin kam, God datirighin a gamizi
an Ekiamin oto, a Krais, God Uam E Iniasa
Misevezir Gumazim."

Gumazamizir aviriba uan naviba iragha rue

37 Gumazamiziba Pitan akaba barazima,
da men navibagh kuizi, me kamaghin Pita
ko aposelin igharazibav gei, "En aveghbuaba, e manmaghin damuam?"
38 Ezi Pita kamaghin me migei, "Ia
bar navibagh iragh Krais Iesusin ziamin
rueghti, a ian arazir kuraba gin amangiti,
God uan Duam ia daningam.
39 God fomira akam akirigha ghaze, a uan
Duam isi, ia ko, ian boriba ko, ian saghon
itir darazi bar, a uan Duam ia daningam.
God, en Ekiam, gumazamizir a diaziba, a
uan Duam me daningam."
40 Egha Pita migirigiar aviribar me
gamua akar gavgavir maba sara me
mikeme, "Ia uari uarir akuragh, eghti
God dughiar kamin gumazamizir kurar
kabagh asighasigh uaghan ia gasighasighan
kogham."
41 Ezi gumazamizir aviriba an akam
baregha a gifuegha, egha rue. Ezi dughiar
kamin God ua 3,000plan gumazamizir
maba ua me inizi, me Kraisin adarazir aven
ize.

Godin gumazamizibar ikirimirim

2:24: Mt 28:5-6, Mk 16:6, Lu 24:5, Ap 3:15, 4:10, 10:40, 13:30-31, 17:31, 1 Ko 15:15 **2:24:** Matyu 28:5-6; Mak 16:6; Luk 24:5; Aposel 3:15; 4:10; 10:40; 13:30-31; 17:31; 1 Korin 15:15 **2:25:** Onger Akaba 16:8-11 **2:26-27:** Aposel 13:35 **2:29:** 1 Kin 2:10, Lu 1:32, 1:69, Ap 13:36, 2 Ti 2:8 **2:29:** 1 Atriviba 2:10; Aposel 13:36; 2 Timoti 2:8 **2:30:** 2 Sml 7:12-13, Sng 89:3-4, 132:11 **2:30:** 2 Samuel 7:12-13; Onger Akaba 89:3-4; 132:11 **2:31:** Sng 16:10, Ap 13:35 **2:31:** Onger Akaba 16:10; Aposel 13:35 ‡ **2:31:** Grighin akam me ghaze, "Krais," an mingarim God Uam E Iniasa Misevezir Gumazim. **2:32:** Ap 1:8, 2:24 **2:32:** Aposel 1:8; 2:24 **2:33:** Jo 14:26, Ap 1:4, 5:31, 7:55-56, 10:45, Ef 4:8, Hi 10:12 **2:33:** Jon 14:26; Aposel 1:4; 5:31; 7:55-56; 10:45; Hibru 10:12 **2:34:** Onger Akaba 110:1 **2:36:** Ap 5:30-31 **2:36:** Aposel 5:30-31 **2:37:** Sek 12:10, Lu 3:10-12, Ap 9:6, 16:30 **2:37:** Sekaraia 12:10; Luk 3:10-12; Aposel 9:6; 16:30 **2:38:** Lu 24:47, Ap 3:19 **2:38:** Luk 24:47; Aposel 3:19 **2:39:** Ais 57:19, Jol 2:28, Ap 10:45, 14:27, Ef 2:13, 2:17 **2:39:** Aisaia 57:19; Joel 2:28; Aposel 10:45; 14:27; Efesus 2:13; 2:17 **2:40:** Lo 32:5, Fl 2:15 **2:40:** Godin Araziba 32:5; Filipai 2:15 **2:41:** Ap 2:47, 4:4, 5:14 **2:41:** Aposel 2:47; 4:4; 5:14

42 Kraisin adarazi me aposelbar
migirigiaba baragha, bizibar uarir akur-
vagha, uari isava apava, God ko mikimasa
bar ifonge.§
43 Ezi aposelba digavir kuram gamir
arazir aviriba ko mirakelin aviribagh ami.
Kamaghin gumazamizir aviriba digavir
kuram gami.
44 Egha nighnizir gavgavim Iesusin itir
darasi, navir vamira ikiava, bizir me itiba,
me uarir akurvasi.
45 Egha me uan nguaziba ko biziba am-
aga dar dagiaba isava, dagheba otevezibar
akurvasi.
46 Dughiabar zurara, me Godin Dipenir
avizimin uari akufi. Egha dipeniba roa
vaghvagha dagh arua, uari isava apava, bar
akongegha, men naviba bar dera.
47 Egha me Godin ziam fema, gumaza-
mizir igharaziba me bagha bar akonge.
Ezi Ekiam dughiabar zurara gumazamiziba
akurvaghavira iti. Kamaghin amizi, men
dibobonim dughiabar ghuavanagavira iti.

3

Gumazir suer kurar mam ua dera

1 Aruer mam, aruem 3 kloghin tu, kar
Judaba God ko migeir dughiam. Dughiar
kamra Pita ko Jon Godin Dipenimin zui.
2 Ezi gumazir navimin averara suemning
ikuvizir mam iti. Ezi gumaziba anetera
ghua Godin Dipenimin tiar akar mamin
anerisi, an ziam, Tiar Akar Bar Dirim. A
kagh ikiava dagiaba bagha gumazamizir
Godin Dipenimin aven zuibagh ginge.
3 Ezi a gari Pita ko Jon Godin Dipenimin
aven mangasa izima a dagiaba bagha aning
ginge.
4 Ezi Pita bar anarira gari, ezi Jon uakan.
Egha Pita ghaze, “Ni kagh gan ganigh!”
5 Ezi gumazim bizitam iniasa nighnigha,
aningra gari.
6 Ezi Pita kamaghin migei, “Ki dagiaba pu-
vati, bizir ki itim, ki ni daningasa. Nasaretin
gumazim Krais Iesus, an ziamin, ni dikavigh
daru!”
7 Egha Pita an dafarir guvimin suiragha a
fe. Ezi an duiavaniba ko dagariba zuamira
gavgafi.
8 Ezi a dikavigha uabi ekunigha
maghiram arui. Egha a Pita ko Jon sara
Godin Dipenir avizibar aven aruava, pin
uabi ekura, Godin ziam fe.
9 Ezi gumazamiziba bar an gari an arua
Godin ziam fema,
10 me an ganigha a gifogha ghaze, gu-
mazir kamra Godin Dipenimin tiar akar
ziam, Tiar Akar Bar Dirimin apiav ikia,
dagiaba bagha gumazamizibagh inge. Egha
me digavir kuram gamigha pura nighnisi,
manmaghin amizir bizim kav bato.

Pita Godin Dipenimin aven akam akuri

11 Ezi gumazamiziba akar kam baregha,
digavir kuram gamigha, ivemara ghua
gumazir kamin garima a Pita ko Jonin
suiragha, Godin Dipenir azuarimin tughav
iti. Dipenir azuarir kamin ziam, Solomonin
Azuarim.
12 Ezi Pita kamaghin ganigha, me migei,
“Israelin gumazamiziba, tizim bagha bizir
kam ia gamizima ia digavir kuram gami?
Ia tizim bagha pamtem gan gara ghaze,
ga ti uan gavgavibar tuavim, o ga Godin
damazimin deravira itir tuavimin, gumazir
kam gamizima an arui? Bar puvati.
13 Abraham ko Aisak ko Jekopin God, a
en inazir afeziabar God, a uan ingangarir
gumazim Iesus bar a pirafa. Ia, an are-
meghasa a isa apanibar dafarim gati. Egha
dughiar Pailat anetaghiraghasa migeim, ia
kamaghin migei, ‘E tong a gifongezir pu-
vati!’ Egha akirim a gasara.
14 Ia Godin damazimin zuegha derazir gu-
mazimin aghuaghava, gumazir kuram uari
bagh anetaghiraghasa Pailat migei. A gu-
mazibav sozi me ariaghirezir gumazim.
15 Ia gamizi ia angamira itir gumazim, ia
a misoghezi an aremezi God a gamizi a ua
dikafi. Ga uaning bizir kamin ganighava a
gifogha an gun migei.
16 Ga Iesusin ziamin nighnizir gavgavim
iti. Ezi Iesusin ziamin gumazir ia ganigha
fozir kam, a gavgavim ini. Iesusra gan

2:42: Ap 20:7 **2:42:** Aposel 20:7 § **2:42:** Fofozir gumazir aviriba kamaghin nighnisi, Faragha zuir Kraisin adarazi uari akuva egha uari koma api. Me amegha givagha, me Iesusin inivafizim ko ghuzim ginighnigha bret ko wainin dipam api. **2:43:** Mk 16:17, Ap 4:33, 5:11-12 **2:43:** Mak 16:17; Aposel 4:33; 5:11-12 **2:44:** Ap 4:32-35, 5:12, 6:8 **2:44:** Aposel 4:32-35; 5:12; 6:8 **2:46:** Lu 24:53, Ap 1:14, 20:7 **2:46:** Luk 24:53; Aposel 1:14; 20:7 **2:47:** Ap 2:41, 4:33, 5:14, 6:7, 11:21, 11:24, Ro 14:18 **2:47:** Aposel 2:41; 4:33; 5:14; 6:7; 11:21; 11:24; Rom 14:18 **3:1:** Sng 55:17, Ap 2:46, 10:3, 10:9, 10:30 **3:1:** Aposel 2:42; 10:9; 10:30 **3:2:** Jo 9:1, Ap 14:8 **3:2:** Jon 9:1; Aposel 14:8 **3:4:** Ap 14:9 **3:4:** Aposel 14:9 **3:6:** Ap 3:16, 4:10, 16:18 **3:6:** Aposel 3:16; 4:10 **3:8:** Ais 35:6, Jo 5:14, Ap 14:10 **3:8:** Aisaia 35:6; Jon 5:14; Aposel 14:10 **3:9:** Ap 4:16, 4:21 **3:9:** Aposel 4:16; 4:21 **3:13:** Kis 3:6, 3:15, Mt 22:32, Lu 23:13-25, Ap 2:23, 7:32 **3:13:** Ua Me Ini 3:6; 3:15; Matyu 22:32; Luk 23:13-25; Aposel 2:23; 7:32 **3:14:** Mt 27:15-23, Mk 15:6-14, Lu 23:13-23, Jo 19:12-15 **3:14:** Matyu 27:15-23; Mak 15:6-14; Luk 23:13-23; Jon 19:12-15 **3:15:** Ap 1:8, 2:24, 2:32, 2:36, 4:10 **3:15:** Aposel 1:8; 2:24; 2:32; 2:36; 4:10 **3:16:** Mt 9:22, Ap 4:10, 14:9 **3:16:** Matyu 9:22; Aposel 4:10; 14:9

nighnizir gavgavir kam gamizi, nighnizir gavgavir kamra gumazir kam gamizi, a bar derazi, ia datirighin uari an gari.

17 "Ezi nan adarasi, ki kamaghin fo, ia uan gumazir dapaniba ko amizir arazim, ia a gifozir puvati.

18 Ezi God fomira an akam inigha izir gumaziba bar me mikemezi, me migia ghaze, God Uam E Iniasa Misevezir Gumazim, Krais, mizazim iniam. Ezi God uan migirigiabagh amizi moghin dar dagheba otifi.

19-20 "Ia kamaghin ifueghtima, God ian arazir kuraba angarighti dughiar kabar Godin Duam iziva ian duaba avughsizim ko navir amirizim, ia danighti, God ia bagh Iesus uam anemangam, a Gumazir God Uam E Iniasa Misevezim, a ia bagha anemisefe. Ia bizir kabagh nighnigh da inisi, uan navibagh iraghiva uamategh God bagh izi.

21 God fomira uan akam inigha izir gumazir zuezibav kemezi, me ghaze, 'Iesus datirighin Godin Nguibam iki, mangi dughiar God bizibar amuti da bar igiabar otivam.' Eghti God mikemezi moghin, biziba bar otivam.

22 Ezi akar dikirizir kam God fomira Moses mikemezi, a kamaghin migei, 'Ekiam ian God, a nan min ia bagh akam inigha izir gumazitam, ian tongin gumazitamra misevegham. Bizir a migeiba, ia da baragh dar amu.

23 A barazir puvatiziba God me gasighasigham. Eghti me ua Godin adarazi ko ikian kogham.'*

24 Godin akam inigha izir gumaziba bar, Samuelin tugha izi, me bar migia dughiar kabar gun mikeme.

25 "God fomira uan akam inigha izir gumaziba Akar Gavgavim me ganingi, ezi ia men boriba min iki, eghti Akar Gavgavir kabanang uaghan iana. God fomira Akar Dikirizir Gavgavim ian ovaviba ko a gamizi, ia men boribar min iti, ezi Akar Dikirizir Gavgavir kam, a uaghan iana. God kamaghin Abraham mikeme, 'Ki kamaghin damuam, nin ovavibar borimin tuavimin, ki nguazir kamin itir nguibaba bar deravira me damuam.'

26 God kamaghin ifonge, ia vaghvagh uan arazir kuraba ateghti, a deravira ia damuam. Bizir kam bagha a uan ingangarir gumazim misevegha ia bagha faragha anemada."

4

Pita ko Jon Judan kotin iti

1 Pita ko Jon gumazamizibav giavira itima, ofa gamir gumaziba ko Godin Dipenimin garir gumazibar gumazir dapanim ko Sadyusiba, me izava aning bato.*

2 Egha me fo, Pita ko Jon Iesus aremegha ua dikavizir bizir kamin gun gumazamizibav gei. Kamaghin amizi, gumazir dapanibar naviba aning bagha bar ikufi.

3 Egha me Pita ko Jonin agharimning suiragha aning kot darighasava amima, aminim piri. Kamaghin amizi, me aning sel gatizi aning ikia ghua amimzaraghan.

4 Ezi gumazamizir aviriba akar kam baregha nighnizir gavgavimin an iti. Egha Kraisin adarazir dibobonim bar ekevegha ghua 5,000in boroghin tu.

Me Pita ko Jon kot gati

5 Egha amimzaraghan Judan gumazir ekiaba ko Judabar gumazir aruaba ko Judan Arazibagh fozir gumaziba, me Jerusalemin uari akuvagha iti.†

6 Anas, ofa gamir gumazibar dapanim, a uaghan iti, ezi Kaiafas ko Jon ko Aleksanda ko ofa gamir gumazibar dapanimin adarazir gumazir igharaziba, me uaghan iti.

7 Egha me mikemezi, gumaziba Pita ko Jon inigha men damazibar izezi, me maghiram aningin azangsisi, "Gua gavgavir manam inigha, tinan ziamin gua bizir kabagh ami?"

8 Ezi Godin Duam Pita gizivazima, a kamaghin me migei, "Ia Judan gumazir ekiaba ko Judabar gumazir aruaba!

3:17: Lu 23:34, Jo 16:3, 1 Ko 2:8, 1 Ti 1:13 **3:17:** Luk 23:34; Jon 16:3; 1 Korin 2:8; 1 Timoti 1:13 **3:18:** Ais 50:6, 53:5, Lu 24:27, 24:44, Ap 26:22, 1 Pi 1:10-11 **3:18:** Aisaia 50:6; 53:5; Luk 24:27; 24:44; Aposel 26:22; 1 Pita 1:10-11 **3:19-20:** Aposel 2:38 **3:22:** Lo 18:15-19, Ap 7:37 **3:22:** Godin Araziba 18:15-19; Aposel 7:37 **3:23:** Wkp 23:29 **3:23:** Ofa Gami 23:29 * **3:23:** Akar kam, akam inigha izir gumazir God amadazim, a Godin Araziba 18:15, 16, 17, 18, 19in iti. Pita kamaghin migia ghaze, Iesus, a uabi akam inigha izir gumazim. **3:25:** Stt 12:3, 18:18, 22:18, Ro 9:4, 9:8, Ga 3:8, 3:26 **3:25:** Jenesis 12:3; 18:18; 22:18; Rom 9:4; 9:8; Galesia 3:8; 3:26 **3:26:** Mt 10:5, Lu 24:47, Ap 13:32-33, 13:46 **3:26:** Matyu 10:5; Luk 24:47; Aposel 13:32-33; 13:46 **4:1:** Lu 22:4, 22:52 **4:1:** Luk 22:4; 22:52 * **4:1:** Godin Dipenimin garir gumazibar ekiam, a ofa gamir gumazir mam. A Livain gumaziba, a me gativagha men garima, me Godin Dipenimin miriamin ingara bizibar gara polismanin ingangarim gami. **4:2:** Mt 22:23, Ap 23:8 **4:2:** Matyu 22:23; Aposel 23:8 **4:4:** Ap 2:41 **4:4:** Aposel 2:41 † **4:5:** Gumazir okoruar pumuning ko mikezim, me uari akufa. Egha me Judabar Kaunselbar min iti. Egha men ingangarim kamakin, me Judabar dabirabim gativagha egha men gari. **4:7:** Mt 21:23, Ap 7:27 **4:7:** Matyu 21:23; Aposel 7:27 **4:8:** Mt 10:19-20 **4:8:** Matyu 10:19-20

9 Ia ti gumazir suer kurar ga akurazir
kam bagha gan azangsigh, egha ti uaghan
foghasa, gumazir kam a manmaghin dera.
10 Eghti ia ko Israelin itir darasi, ia bar
moghira bizir kam gifogh! Kar Nasaretin
gumazim Krais Iesusin ziamin, gumazir ian
damazibar tughav itir kam ua dera. Gu-
mazir kam a Iesus, ia a inigha ter ighuvim
gafuzi, an aremezi God a gamizi a ua dikafi.‡
11 Ezi Iesus:

"'Kar dipenir akinir ingangarir gumaziba
aghuazim,
a datirighin dipenim aterir guarim
gava.'

12 "Nguazir kamin gumazitam en
akuraghan kogham, bar puvati. Iesusin
ziamra e akurvazir aghuim iniam. A
uabira, en Akurvazir Gumazim."
13 Egha me Pita ko Jonin garima an-
ing bar gavgavighav atiatir puvatigha me
migeima, me aningin ganighava fo, aning
sure gamizir puvati. Aning pura gumazir
kinimning. Egha me aningin gara digavir
kuram gamigha ghaze, gumazir kamning
Iesus koma arui.
14 Egha me gumazir faragha suer iku-
vizimin gari, a Jon ko Pita, ko tughav itima,
me bizitam mikiman asa.
15 Kamaghin amizi, me akar gavgav-
imra aning ganingizima, aning Judan kotin
dipenim ategha zuima, me aning bagha
akam misosi.
16 Egha me uarir azangsisi, "E man-
maghin gumazir kamning damuam?
Jerusalemin itir gumazamiziba, fo, aning
mirakelin bar ekiam gami. Eghti e
kamaghin mikiman kogham, bizir kam
guizbangira otozir puvati.
17 E kamaghin aghua, gumazamizir
igharaziba bizir kam baraghan kogham.
Egh e akar bar gavgavimra aning danighti,
aning ua Iesusin ziamin gun bar tav
mikiman kogham."
18 Egha me ua aningin diazima aning aven
ghuzi, me akar gavgavimin aning migia
ghaze, gua uamategh Iesusin ziamin gun
mikimiva gumazitabar sure damuan bar
marki.
19-20 Ezi Pita ko Jon men akam ikaragha
migei, "Ga uaning ganighava oraghizir
bizibar ghuangsighan kogham, ga dar
gun mikimvira ikiam. Ia uari nighnigh,
arazir manam Godin damazimin dera, ga
Godin akam baragham, o ga ian akam
baragham?"
21-22 Gumazir Pita ko Jon Godin gav-
gavimin amizir derazim, a 40plan azeni-
bagh afira. Gumazamiziba uari bizir kabar
gari da otivizi, kamaghin me Godin ziam fe.
Kamaghin amizi, gumazir dapaniba ivezir
kuram aning daningasa pura nighnisi, me
manmaghin aning damuam. Egha me
atiatir migirigiaba ko migirigiar gavgavir
maba uam aning gamigha aning amadazi
aning zui.

Nighnizir gavgavim Iesusin itir darazi God ko migei

23 Ezi Judan kotin aven itir gumaziba Pita
ko Jon ataghizima aning azenim girigha
uamategha uan adarazi bagha ghu. Egha
aning ofa gamir gumazir ekiaba ko Judabar
gumazir aruaba aning mikemezir akabar
gun uan adarazi bar me mikeme.
24 Ezi me kamaghin oregha uari akuvagha
God ko migei. Me kamaghin migei, "En
Ekiar en garim, ni overiam ko nguazimin
ingarigha, ongarim sara ingari, egha dar
itir biziba sara, bar dar ingari.
25 Fomira nin Duam akar mam en ovavim
Devit, a nin ingangarir gumazim, ni akar
kam a ganingi. Ezi Devit kamaghin mikeme:

"'Ezi Kantrin Igharazibar Gumazamiziba
tizim bagha atari?
Egha me tizim bagha arazir kurabar
amuasava akabav sosi?
26 Ezi nguazir kamin itir atriviba me
misoghasava ami.
Ezi gumazir ekiaba uari inigha Ekiam
misoghasa.
Egha uaghan God Uam E Iniasa
Misevezir Gumazim misoghasa.'

27 "Bar guizbangira, Herot ko Pontius
Pailat, Israelin gumaziba, ko Kantrin
Igharazibar Gumazamiziba sara, me
Jerusalemin nguibamin uari akuvagha
arazir kurabar Godin ingangarir gumazir
zuezim, Iesus damuasava akabav sosi. A
gumazir ni fomira uan ingangarim bagha
inabazim.

4:10: Ap 2:24, 3:6, 3:13-16 **4:10:** Aposel 2:24; 3:6; 3:13-16 ‡ **4:10:** Gumazir okoruar kam, Judabar Kaunselba, merara Pailat (Romin gavman faragha zuir gumazim) migia ghaze, a Iesus misueghti an ovengegh. Ni Luk 22:66–23:5in gan. Egha Iesus ovengegha givazi, me gumazamiziba nighnizir gavgavimin an ikian me aghua. **4:11:** Sng 118:22, Ais 28:16, Mt 21:42 **4:11:** Onger Akaba 118:22; Aisaia 28:16; Matyu 21:42 **4:12:** Mt 1:21, Ap 10:43 **4:12:** Matyu 1:21; Aposel 10:43 **4:16:** Jo 11:47, Ap 3:9-10 **4:16:** Jon 11:47; Aposel 3:9-10 **4:18:** Ap 5:28, 5:40 **4:18:** Aposel 5:28; 5:40 **4:19-20:** Aposel 5:29 **4:19-20:** Aposel 1:8; 22:15; 1 Jon 1:1-3 **4:24:** Kis 20:11, Neh 9:6, Sng 146:6 **4:24:** Ua Me Ini 20:11; Nehemia 9:6; Onger Akaba 146:6 **4:25:** Onger Akaba 2:1-2 **4:27:** Mt 27:1-2, Mk 15:1, Lu 23:1, 23:7-11, Jo 18:28-29, Ap 3:13 **4:27:** Matyu 27:1-2; Mak 15:1; Luk 23:1; 23:7-11; Jon 18:28-29; Aposel 3:13 **4:28:** Ap 2:23, 3:18 **4:28:** Aposel 2:23; 3:18

28 Ni fomiram otivasa mikemezir biziba,
me nin gavgavim ko nin nighnizimin gin
ghua dagh ami.
29 Ezi Ekiam, ni atiatir akar me e
ganingizibagh nighnigh. Egh ni en
akuraghtima e tugh gavgavigh atiatingan
kogh nin akam akunam.
30 Egh ni uan dafarim arimariar gumaza-
mizibar arighti me ghuamagham. Egh ni
mirakelba ko digavir kuram gamir arazibar
amuti da Iesusin ziamin otivam, a nin in-
gangarir gumazir bar zuezim."
31 Egha me Afeziam ko mikemegha
givazima, danganir me itim ivazvazima,
Godin Duam bar moghira me gizivazi, me
atiatir puvatigha Godin akam akuri.

Nighnizir gavgavim Iesusin itir darazi uan bizibar uarir akurvasi

32 Egha nighnizir gavgavim Iesusin itir
darasi, me bar navir vamira ko nighnizir
vamira iti. Men tav uabira uan bizitam
gamir puvati, me uari inighava biziba bar
moghira dagh ami.
33 Egha aposelba Godin gavgavir ekiamin
amodoghin, Ekiam Iesus aremegha ua
dikavizir bizir kamin gun gumazamizibav
gei. Ezi Godin apangkuvir ekiamra me ko
iti.
34-35 Ezi kamaghin, men tav bizitamin
otevezir puvati. Ezi gumazamizir nguaziba
ko dipeniba itiba, me da amaga dar dagiaba
inigha iza aposelbagh anidima, me da isava
gumazamizir biziba puvatizibar akurvasi.
36 Gumazir mam Josep, a Livain gu-
mazim. Ezi aposelba Barnabas a garisi. An
mingarim kamaghin ghu, gumazamizibar
akurvagha gavgavim me ganidir gumazim.
Barnabas, a Saiprusin Arighatizimin gu-
mazim.
37 A uan nguazir mam amadagha, an
dagiaba inigha aposelbagh aningi.

5

Ananaias ko Safaira God gifari

1 Gumazir mam Ananaias, an amuim
Safaira, aning uaghara fuegha uan nguazir
mam amadagha an ivezim ini.
2 Egha aning uaghara bar fogha,
Ananaias dagiar maba ua bagha dar suira.
Egha naba inigha aposelbagh ifaragha me
ganingi.
3 Ezi Pita kamaghin Ananaias migei,
"Ni manmaghsua, Satan ataghizima a nin
navim gizivazi, ni Godin Duam gifari? Egha
nguazir ivezimin dagiar maba ni ua bagha
dar suira?
4 Kar nin nguazim, ni uabi ifuegha ane-
mada. An ivezimin dagiaba uaghan nin
dagiabara. Ni manmaghin nighnigha uan
dagiar kabar e gifari? Ni gumazamizibagh
ifari puvati, ni God gifari."
5 Ezi Ananaias kamaghin oregha
degiaghirigha maghiram areme. Ezi
gumazamiziba bizir kam baregha atiatir
ekiam me ini.
6 Ezi gumazir igiaba izava an kuam
nomkegha a inigha azenan ghuava a mozim
gati.
7 Ezi auan pumuning ko mikezim givazi,
an amuim fozir puvatigha aven izi.
8 Ezi Pita an azara, "Ni na mikim, kar
nguazir ivezim, ni Ananaias ko gua a ini?"
Ezi a kamaghin migia ghaze, "Are, bar an
ivezimra."
9 Ezi Pita kamaghin a migei, "Gua man-
maghsua virara fuegha Godin Duam gifari?
Ni gan! Gumazir nin pam mozim gatiziba,
me tiar akamin iti. Egh me uaghan nin
kuam inigh azenan mangam."
10 Pita migiavira itima, Safaira maghiram
an suemningin irighava areme. Ezi gu-
mazir igiaba aven iza garima an aremezi
me a inigha azenan ghugha an pamin
mozimin miriamin anefa.
11 Ezi atiatir ekiam Kraisin adarazi bar me
batozi, gumazir bizir kaba baraghiziba bar
uaghan bar atiatingi.

Mirakelin aviraviriba otifi

12 Aposelba mirakelin aviriba ko digavir
kuram gamir bizir aviriba, gumazamizibar
tongin dagh ami. Ezi nighnizir gavgavim
Iesusin itir gumazamiziba, me Solomonin
Azuarimin zurara uari akufi.
13 Gumazir igharaziba, me ko poghasa
tong nighnizir puvati. Me men ziaba fa egha
fo, me arazir aghuim gami.
14 Marazi me ko poghan aghua, ezi avirim
nighnizir gavgavim Ekiamin ikia men aven
zuima, men dibobonim bar ghuavanabo.
15 Kamaghin, gumaziba arimariar gu-
mazamiziba inigha men misiaba ko akuri-
aba sara me atera iza tuavir miriamin me
arisi. Me kamaghin nighnizir gavgavim iti,

4:29: Ap 9:27, 13:46, 19:8, Ef 6:19 **4:29:** Aposel 9:27; 13:46; 19:8; Efesus 6:19 **4:31:** Ap 2:4, 4:29, 16:26 **4:31:** Aposel 2:4; 4:29; 16:26 **4:32:** Ap 2:44-45, 2 Ko 13:11, 1 Pi 3:8 **4:32:** Aposel 2:44-45; 2 Korin 13:11; 1 Pita 3:8 **4:33:** Ap 1:8, 1:22, 2:45-47 **4:33:** Aposel 1:8; 1:22; 2:45-47 **4:34-35:** Aposel 2:45 **4:36:** Ap 11:22-26, 13:2-3 **4:36:** Aposel 11:22-26; 13:2-3 **5:2:** Ap 4:34-37 **5:2:** Aposel 4:34-37 **5:3:** Lo 23:21, Lu 22:3, Jo 13:2 **5:3:** Godin Araziba 23:21 **5:12:** Ap 2:43, 4:32, 14:3, Ro 15:19, 2 Ko 12:12 **5:12:** Aposel 2:43; 14:3; Rom 15:19; 2 Korin 12:12 **5:14:** Ap 2:41, 21:20 **5:14:** Aposel 2:41; 21:20 **5:15:** Mt 9:21, 14:36, Ap 19:12 **5:15:** Matyu 9:21; 14:36; Aposel 19:12 * **5:15:** Gumazamizir kaba nighnizir gavgavim kamaghin iti, aruem Pita gisiraghti an nedazim arimariar gumazamizibagh isin ikiti, me ua deragham.

Pitan nedazim me gisin mangiti me ua ghuamagham.*

16 Ezi uaghan Jerusalem torim gatizir nguibar dozibar gumazir avirim, me uan arimariar gumazamiziba inigha ize. Egha uaghan uan gumazamizir duar kuraba apazaziba inigha izezima, me bar moghira ghuamaghegha dera.

Ensel aposelbar akurazi, me kalabus ataki

17 Ezi ofa gamir gumazibar dapanim ko an akurvazir adarasi, kar Sadyusibar aven itir gumaziba. Me aposelba amir biziba bagha navim ikufi.

18 Egha Sadyusiba men suiragha kalabuziar ekiam gati.

19 Me kalabusin itima, dimangan Ekiamin ensel tiaba kuigha me inigha azenan ize.

20 Egha ensel kamaghin migei, "Ia mangi, Godin Dipenir miriamin avizibar tuiv ikirimirir igiar kamin migirigiaba bar, gumazamizibav kim."

21 Ezi aminim itima aposelba, ensel me mikemezi moghin Godin Dipenir miriamin aven ghua, gumazamizibar sure gami.

Ezi ofa gamir gumazibar dapanim uan akurvaziba ko iza, Judan kotin aven itir gumazibar diazi, me ghua uari akufa. Israelin gumazir aruaba bar uari akufa. Egha me kalabusin dipenimin aposelba inigh izasa akam amada.

22 Ezi polisin maba ghua kalabusin dipenimin otogha garima, me itir puvati, ezi me uamategha iza bizir kamin gun migei,

23 "E kalabusin dipenimin garima me deravira an tiam asarazi kalabusin dipenimin garir gumaziba an tiar akamin tuivighav iti. Ezi e tiaba kuigha garima, tav aven itir puvati."

24 Ezi me ghua bizir kamin gun mikemezi, Godin Dipenimin garir gumazibar dapanim ko ofa gamir gumazir ekiaba pura nighnisi, bizir tizitam uam otogham?†

25 Ezi gumazir mam iza ghaze, "Ia oragh! Gumazir ia kalabus gatiziba Godin Dipenir miriamin tughav ikia gumazamizibar sure gami."

26 Kamaghin amizi, Godin Dipenimin garir gumazibar gumazir dapanim, uan gumazir a ko ingariba ko ghua aposelba inigha izi. Me kamaghin atiati, gumazamiziba dagiabar me ginivigham, egha me pura nimira me inigha izi.

Aposelba Judan kotin aven itir gumaziba akam me mikiman atiatir puvati

27 Ezi Godin Dipenimin garir gumaziba, me aposelba inigha izegha me migeima, me Judan kotin aven itir gumazibar damazimin tuifi. Ezi ofa gamir gumazibar dapanim me kotin Itir bizim bagha men azangsisi.

28 Ezi ofa gamir gumazibar dapanim kamaghin me migei, "E akar gavgavim ia ganiga ghaze, ia Iesusin ziamin gumazamizibar sure damuan marki! Ezi ia orazir puvatigha men sure gamima ian suren migirigiaba Jerusalem bar a garui. Egha ia ghaze, e Iesus misoghezi an areme."

29 Ezi Pita aposelin igharaziba ko, me kamaghin me migei, "E God baragham, e gumazamiziba baraghan kogham.

30 Iarara Iesusin misuegha ter ighuvimin anegurazima an areme. Ezi en ovavibar God Iesus fezi a ua dikafi.

31 Ezi God a isa uan agharir guvimin anetizi, an Atrivimin Otarim ko Gumazamizibar Akurvaghamin Gumazimin ikiam. Egh a Israelia damuti me navibagh iraghti, God men arazir kuraba gin amangam.

32 E God amizir bizir kaba uan damazibar dar ganigha dar gun migei. Ezi Godin Duam uaghan bizir kabar gun migei. God baragha an gin zui adarasi, a uan Duam me ganingi."

Gamalielin fofozim

33 Judan kotin aven itir gumaziba kamaghin aposelbar akam baregha, men naviba me bagha bar ikufi. Egha me misueghti me aremeghasa nighnisi.

34 Ezi Farisin gumazir mam Gamaliel, Judan Arazibar sure gamizir gumazir me bar ifongezim. A Judan kotin aven tugha ghaze, aposelba tong azenan ikegh.‡

35 Egha a migirigiar kabagh ami, "Israelin gumaziba, ia arazitam gumazir kabar amusi deravira nighnigh.

36 Boghimra Teudas otogha kamaghin uabi migia ghaze, ki gumazir dapanir mam, ezi 400in boroghira ghuzir gumaziba an gin ghue. Ezi gavman a misoghezi, an areme. Ezi an gin zuir darazi bar uari aghamsiki. Ezi me amizir bizir kam dagheba puvati.

5:16: Mk 6:56, Ap 19:11-12 **5:16:** Mak 6:56; Aposel 19:11-12 **5:17:** Ap 4:1-2, 4:6 **5:17:** Aposel 4:1-2; 4:6 **5:19:** Ap 12:7-10, 16:26 **5:19:** Aposel 12:7-10; 16:26 † **5:24:** Grighin akam, vezin kamin deragha bigha mikemezir puvati. Gumazir maba akar kam giragha ghaze, "Me nighnigha egha ghaze, bizir tizim datirighin otogham?" **5:26:** Mt 14:5, 21:26 **5:26:** Matyu 14:5; 21:26 **5:28:** Mt 27:25, Ap 2:23, 2:36, 4:18, 7:52 **5:28:** Matyu 27:25; Aposel 2:23; 2:36; 4:18; 7:52 **5:29:** Ap 4:19 **5:29:** Aposel 4:19 **5:30:** Ap 3:15, 10:39, 13:29, Ga 3:13, 1 Pi 2:24 **5:30:** Aposel 3:15; 10:39; 13:29; Galesia 3:13; 1 Pita 2:24 **5:31:** Ap 2:33-34, 3:15, Ef 1:20, Fl 2:9, Hi 2:10, 12:2 **5:31:** Aposel 2:33-34; 3:15; Efesus 1:20; Filipai 2:9; Hibru 2:10; 12:2 **5:32:** Jo 15:26-27, Ap 1:8, 2:4, 10:44 **5:32:** Jon 15:26-27; Aposel 1:8; 2:4; 10:44 **5:33:** Ap 2:37, 7:54 **5:33:** Aposel 7:54 ‡ **5:34:** Dughiar Pol tighar Kraisin adarazir mavin otivam, gumazir kam Gamaliel an sure gami. Ni akar Aposel 22:3in itimin gan. **5:36:** Ap 21:38 **5:36:** Aposel 21:38 **5:37:** Lu 2:1-2

37 Ezi an gin, gavman gumazamiziba diborir dughiam, Galilin gumazir mam Judas oto. Egha, a gumazir bizir mamin faragha ghuava me gavman ko misosi. A uaghan aremezi an gin zuir darasi, me uari aghamsiki.
38 Kamaghin amizi, ki datirighin kamaghin ia mikimasa. Ia bizitamin gumazir kabar amuan marki! Me ateghti me mar mangi! Ia pura gan, men ingangarim gumazitam gisin tughiva, degeghirigham.
39 Egh me Godin tugh bizim damuti, ia men anogoroghan kogham. Ia fogh suam, ia God ko misosi."
40 Ezi me Gamalielin nighnizimin gin ghugha aposelbar diazi, me aven ghuezi me pura me fozoroke. Egha Iesusin ziamin bizibav kiman men anogoregha me ataghizi me ghue.
41 Egha me ghaze, God e bagha bar akongegha en amamangatizi, e Iesusin ziamin osimtiziba ini. Egha kamaghin me Judan kotin aven itir gumaziba ataghiragha bar akonge.
42 Egha dughiaba zurara me Godin Dipenimin miriaba ko dipenibar Akar Aghuim gumazamiziba sure gamuavira iti. Egha akam me mikira ghaze, Iesus a Krais, God Uam E Iniasa Misevezir Gumazim.

6

Me 7pla gumazir maba aposelbar akurvaghasa me amisefe

1 Dughiar kabar Iesusin suren gumazamizibar dibobonim bar ghuavanadi. Ezi suren gumazamizir maba Grighin akamin migei, ezi marazi Aramin akam migei. Ezi Grighba ghaze, "Dughiar aviriba ia zurara gumazamizir dagheba puvatizibar akurvasi, egha ia en amuir odiaribar akurvazir puvati." Bizir kam bagha me uarir atari.*
2 Ezi aposelin 12pla, suren gumazamiziba bar men diazi me iza uari akuvazima, me kamaghin me migei, "E Godin akam akurir ingangarim ateghiva dagher ingangarim damuam, kamaghin derazir puvati.
3 Kamaghin amizi, en adarasi, ia uarir tongin 7plan gumaziba misefegh. Men araziba gumazamizibar damazibar bar deragh, Godin Duam me gizivaghti, me uaghan fofozir aghuarim iki. Eghti e me isi ingangarir kam datighti, me an ganam.
4 Eghti e uari ingangarir kamning damuam, e God ko mikimiva, Godin Akar Aghuim gumazamizibar sure damuam."
5 Ezi gumazamiziba akar kam baregha bar a gifonge. Egha me Stiven amisefe, a gumazir bar nighnizir gavgavim itim, ezi Godin Duam bar a gizifa. Egha me uaghan Filip, ko Prokorus, ko Nikanor, ko Timon, Parmenas, ko Nikolas me amisefe. Nikolas an Antioghin gumazim, a Judan gumazim puvati, a faragha Judan Arazibagh amuava dar gin zui. Egha a datirighin Kraisin gin zui.
6 Ezi me gumazir kaba inigha aposelbar damazimin ghuzi, me dafariba men dapanibagh isin arigha me bagha God ko migei.
7 Ezi Godin akam bar moghira ekevegha bar nguibabar ghue. Ezi Jerusalemin itir suren gumazamizibar dibobonim zuamiram ekefe. Ezi ofa gamir gumazir avirim Godin akam baregha nighnizir gavgavim an ikia uaghan an gin zui.

Judan gumaziba Stivenin suira

8 Ezi God guizbangira Stivenin akuragha, apangkuvim ko gavgavim a ganingizima, a digavir kuram gamir araziba ko mirakelin araziba gumazamizibar tongin dagh amima da otifi.
9 Ezi marazi dikavigha Stiven ko me migirigiabar uari adosi. Me Judan God ko migeir dipenir mamin gumaziba, dipenir kamin ziam, Friman. Me Sairinin nguibamin gumaziba, ko Aleksandrian nguibamin gumaziba, ko Silisian Provins ko Esian Provinsin gumaziba. Me Stiven ko uari adosi.†
10 Ezi Godin Duam fofozir aghuim isa Stiven ganingi. Kamaghin amizi, Judan gumaziba an akaba ko mikiman ibura.
11 Ezi me moga, gumazir mabagh ifara me abira ghaze, ia kamaghin mikim, "E orazima Stiven migirigiar kurabar Moses ko God gami."
12 Ezi me arazir kamin gumazamiziba, ko men gumazir aruaba ko Judan Arazibagh fozir gumazibar navibagh inivima da dikafi. Ezi me Stiven bagha ghugha an

5:38: Ais 8:10, Mt 15:13 **5:39:** Lu 21:15, Ap 7:51, 9:5, 1 Ko 1:25 **5:39:** Luk 21:15; Aposel 7:51; 9:5; 1 Korin 1:25 **5:40:** Ap 4:18 **5:40:** Aposel 4:18 **5:41:** Mt 5:10-12, 1 Pi 4:13 **5:41:** Matyu 5:10-12; 1 Pita 4:13 **5:42:** Ap 9:22, 17:3 **5:42:** Aposel 9:22; 17:3 **6:1:** Ap 2:41, 4:35, 5:14, 9:29 **6:1:** Aposel 2:41; 4:35; 5:14; 9:29 * **6:1:** Aramin akam, a Judia ko Galilin Distrighin gumazibar akam. A Hibrun akamin min ghu. **6:3:** Lo 1:13, Ap 1:21, 16:2, 1 Ti 3:7 **6:3:** Godin Araziba 1:13; Aposel 16:2; 1 Timoti 3:7 **6:5:** Ap 8:5 **6:5:** Aposel 8:5 **6:6:** Ap 13:3, 14:23 **6:6:** Aposel 13:3; 14:23 **6:7:** Jo 12:42, Ap 2:41, 12:24, 16:5, Kl 1:6 **6:7:** Jon 12:42; Aposel 2:41; 12:24; 16:5; Kolosi 1:6 **6:8:** Ap 2:43 **6:8:** Aposel 2:43 **6:9:** 2 Ti 1:15 **6:9:** 2 Timoti 1:15 † **6:9:** Frimanin gumazir kaba, me fomira pura ingangarim gamir gumazir kiniba. Egha datirighin me gumazitamin apengan ikia ingarir puvati. **6:10:** Ais 54:17, Lu 21:15, Ap 5:39 **6:10:** Aisaia 54:17; Luk 21:15; Aposel 5:39 **6:11:** Mt 26:59-61 **6:11:** Matyu 26:59-61 **6:13:** Jer 26:11 **6:13:** Jeremaia 26:11

suiragha a inigha Judan kotin aven itir gumazibar damazimin ghue.
13 Egha me migirigiar ifavarir tabar a
damuasa gumazir maba ini. Gumazir
kaba kamaghin migei, “Gumazir kam zu-
rara akar kurabar Godin Dipenim ko Judan
Arazibagh asi.
14 E orazima a kamaghin migei, ‘Gu-
mazir kam Nasaretin gumazim, Iesus, a
Godin Dipenir kam apirigh a gasighasigh,
egh arazir Moses fomira e ganingiziba
otivkinigham.’ ”
15 Ezi Judan kotin aven itir gumaziba bar
moghira apiaghav ikia dikiravira Stivenin
garima, an guam enselin guamin min gara
taghtasi.

7

Stiven Judan kotin damazimin akam akuri

1 Ezi ofa gamir gumazibar dapanim
Stivenin azara, “Me ni gasir akar kaba, da
guizbangira, o puvati?”
2 Ezi Stiven me ikaragha ghaze, “Nan
aveghbuaba ko nan afeziaba, ia na baragh!
En ovavim Abraham, a tighar Haranin
mangam, a Mesopotemian kantrin ikiavira
itima angazangarim itir God, a bato.
3 Egha a migia ghaze, ‘Ni uan nguazim
ko uan adarazi ategh nguazir ki nin ak-
aghamimin mangi.’
4 “Ezi Abraham Kaldian nguazim ategha
Haranin nguazimin ikiasa zui. Ezi an
afeziamin ovevemin gin God nguazir ia
datirighin itir kamin anemada.
5 God tong nguazir otevitam atugha a uan
adarazi ko, me ganingizir puvati. God a
ko akam akira ghaze, a ko an ovavir gin
izamiba nguazir kamin ikiam. Ezi dughiar
kamin Abraham uabi boriba puvati.
6 Egha God kamaghin Abrahamin
migei, ‘Nin ovavir boriba mangi kantrin
igharazimin ikiam. Egh pura men ingan-
garir gumazamizibar min ikiam. Eghti
kantrin kamin gumazamiziba 400plan
azenibar pazi me damuam.
7 Eghti ki osimtizir ekiam isi paza me
damuamin gumazir kabar aningam. Eghti
gin me kantrin kam ategh azenan izegh,
danganir kamin nan ziam fam.’
8 God mikarzir mogomebar iniba agho-
ramin Akar Dikirizir Gavgavim Abraham
koma a gami. Ezi Abraham, Aisakin
afeziamin oto, egha amebam a batezi, 8plan
dughiabar gin Abraham Aisakin mikarzir
mogomemin inim atu. Egha gin Aisak
Jekopin afeziamin oto. Ezi Jekop en inazir
afeziar 12plan afeziam.
9-10 “Ezi en inazir afeziaba navir ave-
riabar Josepin ikuvigha Isipin nguibamin
ingarir gumazir kinimin ikiasa anemada.
Ezi God a ko ikia an osimtiziba agivagha
an akura. God fofozir bar aghuiba Josep
ganingizi, an arazir aghuarim akakasi, ezi
Isipian atrivim bar a gifongegha, a gamizi
a Isipin gumazir dapanimin oto. Egha an
dipenimin biziba sara gari.
11 “Ezi gin dagheba otevezir dughiam
Isipin nguibaba ko Kenanin nguaziba bar
me batifi. Ezi gumazamiziba osimtizir
ekiam isi. En inazir afeziaba uaghan
dagheba puvati.
12 Ezi Jekop orazima dagheba Isipin itima,
a uan otariba, en inazir afeziaba, a me
amangizi me darorir farazim gamua zui.
13 Ezi me darorir namba 2in ua zuima,
Josep uan aveghbuabagh eghara ghaze, ‘Ki
Josep.’ Ezi gin atrivim uaghan Josepin
adarazigh fo.
14 Egha bizir kamin gin, Josep uan
afeziam Jekop ko an 75plan gumazamiziba
bar moghira a bagh izasa, a me bagha akam
amada.
15 Ezi Jekop Isipin nguibamin iraghugha,
a en inazir afeziaba ko me kagh ariaghire.
16 Ezi me men kuaba inigha uamategha
Sekemin nguibamin ua izegha me dagiar
torir mozim gariki, kar Abraham fomira
Sekemin nguibamin Hamorin otariba da
ivezezir mozim.
17 “Ezi God Abraham ko dikirizir Akar
Gavgavim guizbangira otivasa roghira
izima, en gumazamizir Isipin itiba bar
viraseme.
18 Ezi gin atrivir igiar mam Isipin kantrin
atrivimin oto. Atrivir kam Josep gifozir
puvati.
19 Egha an en gumazamizibagh ifara
arazir kurabar en inazir afeziabagh ami.

7:2: Stt 11:31 **7:2:** Jenesis 11:31 **7:2:** Jenesis 12:1 **7:4:** Stt 11:31, 12:4 **7:4:** Jenesis 11:31; 12:4 **7:5:** Stt 12:7, 13:15, 15:3, 15:18, 17:8, 26:3, 48:4, Lo 2:5 **7:5:** Jenesis 12:7; 13:15; 15:3; 15:18; 17:8; 26:3; 48:4; Godin Araziba 2:5 **7:6:** Stt 15:16, Kis 12:40, Ga 3:17 **7:6:** Jenesis 15:16; Ua Me Ini 12:40; Galesia 3:17 **7:6:** Jenesis 15:13-14 **7:7:** Kis 3:12 **7:7:** Ua Me Ini 3:12 **7:8:** Stt 17:10-14, 21:2-4, 25:26, 29:31-35:18 **7:8:** Jenesis 17:10-14; 21:2-4; 25:26; 29:31--35:18 **7:9-10:** Jenesis 37:11; 37:28; 39:2; 39:21; 41:37-41 **7:11:** Stt 41:54, 42:1-2 **7:11:** Jenesis 41:54; 42:1-2 **7:12:** Stt 42:1-5 **7:12:** Jenesis 42:1-5 **7:13:** Stt 45:1, 45:16 **7:13:** Jenesis 45:1; 45:16 **7:14:** Stt 45:9-10, 45:17-18, 46:27 **7:14:** Jenesis 45:9-10; 45:17-18; 46:27 **7:15:** Stt 46:1-7, 49:33 **7:15:** Jenesis 46:1-7; 49:33 **7:16:** Stt 23:3-16, 33:19, 50:7-13, Jos 24:52 **7:16:** Jenesis 23:3-16; 33:19; 50:7-13; Josua 24:32 **7:17:** Stt 15:5, Sng 105:24-25, Ap 7:5-7 **7:17:** Jenesis 15:5; Onger Akaba 105:24-25; Aposel 7:5-7 **7:17:** Ua Me Ini 1:7-8 **7:19:** Kis 1:10-22 **7:19:** Ua Me Ini 1:10-22 **7:20:** Kis 2:2, Hi 11:23 **7:20:** Ua Me Ini 2:2; Hibru 11:23

Eghti me uan borir iririviba puram azenan
me akunti, me ariaghirasa a me gakaghori.
20 “Ezi dughiar kamin Mosesin amebam
a bate, a Godin damazimin bar derazir
borim. A iakinir pumuning ko mikezimin
uan afeziamin dipenimin itima, me an gari.
21 Egha gin me a inigha azenan anetizima,
atrivimin guivim a inigha ghua uan
borimin mirarama an gari.
22 Ezi Moses Isipbar fofozir ekiar aghuiba
ini, egha an araziba ko an migirigiaba bar
gavgafi.
23 “Moses 40plan azeniba ikia, egha ua
uan adarazi Israelian ganasa nighnisi.
24 Egha a Israelian mavin garima, Isipian
mav a misogha bar pazava a gami. Ezi a
ghua an akuragha, Isipin gumazimin arazir
kuram ikarvagha, a misoghezi an areme.
25 Moses kamaghin nighnisi, an adarazi
kamaghin fogh suam, God men akur-
vaghasa nan aven ingari. Ezi me bar fozir
puvati.
26 Egha amimzaraghan Moses garima
Israelin gumazimningra uaning misosi.
Ezi aning uaning gifueghasa a navir
amirizimin aning migei, ‘Maning, gua
orakigh, gua avetinganing, egha gua tizim
bagha kaghira uaning misosi?’
27 “Ezi gumazir igharazitav misozim,
Moses a dugha ghua kamaghin migei, ‘Tina
ni amisevezi ni en gumazir dapanim ko
jasin ikiava en gari?
28 Ni boghinaron Isipian gumazim
misoghezi an aremezi moghin, datirighin
na misueghti ki aremeghasa?’
29 Ezi Moses kamaghin oregha Isip ategha
ara ghua Midian nguazir igharazimin ikia
egha otarir pumuning ini.
30 “Egha 40plan azenibar gin, Moses gu-
mazamiziba puvatizir danganimin itima,
God enselin mam a bagha anemada. En-
selin kam Sainain Mighsiamin boroghin
temer otevir mamin aguabar tongin avir
mizariabar aven, puram a bato.
31 A bizir kamin ganigha digavir ku-
ram gami. Egh bar roghira mangi der-
agh ganasava amua, egha Ekiamin tiarim
barasi,
32 ‘Ki nin inazir afeziabar God, ki Abra-
ham ko Aisak ko Jekopin God.’ Ezi Moses
nigha, ganan atiatingi.
33 “Ezi Ekiam kamaghin a migei, ‘Nguazir
ni isin tughav tir kam, kar anogoroghezir
nguazim, a nan nguazimra. Kamaghin ni
uan dagarir asuaba suegh.
34 Ki arazir bar kurar me Isipin nan gu-
mazamizibagh amibar gani. Egha ki men
arareba baregha, men osimtiziba givasa
izaghiri. Ni izi, ki ua Isipin ni amangam.’
35 “Mosesin kamra Israelia an aghuagha
ghaze, ‘Tina ni amisevezi ni en gumazir
dapanim ko jasin ikiava en gari?’ Ezi kar
anarira, gumazir God uabi men gumazir
dapanimin iki, ua me iniasava amadazim. E
fo, God Moses bagha enselin mam amadazi
ensel temer isimin aven otozi Moses an gara
God amadazir akam ini.
36 Ezi a me inigha Isip ateghasava egha
mirakelin aviribagh ami. A Isipin ko On-
garir Aghevimin, dagh ami. Egha gumaziba
puvatizir danganimin a 40plan azenibar
dagh ami.
37 “Mosesin kamra, a Israelia migia ghaze,
‘God ian tongin akam inigha izir gumazitam
nan min anemisevegham.’
38 Ezi Israelia gumazamiziba puvatizir
danganimin uari akuvagha itima a me ko
iti, a Sainaian mighsiamin ghuavanabozi
ensel a mikeme. Ezi an akar angamira itir
ikirimirim e daningasa, a ini.
39 “Ezi en inazir afeziaba Mosesin akaba
baraghan aghua. Egha me an migirigiaba
batosi. Egha men navir averiabar aven me
uamategh Isipin mangasa.
40 Egha me kamaghin Aron migei, ‘E
fozir puvati, gumazir e inigha Isipin azenan
izezim Moses, bizir tizim a bato. Kamaghin
amizi, ni e bagh marvir guabar ingarighti da
en faragh mangam.’
41 Dughiar kamin me bulmakaun
nguzimin mirarama marvir guamin ingari.
Egha uan dafaribar ingarizir bizim bagha
ofabagh gamua, ighiabagh amua bar
akonge.
42 Ezi God akirim ragha me gasaragha,
me ataghizi me overiamin mikovezibar
ziaba fe. Akam inigha izir gumazibar
akinafarimin akam an mirara ghu:

“ ‘Ia Israelin gumaziba,
mar ia 40plan azenibar gumazamiziba
puvatizir danganimin ikia

7:21: Kis 2:3-10 **7:21:** Ua Me Ini 2:3-10 **7:23:** Ua Me Ini 2:11-15 **7:29:** Kis 2:21-22, 18:3-4 **7:29:** Ua Me Ini 2:21-22; 18:3-4 **7:30:** Ua Me Ini 3:1-10 **7:33:** Jos 5:15 **7:33:** Josua 5:15 **7:35:** Kis 2:14, 14:11-12, Nam 20:16 **7:35:** Ua Me Ini 2:14 **7:36:** Kis 7:3, 12:41, 14:21, 16:1, 16:35, Nam 14:33, Sng 105:27 **7:36:** Ua Me Ini 7:3; 12:41; 14:21; 16:1; 16:35; Diboboniba 14:33; Onger Akaba 105:27 **7:37:** Lo 8:15, 8:18, Mt 17:5, Ap 3:22 **7:37:** Godin Araziba 18:15; 18:18; Matyu 17:5; Aposel 3:22 **7:38:** Kis 19:1-20:17, Lo 5:1-33, Ais 63:9, Ap 7:53, Ro 3:2, Ga 3:19, Hi 2:2 **7:38:** Ua Me Ini 19:1--20:17; Godin Araziba 5:1-33; Aisaia 63:9; Aposel 7:53; Rom 3:2; Galesia 3:19; Hibru 2:2 **7:39:** Nam 14:3 **7:39:** Diboboniba 14:3 **7:40:** Kis 32:1, 32:23 **7:40:** Ua Me Ini 32:1; 32:23 **7:41:** Kis 32:2-6, Lo 9:16, Sng 106:19 **7:41:** Ua Me Ini 32:2-6; Godin Araziba 9:16; Onger Akaba 106:19 **7:42:** Sng 81:12, Jer 19:13, Ese 20:25, 20:39, 2 Te 2:11 **7:42:** Onger Akaba 81:12; Jeremaia 19:13; Esekiel 20:24; 20:39; 2 Tesalonika 2:11

nan ofa gami?
Bar puvati.
43 Ia asem Molekin marvir guamin aver-
penim aneteri,
egha ia uaghan asem Refanin
mikovezir nedazim ateragha arui.
Kar asemning,
ia aningin arazibar gin mangasa
aningin ingari.
Kamaghin amizi, ki ian nguazimin ia bat-
uegh,
ia amadaghti ia mangi
Babilonin nguazimin vongin
ikiam.'*

44 "En inazir afeziaba gumazamiziba puvatizir danganimin itima, Godin Purir-
penim me ko iti. Dipenir kamin aven me fo, God me ko iti. God Moses mikemegha an akazi moghira, a Israelia mikemezi me an ingari.
45 Ezi en inazir afeziaba Purirpenim inigha, anetera Josuan gin zui. Me ghua nguibar igharazimin nguazim, God men damazibar me batoghezi, me a ini. Purirpenir kam me ko ikiavira itima Devitin dughiam oto.
46 Ezi Devit Godin damazimin derazi God deraviram a gami. Egha a kamaghin Godin azara, 'Ki Jekopin God bagh Dipenimin ingaram, o?' Ezi God ghaze, 'Puvati.'
47 Ezi gin Solomon a bagha Dipenimin ingari.
48 "Ezi Godin Bar Pin Itim dipenir gumaziba ingaribar itir puvati. Godin akam inigha izir gumazim kamaghin mikeme:

49 " 'God kamaghin migei:
Overiam, a nan atrivir dabirabim,
ezi nguazim ki uan dagarimning arizir
danganim.
Eghti ia managh nan Dipenimin ingaram?
Eghti danganir manamra nan
avughsizir danganim ikiam?
Bar puvatigham.
50 Ki uabi, uan dafarimningin
overiam ko nguazim ko biziba bar dar
ingari.' "

51 Egha Stiven ua kamaghin Judan kotin gumazibav gei, "Ia bar orazir puvatizir darasi! Ian naviba ko nighnziba mati, God gifozir puvatizir gumazamiziba! Ia uan inazir afeziabar mirarama ami! Ia uaghan Godin Duam zurara a batosi!
52 Ian inazir afeziaba Godin akam inigha izir gumaziba, osimtiziba bar me gariki. Ezi me fomira Godin damazimin derazir gumazimin izirimin gun migeima, ian inazir afeziaba me misozi me ariaghire. Ezi datirighin ia a inigha gumazir kurabar dafaribagh atigha, a misoghezi an areme.
53 Ia enselbar dafaribar Moses Osirizir Araziba inigha, dar gin zuir puvati."

Me dagiabar Stiven ginivizima an areme

54 Ezi me kamaghin oregha, men navir averiaba a bagha bar ikuvigha uan atariba-
gh ivi.
55 Ezi Godin Duam Stiven gizivazima, a kogha Godin Nguibamin Godin angazan-
garir gavgavimin gari, ezi Iesus Godin agharir guvimin tughav iti.
56 Ezi a kamaghin migei, "Ia Gan! Ki Godin Nguibamin gari, a kuiaghirizima Gumazamizibar Otarim Godin agharir gu-
vimin tughav iti."
57 Ezi me kamaghin oregha pamtem diava ara, egha dafaribar uan kuaribav konegha, ivemara a bagha zui.
58 Egha me a kurugha nguibar ekiamin azenan ghugha, maghirama dagiabar a ginifi. Egha akam a gasir darazi uan azenan

---

* **7:43:** Molek, a gumazir igharazibar asem, Judaba puvati. Ezi Refan a mikovezir mamin ziam, me Godin min an ziam fe. Migirigiar Stiven amir kamnagh, a Godin akam inigha izir gumazim, Amosin akinafarimin iti. (Amos 5:25-27) Amos kamaghin mikeme, Israelia faragha guizin Godin ziam fer puvati. Me Godin akaba batogha egha gumazir igharazibar godbar ziaba fe. Ezi azenir aviribar gin God Israelian gari me akirim a gasara. Ezi God amamangatizi Babilonba izava Israelia misogha me inigha ghua Babilonin me kalabus gati. (Ni 2 Atriviba 24:10-16in gan.) **7:44:** Kis 25:9, 25:40, 26:30, Hi 8:5 **7:44:** Ua Me Ini 25:9; 25:40; 26:30; Hibru 8:5 **7:45:** Jos 3:14-17, 18:1, 23:9, Neh 9:24, Sng 44:2, Ap 13:19 **7:45:** Josua 3:14-17; 18:1; 23:9; Nehemia 9:24; Onger Akaba 44:2; Aposel 13:19 **7:46:** 1 Sml 16:1, 2 Sml 7:1-16, 1 Kin 8:19, 1 Sto 17:1-14, Sng 89:19, 132:1-5 **7:46:** 1 Samuel 16:1; 2 Samuel 7:1-16; 1 Atriviba 8:19; 1 Eghaghaniba 17:1-14; Onger Akaba 89:19; 132:1-5 **7:47:** 1 Kin 6:1-38, 8:20, 1 Sto 17:12, 2 Sto 3:1-17 **7:47:** 1 Atriviba 6:1-38; 8:20; 1 Eghaghaniba 17:12; 2 Eghaghaniba 3:1-17 **7:48:** 1 Kin 8:27, 2 Sto 2:6, 6:18 **7:48:** 1 Atriviba 8:27; 2 Eghaghaniba 2:6; 6:18 **7:49:** Mt 5:34-35, 23:22 **7:49:** Matyu 5:34-35; 23:22 **7:49:** Aisaia 66:1-2 **7:51:** Kis 32:9, Wkp 26:41, Lo 10:16, Ais 48:4, 63:10, Jer 6:10, 9:26 **7:51:** Ua Me Ini 32:9; Ofa Gami 26:41; Godin Araziba 10:16; Aisaia 48:4; 63:10; Jeremaia 6:10; 9:26 **7:52:** 2 Sto 36:16, Mt 21:35, 23:31, 1 Te 2:15 **7:52:** 2 Eghaghaniba 36:16; Matyu 21:35; 23:31; 1 Tesalonika 2:15 **7:53:** Kis 20:1, Ap 7:38, Ga 3:19, Hi 2:2 **7:53:** Ua Me Ini 20:1-17; Aposel 7:38; Galesia 3:19; Hibru 2:2 **7:54:** Ap 5:33 **7:54:** Aposel 5:33 **7:55:** Mt 22:44, Ap 2:33-34, 5:31, 6:5 **7:55:** Matyu 22:44; Aposel 2:33-34; 5:31; 6:5 **7:56:** Ese 1:1, Dan 7:13, Mt 3:16, Ap 10:11, Kl 3:1 **7:56:** Esekiel 1:1; Daniel 7:13; Matyu 3:16; Aposel 10:11; Kolosi 3:1 **7:58:** Lo 13:9, Lu 4:29, Ap 6:13-14, 22:20, Hi 13:12 **7:58:** Godin Araziba 13:9; Luk 4:29; Aposel 6:13-14; 22:20; Hibru 13:12 † **7:58:** Moses Osirizir Araziba ghaze, gumazitam arazir kuram damighti, me a inigh nguibamin azenan mangi dagiaba isi a ginivighti, an aremegham. Ni Ofa Gami 24:13-16, ko Diboboniba 15:35in gan.

azuir korotiaba suegha gumazir igiam, an ziam Solin dagarimningin a da arisi.†
59 Egha me dagiabar a ginivavira itima, Stiven kamaghin God ko migei, “Ekiam Iesus, nan duam inigh.”
60 Egha a uan tevimning apirigha irigha pamtem dei, “Ekiam, ni men arazir kurar kam ginighnighan marki, a gin amadagh.” A kamaghin mikemegha areme.

8

1 Ezi Sol uaghan ikia bizir kamin ganigha ghaze, a dera.

Sol Kraisin adarazi pazavira me gami

Me Stiven misoghezi dughiamin gin, me Jerusalemin itir Kraisin adaraziv sogha, arazir kurabar me gami. Kamaghin amizi, Kraisin adarazi bar ara Judian Distrik ko Samarian Distrighin ghue. Ezi aposelbara Jerusalemin iti.
2 Ezi gumazir God baghavira itiba, me Stivenin kuam isa mozim gatigha a bagha puvirama azi.
3 Ezi Sol Kraisin adarazigh asighasighavira ikia, egha vaghvagha men dipenibar ghua gumazamiziba isa, me kurvagha ghua kalabus garisi.

Aposelba Akar Aghuim Judian Distrik ko Samarian Distrighin anekuragharui

(Sapta 8:4–12:25)

Filip Samarian Distrighin Akar Aghuim akuri

4 Ezi gumazamizir areziba, me Akar Aghuim nguibar me itibar anekuri.
5 Ezi Filip Samarian Distrighin aven itir nguibar mamin ghua, God Uam E Iniasa Misevezir Gumazim, Kraisin akam akuri.
6 Ezi gumazamizir okoruaba an akaba baragha, uan damazibar an amir mirakelbar gara, kuariba arigha bar deraghavira a barasi.
7 Me Filipin garima a duar kurar gumazamizibagh apazaziba batozima, da pamtem diava arava me ataghiragha azenan izi. Ezi gumazamizir agharir amiriziba ko suer kurar aviriba, uaghan ua dera.
8 Kamaghin amizi, nguibar kamin gumazamiziba bar akonge.

Kukunir gumazim Saimonin eghaghanim

9 Gumazir mam an ziam Saimon, a fomira Samarian nguibamin ikia mirakelin ifavarir kurabagh amima, Samarian gumazamiziba an ganigha nighnizir aviribagh ami. A kamaghin migei, “Ki gumazir ekiam.”
10 Ezi gumazir ekiaba ko gumazamizir kiniba, me Saimonin akam baraghasa ifonge. Egha me kamaghin migei, “Kar aser gavgavim, an ziam Gavgavir Bar Ekiam, a Saimonin iti.”
11 A dughiar aviribar mirakelin ifavarir kurabagh ami da otivi me dar garava, nighnizir aviribagh ami. Bizir kam bagha, me an akam baraghasa ifongegha an gin arui.
12 Egha datirighin Filip, a God Bizibagh Ativir Arazimin Akar Aghuim ko Krais Iesusin ziam sara kuri. Kamaghin amizi, gumazamiziba nighnizir gavgavim Filipin akamin ikiava, me rue.
13 Ezi Saimon uaghan nighnizir gavgavim ikia egha rue. Egha Saimon Filipin gin arua garima, Filip arazarazir ekiaba ko mirakelbagh amima da otifi, ezi a digavir kuram gami.
14 Ezi Jerusalemin itir aposelba orazima, Samarian gumazamiziba Godin akam inigha gifa, kamaghin amizi, me Pita ko Jon amadazi aning me bagha ghu.
15-16 Samarian gumazamiziba, me Ekiam Iesusin ziamin ruegha Godin Duam inizir puvati. Kamaghin amizi, Pita ko Jon ghua otogha, me Godin Duam iniasa me bagha God ko migei.
17 Aning God ko mikemegha, uan dafariba me gisin arizima me Godin Duam isi.
18 Ezi Saimon gari, aposelning uan dafariba me gisin arizima me Godin Duam isi. Ezima a dagiaba inigha aning ganiga, kamaghin migei,
19 “Gua gavgavir kam uaghan na daningigh. Eghti ki uan dafarim tav gisin datighti, a uaghan Godin Duam iniam.”
20 Ezi Pita kamaghin Saimon migei, “Ni ghaze, ni dagiaba ga daningigh, egh tuavir kamin God aningizir bizir aghuim givezam. Bar puvati! Bizir kam bagh ni uan dagiaba sara helin mangam.
21 Nin navir averiam Godin damazimin derazir puvati. Kamaghin amizi, ni Godin ingangarimin aven ikian kogham.
22-23 Ki nin garima, ni navim ikufi, egha uaghan arazir kuraba nin ike. Kamaghin amizi, ni navim giragh arazir kuraba ateghiva, Ekiam ko mikim. Eghti a ti

---

7:59: Sng 31:5, Lu 23:46 **7:59:** Onger Akaba 31:5; Luk 23:46 **7:60:** Mt 5:44, Lu 23:34, Ap 9:40, 21:5 **7:60:** Matyu 5:44; Luk 23:34; Aposel 9:40 **8:1:** Ap 7:58, 8:4, 11:19, 22:20 **8:1:** Aposel 7:58; 8:4; 11:19; 22:20 **8:3:** Aposel 9:1; 9:13; 9:21; 22:4-5; 26:9-11; 1 Korin 15:9; 1 Timoti 1:13 **8:4:** Mt 10:23, Ap 6:5, 11:19 **8:4:** Matyu 10:23; Aposel 11:19 **8:7:** Mt 10:1, Mk 16:17 **8:7:** Matyu 10:1; Mak 16:17 **8:15-16:** Matyu 28:19; Aposel 2:38; 10:48; 19:2 **8:17:** Ap 6:6, 19:6, Hi 6:2 **8:17:** Aposel 6:6; 19:6; Hibru 6:2 **8:20:** Mt 10:8, Ap 2:38, 10:45 **8:20:** Matyu 10:8; Aposel 2:38; 10:45 **8:21:** Sng 78:37 **8:21:** Onger Akaba 78:37 **8:22-23:** Daniel 4:27; 2 Timoti 2:25; Hibru 12:15

nighnizir kurar nin navir averiamin itiba gin amadagham.”
24 Ezi Saimon an akam ikaragha ghaze,
“Gua na bagh Ekiam ko mikimtima, bizir
gua mikemeziba na bativan kogham.”
25 Ezi Pita ko Jon Ekiam aningin akur-
vaghizir bizibar gun migiava, an akam
akuri. Egha aning uamategha Jerusalemin
ghua, Akar Aghuim Samarian Distrighin
nguibar aviribar anekura zui.

Filip Akar Aghuimin
Itiopian gumazim migei

26 Ekiamin ensel kamaghin Filipin migei,
“Ni Sautin zuir tuavimin mangi, tuavir
kam Jerusalem ategha ghuaghira Gazan
nguibamin oto. Tuavir kam gumazamiziba
puvatizir danganimin iti.”
27-28 Ezi Filip maghira dikavigha zui, a
tuavir arizimin Itiopian gumazir mam bato.
A gumazir dapanim, a Itiopian Atrivir
Amizim Kandasin dagiabar garir gumazim.
Gumazir kam Jerusalemin ghugha Godin
ziam fegha uamategha izi. Egha a karis
gaperagha, Godin akam inigha izir gu-
mazim, Aisaian akinafarimin gari.
29 Ezi Godin Duam Filip migei, “Ni
mangiva karisin munamin boroghin iki.”
30 Ezi Filip ivegha karisin boroghin
ghugha Itiopian gumazim barazima, a
Godin akam inigha izir gumazim Aisaian
akinafarimin gari. Ezi Filip an azara, “Ni
garir akinafarir mam ni a gifoz, o puvati?”
31 Ezi Itiopian gumazim a ikaragha
ghaze, “Ki manmaghin fogham? Tav na
gegharaghti, ki fogham.”
Egha a Filip migia ghaze, “Ni izivanang na
ko daperagh.”
32-33 Itiopian gumazim Godin Akinafarimin
itir akar kabar gari:

“A mati sipsipin nguzim uan akam dukuazi,
me a misueghti an aremeghasa a inigha
zui.
Egha uaghan mati sipsip me an ariziba
aghorasava amima,
a bizitam migeir puvati.
Kamaghira gumazir kam, me a
misoghasava amima,
a pura nimira ikia bizitam migeir pu-
vati.
Ezi me guizin arazim oteghavkinigha pu-
ram a isa
kalabus gatigha, a inigha kotin ghu,
ezi kot a migia ghaze, an are-
megham.
Kamaghin amizi, a boriba puvati,
ezi tina an gun me geghanam?
Me an ikirimirim agivazi,
a ua nguazimin itir puvati.”

34 Egha Itiopian gumazim Filipin azara,
“Ga uaning, ni na mikemegh, Godin akam
inigha izir gumazim, a tinan gun migei? A
uabin gun migei, o a gumazir igharazimin
migei?”
35 Ezi Filip dikavigha Godin Akinafarimin
aven akar kamra an mingarimin migia
ghua, egha Iesusin Akar Aghuimin gun a
migei.
36-37 Me tuavimin ghua, dipar mam bato.
Egha Itiopian gumazim kamaghin migei,
“Ni gan, dipam kara. Ki datirighira ruasa,
bizir tizitam ua nan suigham?”*
38 Egha Itiopian gumazim karisin suizir
gumazim migeima, a karis gamizima a
tu. Ezi Filip ko Itiopian gumazim dipamin
ghuaghirigha, Filip a rue.
39 Aning dipamin ikegha azenan izezi,
Ekiamin Duam zuamira Filip inigha ghu.
Ezi Itiopian gumazim ua Filipin garir pu-
vati, egha tuavimin ghuava bar akonge.
40 Ezi Filip gari, a Azotusin nguibamin oto.
Egha ghua, nguibaba bar dar Akar Aghuim
akura ghua Sisarian oto.

9

Sol navim gira
(Aposel 22:4-16; 26:9-18)

1-2 Dughiar kamin Sol Iesusin suren gu-
mazamizibagh asighasigh, me misoghti me
arighirasa, migirigiar gavgavim gamuavira
iti. Kamaghin amizi, an ofa gamir
gumazibar dapanim bagha ghua kamaghin
an azai, “Ni Damaskusin itir God ko migeir
dipenibar garir gumazir dapaniba bagh
akinafariba osir suam, ‘Gumazitam o
amizitam, Iesusin Tuavimin gin mangiti, Sol
an apigh, an suiragh mangiva kalabuziar
gumazimin min a ikirarighiva, a inigh
Jerusalemin mangam.’ ”
3 Egha Sol Damaskusin nguibamin
boroghin zuima overiamin angazangarir
gavgavim a gisira.

8:24: Kis 8:8, Nam 21:7, 1 Kin 13:6, Je 5:16 **8:24:** Ua Me Ini 8:8; Diboboniba 21:7; 1 Atriviba 13:6; Jems 5:16 **8:27-28:** Aisaia 56:3-7; Sefanaia 3:10; Jon 12:20 **8:31:** Jo 16:13 **8:31:** Jon 16:13 **8:32-33:** Ais 53:7-8 **8:32-33:** Aisaia 53:7-8 **8:35:** Lu 24:27, Ap 18:28 **8:35:** Luk 24:27; Aposel 18:28 **8:36-37:** Ap 10:47 **8:36-37:** Aposel 10:47 * **8:36-37:** Fofozir gumazir maba kamaghin nighnisi, akar otevir igharazir mam uaghan kagh iti. Filip kamaghin migei, “Ni guizbangira uan navimin aven nighnizir gavgavim ikiti, ki ni ruam.” Ezi Itiopian gumazim kamaghin migei, “Ki nighnizir gavgavim Krais Iesusin iti, a Godin Otarim.” **8:39:** 1 Kin 18:12, 2 Ki 2:16, Ese 3:12-14 **8:39:** 1 Atriviba 18:12; 2 Atriviba 2:16; Esekiel 3:12-14 **8:40:** Ap 21:8 **8:40:** Aposel 21:8 **9:1-2:** Aposel 8:3; Galesia 1:13; 1 Timoti 1:13 **9:3:** Ap 22:6, 26:12, 1 Ko 15:8 **9:3:** Aposel 22:6; 26:12; 1 Korin 15:8 **9:4:** Mt 25:40

4 Ezi a nguazim girigha orazima, tiarir
mam kamaghin a migei, “Sol, Sol, ni tizim
bagha na gasighasisi?”
5 Ezi Sol azara, “Ekiam, ni tina?”
Ezi a kamaghin a migei, “Ki Iesus, ni na
gasighasisi.
6 Ni dikavigh nguibar ekiamin mangi. Egh
arazir ni manmaghin damuamim, gumazi-
tam tighar ni mikimam.”
7 Ezi gumazir Sol ko zuiba, me pura gu-
mazimin migirigiar kinim baragha gumazi-
tamin garir puvati. Kamaghin amizi, me
migirigiaba puvatigha pura iti.
8 Ezi Sol dikavigha, uan damazimning
kuigha, ua bizitamin garir puvati, an
damazimning mitarmangi. Ezi a koma
aruir gumaziba an agharimningin suiragha
a inigha me Damaskusin zui.
9 A Damaskusin itima an damatuzimn-
ing dughiar pumuning ko mikezimin iku-
vighavira itima, a daghetam ko dipatam
amezir puvati.
10 Dughiar kamin Damaskusin aven
Iesusin suren gumazir mam iti, an ziam
Ananaias. Ezi Ekiam irebamin min garir
bizimin aven an diagha ghaze, “Ananaias!”
Ezi Ananaias a ikara ghaze, “Ekiam, ki
kati.”
11 Ezi Ekiam a migia ghaze, “Gumazir
mam, an ziam Sol, a Tarsusin gumazim.
A na ko migia iti. Kamaghin amizi, ni
dikavigh, tuavir kamin mangi, an ziam
Voroghira Zui. Ni Judasin dipenimin mangi
Sol bagh azaragh.
12 Sol irebamin min garir bizimin garima,
gumazimin ziam Ananaias, a iza an damaz-
imning deraghasa uan dafarimning a gisin
ati.”
13 Ezi Ananaias a ikaragha ghaze, “Ekiam,
ki orazima, gumazir aviriba kamaghin gu-
mazir kamin gun migei, me ghaze, a nin
gumazir Jerusalemin aven itiba paza me
gami.
14 Ezi ofa gamir gumazir ekiaba akar gav-
gavim an amamangatizi a ize. Egh te nin
ziam fa ni ko migei, a men suighiva me
kalabus darigham.”
15 Ezi Ekiam kamaghin Ananaias migei,
“Ni mangi! Gumazir kam, mar ki in-
abazir ingangarir gumazim. A nan ziam
ater Kantrin Igharazibar Gumazamiziba
ko men atriviba ko Israelin gumazamiziba
bagh mangam.
16 Eghti a nan ziamin iniamin mizaziba ko
osimtiziba, ki dar an akagham.”
17 Ezi Ananaias ghua dipenimin aven ghu.
Egha uan dafarimning Sol gisin atigha ka-
maghin migei, “Nan aveghbuam Sol, ni
kagh izima Ekiam Iesus tuavimin ni bato.
Ezi datirighin ni ua ganti, Godin Duam ni
gizivaghasa, a na amadazi ki ize.”
18 Ezi zuamira, osirir naziamin min
garir bizim, Solin damazimningin ikegha
kuiaghirigha iri. Ezi a datirighin ua gari. Ezi
a dikavizima me Iesusin ziamin a rue.
19 Sol dagher maba amegha gin ua
uan gavgavim ini. Egha a Iesusin suren
gumazamiziba ko mong dughiar mabar
Damaskusin ike.

Sol Damaskusin Akar Aghuim akuri

20 Egha Sol Iesusin suren gumazamiziba
ko Damaskusin ikia maghira God ko migeir
dipenibar akam akura ghaze, Iesus a Godin
Otarim.
21 Ezi Solin migirigiam baraghizir darasi,
me digavir kuram gamighava azai, “Kar
ti gumazir kamra, a Jerusalemin ikia,
Iesusin ziamin deir gumazamizibar suigha
me gasighasisi? Egh a ti me inigh mangi
kalabusin gumazamizibar min me ikirarigh
ofa gamir gumazir ekiabar dafarim
darighasa, egha a kagh ize?”
22 Ezi Sol akurir akar kabar gavgavim
bar ghuanabozi, a migirigiam bar de-
ravirama anebighizi, Judan gumazamizir
Damaskusin itiba fo, Iesus a Krais, a
Gumazir God Uam E Iniasa Misevezim.

Judaba Solin apanimin itima
an arav ghu

23 Dughiar aviriba ghua givazima, Judaba
Sol misueghti an aremeghasa tuaviba buri.
24 Me a misoghasava amua, a bagha
arueba ko dimagaribar zurazurara nguibar
ekiamin tiar akabar gari, ezi Sol men
nighnizir kurar kam gifo.
25 Ezi an gin aruir gumaziba, me
dimagarimin a mikemezi an akirar ekiam
gaperazima, me dagiar divazir torir mamin
anetaghizima a ghuaghira nguibar ekiamin
divazimin azenan iri.

Sol Jerusalemin iti

9:5: Ap 5:39, 1 Ko 15:8 **9:5:** Aposel 5:39; 1 Korin 15:8 **9:7:** Ap 22:9, 26:13 **9:7:** Aposel 22:9; 26:13 **9:10:** Ap 22:12 **9:10:** Aposel 22:12 **9:11:** Ap 16:9, 21:39, 22:3 **9:11:** Aposel 16:9; 21:39; 22:3 **9:13:** Ap 8:3 **9:13:** Aposel 8:3 **9:14:** Ap 9:1-2, 9:21, 22:16, 1 Ko 1:2, 2 Ti 2:22 **9:14:** Aposel 9:1-2; 9:21; 22:16; 1 Korin 1:2; 2 Timoti 2:22 **9:15:** Ap 25:13, 25:22, 26:17, 27:24, Ro 1:5, 1 Ko 15:10, Ga 2:7-8, 1 Ti 2:7 **9:15:** Aposel 25:13; 25:22; 26:17; 27:24; Rom 1:5; 1 Korin 15:10; Galesia 2:7-8; 1 Timoti 2:7 **9:16:** Ap 20:23, 21:11, 2 Ko 11:23-28 **9:16:** Aposel 20:23; 21:11; 2 Korin 11:23-28 **9:17:** Ap 13:52, 22:12-13 **9:17:** Aposel 13:52; 22:12-13 **9:21:** Ap 8:3, Ga 1:13, 1:23 **9:21:** Aposel 8:3; Galesia 1:13; 1:23 **9:22:** Ap 17:3, 18:5, 18:28 **9:22:** Aposel 17:3; 18:5; 18:28 **9:23:** Ap 23:12, 25:3, 2 Ko 11:23 **9:23:** Aposel 23:12; 25:3; 2 Korin 11:23 **9:23:** 2 Korin 11:32-33 **9:26:** Ap 22:17, Ga 1:17-19 **9:26:** Aposel 22:17; Galesia 1:17-19

26 Sol gin Jerusalemin izegha, a uaghan
Iesusin suren gumazibar aven mangasava
ami. Ezi me nighnizir gavgavim kamaghin
an itir puvati, a Iesusin suren gumazim,
egha me bar an atiatingi.
27 Ezi Barnabas a inigha an gun aposelbav
kimasa zui. Egha kamaghin me migei, Sol
tuavimin ghua Ekiamin gani. Ezi Ekiam a
mikemezi, a Damaskusin tavin atiatingizir
puvatigha, Iesusin ziamin akam akuri.
28 Ezi Sol Jerusalemin deravira me koma
aruava me ko ikia, egha atiatir puvatigha
Iesusin ziamin akam akura ghuavira iti.
29 Egha a Judan Grighin akam migeir gu-
maziba ko me uariv gia uari adosi, ezi me a
misueghti an aremeghasa tuaviba buri.
30 Ezi Kraisin adarazi kamaghin oregha, a
inigha Sisarian nguibamin ghuaghira, egha
a isa Tarsusin nguibamin anemada.*
31 Ezi Judian Distrik ko Galilin Distrik
ko Samarian Distrighin aven itir Kraisin
adarasi, dughiar kamin navir amirizimin
ikia deravira itima, Godin Duam gavgavim
me ganidi. Ezi Kraisin adarazir dibobonim
ghuavanadi. Gumazamiziba Godin atiati-
ava an apengan iti.

Pita Ainias gamizima a ua dera

32 Ezi Pita nguibaba bar dagh aruigha,
egha Lidan nguibamin itir Godin gumaza-
mizibar ganasa zui.
33 Egha a nguibar kamin gumazir mam
bato, an ziam Ainias. An soroghafariba an
amirazima, a 8plan azenibar misiamra iti.
34 Ezi Pita kamaghin a migei, "Ainias,
Krais Iesus ni gamizi, ni dera. Ni dikavigh
uan akuriam apirigh." Ezi Ainias zuamira
dikafi.
35 Ezi Lidan nguibam ko Saronin dan-
ganir voroghira irighav itimin itir gumaza-
miziba, an ganigha uan navibagh iragha
Iesus bagha ize.

Pita Tabita gamizima a ua dikafi

36 Ezi Jopan nguibamin suren amizir
mam iti, an ziam Tabita, Grighin akamin an
ziam Dorkas, a zurarama arazir aghuibagh
amuava gumazir onganarazibar akurvasi.
37 Ezi dughiar mamin arimariam a
inizima an areme. Ezi me an kuam ruegha
a isava ghuriar pin itimin aneti.
38 Jopan nguibam, a Lidan nguibamin
boroghira iti, ezi suren gumaziba kamaghin
oraki, Pita Lidan nguibamin itima, me a
mikimasa gumazir pumuning amadazima
aning zui. Aning ghua a migia ghaze, "E
uari, ni zuamira datirighira ga ko izi!"
39 Ezi Pita aning ko ghua otogha, maghira
ghuriar pin itimin ghuavanabo. Ezi amizir
odiarir pura itiba, an miriamin tuivighav
ikia azia, Dorkas angamira ikia me bagha
ingarizir korotiaba ko korotiar azenan
azuiba an akakasi.
40 Ezi Pita gumazamiziba bar me aman-
gizi me azenan ghue. Ezi a uan tevimning
apirigha God ko migei. Egha raghirigha
amizir aremezim gara ghaze, "Tabita, ni
dikafigh." Ezi Tabita uan damazimning
kuigha Pitan apigha, dikavigha apera.
41 Ezi Pita an akuragha a fezi a dikavigha
tu. Egha Pita nighnizir gavgavim God
baghavira itir gumazamiziba ko amizir odi-
aribar diagha Tabita men aka, ezi me gari
an angamira iti.
42 Ezi Jopan itir gumazamiziba bizir
kamin eghaghanim baregha men aviriba
nighnizir gavgavim Ekiamin iti.
43 Ezi Pita dughiar mabar Jopan itir gu-
mazir asizir inibar bizibar ingarir mam, an
ziam Saimon, a ko ike.

10

Ensel Kornilius bagha izeghava akam a ganidi

1 Gumazir mam Sisarian nguibamin iti,
an ziam Kornilius. A Romin midorozir
gumazir 100plan garir gumazir dapanim.
A uaghan men mav, me Italin Kantrin
Midorozir Gumaziba.
2 Kornilius, a God ifongezir arazibagh
amir gumazim, a uan adarazi ko me Godin
apengan iti. Egha a uaghan Judan gu-
mazamizir onganarazibar akurvagha, zu-
rara God ko migei.
3 Dughiar mamin 3 kloghin guaratizimin
Kornilius bar deravira garima Godin ensel
irebamin min bizimin aven iza kamaghin a
migei, "Kornilius!"
4 Ezi Kornilius atiatia dikiraviram an gara,
kamaghin an azara, "Ekiam, bizir tizim?"
Ezi ensel an azangsizim ikaragha ghaze,
"God nin migirigiaba baragha, ingangarir ni
gumazamizir onganarazibagh amiba, God
dagh ifuegha dagh nighnisi.
5 Ni datirighin gumazitaba amadaghti, me
Jopan mangi gumazir kam an ziam Saimon,

9:27: Ap 4:36, 9:4, 9:20-22, 1 Ko 9:1, 15:8 **9:27:** Aposel 4:36; 9:4; 9:20-22; 1 Korin 9:1; 15:8 **9:29:** Ap 6:1, 9:23, 11:20, 2 Ko 11:26 **9:29:** Aposel 6:1; 9:23; 11:20; 2 Korin 11:26 **9:30:** Ga 1:21 **9:30:** Galesia 1:21 * **9:30:** Ezi gin Barnabas Sol inigh Antioghin mangasa, egha ghua Tarsusin nguibamin a buri. Ni Aposel 11:25in gan. **9:34:** Ap 3:6, 3:16, 4:10 **9:34:** Aposel 3:6; 3:16; 4:10 **9:35:** 1 Sto 5:16, Ap 11:21 **9:35:** 1 Eghaghaniba 5:16; Aposel 11:21 **9:36:** 1 Ti 2:10, Ta 3:8 **9:36:** 1 Timoti 2:10; Taitus 3:8 **9:40:** Mt 9:25, Mk 5:40-41, Jo 11:43, Ap 7:60 **9:40:** Matyu 9:25; Mak 5:40-41; Jon 11:43; Aposel 7:60 **9:43:** Ap 10:6 **9:43:** Aposel 10:6 **10:1:** Mt 8:5, Ap 27:1-3 **10:1:** Matyu 8:5; Aposel 27:1-3 **10:2:** Ap 8:2, 10:22, 10:35, 22:12 **10:2:** Aposel 8:2; 10:22; 10:35; 22:12 **10:3:** Ap 3:1, 10:30, 11:13 **10:3:** Aposel 10:30; 11:13

me uaghan Pita a garisi, me a batogh a inigh izi.
6 An asizir inibar bizibar ingarir gumazim Saimon ko iti. An dipenim ongarir miriamin iti.”
7 Egha enselin Kornilius mikemezim anetegha ghuzima, a uan ingangarir gumazimning koma midorozir gumazir bar God gifongezim uaghan a ko itimin diazima me a bagha izi.
8 Ezi a bizir otivizir kabar gun bar me mikemegha, me amadazi me Jopan ghue.

Pita irebamin min bizimin gari

9 Ezi amimzaraghan aruer arizimin Kornilius amadazir gumaziba ghua Jopan nguibar ekiamin boroghin otivima, dughiar kamra Pita dipenimin avughsir danganimin ghuavanabogha God ko migei.
10 Ezi mitiriam Pita azima, a daghetam amasa, ezi me daghebagh amuavira itima, a irebamin min bizir mamin gari.
11 Egha a pin garima overiam kuiaghirizi, bizir mam inir ekiamin min gari. Bizir kam, me an ruaghatevir 4plan suirazima, a nguazimin izaghiri.
12 Egha inir kamin aven, asiziba bar an iti, asizir soroghafariba ikia aruiba, ko nguazim davaragha aruir asiziba, ko pin itir kuaraziba sara an iti.
13 Ezi tiarir mam kamaghin a migei, “Pita, ni dikavigh dav suegh dar ami.”
14 Ezi Pita kamaghin a ikaragha ghaze “Ekiam bar puvatigham! Ki fomiram Godin damazimin bizir mizirizitam amezir puvati.”
15 Ezi tiarim uam a migia ghaze, “Bizir God amizir zueziba, ni uam mizirizibar dar arighan marki.”
16 Ezi bizir kamnagh dughiar pumuning ko mikezimin Pita bato. Ezi inir ekiar kam zuamira uamategha overiamin ghuavanabo.
17 Pita irebamin min ganizir bizir kamin mingarim ginighnighavira itima, Kornilius amadazir gumaziba otifi. Egha me Saimonin dipenim bagha azangsisi, an dipenim managh iti. Egha me datirighin izava an tiar akamin otifi.
18 Egha me diava azangsisi, “Saimon, an ziar mam Pita, a kagh iti o puvati?”
19 Pita irebamin min ganizir bizim ginighnighavira itima, Godin Duam kamaghin a migei, “Saimon, gumazir pumuning ko mikezim ni buriagharui.
20 Ki me amadazi me ni bagha izi. Kamaghin amizi, ni me ko mangisi nighnizir aviribar amuan marki. Ni dikavigh vanginan magiri.”
21 Ezi Pita vanginan iraghugha me migei, “Kar kirara, ia na buri. Ia tizim bagha izi?”
22 Ezi gumaziba an akam ikaragha ghaze, “Kornilius 100plan midorozir gumazibar garir gumazir dapanim, a ni bagha e amadazi e ize. A Godin damazimin deragha an apengan itir gumazim. Judan gumazamiziba bar a gifongegha an ziam fe. Ezi Godin enselin mam a migia ghaze, ni Pita bagh akam amadaghti a nin dipenimin izegh migirigiatabar amuti ni da baragh.”
23 Egha Pita me migeima, me dipenimin aven ghu. Me akuigha amimzaraghan, Jopan nguibamin nighnizir gavgavim Iesusin itir gumazir maba uaghan me ko Sisarian zui.

Pita Korniliusin dipenimin ghu

24 Me ghua tuavimin akuigha, ua dikavigha ghua Sisarian oto. Ezi Kornilius me mizua iti. A uan roroaba ko uan adarazi diagha, me akuvagha me ko iti.
25 Pita dipenimin aven zuima, Kornilius a batogha, an suemningin irigha an ziam fe.
26 Ezi Pita an suiragha a fegha ghaze, “Ni dikavigh tugh. Ki pura gumazir kinim.”
27 Pita a migiavira dipenimin aven ghua garima, gumazamizir aviriba uari akuvagha iti.
28 Ezi Pita kamaghin me migei, “Ia bar fo, e Judaba en arazim. E Kantrin Igharazibar Gumazamizibar boroghin mangan kogh me ko ikian kogham. Ezi God kamaghin na migia ghaze, ki Godin damazimin gumazitam mizirizim a darighan kogham.
29 Ia na bagha akam amadazi, ki ize, ki aghuazir puvati. Egha ki ian azangsisi, ia tizim bagha na bagha akam amada?”
30 Ezi Kornilius kamaghin an akam ikaragha ghaze, “Dughiar pumuning ko pumuning givazima, ki 3 kloghin guaratizimin uan dipenimin aven ikia God ko migei. Ezi gumazir mam korotiar ghurghurim arugha bemira nan guamin mitighav iti.*

10:6: Ap 9:43 **10:6:** Aposel 9:43 **10:9:** Ap 11:5 **10:9:** Aposel 11:5 **10:11:** Ap 11:5-17 **10:11:** Aposel 11:5-17 **10:14:** Wkp 11:1-47, Lo 14:3, 14:7, Ese 4:14 **10:14:** Ofa Gami 11:1-47; Godin Araziba 14:3; 14:7; Esekiel 4:14 **10:15:** Mt 15:11, Mk 7:15, 7:19, Ap 10:28, Ro 14:14-20, 1 Ko 10:25 **10:15:** Matyu 15:11; Mak 7:15; 7:19; Aposel 10:28; Rom 14:14-20; 1 Korin 10:25 **10:19:** Ap 11:12, 13:2 **10:19:** Aposel 11:12; 13:2 **10:22:** Ap 10:1-2, 22:12 **10:22:** Aposel 10:1-2; 22:12 **10:23:** Ap 10:45, 11:12 **10:23:** Aposel 10:45; 11:12 **10:26:** Ap 14:13-15, MAA 19:10 **10:26:** Aposel 14:13-15; Akar Mogomem 19:10 **10:28:** Jo 4:9, Ap 15:8-9, Ga 2:12-14, Ef 3:6 **10:28:** Jon 4:9; Aposel 15:8-9; Galesia 2:12-14; Efesus 3:6 **10:30:** Ap 1:10, 3:1 **10:30:** Aposel 1:10; 3:1 * **10:30:** Gumazir kam, a Godin enselin mam. **10:31:** Dan 10:12, Hi 6:10 **10:31:** Daniel 10:12; Hibru 6:10

31 Egha ghaze, ‘Kornilius, God nin
migirigiam baraki, egha arazir ni gumaza-
mizir onganarazibagh amiba, an adagh
nighnisi.
32 Eghti Saimon, an ziar mam Pita, ni
a bagh gumazitam amadaghtima, a Jopan
mangiva a inigh izi. A Saimon asizir ini-
bar bizibar ingarir gumazimin dipenimin
akuima, anan gara iti. Dipenir kam ongarir
miriamin iti.’
33 Kamaghin amizi, ki ni bagha zuamiram
akam amada. Ezi ni deragha izi. E
datirighin bar iza Godin damazimin iti. God
ni mikemezir akaba, ni dav kimtima e bar da
baragham.”

Pita Korniliusin dipenimin
Godin akam akuri

34 Ezi Pita kamaghin Korniliusin
dipenimin aven itir daraziv gei, “Bar
guizbangira, ki datirighin fos. God
gumazamizir vabara ifuegha merara garir
puvati, a bar gumazamizibagh ifonge.
35 Nguibaba bar dar itir gumazamizir an
apengan ikia, arazir aghuibagh amiba, a me
gifonge.
36 Kar God Israelin gumazamiziba bagha
amadazir akam. A kamaghin migei, Krais
Iesus a bar moghira en Ekiam. Egha an e
gamima, e God ko navir amirizimin iti.
37 Ia uari fo, bizir manaba kantri Israelin
nguibaba bar da batifi. Bizir kaba Distrik
Galilin dikafi. Da, Jon gumazamiziba ru-
asa akam akuragharuigha givazima, da gin
otifi.
38 Ia fo, God Nasaretin gumazim Iesus,
uan Duam ko gavgavim a ganingi. Egha God
a ko itima, ezi a nguibabagh arua gumaza-
mizibar akurvasi. Egha Satanin apengan
itir gumazamizibagh ami me ua dera.

39 “E uari uan damazibar an garima, an
en nguibar Judan aven itiba ko Jerusalemin
nguibamin bizir aviribagh ami. Ezi me a
misuegha ter ighuvimin anegurazima an
areme.

40 Ezi dughiar pumuning ko mikezim
givazima God a gamizi a ua dikafi. Ezi God
a isava gumazamizibar aka.
41 Egha a Judaba bar me bativizir Puvati.
E gumazir God misevezíba, erara an gari.
An aremegha ua dikavizir dughiamin gin,
an e ko ikiava dagheba ko dipaba ame.
42 Iesus uan akamin gun gumazamizibav
kimasava e mikeme. A ghaze, e kam-
aghin me mikim suam, God gumazir kam,
Iesus anemisevezima, anarira en kotiaba
baragham, oveaghueziba ko angamira itiba
sara.
43 Godin akam inigha izir gumaziba bar,
me Iesusin guizin akar kam akuni. Egha
ghaze, gumazitam nighnizir gavgavim
Iesusin ziamin ikiti, God Iesusin ziamin an
arazir kuraba gin amangam.”

Kantrin Igharazibar Gumazamiziba
Godin Duam isi

44 Pita akam akuravira iti, gumazamiziba
a baragha itima, Godin Duam bar me gisin
izaghiri.
45-46 Judan gumazir nighnizir gavgavim
itiba, Pita ko ize. Egha me orazima me
nguibar igharazibar akabar Godin ziam
fe. Kamaghin amizi, me digavir kuram
gamigha kamaghin migei, “Ia munagh
gan! God uan Duam bizir aghuarimin
min Kantrin Igharazibar Gumazamiziba
uaghan me ganingi.”
47 Ezi Pita kamaghin me migia ghaze, “Gu-
mazamizir kaba, me en min Godin Duam
inis. Ezi tina, e dipamin me ruan en
anogorosi?”
48 Egha Pita kamaghin gumazir kabav gei,
“Ia Krais Iesusin ziamin me ruegh.” Ezi
me ruegha givagha, uari ko dughiar tabar
ikiasa Pita migei.

11

Pita Jerusalemin ghugha bizir otivizibar
gun migei

1 Ezi aposelba ko Judian nguibabar aven
itir darasi, me kamaghin oraki, Kantrin

10:34: Lo 10:17, 1 Sml 16:7, Ro 2:11, Ga 2:6, Ef 6:9, Kl 3:25, 1 Pi 1:17 **10:34:** Godin Araziba 10:17; 1 Samuel 16:7; Rom 2:11; Galesia 2:6; Efesus 6:9; Kolosi 3:25; 1 Pita 1:17 **10:35:** Jo 9:31, Ro 2:13, 1 Ko 12:13, Ga 3:28, Ef 3:6 **10:35:** Jon 9:31; Rom 2:13; 1 Korin 12:13; Galesia 3:28; Efesus 3:6 **10:36:** Sng 107:20, Ais 52:7, 57:19, Mt 28:18, Ro 10:12, MAA 17:14 **10:36:** Onger Akaba 107:20; Aisaia 52:7; 57:19; Matyu 28:18; Rom 10:12; Akar Mogomem 17:14 **10:37:** Mt 4:12-17, Lu 4:14 **10:37:** Matyu 4:12-17; Luk 4:14 **10:38:** Mt 3:16, Lu 4:17-20, Jo 3:2, Hi 1:9 **10:38:** Matyu 3:16; Luk 4:17-20; Jon 3:2; Hibru 1:9 **10:39:** Ap 2:32, 5:30 **10:39:** Aposel 2:32; 5:30 **10:40:** Ap 2:24, 1 Ko 15:4-7 **10:40:** Aposel 2:24; 1 Korin 15:4-7 **10:41:** Lu 24:42-43, Jo 14:17-24, 15:27, Ap 1:8, 13:31 **10:41:** Luk 24:42-43; Jon 14:17-24; 15:27; Aposel 1:8; 13:31 **10:42:** Mt 28:19-20, Ap 17:31, Ro 14:9-10, 2 Ko 5:10, 2 Ti 4:1, 1 Pi 4:5 **10:42:** Matyu 28:19-20; Aposel 17:31; Rom 14:9-10; 2 Korin 5:10; 2 Timoti 4:1; 1 Pita 4:5 **10:43:** Ais 33:24, 53:5-6, 53:11, Jer 31:34, Dan 9:24, Mai 7:18, Sek 13:1, Ro 10:11, Ga 3:22 **10:43:** Aisaia 53:5-6; 53:11; Jeremaia 31:34; Maika 7:18; Sekaraia 13:1; Rom 10:11; Galesia 3:22 **10:44:** Ap 4:31, 8:15-16, 11:15, 15:8 **10:44:** Aposel 4:31; 8:15-16; 11:15; 15:8 **10:45-46:** Ap 2:4, 10:23, 11:18, 19:6, Ga 3:14 **10:45-46:** Aposel 2:4; 10:23; 11:18; 19:6; Galesia 3:14 **10:47:** Ap 8:36, 11:17, 15:8-9, Ro 10:12 **10:47:** Aposel 8:36; 11:17; 15:8-9; Rom 10:12 **10:48:** Ap 2:38 **10:48:** Aposel 2:38 **11:2-3:** Aposel 10:28; Galesia 2:12

Igharazibar Gumazamiziba uaghan Godin
akam ini.
2-3 Ezi Pita uamategha Jerusalemin
ghuavanabo. Ezi gumazir uan mikarzir
mogomebar iniba aghoregha nighnizir
gavgavim Iesusin itiba, me Pitan atara
ghaze, "Ni arazir manam gamua, egha ghua
gumazir uan mikarzir mogomebar iniba
aghorezir puvatizibar dipenibar me koma
api."
4 Ezi Pita maghira bizir a batoziba, bar
deravira dar gun me migei,
5 "Ki Jopan nguibar ekiamin ikia God
ko migei. Egha irebamin min bizimin
garima, bizim mati inir avizir dafam, me an
ruaghatevir 4plan suirazima, an overiam
ategha izaghira ki iti naghin asara.
6 Ezi ki an aven garima, asizir soroghafariba ikia nguazimin itiba, ko asizir atiar
maba, ko nguazimin davaragha aruir
asiziba, ko pin itir kuaraziba iti.
7 Ezi ki orazi, tiarir mam kamaghin na
migei, 'Pita, dikavigh, asizitam misuegh
anemi.'
8 "Ezi ki kamaghin a ikaragha ghaze,
'Ekiam! Bar puvatigham! Nan akam Godin
damazimin bizir mizirizir katam bar anemezir puvati.'
9 "Ezi tiarim ua kamaghin Godin
Nguibamin migei, 'Bizir God amizir
zueziba, ni uam mizirizibar dar arighan
marki.'
10 Ezi bizir kam dughiar pumuning ko
mikezimin amigha, ua ekuigha overiamin
ghuavanabo.
11 "Ezi dughiar kamra gumazir pumuning
ko mikezim, na bagha Sisarian nguibamin
iza dipenir ki itimin oto.
12 Ezi Godin Duam na migia ghaze, ni
me ko mangisi nighnizir aviribar amuan
marki. Ezi 6plan aveghbuaba uaghan na
ko zui. Egha e gumazir na bagha akam
amadazimin dipenimin aven ghue.
13 Ezi an e migia ghaze, enselin mam an
dipenimin aven a batogha ghaze, ni gumazitaba amangighti, me Jopan nguibamin
mangi, Saimon, an ziar mam Pita, a batogh.
14 Eghti a Godin akam inigh izi, ni mikimti,
tuavir kamin ni ko nin dipenimin itir gumazamiziba bar, Ekiam uaghan ua me
iniam.
15 "Ezi ki migiavira itima, Godin Duam
maghira me gisin izaghiri, mati bar
faraghavira an e gisin izaghirizi mokin.
16 Ezi ki Ekiam mikemezir migirigiam
giniri, 'Jon dipamin ia rue, eghti ki Godin
Duamin ia ruam.'
17 E fo, e faragha nighnizir gavgavim
Ekiam Krais Iesusin itima, Godra uan Duam
bizir aghuimin min e ganingi. Egha kamaghira datirighin God Kantrin Igharazibar
Gumazamiziba uaghan uan Duam, bizir
aghuim min me ganingi. Kamaghin amizi,
ki tina, ki God me ko ingaramin ingangarimin anogoregham?"
18 Ezi nighnizir gavgavim Iesusin itir
gumazamiziba kamaghin oregha, uam
ataramin nighniziba puvatigha, Ekiamin
ziam fa ghaze, "A dera, God uaghan
Kantrin Igharazibar Gumazamizibar
amamangatighti, me uaghan navibagh
iragh egh ikirimirir zurara itim iniam."

Antioghin itir gumazamiziba nighnizir gavgavim Iesusin iti

19 Me Stivenin misoghezi an aremezir
dughiamin, me arazir kuram uaghan
nighnizir gavgavim Iesusin itir igharazibagh amizi, me tintinibar ara ghua,
Fonisian Distrik ko Saiprusin Arighatizim
ko Antioghin nguibar ekiamin ghua, Godin
akam Judan gumazamizibav gei.
20 Ezi men marazi uaghan Saiprusin
Arighatizim ko Sairinin nguibar ekiamin
ikegha ize, egha Antioghin ghuegha
Ekiam Iesusin Akar Aghuimin gun Grighin
gumazamizibav gei.
21 Ezi Ekiamin gavgavim me ko iti. Ezi gumazamizir bar avirim nighnizir gavgavim
Ekiamin ikia egha uan navibagh iragha
Ekiam bagha ize.
22 Ezi Jerusalemin itir Kraisin adarazi
bizir kamin eghaghanim baregha, Barnabas amadazima an Antioghin ghu.
23 Egha an otogha gari, God men apangkuvigha, men akurvagha arazir aghuibar me
gamizi Barnabas bar akonge. Egha me uan
navir averiabar aven guizbangira Ekiam ko
ikiamin migirigiabar me migei.
24 A bar gumazir aghuim, Godin Duam a
gizivazi Godin nighnizir gavgavim an iti. Ezi
gumazamizir bar avirim Ekiam bagha ize.
25-26 Ezi Barnabas Sol buriasa Tarsusin
zui. Egha an apigha, a inigha Antioghin
ize. Egha azenir vamira Barnabas ko
Sol uaning inigha Kraisin adarazi ko uari
akufa. Egha gumazamizir bar aviribar
sure gami. Ezi suren gumaziba Antiokin,

11:5: Ap 10:9-48 **11:5:** Aposel 10:9-48 **11:12:** Jo 16:13, Ap 10:19, 10:23, 10:45 **11:12:** Aposel 10:19; 10:23; 10:45 **11:14:** Ap 16:31 **11:14:** Aposel 16:31 **11:15:** Ap 2:4 **11:15:** Aposel 2:4 **11:16:** Jol 2:28, Mt 3:11, Jo 1:26, 1:33, Ap 1:5 **11:16:** Joel 2:28; Matyu 3:11; Jon 1:26; 1:33; Aposel 1:5 **11:17:** Ap 10:47, 15:8-9 **11:17:** Aposel 10:47; 15:8-9 **11:18:** Ap 13:48, 14:27, Ro 10:12-13, 15:9, 15:16 **11:18:** Aposel 13:48; 14:27; Rom 10:12-13; 15:9; 15:16 **11:19:** Ap 8:1-4 **11:19:** Aposel 8:1-4 **11:21:** Ap 2:41 **11:21:** Aposel 2:41 **11:22:** Ap 4:36 **11:22:** Aposel 4:36 **11:23:** Ap 13:43 **11:23:** Aposel 13:43 **11:24:** Ap 2:41, 5:14, 6:5, 11:21 **11:24:** Aposel 2:41; 5:14; 11:21 **11:25-26:** Aposel 9:30

faragha ziar kam, Kraisin gin zuir darasi, me a ini.
27 Ezi dughiar kamin, Godin akam inigha
izir gumazir maba Jerusalemin ikegha An-
tioghin izaghiri.
28 Ezi men mav, an ziam Agabus, a
dikavigha Godin Duamin gavgavimin kam-
aghin migei, Romin nguaziba bar dagheba
otevegham. (Sisar Klodius, atrivimin itir
dughiamin bizir kam oto.)
29 Ezi suren gumaziba akam misuegha,
vaghvagh uan dabirabimin min dagiaba
daningiva, Judian itir darazir akurvaghasa
dagiaba amangasa.
30 Me kamaghin amigha, uan dagiaba
isa, Barnabas ko Sol ganingizi, aning ghua
Kraisin adarazir gumazir dapanibagh an-
ingi.

12

Herot Jems misoghezi an aremezi, a Pita kalabus gati

1 Dughiar kamin Atrivim Herot
Kraisin adarazir marazir suigha me
gasighasighasa.*
2 Egha a migeima, me Jonin aveghbuam
Jems midorozir sabamin a misoghezi, an
areme.
3 Ezi Herot garima, an amizir arazir
kam, Judaba a gifonge, kamaghin amizi,
a uaghan Pitan suiragha a isa kalabus
gati. Herot Yis Puvatizir Bretin Isamin
Dughiamin bizir kam gami.
4 A Pitan suiragha a isa kalabus gati. Egha
a isa midorozir gumazir 4plan okoruabar
agharim gati. Ezi me dughiaba isa vagh-
vagha an gari. Egha 4plan okoruar kaba,
me dar vaghvagha 4plan gumaziba inizima
me an gari. Herot, God Israelia Gitazir
Dughiamin Isar Ekiar kam givaghti, a Pita
isi gumazamizir aviribar damazimin a kot
darighasa.
5 Ezi Pita kalabusin dipenimin aven itima
Kraisin adarazi uan navir averiabar a
bagha puvira God ko migiavira iti.

Ensel kalabuziar dipenimin Pita inigha azenim gati

6 Egha Herot Pita inigh kot bagh mangasa
dughiar mam diboro. Ezi dimagarir kamin,
aminim tighar tiam, me senin pumuningin
a ikezi a midorozir gumazir pumuningin
tongin akui. Ezi midorozir gumazir
igharazir maba kalabuziar dipenimin a
bagha gara tiar akamin iti.
7 Ezi zuamira Ekiamin ensel otozi, an
angazangarim kalabuziar dipenimin aven
sira. Egha ensel Pitan ivim amisuegha a
gaghuragha kamaghin a migei, "Ni zuamira
dikafigh!" Ezi senin an agharimning gikez-
imning firiaghirigha nguazim giri.
8 Ezi ensel a migia ghaze, "Ni korotiam
arughiva dagarir asuabar aghuigh."

Ezi Pita kamaghin amigha givazi ensel a
migei, "Ni uan korotiar ruarim arugh nan
gin izi."
9 Ezi Pita kalabuziar dipenim ategha,
enselin gin azenan ghu. A bizir kabagh
fozir puvatizi, ensel dagh amima, da
guizbangiram otifi. Pitan nighnizim ghaze,
a irebamin min bizimin gari.
10 Aning ghuava, kalabusin dipenimin
garir gumazir pumuning gitagha, ghua kal-
abusin zuir ainin tiar akar nguibar ekiamin
zuimin oto. Aning an otozi, tiam uabi
kuiaghirizima, aning azenan ghua tuavir
mamin zui. Aning mong saghon ghua, ensel
zuamira Pita ategha ghu.
11 Ezi Pitan nighnizim ua izima, a kam-
aghin migei, "Ki datirighin guizbangira fo,
Ekiam uan ensel amadazima a ize. Egha a
Herotin agharim da nan akura, egha Judaba
na damuasa nighnizir bizir kuraba sara nan
akura."
12 Pita bizir kabagh fogha, Jonin amebam
Marian dipenimin ghu. Jonin ziar mam
Mak. Ezi gumazamizir avirim uari aku-
vagha dipenir kamin ikia God ko migei.
13 Ezi Pita azenan ikia divazimin tiar
akar azenan itim gafughafuzima, ingan-
garir amizimin ziam Roda, a bagha tiam
kuasa izi.
14 Egha a Pitan tiarim baregha, bar
akuegha, tiam kuizir puvatigha uamategha
ivegha aven ghua, kamaghin gumazamiz-
ibav gia ghaze, "Pita muna iza tiar akamin
iti!"
15 Ezi me kamaghin a migei, "Ni onganis
ti."

Ezi a bar gavgavigha kamaghin migei,
"Puvati. Guizbangira a iti."

11:27: Ap 13:1, 15:32, 21:9, 1 Ko 12:28, Ef 4:11 **11:27:** Aposel 13:1; 15:32; 21:9; 1 Korin 12:28; Efesus 4:11 **11:28:** Ap 21:10 **11:28:** Aposel 21:10 **11:29:** Ro 15:26, 1 Ko 16:1, 2 Ko 9:1 **11:29:** Rom 15:26; 1 Korin 16:1; 2 Korin 9:1 **11:30:** Ap 12:25 **11:30:** Aposel 12:25 * **12:1:** Atrivir kam Herot, a Maria Iesus batezir dughiamin itir Atrivir kam Herotin ovavir borim. Egha a Atrivim Agripan afeziam. **12:2:** Mt 4:21, 20:23 **12:2:** Matyu 4:21; 20:23 **12:3:** Ap 4:3 **12:3:** Aposel 4:3 **12:4:** Kis 12:1-27 **12:4:** Ua Me Ini 12:1-27 **12:5:** Je 5:16 **12:5:** Jems 5:16 **12:6:** Ap 5:23 **12:6:** Aposel 5:23 **12:9:** Ap 10:3, 10:17, 11:5 **12:9:** Aposel 10:3; 10:17; 11:5 **12:10:** Sng 34:7, Dan 3:28, 6:22, Ap 5:19, Hi 1:14, 2 Pi 2:9 **12:10:** Onger Akaba 34:7; Daniel 6:22; Aposel 5:19; Hibru 1:14; 2 Pita 2:9 **12:12:** Ap 4:23, 12:5, 12:25, 15:37 **12:12:** Aposel 4:23; 12:5; 15:37 **12:15:** Mt 18:10, Ap 26:24 **12:15:** Matyu 18:10; Aposel 26:24 † **12:15:** Dughiar kam Judan aviriba kamaghin nighnizir gavgavim iti, enselin maba gumazamizibar ganamin ingangariba iti. Egha me ghaze, Pitan ensel markiama.

Ezi me a migia ghaze, “Ni ti an enselin gani.”†
16 Ezi Pita tiam gafughafuzima, me iza tiam kuigha an apigha, digavir kuram gami.
17 Ezi Pita uan dafarimin me aminivazima, me aghumra iti. Ezi an Ekiam kalabuziar dipenimin aven a inigha azenan anetizir arazibagh eghari. Egha a kamaghin migei, “Ia bizir kabar gun Jems ko aveghbuaba sara mikemegh.” Egha Pita me ategha danganir igharazimin ghu.‡
18 Egha aminim tirazima, midorozir gumaziba Pita bagh garava avenge. Egha bar digavir kuram gamigha uarira uarir azangsigha ghaze, “Pita managh ghu?”
19 Pita itir puvatizi, Herot a gumazibav kemezi me Pita buriasa ghue. Egha me tong bar an apizir puvati. Kamaghin amizi midorozir gumazir a Pitan ganasa arighiziba, Herot me isa kot gatigha ghaze, me arimighiram. Egha Herot gin Judian danganim ategha, Sisarian nguibar ekiamin ikiasa uaghiri.

Herotin ovevem

20 Egha Herot adarim Tair ko Saidonian gumazamizibar iti. Me Herot garir nguibar ekiamin uan dagheba isi. Kamaghin amizi, me datirighin uari akuvagha izi an ganasa. Me faragha Blastus ko uariv kemezi a me ko navir amirizim inis. Blastus, an Atrivim Herot akuir danganimin garir gumazim. Egha gin, me Herotin ganasa zui, Herot men apangkuvigh adarir kam me kom anegivagham.
21 Herot dughiar atizimin, a uan atrivir korotiaba aghuigha, uan atrivimin dabirabim gaperagha gumazamizibav gei.
22 Ezi me pamtem dia ghaze, “Kar gumazim migeir puvati. Kar godin mam migei.”
23 Herot Godin ziam fer puvati, kamaghin amizi, Ekiamin ensel maghira a misoghezi a iri. Ezi apiziba angamira anepa zuima, an areme.
24 Ezi Godin akam nguibaba bar dar ghua bar ekevegha ghuavira iti.
25 Ezi Barnabas ko Sol uan ingangarim Jerusalemin anegivagha, uamategha Antioghin ghu. Jon, an ziar mam Mak, aning a inigha a sara ghu.

Pol kantrin aviribar ghua Iesusin Akar Aghuim akuri

13

(Sapta 13:1--21:14)

God kantrin igharazibar Akar Aghuim akunasa Barnabas ko Sol amisefe

1 Antioghin itir Kraisin adarasi, men marazi Godin akam inigha izir gumaziba ko tisaba. Men ziabar kara: Barnabas, ko Simeon (an ziar mam Niger) ko Sairinin gumazim Lusius, ko Manain (a Atrivim Herotin roroam, a Herot koma aghungi) ko Sol.*
2 Ezi dughiar mamin Kraisin adarasi, me Godin apengan ikia uari isa God ganiga, God ko mikimasa dagheba ta. Ezi Godin Duam kamaghin me migei, “Ki Barnabas ko Sol uan ingangarim bagha aningin dia. Ia ingangarir kam bagh aning amiseveghti, aning nan ingangarim bagh mangi.”
3 Kamaghin amizi, me God ko mikimasa dagheba tagha, God ko migei. Egha uan dafariba Barnabas ko Sol gisin atigha, aning amadazi aning zui.

Barnabas ko Sol Saiprusin Arighatizimin Akar Aghuim akuri

4 Ezi Godin Duam Barnabas ko Sol amadazi, aning Selusian nguibar ekiamin ghugha, ua kurim inigha Saiprusin Arighatizimin ghu.
5 Egha me Salamisin otivigha Judaba God ko migeir dipenibar, Godin akam akuri. Jon Mak aning ko ghua aningin akura.
6 Me Saiprusin nguibar arighatizim bar a garua ghua, Pafosin nguibar ekiamin oto. Egha me Judan kukunir gumazir mam bato. A Godin akam inigha izir ifavarir gumazim, an ziam Bar-Iesus.
7 A gavmanin gumazir dapanim Sergius Paulus ko iti. Sergius Paulus, a gumazir nighnizir aghuiba ko fofozir aghuiba itim. A Godin akam baraghasa, egha kamaghin a Pol ko Barnabasin diazi aning ize.
8 Kukunir gumazir kam, me Grighin akamin ziar kam Elimas a gati, an mingarim kukunir gumazim. Elimas, a gavmanin gumazim Sergius Paulus, nighnizir gavgavim

---

12:17: Ap 13:16, 19:33, 21:40 ‡ **12:17:** Jemsin kam a Iesusin dozim. Ni Galesian 1:19in gan. Jems Jerusalemin siosin itir gumazir dapanimin oto. **12:18:** Ap 5:22-24 **12:18:** Aposel 5:22-24 **12:20:** 1 Kin 5:9-11, Ese 27:17 **12:20:** 1 Atriviba 5:9-11; Esekiel 27:17 **12:23:** 1 Sml 25-38, 2 Sml 24:17, Sng 115:1, Dan 5:20 **12:23:** 1 Samuel 25:38; 2 Samuel 24:17; Onger Akaba 115:1; Daniel 5:20 **12:24:** Ais 55:11, Ap 6:7, 19:20, Kl 1:6 **12:24:** Aisaia 55:11; Aposel 6:7; 19:20; Kolosi 1:6 **12:25:** Ap 11:29-30, 12:12, 13:5, 13:13, 15:37 **12:25:** Aposel 11:29-30; 13:5; 13:13; 15:37 **13:1:** Ap 11:27 **13:1:** Aposel 11:27 * **13:1:** Ziar kam Niger, an mingarim kamaghin ghu, “pizim.” Gumazir maba ghaze, Simeon Niger, a Afrikan gumazim. **13:2:** Ap 9:15, Ro 10:15, Ga 1:15, Ef 3:7-8, 1 Ti 2:7, Hi 5:4 **13:2:** Aposel 9:15; Rom 10:15; Galesia 1:15; Efesus 3:7-8; 1 Timoti 2:7; Hibru 5:4 **13:3:** Ap 6:6 **13:3:** Aposel 6:6 **13:4:** Ap 15:39 **13:4:** Aposel 15:39 **13:5:** Ap 12:12, 12:25, 13:13, 13:46, 15:37 **13:5:** Aposel 12:12; 12:25; 13:13; 13:46; 15:37 **13:8:** 2 Ti 3:8 **13:8:** 2 Timoti 3:8

Iesusin ikian an aghua. Elimas, Barnabas
ko Solin ingangarim paziva a damuasa.
9 Ezi Sol, an ziar mam Pol, Godin Duam a
gizivazima, a dikiravira Elimasin gara kam-
aghin migei,†
10 "Ni Satanin borim. Ni arazir
aghuaribar apanimin iti. Ifavarir araziba
ko arazir kuraba bar ni gizifa. Egha ni
tizim baghavira Ekiamin arazir aghuibagh
asighasisi? Ni ti arazir kuraba ataghiraghan
aghua?
11 Datirighin Ekiam nin apanim damu uan
gavgavimin nin damazimning okavigham.
Eghti ni aruer angazangarimin ganan kogh
dughiatabar ikegham."

Ezi zuamira ghuariam an damazimning
korozi aminim an piri. Ezi a tavin agharimin
suighasa pura ruia asaghinifi.
12 Ezi gavmanin gumazir dapanim,
Ekiamin akam baregha digavir kuram
gami. A bizir otivizir kabar ganigha,
kamaghin a nighnizir gavgavim Ekiamin
iti.

Barnabas ko Pol Antioghin aven Iesusin akam akuri

13 Ezi Pol ko gumazir a koma aruiba,
me Pafosin kurim inigha ghua Pergan
nguibamin otifi. A Pamfilian Provinsin
aven iti. Ezi Jon Mak kagh me ategha
uamategha Jerusalemin ghu.
14 Ezi me Pergan nguibamin dikavigha
ghua Antioghin nguibamin otifi, a Pisidian
Distrighin aven iti. Egha, Judaba avughsa
Godin ziam fer dughiamin, me God ko
migeir dipenimin aven ghuegha apiaghav
iti.‡
15 Ezi God ko migeir dipenimin garir gu-
mazir dapanir ekiaba, me Moses Osirizir
Araziba ko Godin akam inigha izir gumaz-
ibar akaba dar bora me migei. Me dar
ponegha givagha, Pol ko Barnabas bagha
akam amaga ghaze, "Aveghbuaba, ia akur-
vazir migirigiatam gumazir kabav kimsi, ia
me mikim."
16 Ezi Pol dikavigha, uan dafarimin me
aminiva, kamaghin me migei, "Ia Israelin
gumazamiziba ko, Kantrin Igharazibar
Gumazamizir Godin atiatia uari isa God
ganidiba, ia na baragh!
17 Fomira Israelin gumazamizibar God
en ovaviba amisevezima, kamaghin me
an gumazamizibara. Egha gin me uan
nguibam ategha ghua Isipin kantrin ghue.
Egha dughiar kamin God me gamima men
dibobonim bar pin ghua, me bar aviraseme.
Ezima gin God uan gavgavimin Isipin me
inighava azenim gati.
18 Egha a 40plan azenibar gumazamiz-
iba puvatizir danganim me ko ikia, men
osimtiziba atera men akurvasi.
19 Egha Kenanin nguaziba, God 7plan gu-
mazamizir bizim gasighasigha, men nguaz-
iba isa uan gumazamizibagh aningi. Ezi me
dar ghuaviba ikiangi.
20 Bizir kaba 450 azenimin aven otifi.

"Egha bizir kabar gin God Israelian
ganasa gumazir dapaniba amisiva, mam-
aghira ikia ghua, Godin akam inigha izir
gumazim Samuelin dughiamin tu.
21 "Dughiar kamin Israelia atrivim bagha
Godin azangsisi. Ezi a Sol me ganingi, a
Kisin otarim, egha Benjaminin adarazir gu-
mazim, a 40plan azenibar men gari.
22 Ezi God Sol agivagha, Devit amisevezi
an an danganim inigha atrivimin oto. Ezi a
Devitin gun me migei, 'Ki Devitin gani, Jesin
otarim, gumazir ki bar ifongezim, bizir ki
ifongeziba a bar dar amuam.'
23 "God fomira akam akirizi moghin, God
gumazir mam amadazi a Israelin ize. A
Iesus, Devitin ovavir mam, a en Akurvazir
Gumazim.
24 "Iesus tighar izamin dughiamin, Jon
faragha izava navibagh iraghamin akam ko
rurumin akamin Israelin gumazamizibav
gei.
25 Jonin ingangarir dughiam givasava
amima, a kamaghin me migei, 'Ia ghaze, ki
tina? Ki gumazir ia mizua itim puvati. A nan

† **13:9:** Ziar kam Sol, a Hibrun akamin otivir ziar mam. Ezi ziar kam Pol, a Grighin akam otivir ziam. Gumazir maba ghaze, Sol Grighin akamin migeir darazir tongin ingara, egha kamaghin dughiar kamin a ziar kam Pol uabi garisi. **13:10:** Mt 13:38, Jo 8:44, 1 Jo 3:8 **13:10:** Matyu 13:38; Jon 8:44; 1 Jon 3:8 **13:11:** Kis 9:3, 1 Sml 5:6, Ap 9:8 **13:11:** Ua Me Ini 9:3; 1 Samuel 5:6; Aposel 9:8 **13:13:** Ap 13:5, 15:38 **13:13:** Aposel 13:5; 15:38 ‡ **13:14:** A Sabatin dughiam. **13:15:** Lu 4:16, Ap 13:27, 15:21, Hi 13:22 **13:15:** Luk 4:16; Aposel 13:27; 15:21; Hibru 13:22 **13:16:** Ap 12:17 **13:17:** Kis 1:7, 6:6, 12:5, Lo 7:6-7, Sng 105:23-24 **13:17:** Ua Me Ini 1:7; 6:6; Godin Araziba 7:6-7; Onger Akaba 105:23-24 **13:18:** Kis 16:35, Nam 14:34, Lo 1:31, Sng 95:10, Ap 7:36 **13:18:** Ua Me Ini 16:35; Diboboniba 14:34; Godin Araziba 1:31; Onger Akaba 95:10; Aposel 7:36 **13:19:** Lo 7:1, Jos 14:1, Sng 78:55 **13:19:** Godin Araziba 7:1; Josua 14:1; Onger Akaba 78:55 **13:20:** Het 2:16, 1 Sml 3:20 **13:20:** Gumazir Dapaniba 2:16; 1 Samuel 3:20 **13:21:** 1 Sml 8:5, 8:19, 10:1, 10:21 **13:21:** 1 Samuel 8:5; 8:19; 10:1; 10:21 **13:22:** 1 Sml 13:14, 15:23-26, 16:12-13, 2 Sml 2:4, Sng 89:20, Hos 13:11 **13:22:** 1 Samuel 13:14; 15:23-26; 16:12-13; 2 Samuel 2:4; Onger Akaba 89:20; Hosea 13:11 **13:23:** 2 Sml 7:12-16, Sng 132:11, Ais 11:1, Lu 1:32, 1:69, Ro 11:26 **13:23:** 2 Samuel 7:12-16; Onger Akaba 132:11; Aisaia 11:1; Luk 1:32; 1:69; Rom 11:26 **13:24:** Mt 3:1-2, Mk 1:4, Lu 3:3, Ro 11:26 **13:24:** Matyu 3:1-2; Mak 1:4; Luk 3:3; Rom 11:26 **13:25:** Mt 3:11, Mk 1:7, Lu 3:16, Jo 1:20-27 **13:25:** Matyu 3:11; Mak 1:7; Luk 3:16; Jon 1:20-27 **13:26:** Mt 10:6, Lu 24:47, Ap 13:16, 13:46 **13:26:** Matyu 10:6; Luk 24:47; Aposel 13:46

gin izi. Ki an dagarir asuabar beniba firan
derazir puvati. Ki gumazir kinim.'
26 "Aveghbuaba, ia Abrahamin igiaba, ko
ia God gifuegha an apengan itir Kantrin
Igharazibar Gumazamiziba, e bagha, God
uam e iniasa migirigiar kam amadazi a ize.
27 Jerusalemin gumazamiziba ko gumazir
ekiaba, me kamaghin fozir puvati, Iesus
en Akurvazir Gumazim. Egha me zurara
Sabatin dughiamin Godin akam inigha izir
gumazimin akaba dibora, egha deragha
dagh fozir puvati. Egha ghaze gumazir kam
aremegham. Kamaghin amizi, Godin akam
inigha izir gumazimin akaba guizbangira
otos.
28 Egha me a misueghti an aremeghan
migirigiar otevir aghuitam batozir puvati.
Ezi me pamtem kamaghin Pailat migei,
ni midorozir gumazibav kemeghti me a
misueghti an aremegh.
29 Godin akam inigha izir gumaziba
fomira mikemezi moghin me ami. Egha
me ter ighuvimin anedegha a inigha dagiar
torim gati.
30 Ezi God a gamizi a ua dikafi.
31 A ko Galilin Distrighin ikia Jerusalemin
zuir gumazamiziba, me dughiar aviribar an
gani. Ezi datirighin gumazir uari an ganizir
kaba, me an gun Judan gumazamizibav gei.
32 "E Akar Aghuim kamaghin ia migei.
God fomira en ovaviba bagha akam
akira ghaze, a gumazir uam e iniamim
amadagham.
33 Datirighin, a Iesus gamizi a matmatin
ua dikafi. E men boriba, kamaghin
amizi, an e bagha uan akar dikirizir kam
gamizi a guizbangiram oto. Onger Akabar
Akinafarim sapta 2, kamaghin a migei:

"'Ni nan otarim,
ezi datirighin ki nin afeziamin oto.'

34 "E fo, God a gamizima a ua matmatin
dikafi. Ezi a ua matmatin mangi kurighan
kogham. God bizir kamin kamaghin
mikeme:

"'Ki guizbangira deraghvira ia damuva,
bizir aghuiba ia daningam,
ki fomira akar dikirizibar Atrivim Devit
mikemezi moghin,
ki bizir aghuiba ia daningam.
Ezi bizir kam ki mikemezi moghin
guizbangiram otivam.'

35 "Ezi akar igharazir mam uaghan Godin
Akinafarimin iti. A kamaghin migei:

"'Ni uan ingangarim bagha misevezir gu-
mazim ateghtima,
a matmatin iki kurighan kogham.'

36 "E fo, dughiar kamin Devit nguazimin
ikia, a Godin nighnizimin gin zui. Egha a
gin aremezi, me an kuam inigha ghua an
ovaviba afi naghin anefazi, an kuam kuri.
37-38 Ezi gumazir God amizi a ua matmatin
dikavizir kamnang, an kuam kurizir pu-
vati. Nan adarasi, kamaghin amizima, e
ua migei, ia akar kam gifogh, gumazir kam
Iesus ian arazir kuraba gin amangasa ize.
39 Moses Osirizir Araziba ian akuragh
ian arazir kuraba gin amadaghti, ia Godin
damazimin deraghan kogham. Puvati. Gu-
mazir kam Iesusin ingangarimin, God gu-
mazir nighnizir gavgaviba itiba bar, men
akuragha men arazir kuraba bar, da gin
amaga, me gamima me an damazimin dera.
40 Ia uari bagh gan, Godin akam inigha
izir gumaziba fomira mikemezi moghin,
bizitam ia batoghan kogham:

41 "'Ki ian dughiamin bizir igharazitam
damighti
a ia batogham.
Eghti gumazitam ia mikimti
ia nighnizir gavgavim an ikian kogham.
Kamaghin, ia gumazir dibovir akar
kurabagh amiba, ia gan,
ia digavir kuram damigh ikuvigham.'"

42 Egha Pol ko Barnabas Judaba God ko
migeir dipenim ataghirazima, gumazamiz-
iba kamaghin aning migei, "Gua Sabatin
munamin dughiamin uamategh iziva bizir
kabar migirigiar taba uam e mikim."
43 Egha me bar God ko migeir dipenim
ategha azenan ghue. Ezi Judan aviriba
ko gumazamizir igharaziba, me Judan

13:27: Lu 23:34, 24:20, 24:44, Jo 16:3, Ap 3:17, 15:21, 1 Ko 2:8 **13:27:** Luk 23:34; 24:20; 24:44; Jon 16:3; Aposel 3:17; 15:21; 1 Korin 2:8 **13:28:** Mt 27:22-23, Mk 15:13-14, Lu 23:21-23, Jo 19:15 **13:28:** Matyu 27:22-23; Mak 15:13-14; Luk 23:21-23; Jon 19:15 **13:29:** Mt 27:57-61, Mk 15:42-47, Lu 18:31, 23:50-56, Jo 19:28-30, 19:36-42 **13:29:** Matyu 27:57-61; Mak 15:42-47; Luk 18:31; 23:50-56; Jon 19:28-30; 19:36-42 **13:30:** Mt 28:6, Ap 2:24 **13:30:** Matyu 28:6; Aposel 2:24 **13:31:** Ap 1:3, 1:8 **13:31:** Aposel 1:3; 1:8 **13:32:** Stt 12:3, Ap 13:23, Ro 4:13, Ga 3:16 **13:32:** Aposel 13:23; Rom 4:13; Galesia 3:16 **13:33:** Sng 2:7, Ro 1:4, Hi 1:5, 5:5 **13:33:** Onger Akaba 2:7; Rom 1:4; Hibru 1:5; 5:5 **13:34:** Ais 55:3 **13:34:** Aisaia 55:3 **13:35:** Sng 16:10, Ap 2:27, 2:31 **13:35:** Onger Akaba 16:10; Aposel 2:27; 2:31 **13:36:** 1 Kin 2:10, Ap 2:29 **13:36:** 1 Atriviba 2:10; Aposel 2:29 **13:37-38:** Daniel 9:24; Luk 24:47; Aposel 10:43; 1 Jon 2:12 **13:39:** Ais 53:11, Ro 3:28, 8:3, 10:4, Hi 7:19 **13:39:** Aisaia 53:11; Rom 3:28; 8:3; 10:4; Hibru 7:19 **13:40:** Ais 29:14 **13:40:** Aisaia 29:14 **13:41:** Hab 1:5 **13:41:** Habakuk 1:5 **13:43:** Ap 11:23, 14:22, Ta 2:11, Hi 12:15, 1 Pi 5:12 **13:43:** Aposel 11:23; 14:22; Taitus 2:11; Hibru 12:15; 1 Pita 5:12

Arazibar gin zuir gumazamiziba, me Pol
ko Barnabasin gin zui. Ezi aning me
migia, men nighnizíba fa ghaze, ia Godin
nighnizimin gin mangi an apangkuvimin
apengan iki.
44 Ezi Sabatin dughiar igharazim otozi,
nguibar ekiar kamin itir gumazamizir
avirim bar iza uari akuvagha Ekiamin
akam barasi.
45 Ezi Judaba gumazamizir okoruar
kamin ganigha, men naviba bar ikufi. Ezi
me Polin akabar kurakuragha a migei.
46 Kamaghin amizi, Pol ko Barnabas ati-
atir puvatigha, akar bar gavgavimin me
migei, "Ia Judaba, ga faragha Godin akamin
ia mikeme. Ezi ia akirim ragha akar kam
gasara. Egha ghaze, e ikirimirir aghuir zu-
rara itim inian kogham. Kamaghin amizi,
ia oragh, ga uam akar kamin ia mikiman
kogham. Ga Kantrin Igharazibar Gumaza-
mizibav kimam.
47 Ekiam bizir kam bagha kamaghin e
mikeme:

" 'Ki ni amisevegha
ingangarir ekiam ni ganidi.
Egh ni damighti,
ni Kantrin Igharazibar Gumazamiziba
bagh angazangarimin min ikiam.
Eghti ki Kantrin Igharazibar Gumazamiz-
iba bar men akuragh
ua me iniam.' "

48 Ezi Kantrin Igharazibar Gumazamiz-
iba, me akar kam baregha, bar akuegha
ghaze, akar kam bar dera. Ezi gumazamizir
God ikirimirir aghuir zurara ikiam bagha
miseveziba, me bar nighnizir gavgavim an
iti.
49 Ezi Ekiamin akam bar nguibaba bar dar
ghu.
50 Amizir maba God gifuegha an apen-
gan ikia ziar ekiaba iti, ezi gumazir ziaba
itir maba, me uaghan nguibar ekiar kamin
iti. Judaba men navibagh inivima, me
osimtiziba Pol ko Barnabas garisi. Egha me
uan distrighin aning batoke.
51 Kamaghin amizi, Pol ko Barnabas, uan
dagarimningin itir nguaziba apisi, eghti gu-
mazamiziba fogh suam, men arazir kam
osimtizim me ganingi. Ezi, Pol ko Barnabas
Antiok ategha Aikoniam nguibamin ghu.
52 Kamaghin amizi, Antioghin itir Kraisin
suren gumazamiziba, Godin Duam bar me
gizivazima me bar akonge.

14

Pol ko Barnabas Aikoniamin Iesusin Akar Aghuim akuri

1 Pol ko Barnabas Antioghin ikiav amizir
arazibara, aning iza Aikoniamin Judaba
God ko migeir dipenibar dagh ami. Egha
aning kagh bar deraghvira akam akurima,
Judan aviriba ko Kantrin Igharazibar
Gumazamizir aviriba nighnizir gavgavim
Iesusin iti.
2 Ezi Judan marazi nighnizir gavgavim
men akabar ikian aghuagha Kantrin
Igharazibar Gumazamizibar nighnizibagh
asighasigha men navibagh inivima, me
nighnizir kurabar nighnizir gavgavim
Iesusin itir darazigh ami.
3 Ezi Pol ko Barnabas dughiar ruarimin
Aikoniamin ikiava, Ekiamin apangkuvimin
akam mikimasava atiatir puvati. Ezi Ekiam
gavgavim aning ganingizi, aning mirakelba
ko digavir kuram gamir bizibagh ami, da
otifi. Ezi kamaghin Ekiam gumazamiz-
ibar akakagha ghaze, akar aning me migeir
kaba, da guizin akaba.
4 Ezi nguibar ekiar kamin itir gumazamiz-
iba uari abiki, marazi Judabar gin zuima,
marazi aposelning bagha zui.
5 Egha gin Judaba ko Kantrin Igharazibar
Gumazamiziba, me uan gumazir aruaba ko,
Pol ko Barnabas aremeghasa me nighnigha
aning bagha tuaviba buria ghaze, me arazir
kurabar aning damuasa ifonge. Egha me
dagiabar aning ginivasava ami.

Pol ko Barnabas Listra ko Derben Akar Aghuim akuri

6 Ezi Pol ko Barnabas kamaghin oregha
ara Listra ko Derben ghu, aning Likonian
Distrighin nguibar ekiamning. Egha aning
uaghan nguibar ekiar kamningin boroghin
itir nguibaba sara ghu.
7 Egha aning kagh Akar Aghuim aku-
ravira iti.
8 Listran nguibar ekiamin aven gumazir
mam, an suemning ikuvigha an amirazi an
aruir puvatigha aperaghavira iti. An ame-
bam a batezima a kamaghira gari.

13:45: Ap 14:2, 18:6, 1 Pi 4:4, Ju 10 **13:45:** Aposel 14:2; 18:6; 1 Pita 4:4; Jut 1:10 **13:46:** Ais 55:5, Lu 7:30, Ap 3:26, 18:6, Ro 1:16, 10:19 **13:46:** Aisaia 55:5; Luk 7:30; Aposel 3:26; 18:6; Rom 1:16; 10:19 **13:47:** Ais 42:6, 49:6, Lu 2:32 **13:47:** Aisaia 42:6; 49:6; Luk 2:32 **13:48:** Ap 11:18 **13:48:** Aposel 11:18 **13:50:** Ap 17:4, 17:12 **13:50:** Aposel 17:4; 17:12 **13:51:** Mt 10:14, Mk 6:11, Lu 9:5, 10:11, Ap 18:6 **13:51:** Matyu 10:14; Mak 6:11; Luk 9:5; 10:11; Aposel 18:6 **13:52:** Mt 5:12, Jo 16:22, Ap 2:46 **13:52:** Matyu 5:12; Jon 16:22; Aposel 2:46 **14:2:** Ap 13:45 **14:2:** Aposel 13:45 **14:3:** Mk 16:20, Ap 19:11, Hi 2:4 **14:3:** Mak 16:20; Aposel 19:11; Hibru 2:4 **14:5:** Ap 14:19, 2 Ti 3:11 **14:5:** Aposel 14:19; 2 Timoti 3:11 **14:6:** Mt 10:23 **14:6:** Matyu 10:23 **14:8:** Jo 9:1, Ap 3:2 **14:8:** Jon 9:1; Aposel 3:2 **14:9:** Mt 8:10, 9:28-29, Ap 3:4 **14:9:** Matyu 8:10; 9:28-29; Aposel 3:4

9 A Pol barazi an akam akuri. Ezi Pol
dikiraviram an gara kamaghin fo, gumazir
kam nighnizir gavgavim iti, a deragham.
10 Egha Pol kamaghin pamtemin dia, “Ni
dikavigh mitigh!” Ezi gumazir kam uabi
ekunigha mitigha maghiram arui.
11 Egha gumazamizir avirim Pol amizir
bizir kamin ganigha, pamtemin Likonian
akamin dia migei, “Aseba gumazibar min
otivigha e bagha izaghire!”
12 Egha Barnabas, me asem Sus a gati.
Pol a migirigiabar faragha zuir gumazim,
kamaghin me asem Hermes a gati.*
13 Asem Susin dipenim, a Listran nguibar
ekiamin avinizir tiar akamin boroghin
azenan iti. Ezi Susin ofa gamir gumazim,
a ko gumazir aviriba, me Pol ko Barnabas
bagh asizibav sueghiva aningin ofa
damuasa. Kamaghin, a bulmakaun apuriba
ko akimarir biziziba inigha Listran nguibar
ekiamin tiar akamin ize.
14 Ezi aposelning Pol ko Barnabas,
aning bizir kaba baregha, uan korotiaba
abiaghariga, ivegha gumazamizibar
okoruamin aven ghua pamtem dia migei,
15 “Maia! Gumazamiziba, ia tizim bagha
arazir kam gami? Ga pura gumazir
kinimning, egha uaghan ian mirara gari.
Ga kamaghsua Akar Aghuir kam ia migei.
Ia pura bizir kinir kabar ziaba fan marki. Ia
uari isi Ekiam daning, an Angamira Itir God.
A Godin overiam ko nguazim ko ongarimin
ingarizim, egha dar itir biziba bar adar
ingari.
16 Fomira, God nguibaba bar, me
ataghizima me pura uan nighnizibar arua
bizibagh ami.
17 Egha a ian modozir puvati, eghti
gumazamiziba a gifoghan kogham. Puvati.
A zuraram arazir aghuibar ia gamua,
amozim ia ganiga, dagher aghuir aviriba
ia ganiga, dagher aghuibagh ami da otifi.
Egha ia gamima ian naviba deragha bar
akonge.”
18 Aning bizir kabar pamten me migia,
uaningin ofa damuan men anogoroghavira
iti.
19 Ezi gin Judan gumazir maba Antiok
ko Aikoniamin ikegha Listran izegha, gu-
mazamizibar nighnizibagh ekuizi, me Polin
apanibar otifi. Egha me dagiabar Pol
ginivigha an ganigha ghaze, an areme.
Egha anemikirigha Listran nguibar ekiamin
azenan ghu.
20 Ezi gin suren gumazamiziba iza an
okarizi, a dikavigha uamategha Listran
nguibar ekiamin ghu. Egha dughiar
igharazimin a Barnabas ko Derben zui.

Pol ko Barnabas gavgavim isa suren gumazamizibagh anidi

21 Pol ko Barnabas Derben nguibar
ekiamin ikia Akar Aghuim akura gumaza-
mizir aviribagh ami, me suren gumazamiz-
ibar otifi. Egha aning uamategha Listra ko
Aikoniam ko Antioghin ghu.
22 Aning gavgavim suren gumazamiz-
ibagh aniga akurvazir migirigiabar me
gamua ghaze, ia uan nighnizir gavgavibar
tuivigh gavgafigh. Aning kamaghin me
migia ghaze, “E God Bizibagh Ativaghamin
Dughiamin aven mangisi, e faragh osimtizir
aviribar aven mangigham.”
23 Egha Pol ko Barnabas Kraisin adarazi
itir nguibaba bagha vaghvagha gumaza-
mizir dapaniba amisefe. Gumazamizir da-
panir kaba nighnizir gavgaviba Ekiamin iti.
Ezi aning me bagha dagheba tagha Ekiam
ko mikemegha me isava Ekiamin agharim
gati.

Pol ko Barnabas uamategha Sirian Distrighin aven Antioghin zui

24 Egha Pol ko Barnabas Pisidian Dis-
trighin ghugha gin iza Pamfilian Provinsin
ghu.
25 Egha aning Pergan nguibamin Akar
Aghuim akunigha givagha Atalian nguibam
uaghiri.
26 Egha aning Atalian ikegha kurim
inigha uamategha Antioghin nguibamin
ghu. Nguibar kamra, aning kagh faragha
ikezi, Antioghin itir Kraisin adarazi aning
isa Godin agharim ganiga ghaze, Godin
apangkuvim aning ko ikiti aning ingangarir
kam damuam. Ezi aning ingangarir
kam gamua iza datirighin anegivagha,
uamategha Antioghin ghu.
27 Egha aning Antioghin otogha, Kraisin
adarazir diazi me iza uari akuvazima, an-
ing bizir God aningin dafaribar amiziba
bar, dar gun me migei. Egha uaghan God
Kantrin Igharazibar Gumazamiziba bagha

---

* **14:12:** Grighin gumazamiziba nighnizir gavgavim kamaghin iti, aser aviriba uaghan iti. Men aser mam, Sus, a men asebar gumazir dapanir ekiam. Ezi Hermes, a men aser akaba inigha me bagha izim.

14:11: Ap 8:10, 28:6 **14:11:** Aposel 8:10; 28:6 **14:15:** Kis 20:11, 2 Sml 12:21, Sng 33:6, 146:6, Ap 10:26, 1 Ko 8:4, 1 Te 1:9, Je 5:17 **14:15:** Ua Me Ini 20:11; Onger Akaba 33:6; 146:6; Aposel 10:26; 1 Korin 8:4; 1 Tesalonika 1:9; Jems 5:17 **14:16:** Sng 81:13, Ap 17:30, 1 Pi 4:3 **14:16:** Onger Akaba 81:12; Aposel 17:30; 1 Pita 4:3 **14:17:** Sng 147:8, Jer 5:24, 14:22, Ap 17:27, Ro 1:20 **14:17:** Onger Akaba 147:8; Jeremaia 5:24; 14:22; Aposel 17:27; Rom 1:20 **14:19:** Ap 13:45, 17:13, 2 Ko 11:25, 2 Ti 3:11 **14:19:** Aposel 13:45; 17:13; 2 Korin 11:25; 2 Timoti 3:11 **14:21:** Mt 28:19 **14:21:** Matyu 28:19 **14:22:** Matyu 7:14; Aposel 11:23; 15:32; 18:23; 1 Tesalonika 3:3 **14:23:** Ap 13:1-3, 15:40 **14:23:** Aposel 15:40 **14:26:** Ap 13:1-3, 15:40 **14:26:** Aposel 13:1-3; 15:40 **14:27:** Ap 11:18, 15:4, 15:12 **14:27:** Aposel 11:18; 15:4; 15:12

nighnizir gavgavimin tiam kuizir akam me migei.
28 Egha aning kagh dughiar ruarimin
suren gumazamiziba ko ike.

15

Kraisin adarazi Jerusalemin nguibamin uari akufa

1 Ezi Judian Distrighin gumazir maba Antioghin izegha Kraisin adarazir sure gamua
ghaze, "Ia Mosesin Arazimin gin mangan
kogh, egh uan mikarzir mogomebar in-
iba aghoreghan koghti, God ua ia inighan
kogham."*
2 Bizir kam bangin, Pol ko Barnabas
maburan odorozim me koma a gami. Ka-
maghin amizi, Kraisin adarazi Pol ko Barn-
abas ko nighnizir gavgavim Iesusin itir gu-
mazir maba sara me amisevegha ghaze,
me Jerusalemin mangi bizir kam bagh
aposelba ko Siosin gumazamizir dapanibav
kimam.
3 Egha Kraisin adarazi, me amadazima
me zui. Me Fonisian Distrik ko Samarian
moghin ghua Kantrin Igharazibar Gumaza-
miziba uan navibagh irazir bizimin gun me
migei. Ezi Kraisin adarazi bar migirigiar
kam baregha bar akonge.
4 Ezi Pol ko Barnabas, me ko zui darazi
ko, me Jerusalemin otivizi, aposelba ko
Kraisin adarazi ko men gumazir dapaniba
bar akuegha me ini. Ezi Pol ko Barnabas
God aningin agharimin amizir bizibar, gun
me migei.
5 Ezi nighnizir gavgavim Iesusin itir gu-
mazir maba, me fomira Farisibar min ike,
me dikavigha kamaghin migei, "Kantrin
Igharazibar Gumazamiziba uaghan Moses
Osirizir Arazibar gin mangiva uan mikarzir
mogomebar aghor."†
6 Ezi aposelba ko siosin gumazamizir da-
paniba akar kam akirasa uari akufa.
7 Dughiar ruarimin me bizir kam migia
ghua, Pita dikavigha me migei, "Nan
adarasi, ia fo dughiar maba givazi God
kamaghin ifonge, Kantrin Igharazibar
Gumazamiziba nan akatorimin Akar
Aghuimin migirigiam bareghiva nighnizir
gavgavim Iesusin ikiam. Egha a ian tongin
na misefe.
8 E fo, God gumazamizibar navir averi-
abagh fo. Egha a uan Duam me ganingi.
An e gamizi moghira, me gami. Egha tuavir
kamin a kamaghin en aka, a me gifuegha ua
me ini.
9 Godin damazimin Judaba ko Kantrin
Igharazibar Gumazamiziba, e bar magh
ghue. Kantrin Igharazibar Gumazamiziba
nighnizir gavgavim Iesusin itima, God men
nighnizir gavgavimin tuavimin, men nav-
ibagh amizi me an damazimin dera.
10 Ezi kamaghin ia tizim bagh God
damighti, a ian nighnizibar gin mangam?
Egha osimtizir faragha en ovaviba ateran
iburaziba ko, osimtizir e uaghan datirighin
ateran iburaziba, da isa nighnizir gavgavim
Iesusin itir darazigh arisi.
11 Kamaghin puvati. En nighnizir gav-
gavim ghaze, en Ekiam Iesusin apangku-
vimin, God uam e inizir moghira me ini."
12 Ezi gumazir uari akuvaziba bar nimira
ikia Barnabas ko Pol barasi. Ezi aning mi-
rakelin arazaraziba ko digavir kuram gamir
bizibar gun me migei. Egha aning ghaze,
God aningin dafaribar arazir kaba Kantrin
Igharazibar Gumazamizibar tongin, dagh
ami.
13 Aning mikemegha givazi Jems kam-
aghin migei, "Nan adarasi, ia na baragh.
14 Saimon kamaghin e geghara ghaze,
kar faragha zuir dughiam, God Kantrin
Igharazibar Gumazamiziba uan apangku-
vim men akagha, men tongin gumazir
maba ua bagha me inigha me gamizi, me an
gumazamizibar otifi.
15 Godin akam inigha izir gumazibar
migirigiamin mirara ghu. Me fomira ka-
maghin osiri, men migirigiamin osizirimra
kara:

16 "'God kamaghin migei,
Devitin ovaviba mati, purirpenim de-
giaghiri.
Egh ki gin uamategh izi,
an ingarighti a tugham.
An bizir ikuviziba ki ua dar ingarigham,
egh ki a damighti
a ua deragham.
17 Eghti gumazamizir ikiavira itir naba
God bagh ruiam.

15:1: Wkp 12:3, Jo 7:22, Ga 2:12, 5:2, Kl 2:8, 2:11, 2:16 **15:1:** Ofa Gami 12:3; Jon 7:22; Galesia 2:12; 5:2; Kolosi 2:11; 2:16 * **15:1:** Gumazir kaba me Judan gumaziba, egha me ghaze, gumazir azenan itiba me en arazibar amuam. Men marazi fomira Farisibar ike. **15:2:** Ap 11:30, Ga 2:1 **15:2:** Aposel 11:30; Galesia 2:1 **15:4:** Ap 14:27 **15:4:** Aposel 14:27 † **15:5:** Ni akar Filipai, 3:2in itimin gan. **15:7:** Ap 10:1-43 **15:7:** Aposel 10:1-43 **15:8:** 1 Sto 28:9, Ap 1:24, 2:4, 10:44, 11:15 **15:8:** Aposel 1:24; 2:4; 10:44; 11:15 **15:9:** Ap 10:15, 10:28, 10:34-35, Ro 10:11, 1 Ko 1:2, 1 Pi 1:22 **15:9:** Aposel 10:15; 10:28; 10:34-35; Rom 10:11; 1 Korin 1:2; 1 Pita 1:22 **15:10:** Mt 11:30, 23:4, Lu 11:46, Ga 3:10, 5:1 **15:10:** Matyu 11:30; 23:4; Luk 11:46; Galesia 3:10; 5:1 **15:11:** Ro 3:24, Ga 2:16, Ef 2:5-8, Ta 2:11 **15:11:** Rom 3:24; Galesia 2:16; Efesus 2:5-8; Taitus 2:11 **15:12:** Ap 14:27 **15:12:** Aposel 14:27 **15:13:** Ap 12:17, Ga 2:9 **15:13:** Galesia 2:9 **15:14:** Ap 15:7-9 **15:14:** Aposel 15:7-9 **15:16:** Amos 9:11-12

Kantrin Igharazibar Gumazamizir nan ziamin itiba
bar uaghan na buriam.
18 Ekiam kamaghin mikeme.
A bizir kaba fomira gumazamizibar akazi
me dagh fo.’ ”

19 Jems ua kamaghin migei, “Nan nighnizimra kara, Kantrin Igharazibar Gumazamiziba, me navibagh iragha God bagha zui. Eghti e men tuaviba apiran kogham.
20 E me bagh osir kamaghin me mikim suam, ia dagher me marvir guabagh anidibar aman marki. Ia dar ami kamaghin ia Godin damazimin mizegham. Ia dagher kabar aman marki. Ia uari isava akuir arazir kurabar amuan marki. Egha asizir me benibar firibagh afi ariaghiriba, dar ghuziba darara iti, ia dar aman marki. Egh ia ghuzibar aman marki.
21 E fo, Moses osirizir arazir kamnagh fomira iza datirighin, me an akam nguibar ekiabar aven bar anekura, egha Sabatba zurara God ko migeir dipenibar aven a dibori.”‡

Me Kantrin Igharazibar Gumazamizir God gifoziba bagha akinafarim amadi

22 Egha aposelba ko siosin gumazamizir dapaniba ko Jerusalemin itir Kraisin adarazi bar mikemegha, uarir tongin gumazir maba misevegha me amadazi me Pol ko Barnabas ko Antioghin zui. Me gumazir dapanir pumuning uaghan aning amisefe: Sailas ko Judas, an ziar mam Barsabas. Gumazir kamning Kraisin adarazir faragha zui.
23 Egha me akinafarir kam me koma anemada:

E, aposelba ko siosin gumazamizir dapaniba, e ian adarasi.
Ia Kantrin Igharazimin itir nighnizir gavgavim Iesusin itir darasi, ia Antioghin nguibar ekiam ko Sirian Provins ko Silisian itiba. Akinafarir kam ia bagha izi. Dughiar aghuim.

24 E kamaghin oraki, en tongin marazi me en azarazir puvatigha, ghua ia migia ian nighnizibagh asighasiki. Me ia gifarazi ia okam nighnisi.
25 Ezi e bar navir vamira inigha gumazir maba ko en namakar aghuimning Barnabas ko Pol a misevegha me amada.
26 Gumazir kamning, aning en Ekiam Krais Iesusin ziam bagha nguazir kamin ikirimirim ategha uaningin sa.
27 Kamaghin amizi, Judas ko Sailas uaghan akamin ia mikimasa, e aning amada.
28 E Godin Duam ko navir vamira ikia kamaghin nighnigha ghaze, e osimtizitam ua ia darighan kogham. Bizir e ia mikemeziba, darara ia dar gin mangi.
29 Ia me marvir guabagh anidir daghebar aman marki, egh asizibar ghuzibar aman marki, egh me beniba firibagh afi ariaghirir asizibar aman marki, egh uari isava akuir arazir kurabar amuan marki. Ia bizir kaba ategh deragham. En akam kamaghira tu.

30 Egha Jerusalem itir Kraisin adarazi gumazir kaba amadazi, me Jerusalem ategha Antioghin iraghuegha Kraisin adarazi akuvagha akinafarim me ganingi.
31 Ezi Antioghin itir Kraisin adarazi akinafarir kam barazima, a gavgavim me ganiga men navibagh ami da dera. Ezi me bizir kam bagha bar akonge.
32 Judas ko Sailas aning uaghan Godin akam inigha izir gumazimning. Egha aning migirigiar aviribagh ami. Kamaghin, aning gavgavim Kraisin adarazi ganiga migirigiar akurvazir aviribar me gami.
33-34 Egha aning dughiar maba mong Antioghin me ko ike. Ezi gin Kraisin adarazi navir amirizim sara me amadazi, me Jerusalemin uamategha gumazir me amangiziba bagha zui.§
35 Ezi Pol ko Barnabas Antioghin ikia gumazir avirir maba ko gumazamizibar sure gamua Ekiamin akam akuri.

Pol ko Barnabas uaning abiki

36 Dughiar maba givazi, gin Pol kamaghin Barnabas migei, “Ga uamategh nguibar

---

15:20: Stt 9:4, Kis 34:15-17, Wkp 17:10-16, 18:6-23, 1 Ko 6:9, 6:18, 8:1, Ga 5:19, Ef 5:3, Kl 3:5, 1 Pi 4:3 **15:20:** Jenesis 9:4; Ua Me Ini 34:15-17; Ofa Gami 17:10-16; 18:6-23; 1 Korin 6:9; 6:18; 8:1; Galesia 5:19; Efesus 5:3; Kolosi 3:5; 1 Pita 4:3 **15:21:** Ap 13:15 **15:21:** Aposel 13:15 ‡ **15:21:** Judaba, me Israelin nguazimra itir puvati. Fomira me ghua kantrin igharazir Israelin nguazim boroghira itibar iti. Egha men God ko migeir dipeniba, nguibar ekiamin uaghan nguazir kam iti. Ni akar Aposel 2:5-11in itimin gan. Kamaghin, nguibar ekiar kabar itir gumazamiziba, me Moses Osirizir Arazibar akaba da baregha gifa. **15:24:** Ap 15:1 **15:24:** Aposel 15:1 **15:26:** Ap 13:50, 14:19, 1 Ko 15:30, 2 Ko 11:23, 11:26 **15:26:** Aposel 13:50; 14:19; 1 Korin 15:30; 2 Korin 11:23; 11:26 **15:28:** Mt 23:4 **15:28:** Matyu 23:4 **15:29:** Wkp 17:14, Ap 15:20, 21:25, MAA 2:14, 2:20 **15:29:** Ofa Gami 17:14; Aposel 15:20; 21:25; Akar Mogomem 2:14; 2:20 **15:32:** Ap 11:27, 13:1, 14:22 **15:32:** Aposel 11:27; 14:22 § **15:33-34:** Fofozir gumazir maba uaghan kamaghin nighnisi, migirigiar otevir mam uaghan kagh iti. Migirigiar kam kamaghin ghu, “Ezi Sailas uan nighnizim gin ghua Antioghin iti.” **15:37:** Ap 12:12, 12:25, Kl 4:10, 2 Ti 4:11 **15:37:** Aposel 12:12; 12:25; Kolosi 4:10; 2 Timoti 4:11

ekiar ga Ekiamin akam akuniziba, bar dar
mangiva uan adarazir ganam, me man-
maghin iti."
37 Ezi Barnabas kamaghin nighnisi, a Jon,
an ziar mam Mak, an a inightima, a aningin
gin mangam.
38 Jon Mak Pamfilian purama aning ataki,
egha aning ko ingangarim a givazir puvati.
Kamaghin an aning ko mangan Pol aghua.
39 Egha aning odorozir dafam gamigha
kamaghin aning uaning abiki. Ezi Barnabas
ko Mak kurim inigha arighatizim Saiprusin
ghu.
40 Ezi Pol Sailas amisefe. Ezi Kraisin
adarazi uari akuvagha aning isa Godin
agharim gatigha kamaghin migei, "Godin
akurvazim gua ko iki." Ezi aning ghu.
41 Egha aning Sirian Provins ko Silisian
moghin ghua Pol gavgavim Kraisin
adarazigh anidi.

16

Timoti Pol ko Sailasin gin zui

1 Pol ghua Derben otogha ghua Listran
oto. Ezi kagh suren gumazir mamin ziam
Timoti, a iti. An amebam Judan amizim,
a Kraisin mav. Ezi an afeziam Grighin gu-
mazim.
2 Listra ko Aikoniamin itir en adarasi,
me kamaghin a migei, Timoti gumazir bar
aghuim.
3 Ezi Pol a inighti, an a ko mangasa ifonge.
Judaba danganir kamin iti. Egha me bar fo,
an afeziam a Grighin gumazim. Kamaghin,
Pol Timotin mikarzir mogomemin inim atu.
4 Egha me nguibar ekiabagh arui. Akar
aposelba ko siosin gumazamizir dapaniba
Jerusalemin mikemegha amamangatizim,
gumazamiziba da baragh, dar gin mangasa,
me me migiagharui.
5 Kamaghin amizi, Kraisin adarasi, men
nighnizir gavgaviba gavgafi. Ezi men
dibobonim aruebar zurara pin ghuavanadi.

Pol irebamin min bizimin Masedonian gumazimin gani

6 Ezi Godin Duam, Esian Provinsin Akar
Aghuim kunan men anogoroke. Kamaghin
amizi, Pol, ko Sailas, ko Timoti, me Frigian
Distrighin nguibar ekiam ko Galesian Dis-
trighin moghin ghue.
7 Egha me Misian Distrik ko Bitinian
Provinsin mitaghniamin otogha Bitinian
Provinsin aven mangasava amima, Iesusin
Duam men anogoroke.
8 Kamaghin amizi, me Misian Distrighin
miriam gatigha, Troasin ira ghue.
9 Ezi dimangan Pol irebamin min bizimin
garima, Masedonian Provinsin gumazim
tughav ikia a gakaghora ghaze, "Ia Masedo-
nian iziva en akuragh."
10 Pol irebamin min bizir kamin ganigha
givagha, e zuamira bizibar kirigha Masedo-
nian mangasa tuavibar kiri. E fo, God Akar
Aghuim me mikinasa en dia.*

Filipain amizim, Lidia, Kraisin anavin oto

11 Egha e Troasin kurim inigha
biaghatigha Samotresin zui. Egha
amimzaraghan Neapolis bagha zui.
12 Egha e kagh dikavigha ghua Filipain
otifi. Romba fomira izava apiazir nguibar
ekiam. A Masedonian Distrighin nguibar
faragha zuir mam. E kagh dughiar mabar
ike.
13 Ezi Sabatin dughiamin, e nguibar
ekiamin tiar akamin azenan ghua dipamin
uaghiri. E ghaze, God ko mikimamin
danganitam ti kagh ikiama? Ezi e kagh
amizir mabar gari me uari akuvagha itima,
e me migei.
14 Amizir e barazir kabar mav, an
ziam Lidia, a faragha Taiatairian nguibar
ekiamin ikia izegha inir pighaghevіba
amadi. A zurara Godin ziam fer amizim.
Ekiam an navim kuizima a Polin migirigiaba
barasi.
15 Egha a ko an gara dipenir vamiran itir
darasi, e me ruegha givazi, a uan dipenimin
mangasa en gighami. A kamaghin e migia
ghaze, "Ia kamaghin na ginighnigh suam,
ki guizbangira nighnizir gavgavim Ekiamin
iki, kamaghin ia izi nan dipenimin iki." A
kamaghin e migia bar e gakaghone.

Pol ko Sailas kalabusin iti

16 Dughiar mamin e God ko migeir dan-
ganimin zuima, ingangarir amizir igiam,
duar kuram a gapazazi, an e bato. Duar ku-
ram a gapazazima a gin otivamin bizibagh
fogha dar gun migei. Ezi kamaghin an garir
gumaziba an amir ingangarir kamin dagiar
aviriba isi.
17 Ezi guivir kam, Pol ko bar en gin iza ka-
maghin dia migei, "Gumazir kaba Godin Bar

15:38: Ap 13:13, Kl 4:10 **15:38:** Aposel 13:13; Kolosi 4:10 **16:1:** Ap 14:6, 2 Ti 1:5 **16:1:** Aposel 14:6; 2 Timoti 1:5 **16:2:** Fl 2:19-22 **16:2:** Filipai 2:19-22 **16:3:** 1 Ko 9:20, Ga 2:3-5 **16:3:** 1 Korin 9:20; Galesia 2:3-5 **16:4:** Ap 15:23-29 **16:4:** Aposel 15:23-29 **16:5:** Ap 2:47 **16:5:** Aposel 2:47 **16:6:** Ap 18:23 **16:6:** Aposel 18:23 **16:7:** 2 Ti 1:15 **16:10:** 2 Ko 2:13 **16:10:** 2 Korin 2:13 * **16:10:** Aposelin akinafarimin akar otevir maba iti, "e," iti. Gumazir avirim a ghaze, Luk, Pol koma dughiar mabar arui, kamaghin a migei, "e." Dughiar kam Luk Pol ko ghua Filipain tugha, Filipain iti. Bizir kam bagha, Pol Filipai ataghizima, akar kam, "e," ua itir puvati. Ni Aposel 16:40, an ganigh. **16:15:** Ap 16:33, 18:8 **16:15:** Aposel 16:33; 18:8 **16:16:** Ap 19:24 **16:16:** Aposel 19:24 **16:17:** Mk 1:24, 1:34 **16:17:** Mak 1:24; 1:34 **16:18:** Mk 16:17 **16:18:** Mak 16:17

Pin Itimin ingangarir gumaziba. Me God
ian akurvaghamin tuavimin gun ia migei.”
18 A dughiar aviribar kamaghin ami.

Ezi Pol an amiragha raghirigha kamaghin
duar kuram migei, “Ki Krais Iesusin ziamin
ni migei, ni azenim girigh!” Ezi duar kuram
maghira anetaki.

19 Ezi an garir gumaziba fo, men dagiaba
isir tuavim piri. Kamaghin amizi, me Pol ko
Sailasin suiragha aning amikirigha gumazir
dapaniba bagha biziba amadir danganir
ekiamin ghu.

20 Egha me aningin akua jas bagha
ghugha kamaghin migei, “Kar Judan
gumazimning. Aning en nguibar ekiamin
itir gumazamizibar navibagh inivima
osimtizir aviriba otifi.

21 Egha aning Romin kantri en
anogoroghezir arazibar gin mangasa,
gumazamizibav gei.”

22 Ezi gumazamiziba iza uari akuvagha
uaghan akaba Pol ko Sailas gasi. Ezi jas
midorozir gumazibav gia ghaze, ia aningin
korotiaba suegh aning misogh.

23 Me Pol ko Sailas puv aning misuegha,
aning isa kalabus gati. Egha deraghiva
aningin ganamin akar gavgavim isa, kal-
abusin garir gumazim ganingi.

24 Ezi kalabusin dipenimin garir gumazim
jasin akam baregha, aning isa selin dan-
ganir bar aven itim gatigha, aningin sueba
pamtem temem sara da ike.

25 Ezi dimagarir arizimin Pol ko Sailas God
ko migiava ighiabagh ami. Ezi kalabusin itir
gumazir maba aning barasi.

26 Ezi zuamira mikimkizir dafar mam
otogha, gavgavim kalabuziar dipenimin
mingarim ganidir dagiabagh inobagh-
nobasi. Ezi kalabusin tiar akaba zuamira
kuiaghire. Ezi me kalabuziaba ikezir senba
bar firiaghire.

27 Ezi kalabusin dipenimin garir gumazim
osegha dikavigha kalabusin dipenimin
tiar akabar garima da bar kuiaghirezi, an
nighnizim ghaze gumazir kalabusin itiba
bar are. Kamaghin a uan midorozir sabam
asigha uabi uabi biragh aremeghasa.

28 Ezi Pol pamtemin dia, “Ni pazi uabi
damuan marki! E bar ka iti.”

29 Ezi kalabusin garir gumazim angazan-
gariba bagha dia, egha ivegha Pol ko Sailas
itir danganimin ghua atiatia puvira nigha,
aningin suebar iri.

30 Egha an aning inigha azenan otogha
aningin azangsisi, “Aruamning, ki tizim
damightima God nan akuragham?”

31 Ezi aning a ikaragha ghaze, “Ni
nighnizir gavgavim Ekiam Iesusin ikiti, a
nin akuragh, nin adarazi sara akuragham.”

32 Ezi aning Ekiamin akam a migia egha
uaghan a ko itir darazi bar me migei.

33 Dimagarir kamra, gumazir dapanir
kam aning inigha aning duaba rue. Ezi an-
ing zuamira a ko an adarasi, Iesusin ziamin
bar me rue.

34 Ezi kalabuzibar garir gumazir da-
panim, Pol ko Sailas inigha uan dipenimin
aven ghugha dagheba aning ganidi. A uan
adarazi ko nighnizir gavgavim Godin iti.
Kamaghin amizi, me bar akonge.

35 Ezi aminim tirazi, jasba polisin gumaz-
iba amadazi me iza kamaghin kalabuziar
dapanim migei, “Jasba kamaghin migei, ‘Ni
Pol ko Sailas ateghtima aning mangi.’ ”

36 Ezi kalabuziabar garir gumazir da-
panim kamaghin Pol migei, “Jasba ni ko
Sailas ataghiraghasa na mikeme. Ezi gua
datirighin navir amirizim sara mangi.”

37 Ezi Pol kamaghin polisin gumazibav
gei, “Ga Romin gumazimning. Me ga
isa kot gatizir puvatigha gumazir aviribar
damazimin pura ga misogha, ga isa kal-
abusin ga amada. Egha me datirighin
nimira ga amangasa? Ti puvatigham! Me
uari iziva gan aku mangam.”†

38 Ezi polisin gumaziba akar kabar gun
jasbav keme. Ezi me orazi Pol ko Sailas
Romin gumazimning. Ezi me atiatingi.

39 Kamaghin amizi, jasba kalabusin
dipenimin ghuegha, kamaghin aning migia
ghaze, gua ataran marki. Egha me aningin
akua azenan ghuegha, aningin azangsisi,
“Gua nguibar ekiar kam ategh mangi.”

40 Ezi aning kalabusin dipenim ategha
Lidian dipenimin ghu. Egha Kraisin
adarazir ganigha, akar maba me migia,
gavgavim me ganigha, egha aning ghu.

16:19: Ap 19:25-26, 2 Ko 6:5 **16:19:** Aposel 19:25-26; 2 Korin 6:5 **16:20:** 1 Kin 18:17, Mt 5:11, Mk 13:9, Ap 17:6 **16:20:** 1 Atriviba 18:17; Matyu 5:11; Mak 13:9; Aposel 17:6 **16:22:** 2 Ko 6:5, 11:23-25, Fl 1:30, 1 Te 2:2 **16:22:** 2 Korin 6:5; 11:23-25; Filipai 1:30; 1 Tesalonika 2:2 **16:26:** Ap 4:31, 5:19, 12:7, 12:10 **16:26:** Aposel 4:31; 5:19; 12:7; 12:10 **16:27:** Ap 12:18-19 **16:27:** Aposel 12:18-19 **16:30:** Lu 3:10, Ap 2:37, 9:6 **16:30:** Luk 3:10; Aposel 2:37; 9:6 **16:31:** Jo 3:16, 3:36, 6:47, 1 Jo 5:10 **16:31:** Jon 3:16; 3:36; 6:47; 1 Jon 5:10 **16:33:** Ap 16:15 **16:33:** Aposel 16:15 † **16:37:** Dughiar kamin Romin nguibar ekiamin atrivim, an ziam Sisar. A Mediterenianin Ongarir Ekiamin boroghira itir kantribar gari. Kamaghin amizi, Romin kantrin itir gumaziba mati gumazir ziar ekiaba iti moghin iti. Ezi men osirizir arazim kamaghin migia ghaze, Kotiaba ko gavmanin gumaziba pura me misoghan kogham. Dughiar mabar Romba, gumazir igharaziba uaghan me ataghizima me uaghan Romin kantrin gumazibar min otifi. Polin afeziam a uaghan kamaghin amizir gumazir mam. Kamaghin amizi, Polin amebam a batezi, a uaghan Romin kantrin gumazir mam. (Ni Aposel 22:24-29 an ganigh.) **16:39:** Mt 8:34 **16:39:** Matyu 8:34

17

Me Tesalonikan nguibamin aven akam akuri

1 Pol ko an gin aruir gumaziba, me Amfipolis ko Apolonian nguibamning ategha ghuavira ikia Tesalonikan nguibamin oto. Tesalonikan nguibamin aven, Judabar dipenir God ko migeir mam iti.

2 Egha Pol God ko migeir dipenimin aven ghu. Kar a zuraram amir arazim. Egha Sabatin pumuning ko mikezimin Godin Akinafarimin itir osiziriba me geghara me migei.

3 An osiziriba men akakagha dar mingaribav gia ghaze, "Krais mizazim inigh aremegh ua dikavamin migirigiam, a guizbangira."

Egha kamaghin migei, "Iesusin ki akam akurir kamnagh, a Gumazir God Ua Gumazamiziba Iniasa Misevezim, a Krais."*

4 Ezi Judan gumazir maba oregha nighnizir gavgavim akar kabar ikia Pol ko Sailasin nighnizimin gin zui. Ezi uaghan Godin atiatir Grighin gumazir aviriba ko ziaba itir amizir aviriba sara aningin gin zui.

5 Gumazir avirim Pol ko Sailasin nighnizimin gin zuima, Judaba kamaghin naviba bar ikufi. Egha puram aruir gumazir kurar maba akumakumigha gumazir bizir dafam gami. Egha ghua nguibar ekiamin aven arua pamtem atarava araghasi. Me Pol ko Sailas inigh avirir torimin mangasa, aning buriasa ivemara Jesonin dipenimin aven ghue.

6 Egha me aningin apizir puvatigha, Jeson ko Kraisin marazi kurivegha nguibar ekiamin garir gumazir dapaniba bagha me inigha ghu. Egha kamaghin dei, "Gumazir kaba osimtizim nguazir kamin nguibaba bar dagh arigha iza datirighin kagh oto.

7 Ezi Jeson me inigha uan dipenim gati. Gumazir kaba bar moghira Sisar osirizir arazibar gin mangan aghua. Egha kamaghin migei, Atrivir ekiar igharazim uaghan iti, an ziam Iesus."

8 Ezi gumazamizir avirir uari akuvaziba ko nguibar ekiamin garir gumazir dapaniba, me men akar kam baragha digavir kuram gamigha diava arai.

9 Egha nguibar ekiamin garir gumazir dapaniba, me Jeson ko an adaraziv kemezi, me sel givese. Ezi me me ataghizi, me zui.

Berian nguibamin itir Judabar arazir aghuim

10 Ezi aminim pirima, Kraisin adarazi zuamira aning amadazi aning Berian nguibamin ghu. Aning ghua otivavira Judabar dipenir God ko migeimin aven ghu.

11 Berian Judaba, men araziba ko men nighniziba bar dera. Me Polin migirigiaba baraghasa bar ifonge. Egha me Polin migirigiabar mingariba abigh bar dagh fofoghasa zurara Godin Akamin Osiziribar gari. Me kamaghin foghasa, Polin migirigiaba, da guizin migirigiaba, o? Kamaghin, me Tesalonikan itir Judabar arazibagh afira.

12 Ezi Judan aviriba nighnizir gavgavim Polin migirigiabar iti. Ezi uaghan Grighin amizir ziaba itir maba ko Grighin gumazir aviriba sara aningin gin zui.

13 Ezi Judan gumazir Tesalonikan itiba orazi, Pol Berian ikia Godin akam akuri. Ezi me uaghan Berian otivigha gumazamizir kabar nighnizim gasighasigha men navibagh inifi.

14 Ezi Kraisin adarazi zuamira Pol amadazi an ongarir miriamin ghu. Sailas ko Timoti Berian ikiavira iti.

15 Ezi Polin akua zuir gumaziba, ghua Atensin aneti. Ezi Pol, Sailas ko Timoti zuamira a bativasa, an aning bagha akam isa me ganingi.

Pol Atensin ikiava akam akuri

16 Egha Pol Atensin ikia Sailas ko Timoti bagha mizuai. Egha a gari, Atensin nguibar ekiamin aven marvir guaba bar izifa. Ezi Pol bar osemegha an muriam bar ikufi.

17 Egha a bizir kam bagha God ko migeir dipenibar aven a Judaba ko Grighin Godin atiatia itir gumazamiziba sara migei. Egha uaghan bizibagh ivezir danganimin zurara gumazir pura iza otivibav gei.

18 Ezi Epikurian ko Stoikin gumazir fofoziba itiba, me Pol ko uari adosi. Marazi kamaghin migei, "Onganir mam tizibav gei?" Ezi marazi kamaghin migei, "A ti aser igharazibar akam akuri." Pol Iesus ua dikavizir bizimin Akar Aghuim akurima, kamaghin me migirigiar kabar a gami.†

17:1: 1 Te 1:1-2, 2:1-2 **17:1:** 1 Tesalonika 1:1-2; 2:1-2 **17:3:** Lu 24:26, Ap 3:18, 9:22, 18:28, Ga 3:1 **17:3:** Luk 24:26; Aposel 3:18; 9:22; 18:28; Galesia 3:1 * **17:3:** Migirigiar kamin mingarim, Krais, kamaghin ghu, "God Uam E Iniasa Misevezir Gumazim." **17:4:** Ap 13:50, 15:22, 15:27, 15:40, 28:24 **17:4:** Aposel 13:50; 15:22; 15:27; 15:40; 28:24 **17:5:** Ro 16:21 **17:6:** Ap 16:20 **17:6:** Aposel 16:20 **17:7:** Lu 23:2, Jo 19:12, 1 Pi 2:13 **17:7:** Luk 23:2; Jon 19:12; 1 Pita 2:13 **17:11:** Ais 34:16, Lu 16:29, Jo 5:39 **17:11:** Aisaia 34:16; Luk 16:29; Jon 5:39 **17:13:** Ap 13:50, 14:19 **17:13:** Aposel 13:50; 14:19 **17:17:** Ap 18:19 **17:17:** Aposel 18:19 † **17:18:** Faragha zuir akam, Grighbar tongin gumazir aviriba, me fofozir gumazir fomira ikezibar nighnizibar gin zui. Men fofozir gumazibar mamning, aning ziamning Epikurian ko Stoik.

19-20 Egha me a inigha Atensin garir
gumazir dapanibar tongin ghua me
mighsiamin Areopagus uari akuvagha iti.
Egha me kamaghin Pol migei, “Ni nighnizir
e fomira tong oraghizir puvatizibav gei. E
dar mingarim gifoghasa ifonge. Kamaghin
e foghasa, kar nighnizir igiar manam, ni an
gumazamizibar sure gami. Ni e mikim.”
21 (Atensin gumaziba ko Atensin azenan
itir gumazir izeziba, me zurara pura ikiava
nighnizir igiar otivir kabara migei.)
22 Ezi Pol Areopagusin Mighsiamin
tongira tugha kamaghin migei, “Ia Atensin
gumaziba! Ki ian gari, ia godin min asebar
gin mangasa bar gavgafi.
23 Ki arua bar deravira bizir ia ziaba febar
gani, egha ki uaghan ofa gamir dakozir
mamin gari ziar kam an iti: E fozir puvatizir
godin ofa gamir dakozim. Ezi datirighin
ki, godin ia fozir puvatigha gin zuim, ki an
akam ia mikimasa.
24 “Godin mam iti, a nguazir kam ko an
itir biziba bar dar ingari, anarira overiam
ko nguazimin Ekiam. Egha a gumaziba
dafaribar ingarir dipenibar itir puvati.
25 Godin kam a uabi ikirimirim ko biz-
iba bar gumazamizibagh aningi. Egha a
bizitamin otevezir puvati. Kamaghin, e uan
dafaribar an akurvagh bizitam damighan
kogham.
26 Ezi God gumazir vamiran ingari, egha
an ovavir kamin a gumazamiziba bar men
ingari. Egha me isa nguazimin danganiba
bar dagh ariki. Egha a uabi me ikiamin
ikirimirimin dughiaba ariki. Egha danganir
me itiba a me bagha nguazir mitaghniaba
ariki.
27 God kamaghin ifonge, gumazamiziba a
buri, an boroghin iziva an apigh, kamaghin
a bizir kabagh ami. Guizbangira God e
vaghvagha en saghon itir puvati.
28 ‘Anarira e gamima, e ikiava, aruava
egha ikirimirim isi.’ Ezi ian fofozir gumazir
mabara kamaghin mikeme, ‘E Godin borib-
ara.’‡
29 “Kamaghin amizi, e guizbangira an
ovavibar ikiva, egh kamaghin nighnighan
kogh suam, God ti golin nedazim o silvan
nedazim o dagiabar nedazim. E uaghan
kamaghin nighnighan kogh suam, a ti
gumazamiziba uari uan dafariba ko uan
nighnizibar ingarizir marvir guatam.
30 “Fomira gumazamiziba God gifozir pu-
vati. Dughiar kamin, me fozir puvatigha
amizir biziba, God dagh nighnizir puvati.
Egha datirighin God Akar Gavgavim aniga
ghaze, nguazir kamin danganiba bar dar
itir gumazamiziba bar uan navibagh iragh.
31 God gumazamizibar arazir kuraba
bagh me tuisighamin dughiam akirigha
gifa. An arazir aghuimin mirara a inabazir
gumazim, nguazir kamin gumazamiziba
tuisigham. Gumazir kam aremezi God
a gamizi a ua dikafi. Bizir kamin God e
tuisighamin ingangarim gumazamiziba
bar men akazi, me fo, a guizbangiram
otogham.”
32 Egha me ua dikavamin migirigiam
baregha, marazi a dipofi. Ezi marazi ka-
maghin migei, “Ni dughiatam ua bizir kam
mikimti, e ni baraghasa.”
33 Ezi Pol me ategha ghu.
34 Ezi gumazamizir maba Polin
nighnizimin gin ghua nighnizir gavgavim
an migirigiabar iti. Men tongin Dion-
isius, a Areopagus kaunselin aven itir
gumazir mam. Ezi amizir mam, an ziam
Damaris, a gumazamizir igharazir maba
ko, me uaghan nighnizir gavgavim Polin
migirigiabar iti.

18

Pol Korinin nguibar ekiamin Godin Akar Aghuim akuri

1 Bizir kabar gin, Pol Atens ategha Korinin
nguibamin ghu.
2 Egha a Judan gumazir mam bato,
an ziam Akwila. An nguibam Pontusin
Provinsin aven iti. A uan amuim Prisila
ko, aning mong fomira kantri Italin ike, ezi
Sisar Klodius Judabav gia ghaze, me Romin
nguibar ekiam ategh igharagh mangi.
Kamaghin amizi, aning Itali ategha Korinin
ize. Ezi Pol aning ganasa zui.
3 Pol uaghan aningin mirara, selin
dipenibar ingari. Kamaghin amizi, an
aningin ganasa ghugha, aning ko ikia egha
me ko ingari.
4 Sabatin dughiabar, Pol zurara Judaba
God ko migeir dipenibar ghua me ko uariv

17:24: Mt 11:25, Ap 7:48, 14:15 **17:24:** Matyu 11:25; Aposel 7:48; 14:15 **17:24:** 1 Atriviba 8:27; Aisaia 42:5 **17:25:** Jop 12:10, Sng 50:12, Sek 12:1, Ap 7:48 **17:25:** Jop 12:10; Onger Akaba 50:12; Sekaraia 12:1; Aposel 7:48 **17:27:** Lo 32:8, Sng 145:18, Ais 55:6, Jer 23:23, Ap 14:17, Ro 1:20 **17:27:** Onger Akaba 145:18; Aisaia 55:6; Jeremaia 23:23; Aposel 14:17; Rom 1:20 **17:28:** Kl 1:17, Ta 1:12, Hi 1:3 **17:28:** Kolosi 1:17; Hibru 1:3 ‡ **17:28:** Pol gumazir kaba an akam deravira agifoghasa, egha a men fomira itir Grighin gumazibar akar otevir pumuning isa, uan akam gavgavim a daningasa, aning gun me migei. **17:29:** Ais 40:18-20, 44:10-17, Ap 19:26 **17:29:** Aisaia 40:18-20; 44:10-17; Aposel 19:26 **17:30:** Ap 14:16, Ro 3:25, Ta 2:11-12, 1 Pi 1:14 **17:30:** Aposel 14:16; Rom 3:25; Taitus 2:11-12; 1 Pita 1:14 **17:31:** Sng 9:8, 96:13, Ap 2:24, 10:42, Ro 2:16, 14:10 **17:31:** Onger Akaba 9:8; 96:13; Aposel 2:24; 10:42; Rom 2:16; 14:10 **18:2:** Ro 16:3, 1 Ko 16:19, 2 Ti 4:19 **18:2:** Rom 16:3; 1 Korin 16:19; 2 Timoti 4:19 **18:3:** Ap 20:34, 1 Ko 4:12, 1 Te 2:9, 2 Te 3:8 **18:3:** Aposel 20:34; 1 Korin 4:12; 1 Tesalonika 2:9; 2 Tesalonika 3:8

gei. A Judaba ko Grighbar nighnizibar
amutima, me nighnizir gavgavim Iesusin
ikiasa me gakaghori.
5 Ezi Sailas ko Timoti Masedonia ategha
izaghirizi, Pol dughiabar zurara Godin
Akar Aghuim akuri. An akar gavgavimin
kamaghin deravira Judabagh eghari,
Iesus a Krais, Gumazir God Uam E Iniasa
Misevezim.
6 Ezi Judaba Polin akam baraghan
aghuagha, migirigiar kuraba a ganidi. Ka-
maghin amizi, a uan korotiamin mineziba
apizigha, kamaghin me migei, "Kamaghin
ia Godin saghon iki oveghti, mar ian
osimtizimra. Ezi ki uabi osimtiziba puvati.
Ki datirighin Godin Akar Aghuim Kantrin
Igharazibar Gumazamiziba me mikinam."
7 Ezi Pol God ko migeir dipenim ategha
Titius Jastusin dipenimin ghu. Gumazir
kam zurara Godin ziam fe. An dipenim a
Judaba God ko migeir dipenimin boroghin
iti.
8 Krispus, God ko migeir dipenibar garir
gumazir dapanim. Ezi a uan adarazi ko me
nighnizir gavgavim Ekiamin iti. Ezi Korinin
gumazamizir avirim Polin akam baregha,
nighnizir gavgavim Iesusin ikia egha rue.
9 Ezi dimagarir mamin Ekiam irebamin
min garir bizimin kamaghin Pol migei, "Ni
atiatingan marki, ni mikimvira iki, egh
nimira ikian marki.
10 Ki ni ko iti, nan gumazamizir aviriba
nguibar ekiar kamin iti. Kamaghin tav
pazi ni damighan kogh, egh ni misueghan
kogham."
11 Ezi Pol azenir vamira ko akuamin iki-
ava, Godin Akar Aghuim men sure gami.
12 Galio, Akaian Provinsin gavmanin gu-
mazir dapanimin itima, Judan gumaziba
bar dikavigha Polin apanimin gamua a isa
kot gati.
13 Me ghaze, "Gumazir kam, a gumaza-
mizibav gia ghaze, 'Ia Moses Osirizir
Araziba riaghiriaghiva, arazir igharazimin
Godin ziam fi.'"
14 Pol bar men akam ikarvaghasava ami,
ezi Galio Judabav gei, "Ia Judaba, gumazir
kam Rom osirizir araziba abigham, o an
arazir kuratam damightima, ki ian akam
baregham.
15 Ezi ia migirigiaba ko ziaba ko ia uan
araziba, bagha nighnigha na bagha izi.
Markiam. Ia uari dar kirmigh. Ki bizir
kabar kotiaba bareghan kogham."
16 Kamaghin amizi, a me amadazi, me kot
ategha azenan ize.
17 Ezi Korinin gumaziba, maghira
Sostenesin suira, a Judabar dipenir God
ko migeimin garir gumazir dapanim, egha
kotin danganim boroghira a misosi. Ezi
Galio bizir me amizir kam gunuira.*

Pol uamategha Antioghin nguibam ghu

18 Pol dughiar mabar Korinin ikegha,
Kraisin adarazi ategha kurimin ghuavan-
abogha Sirian Distrighin ghu. Prisila koma
Akwila a ko zui. Dughiar a tighar kurimin
mangamim, a Senkrian ikia God ko akar
dikirizir mam gami. Kamaghin a uan da-
panir arizim gise.†
19 Ezi me Efesus otivigha, Pol Prisila ko
Akwila kagh aning ataki. Egha a uabi Jud-
abar dipenir God ko migeimin ghua me ko
uariv gei.
20 Ezi me dughiar tabar uarir gan ikiasava
a migeima, a ghaze, Puvati.
21 A me ataghiragha, akar dikirizim
gamua kamaghin me migei, "God ifueghti,
ki ua ia bagh izam." Egha kurim inigha
Efesus ategha ghu.
22 Egha a Sisarian otogha, Jerusalemin itir
Kraisin adarazigh etiasa ghuavanabo. Egha
gin Antioghin nguibamin ghuaghiri.
23 Pol dughiar mabar Antioghin ikegha,
Distrik Galesia ko Frigian itir nguibaba bar
dagh arua, men nighnizir gavgavir Iesusin
itiba gavgavim me ganidi.

Apolos Godin Akar Aghuim Efesusin nguibamin anekuri

24 Judan gumazir mam, an ziam Apolos,
an Aleksandrian gumazim. A iza Efesusin
nguibamin iti. A bar deravira migiava,
Godin Akinafarimin Osiziriba bar dagh fo.
25 Me Ekiamin tuavimin a geghani, ezi
a gumazamizibar sure damuasa an navim
bar a dikafi. A bar deravira Iesus amizir
bizibar me migei. Egha a Jonin rurimra fo.
26 Egha Apolos Judabar God ko migeir
dipenimin ghugha, atiatir puvatigha Godin
akam akuri. Ezi Prisila ko Akwila a baregha

18:5: Ap 9:22, 17:3, 17:14-15, 18:28 **18:5:** Aposel 9:22; 17:3; 17:14-15; 18:28 **18:6:** Ese 18:13, Ap 13:45-46, 13:51, 20:26, 1 Pi 4:4 **18:6:** Aposel 13:45-46; 13:51; 20:26; 1 Pita 4:4 **18:8:** 1 Ko 1:14 **18:8:** 1 Korin 1:14 **18:9:** Ap 23:11, 1 Ko 2:3 **18:9:** Aposel 23:11; 1 Korin 2:3 **18:10:** Jos 1:9, Ais 41:10, Jer 1:8, 1:18-19, Mt 28:20, Jo 10:16 **18:10:** Josua 1:9; Aisaia 41:10; Jeremaia 1:8; 1:18-19; Matyu 28:20; Jon 10:16 **18:14:** Ap 23:29, 25:11,25:19 **18:14:** Aposel 23:29; 25:11; 25:19 **18:15:** Jo 18:31, Ap 23:29, 25:18-19 **18:15:** Jon 18:31; Aposel 23:29; 25:18-19 * **18:17:** Grighin akam deragha bizir kam gifozir puvati. Fofozir gumazir maba ghaze, Judaba uari uan gumazir dapanir ekiamin atarav egha me a misosi. **18:18:** Nam 6:18, Ap 21:24, Ro 16:1 **18:18:** Diboboniba 6:18; Aposel 21:24; Rom 16:1 † **18:18:** Judaba kamaghin ami, me Godin akar dikirizim gin mangiva, uan dapanir arizim gisegham. **18:19:** Ap 17:17 **18:19:** Aposel 17:17 **18:21:** Ro 1:10, 1 Ko 4:19, Hi 6:3, Je 4:15 **18:21:** Rom 1:10; 1 Korin 4:19; Hibru 6:3; Jems 4:15 **18:25:** Ap 19:3, Ro 12:11 **18:25:** Aposel 19:3; Rom 12:11 **18:26:** Ap 19:8 **18:26:** Aposel 19:8

a inigha uan dipenimin ghugha Godin tuavim a geghanizi, a deravira Godin tuavim gifos.
27 Ezi Apolos Akaian mangasava amima, Efesusin itir Kraisin adarasi, gavgavim a ganidi, egha a iniasa Akaian suren gumaziba bagha akinafarim osiri. Apolos Akaian otozir dughiamin, a nighnizir gavgavim Godin itir darazi akurvazir ekiam me gami. God men apangkufi, kamaghin amizi, me nighnizir gavgavim Godin iti.
28 Apolos bar gavgavigha gumazamizibar damazibar akam akuri, egha men akaba ikarvagha, Judabar akar kurar me migeiba dikabiri. A Godin Akinafarimin itir akam akuri, eghti me fogh suam, Iesus a God Uam E Iniasa Misevezir Gumazim, Krais.

19

Pol Efesusin akam akuri

1 Dughiar kam Apolos Korinin ikiavira itima, Pol mighsiabar itir nguibabagh arua ghua iza Efesusin oto. Egha a kagh suren gumazir maba bato.
2 Egha men azara, “Ia faraghavira nighnizir gavgavim Iesusin itima, Godin Duam ia gizivaz, o puvati?”
Ezi me ghaze, “Puvati, e uaghan tong oraghizir pu, Godin Duam iti, o puvati.”
3 Ezi Pol men azara, “Ia rurir manamra ini?”
Ezi me ikara ghaze, “Jonin rurim.”
4 Ezi Pol ghaze, “Jonin rurim a navim girazir rurim. Jon gumazamizibav gia ghaze, ia nighnizir gavgavim nan gin izamin gumazimin iki, a Iesus.”
5 Ezi me kamaghin oraghizi, Pol Ekiam Iesusin ziamin me rue.
6 Ezi Pol uan agharimning me gisin atizi, Godin Duam me bagha izegha me avara. Ezi me nguibar igharazibar akabav gei. Egha Godin akam inigha izir gumazibar min Godin akam migei.
7 Me bar moghira men dibobonim 12pla.
8 Ezi Pol iakinir pumuning ko mikezimin, a God ko migeir dipenimin aven, gumazamiziba akar gavgavibar me migia atiatir puvati. A God Bizibagh Ativir Arazimin migirigiamin gun me migia, men nighniziba iraghasa me migei.
9 Ezi marazir naviba gavgavizi, me nighnizir gavgavim Polin akabar ikian aghuagha, gumazamizibar damazibar azenara migirigiar kurabar Godin Tuavim gami. Ezi Pol me ategha nighnizir gavgavim Iesusin itir darazi inigha ghu. Egha dughiabar zurara Tiranusin suren dipenimin bizibar me migei.
10 Pol azenir pumuningin kamaghin amima, Judaba ko Grighin Esian Provinsin itiba, me bar Ekiamin akam baraki.

Skevan otariba duar kuraba batoghasa

11 Egha God mirakelin bar gavgavir igiaba Polin dafarimningin dagh ami.
12 Me uaghan inir avizir doriba adiziba ko, inir avizir maba, me da Polin mikarzimin poegha, da isa ghuava arimariabagh arizi me ghuamazima, duar kuraba me ataghirasi.
13 Ezi Judan gumazir maba nguibabagh arua duar kuraba batosi. Me Ekiam Iesusin ziamin duar kurar gumazamizibar aven itiba batoghasa kamaghin migei, “Iesusin Pol akam akurimin ziamin, ki pamtem ni migei, ‘Ni azenan izi.’ ”
14 Ezi Skeva, a Judan ofa gamir gumazir dapanir mam. An otarir 7pla, arazir kam gami.
15 Ezi dughiar mam, duar kurar mam kamaghin me migei, “Iesus, ki a gifo, egha ki Pol, ki a gifo, ezi ia taia?”
16 Ezi gumazir duar kuram apazazir kam, uabi fegha me mikinigha puv me misuaghariki. A mizazir kuram me gasima me ghuzibagh rua bibiabara dipenim ategha arava azenan ghue.
17 Ezi Judaba ko Grighin gumazir Efesusin itiba bizir kam baregha bar atiatingi. Ezi Ekiam Iesus an ziam, gumazamiziba bar a pirafa.
18 Faragha nighnizir gavgavim Iesusin itiba datirighin iza, gumazamizibar damazimin uan arazir kurabar gun migei.
19 Ezi gumazamizir avirir imeziba ko mirakel kurabagh amiba, me uan akinafarir mirakelin kurabar osiziriba itiba inigha iza, gumazamizibar damazimin da tue. Me mirakelin kurabar akinafarir kabar ivezimin diboboni dibobori ma, da 50,000in silvan dagiabar tu.
20 Kamaghin amizi, Ekiamin migirigiam nguibaba bar dar zui. Ezi gumazamizir avirim nighnizir gavgavim Ekiamin

18:27: 1 Ko 3:6, 2 Ko 3:1 **18:27:** 1 Korin 3:6; 2 Korin 3:1 **18:28:** Ap 9:22, 17:3, 18:5 **18:28:** Aposel 9:22; 17:3; 18:5 **19:1:** 1 Ko 1:12, 3:6 **19:1:** 1 Korin 1:12; 3:6 **19:2:** Ap 2:38, 8:16 **19:2:** Aposel 2:38; 8:16 **19:3:** Mt 3:11 **19:3:** Matyu 3:11 **19:4:** Mt 3:11, Mk 1:4, 1:7-8, Lu 3:4, 3:16, Jo 1:15, 1:26-30, Ap 18:25, 19:4 **19:4:** Matyu 3:11; Mak 1:4; 1:7-8; Luk 3:4; 3:16; Jon 1:15; 1:26-30; Aposel 18:25; 19:4 **19:6:** Ap 2:4, 6:6, 8:17, 10:44-46 **19:6:** Aposel 2:4; 6:6; 8:17; 10:44-46 **19:9:** Ap 9:2, 2 Ko 6:14-18, 2 Pi 2:2 **19:9:** Aposel 9:2; 2 Korin 6:14-18; 2 Pita 2:2 **19:10:** 2 Ti 1:15 **19:10:** 2 Timoti 1:15 **19:11:** Ap 14:3 **19:11:** Aposel 14:3 **19:12:** Ap 5:15 **19:12:** Aposel 5:15 **19:13:** Mk 9:38 **19:13:** Mak 9:38 **19:15:** Mk 1:24, 1:34 **19:15:** Mak 1:24; 1:34 **19:17:** Lu 7:16, Ap 2:43, 5:5, 5:11 **19:17:** Luk 7:16; Aposel 2:43; 5:5; 5:11 **19:20:** Ap 6:7, 12:24 **19:20:** Aposel 6:7; 12:24

migirigiamin itima a pamtem men navibar aven ingari.

Efesusin nguibamin gumaziba dia Polin atari

21 Bizir kaba otivigha givazi, Pol Godin Duamin gin Masedonian Provins ko Akaian Provins moghin mangi, Jerusalemin otivasa. Egha ghaze, “Ki nguibar kamin ikeghiva, gin uaghan Romin nguibar ekiamin mangam.”

22 Egha an akurvazir gumazimning, Timoti ko Erastus, an aning isa Masedonian aning amada. Egha a uabi mong Esian Provinsin ike.

23 Dughiar kamra gumazir maba Ekiamin Tuavimin adarir migirigiar dafam gami.

24 Ezi gumazir mam, an ziam Demitrius. A silvan bizibar ingarir gumazim. A dagiaba iniasa, aser amizim Artemisin dipenimin min, a dipenir dozibar ingarigha, silvan dagh ami. Gumazir aviriba Demitrius ko ingara dagiar aviriba isi.

25 Egha a ko an ingangarir gumaziba ko men ingangarimin min amir ingangarir igharazibagh amir gumaziba, men dia. Egha kamaghin migei, “Maia, ia fo. E dagiar ingangarir kam gamua dagiar dafam isi.

26 Ia garava orasi, gumazir kam Pol, gumazamizir avirim an akaba bangin ira dar gin zui. Efesusin kaghira puvati, Esian Provins bar. A gumazamizibar nighnizibagh ami, da tuavir igharazibar zui. A kamaghin migia ghaze, gumaziba amir marvir guaba, da guizbangira godba puvati.

27 Polin akar kam en dagiar ingangarimin ziar aghuim gasighasigham. Bizir kamra puvati, uaghan gumazamizibar nighnizimin, Artemisin dipenim pura bizir kinim gavagham. Eghti Artemis uabi, me Esian Provins ko nguazir kam bar moghira ua asemin min an ganan kogham. An marvir guam pura bizir kinim gavagham!”

28 Ezi me oregha atara maghira pamtem migia ghaze, “Aser amizim Artemis, an Efesusin bar Ekiam!”

29 Ezi mong gin nguibar kamin itir gumazamiziba bar niginir dafam gami. Egha me bar, Gaius ko Aristarkusin suiragha aning a mikirigha, voroghira uari akuvir danganir ekiamin zuamira ivemara ghue. Aning, Masedonian gumazir Pol koma aruimning.

30 Pol uabi gumazamizir okoruamin tongin mangasa nighnisi. Ezi Kraisin adarazi an anogorosi.

31 Ezi uaghan Efesusin gavmanin gumazir maba, me Polin namakaba, me a bagha akam amaga pamtem a gakaghora ghaze, a danganir ekiar gumazamiziba uari akuvimin mangan marki.

32 Ezi uari akuvazir gumazamiziba me okam nighnisi, marazi bizir mam migia dei, ezi marazi bizir igharazim migia dei. Gumazir avirim fozir puvati, me tizim bagha iza uari akufa.

33 Ezi Judaba, me gumazir mam Aleksanderin tivazi, a ghua faraghavira tu. Ezi marazi ghaze, Aleksander ti osimtizimin mingarim. Ezi a uan dafarimra nimira ikiasa me migei. A men akaba ikarvaghasa.*

34 Ezi me fo, a Judan gumazir mam, me bar moghira uari inigha dia ghaze, “Aser amizim Artemis, an Efesusin bar Ekiam.” Men dimdiam auan pumuningin ghu.

35 Ezi Efesusin nguibar ekiamin kuskus gumazir okoruar kam me aminivagha kamaghin me migei, “Efesusin gumazamiziba, nguazir kamin gumazamiziba bar fo. Artemisin marvir guam overiamin ikegha kagh suiaghiri. Ezi Efesusin nguibar ekiam, an Artemisin dipenim ko an marvir guamin garir nguibam.

36 E fo, gumazitam akar kabar ghuaraghan kogham. Kamaghin ia nimira iki, zuamira bizitam damuan marki.

37 Ia gumazir kamning inigha kagh ize. Aning Artemisin dipenimin bizitam okemezir puvati. Egha aning Artemisin ziam gasighasighizir puvati.

38 Demitrius ko ingarir gumaziba, me osimtizitam gumazitamin ikiti, kotiaba ko gumazir kotiaba baraziba iti. Me men osimtizim kotiamin anekiram.

39 Ka kot puvati. Egh ia osimtizitaba ua ikiva, ia kotin dughiamin dar kir.

40 Kamaghin amizi, gavmanin gumaziba bizir datirighin otozir kam baregh, egh e isi kot datigham. Kamaghin e pamtemin atara amizir bizir kam bagh, me e damighti e ivezegham. E amizir bizir kamin mingariba puvati. Me bizir kam bagh azaraghti e mikimamin migirigiaba puvati.”

41 A kamaghin mikemegha gumazamiziba amadazi me ghue.

19:21: Ap 18:21, 20:22, 23:11, Ro 1:13, 15:24-28, Ga 2:1 **19:21:** Aposel 18:21; 20:22; 23:11; Rom 1:13; 15:24-28; Galesia 2:1 **19:22:** Ro 16:23, 2 Ti 4:20 **19:22:** Rom 16:23; 2 Timoti 4:20 **19:23:** 2 Ko 1:8 **19:23:** 2 Korin 1:8 **19:24:** Ap 16:16-19 **19:24:** Aposel 16:16-19 **19:26:** Sng 115:4, Ais 44:10-20, Jer 10:3, Ap 17:29, 2 Ti 1:15 **19:26:** Onger Akaba 115:4; Aisaia 44:10-20; Jeremaia 10:3; Aposel 17:29; 2 Timoti 1:15 **19:29:** Ap 20:4, 27:2, Ro 16:23, 1 Ko 1:14, Kl 4:10, Fm 24 **19:29:** Aposel 20:4; 27:2; Rom 16:23; 1 Korin 1:14; Kolosi 4:10; Filemon 1:24 **19:31:** 2 Ti 1:15 **19:31:** 2 Timoti 1:15 * **19:33:** Grighin akam bizir kam deragha a gifozir puvati.

20

Pol Provins Masedonia ko kantri Grighin zui

1 Ezi gumazamizibar arareba ko dimdiaba givazima, Pol gumazamizir nighnizir gavgavim Iesusin itiba, men diazi me iza uari akufa. Ezima an akar mabar me migia ghaze, me tuivigh gavgavigh. Egha a men dafariba suigha me ategha Masedonian ghu.
2 Egha Pol nguibar kabagh arua akar avirir men navibar amuti, me tuivigh gavgavighamibav gei. Egha a gin ghua Grighin kantrin oto.
3 Egha a iakinir pumuning ko mikezimin Grighin iti. Pol kurim inigha Sirian mangasava amima, Judaba a misoghamin migirigiar mam akiri. Kamaghin amizi, a uamategha Masedonian ghu.
4 Pol zuima, Berian gumazim, Sopater, a Pirusin otarim, an gin zui. Ezi Aristarkus koma Sekundus, aning Tesalonikan gumazimning. Ezi Gaius, nguibar ekiam Derben gumazim. Ezi Timoti ko Esian gumazir pumuning, Tikikus koma Trofimus, aning Provins Esian gumazimning, me bar moghira Pol ko ghue.
5 Gumazir kaba faragha ghuava Troasin nguibamin e bagha mizua iti.
6 Ezi e Filipain ikiavira itima, Yis puvatizir Bretin Dughiaba givazi, e kurim inigha Filipai ataki. Ezi 5plan dughiaba ua givazi e ghua Troasin gumazir e bagha mizuaiba batifi. Egha 7plan dughiaba Troasin iti.*

Pol Troasin nguibamin Yutikus gamizi a ua dikafi

7 Wighin kamin faragha zuir aruemin, e bret abiagharigha damasa iza uari akufa. Ezi Pol amimzaraghan mangasa, kamaghin amizi, an akam akura ghuavira ikia dimagarir arizimin tu.†
8 Ghuriar e uari akuvazir pin itir kam, lamin aviriba an iti.
9 Ezi winduan aperaghav itir gumazir igiam, an ziam Yutikus, an osemegha akuava ongani. Pol migiavira itima, Yutikus pin ikegha degha nguazim giri. Ezi me ghua a gaghuigha an garima, a bar areme.
10 Ezi Pol uaghira a gisin ghua a muigha kamaghin migei, "Ia atiatingan marki. An angamira iti."
11 Egha Pol ghuriar pin itimin ghuavanabogha, bret abiagharigha gumazamiziba ko me da api. Pol me migia ghuavira itima aminim tirazi a me ategha zui.
12 Ezi me gumazir igiar angamira itim inigha an dipenimin ghua bar akonge.

Pol Troas ateghava uan suebar Miletusin nguibamin zui

13 Ezi e Pol ategha faragha kurim inigha Asosin nguibamin zui. E ghaze, e Asosin Pol batogh a inigh kurimin mangam. Pol uabi ghaze, ki tuavimin mangam.
14 Ezi Pol Asosin e batogha e ko kurir kam inigha Mitilinin nguibamin ghue.
15 Egha amimzaraghan e kurimin ghua Kiosin Arighatizimin otifi. Dughiar kamin gin e ghua Samosin nguibamin otogha, dughiar abuananamin e ghua Miletusin nguibamin oto.
16 Pol dughiar aviribar Esian Provinsin ikian aghua, a zuamira mangasa. A Jerusalemin otoghiva, Pentikosin Dughiar Ekiamin ganasa ifonge. Bizir kam bagha an Efesus azovagh mangasa nighnizir mam gami.‡

Pol ko Efesusin Kraisin adarazir gumazir dapaniba

17 E ghua Miletusin otogha, Pol Efesusin Kraisin adarazir gumazamizir dapaniba bagha akam amada.§
18 Ezi me iza otivizima, a kamaghin me migei, "Ia ki amir arazibagh fo, ki dughiar faragha ghuzimin Esian Provinsin izegha arazir kabagh amua, iza datirighin tu.
19 Judaba na misoghasa migei. Kamaghin ki bar uabi dikabiragha, osimtiziba ko terim sara Ekiamin ingangarim gami.
20 Ia kamaghin fo, ki ian akurvaghamin akatamin ia mikimsi ia mikimam, ki atiatir puvati. Egha ki vaghvagha ian dipeniba ko azenara ian sure gami.
21 Ki akar gavgavimra Judaba ko Grighin gumazamizibav gia ghaze, ia uan navibagh iragh, uan arazir kuraba ateghiva Godin gin mangi, egh nighnizir gavgavim e uan Ekiam Krais Iesusin iki.

20:4: Ap 19:29, 21:29, Ef 6:21 **20:4:** Aposel 19:29; 21:29; Efesus 6:21 * **20:6:** Fofozir gumazir avirim kamaghin nighnisi, Pol Filipain otogha, Luk inigha a ko ghu. Kamaghin amizima migirigiar otevir kam iti, "e." (Ni Aposel 16:10, an gan.) **20:7:** Ap 2:42, 2:46, 1 Ko 16:2, MAA 1:10 **20:7:** Aposel 2:42; 2:46; 1 Korin 16:2; Akar Mogomem 1:10 † **20:7:** Fofozir gumazir avirim kamaghin nighnisi, me dagher kam gamua, Iesusin inivafizim ko ghuzim ginighnisi. **20:10:** 1 Kin 17:21 **20:10:** 1 Atriviba 17:21 **20:16:** Ap 18:21, 24:17, 1 Ko 16:8 **20:16:** Aposel 18:21; 24:17; 1 Korin 16:8 ‡ **20:16:** Ni Aposel 2:1in akamin ganigh. **20:17:** Ap 18:21 **20:17:** Aposel 18:21 § **20:17:** Miletusin nguibam, a Efesusin nguibam mong an saghon iti. Aning tongin ababanim 50 kilomitan tu. **20:18:** Ap 18:19, 19:10 **20:18:** Aposel 19:10 **20:19:** Ap 20:3 **20:19:** Aposel 20:3 **20:22:** Ap 19:21 **20:22:** Aposel 19:21 **20:23:** Ap 19:21, 21:4, 21:11, 1 Te 3:3 **20:23:** Aposel 19:21; 21:4; 21:11; 1 Tesalonika 3:3

22 “Ia oragh, Godin Duar nan aven itim, a
datirighin Jerusalemin mangasa puvira na
migei. Ezi ki fozir puvati, bizir manatam
munagh na batogham.
23 Ki kamaghin fo, nguibar ekiar ki zuiba
bar Godin Duam na migia ghaze, kalabusba
ko osimtiziba na mizua iti.
24 “Ezi ki uan mikarzir angamira itim
ginighnizi, a pura bizim. Ekiam Iesus ingan-
garir mam na ganingi. Ezi ingangarir kam
kamakin, ki bizitam iniasa ivemari. Mati
gumazim uan ivemarim a givasava ami, ka-
maghira ki uaghan uan ingangarim agivasa
bar ifonge. Ingangarir kam kamakin, God
uan apangkuvim gumazamiziba bar men
akakaghasa. Ezi ki bizir kabar akam akuri.
25 “Ezi ia oragh. Ki ian tongin ikia God Biz-
ibagh Ativamin Dughiamin akam akuragha
arui. Egha ki fo, datirighin ia ua nan guamin
apighan kogham.
26-27 Bizir kam bagha ki atiatir puvatigha
Godin nighniziba bar ia migei. Kamaghin
amizima, datirighin ki bar deraghvira ia
mikimasa, gumazitam ian tongin oveghti,
kar ian osimtizim.
28 Ia uari uari bagh ganiva, egh uaghan
Godin gumazamizibar gan. Godin Duam
Godin gumazir nighnizir gavgaviba iti, a
bar dar ganasa ia misefe. Ia gumaziba gari
gumazibar min iki, ia Kraisin adarazir gan.
God uabi uan Otarimin ghuzimin me givese.
29 Ki kamaghin fo, ki gin ia ategh
mangighti, gumazitaba afiar atiabar min
ian tongin izam. Ezi afiar atiaba sipsipbagh
asighasizi moghin, gumazir kaba ian gari
darazigh asighasigham.
30 Eghti ian tongin tarazi, dikavigh guizin
akam giragh nighnizir gavgavim Kraisin itir
daraziv kimti, me men gin mangam.
31 Kamaghin amizi, ia uari bagh gan.
Ki azenir pumuning ko mikezimin amizir
araziba, ia dagh nighnigh. Ki arueba
ko dimagaribar, teriba sara, zurazurara
nighnizir aghuiba vaghvagha ia migia, tong
mitetam atizir puvati. Egha ghaze, ia uari
bagh ganigh.
32 “Ezi ki datirighin ia isa Godin da-
farim gati, eghti an apangkuvimin akam ia
damuti, ia gavgavigham. Egh gin apangku-
vimin akar kam, bizir aghuiba ia daningiva,
ia ko Godin damazimin zuezir gumazamiz-
iba sara daning, akurvazir aghuibar gu-
mazamizir Godin damazim zuezibar tongin
gin ia daningam.
33 “Ki tavin silva ko gol ko inibagh
ifongezir puvati.
34 Ia uari kamaghin fo, nan dafarir
kamning, ki uabi ua bagha ingarir biziba
isa uabin akurvagha, egha na ko ingarir
darazir akurvasi.
35 Ezi ki amizir ingangariba bar, ki
kamaghin ian aka, e pamtemin ingangarir
arazimin gin mangi, egh kamaghin, e
ingaran iburazir gumazibar akurvagham.
Egh ia Ekiam Iesus, a uabi mikemezir
akam ginighnigh, ‘Ni bizir aghuarim munav
ganidir arazim, a bar dera. Egha a ni ua
baghavira biziba isir arazim gafira.’ ”
36 Egha Pol akar kam mikemegha, me ko
me bar moghira teviba apirigha, gumazir
dapaniba ko, me God ko migei.
37 Ezi me bar aziava a muigha an tori.
38 Ezi Pol me migia ghaze, “Ia ua nan
guamin ganighan kogham.” Ezi bizir kam
bagha, me bar osemegha bar nighnighava
avenge. Egha Polin akua, kurimin anemang-
asa zui.

21

Pol kurimin Jerusalemin zui

1 Egha e, Efesusin Kraisin adarazir gu-
mazir dapaniba, ataghiragha bar oseme.
Egha e kurim inigha Kosin Arighatizim
baghavira zui. Egha amimzaraghan, e
Rodesin Arighatizimin ghue. Egha Rodes
ategha Pataran nguibamin ghue.
2 Egha e Pataran kurir mam bato. A Fin-
isian zuima, e an binigha zui.
3 Egha e Saiprusin Arighatizimin gara,
agharir kiriamin amadaghan a gitagha
ghua, Sirian Provinsin zui. Egha Tairin
nguibamin aghegha kurimin itir biziba
kagh dar arighasa.
4 E kagh Kraisin adarazir apigha me
ko 7plan aruebar ike. Ezi Godin Duam
me mikemezi me Pol migia ghaze, ni
Jerusalemin mangan kogham.
5 Ezi kurim Tair ataghiraghasava amima,
Kraisin adarazi uan amuiroghboriba ko, en
akua nguibar ekiamin azenan zui. Egha

20:24: Ap 21:13, Ro 8:35, 2 Ko 4:1, 4:16, Ga 1:1, 2 Ti 4:7 **20:24:** Aposel 21:13; Rom 8:35; 2 Korin 4:1; 4:16; Galesia 1:1; 2 Timoti 4:7 **20:26-27:** Aposel 18:6; 2 Korin 7:2 **20:28:** 1 Ko 12:28, 1 Ti 4:16, Hi 9:14, 1 Pi 1:19, 5:2-4 **20:28:** 1 Korin 12:28; 1 Timoti 4:16; Hibru 9:14; 1 Pita 1:19; 5:2-4 **20:29:** Mt 7:15, Jo 10:12, 2 Pi 2:1 **20:29:** Matyu 7:15; Jon 10:12; 2 Pita 2:1 **20:30:** 1 Ti 1:20, 1 Jo 2:19 **20:30:** 1 Timoti 1:20; 1 Jon 2:19 **20:31:** Mk 13:37, Ap 19:8-10, 1 Te 2:11 **20:31:** Mak 13:37; Aposel 19:8-10; 1 Tesalonika 2:11 **20:32:** Ap 26:18, Ef 1:18, Kl 1:12, Hi 13:9 **20:32:** Aposel 26:18; Efesus 1:18; Kolosi 1:12; Hibru 13:9 **20:33:** 1 Sml 12:3, 1 Ko 9:11-12, 2 Ko 7:2 **20:33:** 1 Samuel 12:3; 1 Korin 9:11-12; 2 Korin 7:2 **20:34:** Ap 18:3, 1 Ko 4:12, 1 Te 2:9 **20:34:** Aposel 18:3; 1 Korin 4:12; 1 Tesalonika 2:9 **20:35:** Mt 10:8, 2 Ko 11:9, 11:12, Ef 4:28, 1 Te 4:11, 2 Te 3:8 **20:35:** Matyu 10:8; 2 Korin 11:9; 11:12; 1 Tesalonika 4:11; 2 Tesalonika 3:8 **20:36:** Ap 21:5 **20:36:** Aposel 21:5 **20:38:** Ap 20:25 **20:38:** Aposel 20:25 **21:4:** Ap 20:23, 21:12 **21:4:** Aposel 20:23; 21:12

ongarir dadarimin e teviba pirigha God ko migei.
6 Ezi e me ko uan dafaribar suigha, e
kurim inigha zuima, me uamategha uan
dipenibar zui.

Godin akam inigha izir gumazim Agabus akar mam Pol ganingi

7 Ezi e Tair ategha Tolemesin nguibamin
otivigha, dughiar aghuim Kraisin adarazigh
anigha, me ko aruer vamiran ike.
8 Egha amimzaraghan e me ategha Sisar-
ian nguibar ekiamin otivigha ghua, Filipin
dipenimin iti. Filip Ekiamin Akar Aghuim
akurir gumazir mam. Egha a 7plan gu-
mazir aposelbar akurvazir gumazamizibar
mav.
9 A guivir igiar pumuning ko pumuning
iti, egha me Godin akam inigha izir amiz-
ibar min akam akuri.
10 E mong dughiar maba Sisarian ikezi,
Godin akam inigha izir gumazir mam,
Agabus, a Judian Distrighin ikegha Sisarian
izaghiri.
11 Egha a en bighan izava Polin letiam
uan dafarimning ko suemning ikegha
kamaghin migei, "Godin Duam kamaghin
migei, 'Kamaghira Judan Jerusalemin itiba,
letin kamin ghuavim ikeghiva a isi Kantrin
Igharazibar Gumazamizibar aningam.' "
12 E kamaghin oregha, e ko Sisarian gu-
mazamiziba Jerusalemin mangan koghasa
Pol gakaghori.
13 Ezi Pol me ikaragha kamaghin migei,
"Ia tizim bagha aziava nan navim gamima
a ikufi? Me na ikisi, a dera. Ki uaghan
Ekiam Iesusin ziam bagh Jerusalemin aven
aremegham, a dera."
14 Pol bar gavgavizima e tagha anetegha
kamaghin migei, "Bizir tizim Ekiam a
damusi ifongegh, an a damu."

Pol Judian kalabusin itima me an kotiam barasi

(Sapta 21:15--26:32)

Pol ghua Jerusalemin oto

15 Egha gin e bizibar kirigha Jerusalemin
ghuavanabo.
16 Ezi Sisarian itir Kraisin adarasi, men
marazi en akua ghua Nasonin dipenimin e
ikiamin naghin e ati. A Saiprusin gumazir
bar faraghavira Iesus gifogha an gin zuim.
17 Egha e Jerusalemin otozima, Kraisin
adarazi e bagha bar akonge.
18 Egha amimzaraghan, Pol en marazi ko
Jemsin ganasa zui. Dughiar kamin siosin
gumazamizir dapaniba bar, uaghan iti.
19 Pol dughiar aghuim me ganigha, Ekiam
Kantrin Igharazibar Gumazamizibar
tongin an dafarimin amizir biziba bar dar
gun me migei.

Gumazir dapaniba Godin Dipenimin mangasa Pol migei

20 Ezi Kraisin adarazir gumazir dapaniba
kamaghin oregha Ekiamin ziam fe. Egha
me Pol migia ghaze, "En anav, ni fo Ju-
dan gumazamizir bar aviriba nighnizir gav-
gavim Ekiamin iti. Egha me bar Moses
Osirizir Araziba bagha gavgafi.
21 Ezi gumazir maba me migia ghaze,
Pol Judan gumazir Kantrin Igharazibar Gu-
mazamizibar tongin itiba Moses Osirizir
Arazibar gin mangan men anogorosi. Egha
ghaze, ia uan boribar mikarzir mogome-
bar iniba aghoran marki, egh Judaba e uan
arazibar amuan marki.
22 E fo, ni izezi, me oregham, eghti e ua
manmaghin damuam?
23 Ni kamaghin damu. Kagh e ko itir gu-
mazir pumuning ko pumuning God ko akar
dikirizir gavgavir mam gami.
24 Ni me inigh ia Godin damazimin
zueghsi, arazir kam damu. Egh me
uan dapanir arizibagh isamin ofaba, ni
adagh ivezam. Ni kamaghin damightima,
gumazamiziba bar fogh suam, ka ti akar
ifavaritam, ezi ni uaghan Judan Arazibagh
ami.*
25 Ezi Kantrin Igharazibar Gumazamizir
Iesusin gin zuiba, e akinafarir mamin uan
nighnizim osirigha me bagha fomira ane-
mada. Egha me migia ghaze, ia marvir
guabar ofa gamir asizibar aman marki. Egh
ia uaghan asizir ghuziba itiba koma asizir
me firagharim dafa misozibar aman marki,
egh uari isi dakuva arazir kurabar amuan
marki."
26 Kamaghin amizi, Pol tagha ghua
gumazir kaba ini. Egha amimzaraghan, me
ghua arazir Godin damazimin zueghamim,
a me ko a gamigha, Godin Dipenir miriamin
aven ghua ofa gamir gumazibav gia ghaze,
dughiar manamin e Godin damazimin

21:6: Ap 20:36 **21:6:** Aposel 20:36 **21:8:** Ap 6:5, 8:5, 8:26, 8:40, Ef 4:11, 2 Ti 4:5 **21:8:** Aposel 6:5; 8:5; 8:26; 8:40; Efesus 4:11; 2 Timoti 4:5 **21:9:** Jol 2:28, Ap 2:17 **21:9:** Joel 2:28; Aposel 2:17 **21:10:** Ap 11:28 **21:10:** Aposel 11:28 **21:11:** Jo 21:18, Ap 20:23, 21:33 **21:11:** Jon 21:18; Aposel 20:23; 21:33 **21:12:** Mt 16:22 **21:12:** Matyu 16:22 **21:13:** Ap 20:24 **21:13:** Aposel 20:24 **21:18:** Ap 15:2, 15:13, Ga 1:19, 2:9 **21:18:** Aposel 15:2; 15:13; Galesia 1:19; 2:9 **21:19:** Ap 15:4, 15:12, Ro 15:18-19 **21:19:** Aposel 15:4; 15:12; Rom 15:18-19 **21:20:** Ap 15:1, 15:5, 22:3, Ro 10:2, Ga 1:14 **21:20:** Aposel 15:1; 15:5; 22:3; Rom 10:2; Galesia 1:14 **21:21:** Ap 16:3, Ga 2:3 **21:21:** Aposel 16:3; Galesia 2:3 **21:23:** Diboboniba 6:13-21 **21:24:** Ap 18:18 **21:24:** Aposel 18:18 * **21:24:** Ni Aposelbar Ingangariba 18:18in gan, uaghan Diboboniba 6:1-21. **21:25:** Aposel 15:29 **21:26:** Nam 6:13, Ap 24:18, 1 Ko 9:20 **21:26:** Diboboniba 6:13; Aposel 24:18; 1 Korin 9:20

zueghamin arazimin dughiam givaghti, me
e bagh vaghvagh ofa damuam.

Judan gumaziba Godin Dipenimin Polin suira

27 Ezi dughiar 7pla givasava amima Ju-
dan gumazir Esian Provinsin itiba Godin
Dipenim avinizir divazimin aven Polin api.
Egha gumazamizibar navibagh inivima me
Polin suiragha kamaghin dia migei,
28 "Israelin gumaziba, ia en akuragh!
Gumazir kam, en gumazamizibagh
asighasighasa, gumazir igharaziba ko
nguibar igharaziba bar men sure gami.
Egha Moses Osirizir Araziba ko Godin
Dipenim gasighasigha migei. A uaghan
Grighin gumaziba inigha Godin Dipenim
avinizir divazimin aven ghua, God ua
bagha inabazir Dipenim gamima a Godin
damazimin mize."
29 (Me faragha Efesusin gumazim
Trofimusin garima, a Pol ko nguibar
ekiamin aven arui. Ezi me kamaghin
nighnisi, Pol a inigha Godin Dipenim
avinizir divazimin aven ghu.)
30 Ezi nguibar ekiamin gumazamiziba bar
naviba me ginivima, me tintinibar ivemara
izi. Egha Godin Dipenimin miriamin Polin
suiragha a kurugha zui. Egha me zuamira
Godin Dipenimin miriamin tiar akar ekiaba
ase.†

Romin midorozir gumaziba Polin suira

31 Egha Judan gumazamiziba are-
meghamin midorozim Pol gamima
Romin midorozir gumazibar ekiam oraki.
Ezi migirigiam ghua kamaghin a bato,
Jerusalemin gumazamiziba uariv sosi.
32 Ezi a zuamira midorozir gumazibar
garir gumazir dapanir maba ko, midorozir
gumaziba inigha me ivemara danganir
gumazamizir avirim iti naghin zui. Ezi
Pol misozir gumaziba midorozir gumazir
ekiam ko an gumazibar ganigha Pol ataki.
33 Ezi midorozir gumazibar gumazir da-
panim iza Polin suiragha midorozir gu-
mazibav geima, me senin pumuningin a
ike. Ezi midorozir gumazibar gumazir da-
panim, Judan gumazibar azara, "Kar tina,
egha a tizim gami?"
34 Ezi avirir ekiar kamin aven me pura
tintinimin bizibav gei. Me nigini dafam
gamima, midorozir gumazibar gumazir da-
panim deragha bizitam baragha a gifozir
puvati. Kamaghin amizi, a uan midorozir
gumazibav kemezima, me a inigha uan
dipenimin ghu.
35 Pol dipenir kamin adiriziamin oti-
vasava amima gumazamiziba a misoghasa
bar kaghiram aneri si. Ezi midorozir
gumaziba a gisaghpu.
36 Ezi gumazamizir avirir men gin zuiba
dia kamaghin migei, "A misueghti, an are-
megh!"

*Pol uan nighnizir gavgavimin gun Jud-
abagh eghari*

37 Ezi me Pol inigha midorozir gumaz-
ibar dipenimin aven mangasava amima,
a Grighin akamin men gumazir dapanimin
azara, "Ki bizitam ni mikimam, o?"
Ezi midorozir gumazibar gumazir da-
panim an azara, "Ni Grighin akam migei?
38 Ki ghaze, ni Isipin gumazim, ni fomira
gavman ko misogha, 4,000plan gumazir
kuraba inigha ghua gumazamiziba pu-
vatizir danganimin ghu. Ni gumazir kam?"
39 Ezi Pol kamaghin migei, "Puvati. Ki Jud-
abar gumazim, ki Silisian Distrighin aven
itir nguibam Tarsusin gumazim. Ki ziam
itir nguibar ekiamin gumazim. Ki ni azai,
ni nan amamangatighti, ki akatam gumaza-
mizibav kimasa."
40 Ezi midorozir gumazibar gumazir da-
panim a mikemezi, Pol adiriziamin tugha
uan dafarimra gumazamiziba aminifa. Ezi
me bar moghira nimira itima, a Hibrun
akamin me migei.

22

1 "Nan adarazi ko nan afeziaba, ia or-
agh. Ki datirighin deravira ia geghanam. Ki
osimtizitam gamizir puvati."
2 Ezi me a barazima, a Hibrun akam me
migeima, me bar nimira iti. Ezi Pol kam-
aghin migei,
3 "Ki Judan gumazir mam, nan amebam
Silisian Distrighin, Tarsusin nguibamin na
bate. Ezi ki Jerusalemin nguibar ekiamin
ikiava aghungi. Ki Gamalielin dafarimin
itima, a en ovavibar arazibar nan sure
gamizi, ki bar deravira dagh fo. Egha ia
datirighin ami moghin ki Godin gin man-
gasa bar gavgafi.

21:27: 2 Ti 1:15 **21:27:** 2 Timoti 1:15 **21:28:** Ese 44:7, Ap 6:13 **21:28:** Esekiel 44:7; Aposel 6:13 **21:29:** Ap 20:4, 24:5-6, 2 Ti 4:20 **21:29:** Aposel 20:4; 24:5-6; 2 Timoti 4:20 † **21:30:** Divazir aviriba Godin Dipenim okari, ezi Kantrin Igharazibar Gumazamiziba divazir faraghavira itimrama aven mangam. Akar kam, "Me Pol kurugha Godin Dipenimin divazir azenan itimin ghu," a divazir namba 2 migei. Tiar akaba me da ase, kar namba 2in divazimin tiar akaba. Kamaghin gumazamiziba danganir ekiar uari akuvir itimin iti, kar Godin Dipenimin divazir namba 1 an okarizim. **21:33:** Ap 20:23 **21:33:** Aposel 20:23 **21:36:** Lu 23:18, Jo 19:15, Ap 22:22 **21:36:** Luk 23:18; Jon 19:15; Aposel 22:22 **21:38:** Ap 5:36-37 **21:38:** Aposel 5:36-37 **22:3:** Ap 5:34-39, 9:11, 21:39, 26:5, Ro 10:2, 2 Ko 11:22, Ga 1:14, Fl 3:5 **22:3:** Aposel 5:34-39; 9:11; 21:39; 26:5; Rom 10:2; 2 Korin 11:22; Galesia 1:14; Filipai 3:5 **22:4:** Ap 22:19, 26:9-11, Fl 3:6, 1 Ti 1:13 **22:4:** Aposel 22:19; 26:9-11; Filipai 3:6; 1 Timoti 1:13 **22:4:** Aposel 8:3

4 Ki faragha gumazamizir nighnizir gavgaviba itiba, me Tuavir Kamin zuima, ki me gasighasisi. Egha ki men suigha senbar me ikiava kalabus garisi.
5 Godin ofa gamir gumazibar dapanim ko Judan kotin aven itir gumazir aruaba bar nan arazibagh fo, me dar gun ia mikimam. Me Judan Damaskusin itir en darazi bagha osirizir akinafariba na ganingi. Ezi ki ghaze, ki gumazamizir nighnizir gavgaviba itir Tuavir Kamin gin zuiba, kalabusbar min me inigh Jerusalemin iziva, mizaziba me daningam. Egha ki bizir kam bagha Damaskusin ghu."

Pol manmaghin amigha datirighin Iesus bagha nighnizir gavgavim an iti
(Aposel 9:3-19; 26:12-18)

6 Pol migia ghua, ua kamaghin me migei, "Ki aruer arizimin Damaskusin boroghira zuima, angazangarir gavgavim Godin Nguibam ikia bar na gisira.
7 Ezi ki nguazim girigha orazima, tiarir mam na migei, 'Sol! Sol! Ni manmaghsua na gasighasisi?'
8 "Ezi ki an azara, 'Ekiam, ni tina?'
"Ezi tiarir kam na ikara, 'Ki Nasaretin gumazim Iesus, ni na gasighasisi.'
9 Ezi na ko zuir darasi, me angazangarimin ganigha, me migirigiam baragha deragha fozir puvati, tina na migei.
10 "Ezi ki azara, 'Ekiam, ki manmaghin damuam?'
"Ezi Ekiam na migei, 'Ni dikavigh Damaskusin mangi. Eghti gumazitam munagh, ki ni bagha misevezir ingangariba bar, dar ni mikimam.'
11 Ezi angazangarir kam nan damazimning okavizi, ki garir puvati. Kamaghin amizi, na ko itir darazi me uan dafaribar nan suigha Damaskusin ghu.
12 "Ezi gumazir mam, an ziam Ananaias, a God baghavira ikiava, egha Moses Osirizir Araziba bar deraghavira dar gin zui. Ezi Judan Damaskusin itir darasi, me a migia ghaze, a gumazir aghuim. Ezi a iza nan gari.
13 A iza nan boroghin tugha, kamaghin na migei, 'Nan aveghbuam, Sol, nin damazimning ua deragh.' Ezi dughiar kamra, ki maghira an gari.
14 "Ezi Ananaias na migei, 'En ovavibar God uan nighnizim gifoghasa ni ginaba. Ni Gumazir arazir aghuibagh amir kamin ganiva, an akamin otivir migirigiaba baragh.
15 Ni an akam akun, egh ganigha oraghizir bizibar gun gumazamiziba bar me mikimam.
16 Ezi datirighin ni tizibav zuai? Ni dikavigh ruegh, an ziamin diaghtima a nin arazir kuraba gin amadagh.' "

God Kantrin Igharazibar Gumazamiziba bagha Pol amada

17 Egha Pol migia ghua ua kamaghin migia ghaze, "Ki gin uamategha Jerusalemin izegha, Godin Dipenimin aven ikia God ko migia irebamin min bizimin gari.
18 Ki Ekiamin garima a na migei, 'Ni zuamira dikavigh Jerusalem ategh mangi. Ni kagh nan akam akuntima, me a bareghan kogham.'
19 "Ezi ki a ikaragha ghaze, 'Ekiam, gumazir kaba me uari fo, ki God ko migeir dipenibar ghua gumazamizir nighnizir gavgavim nin itibar suigha me kalabus garigha, me misosi.
20 Ezi nin akam akurir gumazir kam Stiven, me a misoghezi an areme. Ki an boroghin tughav ikia, uan damazimin arazir kamin garima a dera. Ezi ki Stiven misoghezi an aremezir adarazir korotiar ruaribar gari.'
21 "Ezi Ekiam kamaghin na migei, 'Ni mangi. Ki saghon itir gumazamizir Kantrin Igharazibar Itiba bagh ni amangam.' "

Pol midorozibar gumazibav gia ghaze, ki Romin gumazim

22 Ezi gumazamizir avirim Polin migirigiaba baragha ghua migirigiar kam gami, a Kantrin Igharazibar Gumazamiziba bagh mangasa. Ezi Judaba maghira tiariba akara, a dagarvasi, "E a misueghti an aremeka! Gumazir kamaghin amim nguazimin ikian kogham."
23 Egha me dagarvagha uan korotiaba makurava nguazir minemniaba pin da akuri.
24 Ezi Romin midorozir gumazibar gumazir dapanim, uan midorozir gumazibav geima, me Pol inigha uan dipenibar ghue. A kamagh deragh foghasa, manmaghin amizi me kamaghin Pol dagarvasi. Kamaghin a bizir kam gifoghasa, uan midorozir gumazibav keme, ia a fozoregh an azangsigh.
25 Ezi me Polin soroghafariba ikegha a fozoroghasa. Ezi Pol gari, Romin midorozir

22:5: Ap 9:2 **22:5:** Aposel 9:2 **22:6:** Ap 9:3, 26:12-13 **22:6:** Aposel 9:3; 26:12-13 **22:12:** Ap 9:17, 10:22, 1 Ti 3:7 **22:12:** Aposel 9:17; 10:22 **22:14:** Ap 9:15, 1 Ko 9:1, 11:23, Ga 1:12 **22:14:** Aposel 9:15; 1 Korin 9:1; 11:23; Galesia 1:12 **22:15:** Ap 23:11, 26:16 **22:15:** Aposel 23:11; 26:16 **22:16:** Ap 2:21, 9:11, 9:18, Ro 10:13, Hi 10:22 **22:16:** Aposel 2:21; 9:11; 9:18; Rom 10:13; Hibru 10:22 **22:18:** Ap 9:29-30 **22:18:** Aposel 9:29-30 **22:19:** Ap 8:3, 22:4, 26:9-11 **22:19:** Aposel 8:3; 22:4; 26:9-11 **22:20:** Ap 7:58, 8:1 **22:20:** Aposel 7:58; 8:1 **22:21:** Ap 9:15, 13:2, 13:46, Ga 1:15-16, 1 Ti 2:7 **22:21:** Aposel 9:15; 13:2; 13:46; Galesia 1:15-16; 1 Timoti 2:7 **22:22:** Ap 21:36 **22:22:** Aposel 21:36 **22:25:** Ap 16:37 **22:25:** Aposel 16:37

gumazir 100plan garir gumazir dapanim
tughav itima, Pol an azara, “Romin gavman
osirizir arazitam, Romin kantrin gumazi-
tam damuasa ian amamangati, o puvati?
Ki Romin gumazim. Ia na kotiam gatizir
puvatigha egh na fozoroghasa.”*
26 Ezi midorozir gumazibar garir
gumazir dapanim kamaghin oregha,
Romin midorozir gumazibar gumazir
dapanim bagha ghua kamaghin a migei,
“Ni manmaghin damuam? Kar Romin
gumazim.”
27 Ezi midorozir gumazibar gumazir da-
panim Pol bagha ghua an azara, “Ni na
mikim, ni Romin gumazimra?”
Ezi Pol a ikaragha ghaze, “Are, kirara.”
28 Ezi midorozir gumazibar gumazir da-
panim kamaghin migei, “Ki ivezir dafam
gamigha, egha Romin gumazimin oto.”
Ezi Pol kamaghin a migei, “Nan afeziam, a
Romin gumazim, ezi ki Romin gumazim.”
29 Ezi an azangsighasava amir gumaziba
me kamaghin oregha, zuamira uarigh
ekuigha saghuiamin tuivighav iti. Ezi
midorozir gumazibar gumazir dapanir
senin Pol ikezim a fo, Pol Romin gumazi-
mra. Kamaghin amizi, a uaghan atiatingi.

Pol Judan kotin aven akam akuri

30 Ezi amimzaraghan midorozir gumazi-
bar gumazir dapanim bar deragh foghasa,
Pol arazir kurar manam gamizi, Judaba a
migei. Ezi a Polin senba firigha, Godin ofa
gamir gumazir ekiaba ko Judan kotin aven
itir gumaziba bar men diazi, me iza uari
akufa. Ezi a Pol inigha ghuaghira men
damazimin anetizi a tughav iti.

23

1 Egha Pol dikiravira Judan kotin aven
itir gumazibar garava kamaghin me migei,
“Nan adarasi, ki ingangarir God baghava
amizim, ki bar deravira a gamua iza
datirighin tu. God nan nighnizibagh fo,
ki uan araziba deravira da tuisigha arazir
aghuimin gin zui.”
2 Pol kamaghin mikemezi, ofa gamir gu-
mazibar dapanim, Ananaias, Polin akam
misoghasa an boroghin itir gumazibav gei.
3 Ezi Pol kamaghin a migei, “God uaghan
ni misuegham! Ni mati dipenir birir kuram,
me azenan aneghefe. Eghti me aven an ku-
ramin ganan kogham. Ni magh aperaghav
ikia Moses Osirizir Arazibagh isin tugha na
kot garisi. Egha ni na misoghasa migeir
migirigiamin ni uabi Moses Osirizir Arazim
gasighasisi.”*
4 Ezi Polin boroghin tuivighav itir gumazi-
iba kamaghin migei, “Ni Godin ofa gamir
gumazibar dapanim akar kuramin a migei.”
5 Ezi Pol kamaghin migei, “Nan adarasi,
ki kamaghin fozir puvati, an ofa gamir gu-
mazir dapanir ekiam. Godin Akinafarimin
osizirim kamaghin iti, ‘Ia akar kuratam uan
gumazir dapanitam mikiman kogh, an ziam
gasighasighan kogham.’ ”
6 Ezi Pol fo men marazi Sadyusiba, ezi
marazi Farisiba. Ezi a Judan kotin aven itir
gumazibar diagha kamaghin migei, “Nan
adarasi, ki Farisin mav, nan afeziam a
Farisin gumazim. Nan nighnizir gavgavim
kamakin, ovengeziba ua dikavam. Me bizir
kam bagha na isa kot gati.”
7 Polin migirigiam me gamizi Farisiba ko
Sadyusiba me uari abigha, egha uari adosi.
8 (Sadyusiba ghaze, ovengeziba ua
dikavan kogham, egha uaghan ghaze
enselba ko duaba itir puvati. Ezi Farisiba
ghaze, bizir kaba bar iti.)
9 Kamaghin amizi, adoghodozir dafam
otozi Judan Arazibagh fozir gumaziba (me
Farisiba), me dikavigha pamtem migia
ghaze, “Gumazir kam osimtiziba an puvati.
A ti guizbangira migei, ensel o duam ti a
mikemeghama.”
10 Men odorozim bar gavgavizima
midorozir gumazibar gumazir dapanim
kamaghin atiatingi, Judaba Pol misoghiva
a gekuti, an asighiregham. Kamaghin
amizi, a midorozir gumazibav kemezi me
ghuaghira me da anemikegha a inigha
midorozir gumazibar dipenimin ghu.
11 Ezi aminim tirazi ua dimangan, Ekiam
an boroghin tugha ghaze, “Ni atiatingan
marki! Ni Jerusalemin nan gun mikemezi
moghira ni nan gun Romin me mikim.”

Judaba Pol misueghti an aremeghasa akam akiri

12 Egha amimzaraghan Judan gumazi-
iba uari akuvagha Pol misueghti an are-
meghasa God ko akam akiri. Me kamaghin

* **22:25:** Ni akar Aposel 16:37in itimin gan. Romin Arazir mam kamaghin migiava anogoroke, me Romin gumazitam bar fozoroghan kogham. **22:29:** Ap 16:38 **22:29:** Aposel 16:38 **23:1:** Ap 24:16, 1 Ko 4:4, 2 Ko 1:12, 2 Ti 1:3 **23:1:** Aposel 24:16; 1 Korin 4:4; 2 Korin 1:12; 2 Timoti 1:3 **23:2:** 1 Kin 22:24, Jer 20:2, Jo 18:22-23 **23:2:** 1 Atriviba 22:24; Jeremaia 20:2; Jon 18:22-23 **23:3:** Wkp 19:35, Lo 25:1-2, Mt 23:27-28, Jo 7:51 **23:3:** Godin Araziba 25:1-2; Matyu 23:27-28; Jon 7:51 * **23:3:** Ofa Gami 19:15 kamaghin migei, gumazir kotiam barazim an arazir aghuimra kotin a damu. Pol ti migirigiar kam ginighnigha egha kamaghin migei, ofa gamir gumazibar dapanim uabi Moses Osirizir Arazim abiki. **23:5:** Kis 22:28 **23:5:** Ua Me Ini 22:28 **23:6:** Ap 4:2, 24:15, 24:21, 26:5, Fl 3:5 **23:6:** Aposel 4:2; 24:15; 24:21; 26:5; Filipai 3:5 **23:8:** Mt 22:23, Mk 12:18, Lu 20:27 **23:8:** Matyu 22:23; Mak 12:18; Luk 20:27 **23:9:** Ap 5:39, 22:7, 22:17-18, 25:25 **23:9:** Aposel 5:39; 22:7; 22:17-18; 25:25 **23:11:** Ap 18:9, 19:21, 27:23-24, 28:16-23 **23:11:** Aposel 18:9; 19:21; 25:11; 27:23-24; 28:16-23

akam akira ghaze, “E daghetam o dipatam
rameghan kogh, mangiti dughiar Pol are-
meghamim otogham.”
13 Akam akirizir gumazir kabar
dibobonim, 40 gafira.
14 Egha me ofa gamir gumazir ekiaba ko
Judabar gumazir aruaba bagha ghua kam-
aghin me migei, “E kamaghin akam akira
ghaze, e Pol misueghti an aremeghti, e gin
daghetam amam.”
15 Ezi datirighin ia ko Judan kotin aven
itir gumaziba, ia midorozir gumazibar gu-
mazir dapanim kamaghin a bagh ifar akam
amadagh, “E Polin migirigiar otevitam de-
ravira a gifoghasa. Eghti e a bagh piragham.
A tighar izi ia bativti, e a misueghti an are-
megham.”
16 Me migeima Polin amizimin otarim
oregha ghua midorozir gumazibar
dipenimin Pol mikeme.
17 Ezi Pol Romin midorozir gumazir
100plan garir gumazir dapanimin diagha
ghaze, “Otarir igiar kam inigh midorozir
gumazibar garir gumazir dapanim bagh
mangi. A bizir mamin a mikimasa.”
18 Ezi midorozir gumazibar garir gumazir
dapanim Polin amizimin otarim inigha
midorozir gumazibar gumazir dapanim
bagha zui.
Egha midorozir gumazibar garir gumazir
dapanim ghaze, “Kalabusin itir gumazim
Pol na bagha akam amada. Egh otarir igiar
kam inigh ni bagh izasa nan azara. Otarir
igiar kam ni mikimamin migirigiar mam iti,
kamaghin ki a inigha ni bagha izi.”
19 Ezi midorozir gumazibar garir gumazir
dapanim, otarimin dafarimin suiragha an-
ing miriamin ghugha an an azara, “Ni
tizimin na mikimasa?”
20 Ezi otarim ghaze, “Judaba nin
azangsighasa akam akiri. Me ghaze, ni Pol
amadaghti a gurumzaraghan Judan kotin
mangam. Me ifara ghaze, a mangiti Judan
kot deravira an migirigiaba iniam.
21 Gumazibar dibobonim 40 gafira, me an
aravagha a bagha monge. Kamaghin amizi,
ni me baraghan marki. Me akam akirigha
gifa, me daghetam ko dipatam ameghan
kogh mangi me a misueghti an aremeghvira
givagham. Datirighin ni men amaman-
gatighamin akamra, me a baghaviram or-
agha iti.”
22 Ezi midorozir gumazibar garir gumazir
dapanim, anemaga akar gavgavim kam-
aghin a migei, “Ni na mikemezi bizir kam
tavin mikiman marki.”

Me Pol amadazi a gavmanin gumazir ekiam, Feliks bagha ghu

23 Egha midorozir gumazibar garir
gumazir dapanim, uan midorozir gu-
mazir 100plan garir gumazir dapanir
pumuningin diagha kamaghin aning migei,
“Gua 200plan midorozir gumaziba ko
70plan midorozir gumazir hoziabagh
apiaghira misoziba ko 200plan afuzibar
misozir midorozir gumaziba akumakum.
Egh ia 9 kloghin datirighin dimagarimin
Sisarian mangi.
24 Egh Pol isin dapiamin hoziataba, ni
uaghan da inigh. Eghti a deravira mangi
gavmanin gumazir ekiam Feliks bativam.”
25 Ezi midorozir gumazibar garir gumazir
dapanim kamaghin akinafarim osiri:

26 Ki Klodius Lisias.
Ki bar pin itir gavmanin gumazir ekiam
Feliks bagha akinafarim osiri.
Dughiar aghuim, ni deravira iki.
27 Judaba gumazir kamin suiragh a
misueghti an aremeghasa. Ki kamaghin
fo, a Romin gumazim, ezi ki uan
midorozir gumaziba ko ghua uam a ini.
28 Ki foghasa, me bizir tizim bagha
akam a gasi. Egha ki a inigha men kotin ghu.
29 Ki kamaghin fo, me uan osirizir
arazibar migirigiam gamua pura akaba
a gasi. An aremegham o kalabusin
mangamin arazitam gamizir puvati.
30 Gumazir mam na mikemezi, ki fo, me
a misueghti an aremeghasa, moga akabav
sosi. Ezi ki ni bagha zuamira anemadi.
Egha akam a gasir gumaziba, ki uaghan nin
damazimin me uan migirigiabar amuasa,
me mikeme.

31 Ezi midorozir gumaziba akam baregha
dimagarimin Polin akua ghua Antipatrisin
oto.
32 Ezi amimzaraghan hoziabagh api-
aghira misozir midorozir gumaziba a ko
zuima, midorozir gumazir igharaziba
uamategha uan dipenibar Jerusalemin
ghue.
33 Ezi hoziabagh apiaghirir midorozir gu-
maziba Sisarian otogha akinafarim isa gav-
manin gumazir ekiam ganiga Pol isava a
ganingi.
34 Ezi gavmanin gumazir ekiam
akinafarimin ganigha Polin azara, “Ni
provinsin manamin gumazim?”
Ezi Pol kamaghin migei, “Ki Silisian gu-
mazim.”
Gavmanin gumazir ekiam kamaghin
oregha,
35 ghaze, “Akam ni gasir gumaziba kagh
otivighti ki nin kotiam baragham.” Egha

23:15: Ap 25:3 **23:15:** Aposel 25:3 **23:27:** Ap 21:30-33, 22:25-27, 24:7 **23:27:** Aposel 21:30-33; 22:25-27; 24:7 **23:28:** Ap 22:30 **23:28:** Aposel 22:30 **23:29:** Ap 18:14-15 , 25:19, 26:31 **23:29:** Aposel 18:14-15; 25:19; 26:31 **23:30:** Ap 23:20, 24:5-8 **23:30:** Aposel 23:20; 24:5-8

a Herotin dipenir ekiamin Pol atigh deraviram an ganasa, me mikeme.

24

Judan gumazir dapanir aruaba Pol kot gati

1 Aruer 5pla givazima, Godin ofa gamir gumazibar dapanim Ananaias, a Judan gumazir aruar maba ko Romin gavman osirizir arazibagh fozir gumazir mam, an ziam Tertulus, me Sisarian ghuaghiri. Egha me Pol gasir akamin gun gavman gumazir ekiam migei, egha akar kam bagha me Pol isi kot darighasa.

2 Egha gavman gumazir ekiam Polin diazi an aven ghuzima, Tertulus, Feliksin damazimin maghiram akaba a gasi. A kamaghin migei, "Gumazir Ekiam Feliks, ni en akurazima e dughiar ruarimin bar deraghvira iti. Nin nighnizir aghuarimin ni en akurvagha en kantrin aven itir bizir aviribar akiri.

3 Nguibaba bar ko dughiaba zurara e bar ni minabi: Feliks, ni bar gumazir aghuim.

4 "Ezi ki nin suiraghtima ni dughiar ruarimin ikeghan kogham, ni en deragh en akar otevim baraghasa, ki nin azangsisi.

5 "E gumazir kamin garima an osimtizir aviribagh ami. A Judan nguibaba bar dar adariba ko midoroziba forima da otifi, a Nasaretin ifarir darazir gumazir dapanim.

6-8 Egh uaghan, a Godin Dipenim damuti, a Godin damazimin mizegh ikuvighasava ami. Bizir kam bagha e an suighasa. Kamaghin ni uabi gumazir kamin azaragh, egh deraghvira akar e a gasibagh fogham."*

9 Ezi Judaba uaghan Tertulusin akuragha akaba bar Pol gasi. Me kamaghin migei, bizir kaba bar guizbangira.

Pol Feliks migei

10 Ezi gavmanin gumazir ekiam mikimasa dafarim Polin akuizima, a kamaghin me ikaragha ghaze, "Ki fo, azenir aviriba ni gumazamizir kabar jasin iti. Kamaghin ki nin akam ikarvaghasa nan navim bar dera.

11 Ezi ni puram azangsigh, egh fogham, ki 12plan dughiar ghuzibara, Godin ziam fasa Jerusalemin ghuavanabo.

12 Ezi akam na gasibar damazimin, ki gumazitam ko, Godin Dipenim danganimin aven akatamin anedoghezir puvati. Egha me nan gari, ki gumaziba God ko migeir dipeniba o Jerusalemin aven me akuva men navibagh inivizir puvati.

13 Ezi me datirighin na gasir akaba, me nin akaghamin tuavitam itir puvati. Akar me na gasir kam, a guizin akam puvati.

14 "Ezi ki guizbangira migei, ki en ovavibar Godin ziam fa egha Tuavir kamin zui. Tuavir kamin ziam Judaba kamaghin a dibori, ifarir darasi. Ki nighnizir gavgavim bar Moses Osirizir Araziba ikia, egha Godin akam inigha izir gumaziba osirizir akabar iti.

15 Ezi ki nighnizir gavgavim Godin ikia kamaghin fo, a gumazir ovengezibar amuti me ua dikavam. Gumazir aghuiba ko kuraba sara. A damuamin bizim, ki a bagha mizuai. Ezi akam na gasir gumaziba uaghan bizir kam bagha mizuai iti.

16 Kamaghin ki zurara God ko gumazamizibar damazimin uan araziba deravira da tuisigha, arazir aghuimin gin mangasa, pamtem ingari.

17 "Egha ki azenir mabar nguibar igharazibar ikegha, uamategha Jerusalemin ize. Ki God daningamin ofaba ko gumazamizir onganarazibar akurvaghasa dagiaba inigha izi.

18 Ezi ki Godin Dipenimin itima me nan gari ki Godin damazimin zue. Gumazir avirim na ko itir puvatizi, niginir aviriba uaghan puvati.†

19 Ezi Judan gumazir Esian itir maba, me iza nan suiki, kamaghin me akatam nan iki, me uari kagh iziva, nin damazimin na isi kot darigh.

20 Ezi dughiar ki Judan kotin aven tughav itim, gumazir kagh itir kaba me nan gari arazir kurar manam nan iti, me ni mikim.

21 Ezi ki men tongin tughav ikia dia mikemezir akam, me ti a gifongezir puvati. Akar kam, 'Gumazir ovengeziba ua dikavam, ezi bizir kam bagha me na inigha ian kot darighasa ize.' "

22 Feliks men nighnizir gavgaviba ko arazir me Ekiamin gin zuir Tuavim gifogha

---

24:5: Ap 6:13, 16:20, 17:6, 21:28, 1 Pi 2:12, 2:15 **24:5:** Aposel 6:13; 16:20; 17:6; 21:28; 1 Pita 2:12; 2:15 **24:6-8:** Ap 21:28-30 **24:6-8:** Aposel 21:28-30 * **24:6-8:** Fofozir gumazir maba kamaghin nighnisi, migirigiar otevir mam uaghan kagh iti. A kamaghin iti: "E uan araziba bagh a isi kot darighasa. Ezi puvati, midorozir gumazibar ekiam Lisias uan gumaziba ko izava en tongin an suiragha a gekui. Egha kamaghin migei, 'Tina gumazir kam kot darighsi ni bagh kagh izi.' " **24:11:** Ap 21:17, 21:26, 24:17 **24:11:** Aposel 21:17; 21:26; 24:17 **24:14:** Ap 24:5, 26:22, 28:23, 2 Ti 1:3 **24:14:** Aposel 24:5; 26:22; 28:23; 2 Timoti 1:3 **24:15:** Dan 12:2, Jo 5:28-29, Ap 23:6, 26:6-7, 28:20 **24:15:** Daniel 12:2; Jon 5:28-29; Aposel 23:6; 26:6-7; 28:20 **24:16:** Ap 23:1 **24:16:** Aposel 23:1 **24:17:** Ap 11:29-30, 20:16, Ro 15:25-26, 2 Ko 8:4, Ga 2:10 **24:17:** Aposel 11:29-30; 20:16; Rom 15:25-26; 2 Korin 8:4; Galesia 2:10 **24:17:** Aposel 21:17-28 † **24:18:** Tertulus ves 6in aven Pol akam a gasa ghaze, Pol Godin Dipenim damuti, a Godin damazimin mizegham. Ezi Pol akar kam ikarvaghasa, kamaghin migei, a zuegha givagha gin Godin Dipenimin aven zui. **24:19:** Ap 23:30, 25:16, 2 Ti 1:15 **24:19:** Aposel 23:30; 25:16; 2 Timoti 1:15 **24:21:** Ap 23:6, 28:20 **24:21:** Aposel 23:6; 28:20 **24:22:** Ap 23:26 **24:22:** Aposel 23:26

gifa. Ezi Pol mikemegha givazima, Feliks Judabav gia ghaze, “Ia orarkegh. Midorozir gumazibar garir gumazir dapanim, Lisias, izitima, ki ian migirigiabar kiram.”
23 Egha a Pol kalabus darighasa midorozir gumazibar garir gumazir dapanim migia ghaze, ni kalabusin gavgavim Pol damuan marki. Polin namakaba bizibar an akurvaghti ni men anogoroghan marki.

Feliks Polin tivazi an azenir pumuningin kalabusin iti

24 Dughiar maba givazima, Feliks uan amuim Drusila ko ize. A Judan amizim. Ezi Feliks Polin diagha an migirigiaba barazi a nighnizir gavgavim Krais Iesusin itir arazibav gei.
25 Ezi Pol Godin damazimin derazir arazimin migirigiam gamua navir ghurimin arazim dikabirir arazimin migirigiam gamua, Godin Kotiar Gin Izamin migirigiabagh ami. Ezi Feliks bizir kam baregha atiatigha ghaze, “Kamaghira tuzi, ni mangi. Ki gin dughiatam iki ua nin diagham.”
26 Ezi dughiar kamra Feliksin nighnizim ghaze, Pol dagiataba inigh a danighti a Pol ateghtima a mangam. Bizir kam bagha dughiar aviribar a Polin deima, a iza a ko migirigiabagh ami.
27 Ezi azenir pumuning givazima, Porsius Festus a Feliksin danganim ini. Feliks Judabar amuti me a bagh bar akueghasa, a Pol ataghizi a kalabusin ikiavira iti.

25

Pol ghaze, Sisar nan kotiam baragham

1 Ezi Festus Judian Distrighin izezi, dughiar pumuning ko mikezim givazima a Sisaria ategha Jerusalemin ghuavanadi.
2 Festus Jerusalemin ghuavanabozi, ofa gamir gumazir ekiaba ko Judabar gumazir dapaniba Festusin kotiamin tugha akaba Pol gasi.
3 Me pamtemin kamaghin Festus migei, ni en akuragh gumazir kam amadaghti, a Jerusalemin ghuavanang. Me gumazir mabav gia ghaze, ia Pol misueghti an aremeghsi, mangi an aravagh mongegh. Kamaghin amizi, me kamaghin Festus migei.
4 Ezi Festus me ikara, “Pol a Sisarian kalabusin iti. Ezi ki gurumra Sisarian magiram.
5 Pol guizbangin osimtizim damighti, ia akam a gasisi, ian gumazir dapanir taba nan gin Sisarian magiri kotiam baragh.”
6 Festus 8pla o 10plan arueba kamaghin me ko ikegha Sisarian iraghu. Egha amimzaraghan a kotin aperagha me mikemezi me Pol inigha a bagha izi.
7 Pol izava otozima Judan Jerusalemin ikegha izaghireziba an okarigha tuifi. Egha kamaghin migei, gumazir kam arazir kurar aviribagh ami. Egha me an osimtizitam Festusin akazir puvati.
8 Ezi Pol ua bagha kamaghin migei, “Ki Judabar arazitam abighizir puvati. Egha Godin Dipenim gasighasighizir puvati, egha osimtizitam Sisar gatizir puvati.”
9 Ezi Festus Judabar akurvaghasa nighnigha Polin azara, “Ni kotiam bagh Jerusalemin ghuavanaboghti, ki munagh akar me ni gasiba baragham? Ni kamaghin ifongez, o?”
10 Ezi Pol a ikara, “Kotin ki tughav itir kam, kar Sisarin kotiam. Kotin kamra, kar nan kot. Ni uaghan bar fo, ki osimtizitamin Judabagh amizir puvati.
11 Ki guizbangira ovengamin arazitam damighiva ovengam. Ki ovevemin arimangighan kogham. Ezi Judaba na gasir migirigiaba, da mingariba puvatighti, tav na inigh Judabar dafarim datighan kogham. Sisar nan kotiam baraghasa ki ifonge!”*
12 Festus a ko kotiam barazir gumazibar nighnizim inigha, kamaghin Pol migei, “Sisar nin kotiam baraghsi, ni Sisar bagh mangi!”

Atrivim Agripa Polin kotiam barasi

13 Ezi dughiar maba givazima, Atrivim Agripa uan amuim Bernaisi ko aning Festusin gan dughiar aghuim a daningasa Sisarian zui.†
14 Aning dughiar aviribar Sisarian itima Festus Polin gun Atrivim Agripa migei. Festus ghaze, “Gumazir mam kagh iti. Feliks a isa kalabus gatizi a ikiavira ikia kagh iti.
15 Ki Jerusalemin itima ofa gamir gumazir ekiaba ko Judabar gumazir aruaba akaba a gasa nan azangsigha ghaze, ki an osimtizim gun mikemeghti, midorozir gumaziba a misueghti an aremegham.
16 “Ezi ki kamaghin me migei, ‘Romin arazimra kara, me gumazitam puram a misueghan kogham. A faragh akam a gasir

24:23: Ap 27:3, 28:16, 28:30 **24:23:** Aposel 27:3; 28:16; 28:30 **24:27:** Ap 25:9, 25:14 **24:27:** Aposel 25:9; 25:14 **25:2:** Ap 24:1, 25:15 **25:2:** Aposel 24:1; 25:15 **25:3:** Ap 23:12, 23:15 **25:3:** Aposel 23:12; 23:15 **25:7:** Ap 24:5-6, 24:13 **25:7:** Aposel 24:5-6; 24:13 **25:8:** Ap 24:12, 28:17 **25:8:** Aposel 24:12; 28:17 **25:9:** Ap 24:27, 25:20 **25:9:** Aposel 24:27; 25:20 **25:11:** Ap 23:29, 25:25, 26:31-32, 28:19 **25:11:** Aposel 23:11; 23:29; 25:25; 26:31-32; 28:19 * **25:11:** Romin Arazibar mam ghaze, Romin gumazitam nighnisi, kotin aven me deragha an akam baraghizir puvati, eghti a kotin azaraghti, Sisar uabi an kotiam baragham. Sisar, a Rombar atrivibar ziam. † **25:13:** Atrivim Agripa, a Atrivim Herotin otarim. Atrivim Herot faragha Jonin dozim Jems misoghezi an areme. Ni akar Aposel 12 vin itimin gan. **25:14:** Ap 24:27 **25:14:** Aposel 24:27

gumaziba ko kotiamin tugham. Egh a me ko me uarir ganam. Dughiar kam a ua bagh mikim suam guizin bizim o puvati.'

17 "Ezi me na ko kagh izezi, ki tong sughsughizir puvati. Egha amimzaraghan ki kotiam gaperagha gumazim inigh aven izasa mikemezi, me a inigha ize.

18 Akam asir gumaziba me akam Pol gasir dughiamin, ki orazi me arazir kuratam baghava a gasir puvati. Ki ghaze, an arazir kuratam gamizi, me akam a gasi. Ezi puvati.

19 Judaba uan nighnizir gavgaviba bagha Pol ko uari adosi. Egha aremezir gumazir mam Iesus, Pol ghaze, an angamira itima me bizir kam bagha uari adosi.

20 Ki akar kamin mingarim buriava avenge. Ki deragha fozir puvati. Egha kamaghin an azai, 'Ni ti Jerusalemin mangiva akar me ni gasir kaba bagh kotiam damu?'

21 Ezi Pol ghaze, 'Ki kalabusin ikiam, eghti gin Sisar nan kotiam baragham.' Kamaghin amizi, ki me mikemezi, me an suirazi a kalabusin iti. Eghti ki gin tuavitam batogh Sisar bagh anemangam."

22 Ezi Agripa oregha kamaghin migei, "Ki uabi gumazir kam baraghasa."

Ezi Festus kamaghin migei, "Ni gurumin an kotiam baragh."

23 Ezi amimzaraghan Agripa ko Bernaisi atrivimin kurukazir aghuaribagh amigha, midorozir gumazibar garir gumazir dapaniba ko nguibar ekiamin gumazir aruaba sara me gumaziba iti naghin aven zui. Ezi Festus mikemezi me Pol inigha aven ize.

24 Ezi Festus kamaghin migei, "Atrivim Agripa ko ia kagh itir darazi bar, ia gumazir kamin gan! Judan gumazamizir Jerusalemin itiba ko Sisarian kagh itiba, me akam a gasa bar pamtem dia ghaze, 'Ni a misueghti an aremegh, an angamira ikian marki!'

25 Ezi ki an aremeghamin arazir kuratam batozir puvati. Ezi Sisar an kotiam baraghasa Pol ifonge. Kamaghin ki a isa Romin anemadi.

26 Ezi ki bizir tizitamra uan ekiam Sisar bagh an osirigh anemangam? Eghti a fogh suam, me bizir kam bagha akam a gasi. Kamaghin amizi, ia bar kagh itir gumaziba ko, nirara Atrivim Agripa, ki a inigha ia bagha ize. Eghti ni an kot bareghti, ki deravira an gun osiram.

27 "Nan nighnizim, ki pura kalabuziar gumazitam amang, an arazimin gun osirighan koghti, kar arazir aghuim puvati."

26

Pol Agripa migei

1 Ezi Agripa kamaghin Pol migei, "Ni uabi uabi geghan."

Ezi Pol uan agharim fegha uan akabav gia ghaze,

2 "Atrivim Agripa, ki Judaba na gasir akar kam ikarvaghasa. Ezi bar dera ki an gun ni mikimam.

3 E Judaba, ni en araziba ko bizir e migia uari adoziba ni bar a dagh fo. Kamaghin amizi, ki nin azai, ni nimira daperagh iki nan akaba baragh.

4 "Judaba me bar na gifo, ki aghirimra itir dughiamin, ki uan nguibamin uan adarazir ko ikegha, gin ghua Jerusalemin iti.*

5 Me fomira na gifo, egh me ifongegh, nan arazibar gun ni mikim. Ki uan igiamin ikia, Farisibar gumazir mamin otogha men arazibar gin zui. Ezi gumaziba men arazibar gin mangan bar iburaghburaki.

6 "God fomira en ovaviba ko akar dikirizir mam gami. Ezi ki nighnizir gavgavim akar kamin ikiava a bagha datirighin kotin iti.

7 Ezi kar Godin akar dikirizim, en 12plan anababa, me Godin ziam arueba ko dimagaribar a fe, egha nighnizir gavgavim ikia bizir kam baghavira mizuai. O Atrivim, e bizir kam bagha mizuai, ezi bizir kamin, Judaba a bagha akaba na gasi.

8 "Manmaghin amizi ia gumazir maba ghaze, e nighnizir gavgavim God ikian kogham, a gumazamizir oveaghuezibar amuti me ua dikavam?

9 "Fomira ki uabi ghaze, ki bizir bar aviribar amuti da Nasaretin gumazim Iesusin ziam gasighasigham.

10 "Egha ki bizir kaba Jerusalemin dagh ami. Ki Godin ofa gamir gumazir ekiaba da gavgavim inigha, Kraisin adarazir aviriba isa kalabus gariki. Ezi gumazir dapaniba me misoghti me aremeghasa me migeima, ki uaghan ghaze, me aremegham.

11 Egha dughiar aviriba ki God ko migeir dipenibar aven ghua, men suigha me misosi. Ki kamaghsua, me Iesusin ziam akar kurabar a mikim, egh nighnizir gavgavim Iesusin ikian kogham. Nan navim me bagha puv nan isi, ezi ki nguibar

25:19: Ap 18:15, 23:29 **25:19:** Aposel 18:15; 23:29 **25:20:** Ap 25:9 **25:20:** Aposel 25:9 **25:23:** Mt 10:18, Mk 13:9 **25:23:** Matyu 10:18; Mak 13:9 **25:24:** Ap 25:2-3, 25:7, 22:22 **25:24:** Aposel 22:22; 25:2-3; 25:7 * **26:4:** Pol, dughiar aghirimra itimin, a Tarsusin nguibar Silisian Provinsin itimin iti. Ni akar Aposel 22:3in itimin gan. **26:5:** Ap 22:3, 23:6, 24:15, 24:21, Fl 3:5 **26:5:** Aposel 22:3; 23:6; 24:15; 24:21; Filipai 3:5 **26:6:** Lo 18:5, Sng 132:11, Ais 7:14, Dan 9:24, Ap 23:6, 28:20 **26:6:** Daniel 9:24; Aposel 23:6; 28:20 **26:9:** 1 Tim 1:13 **26:9:** 1 Timoti 1:13 **26:9:** Aposel 8:3; 22:4-5 **26:10:** Ap 9:14, 9:21, Ga 1:13 **26:10:** Aposel 9:14; 9:21; Galesia 1:13

saghon itibar ghua me gasighasighasa me
buri.”

Pol uabi geghari, a manmaghin
Kraisin anavin oto
(Aposel 9:3-19; 22:6-16)

12 Egha Pol migia ghua ua kamaghin
migei, “Ezi darorir kabar mam, ki Godin
ofa gamir gumazir ekiaba da akar gav-
gavim ini, ezi me na amadazi ki Damaskusin
nguibar ekiamin ghu.
13 O Atrivim, dughiam kamaghin 12
kloghin zuima, ki tuavimin ghua gari,
angazangarir mam Godin Nguibamin
ikegha izaghiri. Angazangarir kam
bar gavgavigha, aruemin angazangarim
gafiragha, na ko zui darazi bar e gisira.
14 Ezi e bar nguazim gire, egha ki oraz-
ima akar mam Hibrun akamin kamaghin
na migei, ‘Sol, Sol, ni manmaghsua na
gasighasighavira iti? Ki nin akurvaghasava
amima, ni nan akurvazim tivagha, uabi
osimtizim uabi ganidi.’
15 “Ezi ki an azara, ‘Ekiam, ni tina?’
“Ezi Ekiam na ikaragha ghaze, ‘Ki Iesus, ni
na gasighasighavira iti.
16 Ni dikavigh tugh. Ki ni amiseveghti, ni
nan ingangarim damuasa, ki datirighin ni
bato. Ezi bizir datirighin otozir ni ganiziba
ko bizir ki gin nin akakaghamiba, ni dar gun
mikimam.
17 Eghti ki nin ganiva nin akurvagham,
eghti nin gumazamiziba ko Kantrin
Igharazibar Gumazamiziba pazi ni
damighan kogham. Ki me bagha ni amadi,
18 eghti ni men damaziba kuightima, me
akirim ragh mitatemin arazir kurabagh
asaragh, angazangarimin izi. Egh me Sa-
tanin atrivir gavgavim ateghiva, God bagh
izi. Kamaghin ki men arazir kuraba gin
amangti, me nighnizir gavgavim nan itir gu-
mazamizibar tongin danganim iniam. Nan
gumazamizir kaba, me nighnizir gavgavim
nan itima, ki me gamizi me zue. Ni ingan-
garir kam damuasa, ki me bagha ni amadi.’ ”

Pol uan ingangarimin gun Agripa migei

19 Egha Pol ua kamaghin migei, “Atrivim
Agripa, ki Godin Nguibamin izezir irebamin
min bizimin ganigha an aghuazir puvati, ki
an akam baraki.
20 Egha ki faragha Damaskusin
nguibamin akam akuni, egha Jerusalemin
akam akunigha, Judan nguibaba bar
dar akam akurava, uaghan Kantrin
Igharazibar Gumazamiziba sara akam me
mikira ghaze, ‘Ia uan navibagh iragh ua God
bagh izi. Eghti ian arazir ia amiba, ian gun
mikim suam, ia navibagh iragha gifa.’
21 Ki bizir kabar akam akurima, Jud-
aba na misueghti ki aremeghasa, me Godin
Dipenir avizibar nan suira.
22 God nan akurazi ki deragha ikia iza
datirikin, egha ki kagh tughav ikia akam
me migei, gumazir kiniba ko gumazir eki-
aba me bar. Akar kamra, Moses ko Godin
akam inigha izir gumaziba fomira an gun
mikeme. Ki uam akar igharazitam akuri
puvati.
23 Me kamaghin migia ghaze, Gumazir
God Uam E Iniasa Misevezim, Krais, a
mizazim inigh aremegh, egh faraghivira
ovevemin dikavighamin gumazimin
otogham. Egh, a Godin angazangarimin
gun Israelia ko Kantrin Igharazibar
Gumazamizibav kimam.”

Pol, nighnizir gavgavim Godin ikiasa
Agripa migei

24 Pol akam akuravira itima, Festus a da-
garagha kamaghin a migei, “Pol, ni ongani!
Ni suren aviribagh amizi, da ni gamima ni
ongani!”
25 Ezi Pol kamaghin a ikaragha ghaze,
“Gumazir Aruam Festus, ki onganizir pu-
vati, ki guizbangira migei, ki nighnizim iki-
ava ki migei.
26 Ezi Atrivim Agripa bizir kaba bar dagh
fo, da modogha otozir puvati, ezi ki fo, bizir
kaba a gitazir puvati. Kamaghin amizi,
ki atiatir puvatigha dar gun bar Atrivim
Agripa migei.
27 Atrivim Agripa, ni nighnizir gavgavim
Godin akam inigha izir gumazibar iti, o pu-
vati? Ki fo, ni nighnizir gavgavim iti.”
28 Ezi Agripa kamaghin Polin azara,
“Ni ghaze, ni ti dughiar otevir kamin na
damighti, ki Kraisin anavin otogham, o?”
29 Ezi Pol a ikaragha ghaze, “Dughiar ote-
vim o dughiar ruarim, ki kamaghin God
ko mikimam, ni ko karasi ia datirighin nan
akam baraki, ia bar nan min otivigham.
Ezi bizir vamira, me senbar ia ikegh ia isi
kalabus darighan, ki aghua.”
30 Ezi Atrivim ko gavmanin dapanim ko
Bernaisi ko gumazir me ko ikeziba, me
dikavigha,
31 dipenim ategha ghua, uarira uariv
gia ghaze, “Gumazir kam arazir kuratam

26:12: Ap 9:3, 22:6 **26:12:** Aposel 9:3; 22:6 **26:16:** Ap 22:15 **26:16:** Aposel 22:15 **26:17:** Ap 22:21 **26:17:** Aposel 22:21 **26:18:** Ais 35:5, 42:7, 42:16, Jo 8:12, Ap 20:32, 2 Ko 6:14, Ef 2:2, Kl 1:13 **26:18:** Aisaia 35:5; 42:7; 42:16; Jon 8:12; Aposel 20:32; 2 Korin 6:14; Efesus 2:2; Kolosi 1:13 **26:20:** Mt 3:8, Ap 9:20, 9:28-29, 11:26, 13:14 **26:20:** Matyu 3:8; Aposel 9:20; 9:28-29; 11:26; 13:14 **26:21:** Ap 21:30-31 **26:21:** Aposel 21:30-31 **26:22:** Lu 24:27, 24:44, Jo 5:46, Ro 3:21 **26:22:** Luk 24:27; 24:44; Jon 5:46; Rom 3:21 **26:23:** Ais 42:6, 49:6, Lu 24:26, 24:44-47, 1 Ko 15:20, Kl 1:18 **26:23:** Aisaia 42:6; 49:6; Luk 24:26; 24:44-47; 1 Korin 15:20; Kolosi 1:18 **26:26:** Jo 18:20 **26:26:** Jon 18:20 **26:31:** Ap 23:9, 23:29, 25:25 **26:31:** Aposel 23:9; 23:29; 25:25

damighiva, an aremegham, o a kalabusin
ikiam. An arazir kuratam gamizir puvati.”
32 Ezi Agripa kamaghin Festus migei, “A
uabi ghaze, Sisar nan kotiam baragham.
A ti kamaghin mikemezir puvatigha,
firiaghirighai.”

Pol Romin nguibar ekiamin zui

27

(Sapta 27--28)

Me Pol isa kurim gatizi a Romin zui

1 Me, e kurim inigh Italin mangasa akam
akirigha givagha, me Pol ko kalabuziar
igharaziba sara isa 100plan midorozir gu-
mazibar garir gumazir dapanimin dafarim
gati. An ziam Julius, an Atrivim Sisarin garir
midorozir gumazibar mav.*
2 E Adramitiumin nguibamin kurimin
bini. Kurir kamnagh Esian Provinsin itir
ongarir mikebabar mangasa, ezi e an zui.
Ezi Aristarkus, a Tesalonikan Provinsin itir
nguibam Masedonian gumazim, a uaghan e
ko iti.
3 E amimzaraghan Saidonin oto. Egha
Julius arazir aghuim Pol gamua anetaghizi
a uan adarazi bagha zuima, me dagheba ko
bizibar an akurvasi.
4 E Saidonin ikegha uamategha zuima
aminim bar gavgavizi, kamaghin e
Saiprusin Arighatizimin aminim amirazir
naghin zui.
5 E ongarir ekiam abigha Silisian Provins
ko Pamfilian Provinsin dadarimning
gitagha ghua, Lisian Provinsin itir nguibar
ekiam Mairan oto.
6 Ezi 100plan midorozir gumazibar garir
gumazir dapanim Aleksandrian, kurimin
gari a Italin mangasa, ezi an e isava a gati.
7 Egha e dikavigha kurim dughiar
aviribar nimira zuima e pamten ingarava
ghua nimira Nidusin boroghin zuima,
aminim bar gavgavizima kurim uan tuavim
ategha ghua Kritin Arighatizimin oto, a
Salmonin Arighatizimin nguazir otevimin
boroghin iti. Egha Kritin aminim ivai
puvatizir danganimin ghuaghiri.
8 Aminim bar amirazi, e pamten ingara
ongarir dadarimin boroghiram anaga
izava, danganir ziam Ongarir Mikebar
Aghuim bato. Danganir kam a Lasean
nguibamin boroghin iti.
9 Kurir darorir kam ikufi; ezi dughiar
aviriba pura gifa. Ezi kamaghin Judaba
dagheba ataghirazir dughiar kam otogha
gifa. Ezi Pol kamaghin me migei,†
10 “Gumaziba, ki kamaghin nighnisi, e
datirighira dughiar kuram bativam, kurim
ko bizir avirir an itiba ko e sara, e bar
ovengam.”
11 Ezi midorozir gumazibar garir
gumazir dapanim Pol baraghan firin,
kurimin ghuavim ko an suizir gumazimin
migirigiam baraki.
12 Kuritam aminir ekiamin ongarir
mikebar kamin ikeghan kogham. A bar
ikufi. Kamaghin gumazir aviriba mangivira
ikiasa migei. Egha ghaze, me manmaghin
Finiksin otivigh ikiti aminir kam givagham.
Kar Kritin Arighatizimin itir ongarir
mikebam. Finiks, a Kritin Arighatizimin
Sautin ongarir mikebamin aven iti. An
aruem ghuaghiri naghin gari.

Aminir ekiam ko ongarim dikafi

13 Ezi Sautin aminir amirizim dikafi. Ezi
me ghaze, me ti deravira mangi ongarir
mikebar me mikemezim batogham. Egha
kamaghin me kurimin anka asigha Kritin
ongarir dadarimin miriamin zui.
14-15 Egha mong ikezi aminir bar gav-
gavim dikavigha ongarim gamima a puvira
ingari. Me kamaghin aminir kam dibori,
“Not ko aruem anadi naghin tizimin dikavir
aminim.” A Kritin Arighatizimin vongin
izava pamten kurim givava a munamadi.
Aminim bar gavgavizi kurimin ingarir gu-
maziba kurimin suizir puvatigha kurim
ataghizi aminim a givaima a pura zui.
16 E ghua Kaudan Arighatizimin
miriamin ghue. Arighatizim aminim mong
anepazazima e botin dozim gekuigha
kurimin boroghin izasa bar ingangarir
ekiam gami.
17 Ezi kurimin ingarir gumaziba botin
dozim fegha pin anetigha, me benibar a
ikegha, kurim sara a ikezi a gavgafi. Egh me
mangi Afrikan ongarir dadarimin gigimin
ghuanangan atiatigha, kurimin selba aku-
nizi aminim kurim gisivaghsivazima a zui.
18 Ezi aminim ko ongarim virara bar gav-
gavigha puvira e misosi. Ezi amimzaraghan
kurimin ingarir gumaziba kurimin aven itir
biziba isava ongarimin da makuri.
19 Dughiar mikezimin me kurimin sel ko
an biziba sara uaghan da makuri. Me uan
dafaribar da isa da akuri.‡
20 Egha dughiar aviribar e aruem ko
mikovezibar garir puvati. Ezi aminim

26:32: Ap 25:11 **26:32:** Aposel 25:11 **27:1:** Ap 25:12, 25:25 **27:1:** Aposel 25:12; 25:25 * **27:1:** Pol Jerusalemin izima, Luk ti uaghan a ko ize. Ni Aposel 16:10 ko Aposel 21:17in gan. Ezi Pol Judia ategha Romin zuima, Luk ti uaghan a ko ghu. **27:2:** Ap 19:29 **27:2:** Aposel 19:29 **27:3:** Ap 24:23 **27:3:** Aposel 24:23 † **27:9:** Dughiar ekiar kam, a dughiar ekiar God gumazamizibar arazir kuraba da gin amadi. Ni Ofa Gami 23:26-32in gan. Ezi azenir dughiar kam, aminir ekiaba Mediterenianin Ongarir Ekiamin dikafi, ezi kuriba aruir puvati. **27:10:** Ap 27:22 **27:10:** Aposel 27:22 ‡ **27:19:** Grighin akam deravira bizir kam a mikemezir puvati.

pamtem vavira iti. Kamaghin amizi, e
abuan uarir akurvaghamin nighnizitam ua
itir puvatigha ghaze, e arimighiregham.
21 Dughiar ruarimin gumaziba daghetam
amezir puvatizi, Pol dikavigha men guamin
tugha kamaghin migei, "Gumaziba, ia
nan akam baregha, e Kritin Arighatizimra
ikegha dughiar kurar kam batozir puvatizi,
bizitaba oveghan koghai.
22 Ki datirighin ia mikimasa, en tav oveg-
han kogham. Kamaghin ia atiatingan
marki, egh pura nimira iki. Kamaghin
amizi, kurim uabira guizbangira bar iku-
vigham.
23 Ki Godin gumazim, ki an ziam fe. Ezi
dimangan, Godin ensel iza na boroghin
tugha kamaghin migei,
24 'Pol, ni atiatingan marki. Ni mangiti,
Sisar nin kotiam baragh. Ni oragh, God nin
azangsizim baregha givagha nin apangkufi.
Gumazir ni ko kurimin itiba, me oveghan
kogham.'
25 Gumaziba, ia oragh! Ki nighnizir gav-
gavim Godin ikia kamaghin fo, God na
mikemezi moghira biziba otivam. Kam-
aghin amizi, ia gavgavigh atiatingan marki.
26 E kurim ateghti a mangi arighatizitamin
dadarimin poroka."
27 Ezi namba 14in aruemin dimagarimin,
aminim e givarazi e Mediterenianin on-
garir ekiam gisin zui. Ezi dimagarir arizim
roghira izezima kurimin ingarir gumaziba
nighnisi, e nguazimin boroghin izi.
28 Kamaghin amizi, me ongarimin konim
gifofoghasa benim akunizi a iraghu. Ezi
ongarimin konim 40 mitan tu. Egha
kurim mong isivagha ghuzi, me ongarimin
abarima a 30 mitan tu.
29 Ezi me kamaghin atiatingi, kurim
mangi dagiataba iti naghin biraghiva bar
misarighiregham. Egha me ankan 4pla
kurimin girakirangin da akunigha, aminim
zuamira tiasa me God ko migei.
30 Egha kurimin ingarir gumaziba, me
kurim ategh arasa tuaviba buri. Egha
odava botin muziarim isa ongarim dafa.
Egha ifara ghaze, kar kurimin guamin tir
anka.
31 Ezi Pol kamaghin 100plan midorozir
gumazibar garir gumazir dapanim ko
midorozir gumazibav gei, "Gumazir kaba
kurimin ikian koghti, ia ovegham."
32 Kamaghin midorozir gumaziba botin
muziarimin beniba aghorezi an ongarim
giraghu.
33 Egha aminim tiasava amima Pol
daghetam amasa bar me gakaghori, "Ia,
14plan dughiaba ian dighoriba mitivighav
itima dagheba ian navibar puvati, ia
daghetam amezir puvati.
34 Ezi datirighin ki daghetam iniasa ia gak-
aghori. Daghem ian akuraghti ia gavgav-
igham. Ian tongin tav ikuvighan kogham.
Ian dapanir arizitam oveghan kogham."
35 A kamaghin mikemegha givagha,
bretin mam inigha men damazibar God
minabi. Egha anebigha maghiram anepi.
36 Kamaghin amizi, me bar navir
aghuarim ikia, egha uari dagheba api.
37 E gumazir kurimin itiba, en diboboni m
bar 276in tu.
38 Egha me amegha naviba izevegha
ghaze, kurim mighivghigh pirara ikiam.
Egha me witin nar kurimin itiba isa
ongarimin da akuri.

Kurim ikufi

39 Ezi aminim tirazi aruem anadima,
kurimin ingarir gumaziba ongarir dadarir
e zuimin garava a gifozir puvati. Egha
me ongarir mikebar mamin gari, a bar
aven ghugha egha gigir aghuim iti. Ezi me
ghaze, me deravira kurim damighti a ti gigir
dadarir kamin azenan mangasa, me ifonge.
40 Egha me ankabar suighizir beniba
aghorezi da ongarim giraghue. Egha
kurimin pul gamir pulin ekiamning ikezir
beniba firi. Egha me aminim bagha kurimin
guamin itir sel agurazi aminim kurim
inigha dadarimin zui.
41 Ezi kurim ghua ongarir torimin itir gi-
gir fightizimin ghuavanabogha, maghiram
aperaghav iti. Kurimin guam gigim vuigha
ghugha bar gavgafi. Ezi an ginkevim, on-
garim izava a misozima a bar biaghire.
42 Midorozir gumaziba kamaghin
nighnigha atiati, kalabusin gumazitaba
mangiva dadarimin otivigh aregham. Egha
me me misueghti me aremeghasa nighnisi.
43 Ezi 100plan midorozir gumazibar
garir gumazir dapanim, Pol aremeghan
an aghua. Egha a midorozir gumazibar
anogoroke. Afozofogha fozir adarasi, a
me migia ghaze, ia kurimin uari akunigh
afozofogh dadarimin mangi.
44 Eghti igharaz darazi ter arariba ko
kurimin arariba dagh isin mangi. Ezi me
kamaghin bar moghira deravira nguazimin
otifi.

27:22: Ap 27:10, 27:31 **27:22:** Aposel 27:10; 27:31 **27:23:** Dan 6:16, Ap 23:11, Ro 1:9 **27:23:** Daniel 6:16; Aposel 23:11; Rom 1:9 **27:24:** Ap 23:11 **27:24:** Aposel 23:11 **27:25:** Ro 4:20-21, 2 Ti 1:12 **27:25:** Rom 4:20-21; 2 Timoti 1:12 **27:26:** Ap 28:1 **27:26:** Aposel 28:1 **27:31:** Ap 27:22 **27:31:** Aposel 27:22 **27:34:** 1 Kin 1:52, Mt 10:30, Lu 12:7 **27:34:** 1 Atriviba 1:52; Matyu 10:30; Luk 12:7 **27:35:** Mt 15:36, Jo 6:11, 1 Ti 4:3-5 **27:35:** Matyu 15:36; Jon 6:11; 1 Timoti 4:3-5 **27:41:** 2 Ko 11:25 **27:41:** 2 Korin 11:25 **27:44:** Ap 27:22-25 **27:44:** Aposel 27:22-25

28

Pol Maltan arighatizimin iti

1 E deraghavira ghuava ongarir dadarimin otivigha, gara fo, e arighatizir
mamin ti, an ziam Malta.
2 Ezi gumazir arighatizir kamin itiba
arazir aghuaribar e gami. Ezi amozim iz-
ima, en mikarziba bar orangi, kamaghin
amizi, e avimin fingasa, me e bagha avim
atigha e inigha avim boroghira ghu.
3 Pol dazir pozir mam inigha da avim
garisi. Ezi kuruzir mam dazibar aven itima,
avir fefem a inizi an azenan oto. Egha ku-
ruzim Polin agharim givigha guraghav iti.
4 Ezi arighatizir kamin itir gumazamiziba
kamaghin an garima, kuruzim an agharim
gitoroghav itima, me kamaghin uariv
gei, "Gumazir kam ti gumazibav sozi
me ariaghirir gumazim, an ongarimin
aremezir puvati. Kamaghin amizi, aser
arazir kuraba ikarvazim datirighin a
ikarvagha ghaze, an angamira ikian
kogham."
5 Ezi Pol kuruzim kavkinizi an avim gi-
raghu. Ezi bizitam Pol batozir puvati.
6 Ezi gumaziba pura Polin mizuai, me
ghaze, an mikarzim ti buigham, o a ti
irighiva aremegham. Me dughiar ruarimin
an gara a mizua ghua puram an gari,
bizitam a batozir puvati. Egha me ghaze, an
aser mam.
7 Ezi nguazir mam danganir kamin
boroghira iti, kar Publiusin nguazim, an
arighatizimin gavman gumazir dapanim.
An e inigha uan dipenimin ghuzi, e dughiar
pumuning ko mikezimin a ko deraghvira iti.
8 An afeziam aria iti, an mikarzim an
feima, a buarir dipabagh avi. Ezi Pol
an ganasa aven ghugha, a bagha God
ko mikemegha, uan dafarimning a gisin
atizima, a ghuamaghe.
9 A kamaghin amizi, arighatizir kamin
itir arimariar gumazamiziba bar moghira
izima a me gamima me ua dera.
10 Me arazir aghuibar e gami, ezi e kurim
inigh mangasava amima, me bizir e pu-
vatiziba isa e ganigava egha da isa kurim
garisi.

Pol ghua Romin oto

11 Ezi iakinir pumuning ko mikezim
givazima e mangasa. Ezi kurir mam Maltan
itima, aminir ekiamin dughiam gifa. An
Aleksandrian nguibamin kurim. Kurimin
guamin asem Susin otarir fufuzimningin
nedazimning an iti. Aningin ziamning
Kastor ko Polluks.
12 Ezi e ghua Sirakyusin otivigha, dughiar
pumuning ko mikezimin an iti.
13 Egha e kagh dikavigha ghua Regiumin
otifi. Egha amimzaraghan, Sautin
amadaghan aminim dikavizi, e dughiar
mikezimin Puteolin otifi.
14 E kagh Kraisin adarazir marazi bat-
ifi. Ezi me 7plan aruebar uari ko ikiasa e
mikemezi, e me ko iti. Egha me ategha ghua
Romin nguibar ekiamin oto.
15 Ezi nighnizir gavgavim Iesusin itir
darazi Romin ikia e barazi e izima, me e
bativasa izi. Ezi e Apiusin biziba amadir
danganim ko Pasindian Dipenir 3pla itir
danganimin me bato. Ezi Pol men ganigha,
God minabagha an navim gavgavim ini.
16 Egha e Romin otivizi, gavmanin
gumazir dapanim Polin amamangatigha
ghaze, a uabira dipenitamin ikiti midorozir
gumazitam an ganam.

Pol Romin Akar Aghuim akuri

17 Ezi 3pla dughiaba givazima, Pol Judan
gumazir dapanibar diazi, me iza uari ak-
ufa. Ezi a kamaghin me migei, "Nan aveg-
hbuaba, ki bizitam e uan adarazi paza me
gamizir puvati, o en ovavibar arazitam iri-
azir puvati. Ezi me Jerusalemin na kalabus
gatighava, na isa Romin gumazibar dafarim
gati.
18 Ezi me nan kotiam baragha, nan gara
fo, ki arazir kuratam gamizir puvati. Ki tam
damighiva ovegham. Kamaghin amizi, me
na ataghiraghasa.
19 Ezi Judaba kamaghin aghua. Kamaghin
amizi, ki tuaviba ua puvati. Ki ghaze, Sisar
nan kotiam baragham. Ezi ki uan adarazi
akam me gasamin bizir mingaritam itir pu-
vati.
20 Ezi bizir kam bagha ki ian diazi ia ize.
Kamaghin ki ian ganiva ia ko mikimasa. Ezi
ki nighnizir gavgavim ikia mizuai bizir kam,
Israelia bar uaghan a mizuai. Bizir kam
bangin me datirighin senin kamin na ike."
21 Ezi me kamaghin Pol ikara, "E Judian
Provinsin gumaziba da akinafarir osirizir
ni migeitam inizir puvati. Ezi Judan gumazi-
tam iza eghaghanitam e geghara migirigiar
kuratam ni gamizir puvati.
22 E fo, nguibaba bar men gumazamiziba
migirigiar kurabar Judan aven itir dakozir

28:2: Ro 1:14, 1 Ko 14:11, 2 Ko 11:27, Kl 3:11 **28:2:** Rom 1:14; 2 Korin 11:27 **28:5:** Mk 16:18, Lu 10:19 **28:5:** Mak 16:18; Luk 10:19 **28:6:** Ap 14:11 **28:6:** Aposel 14:11 **28:8:** Ap 19:11, 1 Ko 12:9, 12:28, Je 5:14-15 **28:8:** Aposel 19:11; 1 Korin 12:9; 12:28; Jems 5:14-15 **28:16:** Ap 24:23 **28:16:** Aposel 24:23 **28:17:** Ap 21:33, 24:12-13, 25:8 **28:17:** Aposel 21:33; 24:12-13; 25:8 **28:18:** Ap 22:24, 25:8, 26:31 **28:18:** Aposel 22:24; 25:8; 26:31 **28:19:** Ap 25:11 **28:19:** Aposel 25:11 **28:20:** Ap 24:15, 26:6-7, 26:29, Ef 3:1-2, 2 Ti 2:9, Fm 10, 13 **28:20:** Aposel 24:15; 26:6-7; 26:29; Efesus 3:1-2; 2 Timoti 2:9; Filemon 1:10; 1:13 **28:22:** Ap 24:5, 24:14, 1 Pi 2:12, 4:14 **28:22:** Aposel 24:5; 24:14; 1 Pita 2:12; 4:14

igiar igharazir kam mɨgei. Kamaghɨn amizɨ,
e nɨn nɨghnɨzim baraghasa.”
23 Ezɨ me dughiar mam dɨborogha,
gumazir avɨriba iza Pol bagha a itir dɨpenir
kamɨn zui. Mɨzarazimɨn ghua guaratɨzimɨn,
a God Bizibagh Ativir Arazimɨn akam
geghara an gun me mɨgei. Egha Moses
Osizirir Arazibar akaba ko Godɨn akam
inigha izir gumazibar akabar, men
nɨghnɨziba fa me mɨgei. Egha me nɨghnɨzir
gavgavim akar kabar Iesusɨn ikiasa, a
pamtemɨn me mɨgei.
24 Ezɨ marazi ghaze, Pol mɨkemezir akaba
da guizbangɨra, ezɨ marazi nɨghnɨzir gav-
gavim dar ikian aghua.
25 Egha me uarira uarir tongɨn akaba
uariv sogha me mangasava amima, Pol
akar abuananamɨn me mɨgei, “Godɨn Duam
guizbangɨra ian ovavibav keme. An akam
inigha izir gumazim Aisaian akatorimɨn ka-
maghɨn ia mɨkeme:

26-27 “ ‘Nɨ gumazamizir kaba bagh mangɨ,
egh kamaghɨn me mɨkɨm:
Gumazamizir kaba uan navir averiabar
kua,
ezɨ men kuariba oraghan aghua,
ezɨ men damaziba okafi.
Me kamaghɨn amizɨ, God ghaze, markɨ,
men damaziba bizitamɨn ganighai, me
foghai,
ezɨ men kuariba oreghai, ezɨ me
foghai.
Ezɨ men naviba kuiaghirɨzɨ
me mɨgirɨgɨabagh fogha
navibagh iragha na bagha izima,
kɨ ua me inigha
me gamizɨ me deraghai.
Me kamaghɨn damuan aghua,
kamaghɨn me zurara oraghɨva,
egh deragh bizitamɨn mɨngarim
gɨfoghan kogham.
Me zurara ganɨva,
egh deragh bizitamɨn ganighan
kogham.’ ”

28-29 Egha Pol mɨgɨa ghua, kamaghɨn
mɨgei, “Kamaghɨn amizɨ, kɨ kamaghsua,
ia kamaghɨn fogh, Godɨn akurvazim, a
Kantrin Igharazibar Gumazamiziba bagha
anemadagha gɨfa. Eghtɨ me oragham!”*

30 Pol azenir pumuningɨn dɨpenir mam
ikia egha dɨpenir kam givesi. Ezɨ gumaza-
miziba an ganasa an dɨpenimɨn izima a bar
akonge.†
31 Pol God Bizibagh Ativamin Dughiamɨn
Arazimɨn akam akura, egha Ekiam Krais
Iesusɨn akabar gumazamizibar sure gami.
Egha a uaghan atiatir puvatɨzɨ, bizitam bar
an tuavim apɨrizir puvatɨ.

28:25: Ais 6:9-10, Mt 13:14 **28:26-27:** Ais 6:9-10 **28:26-27:** Aisaia 6:9-10; Jeremaia 5:21; Esekiel 12:2; Matyu 13:14; Rom 11:8 **28:28-29:** Sng 67:2, Lu 3:6, Ap 13:46-47, 18:6, 22:21, Ro 11:11 **28:28-29:** Onger Akaba 67:2; Luk 3:6; Aposel 13:46-47; 18:6; 22:21; Rom 11:11 * **28:28-29:** Fofozir gumazir mabar ghaze, mɨgirɨgɨar otevir mam uaghan itɨ. Akar kam kamakɨn, “Pol akar kam mɨkemegha gɨvazɨma, Judaba anetegha ghu. Ezɨ adarir dafar men tongɨn otozɨma me uarira uariv gɨa, akabar uariv sosɨ.” **28:30:** Ap 28:16 **28:30:** Aposel 28:16 † **28:30:** Luk azenir pumuning Pol batozir bizimɨn gun e mɨkemezir puvatɨ. Ezɨ gumazir maba ghaze, gavmanɨn gumaziba kalabusɨn a fɨrizɨ a ghua nguibar igharazibar Godɨn akam akuri. Ezɨ gumazir maba ghaze, Romɨn gavmanɨn gumaziba Pol mɨsoghezɨma an aremes. **28:31:** Ap 4:31, 28:23, Ef 6:19 **28:31:** Aposel 4:31; 28:23; Efesus 6:19

Akinafarir Pol Romin Nguibar Ekiamin Itir Sios Bagha Osirizim o Rom Akar faragha zuim

Pol kamaghin ifonge, a mangiva Romin nguibar ekiamin itir Kraisin adarazir ganasa. Kamaghin amizi, an akinafarir kam osiri. A ghaze, a dughiar otevimin me ko ikegh, gin mangi kantri Spenin Akar Aghuim akunam. Akinafarir kamin, Pol bar deraghvira bigha Iesusin Akar Aghuimin gun me migia, egha Iesusin gin zuir gumazamizibar ikirimirimin gun me migei.

Pol faragha Romin itir Kraisin adarazi migia ghaze, a zurara God ko migiava, men akurvaghasa Godin azangsisi. Egha gin an akinafarir kamin akar mingarim abigha ghaze, "Nighnizir gavgavimin tuavimra e Godin damazimin gumazamizir aghuibar otivigham." (1:17) Pol kamaghin migia ghaze, gumazamiziba bar, me Judan adarasi o Kantrin Igharazibar Gumazamiziba, me bar arazir kurabagh ami. Kamaghin amizi, God men apangkuvigh ua me iniam. Gumazamizir nighnizir gavgavim Krais Iesusin itiba, God uam me inighti, me Godin namakabar otogh Krais Iesusin aveghbuabar ikiam.

Kamaghin amizi God ua gumazitam o amizitam inighti, a ikirimirim igiam ikiam. Ezi God a ko itima, Godin Duam a gizifa. Kamaghin, ovevem ko arazir kuram ua a dikabiniva a gativaghamin gavgaviba puvati. Sapta 5, 6, 7, ko 8, Pol Godin Arazibar mingarim migiava, Godin Duamin gavgavim migei. Pol ghaze, Godin Duam, gumazamizir nighnizir gavgavim Iesusin itibar aven ikia, egha men ikirimiribar aven ingari.

Sapta 9, 10 ko 11, Pol uan osimtizir ekiar mamin gun migei. Pol uabi Judabar gumazir mam. Kar gumazamizir God fomira ua baghavira misevezíba. Ezi Judan avirir ekiam, me akirim ragha Iesus gasara. Ezi Kantrin Igharazibar Gumazamizir aviriba, me Iesusin suren gumazamizibar otifi. Ezi Judaba puvati. Ezi Pol kamaghin migei, arazir kurar kam, kar me uari men osimtizim. Me bizir ekiar God me bagh damuasa ifongezir kam me deragha a ginighnizir puvati. Ezi Polin nighnizim, gin Judan gumazamizitaba uaghan Iesusin adarazir aven izam.

Ezi Polin akinafarimin akar abuananaba, sapta 12, 13, 14, 15, ko 16, Pol Kraisin adarazi gin mangamin arazibav gei. A igharaz darazigh ifongezir arazimin migirigiar aviribagh ami. Egha a uaghan Godin ingangarim damuamin arazim migiava, gavmanin apengan ikiamin arazim migiava, igharaz darazir akurvaghamin arazim migei.

E nighnizir gavgavim Kraisin ikia tuavir kamin, e Godin damazimin dera

(Sapta 1--4)

Pol uan aposelin ingangarimin gun migei

1 Ki Pol, ki ia bagha akinafarir kam osiri. Ki Krais Iesusin ingangarir gumazir mam. Krais Iesus nan diagha ghaze, ni Godin aposelin otogham. Egha a na misevegha Akar Aghuim akunamin ingangarim na ganingi.

2 Faraghavira God akam akira ghaze, akar aghuir kam otogham. Egha akar kam inigha, an akam inigha izir gumazibav keme. Ezi me akar kam osirizi a Godin Akinafarimin iti.

3 Akar aghuir kam a Godin Otarimin gun migei. Otarir kam, a gumazamizibar min otogha, kamaghin a Atrivim Devitin ikizimin iti.

4 Egha Godin Duamin gavgavimin tuavimin, God a gamizi a ua dikavigha kamaghin en aka, a gavgavim itir Godin Otarim: A Krais Iesus, en Ekiam.

5 God kamaghin ifonge, Kantrin Igharazibar Gumazamizir maba, nighnizir gavgavim Iesusin ikiva an akamin gin mangam. Kamaghin God, Krais Iesusin ingangarimin tuavimra, a en apangkufi. Egha God, Krais bagha, aposelin ingangarim damuasa e ati.

6 Ezi ia uaghan, Krais Iesus ian diagha ghaze, ia nan adarasi, ezi ia an gin zui. Egha ia Iesusin aven itir marasi.

7 God ia gifongegha ian diagha ghaze, ia nan adarasi, egh na baghvira iki. Ezi ki akinafarir kam ia Romin nguibar ekiamin itir gumazamiziba bagha an osiri.

1:1: Ap 9:15, 13:2, 22:21, 1 Ko 1:1, Ga 1:15 **1:1:** Aposel 9:15; 13:2; 22:21; 1 Korin 1:1; Galesia 1:15 **1:2:** Ap 26:6, Ro 3:21, 16:25-26, Ga 3:8, Ta 1:2 **1:2:** Aposel 26:6; Rom 3:21; 16:25-26; Galesia 3:8; Taitus 1:2 **1:3:** Mt 22:42, Lu 1:32, Jo 1:14, Ap 2:30, Ro 9:5, Ga 4:4, 2 Ti 2:8 **1:3:** Matyu 22:42; Luk 1:32; Jon 1:14; Aposel 2:30; Rom 9:5; Galesia 4:4; 2 Timoti 2:8 **1:4:** Ap 13:33, Hi 9:14 **1:4:** Aposel 13:33; Hibru 9:14 **1:5:** Ap 26:16-18, Ro 12:3, 15:18, 1 Ko 15:10, Ga 2:7-9, Ef 3:8 **1:5:** Aposel 26:16-18; Rom 12:3; 15:18; 1 Korin 15:10; Galesia 2:7-9; Efesus 3:8 **1:7:** Nam 6:25-26, 1 Ko 1:2-3, 2 Ko 1:1, Ga 1:3, Ef 1:2, 1 Te 4:7 **1:7:** Diboboniba 6:25-26; 1 Korin 1:2-3; 2 Korin 1:1; Galesia 1:3; Efesus 1:2; 1 Tesalonika 4:7

Egha ki ghaze, en Afeziam God ko en
Ekiam Krais Iesus, aning ian apangku-
vighiva navir amirizim ia daningam.

Pol Romin nguibar ekiamin mangasa bar ifonge

8 Ki faragh kamaghin ia mikimasa.
Nguazir kamin nguibaba bar dar itir gu-
mazamiziba, me ian nighnizir gavgavimin
eghaghanim barasi. Ezi Krais Iesus na
gamima, ki bar moghira ia bagha God
minabi.
9-10 Ki bar God bagha pamten ingara, egha
uan gavgavim sara ingari, egha an Otarimin
Akar Aghuim akuri. God nan gara na gifo,
ki ia ginighnighavira iti. Ki God ko migia
zurara kamaghin an azai, a ifueghiva, a uabi
na bagh tuavitam atighti, ki ia bagh iziva ian
ganam.
11 Ki kamaghsua, ki ia damuti, Godin
Duam amir ingangarir aghuiba, ian ikiam,
eghti ian duaba gavgavigham. Kamaghin
amizi, ki ian ganasa bar ifonge.
12 Nan nighnizim kamakin, e uarira uarir
akurvagham. Ian nighnizir gavgavim nan
akurvaghti, nan nighnizir gavgavim ian
akurvagham.
13 Nan adarasi, ia kamaghin fogh, ki
dughiar aviribar izi ian ganasava amima,
bizir aviriba otiva nan tuavim apirima, ka-
maghin ki izir puvati. Ki Kantrin Igharaz-
ibar Gumazamizibar tongin ingarizi, men
aviriba navibagh ira. Kamaghira, ki ian
tongin ingarti, ian gumazamizir aviriba
navibagh iragham.
14 God Grighba ko gumazamizir Grighin
aven itir puvatizibar akurvaghasa ingan-
garim na ganingi. Fofozir gumazamiz-
iba ko, fofoziba puvatizir gumazamiziba
me uakan. Kamaghin, ki gumazamiziba
me ikarvaghamin osimtizim aterіva, ingan-
garir kam damuam.
15 Kamaghin amizi ia Romin itir gu-
mazamiziba, ki Akar Aghuim uaghan ia
mikinasa, nan navim dikafi.

Godin gavgavim, an an Akar Aghuimin aven iti

16 Ki fo, Godin gavgavim an Akar
Aghuimin aven iti. Gavgavir kam gu-
mazir nighnizir gavgavir an itiba bar
men akurvagham. A faragh Judabar
akurvagh, egh uaghan Kantrin Igharazibar
Gumazamizibar akurvagham. Kamaghin
amizi, ki Akar Aghuim akunasa aghumsizir
puvati.
17 Akar Aghuir kam, an arazir aghuir
God amizir kamin e dipon suam, e an
damazimin dera. Ezi nighnizir gavgavimin
tuavimra e an damazimin gumazamizir
aghuibar otogham. Mati akam Godin
Akinafarimin iti, "Gumazamizir nighnizir
gavgavim an itiba, God me mikim suam, me
nan damazimin dera, eghti gumazamizir
kaba zurara deraghvira ikiam."

Gumazamiziba bar akirim God gasara

18 E fo, God uan Nguibamin ikia uan
aningagharim azenimra aneka. A gumaza-
mizir akirim a gasaragha arazir kurabagh
amiba, ivezir kuram me daningam. Men
arazir kurar kam guizin akam abiri.
19 God gumazamizir kaba uabi deravira
men akazi, me an arazir aviribagh fo. Me
guizbangira fo, egha me akirim God gasara,
kamaghin amizi, God ivezir kuram me ga-
nidi.
20 God nguazimin biziba bar dar ingarizir
dughiamin ikegha, iza datirighin gumaza-
miziba bar a ingarizir bizibar gani. Tu-
avir kamin, gumazamiziba Godin arazir
mogomer maba deravira dagh fogham.
Egha me an arazir aghuibar mingarim ko
an gavgavir bar ekiar zurara itim gifos. Ka-
maghin amizi, gumazitam o amizitam kam-
aghin mikiman kogh suam, "Ki God gifozir
puvati, egha ki osimtiziba puvati." Ti pu-
vatigham!
21 Me God gifogha kamaghin nighnizir pu-
vati, "A guizbangira God." Egha an ziam
fan aghua. Egha a minabir pu. Puvati.
Men nighniziba onganizi moghin itima,
me fofozir aghuiba puvatizi, mitatem men
nighniziba avaragha dagh izifa.
22 Me ghaze, me fofozir aghuim iti. Me
guizbangira puvatigha, ongani.
23 Me Godin zurara itim akirim a gasara,
egha an ziam fer pu. Puvati. Me are-
meghamin gumazamizibar min gara, mar-
vir guaba ko, kuaraziba ko, asiziba ko, ku-

1:8: Fl 1:3, Kl 1:3-4, 1 Te 1:2, 1:8 **1:8:** Filipai 1:3; Kolosi 1:3-4; 1 Tesalonika 1:2; 1:8 **1:9-10:** Aposel 19:21; Rom 15:23; 15:32; 2 Korin 1:23; Efesus 1:16; Filipai 1:8; 1 Tesalonika 2:5; 2:10; 3:10; 2 Timoti 1:3; Jems 4:15 **1:13:** Jo 15:15-16, Ap 19:21, Ro 15:23, 16:7, Fl 4:17 **1:13:** Jon 15:15-16; Aposel 19:21; Rom 15:23; 16:7; Filipai 4:17 **1:16:** Sng 119:46, Mk 8:38, Ap 3:26, 13:46, 1 Ko 1:18-24, 2 Ti 1:8 **1:16:** Onger Akaba 119:46; Mak 8:38; Aposel 3:26; 13:46; 1 Korin 1:18-24; 2 Timoti 1:8 **1:17:** Hab 2:4, Jo 3:36, Ro 3:21-22, Ga 3:11, Hi 10:38 **1:17:** Habakuk 2:4; Jon 3:36; Rom 3:21-22; Galesia 3:11; Hibru 10:38 **1:18:** Ap 17:30, Ef 5:6, Kl 3:6, 2 Te 2:12 **1:18:** Aposel 17:30; Efesus 5:6; Kolosi 3:6; 2 Tesalonika 2:12 **1:19:** Jo 1:9, Ap 14:15-17, 17:24-28 **1:19:** Jon 1:9; Aposel 14:15-17; 17:24-28 **1:20:** Jop 12:7-9, Sng 19:1, Ap 14:17, 17:27, Hi 11:3 **1:20:** Jop 12:7-9; Onger Akaba 19:1; Aposel 14:17; 17:27; Hibru 11:3 **1:21:** Jer 2:5, Ef 4:17-18 **1:21:** Jeremaia 2:5; Efesus 4:17-18 **1:22:** Jer 10:14, 1 Ko 1:20 **1:22:** Jeremaia 10:14; 1 Korin 1:20 **1:23:** Lo 4:16-18, Sng 106:20, Jer 2:11, Ese 8:10, Ap 17:29 **1:23:** Godin Araziba 4:16-18; Onger Akaba 106:20; Jeremaia 2:11; Esekiel 8:10; Aposel 17:29

ruziba ko, ipebar marvir guabar ingara,
egha da isa dar ziaba fe.

Gumazamiziba arazir kurar igharagha garir aviribagh ami

24 Gumazamiziba God akirim a gasara, ezi
bizir kam bangin a me ataghizima men nav-
iba ifongezir arazir kuraba me dikavima,
me arazir bar kurar aghumsiziba itibar uari
gami.
25 Kamaghin amir gumazamiziba, me
Godin guizin akamin gin mangan firin,
akar ifavarimin aneti. Me biziba bar
adar ingarizir Godin kamnangin ziam fan
aghuagha, uam akirim ragha a gasara. Egha
a ingarizir bizibar ziaba fava da bagha in-
gari. God a biziba bar dar mingarim, kam-
aghin e zurazurara an ziam fi mamaghira
ikiam! Guizbangira!
26 Me God akirim a gasara, kamaghin God
akirim ragha me gasaragha me ataghizi,
me uan aghumsizim itir arazir kurabagh
ami. Ezi men amuiba poroghamibar
arazir aghuim ategha arazir kuraba amizir
igharaziba ko uari gami.
27 Kamaghira, gumaziba poroghamibar
arazir aghuim ategha naviba me dikava
mati avim men isima, me arazir kuraba gu-
mazir igharaziba ko uari gami. Gumaziba
aghumsizir araziba uarira uari gami, egh
bizir kamin me uarira uan arazir kurabar
ivezir kuram iniam.
28 Me Godin guizin fofozim suiragh a
ginighnighan aghua, kamaghin God me
ataghizi, me uan nighnizir kurar mizirizibar
gin ghua arazir bar kurar e damuan
koghamibagh amua, nighniziba bar ikufi.
29 Me arazir kurar avirir kabagh ami:
men araziba bar ikuvigha, munavin bizim
bagha navim dikafi, egha uarir apanim
gamigha, bizir aviriba itir gumazamiziba
bagha navim ikufi, egha gumazamizibav
sozima da ariaghiri, egha biziba bagha
uarir atara uari abisi, egha gumazamiz-
ibagh ifari. Egha gumazamiziba paza
me damuasa nighnisi, egha girakirangin
migirigiar kurabar gumazamizibagh ami.
30 Egha migirigiar ifavarir gumazamizir
igharazibar ziabagh asighasizibagh ami.
Egha Godin apanim gamua, egha tiraghti-
razir arazim gamua, egha uan navir ave-
riabar aven ghaze erara e bar dera, egha
me uari uan ziaba fe. Egha me uari arazir
kurar igiar mabagh ami da otifi. Egha me
uan afeziaba ko amebabar akaba batosi.
31 Me nighnizir aghuiba puvati. Egha
me uari uan akar dikirizibar gin zuir pu-
vati. Egha me igharaz darazir akurvaghan
aghuagha, men apangkuvir puvati.
32 Me fo, Godin Akinafarimin itir
Akar Gavgavim kamaghin migia ghaze,
“Gumazamizir kamaghin amiba, me ivezir
kuram inigh arimighiregham.” Gumaza-
mizir kaba Godin Akar Gavgavim gifogha,
me a batogha arazir kurar aviribagh ami.
Egha uaghan me arazir kurar kabarama
amir pu. Puvati. Me arazir kurar kabagh
amir gumazamizir igharazibar ziaba fe.

2

God gumazamizibar araziba tuisizir arazim, a guizbangira ghua bar dera

1 Kamaghin amizi, ia akaba igharaz
darazi gasir gumazamiziba, ki vaghvagh
kamaghin ia mikimasa, ni kamaghin
nighnighan marki suam, ki uabi osimtiziba
nan puvati. Ia orakigh, ni akam igharazitav
gasi, egha ni uabi arazir me amiba ni
uaghan dagh ami, kar ni akam uaghan uabi
gasi.
2 E fo, God, gumazamizir arazir kurar
kabagh amiba, men araziba tuisigha ivezir
kuram me ganidi, arazir God amir kam a
bar guizbangira ghua bar dera.
3 Ia arazir kabagh amir gumazamiziba
akam me gasa, egha ia uari arazir kaba
uaghan me ko dagh ami. Ni ghaze, God ti
akam ni gasan kogham? Bar puvati!
4 Manmaghin amizi God arazir aghuibar
ni gamua, egha dughiar ruarimin ni mizua
ikia, nin arazir kuram bagha ivezir kuram
zuamira ni ganingizir puvati. Godin arazir
aghuarir kam, ni ti an garima a ti pura
bizim? Ni uan navim giraghasa God ifuegha
arazir aghuimin ni gami. Ni foz, o?
5 Ni uan navimin suiragha gavgavigha
uan navim gighasa nighnizir puvati. Egha
arazir kamin ni uabi ivezir bar ekiar kuram
uabi garisi.
6 God gumazamiziba amizir araziba bagh
ivezim vaghvagh me daningam.
7 Gumazamizir maba arazir aghuiba
bagha gavgavigha dar gin ghua, God
ko dabirabir aghuim, ko ziar ekiam, ko
ikirimirir ikuvighan koghamim, da iniasa

1:24: Ap 7:42, 14:16, 1 Ko 6:18, Ef 4:18, 1 Te 4:4 **1:24:** Aposel 7:42; 14:16; 1 Korin 6:18; Efesus 4:18; 1 Tesalonika 4:4 **1:25:** Ais 44:20, Jer 13:25, 16:19, Amo 2:4, Ro 9:5, 1 Te 1:9, 1 Jo 5:20 **1:25:** Aisaia 44:20; Jeremaia 13:25; 16:19; Amos 2:4; Rom 9:5; 1 Tesalonika 1:9; 1 Jon 5:20 **1:26:** Wkp 18:22-23, Ef 5:12 **1:26:** Ofa Gami 18:22-23; Efesus 5:12 **1:27:** Wkp 18:22, 20:13, 1 Ko 6:9 **1:27:** Ofa Gami 18:22; 20:13; 1 Korin 6:9 **1:32:** Sng 50:18, Hos 7:3, Ro 2:2, 6:21 **1:32:** Onger Akaba 50:18; Hosea 7:3; Rom 2:2; 6:21 **2:1:** Mt 7:1, Lu 6:37, Jo 8:7-9, Ro 1:20 **2:1:** Matyu 7:1; Luk 6:37; Jon 8:7-9; Rom 1:20 **2:4:** Ais 30:18, Ro 3:25, Ef 1:7, 2:9, 2 Pi 3:9, 3:15 **2:4:** Aisaia 30:18; Rom 3:25; Efesus 1:7; 2:9; 2 Pita 3:9; 3:15 **2:6:** Sng 62:12, Snd 24:12, Mt 16:27, Jo 5:29, 1 Ko 3:8, 2 Ko 5:10, MAA 22:12 **2:6:** Onger Akaba 62:12; Aghuzir Akaba 24:12; Matyu 16:27; Jon 5:29; 1 Korin 3:8; 2 Korin 5:10; Akar Mogomem 22:12

tuavim buri. God ikirimirir zurazurara itim
gumazamizir kabar aningam.
8 Ezi gumazamizir maba uarira uari
ginighnigha, guizin akam akirim ragh a
gasaragha arazir kurabar gin zui. Eghti God
uan aningagharim isi gumazamizir kabagh
ingeghiva ivezir bar kuram me daningam.
9 Osimtizir ekiam ko mizazir kuram
gumazamizir arazir kurabagh amiba
batogham. Judaba faraghtima Kantrin
Igharazibar Gumazamiziba gin.
10 Eghti God dabirabir aghuim ko ziar
ekiam ko navir amirizim isi gumazamizir
arazir aghuibagh amibar aningam. Judaba
faraghti Kantrin Igharazibar Gumazamiz-
iba gin.
11 God ikizitam uabin toroghan kogh,
egh bar deravira gumazamizibar araziba
tuisigham.
12 Kantrin Igharazibar Gumazamiziba,
Moses Osirizir Araziba men puvati. Egha
arazir kuram gamigha, Moses Osirizir Araz-
ibar saghon ikia me ovenge. Ezi Judaba
Moses Osirizir Araziba ikia dagh fo. Egha
arazir kuram gamizi, God men gara Moses
Osirizir Arazibar aven itir akamin gin ghua
men araziba tuisisi.
13 E fo, gumazitam o amizitam Moses
Osirizir Araziba pura da baragha, Godin
damazimin derazir pu. Puvati. Gumaza-
mizir Moses Osirizir Arazibar gin zuibara,
God me migia ghaze, me an damazimin
dera.
14 Kantrin Igharazibar Gumazamiziba,
me Moses Osirizir Araziba puvati. Egha
men marazi uan nighnizimra arazir
aghuibar gin zui, ezi arazir kaba Moses
Osirizir Araziba mirara zui. Me Moses
Osirizir Araziba puvati, egha dar aven
itir arazir aghuibar gin zui. Arazir kam
kamaghin en aka, arazir aghuiba men
nighnizimin iti me fo, me manmaghin
damuam.
15 Me amir arazir kamin e fo, God Moses
Osirizir Arazibar akam men navir averi-
abar an osirizima an azenim giri. Dughiar
maba men nighnizimra akam me gasi; egha
dughiar maba men nighnizim ghaze, ia de-
raviram ami. Kamaghin amizi, nighnizir
men navir averiabar aven itir kam uaghan
kamaghin en aka, Moses Osirizir Araziba
guizbangira men navir averiabar aven iti.
16 Kamaghin amizi, Akar Aghuir ki
kurim kamaghin migei, God gumazamiziba
bar men navir averiabar itir nighnizir
mogomeba tuisighamin dughiam, gu-
mazamizir kabar nighnizibara arazir
kurar me amiziba bagh men araziba
tuisigham. God gumazamizibar araziba
bagh me tuisighamin ingangarim isava,
Krais Iesusin dafarim gati.

Judaba ghaze, Moses Osirizir Araziba men akurvasi

17 Ezi datirighin ia manmaghin ami? Ia
ghaze, erara e Judaba; e Moses Osirizir
Arazibagh isin tu. Egha ia uari fa ghaze, e
Godin adarasi, erara God uabin toro.
18 Kamaghin ia God ifongezir arazibagh
fo. Moses Osirizir Araziba ian sure gami, ezi
ia fo, arazir manaba dera, o da ikufi.
19-20 Ia kamaghin nighnisi, Moses Osirizir
Araziba fofozimin mingarir aghuim ko
guizin akaba bar e ganingi. Kamaghin ia
ghaze, e gumazamizir damazir okavirizba
tuavim men akakasi. Egha mitatemin
itir gumazamiziba, angazangarim men
akakasi. Egha gumazamizir onganiba
fofozim me ganiga, borir dozibar sure gami.
21 Guizbangira, ia marazir sure gami.
Egha manmaghsua ia uari sure damuan
aghua? Ia kamaghin akam akuri, biziba
okiman marki. Egha iarara biziba okei.
22 Ia ghaze, poroghamiba uari isi arazir
kurabar amuan marki. Egha ia uaghan
kamaghin ami. Ia ghaze, e asebar marvir
guaba, bar dar aghua. Egha manmaghsua
dar dipenibar ghua, marvir guaba okei.
23 Ia uarira uan ziaba fa ghaze, "E Moses
Osirizir Araziba iti." Egha ia dar gin man-
gan aghua. Egha arazir kamin ia Godin
ziam gasighasisi.
24 Ia fo, Godin Akinafarim bizir kamin
migirigiam iti, "Ia Judaba, ian arazir kuraba
bangin, Kantrin Igharazibar Gumazamiz-
iba Godin ziam gasighasisi."

Guizin mikarzir mogomer dighorimin arazim

25 Ia guizbangira Moses Osirizir Araz-
ibar gin mangiti, ian arazir mikarzir
mogomemin inim aghorim a dera. Egh ia
Moses Osirizir Arazibar gin mangan koghti,

2:8: Ro 1:18, 2 Te 1:8 **2:8:** Rom 1:18; 2 Tesalonika 1:8 **2:9:** Amo 3:2, Lu 12:47-48, Ro 1:16, 1 Pi 4:17 **2:9:** Amos 3:2; Luk 12:47-48; Rom 1:16; 1 Pita 4:17 **2:11:** Lo 10:17, 2 Sto 19:7, Jop 34:19, Ap 10:34, Ga 2:6, Ef 6:9, Kl 3:25, 1 Pi 1:17 **2:11:** Godin Araziba 10:17; 2 Eghaghaniba 19:7; Jop 34:19; Aposel 10:34; Galesia 2:6; Efesus 6:9; Kolosi 3:25; 1 Pita 1:17 **2:13:** Mt 7:21, Je 1:22-25, 1 Jo 3:7 **2:13:** Matyu 7:21; Jems 1:22-25; 1 Jon 3:7 **2:14:** Ap 10:35 **2:14:** Aposel 10:35 **2:15:** Matyu 25:31; Aposel 10:42; 1 Timoti 1:11; 2 Timoti 2:8; 4:1; 4:8 **2:17:** Ais 45:25, Jo 8:33, 2 Ko 11:22, Je 2:19 **2:17:** Aisaia 45:25; Jon 8:33; 2 Korin 11:22 **2:19-20:** Mt 15:14, 23:16-19, Lu 18:9, Jo 9:34, 9:40, Ro 6:17, 2 Ti 1:13, 3:5, 3:15 **2:19-20:** Matyu 15:14; 23:16-19; Luk 18:9; Jon 9:40; Rom 6:17; 2 Timoti 3:5; 3:15 **2:21:** Sng 50:16-21, Mt 23:3-4 **2:21:** Onger Akaba 50:16-21; Matyu 23:3-4 **2:24:** Ais 52:5, Ese 36:20-23 **2:24:** Aisaia 52:5; Esekiel 36:20-23 **2:25:** Jer 4:4, 9:25, Ga 5:3 **2:25:** Jeremaia 4:4; 9:25; Galesia 5:3

ian mikarzir mogomemin inim aghorir arazim pura bizimin oto.
26 Eghti Kantrin Igharazimin Gumazitam, a mikarzir mogomemin inim atuzir puvatizir gumazim, Moses Osirizir Araziba bar dar gin mangiti, God an ganigh mikim suam, a mati gumazir me mikarzir mogomer inim atuzim.
27 Ia Judaba guizbangira Moses Osirizir Arazibar akinafarim iti, ezi me ian mikarzir mogomebar iniba aghore. Ezi ia deravira Moses Osirizir Arazibar gin zuir puvati. Ezi Kantrin Igharazibar Gumazamiziba, Moses Osirizir Araziba deravira dar gin zui, ezi me men mikarzir mogomebar iniba aghorezir puvati. Bar guizbangira, ia Judaba, Moses Osirizir Arazibar gin mangan koghti, Kantrin Igharazibar Gumazamiziba ian araziba tuisigh egh mikim suam, ian araziba ikufi.
28 Akar kamin mingarim kamakin: mikarzir mogomer iniba aghorir arazim gumazitam damuti, a guizin Judan gumazimin otoghan kogham. Mikarzir mogomemin inibar aghorir arazim a inivafizimin bizim pu.
29 Puvati. Guizin Judan gumazim a kamakin: an nighnizim ko navir averiam Judan gumazimin iti. Guizin mikarzir mogomer inir dighorim, a uaghan gumazimin nighnizim ko navir averiamin aven ikegh otivam. Guizin mikarzir mogomer inir dighorim, a Moses Osirizir Arazibar gin zuir tuavimin otivir puvati. Kar bizir Godin Duamin tuavimin otivim. Gumazir kamaghin amim, gumazamizibar damazimin ziar aghuim isir puvati. Egha Godin damazimin a ziar aghuim isi.

3

God deravira uan akamin gin zui

1 E fo, mikarzir mogomemin inimin dighorim a pura inivafizimin bizim puvati. Ezi kamaghin Judaba ti manmaghin Kantrin Igharazibar Gumazamizibagh afira? Ezi bizir aghuir manaba mikarzir dighorimin arazimin otifi?
2 God bizir bar aghuir aviriba Judabagh aningi! Bar bizir ekiam, God uan akam isa Judabagh aniga ghaze, ia deravira a geghuv an ganam.
3 Bar guizbangira, Judan marazi akar kam deravira an gin zuir puvati. Eghti God manmaghin damuam? Me nighnizir gavgavim Godin ikian koghti, bizir kam God damighti, a uan akamin gin mangan kogham, o?
4 Bar puvati! Gumazamiziba bar moghira ifari, ezi God uabira zurara guizbangira migei. Godin Akinafarimin osizirim kamaghin migei:

"God, ni migeima, gumazamiziba fo, ni guizbangira migei.
Egh me nin araziba tuisighiva, me fogh suam, ni arazir kuratam itir puvati."

5 Ezi manmaghin ami? E kamaghin mikim suam, en arazir kuraba ti Godin arazir aghuiba azenim garisi? O, e kamaghin mikim suam, God en arazir kuraba ikarvagha ivezir kuraba e ganiga, kamaghin a ti arazir kuram gami? (Migirigiar kaba, nguazimin itir gumazamizibar migirigiabar min zui.)
6 Bar puvati! God deraghan koghiva, manmaghin gumazamiziba bar men araziba tuisigham? Bar puvati, an araziba dera, kamaghin amizi a gumazamizibar arazir kuraba ikarvasi.
7 Gumazitam o amizitam kamaghin mikim suam, "Nan akar ifavarim, Godin guizin akam gamizi, an azenim giri, egha an ziam gamima an ekefe. Egh manmagh su, God na mikim suam, ki gumazir arazir kuram gamim, egh nan arazir kuram ikaragham?"
8 Migirigiar onganir igharazir mamra kara: "Aria, e arazir kuram damutima arazir aghuim otivam." Gumazamizir maba akam na gasa ghaze, ki kamaghin bizibav gei! Kamaghin God me gasighasighti, bar deragham.

Gumazamiziba Godin damazimin derazir puvati

9 Ezi manmaghin ami? E Judaba ti Kantrin Igharazibar Gumazamiziba Godin damazimin me gafira? Bar puvati! Ki mikemegha gifa, Judaba ko Kantrin Igharazibar Gumazamiziba sara, arazir kurabar gavgavim bar e avarazi e an apengan iti.
10 Godin Akinafarim bizir kam kamaghin a migei:

"Gumazamiziba bar moghira,
men tav arazir aghuitam bar a gamizir puvati.
Bar puvati.

2:26: Ga 5:6 **2:26:** Galesia 5:6 **2:28:** Jo 7:24, 8:39, Ro 9:6-7 **2:28:** Jon 7:24; 8:39; Rom 9:6-7 **2:29:** Lo 30:6, 1 Ko 4:5, 2 Ko 10:18, Kl 2:11, 1 Pi 3:4 **2:29:** Godin Araziba 30:6; 1 Korin 4:5; 2 Korin 10:18; Kolosi 2:11; 1 Pita 3:4 **3:2:** Lo 4:7-8, Sng 147:19-20, Ro 2:18, 9:4 **3:2:** Godin Araziba 4:7-8; Onger Akaba 147:19-20; Rom 2:18; 9:4 **3:3:** Ro 9:6, 10:16, 11:29, 2 Ti 2:13, Hi 4:2 **3:3:** Rom 9:6; 10:16; 11:29; 2 Timoti 2:13; Hibru 4:2 **3:4:** Sng 51:4, 62:9, Jo 3:33 **3:4:** Onger Akaba 51:4; 62:9; Jon 3:33 **3:5:** Rom 6:19; Galesia 3:15 **3:8:** Ro 5:20, 6:1, 6:15 **3:8:** Rom 5:20; 6:1; 6:15 **3:9:** Ro 1:18-2:24, 3:23 **3:9:** Rom 1:18--2:24; Rom 3:23 **3:10:** Sav 7:20 **3:10:** Fofozir Gumazim 7:20 **3:10:** Onger Akaba 14:1-3; 53:1-3

11 Gumazitam fofozir aghuim itir puvati.
Gumazitam God buri puvati.
12 Gumazamiziba bar tuavir aghuim ataki.
Gumazamiziba bar pazav ami.
Men tav arazir aghuitam bar a gamizir puvati.
Bar puvati.
13 Men akar toriba mati gumazamizir mozziba akaba akari;
kamaghin amizi me migeima ovevem otifi.
Me akar ifavarir bar aviribagh ami.
Me gumazibagh asighasighasa migeir akaba,
men akatoribar ikia
mati kuruzim imezir kuram an aven iti.
14 Dughiaba zurara me akavghuriaba gumazamizibagh arigha,
migirigiar gumazamizibagh asighasisibagh amua
osimtiziba me garisi.
15 Me zurara atamra ghua
gumazamizir arazir kurabagh amir puvatizibav sozi,
me ariaghiri.
16 Me aruava bizir gumazamizibar dabirabim gasighasizibagh amua,
mizaziba ko osimtiziba me garisi.
17 Me navir amirizimin tuavim gifozir puvatigha
igharaz darazi ko deragha apiaghiri puvati.
18 Me tong Godin atiatia
an apengan itir puvati.
Bar puvati.”

19 E fo, God kamaghin ifonge, an kotin dughiamin Judaba ko Kantrin Igharazibar Gumazamiziba sara, me Godin arazir gumazamiziba tuisizim riagh migirigiatam damighan kogham. Kamaghin God, Moses Osirizir Araziba isa, Judabagh aningi. Eghti me dar gin mangi dar apengan ikiam.

20 E fo, tav Moses Osirizir Arazibar gin mangiti, God kamaghin mikiman kogham, ni nan damazimin dera. Puvati. Gumazamizir Moses Osirizir Arazibar gin mangasava amiba, me uan arazir kurabar gara fo, kar arazir kuram.

Gumazir nighnizir gavgavim Kraisin itim, God ghaze, a nan damazimin dera

21 Ezima tuavir e Godin damazimin derazim, a datirighin azenim giri. A Moses Osirizir Arazibar gin zuir tuavimin otozir puvati. A tuavir igharazimin oto. Mosesin Osiziriba, ko Godin akam inigha izir gumazibar Akinafariba bizir kamin gun migei.

22 Bizir kam kamakin, gumazamiziba bar nighnizir gavgavim Krais Iesusin ikiti, God suam ia nan damazimin dera. Tuavir igharazitam ua itir puvati.

23 Gumazamiziba bar moghira arazir kuram gamigha, Godin angazangarimin saghon ikia an aven mangan ibura.

24 Ezi God en apangkuvigha Krais amizir ingangarimin a uam e givezegha ghaze, e an damazimin dera. E uan ingangaritamin Godin damazimin derazir pu. Puvati. Kraisin Iesusin ingarim bangin, God bizir aghuir kam isa puram e ganingi.

25 God kamaghin ifonge, Krais aremeghiva, tuavir kamin a gumazamizibar amuti, men arazir kuraba gin amadagham. Bizir kam bagha, God Krais amisefe. Eghti tina nighnizir gavgavim Iesusin ikiti, God suam, ni nan damazimin dera. Kraisin ovevemin tuavimin, God uabi en akagha ghaze, a uabi bar dera. Fomira God gumazamizibar asughav ikia, zuamira men arazir kurabar ivezir kuram da ikarazir puvati.

26 Egha datirighin dughiar kam God uabi en akagha ghaze, a uabi bar dera. A uan arazir aghuim kamaghin en aka, eghti gumazamiziba nighnizir gavgavim Iesusin ikiti, a suam, ia nan damazimin dera.

27 Eghti e tizim bagh uarira uan ziaba fam? Biziba bar puvati. E kamaghin mikiman kogham, e Moses Osirizir Arazibar gin zuima God e migia ghaze, e dera. Bar puvati. Gumazamiziba nighnizir gavgavim Iesusin ikiti, God suam, ia nan damazimin dera.

28 E fo, Moses Osirizir Arazibar gin zuir tuavir kam gumazitam gamizi, a Godin

---

3:13: Sng 5:9, 140:3, Je 5:16 **3:13:** Onger Akaba 5:9; 140:3 **3:14:** Sng 10:7 **3:14:** Onger Akaba 10:7 **3:15:** Aghuzir Akaba 1:16; Aisaia 59:7-8 **3:18:** Sng 36:1 **3:18:** Onger Akaba 36:1 **3:19:** Jo 10:34, Ro 1:20, 2:2, 3:9, 3:23 **3:19:** Jon 10:34; Rom 1:20; 2:2; 3:9; 3:23 **3:20:** Sng 143:2, Ap 13:39, Ro 7:7, Ga 2:16, Ef 2:8-9, Ta 3:5 **3:20:** Onger Akaba 143:2; Aposel 13:39; Rom 7:7; Galesia 2:16; Efesus 2:8-9; Taitus 3:5 **3:21:** Ap 10:43, 15:11, 26:22, Hi 11:4, 1 Pi 1:10 **3:21:** Aposel 10:43; 15:11; 26:22; Hibru 11:4; 1 Pita 1:10 **3:22:** Ro 1:17, 10:12, Ga 2:16, 3:28, Kl 3:11 **3:22:** Rom 1:17; 10:12; Galesia 2:16; 3:28; Kolosi 3:11 **3:23:** Ro 3:9, 5:2, 11:32, Ga 3:22 **3:23:** Rom 3:9; 5:2; 11:32; Galesia 3:22 **3:24:** Ro 5:1, Ef 1:7, 2:8, Kl 1:14, 1 Ti 2:6, 1 Pi 1:18-19 **3:24:** Rom 5:1; Efesus 1:7; 2:8; Kolosi 1:14; 1 Timoti 2:6; 1 Pita 1:18-19 **3:25:** Ap 13:38-39, 17:30, Ef 1:7, Kl 1:20, Hi 9:15 **3:25:** Aposel 13:38-39; 17:30; Efesus 1:7; Kolosi 1:20; Hibru 9:15 **3:27:** Ro 2:17, 2:23, 1 Ko 1:29-31, Ef 2:9 **3:27:** Rom 2:17; 2:23; 1 Korin 1:29-31; Efesus 2:9 **3:28:** Ap 13:38-39, Ro 3:20-22, 8:3, Ga 2:16 **3:28:** Aposel 13:38-39; Rom 3:20-22; 8:3; Galesia 2:16

damazimin derazir puvati. Nighnizir gavgavim itir gumazamiziba, merara Godin damazimin dera.

29-30 Ezi manmaghin ami, God ti Judabar Godra? O, a ti Kantrin Igharazibar Gumazamiziba sara, men God? Are. A Judaba ko Kantrin Igharazibar Gumazamiziba bar moghira men God. Godin vamira iti. Egha a gumazir uan mikarzir mogomebar iniba aghoreziba, men nighnizir gavgavimin garava, uaghan gumazir uan mikarzir mogomebar iniba aghorezir puvatiziba, men nighnizir gavgavimin gari. Egha ghaze, ia nan damazimin dera.

31 Ezi manmakin? E kamaghin mikim suam, nighnizir gavgavim bar bizir ekiam, egh e ti suam, Moses Osirizir Araziba pura bizim? Bar puvati. E kamaghin mikim suam, Moses Osirizir Araziba da gavgavigha ingangarim iti.

4

God Abraham dibora ghaze, a nan damazimin dera

1 Kamaghin amizi, e Abraham ginighnigham, an en min nguazir kamin gumazir mam, egha en ovavim. Bizir tizim guizin a bato?

2 Ia nighnigh: Abraham arazir aghuibar amuti, God suam ni nan damazimin dera, eghti bizir kam bagh Abraham uan ziam fam. Ezi bizir kam guizin bizim puvati. Abraham tuavir kamin Godin damazimin gumazir aghuim otozir puvati. Abraham bizir kam bagh uan ziam fan kogham.

3 Godin Akinafarim ghaze, “Abraham nighnizir gavgavim Godin itima, God an nighnizir gavgavim bagha a dibora ghaze, ni nan damazimin dera.”

4 Gumazim ingangarim gamima, me ivezim a ganidi. Ivezir kam, a bizir aghuir me pura a ganidir puvatizim. Puvati. Kar an ingangarimin ivezimra.

5 Eghti gumazitam o amizitam Godin damazimin gumazir aghuimin min otivsi, a manmaghin damuam? An arazir aghuim bagh pamten ingaran marki. Puvati. A nighnizir gavgavim Godin iki suam, God arazir kurabagh amizir gumazim dipon suam, ni nan damazimin dera. God gumazir kam o amizir kamin nighnizir gavgavimin garava a mega ghaze, ni nan damazimin dera.

6 Devit uaghan akar otevir kam gamua ghaze, gumazamizir arazir aghuibagh amir puvatiziba, God ghaze, me nan damazimin dera. Gumazamizir kaba, me bar akongegh. Devit kamaghin migei:

7 “Gumazamizir arazir kurabagh amiba,
God men arazir kuraba gin amadagha da avara,
eghti gumazamizir kaba bar akuegham.
8 Gumazamizir arazir kurabagh amiba,
God men arazir kuram mengvira ikian koghti,
gumazamizir kaba bar akuegham.”

9 Bar akongezir arazir kam, ten bizim? A gumazir uan mikarzir mogomebar iniba aghorezibar bizimra? O, gumazir mikarzir mogomebar iniba aghorezir puvatiziba uaghan, men bizim? Ia deravira nighnigh. E kamaghin migei, “Abraham nighnizir gavgavim Godin itima, God an nighnizir gavgavim bagha a dibora ghaze, ni nan damazimin dera.”

10 Ia nighnigh, dughiar manamra God ghaze, ni nan damazimin dera? Dughiar a tighar uan mikarzir mogomemin inim aghoramim, an a mikemez, o? Dughiar a uan mikarzir mogomemin inim atugha givazimin gin, an a mikeme? Guizbangira, Abraham tighar uan mikarzir mogomemin inim aghoramin dughiamin God ghaze, ni nan damazimin dera!

11 Ezi gin, me an mikarzir mogomemin inim atu. God mikarzir mogomemin inimin dighorimin arazim a ganingi, eghti me Abrahamin duar kurimin gan fogh suam, dughiar a tighar mikarzir mogomemin inim aghoramim a nighnizir gavgavim Godin iti. Ezi bizir kam bagha God ghaze, ni nan damazimin dera. Kamaghin amizi, Abraham gumazamizir nighnizir gavgavim Godin itibar ovavimin min oto. Gumazir kaba, me gumazir mikarzir mogomemin inim aghorezir puvatiziba. Egha nighnizir gavgavim Godin itima God ghaze, ia nan damazimin dera.

12 Egha Abraham uaghan mikarzir mogomebar iniba aghorezir marazir ovavim, me pura mikarzir mogomebar iniba aghorezir pu. Puvati. Me mikarzir mogomebar iniba aghoregha, me uaghan en ovavim Abrahamin arazibar gin ghua, nguazir kamin ikia nighnizir gavgavim Godin iti, mati Abraham, dughiar a tighar mikarzir mogomemin inim aghoramimin, a nighnizir gavgavim Godin iti.

3:29-30: Godin Araziba 6:4; Rom 4:11-12; 10:12; Galesia 3:8; 3:20; 3:28 **3:31:** Mt 5:17, Ro 8:4 **3:31:** Matyu 5:17; Rom 8:4 **4:2:** Ro 3:20, 3:27-28 **4:2:** Rom 3:20; 3:27-28 **4:3:** Stt 15:6, Ga 3:6, Je 2:23 **4:3:** Jenesis 15:6; Galesia 3:6; Jems 2:23 **4:4:** Ro 11:6 **4:4:** Rom 11:6 **4:7:** Onger Akaba 32:1-2 **4:9:** Ro 4:3 **4:9:** Rom 4:3 **4:11:** Stt 17:10, Lu 19:9, Ga 3:7 **4:11:** Jenesis 17:10; Luk 19:9; Galesia 3:7 **4:12:** Mt 3:9 **4:12:** Matyu 3:9 **4:13:** Stt 17:4-6, 22:17-18, Ga 3:29 **4:13:** Jenesis 17:4-6; 22:17-18; Galesia 3:29

God Abraham ko dikirizir akam

13 Fomira God akar dikirizim Abraham
ko an gin zuir ovaviba me ganiga ghaze,
a nguazir kam me daningam. Abraham,
Moses Osirizir Arazibar gin zuir puvatizi,
God a ko akar dikirizim gami. Puvati, Abra-
ham nighnizir gavgavim Godin itima, God
ghaze, ni nan damazimin dera. Egha God
Abrahamin nighnizir gavgavimin ganigha,
kamaghin a ko akar dikirizim gami.
14 Gumazitam o amizitam Moses Osirizir
Arazibar gin mangiva a Godin akar
dikirizimin biziba initi, kamaghin an
nighnizir gavgavim a pura bizimin otozi,
Godin akar dikirizim gavgaviba puvatighai.
15 E kamaghin fo, Moses Osirizir
Araziba itima gumazamiziba dar gin
zuir puvatizima bizir kam God gamima
a men aningazi. Moses Osirizir Araziba
puvatightima, e kamaghin mikiman
kogham, gumazamiziba Moses Osirizir
Arazibar akaba batosi.
16 God kamaghin ifonge, a Abrahamin
gin zuir ovavibar apangkuvighiva akar
dikirizim me daningam. Kamaghin amizi,
God Abrahamin nighnizir gavgavimin
ganigha, a gisin akar dikirizim Abraham
koma a gami. Gumazamizir Moses Osirizir
Arazibar gin zuibara, bizir kaba inian
kogham. Puvati. Tina Abrahamin min
nighnizir gavgavim ikiva me uaghan bizir
kaba iniam. Kamaghin, Abraham bar en
afeziam.
17 Kamaghin amizi Godin Akinafarim ka-
maghin migei, "Ki ni damighti ni kantrin
aviribar afeziamin otogham." Akar dikirizir
kam, God uabi a gamizi an an damazimin
gavgafi. Godin kamra, Abraham nighnizir
gavgavim an iti. Egha Godin kamra, a
gumazamizir ovengezibagh amima me ua
dikafi, egha a pura migeima bizir faragha
itir puvatiziba, da otifi.*
18 Abraham fozir puvati, God manmaghin
uan akar dikirizim damighti an otivam.
Egha a guizbangira nighnizir gavgavim
Godin ikia, bizir aghuir a fogha iniamiba
bagha mizuai iti. Egha kamaghin a "Kantrin
aviribar afeziamin oto." Godin Akinafarim
mikemezi moghin, "Nin ovavir boriba bar
avirasemegham."
19 Abraham fo, an mikarzim bar ghurigha
mati aremezir gumazim. Egha a 100plan
azenibar roghira ghu. Egha a fo, an amuim
Sara boritam batan kogham, a navim ronge.
20-21 Egha Abraham uan nighnizir gav-
gavim anetaghizir puvati. Egha Godin akar
dikirizim ginighnigha navir pumuningin
itir puvati. An nighnizir gavgavim a
gamima a bar gavgavigha Godin ziam fe. A
bar fo, God uan akar dikirizimin gin mangi
bizir kam damuamin gavgavim iti.
22 Kamaghin God Abrahamin nighnizir
gavgavim ginighnigha a dibora ghaze, a nan
damazimin dera.
23 Akar kam Godin Akinafarimin iti, "God
a dibora ghaze, a nan damazimin dera." Kar
an Abrahamra migeir puvati.
24 Kar uaghan en migirigiam. E uaghan
nighnizir gavgavim Godin iti. God en
Ekiam Iesus gamizi a ua mozimin dikafi,
ezi e nighnizir gavgavim an iti. Kamaghin
amizi God uaghan e dipon suam, ia nan
damazimin dera.
25 En arazir kuraba bagha, God Iesus
isa gumazir kurabar dafarim gatizi me a
misoghezi, an areme. E an damazimin
deraghasa, an e bagha Iesus gamizi a ua
mozimin dikafi.

E Krais ko aremegha uaghan a ko angamira iti

5

(Sapta 5--8)

E datirighin Godin damazimin dera

1 E nighnizir gavgavim Godin itima, tu-
avir kamin God ghaze, e an damazimin
dera. Kamaghin, en Ekiam Krais Iesus an e
gamizi, e navir vamira God ko iti.
2 E Krais nighnizir gavgavim an itima, tu-
avir kamin an e inigha God bagha ghuzima,
e datirighin Godin apangkuvimin aven iti. E
fo, e Godin ziar ekiam ko dabirabir aghuim
a ko a iniasa, bizir kam mizuai ikia bar
akonge.
3 Egha e bizir kabanangira bagha bar
akongezir puvati. E fo, e osimtizibar aven

4:14: Ga 3:18 **4:14:** Galesia 3:18 **4:15:** Ro 3:20, 5:13, 5:20, 7:8, 2 Ko 3:7-9, Ga 3:10, 3:19 **4:15:** Rom 3:20; 5:13; 5:20; 7:8; 2 Korin 3:7-9; Galesia 3:10; 3:19 **4:16:** Ro 3:24, Ga 3:7, 3:22 **4:16:** Rom 3:24; Galesia 3:7; 3:22 **4:17:** Stt 17:5, Ais 48:13, 1 Ko 1:28, Ef 2:1, 2:5, 1 Pi 2:10 **4:17:** Jenesis 17:5; Aisaia 48:13; 1 Korin 1:28; Efesus 2:1; 2:5; 1 Pita 2:10

* **4:17:** Grighin akam, vezin kam deragha bigha mikemezir puvati. Marazi nighnigha ghaze, vezin kam kamaghin migei, "Abraham, Godin damazimin en ovavir afeziam." **4:18:** Stt 15:5, Hi 11:1 **4:18:** Jenesis 15:5; Hibru 11:1 **4:19:** Stt 17:17, 18:11, Hi 11:11-12 **4:19:** Jenesis 17:17; 18:11; Hibru 11:11-12 **4:20-21:** Onger Akaba 115:3; Hibru 11:19 **4:22:** Stt 15:6 **4:22:** Jenesis 15:6 **4:24:** Ap 2:24, 13:30, Ro 15:4, 1 Pi 1:21 **4:24:** Aposel 2:24; 13:30; Rom 15:4; 1 Pita 1:21 **4:25:** Ais 53:4-5, 1 Ko 15:17, 2 Ko 5:21, Ga 1:4, 1 Pi 1:21 **4:25:** Aisaia 53:4-5; 1 Korin 15:17; 2 Korin 5:21; Galesia 1:4; 1 Pita 1:21 **5:1:** Jo 16:33, Ro 3:24, 3:28-30, 4:24, Ef 2:14, Kl 1:20 **5:1:** Jon 16:33; Rom 3:24; 3:28-30; 4:24; Efesus 2:14; Kolosi 1:20 **5:2:** 1 Ko 15:1, Ef 2:18, 3:12, Hi 3:6, 10:19 **5:2:** 1 Korin 15:1; Efesus 2:18; 3:12; Hibru 3:6; 10:19 **5:3:** Ap 5:41, 2 Ko 12:10, Fl 2:17, Je 1:2-3, 1 Pi 1:5-7, 3:14 **5:3:** Aposel 5:41; 2 Korin 12:10; Filipai 2:17; Jems 1:2-3; 1 Pita 1:5-7; 3:14

iti, eghti osimtiziba e damuti, e tugh gavgavighamin arazim gifogham. Kamaghin amizi e bar akonge.

4 E tugh gavgavighti, God migirigiar aghuim e damuam. Eghti an migirigiar kam e damuti, e bizir aghuir gin izamiba bagh mizuam iki suam, e da iniam.

5 God uan Duamin, an arazir gumazamizibagh ifongezim e gingezi, a bar en navibagh izifa. Kamaghin amizi, e Godin bizir aghuiba bagha mizua, egha bar fo, e pura mizuai puvati, da guizbangira otivam.

6 E uarira uarir akurvaghan iburazir dughiamin, Krais e gumazamizir kuraba bagha areme. An ovevem, God inabazir dughiamin oto.

7 Guizbangira, gumazir aghuimin akurvaghsi aremeghamin bizim bar oseme. Ezi ti dughiar vabara, tarazi ti, gumazir aghuitam bagh aremegham.

8 Ezi e arazir kurabagh amuavira itir dughiamin, Krais en akurvaghasa areme. Arazir kamin, God bar e gifongezir arazim en aka.

9 Bizir bar ekiam, Krais e bagh aremezi, tuavir kamin God en gara ghaze, ia nan damazimin dera. Kamaghin amizi e fo, gin Godin kotiamin dughiamin an aningagharim otoghti, a dughiar kam guizin uaghan en akurvagham.

10 E faragha Godin apaniba, ezi an Otarimin ovevemin an e gamizi e an namakaba. Datirighin e an namakaba, ezi Iesus angamira ikiava, kamaghin bar guizbangira a en akurvagham.

11 Uaghan bizir mam kamakin, en Ekiam Krais Iesus e gamizi e guizin Godin namakabara, kamaghin e bar akonge.

Adamin aven, ovevem oto, ezi Kraisin aven, ikirimirir zurara itim oto

12 Kamaghin amizi, gumazir vamira arazir kuram gami, ezi tuavir kamin arazir kuraba nguazir kamin oto. Ezi nguazir kamin gumazamiziba arazir kurabagh amima, ovevem oto. Ezi gumazamiziba bar arazir kurabagh amima, ovevem bar me bato.

13 E fo, fomira Moses Osirizir Arazibar tighar otivamin dughiam, dughiar kamin arazir kuraba nguazir kamin iti. Ezi Moses Osirizir Araziba itir puvatizi, God gumazamizibar arazir kurar kaba medir puvati.

14 Ezi Adamin dughiamin ikegha ghua Mosesin dughiamin, ovevem gumazamiziba gativagha me avara. Gumazir maba Adamin min arazir kuratam gamizir puvati, men arazir kuraba ighara. Ezi ovevem uaghan me avara. Ezi Adam mati Gumazir Izamimin nedazim.

15 Ezi Godin apangkuvir a pura aningizim, an Adam amizir arazir kuramin min amir puvati. Guizbangira, gumazir vamira Adam arazir kuram gamizi, tuavir kamin gumazamizir aviriba ariaghire. Ezi gumazir vamira Krais Iesus an apangkuvimin, God e gamizi, e an damazimin dera. Ezi Godin apangkuvimin gavgavim bar ovevemin gavgavim gafira. Bizir kam, a gumazamizir aviriba pura me ganingizi, a me gizifa!

16 Egha uaghan God puram e ganingizir bizim ko, gumazir vamiran arazir kuramin otozir bizim, aning uaghara zuir puvati. Aning arazir vamira e gamir pu. Bar puvati. Gumazir kam arazir kurar vamira gamizi, God gumazamiziba me tuisigha ghaze, ia bar ikuvigham. Egha God puram e ganingizir bizim kamakin, gumazamiziba arazir kurar aviribagh amima, God men apangkuva gari, mati me arazir kuratam gamizir puvati.

17 Guizbangira, gumazir vamira Godin akam batoke, ezi an arazir kuramin ovevem gumazamiziba bar me gatifa. Ezi God uan apangkuvim gumazamiziba avarazi a me gizifa, ezi a ghaze, ia nan damazimin dera. Kar a pura aningizir bizim. Egh gumazir vamira Krais Iesusin ingangarimin, tina God pura anidir bizim iniva, a Krais ko ikiva bizibagh ativagh dar ganam. Egh me kamagh ikiva me bizibagh ativaghamin gavgavim, ovevemin gavgavim gafiragham.

18 Kamaghin amizi, e deravira akar kam ginighnigham. Gumazir mam arazir kurar vamiram amizi, God ghaze, gumazamiziba bar moghira bar ikufi. Kamaghira, Gumazir Igharazir Vamira arazir aghuir Godin damazimin derazim gami. Kamaghin amizi God gumazamiziba bar men gari, me mati arazir kuratam gamizir puvati. Egh God zurara itir ikirimirir aghuarim me daningam.

19 Gumazir vamira Godin akam baraghizir puvati, ezi an arazir kam gumazamizir aviribagh amizi, me arazir kurabagh amir gumazamizibagh ava. Kamaghira Gumazir Vamira Godin akam

5:5: Sng 22:5, 25:20, 2 Ko 1:22, Ga 4:6, Ef 1:13-14, Hi 6:18-19 **5:5:** Onger Akaba 22:5; 25:20; 2 Korin 1:22; Galesia 4:6; Efesus 1:13-14; Hibru 6:18-19 **5:6:** Ro 4:25, 5:8-10 **5:6:** Rom 4:25; 5:8-10 **5:8:** Jo 3:16, 15:13, 1 Pi 3:18, 1 Jo 3:16, 4:10 **5:8:** Jon 3:16; 15:13; 1 Pita 3:18; 1 Jon 3:16; 4:10 **5:9:** Ro 1:18, 2:5, 2:8, 3:25, 1 Te 1:10, Hi 9:14, 1 Jo 1:7 **5:9:** Rom 1:18; 2:5; 2:8; 3:25; 1 Tesalonika 1:10; Hibru 9:14; 1 Jon 1:7 **5:10:** Jo 14:19, Ro 8:7-8, 2 Ko 4:10-11, 5:18-19, Kl 1:20-21 **5:10:** Jon 14:19; Rom 8:7-8; 2 Korin 4:10-11; 5:18-19; Kolosi 1:20-21 **5:12:** Stt 2:17, 3:6, 3:19, Ro 6:23, 1 Ko 15:21 **5:12:** Jenesis 2:17; 3:6; 3:19; Rom 6:23; 1 Korin 15:21 **5:13:** Ro 4:15, 1 Jo 3:4 **5:13:** Rom 4:15; 1 Jon 3:4 **5:14:** 1 Ko 15:21-22, 15:45 **5:14:** 1 Korin 15:21-22; 15:45 **5:18:** 1 Ko 15:22 **5:18:** 1 Korin 15:22 **5:19:** Ais 53:11 **5:19:** Aisaia 53:11

baraghizi, an arazir kam gumazamizir aviribagh amizi, me Godin damazimin dera.
20 God kamaghin nighnigha, Moses Osirizir Araziba aningi, eghti gumazamiziba arazir kurabar amuamin tuavibagh fogh dar amuti, arazir kurar avirim otivighiram. Kamaghin amizi gumazamiziba puv arazir kurabagh ami, ezi Godin apangkuvim bar ekevegha, bar dar pin iti.
21 Arazir kuram faragha gumazamizibagh amima me ariaghiri, kamaghin amizi ovevemin tuavimin, arazir kuram men atrivimin min iti. Kamaghira, Godin apangkuvim datirighin gumazamizibagh amima, me an damazimin dera. Ezi apangkuvim en atrivimin min iti. Eghti gin izamin dughiam, en Ekiam Krais Iesusin ingarimin, God zurara itir ikirimirir aghuarim e daningam.

6

E Krais ko ovenge

1 Kamaghin amizi, e manmaghin mikimam? E ti arazir kurabar amuvira ikiti, Godin apangkuvim ekevegh mangivira ikiam?
2 Bar puvatigham! E aremezir gumazamizibar min ikia, egha arazir kurar e amiba ategha gifa. Egh e manmagh su, uam arazir kurabar tuavimin gin mangivira ikiam?
3 Ia ti kamaghin fo, e bar Krais Iesusin aven ruegha a ko poke. Arazir kamin e bar an ovevem ko poke.
4 E ruegha, tuavir kamin Kraisin ovevemin poghezi, Afeziam Krais ko mozimin aven e akaragha e avara. A uan gavgavir ekiamin Krais gamizi a mozimin ua dikafi, kamaghira, e uaghan ikirimirir igiar aghuimin ikivira ikiam.

E Krais Iesus ko uaghan ikirimirir aghuarimin ikiam

5 E Krais ko puegha mati an aremezi moghin areme. Kamaghira, a ua dikavizi moghin e a ko puegh ua dikavigham.
6 E kamaghin fo, en navir ghurimin araziba, da Krais ko ter ighuvimin aremegha givazi, en inivafizimin agoroger arazir kurabar gavgavim gifa. Kamaghin amizi, e ua arazir kuramin ingangarir gumazamizibar ikian kogham.
7 Guizbangira, gumazim o amizim aremeghti, arazir kuramin gavgavim uam a gativaghti, an an apengan ikian kogham.
8 E ghaze, e Krais ko aremegha, nighnizir gavgavim kamaghin iti, e uaghan a ko ikirimirir aghuir kamin ikiam.
9 E kamaghin fo, Krais mozimin ua dikavigha gifa. Egh uam aremeghan kogham. Ovevem, a misueghti a uam aremeghamimin gavgaviba puvati.
10 Krais dughiar vamiram areme, egha ua aremeghan kogham. Egha ovever arazir kamin, an arazir kuramin gavgavim agifa. Eghti ovevem uam a gativsi damuan kogham. A datirighin ikirimirir aghuarimin ikia God baghavira iti.
11 Ia uaghan nighnizir kamra iki, ia uaghan Krais ko aremegha arazir kuramin gavgavim uam an apengan itir puvati. Ia Krais Iesus ko puegha God baghavira ikia ikirimirir aghuimin iti.
12 E Ovever mikarzim iti, ezi ia arazir kuram ateghtima a ian mikarzibagh ativan marki. Arazir kuram ia gekutima ia mikarzim ifongezir arazir kuramin gin mangan kogham.
13 Egh ia arazir kuramin amamangatighti a ian soroghafariba ko bizitaba ikirarighti ia arazir kuratam damuan marki. Ia mati, gumazamizir ovegha mozimin ikegha ua dikavigha angamira itiba, kamaghin ia uari isi God daning. Egh Godin amamangatighti a ian mikarzim bar a gativaghti ia arazir aghuibar amu.
14 Arazir kuram ua ian mikarzibagh ativan kogham. Ia Moses Osirizir Arazibar apengan itir puvati, ia Godin apangkuvimin apengan iti.

E arazir aghuibar ingangarir gumazamiziba

15 E datirighin ua Moses Osirizir Arazibar apengan itir puvati. Egh e manmaghin damuam? E datirighin Godin apangkuvimin apengan iti, egh e arazir kurabar amuvira ikiam o? Bar puvati!
16 Ia ti kamaghin fos o? Ia uari isi, gumazitam daningiva, an akamin gin mangiva,

---

5:20: Jo 15:22, Ro 3:20, 4:15, 7:8, Ga 3:19, 3:23, 1 Ti 1:14 **5:20:** Jon 15:22; Rom 3:20; 4:15; 7:8; Galesia 3:19; 3:23; 1 Timoti 1:14 **5:21:** Ro 6:23 **5:21:** Rom 6:23 **6:1:** Ro 3:5-8, 6:15 **6:1:** Rom 3:5-8; 6:15 **6:2:** Ro 7:4, Ga 6:14, Kl 3:3, 1 Pi 2:24, 4:1 **6:2:** Rom 7:4; Galesia 6:14; Kolosi 3:3; 1 Pita 2:24; 4:1 **6:3:** 1 Ko 15:29, Ga 3:27 **6:3:** 1 Korin 15:29; Galesia 3:27 **6:4:** Ro 8:11, Ga 6:15, Ef 4:22-24, Kl 2:12, 3:10 **6:4:** Rom 8:11; Galesia 6:15; Efesus 4:22-24; Kolosi 2:12; 3:10 **6:5:** Fl 3:10-11 **6:5:** Filipai 3:10-11 **6:6:** Ga 5:24, 6:14, Ef 4:22, Kl 2:11, 3:5, 3:9 **6:6:** Galesia 5:24; 6:14; Efesus 4:22; Kolosi 2:11; 3:5; 3:9 **6:7:** 1 Pi 4:1 **6:7:** 1 Pita 4:1 **6:9:** MAA 1:18 **6:9:** Akar Mogomem 1:18 **6:10:** Lu 20:38, Hi 9:26-28, 1 Pi 3:18 **6:10:** Luk 20:38; Hibru 9:26-28; 1 Pita 3:18 **6:11:** Ro 6:2, 2 Ko 5:15, Ga 2:19, 1 Pi 2:24 **6:11:** Rom 6:2; 2 Korin 5:15; Galesia 2:19; 1 Pita 2:24 **6:12:** Stt 4:7, Sng 19:13, 119:133 **6:12:** Jenesis 4:7; Onger Akaba 19:13; 119:133 **6:13:** Ro 7:5, 12:1, Ef 2:5, 5:14, Kl 3:5, Je 4:1 **6:13:** Rom 7:5; 12:1; Efesus 2:5; 5:14; Kolosi 3:5; Jems 4:1 **6:14:** Ro 7:4-6, 8:2, Ga 5:18, 1 Jo 3:6 **6:14:** Rom 7:4-6; 8:2; Galesia 5:18; 1 Jon 3:6 **6:15:** Ro 6:1 **6:15:** Rom 6:1 **6:16:** Mt 6:24, Jo 8:34, 2 Pi 2:19 **6:16:** Matyu 6:24; Jon 8:34; 2 Pita 2:19

an ingangarir gumazamizibar otivigham.
Kamaghira, ia arazir kuramin ingangarir
gumazamizibar ikiti, a ia damighti ia are-
megham. Egh ia Godin akam bareghiva an
gin mangiva an ingangarir gumazamizibar
ikiti, a ia damighti, ia an damazimin der-
agham.
17 Guizbangira, ia faragha arazir kuramin
ingangarir gumazamizibar ike, ezi God gin
ia isa, uan akamin apengan ia ariki. Me
Godin guizin akam ian sure gamizi, ia a
inigha guizbangira an gin zui. Ezi bizir
kamin, e God minabi!
18 Faragha arazir kuraba ia iki-
agharighizi, God ia firi. Egha ia gamizi, ia
arazir aghuibar ingangarir gumazamizibar
otifi.
19 Iavzika. Ian navir ghuribar nighniziba
otevezi, ia foghasa ki bizir kam akar otevir
isin zuimin ia migei. Bizir kam guizbangira,
ia faragha uan mikarziba bar da aningizi, da
arazir kurabar ingangarir gumazamizibar
otivizi, ia arazir mizirziba ko bar ikuvizir
arazibagh ami. Egh datirighin ia bar uan
mikarzibar anighti, da arazir aghuibar in-
gangarir gumazamizibar otivighti, ia Godin
mirara zuegh ikiam.
20 Faragha ia arazir kurabar ingangarir
gumazamizibar ikia, arazir aghuimin gav-
gavimin apengan itir puvati.
21 Ia faragha amir arazibagh da akurvazir
manabar ia gami? Arazir kaba, ia datirighin
dagh nighnigha aghumsisi. Arazir kabara
gumazamizibagh amima me ariaghiri.
22 Ezi datirighin God ia firizi, ia arazir
kurabar gavgavimin apengan itir pu-
vatigha, Godin ingangarir gumazamizibar
otifi. Ia iniamin bizir aghuimra kara, God ia
damighti, ia Godin mirara zuegh iki, zurara
itir ikirimirir aghuarim iniam.
23 Guizbangira, arazir kuram ivezim isa
uan ingangarir gumazamizibagh aningi.
Ivezir kam an ovevemra. Ezi God bizir
aghuarir pura e ganingizimra kara, zurara
itir ikirimirir aghuarim. Ikirimirir kam, e
uan Ekiam Krais Iesus ko poroghava a isi.

7

Datirighin e navir igiamin arazibar gin ghua ingangarim gami

1 Nan adarasi, ia Moses Osirizir Araz-
ibagh fozi ki ia migei. Ia fo, gumazamiziba
angamira ikiavira ikia, Moses Osirizir Araz-
ibar apengan iti. Gumazamiziba aremegha
uam Moses Osirizir Arazibar apengan itir
puvati.
2 Amizim pam ikiti, an pam angamira
ikivira ikitima, Moses Osirizir Araziba
uaghara aning ike. Amizimin pam
aremeghti, Moses Osirizir Arazir uaghara
aning ikezim, uam amizim ikeghan koghti
amizim firighirigham.
3 Gumazim angamira ikivira ikiti, amizim
gumazir igharazim ko dakuighti, me amizir
kam mikim suam, a poroghamiba uari
bakeir arazim gamir amizim. Amizir kamin
pam aremeghti, Moses Osirizir Arazim a
ikeghan koghti a firighirigham. Kamaghin,
a gumazir igharazimin ikiti, me kamaghin
mikiman kogham, a poroghamiba uari
bakeir arazim gami. Puvati.
4 Kamaghira, nan adarasi, ia Kraisin
mikarzim ko puegha bizir kamin ia a ko
ovegha, uam Moses Osirizir Arazimin apen-
gan itir puvati. God kamaghin ifonge, e a
bagh ingarti dagher aghuiba otivam. Ka-
maghin amizi, ia datirighin gumazir God
amizi ua mozimin dikavizim, ia an adarasi.
5 E faragha uan navir ghurimin arazibar
gin zuima, Moses Osirizir Araziba agoroger
kuram en mikarzibagh aningizima, e arazir
kuram gami. Ezi arazir kamin ovevem e
bato.
6 Ezi datirighin e Kraisin min ovengegha
faragha en suighizir biziba, e da ataki. Ka-
maghin amizi, Moses Osirizir Araziba uam en
suirazir puvatizi e firiaghire. Ezi datirighin
en ingangarir e amiba, ua Moses Osirizir
Arazibar gin zuir puvati. Datirighin, Godin
Duam e gamima e tuavir igiamin gin ghua
ingangarim gami.

Arazir kuraba paza e gami

7 Eghti manmakin? Moses Osirizir
Araziba agoroger kuram en mikarzibar
anighti, e arazir kuram damigh, manmagh
mikimam? Tarazi suam, Moses Osirizir
Araziba ti ikufi. Bar puvati. Moses Osirizir
Araziba ikian koghtima, ki guizin kamaghin
azangam, arazir kuraba, da tizim? Ki dagh
foghan kogham. Moses Osirizir Araziba
kamaghin migei, “Ni munavin biziba bagh
navim dikavan marki.” A kamaghin
mikemeghan koghti, ki foghan kogham,
biziba bagha navim dikavir arazim, an
arazir kuram.

6:18: Jo 8:32, 1 Ko 7:22, Ga 5:1, 1 Pi 2:16 **6:18:** Jon 8:32; 1 Korin 7:22; Galesia 5:1; 1 Pita 2:16 **6:20:** Jo 8:34 **6:20:** Jon 8:34 **6:21:** Ro 1:32, 7:5, 8:6, 8:13 **6:21:** Rom 1:32; 7:5; 8:6; 8:13 **6:23:** Stt 2:17, Ro 2:7, 5:12, 5:15, Je 1:15, 1 Pi 1:4 **6:23:** Jenesis 2:17; Rom 2:7; 5:12; 5:15; Jems 1:15; 1 Pita 1:4 **7:2:** 1 Ko 7:39 **7:2:** 1 Korin 7:39 **7:3:** Mt 5:32 **7:3:** Matyu 5:32 **7:4:** Ro 6:2, 6:11, 8:2, Ga 2:19, 5:22, Kl 2:14 **7:4:** Rom 6:2; 6:11; 8:2; Galesia 2:19; 5:22; Kolosi 2:14 **7:5:** Ro 6:13, 6:21, Ga 5:19, Je 1:15 **7:5:** Rom 6:13; 6:21; Galesia 5:19; Jems 1:15 **7:6:** Ro 2:29, 6:4, 8:2, 2 Ko 3:6 **7:6:** Rom 2:29; 6:4; 8:2; 2 Korin 3:6 **7:7:** Kis 20:17, Lo 5:21, Ap 20:33 **7:7:** Ua Me Ini 20:17; Godin Araziba 5:21; Aposel 20:33 **7:8:** Ro 4:15, 5:20, 1 Ko 15:56 **7:8:** Rom 4:15; 5:20; 1 Korin 15:56

8 Ezi arazir kuram nan navir ghurimin
aven ingara, egha Moses Osirizir Arazibar
aven tuavimin apigha nighnizir kuraba na
ganidi. Egha tuavir aviribar nan navim
gami a dikavima, ki gumazamizir igharaz-
ibar bizibar gara nan navim da bagha arai.
Moses Osirizir Araziba ti puvatizima, arazir
kuram gavgaviba puvatighai.
9-10 Fomira Moses Osirizir Araziba itir
puvatizi, ki angamira iti. Ezi Moses
Osirizir Araziba otozi, arazir kuraba
dikavigha angamira iti ki fo, ki Godin
damazimin areme. Moses Osirizir Arazibar
ingangarimra kara, a ikirimirir aghuarim
e ganidi. Ki Moses Osirizir Arazibar
tuavimin, ikirimirir aghuarim inizir pu.
Puvati. Da na gamizi, ki areme.
11 Ezi arazir kuram nan aven ingara
Moses Osirizir Arazibar aven tuavimin
apigha na gifari. Egha Moses Osirizir
Arazibar tuavmin na misoghezi, ki areme.
12 E kamaghin fo, Moses Osirizir Araziba,
da Godin otivaghire. Moses Osirizir
Arazibar aven itir migirigiar gavgaviba,
da uaghan Godin otivaghiregha Godin
damazimin derazir arazibar amuasa e
migia, egha gumazamizibar akurvasi.
13 Ezi manmakin? Bizir aghuir kam ti na
gamizi ki ovenge? Bar puvati. Arazir kuram
uabi na gamizi ki ovenge. God kamaghin
ifonge, arazir kuram azenim girightima e
bar fogh suam, arazir kuram a bar bizir ku-
ram. Kamaghin amizi God arazir kuramin
amamangatizi, arazir kuram bizir aghuir
kamin aven otogha na gamizi ki ovenge.
Kamaghin amizi Moses Osirizir Arazibar tu-
avimin, God guizbangira kamaghin en aka,
arazir kuram bar kurigha mughasi.

Arazir kuram en mikarzibagh atifa

14 E fo, Moses Osirizir Araziba, da Godin
Nguibamin bizim, ezi ki nguazir kamin gu-
mazim. Ezi arazir kuramin gavgavim nan
suirazi, ki arazir kuramin ingangarir gu-
mazimin oto.
15 Egha ki amir araziba, ki deragha
dar mingaribagh fozir puvati. Arazir ki
damuasa bar ifongeziba, ki dagh amir
puvati. Egha arazir ki ifongezir puvatiziba,
ki zurara dagh ami.
16 Arazir ki ifongezir puvatiziba, ki dar
amuti nan arazir kam kamaghin ian ak-
aghti, ki ti kamaghin mikimam, Are, Moses
Osirizir Araziba da bar dera.
17 Kamaghin amizi, ki uabi arazir kurar
kabagh amir pu. Puvati. Arazir kurar nan
aven itimra, dagh ami.
18 Ki uan navir ghurim migei. Ki fo, bizir
aghuitam nan aven itir puvati. Kamaghin
amizi, ki arazir aghuibar amuasa ifuegha,
dar amuamin gavgaviba pu.
19 Arazir aghuir ki damuasa ifongeziba,
ki dagh amir pu. Egha arazir kurar ki
damuasa ifongezir puvatiziba, ki dagh ami.
20 Arazir ki aghuaziba, ki dagh amua, ka-
maghin fo, ki uabi kamaghin amir pu. Pu-
vati. Arazir kurar nan aven itimra, dagh
ami.
21 Kamaghin amizi ki gari, arazir kam
guizbangira nan ingari: ki arazir aghuibar
amuasa ifongezi, arazir kuram zurara na ko
ikia nan tuavim apiri.
22 Guizbangira, nan navir averiamin
aven, Godin otivir Moses Osirizir Araziba,
ki dagh nighnighavira ikia da bagha bar
akonge.
23 Kamaghin, ki arazir igharazimin
garima, a nan mikarzimin aven ingari.
Egha Godin migirigiar nan nighnizimin
aven itibav sosi. Arazir igharazir kam, na
gamima, Moses Osirizir Arazibar otozir
arazir kuram, a nan mikarzimin aven
ingara na ikiagharigha na gatifa.
24 Maia! Ki ghaze, ki bar ikufi! Tina nan
akuraghtima, ki mikarzir ovengamin kamin
firighirigham?
25 Godra, a en Ekiam Krais Iesusin ingan-
garimin tuavimin, a nan akuragham! Ezi ki
God minabi! Egha ki uabi, uan nighnizimin
navir averiamin aven Godin migirigiabar
ingarir gumazimin iti. Egha uan navir
ghurimin aven, ki uaghan Moses Osirizir
Arazibar otozir arazir kuram, ki an ingan-
garir gumazimin iti.

8

Krais arazir kuraba agivagha Godin Duam e ganingi

1 Kamaghin amizi e Krais Iesus ko poghez-
iba, God datirighin uan kotiamin aven uam
ivezir kuram e daningisi mikiman kogham.
2 E fo, e bar datirighin Krais Iesus ko
pueghav itiba, Godin Duamin gavgavim
ikirimirir aghuarim e ganiga, ovevemin
arazim ko arazir kuramin e firaghariki.
Eghti arazir kaba ua e gativagh e
ikirarighan kogham.

7:9-10: Ofa Gami 18:5; Esekiel 20:11-13; 20:21; Rom 10:5; 2 Korin 3:7; Jems 1:15 **7:11:** Stt 3:13, Hi 3:13 **7:11:** Jenesis 3:13; Hibru 3:13 **7:12:** Sng 19:8, 119:138, 1 Ti 1:8 **7:12:** Onger Akaba 19:8; 119:138; 1 Timoti 1:8 **7:13:** Ro 5:20 **7:13:** Rom 5:20 **7:14:** Sng 51:5, Jo 3:6 **7:14:** Onger Akaba 51:5; Jon 3:6 **7:15:** Ga 5:17 **7:15:** Galesia 5:17 **7:18:** Stt 6:5, 8:21 **7:18:** Jenesis 6:5; 8:21 **7:22:** Sng 1:2, 2 Ko 4:16, Ef 3:16 **7:22:** Onger Akaba 1:2; 2 Korin 4:16; Efesus 3:16 **7:23:** Ro 6:13, 6:19, Ga 5:17, Je 4:1, 1 Pi 2:11 **7:23:** Rom 6:13; 6:19; Galesia 5:17; Jems 4:1; 1 Pita 2:11 **7:25:** Ro 6:13, 6:19, 1 Ko 15:57, Ga 5:17 **7:25:** Rom 6:13; 6:19; 1 Korin 15:57; Galesia 5:17 **8:1:** Ro 8:34, 8:39 **8:1:** Rom 8:34; 8:39 **8:2:** Jo 8:36, Ro 7:23-25, 2 Ko 3:6, Ga 2:19 **8:2:** Jon 8:36; Rom 7:23-25; 2 Korin 3:6; Galesia 2:19

3 En navir ghuriba, gavgaviba puvati. Kamaghin amizi, Moses Osirizir Araziba, en arazir kurabar gin amangamin gavgaviba puvati. Ezi Moses Osirizir Araziba damuan koghamin bizir kam, God uabi a gami. God uan Otarim amadazi, a gumazimin min otogha, arazir kurabagh amir gumazimin min gari. A en arazir kuraba agivasa izezi, an ingangarimin tuavimin, God gumazamiziba itir arazir kurabar gavgavim agivagha a gasighasiki.

4 Ezi e datirighin navir ghurimin arazibar gin zuir puvati, e Godin Duamin arazibar gin zui. God kamaghin ifonge, Moses Osirizir Arazibar aven itir arazir aghuiba en navibar aven deragh otogham. Kamaghin amizi God en arazir kurabar gavgavim a givagha a gasighasiki.

5 Guizbangira, navir ghurimin arazibar gin zuir gumazamiziba, me dughiaba bar navir ghurim ifongezir biziba baghavira nighnisi. Ezi Godin Duamin gin zuir gumazamiziba, me Godin Duam ifongezir biziba baghavira nighnisi.

6 Eghti gumazim o amizim navir ghurimin araziba baghvira nighnighiva, an aremegham. Eghti tina Godin Duam baghvira nighnighiva, a ikirimirir aghuarim ko navir amirizim iniam.

7 Eghti gumazim o amizim navir ghurimin araziba baghvira nighnigh, a Godin aghuaghiva an apanimin ikiam. A Godin otivir Moses Osirizir Arazibar gin zuir puvatigha guizbangira dar gin mangan kogham.

8 Gumazamizir navir ghurimin arazibar gin zuiba, me God ifongezir arazibar amuan kogham.

9 Eghti Godin Duam guizbangira ian navir averiabar aven ikiti, ia ua navir ghurimin arazibar gin mangan kogham, ia Godin Duam ifongezir arazibar gin mangam. Gumazim o amizimin navir averiam Kraisin Duam guizbangira an itir puvati, a Kraisin anav puvati.

10 Ia arazir kuram gamigha, bizir kamin ia ariaghire. Eghti Krais ian navir averiabar aven ikiti, God ia mikim suam, ia nan damazimin dera, eghti Godin Duam ikirimirir aghuarim ia daningam.

11 Godin Duam Iesus mozimin a gamizi a ua dikafi, ezi Duar kamra, ian navir averiabar aven iti. Egh gumazir Krais gamizi a dikavizir kam, a ian ovengamin mikarzibar amuti, da ua dikavigh angamira ikiam. God uan Duar ian navir averiabar aven itimin tuavimin, bizir kam damuam.

Godin Duam ia gamizi, ia Godin boribar otifi

12 Kamaghin amizi, nan adarasi, e ikarvazir ingangarir mam iti. Ikarvazir ingangarir kam, a navir ghurimin bizim puvati, e an gin mangan kogham.

13 Ia navir ghurimin arazibar gin mangiva, ia arimighiregham. Ia Godin Duamin gavgavimin tuavimin, ia uan mikarzibar arazir kurabav soghti, da arimighireghti, ia angamira ikivira ikiam.

14 E fo, gumazamizir Godin Duam men faragha zuima me an gin zuiba, gumazamizir kaba bar Godin boriba.

15 E kamaghin fo, Duar God ia ganingizim, a ia gamizi, ia pura ingangarir gumazamizibar otozir puvati, egh ia bizibar atiati. Puvati. Godin Duam ia gamizi, ia an boribar otifi. Egha Godin Duamin gavgavimin e an dia ghaze, "O Ame, En Afeziam!"*

16 Godin Duam uabi, en duaba ko porozi, e uarir gun migia ghaze, e Godin boriba.

17 E Godin boriba, egh gin bizir aghuir God e daningasa e bagha inabaziba iniam. Bizir kaba, en avebam Krais da inigha gifa. E fo, e datirighin Krais ko mizazir a iniziba e da aterіva, gin a ko ziar ekiam ko dabirabir aghuim uaghan a iniam.

E gin Godin Nguibamin mangiva ziar ekiam ko dabirabir aghuim iniam

18 Ki fo, ziar ekiam ko dabirabir aghuir kam God gin en akaghti, e a gifogham. Ezi ki kamaghin nighnisi, bizir kam, a mizazir e datirighin isiba bar dagh afiragham.

19 Guizbangira, God ingarizir biziba bar, me dughiar God uan boriba azenim

8:3: Ap 13:38-39, 15:10, Ro 3:20, 2 Ko 5:21, Fl 2:7, Hi 4:15, 7:18-19 **8:3:** Aposel 13:38-39; 15:10; Rom 3:20; 2 Korin 5:21; Filipai 2:7; Hibru 4:15; 7:18-19 **8:4:** Ga 5:16, 5:25 **8:4:** Galesia 5:16; 5:25 **8:5:** Jo 3:6, 1 Ko 2:14, Ga 5:22, 5:25 **8:5:** Jon 3:6; 1 Korin 2:14; Galesia 5:22; 5:25 **8:6:** Ro 6:21, 8:13, Ga 6:8 **8:6:** Rom 6:21; 8:13; Galesia 6:8 **8:7:** Mt 12:34, Jo 8:43, 12:39, 1 Ko 2:14, Je 4:4 **8:7:** Matyu 12:34; Jon 8:43; 12:39; 1 Korin 2:14; Jems 4:4 **8:9:** 1 Ko 3:16, 12:3, Ga 4:6, Fl 1:19, 1 Pi 1:11 **8:9:** 1 Korin 3:16; 12:3; Galesia 4:6; Filipai 1:19; 1 Pita 1:11 **8:10:** Ga 2:20, Ef 3:17, 1 Pi 4:6 **8:10:** Galesia 2:20; Efesus 3:17; 1 Pita 4:6 **8:11:** Ap 2:24, 1 Ko 3:16, 6:14, 2 Ko 4:14, Ef 2:5 **8:11:** Aposel 2:24; 1 Korin 3:16; 6:14; 2 Korin 4:14; Efesus 2:5 **8:13:** Ga 6:8, Ef 4:22, Kl 3:5 **8:13:** Galesia 6:8; Efesus 4:22; Kolosi 3:5 **8:14:** Ga 5:18 **8:14:** Galesia 5:18 **8:15:** 1 Ko 2:12, 4:6, 2 Ti 1:7, Hi 2:15 **8:15:** 1 Korin 2:12; 2 Timoti 1:7; Hibru 2:15 **8:15:** Galesia 4:5-7 * **8:15:** Aramin akam, a Iesusin nguibamin akam, me uan afeziam dibora ghaze, "Aba." Egha Iesus uan Afeziam ko migia, a kamaghin a dibora ghaze, "Aba." Ni Mak 14:36in gan. **8:16:** 2 Ko 1:22, Ef 4:30 **8:16:** 2 Korin 1:22; Efesus 4:30 **8:17:** Ap 26:18, Ga 4:5-7, Fl1:29, 2 Ti 2:11-12, MAA 21:7 **8:17:** Aposel 26:18; Galesia 4:5-7; Filipai 1:29; 2 Timoti 2:11-12; Akar Mogomem 21:7 **8:18:** Ro 5:2, 2 Ko 4:17 **8:18:** Rom 5:2; 2 Korin 4:17 **8:19:** Kl 3:4, 2 Pi 3:13, 1 Jo 3:2 **8:19:** Kolosi 3:4; 2 Pita 3:13; 1 Jon 3:2

darighamim a bagha mizua, uan dapaniba
fegha tintinibar gara nighnighisi, dughiar
manamra bizir kam otivam?
20 Guizbangira, God fomira nguazimin itir
biziba da tuisigha ghaze, da bar ikufi, da
pura bizir kiniba. Da uari kamaghin otozir
pu. Puvati. God uabi dagh amizi da kam-
aghin otifi. Egha da God damuamin bizir
aghuim bagha mizuai.
21 Datirighin, nguazimin itir biziba da
ovevem ko biziba kuraghirir arazimin
apengan ikia, mati da kalabusin iti. Egha
me kamaghin fo, dughiar God misevezimin,
God biziba kalabusin itir arazir kam
agivaghti, biziba bar Godin boriba ko
firighireghiva dabirabir aghuarim ko ziar
ekiam iniam.
22 E fo, bizir God ingariziba bar moghira,
mati amizim borim batasa mizazim isi
moghin, da mizazim isi. Egha da bar puv
tuava ara, iza datirighin oto.
23 Ezi bizir kabarama arair pu. Puvati,
e uari uaghan arai. E Godin Duam inigha
gifa, mati God e daningamin bizir aghuibar
faragha zuim a e ganingi. Egha e tuavara,
dughiar God e damighti e an boribar
miraram otivamim, e a bagha mizuai.
Dughiar kam, God en mikarzibar amighti
da firighiregh ganganir igharazimin
otogham.
24 E bizir aghuir e fogha iniamiba bagh
mizuai iti, kamaghin amizi God en akura. E
suam, e bizir mam bagh mizuam fogham,
e tighar a iniam. Egh gumazamiziba
tizim bagha bizir me inigha givazim bagh
mizuam ikiam?
25 E fo, bizir e tighar iniamiba e
guizbangira da iniam. Kamaghin amizi, e
navibar suigha da bagha mizuai.
26 Kamaghira, e gavgaviba puvatizir
darasi, Godin Duam en akurvasi. E fozir
puvati, e manmaghin biziba bagh God ko
mikimam? En migirigiaba otefe. Kamaghin
amizi, Godin Duam uabi e bagha God ko
migia, tuavara, an ararem akar e mikiman
asazibagh afira.
27 Ezi God gumazamizibar navir averi-
aba guizbangira dar gari. A uan Duamin
nighnizim gifo. Kamaghin, an Duam Godin
ifongiamin gin ghua Godin gumazamiziba
bagha a ko migei.
28 E fo, God bizibagh amima da virara
uari inigha ingara, gumazamizir bar God
gifongezibagh amima, me dera. Kar gu-
mazamizir God ua me iniasa mikemegha
givaziba, a men dia.
29 Kar, gumazamizir God fomira ua me
iniasa migeiba, a me ginaba, eghti me
uaghan an Otarimin min ikiam. Eghti borir
aviriba ikiti Krais uabi men avebar ekiamin
min ikiam.
30 Ezi gumazamizir a fomira me ginabaz-
iba, a uaghan men dia. Egha gumazamizir
kaba dibora ghaze, ia nan damazimin dera.
Egha gumazamizir an damazimin derazir
kaba, a ziar ekiam ko dabirabir aghuim me
ganingizi me a ko a isi.

Bizitam e damuti, e God e gifongezir arazimin saghon ikian kogham

31 E bizir kabagh foghava, manmaghin
mikimam? E fo, God e baghvira ikiti, tina e
dikabiragh e gafiragham? Bar puvatigham.
32 God uan Otarimin suirazir pu. Puvati,
a bar moghira e bagha ofan min aneningizi,
an areme. E fo, a uan Otarim e ganingi, a
uaghan bizir aghuir igharaziba bar, da pura
e daningam.
33 Eghti tina God inabazir gumazamizibar
kotin aven akam me gasam? Puvati. God
uabi gumazamizir kabav gia ghaze, ia nan
damazimin dera.
34 Tinara e mikim suam, ia uan arazir
kuramin ivezim iniam? Puvati, Krais Iesus,
gumazir aremezim, God a gamizi a ua
dikavigha, datirighin Godin agharir gu-
vimin aperaghav iti. Egha anarira e bagha
God ko migei!
35 Krais bar e gifongeghavira iti, ka-
maghin amizi tina e damuti, e Krais e
gifongezir arazimin saghon ikiam? Pu-
vati. Osimtiziba e bativam, o dughiar ku-
ram e bativam, o gumazamiziba arazir
kurabar e damuam o, mitiriaba en agham
o, bizir daghuamiba puvatigham o, bizir
kuram e gasighasigham o, me e misoghti e
arimighiram, bizir kabanang e damuti, e ti
Krais e gifongezir arazimin saghon ikiam,
o? Bar puvati.

8:20: Stt 3:17-19 **8:20:** Jenesis 3:17-19 **8:21:** 2 Pi 3:13, 1 Jo 3:2 **8:21:** 2 Pita 3:13; 1 Jon 3:2 **8:23:** 2 Ko 5:2-4, Ga 5:5, Ef 1:14, 4:30 **8:23:** 2 Korin 5:2-4; Galesia 5:5; Efesus 1:14; 4:30 **8:24:** 2 Ko 5:7, Hi 11:1 **8:24:** 2 Korin 5:7; Hibru 11:1 **8:26:** Sek 12:10, Ef 6:18, Je 4:3 **8:26:** Sekaraia 12:10; Efesus 6:18; Jems 4:3 **8:27:** Sng 7:9, 139:1, Ap 1:24, 1 Ko 4:5, 1 Te 2:4, 1 Jo 5:14 **8:27:** Onger Akaba 7:9; 139:1; Aposel 1:24; 1 Korin 4:5; 1 Tesalonika 2:4; 1 Jon 5:14 **8:28:** Ro 9:11, 9:23-24, Ef 1:11, 2 Ti 1:9 **8:28:** Rom 9:11; 9:23-24; Efesus 1:11; 2 Timoti 1:9 **8:29:** Jo 17:22, 2 Ko 3:18, Ef 1:5, 1:11, Kl 1:5, 1:11, 1:18, 2 Ti 2:19, Hi 1:6 **8:29:** Jon 17:22; 2 Korin 3:18; Efesus 1:5; 1:11; Kolosi 1:18; 2 Timoti 2:19; Hibru 1:6 **8:30:** Ro 9:24, 1 Ko 6:11, Ef 4:4, 1 Pi 2:9 **8:30:** Rom 9:24; 1 Korin 6:11; Efesus 4:4; 1 Pita 2:9 **8:31:** Nam 14:9, Sng 118:6 **8:31:** Diboboniba 14:9; Onger Akaba 118:6 **8:32:** Jo 3:16 **8:32:** Jon 3:16 **8:33:** Ais 50:8 **8:33:** Aisaia 50:8 **8:34:** Sng 110:1, Ap 7:55-56, Kl 3:1, Hi 7:25, 9:24, 1 Jo 2:1 **8:34:** Onger Akaba 110:1; Aposel 7:55-56; Kolosi 3:1; Hibru 7:25; 9:24; 1 Jon 2:1 **8:35:** Ro 8:38-39 **8:35:** Rom 8:38-39 **8:36:** Sng 44:22, 1 Ko 15:30-31, 2 Ko 4:11 **8:36:** Onger Akaba 44:22; 1 Korin 15:30-31; 2 Korin 4:11

36 Guizbangira, Godin Akinafarim
mikemezi moghin bizir kaba e batifi:

"E nin gin zui, ezi bizir kam bangin,
me zurara e misozima, e ariaghirasava
ami.
Me kamaghin nighnigha ghaze,
e mati sipsipin gumaziba misueghti
aremeghasavirama amibar min,
me e misoghasa."

37 Bar puvati. Krais bar e gifonge, ezi bizir
manam e batifi, a zurara e gamima e uan
apanim dikabiri.
38 Guizbangira, Krais bar e gifonge, ezi
nan nighnizir gavgavim kamakin, bizitam
e damuti, e Krais e gifongezir arazimin
saghon ikian kogham: Ovevem, o ikirimirir
aghuim, o enselba, o duar kuraba, o gavgav-
iba itir biziba, o datirighin itir biziba, o bizir
gin otivamiba,
39 o bizir pin itiba, o bizir vazimin itiba, o
God ingarizir biziba bar, dar tongin bizitam
e damuti, e God e gifongezir arazimin
saghon ikian kogham. An arazir e gi-
fongezir kam, a Krais Iesus en Ekiamin in-
gangarimin, e ganingi.

God Israelia gamizir arazim, Pol a geghari

9

(Sapta 9--11)

Pol Israelia ginighnigha men apangkufi

1 Ki Kraisin gumazim, kamaghin amizi ki
guizbangira migei, ki ifarir puvati. Godin
Duam nighnizir zuezim na ganingizi, nan
navimin aven ki kamaghin fo, nan akar kam
a guizbangira.
2 Ki zurara uan anabam bagha nighnigha,
bar men apangkuvigha, osemegha nan
navir averiam ikufi.
3 Ki kamaghin bar ifonge, God nan an-
abam Israel, ua men iniam. Eghti Krais
nan nighnizimin gin mangan koghti, ki an
azangsigh a ko mikimti, a uan gumazamiz-
ibar tongin na batueghti, nan anabam Israel
nan danganim iniam. Bizir kam men aku-
razi, kamaghin deraghai.
4 Me Israelin gumazamiziba, ezi God
me dibora ghaze, me an boriba. Ezi me
Godin ziar ekiam a ko a inigha gifa. Ezi
God uan Akar Dikirizir Gavgavim me ko a
gami. Egha Moses Osirizir Araziba isa, me
ganingi. Egha uan ziam fer arazim men
akagha, me ko akam akiri.
5 Men ovavir faragha itiba, bar ziar eki-
aba iti. Ovavir kabar iza, Gumazir God Uam
E Iniasa Misevezim, Krais nguazir kamin
gumazimin min men ikizimin aven oto.
Krais a God, egha biziba bar dar dapanimin
iti. Eghti e zurazurara Kraisin ziam fam!*

God Israelia gamir arazim, Pol an gun migei

6 Ki kamaghin migeir puvati, Godin akar
dikirizim pura ghua otozir pu. Puvati. E
fo, gumazamizir maba Israelin anabamin
aven ikia, guizin Israelia puvati.
7 Abrahamin ovaviba, men marazi
guizbangira Godin boriba puvati. Fomira
God kamaghin Abraham mikeme, "Aisakra,
nin ovavir boriba otivam."
8 Akar kamin mingarim kamaghin
ghu, borir inivafizimin otiviziba, me
Godin boriba pu. Puvati. Borir Godin
akar dikirizimin otiviba, me guizbangira
Abrahamin ovaviba.
9 Ezi akar dikirizim kamaghin ghu,
"Dughiar ki inabazimin, ki uamategh iziti,
Sara otarim batam."
10 Kamaghira, akar igharazir mam kam-
aghin iti: Rebekan otarir pumuning afeziar
vamiran oto, a en ovavim, Aisak.
11-12 God arazir a zurara amimin gin
ghua, gumazamiziba uan nighnizimin me
ginabi. A gumazamizibar ingangarim
bagha nighnizir pu. Puvati. A uabi
men diava me ginabi. Kamaghin amizi
Rebeka tighar otarir pumuning batamin
dughiamin, aning arazir kuratam o arazir
aghuim gamizir puvatizi, God kamaghin
Rebeka migei, "Otarir faragha irizim, otarir
gin irizimin ingangarir gumazimin min
ikiam."
13 Bizir kam, Godin Akinafarim kamaghin
mikeme, "Ki Jekop gifuegha, Ison aghua."

8:37: Jo 16:33, 1 Ko 15:57, 2 Ko 2:14, 1 Jo 4:4, MAA 12:11 **8:37:** Jon 16:33; 1 Korin 15:57; 2 Korin 2:14; 1 Jon 4:4; Akar Mogomem 12:11 **8:38:** Ef 1:21, Kl 1:16, 2:15, 1 Pi 3:22 **8:38:** Efesus 1:21; Kolosi 1:16; 2:15; 1 Pita 3:22 **9:3:** Kis 32:32 **9:3:** Ua Me Ini 32:32 **9:4:** Kis 4:22, 9:4, Lo 7:6, 14:1-2, Ap 3:25, 13:22, Ef 2:12, Hi 8:8-10, 9:1 **9:4:** Ua Me Ini 4:22; 9:4; Godin Araziba 7:6; 14:1-2; Aposel 3:25; 13:22; Efesus 2:12; Hibru 8:8-10; 9:1 **9:5:** Mt 1:1-16, Jo 1:1, Ro 1:25 **9:5:** Matyu 1:1-16; Jon 1:1; Rom 1:25 * **9:5:** Gumazir maba nighnigha ghaze, vezin kamin migirigiar otevir abuananam e kamaghin a gighi suam, "God biziba bar dar dapanimin iti. Eghti e zuraram an ziam fi mangivira ikiam." **9:6:** Nam 23:19, Jo 8:39, Ro 2:28, 3:3, Ga 6:16 **9:6:** Diboboniba 23:19; Jon 8:39; Rom 2:28; 3:3; Galesia 6:16 **9:7:** Stt 21:12, Ga 4:23, Hi 11:18 **9:7:** Jenesis 21:12; Galesia 4:23; Hibru 11:18 **9:8:** Ga 4:23 **9:8:** Galesia 4:23 **9:9:** Stt 18:10, 18:14 **9:9:** Jenesis 18:10; 18:14 **9:10:** Stt 25:21 **9:10:** Jenesis 25:21 **9:11-12:** Jenesis 25:23 **9:13:** Lo 21:15, Mal 1:2-3, Lu 14:26 **9:13:** Godin Araziba 21:15; Malakai 1:2-3; Luk 14:26 **9:14:** 2 Sto 19:7, Jop 8:3, 34:10, Sng 92:15 **9:14:** 2 Eghaghaniba 19:7; Jop 8:3; 34:10; Onger Akaba 92:15

14 Kamaghin amizi e manmaghin mikimam? E suam, God ti arazir kuram
gami? Bar puvati!
15 Guizbangira, God kamaghin Moses migei, "Ki gumazamizitabar kuarkuvighsi,
ki men kuarkuvam. Ki gumazamizitabar apangkuvsi, ki men apangkuvam."
16 Kamaghin amizi God gumazitam o amizitam ginabaghsi, an an nighnizim ko
an ingangarimin gara a ginabir pu. Puvati. God uan apangkuvimra gin ghua gumazamizibagh inabi.
17 Guizbangira, Godin Akinafarimin itir akam Isipin atrivim migia ghaze, "Ki kamaghsua ifonge, ki uan gavgavim isi ian akagham, eghti nguazir kamin danganiba bar, dar gumazamiziba nan ziar ekiam geghanam. Kamaghin amizi, ki ia ataghizi ia ikiavira iti."
18 Kamaghin amizi e fo, God gumazitam o amizitamin apangkuvighsi ifuegh, an apangkuvam. Egh a gumazitam o amizitam damighti an dapanim gavgavigh an akam batoghsi ifuegh, a damuam.
19 Ian tav ti na mikim suam, "God kamaghin amigha, tizimsua e migia ghaze, 'Ia uan arazir kurabar ivezim iniam?' Gumazitam o amizitam Godin ifongiam iriaghan kogham."
20 Ia gumazamizir kiniba! Ia Godin arazir an amizim bagh an ataran marki! Nguazir minem kamaghin gumazir an ingarizimin mikiman kogham, "Ni tizim bagha kamaghin nan ingari?"
21 Nguazir minemin ingarizir gumazim, a uan nighnizimin gin mangi miner pumuning ingarigham. A nguazitam inigh, miner pumuning ingarighti, tam dughiar ekiam bagh ikiti, igharazim, me pura bizir kuraba zuraram a mikinam. Kar an nighnizim.
22 God uaghan kamaghiram ami. God kamaghsua, a uan aningagharim azenim datightima, gumazamiziba bar an gavgavir ekiam gifogham. Nguazir miner ivezir kuram iniamiba, kar gumazamizir an asighasighasava amiba, a dughiar ruarim me ganingi. Egh a gin me abighirarigham.
23 A kamaghsua, an ziar bar ekiam ko dabirabir aghuim azenim girighti, gumazamiziba bar a gifogham. A fomira uan ziar ekiam ko dabirabir aghuim e a ko da iniasa, gumazim nguazir mineba akirizi moghin, an en navibar akiri. Egha uan ziar ekiam ko dabirabir aghuim isa, nguazir miner an apangkuvim itibagh ingezi, da bar izifa.
24 Nguazir miner apangkuvim iniamin kaba, kar e gumazamizir God deiba. E Israelia merara men tongin izezir puvati, e uaghan Kantrin Igharazibar Gumazamizibar tongin ize.
25 Ezi Hosean akinafarimin, God kamaghin migei:

"Gumazamizir fomira nan adarazi puvatiziba,
datirighin ki me dipon suam, ia nan adarasi.
Kantrin ki fomira aghuazir kam, ki gin me mikim suam,
ia ki bar ifongezir darasi.
26 Ia faragha danganir mamin itima, ki ia migia ghaze,
'Ia nan adarazi puvati.'
Egh danganir kamnaghira ki ia mikim suam,
'Ia Godin zurazurara angamira itimin boriba.' "

27-28 Aisaia Israelia ginighnigha kamaghin akam akuri, "Guizbangira, Ekiam dughiar vamira gumazamizir nguazimin itiba bar men araziba tuisigh, zuamira men ivezir kuram isi me danighiva bar me gasighasigham. Fomira, Israelian gumazamiziba, mati ongarimin itir gigimin min bar aviraseme, ezi pura bizim, me marki. Ekiam men ikiavira itir varazira, ua me inigham."
29 Bizir kaba Aisaia fomira mikemezi moghin otifi, a kamaghin migei, "Ekiar Gavgavir Ekiam Itim, en tarazi ataghizir puvatizi, e itir puvatighai. Ezi bar guizbangira, e bar gevegha givaghai, mati bar fomira Sodom ko Gomoran nguibamning bar ikufi."

Israelia nighnizir gavgavim itir puvati

30 E manmaghin mikimam? E kamaghin mikimam, Kantrin Igharazibar Gumazamiziba, Godin damazimin deraghasa ingangarir ekiam gamizir puvati. Me nighnizir gavgavim Godin itima, God ghaze, me nan damazimin dera.
31 Ezi Israelia me Moses Osirizir Arazibar gin ghua ingara, Godin damazimin deraghasa tuavim buriava, a batozir puvati.

9:15: Kis 33:19 **9:15:** Ua Me Ini 33:19 **9:16:** Ef 2:8 **9:16:** Efesus 2:8 **9:17:** Kis 9:16, Ga 3:8, 3:22 **9:17:** Ua Me Ini 9:16; Galesia 3:8; 3:22 **9:18:** Kis 4:21, 9:12, 14:4 **9:18:** Ua Me Ini 4:21; 9:12; 14:4 **9:19:** 2 Sto 20:6, Jop 23:13, Dan 4:35 **9:19:** 2 Eghaghaniba 20:6; Jop 23:13; Daniel 4:35 **9:20:** Ais 29:16, 45:9, 64:8 **9:20:** Aisaia 29:16; 45:9; 64:8 **9:21:** Jer 18:6, 2 Ti 2:20 **9:21:** Jeremaia 18:6; 2 Timoti 2:20 **9:23:** Ro 8:28-30, Ef 1:3-12, Kl 1:27 **9:23:** Rom 8:28-30; Efesus 1:3-12; Kolosi 1:27 **9:25:** Hos 2:23, 1 Pi 2:10 **9:25:** Hosea 2:23; 1 Pita 2:10 **9:26:** Hos 1:10 **9:26:** Hosea 1:10 **9:27-28:** Ais 10:22-23 **9:27-28:** Aisaia 10:22-23; Rom 11:5 **9:29:** Ais 1:9, 13:19, Jer 50:40 **9:29:** Aisaia 1:9; 13:19; Jeremaia 50:40 **9:30:** Ro 1:17, 4:11, 10:20 **9:30:** Rom 1:17; 4:11; 10:20 **9:31:** Ro 10:2-3, 11:7, Ga 5:4 **9:31:** Rom 10:2-3; 11:7; Galesia 5:4

32 Manmaghin amizi, me a batozir pu-
vati? Me Godin damazimin deraghasa, uan
gavgavibar pamtem ingarava avenge. Me
nighnizir gavgavimin tuavimin gin zuir pu-
vati. Dagiar dagariba asim, me a gasaghpor-
aghiri.
33 Godin Akinafarim bizir kam migia
ghaze:

"Ia oragh!
Ki gumazamiziba asaghporir dagiar
mam amisevegha
a isa Saionin Mighsiamin anefa.
Dagiar kam a gumazamizibagh amima, me
asaghpora daighiri.
Egh gumazamizir nighnizir gavgavim
an itiba,
me aghumsighan kogham."

10

Israelia Godin Araziba deravira dagh fozir puvati

1 Nan adarasi, God ua Israelia iniasa ki
uan navir averiamin aven bar ifuegha, me
bagha God ko migei.
2 Ki bar deragha Israelia gifogha kam-
aghin migei, me Godin Arazibar gin man-
gasa bar gavgafi. Egha me guizin God
ifongezir arazim gifozir puvati.
3 Me, tuavir God ghaze e an damazimin
derazim, me a gifozir puvati. Egha uan
gavgavibar, Godin damazimin deraghasa
tuaviba buri. Kamaghin amizi me Godin
damazimin deraghamin tuavimin apengan
itir puvati.
4 E fo, Krais Moses Osirizir Arazibagh
amizima, dar gavgavim gifa. Kamaghin,
tina nighnizir gavgavim Kraisin iti, anarira
Godin damazimin deragham.
5 Gumazamizir Godin damazimin
deraghasa Moses Osirizir Arazibar gin
zuiba, Moses me migia kamaghin osiri,
"Gumazamiziba Moses Osirizir Araziba
migei moghin damu egh dughiaba zurara
dar amuti, arazir kaba me damuti, me
ikivira ikiam."
6 Kar Godin Akinafarimin akar otevir
mam, a gumazamizir nighnizir gavgavimin
tuavimin Godin damazimin deraziba, a
kamaghin me migei, "Ia uan navir aver-
iabar kamaghin mikimam marki, 'Tina
Godin Nguibamin ghuavanangam?'" (Akar
kam kamakin, ni Krais e bagh izighirisi, ni
mangiva an azangam?)
7 "Egh ni uaghan kamaghin mikiman
marki, 'Tina Gumazamizir Oveaghuezibar
Nguibamin magiram?'" (Akar kam ka-
makin, ni ovevemin mozimin mangi, Krais
inigh anangam?)
8 Ezi Godin Akinafarim kamaghin migei,
"Godin akam bar nin boroghira iti, a nin
akatorim ko nin navir averiamin aven iti."
Kar nighnizir gavgavimin akar e ia migeim.
9 Ni uan akamin kamaghin mikim suam,
"Iesus a nan Ekiam," egh uan navir aver-
iamin aven nighnizir gavgavim iki, kam-
aghin fogh, God Iesus gamizi a mozimin ua
dikafi, eghti God nin akurvaghti, ni ikivira
ikiam.
10 E fo, ni navir averiamin nighnizir
gavgavim Iesusin ikiti, God suam, ni nan
damazimin dera. Egh uaghan ni uan aka-
torimin suam, "Iesus nan Ekiam," eghti God
nin akuraghti, ni ikivira ikiam.
11 Godin Akinafarim kamaghin migei,
"Gumazamiziba nighnizir gavgavim an
itiba, me aghumsighan kogham. Puvati."
12-13 Godin Akinafarim ghaze, "Ekiamin
ziamin diaghamin adarasi, a men akur-
vagham." Kamaghin amizi, Godin vamira
iti, a bar en Ekiam. Eghti gumazamizir an
deiba, a bar bizir aghuir aviriba men akur-
vagham. Judaba ko Kantrin Igharazibar
Gumazamiziba, Godin damazimin magh
gari.
14 Ezi manmakin? Gumazamizir
nighnizir gavgavim Godin itir puvatiziba,
me manmaghin an ziamin dimam? Egh
gumazamizir eghaghanim baraghizir
puvatiziba, me manmaghin nighnizir
gavgavim an ikiam? Eghti gumazamizitaba
Akar Aghuim me mikinighan koghti, me
manmaghin a baregham?
15 Eghti siosba Akar Aghuim akurir gu-
mazamiziba amangan koghtima, me man-
maghin akamin gun me mikimam? Godin
Akinafarimin aven Aisaia kamaghin osiri,
"Godin Akar Aghuim inigha izir gumaza-
mizibar darorim, a bar dera."

Israelia Akar Aghuim inizir puvati

9:32: Ais 8:14, Lu 2:34, 1 Ko 1:23 **9:32:** Aisaia 8:14; Luk 2:34; 1 Korin 1:23 **9:33:** Sng 118:22, Ais 8:14, 28:16, Mt 21:42, Ro 10:11, 1 Pi 2:6-8 **9:33:** Onger Akaba 118:22; Aisaia 8:14; 28:16; Matyu 21:42; Rom 10:11; 1 Pita 2:6-8 **10:2:** Ap 21:20, 22:3, Ga 1:14, 4:17 **10:2:** Aposel 21:20; 22:3; Galesia 1:14; 4:17 **10:3:** Ro 1:17, 9:30-32, Fl 3:9 **10:3:** Rom 1:17; 9:30-32; Filipai 3:9 **10:4:** Mt 5:17, Jo 3:18, Ga 3:24 **10:4:** Matyu 5:17; Jon 3:18; Galesia 3:24 **10:5:** Wkp 18:5, Neh 9:29, Ese 20:11-13, Ro 7:10, Ga 3:12 **10:5:** Ofa Gami 18:5; Nehemia 9:29; Esekiel 20:11-13; Rom 7:10; Galesia 3:12 **10:6:** Godin Araziba 30:12-14 **10:9:** Mt 10:32, Lu 12:8, Ap 8:37 **10:9:** Matyu 10:32; Luk 12:8 **10:11:** Ais 28:16, Jer 17:7, Ro 9:33 **10:11:** Aisaia 28:16; Jeremaia 17:7; Rom 9:33 **10:12-13:** Joel 2:32; Aposel 2:21; 9:14; 10:36; 15:9; Rom 3:22; 3:29; Galesia 3:28 **10:15:** Ais 52:7, Nah 1:15 **10:15:** Aisaia 52:7; Nahum 1:15 **10:16:** Ais 53:1, Jo 12:38, Hi 4:2 **10:16:** Aisaia 53:1; Jon 12:38; Hibru 4:2

16 Ezi Israelian marasi me Godin Akar
Aghuim inizir puvati. Aisaia uabi kam-
aghin migei, "Ekiam, tinara en Akar Aghuim
nighnizir gavgavim an iti?"
17 Kamaghin e fo, nighnizir gavgavim
a gumazamiziba Akar Aghuim barazir tu-
avimin izam. Eghti gumazamizir Kraisin
akam akuribar tuavimin, gumazamiziba
Akar Aghuim baregham.
18 Ezi ki ian azai, Israelin gumazamiziba
me Godin Akar Aghuim, me uan kuaribar
a baraghizir puvati, o? Ki ghaze, me
guizbangira oraki. E fo, Godin Akinafarim
kamaghin migei:

"Akam inigha izir gumazibar akatoribar
otivir migirigiaba,
da ghua nguazir kamin nguibaba bar
dar otozi,
gumazamiziba bar, men kuariba a
baraki."

19 Ezi ki ua ian azai, Israelia me ti akar
kamin mingarim gifozir puvati, o? Puvati.
Me fos. Moses God bagha faragha kam-
aghin mikeme:

"Ki Kantrin Igharazibar Gumazamizir zi-
aba puvatigha pura bizibar min itiba
ki me inightima,
ian naviba bar ikuvigham.
Ki gumazamizir fofoziba puvatiziba
inightima,
bizir kam ia damighti
ia ataram."

20 Ezi Aisaia uaghan Akar Gavgavimin kam-
aghin migei:

"Gumazamizir na burir puvatiziba,
me nan api.
Gumazamizir na bagha azai puvatiziba,
ki uabi men aka."

21 Egha a Israelia ginighnigha kamaghin
migei:

"Ki zurara dughiabar men suigh me
mughasa me baghavira ikia
uan dafarim amadagha men
azangsighavira itima,
me nan akaba barazir puvatigha
akirim ragha na gasara."

11

God Israelian tongin itir varaziran apangkuvigha, ua bagha me amisefe

1 Kamaghin amizi, ki bizir kam
ginighnigha ian azai, God uan gumazami-
ziba batosi, o? Bar puvati! Ki uabi Israelin
gumazir mam, egha Abrahamin ovavim, ki
Benjaminin anabar gumazir mam.
2 God uan gumazamizir fomira ua bagha
misevezíba, a me batozir puvati. Ia Elai-
jan eghaghanir Godin Akinafarimin itim
ginighnigh. Elaija Israelian osemegha me
bagha pamtem God azangsigha ghaze,
3 "Ekiam, Israelia nin akam inigha izir gu-
mazibav soghezi me ariaghirezi, me nin ofa
gamir dakozibagh asighasiki. Ezi ki uabira
ni bagha ikiavira itima, me na misoghasava
ami."
4 Ezi God manmaghin an akam ikara? A
ghaze, "Ki ua bagha Israelian tongin itir
gumazir 7,000in varazira amisevezi, me Is-
raelin ikiavira iti. Me asem Baal bagha
teviba apirizir puvati."
5 Kamaghira, dughiar kamin uaghan Is-
raelian tongin ikiavira itir varazira, God
men apangkuvigha, ua bagha me amisefe.
6 Guizbangira, God men apangkuvigha
me amisefe. A me amir ingangaribagh
nighnizir puvati. God gumazamiziba
misevir arazim, gumazamiziba amir
ingangarimin tuavimin otoghti, Godin
apangkuvimin tuavim, a guizbangira
otoghan kogham.
7 Ezi manmakin? Israelia Godin
damazimin deraghamin bizim bagha
pamtem ingara, egha a inizir puvati.
Ezi Israelian avirimin tongin itir God
misevezir varazira, merara a ini. Israelin
igharaz darasi, naviba gavgavigha Godin
dimdiamin aghua.
8 Godin Akinafarimin osizirim iti:

"God me gamizi, me mati gumazamizir are-
meziba moghin akui.
Ezi men damaziba bizibar garir puvatizi,
men kuariba biziba barazir puvatigha,
iza datirighin tu."

9 Ezi Devit Godin Akinafarimin aven kam-
aghin migei:

10:17: Jo 17:20 **10:17:** Jon 17:20 **10:18:** Sng 19:4, Mt 24:14, Mk 16:15, Kl 1:6, 1:23 **10:18:** Onger Akaba 19:4; Matyu 24:14; Mak 16:15; Kolosi 1:6; 1:23 **10:19:** Lo 32:21, Ro 11:11, Ta 3:3 **10:19:** Godin Araziba 32:21; Rom 11:11; Taitus 3:3 **10:20:** Ais 65:1, Ro 9:30 **10:20:** Aisaia 65:1; Rom 9:30 **10:21:** Ais 65:2 **10:21:** Aisaia 65:2 **11:1:** 1 Sml 12:22, Sng 94:14, Jer 31:37, 2 Ko 11:22, Fl 3:5 **11:1:** 1 Samuel 12:22; Onger Akaba 94:14; Jeremaia 31:37; 2 Korin 11:22; Filipai 3:5 **11:2:** Sng 94:14, Ro 8:29 **11:2:** Onger Akaba 94:14; Rom 8:29 **11:3:** 1 Kin 19:10, 19:14 **11:3:** 1 Atriviba 19:10; 19:14 **11:4:** 1 Kin 19:18 **11:4:** 1 Atriviba 19:18 **11:5:** Ro 9:27 **11:5:** Rom 9:27 **11:6:** Ro 4:4-5, Ga 3:18 **11:6:** Rom 4:4-5; Galesia 3:18 **11:7:** Ro 9:31, 10:3 **11:7:** Rom 9:31; 10:3 **11:8:** Lo 29:4, Ais 29:10, Jer 5:21, Jo 12:40, Ap 28:26-27 **11:8:** Godin Araziba 29:4; Aisaia 29:10; Jeremaia 5:21; Jon 12:40; Aposel 28:26-27 **11:9:** Sng 35:8 **11:9:** Onger Akaba 35:8 **11:9:** Onger Akaba 69:22-23

"Kamaghin deragham, dughiar me isar eki-
aba bagha uari akuvibar,
men isar ekiar kaba me damuti
me iri,
mati azuazim asizim a misoke.
Me iriva,
uan arazir kurabar ivezim iniam.
10 Eghti God men damazibar amighti
aminim men pirighti,
me ua ganan kogham.
A me damuti
me osimtiziba ateriva
akiraghariba avigh
mamaghira ikiam."

God Kantrin Igharazibar Gumazamiziba ua me ini

11 Ki ua ian azai, Israelia asaghporegh iregh mamaghira iki, ua daruan kogham, o? Bar puvati! Guizbangira, men arazir kuraba bangin Godin akurvazim Kantrin Igharazibar Gumazamizibar ize. God kamaghin ifonge, Israelia na bagh ua izam, kamaghin a Kantrin Igharazibar Gumazamizibar akurvaghti, me men gan naviba ikuvigh ua na bagh izam.

12 Israelia akirim God gasarazima, God bizir aghuir aviriba nguazir kamin itir gumazamizibar akura. Israelia Godin arazimin irezi, God akurvazir ekiam Kantrin Igharazibar Gumazamizibagh aningi. Kamaghin amizi, gin Israelian God misevezíba bar God bagh ua izeghti, God guizbangira bizir bar aghuir aviribar gumazamizibar amuam.

13 Ia Kantrin Igharazibar Gumazamiziba, ki ia migei, God ian tongin ingarasa na amadazi ingangarir ki amir kam, ki bar a gifonge.

14 Tuavir kamin, ki uan adarazir nighnizibar amuti, men naviba God ia gamizir arazir aghuim bagh dikavam. Eghti nan ingangarir kamin, God men tarazi ua me iniam.

15 God Israelia batuegha, nguazimin itir gumazamizibagh amizima me a ko navir vamira iti. Kamaghin amizi gin God ua Israelia inighti, bar deragham, mati God gumazamizir aremezibar amighti, me ua dikavam.

16 Ni bretin ingar, egh plauan atiaritam inigh faragh a isi ofan min God daningigh. Eghti arazir kamnangin bretin igharaziba uaghan Godin biziba. Eghti, gumazitam temer biba God daningti, an aguaba uaghan Godin biziba.

17 Israelia mati olivin temer aghuir mam, ezi God an aguar maba aghoraghariki. Ezi ia Kantrin Igharazibar Gumazamiziba mati ruarimin itir olivin temer atiamin aguaba. God ia inigha olivin temer aghuimin aguar a dighorezibar danganimin ia isavsuiki. Ezi ia datirighin olivin temer aghuimin bimin daghem isa, mati olivin aguar faragha ikezibar min deragha iti.

18 Ia kamaghin nighnighan marki, ia bar deragha guizin olivin tememin aguabagh afira. Ia faragh deravira nighnigh, egh nighnizir kam damu. Ia olivin aguaba daghem olivin bim ganidir pu. Puvati. Temer bim daghem ia ganidi.

19 Eghti ia ti kamaghin mikimam, God e isa, temer aguar kabar danganimin e isavsuiraghasa, kamaghin ana dar aghore.

20 Guizbangira, God kamaghin ami. Arazir an amizir kamin mingarim kamakin, me nighnizir gavgavim Godin itir puvatizi, a me aghore. Ezi ia nighnizir gavgavim Godin ikia, egha deravira iti. Kamaghin amizi ia deragh uari bagh gan, uari uan ziaba fan marki. Ia atiatingti deragham.

21 Ia nighnigh, God fomira guizin olivin aguaba ataghizima, da ikezir puvati. Kamaghira, ia akaba batoghtima a ia ateghti ia ikian kogham.

22 Kamaghin amizi ia deravira nighnigh. God arazir aghuibagh amua, uaghan ivezir kuraba anidi. Gumazamizir an arazibar gin zuir puvatiziba, a ivezir kuram me ganidi. Ia an arazir aghuibar suiragh tugh gavgavightima, an arazir aghuibar ia damuam. Ia dar amuan koghtima, a uaghan ia aghoregham.

23 Olivin temer aguar a fomira dighoreziba, me nighnizir gavgavim Godin ikian koghamin arazim ateghti, a ua me inigh olivin tememin me isavsuiragham. Guizbangira, God me inigh ua tememin me isavsuiraghamin gavgavim iti.

24 Ia fo, ia fomira ruarimin itir olivin atiamin aguaba, ezi God ia aghoregha olivin aghuimin ia isavsuiki. Kar guizbangira ian temem pu. Kamaghin amizi, a temer kamin aguar faragha an ikezibara inigh ua da isavsuigham, kar ingangarir ekiam puvati, a pura bizim.

God uan apangkuvim bar gumazamizibar akaghasa ifonge

11:11: Ap 13:46, 22:18, 22:21, Ro 10:19 **11:11:** Aposel 13:46; 22:18; 22:21; Rom 10:19 **11:16:** Nam 15:17-21, Ese 44:30 **11:16:** Diboboniba 15:17-21; Esekiel 44:30 **11:17:** Jer 11:16, Ap 2:39, Ef 2:11-19 **11:17:** Jeremaia 11:16; Aposel 2:39; Efesus 2:11-19 **11:18:** Jo 4:22, 1 Ko 10:12 **11:18:** Jon 4:22; 1 Korin 10:12 **11:20:** Ais 66:2, Ro 12:16, Fl 2:12 **11:20:** Aisaia 66:2; Rom 12:16; Filipai 2:12 **11:22:** Jo 15:2-4, 1 Ko 15:2, Hi 3:14 **11:22:** Jon 15:2-4; 1 Korin 15:2; Hibru 3:14 **11:23:** 2 Ko 3:16 **11:23:** 2 Korin 3:16 **11:25:** Lu 21:24, Jo 10:16, Ro 12:16, 2 Ko 3:14, MAA 7:9 **11:25:** Luk 21:24; Jon 10:16; Rom 12:16; 2 Korin 3:14; Akar Mogomem 7:9

25 Nan adarasi, ia guizin akar mogomer
mam gifoghasa ki ia migei. Ia a gifoghiva,
kamaghin mikiman kogham, ia fofozir
ekiam iti. Akar kam kamakin: Israelin
marazi datirighin nighnizir gavgavim ikian
aghua; men arazir kam zurara ikivira ikian
kogham. Me kamaghira iki mangi, Kantrin
Igharazibar Gumazamizir God misevezíba
bar God bagh izamin dughiamin tugham.
Eghti me gin Godin gumazamizibar tongin
ikiam.
26 Tuavir kamnangra God Israelia bar
men akurvagham. Godin Akinafarim kam-
aghin mikeme:

"Akurvazir Gumazim Jerusalemin ikegh
izam.
Egh a Jekopin ovavir boribar
amightima
me Godin akam barazir puvatizir
arazim ategham.
27 Ki men arazir kuraba bar da agivaghiva,
egh dughiar kamin uan Akar Dikirizir
Gavgavir kam me ko a damuam."

28 Israelia Iesusin Akar Aghuim akirim a
gasaragha mati Godin apaniba. Ezi men
arazir kam Kantrin Igharazibar Gumaza-
mizibar akura. God fomira uan gumaza-
miziba amisevegha, me gifueghavira iti. A
men ovavir fomira itibagh nighnigha kam-
aghin ami.
29 God diazir gumazamiziba, a bizir
aghuiba me ganingi, egh a gin uamategh
uan nighnizim giragh kamaghin mikiman
kogham, ia marki, ki uan dimdiam ko bizir
aghuiba ua da iniam.
30 Ezi ia Kantrin Igharazibar Gumaza-
miziba, ia fomira Godin akam batoghezi,
datirighin Israelia a batosi. Ezi tuavir kamin
ia Godin apangkuvim ini.
31 Kamaghira, Israelia Godin akam batoke.
Ezi Godin apangkuvir ia inizir kamin tu-
avimin, me datirighin Godin apangkuvim
uaghan a iniam.
32 God kamaghin ifonge, a uan apangku-
vim gumazamiziba bar men akagham. Ka-
maghin amizi, gumazamiziba bar Godin
akam batoke. God me gamizi me kamaghin
amua, uan arazir kuramin apengan ikia
kalabuziar gumazamizibar min iti.

E Godin ziam fam

33 Ame! Godin bizir aghuiba ko an fo-
fozim ko an nighnizim, da guizbangira bar
ekevegha bar pin iti! Egha ongarimin
min bar kone! Gumazitam o amizitam
an nighnizimin mingarim manmaghin de-
raviram a geghanam? Puvati. A zuraram
amir araziba, gumazitam o amizitam man-
maghin dagh fogham? Bar puvati!
34-35 Bizir kam, Godin Akinafarimin aven
iti:

"Guizbangira, tina Ekiamin nighnizim gifo?
Gumazitam bizibar amuamin fofozim
Ekiamin sure damuan kogham.
Gumazitam an faragh mangi nighniziba a
daningan kogham.
Bar puvati!"

36 E fo, God uan dafarimin biziba bar dar in-
gari, egha dar mingarim, ezi da a baghavira
ikia, mamaghira iti. Kamaghin amizi e zu-
razurara ziar ekiam a daning mamaghira
ikiam! Bar guizbangira.

Pol ghaze, Kraisin adarazi me arazir manabar amuam

12

(Sapta 12:1--15:13)

E uan inivafiziba isi ofan min God daningam

1 Kamaghin amizi, nan adarasi, ki Godin
apangkuvir ekiam ginighnigha, kamaghin
ia gakaghori: Ia uari uan inivafiziba isi
angamira itir ofan min God daningvira iki.
Egh a baghvira ikiva an ingangarim damu.
Egh ia God damuti, a bizir kam bagh bar
akuegham. Ia uari isi God daningamin
arazir kam, kar guizin arazir Godin ziam
fem.
2 Ia nguazir kamin itir gumazamiziba
amir arazibar gin mangan marki. Ia
teghtima God nighnizir igiaba ia daningti ia
arazir igiabar amuam. Kamaghin, ia Godin
ifongiam gifogham, a kamakin: ia arazir
aghuiba, ko God bar akongezir araziba,
ko arazir bar deragha arazir mabagh
afiraziba, ia dagh fogham.

God ingangaribar amuasa fofoziba isa e ganingi, eghti e igharaziba bagh ingangarim deravira a damuam

11:26: Sng 14:7, Ais 59:20, Mt 23:39 **11:26:** Onger Akaba 14:7; Aisaia 59:20 **11:27:** Jer 31:33-34, Hi 8:8, 10:16 **11:27:** Jeremaia 31:33-34; Hibru 8:8; 10:16 **11:30:** Ef 2:2, Kl 3:7 **11:30:** Efesus 2:2; Kolosi 3:7 **11:32:** Ro 3:9, Ga 3:22, 1 Ti 2:4 **11:32:** Rom 3:9; Galesia 3:22; 1 Timoti 2:4 **11:33:** Jop 11:7, Sng 36:6, 92:5, Ais 55:8-9 **11:33:** Jop 11:7; Onger Akaba 36:6; 92:5; Aisaia 55:8-9 **11:34-35:** Jop 15:8; 35:7; 36:22; 41:11; Aisaia 40:13; 1 Korin 2:16 **11:36:** 1 Ko 8:6, Ga 1:5, 2 Ti 4:18, Hi 13:21, 2 Pi 3:18 **11:36:** 1 Korin 8:6; Galesia 1:5; 2 Timoti 4:18; Hibru 13:21; 2 Pita 3:18 **12:1:** Sng 50:13-14, Jo 4:24, Ro 6:11-13, 1 Ko 6:13, 6:20, Hi 10:20, 1 Pi 2:5 **12:1:** Onger Akaba 50:13-14; Jon 4:24; Rom 6:11-13; 1 Korin 6:13; 6:20; 1 Pita 2:5 **12:2:** Ef 1:18, 4:23, 5:10, 5:17, Kl 1:21, 1 Pi 1:14, 1 Jo 2:15 **12:2:** Efesus 1:18; 4:23; 5:10; 5:17; Kolosi 1:21; 1 Pita 1:14; 1 Jon 2:15 **12:3:** 1 Ko 3:10, 12:7, 12:11, Ga 2:9, Ef 4:7 **12:3:** 1 Korin 3:10; 12:7; 12:11; Galesia 2:9; Efesus 4:7

3 God uan apangkuvimin gin ghua ingangarim damuasa bizir aghuim na ganingizi,
ki vaghvagha kamaghin ia mikimasa. Ia
uari fiva pin uari arighan marki. Ia der-
agh nighnighiva, God ia ganingizir nighnizir
gavgavimin ganiva, tuavir kamin ia uari
tuisigh.
4 E fo, inivafizir vamira itima, an aven
soroghafariba ko bizir maba sara iti. Ezi
inivafizir kamin aven itir bizir kaba, vagh-
vagha ingangarir igharazibagh ami.
5 Kamaghira, e gumazamizir aviriba
ikia, datirighin Krais ko porogha inivafizir
vamiran min oto. Egha inivafizir kamin
aven itir bizir kabar min, e uari inigha
Kraisin poroghav iti.
6 Kamaghin amizi, God uan apangku-
vimin gin ghua ingangaribar amuasa fofoz-
iba isa mati bizir aghuibar min vaghvagha
e ganingi. Eghti gumazitam o amizitam,
Godin akam inigha izir fofozim ikiva, a
uan nighnizir gavgavimin mirara deravira
Godin akamin gun me mikimam.
7 Eghti gumazim o amizim igharazibar
akurvaghamin fofozim ikiva, a deravira
men akurvagh. Eghti gumazim o amizim
igharazibar sure damuamin fofozim ikiva,
a deravira men sure damu.
8 Eghti gumazim o amizim gavgavim
igharaz darazir navibar aningamin fofozim
ikiva, a bar deravira ingangarir kam damu.
Eghti gumazim o amizim biziba isa gumaza-
mizibagh anidir fofozim ikiva, an aviriba
me daning. Eghti gumazim o amizim in-
gangarimin faragha zuir fofozim ikiva, a
deravira an apengan itir gumazamizibar
ganiva ingangarir kam damu. Eghti gu-
mazim o amizim igharaz darazir apangku-
vamin fofozim ikiva, a men apangkuvsi bar
akongegh mamaghira iki.

*E navir averiabar aven guizin gumaza-
mizibagh ifongegham*

9 Ia ifar gumazamizibagh ifongan marki,
ia uan navir averiabar aven guizin gumaza-
mizibagh ifongegh. Egh arazir kurabar
aghuaghiva, arazir aghuibar suiragh gav-
gafigh.
10 Ia uan ikizimin aven uari uarigh
ifongezi moghin, ia uaghan Kraisin adarazir
aven uari uarigh ifongegh. Egh ia zurara
uarira uan ziaba pirafisi pamtem ingar.
11 Ia pamten ingariva amirvaghan
marki, Godin Duam ian navibar amuti ia
zurara Ekiamin ingangarim damusi naviba
dikavam.
12 Egh ia, bizir aghuir ia fogha iniamiba
bagha mizua itiba, da bagh nighnigh
bar akongegh. Egh osimtiziba izamin
dughiamin, ia iki uaghan da ateriva tugh
gavgavigh, egh zurara God ko mikim.
13 Eghti Godin gumazamiziba biziba
puvatighti, bizir ia itiba men akurvagh.
Egh nguibar igharazimin gumazamiziba
ian bighan izamin dughiamin, ia me inigh
uan dipenibar mangi deragh me damu.
14 Gumazim o amizim arazir kuramin
ni damighti, ni arazir aghuimin a damusi
Godin azangsigh. Egh a gasighasighsi Godin
azangsighan marki.
15 Ia igharaz darazi bar akongeghti ia me
ko bar akongegh. Egh igharaz darazi ose-
meghti, ia me ko osemegh.
16 Ia arazir vabara, gumazamiziba bar me
damu. Egh uarira uari fan marki. Ia gu-
mazamizir ziaba puvatizibar namakabar
amu. Kamaghin uabi ginighnighan marki,
kirara fofozim iti.
17 Gumazitam o amizitam arazir ku-
ratamin ni damightima, ni uam arazir
kuramin a ikarvaghan marki. Puvati. Ia
zurara gumazamizibar damazimin arazir
aghuibar amu.
18 Ia uari navir amirizim ikiva gumaza-
mizir igharaziba ko navir vamira ikisi
pamtem ingar.
19 Nan namakar aghuiba, me arazir
kuram ia damighti, ia men arazir kuram
ikarvaghan marki. Ia teghti, God uabi
uan aningagharimin tuavimin me ikar-
vagham. Ia fo, Godin Akinafarimin aven
en Ekiam kamaghin migei, “Arazir kuraba

12:4: Ef 4:16 **12:4:** Efesus 4:16 **12:4:** 1 Korin 12:12 **12:5:** 1 Ko 12:27, Ef 4:25 **12:5:** 1 Korin 12:27; Efesus 4:25 **12:6:** 1 Ko 12:28, 13:2, 1 Pi 4:10-11 **12:6:** 1 Korin 12:28; 13:2; 1 Pita 4:10-11 **12:6:** 1 Korin 12:4-11 **12:7:** Ap 13:1, Ga 6:6, 1 Ti 5:17 **12:7:** Aposel 13:1; Galesia 6:6; 1 Timoti 5:17 **12:8:** Ap 15:32, 20:28, 2 Ko 9:7, 1 Pi 5:2 **12:8:** Aposel 15:32; 20:28; 2 Korin 9:7; 1 Pita 5:2 **12:9:** Sng 34:14, Amo 5:15, 1 Ti 1:5, 1 Pi 1:22 **12:9:** Onger Akaba 34:14; Amos 5:15; 1 Timoti 1:5; 1 Pita 1:22 **12:10:** Fl 2:3, Hi 13:1, 1 Pi 1:22, 2 Pi 1:7 **12:10:** Filipai 2:3; Hibru 13:1; 1 Pita 1:22; 2 Pita 1:7 **12:11:** Ap 18:25, MAA 3:15 **12:11:** Aposel 18:25; Akar Mogomem 3:15 **12:12:** Ap 2:42, Fl 3:1, 1 Te 5:16-17, Hi 3:6, 10:36, Je 1:4 **12:12:** Aposel 2:42; 1 Tesalonika 5:16-17; Hibru 3:6; 10:36; Jems 1:4 **12:13:** 1 Ko 16:1, 2 Ko 9:1, 9:12, Hi 13:2, 13:16, 1 Pi 4:9 **12:13:** 1 Korin 16:1; 2 Korin 9:1; 9:12; Hibru 13:2; 13:16; 1 Pita 4:9 **12:14:** Mt 5:44, Lu 6:28, Ap 7:60, 1 Ko 4:12, 1 Pi 3:9 **12:14:** Matyu 5:44; Luk 6:28; Aposel 7:60; 1 Korin 4:12; 1 Pita 3:9 **12:15:** Sng 35:13 **12:15:** Onger Akaba 35:13 **12:16:** Sng 131:1-2, Snd 3:7, Ais 5:21, Jer 45:5, Ro 11:20, 15:5 **12:16:** Onger Akaba 131:1-2; Aghuzir Akaba 3:7; Aisaia 5:21; Rom 11:20; 15:5 **12:17:** Mt 5:39, Ro 14:16, 2 Ko 8:21, 1 Te 5:15 **12:17:** Matyu 5:39; Rom 14:16; 2 Korin 8:21; 1 Tesalonika 5:15 **12:18:** Mk 9:50, Ro 14:19, Hi 12:14 **12:18:** Mak 9:50; Rom 14:19; Hibru 12:14 **12:19:** Lo 32:35, Snd 24:29, Mt 5:39, Ro 12:17, 13:4, 1 Te 1:6-7, Hi 10:30 **12:19:** Godin Araziba 32:35; Aghuzir Akaba 24:29; Matyu 5:39; Rom 12:17; 13:4; Hibru 10:30

ikarvaghamin ingangarim, kar nan bizim. Ki uabi men arazir kuraba ikarvagh egh ivezir kuraba me daningam.”

20 Ni Godin Akinafarim mikemezi moghin damu, “Nin apanim, mitiriam an aghiti, ni daghem a daning. Egh kuarim an pirti, ni dipatam a daning. Nin arazir aghuir kamin a damighti, a uan arazir kuram ginighnigh bar aghumsigham.”

21 Ni arazir kuram ateghti, a ni gafighan marki. Ni arazir aghuim damuti, nin arazir kam arazir kuram abiragh a gafiragham.

13

E gavmanin apengan ikiam

1 Gumazamiziba bar gavmanbar apengan iki. E fo, gavmanin tam puram otozir puvati. Gavmanin ingangariba Godin dafarimram oto. Gavmanin aven itir gumazamizir dapaniba bar, God uabi me ariki.

2 Gumazitam o amizitam gavmanin gumazir dapanibar akam batoghiva, kamaghin a God uabi ingangarir kam damuasa misevezir gumazamizibar akaba batosi. Gumazamizir kamaghin amiba, me uari uan arazibar ivezir kuraba iniam.

3 Gavmanba gumazamizir arazir aghuibagh amiba atiatim me daningasa itir puvati. Gavmanba gumazamizir arazir kurabagh amiba atiatim me daningasa iti. Kamaghin amizi, ni gavmanin atiatingan koghsi, ni arazir aghuibar amuti, me nin ziam fam.

4 E fo, gavman a mati Godin ingangarir gumazim, egha arazir aghuibar ian akurvaghasa ingari. Ia arazir kuram damigh gavmanin atiating. Ia fo, gumazamizibagh asighisighamin ingangarim ko gavgavim, gavmanin dafarimin iti, a puram aningin suirazir puvati. A Godin ingangarir gumazim, ia te arazir kuram damighti, a ian arazir kuramin ivezim ia daningam.

5 Kamaghin amizi, ia gavmanbar apengan iki. Ia gavmanin apengan ikian kogh, ivezir kuram iniam, kar guizbangira. Ezi ia uaghan kamaghin fogh, ia uan navir averiamin aven uan araziba deravira da tuisigh, arazir aghuibar gin mangi. Ia kamaghin damuva, gavmanbar apengan ikiam.

6 Gavmanba Godin ingangarir gumazamizibar iki, zurara ingangarir God me ganingizim deragh a damu. Bizir kam bagh, ia uaghan takisin dagiaba isi me daningam.

7 Bizir tizir ia gavmanba daningamiba, ia me daning. Takisin dagiaba ko takisin igharazir maba sara, me daningiva, egh arazir aghuibar me damu, men ziaba fi.

E gumazamizir igharaziba bar me gifuegham

8 Ia ikarvaghamin biziba, tam ikian marki, ia bar da gifagh. Eghti ikarvaghamin bizir mam zurara ikiam. A kamakin: e gumazamizir igharaziba bar me gifuegham. Tina gumazamizir igharaziba bar me gifonge, a guizbangira Moses Osirizir Arazibar gin zui.

9 E fo, Moses Osirizir Araziba kamaghin migei, “Ia gumazamizibav soghti, me arimighiran marki. Ia okiman marki. Ia gumazamizir igharazibar biziba bagh naviba dikavan marki. Ia poroghamiba uari bakim uari ko dakuan marki.” Moses Osirizir Arazir kaba ko maba sara uaghan iti, da bar moghira akar vamira an aven iti, akar kam kamakin: “Ni uabira uabi gifongezi moghin, gumazamizir igharazibagh ifongegh.”

10 Ni gumazamizir igharazim gifongegh, arazir kuratamin a damighan kogham. Kamaghin amizi, gumazim igharaz darazigh ifongeghiva, a Moses Osirizir Araziba guizin dar gin zui.

E angazangarimin aruir gumazamizibar min daruam

11 Dughiar e datirighin itim, ia a gifo, kamaghin amizi arazir ki ia mikemeziba ia dar amu. Kar dughiar ia daguraguim ategh dikavigh angamira ikiamim. Ia fo, fomira dughiar e nighnizir gavgavim Kraisin itim, ko God en akuraghamin dughiam, aning mong uaningin saghon iti. Ezi datirighin God en akurvaghamin dughiar kam a roghira ize.

12 Aminirbirim givasava amima, aminim tiasa. Kamaghin amizi, e mitatemin araziba bar da ateghiva angazangarimin aven misoghsi, midorozir biziba inigh dar aghuam.

12:20: Kis 23:4-5, Snd 25:21-22, Mt 5:44 **12:20:** Ua Me Ini 23:4-5; Aghuzir Akaba 25:21-22; Matyu 5:44 **13:1:** Snd 8:15, Dan 2:21, Jo 19:11, Ta 3:1, 1 Pi 2:13 **13:1:** Aghuzir Akaba 8:15; Daniel 2:21; Jon 19:11; Taitus 3:1; 1 Pita 2:13 **13:3:** 1 Pi 2:13-14, 3:13 **13:3:** 1 Pita 2:13-14; 3:13 **13:4:** Ro 12:19, 1 Te 4:6 **13:4:** Rom 12:19; 1 Tesalonika 4:6 **13:5:** Sav 8:2, 1 Pi 2:19 **13:5:** Fofozir Gumazim 8:2; 1 Pita 2:19 **13:6:** Matyu 22:21; Mak 12:17; Luk 20:25 **13:8:** Mt 22:39-40, Ga 5:14, Kl 3:14, Je 2:8 **13:8:** Matyu 22:39-40; Galesia 5:14; Kolosi 3:14; Jems 2:8 **13:9:** Kis 20:13-17, Wkp 19:18, Lo 5:17-21 **13:9:** Ua Me Ini 20:13-17; Ofa Gami 19:18; Godin Araziba 5:17-21 **13:10:** Mt 22:40, Ro 13:8, 1 Ko 13:4-7 **13:10:** Matyu 22:40; Rom 13:8; 1 Korin 13:4-7 **13:11:** 1 Ko 15:34, Ef 5:14, 1 Te 5:5-7 **13:11:** 1 Korin 15:34; Efesus 5:14; 1 Tesalonika 5:5-7 **13:12:** Ef 5:11, 6:11-13, Kl 3:8, 1 Te 5:5-6, 1 Jo 2:8 **13:12:** Efesus 5:11; 6:11-13; Kolosi 3:8; 1 Tesalonika 5:5-6; 1 Jon 2:8 **13:13:** Lu 21:34, Ef 5:18, Fl 4:8, 1 Te 4:12, Je 3:14, 1 Pi 2:12, 4:3 **13:13:** Luk 21:34; Efesus 5:18; Filipai 4:8; 1 Tesalonika 4:12; Jems 3:14; 1 Pita 2:12; 4:3

13 E angazangarimin aruir gumazamizibar min deraghvira daruam. E dipar onganibar amiva onganan kogh, egh pura gumazamiziba isi pamten dimiva ighiar kurabar arazibar amuan kogham. Egh gumaziba ko amiziba pura tintinibar uari ko dakuva, afiar arazibar amuan marki. Egh uari uariv soghiva, munavin biziba bagh navim ikuvighiva da inisi navim isian marki.
14 Egh ia uan Ekiam Krais Iesus arugh, mati gumazim midorozir biziba aghui. Ia uan navir ghurimin arazibagh nighnighiva, navir ghurimin ifongiam uam an gin mangan marki.

14

Ia uan adarazir araziba tuisighan marki, egh suam, ian araziba ikufi

1 Gumazim nighnizir gavgavim Kraisin ikia, an nighnizir gavgavim gavgavizir puvati, ia gumazir kam inigh aven izити a ian tongin ikiam. Ia, an navir averiamin aven itir nighniziba bagh, a ko uari adoghan marki.
2 Gumazir nighnizir gavgavim itim, a biziba bar ada api. Ezi gumazir nighnizir gavgavim mong gavgavizir puvatizim, an asiziba apir puvati.*
3 Gumazir biziba bar da apim, gumazir asiziba apir puvatizim girakirangin adarir nighnizibar a damuan marki. Eghti uaghan gumazir asiziba apir puvatizim, a fo, God a inizi a siosin aven ize, kamaghin, a gumazir biziba bar ada apimin arazibar gan da tuisighan marki egh suam, an araziba ikufi.
4 Ni tina, ni ghaze, ki ti gumazir igharazimin ingangarir gumazimin araziba tuisigham. Puvati. Bizir a tugh gavgavigham o a irighamim, kar an Gumazir Ekiamin bizim. Kamaghin amizi, Ekiam uabi a damighti, a guizbangira tugh gavgavigham.
5 Gumazitam suam, dughiar mam dughiar mabagh afira. Eghti gumazir igharazim suam, dughiaba bar magh gari. Eghti gumazamiziba bar vaghvagh uari gifogh suam, nighnizir manam men nighnizimin dera.
6 Gumazir dughiar mam pirafim, an Ekiamin ziam fasa kamaghin ami. Ezi gumazir biziba bar ada apim, a dagheba bagha God minabava, tuavir kamin Ekiamin ziam fe. Gumazir asiziba apir puvatizim, a God minaba, Ekiamin ziam fasa nighnigha, dagher maba ataghirasi.
7 E fo, en tongin itir gumazitam suam, nan ikirimirir angamira itim, a nan bizimra puvati. Eghti gumazitam suam, nan ovevem, uaghan nan bizimra puvati.
8 E angamira ikiva, Ekiam bagh ikiam. E aremeghiva, Ekiam bagh aremegham. Kamaghin amizi, e angamira iti, o e areme, e Ekiamin adarazira.
9 Bizir kamin mingarim kamakin. Krais aremegha ua dikafi. Kamaghin an angamira itiba ko aremeziba bar moghira men Ekiamin iti.
10 E fo, e bar Godin kotiamin tuivighti, an en araziba tuisigham. Kamaghin amizi, ni uabi, ni uan adarazir araziba tuisighan kogh suam, men araziba ikufi. Ni uabi, ni uan adarazir girakirangin adarir nighnizibar me damuan marki.
11 E fo, Godin Akinafarim kamaghin migei:

"Ki ian Ekiam, ki zurara ikivira ikiam,
kamaghin amizi ki guizbangira ia migei,
'Nguazimin itir gumazamiziba bar moghira
nan guamin teviba apirigh,
egh uan akabar nan gun mikim suam,
ki guizbangira God.' "

12 Kamaghin amizi, e bar vaghvagh uan arazir amizibar gun Godin mikimam.

Ni uan tav damuti, an arazir kuram damuan kogham

13 Kamaghin amizi, e gumazir igharazibar araziba ua da tuisighan kogham. Egh ia nighnizir igharazimin gin mangiva, uan adarazir amuti me arazir kuram damu iran kogham.

13:14: Ga 3:27, 5:16, Kl 3:10, 1 Pi 2:11 **13:14:** Galesia 3:27; 5:16; Kolosi 3:10; 1 Pita 2:11 **14:1:** Ro 15:1, 15:7, 1 Ko 8:9-11, 9:22 **14:1:** Rom 15:1; 15:7; 1 Korin 8:9-11; 9:22 **14:1:** Kolosi 2:16 **14:2:** Stt 1:29, 9:3, Ro 14:14, 1 Ko 10:25, 1 Ti 4:4 **14:2:** Jenesis 1:29; 9:3; Rom 14:14; 1 Korin 10:25; 1 Timoti 4:4 * **14:2:** Ia akar 1 Korin 8:1in itimin gan. **14:3:** Kl 2:16 **14:3:** Kolosi 2:16 **14:4:** Mt 7:1, Je 4:11-12 **14:4:** Matyu 7:1; Jems 4:11-12 **14:5:** Ga 4:10 **14:5:** Galesia 4:10 **14:6:** 1 Ko 10:31, Ga 4:10, 1 Ti 4:3 **14:6:** 1 Korin 10:31; Galesia 4:10; 1 Timoti 4:3 **14:7:** 1 Ko 6:19-20, Ga 2:20, 1 Te 5:10, 1 Pi 4:2 **14:7:** 1 Korin 6:19-20; Galesia 2:20; 1 Tesalonika 5:10; 1 Pita 4:2 **14:8:** Lu 20:38, Ga 2:20, 1 Te 5:10 **14:8:** Luk 20:38; Galesia 2:20; 1 Tesalonika 5:10 **14:9:** Ap 10:36, 2 Ko 5:15 **14:9:** Aposel 10:36; 2 Korin 5:15 **14:10:** Mt 25:31-32, Ap 10:42, 17:31, 2 Ko 5:10 **14:10:** Matyu 25:31-32; Aposel 10:42; 17:31; 2 Korin 5:10 **14:11:** Ais 45:23, Fl 2:10-11 **14:11:** Aisaia 45:23; Filipai 2:10-11 **14:12:** Mt 12:36, Ga 6:5, 1 Pi 4:5 **14:12:** Matyu 12:36; Galesia 6:5; 1 Pita 4:5 **14:13:** 1 Ko 8:9, 8:13, 10:32 **14:13:** 1 Korin 8:9; 8:13; 10:32 **14:14:** Ap 10:15, Ro 14:2, 14:20, 1 Ko 8:7-8, 1 Ti 4:4, Ta 1:15 **14:14:** Aposel 10:15; Rom 14:2; 14:20; 1 Korin 8:7-8; 1 Timoti 4:4; Taitus 1:15

14 Ki Ekiam Iesus ko poroghav iti,
bizir kam nan nighnizim gamizi a bar
kuiaghirizi, ki guizbangira kamaghin fo,
bizitam uabi Godin damazimin mizezir
puvati. Eghti gumazitam suam, bizir
manam an damazimin zuezir puvati. Eghti
bizir kam an nighnizimin guizbangira bar
mizeghti an a damuan marki.
15 Ni daghetam amiti, nin anav gan
nighnigh suam, a Godin damazimin
mize, eghti arazir kamin ni an nighnizim
gasighasigham. Ni kamaghin damuva ni
munav gifongezir arazimin gin mangan
kogham. Krais munav bagha areme,
ezi ni puram apir arazim a damuva a
gasighasighan marki.
16 Egh ia kamaghin damuan marki,
ia igharaz darazir amuti, me ian arazir
aghuim mikim suam, ia arazir kuram gami.
17 E fo, God Bizibagh Ativir Arazim, a
dagheba apir araziba o dipaba apir arazim
puvati. A Godin damazimin derazir arazim
ko, navir vamiran ikiamin arazim ko, bar
akongezir arazim. Arazir aghuir kaba, da
Godin Duamin aven otifi.
18 Tina tuavir kamin Kraisin ingangarim
damigh, a God damuti, an a bagh bar
akuegham. Egh a gumazamizibar amuti,
me migirigiar aghuibar a mikimam.

19 Kamaghin amizi, e zurara igharaz
darasi ko navir vamira ikiamin arazibar gin
mangiva, arazir gumazamizir igharazibar
amuti me tugh gavgavighamiba, dar gin
mangi dar amuam.
20 Ni daghemra nighnigh, tuavir kamin
God amizir arazibagh asighasighan marki.
Guizbangira, dagheba bar, ada dera. Eghti
ni daghetam amiti, bizir kam gumazir
igharazim damighti, an arazir kuram
damigh irighti, kamaghin ni arazir kuram
gami.
21 Ni asizitam ko wainin dipatam amiva
bizir igharazitam damighti, tuavir kamin
da nin anav damighti a irigham. Ni kam-
aghin damuan marki.
22 Nin nighnizir gavgavir bizir kamin
itim, a nin navimin iki. God nin nighnizim
gifozi, ni gumazir igharazitamin mikiman
marki. Gumazitam bizitam guizbangira,
a ginighnizi, bizir kam derazi, an navim
osemezir puvati, gumazir kam bar
akongegham.†
23 Gumazitam asizitam o daghetam
amiva, nighnizir pumuning ikiti, God a
mikim suam, an arazir kuram gami. An
amir arazir kam, nighnizir gavgavim gisin
tuzir puvati, kamaghin osimtizim an iti.
Guizbangira, e nighnizir gavgavim gisin
tughan kogh arazir manam damuti, God
suam, an arazir kuram.

15

E Kraisin nighnizim ko arazimin gin mangam

1 E gumazamizir nighnizir gavgavim
itiba, gumazamizir gavgaviba puvatiziba,
men osimtiziba ater men akurvagham.
E uarira uarir akurvaghsi nighnighan
kogham.
2 E bar vaghvagh uan adarazi bagh
pamten ingar men akurvagham. E
kamaghsua, men nighnizir gavgavim
gavgavigh ikivira ikiam, kamaghin e men
akurvagham.
3 E fo, Krais uabi uabin akurvaghasa
nighnizir puvati. Godin Akinafarimin
arazir a batozimin osizirim kamakin, “Akar
kurar gumazamiziba ni gasiba, da uaghan
na gire.”
4 Godin migirigiar me fomira Godin
Akinafarimin osiriziba, da bar en sure
damuasa me ada osiri. Migirigiar kam e
damuti, e nimira iki, osimtiziba aterіva tugh
gavgavigh God e daningamin bizir aghuiba
bagh mizuamam.
5 Datirighin ki ia bagha God ko migia
ghaze, God uabi e gamima, e nimira ikia
osimtiziba atera tugha gavgafi. Egh a ia
damuti, ia Krais Iesus amizir arazibar gin
mangi, egh tuavir kamin ia igharaz darazi
ko navir vamira ikiam.
6 Kamaghin amizi ki ia bagh Godin
azangsighti, ia navir vamira ikiva bar
moghira uari inigh Godin ziam fam, an en
Ekiam Krais Iesusin Afeziam.

Krais, Judaba ko Kantrin Igharazibar Gumazamiziba uaghan, bar men akura

7 Kamaghin amizi, gumazamiziba Godin
ziam fisi, ia Kraisin adarazi ia uarira uari
inigh bar akongegh. Krais ia inigha aven

14:15: 1 Ko 8:11-13 **14:15:** 1 Korin 8:11-13 **14:16:** Ta 2:5 **14:16:** Taitus 2:5 **14:17:** 1 Ko 8:8 **14:17:** 1 Korin 8:8 **14:18:** 2 Ko 8:21 **14:18:** 2 Korin 8:21 **14:19:** Ro 12:18, 15:2, 1 Ko 14:12, 1 Te 5:11 **14:19:** Rom 12:18; 15:2; 1 Korin 14:12; 1 Tesalonika 5:11 **14:20:** Mt 15:11, Ro 14:14-15, 1 Ko 8:9, 8:13, Ta 1:15 **14:20:** Matyu 15:11; Rom 14:14-15; 1 Korin 8:9; 8:13; Taitus 1:15 † **14:22:** Grighin akam vezin kamin deragha bigha mikemezir puvati. **14:23:** Ta 1:15 **14:23:** Taitus 1:15 **15:1:** Ro 14:1, Ga 6:1 **15:1:** Rom 14:1; Galesia 6:1 **15:2:** Ro 14:19, 1 Ko 9:19, 9:22, 10:24, 10:33, 13:5, Fl 2:4-5 **15:2:** Rom 14:19; 1 Korin 9:19; 9:22; 10:24; 10:33; 13:5; Filipai 2:4-5 **15:3:** Sng 69:9, Mt 26:39, Jo 5:30, 6:38 **15:3:** Onger Akaba 69:9; Matyu 26:39; Jon 5:30; 6:38 **15:4:** Ro 4:23-24, 1 Ko 9:9-10, 10:11, 2 Ti 3:16-17 **15:4:** Rom 4:23-24; 1 Korin 9:9-10; 10:11; 2 Timoti 3:16-17 **15:5:** Ro 12:16, 1 Ko 1:10, 9:9-10, Fl 3:16 **15:5:** Rom 12:16; 1 Korin 1:10; Filipai 3:16 **15:6:** Ap 4:24, 4:32 **15:6:** Aposel 4:24; 4:32 **15:7:** Ro 5:2, 14:1-3 **15:7:** Rom 5:2; 14:1-3

izezi moghin, ia igharaz darazi inigh aven
izi bar akongegh.
8 Ki ia migei, Krais Judabar ingangarir gu-
mazimin oto. An arazir kam kamaghin aka,
God mikemezir akaba da bar guizbangira.
Da kamakin, God en ovaviba ko amizir akar
dikiriziba, da guizbangira otivigham.
9 Krais uaghan kamaghsua, a Kantrin
Igharazibar Gumazamizibar amighti, me
Godin apangkuvim bagh an ziam fam.
Godin Akinafarim bizir kam kamaghin a
migei:

"Kamaghin amizi, ki Kantrin Igharazibar
Gumazamizibar tongin ikiva ni
minamam.
Egh ki nin ziam fiva ighiabar amuam."

10 Egha Godin Akinafarim migirigiar
igharazim uaghan iti:

"Ia Kantrin Igharazibar Gumazamiziba,
ia Godin gumazamiziba Israelia,
ia me ko iki bar akongegh."

11 Ezi migirigiar mam uaghan kamaghin
migei:

"Ia Kantrin Igharazibar Gumazamiziba
bar,
ia Ekiamin ziam fi!
Egh nguazimin itir anababa,
ia bar an ighiabar amu!"

12 Ezi Aisaia uaghan kamaghin mikeme:

"Atrivir igiam, Jesin ovavir boribar tongin
otogh,
mati temer ghuzir igiam, temer dakar
kamin oto.
God gumazir kam amiseveghti,
an atrivimin otogh iziva
Kantrin Igharazibar Gumazamiz-
ibar ganam.
Egh a me damuti,
me bizir aghuir a me daningamiba
bagh mizuam ikiam."

13 Ki ia bagha God ko migei, Godra, a ian
akuraghti, ia bizir aghuir gin izamiba bagh
mizuamam. God kamaghsua, an Duamin
gavgavimin, a ia damuti, ian arazir gin
izamin bizir aghuiba bagha mizuaim, an
aghung mangi bar ekevegham. Kamaghin
amizi, God ian nighnizir gavgavir an itimin
tuavimin, a ia damuti, navir amirizim ko
bar akongezir arazim, bar ia gizivagham.

Pol uabi uan ingangarim geghara, uan akam isa uan namakaba bagha anemadi

(Sapta 15:14--16:27)

Pol uan ingangarim bagha bar akonge

14 Nan adarasi, ki uan navimin aven ki
nighnizir gavgavim ikia kamaghin fo, ia zu-
rara arazir aghuibagh ami. Egha fofozir
guar aviriba iti. Kamaghin ia vaghvagh
nighnizir aghuiba uarira uari daningam.
15-16 Ezi ki akinafarir kamin aven
akar mabagh nighnigha, kamaghin ian
nighniziba dikavasa ia bagha mong
akar gavgaviba osiri. Ki fo, God nan
apangkuvigha na misevezi, ki Krais Iesusin
ingangarir gumazimin ikiava, Kantrin
Igharazibar Gumazamiziba bagha ingari.
God kamaghin ifonge, Kantrin Igharazibar
Gumazamiziba, me ofan min iki a damuti
a me bagh bar akongegham. Eghti Godin
Duam me damighti, me God baghvira
ikiam. Kamaghin amizi, nan ingangarim
kamaghin iti, ki ofa gamir gumazimin min
ingara Godin Akar Aghuim me mikiri.
17 Ki Krais Iesus ko porogha ingangarim
gami, kamaghin amizi ingangarir ki God
bagha amir kam, ki a bagha bar akonge.
18-19 Ki bizir igharazibar gun mikiman
kogham, bizir vamiran kam ki an gun
mikimasa: Ki Krais ko ingarima Krais na
bagha tuaviba arizima, ki Kantrin Igharaz-
ibar Gumazamiziba an gin mangasa men
sure gami. A nan aven ingarima, migirigiar
ki me migeiba ko arazir ki amiziba, ko mi-
rakelin gavgaviba ko arazarazir ki amiziba,
me dar garima da me gamima me Godin
gin zui. Bizir otozir kaba, Godin Duamin
gavgavimin ki a dagh amima da otifi. Kam-
aghin amizi, ki Jerusalemin ikegha Kraisin
Akar Aghuim bar anekura ghua Ilirikumin
Provinsin oto.
20 Nan ifongiam kamakin: ki Kraisin
Akar Aghuim danganir gumaziba oraghizir
puvatizibar anekunasa bar ifonge. Ki
kamaghin aghua, me suam, Pol gumazir
igharazim kunizir dipenir akinibagh isin
dipenimin ingari.
21 Godin Akinafarim mikemezi moghin ki
damuasa:

15:8: Mt 15:24-25, Ap 3:25-26, 2 Ko 1:20 **15:8:** Matyu 15:24-25; Aposel 3:25-26; 2 Korin 1:20 **15:9:** 2 Sml 22:50, Sng 18:49, Jo 10:16, Ap 3:25, Ro 9:23, 11:30 **15:9:** 2 Samuel 22:50; Onger Akaba 18:49; Jon 10:16; Aposel 3:25; Rom 9:23; 11:30 **15:10:** Lo 32:43 **15:10:** Godin Araziba 32:43 **15:11:** Sng 117:1 **15:11:** Onger Akaba 117:1 **15:12:** Ais 11:1, 11:10, MAA 5:5, 22:16 **15:12:** Aisaia 11:1; 11:10; Akar Mogomem 5:5; 22:16 **15:13:** Ro 12:12, 14:17 **15:13:** Rom 12:12; 14:17 **15:14:** 1 Ko 8:1, 8:7, 8:10, 2 Pi 1:12, 1 Jo 2:21 **15:14:** 1 Korin 8:1; 8:7; 8:10; 2 Pita 1:12; 1 Jon 2:21 **15:15-16:** Rom 1:5; 11:13; 12:3; Galesia 2:7-9; Filipai 2:17 **15:18-19:** Ap 19:18, 2 Ko 3:5, 12:12 **15:18-19:** Aposel 19:11; 2 Korin 3:5; 12:12 **15:20:** 2 Ko 10:15-16 **15:20:** 2 Korin 10:15-16 **15:21:** Ais 53:15 **15:21:** Aisaia 52:15

"Gumazamizir an eghaghaniba faragha da
baraghizir puvatiziba,
datirighin da baragham.
Gumazamizir faragha an migirigiaba
baraghizir puvatiziba,
datirighin dagh fogham."

Pol Romin itir Kraisin adarazir ganigh, Spenin Kantrin mangam

22 Dughiar aviriba, ki ia bagha izasava
amima, ingangarir kam nan suirazi, kam-
aghin ki izezir puvati.
23 Egha datirighin ki nguibar kabar ingan-
gariba puvati. Ki azenir aviribar ian ganasa
ifonge,
24 kamaghin amizi, ki datirighin izasa.
Ki ghaze, ki kagh dikavigh Spenin Kantrin
mangisi mangi, Spenin darorim ategh ia ko
tong ikeghiva, gin Spenin mangam. Ki ian
gan, egh tong ia ko ikisi bar akuegham.
Eghti ia tuavimin ivezim nan akuraghti, ki
Spenin mangam.
25 Ki datirighin Godin adarazi bagh akur-
vazitam inigh Jerusalem Nguibar Ekiamin
mangam.
26 Ia fo, Jerusalemin itir Godin adarasi,
men tongin itir gumazamizir maba biziba
bar puvati. Kamaghin amizi, Masedonia
ko Akaian Provinsin itir siosba me bagha
dagiaba arighasa bar ifuegha akam misoke.
27 Me uan ifongiamra an gin ghua
kamaghin ami. Kar guizbangira, Kantrin
Igharazibar Gumazamiziba, me Israelin gu-
mazamizir onganarazibar akurvaghamin
ingangarim iti. Guizbangira, Israelia
fomira Godin bizir aghuir aviriba isa
Kantrin Igharazibar Gumazamizibagh
anigha men duabar akura. Kamaghin
amizi, Kantrin Igharazibar Gumazamiziba
ikarvaghamin bizim iti, me nguazir kamin
bizir aghuiba isi Israelia daningiva me
ikarvagham.
28 Ki faragh dagiar kaba bar a da
inigh Jerusalemin mangamin ingangarim
agivaghiva, gin Spenin mangisi izi ian
ganigh, mangam.
29 Ki fo, ki izi ia bativamin dughiam,
Krais bizir aghuir bar aviribar en tongin dar
amuam.
30 Nan adarasi, en nighnizir gavgavir
Ekiam Krais Iesusin itim ko, Godin Duam e
ganidir igharaz darazigh ifongezir arazim,
ki bizir kamning ginighnigha kamaghin ia
gakaghori, ia na ko porogh pamtem God ko
mikim na bagh an azangsigh.
31 Egh kamaghin mikim, Judian
itir nighnizir gavgavim puvatiziba na
gasighasighan kogham. Eghti Jerusalemin
itir Kraisin adarazi nan ingangarir ki me
bagha amim bagh bar akuegham.
32 Kamaghin God ifueghtima, ki ia bagh
izisi nan navir averiam bar akuegham. Egh
ia ko avughsi ua uan gavgavim inisi, egh bar
akuegham.
33 Ki kamaghin Godin azai, Godin navir
amirizim ko dabirabir aghuim anidim, bar
moghira ia ko iki. Guizbangira.

16

Pol gumazamizir aviriba bagha akam amaga ghaze, Afeziam ia ko iki

1 Ki ghaze, ia kamaghin fogh, Fibi en
buaramizim, an amizir bar aghuim. Ia de-
ragh a damu. An ingangarim kamakin, a
Senkrian nguibar ekiamin itir siosin ingan-
garir amizim.
2 Ki kamaghsua, ia Ekiam ginighnigh Fibi
inighti a ia ko iki. Kar arazir aghuir e Godin
gumazamiziba damuamim. Egh a bizitizim
puvatighti ia an akuragh. Guizbangira,
a gumazamizir aviribar akurvagha egha
uaghan nan akura.
3 Ezi ki uan akam isa Prisila ko Akwila
bagha anemaga ghaze, Afeziam aning ko
iki. Aning na ko Krais Iesusin ingangarim
gami.
4 Aning nan akurvagha na bangin oveg-
hai. Kamaghin, ki uabira puviram aning
minabi. Ezi Kantrin Igharazibar Gumaza-
mizibar siosba uaghan aning minabi.
5 Egha ki uan akam isa aningin dipenimin
uari akuvir sios bagha anemaga ghaze,
Afeziam vaghvagh me ko iki.
Egha ki uan akam isa nan namakam
Epainetus bagh anemaga ghaze, Afeziam a
ko iki. A Esian Provinsin itir gumazamiziba
bar men faraghavira nighnizir gavgavim
Kraisin iti.
6 Egha ki uan akam isa Maria bagha
anemaga ghaze, Afeziam a ko iki. A ian
akuraghasa pamten ingari.
7 Egha ki uan akam isa Andronikus ko
Junia bagha anemaga ghaze, Afeziam aning
ko iki. Gumazir kam ko amizir kam, aning
e Judan ikizir vamira, egha na ko kalabusin
ike. Aning Kraisin aposelbar tongin ziar
ekiamning itima, me bar aning gifo. Ezi
aning nan faragha ghua Krais gifo.

15:22: Ro 1:13 **15:22:** Rom 1:13 **15:24:** 1 Ko 16:6 **15:24:** 1 Korin 16:6 **15:25:** Ap 19:21, 20:22, 24:17 **15:25:** Aposel 19:21; 20:22; 24:17 **15:25:** 1 Korin 16:1-4 **15:26:** Ap 24:17, 2 Ko 8:1, 9:2, 9:12 **15:26:** 2 Korin 8:1; 9:2; 9:12 **15:27:** Ro 9:4, 11:17, 1 Ko 9:11, Ga 6:6 **15:27:** Rom 9:4; 11:17; 1 Korin 9:11; Galesia 6:6 **15:29:** Ro 1:11 **15:29:** Rom 1:11 **15:30:** 2 Ko 1:11, Fl 2:1, Kl 4:3, 4:12, 2 Te 3:1 **15:30:** 2 Korin 1:11; Filipai 2:1; Kolosi 4:3; 4:12; 2 Tesalonika 3:1 **16:3:** Ap 18:2, 18:18, 18:26, 2 Ti 4:19 **16:3:** Aposel 18:2; 18:18; 18:26; 2 Timoti 4:19 **16:5:** 1 Ko 16:15, 16:19, Kl 4:15, 2 Ti 1:15, Fm 2 **16:5:** 1 Korin 16:15; 16:19; Kolosi 4:15; 2 Timoti 1:15; Filemon 1:2

8 Egha ki uan akam isa Ampliatus bagha
anemaga ghaze, Afeziam a ko iki. Ga
uaghara Ekiam ko porogha kamaghin ga
namakar aghuimningin min iti.
9 Egha ki uan akam isa Urbanus bagha
anemaga ghaze, Afeziam a ko iki. An e ko
Kraisin ingangarir gumazim. Egha Stakis
uaghan, ki a bagha akam amaga ghaze,
Afeziam a ko iki. A uaghan nan namakar
aghuim.
10 Egha ki uan akam isa Apeles bagha
anemaga ghaze, Afeziam a ko iki. A
Kraisin gin zuima osimtiziba a bativima,
an nighnizir gavgavim Kraisin ikiavira iti,
ezi bizir kam bagha a ziam iti. Egha ki
uan akam isa Aristobulusin dipenimin itir
darazi bagha anemaga ghaze, Afeziam me
ko iki.
11 Egha ki uan akam isa Herodion bagha
anemaga ghaze, Afeziam a ko iki. Ga Judan
ikizir vamira. Egha ki uaghan uan akam
isa Narsisusin dipenimin aven itir Ekiamin
adarazi bagha ghaze, Afeziam me ko iki.
12 Egha ki uan akam isa Trifina ko Tri-
fosa bagha anemaga ghaze, Afeziam aning
ko iki. Aning Ekiam bagha pamten ingari.
Egha uaghan uan akam isa nan roroam
Persis bagha anemaga ghaze, Afeziam a ko
iki. A uaghan Ekiam bagha pamten ingari.
13 Egha uaghan akam isa Rufus bagha
anemaga ghaze, Afeziam a ko iki. A gumazir
bar deragha Ekiamin gin zuim. An amebam
uaghan, ki a bagha akar aghuim amadi. A
guizbangira uan borimin min deravira na
gami.
14 Egha ki uan akam isa Asinkritus ko
Flegon ko Hermes, ko Patrobas, ko Hermas,
ko nighnizir gavgavim Ekiamin ikia me ko
itiba bar, me bagh akam amaga ghaze,
Afeziam bar me ko iki.
15 Egha ki uan akam isa Filologus ko Ju-
lia, ko Nereus uan buaramizim sara, ko
Olimpas, ko Godin gumazamizir me ko uari
akuviba bar, me bagh akam amaga ghaze,
Afeziam bar me ko iki.
16 Ia Kraisin adarasi, e uan arazimin gin
mangiva, ia uan adarazir dafaribar suigh.
Ezi Kraisin siosba bar, uan akaba isa ia
bagha da amaga ghaze, Afeziam ia ko iki.

Ia gumazir ia abiziba bagh deragh gan

17 Nan adarasi, ki akar gavgavim ia
mikimasa, Ia gumazir ia abiziba bagh
deraghvira gan. Gumazir kaba, ian marazir
nighnizir gavgavibagh asighasighava,
suren akar ia inizibar apanim gami.
Kamaghin amizi, ia men saghon iki.
18 Me en Ekiam Krais Iesusin ingan-
garim gamir pu. Puvati. Me uan
inivafizim ifongezir arazibar gin zui. Me
migirigiar aghuiba ko migirigiar navibagh
inivibagh amuava, gumazamizir arazir
kurabagh ifozir puvatiziba me gifara, men
nighnizibagh amima, me okam nighnisi.
19 Gumazamiziba bar kamaghin oraki, ia
Akar Aghuim inigha deravira an gin zui.
Kamaghin amizi, ki ia bagha bar akonge.
Ki kamaghin ifonge, ia arazir aghuiba bar
adagh fogh, egh arazir kurabar amuamin
fofoziba puvatigham.
20 Dughiar bar otevimin, Godin navir
amirizim ko dabirabir aghuarim anidim, a
Satanin gavgavim gasighasighiva ian ama-
mangatighti, ia Satan dikaraghtima, a ian
dagaribar apengan ikiam. En Ekiam Krais
Iesusin apangkuvim ia ko iki.

Gumazir maba uan akaba isa Romin itir gumazamiziba bagha da amadi

21 Timoti, na ko ingarir gumazim, a uan
akam isa ia bagha anemaga ghaze, Afeziam
ia ko iki. Ezi Lusius ko, Jason ko, Sosipater,
me na ko e ikizir vamira, me uaghan ia
bagha akam amadi.
22 Ki Tertius, ki uaghan uan akam isa ia
bagha Ekiamin ziamin anemadi. Ki Polin
akaba inigha ia bagha akinafarir kamin da
osiri.
23-24 Ezi Gaius uan akam isa, ia bagha
anemaga ghaze, Afeziam ia ko iki. Ki Pol
ki Gaiusin dipenimin aven itima, a bar de-
ragha na gami. Ezi Siosin mam uaghan
Gaiusin dipenimin aven uari akufi. Ezi
Erastus nguibar kamin Gavmanin dagiabar
garir gumazim, ko en mav Kuartus, aning
uan akam isa ia bagha anemadi.*

E Godin ziam fam!

25-26 E Godin ziam fam! God gavgavir
ekiam ikia, kamaghin a ia damuti ia
nighnizir gavgavimin suiragh gavgav-
igham! Bizir kam, ki an akar aghuim akura,
bizir kam uaghan a migei. Akar Aghuir ki

16:13: Mk 15:21 **16:13:** Mak 15:21 **16:16:** 1 Ko 16:20, 1 Pi 5:14 **16:16:** 1 Korin 16:20; 1 Pita 5:14 **16:17:** Mt 7:15, Ap 15:1, 15:5, 1 Ko 5:9-11, 2 Ti 3:5, Ta 3:10, 2 Jo 10 **16:17:** Matyu 7:15; Aposel 15:1; 15:5; 1 Korin 5:9-11; 2 Timoti 3:5; Taitus 3:10; 2 Jon 1:10 **16:18:** Fl 3:19, Kl 2:4, 1 Ti 6:5, Ta 1:10, 2 Pi 2:3 **16:18:** Filipai 3:19; Kolosi 2:4; 1 Timoti 6:5; Taitus 1:10; 2 Pita 2:3 **16:19:** Mt 10:16, Ro 1:8, 1 Ko 14:20 **16:19:** Matyu 10:16; Rom 1:8; 1 Korin 14:20 **16:20:** Stt 3:15, Ro 15:33, 1 Ko 16:23, 1 Te 5:28, MAA 22:21 **16:20:** Jenesis 3:15; Rom 15:33; 1 Korin 16:23; 1 Tesalonika 5:28; Akar Mogomem 22:21 **16:21:** Ap 16:1, 19:22, 20:4 **16:21:** Aposel 16:1; 19:22; 20:4 **16:23-24:** Ap 19:29, 1 Ko 1:14, 2 Ti 4:20 **16:23-24:** Aposel 19:29; 1 Korin 1:14; 2 Timoti 4:20 * **16:23-24:** Fofozir gumazir maba uaghan ghaze, akar otevir mam uaghan vezin kamin iti. Akar kam kamakin. En Ekiam Krais Iesusin apangkuvim zurazurara ia ko iki. Guizbangira. **16:25-26:** Rom 1:5; Efesus 1:9; 3:5; 3:9; 3:20; Kolosi 1:26-27; 1 Tesalonika 3:13

akurim, a Krais Iesusin Akar Aghuim, a
guizin akar mogomem, bar fomira azenir
aviribar modogha iza, datirighin azenim
giri. Guizin akar mogomer kam, Godin
akam inigha izir gumazibar osiziriba, da
gumazamizibagh amizi, me akar mogomer
kam gifo. Godin ovengan koghamim,
Akar Gavgavimin kamaghin migia ghaze,
akar mogomer kaba azenim giriti, Kantrin
Igharazibar Gumazamiziba bar dagh
foghiva, nighnizir gavgavim Kraisin iki
kamaghin an gin mangam.
27 Ezi ki kamaghin ifonge, Krais Iesus e
damuti, e Godin ziam fam. Anarira a God,
egha a uabira fofoziba bar iti. Kamaghin
amizi, e zurara an ziam fi mamaghira ikiam.
Guizbangira!

16:27: 1 Ti 1:17, 6:16, Ju 25 **16:27:** 1 Timoti 1:17; 6:16; Jut 1:25

Akinafarir Faragha Zuim, Pol Korinin Nguibamin Itir Sios Baghava an Osiri
O
1 Korin
Akar faragha zuim

Polin dughiamin, Korin, a nguibar ekiar mam, an Akaian Provinisin iti. A uaghan Grighin nguazimin aven iti. Pol uabi faragha Iesusin akam Korinin nguibar ekiam anekunigha, sios gamizi a tu. Egha gin Pol me ategha, ghua nguibar igharazibar ingarava aruima, osimtiziba Korinin sios batifi. Kamaghin amizi, Pol nighnizir aghuiba me daningiva men osimtiziba akirasa akinafarir kam osiri.

Pol garima, Korinin itir Kraisin adarasi, men arazir maba ikufi. Ezi a kamaghin nighnisi, me ti uan nighnizir gavgavim ategham. A kamaghin men apangkufi. Egha poroghamiba arazir aghuibar amuasa a me migei. A uaghan ghaze, me Godin Duamin amamangatighti, a men daroribar faragh mangan koghti, osimtiziba guizbangira me bativam. A Godin ziam fer arazir aghuim migia, uaghan Godin Duamin bizir aghuibar me mikeme. Egha gumazamizir ovengezibav gia ghaze, me ua dikavam.

Bizir kaba, osimtiziba Korinin itir darazigh anidi. Me Godin ifongiam gifoghasa Pol akar bar aghuir kamin me gami. A men akuraghti, me a gifogham. Akar otevir Kraisin adarazi bar ifongezir mam, a sapta 13in iti. Sapta 13 Pol kamaghin men akagha ghaze, igharaz darazigh ifongezir arazim, a bizir bar aghuir God uan gumazamizibagh anidim.

Kraisin adarasi uarira uari adogh uan ziaba fan marki

(Sapta 1--4)

1 Ki Pol, ki Krais Iesusin aposel. God uabi
ifongegha, na gamizi ki aposelin oto. Ki,
Kraisin gin zuir gumazim Sostenes ko,
2 ga akinafarir kam ia Korinin nguibar
ekiamin itir sios bagha an osiri. Krais Iesus
ia gamizima, ia a baghavira iti. Egha a ua
bagha ia amisevezi, ia a ko poroghav iti.
A ia ko, nguazimin itir gumazamizir Krais
Iesusin ziam feba bar, a ia misefe. Krais
Iesus, en Ekiam. A men Ekiam, ko uaghan
en Ekiam.
3 Ki God ko migia ghaze, God en Afeziam
ko en Ekiam Krais Iesus, aning ian
apangkuv, egh navir amirizim ia daning.

Pol God minabi

4 God, Krais Iesusin ingangarimin tu-
avimin, ian apangkuvigha, deragha ia gami.
Kamaghin ki zurara ia ginighnigha uan God
minabi.
5-6 Ki a minabagha ghaze, Kraisin akar
e ia mikinizim, a ian navibar ikia gav-
gafi. Ia Krais ko poroghav itima, God bizir
aghuir avirim ia ganingizi, da ia gizifa, kar
akam akurir arazir aviriba, ko fofozir guar
aviriba.
7 Kamaghin, ia datirighin en Ekiam Krais
Iesus azenim giramin dughiam mizua,
Godin Duam aningizir bizir aghuitam, ia
an otevizir puvati.
8 Krais Iesus gavgavim ia daningti, ia
gavgavigh mangi, dughiar abuananamin
otoghti, bizir kuratam en Ekiam Krais
Iesus Uamateghamin Dughiamin ian ikian
kogham.
9 God uan Otarim Krais Iesus, en Ekiam
a ko navir vamira ikiasa ian dia. Eghti
God damuasa mikemezi biziba, a bar adar
amigham.

Sios bar biaghire

10 Nan adarasi, ki en Ekiam Krais Iesusin
ziamin pamtem kamaghin ia gakaghori, ia
bar navir vamira uariv geir migirigiaba iki.
Egh ia tintinimin bighiran marki. Ia ikizir
vamira, ko nighnizir vamira, ko ifongiar
vamira iki.
11 Nan adarasi, Kloen adarazi na migia
ghaze, ia adaribar uarigh ami.
12 Ki arazir ia uari adozir ian tongin itim
migei. Marazi kamaghin migei, "Ki Polin
anav." Ezi marazi kamaghin migei, "Ki Apo-
losin anav." Ezi marazi kamaghin migei, "Ki
Pitan anav." Ezi marazi kamaghin migei, "Ki
Kraisin anav."
13 Ezi manmakin? Krais ti biaghireghama?
Ki Pol ti ian akurvaghasa ter ighuvimin
aremez, o? Ia ti nan ziamin rurim iniz, o?
Bar puvati!

1:2: Ap 9:14, 18:1, 18:17, Ro 1:7, 10:12, 1 Ko 6:11, 2 Ti 1:9 **1:2:** Aposel 9:14; 18:1; 18:17; Rom 1:7; 10:12; 1 Korin 6:11; 2 Timoti 1:9 **1:3:** Ro 1:7, 2 Ko 1:2 **1:3:** Rom 1:7; 2 Korin 1:2 **1:5-6:** 1 Ko 2:1-2, 12:8, 2 Ko 8:7, 2 Ti 1:8, MAA 1:2 **1:5-6:** 1 Korin 2:1-2; 12:8; 2 Korin 8:7; 2 Timoti 1:8; Akar Mogomem 1:2 **1:7:** Lu 17:30, Fl 3:20, 2 Te 1:7, Ta 2:13, 2 Pi 3:12 **1:7:** Luk 17:30; Filipai 3:20; 2 Tesalonika 1:7; Taitus 2:13; 2 Pita 3:12 **1:8:** Fl 1:6, Kl 1:22, 1 Te 3:13, 5:23 **1:8:** Filipai 1:6; Kolosi 1:22; 1 Tesalonika 3:13; 5:23 **1:9:** Ais 49:7, Jo 17:21, 1 Ko 10:13, 1 Te 5:24, 1 Jo 1:3 **1:9:** Aisaia 49:7; Jon 17:21; 1 Korin 10:13; 1 Tesalonika 5:24; 1 Jon 1:3 **1:10:** Ro 12:16, 2 Ko 13:11, Fl 2:2, 3:16, 1 Pi 3:8 **1:10:** Rom 12:16; 2 Korin 13:11; Filipai 2:2; 1 Pita 3:8 **1:12:** Jo 1:42, Ap 18:24-28, 19:1, 1 Ko 3:4 **1:12:** Jon 1:42; Aposel 18:24-28; 19:1; 1 Korin 3:4 **1:14:** Ap 18:8, 19:29, Ro 16:23 **1:14:** Aposel 18:8; 19:29; Rom 16:23

14 Ian tongin, ki Krispus ko Gaiusra rue,
ua gumazamiziba puvati. Kamaghin ki God
minabi.
15 Kamaghin amizi, gumazitam o
amizitam kamaghin mikiman kogham, “E
Polin ziamin rurim ini.”
16 (Guizbangira, ki igharaz darazi uaghan
me rue, kar Stefanasin dipenimin itir
adarasi. Egha ki fozir puvati, ki ti igharaz
darazi uaghan me rues o puvati.)
17 Krais gumazamiziba ruasa na
amadazir pu. Puvati. An akam akunasa
na amada. Eghti ki apezeperir migirigiaba
ko nguazir kamin itir gumazamizibar
fofozimin anekunan kogham. Ki kamaghin
damu, Kraisin ter ighuvimin ovevem
damighti, a mati pura bizim.

Krais, a Godin gavgavim

18 Guizbangira, gumazamizir ovengamiba
ghaze, ter ighuvimin migirigiam, mati
migirigiar onganim egha mingariba puvati.
Ezi e gumazamizir God en akurvaziba,
e fo, ter ighuvimin migirigiam, a Godin
gavgavim.
19 Godin Akinafarim kamaghin migei:

“Ki gumazir nighnizir aghuiba me
ganidibar fofoziba adegham,
egh ki men fofozir gumazibar fofoziba
bar da agivagham.”

20 Eghti e manmaghin nguazir kamin itir gumazamizibar nighnizir aghuibav kimam? E manmaghin Judan Arazibagh fozir gumazibav kimam? E gumazamizir akaba uariv sozir arazim bar a gifoziba, e manmaghin me mikimam? Guizbangira, God nguazir kamin itir fofozibagh amizima, da mati migirigiar onganiba mingariba puvati.
21 Godin nighnizir aghuim ko an
fofozimin, God kamaghin fo, nguazir
kamin itir gumazamiziba uan fofozimin
tuavimin me Godin fofozim inighan
kogham. Kamaghin, God tuavir igharazir
mam men akuraghasa anemisefe. Kar,
me “migirigiar onganim,” arazir akam, e
anekuri. Gumazamiziba akar kam baragha
nighnizir gavgavim Godin itima, God men
akurvasi.
22 Judaba mirakelbar ganasa bar gav-
gafi, ezi Kantrin Igharazibar Gumazami-
ziba nighnizir aghuim ko fofozim bagha
pamten ingari.
23 Ezi e Krais ter ighuvimin aremezir
akam me mikiri. Ezi akar kam Judabar
nighnizimin, mati bizir me asaghpor-
aghirim. Ezi Kantrin Igharazibar Gumaza-
mizibar nighnizim ghaze, kar migirigiar
onganim.
24 Ezi e gumazamizir God diaziba, Juda
ko Kantrin Igharazibar Gumazamiziba
uaghara, e fo, Kraisra a Godin gavgavim
ko Godin fofozim.
25 Nguazimin itir gumazamiziba kam-
aghin nighnigha ghaze, “Godin nighnizir
maba bar ongani.” Ezi nighnizir kamra bar
gumazamizibar nighnizibagh afira. Ezi me
kamaghin nighnisi, Godin arazir maba ka-
maghin en akakasi, God gavgaviba puvati.
Ezi an arazir kabara bar gavgavigha, bar
gumazamizibar gavgavim gafira.
26 Nan adarasi, ia dughiar God ian diazim
ginighnigh. Ian aviriba faragha, nguazir
kamin itir gumazamizibar damazimin, fo-
fozir gumazamizibar min ikezir puvati. Ezi
ian aviriba, gavgaviba puvati. Ian aviriba,
anabar ziar ekiaba itibar otivizir puvati.
27 God kamaghsua, a nguazir kamin
itir fofozir gumazamizibar amuti, me bar
aghumsigham. Kamaghin, a gari, gumaza-
mizir gavgaviba puvatigha nguazimin itir
gumazamizibar damazimin nighniziba
onganiziba, merara God me amisefe. God
ghaze, a gavgaviba itir gumazamizibar
amuti, me aghumsigham. Kamaghin,
gumazamizir gavgaviba puvatigha nguazir
kamin itir gumazamizibar damazimin
itiba, merara God me amisefe.
28 Egha a nguazir kamin ziaba puvatizir
gumazamiziba ini, kar gumazamizir me ka-
maghin migeiba, me bizir kinir me aghuaz-
iba. Ezi arazir kamin, God ziar ekiaba itiba
ko gavgaviba itibagh amizi, da mati bizir
kinibar min iti.
29 Kamaghin amizi, gumazitam o
amizitam Godin damazimin uabi uan ziam
fan kogham.
30 God uabi ia gamizi, ia Krais Iesus ko

1:16: 1 Ko 16:15 **1:16:** 1 Korin 16:15 **1:17:** Mt 28:19, Jo 4:2, 1 Ko 2:1, 2:4, 2:13, 2 Pi 1:16 **1:17:** Matyu 28:19; Jon 4:2; 1 Korin 2:1; 2:4; 2:13; 2 Pita 1:16 **1:18:** Ap 17:18, Ro 1:16, 1 Ko 2:14, 15:2, 2 Ko 4:3 **1:18:** Aposel 17:18; Rom 1:16; 1 Korin 2:14; 15:2; 2 Korin 4:3 **1:19:** Ais 29:14, Jer 8:9 **1:19:** Aisaia 29:14; Jeremaia 8:9 **1:20:** Jop 12:17, Ais 19:12, 33:18, 44:25, Mt 11:25, Lu 10:21, Ro 1:20-21, 1:28 **1:20:** Jop 12:17; Aisaia 19:12; 33:18; 44:25; Matyu 11:25; Luk 10:21; Rom 1:20-21; 1:28 **1:21:** Mt 11:25, Lu 10:21, Ro 1:20-21, 1:28 **1:21:** Matyu 11:25; Luk 10:21; Rom 1:20-21; 1:28 **1:22:** Mt 12:38, Mk 8:11, Jo 4:48, Ap 17:18, 17:32 **1:22:** Matyu 12:38; Mak 8:11; Jon 4:48; Aposel 17:18; 17:32 **1:23:** Ais 8:14, Mt 11:6, Jo 6:60, 6:66, Ro 9:32, 1 Ko 2:14, Ga 5:11 **1:23:** Aisaia 8:14; Matyu 11:6; Jon 6:60; 6:66; Rom 9:32; 1 Korin 2:14; Galesia 5:11 **1:24:** Ro 1:4, 1:16, 1 Ko 1:18, Kl 2:3 **1:24:** Rom 1:4; 1:16; 1 Korin 1:18; Kolosi 2:3 **1:25:** 2 Ko 13:4 **1:25:** 2 Korin 13:4 **1:26:** Mt 11:25, Jo 7:48, Je 2:1-5 **1:26:** Matyu 11:25; Jon 7:48; Jems 2:1-5 **1:27:** Mt 11:25, Je 2:5 **1:27:** Matyu 11:25; Jems 2:5 **1:29:** Ro 3:27, Ef 2:9 **1:29:** Rom 3:27; Efesus 2:9 **1:30:** Jer 23:5-6, Jo 17:19, 2 Ko 5:21 **1:30:** Jeremaia 23:5-6; Jon 17:19; 2 Korin 5:21

poroghav iti. Ezi a Krais gamizi, a en
nighnizir aghuimin mingarimin iti. Ezi
Kraisin ingangarimin, God e gamizima, e
Godin damazimin deragha, God baghavira
iti. Ezi Kraisin ingangarimin, a uam e
givezegha, arazir kuramin gavgavimin e
firi.
31 Ezi Akinafarim mikemezi moghin God
kamaghin ifonge, "Tina bar akongeghsi, an
Ekiam amizir arazibagh nighnigh, a bagh
bar akongegh."

2

Pol Korinin itir gumazamizibar nighnizir gavgavimin migei

1 Nan adarasi, ki ia bagha izezir
dughiamin, ki Godin akar mogomemin ia
migia, fofozir gumazamizibar min akar
ekiar guar aviritabar ia mikemezir puvati.
2 Ki faraghavira kamaghin nighniki, ki ian
tongin ikiamin dughiamin, ki bizir igharazi-
tam ginighnighan kogham. Puvatigham. Ki
Krais Iesusra nighnighiva, a ter ighuvimin
aremezir ovevem uaghan a ginighnigham.
3 Ki ia ko itir dughiamin, ki guizbangira
gavgaviba puvati. Ki atiatiava,
mighighavira agoi.
4 Ezi akar ki mikemezim ko Akar Aghuir
ki kunizim, ki nguazir kamin itir fofozim
o nighnizibagh etuir akam, ia mikemezir
pu. Puvati. God uan Duamin gavgavim, ian
akazi, ia fo, ki migeir akaba da guizbangira.
5 Guizbangira, ki kamaghsua, ian
nighnizir gavgavim nguazir kamin itir
fofozim gisin ikian kogham. Puvati. Ian
nighnizir gavgavim, Godin gavgavimra, a
gisin tugham.

Godin Duam nighnizir aghuim ko fofozim e ganidi

6 Guizbangira, gumazamizir gavgavigha
Godin Arazibar gin zuiba, e fofozir aghuim
me ganidi. Ezi fofozir me inizir kam, a
nguazir kamin itir fofozim puvati. Egha
uaghan a nguazir kamin gumazir dapani-
bar fofozim puvati, kar gumazir oven-
gasava amiba.
7 Fofozir aghuir e ia ganidir kam, a Godin
nighnizir mogomem. Fomira, God tighar
nguazimin ingaramin dughiamin, a uan fo-
fozir aghuimin a kamaghin ifonge, e an
Nguibamin iki, ziar ekiam ko dabirabir
aghuim a ko a iniam. Ezi dughiar kamin
ikegha iza datirighin an fofozir aghuir kam
en modo.
8 Ezi, nguazir kamin gumazir dapanitam
a gifozir pu. Puvati. Me ti foghava, ziar
ekiam itir Ekiam isa ter ighuvim gafughan
koghai.
9 Ezi e Godin Akinafarimin itir akamin
migirigiar kam migei, a kamakin:

"Bizir gumazitam o amizitam faragha uan
damazimin ganizir puvatiziba,
ko akar gumazitam o amizitam faragha
oraghizir puvatiziba,
ko bizir gumazitam o amizitamin
nighnizimin itir puvatiziba,
bizir bar aghuir kaba,
God gumazamizir a gifongeziba
baghavira da akiri."

10 Bizir kabar migirigiam fomira modo,
ezi Godin Duamin ingangarimin God da
azenim gatizi, e dar gari. Godin Duam biz-
iba bar deravira dar gara, uaghan Godin
nighnizir mogomebar gara fo.
11 Tav gumazamizir igharazibar
nighnizibagh foghan kogham. Puvati.
Gumazimin duar an aven itimra fo.
Kamaghira, gumazitam o amizitam Godin
nighnizim gifoghan kogham. Godin Duam,
a uabira fo.
12 E nguazir kamin duam inizir pu. Pu-
vati. E God amadazir Duam ini. Eghti tuavir
kamin, e bizir aghuir God e ganingiziba, e
deraghvira dagh fogham.
13 E bizir aghuir kabav geima, en
migirigiaba nguazimin itir fofozimin
tuavimin otozir pu. Puvati. Godin Duam
uabi en sure gamima, e akar kabagh ami. E
Godin Duamin akaba isa, Godin Duam itir
gumazamiziba akar kaba bigha me geghari.
14 Ezi gumazamizir Godin Duam pu-
vatiziba, me Godin Duamin bizir aghuiba
inighan kogham. Guizbangira, me
kamaghin nighnigha ghaze, da bizir
onganiba, egha mingariba puvati. Bizir
aghuir kaba, da Godin Duamin otifi.
Kamaghin, gumazamizir Godin Duam itiba,
merara Godin Duamin bizir aghuir kaba
tuisighamin fofozim iti.

1:31: Jer 9:23-24, 2 Ko 10:17 **1:31:** Jeremaia 9:23-24; 2 Korin 10:17 **2:1:** 1 Ko 1:17 **2:1:** 1 Korin 1:17 **2:2:** Ga 6:14, Fl 3:8 **2:2:** Galesia 6:14; Filipai 3:8 **2:3:** Ap 18:9, 2 Ko 10:1 **2:3:** Aposel 18:9; 2 Korin 10:1 **2:4:** Ro 15:19, 1 Ko 1:17, 1 Te 1:5, 2 Pi 1:16 **2:4:** Rom 15:19; 1 Korin 1:17; 1 Tesalonika 1:5; 2 Pita 1:16 **2:5:** 2 Ko 4:7, 6:7 **2:5:** 2 Korin 4:7; 6:7 **2:6:** 1 Ko 1:28, Ef 4:13, Fl 3:15, Hi 5:14 **2:6:** 1 Korin 1:28; Efesus 4:13; Filipai 3:15; Hibru 5:14 **2:7:** Ro 16:25-26, Ef 3:5, 3:9, Kl 1:26, 2 Ti 1:9 **2:7:** Rom 16:25-26; Efesus 3:5; 3:9; Kolosi 1:26; 2 Timoti 1:9 **2:8:** Lu 23:34, Jo 7:48, Ap 13:27, 2 Ko 3:14 **2:8:** Luk 23:34; Jon 7:48; Aposel 13:27; 2 Korin 3:14 **2:9:** Ais 64:4 **2:9:** Aisaia 64:4 **2:10:** Mt 13:11, 16:17, Jo 14:26, 1 Jo 2:27 **2:10:** Matyu 13:11; 16:17; Jon 14:26; 1 Jon 2:27 **2:11:** Snd 20:27, Jer 17:9, Ro 11:33-34 **2:11:** Aghuzir Akaba 20:27; Jeremaia 17:9; Rom 11:33-34 **2:12:** Jo 16:13-14 **2:12:** Jon 16:13-14 **2:13:** 1 Ko 1:17, 2:4, 2 Pi 1:16 **2:13:** 1 Korin 1:17; 2:4; 2 Pita 1:16 **2:14:** Mt 16:23, Jo 8:47, 14:17, Ro 8:5-7, 1 Ko 1:18, 1:23 **2:14:** Matyu 16:23; Jon 8:47; 14:17; Rom 8:5-7; 1 Korin 1:18; 1:23

15 Gumazamizir Godin Duam itiba, me
biziba bar da tuisisi. Eghti gumazitam o
amizitam, Godin Duam itir gumazamizibar
araziba tuisighiva avegham.
16 Godin Akinafarim kamaghin migei:

"Tina Ekiamin nighnizim gifo?
Gumazitam bizibar amuamin fofozim
Ekiamin sure damuan kogham."

Ezi erara, Kraisin nighnizim en iti.

3

Siosin ingangarir gumazamiziba, me Godin ingangarir gumazamiziba

1 Nan adarasi, ki gumazamizir Godin
Duamin gin zuibav gei moghin ia mikiman
kogham. Puvati. Ki gumazamizir navir
ghurimin arazibar gin zuibav gei moghin, ki
ia migei. Dughiar kamin ia borir iririvibar
min ikia, Kraisin arazibar gin zui.
2 Ki faragha, mati otem ia ganiga,
dagher gavgavitam ia daningan ibura.
Faraghavira, ki fo, ia tighar dagher
gavgavitam iniam. Egha datirighin ikia,
kamaghira iti.
3 Ki fo, ia navir ghurimin arazibar
gin ghuavira iti. Ia uan adarazi navim
men ikuvir arazim, ko uarir adoghodozir
arazim, da ian ikiavira iti. Arazir ia
amir kaba, kar navir ghurimin araziba.
Ia dagh amuava, nguazir kamin itir
gumazamizibar min ami.
4 Gumazir mam kamaghin migei, "Ki Polin
anav." Ezi mav kamaghin migei, "Ki Apo-
losin anav." Ezi arazir kamin ia mati
nguazir kamin gumazamiziba.
5 Ia deravira nighnigh. Apolos, a tina?
Ki Pol, ki tina? Ga ingangarir gumazir
kinimning. Ekiam ingangariba isa, vagh-
vagha ga ganingi. Ezi ingangarir ga amir
kabar, ia nighnizir gavgavim Kraisin iti.
6 Ki mati, dagher ovizim opari. Ezi Apolos
dipam a ganidi. Ezi God a gamima, an aghui.
7 Gumazamizir dagher oviziba opariba,
me ziaba puvati. Gumazamizir dipam a
ganidiba, me uaghan ziaba puvati. God
daghebagh amima, da aghui, kamaghin a
uabira ziam iti.
8 Gumazamizir dagher oviziba opariba,
ko gumazamizir dipaba anidiba, me
uaghara Godin ingangarir gumazamiziba.
Egh me vaghvagh uan ingangarir amizibar
ivezim iniam.
9 E bar moghira, e uari inigha Godin in-
gangarim gami, ezi ia mati an azenim.

Siosin ingangarir gumazamiziba, mati dipenibar ingarir gumazamiziba

Egha ia uaghan mati Godin Dipenim.
10 God uan apangkuvimin, fofozim na
ganingizi, ki mati dipenibar ingarir gumazir
fofozir bar ekiam itim. Egha ki dagiaba
arizima, gumazamizir igharaziba dagh isin
dipenimin ingari. Eghti dipenimin ingarir
gumazamiziba vaghvagh deravira ganiva
dipenimin ingar.
11 Ia fo, God Krais Iesus isa, dipenimin
ingarir dagiar faragha atizimin min
anetigha gifa. Eghti gumazitam o amizitam,
dipenimin ingarir dagiar faragha itir
igharazitam, uam anerighan kogham.
12 Gumazamiziba dagiar kam gisin
dipenimin ingarsi, tarazi ti golin dagiabar
an ingaram, tarazi ti silvan dagiabar an
ingaram, eghti tarazi ti dagiar ivezim
bar pin kozibar an ingaram, eghti tarazi
temebar an ingaram, eghti tarazi dadabar
an ingaram, eghti tarazi maziar misiabar
an ingaram.
13 Eghti gin, Godin Kotiamin Dughiamin,
gumazamiziba bar, men ingangariba
azenim giram. Eghti dughiar kam avir
ekiamin min otoghti, avir kam men
ingangaribar isi vaghvagh da tuisigham,
men ingangariba deraz, o puvati.
14 Eghti gumazamizir manam dagiar kam
gisin dipenimin ingarighti, an dipenim
isighan koghti, a ingangarir kamin ivezir
aghuim iniam.
15 Eghti ingangarir gumazamizibar
dipeniba bar isighti, me uan ingangaribar
ivezim inighan kogham. Ingangarir
gumazamiziba uari avimin miseveaghirigh
egh me ovengan kogham.

2:15: 1 Te 5:21, 1 Jo 2:20, 4:1 **2:15:** 1 Tesalonika 5:21; 1 Jon 2:20; 4:1 **2:16:** Jop 15:8, Ais 40:13, Jer 23:18, Jo 15:15, Ro 11:34 **2:16:** Jop 15:8; Aisaia 40:13; Jeremaia 23:18; Jon 15:15; Rom 11:34 **3:1:** Jo 16:12, 1 Ko 2:14-15 **3:1:** Jon 16:12; 1 Korin 2:14-15 **3:2:** Jo 16:12, Hi 5:12-14, 1 Pi 2:2 **3:2:** Jon 16:12; Hibru 5:12-14; 1 Pita 2:2 **3:3:** 1 Ko 1:10-11, 11:18, Ga 5:20-21, Je 3:16 **3:3:** 1 Korin 1:10-11; 11:18; Galesia 5:20-21; Jems 3:16 **3:4:** 1 Ko 1:12 **3:4:** 1 Korin 1:12 **3:6:** Ap 18:4-11, 18:24-28, 19:1, 1 Ko 1:30, 2 Ko 3:5, 10:14-15 **3:6:** Aposel 18:4-11; 18:24-28; 19:1; 1 Korin 1:30; 2 Korin 3:5; 10:14-15 **3:7:** 2 Ko 12:11, Ga 6:3 **3:7:** 2 Korin 12:11; Galesia 6:3 **3:8:** Ro 2:6, Ga 6:4-5, MAA 22:12 **3:8:** Rom 2:6; Galesia 6:4-5; Akar Mogomem 22:12 **3:9:** Mt 13:3-9, Ap 15:4, 2 Ko 6:1, Ef 2:20-22, Hi 3:3-4, 1 Pi 2:5 **3:9:** Matyu 13:3-9; Aposel 15:4; 2 Korin 6:1; Efesus 2:20-22; Hibru 3:3-4; 1 Pita 2:5 **3:10:** Ro 15:20, 1 Ko 4:15, 15:10, 1 Pi 4:11, 2 Pi 3:15, MAA 21:14 **3:10:** Rom 15:20; 1 Korin 4:15; 15:10; 2 Pita 3:15; Akar Mogomem 21:14 **3:11:** Ais 28:16, Mt 16:18, 2 Ko 11:4, Ga 1:7, 1 Pi 2:4-6 **3:11:** Aisaia 28:16; Matyu 16:18; 2 Korin 11:4; Galesia 1:7; 1 Pita 2:4-6 **3:13:** Lu 2:35, 1 Ko 4:5, 2 Te 1:7-10, 1 Pi 1:7, 4:12 **3:13:** Luk 2:35; 1 Korin 4:5; 2 Tesalonika 1:7-10; 1 Pita 1:7; 4:12 **3:16:** 1 Ko 6:19, 2 Ko 6:16, Ef 2:21-22, Hi 3:6, 1 Pi 2:5 **3:16:** 1 Korin 6:19; 2 Korin 6:16; Efesus 2:21-22; Hibru 3:6; 1 Pita 2:5

Ia Godin Dipenimra

16 Ia kamaghin fos ti? Ia Godin Dipenimra,
ezi Godin Duam ian aven iti.
17 Godin Dipenim, a ua baghaviram a
ginabas. Ezi dipenir kam, kar iarara.
Kamaghin amizi, gumazim o amizim
Godin Dipenim gasighasightima, God a
gasighasigham.

E gumazamizibar ziaba fan kogham

18 Ian tav uabira uabi gifaran marki. Ki
ghaze, ian tongin gumazitam o amizitam
nguazir kamin bizibagh fogh kamagh
nighnigham, "Ki fofozir bar aghuim iti," egh
a faragh gumazir onganimin min otogh, gin
bar fofozir gumazimin otogham. Kamaghin
deragham.
19 Guizbangira, nguazir kamin fofozir
aghuim, a Godin damazimin mati arazir
onganim. Godin Akinafarim kamaghin
migei, "Gumazamizir maba paza gumaza-
mizir igharazibar amuasa, arazir aviribagh
nighnisi. Ezi God gumazamizir kabar araz-
ibagh amima, da meraram asighasisi."
20 Godin Akinafarim uaghan kamaghin
mikeme, "Ekiam a fofozir gumazamizibar
nighnizibagh fo. A fo, me damuasa
nighnizir biziba, da otivan kogham."
21 Kamaghin amizi, ia gumazamizibar zi-
aba fer arazim atakigh. Biziba bar, ian
biziba.
22 Pol, ko Apolos, ko Pita, ko nguazir
kam, ko ikirimirim, ko ovevem, ko bizir
datirighin itiba, ko gin otivamin biziba, da
bar iana.
23 Ezi ia Kraisin adarasi, ezi Krais, Godin
anav.*

4

*Ekiam uabi uan ingangarir gumazamiz-
iba tuisisi*

1 Ia kamaghin e ginighnigh, e Kraisin in-
gangarir gumazamiziba. Egha Godin akar
mogomeba deraghvira dar ganamim ingan-
garim gami.
2 Eghti gumazamiziba tavin ingangarir
gumazibar iki, egh me uan gumazir
ekiamin akaba deraghvira dar gin mangi.
3 Kamaghin amizi, ia nan araziba
tuisigham, o gumazamizir igharazitaba
nan araziba kotin da tuisighsi damuam, kar
pura bizim. Ki uaghan uabi uan araziba
tuisizir puvati.
4 Guizbangira, ki uan arazir kuratam
gifozir puvati. Ki kamaghin mikiman
kogham, "Ki gumazir arazir kuraba
puvatizim." Puvati, na tuisighamin
ingangarim, kar Ekiamin bizimra.
5 Kotiamin Dughiam tighar otivam. Kam-
aghin, ia gumazamizir igharazibar araziba
tuisighan marki. Ia Ekiam izamin dughiam
mizuam. A bizir mitarmemin mueghav
itiba inigh angazangarimin dar atigham.
Egh a gumazamiziba bar men navir ave-
riabar itir nighnizibagh, azenim darigham.
Eghti dughiar kamin, God bar vaghvagh e
mikim suam, en ingangarim deraz, o ikufi.

Korinba uari uan ziaba fe

6 Nan adarasi, ki ian nighnizibar akur-
vaghasa, Apolos ko ga uaning geghari.
Ia ga ginighnigh, egh Godin Akinafarim
mikemezi moghin deravira an gin mangi.
Egh ia arazir osirizir kamin mirara mangi.
Ia akaba batogh uari fiva, gumazamizir
mabar ziaba fiva igharazibar ziaba abinan
marki.
7 Namakam, tina gumazir ekiamin ni ati?
Ni ti bizir aghuir ni ititam, God dama a inizir
puvati, o? Guizbangira, bizir ni itiba, God ni
ganingizi, ni manmaghsua uabi uan ziam fa,
mati ni bizir kabagh amizi, da otifi?
8 Guizbangira, ia ti biziba bar
izivaghama? Ia ti biziba bar izivagha
deraghviram apia? Ia ti e gafiragha
atrivibar otivighama? A dera, ki mamagh
sua, ia guizin atrivibar ikitima, e ia ko
uaghan atrivibar ikiam.
9 Ki ghaze, puvati. Nan nighnizimin, God
ti e aposelba isa, danganir bar gin itimin e
ati. E mati gumaziba me kotin aven ghaze, e

3:18: Snd 3:7, Ais 5:21 **3:18:** Aghuzir Akaba 3:7; Aisaia 5:21 **3:19:** Jop 5:13, 1 Ko 1:20, 2:6 **3:19:** Jop 5:13; 1 Korin 1:20; 2:6 **3:20:** Sng 94:11 **3:20:** Onger Akaba 94:11 **3:21:** 1 Ko 1:12, 3:4-6, 2 Ko 4:5, 4:15 **3:21:** 1 Korin 1:12; 3:4-6; 2 Korin 4:5; 4:15 **3:23:** Ro 14:8, 1 Ko 11:3, 2 Ko 10:7, Ga 3:29 **3:23:** Rom 14:8; 1 Korin 11:3; 2 Korin 10:7; Galesia 3:29 * **3:23:** 1 Korin 1:12 ko 3:4, Pol kamaghin migei, Korinin siosin itir darazi uari abigha, marazi ghaze, e Polin adarasi, ezi marazi ghaze, e Apolosin adarasi. Ezi migirigiar kaba da nguazimin gumazamizibar nighnizibar gin zui. Korinin siosin itir gumazamiziba deravira Godin nighnizim gifogh, egh kamaghin mikim suam, Pol bar en anav, ezi Apolos bar en anav. Pol ko Apolos ko bizir igharaziba sara, me ingangarir gumazamizibar min iki, Korinin siosin akurvagh egh me damuti, me guizin Kraisin adarazir min otivam. Kamaghin, God me ginaba. Ni 2 Korin 3:1-9in gan. **4:1:** Lu 12:42, 1 Ko 3:5, 2 Ko 6:4, Ta 1:7, 1 Pi 4:10 **4:1:** Luk 12:42; 1 Korin 3:5; 2 Korin 6:4; Taitus 1:7; 1 Pita 4:10 **4:2:** Lu 12:42 **4:2:** Luk 12:42 **4:4:** Jop 9:2, Sng 143:2, Snd 21:2, Ro 4:2 **4:4:** Jop 9:2; Onger Akaba 143:2; Aghuzir Akaba 21:2; Rom 4:2 **4:5:** Ro 2:1, 2:29, 1 Ko 3:8, 2 Ko 5:10, MAA 20:12 **4:5:** Rom 2:1; 2:29; 1 Korin 3:8; 2 Korin 5:10; Akar Mogomem 20:12 **4:6:** Ro 12:3, 1 Ko 1:12, 3:4, 3:21 **4:6:** Rom 12:3; 1 Korin 1:12; 3:4; 3:21 **4:7:** Jo 3:27, Ro 12:6, Je 1:17, 1 Pi 4:10 **4:7:** Jon 3:27; Rom 12:6; Jems 1:17; 1 Pita 4:10 **4:8:** MAA 3:17, 3:21 **4:8:** Akar Mogomem 3:17; 3:21 **4:9:** Ro 8:36, 1 Ko 15:30-31, 2 Ko 6:9, Hi 10:33 **4:9:** Rom 8:36; 1 Korin 15:30-31; 2 Korin 6:9; Hibru 10:33

aremegham. Me nguazir kamin itir enselba
ko gumazamiziba bar, men damazimin e
misueghti, e arighregham.
10 E Kraisin ziam fer arazim bangin, e
gumazamizir onganibar min iti. Ezi ia Krais
ko poroghav ikiava, ia fofozir gumazamiz-
ibar min iti. E gavgaviba puvati, ezi ia bar
gavgafi. E ziaba pu, ezi ia ziar ekiaba iti.
11 Bar fomira iza datirikin, e mitiriaba
sara itima, kuariba puv en pirima, e koro-
tiar bibiziba azui. Ezi me tintinibar e misozi,
e deravira danganitam gaperazir puvati.
12 E uari uan dafaribar ingangarir bar
osimtizibagh ami. Me paza e migeima, e
deragh me damuasa Godin azangsisi. Me
arazir kurabar e gamima, e pura nimira ikia
osimtiziba ateri.
13 Me akar bar kurabar e migeima, e akar
aghuaribar men akaba ikarvasi. E mati
bizir kurar gumazamiziba makuniziba. Gu-
mazamizibar damazibar e mati bizir ku-
rar bar mizirizíba. E kamaghira ikia iza
datirikin.

Polin ifongiam, Korinba an arazibar gin mangam

14 Akar kam, ia damuti ia aghumsighasa
ki an osirizir puvati. Ki kamaghsua, ia mati
nan boribara. Ki ian nighnizibar amuti ia
deragh foghasa, egha akar kam osiri.
15 Gumazamizir bar avirim ia ko ikiam
maraghe, Kraisin arazibar ian akurvagh, ia
geghuf, a pura bizim. Ia afeziar vamira
iti. Ki Akar Aghuim inigha ia bagha iza
ia ganingizi, ia Krais Iesus ko poroghav iti.
Kamaghin, ki ian afeziamin oto.
16 Kamaghin ki ia gakaghori, ia nan araz-
ibar gan, dar gin mangi.
17 Bizir kam bagha, ki Timoti ia bagha
anemada. A nan otarimin min iti, ezi ki
bar a gifonge. An Ekiamin ingangarim
deragha an gari. Ki kamaghin ifonge, a
nan arazir ki Kraisin poroghav ikia amibar
gun ia mikimam. Arazir kabara, ki zurara
nguibaba bar dar ghua, siosba bar dar men
sure gami. Eghti, Timoti arazir kabar ia
mikim, ian nighnizibar amuti, da dikavam.
18 Ian marazi ghaze, ki izi ian ganan
kogham, egha me akaba batogha uan ziaba
fe.
19 Puvati. Ekiam ifueghtima, ki ia
bagh zuamira izam. Egh ki izeghamin
dughiamin, ki gumazamizir uan ziaba
feba, ki men akaba baraghsi izan kogham.
Puvati. Ki izi foghasa, me gavgavir manam
iti.
20 Guizbangira, God Bizibagh Ativamin
Arazim, kar pura migirigiar kinimin bizim
puvati. Kar gavgavir ekiam itir bizim.
21 Ezi ki manmaghin damuasa ia ifonge?
Ki ia misoghamin aghorim inigh ia bagh
izasa, ia ifonge? O ki uan navim ia
daningiva, ian asughasugham?

Kraisin adarazi arazir kurar men tongin otiviba akir

5

(Sapta 5--6)

Gumazamiziba tintinibar uari isava akuir arazim, Korinin siosin aven iti

1 Ki kamaghin eghaghaniba baraki,
gumazamiziba tintinibar uari isava akuir
arazim ian tongin oto. Kar arazir bar
kuram. Arazir kam, Krais gifozir puvatizir
gumazamiziba amir arazir kuraba, bar
dagh afira. Arazir kamnang kamakin,
gumazir mam uan afeziamin amuim koma
akui.
2 Egha ia manmaghin amigha ghaze, ia
bar pin ikia, marazi gafira? Ia ti arazir
uan ziaba fer kam ateghiva azi. Egh gu-
mazir arazir kurar kam gamizim, ia a bat-
ueghtima, a ua ia ko ikian marki.
3 Guizbangira, ki uan inivafizimin ian
saghon iti, egha uan duamin ki ia ko iti.
Egha mati, ki guizbangira uabi ia ko ikia, gu-
mazir arazir kurar kam gamizimin arazim
tuisigha gifa.
4 Egha ki kamaghin migei, ia en Ekiam
Iesusin ziamin, ia uari akuvaghti, en Ekiam
Iesusin gavgavim, ko nan duam uaghan, ia
ko ikiti,
5 ia gumazir kam isi, Satanin dafarim
datighti, an inivafizim ikuvigham. Ia kam-
aghin damighti, Ekiam Izamin Dughiamin,
God gumazir kamin duamin akuragham.

Korinba gumazir arazir kuram gamim batokegh

4:10: Ap 26:24, 1 Ko 1:18, 3:18 **4:10:** Aposel 26:24; 1 Korin 1:18; 3:18 **4:11:** Ap 23:2, Ro 8:35, 2 Ko 11:23-27, Fl 4:12 **4:11:** Aposel 23:2; Rom 8:35; 2 Korin 11:23-27; Filipai 4:12 **4:12:** Sng 109:28, Mt 5:44, Ap 18:3, 1 Ko 9:14-15, 1 Te 2:9, 2 Te 3:8, 1 Ti 4:10 **4:12:** Onger Akaba 109:28; Matyu 5:44; Aposel 18:3; 1 Korin 9:14-15; 1 Tesalonika 2:9; 2 Tesalonika 3:8; 1 Timoti 4:10 **4:13:** Kra 3:45 **4:13:** Azir Akam 3:45 **4:15:** Ap 18:11, Ga 4:19, Je 1:18 **4:15:** Aposel 18:11; Galesia 4:19; Jems 1:18 **4:16:** 1 Ko 11:1, Fl 3:17, 1 Te 1:6, 2 Te 3:9 **4:16:** 1 Korin 11:1; Filipai 3:17; 1 Tesalonika 1:6; 2 Tesalonika 3:9 **4:17:** Ap 19:22, Fl 2:19-22 **4:17:** Aposel 19:22; Filipai 2:19-22 **4:19:** Ap 18:21, 19:21, 1 Ko 16:5, 2 Ko 1:15, 1:23, Hi 6:3 **4:19:** Aposel 18:21; 19:21; 1 Korin 16:5; 2 Korin 1:15; 1:23; Hibru 6:3 **4:20:** 1 Ko 2:4, 1 Te 1:5 **4:20:** 1 Korin 2:4; 1 Tesalonika 1:5 **5:1:** Wkp 18:7-8, Lo 22:30, 27:20, Ef 5:3 **5:1:** Ofa Gami 18:7-8; Godin Araziba 22:30; 27:20; Efesus 5:3 **5:3:** Kl 2:5 **5:3:** Kolosi 2:5 **5:4:** Mt 16:19, 18:18, Jo 20:23, 2 Ko 13:10 **5:4:** Matyu 16:19; 18:18; Jon 20:23; 2 Korin 13:10 **5:5:** Ap 26:18, 1 Ti 1:20, 1 Pi 4:6 **5:5:** Aposel 26:18; 1 Timoti 1:20 **5:6:** 1 Ko 3:21, 15:33, Ga 5:9, Je 4:16 **5:6:** 1 Korin 3:21; 15:33; Galesia 5:9; Jems 4:16

6 Ia uari uan ziaba fe, kar arazir aghuim
puvati. Ia ti kamaghin fozir pu, yisin
muziarim, a bret damuamin plaua bar a
gamima, a bui?
7 Kamaghin, ia yisin ghurimin min arazir
kuraba bar da batoghiva, zuegh, mati bretin
igiar yisba puvatizimin min iki. Ki kam-
aghin fo, ia yis puvatizir bretin min iti. Ia
fo, God Israelia Gitazir Dughiam Ginighnizir
Isar Ekiam, an ababanim gamigha gifa.
Me, mati Isar Ekiam bagha sipsip isa ofa
gami moghin, me Krais isa sipsipin min a
misoghezi, an areme.
8 Kamaghin amizi, en araziba, gumaza-
mizir Isar Ekiar kam damuasava amir araz-
ibar min mangi. Egh uan arazir kuraba
batuegh, mati me Isar Ekiam damuasa uan
dipenibar yisin ghuriba isa, da makuri.
Egh arazir zuruzim ko guizin akamin gin
mangiti, arazir kam mati bretin igiar yis
puvatizim.*
9 Akinafarir igharazir ki ia bagha faragha
osirizimin, ki kamaghin ia mikeme, "Ia gu-
mazamizir tintiniba uari bakiava akuiba,
me ko ikian marki."
10 Ia bar nguazir kamin gumazamizir
arazir kurar kabagh amiba ataghiraghasa,
ki migeir puvati. Gumazamizir tintinibar
uari bakiava akuiba, ko gumazamizir
igharazibar biziba bagha naviba dikaviba,
ko gumazamizir igharazibar biziba okeiba,
ko gumazamizir marvir guabar ziaba
feba, ia gumazamizir kabanang bar me
ataghiraghsi, ia bar nguazir kamin ikian
kogham.
11 Ki osirizir akar kam, an mingarim
kamakin: Gumazir Kraisin adarazir aven
iti tam arazir kurabagh amua, gumaza-
mizir uari bakiava akuir arazim gami, o
gumazir igharazibar biziba bagha navim
dikafi, o marvir guabar ziaba fe, o akar
kuraba uari gasir arazim gami, o dipar on-
ganiba api, o gumazir igharazibar biziba
okei, ia gumazir kam ko ikian marki. Egh ia
uaghan gumazir kamaghin amim ko daghe-
bar aman kogham.
12 Ezi manmakin? Ki ti Kraisin adarazir
azenan itir gumazamiziba tuisizir ingan-
garim iti? Bar puvati. Kraisin adarazir aven
itir gumazamiziba tuisizir ingangarim, a
ian ingangarimra.
13 Azenan itir gumazamiziba, God
uabi men araziba tuisigham. Ezi Godin
Akinafarim kamaghin mikeme, "Ia gumazir
kurar ian tongin itim batokegh."

6

Kraisin adarazi uarira uari kot darighan marki

1 Ian tongin tav osimtizitam Kraisin
adarazir mavin ikia, tizim bagha Godin
gumazamiziba ategha ghua Godin gin zuir
puvatizibar damazimin a isa kot garisi? Ia
arazir kam gamua aghumsizir puvati, o?
2 Ia ti kamaghin fozir puvati? E Godin
gumazamiziba, e nguazimin itir biziba
bar, da tuisigham. Egh ia guizbangira gin
nguazir kamin biziba tuisighamin fofozim
ikiam, egha datirighin manmaghsua
osimtizir muziarir kaba uarir tongin ia da
tuisighamin fofoziba puvati?
3 Ia ti kamaghin fozir puvati? E enselbar
araziba tuisigham. E kamaghin damuva,
e guizbangira nguazir kamin osimtiziba
tuisighamin fofozim ikiam.
4 Kamaghin, osimtizitam ian tongin
otoghtima, tizim bagh ia osimtizir kam
tuisighamin ingangarim isava, siosin
azenan itir darazigh anidi?
5 Ia aghumsighasa, ki kamaghin migei. Ki
ghaze, ian tongin, gumazir fofozim ititam
ti mar ikia, egha Kraisin adarazir tongin
osimtiziba tuisighamin fofozim ikiama.
6 Ezi manmaghsua, Kraisin adarazi uari
isava, gumazir nighnizir gavgavim Kraisin
itir puvatizibar damazimin ghua uari isa
kot garisi.
7 Ia Kraisin adarasi, ia osimtiziba uarir
ikia, uari isa kotin zui, ezi ian arazir kam
kamaghin e gamizi e fo, Kraisin arazir ia
gin zuim, ia anetakis. Manmaghsua ia me
ateghti, me paza ia damuan ia aghua? Man-
maghsua ia me ateghti, me pura ian biziba
inian ia aghua?
8 Ia arazir aghuir kabar gin mangan
aghuagha, uari paza me gamua men biziba

5:7: Kis 12:5, 12:21, 13:7, Ais 53:7, Jo 1:29, 1 Pi 1:19, MAA 5:6, 5:12 **5:7:** Ua Me Ini 12:5; 12:21; 13:7; Aisaia 53:7; Jon 1:29; 1 Pita 1:19; Akar Mogomem 5:6; 5:12 **5:8:** Lo 16:3, Mt 16:6, 16:12, Lu 12:1 **5:8:** Godin Araziba 16:3; Matyu 16:6; 16:12; Luk 12:1 * **5:8:** Ves 6in ikegha ghua ves 8in tuzir migirigiam, God Israelia Gitazir Dughiam an arazibagh nighnigha, Judaba amir arazibav gei. Ni Ua Me Ini 12:3-21 ko 13:5-7in gan. An arazir kaba bar dagh amizima, da Kraisin adarazir dabirabimin nedazim oto. **5:9:** Mt 18:17, 2 Ko 6:14, Ef 5:11, 2 Te 3:14 **5:9:** Matyu 18:17; 2 Korin 6:14; Efesus 5:11; 2 Tesalonika 3:14 **5:10:** Jo 17:15, 1 Ko 1:20, 10:27 **5:10:** Jon 17:15; 1 Korin 1:20; 10:27 **5:11:** Mt 18:17, Ro 16:17, 2 Te 3:6, Ta 3:10, 2 Jo 10 **5:11:** Matyu 18:17; Rom 16:17; 2 Tesalonika 3:6; Taitus 3:10; 2 Jon 1:10 **5:12:** Mk 4:11, 1 Ko 6:1-4, Kl 4:5, 1 Te 4:12, 1 Ti 3:7 **5:12:** Mak 4:11; 1 Korin 6:1-4; Kolosi 4:5; 1 Tesalonika 4:12; 1 Timoti 3:7 **5:13:** Lo 13:5, 17:7, 21:21, 22:21-24 **5:13:** Godin Araziba 13:5; 17:7; 21:21; 22:21-24 **6:2:** Dan 7:22, Mt 19:28, MAA 2:26, 3:21, 20:4 **6:2:** Daniel 7:22; Matyu 19:28; Akar Mogomem 2:26; 3:21; 20:4 **6:3:** 2 Pi 2:4, Ju 6 **6:3:** 2 Pita 2:4; Jut 1:6 **6:7:** Mt 5:39, Snd 20:22, Lu 6:29, Ro 12:17-19, 1 Te 5:15, 1 Pi 3:9 **6:7:** Aghuzir Akaba 20:22; Matyu 5:39; Luk 6:29; Rom 12:17-19; 1 Tesalonika 5:15; 1 Pita 3:9

pura da isi. Egha arazir kamra, ia uaghan
uan adarazigh ami.
9 Gumazamizir arazir kurabagh amiba,
God Bizibagh Ativamin Dughiamin aven
mangan kogham. Ia ti kamaghin fozir
puvati? Ia uari uan navibagh ifaran marki.
Gumazamizir tintinibar uari isava akuiba,
ko gumazamizir marvir guabar ziaba
feba, ko poroghamiba uari bakeir arazim
gamiba, ko gumazir uarira uari isa akua
arazir aghumsizibagh amiba,
10 ko okimakiar gumazamiziba, ko gu-
mazamizir igharaz darazir biziba bagha
navim dikaviba, ko dipar onganiba apiba,
ko akar kuraba uari gasir arazim gamiba,
ko gumazir pura igharazibar biziba uari
bagha da isiba, gumazamizir kamaghin
amiba bar, me God Bizibagh Ativamin
Dughiamin aven ikian kogham.
11 Fomira ian marazi kamaghin ike. Ezi
God ia ruegha, ia gamizi, ia an gumazamiz-
ibar otifi. Ia, Ekiam Krais Iesusin ziam ko en
Godin Duamin gavgavimin, God ia gamizi,
ia an damazimin derazir gumazamizibar
otifi.

En inivafiziba, da Godin Duamin Dipenimin min iti

12 Gumazamizir maba kamaghin migei,
“Bizitam nan suirazir puvati, kam-
aghin ki biziba bar dar amuam.” A
guizbangira, egh ni uaghan nighnigh, bizir
maba nin dabirabimin akurvazir puvati.
Guizbangira, ki firighirigh biziba bar dar
amuam. Eghti bizitam na damighti, ki an
ingangarir gumazimin min ikian kogham.
13 Gumazamizir maba ghaze, “Dagheba,
da navim bagha itir biziba, ezi navim, a
dagheba isir bizim.” Akar kam guizbangira,
ezi God bizir kamning viraram aning
agivagham. Eghti en inivafiziba, gumaza-
miziba uari bakia akuir arazim bagh ikian
kogham. Puvati. En inivafiziba, Ekiam bagh
ikiva, an ingangarim damuam. Ekiam en
inivafizibar gara dar akurvasi.
14 God uan gavgavimin Ekiam gamizi,
a ua dikafi, egh a uaghan en inivafizibar
amighti e ua dikavam.
15 Ia ti kamaghin fozir puvati? Ian
inivafiziba, da Kraisin inivafizir akuaba.
Kamaghin, ki ti Kraisin inivafizir akua tam
inighiva, amizir arazir kurabagh amimin
inivafizimin poroghti, kar arazir aghuim?
Bar puvati! Ki kamaghin damighan
kogham!
16 Gumazim arazir kurabagh amir
amizim ko porogha, a ko aning inivafizir
vamiram oto. Ia ti kamaghin fozir puvati?
Godin Akinafarim kamaghin mikeme,
“Aning, inivafizir vamiram otogham.”
17 Eghti gumazitam o amizitam Ekiam ko
porogh, egh a ko Duar vamiram otogham.
18 Ia zurara arazir gumazamizir uari
bakiava akuimin ari mangi, an saghon
iki. Arazir kurar igharaziba, gumazamiziba
dagh amima, da inivafizimin azenan otifi.
Ezi gumazim o amizim, gumazamiziba tin-
tinibar uari ko akuir arazim damigh, a uabi
uan inivafizim gasighasigham.
19 Ia ti kamaghin fozir puvati? Ian ini-
vafiziba, da Godin Duamin Dipenimin min
iti. God uan Duam isa ia ganingizima, a ian
aven iti. Ia uarira uari bagha itir puvati, ia
God bagha iti.
20 God ivezir bar ekiamin ia givese. Kam-
aghin, ia uan inivafiziba isi, God daning an
ziam fi.

Pol poroghamir arazimin akam migei

7

(Sapta 7)

Pol poroghamibar arazimin azangsiziba ikarvasi

1 Ki datirighin migirigiar ia akinafarimin
osiriziba ikarvaghasa. Gumazim o amizim
poroghamim gamizir puvati, a dera.
2 Gumazamizir uari bakia akuir arazim,
bar ekevima, kamaghin gumaziba bar,
vaghvagh amuimin ikiti, amiziba bar,
vaghvagh pamin iki.
3 Pamin inivafizim, kar an amuimin
bizim, ezi gumazim an anogoroghan
kogham. Kamaghira, amuimin ini-
vafizim, kar an pamin bizim, amuim an
anogoroghan kogham.

6:9: Ga 5:19-21, Ef 5:5, 1 Ti 1:9, Hi 12:14, MAA 22:15 **6:9:** Galesia 5:19-21; Efesus 5:5; 1 Timoti 1:9; Hibru 12:14; Akar Mogomem 22:15 **6:11:** Ef 2:2, Kl 3:7, Ta 3:3-7, Hi 10:22 **6:11:** Efesus 2:2; Kolosi 3:7; Taitus 3:3-7; Hibru 10:22 **6:12:** 1 Ko 10:23 **6:12:** 1 Korin 10:23 **6:13:** Ro 14:17, 1 Ko 6:15, 15:19-20, Kl 2:22-23, 1 Te 4:3-7 **6:13:** Rom 14:17; 1 Korin 6:15; Kolosi 2:22-23; 1 Tesalonika 4:3-7 **6:14:** Ro 6:5, 6:8, 8:11, 1 Ko 15:20, 2 Ko 4:14, Ef 1:19-20 **6:14:** Rom 6:5; 6:8; 8:11; 1 Korin 15:20; 2 Korin 4:14; Efesus 1:19-20 **6:15:** Ro 12:5, 1 Ko 12:27, Ef 4:12, 4:16, 5:30 **6:15:** Rom 12:5; 1 Korin 12:27; Efesus 4:12; 4:16; 5:30 **6:16:** Stt 2:24, Mt 19:5, Ef 5:31 **6:16:** Jenesis 2:24; Matyu 19:5; Efesus 5:31 **6:17:** Jo 17:21-23, Ro 8:9-11, Ef 4:4 **6:17:** Jon 17:21-23; Rom 8:9-11; Efesus 4:4 **6:18:** Ro 1:24, 6:12-13, 1 Te 4:3, Hi 13:4 **6:18:** Rom 1:24; 6:12-13; 1 Tesalonika 4:3; Hibru 13:4 **6:19:** Ro 14:7-8, 1 Ko 3:16, 2 Ko 6:16 **6:19:** Rom 14:7-8; 1 Korin 3:16; 2 Korin 6:16 **6:20:** 1 Ko 7:23, Ga 3:13, Fl 1:20, Hi 9:12, 1 Pi 1:18-19 **6:20:** 1 Korin 7:23; Galesia 3:13; Filipai 1:20; Hibru 9:12; 1 Pita 1:18-19 **7:1:** 1 Ko 7:8, 7:26 **7:1:** 1 Korin 7:8; 7:26 **7:3:** Kis 21:10, 1 Pi 3:7 **7:3:** Ua Me Ini 21:10; 1 Pita 3:7

4 Amizim uabi, uan inivafizim gativan
kogham. Puvati, pam a gatifa. Kam-
aghira, gumazim uabi, uan inivafizim gati-
van kogham. Puvati, amuim a gatifa.
5 Gua poroghamimning, gua akirim
ragh uaning gasi uaningin aghuaghuagh,
uan inivafizimning uaningin anogoroghan
marki. Gua God ko mikimsi, virara ifongegh
uaning mikim suam, ga dughiar otevimin
uan inivafizimning anogoregham, eghti
arazir kam dera. Egh arazir kamin girara,
gua ua uaningin porogh. Gua kamaghin
damuan koghti, Satan gua gifarisi, gua
gakaghonti, gua uan inivafizimin agorogem
dikabiniva avegh, irigham.
6 Akar ki ia mikemezir kam, ki pura ian
amamangarisi. Ki akar gavgavim ia ganidir
puvati.
7 Ki kamaghsua, gumazamiziba bar nan
min pura odiaribar iki. God vaghvagha gav-
gavim isa, gumazamiziba vaghvagha me
ganingi. Gumazir mam, gavgavir mam
iti, ezi gumazir igharazir mam, gavgavir
igharazir mam iti.
8 Gumaziba ko amizir odiarbar itiba, ko
amizir men paba ariaghireziba, ki kam-
aghin migei, me nan min odiarimin ikiti,
deragham.
9 Ni uan inivafizimin agorogem
dikabinamin gavgavim puvatighiva, ni
amuimin iki, o pamin iki. Ni odiarimin
ikitima, inivafizir agorogem bar nin
ekeveghti, ni gumazamiziba pura tintinibar
uari ko akuir arazim bagh bar ikuvigham.
10 Poroghamiba, ki akar gavgavir kam ia
ganidi, kar nan akam puvati, kar Ekiamin
akam. A kamakin: Amizim uan pam
ataghiraghan kogham.
11 Amizim uan pam ategh, a pura iki.
Puvatightima, a uamategh uan pam bagh
mangiva a ko navir vamira iki. Eghti
gumazim uaghan uan amuim batoghan
marki.
12 Ezi, gumazir igharazir maba, ki
kamaghin me mikimasa, akar kam Ekiamin
akam puvati. Ki uabi kamaghin me migia
ghaze, Kraisin adarazir tavin amuim,
nighnizir gavgavim Kraisin ikian kogh,
egh amizir kam a ko ikisi bar ifongeghti,
gumazir kam a batoghan kogham.
13 Eghti Kraisin adarazir amizitamin pam,
nighnizir gavgavim Kraisin ikian kogh, egh
gumazir kam a ko ikisi bar ifongeghti,
amizir kam anetaghiraghan marki.
14 Gumazir nighnizir gavgavim Kraisin
itir puvatizim, amizir nighnizir gavgavim
Kraisin itim ko poroghti, arazir kamin God
a damuti, a God baghavira itir gumazimin
otogham. Ezi amizir nighnizir gavgavim
Kraisin itir puvatizim, gumazir nighnizir
gavgavim Kraisin itim ko poroghti, arazir
kamin God a damuti, a God baghavira itir
amizimin otogham. Me kamaghin amizir
puvatizi, men boriba ti Godin damazimin
zuezir puvatighai. Ezi datirighin men
boriba God baghavira itir boriba.
15 Ezi nighnizir gavgavim Kraisin itir
puvatizitav, nighnizir gavgavim Kraisin
itir tav ataghiraghsi, a dera. A mar
anetakigh. Arazir kam otoghti, pam o
amuir nighnizir gavgavim Kraisin itim,
datirighin poroghamir arazir kam uam
aning ikirarighan kogham. Aning firiaghiri.
Ia fo, God navir amirizimin ikiasa en dia.
16 Ni amuim, ni manmaghin fogh, uan
pamin akuraghtima, a nighnizir gavgavim
Kraisin ikiam? Ni kamaghin fozir pu-
vati. Ezi ni pam, ni manmaghin fogh,
uan amuimin akuraghtima, a nighnizir gav-
gavim Kraisin ikiam, o puvatigham? Ni
uaghan fozir puvati.

E ikirimirir God e bagha inabazimin moghin ikiam

17 God vaghvagha e bagha inabazir
ikirimirim isa, e ganingi. Kamaghin, e
deravira ikirimirir kamin aven daruam.
Eghiva e ikirimirir God faragha en diazim,
e an ikiva kamaghira daruam. Ki zurara
arazir kam siosba bar men sure gami.
18 Gumazir mam, me an mikarzir
mogomemin inim atughti, gin God an
diaghti, a uan duar kurim mongan
marki. Eghti gumazitam, me an mikarzir
mogomemin inim atughan koghti, gin God
an diaghti, a uan mikarzir mogomemin
inim aghoran marki.
19 Mikarzir mogomemin inim atuz, o
mikarzir mogomemin inim atuzir puvati,
aning pura bizim. Godin Akar Gavgavibar
gin zuir arazim, a bizir ekiam.
20 E bar moghira, dughiar God en
diazimin, manmaghin itir ikirimirim e
faragha an ike, e ikirimirir kamra ikiam.
21 Ni ti fomira ingangarir gumazir kinim
o ingangarir amizir kinimin itima, God nin
dia? Ni bizir kamin osiman marki. Eghti tu-
avir ni firighirighamin tam ikitima, ni tuavir
kamin gin mangi.

7:5: Jol 2:16, Sek 7:3, 1 Te 3:5 **7:5:** Joel 2:16; Sekaraia 7:3; 1 Tesalonika 3:5 **7:7:** Mt 19:12, Ap 26:29, 1 Ko 12:11 **7:7:** Matyu 19:12; Aposel 26:29; 1 Korin 12:11 **7:9:** 1 Ti 5:14 **7:9:** 1 Timoti 5:14 **7:10:** Mal 2:14-16 **7:10:** Malakai 2:14-16 **7:10:** Matyu 5:32; 19:9; Mak 10:11-12; Luk 16:18 **7:15:** Ro 12:18, 14:19, Hi 12:14 **7:15:** Rom 12:18; 14:19; Hibru 12:14 **7:16:** 1 Pi 3:1 **7:16:** 1 Pita 3:1 **7:17:** 1 Korin 4:17; 7:20; 7:24 **7:19:** Jo 15:14, Ro 2:25, Ga 5:6, 6:15 **7:19:** Jon 15:14; Rom 2:25; Galesia 5:6; 6:15 **7:22:** Jo 8:36, Ga 5:13, Ef 6:6, Fm 16, 1 Pi 2:16 **7:22:** Jon 8:36; Galesia 5:13; Efesus 6:6; Filemon 1:16; 1 Pita 2:16

22 Gumazim ingangarir gumazir kinimin
itima, God an dia, ezi a datirighin Ekiamin
gumazimra. An Ekiamin damazimin
firiaghirigha, ua ingangarir gumazir
kinimin min itir puvati. Kamaghira,
gumazim firiaghirigha itima, God an diazi,
a datirighin Kraisin ingangarir gumazir
kinimin min iti.
23 God bar ivezir ekiamin ia givese, ka-
maghin, ia gumazamizibar ingangarir gu-
mazamizir kinibar min ikian marki.
24 Nan adarasi, manmaghin itir
ikirimirim e an itima, God en dia, eghti
ikirimirir kamra e an aven daru God ko
porogham.

Pol akam isa odiarir gumazamizibagh anidi

25 Ekiam gumazamizir odiaribar
mikimamin akatam na ganingizir puvati.
Ezi ki uan nighnizimin gin mangi mikimasa.
Ia fo, Godin apangkuvimra na gamizi, ki
guizin akam akurir gumazimin oto.
26 Ki dughiar kamin osimtizir ekiabar
gara ghaze, ia kamaghira iti moghira ikiti,
deragham.
27 Ni amuimin iti, ni anetaghiraghsi tu-
aviba burian marki. Ni odiarimin iti, ni
poroghamim damusi nighnighan marki.
28 Ni amimin iki, kar arazir kuram pu-
vati. Ezi amizir igiam pamin iki, kar
arazir kuram puvati. Guizbangira gumaza-
mizir poroghamibagh amiziba, nguazimin
itir osimtiziba me bativam. Osimtizir kaba,
ia bativan ki aghua.
29 Nan adarasi, ki kamaghin ia migei,
dughiam bar otefe. Ezi dughiar kamin
tugh mangiva, poroghamibagh amizir gu-
maziba, me gumazir amibar itir puvatizi
moghin iki.
30 Ezi gumazamizir aziba, me azi pu-
vatizi moghin iki. Eghti gumazamizir bar
akongeziba, me akongan marki. Eghti gu-
mazamizir bizibagh iveziba, me biziba pu-
vatizi moghin iki.
31 Ezi nguazimin biziba bagha ingarir gu-
mazamiziba, me bizir kaba bagh pamtem
nighnighan marki. E fo, dughiar ruarim
puvati, eghti nguazir kam ko an itir biziba
bar givagham.
32 Ki kamaghin aghua, nguazir
kamin navir osimtiziba tintinibar ian
nighnizibagh ekuam. Odiarir gumazim,
a mighigha Ekiamin bizibagh nighnigha,
Ekiam ifongezir arazibar amuasa.
33 Ezi poroghamim gamizir gumazim, a
mighigha nguazir kamin bizibagh nighnisi.
A uan amuim ifongezir arazibar amuasa.
34 Ezi kamaghin nighnizir pumuning a
getui. Amizir igiaba ko odiarir amiziba,
me mighigha Ekiamin bizibagh nighnisi.
Me uan duaba ko inivafiziba bar da isi
God daning, egh God baghvira ikiasa. Ezi
poroghamim gamizir amizim, a mighigha
nguazir kamin bizibagh nighnisi. A uan
pam ifongezir arazibar amuasa.
35 Ki ian akuraghti ia deragh ikiasa akar
kam gami. Ki ian anogoroghasa nighnizir
puvati. Ki kamaghsua, ia zurara arazir
aghuibar gin mangi, egh Ekiamin ingan-
garim damu. Biziba pura tintinimin ian
nighnizibagh ekuan ki aghua.
36 Gumazitam kamaghin nighnigh suam,
ki amizir igiar me na bagha inabazim,
arazir aghuibar a gamir puvati. Egha a
bagha nighnigha, uan inivafizimin agoro-
gem dikabinamin gavgavim puvati. Egh a
ganti tuaviba ua puvatigham. Kamaghin a
uan ifongiamin gin mangi, aning uaningin
iki. An arazir kuram gamir puvati.
37 Eghti gumazitam uabin gavgavigh,
avighan kogh, uan inivafizimin agorogem
dikabiniva, uan nighnizimin suam, ki
amizir igiar me na bagha inabazimin ikian
kogh, ga pura odiarimningin ikiam, arazir
kam dera.
38 Kamaghin, gumazir poroghamim
gamizim, an arazir aghuim gami. Ezi
gumazir odiarimin itim, bar arazir aghuim
gami.*
39 Amizitamin pam ikivira ikiti, amizir
kam a ko porogh mamaghira iki. An pam
aremeghti, datirighin a firiaghiri. A ua gu-
mazitamin ikisi, tavin iki. Eghti a ikiamin
gumazim, nighnizir gavgavim Ekiamin iki.
40 Ki uabi kamaghin nighnisi, an odi-
arimin iki, kamaghin a bar akuegham. Ki
nighnizi, Godin Duam nan iti, ezi ki akar
kabav gei.

Me marvir guabar ofa gamir asiziba, Kraisin adarazi dar amam, o puvati?

8

(Sapta 8--10)

7:23: 1 Ko 6:20, 1 Pi 1:18-19 **7:23:** 1 Korin 6:20; 1 Pita 1:18-19 **7:25:** 1 Ko 7:6, 7:10, 7:40, 2 Ko 8:8-10, 1 Ti 1:12-13, 1:16 **7:25:** 1 Korin 7:6; 7:10; 7:40; 2 Korin 8:8-10; 1 Timoti 1:12-13; 1:16 **7:28:** 1 Ko 7:38 **7:28:** 1 Korin 7:38 **7:29:** Ro 13:11 **7:29:** Rom 13:11 **7:31:** Sng 39:6, Je 1:10, 4:14, 1 Pi 1:24, 1 Jo 2:17 **7:31:** Onger Akaba 39:6; Jems 1:10; 4:14; 1 Pita 1:24; 1 Jon 2:17 **7:34:** Lu 10:40 **7:34:** Luk 10:40 * **7:38:** Grighin akam ves 36in ghua 38in tuzim, deragha bigha migeir puvati. **7:39:** Ro 7:2-3, 2 Ko 6:14 **7:39:** Rom 7:2-3; 2 Korin 6:14 **7:40:** 1 Ko 7:25, 1 Te 4:8 **7:40:** 1 Korin 7:25; 1 Tesalonika 4:8 **8:1:** Ap 15:20, 15:29, Ro 14:3, 14:10, 14:14, 1 Ko 10:19 **8:1:** Aposel 15:20; 15:29; Rom 14:3; 14:10; 14:14; 1 Korin 10:19

Pol asizir me isa marvir guabar ofa gamibav gei

1 Ki datirighin asizir me marvir guabar
ofa gamua apir arazimin mikimasa. Gu-
mazamizir maba ghaze, “E bar, fofozim iti.”
Akar kam guizbangira, fofozir kinim, gu-
mazamizibagh amima, me uarira uan ziaba
fe. Ezi gumazamizir igharazibagh ifongezir
arazim, a gumazamizibagh amima, men
nighnizir gavgavir Kraisin itim bar gav-
gafi.*
2 Gumazitam o amizitam suam, a biziba
bar dagh fo. Ti puvati, an fofozim apengara
iti.
3 Ezi gumazamizir God gifongeziba, God
bar me gifo.
4 Ezi, asizir me marvir guabar ofa gamua
apir arazim, ki a mikimasa. E fo, mar-
vir guam, a guizin bizim puvati, a nedazir
kinim. Godin aviriba puvati. Godin bar
vamira iti.
5 Guizbangira, bizir aviriba me “god,”
dagh arigha, bizir aviriba me “ekiam,” dagh
arisi. Da guizbangira overiam o nguazimin
iti, da pura biziba.
6 E Godin vamira iti, a God Afeziam. A
biziba bar dar mingarim, ezi e an gumaza-
mizibar min iti. Ezi Ekiar vamira iti, a Krais
Iesus. A biziba bar dar ingarigha, e gamima,
e angamira iti.
7 Ezi gumazamizir maba bizir kabagh
fozir puvati. Marazi fomira marvir
guabar arazibar gin ghuegha kamaghin
amigha, datirighin asizir me apir kaba,
me ghaze, kar marvir guabar guizin ofa.
Men nighniziba kuiaghirezir puvatigha
gavgavizir puvatizi, me asizir kaba apava
ghaze, me derazir puvatizir arazim gami.
8 Guizbangira, daghem e damighti, e
bar Godin boroghira mangan kogham. E
daman koghti, bizir kam e damighti, e
Godin damazimin ikuvighan kogham. Egh
e damiti, bizir kam uaghan e damighti, e
Godin damazimin deravira ikian kogham.
9 Ia deravira ganigh, kamaghin fogh
dagher tizir ia ifongezim, ia pura anere-
mam. Eghti gumazamizir nighnizir
gavgavir muziariba itiba, ian arazir ia amir
kamin ganiva, uam arazir kuramin aven
mangam.
10 Ni gumazir fofozim itim, ni marvir
guabar dipenimin mangi asizibar amiti,
gumazamizir nighniziba kuiaghirezir
puvatigha gavgavizir puvatiziba, izi nin
ganti, nin arazir kam gavgavim an navim
a danighti, me uaghan asizir me marvir
guabar ofa gamibar amam.
11 Eghti nin arazir kamin, fofozim gu-
mazamizir nighnizir gavgavir muziarim
itiba me gasighasigham. Kar, ian anav,
Krais uaghan a bagha areme.
12 Ia oragh. Kraisin adarasi, men marasi,
men nighniziba kuiaghirezir puvatigha
gavgavizir puvati. Ezi ia arazir kurar kam
me gamua men nighnizir gavgavibagh
asighasisi, egha arazir kamin ia mati arazir
kuramin Krais gami.
13 Kamaghin, dagher manam nan
adarazir mav damighti, an arazir kuramin
aven mangiti, ki tong uam asizitam
ameghan kogham. Ki uan namakam
damuti, an arazir kuramin aven mangan,
ki aghua.

9

*Pol aposelin ingangarimin ivezim isir pu-
vatigha, bar akonge*

1 Ia nan gan fogh, ki gumazir
firiaghirizim! Ki guizbangira aposelin
mam! Egha ki uabi Iesus en Ekiam, ki an
ganigha gifa. Egha ki Ekiamin ingangarim
gamima, nan ingangarimin ia gamizima, ia
Kraisin adarazir otifi!
2 Marazi ghaze, ki aposel puvati. Ezi ia
fo, ki aposel. Ia Kraisin adarazir otivigha, a
ko poroghav itima, bizir kam kamaghin ian
aka, ki guizin Ekiamin aposel.
3 Gumazamizir maba nan araziba
tuisigha, akam na gasi. Ezi ki kamaghin ua
bagha me ikarvasi.
4 Kamaghin ti derazir puvati, e aposelba
uan ingangarimin ivezim dagheba ko
dipabar min da iniam? Guizbangira, e da
iniam.
5 A ti kamaghin derazir puvati, e amuibar
ikiva, me ko tuavir saghuiabar mangam.

* **8:1:** Polin dughiamin, nighnizir gavgavim Kraisin itir puvatizir gumazamiziba asiziba isa, marvir guabar dipenibar ghua dav sogha, marvir guabar ofa gami. Egha me gin asizir kaba isa maketin ghua da amadi. Ezi nighnizir gavgavim Kraisin itir darasi, bizir kam bagha Polin azangsisi, me asizir kamaghin amizibar amam, o puvatigham? **8:2:** 1 Ko 13:8-9, 13:12, Ga 6:3, 1 Ti 6:4 **8:2:** 1 Korin 13:8-9; 13:12; Galesia 6:3; 1 Timoti 6:4 **8:3:** Nah 1:7, Mt 7:23, Ga 4:9 **8:3:** Matyu 7:23; Galesia 4:9 **8:4:** Lo 4:35, 4:39, 6:4, Ais 41:24, 1 Ko 10:19, Ga 4:8, Ef 4:6, 1 Ti 2:5 **8:4:** Godin Araziba 4:35; 4:39; 6:4; Aisaia 41:24; 1 Korin 10:19; Galesia 4:8; Efesus 4:6; 1 Timoti 2:5 **8:6:** Mal 2:10, Jo 1:3, Ap 17:28, Ro 11:36, 1 Ko 12:6, Ef 4:5-6, Fl 2:11 **8:6:** Malakai 2:10; Jon 1:3; Aposel 17:28; Rom 11:36; 1 Korin 12:6; Efesus 4:5-6; Filipai 2:11 **8:7:** Ro 14:14, 14:23, 1 Ko 10:28-29 **8:7:** Rom 14:14; 14:23; 1 Korin 10:28-29 **8:8:** Ro 14:17 **8:8:** Rom 14:17 **8:9:** Ro 14:13-15, 14:20, Ga 5:13 **8:9:** Rom 14:13-15; 14:20; Galesia 5:13 **8:11:** Ro 14:15-20 **8:11:** Rom 14:15-20 **8:13:** Ro 14:21, 2 Ko 11:29 **8:13:** Rom 14:21; 2 Korin 11:29 **9:1:** Ap 9:3, 9:15-17, 18:9, 26:16, 1 Ko 15:8, 2 Ko 12:12, Ga 2:7-8 **9:1:** Aposel 9:3; 9:15-17; 18:9; 26:16; 1 Korin 15:8; 2 Korin 12:12; Galesia 2:7-8 **9:2:** 2 Ko 3:2-3 **9:2:** 2 Korin 3:2-3 **9:4:** Lu 10:8, 1 Ko 9:13-14 **9:4:** Luk 10:8; 1 Korin 9:13-14

Mati aposelin igharaziba, ko Ekiamin aveghbuar doziba, ko Pita amizi moghin? Are, arazir kam uaghan dera.

6 Ga Barnabasra ti, uan ingangarimin ivezim isir puvatigha, uan ikirimirim bagh dagiar ingangarim damuam, eghti aposelin igharaziba ti puvatigham? Puvati, e bar moghira ingangarimin ivezim iniam.

7 Gumazir manam midorozir gumazimin ingangarim gamua, uabi ua bagha dagheba buri? A guizbangira, da burir puvati. Gumazir manam ua bagha azenim oparigha, an dagheba isir puvati? Puvati, an ada iniam. Gumazir manam sipsipbar gara, egha a uabi dar oteba apir pu? Puvati, an ada api.

8 Ia suam, ki ti nguazir kamin gumazamizibar nighnizibar gin ghua migirigiar kam gami. Puvati. Moses Osirizir Araziba uaghan kamaghin mikeme.

9 Moses Osirizir Arazibar aven a kamaghin mikeme, "Bulmakau raizin iniba tuir dughiamin, ia damisi an anogorogh an akam ikian marki." God ti bulmakaubagh nighnigha migirigiar kam gami, o? Puvati.

10 An e ginighnigha migirigiar kam gami. Guizbangira, gumazir azenim bagha nguazim abizim, ko gumazir raizin inim amisevim, aning fo, aning uan ingangarimin daghetam iniam. Kamaghin e fo, migirigiar kam, en migirigiam.

11 E Godin Duamin bizir aghuariba ian tongin da opari. Eghti ia inivafizimin akurvazir bizibar en akurvaghti, kamaghin ti deragham? Are, arazir kam dera, e oparizir bizibar dagheba iniam.

12 Ia igharaz darazir amamangarighti, me ia da biziba iniam, ia zurara en amamangarightima, e biziba iniam. Eghti bizir ia e ganidiba, me ganidir bizibagh afiragham.

Ezi bizir e ia da iniamiba bar, e da isir puvatigha, kamaghin e osimtizir aviriba ateri. E Kraisin Akar Aghuimin tuavim apiran aghuagha, kamaghin e da isir puvati.

13 Ia fo, gumazir Godin Dipenimin ingangarim gamiba, me Godin Dipenimin dagheba isi. Ezi gumazir ofa gamir dakozimin ingariba, me gumazamiziba ofa gamir asizir naba isa da api. Ia ti kamaghin fozir puvati?

14 Kamaghira, Ekiam migirigiar kam e ganingi, gumazamizir Akar Aghuim akuriba, me gumazamizir Akar Aghuim barazibar dafarimin, men inivafizimin akurvazir biziba iniam.

15 Ezi arazir Ekiam damuasa mikemezim, ki uabi a gamir puvati. Egha datirighin uaghan, ki ian bizitam iniasava akar kam osirir pu. Bar puvati. Ki ti aremeghti, ia bizitam na daningam. Arazir ki amim, ki a bagha bar akongezi gumazitam anegivan ki bar aghua.

16 Ki Akar Aghuim akuniva, uabi uan ziam fi bar akongeghan kogham. Puvati. Akar aghuim akurir ingangarim, kar Ekiam na ganingizir ingangarim. Ki Akar Aghuim akunan kogh bar ikuvigham.

17 Ki uabi uan ifongiamin gin mangi ingangarir kam damuva, ki an ivezim iniam. Puvati. Ekiam ingangarir kam na ganingizi, ki a gami.

18 Kamaghin, ki ivezir manam iniam? Ki Akar Aghuim akura iniasava amir biziba, ki da isir puvati. Ki pura Akar Aghuim gumazamizibav kinasa, bar akonge. Ezi bar akongezir arazir ki isir kam, a mati nan ivezimra.

Pol gumazamiziba bar men ingangarir gumazimin min iti

19 Ki firiaghirigha iti, egha gumazitamin ingangarir gumazimin itir puvati. Egha ki uan ifongiamin gumazamiziba bar men ingangarir gumazimin min oto. Ki gumazamizir avirim uam me inigh, Kraisin adarazir aven izasa. Kamaghin, ki men ingangarir gumazim min iti.

20 Ki Judaba ko itir dughiamin, ki me iniasa, kamaghin ki Judan Arazibar gin zui. Ki uabi Moses Osirizir Arazibar apengan itir puvati. Ki Moses Osirizir Arazibar apengan iti darasi ki me iniasa, kamaghin ki men damazimin, Moses Osirizir Arazibar apengan itir gumazimin min iti.

21 Kamaghira, ki Kantrin Igharazibar Gumazamiziba iniasa. Kamaghin, ki me ko ikia, mati Kantrin Igharazibar Gumazimin min iti. Egha ki kamaghin amua, Godin

---

9:7: Lo 20:6, 2 Ko 10:4, 1 Ti 1:18, 1 Pi 5:2 **9:7:** Godin Araziba 20:6; 2 Korin 10:4; 1 Timoti 1:18 **9:9:** Lo 25:4, 1 Ti 5:18 **9:9:** Godin Araziba 25:4; 1 Timoti 5:18 **9:10:** 2 Ti 2:6 **9:10:** 2 Timoti 2:6 **9:11:** Ro 15:27, Ga 6:6 **9:11:** Rom 15:27; Galesia 6:6 **9:12:** Ap 20:33-35, 1 Ko 9:15, 9:18, 13:7, 2 Ko 11:7-9, 11:12 **9:12:** Aposel 20:33-35; 1 Korin 13:7; 2 Korin 11:7-9; 11:12 **9:13:** Wkp 6:16, 6:26, Nam 18:8, 18:31, Lo 10:9, 18:1 **9:13:** Ofa Gami 6:16; 6:26; Diboboniba 18:8; 18:31; Godin Araziba 10:9; 18:1 **9:14:** Mt 10:10, Lu 10:7, Ga 6:6, 1 Ti 5:17 **9:14:** Matyu 10:10; Luk 10:7; Galesia 6:6; 1 Timoti 5:17 **9:15:** Ap 18:3, 20:34, 2 Ko 11:10, 1 Te 2:9 **9:15:** Aposel 18:3; 20:34; 2 Korin 11:10; 1 Tesalonika 2:9 **9:16:** Jer 20:9 **9:16:** Jeremaia 20:9 **9:17:** 1 Ko 3:8, 3:14, 4:1, Ga 2:7, Kl 1:25 **9:17:** 1 Korin 3:8; 3:14; 4:1; Galesia 2:7; Kolosi 1:25 **9:18:** 1 Ko 7:31, 10:33, 2 Ko 4:5 **9:18:** 1 Korin 10:33; 2 Korin 4:5 **9:19:** Mt 18:15, 20:26-27, Ga 5:13, 1 Pi 3:1 **9:19:** Matyu 20:26-27; Galesia 5:13; 1 Pita 3:1 **9:20:** Ap 16:3, 18:18, 21:20-26 **9:20:** Aposel 16:3; 18:18; 21:20-26 **9:21:** Ro 2:12-14, 1 Ko 7:22, Ga 2:3, 3:2, 5:13 **9:21:** Rom 2:12-14; Galesia 2:3; 3:2; 5:13 **9:22:** Ro 11:14, 15:1, 1 Ko 10:33, 2 Ko 11:29 **9:22:** Rom 11:14; 15:1; 1 Korin 10:33; 2 Korin 11:29

arazim ataghizir puvati. Guizbangira, ki
Kraisin arazimin apengan ikiavira iti.
22 Ki gumazamizir nighnizir gavgavir
muziariba itiba, me iniasa. Kamaghin, ki
men damazibar, ki gavgaviba puvatizir
gumazimin min iti. Ki gumazamizir
guar aviriba, men tarazi iniasa, tuavir
aviriba buri. Kamaghin ki pura tintinimin
gumazamiziba bar men arazibar min zui.
23 Ki fo, Ekiam gin bizir aghuiba isi,
gumazamizir nighnizir gavgavim Akar
Aghuimin itiba, me daningam. Ki kamagh-
sua, ki uaghan bizir aghuir kataba me ko
da iniam. Bizir kam bagha, ki Iesusin Akar
Aghuim damuti a gavgavasa, kamaghin ki
ingangarir kabagh ami.

E pamtem ivemari ivezim iniam

24 Gumazir ivemariba, me bar ivemara,
vamira ivezim isi. Ia ti kamaghin fozir pu-
vati? Ia uaghan pamtem ivemar egh ivezim
iniam.
25 Eghti gumazitam ivemarimin faragh
otoghsi, inivafizimin ifongiam dikabiragh,
ivezim inisi pamten ingar. Ivezir a isir
kam, a zurara ikian kogham. Ivezir e iniasa
amim, a zurara ikiam.
26 Kamaghin, ki mati gumazim pamtem
ivemara tintinimin garir puvatizim. Egha
mati misozir gumazim deragha misogha,
pura agharim akurir puvatizim.
27 Puvati. Ki uan inivafizim misogha a
dikabirima, a nan apengan iti. Ki kam-
aghin aghua, ki Akar Aghuim gumazamizir
igharazibav kimiva, gin ivezim inighan
kogham.

10

Ia uaribagh gan, ia ifavariba ko osimtiziba bangin iran marki

1 Nan adarasi, ia kamaghin foghasa ki
ifonge. Mosesin dughiamin, en ovaviba bar
ghuariar God tuavimin men akakazimin
apengan iti. Ezi me bar deravira Ongarir
Aghevim abigha ghue.
2 Egha me bar ghuariam ko ongarimin
rurim ini, ezi rurir kam me gamizima, me
Mosesin gin aruir gumazamizibar otifi.
3 Egha me bar moghira dagher God me
ganingiziba ame.
4 Egha me bar moghira dipar God me
ganingiziba ame. God dagiar me ko aruim
gamizima, dipam an ikegha otivaghirima,
me aneme. Ezi dagiar kam, a Krais uabi.*
5 Ezi God gumazamizir kabar aviriba,
men arazibagh ifongezir puvati. Kamaghin,
God me misuagharigha, men kuaba tin-
tinimin danganir dipaba puvatizimin pura
da kavamangi.
6 Ezi arazir me amizir kaba, da mati aba-
baniba, e dar ganigh ua men min bizir
kuraba bagh naviba dikavan kogham.
7 Mati me marazi amizi moghin, ia marvir
guabar ziaba fan marki. Godin Akinafarim
kamaghin migei, “Me apiagha dagheba ko
dipaba amegha, gin dikavigha ghua ighiar
kurabagh ami.”
8 Mati men marazi amizi moghin, e
gumazamiziba uari bakiava akuir arazim
damuan kogham. Ia fo, dughiar vamiran,
men 23,000pla gumazamiziba ariaghire.
9 Mati men marazi amizi, kuruzir kuraba
me givima me ariaghirezi moghin, e Krais
bizitam damusi a gakaghonan kogham.
10 Mati men marazi amizi, Ovevemin
Ensel iza me misoghezi me ariaghirezi
moghin, Ia God gimoman marki.
11 Bizir me batozir kabanang, da mati
ababaniba, eghti gumazir igharaziba dar
ganam. God kamaghin ifonge, da nighnizim
e datirighin itir gumazamizibar anighti,
e deraghvira uari bagh ganam. Kam-
aghin, gumazamiziba fomira eghaghanir
kaba Godin Akinafarimin e bagha da osiri.
Dughiar e itir kam, kar nguazim givamim
dughiar abuananam.

9:24: Ga 5:7, Fl 2:16, 3:14, 2 Ti 4:7, Hi 12:1 **9:24:** Galesia 5:7; Filipai 3:14; 2 Timoti 4:7; Hibru 12:1 **9:25:** Ef 6:12, Fl 3:14, 2 Ti 2:4-5, 4:8, Je 1:12, 1 Pi 1:4, 5:4, MAA 2:10 **9:25:** Efesus 6:12; Filipai 3:14; 2 Timoti 2:4-5; 4:8; Jems 1:12; 1 Pita 1:4; 5:4; Akar Mogomem 2:10 **9:27:** Ro 6:18-19, 8:13, 13:14, 2 Ko 13:5-6, Kl 3:5 **9:27:** Rom 6:18-19; 8:13; 13:14; 2 Korin 13:5-6; Kolosi 3:5 **10:1:** Kis 13:21-22, 14:22-29, Nam 9:18, Neh 9:12, Sng 78:13 **10:1:** Ua Me Ini 13:21-22; 14:22-29; Diboboniba 9:18; Nehemia 9:12; Onger Akaba 78:13 **10:3:** Kis 16:35, Neh 9:15, 9:20, Sng 78:24 **10:3:** Ua Me Ini 16:35; Nehemia 9:15; 9:20; Onger Akaba 78:24 **10:4:** Sng 78:15 **10:4:** Onger Akaba 78:15 * **10:4:** Akinafarir Mosesin ingangarimin gun migeiba, da migirigiar otevir pumuning iti, aning Israelia dipam dagiamin a inizir arazim geghari. Mam, Ua Me Ini 17:1-7in iti, ezi mam Diboboniba 21:1-13in iti. Judabar marazi ghaze, migirigiar otevir kamning dagiar vamiram eghari. Dagiar kam Israelian gin danganir me aruiba bar dagh arui. **10:5:** Nam 14:16, 14:29-30, Sng 106:26, Hi 3:17, Ju 5 **10:5:** Diboboniba 14:16; 14:29-30; Onger Akaba 106:26; Hibru 3:17; Jut 1:5 **10:6:** Nam 11:4, 11:34, Sng 106:14, 1 Ko 10:11 **10:6:** Diboboniba 11:4; 11:34; Onger Akaba 106:14; 1 Korin 10:11 **10:7:** Kis 32:6, 1 Ko 10:14 **10:7:** Ua Me Ini 32:6; 1 Korin 10:14 **10:8:** Nam 25:1-18, Sng 106:29, MAA 2:14 **10:8:** Diboboniba 25:1-18; Onger Akaba 106:29; Akar Mogomem 2:14 **10:9:** Kis 17:2, 17:7, Nam 21:5-6, Lo 6:16 **10:9:** Ua Me Ini 17:2; 17:7; Diboboniba 21:5-6; Godin Araziba 6:16 **10:10:** Kis 16:2, Nam 14:2, 14:29, 14:37, 16:41-49, 1 Sto 21:15, Hi 3:11, 3:17 **10:10:** Ua Me Ini 16:2; Diboboniba 14:2; 14:29; 14:37; 16:41-49; 1 Eghaghaniba 21:15; Hibru 3:11; 3:17 **10:11:** Ro 15:4, 1 Ko 10:6, Fl 4:5, Hi 10:25, 10:37, 1 Pi 4:7, 1 Jo 2:18 **10:11:** Rom 15:4; 1 Korin 10:6; Filipai 4:5; Hibru 10:25; 10:37; 1 Pita 4:7; 1 Jon 2:18

12 Kamaghin, gumazitam o amizitam
suam, ki tugha gavgafi, a deragh gan, egh
iran marki.
13 Osimtizir ia bativiba, da osimtizir ka-
banangira, gumazamiziba bar me batifi. Ezi
God uan akar dikirizimin gin ghua, osimtizir
ian gavgavibagh afirazi tam ateghti, a ia
batoghan kogham. Osimtiziba ia bativti,
God ian akuraghsi tuavim damigham. Tu-
avir kam kamakin: a ia damighti, ia tu-
ivigh gavgavigham, eghti osimtizir kam ia
abiraghan kogham.

E God ko marvir guam virara aningin ziaba fan kogham

14 Kamaghin, nan namakaba, ia marvir
guabar ziaba fer arazimin saghon iki.
15 Ia fofoziba iti, kamaghin ki ia migei. Ia
uari nan akaba tuisigh.
16 Kavin kam Godin bizir aghuiba an
itima, e a bagha God minabi. E an wainin
dipam apir dughiamin an e gamima, e bar
moghira uari inigha Kraisin ghuzimin posi.
Ezi bretin e bizir kam, e anepir dughiamin,
an e gamima, e bar moghira uari inigha
Kraisin inivafizimin posi.
17 Bretin rubuzir vamira iti, ezi e bar
moghira uari inigha bretin rubuzir kam-
naghiram apa, kamaghin e gumazamizir
aviriba, e inivafizir vamira iti.
18 Ia Israelian arazim ginighnigh. Me
ofa gamir dakozim gisin tuezir asiziba apir
dughiamin, me uari inigha ofa God ganidi.†
19-20 Ki kamaghin migeir puvati, asizir me
isa ofan min marvir guabagh anidiba, da
bizir ekiam, o marvir guaba da bizir ekiaba.
Puvati, da pura biziba. Guizbangira, ki kam-
aghin migei, Godin ziam fer puvatizir darazi
ofa gamir biziba, me da isa asebagh anidi.
Me God bagha ofa gamir puvati. Egh ia uari
inigh aseba ko poghan, ki aghua.
21 Ia Ekiamin kap ko asebar kap viraram
aningin daman marki. Egh ia Ekiamin
dagher dakozim ko asebar dagher dakozim
viraram aningin daman marki.
22 E ti Ekiam damighti, an navim iku-
vigham o? En gavgavim ekevegha, Ekiamin
gavgavim gafiras? Bar puvati!

E zurara Godin ziam fam

23 Marazi ghaze, "God en amamangarigha
ghaze, e biziba bar dar amuam." Ezi e
amir bizir maba deravira en akurvazir pu-
vati. Marazi ghaze, "God en amaman-
garigha ghaze, e biziba bar dar amuam."
Ezi e amir bizir maba, e Kraisin adarasi, da
gavgavim e ganidir puvati.
24 E uarira uarir akurvaghsi, nighnighan
kogham. Puvati, e igharaz darazir akur-
vaghsi nighnigham.
25 Asizir me maketin amadiba, ia dar
ami. Egh navir averiamin nighnizir aviribar
amu, tintinimin azangsighan marki suam, a
dera o a ikufi. Puvati.‡
26 E fo, Godin Akinafarim ghaze, "Nguazir
kam ko an itir biziba bar, da bar moghira
Ekiamin biziba."
27 Eghti gumazamizir nighnizir gavgavim
Iesusin itir puvatizitaba, ia ko damisi ia
mikimti, ia ifongegh, me ko mangi. Dagher
manam me ia danighti, ia pura aneremi.
Ni navir averiamin nighnizir aviribar amu,
pura tintinimin azangsighan marki suam,
dagher kam deras, o a ikufi.
28 Eghti tav ia mikim suam, "Dagher kaba,
me da isa, marvir guabar ofa gami." Eghti
ia gumazim o amizir ia mikemezim bagh
nighnigh, daman marki. Ia pazi damuan
marki.
29 Ia paza uarir amuasa, ki ia migeir pu-
vati. Ki gumazir igharazir kamin migei, a ua
suam, ia pazav ami.
Eghti tav kamaghin azangsigham,
tizim bagh ki gumazamizir igharaz-
ibar nighnizimin gin mangiva, bizir ki
damuamim, ki a damuan kogham?§
30 Ki God minabagh damiti, gumazamizir
igharaziba tizim bagh migirigiar kurabar
nan dagher ki God minabazir kabav
kimam?
31 Kamaghin, ia dagheba api, o ia dipaba
api, o ia bizir igharazibagh ami, ia ziar

10:13: Jer 29:11, 1 Ko 1:9, 2 Pi 2:9 **10:13:** Jeremaia 29:11; 1 Korin 1:9; 2 Pita 2:9 **10:14:** 2 Ko 6:17, 1 Jo 5:21 **10:14:** 2 Korin 6:17; 1 Jon 5:21 **10:16:** Mt 26:26-28, Mk 14:22-24, Lu 22:19-20, Ap 2:42, 2:46 **10:16:** Matyu 26:26-28; Mak 14:22-24; Luk 22:19-20; Aposel 2:42; 2:46 **10:17:** Ro 12:5, 1 Ko 12:27, Ef 4:16 **10:17:** Rom 12:5; 1 Korin 12:27; Efesus 4:16 **10:18:** Wkp 7:6, 7:15 **10:18:** Ofa Gami 7:6; 7:15 † **10:18:** Grighin akamin, vezin kam deragha migirigiam a bighizir puvati. **10:19-20:** Godin Araziba 32:17; Onger Akaba 106:37; 1 Korin 8:4; Akar Mogomem 9:20 **10:21:** Lo 32:38, 2 Ko 6:15-16 **10:21:** Godin Araziba 32:38; 2 Korin 6:15-16 **10:22:** Lo 32:21, Ese 22:14 **10:22:** Godin Araziba 32:21; Esekiel 22:14 **10:23:** 1 Ko 6:12 **10:23:** 1 Korin 6:12 **10:24:** Ro 15:1-2, 1 Ko 13:5, Fl 2:4, 2:21 **10:24:** Rom 15:1-2; 1 Korin 13:5; Filipai 2:4; 2:21 ‡ **10:25:** Dughiar mabar me asiziba marvir guabar ofa gamua, egha gin da isa ghua maketin da amadi. Ezi Pol kamaghin migei, Kraisin adarazi maketin ivezir asizibagh nighnigh osiman marki, egh suam, me dar amegh, paza damigham. Puvati. Me dar amam. **10:26:** Kis 19:5, Lo 10:14, Sng 24:1 **10:26:** Ua Me Ini 19:5; Godin Araziba 10:14; Onger Akaba 24:1 **10:27:** Lu 10:8 **10:27:** Luk 10:8 **10:28:** 1 Ko 8:7 **10:28:** 1 Korin 8:7 **10:29:** Ro 14:16 **10:29:** Rom 14:16 § **10:29:** Grighin akam vezin kamin migirigiam deravira anebighizir puvati. **10:30:** Ro 14:6, 1 Ti 4:3-4 **10:30:** Rom 14:6; 1 Timoti 4:3-4 **10:31:** Kl 3:17, 1 Pi 4:11 **10:31:** Kolosi 3:17; 1 Pita 4:11

ekiam God daningisi, bizir kaba bar dar amu.
32 Ia Judaba ko Kantrin Igharazibar Gumazamiziba ko Kraisin adarazigh nighnighiva, egh me damuti, me arazir kuramin iran marki.
33 Egh ki amir arazibara, ia dar gin mangi. Ki kamagh sua, God gumazamiziba bar men akurvaghasa. Kamaghin, ki amir arazibа bar, me damighti, me dagh ifuegham. Ki uabi uabin akurvaghasa amir puvati, ki gumazamizir igharazibar akurvaghasava ami.

11

1 Mati ki Kraisin arazibar gin zui moghin, ia nan arazibar gin mangi.

Pol Godin Duam anidir bizir aghuiba ko Godin ziam fer arazir aghuibav gei

(Sapta 11--14)

Pol dapaniba aver arazimin migei

2 Ia zurara na ginighnigh migirigiar ki ia ganidiba, pamtem dar suisi. Kamaghin, ki ghaze, ia arazir bar aghuim gami.
3 Egha ki kamaghsua, ia uaghan migirigiar igharazir mam gifogh, a kamakin: Krais, a gumaziba bar men dapanim, ezi pam uan amuimin dapanim, ezi God Kraisin dapanim.
4 Ezi gumazim uan dapanim avaragha God ko migei, o Godin akam azenim darigh, gumazir kam uan dapanim Krais, aghumsizim a ganidi.
5 Ezi amizitam uan dapanim avaraghan koghiva, God ko mikimam, o Godin akam azenim darighiva, a uaghan uan pam, aghumsizim a daningam. Amizir kamaghin amim, amizir bar uan dapanim gisezim ko, aning uaghara aghumsizim anidi.
6 Eghti amizim uan dapanim avaraghan koghiva, a uan dapanarizim apirighti an otefegh. A uan dapanarizim apir, o bar a gisan aghumsigh, egh a uan dapanim avaragh.
7 Gumazim Godin nedazimin min ikia, Godin ziar ekiam akakasi, kamaghin a uan dapanim avan marki. Ezi amizim, uan pamin ziar ekiam akakasi.
8 God amizimin inivafizimin gumazimin ingarizir puvati. A gumazimin inivafizimin amizimin ingari.
9 Egha God amizimin akurvaghasa nighnigha, gumazimin ingarizir puvati. A gumazimin akurvaghasa nighnigha, amizimin ingari.
10 Egh enselba amizir kamin gansi, amizir kam uan dapanim avaraghti, e bar fogh suam, a gavgavim ikia uabi uan dapanim gativa Godin ingangarim gami.*
11 E datirighin Ekiam ko porogha fo, amiziba uari baghavira itir puvati, ezi gumaziba uari baghavira itir pu. Puvati. Amizim gumazimin akurvazim, ezi gumazim amizimin akurvazim.
12 Faraghavira God gumazimin inivafizimin amizimin ingari. Kamaghira, datirighin gumazim amizimin inivafizimin otifi. Ezi God uabi, biziba bar dar mingarim.
13 Ia uari akar kam tuisigh, amizim uan dapanim avaraghan kogh, God ko mikimti, arazir kam dera?
14 Nguazir kamin gumazamizibar arazim, kamaghin en aka, gumazimin dapanarizim ruaraghti, kamaghin deraghan kogham.
15 Eghti amizimin dapanarizim ruaraghti, kar an adiarir aghuarim, egha gumazamizibar damazimin ziar ekiam a ganidi. Guizbangira, God dapanarizir ruarim an dapanim avasa a daningi.
16 Eghti gumazitam o amizitam nan migirigiar kaba adoghsi, a deravira kamaghin fogh, e arazir igharazitabar gin zuir puvati, ezi Godin siosba uaghan arazir igharaziba itir puvati.

Korinba Ekiam Ginighnizir Isamin Dughiam, arazir aghuim gamir puvati

17 Ki datirighin arazitabar ia mikemeghtima, ia dar gin mangam. Ki gari, dughiar ia uari akuva Godin ziam fem, arazir aghuim otivir pu. Puvati, arazir ia amim, mong derazir puvati. Kamaghin, bizir ki ia mikimamim, ki ia fe moghin migirigiatam damuan kogham.
18 Ki faraghavira kamaghin ia mikimam, ki orazi, dughiar ia Godin ziam fasa uari akuviba, ia uari abigha uari adosi. Ezi ki mong nighnizir gavgavim migirigiar kamin iti.

10:32: Ro 14:13, 1 Ko 8:13, 2 Ko 6:3, 1 Ti 3:5 **10:32:** Rom 14:13; 1 Korin 8:13; 2 Korin 6:3; 1 Timoti 3:5 **10:33:** Ro 15:2, 1 Ko 9:20-22, 10:24 **10:33:** Rom 15:2; 1 Korin 9:20-22; 10:24 **11:1:** 1 Ko 4:16, Ef 5:1, Fl 3:17, 2 Te 3:9 **11:1:** 1 Korin 4:16; Efesus 5:1; Filipai 3:17; 2 Tesalonika 3:9 **11:3:** Stt 3:16, 1 Ko 3:23, 15:27-28, Ef 5:23, 1 Pi 3:1, 3:5-6 **11:3:** Jenesis 3:16; 1 Korin 3:23; 15:27-28; Efesus 5:23; 1 Pita 3:1; 3:5-6 **11:7:** Stt 1:26-27, Je 3:9 **11:7:** Jenesis 1:26-27; Jems 3:9 **11:8:** 1 Ti 2:13 **11:8:** 1 Timoti 2:13 **11:8:** Jenesis 2:18-23 * **11:10:** Grighin akam vezin kamin deravira bigha migeir puvati. Gumazir maba kamaghin nighnisi, Pol ghaze, amiziba uan dapaniba aver puvatigha, Godin akam azenim garisi, ezi arazir kam mati me gumaziba ziar ekiam me ganidi. Kamaghin me uan dapaniba aviti, me bar fogh suam, amiziba gavgavim ikia uari uan dapanibagh ativa Godin ingangarim gami. **11:18:** 1 Ko 1:10-12, 3:3 **11:18:** 1 Korin 1:10-12; 3:3 **11:19:** Lo 13:3, 1 Jo 2:19 **11:19:** Godin Araziba 13:3; 1 Jon 2:19

19 (Ki kamaghin fo, ia uari abigh, deravira
foghasa, ian gumazamizir manaba guizin
God ifongezir arazibar gin zui.)
20 Egha ia Godin ziam fasa uari akuvir
dughiam, ia ghaze, ia Ekiam Ginighnizir
Isam api. Egha ia guizbangira anepir pu-
vati.
21 Ia damasava amigha, ian marazi vagh-
vagha faraghavira uari bagha dagheba isa
da api. Ezi kamaghin marazi mitiriaba sara
itima, marazi pamtemin dipar onganiba
apava ongani.
22 Manmaghin ami? Ia ti dagheba ko
dipaba apir dipeniba puvati? Ia ti ghaze,
Godin sios, a pura bizim? Egha ia izava
dagheba puvatizir aveghbuabagh amima,
me aghumsisi. Ki manmaghin ia mikimam?
Ki ti ia amir arazim bagh ian ziam fiti,
ia bar akongegham? Puvati. Bizir kam
bagha, ki ian ziam famin akar aghuitamin
ia mikiman kogham. Bar puvati.

Ekiam Iesus bret ko wainin dipam aposelbagh aningi
(Matyu 26:26-29; Mak 14:22-25; Luk 22:14-20)

23 Akar ki ia mikemezim, kar Ekiamra na
ganingi. Akar kam kamakin: Dimagarir
Judas Ekiam Iesus isava apanibar agharim
gatizimin, Iesus bret inigha,
24 God minabagha anebigha ghaze, “Kar
nan inivafizim, ki ian akurvaghasa anenidi.
Ia kamaghin damuva, na ginighnigh.”
25 Me amegha givazi, a wain apir kap
inigha, kamaghiram ami. A kamaghin
migei, “Wain apir kavin kam, an Akar
Dikirizir Gavgavir Igiam, ki uan ghuzimin
a gamua gavgavim a ganidi. Ia anemamin
dughiamin, ia anemiva na ginighnigh.”
26 Iesusin akar kam kamaghin en aka,
zurara dughiabar ia bretin kam, ko wainin
kavin kam amiva, ia Ekiamin ovevemin
gun mikim, mangi dughiar a uamategh iza-
mimin tugham.

E deravira uan naviba tuisighiva Ekiam Ginighnizir Isam amam

27 Eghti tina Ekiamin bret o an wainin
kavin apir dughiamin, an arazir aghuitam
damuan kogh, kamaghin an arazir kurabar
Ekiamin ghuzim ko inivafizim gami.
28 Gumazamiziba faragh deraghvira uan
naviba tuisigh, egh bretin kam ko wainin
kavin kamin dami.
29 Kamaghin tina Ekiamin inivafizimin
mingarim gifoghan koghiva, bret ko wainin
kavin damiva, a uabi pazi uabi damuti, God
ivezir kuram a daningam.
30 Bizir kam baghavira gumazamizir ian
tongin itir aviriba gavgavim puvatigha,
ariava egha marazi ariaghire.
31 Ezi e deravira uari uan naviba tuisigh
damiva, egh e osimtiziba inian kogham.
32 Ekiam kamaghin ifonge, e nguazimin
itir gumazamiziba ko ovengan kogham.
Egha kamaghin a en arazir kuraba akirasa
osimtiziba e ganidi.
33 Kamaghin amizi, nan adarasi, dughiar
ia Ekiam Ginighnizir Isam amasa uari aku-
vamimin, ia igharaz adaraziv zuam.
34 Ian tav mitiriam an aghitima, a uan
dipenimin damegh. Kamaghin ia uari
akuvir dughiamin, God ivezir kuram ia
daningan kogham. Migirigiar maba ikiavira
iti, ki izi ian ganamin dughiamin, dar kiram.

12

Pol Godin Duam aningizir bizir aghuir guar aviribav gei

1 Nan adarasi, ki datirighin deravira
Godin Duam aningizir bizir aghuibar ia
mikimasa.
2 Ia kamaghin fo, ia fomira Kraisin
adarazir otivizir puvatizir dughiamin,
biziba tintinimin ia getuima, ia migeir
puvatizir marvir guar kaba pura dar gin
zui.
3 Kamaghin, ia kamaghin foghasa
ki ifonge. Godin Duam gumazitamin
ikitima a kamaghin mikemeghan kogham,
“Iesus, a ikufigh.” Ezi uaghan Godin
Duam puvatizir gumazitam kamaghin
mikemeghan kogham, “Iesus, an Ekiam.”
4 Godin Duam bizir aghuir guar aviribagh
ami, Duar kamra ada nidi.
5 God bagha ingarir tuavir guar aviriba iti,
ezi e Ekiar kamra bagha ingari.
6 Ingangarim gamir arazarazir aviriba iti,
ezi Godin vamirara gavgavim ko fofozim
bar gumazamizibagh anidima, me ingan-
garir kabagh ami.

11:22: Je 2:5-6 **11:22:** Jems 2:5-6 **11:23:** Mt 26:26, Mk 14:22, Lu 22:19 **11:23:** Matyu 26:26; Mak 14:22; Luk 22:19 **11:25:** Kis 24:6-8, Jer 31:31-34, Sek 9:11, Hi 8:8-13 **11:25:** Ua Me Ini 24:6-8; Jeremaia 31:31-34; Sekaraia 9:11; Hibru 8:8-13 **11:26:** Jo 14:3, Ap 1:11, 1 Te 4:16, MAA 1:7 **11:26:** Jon 14:3; Aposel 1:11; 1 Tesalonika 4:16; Akar Mogomem 1:7 **11:27:** Nam 9:10, 9:13, Jo 6:51, 6:63-64, Hi 10:29 **11:27:** Diboboniba 9:10; 9:13; Jon 6:51; 6:63-64; Hibru 10:29 **11:28:** Mt 26:22, 2 Ko 13:5, Ga 6:4 **11:28:** Matyu 26:22; 2 Korin 13:5; Galesia 6:4 **11:31:** Sng 33:5, 1 Jo 1:9 **11:31:** 1 Jon 1:9 **11:32:** Sng 94:12-13, Hi 12:5-6, 12:11 **11:32:** Onger Akaba 94:12-13; Hibru 12:5-6; 12:11 **12:2:** Sng 115:5-7, Hab 2:18-19, 1 Ko 6:11, Ef 2:11-12, 1 Pi 4:3 **12:2:** Onger Akaba 115:5-7; Habakuk 2:18-19; Efesus 2:11-12; 1 Pita 4:3 **12:3:** Mt 16:17, Mk 9:39, 2 Ko 3:5, 1 Jo 4:2-3 **12:3:** Matyu 16:17; Mak 9:39; 2 Korin 3:5; 1 Jon 4:2-3 **12:4:** Ef 4:4, Hi 2:4, 1 Pi 4:10 **12:4:** Efesus 4:4; Hibru 2:4; 1 Pita 4:10 **12:4:** Rom 12:6-8 **12:5:** Ro 12:6-8, Ef 4:11 **12:5:** Rom 12:6-8; Efesus 4:11

7 Godin Duam gumazamiziba vaghvagha
men aven uan ingangarim akakasi, egh tu-
avir kamin a gumazamiziba bar men akur-
vagham.
8 Gumazamizibar tav, Godin Duam akar
nighnizir aghuiba itim mikimasa gavgavim
a ganidi. Egha gumazamizir igharaziba,
Duar kamra akar fofozim bar izivazim
mikimasa gavgavim a ganidi.
9 Duar kamra, nighnizir gavgavim ikiasa
gavgavim gumazir mam ganidi. Egha Duar
kamra, arimariar gumazamiziba amuti, me
ghuamaghamin gavgavim gumazamizir
igharazibagh anidi.
10 Egha igharazitav, a mirakelbagh amir
gavgavim a ganidi. Egha igharazitav, a
Godin otivir akabar gun migeir gavgavim
a ganidi. Egha igharazitav, a duaba
tuisighamin gavgavim a ganidi. Egha
igharazitav, Godin Duamin otivir mizer
guar aviribav kimamin gavgavim a
ganidi. Egha igharazitav, a mizer kabagh
ighavkinamin gavgavim a ganidi.
11 Duar vamira, anarira bizir kaba bar
dagh ami. A uabi ifongezi moghin, bizir
aghuarir mam isa gumazamizir mabagh
aniga, ua bizir igharazir aghuir mam isa,
gumazamizir igharazibagh anidi.

E bar moghira, e mati inivafizir vamiran akuaba

12 Gumazamiziba vaghvagha inivafizir
vamira, egha akuar aviriba iti. Ezi akuar
avirir kaba, inivafizir vamiran poro. Ezi
Kraisin sios uaghan kamaghira.
13 Duar vamira bar moghira e ruezi, e ini-
vafizir vamiran min iti. E Judaba ko Kantrin
Igharazibar Gumazamiziba, ko ingangarir
gumazamizir kiniba ko firiaghirezir gu-
mazamiziba, Godin Duam bar moghira
e gamizi, mati gumazamizir aviriba uari
inigha dipar itarir vamiran api moghin, e
uari inigha Godin Duam ko poro.
14 E fo, inivafizim an akuar vamira puvati,
an akuar aviriba iti.
15 Eghti suem suam, "Ki dafarim puvati,
egha ki inivafizimin akuam pu," puvati,
suem a inivafizimin akuar mam.
16 Eghti kuarim suam, "Ki damazim pu-
vati, egha ki inivafizimin akuam pu," puvati,
kuarim a inivafizimin akuar mam.
17 Eghti inivafizim bar moghira damaz-
imra, a manmaghin oragham? Egh ini-
vafizim bar moghira kuarimra, a man-
maghin bizibar mughuriabar amuam?
18 Ezi guizin inivafizim kamaghin pu-
vati. God an akuaba uabi ifongezi moghin,
vaghavagha bar da isa an poke.
19 Inivafizim an akuar vamira ikiva, kam-
aghin a guizin inivafizim puvati.
20 Ezi inivafizim a kamaghin puvati. Ini-
vafizim akuar aviriba ikia, bar inivafizir
vamiran poke.
21 Eghti damazim kamaghin dafarimin
mikiman kogham, "Ni ikian koghti, ki uabira
deravira ikiam." Eghti dapanim uaghan
kamaghin suem mikiman kogham, "Ni ikian
koghti, ki uabira deravira ikiam."
22 Puvati. Inivafizimin akuar maba, e
dav gia ghaze, da gavgaviba puvatigha pura
biziba, eghti da ikian koghti, inivafizim der-
aghvira ikian kogham. Bar puvatigham.
23 Egha inivafizimin akuar maba, e dav
gia ghaze, da derazir puvati. Egha e bar
deravira da asi. Egha inivafizimin akuar e
aghumsiziba, e bar deravira da ave.
24 Egha inivafizir akuar igharaziba, e da
ave puvatizi, da pura iti. God bar deravira
inivafizimin akuabar ingarizi da bar uari
akufa. Egha kamaghin inivafizir akuar zi-
aba puvatizibagh amizi, da uaghan ziar eki-
aba iti.
25 God kamaghin ifonge, inivafizimin
akuaba uari abighan kogh, bar uari inigh
uarir akurvaghsi nighnigham.
26 Kamaghin amizi, inivafizimin akuatam
mizazim initi, inivafizimin akuaba uaghan
bar mizazim iniam. Eghti inivafizimin
akuatam ziar ekiam initi, inivafizir akuar
igharaziba uaghan a ko bar akongegham.
27 Ia bar moghira Kraisin inivafizim. Egha
ia vaghavagh an inivafizimin akuaba.
28 Egha God siosin ingangarim damuasa,
faragha aposelbav sefe, egha aposelbar
gin, a uan akamin otivir akabar gun
migeir gumazamizibav sefe, egha men gin,
God ifongezir arazibar igharaz darazir
sure gamir gumazamizibav sefe. Egha
uaghan mirakelbagh amir gumazamiziba
ko, gumazamizir arimariabagh amima
da ghuamaziba ko, gumazamizir igharaz
darazir akurvaziba ko, siosin ingangaribar
amuasa gumazamizibav gia ingangariba

12:7: 1 Ko 14:26, Ef 4:7, 1 Pi 4:10-11 **12:7:** 1 Korin 14:26; Efesus 4:7; 1 Pita 4:10-11 **12:8:** 1 Ko 13:2, 2 Ko 8:7 **12:8:** 1 Korin 13:2; 2 Korin 8:7 **12:9:** Mt 17:19-20, 1 Ko 13:2, 2 Ko 4:13, Je 5:14 **12:9:** Matyu 17:19-20; 1 Korin 13:2; 2 Korin 4:13; Jems 5:14 **12:10:** Ap 2:4, Ro 12:6, 1 Ko 14:5, 14:29, 1 Jo 4:1 **12:10:** Aposel 2:4; Rom 12:6; 1 Korin 14:5; 14:29; 1 Jon 4:1 **12:11:** Ro 12:4-8, 1 Ko 7:7, 2 Ko 10:13, Hi 2:4 **12:11:** Rom 12:4-8; 1 Korin 7:7; 2 Korin 10:13; Hibru 2:4 **12:12:** Ro 12:4-5, 1 Ko 10:17, Ga 3:16, Ef 4:4, 4:16 **12:12:** Rom 12:4-5; 1 Korin 10:17; Galesia 3:16; Efesus 4:4; 4:16 **12:13:** Jo 6:63, Ro 6:5, Ga 3:28, Kl 3:11 **12:13:** Jon 6:63; Rom 6:5; Galesia 3:28; Kolosi 3:11 **12:18:** Ro 12:3, 1 Ko 3:5, 12:11, 12:28 **12:18:** Rom 12:3; 1 Korin 3:5; 12:11; 12:28 **12:27:** Ro 12:5, Ef 1:23, 5:30, Kl 1:24 **12:27:** Rom 12:5; Efesus 1:23; 5:30; Kolosi 1:24 **12:28:** Ap 13:1, Ro 12:6, Ef 2:20, 4:11-12 **12:28:** Aposel 13:1; Rom 12:6; Efesus 2:20; 4:11-12

vaghvagh me ganidiba ko, Godin Duamin
otivaghirir mizebav geir gumazamizibav
sefe.
29 Ezi manmakin? Me ti bar aposelbar in-
gangarim damuam? Me ti bar Godin otivir
akabar gun migeir ingangarim damuam?
Me ti bar gumazamizibar sure gamir ingan-
garim damuam? Me ti bar mirakelbagh
amir gavgavim ikiam?
30 Me ti bar arimariabar amuti da ghuam-
aghamin gavgavim ikiam? Me ti bar Godin
Duamin otivaghirir mizebav kimam? Me
ti bar mizer kabagh ighavkinamin fofozim
ikiam? Bar puvati, me bar vaghavagha
ingangariba iti.
31 Ia Godin Duam anidir gavgavir faragha
zuiba ia da inisi, bar ifongegh. Eghti ki
datirighin arazir faraghavira itim, ki ian ak-
agham.

13

*E gumazamizir igharaziba bar me gi-
fuegham*

1 Ki enselba migeir mizeba o nguazimin
itir gumazamizibar akabav geir fofozim
ikiva, ki igharaz darazi ifongeghan koghti,
da pura bizim. Ki mati dibiarimin min pura
nidi, egha belon min pura tingazi.
2 Eghti God gavgavim na danighti, ki an
otivir akabar gun migeir gavgavim ikiva,
Godin nighnizir mogomebagh fogh, fofozir
aviriba bar ikiva, nan nighnizir gavgavim
bar ekevegh na damuti ki mighsiaba mu-
namangamin gavgavim iki, egh ki igharaz
darazigh ifongeghan koghiva, ki mati pura
bizim.
3 Ki bizir itiba bar da isi onganarazibar
anighiva, uaghan uan inivafizim ateghti,
me nan suiragh nan inivafizim avimin na
daboroghti, ki igharaz darazigh ifongeghan
koghti, nan arazir kaba tong bar nan
akuraghan kogham.*
4 Gumazim o amizir igharaz darazigh
ifongezim, arazir kaba an iti. A zuamira
atarir puvatigha, arazir aghuibar gumaza-
miziba bar me gamua, igharaz darazir biz-
iba bagha navim ikuvir puvatigha, uabi uan
ziam fer puvati.
5 An akaba batozir arazim gamir pu-
vatigha, uabira uabi ginighnizir puvatigha,
zuamira navim isir puvatigha, arazir kurar
me a gamibagh nighnighavira itir puvati.
6 An arazir kuraba bagha aguer pu. Pu-
vati, an agorogem guizin araziba bagha iti.
7 Gumazamizir igharaz darazigh ifongez-
iba, bizir kaba men otivam. Me biziba
bar da aterti, bizitam me abinan kogham.
Egh me nighnizir gavgavir Godin itim
ateghan kogham. Egh bizir aghuir me fogha
iniamiba bagh mizuam ikiva, osimtizibar
dughiamin, me tugh gavgavigh irighan
kogham.
8 Eghti igharaz darazigh ifongezir arazir
kam givaghan kogham. Bar puvati. Godin
otivir akabar gun migeir arazim mangi
givagham. Eghti Godin Duamin otivaghirir
mizeba mangi givagham. Eghti gumazamiz-
ibar fofozir guar aviriba, da uaghan mangi
givagham.
9 Guizbangira, en fofozim mong otefe, ezi
arazir e Godin otivir akaba gun migeim, a
uaghan mong otefe.
10 Eghti gin otivamin bizim, a guizbangira
bar deragh, bizitam gasaghan kogham.
Eghti dughiar kamin, bizir mong otevezir
kaba, da givagham.
11 Ki borimra ikiava, ki borimin min
migiava amuava, borimin min nighnigha,
egha borimin min bizibagh fofosi. Egha ki
gumazir aruamin otogha, ua boribar arazir
kabagh amir puvati.
12 Godin bizir e datirighin gariba, e
deravira dar garir puvati, mati e gan-
ganimin aven dar gari. Eghti gin izamin
dughiamin, e deraghvira Godin guamin
ganiva a gifogham, mati datirighin God bar
deravira e gifozi mokin.
13 Guizbangira, arazir pumuning ko
mikezim zurara ikivira ikiam. Dar kara:
nighnizir gavgavim Godin itim ko, bizir
aghuir e iniamiba bagha mizuair arazim
ko, igharaz darazigh ifongezir arazim. Ezi
arazir mam, arazir igharazibagh afiragha
bar faraghavira iti. Kar, igharaz darazigh
ifongezir arazim.

14

*Ia Godin otivir akabar gun mikimsi bar
ifongegh*

12:31: 1 Ko 14:1 **12:31:** 1 Korin 14:1 **13:2:** Mt 17:20, 21:21, Mk 11:23, Lu 17:6, 1 Ko 12:8-10, 12:28 **13:2:** Matyu 17:20; 21:21; Mak 11:23; Luk 17:6; 1 Korin 12:8-10; 12:28 **13:3:** Mt 6:2 **13:3:** Matyu 6:2 * **13:3:** Grighin akamin akinafarir ghuriba bar vezin kamin migirigiaba da uaghara zuir puvati. Akinafarir maba akar kam iti, "ki uaghan uan inivafizim ateghti, me nan suiragh nan inivafizim avimin na daboroghti, ki aremegham." Ezi maba akar kam iti, "Me nan suiragh na gekuigh mangitima, ki ziar ekiam iniam." **13:4:** Snd 10:12, 1 Pi 4:8 **13:4:** Aghuzir Akaba 10:12; 1 Pita 4:8 **13:5:** 1 Ko 10:24, Fl 2:4 **13:5:** 1 Korin 10:24; Filipai 2:4 **13:6:** Sng 10:3, Ro 1:32, 12:9, 2 Jo 4 **13:6:** Onger Akaba 10:3; Rom 1:32; 12:9; 2 Jon 1:4 **13:7:** Ro 15:1, 1 Ko 9:12, Ga 6:2, 2 Ti 2:24, 1 Pi 4:8 **13:7:** Rom 15:1; 1 Korin 9:12; Galesia 6:2; 2 Timoti 2:24; 1 Pita 4:8 **13:12:** Mt 18:10, 2 Ko 3:18, 5:7, Fl 3:12, Je 1:23, 1 Jo 3:2 **13:12:** Matyu 18:10; 2 Korin 3:18; 5:7; Filipai 3:12; Jems 1:23; 1 Jon 3:2 **13:13:** 1 Te 1:3, 1 Jo 4:16 **13:13:** 1 Tesalonika 1:3; 1 Jon 4:16 **14:1:** 1 Ko 12:31, 14:39 **14:1:** 1 Korin 12:31; 14:39

1 Ia igharaz darazigh ifongeghsi
pamtemin ingar. Egh Godin Duam anidir
gavgaviba inisi bar gavgafigh. Godin otivir
akabar gun migeir gavgavim, a gavgavir
mabar fara, eghti ia a inisi bar ifongegh.
2 E fo, Godin Duamin otivaghirir mizebav
geir gumazamiziba, me gumazir igharazim
ko migeir puvati. Me God ko migei.
Guizbangira, gumazamiziba me migeir
bizibagh fozir puvati. Me Godin Duamin
gavgavimin, guizin akar mogomebav gei.
3 Ezi gumazamizir Godin otivir akabar
gun migeiba, me gumazamizibav gia, men
nighnizir gavgaviba gavgavim dagh aniga,
arazir aghuibar amuasa me abira, men nav-
ibagh amima da dera.
4 Ezi Godin Duamin otivaghirir mizebav
geir gumazamiziba, me uarira uarir akur-
vasi. Ezi gumazamizir Godin otivir akabar
gun migeiba me siosin gumazamiziba uari
akuvir dughiamin, me bar men akurvasi.
5 Ia bar, Godin Duamin otivaghirir
mizebav kimasa, ki ifonge. Egh ia uaghan
Godin otivir akabar gun mikimasa, ki
guizbangira bar ifonge. Gumazim o
amizim Godin Duamin otivaghirir mizebav
kimti, dagh ighavkinamin gumazitam ikiva
akabagh ighavkinti, siosin aven itir adarazi
gavgavim iniam. Akam ighavkinamin
gumaziba puvatighti, gumazamizir Godin
otivir akabar gun migeiba, men ingangarim
ekevegha, Godin Duamin otivaghirir
mizebav geir gumazamizibar ingangarim
gafira.
6 Nan adarasi, ia deravira akar kam
ginighnigh. Ki ia bagh iziva, Godin Duamin
otivaghirir mizebav kimiva, manmaghin
ian akuragham? Ki ian akurvaghsi, ki
migirigiar God nan akazitaba, o fofozir
aghuitaba, o Godin otivir akataba, o ian
sure damuamin akataba, ki ia daningam.
7 Ia bizir kam ginighnigh. Bizir arareir
aghuiba, mati marvim o gita, da gumaza-
mizibar min duaba itir puvati. Da der-
aghvira arangan koghiva, deraghvira uan
ingangarim damuan kogham. Kamaghin e
manmaghin fogh suam, me ighiar manam
gami?
8 Kamaghira sigham deraghviram
arangan koghti, tina midorozim damusi
biziba iniam?
9 Ia uaghan kamaghira. Ia Godin Duamin
otivaghirir mizebav kimtima, gumazamiz-
iba ian akaba baragh dagh foghan koghiva,
manmaghin migirigiar kabar mingaribagh
fogham? Nin migirigiaba, mati ni gumaza-
mizibar tuaghagiriabav gia, pura zui.
10 Nguazimin itir nguibaba akar bar
aviriba iti. Egha da bar akar mingariba iti.
11 Eghti ki gumazamizitaba mikimamin
migirigiam gifoghan kogh, egh nighnigh
suam, me nguibar igharazimin akamin
gumazamiziba. Egh me uaghan kamaghin
nighnigh suam, e nguibar igharazimin
akamin gumazamiziba.
12 Arazir kamra, ian tongin otivam. Ki
fo, ia Godin Duam anidir gavgaviba iniasa
bar ifonge. Egh ia siosin aven itir darazi
gavgavim me daningamin gavgaviba, ia da
inisi pamtemin ingar.

Pol Godin Duamin otivaghirir mizebav geir arazim migei

13 Gumazamizir Godin Duamin oti-
vaghirir mizebav geiba, me God ko
mikimiva, me uan akar kaba ighavkinamin
gavgavim inisi, Godin azangsigh.
14 Ia fo, ki Godin Duamin otivaghirir
mizebar God ko mikimti, nan duam God ko
migeima, na nighnizim pura iti.
15 Kamaghin ki manmaghin damuam?
Ki uan duamin God ko mikimiva, uaghan
uan nighnizimin God ko mikimam. Ki
uan duamin ighiam bangiva, uaghan uan
nighnizimin ighiam bangam.
16 Ni kamaghin damuan kogh, egh
duamin aven God minabiti, gumazamizir
kinitaba ian tongin ikiva, ni amir migirigiar
kam gifoghan koghiva, me manmaghin
ni minabir migirigiam gifogh suam, “A
guizbangira?” Me foghan kogham, ni
tizibav gei.
17 Guizbangira, ni God minabir
migirigiam a bar deragham. Eghti gumaza-
mizir igharaziba bar akurvazitam inighan
kogham.
18 Ki Godin Duamin otivaghirir mizeba
dughiar aviribar dav gei, egha arazir kamin
ki bar ia gafira. Kamaghin ki God minabi.
19 Egh siosin aven itir gumazamiziba uari
akuvir dughiamin, ki men sure damusiva,
akar otevir 5pla me foghsi me mikimti, de-
ragham. Egh Godin Duamin otivaghirir
mizer bar aviribar me mikiman kogham.
20 Nan adarasi, ia aghiribar min nighnigh
ikian marki. Ia borir iririvibar min arazir
kurabagh ami puvatizi moghin iki. Eghti
ian nighniziba, da gumazamizir aruabar
nighnizibar min iki.
21 Godin Akinafarimin aven osizirim ka-
maghin iti:

“Ekiam kamaghin migei, Gumazamiziba
nguibar igharazibar akabav geir tu-
avimin,

14:2: Ap 2:4, 10:46 **14:2:** Aposel 2:4; 10:46 **14:5:** Nam 11:29 **14:5:** Diboboniba 11:29 **14:15:** Sng 47:7, Ef 5:19, Kl 3:16 **14:15:** Onger Akaba 47:7; Efesus 5:19; Kolosi 3:16 **14:20:** Mt 18:3, Ro 16:19, Ef 4:14, Fl 3:15, Hi 5:12-14, 1 Pi 2:2 **14:20:** Matyu 18:3; Rom 16:19; Efesus 4:14; Filipai 3:15; Hibru 5:12-14; 1 Pita 2:2 **14:21:** Ais 28:11-12, Jo 10:34 **14:21:** Aisaia 28:11-12

ki dar aven gumazamizir kabav
kimam.
Ki nguibar igharazibar gumazamizibar
amuti, me me mikimti,
me nan akaba baraghan aghuagham.”

22 Kamaghin, Godin Duamin otivaghirir
mizebav geir gavgavim, God nighnizir gav-
gavim Kraisin itir puvatizibar akakaghasa,
aneningi. Egha a nighnizir gavgavim itiba
bagha aneningizir puvati. Egha Godin
otivir akabar gun migeir gavgavim, God
nighnizir gavgavim Kraisin itibar akak-
aghasa, aneningi. Egha nighnizir gavgavim
puvatiziba bagha, aneningizir puvati.
23 Kamaghin, siosin gumazamiziba uari
akuvamin dughiamin, ia bar moghira
Godin Duamin otivaghirir mizebav kimti,
gumazamizir kiniba o nighnizir gavgavim
Kraisin itir puvatiziba aven izi, ia baragh
suam, ia ti ongani.
24 Eghti ia bar moghira Godin otivir
akabar gun mikimti, gumazir kinitam o
nighnizir gavgavim Kraisin itir puvatizitav
aven izi, ia baraghti, ian migirigiaba an
navim biragh, a damuti, a fogh suam, ki
arazir kurabagh ami.
25 Nighnizir mogomer an navimin itiba,
da azenim girigham. Eghti a tevimning
apirigh magirigh, Godin ziam fi, egh suam,
“Guizbangira, God ian tongin iti.”

Siosin gumazamiziba uari akuvir dughiamin, me deravira bizibar amu

26 Kamaghin amizi, nan adarasi, ia uari
akuva Kraisin ziam fer dughiamin, ia
manmaghin damuam? Ia bar moghira
ingangariba iti. Gumazim o amizir mam
Godin ziam fer ighiam iti, ezi mav suren
migirigiam iti, ezi mav God an akakazir
migirigiam iti, ezi mav Godin Duamin
otivaghirir mizev giragham iti, ezi gumazir
igharazim o amizir igharazim mizev
girigiar kam ighavkinamin gavgavim iti.
Egh bizir ia damuamiba bar, ia gavgavim
sios daningisi, dar amu.
27 Egh tarazi Godin Duamin otivaghirir
mizebav kimsi, gumazamizir pumuning o
gumazamizir pumuning ko mikezimra, dav
mikimam. Egh me uaghara mikiman marki.
Tav mikemeghtima, tav mikim. Eghti tav
men mizer migirigiaba da ighivkin.
28 Ezi akam ighivkinamin gumazamiz-
iba puvatighti, gumazir Godin Duamin oti-
vaghirir mizebav geiba, me nimira iki, God
ko nimira uariv kim.
29 Eghti gumazamizir pumuning, o
gumazamizir pumuning ko mikezim, me
Godin otivir akaba gun migeir gavgavim
ikiva, merara akam akunam. Eghti igharaz
darazi men akaba tuisigh.
30 Tav daperaghav ikiti, God migirigiatam
an akaghti, gumazamizir faragha migeiba,
me nimira iki.
31 Tuavir kamin, ia bar Godin otivir ak-
aba vaghvagh dar gun mikimam, kamaghin
siosin gumazamiziba bar fofozim ko gav-
gavam iniam.
32 Gumazamizir Godin otivir akaba gun
migeir gavgaviba itiba, me deraghvira uan
gavgavibagh ativagh dar gan. Egh dar
dughiamra, me dav kim.
33-34 Ia fo, God okam nighnizir arazim
gamima an otivir puvati. A uan biziba bar
deravira dar kiri. Egha, e navir vamiran iki
deraghvira ikiasa, a kamaghin ifonge.

Siosin gumazamiziba Godin ziam fasa
uari akuvir dughiamin, amiziba bizibav
kiman marki. Me pura nimira iki. Godin
gumazamizibar siosba bar, arazir kam iti.
Amiziba faragh mangan markiam, me en
araziba mikemezi moghin, puram apengan
iki.
35 Amizim bizitam gifoghsi, mangi
uan dipenimin uan pamin azangsigh.
Amizim sios uari akuvir dughiamin bizibav
kimiva, kamaghin a uabi aghumsizim uabi
daningam.*
36 Guizbangira, Godin akam faragha ian
tongin otogha, ti tintinimin ghuzir puvati.
An akam ia baghavira izezi, igharaz darazi
ti puvati.
37 Eghti gumazitam o amizitam suam, a
Godin otivir akabar gun migeir mav, o a
Godin Duam nighnizir aghuim anidir gu-
mazir mam, a kamaghin fogh suam, bizir ki

14:23: Ap 2:13 **14:23:** Aposel 2:13 **14:24:** Jo 16:8 **14:24:** Jon 16:8 **14:25:** Ais 45:14, Sek 8:23, Jo 4:19 **14:25:** Aisaia 45:14; Sekaraia 8:23; Jon 4:19 **14:26:** 1 Ko 12:7-10, 2 Ko 12:19, Ef 4:12 **14:26:** 1 Korin 12:7-10; 2 Korin 12:19; Efesus 4:12 **14:29:** Ap 17:11, 1 Te 5:19-22 **14:29:** Aposel 17:11; 1 Tesalonika 5:19-22 **14:33-34:** 1 Ko 11:3, 14:40, Kl 3:18, 1 Ti 2:11-12, Ta 2:5, 1 Pi 3:1 **14:33-34:** 1 Korin 11:3; 14:40; Kolosi 3:18; 1 Timoti 2:11-12; Taitus 2:5; 1 Pita 3:1

* **14:35:** Pol, sios uari akuvaghti, dughiar kam amiziba bizitam mikiman men anogoroghezir pu. Puvati, Pol sapta 11in migia ghaze, amiziba God ko mikimiva, egh Godin otivir akabar gun mikimam. (Ni 1 Korin 11:5in gan.) Pol kamaghin ifonge, Godin gumazamiziba, me uari akuvir dughiamin, uarira uarigh nighnigh, Godin Duam aningizir gavgavibar deravira ingangarim damu, egh Godin ziam fam. Pol sios gavgavighasa, egha akar kam me ganingi. Korinin amiziba ti Godin otivir akabar gun migeir arazim, ko Godin Duamin otivaghirir mizebav geir arazim migia, mizem giraghiragha niginir aviribagh ami. Ezi bizir kam, Godin ziam fer arazim, akoravira ikia an tuavim apiri. Pol ghaze, Korinin amiziba mizem giraghiragh azangsizir aviribav kim, egh Godin ziam fer arazimin tuavim apiran kogham. Me azangsiziba iki, uan paba dipenimin men azangsigh. **14:37:** 2 Ko 10:7, 1 Jo 4:6 **14:37:** 2 Korin 10:7; 1 Jon 4:6

ia bagha osirizim, kar Ekiam aningizir Akar
Gavgaviba.
38 Eghti a nan akar kam baraghan koghti,
ia an akam baraghan marki.
39 Kamaghin amizi, nan adarasi, ia Godin
otivir akabar gun mikimsi, bar ifongegh.
Egh Godin Duamin otivaghirir mizebav
kimsi uarir anogoroghan marki.
40 Ia uari akuvir dughiabar, ia arazir
aghuimin gin mangiva, bar deraghvira biz-
ibar amu.

Gumazamizir ariaghireziba, me ua dikavam

15

(Sapta 15)

Krais aremegha ua dikafi

1 Nan adarasi, ki ua ian nighnizibar
amuti, ia ua Akar Aghuir ki ia mikinizim,
ginighnigh. Ia Akar Aghuir kam inigha a
gisin tuivigha gavgafi.
2 Kar Akar Aghuir ki ia mikinizim. Ia
pamtemin an suiragh gavgavighti, ian
nighnizir gavgavim pura bizimin min ikian
koghti, tuavir kamin God ian akurvagham.
3 Akar bar ekiar ki inizim, ki ia ganingi.
Akar kam kamakin: Krais en arazir
kuraba batoghasava aremegha, mati Godin
Akinafarimin osizirim mikemezi moghin.
4 Ezi me an kuam isa mozim gatizi, ezi
dughiar pumuning ko mikezim givazima, a
ua dikafi, mati Godin Akinafarimin osizirim
mikemezi moghin.
5 Egha a Pita batogha, gin 12plan aposelba
bato.
6 Egha gin a dughiar vamiran gumaza-
mizir an gin zuir avirim batifi, men
dibobonim mong 500 gafira. An ganizir
gumazamizir aviriba ikiavira itima, marazi
ariaghire.
7 Egha a uaghan Jems bato, egha gin
aposelba bar me batifi.
8 Egha bar men gin a uaghan na bato.
Kamaghin ki mati borir amebam borim
batamin dughiamra, a batezir puvatizim.
9 Ki aposelbar tongin, ki bar men gin iti.
Ki faraghavira Godin sios gasighasisi, egha
ki kamaghin nighnisi, me ziam "aposel," na
darighan kogham.
10 Ezi Godin apangkuvimin a na gamizi,
ki datirighin kamaghin otogha, aposelin iti.
Ezi an apangkuvir a nan itim, a pura zuir
pu. Bar puvati, ki pamtem ingari, ezi nan
ingaramin gavgavim aposelin igharazibar
ingaramin gavgavim gafira. Egha ki uabi
ingari puvati, Godin apangkuvim nan itima,
ki ingari.
11 Ezi kamaghin akar kam, ki anekuri, o
me anekuri, e bar moghira Iesus aremegha
ua dikavizir Akar Aghuim akuri. Ezi ia a
baregha nighnizir gavgavim an iti.

Gin gumazamizir aremeziba me ua dikavam

12 E zurara kamaghin akam akura ghaze,
Krais ovegha ua dikafi. Ezi manmaghsua
ian marazi ghaze, "Ariaghireziba, me ua
dikavan kogham?"
13 Ia nighnigh. Ariaghireziba ua dikavan
koghti, kamaghin God ti Krais gamizi a ua
dikavizir puvatighai.
14 Krais ti ovevemin ua dikavizir puvatizi,
akar e ia mikinamim, ti mingariba pu-
vatighai. Ezi uaghan, ia nighnizir gavgavim
iniamin akaba mingariba puvatighai.
15 Krais ti ovevemin ua dikavizir puvatizi,
e ti God amizir bizibar ifavarir gumaza-
mizibar min otivighai. E kamaghin akam
ia mikiri, God Krais gamizi a ua dikafi.
Egh guizbangira gumazamizir aremeziba
ua dikavan koghti, kamaghin Krais ti ua
dikavizir puvatighai.
16 E fo, God gumazamizir aremezibar
amuti me ua dikavan koghti, e kamaghin
mikim suam, "God Krais gamizi, a ua
dikavizir puvati."
17 God ti Krais gamizi a ua dikavizir pu-
vatizi, ian nighnizir gavgavir Kraisin itim,
a pura bizir kinim. Ezi arazir kurabar gav-
gavim ia gativazi, ia ti dar apengan ikiavira
ikiai.
18 Ezi uaghan, nighnizir gavgavim Kraisin
ikiava ariaghireziba, me uaghan ti bar
ovegha givagha uan ivezir kuram inighai.
19 E nighnizir gavgavim Kraisin ikia, bizir
aghuir e fogha iniamiba bagha mizuai
iti. Egh, e nguazir kamin itir biziba
baghvira mizuamiva, gin izamin biziba
bagh mizuaman koghti, gumazamiziba bar
en kuarkuvigham. Eghti me en kuarkuvir

14:39: 1 Ko 12:31, 1 Te 5:20 **14:39:** 1 Korin 12:31; 1 Tesalonika 5:20 **14:40:** 1 Ko 14:33, Kl 2:5 **14:40:** 1 Korin 14:33; Kolosi 2:5 **15:1:** Ro 5:2, Ga 1:11 **15:1:** Rom 5:2; Galesia 1:11 **15:2:** Ga 3:4 **15:2:** Galesia 3:4 **15:3:** Sng 22:15, Ais 53:5-12, Dan 9:26, Sek 13:7, 1 Ko 11:2, 11:23, Ga 1:12 **15:3:** Aisaia 53:5-12; 1 Korin 11:2; 11:23; Galesia 1:12 **15:4:** Sng 16:8-10, Mt 12:40, Lu 24:26, 24:46, Ap 2:24-32, 13:33-35 **15:4:** Onger Akaba 16:8-10; Matyu 12:40; Luk 24:26; 24:46; Aposel 2:24-32; 13:33-35 **15:5:** Mt 28:16-17, Mk 16:14, Lu 24:34-36, Jo 20:19 **15:5:** Matyu 28:16-17; Mak 16:14; Luk 24:34-36; Jon 20:19 **15:7:** Lu 24:50, Ap 1:3-4 **15:7:** Luk 24:50; Aposel 1:3-4 **15:8:** Ap 9:3-6, 22:14, 22:18, 1 Ko 9:1 **15:8:** Aposel 9:3-6; 22:14; 22:18; 1 Korin 9:1 **15:9:** Ap 8:3, 9:1, Ga 1:13, Ef 3:8, 1 Ti 1:13-15 **15:9:** Aposel 8:3; 9:1; Galesia 1:13; Efesus 3:8; 1 Timoti 1:13-15 **15:10:** Ap 8:3, Ro 15:18-19, 2 Ko 3:5, 6:1, 11:5, 11:23, Fl 2:13 **15:10:** Aposel 8:3; Rom 15:18-19; 2 Korin 3:5; 6:1; 11:5; 11:23; Filipai 2:13 **15:15:** Ap 1:22, 2:24-32, 4:10, 4:33, 5:32, 13:30 **15:15:** Aposel 1:22; 2:24-32; 4:10; 4:33; 5:32; 13:30

arazir kam, a me gumazir igharazibar
kuarkuvir arazim, bar a gafiragham.
20 Ezi guizin bizim kamakin: God Krais
gamizima, a ua dikafi. An oveaghuezibar
faragha dikavigha, mati azenimin dagher
ovizir faragha zuim. Kamaghin e fo,
oveaghueziba ua dikavam.
21 Gumazir mam a ovevem gamizi, an oto.
Ezi gumazir igharazim ua dikavir arazim
gamizi, an oto.
22 Ia fo, gumazamiziba Adam ko porogha
kamaghin an min me bar areme, egha ka-
maghira gumazamiziba Krais ko poro, eghti
kamaghin an min me bar ua dikavigham.
23 Egh me bar vaghvagh uan dughiamra
ua dikavam. Krais bar men faraghti, a ua
izamin dughiam, an adarazi ua dikavam.
24 Eghti nguazir kam givaghamin
dughiam otogham. Eghti Krais duar
gavgavir gumazamizibagh ativiba ko,
nguazir kamin garir adariaba ko, aser
gavgaviba, a bar me gasighasigham. Egh
a God Bizibagh Ativamin Dughiam isi, God
Afeziamin dafarim darigham.
25 E fo, Krais atrivimin ikivira iki, mangiti,
God an apaniba bar me dikabiragh me
isi an suemningin apengan me arighamin
dughiamin tugham.
26 God dikabinamin apanir abuananamra
kara: ovevem.
27 Godin Akinafarim kamaghin mikeme,
“God biziba bar da isa an suemningin apen-
gan da ati.” Akar kam kamaghin migia
ghaze, God uabi biziba isa Kraisin suemn-
ningin apengan da ariki. Ezi e fo God uabi
Kraisin apengan itir puvati.
28 Eghti gin, biziba bar Kraisin apengan
ikiti, Godin Otarim uabi uabi isi, Godin apen-
gan uabi atigham. Faraghivira God biziba
bar da isi, Otarimin apengan dar arigham.
Eghti dughiar Otarim uabi uabi isi Godin
apengan uabi atighamim, God biziba bar
moghira dar dapanimin ikiam.
29 Ia nighnigh, marazi ariaghireziba
bagha rue, egha tizim bagha me kamaghin
ami? Me manmaghin men akurvaghasa
arazir kam gami? Gumazamiziba ua
dikavan koghtima, tizim bagha gumaziba
men akurvaghasa rue?
30 Ezi e manmaghin damuam? E aruava,
aremegha ua dikavir akam akurir ingan-
garim gamima, gumazamizir aviriba zu-
rara e gasighasighasava ami. Ariaghireziba
ua dikavan koghti, e tizim bagha ingangarir
kam gami?
31 Nan adarasi, ki dughiabar zurara
ovevem bativasava ami. Ki ia ko, en Ekiam
Krais Iesus ko porogha, egha ia bangin bar
akonge, kamaghin ki akar kam ian modir
puvati.
32 Ki ti nguazir kamin nighnizimin gin
ghua Efesusin nguibamin ikia, “asizir
atiaba,” ko uariv soke, kamaghin ki
ivezir aghuir manam iniam? Bar puvati.
Ariaghireziba ua dikavan koghtima,
kamaghin e migirigiar kamin gin mangam,
“E fo, e gurumin ovengam, kamaghin ia izi
e dami wainin dipabar amam.”*
33 Ia gumazamizir igharazibar amaman-
gatighti, me ia gifaran marki. Ia akar kam
gifo, “Ia gumazamizir kuraba ko poroghti,
me ian arazir aghuibagh asighasigham.”†
34 Ia arazir onganiba ateghiva deravira
nighnigh. Egha ia uam arazir kurabar
amuan marki. Ia oragh, ian marazi God
gifozir puvati. Ia aghumsighasa ki akar
kamin ia migei.

Inivafizir ua dikavamim, igharagh ganam

35 Eghti tav azaragham, “Ariaghireziba
manmaghin ua dikavigham? Me man-
maghin garir inivafiziba ikiam?”
36 Ni gumazir onganim! Ni ter ovizim
nguazimin aven an ekaraghti, a faragh are-
meghiva, biam otivam.
37 Ezi ter ovizir ni dikarazir kam, a
witin ovizim, o tizimin ovizim, a bizir gin
aghungamimin min garir puvati, a pura ter
ovizir kinim.
38 God ifongezi moghin, a uabi aguaba ko
namnam ko dafariba isa, igharagha garir
dagheba ko graziba ko temebagh anidi.

15:20: Ap 26:23, 1 Ko 15:23, Kl 1:18, 1 Pi 1:3, MAA 1:5 **15:20:** Aposel 26:23; 1 Korin 15:23; Kolosi 1:18; 1 Pita 1:3; Akar Mogomem 1:5 **15:21:** Jo 11:25, Ro 5:12, 5:17-18, 6:23 **15:21:** Jon 11:25; Rom 5:12; 5:17-18; 6:23 **15:23:** 1 Te 4:15-17, MAA 20:5 **15:23:** 1 Tesalonika 4:15-17; Akar Mogomem 20:5 **15:25:** Sng 110:1, Mt 22:44, Ap 2:34-35, Hi 1:13 **15:25:** Onger Akaba 110:1; Matyu 22:44; Aposel 2:34-35; Hibru 1:13 **15:26:** 2 Ti 1:10, MAA 20:14, 21:4 **15:26:** 2 Timoti 1:10; Akar Mogomem 20:14; 21:4 **15:27:** Sng 8:6, Mt 28:18, Hi 2:8, 1 Pi 3:22 **15:27:** Onger Akaba 8:6; Matyu 28:18; Hibru 2:8; 1 Pita 3:22 **15:30:** Ro 8:36, 2 Ko 11:26, Ga 5:11 **15:30:** Rom 8:36; 2 Korin 11:26; Galesia 5:11 **15:31:** Ro 8:36, 2 Ko 4:10-11, 1 Te 2:19 **15:31:** Rom 8:36; 2 Korin 4:10-11; 1 Tesalonika 2:19 **15:32:** Sav 2:24, Ais 22:13, Lu 12:19-20, 2 Ko 1:8, 4:10-11 **15:32:** Fofozir Gumazim 2:24; Aisaia 22:13; Luk 12:19-20; 2 Korin 1:8; 4:10-11

* **15:32:** Gumazir maba ghaze, Pol guizin asizir atiabav gei. Romin gumaziba, arazir kurabagh amir gumazibav soghasa, dughiar mabar me gamima, me asizir atiaba ko misosi, mati laion. Ezi gumazir aviriba ghaze, Pol guizin asizir atiabav geir puvati. An akar isin zuimin a gasighasighasava amir gumazibav gei. † **15:33:** Kar Grighin fofozir gumazir mamin migirigiam. **15:34:** Ap 26:8, Ro 13:11, 1 Ko 6:5, Ef 5:14, 1 Te 4:5 **15:34:** Rom 13:11; 1 Korin 6:5; 1 Tesalonika 4:5 **15:35:** Jo 12:24, 1 Jo 3:2 **15:35:** Jon 12:24; 1 Jon 3:2 **15:36:** Jo 12:24 **15:36:** Jon 12:24 **15:38:** Stt 1:11 **15:38:** Jenesis 1:11

Egha bizir God aningizir kaba, mati men inivafiziba. Kamaghin amizi, da bar moghira vaghvagha inivafizir igharagha gariba iti.

39 Ezi inivafizir angamira itiba, bar uaghara garir puvati. Gumazamiziba inivafizir igharagha garim iti. Ezi asizim inivafizir igharagha garim iti, ezi kuarazim inivafizir igharagha garim iti, ezi osirim inivafizir igharagha garim iti.

40 Ezi overiamin itir biziba, mati me inivafiziba iti moghin, igharagha gari. Ezi nguazimin itir biziba uaghan, mati me inivafiziba iti moghin, igharagha gari. Overiamin itir inivafizibar digiriba, nguazimin itir inivafizibar digiriba min garir puvati.

41 Aruem digirir igharazim iti, ezi iakinim digirir igharazim iti, ezi mikovezim digirir igharazim iti, egha mikovezibar aven da vaghvagha digirir igharagha gariba iti.

42 Gumazamizir aremegh ua dikavibar arazim, a kamakin. Inivafizir e dafazim, a ikuvighti inivafizir ua dikavamim, ikuvighan kogham.

43 Inivafizir e dafazim, a derazir puvati, eghti inivafizir ua dikavamim, a digirir aghuim ikiam. Inivafizir e dafazim, a gavgaviba puvati, eghti inivafizir ua dikavamim, bar gavgavigham.

44 Inivafizir e dafazim, a nguazir kamin otozir bizim. Ezi inivafizir ua dikavamim, a Godin Duam anidir bizim. Kamaghira e fo, nguazimin inivafiziba iti, ezi uaghan Godin Duam anidir inivafiziba iti.

45 Godin Akinafarim ghaze, "Gumazir faragha otozim, Adam, God a gamizi an angamira iti." Ezi Adamin bar gin izezim, a Duamin otogha, gumazamizibar amuti me angamira ikiam.‡

46 Godin Duam anidir ikirimirim faragha otozir pu. Puvati, nguazir kamin otozir ikirimirim faragha otozi, Godin Duam anidir ikirimirim gin oto.

47 Adamin faragha zuim, a nguazimin gumazim. God nguazimin an ingari. Ezi Adamin gin zuim, a Godin Nguibamin ikegha ize.

48 Nguazir kamin gumazamiziba, me nguazir kamin otozir gumazir kamin min ami. Ezi Godin Nguibamin gumazamiziba, me gumazir Godin Nguibamin ikegha izezir gumazir kamin min ami.

49 E datirighin nguazimin otozir gumazir kamin min gari, egh gin Godin Nguibamin izezir gumazimin min ganam.

50 Nan adarasi, ia kamaghin foghasa ki ia migei. Nguazir kamin gumazamiziba, me God Bizibagh Ativamin Dughiamin aven mangi iki an bizir aghuiba inian kogham. Egh ariaghiriba, bizir ariaghirir puvatiziba inian kogham.

51-52 Ia oragh. Ki akar mogomer mamin gun ia mikimasa. En tarazi oveghan kogham. Me ikivira ikitima, sighar abuananam arangti dughiar kamra God me damighti men inivafiziba igharagh otogham. Bizir kam damazim komokoi moghin bar zuamiram otogham. Sigham arangamin dughiamin, ariaghireziba ua dikavighiva uam ikuvan kogham. God bar moghira e damighti e inivafizir igharagha garibar otivam.

53 A kamakin, mati gumazamiziba korotiar ghurim suegha korotiar igiam aruzi moghin, e inivafizir kuram sueghiva, ikuvighan koghamin inivafizim arugham. Egh e ariaghirir inivafizim sueghiva, ariaghirir puvatizir inivafizim arugham.

54 E gin uan ariaghirir inivafizir kuram sueghiva, uan inivafizir ikuvan koghamibar aghuighti, dughiar kamin Godin Akinafarimin itir migirigiam a guizin otogham:

"God ovevem dikabiragha,
a gasighasigha, bar a gafira.
55 O ovevem,
ni gumazamiziba dikabirir gavgavim
managh iti?
O ovevem,
ni gumazamiziba mizazim me ganidir gavgavim
managh iti?"

56 Ovevem, mizazir gavgavir gumazamizibagh anidim, arazir kuram dama a ini. Ezi arazir kuram uan gavgavim, Moses Osirizir Araziba dama a ini.
57 En Ekiam Krais Iesusin ingangarimin, God gavgavim e ganidima, e ovevem ko misogha a dikabiri. Kamaghin, e God minabi!

15:42: Dan 12:3, Mt 13:43 **15:42:** Matyu 13:43 **15:43:** Fl 3:20-21 **15:43:** Filipai 3:20-21 **15:45:** Stt 2:7, Jo 6:33, 6:39-40, 6:54, 6:63, 2 Ko 3:4-6, 3:17, Fl 3:21 **15:45:** Jenesis 2:7; Jon 6:33; 6:39-40; 6:54; 6:63; 2 Korin 3:4-6; 3:17; Filipai 3:21 ‡ **15:45:** Adamin bar gin otozir kam, a Kraisra. Ni 1 Korin 15:21-22 ko Rom 5:14-19in ganigh. **15:47:** Stt 2:7, 3:19, Jo 3:13, 3:31 **15:47:** Jenesis 2:7; 3:19; Jon 3:13; 3:31 **15:49:** Ro 8:29, 2 Ko 3:18, Fl 3:21, 1 Jo 3:2 **15:49:** Rom 8:29; 2 Korin 3:18; Filipai 3:21; 1 Jon 3:2 **15:50:** Mt 16:17, Jo 3:3-5, 1 Ko 6:13 **15:50:** Matyu 16:17; Jon 3:3-5; 1 Korin 6:13 **15:51-52:** 1 Te 4:15-17 **15:51-52:** Sekaraia 9:14; Matyu 24:31; Filipai 3:21; 1 Tesalonika 4:15-17 **15:53:** 2 Ko 5:4 **15:53:** 2 Korin 5:4 **15:54:** Ais 25:8, Hi 2:14-15, MAA 20:14 **15:54:** Aisaia 25:8; Hibru 2:14-15; Akar Mogomem 20:14 **15:55:** Hos 13:14 **15:55:** Hosea 13:14 **15:56:** Ro 4:15, 5:13, 6:14, 7:5, 7:13 **15:56:** Rom 4:15; 5:13; 6:14; 7:5; 7:13 **15:57:** Ro 7:25, 1 Jo 5:4-5 **15:57:** Rom 7:25; 1 Jon 5:4-5

58 Kamaghin, nan namakar bar aghuiba,
ia tuivigh gavgavighti, bizitam ia muna-
mangan kogham. Ia kamaghin fo, ingan-
garir ia Ekiam bagha amiba pura zuir pu-
vati. Kamaghin, ia zurara Ekiam bagh in-
garsi bar gavgafigh.

Pol, damuasava amir bizibav gei

16

(Sapta 16)

Me Jerusalemin amangasava amir dagiaba, Pol dav gei

1 Ki datirighin dagiar ia Jerusalemin itir
Godin adarazi bagha darighasava amibav
kimasa. Ki faragha Galesian Provinsin itir
siosba, arazir kam men aka, egha ki kam-
aghin ia mikimasa, ia uaghan arazir kam
damuam.
2 Ia bar, Sandebar zurara, vaghvagh
dagiar ia isibar mirara, dagiataba tuiragh,
egh da isi uan dipenibar da mongegh. Eghti
dagiaba tong avirasemegh. Eghti dughiar ki
izamimin, ia ua dagiaba burian kogham.
3 Ki izeghiva, gumazir ia misevezíba, men
gun migeir akinafarim me daningiva, me
amadaghti, me mangam. Eghti me dagiar ia
aningizir kaba inigh mangi Jerusalemin itir
darazir dafarim darigham.
4 Biziba deraghti, ki uaghan mangiti, me
na ko mangam.

Pol mangi Korinbar ganasa ifonge

5 Ki ia bagh mangisi, Masedonian Provins
abigh mangigh, gin ian bighan otogham. Ki
faragh Masedonian mangasa ifonge.
6 Ki foghan kogham, ki ti tong dughi-
atabar ia ko ikeghti, orangtizim ko aminir
gavgavimin dughiam givaghtima, ki man-
agh mangisi ifueghti, ia nan akuraghtima ki
mangam.
7 Ki izi, dughiar otevimin ia ko ikian
aghua. Ki tong dughiar ruarimin ia ko iki-
asa ifonge. Ekiam kamaghin ifongeghti, ki
dughiar ruarim ia ko ikiam.
8 Ki Efesusin Nguibamin kagh iki mangiti,
Pentikosin Dughiar Ekiam givagham.*
9 Ki fo, God na bagha tuavim kuizima,
ki kagh iki ingangarim damuamin
dughiar aghuim iti. Egh ki gumazamizir
aviribar akuraghtima, me Kraisin adarazir
otivigham. Ezi uaghan gumazir aviriba en
apanim gami.
10 Timoti ia batoghtima, ia a inigh an
akurvaghtima, a ian tongin ia ko navir
amirizimin iki, egh atiatingan kogham. Ia
fogh, ki Ekiam bagha ingari moghin, a in-
gari.
11 Ian tarazi an gan kamaghin mikiman
marki, a pura bizim. Ia an akuraghti, a
navir amirizim sara mangi darorim givagh,
ua na bagh izam. An, aveghbuaba ko izasa,
ki a bagha mizua gari.†
12 Ezi en aveghbuam Apolosin migirigiam
a kamakin. Ki dughiar aviribar aveghbuar
igharaziba ko izi, ian ganasa pamtemin a
migei. Ezi a datirighin tong izasa nighnizir
puvati. Gin, tuavitam ikiti, a izam.

Migirigiar abuananaba

13 Ia uari bagh gan, egh nighnizir gav-
gavimin tugh gavgafigh. Egh gavgavighiva
bizitamin atiatingan marki.
14 Ia God ko gumazamizir igharaziba bar
me gifongeghiva uan ingangaribar amu.
15-16 Nan adarasi, ia Stefanas ko an
adarazigh fo. Me Akaian Provinsin ikia
faraghavira Kraisin adarazir otifi, ezi gin
Akaian Provinsin itir gumazamizir igharaz-
iba Kraisin adarazi otifi. Ezi Stefanas uan
adarazir ko, uari isa ingangarir Godin
gumazamizibar akurvaghamim ganingi.
Nan adarasi, ki kamaghin ia gakaghora
ghaze, ia kamaghin amir gumazamizibar
apengan iki, egh uaghan gumazamizir me
ko ingaribar apengan iki.
17 Stefanas ko Fortunatus ko Akaikus na
bagha ize. Ia na bagh izamin tuaviba pu-
vatizi, me ian danganim inigha na ko iti.
Kamaghin ki bar akonge.‡
18 Me nan navim gamizi, an amira, egha
uaghan ian navibagh ami. Ia kamaghin
amir gumazibar akaba baragh.
19 Esian Provinsin itir siosba uan akam isa
ia bagha anemaga ghaze, Afeziam ia ko iki.

15:58: 2 Sto 15:7, 1 Ko 3:8, 2 Pi 3:14, MAA 14:13 **15:58:** 2 Eghaghaniba 15:7; 1 Korin 3:8; 2 Pita 3:14; Akar Mogomem 14:13 **16:1:** Ap 24:17, Ro 15:25-26, 2 Ko 8:1-9, Ga 2:10 **16:1:** Aposel 24:17; Rom 15:25-26; 2 Korin 8:1-9; Galesia 2:10 **16:2:** Ap 20:7, MAA 1:10 **16:2:** Aposel 20:7; Akar Mogomem 1:10 **16:5:** Ap 19:21 **16:5:** Aposel 19:21 **16:6:** Ro 15:24, Ta 3:12 **16:6:** Rom 15:24; Taitus 3:12 **16:7:** Ap 18:21 **16:7:** Aposel 18:21 **16:8:** Wkp 23:15-21, Lo 16:9-11 **16:8:** Ofa Gami 23:15-21; Godin Araziba 16:9-11 **16:8:** Aposel 19:8-10 * **16:8:** "Pentikosin Dughiar Ekiam," ni Aposel 2:1in itir migirigiamin gan. **16:9:** Ap 14:27, 19:8-10, 2 Ko 2:12, Kl 4:3, MAA 3:8 **16:9:** Aposel 14:27; 19:8-10; 2 Korin 2:12; Kolosi 4:3; Akar Mogomem 3:8 **16:10:** 1 Ko 4:17 **16:10:** 1 Korin 4:17 † **16:11:** Timoti a gumazir igiam, ezi bizir kam bagha gumazir maba akirim ragha a gasi. Ni 1 Timoti 4:12in gan. **16:12:** 1 Ko 1:12, 3:6 **16:12:** 1 Korin 1:12; 3:6 **16:13:** Sng 31:24, 1 Ko 15:1, Ef 6:10, Fl 1:27, Kl 1:11, 1 Te 5:6 **16:13:** Onger Akaba 31:24; 1 Korin 15:1; Efesus 6:10; Filipai 1:27; Kolosi 1:11; 1 Tesalonika 5:6 **16:14:** 1 Ko 14:1, 1 Pi 4:8 **16:14:** 1 Korin 14:1; 1 Pita 4:8 **16:15-16:** Rom 16:5; 1 Korin 1:16; 1 Tesalonika 5:12 ‡ **16:17:** Grighin akam vezin kamin deragha akatam migeir pu. **16:18:** Fl 2:29 **16:18:** Filipai 2:29 **16:19:** Ap 18:2, 18:18, 18:26, Ro 16:5, 2 Ti 1:15 **16:19:** Aposel 18:2; 18:18; 18:26; Rom 16:5; 2 Timoti 1:15

Ezi Akwila ko Prisila, ko aningin dipenimin
uari akuvir sios, Ekiamin ziamin uan akam
isa ia bagha anemaga ghaze, Afeziam ia ko
iki.
20 Kagh itir Kraisin adarasi, me bar
uan akaba isa ia bagha da amaga ghaze,
Afeziam ia ko iki. Ia Kraisin adarasi, ia
uan arazimin gin mangiva, ia uan adarazir
agharibar suigh.
21 Ki Pol, ki uabi uan dafarimin dughiar
aghuir kam ia bagha an osiri.§
22 Tina Ekiam gifongezir puvati, a mar
ikufigh. En Ekiam, ni izi!
23 En Ekiam Iesusin apangkuvim, a ia ko
iki.
24 E bar Krais Iesus ko poroghav ikia,
arazir kamin ki bar moghira ia gifonge.
Guizbangira.

16:20: Ro 16:16, 2 Ko 13:12 **16:20:** Rom 16:16; 2 Korin 13:12 **16:21:** Kl 4:18, 2 Te 3:17 **16:21:** Kolosi 4:18; 2 Tesalonika 3:17 § **16:21:** Pol uabi uan akinafariba osirir pu. Puvati, a migeima gumazir igharazim a bagha osiri. Ezi migirigiar vezin kamin itim, Pol uabi uan dafarimin an osiri. **16:22:** Ga 1:8-9 **16:22:** Galesia 1:8-9

Polin Akinafarir Namba 2, a Korinin Nguibamin Itir Sios Baghava an Osiri O 2 Korin Akar Faragha Zuim

Korinin nguibar ekiamin siosin gumazamizir maba akar kurabar Pol mikeme. Ezi bizir kam Pol gamima, a bar oseme. Pol Korinin sios ko akabar kirasa. Kamaghin amizi, a me bagha akinafarir kam osiri. Egh ua me gakuegham.

Ezi akar otevir akinafarimin itir mam, Pol akar gavgavir a faragha Korinba bagha amizimin gun migei. An akar kam mikiman aghua, ezi me a barazir puvatigha, akar kurabar a mikeme. Ezi kamaghin an akar gavgavim me ganingi. Ezi me an akam baregha uan arazibar kiri, kamaghin amizi, a datirighin me bagha guizbangira bar akonge.

Ezi dughiar kamin Judian Distrighin itir Kraisin adarasi, me paza iti. Ezi Pol me bagha dagiaba akumakumigh, da inigh mangi me daningasa. Egha Sapta 8 ko 9, Pol akar Korinba navibagh aghuvkintima, me dagiaba isi ingangarir kam daningamin akabav gei.

Ezi akinafarimin akar otevir abuananam, aposelin ifavarir iza Korinin itir maba, me Polin ziam dikabira an Aposelin ingangarim gasighasisi. Kamaghin amizi, Pol men arazir kurabar gun migei.

Pol ingangarir God aposelbagh aningizimin gun migei

(Sapta 1--7)

1 Ki Pol, ki Krais Iesusin aposelin mam. God uan ifongiamin gin ghua, aposelin min ikiasa na amisefe. Ki en aveghbuam Timoti ko, ga akinafarir kam osirigha, ia Korinin nguibar ekiamin aven Godin siosin itiba, ko Godin gumazamizir Akaian Provinsin danganiba bar adar itiba, ia bagha an osirigha anemadi.

2 Egha ga God ko migia ghaze, God en Afeziam, ko en Ekiam Krais Iesus ian apangkuv, navir amirizim ia daningam.

Pol God an akurazir bizim bagha a minaba

3 E Godin ziam fam, a God, egha en Ekiam Krais Iesusin Afeziam. A en Afeziam, ezi akurvazir arazim ko apangkuvir arazim an otifi. Ezi a, gumazamizir osimtiziba ateriba, men girakirangin tuiva navir amirizim me ganidi.

4 God kamaghin ifonge, an en girakirangin tuiva navir amirizim e ganidi moghin, e gumazamizir osimtizir aviriba ateritabar girakirangin tuiva navir amirizim me daningam. Kamaghin, osimtiziba e bativir dughiabar, an en girakirangin tuiva navir amirizim e ganidi.

5 Krais osimtizir bar ekiam aterezi moghin e uaghan aneteri. Ezi God Kraisin girakirangin tugha navir amirizim a ganingizi moghin, God Kraisin ingangarimin, en girakirangin tuzima navir amirizim e gizifa.

6 God kamaghsua, ia navir amirizim ko an akurvazim iniam, bizir kamin e osimtizim ateri. God navir amirizim e daningiva, a uaghan navir amirizim ia daningam. Ia en min tuivigh gavgavigh osimtiziba aterti, God navir amirizim en min ia daningam.

7 Ezi e kamaghin nighnizir gavgavim Godin ikia bar fogha ghaze, ia tuivigh gavgavigham. E fo, ia e ko osimtizim ateri, kamaghin amizi, ia uaghan e ko navir amirizim iniam.

8 Nan adarasi, osimtizir Esian Provinsin e batozim, ia a gifoghasa. Osimtizir bar ekiam e avaragha, en gavgaviba bar dagh afira. Ezi kamaghin e ghaze, e ti ovegham.

9 Bar guizbangira, e mati gumazim jas ovengasava a migei moghin, e uari barasi. God kamaghsua, e uan gavgavibara nighnighan kogham. Puvati, e Godin gavgavimra nighnigh a gisin tugham, a gumazir ovengezibagh amizi me ua dikafi. Kamaghin, bizir kam e bato.

10 Kar bizir bar kuram, an e gamizi e atam oveghai. Ezi God en akura. Egh a gin uam en akuragham. E nighnizir gavgavim Godin ikia bar fogha ghaze, zurara bizir kuram e bativtima, God uam en akuraghtima, e deraghvira ikiam.

11 Egh ia en akuragh God ko mikim. Eghti God gumazamizir aviribar dimdiaba baragh en akuragham. Eghti gumazamizir bar aviriba ganigh, me God en akuragha e gamizir biziba bagh a minabagham.

Pol Korinbagh ifarazir puvati

12 Bizir kam na gamima ki bar akonge. Nan navir averiamin, ki uan araziba

---

1:1: Ap 18:1, 1 Ko 1:1 **1:1:** Aposel 18:1; 1 Korin 1:1 **1:2:** 1 Ko 1:3 **1:2:** 1 Korin 1:3 **1:3:** Ro 15:5, Ef 1:3, 1 Pi 1:3 **1:3:** Rom 15:5; Efesus 1:3; 1 Pita 1:3 **1:5:** Sng 34:19, 94:19, Kl 1:24 **1:5:** Onger Akaba 34:19; 94:19; Kolosi 1:24 **1:7:** Ro 8:17, 2 Ti 2:12 **1:7:** Rom 8:17; 2 Timoti 2:12 **1:8:** Ap 19:23, 1 Ko 15:32 **1:8:** Aposel 19:23; 1 Korin 15:32 **1:10:** 2 Ti 4:18, 2 Pi 2:9 **1:10:** 2 Timoti 4:18; 2 Pita 2:9 **1:12:** 1 Ko 1:17, 2:4, 2:13, 2 Ko 2:17, Hi 13:18 **1:12:** 1 Korin 1:17; 2:4; 2:13; 2 Korin 2:17; Hibru 13:18

deravira da tuisigha kamaghin fo, ki
nguazir kamin ikia arazir aghuim gami,
egha guizbangira ian damazibara e arazir
bar aghuim gami. Ki arazir God nan akazir
kam gamua God baghavira itir arazibar
gin ghua, bizitam ian modozir puvati. Ki
nguazir kamin fofozim isa arazir kam
gamizir pu. Puvati, ki Godin apangkuvimin
gavgavim isa, arazir kam gami.
13-14 Egha ki ia bagha akinafarim osirava,
akar ia deravira gan dar mingaribagh
foghamiba, ki dararama osiri. Ki ia
bagha akar igharazitaba osirir puvati.
Guizbangira, dughiar mabar ki osirir
migirigiar maba, ia deragha dagh fozir
puvati. Ki kamaghsua, ia en Ekiam Iesus
Izamin Dughiamin, ki ia bagha ziar ekiam
inizi moghin, ia na bagh ziar ekiam iniam.
Kamaghin ia guizbangira nan akabar
mingaribagh foghasa, ki ifonge.
15-16 Ki kamaghin nighnizir gavgavim ikia
ghaze, ia na bagh ziar ekiam iniam. Ezi
bizir kam bagha, ki akam akirigha ghaze,
ki faragh izi ian ganam. Egh ki ia ategh,
Masedonian Provinsin mangam. Egha ki
Masedonia Provins ataghizir dughiamin,
ki uamategh izi ian ganasa nighnisi. Ezi
arazir kamin God dughiar pumuningin
arazir aghuimin ia damuam. Eghti ia nan
akuraghti, ki Judian Distrighin mangam.
17 Ezi manmaghin ami? Ia ti ghaze, ki
amizir migirigiar kaba, ki pura ia gifari.
Ia ti ghaze, ki nguazir kamin gumazamiz-
ibar min puram akar dikirizibagh amua dar
ghuangsigha ghaze, “Guizbangira,” o “Pu-
vati,” uagharam aning mikimam? Bar pu-
vati.
18 God zurara uan migirigiabar gintisi.
Ezi kamaghira ki guizbangira ia migei,
migirigiar ki ia gamiba bar, da uaghara
“Guizbangira,” o “Puvati,” migeir pu.
19 Ki, ko Sailas, ko Timoti, e ian tongin
Godin Otarim Krais Iesusin akam kuri. Ezi
ia bar fo Krais, “Guizbangira,” ko “Puvati,”
uagharam aningin migeir puvati. Krais zu-
rara guizbangira migei.
20 Godin akar dikirizir aviriba iti. Ezi Krais
“Guizbangira,” akar dikirizir kaba bar dav
gei. Kamaghin, e Godin akam barazima a
Kraisin ziamin ghaze, “A guizbangira,” ezi e
Godin ziam fe.
21 Ezi God uabi gavgavim isa, e ko ia
ganidi, ezi e Krais ko porogha, ikia gavgafi.
Egha a uabi ua bagha e amisefe.
22 Egha a uabi uan inabazir ababanim
e gati, kamaghin me en gan fogh suam, e
an gumazamizibara. Egha uan Duam en
navir averiabar ikiasa an e ganingi. Godin
Duamra a uaghan bizir aghuir faragha
zuir mam, God e daningasa. E Godin
Duam inigha givagha, kamaghin e fo, e
guizbangira bizir avirir maba sara iniam.

Pol zuamira Korinin ghuzir puvati

23 God, a gumazir nan migirigiaba gav-
gavim dagh anidim, egha a nan navimin
gari. Ezi ki an ziamin guizbangira kamaghin
migei, ki osimtizim ia daningan aghuagha,
kamaghin, ki zuamira Korinin izezir puvati.
A kamaghira tu.
24 Ki kamaghin mikemezir puvati, e ian
nighnizir gavgavibar ganti da en apengan
ikiam. Puvati. E fo, ia nighnizir gavgavim
Kraisin ikia mitivigha gavgavigha gifa. Egh
e ian agorogem damuti, an otivasa, ia ko
ingari.

2

1 Ki kamaghin nighnisi, ki ia bagh izan
kogham, egh ia damuti ia fomira na base-
mezi moghin na basiman kogham. Kam-
aghin ki izezir puvati.
2 Egh ki ia damuti, ia na basemeghtima,
tina iki na damuti ki bar akuegham? Ia,
gumazamizir ki ia gamizi ia na basemeziba,
iarara ikiam.
3 Ia gumazamizir agorogem na ganidiba,
kamaghin ki ia bagh izi osimtizim ia
daningan aghua. Ezi bizir kam bagha ki
fomira ia bagha akinafarir mam osirigha
anemada. Ki fo, ki bizitam bagh bar
akueghti, ia uaghan bar moghira bar
akuegham.
4 Guizbangira, ki ia bagha akinafarim
osirir dughiamin, ki bar ian apangkuvigha,
nan navim bar osemezi, ki puviram azi.
Ki osimtizim ia daningasa akinafarir kam
osirizir puvati. Ki ghaze, ia kamaghin fogh
suam, ki bar ia gifuegha, bar uan navim ia
ganingi. Kamaghin ki ia bagha osiri.

Korinba, gumazir arazir kuram gamizimin arazir kuram gin amang

5 Gumazitam osimtizim gumazir igharaz-
ibagh aningi, an osimtizim na ganingizir
puvati. Ki migirigiar gavgavir aviribar
bizir kam mikiman aghua. Ki kamaghin
mikimasa, a ia gamizima, ian naviba bar
moghira, mong ian oseme.

1:13-14: 2 Ko 5:12, Fl 2:16 **1:13-14:** 2 Korin 5:12; Filipai 2:16 **1:15-16:** Ap 19:21, 1 Ko 16:5-6 **1:15-16:** Aposel 19:21; 1 Korin 16:5-6 **1:19:** Ap 9:20, 18:5 **1:19:** Aposel 9:20; 18:5 **1:20:** Ro 15:8-9, MAA 3:14 **1:20:** Rom 15:8-9; Akar Mogomem 3:14 **1:21:** 1 Jo 2:20, 2:27 **1:21:** 1 Jon 2:20; 2:27 **1:22:** Ro 8:16-17, 2 Ko 5:5, Ef 1:13-14, 2 Ti 2:19, 1 Jo 2:27, MAA 2:17 **1:22:** Rom 8:16-17; 2 Korin 5:5; Efesus 1:13-14; 2 Timoti 2:19; 1 Jon 2:27; Akar Mogomem 2:17 **1:23:** Ro 1:9, 2 Ko 11:31 **1:23:** Rom 1:9; 2 Korin 11:31 **1:24:** 1 Pi 5:3 **1:24:** 1 Pita 5:3 **2:1:** 1 Ko 4:21, 2 Ko 12:21 **2:1:** 1 Korin 4:21; 2 Korin 12:21 **2:4:** Ap 20:31 **2:4:** Aposel 20:31 **2:5:** 1 Ko 5:1, Ga 4:12 **2:5:** 1 Korin 5:1; Galesia 4:12

6 Ezi ian aviriba ghaze, gumazir kam a
ivezir kuratam inigh. Ezi datirighin an a
inigha givagha, kamaghira tu.
7 Kamaghin amizi, ia arazir igharazitamin
datirighin a damu. Ia an arazir kuraba
gin amadaghiva, an girakirangin tugh, navir
amirizim a daning. Puvatighti, osimtizir bar
ekiam gumazir kam dikabiragham.
8 Kamaghin, ki ia gakaghora ghaze, ia an
akaghti a fogham, ia a gifuegha mamaghira
iti.
9 Akinafarir ki faragha osirizim, mar ki
pura ia basamasa an osiri. Ki kamaghin
foghasa, ia nan akabar gintigha biziba bar
dagh ami, o puvati?
10 Eghti ia gumazitamin arazir kuraba
gin amangiti, ki uaghan da gin amangam.
Eghti ki gin amangamin arazir kuratam
ikiti, ki ian akurvaghsi Kraisin damazim a
gin amangam.
11 Ki atiatia ghaze, Satan ti e gifaragh e
dikabiragham. Kamaghin ki arazir kuraba
gin amadi. E Satanin mogomer nighnizir
kurabagh fogha gifa.

Pol Taitusin ganasa

12 Ki Kraisin Akar Aghuim akunasa izava,
Troasin nguibar ekiamin otogha gari,
Ekiam ki ingangarir kam damuasa, a na
bagha tuavim ati.
13 Ezi ki uan aveghbuam Taitusin ganizir
puvati. Kamaghin nan navim derazir pu-
vati. Kamaghin amizi, ki Troasia ategha
uamategha iza Masedonian Provinsin oto.

Aposelba Godin gavgavimin midorozibagh afisi

14 Ezi God, Krais ko porogha en faragha
zuima, e an gin ghua kalabuziar gu-
mazamizibar min ghua bar akuegha
migia ghaze, Krais modorozim gafiragha
apaniba dikabiragha gifa! Ezi arazir kamin
gumazamiziba bar God gifoghamin fofozim
ini. A mati mughuriar aghuimin min otozi,
aminim a birazi a tintinibar ghu. Bizir kam
bagha ki God minabi.*
15 Guizbangira, e mati pauran mughuriar
aghuim zuimin min, Krais a inigha ofan
min God ganingi. Mughuriar kam, a Godin
Nguibamin zuir tuavimin zuir gumazamiz-
ibar tongin otiva zui. Egha uaghan helin
zuir tuavimin itir gumazamizibar tongin
otiva zui.
16 Egha helin tuavimin zuir darasi,
mughuriar kam barazima, an ovever
mughuriamin min zui. Egha me gamima,
me ovei. Ezi Godin Nguibamin tuavimin
zuir darasi, me mughuriar kam barazima,
a mati ikirimirir aghuim isir mughuriam.
Egha a ikirimirir aghuim me ganidi. Tinara
gavgavigh ingangarir kamagh garim
damuam? Bar puvati.
17 Ezi e gumazamizir mabar min amir pu-
vati, me danganiba bar dagh aruava Godin
akam migia, mati me dagiaba bagha biziba
amadi. God uabi ingangarir kam e ganingizi
e ifarir puvati, e guizbangira migei. E Krais
ko porogha, Godin damazimin deraviram
an akaba akuri.

3

Aposelba Akar Dikirizir Gavgavir Igiamin ingangarir gumazibar otifi

1 E ti ian aghariba apirti, ia suam, e gu-
mazir aghuiba, kamaghin e ti migirigiar
kabagh ami? O e ti gumazir mabar min e
gumazibav kimti, me ia bagh akinafariba
osir ia mikim suam, e gumazir aghuiba? O
e uarir akurvaghsi ian azangsighti, ia en
akurvaghamin akinafarim osiram? Bar pu-
vati!
2 Ia uari, mati akinafarir en gun gumaza-
mizibav geim. Ezi akinafarir kamin os-
iziriba, da en navir averiabar aven iti. Eghti
gumazamiziba bar akinafarir kamin ganiva
a diponam.
3 Ia bar azenara iti, mati akinafarir mam
Krais an osirizi e a inigha ize. A finfinir
dipamin an osirizir puvati. A zurara iki-
amin Godin Duamin an osiri. Egha a dagiar
ekiatam gisin an osirizir puvati. A gumaza-
mizibar navir averiabar an osiri.
4 E fo, God ingangarir kam damuasava e
amisefe. Ezi Krais fofozir kam e ganingi.
Kamaghin, e akar kabar gun ia migei.
5 Guizbangira, e uari ingangarir kam
damuan buraghburaki, egh e uari kam-
aghin mikiman kogh suam, e uari biz-
ibagh ami. Puvati, God uabira gavgavim e
ganidima, e ingangarir kam gami.

2:9: 2 Ko 7:15, 10:6 **2:9:** 2 Korin 7:15; 10:6 **2:11:** Lu 22:31 **2:11:** Luk 22:31 **2:12:** Ap 14:27, 1 Ko 16:9 **2:12:** Aposel 14:27; 1 Korin 16:9 **2:12:** Aposel 20:1 * **2:14:** Grighin akar otevitam kagh deragha mikemezir puvati. **2:15:** 1 Ko 1:18, 2 Ko 4:3 **2:15:** 1 Korin 1:18; 2 Korin 4:3 **2:16:** Lu 2:34, Jo 9:39, 1 Ko 15:10, 2 Ko 3:5-6, 1 Pi 2:7-8 **2:16:** Luk 2:34; Jon 9:39; 1 Pita 2:7-8 **2:17:** 2 Ko 1:12, 4:2, 11:13, 1 Pi 4:11, 2 Pi 2:3 **2:17:** 2 Korin 1:12; 4:2; 11:13; 1 Pita 4:11; 2 Pita 2:3 **3:1:** Ap 18:27, Ro 16:1, 2 Ko 5:12 **3:1:** Aposel 18:27; Rom 16:1; 2 Korin 5:12 **3:2:** 1 Ko 9:2 **3:2:** 1 Korin 9:2 **3:3:** Kis 24:12, Jer 31:33, Ese 11:19, 36:26, 1 Ko 3:5, Hi 8:10 **3:3:** Ua Me Ini 24:12; Jeremaia 31:33; Esekiel 11:19; 36:26; Hibru 8:10 **3:4:** 2 Ko 2:16 **3:5:** Jo 15:5, 1 Ko 15:10, Fl 2:13 **3:5:** Jon 15:5; 1 Korin 15:10; Filipai 2:13 **3:6:** Jer 31:31, Jo 6:63, Ro 7:6, 1 Ko 11:25, Ga 3:10, Ef 3:7, Kl 1:25, Hi 8:6-8 **3:6:** Jeremaia 31:31; Jon 6:63; Rom 7:6; 1 Korin 11:25; Galesia 3:10; Efesus 3:7; Kolosi 1:25; Hibru 8:6-8

6 Ezi a uabi e gamizima, e Akar Dikirizir
Gavgavir Igiar kam, e an ingangarir gu-
mazibar otifi. Akar Dikirizir kam, a bizir
me akinafarimin osirizir puvatizim, mati
Moses Osirizir Arazir fomiram otoziba. Pu-
vati. Kar Godin Duamin bizim. Moses Os-
irizir Araziba gumazamizibagh amima me
ovei. Ezi Godin Duam ikirimirir aghuim me
ganidi.
7 Ingangarir God amizim, a Moses Osirizir
Arazibagh amizi da otifi. Ezi tuavir kamin
ovevem otos. Dughiar kam God dagiam
abighizi, osiziriba vaghvagha an otifi, ezi
Godin angazangarim uaghan ize. Egha
angazangarir kam Mosesin guam gisirazi
Israelia an guamin ganan buraghburaki.
Ezi gin angazangarir kam gifa.
8 Ingangarir God uan Duam gumaza-
mizibar aningasava amizim, a ingangarir
Moses Osirizir Araziba aningasava amizim,
bar a gafira. Eghti Godin angazangarim ko
gavgavim, ingangarir kamin iki mamaghira
ikiam.
9 Moses Osirizir Arazibar ingangarir kam,
a en araziba tuisighiva e mikim suam, e
ovengam. E fo, ingangarir kam Godin
angazangarim sara ize. Egh ingangarir
kam Godin angazangarim sara iziti, in-
gangarir gumazamizibar amuti me Godin
damazimin deraghamim, a Godin angazan-
garir bar ekiam sara izi mamaghira ikiam.
10 Godin angazangarir ekiam ko gav-
gavim, ingangarir igiar an amizim ko
ikia bar ekevegha mamaghira iti. Egha
angazangarir kam, Godin angazangarir
ingangarir ghurim ko itim, bar a gafira.
Kamaghin, e datirighin gara nighnisi, in-
gangarir ghurimin angazangarim munge.
11 Ingangarir ghurir kam a zurara ikian
kogham. Puvati, a mungegham. Egha a
Godin angazangarim sara ize. Kamaghin
e fo, ingangarir igiar zurara ikiamim, a
Godin angazangarir bar ekiam sara iza ma-
maghira iti.
12 Ezi e nighnizir gavgavim ikia bar fo,
angazangarir kam iziva e bativ mamaghira
ikiam, ezi e a bagha mizuai. Kamaghin, e
atiati puvatigha azenara an gun migei.
13 E Moses amizi moghin amir puvati.
An guamin angazangarim siragha munge-
marima, a kamaghin aghua, Israelia an
ganam. Kamaghin a iniravizim inigha uan
guam avara.
14 Ezi fomira iza datirighin tuzir
dughiamin, Israelian nighniziba bar pirizi,
me Godin Akar Dikirizir Gavgavir Ghuribar
gara, dar mingariba deragha dagh fozir
puvati. Egha mati Mosesin guam avarazir
iniravizim, men nighniziba avaraghavira
iti. Ezi gumazitam o amizitam me avarazir
iniravizir kam adangizir puvati. Krais
uabira, gumazim a gifoghtima, God an
iniravizir a dukuaghav itim adegham.
15 Guizbangira, dughiaba bar me Moses
Osirizir Arazibar bori, ezi iniravizir kam
ikia men nighniziba apira, iza datirighin oto.
16 Egh tina uan navim Ekiam bagh
a giraghti, God iniravizir an nighnizim
avarazim adegham.
17 Ki Ekiam migia, kar ki Godin Duam
migei. Eghti Ekiamin Duam gumazitam
o amizitamin ikiti, bizitam an suiragh a
ikirarighan kogham. Bar puvati. A bar
firighirigh ikiam.
18 E bar moghira, bizitam en guaba
avarazir puvati. Ezi Ekiamin angazangarir
ekiam e gisirazima, e ganganir guabar
garimin min otogha, Godin angazangarim
gumazamizibar akakasi. E zurara Godin
angazangarir kam isavira iti, ezi a bar
en arazibagh ighavira itima, e Ekiamin
nedazimin min otivavira iti. Ekiam, a Godin
Duam, egha a bizir kabagh ami.

4

Aposelba, me nguazir minebar min iti

1 God en apangkuvigha ingangarir kam
e ganingi. Ezi kamaghin e ingangarir kam
gamua amirvazir puvati.
2 E aghumsizir arazir gumazamiziba mo-
gava amiba, e akirim ragha dagh asara.
E ifavarir arazibagh amir puvati. Egha
e Godin akam girazi, a igharagha otozir
puvati. E Godin guizin akam azenarama
anekuri, eghti gumazamiziba bar uan navir
averiabar aven en araziba tuisigham. Egh
me kamaghin fogham, e ingangarir bar
aghuim Godin damazimin a gami.
3 Ezi tarazi Akar Aghuir e kurir kamin
mingarim gifoghan kogh, mati iniravizim

3:7: Kis 34:1, 34:28-30, Lo 10:1, Ro 7:10 **3:7:** Ua Me Ini 34:1; 34:28-30; Godin Araziba 10:1; Rom 7:10 **3:8:** Ga 3:2, 3:5 **3:8:** Galesia 3:2; 3:5 **3:9:** Lo 27:26, Ro 1:17, 3:21 **3:9:** Godin Araziba 27:26; Rom 1:17; 3:21 **3:10:** Kis 34:29 **3:10:** Ua Me Ini 34:29 **3:12:** 2 Ko 7:4, Ef 6:19 **3:12:** 2 Korin 7:4; Efesus 6:19 **3:13:** Kis 34:33-35, Ro 10:4, Ga 3:23 **3:13:** Ua Me Ini 34:33-35; Rom 10:4; Galesia 3:23 **3:14:** Ais 6:10, Jo 12:40, Ap 28:26-27, Ro 11:7-8, 11:25 **3:14:** Aisaia 6:10; Jon 12:40; Aposel 28:26-27; Rom 11:7-8; 11:25 **3:16:** Kis 34:34, Ais 25:7, Ro 11:23, 11:26 **3:16:** Ua Me Ini 34:34; Aisaia 25:7; Rom 11:23; 11:26 **3:17:** Jo 8:32, 8:36, Ro 8:2, 1 Ko 15:45, 2 Ko 3:6, Ga 5:1 **3:17:** Jon 8:32; 8:36; Rom 8:2; 1 Korin 15:45; 2 Korin 3:6; Galesia 5:1 **3:18:** Kis 16:7, 24:17, Ro 8:29, 1 Ko 13:12, 15:49, 1 Ti 1:11 **3:18:** Ua Me Ini 16:7; 24:17; Rom 8:29; 1 Korin 13:12; 15:49; 1 Timoti 1:11 **4:1:** 2 Ko 3:6, 1 Ti 1:13 **4:1:** 2 Korin 3:6; 1 Timoti 1:13 **4:2:** 1 Ko 1:18, 2 Ko 2:17, 6:4, 6:7, 1 Te 2:3-5 **4:2:** 1 Korin 1:18; 2 Korin 2:17; 6:4; 6:7; 1 Tesalonika 2:3-5 **4:3:** 1 Ko 1:18, 2 Ko 2:15, 2 Te 2:10 **4:3:** 1 Korin 1:18; 2 Korin 2:15; 2 Tesalonika 2:10

men nighnizim avaraghavira iti. Gumazamizir kaba, me helin zuir tuavimin itibara.
4 Satan a nguazir kamin godin ifavarim, a gumazamizir kabar nighniziba mitatem dagh aningizima, me nighnizir gavgavim puvati. Ezi kamaghin Kraisin Akar Aghuimin angazangarim ko an apangkuvim men navir averiabar aven ghuava avenge. Kamaghin, me Krais deragha an garir puvati, a uabi Godin mirara itir nedazim.
5 E uari uan arazibar akam akurir puvati. E kamaghin akam akura ghaze, "Krais Iesus, a en Ekiam. Ezi e Iesusin migirigiamin gin ghua egha ian ingangarir gumazibar iti."
6 Fomira God kamaghin migia ghaze, "Mitatemin aven, angazangarim otogh siragham." Ezi Godin kamnangran angazangarim iza en navir averiabar ikia e gamizima, e Godin fofozir aghuiba iti. E Krais Iesusin guamin angazangarir kamin gara, egha e Godin angazangarim ko an gavgavim gifo.
7 E pura nguazir miner kinir gavgaviba puvatizibar min ami, ezi bizir bar aghuir kam en aven iti. Bizir kam kamaghin en aka, gavgavir bar ekiar kam, a Godin otifi, an en otivir puvati.
8 Ezi dughiar mabar osimtizir aviriba e bativigha, e dikabirazir puvati. Ezi bizir aviriba en nighnizibar iza e gamima e okam nighnisi, da en nighniziba bar da apirizir puvati.
9 Gumazamizir aviriba en apanibar itima, God e ataghizir puvati. Me e misogha pazava e gamua, egha bar e gasighasighizir puvati.
10 E kamaghsua, e uan ovengamin inivafizir kaba, gumazamiziba Iesusin ikirimirir aghuim men akaghtima, me dar ganam. Kamaghin e zurara uan ovengamin inivafizibar, Iesusin ovevem men akakasi.
11 E kamaghin ifonge, e uan ovengamin inivafizir kaba, e gumazamiziba Iesusin ikirimirir aghuim men akaghtima, me dar ganam. Kamaghin e angamira ikia Iesusin ingangarim bangin, gumazamiziba e misozima, e dughiar aviribar atam ariaghiri.
12 Kamaghin, e ghaze, ovevem e bativasa amuavira iti, eghti en arazir kam ia damuti, ia ikirimirir aghuarim iniam.
13 Gumazir mam Godin Duamin fofozim an itima, a Godin Akinafarim kamaghin osiri, "Ki nighnizir gavgavim Godin ikia, egha kamaghin ki an gun migei." Kamaghira, Godin Duam en aven ingara e gamima, e uaghan nighnizir gavgavim Godin ikia kamaghin an gun migei.
14 E kamaghin fo, God, Ekiam Iesus gamizi, a ua mozimin dikavigha ikirimirir aghuarim ini. A uaghan e damighti, e Iesus ko ua dikavighti, a bar e ko ia sara inigh mangiti, e an boroghin ikiam.
15 Bizir e bativir kaba bar, da ia bangin e batifi. God kamaghsua, arazir kamin an apangkuvim gumazamizir aviriba bativ mangivira ikiam. Egh gumazamizir kaba a minabi mangivira iki, an ziam fam. Kamaghin bizir kaba e batifi.

Aposelba nighnizir gavgavim Kraisin ikia egha gavgavim ini

16 E ingangarir bar aghuir God amizir kam ginighnigha, kamaghin an ingangarim damuasa amirvazir puvati. E fo, en inivafizir azenan itiba, bar ikuvighasava amima, ezi en navir averiabar aven, e zurara dughiabar gumazamizir bar igiabar min otivavira iti.
17 E fo, osimtiziba ko mizazir e datirighin ateriba, da osimtizir ekiaba puvati. Egh da dughiar otevimra ikiam. Egh da en akuraghti, e dabirabir bar aghuim Godin Nguibamin zurazurara a iniam. E fo, bizir aghuir e iniamin kaba, da bizir igharaziba bar dagh afiraghti, osimtizir e datirighin aterir kaba, da pura bizibar min otivigham.
18 E uan damazibar garir biziba, e dar gara dagh nighnizir puvati. Bizir e uan damazibar ganan koghamiba, e mighigha a dar gara dagh nighnisi. Bizir e uan damazibar gariba, da bar dughiar otevimra ikiam. Ezi bizir aghuir e uan damazibar ganan koghamiba, da bar zurara ikiam.

5

1 E kamaghin fo, nguazimin purirpenir e datirighin aven itir kaba, da

4:4: Jo 1:18, 12:31, 12:45, 2 Ko 4:4, Ef 2:2, Fl 2:6, Kl 1:15, Hi 1:3 **4:4:** Jon 1:18; 12:31; 12:45; 1 Korin 9:19; Efesus 2:2; Filipai 2:6; Kolosi 1:15; Hibru 1:3 **4:5:** 1 Ko 1:9, 1:13, 1:19, 1:23, 2 Ko 1:24 **4:5:** 1 Korin 1:9; 1:13; 1:19; 1:23; 2 Korin 1:24 **4:6:** Stt 1:3, Ais 9:2, 2 Ko 3:18, 1 Pi 2:9, 2 Pi 1:19 **4:6:** Jenesis 1:3; Aisaia 9:2; 2 Korin 3:18; 1 Pita 2:9; 2 Pita 1:19 **4:7:** 1 Ko 2:5, 2 Ko 5:1, 12:9 **4:7:** 1 Korin 2:5; 2 Korin 5:1; 12:9 **4:8:** 2 Ko 1:8, 7:5 **4:8:** 2 Korin 1:8; 7:5 **4:10:** Ro 8:17, 1 Ko 15:31, Fl 3:10, 1 Pi 4:13 **4:10:** Rom 8:17; 1 Korin 15:31; Filipai 3:10; 1 Pita 4:13 **4:11:** Ro 8:36, 1 Ko 15:31, 15:49 **4:11:** Rom 8:36; 1 Korin 15:31; 15:49 **4:13:** Sng 116:10, Ro 1:12, 2 Pi 1:1 **4:13:** Onger Akaba 116:10; Rom 1:12; 2 Pita 1:1 **4:14:** Ro 8:11, 1 Ko 6:14 **4:14:** Rom 8:11; 1 Korin 6:14 **4:15:** 1 Ko 3:21, 2 Ko 1:3-6, Kl 1:24, 2 Ti 2:10 **4:15:** 1 Korin 3:21; 2 Korin 1:3-6; Kolosi 1:24; 2 Timoti 2:10 **4:16:** Ro 7:22, Ef 3:16, Kl 3:10, 1 Pi 3:4 **4:16:** Rom 7:22; Efesus 3:16; Kolosi 3:10; 1 Pita 3:4 **4:17:** Mt 5:12, Ro 8:17-18, 1 Pi 1:6 **4:17:** Matyu 5:12; Rom 8:17-18; 1 Pita 1:6 **4:18:** Ro 8:24, 2 Ko 5:7, Kl 1:16, Hi 11:1-3 **4:18:** Rom 8:24; 2 Korin 5:7; Kolosi 1:16; Hibru 11:1-3 **5:1:** 2 Ko 4:7, 2 Pi 1:13-14 **5:1:** 2 Korin 4:7; 2 Pita 1:13-14

gin dipirighirigh ikuvigham, kar en
inivafizimin ovevem. Eghti dughiar kam
God dipenir igharazir aghuim e daningam,
kar en inivafizir igiam. Dipenir kam,
gumazitam an ingarizir puvati, God uabi an
ingari. A Godin Nguibamin iki zurazurara
ikivira ikiam.*
2 E datirighin nguazimin dipenir kamin
ikia, egha navim bigha ara ikia uan dipenir
Godin Nguibamin itim inigh, korotiamin
min e anerughasa bar ifonge.
3 E anerugh uan inivafizim avaragh, egh
bibiamra ikian kogham.
4 E nguazimin purirpenimin aven ikiavira
ikia, osimtiziba atera navim bigha ara iti.
Ezi da e gamima e uan inivafizir ghurir
kam ataghiraghasava amir puvati. E
inivafizir igiar aghuim a gisin aneghuasa
ifonge, mati e korotiar igiam ghurim
gisin anerughtima, anagapazagh ganganir
bar aghuim damuam. Tuavir kamin en
inivafizir ovengamim, a ua raghirigh,
inivafizir angamira ikivira ikiamimin
otogham.
5 God uabi e akirigha angamira itir
ikirimirir kam e ganingi, egha uan Duam
e ganingi. God bizir bar aghuir maba
e daningasa, egha faragha uan Duam e
ganingi. Ezi e Godin Duam inigha givagha
bar fo, e bizir aghuir igharaziba uaghan da
iniam.
6 Kamaghin e bizir kam ginighnigha tu-
ivigha gavgavighavira iti. E fo, e inivafizir
kam sara ikiva, Ekiam ko an Nguibamin
ikian kogham.
7 Bizir e gariba, e dagh nighnigha, dar
gin zuir puvati. E pura nighnizir gavgavim
Ekiamin ikia, egha an gin zui.
8 Ezi ki mikemegha gifa, e uan navibar
suigha ikia, egha atiatir puvati. E inivafizir
ghurir kam ategh mangi Ekiam ko iki an
Nguibamin ikiasa bar ifonge. Eghti an
Nguibar a itim, guizbangira en nguibamin
min ikiam.
9 Egha e nguibar manamin iti, an en
nguibam, o Godin Nguibam, e zurara ka-
maghin bar ifonge, e arazir aghuir Ekiam
ifongezibar amuam.
10 Guizbangira, e bar moghira Kraisin
kotin otivighti, an en araziba tuisigham.
Dughiar e nguazimin inivafizimin aven
itim, e arazir aghuibagh ami, o arazir
kurabagh ami, eghti kotiamin dughiam e
bar vaghvagh uan arazir amizibar ivezim
iniam.

E gumazamizibar akurvaghti, me Godin namakabar otivam

11 Egha e Ekiamin atiatiava an apengan
iti. Kamaghin, gumazamiziba nighnizir
gavgavim Godin ikiasa, e men nighniziba
fa me gakaghori. God guizbangira bar en
nighniziba ko arazibagh fo. Ki uaghan ka-
maghin nighnisi, ia en araziba tuisigha fo, e
ingangarir aghuim gami.
12 E ua migeir akar kam, e ian aghariba
apirti, ia en ziaba fi suam, e gumazir
aghuiba, e kamaghin nighnizir puvati. Ia
fo, marazi pura gumazamizibar ziar ekiaba
itiba bagha bar akongegha, men navimin
aven otivir araziba bagh nighnizir puvati.
Ezi e kamaghsua, ia gumazir kabar akaba
ikarvaghamin fofozim iki. Bizir kamin e ia
bagha osiri, eghti ia en arazir aghuiba bagh
bar akongegham.
13 Guizbangira, marazi ghaze, en araziba
ko en nighniziba ti gumazir onganibar min
iti. Puvati, kar e guizbangira Godin ingan-
garim gami. E nighnizir aghuarim ikiva,
egh ian akurvaghsi kamaghin damuam.
14 E deragha nighnigha fo, gumazir mam
bar e bagha areme. Ezi tuavir kam mati,
e bar moghirama ovegha gifa. Kamaghin
Krais e gifongezir arazim, en naviba fa e
abirima, e an ingangarim gami.
15 Gumazir kam kamaghin ifonge, e gu-
mazamizir angamira itiba uarira uari bagh
ikian kogham. E gumazir e bagha ovegha
ua dikavizim baghvira ikiam. Kamakin, a
bar moghira e bagha ovenge.
16 Kamaghin amizi, e datirighin ua navir
ghurimin arazimin gin ghua gumazamiz-
ibar araziba tuisizir puvati. Guizbangira, e
faragha navir ghurimin arazimin gin ghua
Kraisin araziba tuisiki. Egha datirighin ua
kamaghin amir puvati.

* **5:1:** Purirpenir nguazimin itir kamnang, kar inivafizir e nguazir kamin inizibar akar isin zuim. Ezi dipenir igharazir mam, kar e Godin Nguibamin iniamin inivafizir igharagha garir bar igiaba. **5:2:** Ro 8:23 **5:2:** Rom 8:23 **5:4:** 1 Ko 15:53-54 **5:4:** 1 Korin 15:53-54 **5:5:** Ro 8:16, 8:23, 2 Ko 1:22, Ef 1:14, 2:10 **5:5:** Rom 8:16; 8:23; 2 Korin 1:22; Efesus 1:14; 2:10 **5:6:** Hi 11:13-16 **5:6:** Hibru 11:13-16 **5:7:** Ro 8:24-25, 1 Ko 13:12, 2 Ko 4:18, Hi 11:1 **5:7:** Rom 8:24-25; 1 Korin 13:12; 2 Korin 4:18; Hibru 11:1 **5:8:** Fl 1:23 **5:8:** Filipai 1:23 **5:9:** Kl 1:10, 1 Te 4:1 **5:9:** Kolosi 1:10; 1 Tesalonika 4:1 **5:10:** Sav 12:14, Ro 2:16, 14:10, Ga 6:7, Kl 3:24-25, MAA 22:12 **5:10:** Fofozir Gumazim 12:14; Rom 2:16; 14:10; Galesia 6:7; Kolosi 3:24-25; Akar Mogomem 22:12 **5:11:** 2 Ko 4:2, Hi 10:31, Ju 23 **5:11:** 2 Korin 4:2; Hibru 10:31; Jut 1:23 **5:12:** 2 Ko 1:14, 3:1 **5:12:** 2 Korin 1:14; 3:1 **5:14:** Ro 5:15 **5:14:** Rom 5:15 **5:15:** Ro 14:7-8, 1 Ko 6:19, Ga 2:20, 1 Te 5:10, 1 Ti 2:6, 1 Pi 4:2 **5:15:** Rom 14:7-8; 1 Korin 6:19; Galesia 2:20; 1 Tesalonika 5:10; 1 Timoti 2:6; 1 Pita 4:2 **5:16:** Jo 6:63, 15:14, Fl 3:7-8, Kl 3:11 **5:16:** Jon 6:63; Filipai 3:7-8; Kolosi 3:11 **5:17:** Ais 43:18, Ro 8:1, 8:9-10, Ga 5:6, 6:15, Ef 2:15, MAA 21:5 **5:17:** Aisaia 43:18; Rom 8:1; 8:9-10; Galesia 5:6; 6:15; Efesus 2:15; Akar Mogomem 21:5

17 Gumazim o amizim Krais ko poroghti,
God a damighti, a bar igiamin otogham.
Eghti bizir ghurim bar givaghti, bizir bar
igiam otogham.
18 Bizir kaba bar, God dagh amima, da
e batifi. E fomira an apanibar min iti,
ezi Kraisin ingangarimin an e gamizi, e
datirighin an namakabar otifi. Egha a
uaghan, ingangarir kam e ganingi, eghti e
an apanir igharazibar amighti, me an na-
makabar otivam.
19 En migirigiam kamakin: God, Kraisin
ingangarimin tuavimin, a nguazimin itir
gumazamiziba bar me gamima, me Godin
apanim gamir arazim ataghiragha an na-
makabar min otifi. Egha men arazir kurar
me amiziba, a ua dagh nighnizir puvati.
Egha a ingangarir kam e ganiga ghaze, ia
akam nan apanibav kinighti, me oregh nan
namakabar otivigham.
20 Kar e Kraisin abuir gumazamizibar
otivigha, mati God uabi uan dimdiam ia
ganingizi moghin, e akar kam ia mikiri.
Kamaghin, e Kraisin danganim isa, ia gak-
aghora ghaze, ia Godin apanim gamir araz-
iba ategh an namakabar otifigh.
21 Krais uabi arazir kuratam gamizir pu-
vati. Ezi God kamaghsua, e Krais ko porogh,
an gavgavimin e Godin damazimin gumaza-
mizir aghuibar otivam. Kamaghin, God en
akurvaghasa en arazir kuraba bar Krais
gisin da ariki, ezi Krais mati uaghan gu-
mazir arazir kurabagh amir mamin min
oto.

6

Aposelba uan ingangarim gamua osimtizir aviriba ateri

1 God ko ingara pamten ia gakaghora
ghaze, ia gumazamizir Godin apangkuvim
iniziba, ia aneteghti a pura bizimin min
otivan marki.
2 God kamaghin migei, “Dughiar ki
ian kuarkuvigha atizim, an otozi, ki
ian dimdiam barasi. Dughiar ki ian
akurvaghasa atizir kam, an otozi, ki ian
akura.” Ia oragh! Ki ian kuarkuvighamin
dughiam datirighin otos. Ezi uaghan ki ian
akurvaghamin dughiam datirighin otos!
3 Gumazitam o amizitam migirigiar
kuratam e amir ingangarim damuan e
aghuagha, kamaghin en arazir e amiba
bar, e gumazitam o amizitam gamizi a uan
dagarim asegha irizir puvati.
4 E Godin ingangarir gumazibar ikia, ka-
maghin zurara uan arazir aghuiba gumaza-
mizibar akakasi. E men aghariba apira
me migeima me kamaghin fo: Osimtizir e
bativiba, ko bizir me bar pazava e gamiba,
ko bizir e gasighasiziba, e dar tuivigha gav-
gavighavira iti.
5 Me e misogha e isa kalabusin e arisi.
Apanir aviriba e akumakua niginir dafam
gamua en atari. Ezi e puvira ingara deragha
akuir puvatighava, mitiriabara iti.
6 E arazir Godin damazimin zuezibagh
amua, guizin akamin fofozimin suira. E
akamadariba ikarvagha bemiram atarir
puvati. E arazir aghuibar gumazamiz-
ibagh ami. E Godin Duamin gavgavim
iti. E igharaz darazigh ifongezir arazim
guizbangiram a gami. E arazir kabagh
amua kamaghin ian aka, e guizbangira
Godin ingangarir gumazamiziba.
7 E guizin akam akura, egha Godin gav-
gavimin uan ingangarim gami. E Godin
arazir aghuimin suira, mati inogovimin
bizibar min, e uan agharir kiriam ko gu-
vimin dar suigha, Godin ingangarim bagha
misosi.
8 Gumazamizir maba en ziaba fe. Ezi
igharaziba en ziabagh asighasisi. Ezi
marazi girakirangin e migia e gasighasisi,
ezi igharaziba en gun uan namakabav
gia ghaze, e arazir aghuibagh ami. Gu-
mazamizir maba ghaze, e gumazir ifariba.
Kamaghin puvati, e gumazir guizin akabav
geiba.
9 Marazi en gara, mati me e gifozir
puvati. Ezi guizbangira, gumazamiziba
bar moghiram e gifos. Marazi en gara
ghaze, dughiar aviriba e atam ovei. Ezi
guizbangira, e angamira ikiavira iti. Marazi
en gara ghaze, God uam e akirmighasa
mizazir ekiar kam e ganidi. Ezi guizbangira,
e aremezir puvati.
10 Marazi en gara ghaze, e bar oseme.
Ezi guizbangira, e zurara bar akuegha iti.
Marazi en gara ghaze, e onganarazibar min
iti. Ezi guizbangira, e gumazamizir aviribar
akurvazima, me Godin Duamin amodoghin,
bizir aghuir aviriba bar izifa. Marazi

5:18: Ro 5:10, Ef 2:16, Kl 1:20, 1 Jo 2:2 **5:18:** Rom 5:10; Efesus 2:16; Kolosi 1:20; 1 Jon 2:2 **5:19:** Ro 3:23-25, Kl 1:19-20 **5:19:** Rom 3:23-25; Kolosi 1:19-20 **5:20:** 2 Ko 3:6, 6:1, Ef 6:20 **5:20:** 2 Korin 3:6; 6:1; Efesus 6:20 **5:21:** Ais 53:6-12, Jo 8:46, Ro 5:19, 1 Ko 1:30, Ga 3:13, Fl 3:9, Hi 4:14-15, 1 Pi 2:22-24, 1 Jo 3:5 **5:21:** Aisaia 53:6-12; Jon 8:46; Rom 5:19; 1 Korin 1:30; Galesia 3:13; Filipai 3:9; Hibru 4:14-15; 1 Pita 2:22-24; 1 Jon 3:5 **6:1:** 1 Ko 3:9, 2 Ko 5:20, Hi 12:15 **6:2:** Ais 49:8, Lu 4:19-21 **6:2:** Aisaia 49:8; Luk 4:19-21 **6:3:** Ro 14:13, 1 Ko 9:12, 10:32 **6:3:** Rom 14:13; 1 Korin 9:12; 10:32 **6:4:** 2 Ko 4:2 **6:4:** 2 Korin 4:2 **6:5:** Ap 16:23, 2 Ko 11:23-27 **6:5:** Aposel 16:23; 2 Korin 11:23-27 **6:6:** 1 Ti 4:12 **6:6:** 1 Timoti 4:12 **6:7:** 1 Ko 2:4, 2 Ko 10:4, Ef 6:11-13, 2 Ti 4:7 **6:7:** 1 Korin 2:4; 2 Korin 10:4; Efesus 6:11-13; 2 Timoti 4:7 **6:9:** Sng 118:18, 1 Ko 4:9, 2 Ko 4:2, 4:9-10 **6:9:** Onger Akaba 118:18; 1 Korin 4:9; 2 Korin 4:2; 4:9-10 **6:10:** 2 Ko 7:4, Fl 2:17, Kl 1:24 **6:10:** 2 Korin 7:4; Filipai 2:17; Kolosi 1:24

en gara ghaze, e biziba puvatizi moghin
pura iti. Ezi guizbangira, e Godin Duamin
amodoghin, e biziba bar avirasemegha iti.
11 Ia, Korinin itir Kraisin adarasi,
e azenara bighivira ia mikimasa. E
guizbangira uan naviba kuighava da isa ia
ganidi.
12 E uan navibar kuazi pu. Puvati. E ia
bagha bar ifonge. Ezi ia uari uan navibar
kumi. Ezi navir vamiran itir arazir kam, en
tongin itir puvati.
13 Ki datirighin mati Afeziam uan boribav
gei moghin, ki ia migei. Ia arazir e amibar
min, uaghan uan naviba kuighiva da isi e
daningam.

E Godin Dipenimin min iti

14 Kraisin adarazir azenan itir gumaza-
miziba, men araziba bar ighara. Kam-
aghin amizi, ia me ko porogh me ko ingan-
garibar amuan marki. Ki ian azai, Godin
arazir aghuim ko arazir kuram ti man-
maghin uaning ko porogh uaning ko in-
garam? Eghti angazangarim ko mitatem
manmagh uaning inigh ikiam? Bar pu-
vatigham.
15 Krais ko Satan, aning ti navir vamiran
iti, o? O, gumazamizir nighnizir gavgavim
ititam, ko gumazamizir nighnizir gavgavim
puvatizitam, aning manmaghin nighnizir
vamira ikiam? Bar puvati.
16 Manmaghsu, e Godin Dipenim ko mar-
vir guabar dipeniba isafuragham? God
fomira kamaghin migei, "Ki me ko iki, egh
men tongin daruam. Eghti me nan gumaza-
mizibar min ikiti, ki men Godin ikiam." Ka-
maghin amizi, ia fo, e uari Godin zurara
itimin dabirabir Dipenim.
17-18 Ezi Ekiam ua kamaghin migei, "'Ia
me ategh, mangi danganir igharazitamin
iki. Egh ia bar deraghvira uari bagh gan,
ia ua bizir Godin damazimin zuezir pu-
vatizitam uam an suighan marki. Ki uabi
ia inigh, ian Afeziamin min ikiti, ia nan
boribar min ikiam.' Ekiar Gavgavir Ekiam
Itim kamaghin migei."

7

1 Nan namakar aghuiba, Godin e bagha
inabazi itir bizir kaba e da inigha gifa. Ka-
maghin, e inivafizim ko duam gami an-
ing mizezir biziba, bar da batuegh, Godin
damazimin bar zuegham. Egh e Godin atiat-
ing an apengan ikiam. Egh uari isi bar God
danigh, egh Godin arazir zuezim zuraram
an gin mangam.

Korinba navibagh irazima Pol bar akonge

2 Ia uan naviba kuighiva, da isi e daning.
E arazir kuratamin gumazitam o amizitam
gamizir puvati. Egha e gumazitam o
amizitam pazava a gamizir puvati. Egha
e gumazitam o amizitam gifaragha an
bizitam pura a inizir puvati.
3 Ki akatam ia gasa migirigiar kam ia
migeir puvati. Ia fo, ki fomira mikeme, e uan
naviba bar ia ganigha bar ia gifueghivira
ikiam. Egh e ovengam, o e angamira ikivira
ikiam, arazir kam kamaghira ikiam.
4 Ki kamagh fogha bizitam modozir pu-
vati. Ki bighivira ia mikimam, nan navim
bar amiraghirizi, ki ia bagha bar akonge.
Osimtiziba guizbangira e batifi, ezi da pura
biziba. E ia ginighnisi, ezi bizir kam e
gamizi, en naviba ia bagha bar akueghavira
iti.
5 E ghua Masedonian itir dughiam, e
avughsasa amuava avenge. Nguibar kamin
osimtizir avirir maba zurara e isi. Gumaza-
miziba akabar, e uari batogha uariv gei. Ezi
atiatir nighniziba, en navir averiabar aven
iti.
6 Gumazamizir osimtiziba men naviba
abinigha itiba, God men girakirangin tuiva
navir amirizim me ganidi. Egha a Taitus
amadazima, a uam e bagha izezima, en
navir averiaba bar dera.
7 Taitus ua izezir arazir kamra, God e
gamizi en naviba derazir puvati. Ia faragha
Taitus gamizi an navim ian dera, egha a
ian arazir kamin gun e geghani. Ian arazir
kamin God uaghan en navibagh amizi da
dera. Taitus kamaghin e migia ghaze, ia nan
ganasa bar ifongegha, ararer kam ian navir
averiabar iti. Egha ia na ko navir vamiran
ikiasa bar puvira nighnisi. Ezi kamaghin ki
bar guizbangira bar akonge.
8 Ki fo akinafarir ki ia bagha osirizim
ia gamizi, ian naviba oseme. Ezi ki uabi
bizir kam mighigha a ginighnizir puvati. Ki
guizbangira faragha bizir kam ginighnigha
ian apangkufi, egha datirighin puvati.
Akinafarir ki ia bagha osirizir kam ia
gamizi, ia osemegha aghumsiki. Ezi arazir
kam bar dughiar otevimram iti.
9 Ezi ki datirighin bar akonge. Ki fo, ia
oseme, ezi ki bizir kam bagha bar akongezir
puvati. Ki fo, ian osimtizim ko aghumsizim

6:13: 1 Ko 4:14 **6:13:** 1 Korin 4:14 **6:14:** Lo 7:2-3, 1 Sml 5:2-3, 1 Ko 5:9, Ef 5:7, 5:11 **6:14:** Godin Araziba 7:2-3; 1 Korin 5:9; Efesus 5:7; 5:11 **6:16:** Wkp 26:12, Ese 37:27, 1 Ko 3:16, 6:19 **6:16:** Ofa Gami 26:12; Esekiel 37:27; 1 Korin 3:16; 6:19 **6:17-18:** 2 Samuel 7:14; 1 Eghaghaniba 17:13; Aisaia 43:6; 52:11; Jeremaia 31:9; Esekiel 20:34; 2 Korin 7:1; Akar Mogomem 1:8; 18:4; 21:7 **7:1:** 2 Ko 6:17-18, 1 Jo 3:3 **7:1:** 2 Korin 6:17-18; 1 Jon 3:3 **7:2:** Ap 20:33, 2 Ko 12:17 **7:2:** Aposel 20:33; 2 Korin 12:17 **7:3:** 2 Ko 6:11-12 **7:3:** 2 Korin 6:11-12 **7:5:** 2 Ko 2:13 **7:5:** 2 Korin 2:13 **7:6:** 2 Ko 1:3-4, 2:13 **7:6:** 2 Korin 1:3-4; 2:13 **7:8:** 2 Ko 2:4 **7:8:** 2 Korin 2:4

ia gamizi, ia uan navibagh ira, ezi ki bizir
kam bagha bar akonge. Ki fo, God uabi
ia gamizi, ian naviba osemegha aghumsiki.
Ezi en migirigiar kataba bar ian navibagh
asighasighizir puvati.
10 E fo, Godin otivir osimtiziba ko
aghumsizir araziba, da gumazamizibagh
amima, me uan navibagh iraghirasi. Arazir
kamin God uam en akura. Kamaghin,
e arazir kam bagh uan navibagh isin
nighnizir aviribara amuan markiam. Ezi
nguazir kamin osimtiziba ko aghumsizir
araziba, da gumazamizibagh amima
ovevem otifi.
11 Ia kamaghin deragh nighnigh. God ia
ganingizir osimtizir kam, bizir bar aghuir
igharagha garibar ia gami. Bizir kamin
God ia gamizi ia uari, uari bagha uan
osimtizim deravira bighivira mikimasa ia
ifonge. Ezi God ian naviba fezi, ia gu-
mazir arazir kuram gamizimin atari. Ezi
a ia gamizi, ia an atiatingi. Ia datirighin
mighigha e ginighnigha, gumazir arazir ku-
ram gamizimin arazim akirasa pamten in-
gari. Arazir ia migirigiar kam akirasava
amiba, kamaghin akagha ghaze, ia Godin
damazimin osimtizitam itir puvati.
12 Ki akinafarir kam ia bagha an osira,
egha arazir kuram gamizir gumazim
ginighnigha an osirizir puvati. Egha
gumazir igharazir pazava a gamim, ki
uaghan a ginighnighizir pu. Bar puvati. Ki
kamaghin ifonge, ian arazir aghuim azenim
girighti, ia Godin damazimin deragh fogh
suam, ia bar na gifonge. Bizir kam bagha ki
akinafarir kam osiri.
13 Ezi datirighin ian arazir kam e gamizi,
en navir averiaba amiraghavira iti. En
naviba amiraghirigh iti, e bar akonge. Ia
Taitusin akuragha an osimtiziba agivazi, an
navim amira. Ezi bizir kamin e guizbangira
bar akonge.
14 Ki faragha ian arazir aghuibar gun Tai-
tusin migia ian ziaba fe. Egha uan migirigiar
kamin aghumsizim inizir pu. Puvati. Akar
e ian arazir aghuibar gun mikemeziba,
da guizbangira. Kamaghin datirighin Tai-
tus fo, e ian ziaba fer migirigiaba, da bar
guizbangira.
15 Taitus ia bagha izezir dughiamin,
ia atiatia nigha, a inigha, bar an
migirigiabar mirara ghue. A ian arazir kam
ginighnighavira ikia bar ian apangkuvigha
navim ia bagha ikiavira iti.
16 Ki datirighin bar fogha ghaze, ia arazir
aghuibara damuam. Kamaghin ki bar
akonge.

Korinba, Judian itir Kraisin adarazir akurvaghasa dagiaba arisi

8

(Sapta 8--9)

Kraisin adarasi, Judian itir Kraisin adarazi bagha dagiaba arisi

1 Nan adarasi, e kamaghin ia mikimasa,
God Masedonian Provinsin itir siosba bar
men apangkuvigha men akurvasi.
2 Osimtizir ekiam me batozi, dughiar
kamin me biziba bar puvati. Ezi God me
gamizi, me bar akuegha, Kraisin adarazigh
nighnigha, men akurvaghasa dagiar bar
aviriba arizima da bar izifa.
3 Ki deravira kamaghin ia mikimasa, me
uari uan ifongiamin gin ghua dagiar kaba
aningi. Bizir me daningamin me itiba, me
da aniga, dagh isin bar aviriba aningi.
4 Me pamten e gaghora e migia ghaze, e
men amamangatighti, me Godin apangku-
vir arazim inigh, siosin igharaziba ko in-
gariva Judian itir Godin gumazamizibar
akurvagham.
5 E kamaghin nighnisi, me dagiataba
aningam. Ezi men arazir aghuim, en
nighnizi moghin, bar a gafira. Me uari isa
God bar a ganiga, God ifongezir arazimin
gin ghua uaghan uari isa bar e ganingi.
6 Taitus faragha Godin apangkuvir
arazimin gin ghua ingangarir aghuir kam
ian tongin a gami. Kamaghin amizi, e
anemadi, eghti a uamategh mangi, uan
ingangarir nam bar anegivagham.
7 Bizir ia amiba bar, da guizbangira bar
dera. Ia nighnizir gavgavim Godin ikia,
deraviram an gun migei. Egha ia fofozir
ekiam ikia, Godin ingangarim damuasa bar
moghira ifonge. Egha ia uaghan e bagha bar
ifonge. Kamaghira, datirighin ia apangku-
vir arazimin gin mangiva a gisin arazir
bar aghuir kam isafuragh ingangarir kam
damu.
8 Ia nan akar kamin girara mangasa ki
akar gavgavim ia ganidir puvati. Ki ka-
maghin nighnigha ia migei, gumazamizir
igharaziba ingangarir kam damuasa nav-
iba me dikafi. Eghti ia damuamin arazir
manatamin, ki dar ganiva da tuisigh deragh
dagh fogham, ia igharaz darazigh ifongezir
arazim a guizbangirama otifi, o puvati?
9 Ia fo, en Ekiam Krais Iesus, en apangku-
vir arazim bar ekefe. A Godin Nguibamin
bizir aghuir bar aviriba ikia, egha ia bangin
nguazir kamin izegha onganarazimin min

7:10: 2 Sml 12:13, Snd 17:22, Mt 26:75, 27:3-5, Hi 12:16-17 **7:10:** 2 Samuel 12:13; Aghuzir Akaba 17:22; Matyu 26:75; 27:3-5; Hibru 12:16-17 **7:15:** 2 Ko 2:9 **7:15:** 2 Korin 2:9 **8:1:** Rom 15:26 **8:4:** 2 Ko 9:1-2 **8:4:** 2 Korin 9:1-2 **8:7:** 1 Ko 1:5, 12:13, 16:1-2, 2 Ko 9:8 **8:7:** 1 Korin 1:5; 16:1-2; 2 Korin 9:8 **8:9:** Mt 8:20, Lu 9:58, Fl 2:6-7 **8:9:** Matyu 8:20; Luk 9:58; Filipai 2:6-7

iti. A ian akuraghti, ia bizir aviriba iniasa,
kamaghin a biziba puvatizir gumazimin
min oto.
10 Ki datirighin ia dagiaba arizir ingan-
garir kamin uan nighnizim ia daningasa. Ia
azenir givazimin ingangarir kam gamizi a
dikafi. Egha ia ingangarir kam damuasa
bar ifonge.
11 Egh ia datirighin ingangarir amir kam,
ia gavgavigh anegifagh! Ia faragha ingan-
garir kam damuamin ifongiam iti moghin,
ia zuamira a damigh anegifagh. Ia itir biz-
ibar amodoghin, ia ingar mangi otogh.
12 Gumazitam o amizitam bizibar aningsi
bar ifueghti, God da inisi bar akuegham.
God bizir gumazamiziba vaghvagha ikiava
anidibagh nighnigha, egha bizir me anidiba
isi. A gumazamizir biziba puvatizibagh
nighnigha men araziba tuisizir puvati.
13-14 Ki ia osimtizir ekiam aterti, igharaz
darazi deravira ikiasa, ki migeir puvati. Ki
e arazir magh garibara e vaghvagh uarir
amuasa, ki ifonge. Ia datirighin dughiar
kamin bizir aviriba iti, ia biziba otevezir gu-
mazamizibar akuragh. Eghti gin ia bizibar
oteveghti, me bizir avirir me itibar ian akur-
vagham. Kamaghin, ia bar arazir vabara
damuva, ia deravira ikiam.
15 Mati Godin Akinafarim mikeme,
"Gumazamizir dagher aviriba iniziba, men
mineba izevezir puvati. Ezi gumazamizir
dagher aviriba inizir puvatiziba, men
dagheba otevezir puvati."

Pol gumaziba amangizima me Korinin ghue

16 God Taitusin navim fezima, an e ko
nighnizir vamirama amua, uaghan ian
akurvaghasa bar akonge. Kamaghin e God
minabi.
17 E ua ia bagh mangasava an azangsisi, a
mangasa bar ifonge. Egha a uaghan ingan-
garir kam damuasa bar ifonge. Kamaghin
amizi, a uabi ifueghava, ia bagha ghu.
18 Ezi e uaghan Kraisin adarazir mav
amadazima, a Taitus ko mar zui. Gumazir
kam siosba bar dar Akar Aghuim akura,
egha ziam iti.
19 Ezi bizir kamra puvati. A en gin daru
apangkuvim itir ingangarir kam damuasa,
Siosba anemisevegha ghaze, an en akuragh
dagiaba arigham. E kamaghsua, e ingan-
garir kamin Ekiamin ziam fiti, gumazamiz-
iba uaghan fogham, en naviba ingangarir
kam damuasa dikavima e a gami. Bizir
kamning bagha, e ingangarir kam gami.
20 Bizir ekiar gumazamiziba aningizi e
garim, tav a bagh akar kuratam e gasan e
aghua. Kamaghin, e Kraisin adarazir kav
inizi an e ko izi.
21 E arazir aghuibara damuasa. Egh
e arazir aghuir kam Godin damazimra a
damuan aghua. Puvati, e uaghan gumaza-
mizibar damazibar dar amuam.
22 Ezi e Kraisin adarazir gumazir
igharazir mam uaghan anemadazima,
an aning ko zui. E dughiar aviribar
ingangarir guar aviriba a ganiga an garima,
a gavgavigha deragha dagh ami. A bar fo, ia
bar arazir aghuibara damuam. Kamaghin
datirighin a ingangarir kam damuasa bar
ifonge.*
23 Ia Taitus gifogha gifa, a nan roroam
ko na ko ingarir gumazim, e ian akurvasi.
Ezi en aveghbuar kamning, ia kamaghin
aning gifo, aning siosbar ingangarir gumaz-
imningin ikia, aningin ingangarimin aning
Kraisin ziam fe.
24 Ia arazir bar aghuibar gumazir kabar
amu. Eghti ian arazir kam siosbar gu-
mazamizibar akaghti, me fogh suam, ia
guizbangira igharaz darazigh ifonge. Egh
me fogham, e faragha me migia ian ziam fe,
ezi akar kam, a guizbangira, e pura migeir
puvati.

9

Korinba dagiaba Godin gumazamizibar akurvaghsi dar aningam

1 Ia dagiar e Godin gumazamizir Judian
itibar akurvaghasa arighizibagh fogha gifa.
Kamaghin amizi, ki akar ruaritam bizir kam
bagh an osiran kogham.
2 Ki fogha gifa, ia igharaz darazir akur-
vaghasa ian naviba dikavigha gifa. Ezi ki
zurara ian ziaba Masedonian gumazamiz-
ibar damazibar da fe. Ki kamaghin me
migei, "Azenir givazim Akaiaba ingangarir
kam damuasa biziba akirigha gifa." Egha
me orazi ia dagiaba aningasa bar ifonge,
ezi bizir kam Masedonian aviribar naviba
fema me uaghan dagiabar aningasa.
3 Ezi nan migirigiar ki ian ziaba fer
kaba, pura bizimin min otivan, ki kamaghin
aghua. Ki kamaghin ifonge, ia dagiaba
arighiva, egh ki mikemezi moghin, ia da
me daningsivira ia gan iki. Ki bizir kam
ginighnigha, aveghbuar kaba amangizi, me
ia bagha izi.
4 Ki guizbangira nighnizir gavgavim ka-
maghin iti, ia dagiabar aningasa da arigha

8:12: Mk 12:43, Lu 21:3 **8:12:** Mak 12:43; Luk 21:3 **8:13-14:** 2 Korin 9:12-13 **8:15:** Kis 16:18 **8:15:** Ua Me Ini 16:18 **8:21:** Snd 3:4, Ro 12:17, Fl 4:8, 1 Pi 2:12 **8:21:** Aghuzir Akaba 3:4; Rom 12:17; Filipai 4:8; 1 Pita 2:12

* **8:22:** E aveghbuar, Taitus ko Korinin mangasava amir kamningin ziamning, e deragha aning gifozir puvati. Pol ves 18 ko 20in mavin gun mikeme. Egha igharazitav Pol ves 22in an gun mikeme. **8:24:** 2 Ko 7:13-14, 8:1-7 **8:24:** 2 Korin 7:13-14; 8:1-7 **9:1:** 2 Ko 8:1-7 **9:1:** 2 Korin 8:1-7

mizuai iti. Nan nighnizim Masedonian gumazitaba na ko izi ganti, ia dagiaba arighan koghti, ki bizir kamin aghumsizim inigham. Eghti ia uaghan bar aghumsigham.

5 Kamaghin ki ghaze, ki gumazir kaba amadaghti me faragh izi ian ganiva, ian akuragh dagiar ia daningasa akam akiriziba, dar akirigh da amadaghti da mangam. Eghti ki izamin dughiamin, gumaziba ian ganti, ia bar akuegh dagiar kabar aningam. Egh me kamaghin nighnighan kogham, e men dagiaba okimasa me gifari. Puvati.

6 Ia deragh bizir kam ginighnigh. Gumazim dagher bofera oparigh, a bar bofera iniam. Eghti gumazim dagher aviriba oparigh, a dagher bar aviriba iniam.

7 Kamagh amizi, ia bar vaghvagh deravira faragh nighnigh, egh bizir ia aningasa ifongezim faragha a gifogh. Gumazitam o amizitam uan bizitam aningsi osemegh suam, me bizibara aningasa puviram e gaghora e abiri. Gumazamizir bar akuegha uan ifongiamin gin ghua biziba anidiba, God bar me gifonge.

8 God bizir aghuir guar aviriba ia daningamin gavgavim iti, eghti ia bizir aghuir bar aviriba ikiam. Egh ia zurazurara biziba bar izivagham. Eghti ia ingangarir aghuiba bar dar amusi, bizir bar aviriba ia bagh izivagh ikiam.

9 Godin Akinafarim arazir kam migia ghaze, "Gumazamizir bizir aviriba isa onganarazibagh anidiba, me mati gumazamiziba dagher oviziba oparasa pura tintinibar nguazim mikiri. Ezi men arazir aghuir kam givaghan kogham, a ikivira ikiam."

10 God dagher oviziba gumazamizibagh anidima me uan azenibar da opari. Egha dagher guar bar aviriba isa gumazamiziba bar me ganidima, me da api. Kamaghira God biziba uaghan ia daningti, ia bar izivagham. Kamaghira ia Godin gumazamizir igharaziba men akurvagham. Eghti ian arazir aghuiba otiv mangivira iki, mati gumazim dagher oviziba oparizi dar dagheba otiva ghuavira iti.

11 God zurara bizir bar aviriba ia daningti, ia bizir aviriba igharaz darazi daningamin tuavim ikiam. Eghti en ingangarimin, ia me daningamin bizir kaba, me damighti, me God bar a minabagham.

12 Kamagh amizi, ingangarir ia amir kam Godin gumazamizibar akuraghti, me uam bizibar oteveghan kogham. Egh uaghan ingangarir kam gumazamizibar amighti, me God bar a minabagham.

13 Ingangarir ia amua men akurvazir kam, a ian arazir aghuim bar azenaram anekagham. Eghti me fogh suam, ia Kraisin Akar Aghuim guizin a inigha, deraghavira an akamin gin zui. Eghti me bizir avirir ia me ganingiziba, ko bizir ia gumazamizir igharazibagh aningiziba uaghan dar gan, egh Godin ziam fam.

14 Egh me kamaghin fogham, Godin apangkuvim guizbangira bar ia gizifa. Kamaghin, me bar ia gifuegh, God bar deravira ia damusi, me ia bagh Godin azangsigham.

15 Bizir aghuir God e ganingizim, a guizbangira bar ekefe, ezi e a mikimamin akabagh asa. E pura bizir ekiar kam bagh God minamam!

Gumazir maba akar kuramin Pol mikemegha, Korinbagh amizi, me Polin oseme. Ezi Pol men nighniziba ua dar kiri

10

(Sapta 10–13)

Pol gumazir an ingangarim abinasava amibar akaba ikarvasi

1 Gumazamizir maba kamaghin akam na gasa na migia ghaze, Pol e ko ikia bar uabi abiragha iti. Egha a saghon ikia akar bar gavgaviba e ganidi. Ezi ki Pol, nan ifongiam kamakin, ia uari amiragha itir arazim, ko igharazibar asughasugha deragha me gamir arazir Krais amizim ginighnigh. Egh ki Kraisin arazir kabar gin ghua, akar ki migeiba ia deragh dagh nighnighasa ki ian azangsisi.*

2 Ki kamaghin ia gaghora ia mikimasa, ia deravira ganigh fogh, ki izi ia ko ikiva uam akar bar gavgavitam ia mikiman maraghe. Gumazir e migia ghaze, e nguazimin bizibar gin zuiba, ki akar gavgavim me mikimamin gavgavim iti.

9:6: Snd 11:24, 22:9, Ro 12:8, Ga 6:7-9 **9:6:** Aghuzir Akaba 11:24; 22:9; Rom 12:8; Galesia 6:7-9 **9:7:** Lo 15:7, Snd 11:25, Ro 12:8 **9:7:** Godin Araziba 15:7; Aghuzir Akaba 11:25; Rom 12:8 **9:8:** Snd 28:27, Fl 4:19 **9:8:** Aghuzir Akaba 28:27; Filipai 4:19 **9:9:** Sng 112:9 **9:9:** Onger Akaba 112:9 **9:10:** Ais 55:10, Hos 10:12, Mt 6:1 **9:10:** Aisaia 55:10; Hosea 10:12; Matyu 6:1 **9:11:** 2 Ko 1:11, 4:15 **9:11:** 2 Korin 1:11; 4:15 **9:12:** 2 Ko 8:14 **9:12:** 2 Korin 8:14 **9:15:** Je 1:17 **9:15:** Jems 1:17 **10:1:** 1 Ko 2:3 **10:1:** 1 Korin 2:3

* **10:1:** Sapta 10–13in itir migirigiaba, da 2 Korinin itir saptan igharaziba, mong dar mirara ghuezir puvati. Pol sapta 9in migia ghaze, a Korinbar araziba bagha bar ifonge. Egha ua sapta 10in bar akar gavgavibar me gami. Bizir kamin fofozir gumazir maba kamagh nighnisi, Sapta 10–13in akinafarir Pol dughiar igharazimin osirizimin aven iti. Ezi gin moghira gumaziba uaghara aning isafura. **10:2:** 1 Ko 4:21 **10:2:** 1 Korin 4:21

3 Guizbangira e nguazir kamin ikia,
nguazir kamin itir gumazamizibar min
misozir puvati.
4 Inogovir bizir e suighiziba, da
nguazimin inogovir biziba pu. Bar puvati.
Bizir kaba, Godin gavgavim dar iti. Eghti
e dar suighiva apanibar divinir gavgavim
abighirarigham.
5 Egha e ifavarir akaba, ko nighnizir guar
aviriba dikabiri. Nighnizir kaba, gumaza-
miziba Godin fofozim iniasava amima, da
men tuaviba apiri. Ezi e gumazamizibar
nighniziba ikiagharisi, mati me gumazir ku-
ram isa kalabus gati. Egh e men nighnizibar
amighti, men nighniziba Kraisin akamin
girara mangam.
6 Ezi e iarara mizuai. Ia en akaba bar dar
gin mangiti, e gumazamizir akaba batoziba,
mizazim me daningam.
7 Ia bar deravira bizir azenan itir ia gariba
tuisigh. Egh gumazitam o amizitam uabira
uabi mikim suam, a guizbangira Kraisin
anav, a bar deravira nighnigh kamaghin
fogh, e uaghan an mirara Kraisin adarasi.
8 Ekiam ingangarir kam damuasa gav-
gavim e ganingi. Egha, e ian nighnizir gav-
gaviba fasa, a ifonge. Egha e ian nighnizir
gavgavibagh asighasighan a bar aghua. Ka-
magh amizi, ki ingangarir e amir kam bagh
bar akuegh, e uan ziaba tong ada fegh, akar
mikemezir kamin aghumsighan kogham.
9 Ia kamaghin na ginighnighan ki aghua,
ki gumazir akinafariba ia bagha da osira
atiatim ia ganidim.
10 Gumazamizir maba guizbangira kam-
aghin na migei, Polin akinafariba akar gav-
gavir igharagha gariba dar iti. Ezi a uabi iza
e ko migeir dughiaba, e an garima a gavgav-
iba puvati. Egha akam akurir arazim bar
deragha a gifozir puvati.
11 Gumazamizir migirigiar kabagh amiba,
me bar deragh nighnigh kamaghin fogh,
arazir e iza ia ko ikia amiba, da mati arazir
e saghon ikia ia bagha Akinafarim osirizi
moghin, da dar mirara ghu.
12 E kamagh mikiman kogh, uari tuisigh
suam, e gumazamizir uarira uan ziaba
feba ko, e uaghara ghue. Egh e kamaghin
mikiman kogham, en araziba men araziba
ko magh ghu. Puvati, gumazamizir kaba
uari uan araziba tuisisi. Egha gumazir mam
uan arazim igharazitavin arazim koma a
tuisisi. Gumazamizir kamaghin amiba, me
fofozir aghuiba bar puvati.
13 E uari uarigh isivagh pin mavanangan
aghua, eghti en ziaba bar pin mar ikiam.
Puvati, e ingangarir God e bagha inabazim
damuasa, God e bagha abarazi moghin, e
uan araziba tuisighasa. Ezi ingangarir God
e ganingizir kamin ababanim, ia Korinba
uaghan aven iti.
14 Ezi ingangarir God e ganingizir kamin
ababanim, a uaghan ia avara. Kamaghin,
dughiar e akam ia mikirim, e ababanir
kamin ikiavkinizir puvati. Erara bar
faraghavira Korinin iza Kraisin Akar Aghuir
kam ia bagha a inigha ize.
15 E uan ababanim gafirazir puvatigha,
gumazamizir igharaziba amizir ingan-
garim ginighnigha, uan ziaba fer puvati.
Bar puvati: E ingangarir God e ganingizim
guizbangirama a damuasa ifonge. Eghti
ian nighnizir gavgaviba gavgavighti, en
ingangarir kam ian tongin bar ekevegham.
16 Eghti e Akar Aghuim inigh ian
girakirangin itir kantribar mangam.
E nguibar gumazamiziba ingangarim
gamigha givazibar mangan aghua. Egha
e gumazamizir igharaziba amigha givazir
ingangarim bagh pura uan ziaba fan
aghua.†
17 Godin Akinafarim kamaghin migei,
"Tina bar akongeghsi, an Ekiam amizir
arazibagh nighnigh, a bagh bar akongegh."
18 E fo, gumazamiziba bar akuegha uarira
uan ziaba fe, gumazamizir kaba Godin
damazimin ziaba pu. Bar puvati. Eghti
Ekiam gumazamizibar ziaba fiti, gumaza-
mizir kaba guizbangira ziaba iti.

11

*Polin arazim Aposelin ifavaribar araz-
ibar mirara zuir puvati*

1 Ia nan amamangatighti, ki onganizi
moghin tong mikemeka. Ia nan amaman-
gatigham, o?
2 God gumazamiziba anariram apengan
ikiasava a ifonge. Ezi kamaghira, ia Kraisra
gin mangasa, ki uaghan ifonge. Ia Kraisin
adarazir mirara ikiasa ki ia misefe, mati
amizir igiar bar zuezim ki a inigh mangi par
a ko poroghamim daningam.

10:4: 1 Ko 2:5, Ef 6:13-17, 1 Te 5:8, 1 Ti 1:18 **10:4:** 1 Korin 2:5; Efesus 6:13-17; 1 Tesalonika 5:8; 1 Timoti 1:18 **10:5:** 1 Ko 1:19, 3:19 **10:5:** 1 Korin 1:19; 3:19 **10:6:** 2 Ko 2:9 **10:6:** 2 Korin 2:9 **10:7:** 1 Ko 3:23, 14:37, 2 Ko 5:12, 1 Jo 4:6 **10:7:** 1 Korin 3:23; 14:37; 2 Korin 5:12; 1 Jon 4:6 **10:8:** 2 Ko 12:6, 13:10 **10:8:** 2 Korin 12:6; 13:10 **10:11:** 2 Ko 7:14, 12:6, 13:2, 13:10 **10:11:** 2 Korin 7:14; 12:6; 13:2; 13:10 **10:12:** 2 Ko 3:1, 5:12 **10:12:** 2 Korin 3:1; 5:12 **10:13:** Ro 12:3 **10:13:** Rom 12:3 **10:14:** 1 Ko 3:5, 3:10, 4:15, 9:1 **10:14:** 1 Korin 3:5; 3:10; 4:15; 9:1 **10:15:** Ro 15:20 **10:15:** Rom 15:20 † **10:16:** Pol, Korinin girakirangin itir kantribav gei. Kar, a ti Korinin aruem uaghiri naghin itir kantribagh nighnisi. A ti Rom ko Spen aningin migei. **10:17:** Ais 65:16, Jer 9:24, 1 Ko 1:31 **10:17:** Jeremaia 9:24; 1 Korin 1:31 **10:18:** Snd 27:2, Ro 2:29, 1 Ko 4:4-5 **10:18:** Aghuzir Akaba 27:2; Rom 2:29; 1 Korin 4:4-5 **11:2:** Hos 2:19-20, 1 Ko 4:15, Ga 4:17-18, Ef 5:26-27, Kl 1:28 **11:2:** Hosea 2:19-20; 1 Korin 4:15; Galesia 4:17-18; Efesus 5:26-27; Kolosi 1:28

3 Ia kuruzim fomira Iv gifarazimin
eghaghanim ginighnigh. Ki kamaghin atiati,
bizir Iv batozir kam uaghan ia batogham.
Gumazir kuram ia gifaraghan maraghe,
eghti ia ua Krais baghavira itir guizin
arazim ategham.
4 Ki fo, gumazamizir maba ia bagha iza
Iesusin igharazimin akam ia mikiri. Kar
Iesusin e akam ia mikinizim, puvati. Ezi
arazir kamin ia duar igharagha garim ini.
Kar ia faragha inizir Godin Duam puvati.
Ia akar aghuir igharazim ini. Kar Akar
Aghuir ia faragha inizim puvati. Ki fo, me
ian tongin arazir kam gamizi, ia pura uari
isa men migirigiabar gin mangasava ami.
5 Ia orakigh! Ki ghaze, ian gumazir
"Aposelin Ekiabar," ariziba, me na gafirazi
ki men apengan itir pu. Bar puvati.
6 Guizbangira, ki akam akurir arazim
mong deragha a gifozir puvati. Ezi nan
fofozim otevezir puvati. Arazir e zurarama
amiba, e uan fofozim gumazamiziba bar
men akakazima, ia deravira dar gani.
7 Ia fo, ki Godin Akar Aghuim ia mikini,
egha ingangarir kamin ivezitam inizir pu-
vati. Arazir kamin, ki ia fasa, egha uabira
uabi abiragha iti. Manmaghin ami, arazir
ki amir kam, ki ti arazir kuram gami, o?
Puvati.
8 Ki ian tongin ingangarim gamima, siosin
igharaziba nan akurazi, ki me da dagiaba
ini. Arazir kam mati, ki men biziba oke-
megha ian akura.
9 Dughiar ki ia ko itimin, ki dagiabar
otevegha, da bagha ian tavin azangsizir
pu. Puvati, Kraisin marazi Masedonian
Provinsin ikegha iza bizir ki otevegha
ifongeziba, me bar dar nan akura. Ki ka-
maghin nighnisi, ki osimtizim ia daningan
aghuagha nighnizir kamin suiraghavira iti.
10 Ki fo, ki uan arazir kam bagha uan ziam
fe. Ezi Kraisin guizin akam na ko itima
ki guizin kamaghin migia ghaze, Akaian
Provinsin nguibaba bar, dar gumazitam o
amizitam ki uan ziam fer arazir kam bagh,
nan tuavim apirighan kogham.
11 Ki tizim bagh kamaghin damuam? Ki ti
ia gifongezir pu? Puvati, God bar fo, ki bar
ia gifonge.
12 Gumazamizir maba uarira uan ziaba
fasa tuaviba buria gumazamizibar damaz-
ibar e ko magh otivasava ami. Ezi ki men
tuavir kam apirasava ami. Ki kamaghira
ingar mamaghira ikiam.
13 Gumazamizir kaba me aposelin
ifavariba ko ingarir gumazir ifavariba.
Me gumazibagh ifar uan araziba otavkinti
gumazamiziba men gan suam, me
guizbangira Kraisin aposelbar iti.
14 Eghti ia men arazir kurabar gan,
digavir kuram damuan marki. E fo,
Satan uabi uan arazim oteghavkinigha,
angazangarimin enselin min oto.
15 Kamaghin amizi, Satanin ingangarir
gumazamiziba uaghan uan araziba
otevkinigh, Godin arazir aghuimin ingan-
garir gumazamizibar miraram otoghti, e
kamaghin ganigh digavir kuram damuan
kogham. Me gin me amir arazir kurar kam
baghvira ivezim guizbangiram a iniam.

Pol Aposelin ingangarim gamir dughiamin, an osimtizir bar aviriba ateri

16 Ki faragha mikemegha givagha
datirighin ua migei, ia nan migirigiar
kam baragh kamaghin nighnighan marki,
ki gumazir onganim. Egha ia gumazir
onganimin na arisi, a uaghan dera. Egh ia
nan amamangatightima, ki uan ziam tong a
feka.
17 Ki Ekiamin ifongiamin gin ghua
migirigiar kam gamir puvati. Ki gumazir
onganimin min migia, uabi uan ziam fe.
18 Gumazamizir aviriba nguazimin biz-
ibar gin ghuava, uari uan ziaba fe. Eghti ki
uaghan arazir kamin gin mangiva uan ziam
fam.
19 Ia gumazir nighnizir aghuiba itiba,
gumazir onganiba migirigiar onganiba ia
daningasa, ia bar ifonge.
20 Bar guizbangira, gumazitam ia gati-
vaghti, ia mati kalabuziar gumazamizibar
min ikiam, o a ian biziba bar ada givagham,
o a ia gifar ia isi uan gavgavimin apengan
darigham, o a uabi uabi damigh gumazir
ekiamin min ikiam, o a ian tav akar kurabar
a damuva, an guam apezegham. Eghti gu-
mazir arazir kabar ia gamiba, ia uari men
amamangatighti, me uari ifongezi moghin
ia damuam.
21 Iavzika, e arazir kabar ia damuamin
gavgaviba puvati. Ki ian arazir kurar kaba
aghuran bar aghumsiki.

Gumazitam uan arazir an amiba bagh
gavgavigh mikimti, ki uaghan gavgavigh

11:3: Stt 3:1-5, 3:13, Jo 8:44, Hi 13:9, 2 Pi 3:17 **11:3:** Jenesis 3:1-5; 3:13; Jon 8:44; Hibru 13:9; 2 Pita 3:17 **11:4:** Ga 1:7-9 **11:4:** Galesia 1:7-9 **11:5:** 1 Ko 15:10, 2 Ko 12:11, Ga 2:6 **11:5:** 1 Korin 15:10; 2 Korin 12:11; Galesia 2:6 **11:6:** 1 Ko 1:17, 2:1, 2:13, 2 Ko 4:2, 10:10, Ef 3:4 **11:6:** 1 Korin 1:17; 2:1; 2:13; 2 Korin 4:2; 10:10; Efesus 3:4 **11:7:** 1 Ko 9:12, 9:18 **11:7:** 1 Korin 9:12; 9:18 **11:9:** 2 Ko 12:13, Fl 4:15-18, 1 Te 2:9 **11:9:** 2 Korin 12:13; Filipai 4:15-18; 1 Tesalonika 2:9 **11:10:** 1 Ko 9:15 **11:10:** 1 Korin 9:15 **11:13:** Ro 16:18, 2 Ko 2:17, Ga 1:7, Fl 3:2, 2 Pi 2:1, MAA 2:2 **11:13:** Rom 16:18; 2 Korin 2:17; Galesia 1:7; Filipai 3:2; 2 Pita 2:1; Akar Mogomem 2:2 **11:14:** Ga 1:8 **11:14:** Galesia 1:8 **11:15:** 2 Ko 3:9, Fl 3:19 **11:15:** 2 Korin 3:9; Filipai 3:19 **11:16:** 2 Ko 12:6 **11:16:** 2 Korin 12:6 **11:21:** Fl 3:5 **11:21:** Filipai 3:5

mikimam. Ki fo, ki datirighin gumazir onganimin min migei.
22 Me ti Hibruian gumaziba? Ki uaghan, Hibruian gumazir mam. Me ti Israelian gumaziba? Ki uaghan Israelian gumazir mam. Me ti Abrahamin adarasi? Ki uaghan Abrahamin adarazir mav.
23 Me ti Kraisin ingangarir gumaziba? Ki datirighin gumazir bar onganimin min migei. Kraisin ingangarimin, ki bar me gafira. Nan ingangarir ki amir kam, bar men ingangarim gafira. Dughiar aviribar gumaziba na isa kalabus gati, ezi osimtizir kabar ki gumazir kaba guizbangira bar me gafira. Dughiar bar aviriba me na fozorosi, ki dar dibobonim gifozir puvati. Dughiar aviribar ki atam ovia taghirasi.
24 Ezi Judaba benim isa, 39plan ifozorozibar na gami. Arazir kam, 5plan dughiabar na bato.*
25 Dughiar 3plan, me aghorimin na misoke. Egha dughiar mamin me dagiaba na ginifi. Ezi dughiar 3plan, ki kuribar aven itima da ongarim giraghue. Ki dimagarim ko aruer vamiran ongarim gisin pura iti.
26 Dughiar aviribar ki saghuiabar ghua, dipabar ovengasava amua okimakiar gumazibar dafaribar atam ovei. Egha uan adarazi Judabar dafaribar atam ovia, uaghan Kantrin Igharazibar Gumazamizibar dafaribar atam ovei. Egha nguibar ekiabar aven atam ovei. Egha ruaribagh arua atam ovei. Egha ongarim gisin arua atam ovei. Egha ifavarir Kraisin adarazir dafaribar atam ovei.
27 Ki osimtiziba itir ingangarir bar aviribagh ami. Ki dughiar aviribar dimagaribar ingara deraviram akuir puvati. Mitiriaba nan azi ki pura iti. Egha dipam bagha kuarim nan piri. Dughiar aviribar ki dagheba puvati. Ezi dughiar aviribar arugharuzim na isima, ki daghuamin korotiar mitiaba puvati.
28 Ezi osimtizir avirir igharazir na bativiziba, ki dav kiman aghua. Egha ki dughiabar bar, siosbar ganamin ingangarim atera a ginighnisi. Ezi bizir kam osimtizir ekiam na gati.
29 Eghti Kraisin adarazir tav, gavgaviba puvatighti, ki uaghan gavgaviba puvatigham. Eghti bizitam otogh Kraisin adarazir tav damighti, an arazir kuramin irighti ki arazir kam bagh guizbangira osemegh ataram.
30 Tuaviba bar puvatighti, bizir otivigha ki gavgaviba puvatizir arazim akaziba ki dav kimam. Bizir kam bagh ki uan ziam fam.
31 God, a en Ekiam Iesusin God koma an Afeziam, a fo, ki ifarir puvati. E an ziam zurazuraram a fam.
32 Ki Damaskusin nguibar ekiamin itima, Atrivim Aretas nan suiragh na kalabus darighasa, uan midorozir gumazibav kemezi, me nguibamin divazimin tiar akabar tuivigha na bagha gari.
33 Ezi Kraisin adarazir marasi, na isa akirar ekiam garugha, akiram isa divazir torimin azenan nimira na ataghirazima, ki izaghira azenan nguazimin otogha tu. Ezi arazir kamin ki midorozir gumazibar dafarimin modogha arav ghu.

12

God irebamin min garir bizimin, akar aviribar Pol mikeme

1 Ki tuaviba ua puvati. Ki uabi uan ziam fam. Arazir kam guizbangiram en akuraghan kogham. Ezi marki, ki irebaba ko akar mogomer God nan akazibav kimam.
2 Ki Kraisin adarazir mav gifo, God fomira, 14plan azenibar faragha, a inigha ghua namba 3 overiamin ghuavanabogha Godin Nguibamin oto. Ki fozir puvati, a ti uan inivafizim sara ghu, o a uan inivafizim ategha duamin ghu. God uabira bizir kam gifo.*
3-4 Ki kamaghin fo, God gumazir kam inigha uan Nguibar Aghuarimin ghu. (A uan inivafizimin ikiavira iti, o uan inivafizim ategha duamin iti, ki fozir puvati, God uabira fo.) Egha a Nguibar Aghuarir kamin ikia akar gumazamizibav kiman koghamiba barasi, ezi akar kaba akunamin anogorozim iti.
5 Ki gumazir kamin ziam fasa ifonge, egh uabira uan ziam fan kogham. Ki kamaghin mikim suam, ki gavgaviba puvati, egh ki bizir kam baghvira uan ziam fam.
6 Ki guizbangin uan ziam fisi, gumazir onganimin min mikiman kogham. Ki guizin akamra akunam. Ki ghaze, gumazamiziba

11:23: Ap 16:23, 1 Ko 15:10 **11:23:** Aposel 16:23; 1 Korin 15:10 **11:24:** Lo 25:3 **11:24:** Godin Araziba 25:3 * **11:24:** Godin Araziba 25:1-3, a kamaghin migei, Israelia gumazitam fofozim a daningsiva benimin a ifozorogh, meng mangi 40ra tugham. Ezi Judaba nighnisi, me ti paza mega ghua ababanim gafira. Kamaghin amizi, Judaba gumazim fofozim a daningsiva, egh mengvira a misogh a ifozorogh mangi 39ra tugham. **11:25:** Ap 14:19, 16:22, 27:41 **11:25:** Aposel 14:19; 16:22; 27:41 **11:26:** Ap 9:23, 13:50, 14:15, 20:3, 23:10-11 **11:26:** Aposel 9:23; 13:50; 14:15; 20:3; 23:10-11 **11:27:** Ap 20:31, 1 Ko 4:11, 2 Ko 6:5 **11:27:** Aposel 20:31; 1 Korin 4:11; 2 Korin 6:5 **11:28:** Ap 20:18-21, 20:31 **11:28:** Aposel 20:18-21; 20:31 **11:29:** 1 Ko 8:13, 9:22 **11:29:** 1 Korin 8:13; 9:22 **11:30:** 2 Ko 12:5, 12:9-10 **11:30:** 2 Korin 12:5; 12:9-10 **11:31:** 2 Ko 1:23 **11:31:** 2 Korin 1:23 **11:32:** Aposel 9:23-25 * **12:2:** Akar kam "Kraisin adarazir mav," kar ti Pol uabi. Ni ves 7in gan. **12:5:** 2 Ko 11:30 **12:5:** 2 Korin 11:30 **12:6:** 2 Ko 10:8, 11:16 **12:6:** 2 Korin 10:8; 11:16

nan nighnizimra gin mangi ziar ekiam na daningan, ki aghua. Nan nighnizim kamakin: Me nan arazir ki amiba, ko akar ki kuribara gan, arazir kamin me nighnizir aghuim nan iki. Kamaghin, ki uabira uan ziam fan aghua.

Bizim dikonir atarimin min Polin mikarzim mitifi

7 God bizir bar aghuiba nan akakaki, egha kamaghin aghua, ki bizir kabagh nighnigh uan arazim bagh bar akuegham. Ezi a dikonir atarimin min garir bizir mam ataghizi a iza nan mikarzim mitiva na ko ikiavira iti. Bizir kam, a Satanin ingangarir gumazim, a na dikabiraghti ki bar akuegh uabira uan ziam fan koghasa, a ize.† 8 Ki dughiar 3plan bizir kam batoghasa Ekiamin azangsigha a gakaghone.

9 Ezi a kamaghin na migei, "Nan apangkuvim ni baghavira iti, eghti ni bizitamin oteveghan kogham. Guizbangira, nan gavgavim, gumazamizir gavgaviba puvatiziba, bar me gizefi." Ekiam kamaghin mikemezi, ki datirighin gumazir gavgaviba puvatizimin min ikia bar akuegha iti, eghti Kraisin gavgavim na ko iki na avaragham.

10 Guizbangira, dughiar ki gavgaviba puvatizim, dughiar kamra ki gavgavir bar ekiam iti. Kamaghin amizi, Kraisin ziam bangin ki gavgaviba puvati, ezi gumazamiziba pazavira na gamima, osimtizir aviriba na bativima gumazamiziba arazir kurabar na gami, ezi gumazamiziba bar na gasighasighasava ami. Ezi ki arazir kabagh nighnigha nan navir averiam bar deravira uabin asugha iti.

Pol Korinin itir Kraisin adarazir nighnizir gavgavim damighti me gavgavighasa

11 Ki migeir migirigiar kam, a gumazir onganimin migirigiamin min ghu. Ezi ia uari na gamizi, ki migirigiar kam gami. Ia nan arazir aghuibar gun mikemeghti, deragham. Ia kamaghin amizir puvatizi, ki uabi migei. Guizbangira ki pura bizim, egha ki ian "Aposelin Ekiaba," bar men apengan itir puvati.

12 Ki ian tongin ikia bizir bar aviribagh ami, egha kamaghin uabi ian aka, ki guizin Aposel. Ki tugha gavgavigha osimtiziba atera, mirakelin aviriba, ko digavir kuram gamir araziba, ko Godin gavgavim itir ingangariba, ian tongin dagh ami. Ezi bizir kaba kamaghin nan ian akazi ia fo, ki Godin ingangarim gami.

13 Ki siosin igharazibagh amir arazibara, ki uaghan dar ia gami. Bizir bar vamira, ki ian tongin a gamizir puvati, a kamakin: Ki dagiabar uabin akurvaghasa osimtizim ia gatizir puvati. Kar ki pazava ami, o? Ki paza damighti, ia nan arazir kurar kam gin amadagh.

14 Ki datirighin namba 3in dughiamin ia bagh izasa. Ki izegh uam osimtizim ia daningan kogham. Ki ian biziba iniasa puvati, ki iarara iniasa. Ia fo, boriba uan ameboghfeziaba bagh dagheba buri dar pozim mikinan kogham. Puvati. Ameboghfeziaba uan boriba bagh dagheba buri dar pozim mikinamin ingangarim iti.

15 Ki uan biziba isi ia daningasa bar akuegha iti. Egha ki ian duabar akurvaghsi, bar moghira uan ikirimirim aningasa bar akonge. Ki guizbangira bar ia gifonge, ezi bizir kam ti ia gamizi, ia mong na gifongezir puvati.

16 Ezi ia bar moghira nan arazibagh fogha ghaze, "Pol dagiabar uabin akurvaghasa osimtizim e gatizir puvati." Ezi marazi ghaze, "An e apezeperir migirigiabagh amua, e gifara en bizir aviriba pura dagh ekua da isi."

17 Ezi manmaghin ami? Gumazir ki ia bagh amadaziba, men tavin dafarimin, ki ti ia gifaragha ian biziba okeme, o? Puvati.

18 Ki Taitus nighnizim a ganingizi, a ia bagha zui. Ezi ki en aveghbuar igharazir mam amadazima an an gin ghu. Taitus ti ia gifaragha ian biziba okeme, o? Bar puvati. Ga nighnizir vamira iti. Egha ga tuavir vamiran gin zui.

19 Ki ghaze, ia ti migirigiar kabar garava nighnigha ghaze, e uan arazibar ian damazibar dar akirasa, da osiri. Bar puvati. God guizbangira en garima, e Kraisin ingangarir gumazibar mirara migei. Nan adarasi, e amir biziba bar, da ian akurvaghasa, e dagh ami.

20 Ki kamaghin nighnigha atiati, ki ia bagh izi ian ganti, ia gumazir ki ganasa ifongezir puvatizibar miraram otivigham. Eghti ia uaghan nan ganti, ki gumazamizir ia ganasa ifongezir puvatizimin miraram otogham. Ki ua ian ganti, arazir guar avirir kaba ian tongin ikian, ki atiatingi. Arazir kabanang, akaba uari batogha, naviba

---

12:7: Jop 2:6, Ese 28:24, Lu 13:16, Ga 4:13-14 **12:7:** Jop 2:6; Esekiel 28:24; Luk 13:16; Galesia 4:13-14 † **12:7:** Pol ghaze, dikonir atarimin min garir bizim an mikarzim mitifi. Kar guizbangira dikonir atarim puvati. Kar ti osimtizitaba an mikarzim batozima, a bizir kam gisin akar isin zuim gami. **12:8:** Mt 26:44 **12:8:** Matyu 26:44 **12:9:** 2 Ko 11:30, Fl 4:11-13, 1 Pi 4:14 **12:9:** 2 Korin 11:30; Filipai 4:11-13; 1 Pita 4:14 **12:10:** Ro 5:3, 2 Ko 7:4, 13:4 **12:10:** Rom 5:3; 2 Korin 7:4; 13:4 **12:11:** 2 Ko 11:5 **12:11:** 2 Korin 11:5 **12:12:** Ro 15:19 **12:12:** Rom 15:19 **12:13:** 2 Ko 11:9 **12:13:** 2 Korin 11:9 **12:14:** 2 Ko 13:1 **12:14:** 2 Korin 13:1 **12:15:** Fl 2:17 **12:15:** Filipai 2:17 **12:18:** 2 Ko 8:6, 8:16-18 **12:18:** 2 Korin 8:6; 8:16-18 **12:20:** 2 Ko 2:1-4 **12:20:** 2 Korin 2:1-4

uarir ikuva, adarir migirigiabagh amua, uan biziba baghavira nighnigha, akar kuraba igharaz daraziv gia, girakirangin uariv gia, uan ziaba fava, ingangaribagh ami da pazaviram otifi.

21 Ki kamaghin atiati, ki magh mangiti faragha otozir bizir kam, ikivira ikiam. Eghti God na damighti, ki ian damazibar aghumsizir bar dafam inigham. Ki kamaghin atiatingi, arazir kurar gumazamiziba fomiram amiziba, me datirighin dagh amuavira iti, eghti ki mangi men ganigh ua me bagh aziam. Me afiar araziba ko, pura tintinibar uari koma akuir araziba ko, aghumsizir puvatizir araziba, me da tegha navibagh irazir puvati.

13

Korinba uan nighnizir gavgavim deragh an gan

1 Ki datirighin namba 3in dughiamin, ki ia bagh izasa. Godin Akinafarim kamaghin migei, "Gumazir pumuning, o pumuning ko mikezim uaghara, gumazim amizir arazir kuramin ganigh a mikimti, kamaghin e osimtizibar akiramin tuavim iti."

2 Ki namba 2in dughiamin izegha ia ko ikia, gumazir arazir kuraba faragha dagh amiziba, ko gumazir igharaziba sara, ki men arazir kuram ikarvaghamin arazim, ki me mikeme. Ki datirighin saghon ikia, egha ua kamaghin me mikimasa, ki ua ia bagh izegh, gumazir arazir kurabagh amiziba ateghti me pura mangighan kogham.

3 Ia kamaghin foghasa, Krais nan akamin aven, akam akuri, o puvati. Arazir kamin ki ia damighti, ia bar deraghvira fogham. Ia orakigh. Krais ian arazir kuraba akirsi amirvaghan kogham. Puvati. A guizbangira uan gavgavim ian akagham.

4 Guizbangira, fomira Iesus gavgaviba puvatizi, me a isa ter ighuvimin a gafu. Ezi datirighin Godin gavgavimin an angamira iti. E uaghan an puegha gavgaviba puvati. Egh Godin gavgavimin, e angamira a ko ikiam. Egh e gavgavir kam ian tongin anekaghti, ia an ganam.

5 Ia zurara uan nighniziba ko araziba tuisigh, egh uan nighnizir gavgavim gifogham, a gavgaviz, o puvati. Ia bar deraghvira uari uan araziba tuisigh. Ia ti kamaghin fozir puvati, Krais Iesus ian navir averiabar iti? Egh a ia ko ikian koghti, e fo, ia guizin nighnizir gavgavim an itir puvati.

6 Ki kamagh ifonge, ia deravira e tuisigh kamaghin fogh, e guizbangira Kraisin ingangarim gami.

7 E ia bagha God ko migia ghaze, a ian akuraghti, ia arazir kuratam damuan kogham. E kamaghin nighnizir puvati, ia kamaghin e ginighnigh suam, e Kraisin ingangarir gumazibar ikia egha migirigiar kabagh ami. Puvati. E fo, marazi e ginighnigha ghaze, e pura ifara ingangarir kam gami. Ezi pura bizim. En ifongiar ekiamra kara, ia arazir aghuibara damuasa, e ifonge.

8 Ia fo, e guizin akam dikabinamin bizitam damighan kogham. Puvati, e guizin akamin akurvaghasavira ingari.

9 Ia gavgaviba ikiti, e gavgaviba puvatigham, egh e bizir kam bagh bar akongegham. E zurara ia bagha God ko migia ghaze, ia ua tugh, gavgavighvira ikiam.

10 Ekiam uan ingangarimin ganasa na misevegha ingangarir kam damuasa gavgavim na ganingi. A ghaze, ki ian nighnizir gavgaviba gavgavim dar aning, egh ia gasighasighan koghasa, a gavgavir kam na ganingi. Ki kamaghin aghua, ki ia bagh iziva, gavgavir kam gisin, akar gavgavibar ia mikimiva ian arazir kurabar kiram. Kamaghin, ki saghon ikia, egha akinafarir kam ia bagha an osiri.

Pol migirigiar abuananaba, me ganidi

11 Nan adarasi, ki datirighin uan akam agivasa. Ia uan arazibar kirigh, ua tuivigh gavgavighvira iki. Egh nan akam baragh. Egh ia bar moghira navir vamira ikiva navir amirizimin iki. Eghti Godin ia gifongegha, navir amirizim ia ganingizim, a bar moghira ia ko ikiam.

12-14 Eghti mati e Godin gumazamiziba ami moghin, ia vaghvagh uarira uan agharibar suigh. Godin gumazamizir na ko itiba uan akam isa, ia bagha anemaga ghaze, Afeziam ia ko iki. Ki ia bagha Godin azangsigha ghaze, Ekiam Krais Iesusin apangkuvim, ko God ia gifongezir arazim, ko arazir Godin Duam ia gamima ia navir vamira itim, da bar moghira ian iki.*

12:21: 2 Ko 13:2 **12:21:** 2 Korin 13:2 **13:1:** Lo 17:6, 19:15, Mt 18:16, 2 Ko 12:14, 1 Ti 5:19 **13:1:** Godin Araziba 17:6; 19:15; Matyu 18:16; 2 Korin 12:14; 1 Timoti 5:19 **13:4:** Ro 6:4, Fl 2:7-8, 1 Pi 3:18 **13:4:** Rom 6:4; Filipai 2:7-8; 1 Pita 3:18 **13:5:** 1 Ko 9:27, 11:28, Ga 4:19 **13:5:** 1 Korin 9:27; 11:28; Galesia 4:19 **13:8:** 1 Ko 13:6 **13:8:** 1 Korin 13:6 **13:10:** 1 Ko 4:21, 2 Ko 2:3, 10:2, 10:8, 12:20-21, Ta 1:14 **13:10:** 1 Korin 4:21; 2 Korin 2:3; 10:2; 10:8; 12:20-21; Taitus 1:14 **13:11:** Ro 15:33 **13:11:** Rom 15:33 **13:12-14:** Rom 16:16; 1 Tesalonika 5:26; 1 Pita 5:14

* **13:12-14:** Inglisin akamin Baibelin maba, ves 12 abigha an akuar pumuning gami. Egha mam migia ghaze, ves 12, egha igharazim ves 13in a garisi. Egha ves 13in migia ghaze, ves 14.

Akinafarir Pol Galesian Provinsin Itir Sios Bagha Osirizim O Galesia

Akar faragha zuim

Gumazamizir faragha Iesusin gin zuiba, me Judan gumazamizibara. Ezi gin Iesus Pol amadazima, a ghua Kantrin Igharazibar Gumazamiziba uaghan Akar Aghuim me mikiri. Ezi gumazamizir kaba Iesusin gin zuima, osimtizir mam oto. Fomira gumazamizir kaba Moses Osirizir Arazibar gin zuir puvati, mati Judaba ami mokin. Egha me Kraisin gin zuima, azangsizir ekiam kamaghin iti: me uaghan Moses Osirizir Arazibar gin mangam, o puvatigham?

Gumazir maba kamaghin ifonge, me gumazir kabar amuti me Judabar arazimin gin mangi uan mikarzir mogomebar iniba aghoregh Moses Osirizir Arazir igharazibar gin mangam. Ezi Pol ghaze, puvati. A ghaze, e nighnizir gavgavim Krais Iesusin iti, ezi bizir kamra e gamima, e Godin damazimin gumazamizir aghuibar otivigha ikirimirir igiam ini.

Judan gumazir kabar maba ti faragha Galesian Provinsin ghuegha Kraisin adarazigh amima, me Moses Osirizir Arazibar gin mangasava ami. Pol bizir otozir kam baregha, ua Galesiabar nighnizir gavgaviba ko arazibar kirasa, akinafarir kam me bagha an osiri.

Pol akinafarir kamin faragha kamaghin migei, God uabi Aposelin ingangarim damuasava anemisefe. A uabi uan ifongiamin gin zuir puvatigha, gumazitamin akamin gin zuir puvati. God an diagha egha Kantrin Igharazibar Gumazamiziba Akar Aghuim akunamin ingangarim a ganingi. Akinafarir kamin, Pol ua kamaghin migei, gumazamizir nighnizir gavgavim Krais Iesusin itiba, merara Godin damazimin deragha iti. Akinafarir kamin akar abuananaba kamakin, Krais e firizima, Godin Duam tuavim en akazima, e arazir aghuibar igharaz darazigh ami.

God aposelin ingangarim damuasa Pol amisefe

(Sapta 1:1--2:14)

1 Ki Pol. Nguazir kamin gumazitam o amizitam aposelin ikiasa na misevegha ingangarir kam na ganingizir puvati. God, en Afeziar Iesus gamizi a ua dikavizim, a ko Ekiam Krais Iesus, aning aposelin ikiasa na misefe.

2 Ki, na ko itir darazi ko, e Galesian Provinsin itir Kraisin adarazi bagha akinafarir kam amadi.

3-5 Datirighin e nguazir kamin itima, arazir kuraba bar e ikiava e adafi. Ezi God en Afeziam en akurvaghasa ifonge. Ezi kamaghin Ekiam Krais Iesus en arazir kuraba batoghiva, en akurvaghasava areme. En Afeziam God ko Ekiam Krais Iesus, aning apangkuvim ko navir amirizim ian ikia, egha kamaghin ami. Eghti gumazamiziba zurazurara ziar ekiam God daning mamaghira ikiam. Bar guizbangira.

Ki gari, ia God ataghirazima, kamaghin ki digavir kuram gami

6 Ki faragha Kraisin Akar Aghuimin ia mikemezi, ia fo, Kraisin apangkuvim ian iti. Ia fozi, kamaghin God ian dia ghaze, ia izi. Ezi ia zuamira Godin ian diazim ataki. Egha ia akar aghuir igharazimin gin zui. Ezi kamaghin ki ian arazir kamin digavir kuram gami.

7 Ia ghaze, ia akar aghuir igharazimin gin zui. Bar puvati, akar aghuir igharazitam ua itir puvati. Ezi gumazamizir maba Kraisin Akar Aghuim giraghava akar ifavaribar amuasa. Egha ia gamizi, ia okam nighnisi.

8 Eghti e uari, o Godin Nguibamin enselin tam Akar Aghuir e faragha ia mikinizim ia mikinighan kogh, egh akar igharazitam ia mikinigham, egh gumazamizir kaba, helin mangi zurara iki.

9 E faragha ia mikemezi moghin, ki datirighin ua ia migei. Gumazamizitaba akar igharazitam ia mikinighti, an Akar Aghuir ia faragha gin zuimin min mangan koghti, gumazamizir kaba helin mangiva zurara iki!

10 Ia manmaghin nighnisi? Ki ian navibar amuti da deraghasa, ki ti migirigiar kam gamiz? O ki Godin navim damuti a deraghasa, ki ti migirigiar kam gami? Ki gumazamizibar damazimin ziam iniasa, migirigiar kam gami, o? Bar puvati. Ki ingangarir kam damu, gumazamizibar damazimin ziam iniva, egh kamaghin ki Kraisin ingangarir gumazimin ikian kogham.

Nguazimin gumazamizitaba akar ki ia mikirir kam na ganingizir puvati

---

1:1: Ga 1:11-12 **1:1:** Galesia 1:11-12 **1:3-5:** Rom 1:7; Filipai 1:2; Rom 4:25; Galesia 2:20; 1 Timoti 2:6; Taitus 2:14; 1 Jon 5:19 **1:7:** Ap 15:1, 15:24, 2 Ko 2:17, 11:4, 11:13 **1:7:** Aposel 15:1; 15:24; 2 Korin 2:17; 11:4; 11:13 **1:8:** 1 Ko 16:22 **1:9:** Lo 4:2, Snd 30:6, MAA 22:18-19 **1:9:** Godin Araziba 4:2; Aghuzir Akaba 30:6; Akar Mogomem 22:18-19 **1:10:** 1 Te 2:4, Je 4:4, 1 Jo 3:19 **1:10:** 1 Tesalonika 2:4 **1:11-12:** Matyu 16:17; 1 Korin 15:1-3; Galesia 1:1; Efesus 3:3

11-12 Nan adarasi, ki guizbangira ia migei.
Ki ti pura gumazitam o amizitamin akam
ia mikinizi ia anetegha akar igharazimin
gin zuima, ki ti digavir kuram gamighan
koghai. Ezi gumazamiziba Akar Aghuir
kam na ganingizir puvati. Egha gumaza-
miziba akar kam nan sure gamizir puvati.
Krais Iesus uabi Akar Aghuir kam nan akazi
ki a gifo. Kamaghin ia foghasa, ki ia migei,
Akar Aghuir ki ia mikinizim, kar puram
akar gumazamizitabar akamin otozir pu-
vatizim.

13-14 Ki eghaghanitam ia damuti ia fogh
suam, bizir ki migeir kaba da guizbangira.
Nan Judan ovavibar araziba ikivira iki-
asa, kamaghin ki pamtem dar gin zui.
Ki Judan Araziba bar dar gin ghua, ka-
maghin ki Judan igiar na ko aghungiz-
ibagh afira. Kamaghin ki Kraisin adarazigh
asighasighasa osimtiziba me garisi. Ki Ju-
dan Arazibar gin ghua arazir kam gamizi,
ia a baraki. (Ia fo, dughiar kam ki nighnizir
gavgavim Iesusin Akar Aghuimin itir pu-
vatigha, arazir kabagh ami.)

15-17 Nan amebam tighar na batamin
dughiamin God aposelin ikiasa na gin-
aba. Egha gin a nan apangkuvigha
ingangarir kam damuasa nan dia. Egha
kamaghin migia ghaze, ni nan otarimin
Akar Aghuimin gun Kantrin Igharazibar
Gumazamizibav kinasa, ki ifonge. Bizir
kam bagha a uan otarim nan akaghasa
ifonge. Ezi ki maghira Akar Aghuim
gumazamizibav kinasa ua tavin azarazir
puvati. Dughiar kam ki aposelin faragha
ingariba bagha Jerusalemin nguibar
ekiamin ghuavanabozir puvati. Ki maghira
Arebian kantrin ghugha gin uamategha
Damaskusin nguibar ekiamin ghu.

18 Egha gin azenir pumuning ko mikezim
givazima, ki Pita gifoghiva a ko mikimasa
Jerusalemin nguibar ekiamin ghuavanabo.
Ki ghugha 15plan dughiabar a ko ike.

19 Dughiar kam ki Ekiamin dozim, Jemsra
gani. Egha ki aposelin igharazitam uam an
ganizir puvati.

20 Ia oregh fogh suam nguazimin gumaza-
miziba Akar Aghuir ki ia mikinizir kam na
mikemezir puvati. Kamaghin ia fogh suam,
eghaghanir ki eghara akinafarimin osirir
kamnagh, a guizbangira. God fo.

21-23 Egha ki gin Jerusalem ategha
ghua Sirian Provins ko Silisian Provins
bar aningin aven arui. Ki kamaghin
amima, Judian Distrighin aven itir Kraisin
adarazi me tong nan guamin ganizir
puvati. Ezi gumazamizir maba ghaze, Pol
fomira en nighnizir gavgavir Godin itim
gasighasighasa osimtiziba e garisi. Egha
datirighin gumazir kamra Godin Akar
Aghuim gumazamizibav kira ghaze, ia
nighnizir gavgavim Kraisin iki.

24 Judian Distrighin itir gumazamiziba
orazi, God nan nighnizibagh irazima, me
bizir kam bagha Godin ziam fe.

2

Aposelin igharaziba, Pol ko uari inigha navir vamira iti

1-3 Ki kamaghin atiati, Kantrin Igharaz-
ibar Gumazamiziba gin Judan Araziba
me ikirarigham. Ki kamaghin nighnisi,
gumazamizir kaba Judan Arazibar gin
mangiti, ingangarir ki fomiram amizim
ko ingangarir datirighin amim aning
pura ingangarir kinim gavagham. Ki
kamaghin nighnizima, God bizir kam nan
akagha ghaze, ni Jerusalemin mangasa ki
ifonge. Ki fomira Jerusalemin ghuavan-
abozi, 14pla azeniba datirighin givazi, ki
datirighin God nan akazir bizimin mirara
ki uamategha Jerusalemin ghuavanabo.
Ki ghua Barnabas ko ghua, egha Taitus
uaghan a inigha ghu. E ghuegha, ki Kraisin
adarazir ziaba itir gumazir dapanibara,
me akuvaghava, Akar Aghuir ki Kantrin
Igharazibar Gumazamizibav kemezimra,
ki me migei. Taitus, na ko ghuzir gumazim,
a Grighin gumazimra. Ki Akar Aghuir
Kantrin Igharazibar Gumazamizibav geir
kamra gumazir dapanibav geima, me
oregha Taitusin mikarzir mogomemin inim
aghorasa a gaghorir puvati.

4 Taitusin mikarzir mogomemin inim
aghorir migirigiamin mingarim kamaghin
oto. Gumazir ifavarir maba mogomemin en
tongin ize. Me e gifara mati me guizbangira
en marasi. Me orazi, e fomira Judan
Arazibar apengan itima, da e ikiaghariki,
ezi Iesus e gamizima, e datirighin firiaghiri.
Ezi gumazir kaba Krais e firizir arazibar
ganasa iza ifarava en tongin iti. Gumazir
kaba e damuti e ua Judan Arazibar apengan
ikiti da uam e ikirarighasa, me ifonge. Egha
me Taitusin mikarzir mogomemin inim
aghorasa, e migei.

5 Ezi e ghaze, Akar Aghuim a guizbangira
migirigiam, ezi a ia ko ikivira ikiasa, e ifonge.
Kamaghin e me baragha tong men akabar
gin zuir puvati.

1:13-14: Aposel 8:3; 9:1; 22:3-5; 26:9-11; Filipai 3:6; 1 Timoti 1:13 **1:15-17:** Aisaia 49:1; Jeremaia 1:5; Aposel 9:3-6; 9:15; 22:6-10; 26:13-18; Rom 1:1; 11:13; Galesia 2:7 **1:18:** Jo 1:42, Ap 9:26-30 **1:18:** Aposel 9:26-30 **1:19:** Mt 13:55 **1:19:** Matyu 13:55 **1:21-23:** Aposel 9:30 **2:1-3:** Aposel 11:30; 15:2; 16:3 **2:4:** Ap 15:1, 15:24, 2 Ko 11:20, 11:26, Ga 1:7, 5:1, 5:13 **2:4:** Aposel 15:1; 15:24; 2 Korin 11:20; 11:26; Galesia 1:7; 5:1; 5:13 **2:5:** Ga 3:1, 4:16 **2:5:** Galesia 3:1 **2:6:** Lo 10:17, Ap 10:34, Ro 2:11, 2 Ko 12:11, Ga 6:3 **2:6:** Godin Araziba 10:17; Aposel 10:34; Rom 2:11; 2 Korin 12:11; Galesia 6:3

6 Ezi Jerusalemin itir gumazir dapaniba,
me akar otevir igharazitam nan migirigiam
isafurazir puvati. Gumazir kaba me gu-
mazir dapaniba, a dera. God gumazir ziaba
itibar garir puvati. Kamaghin, tina ziam iti,
o tina ziam pu, nan nighnizim, ziar ekiam
pura bizim. Ki migeima gumazir dapaniba
oraghava kamaghin migeir puvati, "Ni paza
bizir mabav gei." Egha me bar akar otevir
igharazitam nan migirigiam isafurazir pu-
vati.
7-9 God faragha Judan gumazamizibar
tongin aposelin ingangarim damuasa, Pita
ginaba. Egha ingangarim damuasa gav-
gavim a ganingi. Egha Akar Aghuim Ju-
dan gumazamizibav kinasa Pita mikeme.
Kamaghira God Kantrin Igharazibar Gu-
mazamizibar tongin aposelin ingangarim
damuasa, ki Pol na ginaba, egha God uabi
gavgavim na ganingi. Egha ghaze, ni
Pol ni Kantrin Igharazibar Gumazamiziba
Akar Aghuim me mikin. Kraisin adarazir
gumazir dapanir pumuning ko mikezim,
Jems, Pita ko Jon, me nan migirigiaba
baregha, fo, God uabi ingangarir kam na
ganingi. Me fo, Godin apangkuvim na ko
itima, a ingangarir kam na ganingi. Me
kamaghin fogha, bar akar otevir vamira na
ko Barnabas ganingi, "E Judan gumazamiz-
ibar tongin ingarti, ni ko Barnabas Kantrin
Igharazibar Gumazamizibar tongin ingar.
10 Gua me ko ingariva gumazamizir
onganarazir Jerusalemin itiba, gua men
akurvaghamin nighnizim ginamangan
marki." Ki fomira akurvazir kam gamua
iza datirighin a damuasa ifongegha nan
nighnizim a bagha bar gavgafi. Egha
e ingangarim kamaghin anebigha uari
ganigha, egh nighnizir vamira ikiasa uan
agharibar suisi.

Ki gari, Pita arazir kuram gamima ki an anogoroke

11-13 Dughiar mam Pita Antioghin nguibar
ekiamin izegha, Kantrin Igharazibar
Gumazamiziba koma api. Ezi gin nighnizir
gavgavim Iesusin itir Judan marazi me
Jems ko ikegha uaghan Antioghin ize. Me
izezi, Pita kamaghin nighnisi, ki Kantrin
Igharazibar Gumazamiziba ko iki damiti,
Judaba me mikarzir mogomebar iniba
aghorezir darasi, me nan ataram. A kam-
aghin atiatigha, Judan izezir darazigh ifara,
egha Kantrin Igharazibar Gumazamiziba
me ategha saghon ikiasa. Egha a Kantrin
Igharazibar Gumazamiziba koma uam
apir puvati. Egha Judabar gumaziba me
koma api. An arazir kam gamizi, Judan
Antioghin itir nighnizir gavgavim Iesusin
itir darasi, me uaghan Kantrin Igharazibar
Gumazamiziba ko iki daman aghua. Me
ifavarir arazir kam gamima, Barnabas
uaghan men min ami. Ezi gumazir kaba
Pitan arazir ifavarimin gin zui. Ezi an arazir
kurar kam azenim girizi me bar fo, an arazir
kuram gami. Kamaghin amizi, ki Pitan
arazir kurar kam bagha an guam gatigha
an atari.
14 Me Akar Aghuimin guizbangira
migirigiaba deravira dar gin zui puvati. Ezi
ki kamaghin men arazir kurabar ganigha,
Pita men damazimin kamaghin a migei,
"Pita, ni Judabar gumazir mam, egha ni
nighnizir gavgavim Krais Iesusin iti, egha ni
Judan Araziba ategha, Kantrin Igharazibar
Gumazamizibar arazir mabagh ami.
Gumazir maba Jems ko ikegha izezima,
ni Kantrin Igharazibar Gumazamizibar
araziba ategha, manmaghsua ua Judan
Arazibagh ami? Ni kamaghin amuava,
manmaghsua Judan Arazibar gin mangasa
Kantrin Igharazibar Gumazamizibav gia,
me abiri?"

Gumazamizir nighnizir gavgavim Iesusin itiba, merara Godin damazimin dera

(Sapta 2:15--4:31)

Judaba ko Kantrin Igharazibar Gumazamiziba uaghara, nighnizir gavgavim Iesusin ikiti,
God suam, ia nan damazimin dera

15 Egha Pol migia ghua kamaghin Pita
migei, "Guizbangira, e Judan gumaza-
mizibara, egha ghaze, e ti bar dera. Ezi
Kantrin Igharazibar Gumazamizibara,
arazir kurabagh ami.
16 Ezi e fo, gumazamiziba Moses Osizirir
Arazibar gin zuima, God kamaghin me
migeir puvati, ia nan damazimin dera. Bar
puvati. Gumazamiziba nighnizir gavgavim
Iesusin ikiti, merara God kamaghin me
migei, ia nan damazimin dera. Kamaghin
amizi e Krais Iesus nighnizir gavgavim an
iti. E fo, gumazamiziba Moses Osirizir
Arazibar gin mangiti, God kamaghin me
mikemeghan kogh suam, ia nan damazimin
dera. Nighnizir gavgavim Iesusin itir tu-
avimra God suam, ia nan damazimin dera.
Ezi Moses Osirizir Arazibar gin zuir tuavim
puvati. God kamaghin e mikim suam, ia nan

2:7-9: Aposel 22:21; Rom 1:5; Efesus 3:8 **2:10:** Ap 11:29-30 **2:10:** Aposel 11:29-30 **2:11-13:** Aposel 11:3 **2:14:** 1 Ti 5:20 **2:14:** 1 Timoti 5:20 **2:16:** Sng 143:2, Ap 13:38-39, 15:10-11, Ro 1:17, 3:20-28, 4:5, 11:6, Ga 3:11, Hi 7:18-19 **2:16:** Onger Akaba 143:2; Aposel 13:38-39; 15:10-11; Rom 1:17; 3:20-28; 4:5; 11:6; Galesia 3:11; Hibru 7:18-19 **2:17-20:** Jon 13:1; Rom 6:11; 6:14; 7:6; 2 Korin 5:15; Galesia 1:4; Efesus 5:2; 1 Tesalonika 5:10; Taitus 2:14; Hibru 9:14; 1 Pita 4:2; 1 Jon 3:8-9

damazimin dera, kamaghsua, e nighnizir
gavgavim Iesusin iti.
17-20 “E nighnizir gavgavim Kraisin ikiti,
God tuavir kamin suam, e an damazimin
dera. Tuavir kamin e fo, e Judaba uaghan
Kantrin Igharazibar Gumazamizibar
min arazir kurabagh ami. Egh e ti
kamaghin mikimam, Krais uabi arazir
kurabar amuasa, gumazamiziba abiri.
Bar puvati. E, Moses Osirizir Araziba
ateghiva, kamaghin e arazir kurabagh
amir puvati. Ki nighnizir gavgavim Godin
Otarimin iti. A bar na gifuegha nan
akurvaghasa uan mikarzim gasighasiki.
Ezi ikirimirir ki datirighin nguazir kamin
amim, ki nighnizir gavgavimin tuavimin
gin ghuava, ikirimirir kam gami. Ki Krais ko
ter ighuvimin aremegha, ikirimirir igiam
ini. Ezi ikirimirir kam a nan ikirimirimra
puvati. Krais angamira nan aven iti.
Ki ikiva Godin ingangarim damuasa,
kamaghin Moses Osirizir Araziba na gamizi
ki aremegha ua Moses Osirizir Arazibar
gavgavimin apengan itir puvati. Bizir ki
Mosesin Osirizir Arazibar apengan ikiava
amiziba, ki da agifa. Egh gin ua dar amuva,
kamaghin mati ki arazir kurabagh amir
gumazim.*
21 Egh ki Moses Osirizir Arazibar gin
mangi Godin damazimin deraghti, Kraisin
ovevem mati pura bizim. Ezi God uan
arazir Moses ganingizibar gin mangan
gumazamizibar anogoroke. Me dar gin
mangiva Godin damazimin deraghan
kogham. Kamaghin ki Godin apangkuvim
damighti a pura bizir kinimin min otivan, ki
aghua.”

3

Ia Galesian onganiba, tinara ian nighnizibagh asighasiki?

1 O Galesiaba, ia bar ongani. E Krais
Iesusin gun bar deravira ia mikeme. Ezi
mati ia uari an garima, a ter ighuvimin
areme. Ezi tinara ian nighnizibagh
asighasiki.
2-4 Ki bizir vamira gifoghasa ian azai. Ia,
Moses Osirizir Arazibar gin ghua, Godin
Duam iniz, o ia Akar Aghuim baregha
nighnizir gavgavim an ikia, Godin Duam
ini? Ia faragha Godin Duamin gavgavimin
amodoghin ghuava, datirighin ia Godin
Duam ategha uan gavgavibar darorim
agivasa. Ia ti bar onganighama? Bizir
faragha ia bativiziba, ia pura a da isi, o?
Nan nighnizimin, ia pura da inizir puvati.*

God gari, ia nighnizir gavgavim an itima a ian akurvasi

5 God gari, ia Moses Osirizir Arazibar gin
zuima, a uan Duam ia ganigha, ian tongin
mirakelbagh ami? O a gari, ia nighnizir
gavgavim an Akar Aghuimin itima, a uan
Duam ia ganigha ian tongin mirakelbagh
ami?
6-9 Ia Abrahamin eghaghanim ginighnigh.
God fomira kamaghin fo, gin Kantrin
Igharazibar Gumazamiziba nighnizir
gavgavim Akar Aghuimin ikiti, a kamaghin
me mikim suam, ia nan damazimin dera.
Ezi Godin Akinafarim kamaghin mikeme,
God fomira Akar Aghuim Abraham ganigha
kamaghin migei, “Ni bangin, ki nguazir
kamin itir kantriba bar deravira me
damuam.” Godin Akinafarim ghaze,
“Abraham nighnizir gavgavim Godin itima,
ezi God kamaghin a migia ghaze, ni nan
damazimin dera.” Kamaghin, ia fogh suam,
gumazamizir nighnizir gavgavim Krais
Iesusin itiba, me uaghan Abrahamin ovavir
boriba. Abraham nighnizir gavgavim
itima, God deravira a gami. Kamaghira
gumazamiziba bar nighnizir gavgavim
Godin ikiti, a uaghan deravira me damuam.
10-12 Moses Osirizir Arazibar mingarim,
a nighnizir gavgavimin bizim puvati, a
bizir igharazim. Ezi Godin Akinafarim
ghaze, “Gumazamiziba Moses Osirizir
Araziba migei moghin damu egh dughi-
aba zurara dar amuti, arazir kaba me
damuti, me ikivira ikiam.”† Egha Godin
Akinafarim kamaghin migei, “Gumazitam
o amizitam nighnizir gavgavim Godin
ikiti, God suam, ni nan damazimin dera,
gumazir kamra zurara deravira ikivira
ikiam.” Kamaghin, e bar fo, gumazitam o
amizitam Moses Osirizir Arazibar gin ghua,
Godin damazimin derazir puvati. Godin
Akinafarim kamaghin migei, “Gumazitam
o amizitam akinafarimin aven itir araziba
deravira dar gin mangan koghti, God

* **2:17-20:** Grighin akam, vezin kamin deragha bigha mikemezir puvati. Pol ti kamaghin mikimasa, gumazamiziba Kraisin gin mangi, egh ua Moses Osirizir Arazibar apengan ikian kogham. Kraisin gin zuir marazi, Moses Osirizir Arazibar gin mangisi gavgavigh, egh me uaghan arazir kurabagh amibar otivigham, mati gumazamizir bar Moses Osirizir Arazibar apengan itibar min iti. Ni Rom 7:4-6in gan. **2:21:** Ga 3:21, Hi 7:11 **2:21:** Galesia 3:21; Hibru 7:11 **3:1:** Ga 2:13-14, 5:7 **3:1:** Galesia 2:13-14; 5:7 **3:2-4:** Aposel 10:47; 15:8; Rom 10:16-17; Galesia 4:9; Hibru 6:4; 9:10; 10:35-36; 2 Jon 1:8 * **3:2-4:** Fofozir gumazir aviriba vezin kam giragha ghaze, “Godin Duam ian tongin amizir bizir aghuiba, ia ti da gin amadas, o? Ki ghaze, ia ti dagh nighnighavira iti.” **3:6-9:** Jenesis 12:3; 15:6; 18:18; 22:18; Jon 8:39; Aposel 3:25; Rom 4:3; 4:11-16; 9:17; Jems 2:23 **3:10-12:** Ofa Gami 18:5; Godin Araziba 27:26; Nehemia 9:29; Jeremaia 11:3; Habakuk 2:4; Rom 1:17; 10:5; 11:6; Galesia 2:16; Hibru 10:38 † **3:10-12:** Gumazitam Moses Osirizir Araziba zurara bar deravira tamin gin zuir puvati.

gumazir kam gasighasigham." Eghti
kamaghin tina suam, e Moses Osirizir
Arazibar gin mangiva Godin damazimin
deragham, kamaghin amir gumazamiziba,
God me gasighasigham.
13 Moses Osirizir Araziba kamaghin
mikeme, e gumazamiziba bar Moses Osi-
rizir Arazibar gin mangiva, egh ikuvigham.
Godin Akinafarim kamaghin mikeme,
"Gumazir ter ighuvimin duiba God ghaze,
me gumazir kuraba." Ezi kamaghin Krais
en akurvaghasa ziar kam ini, "gumazir
kuram." Egha ziar kam bangin a uam e ini.
14 God Abraham deravira a gamigha
ghaze, ki Abraham gamizi moghira, ki Krais
Iesusin ingangarimin tuavimin Kantrin
Igharazibar Gumazamiziba deravira me
damuam. Egha God kamaghin ifonge, e
nighnizir gavgavim Krais Iesusin ikiva, an
Duam iniam. Egha kamaghin a uam e ini.

Moses Osirizir Araziba ko Akar Dikirizir Gavgavimin migirigiaba

15-18 Fomira God bizir aghuir gin otivam
an gun mikeme. God Akar Dikirizir
Gavgavir kam Abraham uan ovavim
ko aning ganingi. Godin Akinafarim
kamaghin mikemezir puvati, "Nin ovavir
boriba." An ovavir aviribav geir puvati.
An ovavir vamira migia ghaze, "Nin ovavir
borim." Kar a Krais migei. God e bagha
inabazir biziba inisiva e Moses Osirizir
Arazibar gin mangi, egh akar dikirizimin
tuavimin da inighan kogham. E fo, God
fomira akar dikirizimin min bizir kaba
Abraham ganingi. Nan adarasi, datirighin
ki e gumazamiziba zurara amir arazim
mikimasa. Gumazitam aremeghsi, egh
uan biziba tuiragh uan boribar aningsi,
migirigiar tam osirighti, an migirigiar
kam mati Akar Dikirizir Gavgavim. Eghti
gumazitam uam akar igharazitam akar
dikirizir kam gifuraghan kogham. Egha
kamaghin migeir puvati, "E akar dikirizir
kamin gin mangan kogham." Nan migirigiar
mingarim kamakin: Faraghavira God,
Abraham ko Akar Dikirizir Gavgavim gami.
Ezi 430pla azeniba givazi gin God uan arazir
osiriziba Moses ganingi. Moses Osirizir
Arazir kaba bar gin otifi. Egh da Godin Akar
Dikirizir Gavgavimin migirigiam batueghan
kogham. Egh Godin Akar Dikirizir Gavgavir
kam angarighan kogham.

19 Ezi kamaghin manmaghsua God uan
osirizir araziba Moses ganingi? God gu-
mazamizibar amuti, me arazir kurabar
mingarim gifoghasa, uan osirizir araziba
aningi. God faragha akar dikirizim Abra-
ham ganigha ghaze, nin ovavim gumaza-
miziba bar men akurvagham. Ezi gumazir
kam zuamira izezir puvati. Ezi arazir ku-
rar kaba bagha, God gin uan osirizir araz-
iba aningi. A kamaghin ifonge, an osi-
rizir araziba iki mangi, ovavim otoghamin
dughiamin tugham. God uan osirizir arazir
kaba isa enselbar dafarim gatizi, me da isa
abuir gumazim Moses ganingizi, abuir gu-
mazim e ganingi.
20 Egh gumazitam ingangaritam damusi
gumazir igharazitam ko Akar Dikirizir Gav-
gavim akirsi, an a isiva abuir gumazimin
dafarim datightima, abuir gumazim a isiva
gumazir igharazim daningan kogham.
Ezi God uabira, a uabi uan Akar Dikirizir
Gavgavim Abraham ganingi, egha enselin
tam ganingizir puvati, o abuir gumazitam
ganingizir puvati.

Datirighin Godin Duam zurara en akurvasi

21 Ki kamaghin mikimam, Moses Osi-
rizir Araziba Godin akar fomira dikirizimin
apanim gami, o? Bar puvati. Osirizir
arazitam ikirimirir aghuim e ganidir pu-
vati. Osirizir arazitam ikirimirir aghuim e
danighti, e ti fomira Moses Osirizir Arazibar
gin zuima, da e gamizi e Godin damazimin
deraghai. Moses Osirizir Araziba ikirimirir
aghuim anidi puvati.
22 Godin akar dikirizimin mirara e
gumazamizir nighnizir gavgavim Krais
Iesusin itir darasi, God bizir kaba e
daningasa ifonge. Kamaghin amizi, Godin
Akinafarim kamaghin mikeme, nguazir
kamin gumazamiziba, arazir kurabar
gavgavim bar me ikiaghariki.
23 Faraghavira nighnizir gavgavir kam
izezir puvatizi, arazir kurabar gavgavim
e ikiagharighizi, e Moses Osirizir Arazibar
apengan iti. Egh mangi God nighnizir gav-
gavimin tuavim en akaghamin dughiam
otogham.
24 God kamaghin ifonge, e nighnizir gav-
gavim Akar Aghuimin ikiti, a suam, ia nan
damazimin dera. Egha, a uaghan kamaghin
ifonge, Moses Osirizir Araziba e inigh Krais
bagh mangam. Egha kamaghin a Moses

3:13: Lo 21:23, Ro 8:3, 2 Ko 5:21, Ga 4:5 **3:13:** Godin Araziba 21:23; Rom 8:3; 2 Korin 5:21; Galesia 4:5 **3:14:** Ese 11:19, Jol 2:28-29, Sek 12:10, Ap 2:33 **3:14:** Joel 2:28-29; Sekaraia 12:10; Aposel 2:33 **3:15-18:** Jenesis 12:3; 12:7; Ua Me Ini 12:40; Aposel 7:5; Rom 4:13-14; 8:17; 11:6; 1 Korin 12:12; Galesia 3:21 **3:19:** Lo 5:5, 5:22-27, Jo 1:17, Ap 7:38, 7:53, Ro 5:20, Hi 2:2 **3:19:** Godin Araziba 5:5; 5:22-27; Jon 1:17; Aposel 7:38; 7:53; Rom 5:20; Hibru 2:2 **3:20:** Ro 3:29-30 **3:20:** Rom 3:29-30 **3:21:** Ro 8:2-4 **3:21:** Rom 8:2-4 **3:22:** Ro 3:9-19, 3:23, 4:11-12, 4:16, 11:32 **3:22:** Rom 3:9-19; 3:23; 4:11-12; 4:16; 11:32 **3:23:** Ga 4:3 **3:24:** Ap 13:39, Ro 10:4, Ga 2:16, Kl 2:17, Hi 9:9-10 **3:24:** Aposel 13:39; Rom 10:4; Galesia 2:16; Kolosi 2:17; Hibru 9:9-10

Osirizir Arazibagh amizi, da e gativagha en garir gumazimin min oto.
25 Ezi datirighin nighnizir gavgavim azenimin otozi, e ua Moses Osirizir Arazibar apengan itir puvatizi da ua e gativagha en gari puvati.
26-28 Ia gumazamizir dipamin rueziba, ia Kraisin puegha, Kraisin min otifi. Egha datirighin Krais Iesusin aven ia ikizir vamira. Bar guizbangira, ia datirighin Judaba ko Kantrin Igharazibar Gumazamizibar min itir pu. Ia ingangarir gumazamizir kiniba ko gumazamizir firiaghirezibar min itir pu. Ia gumaziba ko amizibar min itir pu. Bar puvati. Ia nighnizir gavgavim Krais Iesusin ikia, ia bar moghira Godin boriba. Kamaghin, e ua Moses Osirizir Arazibar apengan itir puvatizi, da ua e gativagha en garir puvati.

Datirighin ia Godin boriba, ezi Moses Osirizir Araziba ia ikiagharizir puvati

29 Krais an Abrahamin ovavim. Ezi ia Kraisin ikizimin ikiva, egh ia uaghan Abrahamin ovaviba. Ia Kraisin ikizir kam, iarara God fomira Abrahamin ovaviba bizir aghuir kaba me daningasa Abraham ko akam akiri. Kar iarara, God ia migei.

4

1 Ezi datirighin ki akar isin zuimin bizir kam deravira ia mikimam. Afeziatam borir aghiritam ikiva, egh gin a uan biziba bar da isiva borir kam daningam. Bizir kaba borim bagha fomira iti. Ezi borim tighar aghuir dughiam, a pura mati a uan afeziamin ingangarir gumazir kinir mam. Bizir kaba, an biziba.
2 Egha a suvighavira itima, gumazir an gariba ko an bizibar gariba, an garava an biziba sara gari. Egha ghua dughiar an afeziam biziba an agharim darighamim oto. Egha dughiar kamin, a uabi uan biziba inigha dar gari.
3 Ezi e uaghan kamaghin ami, e borir aghiribar min itir dughiam, e nguazim ko overiamin bizibagh ativagha dar garir duar kuraba ko bizir nedaziba, e dar ingangarir gumazamizir kinibagh ava.
4-5 Ezi God kamaghin ifonge, e an boribar otivasa, egha Moses Osirizir Arazibar apengan itir gumazamiziba, a uam e givezasa. God fomira e givezasa dughiam ginaba. Ezi dughiar a fomira inabazim datirighin otozi, a uan otarim amadazima a ize. Ezi amizim a bate. Ezi a gumazir Moses Osirizir Arazibar apengan itimin min oto. Egha e Moses Osirizir Arazibar apengan itir gumazamiziba, a ua e ini.
6 Ezi ia datirighin Godin boribagh ava. Ezima God uan Otarimin Duam amadazima an en navir averiabar iti. Ezi Duar kam en aven kamaghin dei, "O Ame! Nan afeziam."
7 Kamaghin, ni ua pura ingangarir gumazamizir kinimin itir puvati. God ni gamizi ni an borim gava. Egh ni fogh, ni an bizir aghuir inabaziba iniam.

Tizim bagha nguazir kamin biziba ua ia ikiagharisi?

8 Fomira ia God gifozir puvatigha, bizir guizbangira God puvatizibagh amuava, dar ingangarir gumazamizir kinibar min iti.
9-10 Ezi datirighin ia Godin boroghin zui. O ki kamaghin mikimam, God ian boroghin zui. Ia kamaghin nighnigha ghaze, ia zurara Moses Osirizir Arazibar dughiar ekiaba ko iakinir igiabar dughiaba ko azenir igiabar dughiaba ko dagheba otir dughiabar gin mangam. Manmaghsua ia ua nguazim ko overiamin bizibagh ativagha dar garir pura duar kurabar gin zui? Da gavgaviba puvati. Ia ti uamategh dar ingangarir gumazir kinibar ikiasa?
11 Ki ian arazir kam ginighnigha, kamaghin atiati, ingangarir ki ian tongin amizim an daghem puvatigham.

Ia nan arazibar gin izi

12-15 Nan adarasi, ki uabi Moses Osirizir Araziba ategha ian min iti. Ezi ia nan min ikiasa ki ia gakaghori. Ia fo, fomira ki Galesian Provinsin izeghava, nguibar igharazitamin mangasava amuava arimariam ini. Egha dughiar kamra Akar Aghuim faragha ia mikini. Nan mikarzim gavgavim puvatigha osimtizir ekiam ia ganingi. Ezi ia akirim ragha na gasarazir puvati, egha na ko ikian aghuazir puvati. Enselin tam, o Krais Iesus uabi iziva ia ko ikiti, ia aning inigh bar deravira aning damuam. Ezi ki areir dughiamin, ia na inighava arazir kamra na gami. Ia na inizi ki ian gara itima, ia arazir kuratam na gamizir puvati. Ki guizbangira kamaghin mikimam, dughiar kamin ia nan akurvaghasa bar ifonge. Egha ia uan damaziba na bagha da asiasa ifuegha da asigha na ganighai. Ia faragha na gifuegha na bagha bar akonge. Ezi ia na gifongezir navir kam datirighin managh iti?

3:26-28: Jon 1:12; 10:16; Rom 6:3; 8:14-16; 10:12-13; 13:14; 1 Korin 12:13; Efesus 2:14; Kolosi 3:11; 1 Jon 3:1-2 **3:29:** Ro 4:13, 9:7, Ga 4:7, 4:28, 5:1, Ef 3:6, Hi 11:18 **3:29:** Rom 4:13; 9:7; Galesia 4:7; 4:28; Efesus 3:6; Hibru 11:18 **4:3:** Ga 2:4, 3:23, Kl 2:20 **4:3:** Galesia 2:4; Kolosi 2:20 **4:4-5:** Jenesis 3:15; Matyu 5:17; 20:18; Luk 1:31; Jon 1:12-14; Rom 1:3; 8:15-17; Galesia 3:13; Efesus 1:5-10; 1 Pita 1:18-19 **4:6:** Ro 5:5 **4:6:** Rom 5:5 **4:7:** Ga 3:29 **4:7:** Galesia 3:29 **4:8:** Ro 1:25, 1 Ko 8:4-6, 12:2, Ef 2:11-12, 1 Te 4:5 **4:8:** Rom 1:25; 1 Korin 8:4-6; 12:2; Efesus 2:11-12; 1 Tesalonika 4:5 **4:9-10:** Rom 8:3; 14:15; 1 Korin 8:3; Kolosi 2:16-20; Hibru 7:18 **4:12-15:** 1 Korin 2:3; 2 Korin 11:30; 12:7-9

16 Manmaghin ami? Ki guizbangira akam
ia mikini, egha kamaghin ki ti ian apanim
gava?
17 Ifavarir gumazir kaba kamaghin
ifonge, ia me baghavira ikiasa, me pura
ian kuariba isava, egha guizbangira ian
akurvaghamin nighniziba puvati. Ia men
nighnizibar gin mangiva egh ia en saghon
ikiasa, me ifonge.
18 Tina gumazamizir igharaziba baghvira
iki, egh men akurvaghamin nighnizir
aghuim ikiti, kamaghin dera. Ia zurara
arazir kam damuvira iki. Egh ki ia ko
ikiamin dughiabara puvati.*
19-20 Ki orazi, ia arazir kam gamima, ki
ia bagha okam nighnigha ghaze, ki man-
maghin ian akurvagham. Ki ia ko itir pu-
vati, Iavzika. Ki ia ko ikia, ti tong akar
aghuitam ia mikemeghai. Nan boriba,
ia guizbangira Godin boribagh avaghiva
Kraisin min ikiasa, kamaghin ki ia bagha
ua mizazir kam barasi. Mati amizim borim
batasa isir mizazim.

Hagar ko Sara

21-23 Ia gumazamizir Moses Osirizir
Arazibar apengan ikiasa ifongeziba ia
na mikim. Ia ti Moses Osirizir Araziba
mikemezi moghin fozir puvati? Godin
Akinafarim kamaghin mikeme, Abraham
otarir pumuning iti. Ingangarir amizir
kinim, Hagar, mam bate. Ezi guizbangira an
amuim, Sara, mam bate. Ingangarir amizir
kinimin borim nguazimin amiziba boriba
isi moghin oto. Ezi guizbangira an amuimin
borim, an akar dikirizimin tuavimin oto.
24-25 Amizir kamning Akar Dikirizir Gav-
gavir pumuningin min iti. Eghaghanir
kamnagh akar isin zuim an iti. Hagar,
a Sainain Mighsiamin Akar Dikirizir Gav-
gavimin min iti. Sainain Mighsiam, a kantri
Arebian iti. Hagar ingangarir amizir kinir
mam. Ezi an boriba uaghan ingangarir
gumazir kiniba. Hagar uan boriba ko me
ingangarir gumazir kinibar min ti. Ezi
Jerusalemin datirighin itim, an Hagarin min
iti. Datirighin itir Jerusalem uan boriba ko,
me Moses Osirizir Arazibar apengan ikia
ingangarir gumazamizir kinibar min ami.
26-27 Godin Akinafarim kamaghin
mikeme:

"Amizir boriba puvatizir kam, nin boriba
gin bar avirasemegham.
Ni mati amizir nin pam ni ataghizim.
Egh ni gin borir bar aviriba inighti,
nin boribar dibobonim,
amizir uan pam ko itimin boribar,
dibobonim gafiragham.
Kamaghin ni amizir boriba isir puvatizim,
ni bar akongegh.
Ni amizir otirimirir mizazibagh fozir
puvatizim,
nin navim deragh, ni bar akuegh,
pamtem dimiva araghasi."

Ezi kamaghin Jerusalemin igharazim
a Godin Nguibamin iti, Moses Osirizir
Araziba a ikiagharighizir puvatizima, a
datirighin firiaghiri. Ezi an en amebamin
min iti.†
28 Ezi nan adarasi, ia Aisakin min ami.
Godin akar dikirizim mirara, ia an boriba.
29 Nguazimin amiziba boriba isi moghin
otozir otarim, a Godin Duamin gavgavimin
otozir otarim pazava a gami. Kamaghira,
datirighin Moses Osirizir Arazibar apengan
itir gumazamiziba, e tina Godin Duamin
apengan iti, me en aghuagha osimtiziba e
garisi.
30 Ezi Godin Akinafarim manmaghin
mikeme? A kamaghin migia ghaze,
"Ingangarir amizir kinimin borim, a
guizbangira Abrahamin amuimin borim ko
afeziamin bizir aghuiba da inian kogham.
Kamaghin, ni ingangarir amizir kinim uan
otarim ko aning batokegh."
31 Nan adarasi, e ingangarir amizir
kinimin boriba puvati, e guizbangira
Abrahamin amuimin boriba.

Godin gumazamiziba firiaghire

5

(Sapta 5--6)

Ia uari bagh ganigh, Moses Osirizir Araziba ua ia ikirarighan kogham

1 Krais, e Moses Osirizir Arazibar apen-
gan ikian aghuaghava, kamaghin an e
gamizi, e firiaghiri. Kamaghin amizi, ia tu-
ivigh gavgafigh. Ia gumazamizitabar ganti,
me ua ia damuti, ia ua ingangarir gumaza-
mizir kinibar min ikian marki.

---

* **4:16:** Amo 5:10, Ga 2:5, 2:14 **4:16:** Amos 5:10; Galesia 2:14 **4:18:** Grighin akam vezin kamin deragha bigha mikemezir puvati. **4:21-23:** Jenesis 16:15; 21:2 **4:21-23:** Jenesis 18:10-14; Rom 9:7-9; Hibru 11:11 **4:24-25:** Rom 8:15; Galesia 5:1 **4:26-27:** Aisaia 54:1; Hibru 12:22; Akar Mogomem 3:12; 21:2; 21:10 † **4:26-27:** Ves 22in aven, Pol Sara dibora ghaze, "Guizbangira Abrahamin amuim, Sara." Kar akar isin zuir mam, Sara Godin akar dikirizimin min iti. Saran otarim Aisak, a Kraisin gin zuir darazir min iti. Ni Galesia 4:28in gan. **4:28:** Ap 3:25, Ro 9:7-8, Ga 3:29 **4:28:** Aposel 3:25; Rom 9:7-8; Galesia 3:29 **4:29:** Stt 21:9, Ga 5:11, 6:12 **4:29:** Jenesis 21:9; Galesia 5:11; 6:12 **4:30:** Stt 21:10, Jo 8:35 **4:30:** Jenesis 21:10; Jon 8:35 **4:31:** Jo 8:36, Ga 3:29, 5:1, 5:13 **4:31:** Jon 8:36; Galesia 3:29; 5:1; 5:13 **5:1:** Jo 8:32, 8:36, Ap 15:10, Ro 6:18, Ga 2:4, 5:13, 1 Pi 2:16 **5:1:** Jon 8:32; 8:36; Aposel 15:10; Rom 6:18; Galesia 2:4; 5:13; 1 Pita 2:16

2 Ia na baragh. Ki Pol, ki ia migei, ia men
gantima me ian mikarzir mogomebar iniba
aghoreghtima, Kraisin ingangarim tong bar
ian akuraghan kogham. Bar puvati.
3 Ki datirighin ua deravira kamaghin ia
mikimasa, ni tina gumazitamin ganti, a nin
mikarzir mogomemin inim atughti, kam-
aghin ni uaghan Moses Osirizir Araziba bar
dar gin mangam.
4 Ia gumazamizir Moses Osirizir Arazibar
gin mangasava amiba, ezi tuavir kamin ia
ghaze, e Godin damazimin dera, ia kam-
aghin Krais ategha gifa. Ia Godin apangku-
vimin tuavim ategha gifa.
5-6 Egh gumazim Krais Iesus ko ikiti,
gumazibar mikarzir mogomebar iniba
aghorir arazim, a pura bizim, egh gu-
mazibar mikarzir mogomebar inibar
aghorir puvatizir arazim, a uaghan pura
bizim. Ezima gumazir nighnizir gavgavim
itim, an nighnizir gavgavim a gamima,
a bar gumazir igharazibagh ifonge,
kar guizbangin bizim. Godin Duamin
gavgavimin, e nighnizir gavgavim Godin
iti. Egha e, dughiar God suam, ia nan
damazimin derazim, mizuai.
7 Ia fomira deraghavira Kraisin tuavimin
zui. Ezi tina tuavim apirizima ia ua
guizbangin akamin gin zuir puvati?
8 Nighnizir ia datirighin gintizim, a Godin
ian diazimin izezir puvati.
9 Yisin muziarim, a bret bar a damighti, a
buigham.
10 Ki kamaghin nighnizir gavgavim
iti, Ekiam ian akuragham. Egh ia
nan nighnizimin gin mangiva, nighnizir
igharazim atakigh. Ki fozir pu, tina ian
nighnizibagh asighasisi. Gumazamizir
kaba arazir kurar ia gamizim bagh ivezir
kuram iniam.
11 Nan adarasi, ia orakigh, gumazir
maba ghaze, Pol gumaziba uan mikarzir
mogomebar iniba aghorir akam dughiabar
anekuravira iti. Egh me guizbangira kam-
aghin nighnigh, me tizim bagha osimtizim
na garisi? Kar guizbangira nighnizim
puvati. Ezi ki ter ighuvimin akam akurima,
akar kam gumazamizibar nighnizibagh
asighasisi. Egh ki mikarzir mogomemin
inim aghorir akam akuniva, ter ighuvimin
akam akunan koghti, ter ighuvimin akar
gumazibar nighnizibagh asighisizim, a pura
akar amirizimin min otogh, ua gumazibar
nighnizibagh asighasighan kogham.
12 Gumazir ian navibagh inivir kaba,
me mikarzir mogomebar iniba aghoramin
arazim bagha bar gavgafi. Kamaghin me
uarira uan inibar ghor, magh suegh bar dar
ghoregh.
13-15 Nan adarasi, ia firighirasa God
ifonge, egha kamaghin a ian dia. Eghti ia
ua Moses Osirizir Arazibar apengan ikian
kogh kamaghin nighnighan marki suam,
“Moses Osirizir Araziba e ikiagharighizi,
e arazir kaba ategha firiaghire. Egh e
navir ghurimin arazibar amuam.” Moses
Osirizir Arazibar migirigiaba, da bar
uari inigha akar vamiran iti, “Ni uabira
uabi gifongezi moghin, gumazamizir
igharazibagh ifongegh.” Ia bar Godin gu-
mazamizibar ingangarir gumazamizibar
min iki, uarira uarigh ifongegh. Egh ia
uarir atar pura tintinibar uariv sogh, egh
deravira nighnigh. Ia uarigh asighasigham.

Godin Duam nin sure gamir arazir aghuibar gin mangi

16-18 Godin Duam koma nin navir ghurim,
bizir kamning uaningin apanimning
gami. Godin Duam ghaze, ni Godin arazir
aghuibara damu. Ezi kamaghin ni dar
amuasa. Kamaghin amizima, ni arazir
aghuibar gin mangisi damuti, nin navir
ghurimin araziba suam, marki. Nin navir
ghurim suam, “Arazir kuratam damu.”
Eghti ni tam damuam. Kamaghin ni
arazir kurabar gin mangiti, Godin Duam
suam, markiam. E fo, navir ghurimin
araziba Godin Duam dikabinasa. Ezi Godin
Duam navir ghurimin araziba dikabinasa.
Aning uaning adosi. Ezi bizir ia damuasa
ifongezim, ia a damighan kogham. Ia
Godin Duamin gin mangiva, Moses Osirizir
Arazibar apengan ikian kogham. Egh,
ia navir ghurimin arazibar gin mangan
kogham. Ezi ki kamaghin ia migei, ia
navir ghurimin araziba ateghtima, Godin
Duamra ian faraghtima, ia an gin mangi.
19 Ia navir ghurimin arazibagh fogha gifa.
Arazir kaba, gumazamiziba tintinibar uari
koma akua arazir mizirizibagh amuava,
afiar arazibagh ami.
20 Egha nguazir kamin biziba e God gami
moghin e uari isa dagh anidi, imezibagh
amir arazibagh amuava, munavin biziba
bagha navim ikuvigha da iniasa navim
isi. Egha atara bizibagh asighasisi, uarir
apanibagh ami, gumazamizir igharazibar

5:3: Ga 3:10 **5:3:** Galesia 3:10 **5:4:** Ro 9:31-32, Hi 12:15 **5:4:** Rom 9:31-32; Hibru 12:15 **5:5-6:** Rom 8:24-25; 1 Korin 7:19; Galesia 6:15; Kolosi 3:11; 2 Timoti 4:8; Jems 2:18-22 **5:7:** 1 Ko 9:24, Ga 1:6, 3:1 **5:7:** 1 Korin 9:24; Galesia 1:6; 3:1 **5:9:** 1 Ko 5:6, 15:33 **5:9:** 1 Korin 5:6; 15:33 **5:10:** 2 Ko 2:3, 8:22, 10:6, 11:15, Ga 1:7 **5:10:** 2 Korin 2:3; 10:6; 11:15; Galesia 1:7 **5:11:** 1 Ko 1:23, 15:30, Ga 6:12, 6:17 **5:11:** 1 Korin 1:23; 15:30; Galesia 6:12; 6:17 **5:13-15:** Ofa Gami 19:18; Matyu 5:43; 7:12; Rom 13:8-9; 1 Korin 8:9; 9:19; 1 Pita 2:16; 2 Pita 2:16-19; Jems 2:8 **5:16-18:** Rom 6:12-14; 7:15-23; 8:2-7; 8:14; 13:14; Galesia 5:25; 1 Pita 2:11 **5:19:** 1 Ko 3:3, 6:9-10, Ef 5:3, Kl 3:5, Je 3:14-15 **5:19:** 1 Korin 3:3; 6:9-10; Efesus 5:3; Kolosi 3:5; Jems 3:14-15

aghuagha, uabira uabi ginighnisi, biziba
bagha uari batogha uari abisi.
21 Egha dipar onganiba apava onganigha,
pura gumazamiziba isa pamtemin diava
ighiar kurabar arazibagh ami. Egha arazir
kurar maba uaghan kamaghin iti. Ki fomira
ia mikemegha gifa. Egha ki datirighin akar
kamra ua ia migei. Gumazamizir arazir
kabagh amiba, me God Bizibagh Ativamin
Dughiamin aven mangan kogham.
22-23 Ezi Godin Duam arazir aghuir kabar
amuasava en naviba fe: arazir bar igharaz
darazigh ifongezim, bar akongezim, navir
amirizim, dughorir amirazim, gumazibar
akurvagha arazir aghuibar me gami.
Egha guizbangira migia deravira bizibagh
amua, gumazibar asughasusi, egha navir
ghurimin araziba dikabiri. Moses Osirizir
Arazitam arazir kabar anogoroghezir
puvati.
24 Gumazamizir Krais Iesusin gin zuiba,
me navir ghurimin araziba ko biziba bagha
bar ifongezir arazir kuraba inigha, ter ighu-
vimin da gura. Egha dagh afuzima, da are-
megha gifa.
25 Godin Duam ikirimirir aghuim e gan-
ingi. Kamaghin, anarira e ko daruva
en akurvagham.
26 Kamaghin amizi, e pura uarira uan zi-
aba fan kogham. Egh e igharaz darazir nav-
ibagh inivti, me uarir ataran kogham. Egh e
men biziba bagh naviba isian kogham.

6

Bizir manam ni uan navir averiamin an opari, bizir kamnaghira, an otogham

1 Nan adarasi, ian tav arazir kuratam
damighti, ia gumazir Godin Duamin gin
zuiba, ia navir amirizimin arazibar a
damuva, an akuraghti, a uan arazir kuraba
ategham. Kamaghin ia deravira uari bagh
gan, Satan ia gifaraghtima, ia uaghan arazir
kuratam damigham.
2-3 Eghti gumazitam suam, a ziar ekiam
iti, puvati, a ziam pu, egha kamaghin gu-
mazir kam uabira uabi gifari. Ia igharaz
darazir akuragh men osimtiziba ater. Egh
ia kamaghin damuva, guizbangira Kraisin
arazibar gin mangam.
4-5 Gumazamiziba bar, me uari uan arazir
me amibar osimtiziba ateram. Gumaza-
miziba uari uan ingangaribar gan, da de-
ras ti puvati. Gumazamiziba kamaghin
damuva, me uari uan arazibar gan dagh
ifongegh. Egh me uan arazibar gan, egh
gumazir igharazimin arazibara gan dav
kiman marki.
6 Gumazir Godin akam barazim, a uan
bizir aghuitaba an sure gamir gumazim
daning.
7-8 Bizir manam ni uan navir averiamin
anekara, bizir kamnaghira, an otogham.
Gumazitam o amizitam uan navir ghurimin
arazibar gin mangitima, an navir ghurir
kamin dagher kuraba otivtima a bar iku-
vigham. Egh gumazitam o amizitam Godin
Duamin gin mangiti, Godin Duam a damuti,
dagher aghuiba otivtima, a ikirimirir aghuir
zurara itim iniam. Egh ia suam, ia God
gifari, bar puvati. Ia uarira uarigh ifariva,
kamaghin damuan marki.
9 Egh e ingangarim damusi amirvaghan
kogh, dagheba iniamin dughiamin, e
dagher bar aghuiba iniam. Kamaghin
e arazir aghuibar amusi amirvaghan
kogham.
10 Kamaghin amizima, datirighin
dughiam ikiavira iti, e arazir aghuibar
gumazamizir igharaziba bar deravira me
damuam. Egh bizir ekiam, e deravira
gumazamizir nighnizir gavgavim Ekiamin
itibar amuam.

Polin migirigiar abuananaba

11 Ki osirizir osizirir ekiar kaba, ia dar
gari, kar ki uabi uan dafarimin osirizir ak-
aba.*
12-13 Ifavarir gumaziba atiatia kamaghin
nighnisi, "Gumazir igharaziba kamaghin
fogh suam, e nighnizir gavgavim Kraisin ter
ighuvimin iti, egh me pazi e damuam." Ka-
maghin me ian mikarzir mogomebar iniba
aghorasa bar gavgafi. Me ghaze, me ian
mikarzir mogomebar iniba aghoreghti, gu-
maziba bizir kam bagh men ziaba fam. Ezi
gumazir uan mikarzibar iniba aghorezir
kabanagh, uaghan deravira Moses Osirizir
Arazibar gin zuir puvati. Ia oragh. Gu-
mazir kaba ian mikarzir mogomebar iniba
aghorasa bar gavgafi. Me kamaghsua, me

5:21: 1 Ko 6:9, Ef 5:5, Kl 3:6, MAA 22:15 **5:21:** 1 Korin 6:9; Efesus 5:5; Kolosi 3:6; Akar Mogomem 22:15 **5:22-23:** 1 Korin 13:7; Efesus 5:9; Kolosi 3:12; 1 Timoti 1:9; Jems 3:17 **5:24:** Ro 6:6, 13:4, Kl 3:5, 1 Pi 2:11 **5:24:** Rom 6:6; Kolosi 3:5; 1 Pita 2:11 **5:25:** Ro 8:4-5, Ga 5:16 **5:25:** Rom 8:4-5; Galesia 5:16 **5:26:** Fl 2:3 **5:26:** Filipai 2:3 **6:1:** Mt 18:15, 1 Ko 2:15, 4:21, 7:5, 2 Ti 2:25, Hi 12:13, Je 5:19 **6:1:** Matyu 18:15; 1 Korin 2:15; 4:21; 2 Timoti 2:25; Hibru 12:13; Jems 5:19 **6:2-3:** Jon 13:14-15; Rom 12:3; 15:1; 1 Korin 8:2; 2 Korin 3:5; 1 Tesalonika 5:14; 1 Jon 4:21 **6:4-5:** Rom 2:6; 14:12; 1 Korin 3:8; 11:28; 2 Korin 13:5 **6:6:** Ro 15:27, 1 Ko 9:11, 9:14 **6:6:** Rom 15:27; 1 Korin 9:11; 9:14 **6:7-8:** Jop 13:9; Hosea 8:7; Luk 16:25; Jon 3:6; 6:63; Rom 2:6; 8:13; 1 Korin 6:9; 10:12; Jems 3:18 **6:9:** 1 Ko 15:58, 2 Te 3:13, Hi 3:6, 3:14, MAA 2:10 **6:9:** 1 Korin 15:58; 2 Tesalonika 3:13; Hibru 3:6; 3:14; Akar Mogomem 2:10 **6:10:** Ef 2:19, 1 Te 5:15, 1 Ti 6:18, Hi 3:6 **6:10:** 1 Tesalonika 5:15; 1 Timoti 6:18 * **6:11:** Ni akar 1 Korin 16:21in itimin gan. **6:12-13:** Galesia 2:3; 2:14; 5:11; Filipai 3:18

kamaghin ia damigh gumazir igharazibar
damazimin ziar ekiaba iniasa.
14-15 Ezi mikarzir mogomemin inim
aghorir arazim, a pura bizim. Egha
mikarzir mogomemin inim aghorir pu-
vatizir arazim, a uaghan pura bizim. God
e gamizima e gumazamizir igiabar otifi,
kar bizir ekiam. En Ekiam Krais Iesus ter
ighuvimin areme. Ezi ki bizir kam bagha
uan ziam o gumazir igharazitamin ziam
fer puvati. Ki Godin ziamra fe. Iesus ter
ighuvimin areme, ezi tuavir kamin nguazir
kamin araziba nan nighnizimin aremegha
gifa. Egha mati ki uabi ter ighuvimin areme.
Egh ki uam nguazir kamin arazibar gin
mangan kogham.
16 Nighnizir kamin suiragha an gintiziba,
Godin apangkuvim men ikiam. Egh a men
navibar amutima me nimira ikiam. Eghti
gumazamizir kaba, me guizbangira Godin
Israelia.
17 Gumaziba na misoghezi, men duar
kuriba nan mikarzimin iti. Ia bizir kabar
gan suam, ki guizbangin Iesusin ingan-
garir gumazim. Eghti gumazitam uam
osimtizitam na darighan ki aghua.
18 Nan adarasi, en Ekiam Krais Iesusin
apangkuvim ian duaba ko iki. Guizbangira.

6:14-15: Rom 2:29; 6:6; 1 Korin 1:31; 2:2; 2 Korin 5:17; Galesia 5:6; Filipai 3:3; Kolosi 3:11 **6:17:** 2 Ko 1:5, 4:10, 11:23, Ga 5:11, Kl 1:24 **6:17:** 2 Korin 1:5; 4:10; 11:23; Galesia 5:11; Kolosi 1:24

Akinafarir Pol Efesusin Nguibamin Itir Sios Bagha Osirizim O Efesus

Akar faragha zuim

Akinafarir kamin akar mingarim a kamakin, God kamaghin nighnisi, a uan Nguibam ko nguazir kamin ingarizir biziba bar, dar amu da isi Kraisin apengan dar arigham. Eghti Krais biziba bar dar dapanimin ikiam (1:10). Ezi God kamaghin ifonge, a uan gumazamiziba gaghuvkinti, me bar Krais ko poroghiv ikiva navir vamira ikiam.

Ezi akinafarimin aven faragha itir akaba, Pol Godin apangkuvimin migirigiar aviribagh ami. A ghaze, God gumazamizibagh amima, me bar nighnizir gavgavim Kraisin ikiava uari akuvagha, ikizir vamiran gumazamizibar otifi. Iesusin ingangarimin, God ua gumazamiziba inigha, Godin Duam me ganingi. Ezi tuavir kamin me bar fo, me Godin akar dikirizimin bizir mikemeziba, me bar da iniam (1:14).

Egha akinafarimin itir namba 2in akar otevimin, Pol kamaghin migia ghaze, Kraisin adarasi me Krais ko poroghav iti. Kamaghin amizi, me bar navir vamira ikiva, Godin Arazibar gin mangi.

Ezi akinafarir kamin Pol akar isin zuibav gia, kamaghin men akakaghti me fogh suam, me Krais ko poroghav ikia egha ikizir vamiran gumazamizibar oto. A kamaghin mikeme, Godin gumazamiziba, me inivafizir vamiran min oto, ezi Krais mati inivafizir vamiran kamin dapanim. (4:1-16). Ezi uaghan, Godin gumazamiziba mati dipenir mam, ezi Krais, a mati dipenir kamin guarir akinim (2:19-22). Egha Godin gumazamiziba mati amizir mam, ezi Krais mati amizir kamin pam (5:22-32). Ezi akinafarir kamin aven e bar deravira bizir aghuir God uan gumazamizibar amuamibar gari.

E Kraisin poroghav itima, God e gamizi e gumazamizir igiabar otifi

(Sapta 1--3)

1 Ki Pol, God uan ifongiamin gin ghua
Krais Iesusin aposelin ikiasa na misefe. Ia,
Efesusin itir Kraisin adarasi, ia Krais ko
poroghav ikia deraghavira an gin zui. Ki ia
bagha akinafarir kam osirigha anemadi.
2 Ki kamaghsua, God en Afeziam ko
Ekiam Krais Iesus, aning apangkuvim ko
navir amirizim ia daningam.

E Krais Iesusin poroghav itima, God uan Nguibamin itir bizir aghuiba bar da isava e ganidi

3 E Krais Iesusin poroghav iti, ezi tuavir
kamin God deravira e gamua en duabar
akurvaghasa uan Nguibamin otivir bizir
aghuiba e ganidi. Kamaghin, e God
minamam, a en Ekiam Krais Iesusin
Afeziam ko an God.
4-5 Dughiar God tighar nguazir kamin
ingaramim, a kamaghin ifonge, e a baghvira
itir gumazamizibar ikiva, an damazimin
arazir kuratam ikian kogham, egha a
fomira e ginaba. Egha ghaze, e Krais
ko poroghiv iki, egh tuavir kamin e an
gumazamizibar min otogham. A fomira
bar e gifongegha e ginabagha ghaze, a Krais
Iesusin ingangarimin tuavimin e damighti,
e an boribar otivigham. God uan bar
akongezir arazim ko uan ifongiamin gin
ghua bizir kam gami.
6 A ifongezir Otarimin ziamin, a bar pura
bizir aghuimin min uan apangkuvim isa e
ganingi. Kamaghin e apangkuvir bar ekiar
kam ginighnighiva, Godin ziam fam.
7-8 E fo, Kraisin ovevemin God uam e
inigha en arazir kuraba gin amada. Godin
apangkuvim guizbangira bar ekevegha
izifa. Kamaghin a uan apangkuvim e
gufusfuzima an e girava, fofozir aghuim
ko nighnizir aghuim e ganidi.
9 God fomira uan ifongiamin gin ghua,
Kraisin ingangarimin tuavimin uan
nighnizir mogomem azenim darighasa
nighniki. Ezi datirighin an nighnizir
mogomer kam a en akazi an azenan oto.
10 Godin nighnizir kam a kamakin, a in-
garizir biziba bar dar amuti da mangiva
dughiar a inabazimra a da isi Kraisin apen-
gan dar arigham. Overiamin itir biziba ko
nguazimin itir biziba sara bar. Eghti Krais
biziba bar dar dapanimin ikiam.

1:1: Ap 18:19-21, 19:1, Ro 1:1, 1:7, 1 Ko 1:1, Kl 1:1 **1:1:** Aposel 18:19-21; 19:1; Rom 1:1; 1:7; 1 Korin 1:1; Kolosi 1:1 **1:2:** 2 Ko 1:2, Ga 1:3, Kl 1:2, Ta 1:4 **1:2:** 2 Korin 1:2; Galesia 1:3; Kolosi 1:2; Taitus 1:4 **1:3:** Ef 2:6 **1:3:** Efesus 2:6 **1:4-5:** Jon 1:12; 15:16; 17:24; Rom 8:28-30; 2 Korin 6:18; Galesia 4:5; Efesus 5:27; Kolosi 1:22; 2 Tesalonika 2:13; 2 Timoti 1:9; Jems 2:5; 1 Pita 1:2 **1:6:** Mt 3:17, Jo 3:35, Ro 3:24, 5:15, Kl 1:13 **1:6:** Matyu 3:17; Jon 3:35; Rom 3:24; 5:15; Kolosi 1:13 **1:7-8:** Aposel 20:28; Efesus 2:7; Kolosi 1:14; 1:20; Hibru 9:12; 1 Pita 1:18-19 **1:9:** Ro 16:25, Ef 3:4, 3:9-11, Kl 1:26, 2 Ti 1:9 **1:9:** Rom 16:25; Efesus 3:4; 3:9-11; Kolosi 1:26; 2 Timoti 1:9 **1:10:** 1 Ko 3:22-23, Ga 4:4, Fl 2:9-10, Kl 1:16, 1:20, Hi 1:2, 1 Pi 1:20 **1:10:** 1 Korin 3:22-23; Galesia 4:4; Filipai 2:9-10; Kolosi 1:16; 1:20; Hibru 1:2; 1 Pita 1:20 **1:11:** Ro 8:17, 8:28-29, Kl 1:12, Ta 3:7, Je 2:5, 1 Pi 1:4 **1:11:** Rom 8:17; 8:28-29; Kolosi 1:12; Taitus 3:7; Jems 2:5; 1 Pita 1:4

11 God uan ifongiam ko nighnizimin gin ghua, bizibagh amima da otifi. A
faraghavira uan nighnizimin gin ghua, e
Krais ko porogh an gumazamizibar min
ikiasa, an e amisefe.
12 E Judaba, e faraghavira Krais mizuava
an gin zuir gumazamiziba, e Godin ziar
ekiam bar a pirafam.
13 Ezi ia Kantrin Igharazibar Gumazamiz-
iba uaghan, ia guizin akam baraghizima
God ia gamizi ia an gumazamizibar otifi.
Akar aghuir kamra kara: God ian akurvasi.
Ia nighnizir gavgavim Kraisin itima God
uan Duam ia gati. Kamaghin me fogh suam,
ia an gumazamizibara. Kar Godin Duar a
fomira akar dikirigha amizim.
14 E Godin Duam inigha gifa, kamaghin
e bar fo, e bizir God akar dikirizimin uan
gumazamizibav kemeziba, e bar da iniam.
Bizir kamin e fo, God uan gumazamizibar
amighti me guizbangira firighiregham. Ka-
maghin e Godin ziar ekiam bar a pirafam.

*Pol God ko migia ghaze, God fofozim Efe-
susin sios daningam*

15 Ki fo, God bizir kabanang gami, ezi ki
orazi, ia nighnizir gavgavim Ekiam Iesusin
ikiava, Godin gumazamiziba bar me gi-
fonge,
16 kamaghin amizi, ki zurara ia
ginighnigha God ko migia ia bagha God
minabavira iti.
17 Egha ki Godin azangsisi, en Ekiam Krais
Iesusin God, Afeziar ziar ekiam itim, ki an
azangsigha ghaze, a uan Duam ia danighti
a ia damuti, ia fofozir aghuim iniam. Eghti
Godin Duam uan guizin akam ian akaghti,
ia deragh Godra fogham.
18 Ki kamaghin Godin azangsisi, ian
nighnizim kuighirighti ia Godin angazan-
garimin ganam. Egh ia kamaghin fogham,
God ian diazima bizir aghuir ia fogha
iniamiba bagha mizuai iti. Egh kamaghin
fogham, bizir aghuir God uan gumazamiz-
ibar aningamiba, da bar ekevegha pin ko.
19-20 Egh ia kamaghin fogham, e nighnizir
gavgavim Godin itir darasi, an gavgavim
zurara en navibar aven ikia ingara en
akurvasi. Gavgavir kam, guizbangira
bar ekevezi, e guizbangira an gavgavim
tuisighiva avegham. Gavgavir en aven
ingarir kamra, dughiar Krais ovengezimin,
God gavgavir kamin Krais gamizi, a ua
dikafi. Egha a inigha uan Nguibamin ghua a
isa uan agharir guvimin amadaghan anefa.
21 Kamaghin Krais Godin Nguibamin ikia
egha duar gavgaviba itiba bar, ko gumazir
dapaniba, ko gavmanin gumaziba, ko atriv-
iba, a bar men gavgavibagh afiragha me
gatifa. Egha Ziar Krais uan ingangarim
bagha inizim a ziar manaba, manaba bar
dagh afira, dughiar kamin ziaba ko dughiar
tighar izamimin ziaba bar.
22 God biziba bar dagh amizima da
Kraisin apengan iti. Egha a gamizi, a sios
bagha biziba bar dar dapanimin oto.
23 Sios mati Kraisin namnam. Ezi Krais
biziba bar dar aven ikia bar dagh izifa. Egha
Krais uan siosin aven ikia bar a gizifa.

2

*E gumazamizir ariaghireziba, God e
gamizi e Krais ko angamira iti*

1 Ia fomira Godin akam barazi puvatigha
arazir kurabagh amuava, kamaghin ian du-
aba guizbangira aremezi moghin iti, mati
gumazamizir ariaghireziba.
2 Faragha zuir dughiamin, ia nguazir
kamin arazir kurabar gin zui. Egha ia duar
kurar overiamin itibar atrivim, ia an akam
baregha an gin zui. Duar kurar kam, gu-
mazamizir Godin akam barazi puvatizibar
navir averiabar aven ingari.
3 Fomira e bar moghira men min ami,
egha uan navir ghurimin ifongiamin gin
zui. E uan inivafizir agorogem ko uan
nighnizir kurabar gin zui. Dughiar kamin e
nguazimin itir gumazamizibar min amima,
kamaghin God bar en arazir kuraba bagh
ivezir kuram e daningasa nighnizim gami.
4-5 Guizbangira, en arazir kuraba e gamizi
en duaba guizbangira aremezi moghin iti,
mati gumazamizir ariaghireziba. Ezi God
bar e gifongezi, an apangkuvir dafam bar
e avara. Kamaghin an e gamizi e Krais ko
angamira iti. Ezi God uan apangkuvimin
tuavimra, a en akura.

1:13: 2 Ko 1:22, 6:7, Ef 4:30, Kl 1:4-6 **1:13:** 2 Korin 1:22; 6:7; Efesus 4:30; Kolosi 1:4-6 **1:14:** Lu 21:28, Ro 8:23, 2 Ko 1:22, 1 Pi 2:9 **1:14:** Luk 21:28; Rom 8:23; 2 Korin 1:22; 1 Pita 2:9 **1:15:** Kl 1:4 **1:15:** Kolosi 1:4 **1:16:** Fl 1:3-4, Kl 1:3, 1 Te 1:2 **1:16:** Filipai 1:3-4; Kolosi 1:3; 1 Tesalonika 1:2 **1:17:** Kl 1:9 **1:17:** Kolosi 1:9 **1:18:** Ap 26:18, Ef 2:12, 4:4, Kl 1:12 **1:18:** Aposel 26:18; Efesus 2:12; 4:4; Kolosi 1:12 **1:19-20:** Onger Akaba 110:1; 2 Korin 13:4; Efesus 3:7; Kolosi 1:11-16; 1:29; 2:10-12; 3:1; Hibru 1:3 **1:21:** Ro 8:38, Fl 2:9-10, Kl 2:10, 2:15, Hi 1:4 **1:21:** Rom 8:38; Filipai 2:9-10; Kolosi 2:10; 2:15; Hibru 1:4 **1:22:** Sng 8:6, Mt 28:18, Kl 1:18, Hi 2:7 **1:22:** Onger Akaba 8:6; Matyu 28:18; Kolosi 1:18; Hibru 2:7 **1:22:** Kolosi 1:18 **1:23:** Ro 12:5, Ef 4:10, 4:15, Kl 2:9, 3:11 **1:23:** Rom 12:5; Efesus 4:10; 4:15; Kolosi 2:9; 3:11 **2:1:** Ef 4:18, Kl 1:21 **2:1:** Efesus 4:18; Kolosi 1:21 **2:1:** Kolosi 2:13 **2:2:** Jo 12:31, Ef 5:6, 6:12, Kl 1:21, 3:6-7, Ta 3:3 **2:2:** Jon 12:31; Efesus 5:6; 6:12; Kolosi 1:21; 3:6-7; Taitus 3:3 **2:3:** Ro 5:12, Ga 5:16, Kl 3:6, Ta 3:3, 1 Pi 4:3 **2:3:** Rom 5:12; Galesia 5:16; Kolosi 3:6; Taitus 3:3; 1 Pita 4:3 **2:4-5:** Lu 15:24, 15:32, Ap 15:11, Ro 5:6-10, 6:4-5, 6:13, 10:12, Ef 1:7, 2:1, 2:7, Kl 2:12-13 **2:4-5:** Luk 15:24; 15:32; Aposel 15:11; Rom 5:6-10; 10:12; Efesus 1:7; 2:7 **2:6:** Ef 1:20, Kl 2:12 **2:6:** Efesus 1:20; Kolosi 2:12

6 A kamaghsua, e Krais Iesus ko Godin
Nguibamin atrivimin ikiam. Kamaghin an
e gamizi e Krais ko poroghav ikia, a ko ua
dikafi.
7 A kamaghsua, a uan apangkuvir bar
dafam, tighar izamin dughiabar gumaza-
miziba bar men akaghasa. Eghti me fogh
suam, a Krais Iesusin ingangarimin tu-
avimin a bar me gifonge. Kamaghin an
arazir aghuir kamin e gami.
8-9 Ia nighnizir gavgavim Godin itima, a
uan apangkuvimin tuavimra ian akurvasi.
Kar ia uari amizir puvatizir bizim. Puvati.
God pura ia ganingi. Kar ian ingarimin
ivezim puvati. Kamaghin bizir kam bagh
gumazitam uabi uan ziam fan marki.
10 God fomira e bagha, ingangarir aghuir
e gin damuamiba, a dagh nighnigha da ati.
A kamaghsua, e ingangarir kabar amuasa,
egha kamaghin an e gamizi, e Krais Iesus
ko poroghav ikia datirighin gumazamizir
igiabar otifi.

*Krais apanim gamir arazim a givazi, Juda-
aba ko Kantrin Igharazibar Gumazamiziba
ikizir vamiran iti*

11 Ia Kantrin Igharazibar otivir gumaziba,
ia kamaghin fo, Judaba, uan gumazibar
mikarzir mogomebar iniba aghori. Egha
me kamaghin ia dibori, ia gumazir mikarzir
mogomebar iniba aghorir puvatiziba.
Arazir kam kamakin, gumaziba uari uan
mikarzir mogomebar iniba aghori. Eghti
ia deravira nighnigh, ia fomira Kantrin
Igharazibar Gumazamizibar min ike.
12 Egha dughiar kam ia Kraisin saghon
iti. Ia Israelin gumazamizibar azenan iti,
kamaghin ia nguibar igharazibar gumaza-
mizibar min iti. God uan adarazi ko akam
akirigha, uan gumazamiziba Akar Dikirizir
Gavgavim me ganingi. Ezi ia Akar Dikirizir
Gavgavir kamin aven itir puvati. Ia nguazir
kamin ikiava God gifozir puvati, egha bizir
aghuir mizuai iti tam itir puvati.
13 Ia faragha saghon iti, ezi datirighin
Kraisin ghuzim ia ruegha ian akua izezi,
ia Krais Iesus ko poroghav ikia, Godin
boroghin iti.
14 Krais uabi e gamizi e navir amirizim
ikiava deravira uari inigha iti. Fomira Jud-
aba ko Kantrin Igharazibar Gumazamiz-
iba uarir apanim gami. Ezi arazir kam a
divazimin min men tongin ikia me abiki. Ezi
Krais uan ovevemin tuavimin divazir kam
anekariaghatigha egha apanir arazir kam
agifa. Ezi Judaba ko Kantrin Igharazibar
Gumazamiziba ikizir vamiram oto.
15 Krais, Moses Osirizir Araziba, ko
Akar Gavgaviba, ko bizir a damuasa e
mikemeziba sara, bar da gifa. A ghaze, a
kamaghin damigh, ikizir pumuning damuti,
aning a ko porogh ikiva ikizir igiar vamiran
otogham. A tuavir kamin an e gamizi e
navir vamira iti.
16 Krais ter ighuvimin aremegha tuavir
kamin ikizir pumuning gamizi aning ikizir
vamiran oto. Egha uam aning inigha God
bagha ize. Egha an ovever tuavir kamra me
uarir apanim gamir arazim anegifa.
17 Kamaghin Krais izeghava Akar Aghuim
gumazamiziba bar me mikira ghaze,
ia navir vamira iki. A, gumazamizir
Godin saghon itiba ko gumazamizir Godin
boroghin itiba bar, Akar Aghuim me mikiri.
18 Kamaghin Kraisin ingangarimin
tuavimra e bar, Judaba ko Kantrin
Igharazibar Gumazamiziba, Godin Duam
en akurvazima e uari akuvagha Afeziamin
boroghin izi.

*E Kraisin adarasi, e mati Godin
Dipenimra*

19 Kamaghin amizi, datirighin ia Kantrin
Igharazibar Gumazamiziba, ia ua kam-
aghin nighnighan marki suam, ia nguibar
igharazibar gumazamiziba o nguibaba pu-
vatizir gumazamiziba. Puvati. Ia Godin
adarazi ko uaghara ghu, egha uaghan Godin
gumazamizibar tongin itir marasi.
20 Ia uaghan mati God ingarizir dipenimin
min iti. Gumazim dipenim ingarasa ter
akiniba kuazizi moghin, God aposelba ko
uan akam inigha izir gumazibav sevezi me
tuivigha ingangarim gami. Ezi Krais Iesus,
a uabi dipenir guarimin min iti.

2:7: Ef 1:7 **2:7:** Efesus 1:7 **2:8-9:** Jon 4:10; Rom 3:20; 3:27; 4:2; 4:16; 10:14-17; 1 Korin 1:29-31; Filipai 1:29; 2 Timoti 1:9; Hibru 6:4 **2:10:** 1 Ko 3:9, 2 Ko 5:5, 5:17, Ef 4:24, Ta 2:14 **2:10:** 1 Korin 3:9; 2 Korin 5:5; 5:17; Efesus 4:24; Taitus 2:14 **2:11:** Ro 2:28-29, 1 Ko 12:2, Ef 5:8, Kl 1:21 **2:11:** Rom 2:28-29; 1 Korin 12:2; Efesus 5:8; Kolosi 1:21 **2:12:** Ro 9:4, 9:8, Ga 4:8, Ef 4:18, Kl 1:21, 1 Te 4:5, 4:13 **2:12:** Rom 9:4; 9:8; Galesia 4:8; Efesus 4:18; Kolosi 1:21; 1 Tesalonika 4:5; 4:13 **2:13:** Ga 3:28, Ef 2:17, Kl 1:20 **2:13:** Galesia 3:28; Efesus 2:17; Kolosi 1:20 **2:14:** Ais 9:6, Mai 5:5, Jo 16:33, Ap 10:36, 1 Ko 12:13, Kl 1:20, 2:14 **2:14:** Aisaia 9:6; Maika 5:5; Jon 16:33; Aposel 10:36; 1 Korin 12:13; Kolosi 1:20; 3:15 **2:15:** 2 Ko 5:17, Ga 6:15, Ef 4:24, Kl 1:20-22, 2:14, 2:20 **2:15:** 2 Korin 5:17; Galesia 6:15; Efesus 4:24; Kolosi 1:20-22; 2:14 **2:16:** Sek 9:10, Ro 6:6, 8:3, Kl 1:20, 2:14 **2:16:** Kolosi 1:20; 1:22; 2:14 **2:17:** Ais 57:19, Sek 9:10, Ap 2:39, Ro 5:1 **2:17:** Aisaia 57:19; Sekaraia 9:10; Aposel 2:39; Rom 5:1 **2:18:** Ro 5:2, 1 Ko 12:13, Ef 3:12, Hi 4:16, 1 Pi 3:18 **2:18:** Rom 5:2; 1 Korin 12:13; Efesus 3:12; Hibru 4:16; 1 Pita 3:18 **2:19:** Ga 6:10, Ef 3:6, Fl 3:20, Hi 12:22-23 **2:19:** Efesus 3:6; Filipai 3:20 **2:20:** Mt 16:18, 1 Ko 3:9-11, Ga 2:9, MAA 21:14 **2:20:** Matyu 16:18; 1 Korin 3:9-11; Galesia 2:9; Akar Mogomem 21:14 **2:21:** 1 Ko 3:16-17, 2 Ko 6:16, Ef 4:15-16, Kl 2:19 **2:21:** 1 Korin 3:16-17; 2 Korin 6:16; Efesus 4:15-16; Kolosi 2:19

21 Dipenir guarim a dipenir agharim bar
a gupuzi moghin, Krais bar e isafuragha e
gamima e aghua, ghuava God baghavira itir
dipenimin oto.
22 Ia uaghan Krais ko poroghav iti, ezi God
igharaz darazi ko ia isafuragha ia gamizi, ia
guizin Godin Dipenimin min oto. Ezi Godin
Duam dipenir kamin aven iti.

3

Pol Kantrin Igharazibar Gumazamizibar tongin Akar Aghuim akunamin ingangarim gami

1 God guizbangira deravira ia gami. Ezi
bizir kam bagha ki Pol, ki Krais Iesusin in-
gangarim gamua egha ia Kantrin Igharaz-
ibar Gumazamiziba ian akurvagha, kam-
aghin ki kalabusin iti. Egha ki ia bagha God
ko migei.
2 Ia ti oreghama, God apangkuvim ikia ia
bagha ingangarir kam na ganingi.
3 Egha God uan nighnizir mogomem
azenan anekagha na gamizi, ki a gifo. Ki
mong an gun osiri,
4 eghti ia migirigiar ki osirizibar gan fogh
suam, Krais amizir ingangarimin nighnizir
mogomem, ki bar a gifo.
5 Faragha zuir dughiaba, God gumaza-
miziba nighnizir mogomer kamin me
mikemezir puvati. Ezi datirighin God uan
Duamin tuavimin uan aposelin a baghavira
itiba ko an akam inigha izir gumazibar
akazi an azenim giri.
6 Nighnizir mogomer kam a kamakin:
Akar Aghuimin aven Kantrin Igharazibar
Gumazamiziba ko Judaba uaghara, God
uan bizir aghuiba isa bar moghira me
ganidi. Me uari ko ikia mati inivafizir
vamiran aven iti. Me bar moghira, Krais
Iesusin ingangarimin tuavimin, bizir God e
bagha akam akiriziba e da iniam.
7 Godin apangkuvimin tuavimin, a bizir
aghuir kam pura na ganingi, egha a na
gamizi an gavgavim nan aven ingari, ezi ki
Akar Aghuimin ingangarir gumazimin oto.
8 Ki, Godin gumazamizibar abuan itir gu-
mazim, ki bar men gin iti. Ezi God bar nan
deragha Kantrin Igharazibar Gumazamiz-
iba Akar Aghuim akunasa ingangarir ekiar
kam na ganingi. Akar Aghuir kam, a Kraisin
bizir aghuibar gun migei. Bizir aghuir kaba,
gumazamiziba dagh nighnigh da tuisighiva
avegham.
9 God biziba bar dar ingari, egha faragha
zuir dughiaba uan nighnizir mogomem
men ghuara. Egha iza datirighin a uan
nighnizir mogomem aghurasa, ingangarir
kam na ganingi, eghti ki gumazamiziba bar
me damuti me God damuamin araziba bar
dagh fogham.
10 God kamaghsua, datirighin dughiar
kam a uan sios damuti, sios, enselba ko
duar gavgavir overiamin itibar amuti, da an
fofozir aghuimin tuavir aviribagh fogham.
11 God fomira bizir kam damuasa
nighnigha datirighin en Ekiam Krais Iesusin
ingangarimin an a gamizi an oto.
12 E Krais ko poroghav ikia nighnizir
gavgavim an ikia, tuavir kamin e Godin
boroghin mangasa gavgavigha, atiatir pu-
vati.
13 Ki pamtem ia gakaghori, ia osimtizir
ki ia bagha aterir kam, ia a ginighnigh
osiman marki. Guizbangira ki ian dabirabir
aghuarim bagha osimtizir kam ateri.

Pol Efesusin nguibamin itir sios bagha God ko migei

14 Ki bizir Afeziam amizir kabagh
nighnigha, an damazimin uan tevimning
apiri.
15 A uan Nguibamin itir ikiziba ko
nguazimin itir ikiziba bar, a bar men
Afeziam. Egha vaghvagha ziaba me gariki.
16 Ezi ki bizir kam bagha Godin
azangsigha ghaze, God bizir aghuir an
Nguibamin otivi taba ia daning, eghti an
Duam gavgavim ia daningti, ian navir
averiaba gavgavigham.
17 Ki kamaghin Godin azangsisi, ian
nighnizir gavgavimin tuavimin Krais
zurara ian navir averiabar ikiam. Eghti
igharaz darazigh ifongezir arazim, a
ian navir averiabar aven iki gavgavigh
ia damuti, ia tuivigh gavgavigh, mati
nguazim temer bibar suirazi temem tugha
gavgavigha aghui.
18 Egh ia Godin gumazamizir igharaz-
iba ko, gavgavim iniva deravira fogham,
Krais gumazamizibagh ifongezir arazim

2:22: 1 Pi 2:5 **2:22:** 1 Pita 2:5 **3:1:** Ef 4:1, Fl 1:7, 1:13, Fm 1, 9 **3:1:** Efesus 4:1; Filipai 1:7; 1:13; Filemon 1:1; 1:9 **3:2:** Kl 1:25 **3:2:** Kolosi 1:25 **3:3:** Ef 1:9-10, Kl 1:26 **3:3:** Efesus 1:9-10; Kolosi 1:26 **3:4:** Kolosi 1:26-27 **3:6:** Ga 3:14, 3:28-29, Ef 2:13-19 **3:6:** Galesia 3:14; 3:28-29; Efesus 2:13-19 **3:7:** Kl 1:23-25 **3:7:** Kolosi 1:23-25 **3:8:** 1 Ko 15:9-10, Ga 1:16, Ef 1:7, Kl 1:27, 1 Ti 1:13-15 **3:8:** 1 Korin 15:9-10; Galesia 1:16; Efesus 1:7; Kolosi 1:27; 1 Timoti 1:13-15 **3:9:** Ro 16:25, 1 Ko 2:7, Ef 1:9, Kl 1:16, 1:20, Hi 1:2 **3:9:** Rom 16:25; 1 Korin 2:7; Efesus 1:9; Kolosi 1:16; 1:20; Hibru 1:2 **3:10:** Ro 8:38, 11:33, Ef 1:21, 1 Pi 1:12 **3:10:** Rom 8:38; 11:33; Efesus 1:21; 1 Pita 1:12 **3:12:** Jo 14:6, Ro 5:2, Ef 2:18, Hi 4:16 **3:12:** Jon 14:6; Rom 5:2; Efesus 2:18; Hibru 4:16 **3:13:** Kl 1:24 **3:13:** Kolosi 1:24 **3:15:** Ef 1:10, Fl 2:9-11 **3:15:** Efesus 1:10; Filipai 2:9-11 **3:16:** Ro 9:23, 2 Ko 4:16, Fl 4:19, Kl 1:11, 1:27 **3:16:** Rom 9:23; 2 Korin 4:16; Filipai 4:19; Kolosi 1:11; 1:27 **3:17:** Jo 14:23, Ef 2:22, Kl 1:23, 2:7 **3:17:** Jon 14:23; Efesus 2:22; Kolosi 1:23; 2:7 **3:18:** Jon 1:16; Efesus 1:18; 1:23; Kolosi 2:2; 2:9-10

bar ekevegha, bar pin ghuavanaga, bar ru-
arvagha, bar vin uaghiri.
19 Guizbangira Krais gumazamizibagh
ifongezir arazim a gumazamizibar fofozim
bar a gafira. Eghti ia guizbangira arazir kam
gifogham. Eghti bizir aghuir God gizivaziba,
uaghan bar ia gizivagham.
20 Godin gavgavim en navir averiabar in-
gari, ezi gavgavir kam bar en nighnizibagh
afira. Bizir God damuasa e an azangsiziba,
o bizir God damuasa e nighniziba, da mati
pura biziba, an gavgavim bar dagh afira.
21 Kamaghin dughiaba bar, e siosin aven
itir gumazamiziba Krais Iesus ko poroghiv
iki, zurazurara ziar ekiam a daning mam-
aghira ikiam! Bar guizbangira.

E mati Kraisin inivafizimin min iti, kamaghin e Godin Arazibar gin mangam

4

(Sapta 4--6)

E Kraisin adarasi, e Kraisin inivafizimin min iti

1 Ki Pol, ki Ekiamin ingarim gamua, ka-
maghin ki kalabuziamin iti. Ki fo, God ian
diagha ghaze, ia an arazir bar pin itibar gin
mangi. Kamaghin, ki mighighavira ia migia
ghaze, ia bar deraghvira Godin arazir kabar
girara mangi.
2 Ia igharaz darazir apengan iki, men
asughasugh, egh dughorir amirazimin iki,
osimtizir me ia gariziba da ateriva, tuavir
kamin bar me gifongegh.
3 Godin Duam e gamima e navir amirizim
iti. Egha tuavir kamin an arazir navir
vamiran ikiamim e ganingi. Ezi arazir kam
benimin min e ikegha gavgavizi e ikizir
vamiran iti. Kamaghin amizi, ia arazir
kamin suiragh gavgafigh.
4 E fo, e uari inigha inivafizir vamiran
min iti. Ezi Godin Duar vamira iti. Ezi
kamaghira, God ian diagha ghaze, bizir
vamira ia a daningam, eghti ia a baghvira
mizuamam.
5 En Ekiar vamira iti. Ezi nighnizir gav-
gavir arazir vamira iti. Ezi rurir arazir
vamira iti.
6 Ezima Godin vamira iti. A bar moghiram
en Afeziam. A gumazamiziba bar me gati-
vagha men tongin ingara egha men aven iti.
7 E fo, Krais vaghvagha bar en apangkufi.
Egha kamaghira uan apangkuvir ekiamin
abaragha an mirara, a bizir bar aghuim
vaghvagha e ganingi.
8 Godin Akinafarim kamaghin mikeme:

"A bar pin ghuavanabogha,
kalabuziar gumazir avirim inizi,
me a ko ghue.
Egha bizir bar aghuiba
pura gumazamizibagh aningi."

9 Akar kam, "A ghuavanabo," a kamaghin
en akazi e fo, Krais a faragha nguazir bar vin
mar itim giraghu.*
10 Egha gumazir faragha iraghuzir kam, a
uaghan pin ghuavanaga, uabi isi biziba bar
dagh izivaghasa, kamaghin an overiar bar
pin itimin ghuavanabo.
11 Gumazir kamra a "bizir bar aghuiba
pura gumazamizibagh aningi." A bizir
aghuir kaba me ganingi, marazi an aposelin
ingangarim me ganingi. Marazi, a Godin
akam inigha izir gumazimin ingangarim
me ganingi. Marazi, a Godin Akar Aghuim
akunamin ingangarim me ganingi, marasi,
a Godin gumazamizibar ganamin ingan-
garim me ganingi, egha marasi, gumaza-
miziba God ifongezir arazibar men sure
damuamin ingangarim me ganingi.
12 Krais kamaghin ifonge, e Godin gu-
mazamiziba a en akuraghti e a bagh ingan-
garir aghuibar amuam. Eghti kamaghin
e Kraisin inivafizimin otogh gavgavigh de-
ravira ikiam. Kamaghin a bizir aghuir kaba
e ganingi.
13 Eghti ingangarir kam mamaghira
iki mangiti en nighnizir gavgavim bar
gavgavighti bizir kam e damuti e bar
moghira navir vamira ikiamin arazim
inigh, egh Godin Otarim guizbangira bar a
gifogham. Kamaghin damighti e Kraisin gin
zuir dararir kamin aven, e tugh gavgavigh

3:20: Ro 16:25, 1 Ko 2:9, Kl 1:29 **3:20:** Rom 16:25; 1 Korin 2:9; Kolosi 1:29 **3:21:** Ro 11:36, 16:27, Hi 13:21 **3:21:** Rom 11:36; 16:27; Hibru 13:21 **4:1:** Ef 3:1, Fl 1:27, Kl 1:10, 1 Te 2:12, Fm 1, 9 **4:1:** Efesus 3:1; Filipai 1:27; Kolosi 1:10; 1 Tesalonika 2:12; Filemon 1:1; 1:9 **4:2:** Ap 20:19, Ga 5:22-23, Kl 3:12-13 **4:2:** Galesia 5:22-23; Kolosi 3:12-13 **4:3:** Kl 3:14-15 **4:3:** Kolosi 3:14-15 **4:4:** Ro 12:5, 1 Ko 12:4, 12:11-12, Ef 1:18, 2:16-18 **4:4:** Rom 12:5; 1 Korin 12:4; 12:11-12; Efesus 1:18; 2:16-18 **4:5:** Jo 10:16, 1 Ko 1:13, 2 Ko 11:4, Ga 3:27-28, Hi 6:6 **4:5:** Jon 10:16; 1 Korin 1:13; 2 Korin 11:4; Galesia 3:27-28 **4:6:** Ro 11:36, 1 Ko 12:6 **4:6:** Rom 11:36; 1 Korin 12:6 **4:7:** Ro 12:3, 12:6, 1 Ko 12:11 **4:7:** Rom 12:3; 12:6; 1 Korin 12:11 **4:8:** Sng 68:18, Kl 2:15 **4:8:** Onger Akaba 68:18; Kolosi 2:15 **4:9:** Jo 3:13 **4:9:** Jon 3:13 * **4:9:** Fofozir gumazir maba, akar kam giragha ghaze, "A faragha nguazir kam bar an vin izaghiri." **4:10:** Hi 4:14, 9:24 **4:10:** Hibru 4:14; 9:24 **4:11:** Ro 12:7, 1 Ko 12:28, 2 Ti 4:5 **4:11:** Rom 12:7; 1 Korin 12:28; 2 Timoti 4:5 **4:12:** 1 Ko 12:7, Ef 1:23, 2 Ti 3:17 **4:12:** 1 Korin 12:7; Efesus 1:23; 2 Timoti 3:17 **4:13:** 1 Ko 14:20, Kl 1:28, 2:2 **4:13:** 1 Korin 14:20; Kolosi 1:28; 2:2 **4:14:** Ais 28:9, 1 Ko 14:20, 2 Ko 2:17, Hi 13:9 **4:14:** Aisaia 28:9; 1 Korin 14:20; 2 Korin 2:17; Hibru 13:9

aghung mangi, gumazir aruabar avaghiva
e guizbangira Kraisin min otogham.
14 E ua boribar min ikian kogham. Ia
fo, gumazir ifavariba, me gumazamizibagh
ifara me gamima me tuavir kurabar zui.
Eghti men migirigiar ifavariba uaghan ia
munamangan kogham, mati ongarim ko
aminim kurim givai.
15 E men migirigiar ifavariba baraghan
kogham. E igharaz darazigh ifongezir
arazim damuva guizin akabar me
mikimam. Egh e Kraisin mirara aghungiva
a ko poroghiv ikiti a en dapanimin ikiam.
16 A en dapanimin itima en soroghafariba
ko damaziba ko inivafizimin bizir maba
sara dar min iti. Egha an e gamima e
inivafizimin aven bar uari isavsuira. Ezi
mati inivafizimin aven itir tevir agiriba ko
aghariba uari isavsuighizi moghin, an e
gamima e uari isavsuiki, egha bar uarigh
ifongezir arazim gami. E vaghvagha uan
ingangarir aghuim gamua, kamaghin ini-
vafizir kam uabi aghua ghua gavgafi.

Kraisin adarazi arazir igiabar gintigh

17 Kamaghin amizi, ki Ekiamin ziamin
akar mam pamtem kamaghin ia mikimasa.
Ia uam gumazir Ekiam gifozir puvatizibar
arazibar gintighan marki. Men nighniziba,
mingariba puvati.
18 Egha men nighniziba mati me
mitatemin iti. Egha me fofoziba bar pu-
vatigha men naviba bar gavgafi, kamaghin
me Godin ikirimirimin azenan iti.
19 Me arazir kurabagh amuavira ikiava
datirighin uam aghumsiziba puvati. Me
bar uari isa arazir kurabagh anigh arazir
mizirizir avirir igharazibar amusi bizitam
men suiraghan kogham.
20 Ezi ki ghaze, ia Kraisin guizin akam
baraghizir dughiamin, me bizir kurar
kabar ian sure gamizir puvati.
21 Ia guizbangira Kraisin akam baregha
gifa. Ezi ia an gin zuir darasi, me guizin
akamin ian sure gamigha gifa. Guizin akar
kam, a Iesusin aven iti.
22 Ia fomira uan navir ghuribar arazibar
gin zuima da ia gamima ia arazir ifavariba
ko arazir kurabar amuasa navim dikavava,
ia gasighasisi. Ezi datirighin ia navir ghurim
ateghiva mati gumazim korotiar ghurim
sue.
23 Ian nighniziba ko navibagh ighighiregh
bar igiabar otifigh.
24 Ia navir igiaba inigh mati gumazim
korotiar igiam aru. God uabi navir igiar ian
aven itibagh amizi ia an min otifi. Eghti gu-
mazamiziba bar ian gan fogham, ia Godin
damazimin deragha a baghavira iti.
25 Kamaghin ia ifavarir arazim atakigh. E
bar moghira Kraisin inivafizimin soroghafariba ko an bizibar min iti. Kamaghin
amizima, ia bar moghirama guizin akabar
gumazamizir igharazibav kim.
26 Ia atariva, uari bagh gan egh arazir
kuratam damighan kogham. Ian adarim
ikivira ikiti aminim piran marki.
27 Ian adarim zuamira givaghan koghti,
kamaghin ia Satan bagh tiam kuighti a ian
nighnizibagh asighasigham. Ia kamaghin
damuan marki.
28 Okimakiar gumaziba uam okiman
marki. Me uari uan dafaribar ingangarir
aghuibar amu. Egh uaghan gumazamizir
onganarazibar akurvaghsi, ingariva
bizitaba inigh me daning.
29 Eghti akar mizirizir kuraba ian
akabar otivan marki. Ia gumazamizibar
akurvaghamin akabara mikim. Akar
aghuir igharaz darazi gavgavim me
daningamibara, da ian akabar otiv. Egh
akar ia migeir kaba, da gumazamizir ia
barazibar akurvagham.
30 Eghti ia Godin Duam osimtizim
a daningan marki. Ia fo, God ia an
gumazamizibar otivasa, a uan Duam ia
ganingi. Eghti a ian akaghti ia fogh suam,
ia guizbangira an gumazamizibara, egh
dughiar a uam ia iniamimin a ia damighti
ia bar firighiregham.
31 Ia arazir kurar kaba atakigh: navir
kurar igharazi tavin itir arazim, ko
aningagharim, ko adarir arazim, ko
pamtem dagarvagha uari adoghodozir
arazim, ko akar kuraba uari gasir arazim,
ko igharaz darazir aghuaghuazir arazir
maba sara.

4:15: Ef 1:22, 4:25, Kl 1:18, 1 Jo 3:18 **4:15:** Efesus 1:22; 4:25; Kolosi 1:18; 1 Jon 3:18 **4:16:** Kl 2:19 **4:16:** Kolosi 2:19 **4:17:** Ro 1:21, 1 Pi 1:14 **4:17:** Rom 1:21; 1 Pita 1:14 **4:18:** Ap 26:18, Ga 4:8, Ef 2:12, 1 Te 4:5 **4:18:** Aposel 26:18; Galesia 4:8; Efesus 2:12; 1 Tesalonika 4:5 **4:19:** Kl 3:5 **4:19:** Kolosi 3:5 **4:22:** Ro 6:6, 8:13, Ef 2:2-3, 4:17, Kl 3:9, Hi 12:1, 1 Pi 4:3 **4:22:** Rom 6:6; 8:13; Efesus 2:2-3; 4:17; Kolosi 3:9; Hibru 12:1; 1 Pita 4:3 **4:23:** Ro 12:2, Kl 3:10 **4:23:** Rom 12:2; Kolosi 3:10 **4:24:** Stt 1:26, Ro 6:4, Ef 2:10, Kl 3:10 **4:24:** Jenesis 1:26; Rom 6:4; Efesus 2:10; Kolosi 3:10 **4:25:** Sek 8:16, Ro 12:5, Kl 3:8-9 **4:25:** Sekaraia 8:16; Rom 12:5; Kolosi 3:8-9 **4:26:** Sng 4:4, Je 1:19-20 **4:26:** Onger Akaba 4:4; Jems 1:19-20 **4:27:** 2 Ko 2:10-11, Je 4:7, 1 Pi 5:9 **4:27:** 2 Korin 2:10-11; Jems 4:7; 1 Pita 5:9 **4:28:** 1 Te 4:11, 2 Te 3:8, 3:11-12 **4:28:** 1 Tesalonika 4:11; 2 Tesalonika 3:8; 3:11-12 **4:29:** Ef 5:4, Kl 3:8, 3:16, 4:6, 1 Te 5:11 **4:29:** Efesus 5:4; Kolosi 3:8; 3:16; 4:6; 1 Tesalonika 5:11 **4:30:** Ais 63:10, Ro 8:23, Ef 1:13-14, 1 Te 5:19 **4:30:** Aisaia 63:10; Rom 8:23; Efesus 1:13-14; 1 Tesalonika 5:19 **4:31:** Kl 3:8, 3:18-19, Ta 3:2-3, 1 Pi 2:1 **4:31:** Kolosi 3:8; 3:18-19; Taitus 3:2-3; 1 Pita 2:1 **4:32:** Mt 6:14, 18:22-35, Mk 11:25, 2 Ko 2:10, Kl 3:13 **4:32:** Matyu 6:14; 18:22-35; Mak 11:25; 2 Korin 2:10; Kolosi 3:13

32 Egh ia arazir aghuibar Kraisin adarazi
me damu, men apangkuv. Egh uaghan uari
uan arazir kuraba gin amang, mati God
Kraisin ingangarimin tuavimin, ian arazir
kuraba gin amadi.

5

E angazangarimin aven daruam

1 Ia God bar ifongezir boriba, kamaghin ia
an amir arazibar gin mangi.
2 Ian arazir ia amiba, arazir gumaza-
mizibagh ifongezir arazim gisin tugh, mati
Krais bar e gifuegha e bagha uabi anigha
areme. Kamaghin an ovevem mati ofan
mughuriar aghuir God ifongezim.
3 Ia Godin gumazamizibara. Kamaghin
ia, gumazamiziba tintiniba uari bakia uari
isava akuir arazim, ko arazir mizirizibа,
ko igharaz darazir bizibar ganiva da
ifongamin araziba, ia arazir kabar amuan
marki. Egh uaghan arazir kabar migirigiaba
tong ian tongin otivan marki.
4 Egh ia akar mizirizibа ko akar onganiba
ko asuir migirigiar kurabar amuan marki.
Kar uaghan ia damuamin araziba puvati.
Arazir ia damuamimra kara, ia God minabi.
5 Ia kamaghin fogh, gumazamizir tin-
tiniba uari isava akuir arazim gamiba, ko
gumazamizir arazir mizirizibagh amiba, ko
gumazamizir marazir bizibar gara ifuer
arazim gamiba, (arazir kam mati ia uari isa
God ganidi moghin ia uari isa bizir ifongez-
ibagh anidi), ezi gumazamizir kamaghin
amiba, me God ko Krais Ativir Gumazamiz-
ibar tongin ikian kogham.
6 Ia tav ateghti a ia gifar ia damuti, ia
akar ifavaribar gin mangan marki. Arazir
kurar kaba bagh Godin aningagharim gu-
mazamizir an akamin gin zuir puvatiziba
me bativam.
7 Kamaghin, ia ifavarir gumazir kaba
tong men poghan marki.
8 Ia faragha mitatemin aven ike, egha
datirighin ia Ekiamin gumazamizibar
otivigha, angazangarimin aven iti. Ka-
maghin ia gumazamizir angazangarimin
aven itibar min daru.
9 (Angazangarim arazir aghuiba ko
Godin damazimin derazir araziba ko guizin
akamin arazibagh ami, da otifi.)
10 Ia, arazir God damuti a bar
akongeghamiba, ia da buri dagh fogh dar
amu.
11 Ia arazir mitatemin itibagh amir
gumazamizibar poghan marki. Men arazir
kinir kaba, da gumazamizibar akurvazir
puvati. Ia men arazibar amuti, da azenan
otogh, mati angazangarim dagh isirazi
moghin, eghti me fogh suam, arazir me
amiba, da ikufi.
12 Me amir arazir mogomeba, ki dar gun
mikiman kogham. Ki dav mikiman bar
aghumsiki.
13 Angazangarim bizibagh isiraghti, da
azenim girighti, gumazamiziba fogh suam,
bizir kabar mingariba kamakin.
14 Bizitam bar azenim girigh egh a
guizbangira angazangarimin min otogham.
Kamaghin, marazi ghaze:

"Ni aremezir gumazim,
ni ua dikavigh,
mozim ategh uam azenan izi.
Eghti Kraisin angazangarim
ni gisiragham."

15 Kamaghin, ia uan daroriba deravira
dar gan. Ia gumazamizir onganibar min
daruan marki. Ia fofoziba itir gumazamiz-
ibar min daru.
16 Datirighin ia Godin Arazibar amuamin
dughiam iti. Ezi e datirighin itir dughiam,
a gumazamiziba arazir kurabagh amir
dughiam, a dughiar kuram. Kamaghin
amizi, ia deravira gan, dughiar kam
pura mangi givaghan kogham. Dughiaba
vaghvagh ia arazir aghuibar amu.
17 Kamaghin ia arazir onganibar amuan
marki. Egh arazir God damuti a bar
akongeghamiba, ia da buri dagh fogh dar
amu.
18 Ia wainin dipar avirim amiva onganan
marki, arazir kam ia gasighasigham. Ia
Godin Duam ateghti a ia gizifagh.

5:1: Mt 5:48, Lu 6:36 **5:1:** Matyu 5:48; Luk 6:36 **5:2:** Kis 29:18, Wkp 1:9, Sng 40:6, Jo 13:34, Ro 14:15, 2 Ko 2:15, Ga 2:20, Hi 7:27, 10:10, 1 Jo 3:11, 3:23 **5:2:** Ua Me Ini 29:18; Ofa Gami 1:9; Onger Akaba 40:6; Jon 13:34; Rom 14:15; 2 Korin 2:15; Galesia 2:20; Hibru 7:27; 10:10; 1 Jon 3:11; 3:23 **5:3:** Ro 6:13, 1 Ko 5:1, 2 Ko 12:21, Kl 3:5, 1 Te 4:3 **5:3:** Rom 6:13; 1 Korin 5:1; 2 Korin 12:21; Kolosi 3:5; 1 Tesalonika 4:3 **5:4:** Mt 12:35, Ro 1:28, Ef 4:29 **5:4:** Matyu 12:35; Rom 1:28; Efesus 4:29 **5:5:** 1 Ko 6:9-10, Ga 5:19-21, Kl 3:5 **5:5:** 1 Korin 6:9-10; Galesia 5:19-21; Kolosi 3:5 **5:6:** Ro 1:18, Kl 2:4, 2:8, 2 Te 2:3 **5:6:** Rom 1:18; Kolosi 2:4; 2:8; 2 Tesalonika 2:3 **5:8:** Jo 12:36, Ap 26:18, Ro 1:21, 2 Ko 3:18, Ef 2:11-13, Kl 1:13, 1 Pi 2:9, 1 Jo 2:9 **5:8:** Jon 12:36; Aposel 26:18; Rom 1:21; 2 Korin 3:18; Efesus 2:11-13; Kolosi 1:13; 1 Pita 2:9; 1 Jon 2:9 **5:9:** Ga 5:22 **5:9:** Galesia 5:22 **5:10:** Ro 12:2, Fl 1:10, 1 Te 5:21, 1 Ti 2:3 **5:10:** Rom 12:2; Filipai 1:10; 1 Tesalonika 5:21; 1 Timoti 2:3 **5:11:** Ro 6:21, 1 Ko 5:9-11, Ga 6:8, 2 Te 3:6, 3:14, 2 Jo 10-11 **5:11:** Rom 6:21; 1 Korin 5:9-11; Galesia 6:8; 2 Tesalonika 3:6; 3:14; 2 Jon 1:10-11 **5:13:** Jo 3:20-21, Hi 4:13 **5:13:** Jon 3:20-21; Hibru 4:13 **5:14:** Ais 26:19, 60:1, Ro 13:11 **5:14:** Aisaia 26:19; 60:1; Rom 13:11 **5:16:** Ga 6:10, Kl 4:5 **5:16:** Galesia 6:10; Kolosi 4:5 **5:17:** Ro 12:2, Kl 1:9, 1 Te 4:3, 5:18 **5:17:** Rom 12:2; Kolosi 1:9; 1 Tesalonika 4:3; 5:18 **5:18:** Snd 20:1, Ais 5:11, 5:22, Lu 21:34 **5:18:** Aghuzir Akaba 20:1; Aisaia 5:11; 5:22; Luk 21:34

19 Egh ia uariv kimsi, Onger Akabar
Akinafarimin aven itir ighiaba ko, Godin
ziam fer ighiaba ko, Godin Duam ian navir
averiabagh atizir ighiaba, ia uariv kim. Egh
ia ighiabar amuva, Ekiamin ziam fiva, uan
navir averiabar aven, ziar ekiam a daning.
20 Egh ia zurara, en Ekiam Krais Iesusin
ziamin, bizir otiviba bar, da bagh God
Afeziam minabi.

Pol poroghamibav gei

21 Ia Kraisin apengan ikia an ziam fe, ka-
maghin ia uarira uarir apengan ikiva uari
baghivira iki.
22 Ia amizir paba itiba, ia Ekiamin apen-
gan ikia a baghavira iti moghin, ia uan
pabar apengan iki me baghivira iki.
23 E fo, Krais uan siosin dapanimin iti
moghin, paba uan amuibar dapanibar iti.
Ezi Krais uabi siosin Akurvazir Gumazim,
ezi sios Kraisin inivafizimin min iti.
24 Sios Kraisin apengan ikia a baghavira
iti moghin, ia amuiba uaghan uan pabar
apengan iki me baghivira iki.
25 Paba, ia uan amuiba bar me gifongegh,
mati Krais uan sios gifongegha a bagha uabi
isava a ganigha a bagha areme.
26 Krais kamaghin ifonge, an akamin tu-
avimin, a uan sios dipamin a rueghti a Godin
damazimin zuegham.
27 A kamaghsua, a sios damighti an
an damazimin bar aghungigh, egh bar
zueghiva, arazir kuratam puvatigh, duar
kuriba ko seghsariba puvatighiva, bizir
kurar maba sara uaghan puvatigham.
Kamaghin Krais a bagha uabi isa a ganingi.
28 Ezi kamaghira ia gumaziba uan
inivafizibagh ifongezi moghin, ia uan
amuibagh ifongegh. Gumazir uan amuim
gifongezim mati a uabi gifonge.
29 E fo, tav uabi uan inivafizimin apanim
gamir pu. Puvati, a dagheba a ganigava an
akurvasi, mati Krais siosin akurvasi.
30 E fo, erara, e Kraisin inivafizimin aven
itir soroghafariba ko bizibar min iti.
31 Godin Akinafarimin aven itir osizirim
kamaghin migei:

"Kamaghin amizi, gumazim uan ameboghfeziaba ategh mangi,
uan amuim ko aning uaningin porogham.
Egh aning inivafizir vamiram otogham."

32 Akar mogomer kam, a mingarir ekiam iti.
Ezi ki uabi kamaghin nighnisi, a Krais uan
sios ko aning geghari.
33 Ezi akar kam a uaghan ia migia ghaze,
ia gumaziba vaghvagh uarigh ifongezi
moghin uan amuibagh ifongegh. Eghti ia
amuiba vaghvagh uan paba baghivira iki.

6

Pol boriba ko ameboghfeziabav gei

1 Ia boriba, arazir aghuir ia damuamimra
kara, ia Ekiam ko porogh uan ameboghfezi-
abar akaba baragh.
2 Godin Akinafarim ghaze, "Ia uan
ameboghfeziabar apengan ikiva men
akabar gin mangi." Akar Gavgavir kam,
an Akar Gavgavibar tongin ikia, egha dar
faraghavira akar dikirizim sara iti.
3 Akar dikirizir kam kamakin, "Ia kam-
aghin damuti, ian dabirabim bar deraghti ia
nguazir kam dughiar ruarimin an ikiam."
4 Ia afeziaba, ia uan boribar nighnizibagh
asighasigh me damuti, me ataran marki.
Egh ia deravira men ganiva Ekiamin
damazimin men kuariba iniva men araziba
akiriva, Ekiamin arazibar men sure damu.

Pol ingangarir gumazamizir kiniba ko men gumazir ekiar men garibav gei

5 Ia ingangarir gumazamizir kiniba, ia
uan gumazir ekiar ian garibar men atiat-
ingiva, men akaba baraghiva men apengan
iki. Egh ia ifaran kogh, navir zuruzimin
ingangarim damu, mati ia Kraisin akam
baragha an ingangarim gami.
6 Ia fo, ian gumazir ekiar ian gariba
ian gan suam, ia ingangarim deraviram
a gamizi me ia gifonge. Egh ia kamaghin
nighnighan marki, me ian garir dughi-
abara, ia ingangarir aghuim damuam.
Puvati. Ia Kraisin ingangarir gumazir
kinibara, kamaghin ia God ifongezi moghin

5:19: Sng 33:2-3, Ap 16:25, 1 Ko 14:26 **5:19:** Onger Akaba 33:2-3; Aposel 16:25; 1 Korin 14:26 **5:19:** Kolosi 3:16-17 **5:20:** Sng 34:1, Ais 63:7, Hi 13:15, 1 Pi 2:5 **5:20:** Onger Akaba 34:1; Aisaia 63:7; Hibru 13:15; 1 Pita 2:5 **5:21:** Fl 2:3, 1 Pi 5:5 **5:21:** Filipai 2:3; 1 Pita 5:5 **5:22:** Stt 3:16, Ef 6:5, Kl 3:18, 1 Pi 3:1 **5:22:** Jenesis 3:16; Efesus 6:5; Kolosi 3:18; 1 Pita 3:1 **5:23:** 1 Ko 11:3, Ef 1:22-23, Kl 1:18 **5:23:** 1 Korin 11:3; Efesus 1:22-23; Kolosi 1:18 **5:25:** Ga 1:4, Kl 3:19, 1 Pi 3:7 **5:25:** Galesia 1:4; Kolosi 3:19; 1 Pita 3:7 **5:26:** Jo 15:3, 17:17, Ta 3:5, Hi 10:10, 10:22, 1 Jo 5:6 **5:26:** Jon 15:3; Taitus 3:5; Hibru 10:10; 10:22; 1 Jon 5:6 **5:27:** 2 Ko 11:2, Ef 1:4, Kl 1:22 **5:27:** 2 Korin 11:2; Efesus 1:4; Kolosi 1:22 **5:30:** Ro 12:5, 1 Ko 6:15, 12:27, Ef 1:22-23 **5:30:** Rom 12:5; 1 Korin 6:15; 12:27; Efesus 1:22-23 **5:31:** Stt 2:24, Mt 19:5, Mk 10:7-8, 1 Ko 6:16 **5:31:** Jenesis 2:24; Matyu 19:5; Mak 10:7-8; 1 Korin 6:16 **5:32:** Kolosi 3:19; Akar Mogomem 19:7 **6:1:** Snd 23:22, Kl 3:20 **6:1:** Aghuzir Akaba 23:22; Kolosi 3:20 **6:2:** Mt 15:4 **6:2:** Matyu 15:4 **6:2:** Ua Me Ini 20:12; Godin Araziba 5:16 **6:4:** Lo 4:9, 6:7, 6:20-25, Sng 78:4, Snd 19:18, 22:6, Kl 3:21 **6:4:** Godin Araziba 4:9; 6:7; 6:20-25; Onger Akaba 78:4; Aghuzir Akaba 19:18; 22:6; Kolosi 3:21 **6:5:** 2 Ko 7:15, Fl 2:12, Ta 2:9-10, 1 Pi 2:18 **6:5:** 2 Korin 7:15; Filipai 2:12; Taitus 2:9-10; 1 Pita 2:18 **6:5:** Kolosi 3:22-25

ia uan nighniziba bar da isi ingangarim daningiva a damu.
7 Kamaghin ia ingangarir gumazamizir kinibar min ingangarim damuva, ian navi-
ba bar akongegh suam, e uan gumazir
ekiar en gariba me baghavira ingangarim
gamir puvati, e Ekiam bagha ingangarim
gami.
8 Ia ingangarir gumazamizir kinibar min
iti, o ia tavin apengan ingangarim gamir
puvatiziba, ia kamaghin fogh, gumaza-
mizir ingangarir aghuibagh amiba, Ekiam
da bagh ivezir aghuiba bar vaghvagh me
daningam.
9 Kamaghira ia, men garir gumazir eki-
aba, ia uaghan arazir aghuiba uan ingan-
garir gumazamizir kinibar amu. Ia ati-
atir araziba me damuan marki. Ia zurara
bizir kam ginighnigh, ia ko ian ingangarir
gumazir kiniba, ia bar Gumazir Ekiar Ian
Garir vamira iti, egha a uan Nguibamin pin
iti. An arazir vamira gisin tugha gumaza-
miziba bar me tuisisi.

*Kraisin adarazi mati midorozir gumaz-
iba*

10 Nan migirigiar abuananaba, ezi ki ka-
maghin mikimasa, ia Ekiamin poroghti an
gavgavir ekiam ia damuti ia tuivigh gavgav-
igham.
11 God ia ganidir midorozir biziba, ia bar
dar aghuigh dar suikigh. Kamaghin ia
tugh gavgavigh Satanin ifavarir nighnizir
kuraba da munamangam.
12 Ia deravira nighnigh, e gumazamizir
igharaziba ko uariv sozir puvati. E duar
kurar overiamin itiba ko uariv sosi. Duar
gavgavir gumazamizibagh ativiba, ko aser
gavgaviba itiba, ko nguazir kamin garir
adariaba, duar kurar kaba dughiar mitater
kamin aven ingarima e da ko uariv sosi.
13 Kamaghin ia God ia ganingizir
midorozir bizibar suigh dar aghuigh. Egh
arazir kuraba otivamin dughiam, ia tugh
gavgavigh uan apanim munasi, mangi
midorozim givaghamin dughiam, ia tugh
gavgavigh mamaghira ikiam.
14 Ia tugh gavgavighsi, Godin guizin akam
letiamin min uan ivariam gikegh. Egh
arazir aghuir ia zuraram amiba evarimin
pizir korotiamin min anerugh.
15 Egh ia Akar Aghuim anekunsi zurara
bar ifongegh, arazir kam mati ia dagarir
asuabar min da zui. Akar Aghuir kam ka-
makin, God e ko navir vamira ikiasa.
16 Egh dughiaba bar ia oramin min
nighnizir gavgavim uaghan an suiragh,
eghti gumazir kuram, Satan, a barir avim
itiba ia gasavamangiti, ia orar kamin
amodoghin barir avir kaba mungam.
17 Ia God ian akurazir arazim ginighnigh,
egh nighnizir kam, dapanir asuar gav-
gavimin min anerughti a ian dapaniba avi.
Egh Godin akam, an Duam ia ganingizir
midorozir sabamin min ia an suiragh.
18 Ia bizir kabar amuva, egh God ko
mikim. Egh a ian akurvaghsi ia an
azangsigh. Ia zurara, Godin Duam ian
navibagh inivti, ia God ko mikim. Egh
angamira iki gan, egh dughiatam God ko
migeir arazim ataghiraghan marki, egh
zurara Godin gumazamiziba bar me bagh a
ko mikim.
19 Egh ia uaghan na bagh God ko mikim
suam, God uan akam na danighti, ki
anekunsi, ki atiatingan koghiva, bighivira
mikimam. Egh Akar Aghuimin nighnizir
mogomem aghuram.
20 Ki Akar Aghuim gumazamizir igharaz-
ibav kimasa, egha Krais Iesusin abuir gu-
mazimin ikia, kamaghin ki datirighin kal-
abusin iti. Eghti ia God ko mikim suam, ki
an Akar Aghuimin gun mikimsi, a gavgavim
na danighti, ki atiatingan koghiva bighivira
Akar Aghuim mikimam.

*God deravira Efesusin itir Kraisin
adarazir amuasa, Pol an azangsisi*

21 Tikikus, a mati en aveghbuar e bar
ifongezim, a Ekiam baghavira ikiava an in-
gangarim gami. A na bativir bizibar gun ia
mikimam. Eghti ia fogham, ki manmaghin
iti.
22 Ezi bizir kam bagha, ki ia bagha ane-
mada. Ki ghaze, ia fogham, e manmaghin
iti, eghti akar kam gavgavim ian navibar
amuti ia ua bar akuegham. Kamaghsua, ki
Tikikus amadazi, a ia bagha zui.

6:8: 2 Ko 5:10, Ga 3:28, Kl 3:11 **6:8:** 2 Korin 5:10; Galesia 3:28; Kolosi 3:11 **6:9:** Lo 10:17, Ro 2:11, Kl 3:25, 4:1 **6:9:** Godin Araziba 10:17; Rom 2:11; Kolosi 3:25; 4:1 **6:10:** 1 Ko 16:13, Ef 1:19, 3:16, Kl 1:11 **6:10:** 1 Korin 16:13; Efesus 1:19; 3:16; Kolosi 1:11 **6:11:** Ro 13:12, 2 Ko 6:7, 10:4, Ef 4:14, 1 Te 5:8 **6:11:** Rom 13:12; 2 Korin 6:7; 10:4; Efesus 4:14; 1 Tesalonika 5:8 **6:12:** Jo 12:31, 14:30, Ro 8:38, 1 Ko 15:50, Kl 2:15, 1 Pi 5:8-9 **6:12:** Jon 12:31; 14:30; Rom 8:38; 1 Korin 15:50; Kolosi 2:15; 1 Pita 5:8-9 **6:13:** 2 Ko 10:4, Ef 5:16 **6:13:** 2 Korin 10:4; Efesus 5:16 **6:14:** Ais 11:5, 59:17, 2 Ko 6:7, 1 Te 5:8 **6:14:** Aisaia 11:5; 59:17; 2 Korin 6:7; 1 Tesalonika 5:8 **6:15:** Ais 40:9, 52:7, Nah 1:15, Ro 10:15 **6:15:** Aisaia 40:9; 52:7; Nahum 1:15; Rom 10:15 **6:16:** 1 Jo 5:4 **6:16:** 1 Jon 5:4 **6:17:** Ais 49:2, 59:17, 1 Te 5:8, Hi 4:12, MAA 19:15 **6:17:** Aisaia 49:2; 59:17; 1 Tesalonika 5:8; Hibru 4:12; Akar Mogomem 19:15 **6:18:** Mt 26:41, Lu 18:1, Ro 12:12, Kl 4:2, 1 Te 5:17, 1 Ti 2:1 **6:18:** Matyu 26:41; Luk 18:1; Rom 12:12; Kolosi 4:2; 1 Tesalonika 5:17; 1 Timoti 2:1 **6:19:** Ap 4:29, 2 Ko 3:12, Kl 4:3-4, 2 Te 3:1 **6:19:** Aposel 4:29; 2 Korin 3:12; Kolosi 4:3-4; 2 Tesalonika 3:1 **6:20:** 2 Ko 5:20, Fl 1:20, Fm 9-10 **6:20:** 2 Korin 5:20; Filipai 1:20; Filemon 1:9-10 **6:21:** Ap 20:4, Kl 4:7-8, 2 Ti 4:12, Ta 3:12 **6:21:** Aposel 20:4; Kolosi 4:7-8; 2 Timoti 4:12; Taitus 3:12 **6:21:** Kolosi 4:7-8

23 Ki ia bagha God ko migia ghaze, God
en Afeziam ko en Ekiam Krais Iesus, an-
ing navir amirizim ko igharaz darazigh
ifongezir arazim, ko nighnizir gavgavim
sara, Kraisin adarazi me daning.
24 Eghti, gumazamizir en Ekiam Krais
Iesus gifuegha mamaghira itiba, Godin
apangkuvim bar me ko iki.

6:24: 1 Pi 1:8 **6:24:** 1 Pita 1:8

Akinafarir Pol Filipain Nguibamin Itir Sios Bagha Osirizim
O
Filipai
Akar faragh zuim

Pol faragha kurimin ongarimin ghua faragha Yuropin danganimin otogha, Masedonian Provinsin aven itir nguibar ekiam Filipain ghua, Akar Aghuim akuri (Aposel 16:8-15). A gin ghua nguibar igharazimin itima me a kalabus gati. Ezi a kalabusin ikia orazima gumazir maba Filipain itir Kraisin adarazir nighnizir gavgavibagh asighasighasava ami. E Pol Filipaiba bagha amadazir akinafarir kamin gara fo, bizir kaba Pol gamima an osemezir pu. Puvati. A nighnizir gavgavim Iesusin ikia, egha bar akuegha iti.

Pol faragha bar dagiabar otefe, ezi Filipaiba an akurvaghasa dagiaba a bagha da amada. Kamaghin amizi, Pol akinafarir kamin Filipaiba a gamizir bizim bagha me minabi. Egha uaghan a men nighnizir gavgaviba, gavgavim dar aningasa. A kamaghin aghua, me Polin mikim suam, gumaka, a kalabusin ikiama, egh me nighnizir aviribar amuva osimam.

Pol bizir aghuir God me ganingizimin me migei, kar ikirimirir igiar me Krais Iesus ko porogha inizim. A ghaze, me Moses Osirizir Arazibar gin ghua bizir aghuir kam inizir puvati. Me nighnizir gavgavimra Iesusin ikia egha a ini. Pol kamaghsua, Filipaiba Kraisin arazibar gin mangam. Krais kamaghin nighnizir puvati, a uabi gumazir ekiam, egha uabi uan ifongiamin gin zuir puvati. A uabi dikabiragha God a ganingizir ingangarir kam gami. Pol kamaghin migei, gumazamizir bar Krais ko poroghav itiba, me Godin navir amirizim isi, egha bar akueghavira iti.

E akinafarir kamin gara fo, Pol Filipain nguibar ekiamin itir siosin gumazamiziba bar me gifonge.

Filipain gumazamiziba bar deravira Pol ko ingarima a bar akonge

(Sapta 1--4)

1 Pol ko Timoti, Krais Iesusin ingangarir gumazimning, ga, ia Godin gumazamizir Filipain nguibar ekiamin itiba bagha akinafarir kam osiri. Ia Krais Iesusin poroghav iti. Ia ko ian tongin itir gumazamizir dapaniba ko siosin ingangarir gumazamiziba, ga bar ia bagha osiri.
2 E ghaze, God en Afeziam, ko Ekiam Krais Iesus, aning ian apangkuvighiva, ia damuti ia navir amirizimin iki.

Pol God ko migiava a minabi

3 Dughiabar ki ia ginighnigha, ia bagha uan God minabi.
4-5 Dughiar faragha zuimin ghua iza datirikin, ia nan akurvagha na ko Akar Aghuimin ingangarim gami. Kamaghin, dughiar ki ia bagha God ko migeiba, ki zurara bar akonge.
6 Ezi ki kamaghin fo, God uabi ingangarir kam ia ganiga, ian navir averiabar aven ingar mangi, Krais Iesus Ua Izamin Dughiamin ingangarir kam agivagham.
7 Ki uan navir averiamin aven bar ia gifuegha ia ginighnighavira iti. Datirighin dughiar ki kalabusin itim, ko dughiar faragha ki pura itim, ki Akar Aghuim deragha a migia gumazamizibagh amima me fo, Akar Aghuim a bar guizbangira, egha nighnizir gavgavim an iti. God uan apangkuvimin ingangarir kam na ganingizima, ia bar nan akurvagha na ko ingari. Kamaghin amizi, bar deragha ki nighnizir aghuir kam ian iti.
8 God kamaghin fo, Krais Iesusin apangkuvim uabi nan navim gamima ki bar ian ganasa bar ifonge.
9 Ezi ki zurara kamaghin God ko migia ghaze, arazir igharaz darazigh ifongezim, a ian ikiva aghungiva ekevegh mangivira iki. Eghti ia fofozir ekiam ikiva, ian nighniziba bar dikirimigham.
10 Ki ghaze, ia deravira araziba bar dar gan da tuisigh arazir aghuibar gin mangi. Eghti Krais Ua Izamin Dughiamin, ia Godin damazimin bar zuegh ikiti arazir kuratam ian poroghan kogham.
11 Eghti arazir aghuir Krais Iesus ami otiviba, da bar ia gizivagham. Eghti gumazamiziba dar ganiva ziar ekiam God daningiva egh an ziam fam. Kamaghin, ki ia bagha God ko migei.

Pol kalabusin iti, ezi bizir kam Akar Aghuimin akurvasi

12 Nan adarasi, ki ia foghasa, na batozir bizir kaba da Akar Aghuimin anogorozir

---

1:1: Ap 16:12-40 **1:1:** Aposel 16:12-40 **1:2:** Ro 1:7, Ga 1:3, Fm 3 **1:2:** Rom 1:7; Galesia 1:3; Filemon 1:3 **1:3:** Ro 1:8, 1 Ko 1:4, Ef 1:15-16 **1:3:** Rom 1:8; 1 Korin 1:4; Efesus 1:15-16 **1:6:** Jo 6:29, 1 Ko 1:8, Fl 1:10, 2:13, 1 Te 1:3 **1:6:** Jon 6:29; 1 Korin 1:8; Filipai 1:10; 2:13; 1 Tesalonika 1:3 **1:8:** Ro 1:9, 2 Ko 1:23 **1:8:** Rom 1:9 **1:9:** 1 Te 3:12, Fm 6 **1:9:** 1 Tesalonika 3:12; Filemon 1:6 **1:10:** Ro 12:2, Ef 5:10, Fl 1:6, 2:16, 1 Te 3:13, Hi 5:14 **1:10:** Rom 12:2; Efesus 5:10; Filipai 1:6; 2:16; 1 Tesalonika 3:13; Hibru 5:14 **1:12:** 2 Ti 2:9 **1:12:** 2 Timoti 2:9

puvati. An Akar Aghuim gamima a
ghuavira iti.
13 Kamaghin midorozir gumazir Romin
atrivimin dipenimin gariba ko gumazir
igharaziba sara, me bar kamaghin fogha
gifa, ki Kraisin ingangarim gamima, me
bizir kam bagha na isa kalabus gati.
14 Ezi en adarazir aviriba oraki, ki kal-
abusin iti, ezi me na ginighnisi. Ezi bizir
kam gavgavim men navibagh anidima me
nighnizir gavgavim Ekiamin iti. Egha me
atiatir arazim ataghiragha bar gavgavigha
Godin akam akura ghuavira iti.
15 Guizbangira, marazi gumazamizibar
garima, me ziar ekiam na ganidima, men
naviba nan ikuvigha na dikabinasa. Egha
kamaghin me Kraisin akam akuri. Ezi
marazi me nighnizir aghuiba ikiava akam
akuri.
16 Gumazamizir kaba me fo, God ingan-
garim na ganiga na misefe, ingangarir kam
an Akar Aghuim deragha an gun migeir
ingangarim, ezi bizir kamin ki kalabusin iti.
Kamaghin amizi, me bar na gifonge, egha
akam akuri.
17 Ezi gumazamizir igharazir ki faragha
migeiba, me uari ziar ekiaba iniasa, egha
Kraisin akam akuri. Me guizin nighnizir
aghuiba puvatigha kamaghin ami. Me kam-
aghin nighnisi, ki kalabusin itir dughiamin
me uam osimtizir taba na darighasa.
18 Ezi a pura bizim. Me nighnizir aghuim
iti, o nighnizir kuram iti, gumazamizir kaba
zurara Kraisin akam akuri. Ezi bizir kam
bagha ki bar akonge. Egh bar akuegh ma-
maghira ikiam.

Pol ghaze, an angamira ikiva Filipain gumazamizibar akurvagham

19 Ki bar fo, ia zurara nan akurvaghasa
God ko migei, ezi Krais Iesusin Duam gav-
gavim na ganidi. Ezi tuavir kamin God nan
akurvaghti, ki kalabus ategh azenan izam.
Ki bizir kam gifo, egh bar akueghiva mam-
aghira ikiam.
20 Egha nan nighnizir bar ekiam kamakin,
ki arazir derazir puvatizitam damuva an
aghumsizim inian kogham. Puvati. Nan
nighnizim kamakin, datirighin ko gin, ki zu-
raram ami moghin, atiatingan koghiva tugh
gavgavigh arazir aghuibara damuam. Ezi
ki angamira ikiam o ki aremegham, bizir ki
amiba bar, ziar ekiam Krais daningam.
21 Nan nighnizim kamakin, ki nguazir
kamin itir ikirimirimin iki, Krais baghvira
ikiam. O ki aremeghiva, nan ovevem nan
ikirimirir kam gafiragham.
22 Egh ki angamira nguazir kamin ikivira
iki, kamaghin ki gumazamizir aviribar
akurvagham. Egh ki tuavir manamin
mangam? Ki fozir puvati.
23 Nighnizir pumuning na getui. Ki
bar ifonge, ki aremegh Krais ko ikiam.
Nighnizir kam a bar dera.
24 Ki ia bagha nighnigha, ian akur-
vaghasa, kamaghin ki angamira ikiam.
25-26 Ki kamaghin ifonge, ki ua mangi
ia batoghiva ia ko ikiti, ia Krais Iesusin
poroghiv ikiva ki ia ko ikiamin bizim bagh
ia na bagh bar akuegham. Kamaghin ki
bar fo, ki ian akurvaghamin ingangarim
ikiavira iti. Eghti ki iki ia ko ingariva, ian
akurvaghti ia nighnizir gavgavim iki egh
bar akuegham.

Filipain gumazamiziba, God deravira me gamima me uaghan mizaziba isi

27 Ezi bar bizir ekiam kara, ian daroriba
Kraisin Akar Aghuim mikemezi moghin an
gin mangiva bar deragh iki. Ki kamaghin
ifonge, ki izi ian ganam, o ki saghon ikiva
ia baragham, egh ki fogh suam, ia tuivigha
gavgavigha egha navir vamira iti. Egha ia
uari inigha nighnizir vamiran ingarava, gu-
mazamizibar nighniziba fema me nighnizir
gavgavimin Akar Aghuimin iti. Kamagh-
sua, ki ghaze, ia deravira daru iki.
28 Kamaghin, ian apaniba ia damuti ia ati-
atingan marki. Ia zurara uan nighnizir gav-
gavim men akakaghsi gavgafigh. Kamaghin
me fogham, me ovengam, eghti Godra, a
uabi ian akurvagham.
29 Ia fogh, God deravira ia gamuava in-
gangarim ia ganingizima, ia Kraisin ingan-
garim gami. Ingangarir kam, a nighnizir
gavgavimra Kraisin itir pu. Puvati. Ia
uaghan ingangarir kam damuva Kraisin
ziam bangin mizaziba iniam.
30 Fomira ia nan garima ki midorozir
kamin aven iti. Ezi datirighin ia nan akam
barasi, ki misoghavira iti. Ezi ia na ko e
midorozir kamin aven ikia, kamaghin, ia
mizaziba isi.

2

E bar navir vamira ikiva igharaz darazi deravira me damuam

1-2 Krais ti ian naviba gavgavim dagh
anidi? A ti bar ia gifuegha ia gamima ia
navir amirizimin iti? Ia ti Godin Duam ko
poroghav iti? Egha ia ti igharazi darazir

1:13: Ap 28:30, Ef 3:1 **1:13:** Aposel 28:30; Efesus 3:1 **1:19:** 2 Ko 1:11 **1:19:** 2 Korin 1:11 **1:20:** Ro 5:5, 8:19, Ef 6:19-20, 1 Pi 4:16 **1:20:** Rom 5:5; 8:19; Efesus 6:19-20; 1 Pita 4:16 **1:21:** Ga 2:20 **1:21:** Galesia 2:20 **1:22:** Ro 1:13 **1:22:** Rom 1:13 **1:23:** 2 Ko 5:8, 2 Ti 4:6 **1:23:** 2 Korin 5:8; 2 Timoti 4:6 **1:27:** 1 Ko 1:10, Ef 4:1, Fl 4:3, Kl 1:10, 1 Te 2:12 **1:27:** 1 Korin 1:10; Efesus 4:1; Filipai 4:3; Kolosi 1:10; 1 Tesalonika 2:12 **1:29:** Ap 5:41, Ro 5:3, Ef 2:8 **1:29:** Aposel 5:41; Rom 5:3; Efesus 2:8 **1:30:** Ap 16:19-40, Fl 1:13, Kl 2:1, 1 Te 2:2 **1:30:** Aposel 16:19-40; Filipai 1:13; Kolosi 2:1; 1 Tesalonika 2:2

apangkuvigha deravira me gami? Egh kamaghin, ia arazir aghuibar amuti, nan agorogem bar izivagham. Ia bar nighnizir vamira iki, egh igharaz darazigh ifongezir arazir vamiran gin mangi. Ia bar navir vamira ikiva bizir vamira bagh nighnigh.

3 Ia uarira uarigh nighnighan kogham, egh uaghan ziar ekiaba inisi ingaran marki. Puvati. Ia bar uari dikabiragh, kamaghin mikim suam, igharaz darazi ian pin iti.

4 Ia uarira uan bizibara ganan marki. Puvati. Ia uaghan vaghvagh gumazamizir igharazibar bizibar ganiva men akurvagh.

Krais bar uabi dikabirazima, God a fe

5 Ia, nighnizir Krais Iesus suirazir kamra, ia uaghan nighnizir kamra suiraghtima a ian iki.

6 A guizbangira God, egha an arazir Godin min itimin suighasa nighnizir pu. Bar puvati.

7 A uabi arazir kam bar anetegha, pura ingangarir gumazir kinimin min oto. A nguazir kamin gumazimin otozi gumazamiziba an garima, a guizin gumazimin iti.

8 Egha a uabi dikabiragha Godin akam baragha bar an gin ghua egha areme. Guizbangira a gumazir bar kuramin mirara, ter ighuvimin areme.

9 Ezi bizir kam bagha God Iesus fegha a isa bar pin aneti. Egha God ziar bar aghuir mam a ganingizi, ziar kam bar ziabagh afira.

10 God kamaghin ifonge, Godin Nguibamin itiba ko, nguazir kamin itiba ko, nguazimin apengan itiba, me bar moghira Iesusin damazimin uan tevibar apirigh an apengan ikiva an ziam fam.

11 Egh me bar azenan an gun kamaghin mikim suam, "Krais Iesus, an Ekiam!" Egh tuavir kamra, me ziar ekiam God en Afeziam daningam. God kamaghsua, ziar bar aghuir kam Iesus ganingi.

E angazangarimin min gumazamizibar tongin ikiam

12-13 Kamaghin amizi, nan namakar aghuiba, ia zurara nan akaba barasi, ezi datirighin ia uaghan kamaghin damu. Ki ia ko itir dughiamin orazi ia dera. Ki datirighin ian saghon ti, kamaghin ia deravira nan akabar gin mangi. E fo, God ian akura, egha a ian navir averiabar ingaravira iti. Egha a uabi ian nighniziba fema ia a ifongezir arazibagh ami, ezi an arazir kabar amuasa gavgavim ia ganigavira iti. Kamaghin, ia datirighin Godin atiatingiva akongiva puvira ingariva, egh akurvazir aghuir God ia bagha atizir kam, a iniam.

14-16 God kamaghin ifonge, ia an borir bar aghuibara ikiam, egh arazir kuratam ian puvatighti, ia navir averiabar aven bar zuegham. Egh ia akar angamira itimin suiragh, egh mati overiamin itir mikoveziba isia taghtazi moghin nguazir kamin gumazamizibar tongin ikiam. Kar gumazamizir arazir aghuiba ategha arazir kurabagh amiba. Bizir kam bangin, bizir ia bar amiba, ia nimira iki dar amu. Ia akar aviribav kim, egh akabar uariv soghan marki. Ia kamaghin damuti, Krais Ua Izamin Dughiamin, ki ian araziba bagh bar akuegham. Egh ki kamaghin fogham, ingangarir dafar ki ian tongin amizir kaba, ki pura dagh amizir puvati.

17 Ian nighnizir gavgavim, a mati ofan mam ia a isa God ganidi. Ki foghan kogham, me ti na misueghti ki aremeghti me nan ghuzim ingeghiva wainin ofan min a inigh ian ofan kam sarama a ingegham. Bizir kam otoghti, ki bar akuegham. Ki guizbangira ia ko, e bar moghira bar akuegham.

18 Ezi kamaghira ia uaghan bar akongegh. Ia guizbangira na ko, e bar akuegham.

Pol Filipain nguibar ekiamin Timoti amangasa migei

19 Ekiam Iesus a ifueghtima, ki zuamira Timoti amadaghti a ia bagh izam. Ki ghaze, a ua izi ian gun na mikimam, eghti nan navim bar deragham. Kamaghin, ki anemangasa.

20 Gumazir igharazitam Timotin min amua na ko itir puvati. A na ko navir vamira ikia egha zurara ian akurvaghamin tuavibagh nighnisi.

2:3: Ro 12:10, Ga 5:26, Ef 5:21, Fl 1:15-16, Je 3:14 **2:3:** Rom 12:10; Galesia 5:26; Efesus 5:21; Filipai 1:15-16; Jems 3:14 **2:4:** 1 Ko 10:24, 10:33, 13:5 **2:4:** 1 Korin 10:24; 10:33; 13:5 **2:5:** Mt 11:29, Jo 13:15, 1 Pi 2:21, 1 Jo 2:6 **2:5:** Matyu 11:29; Jon 13:15; 1 Pita 2:21; 1 Jon 2:6 **2:6:** Jo 1:1-2, 5:18, 10:33, 17:5, 2 Ko 4:4, Kl 1:15, Hi 1:3 **2:6:** Jon 1:1-2; 5:18; 10:33; 17:5; 2 Korin 4:4; Kolosi 1:15; Hibru 1:3 **2:7:** Jo 1:14, 2 Ko 8:9, Ga 4:4, Hi 2:14, 2:17 **2:7:** Jon 1:14; 2 Korin 8:9; Galesia 4:4; Hibru 2:14; 2:17 **2:8:** Mt 26:39, 26:42, Jo 10:17-18, Ro 8:3, Hi 5:8, 12:2 **2:8:** Matyu 26:39; 26:42; Jon 10:17-18; Rom 8:3; Hibru 5:8; 12:2 **2:9:** Jo 17:1-5, Ap 2:33, Ef 1:20-21, Hi 1:3-4 **2:9:** Jon 17:1-5; Aposel 2:33; Efesus 1:20-21; Hibru 1:3-4 **2:10:** Mt 28:18, Ro 14:11, MAA 5:13 **2:10:** Matyu 28:18; Rom 14:11; Akar Mogomem 5:13 **2:10:** Aisaia 45:23 **2:11:** Jo 13:13, Ap 2:36, Ro 10:9, 1 Ko 8:6 **2:11:** Jon 13:13; Aposel 2:36; Rom 10:9; 1 Korin 8:6 **2:12-13:** Onger Akaba 2:11; Jon 15:5; 1 Korin 12:6; 15:10; 2 Korin 3:5; Efesus 6:5; Filipai 1:5; 2 Pita 1:5-8; 1 Tesalonika 2:13; Hibru 13:21 **2:14-16:** Godin Araziba 32:5; Aisaia 49:4; Daniel 12:3; Matyu 5:14-16; 5:45; 10:16; Rom 14:1; 1 Korin 10:10; Galesia 2:2; Efesus 5:1; 5:8; Filipai 1:10; 1 Tesalonika 2:19; 3:5; 1 Pita 2:12; 4:9 **2:17:** Ro 15:16, 2 Ti 4:6 **2:17:** Rom 15:16; 2 Timoti 4:6 **2:18:** Fl 3:1, 4:4 **2:18:** Filipai 3:1; 4:4

21 Ezi gumazir maba bar uan bizibara
nighnisi, me Krais Iesusin ingangarim
ginighnizir puvati.
22 Ezi Timoti uan ingangarir aghuim ian
akazi, ia a gifogha gifa. Ia kamaghin fo,
an Akar Aghuimin ingangarimin nan akur-
vasi, mati borim uan afeziamin akurvasi.
23 Kamaghin amizi, ki tong mizuam egh
ganigham, bizir tizimra na batogham. Ki
foghiva egh zuamira anemadaghtima a ia
bagh mangigham.
24 Ezi nan nighnizir gavgavim kamakin,
Ekiam tuavim atigham, eghti dughiar
ovezimin ki uaghan mangi ian ganam.

Pol Filipain nguibar ekiamin Epafroditus amangasa migei

25 Ki kamaghin nighnigha ghaze, ki ti en
aveghbuam Epafroditus amadaghtima a ia
bagh izam. A na ko ingarava, uaghan nan
akurvagha misosi. Ia faragha, a nan akur-
vaghasa, ia anemadazi a ize.
26 A bar ian apangkuvigha ian ganasa bar
ifonge. A fo, ia an arimariar akam baraki,
ezi bizir kam a gamima a bar oseme.
27 Guizbangira, a faragha aria, egha atam
aremeghai. Ezi God an apangkufi. Ezi
ki fo, osimtizir bar ekiam na avaraghan
God aghua. Kamaghin amizi, God
anariram apangkuvir puvati, a uaghan nan
apangkufi. Kamaghin an a gamizima a ua
dera.
28 Ezi bizir kam bagha ki Epafroditus
amangasa bar ifonge, eghti ia an ganigh ua
bar akuegham. Eghti ki uaghan osemeghan
kogham.
29-30 Kamaghin, ia Ekiamin ziamin
Epafroditus inisi bar akongegh. A,
ingangarir ia na bagh damuan koghamim,
an a gami. Kamaghin, a Kraisin ingan-
garim gamuava atam areme. A deravira
ikiasa uabi ginighnizir puvati. Egha uan
arimariam adogha ingangarim gamuavira
iti. Kamaghin amizi, ia ziar ekiam a daning
uaghan an miraram amir gumazamiziba
sara ziar ekiam me daning.

3

Gumazir nighnizir gavgavim Kraisin itim, a Godin damazimin dera

1 Nan adarasi, ki uan migirigiam agivasa
kamaghin ia migei, ia Ekiam ko poroghav
iki, egh ia bar akongegh. Ki fo, ki faragh
osirizir akaba, da ian akurvasi. Kamaghin,
ki ua ia bagha akar kabara osiran amirazir
puvati.
2 Ia arazir kurabagh amir gumaziba
bagh gan, me afiar atiabar min arazir
mizirizibagh ami. Gumazir kaba ghaze,
e bar Israelin arazimin gin mangi uan
mikarziba aghoriva dagh asighasigham.*
3 Erara guizbangin mikarzir mogomebar
iniba aghorir arazimin gin zuir darasi. Ezi
me puvati. Erara Godin Duamin akur-
vazimin uari isa God ganigha Krais Iesus
ko poroghav ikia bar akonge. E fo, arazir
gumaziba uan mikarzibar amiba, da tong
men akuraghan kogham, ezi e nighnizir
gavgavim dar itir puvati. Kamaghin amizi,
e fo, erara guizbangin mikarzir mogomebar
iniba aghorir arazimin gin zuir darasi.†
4 Ia oragh. Arazir gumaziba uan
mikarzibar amiba, da en akurvaghti,
kamaghin ki uabi ki deravira ikiam.
Gumazitam uan mikarzimin otivir biziba
bagh nighnigh nighnizir gavgavim dar
ikiti, ki kamaghin ia mikimam, nan otivizir
biziba, an otivizir biziba bar dagh afira.
5 Nan amebam na batezi, 7plan dughiaba
givazi, me namba 8in dughiamin nan
mikarzir mogomemin inim atu. Nan
afeziam ko amebam, aning Israelin
gumazim ko amizim, ezi ki Israelin gumazir
mam. Ki Benjaminin adarazir gumazir
mam. Ki Hibrun akam migei, ezi nan
inazafeziaba uakan. Ki Farisin gumazimra,
egha Moses Osirizir Araziba bar deravira
dar gin zui.
6 Ki fomira bar gavgavigha Godin ingan-
garim damuasa bar ifonge, kamaghin ki
Kraisin adarazigh asighasigha mizazim me

2:21: 1 Ko 10:24, 10:33, 13:5, 2 Ti 4:10, 4:16 **2:21:** 1 Korin 10:24; 10:33; 13:5; 2 Timoti 4:10; 4:16 **2:22:** 1 Ko 4:17, 1 Ti 1:2, 2 Ti 1:2 **2:22:** 1 Korin 4:17; 1 Timoti 1:2; 2 Timoti 1:2 **2:25:** Fl 4:18 **2:25:** Filipai 4:18 **2:29-30:** 1 Korin 16:16-18; Filipai 4:10; 1 Timoti 5:17 **3:1:** 2 Ko 13:11, Fl 2:18, 4:4 **3:1:** 2 Korin 13:11; Filipai 2:18; 4:4 **3:2:** Sng 22:16, 22:20, Ro 2:28, 2 Ko 11:13, Ga 5:2, 5:15, MAA 22:15 **3:2:** Onger Akaba 22:16; 22:20; Rom 2:28; 2 Korin 11:13; Galesia 5:2; 5:15; Akar Mogomem 22:15 * **3:2:** Gumazir maba ti gumazamizibav gia ghaze, dughiar me Kraisin anavin otozim, me Israelin Arazibar gin mangiva, gumaziba uan mikarzir mogomebar iniba aghoram. Pol bar gumazir kabar migirigiar kamin aghua, egha kamaghin Filipaiba deravira me bagh ganasa migirigiar gavgavim me ganingi. **3:3:** Ro 2:29 **3:3:** Rom 2:29 † **3:3:** Fomira Israelia mikarzir mogomebar inibar ghori, ezi arazir kam men akagha ghaze, me Godin adarazir otifi. Datirighin e mikarzir mogomebar inibar ghorir puvati. Akar kam, "mikarzir mogomebar iniba aghorir arazimin gin zuir darasi," an akar isin zuim ghaze, "me Godin adarasi." Egha datirighin, guizbangin Godin adarasi, me Kraisin adarasi. Ezi akar kam, "guizbangin mikarzir mogomebar iniba aghorir arazimin gin zuir darasi," kar e Kraisin adarasi. **3:4:** 2 Ko 11:18, 11:21-29 **3:4:** 2 Korin 11:18; 11:21-29 **3:5:** Lu 1:59, Ap 23:6, 26:5, Ro 11:1, 2 Ko 11:22 **3:5:** Luk 1:59; Aposel 23:6; 26:5; Rom 11:1; 2 Korin 11:22 **3:6:** Ap 8:3, 22:4, 26:9-11 **3:6:** Aposel 8:3; 22:4; 26:9-11 **3:7:** Mt 13:44-46 **3:7:** Matyu 13:44-46

ganidi. Ezi gumaziba Moses Osirizir Arazibagh nighnigha, nan araziba tuisigha, me fo, osimtizitam nan itir puvati.

7 Ki fomiram amir bizibagh nighnigha ghaze, ki ziar ekiam iti. Egha datirighin ki Kraisin tuavimin gin zui. Egha a na bagha amir bizibagh nighnigha ghaze, ki faragha amizir biziba, da bar pura biziba.

8 Ki Judan bizibara migeir pu. Puvati. Ki Krais Iesus gifo a nan Ekiam, ezi ki fofozir kam ginighnigha ghaze, a guizbangin bizim, ezi nguazir kamin biziba bar pura mineghminezir kiniba. Ki Kraisra gin mangasa ifonge. Egha bizir igharaziba bar da ategh, ki Kraisin suiragh,

9 egh a ko bar porogh ikiam. Ki Moses Osirizir Arazibar gin ghua, gumazir aghuimin otivasa nighnizir pu. Puvati. Ki tuavir igharazimin ghua Godin damazimin derazir gumazimin oto, kar nighnizir gavgavim Kraisin itir tuavim. E nighnizir gavgavim Kraisin itima, God uabi ghaze, e an damazimin dera.

10 Ezi ki Krais bar a gifoghasa. Krais mozimin ua dikavigha, gavgavir ekiam iti, ezi ki an gavgavir kam gifoghasa. Egh ki a ko mizaziba isir arazimin aven ikiam. Egh ki, nighnizir a suiragha ikia ovengezir kamra, ki uaghan an suiraghasa.

11 Egha kamaghin ki nighnisi, God uaghan na damighti ki mozimin ua dikavigh egh angamira ikiam.

Pol ivezir aghuim iniasa pamten ivemari

12 Ki kamaghin nighnizir puvati, ki Krais Iesusin arazim inigha givagha, gumazir aghuimin otogha gifa. Puvati. Ki zurara ingangarir gavgavim gamua arazir kamin suizi moghin, Krais nan suira.

13 Nan adarasi, nan nighnizim, ki arazir kam tigharmaghin a iniam. Ki nighnizir vamira iti, ki fomira itir biziba gin amadagh, egh gin na bativamin bizim inisi a bagh mighin ingaram.

14 Kamaghin ki ivemar ivemarim givazi naghin otoghiva ivezir aghuim iniasa, egha ivemaravira iti. Ivezir aghuir kam a kara. Krais Iesusin ingangarimin tuavimin, God nan dia. Eghti ki an Nguibamin mangiva a ko bar deravira ikiam.

15 Eghti e gumazir Kraisin arazibar gin ghua gumazir aruabar nighniziba itiba, e bar nighnizir ki gun mikemezir kamin gin mangam. Egh ia nighnizir igharazim ikiti, God ian nighnizir derazir puvatizir kam, ian akagham.

16 Ezi nighnizir aghuiba e da inigha gifa, e pamtemin dar suiragham. Bizir kam a bizir ekiam.

17 Nan adarasi, ia bar nan arazibar gin mangi. Egh ia bar deravira gumazir en arazibar gin zuibar arazibar gan, egh men arazir aghuibar gin mangi.

18 Ia fo, gumazir aviriba Kraisin ter ighuvimin apanimin iti. Ki dughiar aviribar men arazibar gun ia mikemegha, datirighin ua ia migia, egha teriba nan damaziba azui.

19 Me uan mikarzibar ifongiabar gin mangasa bar ifonge, ezi bizir kam mati men godin min iti. Me aghumsizir arazibar amuasa bar akongegha, zurara nguazir kamin bizibara nighnisi. Kamaghin, gumazir kaba helin mangiti God me gasighasigham.

20 Ezi eia, e Godin Nguibamin gumazamiziba. E, Ekiam Krais Iesus en Akurvazir Gumazim, a pin munagh ikegh izighiriva uam e iniam, ezi e a baghavira mizuai.

21 Krais uan gavgavimin bizibar amuti da bar an apengan ikiam. Egh a gavgavir kamra en mikarzir apengtizir oveavira itir kabar amighti, da mikarzir igiabagh avagham. Egh Kraisin mikarzir aghuir angazangarimin itimin miraram otivigham.

4

E bar akuegh navir vamira iki nighnizir aghuiba iniam

1 Kamaghin, nan adarasi, ia Ekiam ko porogh iv iki tuivigh gavgafigh. Ki uan navim isa ia ganingi! Ki ian saghon ikia, ia bagha puvira nighnisi! Ki ian arazir aghuibar gun igharaz daraziv gei! Egha ki ia bagha bar akonge, nan namakar aghuiba!

3:8: Jer 9:23-24, 1 Ko 2:2, Kl 2:2 **3:8:** Jeremaia 9:23-24; 1 Korin 2:2; Kolosi 2:2 **3:9:** Ro 3:21-22, 9:30, 10:3-6, Ga 2:16 **3:9:** Rom 3:21-22; 9:30; 10:3-6; Galesia 2:16 **3:10:** Ro 6:3-5, 8:17, 2 Ko 4:10-11, Ga 6:17, 2 Ti 2:11-12, 1 Pi 4:13 **3:10:** Rom 6:3-5; 8:17; 2 Korin 4:10-11; Galesia 6:17; 2 Timoti 2:11-12; 1 Pita 4:13 **3:11:** Lu 14:14, Ap 4:2, 1 Te 4:16, MAA 20:5-6 **3:11:** Luk 14:14; Aposel 4:2; 1 Tesalonika 4:16; Akar Mogomem 20:5-6 **3:12:** Ap 9:5-6, 1 Ti 6:12, 6:19, Hi 12:23 **3:12:** Aposel 9:5-6; 1 Timoti 6:12; 6:19; Hibru 12:23 **3:13:** 1 Ko 9:24-26, 2 Ko 5:16, Hi 6:1 **3:13:** 1 Korin 9:24-26; Hibru 6:1 **3:14:** 1 Ko 9:24, 2 Ti 4:7-8, Hi 3:1, 12:1 **3:14:** 1 Korin 9:24; 2 Timoti 4:7-8; Hibru 3:1; 12:1 **3:15:** 1 Ko 2:6, 14:20, Ga 5:10 **3:15:** 1 Korin 2:6; 14:20; Galesia 5:10 **3:16:** Ro 12:16, 15:5, Ga 6:16 **3:16:** Rom 12:16; 15:5; Galesia 6:16 **3:17:** 1 Ko 4:16, 11:1, Fl 4:9, 1 Te 1:6-7, 1 Pi 5:3 **3:17:** 1 Korin 4:16; 11:1; Filipai 4:9; 1 Tesalonika 1:6-7; 1 Pita 5:3 **3:18:** 1 Ko 1:23, Ga 1:7, 2:21, 6:12, Fl 1:15-16 **3:18:** 1 Korin 1:23; Galesia 1:7; 2:21; 6:12; Filipai 1:15-16 **3:19:** Ro 8:5-6, 16:18, 2 Ko 11:12, 11:15, 2 Pi 2:1 **3:19:** Rom 8:5-6; 16:18; 2 Korin 11:12; 11:15; 2 Pita 2:1 **3:20:** Ef 2:6, 2:19, 1 Te 1:10 **3:20:** Efesus 2:6; 2:19; 1 Tesalonika 1:10 **3:21:** Ro 8:29, 1 Ko 15:28, 15:43-53, Ef 1:19, Kl 3:4 **3:21:** Rom 8:29; 1 Korin 15:28; 15:43-53; Efesus 1:19; Kolosi 3:4 **4:1:** 1 Te 2:19-20 **4:1:** 1 Tesalonika 2:19-20

2 Ki ghaze, Yuodia ko Sintike, gua oragh.
Gua virara Ekiamin amizimning, gua navir
vamira ikiasa, ki kamaghsua gua gakaghori.
3 Ezi ni bar guizin na ko ingarir gumazim,
ki ni migei, ni amizir kamningin akuragh.
Aning na ko, e Akar Aghuimin ingangarim
ateri. Ezi Klemen ko, na ko ingarir gumazir
maba, me uaghan e ko ingari. Gumaza-
mizir kabar ziaba, akinafarir God gumaza-
mizir ikirimirir zurara itim iniamin ziaba
osirizim, da an aven iti.*
4 Ia Ekiam ko porogh iki egh zurara bar
akongegh. Ki ua migei, ia bar akongegh.
5 Ia gumazamiziba bar men asugha-
sughti, me ian arazir aghuir kamin ganigh.
Ia nighnigh, Ekiam roghira izi.
6 Ia bizitam bagh nighnigh osiman marki.
Ia zurara uan osimtiziba bagh God ko
mikim. Ia God ko mikim a minabi, egh a ian
akurvaghsi ia an azang.
7 Eghti kamaghin God ia damuti ia navir
amirizimin ikiam. Egh ia Krais Iesus ko
porogh deragh ikiam, eghti tuavir kamin
Godin navir amirizim deravira ian naviba
ko nighnizibagh eghuvti da bar deravira
ikiam. God navir amirizir e ganingizir kam,
a bar bizir aghuim, ezi navir amirizir kam
gumazibar fofozim bar a gafira.
8 Nan adarasi, ki migirigiar abuananam
ia mikimasa. Ia zurara arazir kabagh
nighnigh: guizin araziba, arazir aghuariba,
God ko gumazibar damazimin derazir
araziba, arazir zuruziba, gumazamiziba
ifongezir bizir diriba, arazir gumaziba gara
bar akongeziba. Ia fo, arazir aghuir pin
itiba ko arazir me gara feba, da iti. Arazir
aghuir kabara, ia dagh nighnigh.
9 Arazir ki ian sure gamizi ia foziba, ko
nan migirigiar ia iniziba, ko nan akar ia
oraghiziba, ko ia nan gari ki amir araziba,
ia bar dar amu. Eghti Godin navir amirizim
e ganingizim, a ia ko ikiam.

Filipain gumazamiziba bizir aghuiba Pol bagh amangizi, a bar me minaba

10 Dughiar ruarim givazi, datirighin
ia ua nan akurvaghasa nighnisi, ezi
kamaghin ki Ekiam ko poroghav ikia a
minabava, bar akonge. Guizbangira, ia
faragha na ginighnighavira ikia, egha nan
akurvaghamin tuaviba puvati.
11 Ki bizitamin otevezir puvatigha
migirigiar kam gamir pu. Puvati. Bizir
manatam na batoghti, ki nighnizir aviribar
amuan kogham. Ki bizitam uam a iniamin
nighnizim ategha, nimira ikia bar akongezir
arazim gifo.
12 Ki onganarazibagh ami, o ki bizir
aviriba iti, ki pura nimira iti. Ki arazir pura
nimira itimin fofozim ini. Ki dagher aviriba
iti, o mitiriam nan azi, o ki bizir aviriba iti, o
biziba puvati, bizir kaba mar na bativ, ezi ki
navir amirizim sara zurara nimira iti.
13 Krais zurara gavgavim na ganidi, ezi
an akurvazimin ki biziba bar dar amuamin
gavgavim iti.
14 Ezi ia na ko nan osimtizim aterasa
nighnigha, arazir aghuir kam gami. Ezi
kamaghin, ki ia nan akurazir arazim bagha
bar akonge.
15 Ia Filipain gumazamiziba, ia uari kam-
aghin fo, dughiar ki faragha Akar Aghuim
akuribar, ki Masedonian Provins ataki,
dughiar kamin siosin igharazitam dagiaba
na ganiga, nan akurazir puvati. Ia uarira
arazir kam gami.
16 Dughiar ki Tesalonikan itim, ki biziba
puvatizi, ia dughiar mabar nan akurvasi.
17 Ia kamaghin nighnighan marki, ki bizir
aghuiba ia na daningasa ki ian azangsisi.
Puvati. Ian arazir aghuim mangivira iki-
asa, ki ifonge. Eghti God ivezir aghuim ia
daningam.
18 Ezi akinafarir kamin aven, ki ia na
gamizir biziba bagha ia minabi. Ia na bagha
biziba inigha Epafroditusin dafarim gatizi a
da inigha izezi ki da ini. Egha datirighin ki
bizitam otevezir puvati, ki mong bar izifa.
Ia na ganingizir biziba, da mati mughuriar
aghuim zuir ofa ia God ganidi. God ofan
kamin gara a gifuegha bar akonge.
19 Nan God a bizir aviriba bar iti. Egh ia
otevezir biziba, a bar dar ganiva, egh Krais
Iesusin ingangarir amizimin tuavimin, a
uan bizir aghuibar avirimin amodoghin,
biziba isi ia daningam.

4:3: Sng 69:28, Lu 10:20, MAA 3:5, 20:12 **4:3:** Onger Akaba 69:28; Luk 10:20; Akar Mogomem 3:5; 20:12 * **4:3:** Akinafarir kam, Godin Nguibamin iti. Ezi God an aven gumazamizir a ua inizibar ziaba osiri. Gumazamizir kaba, me God ko an Nguibamin zurara ikiam. **4:4:** Ro 12:12, Fl 3:1, 1 Te 5:16, 1 Pi 4:13 **4:4:** Rom 12:12; Filipai 3:1; 1 Tesalonika 5:16; 1 Pita 4:13 **4:5:** Hi 10:25, 10:37, Je 5:8-9, 1 Pi 4:7, 2 Pi 3:8 **4:5:** Hibru 10:25; 10:37; Jems 5:8-9; 1 Pita 4:7; 2 Pita 3:8 **4:6:** Snd 16:3, Mt 6:25-34, Lu 12:22-31, Kl 4:2, 1 Pi 5:7 **4:6:** Aghuzir Akaba 16:3; Matyu 6:25-34; Luk 12:22-31; Kolosi 4:2; 1 Pita 5:7 **4:7:** Ais 26:3, Jo 14:27, Ro 5:1, Kl 3:15 **4:7:** Aisaia 26:3; Jon 14:27; Rom 5:1; Kolosi 3:15 **4:8:** Ro 12:17 **4:8:** Rom 12:17 **4:9:** Ro 16:20, 1 Ko 14:33, Fl 3:17, 1 Te 5:23, Hi 13:20 **4:9:** Rom 16:20; 1 Korin 14:33; Filipai 3:17; 1 Tesalonika 5:23; Hibru 13:20 **4:11:** 1 Ti 6:6-8 **4:11:** 1 Timoti 6:6-8 **4:12:** 1 Ko 4:11, 2 Ko 6:10, 11:27 **4:12:** 1 Korin 4:11; 2 Korin 6:10; 11:27 **4:13:** Jo 15:5, 2 Ko 12:9-10, 2 Ti 4:17 **4:13:** Jon 15:5; 2 Korin 12:9-10; 2 Timoti 4:17 **4:15:** 2 Korin 11:9 **4:16:** Ap 17:1 **4:16:** Aposel 17:1 **4:18:** Kis 29:18, Ese 20:41, 2 Ko 9:12, Ef 5:2, Fl 2:25, Hi 13:16 **4:18:** Ua Me Ini 29:18; Esekiel 20:41; 2 Korin 9:12; Efesus 5:2; Filipai 2:25; Hibru 13:16 **4:19:** Sng 23:1, 2 Ko 9:8, Ef 1:7 **4:19:** Onger Akaba 23:1; 2 Korin 9:8; Efesus 1:7 **4:20:** Ro 16:27, Ga 1:5 **4:20:** Rom 16:27; Galesia 1:5

20 God, a God en Afeziam, ezi e zurara
ziar ekiam a dani ng mamaghira ikiam. Bar
guizbangira!

Pol Filipain gumazamizibav gia ghaze,
Afeziam ia ko iki

21 Eghti, Godin gumazamizir Krais Iesus
ko poroghav itiba, ia vaghvagh kamaghin
me mikimam, Pol ghaze, Afeziam ia ko iki.
En aveghbuar na ko itiba, me ia bagha akam
amaga ghaze, Afeziam ia ko iki.
22 Kagh itir Godin gumazamiziba bar, me
ia migia ghaze, Afeziam ia ko iki. Atrivim
Sisarin dipenimin aven ingarir darasi, me
akar kam ia daningasa mighigha na migei.
23 En Ekiam Krais Iesusin apangkuvim
vaghvagh ian duaba ko iki.

4:22: Fl 1:13 **4:22:** Filipai 1:13

Akinafarir Pol Kolosin Nguibamin Itir Sios Bagha Osirizim O Kolosi Akar faragha zuim

Kolosi, a nguibar ekiar mam, a Esian Provinsin iti. Egha a Efesusin nguibar ekiam mong an boroghin iti. Pol uabi Kolosin nguibamin sios gamizi an otozir puvati. Pol Efesusin ikiava gumaziba amadazi, me ghua provinsin kamin nguibar mabar siosin ingangarim gamua, egha uaghan Kolosin ghu.

Pol kamaghin oraki, gumazir maba Kolosibar nighnizir gavgavibagh asighasighasa. Kamaghin amizi, a gavgavim men nighnizir gavgavim daningasa, akinafarir kam osirigha me bagha anemada. A kamaghin migei, Krais biziba bar dar dapanim. Krais uabira uam e iniam, eghti tuavir igharaziba en akurvaghan kogham. Tuavir igharazir kaba e inigh Kraisin saghuiamin mangam. Kraisin, God bar bizibar ingarizi da otifi. Egh Kraisin ingangarimin God ua bar biziba iniasa. Krais en aven iti, ezi e gumazamizir igiabar otivigha Kraisin arazibara gin zui.

Pol akinafarir kam osirigha gumazir pumuning ganingizi, aning a inigha Kolosin ghu. Gumazir faragha itim, Tikikus. Ezi an girara itim, Onesimus, gumazir kam Pol Filemon bagh osirizir akinafarimin an gun migirigiar aviribagha ami.

Krais a biziba bar dar dapanim, ezi Godin ikirimirir aghuim ko an arazir aghuiba bar a gizifa

(Sapta 1:1--3:4)

1-2 Ki Pol, God uan ifongiamin gin ghua Krais Iesusin aposelin ikiasa na misefe. Ezi ki ko en aveghbuam Timoti, ga ia bagha akinafarir kam osiri. Ia Godin gumazamizir Kolosin nguibar ekiamin itiba gan adarasi, ia nighnizir gavgavim Kraisin ikia a ko poroghav itir darasi. Ga, e uan Afeziam God ko migia ghaze, a ian apangkuvigh ian navibar amuti ia navir amirizimin iki.

Ga ia bagha nighnigha God minabavira iti

3-4 Ga ian arazir aghuim baragha kamaghin fo, ia nighnizir gavgavim Krais Iesusin ikiava Godin gumazamiziba bar, me gifonge. Kamaghin amizi, dughiaba bar ga ia bagha God ko migia, ia ginighnigha God minabavira iti. A en Ekiam Krais Iesusin Afeziam.

5 E fo, guizin akam, an Akar Aghuim, a faragha ia bagha ghuzima ia kamaghin oraki, bizir aghuir God ia daningamiba da An Nguibamin iti, egh ia da bagh mizuamiva da iniam. Egha ia nighnizir gavgavim bizir kamin iti. Kamaghin, ia guizbangira nighnizir gavgavim Krais Iesusin ikiava Godin gumazamiziba bar, me gifonge.

6 Ezi nguazir kamin danganiba bar, me Akar Aghuir kamin akurazi, gumazamizir aviriba nighnizir gavgavim an ikiava an gin zuima, Akar Aghuimin dagher aghuiba otiva ghuavira iti. Ezi ia uaghan, arazir kamra ian tongin oto. Dughiar ia faragha Godin apangkuvimin eghaghanim baregha bar guizbangira a gifozim, dughiar kam iza datirighin arazir kamra ian tongin otogha, ian ingaravira iti.

7 Epafras Akar Aghuir kam ian sure gami, ezi ia a gifo. Epafras, a ingangarir gumazir bar aghuir ga bar ifongezim, a ga ko ingarir mav. A ga gisin ian akurvagha, bar deravira Kraisin ingangarim gami.

8 Egha Epafras ga migia ga geghari, Godin Duam ia gamima ia Godin gumazamiziba deraghavira me gifonge.

Pol Kolosin gumazamiziba gavgavim me daningasa God ko migei

9 Bizir kam bagha, ga fomira ian araziba baragha iza datirighin, ga zurara ia bagha God ko migei. Ga kamaghin an azangsisi, Godin Duam fofozir aghuiba ko nighnizir aghuiba ia daningti, nighnizir kaba bar ia gizivagham. Eghti bizir kamin ia Godin ifongiam bar a gifogham.

10 Kamaghin amizi ia Ekiamin gumazamizibar min ikiva an arazibar amutima, a ia amir araziba dagh ifuegham. Egh ia ingangarir aghuir igharagha garir aviribar amuam. Egh ia uaghan God gifogham, eghti fofozir kam bar mangiva ekevegham.

11-12 Ezi ga kamaghin God ko migei, an gavgavir ekiar aghuimin, God gavgaviba bar ia daningti, ia tuivigh gavgavigh osimtiziba ateram, egh aghumra ikiva osimtiziba givaghamin dughiam mizuam. Egh ia bar akueghiva, en Afeziam minabagh. A ia gamizima ia arazir

---

1:1-2: Rom 1:7; Efesus 1:1 **1:3-4:** Mak 4:8; 16:15; Jon 15:16; Efesus 1:13-16; 3:2; Filipai 1:3; 2 Timoti 4:8; Filemon 1:5; Hibru 6:10; 1 Pita 1:4; 5:12 **1:7:** Kl 4:12, Fm 23 **1:7:** Kolosi 4:12; Filemon 1:23 **1:9:** Ro 12:2, 1 Ko 1:5, Ef 1:8-9, 1:15-17, 5:10, 5:17, Fl 1:9 **1:9:** Rom 12:2; 1 Korin 1:5; Efesus 1:8-9; 1:15-17; 5:10; 5:17; Filipai 1:9 **1:10:** Jo 15:16, Ef 2:10, 4:1, Fl 1:27, 1 Te 4:1, Hi 13:21 **1:10:** Jon 15:16; Efesus 2:10; 4:1; Filipai 1:27; 1 Tesalonika 4:1; Hibru 13:21 **1:11-12:** Efesus 1:18-19; 3:16; 4:2

aghuibar gin zui, egh bizir aghuir a
ia bagha misevezíba iniam. Ia Godin
gumazamiziba ko da iniam, kar Godin
Nguibamin angazangarimin aven itir
darasi.
13-14 Faragha mitarmemin gavgavim
e ikezima e an apengan itima, God
en akuragha e inigha uan Otarimin
gavgavimin apengan e atizi an en Atrivim
iti, Otarir kam a bar a gifonge. God
uan Otarimin ingangarimin e gamizi e
firiaghire, egha tuavir kamra an en arazir
kuraba gin amada.*

Pol Kraisin araziba ko an ingangaribar gun migei

15 E Godin ganighan kogham, ezi Krais an
mirara gari. Krais an Otarir ivariam, a God
ingarizir bizir kaba bar dar dapanim.
16 Ezi Kraisin agharimin, God uan
nguibamin itir biziba ko nguazimin itir
biziba bar dar ingari. Kar bizir e gariba
ko garir puvatiziba, da enselin gavgaviba
ko duar gavgaviba ko aseba ko adariaba, ko
bizir gavgaviba itiba. God Krais ko, aning
bizir kaba bar dagh amizi, da bar Krais
baghavira iti.
17 Ezi bizir kaba tighar otivam, Krais
fomira iti. Egha a biziba bar dagh amima da
deravira uari isasuigha bar deravira ingari.
18 Krais, a siosin dapanim, ezi sios an
inivafizim. Egha a uabi ikirimirir igiamin
faragha zuir gumazim. Krais Godin Otarir
ivariam, egha a faragha ovevemin ua dikafi.
God ghaze, Krais uabi biziba bar dar da-
panimin ikiam. Kamaghsua, a Krais gamizi,
a ua dikafi,
19 God kamaghin ifonge, an ikirimirir
aghuim ko an araziba ko an gavgaviba
Otarir kam gizivagham, kamaghin God uabi
Kraisin aven iti. Kamaghin amizi, Krais
Godin mirara gari.
20 Bizir God ingariziba, da an saghon
ikegha apanir arazibar a gami. Ezi God
kamaghin ifonge, a bizir kaba bar dar amuti
da uam a ko navir vamira ikiam. A ghaze, a
Kraisin ingangarimin arazir kam damuam.
Kamaghin amizi a Krais ataghizima a ter
ighuvimin areme. Ezi an ghuzim irezi tu-
avir kamin en apanir araziba da gifa. Egha
bizir a ingariziba a bar ua da inizi da
uam a ko iti, bizir an Nguibamin itiba ko
nguazimin itiba uaghara.
21 Iarara, ia fomira arazir kuraba ko
nighnizir kurabagh amuavira iti. Kam-
aghin amizi ia Godin saghon ikiava uan
nighnizibar aven an apanim gami.
22 Ezi God kamaghin ifonge, a ia inigh ua
bagh izam. Eghti ia an gumazamizibar min
ikiva, an damazimin bar zueghiva, arazir
kuratam ian ikian kogham. Kamaghsua
datirighin Godin Otarim angamira gumazir
mikarzim sara areme, ezi tuavir kamin God
uam e ko navir vamira inis.
23 Ezi dipenir guarim dipenimin suirazi
moghin, ia nighnizir gavgavimin suiragh
bar tuivigh gavgavigh iki. Ia Akar Aghuim
baregha dughiar kamin fo ia bizir aghuiba
iniam, egha ia dav zuava nighnizir gav-
gavim iti. Egh ia akongiva nighnizir gav-
gavim ataghiraghan marki. Ki Pol, ki Akar
Aghuir kamin ingangarir gumazim, egha
e gumazamizir nguazimin itiba bar me
bagha anekuri.

Pol sios bagha ingangarim gami

24 Ezi datirighin ki ian akurvaghasa
mizazim ini. Krais siosin akurvaghasa
inizir mizaziba, da givazir puvati. Ki da
givasava ami. Ezi ki siosin akurvaghasa
ifonge, a Kraisin inivafizimra. Bizir kam
bagha ki bar akonge.
25 God uabi, ian akurvaghasa na
misevegha, ingangarir kam na ganingi, ezi
ki siosin ingangarir gumazimin oto. Ezi ki
deravira Godin akam akurir ingangarim
nan iti.
26 Dughiar fomira itibar iza datirighin,
akar kam bar modo, ezi gumazamiziba bar
a gifozir puvati. Egha datirighin Godin gu-
mazamizibar damazibar an azenim giri.
27 Ezi Godin nighnizim kamakin, a
uabi Akar Aghuir modozir kam e an
gumazamiziba, an en aka, eghti e fogham,

1:13-14: Luk 22:53; Efesus 1:6-7; 2:2; 1 Tesalonika 2:12; 2 Pita 1:11 * **1:13-14:** Akar kam, "mitarmemin gavgavim," an mingarimra kara: Satan ko bizir an ativazi an apengan itiba, kar tintinimin duar kuraba, aseba, adariaba, ko arazir kuraba bar moghira. **1:15:** Jo 1:18, 2 Ko 4:4, Hi 1:3 **1:15:** Jon 1:18; 2 Korin 4:4; Hibru 1:3 **1:16:** Jo 1:3, 1:10, Ro 8:38, 11:36, Hi 1:2, 2:10, 1 Pi 3:22 **1:16:** Jon 1:3; 1:10; Rom 8:38; 11:36; Hibru 1:2; 2:10; 1 Pita 3:22 **1:17:** Jo 1:1-3, 8:58, 17:5, 1 Ko 8:6 **1:17:** Jon 1:1-3; 8:58; 17:5; 1 Korin 8:6 **1:18:** Ap 26:23, 1 Ko 15:20, 15:23, Ef 1:10, 1:22-23, MAA 1:5 **1:18:** Aposel 26:23; 1 Korin 15:20; 15:23; Efesus 1:10; 1:22-23; Akar Mogomem 1:5 **1:19:** Jo 1:16, 3:34, Kl 2:9 **1:19:** Jon 1:16; 3:34; Kolosi 2:9 **1:20:** Ro 5:1, 2 Ko 5:18, Ef 1:7, 1:10, 2:13, 2:16, 1 Jo 2:2 **1:20:** Rom 5:1; 2 Korin 5:18; Efesus 1:7; 1:10; 2:13; 2:16; 1 Jon 2:2 **1:21:** Ro 5:10, Ef 2:12, 4:18, Ta 1:15-16 **1:21:** Rom 5:10; Efesus 2:12; 4:18; Taitus 1:15-16 **1:22:** Ef 2:14-16, 5:27, 1 Te 4:7, Ta 2:14 **1:22:** Efesus 2:14-16; 5:27; 1 Tesalonika 4:7; Taitus 2:14 **1:23:** Mk 16:15, Ef 3:17, 1 Ti 3:16, Hi 3:14 **1:23:** Mak 16:15; Efesus 3:17; 1 Timoti 3:16; Hibru 3:14 **1:24:** Ro 5:3, 2 Ko 1:5-6, Ef 1:23, 3:13, Fl 3:10, 2 Ti 1:8 **1:24:** Rom 5:3; 2 Korin 1:5-6; Efesus 1:23; 3:13; Filipai 3:10; 2 Timoti 1:8 **1:25:** Ef 3:2, 3:7-8 **1:25:** Efesus 3:2; 3:7-8 **1:26:** Ro 16:25-26, 1 Ko 2:7, Ef 3:3-5, 3:9-10, 2 Ti 1:10 **1:26:** Rom 16:25-26; 1 Korin 2:7; Efesus 3:3-5; 3:9-10; 2 Timoti 1:10 **1:27:** Ro 9:23, 2 Ko 2:14, Ef 1:18, 3:8, 1 Ti 1:1 **1:27:** Rom 9:23; 2 Korin 2:14; Efesus 1:18; 3:8; 1 Timoti 1:1

akar modozir kam a guizbangira bar dera,
egh Kantrin Igharazibar Gumazamiziba
bar men akuragham. Akar modozir kam
kamakin, Krais ian navir averiabar aven iti,
ezi ia fo, a ia inighti ia a ko mangiva Godin
Nguibamin ikiva, egh ia an bizir aghuiba
iniam, ezi ia bizir kam bagha mizuai.
28 Ezi e Kraisin Akar Aghuim bar vagh-
vagha gumazamizibav kiri. E kamaghin
ifonge, me Krais ko porogh ikiva fofozir
aghuitamin oteveghan kogham, eghti e me
inigh Godin damazimin mangam. Kamagh-
sua, e nighnizir aghuim ko fofozir aghuimin
gin ghua men sure gamua, egha akar gav-
gavim me ganidi.
29 Kamaghin amizi, Krais na ganingizir
gavgavir ekiam, a nan akurvazima, tuavir
kamin ki osimtiziba sara ingangarir dafar
kam gami.

2

E nighnizir gavgavim ikiva akar ifavariba batogham

1 Ki ia foghasa, ki akurvazir ingangarir
dafam ia ko Laodisian nguibamin itir gu-
mazamiziba bagha a gami, egha uaghan
nan guamin ganizir puvatizir igharaziba
sara.
2 Ki kamaghin ifonge, ki gavgavim men
navibar aningti me atiatingan kogham, egh
ki me damuti me uari gifueghiva uari
inigh ikiva, fofozir aghuim inighti nighnizir
aghuir kam me damuti men nighnizir gav-
gavim bar ekevegham. Egh kamaghin
me Godin akar modozimin mingarim de-
raghvira a gifogham, a Krais, a uabi akar
modozir kamin mingarim. Kamaghsua ki
ingangarir kam gami.
3 Godin fofozir aghuim ko nighnizir
aghuim bar pin kogha Krais gizivagha
modogha iti, mati dagiaba dagiabar
dipenimin iti. Ezi Krais uabira fofozir
aghuir kam en aka.
4 Ezi ki ghaze, tav ia gifariva akar
amirizibar ia mikimiva ia apezaperan
kogham. Kamaghsua, ki akar kam ia migei.
5 Ki uabi uan mikarzimin ia ko itir pu-
vatigha, ki ia ginighnighavira iti. Kamaghin
ki akurvazir ingangarir dafar kam ia bagha
a gami. Egha ki ian garima, ia uari inigha
tuivigha deragha ingara egha nighnizir gav-
gavim Kraisin iti. Bizir kam bangin ki bar
akonge.

E Kraisin porogh egh tuivigh gavgavigham

6 Ezi ia Krais Iesus en Ekiam a inigha gifa,
kamaghin amizi ia a ko daruva an porogh-
iv iki.
7 Egh ia a gisin tuivigh gavgavigh,
mati temem biba sara nguazimin tugha
gavgafi. Uaghan mati dipenim dipenir
akinir gavgavibagh isin tughav iti. Ia
nighnizir gavgavim Akar Aghuir Epafras
ian sure gamizir kamin iti, egh kamaghin
ian nighnizir gavgavim aghung mangivira
iki. Egh zurara God minabivira iki.
8 Ia bar deragh uari bagh gan, gumazitam
fofozir ifavariba ko akar kinitabar gun ia
mikimtima, ia an nighnizibar gin mangan
marki, eghti da ia ikirarighan kogham. Gu-
mazir kaba, inazir afeziaba ko duar kurar
overiam ko nguazim gativaziba, me me da
fofozir kaba ini. Ezi fofozir kaba da Kraisin
izezir puvati.
9 Ia fo, Krais a en mirara gumazimin oto,
ezi Godin ikirimirim ko araziba ko an gav-
gaviba bar a gizifa.
10 Egha a duar gavgaviba ko bizir
gavgaviba itiba bar, dar dapanim. Ia
Kraisin poroghav itima, God ia gamima ia
guizbangira angamira ikiavira iti.
11 Ezi ia Kraisin poroghav ikia, mati ia uan
mikarzir mogomebar inibar ghorir arazim
ini. Ezi arazir kam, gumazitam uan da-
farimin a gamizi an otozir pu. Puvati. Krais
uabi mikarzir mogomebar inibar ghorir
arazir kam ati. Kraisin arazir kamin e, navir
ghurimin gavgavir e ikiagharighizim, ane-
tughavkinigha, a gin amadagha firiaghiri.
Kar guizbangira mikarzir mogomebar in-
iba aghorir arazim.
12 Ezi dughiar e ruezimin e Krais ko
poroghav itima, God Krais ko e sara mozim
gati. Ezi e fo, God uan gavgavir ekiamin
amodoghin ingarava Krais mozimin a
gamizi a ua dikafi. Ezi e nighnizir gavgavim
an ingangarir gavgavir kamin iti, ezi
dughiar e ruezimin, God Iesus ko e
gamizima e uaghan ua dikafi.
13 Ia faragha uan arazir kurabagh amir
arazim bangin, ia mati gumazir mikarzir
mogomebar iniba aghorir puvatizibar min

1:28: Ef 4:13, 5:27 **1:28:** Efesus 4:13; 5:27 **1:29:** Ap 20:20, 20:27, Ef 3:7, 3:20, Fl 4:13 **1:29:** Aposel 20:20; 20:27; Efesus 3:7; 3:20; Filipai 4:13 **2:2:** 2 Ko 1:6, Ef 3:4, 3:18, Fl 3:8, Kl 1:26, 3:14 **2:2:** Efesus 3:4; 3:18; Filipai 3:8; Kolosi 1:26; 3:14 **2:3:** Is 45:3, 1 Ko 1:24, 1:30, Ef 1:8, 3:19 **2:3:** Aisaia 45:3; 1 Korin 1:24; 1:30; Efesus 1:8; 3:19 **2:4:** Ro 16:18, Ef 4:14, 5:6, Kl 2:8 **2:4:** Rom 16:18; Efesus 4:14; 5:6; Kolosi 2:8 **2:5:** 1 Ko 5:3, 14:40, 1 Pi 5:9 **2:5:** 1 Korin 5:3; 14:40; 1 Pita 5:9 **2:7:** Efesus 2:20-22; 3:17; Kolosi 1:23 **2:8:** Ga 4:3, 4:9, Ef 5:6, Kl 2:3, 2:18-20, Hi 13:9 **2:8:** Galesia 4:3; 4:9; Efesus 5:6; Kolosi 2:3; 2:18-20; Hibru 13:9 **2:9:** Jo 1:14-16, Kl 1:19 **2:9:** Jon 1:14-16; Kolosi 1:19 **2:10:** Ef 1:21-22 **2:10:** Efesus 1:21-22 **2:11:** Ro 2:29 **2:11:** Rom 2:29 **2:12:** Ro 6:4, Ef 1:19-20, 3:7, Kl 3:1 **2:12:** Rom 6:4; Efesus 1:19-20; 3:7; Kolosi 3:1 **2:13:** Ef 2:1-5 **2:13:** Efesus 2:1-5

amua, gumazir aremezibar min iti. Ia navir
ghurimin arazibar gin zui. Dughiar kamin
Krais ian navir ghurimin araziba tighar da
atughuvkinighiva da gin amadagham, ka-
maghin amizi ia gumazir aremezibar min
amuavira iti. Ezi datirighin God ia gamizi
ia Krais ko angamira iti. Ezi God en arazir
kuraba bar a da gin amada.
14 Moses Osirizir Araziba, akam e
gasaragha, en arazir kuraba aghurigha
azenim gatigha, e gamima e an akam ko
an gavgavimin apengan iti. Ezi e gasir
akar kaba God bar da batoke, egha uaghan
Moses Osirizir Araziba isa Iesusin ter
ighuvimin a gafu, egha tuavir kamin Moses
Osirizir Arazibar gavgavim agifa.
15 Ezi Krais ter ighuvimin duar gavgav-
iba ko bizir gavgaviba itiba, a dar gavgav-
iba adegha gifa. God ter ighuvimin, kam-
aghin gumazamiziba bar men aka, a bar
da dikabiragha dagh amima da pura bizir
kinibar min otifi.

E Krais koma areme, ezi nguazir kamin araziba en akuraghan kogham

16 Kamaghin amizi, ia tav ateghtima an
akaba ia gasan marki, egh ia mikim suam,
ia dagheba ko dipaba apir arazibar gin zuir
puvati, o ia Godin ziam fer dughiabar gin
zuir puvati, o iakinir igiabar isar araziba ko
Sabatin dughiabar arazibar gin zuir puvati.
17 Arazir kaba, da bizir gin izamibar
nedazir kiniba, ezi Krais a uabi guizbangin
bizim.
18 Eghti gumazitam bizitam irebamin min
bizimin ganigh, kamaghin a uabira uan
ziam fiti, ia an akam baraghan marki. Gu-
mazir kam suam, ia uarigh ifariva uari
dikabiniva egh enselbar ziaba fi. Eghti ia
an akam baraghan marki. Gumazir kam a
uan nighnizim ko navir ghurimin arazibar
gin ghua, pura migia ghaze, ki uabi bar fo.
Eghti ia gumazir kamaghin amitam ateghti
a ia dikabiragh, ian ivezir aghuim okiman
marki.
19 Egha a Kraisin suirazir puvatigha ane-
taki, Krais en dapanim, e an inivafizim. E
an poroghav ikia dagheba isa, egha a ko
inivafizir agiribar min uari isasuiragha iti.
Inivafizir kam Kraisin apengan itima an a
gamima a God ifongezi moghin aghua gav-
gafi.
20 Ezi ia Krais ko poroghav ikia a ko
areme, kamaghin amizi ia duar kurar over-
iam ko nguazim gativaziba bar ada ategha
uam adar apengan itir puvati. Egha tizim-
sua ia nguazir kamin itir gumazamizibar
min aruavira iti? Egha tizimsua ia nguazir
kamin arazibagh amuavira iti? Arazir kaba
kamakin,
21 "Ia bizir kabar suighan marki," egh
"Dagher kabar aman marki," egh uaghan
"Bizir igharazir maba sara suighan marki."
22 Ezi bizir kaba, e dar ingangaribagh
amima da zuamira ikufi. Arazir kaba, gu-
mazamizibara uari dagh amuava da arigha
en sure gami.
23 E bar fo, arazir kaba me dav kim
suam, da nighnizir aghuibar gin zui. Da
guizbangira bar puvati. Arazir kaba
ghaze, ia uari uan ifongiamin gin mangiva
mighighvira Godin ziam fer arazibar amu.
Egha ghaze, ia uarigh ifariva uari dikabin.
Egha ghaze, ia Godin ingangarim damuva
uan mikarzim mizazir kuram a daning.
Egh arazir kaba, da en mikarzibar akuragh
navir ghurimin araziba dikabiragh da
givaghan kogham. Bar puvatigham.

3

E Krais ko ua dikavigha ikirimirir igiamin iti

1 God ia gamizima ia Krais ko ua
dikavigha ikirimirir igiamin iti. Kamaghin
amizi, ia Godin Nguibamin pin itir biziba
bar dagh ifongegh, da Krais iti naghin iti.
Krais, Godin agharir guvimin amadaghan
uan atrivir dabirabimin aperaghav iti.
2 Ezi ia bizir pin itiba baghvira nighnigh,
egh nguazimin itir bizibagh nighnighan
marki.
3 Ia fo, ia aremegha gifa, ezi ian ikirimirir
angamira itim Krais ko ikiava, Godin
poroghav ikia egha modoghav ikia tighar
azenimin otivam.
4 Ezi Kraisra, a guizbangira ian ikirimirir
angamira itimin mingarim. Eghti Krais ua-
mategh izamin dughiam, ia uaghan a ko
an angazangarir gavgavir ekiamin aven oti-
vam.

Krais en aven itima e gumazamizir igiabar otifi

(Sapta 3:5--4:18)

2:14: Ef 2:14-16, 1 Pi 2:24 **2:14:** Efesus 2:14-16; 1 Pita 2:24 **2:15:** Kl 1:13 **2:15:** Kolosi 1:13 **2:16:** Ro 14:1-12, 1 Ko 8:8, Ga 4:10 **2:16:** Rom 14:1-12; 1 Korin 8:8; Galesia 4:10 **2:17:** Hi 8:5, 9:9, 10:1 **2:17:** Hibru 8:5; 9:9; 10:1 **2:19:** Ef 2:21, 4:15-16 **2:19:** Efesus 2:21; 4:15-16 **2:20:** Ga 4:3-5, 4:9 **2:20:** Galesia 4:3-5; 4:9 **2:21:** 1 Ti 4:3 **2:21:** 1 Timoti 4:3 **2:22:** Ais 29:13, Mt 15:9 **2:22:** Aisaia 29:13; Matyu 15:9 **3:1:** Sng 110:1, Mk 12:36, 16:19, Ef 1:20, Fl 1:30, Kl 1:29, 2:12, 1 Te 2:2 **3:1:** Onger Akaba 110:1; Mak 12:36; 16:19; Efesus 1:20; Kolosi 2:12 **3:2:** Mt 6:33 **3:2:** Matyu 6:33 **3:3:** Ro 6:2, 2 Ko 5:7, 5:14, Ga 2:20, Kl 2:20 **3:3:** Rom 6:2; 2 Korin 5:7; 5:14; Galesia 2:20; Kolosi 2:20 **3:4:** Jo 11:25, 14:6, 1 Ko 15:43, Fl 1:21, 1 Jo 3:2 **3:4:** Jon 11:25; 14:6; 1 Korin 15:43; Filipai 1:21; 1 Jon 3:2 **3:5:** Ro 6:6, 6:11-13, 8:13, Ga 5:24, Ef 4:19, 5:3-5, 1 Te 4:5 **3:5:** Rom 6:6; 6:11-13; 8:13; Galesia 5:24; Efesus 4:19; 5:3-5; 1 Tesalonika 4:5

Ikirimirir ghurim koma ikirimirir igiam

5 Kamaghin amizi, ia nguazimin itir
arazir kurar ian navir averiamin itiba
bar da gifagh. Bizir kaba, gumazamiziba
uari bakia uari ko akuir arazim, ko arazir
mizirizіba, ko afiar araziba, ko arazir
kurabar amuasa naviba dikavir arazim,
koma gumazir igharazibar bizibar gara
da ifuer arazim. Bizibar gara dagh ifuer
arazir kam, mati ia uari isa ifavarir godbar
aningizir arazimin min ami.
6 Ezi bizir kaba bagha God uan
aningagharimin ivezir bar kuram gumazir
arazir kabagh amiba me bagha anetizima
a iti. Kar gumazamizir Godin akam
iriaghiriazibar ivezir kuram. A izam.
7 Ia faragha arazir kurar kabar gin zuima,
da ia gativagha ia ikiaghariki.
8 Ezi datirighin ia arazir kaba uam adar
amuan marki. Arazir kaba: adariba, ko
aningaziba, ko navir kuraba ko akar kuraba
uari gasir araziba, koma migirigiar mizirizir
ian akatoribar otiviba,
9 ko uarigh ifarir arazim, ia arazir kabar
amuan marki. Ia fo, ia navir ghurimin
araziba ategha,
10 gumazamizir igiabar otifi, mati gu-
mazim korotiar ghurim sueghava korotiar
igiam aru. Ezi God, gumazir ian ingarizi ia
gumazamizir igiabar otivizir kam, a kam-
aghin ifonge, a ia damuti ia bar deraviram
a gifogham. Kamaghsua, a ia gamuavira
itima ia an miraram otivavira iti.
11 Kamaghin amizi, datirighin bibiziba pu-
vati. Ia ua kamaghin nighnighan marki,
e Judaba ko Kantrin Igharazibar Gumaza-
miziba, o e mikarzir mogomebar iniba
aghore, o da aghorezir puvati, o igharazir
darazir akabav gei, o nguibar atiabar gu-
mazamiziba, o e pura ingangarir gumaz-
ibar iti, o e firiaghirezir gumazamiziba. E
kamaghin nighnighan kogham. E fo, Krais
uabira iti, egha Krais uabi bar en aven iti.

E igharazibagh ifongezir arazim damuam

12 God ua baghavira ia misevezi, ia an
gumazamizibar otivigha gifa, ezi a bar ia
gifonge. Kamaghin amizi, ia arazir kabar
amu: Ia gumazamizibar apangkuv, egh
arazir aghuibar gumazamizir igharazibar
amu, egh uari dikabiragh, egh gumazamiz-
ibar asughasugh, egh dighorim amirazir
arazim damu.
13 Egh ian tongin tav arazir kuratam
igharazitav damightima an an osemeghiva,
egh ia zuamira uari uarir aningaghan
marki, egh uari uan arazir kuraba gin
amang. Ia fo, Ekiam ian arazir kuraba gin
amada, ezi kamaghira ia uaghan uarira uan
arazir kuraba gin amang.
14 Egh ia bar uarigh ifongegh. Arazir kam
a bar arazir igharazibagh afira. Arazir kam,
an arazir aghuir igharazibagh amima da
bar deraviram otiva, uari isa ingari.
15 Krais navir amirizim ia ganingi, egha
ia gamizima ia navir vamira iti, ezi navir
amirizir kam ian navir averiabar ikiva ia
gativagh nighnizir aghuiba ia daningam.
Ia fo, navir amirizir kam bagha God
ian diazima ia bar uari inigha inivafizir
vamiran min oto. Egh zurara God minabi.
16 Egh Kraisin akam ian navir averiabar
iki gavgafigh. Eghti ia vaghvagh nighnizir
aghuiba ko fofozibar gin mangiva uarira
uarir sure damuva akurvazir akam uari
daning. Egh Onger Akabar Akinafarimin
aven ighiabar amuva, Iesusin ziam fer ighi-
abar amuva, Godin Duam ian navir ave-
riabagh atizir ighiabar amu. Dughiar ia
ighiabar amuamim, ia uan navir averiabar
God minabi.
17 Ezi bizir manaba ia dagh ami,
migirigiaba o ingangariba, ia bizir kaba
bar Ekiam Iesusin ziamin dar amu. Egh
an ziamin ia God Afeziam minabi.

Pol, Kraisin arazibar gin mangasa, poroghamiba ko boribav gei

18 Ia amuiba vaghvagh, uan pabar
apengan iki me baghivira iki. Kar Ekiam
ifongezir arazim.
19 Ezi ia paba vaghvagh, uan amuiba bar
deraghvira me damuva bar me gifongegh.
Egh men ataran kogh, pazi me damuan
marki.
20 Ia boriba, ia zurara uan ameboghfezi-
abar akaba baraghiva dar gin mangi. Ia fo,
Ekiam ian arazir kam bagh bar akuegham.

3:6: Ef 5:6 **3:6:** Efesus 5:6 **3:7:** Ro 6:19-20, 1 Ko 6:11, Ef 2:2 **3:7:** Rom 6:19-20; 1 Korin 6:11; Efesus 2:2 **3:8:** Ef 4:22, 4:25-31, 5:4, Hi 12:1, 1 Pi 2:1 **3:8:** Efesus 4:22; 4:25-31; 5:4; Hibru 12:1; 1 Pita 2:1 **3:9:** Ef 4:22 **3:9:** Efesus 4:22 **3:10:** Stt 1:26, Ro 12:2, Ef 2:10, 4:24 **3:10:** Jenesis 1:26; Rom 12:2; Efesus 2:10; 4:24 **3:11:** Ro 10:12, Ga 3:28, Ef 1:23 **3:11:** Rom 10:12; Galesia 3:28; Efesus 1:23 **3:12:** Ga 5:22, Ef 4:32, Fl 2:1, 1 Pi 2:9 **3:12:** Galesia 5:22; Efesus 4:32; Filipai 2:1; 1 Pita 2:9 **3:12:** Efesus 4:2 **3:13:** Mk 11:25, Ef 4:32, 5:2 **3:13:** Mak 11:25; Efesus 4:32; 5:2 **3:14:** Ro 13:8-10, 1 Ko 13:13, Ef 4:3 **3:14:** Rom 13:8-10; 1 Korin 13:13; Efesus 4:3 **3:15:** 1 Ko 12:13, 12:27, Ef 2:16-17, 4:4, Fl 4:7 **3:15:** 1 Korin 12:13; 12:27; Efesus 2:16-17; 4:4; Filipai 4:7 **3:16:** 1 Ko 14:26, Ef 5:19, Kl 4:6 **3:16:** 1 Korin 14:26; Efesus 5:19; Kolosi 4:6 **3:16:** Efesus 5:19-20 **3:17:** 1 Ko 10:31, Ef 5:20, 1 Te 5:18, Hi 13:15 **3:17:** 1 Korin 10:31; Efesus 5:20; 1 Tesalonika 5:18; Hibru 13:15 **3:18:** Ef 5:22, Ta 2:5, 1 Pi 3:1 **3:18:** Efesus 5:22; Taitus 2:5; 1 Pita 3:1 **3:19:** Ef 4:31, 5:25, 5:28, 1 Pi 3:7 **3:19:** Efesus 4:31; 5:25; 5:28; 1 Pita 3:7 **3:20:** Ef 5:24, 6:1, Ta 2:9 **3:20:** Efesus 5:24; 6:1; Taitus 2:9 **3:21:** Ef 6:4 **3:21:** Efesus 6:4

21 Ia afeziaba uan boriba mighi me amir
biziba bagh mikimiva men nighnizibar
amuti me ataran marki. Ia kamaghin
damuti, borim osemegh kamaghin mikim
suam, ki bizitam damuan kogham. Marki.
Ki aghua.

Pol ingangarir gumaziba ko gumazir ekiar men garibav gei

22 Ia ingangarir gumaziba vaghvagh, uan
gumazir ekiar ian garibar akaba baragh,
egh biziba bar dar amu. Egh ia kamaghin
nighnighan marki, "egh suam, dughiar me
en gara itibar, e me apezeper ingangarir
aghuibar amuti me e gifuegham." Puvati.
Ia Ekiamin atiating, egh dughiaba bar uan
navir averiabar aven deravira nighnigh,
guizbangira ingangarim damu.
23 Ezi ia amir biziba bar, ia uan gavgaviba
sara dar amu. Kar, ia gumaziba bagha
ingarir puvati. Ia Ekiam bagha ingangarim
gami.
24 Ia bizir kam ginighnigh, ia Ekiam
Kraisin ingangarir gumazamiziba, a uabira
ian garir gumazir bar ekiam. Egha ia
fo, Ekiam ivezir aghuir uan gumazamiziba
bagha atizim, a gin ia daningam.
25 Ia fo, God gumazamizir vabara a men
garir puvati, a bar gumazamizibar gara
men araziba ko navir averiaba deravira dar
gara tuavir vamira me tuisisi. Kamaghin
amizi, gumazir arazir kurabagh amizim, a
uan arazir kurar an amizim bagh ivezir
kuram iniam.

4

1 Ia ingangarir gumazamizibar garir
gumazir ekiaba, ia kamaghin fogh, ia
uaghan gumazir ian garir ekiam a Godin
Nguibamin pin iti. Kamaghin amizi, ia uan
ingangarir gumazamiziba deravira men
ganiva Godin damazimin derazir arazimin
me damuva arazir aghuibar me damu.

E God ko migeir arazim pamtem a damu egh deraghvira daruam

2 Ia God ko mikim mamaghira ikiva, der-
aghvira ganiva nighnigh God ko mikim, egh
God minabivira iki.
3 Ia God ko mikimiva egh uaghan e bagh
an azangsighti, an e bagh tiam kuightima e
Kraisin akam akunam. Akar kam a fomira
modoghav iti. Ia fo, ki akar kam akunizi, me
a baraghan aghuagha na isa kalabus gati.
4 Ia God ko mikim egh suam, a nan
akuraghti ki God ifongezir moghira, der-
aghvira akar kam akunam.
5 Ezi ia, nighnizir gavgavim Kraisin itir
puvatizir darasi, ia nighnizir aghuibar gin
mangiva egh arazir aghuibar me damu.
Egh ia dughiaba vaghvagh Kraisin arazibar
men akakaghsivira damuvira iki.
6 Ia zurara akar aghuir singtizibav
kimtima, gumazamiziba da baragh dagh
ifuegham. Kamaghin amizi ia bar deravira
foghiva gumazamiziba vaghvagh men
akaba ikarvagh.

Pol Tikikus ko Onesimus aning amadazi aning Kolosin zui

7 Tikikus e ko ingangarir gumazir mam, a
en aveghbuar aghuir e bar ifongezim, egha
a guizbangira Ekiamin ingangarir gumazir
bar aghuim. A nan ingangariba bar dar gun
ia mikimam.
8 Ezi bizir kam bagha, ki ia bagha ane-
mada. Ki ghaze, ia fogham, e manmaghin
iti, eghti akar kam gavgavim ian navibar
amuti ia ua bar akuegham. Kamaghsua, ki
Tikikus amadazi, a ia bagha zui.
9 Eghti Onesimus, a Tikikus ko izam,
a guizbangira en guizin aveghbuar bar
aghuir e bar ifongezim, a dughiaba bar
Godin ingangarim gami. A ian mav. Eghti
aning bizir kagh otiviziba bar dar gun ia
mikimam.*

Pol Kolosiba bagha akinafarim amaga ghaze, Afeziam ia ko iki

10 Aristarkus, a na ko kalabusin ikia,
egha ghaze, Afeziam ia ko iki. Ezi Mak,
Barnabasin imurim, a uaghan akam amaga
ghaze, Afeziam ia ko iki. (Egh a izi ian tongin
otoghti ia a inigh uan dipenimin mangi. Ia
Mak iniasa, ki ia bagha akar kam amadagha
gifa.)
11 Ezi Iesus, an ziar mam Jastus, a uaghan
ghaze, Afeziam ia ko iki. Judan tongin
itir gumazir mikarzir mogomebar iniba
aghorezir kabara, me na ko ikia God Gu-
mazamizibagh Ativir Ingangarim gamua
egha me bar deraghavira nan akurvasi.
12 Epafras uaghan ia ginighnigha ghaze,
Afeziam ia ko iki. A uaghan ian mav, egha

3:22: 1 Ti 6:1, Ta 2:9 **3:22:** 1 Timoti 6:1; Taitus 2:9 **3:22:** Efesus 6:5-8 **3:24:** 1 Ko 7:22 **3:24:** 1 Korin 7:22 **3:25:** Lo 10:17, Ro 2:11, Ef 6:9, 1 Pi 1:17 **3:25:** Godin Araziba 10:17; Rom 2:11; Efesus 6:9; 1 Pita 1:17 **4:1:** Wkp 25:43, 25:53, Ef 6:9 **4:1:** Ofa Gami 25:43; 25:53; Efesus 6:9 **4:2:** Ef 6:18, Fl 4:6 **4:2:** Efesus 6:18; Filipai 4:6 **4:3:** Ro 15:30, 1 Ko 16:9, Ef 6:19 **4:3:** Rom 15:30; 1 Korin 16:9; Efesus 6:19 **4:4:** Ef 6:20 **4:4:** Efesus 6:20 **4:5:** Ef 5:15-16, 1 Te 4:11-12 **4:5:** Efesus 5:15-16; 1 Tesalonika 4:11-12 **4:6:** Mk 9:50, Ef 4:29, Kl 3:16, 1 Pi 3:15 **4:6:** Mak 9:50; Efesus 4:29; Kolosi 3:16; 1 Pita 3:15 **4:7:** Ap 20:4, 2 Ti 4:12 **4:7:** Aposel 20:4; 2 Timoti 4:12 **4:7:** Efesus 6:21-22 **4:9:** Fm 10-12 **4:9:** Filemon 1:10-12 * **4:9:** Onesimus a pura Filemonin ingangarir gumazim. Ni akar Filemon akinafarir Pol a bagha osirizimin aven itimin gan. **4:10:** Ap 12:12, 12:25, 13:13, 15:37-39, 19:29, 27:2, Fm 24 **4:10:** Aposel 12:12; 12:25; 13:13; 15:37-39; 19:29; 27:2; Filemon 1:24 **4:12:** Kl 1:7, Fm 23 **4:12:** Kolosi 1:7; Filemon 1:23

Krais Iesusɨn ingangarir gumazim. A zurara ia bagha pamten God ko mɨgɨavɨra iti, egha ghaze, God ian akurvaghtɨ, ia tuivigh gavgavigh, egh fofozir aghuitam oteveghan koghɨva, egh Godɨn ifongiam bar a gɨfoghɨva an gɨn mangam.

13 Ezɨ kɨ kamaghɨn ia mɨkɨmasa, a bar akurvazir dafam ia bagha a gamuava egha uaghan Laodisian nguibamɨn itir darazi ko Hierapolisɨn nguibamɨn itir darazi bagha a gami.

14 Ezɨ Luk, a doktan e bar ifongezim, a Demas ko aning ghaze, Afeziam ia ko ikɨ.†

15 Egh ia Laodisian itir siosɨn mɨkɨm suam, Pol ghaze, Afeziam ia ko ikɨ. Egh ia Nimfa ko siosɨn an dɨpenimɨn uari akuvim sara, bar me mɨkɨm suam, Pol ghaze, Afeziam ia ko ikɨ.

16 Egh ia akɨnafarir kam uarir tongɨn a dɨpon, egh gɨn Laodisian itir sios bagh anemadagh, eghtɨ me uaghan uarir tongɨn a dɨponam. Egh uaghan akɨnafarir kɨ Laodisiaba bagha amadazim, me ia bagh anemadaghtɨ, ia a inighɨva uarir tongɨn a dɨponam.

17 Egh ia kamaghɨn Arkipus mɨkemegh, “Ekiam nɨ ganɨngizir ingangarim, nɨ deravɨra a damuva bar anegɨfagh.”

18 Kɨ Pol, kɨ uan dafarimningɨn akar abuananam ia bagha an osira ghaze: God deravɨra ia damu. Kɨ kalabusɨn ikiavɨra iti, ezɨ ia na gɨn amangan markɨ. Kɨ ia bagha God ko mɨgɨa ghaze, Godɨn apangkuvim ia ko ikɨ.‡

4:14: 2 Ti 4:10-11, Fm 24 **4:14:** 2 Timoti 4:10-11; Filemon 1:24 † **4:14:** Gumazir avɨriba nɨghnɨgha ghaze, Lukɨn kamrama, akɨnafarir pumuning osiri, mam Luk Osirizir Akar Aghuim, egha igharazim Aposelbar Ingangariba. **4:17:** Fm 2 **4:17:** Filemon 1:2 **4:18:** 1 Ko 16:21, 2 Te 3:17 **4:18:** 1 Korin 16:21; 2 Tesalonika 3:17 ‡ **4:18:** Nɨ 1 Korin 16:21ɨn gan.

Akinafarir Faragha Zuim, Pol Tesalonikan Nguibamin Itir Sios Baghava an Osiri o 1 Tesalonika

Akar faragha zuim

Tesalonikan nguibar ekiam, a Masedonian Provinsin nguibar ekiar mam. Dughiar Pol Filipai ataghizim, a Tesalonikan ghugha nguibar kamin siosin mam okore (Aposel 17:1-9). Egha Judabar garima, gumazamizir avirim Polin akamin gin ghua egha Kraisin adarazir otifi, ezi Judaba navir kuram Polin ikiava a gamizi, a Tesalonikan nguibam ataki. Egha gin Pol ghua Korinin nguibar ekiamin itima, a ko ingarir gumazim Timoti iza bizir Tesalonikan Kraisin adarazi bativizibar gun Pol migei.

Ezi Pol Timotin akam baregha, Tesalonikan sios nighnizir gavgaviba gavgavim me daningasa, a ko Sailas ko Timoti akinafarir kam osirigha me bagha anemada. Fofozir gumazir avirim ghaze, akinafarir kam ti Pol osirizir akinafarir Godin Akinafarimin aven itibar faragha zuim. Ezi akinafarir kamin, Pol Tesalonikabar nighnizir gavgaviba ko arazir aghuiba bagha bar akonge.

Tesalonikan gumazamizir kaba, Krais manmaghin ua izamin bizim, me ti deravira fozir puvati. Me kamaghin foghasa, gumazamizir Krais tighar ua izamin dughiamin ovengeziba, me uaghan zurara itir ikirimirir aghuim iniam, o puvatigham? Eghti Krais dughiar manamra izam? Pol men azangsiziba ikarvagha kamaghin migei, me arazir aghuibar gin mangiva, Ekiam izamin dughiam bagh uari akir iki.

Pol ko ingarir darasi, me Tesalonikan itir sios ginighnisi

(Sapta 1--3)

1 Ki Pol, ko Sailas ko Timoti, e Tesalonikan itir sios bagha akinafarir kam osiri, me God Afeziam ko Ekiam Krais Iesusin poroghav itir gumazamiziba: Godin apangkuvim ko navir amirizim ia ko iki.

Pol Tesalonikan itir siosin nighnizir gavgavim bagha bar akonge

2 E zurazurara God minabava ia bagha God ko migei.

3 E ian arazibagh nighnigha e fo, ia nighnizir gavgavim Godin itima, bizir kam ia gamima ia ingangarir aghuibagh ami. Egha ia igharazibagh ifuegha, bizir kam ia gamima, ia pamtem ingari. Egha ia en Ekiam Krais Iesusin mizua ikia, uan naviba gavgavim dagh anigavira iti. E ian arazir kaba Godin damazimin dagh nighnisi. Kamaghin, e bizir kaba bagha God minabavira iti.

4 En adarasi, e kamaghin fo, God bar moghira ia gifongegha, ua baghavira ia amisevegha gifa.

5 Akar aghuir e inigha ia bagha izezim, an akar kinimin min ia bagha izezir puvati. A Godin Duam ko gavgavim sara ize. Kamaghin amizi, ia guizbangira fo, akar kam a bar guizin akam. E ian tongin ikiava ian akuraghasava amizir arazim, ia uari a gifo.

6 Egha ia Godin akam inizi, osimtizir aviriba ia batifi, ezi ia Ekiamin araziba ko en arazibar gin zuima, Godin Duam ian navibagh amima ia bar akonge.

7 Kamaghin ia arazir aghuim Masedonia ko Akaian Provinsin itir Kraisin adarasi, bar men aka. Eghti me ian arazimin ganiva an gin mangam.

8 Ezi Ekiamin akar ia kunizim, a dibiarimin araremin min bar ghu. Egha a Masedonia ko Akaiara aningin ghuzir puvati, ian nighnizir gavgavir Godin itir kamin eghaghanim, nguibaba bar a baraki. Kamaghin amizi, marki e ua me mikiman kogham.

9 Ezi dughiar e ia bagha iziba, me uari bizir otivizibar gun e geghari. Egha ia marvir guaba ategha navibagh iragha guizbangira Godin gin zuir arazibar me geghari. A guizbangira ko zurara itir God.

10 Ezi ia an Otarim mizuai, a Godin Nguibam ategh uamategham. Otarir kam aremezima God a gamizi, a ua dikafi. A Iesus, an en akurvasi, egh dughiar Godin aningagharim izamim, an en akuragham.

1:1: Ap 17:1-13, 2 Te 1:1 **1:1:** Aposel 17:1-13; 2 Tesalonika 1:1 **1:2:** Ef 1:16, Fl 1:3-4, Kl 1:3, 2 Te 1:11 **1:2:** Efesus 1:16; Filipai 1:3-4; Kolosi 1:3; 2 Tesalonika 1:11 **1:3:** 1 Ko 13:13, Ga 5:6, Kl 1:4-6, Hi 6:10 **1:3:** 1 Korin 13:13; Galesia 5:6; Kolosi 1:4-6; Hibru 6:10 **1:4:** Kl 3:12, 2 Te 2:13 **1:4:** Kolosi 3:12; 2 Tesalonika 2:13 **1:5:** 1 Ko 2:4-5, 4:20, Kl 2:2, Hi 2:3 **1:5:** 1 Korin 2:4-5; 4:20; Kolosi 2:2; Hibru 2:3 **1:6:** Ap 17:1-9, 1 Ko 4:16, 11:1, Fl 3:17, 2 Te 3:9 **1:6:** Aposel 17:1-9; 1 Korin 4:16; 11:1; Filipai 3:17; 2 Tesalonika 3:9 **1:7:** 1 Pi 5:3 **1:7:** 1 Pita 5:3 **1:8:** Ro 1:8 **1:8:** Rom 1:8 **1:9:** Ap 14:15, 1 Ko 12:2, Ga 4:8, 1 Te 2:1 **1:9:** Aposel 14:15; 1 Korin 12:2; Galesia 4:8; 1 Tesalonika 2:1 **1:10:** Ap 17:31, 1 Te 4:16, 5:9, Ta 2:13, 2 Pi 3:12 **1:10:** Aposel 17:31; 1 Tesalonika 4:16; 5:9; Taitus 2:13; 2 Pita 3:12 **2:1:** 1 Te 1:5, 1:9 **2:1:** 1 Tesalonika 1:5; 1:9

2

Pol Tesalonikan nguibamin ikiava amizir ingangarim migei

1 En adarasi, ia uari fo, ingangarir e ian
tongin ikiava amizim, a pura ghuzir puvati.
2 Ia fo, e tighar ia bagh izamin dughiam,
e Filipain nguibar ekiamin ikia mizaziba
isima, me en ziabagh asighasisi. Ezi dughiar
e ia bagha izezim, en God en naviba gav-
gavim dagh aningizima, e uan apanir avirir
kabar atiatir puvati. E tugha gavgavigha
Godin Akar Aghuim ia mikiri.
3 Egha e ia nighnizir gavgavim Kraisin
ikiasava, e ia migia, egha pazav akatamin ia
mikemezir puvati, egha e nighnizir zuezir
puvatizitam sara ia migia ia gifarazir pu-
vati.
4 Bar puvati. En nighnizim a igharagha
iti. God en navir averiabagh fogha givagha,
a uabi ifongegha Akar Aghuim akunamin
ingangarim e ganingi. Gumazamiziba en
ingangarim gifueghasa, e akam akurir pu-
vati. Godra en navir averiabar gari. Ezi
e kamaghsua, a uari amir ingangarim gi-
fongegham.
5 Ia fogha gifa, God en garava e gifozima
e kamaghin ia migei, e akar ifavaritamin ia
gifarazir puvati, egha e ian bizibagh ifuegha
ia apezepera migeir puvati.
6 E, ia ko gumazamizir igharazibar
damazimin ziam iniasa ingarir puvati.
7 E guizbangira Kraisin aposelbar min
iti. Kamaghin e ti ifuegha, uarir akur-
vaghasava biziba bagha ia migiai. Egha
e ingangarir ekiam ia daningan aghua. E
bar aghumra ia ko ikiava ian asughasusi.
Kamaghira amebam uan borir aghiribar
asughasugha deragha men gari moghin e
deravira ian gari.
8 Ia bar guizbangira en namakaba, ka-
maghin amizima, e guizbangira bar ia gi-
fongegha, Godin Akar Aghuim ia mikimasa,
egha e uaghan uan ikirimirim ian akur-
vaghasa.
9 En adarasi, ia uari en ingangarir ekiar
e ia ko ikia Godin Akar Aghuir kunizim
gifo. E ghaze, e daghebar uarir akurvaghsi
osimtizir ekiam ia daningan kogham. Egha
e dimagariba ko aruebar bar puvira ingari.
10 Ia fozi, God uaghan fo, arazir manam e
ia gami, ia nighnizir gavgavim Kraisin itir
gumazamiziba. E Godin damazimin der-
azir arazir aghuibagh amua, egha arazir
kuratam gamizir puvati.
11 Ia fo, afeziam uan boribagh amir araz-
ibar mirara e uaghan vaghvagha dar ia
gami.
12 Egha e ian nighnizir gavgavim damuti
ia tugh gavgavighamin migirigiabagh ami.
Egha ia osimtiziba aterir dughiamin e
agharim ia ganidi. Egha e ikirimirir aghuir
God uabi ifongezimin gin mangasa ia migei.
God Bizibagh Ativir Dughiam oto, ezi a
ian dia ghaze, ia dughiar kamin aven izi
nan apengan ikiva na ko pin iki, dabirabir
aghuarim nan Nguibamin a iniam.

Kraisin adarazi nighnizir gavgavim ikia, osimtiziba atera tugha gavgafi

13 Ia en akam baregha Godin akam ini,
egha gumazibar akamin min a inizir puvati,
ia guizbangira Godin akamra ini. Ezi akar
kam bar pamten ia gumazamizir nighnizir
gavgavim Kraisin itibar navir averiabar in-
gari. Kamaghin amizi, e bizir kam bagha
zurara God minabi.
14 En adarasi, Godin siosin Judian
Provinsin itiba, me Krais Iesusin adarasi,
bizir me batozibara, da uaghan ia batifi. Ian
nguibamin gumazibara osimtizir ekiaba ia
ganidi moghira, Judian itir siosba, Judaba
osimtiziba me garisi.
15 Judaba, Ekiam Iesus ko Godin akam
inigha izir gumazibav soghezima me
ariaghirezi, me uaghan e batosi. Egha
me God ifongezir arazibar aghuagha,
gumazamiziba bar men apanimin iti.
16 Egha me God ua gumazamizir kaba
inian me aghuagha, kamaghin e Kantrin
Igharazibar Gumazamiziba akam e me
mikiman me aghuagha, en tuaviba apiri.
Kamaghira me zurara arazir kurabagh
amima, da ghua bar ekefe, ezi datirighin
Godin aningagharim men izegha gifa.

Pol ua Tesalonikabar ganasa bar ifonge

17 En adarasi, Judaba kaghira e arizima,
e dughiar bar otevimin ia ategha, ian garir
puvati, ezi en nighniziba ia ko iti. Ezi e ua

2:2: Ap 16:19-24, 17:1-9, Fl 1:30, Kl 2:1 **2:2:** Aposel 16:19-24; 17:1-9; Filipai 1:30; Kolosi 2:1 **2:4:** Jer 11:20, Ga 1:10, 1 Ti 1:11 **2:4:** Jeremaia 11:20; Galesia 1:10; 1 Timoti 1:11 **2:5:** Ap 20:33, Ro 1:9, 1 Te 2:10, 2 Pi 2:3 **2:5:** Aposel 20:33; Rom 1:9; 1 Tesalonika 2:10; 2 Pita 2:3 **2:6:** Jo 5:41, 5:44, 1 Ko 9:1-6, 2 Ko 11:9, 2 Te 3:8-9 **2:6:** Jon 5:41; 5:44; 1 Korin 9:1-6; 2 Korin 11:9; 2 Tesalonika 3:8-9 **2:7:** 1 Ko 2:3, 2 Ko 13:4, 2 Ti 2:24 **2:7:** 1 Korin 2:3; 2 Korin 13:4; 2 Timoti 2:24 **2:9:** Ap 20:34, 1 Ko 4:12, 2 Ko 11:9, 12:15 **2:9:** Aposel 20:34; 1 Korin 4:12; 2 Korin 11:9; 12:15 **2:11:** Ap 20:31 **2:11:** Aposel 20:31 **2:12:** Fl 1:27, Kl 1:10, 2 Ti 1:9, 1 Pi 5:10 **2:12:** Filipai 1:27; Kolosi 1:10; 2 Timoti 1:9; 1 Pita 5:10 **2:13:** Ga 1:11-12, 4:14, 1 Te 1:2-3, 2 Te 2:13, 2 Pi 3:2 **2:13:** Galesia 1:11-12; 4:14; 1 Tesalonika 1:2-3; 2 Tesalonika 2:13; 2 Pita 3:2 **2:14:** Ap 17:5, Hi 10:33-34 **2:14:** Aposel 17:5; Hibru 10:33-34 **2:15:** Ap 2:23, 3:15, 7:52, 9:23, 9:29, 13:45, 13:50, 14:2, 14:5, 14:19, 17:5, 17:13, 18:12 **2:15:** Aposel 2:23; 3:15; 7:52; 9:23; 9:29; 13:45; 13:50; 14:2; 14:5; 14:19; 17:5; 17:13; 18:12 **2:16:** Mt 23:32-33, 24:6, Lu 11:52, Ap 13:50 **2:16:** Matyu 23:32-33; 24:6; Luk 11:52; Aposel 13:50 **2:17:** 1 Te 3:10 **2:17:** 1 Tesalonika 3:10

mangi ian ganasa bar ifuegha egha tuaviba
buriavira iti.
18 E ia bagh izasa; ki Pol guizbangira
dughiar aviribar izasa ingari, ezi Satan en
tuaviba apiri.
19 Eghti en Ekiam Iesus uamateghamin
dughiam, bizir tizim e damighti e an
damazimin bar akuegh a mizuam iki
tugh gavgavigham? E bizir tizim inigh
mangi an akagh suam e ingangarir aghuim
gami? E ghaze, iarara. E ia baghavira bar
akuegham.
20 Guizbangira, e ia baghavira bar
akuegham. Ezi iarara e gamima e bar
akueghavira iti.

3

Pol Tesalonikaba gavgavim me daningasa Timoti amada

1 E ia bagha nighnighavira ikia ghua, gin
e ghaze, e sughsughan kogham. Egha akam
misuegha ghaze, ga Atensin ikiam.
2 Egha Timoti amadazima a ia bagha
izi. Timoti a en aveghbuam. Egha a
Godin ingangarir gumazir Kraisin Akar
Aghuim akurim. Ga gavgavim ia daningiva,
ian nighnizir gavgavimin akurvaghasa ane-
mada.
3 E kamaghin aghua, osimtiziba ko
mizazir ia isir kaba ia damuti ia nighnizir
aviribar amuam. Ia uari fo, God uabi
osimtizir kamagh gariba aterasa e amisefe.
4 E faragha ia ko ikia egha kamagh ia
migiavira iti, osimtizitaba e bativam. Ezi
ia datirighin deragha kamaghin fo, dughiar
kurar kam e bato.
5 Bizir kam bagha, ki sughsughan
aghuagha, ian nighnizir gavgavim
gifoghasa Timoti ia bagha anemadazi a izi.
Ki kamagh atiati, gumazir kuram Satan ian
nighnizir gavgavibar amuti, da ireghti, en
ingangarim pura mangigham.

Timoti migirigiar aghuim inigha izezima Pol bar akonge

6 Ezi Timoti ia ategha datirighira iza e
batogha, Akar Aghuim e migia ghaze, ia
nighnizir gavgavim Godin ikiava God ko
gumazir igharazibagh ifonge. Egha a kam-
aghin migia ghaze, ia zurara e ginighnigha
ian naviba bar en dera. Egha ia en ganasava
ami moghin e uaghan ian ganasava ami.
7 Kamaghin amizi, en adarasi, dughiar
e osimtiziba ateri nighnizir aviriba e ba-
tivimin, e kamaghin oraki, ia nighnizir gav-
gavir Godin itim ikiavira iti; ezi bizir kam
gavgavim e ganingi.
8 E kamaghin fo, ia Ekiam bagha tugha
gavgavizima, e kagh uaghan, en dabirabim
datirighin bar dera.
9 E ia ginighnigha uan Godin damazimin
guizbangira bar akonge. Kamaghin amizi, e
ia bagha God minabavira iti.
10 Egha dimagariba ko aruebar, God ko
pamtem migiavira ikia ghaze, God en ama-
mangatighti e uari izi ian ganam. Eghti ian
nighnizir gavgavim oteveghti, e ua ian akur-
vaghiva ian nighnizir gavgavim damutima,
a gavgavigham.

Pol God ko migei

11 E kamaghsua, en God en Afeziam uabi
ko Iesus en Ekiam, e bagh tuavim azeneghti
e ia bagh izam.
12 En ifongiam, Ekiam ia damighti arazir
igharazir darazigh ifongezim bar moghira
ia gizivagh egh fasfagham. E bar ia gi-
fongezi moghira, ia vaghvagh Godin gu-
mazamiziba ko gumazamizir igharaziba
bar me gifongegh.
13 Eghti God gavgavim ia daningti, gu-
mazamizir en Ekiam Iesusin damazimin
zueziba bar, a ko uamateghti, en God
en Afeziam ian gantima ia an damazimin
zuegh arazir kuraba puvatigham.

Tesalonikabar arazir aghuiba men ikirimirimin aven otogh gavgafigh

4

(Sapta 4--5)

E gumazamiziba uari bakia uari ko akuir arazim damuan kogham

1 Kamaghin, en adarasi, e God ifongezir
araziba bar ian akagha ghaze, arazir kaba
ia dar amu. Arazir kaba, ia datirighin
guizbangira dagh ami. E datirighin Ekiam
Iesusin ziamin gavgavimin ia gakaghora
ghaze, ia arazir kabar amu mamaghira iki.
2 E Ekiam Iesusin ziamin ian sure gamizir
akaba, ia dagh fo.

2:19: Fl 2:15-16, 4:1, 2 Te 1:4 **2:19:** Filipai 2:15-16; 4:1; 1 Tesalonika 3:13; 2 Tesalonika 1:4; Akar Mogomem 1:7 **2:20:** 2 Ko 1:14, 1 Te 3:13, MAA 1:7 **2:20:** 2 Korin 1:14 **3:1:** Ap 17:15 **3:1:** Aposel 17:15 **3:2:** Ap 16:1-3 **3:2:** Aposel 16:1-3 **3:3:** Ef 3:13, 2 Ti 3:12 **3:3:** Efesus 3:13; 2 Timoti 3:12 **3:4:** Ap 14:22, 20:24 **3:4:** Aposel 14:22; 20:24 **3:5:** Fl 2:16 **3:5:** Filipai 2:16 **3:6:** Ap 18:5 **3:6:** Aposel 18:5 **3:7:** 2 Te 1:4 **3:7:** 2 Tesalonika 1:4 **3:8:** Fl 4:1 **3:8:** Filipai 4:1 **3:10:** Ap 26:7, Ro 1:10, Kl 4:12, 2 Ti 1:3 **3:10:** Aposel 26:7; Rom 1:10; Kolosi 4:12; 2 Timoti 1:3 **3:11:** 2 Te 2:16 **3:11:** 2 Tesalonika 2:16 **3:12:** 1 Te 4:9-10, 5:15, 2 Pi 1:7 **3:12:** 1 Tesalonika 4:9-10; 5:15; 2 Pita 1:7 **3:13:** Sek 14:5, 1 Ko 1:8, Fl 1:10, 2 Te 1:7, 1:10, 1:17 **3:13:** Sekaraia 14:5; 1 Korin 1:8; Filipai 1:10; 2 Tesalonika 1:7; 1:10 **4:1:** Fl 1:27, Kl 1:10, 2:6, 1 Te 2:12, 2 Te 3:6 **4:1:** Filipai 1:27; Kolosi 1:10; 2:6; 1 Tesalonika 2:12; 2 Tesalonika 3:6

3 God kamaghin ifonge, ia bar uari isiva a
danigh an damazimin zuegh. Egh gumaza-
miziba tintinibar uari isava akuir arazim
gitagham.
4 Egh ia vaghvagh uan amuibar ikiva
deravira men gan. Egh Godin damazimin
zuezir araziba ko a ifongezir arazibar
amu.*
5 Ia uan mikarzimin ifongiabara, gin man-
gan marki, mati God gifozir puvatizir gu-
mazamiziba amir araziba.
6 Kamaghin ia uan aveghbuaba
osimtiziba me darigh me gifar arazir
kurabar men amuibar amuan marki. E
fomira akar gavgavim ia migia ghaze,
gumazir arazir kurar kabagh amiba, God
gin ivezir kuram me daningam.
7 E fo, God arazir mizirziba bagha en
diazir pu. Bar puvati. A en diagha ghaze,
ia nan gumazamizibara, kamaghin ia arazir
zuruzibara damu.
8 Kamaghin amizi, ni tina akar kaba
akirim dagh asara, ni akirim gumazim
gasarazir puvati, ni God akirim a gasara,
Godin kamra uan Duam ia ganingi.

E arazir aghuibar amuti da gavgavika

9 Ki Kraisin adarazi uarigh ifongezir
arazim ia bagh osiran kogham. Ki fo, God
uabi ia uarigh ifueghamin arazim bagha
ian sure gami.
10 Ezi ia Provins Masedonian itir Kraisin
adarazi uarigh ifongezir arazibar bar me
gami. En adarasi, ia arazir kam damu
mangi mamaghira ikiasa e ian azangsisi.
11-12 Ki kamaghsua, ia bizitamin otevegh-
han kogham, eghti gumazir Kraisin azenan
itiba ian ganiva kamaghin mikim suam,
Kraisin adarazi arazir aghuibagh ami. Bizir
kam bagh ia uan dabirabir amirizim damuti
a deraghsi, puvira uari bagh ingar. Egh
uan agharibar uari ingar egh ia uari uarir
akurvagham, mati e fomira ia mikemezi
moghira.

Ekiam uamategh iziva e akuvagham

13 En adarasi, e kamaghsua, ia bar de-
ravira Kraisin gumazamizir ovengeziba ba-
tivamin bizim gifogh. Ia gumazir igharazir
nighnizir gavgavim Godin itir puvatizibar
min pamten osemegh ikian marki. Me ua
dikavamin dughiam mizuair puvati.
14 E kamaghin nighnizir gavgavim iti.
Iesus aremegha ua dikafi. Kamaghin
amizi, en nighnizir gavgavim kamakin,
God gumazir nighnizir gavgavim an ikiava
ovengezibar amighti, me ua dikavigh egh
Iesus ko ua izam.
15 Ekiamin akam e kamaghin ia mikeme,
Ekiam uamateghtima e gumazamizir
angamira itiba, gumazir ariaghirezibar
faragh mangan kogham. Puvati.
16 Ekiam pamtem mikimti, an enselin
faragha zuimin tiarim mikimti, Godin
sigham sara arangam. Eghti Ekiamra uan
nguibam ategh izighiritima gumazamizir
Ekiamin poroghav ikiava ariaghireziba
faragh ua dikavigham.
17 Dughiar kamin gin e gumazamizir
angamira ikiavira itiba, e gumazamizir
kaba ko ghuariabar tongin mavanangam,
egh e bar Ekiam overiamin a bativam. Ka-
maghin e bar Ekiam ko zurazurara ikiam.
18 Egh ia akar kam Godin gumazamizir
igharazibav kim, egh gavgavim uari daning.

5

E Ekiam izamin dughiam bagh uari akir ikiam

1 En adarasi, e biziba otivamin dughiatam
diborogh ia bagh an osirighan kogham.
2 Ia uari fogha gifa, Ekiam Izamin
Dughiam okimakiar gumazim dimangan
izi moghin zuamirama otogham. A izamin
dughiam, ia a gifoghan kogham.
3 Gumazamiziba kamaghin mikimam,
"Datirighin dughiar amirizim e batozi, e de-
ravira iti." Eghti bizir me gasighasighamim

4:3: 1 Ko 6:15, 6:18, Ef 5:3, 5:17, 5:27, Kl 3:5, 1 Te 5:23, Hi 10:10, 1 Pi 1:16 **4:3:** 1 Korin 6:15; 6:18; Efesus 5:3; 5:17; 5:27; Kolosi 3:5; 1 Tesalonika 5:23; Hibru 10:10; 1 Pita 1:16 **4:4:** Ro 6:19, 1 Ko 6:13-15, 6:18 **4:4:** Rom 6:19; 1 Korin 6:13-15; 6:18 * **4:4:** Marazi ghaze, vezin kam kamaghin ghu: "Ia uan ifongiaba ko nighnizir kurar ian navir averiabar aven itiba, ia deraghvira da bagh uarir gan. Egh Godin damazimin zuezir araziba ko a ifongezir arazibar amu." **4:5:** Sng 79:6, Ga 4:8, Ef 2:12, 4:17-18, 2 Te 1:8 **4:5:** Onger Akaba 79:6; Galesia 4:8; Efesus 2:12; 4:17-18; 2 Tesalonika 1:8 **4:6:** Wkp 19:11-13, Sng 94:1, 1 Ko 6:8, 2 Te 1:8 **4:6:** Ofa Gami 19:11-13; Onger Akaba 94:1; 1 Korin 6:8; 2 Tesalonika 1:8 **4:7:** 1 Ko 1:2, 2 Te 2:13-14, Hi 12:14, 1 Pi 1:14-16 **4:7:** 1 Korin 1:2; 2 Tesalonika 2:13-14; Hibru 12:14; 1 Pita 1:14-16 **4:8:** Ese 36:27, 37:14, Lu 10:16, 1 Ko 2:10, 2 Ko 1:22, 1 Jo 3:24 **4:8:** Esekiel 36:27; 37:14; Luk 10:16; 1 Korin 2:10; 2 Korin 1:22; 1 Jon 3:24 **4:9:** Jo 13:34, 15:12, Hi 8:11, 1 Jo 2:20, 2:27, 3:11-13 **4:9:** Jon 13:34; 15:12; Hibru 8:11; 1 Jon 2:20; 2:27; 3:11-13 **4:10:** 2 Te 3:4 **4:10:** 2 Tesalonika 3:4 **4:11-12:** Rom 13:13; 2 Korin 8:21; Efesus 4:28; Kolosi 4:5; 2 Tesalonika 3:8; 3:12; 1 Pita 4:15 **4:13:** Ef 2:12 **4:13:** Efesus 2:12 **4:14:** Ro 14:9, 1 Ko 15:3-4, 15:12-13, 15:18, 15:23 **4:14:** Rom 14:9; 1 Korin 15:3-4; 15:12-13; 15:18; 15:23 **4:15:** 1 Korin 15:51-52 **4:16:** Mt 24:30-31, Ap 1:11, 1 Ko 15:23, 15:52, 1 Te 1:10, 2 Te 1:7 **4:16:** Matyu 24:30-31; Aposel 1:11; 1 Korin 15:23; 15:52; 1 Tesalonika 1:10; 2 Tesalonika 1:7 **4:17:** Jo 12:26, Ap 1:9, MAA 11:12 **4:17:** Jon 12:26; Aposel 1:9; Akar Mogomem 11:12 **5:1:** Mt 24:36 **5:1:** Matyu 24:36 **5:2:** Mt 24:42-44, Lu 12:39, 2 Pi 3:10, MAA 3:3 **5:2:** Matyu 24:42-44; Luk 12:39; 2 Pita 3:10; Akar Mogomem 3:3 **5:3:** Ese 13:10, Hos 13:13, Mt 24:39, Lu 21:34-35, Jo 16:21-22 **5:3:** Esekiel 13:10; Hosea 13:13; Matyu 24:39; Luk 21:34-35; Jon 16:21-22

bar zuamira me batogham, mati mizazir
amizir naviba adaiba borim batasa isir
mizaziba. Men tav osimtizir kam gitagh ari
mangan kogham.
4 Kamaghin amizi, en adarasi, ia
mitatemin itir puvati, egh dughiar kam
okimakiar gumazimin min iziti, ia an ganigh
digavir kuram damuan marki.
5 Ia fo, ia bar aruem ko angazan-
garimin gumazamiziba. E dimagarim ko
mitarmemin adarazi puvati.
6 Kamaghin amizi, e gumazamizir
igharazibar min daku ikian kogham.
En damaziba kurighireghti e deraghvira
nighnigham.
7 E fo, gumazamizir akuiba me
dimagaribar akui. Ezi gumazir dipar
kuraba apa onganiziba, dimagaribar da api.
8 Ezi e aruemin adarasi, kamaghin
e deraghvira nighnigham. E nighnizir
gavgavim Godin itir arazim ko igharaz
darazigh ifongezir arazim inigham, egh
bizir kamning midorozir korotiamin min
uan evariba ikeghti da e apazagham. Egh
God mizuam iki an akurvazir arazim
inigham, egh e midorozir dapanir asuamin
min anerughti an e apazagham.
9 God, uan aningagharimin aven man-
gasa e amisevezir puvati. A en Ekiam
Krais Iesusin ingangarimin en akurvaghasa
e amisefe.
10 Iesus en akurvaghasava e bagha
areme. Kamaghin amizi, e ovenge, o e
angamira iti, e a ko angamira ikiam.
11 Kamaghin, ia uari vaghvagh akar
aghuibar uariv kim egh gavgavim uari
daning, mati ia datirighin ami mokin.

God uan adarazir akuraghti me arazir aghuibar amuam

12 Nan adarasi, e kamaghin ian azangsisi,
ia gumazamizir ian akurvagha ia ko
ingaribar apengan iki. Ekiam ian gu-
mazamizir dapanibar ikiasa me amisefe,
eghti me ian araziba akiramin migirigiabar
amuam.
13 Ia men ingangarir me amir kam
ginighnigh, egh naviba bar men deraghiva
me gifongeghiva men apengan iki. Egh ia
bar uari inigh navir amirizimin iki.
14 Nan adarasi, e kamaghin ian
azangsighasa, ia gumazamizir amirazibar
araziba akiriva, egh gumazamizir atia-
tiabar naviba gavgavim me daningiva,
gumazamizir gavgaviba puvatizibar akur-
vagh, egh ia gumazamiziba bar dughorir
amirazim men iki.
15 Ia deravira gan, gumazitam o amizitam
arazir kurabar ia damutima, ia an arazir
kuraba ikaravaghan marki. Ia zurara
arazir aghuibar Godin gumazamizibar
amusi gavgavigh, uaghan gumazamizir
igharaziba sara.
16 Egh ia zurara bar akongegh,
17 egh ia God ko zurara mikimvira iki.
18 Bizir tizim ia bato, God minabivira
iki. God kamaghsua, ia gumazamizir Krais
Iesusin poroghav itiba ia arazir kaba bar,
dar amu.
19 Eghti Godin Duam bizitam damusi ia
mikimtima, ia an anogoroghan marki.
20 Eghti Godin akam inigha izir gumaza-
mizibar akam me ia mikimtima ia navir
kuram men ikian marki.
21 Egh ia bar deravira araziba ko akaba
bar, da tuisigh. Egh arazir aghuibara, ia dar
suigh.
22 Egh arazir kuraba ia bar da atakigh.
23 God uabi navir amirizimin mingarim,
a ia damightima ia uari isi bar a daning,
egh an damazimin bar zuegham. Eghti
a ian duaba ko, mikarziba ko, ikirimiriba
bar moghira deraghvira dar ganti, da de-
raghvira ikiva en Ekiam Krais Iesus iza-
min dughiamin ia arazir kuratam Godin
damazimin bar puvatigham.
24 Godin ian diazim, a uan akabar gin
ghua bizibagh amima da guizin otifi. Ka-
maghin e fo, a guizbangira bizir kabar
amuam.

5:4: Ro 13:12-13, 1 Jo 2:8 **5:4:** Rom 13:12-13; 1 Jon 2:8 **5:5:** Ro 13:12, Ef 5:8-9 **5:5:** Rom 13:12; Efesus 5:8-9 **5:6:** Mt 24:42, 25:5, 25:13, 1 Pi 5:8 **5:6:** Matyu 24:42; 25:5; 25:13; 1 Pita 5:8 **5:7:** Lu 21:34-36, Ro 13:13, Ef 5:14 **5:7:** Luk 21:34-36; Rom 13:13; Efesus 5:14 **5:8:** Ais 59:17, Ef 6:13-17 **5:8:** Aisaia 59:17; Efesus 6:13-17 **5:9:** Ro 9:22, 1 Te 1:10, 2 Te 2:13-14, 1 Pi 2:8 **5:9:** Rom 9:22; 1 Tesalonika 1:10; 2 Tesalonika 2:13-14; 1 Pita 2:8 **5:10:** Ro 14:8-9, 2 Ko 5:15, 1 Te 4:14 **5:10:** Rom 14:8-9; 2 Korin 5:15; 1 Tesalonika 4:14 **5:11:** Ju 20 **5:11:** Jut 1:20 **5:12:** 1 Ko 16:18, Fl 2:29, 1 Ti 5:17, Hi 13:7, 13:17 **5:12:** 1 Korin 16:18; Filipai 2:29; 1 Timoti 5:17; Hibru 13:7; 13:17 **5:14:** Ga 5:22, 6:1-2, Kl 3:12, 2 Te 3:6, 3:11, 3:15, Hi 12:12 **5:14:** Galesia 5:22; 6:1-2; Kolosi 3:12; 2 Tesalonika 3:6; 3:11; 3:15; Hibru 12:12 **5:15:** Snd 20:22, Mt 5:39, Ro 12:17, 1 Ko 6:7, 1 Pi 3:9 **5:15:** Aghuzir Akaba 20:22; Matyu 5:39; Rom 12:17; 1 Korin 6:7; 1 Pita 3:9 **5:16:** 2 Ko 6:10, Fl 4:4 **5:16:** 2 Korin 6:10; Filipai 4:4 **5:17:** Lu 18:1, Ef 6:18, Kl 4:2, 1 Pi 4:7 **5:17:** Luk 18:1; Efesus 6:18; Kolosi 4:2; 1 Pita 4:7 **5:18:** Ef 5:20, Kl 3:17 **5:18:** Efesus 5:20; Kolosi 3:17 **5:19:** Ef 4:30, 1 Ti 4:14, 2 Ti 1:6 **5:19:** Efesus 4:30; 1 Timoti 4:14; 2 Timoti 1:6 **5:20:** 1 Ko 14:1, 14:39 **5:20:** 1 Korin 14:1; 14:39 **5:21:** 1 Ko 2:11, 2:15, Fl 4:8, 1 Jo 4:1 **5:21:** 1 Korin 2:11; 2:15; Filipai 4:8; 1 Jon 4:1 **5:22:** Jop 1:1, 1:8, 2:3 **5:22:** Jop 1:1; 1:8; 2:3 **5:23:** Ro 15:33, 1 Ko 1:8, Fl 4:9, 1 Te 3:13, 2 Te 3:16 **5:23:** Rom 15:33; 1 Korin 1:8; Filipai 4:9; 1 Tesalonika 3:13; 2 Tesalonika 3:16 **5:24:** 1 Ko 1:9, 10:13, 2 Te 3:3 **5:24:** 1 Korin 1:9; 10:13; 2 Tesalonika 3:3 **5:25:** Kl 4:3, 2 Te 3:1 **5:25:** Kolosi 4:3; 2 Tesalonika 3:1

25 En adarasi, ia e bagh God ko mikimti, a
en akuraka.
26 Ia Kraisin gumazamiziba, vaghvagh
uan dafaribar suigh.
27 Ki Ekiamin ziamin akinafarir kam
Kraisin gumazamiziba bar me bagh a dipon
me mikimasa ia gakaghori.
28 En Ekiam Krais Iesusin apangkuvim
bar moghira ia ko iki.

5:26: Ro 16:16 **5:26:** Rom 16:16

Akinafarir Namba 2, Pol Tesalonikan Nguibamin Itir Sios Baghava an Osiri O 2 Tesalonika

Akar faragha zuim

Gumazamizir Tesalonikan nguibar ekiamin itiba, me ti nighnizir aviribagh amua ghaze, bizir manamra Krais ua izamin dughiamin otivam. Marazi ghaze, Ekiam Izamin Dughiam otogha gifa. Kamaghin amizi, Pol ko Sailas ko Timoti Tesalonikabar nighniziba akirasa akinafarir kam osiri.

Pol kamaghin migei, dughiar kam tighar otivam. Gumazamiziba faragh Godin akaba batoghiva akirim God gasaragham. Eghti arazir kuram otogh gavgavighvira ikiam. Eghti gin Godin Araziba adoghodozir gumazir mam azenaram otogham, egh a Kraisin apanim damuam.

Pol gumazamizibav gia ghaze, me nighnizir gavgavimin tugh gavgavigh egh osimtiziba ater. Pol kamaghsua, me uarira uarir akurvaghsi pamtem ingar, mati a uabi a ko ingari darasi me ami mokin. Me ingangaribar amusi amirvaghan marki. Egh me igharazi darazir akurvaghsi amirvaghan marki.

Ekiam Izamin Dughiam gin otogham

(Sapta 1--2)

1 Ki Pol, ko Sailas ko Timoti, e Tesalonikan itir sios bagha akinafarir kam osiri, me God en Afeziam ko Ekiam Krais Iesusin poroghav itir gumazamiziba.

2 God en Afeziam ko Ekiam Krais Iesusin apangkuvim ia damightima, ia navir amirizim iki.

Tesalonikaba osimtiziba ko mizazibar dughiamin tuivigha gavgafi

3 En adarasi, e zurara ian ziaba diponiva ia bagh God minabiva God ko mikimam. E fo, ian nighnizir gavgavim bar moghira gavgafi, ezi ia bar moghira vaghvagha bar uarigh ifonge, ezi arazir kam ekiva ghuavira iti. Kamaghin bar derazi, e ia bagha God minabi.

4 Kamaghin amizi, e tintinibar Godin siosbar ghuegha ian ziaba fe. E arazir kurar apaniba ia gamiba bar dar gun me migiava, osimtiziba sara me migei. Egha e kamaghin migei, "Godin gumazamiziba me uan nighnizir gavgavimin tugha gavgavigha, osimtiziba ko mizaziba ateri."

God arazir aghuimin e tuisisi

5 Ezi bizir ia bativir kaba, God kamaghin en aka, an arazir aghuim gamua egha en araziba tuisisi. Ia kamaghin ifonge, God Bizibagh Ativamin Dughiam otogham. Kamaghin, ia mizaziba isi. Eghti God suam, ia dera egh ia inigh dughiar kamin aven mangam.

6 Godin arazir aghuim a kamaghin damuam, gumazamizir osimtiziba ia gariziba, a ua men osimtiziba ikarvagham.

7 Egh ian osimtizir datirighin ia ateriba God da givagh, avughsazim ia daningiva uaghan e daningam. Dughiar kamin Ekiam Iesus uan enselin bar gavgavim itiba ko Godin Nguibam ategh azenara otogham, eghti e avughsam. An avir bar gavgavir mizariaba sara izam.

8 Egh God gifozir puvatiziba ko en Ekiam Iesusin Akar Aghuimin gin zuir puvatiziba, Iesus ivezir kuram me ikarvagham.

9 Kamaghin amir gumazamiziba ivezir kurar kam inigh; bar ikuvigh mamaghira ikiam. Egh me Ekiamin saghon ikiva, uaghan an gavgavimin angazangarir ekiamin saghon ikiam.

10 Ezi Dughiar God atizim, Ekiam ua izitima an gumazamizir nighnizir gavgavim an itiba, me an ziam fiva, ziar ekiam a daning a bagh bar akuegham. Ia Godin akar e ian tongin kunizim, ia nighnizir gavgavim an iti. Kamaghin amizi, ia dughiar kamin uaghan me ko ikiam.

Pol God ko mikimti a Tesalonikaba gavgavim me daningam

11 Ezi e bizir kabagh nighnigha zurara ia bagha e uan God ko migei, eghti a ian akurvagham. E kamaghsua, a ia damuti arazir aghuir a damuasa ian diaziba, ia dar amuam. E a ko mikimtima, a gavgavim ia daningam. Eghti ia, arazir aghuir ia damuasa ifongeziba bar, ia dar amuam.

1:1: Ap 17:1, 1 Te 1:1 **1:1:** Aposel 17:1; 1 Tesalonika 1:1 **1:2:** Ro 1:7 **1:2:** Rom 1:7 **1:3:** 1 Te 1:2-3, 2 Te 2:13 **1:3:** 1 Tesalonika 1:2-3; 2 Tesalonika 2:13 **1:4:** 2 Ko 7:4, 7:14, 1 Te 2:19, MAA 1:9 **1:4:** 2 Korin 7:4; 7:14; 1 Tesalonika 2:19; Akar Mogomem 1:9 **1:5:** Fl 1:28 **1:5:** Filipai 1:28 **1:6:** Ro 12:19, MAA 18:6-7 **1:6:** Rom 12:19; Akar Mogomem 18:6-7 **1:7:** Mt 25:31, 1 Te 3:13, 4:16 **1:7:** Matyu 25:31; 1 Tesalonika 3:13; 4:16 **1:8:** Sng 79:6, Ais 66:15, Jer 10:25, Ro 2:8, 1 Pi 4:17 **1:8:** Onger Akaba 79:6; Aisaia 66:15; Jeremaia 10:25; Rom 2:8; 1 Pita 4:17 **1:9:** Ais 2:10, 2:19-21, Fl 3:19, 2 Pi 3:7 **1:9:** Aisaia 2:10; 2:19-21; Filipai 3:19; 2 Pita 3:7 **1:10:** Sng 68:35, 89:7, Kl 3:4, 1 Te 3:13 **1:10:** Onger Akaba 68:35; 89:7; Kolosi 3:4; 1 Tesalonika 3:13 **1:11:** Kl 1:9, 1 Te 1:2-3 **1:11:** Kolosi 1:9; 1 Tesalonika 1:2-3

Eghti Godin gavgavim ian nighnizir gavgavim damuti, an ekeveghti ia arazir aghuir aviribar amuam.
12 Ezi arazir kamin ia Ekiam Iesusin ziam fitima a uaghan ian ziaba fam. En God
ko Ekiam Krais Iesus ian apangkuvigh egh
bizir kabar amuti da guizbangin otivam.

2

Godin Araziba adoghodozir gumazim otogham

1 En adarasi, e bizitam ia mikimasa, en
Ekiam Krais Iesus a uamategh izam, eghti e
a ko uari akuvagham. E kamaghsua, ia bar
deravira akar kam baragh.
2 Gumazir taba ti ia migia ghaze, Ekiam
Izamin Dughiam otogha gifa. Gumazir
mamin nighnizim ghaze, Godin Duam ti uan
akar kam a ganingizi an an gun migei. O gu-
mazir mam Godin akam akura akar kamin
gun migei. O gumazir mam ghaze, e osirizir
akinafarir mam, akar kam an iti. Ezi ia akar
kam managh a baraki, ia zuamira digavir
kuram damighiva okam nighnighan marki.
3 Ia gumazitamin ganti a uan akatam
o arazir an amitamin ia gifaran marki.
Ia oragh! Dughiar kam puram otoghan
kogham. Puvati. Faraghivira gumazir
avirim Godin akaba batoghiva akirim ragh
God gasaragham. Eghti Godin Araziba
adoghodozir gumazir mam azenara
otogham, gumazir kam God helin a
gasighasigham.
4 Bizir gumazamiziba ziaba feba ko dar
bora ghaze men godba o men aseba, a dar
apanimin ikiam. Egh a uabira uan ziam
fiva egh a bizir kaba bar da dikabiragham.
Egh a Godin Dipenimin aven daperagh ikiva
kamaghin mikimam, “Ki uabira God.”
5 Ia fo, ki ia ko itir dughiam, ki bizir kabar
gun ia mikeme. Ia ti okinighnighiz, o?
6 Ia fo, bizir mam gumazir kamin tuavim
apirima an azenaram otivan kogham. A gin
God a bagha atizir dughiamra, an azenim
giram.
7 Ia fo, datirighin Godin Araziba
adoghodozir arazir kam averara ingari iti.
A modogh averara iki mangiti, gumazir
an tuavim apirizim, sivagh mangiti, an
azenaram otogham.
8 Egh Godin Araziba adoghodozir
gumazir kam dughiar kamin azenim giram.
Eghti Ekiam Iesus uan akamin a giveragh
a misueghtima an aremegham. Ekiam
uan angazangarim ko gavgavir ekiam
sara izi va, uan angazangarim ko gavgavir
kamra a gumazir kam bar a gasighasigham.
9 Godin Araziba adoghodozir gumazir
kam, a Satanin gavgavimin azenan
otogham. Egh Satanin ifavarir arazimin,
a digavir kuram gamir arazir aviriba ko
arazarazir igharaziba ko mirakelin ifavarir
igharagha gariba, dar amuam.
10 An arazir kurar avirir igharazibar amu,
ovevemin tuavimin gin zuir gumazibagh
ifaram. Me guizin akam gifongeghan
aghua, ezi God men akuraghan kogham.
Kamaghin amizi, gumazamizir kaba bar
arighiregham.
11-12 God kamaghsua, gumazamizir
nighnizir gavgavim guizin akamin itir
puvatigha arazir kurabagh amua bar
akongeziba, me nighnizir gavgavim akar
ifavarimin ikiva, Godin kotin ivezir
kuram iniam. Kamaghin amizi, God men
nighnizibagh amizi, me paza nighnisi.

God ua ia iniasa ia misefe

13 En darasi, ia Ekiam bar ifongeziba, God
faragha inizir gumazamizibar tongin ikiasa
ia misefe. God uan Duamin gavgavimin ian
navir averiamin ingarima, ia a baghavira
itir gumazamiziba, egha ia guizin akam
nighnizir gavgavim an iti. Ezi tuavir kamin
God ian akurvaghasa. Kamaghin amizi, e
zurara God ia bagh a minamam.
14 God kamaghsua, ia uan Ekiam Krais
Iesusin angazangarir ekiamin aven a ko iki-
asa a ifonge. Egha a uan Akar Aghuir e ia
mikemezir kamin ian dia.
15 Kamaghin amizi, en adarasi, ia bar
tuivigh gavgafigh. Eghti Godin akar e ia
mikemeziba, o akar ian sure damuasa osi-
riziba, ia dar gin mangi.
16 E kamaghin God ko migia ghaze, en
Ekiam Krais Iesus ko God en Afeziam bar
e gifonge. Egha en apangkuvigha en nav-
ibagh amima, da deragh, mamaghira ikiam.
Egha en akurvazima en nighnizir gavgavim
ikiava God mizuai, eghti an arazir aghuimin
e damuam.

1:12: Ais 24:15, Mal 1:11, 1 Pi 1:7, 4:14 **1:12:** Aisaia 24:15; Malakai 1:11; 1 Pita 1:7; 4:14 **2:1:** Mt 24:31, 1 Te 4:13-17 **2:1:** Matyu 24:31; 1 Tesalonika 4:13-17 **2:2:** Mt 24:4, Ef 5:6, 1 Jo 4:1 **2:2:** Matyu 24:4; Efesus 5:6; 1 Jon 4:1 **2:3:** Jo 17:12, 1 Ti 4:1, 1 Jo 2:18, 4:3, MAA 13:11-14 **2:3:** Jon 17:12; 1 Timoti 4:1; 1 Jon 2:18; 4:3; Akar Mogomem 13:11-14 **2:4:** Dan 7:25, 11:36, Ese 28:2, 1 Ko 8:5, MAA 13:6 **2:4:** Esekiel 28:2; Daniel 7:25; 11:36; 1 Korin 8:5; Akar Mogomem 13:6 **2:7:** 1 Jo 2:18, 4:3 **2:7:** 1 Jon 2:18; 4:3 **2:8:** Jop 4:9, Ais 11:4, Dan 7:10, Hi 10:27, MAA 19:15 **2:8:** Jop 4:9; Aisaia 11:4; Daniel 7:10; Hibru 10:27; Akar Mogomem 19:15 **2:9:** Mt 24:24, Jo 8:41, Ef 2:2, MAA 13:11-13, 18:23, 19:20 **2:9:** Matyu 24:24; Jon 8:41; Efesus 2:2; Akar Mogomem 13:11-13; 18:23; 19:20 **2:10:** 2 Ko 2:15, 4:3 **2:10:** 2 Korin 2:15; 4:3 **2:11-12:** Matyu 24:5; 24:11; Rom 1:24; 1:32; 1 Timoti 4:1; 2 Timoti 4:4 **2:13:** Lu 1:75, Jo 15:16, Ef 1:4, 1 Te 4:7, 5:9, 2 Te 1:3 **2:13:** Luk 1:75; Jon 15:16; Efesus 1:4; 1 Tesalonika 4:7; 5:9; 2 Tesalonika 1:3 **2:15:** 1 Ko 11:2, 16:13, Fl 4:1, 2 Te 3:6 **2:15:** 1 Korin 11:2; 16:13; Filipai 4:1; 2 Tesalonika 3:6

17 Egh a gavgavim ian navibar aning, ian akurvaghti ia arazir aghuiba bar, dar gin mangiva akar aghuibav kimam.

Tesalonikaba gumazamizir ingangaribar amirazibar arazibar kirigh

3

(Sapta 3)

Ia God ko mikimti, an en akuragham

1 En adarasi, en akar abuananam, a kamakin. Ia God ko mikimtima, an en akuragham, eghti Ekiamin akam zuamira nguibaba bar a dar mangiti gumazamiziba a iniva an gin mangi, nighnizir gavgavim an ikiam, mati ia faragha a inizi mokin.

2 Ia God ko mikimtima a gumazir kurabar dafaribar e inigh, kar arazir kurabagh amir gumaziba. Ia fo, gumazamizir maba nighnizir gavgavim Ekiamin itir puvati.

3 Ezi Ekiam guizin arazibagh ami, eghti ia bar nighnizir gavgavimra an iki. A gavgavim ia daningiva, ia geghuvti, Satan paza ia damighan kogham.

4 Ezi Ekiam e gamizima e bar deravira kamaghin fo, ia arazir e ia mikemeziba, bar dagh amuavira iti. Egh gin ia kamaghira damuam.

5 E kamaghsua, Ekiam ian faragh mangi, ian navibar amuti, ia fogh suam, God guizbangira ia gifonge. A ian navibar amuti, ia Kraisin arazimin gin mangiva osimtiziba aterіva tugh gavgavigham.

Gumazamiziba bar, ingangaribar amu

6 En adarasi, en Ekiam Krais Iesusin ziamin e akar gavgavim migia kamaghin ia migei, en marazi pura amirvagha ikia, akar e ia ganingizimin gin zuir puvati. Ia vaghvagh men saghon iki.

7 Ia fo, ia en arazibar gin mangi. Dughiar e ia ko itiba, e pura apiaghav itir puvati.

8 E pura ian dafaribar daghetaba inizir puvati. E dagh ivesi. E kamaghsua, e osimtiziba ia darighan kogham. Kamaghin e puvira arueba ko dimagaribar ingari.

9 God ghaze, e dagheba bagh ian azangsightima, ia en akurvagham. Ezi e ian azangsizir pu. E ghaze, e arazir aghuim ian akaghtima ia an gin mangam. Ezi kamaghin, e ian azangsizir puvati.

10 Ia fo, dughiar e ia ko itibar, e akar gavgavim ia ganingi: gumazamiziba ingangaribar amuan aghuaghti, ia dagheba me daningan kogham.

11 Ezi e datirighin orazi, ian marazi pura iti. Me ingangaritam gamir puvati. Me pura gumazamizir igharazibar biziba tintinibar dav gei. Kar men biziba puvati.

12 Ezi datirighin Ekiam Krais Iesusin ziamin e akar gavgavir kam kamaghin gumazir kabav gei, me bar deravira dapiaghiva, ingariva, me daghebar uarira uarir akurvagh.

13 Ezi en adarasi, ia arazir aghuibar amuva dar amirvaghan marki.

14 Eghti gumazitam o amizitam akar e akinafarir kamin osirizibar gin mangan koghtima, ia deraviram an gan. Ia kamaghin damuti, gumazir kam uan arazir kam gifoghiva aghumsigham, kamaghin ia an saghon iki.

15 Ia apanimin min a ginighnighan marki, ia aveghbuamin min a damuva, egh arazir aghuibar amusi an sure damu.

Pol uan akar abuananam me ganidi

16 Ekiam a navir amirizimin mingarim, a zurara ia damuti ia navir amirizimin biziba bar dar ikiam. Ekiam bar moghira ia ko ikiam.

17 Ki Pol, ki uan dafarimin osira ghaze, Afeziam ia ko iki. Nan akinafariba bar, osizirir abuananam ki zurara uan ziam kamaghin an osiri. Kar ki kamaghin osiri.

18 En Ekiam Krais Iesusin apangkuvim bar moghira ia ko ikiam.

2:17: 1 Ko 1:8, 1 Te 3:13, 1 Pi 5:10 **2:17:** 1 Korin 1:8; 1 Tesalonika 3:13; 1 Pita 5:10 **3:1:** Ef 6:19, Kl 4:3, 1 Te 5:25 **3:1:** Efesus 6:19; Kolosi 4:3; 1 Tesalonika 5:25 **3:2:** Ap 28:24, Ro 10:16, 15:31 **3:2:** Aposel 28:24; Rom 10:16; 15:31 **3:3:** Jo 17:15, 1 Ko 1:9, 1 Te 5:24, 2 Pi 2:9 **3:3:** Jon 17:15; 1 Korin 1:9; 1 Tesalonika 5:24; 2 Pita 2:9 **3:4:** 2 Ko 7:16, Ga 5:10, 1 Te 4:10 **3:4:** 2 Korin 7:16; Galesia 5:10; 1 Tesalonika 4:10 **3:6:** Mt 18:17, Ro 16:17, 1 Ko 5:11-13, 1 Te 3:11-14, 1 Ti 6:5, 2 Jo 10 **3:6:** Matyu 18:17; Rom 16:17; 1 Korin 5:11-13; 2 Tesalonika 3:11-14; 1 Timoti 6:5; 2 Jon 1:10 **3:7:** 1 Ko 4:16, Fl 3:17, 1 Te 1:6 **3:7:** 1 Korin 4:16; Filipai 3:17; 1 Tesalonika 1:6 **3:8:** 2 Ko 11:9, 1 Te 2:9 **3:8:** 2 Korin 11:9; 1 Tesalonika 2:9 **3:9:** 1 Ko 9:4-6, 1 Te 1:6 **3:9:** 1 Korin 9:4-6; 1 Tesalonika 1:6 **3:10:** 1 Te 4:11 **3:10:** 1 Tesalonika 4:11 **3:11:** 1 Ti 5:13, 1 Pi 4:15 **3:11:** 1 Timoti 5:13; 1 Pita 4:15 **3:12:** 1 Te 4:11 **3:12:** 1 Tesalonika 4:11 **3:13:** Ga 6:9 **3:13:** Galesia 6:9 **3:14:** 1 Ko 5:9-11 **3:14:** 1 Korin 5:9-11 **3:15:** 1 Te 5:14, Ta 3:10 **3:15:** 1 Tesalonika 5:14; Taitus 3:10 **3:16:** 1 Te 5:23 **3:16:** 1 Tesalonika 5:23 **3:17:** 1 Ko 16:21 **3:17:** 1 Korin 16:21

Akinafarir Faragha Zuim, Pol Timoti Baghava an Osiri
O
1 Timoti
Akar faragha zuim

Timoti, Kraisin adarazir gumazir igiar mam, a Listran nguibar ekiar Galesian Provinisin itimin ize. An amebam, a Judan amizim, ezi an afeziam a Grighin gumazim. Pol Timoti inizima, an a koma aruava Godin ingangarim gami. (Ni Aposel 16:1-3in gan.) Ezi Timoti gin Efesusin nguibar ekiamin itir siosin gumazir dapanimin oto. Ezi Pol akinafarir kam a bagha an osiri.

Akinafarim faragha migeir bizim, a kamakin, Timoti deravira ua bagh ganigh, gumazitaba gumazamizibar nighnizir gavgavibagh asighasighan maraghe. Gumazir kaba, me nighnizir igharaziba ikia ghaze, nguazir kamin itir biziba, da derazir puvati. Kamaghin amizi, gumazim guizbangin ikirimirir aghuim inisiva, dagher taba ateghiva egh amuimin ikian marki.

Bizir igharazir ekiar akinafarim migeir mam, Timoti siosin ingangarim deraviram an ganam. Egha a uaghan migia ghaze, siosin gumazamizir dapaniba ko siosin ingangarir gumazamiziba, me arazir aghuibar amu.

Akinafarimin akar abuananaba, Pol Timoti migia ghaze, a Krais Iesusin ingangarir gumazir aghuimra iki, egh arazir aghuibar vaghvagh siosin gumazamizibar amu.

Timoti uabi uan araziba deraghvira dar gan, egh siosin gumazamiziba uaghan men gan

(Sapta 1--6)

1 Ki Pol, ki Krais Iesusin aposel. God, en Akurvazir Gumazim, ko Krais Iesus, gumazir e ganasa mizuaim, aning na misevezima ki aposelin oto.

2 Timoti, ni na ko nighnizir gavgavim ikiava, mati guizbangira nan otarim. Ezi ki akinafarir kam ni bagha an osiri. God en Afeziam ko Krais Iesus en Ekiam, aningin apangkuvim ko kuarkuvim, ni damuti ni navir amirizimin iki.

E ifavarir akaba bar a da baraghan kogham

3 Ki fomira Masedonian Provinsin ghughava, dughiar kamin ki akar gavgavir mam ni ganingi, egha datirighin ki akar kamra ua kamaghin ni mikimasa. Ki ghaze, ni Efesusin Nguibar Ekiamin ikiva gumazir maba migirigiar gavgavim me daning suam, me gumazamiziba Godin akamin men sure damuva, akar ifavarir taba me damuvira ikian marki.

4 Egh me pura eghaghanir araziba ko men ovavibar ziar migirigiar me zurara migiavira itiba, da atakigh. Akar kaba men nighnizibagh amima me onganighava tintinibar uariv gia uari adosi. Akar kaba me damuti, me nighnizir gavgavim Godin ikian kogham, egh God e damuamin bizim me deragh a gifoghan kogham.

5 Nan akar gavgavir kamin mingarimra kara, e bar uarigh ifuegham. E fo, e guizin nighnizir gavgavim Iesusin ikia, navir zuruzim ikia, egha uan araziba deravira da tuisigha arazir aghuibar gin zui. Eghti bizir kaba e damuti, e bar uarigh ifuegham.

6 Marazi arazir kam ataki, egha datirighin me onganigha pura akar mingariba puvatizibav gei.

7 Egha me igharaz darazi Godin Arazibar men sure damuasa. Egha me ghaze, men migirigiaba bar guizbangira. Ezi akar me gun migeim, an mingarim me uari a gifozir puvati, egha me uari uan akam deragha a gifozir puvati.

8 E kamaghin fo, Moses Osirizir Arazir God a Ganingiziba, da bar dera. Eghti gumazitam bar deragh Godin Arazir kabar gin mangiti, Arazir Kaba an deragham.

9 Ezi e uaghan kamaghin fo, God uan Araziba isa gumazamizir aghuiba bagha da aningizir pu. Puvati, a gumazamizir arazir kurabagh amiba bagha, da me ganingi. Gumazamizir akaba batoziba, ko akaba barazir puvatiziba, ko gumazir akirim ragha God gasaraziba, merara God me bagha uan Araziba aningi. Kar gumazamizir Godin ziam fer puvatiziba, ko gumazamizir Godin aghuaziba, ko gumazamizir uan amebaba ko afeziaba misoghezi me aremeziba, ko gumazamizir igharaz darazi misozima me ariaghireziba,

10 ko arazir mizirizibagh amiba, ko gumazir uarira uari isava akuiba, ko gumazir gumazamiziba okiava me gamima me pura ingangarir gumazamizibar otiviba, ko gumazamizir ifariba, ko gumazamizir kotin aven ifariba, merara God me bagha uan

---

1:1: Kl 1:27 **1:1:** Kolosi 1:27 **1:2:** Ap 16:1, Ta 1:4 **1:2:** Aposel 16:1; Taitus 1:4 **1:3:** Ga 1:6, Fl 2:24 **1:3:** Galesia 1:6; Filipai 2:24 **1:4:** 1 Ti 4:7, 2 Ti 2:14-16, Ta 1:14 **1:4:** 1 Timoti 4:7; 2 Timoti 2:14-16; Taitus 1:14 **1:5:** Ro 13:8-10, Ga 5:14, 2 Ti 2:22 **1:5:** Rom 13:8-10; Galesia 5:14; 2 Timoti 2:22 **1:7:** 1 Ti 6:4, 6:20, Ta 1:10 **1:7:** 1 Timoti 6:4; 6:20; Taitus 1:10 **1:8:** Ro 7:12, 7:16, 7:22 **1:8:** Rom 7:12; 7:16; 7:22 **1:9:** Ga 3:19, 5:23 **1:9:** Galesia 3:19; 5:23 **1:10:** Stt 19:4-5, 1 Ti 6:3, 2 Ti 4:3, Ta 1:9 **1:10:** Jenesis 19:4-5; 1 Timoti 6:3; 2 Timoti 4:3; Taitus 1:9

Araziba aningi. Egha uaghan gumazamizir Godin guizin akamin apaniba, God me bagha uan Araziba aningi.
11 Ezi guizin akar kam, God an gun mikimasa na ganingizir akam, an Akar Aghuir kamin mirara ghu. Ezi Akar Aghuir kam e migia ghaze, God angazangarir ekiamin aven ikia, egha gavgavir ekiam iti. A bar derazima gumazamiziba an ziam fe.

God Polin apangkuvizima, Pol a minabi

12 En Ekiam Krais Iesus, ingangarim bagha gavgavim na ganigha ghaze, ki an ingangarim damuam. Egha ingangarir kam damuasa na amisefe. Ezi ki kamaghsua a minaba.
13 Guizbangira, fomira ki dibovir akabar an ziam gasighasiki, egha an apanim gamuava, akar kurabar a mikeme. Ezi a fo, ki deragha a gifozir puvatigha, nighnizir gavgavim an itir puvati, egha arazir kabagh ami. Kamaghin amizima, a nan apangkufi.
14 Ezi Krais Iesus en Ekiamin apangkuvim bar na gizivagha, na gamima, ki nighnizir gavgavim an ikiava gumazamizir nighnizir gavgavim Krais Iesusin itiba, bar me gifonge.
15 Krais Iesus, gumazamizir arazir kurabagh amiba men akuraghasa nguazir kamin ize. Ezi men tongin, nan arazir kuraba bar men arazir kurabagh afira. Ezi akar kam a guizbangira, gumazamiziba a baregh nighnizir gavgavim an iki.
16 Ezi Krais Iesus kamaghsua ifonge, gumazamiziba bar kamaghin fogh, a gumazamizir arazir kurabagh amibar asughasugha nimira me gamua zui. Kamagh amizi a faragha nan apangkufi, ezi ki an ababanimin min iti, eghti a na gamizir biziba men akaghti me dar ganiva, nighnizir gavgavim an ikiva, ikirimirir ikia mamaghira itim iniam.
17 Ezi an Atrivir Zurara Itim. An oveghan kogham, ezi e gumazamiziba an ganighan kogham. A uabira bar guizbangin God. Kamaghin amizi, e zurazurara ziar ekiam a daning mamaghira iki mikim suam, God ni bar ekevegha bar dera. Bar guizbangira.

Pol Timoti migia ghaze, ni nighnizir gavgavir Iesusin itim, an suiragh gavgafigh

18-19 Nan otarim Timoti, ki fo, Godin akam inigha izir gumazim fomira nin arazibar gun mikeme. Ezi ki akar kam ginighnigha, bizir ni damuamiba bar dar gun ni migei. Ki kamaghin ifonge, ni nighnizir gavgavim Iesusin ikiva an suiragh gavgavigh, uan araziba deravira da tuisigh arazir aghuibar gin mangi. Ki kamaghsua, ni Godin akam inigha izir gumazim ni ganingizir akar kabar gin mangi, egh tuavir kamin ni midorozir aghuim misoghiva nighnizir gavgavimin aven tugh gavgafigh. Bizir kam bagha, ki akar kam ni ganidi. Ezi gumazir maba, me uan araziba deragha da tuisigha, arazir aghuibar gin mangan aghuagha da batosi. Egha tuavir kamin me uan nighnizir gavgavibagh asighasiki.
20 Ezi men tongin Himeneus ko Aleksander kamaghin ami. Ezi ki kamaghin ifonge, aning ua Godin ziam gasighasighan markiam. Aning kamaghin foghasa, ki aning isa Satanin agharim gati.

2

E gumazamizibar akurvaghsi God ko mikimiva an azangsigham

1 Ki mighighavira ia migei, faragh damuamin bizim a kamakin, ia gumazamiziba bagh God ko mikimiva a minabiva an azangsighiva, egh a gumazamiziba bar men akurvaghsi a gakaghon.
2 Egh uaghan atriviba ko gavmanba bagh Godin azangsigh. Kamaghin, e bar deragh ikiva navir amirizibar ikiva, God baghavira itir arazibar amuva, God ifongezir araziba bar dar gin mangam.
3 God ko migeir arazir kam, a Godin damazimin bar dera. God, en Akurvazir Gumazim, an arazir kam gifonge.
4 A kamaghsua, a bar gumazamiziba men akurvagham. Eghti me bar guizin akamin mingarim gifogham.
5 E fo, Godin vamira iti. Ezi abuir gumazir vamira iti, a God ko en tighin iti. A gumazir kamra, Krais Iesus.
6 Dughiar God inabazimin, Krais Iesus gumazamiziba bar me bagha uabi isa God ganigha aremegha ua me givese. Ezi arazir

1:11: Ga 2:7, Kl 1:25, 1 Te 2:4, 1 Ti 6:15 **1:11:** Galesia 2:7; Kolosi 1:25; 1 Tesalonika 2:4; 1 Timoti 6:15 **1:12:** Ap 9:15, Ga 1:15-16 **1:12:** Aposel 9:15; Galesia 1:15-16 **1:13:** Ap 3:17, 8:3, 9:4-5, 1 Ko 15:9-10, Ga 1:13 **1:13:** Aposel 3:17; 8:3; 9:4-5; 1 Korin 15:9-10; Galesia 1:13 **1:14:** Lu 7:47, Ro 5:20, 1 Ko 15:10, 2 Ti 1:13 **1:14:** Luk 7:47; Rom 5:20; 1 Korin 15:10; 2 Timoti 1:13 **1:15:** Lu 15:2, 19:10, Ro 5:8, 1 Ti 3:1, 4:9, 2 Ti 2:11, 1 Jo 3:5 **1:15:** Luk 15:2; 19:10; Rom 5:8; 1 Timoti 3:1; 4:9; 2 Timoti 2:11; 1 Jon 3:5 **1:17:** Dan 7:14, Jo 1:18, Ro 16:27, Hi 11:27, 1 Jo 4:12 **1:17:** Daniel 7:14; Jon 1:18; Rom 16:27; Hibru 11:27; 1 Jon 4:12 **1:18-19:** 1 Timoti 3:9; 6:9; 6:12; Jut 1:3 **1:20:** 1 Ko 5:5, 2 Ti 3:17-18, 4:14-15 **1:20:** 1 Korin 5:5; 2 Timoti 2:17-18; 4:14-15 **2:1:** Jeremaia 29:7; Esekiel 6:10; Rom 13:1; Efesus 6:18; Filipai 4:6 **2:4:** Ese 18:23, Jo 3:16-17, 17:3, 1 Ti 4:10, 2 Ti 2:25, 2 Pi 3:9 **2:4:** Esekiel 18:23; Jon 3:16-17; 17:3; 1 Timoti 4:10; 2 Timoti 2:25; 2 Pita 3:9 **2:5:** Ro 3:29-30, Ga 3:20, Hi 8:6, 9:15, 12:24 **2:5:** Rom 3:29-30; Galesia 3:20; Hibru 8:6; 9:15; 12:24 **2:6:** Mt 20:28, 1 Ko 1:6, Ga 1:4, Ef 1:7-9, 2 Te 1:10, Ta 1:3 **2:6:** Matyu 20:28; 1 Korin 1:6; Galesia 1:4; Efesus 1:7-9; 2 Tesalonika 1:10; Taitus 1:3

kamin God kamaghin en aka, a uan gumazamiziba bar moghira ua me iniam.
7 Egha ingangarir kam bagha, God aposel ko akam akunamin gumazimin ikiasa na misefe. Ki guizbangira migei, ki ifarir puvati. A Kantrin Igharazibar Gumazamizibar sure damuasa ingangarim na ganingi, eghti me nighnizir gavgavim Kraisin ikiva guizin akam gifogham.
8 Ki kamaghin ifonge, nguazir kamin gumaziba bar dafariba fiva God ko mikim. Ki kamaghsua, me bar uari isiva God daningiva, zuegh ikiva, aningagharir arazim ko adoghodozir arazim atakigh. Me arazir kam damuva, God ko mikim.

Ingangarir aghuim damuamin arazim, a guizin amizibar kurukazim

9 Ki uaghan kamaghin ifonge, amiziba korotiar aghuibar aghuti, da men tughatigham. Eghti men korotiaba, igharaz darazi men ganiva nighnizir kuraba ko aghumsizir nighniziba ikian kogham. Me uan dapanir ariziba mighvira da asingan marki, egh uan mikarziba, manmaniaba ko gol ko korotiar bar pin koziba, puram azenan dar kurukan marki.
10 Amizir Godin akamin gin mangasa ifongeziba, me arazir aghuibar amu. Arazir kaba, kar guizin men kurukazim.
11 Egh amizir mam bar uabi dikabiragh nimira ikiva Godin akamin fofozim iniam.
12 Ki kamaghin amizir kamin amamangatizir puvati, a uabi fiva gumazimin faraghfaragh mangi, egh an sure damuan kogham. Amizir kam nimira iki.
13 Ia oragh! God faragha Adamin ingarigha, gin Ivin ingari.
14 Ezi Adam akar ifavariba nighnizir gavgavim a dar itir puvati. Amizimra akar ifavariba nighnizir gavgavim a dar iti, egha arazir kuram gami.
15 Amizim boriba batir ingangarim damuva, egh nighnizir gavgavim zurara Kraisin ikiva uabi isiva a daningiva zuegh iki, egh a igharaz darazigh ifongegh, arazir aghuibar gin mangiti, God an akuragham.*

3

Siosin gumazamizir dapaniba arazir aghuibar amu

1 Akar kam a bar guizbangira, tina siosin dapanir mamin ikisi a ingangarir aghuim gifonge.
2 Siosin dapanim, an arazir aghuibar gin mangi, eghti me arazir kuratam bagh an ganiva avegham. An amuir vamira iki, egh poroghamir arazim abighan marki. Egh an dabirabim bar moghira deragh, navir ghurimin araziba dikabiragh, egh arazir aghuibara damu ziar aghuim iniva, gumazamizir igharaziba ini dipenimin mangiva, deravira gumazamizibar sure damu.
3 A wainin dipar aviribar amiva onganan marki. A zuamira aningaghiva gumazibav soghan kogham, a men asughasugh. Egh biziba bagh gumazamiziba adoghan marki, egh a dagiaba baghvira ikian marki.
4 Egh deravira uan dipenimin itir darazi men ganiva, boribav kimtima me deravira an akaba baragh dar gin mangi.
5 Siosin gumazamizir dapaniba, me uan dipenibar itir darasi deraghvira men ganan kogh, manmaghin me Godin siosin ganamin ingangarim iniam? Bar puvati.
6 Gumazamizir datirighira nighnizir gavgavim Iesusin itiba, me Godin siosin ganan kogham. Me kamaghin nighnigh suam, e gumazamizir aghuiba, egh uan ziaba fam. Eghti God ivezir kuram Satan ganingizi moghin ivezir kuram me daningam.
7 Siosin gumazamizir dapaniba, siosin azenan itir gumazamiziba me mikim suam, me ziar aghuim iti. Me ziar aghuim ikian koghtima, gumazamiziba akar kurabar me mikimti, me aghumsighiva, Satanin azuazimin aven mangigham.

Siosin ingangarir gumazamiziba arazir aghuibar gin mangi

8 Kamaghira siosin ingangarir gumaziba, gumazibar damazibar me ziar aghuim iki. Egh me mizer pumuningin ikian marki, egh wainin dipar aviribar amiva onganan marki. Egh dagiaba bagh bar ikuvigh ifar da inian marki.
9 Me uan araziba deraghvira da tuisigh arazir aghuibar gin mangi, egh guizin akar e nighnizir gavgavim an itimin suiragh gavgafigh.
10 Ia faragh me isi ingangaritam datigh ganigh. Eghti men ingangarim deraghti, me siosin ingangarir gumazibar ikiam.

2:7: Ap 9:15, Ga 1:16, 2:7-8, Ef 3:7-8, 2 Ti 1:11 **2:7:** Aposel 9:15; Galesia 1:16; 2:7-8; Efesus 3:7-8; 2 Timoti 1:11 **2:8:** Ais 1:15, Mal 1:11, Jo 4:21 **2:8:** Aisaia 1:15; Malakai 1:11; Jon 4:21 **2:9:** 1 Pi 3:3-5 **2:9:** 1 Pita 3:3-5 **2:10:** 1 Ti 5:10 **2:10:** 1 Timoti 5:10 **2:12:** 1 Ko 14:34 **2:12:** 1 Korin 14:34 **2:13:** Stt 2:7, 2:21-22, 1 Ko 11:8-9 **2:13:** Jenesis 2:7; 2:21-22; 1 Korin 11:8-9 **2:14:** Stt 3:1-6, 2 Ko 11:3 **2:14:** Jenesis 3:1-6; 2 Korin 11:3 * **2:15:** Grighin akam, vezin kamin deragha bigha mikemezir puvati. **3:1:** Ap 20:28, Ef 4:12, Fl 1:1, 1 Ti 1:15 **3:1:** Aposel 20:28; Efesus 4:12; Filipai 1:1; 1 Timoti 1:15 **3:2:** 1 Ti 5:9, 2 Ti 2:24 **3:2:** 1 Timoti 5:9; 2 Timoti 2:24 **3:2:** Taitus 1:6-9 **3:7:** Ap 22:12, 1 Ko 5:12, 2 Ko 8:21, 1 Te 4:12, 1 Ti 6:9 **3:7:** 1 Korin 5:12; 2 Korin 8:21; 1 Tesalonika 4:12; 1 Timoti 6:9 **3:11:** Ta 2:3 **3:11:** Taitus 2:3

11 Kamaghira, siosin ingangarir amiziba uaghan, gumazamizibar damazibar me
ziar aghuim iki. Egh me igharaz darazi
girakirangin me mikiman marki. Egh men
dabirabim bar moghira deragh, egh me
guizin deraghvira ingangarir me inizibar
amu.
12 Egh siosin ingangarir gumazamiziba,
me poroghamir arazim abighan marki. Egh
me uan boriba ko men dipenibar itir darazi
deragh men gan.
13 Gumazamizir deravira ingariba, me
ziar aghuiba iniam. Egh me atiatingan kogh
uan nighnizir gavgavir Krais Iesusin itimin
gun mikimam.

Godin Arazibar akar mogomem, a bizir bar ekiam

14 Ki gurumra izi ian ganasa ifonge, egha
migirigiar kam ia bagha an osiri.
15 Kamaghin amizi, ki zuamira izeghan
koghti, ia migirigiar kabar ganiva ia arazir
aghuibagh fogham, arazir e Godin adarazi
damuamiba. E Godin adarasi, e Godin zu-
rara itimin sios. Egha siosin aven itir darasi,
erara, e dipenir akinibar min gavgavigh
guizin akam gupughiva tugh gavgavigham.
16 E guizbangira fo, Godin Arazibar akar
mogomem, a bar bizir ekiam. Ezi akar God
en akazir kam, a kamakin:

A guizin gumazimin oto,
ezi gumazamiziba an gani.
Ezi Godin Duam kamaghin en aka,
an araziba bar dera,
Ezi enselba an gani.
Ezi gumaziba ghua
an akamin gun bar gumazibav kiri.
Ezi nguazimin itir gumazamiziba
nighnizir gavgavim an iti.
Ezi God a inigha uan Nguibamin ghuavan-
abozi
a ziar ekiam ini.

4

Akar ifavariba Godin gumazamizibar nighnizibagh asighasisi

1 Godin Duam guizbangira kamaghin
migei, Dughiar Gin Izamim, gumazamiz-
itaba uan nighnizir gavgaviba ategham.
Egh me ifavarir duaba ko duar kurabar
akaba baragh dar gin mangam.
2 Eghti ifavarir gumaziba, me akar
ifavaribar gumazamizibar sure damuam.
Men arazir aghuibar gin mangamin
nighniziba ariaghire mati avim dar isizi, me
ua uan arazir aghuiba ko kurabagh fozir
puvati.
3 Me gumaziba amuiba ikian men
anogoroke. Egha dagher God e bagha in-
garizir maba, me ghaze ia dar aman marki.
Dagher kaba, God ghaze, gumazamizir
guizin akam gifogha nighnizir gavgavim
an itiba, merara dagher kaba iniam. Me
dagheba iniva dar amiva God minabagh.
4 E fo, God ingarizir biziba bar, da bar
dera. Ezi e bizir kurabar min a dar ganan
kogham. Puvati. E God minabagh da iniam.
5 E fo, e daghebar amisi, e God ko migeir
arazim ko Godin akamin gun migeir arazim
damuti, God arazir kamin daghebar amuti,
da Godin bizibar miraram otogham.

Timoti Kraisin ingangarir gumazir aghuimin iki

6 Egh ni akar gavgavir kam Godin gu-
mazamizibar aningiva, ni Krais Iesusin in-
gangarir gumazir aghuimin ikiam. Egh ni,
guizin akar e inigha nighnizir gavgavim an
itim, ko fofozir aghuir ni gin zuiba, da ni
damuti, tuavir kamin ni gavgavir ekiam
iniam.
7 Egh ni eghaghanir kiniba ko eghaghanir
kuraba akirim ragh dagh asaragh. Egh ni
deravira Godin Arazibar sure damuam.
8 Ni fo, e uan mikarzibar amuti da gav-
gavighsi, e ingariva bizir maba sara damuti
en mikarziba gavgavigham. Eghti e Godin
Arazibar sure damuti da en ikiti e gavgav-
igham, da bar en akurvaghvira ikiam. Egh
da e datirighin itir ikirimirim ko ikirimirir
gin iniamimin en akurvagham.
9 Ezi akar kam a bar guizbangira. Gu-
mazamiziba bar a baraghiva nighnizir gav-
gavim an ikiam.*
10 Godin ikia mamaghira itim, a gumaza-
miziba bar men Akurvazir Gumazim, an
nighnizir ekiam kamakin, gumazamizir
nighnizir gavgavim an itiba a men
akuragham. E nighnizir gavgavim an ikia,
bizir e fogha iniamiba bagha mizua iti.
Kamaghin amizima, e zurara bar puvira
ingari.

3:15: Ef 2:19-22, 2 Ti 2:20 **3:16:** Mk 16:19, Jo 1:14, 16:8-9, 1 Pi 1:12, 3:18 **3:16:** Mak 16:19; Jon 1:14; 16:8-9; 1 Pita 1:12; 3:18 **4:1:** 2 Ti 3:1, 1 Pi 1:20, 2 Pi 2:1, 3:3, 1 Jo 2:18, Ju 18, MAA 9:20, 16:14 **4:1:** 2 Timoti 3:1; 1 Pita 1:20; 2 Pita 2:1; 3:3; 1 Jon 2:18; Jut 1:18; Akar Mogomem 9:20; 16:14 **4:3:** Stt 9:3, Ro 14:6, 1 Ko 8:8, 10:30-31, Kl 2:20-21, Hi 13:4 **4:3:** Jenesis 9:3; Rom 14:6; 1 Korin 8:8; 10:30-31; Kolosi 2:20-21; Hibru 13:4 **4:4:** Stt 1:31, Ap 10:15, Ro 14:14, 14:20, 1 Ko 10:25, Ta 1:15 **4:4:** Jenesis 1:31; Aposel 10:15; Rom 14:14; 14:20; 1 Korin 10:25; Taitus 1:15 **4:7:** 1 Ti 1:4, 6:20, 2 Ti 2:16, 2:23, Hi 5:14 **4:7:** 1 Timoti 1:4; 6:20; 2 Timoti 2:16; 2:23; Hibru 5:14 **4:8:** Sng 37:4, Mt 6:33, Ro 8:28, Kl 2:23, 1 Ti 6:6 **4:8:** Onger Akaba 37:4; Matyu 6:33; Rom 8:28; Kolosi 2:23; 1 Timoti 6:6 **4:9:** 1 Ti 1:15 **4:9:** 1 Timoti 1:15 * **4:9:** E fozir puvati, a manmaghin mikimasa, "akar kam a guizbangira," ves 8in itir akam, o ves 10in itir akam? **4:10:** Sng 36:6, 1 Ko 4:11-12, 1 Ti 2:3-4 **4:10:** Onger Akaba 36:6; 1 Korin 4:11-12; 1 Timoti 2:3-4

11 Ni gumazamiziba akar gavgavir kam
me mikimiva men sure damuti me dar gin
mangi.
12 Marazi nin gara ghaze, ni gumazir
igiam. Egh gumazitam kamaghin ni
mikiman markiam, kar gumazir kinim.
Eghti ni nighnizir gavgavim itiba bagh
ababanimin uabi atigh. Egh arazir aghuibar
amuti, me nin arazibar ganiva, nin gin
mangam. Nin arazir aghuibara kara: nin
akar aghuiba, ko nin daroriba, ko nin arazir
igharaz darazigh ifongezim, ko nighnizir
gavgavimin arazim, ko Godin damaziminin
zuegha itir arazim.
13 Datirighin tugh mangi ki izamin
dughiam, ni Godin Akinafarimin akabar
gan me mikim, egh Godin akabar me mikin,
egh dar mingarimin men sure damu, egh
uan gavgavim isi ingangarir kabar aning.
14 Ni fo, fomira siosin gumazamizir da-
paniba uan dafariba isa nin dapanim gariki.
Ezi dughiar kamin, Godin akam inigha
izir gumazir mam akamin gun ni mikeme,
ezi tuavir kamin God bizir aghuimin min
uan gavgavim isa ingangarim bagha ni
ganingi. Ezi ki ni migei, ni gavgavir kam
ataghiraghan marki, ni a sara Godin ingan-
garim damuvira iki.
15 Ni uan ingangarir kaba ni deravira dar
gan. Egh ni bar uabi isi ingangarir kam
daningiva a damuti a deragh otogh. Eghti
gumazamiziba bar nin ingangarir arazibar
gan fogham, da bar dera.
16 Egh ni bar deragh uan arazibar
ganiva, uaghan ni gumazamizibar sure
gamir ingangarimin gan. Ni kamaghin
damu gavgavightima, tuavir kamin God
nin akuragh, egh gumazamizir nin akam
baraziba uaghan men akuragham.

5

Pol ghaze, Timoti gumazamiziba uan adarazir min me damu

1 Ni gumazir aruabar atar pamten me
mikiman marki. Puvati, ni uan afeziamin
min aghumra me mikimiva me fi. Egh
gumazir igiaba, ni uan aveghbuabagh ami
moghin, deragh me damu.
2 Egh amizir aruaba, ni uan amebam gami
moghin, arazir kamra deragh me damu.
Egh amizir igiaba, ni uan buaramizibagh
ami moghin, deragh me damu. Kar arazir
bar Godin damaziminin zuezim.

Tina amizir odiaribar ganam?

3 Eghti amizir odiaritam bar uabira
ikitima, ni bar arazir aghuimin a damu.
4 Eghti amizir kam boriba ko igiaba ikiti,
ni borir kabar akurvaghti, me deraghvira
kamaghin fogh suam, men ingangarir
faragh Godin damaziminin damuamim a
kara, me bar deraghvira uan amebamin
ganam. Egh arazir kamin, me uan
amebam ko afeziamin akurvazim ko
ingangarir dafar aning fomira me gamiziba
ikarvagham. God arazir kam bar a gifonge.
5 Ezi amizir odiarim bar uabira iti, ezi tav
an garir puvati, a kamaghin ami, a nighnizir
gavgavim Godin ikiava egha bizir aghuir
a fogha iniamibav zua iti. Egha a zurara
arueba ko dimagaribar God ko migiava,
uabin akurvaghasa an azangsisi.
6 Ezi amizir odiarir uan mikarzim isa
pura tintinimin bizir igharazibagh amim,
an angamira ikiava, navir averiamin aven,
a mati aremegha gifa.
7 Eghti ni akar gavgavir kam uaghan,
gumazamiziba me daningti, me arazir
aghuibar amuti, kamaghin gumazamizir
igharaziba men gan akar kuraba me
mikiman kogham.
8 Ni oragh. Tina uan anababar ganan
kogh, egh uaghan uan adarazir ganan
koghiva, a guizbangira uan nighnizir gav-
gavim ataki. An arazir kurar kam, a gu-
mazamizir nighnizir gavgavim puvatiziba,
men arazir kurabagh afira.

9 Ni amizir odiaribar ziaba akinafarimin
aven da osirisi, ni amizir kamaghin amiba
men ziaba osir: Amizir 60plan azenibar
tugha ghuavanadiba, ko poroghamir
arazim abighizir puvatiziba.*
10 Amizir kabanang, gumazamiziba bar
me gifo, me ingangarir aghuibagh ami:
me uan boriba deravira men garava,
dagheba nguibamin itir gumazamizibagh
aniga, Godin adarazir dagariba ruava,
gumazamizir osimtiziba itibar akurvagha,
uaghan ingangarir aghuir igharazibagh

4:12: 1 Ko 16:11, Ta 2:7, 2:15, 1 Pi 5:3 **4:12:** 1 Korin 16:11; Taitus 2:7; 2:15; 1 Pita 5:3 **4:14:** Ap 6:6, 8:17, 13:3, 19:6, 1 Ti 1:18, 2 Ti 1:6 **4:14:** Aposel 6:6; 8:17; 13:3; 19:6; 1 Timoti 1:18; 2 Timoti 1:6 **4:15:** 1 Ti 5:22 **4:15:** 1 Timoti 5:22 **4:16:** Ap 20:28, Ro 11:14, 1 Ko 9:22, Je 5:20 **4:16:** Aposel 20:28; Rom 11:14; 1 Korin 9:22; Jems 5:20 **5:1:** Wkp 19:32 **5:1:** Ofa Gami 19:32 **5:4:** Mt 15:4, Ef 6:1-2, 1 Ti 2:3 **5:4:** Matyu 15:4; Efesus 6:1-2; 1 Timoti 2:3 **5:5:** Lu 2:37, 18:1, 18:7, Ap 26:7, 1 Ko 7:32 **5:5:** Luk 2:37; 18:1; 18:7; Aposel 26:7; 1 Korin 7:32 **5:8:** Ais 58:7, Mt 18:17, Ga 6:10, Ta 1:16 **5:8:** Aisaia 58:7; Matyu 18:17; Galesia 6:10; Taitus 1:16 * **5:9:** E fozir puvati, me tizim bagha amizir odiaribar ziaba akinafarimin aven da osiri. Fofozir gumazir maba ghaze, amizir odiarir maba akam akirigha ghaze, me Godin ingangarim damuva egh ua pabar ikian kogham. Ezi Kraisin adarazi ti amizir kabar ziaba osiri. Egha me amizir kaba daghebar men akurvasi. **5:10:** Hi 13:2 **5:10:** Hibru 13:2

ami. Kamaghin amir amizibara, ni men
ziaba osir.†
11 Ezi amizir odiarir bar ghurizir pu-
vatiziba, ni men ziaba akinafarir kamin da
osiran marki. E fo, men naviba ua pabar
ikisi dikavti men arazir kam, a men arazir
Krais baghavira itim gafiragham.
12 Egh tuavir kamin me akar dikirizir
me faragha amizim ateghiva, me fogham,
Godin damazimin men arazim ikufi.
13 Egha arazir mam me uaghan a
gami. Me amirizir arazim gamuava pura
dipenibagh arui. Me amirvazir arazimra
amir puvati, me gumazamiziba amir
arazibar akaba baragha dagh ifongegha,
aruava girakirangin me migei. Me uaghan
akar e mikiman koghamibav gei.
14 Ezi ki kamaghin nighnisi, amizir odiarir
igiaba ua pabar ikiva boriba bati egh uan
paba ko boribar gan. Egh me kamaghin
damuti, en apaniba men arazir me amibar
ganiva, akar kurabar e mikiman kogham.
15 Ni fo, amizir kabar maba me tuavir
aghuim ategha, Satanin gin zui.
16 Egh amizir nighnizir gavgavim Kraisin
ititam, an nguibamin amizir odiariba
uaghan ikiti, amizir kam uabi men gan.
A kamaghin damuti, siosin gumazamiziba
men ganamin osimtiziba puvatigham. Egh
siosin gumazamiziba, me amizir bar uarira
itibar ganam.

E siosin gumazamizir dapanir ingangarir aghuim gamiba, e deravira men ganam

17 Siosin gumazamizir dapanir ingangarir aghuim gamiba, ia ziar ekiam ko
ivezir aghuim me daning. Bizir kaba faragh
da iniamiba, kar gumazamizir dapaniba,
me ingangarir dafam gamua Godin akam
akura, egha God ifongezir arazibar gumazamizibar sure gami.
18 E fo, Godin Akinafarim kamaghin
migei, "Ia, bulmakau raizin iniba tuir
dughiamin, ia an akam ikeghiva damisi an
anogoroghan marki." Ezi e fo, "Ingangarir
gumazim, a uan ivezim iniam."
19 Eghti tav kamaghin mikim suam, siosin
dapanitam arazir kuram gami, eghti ni akar
kam baraghan marki. Eghti, gumazamizir
pumuning, o pumuning ko mikezim, an
ganigh bar moghira akar kamra mikimti, ni
me baragh.
20 Eghti gumazamizir dapanitaba arazir
kuram damighti, ni gumazamiziba bar men
damazimin me akirigh. Eghti kamaghin
igharaz darazi me uaghan atiatingam.

Timoti deragh uan arazibar gan

21 Ezi ki Godin damazim ko Krais Iesusin
damazim ko Godin enselbar damazibar, ki
bar deragha kamaghin ni migei, ni bar de-
ravira ingangarir ki ni mikemezir kabar
amu. Egh ni ingangarim damuva, ni gu-
mazir ekiaba ko namakabara me isi uabin
toroghan marki. Ni arazir vamira gumaza-
miziba bar, me damu.
22 Egh ni zuamira Godin ingangarim
damusi gumazitaba amisivisi dafariba me
gisin darighan marki. Eghti gumazamizir
kabar arazir kuraba, dar osimtizim nin
ikian kogham. Ni ua bagh ganiva, egh Godin
damazimin bar zuegh ikiam.
23 Ni pura dipar kinibar aman marki. Ni
wainin dipar muziarir taba sara damiti, da
nin navimin akuragham. Eghti arimariar
zurara ni bativir kam, a givagham.
24 Gumazamizir mabar arazir kuraba,
bar azenara itima, me dar gara ghaze, men
araziba bar ikufi. Ezi mati men arazir ku-
rar kaba da faragha ghua kotin otifi. Ezi
gumazamizir igharazibar arazir kuraba da
mueghav iti. Egh gin da aghurighiram.
25 Ezi kamaghira arazir aghuiba uaghan
azenan otivizi, me dar gari. Ezi arazir
aghuir maba zuamira azenan otivir pu-
vati, da uaghan mongegh mamaghira ikian
kogham.

6

Ingangarir gumazamizir kiniba arazir aghuibara damu

1 Gumazamizir igharazibar apengan itir
ingangarir gumazamiziba, me bar uan gu-
mazamizir ekiar men gariba deragh me
damuva, ziar ekiaba me daningiva men
apengan iki. Eghti gumazamizir ekiar men
gariba, Godin ziam ko en suren migirigiaba,
akar kurabar dav kiman kogham.
2 Eghti ingangarir gumazitamin garir
gumazir ekiatam a nighnizir gavgavim

† **5:10:** Ni Jon Osirizir Akar Aghuim 13:1-17in gan. Dughiar kamin, men arazimra kara, gumazamiziba izi nin dipenimin otoghti, ni fogh, tuavimin mineziba men dagaribagh amima da mize, eghti ni men dagariba ruegh. Arazir kam, kar ingangarir amizir kiniba ko ingangarir gumazir kinibar ingangarimra. Ezi Iesus uan suren gumazibav gia ghaze, ia uari ingangarir gumazir kinibar min ikiam. Ni Matyu 20:25-28in gan. **5:13:** 2 Te 3:11 **5:13:** 2 Tesalonika 3:11 **5:14:** 1 Ko 7:9 **5:14:** 1 Korin 7:9 **5:17:** 1 Ko 16:18 **5:17:** 1 Korin 16:18 **5:18:** Lo 25:4, Mt 10:10, Lu 10:7, 1 Ko 9:9 **5:18:** Godin Araziba 25:4; Matyu 10:10; Luk 10:7; 1 Korin 9:9 **5:19:** Lo 17:6, 19:15, 2 Ko 13:1 **5:19:** Godin Araziba 17:6; 19:15; 2 Korin 13:1 **5:20:** Lo 13:11, Ga 2:11, 2:14, Ef 5:11, Ta 1:13 **5:20:** Godin Araziba 13:11; Galesia 2:11; 2:14; Efesus 5:11; Taitus 1:13 **5:21:** 1 Ti 6:13, 2 Ti 2:14, 4:1 **5:21:** 1 Timoti 6:13; 2 Timoti 2:14; 4:1 **5:22:** Ap 6:6, 13:3, 1 Ti 4:14, 2 Jo 11 **5:22:** Aposel 6:6; 13:3; 1 Timoti 4:14; 2 Jon 1:11 **6:1:** Ro 2:24, Ef 6:5, Kl 3:22, Ta 2:5, 2:8-9, 1 Pi 2:18 **6:1:** Rom 2:24; Efesus 6:5; Kolosi 3:22; Taitus 2:5; 2:8-9; 1 Pita 2:18 **6:2:** Kl 4:1, 1 Ti 4:11, Fm 16 **6:2:** Kolosi 4:1; 1 Timoti 4:11; Filemon 1:16

ikiti, an ingangarir gumazir kam kamaghin
mikiman marki, a nan mav, kamaghin
ki an akaba batogham. Puvati, a kam-
aghin nighnigh suam, gumazir kam ki
an akurvaghsi ingangarim damuam, a
nighnizir gavgavim itima, ki bar a gifonge.
Egh nighnizir kam a damuti, a ingangarir
aghuim damuam. Timoti, ni gumazamiziba
akar kaba me mikiniva men sure damu.

Dagiabagh ifongezir arazim, an arazir kurar guar aviribar mingarim

3 Tav akar igharizitam ian sure damuva,
kamaghin mikim suam, En Ekiam Krais
Iesusin guizin akam ko Godin gin zuir
arazimin suren migirigiaba, da guizin akaba
puvati,
4 gumazim o amizir kam uan
nighnizibara ifuegha uabira uabi fe, egha
bizitam gifozir puvati. A nighnizir kuram
ikia, ariava onganizi moghin, akabar
gumazibagh afighasa, pura bizir muziariba
bagha akabar uari adoghodosi. Akar ka-
maghin amiba, da gumazamizibagh amima
men naviba gumazamizir igharaziba bagha
men derazir puvati, egha uari abigha,
gumazamizibar ziabagh asighasigha,
nighnizir kurabar igharaz darazigh amua,
5 egha me zurara pura uarir atari. Ezi
gumazamizir arazir kabagh amiba, men
nighniziba derazir puvatizi me bar on-
ganigha guizin akam gifozir puvati. Me
ghaze, Godin gin zuir arazim, mati biziba
isir tuavim.
6 Guizbangira, e God e ganidir biziba bagh
bar akueghiva, an arazibar gin mangiti, God
bizir aghuir bar aviriba e daningam.
7 E fo, en amebaba e batezi e nguazir
kamin otozir dughiamin, e bizitam suiragha
izezir puvati. Egh dughiar e ovegh
mangamim, e uaghan bizitamin suiragh
mangan kogham.
8 Kamaghin amizi e dagheba ko iniba iki,
suam, “Kabanang, en tughati.”
9 Ezi gumazamizir dagiaba iniasa
bar ifongeziba, Satan me gifara men
nighnizibagh etui, mati asizim azuazim
gupuzi moghin, men naviba, arazir onganir
avirir osimtiziba anidibar amusi dikavti,
bizir kam bar me damu me gasighasighti
me bar ikuvigham.
10 Ezi dagiabagh ifongezir arazim, an
arazir kurar guar aviribar mingarim.
Gumazamizir maba dagiaba baghavira
ifonge, ezi arazir kam me gamima, me
uan nighnizir gavgaviba ataghirasi. Egha
me osimtizir kurar ekiam isa, mati afuzim
navim okoregha vongin oto.

Pol akar gavgavir aghuibar Timoti migei

11 Ezi no, ni Godin gumazimra, ni bizir
kurar kaba akirim ragh dagh asaragh. Egh
ni arazir aghuibar amuva, guizin Godin
Araziba iniva, nighnizir gavgavim ikiva,
igharaz darazigh ifongezir arazim ikiva,
arazir tugha gavgavigha osimtiziba bar da
ateramim ikiva, egh gumazibar asugha-
sughamin arazim iki. Ni arazir kaba bar
pamtem dar suiragh dar gin mangi.
12 Gumazir nighnizir gavgavim Kraisin
itim, a mati gumazir deragha misozimin
min, uan nighnizir gavgavimin aven tugha
gavgafi. Kamaghin amizi ki ni migei,
ni uan nighnizir gavgavimin aven tugh
gavgavighiva, bar deragh misogh. Fomira
ni uan nighnizir gavgavir Kraisin itimin gun
gumazamizir aviribar damazimin migeima
me ni baraki. Dughiar kamin God ikirimirir
aghuir mamaghira itim iniasa nin dia.
Eghti ni deragh misoghiva, ikirimirir kamin
suigham.
13 Godin biziba bar dagh amizi da
angamira itim, ko Krais Iesus, gumazir
Pontius Pailatin damazimin deragha
bighavira uabin gun mikemezim, ki aningin
damazimin akar gavgavimin ni migei.
14 Akar gavgavir ni inizir kam, ni bar
deraviram an gin mangi. Ni migirigiar ku-
ratam, o bizitam damuan marki, eghti me
akar kuratam ni mikiman kogham. Egh
ni bar deragh akar kamin gin mangiva, en
Ekiam Krais Iesus ua izamin dughiamin
tugham.
15 A dughiar God atizimin otogham. God
uabira, gumaziba an ziam fe. Egha a uabira,
biziba bar dar gari da an apengan iti. A
guizbangira Atrivibar Atrivir Ekiam, ko Gu-
mazamizir Ekiabar Gumazir Ekiam.

6:3: Ga 1:6-9, 2 Ti 1:13 **6:3:** Galesia 1:6-9; 2 Timoti 1:13 **6:4:** 1 Ko 8:2, 1 Ti 1:4, 1:7, 2 Ti 2:23, Ta 3:9 **6:4:** 1 Korin 8:2; 1 Timoti 1:4; 1:7; 2 Timoti 2:23; Taitus 3:9 **6:5:** 1 Ko 11:16, 2 Ti 3:8, 4:4, Ta 1:11, 1:14, 2 Pi 2:3 **6:5:** 1 Korin 11:16; 2 Timoti 3:8; 4:4; Taitus 1:11; 1:14; 2 Pita 2:3 **6:6:** Sng 37:16, Snd 15:16, Fl 4:11-12, 1 Ti 4:8, Hi 13:5 **6:6:** Onger Akaba 37:16; Aghuzir Akaba 15:16; Filipai 4:11-12; 1 Timoti 4:8; Hibru 13:5 **6:7:** Jop 1:21, Sng 49:17, Snd 27:24, Sav 5:15 **6:7:** Jop 1:21; Onger Akaba 49:17; Aghuzir Akaba 27:24; Fofozir Gumazim 5:15 **6:8:** Snd 30:8, Hi 13:5 **6:8:** Aghuzir Akaba 30:8; Hibru 13:5 **6:9:** Snd 23:4, 28:22, Mt 13:22, 1 Ti 1:19, 3:7, Je 5:1 **6:9:** Aghuzir Akaba 23:4; 28:22; Matyu 13:22; 1 Timoti 1:19; 3:7; Jems 5:1 **6:10:** Kis 23:8, Lo 16:19, Ef 5:5 **6:10:** Ua Me Ini 23:8; Godin Araziba 16:19; Efesus 5:5 **6:11:** 2 Ti 2:22 **6:11:** 2 Timoti 2:22 **6:12:** 1 Ko 9:25-26, 1 Ti 1:18, 2 Ti 4:7 **6:12:** 1 Korin 9:25-26; 1 Timoti 1:18; 2 Timoti 4:7 **6:13:** Jo 5:21, 18:36-37, 19:11, 1 Ti 5:21, MAA 1:5 **6:13:** Jon 5:21; 18:36-37; 19:11; 1 Timoti 5:21; Akar Mogomem 1:5 **6:14:** Fl 1:6, 1:10, 1 Te 3:13, 5:23 **6:14:** Filipai 1:6; 1:10; 1 Tesalonika 3:13; 5:23 **6:15:** Lo 10:17, 1 Ti 1:11, 1:17, MAA 17:14, 19:16 **6:15:** Godin Araziba 10:17; 1 Timoti 1:11; 1:17; Akar Mogomem 17:14; 19:16 **6:16:** Kis 33:20, Jo 6:46, Fl 4:20, Ju 25 **6:16:** Ua Me Ini 33:20; Jon 6:46; Filipai 4:20; Jut 1:25

16 A uabira oveghan kogham. An
angazangarir ekiamin aven iti, ezi e
an boroghin mangighan kogham. Tav
an ganizir puvati. Eghti gumazitam o
amizitam an ganighan kogham. Kamaghin
amizi, e zurara an ziam fam, egh mikim
suam, an gavgavim ikivira ikiam. Bar
guizbangira!

Gumazamizir dagiar aviriba itiba, me nighnizir gavgavim Godin iki, egh gumazamizibar akurvagh

17 Gumazamizir dagiar aviriba ikia
nguazir kamin itiba, ni kamaghin me
mikim, me uari uan ziaba fan marki.
Egh me uan bizir pura ikuviba nighnizir
gavgavim dar ikian marki. Me guizbangira
nighnizir gavgavim Godra iki. An e damuti,
e bar akongeghasa, a bizir aghuir aviriba e
ganidi.
18 Ni kamaghin me mikimam, me arazir
aghuir aviribar amuva igharaz darazir
akurvagh. Egh me zurara bizir aviriba
gumazamizir biziba puvatizibar aning. Egh
me uan dagiabagh nighnigh suam, kar en
bizimra puvati. Guizbangira, me bizir taba
isiva igharaz darazir akurvagh.
19 Egh me kamaghin damuva, me
mati gumazim gin uan dabirabim bagha
bizir aviriba arisi. Egh me gin iniamin
dabirabim uari bagh anerkir, egh ikirimirir
guizbangira itim iniam.

Pol migirigiar abuananaba Timoti ganidi

20 Timoti, ni bar deravira ingangarir
God ni ganingizir kamin gan. Egh pura
akar Godin nighnizimin gin zuir puvatiziba
akirim ragh dagh asaragh. Egh ni gan fogh,
gumazamizir kaba ifara ghaze, e Godin fo-
fozim iti, egha men nighniziba ko Godin
nighniziba uari adosi. Ni gumazamizir kaba
bar men saghon iki.
21 Gumazamizir maba fofozir kamin gin
ghua, egha nighnizir gavgavimin tuavim
ataki.
Godin apangkuvim ni ko iki.

6:17: Sng 62:10, Mk 10:24, Lu 12:20-21, 1 Te 1:9 **6:17:** Onger Akaba 62:10; Mak 10:24; Luk 12:20-21; 1 Tesalonika 1:9 **6:18:** Ro 12:13, Ga 6:6, Ta 3:8, Hi 13:16, Je 2:5 **6:18:** Rom 12:13; Galesia 6:6; Taitus 3:8; Hibru 13:16; Jems 2:5 **6:19:** Mt 6:19-20 **6:19:** Matyu 6:19-20 **6:20:** 1 Ti 4:6-7, 2 Ti 1:14, 2:14, Ta 1:9, MAA 3:3 **6:20:** 1 Timoti 4:6-7; 2 Timoti 1:14; 2:14; Taitus 1:9; Akar Mogomem 3:3 **6:21:** 1 Ti 1:16, 1:19, 2 Ti 2:18 **6:21:** 1 Timoti 1:16; 1:19; 2 Timoti 2:18

Akinafarir Namba 2, Pol Timoti Baghava an Osiri
O
2 Timoti
Akar faragha zuim

Timoti, Pol ko ingarir gumazim. Ezi Pol arazir aghuibar an akaghtima, a dar gin mangasa, kamaghin akinafarir akam Timoti bagha an osiri. Pol ghaze, Timoti uan nighnizir gavgavimin amirvaghan marki. Egh Krais Iesusin Akar Aghuim akurir arazim ataghiraghan marki. Egh Godin akaba bar dar gin mangi. Eghti gumazamiziba mizaziba ko osimtiziba a darigham, eghti a gavgavigh ingangarir God a ganingizim damuvira ikiam.

Timoti gumazamizir nighnizir aghuiba puvatiziba, me paza migeir akaba baraghan marki. Akar kamagh gariba gumazir orazibar dabirabibagh asighasisi. Timoti bar deragh Polin arazibagh nighnighiva, darara gin mangi. Arazir kabanang, pamtem nighnizir gavgavim itir arazim, ko navir amirizim itir arazim, ko bar igharaz darazigh ifongezir arazim, ko osimtizir aviriba aterir arazim.

Timoti, ni guizin Godin ingangarir gumazimin ikisi, pamten ingar

(Sapta 1--4)

1 Ki Pol, ki Krais Iesusin aposel. God uabi uan ifongiamin gin ghua, aposelin ikiasa na misefe. A fomira akar dikirizim gamua ghaze, e Krais Iesus ko porogh ikiva, ikirimirir zurara itimin ikiam. God bizir kamin gun mikimamin ingangarim na ganingi.

2 Timoti, ni guizbangira mati nan otarim, ezi ki akinafarir kam ni bagha an osiri. God en Afeziam ko en Ekiam Krais Iesus, aningin apangkuvim ko kuarkuvim ni damuti, ni navir amirizimin iki.

Pol Timoti migia ghaze, ni Akar Aghuim akunsi aghumsighan marki

3 Nan ovaviba Godin ingangarim gamua uan araziba deravira da tuisigha arazir aghuibar gin zui. Ezi ki uaghan kamaghira Godin ingangarim gami. Egha ki arueba ko dimagaribar God ko migia zurara ni ginighnigha God minabi.

4 Ki nin temeribagh nighnighavira ikia ua nin ganasa bar ifonge, egh kamaghin ki bar akuegham.

5 Ki kamaghin fo, ni guizbangira nighnizir gavgavim Kraisin iti. Ezi arazir kamra nin inaghamim, Lois ko nin amebam Yunis, aning nighnizir gavgavim iti. Ezi ki fo, ni uaghan nighnizir gavgavir kam iti.

6 Egha ki ua nighnizir kam ni ganidi, ni God ni ganingizir bizir aghuim damuti, a nin iki bar gavgavigh, mati gumazim avim givima, an mizariam bar ekefe. Ni fo, ki fomira uan dafarim isa nin dapanim gatizi, God gavgavim isa bizir aghuimin min ni ganingi. Ki datirighin gavgavir kam bagha ni migei.

7 Ni fo, Duar God e ganingizir kam, an e damuti e atiatingan kogham. Godin Duam gavgavim e ganiga, egha en akurvazima e igharaz darazigh ifonge. Egha e gamima, e uaghan deravira uan ikirimirimin gari.

8 Kamaghin amizi, ni e uan Ekiamin akam akunsi aghumsighan kogham. Egh ni uaghan nan aghumsighan marki, ki an kalabuziar gumazim. Egh, ni Godin gavgavimin amodoghin na ko Akar Aghuim akunamin ingangarim bagh osimtizim iniam.

9 God en akuragha en diagha ghaze, e an gumazamizibara. An en arazir aghuiba bagha en diazir puvati. Fomira dughiar biziba tighar otivamimin, God uabi uan ifongiamin gin ghua en dia. Egha Krais Iesusin ingarimin a en apangkuvigha e gamizima e an gumazamizibar otifi.

10 Ezi datirighin Krais Iesus, a en Akurvazir Gumazim, a bar azenim girigha gifa. Ezi an ingangarimin, Godin apangkuvim uaghan en azenim giri. Krais Iesus, ovevemin gavgavim gasighasiki. Ezi an Akar Aghuimin tuavimin, a gumazamiziba bar me gamima me ikirimirir zurara itim gifo.

11 Ezi God kamaghin ifonge, ki Akar Aghuimin ingangarim damuasa. Kamaghin amizi, an aposelin ingangarim, ko akam akurir ingangarim, ko gumazamizibar sure damuamin ingangarim bagha na misefe.

12 Kamaghin amizima ki osimtizir kaba atera egha aghumsizir puvati. Ki, gumazir

---

1:1: Ef 1:1 **1:1:** Efesus 1:1 **1:2:** Ap 16:1, 1 Ti 1:2 **1:2:** Aposel 16:1; 1 Timoti 1:2 **1:3:** Ap 22:3, 23:1, Ro 1:8-9, Fl 3:5, 1 Te 1:2, 3:10 **1:3:** Aposel 22:3; 23:1; Rom 1:8-9; Filipai 3:5; 1 Tesalonika 1:2; 3:10 **1:5:** Ap 16:1, 1 Ti 1:5, 4:6 **1:5:** Aposel 16:1; 1 Timoti 1:5; 4:6 **1:6:** 1 Te 5:19, 1 Ti 4:14 **1:6:** 1 Tesalonika 5:19; 1 Timoti 4:14 **1:7:** Lu 24:49, Ap 1:8, Ro 8:15 **1:7:** Luk 24:49; Aposel 1:8; Rom 8:15 **1:8:** Ro 1:16, Fl 1:7, Kl 1:24, 1 Ti 2:6 **1:8:** Rom 1:16; Filipai 1:7; Kolosi 1:24; 1 Timoti 2:6 **1:9:** Ro 8:28, Ef 1:4, 2:8-9, 1 Te 4:7, Ta 3:5, Hi 3:1, 1 Pi 1:20 **1:9:** Rom 8:28; Efesus 1:4; 2:8-9; 1 Tesalonika 4:7; Taitus 3:5; Hibru 3:1; 1 Pita 1:20 **1:10:** 1 Ko 15:54-57, Kl 1:26, Hi 2:14, 1 Pi 1:20 **1:10:** 1 Korin 15:54-57; Kolosi 1:26; Hibru 2:14; 1 Pita 1:20 **1:11:** 1 Ti 2:7 **1:11:** 1 Timoti 2:7 **1:12:** Ef 3:1-2, 1 Ti 6:20, 2 Ti 4:8, 1 Pi 4:19 **1:12:** Efesus 3:1-2; 1 Timoti 6:20; 2 Timoti 4:8; 1 Pita 4:19

nighnizir gavgavim an itim, ki a gifogha
gifa. Ezi ki fo, ingangarir a nan da-
farim gatizir kam a deraghviram an ganam,
egh mamaghira iki mangiva dughiar Krais
otoghamimin tugham. Bizir kam bagha ki
aghumsizir puvati.
13 Ni guizin akar ki ni ganingizir kabagh
nighnighvira iki, egh ni arazir kamra gun
mikimiva gumazamizibar sure damu. Egh
ni Krais Iesus ko porogh iki, bar nighnizir
gavgavim an ikivira iki, bar uan navim
isi igharaz darazir aningiva me gifongegh.
Arazir kamin, ni an gun me mikim.
14 Eghti Akar Aghuir God isa nin dafarim
gatizim, ni bar deravira an gan. A bar bizir
aghuim, kamaghin ni bar deragh an gan.
Eghti Godin Duar en aven itim, a ingangarir
kam bagh nin akuragham.
15 Ni kamaghin fo, Esian Provinsin gu-
maziba bar na ategha gifa. Ezi Figelus ko
Hermogenes uaghan na ataki.
16 Ki Ekiam ko migia ghaze, an Onesi-
forus ko an amuiroghboriba men apangku-
vigham. A fo, Onesiforus dughiar aviriba
nan navim gamima ki bar akonge. Egha ki
kalabusin itima a nan aghumsizir puvati.
17 A Romin nguibar ekiamin ghughava, na
buriagharuaviava, ghua bar gin na bato.
18 Ki God ko migia ghaze, Ekiam Godin
Kotiamin Dughiamin an apangkuvigham.
Ni fo, Onesiforus Efesusin nguibar ekiamin
ikia nan akurvagha ingangarir aviribagh
ami.

2

*Timoti bar deragh Krais Iesusin
midorozir gumazimin iki*

1 Nan otarim Timoti, ni zurara Krais
Iesusin apangkuvimin amamangatightima,
a nin akuraghti ni bar gavgavigham.
2 Ni fo, ki fomira gumazamizir aviribar
damazimin akar mabav kemezi, ni da
baraki. Ezi akar kabara ni da isiva
gumazamizir deravira Godin ingangarim
damuamibar aningigh. Eghti gumazamizir
kaba, uaghan gumazamizir igharazibar
sure damuamin fofozim ikiam.
3 Ni, Krais Iesusin midorozir gumazir
aghuir mamin min, ni e ko osimtizim ate-
ram.
4 Ni midorozir gumazimin arazim gifo.
Gumazitam a midorozir ingangarim gami,
a ingangarir igharazibagh amir pu. Bar
puvati. An garir gumazir ekiaba an ingan-
garim gifueghasa, a midorozir ingangarir
aghuimram ami.
5 Kamaghira, gumazitam igharaz darazi
ko ivemariva me gafiragh faragh otivsi, a
ivemarimin arazibar gin mangiva, egh bizir
aghuitam iniam. A ivemarimin arazibar gin
mangan koghiva, a bizir aghuitam inighan
kogham.
6 Eghti gumazitam o amizitam puvira uan
azenimin ingariva an opariva an ganam, a
gumazamizir mabagh itaghiva faragh uan
daghebar amam.
7 Ni akar ki mikemezir kabagh nighnigh,
eghti Ekiam nin akuraghtima ni akar kabar
mingariba bar dagh fogham.
8 Egh ni zurara Krais Iesus ginighnigh.
An aremegha ua dikafi, an Atrivim Devitin
ovavimra. Ezi Akar Aghuir kamra, ki an gun
migei.
9 Ezi Akar Aghuir kam bangin, gumaziba
nan gara ghaze, kar gumazir kuram. Egha
me osimtiziba na garigha, na isa kalabus
gati. Eghti Godin akam, a kalabusin ikeghan
kogham.
10 Ki kamaghin ifonge, gumazamizir God
ua bagha misevezíba, uaghan Krais Iesus
ko poroghiv iki Godin Akurvazim iniva,
ikirimirir aghuir zurara itim iniam. Kam-
aghin, ki gavgavim uan navim ganigava me
bagha osimtizir kaba bar ada ateri.
11 Kar guizin akam, e nighnizir gavgavim
an ikiam:

"E Krais ko aremeghiva,
a ko ikirimirir kamin ikiam.
12 Egh e gavgavighvira ikiva
osimtiziba bar a da ater,
egh uaghan a ko atrivimin ingan-
garim damuam.
E akirim ragh a gasaraghti,
a uaghan akirim ragh e gasaragham.
13 Eghti e an gin mangisi a ko akam akirigh,
egh gin e uan akar kamin gin mangan
koghti,
a uan akar an amizimin gin
mangivira ikiam.
A uabi uan akam giraghan kogham.

1:13: 1 Ti 1:10, 4:6, 6:3, 2 Ti 2:2, 3:14, Ta 1:9, 2:1, Hi 10:23 **1:13:** 1 Timoti 1:10; 4:6; 6:3; 2 Timoti 2:2; 3:14; Taitus 1:9; 2:1; Hibru 10:23 **1:14:** Ro 8:11, 1 Ti 6:20 **1:14:** Rom 8:11; 1 Timoti 6:20 **1:16:** 2 Ti 4:16, 4:19 **1:16:** 2 Timoti 4:16; 4:19 **1:18:** Ju 21 **1:18:** Jut 1:21 **2:3:** 1 Ti 1:18, 2 Ti 1:8, 4:5 **2:3:** 1 Timoti 1:18; 2 Timoti 1:8; 4:5 **2:4:** 1 Ko 9:25 **2:4:** 1 Korin 9:25 **2:5:** 1 Ko 9:25-26, 2 Ti 4:8 **2:5:** 1 Korin 9:25-26; 2 Timoti 4:8 **2:6:** 1 Ko 9:7, 9:10 **2:6:** 1 Korin 9:7; 9:10 **2:8:** Ro 1:3, 2:16, 1 Ko 15:1, 15:4, 15:20 **2:8:** Rom 1:3; 2:16; 1 Korin 15:1; 15:4; 15:20 **2:9:** Ap 9:16, 28:31, Ef 3:1, 3:13, Fl 1:7, 1:12-14, Kl 4:3, 4:18 **2:9:** Aposel 9:16; 28:31; Efesus 3:1; 3:13; Filipai 1:7; 1:12-14; Kolosi 4:3; 4:18 **2:10:** 2 Ko 1:6, Ef 3:13, Kl 1:24 **2:10:** 2 Korin 1:6; Efesus 3:13; Kolosi 1:24 **2:11:** Ro 6:5, 6:8, 2 Ko 4:10-11, 1 Ti 1:15 **2:11:** Rom 6:5; 6:8; 2 Korin 4:10-11; 1 Timoti 1:15 **2:12:** Mt 10:33, Lu 12:9, Ro 8:17, 1 Pi 4:13 **2:12:** Matyu 10:33; Luk 12:9; Rom 8:17; 1 Pita 4:13 **2:13:** Nam 23:19, Ro 3:3-4, Ta 1:2 **2:13:** Diboboniba 23:19; Rom 3:3-4; Taitus 1:2

Bar puvati.”

Timotin ingangarim God gamima a bar akonge

14 Ni gumazamizibav kimvira ikitima me akar kam ginighnigh. Egh Godin damazimin mighighvira me mikim suam, me pura akar muziariba bagh uari adoghodoghan marki. Arazir kam gumazamizibar akuraghan kogham. Arazir kam uaghan gumazamizir orazibagh asighasisi.

15 God nin ingangarim gan fueghsi, ni pamtem ingar. Ni ingangarir gumazir aghumsizir puvatizimin min ikiva, deravira guizin akam bighvirama a mikim.

16 Marazi mizer kinibav gia akar Godin nighnizimin gin zuir puvatizibav gei. Eghti ni akar kaba akirim ragh dagh asaragh. Ni fo, akar kaba gumazamizibagh amima me Godin saghon ghuavira ikia ghua bar an saghuiamin iti.

17 Gumazamizir kabanang uan akar kamin gumazamizibar sure gami. Ezi men akar kam, mati duam, a gumazimin namnam ikia an isiava anepava a gasighasisi. Men tongin ikia akar kabav geir gumazimning, Himeneus ko Filetus.

18 Aning guizin akamin tuavim ataki, egha kamaghin migei, “E aremegh ua dikavigha gifa, kamaghin e gin ua dikavighan kogham.” Ezi me akar kamin gumazamizir mabar nighnizir gavgavibagh asighasisi.

19 Ezi God mati gumazim dipenimin ingari moghin, a uan siosin ingarasa dipenir akinir gavgaviba akunizi da tugha ikia gavgafi. Egha dipenir akinir kabar a kamaghin osiri, “Ekiam bar uan gumazamizibagh fo.” Egha ua kamaghin osiri, “Gumazamizir Ekiamin ziam itiba, me akirim ragh bar arazir kurabagh asaragh.”

20 E fo, dipenir ekiar mamin averiam, itarir maba iti, me silva ko golin a dar ingari, egha maba me tememin dar ingari, egha maba me nguazimin dar ingari. Maba, me ingangarir aghuim bagha dar ingari, egha maba, me ingangarir kiniba bagha dar ingari.

21 Kamaghin amizi, gumazitam o amizitam uan arazir kuraba ateghiva, Godin damazim zuegham, a itarir me ingangarir aghuim bagha amizimin min otogham. A God baghavira itir gumazimin ikiam, egh guizbangira uan Ekiamin akurvagham. Egh a ingangarir aghuir guar aviribar amusi ikiam.

22 Kamaghin amizi, ifongiar kurar gumazir igiabar navibar otiviba ni akirim ragh dagh asaragh. Egh ni, arazir aghuiba, ko nighnizir gavgavim, ko igharaz darazigh ifongezir arazim, ko navir amirizimin arazim, arazir kabanang ni bar pamtem dar suiragh dar gin mangi. Gumazamizir Godin damazimin zueziba, me Ekiamin ziam fer gumazamiziba, ezi ni me ko ikiva arazir kabar amu.

23 Marazi akar onganiba ko akar kinibagh amua uari adoghodosi. Ezi ni akirim ragh akar kabagh asaragh. Ni fo, akar kaba da gumazamizibagh amima me akabar uari adosi.

24 Godin ingangarir gumazim igharaz darazi ko uari adoghan kogham. Puvati, a bar men asughasugh deravira me damuam. Egh men tisan aghuimin ikiam. Eghti me an akaba batoghti, an aghumra ikiam.

25 Egh a gumazamizir akaba batoziba men asughasugh me akirmigh mangivira ikiam. Egh a kamaghin damuti, God men akuraghti me ti uan navibagh iraghiva, guizin akam gifogham.

26 Satan fomira me gifara me gamizi me an azuazimin aven ikia egha an ifongiamin gin zui. Egh me guizin akam gifogh, men nighnizir aghuariba uamateghtima, me Satanin azuazim ategh ua firighiregham.

3

Dughiar Abuananaba, gumazamiziba arazir kurabar amuam

1 Ezi ni bizir kam gifogh, Dughiar Abuananaba, osimtizir bar kuraba otivam.

2 Gumazamiziba vaghvagh uari baghvira nighnigham, egh me dagiaba baghiva bar ikuvigham. Egh me uari uan ziaba fiva, igharaz darazir gan suam me pura biziba, egh igharaz darazir ziaba gasighasighiva, egh uan ameboghfeziabar akaba baraghan kogham. Egh gumazamizir arazir aghuibar me gamiba, me me minabaghan kogham. Me Godin aghuagham.

2:14: 1 Ti 1:4, 5:21, 6:4, Ta 3:9 **2:14:** 1 Timoti 1:4; 5:21; 6:4; Taitus 3:9 **2:15:** 1 Ti 4:6, Ta 2:7-8 **2:15:** 1 Timoti 4:6; Taitus 2:7-8 **2:16:** 1 Ti 4:7, 6:20, Ta 1:14 **2:16:** 1 Timoti 4:7; 6:20; Taitus 1:14 **2:17:** 1 Ti 1:20 **2:17:** 1 Timoti 1:20 **2:19:** Nam 16:5, 16:26, Ais 52:11, Nah 1:7, Jo 10:14, 10:27, Ro 8:35, 1 Ko 8:3, 1 Jo 2:19 **2:19:** Diboboniba 16:5; 16:26; Aisaia 52:11; Nahum 1:7; Jon 10:14; 10:27; Rom 8:35; 1 Korin 8:3; 1 Jon 2:19 **2:20:** Ro 9:21, 1 Ko 3:12, 1 Ti 3:15 **2:20:** Rom 9:21; 1 Korin 3:12; 1 Timoti 3:15 **2:21:** 2 Ti 3:17, Ta 3:1 **2:21:** 2 Timoti 3:17; Taitus 3:1 **2:22:** Ap 9:14, 1 Ko 1:2, 1 Ti 1:5, 6:11 **2:22:** Aposel 9:14; 1 Korin 1:2; 1 Timoti 1:5; 6:11 **2:23:** 1 Ti 4:7, 2 Ti 2:16, Ta 3:9 **2:23:** 1 Timoti 4:7; 2 Timoti 2:16; Taitus 3:9 **2:24:** 1 Ti 3:2-3, Ta 1:7-9, 3:2 **2:24:** 1 Timoti 3:2-3; Taitus 1:7-9; 3:2 **2:25:** Ga 6:1, 1 Ti 2:4, 6:11, Ta 1:1, 1 Pi 3:15 **2:25:** Galesia 6:1; 1 Timoti 2:4; 6:11; Taitus 1:1; 1 Pita 3:15 **3:1:** 1 Ti 4:1, 2 Ti 4:3, 2 Pi 3:3, 1 Jo 2:18 **3:1:** 1 Timoti 4:1; 2 Timoti 4:3; 2 Pita 3:3; 1 Jon 2:18 **3:2:** Ro 1:29-31, 1 Ti 1:20, 6:4, 2 Pi 2:3, 2:12 **3:2:** Rom 1:29-31; 1 Timoti 1:20; 6:4; 2 Pita 2:3; 2:12 **3:3:** Ta 2:3, 2 Pi 3:3 **3:3:** Taitus 2:3; 2 Pita 3:3

3 Egh me namakabagh ifongezir arazim
gifoghan kogham. Egh igharaz darazi
ko uarir atariva, adariba givan tuaviba
puvatigham. Me akar kurabav kimiva
igharaz darazi girakirangin me mikimam.
Egh me uan navir ghurimin araziba
dikabiniva avegham, egh pura gumazamiz-
ibav soghiva me gasighasigham. Egh me
arazir aghuibar apanimin ikiam.
4 Egh me pazi uan namakabar amuam.
Egh me deraghvira nighnighan kogh,
atamra uan nighnizir kurabar gin mangam.
Egh me uarira uarigh nighnigh suam, erara
gumazir ekiaba, e bar pin iti. Egh me
uan inivafizir agorogebar gin mangisi, God
gifueghan kogham.
5 Egh me pura ifar mikim suam, me Godin
gin zui. Me guizbangira akirim ragha Godin
gavgavim gasara. Ni gumazir kamaghin
amibar saghon iki.
6 Ezi men marazi tuaviba buria dipenibar
aven ghua amizir nighnizir aghuiba pu-
vatiziba apezepera, kalabuziabar min me
gamima me men apengan iti. Amizir on-
ganir kaba me arazir kurar avirim gamizi,
dar osimtiziba me taragha uaghiri. Ezi men
naviba me gaghuavkirima me arazir kurar
mingariba puvatizibar amuasa ifonge.
7 Egha amizir kaba me sure damuasa bar
ifongegh, guizin akam gifoghan kogham.
8 Fomira Janes ko Jambres aning Mosesin
apanimin iti moghin, gumazir kaba guizin
akamin apanim gami. Ezi men nighniziba
deragha ingarir puvatizima me nighnizir
gavgavim Godin itir puvati.*
9 Eghti men arazir kam bar ekeveghan
kogham. Gumazamiziba bar men arazir
kabar ganigh fogh suam, da bar ikuvigha
ongani, mati gumaziba fomira Janes ko
Jambresin arazibar gara ghaze, da bar iku-
vigha ongani.

Timoti pamtemin Godin akamin suiragh

10 Ezi ni na ko ikiava, nan arazir ki man-
maghin gumazamizibar sure gamim, ni a
gifo. Nan dabirabir arazim ni a gifo, egha
uaghan nan arazibar mingarim sara. Ni fo,
ki nighnizir gavgavim Godin iti, egha zurara
uan navim gavgavim a ganiga ingangarim
gami. Egha ki igharaz darazigh ifuegha,
tugha gavgavigha osimtiziba ateri.
11 Ni arazir kurar gumazamiziba na
gamiziba, ni dagh fo, egha uaghan mizazir
ki Antiok ko Aikoniam ko Listran ikia
iniziba sara. Ezi ni fo, me nguibar ekiar
kabar arazir bar kurabar na gami. Ezi
Ekiam osimtizir kabar aven nan akurazima
ki deravira iti.
12 Bar guizbangira, gumazamizir Krais
Iesus ko iki Godin Arazibar gin mangasa
ifongeziba, me bar, gumazamiziba pazi me
damuam.
13 Eghti gumazamizir kuraba ko ifavarir
gumazamiziba, gumazamizir igharazibagh
ifar mangivira ikiam. Eghti Satan uaghan
me gifarti, men araziba bar ikuvigham.
14 Ezi nirara, ni mighvira guizin akar
kamin suiragh, akar ni inigha nighnizir gav-
gavim an itim. Guizbangira, ni bar deragha
e gifo, e gumazamizir akar kamin nin sure
gamiziba.
15 Egha ni fo, dughiar ni aghirimra itim,
ni faragha Godin Akinafaribar fofozim
ini. Akinafarir kaba da nighnizir aghuiba
ni ganidima, ni nighnizir gavgavim Krais
Iesusin iki Godin Akurvazim iniam.
16 E fo, Godin Duam uabi, Godin
Akinafarimin aven itir akabagh amizi da
otifi. Ezi akar kam a bar bizir aghuim, a
guizin akamin en sure gamuava, nighnizir
aghuiba puvatizir gumazamiziba akirava,
en daroriba akirava, egha arazir Godin
damazimin derazibar en sure gami.
17 Kamaghin amizi, e Godin gumazamiz-
iba, akar kaba e gamima e arazir aghuiba
bar ada inigha ingangarir aghuibar
amuasava ami.

4

Timoti Godin akam akunsi bar gavgavigh

1 Krais Iesus uamategh izi atrivimin
ikiamin dughiam, a en araziba kotiamin da
tuisigham, gumazamizir ikiavira itiba ko
ariaghireziba uakan. Kamaghin ki Godin
damazim ko Krais Iesusin damazimin
mighighavira kamaghin ni migia ghaze,

3:4: Fl 3:19, 2 Pi 2:13, Ju 4, 19 **3:4:** Filipai 3:19; 2 Pita 2:13; Jut 1:4; 1:19 **3:5:** Mt 7:15, 7:21, Ro 2:19-20, 2 Te 3:6, 1 Ti 5:8, 6:5, Ta 1:16 **3:5:** Matyu 7:15; 7:21; Rom 2:19-20; 2 Tesalonika 3:6; 1 Timoti 5:8; 6:5; Taitus 1:16 **3:6:** Mt 23:14, Ta 1:11 **3:6:** Matyu 23:14; Taitus 1:11 **3:8:** Kis 7:11, Ro 1:28, 2 Ko 13:5, 1 Ti 6:5, 2 Ti 2:25 **3:8:** Ua Me Ini 7:11; Rom 1:28; 2 Korin 13:5; 1 Timoti 6:5; 2 Timoti 2:25 * **3:8:** Judaba kamaghin eghara ghaze, Janes ko Jambres, kar Mosesin dughiamin ikezir Isipin Atrivimin ganganir gumazimningin ziamning. Ni Ua Me Ini 7:22 ko 9:11in gan. **3:10:** Fl 2:22, 1 Ti 4:6 **3:10:** Filipai 2:22; 1 Timoti 4:6 **3:11:** Sng 34:19, Ap 13:14-52, 14:1-20, 2 Ko 1:10 **3:11:** Onger Akaba 34:19; Aposel 13:14-52; 14:1-20; 2 Korin 1:10 **3:12:** Mt 16:24, Jo 15:20, 17:14, Ap 14:22, 1 Te 3:3 **3:12:** Matyu 16:24; Jon 15:20; 17:14; Aposel 14:22; 1 Tesalonika 3:3 **3:13:** 2 Te 2:11, 1 Ti 4:1, 2 Ti 2:16 **3:13:** 2 Tesalonika 2:11; 1 Timoti 4:1; 2 Timoti 2:16 **3:14:** 1 Ti 1:13, 1 Ti 2:2 **3:14:** 1 Timoti 1:13; 2:2 **3:15:** Jo 5:39, 1 Pi 1:20-21 **3:15:** Jon 5:39; 1 Pita 1:20-21 **3:16:** Ro 15:4, 2 Ti 2:21, 2 Pi 1:20-21 **3:16:** Rom 15:4; 2 Timoti 2:21; 2 Pita 1:20-21 **3:17:** 1 Ti 6:11, 2 Ti 2:21 **3:17:** 1 Timoti 6:11; 2 Timoti 2:21 **4:1:** Ap 10:42, Ro 14:9-10, 1 Ti 5:21, 6:13 **4:1:** Aposel 10:42; Rom 14:9-10; 1 Timoti 5:21; 6:13

2 ni Godin akam akunsi bar gavgafigh.
Gumazamiziba akam baraghasa ifonge, o
a baraghan aghua, ni zurara Kraisin akam
akunsi pamtem ingar. Egh ni men nav-
ibagh inivsi akar gavgavibar me mikim, egh
me uan arazir kuraba akirsi me mikimiva,
me Godin Arazibar gin mangisi me mikim.
Egh ni asughvira me damuva deravira God
ifongezir arazibar men sure damu.
3 E fo, dughiam izitima, gumazamiziba
ua guizin akam baraghsi ifueghan kogham.
Men kuariba akar igharaziba baraghsi bar
ikuvigham. Egh me uari bagh tisan aviriba
inighti, me akar me oraghasa ifongezibar
men sure damuam.
4 Kamaghin me guizin akam akirim ragh a
gasaragham. Egh me pura eghaghanir kinir
igharaziba baragham.
5 Eghti ni uabi, ni zurara deravira
nighnigh ikiva osimtiziba ko mizaziba
ater. Egh Akar Aghuim akurir ingangarim
damu. God gumazamizibar akurvaghamin
ingangarim ni ganingi. Kamaghin amizi ni
ingangarir kam deraviram a damu.

Pol ovengamin dughiam roghira ize

6 Ezi ki uabi, nan ovevemin dughiam
roghira ize. Eghti nan ghuzim mati wainin
dipar me God ganidimin min, abuan irasava
ami. Nan dughiar ki mangamim a roghira
izegha gifa.
7 Ki pamtem ingara Akar Aghuim de-
raviram anekuri, mati ivemarir gumazim
pamtem ivemari. Egha ingangarir God na
ganingizim ki anegifa, mati ivemarir gu-
mazim uan ivemarim anegifa. Egha ki
nighnizir gavgavir Godin itim, ki pamtem
an suiragha mamaghira iti.
8 Ezi ivezir aghuim na mizuai iti, mati
ivemarir gumazim an ivezir aghuim a
mizuai. Ezi ivezir aghuir kam a kamakin,
God na mikim suam, ni nan damazimin
dera. Ekiam arazir aghuimra gin mangiva
gumazamizibar araziba tuisigham. Egh
Dughiar Krais Otoghamim, a ivezir aghuir
kam na daningam. Egh a narara daningan
kogham. Puvati. A ivezir aghuir kam isi,
gumazamizir a mizua a uamategh izamin
dughiam gifongeziba, a bar me daningam.

Timoti zuamira Pol bagh izi

9 Ni zuamira na bagh izisi damu.
10 Ni oragh! Demas, a nguazir kamin
biziba bagha bar ifonge, kamaghin amizi
a na ategha givagha Tesalonikan nguibar
ekiamin ghu. Ezi Kresens Galesian
Provinsin ghu, ezi Taitus Dalmesian
Distrighin ghu.
11 Luk uabira na ko iti. Kamaghin
amizima ni Mak batoghiva a inighiva a ko
izi. A gumazir aghuir ingangaribar nan
akurvazim.
12 Ni fo, ki Tikikus amadazima an Efesusin
nguibamin ghu.
13 Ni izisi, nan azenan azuir korotiar
ruarim inigh izi. Ki Troasin nguibamin
ikia Karpusin dipenimin anetaki. Egh
akinafarir righiziba sara inigh. Bar bizir
ekiam, ni akinafarir me asizir inibar in-
gariziba inigh izi.
14 Aleksander, gumazir ainin bizibar in-
garim, a bar paza na gami. Ekiam gin arazir
kurar an amizir kam ikaragham.
15 Eghti ni uaghan gumazir kam bagh gan.
A bar guizbangira en akabar apanim gami.
16 Ki faragha Kotin tugha akaba ikarvaz-
ima, gumazitam na ko tugha nan akamin
akurazir puvati. Gumaziba bar na ataki. Ki
God ko mikimtima, a men arazir kurar kam
ginighnighan kogham.
17 Ezi Ekiam uabi nan boroghin ikia gav-
gavim na ganidi. Kamaghin amizi ki Akar
Aghuim bar anekurima, Kantrin Igharaz-
ibar Gumazamiziba, me bar a barasi. Ezi ki
ovengasava amima God nan akura, mati a
laionin akamin ua na ini.
18 Ezi Ekiam me na damuamin arazir
kuraba, a nan akuragham. Egh a deravira
na damuva nan aku uan Nguibar a ikiava
atrivimin itimin mangam. Eghti e zurazu-
rara ziar ekiam a daning mamaghira ikiam.
Bar guizbangira.

4:2: Ap 20:20, 20:31, 1 Ti 4:13, 5:20, Ta 1:13, 2:15 **4:2:** Aposel 20:20; 20:31; 1 Timoti 4:13; 5:20; Taitus 1:13; 2:15 **4:3:** 1 Ti 1:10, 4:1, 2 Ti 1:13, 3:1, 3:6 **4:3:** 1 Timoti 1:10; 4:1; 2 Timoti 1:13; 3:1; 3:6 **4:4:** 1 Ti 1:4, 4:7, Ta 1:14 **4:4:** 1 Timoti 1:4; 4:7; Taitus 1:14 **4:5:** Ap 21:8, Ef 4:11, 2 Ti 1:8, 2:3 **4:5:** Aposel 21:8; Efesus 4:11; 2 Timoti 1:8; 2:3 **4:6:** Fl 1:23, 2:17, 2 Pi 1:14 **4:6:** Filipai 1:23; 2:17; 2 Pita 1:14 **4:7:** 1 Ko 9:24-25, Fl 3:14, 1 Ti 6:12, Hi 12:1 **4:7:** 1 Korin 9:24-25; Filipai 3:14; 1 Timoti 6:12; Hibru 12:1 **4:8:** 1 Ko 9:24-25, 2 Ti 1:12, Je 1:12, 1 Pi 5:4, MAA 2:10 **4:8:** 1 Korin 9:24-25; 2 Timoti 1:12; Jems 1:12; 1 Pita 5:4; Akar Mogomem 2:10 **4:9:** 2 Ti 1:4 **4:9:** 2 Timoti 1:4 **4:10:** 2 Ko 8:23, Ga 2:3, Kl 4:14, Fm 24, Ta 1:4, 1 Jo 2:15 **4:10:** 2 Korin 8:23; Galesia 2:3; Kolosi 4:14; Taitus 1:4; Filemon 1:24; 1 Jon 2:15 **4:11:** Ap 12:12, 12:25, 13:13, 15:37-39, Kl 4:10, 4:14, Fm 24 **4:11:** Aposel 12:12; 12:25; 13:13; 15:37-39; Kolosi 4:10; 4:14; Filemon 1:24 **4:12:** Ap 20:4, Ef 6:21-22, Kl 4:7-8 **4:12:** Aposel 20:4; Efesus 6:21-22; Kolosi 4:7-8 **4:13:** Ap 20:6 **4:13:** Aposel 20:6 **4:14:** Sng 28:4, 62:12, Snd 24:12, Ap 19:33, Ro 2:6, 1 Ti 1:20, MAA 18:6 **4:14:** Onger Akaba 28:4; 62:12; Aghuzir Akaba 24:12; Aposel 19:33; Rom 2:6; 1 Timoti 1:20; Akar Mogomem 18:6 **4:16:** Ap 7:60, 2 Ti 1:15 **4:16:** Aposel 7:60; 2 Timoti 1:15 **4:17:** Sng 22:21, Dan 6:22, Ap 23:11, 27:23, 2 Pi 2:9 **4:17:** Onger Akaba 22:21; Daniel 6:22; Aposel 23:11; 27:23; 2 Pita 2:9 **4:18:** Sng 121:7, Ro 11:36, Ga 1:5, Hi 13:21 **4:18:** Onger Akaba 121:7; Rom 11:36; Galesia 1:5; Hibru 13:21 **4:19:** Ap 18:2, 2 Ti 1:16-17 **4:19:** Aposel 18:2; 2 Timoti 1:16-17

19 Ni nan akam isi, Prisila ko Akwila,
ko Onesiforusin amuiroghboribar aning
suam, Afeziam ia ko iki.
20 Erastus Korinin nguibamin ikiavira iti.
Ezi Trofimus areima ki anetaghizima a Mile-
tusin nguibamin iti.
21 Ni damu, zuamira na bagh izi. Ni suigh-
suightima, amozim ko aminir orangtizimin
dughiam otogham.
Yubulus ko Pudens ko Linus ko Klodia ko
Romin nguibamin itir Kraisin adarasi, me
akam amaga ghaze, Afeziam ni ko iki.
22 Ekiam nin duam ko iki. Egh an
apangkuvim bar moghira ia ko iki.

4:20: Ap 19:22, 20:4, 21:29, Ro 16:23 **4:20:** Aposel 19:22; 20:4; 21:29; Rom 16:23

Pol Taitus Bagha Osirizir Akinafarim O Taitus Akar faragha zuim

Taitus, a Judan gumazim puvati. A Kraisin gin ghua, Polin akuragha an Aposelin ingangarim gami. Ezi Pol ti, Taitus Kritin Arighatizimin siosin ingangaribar ganasa, an aneti.

Akinafarir kamin faragha zuir akam kamaghin migei, Kritin gumazamizibar araziba derazir puvati. Kamaghin amizi, gumazamiziba siosin gumazamizir dapanibar otivsi, me bar arazir aghuibar gin mangi. Ezi Pol gin vaghvagh gumazamizibar sure damuasa Taitus migei. Kar gumazir ghuriba ko amizir ghuriba, ko gumazir igiaba ko ingangarir gumazir kiniba.

Ezi akinafarimin akar abuananaba kamaghin migei, Taitas gumazamizibar sure damuti, me navir vamiran ikiva, arazir aghuibar igharaz darazir amu. Eghti me akam adaribar amu akaba uariv soghan kogham.

Taitus Kritin Arighatizimin damuamin ingangarim

(Sapta 1--3)

1 Ki Pol, ki Godin ingangarir gumazim, egha Krais Iesusin aposel. God ua bagha misevezir gumazamizir nighnizir gavgavim an itiba, ki gavgavim me daningasa, God na amada. Egh men akuraghti me guizin akam gifogh egh Godin Arazibar gin mangam.

2 Ki me damuti, me nighnizir gavgavim Godin ikiva, egh God me daningamin zurara itir ikirimirir aghuarim mizuamam. Fomira fomira nguazir kam otozir puvatizir dughiamin, an akar dikirizim e ganigha givagha ghaze, a ikirimirir kam e daningam. A Godin ifarir puvatizim.

3 Egha a uabi inabazir dughiamin an migirigiam bar azenim giri. God en Akurvazir Gumazim, a uabi na amisevegha akar gavgavim na ganigha, uan akam akurir ingangarim na ganingi.

4 Taitus, ki ni bagha akinafarir kam osiri. Ni na ko nighnizir gavgavir vamira iti, ni guizbangira nan otarimin min iti. Afeziar Ekiam God ko Krais Iesus, en Akurvazir Gumazimin apangkuvim ko navir amirizim ni ko iki.

Taitus, ni siosin gumazamizir dapaniba amisefegh

5 Ki kamaghin nighnisi, ni uan ingangarir otevir ni amua givazir puvatiziba agivagh, egh ki ni mikemez moghin vaghvagh nguibar ekiabar itir siosbar gumazamizir dapaniba amisiv. Ki kamaghsua Kritin Arighatizimin ni ataki.

6 Siosin gumazamizir dapaniba, me gumazamizir igharazibar damazibar deraghvira iki. Siosin gumazir dapanim amuir vamira iki, egh poroghamir arazim abighan marki. Eghti men boriba nighnizir gavgavim Kraisin ikiva, gumazamizibar damazibar arazir kurabar amuan marki. Egh uan afeziaba ko amebabar akaba munasan kogham.

7 E fo, Kraisin adarazir garir gumazamizir dapaniba, me Godin ingangaribar garir gumazamiziba. Kamaghin me deraghvira daru, egh gumazamizibar damazimin deraghvira iki, kamaghin nighnighan kogh suam, me ziar ekiam inisi me gativagh men ganam. Egh me zuamiram aningaghan marki. Egh dipar onganir aviribar aman marki. Egh me tintinibar gumazamizibav soghan marki, egh me uari baghvira dagiar aviriba inisi, nighnighan marki.

8 Men dipenimin izir gumazamiziba me deraghvira men gan. Egh arazir aghuiba bar dagh ifongegh, navir ghurimin araziba dikabiragh. Me arazir aghuibar amuva, Godin damazimin zuezir arazibara gintigh. Egh uan ikirimirim deraviram an gan.

9 Egh me gumazamizibar sure damuti, me nighnizir gavgavim guizin akabar ikiti, da men naviba fiti, me guizin akar kabar gin mangi. Egh me uaghan gumazir guizin akaba batoziba, pamtemin me mikimtima, me suam, a guizbangira migei. Me kamaghin damusi, me guizin akar e men sure gamizim, me an suiragh gavgafigh.

Kritin Arighatizimin gumazir aviriba ikia gumazamizir mabar nighnizir gavgavibagh asighisisi

10 E fo, Kritin Arighatizimin itir darasi, me akar aghuiba munasir gumazamizir aviriba iti. Me pura akar aviribav gia, gumazamizibar nighnizibagh ifari. Gumazamizir kaba men aviriba, me Judaba, me gumazibar mikarzir mogomebar inibar gho-

---

1:2: Ro 16:25, Kl 1:27, 2 Ti 1:1, 1:9, 1 Pi 1:20 **1:2:** Rom 16:25; Kolosi 1:27; 2 Timoti 1:1; 1:9; 1 Pita 1:20 **1:3:** Ef 1:9-10, 1 Te 2:4, 1 Ti 1:1, 1:11, 2:3, 2 Ti 1:10, Ta 2:10, 3:4 **1:3:** Efesus 1:9-10; 1 Tesalonika 2:4; 1 Timoti 1:1; 1:11; 2:3; 2 Timoti 1:10; Taitus 2:10; 3:4 **1:4:** Ro 1:7, 2 Ko 8:23, Ga 2:3, 2 Ti 1:2, 4:10 **1:4:** Rom 1:7; 2 Korin 8:23; Galesia 2:3; 2 Timoti 1:2; 4:10 **1:6:** 2 Ti 2:24-26 **1:6:** 2 Timoti 2:24-26 **1:6:** 1 Timoti 3:2-7 **1:7:** Wkp 10:9, 1 Ko 4:1, Ef 5:18, 1 Pi 5:2 **1:7:** Ofa Gami 10:9; 1 Korin 4:1; Efesus 5:18; 1 Pita 5:2 **1:9:** 1 Ti 1:10, 1:15, 2 Ti 1:13, 2:15, 4:3, Ta 2:1 **1:9:** 1 Timoti 1:10; 1:15; 2 Timoti 1:13; 2:15; 4:3; Taitus 2:1 **1:10:** 1 Ti 1:6, 4:7 **1:10:** 1 Timoti 1:6; 4:7

rasa gavgafi. Kamaghin amizi, ni siosin
gumazamizir dapaniba amisefegh.
11 Gumazamizir kurar kaba arazir ku-
ram damuva gumazamizibar biziba ko men
dagiaba uari bagh da iniasa. Kamaghin
amizi, me arazir e damuan koghamibar
men sure gami. Egha arazir kamin me gu-
mazamizir mabar men adarazi sara, men
nighnizir gavgavibagh asighasisi. Kam-
aghin amizi, ni me mikemeghti me akar
katam mikiman marki.
12 Fomira, Kritin gumazir fofozir mam,
anarira kamaghin mikeme, "Kritin gumaz-
iba, me zurara ifarir gumaziba, me gumazir
bar kuraba. Me damasavira nighnigha ikia,
egha ingangaribar amuan bar amira. Me
mati asizir atiaba."
13-14 Akar kam guizbangira. Kamaghin
amizi, ni men araziba akirsi, akar bar gav-
gavimra me mikim, eghti me nighnizir gav-
gavim Godin ikiva, egh Judabar eghaghanir
kinir aviriba baraghan marki, egh guizin
akam munasir gumaziba migeir akar gav-
gaviba baraghan marki.
15 Godin damazimin zuezir gumazamiz-
iba, me ghaze, dagheba ko biziba uaghan
zue, eghti me da iniam. Ezi gumazamizir
Godin damazimin arazir kurabagh amua,
nighnizir gavgavim Godin itir puvatiziba,
men bizitam zueghan kogham. Men
nighniziba ko naviba Godin damazimin bar
mize. Egha me uan araziba deravira da
tuisigha arazir aghuibar gin mangan aghua.
16 Me kamaghin migia ghaze, "E God gifo."
Ezi men araziba men akakagha ghaze, me
akirim ragha God gasaragha gifa. God bar
me gifongezir puvati. Me Godin akaba mu-
nasir gumazamiziba, egha me bar arazir
aghuitam damighan kogham.

2

Gumazamizir ghuriba bar deravira arazir God ifongezibar gin mangi

1 Ezi no, ni gumazamizibar sure damu
suam, me arazir guizin akaba ko zuiba bar
dar amu.
2 Egh ni gumazir ghuribar sure damu
suam, me dipar onganir aviribar ami on-
ganan marki. Me arazir aghuibar amuti,
igharaz darazi me mikim suam, me bar
dera. Egh me navir ghurimin araziba
dikabin. Me Godin guizin akam deraviram
a gifogh, egh arazir bar igharaz darazigh
ifongezim damu, tugh gavgavigh osimtiziba
bar a da ater.
3 Egh ni uaghan amizir ghuribar sure
damu suam, me God ifongezir arazimin
daru. Me akar kurabar igharaz darazi
girakirangin me mikiman marki. Me wainin
dipar onganibar amiti da me ikirarighan
kogham. Me arazir aghuibar amusi,
igharaz darazir sure damu.
4 Egh amizir igiabar sure damuti, me uan
paba ko boribagh ifongeghamin arazim
damu.
5 Eghti amizir igiaba uan navir ghurimin
araziba dikabin, egh me Godin damazimin
bar zuegh iki. Egh me arazir bar de-
ravira uan dipenibar ganamim gifogham.
Egh igharaz darazir akurvaghamin arazim
damu. Egh me vaghvagh uan pabar apen-
gan iki me baghivira iki. Igharaz darazi akar
kurabar Godin akamin mikiman koghsi,
amizir ghuriba amizir igiabar sure damuti,
me navir ghurimin araziba dikabin.

Taitus arazir aghuibar amuti, gumazir igiaba an gin mangam

6 Kamaghira, ni uaghan gumazir igiabav
kim men naviba fiti, me uan navir ghurimin
araziba dikabinam.
7 Arazir ni uabi amiba bar, ni arazir
aghuibara damu, eghti gumazir igiaba nin
arazibar gan dar gintigham. Egh nin ingan-
garir ni gumazamizibar sure gamim, ni me
gifaran marki, egh ni dibovir akabav kim
ifaghatan marki. Ni zurara guizin akabagh
nighnigh deraviram akam akun.
8 Eghti en apaniba akar kuratamin e
damighan koghiva, uan nighnizir kuramin
aghumsighsi, kamaghin ni bar deraviram
akabav kimtima, gumaziba akar kuratamin
apighan kogham.

Ingangarir gumazamiziba bar der-aghvira men garir gumazir dapanibar akabar gin mangi

9 Ni kamaghin ingangarir gumazamiz-
ibar sure damu, me gumazir men garibar
apengan iki, egh ingangarir aghuir men
garir gumaziba ifueghamibar amu. Egh
me akar kurabar men garir gumaziba ikar-
vaghan marki.
10 Egh me, gumazir men garibar biziba
okiman marki. Bizir me amiba bar, men

1:11: Mt 23:14, Jo 10:12, 1 Ti 6:5, 2 Ti 3:6, 1 Pi 5:2 **1:11:** Matyu 23:14; Jon 10:12; 1 Timoti 6:5; 2 Timoti 3:6; 1 Pita 5:2 **1:13-14:** 1 Timoti 4:7; 2 Timoti 4:2-4; Taitus 2:2 **1:15:** Mt 15:11, Lu 11:39-41, Ro 14:14, 14:20, 14:23, 1 Ko 6:12 **1:15:** Matyu 15:11; Luk 11:39-41; Rom 14:14; 14:20; 14:23; 1 Korin 6:12 **1:16:** Ro 1:28, 2 Ti 3:5, 3:8, 1 Jo 1:6, 2:4, Ju 4 **1:16:** Rom 1:28; 2 Timoti 3:5; 3:8; 1 Jon 1:6; 2:4; Jut 1:4 **2:1:** 1 Ti 1:10, 6:3, 2 Ti 1:13, Ta 1:9 **2:1:** 1 Timoti 1:10; 6:3; 2 Timoti 1:13; Taitus 1:9 **2:3:** 1 Ti 3:11, 2 Ti 2:9-10, 1 Pi 3:3-4 **2:3:** 1 Timoti 3:11; 1 Pita 3:3-4 **2:5:** Ef 5:22, Kl 3:18, 1 Ti 2:11, 6:1, 1 Pi 3:1, 3:5 **2:5:** Efesus 5:22; Kolosi 3:18; 1 Timoti 2:11; 6:1; 1 Pita 3:1; 3:5 **2:7:** Ef 6:24, 1 Ti 4:12, 1 Pi 5:3 **2:7:** 1 Timoti 4:12; 1 Pita 5:3 **2:8:** 1 Ti 6:3, 2 Ti 3:14, 1 Pi 2:12, 2:15 **2:8:** 1 Timoti 6:3; 2 Timoti 3:14; 1 Pita 2:12; 2:15 **2:9:** 1 Ti 6:1-2 **2:9:** 1 Timoti 6:1-2 **2:10:** Mt 5:16, Fl 2:15, Ta 1:3 **2:10:** Matyu 5:16; Filipai 2:15; Taitus 1:3

garir gumaziba dar ganiva egh me akar e kurir kamin ziam fam. A God en Akurvazir Gumazimin akam. Me akar kamin ziam fisi, ingangarir gumaziba bar deravira men garir gumazibar akabar gin mangiva arazir aghuim men akakagh.

E Godin Arazimin gintigh egh Kraisin Dughiam mizuamam

11 E fo, Godin apangkuvim azenim girigha givazi, gumazamiziba bar an gari. God uan apangkuvir kamin en akurvasi.

12 God uan apangkuvir kamin en sure gamua ghaze, e God aghuazir araziba ataghiraghiva egh nguazir kamin arazir ifongeziba ataghiragham. Egh uaghan navir ghurimin araziba dikabiniva egh arazir God ifongezir aghuibar amuasa, en sure gami. Guizbangira e nguazir kamin gumazamizibar tongin iti, ezi God uan apangkuvimin tuavimin a ifongezir arazibar gin mangasa, en sure gami.

13 Dughiar e nguazir kamin itim, e bizir e damuti e bar akueghamim bagha mizuai. E Krais Iesusin angazangarim ko gavgavir ekiam sara izamin dughiam bagha mizuai. A en Godin Gavgavim ko en Akurvazir Gumazim.

14 Krais kamaghin ifonge, a uam e inigh en arazir kuraba adangasa. Eghti e bar zuegh an gumazamizibar min ikiam. Egh e arazir aghuibar amusi bar ifongegham. Bizir kam bagha, a uabi uan mikarzim anigha, areme.

15 Kamaghin amizi, ni zurara akar kabara gumazamizibar sure damu. Egh ni akar kabar gin mangisi men naviba fi. Egh akaba batozir gumazamizibar arazir kuraba akirsi, me mikim. Ni akar kaba Godin gavgavim sara pamtem me mikim. Ni pura men ganti, me nin aghuagh ni iriaghiriaghan marki.

3

E arazir aghuibar amuam

1 Ni Godin gumazamizibav kim suam, me gavmanba ko atrivibar apengan iki, egh me men akabar gin mangi. Egh me zurara ingangarir aghuibar amusivira iki.

2 Egh me akar kuratam girakirangin gumazamizibav kiman marki. Me zurara nimira ikiva, arazir aghuimin gumazamizibar amu. Me guizin uari abirir arazim, gumazamiziba bar men akakagh.

3 Ni fo, e faragha uaghan nighnizir aghuiba puvati, egha e akaba batosi. Satan e gifarazima, e Godin tuavimin zuir puvati. E inivafizir kam ifongezir arazibar gintigha nguazir kamin arazibar gara dar amuasa naviba dikafi. Egha dar ingangarir gumazir kinibar min iti. E nighnizir kuraba ko arazir kurabar igharaz darazigh amuava igharaz darazir biziba bagha naviba isiava arui. Gumazamiziba en apanim gamima, e uaghan men apanibagh ami.

4 Ezi God, en Akurvazir Gumazim, a bar e gifongegha en apangkuvigha arazir aghuimin e gami. Ezi an arazir kam azenim girizi,

5 an en akura. A en arazir aghuir e uari amizibagh nighnizir puvati, egha en akura. Puvati. An apangkuvimra, an en akura. An e rue, ezi tuavir kamin a en akura. Dughiar kamin a uan Duam e ganingizi, an Duam e gamizi, e an borir bar igiabar min otifi.

6 Krais Iesus, a Gumazir en Akurvazim, an ingangarimin God uan Duamin gavgavir aviriba bar e ginge.

7 God kamaghin ifonge, Krais en apangkuvigha e gamizi, e Godin damazimin gumazamizir aghuibar otifi. E an boribagh ava, egh gin bizir aghuir an e bagha inabaziba iniam. Kamaghin e ikirimirir aghuir an e bagha inabazim mizuai iti.

8 E nighnizir gavgavim akar kamin ikiam. Ki kamaghin ifonge, nighnizir gavgavim Godin itir darasi, me arazir aghuibar amu gavgavigh mamaghira iki. Kamaghin ni pamtemin bizir kabav kimasa ki ifonge. Bizir kaba bar dera, egha bar gumazamizibar akurvasi.

9 Egh ni, gumazamizir Moses Osirizir Arazibar migirigiaba bagha uari adoziba, ni da baraghan marki. Gumazamizir adarir onganiba ko adoghodoziba bagha bar ifongeziba, ko uan ovavibar ziaba bagha uari adoziba, ni bar dagh itagh. E fo, akar

---

2:11: Jo 1:9, Ro 5:15, 1 Pi 5:12 **2:11:** Jon 1:9; Rom 5:15; 1 Pita 5:12 **2:12:** Ro 6:19, Ef 1:4, Kl 1:22, 1 Te 4:7, 1 Jo 2:16 **2:12:** Rom 6:19; Efesus 1:4; Kolosi 1:22; 1 Tesalonika 4:7; 1 Jon 2:16 **2:13:** 1 Ko 1:7, Fl 3:20, Kl 3:4, Hi 9:28, 1 Jo 3:2 **2:13:** 1 Korin 1:7; Filipai 3:20; Kolosi 3:4; Hibru 9:28; 1 Jon 3:2 **2:14:** Kis 19:5, Lo 4:20, 7:6, 14:2, Sng 130:8, Ese 37:23, Ga 1:4, 1 Pi 2:9 **2:14:** Ua Me Ini 19:5; Godin Araziba 4:20; 7:6; 14:2; Onger Akaba 130:8; Esekiel 37:23; Galesia 1:4; 1 Pita 2:9 **2:15:** 1 Ti 4:12, 2 Ti 4:2 **2:15:** 1 Timoti 4:12; 2 Timoti 4:2 **3:1:** Ro 13:1-7, Kl 1:10, Hi 13:21, 1 Pi 2:13-14 **3:1:** Rom 13:1-7; Kolosi 1:10; Hibru 13:21; 1 Pita 2:13-14 **3:2:** Ef 4:2, 4:31, Fl 4:5, Kl 3:12, 2 Ti 2:24-25 **3:2:** Efesus 4:2; 4:31; Filipai 4:5; Kolosi 3:12; 2 Timoti 2:24-25 **3:3:** 1 Ko 6:11, Ef 2:1-2, 5:8, Kl 1:21, 1 Pi 4:3 **3:3:** 1 Korin 6:11; Efesus 2:1-2; 5:8; Kolosi 1:21; 1 Pita 4:3 **3:4:** 1 Ti 2:3, Ta 1:3, 2:11 **3:4:** 1 Timoti 2:3; Taitus 1:3; 2:11 **3:5:** Jo 3:3-5, Ro 11:6, Ef 5:26, 2 Ti 1:9, 1 Pi 3:21 **3:5:** Jon 3:3-5; Rom 11:6; Efesus 5:26; 2 Timoti 1:9; 1 Pita 3:21 **3:6:** Jol 2:28, Ap 2:17-18, 2:33, Ro 5:5 **3:6:** Joel 2:28; Aposel 2:17-18; 2:33; Rom 5:5 **3:7:** Ro 3:24, 8:23-24, Ta 2:16, Ta 2:11 **3:7:** Rom 3:24; 8:23-24; Galesia 2:16; Taitus 2:11 **3:8:** 1 Ti 1:14-15, Ta 2:14 **3:8:** 1 Timoti 1:14-15; Taitus 2:14 **3:9:** 1 Ti 1:4, 2 Ti 2:14-16, 2:23, Ta 1:14 **3:9:** 1 Timoti 1:4; 2 Timoti 2:14-16; 2:23; Taitus 1:14

kaba arazir aghuibar gin mangisi bar en
akuraghan kogham.
10 Gumazitam o amizitam, a Kraisin
adarazir navir vamiran itir arazim abizir
arazim damuti, eghti ni an nighnizim akirsi
migirigiatamin a mikim. Ni faragh an
mikimti an oraghan koghti, ni gin uam an
mikimti an uam oraghan koghti, ni bar
anetakigh.
11 Ni fo, gumazim o amizir kamaghin
amim, an nighnizim ikuvizi a pazava amir
gumazim, egha an arazir kurabagh ami. Ezi
an arazir kurabara, akam a gasa ghaze, a
bar ikufi.

Taitus izi Polin ganigh

12 Ki aminir gavgavim ko orangtizimin
dughiamin Nikopolisin nguibar ekiamin
ikiasa. Kamaghin amizi, ki Artemas o
Tikikus amadaghtima aningin tav, ni bagh
izitima, ni na bagh Nikopolisin nguibar
ekiamin izisi bar gavgafigh.
13 Ni gavman osirizir arazibagh fozir gu-
mazim Senas, ko Apolos deraviram aningin
gan. Bizir aning inigh mangamiba, ni dar
aningin akurvagh. Eghti aning tuavimin
daruamin dughiamin bizitamin oteveghan
kogham.
14 Ki kamaghin ifonge, en gumazamiziba,
me biziba bar puvatizir gumazamizibar
akurvagh, egh pura uan ikirimirim ko
dughiaba makunan marki. Eghti me
gumazamizir igharazibar akurvaghamin
arazimin fofozim inighiva an suiragh
gavgafigh.
15 Gumazamizir na ko itiba, me ni bagha
akam amaga ghaze, Afeziam ni ko iki.
Ni nighnizir gavgavim Iesusin ikia e gi-
fongezir darasi, ni kamaghin me mikim
suam, Afeziam ia ko iki. Godin apangkuvim
bar ia ko iki.

3:10: Mt 18:15-17, 2 Ko 13:2, 2 Te 3:6, 3:14, 2 Ti 3:5, 2 Jo 10 **3:10:** Matyu 18:15-17; 2 Korin 13:2; 2 Tesalonika 3:6; 3:14; 2 Timoti 3:5; 2 Jon 1:10 **3:11:** Ap 13:46, 1 Ti 6:3-5 **3:11:** Aposel 13:46; 1 Timoti 6:3-5 **3:12:** Ap 20:4, Ef 6:21-22, Kl 4:7-8, 2 Ti 4:12 **3:12:** Aposel 20:4; Efesus 6:21-22; Kolosi 4:7-8; 2 Timoti 4:12 **3:13:** Ap 18:24, 1 Ko 3:5-6, 16:12 **3:13:** Aposel 18:24; 1 Korin 3:5-6; 16:12 **3:14:** Mt 7:19, Ro 15:28, Ef 4:28, Fl 1:11, Kl 1:10, Ta 2:14 **3:14:** Matyu 7:19; Efesus 4:28; Filipai 1:11; Kolosi 1:10; Taitus 2:14

Pol Filemon Bagha Osirizir Akinafarim O Filemon Akar faragha zuim

Filemon, a gumazir aruar mam. Egha a Kolosin nguibar ekiamin Kraisin adarazir mav. An ingangarir gumazir kinir mam, an ziam Onesimus, a uan gumazir aruam ategha, ara ghua nguibar igharazimin iti. Egha nguibar kamin Onesimus Pol batogha a Kraisin gin zuir gumazimin oto.

Ezi dughiar kamin Pol kalabusin ikia, egh mangi Filemonin ganan ibura. Egha akinafarir kam osirigha Onesimus ganiga Onesimus amadazi, a ua uan gumazir aruam bagha ghu. Akinafarir kamin, Pol kamaghin Filemon migei, a uan ingangarir gumazir kinimin ataran marki. A ghaze, datirighin ingangarir gumazir kam a Kraisin gin zuir gumazimin oto. Filemon uan aveghbuamin min uam a inigh.

Filemonin ingangarir gumazir kinim ara ghugha gin navim girazima, Pol anemadazima a ua Filemon bagha ghu

1 Ki Pol, ki Krais Iesus bangin kalabusin iti, egha ki e uan aveghbuam Timoti ko, ga akinafarir kam Filemon bagha an osiri.

Filemon, ni en namakar aghuimra, egha e ko ingangarir vamiram ami.

2 Ga uaghan, e uan amizim Apia ko e ko Godin ingangarim damuamin midorozir gumazim Arkipus bagha akinafarir kam osiri. Ga uaghan, nin dipenimin uari akuvir Kraisin adarasi, ga me bagha uaghan osiri.

3 E God ko migia ghaze, God en Afeziam ko Ekiam Krais Iesusin apangkuvim ko navir amirizim ia ko iki.

Filemonin arazir aghuim Pol gamima a bar akonge

4 Ki uan God ko migiava, egha ni ginighnigha zurara ni bagha God minabi.

5 Ki orazi me zurara kamaghin na migei, ni bar Godin gumazamizibagh ifonge, egha ni nighnizir gavgavim Ekiam Iesusin iti. Kamaghin amizi, ki ni bagha God minabi.

6 E ni ko, e uari inigha ikia, nighnizir gavgavim Kraisin iti. Egha ki God ko migia ghaze, a en nighnizir gavgavibar amuti da fofozir aghuim damuti an ekevegham. Eghti e fogham, e Krais ko poroghav ikia egha bizir aghuiba an agharimin da isi. Egh e deravira vaghvagh dagh fogham.

7 Nan namakar aghuim, ni igharaz darazigh ifongezi, arazir kam Godin gumazamizibar naviba fema me bar akonge. Ezi bizir kam na gamima ki bar akonge, egha gavgavim nan navim ganidi.

Pol ghaze, Filemon ua Onesimus inightima a guizbangiram an aveghbuamra iki

8-9 Ki kamaghsua, bizir ki ifongezir mam iti, ki Kraisin ziamin ni mikemeghti ni a damuam. Ki nin arazir aghuibagh fo, ni Kraisin adarazigh ifongezir arazim gifo, kamaghin ki akar gavgavim ni danighan kogham. Ezi igharaz darazigh ifongezir arazim ga isa uaningin suira, kamaghin amizima ki nimira ni mikimasa. Ki Pol, ki Krais Iesusin abuir gumazim, egha datirighin ki a bangin kalabusin iti.

10 Ki kamaghsua nin azangsisi, ni arazir aghuibar nan otarim Onesimus damu. Ki kalabusin itir dughiamin, Onesimus na bagha ize, ezi ki an akurazima a nighnizir gavgavim Kraisin iti. Egha a guizbangira mati nan otarim.*

11 A fomira nin akurvaghasa ingangarir aghuitam gamizir puvati. A ti datirighin ingangarir aghuim damu virara gan akurvagham.†

12 Ezi ki datirighin uam Onesimus ni bagha anemadi, nan navim uaghan a ko zui.

13 Dughiar kam ki Kraisin Akar Aghuim bangin kalabusin ikia ghaze, Onesimus nin danganim inigh nan akurvaghti deragham. Ki kamaghsua, a na ko ikiasa ki bar ifonge.

14 Ki kamaghin nighnisi, ni bizir kam gifueghan koghtima, ki bizir kam damuan kogham. Kamaghin ami, Onesimus na ko ikiasa, ki ni migeir puvati. Bizir tizim ni a damuasa, ki mighighvira ni gakaghonan aghua. Ki kamaghin nighnisi, ni arazir aghuim nan akurvaghsi ni damu, kamaghin ni uan ifongiamin gin mangiva a damu.

15 Guizbangira, Onesimus mong dughiar otevimin ni ategha saghon ike. Ezi e foghan kogham, ni ti uam a inighti, a ni ko iki

---

1:1: Efesus 3:1 **1:2:** Kolosi 4:17; 2 Timoti 2:3 **1:3:** Galesia 1:3 **1:4:** Rom 1:8-9 **1:6:** Filipai 1:9; Kolosi 1:9 **1:7:** 2 Korin 7:4; 7:13 **1:8-9:** Filemon 1:1 **1:10:** 1 Korin 4:15; Kolosi 4:9 * **1:10:** Gumazir aviriba ghaze, Onesimus a pura Filemonin ingangarir gumazir kinimin ike, egha a gin ara Pol bagha ghu. Egha a Pol ko itir dughiamin a Kraisin anavin oto. Egha dughiar kamin arazim a kamakin, ingangarir gumazir kinimin arimangigham, eghti gumazir ekiar men garim, a midorozir gumazibav kemeghti, me ingangarir gumazir kam isi ter ighuvimin a gafugham, eghti an aremegham. † **1:11:** Grighin akamin, ziam Onesimus, an akar kam ko magh ghu, "Ingangarir aghuim gami." **1:13:** Filipai 2:30 **1:14:** 2 Korin 9:7; 1 Pita 5:2 **1:16:** 1 Timoti 6:2

mamaghira ikiasa, kamaghsua a dughiar otevimin nin saghuiamin ike.
16 Ezi datirighin ni pura ingangarir gumazir kinimin a ginighnighan marki. Bar puvati. A pura nin ingangarir gumazir kinim, egha datirighin a bar nin aveghbuamra, ezi ni bar a gifuegham. Ki uabi an garima a Kraisin anav, ezi ki uan navim isava a ganingi. Kamaghin ki fo, ni bar a gifuegham. Ni an arazir a pura ingangarir gumazir kinim min ikiava amim gifuegham. Egh Ekiamin aven ni aveghbuamin min an ganiva bar a gifuegham.
17 Kamaghin ni nan gara ghaze, ga uaning inigha Kraisin ingangarim gami, ezi ki ni migei, ni arazir ni na isi moghira, ni ua Onesimus inigh.
18 Ezi a bizir kurar manam ni gami, o a pura bizitam ini, kamaghin ni an danganimin, nan ziam atighti, ki da ikarvagham.
19 Ki Pol, ki uan dafarimin akar kam osiri. Egh ki uabi Onesimusin biziba ikarvagham. (Ni fo, ki uabi nin akurazima, ni navim gira, ezi kar ni ikarvaghamin bizim. Ezi ki bizir kam mikiman aghua.)
20 Nan aveghbuam, ki kamaghin ifonge, ni Ekiamin ziamin arazir aghuir kamin nan akuragh. Ga Kraisin gumazimningin min iti. Kamaghin ni nan navim feghti ki bar akuegham!
21 Ki guizbangira fo, ni nan akamin gin mangam, egha ki ni bagha akinafarir kam osiri. Ki fo, arazir ni Onesimus damuamim, a ki damuasa ni mikemezir arazim bar a gafiragham.
22 Ezi ki akar mam ua iti. Nan nighnizir gavgavim kara, God ian azangsiziba baregh, na ateghti, ki ua ia bagh izam. Eghti ni na bagh uan dipenimin danganitam akirighti, ki izi a dakuam.

Pol ko ingangarir vamiram amiba, me Filemon bagha akam amaga ghaze, Afeziam ni ko iki

23 Epafras ni bagha akam amaga ghaze, Afeziam ni ko iki. A uaghan kalabusin iti, egha ga virara Krais Iesus bangin kalabuziar gumazimning.
24 Na ko ingarir darasi, Mak ko Aristarkus ko Demas ko Luk, me uaghan ghaze, Afeziam ni ko iki.
25 En Ekiam Krais Iesusin apangkuvim vaghvagh ian duaba ko iki.

1:17: 2 Korin 8:23 **1:19:** Galesia 6:11 **1:22:** Filipai 1:25; 2:24 **1:23:** Kolosi 1:7; 4:12 **1:24:** Aposel 12:12; 12:25; 13:13; 15:37-39; 19:29; 27:2; Kolosi 4:10; 4:14; 2 Timoti 4:10-11

Akinafarir Hibrun Gumazamiziba Bagha Zuim
O
Hibru
Akar faragha zuim

Judabar marazi faragha uan navibagh iragha Kraisin gin zui, egha datirighin uan nighnizir gavgavim ataghiraghasava ami. Kamaghin, akinafarir kam gumazir mam o amizir mam me bagha an osiri. E fozir pu, tinaram an osiri, akinafarimin aven gumazim o amizim uan ziam diborozir puvati. Marazi ghaze, Pol, o Barnabas, o Apolos, o Prisila, men tav ti an osiri.

Gumazir maba Kraisin gin zuir gumazamiziba dikabira egha osimtiziba me ganidi. Akinafarir kam men nighnizir gavgaviba gavgavim dar aningasa, kamaghin amizi, a ingangarir ekiar God Krais Iesusin aven amizim, gun me migei. Kraisra guizbangin Godin arazim en akakasi.

Ezi akinafarir kam bizir ekiar pumuning ko mikezim migei. 1. Iesus a guizbangira Godin Otarim. Dughiar Iesus nguazimin itim, an osimtizir aviriba ko mizaziba ini. Ezi arazir kamin God Iesus gamizi, a gumazamizibar akurvaghamin faragha zuir gumazimin oto. (2:10) Egha Iesus akam inigha izir gumazir fomira itiba ko enselba ko Moses gafira. 2. God uabi Iesus amisevezi a ofa gamir gumazimin iki mamaghira ikiam, egha a Judabar ofa gamir gumazibagh afira. 3. Iesus a Godin Nguibamin Ofa Gamir Gumazibar Dapanimin iti. Egh gumazamizir nighnizir gavgavim an itiba, a ua me iniam. Moses Osirizir Araziba, God bagha ofa gamir arazibar gun migei, da pura Iesus amizir ingangarir ekiar kamin nedaziba.

Akinafarir kam gumazamizibar nighnizir gavgavim, gavgavim dar aningasa. Kamaghin amizi, a Israelian gumazamizir fomira itibar nighnizir bar gavgavimin akaba iti (sapta 11). A ghaze, marki, osimtizir manam me bato, me uan nighnizir gavgavimin suiraghvira iki mangiva ovengegh. Me Iesusin gan an arazibar gin mangi, egh osimtiziba ko mizazir me isiba batogh.

Iesus, a enselbagh afira

(Sapta 1--2)

God e mikimasa uan akam isa uan Otarim ganingi

1 Fomira God dughiar aviriba ko tuavir aviribar uan akam isa an akam inigha izir gumazibagh aningizi, me en inazir afeziabav keme.

2 Ezi datirighin dughiar kam, kar dughiar abuananaba, God e mikimasa uan akam isa uan Otarim ganingi. God biziba bar da iniasava Otarir kam amisefe. Otarir kamin agharimin, God fomira overiam ko nguazimin ingari.

3 Ezi Otarir kamra Godin angazangarim en akagha ghaze, God a bar dera. Egha uaghan a Godin mirara gari. An akam bar gavgafi, egha akar kamra a bar bizibagh amima, da gavgavighavira iti. Egha an arazir kuraba gin amadir ingangarim agivagha, gumazamizibagh amima me zuegha iti. Egha a gin Godin Nguibamin ghuavanabogha Pin Tir Atrivir Ekiamin agharir guvimin boroghin apera.

Godin Otarim enselbagh afira

4 Afeziam ziam uan Otarim ganingi. Ezi ziar kam a bar dera, egha enselbar ziabagh afira. Kamaghin amizi, an Otarim gamizima a enselbar ekiamin oto, ezi me an apengan iti.

5 Egha God dughiatam uan enselin tam kamaghin a mikemezir puvati, “Ni nan Otarim, ezi datirighin ki nin Afeziamin oto.” O a kamaghin enselin tam mikemezir puvati, “Ki uabi ia inigh, egh ian Afeziamin min ikiti, ia nan Otarimin min ikiam.” Bar puvati.

6 Egha dughiar God ua uan Otarir ivariam nguazir kamin anemangasa uaghan ghaze:

“Godin enselba bar an apengan ikiva
an ziam fam.”

7 God enselbagh nighnigha kamaghin migei, “A uan enselbagh amima da aminimin min otifi, egha uan ingangarir gumazibagh amima me avir mizariabar min otifi.”

8 Egha Otarim ginighnigha kamaghin migei:

“Nin atrivir dabirabir God ni ganingizim,
a zurara iki mamaghira ikiam.
Eghti ni guizin arazimin

1:2: Sng 2:8, Jo 1:3, Ef 1:10 **1:2:** Onger Akaba 2:8; Jon 1:3; Efesus 1:10 **1:3:** Ap 2:33-34, 2 Ko 4:4, Kl 1:15-17, 1:20, Hi 8:1, MAA 4:11 **1:3:** Aposel 2:33-34; 2 Korin 4:4; Kolosi 1:15-17; 1:20; Hibru 8:1; Akar Mogomem 4:11 **1:4:** Ef 1:21, Fl 2:9-10 **1:4:** Efesus 1:21; Filipai 2:9-10 **1:5:** 2 Sml 7:14, 1 Sto 17:13, Sng 2:7, 89:26-27, Ap 13:33, Hi 5:5 **1:5:** 2 Samuel 7:14; 1 Eghaghaniba 17:13; Onger Akaba 2:7; 89:26-27; Aposel 13:33; Hibru 5:5 **1:6:** Lo 32:43, Sng 97:7, Ro 8:29, Kl 1:18, 1 Pi 3:22, MAA 1:5 **1:6:** Godin Araziba 32:43; Rom 8:29; Kolosi 1:18; 1 Pita 3:22; Akar Mogomem 1:5 **1:7:** Sng 104:4 **1:7:** Onger Akaba 104:4 **1:8:** Onger Akaba 45:6-7 **1:9:** Ais 61:1, Ap 4:27, 10:38 **1:9:** Aisaia 61:1; Aposel 4:27; 10:38

uan gumazamizibagh ativagh men
ganam.
9 Ni arazir aghuibara ifuegha, egha arazir
kuraba bar dar aghua.
Kamagh amizi, God ni amisevegha,
ni ziar ekiam ikiasa
a borem nin dapanim ginge.
A kamaghin ni gamizi
ni bar akonge,
ezi ni bar akongezir bizir kam,
atrivir igharaziba bar me gafira."

10 Egha God uan Otarim kamaghin a
migei:

"Ekiam, ni fomira nguazir kamin ingari.
Guizbangira, ni uabi uan dafaribar ove-
riam ko bizir pin itibar ingari.
11 Bizir kaba bar givagham,
eghti ni ikivira ikiam.
Overiam ko nguazim, aning bar ikuvigham,
mati inim ghurigha bar biaghire.
12 Ni aning righam,
mati gumazim atuim riki.
Ni aning damighti aning igharagh otogham,
mati gumazim korotiar ghuriba
suagharisi.
Ezi ni, kamaghira iti, ni igharagha garir pu-
vati.
Nin dughiam givaghan kogham."

13 Fomira God kamaghin uan Otarimra
kamaghin a mikeme, "Ni nan agharir gu-
vimin daperagh iki mangiti, ki nin apaniba
dikabiragh me isi nin dafarim datighti me
nin dagarimningin apengan ikiam." Egha
God dughiatamin akar katam enselin tam
mikemezir puvati. Bar puvati.
14 Guizbangira enselba me duaba, egha
me Godin ingangarim gami. Ezi God gu-
mazamizir a ua iniamibar akurvaghasa me
amadi, me arui.

2

God en akurazir arazim,
a bizir bar ekiam

1 Godin Otarim ziar ekiam isi, kamaghin
amizi, akar e oraghizir kamnagh, e bar
mighviram an suiragham. E ireghan koghsi,
e akar kam deraghvira an suiragh gavgav-
igh ikiam.
2 Fomira God en inazir afeziabav kimasa,
uan akam isa enselbagh aningi, egha kam-
aghira tuavir kamin a kamaghin men aka,
akar kam a guizbangira. Ezi gumazamiziba
akar kamin gin zuir puvatigha a batoke,
me ivezir kuram iniam. Men arazir kurar
me amizibar mirara, me uan ivezir kuram
inis.*
3 Ezi datirighin, God en akurazir arazim, a
bizir bar ekiam. E akirim ragh Godin akur-
vazir arazim gasaraghiva, e manmaghin
arazir kuramin ivezim gitagham. Bar pu-
vatigham. Ekiam uabi faragha en akur-
vaghasa mikeme, ezi gumazamiziba an
akam baraki. Ezi me kamaghin migia en
aka, akar kamnagh a guizbangira.
4 Dughiar kamin, God mirakelin
igharagha gariba ko digavir kuram gamir
arazibagh amua uan ifongiamin gin ghua
Godin Duamin bizir aghuiba tuiragha
gumazamizibagh anidi. Ezi arazir kamin
a kamaghin en aka, an Otarimin akar kam
a bar guizbangira ghu.

Iesus, a uabi en Akurvazir Gumazim

5 E nguazir igiar God gin damighti oti-
vamim ginighnigh fogham, God nguazir
igiar kam gativasa, enselbav kemezir pu-
vati. Bar puvati.
6 Ezi Godin Akinafarimin aven akar mam
kamaghin iti:

"O God! E gumazamiziba ti manmaghiram
amizir biziba, ezi ni mighigha e
ginighnisi?
E pura biziba. Manmaghiram amizi, ni
bar puviram e ginighnisi?
7 Ni uabi en ingarigha, e isa enselbar apen-
gan e ati.
Ni gavgavim ko ziar ekiam isa e ganiga e
afazi, bizir ni ingariziba bar en apen-
gan iti.
8 Biziba bar moghira ni da isa e gumazamiz-
iba en suemningin apengan da ariki.
Eghti e bar dagh ativagham."

Godin akar kam ghaze, God gumazamiz-
ibagh amizi, biziba bar men apengan ikiti
me dagh ativagham. Akar kamin mingarim

1:10: Onger Akaba 102:25-27 **1:11:** Ais 34:4, Mt 24:35, 2 Pi 3:7, 3:10 **1:11:** Aisaia 34:4; 2 Pita 3:7; 3:10 **1:13:** Sng 110:1, Mt 22:44, Mk 12:36, Lu 20:42 **1:13:** Onger Akaba 110:1; Matyu 22:44; Mak 12:36; Luk 20:42 **1:14:** Sng 34:7, 91:11, Mt 18:10, Ap 12:7, Ro 8:17, Je 2:5, 1 Pi 3:7 **1:14:** Onger Akaba 34:7; 91:11; Matyu 18:10; Aposel 12:7; Jems 2:5 **2:2:** Sng 68:17 * **2:2:** Me Akar Dikirizir Gavgavir God Moses ganingizim migei. Ni Ua Me Ini 19-20in gan. Ua Me Iniamin Akinafarimin akam, enselin migirigiaba puvati, ezi Judaba kamaghin nighnizir gavgavim iti, God Akar Dikirizir Gavgavim enselbar dafarimin Moses ganingi. Ia Aposel 7:38 ko 7:53, ko Galesia 3:19in gan. **2:3:** Mt 4:17, Mk 1:14, Lu 1:2, Hi 10:28-29, 12:25 **2:3:** Matyu 4:17; Mak 1:14; Luk 1:2; Hibru 10:28-29; 12:25 **2:4:** Mk 16:20, Ap 2:22, 14:3, 1 Ko 2:4, 12:4, 12:7, 12:11, Ef 1:5, 1:9 **2:4:** Mak 16:20; Aposel 2:22; 14:3; 1 Korin 2:4; 12:4; 12:7; 12:11; Efesus 1:5; 1:9 **2:5:** Hi 6:5, 2 Pi 3:13 **2:5:** Hibru 6:5; 2 Pita 3:13 **2:6:** Jop 7:17, Sng 144:3 **2:6:** Jop 7:17; Onger Akaba 144:3 **2:6:** Onger Akaba 8:4-6 **2:8:** Mt 28:18, 1 Ko 15:25-27, Ef 1:22 **2:8:** Matyu 28:18; 1 Korin 15:25-27; Efesus 1:22

a kamakin, God bizir a ingariziba bar da isa
en apengan da ariki. Ezi e fo, datirighin e
garima, biziba bar en apengan itir puvati.†
9 Ezi e Iesus gifo, a ziar ekiam ini. God
kamaghsua, a bar en apangkuvighti, tu-
avir kamin Iesus gumazamiziba bagh are-
megham. Egha kamaghin bar dughiar
otevimin an enselbar apengan ike. Egha
mizazir dafam inigha areme, ezi bizir kam
bagha God ziar ekiam a ganiga a ghufe.
10 E fo, God a biziba bar dar mingarim,
egha a biziba bar dar ingari. Egha kam-
aghin ifonge, Iesus uan borir aviriba inigh
men aku Godin Nguibamin mangam, eghti
me Iesus ko ziar ekiam iniam. God kam-
aghin ifonge, Iesus gumazamizibar akur-
vaghamin ingangarim damuam, kamaghin
amizi, a Iesus ataghizima a mizazim isi. Ezi
mizazir kam Iesus gamima a gumazamiz-
ibar akurvaghamin gumazir bar faragha
zuimin otogha, tuavim men aka. Arazir God
a gamir kam, a bar dera.
11 E fo, gumazir kam Iesus, a gumaza-
mizibagh amizi me Godin gumazamizibar
min ikia egha me bar zue. A me ko afeziar
vamira iti. Kamaghin amizi, an aghumsizir
puvatigha me dibora ghaze, "Nan aveghbuaba ko buaramiziba."
12 Egha a kamaghin God migei:

"Ki uan adarazir tongin iki
nin ziamin gun me mikimam.
Ki gumazamiziba uari akuvamin dan-
ganimin iki
men tongin nin ziam fam."

13 Egha a ua ghaze, "Ki datirighin, God
damuasa mikemezir biziba, ki puram a
mizuam da bagh gan ikiti God damuasa
amir biziba, a mikemezi moghin dar
amuam." Egha ua ghaze, "Ia gan, ki borir
God na ganingiziba me ko iti."‡

Iesus en akuraghasa gumazimin min oto

14-15 Kamaghin amizi, borir kaba, me
guizbangira inivafiziba ko ghuziba iti.
Kamaghira Iesus uaghan men min ikia
guizin gumazimin oto. A kamaghsua, an
aremegh egh arazir kamin a Satan bar
a gasighasigham, a gumazir gumazamiz-
ibagh amima me ariaghirir gavgavim
itim. Gumazamiziba nguazir kamin ikiava
ovevemin atiati. Ezi men atiatir kam me
ikiagharisi. Kamaghin amizi, Iesus me
firasa, bizir kam bagha, a gumazimin min
otogha egha areme.
16 Guizbangira, Iesus ingangarir kam en-
selbar akurvaghasa a gamizir pu. Puvati.
An Abrahamin boriba akurvaghasa a gami.
17 Kamaghin amizi, a uan doziba ko
buaramizibar miraram oto. A kamaghsua,
a men Ofa Gamir Gumazibar Dapanimin iki,
egh Godin akamin gin mangi apangkuvim
gumazamizibar ikiva Godin ingangarim
damu, egh ingangarir kamin gumaza-
mizibar arazir kuraba gin amangam.
Kamaghin a gumazamizibar min oto.
18 Ezi Satan a gifarasa arazir kuraba
bagha a gakaghori, ezi an osimtiziba ateri.
Kamaghin amizi, Satan gumazamizibagh
ifaramin dughiabar, Iesus men akur-
vaghamin fofozim iti.

Iesusin ziar ekiam, a bar Mosesin ziar ekiam gafira

3

(Sapta 3:1--4:13)

Iesusin ziar ekiam, a Mosesin ziar ekiam gafira

1 Kamaghin amizi, Kraisin adarasi, God
uaghan Uan Nguibamin mangasa, a ian dia.
Ia deravira Iesus ginighnigh, e nighnizir
gavgavim an ikia, egha an ziamin gun migia
ghaze, a God misevegha amadazir abuir gu-
mazim, egha uaghan Ofa Gamir Gumazibar
Dapanim.
2 God anemisevegha ingangarir kam a
ganingizi, a Godin gumazamiziba bagha in-
gari. Moses fomira Godin gumazamiziba
bagha deravira ingarizi moghira, a ingari.
3 E fo, gumazir dipenimin ingarim, a ziar
ekiam isi, ezi an ziar ekiam, an dipenimin

† **2:8:** Akar Onger Akabar Akinafarimin aven itim, a gumazamiziba bar me migei. Ezi gumazir Hibrun Akinafarimin Osirizim, a Iesus ginighnigha ghaze, a gumazimin min otogha gumazamiziba bar men danganim ini. Ezi kamaghin Onger Akabar Akinafarimin, a bizir guizin Iesus batozibav gei. **2:9:** Jo 3:16, Ro 5:18, Fl 2:7-9, 1 Ti 2:6, 1 Jo 2:2, MAA 5:9 **2:9:** Jon 3:16; Rom 5:18; Filipai 2:7-9; 1 Timoti 2:6; 1 Jon 2:2; Akar Mogomem 5:9 **2:10:** Lu 24:46, Jo 20:17, Ap 3:15, Ro 8:29, 11:36, Hi 5:9, 10:10 **2:10:** Luk 24:46; Aposel 3:15; Rom 8:29; 11:36; Hibru 5:9; 10:10 **2:11:** Mt 25:40, Mk 3:35, Jo 20:17, Ap 17:26,, Ro 8:29, Hi 10:10 **2:11:** Matyu 25:40; Mak 3:35; Jon 20:17; Aposel 17:26; Rom 8:29 **2:12:** Sng 22:22 **2:12:** Onger Akaba 22:22 **2:13:** Sng 18:2, Ais 12:2, Jo 17:6, 17:9-12 **2:13:** Onger Akaba 18:2; Jon 17:6; 17:9-12 ‡ **2:13:** Iesusin akar kam, a Aisaia 8:17-18in ize. Gumazim o amizir Hibrun Akinafarim Osirizim, en akaghti e fogham, Iesus gumazamizir igharaziba ko magh gari, me an aveghbuaba ko an boriba. Ezi gumazamiziba God mizuaima a bizibagh ami, ezi Iesus uaghan orarti. **2:14-15:** Jon 1:14; 12:31; Rom 8:3; 8:15; Filipai 2:7; Kolosi 2:15; 2 Timoti 1:7; 1 Jon 3:8; Akar Mogomem 12:10 **2:16:** Ais 41:8-9 **2:16:** Aisaia 41:8-9 **2:17:** Fl 2:7, Hi 2:14, 4:15, 5:1-2, 1 Jo 2:2, 4:10 **2:17:** Filipai 2:7; Hibru 2:14; 4:15; 5:1-2; 1 Jon 2:2; 4:10 **2:18:** Hi 4:15-16, 5:2, 7:25 **2:18:** Hibru 4:15-16; 5:2; 7:25 **3:1:** Ef 4:1, Fl 3:14, Hi 4:14, 5:5, 6:20, 7:26, 8:1, 9:11, 2 Pi 1:10 **3:1:** Efesus 4:1; Filipai 3:14; Hibru 4:14; 5:5; 6:20; 7:26; 8:1; 9:11; 2 Pita 1:10 **3:2:** Nam 12:7 **3:2:** Diboboniba 12:7 **3:3:** Sek 6:12, Mt 16:18 **3:3:** Sekaraia 6:12; Matyu 16:18

ziar ekiam gafira. Ezi kamaghira God ziar
ekiam Iesus ganingi, ezi an ziar ekiam,
Mosesin ziar ekiam gafira.
4 Ezi dipeniba bar, gumaziba dar ingari.
Ezi Godra, a biziba bar dar ingari.
5 Moses a Godin ingangarir gumazimin iti,
egha Godin akamin gin ghua Godin gumaza-
miziba bagha deravira ingari. A bizibar gun
mikimamin ingangarim iti, akar God gin a
mikimamiba.
6 Ezi Krais a Godin Otarim, a Godin gu-
mazamizibagh ativagh men ganam. Egha
guizbangira Godin akamin gin ghua ingan-
garir kam deravira a gami. Eghti e ati-
atingan koghiva, nighnizir gavgavim ikiva
egh bizir aghuir e iniamiba e dav zuamam,
egh kamaghin damuva, e uaghan Godin
Dipenimin min ikiam.

*Gumazir akaba batoziba, me aghu-
vsazim inian kogham*

7-8 E Godin gumazamiziba, egha uaghan
an dipenimin min iti, kamaghin amizi, e
Godin Duamin akam baragham. A kam-
aghin migei:

"Ia datirighin Godin tiarim baraghiva,
egh ia uan navibar kuman marki,
mati ian inazir afeziaba fomira an
akaba batogha
orazir puvati.
Me gumazamiziba puvatizir danganimin
ikia God damuti a irasa an akam
batosi.
9 God ghaze,
Me danganir kamin ikia nighnizir gav-
gavim nan itir puvatigha,
nan gavgavim tuisigh fofoghasa
nan azai.
Me garima,
ki 40plan azenibar arazir aghuiba me
bagha dagh ami.
10 Kamaghin amizi, ki bar gumazamizir
kabar aningaghegha ghaze,
'Gumazamizir kabar naviba bar
saghon ikia nan gin zuir puvati.
Me zurara tuavir ki me bagh atizim
gitavirasi.'
11 Ki men aningaghegha bar guizbangira
akar gavgavim gamua ghaze,
'Me nan aghuvsazir danganimin aven
mangighan kogham.
Bar puvati!' "

12 Kraisin adarasi, ia uari bagh deravira
gan, ian tongin tav nighnizir kuratam an
navir averiamin ikiti a nighnizir gavgavim
ategh, akirim ragh Angamira Itir God gasan
marki.
13 Ezi ia kamaghin damuan marki, ia
kamaghin damu, ia zurara dughiabar ia
vaghvagh Godin gumazamizir igharaziba
ko ia, akar aghuim uari daning uarir akur-
vagh egh uan naviba gavgavim dar aning.
Kamaghin arazir kuram tav gifaraghti, a
Godin gin zuir tuavim ateghan kogham.
Godin Akinafarim ghaze, "Datirighin," e fo,
e datirighin ingangarir kam damuam.
14 Ia fo, dughiar e faragha nighnizir gav-
gavim Godin itim, en nighnizir gavgavim
bar gavgafi. Egh e uan nighnizir gavgav-
ibar amuti da gavgavigh iki maghira mangi
dughiar e ovengamimin otogham. E kam-
aghin damuva, e bar Krais ko poroghiv iki
a ko ingar ikiam.
15 E fo, Godin Akinafarim kamaghin
migei:

"Datirighin ia Godin tiarim baraghiva,
egh ia an akamin aghuaghan marki,
mati ian inazir afeziaba fomira an akaba
batogha
egha orazir puvati."

16 Fomira te Godin tiarim baregha, an
gin zuir puvati, egha an akam batosi? Kar
gumazamizir Moses inigha Isipin ghueziba,
meraram arazir kam gami.
17 Ezi God 40plan azenibar ten
aningaghe? A gumazamizir arazir
kurabagh amiziba, me gumazamiziba pu-
vatizir danganimin ariaghirezir gumaziba,
merara, a men aningaghe.
18 God fomira guizbangira akar gavgavim
akira ghaze, "Me nan aghuvsazir dan-
ganimin aven mangan kogham." Akar kam,
a te ganingi? Kar gumazamizir an akam
barazir puvatiziba. A me baghvira migei.
19 Kamaghin e fo, gumazir kaba me
nighnizir gavgavim Godin ikian aghua. Ezi
bizir kam bagha me Godin aghuvsazir dan-
ganimin aven mangan ibura.

4

Godin gumazamiziba aghuvsazim iniam

1 Datirighin, God uaghan e inigh aghu-
vsazir danganimin aven mangasa akam

3:4: Ef 2:10, 3:9, Hi 1:2 **3:4:** Efesus 2:10; 3:9; Hibru 1:2 **3:5:** Nam 12:7 **3:5:** Diboboniba 12:7 **3:6:** Ro 5:2, Ef 2:21-22, Kl 1:23, 1 Ti 3:15, Hi 3:14, 6:11, 1 Pi 2:5 **3:6:** Rom 5:2; Efesus 2:21-22; Kolosi 1:23; 1 Timoti 3:15; Hibru 3:14; 6:11; 1 Pita 2:5 **3:7-8:** Onger Akaba 95:7-11 **3:7-8:** Ua Me Ini 17:7; Diboboniba 20:2-5 **3:11:** Nam 14:21-23 **3:11:** Diboboniba 14:21-23 **3:14:** Hi 3:6 **3:14:** Hibru 3:6 **3:15:** Sng 95:7-8, Hi 3:7-8 **3:15:** Onger Akaba 95:7-8; Hibru 3:7-8 **3:16:** Lo 1:1-38 **3:16:** Godin Araziba 1:25-38 **3:16:** Diboboniba 14:1-35 **3:17:** Sng 106:26, 1 Ko 10:10, Ju 5 **3:17:** Onger Akaba 106:26; 1 Korin 10:10; Jut 1:5 **3:18:** Lo 1:34-35, Hi 3:11 **3:18:** Godin Araziba 1:34-35; Hibru 3:11 **3:19:** Hi 4:6 **3:19:** Hibru 4:6 **4:1:** Hi 12:15 **4:1:** Hibru 12:15

akiri. Ezi kamaghin ia uari bagh deravira
gan, ian tav atam akuigh egh danganir
kamin aven mangighan kogham.
2 E Akar Aghuim baraki, mati fomira Is-
raelia a baraki. Egha Israelia me puram
akam a baraki, egha nighnizir gavgavim an
itir puvati. Ezi bizir kam bagha Akar Aghuir
me oraghizir kam, a men akurazir puvati.
3 Ezi e gumazamizir nighnizir gavgavim
Godin itiba, an e ateghtima e an aghu-
vsazir danganimin mangam. A fomira
nguibar kam ginighnigha egha a mikemezir
moghira:

"Ki aningaghegha akar gavgavim akira
ghaze,
'Me nan aghuvsazir danganimin aven
mangighan kogham.
Bar puvati!' "

Guizbangira, God Mosesin dughiamin akar
kam migei, ezi e fo, bar fomira dughiar a
nguazir kamin ingarizim, a nguazir kamin
ingarasa nighniziba a dagh amigha gifa.*
4 Godin Akinafarimin aven akar otevir mam
iti, a namba 7in dughiam migei, "Aruer
namba 7in, God garima an ingangariba bar
gifa, ezi a dughiar kamin avughse."
5 Ezi migirigiar otevir kamra e faragha
a baraki, a ua migia ghaze, "Me nan
aghuvsazir danganimin aven mangighan
kogham. Bar puvati!"
6 E kamaghin bizir kam gifo, Godin aghu-
vsazir danganir kam a ikiavira iti, ezi gu-
mazamizitaba an aven mangam. Ezi gu-
mazamizir faragha Akar Aghuim baraghizi-
ba, me nighnizir gavgavim an itir puvati,
kamaghin amizi, me aven ghuezir puvati.
7 Ezi gumazamizir kabar gin, azenir aviriba
ghua gifa, ezi God uan akam isa Devit
ganingi, ki Godin Akinafarimin aven itir
akar kamin gun mikemegha gifa. A ghaze:

"Datirighin ia Godin tiarim baraghiva,
egh ia an akamin aghuaghan marki."

Devitin dughiamin, God ghaze, "Datirighin,"
egha kamaghin en aka, a dughiar igharazim
ginaba. Dughiar a inabazir kam, gumaza-
miziba an aghuvsazir danganir kamin aven
mangam.
8 Josua ti fomira aghuvsazim gumazamiz-
ibagh aningizi, ezi God gin dughiar igharazi-
tam ginabaghan koghai.
9 Kamaghin amizi, e fo, Godin gumazamiz-
ibar aghuvsazim a ikivira ikiam, a mati
Sabatin aghuvsazir dughiam.
10 E fo, gumazim Godin aghuvsazir dan-
ganimin aven ghua, a uan ingangarim
agivagha aghuvsi, mati fomira God uan in-
gangarim agivaghava aghuvsi.
11 E kamaghin aghua, me fomira amizi
moghin, gumazitam o amizitam uan akaba
batozir arazimin gin mangi, aremegh uan
aghuvsazir danganimin aven mangighan
kogham. Kamaghin e aghuvsazir dan-
ganimin aven mangisi pamtemin ingaram.
12 Godin Akam an angamira ikia, egha
pamtemin ingara iti. A bar ghumigha,
midorozir sabar ghumtizir pumuning itim
gafira. Ezi akar kam, sabar ghumtizimin
min, a bar gumazimin namnam okoregha
bar aven ghua, duam ko navir averiam
uaning bativi naghin oto, egha uaghan
aghariba uari isasuirazir naghin, ko
agharibar aven itir ovim, aning uaning
bativi naghin oto. Egha a bar en nighniziba
ko en navir averiabar aven itir ifongiabagh
fogha da tuisisi.
13 Ezi bizir God ingariziba, tam Godin
damazimin modoghan kogham. Bar pu-
vati. Ezi biziba bar kuiaghiregha Godin
damazimin bar azenara ikiam. Eghti Go-
dra arazir e amiba tuisightima e dar a
geghanam.

Iesus Godin Nguibamin ikia, en Ofa Gamir Gumazibar Dapanimin min ikia, egha Akar Dikirizir Gavgavir Igiamin abuir gumazimin min iti

(Sapta 4:14--10:39)

Iesus Ofa Gamir Gumazibar Dapanim

14 Ezi e Ofa Gamir Gumazibar Dapanir
mam iti, ezi a bar Godin Nguibamin aven

4:3: Sng 95:11, Hi 3:11, 3:14 **4:3:** Onger Akaba 95:11; Hibru 3:11 * **4:3:** Israelia Isip ataghizir dughiam, God Moses ko Josua me inigh Kenanin Nguazimin mangasa a ifonge, eghti nguazir kam me dapiagh avughsamin danganimin otogham. Ezi gumazir Hibrun Akinafarim osirizim kamaghin en aka, God avughsizir danganir igharazim iti, kar Godin Nguibam, guizbangiram an avughsazir danganim, eghti gumazamizir nighnizir gavgavim an itibarama Nguibar kamin aven mangan. **4:4:** Stt 2:2, Kis 20:11, 31:17 **4:4:** Jenesis 2:2; Ua Me Ini 20:11; 31:17 **4:5:** Sng 95:11 **4:5:** Onger Akaba 95:11 **4:7:** Sng 95:7-8 **4:7:** Onger Akaba 95:7-8 **4:8:** Lo 31:7, Jos 22:4 **4:8:** Godin Araziba 31:7; Josua 22:4 **4:10:** Stt 2:2, Hi 4:4 **4:10:** Jenesis 2:2; Hibru 4:4 **4:11:** Hi 3:12, 3:18-19 **4:11:** Hibru 3:12; 3:18-19 **4:12:** Ais 49:2, Jer 23:29, Jo 12:48, 1 Ko 14:24-25, Ef 6:17, MAA 1:16, 19:15 **4:12:** Aisaia 49:2; Jeremaia 23:29; Jon 12:48; Efesus 6:17; Akar Mogomem 1:16; 19:15 **4:13:** Jop 26:6, Sng 33:13-14, 90:8, Snd 15:11 **4:13:** Jop 26:6; Onger Akaba 33:13-14; 90:8; Aghuzir Akaba 15:11 **4:14:** Hi 3:1, 7:26, 10:23 **4:14:** Hibru 3:1; 7:26; 10:23 **4:15:** 2 Ko 5:21, Hi 2:17, 7:26, 1 Pi 2:22, 1 Jo 3:5 **4:15:** 2 Korin 5:21; Hibru 2:17; 7:26; 1 Pita 2:22; 1 Jon 3:5

ghu. A Iesus, Godin Otarim. Kamaghin
amizi, e nighnizir gavgavir e gun migeir
kamin suiragh gavgavigham.
15 E uari arazir kuraba dikabinamin gav-
gaviba puvati. Egh e kamaghin nighnighan
kogham, Ofa Gamir Gumazibar Dapanir
kam, en nighnizibagh fogh en kuarku-
vighan kogham. Puvati. Satanin ifavarir
arazir e bativiziba, da uaghan bar a ba-
tivigha gifa. Ezi an arazir kuratam gamizir
puvati.
16 Kamaghin amizima, e atiatingan
koghiva Godin atrivir dabirabimin
boroghin mangam, Godin apangkuvim
a gizifa. E a bagh mangitima God en
kuarkuvigh en apangkuvigham. Egh
e osimtizitam ikiti an apangkuvim en
akuragham.

5

*Iesus, en Ofa Gamir Gumazibar Da-
panim, an en akura*

1 Ia nighnigh. Ofa gamir gumazibar
dapaniba bar, God vaghvagha men
adarazir tongin me amisefe. God men
mav amisevezima, a gumazamiziba bagha
Godin ofa gami. Egha uaghan bizir aghuiba
isa God ganidi. Egha arazir kuraba bagha
ofa gamima God arazir kuraba gin amadi.
2 Egha a uabi a Godin damazimin biz-
ibar amuamin gavgaviba puvati. Kamaghin
amizi, gumazir fofoziba puvatigha pazav
amiba, a men asughasusi.
3 Egha a uabi a bizibar amuamin gavgav-
iba puvati, kamaghin amizi, a gumazamiz-
ibar arazir kuraba ko a uan arazir kuraba
sara gin amangisi ofabar amu.
4 Ezi gumazitam ofa gamir gumazibar da-
panimin ikiasa uabi uabi amisevegha ziar
ekiam inizir pu. Puvati. God uabi an
diazima a ingangarir kam ini. Mati God
fomira Aronin diazi mokin.
5 Ezi kamaghin, Krais uaghan kam-
aghiram ami. A uabi uan ziam fer puvati,
egha Ofa Gamir Gumazibar Dapanimin
otozir pu. Puvati, God uabi ingangarir kam
damuasa anemisefe. Egha God kamaghin a
migei, "Ni nan Otarim, ezi datirighin ki nin
Afeziamin oto."
6 Egha uan Akinafarimin aven itir akar
igharazir mam, a ghaze, "Ni ofa gamir gu-
mazim, Melkisedekin min iki mamaghira
ikiam."
7 Ezi dughiar Iesus nguazimin itim, a
pamtemin God ko migia egha diav azi. A
fo, an ovengan koghsi, God an akuraghamin
gavgavim iti. Kamaghin amizi, a uabi uan
ifongiam dikabiragha Godin apengan ikia,
an akam barasi. Ezi God an dimdiam
barasi.*
8 Guizbangira Iesus a Godin Otarim, egha
a mizazim ini. Ezi tuavir kamra a Godin
akamin gin zuir arazim an a gifo.
9-10 Egha a uan ingangarir a damuamiba,
a bar da gifa. Ezi God anemisevegha ghaze,
"Ni Ofa Gamir Gumazibar Dapanimin
ikiam, egh Melkisedekin min ikiam." Ezi
a gumazamizir an akam baragha an gin
zuiba, a men Akurvazir Gumazimin oto.
Egh a men akurvaghti me deravira iki
mamaghira ikiam.

E borir aghiribar min ikian kogham

11 E fo, Iesus Ofa Gamir Gumazibar Da-
panimin oto, ezi e migirigiar aviriba akar
kamin iti, e dar gun ia mikimasa. Ezi ia
oraghan aghua. Kamaghin amizima, e akar
kamin mingarim ia mikiman ibura.†
12 Ia fomira Kraisin adarazir otivigha
gifa, ezi kamaghin ia gumazamizibar Godin
akam men sure gamighai. Puvati, ian
nighniziba oteveghavira iti, kamaghin gu-
mazir igharaziba, Godin akar faraghavira
ian sure gamiziba, me ua ian sure damuam.
Ia dagher gavgaviba inian firin, ia otem
apavira iti.
13 Ezi tina otem apavira iti, an aghirimra
iti. Egha an arazir aghuimin akar mingarim
gifozir puvati.
14 Ezi dagher gavgaviba, da gumazir
aruabar daghem. Ezi gumazir kaba, me
dughiar aviribar araziba tuisisi, arazir
manam dera ezi arazir manam ikufi. Egha
datirighin me deravira fofoghava egha me
nighnizir dikiriaba iti.

4:16: Ef 2:18, 3:12, Hi 10:19-22 **4:16:** Efesus 2:18; 3:12; Hibru 10:19-22 **5:2:** Hi 2:18, 4:15, 7:28 **5:2:** Hibru 2:18; 4:15 **5:3:** Wkp 9:7, 16:6, Hi 7:27 **5:3:** Ofa Gami 9:7; 16:6; Hibru 7:27 **5:4:** Kis 28:1 **5:4:** Ua Me Ini 28:1 **5:5:** Sng 2:7, Jo 8:54, Hi 1:5, 1:8 **5:5:** Onger Akaba 2:7; Jon 8:54; Hibru 1:5; 1:8 **5:6:** Sng 110:4, Hi 6:20, 7:1, 7:17, 7:21 **5:6:** Onger Akaba 110:4; Hibru 6:20; 7:1; 7:17; 7:21 **5:7:** Jo 12:27, 17:1 **5:7:** Jon 12:27; 17:1 * **5:7:** Iesus Getsemanin Azenimin ikia, egha osimtizir a bativamim batoghasa God ko migei. Ni Matyu 26:36-46 ko Mak 14:32-42 ko Luk 22:39-46in gan. Migirigiar kabar God Iesus a ko migeir migirigiaba baraki. Guizbangira God Iesus ataghizi an areme, egha God ovevem ataghizi an an suirazir puvati. God a gamizi ua mozimin dikavizi, a ziar ekiam a ganigha a gamizi an Ofa Gamir Gumazibar Dapanimin oto. Ni uaghan Aposel 2:24 ko Hibru 2:29 ko Filipai 2:6-11in gan. **5:8:** Fl 2:8, Hi 3:6 **5:8:** Filipai 2:8; Hibru 3:6 **5:9-10:** Hi 2:10, 5:6, 11:40 **5:9-10:** Hibru 2:10; 5:6; 11:40 **5:11:** Mt 13:15, Jo 16:12, 2 Pi 3:16 **5:11:** Matyu 13:15; Jon 16:12; 2 Pita 3:16 † **5:11:** Ni Hibru sapta 7in gan. **5:12:** 1 Ko 3:1-3, Hi 6:1 **5:12:** 1 Korin 3:1-3; Hibru 6:1 **5:12:** 1 Korin 3:2 **5:13:** 1 Ko 13:11, Ef 4:14, 1 Pi 2:2 **5:13:** 1 Korin 13:11; Efesus 4:14; 1 Pita 2:2 **5:14:** Ais 7:15, Ro 16:19, 1 Ko 2:14-15, Fl 1:10 **5:14:** Aisaia 7:15; Rom 16:19; 1 Korin 2:14-15; Filipai 1:10

6

E deraghvira tuivigh gavgavigh God mizuamti, a deraviram e damuam

1-2 E datirighin Kraisin adarazir migirigiar faragha iniziba ataghiragham, migirigiar kaba: navibagh ighegh akirim ragh ovever arazibagh asaraghamin migirigiaba ko, nighnizir gavgavim Godin ikiamin migirigiaba ko, rurir arazimin migirigiaba ko, dafariba gumazibagh isin arizir arazimin migirigiaba ko, gumazamizir ovegha ua dikavibar migirigiaba ko, God gumazamizibar araziba tuisighti me mizaziba iniam, o zurara ikivira ikiamin migirigiaba, e migirigiar kaba ateghti, da zurara en nighnizibar ikian kogham. E kamaghin nighnighvira ikiva, mati e dipenir akiniba dughiar aviribar da akuravira iti, egh dipenim asaraghan kogham. E gumazir aruabar min akaba baragh egh dar gin mangam.*

3 God en amamangatightima, e kamaghin damuam.

4-6 Gumazir maba, Godin angazangarimin aven ikegha, akurvazir aghuir Godin Nguibamin izezim inigha ghaze, a bar dera, egha igharaz darazi ko, Godin Duam inis. Egha Godin akam baregha fo, a bar dera. Me Godin gavgavimin aven ghua deragha an gani, gavgavir kam, a gin izamim dughiamin miseveghirigh azenimin otogham. Kamaghin amizi, gumazim akirim ragh God gasaragh tuavir manatamin izi ua navim giragham? Bar puvati. A kamaghin amua, mati, a uan navir averiamin aven Godin Otarim uam a isa ter ighuvim gafugha, a gurazi gumaziba ua dibovir akabar a migei. Kamaghin amizi, gumazir uan nighnizir gavgaviba ataghizir kaba, me ua navibagh iraghamin tuaviba puvati.

7 Amozim dughiar aviribar izava nguazimin aven zui. Eghti nguazim daghebar amuti dagher aghuiba otivam, egh gumazir me me bagha da oparizibar akurvagham. Eghti God nguazir kam deragh a damuam.

8 Eghti benir ataghatariba ko benir kuraba an ikiti, kamaghin nguazim ikuvigham. A dughiar ruarim ikeghan kogham, eghti God suam, ni ikufi, ni bar isigham.

9 Namakar aghuiba, e migirigiar gavgavir kabar ia gami. Egha e ia ginighnigha kamaghin fo, ia tuavir aghuimin gin mangam, a tuavir God ian akurazim.

10 God a gumazir kuram puvati, a ingangarir aghuir ia amizibagh fo, ia God gifongezir arazimra Godin gumazamizibar akagha men akurvasi, egha ia kamaghin amuavira iti. Egh a bizir kaba bakinighnighan kogham.

11 E kamaghin bar ifonge, ia bizir aghuir ia fogha iniamibav zuam iki, kamaghin ia God gifongezir arazimin gin zui moghin, ia bar moghira tuivigh gavgavighvira iki, mangiti ikirimirir kam givagham.

12 Ia amirvaghan marki. Ia gumazir nighnizir gavgavim ikia egha zuamiram amirvazir puvatizibar min iki. Egh bizir God fomira uan boribar aningasa akam akiriziba, ia da iniam.

E nighnizir gavgavim Godin akar dikirizimin iti

13 God fomira akar dikirizim Abraham daningasa, a fo, gumazitam ekevegha a gafirazir puvati, egha a uabi uan ziam dibora ghaze, bar guizbangira.

14 Egha ghaze, "Ki guizbangira ni migei, ki deragh ni damuva, egh nin ovavir boribar amighti me bar avirasemegham."

15 Abraham a mizua zuamiram amirvazir puvati, ezi God, gin bizir an akar dikirizimin mirara Abraham daningasa mikemeziba, a ganingi.

16 Gumazim gavgavim uan akam daningisi, a gumazir a gafirazimin ziam dibora ghaze, bar guizbangira. A kamaghin damighti, gumazitam anedueghan kogham.

17 God fomira, gumazamiziba uan akar dikirizim me ganingizi, me fo, me gin an akam akirizir biziba iniam. Dughiar kam a deraghvira kamaghin men akaghasa ifongegha ghaze, nighnizir kam uam an otevkinighan kogham. Kamaghin amizi, a gavgavim uan akar dikirizim ganiga uan ziam dibora ghaze, bar guizbangira.

18 Egha datirighin akar pumuning iti, kar Godin akar dikirizim, ko Godin arazir uan ziam diborim, aning otevkinighan

---

6:1-2: Ap 8:14-17, 17:31-32, 19:4-5, Ro 2:16, Fl 3:12-14, Hi 5:12, 9:14 **6:1-2:** Aposel 8:14-17; 17:31-32; 19:4-5; Rom 2:16; Filipai 3:12-14; Hibru 5:12; 9:14 * **6:1-2:** Rurir guar aviribagh isir arazimin akar kam, a Grighin akamin deragha otozir puvati. Gumazir maba kamaghin nighnisi, akar kam Kraisin adarazir rurim migeir puvati. A Judabar arazir me gin ghua rua Godin damazimin zuer akam migei. **6:4-6:** Mat 12:31, Ga 3:2, Ef 2:8, Hi 10:26-27, 10:29, 10:32, 1 Pi 2:3, 2 Pi 2:20-21, 1 Jo 5:16 **6:4-6:** Matyu 12:31; Galesia 3:2; Efesus 2:8; Hibru 10:26-27; 10:29; 10:32; 1 Pita 2:3; 2 Pita 2:20-21; 1 Jon 5:16 **6:8:** Stt 3:17-18 **6:8:** Jenesis 3:17-18 **6:10:** Ro 15:25, 2 Ko 8:4, 1 Te 1:3, 2 Te 1:6-7, 2 Ti 1:18, Hi 10:32-34 **6:10:** Rom 15:25; 2 Korin 8:4; 1 Tesalonika 1:3; 2 Timoti 1:18; Hibru 10:32-34 **6:11:** Kl 2:2, Hi 3:6, 3:14 **6:11:** Kolosi 2:2; Hibru 3:6; 3:14 **6:12:** Hi 10:36 **6:13:** Stt 22:16-17 **6:13:** Jenesis 22:16-17 **6:14:** Stt 22:16-17 **6:14:** Jenesis 22:16-17 **6:16:** Kis 22:10-11 **6:16:** Ua Me Ini 22:10-11 **6:17:** Ro 11:29, Hi 11:9 **6:17:** Rom 11:29; Hibru 11:9 **6:18:** Nam 23:19, 1 Sml 15:29, Hi 12:1 **6:18:** Diboboniba 23:19; 1 Samuel 15:29

kogham. God uabi ifarir puvati. Kamaghin amizi, e gumazamizir ara ghua Godin boroghin mongeziba, e Godin akar dikirizim ginighnigh egh e uan naviba gavgavim dar aning, egh bizir aghuir e fogha iniamiba mizuamvira ikiam.

19 Egha e bizir aghuir e fogha iniamiba bagha mizuair arazir kam, a en akuragha en ikirimirimin suiragha gavgavim e ganidi, mati angka kurimin suirazi a gavgavigha danganir vamiran iti. E Iesus mizuaima, an aven ghua inir ekiar me Godin Dipenimin gurazimin girakirangin Bar Anogoroghezir Danganimin oto.

20 Iesusra e bagha faraghavira aven ghugha Ofa Gamir Gumazibar Dapanimin oto. Egha a Melkisedeghin min Ofa Gamir Gumazimin oto, egh a zurara ikivira ikiam.†

7

Melkisedek a ziar bar ekiam iti

1 Ia fo, Melkisedeghin kam, a Salemin nguibamin atrivim, egha a Godin Bar Pin Itimin ofa gamir gumazim. Ezi dughiar mam Abraham atrivir 4pla misogha me abini. Egha a uamategha izima, Melkisedek tuavimin a batogha a bagha God ko migia ghaze, God bizir aghuiba a bagh dar amuam.

2 Ezi Abraham bizir a midorozimin iniziba, a bar a da tuirazi, da 10plan pozibar otifi, ezi a pozir mam isa Melkisedek ganingi. (Ia nighnigh, Melkisedeghin ziamin mingarim a kamakin, Arazir Aghuibar Atrivim. Egha a uaghan Salemin atrivim, ezi an ziar kamin mingarim kamakin, Navir Amirizimin Atrivim.)

3 Ezi Godin Akinafarimin aven, me Melkisedeghin ameboghfeziabar ziaba osirizir puvati, egha an ovavitamin ziam osirizir puvati. Egha uaghan amebam a batezir dughiam ko an ovever dughiam me da osirizir puvati. A Godin Otarimin min ikia Ofa Gamir Gumazimin ikia mamaghira iti.*

4 Ia Melkisedeghin kam ginighnigh, a ziar bar ekiam iti! En inazir afeziar faragha zuim Abraham bizir a midorozimin iniziba, a bar a da tuirazi, da 10plan pozibar otifi, ezi a pozir mam isa Melkisedek ganingi.

5 E fo, Livain ovaviba me Godin ofa gamir gumazibar otifi. Ezi Moses Osirizir Araziba ghaze, Israelian gumaziba, me uan biziba 10plan pozibar da tuiraghti, Livain gumaziba me da pozitam iniam. Livaiba me uaghan Israelian marasi. Egha me uaghan Abrahamin ovaviba. Ezi Israelia uan biziba tuiragha maba isa uan marazigh aningizi me da ini.

6 Melkisedek a Livain adarazir ovavimin otozir puvati. Ezi Abraham uan biziba tuirazi, da 10plan pozibar otozi, Melkisedek a da pozir mam ini. Egha Melkisedek, bagha God ko migia ghaze, God bizir aghuiba a bagh dar amuam. Gumazir kam Abraham, a Godin akar dikirizim ini.

7 E kamaghin fo, gumazim God ko migia ghaze, God bizir aghuiba gumazir igharazim damuam, a gumazir bar ekiam. Ezi bizir aghuiba iniamin gumazim, an an apengan iti.

8 Ezi Livaiba me Israelian 10plan pozibar arizir bizibar akuar maba isi, kar gumazir ovengamiba. Ezi Melkisedekra, gumazir Abrahamin bizir akuaba inizim, Godin Akinafarim ghaze, an ovever akatam itir puvati, a ikivira ikiam.

9 E kamaghin mikim suam, Livai uabi, gumazir Israelian 10plan pozibar arighizir bizir akuaba inizim, a uaghan Abrahamin ovavimin ikia, egha a tuavir kamin uan bizir akuaba isa Melkisedek ganingi.

10 Guizbangira, Livai tighar otivamin dughiamin, a uan ovavim Abrahamin mikarzimin aven iti. Ezi Melkisedek tuavimin Abraham batozi Abraham bizir kaba isa Melkisedek ganingi. Kamaghira e mikim suam, Livai uaghan uan biziba isa Melkisedek ganingi.

Ofa Gamir Gumazibar Dapanir igiam, a fomira itir Godin ofa gamir gumazibagh afira

11 Fomira Israelian gumazamiziba, Moses Osirizir Araziba ini, ezi arazir kam kamaghin migei, Livain gumaziba Godin ofa

6:19: Wkp 16:2-3, 16:12, 16:15, Hi 9:7 **6:19:** Ofa Gami 16:2-3; 16:12; 16:15; Hibru 9:7 **6:20:** Wkp 16:2-3, 16:12-15, Sng 110:4, Hi 3:1, 5:6, 5:10, 7:17, 8:1, 9:24 **6:20:** Ofa Gami 16:2-3; 16:12-15; Onger Akaba 110:4; Hibru 3:1; 5:6; 5:10; 7:17; 8:1; 9:24 † **6:20:** Azeniba bar aruer vamiran dughiar vamiran Israelian ofa gamir gumazibar dapanim ingangarir ekiar mam iti. An asizibar ghuzim inigh, egh arazir kuraba gin amangisi Godin Purirpenimin Bar Anogoroghezir Danganimin aven mangam. Danganir kam, God uabi an aven iti. Ni Ofa Gamir Akinafarim sapta 16, ko Hibrun Akinafarim 9:1-7in gan. E fo, datirighin Iesus guizin Ofa Gamir Gumazibar Dapanimin oto. Egha Godin Dipenir an Nguibamin itimin a gumazamizibar arazir kuraba a givasa ingangarim gami. Ni Hibru 4:14 ko 8:2in gan. **7:1:** Jenesis 14:17-20 **7:3:** Sng 110:4 **7:3:** Onger Akaba 110:4 * **7:3:** Melkisedek ameboghfeziaba puvatizir akamin mingarim kamakin, Godin Akinafarimin an ameboghfeziabar migirigiatam itir puvati. Ezi an amebam a batezir dughiam ko an aremezir dughiam, Godin Akinafarimin aven migirigiatam itir puvati. Kamaghin amizi, gumazir Hibrun Akinafarim osirizim ghaze, Iesus ofa gamir gumazimin ikia zurara mamaghira iti, ezi Melkisedek purama an ababanim gami. **7:4:** Stt 14:20 **7:4:** Jenesis 14:20 **7:5:** Nam 18:21 **7:5:** Diboboniba 18:21 **7:8:** Hi 5:6, 6:20 **7:8:** Hibru 5:6; 6:20

gamir ingangarim damu. Eghti Livain gumazibar ofa gamir ingangarim, a gumazamizibar amuti me bar deraghvira ikiti, manmaghsua God ghaze, ofa gamir gumazir igharazim gin otivam? A Melkisedeghin min ikiva, Aronin min ikian kogham.
12 Eghti Godin ofa gamir gumazibar araziba iragh igharagh otivtima, eghti Moses Osirizir Araziba uaghan iragh igharagh otivam.
13 Ezi en Ekiam, gumazir Godin Akinafarim gun mikemezim, an anabar igharazimin gumazim. Ezi an anabamin adarazir tav dughiatamin Godin ofa gamir ingangarim gamizir puvati.
14 Ezi e bar fo, en Ekiam a Judan anabamin adarazir aven oto. Ezi Moses ofa gamir gumazibar ingangarim migia, anabar kamin adaraziv kemezir puvati.
15 Ezi ofa gamir gumazir igharazim otozi e an gari, a Melkisedeghin miraram oto. Egh e kamaghin deraghvira fogham, a Livain ofa gamir gumaziba bar me gafira.
16 Gumazir kam ofa gamir gumazimin oto, me nguazir kamin arazibar gin ghua an anabam ginighnigha ingangarir kam a ganingizir pu. Puvati. An ikirimirir aghuimin gavgavim zurara ikiti bizitam a gasighasighan kogham. Gavgavir kam a gamizima a ofa gamir gumazimin oto.
17 E fo, Godin Akinafarim kamaghin migia ghaze:

"Ni ofa gamir gumazimin iki mamaghira ikiam.
Ni Melkisedeghin min ofa gamir gumazimin ikiam."

18-19 Kamaghin e fo, arazir ghurir kam, gavgaviba puvatigha egha a deragha en akurvazir puvati. Egha a bizitam gamima a derazir puvati. Kamaghin amizi, God anegifa. Egha God datirighin tuavir bar aghuir mam kui. Tuavir kamra kara, e bizir aghuir e fogha iniamiba bagha mizuai. Ezi tuavir kam Moses Osirizir Arazibagh afira. E tuavir kamin mangi Godin boroghira mangam.
20 Ezi uaghan, dughiar God gumazir kam amisevezi an ofa gamir gumazimin otozim, a pura anemisevezir puvati. A uabi uan ziam dibora ghaze, bar guizbangira, egha anemisefe. Ezi me ofa gamir gumazir igharaziba amisivasa, gumazitam uan akam gavgavim ganiga Godin ziam diborozir puvati.
21 God uabi guizbangira mikemezi, tuavir kamin Iesus ofa gamir gumazimin oto. God kamaghin mikeme:

"Ekiam bar guizbangira mikemegha
akar dikirizim gamua ghaze,
'Ni ofa gamir gumazimin iki
mamaghira ikiam,'
egh uan nighnizim giraghan
kogham."

22 Godin akar dikirizir kam kamaghin en akazi e fo, Iesus Akar Dikirizir Gavgavir kam deragh an ganiva a damighti, a guizbangiram otogham. E fo, Akar Dikirizir Gavgavir kam a bar deragha, Akar Dikirizir Gavgavir Ghurim gafira.
23 Fomira, gumazir avirim Godin ofa gamir gumazibar otifi. Egha me ariaghira, egha uan ingangarim gamir puvati. Bizir kam bagha, gumazir aviriba ofa gamir gumazibar otifi.
24 Ezi Iesus angamira ikia mamaghira ikiavira iti. Kamaghin a Godin ofa gamir ingangarim gamua mamaghira ikiavira iti. Eghti tav an min ofa gamir gumazimin otoghan kogham.
25 An angamira ikia mamaghira ikia egha gumazamiziba bagha Godin azangsisi. An ingangarimin tuavimin a me inigha Godin boroghira zui. Kamaghin, datirighin ko zurara, a men akurvagham.
26 Guizbangira, Ofa Gamir Gumazibar Dapanir kam e bagha ingara bar deravira en akurvasi. A God ifongezir arazibara, dar gin zui. Egha arazir kuratam an itir puvati. A Godin damazimin bar zue. Ezi God a isa uan Nguibam bar pin aneti, ezi an arazir kurabagh amir gumazamizibar saghon iti.
27 Fomira ofa gamir gumazibar dapanir igharaziba, me dughiabar zurara ofabagh ami. Me faragha uan arazir kuraba gin amangasa ofabagh ami. Egha gin me gumazamizibar arazir kuraba gin amangasa ofabagh ami. Ezi Iesus kamaghin amir pu. Bar puvati. A dughiar bar vamiran, e bagha uan mikarzim isa ofan min God ganigha egha aremegha gifa.
28 E fo, me Moses Osirizir Arazibar gin ghua, gumazir gavgaviba puvatiziba amisevima me ofa gamir gumazibar dapanibar otifi. Ezi God akar dikirizim gamua uan ziam dibora ghaze, bar guizbangira,

---

7:14: Stt 49:10, Ais 11:1, Mt 2:6, MAA 5:5 **7:14:** Jenesis 49:10; Aisaia 11:1; Matyu 2:6; Akar Mogomem 5:5 **7:17:** Sng 110:4, Hi 5:6 **7:17:** Onger Akaba 110:4; Hibru 5:6 **7:18-19:** Rom 8:3; Galesia 2:16; 4:9; Efesus 2:18; Hibru 9:9 **7:21:** Sng 110:4, Hi 5:6 **7:21:** Onger Akaba 110:4; Hibru 5:6 **7:22:** Hi 8:6, 12:24 **7:22:** Hibru 8:6; 12:24 **7:25:** Ro 8:34, 1 Ti 2:5, Hi 9:24, 1 Jo 2:1 **7:25:** Rom 8:34; 1 Timoti 2:5; Hibru 9:24; 1 Jon 2:1 **7:26:** Ef 1:20, Hi 3:1, 4:15, 8:1 **7:26:** Efesus 1:20; Hibru 3:1; 4:15; 8:1 **7:27:** Wkp 9:7, Ro 6:10, Hi 5:3, 9:12 **7:27:** Ofa Gami 9:7; Rom 6:10; Hibru 5:3; 9:12 **7:28:** Hi 2:10, 5:1-2, 5:9 **7:28:** Hibru 5:1-2; 5:9

egha uan Otarim amisefe. Akar dikirizir kam, a Moses Osirizir Arazibar dughiamin gin otogha dagh afira. Ezi Ofa Gamir Gumazibar Dapanir kam, a gumazir bar aghuim. Egha an en akurvaghamin gumazir bar faraghavira zuimin oto. Egh a iki mamaghira ikiam.

8

Iesus, en Ofa Gamir Gumazibar Dapanim, a Godin Nguibamin iti

1 Ezi migirigiar e amizir kam, an mingarim kamakin, e Ofa Gamir Gumazibar Dapanir mam iti, a Godin Nguibamin ikia Godin atrivir dabirabimin agharir guvim gaperaghav iti.

2 Egha an Anogoroghezir Danganimin ikia Ofa Gamir Gumazibar Dapanimin ingangarim gami, danganir kam a guizbangira Godin Purirpenim, dipenir gumaziba ingarizir puvatizim, Ekiam uabi an ingari.

3 E fo, ofa gamir gumazibar dapaniba bar, me asiziba ko biziba isi ofa damuasa me amisefe. Kamaghin amizi, en Ofa Gamir Gumazibar Dapanir kam, a uaghan bizitam isi ofan min God daningam.

4 Nguazir kamin ofa gamir gumaziba, me Moses Osirizir Arazibar gin ghua biziba isava ofan min God ganidi. Kamaghin amizi, Iesus ti nguazimin ikiai, an ofa gamir gumazimin ikian koghai. Ezi puvati, a Godin Nguibamin iti.

5 Ezi me nguazimin ikia ofa gamir ingangarim gamima ingangarir kam guizbangira Godin Nguibamin itir ingangarimin nedazim ko ababanim gami. Arazir kam uaghan Moses bato. A Godin Purirpenimin ingarasava amima, God kamaghin a migei, "Ni Purirpenimin ingarsi, ni mighsiamin ikia ganizir ababanimra, an gin mangi deragh an ingar."

6 Ezi Iesus ofa gamir ingangarim inizima, an ingangarim nguazimin itir ofa gamir gumazibar ingangaribagh afira. God, Akar Dikirizir Gavgavir faragha zuim, Israelia ganigha akar mabar kiri. Egha gin Akar Dikirizir Gavgavir igharazim gamua egha akar bar aghuibar kiri, ezi akar dikirizir kam, Akar Dikirizir Gavgavir faragha zuim bar a gafira. Kamaghin amizi, Iesus God ko gumazamizibar abuir gumazimin ikiava Akar Dikirizir Gavgavir Igiam gavgavim a ganingi. Ezi an Akar Dikirizir Gavgavir Ghurim gafira.

Akar Dikirizir Gavgavir Igiam, Akar Dikirizir Gavgavir Ghurim bar a gafira

7 Ezi Akar Dikirizir Gavgavir faragha zuim, a ti derazi God Akar Dikirizir Gavgavir Igiam gamighan koghai.

8 Egha God uan gumazamizibar arazir kuraba aghurigha kamaghin migei:

"Ki ian Ekiam,
egha ki kamaghin ia migei.
Dughiam a iziti,
ki Israelia ko Judaba, me ko Akar Dikirizir Gavgavir Igiam damuam.
9 Eghti Akar Dikirizir Gavgavir Igiam,
ki fomira men ovavir afeziaba ko amizir Akar Dikirizir Gavgavim,
an an min mangan kogham.
Fomira itir dughiam,
ki uan dafarimin men suigha me inigha
Isipin kantri ategha azenan ize,
egha ki men pamin min itima
me nan amuimin min iti.
Egha me Akar Dikirizir Gavgavir Ghurir kam abiki.
10 Ki ian Ekiam, egha ki kamaghin ia migei,
gin izamin dughiam otoghti,
ki Israel ko Akar Dikirizir Gavgavim damighti,
eghti a kamaghin mangam:
Ki uan araziba men nighnizibar arigh,
egh da isi men navir averiabar da osiram.
Egh ki men Godin ikitima
me nan gumazamizibar ikiam.
11 Dughiar kamin gumazamiziba vaghvagh
uan namakaba ko uan adarazir sure damuan kogh suam,
'Ia Ekiam gifogh.'
Puvati.
Me bar moghira na gifogham,
gumazamizir kiniba ko ziaba itir gumazamiziba.
12 Eghti ki men apangkuvigh
men arazir kuraba gin amangiva,
egh ua dagh nighnighan kogham."

13 Akar Dikirizir Gavgavir Igiar kam, God an gun migia egha maghira Akar Dikirizir Gavgavir faragha zuim gamizima a ghurigha bar gifa. E fo, bizitam ghurighiva a bar dughiar otevimin ikegh bar givagham.

8:1: Sng 110:1, Ef 1:20, Kl 3:1, Hi 1:3, 3:1, 10:12, 12:2 **8:1:** Onger Akaba 110:1; Efesus 1:20; Kolosi 3:1; Hibru 1:3; 3:1; 10:12; 12:2 **8:3:** Ef 5:2, Hi 5:1, 9:14 **8:3:** Efesus 5:2; Hibru 5:1; 9:14 **8:5:** Kis 25:40, Nam 8:4, Ap 7:44, Kl 2:17, Hi 9:23 **8:5:** Ua Me Ini 25:40; Diboboniba 8:4; Aposel 7:44; Kolosi 2:17; Hibru 9:23 **8:6:** 2 Ko 3:6-9, Hi 7:22, 9:15 **8:6:** 2 Korin 3:6-9; Hibru 7:22; 9:15 **8:7:** Hi 7:11, 7:18 **8:7:** Hibru 7:11; 7:18 **8:8:** Jeremaia 31:31-34 **8:10:** Sek 8:8, Hi 10:16 **8:10:** Sekaraia 8:8; Hibru 10:16 **8:11:** Ais 54:13, Jo 6:45, 1 Jo 2:27 **8:11:** Aisaia 54:13; Jon 6:45; 1 Jon 2:27 **8:12:** Ro 11:27, Hi 10:17 **8:12:** Rom 11:27; Hibru 10:17

9

Ofa gamir gumazibar dapaniba fomira asizibar ghuzibar ofabagh ami

1 E fo, God Akar Dikirizir Gavgavir
faragha itim, Israelia ganiga Godin ziam fer
araziba sara me ganingi. Egha ghaze, me
Godin Dipenir gumaziba ingarizimin aven
an ziam fam.
2 Me Godin Purirpenir mamin ingarizi
danganir pumuning an iti. Purirpenir
kamin aven itir danganir me faragha
aven mangamim, a lamin aghorim ko
bret itir dakozir Godin damazimin itimin
iti. Danganir kam me kamagh a dibori,
"Anogoroghezir Danganim."
3 Egha me inir bar ekiam, birimin min
Anogoroghezir Danganimin girakirangin
anegura. Ezi inir kamin girakirangin
danganir igharazir mam uaghan iti, me
kamagh a dibori, "Bar Anogoroghezir
Danganim."
4 Ezi danganir kamin aven bizir kaba
iti: Pauran mughuriar aghuim tuamin ofa
gamir dakozim, me gol an pogha a noke,
ko Godin Akar Dikirizir Gavgavimin Bok-
siam. Boksiar kam me gol an poghava
a noke. Egha Boksiamin aven me golin
miner manan daghem itim a gati. Egha
me Aron fomira suirazir asadivir aghorim
a gati, asadivir aghorir kam ghuziba an
oto. Egha me Dagiar Godin Akar Dikirizir
Gavgavimin Osizirim itimning, me uaghan
aning Boksiar kam gati.*
5 Ezi Boksiar kamin asuam, a dan-
ganir gumazamizibar arazir kuraba gin
amadim. Ezi enselin min garir bizimning
Boksiam gisin ikia, egha aningin aviziba
an asuam avara. Bizir kamning Godin
danganimin ababanim gamua ghaze, God
gumazamiziba ko iti. Ezi datirighin ki bizir
kabar mingariba bar dar gun mikemeghan
kogham.
6 Me kamagh bizibar ingarigha egha
dughiaba bar ofa gamir gumaziba Godin
Purirpenimin azenan itir danganimin aven
ghua uan ingangaribagh ami.
7 Ezi ofa gamir gumazibar dapanim
uabira Bar Anogoroghezir Danganimin
aven zui. Azeniba vaghvagha, a dughiar
vamiran aven zui. Egha a purama aven zuir
puvati. An asizibar ghuziba inigha aven zui.
Egha ghuzir kamin a uan arazir kuraba gin
amangasa ofa gamua, egha gumazamizir
deragha nighnizir puvatizibar arazir
kuraba, da gin amangasa ofabagh ami.
8 Ezi Godin Duam arazir kamin bizir
mam en aka, Godin Purirpenimin azenan
itir danganim ikiavira itima, ezi tuavir
e Bar Anogoroghezir Danganimin aven
mangamim an en piri.†
9 Godin Purirpenimin eghaghanir kam,
a bizir datirighin e bativamibar ababanim
gami. Purirpenir kamin aven, me asiziba
ko bizir guar bar avirir aghuiba ofabar min
God ganiga egha an ziam fe. Ezi bizir kaba
bar gumazir Godin ziam febar navir ave-
riatam akirighan kogham, eghti me kam-
aghin fogh suam, me arazir kuraba pu. Bar
puvati.
10 Bizir Godin ofa gamir kaba, da dagheba
apir arazim ko dipaba apir arazim ko arazir
avirir gumazibar amuti me zueghamin
arazimra. Da inivafizimin bizibara. God
ofa gamir arazir kaba gumazibagh aningizi,
me dar gin zui, eghti God gin bar moghira
bizibar kirighti bizir igiaba otivam.

Krais uabi uan ghuzim isava ofa gami

11 Ezi datirighin Krais otogha gifa, egha
bizir aghuir otivigha givazibar Ofa Gamir
Gumazibar Dapanimin iti. A Purirpenir
aghuir kamin aven ghua e bagha ingari.
Purirpenir kam Purirpenir faragha ikezim
bar a gafira. Gumazitam dipenir kam uan
dafarimningin an ingarizir puvati. Bar
guizbangira kar nguazir kamin bizim pu-
vati.
12 Ezi Krais bulmakaun apurim ko
memen ghuzitam inigha egha Bar
Anogoroghezir Danganimin aven ghuzir
pu. Puvati. A uabi uan ghuzim isa ofa
gamigha dughiar vamiran danganir kamin
aven ghu. Egha en akurazi, e ikirimirir
aghuarir zurara itim ini.
13 E fo, gumazamiziba Godin damazimin
mizeghtima, ofa gamir gumaziba memen
ghuzim ko bulmakaun apurimin ghuzim
ko bulmakaun nguzir aborozir bar isizimin

9:1: Kis 26:1-30 **9:1:** Ua Me Ini 26:1-30 **9:2:** Kis 25:23-40, 26:1-30 **9:2:** Ua Me Ini 25:23-40; 26:1-30 **9:3:** Kis 26:31-33 **9:3:** Ua Me Ini 26:31-33 **9:4:** Kis 16:33, 25:10-16, 30:1-6, Nam 17:8-10, Lo 10:3-5 **9:4:** Ua Me Ini 16:33; 25:10-16; 30:1-6; Diboboniba 17:8-10; Godin Araziba 10:3-5 * **9:4:** Daghem mana, kar God fomira Israelian gumazamizir nguazir kinimin aruizibagh aningizir daghem. Ni Ua Me Ini sapta 16 ko Onger Akaba sapta 78:24in gan. **9:5:** Kis 25:18 **9:5:** Ua Me Ini 25:17-18 **9:6:** Nam 18:2-6 **9:6:** Diboboniba 18:2-6 **9:7:** Kis 30:10, Wkp 16:2-34, Hi 5:3, 7:27 **9:7:** Ua Me Ini 30:10; Ofa Gami 16:2-34; Hibru 5:3; 7:27 **9:8:** Jo 14:6, Hi 10:19-20 **9:8:** Jon 14:6; Hibru 10:19-20 † **9:8:** Grighin akam deragha akar kaba abigha dar gun mikemezir puvati. **9:9:** Ga 3:21, Hi 7:18-19, 10:1-2 **9:9:** Hibru 7:18-19; 10:1-2 **9:10:** Wkp 11:2, 11:25, 15:18, Nam 19:7, 19:11-13, Ef 2:15, Kl 2:16, 2:20, Hi 7:16 **9:10:** Ofa Gami 11:2; 11:25; 15:18; Diboboniba 19:7; 19:11-13; Efesus 2:15; Kolosi 2:16; 2:20 **9:11:** Hi 3:1, 8:2, 10:1 **9:11:** Hibru 3:1; 8:2; 10:1 **9:12:** Dan 9:24, Hi 9:26, 10:4, 1 Pi 1:19 **9:12:** Hibru 9:26; 10:4; 1 Pita 1:19 **9:13:** Wkp 16:3, 16:14-16, Nam 19:9, 19:17-19, Hi 10:4 **9:13:** Ofa Gami 16:3; 16:14-16; Diboboniba 19:9; 19:17-19; Hibru 10:4

sirim inigh, gumazamizibagh isin a
kavkinam. Me kamaghin damighti, arazir
kam Godin damazimin mizezir araziba
batueghti gumazamiziba ua zuegham.
14 Ezi Kraisin ghuzim asizibar ghuzim
bar a gafira! Krais arazir kuratamin
osimtizitam an itir pu. Bar puvati. Godin
Duar zurara itimin gavgavimin, a ofan min
uabi isa God ganingi. Kamaghin amizi, an
ghuzim en inivafizibarama amizi da zuezir
pu. Puvati. A en navir averiamin aven
itir arazir kuraba agivazi, e kamaghin fo, e
Godin damazimin bar zuegha iti. Kamaghin
amizi, e ua arazir ghurir angamira itir
puvatizir kabar gin mangan kogham, egh e
Godin zurara angamira itimin ingangarim
damuam.

Kraisin ghuzim, Akar Dikirizir Gavgavir Igiam gavgavim a ganingi

15 Kraisin ghuzim e gamizima e Godin
damazimin bar zue. Egha an aremegha
gumazamizibagh ivezegha men arazir ku-
rar me Akar Dikirizir Gavgavir faragha
ikezimin dughiamin amiziba, da gin amada.
Kamaghin, Iesus Akar Dikirizir Gavgavir
Igiar kam gavgavim a ganiga egha an
abuir gumazimin iti. Kamaghin amizi, gu-
mazamizir Godin dimdiam baregha an gin
zuiba, me God fomira uan boribar aningasa
mikemezir ikirimirir kam iniam. God ka-
maghin akam akira ghaze, me zurazurara
ikivira ikiam.
16 Gumazim nighnigh suam, a gin are-
megham, egh suam gumazir manam an
biziba iniam, egh an akinafarim osirigham.
Kar mati an Akar Dikirizir Gavgavim. Eghti
borim Akar Dikirizir Gavgavir kamin gin
mangi, egh afeziam a ginabazir biziba
iniam. Eghti gumaziba deragh fogh suam,
afeziam aremegha gifa, egh me biziba bar
an borimin tegham.
17 E fo, gumazir akam akirizir kam
angamira ikivira ikiti, an Akar Dikirizir Gav-
gavim pura iki ingangariba puvatigham.
Eghti gumazir kam aremegham, eghti
Akar Dikirizir Gavgavir kam gavgavim iki
daghem otogham.
18 Ezi kamaghira, me asizim misoghezi
an aremezi, me an ghuzim inge, egha tu-
avir kamra Akar Dikirizir Gavgavir faragha
ikezim gamizima, a gavgafi.
19 Dughiar kamin, Moses faragha Godin
Akar Gavgaviba, bar dar gun gumazamiz-
ibav keme. Akar kaba, da Moses Osi-
rizir Arazibar aven iti. Egha a gin bul-
makaun apuribar ghuzim ko memebar
ghuzim inigha dipam sara da vere. Egha a,
isopin temer agharir me benir aghevimin
ikezim, benir kam me sipsipin arizibar
an ingari, Moses a inigha ghuzim gati.
Egha an anesigha temer agharir kamin
ghuzir muziarim inigha Akar Gavgavimin
itir Akinafarim ko gumazamiziba bar me
gisin a kavamadi.
20 Egha a kamaghin migei, “Kar ghuzir
Akar Dikirizir Gavgavir kam gavgavim a
daningamim. God Akar Gavgavim ia ganiga
ghaze, ia Akar Dikirizir Gavgavir kamin gin
mangi.”
21 Kamaghira Moses ghuzir muziarim
inigha Godin Purirpenim ko Godin ziam fer
bizibagh isin a kavamadi.
22 Guizbangira, e ti kamagh mikim suam,
Moses Osirizir Araziba ghaze, ghuzimra
bizibar amighti, da Godin damazimin bar
zuegham. Eghti me bizitam misuegh an
ghuzim inigh a ingeghan koghti, God gu-
mazamizibar arazir kuraba gin amadaghan
kogham.

Krais arazir kuraba gin amangasa, uabira uabin ofa gami

23 Ezi bizir Godin Purirpenimin itir kaba,
da pura Godin Nguibamin itir bizibar aba-
baniba. Ezi me asizir ghuziba isa a dagh
amima da zuegha Godin damazimin zue.
Eghti Godin Nguibamin itir bizibar amighti
da guizin zueghsi, ofan bar aghuim iki,
asizibar ofabagh afiragham.
24 E fo, Krais gumaziba uan dafaribar
ingarizir Anogoroghezir Danganimin aven
ghuzir pu, danganir kam, a pura guizin
Godin Dipenimin ababanim. Puvati.
A guizbangira Godin Nguibamin aven
ghu. Egha datirighin an e bagha God ko
mikimasa, Godin damazimin tughav ikia en
akurvasi.
25 E fo, azeniba bar, Ofa Gamir Gumaz-
ibar Dapanim asizibar ghuziba isa egha
Bar Anogoroghezir Danganimin aven zui.
Ezi Iesus kamagh amizir puvati, a Godin
Nguibamin ghugha ofan min uabi uabi isa
God ganingi. Egha a dughiar aviribar a
gamizir puvati.

9:14: Ro 6:13, 6:22, Ef 5:2, Ta 2:14, Hi 6:1, 1 Pi 1:18-19, 1 Jo 1:7 **9:14:** Rom 6:13; 6:22; Efesus 5:2; Taitus 2:14; Hibru 6:1; 1 Pita 1:18-19; 1 Jon 1:7 **9:15:** Ro 5:6, 1 Ti 2:5, Hi 3:1, 7:22, 8:6, 1 Pi 3:18 **9:15:** Rom 5:6; 1 Timoti 2:5; Hibru 3:1; 7:22; 8:6; 1 Pita 3:18 **9:17:** Ga 3:15 **9:17:** Galesia 3:15 **9:18:** Kis 24:6 **9:18:** Ua Me Ini 24:6 **9:19:** Kis 24:3-8, Wkp 14:4-7, 16:14-15 **9:19:** Ua Me Ini 24:3-8; Ofa Gami 14:4-7; 16:14-15 **9:19:** Ua Me Ini 24:6-8 **9:20:** Kis 24:8, Mt 26:28 **9:20:** Ua Me Ini 24:8; Matyu 26:28 **9:21:** Kis 29:12, 29:36, Wkp 8:15, 8:19 **9:21:** Ua Me Ini 29:12; 29:36; Ofa Gami 8:15; 8:19 **9:22:** Wkp 17:11, Ef 1:7 **9:22:** Ofa Gami 17:11; Efesus 1:7 **9:23:** Hi 8:5, 10:1 **9:23:** Hibru 8:5; 10:1 **9:24:** Ro 8:34, Hi 6:20, 8:2, 1 Jo 2:1 **9:24:** Rom 8:34; Hibru 6:20; 8:2; 1 Jon 2:1 **9:26:** 1 Ko 10:11, Ga 4:4, Hi 7:27, 9:12, 1 Pi 3:18 **9:26:** 1 Korin 10:11; Galesia 4:4; Hibru 7:27; 9:12; 1 Pita 3:18

26 A dughiar aviribar kamaghin damuvira
iki, egh a dughiar aviribar mizaziba ini
mamaghira ikiam, dughiar God nguazir
kamin ingarizimin ikegha iza datirikin. Ezi
puvati. Datirighin dughiar abuananamin
Krais dughiar bar vamiran nguazimin ize,
egha gumazamizibar arazir kuraba gin
amangasa ofan min uabira uabi isa God
ganingi.
27 Gumaziba bar dughiar vamiran ovegh
egh gin Godin kotiamin otivam.
28 Kamaghira, Krais gumazir aviribar
arazir kurabar osimtiziba aterasa, dughiar
vamiran ofan min uabi isa God ganigha
areme. Egh gin a dughiar namba 2in ua
izam, egh dughiar kamin an arazir kuraba
gin amangisi izan kogham. Puvati. A gu-
mazir a mizua itiba guizbangira men akur-
vagh me iniam.

10

Ofan me fomira amiba, da arazir kuraba gin amadir puvati

1 Moses Osirizir Arazibar aven, e pura
guizin bizir gin otivamibar ababaniba ko
nedazibar gari. Ezi a guizbangin deravira
bizir kabar en akazir puvati. Moses Osirizir
Araziba ghaze, me ofan kamaghin garibara,
zurara azeniba bar dar amu. Kamaghin
amizi, e fo, gumazamizir Godin boroghin
zuiba, Moses Osirizir Arazibar gin mangi
ofan kabar amighti, ofan kaba me akirighti,
me deraghviram otoghan kogham. Puvati.
2 Ezi ofan kamaghin garim gumaza-
mizibagh amizi me bar zuegha, uam
ofabagh amuan koghai. Egha asizibar ofan
vamirama, God bagha ingarir gumazibagh
amizi me zuegha, uan navir averiabar aven
ua kamaghin nighnighan koghai, e arazir
kuraba iti.
3 Ezi puvati. Azenibar zurara, asizibar
ofan kaba me gamima me ua uan arazir
kurabagh nighnisi.
4 Bizir kamin mingarim kamakin: bul-
makaun apuriba ko memen ghuziba, da
arazir kuraba gin amadaghan kogham. Bar
puvati.
5 Ezi bizir kam bagha, Krais nguazir
kamin izasava amir dughiamin a kamaghin
God migia ghaze:

"Ni guizbangira, asizibar ghuziba ko bizir
ofan min me ni ganidiba,
ni bizir kabagh ifongezir puvatigha
da inian aghua.
Kamaghin ni mikarzir mam na
daningasa an ingari.
6 Ofan bar isia mighiriba ko,
arazir kuraba gin amadir ofaba,
da ni gamima ni dar agorogem itir pu-
vati.
7 Ezi ki kamaghin migei,
'God, kira kara.
Moses fomira nan gun Akinafarir
righizimin aven osirizi moghin.
Datirighin ki izegha gifa,
egha nin ifongiamin gin mangasava
ami.'"

8 A faragha ofabav gei, ofan kaba, Moses
Osirizir Arazibar amuasa mikeme. A kam-
aghin migei, "Ni asizibar ghuziba ko, bizir
me ofan min ni ganidiba ko, ofan bar isia
mighiriba ko, arazir kuraba gin amadir
ofaba, ni bar dagh ifongezir puvatigha da
inian aghua."
9 Egha a gin kamaghin migei, "God, kira
kara. Datirighin ki izegha gifa, egha nin
ifongiamin gin mangasava ami." Kamaghin
amizi God ghaze, ofa gamir arazir ghuriba,
da gavgaviba puvatigha, gifa. Ezi ofa gamir
arazir igiam, an danganim inigha gavgavim
ikia ingari.
10 Krais Iesus a Godin ifongiamin gin
ghua, egha dughiar bar vamira uabi uan
mikarzim isa ofan min en arazir kuraba
bagha God ganingi. Ezi arazir kamin an
e gamizi, e Godin damazimin zuegha an
gumazamizibar otifi.

Kraisin ofa, a guizbangira arazir kuraba gin amangam

11 Godin ofa gamir gumaziba bar, me
zurara tuivava ofabagh ami. Egha me
ofan magh gariba, dughiar aviribar dagh
ami. Ezi ofan kaba, da arazir kuratam gin
amadaghan kogham.
12 Ezi Krais arazir kuraba gin amangasa
uabi uan mikarzim dughiar vamiran a isa
ofan min God ganingi. An ofan kamin gav-
gavim ikivira iki ingar mangivira ikiam. A
kamaghin amigha givagha, Godin agharir

9:27: Stt 3:19, Sav 3:20, Ais 53:12, 2 Ko 5:10, Fl 3:20, 2 Ti 4:8, Hi 10:10, 1 Pi 2:24, MAA 20:12-13 **9:27:** Jenesis 3:19; Fofozir Gumazim 3:20; Aisaia 53:12; 2 Korin 5:10; Filipai 3:20; 2 Timoti 4:8; Akar Mogomem 20:12-13 **9:28:** Ais 53:12, Ro 6:10, Ta 2:13, 1 Pi 2:24, 2 Pi 3:12, 1 Jo 3:5 **9:28:** Aisaia 53:12; Rom 6:10; Taitus 2:13; 1 Pita 2:24; 2 Pita 3:12; 1 Jon 3:5 **10:1:** Kl 2:17, Hi 8:5, 9:9-11, 9:23, 10:4 **10:1:** Kolosi 2:17; Hibru 8:5; 9:9-11; 9:23; 10:4 **10:3:** Wkp 16:21, Hi 9:7 **10:3:** Ofa Gami 16:21; Hibru 9:7 **10:4:** Mai 6:6-7, Hi 9:13, 10:11 **10:4:** Maika 6:6-7; Hibru 9:13; 10:11 **10:5:** Ais 1:11, Amo 5:21-22 **10:5:** Aisaia 1:11; Amos 5:21-22 **10:5:** Onger Akaba 40:6-8 **10:10:** Jo 17:19, Hi 9:12, 9:28, 13:12 **10:10:** Jon 17:19; Hibru 9:12; 9:28; 13:12 **10:11:** Kis 29:38, Nam 28:3, Hi 7:27, 10:4 **10:11:** Ua Me Ini 29:38; Diboboniba 28:3; Hibru 7:27; 10:4 **10:12:** Kl 3:1, Hi 1:3 **10:12:** Kolosi 3:1; Hibru 1:3 **10:12:** Onger Akaba 110:1 **10:13:** Ap 2:35, 1 Ko 15:25, Hi 1:3 **10:13:** Aposel 2:35; 1 Korin 15:25

guvimin amadaghan aperaghav ikia mamaghira iti.
13 Egha a, God an apaniba isi an apengan darighamin dughiam bagha mizua iti.
14 A ofan vamira gamua egha tuavir kamin gumazamizir Godin damazimin zueziba, a me akirizi me bar deraviram oto, egh iki mamaghira ikiam.
15 Ezi Godin Duam uaghan bizir kamin gun e mikeme:

16 "Ekiam kamaghin migia ghaze,
'Gin izamin dughiam otoghti,
ki Israelia ko Akar Dikirizir Gavgavim damighti,
eghti a kamaghin mangam:
Ki uan araziba men nighnizibar arigh,
egh da isi men navir averiabar da osiram.
Egh ki men Godin ikitima
me nan gumazamizibar ikiam.'"

17 Egha gin a ua ghaze:

"Ki men arazir kuraba gin amadagh
ua dagh nighnighan kogham."

18 E kamaghin ganigha fo, God arazir kuraba gin amadazi, kamaghin uam arazir kuraba gin amangamin ofaba, da ua ingangariba puvati.

E guizbangira nighnizir gavgavim ikiva egh Godin boroghira mangam

19 Kamaghin amizi, nan adarasi, Iesusin ghuzim en arazir kuraba gin amadagha gifa. Egh tuavir kamin e Bar Anogoroghezir Danganimin aven mangi egh atiatingan kogham.
20 Iesus aremegha ua angamira iti, an e bagha tuavir igiar kam kui, tuavir ikia mamaghira itim. A tuavir kamin inir ekiar kamin girakirangin ghua danganir kamin aven ghu, inir kam a danganir kamin tiar akamin min guraghav iti. Ezi inir kam, a mati an mikarzimin ovevemra. Eghti e tuavir kamin danganir kamin aven mangam.*
21 E Ofa Gamir Gumazibar Dapanim iti, ezi a Godin gumazamiziba bar men gara me gatifa.
22 A uan ghuzim isa en navir averiaba dav kinizi an e akirizi, e kamaghin fo, e arazir kuraba puvatigha Godin damazimin bar zue. Egha a dipar bar dikiriamin en mikarziba rue. Kamaghin amizi, ifavarir arazir en navir averiabar itiba, e bar ada ateghiva, okam nighnighan kogh nighnizir gavgavim Godin iki, egh an boroghin mangam.
23 E fo, bizir God ingarasa akam akiriziba, a bar guizbangira dar ingaram. Kamaghin amizi, e uan nighnizir gavgavibar gun migia ghaze, bizir aghuir e fogha iniamiba bagha mizua iti. Egh e uan nighnizir gavgavimin suiragh bar gavgavigham.
24 E vaghvagh Godin gumazamizir igharazibagh nighnighiva, me damuti men naviba dikavti, me igharaz darazigh ifuegh, arazir aghuibar me damuam.
25 Ezi e Godin gumazamiziba, e uari akuvir arazim ataghiraghan kogham, mati gumazamizir maba ami mokin. Kamaghin marki. E fo, Dughiar Ekiam Gumazamiziba Tuisighamim, a roghira izi. Kamaghin amizi, e vaghvagh pamtem ingariva, igharaz darazir akurvagh egh gavgavim me daningam.

E Godin Otarim akirim ragh a gasan kogham

26 Ia oragh. E guizin akam gifogh a inigh, egh gin mikim suam, marki, egh uan ifongiabar gin mangi arazir kurabar amuvira ikiam, eghti kamaghin ua ofa damuamin tuavir igharaziba puvatigham.
27 Ezi bizir e damuamin mam kamaghin iti: E atiatir kuram damuva Godin Kotiamin Dughiam ko, avir bar puvira isim mizuamam. Avir kam Godin apanibar isi me gasighasigham.
28 E fo, gumazitam Moses Osirizir Arazitam baraghan aghuagham, eghti gumazir pumuning o pumuning ko mikezim ganigh egh an gun mikemegham, eghti me an

10:16: Jer 31:33, Hi 8:10 **10:16:** Jeremaia 31:33; Hibru 8:10 **10:17:** Jer 31:34, Hi 8:12 **10:17:** Jeremaia 31:34; Hibru 8:12 **10:19:** Ro 5:2, Ef 2:18, 3:12, Hi 4:16, 9:8, 9:12 **10:19:** Rom 5:2; Efesus 2:18; 3:12; Hibru 4:16; 9:8 **10:20:** Mt 27:51, Jo 10:9, 14:6, Hi 9:3, 9:8 **10:20:** Matyu 27:51; Jon 10:9; 14:6; Hibru 9:3; 9:8 * **10:20:** Bar Anogoroghezir Danganir kam, kar God uabi itir danganim. Fomira ofa gamir gumazibar dapanimra danganir kamin an an aven zui. Ezi datirighin Iesus amizir ingangarimin, e bar moghira Godin boroghin mangam. Kamaghin amizi, me Iesusin mikarzim abighizi a ter ighuvimin ovengezi, inir ekiar Bar Anogoroghezir Danganimin itiar akam itim tongira bighiaghirigha akuar pumuning oto. Ni Mak 15:38in gan. **10:21:** 1 Ti 3:15, Hi 4:14 **10:21:** Hibru 4:14 **10:22:** Wkp 8:30, Ese 36:25, Ef 3:12, 5:26, Hi 9:14, Je 1:6, 1 Jo 3:21 **10:22:** Ofa Gami 8:30; Esekiel 36:25; Efesus 3:12; 5:26; Hibru 9:14; Jems 1:6; 1 Jon 3:21 **10:23:** 1 Te 5:24, 2 Te 3:3, Hi 4:14, 11:11 **10:23:** 1 Tesalonika 5:24; 2 Tesalonika 3:3; Hibru 4:14; 11:11 **10:25:** Ro 13:11, Fl 4:5, Hi 3:13, 2 Pi 3:9-11, 3:14 **10:25:** Rom 13:11; Filipai 4:5; Hibru 3:13; 2 Pita 3:9-11; 3:14 **10:26:** Nam 15:30, Hi 6:4-8, 2 Pi 2:20-21 **10:26:** Diboboniba 15:30; Hibru 6:4-8; 2 Pita 2:20-21 **10:27:** Ais 26:11, Hi 12:29 **10:27:** Aisaia 26:11; Hibru 12:29 **10:28:** Lo 17:6, 19:15, Jo 8:17, 2 Ko 13:1 **10:28:** Godin Araziba 17:6; 19:15; Jon 8:17; 2 Korin 13:1

apangkuvan markɨ, me a mɨsueghtɨ an aremegh.
29 Ia manmaghɨn gumazir akɨrim ragha Godɨn Otarim gasarazim gɨnɨghnɨsi? Gumazir kam a bar osɨmtɨzir ekiam iniam. Egh an ivezir kuram, gumazir Moses Osirizir Araziba batoghezimɨn ivezir kuram, bar a gafiragham. Kraisɨn ghuzim Akar Dɨkɨrɨzir Gavgavir Igiam gamima a gavgafi. Ezɨ ghuzir kam gumazir kam gamizɨma a zuegha Godɨn gumazimɨn oto. Egha datɨrɨghɨn gumazir kam a Kraisɨn ghuzim mɨgɨa ghaze, a pura bizim. Egha a, Godɨn Duar apangkuvim en itim, an tiragha akaba a gasi.
30 Ezɨ e fo, God kamaghɨn mɨkeme, "Arazir kuraba ikarvaghamin ingangarim, ka nan bizim. Kɨ uabɨ men arazir kuraba ikarvagh egh ivezir kuraba me danɨngam." Egha ua kamaghɨn mɨgei, "Ekiam uabɨ uan gumazamizibar araziba tuisɨgham."
31 Kamaghɨn, Godɨn ikia mamaghɨra itim, a tavɨn suiragh ivezir kuram a danɨngam, eghtɨ gumazir kam guizbangɨram atiatingam.

E nɨghnɨzir gavgavimɨn suiragh gavgavigham

32 Ia dughiar faragha ghuzim uam a gɨnɨghnɨgh, dughiar ia Akar Aghuimɨn angazangarim inigha nɨghnɨzir gavgavimɨn an itim. Dughiar kamɨn me osɨmtɨzir ekiaba ia garɨzima, ezɨ ia mɨzazir avɨriba ini. Egha ia tuivigha gavgavizɨ osɨmtɨzir kaba ia dɨkabɨrazir puvatɨ.
33 Ezɨ dughiar maba me gumazamizibar damazibar ia afima ia tuivav iti, ezɨ me dɨbovir akabar ia mɨgɨa egha paza ia gami. Egha dughiar mabar osɨmtɨzir kamagh gariba aterir gumaziba, ia men puegha me ko iti.
34 Egha dughiar me ian marazi isa kalabus gatɨzim, ia men kuarkuva deravɨra me gami. Ezɨ dughiar me ian biziba suiragha inigha ghuziba, pura men gara bar akuegha iti. Ia kamaghɨn guizbangɨra fo, ian bizir ia gɨn iniamiba Godɨn Nguibamɨn ia mɨzua ikia mamaghɨra iti.
35 Kamaghɨn, ia arazir aghuir ia faragha amizibagh nɨghnɨgh, uan nɨghnɨzir gavgavir kam deragh an suiragh, egh bizir kɨnimɨn mɨn puram a makunan markɨ. Egh ia kamaghɨn damuva ivezir aghuir ekiam iniam.
36 Ia Godɨn ifongiamɨn gɨn mangɨva, egh bizir aghuir a fomɨra ia danɨngasa akam akɨriziba, ia da inisɨ, tuivigh gavgavigh ikɨ.
37 Guizbangɨra, Godɨn Akɨnafarim kamaghɨn mɨkeme:

"Dughiar bar ovezimɨn
gumazir izamim,
a izam.
A bar zuamɨra izegham.
38 Ezɨ nan damazimɨn derazir gumaziba,
me nɨghnɨzir gavgavim nan ikɨ,
kamaghɨn me angamɨra ikɨvɨra ikiam.
Eghtɨ men tav uan nɨghnɨzir gavgavim ategh
akɨrim ragh na gasaraghtɨ,
kɨ a gakueghan kogham."

39 Ezɨ eia, e gumazamizir akɨrim ragh God gasaragh ovengamiba pu. Bar puvatɨ. E nɨghnɨzir gavgavim Godɨn ikɨ ikɨrɨmɨrir aghuarir zurara itim iniamiba.

E nɨghnɨzir gavgavim Godɨn ikɨva tugh gavgavigham

11

(Sapta 11--13)

Nɨghnɨzir gavgavimɨn mɨngarim

1 Nɨghnɨzir gavgavimɨn arazim a kamakɨn. E guizbangɨra kamaghɨn fo, bizir aghuir God e danɨngasa mɨkemezɨ e zuai itiba, e guizbangɨra da iniam. Egha e bar fo, bizir en damaziba ganizir puvatɨziba, da guizbangɨra gɨn otivam.
2 Gumazir fomɨra itiba, me nɨghnɨzir gavgavim Godɨn iti, ezɨ God me gakuegha, gumazir aghuiba me garɨsi.
3 E nɨghnɨzir gavgavim ikia, egha e fo, God uan akamɨn overiam ko nguazim ingarizɨ da otifi. Ezɨ kamaghɨn, e garir biziba, God bizir e ganighan koghamiba, bar dar ingari.

10:29: Kis 24:8, 1 Ko 11:29, Ef 4:30, Hi 12:25, 13:20 **10:29:** Ua Me Ini 24:8; 1 Korin 11:29; Efesus 4:30; Hibru 12:25 **10:30:** Lo 32:35-36, Sng 50:4, 135:14, Ro 12:19 **10:30:** Godɨn Araziba 32:35-36; Onger Akaba 50:4; 135:14; Rom 12:19 **10:31:** Lu 12:5 **10:31:** Luk 12:5 **10:32:** Ga 3:4, Fl 1:29-30, Kl 2:1, Hi 6:4 **10:32:** Galesia 3:4; Filipai 1:29-30; Kolosi 2:1; Hibru 6:4 **10:33:** 1 Ko 4:9, Fl 1:7, 4:14, 1 Te 2:14 **10:33:** 1 Korin 4:9; Filipai 1:7; 4:14; 1 Tesalonika 2:14 **10:34:** Mt 6:20, 19:21, 19:29, Lu 12:38, Ap 5:41, Fl 1:7, Je 1:2 **10:34:** Matyu 6:20; 19:21; 19:29; Luk 12:38; Aposel 5:41; Filipai 1:7; Jems 1:2 **10:35:** Mt 5:12, 10:32 **10:35:** Matyu 5:12; 10:32 **10:36:** Lu 21:19, Ga 6:9, Kl 3:24, Hi 6:12, 9:15, 12:1 **10:36:** Luk 21:19; Galesia 6:9; Kolosi 3:24; Hibru 9:15; 12:1 **10:37:** 2 Pi 3:9 **10:37:** 2 Pita 3:9 **10:37:** Habakuk 2:3-4 **10:38:** Ro 1:17, Ga 3:11 **10:38:** Rom 1:17; Galesia 3:11 **10:39:** 1 Te 5:9, 2 Te 2:14, 2 Pi 2:20-21 **10:39:** 1 Tesalonika 5:9; 2 Tesalonika 2:14; 2 Pita 2:20-21 **11:1:** Ro 8:24-25, 2 Ko 4:18, 5:7 **11:1:** Rom 8:24-25; 2 Korin 4:18; 5:7 **11:3:** Stt 1:1, Sng 33:6, 33:9, Jo 1:3, 2 Pi 3:5 **11:3:** Jenesis 1:1; Onger Akaba 33:6; 33:9; Jon 1:3; 2 Pita 3:5 **11:4:** Stt 4:3-10, Hi 12:24, 1 Jo 3:12 **11:4:** Jenesis 4:3-10; Hibru 12:24; 1 Jon 3:12

Abel ko Enok ko Noa, me nighnizir gavgavim Godin iti

4 Abel nighnizir gavgavim Godin ikia, egha bizir kam bagha Godin ofa gami. An ofa Godin damazim bar deragha, Keinin ofa gafira. Abel nighnizir gavgavim Godin iti, ezi bizir kam bagha God Abelin bizir aghuir an a ganidim bagha ifonge. Ezi bizir kam kamaghin en aka, God a migia ghaze, a gumazir aghuim. Abel an aremegha gifa. Ezi an nighnizir gavgavir kam, datirighin an akamin gun e migiavira iti.

5 Ezi Enok uaghan nighnizir gavgavim Godin iti. Ezi bizir kam bagha God a inigha uan Nguibamin ghuavanabozi an aremezir puvati. Ezi gumazamiziba a buria, an apizir Puvati, God a inigha ghuavanabo. Godin Akinafarim ghaze, God tighar Enok iniamin dughiamin, an araziba bar Godin damazimin derazi an a bagha bar akonge.

6 Ezi gumazir nighnizir gavgavim Godin itir puvatizim, a Godin ifongiamin gin mangan koghti an a bagh bar akongeghan kogham. Guizbangira, gumazir Godin boroghira mangasava amim, a nighnizir gavgavim kamaghin iki, God a iti. Egh a nighnizir gavgavim kamaghin iki, God deravira gumazamizir a buribagh ami.

7 Ezi Noa uaghan kamaghira nighnizir gavgavim Godin iti. Ezi God bizir gin otivamibar gun a mikeme. Kar bizir Noa tighar ganamiba. Egha a nighnizir gavgavim Godin akamin ikia, egha bizir kam bagha a kurir mamin ingari. Egha uan amuiroghboriba ko, me kurimin aven ghuezi, bizitam me gasighasizir puvatizi, me deravira iti. Ezi Noan nighnizir gavgavir kam, a nguazimin itir gumazamizir igharaziba bar, men arazir kuraba da aghurigha azenim gati. Noa nighnizir gavgavim Godin itima, God bizir kamin a migia ghaze, a nan damazimin bar gumazir aghuim. Ezi God bar gumazir nighnizir gavgavim an itiba, a bar kamaghira me gami.

Abraham ko Sara nighnizir gavgavim Godin iti

8 Ezi uaghan Abraham nighnizir gavgavim Godin iti. Egha bizir kam bagha God an diazir dughiamin, Abraham Godin akamin gin ghua, egha uan nguibam ataki. Egha a nguibar God a daningasa akam akirizimin ghu, kar guizin an nguibamra. Ezi Abraham fozir puvati, a managh mangam. Egha a nighnizir gavgavim ikia egha a zui.

9 A nighnizir gavgavim ikia ghua nguazir kamin apera, nguazir God fomira a daningasa akam akirizim. Egha a nguazir kam gaperagha mati nguibar igharazimin gumazim. A Purirpenim gaperaghav iti, moghin Aisak ko Jekop uaghan uan purirpenibagh apiaghav iti, gumazir kamning God nguazir kam ginighnigha egha uaghan akar kam aning bagha anekiri.

10 Abraham zurara nighnizir gavgavim ikia nguibar ekiar gavgavigha itir kamin ganasa mizua iti. Nguibar ekiar kam, God uabira tuavir an ingaramibagh nighnigha, egha uabi an ingari.*

11 Ezi Sara uaghan nighnizir gavgavim Godin iti. A guizbangin bar ghurigha boritam batan kogham. Egha a nighnizir gavgavim iti. Egha borim batamin gavgavim ini. Sara kamaghin nighnisi, "God na migia ghaze, 'Ni boritam batam,' egha akam kiri. Ki fo, God guizbangira mikeme."

12 Kamaghin, gumazir kam Abraham a ghurigha egha aremeghasava ami, egha an ovavir borir aviribar afeziamin oto. Ezi an ovaviba otiva bar aviraseme, mati overiamin mikoveziba, o ongarimin dadarimin gigiba. Gumazitam da mengiva avegham.

13 Ezi gumazir kaba me nighnizir gavgavim Godin ikia ghua me ovengezir dughiamin tu. Ezi dughiar me nguazimin itim, me bizir aghuir God me daningasa akam akiriziba, da inizir pu. Puvati. Egha me tuivigha, mati bizir men saghuiamin itibar gari, egha bar akuegha dar gari. Egha aghumsizir puvatigha kamaghin migei, "E nguazir kamin ikia, mati kantrin igharazimin gumazamiziba, egha iza dughiar otevimin nguazir kamin iti."

14 E fo, gumazamizir kamaghin migeiba, me guizbangira kamaghin migia ghaze, me uari bagh nguibatam buriam.

15 Egha me nguazir tegha izezir kamra bagha nighnighavira ikia, egha me uam an ghueghai.

16 Egha me uan nguazir ghurim ginighnizir pu. Puvati. Me nguazir

---

11:5: Stt 5:21-24 **11:5:** Jenesis 5:21-24 **11:7:** Stt 6:13-22, 7:1, Ro 3:22, 4:13, 1 Pi 3:20 **11:7:** Jenesis 6:13-22; 7:1; Rom 3:22; 4:13; 1 Pita 3:20 **11:8:** Stt 12:1-5, Ap 7:2-4 **11:8:** Jenesis 12:1-5; Aposel 7:2-4 **11:9:** Stt 12:8, 13:3, 13:18, 18:1, 18:9, 26:3, 35:12, 35:27, Hi 6:17 **11:9:** Jenesis 12:8; 13:3; 13:18; 18:1; 18:9; 26:3; 35:12; 35:27; Hibru 6:17 **11:10:** Hi 3:4, 13:14, MAA 21:2, 21:10 **11:10:** Hibru 3:4; 13:14; Akar Mogomem 21:2; 21:10 * **11:10:** Nguibar ekiar kam Jerusalem, a Godin Nguibamin iti. Ni Hibru 12:2in gan egh fogh. **11:11:** Stt 17:19, 18:11-14, 21:2, Ro 4:21, Hi 10:23 **11:11:** Jenesis 17:19; 18:11-14; 21:2; Rom 4:21; Hibru 10:23 **11:12:** Stt 15:5, 22:17, 32:12, Lo 10:22, Ro 4:18-19 **11:12:** Jenesis 15:5; 22:17; 32:12; Godin Araziba 10:22; Rom 4:18-19 **11:13:** Stt 23:4, 1 Sto 29:15, Sng 39:12, 1 Pi 1:17, 2:11 **11:13:** Jenesis 23:4; 1 Eghaghaniba 29:15; Onger Akaba 39:12; 1 Pita 2:11 **11:16:** Kis 3:6, 3:15, Mk 12:26, Ap 7:32, Fl 3:20, Hi 13:14 **11:16:** Ua Me Ini 3:6; 3:15; Mak 12:26; Aposel 7:32; Filipai 3:20; Hibru 13:14

igharazir iniasava amim, a bar deragha nguazir me ataghizim bar a gafira. A Godin Nguibamra. God me bagha nguibar kam akirizi a iti, eghti me an ikiam. Egha gumazir kaba kamaghin God migia ghaze, "Ni en God." Ezi, God men akar mikemezir kamin aghumsighizir puvati.

17-18 Ezi God kamaghin Abraham ko akam akira ghaze, "Aisakrama nin ovavir boriba otivam." Egha dughiar God Abrahamin nighnizir gavgavim tuisighamimin, a kamaghin Abraham migei, "Ni uan otarir vamira misueghiva egh ofan min a isi God daningigh." Ezi Abraham nighnizir gavgavim Godin ikia, egha Aisak isa God daningasava ami.

19 Abraham kamaghin nighnisi, "Aisak aremeghti, God uam a damighti a ua dikavigham." Ezi bar guizbangira, e bizir otozir kam, akar isin zuimin kamaghin a mikimam, Abraham Aisak ua mozimin a inis.

Aisak ko Jekop ko Josep nighnizir gavgavim Godin iti

20 Kamaghira Aisak nighnizir gavgavim Godin ikia egha Jekop ko Iso ginighnigha akam akira ghaze, God gin izamin dughiabar, deravira gua damuam.

21 Ezi kamaghira Jekop a nighnizir gavgavim Godin ikia, egha an aremeghasava amir dughiamin, a Josepin otarimning migia ghaze, God deravira gua damu. Egha a uan fidizir zurara suiagha aruim gisin aviragha Godin ziam fe.

22 Ezi kamaghira Josep nighnizir gavgavim God ikia, egha dughiar an ovengamimin a kamaghin migia ghaze, Israelia gin kantri Isip ategh mangam. Egha me migia ghaze, me manmaghin an kuam damuam.

Moses nighnizir gavgavim Godin iti

23 Ezi Mosesin afeziam ko amebam aning nighnizir gavgavim Godin ikia, egha dughiar amebam Moses batezimin, aning an garima a borir bar dirim. Aning atrivimin akam batoghan atiatingizir puvati, kamaghin amizi, aning iakinir 3plan a modo.

24 Ezi kamaghira Moses nighnizir gavgavim Godin ikia, egha dughiar a gumazimin otozimin, me kamaghin a diponan an aghua, Isipin Atrivimin guivimin borim. Puvati.

25 A kamaghin nighnisi, a dughiar otevimin agorogem bagh arazir kurabar arazimin gin mangan aghua. Egha a Godin gumazamiziba ko, osimtiziba ko mizaziba iniasa ifonge.

26 A ghaze, a Krais, God Ua E Iniasa Misevezir Gumazimin ziam bangin, me paza a damuti an aghumsizim iniam. Bizir kam a bar bizir ekiam, egha a Isipin dagiaba ko kurukaziba ko biziba bar dagh afira. Egha a ivezir aghuir God gin a daningamim ginighnighavira ikia, egha a tugha gavgafi.†

27 Egha Moses nighnizir gavgavim Godin ikia egha a dikavigha Isip ataki. Isipin atrivim an aningaghe, ezi an atrivir kamin atiatir puvati. Guizbangira, e gumazamiziba uan damazibar Godin garir puvati. Ezi arazir kamra Moses a gami, mati a uan damazimningin Godin gani, egha a bar gavgavigha iti.

28 Ezi Enselin Ovevem Inigha Izim, otarir ivariabav soghasava ami, ezi Moses Enselin arazir kam apirasa, Israelia akam me ganiga ghaze, me sipsipin ghuzim isi uan tiar akaba bar ada aghefegh. Dughiar kamin Moses nighnizir gavgavim Godin ikia, egha arazir kam me ganingi, ezi tuavir kamin God Israelia Gitazir Dughiamin Isar Ekiam gamizi, an oto.

Israelin aviriba, me pamten nighnizir gavgavim Godin iti

29 Ezi Israelia me nighnizir gavgavim Godin ikia, egha me Ongarir Aghevim abigha a giregha mati me nguazir misingizimin zui. Ezi Isipba men gin zuima dipam me avarazi me dipam amegha ariaghire.

30 Ezi Israelia me nighnizir gavgavim Godin ikiava, egha me 7plan aruebar Jerikon nguibamin dagiar divazir ekiamin

---

11:17-18: Stt 21:12, 22:1-14, Ro 9:7, Je 2:21-22 **11:17-18:** Jenesis 21:12; 22:1-14; Rom 9:7; Jems 2:21-22 **11:19:** Ro 4:17-21 **11:20:** Stt 27:27-29, 27:39-40 **11:20:** Jenesis 27:27-29; 27:39-40 **11:21:** Stt 47:31-48:20 **11:22:** Stt 50:24-25, Kis 13:19 **11:22:** Jenesis 50:24-25; Ua Me Ini 13:19 **11:23:** Kis 1:22, 2:2, Ap 7:20 **11:23:** Ua Me Ini 1:22; 2:2; Aposel 7:20 **11:24:** Kis 2:10-12 **11:24:** Ua Me Ini 2:10-12 **11:26:** Hi 10:34-35, 13:13 **11:26:** Hibru 10:34-35; 13:13 † **11:26:** Migirigiar otevir kam, "Krais," an mingarim kamakin, "Gumazir God Ua E Iniasa Misevezir Gumazim." Ezi gumazir Hibrun Akinafarim osirizim a nighnizir pumuning ikia ofa an osiri. An nighnizir farazim kamakin, Israelin gumazamiziba bar God uabi ua bagha me ginaba. A ghaze, Moses aghumsizim ini, egha Godin ingangarim damu, egh Israelian akurvagham, God gumazamizir kaba me amisevezi, me Kraisin min iti. Ezi an nighnizir mam ua kamakin, Guizbangira Mosesin dughiamin, Krais Iesus otozir puvati. Ezi Moses amizir ingangarir kam, mati a Kraisin ziamrama aghumsizim ini. **11:27:** Kis 2:15, 10:28-29, 12:37, 12:51, 14:13, Ro 1:20, 1 Ti 1:17, Hi 11:1, 11:13 **11:27:** Ua Me Ini 2:15; 10:28-29; 12:37; 12:51; 14:13; Rom 1:20; 1 Timoti 1:17; Hibru 11:1 **11:28:** Kis 12:21-30 **11:28:** Ua Me Ini 12:21-30 **11:29:** Kis 14:21-31 **11:29:** Ua Me Ini 14:21-31 **11:30:** Jos 6:12-21 **11:30:** Josua 6:12-21

azenan a gighuagha arui. Ezi divazim bar
akaraghire.
31 Ezi gumaziba isava akuir amizir mam,
an ziam Rahap, a nighnizir gavgavim Godin
ikia, egha gumazir moga garir pumuningin
akuragha aning inigha uan dipenimin ghu.
Kamaghin amizi, God gumazamizir an
akam batogheziba me soghezi, a me ko
aremezir puvati.
32 Ki nighnizir gavgavimin eghaghanir
aviriba ia mikemegha gifa, egh datirighin
akar manam uam an gun ia mikimam?
Ki ti Gideon, Barak, Samson, Jepta, Devit,
Samuel ko Godin akam nigha izir gumaz-
ibar eghaghanibar amuamin dughiaba pu-
vati.
33 Gumazir kaba me nighnizir gavgavim
Godin ikia, egha me Kantrin Igharazibar
Gumazamiziba ko misogha bar men
midorozir gumaziba dikabini. Me arazir
aghuim gamua, egha me bizir God me
daningasa akam akiriziba ini. Egha me
laionbar akaba dukumi.
34 Egha me avir dafabagh amizi da
mungue. Ezi midorozir sababa itir
gumaziba me misoghasava amima, me men
are. Egha me gavgavir ekiaba puvatigha,
gin me gavgavim ini. Egha me midorozir
gumazir gavgavibar otivigha, igharaz
darazir modorozir gumazibar agintigha me
misogha me abini.
35 Ezi gumazir ariaghirezir maba, me ua
dikafi, ezi men amiziba ua me ini. Ezi
apaniba gumazir maba kalabus gatigha,
men mikarzibagh asighasigha ghuav iti,
me ariaghire. Men apaniba ghaze, me
akirim ragh God gasaragham, eghti me me
ateghti me mangam. Ezi me uan apani-
bar akaba batoke. Me ghaze, me aremegh,
ua mozimin dikavigh ikirimirir aghuim
iniam. Eghti ikirimirir igiar kam bar deragh
nguazir kamin ikirimirim bar a gafiragham.
Kamaghin amizi, apaniba me misoghezi, me
ariaghire.
36 Ezi apaniba marazi osimtiziba me
garigha dibovir akabar me migia, me
fozorogha senbar me ikia, me isa kalabusin
me ariki.
37 Apaniba dagiabar marazigh inifi. Ezi
marasi, apaniba soba inigha men namnaba
abizi me akuabagh iri. Marazi, apaniba
midorozir sababar me misozima me
ariaghiri. Ezi gumazir nighnizir gavgavim
itir maba, me sipsipin iniba ko memen
iniba, me inibar min da ikegha zui. Egha
me onganarazibagh amua ikia biziba
bar puvati. Ezi gumaziba osimtiziba ko
mizaziba me ganiga paza me gami.
38 Nighnizir gavgavimin itir gumazir
kaba, men araziba bar dera, ezi nguazir
kamin gumaziba arazir aghuibar me
damuan firin, me men ikufi. Kamaghin
amizi, me tintinibar ghua, gumazamiziba
puvatizir danganiba ko mighsiabar puram
arua, egha dagiar toriba ko nguazimin aven
itir mozibar aven iti.
39 Gumazamizir kaba bar, nighnizir gav-
gavim Godin iti, egha ziar aghuiba Godin
damazimin da ini. Egha me nguazimin
itir dughiamin, me bizir aghuir God me
daningasa akam akiriziba me da inizir pu-
vati.
40 Me tizim bagha da inizir puvati? God
fomira bizir bar aghuim e bagha anekirizi a
ikia bizir faragha itiba bar dagh afira. God
kamaghin nighnigha ghaze, gumazamizir
faragha itir kaba deragh otogh en faragh
mangan an aghua. Puvati. E me ko uari
inigh deravira ikiasa, a ifonge.

12

*E Iesusin ganiva, egh nighnizir gav-
gavimin an ikiam*

1 Ezi gumazamizir fomira itiba, me ghuar-
iamin min e okarigha tuivaghav ikia, egha
nighnizir gavgavimin arazim en akakasi.
Kamaghin amizi, bizir en tuaviba pirima e
uan ivemarim deragha a gamir puvatiziba,
ko arazir kurar en suiziba, e bar ada
ataghiragham. Egh e naviba gavgavigh egh
e ivemarir ekiar God e bagha atizir kamin
ivemaram.
2 E Iesusra ganam, an en nighnizir
gavgavimin mingarim, egh an en nighnizir
gavgavim damighti, a gin deraghviram
otogham. Iesus fo, a bar deravira Godin

11:31: Jos 2:1-21, 6:22-25, Je 2:25 **11:31:** Josua 2:1-21; 6:22-25; Jems 2:25 **11:32:** Het 4:6-5:31, 6:11-8:32, 11:1-12:7, 13:2-16:31, 1 Sml 1:1-1 Kin 2:11 **11:32:** Gumazir Dapaniba 4:6--5:31; Gumazir Dapaniba 6:11--8:32; Gumazir Dapaniba 11:1--12:7; Gumazir Dapaniba 13:2--16:31; 1 Samuel 1:1--31:13 **11:33:** Het 14:5-6, 1 Sml 17:34-35, 2 Sml 7:11, Dan 6:1-27 **11:33:** Gumazir Dapaniba 14:5-6; 1 Samuel 17:34-35; 2 Samuel 7:11; Daniel 6:1-27 **11:34:** Het 15:8, 15:15, 1 Kin 19:3, 2 Kin 20:7, Dan 3:1-30 **11:34:** Gumazir Dapaniba 15:8; 15:15; 1 Atriviba 19:3; 2 Atriviba 20:7; Daniel 3:1-30 **11:35:** 1 Kin 17:17-24, 2 Kin 4:25-37, Ap 22:25 **11:35:** 1 Atriviba 17:17-24; 2 Atriviba 4:25-37 **11:36:** 1 Kin 22:26-27, 2 Sto 18:25-26, Jer 20:2, 37:15, 38:6 **11:36:** 1 Atriviba 22:26-27; 2 Eghaghaniba 18:25-26; Jeremaia 20:2; 37:15; 38:6 **11:37:** 1 Kin 21:13, 2 Kin 1:8, 2 Sto 24:21, Ap 7:58, 14:19 **11:37:** 1 Atriviba 21:13; 2 Atriviba 1:8; 2 Eghaghaniba 24:21; Aposel 7:58; 14:19 **11:38:** 1 Kin 18:4, 19:9 **11:38:** 1 Atriviba 18:4; 19:9 **11:40:** Hi 5:9, 7:22, 8:6, MAA 6:11 **11:40:** Hibru 5:9; 7:22; 8:6; Akar Mogomem 6:11 **12:1:** Ro 7:21, 12:12, 1 Ko 9:24-25, Fl 3:13-14, Hi 10:36, 1 Pi 2:1 **12:1:** Rom 7:21; 12:12; 1 Korin 9:24-25; Filipai 3:13-14; Hibru 10:36; 1 Pita 2:1 **12:2:** Fl 2:8, Hi 1:3, 1:13, 1 Pi 1:11, 3:22 **12:2:** Filipai 2:8; Hibru 1:3; 1:13; 1 Pita 1:11; 3:22

akamin gin mangi egh a gin bar deravira ikiva bar akuegh mamaghira ikiam. Egha a bizir kam ginighnigha gavgavigha ikia osimtiziba atera ter ighuvimin ovenge. Gumazamiziba kamaghin nighnigha ghaze, gumazir ter ighuvimin ovengezim, a bar gumazir arazir kurabagh amim, egha aghumsizir ekiam isi. Ezi Iesus aghumsizim ginighnizir puvatigha, egha areme. Egha datirighin a Godin agharir guvimin atrivir dabirabimin aperaghav iti.

God e akirmighasa osimtiziba e ganidi

3 Ia bar deraghvira Iesus ginighnigh. Gumazir arazir kurabagh amiba fomira bar puvira Iesusin apanim gami. Ezi a bar tugha gavgafi. Ia bizir kam ginighnigh egh tugh gavgavighsi amirvaghan marki, egh uan nighnizir gavgavim ataghiraghan marki.

4 Guizbangira, ia arazir kuram abinasa midorozim gami, ezi midorozir kamin ian tav ovegha ghuzitam irezir puvati.

5-6 God gavgavim ian navibar aningasa, ia ganingizir migirigiaba, ia ti da bakinighnighiz, o? A ia dibora ghaze, ia an boribara, egha ghaze:

"Nan boriba, ia fo,
gumazamizir Ekiam ifongeziba
a me akirmisi.
A gumazitam inigh uan borimin min a
diponiva,
egh uaghan a fozorogham.
Kamaghin amizi, Ekiam ni akirsi bizitam ni
damighti,
ni kamaghin nighnighan marki,
kar pura bizim.
Egh ni uaghan osiman marki."

7 Ia tuivigh gavgavigh, egh Godin amamangatighti a ia akirmigh. Osimtizim ia batoghti ia kamaghin fogh, mati afeziam uan boribagh amir arazimra, God uaghan ia gami. Borir manatam itima an afeziam ti anekirimizir pu? Puvati.

8 God uan boriba bar da akirmisi. A ia akirmighan koghti, ia fogh, ia guizbangirama an boriba puvati. Ia pura tuavimin otivizir boriba.

9 Ia bizir kam ginighnigh, en afeziar nguazimin itiba, e akirmizima e men ziaba fe. Kamaghin amizi, en duabar Afeziam, e bar guizbangira an apengan ikiva egh angamira ikivira ikiam.

10 En afeziar nguazimin itiba, dughiar bar otevibar me ifongezi moghin en araziba akirmisi. Ezi God kamaghin nighnisi, e guizin an damazimin zueghavira itir arazimra inigh an miraram otogham. Kamaghin amizi, an en akurvaghasa e akirmisi.

11 Afeziam e akirmighasa osimtizim e ganingizi, e ghaze, osimtizir kam bar e itarazima e ikia bar akongezir puvati. Egha en navir averiaba bar oseme. Eghti an e akirigh givaghti, dagher aghuir en otivamibara kara: e Godin damazimin arazir aghuibara damuam, eghti en navir averiaba amiragh ikiam.

E tuivigh gavgavighsi aghariba kinkinam

12 Eghti ian aghariba gavgaviba puvatigh egh amiragh ikiti, ia da fegh ingangarim damu. Eghti ian sueba aremegh pura ikiti,

13 ia da inigh tuavir aghuimin daruvira iki. Ia kamaghin damuti ian sueba bar ikuvighan kogham. Puvati, da ua deragham.

14 Ia, gumazamiziba bar me ko, dabirabir aghuim damuva, navir amirizimin arazim baghiva mighighvira ingar aghariba kinkin. Egh ia uari isi God daningisi, Godin damazimin zuezir arazim bagh mighighvira ingar. Gumazir Godin damazimin zuezir araziba puvatizim, an Ekiamin ganan kogham.

15 Ia bar deraghvira uari bagh gan, ian tav irigh egh ua Godin apangkuvir kam ataghiraghan marki. Eghti ian tav ua temer ovizir misozimin min otogh osimtiziba Kraisin adarazir aningan marki.

16 Egh ian tav poroghamiba uari bakia uari ko akuir arazim damuan marki. Egh tav Iso fomira amizi moghin, akirim ragh God gasan marki. An Aisakin otarir ivariam, egh bizir aghuir aviriba iniam firin, a dagher otevir vamira bagha pura uan bizir aghuiba bar da isa uan dozimin agharim gati.

17 Ia fo, a gin uamategha uan afeziamin bizir aghuir kaba iniasa migei. Ezi God ghaze, puvati. Iso bizir aghuiba iniasa zurarama aziava, egha a navim ighan tuaviba puvati.

12:3: Jo 15:20, Ga 6:9 **12:3:** Jon 15:20; Galesia 6:9 **12:4:** 1 Ko 10:13, Hi 10:32-34 **12:4:** 1 Korin 10:13 **12:5-6:** Jop 5:17, Snd 3:11-12 **12:5-6:** Jop 5:17; Onger Akaba 94:12; Aghuzir Akaba 3:11-12; Jems 1:12; Akar Mogomem 3:19 **12:7:** Lo 8:5, 2 Sml 7:14, Snd 13:24, 23:13 **12:7:** Godin Araziba 8:5; 2 Samuel 7:14; Aghuzir Akaba 13:24; 23:13 **12:8:** Sng 73:15, 1 Pi 5:9 **12:9:** Sav 12:7, Ais 42:5 **12:9:** Fofozir Gumazim 12:7; Aisaia 42:5 **12:10:** Wkp 11:44, 1 Pi 1:15-16 **12:10:** Ofa Gami 11:44; 1 Pita 1:15-16 **12:11:** Je 3:17-18 **12:11:** Jems 3:17-18 **12:12:** Ais 35:2 **12:13:** Snd 4:26, Ga 6:1 **12:13:** Aghuzir Akaba 4:26; Galesia 6:1 **12:14:** Sng 34:14, Ro 12:18, 2 Ko 7:1, Ef 5:5, 2 Ti 2:22 **12:14:** Onger Akaba 34:14; Rom 12:18; 2 Korin 7:1; Efesus 5:5; 2 Timoti 2:22 **12:15:** Lo 29:18, Ap 8:23, 2 Ko 6:1, Ga 5:4, Hi 3:12 **12:15:** Godin Araziba 29:18; Aposel 8:23; 2 Korin 6:1; Galesia 5:4; Hibru 3:12 **12:16:** Stt 25:29-34 **12:16:** Jenesis 25:29-34 **12:17:** Stt 27:30-40 **12:17:** Jenesis 27:30-40

E Godin Nguibamin itir Jerusalemin otogha gifa

18 Ia uan dafaribar suighamin biziba ia
da bativizir puvati, mati Israelia fomirama
ami. Me iza Sainain Mighsiamin boroghin
ikia, egha maburan avim ko mitarmer bar
pizimin gara aminir bar gavgavim ko,
19 sighamin ararem baragha gumazir
mamin tiarim barasi. Gumazamiziba tiarir
kam baragha bar atiatigha kamaghin Moses
migei, "E uam oraghan aghua."
20 Ia fo, God Akar Gavgavim me ganingizi,
me bar an atiatigha a baraghan aghua.
Akar kam kamaghin migei, "Gumazitam
o asizitam mighsiar kamin mangi puram
an suiragham, eghti ia dagiaba isi a
ginivightima an aremegh."
21 Ezi bizir me ganizir kam me bar an
atiatingi, ezi Moses uaghan atiatigha ghaze,
"Ki uaghan bar atiatigha egha puvira nisi."

22 Ia bizir kamaghin garitam batozir pu.
Puvati. Ia Saionin Mighsiam ko Godin zu-
rara itimin nguibar ekiamin otogha gifa,
kar Jerusalemin nguibar Godin Nguibamin
itim. Egha ia tausen tausenpla enselba bat-
ifi, me uari akuvagha bar akuegha iti.
23 Ia Godin borir ivariabar iviriar ekiam
batogha gifa, kar Godin Nguibamin itir
Akinafarimin ziaba osirigha givazir darasi.
Ia Godin kam batogha gifa, a gumazamiz-
iba bar men araziba tuisighamin Jas. Ia,
gumazir fomira Godin damazimin bar der-
agha egha aremegha, deraviram otiviziba,
ia men duaba batifi.*
24 Ia Iesusra bato, an abuir gumazir
God ko en tighin itim, egha Akar Dikirizir
Gavgavir Igiam gami. Egha ia Iesusin
ghuzimin otifi, a fomira Akar Dikirizir Gav-
gavir Igiar kam gavgavim a daningasa a
kavkini. Ezi ghuzir kamra akar aghuim e
mikiri, fomira Abelin ghuzim akam akunizi
moghin an amir Puvati. Iesusin ghuzim
akar bar aghuim akuri, ezi akar kam Abelin
ghuzimin akam gafira.

E deraghvira uari bagh ganam

25 Ia deraghvira gan, egh ia uan kuaribav
kumigh Gumazir Migeimin akam baraghan
aghuaghan marki. Fomira nguazir kamin
God Akar Gavgavim gumazamizibagh
aningi. Ezi me an akam baraghan aghua,
egha gin me uan arazir kurabar ivezir
kuram gitazir puvati. God datirighin uan
Nguibamin ikia egha akar bar gavgavim e
ganingi. E akirim ragh a gasaragh egh e uan
arazir kuramin ivezir kuram gitaviragham,
o? Bar puvati.
26 Fomira itir dughiamin, Godin akam
nguazim gamizi mikimkizim an oto. Ezi
datirighin a kamaghin akar dikirizim e
ganigha ghaze, "Ki ua nguazim damighti
mikimkizim an otogham, eghti nguazimra
puvati, ki nguazim ko overiam uaghara ka-
maghiram aning damigham."
27 God dughiatam uam a damuasa
mikeme, kamaghin e fo, God nguazim
ko overiam ginobaghti mikimkizim aning
batoghtima, bizir a ingariziba ua ikian
kogham. Eghti bizir akongan koghamiba,
darara ikivira ikiam.
28-29 Bizibagh Ativamin Danganir e in-
izir kam, an akongan kogham. Kamaghin
amizi, e danganir kam bagh a minabagham.
E fo, en God mati avir puvira bizibagh
asighasizim. Kamaghin amizi, e an atiat-
ingiva an apengan iki, egh a minabiva a uabi
ifongezir arazimin gin mangi an ziam fam.

13

E vaghvagh igharaz darazigh ifuegham

1 Ia Kraisin adarasi, ia vaghvagh uar-
igh ifongegh mamaghira iki, mati ia uan
adarazigh ifongezi mokin.
2 Nguibar igharazibar gumaziba ian
bighan izamin dughiabar, ia me inigh uan
dipenibar mangisi okinighnighan marki.
Ia fo, fomira gumazamizir maba ghaze,
me gumazir kiniba isa uan dipenibar ghua
egha men gari. Ezi gumazir me inigha izir
kaba, me enselba. Me ghaze, me guizin

12:18: Ro 6:14, 2 Ti 1:7 **12:18:** Ua Me Ini 19:16-22; 20:18-21; Godin Araziba 4:11-12; 5:22-27 **12:20:** Kis 19:12-13 **12:20:** Ua Me Ini 19:12-13 **12:21:** Kis 19:16, Lo 9:19 **12:21:** Ua Me Ini 19:16; Godin Araziba 9:19 **12:22:** Sng 68:17, Ga 4:26, Fl 3:20, MAA 5:11, 21:2, 21:10 **12:22:** Onger Akaba 68:17; Galesia 4:26; Filipai 3:20; Akar Mogomem 5:11; 21:2; 21:10 **12:23:** Lu 10:20, Fl 4:3, Hi 11:40, MAA 13:8, 14:4 **12:23:** Luk 10:20; Filipai 4:3; Hibru 11:40; Akar Mogomem 13:8; 14:4 * **12:23:** E fo, Iesus, a Godin borir ivariam. Ni Hibru 1:6in gan. Gumazir Hibrun akinafarim osirizim, dughiar aviribar kamaghin migia ghaze, God bizir aghuiba uan borir ivariabar aningasa. Ni Hibru 6:12 ko 9:15in gan. Judabar arazim kamakin, borir ivariabara uan afeziamin bizir aviriba isi. Ni Hibru 12:16in gan. Akinafarir kam osirizir gumazim kamaghin migia ghaze, God bizir aghuiba uan gumazamizibar aningasa egha me dibora ghaze, "Me Godin borir ivariaba." **12:24:** Stt 4:10, Hi 8:6, 10:22, 11:4, 1 Pi 1:2 **12:24:** Jenesis 4:10; Hibru 8:6; 10:22; 11:4; 1 Pita 1:2 **12:25:** Kis 20:22, Hi 2:1-3, 3:17, 10:26-29 **12:25:** Ua Me Ini 20:22; Hibru 2:1-3; 3:17; 10:26-29 **12:26:** Kis 19:18, Sng 68:8, Hag 2:6 **12:26:** Ua Me Ini 19:18; Onger Akaba 68:8; Hagai 2:6 **12:27:** Sng 102:26, Mt 24:35, 2 Pi 3:10, MAA 21:1 **12:27:** Onger Akaba 102:26; Matyu 24:35; 2 Pita 3:10; Akar Mogomem 21:1 **12:28-29:** Godin Araziba 4:24; 9:3; Onger Akaba 50:3; Aisaia 33:14; Hibru 10:27 **13:1:** Jo 13:34, 1 Te 4:9, 1 Pi 1:22, 2 Pi 1:7, 1 Jo 3:11, 4:7, 4:20 **13:1:** Jon 13:34; 1 Tesalonika 4:9; 1 Pita 1:22; 2 Pita 1:7; 1 Jon 3:11; 4:7; 4:20 **13:2:** Stt 18:1-8, 19:1-3, Mt 25:35, Ro 12:13, 1 Ti 3:2, 1 Pi 4:9 **13:2:** Jenesis 18:1-8; 19:1-3; Matyu 25:35; Rom 12:13; 1 Timoti 3:2; 1 Pita 4:9

gumazibar gari, ezi puvati, me enselbara
gari.
3 Ia Godin gumazamizir kalabusin itibagh
nighnigh, mati ia me ko kalabusin iti. Egh
ia uaghan gumazir men apaniba paza me
gamizibagh nighnigh. Ia fo, ia nguazir
kamin ikiavira iti, ezi apaniba uaghan ti
arazir kamra ia damuam.
4 Ia bar kamaghin fogh, gumazim ko
amizim uaningin ikia poroghamimningin
otozir arazim, a bizir bar aghuim, egha
Godin damazimin dera. Ezi ia poroghamiba
bar deravira uan arazibar gan. Eghti God
gin ivezir kuram isi, gumazamizir uari
bakiava akuiba ko afiar arazibagh amir gu-
mazamizibar aningam.
5 Ia dagiar aviriba ikisi ifueghan marki.
Ia kamaghin nighnigh, bizir ia itiba, da ian
tughatizir puvati. Ia fo, God kamaghin e
mikemegha gifa:

"Ki ia ateghti
bizitam paza ia damuan kogham.
Bar puvati.
Guizbangira, ki ia ateghan kogham."

6 Kamaghin amizi, e gavgavim uan navibar
aning egh mikim suam:

"Ekiam nan Akurvazir Gumazim,
na ko itima
ki atiatir puvati.
Ki fo,
gumazamiziba arazitamin na
damighan kogham."

E Iesusin gin mangisi aghumsighan kogham

7 Ia uan siosin gumazamizir dapanibagh
nighnigh, me fomira Godin akamin gun ia
mikeme. Ia men arazir aghuiba ko men
ovevem ginighnigh. Egh men nighnizir gav-
gavimin arazim, ia uaghan an gin mangi.
8 Krais Iesusin arazim, a fomira kam-
aghira ikia datirighin ikia, egh a gin zurara
kamaghira ikiam.
9 Ia Akar Aghuimin min zuir pu-
vatizir akar igharaziba ateghti, da ian
nighnizibagh asighasighti, ia Godin gin
zuir tuavir aghuim ataghiraghan marki.
Kamaghin amizi, e Godin apangkuvim
amamangatighti a gavgavim en navir
averiabar aningam. Dagheba apir arazim
gavgavim en navir averiabar aningan
kogham. Arazir kam, gumazamizibar
darorimin akurvazir puvati.
10 Ezi e Godin ofa gamir dakozir mam iti.
Ezi Judabar Purirpenimin aven ofa gamizir
gumaziba, God men anogoroghezima, me
ofa gamir dakozir kamin daghebar aman
kogham.
11 Ofa gamir gumazibar dapanim, an
asizibar ghuziba inigha Bar Anogoroghezir
Danganir kamin aven ghugha, arazir
kuraba gin amangasa ofa gami. Egha
asizir kabar kuaba inigha gumazamiziba
iti naghin azenan ghua saghon da tuema,
da isia mighiri.
12 Kamaghira, Iesus uaghan nguibar
ekiamin azenan mizazim ini. A ghaze,
a uan ghuzimin gumazamizibar amighti
me Godin damazimin zuegh egh Godin
gumazamizibar otivigham, kamaghin an
areme.*
13 Kamaghin amizi, e uaghan a bagh
nguibamin azenan mangiva, egh a inizir
aghumsizim e uaghan a iniam.†
14 E fo, nguazir kamin e zurara ikiamin
nguibar ekiatam itir puvati. Egha e nguibar
gin izamim bagha mizua iti.
15 Kamaghin amizi, e Iesusin ingan-
garimin tuavimin, e zurara ziar ekiam isi

13:3: Mt 25:36, Ro 12:15, 1 Ko 12:26, Kl 4:18, Hi 10:34, 1 Pi 3:8 **13:3:** Matyu 25:36; Rom 12:15; 1 Korin 12:26; Kolosi 4:18; Hibru 10:34; 1 Pita 3:8 **13:4:** 1 Ko 6:9, Ga 5:19-21, Ef 5:5, Kl 3:5-6, MAA 22:15 **13:4:** 1 Korin 6:9; Galesia 5:19-21; Efesus 5:5; Kolosi 3:5-6; Akar Mogomem 22:15 **13:5:** Lo 31:6-8, Jos 1:5, Mt 6:25, 6:34, Fl 4:11-12, 1 Ti 6:8 **13:5:** Godin Araziba 31:6-8; Josua 1:5; Matyu 6:25; 6:34; Filipai 4:11-12; 1 Timoti 6:8 **13:6:** Sng 118:6 **13:6:** Onger Akaba 118:6 **13:7:** 1 Ko 4:16, Hi 6:12 **13:7:** 1 Korin 4:16; Hibru 6:12 **13:8:** Jo 8:58, Ef 4:14, Hi 1:12, MAA 1:4 **13:8:** Jon 8:58; Efesus 4:14; Hibru 1:12; Akar Mogomem 1:4 **13:9:** Ro 14:17, Ef 4:14, Kl 2:4, 2:8, 2:16, 1 Ti 4:3 **13:9:** Rom 14:17; Efesus 4:14; Kolosi 2:8; 2:16; 1 Timoti 4:3 **13:10:** 1 Ko 9:13, 10:18 **13:10:** 1 Korin 9:13; 10:18 **13:11:** Kis 29:14, Wkp 6:30, 16:27, Nam 19:3 **13:11:** Ua Me Ini 29:14; Ofa Gami 6:30; 16:27; Diboboniba 19:3 **13:12:** Mt 21:39, Jo 19:17-18, Ap 7:58 **13:12:** Matyu 21:39; Jon 19:17-18; Aposel 7:58 * **13:12:** Moses Osirizir Araziba ghaze, gumazamiziba Godin ofa damuasa inigha izir asiziba, ofa gamir gumaziba da api. Me asizir gumazamizibar arazir kuraba gin amangisi, dughiar ekiabar ofa gamiba, me dar aman kogham. Ni Ofa Gami 6:24 ko 24:30 ko 16:27in gan. Datirighin, ofan dughiar ekiar kam, Iesus amizir ofan kam an danganim ini. Ni Hibru 9:7 ko 14in gan. **13:13:** Hi 11:26, 12:2, 1 Pi 4:14 **13:13:** Hibru 11:26; 12:2; 1 Pita 4:14 † **13:13:** Gumazir maba ti, Kraisin gin zuir darazir amighti, me Moses Osirizir Arazibar aven itir dagheba apir arazimin gin mangasa. (Ni ves 9in gan.) Ezi gumazir Hibrun akinafarim osirizim ghaze, Kraisin gin zuir darasi, Judaba itir nguibabar ikian markiam. Me kamaghin nighnighan marki, Moses Osirizir Araziba me damuti, me Godin damazimin zuegham. Puvati. Iesusin ingangarimrama me zuegha gifa. Kamaghin amizi, me a ko ikisi aghumsighan kogh, anarira gin mangam. **13:14:** Mai 2:10, Fl 3:20, Hi 11:10, 11:16, 12:22 **13:14:** Filipai 3:20; Hibru 11:10; 11:16; 12:22 **13:15:** 2 Sto 29:31, Sng 50:14, 50:23, 69:30-31, Hos 14:2, 1 Pi 2:5 **13:15:** 2 Eghaghaniba 29:31; Onger Akaba 50:14; 50:23; 69:30-31; Hosea 14:2; 1 Pita 2:5

ofan min God daning mamaghira ikiam.
Eghti en akatoriba zurara an ziam fi suam,
a en Ekiam.
16 Egh ia arazir aghuibar gumazamizibar
amu. Me bizitabar oteveghti, ia men akur-
vaghsi bizitaba me daning. Ofan kamaghin
gariba, God bar dagh ifonge. Kamaghin
amizi, ia arazir kabar amusi okinighnighan
marki.

God e damuti e deravira ikiam

17 Ian gumazir dapaniba ian akurvaghasa
zurara ian gari. Egh me gin ingangarir
me amizibar gun God ko mikimam. Kam-
aghin amizi, ia men akaba baragh egh men
apengan iki. Ia kamaghin damuti, me bar
akuegh uan ingangarim damuam. Ia ka-
maghin damuan koghti, me osimtizim sara
ian ganam, eghti bizir kam ian akuraghan
kogham.
18 Ia e bagh God ko mikimvira iki. E
kamaghin bar fo, e dughiabar zurara arazir
aghuibara amuasa bar ifonge. E uan araz-
iba bar deravira da tuisigha arazir aghuibar
gin ghua egha en navir averiaba osimtiziba
Godin damazimin puvati.
19 Ki mighira ia gakaghori, ia na bagh
God ko mikim suam, a nan akuragh na
amadaghti ki zuamira ia bagh izam.
20 Ki ia bagha God ko migei, Godin Navir
Amirizimin Mingarim, a en Ekiam Iesus
ovevemin a gamizi a ua dikafi. Iesus, Sip-
sipbar Garir Gumazir Gavgavim Itim, a uabi
ofan min aremegha uan ghuzimin Akar
Dikirizir Gavgavir kam, gavgavim a ganingi,
eghti a iki mamaghira ikiam.
21 Ezi ki ia bagha Godin kam ko migia
kamaghin an azangsisi, eghti a ian akuragh
gavgavim ia daningti, ia arazir aghuibar
amu, egh an ifongiamin gin mangam. Eghti
Krais Iesusin ingangarimin tuavimin, an en
navir averiabar aven ingarti, e a ifongezir
arazibar amuam. Egh e zurazurara ziar
ekiam a daning mamaghira ikiam. Bar
guizbangira.

Akar abuananaba

22 Nan adarasi, akar ki ia bagha osirizir
kam, a ruarazir puvati. Kamaghin amizi, ia
nimira iki, egh akar ki gavgavim ian nav-
ibar aningasa osirizir kam, ia deraviram a
baragh.
23 Ki kamaghin ia mikimasa ifonge, me
kalabusin en aveghbuam Timoti firizi, a ua
kalabusin itir puvati. A zuamira na bagh
izeghiva, ga uaghara mangi ian ganam.
24 Ia uan gumazir dapaniba ko Godin gu-
mazamiziba bar me mikim suam, ki ghaze,
God deraghvira me damu. Ezi Kantri Italin
itir Kraisin adarazi uaghan ia bagha akam
amaga ghaze, God deraghvira ia damu.
25 Ki kamaghin God ko migia ghaze, Godin
apangkuvim a bar moghira ia ko iki.

13:16: Ro 12:13, Fl 4:18, Hi 6:10 **13:16:** Rom 12:13; Filipai 4:18; Hibru 6:10 **13:17:** Ese 3:17, 1 Te 5:12, 1 Ti 5:17 **13:17:** Esekiel 3:17; 1 Tesalonika 5:12; 1 Timoti 5:17 **13:18:** Ap 23:1, 24:16, Ro 15:30, 2 Ko 1:12, Kl 4:3 **13:18:** Aposel 23:1; 24:16; Rom 15:30; 2 Korin 1:12; Kolosi 4:3 **13:20:** Ais 55:3, Jer 32:40, Ese 37:26, Sek 9:11, Ro 15:33, 1 Ko 6:14, Hi 10:29, 1 Pi 2:25 **13:20:** Aisaia 55:3; Jeremaia 32:40; Esekiel 37:26; Sekaraia 9:11; Rom 15:33; 1 Korin 6:14; 1 Pita 2:25 **13:21:** Ga 1:5, Fl 2:13, 2 Te 2:17, 1 Pi 5:10 **13:21:** Galesia 1:5; Filipai 2:13; 2 Tesalonika 2:17; 1 Pita 5:10

Jems Osirizir Akinafarim o Jems Akar faragha zuim

Jemsin akinafarim akar aghuir aviriba iti. Jems, Godin gumazamiziba arazir aghuibar gin mangasa, a men sure damuasa akar aghuir avirir kaba osiri. A gumazamizibar akurvaghti me nighnizir aghuiba ko fofozim iniva, egh deravira an akam ginighnighasa an akar isin zuir aviriba osiri.

Jems mighighavira migia ghaze, gumazir nighnizir gavgavim Iesusin itiba, me pura ikian kogham. Puvati. Me arazir aghuibar igharaz darazir amuam, eghti arazir kam kamaghin akagham, me nighnizir gavgavim iti.

E osimtizibar tuivigh gavgavigh egh deravira God ko ikiam

(Sapta 1:1-18)

1 Ki Jems, ki God ko Ekiam Krais Iesusin ingangarir gumazim. Ki ia 12plan Israelin itir anababa bagha akinafarir kam osiri. Kar ia gumazamizir uan nguibam ategha ghua kantrin igharazibar itiba. Ki dughiar aghuim ia ganidi.*

Osimtiziba, da gavgavim e ganidi

2-3 Nan adarasi, ia fo, osimtizir ia bativiba, da ian nighnizir gavgavibar amuti ia tuivigh gavgavigh osimtiziba ater mangivira ikiam. Kamaghin amizi, osimtizir aviriba ia bativtima ia kamaghin nighnigh suam, ia bar akongegh.

4 Egh ia zurara tuivigh gavgavigh egh osimtiziba ater. Eghti arazir kam ian iki gavgavigh mamaghira ikiam. Kamaghin ia deravira ikiva, egh ia Godin bizitamin oteveghan kogham. Puvati. Ian araziba bar deraghti, ia Godin Arazibar aghung mangi gumazamizir aruabar min otogham.

Gumazamiziba nighnizir aghuibar otevegh, me God ko mikim

5 Ezi ian tav nighnizir aghuibar otevegh, a Godin azangsightima, God a daningam. God pura biziba gumazamiziba bar me ganidi, an atarir puvati. Kar Godin bizibar anogorozir puvatizim, me an azangsizima a me daningasa bar ifonge.

6 Eghti ni God ko mikimiva, ni nighnizir gavgavim iki, nighnizir pumuning ikian marki, egh suam, "God ti bizitam na danigham, o puvatigham?" E fo, gumazim o amizim nighnizir pumuning iti, a mati aminim ongarim givav amadima a pura tintinibar dikafi.

7 A kamaghin nighnighan marki, Ekiam bizitam a danigham. Puvati.

8 A okam nighnigha, nighnizir aviribagh ami, arazir an amiba, da nighnizir vamiran itir puvati.

Jems onganaraziba ko gumazir bizir aviriba itiba akam me ganidi

9 Ezi nighnizir gavgavim itir gumazamiziba, onganarazibagh amua iti, me Godin damazimin ziar ekiam iti. Kamaghin, me bar akuegh iki.

10 Ezi nighnizir gavgavim itir gumazamiziba, bizir aviriba iti, me fo, God gin me dikabiraghti me akimarir atiabar min aremegham. Kamaghin, me uaghan bar akuegh iki.

11 E fo, aruem anaga pamtem gara temem gisirazima a midii. Ezi tememin akimarir aghuiba suaghira, egha dar ganganim bar ikufi. Ezi kamaghira gumazamizir bizir aviriba itiba, me uan ingangarim damuvira ikiva an tongin aremegham.

God arazir aghuibar e gami, egha arazir kurabar amuasa e abirir puvati

12 Gumazim osimtiziba aterіva, egh uaghan osimtiziba bar dar aven tugh gavgavigh, uan nighnizir gavgavim ateghan koghti, God ivezir aghuim a daningtima a zurara itir ikirimirir aghuim iniam. Ivezir aghuir kam, God akar dikirizim gamua ghaze, gumazir bar a gifongeziba, a me daningam. Kamaghin, gumazir kam bar akongegh.

13 Kamaghin gumazitam bizitam an navim abiraghtima an arazir kuratam damigham, a kamaghin mikiman marki, "God na abirazima ki arazir kam gami." Puvati. E fo, gumazitam God abiraghtima an arazir kuratam damighan kogham, eghti God gumazitam abiraghtima an arazir kuratam damighan kogham.

1:1: Mt 13:55, Mk 6:3, Ap 15:13, Ga 1:19, 1 Pi 1:1 **1:1:** Matyu 13:55; Mak 6:3; Aposel 15:13; Galesia 1:19; 1 Pita 1:1

* **1:1:** Israelin 12plan anabar kaba, da Godin gumazamizir nguazir kamin bar an tibar ababanim gami. **1:2-3:** Aposel 5:41; Rom 5:3-5; Hibru 10:34; 1 Pita 1:6-7; 4:13; 4:16 **1:5:** 1 Kin 3:9-12, Snd 2:3-6, Jo 15:7, 1 Jo 5:14-15 **1:5:** 1 Atriviba 3:9-12; Aghuzir Akaba 2:3-6; Jon 15:7; 1 Jon 5:14-15 **1:6:** Mk 11:24, 1 Ti 2:8 **1:6:** Mak 11:24; 1 Timoti 2:8 **1:8:** Je 4:8 **1:8:** Jems 4:8 **1:9:** Je 2:5 **1:9:** Jems 2:5 **1:10:** Sng 37:2, 90:5-6, 1 Ko 7:31, 1 Pi 1:24, 1 Jo 2:17 **1:10:** 1 Korin 7:31; 1 Jon 2:17 **1:12:** Snd 3:11-12, 2 Ti 4:8, Hi 12:5, Je 2:5, 1 Pi 5:4, MAA 2:10 **1:12:** Aghuzir Akaba 3:11-12; 2 Timoti 4:8; Hibru 12:5; Jems 2:5; 1 Pita 5:4; Akar Mogomem 2:10 **1:14:** Ro 7:7-10 **1:14:** Rom 7:7-10 **1:15:** Sng 7:14, Ro 5:19-21 **1:15:** Onger Akaba 7:14; Rom 5:19-21

14 Ezi en navir kuraba vaghvagha arazir
kurabar amuasa e gifarava e apezeperava
e gakaghori.
15 Ezi navir digavir kam, a mati amizim
navim adai, egha gin arazir kuram
gamizima an oto, mati a borimin bate. Ezi
arazir kuram ghua ekevezir dughiam, an
ovevem gamizima an oto.
16 Nan adarasi, ia gumazitam ateghti a ia
gifaran marki.
17 Bizir bar aghuir e isiba, ko bizir iku-
vir puvatiziba, da bar Godin Nguibamin
pin izaghiri. God Afeziam a biziba bar
overiam dar ingari, a bizir aghuir kaba e
bagha da amadi da izaghiri. Ezi Afeziar
kam a uan araziba raghirazir puvati. A
bizitamin nedazimin min aruem a gisirazi
an otevegha ruarazir puvati. A kamaghira
iti.
18 God kamaghsua, a biziba bar dar in-
gari, egha e gamizi e bar adar faragh
mangam. Kamaghin God uabi uan ifon-
giamin gin ghuava en Afeziamin oto, a uan
guizin akamin e gamizima e otifi.

E nighnizir gavgavim guizbangira Godin iki, e uaghan arazir aghuibar amuam

(Sapta 1:19--5:6)

E Godin Akam baragh, uaghan an gin mangam

19 Nan adarasi, ia deravira bizir kam
gifogh. Ia bar zuamira kuaribar arigh akaba
baragh, egh zuamira mikiman marki, egh
zuamira ataran marki.
20 E fo, atarir gumazim, Godin damazimin
arazir aghuibagh amima da otivir puvati.
21 Kamaghin amizi, ia bar arazir
mizirizіba ko arazir kurar otiviba, ia
bar ada munamadagh. Egh ia bar
uari dikabiragh egh Akar God ian navir
averiamin dikarazim inigh. Eghti Akar kam
ian akuragham.
22 Egh Akar ia inizir kam, ia an mirara
mangi. Ia puram orarazir kinim damuan
marki. Puvati. Ia pura orarazir kinimin
damuam, kamaghin ia uarira uarigh ifari.
23 Gumazamiziba pura Godin Akam
baregha, an gin zuir puvati, me mati
gumazamiziba ganganimin uan guabar
gari.
24 Egha me deravira uan guabar ganigha,
ua ghugha okinighniki, men guaba man-
maghira gari.
25 Ezi Godin Akar bar deravira itim e
gamima e firiaghiri. Eghti gumazamiziba
deravira Akar kam ginighnigh, egh pura
Akam baragh zuamira okinighnighan kogh,
bar an Akamin gin mangiti, gumazamizir
kaba, God men ingangaribar amuti da bar
deravіram otivam.
26 Gumazamizitaba kamaghin nighnigh
suam, “E Godin gumazamizir bar aghuiba,
egha guizbangira an ziam fe,” egha
migirigiar aghuibar uan mizebar dav geir
puvati, kamaghin me uarira uarigh ifari.
Ezi kamaghin men nighnizir gavgavim ko
Godin ziam fer arazim pura bizim.
27 Guizbangin nighnizir gavgavir God
Afeziamin damazimin deragha osimtiziba
puvatizim, a kamakin: E borir amebogh-
feziaba ovengezibar akurvaghiva, amizir
odiarir men paba ovengeziba sarama
akurvagh, men osimtiziba ateram. Ezi
uaghan bizir mam, e uari uan daroriba
deravira dar ganam, eghti nguazir kamin
araziba e damuti e Godin damazimin
mizeghan kogham.

2

*E arazir amir vamiran, bar gumazamiz-
ibar amuam*

1 Nan adarasi, ia nighnizir gavgavim en
Ekiam Krais Iesusin iti, a bizir aghuir Godin
Nguibamin itibar Ekiam. Ia gumazamizir
ziaba itiba deravira me damu egh gumaza-
mizir ziaba puvatiziba akirim ragh me
gasan marki. Ia amir arazir vamiran bar me
damu.
2 Eghti gumazitam kurukazir bar aghuim
damigh, egh golin ring uan dafarim datigh,
God ko migeir dipenimin aven mangam,
eghti gumazir onganarazim korotiar
bibizibar kurukegh egh uaghan God ko
migeir dipenimin aven mangam,
3 eghti kurukazir bar aghuim gamizir gu-
mazim ia deravira a damuva, egh a mikim
suam, “Aruam, ni izi dabirabir aghuir kam
daperagh,” egh ia onganarazibagh amir
gumazim kamaghin a mikim suam, “Ni

1:17: Mal 3:6, Mt 7:11, Jo 3:27, Ro 11:29, 1 Ko 4:7 **1:17:** Malakai 3:6; Matyu 7:11; Jon 3:27; Rom 11:29; 1 Korin 4:7 **1:18:** Jo 1:13, Ef 1:12, Je 2:3, 1 Pi 1:23, MAA 14:4 **1:18:** Jon 1:13; Efesus 1:12; 1 Pita 1:23; Akar Mogomem 14:4 **1:20:** Snd 10:19, 17:27, Sav 5:1-2, 7:9 **1:20:** Aghuzir Akaba 10:19; 17:27; Fofozir Gumazim 5:1-2; 7:9 **1:21:** 1 Ko 15:2, Kl 3:8, Hi 2:3, 1 Pi 1:9, 2:1 **1:21:** 1 Korin 15:2; Kolosi 3:8; Hibru 2:3; 1 Pita 1:9; 2:1 **1:22:** Mt 7:21, 7:26, Lu 6:46, Ro 2:13, 1 Jo 3:7 **1:22:** Matyu 7:21; 7:26; Luk 6:46; Rom 2:13; 1 Jon 3:7 **1:23:** Lu 6:47, Je 2:14 **1:23:** Luk 6:47; Jems 2:14 **1:25:** Jo 13:17, Ro 8:2, 2 Ko 3:18, Je 2:12 **1:25:** Jon 13:17; Rom 8:2; 2 Korin 3:18; Jems 2:12 **1:26:** Sng 34:13, 39:1, 141:3, 1 Pi 3:10 **1:26:** Onger Akaba 34:13; 39:1; 141:3; 1 Pita 3:10 **1:27:** Ais 1:16-17, 58:6-7, Mt 25:36, Ro 12:2, 1 Jo 5:18 **1:27:** Aisaia 1:16-17; 58:6-7; Rom 12:2 **2:1:** Lo 1:17, Snd 24:23, Mt 22:16, Ap 10:34, Je 2:9 **2:1:** Godin Araziba 1:17; Aghuzir Akaba 24:23; Matyu 22:16; Aposel 10:34; Jems 2:9

munagh tugh,” o “Ni nan dagarimning
boroghin magh vazim daperagh,”
4 Ian arazir kam mati, ia uan nighnizibar
aven igharaz darazi abigha men araziba
tuisisi. Egha ia deravira nighnigha gu-
mazamizibar araziba arazir vamiran me
tuisizir pu. Puvati. Ia mati jasbar min
otivigha nighnizir bar kurabar gumazamiz-
iba tuisisi.
5 Nan adarasi, ia oragh. Nguazimin
itir gumazamizibar damazibar itir gu-
mazamizir onganaraziba, gumazamizir
kaba God me amisevegha ghaze, me
nighnizir gavgavimin arazimin iti. A fomira
gumazamizir bar a gifongeziba bagha
akam akira ghaze, a bar me gativagh
men ganam. Kamaghin a gumazamizir
onganarazir kaba misevegha ghaze, me
God Bizibagh Ativamin Dughiamin aven
ikiam.
6 Ezi ia akar aghumsiziba onganaraz-
ibagh anidi. Ia nighnigh! Tina ia
dikabira egha osimtiziba ia garisi, egha ia
mikirvagha kotiabar zui? Kar gumazamizir
dagiaba bar izivaziba arazir kabagh ami.
7 Ezi God Iesusin ziar aghuim ia gati, ezi
tina ziar aghuir kam gasighasisi? Dagiar
aviriba itir gumazamizir kabara.
8 God en atrivir ekiam, egha an
Akinafarimin an akar ekiar mam e ganiga
ghaze, “Ni uabira uabi gifongezi moghin,
gumazamizir igharazibagh ifongegh.” Egh
ia akar kam guizbangira a baragh an
gin mangi, kamaghin ia arazir aghuim
damuam.
9 Ezi ia arazir aghuim gumazamizir
mabagh amua egha gumazamizir igharaz-
iba akirim me gasara, kamaghin ia arazir
kuram gami. Ezi Moses Osirizir Araziba
kamaghin ia migei, ia an akamin gin zuir
puvati.
10 Eghti ian tina Moses Osirizir Araziba
bar dar gin mangiva, egh arazir vamira
abighiva, kamaghin an arazir kuram gami.
A mati gumazim o amizir Moses Osirizir
Araziba bar da bighizim.
11 E fo, God kamaghin migei, “Ia
poroghamiba uari bakeir arazim damuan
marki.” Egha a uaghan kamaghin migei, “Ia
gumazamizibav soghtima me arimighiran
marki.” Eghti ia poroghamiba uari
bakeir arazim damuan koghiva, egh ia
gumazitam misueghti an aremegham,
kamaghin ia Moses Osirizir Araziba abizir
gumazamizibar otifi.
12 Ia fo, Godin Arazim en arazir kuramin
gavgavim a givagham, eghiva e damuti e
firighirigham. Egh gin God uan arazir kam
ginighnighiva egh en araziba tuisigham. Ka-
maghin, ia gumazamizir Godin Arazimin
apengan itibar akaba ko araziba zurara dar
amu.
13 E fo, gumazamiziba igharaz darazir
apangkuvan koghti, God kotiamin me
tuisighamin dughiamin, God uaghan men
apangkuvighan kogham. Ezi gumazim o
amizim igharaz darazir apangkufi, God
kotiamin a tuisighamin dughiamin a Godin
apangkuvimin ganam.

Nighnizir gavgavim arazir aghuim sara zuir puvati, a pura bizim

14 Nan adarasi, gumazitam o amizitam
suam, “Ki nighnizir gavgavim Kraisin iti,”
egha an arazir aghuibagh amir puvati,
kamaghin an nighnizir gavgavim pura
bizim. An nighnizir gavgavir kam ti an
akuragham, o puvatigham? Bar puvati.
15 Ezi Kraisin adarazir aveghbuatam o
buaramizitam, korotiaba ko dagheba pu-
vati,
16 eghti ian tav kamaghin a mikim suam,
“Ni navir amirizimin iki. Ni mangiva
inim ikeghiva uan mikarzim avaragh. Egh
mangi dagher aviribar amiva egh navim
izifagh.” Eghti akar kam manmaghin an
akuragham? Ia uari korotiaba ko dagheba
an akurvaghtima a deravira ikiam.
17 Ezi nighnizir gavgavimin arazim
uaghan kamaghira ghu. Nighnizir gav-
gavim pura ikia, egha arazir aghuiba sara
zuir puvati, egha nighnizir gavgavir kam,
an aremezi moghin iti.
18 Tav kamaghin mikimam, “Gumaza-
mizir maba nighnizir gavgaviba iti, ezi
gumazamizir igharaziba arazir aghuibagh
ami.” Ki kamaghin nin akam ikaragham,
“Ni nighnizir gavgavim ikia egha arazir
aghuibagh amir puvati, kamaghin ki man-
maghin nin nighnizir gavgavim gifogham?
Ki arazir aghuibar amuam, eghti arazir

2:5: Mt 5:3, Jo 7:48, 1 Ko 1:26-28, 1 Ti 6:18, 2 Ti 4:8 **2:5:** Matyu 5:3; Jon 7:48; 1 Korin 1:26-28; 1 Timoti 6:18 **2:6:** Ap 13:50, 18:12, 1 Ko 11:22, Je 5:6 **2:6:** Aposel 13:50; 18:12; 1 Korin 11:22 **2:8:** Wkp 19:18, Mt 19:19, 22:39, Ro 13:8-9, Ga 5:14 **2:8:** Ofa Gami 19:18; Matyu 19:19; 22:39; Rom 13:8-9; Galesia 5:14 **2:9:** Lo 1:17 **2:9:** Godin Araziba 1:17 **2:10:** Lo 27:26, Mt 5:19, Ga 3:10 **2:10:** Godin Araziba 27:26; Matyu 5:19; Galesia 3:10 **2:11:** Kis 20:13-14, Lo 5:17-18, Ro 13:9 **2:11:** Ua Me Ini 20:13-14; Godin Araziba 5:17-18; Rom 13:9 **2:12:** Ga 6:2, Je 1:25-26, 1 Pi 2:16 **2:12:** Galesia 6:2; Jems 1:25-26; 1 Pita 2:16 **2:13:** Snd 21:13, Mt 5:7, 18:32-35, 25:41-42, 1 Jo 4:17-19 **2:13:** Aghuzir Akaba 21:13; Matyu 5:7; 18:32-35; 25:41-42 **2:14:** Mt 7:21, 7:26, Je 1:23 **2:14:** Matyu 7:21; 7:26; Jems 1:23 **2:15:** Jop 31:19-20, Lu 3:11, 1 Jo 3:17 **2:15:** Jop 31:19-20; Luk 3:11; 1 Jon 3:17 **2:17:** Je 2:20, 2:26 **2:17:** Jems 2:20; 2:26 **2:18:** Ga 5:6, Je 3:13 **2:18:** Galesia 5:6; Jems 3:13 **2:19:** Mt 8:29, Lu 4:34, Ap 16:17 **2:19:** Matyu 8:29; Luk 4:34; Aposel 16:17

kabara nan nighnizir gavgavim nin akagham.”

19 Ni nighnizir gavgavim kamaghin ikia ghaze, “Godin vamira iti.” A dera. Duar kuraba uaghan nighnizir gavgavir kam ikia, egha agoa atiati.

20 Ni gumazamizir onganiba! Ia nighnizir gavgavimra ikiava egha arazir aghuibagh amir puvati, kamaghin ian nighnizir gavgavim a pura bizim. Ia ti akar kamin mingarim gifoghasa, o? Ia oragh.

21 Fomira en ovavim Abraham uan otarim Aisak isa ofa gamir dakozimin anetigha Godin ofa gami moghin a gami. Ezi dughiar kamin God an arazimin ganigha egha Abraham migia ghaze, ni nan damazimin dera.

22 Ia bizir kam ginighnigh. Abrahamin nighnizir gavgavim ko an arazir aghuim voroghira ghu. Ezi arazir aghuir kam bar an nighnizir gavgavim gamima a guizbangira gavgafi.

23 Godin Akinafarim kamaghin migei, “Abraham nighnizir gavgavim Godin itima, God an nighnizir gavgavim bagha a dibora ghaze, ni nan damazimin dera.” Egha God kamaghin a dibori, “Nan roroam.” Ezi akar kamin mingarim, God a gamizima me Akinafarimin an osiri, Abraham uan otarim Aisak gamizir dughiamin arazir kam, a bar azenan oto.

24 Ezi datirighin ia fo, gumazitam pura nighnizir gavgavim iti, God, “gumazir Godin damazimin derazim,” a diborir pu. Bar puvati. A gumazir arazir aghuim gamim ginighnigha, egha nighnizir gavgavimra ginighnizir puvati, egha bizir kam bagha God a dibora ghaze, a nan damazimin dera.

25 Ezi tuavir kamra, arazir kurabagh amir amizim Rahap, moga garir gumazir Josua amadazimningin akuragha aning amadazima aning tuavir igharazimin ghu. Kamaghin amizima God amizir kam migia ghaze, ni nan damazimin dera.

26 E fo, gumazimin mikarzim duam an aven itir puvati, an aremegha gifa. Kamaghira, gumazim nighnizir gavgavim ikia, egha arazir aghuibagh amir puvati, gumazir kamin nighnizir gavgavim aremezi moghin iti.

3

E uan migirigiaba deravira dar ganam

1 Nan adarasi, God gumazamizibar arazziba tuisighamin dughiamin, e gumazamizir, gumazamizibar sure gamir ingangarim iniziba, God bar deravira en ingangariba tuisigham. Kamaghin amizi, ian tarazira God ifongezir arazibar gumazamizibar sure damuamin ingangarim inighan kogham.

2 Dughiar aviribar e bizir vabara damuasa nighnigha, paza dagh ami. Bizir kaba bar e batifi. Eghti gumazitam dughiatamin pazi mikemeghan kogh, a bar gumazir aghuimra, egh a uan mikarzim bar deraviram a geghuv an gan.

3 E ainin oteviba isa hoziabar akabar arighti, ainin otevir kaba dar amuti da en akaba baraghiva deravira mangam. Ezi arazir kamin e bar deravira dar ganti, da en gin mangam.

4 Ezi ia kuribagh nighnigh. Kuriba bizir bar ekiaba, ezi aminir ekiar gavgaviba dagh ivaima, da ongarim gisin ivemari. Ezi dar stiaba bar sufi. Ezi dar stian suizir gumazziba managh mangasa ifongegha, dar stiaba gighavkirima kuriba tuavir keptenba mangasa ifongezibar zui.

5 Ezi kamaghira, mizem uaghan bar suvigha en mikarzimin aven iti. Egha a zurara bar puvira ifaghata, uabi uan ziam puv a fe. E fo, avir muziarimra avir ekiam damighti a bar ekeveghti, ruarimin temeba bar isigham!

6 Ezi mizem uaghan mati avim, egha a en mikarzir otevir muziarir mam. Egha a uaghan arazir kurar aviribagh ami da otifi. A en mikarzibagh amima da mize, egha arazir kurar aviribagh amima da en ikirimiribar otifi, mati avir mizariar ekiaba. Avir kam a uabi helin avim.

7 E fo, gumazamiziba asizir atiaba bar moghira da isava dar dai, kuarazziba ko asizir davaragharuiba ko ongarimin aven itir biziba bar. Egha me bizir kabar dava dar gari da men apengan iti.

8 Gumazitam o amizitam uabi uan mizem damighti an an apengan ikeghan kogham. Bar puvati. En mizeba zurara akar kurabav gei. Mati imezir kurar gumazamizibagh ami me ariaghiriba, da en akabagh izifa.

2:21: Stt 22:1-14 **2:21:** Jenesis 22:1-14 **2:22:** Hi 11:17-18 **2:22:** Hibru 11:17-18 **2:23:** Stt 15:6, 2 Sto 20:7, Ais 41:8, Ro 4:3, 4:9, 4:22, Ga 3:6 **2:23:** Jenesis 15:6; 2 Eghaghaniba 20:7; Aisaia 41:8; Rom 4:3; 4:9; 4:22; Galesia 3:6 **2:25:** Jos 2:1-21, Hi 11:31 **2:25:** Josua 2:1-21; Hibru 11:31 **2:26:** Je 2:17 **2:26:** Jems 2:17 **3:1:** Mt 23:8, 23:14, Lu 6:37, 12:47, 1 Pi 5:3 **3:1:** Matyu 23:8; 23:14; Luk 6:37; 12:47; 1 Pita 5:3 **3:2:** 1 Kin 8:46, Snd 20:9, Mt 12:37, 1 Jo 1:8 **3:2:** 1 Atriviba 8:46; Aghuzir Akaba 20:9; Matyu 12:37; 1 Jon 1:8 **3:5:** Sng 12:3, 73:8-9, Snd 12:18, 15:2 **3:5:** Onger Akaba 12:3; 73:8-9; Aghuzir Akaba 12:18; 15:2 **3:6:** Snd 16:27, Mt 12:36-37, 15:11, 15:18-19, Mk 7:15, 7:20, 7:23 **3:6:** Aghuzir Akaba 16:27; Matyu 12:36-37; 15:11; 15:18-19; Mak 7:15; 7:20; 7:23 **3:8:** Sng 140:3, Ro 3:13 **3:8:** Onger Akaba 140:3; Rom 3:13 **3:9:** Stt 1:26, 5:1, 9:6, 1 Ko 11:7 **3:9:** Jenesis 1:26; 1 Korin 11:7

9 E uan mizebar Ekiamin ziam fe, a en
Afeziam. God gumazamizibar ingarizima
me an mirara otifi, ezi e uan mizebar e akar
kurabav giava gumazamizir igharazibagh
asighasisi.
10 Ekiam fer akaba ko akar kuraba, aning
virara mizer vamiram otifi. Nan adarasi,
arazir kam a ikian kogham.
11 Mozir dipatam, dipar aghuim ko on-
garir pam, uaning veregh ikiam ti? Puvati!
12 Nan adarasi, fighin temem olivin
tememin min bam, o? Puvati! O wainin
ikarizim a fighin temem min bam, o?
Puvati! Kamaghira dipar apir aghuim
ongarir dipam ko ikiva otivan kogham.

Gumazamiziba Godin izezir fofozim ikiva, me arazir aghuibar amuam

13 Ezi tinara ian tongin fofozir aghuim ko
nighnizir aghuim iti, o? Kamaghin amir
gumazitam o amizitam ikiva, an dabirabim
bar deragham. A fofozir aghuimin araz-
ibar gin mangiva gumazamizibar asugha-
sughiva egh uabi uan ziam fan kogham.
Eghti gumazamiziba an arazir aghuir an
amibar ganam.
14 Eghti ia igharaz darazi navir bar
kuraba men ikiva, egh zurara uan ziaba fisi
tuaviba buriam, kamaghin ia uan fofozim
ko nighnizir aghuiba bagh bar akueghan
marki. Ia ifaragh uan arazibar guizin akam
dikabiraghan marki.
15 Ezi fofozir kam a Godin Nguibamin
ikegha izir pu. Puvati, kar nguazir kamin
bizim. A navir ghurimin oto. Ezi Satan, an
afeziam.
16 Ia oragh. Gumazamiziba navir kuraba
gumazamizir igharazibar iti, egha me zu-
rara uan ziaba fasa tuaviba buri, gumaza-
mizir kaba me navir vamira itir puvati. Me
arazir bar kurar aviribagh ami.
17 Ezi gumazamizir fofozir aghuir Godin
Nguibamin izezim iniziba, me arazir
kabagh ami: Faragha zuir arazim, me
zurara nighnizir zuezibar gin zui. Egha
me igharaz darazi ko navir vamiran iti,
egha gumazamizibar asughasusi. Egha
me gumazamizir igharazibar akaba barasi.
Me igharaz darazir apangkuva egha arazir
aghuibar me gami. Egha me arazir kamra
gumazamiziba bar me gami. Egha me
arazir aghuibar gin ghua ifarir puvati. Me
bar guizbangira dar gin zui.
18 Ezi kamaghin e navir vamira iti, kar
mati e dagher anabam akara. Ezi navir
vamiran arazimin tuavimin, arazir aghuiba
en dabirabimin otifi, mati dagher aghuiba
azenimin aghui.

4

Gumazamizir nguazimin arazibagh ifongeziba, me Godin apaniba

1 Bizir mingarir manaba adariba ko
midorozibagh amima da ian tongin otifi?
Mikarzimin agorogemin araziba ian
navibar iti, egha da ian mikarzibar aven
ikia ia ko misosi, kamaghin amizi, arazir
kamin da akamadariba ko midorozibagh
amima da otifi. Kamaghin ti puvati, o?
2 Ia biziba iniasa bar ifonge, egha ia da isir
puvati. Kamaghin amizi, ia gumazamizibav
sozi me ariaghiri. Ia biziba iniasa dagh
agoa, egha ia da isir puvati. Egha ia puv
atara misosi. Ia biziba iniasa God ko migeir
puvati, ezi bizir kam bagha ia da isir puvati.
3 Egha ia biziba iniasa God ko migia,
egha da isir puvati. Ian nighniziba derazir
puvatizima ia God ko migei. Ia bizir ian
mikarzimin agorogem itiba bagha nighnisi.
Kamaghin, ia biziba isir puvati.

4 Ia God ataki, mati amizim uan pam
ategha ghua gumazir igharaziba isava akui.
Ia orakigh! Ian tav nguazimin arazibagh
ifonge, a Godin apanim. Ezi ia ti bizir
kam gifozir puvati, o? Gumazim o amizim
nguazimin arazibar namakam gami, a
Godin apanimin oto.
5 Godin Akinafarim kamaghin migei,
“Duar God en navir averiabagh atizir kam,
e God uabin apengara ikiasa a bar ifonge.”
Ia ti ghaze, akar kam ti pura bizim? Puvati.
6 God en apangkuvavira iti. Kamaghin
amizi, Godin Akinafarim kamaghin migei:

“God zurara gumazir uan ziaba feba a me
dikabiri,
egha gumazir uan ziaba dikabiriba
God men apangkuva
egha bar deravira me gami.”

3:13: Ga 6:4, Je 1:21, 2:18 **3:13:** Galesia 6:4; Jems 1:21; 2:18 **3:14:** Ro 2:17, 2:23, 13:13 **3:14:** Rom 2:17; 2:23; 13:13 **3:15:** Fl 3:19, Je 1:5, 1:17 **3:15:** Filipai 3:19; Jems 1:5; 1:17 **3:16:** 1 Ko 3:3, Ga 5:20 **3:16:** 1 Korin 3:3 **3:17:** Ro 12:9, 1 Ko 2:6-7, 1 Pi 1:22, 1 Jo 3:18 **3:17:** Rom 12:9; 1 Korin 2:6-7; 1 Pita 1:22; 1 Jon 3:18 **3:18:** Snd 11:18, Ais 32:17, Mt 5:9, Fl 1:11, Hi 12:11 **3:18:** Aghuzir Akaba 11:18; Aisaia 32:17; Matyu 5:9; Filipai 1:11; Hibru 12:11 **4:1:** Ro 7:23, Ga 5:17, 1 Pi 2:11 **4:1:** Rom 7:23; Galesia 5:17; 1 Pita 2:11 **4:3:** Sng 66:18, Ais 1:15, Mai 3:4, Sek 7:13, 1 Jo 3:22 **4:3:** Onger Akaba 66:18; Aisaia 1:15; Maika 3:4; Sekaraia 7:13; 1 Jon 3:22 **4:4:** Jo 15:19, 17:14, Ro 8:7, Ga 1:10, 1 Jo 2:15 **4:4:** Jon 15:19; 17:14; Rom 8:7; 1 Jon 2:15 **4:5:** Stt 6:5, Kis 20:3-5, Nam 11:29, Snd 21:10 **4:5:** Ua Me Ini 20:3-5; Diboboniba 11:29 **4:6:** Sng 138:6, Snd 3:34, Lu 14:11, 1 Pi 5:5 **4:6:** Onger Akaba 138:6; Aghuzir Akaba 3:34; Luk 14:11; 1 Pita 5:5 **4:7:** Ef 4:27, 6:11-12, 1 Pi 5:7 **4:7:** Efesus 4:27; 6:11-12

7 Kamaghin amizi, ia uari dikabiragh egh
Godin apengan iki. Ia Satan munasaraghti,
a ia ategh arimangigham.
8 Ia Godin boroghira mangiti, a ian
boroghira izam. Ia arazir kurabagh amir
gumazamiziba, ia uan navir averiabar
amighti da zuegh, mati gumazamiziba
uan dafariba ruezi da bar zue. Ezi ia
gumazamizir nighnizir pumuning itiba,
nighnizir kurar ian navibar itiba, ia da
atakigh.
9 Ia naviba bar osemegh egh pamtem
arangiva aziam. Ia gumazamizir datirighin
atiba, ia uan akazim ategh, egh ia arang.
Ia gumazamizir bar akongeziba, ia uan
agoroger kam ategh, naviba bar osemegh
azi iki.
10 Ia Godin damazimin bar uari
dikabiragh iki. Ia kamaghin damuti, God
ia fegham.

E akaba igharaz darazigh asan kogham

11 Nan adarasi, ia Godin gumazamizir
igharaziba akar kurabar me mikiman
marki. Ian tina akar kuramin igharazitav
mikeme, o akam a gasi, an akar kuramin
Moses Osirizir Arazibav gei, egha a Moses
Osirizir Araziba iria. Ezi ia Moses Osirizir
Araziba iria, ia mati gumazim o amizim
Moses Osirizir Arazibar apengan itir pu.
Puvati. Ia jasin min oto.*
12 God uabira Moses Osirizir Araziba
anidi, egha a uabira jas. A uabira gumaza-
mizibar akurvagham, o me gasighasigham.
Kamaghin ia te, ia jasin min gumazamizir
igharaziba tuisisi?

E kamaghin mikim suam, Ekiam ifueghtima, e bizir e nighnizibar amuam

13 Ia oragh, ian tina suam, "Datirighin,
o gurumzaraghan e nguibar ekiar mamin
mangighiva dagiar ingangarim azenir
vamiran a damigham. Egh arazir kamin
e dagiar aviriba iniam."
14 Ia zurara kamaghin migia, egha ia fozir
puvati, bizir manam gurumzaraghan oti-
vam. Ian ikirimirim mati migharim, a
dughiar otevimra ikeghiva bar givagham.
15 Kamaghin amizi, ia kamaghin mikim,
"Ekiam ifueghtima, e angamira ikiva, bizir
e nighnizibar amuam."
16 Ezi ian arazir ia datirighin amim, ia
uari uan ziaba fava egha ingangarir eki-
abar amuasa dar gun migei. Ia uari fer akar
kam, a bar ikufi.
17 Ia deravira nighnigh! Ia arazir aghuir
damuamin tam gifogh, egh ia a damuan
kogh, kamaghin ia arazir kuram gami.

5

Gumazamizir bizir aviriba itiba me ivezir kuram iniam

1 Ezi datirighin, bizir aviriba itir gumaza-
miziba, ki akam ia mikimasa ifonge. Ia
oragh! Ia osimtizir ekiar ia bativamibagh
nighnigh, pamtem dimiva arang iki.
2 Ian bizir aghuiba da bar ikuvigham.
Eghti ian korotiaba barareba dar
ghoregham.
3 Eghti ian gol ko silvaba bar
mighovegham, eghti mizirizir kam ian
arazir kurabar amighti da azenim
giregham. Eghti mizirizir kam avimin
min ian mikarzibar isiam. Ekiam izamin
dughiam bar roghira izi, ezi ia pura biziba
ko dagiaba akuvazima da iti.*
4 Ia deravira oragh, ingangarir gumaza-
miziba ian azenibar dagheba isi, ezi ia me
gifaragha men ivezir mabar anogoroke. Ezi
ingangarir gumazamizir kaba me uan ivez-
ibagh nighnigha, Godin dia ghaze, a ian
arazir kuraba ikarvagham. Ezi ingangarir
gumazamizibar dimdiam, Ekiar Gavgaviba
Bar Itim, a baraki.
5 Ezi dughiar ia nguazir kamin itim, ia
bizir aghuir aviriba isa bar akuegha iti.
Egha ia dagher aviriba apa bar ekefe. Ezi
God ia misoghti ia arimighiramin dughiam,
an otogha gifa.

4:8: 2 Sto 15:2, Ais 1:16, Sek 1:3, Mal 3:7, Je 1:8, 1 Jo 3:3 **4:8:** 2 Eghaghaniba 15:2; Aisaia 1:16; Sekaraia 1:3; Malakai 3:7; Jems 1:8; 1 Jon 3:3 **4:10:** Jop 5:11, 22:29, Mt 23:12, 1 Pi 5:6 **4:10:** Jop 5:11; 22:29; Matyu 23:12; 1 Pita 5:6 **4:11:** Lu 6:37, Ro 2:1, Ef 4:31, 1 Pi 2:1 **4:11:** Luk 6:37; Rom 2:1; Efesus 4:31; 1 Pita 2:1 * **4:11:** Moses Osirizir Arazibar aven itir akar otevir kam, Jems ti vezin kamin a giniri. Kar akar Ofa Gami 19:18 ko Jems 2:8in itim. **4:12:** Mt 10:28, Ro 2:1, 14:4, 14:13 **4:12:** Matyu 10:28; Rom 2:1; 14:4; 14:13 **4:13:** Lu 12:18-20 **4:13:** Luk 12:18-20 **4:13:** Aghuzir Akaba 27:1 **4:14:** Sng 39:5, 39:11, 102:3, Je 1:10, 1 Pi 1:24 **4:14:** Onger Akaba 39:5; 39:11; 102:3; Jems 1:10; 1 Pita 1:24 **4:15:** Ap 18:21, 1 Ko 4:19, Hi 6:3 **4:15:** Aposel 18:21; 1 Korin 4:19; Hibru 6:3 **4:17:** Lu 12:47, Jo 9:41, 15:22, Ro 1:20-21, 2:17-18, 2:23 **4:17:** Luk 12:47; Jon 9:41; 15:22; Rom 1:20-21; 2:17-18; 2:23 **5:1:** Snd 11:28, Lu 6:24, 1 Ti 6:9 **5:1:** Aghuzir Akaba 11:28; Luk 6:24; 1 Timoti 6:9 **5:2:** Jop 13:28, Je 2:2 **5:2:** Jop 13:28 **5:2:** Matyu 6:19 * **5:3:** God gumazamizibar arazibar tuisighamin dughiamin, a dagiar aviriba itir gumazibar bizir aghuibar ganiva da tuisighan kogham. Puvati. A men arazibar ganiva da tuisigham. Gumazir kaba, bizir bar ikuvigham dar suiki, ezi bizir kam en aka ghaze, me nguazimin itir dughiamin me arazir aghuim gamir puvati. Ezi avir kamin akam ghaze, me ivezir kuram iniam. **5:4:** Lo 24:14-15, Jer 22:13, Mal 3:5 **5:4:** Godin Araziba 24:14-15; Jeremaia 22:13; Malakai 3:5 **5:5:** Jer 12:3, 25:34, Amo 6:1, 6:4, Lu 16:19, 16:25, 1 Ti 5:6 **5:5:** Jeremaia 12:3; 25:34; Amos 6:1; 6:4; Luk 16:19; 16:25; 1 Timoti 5:6

6 Ia gumazamizir aghuibar kotim
gamigha me misoghezi me ariaghire. Ezi
me ian gavgavim munamadir puvatigha, ia
ikarvagha ia misoghezir puvati.

Ia gavgavigh ikiva God ko mikim, egh Ekiam mizuamti a ua izam

(Sapta 5:7-20)

E gavgavigh ikiva osimtiziba ateriva egha Ekiam mizuamti a izam

7 Kamaghin amizima, nan adarasi, ia tu-
ivigh gavgavigh osimtiziba ateriva Ekiam
mizuamti a ua izam. Ia fo, gumazim o
amizir azenim itim, a dagher aghuiba an
azenimin aghungasa an adav zuai. Egha a
gavgavim uan navim ganiga aghumra iki-
ava amozim ko aruem mizuai, aning uan
ingangarim faragh a damuam. Eghti a gin
dagheba iniam.
8 Ezi ia uaghan gavgavim uan navibar
aningiva aghumra ikiva egh osimtizir ia ba-
tivim ater. Ia fo, Ekiam Izamin Dughiam a
bar roghira ize. Kamaghin amizi ia tuivigh
gavgavigh iki.
9 Nan adarasi, ia Godin gumazamizir
igharazibar atariva akiribar me mikiman
marki. Ia fo, ia kamaghin damuti, God jasin
min otogh ian arazir kuraba tuisigham. Ia
oragh, jasin kam a tiar akamin tughav iti!
10 Nan adarasi, ia fomira Godin akam
inigha izir gumazir Ekiamin ziamin akam
akuniziba, ia me ginighnigh. Apaniba
arazir kurabar me gami, ezi me tuivigha
gavgavigha osimtizir kam ateri. Ia men
arazir kam inigh, egh men gin mangi.
11 Ia oragh. E ghaze, "Gumazamizir tuiv-
igha gavgavigha osimtiziba ateriba, me bar
akuegha deravira iti." Ia Jopin eghaghanim
gifo, a tugha gavgavigha osimtizir a batoz-
iba a bar da ateri. Ezi ia fo, Ekiam gin bar
arazir aghuimin a gami. E bar fo, Ekiam en
apangkuvavira iti, egha zurara bar deravira
e gami.

E guizbangira pin darigh mikiman kogham

12 Nan adarasi, e damuamin bizir faragha
zuim, a kamakin. Dughiar ia akar dikirizim
damuamim, ia pura Godin Nguibamin
ziam diponan marki, egh guizbangira
darigh nguazim o bizir igharazim diponan
marki. Egh ia suam, "Ki guizbangira
bizir kam damuam." Egh ia suam, "Ki
guizbangira bizir kam damuan kogham."
Egh ia uan akamin gin mangi. Ia mikim
guizbangira pin diboroghti, God ivezir
kuram ia danigham.

Godin damazimin derazir gumaziba, me God ko migei, men azangsiziba bar gavgavir ekiam iti

13 Ezi ian tav ti osimtizim ateri? Kamaghin
a God ko mikim. Ezi ian tav ti bar akonge?
An Ekiamin ziam fer ighiabar amu.
14 Ezi ian tav ti arei? A Kraisin adarazir
gumazamizir dapanibar diaghti, me izi a
bagh God ko mikimiva, Ekiamin ziamin
borem an mikarzim daghuigh.
15 Egh me nighnizir gavgavim Godin iki
God ko mikimti, azangsizir kaba an akur-
vagh a damightima, a ghuamaghegham.
Ekiam arimariar gumazir kam uam a
fegham. Eghti an amizir arazir kuraba,
Ekiam da gin amadagham.
16 Kamaghin amizi, ia vaghvagh uan
arazir kurabar gun Godin gumazamizir
igharazibav kim. Eghti God ian akur-
vaghsi, ia uari bagh God ko mikimti, God ia
damighti ia ua deragham. Ezi gumazim o
amizir Godin damazimin deraghavira itim
God ko migei, an azangsizim bar gavgavir
ekiam iti, eghti a igharaz darazir akur-
vagham.
17 Elaija, e nguazir kamin itir gumazamiz-
ibar min garir gumazim. Egha a pamtem
God ko mikemegha ghaze, amozim izan
kogham. Ezi God amozimin tivazima
amozim azenir 3pla ko iakinir 6plan
nguazimin izezir puvati.†
18 Egha a gin ua God ko migeima, God
amozim amadazima a izaghiri, ezi dagheba
uam azenibar aghui.

Gumazamiziba guizin tuavim ateghti, e ua me inigh izam

19-20 Nan adarasi, ian tav guizin akamin
tuavim ategh pura akar igharazimin gin
mangam, eghti ian tav uam a inigh izi guizin

5:7: Lo 11:14, Jer 5:24, Hos 6:3, Jol 2:23, Sek 10:1, Lu 21:19 **5:7:** Godin Araziba 11:14; Jeremaia 5:24; Hosea 6:3; Joel 2:23; Sekaraia 10:1; Luk 21:19 **5:8:** Ro 13:11-12, Fl 4:5, Hi 10:25, 10:37, 1 Pi 4:7 **5:8:** Rom 13:11-12; Filipai 4:5; Hibru 10:25; 10:37; 1 Pita 4:7 **5:9:** Mt 24:33, 1 Ko 4:5, Je 4:11 **5:9:** 1 Korin 4:5; Jems 4:11 **5:10:** Mt 5:12, Hi 11:35 **5:10:** Matyu 5:12; Hibru 11:32-38 **5:11:** Kis 34:6, Jop 1:21-22, 2:10, 42:10, Sng 94:12, 103:8, 111:4, Mt 5:10-11 **5:11:** Ua Me Ini 34:6; Jop 1:21-22; 2:10; 42:10; Onger Akaba 103:8; 111:4; Matyu 5:10-11 **5:12:** Mt 5:34-37 **5:12:** Matyu 5:34-37 **5:13:** Ef 5:19, Kl 3:16 **5:13:** Efesus 5:19; Kolosi 3:16 **5:14:** Mk 6:13, 16:18 **5:14:** Mak 6:13; 16:18 **5:15:** Ais 33:24, Mt 9:2, Mk 16:18 **5:15:** Aisaia 33:24; Matyu 9:2; Mak 16:18 **5:16:** Lo 9:18-20, 1 Sml 12:18, 1 Kin 13:6, Sng 34:15, Jo 9:31 **5:16:** Godin Araziba 9:18-20; 1 Samuel 12:18; 1 Atriviba 13:6; Onger Akaba 34:15; Jon 9:31 **5:17:** 1 Kin 17:1, 18:1, Lu 4:25, Ap 14:15 **5:17:** 1 Atriviba 17:1; 18:1; Luk 4:25; Aposel 14:15 † **5:17:** Elaija, a fomira itir Godin akam inigha izir gumazim. **5:18:** 1 Kin 18:42-45 **5:18:** 1 Atriviba 18:42-45 **5:19-20:** Onger Akaba 51:13; Aghuzir Akaba 10:12; Matyu 18:15; Rom 11:14; 1 Korin 9:22; Galesia 6:1; 1 Timoti 4:16; 1 Pita 4:8

akamin tuavim datigham, kar arazir bar aghuim. Ia akar kam deragh a ginighnigh! Ian tav gumazamizir arazir kurabagh amibar akuraghtima me tuavir kuram ategh ua God bagh izegham, an arazir kurabagh amir gumazamizir kabar duabar akuraghtima me oveghan kogham. Eghti arazir kamra God arazir kurar aviriba gin amadagham.‡

‡ **5:19-20:** Marazi ghaze, Kraisin gin zuir darasi, men marazi Godin guizin akam ataki. Ezi Jems men arazibar kirasa, akinafarir kam osiri.

Pitan Akinafarir Faragha Zuim
O
1 Pita
Akar faragha zuim

Pita, Kraisin gumazamizir osimtizir ekiam ateriba, gavgavim men nighnizir gavgavibar aningasa, akinafarir kam osiri. A ghaze, Kraisin adarazi ua Krais Iesusin Akar Aghuim ginighnigh. A kamakin: Iesus aremegha ua dikafi, egha akar dikirizim gamua ghaze, a ua izam. Me akar a dikirizir kam ginighnighiva an otivamin dughiam mizuam iki.

Guizbangira, Kraisin adarazi osimtiziba ateri, ezi bizir otozir kamin, God men nighnizir gavgavimin ganiva fogham, me guizbangira nighnizir gavgavim an iti, o puvati. Eghti, me nighnizir gavgavim gavgavigh mamaghira iki mangiti Krais ua izam. Eghti dughiar kamin me ivezir aghuim iniam.

E guizbangira Godin adarazir otifi, kamaghin e arazir aghuibar amuva egh bizir aghuir e iniamibav zuamam

(Sapta 1:1--2:10)

1 Ki Pita, Krais Iesusin aposel. Ki akinafarir kam Godin gumazamiziba bagha an osiri, ia mati nguibar igharazibar gumazamizir guighav itibar moghin, pura tintinimin Pontus ko Galesia, ko Kapadosia, ko Esia ko Bitinian Provinsbar iti.

2 God kamaghin ifonge, ia Krais Iesusin akam baraghti, an ghuzim ia rueghti ia Godin damazimin zuegham. God Afeziam fomira ia gifo, egha ia misevezi ia an gumazamizibar otifi. Godin Duam ia gamizima ia an gumazamizibar otifi, tuavir kamin a ia misefe. Ezi God bar ian apangkuvigha ia gamima ia navir amirizimin iti.

Ikirimirir bar aghuim a Godin Nguibamin ikia e mizuai

3 E Godin ziam fe, a en Ekiam Krais Iesusin Afeziam! Ezi an apangkuvir ekiam en ikia Krais Iesus gamizima a ua dikafi, ezi tuavir kamra, God ikirimirir igiam e ganingi. Ezi ikirimirir igiar kam gavgavim e ganingizi, bizir aghuir e fogha iniamiba, e da baghavira mizuai. God e bagha inabazir biziba, e da bagha mizuavira iti, egha nighnizir gavgavim dar ikiavira iti.

4 Ezi God, ikirimirir aghuir kam uan Nguibamin e daningasa e amisefe. Ezi ikirimirir kam a ikuvighan kogham. A bar deraghavira iki, egh uaghan migoveghan kogham. God uan Nguibamin ikirimirir aghuir kam ia bagha aneti.

5 Ezi ia nighnizir gavgavim Kraisin iti, kamaghin amizi God uan gavgavimin ia pasa, ezi ia deravira iti. Ezi a ua ia iniasa, egh ia damuti ia deragh ikiam. Ezi Godin akurvazir kam, dughiam givaghtima an azenim giram.

6 Ia God damuamin bizir kam bagh bar akongegh. Datirighin dughiar otevir kam osimtizir aviriba ia bativa, egha mizaziba ia ganidi.

7 Arazir kamin God ian nighnizir gavgavibar gan fogham, ia guizbangira nighnizir gavgavim an iti, o puvati. E fo, gol a bizir aghuim, eghti me avimin a tuaghiva, a gifogham, a guizin gol, o puvati. Gol a givaghamin bizim. Ezi en nighnizir gavgavim bar gol gafira. Kamaghin amizima, arazaraziba ia bativti ia fogh, ia nighnizir gavgavim Kraisin iti. Eghti dughiar Krais Iesus ua izamim, a bar ia gakueghiva, ian ziaba fiva ziar ekiaba ia daningam.

8 Ezi ia an ganizir puvati, egha ia a gifuegha uan naviba isa a ganingi. Ezi datirighin ia an gari puvati, egha ia nighnizir gavgavim an ikia egha bar akonge. Agoroger kam a nguazir kamin bizir maba bar dagh afira, ezi e a mikimamin akabagh asa.

9 Ezi ian nighnizir gavgavimin mingarim a kamakin, God ian akurvasi. Ezi ia an akurvazim isi.

10 Akurvazir kamra, fomira Godin akam inigha izir gumaziba an gun mikeme. Me ghaze, God ian apangkuvigh ian akurvagham. Egha me akar kamin mingarim bagha pamtem ingara bar deravirama a buri.

1:1: 2 Ti 1:15, Je 1:1 **1:1:** Jems 1:1 **1:2:** Ro 1:7, 8:29, 2 Te 2:13, Hi 10:22, 12:24, 2 Pi 1:2 **1:2:** Rom 1:7; 8:29; 2 Tesalonika 2:13; Hibru 10:22; 12:24; 2 Pita 1:2 **1:3:** 1 Ko 15:20, 2 Ko 1:3, Ef 1:3, Je 1:18 **1:3:** 1 Korin 15:20; 2 Korin 1:3; Efesus 1:3; Jems 1:18 **1:4:** Kl 1:5, 1:12, 2 Ti 4:8, Je 5:4 **1:4:** Kolosi 1:5; 1:12; 2 Timoti 4:8 **1:5:** Jo 10:28-29, 17:11-15, Ju 1 **1:5:** Jon 10:28-29; 17:11-15; Jut 1:1 **1:6:** Ro 12:12, 2 Ko 4:17, 6:10, Je 1:2, 1 Pi 5:10 **1:6:** Rom 12:12; 2 Korin 4:17; 6:10; Jems 1:2; 1 Pita 5:10 **1:7:** Jop 23:10, Sng 66:10, Snd 17:3, Ais 48:10, Sek 13:9, Mal 3:3, Ro 2:7, 2:10, Je 1:3 **1:7:** Jop 23:10; Onger Akaba 66:10; Aghuzir Akaba 17:3; Aisaia 48:10; Sekaraia 13:9; Malakai 3:3; Rom 2:7; 2:10; Jems 1:3 **1:8:** Jo 20:29, 2 Ko 5:7, Hi 11:1, 11:27, 1 Jo 4:20 **1:8:** Jon 20:29; 2 Korin 5:7; Hibru 11:1; 11:27; 1 Jon 4:20 **1:9:** Ro 6:22 **1:9:** Rom 6:22 **1:10:** Dan 2:44, Hag 2:7, Sek 6:12, Mt 13:16-17, 2 Pi 1:19-21 **1:10:** Daniel 2:44; Hagai 2:7; Sekaraia 6:12; Matyu 13:16-17; 2 Pita 1:19-21

11 Egha me pura dughiam bagha gari, a
manadizoghin otogham, egh a manmaghin
izam. Kraisin Duam men aven ikia me migia
ghaze, Krais faragh mizazim inigham, eghti
bizir aghuarir aviriba gin otivam.
12 God kamaghin men aka, me uari bagha
ingarir puvati, me ia bagha ingari. Ezi
God uan nguibamin uan Duam anemadazi
a izaghiri, ezi Godin Duamin gavgavimin
gumazir Akar Aghuim akuriba God amizir
bizibar gun ia migei. Ezi enselba uaghan
bizir kabagh foghasa bar ifonge.

God ghaze, ia nan gumazamizibara

13 Kamaghin amizi ia ingarsivira uan
nighniziba akir iki, egh uan navir ghurimin
araziba dikabin. Krais Iesus uamategh
izamin dughiamin God uan apangkuvim
ia daningam. Ia an apangkuvir ia fogha
iniamim, ia pamtem a ginighnighiva a
baghvira mizuam iki.
14 Ia borir akaba barazibar min iki.
Fomira ia fozir puvati, egha ia navir
ghurimin arazir kurabar gin zui. Ezi
datirighin, ia ua dar gin mangan marki.
15-16 Ezi Godin akinafarimin osizirim
ghaze, "Ki arazir kurabar saghon ikia, bar
zue, eghti ia uaghan nan min arazir kurabar
saghon iki bar zuegh, nan gumazamizibara
iki." Godin ian diazim, arazir kuratam an
itir puvati. Kamaghin amizi ia uaghan,
ia amir arazitam ikuvighan marki. Ia, an
gumazamizibara.

God bar ivezir ekiamin ua e iniasa a gami

17 Ia zurara, God ko migiava a dibora
ghaze, En Afeziam. Ezi Afeziar kam en
ziabagh nighnizir puvatigha e tuisisi. Pu-
vati. An en arazibar gara vaghvagha e
tuisisi. Eghti ia datirighin nguazir kamin itir
dughiamin ia pura guighav itir gumazamiz-
ibar min an iki. Egh ia bar Godin apengan
iki.
18 Ezi ia fo, ia uan ovavibar arazir kuraba
isa dagh amuava dar gin zui. Arazir kaba,
da dagheba puvati. Ezi God ia givezegha ian
arazir kuraba gin amada. God ia givezezir
dughiamin, a nguazir kamin bizir ikuvitam
aningizir puvati, mati silva ko gol. Puvati.
19 A Kraisin ghuzimin ia givese, ezi ghuzir
kam a bar pin ko. Ezi Krais a sipsipin nguzir
mamin min ami. Ofa gamir sipsipba, duar
kuriba dar mikarzibar itir puvati, ezi Krais
mati sipsipin nguzir mam, arazir kuratam
an itir puvati.*
20 Fomira God tighar nguazimin ingaram,
a faragha ua ia givezamin ingangarim
bagha Krais amisefe. Ezi datirighin e itir
dughiar abuananaba, God ian akurvaghasa
Krais bar azenara ian aka.
21 A ian akurazima ia nighnizir gavgavim
Godin iti. God a gamizima a uam ovevemin
dikafi, ezima God bar Krais isa bar pin
aneti. Kamaghin amizi ia nighnizir gav-
gavim Godin iki, egh ia a mikemezir bizir ia
fogha iniamiba baghvira mizuam iki.

Ia bar gumazamizibagh ifongegh

22 Ia guizin akam baregha an gin zui,
egha arazir kamin ia Godin damazimin
zue. Egha ia uaghan Godin gumazamiziba
guizbangira me gifonge. Egh datirighin ia
bar me gifueghiva, bar uan naviba isiva me
daningigh.
23 Ia datirighin gumazamizir igiabar
otivigha gifa, mati ia dagher biar igiamin
min azenimin oto. Egha ia dagher biar pura
ikuvibar min aghuir puvati. Ezi dagher
ovizir kam, a Godin akam, ezi akar kam
zurara ingar iki, mamaghira ikiam.
24-25 E fo, Godin Akinafarim kamaghin
migei:

"Gumazamiziba dadabar min ami,
me dughiar ruarimin, nguazir kamin
ikivira ikian kogham.

1:11: Sng 22, Ais 53, Lu 24:26-27, 1 Pi 3:19, 2 Pi 1:21 **1:11:** Onger Akaba 22:1-31; Aisaia 53:1-12; Luk 24:26-27; 1 Pita 3:19; 2 Pita 1:21 **1:12:** Dan 9:24, Ef 3:10, Hi 11:13, 11:39-40 **1:12:** Daniel 9:24; Efesus 3:10; Hibru 11:13; 11:39-40 **1:13:** Lu 12:35, Ro 13:13, 1 Ko 1:7, 1 Te 5:6-8 **1:13:** Luk 12:35; Rom 13:13; 1 Korin 1:7; 1 Tesalonika 5:6-8 **1:14:** Ro 12:2, Ef 2:3, 4:17-18, 1 Te 4:5 **1:14:** Rom 12:2; Efesus 2:3; 4:17-18; 1 Tesalonika 4:5 **1:15-16:** Ofa Gami 11:44-45; 19:2; 20:7; Matyu 5:48; 2 Korin 7:1; Hibru 12:14; 2 Pita 3:11 **1:17:** Lo 10:17, Mt 6:9, Ap 10:34, Ro 2:11, 2 Ko 5:6, 7:1, 2 Ti 4:14, Hi 11:13, 12:28, MAA 2:23 **1:17:** Godin Araziba 10:17; Matyu 6:9; Aposel 10:34; Rom 2:11; 2 Korin 5:6; 7:1; 2 Timoti 4:14; Hibru 12:28; Akar Mogomem 2:23 **1:18:** Ese 20:18, 1 Ko 6:20, 7:23, 1 Pi 4:3 **1:18:** Esekiel 20:18; 1 Korin 6:20; 7:23; 1 Pita 4:3 **1:19:** Kis 12:5, Ais 53:7, Jo 1:29, 1:36, Ap 20:28, 1 Ko 5:7, Hi 9:12-14, 1 Pi 1:2, MAA 5:9 **1:19:** Ua Me Ini 12:5; Aisaia 53:7; Jon 1:29; 1:36; Aposel 20:28; 1 Korin 5:7; Hibru 9:12-14; 1 Pita 1:2; Akar Mogomem 5:9 * **1:19:** Ezi Israelia ofa damuasa sipsip inigha izi, egh arazir kuraba gin amangasa, o ofan igharagha garim, an God damuasa, me sipsipin bar aghuim inigh izi ofa damuam. (Ni Ofa Gami 22:17-25in gan.) Pita Moses Osirizir Arazir kam ginighnigha, egha migei, Krais mati ofa damuamin sipsipin aghuir mam. **1:20:** Ap 2:23, Ga 4:4, Ef 1:4, 1:10, Kl 1:26, Ta 1:2-3, Hi 9:26 **1:20:** Aposel 2:23; Galesia 4:4; Efesus 1:4; 1:10; Kolosi 1:26; Taitus 1:2-3; Hibru 9:26 **1:21:** Jo 14:6, Ap 2:24, 2:33, Ro 4:24, 5:1-2, 10:9, Fl 2:9, Hi 2:9, 1 Pi 3:22 **1:21:** Jon 14:6; Aposel 2:24; 2:33; Rom 4:24; 5:1-2; 10:9; Filipai 2:9; Hibru 2:9; 1 Pita 3:22 **1:22:** Jo 13:34, Ap 15:9, Ro 12:9-10, 1 Ti 1:5, 2 Pi 1:7, 1 Jo 3:18 **1:22:** Jon 13:34; Aposel 15:9; Rom 12:9-10; 1 Timoti 1:5; 2 Pita 1:7; 1 Jon 3:18 **1:23:** Jo 1:13, Hi 4:12, Je 1:18, 1 Jo 3:9 **1:23:** Jon 1:13; Hibru 4:12; Jems 1:18; 1 Jon 3:9 **1:24-25:** Ais 40:6-8 **1:24-25:** Onger Akaba 103:15; Aisaia 40:6-8; 51:12; Jon 1:1; 1:14; Jems 1:10-11; 1 Jon 1:1-3

Me oghevseviba midii moghira
misigham.
Me ruarimin itir akimariba suaghiri
moghin,
dughiar ruaribar itir puvati.
Oghevseviba midiima,
akimariba midia suaghiri.
Ezi Ekiamin akam
zurara ikia kamaghira iti."

Akar kam, a Godin Akar Aghuim, me ia
mikini.

2

Ekiam a dagiar aghuir angamira itim

1 Ia gumazamizir igiabar otivigha gifa, ka-
maghin ia arazir kuraba, ko akar ifavariba
ko, arazir ifavariba ko, biziba bagha navim
ikuvir arazim ko, girakirangin migeir araz-
iba, ia bar da atakigh.
2-3 E fo, borir iririvim an otem bagha
bar kufi. Kamaghira, ia Godin Duam
ia ganingizir daghem baghiva mitiriam
ian aghi, bizir kuratam an itir puvati.
Guizbangira, Godin arazir a ia gamim, ia a
gifo, Ekiam a bar moghira dera. Kamaghira,
ia Godin Duamin daghem amiva aghung
egh Godin Duamin aven gumazir aruabar
min ikiam.
4 Egh ia Ekiam bagh izi, a dipenir akinir
aghuir angamira itim, o dagiar aghuir
angamira itimin min iti. Gumazamiziba an
aghua, ezi God a ginabagha an garima a bar
pin ko.
5 Ezi ia uaghan, mati dagiar angamira
itiba. God ia damighti, ia dipenimin min
otoghti, an Duam dipenir kamin aven ikiam.
Eghti God ua bagh ia miseveghti, ia an ofa
gamir gumazamizibar min ikiam. Egh ia
Krais Iesusin ziamin ia bar ofan min uari isi
God daning. Arazir kam, God bar a gifonge.
6 Godin Akinafarim ghaze:

"Ia gan.
Ki dagiar aghuir mam amisevezima
a bar pin ko.
Ezi ki datirighin Saionin Mighsiamin dagiar
kam arisi.
Ezi a Dipenim aterir dagiamin min oto.
Eghti gumazamizir nighnizir gavgavim an
itiba,
me aghumsighan kogham."

7 Ezi ia nighnizir gavgavim Kraisin itiba, ia
fo, Krais mati dipenir akinir bar aghuim.
Ezi nighnizir gavgavim puvatiziba, Godin
Akinafarimin me ghaze:

"Dipenir akinir kam,
kar dipenir akinir ingangarir gumaziba
aghuazim,
a datirighin dipenim aterir guarim
gava."

8 Egha Godin Akinafarim uaghan ghaze:

"Dagiar kam a gumazamizibagh amima,
me asaghpora daighiri."

Me akam barazir puvati, kamaghin amizi,
me daighiri. God fomira fo, bizir kam me
bativam.
9 Ezi God ia misevegha givazima ia
an adarazir otifi. Egha ia atrivimin
ofa gamir gumazamizibar min otifi. Ia
bar guizbangira Godin gumazamizibara,
egha God baghavira iti. Egh ia Godin
gumazamizibar ikiva, an arazir aghuir a
ia gamizibar gun mikimasa, ia misefe. Ia
faragha mitarmemin ikezi, a ian diagha uan
angazangarir aghuimin ia ati.

10 Ia fomira pura gumazamizir kinibar min
iti,
egha datirighin ia Godin gumazamiz-
iba.
Ia fomira Godin apangkuvim inizir puvati,
egha ia datirighin an apangkuvim
inigha gifa.

E igharazibar tongin deraghvira daruam

(Sapta 2:11--3:22)

E Godin ingangarir gumazamizibar min ikiam

11 Nan roroaba, ki akar gavgavimin ia
migei, ia nguazir kamin ikia mati gumaza-
mizir pura guighav itiba, ko gumazamizir
nguibaba puvatizibar min iti. Ezi ki ia migei,

2:1: Ef 4:22, 4:25, Kl 3:8, Hi 12:1, Je 1:21 **2:1:** Efesus 4:22; 4:25; Kolosi 3:8; Hibru 12:1; Jems 1:21 **2:2-3:** Onger Akaba 34:8; Matyu 18:3; Mak 10:15; 1 Korin 3:2; 14:20; Efesus 4:15-16; Hibru 5:12-13; 6:5 **2:4:** Sng 118:22, Ais 28:16, Mt 21:42, Ap 4:11 **2:4:** Onger Akaba 118:22; Aisaia 28:16; Matyu 21:42; Aposel 4:11 **2:5:** Kis 19:6, Ais 61:6, Hos 14:2, Mal 1:11, Ro 12:1, Ef 2:21-22, Fl 4:18, Hi 13:15-16, MAA 1:6 **2:5:** Ua Me Ini 19:6; Aisaia 61:6; Malakai 1:11; Rom 12:1; Efesus 2:21-22; Hibru 13:15-16; Akar Mogomem 1:6 **2:6:** Ais 28:16, Ro 9:33, Ef 2:20 **2:6:** Aisaia 28:16; Rom 9:33; Efesus 2:20 **2:7:** Sng 118:22, Mt 21:42, Ap 4:11 **2:7:** Onger Akaba 118:22; Matyu 21:42; Aposel 4:11 **2:8:** Ais 8:14-15, Ap 4:11, Ro 9:22, 9:33, 1 Te 5:9 **2:8:** Aisaia 8:14-15; Aposel 4:11; Rom 9:22; 9:33; 1 Tesalonika 5:9 **2:9:** Kis 19:5-6, Lo 4:20, 7:6, 14:2, Ais 9:2, 40:20-21, 43:20-21, Jo 17:19, Ap 20:28, 26:18, Ef 5:8, Kl 1:13, Ta 2:14, 1 Pi 2:5 **2:9:** Ua Me Ini 19:5-6; Godin Araziba 4:20; 7:6; 14:2; Aisaia 9:2; 43:20-21; Jon 17:19; Aposel 26:18; Efesus 5:8; Kolosi 1:13; Taitus 2:14; 1 Pita 2:5 **2:10:** Hos 1:9-10, 2:23, Ro 9:25 **2:10:** Hosea 1:9-10; 2:23; Rom 9:25 **2:11:** 1 Sto 29:15, Sng 39:12, Ro 13:14, Ga 5:17, 5:24, Hi 11:13, Je 4:1 **2:11:** 1 Eghaghaniba 29:15; Onger Akaba 39:12; Rom 13:14; Galesia 5:17; 5:24; Hibru 11:13; Jems 4:1

ia navir ghurimin arazir kuraba bar ada
atakigh. Arazir kaba ian duaba ko misosi.
12 Ia bar deraghvira Kraisin azenan itir
gumazamizibar tongin daru. Eghti me akar
kuraba ia mikimiva, gin ian arazir aghuibar
ganiva, egh me God Izamin Dughiamin, an
ziam fam.
13 Ia Ekiamin gin zui, kamaghin ia gav-
man osirizir araziba bar da baraghiva dar
gin mangi. Atrivir bar ekiam, ia an akam
baragh.
14 Gavmanin gumazamizir dapaniba,
Ekiam me amisevegha ingangarir kam
me ganingi, eghti me gumazamizir
arazir kurabagh amiba, ivezir kuraba
me daningam. Egh gumazamizir arazir
aghuibagh amiba, me men ziaba fam.
Kamaghin amizi ia uaghan gavmanin
gumazamizir dapanibar akabar gin mangi.
15 Gumazamizir onganiba zurara akar
kuraba ia gasi. Ezi ia arazir aghuibar
amuasa God ifonge, eghti tuavir kamin
ia men akaba aminivagham, eghti me
mikiman kogham.
16 Ia bar firiaghirizir gumazamizibar
min iki. Egh kamaghin nighnighan marki,
“E datirighin firiaghire, egh mangi arazir
kurabar amuam.” Puvati. Ia Godin
ingangarir gumazamizibar min iki.
17 Egh ia arazir aghuibar gumazamiziba
bar me damu: Egh uan naviba isiva Godin
gumazamizibar aning. Ia uaghan Godin gin
mangiva an apengan iki. Egh ia ziar ekiam
atrivir ekiam daning.

E Kraisin arazibar gin mangiva, egh mizaziba iniam

18 Ia pura ingangarir gumazamiziba, ia
uan gumazir ian garir ekiabar apengan
ikiva, egh deraghvira me damu. Ki gumazir
ian asughasuziba ko gumazir aghuibara
migeir puvati, ia uaghan, gumazir ian gara
ian asughasuzir puvatiziba sara, men apen-
gan iki.
19 E fo, gumazitam o amizitam Godin
gin mangiva ingangarim damuti, me pura
mizaziba a daningam, eghti a mizaziba
iniam, eghti God an arazir tugha gavgav-
izim bagh bar ifongeghiva, bar deraghvira
a damuam.
20 Egh ia arazir kuram damuti me ia
misoghti, ia mizazim inigh tugh gavgav-
ighti, ian arazir kurar kamin ivezir aghuiba
puvati. Egh ia arazir aghuim damuti, me ia
misoghtima ia mizazim inigh tugh gavgav-
ighti, God arazir aghuimin ia damuam.
21 Krais mizazim inigha ian akura, kam-
aghin amizi God Kraisin arazir kamin gin
mangasa ian dia. Egha a uan arazir amizir
kam en aka, eghti e an gin mangam.

22 “Krais arazir kuratam gamizir puvati,
egha uaghan ifavarir akatam
mikemezir puvati.”

23 Ezi me akar kurabar a migeima, a men
akatam ikarazir puvati, egha a mizazim
inigha paza me damuasa me migeir puvati.
A uabi isa jas ganingi, jas a God. A fo, kar
jasin bar deravira biziba tuisizim.
24 Ezi Krais en arazir kuraba isa uan
mikarzim gatigha, egha ter ighuvimin
areme. A kamaghsua, e arazir kuraba
bar ada ateghiva, angamira ikiva arazir
aghuibar amuam, kamaghin amizi an
areme. Me a misoghezima an mizazir dafar
kam ia gamizi, ia ua dera.
25 Ia bar sipsipbar min tintinibar ghuegha
ovenge. Ezi datirighin ia uamategha sipsip-
bar garir gumazim bagha ize, a ian duabagh
eghuvir gumazim.

3

Akar poroghamibar zuim

1-2 Ezi kamaghira, amizir pabar itiba ia
uan pabar apengan iki me baghivira iki.
Ki kamaghsua, gumazir kataba nighnizir
gavgavim Godin akamin itir puvati, ia men
amuiba, ia men apengan ikiva, bar deravira
daruti, me ian arazibar ganam. Ia Godin
akar aviribar me mikiman marki, me ian
arazir zueziba ko Godin apengan itir araz-
ibar ganiva men tarazi ti navibagh iragham.
Kamaghin amizi, amiziba uan pabar apen-
gan iki.

2:12: Mt 5:16, Lu 19:44, Ro 12:17, 2 Ko 8:21, Fl 2:15, Ta 2:8 **2:12:** Matyu 5:16; Rom 12:17; 2 Korin 8:21; Filipai 2:15; Taitus 2:8 **2:13:** Mt 22:21, Ro 13:1, Ta 3:1 **2:13:** Matyu 22:21; Rom 13:1; Taitus 3:1 **2:15:** Ta 2:8, 1 Pi 2:12, 3:16 **2:15:** Taitus 2:8; 1 Pita 2:12; 3:16 **2:16:** 1 Ko 7:22, Ga 5:1, 5:13 **2:16:** 1 Korin 7:22; Galesia 5:1; 5:13 **2:17:** Snd 24:21, Mt 22:21, Ro 12:10, Fl 2:3, Hi 13:1, 1 Pi 1:22 **2:17:** Aghuzir Akaba 24:21; Matyu 22:21; Rom 12:10; Filipai 2:3; Hibru 13:1; 1 Pita 1:22 **2:18:** Ef 6:5, Kl 3:22, 1 Ti 6:1 **2:18:** Efesus 6:5; Kolosi 3:22; 1 Timoti 6:1 **2:20:** 1 Pi 3:14, 3:17, 4:14-15 **2:20:** 1 Pita 3:14; 3:17; 4:14-15 **2:21:** Mt 16:24, Jo 13:15, Ap 14:22, 1 Pi 3:18, 1 Jo 2:6 **2:21:** Matyu 16:24; Jon 13:15; Aposel 14:22; 1 Pita 3:18; 1 Jon 2:6 **2:22:** Ais 53:9, Jo 8:46, 2 Ko 5:21, Hi 4:15 **2:22:** Aisaia 53:9; Jon 8:46; 2 Korin 5:21; Hibru 4:15 **2:23:** Ais 53:7, Mt 27:39, Jo 8:48-49, Hi 12:3, 1 Pi 3:9 **2:23:** Aisaia 53:7; Matyu 27:39; Jon 8:48-49; Hibru 12:3; 1 Pita 3:9 **2:24:** Ais 53:5, Ro 6:2, 6:11, 7:6, Hi 9:28 **2:24:** Aisaia 53:5; Rom 6:2; 6:11; 7:6; Hibru 9:28 **2:25:** Ais 53:6, Ese 34:5-6, 34:23, Mt 9:36, Jo 10:14, Hi 13:20 **2:25:** Aisaia 53:6; Esekiel 34:5-6; 34:23; Matyu 9:36; Jon 10:14; Hibru 13:20 **3:1-2:** 1 Korin 7:14-16; Efesus 5:22; Kolosi 3:18; Taitus 2:5 **3:3:** 1 Ti 2:9, Ta 2:3 **3:3:** 1 Timoti 2:9; Taitus 2:3 **3:4:** Sng 45:13, Ro 7:22, 2 Ko 4:16 **3:4:** Onger Akaba 45:13; Rom 7:22; 2 Korin 4:16

3 Egh ia pura azenan uan mikarziba
asingiva, dapanir ariziba ikiva golin adi-
ariba ko korotiar aghuibar aghuan marki.
Puvati.
4 Ia uaghan uan navir averiaba sara
asing, kurukazir kaba ikuvighan kogham.
Kurukazir kaba, kar ikirimirir aghuim ko
navir amirizim itir arazim. Arazir kaba
Godin damazimin bar dera.
5-6 E fo, fomira itir amiziba, me uari isa
God ganiga, egha bizir God me daningamim
bagha mizuai. Me arazir kabar uarir ku-
ruka, egha me uan pabar apengan iti. Ka-
maghira Sara uan pam Abrahamin apengan
ikia, egha "gumazir ekiam," a garisi. Ia
arazir aghuibar amuva, bizitamin atiatin-
gan kogh, egh mati ia Saran guivibara.
7 Ezi kamaghira ia amuiba itir gumaz-
iba, ia nighnizir aghuibar gin mangiva, uan
amuiba ko deraghvira iki. Me gumazibar
min gavgavizir puvati. Ia deraghvira me
damuva, egh men akurvagh me baghivira
ikiva men ziaba fi. Egh men nighniziba ko
men araziba dikabinan marki. Me uaghan
ia ko, God pura ia daningamin ikirimirir
aghuim iniam. Ia God ko migeir tuavim,
bizitam anepiran koghsi, ia uan amuiba ko
deraghvira iki.

E zurara arazir aghuiba igharaz darazir amuam

8 Ezi ki uan migirigiaba kamaghin da
givasa, ia bar moghira nighnizir vamira iki,
egh navir vamira uarir iki. Ia bar Kraisin
adarazigh ifuegh iki, egh men apangkuv,
egh uari abirir arazim damu.
9 Eghti gumazamiziba arazir kuratam ia
damighti, ia arazir kuramin me ikarvaghan
marki. Me akar kuratamin ia mikemeghti,
ia akar kuramin me ikarvaghan marki. Ia
me ikarvaghamin arazimra kara, ia me
bagh God ko mikimtima, an arazir aghuim
me damu. God bizir aghuim ia daningasa,
kamaghin a ian dia. Ezi kamaghin ia gu-
mazamizir igharaziba arazir aghuim me
damu.
10-12 Godin Akinafarim ghaze:

"Ekiamin damazimin derazir gumazamiz-
iba,
a deragha men gara,
men azangsiziba barasi.
Gumazamizir arazir kurabagh amiba,
Ekiam me batogha
men aghua.
Kamaghin tina dughiar ruarimin iki,
dughiar aghuibar gansiva,
egh akar kurabav kiman koghiva,
ifavarir akaba atakigh.
An akirim ragh arazir kurabagh asaragh,
arazir aghuibara damu.
Egh navir amirizimin, gumazamizir
igharaziba ko ikisi
gavgavigh mamaghira iki."

E arazir aghuibar amuva da bagh mizaziba iniam

13 Ia arazir aghuibar amusi bar ifueghti,
tina arazir kuratam ia damuam? Dughiar
aviriba ti puvatigham.
14 Eghti ia arazir aghuibar amuva da bagh
mizaziba iniva, egh ia bar akongegham!
Eghti me atiatingamin bizitam ia damuti, ia
men atiatingan marki.
15 Egh ian navir averiabar, ia Krais uabira
ia uan Ekiamin min faraghivira anetigh.
Eghti me bizir aghuir ia mizuair kamin
mingarim bagh azaragham, eghti ia zurara
men akaba ikarvaghsi nighnigh iki.
16 Ia arazir aghuibagh amua Kraisin gin
zuima, me akar kuraba ia migei, eghti
gumazir kaba ian arazir aghuibar ganti, da
me damuti, me uan akar me mikemezibar
aghumsizim iniam. Me kamaghin damusi,
ia nimira men akaba ikarvagh, arazir
aghuibar me damu. Egh ia uan araziba
deravira da tuisighiva egh arazir aghuimin
gin mangi.
17 Eghti God ifueghti, e uan arazir aghuiba
bagh mizaziba iniam, kamaghin dera. E
arazir kuraba bagh mizaziba iniam, kar
bizir kuram.

Krais aremegha ua dikavigha uam e ini

18 E kamaghin fo, Krais uabi ia bagha
areme. A Godin damazimin derazir
gumazim, egha a Godin damazimin derazir
puvatizir gumazamizibar danganim inigha
areme. A bar gumazamizibar arazir kuraba
batueghiva me inigh God bagh mangasa,
dughiar vamira aremegha gifa. A uam
aremeghan kogham. Egha a nguazir
kamin gumazir inivafizimin min itima me
a misoghezi an areme. Ezi Godin Duam a
gamizi a ua dikavigha angamira iti.

3:5-6: Stt 18:12 **3:7:** 1 Ko 7:3, 12:23, Ef 5:25, Kl 3:19, 1 Te 4:4 **3:7:** 1 Korin 7:3; 12:23; Efesus 5:25; Kolosi 3:19; 1 Tesalonika 4:4 **3:8:** Mt 5:44, Ro 12:10, Fl 3:16, Kl 3:12, 1 Te 5:15, 1 Pi 2:17, 2:23 **3:8:** Rom 12:10; Kolosi 3:12; 1 Tesalonika 5:15; 1 Pita 2:17 **3:9:** Mt 25:34, Ro 12:14, 1 Te 5:15 **3:9:** Matyu 25:34; Rom 12:14; 1 Tesalonika 5:15 **3:10-12:** Sng 34:12-16 **3:10-12:** Onger Akaba 34:12-16; Aisaia 1:16-17; Jon 9:31; Rom 12:18; Hibru 12:14; Jems 1:26; 1 Pita 2:1; 2:22 **3:13:** Snd 16:7, Ro 8:28 **3:13:** Aghuzir Akaba 16:7; Rom 8:28 **3:14:** Jer 1:8, Mt 5:10, Je 1:12, 1 Pi 2:20, 4:14 **3:14:** Jeremaia 1:8; Matyu 5:10; Jems 1:12; 1 Pita 2:20; 4:14 **3:14:** Aisaia 8:12-13 **3:15:** Ap 4:8, Kl 4:6, 2 Ti 2:25 **3:15:** Aposel 4:8-12; Kolosi 4:6; 2 Timoti 2:25 **3:16:** Ta 2:8, Hi 13:18, 1 Pi 2:12 **3:16:** Taitus 2:8; Hibru 13:18; 1 Pita 2:12 **3:17:** 1 Pi 2:20 **3:17:** 1 Pita 2:20 **3:18:** Ro 5:6, 6:10, 8:11, 2 Ko 13:4, Ef 2:18, Kl 1:21-22 **3:18:** Rom 5:6; 6:10; 8:11; 2 Korin 13:4; Efesus 2:18; Kolosi 1:21-22

19 Ezi God̈in Duam a gamizi, a ghua
ovengezibar duar kalabusin itiba, Akar
Aghuim me mikiri.*
20 Ezi duar kaba, me fomira Noan
dughiamin God̈in akaba iriaghiriasi. Ezi
Noan dughiamin arazir kuram bar azenim
girizi God̈ zuamira me ikarazir puvati. A me
mizua ghua Noa kurimin ingarigha givazir
dughiam. Ezi kurimin aven gumazamizir
8plara an itima, aperiar ekiam otogha me
inigha zuima, God ua men akuragha me
inizima me deraghavira iti.
21 Ezi dipar kam a rurimin nedazim, ka-
maghira God datirighin rurimin tuavimin
ian akura. Rurim, a mikarzibar mizirizi-
ba a gevir puvati. Rurim kamaghin ian aka,
ia God ko akam akira ghaze, ia uan araziba
deravira da tuisighiva, egh arazir aghuibara
gin mangi, egh gin aghumsighan kogham.
Krais Iesus ovevemin ua dikafi, ezi tuavir
kamin God ian akurvasi.†
22 Ezi Krais God̈in Nguibamin ghugha
datirighin God̈in agharir guvimin iti. Ezi
enselba ko duar kurar gavgaviba ko aser
gavgaviba itiba, da bar an apengan iti.

Osimtizir bar ekiam Kraisin adarazi batozi, me mizaziba isi

4

(Sapta 4--5)

E navir ghurimin araziba ataghiragham

1 Kamaghin amizi, Kraisin mikarzim
mizazim ini, kamaghin e uaghan an min
nighnizir kamra suiragh gavgavigham. E
fo, gumazitam uan mikarzimin mizazim
inighiva, egh an arazir kuraba ategham.*
2 Kamaghin datirighin tugh mangi, ian ini-
vafizimin ikirimirim givaghamin dughiam,
ia navir ghurimin arazibar gin mangan
marki; ia God ifongezir arazibar gin mangi.
3 Ia fomira dughiar ruarimin navir
ghurimin arazibar gin zui. Ia, nighnizir
gavgavim puvatizibar arazir kurabar
amuasa ifongezi moghin ia fomira arazir
kabagh ami. Arazir kaba: me afiar araz-
ibagh amuava, arazir mizirizibar amuasa
bar kufi, egha dipar onganiba apava
onganigha, isar dafabagh amua dagher
aviriba apava, egha pura gumazamiziba
isa pura pamtemin diava, ighiar kurabar
arazibagh ami, egha nguazir kamin biziba
e God gami moghin uari isa dagh anidi, egha
bizir kabagh amua aghumsiziba puvati.
4 Ezi ia datirighin ua gumazir kurar
kaba koma arua, me ko arazir kurar
avirir kabagh amir puvati. Ezi me bizir
kamin digavir kuram gamigha, akar kurar
aviribar ia migei.
5 Egh me gin uari jasin ekiamin kotin
tuivam, egh uari uan arazibar gun a
mikimam, me tizim bagha bizir kabagh
ami. Jasin kam, a gumazamiziba bar
men araziba tuisighasa iti, gumazamizir
ovengeziba ko angamira itiba.
6 Bizir kam bagha, Iesus gumazamizir
ovengeziba uaghan Akar Aghuim me
mikiri. Men ovevem kamaghin oto,
God me tuisighizi, me ariaghire, mati
gumazamiziba bar kamaghin ariaghire.
Egh me God̈in mirara, men duaba angamira
ikiasa, Iesus Akar Aghuim me mikiri.†

God puram e ganingizir bizir aghuiba, e deraghvira dar ingangarim damuam

7 Dughiar biziba bar givamim roghira ize.
Kamaghin amizi ia God ko mikimsi, bar de-
ragh nighnigh, egh navir ghurimin araziba
dikabin.
8 Ni igharaz tav gifueghti, an arazir ku-
ratam ni damighti, ni zuamira an arazir
kurar kam gin amadagham. Kamaghin ia
Kraisin adarasi, uan navir averiabar uarira

3:19: Jenesis 6:1–7:24; Jenesis 8:18; Hibru 11:7; 2 Pita 2:5 * **3:19:** Fofozir gumazir maba ghaze, duar kaba, da gumazir Noan dughiamin aremezir gumazibar duaba. Ezi marazi ghaze, a duabav gei, o enselin God̈in akam iriaziba. Judaba kamaghin nighnizir gavgavim iti, God Noan dughiamin duar kaba isa kalabus gati. **3:21:** Ro 10:10, Ef 5:26, Ta 3:5, Hi 10:22 **3:21:** Rom 10:10; Efesus 5:26; Taitus 3:5; Hibru 10:22 † **3:21:** Grighin akam vezin kamin deragha bizir kam migeir puvati. **3:22:** Sng 110:1, Mt 22:44, Ro 8:34, 8:38, 1 Ko 15:24, Ef 1:20-21 **3:22:** Onger Akaba 110:1; Matyu 22:44; Rom 8:34; 8:38; 1 Korin 15:24; Efesus 1:20-21 **4:1:** Ro 6:2, 6:7, Ga 5:24, Kl 3:3-5 **4:1:** Rom 6:2; 6:7; Galesia 5:24; Kolosi 3:3-5 * **4:1:** Mizazim isir arazimin akar maba, da uaghan 1 Pita 3:13-22in iti. **4:2:** Jo 1:13, Ro 6:11, 2 Ko 5:15, Ga 2:20, 1 Jo 2:16 **4:2:** Jon 1:13; Rom 6:11; 2 Korin 5:15; Galesia 2:20; 1 Jon 2:16 **4:3:** Ap 17,30, Ef 2:2-3, 4:17, Ta 3:3 **4:3:** Efesus 2:2-3; 4:17; Taitus 3:3 **4:4:** Ap 13:45, 18:6, 1 Pi 3:16 **4:4:** Aposel 13:45; 18:6; 1 Pita 3:16 **4:5:** Ap 10:42, 17:31, 1 Ko 15:51-52, Je 5:9 **4:5:** Aposel 10:42; 17:31; Jems 5:9 **4:6:** Ro 8:10, 1 Ko 5:5 **4:6:** Rom 8:10 † **4:6:** Grighin akam vezin kamin bizir kam deragha a migeir puvati. Gumazir maba ghaze, a ti 1 Pita 3:19 itir bizir kamra migei, ezi me kamaghin a gira, "Bizir kam bagha Krais Akar Aghuim gumazamizir ovengezibav kim. Me gumaziba ariaghiri moghin me areme, men arazir kurabar ivezim. Kamaghin an Akar Aghuim me mikini, eghti me ikirimirir aghuir zurara itim iniva, duaba min ikiam, mati God uabi." **4:7:** Mt 24:13-14, Lu 21:34, Ro 13:11-12, 1 Ko 10:11, Fl 4:5, Kl 4:2, 2 Pi 3:9, 1 Jo 2:18 **4:7:** Matyu 24:13-14; Luk 21:34; Rom 13:11-12; 1 Korin 10:11; Filipai 4:5; Kolosi 4:2; 2 Pita 3:9; 1 Jon 2:18 **4:8:** Snd 10:12, 1 Ko 13:7, Kl 3:14, Hi 13:1, Je 5:20, 1 Pi 1:22 **4:8:** Aghuzir Akaba 10:12; 1 Korin 13:7; Kolosi 3:14; Hibru 13:1; Jems 5:20; 1 Pita 1:22 **4:9:** 2 Ko 9:7, Fl 2:14, Fm 14, Hi 13:2 **4:9:** Filipai 2:14; Hibru 13:2

uarigh ifongegh. Arazir kam an araziba bar
dagh afira.
9 Eghti gumazamizir igharaziba izi ia ko
ikitima, ia bar deravira arazir aghuibar me
damu. Egh ia men osiman marki.
10 God uan apangkuvimin bizir guar
avirir aghuiba vaghvagha ia ganidi.
Kamaghin amizi ia bar vaghvagh Godin
ingangarir gumazamizir aghuibar ikiva,
egh ia bizir aghuir God pura ia ganingizibar,
Godin gumazamizibar akurvagh.
11 Ia kamaghin ifongegh, gumazamiziba
ian arazir amiba bar dar ganiva, Krais
Iesusin ziamin me Godin ziam fam.
Tina Akar Aghuim akurir fofozim God a
danighti, a deravira Godin akam akun.
Eghti tina igharaz darazir akurvazir fo-
fozim, God a danighti, a Godin gavgavimin
igharaz darazir akurvagh. Eghti Krais Iesus
zurara, atrivimin gavgavim ko ziar ekiam
sara, a ko ikivira ikiam. Bar guizbangira.

E Kraisin min mizaziba inisi bar akuegham

12 Nan namakaba, osimtizir kam avimin
min ia tuivigh gavgavighasa ia batifi. Eghti
ia digavir kuram damuan marki, egh suam,
bizir igharagha gariba e batifi.
13 Ia osimtizir kabar aven Krais mizazim
isi moghin, ia uaghan mizazim isi. Ka-
maghin ia bar akongegh. Egh gin a ua-
mateghamin dughiamin ia an atrivimin
angazangarimin ganiva ian agorogem pin
ikiti, ia guizbangira bar akuegham.
14 Godin Duar angazangarim itim ia
avara. Kamaghin amizi me Kraisin ziam
bangin me akar kuraba ia mikimtima, ia
bar akuegham.
15 Ia uari uan osimtiziba bagh mizaziba
iniam, kamaghin derazir puvati. Ian tongin
tav gumazitam o amizitam misueghtima
an aremegham, o a biziba okimam, o
a tintinimin arazir kurabar amuam, o a
tintinimin gumazamizir igharazibar biz-
ibar ganam, me an arazir kaba baghiva
osimtizim a darightima, kamaghin derazir
puvati.
16 Ia Kraisin adarasi, egh Kraisin ziam
bagh ia mizaziba iniva, aghumsighan
marki. Kraisin ziam ian iti, kamaghin amizi
ia Godin ziam fi.
17 Dughiar God uan adarazir araziba
tuisighamim, an otogha gifa. An gumaza-
miziba faragh kotiamin otoghtima, eghti
gin Godin Akar Aghuim akirim ragha a
gasarazir gumaziba me uaghan kotiamin
otoghiva, egh guizbangira bar ikuvigham.
18 Godin Akinafarim ghaze:

"Godin damazimin derazir gumazamiziba
osimtiziba sara zuima,
God abuan men akurvasi.
Eghti Godin aghuagha arazir kurabagh
amiba,
me bar ikuvigham."

19 Kamaghin Godin ifongiamin, gumaza-
mizir maba mizaziba iniam, egh me bar
uari isiva Godin agharim darigh, egh arazir
aghuibar amuvira iki. God en ingarigha,
zurara bar deravira en gari.

5

Gumazamizir dapaniba, ia bar deragh Godin gumazamizibar gan

1 Ki akar mam Kraisin adarazir gumaza-
mizir dapanibav kimasa, ki uaghan ian min
Kraisin adarazir gumazir dapanir mam.
Nan damazimin, ki uabi Kraisin garima,
a mizazim ini. Egh gin Krais uan gav-
gavim ko ziar ekiam sara uamategh izam.
Eghti dughiar kamin ki uaghan ia ko, e
bar moghira an atrivimin angazangarimin
ganiva an aven ikiam. Kamaghin amizi
ki ingarasa Kraisin adarazir gumazamizir
dapaniba ia migei.
2 Ia Godin gumazamiziba deravira men
gan. Me sipsipbar min ian agharimin
iti. Tav ia ingangarir kam damusi ia
abintima, ia ingaran marki. Ia ingan-
garir kam damuasa God ifonge. Kam-
aghin, ia ifueghiva ingangarir kam damu.
Ia ivezim baghiva akongiva ingangarim
damuan marki. Egh ia gumazamizibar
akurvaghsi bar ifongegh.
3 Ia gumazamizir aruabar min ikian
marki, egh Godin gumazamiziba dikabinan
marki, gumazamizir kaba God me isa

4:10: Ro 12:6-8, 1 Ko 4:1-2, 4:7, Ta 1:7 **4:10:** Rom 12:6-8; 1 Korin 4:1-2; 4:7 **4:11:** 1 Ko 3:10, 10:31, Ef 5:20, 1 Pi 5:11, MAA 1:6 **4:11:** 1 Korin 10:31; 1 Pita 5:11; Akar Mogomem 1:6 **4:12:** 1 Ko 3:13, 1 Pi 1:6-7 **4:12:** 1 Korin 3:13; 1 Pita 1:6-7 **4:13:** Ap 5:41, Ro 8:17, 2 Ko 1:7, 2 Ti 2:12, Je 1:2, 1 Pi 1:5-6, MAA 1:9 **4:13:** Aposel 5:41; Rom 8:17; 2 Korin 1:7; 2 Timoti 2:12; Jems 1:2; 1 Pita 1:5-6; Akar Mogomem 1:9 **4:14:** Sng 89:50-51, Mt 5:11, 2 Ko 12:10, Je 1:12, 1 Pi 2:20 **4:14:** Onger Akaba 89:50-51; Matyu 5:11; 2 Korin 12:10; Jems 1:12; 1 Pita 2:20 **4:15:** 1 Te 4:11, 1 Ti 5:13, 1 Pi 2:20 **4:15:** 1 Tesalonika 4:11; 1 Timoti 5:13; 1 Pita 2:20 **4:16:** Ap 11:26, Fl 1:20 **4:16:** Filipai 1:20 **4:17:** Jer 25:29, Mal 3:5, Lu 10:12-14, 23:31, 2 Te 1:8 **4:17:** Jeremaia 25:29; Luk 10:12-14; 23:31; 2 Tesalonika 1:8 **4:18:** Snd 11:31, Lu 23:31 **4:18:** Aghuzir Akaba 11:31; Luk 23:31 **4:19:** Sng 31:5, Lu 23:46, 2 Ti 1:12 **4:19:** Onger Akaba 31:5; Luk 23:46; 2 Timoti 1:12 **5:1:** Ap 1:8, 1:22, Ro 8:17-18, MAA 1:9 **5:1:** Aposel 1:8; 1:22; Rom 8:17-18 **5:2:** Jo 10:11-13, 21:15-17, Ap 20:28, 1 Ko 9:17, 1 Ti 3:3, 3:8, Ta 1:7, 1:11, Fm 14 **5:2:** Jon 10:11-13; 21:15-17; Aposel 20:28; 1 Korin 9:17; Taitus 1:7; 1:11; Filemon 1:14; 1 Pita 3:1-6 **5:3:** Sng 74:2, 1 Ko 3:9, 2 Ko 1:24, Fl 3:17, 1 Ti 4:12, Ta 2:7 **5:3:** 2 Korin 1:24; Filipai 3:17; 1 Timoti 4:12; Taitus 2:7

ian agharim gati. Ia arazir aghuibar me
damu, eghti me ian arazibar ganiva dar gin
mangam.
4 Eghti dughiar sipsipbar garir gumazir
Ekiam azenim girighti, ia ivezir bar aghuim
iniam, ivezir bar deravira itim, a ikuvighan
kogham.

E uari isi God daningam

5 Ezi kamaghira, ia gumazamizir igiaba,
ia gumazamizir aruabar apengan iki. Egh
ia bar uari abirir arazimin gin mangiva egh
uaghan Godin gumazamizibar apengan iki.
Godin Akinafarim kamaghin migei:

"God zurara gumazir uan ziaba feba, a me
dikabiri,
egha gumazir uan ziaba dikabiriba
God men apangkuva
egha bar deravira me gami."

6 Kamaghin amizi, ia uan ifongiaba
abiniva Godin agharir gavgavimin apengan
iki. Eghti dughiar God ifongezim a ia
fegham.
7 God ia ginighnisi, kamaghin amizi
osimtizir ia ateriba, ia da isi Godin agharim
dari gh.
8 Ia angamira iki, uari bagh gan. Satan,
gumazir ian apanimin itir kam, a laionin
min tiarim akara diagharui. A zurara gu-
mazamizibar amasa me buriagharui.
9 Ia fo, Godin gumazamizir nguazir kamin
itiba, me uaghan mizazir ia isir kaba isi. Ka-
maghin amizi ia bar nighnizir gavgavimin
tugh gavgavigh Satan batogh.
10 God, an apangkuvibar mingarim. Ia
Kraisin porozima God ian diazi, ia a ko
iki mamaghira ikiam. Egh ia dughiar bar
otevimin mizaziba iniam, egh gin a uabi
ua ia damighti ia ua deragham. Egh gav-
gavim ian nighnizir gavgavibar aningiva,
egh ia damuti ia tuivigh gavgavigh mam-
aghira ikiam.
11 Ezi God uabira zurazurara gavgavir
ikia mamaghira itim iti. Bar guizbangira.

Akar otevir maba

12 Sailas nan akuragha, ia bagha
akinafarir otevir kam osiri. Ki an garima,
a Krais baghavira itir aveghbuar aghuim.
Ezi akinafarir kam, ki God uan apangkuvim
ian akazir arazim ia mikimasa. Ki uabi ki fo,
kar guizbangira Godin apangkuvim, egha
ki deravira an gun ia migei. Egha ki akar
gavgavim ia ganidi, ia nighnizir gavgavim
Godin apangkuvimin iki tugh gavgafigh.
13 Godin gumazamizir Babilonin itiba,
God me ko ia misevezi, me ia bagha akam
amaga ghaze, Afeziam ia ko iki.* Nan
otarim Mak, a uaghan ia bagha akam am-
aga ghaze, Afeziam ia ko iki.†
14 Ia igharaz darazigh ifongezir arazim
akaghsi, ia uari uan agharibar suigh. Ia
Kraisin adarasi, ia navir amirizimin iki.

5:4: 1 Ko 9:25, 2 Ti 4:8, Hi 13:20, 1 Pi 1:4 **5:4:** 1 Korin 9:25; 2 Timoti 4:8; Hibru 13:20; 1 Pita 1:4 **5:5:** Snd 3:34, Ais 57:15, Ef 5:21, Fl 2:3, Je 4:6 **5:5:** Aghuzir Akaba 3:34; Aisaia 57:15; Efesus 5:21; Filipai 2:3; Jems 4:6 **5:6:** Mt 23:12, Lu 14:11, 18:14, Je 4:10 **5:6:** Matyu 23:12; Luk 14:11; 18:14; Jems 4:10 **5:7:** Sng 37:5, 55:22, Mt 6:25-30, Fl 4:6 **5:7:** Onger Akaba 37:5; 55:22; Matyu 6:25-30; Filipai 4:6 **5:8:** Lu 22:31, 1 Te 5:6, MAA 12:12 **5:8:** Luk 22:31; 1 Tesalonika 5:6; Akar Mogomem 12:12 **5:9:** Ap 14:22, Ef 6:11-13, 2 Ti 3:12, Je 4:7 **5:9:** Aposel 14:22; Efesus 6:11-13; 2 Timoti 3:12; Jems 4:7 **5:10:** 2 Ko 4:17, 1 Te 2:12, 2 Te 2:17, 1 Ti 6:12, Hi 13:21, 1 Pi 1:6 **5:10:** 2 Korin 4:17; 1 Tesalonika 2:12; 2 Tesalonika 2:17; 1 Timoti 6:12; Hibru 13:21; 1 Pita 1:6 **5:12:** Ap 15:22, 15:40, 2 Ko 1:19, 1 Te 1:1, Hi 13:22, 2 Pi 1:12 **5:12:** Aposel 15:22; 15:40; 2 Korin 1:19; 1 Tesalonika 1:1; Hibru 13:22; 2 Pita 1:12 **5:13:** Ap 12:12, 12:25, 13:13, 15:37-39, Kl 4:10, 2 Ti 4:11, Fm 24 **5:13:** Aposel 12:12; 12:25; 13:13; 15:37-39; Kolosi 4:10; 2 Timoti 4:11; Filemon 1:24 * **5:13:** Babilon arazir kurabagh amir nguibam. Ezi Pita Romin itir dughiam, Rom tintinimin arazir kurabar Godin gumazamizibagh ami, mati Babilon fomira me gamizir arazim mokin. Kamaghin Pita akar isin zuimin Rom dibora ghaze, Babilon. † **5:13:** Mak guizin Polin otarim puvati. A gumazir ighiar an akurvagha an gin aruim. **5:14:** Ro 16:16, 1 Ko 16:20, Ef 6:23 **5:14:** Rom 16:16; 1 Korin 16:20; Efesus 6:23

Pitan Akinafarir Namba 2 O 2 Pita Akar faragha zuim

Akinafarir kamin akar mingarimra kara. Tisan maba arua Kraisin adarazir nighnizir gavgaviba ko arazir aghuibagh asighasisi. Ezi Pita akinafarir kamin aven migia ghaze, Kraisin adarazi men akaba baraghan marki. Me, akar aposelba men sure gamizibar suiragh gavgafigh. Eghti arazir kamin me God ko Ekiam Krais Iesus deravira aning gifogham. Aposelba uari uan damazibar Iesusin ganigha uaghan a barazi, a men sure gami.

Gumazir maba kamaghin migei Iesus ua izan kogham. Ezi akinafarir kam ghaze, a izam. Guizbangira a zuamira izeghan koghamin bizimin mingarim kamakin: God gumazitam o amizitam ovengan aghua. A kamaghsua, gumazamiziba bar navibagh iragham. Kamaghin amizi, a gumazamiziba dughiam me ganiga, egha me mizua ikiavira iti (3:9).

E arazir aghuibar amuti da en navir averiabar iki gavgavigham, eghti e gumazamizir kurabar akaba batogham

(Sapta 1--3)

1 Ki Saimon Pita, ki Krais Iesusin ingangarir gumazim ko an aposel. Ki, ia gumazamizir nighnizir gavgavir aghuim itiba, akar kam ia bagha an osiri. Krais Iesus en God, a en Akurvazir Gumazim. Egha a uan arazir aghuimin God nighnizir gavgavir aghuim ia ganingizima, ian nighnizir gavgavir kam, a enanam ko voroghira ghu.

2 Ezi datirighin ia God ko en Ekiam Iesus, aningin fofozir aghuim inis. Ezi kamaghin apangkuvir arazim ko navir amirizim ian ekevegh iki.

God ua baghavira e amisefe

3 Krais Iesus a God, an gavgavim a biziba bar e ganingi. Eghti da gavgavim e daningtima, e ikirimirir aghuim iniva e God ifongezir arazibar amu ikiam. E Krais gifo, ezi fofozir kam e gamima e God ifongezir arazibagh ami. Ezi a ko itir arazim ko an arazir aghuimin, an en dia.

4 Egha bizir bar aghuiba e ganingi, da bar ekefe. Ezi kar bizir a fomira e daningasa akam akiriziba. E nguazir kamin itir gumazamiziba, e navir ghurimin araziba bagha puv agoima, da bar pazav e gami. Ezi Krais bizir aghuir kaba bar e ganingi. Tuavir kamin, a ian akuraghti, ia arazir kurar kabagh itaghiva, egh Godin ikirimirim inighiva egh an arazibar amuam.

5 Bizir kabanang bagh, ia Godin ikirimirim inisi pamten ingar. Ia datirighin nighnizir gavgavim Kraisin iti. Egh uaghan arazir aghuibar gumazamizir igharazibar amu, egh uaghan Godin fofozir arazim deravira a inigh.

6 Egh uaghan navir ghurimin araziba da dikabin, egh uaghan tugh gavgavigh osimtiziba ater, egh uaghan God ifongezir arazibar gin mangi.

7 Egh uaghan, uan adarazir min, Kraisin adarazir apangkuvigh men akurvagh. Egh uaghan igharaz darazigh ifongezir arazim damu.

8 Ia Krais Iesus gifo, a en Ekiam. Ia arazir kaba inightima da ian iki bar gavgavighti, ian fofozir kam deravira ingartima, dagher aviriba otivam.

9 Gumazim o amizim arazir kaba puvatigh, a bizir saghuiamin tibar ganan kogham, a mati gumazir damazir okavirizimin min ikiam. Guizbangira, God an arazir kurar a fomira amiziba gin amada, egha a gamizima a zue. Egha datirighin bizir kaba, a da bakinighniki.

10 Nan adarasi, God ian diagha gifa, egha ia ginaba, ezi ia an gumazamizibar ikiam. Kamaghin ia zurara an adarazir ikivira ikiva egh bizir kam akakaghsi, ia bar pamtem ingar. Ia kamaghin damu, arazir kuratamin irighan kogh, egh God ateghan kogham.

11 Eghti a tuavir kam bar ia bagh a kuightima ia God Bizibagh Ativamin Dughiamin aven mangiti a ia bagh bar akuegham. Egh dughiar kamin iki mamaghira ikiam. God Bizibagh Ativamin Dughiam, a bar Krais Iesus en Ekiamin bizim, a en Akurvazir Gumazim.

12 Ki bizir kaba bagh ia mikimvira ikiam. Ia guizbangira dagh fogha guizin akam inigha gifa, egha an tugha gavgafi.

1:1: 2 Ko 4:13, Ef 4:5, Ta 1:4 **1:1:** 2 Korin 4:13; Efesus 4:5; Taitus 1:4 **1:2:** Ju 2 **1:2:** Jut 1:2 **1:3:** Jo 17:3, 2 Te 2:14, 2 Ti 1:9, 1 Pi 2:9 **1:3:** Jon 17:3; 2 Tesalonika 2:14; 2 Timoti 1:9; 1 Pita 2:9 **1:4:** 2 Ko 7:1, Ef 4:24, 2 Pi 2:18-20, 1 Jo 3:2 **1:4:** 2 Korin 7:1; Efesus 4:24; 2 Pita 2:18-20; 1 Jon 3:2 **1:5:** 1 Pi 3:7, 2 Pi 3:18 **1:5:** 2 Pita 3:18 **1:6:** Ga 5:22-23 **1:6:** Galesia 5:22-23 **1:7:** Ga 6:10, 1 Te 5:15, 1 Jo 4:21 **1:7:** Galesia 6:10; 1 Tesalonika 5:15; 1 Jon 4:21 **1:8:** Jo 15:2, Ta 3:14 **1:8:** Jon 15:2; Taitus 3:14 **1:9:** Hi 9:14, 1 Jo 1:7, 2:9-11 **1:9:** Hibru 9:14; 1 Jon 1:7; 2:9-11 **1:10:** 2 Pi 3:17, 1 Jo 3:19 **1:10:** 2 Pita 3:17; 1 Jon 3:19 **1:12:** Fl 3:1, 1 Pi 5:12, 2 Pi 3:1, 3:17, 1 Jo 2:21, Ju 5 **1:12:** Filipai 3:1; 1 Pita 5:12; 2 Pita 3:1; 3:17; 1 Jon 2:21; Jut 1:5 **1:13-14:** Jon 21:18-19; 2 Korin 5:1; 2 Timoti 4:6; 2 Pita 3:1

13-14 Ki fo, dughiar bar otevim, ki nguazir
kamin itir mikarzim suevkinigham. En
Ekiam Krais Iesus kamaghin na mikemegha
gifa. Kamaghin dughiar ki inivafizir kamin
aven ikiavira itim, ki nighnizima a dera, ki
ua bizir kaba bagh ia mikimtima, ia ua dagh
nighnighvira ikiam.
15 Kamaghin amizi, ki bar deragh ia
mikimasa. Ki gin oveghti, ia dughiabar
zurara bizir ki ia mikemezir kabagh
nighnighvira ikiam.

Aposelba uan damazibar Godin angazangarimin garima a Kraisin iti

16 Ezi dughiar e Kraisin akar kamin
ia mikemezim, e pura gumazitamin
eghaghanitam ko nighnizimin gin ghua
ia migeir puvati. E uan Ekiam Krais
Iesusin gavgavim ko a ua izamin akamin
gun ia mikeme. E faragha guizbangira
uan damazibar Godin angazangarim ko
gavgavimin garima da Krais Iesusin iti,
kamaghin amizi e migei.*
17 Ezi God Afeziam ziar ekiam a ganingi,
egha angazangarir aghuir kam gamizima
an an oto. Ezi God uabi uan Nguibamin ikia
angazangarir ekiar kamin aven ikiava kam-
aghin Iesus migia ghaze, "Kar nan Otarim, ki
bar a gifonge, egha ki a bagha bar akonge."
18 Ezi e uari a ko Godin mighsiamin
ikia egha akar kam barazima a Godin
Nguibamin ikegha izaghiri.
19 Kamaghin amizi, e nighnizir gavgav-
imra Godin akam inigha izir gumazibar
akabar iti. Ezi ia uaghan men akabar
suiragh gavgavigh, egh deragham. Godin
akam inigha izir gumazibar akaba mati lam
mitatemin ikia isi moghin, Kraisin angazan-
garim ian navir averiabar aven iki isiam.
Arazir kam mati aminim itir mikovezim
overiamin isiti, mitatem mangiti angazan-
garim otogham.†
20-21 Fomira Godin akam inigha izir
gumazibar akatam, pura gumazitam o
amizitam a mikemezi an a migeir puvati.
Godin Duam uabi me gaghuavkirima me
Godin izezir akam akuri. Kamaghin amizi,
ia bizir ekiar kam gifogh, Godin akam
inigha izir gumaziba, me uan nighnizibar
Godin Akinafarim osirizir puvati.

2

Ifavarir tisaba Kraisin adarazir nighnizibagh asighasighasa (Jut 4-13)

1 Ezi fomira Godin akam inigha izir gu-
mazir ifavarir maba, me Israelian gumaza-
mizibar tongin iti. Ezi kamaghira ifavarir
tisaba uaghan ian tongin ikiam. Egh me
nimira ia gifar, Godin bizitaba ian sure
damuam. Egh me mongiva akar ifavaribar
amuti, da ian tongin otivam, kar akar ian
nighnizir gavgavim gasighasiziba. Ekiam
ua me ini, eghti me uamategh akirim ragh,
Ekiam gasaragham. Me kamaghin damuti,
God zuamira me gasighasigham.
2 Eghti gumazamizir avirim men arazir
mizirizir kurabar gin mangam. Eghti
bizir kam gumazamizibar amuti me akar
kurabar guizbangin tuavir Godin gin
zuimin mikimam.
3 Ifavarir tisan kaba dagiar aviriba baka,
kamaghin me eghaghanir ifavarir aviribar
amuva, ian dagiaba ko biziba iniam. Fomira
God me isi kot darighasa dughiam atigha,
ghaze, me bar ikuvigham. Ezi God akuir
puvati. A fomira me mikemezi moghin me
gasighasighasa me bagha gara iti.
4 Ia fo, bar fomira enselin maba arazir
kurabagh ami, ezi God me ataghizir pu-
vati. A senbar me ikegha helin me aku-
nizima me mitater bar ekiamin aven ti.
Me kalabusin ikiavira ikia Godin kotiamin
dughiam bagha mizua iti.
5 Ezi gumazamizir bar fomira ikeziba,
me Godin akam barazir puvati. Ezi a
me gasighasiki. An aperiam gamizima an
otogha bar me kuavareme. Ezi Noa a gu-
mazir arazir aghuibara gun migeir mam,
God a ko 7plan gumazamizir igharaziba bar
deragha men garima me deravira iti.
6 Ezi God Sodomin nguibam ko Gomoran
nguibam migia ghaze, aning uaghan iku-
vigham. God aning gaborozi aning bar
isigha, averenir kiniba iti. Ezi gin gumazir
Godin akaba batoziba, me bizir Sodom ko
Gomoran otozim ginighnigh, egh fogham
bizir kam gin uaghan me bativam.
7 Ezi God Lotin akura, gumazir deravira
itim. Egha a, men arazir mizirizibar gara an
navim bar a baseme.

1:16: 1 Ko 1:17, 1 Jo 1:1 **1:16:** 1 Korin 1:17; 1 Jon 1:1 * **1:16:** Akar otevir kam a dughiar Iesusin mikarzim igharagha gara otozir bizibav migei. Ni Matyu 17:1-3 ko Mak 9:2-13 ko Luk 9:28-36in gan. **1:17:** Mt 3:17 **1:17:** Matyu 3:17 **1:17:** Matyu 17:1-5; Mak 9:2-7; Luk 9:28-35 **1:19:** Sng 119:105, Jo 5:35, MAA 2:28 **1:19:** Onger Akaba 119:105; Jon 5:35 † **1:19:** Mizarazimin mikovezir kam, kar Krais Iesus. Ni Akar Mogomem 22:16in gan. **1:20-21:** Aposel 1:16; 3:18; Rom 12:6; 2 Timoti 3:16; 1 Pita 1:11 **2:1:** Mt 24:11, Ap 20:30, 1 Ko 6:20, Ef 1:7, 1 Ti 4:1, 2 Ti 3:1-5, 1 Pi 1:18, Ju 4 **2:1:** Matyu 24:11; Aposel 20:30; 1 Timoti 4:1; 2 Timoti 3:1-5; 1 Pita 1:18; Jut 1:4 **2:3:** Ro 16:18, 2 Ko 12:17-18, 1 Te 2:5, 1 Ti 6:5, Ta 1:11, 2 Pi 1:16 **2:3:** Rom 16:18; 2 Korin 12:17-18; 1 Tesalonika 2:5; 1 Timoti 6:5; Taitus 1:11; 2 Pita 1:16 **2:4:** Lu 8:31, Jo 8:44, 1 Jo 3:8, Ju 6, MAA 20:2-3 **2:4:** Luk 8:31; Jon 8:44; 1 Jon 3:8; Jut 1:6; Akar Mogomem 20:2-3 **2:5:** Stt 6:1-7:24, 8:18, Hi 11:7, 1 Pi 3:20, 2 Pi 3:6 **2:5:** Jenesis 6:1--7:24; Jenesis 8:18; Hibru 11:7; 1 Pita 3:20; 2 Pita 3:6 **2:6:** Stt 19:24, Nam 26:10, Ju 7 **2:6:** Jenesis 19:24; Diboboniba 26:10; Jut 1:7 **2:7:** Stt 19:1-16 **2:7:** Jenesis 19:1-16

8 Gumazir aghuir kam Lot men tongin
ikia egha men arazir bar kurabar gari. Egha
dughiabar zurara men akar kuraba barasi.
Ezi an navim deragha iti. Ezi a me Godin
Araziba batozir arazim bagha an navim bar
ikufi.
9 Ekiam amizir biziba, e dagh nighnigha
kamaghin fo, osimtizitam gumazamizir
Godin Arazibar gin zui taba batogham,
God osimtizir kam uam me da a iniamin
tuavim gifo. Ezi God arazir kurabagh
amir gumazamizibagh fo, egha men
arazir kuraba ikarvaghamin tuavim gifo,
mamaghira iki mangiva Godin Kotin
Ekiamin Dughiam otogham.
10 Eghti gumazamizitaba ivezir kurar
bar ekiaba iniam. Kar gumazamizir
poroghamiba uari isava akuava amir arazir
bar mizirziba. Egha me Godin akam migia
ghaze, a pura bizim.

Ezi gumazamizir kurar kaba ian tongin
iti, gumazamizir akaba batogha egha uan
nighnizibar gin zuiba. Egha me atiatir
puvatigha akar kurabar enselin Godin
Nguibamin itibav gei.
11 Ezi enselba bar gavgavir ekiam ikia,
bar gumazamizir kabagh afira. Egha en-
selba uari akar kurabar me migeir puvati,
egha Ekiamin damazimin akam me gasir
puvati.
12 Ezi ifavarir tisan kaba, me mati asizibar
min nighniziba puvati, egha me uan
mikarzibar ifongiabar arui. Egha me mati
asizir atiabar min nguazimin otifi, eghti
gumaziba men suighiva me misoghtima me
arighiram. Ezi bizir me fozir puvatizim, me
akar kurabar a migei. Ezi arazir kamra mati
gumaziba asizir atiaba gasighasizi moghin
God me gasighasigham.
13 Ezi me amizir arazir kurabar, gumaza-
miziba men arazir kaba bagh ua arazir
kurabar me ikarvagham. Me ghaze, arue-
bar dagher ekiaba apir arazim ko dipar on-
ganiba apir arazim, kar arazir bar aghuim.
Egha me ia koma apava, egha ia gamima ia
bar mize, egha ian ziabagh asighasisi. Egha
me uan ifavarir arazir me amiba bagha bar
akonge.
14 Egha me zurara amizibar gara, arazir
kurabar me damuasa nighnisi. Egha
me arazir kurar amiba givasa nighnizir
puvati. Me gumazamizir nighnizir gavgavir
muziariba itibagh ifarima me arazir
kurabagh ami. Egha me igharaz darazir
bizibar garava, dagh ifongezir arazim bar
me gizifa. Eghti God bar me gasighasigham!
15 Me tuavir aghuim ategha, bar on-
ganigha tintinibar zui. Me Beorin otarim
Balamin tuavimin gin zui. An arazir ku-
ram gamigha, egha uan arazir kurar kamin
ivezim iniasa.
16 Donkiba migeir puvati. Ezi donkin
mam gumazimin min migia Balamin arazir
kuraba bagha an atari. Ezi arazir kamin,
donki Godin akam inigha izir gumazir kam
gamima, a uan arazir onganir a damuasa
nighnizim ataki.
17 Gumazamizir kaba, mati mozir dipaba
dakezi moghin iti, egha uaghan mati aminir
ekiam ghuariam givava amadima a tin-
tinibar zuima amoziba puvati. God me
bagha danganir bar mitategha bar pighizim
akirizima a iti. Eghti me mangiva an ikiam.
18 Gumazamizir kaba pura tiariba akara
egha uan akar onganir kabav gia ghaze,
erara dera. Me gumazamiziba apezepera
me gamima, me naviba dikavava arazir
poroghamiba uari isava akuiba, ko ini-
vafizimin arazir kurar igharazibar amuasa
nighnisi. Ezi arazir kamin, me gumazamizir
datirighira navibagh iragha arazir kuraba
ataghiziba, me me gamima, me gumaza-
mizir kurar kabar gin zui.
19 Gumazamizir kurar kaba kamaghin
migei, “Kamaghin ia en gin mangiva, egh
ia firighiregh uan nighnizibar ifongezir biz-
ibar amuam.” Men arazir kuraba me
gasighasizima, me uari pura ingangarir gu-
mazamiziba. E fo, gumazamiziba bizitam
me ikirarighti, me bizir kamin pura ingan-
garir gumazamizibar min ikiam.
20 Guizbangira, me en Ekiam Krais Iesus
da fofozim inis, a en Akurvazir Gumazim.
Ezi fofozir kam men akurazi me arazir
mizirizir nguazimin itiba bar adagh ita. Egh
kamaghin me ua arazir kurabar amuti, da
ua me ikirarigh egh bar me gafiragham.
Eghti men ikirimirim gin bar moghira bar
ikuvigh fomira itir ikirimirim gafiragham.
21 Kamaghin me arazir aghuimin tuavim
gifozir puvatigha, deraghai. Ezi datirighin
me tuavir kam gifo, egha Godin akaba ini,
egha uam akirim ragha God gasara. Ezi
bizir kam bagh me bar ikuvigham.
22 Ezi bizir men otozir kam, guizin akar
otevir mamin aven kamaghin migei, “Afiam

2:9: Sng 34:17-19, 1 Ko 10:13, Ju 6 **2:9:** Onger Akaba 34:17-19; 1 Korin 10:13; Jut 1:6 **2:10:** Ju 4-10, 16 **2:10:** Jut 1:4-10; 1:16 **2:11:** Ju 9 **2:11:** Jut 1:9 **2:12:** Ju 10 **2:12:** Jut 1:10 **2:13:** Ro 13:13, 1 Ko 11:20-21, Fl 3:19, Ju 12 **2:13:** Rom 13:13; 1 Korin 11:20-21; Filipai 3:19; Jut 1:12 **2:15:** Ju 11, MAA 2:14 **2:15:** Jut 1:11; Akar Mogomem 2:14 **2:15:** Diboboniba 22:4-35 **2:17:** Ju 12-13 **2:17:** Jut 1:12-13 **2:18:** Ap 2:40, 2 Pi 1:4, 2:20, Ju 16 **2:18:** Aposel 2:40; 2 Pita 1:4; 2:20; Jut 1:16 **2:19:** Jo 8:34, Ro 6:16, 1 Pi 2:16 **2:19:** Jon 8:34; Rom 6:16; 1 Pita 2:16 **2:20:** Mt 12:45, Lu 11:26, Hi 6:4, 2 Pi 1:2-4 **2:20:** Matyu 12:45; Luk 11:26; Hibru 6:4; 2 Pita 1:2-4 **2:21:** Lu 12:47-48, Jo 9:41 **2:21:** Luk 12:47-48; Jon 9:41 **2:22:** Snd 26:11 **2:22:** Aghuzir Akaba 26:11

migha egha ghua ua uan mimiziba api.”
Ezi uaghan akar otevir igharazir mam kam-
aghin migei, “Dam dipam guregha givagha
ua ghua beghneazim gipoghposi.” Aningin
arazim virara bar kufi.

3

Bar guizbangira Ekiam ua izam

1 Nan roroaba, kar nan namba 2in
akinafarim ki datirighin ia bagha an osiri.
Ki kamaghin ifonge, akinafarir ki osirizir
kamning, ian nighniziba uam a da feghti, ia
ua bizir kabagh nighnighvira ikiam, egh ian
nighniziba bar deravira ikiam.
2 Ia ua Godin akam inigha izir gumaziba
fomira mikemezir akabagh nighnighasa ki
ifonge. Egh ia uaghan Ekiamin akabagh
nighnigh, a en Akurvazir Gumazim. Ia uan
aposelba da akar kam inis.
3 Ia faragh bizir ekiar kam gifogh, Ekiam
ua izamin dughiamin, gumazamiziba uan
navir ghurimin arazibar gin mangiva
dibovir akar kurabar ia mikimam.
4 Me kamaghin ia dipovam, “Iesus ghaze,
a ti ua izam, o? Egha a managh iti? A izan
kogham. En ovavir ovengeziba ua dikavan
kogham. Ezi biziba fomira nguazim otozir
dughiamin iti moghin ikia iza datirikin.”
5 Me bizir kam gifogha, a ginighnighan
aghua. Fomira God mikemezi overiam ko
nguazim oto. Ezi God dipabav kemezi da
iraghuezi nguazim oto. Ezi God dipamra
nguazimin ingari.
6 Egha gin God mikemezi dipaba uam oto.
Ezi aperiam bar nguazir kam avara, ezi
nguazim bar ikufi.
7 Kamaghira God fomira mikemezi
moghin, a datirighin migirigiar igharazim
aningi, datirighin overiam ko nguazim
ikia avim bagha mizuai, avim otoghiva
bar aning kuavaremegham. Ezi nguazim
ko overiam Godin Kotiar Ekiam Otivamin
Dughiam bagha mizuai. Dughiar kamin
gumazamizir akirim ragha God gasaraziba,
me bar ikuvigham.
8 Nan roroaba, ia bizir kam a
bakinighnighan marki. Ekiamin nighnizim
dughiar vamira mati, azenir aviriba, ezi
azenir aviriba mati dughiar vamira.
9 Gumazamizir maba ghaze, Ekiam
nimira ingari. Ezi puvati. Ekiam uan
akar dikirizimin gin ghua nimira ingara
arazibagh amir puvati. God gumazitam o
amizitam ovengan aghua. Gumazamiziba
bar navibagh iraghasa a ifonge, egha an
navim ian ikia ingara egha ia mizua iti.

Nguazir kam ko overiam givagham

10 Ekiam Izamin Dughiam zuamiram
otogham, mati okimakiar gumaziba
izi mokin. Eghti dughiar kamin over-
iam afuaragh pamten tingaghegh bar
givagham. Eghti bizir nguazimin itiba
sara bar isigh ameregh givagham. Eghti
nguazim ko an itir bizir me amiziba ua
ikian kogham.*
11 E fo, kamaghira biziba bar givagham.
Kamaghin ki ian azai, ia arazir manamin gin
mangam? Ia uan naviba isi God daning, egh
ia bar zuegh iki Godin Arazibar gin mangi.
12 Egh ia Godin Dughiar Otivamim
mizuamiva, egh ia bar puvira ingariva
dughiar kamin aviraghti, a zuamira
otogham. Eghti dughiar kamra overiam
bar isigh givagham, eghti avir bar gavgavir
mam otogh bizir God nguazimin amiziba,
da bar isiva ameregham.†
13 God overiar igiam ko nguazir igiam
damuasa akam akiri, eghti Godin arazir
aghuimra an aven ikiam. E bizir kamra
mizua iti.

E uari bagh ganiva, egh Ekiam bagh mizuamam

14 Kamaghin, nan roroaba, ia fo bizir kaba
da gin izam, ia dar mizuamiva pamtem in-
gariva egh Godin damazimin zuegh ikiva,
Godin damazimin arazir kuratam damuan
marki. Egh ia God ko navir amirizimin ikisi
pamtem ingar.
15 Ekiam e bagha amirighavira ingari. Ia
fogh, a uam e iniasa, kamaghin an arazir

3:1: 2 Pi 1:13 **3:1:** 2 Pita 1:13 **3:2:** Ju 17 **3:2:** Jut 1:17 **3:3:** 1 Ti 4:1, 2 Ti 3:1, 2 Pi 2:10, Ju 18 **3:3:** 1 Timoti 4:1; 2 Timoti 3:1; 2 Pita 2:10; Jut 1:18 **3:4:** Ais 5:19, Jer 17:15, Ese 12:22, 12:27, Mt 24:48, Lu 12:45 **3:4:** Aisaia 5:19; Jeremaia 17:15; Esekiel 12:22; 12:27; Matyu 24:48; Luk 12:45 **3:5:** Stt 1:6-9, Sng 33:6, Kl 1:17, Hi 11:3 **3:5:** Jenesis 1:6-9; Onger Akaba 33:6; Kolosi 1:17; Hibru 11:3 **3:6:** Stt 7:11, 7:21, 2 Pi 2:5 **3:6:** Jenesis 7:11; 7:21; 2 Pita 2:5 **3:7:** Mt 25:41, 2 Te 1:8, 2 Pi 3:10 **3:7:** Matyu 25:41; 2 Tesalonika 1:8; 2 Pita 3:10 **3:8:** Sng 90:4 **3:8:** Onger Akaba 90:4 **3:9:** Ais 30:18, Hab 2:3, Ro 2:4, 1 Ti 2:4, Hi 10:37, 1 Pi 3:20 **3:9:** Aisaia 30:18; Habakuk 2:3; Rom 2:4; 1 Timoti 2:4; Hibru 10:37; 1 Pita 3:20 **3:10:** Mt 24:29, 24:35, 24:43, Mk 13:31, Lu 12:39, 1 Te 5:2, Hi 1:11, MAA 16:15, 20:11 **3:10:** Matyu 24:29; 24:35; 24:43; Mak 13:31; Luk 12:39; 1 Tesalonika 5:2; Hibru 1:11; Akar Mogomem 16:15; 20:11 * **3:10:** Grighin akam deragha a migeir puvati. **3:12:** Ais 34:4, Mai 1:4, 1 Ko 1:7, Ta 2:13, 2 Pi 3:10 **3:12:** Aisaia 34:4; Maika 1:4; 1 Korin 1:7; Taitus 2:13; 2 Pita 3:10 † **3:12:** 2 Pita 3:9 ghaze, Ekiam zuamira izeghan kogham, kamaghin a dughiam gumazamizibar anighti me navibagh iragham. Ezi kamaghin, gumazamiziba uari isi God daning, eghti bizir kam Ekiamin Dughiar Izamim aghozagham. Ni Aposel 3:19-21in gan. **3:13:** Ais 65:17, 66:22, MAA 21:1, 21:27 **3:13:** Aisaia 65:17; 66:22; Akar Mogomem 21:1; 21:27 **3:14:** 1 Ko 15:58, Fl 1:10, 1 Te 3:13 **3:14:** 1 Korin 15:58; Filipai 1:10; 1 Tesalonika 3:13 **3:15:** Ro 2:4, 1 Pi 3:20, 2 Pi 3:9 **3:15:** Rom 2:4; 1 Pita 3:20; 2 Pita 3:9

kam gami. Ezi God bar fofozir aghuim en
aveghbuam Pol ganingi, ezi a uaghan kam-
aghira migirigiar kabara ia bagha da osiri.
16 Polin akinafarir osiriziba, da zurara
bizir kabar gun migei. Guizbangira,
akar maba akinafarir kabar aven ikiava,
egha deravira bigha migeir puvati. Ezi
e akar kabar mingaribagh foghasa bar
ingangarir dafam gami. Ezi gumazamizir
fofozir muziariba ko nighnizir gavgavir
muziariba, me Polin osirizibagh iragha
pazava dav gei. Egha uaghan Godin
akinafarimin itir akar igharaziba sara
paza dav gei. Kamaghin me uarira
uari gasighasisi, eghti God gin me
gasighasigham.
17 Nan roroaba, ia bizir gin otivamiba
ia dagh fo. Gumazamizir Godin akaba
batogha ifariba ia damuti, ia nighnizir gav-
gavir ia datirighin itim ategh iran kogham.
Ia iran koghsi, kamaghin bar deravira uari
bagh ganiva tuivigh gavgafigh.
18 Krais Iesus, a en Ekiam, a en Akurvazir
Gumazim, a zurara ian apangkufi, ezi ia de-
ravira a gifo. An fofozim ko an apangkuvim
ian navibar ikiva aghung mangi. Krais ziar
ekiam iti, ezi ia an ziam fi, datirighin iki
mamaghira ikiam. Guizbangira.

3:16: Ro 10:3, 1 Ko 15:51, 1 Te 4:15 **3:16:** Rom 10:3 **3:17:** Mk 13:5, 13:23, 13:33, 1 Ko 10:12, Ef 4:14, 2 Pi 1:10-12
3:17: Mak 13:5; 13:23; 13:33; 1 Korin 10:12; Efesus 4:14; 2 Pita 1:10-12 **3:18:** Ef 4:15, 2 Ti 4:18, 1 Pi 2:2, Ju 25, MAA 1:6
3:18: Efesus 4:15; 2 Timoti 4:18; 1 Pita 2:2; Jut 1:25; Akar Mogomem 1:6

Jonin Akinafarir Faragha Zuim
O
1 Jon
Akar faragha zuim

Akinafarir kamin, Jon akar mingarir pumuningin migei. A faraghavira, Kraisin adarazir akurvaghti, me Afeziam God ko an Otarim Krais Iesus ko navir vamira ikiam. Egha Jon kamaghsua, me mitatemin itir darazi ateghtima, me me gifariva egh me gekuti, me God ateghan kogham.

Ezi "mitatemin itir darasi," kamaghin migei, bizir nguazimin kagh itiba, da derazir puvati. Me ghaze, Iesus a Godin Otarim, kamaghin amizi, a nguazir kamin gumazimin min otoghan kogh, egh e gumazamiziba ami moghin, nguazimin biziba ko poroghan kogham. Me ghaze, gumazamiziba deravira God ko ikisi, me nguazimin bizibagh nighnighan marki. Me ghaze, arazir bar aghuim ko igharazibagh ifongezir arazim, da uaghan nguazimin biziba. Kamaghin, e arazir kabar gin mangisi nighnighan kogham.

Jon kamaghsua, Kraisin adarazi akar kaba baragh dar gin mangan marki. A ghaze, Iesus a guizin gumazimin oto. Eghti gumazamizir nighnizir gavgavim an itiba, God bar a gifueghiva, gumazamizir igharaziba bar me gifongegh.

E angazangarimin aven daruti, mitatemin aven aruiba e gifaran kogham

(Sapta 1:1--3:10)

Angamira Itir Akam, datirighin azenan oto

1 Gumazir me kamaghin diborim, Angamira Itir Akam, e an gun ia migei. Gumazir kam, nguazir kam tighar otivamin dughiamin, a bar faraghavira iti. Ezi e a baregha, uan damazibar deraviram an garava egha uan dafaribar an suiki.

2 God, angamira itir ikirimirim e ganingizir gumazir kam en aka, ezi e an ganigha an gun ia migei. Egh gumazir ikirimirir angamira itir kam, a zurazurara ikiam. A faragha Afeziam ko ikegha datirighin God en akazi, e an gani.

3 E an ganigha a baregha givagha, ia uaghan navir vamira e ko ikiasa, e uaghan ia migei. Egh ia ko, e navir vamira Afeziar Ekiam ko an Otarim Krais Iesus ko ikiam.

4 E uari inigh iki, en naviba bar akueghasa, e akar kam osiri.

E angazangarimin aven daruam

5 E Krais Iesus barazi an akar kam akunizima, e ia mikiri. Akar kam kamaghin mikeme, God, an angazangarim, ezi mitarmetam anepazazir puvati.

6 E kamaghin mikimam, "E a ko navir vamira iti," egh e mitarmemin daruti, kamaghin en migirigiar kaba, pura migirigiar ifavariba. Egha e guizin akamin gin zuir puvati.

7 Ezi God angazangarimin aven iti moghin e angazangarimin aven daruva, egh uari ko navir vamira ikiam. Eghti an Otarim Iesusin ghuzim e ruva, en arazir kuraba sara bar da ruam.

8 Eghti e suam, "E arazir kuraba puvati," kamaghin e uari uarigh ifari, ezi guizin akam en itir puvati.

9 E uan arazir kurabar gun Godin mikimtima, a mikemezi moghin arazir aghuim damuva puram en arazir kuraba gin amangiva egh da ruam.

10 E suam, "E arazir kurabagh amir puvati," kamaghin e Godin mikim suam, "A ifarir God." Ezi kamaghin e an akaba barazir puvati.*

2

Krais en Akurvazir Gumazim

1 Nan boriba, ia arazir kurabar amuan ki aghuagha, ia bagha akar kam osiri. En tav arazir kuratam damighti, en akurvazim iti. An Afeziam ko ikia e bagha a ko migei. Gumazir kam a Krais Iesus, an araziba bar dera.

1:1: Jo 1:1-4, 1:14, 20:27, 2 Pi 1:16, 1 Jo 2:13-14 **1:1:** Jon 1:1-4; 1:14; 20:27; 2 Pita 1:16; 1 Jon 2:13-14 **1:2:** Jo 1:14, 21:24, Ap 2:32, Ro 16:26 **1:2:** Jon 1:14; 21:24; Aposel 2:32; Rom 16:26 **1:3:** Jo 17:21, Ap 4:20, 1 Ko 1:9, 1 Jo 2:24 **1:3:** Jon 17:21; Aposel 4:20; 1 Korin 1:9; 1 Jon 2:24 **1:4:** Jo 15:11, 16:24, 2 Jo 12 **1:4:** Jon 15:11; 16:24; 2 Jon 1:12 **1:5:** Jo 1:9, 9:5, 12:35-36, 1 Ti 6:16, Je 1:17, 1 Jo 3:11 **1:5:** Jon 1:9; 9:5; 12:35-36; 1 Timoti 6:16; Jems 1:17 **1:6:** 2 Ko 6:14, 1 Jo 2:4 **1:6:** 2 Korin 6:14; 1 Jon 2:4 **1:7:** Ais 2:5, Jo 3:21, Ef 1:7, Hi 9:14, 1 Pi 1:19, MAA 1:5, 7:14 **1:7:** Aisaia 2:4-5; Jon 3:21; Efesus 1:7; Hibru 9:14; 1 Pita 1:19; Akar Mogomem 1:5 **1:8:** Jop 9:2, Sng 32:5, Snd 28:13, Je 3:2, 1 Jo 2:4 **1:8:** Jems 3:2; 1 Jon 2:4 **1:9:** Sng 51:2, Snd 28:13, 1 Jo 1:7 **1:9:** Onger Akaba 32:5; 51:2; Aghuzir Akaba 28:13; 1 Jon 1:7 **1:10:** 1 Jo 1:8 **1:10:** 1 Jon 1:8 * **1:10:** Godin Akinafarimin aven itir akinafarir otevir aviribar akar kam ikia ghaze, "Gumazamiziba bar moghira arazir kuram gami." Ni Onger Akaba 14:3, ko Aisaia 53:6, ko Aisaia 64:6in gan. **2:1:** Ro 8:34, 1 Ti 2:5, Hi 7:25, 9:24 **2:1:** Rom 8:34; 1 Timoti 2:5; Hibru 7:25; 9:24 **2:2:** Jo 1:29, 11:52, Ro 3:25, 2 Ko 5:18, Kl 1:20, 1 Jo 4:10, 4:14 **2:2:** Jon 1:29; 11:52; Rom 3:25; 2 Korin 5:18; Kolosi 1:20; 1 Jon 4:10; 4:14

2 Egha a uabira en arazir kuraba baghava
aremezi, God en arazir kuraba gin amada.
En arazir kurabara puvati, nguazir kamin
gumazamiziba bar moghira.

Bar God gifozir gumaziba,
me Godin akabar gin zui

3 E Godin akabar gin mangiva egh fogh
suam, e guizbangira a gifo.
4 Gumazitam o amizitam suam, ki God
gifo, egha Godin Akar Gavgavibar gin zuir
puvati, a ifari. Ezi guizin akam a ko itir
puvati.
5 Gumazitam o amizitam Godin akamin
gin mangiva, a bar God ko gumazamizir
igharazibagh ifueghiva, arazir ifofer kam
an navir averiam gizivaghtima an daghem
otivam. Eghti e tuavir kamin guizbangira
fogh suam, e bar Godin pueghav iti.
6 Gumazitam o amizitam suam, ki Godin
poroghav iti, egh a Krais aruizi moghin
daru.
7 Nan adarasi, akar ki ia bagha osirir kam,
an Akar Gavgavir igiam puvati. Kar Akar
Gavgavir ghurir ia faragha nighnizir gav-
gavim Iesusin ikiava oraghizim.*
8 Mitatemin dughiam givasava ami, ezi
guizin angazangarim datirighin e gisira, ezi
ki Akar Gavgavir kam ia bagha an osiri.
Akar ki ia bagha osirizir kam, a uaghan
migirigiar igiam. E Iesus amizir arazibar
ganigha fo, akar kam guizbangira. Egha ia
amir araziba gara fo, akar kam guizbangira.
9 Gumazitam o amizitam suam, ki Godin
angazangarimin aven iti, egha a uan
adarazir aghua, a mitatemin aven ikiavira
iti.
10 Gumazitam o amizitam uan adarazigh
ifuegham, an angazangarimin aven iti,
eghti bizitam a damighti, a irighan kogham.
11 Egh gumazitam o amizitam uan
adarazir aghuaghiva, a mitatemin aven
ikia, an aven arui. Mitatem a gamima, a
garir puvati. Kamaghin a fozir puvati, a
managh zui.

12 Ia nan boriba,
Iesusin ziamin God ian arazir kuraba
gin amada,
ezi kamaghin ki ia bagha akar kam
osiri.
13 Ia gumazamizir ghuriba,
ia, fomira ikia iza datirighin itir gu-
mazir kam,
ia deraviram a gifo.
Ezi kamaghin ki ia bagha akar kam
osiri.
Ia gumazamizir igiaba,
ia gumazir kuram, Satan, an gavgavim
gafira.
Ezi kamaghin ki ia bagha akar kam
osiri.
Ia nan boriba,
ia Afeziar Ekiam gifo,
ezi kamaghin ki ia bagha akar kam
osiri.
14 Ia gumazamizir ghuriba,
ia, fomira ikia iza datirighin itir gu-
mazir kam,
ia deraviram a gifo.
Ezi kamaghin ki ia bagha akar kam
osiri.
Ia gumazamizir igiaba,
ia tuivigha gavgavizi, Godin akam ian
navir averiabar ikia gavgafi.
Egha ia gumazir kuram, Satan, an gav-
gavim gafira.
Ezi kamaghin ki ia bagha akar kam
osiri.

Ia nguazir kamin arazibagh ifueghan
marki

15 Ia nguazir kamin araziba ko an biz-
iba, ia dagh ifueghan marki. Gumazi-
tam o amizitam nguazir kamin arazibagh
ifueghiva, egh kamaghin an Afeziar Ekiam
deragh a gifueghan kogham.
16 E fo, nguazir kamin itir gumazamiz-
ibar arazibar kara: navir ghurimin araz-
iba bagha puv aguava, damazimin bizibar
gara bar dagh ifonge, egha bizir aviriba iki-
ava, kamaghin uarira uari fe. Arazir kaba
Afeziar Ekiamin izir puvati. Da nguazir
kamin araziba.
17 Nguazir kam ko an itir gumazamiz-
ibar arazir kuraba, da bar givagham. Eghti
Godin akamin gin zuir gumazamiziba, me
zurara ikiam.

2:4: 1 Jo 1:6-8, 4:20 **2:4:** 1 Jon 1:6-8; 4:20 **2:5:** Jon 14:21-23; 15:4-5; 1 Pita 2:21; 1 Jon 4:12-13; 4:17; 5:3 **2:7:** 1 Jo 2:24, 3:11, 2 Jo 5-6 **2:7:** 1 Jon 2:24; 3:11; 2 Jon 1:5-6 * **2:7:** Jon ti Iesus mikemezir arazir Jon 13:32in itim migei. A kamakin, ia vaghvagh uarira uarigh ifongegh. Ni 1 Jon 3:23in gan. Me uarigh ifongezir arazimin akam, me fomira Kraisin adarazir otivigha a ini. Kamaghin, kar arazir ghurir me fomiram amim. Iesus uabi migia ghaze, kar arazir bar igiam. Ves 8in Jon uaghan ghaze, Kar uaghan arazir igiam. **2:8:** Jo 1:9, 8:12, 13:34, Ro 13:12, Ef 5:8, 1 Te 5:5, 5:8 **2:8:** Jon 1:9; 8:12; 13:34; Rom 13:12; Efesus 5:8; 1 Tesalonika 5:5; 5:8 **2:9:** 1 Ko 13:2, 2 Pi 1:9, 1 Jo 3:10, 3:14-15, 4:20 **2:9:** 1 Korin 13:2; 1 Jon 3:10; 3:14-15; 4:20 **2:10:** Jo 11:9, Ro 14:13, 2 Pi 1:10, 1 Jo 3:14 **2:10:** Jon 11:9; Rom 14:13; 2 Pita 1:10; 1 Jon 3:14 **2:11:** Jo 11:10, 12:35 **2:11:** Jon 11:10; 12:35 **2:12:** Lu 24:47, Ap 4:12, 13:38, 1 Ko 6:11, 1 Jo 1:7 **2:12:** Luk 24:47; Aposel 4:12; 13:38; 1 Korin 6:11; 1 Jon 1:7 **2:13:** 1 Jo 1:1 **2:13:** 1 Jon 1:1 **2:14:** Ef 6:10 **2:14:** Efesus 6:10 **2:15:** Mt 6:24, Ro 8:7, 12:2, Ga 1:10 **2:15:** Matyu 6:24; Rom 8:7; 12:2 **2:16:** Ro 13:14, Je 4:16, 1 Pi 2:11 **2:16:** Rom 13:14; Jems 4:16; 1 Pita 2:11 **2:17:** Mt 7:21, 1 Ko 7:31, Je 1:10, 1 Pi 1:24 **2:17:** Matyu 7:21; 1 Korin 7:31; Jems 1:10; 1 Pita 1:24

Ia Kraisin apaniba bagh deravira gan

18 Nan boriba, dughiar kam a dughiar
abuananam. Ezi ia oregha gifa, Kraisin
apaniba izam. Ia oraghizi moghin, Kraisin
apanir aviriba izegha gifa. Kamaghin amizi,
e fo, kar dughiar abuananam.
19 Kraisin apanir kaba faragha e ko
ikegha, e ategha azenan ghue. Egha me
guizbangira en adarazi puvati. E fo, me en
adarazi amuava, e ko ikiai. Me e ategha
ghue, ezi e fo, me en adarazi puvati.
20 Ezi ia, Iesus Godin Duam ia ganingizi a
ia avaragha, ia gamima, ia bar guizin akam
gifo.
21 Ia guizin akam gifo, egha ia fo, akar
ifavaritam guizin akamin aven ikegh
azenan izeghan kogham. Ezi ia guizin akam
gifozi, kamaghin ki ia bagha osiri.
22 Tina ifavarir gumazim? Kar gumazir
kamaghin migeim, "Iesus, God Uam E Iniasa
Misevezir Gumazim puvati." Gumazir kam,
a Kraisin apanim. An Afeziar Ekiam ko an
Otarim akirim ragha aning gasara.†
23 Gumazitam o amizitam akirim ragh
Otarim gasaragh, kamaghin an Afeziar
Ekiam ko itir puvati. Gumazitam o
amizitam nighnizir gavgavim Otarimin
ikiva uaghan Afeziar Ekiam ko ikiam.

Godin Duam guizin akam ian sure gami

24 Akar ia faraghavira oraghizim, ia an
suiraghvira iki. Ia an suiraghvira ikiti,
Otarim ko Afeziar Ekiam ia ko ikivira ikiam.
25 Ezi Iesus akar dikirizim e ganiga ghaze,
ia Afeziam ko ikiva, egh ikirimirir aghuir
zurara itim iniam.
26 Ki akar kaba ia bagha da osirigha
ghaze, gumazamizir kaba ia gifarasa.
27 Ezi Godin Duam ia avaragha, ia ko
iti. Eghti gumazitam ian sure damuan
kogham. Godin Duam biziba bar ian sure
gami. Godin Duamin akaba guizbangira, da
ifari puvati. Godin Duam ian sure gamizi
moghin, ia Krais ko iki.

Godin boriba

28 Nan boriba, a izamin dughiamin
e an damazimin tuivigh, atiatingiva
aghumsighan kogham. Kamaghin, ia
tuivigh gavgavigh kamaghira iki.
29 Ia kamaghin fogh suam, Iesus arazir
aghuibagh ami, egh ia kamaghin fogh suam,
gumazamizir arazir aghuibagh amiba, me
Godin otivizir boriba.

3

1 Ia nighnigh, Afeziar Ekiam bar e gi-
fuegha en dighorim gami. Egha ziar kam,
Godin boriba, e gati. Ezi guizbangira, e an
boribara. Nguazir kamin gumazamiziba
God gifozir puvati, me kamaghin uaghan e
gifozir puvati.
2 Nan adarasi, e datirighin Godin boriba.
Egha e fozir puvati, e gin manmaghin oti-
vam. God bizir kam tighar en akagham.
E kamaghin fo, Krais uamategh nguazir
kamin iziti, e uan damazibar deravira an
ganam. Egh an min otogham.
3 Gumazamizir an min otivamin dughiam
bagha mizua gariba, me Iesus zuezi moghin
me uari zue.
4 Gumazamizir arazir kurabagh amiba,
me Godin akaba batosi. Arazir kuram, kar
Godin akaba batozir arazim.
5 Ia bar fo, Iesus en arazir kuraba gin
amangasa, nguazir kamin ize. Ezi ia fo, an
arazir kuratam gamizir puvati.
6 E kamaghin fo, gumazitam o amizitam
Krais ko iki, arazir kurabar amuvira ikian
kogham. Egh gumazitam o amizitam arazir
kurabar amuvira ikiti, e fogh suam, a
guizbangira Kraisin ganigha a gifozir pu-
vati. A guizbangira Krais gifozir puvati,
Krais a tina.
7 Nan boriba, ia uari bagh gan, gumazi-
tam o amizitam ia gifaraghti, ia an gin
mangan marki. Gumazir arazir aghuibagh
amiba, me Iesus Godin damazimin derazi
moghin, me Godin damazimin dera.
8 Satan faraghavira arazir kurabagh
amua iza datirikin. Kamaghin e fo,

2:18: Mt 24:5, 24:24, 2 Te 2:3, 1 Ti 4:1, Hi 1:2, 1 Pi 4:7, 2 Pi 2:1, 2 Jo 7 **2:18:** Matyu 24:5; 24:24; 2 Tesalonika 2:3; 1 Timoti 4:1; Hibru 1:2; 1 Pita 4:7; 2 Pita 2:1; 2 Jon 1:7 **2:19:** Mt 24:24, Jo 6:37, Ap 20:30, 1 Ko 11:19 **2:19:** Matyu 24:24; Jon 6:37; Aposel 20:30; 1 Korin 11:19 **2:20:** Jo 10:4, Ap 3:14, 1 Ko 2:15, 2 Ko 1:21, Hi 1:9, 1 Jo 2:27 **2:20:** Jon 10:4; 1 Korin 2:15; 2 Korin 1:21; Hibru 1:9; 1 Jon 2:27 **2:22:** 1 Jo 4:3, 2 Jo 7 **2:22:** 1 Jon 4:3; 2 Jon 1:7 † **2:22:** Akar otevir kam "Gumazir God Ua E Iniasa Misevezim," me Grighin akam kamaghin a dibora ghaze, "Krais." **2:23:** Jo 5:23, 14:7-10, 15:23, 1 Jo 4:15, 5:1, 2 Jo 9 **2:23:** Jon 5:23; 14:7-10; 15:23; 1 Jon 4:15; 5:1; 2 Jon 1:9 **2:24:** Jo 14:23, 1 Jo 1:3, 2 Jo 6 **2:24:** Jon 14:23; 1 Jon 1:3; 2 Jon 1:6 **2:25:** Jo 3:15, 6:40, 17:3, 1 Jo 1:2, 5:11 **2:25:** Jon 3:15; 6:40; 17:3; 1 Jon 1:2; 5:11 **2:27:** Jo 14:26, 16:13, Hi 8:10-11, 1 Jo 2:20 **2:27:** Jon 14:26; 16:13; Hibru 8:10-11; 1 Jon 2:20 **2:28:** 1 Jo 3:2, 4:17 **2:28:** 1 Jon 3:2; 4:17 **2:29:** Ap 22:14, 1 Jo 3:7, 3:10 **2:29:** Aposel 22:14; 1 Jon 3:7; 3:10 **3:1:** Jo 1:12, 3:16, 16:3, Ro 8:16, 1 Jo 4:10 **3:1:** Jon 1:12; 3:16; 16:3; Rom 8:16; 1 Jon 4:10 **3:2:** Ro 8:18, 8:29, 1 Ko 15:49, 2 Ko 3:18, Fl 3:21, Kl 3:4, 2 Pi 1:4 **3:2:** Rom 8:18; 8:29; 1 Korin 15:49; 2 Korin 3:18; Filipai 3:21; Kolosi 3:4; 2 Pita 1:4 **3:4:** Ro 4:15, 1 Jo 5:17 **3:4:** Rom 4:15; 1 Jon 5:17 **3:5:** Ais 53:5-6, 53:11, Jo 1:29, 2 Ko 5:21, 1 Ti 1:15, Hi 4:15, 1 Pi 2:22-24, 1 Jo 2:2 **3:5:** Aisaia 53:5-6; 53:11; Jon 1:29; 2 Korin 5:21; 1 Timoti 1:15; Hibru 4:15; 1 Pita 2:22-24; 1 Jon 2:2 **3:6:** Ro 6:1-2, 6:14, 1 Jo 2:4, 3:9, 4:8, 3 Jo 11 **3:6:** Rom 6:1-2; 6:14; 1 Jon 2:4; 3:9; 4:8; 3 Jon 1:11 **3:7:** Ro 2:13, 1 Jo 2:26, 2:29 **3:7:** Rom 2:13; 1 Jon 2:26; 2:29 **3:8:** Stt 3:15, Lu 10:18, Jo 8:44, 16:11, Hi 2:14 **3:8:** Luk 10:18; Jon 8:44; 16:11; Hibru 2:14

tina arazir kurabagh ami, a Satanin borim. Godin Otarim Satanin ingangarim gasighasighasa nguazir kamin ize.
9 Gumazitam o amizitam Godin borimin otoghtima, Godin Duam an navir averiamin aven angamira ikiti, an arazir kurabar amuvira ikian kogham. A Godin borimin otoghiva, egh kamaghin an arazir kurabar amuvira ikian kogham.
10 Tina arazir aghuim gamir puvati, a Godin borim puvati. Egh tina Godin borir igharazibagh ifongezir puvati, a uaghan Godin borim puvati. Kamaghin e fo, te Godin boriba, ezi te Satanin boriba.

E bar moghira Godin borir igharazibagh ifuegham

(Sapta 3:11--5:21)

Iesus igharazi darazigh ifueghamin arazim en aka

11-12 Kar akar ia fomira oragha iza datirighin tuzim: E uari gifuegham. E Keinin arazim damuan markiam. A Satanin borim, egha uan dozim misoghezi an areme. Egha a tizim bagha uan dozim misoghezi, an areme? An araziba ikuvizima, an dozimin araziba dera. Kamaghin a uan dozim misoghezi an areme.
13 Nan adarasi, nguazir kamin itir gumazamiziba ia gifueghan koghtima, ia digavir kuram damuan marki.
14 E Godin borir igharazibagh ifonge. Kamaghin e fo, e ariaghirir tuavim ategha, ariaghirezir gumazamiziba puvati, e angamira itir tuavimin zui. Tina Godin borir igharazitam gifongezir puvati, an ariaghirir tuavimin zui.
15 Tina gumazamizir igharazitabagh ifongeghan kogh mati gumazir gumazamizibav sozim. Ia fo gumazir gumazamizibav soziba, me ikirimirir aghuir zurara itim inian kogham.
16 Iesus e gifongegha, e bagha uabi makunigha aremezi, e kamaghin Godin borir igharazibagh ifueghamin arazim gifo. Egh e uaghan Godin borir igharaziba bagh uari makunam.
17 Tav nguazir kamin biziba ikiti, Godin borir igharazim biziba puvatighti, an an ganiva, egh an apangkuvan koghiva, egh an akurvazir puvati, a Godin ifofer arazim an itir puvati.
18 Nan boriba, e Godin borir igharaziba pura migeir akabar me gifueghan kogham. Kamaghin marki. E guizbangira uan navib me daningiva, egh arazir aghuibar me damuam.

Godin boriba an damazimin tughiva atiatingan marki

19-20 E Godin borir igharazibagh ifongezir arazir kam damuva, e fogh suam, e guizin akamin gin zui. God en navir averiamin itir biziba bar dagh fo, egha an apangkuvir en itim bar ekevegha, e uarira uarir apangkuvir arazim gafira. Egh en navir averiaba suam, ia ikufi, dughiar kamin e Godin borir igharazibagh ifongezir arazir kam damuva, e fogh suam, e Godin damazimin navir amirizim iti.
21 Nan adarasi, en navir averiaba kamaghin e mikiman kogham, ia ikufi, eghti e Godin damazimin atiatingan kogham.
22 E Godin Akar Gavgavibar gin mangiva a ifongezir arazibar amuva, kamaghin e bizitam bagh an azangsighti, an e daningam.
23 Kar an Akar Gavgavir ekiam: e nighnizir gavgavim an Otarim Krais Iesusin ikiam. Egh an e mikemezi moghin, e uari uarigh ifuegham.
24 Tina an Akar Gavgavibar gin mangiva, Godin poroghti, God an poroghiv ikiam. God uan Duam e ganingizi, an Duar kam en akazi, e fo, God e ko iti.

4

Ia duabar gan da asavsuigh

1 Nan adarasi, akam inigha izir gumazir ifarir aviriba nguazir kam garui. Egha kamaghin migei, Godin Duam akam e ganingi. Kamaghin ia nighnizir gavgavim men ikian marki. Egh ia deravira dar araziba ko migirigiaba asavsuigh fogham, da Godin Duam o duar kuraba.

3:9: 1 Pi 1:23, 1 Jo 5:18 **3:9:** 1 Pita 1:23; 1 Jon 5:18 **3:10:** 1 Jo 2:29, 4:8 **3:10:** 1 Jon 2:29; 4:8 **3:11-12:** Jenesis 4:8; Jon 13:34; 15:12; Hibru 11:4; 1 Jon 4:7; 4:21; Jut 1:11 **3:13:** Mt 5:11-12, Jo 15:18-19, 17:14, 2 Ti 3:12 **3:13:** Matyu 5:11-12; Jon 15:18-19; 17:14; 2 Timoti 3:12 **3:14:** Jo 5:24, 1 Jo 2:9-11 **3:14:** Jon 5:24; 1 Jon 2:9-11 **3:15:** Mt 5:21-22, Ga 5:21, MAA 21:8 **3:15:** Matyu 5:21-22; Galesia 5:21; Akar Mogomem 21:8 **3:16:** Jo 3:16, 13:1, 15:13, Ro 5:8, Ga 1:4, Ef 5:2, 5:25, 1 Te 2:8 **3:16:** Jon 3:16; 13:1; 15:13; Rom 5:8; Galesia 1:4; Efesus 5:2; 5:25; 1 Tesalonika 2:8 **3:17:** Lo 15:7, Lu 3:11, 1 Jo 4:20 **3:17:** Godin Araziba 15:7; Luk 3:11; 1 Jon 4:20 **3:18:** Ro 12:9, Je 2:15-16, 1 Pi 1:22 **3:18:** Rom 12:9; Jems 2:15-16; 1 Pita 1:22 **3:19-20:** Jo 18:37, 1 Jo 1:8 **3:19-20:** Jon 18:37 **3:21:** Hi 4:16, 10:22, 1 Jo 2:28, 4:17 **3:21:** Hibru 4:16; 10:22; 1 Jon 2:28; 4:17 **3:22:** Sng 34:15, Jer 29:12, Mt 7:8, 21:22, Jo 9:31, 14:13 **3:22:** Onger Akaba 34:15; Jeremaia 29:12; Matyu 7:8; 21:22; Jon 9:31; 14:13 **3:23:** Jo 6:29, 13:34, 15:12, 15:17, 17:3, 1 Te 4:9, 1 Pi 4:8, 1 Jo 2:8-10 **3:23:** Jon 6:29; 13:34; 15:12; 15:17; 17:3; 1 Tesalonika 4:9; 1 Pita 4:8; 1 Jon 2:8-10 **3:24:** Jo 14:23, 15:10, 17:21, Ro 8:9, 1 Jo 4:12-13 **3:24:** Jon 14:23; 15:10; 17:21; Rom 8:9; 1 Jon 4:12-13 **4:1:** Mt 7:15, 24:4-5, 24:24, 1 Te 5:21, 2 Pi 2:1, 1 Jo 2:18, 2 Jo 7, MAA 2:2 **4:1:** Matyu 7:15; 24:4-5; 24:24; 1 Tesalonika 5:21; 2 Pita 2:1; 1 Jon 2:18; 2 Jon 1:7; Akar Mogomem 2:2

2 Tuavir ia Godin Duam gifoghamimra
kara: Gumazitam o amizitam suam, Krais
Iesus, a gumazir inivafizimin nguazir
kamin ize, a Godin Duam an iti.
3 Eghti gumazitam o amizitam suam,
Krais Iesus a guizin gumazim puvati, a duar
igharazim iti, Godin Duam puvati. A Krais
Iesusin apanimin duam. Ia fomira Kraisin
apanim izamin migirigiam baraghizi, a
datirighin izegha givagha nguazir kamin
iti.
4 Nan adarasi, ia guizbangira Godin
boriba. Godin Duam ian aven itima, an
gavgavim bar ekevegha Satanin gavgavim
gafira. Satan, a nguazir kamin gavgavimin
gumazir dapanim. Ezi kamaghin ia akam
inigha izir gumazir ifaribagh afira.
5 Gumazamizir kaba, me nguazir kamin
gumazamiziba. Ezi men migirigiaba
nguazir kamin migirigiaba. Ezi nguazir
kamin gumazamizir igharaziba me barasi.
6 Ezi e, Godin gumazamiziba. Ezi gumaza-
mizir God gifoziba, me en akaba barasi.
Ezi God bagha itir puvatizir gumazamiziba
me en akaba barazir puvati. Tuavir kamin
e guizbangira migeir Duam ko migirigiar
ifavaribagh amir duam gifogham.

Gumazamiziba God gifueghiva, egh uaghan gumazamizir igharazibagh ifongegh

7 Nan adarasi, God igharaz darazigh
ifongezir arazim en aka. Kamaghin,
e uari uarigh ifueka. Gumazamiziba,
gumazamizir igharazibagh ifonge, me
Godin boriba, egha me guizbangira God
gifo.
8 Kar Godin arazim, a dughiaba zurara
gumazamizibagh ifonge. Ezi e fo, gumaza-
mizir igharazibagh ifongezir puvatizir gu-
mazim o amizim, a bar God gifozir puvati.
9 God borir vamira ikiava, e ikirimirir
aghuim iniasa a ifuegha, an e bagha nguazir
kamin anemada. Tuavir kamin God en
akazi, e fo, God guizbangira gumazamiz-
ibagh ifonge.
10 Igharazi darazigh ifongezir arazimra
kara. E kamaghin nighnighan kogham, e
faragha God gifonge. Puvati. God faragha e
gifuegha, uan Otarim amadazi an en arazir
kuraba gin amangasa nguazir kamin izegha
areme.
11 Nan adarasi, God bar e gifongegha,
egha arazir kam en aka. Kamaghin, e
uaghan bar igharaz darazigh ifuegham.
12 Gumazitam o amizitam dughiatam
Godin ganizir puvati. E uari uarigh
ifongezir arazim damuti, God angamira
en aven ikiti, an ifofer arazim en navir
averiabagh izivaghti an daghem otivam.
13 God uan Duam e ganingizi, a vaghvagha
en itima, e kamaghin fo, e an poroghav
itima, a en poroghav iti.
14 Ezi e Afeziar Ekiam amizir bizimin
gani. A nguazimin itir gumazamizibar
Akurvazir Gumazimin min ikiasa, uan
Otarim amada. Ezi e bizir kamin ganigha
an gun migei.
15 Gumazamiziba an gun mikim suam,
Iesus, Godin Otarim, eghti God gumaza-
mizir kabar poroghiv ikiti, me Godin
poroghiv ikiam.*
16 E kamaghin fo, God e gifonge, ezi an
e gifongezir arazim bagha e nighnizir gav-
gavim an iti.

Kar Godin arazim, a dughiaba zurara gu-
mazamizibagh ifonge. Tina gumazamizir
igharazibagh ifueghiva, Godin poroghiv
ikiti, God an poroghiv ikiam.
17 Tuavir kamin, e fo, God e gifongezi, e
God ko gumazamizir igharazibagh ifongezi,
ifofer arazir kam bar e gizivaghtima, an
daghem otivam. Kamaghin gumazamiziba
bar Godin kotiamin tuivamin dughiam, e
atiatingan kogham. E nguazir kamin itir
dughiam e Iesusin min ikiam, kamaghin e
gin Godin atiatingan kogham.
18 Gumazamizir igharazibagh ifongezir
gumazamiziba, me Godin atiatir puvati.
Atiatir gumaziba, me fo, me ivezir kuram
iniam, ezi nighnizir kam me gamima, me
atiati. Eghti gumazamizir igharazibagh
ifongezir arazim me gizivagh daghem
otivti, kamaghin me Godin atiatingan
kogham. Gumazamiziba atiatingti, e fo,
me God me gifongezir arazim deravira a
gifozir puvatizi, kamaghin igharaz darazigh
ifongezir arazir men itimin dagheba puvati.

4:2: 1 Ko 12:3, 1 Jo 5:1 **4:2:** 1 Korin 12:3; 1 Jon 5:1 **4:3:** 2 Te 2:7, 1 Jo 2:18, 2:22, 2 Jo 7 **4:3:** 2 Tesalonika 2:7; 1 Jon 2:18; 2:22; 2 Jon 1:7 **4:4:** Mt 12:29, Jo 16:33, 1 Ko 2:12, Ef 2:2, 6:12, 1 Jo 5:4-5 **4:4:** Matyu 12:29; Jon 16:33; 1 Korin 2:12; Efesus 2:2; 6:12; 1 Jon 5:4-5 **4:5:** Jo 3:31, 15:19, 17:14 **4:5:** Jon 3:31; 15:19; 17:14 **4:6:** Jo 8:47, 10:27, 14:17, 1 Ko 14:37, 2 Ko 10:7 **4:6:** Jon 8:47; 10:27; 14:17; 1 Korin 14:37; 2 Korin 10:7 **4:7:** 1 Jo 2:29, 3:10-11, 3:23 **4:7:** 1 Jon 2:29; 3:10-11; 3:23 **4:8:** 1 Jo 2:4, 3:6, 4:16 **4:8:** 1 Jon 2:4; 3:6; 4:16 **4:9:** Jo 3:16, Ro 5:8, 8:32, 1 Jo 5:11 **4:9:** Jon 3:16; Rom 5:8; 8:32; 1 Jon 5:11 **4:10:** Jo 15:16, Ro 5:8-10, Ta 3:4, 1 Jo 2:2 **4:10:** Jon 15:16; Rom 5:8-10; Taitus 3:4-5; 1 Jon 2:2 **4:11:** Mt 18:33, Jo 15:12-13, 1 Jo 3:16 **4:11:** Matyu 18:33; Jon 15:12-13; 1 Jon 3:16 **4:12:** Jo 1:18, 1 Ti 6:16, 1 Jo 2:5-6, 4:18-20 **4:12:** Jon 1:18; 1 Timoti 6:16; 1 Jon 2:5-6; 4:18-20 **4:13:** Jo 14:20, 2 Ko 1:22, 1 Jo 3:24 **4:13:** Jon 14:20; 2 Korin 1:22; 1 Jon 3:24 **4:14:** Jo 1:14, 3:17, 1 Jo 1:1-2 **4:14:** Jon 1:14; 3:17; 1 Jon 1:1-2 **4:15:** Ro 10:9, 1 Jo 5:1, 5:5 **4:15:** Rom 10:9; 1 Jon 5:1; 5:5 * **4:15:** Ni akar 1 Jon 4:2in itimin gan. **4:16:** 1 Jo 3:24, 4:8, 4:12 **4:16:** 1 Jon 3:24; 4:8; 4:12 **4:17:** Je 2:13, 1 Jo 2:28, 3:3, 3:19-21 **4:17:** Jems 2:13; 1 Jon 2:28; 3:3; 3:19-21

19 God faragha e gifongezi, ezi e gin a
gifonge. Kamaghin e God ko igharazibagh
ifongezir gavgavim iti.
20 Gumazitam o amizitam Godin ganizir
puvati. Gumazitam o amizitam Godin borir
a garir igharazibagh ifueghan koghiva, egh
a manmaghin Godin a ganizir puvatizim gi-
fuegham? Puvati. An a gifueghan kogham.
Ezi e kamaghin fo, gumazitam o amizitam
suam, Ki God gifonge, egh Godin borir
igharazibagh ifueghan koghti, e fo, a ifari.
21 God Akar Gavgavir kam e ganingi. Tina
God gifueghiva, egh a uaghan Godin borir
igharazibagh ifongegh.

5

E nighnizir gavgavim Godin Otarimin iti

1 Gumazamiziba bar nighnizir gavgavir
kam iki suam, Iesus, a God Uam E Ini-
asa Misevezir Gumazim, me Godin boriba.
Kar nguazir kamin arazim: Gumazamiziba
bar afeziar mam gifuegha, egha uaghan an
boribagh ifonge.*
2 E God gifuegh an Akar Gavgavibar gin
mangiva, kamaghin e fo, e Godin boribagh
ifonge.
3-4 E God gifongezir arazimra kara. God
bar a gifonge, kamaghin e an Akar Gav-
gavibar gin mangam. Godin boriba bar
nguazir kamin arazir kurabar gavgavim
gafira, kamaghin amizi an Akar Gavgav-
ibar gin mangamin tuavim e basemezir
puvati. E nighnizir gavgavim Godin iti.
Egha e uan nighnizir gavgavimin tuavimin
nguazir kamin arazir kuraba dikabiragha
dagh afira.

Nighnizir gavgavir Iesusin itim

5 Terara nguazir kamin arazir kurabar
gavgavim gafiragham? Gumazamizir
nighnizir gavgavim Iesusin iki suam, a
Godin Otarim, merara.†
6 Krais Iesus, a nguazir kamin ize. Ezi
Jon dipamin a ruezima, a gin aremezi an
ghuzim ire. Jon dipamra a ruezir pu. Puvati,
a uaghan aremezi an ghuzim ire. Godin
Duamra zurara guizin akabar en akakasi.
Kamaghira Godin Duam bizir kabar en
akakasi.‡
7 Ezi God tuavir pumuning ko mikezim en
akazi, e fo, Iesus a tina. Tuavir kabara kara.
Godin Duam e migei. Ezi Jon Iesus dipamin
a rue. Ezi Iesus aremezi an ghuzim ire.
8 Tuavir pumuning ko mikezir kaba uari
inigha kamaghin e mikeme. Ezi e fo, Iesus a
Godin Otarim.
9 Gumazamiziba, me fozir bizibar gun
migeima, e nighnizir gavgavim men akabar
iti. God uan Otarimin gun migeir biziba,
da guizin biziba, ezi gumazamiziba migeir
biziba pura biziba. God migeir biziba dagh
afira.
10 Gumazamiziba uan navir averiamin
nighnizir gavgavim Godin Otarimin ikiva,
egh me bar fogh suam, God mikemezir
migirigiam, a guizbangira migirigiam.
Gumazamiziba nighnizir gavgavim Godin
migirigiamin ikian kogh, egh God uan
Otarimin gun mikemezir akam baraghan
aghuaghiva, me kamaghin mati Godin
migia ghaze, God ifari.
11 God ikirimirir aghuir zurara itim e
ganingizi, e fo, migirigiar kam, a guizin
migirigiam. Godin Otarimin poroghav itir
tuavimin, e ikirimirir aghuir kam iti.
12 Gumazamizir Godin Otarimin
poroghav itiba, me ikirimirir aghuir zurara
itim isi. Gumazamizir Godin Otarimin
poroghav itir puvatiziba, me ikirimirir
aghuir zurara itim isir puvati.

Akar abuananaba

13 Ia nighnizir gavgavim Godin Otarimin
ziamin itiba, ia ikirimirir aghuir zurara itim
iniasa, ki fuegha, kamaghin ki bizir kaba ia
bagha da osiri.
14 E fo, e Godin ifongiamin gintigh, biziba
bagh an azangsightima, an en azangsiziba
baragham. Kamaghin e Godin boroghin
mangisi atiatingiva okam nighnighan
kogham.
15 E fo, an e barasi, kamaghin e bizitam
bagh an azangsighiva, fogh suam, an e
ganigha gifa.

4:20: 1 Jo 2:4, 3:17, 4:12 **4:20:** 1 Jon 2:4; 3:17; 4:12 **4:21:** Mt 5:44-45, Mk 12:29-31, Jo 13:34, 15:12, 1 Jo 3:23 **4:21:** Matyu 5:44-45; Mak 12:29-31; Jon 13:34; 15:12; 1 Jon 3:23 **5:1:** Jo 1:12-13, 15:23, 1 Jo 2:22-23, 4:15 **5:1:** Jon 1:12-13; 15:23; 1 Jon 2:22-23; 4:15 * **5:1:** Ni akar 1 Jon 2:22 ko 4:2in itimin gan. **5:3-4:** Maika 6:8; Matyu 11:30; Jon 14:15; 14:21-24; 16:33; 1 Jon 3:9; 4:4; 2 Jon 1:6 **5:5:** Ro 8:37, 1 Ko 15:57, 1 Jo 4:4, 4:15 **5:5:** Rom 8:37; 1 Korin 15:57; 1 Jon 4:4; 4:15 † **5:5:** Ni akar 1 Jon 4:2in gan. **5:6:** Jo 1:29, 1:34, 14:17, 16:13, 19:34, 1 Ti 3:16, 1 Jo 1:7 **5:6:** Jon 1:29-34; 14:17; 16:13; 19:34; 1 Timoti 3:16; 1 Jon 1:7 ‡ **5:6:** Grighin akam, vezin kamin deravira bigha mikemezir puvati. A dipam ko ghuzimra mikeme. Ezi gumazir aviriba ghaze, dipam, a Iesus ruezir dipam. Ezi ghuzim, a Iesusin ovevem migei. **5:7:** Jo 1:1, 10:30, MAA 19:13 **5:7:** Jon 1:1; 10:30; Akar Mogomem 19:13 **5:8:** Jo 15:26 **5:8:** Jon 15:26 **5:9:** Mt 3:16-17, 17:5, Jo 5:32-37, 8:17-18 **5:9:** Matyu 3:16-17; 17:5; Jon 5:32-37; 8:17-18 **5:10:** Jo 3:33, 5:38, Ro 8:16, Ga 4:6 **5:10:** Jon 3:33; 5:38; Rom 8:16; Galesia 4:6 **5:11:** Jo 3:36 **5:11:** Jon 3:36 **5:12:** Jo 3:36, 5:24 **5:12:** Jon 3:36; 5:24 **5:13:** Jo 20:31, 1 Jo 1:1-2 **5:13:** Jon 20:31; 1 Jon 1:1-2 **5:14:** Jo 14:13, 16:23, 1 Jo 3:21-22 **5:14:** Jon 14:13; 16:23; 1 Jon 3:21-22 **5:16:** Mt 12:31-32, Lu 12:10, Hi 6:4-6, Je 5:14-15 **5:16:** Matyu 12:31-32; Luk 12:10; Hibru 6:4-6; Jems 5:14-15

16 Godɨn borir igharazitam arazir kurar helɨn magɨran koghamim damutɨ, tina
foghɨva a bagh God ko mɨkɨm. Eghtɨ God
ikɨrɨmɨrir aghuir zurara itim a danɨngam.
Kar kɨ arazir kurar gumazim damightɨma
a helɨn magɨran koghamibav gei. Arazir
kurar mam iti, a guizbangɨra gumazibagh
amima me helɨn aven zurara ikiava Godɨn
saghon iti. Kɨ gumazamizir arazir kurar
kabagh amiba God men akurvaghasa kɨ ia
mɨgeir puvatɨ.§
17 Arazir derazir puvatɨziba da arazir
kuraba. Arazir kurar avɨriba ikia, egha
maba gumazamizibagh amima me helɨn
ikia Godɨn saghon iti. Ezɨ arazir kurar mam
iti, a gumazamizibagh amima me helɨn
ghuaghirir puvatɨ.
18 E fo, Godɨn otivizir boriba me arazir
kurabar gɨn zuir pu. Puvatɨ, Godɨn otozir
Otarim, Iesus, deravɨra Godɨn borir igharazibar gari. Ezɨ Satan bizitam me damighan
kogham.
19 E fo, e Godɨn boriba. Egha e uaghan fo,
nguazimɨn itir gumazamizir Godɨn gɨn zuir
puvatɨziba, me Satanɨn gavgavimɨn apengan iti.
20 Egha e uaghan fo, Godɨn Otarim
nguazir kamɨn izegha, egha e guizɨn God
gɨfoghasa, a fofozim e ganɨngi. Ezɨ e, guizɨn
God uan Otarim Krais Iesus ko, aningɨn
poroghav iti. Krais Iesus, a guizɨn God. Egha
a ikɨrɨmɨrir aghuir zurara itim e ganɨngi.
21 Kamaghɨn amizɨ, nan boriba, ia deravɨra uari bagh gan, aseba o marvir guaba
o nguazimɨn itir bizitam ian navir averiabar aven ikɨ guizɨn Godɨn danganim inian
markɨ.

§ **5:16:** Akar kamɨn mɨngarim a deravɨram otozir puvatɨ. Gumazir maba ghaze, a gumazir ovengezibav gei. Ezɨ marazi ghaze, an ovever namba 2ɨn mɨgɨrɨgɨam. Nɨ Akar Mogomem sapta 2:11 ko 20:14ɨn gan. Me akar kam "ovevem," a gɨrazɨ a kamakɨn, "helɨn ovenge." **5:18:** Jo 17:15, Je 1:27, 1 Pi 1:23, 1 Jo 3:9 **5:18:** Jon 17:15; 1 Pita 1:23; 1 Jon 3:9 **5:19:** Ro 8:10, 8:23, Ga 1:4, 1 Jo 4:6 **5:19:** Rom 8:10; 8:23; Galesia 1:4; 1 Jon 4:6 **5:20:** Ais 9:6, Mt 25:46, Jo 17:3, 1 Ti 3:16, Hi 1:8 **5:20:** Aisaia 9:6; Matyu 25:46; Jon 17:3; 1 Timoti 3:16; Hibru 1:8 **5:21:** 1 Ko 10:14 **5:21:** 1 Korin 10:14

Jonɨn Akɨnafarir Namba 2 o 2 Jon

Akar faragha zuim

Siosɨn gumazir dapanir mam akɨnafarir kam osiri. Gumazamizir avɨriba ghaze, a siosɨn mamɨn itir gumazamiziba bagha an osiri. A kamaghsua, me bar igharaz darazigh ifueghɨva, egh me ifavarir gumaziba bagh gan, kar gumazir Godɨn akam gasɨghasɨziba.

E Godɨn guizɨn akam mɨghvɨra an suiragh, egh gumazamizir ifariba bagh ganam

1 Kɨ Kraisɨn adarazir gumazir dapanim. Nɨ amizir God inabazim, kɨ nɨ ko nɨn boriba bagha akɨnafarir kam osiri. Kɨ guizbangɨra bar ia gifonge. Kɨ uabɨra puvatɨ, gumazamizir guizɨn akam gɨfoziba uaghan bar ia gifonge.*

2 Guizɨn akam en iti, egh a ikɨ mamaghɨra ikiam. Bizir kam bagha e bar ia gifonge.

3 Guizɨn akamɨn arazim ko arazir igharazi darazigh ifongezim, arazir kamning God ko Iesus ko iti. Kamaghɨn Afeziam God koma Krais Iesus, Godɨn Otarim, aning apangkuvir arazim ko kuarkuvir arazim gamua, egha navir amɨrizimɨn arazim e ganɨdi.

E igharaz darazigh ifongezir arazimɨn gɨn mangam

4 Afeziamɨn Akar Gavgavim e mɨkemezɨ moghɨn, nɨn borir maba guizɨn akamɨn gɨn zui. Ezɨ kɨ kamaghɨn oregha bar akonge.

5 Ezɨ Amizir Aghuim, kɨ kamaghɨn nɨn azangsɨsi, ia bar uarigh ifongegh. Kar Akar Gavgavir igiam puvatɨ. Akar Gavgavir kam fomɨra e ko ikia iza datɨrikɨn.

6 Arazir uarigh ifongezimra kara: e Godɨn Akar Gavgavim baragh an gɨn mangam. Ia fomɨra oraghizɨ moghɨra an Akar Gavgavim ghaze, ia uarigh ifongezir arazimɨn gɨn mangɨvɨra ikɨ.

Ia Kraisɨn akamɨn suiragh gavgafigh

7 Ia oragh. E gifarir gumazamizir avɨriba nguazir kam garui. Me nɨghnɨzir gavgavim itir puvatɨgha kamaghɨn mɨgeir puvatɨ, Krais Iesus a gumazir inivafɨzimɨn mɨn oto. Gumazir kamaghɨn mɨgeim, a gumazir ifarim, egha Kraisɨn Apanim.†

8 Kamaghɨn ia uari bagh gan, ia bizir iniasava amiba ia da ataghɨraghan markɨ. Kamaghɨn derazir puvatɨ. Ia uan ivezim bar moghɨra a inighti, deragham.

9 Egh gumazitam o amizitam Kraisɨn suren mɨgɨrɨgiamɨn suiragh gavgavighan kogh, egh akar igharazitam uam akar kam gɨvɨraghtɨ, God a ko ikian kogham. Ezɨ gumazamizir Kraisɨn suren mɨgɨrɨgiamɨn suiragha gavgavigha mamaghɨra itiba, Afeziam uan Otarim ko aning me ko iti.

10 Gumazitam o amizitam ia bagh izɨva Kraisɨn suren mɨgɨrɨgiar kam inigh izan koghtɨ, ia a inigh uan dɨpenimɨn aven mangan markɨ. Egh ia kamaghɨn a mɨkɨman markɨ, God deravɨra nɨ damu. Puvatɨ.

11 Ia fo, gumazitam o amizitam dughiam gumazamizir kamaghɨn amibagh anɨdi, ia fogh suam, a uabɨ an ingangarir kuramɨn akurvasi.

Gumazir dapanim men ganasa

12 Kɨ bizir avɨribar ia mɨkɨmasa. Kɨ ghaze, e uarir gan uariv kɨm bar akongeghasa kɨ ifonge, kamaghɨn kɨ ia bagh izam. Egha kamaghɨn, kɨ ia bagh akɨnafarimɨn da osiran aghua.

13 Nɨn avenemebar God inabazim, an boriba ia bagha akam amaga ghaze, Afeziam ia ko ikɨ.‡

1:1: Jon 8:32; 1 Pita 5:1; 1 Jon 3:18; 3 Jon 1:1 * **1:1:** Jon akar isɨn zuim gamɨ. Amizir God inabazim, a siosɨn mam. Borir kaba, me siosɨn kamɨn aven itir gumazamiziba. **1:4:** 3 Jon 1:3 **1:5:** Jon 13:34; 15:12; 15:17; 1 Pita 4:8; 1 Jon 2:7-8; 3:11; 3:23 **1:6:** Jon 14:15; 14:21; 1 Jon 2:5; 2:24; 5:3 **1:7:** 1 Jon 2:22; 4:1-3 † **1:7:** Nɨ akar 1 Jon 4:2ɨn itimɨn gan. **1:8:** Mak 10:29-30; Galesia 3:4; Hibru 10:35-36; 11:26 **1:9:** 1 Jon 2:23 **1:10:** Efesus 5:11; 2 Tesalonika 3:6 **1:12:** Jon 17:13; 1 Jon 1:4; 3 Jon 1:13-14 ‡ **1:13:** Nɨ akar 2 Jon 1ɨn itimɨn gan.

Jonin Akinafarir Namba 3
O
3 Jon
Akar faragha zuim

Siosin gumazir dapanir mam akinafarir kam gumazir dapanir igharazim bagha an osiri, an ziam Gaius. A fo, Gaius Kraisin gumazamizir igharazibar akurvasi, kamaghin a Gaiusin ziam fe. Egha Gaiusin migia ghaze, ni gumazir kam Diotrefes, a bagh ganigh.

E Godin ingangarim gamir gumazamizibar akurvagham

1 Ki Kraisin adarazir gumazir dapanim. Ni Gaius, ki ni bagha akinafarir kam osiri. Ni nan aveghbuamra, ezi ki guizbangira bar ni gifonge.
2 Nan namakar aghuim, ki ni bagha God ko migia ghaze, nin duam deravira iti moghin, nin mikarzim bar deravira ikiti, bizir aghuaribara ni bativam.
3 Nighnizir gavgavim Kraisin itir marazi iza nin gun na migia ghaze, ni deravira guizin akamin gin zui. Ezi ki akar kam baregha bar akonge. Ki fo, ni zurara guizin akamin gin zui.
4 Ki orazi, nan boriba guizin akamin gin zuima ki bar akonge. Nan agoroger kam bizir mabar agorogeba bar dagh afira.

Gaius ingangarir aghuim gami

5 Namakar aghuim, ni zurara deravira guizin akamin gin ghua egha arazir aghuiba Kraisin adarazigh ami. Egha ni fozir puvatizir Kraisin adarasi, ni uaghan arazir aghuibar me gami.
6 Gumazamizir kaba nin arazir gumazamizibagh ifongezimin gun kagh itir sios mikeme. Ni God ifongezi moghin, ni bizitaba ua men akuraghti me da inigh tuavir me zuimin mangivira iki, kamaghin dera.
7 E fo, me Iesusin ziamin arua ingangarir kam gamuava egha, Krais gifozir puvatizir gumazamiziba, me men dafaribar biziba isir puvati.
8 Ezi e gumazir kamaghin amibar akurvaghsi bar gavgavigham. E ghaze, e me ko bar moghira, guizin akam bagh ingarsi, kamaghin e men akurvagham.

Diotrefes arazir kuram gami

9 Ki sios bagha akinafarir mam osiri. Ezi Diotrefes uan ziam fa men gumazir dapanimin ikiasa, kamaghin a nan akamin apengan itir puvati.
10 Kamaghin ki iziva, an arazir kam aghurigham. An en gun tintinibar me migia akar kurabar me migei. A kamaghiram amir puvati, a uaghan Kraisin adarazi isa uan dipenimin zuir puvati. Ezi igharaz darazi me inigh uan dipenibar mangasava amima, a uaghan men anogorogha siosin aven me batogha, me abisi.

Demitrius arazir aghuim gami

11 Nan namakar aghuim, ni arazir kurabar gin mangan marki, ni arazir aghuibar gin mangi. Gumazamizir arazir aghuibagh amiba, me Godin boriba. Ezi gumazamizir arazir kurabagh amiba, me God gifozir puvati.
12 Gumazamiziba bar Demitriusin arazir aghuimin gun migei. Ezi guizin akam uaghan an arazir aghuimin gun migei. Ezi ki uaghan an arazir aghuimin gun migei. Ezi ia fo nan migirigiaba da guizbangira.

Gumazir dapanim Gaiusin ganasa

13 Ki bizir aviribar ni mikimasa, egha ki da osiran aghua.
14 Ki ghaze, ki gurumra izi ni batogh ga uaningin gan uaning mikimam.
15 Navir amirizim ni ko iki. Nin namakar kagh itiba akam amaga ghaze, Afeziam ia ko iki. Eghti ni magh en namakaba vaghvagh kamaghin me mikim suam, Afeziam me ko iki.

1:1: Aposel 19:29; Rom 16:23; 1 Korin 1:14; 2 Jon 1:1 **1:3:** 2 Jon 1:4 **1:4:** 1 Korin 4:15; Filemon 1:10 **1:6:** Taitus 3:13 **1:7:** 1 Korin 9:12-15 **1:11:** Onger Akaba 37:27; Aisaia 1:16-17; 1 Pita 3:11; 1 Jon 3:6-10 **1:12:** Jon 19:35; 21:24 **1:13:** 2 Jon 1:12

Jut Osirizir Akinafarim o Jut Akar faragha zuim

Akinafarir kamin akaba, da mong 2 Pitan akaba ko magh ghu. A Godin gumazamizibav kimasa, eghti me Akar Aghuimin apanibar akaba baragh dar gin mangan kogham. Akinafarir kam (ves 3) kamaghin migei, "E Godin gumazamiziba, a nighnizir gavgavimin arazir vamiram e ganingi. Eghti gumazamiziba en nighnizir gavgavim batueghiva, akar igiatam arighan kogham."

Ia uan nighnizir gavgaviba bagh gan

1 Ki Jut, ki Iesusin ingangarir gumazim; egha ki Jemsin dozim. Ia God diazir gumazamiziba, ki ia bagha akinafarir kam osiri. God Afeziam bar ia gifonge, ezi Krais Iesus uabi ian gari.

2 Apangkuvimin arazim ko navir amirizim ko igharaz darazi gifongezir arazim bar ia gizifagh.

Godin Akar Aghuimin apaniba, me Kraisin adarazir aven ize

(2 Pita 2:1-18)

3 Nan namakar aghuiba, ki faragha ingangarir God ua bar e inizir kamin, akinafarim osirigha ia mikimasa bar ifonge. Egha ki datirighin kamaghin nighnisi, ki akinafarir igharazim osiram. Ia uan nighnizir gavgaviba bagh bar gavgafigh. Egh ia Godin akar aghuimin apanibar akaba batogh. E Godin gumazamiziba, a nighnizir gavgavimin arazir vamiram e ganingi. Eghti gumazamiziba en nighnizir gavgavim batueghiva, akar igiatam arighan kogham. Bar puvati.

4 Gumazamizir maba muega Kraisin adarazir aven ize. Fomira fomira God kamaghin migia ghaze, gumazamizir kamaghin amiba me an damazimin mitivigh ovengam. Me akiriba ragha God gasi. Egha me Godin apangkuvimin akabagh iragha dagh amima, da afiar arazibar akabar min oto. Gumazamizir kaba akirim ragha Atrivir vamiran kam gasara. An en Ekiam Krais Iesus.

5 Ia bizir kabagh fogha gifa, ezi ki ua ian nighniziba fasa. Ia fo, Ekiam fomira Isipin uan gumazamizibar akurazima me Isip ataki. Egha a gin gumazamizir nighnizir gavgavim an itir puvatizibagh asighasiki.*

6 Ia enselin kurar maba, ia dagh nighnigh. God me ganingizir ingangariba me dar amuan aghua. Egha me uan danganiba ataki. Kamaghin amizi, Ekiam zurara iki mamaghira ikiamin senbar me ike. Egha me isa kalabuziar danganir bar mitarmangizimin me ariki. Ezi me Kotiam Damuamin Dughiar Ekiam mizuai.

7 Kamaghira, fomira Sodom ko Gomoran gumaziba ko nguibar ekiar aningin boroghira itibar gumaziba, me uaghan enselba amizir arazimin mirara ami. Me uari isa arazir kurabagh aniga, egha me arazir bar kurar gumaziba ko gumaziba uari isava akuibagh ami. Kamaghin amizi, God me isa avir zurara isia mamaghira itimin, me akunizi, me ivezir kuram ini. Bizir otivizir kaba, ia dagh nighnighiva arazir kurabar gin mangan kogham.

8 Kamaghira gumazamizir kaba ian nighnizibagh asighasighasa me arazir kurar kabar gintisi. Me irebar kurabar garima da men nighniziba fema me arazir bar kurar mizirizibar uan mikarzibagh ami. Me Ekiamin akaba barazir puvati, egha Godin Nguibamin itir enselin ekiaba uaghan akar kurabar me migei.

9 Ezi enselin aghuiba, akar kurabar gumazir men apanibagh amibav geir puvati. Dughiar kamin, enselbar faragha zuim Maikel, a Mosesin kuam bagha Satan ko aning uaning adoghodogha Maikel akar kuratam Satan mikemezir puvati. A kamaghin migia ghaze, "Ekiam uabi nin atar ni mikemeghtima ni uan akam dukuagh."

10 Gumazamizir kaba bizibar mingaribagh fozir puvati, me puram akar kurabav gei. Me mati asizir nighniziba puvatizibar min iti. Egha me uan inivafiziba ifongezir arazibar gin zui. Ezi men arazir kabara me gasighasisi.

11 Me bar ikuvigham! Me Kein aruizi moghin arui. Me ivezim baghavira nighnisi, egha Balam amizi moghin ami. Egha me dagiaba iniasa bar ikufi. Egha me Koran min Godin akabar gintizir puvati, egha

---

1:1: Matyu 13:55; Mak 6:3; Jon 17:11-12; 1 Pita 1:5 **1:2:** 1 Pita 1:2; 2 Pita 1:2 **1:3:** Filipai 1:27; 1 Timoti 1:18; 6:12; 2 Timoti 1:13; Taitus 1:4 **1:4:** Galesia 2:4; Taitus 1:16; 2 Pita 2:1; 1 Jon 2:22 **1:5:** Ua Me Ini 12:51; Diboboniba 14:29-30; Onger Akaba 106:26; 1 Korin 10:5; 10:9; Hibru 3:17-19; 2 Pita 1:12 * **1:5:** Grighin akinafarir avirir fomira itiba, me ziar kam, "Ekiam," osirizir puvati. Me ziar kam, "Iesus," an osiri. **1:6:** Jon 8:44; 2 Pita 2:4; 2:9; Akar Mogomem 20:10 **1:7:** Jenesis 19:1-24; 2 Pita 2:6; 2:10 **1:8:** Ua Me Ini 22:28; 2 Pita 2:10 **1:9:** Godin Araziba 34:6; Daniel 10:13; 10:21; 12:1; Sekaraia 3:2; 2 Pita 2:11-12 **1:10:** 2 Pita 2:12 **1:11:** Jenesis 4:3-8; Diboboniba 16:1-35; 22:1-35; 2 Pita 2:15; 1 Jon 3:12 **1:12:** Esekiel 34:8; Matyu 15:13; 1 Korin 11:21; Efesus 4:14; 2 Pita 2:13; 2:17; Akar Mogomem 2:11; 20:14

arazir kam bangin me bar ovegha ikuvigha gifa.
12 Ia uarigh ifongezir isar dughiabar, gumazamizir kaba izava Godin damazimin arazir mizirizir kurabagh ami. Me damasa aghumsizir puvati, egha kamaghin nighnizir puvati, e isar ekiamin iti. Egha me uarira uarigh nighnisi. Me mati amozim puvatizir ghuariabar min, aminim dagh ivaima, da tintinibar zui. Egha me mati temem uan dughiamin ber puvati. Egha me mati temem misigha givazi gumaziba an povim asiaghati. Me gumazamizir bar ovengeziba.
13 Me mati ongarir fifizir ekiaba dipiraghiri. Egha me arazir kurabar amuasa aghumsizir puvatigha, mati ongarim dipira izima an puvpuvir miziriziba pin otivi moghin men arazir kuraba azenim giri. Egha me mati mikoveziba pin overiamin uan tuavibar gintizir puvati. Kamaghin amizi, God me bagha danganir mitarmer bar pighatomezim ati, eghti me mangi an iki mamaghira ikiam.
14 Enok, an Adamin ovavir borir namba 6, a Godin akam inigha izir gumazir mamin min gumazir kabav gia ghaze, "Ki Ekiamin garima a uan tausen enselin bar aviravirim ko izi.
15 A gumazamiziba bar men araziba tuisigham. Gumazamizir an gin zuir puvatiziba, a me damuti, me bar uan arazir kurar me amizibar osimtiziba ateram. Gumazamizir arazir kurabagh amiba, me akirim ragha God gasa ghuavira iti. Kamaghin amizi, akar bar kurar igharazir me God gamiziba bangin, God me damuti, me bar ivezir kuram iniam."
16 Gumazamizir kaba, me bativir biziba me da bagha naviba ikufi, egha me puv migei. Me uan navibar arazir kurabar gin zui. Me pamtemin diava puv uan ziaba fe. Egha me gumazamiziba apezeperima me me ifongezir arazibar gin zui.

Ian nighnizir gavgavim, gavgavim ian navibar aning

17 Nan namakar bar aghuiba, ia gin otivamin bizim ginighnigh, en Ekiam Krais Iesusin aposelba an gun mikeme.
18 Me kamaghin ia migia ghaze, "Dughiar abuananabar, gumazamizir dibovibagh amiba otivam, egh me Godin Arazibar aghuaghiva uan inivafiziba ifongezir arazibar gin mangam."
19 Gumazamizir kaba Kraisin adarazi abisi. Me nguazir kamin gumazamizibar nighnizibar gin zui, ezi Godin Duam men itir puvati.
20 Ezi ia guizin nan adarasi, ia dughiabar zurara uan nighnizir gavgavimin gavgavim uan navibar aning. Nighnizir gavgavir kam, God uabi ia ganingi. Ia Godin Duamin gavgavimin zurara God ko mikim.
21 God bar ia gifonge. Kamaghin, ia an boroghin ikiti a zurara ia gifuegham. Ia zurara e uan Ekiam Krais Iesusin mizuam, eghti a uan apangkuvim azenim datightima, ia ikirimirir aghuarir zurara itim iniam.
22 Ia, gumazir nighnizir gavgavim otevezeiba, ia men apangkuf.
23 Marazi avimin iti moghin iti, kamaghin amizi, ia zuamiram avimin me inigh. Ezi marazi bar navir ghurimin arazibagh ami, egha me bar mize, ezi men korotiaba uaghan bar mize. Eghti dughiar ia men apangkuviba, ia Godin atiatingiva uari bagh gan. Ia Godin damazimin mizezir bizir kaba bar dar saghon iki.

E Godin ziam fam

24 God uabi deraghvira ian ganti ia iran kogham. Eghti a ia inigh mangiti ia an nguibar aghuimin ikiam. Egh ia an damazimin arazir kuraba puvatigh, bar akuegham.
25 Kar Godin vamira, a en Akurvazir Gumazim, a Krais Iesus en Ekiamin ingangarimin, uam e ini. Eghti e an ziam fam. A en atrivir faragha zuimin ikiava, egha gavgavir ekiam iti. Egh a biziba bar dar dapanimin iti. A dughiaba bar fomira iza kamaghira iti. Egha datirighin a uaghan kamaghira iti. Egh a gin uaghan kamaghira ikiam. Bar guizbangira.

1:13: Aisaia 57:20; Filipai 3:19; 2 Pita 2:17 **1:14:** Jenesis 5:18-24; Godin Araziba 33:2; Daniel 7:10; Sekaraia 14:5; Matyu 25:31; 2 Tesalonika 1:7; Akar Mogomem 1:7 **1:15:** Onger Akaba 31:18; Malakai 3:13 **1:16:** Jems 2:1; 2:9; 2 Pita 2:10; 2:18 **1:17:** 2 Pita 3:2 **1:18:** 1 Timoti 4:1; 2 Timoti 3:1; 2 Pita 2:1; 3:3 **1:19:** 1 Korin 2:14-15; Hibru 10:25; Jems 3:15 **1:20:** Rom 8:26; Efesus 6:18; Kolosi 2:7; 1 Tesalonika 5:11 **1:21:** Taitus 2:13; 2 Pita 3:12 **1:23:** Amos 4:11; Sekaraia 3:2-5; Rom 11:14; 1 Korin 3:15; Akar Mogomem 3:4 **1:24:** Rom 16:25; Efesus 3:20; Filipai 1:10; Kolosi 1:22; 2 Pita 3:14 **1:25:** Rom 16:27; 1 Timoti 1:17; 2:3; 2 Pita 3:18

Krais Akar Mogomem Isa Azenim Gati
O
Akar Mogomem
Akar faragha zuim

Gumaziba Kraisin adarazigh asighasizir dughiamin, Jon akinafarir kam osiri. Kraisin adarazi kamaghin migia ghaze, Krais Iesus a men Ekiam, egha me nighnizir gavgavimin an iti. Kraisin adarazir nighnizir gavgaviba gavgavigh, egh osimtizir ekiaba ateghti, da me abinan koghasa, kamaghin Jon akinafarir kam osiri.

Akinafarir kam a gin otivamin bizibar akar isin zuir aviriba iti. Ezi Kraisin gumazamizir dughiar kamin itiba, me ti akar isin zuir kabagh fo. Ezi gumazamizir nighnizir gavgaviba puvatiziba dagh fozir puvati.

Akar isin zuir kabar mingarim, a kamakin. Krais Iesus en Ekiam, eghti an dafarimin God apaniba bar da dikabiragham. Egh a uaghan Satan dikabiragham. Egh dughiar Iesus uan ingangarim agivamimin, gumazamizir gavgavigha ikia uan nighnizir gavgaviba ataghizir puvatiziba, God ivezir aghuim me daningam. God biziba bar dar ingarightima da igiabar otivigham, eghti me God ko ikiva egh uam osimtiziba puvatigham.

Krais Iesus, nguibar 7plan aven itir siosba bagha akaba amada

(Sapta 1--3)

1 Akar kam faragha modogha iti, ezi datirighin Krais Iesus a isa azenim gati. God uan ingangarir gumazamiziba bizir zuamiram otivamiba men akaghasa, egha kamaghin akar kam Iesusin aka. Ezi Iesus uan enselin mam amadazima, ki Jon, an ingangarir gumazim, an akam na daningasa ize, eghti ki Iesusin ingangarir gumazamizir igharazibav kimam.

2 Ezi ki Jon, ki bizir kaba bar dar ganigha gifa. Godin akam, a Krais Iesusin gun migeir akam, ki aneghurigha an gun migei, egha ki ghaze, akar kam a guizbangira.

3 Akar kam a Godin akam, a Godin ize. Ezi tina akar kam dipontima igharaz darazi a baraghti, a bar akongegh. Gumazamiziba akar kam baraghiva egh Godin akar ki osirizimin gin mangiva, me uaghan bar akongegh. Dughiam otivasava ami, eghti God damuasa mikemezir biziba a adar amuam. Kamaghin amizi, gumazamiziba akar kam dipon.

Jon nguibar 7plan aven itir siosba bagha akam osiri

4 Ki Jon, ia gumazamizir 7plan siosin Esian Provinsin itiba, ki ia bagha akar kam osiri.

Godin datirighin ikia, fomira ikia, egh gin uamategh izamim, Godin kamra navir amirizim ia daningiva, egh ian apangkuv. Eghti 7plan duar aghuir Godin ingangarim gamua an atrivir dabirabimin guamin itiba, da uaghan ian apangkuvigh navir amirizim ia daning.

5 Krais Iesus, a gumazir Godin akaba guizbangira dav geim. Egha a gumazir bar uabira faragha ovevemin ua dikavizim. Egha a nguazimin atriviba bar men ekiam. A uaghan ian apangkuv egh navir amirizim ia daning.

A bar e gifonge, egha a uabi uan ghuzimin en arazir kuraba agivazi e firiaghire.

6 An e gamizima, e atrivimin ofa gamir gumazamizibar otozima, God e gativazi e Godin ingangarim gami, God Iesusin afeziam. Zurazurara Krais ziar ekiam ikiva egh biziba bar dar ganamin gavgavim iki. Bar guizbangira.

7 Ia gan, a ghuariabar tongin izaghirasava ami,
eghti gumazamiziba bar uari uan damazibar an ganam.
Gumazir a ginivizíba,
me bar uaghan an ganam.
Eghti nguazir kamin kantriba bar,
dar gumazamiziba a ginighnigh
azi naviba bar me basemegham.
Are, bizir kam otivam.
Guizbangira.

1:1: Dan 2:28-29, Jo 3:32, 12:49, MAA 1:19, 4:1, 22:6, 22:16 **1:1:** Daniel 2:28-29; Jon 12:49; Akar Mogomem 1:19; 4:1; 22:6; 22:16 **1:2:** 1 Ko 1:6, 1 Jo 1:1, MAA 6:9 **1:2:** 1 Korin 1:6; 1 Jon 1:1; Akar Mogomem 6:9 **1:3:** Lu 11:28, Je 5:8, 1 Pi 4:7, MAA 22:7, 22:10 **1:3:** Luk 11:28; Jems 5:8; 1 Pita 4:7; Akar Mogomem 22:7; 22:10 **1:4:** Kis 3:14-15, Sek 3:9, Jo 1:1, MAA 1:8, 3:1, 4:5, 4:8, 5:6, 11:17, 16:5 **1:4:** Ua Me Ini 3:14-15; Sekaraia 3:9; Jon 1:1; Akar Mogomem 1:8; 3:1; 4:5; 4:8; 5:6; 11:17; 16:5 **1:5:** Sng 89:27, Ais 55:4, Jo 15:9, 18:37, Ef 1:20, Kl 1:18, 1 Ti 6:13, Hi 9:14, 1 Jo 1:7, 4:10, MAA 3:14, 17:14 **1:5:** Onger Akaba 89:27; Aisaia 55:4; Jon 15:9; 18:37; Efesus 1:20; Kolosi 1:18; 1 Timoti 6:13; Hibru 9:14; 1 Jon 1:7; 4:10; Akar Mogomem 3:14; 17:14 **1:6:** Kis 19:6, 1 Ti 6:16, Hi 13:21, 1 Pi 2:5, 2:9, MAA 5:10, 20:6 **1:6:** Ua Me Ini 19:6; 1 Timoti 6:16; Hibru 13:21; 1 Pita 2:5; 2:9; Akar Mogomem 5:10; 20:6 **1:7:** Dan 7:13, Sek 12:10, Mt 24:30, Mk 13:26, Lu 21:27, Jo 19:34, 19:37, Ap 1:11, 1 Te 4:17 **1:7:** Daniel 7:13; Sekaraia 12:10; Matyu 24:30; Mak 13:26; Luk 21:27; Jon 19:34; 19:37; Aposel 1:11; 1 Tesalonika 4:17

8 Ekiam, a Godɨn Gavgaviba Bar Itim, a
kamaghɨn mɨgei, “Kɨrara kɨ faraghavɨra ikia,
egh abuan ikɨvɨra ikiam.” Kar Godɨn kam-
nangra, a datɨrighɨn ikia, fomɨra ikia, egh
gɨn uamategh izam.

Jon Kraisɨn gani

9 Kɨ Jon, kɨ ian aveghbuar mam. Kɨ ia
ko, e Kraisɨn adarasi. Kɨ ia ko poro, egha
mɨzaziba isa, egha ia ko God Bizibagh Ativɨr
Dughiamɨn aven ikia Godɨn apengan iti.
Egha ia ko porogha osɨmtɨziba atera tugha
gavgafi. Kɨ Godɨn akam akura, egha Iesusɨn
gun mɨgeir akam, kɨ an eghurigha an gun
mɨgɨa ghaze, akar kam a guizbangɨra. Ka-
maghɨn amizɨ, me na batuegha na isa Pat-
mosɨn Arighatɨzimɨn na atɨ.*
10 Ekiamɨn dughiamɨn, Godɨn Duam
na gɨzɨvagha pamten nan ingari, ezɨ
nan gɨrakɨrangɨn kɨ tiarir mam barazi a
sɨghamɨn mɨn pamten dei.
11 Tiarir kam kamaghɨn mɨgei, “Bizir nɨ
garir kaba bar, nɨ akɨnafarimɨn ada osirigh,
egh 7plan siosba bagh da amangigh. Siosɨn
Efesusɨn nguibamɨn itim, ko Smernan
nguibamɨn itim, ko Pergamum ko Taiataira
ko Sardis ko Filadelfia ko Laodisian
nguibamɨn itiba.”
12 Ezɨ kɨ gumazir na mɨgeimɨn ganasa
ragha gari, golɨn lamɨn 7pla iti.
13 Ezɨ kɨ gumazir mamɨn garima, a lam-
bar tongɨn tughav iti. A Gumazamizibar
Otarimɨn mɨn gari. A korotiar ruarim
aruzɨma an an sueba avara, ezɨ a golɨn
letiam uan evarim amɨghɨrɨ.
14 An dapanarɨzim bar ghurghurigha
mati, sipsipɨn arɨzimɨn mɨn gari, mati
ghuariar ghurghurim. Ezɨ an damazimning
mati avir mɨzariar gavgavimɨn pamtem isi.
15 An suemning mati bras, me avir
ekiamɨn a tuazɨ, a isia dafozɨ moghɨn gari.
Ezɨ kɨ an tiarim barazi, a mati dɨpar ekiam
afora nɨdi.
16 A 7plan mɨkoveziba uan agharir gu-
vimɨn dar suira. Ezɨ mɨdorozir sabar mam
ghumtɨzir pumuning ikia bar ghumi, an
an akamɨn ikegha azenimɨn ize. Ezɨ an
guam aruer angazangarir gavgavimɨn mɨn
pamten taghtasi.
17 Kɨ an ganigha an dagarimningɨn
boroghɨn ɨrigha, gumazir ovengezimɨn mɨn
iti. Ezɨ a uan agharir guvim na gisɨn atɨgha,
kamaghɨn mɨgei, “Nɨ atiatingan markɨ. Kɨ
gumazir faraghavɨra ikia, egh abuan ikɨvɨra
ikiamim.
18 Egha kɨ gumazir angamɨra itim.
Fomɨra kɨ areme. Datɨrighɨn nɨ gan, kɨ
zurara angamɨra ikɨ mamaghɨra ikiam.
Kɨ Ovevemɨn ki, koma Gumazamizir
Oveaghuezibar Nguibamɨn ki, kɨ aningɨn
suiragha aningɨn ganamɨn gavgavim iti.
19 “Kamaghɨn amizɨ, nɨ bizir ganizir kabar
akaba, ko bizir datɨrighɨn itiba ko bizir gɨn
otivamiba osirigh.
20 Nɨ 7plan mɨkovezir nan agharir gu-
vimɨn itiba ko 7plan golɨn lambar ganigha
gɨfa. Da mati akar mogomem, ezɨ dar
mɨngarim kamakɨn: 7plan mɨkoveziba, da
siosɨn 7plan garir enselba. Ezɨ 7plan lamba,
da uari siosɨn 7pla.”

2

Efesusɨn nguibar ekiamɨn itir siosɨn zuir akam

1 Egha gumazir kam ua kamaghɨn mɨgei,
“Nɨ Efesusɨn nguibar ekiamɨn itir siosɨn
garir ensel bagh akataba osirigh. Akar kaba
kamakɨn:

> “Kɨ uan agharir guvimɨn 7plan
> mɨkovezibar suigha, egha 7plan golɨn
> lambar tongɨn arui. Egha kɨ akar kam
> nɨ bagha anemadazɨ a izi.*

1:8: Kis 3:14, MAA 1:4, 1:17, 4:8, 11:17, 15:3, 21:6, 22:13 **1:8:** Ua Me Ini 3:14; Akar Mogomem 1:4; 1:17; 4:8; 11:17; 15:3; 21:6; 22:13 **1:9:** Fl 1:7, 2 Ti 1:8, 2:12, MAA 6:9 **1:9:** Filipai 1:7; 2 Timoti 1:8; 2:12; Akar Mogomem 6:9 * **1:9:** Dughiar gumazamiziba arazir kurar Romba aghuazibagh amima, me me isɨ kalabus darɨghasa. Egha dughiar mabar me me amadima, me arighatɨzibar ghua iti. Patmos a uaghan kalabuziabar arighatɨzir kabar mam. **1:10:** Jo 20:26, Ap 10:10, 2 Ko 12:2, MAA 4:1-2 **1:10:** Jon 20:26; Aposel 10:10; 2 Korin 12:2; Akar Mogomem 4:1-2 **1:12:** Kis 25:37, Sek 4:2, MAA 1:20 **1:12:** Ua Me Ini 25:37; Sekaraia 4:2; Akar Mogomem 1:20 **1:13:** Ese 1:26, Dan 7:13, 10:5, MAA 15:6 **1:13:** Esekiel 1:26; Daniel 7:13; 10:5; Akar Mogomem 15:6 **1:14:** Dan 7:9, MAA 2:18, 14:2, 19:12 **1:14:** Daniel 7:9; Akar Mogomem 2:18; 14:2; 19:12 **1:14:** Daniel 10:6 **1:15:** Ese 1:24, 43:2, MAA 14:2 **1:15:** Esekiel 1:24; 43:2; Akar Mogomem 14:2 **1:16:** Ef 6:17, Hi 4:12, MAA 1:20, 2:1, 2:12, 2:16, 3:1, 19:15, 19:21 **1:16:** Efesus 6:17; Hibru 4:12; Akar Mogomem 1:20; 2:1; 2:12; 2:16; 3:1; 19:15; 19:21 **1:17:** Ais 41:4, 44:6, 48:12, Ese 1:28, Dan 8:18, 10:10, MAA 2:8, 22:13 **1:17:** Aisaia 41:4; 44:6; 48:12; Esekiel 1:28; Daniel 8:18; 10:10; Akar Mogomem 2:8; 22:13 **1:18:** Sng 68:20, Ro 6:9, MAA 4:9, 5:14 **1:18:** Onger Akaba 68:20; Rom 6:9; Akar Mogomem 4:9 **1:19:** MAA 1:1, 1:11, 2:1, 4:1 **1:19:** Akar Mogomem 1:1; 1:11; 2:1; 4:1 **1:20:** Sek 4:2, Fl 2:15, MAA 1:12, 1:16, 2:1, 3:1 **1:20:** Sekaraia 4:2; Filipai 2:15; Akar Mogomem 1:12; 1:16; 2:1; 3:1 **2:1:** MAA 1:16, 1:20 **2:1:** Akar Mogomem 1:16; 1:20 * **2:1:** Akar kam a siosɨn ensel bagha zui, egha a siosɨn gumazamiziba amir araziba, me mɨgei. **2:2:** 2 Ko 11:13, 2 Pi 2:1, 1 Jo 4:1, MAA 2:9, 2:13, 2:19, 3:1, 3:8, 3:15 **2:2:** 2 Korin 11:13; 2 Pita 2:1; 1 Jon 4:1; Akar Mogomem 2:9; 2:13; 2:19; 3:1; 3:8; 3:15

2 Ia Kraisin adarasi, ian arazir ia amiba
ki bar dagh fo. Egha ki fo, ia pamtem in-
garigha, tuivigha gavgafi. Egha gumaza-
mizir kurabar aghua. Gumazamizir kaba
ia migia ghaze, 'E uaghan aposelba.'
Puvati, me aposelba puvati. Ezi ia men
migirigiaba tuisigha givagha, men nighnizir
ifavarim gifogha ghaze, me pura gumaza-
mizir ifavariba.
3 Gumazamiziba ian garima, ia nan
ziam bangin, me arazir kurabar ia gami.
Ezi ki kamaghin ia gifo, ia tugha gavgavigha
osimtizir kam aterava an aghuazir puvati.
4 "Ezi ki adarir akar ia gasir mabar ia
mikimasa. Ia bar faraghavira nighnizir
gavgavim nan ikia, egha ia bar na gi-
fonge, ezi datirighin puvati.
5 Ia fomira arazir aghuibagh ami, egha
datirighin ia arazir kam ategha ire. Kam-
aghin amizi, ia uam arazir ia faragha amiz-
ibagh nighnigh, uan navibagh iragh, egh
arazir ia faragha amizibar amu. Ia kam-
aghin damuan koghti, ki ia bagh izi ian itir
lam batuegham.
6 Ezi ian arazir aghuir mamra kara,
ia Nikolasin adarazir arazibar aghua. Ki
uakan, ki men araziba bar dar aghua.
7 "Tina kuarimning iti, an akar Godin
Duam siosbav geiba baragh. Gumaza-
mizir midorozim gamua apaniba abiriba,
ki men amamangatighti, me ikirimirir
aghuim anidir tememin daghebar amam.
Temer kam, Godin Nguibar Aghuarimin
itir azenimin iti."

Smernan nguibar ekiamin itir siosin zuir akam

8 Gumazir kam ua kamaghin migei, "Ni
Smernan nguibar ekiamin itir siosin garir
ensel bagh akataba osirigh. Akar kaba ka-
makin:

"Ki gumazir bar faraghavira ikia, egh
abuan ikivira ikiamim. Ki fomiram
areme, egha ua dikavigha datirighin ki
angamira iti. Egha ki ni bagha akar kam
amadazima a izi.
9 Ki osimtiziba ko mizazir ia bativiziba
ko biziba bar puvatizir arazim gifo. Ezi
puvati. Ia guizbangira bizir bar aviriba iti.
Ki fo, gumazamizir maba girakirangin akar
kurabar ia migia ghaze, me Judan adarasi.
Ezi me Judan adarazi puvati. Me guizin
Satanin adarasi.†
10 Ia kiran oveghangin mizazitaba
iniam, eghti bizir kam ia damuti ia
atiatingan marki. Ia uari bagh ganigh.
God ian nighnizir gavgavim tuisigh egh
foghasa, a gavgafi, o puvati. Kamaghin
amizi, Satan ia damuti me ian tongin
tarazi kalabus darigham. Eghti ia 10plan
dughiabar osimtiziba ko mizaziba ateram.
Egh ia nighnizir gavgavir Kraisin itimin
suiragh gavgavigh mamaghira iki mangi,
ia aremeghamin dughiamin otoghti, ki
ikirimirir aghuimin ivezir aghuarimin min
pura ia daningam.
11 "Tina kuarimning iti, an akar Godin
Duam siosbav geiba baragh. Gumaza-
mizir midorozim gamua apaniba abiriba,
ovever namba 2 me gasighasighan
kogham. Bar puvati."

Pergamumin nguibar ekiamin itir siosin zuir akam

12 Gumazir kam kamaghin ua na migei,
"Ni Pergamumin nguibar ekiamin itir siosin
garir ensel bagh akataba osirigh. Akar kaba
kamakin:

"Ki midorozir sabar ghumtizir
pumuning itimin suira, ezi a bar ghumi.
Ki akar kam ni bagha anemadazi, a izi.
13 Ki nguibar ia itim bar deragha a
gifo, Satanin atrivir dabirabim nguibar
kamin iti. Ezi ia nan ziamin tugha gav-
gavigha, nighnizir gavgavim nan ikia egha
ia nighnizir gavgavir kam modir puvati.
Fomira gumazir mam Antipas, a gumazir
nan akam akurim, egha ia ko ike. A
guizbangira nan akamin gin zui, ezi me ian
nguibar ekiar Satan itimin a misoghezi an
areme. Dughiar kamin ia uaghan akirim
ragha na gasarazir puvati.
14 "Ezi ki adarir akar ia gasir mabar ia
mikimasa. Ian tongin gumazamizir maba
iti, me Balamin suren akabar suiragha
gavgavighavira iti. Fomira Balam kam-
aghin Balakin sure gami, eghti a tuavir
kuramin Israelian akakagh me damuti,

2:3: Ga 6:9, Hi 12:3-5 **2:3:** Galesia 6:9; Hibru 12:3-5 **2:5:** Mt 21:41-43, MAA 2:16, 2:22, 3:3, 3:19 **2:5:** Matyu 21:41-43; Akar Mogomem 2:16; 2:22; 3:3; 3:19 **2:6:** Sng 139:21 **2:6:** Onger Akaba 139:21 **2:7:** Stt 2:9, Ese 28:13, 31:8, Mt 11:15, MAA 2:11, 2:17, 2:29, 3:6, 3:13, 3:22, 22:2, 22:14, 22:19 **2:7:** Jenesis 2:9; Esekiel 28:13; 31:8; Matyu 11:15; Akar Mogomem 2:11; 2:17; 2:29; 3:6; 3:13; 3:22; 22:2; 22:14; 22:19 **2:8:** Ais 44:6, 48:12, MAA 1:17, 22:13 **2:8:** Aisaia 44:6; 48:12; Akar Mogomem 1:17; 22:13 **2:9:** Ro 2:17, 2 Ko 11:14-15, 1 Ti 6:18, Je 2:5, MAA 3:9 **2:9:** Rom 2:17; 2 Korin 11:14-15; 1 Timoti 6:18; Jems 2:5; Akar Mogomem 3:9 † **2:9:** Smernan siosin gumazamiziba, me nguazir kamin biziba bar otevegha, onganarazibagh ami. Egha me Godin Duamin biziba, guizbangira bar izifa. **2:10:** Mt 10:22, 10:28, 24:13, 2 Ti 4:8, Je 1:12, MAA 3:11 **2:10:** Matyu 10:22; 10:28; 24:13; 2 Timoti 4:8; Jems 1:12; Akar Mogomem 3:11 **2:11:** MAA 13:9, 20:14, 21:8 **2:11:** Akar Mogomem 13:9; 20:14; 21:8 **2:12:** Ais 49:2, MAA 1:16 **2:12:** Aisaia 49:2; Akar Mogomem 1:16 **2:13:** MAA 3:8 **2:13:** Akar Mogomem 3:8 **2:14:** Nam 22-24, 25:1-3, 31:16, Lo 23:4, Ap 15:29, 1 Ko 6:13, 8:9, 2 Pi 2:15, Ju 11 **2:14:** Diboboniba 25:1-3; 31:16; Godin Araziba 23:4; Aposel 15:29; 1 Korin 6:13; 8:9; 2 Pita 2:15; Jut 1:11

me arazir kuramin iregham. Ezi Balak Israelian nighnizibagh amizima, me aseba bagha ofa gamir asiziba apa, egha tintinibar uari koma akuir arazim gami.

15 Kamaghira, ian tongin gumazamizir maba ikia, egha Nikolasin adarazir akabar gin zui.

16 Kamaghin amizi, ia uan navibagh iragh. Puvatightima, ki kiran oveghangin ia bagh izi, egh gumazamizir kaba uan akamin itir midorozir sabamin me misogham.

17 "Tina kuarimning iti, an akar Godin Duam siosbav geiba baragh. Gumazamizir midorozim gamua apaniba abiriba, ki vaghvagh manan dagher datirighin muegav ititaba me daningam. Egh ki dagiar ghurghuritaba me daningam. Egh dagiar kabar ki men ziar igiaba osirigham, eghti gumazitam ziar kabagh foghan kogham. Gumazamizir dagiar kaba iniziba, merara dagh fogham."‡

Taiatairan nguibar ekiamin itir siosin zuir akam

18 Gumazir kam kamaghin ua migei, "Ni Taiatairan nguibar ekiamin itir siosin garir ensel bagh akataba osirigh. Akar kaba kamakin:

"Ki Godin Otarim, ezi nan damazimning mati avir mizariar gavgavimin min pamten isi, ezi nan suemning mati bras me bar deravira a ruezi moghin isia angazangarim taghtasi. Ki akar kam ni bagha anemadazima a izi.

19 Arazir ia amiba, ki bar dagh fo. Ki fo, ia gumazamiziba bar me gifongegha, nighnizir gavgavim nan ikia, egha igharaz darazir akurvasi, egha osimtiziba ia bativima, ia tugha gavgafi. Ki fo, arazir ia faragha amiziba, da dera, ezi datirighin ian arazir kaba deragha ikia faragha zuir arazibagh afira.

20 "Ezi ki adarir akar ia gasir mabar ia mikimasa. Ia amizir kam Jesebelin amamangatizi a ia ko iti. Amizir kam kamaghin migia ghaze, a Godin akam inigha izir amizim. Ezi bar puvati, a nan ingangarir gumazamizibagh ifara egha gumazamiziba tintinibar uari bakia uari ko akuir arazim ko asizir me asebar ofa gamua apir arazibar men sure gami.§

21 A navim gighasa, kamaghin ki anetaghiziima, a dughiar mabar ike. Ezi puvati, a gumazamiziba tintinibar uari bakia, egha uari ko akuir arazir kam bagha navim giraghan aghua.

22 Ia uari bagh ganigh. Ki ivezir kuram a daningiva arimariar ekiam a daningti a mizazir bar ekiam iniam. Eghti gumazir a bakia a ko arazir kurabagh amiba, me a ko amir araziba bagh navibagh iraghan koghti, ki osimtizir ekiam ko mizazim uaghan me daningam.

23 Ki uaghan an boribav sueghti me arimighiregham. Eghti siosba bar kamaghin fogham, ki bar gumazibar naviba ko nighnizibagh fogha da tuisisi. Egh ki ia amir arazibar mirara ivezim isi vaghvagh ia daningam.

24 "Ki datirighin ia Taiatairan itir igharaz daraziv gei. Ia amizir kamin akabar gin zuir puvatigha, egha arazir kam, me kamaghin a dibori, 'Satanin akar mogomeba,' ia an fofozim inizir puvati. Ki kamaghin ia mikimasa, ki osimtizir igharazitam, ia darighan kogham.

25 Ezi bizir ia suighiziba bar, ia bar pamten dar suiragh mighirigh mamaghira iki, mangi dughiar ki izamim.

26 "Gumazamizir midorozim gamua apaniba abiriba, nan arazibar gin mangiti, biziba bar givaghamin dughiam otoghti, ki gumazamizir kaba, kantriba bar dar gumazamizir dapanibar ikiamin gavgavim isi me daningam.

27 Eghti me atrivimin gavgavim sara me ganiva me abighirarigham, mati gumazim ainin aghorimin suiragha nguazir miner mam abiagharisi.

"Ingangarir nan afeziam gumazamizibar ganasa na ganingizimin mirara ki

2:16: Ais 11:4, 2 Te 2:8, MAA 1:16, 3:11, 19:15, 19:21, 22:7, 22:12, 22:20 **2:16:** Aisaia 11:4; 2 Tesalonika 2:8; Akar Mogomem 1:16; 3:11; 19:15; 19:21; 22:7; 22:12; 22:20 **2:17:** Kis 16:4, 16:14-15, 16:33-34, Ais 62:2, 65:15, Jo 6:48-50, MAA 2:7, 2:11, 3:12, 19:12 **2:17:** Ua Me Ini 16:4; 16:14-15; 16:33-34; Aisaia 62:2; 65:15; Jon 6:48-50; Akar Mogomem 2:7; 2:11; 3:12; 19:12 ‡ **2:17:** Manan daghem, Israelia gumazamiziba puvatizir danganimin aruima, God a isa me ganingi. Ni Ua Me Ini 16, ko Ighiam 78:24in gan. **2:18:** MAA 1:14-15 **2:18:** Akar Mogomem 1:14-15 **2:20:** 1 Kin 16:31, 2 Kin 9:7, Ap 15:20, 15:29, 1 Ko 10:19, MAA 2:14 **2:20:** 1 Atriviba 16:31; 2 Atriviba 9:7; Aposel 15:20; 15:29; 1 Korin 10:19; Akar Mogomem 2:14 § **2:20:** Jesebel, an amizir kurar mamin ziam. Fomira Israelian atrivir amiziminikia, egha arazir bar kurabagh amizim. Ni 1 Atriviba 18:4, ko 19:1-2, ko 2 Atriviba 9:3-37in gan. Nikolasin adarazir amizir mam iti, Taiatairan gumazamizir maba inizi, me an arazir kurabar gin zui. Ezi bizir kamin, me ti ziar kam Jesebel a gati. **2:21:** Ro 2:4, MAA 9:20 **2:21:** Rom 2:4; Akar Mogomem 9:20 **2:23:** Sng 7:9, 62:12, Jer 11:20, 17:10, Ro 8:27, 2 Ko 5:10, 2 Ti 4:14, MAA 20:12-13 **2:23:** Onger Akaba 7:9; 62:12; Jeremaia 11:20; 17:10; Rom 8:27; 2 Korin 5:10; 2 Timoti 4:14; Akar Mogomem 20:12-13 **2:25:** MAA 3:11 **2:25:** Akar Mogomem 3:11 **2:26:** Mt 19:28, Jo 6:29, 1 Ko 6:3, 1 Jo 3:23, MAA 20:4 **2:26:** Matyu 19:28; 1 Korin 6:3; Akar Mogomem 20:4 **2:26:** Onger Akaba 2:8-9 **2:27:** Dan 7:22, MAA 12:5 **2:27:** Akar Mogomem 12:5 **2:28:** MAA 22:16 **2:28:** Akar Mogomem 22:16

ingangarir kam me daningam.
28 Ki uaghan mikovezir bar
mizaragharam otivir kam me daningam.
29 “Tina kuarimning iti, an akar Godin
Duam siosbav geiba baragh.”

3

Sardisin nguibar ekiamin itir siosin zuir akam

1 Gumazir kam ua kamaghin migei, “Ni
Sardisin nguibar ekiamin itir siosin garir
ensel bagh akataba osirigh. Akar kaba ka-
makin:

“Ki Godin duar 7plan gari, egha ki 7plan
mikovezibar suira. Egha ki akar kam ni
bagha anemadazima a izi. Ki arazir ia
amiba bar dagh fo. Me ia migia ghaze,
‘Sardisin itir sios, an angamira iti.’ Ezi
puvati, ia ariaghiregha gifa.

2 Ki ia amir arazibar gara ghaze, da nan
Godin damazimin tighar deragham. Kam-
aghin amizi, ia osegh daguraguim atakigh.
Ian araziba, bar ovengezir puvati, dar
muziariba mong ikiavira iti, ia ua gavgavim
dar aning.

3 Akar aghuir ia fomiram oregha inizir
kam, ia uam a ginighnigh. Egh ia navibagh
iragh, bar deraviram an gin mangi. Ia osegh
daguraguim ateghan koghti, ki okimakiar
gumazim izi moghin, ia batogham. Eghti
ia dughiar ki ia bagh izamim gifoghan
kogham.

4 “Ezi ian gumazamizir maba Sardisin
ikiavira iti, me uan korotiabagh amizi da
mizezir puvati. Gumazamizir kabar araz-
iba derazi, ki me uabin toro, ezi kamaghin
amizi me korotiar ghurghuribar aghuigh
na ko daruam.

5 Gumazamizir midorozim gamua
apaniba abiriba, korotiar ghurghurir
kamagh garitam arughti, akinafarir God
gumazamizir ikirimirir zurara itim iniamin
ziaba osirizim, ki men ziaba angarighan
kogham. Puvati. Ki uan afeziam ko an
enselbar damazibar gumazir kamin gun
mikim suam, me konanaba.

6 Tina kuarimning iti, an akar Godin
Duam siosbav geiba baragh.”

Filadelfian nguibar ekiamin itir siosin zuir akam

7 Gumazir kam ua kamaghin migei, “Ni
Filadelfian nguibar ekiamin itir siosin garir
ensel bagh akataba osirigh. Akar kaba ka-
makin:

“Ki dughiaba bar zuegha God
baghavira iti, ezi nan akar dikiriziba da
guizbangira otifi. Ezi ki Devitin kin suira,
egh bizim ki a kuighti, gumazitam bar
uam anesaraghan kogham. Egh bizim ki
an tiam asaraghti, gumazitam bar uam a
kuighan kogham. Ki akar kam ni bagha
anemadazima a izi.

8 Ki ia amir araziba bar dagh fogha
gifa, ezi ia orakigh. Ki ian damazimin tiam
kuizima a iti. Eghti gumazitam uam ane-
saraghan kogham. Ki kamaghin fo, ian
gavgavir muziarim ikiavira iti, ezi ia nan
akamin gin ghua, egha akirim ragha nan
ziam gasarazir puvati.

9 Ia Satanin adarazigh fo, me kamaghin
migia ghaze, me Judan adarasi. Egha me
Judan adarazi puvati, me ifavarir gumaza-
miziba. Ia orakigh. Ki gumazamizir kabar
amighti me izi ian suebar apengan teviba
apirigh, egh me kamaghin fogham, ki bar ia
gifonge.

10 Ia nan akamra gin ghuava osimtizir ia
bativiba ia dar aven tugha gavgavighavira
iti. Kamagh amizi, ki ian ganam. God
gin nguazimin itir gumazamiziba bar, men
nighnizir gavgavim tuisigh egh foghasa, a
gavgaviz, o puvati, eghti kamaghin osimtizir
ekiamin dughiam otoghti, dughiar kamin ki
ian ganti ia deragham.

11 “Ki bar kiran oveghangin ia
batogham. Gumazitam ian ivezir aghuim
okemeghan koghsi, kamaghin bizir ia
suirazim, ia bar an suiragh gavgafigh.

12 Gumazamizir midorozim gamua
apaniba abiriba, ki gumazamizir kaba
damighti me nan Godin Dipenimin dipenir
akinibar min tughiv ikiam. Egh me
Godin Dipenim ategh uam azenan mangan
kogham. Bar puvati. Ki gumazamizir
kabar, uan Godin ziam men osirigh, egh
ki uan Godin Nguibamin ziam osirigham.
Jerusalemin igiar kam, a nan God ko ikegh

3:1: MAA 1:4, 1:16, 2:2, 5:6 **3:1:** Akar Mogomem 1:4; 1:16; 2:2; 5:6 **3:3:** Mt 24:43-44, Lu 12:39-40, 1 Te 5:2, 5:6, 1 Ti 6:20, 2 Pi 3:10, MAA 2:5, 16:15 **3:3:** Matyu 24:43-44; Luk 12:39-40; 1 Tesalonika 5:2; 5:6; 1 Timoti 6:20; 2 Pita 3:10; Akar Mogomem 2:5; 16:15 **3:4:** Ap 1:15, Ju 23, MAA 6:11, 7:9, 7:13 **3:4:** Jut 1:23; Akar Mogomem 6:11; 7:9; 7:13 **3:5:** Kis 32:32-33, Sng 69:28, Mt 10:32, Lu 10:20, 12:8, Fl 4:3, MAA 3:18, 19:8, 20:12 **3:5:** Ua Me Ini 32:32-33; Onger Akaba 69:28; Matyu 10:32; Luk 10:20; 12:8; Filipai 4:3; Akar Mogomem 3:18; 19:8; 20:12 **3:7:** Jop 12:14, Ais 22:22, Lu 1:32, Ap 3:14, 1 Jo 5:20 **3:7:** Jop 12:14; Aisaia 22:22; Luk 1:32; Aposel 3:14; 1 Jon 5:20 **3:8:** 1 Ko 16:9, 2 Ko 2:12, MAA 2:2 **3:8:** 1 Korin 16:9; 2 Korin 2:12; Akar Mogomem 2:2 **3:9:** Ais 43:4, 45:14, 49:23, 60:14, MAA 2:9 **3:9:** Aisaia 43:4; 45:14; 49:23; 60:14; Akar Mogomem 2:9 **3:10:** Ais 24:17, Lu 21:19, 2 Ti 2:12, 2 Pi 2:9 **3:10:** Aisaia 24:17; Luk 21:19; 2 Timoti 2:12; 2 Pita 2:9 **3:11:** Fl 4:5, MAA 2:10, 2:16, 2:25, 22:7, 22:12, 22:20 **3:11:** Filipai 4:5; Akar Mogomem 2:10; 2:16; 2:25; 22:7; 22:12; 22:20 **3:12:** Ais 62:2, 65:15, Ese 48:35, Ga 2:9, 4:26, Hi 12:22, MAA 14:1, 21:2 **3:12:** Aisaia 62:2; 65:15; Esekiel 48:35; Galesia 4:26; Hibru 12:22; Akar Mogomem 14:1; 21:2

otogh overiam ategh izighiram. Ki uabi uan ziar igiam, ki gumazamizir kabar uaghan men osirigham.
13 Tina kuarimning iti, an akar Godin Duam siosbav geiba baragh."

Laodisian nguibar ekiamin itir siosin zuir akam

14 Gumazir kam ua kamaghin migei, "Ni Laodisian nguibar ekiamin itir siosin garir ensel bagh akataba osirigh. Akar kaba kamakin:

"Ki gumazir 'guizbangira' migeim. Godin akar dikiriziba ko an akaba bar, ki guizbangira migia, zurara guizin akamrama akuri. Ki God ingarizir biziba bar dar mingarim. Egha akar kam ni bagha anemadazi a izi.

15 Ki ia amir araziba bar dagh fo. Ki fo, ia orangizir puvati, egha feir puvati. Ki kamaghin ifonge, ia orangigh iki, o ia feng iki.

16 Ezi puvati. Ia mong, ganadamra fei. Ia bar puvira feir puvati, egha bar orangizir puvati. Kamagh amizi, ki uan akamin ian mighasava ami.

17 "Ia kamaghin migia ghaze, 'E bizir aviriba ko dagiar aviriba iti. E bizitamin otevir puvati.' Ezi puvati. Ian dabirabim pazavira itima, gumazamiziba ian garava bar ian apangkufi. Ia bar biziba puvatigha damaziba okavigha bibiabara iti. Egha ia uari bizir kam gifozir puvati.*

18 "Kamagh amizi, ki nighnizir kam ia daningasa. Nan gol avim bar an isigha an itir bizir kuraba bar da adangi. Kamaghin ia golin kam na dama a givezegh, dagiaba avirasemegham. Egh uaghan ia uan mikarzim avisi korotiar ghurghuritam givesegh, eghti gumazamiziba ian ganti ia bibiabara ikiva, aghumsighan kogham. Egh uaghan ia uan damazibar aghusi marasin givesegh, egh ia ganam.

19 "Gumazamizir ki ifongeziba, ki men atar men arazibar kiram. Kamagh amizi, ia uan araziba akirsi gavgavigh uan navibagh iragh.

20 "Ia oragh, ki tiar akamin tughav ikia, a gafughafusi. Ia nan tiarim baregh egh tiam kuighti, ki aven mangi ia ko ikiam. Egh ki ia ko damam, eghti ia na ko damam.

21 "Gumazamizir midorozim gamua apaniba abiriba, ki men amamangatighti me na ko nan atrivir dabirabim dapiam, mati ki fomira uaghan midorozim gamigha uan apanim abiragha, uan afeziam ko an atrivir dabirabim gapera.

22 Tina kuarimning iti, an akar Godin Duam siosbav geiba baragh."

Sipsipin Nguzim Godin Nguibamin akinafarim kuizima bizir kuraba nguazimin gumazamiziba batifi

4

(Sapta 4--11)

Me Godin Nguibamin an ziam fe

1 Ezi ki gin ua garima, Ame! Godin Nguibamin tiar akar mam kuiaghirigha iti. Ezi gumazir ki faragha oraghizim, a faraghavira pamten sighamin min nan diazim, a datirighin ua kamaghin na migei, "Ni kagh anang, eghti ki bizir gin otivamiba bar nin akakagham."

2 Ezi Godin Duam zuamira na gizivagha bar pamten nan ingari, ezi ki garima, Ame! Atrivir dabirabir mam Godin Nguibamin iti, ezi gumazir mam atrivir dabirabir kam gaperaghav iti.*

3 Gumazir kamin guam dagiar jaspa ko dagiar konilian aghevimin min taghtasi. Ezi ekianir mam, atrivir dabirabim torim gati, ezi ki ekianir kamin gari a emeralin dagiar garimin min taghtasi.

4 Ezi 24plan atrivir dabirabir igharaziba, atrivimin dabirabir kam okari. Ezi 24plan gumazir dapaniba dabirabir kabagh

3:14: Snd 8:22, Ais 65:16, 2 Ko 1:20, Kl 1:15, MAA 1:5, 19:11, 22:6 **3:14:** Aghuzir Akaba 8:22; Aisaia 65:16; 2 Korin 1:20; Kolosi 1:15; Akar Mogomem 1:5; 19:11; 22:6 **3:15:** Ro 12:11, MAA 2:2 **3:15:** Rom 12:11; Akar Mogomem 2:2 **3:17:** Hos 12:8, Lu 12:21, 1 Ko 4:8 **3:17:** Hosea 12:8; Luk 12:21; 1 Korin 4:8 * **3:17:** Laodisiaba uari uan damazibar gara ghaze, me bizir aviriba iti. Egha Godin damazimin me bar onganarazibar min iti. Ni Akar Mogomem 2:9in gan. **3:18:** Ais 55:1, Mt 13:44, 2 Ko 5:3,, Je 2:5, MAA 3:5, 4:4, 7:13, 16:15 **3:18:** Aisaia 55:1; Matyu 13:44; 2 Korin 5:3; Jems 2:5; Akar Mogomem 3:5; 4:4; 7:13; 16:15 **3:19:** Snd 3:12, 1 Ko 11:32, Hi 12:6, Je 1:12, MAA 2:5 **3:19:** Aghuzir Akaba 3:12; 1 Korin 11:32; Hibru 12:6; Jems 1:12; Akar Mogomem 2:5 **3:20:** Lu 12:37, Jo 14:23, 1 Jo 2:24 **3:20:** Luk 12:37; Jon 14:23 **3:21:** Mt 19:28, Lu 22:30, 2 Ti 2:12, MAA 2:26-27 **3:21:** Matyu 19:28; Luk 22:30; 2 Timoti 2:12; Akar Mogomem 2:26-27 **4:1:** MAA 1:1, 1:10, 1:19, 11:12, 22:6 **4:1:** Akar Mogomem 1:1; 1:10; 1:19; 11:12; 22:6 **4:2:** Sng 47:8, Ais 6:1, Jer 17:12, MAA 4:9, 17:3, 21:10 **4:2:** Onger Akaba 47:8; Aisaia 6:1; Jeremaia 17:12; Akar Mogomem 4:9; 17:3; 21:10 **4:2:** Esekiel 1:26-28; 10:1 * **4:2:** Gumazir Jon garir atrivir dabirabim gaperaghav itim, kar God uabi. Egha vezin kamin Jon guizin an ziam dibora ghaze, a God. Ezi gin moghira, sapta 7:10in akam kamaghin migia ghaze, God atrivir dabirabim daperav ikiam. Ezi God, gumazimin min garir puvati. Jon Godin angazangarir ekiam ko ziar ekiam biaghirigha igharagha otivizibar ganigha, egha dagh isin akar isin zuimin God migei. **4:4:** MAA 3:18, 6:11, 11:16, 19:14 **4:4:** Akar Mogomem 3:18; 6:11; 11:16; 19:14

apia. Gumazir dapanir kaba korotiar ghurghuriba aghuigha golin ingarizir dapanir asuaba uari gaghuigha mati atrivimin golin dapanir asuaba men dapanibar iti.
5 Ezi ki garima, onimariba atrivir dabirabimin otivaghira tintinibar sigha taghtasi. Ezi ki orazi niginir ekiam otozi overiam tingaghe. Ezi atrivir dabirabimin guamin 7plan adeniba isia iti. Adenir 7plan kaba da 7plan Godin duaba.
6 Atrivir dabirabimin guamin bizir mam iti, a mati ongarir ekiam me glasin an ingarizi, a bar zuegha taghtasi.
Ezi bizir angamira itir 4pla, atrivir dabirabim okarigha tuivighav iti. Bizir angamira itir 4 plan kaba, da damazir aviriba itima da men mikarziba bar da ave, egha uaghan dar akiragharibar iti.
7 Faraghavira itir bizir angamira itim, a mati laion. Ezi bizir angamira itir an girara itim, a mati bulmakaun apurim. Ezi bizir angamira ikia aningin girara itim, an guam mati gumazir guam. Ezi bizir angamira itir men girara itim, mati kuarazir bagamin min pin mighava arui.
8 Bizir 4plan angamira itir kaba, da 6plan avziba bar vaghvagha men iti. Ezi men mikarziba damazir aviriba da ave, egha uaghan men avizibar apengan iti. Egha arueba ko dimagaribar kamaghin migei:

"Ekiam, a Godin Gavgaviba Bar Itim.
Egha a bizir kuraba bar dar saghon ikia
a bar zue.
A bar zue,
a bar zue.
A fomira ikia,
egha datirighin ikia,
egh gin uamategh izam."

Me migirigiar kam gamua mamaghira ikia egha avughsaziba puvati.
9 Bizir angamira itir kaba, me gumazir uan atrivir dabirabim gaperaghav itim bagha bar akonge, a gumazir zurara angamira itim. Egha me an ziam fava, egha a minabi. Ezi bizir 4plan angamira itir kaba zurara dughiabar kamagh amuvira itima,
10 24plan gumazir dapanir kaba gumazir atrivir dabirabim gaperazimin guamin teviba apiri. A gumazir zurazurara itim ezi me an ziam fe. Me uan golin dapanir asuaba asia da isa atrivir dabirabimin guamin boroghin da akuri. Egha kamaghin ighiam gami:

11 "Ni en Ekiam, en God.
Ni biziba bar dar ingari.
Egha ni uan ifongiamin,
biziba bar dar ingarizima da otifi,
ezi datirighin biziba bar iti.
Kamaghin amizi, nirara e uari nin torogha
nin ziam bar pin aneti.
Gumazamiziba bar ni bagh bar akuegh,
egh nin ziam fiva,
nin gavgavimin apengan ikiam."

5

Akinafarir righizir mam, Jon an gari

1 Ki garima gumazir atrivir dabirabim gaperaghav itimin agharir guvimin, akinafarir mam iti. Akinafarir kam mati akinafarir bar ruarir me righa mighirizim, ezi akinafarir kam osiziriba an vuem ko vuem sara iti. Me a righa 7plan danganibar kendelin grisin pamten da mighini.
2 Ezi ki enselin gavgavir mamin garima a pamten kamaghin diava azangsisi, "Tina gumazir aghuir God uabin torozim, an akinafarimin itir kendelin grisba adeghiva, akinafarir kam onegham?"
3 Overiamin itir gumazamiziba, o nguazimin itir gumazamiziba, o nguazimin apengan itir gumazamiziba, men tav akinafarir kam onegh, egh an aven ganan kogham.
4 Ki gari, gumazitam o amizitam akinafarir kam onegh an aven ganamin gavgaviba puvati. Kamaghin amizi ki puvirama aravira iti.
5 Ezi gumazir dapanibar mav kamaghin na migei, "Ni arangan marki. Ni orakigh. Laionin kam Judan adarazir atrivimin oto, atrivir bar ekiam, an Atrivim Devitin ovavim, egha a midorozim gamua uan apanim abiragha gifa. Kamagh amizi, me akinafarimin 7plan kandelin, grisin mighiniziba adegh, akinafarir kam onegham."

Jon Sipsipin Nguzimin gari

4:5: Kis 19:16, Ese 1:13, Sek 4:2, MAA 1:4, 8:5, 11:19, 16:18 **4:5:** Ua Me Ini 19:16; Esekiel 1:13; Sekaraia 4:2; Akar Mogomem 1:4; 8:5; 11:19; 16:18 **4:6:** Ese 1:5-10, 1:22, MAA 15:2 **4:6:** Esekiel 1:5-10; 1:22; Akar Mogomem 15:2 **4:6:** Esekiel 1:5-10; 10:14 **4:8:** Ais 6:2-3, Ese 1:18, 10:12, MAA 1:4, 1:8 **4:8:** Aisaia 6:2-3; Esekiel 1:18; 10:12; Akar Mogomem 1:4; 1:8 **4:9:** Dan 4:34, 6:26, 12:7, MAA 1:18, 4:2, 4:10, 5:14, 15:7 **4:9:** Daniel 4:34; 6:26; 12:7; Akar Mogomem 1:18; 4:2; 4:10; 5:14; 15:7 **4:10:** MAA 4:4, 4:9, 5:1, 5:7-8, 5:13-14, 6:16, 7:15, 19:4, 21:5 **4:10:** Akar Mogomem 4:4; 4:9; 5:1; 5:7-8; 5:13-14; 6:16; 7:15; 19:4; 21:5 **4:11:** Ap 17:24, Ef 3:9, Kl 1:16, MAA 5:12, 10:6 **4:11:** Aposel 17:24; Efesus 3:9; Kolosi 1:16; Akar Mogomem 5:12; 10:6 **5:1:** Ais 29:11, Ese 2:9-10, Dan 12:4 **5:1:** Aisaia 29:11; Esekiel 2:9-10; Daniel 12:4 **5:5:** Stt 49:9, Ais 11:1, 11:10, Ro 15:12, Hi 7:14, MAA 6:1, 22:16 **5:5:** Jenesis 49:9; Aisaia 11:1; 11:10; Rom 15:12; Hibru 7:14; Akar Mogomem 6:1; 22:16 **5:6:** Ais 53:7, Sek 4:10, Jo 1:29, 1:36, MAA 1:4, 4:5, 5:9, 5:12, 13:8 **5:6:** Aisaia 53:7; Sekaraia 4:10; Jon 1:29; 1:36; Akar Mogomem 1:4; 4:5; 5:9; 5:12; 13:8

6 Ezi ki gari, Sipsipin Nguzir mam, me a
misoghezi an aremezi moghin gara tughav
iti. An atrivir dabirabim ko 4plan angamira
itir bizibar tongin tughav iti, ezi gumazir
dapanibar dabirabiba an okarigha iti. Sip-
sipin Nguzir kam 7plan komba ko 7plan
damaziba iti, kar Godin duar 7pla. God me
amadazima me nguazir kam bar a garui.
7 Ezi Sipsipin Nguzim ghua gumazir
atrivir dabirabim gaperaghav itimin
agharir guvimin, akinafarir kam ini.
8 An akinafarir kam inigha givazima,
4plan bizir angamira itir kaba ko 24plan
gumazir dapanir kaba Sipsipin Nguzimin
boroghin uan teviba apiri. Gumazir da-
paniba vaghvagha gitan min garir biziba
ko golin itaribar suiki. Itarir kaba, pau-
ran migharir mughuriar aghuim zuim, bar
dagh izifa. Bizir kam kamakin, Godin gu-
mazamiziba God ko migeir arazim.
9-10 Egha me ighiar igiar mam kamaghin a
gami:

"Me ni misoghezi ni areme,
egha nin ghuzimin
ni gumazamiziba God bagha me
givese.
Ni anababa bar, dar gumazamizir maba ko,
nguibabar akaba bar ko,
mikarzir igharagha gariba bar ko,
kantriba bar dar gumazamiziba,
men marasi,
ni me givese.
Egha ni me gamizima
me atrivimin adarazir otivigha,
ofa gamir gumazamizibar min ikia,
en God bagha ingari.
Egh me atrivibar iki,
egh nguazimin gumazamizibar ganam.
Kamaghin amizi, God ua bagha nin torozi,
ni akinafarim inigh
kendelin grisba adegham."

Me Sipsipin Nguzimin ziam fe

11 Egha ki ua gara enselin tiarir avirir
maba barasi. Men dibobonim handet mi-
lienin aviriba ko tausen tausenin aviriba.
Me atrivir dabirabim ko bizir angamira
itiba ko gumazir dapaniba okarigha tuiv-
ighav iti.
12 Me pamten dia kamaghin ighiam gami:

"Sipsipin Nguzir me misoghezi aremezir
kam,
e an uarir torogha
an ziam bar pin aneti.
A ziar ekiam ko
bizir aghuir aviriba ko
fofozir aghuiba ko
gavgavir ekiam iti.
E an ziam fiva
a bagh bar akongegh
a minamam."

13 Egha ki God ingarizir gumazamiziba
ko biziba bar men ighiam barasi, kar
bizir overiamin itiba ko nguazimin itiba
ko nguazimin apengan itiba ko ongarimin
itiba kamaghin migei:

"Gumazir uan atrivir dabirabim gapi-
aghirim ko,
Sipsipin Nguzim uaghan,
e zurazurara aning minabivira
ikiam.
Egh aningin ziar ekiamning fiva,
aning bagh bar akongegh,
egh aningin gavgavir ekiamin
apengan iki
zurara mamaghira ikiam."

14 Ezi 4plan bizir angamira itiba kamaghin
migei, "Guizbangira." Ezi gumazir da-
paniba uan teviba apirigha aningin ziamn-
ing fe.

6

Sipsipin Nguzim akinafarimin kandelin grisba adangi

1 Ki Sipsipin Nguzimin garima, an
akinafarir 7plan kendelin grisba itir kamin
suira, egha kendelin grisin faraghavira itim
adangi. Ezi ki orazi, 4plan bizir angamira
itir kabar mav kamaghin migei, ezi an
tiarim mati ararim dagarvagha, kamaghin
migei, "Ni izi!"
2 Ezi ki ua gara egha hoziar ghurghurir
mamin garima, gumazim barir pimin
suiragha a gapera. Me atrivimin dapanir
asuar mam a ganingi, ezi a midorozim
gamua uan apanim abirazi moghin zui,
egha midorozir aviribagh amua uan
apaniba abira ghuavira iti.
3 Ezi Sipsipin Nguzim akinafarimin kan-
delin grisin namba 2 adangi, ezi ki orazi,

5:7: MAA 4:2, 4:10 **5:7:** Akar Mogomem 4:2; 4:10 **5:8:** Sng 141:2, MAA 4:8-10, 8:3-4, 15:2 **5:8:** Onger Akaba 141:2; Akar Mogomem 4:8-10; 8:3-4; 15:2 **5:9-10:** Ua Me Ini 19:6; Onger Akaba 33:3; 40:3; 96:1; 98:1; 144:9; Aisaia 42:10; 61:6; Aposel 20:28; Efesus 1:7; Hibru 9:12; 1 Pita 1:18-19; 2:5; 1 Jon 1:7; Akar Mogomem 1:6; 14:3; 20:6; 22:5 **5:11:** Sng 68:17, Dan 7:10, Hi 12:22, MAA 4:4-6 **5:11:** Onger Akaba 68:17; Daniel 7:10; Hibru 12:22; Akar Mogomem 4:4-6 **5:12:** 1 Sto 29:11, MAA 5:6 **5:12:** 1 Eghaghaniba 29:11; Akar Mogomem 5:6 **5:13:** Ro 9:5, Fl 2:10, 1 Ti 6:16, 1 Pi 4:11, MAA 4:2, 4:10, 6:16, 7:10 **5:13:** Rom 9:5; Filipai 2:10; 1 Timoti 6:16; 1 Pita 4:11; Akar Mogomem 4:2; 4:10; 6:16; 7:10 **6:1:** MAA 4:6-7, 5:1, 5:5-7 **6:1:** Akar Mogomem 4:6-7; 5:1; 5:5-7 **6:2:** Sek 1:8, MAA 6:3, 6:6, 14:14, 19:11 **6:2:** Sekaraia 1:8; Akar Mogomem 6:6; 14:14; 19:11 **6:4:** Sek 1:8, 6:2 **6:4:** Sekaraia 1:8; 6:2

bizir angamira itir namba 2 kamaghin
migei, “Ni izi!”
4 Ezi hoziar igharazim azenan izi,
an aghefe. Me gavgavim hoziar kam
gaperazir gumazim ganingi, kar gav-
gavir nguazimin gumazamizibar dughiar
aghuim a givamim, eghti gumaziba igharaz
daraziv soghtima me arimighiram. Ezi me
midorozir sabar ekiar mam ingangarir kam
damuasava a ganingi.
5 Ezi Sipsipin Nguzim akinafarimin
kendelin grisin namba 3 adangi, ezi ki orazi
bizir angamira itir namba 3 kamaghin
migei, “Ni izi!” Ezi ki ua gara, egha hoziar
pizimin gari. Ezi gumazir a gaperaghav itim
a skelin mam uan dafarimin an suira.
6 Ezi ki orazi, mati gumazimin tiarim bizir
angamira itir 4plan kabar tongin kamaghin
migei, “Ni mangi uan ingangarim damu,
eghti gumaziba bar daghebar otevegham.
Kamaghin, gumazim dughiar vamiran
ivezim inigh, a witin miner muziarir vamira
o balin miner muziarir 3plara givezam.
Egh ia olivin temeba ko wainin ikariziba
gasighasighan marki, eghti olivin borem ko
wain ikivira ikiam.”*
7 Ezi Sipsipin Nguzim akinafarimin
kendelin grisin namba 4 adangizima, ki
orazi bizir angamira itir namba 4 kamaghin
migei, “Ni izi!”
8 Ezi ki ua gara hoziar iangurimin gari.
Ezi gumazir a gaperazim, an ziam Ovevem.
Ezi Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibam,
an Ovevemin girara izi. God gavgavim
kamaghin aning ganingi, aning nguazimin
itir gumazamiziba 4plan okoruabar me
tuiragh, egh okoruar kabar aven, aning
okoruar vamira misueghti an aremegham.
Aning midorozir sabamin gumazamizibav
sueghti, me arimighiram, eghti aning
mitiriar ekiam damighti an otoghti me
arimighiram, eghti aning arimariar ekiabar
amuti da otiv me damuti me arimighiram,
eghti aning ruarimin itir asizir atiaba
amangiti da mangi me misoghti me
arimighiram.
9 Ezi Sipsipin Nguzim akinafarimin
kendelin grisin namba 5 adangizi, ki
garima, gumazamizir ovengezibar duaba
Godin ofa gamir dakozim apengan iti.
Gumazamizir kaba faragha Godin akamin
suiragha gavgavigha, egha akar kam akuni,
bizir kam bangin apaniba me misoghezi me
ariaghire.
10 Duar kaba dia kamaghin migei, “Gav-
gaviba bar itir Ekiam, ni arazir kuraba bar
dar saghon ikia egha bar zue! Ezi nin akar
dikiriziba da guizbangira otifi! E ni mizua
iti, ni zuamira nguazimin itir gumazamiz-
ibar araziba tuisighiva, egh en ghuzimin
ivezim ikarvagh!”
11 Egha me gumazamizir kaba vagh-
vagha korotiar ghurghurir ruariba me
ganingi, egha kamaghin me migei, “Ia
tong orarkiva avughsi iki. Apaniba ian
adarazi ko ia ko ingari darazi misueghti
me arimighiregham, mati me ia misoghezi
mokin. Gumazamizir apaniba misueghti
arimighiramibar dibobonim, God a gifogha
gifa, eghti apaniba gumazamizir kabav
sueghti me arimighireghti, God ian
ghuzimin ivezim ikarvagham.”
12 Ezi Sipsipin Nguzim akinafarimin
kendelin grisin namba 6 adangi, ezi ki ua
garima mikimkizir dafam nguazimin oto.
Ezi aruem isiragha gari puvatizi, overiam
ko nguazim mitatangi. Ezi iakinim bar
aghevegha ghuzimin min gari.
13 Ezi pin itir mikoveziba asiaghira
nguazim giri, mati aminim fighin temem
givaima, fighin ovizir tighar aniamiba
suaghiri.
14 Overiam mati, akinafarir bar dafam
me a righa anetizi moghin, a uan danganim
ataki. Ezi mighsiaba ko arighatiziba bar uan
danganiba ategha, sivagha ghue.
15 Ezi nguazimin atriviba ko gumaza-
mizir ziaba itiba ko midorozir gumazir
dapaniba ko dagiaba itir gumazamiziba
ko gumazamizir gavgaviba ko pura in-
gangarir gumazamizir kiniba ko gumaza-
mizir firiaghireziba, me bar moghira ghua
marazi dagiar toribar aven mongezi marazi
mighsiabar itir dagiar ekiabar girakirangin
monge.
16 Egha me kamaghin mighsiaba ko dagiar
ekiabar dei, “Ia e avaragh, egh gumazir
atrivir dabirabim gaperaghav itimin

6:5: Sek 6:2, 6:6 **6:5:** Sekaraia 6:2; 6:6 **6:6:** Ese 5:12, 5:17 **6:6:** Esekiel 5:12; 5:17 * **6:6:** Vezin kamin mingarim kamaghin migei, Dagheba bar otevegham eghti daghebar ivezim bar pin ghuavanabogham. **6:8:** Jer 15:1-3, Ese 5:12, 5:17, 14:21, 33:27, Sek 6:3 **6:8:** Jeremaia 15:1-3; Esekiel 5:12; 5:17; 14:21; 33:27; Sekaraia 6:3 **6:9:** 2 Ti 1:8, MAA 1:9, 8:3, 12:17, 19:10 **6:9:** 2 Timoti 1:8; Akar Mogomem 1:9; 8:3; 12:17; 19:10 **6:10:** Lo 32:43, Sng 78:10, MAA 11:18, 16:7, 19:2 **6:10:** Godin Araziba 32:43; Onger Akaba 78:10; Akar Mogomem 11:18; 16:7; 19:2 **6:11:** Hi 11:40, MAA 3:4-5, 3:18, 7:9, 7:13-14, 14:13, 19:14 **6:11:** Hibru 11:40; Akar Mogomem 3:4-5; 3:18; 7:9; 7:13-14; 14:13; 19:14 **6:12:** Ais 13:10, Jol 2:10, 2:31, 3:15, Mt 24:29, Mk 13:24-25, Lu 21:25, Ap 2:20, MAA 8:12, 11:13, 16:18 **6:12:** Aisaia 13:10; Joel 2:10; 2:31; 3:15; Matyu 24:29; Mak 13:24-25; Luk 21:25; Aposel 2:20; Akar Mogomem 8:12; 11:13; 16:18 **6:13:** MAA 8:10, 9:1 **6:13:** Akar Mogomem 8:10; 9:1 **6:13:** Aisaia 34:4 **6:14:** Jer 4:24, Hi 1:12-13, MAA 16:20 **6:14:** Jeremaia 4:24; Hibru 1:12-13; Akar Mogomem 16:20 **6:15:** Ais 2:10, 2:19-21 **6:15:** Aisaia 2:10; 2:19-21 **6:16:** Hos 10:8, Lu 23:30, MAA 4:2, 4:10, 9:6 **6:16:** Hosea 10:8; Luk 23:30; Akar Mogomem 4:2; 4:10; 9:6

guamin e modogh, egh uaghan Sipsipin
Nguzimin aningagharimin e modogh!
17 E fo, aningin aningagharimin dughiar
ekiam datirighin otozi aning gumazamiz-
ibar arazir kuraba ikarvaghasa. Eghti
gumazitam aningin aningagharim iriagh,
angamira ikian kogham!”

7

144,000plan Israelin gumazamiziba, God me ginabazir osizirim, enselba me garisi

1 Bizir kaba givazi ki garima, enselin 4pla
nguazimin 4plan apinibar tuivighav iti. Me
nguazimin 4plan aminibar tuaviba apiri,
eghti aminim mangi ongarim ko nguazim
ko temeba bar dagh ivangan kogham.
2 Ezi ki enselin igharazimin garima, an
aruem anadi naghin ikeghav anadi. A
Godin Zurara Itim inabazir osizirim an
iti, egha a enselin 4plan God ongarim
ko nguazim gasighasighamin gavgavim
aningiziba pamten men dei.
3 A kamaghin migei, “Ia zuamira nguazim
ko ongarim ko temebagh asighasighan
marki. God uan ingangarir gumazamiz-
ibagh inaba. E faragh uan Godin ingangarir
gumazamiziba, inabazir osizirim men
guabar an osirigh givaghti, ia gin bizibagh
asighasigh.”
4 Ezi ki orazi, me inabazir gumazamizir
osizirim inizibar dibobonim dibori. Me
144,000plan gumazamiziba, inabazir
osizirim me garisi, me Israelin kantrin
aven itir 12plan anababa, vaghvagha men
varazira, osizirim ini.*

5 Kamaghin amizi 12,000plan Judan an-
abamin aven itir darasi,
me inabazir osizirim ini,
ezi 12,000plan Rubenin anabamin adarasi,
ezi 12,000plan Gatin anabamin adarasi,
6 ezi 12,000plan Aserin anabamin adarasi,
ezi 12,000plan Naptalin anabamin adarasi,
ezi 12,000plan Manasen anabamin adarasi,
7 ezi 12,000plan Simeonin anabamin
adarasi,
ezi 12,000plan Livain anabamin adarasi,
ezi 12,000plan Isakarin anabamin adarasi,
8 ezi 12,000plan Sebulunin anabamin
adarasi,
ezi 12,000plan Josepin anabamin adarasi,
ezi 12,000plan Benjaminin anabamin
adarasi.

Gumazamizir kaba, God me ginabazir os-
izirim ini.

Gumazamizir bar avirim Godin ziam fe

9 Egha ki gin ua garima, gumazamizir
avirim uari akuvagha iti. Gumazitam
men avirim mengan iburagham. Gumaza-
mizir kaba, me kantriba bar ko anababa
bar ko mikarzir igharagha gariba bar ko
nguibabar akaba bar dar gumazamiziba,
men marazira izegha iti. Egha me atrivir
dabirabim ko Sipsipin Nguzimin guamin tu-
ivighav iti. Me korotiar ghurghurir ruariba
aghuigha, uan agharibar okavir aghuabar
suiki.
10 Egha Me pamten kamaghin dei:

“En Godin uan atrivir dabirabim gaper-
azim,
ko Sipsipin Nguzim,
aningra en akuragha en apanim
abira.
Kamaghin amizi, e aningin ziamning
fe.”

11 Ezi enselba bar ikia, atrivir dabirabim
ko 4plan bizir angamira itiba ko gumazir
dapaniba okarigha, tuivighav iti. Egha
atrivir dabirabimin garava teviba apira uan
guaba nguazim mituagha, Godin ziam fe.
12 Me kamaghin migei:

“Guizbangira!
E ziar ekiam uan God daning,
egh a bagh bar akongegham,
egh kamaghin mikim suam,
an fofozim bar pin iti.
Egh a minabiva,
egh an ziam fam.
A gavgavir ekiam iti,
eghti e an gavgavimin apengan ikiam.
Dughiabar zurara bizir kaba bar
moghirama Godin biziba.
Bar guizbangira!”

Kraisin adarasi, men osimtizim gifa

13 Ezi gumazir dapanibar mav kamaghin
nan azara, “Gumazamizir korotiar ruarir
ghurghuriba aghuizir kaba, me taia? Me
managhira ikegha ize?”

6:17: Sng 76:7, Ais 13:6, Jol 2:11, Nah 1:6, Sef 1:14, Mal 3:2, MAA 16:14 **6:17:** Onger Akaba 76:7; Aisaia 13:6; Joel 2:11; Nahum 1:6; Sefanaia 1:14; Malakai 3:2; Akar Mogomem 16:14 **7:1:** Jer 49:36, Dan 7:2, Sek 6:5 **7:1:** Jeremaia 49:36; Daniel 7:2; Sekaraia 6:5 **7:3:** Ese 9:4-6, MAA 6:6, 9:4, 14:1, 22:4 **7:3:** Esekiel 9:4-6; Akar Mogomem 6:6; 9:4; 14:1; 22:4 **7:4:** MAA 9:16, 14:1-3 **7:4:** Akar Mogomem 9:16; 14:1-3 * **7:4:** Osizirir kamnagh “Israelin kantrin aven itir 12plan anababar,” gun migei. E Aruamu e ghaze, anabam, kar amebam o amizimin ghuzim. Ezi Israelia me ghaze, anabam, kar afeziamin ghuzim, egha me afeziabar gin zui. **7:9:** Ro 11:25, MAA 3:5, 3:18, 4:4, 5:9 **7:9:** Rom 11:25; Akar Mogomem 3:5; 3:18; 4:4; 5:9 **7:10:** Ais 43:11, Jer 3:23, Hos 13:4, MAA 4:2, 4:10, 5:13 **7:10:** Aisaia 43:11; Jeremaia 3:23; Hosea 13:4; Akar Mogomem 4:2; 4:10; 5:13 **7:12:** MAA 5:12-14, 11:17 **7:12:** Akar Mogomem 5:12-14; 11:17 **7:13:** MAA 3:18 **7:13:** Akar Mogomem 3:18

14 Ezi ki kamaghin an akam ikara, “Gumazir ekiam, ni uabi fo.” Ezi a kamagh na migei:

“Gumazamizir kaba me uan apanibar dafaribar osimtiziba ko mizazir ekiaba ini.
Ezi osimtizibar dughiam datirighin gifa.
Ezi me uan korotiaba Sipsipin Nguzimin ghuzimin da ruegha,
dagh amizi, da ghurghuri.
15 Kamaghin amizi, me atrivir dabirabimin guamin tuifi.
Egha dimagariba ko aruebar an dipenimin ikia
egha an ingangarim gami.
Ezi Godin atrivir dabirabir kam gaperaghav itim,
a uabi me ko iki egh me geghuvam.
16 Eghti mitiriaba ua men aghan kogham,
eghti kuariba ua men piran kogham.
Eghti aruer arizir mikarziba puvira dagh aboim,
ua men mikarzibar isian kogham.
17 Sipsipin Nguzim atrivir dabirabimin tongira ikia,
egha me geghufi.
Egh a me inigh nguazimin aven ivemarir dipar atuir danganimin mangam,
kar dipar ikirimirir zurara itim anidim.
Egh God bar men damazibar temeriba adizighti
da misigham,
eghti me uam azian kogham.”

8

Sipsipin Nguzim akinafarir righzimin kendelin grisin abuananam adangi

1 Ezi Sipsipin Nguzim akinafarimin itir kendelin grisin namba 7 adangi, ezi Godin Nguibamin bizitam bar mozorozir puvatizi, migirigiatam uaghan otivir puvatigha, ghua mong dughiar ruarimin tu.

2 Ezi gin ki 7plan enselbar garima, me Godin guamin tuivigha 7plan sighabar suiki.

3 Ezi enselin igharazim iza ofa gamir dakozim boroghin tughav iti. A golin miner mamin suira, miner kam, me an aven paura tuazi a isia migharir mughuriar aghuim otifi. Ezi me pauran avirir maba a ganingi, eghti a Godin gumazamizibar azangsizibar sara isafuragh, atrivir dabirabimin guamin mangiva golin ofa gamir dakozimin God bagh ofa damuam.

4 Ezi pauran isir migharir mughuriar aghuim ko Godin gumazamizibar azangsiziba, da uari inigha enselin Godin damazimin tughav itir kamin dafarim ategha ghuavanadi.

5 Ezi ensel miner migharir mughuriar aghuim itim inigha ofa gamir dakozimin ghua avim inigha minem garu, egha minem akunizima a nguazim giri. An anekunigha givazima, arariba dagarvazima niginir ekiam oto, ezi overiamin onimariba taghtagha tintinibar zui, ezi mikimkizim oto.

Enselin 4pla sighabagh ivi

6 Ezi 7plan enselin, sighar 7plan suighizir kaba, me dagh iviasava ami.

7 Ezi faragha zuir ensel uan sigham givima, amozir ofizir ekiar dagiabar min gariba ko avim, aning ghuzim sara isafuragha nguazim giri. Ezi me nguazim ko temeba 3plan okoruabar vaghvagha da tuira, ezi nguazimin okoruar mam, avim bar an isi. Ezi temebar okoruar mam, avim bar an isi, egha avim uaghan nguazimin aghuir graziba bar adar isi.

8 Ezi namba 2 ensel uan sigham givima, bizir mam mati mighsiar ekiamin min avim an isima, me anekunizi a ghua ongarim giraghu. Ezi ongarim 3plan okoruabar uabi tuirazi, an okoruar mam ghuzimin oto.

9 Bizir ongarimin angamira itiba, da uaghan me 3plan okoruabar da tuira, ezi okoruar kabar mam, bar ariaghire. Ezi kuriba uaghan, me 3plan okoruabar da tuira, ezi kuribar okoruar mam, bar moghira ikufi.

10 Ezi namba 3 ensel uan sigham givima mikovezir ekiar mam adenimin min puvira

---

7:14: Ais 1:18, Dan 12:1, Mat 24:21, Mk 13:19, Hi 9:14, 1 Jo 1:7, MAA 1:5, 6:9 **7:14:** Aisaia 1:18; Daniel 12:1; Matyu 24:21; Mak 13:19; Hibru 9:14; Akar Mogomem 1:5; 6:9 **7:15:** Ais 4:5-6, MAA 4:2, 4:10, 21:3 **7:15:** Aisaia 4:5-6; Akar Mogomem 4:2; 4:10; 21:3 **7:16:** Sng 121:6, Ais 49:10, MAA 21:4 **7:16:** Onger Akaba 121:6; Aisaia 49:10; Akar Mogomem 21:4 **7:17:** Sng 23:1-2, Ais 25:8, 49:10, Ese 34:23, Jo 10:11, 10:14, MAA 5:6, 21:4 **7:17:** Onger Akaba 23:1-2; Aisaia 25:8; 49:10; Esekiel 34:23; Jon 10:11; 10:14; Akar Mogomem 5:6; 21:4 **8:1:** Hab 2:20, MAA 6:1 **8:1:** Habakuk 2:20; Akar Mogomem 6:1 **8:2:** 2 Sto 29:25-28, Mt 18:10, Lu 1:19 **8:2:** 2 Eghaghaniba 29:25-28; Matyu 18:10; Luk 1:19 **8:3:** Kis 30:1-3, Amo 9:1, MAA 5:8, 9:13 **8:3:** Ua Me Ini 30:1-3; Amos 9:1; Akar Mogomem 5:8; 9:13 **8:4:** Sng 141:2, Lu 1:10, MAA 5:8 **8:4:** Onger Akaba 141:2; Luk 1:10; Akar Mogomem 5:8 **8:5:** Kis 19:16-19, Wkp 16:12, 1 Kin 19:11, Ese 10:2, Ap 4:31, MAA 4:5, 11:19, 16:18 **8:5:** Ua Me Ini 19:16-19; Ofa Gami 16:12; 1 Atriviba 19:11; Esekiel 10:2; Aposel 4:31; Akar Mogomem 4:5; 11:19; 16:18 **8:7:** Kis 9:23-25, Ais 2:13, Ese 38:22, Jol 2:30, MAA 9:4, 16:2 **8:7:** Ua Me Ini 9:23-25; Aisaia 2:13; Esekiel 38:22; Joel 2:30; Akar Mogomem 9:4; 16:2 **8:8:** Kis 7:20-21, Jer 51:25, Ese 14:19, Amo 7:4, MAA 16:3 **8:8:** Ua Me Ini 7:20-21; Jeremaia 51:25; Esekiel 14:19; Amos 7:4; Akar Mogomem 16:3 **8:9:** Ais 14:12 **8:9:** Aisaia 14:12 **8:10:** Ais 14:12, MAA 9:1, 16:4 **8:10:** Aisaia 14:12; Akar Mogomem 9:1; 16:4

isia, overiam ategha iri. Ezi me 3plan okoruabar faneba tuira, ezi mikovezir kam faner okoruar kabar mam gira, egha uaghan dipar atuibagh iri.
11 Mikovezir kamin ziam kamakin, Marasinin Bar Puvira Misozim. A dipar okoruar kabar mam girizi, dipar kaba Marasinin Bar Puvira Misozimin oto. Ezi gumazamizir aviriba dipar kam apima, a men navibar isizi me ariaghire.
12 Ezi enselin namba 4 uan sigham givi, ezi me aruem ko iakinim ko mikoveziba 3plan okoruabar vaghvagha da tuira. Egha me aruemin okoruar mam gasighasigha, iakinimin okoruar mam gasighasigha, egha mikovezibar okoruar mam gasighasiki. Kamaghin amizi, arueba bar, dughiar mabar aruem isir puvatigha mitatangi, ezi dimagariba bar, dimagarir maba iakinim ko mikoveziba isir puvatigha angazangariba puvati.
13 Ezi ki garima, kuarazir bagar mam overiamin pin mighagha arui. Ezi ki a barazi, a kamaghin pamten dia migei, "Iavzika! Nguazimin itir gumazamiziba, Iavzika! Enselin igharazir 3pla ua uan sighabagh iviam, eghti osimtizir bar ekiaba gumazamiziba me bativam. Iavzika!"

9

Namba 5 ensel uan sigham givi

1 Ezi enselin namba 5 uan sigham givima ki gari, mikovezir mam overiam ategha nguazim giri. Ezi me mozir torir bar konezimin akamin ki isa a ganingi.
2 Ezi mikovezir kam, mozir torir bar konezimin akam kuizi, migharim torir akamin azenan otiva, avir bar ekiamin migharimin min anadi. Egha migharim torir kamin anaga aruem ko overiam avarazi, aning mitatangi.
3 Ezi odezir bar avirim migharir kam ategha izaghira, tintinibar nguazimin zui. God tuighakabar gavgavimin min gavgavim dagh aningi, kar nguazimin itir gumazamizibagh asighasighamin gavgavim.
4 God odezir kaba kamaghin dav gei, "Ia zuravariba ko nguazimin aghuir biziba ko teme tabagh asighasighan marki. Ia, gumazamizir God inabazir osizirim men guabar itir puvatizibagh asighasigh.
5 Ki ian amamangati, ia gumazamizir kaba iakinir 5plara mizazir ekiam me daning. Egh ia me misoghti me arimighiran marki." Ezi odezir kaba, da gumazamizibagh anidir mizaziba, tuighakaba ivir mizazibar mirara ghu.
6 Dughiar kamin, gumazamiziba ovengsi tuaviba buriam, egh me ovengan kogham. Me ovengsi bar ifueghti, ovevem men arimangam.
7 Ki odezir kabar gari, da mati hoziaba midorozim damuasava ami. Dar dapaniba mati, golin dapanir asuaba dar iti. Ezi dar guaba mati gumazamizibar guaba.
8 Ezi dar dapanir ariziba ruarigha, amizibar dapanir arizibar min ruari. Ezi dar atariba, laionin ataribar min, ruarigha bar ghumi.
9 Bizir maba, siot kapabar min gara, dar evariba ave. Ezi dar aviziba tingagha mati hoziaba karisin aviriba kurvagha midorozim bagha ivemara zui moghin tingazi.
10 Odezir kaba tuighakabar min ipeba iti, ezi atarir marasinin mizazir kuraba iziba, dar ipebar iti. Kamaghin amizi mizazir gavgavir kam, 5plan iakinibar gumazamizibar aningamim.
11 Egha da atrivir mam iti, a dar gari. Atrivir kam, a mozir torir bar konezimin garir ensel. Hibrun akamin me enselin kamin ziam dibora ghaze, "Abadon." Ezi Grighin akamin me kamaghin a dibori, "Apoliyon." An mingarim kamakin, gumazir biziba bar dagh asighasizim.
12 Iavzika, ia orakigh! Osimtizir bar ekiar faragh zuim, a gifa. Ezi osimtizir ekiar pumuning ikiavira iti, aning tighar otivam.

Enselin namba 6 uan sigham givi

13 Ezi enselin namba 6 uan sigham givima, ki gumazir mamin tiarim barasi. A Godin guamin itir golin ofa gamir dakozir mamin otifi, danganir kam, a mikebar 4pla iti, ezi da vaghvagha komba iti. Tiarir ki orazir kam, a komin 4plan tongin otivima, ki a barasi.
14 A kamaghin namba 6 enselin sighamin suirazimin migei, "Enselin 4plan Yufretisin

---

8:11: Kis 15:23, Jer 9:15, 23:15 **8:11:** Ua Me Ini 15:23; Jeremaia 9:15; 23:15 **8:12:** Ais 13:10, Ese 32:7, Jol 2:10, 2:31, 3:15, Amo 8:9, MAA 6:12-13 **8:12:** Aisaia 13:10; Esekiel 32:7; Joel 2:10; 2:31; 3:15; Amos 8:9; Akar Mogomem 6:12-13 **8:13:** MAA 9:12, 11:14 **8:13:** Akar Mogomem 9:12; 11:14 **9:1:** Lu 8:31, 10:18, MAA 8:10, 17:8, 20:1 **9:1:** Luk 8:31; 10:18; Akar Mogomem 8:10; 17:8; 20:1 **9:2:** Stt 19:28, Kis 19:18, Jol 2:2, 2:10 **9:2:** Jenesis 19:28; Ua Me Ini 19:18; Joel 2:2; 2:10 **9:3:** Kis 10:4, 10:12-15, Het 7:12, MAA 9:10 **9:3:** Ua Me Ini 10:4; 10:12-15; Gumazir Dapaniba 7:12; Akar Mogomem 9:10 **9:4:** Ese 9:4, MAA 6:6, 7:3 **9:4:** Esekiel 9:4; Akar Mogomem 6:6; 7:3 **9:5:** MAA 9:10, 11:7 **9:5:** Akar Mogomem 9:10; 11:7 **9:6:** Jop 3:21, Ais 2:19, Jer 8:3, MAA 6:16 **9:6:** Jop 3:21; Aisaia 2:19; Jeremaia 8:3; Akar Mogomem 6:16 **9:7:** Dan 7:8, Jol 2:4, Nah 3:17 **9:7:** Daniel 7:8; Joel 2:4; Nahum 3:17 **9:8:** Jol 1:6 **9:8:** Joel 1:6 **9:9:** Jol 2:5 **9:9:** Joel 2:5 **9:12:** MAA 8:13 **9:12:** Akar Mogomem 8:13 **9:13:** Kis 30:1-3, MAA 8:3 **9:13:** Ua Me Ini 30:1-3; Akar Mogomem 8:3 **9:14:** MAA 16:12 **9:14:** Akar Mogomem 16:12

Faner ekiamin kalabusin itiba, ni me ateghti me mangi.”

15 Ezi a 4plan enselin kaba ataki, eghti me 3plan okoruabar gumazamiziba tuiragham, egh okoruatam bar a misueghti a arimighiregham. God faragha ghaze, auan kam ko aruer kam ko iakinir kam ko azenir kamin enselin kaba ingangarir kam damuam. Ezi enselin kaba kalabusin ikia uari akirigha ingangarir kam damuasavira dughiar kam mizua iti.

16 Ezi midorozir gumazir hoziabagh apiaziba, ki orazima, men dibobonim, 200 milien.

17 Egha ki irebamin min garir bizim mati, hoziaba ko gumazir hoziabagh apiazibar ganganim. Gumaziba siot kapaba aghui, ezi dar ganganim aghevegha, blu gamigha, iangurungi. Hoziabar dapaniba, laionin dapanibar min gari. Ezi avim ko migharim ko salfan dagiar isiba, hoziabar akabar otiva tintinibar zui.

18 Egha me gumazamiziba 3plan okoruabar me tuira, ezi 3plan bizir bar kurabar okoruar mam, bar gumazamizibar okoruar mam misoghezima me ariaghire. Bizir 3plan kabanagh, da avim ko migharim ko salfan dagiar avim, da hoziabar akabar otifi. Bizir 3plan kabar gavgavim gumazamizir kabagh amima me ariaghiri.

19 Hoziar kabar gavgavim, dar akaba ko ipebar iti. Dar ipeba kuruzibar min gari, egha dapaniba iti. Hoziaba uan ipebar mizazir kuram isa gumazamizibagh anidi.

20 Ezi gumazamizir igharazir me misoghezi, ariaghirezir puvatiziba, me navibagh irazir puvatigha, akirim ragha marvir guar me uari ingarizibagh asarazir puvati. Me aseba ko marvir guaba ataghizir puvati. Marvir guar kaba, gumaziba silva ko gol ko bras ko dagiaba ko temebar dar ingari, da bizibar garir puvatigha akaba barazir puvatigha aruir puvatiziba. Me marvir guabar ziaba fer arazim ataghizir puvati.

21 Egha me, gumazamizir igharazibav sozima me ariaghirir arazim, ko imezibagh amir araziba, ko gumazamiziba tintinibar uari bakia uari ko akuir arazim, ko igharaz darazir biziba okeir araziba bagha navibagh iragh arazir kurar kaba ataghiraghan aghua.

10

Ensel akinafarir righizim Jon ganingizi an anepi

1 Ezi ki garima enselin gavgavir igharazir mam Godin Nguibam ategha izaghiri. A ghuariam korotiamin min aneru, ezi ekianir mam an dapanim gisin iti. An guam aruemin min isi, ezi an suemning dipenir akinimningin min gara egha avimin min isi.

2 Enselin kam akinafarir righizir muziarim uan dafarimin an suira, ezi akinafarim oneghirigha iti. Ezi a uan suer guvim ongarim gasaragha suer kiriam nguazim gasara.

3 Egha a laionin min bar pamten itiarim akara dia migei. A diagha givazima, 7plan arariba dagarvagha egha an akam ikara.

4 Ezi 7plan ararir kaba dagarvegha givazima, ki akar me mikemeziba osirasa. Ezi ki Godin Nguibamin gumazir mamin dimdiam barazima, a kamaghin migei, “7plan ararir dagarvaghizibar akam, ni uan nighnizimin anetighti a iki. Ni an osiran marki.”

5 Enselin ki ganizir kam an ongarim ko nguazimin tughav ikia, uan agharir guvim fegha pin overiamin aka.

6 Egha ghaze, “Godin zurara itimin ziamin ki guizbangira migei. Godin kam, an overiam ko bizir an itibar ingarigha nguazim ko an itir bizibar ingarigha, ongarim ko an itir bizibar ingari. Ezi ki kamaghin migei, dughiam datirighin givasava ami. God uam orarkian kogham. Bar puvati.

7 Bizir God damuasava amim, an akam modoghav iti. Eghti Enselin namba 7 sigham givitima, dughiar kamra bizir modoghav itim guizbangiram otogham. Kar, Akar Aghuir a fomira uan ingangarir gumazamizibagh aningizim, me an akam inigha izir gumazamiziba.”

8 Ezi gumazir ki Godin Nguibamin faragha oraghizim, a ua kamaghin na migei, “Ni mangi enselin ongarim ko nguazimin tughav itimin dafarimin akinafarir righizir oneghav itim inigh.”

9:15: MAA 8:7-12 **9:15:** Akar Mogomem 8:7-12 **9:16:** Sng 68:17, Ese 38:4, Dan 7:10 **9:16:** Onger Akaba 68:17; Esekiel 38:4; Daniel 7:10 **9:17:** 1 Sto 12:8, Ais 5:28-29 **9:17:** 1 Eghaghaniba 12:8; Aisaia 5:28-29 **9:20:** Lo 31:29, Sng 106:37, 115:4-7, 135:15-17, Ais 2:8, 2:18-20, Dan 5:23, 1 Ko 10:19-20, MAA 16:9-11 **9:20:** Godin Araziba 31:29; Onger Akaba 106:37; 115:4-7; 135:15-17; Aisaia 2:8; 2:18-20; Daniel 5:23; 1 Korin 10:19-20; Akar Mogomem 16:9-11 **10:1:** Ese 1:28, Mt 17:2, MAA 1:15-16 **10:1:** Esekiel 1:28; Matyu 17:2; Akar Mogomem 1:15-16 **10:3:** MAA 8:5 **10:3:** Akar Mogomem 8:5 **10:4:** Dan 8:26, 12:4, 12:9 **10:4:** Daniel 8:26; 12:4; 12:9 **10:5:** Kis 8:6 **10:5:** Ua Me Ini 8:6 **10:5:** Ua Me Ini 20:11; Godin Araziba 32:40; Daniel 12:7; Amos 3:7 **10:6:** Neh 9:6, Sng 146:6, MAA 4:11, 14:7, 16:17 **10:6:** Nehemia 9:6; Onger Akaba 146:6; Akar Mogomem 4:11; 14:7; 16:17 **10:7:** Dan 9:6, 9:10, Amo 3:7, Ro 16:25-27, MAA 11:15 **10:7:** Daniel 9:6; 9:10; Amos 3:7; Rom 16:25-26; Akar Mogomem 11:15 **10:8:** Esekiel 2:8--3:3 **10:9:** Jer 15:16 **10:9:** Jeremaia 15:16

9 Ezi ki ensel bagha ghua kamaghin a migei, “Ni akinafarir righizir muziarir kam
na daningigh.” Ezi a kamaghin na migei,
“Ni a inigh aneremi. A nin navimin aven ni
misogham. Egh nin akamin, an hanin min
bar singigham.”
10 A mikemegha givazima, ki akinafarir
righizir muziarim enselin dafarimin a
inighava anepi. Ezi nan akamin, a hanin
min bar singi. Ki anemegha givazima, a nan
navimin aven na misosi.
11 Ezi me kamaghin na migei, “Ni ua God
da izezir akamin gun mikim. Akar kamin,
mikarzir igharagha garir aviriba ko kantrin
aviriba ko nguibabar akar aviriba ko atrivir
aviriba, bizir me bativamiba ni dar me
mikim.”

11

Godin akam inigha izir gumazir pumuning

1 Egha me aghorir bizibar abarim na gan-
ingi, an aghorir suiagharuimin min gari,
egha me kamagh na migei, “Ni dikavigh
Godin Dipenim ko ofa gamir dakozimin
apan. Egh ni dipenir kamin Godin ziam fer
gumazamizibar dibobonim dipon.
2 Egh ni Godin Dipenim okarizir danganir
divazir ekiamin aven itim, an apanan
marki. God Kantrin Igharazibar Gumaza-
miziba danganir uari akuvir kam me gan-
ingi. Eghti marazi izi Jerusalem diki
mangi 42plan iakinibar tugham. Kamaghin
amizi, ni anetakigh.*
3 Eghti ki uan akamin gun mikimamin
gumazir pumuning amadagh gavgavim
aning danightima, aning nan akam inigh
mangam. Aning osimtizir korotiabar
aghuighiva, egh nan akam kun mangiva,
1,260plan dughiabar tugham.”
4 Gumazir kamning mati olivin temer
pumuning ko lamin pumuning nguazir
kamin Ekiamin guamin tughav iti.†
5 Eghti gumazitam arazir kurabar an-
ing damusi damuti, avim aningin akamn-
ingin otogh, bar aningin apanibar isigh me
gasighasigham. Kamaghin amizi, gumazir
manam arazir kuramin aning damusi, an
ovegham.
6 Aning overiamin aneghoroghamin
gavgavim iti, egh aning Godin akamin
gun mikimamin dughiamin, aning mikimti,
amozim dughiar kamin izan kogham. Eghti
aning dipabar amuti, da bar ghuzimin
otivamin gavgavim iti. Aning uaghan bizir
kurar igharazibar amuti, da nguazimin gu-
mazamizibagh asighasighamim gavgavim
iti. Dughiar kamin, aning bizir kabara
amuti da aning ifongezi moghin otivam.
7 Aning Godin akamin gun migeir ingan-
garim agivaghti, mozir torir bar konezimin
itir asizir atiam, a torim ategh anangam.
Egh an aning ko misoghiva, aning abiragh
aning misueghti aning aremegham.
8 Eghti aningin kuamning nguibar ekiar
kamin tuavir ekiamin irighiv ikiam. E akar
isin zuimin a dibora ghaze, Sodom o Isip.
Nguibar kamra me fomira gumazir kamn-
ingin Ekiam, ter ighuvimin a gafugha a
misoghezi an areme.
9 Gumazamizir mikarzir igharagha
gariba, men marazi ko anababa bar,
dar gumazamizir maba ko nguibabar
akaba bar, dar gumazamizir maba ko
kantriba bar, dar gumazamiziba, men
marazi dughiar 3pla ko akuamin aningin
kuamningin ganam. Egh aningin kuamning
afan anogoregham.
10 Nguazimin gumazamiziba kamaghin
mikim suam, Godin akam inigha izir
gumazir kamning, aning mizazir bar
kuram nguazimin gumazamizibagh
aningi. Kamaghin amizi, me bar aningin
ovevem gifuegham, egh bar ighiabar amu,
damiva, egh bizir aghuiba uan namakabar
aningam.
11 Ezi 3plan dughiaba ko dughiar akuar
kam givazi, God uam aning gamizima, an-

10:10: Ese 2:10, 3:3 **10:10:** Esekiel 2:10; 3:3 **11:1:** Nam 35:5, Ese 40:3, Sek 2:1-2, MAA 21:15 **11:1:** Dibobonіba 35:5; Esekiel 40:3; Sekaraia 2:1-2; Akar Mogomem 21:15 **11:2:** Ese 40:17-20, Dan 8:10, Lu 21:24, MAA 12:6, 13:5 **11:2:** Esekiel 40:17-20; Daniel 8:10; Luk 21:24; Akar Mogomem 12:6; 13:5 * **11:2:** Akar Mogomem 11:2in faragha itir akam, ni Aposelbar Ingangaribar 21:30in gan. Akar Mogomem 11:2in akar igharazir kam, 42plan iakiniba, da 1,260plan arueba, o 3plan azeniba givazima uam akuam. Da 42plan iakiniba ko magh ghue. Ni Daniel 7:25 ko 12:7in gan. Ni akar Kantrin Igharazibar Gumazamiziba Jerusalem dikabirazimin gansiva, Luk 21:24in gan. **11:3:** MAA 12:6, 19:10, 20:4 **11:3:** Akar Mogomem 12:6; 19:10; 20:4 **11:4:** Jer 11:16, Sek 4:11-14 **11:4:** Jeremaia 11:16; Sekaraia 4:11-14 † **11:4:** Ni Sekaraia 4:1-5, ko 4:10-14, ko Akar Mogomem 1:12in gan. **11:5:** Wkp 10:2, 2 Sml 22:9, 2 Kin 1:10-12, Sng 97:3, Jer 5:14, Hos 6:5 **11:5:** Ofa Gami 10:2; 2 Samuel 22:9; 2 Atriviba 1:10-12; Onger Akaba 97:3; Jeremaia 5:14; Hosea 6:5 **11:6:** Kis 7:17-19, 1 Sml 4:8, 1 Kin 17:1 **11:6:** Ua Me Ini 7:17-19; 1 Samuel 4:8; 1 Atriviba 17:1 **11:7:** Dan 7:7, 7:21, Sek 14:2, Lu 13:32, MAA 9:2, 12:17, 13:1, 13:5-7, 13:11, 17:8 **11:7:** Daniel 7:7; 7:21; Sekaraia 14:2; Luk 13:32; Akar Mogomem 9:2; 12:17; 13:1; 13:5-7; 13:11; 17:8 **11:8:** Ais 1:9-10, Lu 13:34, Hi 13:12, MAA 14:8, 18:10, 18:24 **11:8:** Aisaia 1:9-10; Luk 13:34; Hibru 13:12; Akar Mogomem 14:8; 18:10; 18:24 **11:10:** MAA 12:12, 13:8, 16:10 **11:10:** Akar Mogomem 12:12; 13:8; 16:10 **11:11:** Ese 37:5-14, MAA 11:9 **11:11:** Esekiel 37:5-14; Akar Mogomem 11:9 **11:12:** 2 Kin 2:1, 2:5-7, 2:11, Ais 14:13, Ap 1:9, MAA 12:5 **11:12:** 2 Atriviba 2:1; 2:5-7; 2:11; Aisaia 14:13; Aposel 1:9; Akar Mogomem 12:5

ing ua dikavigha tughav iti, ezi gumazamizir aningin ganiziba bar atiatingi.
12 Ezi aning orazi tiarir mam Godin
Nguibamin kamaghin aning migei, “Gua
kagh anang.” Ezi aningin apaniba
garavira itima, aning Godin Nguibamin
ghuavanabo.
13 Ezi dughiar kamra mikimkizir dafam
otozi, God nguibar ekiamin dipeniba 10plan
okoruabar da tuirazi dar okoruar mam
bar ikufi. Ezi 7,000plan gumazamiziba
ariaghire, ezi ariaghirezir puvatiziba ikia,
bar atiatigha Godin uan Nguibamin itimin
ziam fe.
14 Iavzika, ia orakigh! Osimtizir bar ekiar
namba 2, a gifa. Ezi osimtizir bar ekiar
namba 3, an otivasa bar roghira izi.

Enselin namba 7 uan sigham givi

15 Ezi enselin namba 7 uan sigham givima,
Godin Nguibamin itir darazi tiariba akara
ghaze:

“En Ekiam ko an Gumazir a Gumazamiziba
Ua Me Iniasa Misevezim,
aning datirighin nguazir kam gativagha an gari.
Egh aning atrivimin iki
mamaghira ikiam.”‡

16 Ezi 24plan gumazir dapanir Godin
guamin uan atrivir dabirabibagh apiaziba,
me teviba apirigha uan guaba nguazim
mituagha Godin ziam fe.
17 Egha ghaze:

“Ekiam, ni Godin Gavgaviba Bar Itim.
Ni bar fomira ikia
egha iza datirighin uaghan iti.
Ni uan gavgavir ekiam inigha
egha datirighin atrivimin iti.
Kamaghin amizi, e ni minabi.
18 Kantrin Igharazibar Gumazamiziba bar
puviram atari,
ezi nin aningagharim otogha gifa.
God gumazamizir ovengeziba tuisighamin
dughiam
otogha gifa.
Kar dughiar nin ingangarir gumazamizir
nin akam inigha izeziba,
me uan ivezir aghuim iniamim.
Gumazamizir nin atiatia egha nin ziamin
apengan itiba,
gumazamizir ziaba itiba ko ziaba puvatiziba uakan.
Eghti gumazamizir nguazimin itir gumazamizibagh asighasiziba,
God uaghan me gasighasigham.”

19 24plan gumazir dapaniba mikemegha
givazima, Godin Dipenir an Nguibamin itim
kuiaghirizima, me garima, Akar Dikirizir
Gavgavim itir Boksiam Godin Dipenimin
aven iti. Ezi overiamin onimariba taghtagha tintinibar zuima, niginir dafam otozi,
arariba dagarvasi, ezi mikimkizim otozi
amozir ofizir ekiar dagiabar min gariba iri.

Satan uan adarazi ko bar ikufi

12

(Sapta 12--20)

Jon gara, amizim ko kuruzir ekiamin gari

1 Ezi overiamin pin bizir bar igharagha
garim oto. Amizir mam, an aruemin
angazangarim korotiamin min aneru, ezi
iakinim an suemningin apengan iti, ezi dapanir asuar mikovezir 12pla itim, an dapanimin iti.
2 Amizir kam navim asegha borim
batasava amua mizazim isava arai.
3 Ezi overiamin bizir igharagha garir
igharazim oto, maburan kuruzir aghevir
mam, a dapanir 7pla ikia, egha 10plan
komba ikia, egha 7plan atrivimin dapanir
asuaba vaghavagha an dapanibar iti.
4 Kuruzir kam overiamin itir mikoveziba
3plan okoruabar da tuira, egha okoruar
mam pamtem uan ipemin dar vigha da
makunizima da iza nguazim gire. Kuruzim ghaze, amizim borim bateghtima
an anemasa, kamaghin kuruzim amizimin
guamin tughav iti.
5 Ezi amizim otarim bate, otarir God
misevezim, a ainin aghorir gavgavimin

11:13: MAA 6:12, 8:5, 14:7, 16:9, 16:18 **11:13:** Akar Mogomem 6:12; 8:5; 14:7; 16:9; 16:18 **11:14:** MAA 8:13, 9:12, 15:1 **11:14:** Akar Mogomem 8:13; 9:12; 15:1 **11:15:** Kis 15:18, Sng 10:16, Ais 27:13, Dan 2:44, 7:14, 7:27, Oba 21, MAA 10:7, 12:10, 19:6 **11:15:** Ua Me Ini 15:18; Onger Akaba 10:16; Aisaia 27:13; Daniel 2:44; 7:14; 7:27; Obadia 1:21; Akar Mogomem 10:7; 12:10; 19:6 ‡ **11:15:** Grighin akamin, Gumazir God Gumazamiziba Ua Me Iniasa Misevezim, me kamaghin a dibora ghaze, Krais. **11:16:** MAA 4:4, 4:10, 5:8, 19:4 **11:16:** Akar Mogomem 4:4; 4:10; 5:8; 19:4 **11:17:** MAA 1:4, 1:8, 4:8, 15:3, 16:5, 19:6 **11:17:** Akar Mogomem 1:4; 1:8; 4:8; 15:3; 16:5; 19:6 **11:18:** Sng 2:1, 2:5, 46:6, 110:5, 115:13, Dan 7:9-10, Ro 2:5, MAA 6:10, 10:7, 13:10, 18:6, 19:5, 20:11-13 **11:18:** Onger Akaba 2:1; 2:5; 46:6; 110:5; 115:13; Daniel 7:9-10; Rom 2:5; Akar Mogomem 6:10; 10:7; 13:10; 18:6; 19:5; 20:11-13 **11:19:** Hi 9:4, MAA 8:5, 15:5, 15:8, 16:18, 16:21 **11:19:** Hibru 9:4; Akar Mogomem 8:5; 15:5; 15:8; 16:18; 16:21 **12:2:** Ais 66:7, Ga 4:19 **12:2:** Aisaia 66:7; Galesia 4:19 **12:3:** Dan 7:7, MAA 13:1, 17:3, 17:9 **12:3:** Daniel 7:7; Akar Mogomem 13:1; 17:3; 17:9 **12:4:** Dan 8:10, MAA 9:10, 17:18 **12:4:** Daniel 8:10; Akar Mogomem 9:10; 17:8 **12:5:** Sng 2:9, Ais 7:14, 66:7, MAA 2:27, 19:15 **12:5:** Onger Akaba 2:9; Aisaia 7:14; 66:7; Akar Mogomem 2:27; 19:15

suiraghiva gumazamiziba mighvira me
gativagham. Ezi an otarim me zuamira a
inigha Godin atrivir dabirabimin anefasava
a inigha ghuavanabo.
6 Ezi amizir kam ara gumazamiziba pu-
vatizir danganimin ghu. Danganir kam
God a bagha anekiri, eghti a kagh 1,260plan
dughiabar iki akurvazim ini ikiam.
7 Ezi datirighin maburan midorozim
Godin Nguibamin pin oto. Maikel uan
enselba ko kuruzir kam misosi, ezi kuruzir
ekiam uan enselba ko men midorozim
ikarvasi.
8 Egha kuruzir kam gavgaviba puvatigha
Godin Nguibamin uan danganim ataki.
9 Ezi Maikelin enselba kuruzir ekiam aku-
nizi a izaghira iri. Kar kuruzir fomira
itim, me Satan a garisi egha uaghan an ziar
mam, "Gumazir Akam Gumazamizibagh
asim." A gumazir nguazimin itir gumaza-
mizibagh ifarim, a datirighin uan enselba
ko iza nguazim giri.
10 Ezi ki Godin Nguibamin tiarir ekiar
mam barazi a kamaghin migei:

"Gumazir Godin guamin tugha dimagariba
ko aruebar en adarazi akam me
gasim,
me anekunizi a nguazimin iraghu.
Kamaghin amizi, datirighin God uan gu-
mazamizibar akurvasi,
ezi an gavgavim bar azenim girizi,
A Bizibagh Ativir Dughiam otogha
gifa!
Ezi an Gumazir God Gumazamiziba Ua Me
Iniasa Misevezim,
uan gavgavim inigha gumazamizibar
akazi,
me an apengan iti!
11 Kraisin adarasi, dughiar gumazamiziba
me misozima me ariaghirim,
dughiar kamin me uan mikarzibagh
nighnizir pu.
Bar puvati.
Me ghaze, pura bizim.
Kamaghin amizi, me Sipsipin Nguzimin
ghuzim ko guizin akar me gun
migeimin,
me Satanin misuegha anebira.
12 Kamagh amizi, ia Godin Nguibam ko an
itir darazi bar,
ia bar akongegh!
Ezi nguazim ko ongarim,
guavzika,
gua bar ikuvigham.
Satan fo, a ikiamin dughiam bar otefe,
kamaghin amizi a guan aningaghi
gua gasighasighasa gua bagha iza-
ghiri.
Kamaghin amizi, guan aven itir darasi,
iavzika."

13 Ezi kuruzim fo, me anekunizi a
nguazimin iraghu, egha amizir otarim
batezir kamin agira.
14 God kamaghsua, amizim azenir 3pla
ko akuamin gumazamiziba puvatizir
danganimin ikiva, egh a kagh akurvazim
iniam. Kamaghin amizi, a mighegh
danganir God a bagha dikirizir kamin
mangasa, God kuarazir anebar ekiamin
avizimning a ganingi.
15 Kuruzim kamaghsua, aperiar ekiam
amizim inigh mangigham. Egha kamaghin
uan akamin dipar ekiamin miki, ezi dipar
kam aperiar ekiamin min ivegha amizimin
gin zui.
16 Ezi nguazim amizimin akurvagha,
akam akarigha dipar kuruzim mighizir
kam tui.
17 Kamagh amizi, kuruzim puviram
amizim atara ghua an borir igharaziba ko
misoghasa, kar Godin Akar Gavgavibar gin
zuir darazi ko Iesusin akamin gun migeiba.
18 Egha kuruzim ongarir dadarimin
tughav iti.

13

Asizir atiar pumuning oto

1 Ezi ki garima asizir atiar mam on-
garimin otogha anadi. A dapanir 7pla iti,
ezi komin 10pla an dapanibar iti. Ezi 10plan
atrivimin dapanir asuaba vaghvagha an
10plan kombar iti. Ezi an dapaniba vagh-
vagha Godin ziamin tiraghtirazir ziaba dar
iti.
2 Asizir atiar ki datirighin garir kam, a
kaziar atiar ekiar me kamaghin diborim
lepat, an an min gari. Ezi an sueba, asizir
atiar kurar me kamaghin diborim bea, an
an suebar min gari. Ezi an akam laionin

12:6: MAA 11:2-3, 12:4 **12:6:** Akar Mogomem 11:2-3; 12:4 **12:7:** Dan 10:13, 10:21, 12:1, Ju 9, MAA 20:2 **12:7:** Daniel 10:13; 10:21; 12:1; Jut 1:9; Akar Mogomem 20:2 **12:9:** Stt 3:1, 3:4, 3:14, Lu 10:18, 22:31, Jo 12:31, MAA 9:1, 20:2-3 **12:9:** Jenesis 3:1; 3:4; 3:14; Luk 10:18; 22:31; Jon 12:31; Akar Mogomem 9:1; 20:2-3 **12:10:** Jop 9-11, Sek 3:1, MAA 11:15, 19:1 **12:10:** Jop 1:9-11; Sekaraia 3:1; Akar Mogomem 11:15; 19:1 **12:11:** Lu 14:26, Ro 8:33-34, 8:37 **12:11:** Luk 14:26; Rom 8:37; 16:19-20 **12:12:** Ais 44:23, 49:13, MAA 8:13, 10:6, 11:10, 18:20 **12:12:** Aisaia 44:23; 49:13; Akar Mogomem 8:13; 10:6; 11:10; 18:20 **12:14:** Dan 7:25, 12:7, MAA 12:6, 17:3 **12:14:** Daniel 7:25; 12:7; Akar Mogomem 12:6; 17:3 **12:15:** Ais 59:19 **12:15:** Aisaia 59:19 **12:17:** Stt 3:15, 1 Ko 2:1, 1 Jo 5:10, MAA 11:7, 13:7, 14:12, 20:4 **12:17:** Jenesis 3:15; 1 Jon 5:10; Akar Mogomem 11:7; 13:7; 14:12; 20:4 **13:1:** Dan 7:2-3, 7:7, MAA 12:3, 17:3, 17:7-12 **13:1:** Daniel 7:2-3; 7:7; Akar Mogomem 12:3; 17:3; 17:7-12 **13:2:** Dan 7:4-6, MAA 12:4, 12:9, 16:10 **13:2:** Daniel 7:4-6; Akar Mogomem 12:4; 12:9; 16:10

akamin min gari. Ezi asizir atiar kam, kuruzim uan gavgavim ko atrivir dabirabim ko bizibagh ativamin gavgavir ekiam a ganingi.

3 Nan ganganimin asizir atiar kamin dapanir mam, me a birazi a duam atigha atam aremeghai, ezi an duam ua ikiri. Ezi nguazimin itir gumazamiziba bar digavir kuram gamigha asizir atiar kamin gin zui.

4 Gumazamiziba fo, kuruzim uan gavgavim isa asizir atiam ganingi, kamaghin amizi me kuruzimin ziam fe. Egha uaghan asizir atiar kamin ziam fa ghaze, "Gumazitam asizir atiar kamin min gavgavim itir puvati! Gumazitam a ko misoghan kogham!"

5 God asizir atiamin amamangatizi, an akam God gasava Godin ziamin tiraghtirazir gavgavim ikia, ghua 42plan iakinibar tu.

6 Egha uan akamin God ko Godin ziam ko Godin Nguibam, ko an Nguibamin itir darazi sara, men tira.

7 Ezi God an amamangatizima, a Godin gumazamiziba ko midorozim gamua, egha me abira. God gavgavir ekiam a ganingi, ezi an anababa bar dar gumazamiziba, ko mikarzir igharagha gariba bar, ko vaghvagha nguibabar akabav geir gumazamiziba, ko kantriba bar dar gumazamiziba, a me gativaghamin gavgavim iti.

8 Eghti nguazimin itir gumazamiziba asizir atiar kamin ziam fam. Fomira, nguazir kam tighar otivamin dughiamin, God gumazamizir ikirimirir zurara itim iniamin ziaba akinafarimin aven da osiri. Akinafarir kam, kar me fomira misoghezi aremezir Sipsipin Nguzimin akinafarim. Eghti gumazamizir kabara, me asizir atiamin ziam fan kogham.

9 "Tina kuarimning iti, an oragh.

10 Eghti gumazitam kalabusin mangisi, God amamangatighti,
a kalabusin mangi.
Eghti gumazitam midorozir sabamin ovengsi, God an amamangatighti,
a midorozir sabamin ovengam.
Bizir kaba otivtima,
Godin gumazamiziba nighnizir gavgavim iki
tugh gavgavigh mamaghira iki."

11 Egha ki asizir atiar igharazir mamin garima, a nguazimin anagav oto. Egha an dapanimin komin pumuning sipsipin nguzimin komin min gari. Egha a kuruzir ekiam migei moghira migei.

12 Ezi asizir atiar namba 2in kam, asizir atiar faragha izezimin gavgavimin biziba bar dagh ami. Egha nguazim ko an itir gumazamizibagh amima, me asizir atiar faragha zuimin ziam fe. Asizir atiar kam, faragha duam ikia aremeghasa amua egha duam ua ikiri.

13 Ezi namba 2in asizir atiar kam, arazarazir ekiar gumazamizibar navibagh inivamin aviribagh ami. Egha an amizir arazir mam kamakin, an avim gamizi a gumazamizibar damazibar overiam ategha izaghira nguazim giri.

14 Ezi God asizir atiar namba 2in amamangatizi, an arazarazir ekiabagh amizi da asizir atiar faragha zuimin guamin otifi. Ezi an amir arazarazir kabar, a nguazimin itir gumazamizibagh ifara me migia ghaze, "Ia asizir atiar faragha zuimin marvir guamin ingarigh an ziam fi." Asizir atiar kam, me midorozir sabamin duam a gati, ezi a uam angamira iti.

15 God asizir atiar namba 2in amamangatizi, an asizir atiar faragha zuimin marvir guar kam gamizi, an angamira ikia bizibav gei. Kamaghin amizi gumazamizitaba, marvir guar kamin ziam fan aghuaghti, a mikemeghti me me misueghti me arimighiram.

16 Gumazamiziba bar, a uaghan uan osizirim men agharir guviba o men guabar arighasa pamten me gakaghori. Me, gumazamizir kiniba ko gumazamizir ziaba itiba ko, biziba puvatiziba ko, bizir aviriba itiba ko, pura ingangarir gumazamiziba ko gumazitamin apengan itir puvatizir gumazamiziba, me bar osizirim ini.

17 Kamaghin amizi, gumazitam osizirir kam ikian kogh, egh uan biziba amang egh uaghan men bizibagh ivezan kogham. Os-

---

13:3: MAA 13:12-14, 17:8 **13:3:** Akar Mogomem 13:12-14; 17:8 **13:4:** MAA 18:18 **13:4:** Akar Mogomem 18:18 **13:5:** MAA 11:2, 12:6 **13:5:** Akar Mogomem 11:2; 12:6 **13:5:** Daniel 7:8; 7:25; 11:36 **13:6:** MAA 12:12 **13:6:** Akar Mogomem 12:12 **13:7:** Dan 7:21, MAA 11:7, 11:18, 12:17, 17:15 **13:7:** Daniel 7:21; Akar Mogomem 11:7; 11:18; 12:17; 17:15 **13:8:** Kis 32:32, Sng 69:28, Dan 12:1, Fl 4:3, MAA 3:5, 5:6, 17:8, 20:12-15, 21:27 **13:8:** Ua Me Ini 32:32; Onger Akaba 69:28; Daniel 12:1; Filipai 4:3; Akar Mogomem 3:5; 5:6; 17:8; 20:12-15; 21:27 **13:10:** Ais 33:1, Jer 15:2, 43:11, Mt 26:52, MAA 14:12 **13:10:** Aisaia 33:1; Jeremaia 15:2; 43:11; Matyu 26:52; Akar Mogomem 14:12 **13:11:** Akar Mogomem 11:7 **13:13:** Lo 13:1-3, 1 Kin 18:24-39, 2 Kin 1:10-12, Mt 24:24, 2 Te 2:9 **13:13:** Godin Araziba 13:1-3; 1 Atriviba 18:24-39; 2 Atriviba 1:10-12; Matyu 24:24; 2 Tesalonika 2:9 **13:14:** Lo 13:1, 13:4, 2 Te 2:9-10, MAA 12:9, 19:20 **13:14:** Godin Araziba 13:1; 2 Tesalonika 2:9-10; Akar Mogomem 12:9; 19:20 **13:15:** Dan 3:4-6, MAA 16: 2, 19:20, 20:4 **13:15:** Daniel 3:4-6; Akar Mogomem 16:2; 19:20; 20:4 **13:16:** MAA 14:9, 19:20, 20:4 **13:16:** Akar Mogomem 14:9; 19:20; 20:4 **13:17:** MAA 14:9-11, 15:2, 16:2, 19:20, 20:4 **13:17:** Akar Mogomem 14:9-11; 15:2; 16:2; 19:20; 20:4

izirir kam, an asizir atiamin ziam, o an
ziamin aven itir mogomer namba.
18 Gumazim Godin fofozim ikiva, deravira
bizir kam gifogham. Gumazim fofozir
aghuim iki, egh deravira asizir atiamin
namba tuisighiva a buriam. Kar gumazir
mamin ziamin namba. An namba kara,
666.*

14

Sipsipin Nguzimin gumazamiziba ighiar igiam gami

1 Ezi ki ua gari, Sipsipin Nguzim Saionin
Mighsiamin tughav iti. Ezi 144,000in gu-
mazamiziba a ko tuivighav iti. Ezi Sipsipin
Nguzimin ziam ko an afeziamin ziamin os-
izirim men guabar iti.
2 Ezi ki orazi, tiarir mam Godin
Nguibamin migei, ezi an migirigiaba mati
dipar ekiaba puvira nidi moghin nidi, egha
mati arariba dagarvazi moghin dagarvasi,
egha mati gumazamiziba uan gitabav sozi
moghin, pamten migei.
3 Ezi 144,000in gumazamiziba, me Godin
atrivir dabirabim ko 4plan bizir angamira
itiba ko gumazir dapaniba, me men guamin
tuivighav ikia ighiar igiar mam gami. Me
nguazir kamin gumazamizir God ua ivezez-
iba, merara ighiar igiar kam gifo. Gu-
mazamizir igharazitaba ua ighiar igiar kam
gifoghan kogham.
4 Ezi gumazamizir 144,000in kaba
amizitaba isa da ko akua egha arazir ku-
ratam gamigha Godin damazimin mizezir
puvati. Me bar zuegha iti. Me Sipsipin
Nguzim aruir daroribar gara darara gin
zui. God nguazimin gumazamizibar
tongin 144,000plan gumazamizir kaba
ua me givese. Ezi me, God ko Sipsipin
Nguzim aning bagha faraghavira inabazir
gumazamizibara. Eghti me aningin
adarazir min ikiam.*
5 Men akatoribar ifavaritam otozir pu-
vati. Ezi gumazamizir igharaziba akatam
me gasir puvati.

Enselin 3pla akam akuri

6 Ezi ki enselin igharazimin garima an
overiamin pin mighegha zui. A nguazimin
itir gumazamiziba ko, gumazamizir
kantriba bar dar itiba ko, anababa bar
ko, nguibabar akaba bar ko, mikarzir
igharagha gariba bar, a me bagha zurara
itir Akar Aghuim akunasa mighegha zui.
7 Egha a pamten kamaghin migei, "God
gumazamizibar arazibar tuisighamin
dughiam bar roghira ize. Kamaghin amizi,
ia Godin atiating, egh ziar ekiam a daning.
Ia, overiam ko nguazim ko ongarim ko
nguazimin aven ivemarir dipabar ingarizir
God, an ziam fi."
8 Ezi enselin an girara irir mam iza
ghaze, "Babilonin nguibar ekiam bar ikufi!
Guizbangira a ikuvigha givazi gumazitam
an itir puvati. Babilonin Nguibar Ekiar
kamra gumazamizibagh amizi, me a ko
arazir uari bakia akuir arazir kurar gavgav-
ibagh ami, mati me wainin gavgavim me
ganingizi, me aneme."†
9 Ezi enselin mikezim aningin gin iza
pamten dia ghaze, "Gumazitam asizir atiar
kam ko an marvir guam, aningin ziam fi,
egh an namba uan guam o agharimin a
inighiva,

13:18: MAA 15:2, 17:9, 21:17 **13:18:** Akar Mogomem 15:2; 17:9 * **13:18:** Me fomira, Hibrun akam ko Grighin akamin osira, egha nambaba osirir puvati. Me osirir letaba, maba nambabar min iti. Men leta "a," a mati namba 1, ezi leta "b," mati namba 2, egha da dibora kamaghira zui. Eghti gumazitam ziatam osirti, ni ziar kamin letabar gan, egh namban ababanir an ziamin mirara zuiba akuvaghti, an ziam otogham. Ezi fofozir gumazir maba namban kam 666, me nighnizir bar aviribar a gami. Egha fofozir gumazir bar avirim ghaze, Jon ti Sisar Neron migei. A Romin atrivir mam, a faragha Kraisin adarazigh asighasiki. **14:1:** Ese 9:4, MAA 3:12, 5:6, 7:3-4, 13:16 **14:1:** Esekiel 9:4; Akar Mogomem 3:12; 5:6; 7:3-4; 13:16 **14:2:** Ese 1:24, 43:2, MAA 1:15, 5:8, 19:6 **14:2:** Esekiel 1:24; 43:2; Akar Mogomem 1:15; 5:8; 19:6 **14:3:** Sng 149:1, Ais 42:10, MAA 5:9, 7:4, 15:3 **14:3:** Onger Akaba 149:1; Aisaia 42:10; Akar Mogomem 5:9; 7:4; 15:3 **14:4:** 2 Ko 11:2, Ef 5:27, Je 1:18, MAA 3:4, 5:9 **14:4:** 2 Korin 11:2; Efesus 5:27; Jems 1:18; Akar Mogomem 3:4; 5:9 * **14:4:** Vezin kam, Grighin akam guizbangira ghaze, me gumazamiziba uari ko akuir arazim gamizir puvati. Ezi fofozir gumazir avirim ghaze, a gumazamizir deravira God ifongezir arazibar gin zuimin akar isin zuim migei. Me arazir kurar guar aviribagh amizir puvati. **14:5:** Sng 32:2, Sef 3:13, Ef 5:27 **14:5:** Onger Akaba 32:2; Sefanaia 3:13; Efesus 5:27 **14:6:** Ef 3:9-11, MAA 8:13, 13:7 **14:6:** Efesus 3:9-11; Akar Mogomem 8:13; 13:7 **14:7:** Neh 9:6, Sng 124:8, Ap 17:24, MAA 10:6, 15:4 **14:7:** Nehemia 9:6; Onger Akaba 124:8; Aposel 17:24; Akar Mogomem 10:6; 15:4 **14:8:** Ais 21:9, Jer 51:8, MAA 17:2, 18:2-3, 18:21, 19:2 **14:8:** Aisaia 21:9; Jeremaia 51:8; Akar Mogomem 17:2; 18:2-3; 18:21; 19:2 † **14:8:** Babilonin nguibar ekiam fomira ikuvigha itima, Jon gin Akar Mogomemin akinafarir kam osiri. Kamaghin amizi, fofozir gumazir avirim ghaze, a guizbangira Babilonin migeir puvati. Me ghaze, a Babilon fomira amizir arazir kurabagh nighnisi, egha kantrin gavgavir igharaziba, arazibagh amuava egha Godin apanim gamizibar akar isin zuimin migei. Ezi marazi ghaze, a Romin Kantri migei. (Ni 1 Pita sapta 5:13in gan.) Ezi marazi ghaze, ziar kam Babilon, a gumazamizir Krais ko an adarasi, men apanim gamiba. **14:9:** MAA 13:12-17 **14:9:** Akar Mogomem 13:12-17 **14:10:** Stt 19:24, Sng 11:6, 75:8, Ais 51:17, Jer 25:15, Ese 38:22, MAA 15:7, 16:19, 18:6, 19:20, 20:10, 21:8 **14:10:** Jenesis 19:24; Onger Akaba 11:6; 75:8; Aisaia 51:17; Jeremaia 25:15; Esekiel 38:22; Akar Mogomem 15:7; 16:19; 18:6; 19:20; 20:10; 21:8

10 a uaghan wainin igharagha garim
amam. Wainin kamnang, a Godin
aningagharim. God faragh wainin kam
dipatam a gisin a ingeghti an gavgavitaba
givaghan kogham. Bar puvati. An
aningagharir arazimin, arazir kuraba
ikarvazir kap gingeghtima gumazamizir
kaba aneremam. Egh Sipsipin Nguzimin
damazim ko Godin enselbar damazimin,
gumazamizir kaba avim ko salfan dagiar
avimin mizazir ekiam iniam.
11 Ezi avir mizazim me ganidir kam,
an migharim pin ghuavanang mamaghira
ikiam. Gumazamizir asizir atiam ko an
marvir guamin ziam feba o an namba
iniziba, dimagariba ko aruebar avughsan
kogham."
12 Eghti arazir kaba otivtima, Godin gu-
mazamiziba tugh gavgafigh. Me gumaza-
mizir Godin Akar Gavgavibar gin zuiba ko,
nighnizir gavgavim Iesusin ikiavira itiba.
13 Ezi ki Godin Nguibamin tiarir mam
barazima, a kamaghin migei, "Ni akam
kamaghin an osirigh. Datirighin ikegh
mangi, gumazamizir nighnizir gavgavim
Ekiamin ikia egh gin ovengamiba, me bar
akongegh." Ezi Godin Duam uaghan ghaze,
"Bar guizbangira. Me amir ingangarir
osimtizir kam ategh, egh mangi avughsi.
Egh me pura mangan kogham. Puvati.
Arazir aghuir me amiziba men gin mangiti
God kotiamin dar ganam. Kamagh amizi,
me bar akongegh."

God abuan gumazamiziba tuisighamin dughiamin akar isin zuim

14 Ezi ki gari, ghuariar ghurghurir mam
iti, ezi gumazir mam Gumazamizibar
Otarimin min gara ghuariar ghurghurir
kam gaperaghav iti. Ezi golin dapanir
asuam an dapanimin iti, ezi an dafarimin
a sabar ikizirizir bar ghumtizimin suira.‡
15 Ezi enselin igharazir mam Godin
Dipenimin ikegha iza, gumazir ghuariar
ghurghurim gaperaghav itim, tiarir
ekiamin an dia ghaze, "Nguazimin dagheba
bar anigha gifa, ezi dagher kaba aghoramin
dughiam a datirighin oto. Kamaghin amizi,
ni uan sabar ikizirizim inigh, daghebar
aghor."
16 Ezi gumazir ghuariar ghurghurim
gaperazim, uan sabar ikizirizim nguazimin
a ighengezi, dagher andizir nguazimin itiba
dighoraghiri.
17 Ezi enselin igharazir mam Godin
Nguibamin an dipenimin ikegha azenan izi,
egha uaghan sabar ghumtizir mam iti.
18 Ezi enselin igharazir mam ofa gamir
dakozim ategha izi, kar enselin avimin
garim. Egha a enselin sabar ghumtizimin
suiraghav itimin diagha ghaze, "Wainin
oviziba anigha gifa. Kamaghin amizi, ni
uan sabar ghumtizim inigh nguazimin
wainin oviziba kuar egh danganir vamira
dar pozim mikin."
19 Ezi enselin kam uan sabam inigha
nguazimin a ighengezima, nguazimin
wainin oviziba bar kuaraghire. Ezi a da
isa dar pozim mikiri, egha da isa dagiar
miner bar ekiamin da akuni. Eghti me da
mirmiram. Wainin oviziba mirmiramin
miner ekiar kam, a God gumazamizibar
aningaghamin arazim aka.
20 Ezi me dagiar miner ekiar kamin
wainin oviziba nguibar ekiamin azenan
da mirmiri. Ezi ghuzim dagiar minemin
azenan iza, aperiamin min ghua 300
kilomitan tu. Ezi ghuzimin konim anaga
mitan pumuningin boroghin tu.§

15

Enselin 7pla bizir bar kurar 7plan suiki

1 Ezi ki Godin Nguibamin gari, bizir
igharagha garim otifi, ezi ki bar digavir
kuram gami. Ki 7plan enselbar gari, me
ikia egha 7plan bizir bar kurar gumazamiz-
ibagh asighasizibar suiki. Eghti 7plan bizir
kurar kaba givaghti, ua igharaziba otivan
kogham, kamaghin amizi, bizir kurar 7plan
kabanangin gin, Godin aningagharim bar
givagham.
2 Ezi ki bizir ekiar mamin gari, a mati on-
garir ekiam me glas ko avim sara an ingari.
Gumazamiziba faragha asizir atiar kam ko
an marvir guam, ko an ziamin namba, me

14:11: Ais 34:10, MAA 13:12-17, 19:3 **14:11:** Aisaia 34:10; Akar Mogomem 13:12-17; 19:3 **14:12:** MAA 12:17, 13:10 **14:12:** Akar Mogomem 12:17; 13:10 **14:13:** 1 Ko 15:23, 15:58, 1 Te 4:16, 2 Te 1:7, Hi 4:10, MAA 20:6 **14:13:** 1 Korin 15:23; 15:58; 1 Tesalonika 4:16; 2 Tesalonika 1:7; Hibru 4:10; Akar Mogomem 20:6 **14:14:** Ese 1:26, Dan 7:13, MAA 6:2 **14:14:** Esekiel 1:26; Daniel 7:13; Akar Mogomem 6:2 ‡ **14:14:** Ni akar Daniel 7:13in itimin gan. **14:15:** Jer 51:33, Jol 3:13, MAA 14:18, 16:17 **14:15:** Jeremaia 51:33; Joel 3:13; Akar Mogomem 14:18; 16:17 **14:18:** Jol 3:13, MAA 16:8 **14:18:** Joel 3:13; Akar Mogomem 16:8 **14:19:** MAA 19:15 **14:19:** Akar Mogomem 19:15 **14:20:** Ais 63:3, Kra 1:15, Hi 13:12, MAA 11:8, 19:14-15 **14:20:** Aisaia 63:3; Azir Akam 1:15; Hibru 13:12; Akar Mogomem 11:8; 19:14-15 § **14:20:** Fofozir gumazir avirim ghaze, nguibar ekiar kam a Jerusalemra. Me Grighin akamin namban kam osiri, "1,600 stadia," ezi an dibobonim, en 300 kilomitan min ghu. E deravira fozir puvati, e dibori moghin 300 kilomitan namban kam, a 1,600in dibobonim ko aning magh ghuzi, o kar bizir igharazimin ababanimin dibobonim. **15:1:** Wkp 26:21, MAA 12:1-3, 14:10, 15:6-7, 21:9 **15:1:** Ofa Gami 26:21; Akar Mogomem 12:1-3; 14:10; 15:6-7; 21:9 **15:2:** MAA 4:6, 5:8, 13:15-17, 14:2, 21:18 **15:2:** Akar Mogomem 4:6; 5:8; 13:15-17; 14:2; 21:18

dav sogha da abini. Egha me datirighin ongarir glasin min garir kamin miriamin tuivighav ikia, egha God me ganingizir gitabar suiki.*

3 Egha me Godin ingangarir gumazim, Moses ko Sipsipin Nguzim, me aningin ighiam gamua kamaghin migei:

"Ekiam God, ni Godin Gavgaviba Bar Itim!
Ni arazarazir igharagha garir ekiabagh ami,
ezi e dar gara
digavir kurabagh ami!
Gumazamiziba bar ni men atrivim!
Nin araziba, da bar deragha
bar guizbangira!
4 Ekiam ni uabira guizbangira God.
Eghti gumazamiziba bar nin atiating
ziar ekiam ni daning.
Nin arazir aghuiba bar azenim girigha gifa,
kamaghin amizi, kantriba bar dar gumazamiziba bar izi
ni bagh teviba apir
nin ziam fam."

5 Bizir kamin gin ki ua gari, Godin Dipenim, a Godin Nguibamin Purirpenim, a kuiaghiri. Kar Godin Akar Dikirizir Gavgavim aven itir Purirpenim.†

6 Ezi enselin 7plan kaba, bizir bar kurar 7plan gumazamizibagh asighasighamiba suigha Godin Dipenim ategha azenan izi. Me inir igiar bar zuruzir dafoziba ike. Egha golin letiaba uan evariba kuamigha da ike.

7 Ezi 4plan bizir angamira itibar mav, 7plan golin itariba inigha enselin 7pla ganingi. Golin itarir 7plan kabanagh, Godin Zurara Itimin aningagharir arazim dagh izifa.

8 Ezi Godin Dipenim, an angazangarim ko an gavgavimin migharim, bar a gizifa. Kamaghin amizi gumazitam dipenimin aven mangan kogham. Me kamaghira iki mangi 7plan enselba, 7plan bizir bar kurar gumazamizibagh asighasighamin ingangarim givagham.

16

Enselba Godin aningagharir 7plan itaribar itiba nguazim ginge

1 Ezi ki tiarir ekiar mam barazi, a Godin Dipenimin otogha kamaghin 7plan enselbav gei, "Ia Godin aningagharir arazir 7plan itaribar itiba inigh mangi nguazimin da ingi."

2 Ezi enselin faragha zuim, uan itarir Godin aningagharim izivazim inigha ghua nguazimin a inge, ezi duar bar igharagha garir kurar gavgaviba, gumazamizir asizir atiamin namba itiba ko an marvir guamin ziam feba, men mikarzibar otifi.

3 Ezi namba 2 ensel uan itarim ongarim gingezi, ongarim gumazir aremezir kuamin ghuzimin min oto. Ezi bizir angamira an itiba, da bar ariaghire.

4 Ezi namba 3 ensel uan itarim faneba ko dipar atuibagh inge. Ezi dipar kaba bar moghira ghuzimin min oto.

5 Ezi ki orazi, enselin dipabar garim kamaghin migei:

"God, ni datirighin ikia, egha uaghan faragha ike.
Ni Godin Bar Zuezim.
Nin araziba bar derazi
arazir kuratam nin itir puvati.
Ni gumazamizibar arazir kuraba tuisigha
da ikarvagha ivezir kuram me ganingi,
ezi nin arazir kam
a guizin arazim.
6 Gumazir kaba nin akam inigha izir gumazamiziba ko nin gumazamizibav soghezi
men ghuziba irezi me ariaghire.
Ezi ni ghuzim gumazir kurar kabagh aningizi,

* **15:2:** Saptan kamin migirigiar avirim, da Moses osirizir eghaghaniba ko magh ghue. Moses Isip bagha asighasighasa aningagharim gamizi an oto. Israelia ongarim a bigha Isipba ategha vongin ongarir dadarimin tuivaghavira ikia, egha Moses Israelia ko me ighiar mam gamua egha Ekiamin ziam fe. (Ni Ua Me Ini 15in gan.) **15:3:** Kis 15:1, Lo 31:30, Sng 92:5, 111:2, 139:14, 145:17, MAA 11:17, 14:3, 16:7 **15:3:** Ua Me Ini 15:1; Godin Araziba 31:30; Onger Akaba 92:5; 111:2; 139:14; 145:17; Akar Mogomem 11:17; 14:3; 16:7 **15:4:** Sng 86:9, Ais 66:23, Jer 10:7 **15:4:** Onger Akaba 86:9; Aisaia 66:23; Jeremaia 10:7 **15:5:** Kis 38:21 **15:5:** Ua Me Ini 38:21 † **15:5:** Migirigiar kam a Bar Anogoroghezir Danganimin gun migei. Godin Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam, a Bar Anogoroghezir Danganimin aven ikia, egha Godin Purirpenimin aven iti. Ni Ua Me Ini 40:1-33in gan. **15:6:** MAA 15:1 **15:6:** Akar Mogomem 15:1 **15:7:** 2 Te 1:9, MAA 4:6, 4:9, 10:6, 14:10 **15:7:** 2 Tesalonika 1:9; Akar Mogomem 4:6; 4:9; 10:6; 14:10 **15:8:** Kis 40:34, 1 Kin 8:10-11, 2 Sto 5:13-14, Ais 6:4, Ese 44:4, 2 Te 1:9 **15:8:** Ua Me Ini 40:34; 1 Atriviba 8:10-11; 2 Eghaghaniba 5:13-14; Aisaia 6:4; Esekiel 44:4; 2 Tesalonika 1:9 **16:1:** Sng 69:24, Ais 66:6, Jer 10:25, Ese 22:31, Sef 3:8, MAA 14:10, 15:1, 15:7, 16:17 **16:1:** Onger Akaba 69:24; Jeremaia 10:25; Esekiel 22:31; Sefanaia 3:8; Akar Mogomem 14:10; 15:1; 15:7; 16:17 **16:2:** Kis 9:10, Lo 28:35, MAA 8:7, 13:12-17 **16:2:** Ua Me Ini 9:10; Godin Araziba 28:35; Akar Mogomem 8:7; 13:12-17 **16:3:** Kis 7:17-21, MAA 8:8-9 **16:3:** Ua Me Ini 7:17-21; Akar Mogomem 8:8-9 **16:4:** Kis 7:17-21, Sng 78:44, MAA 8:10 **16:4:** Ua Me Ini 7:17-21; Onger Akaba 78:44; Akar Mogomem 8:10 **16:5:** Sng 119:137, MAA 1:4, 1:8, 11:17, 15:3 **16:5:** Onger Akaba 119:137; Akar Mogomem 1:4; 1:8; 11:17; 15:3 **16:6:** Sng 79:3, Ais 49:26, Mt 23:34-35, MAA 11:18, 13:15, 18:20 **16:6:** Onger Akaba 79:3; Aisaia 49:26; Matyu 23:34-35; Akar Mogomem 11:18; 13:15; 18:20

me aneremam.
Ghuzir me apir kam,
men arazir kurar me amiziba ikar-
vagham.”

7 Ezi ki orazi tiarir mam Godin ofa gamir
dakozimin aven otogha pamten diagha
ghaze:

“Ekiam, ni Godin Gavgaviba Bar Itim.
Ni kotin gumazamizibar araziba bar
guizbangira da tuisisi,
ezi nin kotiam a bar guizbangira
ghua
egha bar dera.”

8 Ezi namba 4 ensel uan itarim aruem
ginge, ezi God aruemin amamangatizi an
avim pamten isia puvira gumazamizibar
isi.
9 Aruemin avir gavgavir kam bar puvira
isia, egha puvira gumazamizir kabar
mikarzibar isi. Ezi me bar puvira Godin
ziam gasighasigha a migei, kar bizir kurar
kabar garir Godin gavgavim itim. Egha me
uan navibagh iragha an ziam fer puvati.
10-11 Ezi enselin namba 5 uan itarim
asizir atiamin atrivir dabirabim ginge.
Ezi mitatem gumazamizir an gavgavimin
apengan itiba avara. Ezi me uan duaba
ko mizazir men mikarzibar otiviba bagha
nighnigha, Godin uan Nguibamin itimin
ziam gasighasigha migei. Ezi mizazir me
isim a bar men ikufi, kamaghin amizi me
uan mizebagh ivi. Egha me uan arazir
kurar me amiba bagha uan navibagh irazir
puvati.
12 Ezi enselin namba 6 uan itarim
Yufretisin Faner ekiam ginge. Ezi an dipam
bar moghira dake, egha aruem anadi
naghin atrivir izamiba bagha tuavim ati.

13 Ezi ki gari, duar kurar 3plan mitivibar
min gariba, da asizir atiam ko, kuruzir
ekiam ko akar ifavariba akurir gumazim,
da vaghvagha men akatoribar otifi.*
14 Duar bar kurar kaba arazarazir
igharagha garibagh ami da otiva,
nguazimin itir kantriba bar dar atriviba
bagha, tintinibar zui. Me atrivibar amuti
me uan midorozir gumaziba inigh izi
me akuvasa. Eghti Godin Gavgaviba Bar
Itim gumazamiziba tuisighamin dughiar
ekiamin, me midorozim damuam.

15 “Ia orakigh! Ki, okimakiar gu-
mazimin min izam, a izir dughiam ia
a gifozir puvatizi moghin, ki zuamira
otogham. Kamagh amizi, gumazim akuir
puvatigha, uan korotiaba uabin boroghin
da arisi, a bibiamra daruan kogham, eghti
gumazamiziba an ganti, an aghumsighan
kogham. Kamaghin amizi, gumazir kam
bar akongegh.”†

16 Ezi duar kuraba atriviba inigha iza dan-
ganir kamin me akufa, me Hibrun akamin
kamaghin danganir kam dibori, Armage-
don.‡
17 Ezi namba 7 ensel uan itarim over-
iamin a inge. Ezi Godin Dipenimin aven
tiarir ekiar mam Godin atrivir dabirabimin
otogha kamaghin pamten migei, “Biziba bar
gifa.”
18 Ezi overiamin onimariba taghtagha
zuima, niginir dafam overiamin otozi,
arariba dagarvasi, ezi mikimkizir ekiam
oto. Kar mikimkizir bar ekiam, fomira
gumazamiziba otozir dughiamin iza
datirighin tu, mikimkizir ekiar kamagh
garitam fomira otozir puvati.
19 Ezi Babilonin nguibar ekiam
biaghiregha 3plan okoruabar otifi, ezi
gumazamizibar nguibaba bar moghira

16:7: Sng 19:9, MAA 13:10, 15:3, 16:14, 19:2 **16:7:** Onger Akaba 19:9; Akar Mogomem 15:3; 19:2 **16:8:** MAA 8:12, 14:18 **16:8:** Akar Mogomem 8:12; 14:18 **16:9:** Dan 5:22-23, MAA 9:20-21, 11:13, 14:7, 16:21 **16:9:** Daniel 5:22-23; Akar Mogomem 9:20-21; 11:13; 16:21 **16:10-11:** Ua Me Ini 10:21-22; Aisaia 8:22; Akar Mogomem 9:2; 9:20-21; 11:10; 13:2; 16:21 **16:12:** Ais 11:15, 41:2, 41:25, Jer 50:38, MAA 9:14 **16:12:** Aisaia 11:15; 41:2; 41:25; Jeremaia 50:38; Akar Mogomem 9:14 **16:13:** 1 Jo 4:1-3, MAA 12:3, 12:9, 19:20, 20:10 **16:13:** 1 Jon 4:1-3; Akar Mogomem 12:3; 12:9; 19:20; 20:10 * **16:13:** Akar ifavariba akurir gumazim, an asizir atiar namba 2in ababanim. A faragha itir asizir atiamin akar ifavariba akurir gumazim. A gumazamizibav geima, me asizir atiar faragh itimin marvir guamin ziam fe. Ni Akar Mogomem 13:11-16in gan. **16:14:** 2 Te 2:9, 1 Ti 4:1, Je 3:15, MAA 16:7, 17:14, 19:6, 19:15, 19:19-20 **16:14:** 2 Tesalonika 2:9; 1 Timoti 4:1; Jems 3:15; Akar Mogomem 17:14; 19:15; 19:19-20 **16:15:** Mt 24:43-44, Lu 12:39-40, 2 Ko 5:3, 1 Te 5:2, 2 Pi 3:10, MAA 3:3, 3:18 **16:15:** Matyu 24:43-44; Luk 12:39-40; 2 Korin 5:3; 1 Tesalonika 5:2; 2 Pita 3:10; Akar Mogomem 3:3; 3:18 † **16:15:** Ves 15in kam, kar Krais Iesus uabi mikemezir akam. **16:16:** Het 5:19, Sek 12:11, MAA 19:19 **16:16:** Gumazir Dapaniba 5:19; Sekaraia 12:11; Akar Mogomem 19:19 ‡ **16:16:** Ziar kam Armagedon kamakin, “Megidon Mighsiam.” Fomira apaniba Israelia ko uariv sogha egha Atrivim Josaia misoghezi an areme. Me Megidon nguibar ekiamin boroghira itima bizir kam oto. (Ni 2 Atriviba 23:29-30 ko 2 Eghaghaniba 35:20-24in gan.) Kamaghin amizi, fofozir gumazir maba ghaze, ziar kam Megido bighavira migeir puvati. Me ghaze, an akar isin zuimin midorozir gumaziba mangamin danganim migei. Egh me mangi bar ikuvigh egh bar ovengam. **16:17:** MAA 16:1 **16:17:** Akar Mogomem 16:1 **16:18:** Dan 12:1, MAA 4:5, 8:5, 11:13, 11:19 **16:18:** Daniel 12:1; Akar Mogomem 4:5; 8:5; 11:13; 11:19 **16:19:** Ais 51:17, Jer 25:15-16, MAA 14:8-10, 17:18, 18:5 **16:19:** Aisaia 51:17; Jeremaia 25:15-16; Akar Mogomem 14:8-10; 17:18; 18:5

ikufi. God Babilonin nguibar ekiamin
arazir kuram ginighnigha, egha a gamizi
a uan wainin kap bar aneme, kar Godin
aningagharir arazimin wainin kap.
20 Ezi arighatiziba bar arav ghue, ezi
mighsiatam ua itir puvati.
21 Amozir ofizir ekiaba dagiabar min iza-
ghiri. Ezi amozir ofizir dagiar kaba vagh-
vagha, dar osimtiziba 50 kilogremin iti.
Amozir dagiar kaba overiamin izaghira gu-
mazamizibagh isin ira bar me gasighasisi.
Ezi bizir kurar kam bagha me Godin ziam
gasighasigha migei.

17

*Arazir kurabagh amir amizim ivezir ku-
ram isi*

1 Ezi 7plan enselin itarir 7plan suighizir
kabanangin mav iza kamaghin na migei,
“Ni kagh izi. Eghti ki amizir ivezir ku-
ram iniamim, nin akaghasa. Amizir kam,
arazir kurabagh amir amizim, a dipar ekiar
aviribagh isin apiav itir amizim.
2 Nguazimin atriviba arazir mizirizir bar
kurar aviriba amizir kam ko dagh ami.
Ezi nguazimin gumazamiziba uaghan a ko
arazir bar mizirizibagh amua, mati gu-
mazim wainin avirim amezi moghin on-
gani.”*
3 Ezi Godin Duam pamtem nan ingarima,
ki irebamin min bizimin gari, ensel na
inigha gumazamiziba puvatizir dan-
ganimin ghu. Ezi danganir kamin ki amizir
mamin garima an asizir atiar aghevir mam
gisin aperaghav iti. Asizir atiar kamin
mikarzim osizirir aviriba an iti, ezi osizirir
kabanagh Godin ziam gasighasisi. Asizir
atiar kam 7plan dapaniba iti, ezi 10plan
komba an dapanibar iti.
4 Amizir kam korotiar aghuibaram aghui,
dar ganganim aghevim ko pighaghevim.
Ezi golin digirir bar aghuiba ko, me dagiar
aghuibar ingarizir digiriba ko, manma-
niar ghurghurir dagiaba pin koziba, amizir
kamin mikarzim gizifa. Egha a uan da-
farimin golin kavin mam suirazi, kavin
kamin aven bar kurigha mughazir araz-
iba ko, gumazamiziba tintinibar uari bakia
amir arazir bar mizirizir kuraba, a gizifa.
5 Ezi amizir kamin guam, me ziar mam
osiri, ziar kamin mingarim modoghav iti.
Ezi an mingarim kamakin:

“Babilonin nguibar ekiar gavgavim itim,
ni, nguazimin itir arazir bar kuraba ko
amizir gumaziba okia me ko akua
arazir mizirizibagh amiba,
ni men amebam.”

6 Ezi ki gari, amizir kam Godin gumaza-
mizibar ghuziba amegha dipar onganiba
amezi moghin ongani. Gumazamizir kaba,
me nighnizir gavgavim Iesusin ikia an akam
akuri, ezi me me misoghezi me ariaghire.
Ki amizir kamin ganigha digavir kuram
gamigha pura nighnisi.
7 Ezi ensel kamaghin na migei, “Ni tizim
bagha digavir kuram gami? Amizir kam
ko asizir atiar anetera zuim, a 7plan da-
paniba ko 10plan komba iti, aningin akar
mogomemin mingarim, ki nin akagham.
8 Asizir atiar ni faragha ganizir kam, a
faragha ike, egha datirighin ua itir pu-
vati. Egh a mozir bar konezim ategh
azenan iziti, God a gasighasigham. God
tighar nguazimin ingaramin dughiam, a gu-
mazamizir mabar ziaba akinafarir zurara
itimin aven da osirizir puvati. Gumaza-
mizir kaba asizir atiar kamin ganigh digavir
kuram damuam. Me fo, a fomira ike, egha
datirighin itir puvati, egh a gin uamategh
otivam.
9 “Gumazim Godin fofozir aghuim ikiva,
egh bizir kam deragh a gifogham. 7plan
dapanir kaba, kar mighsiar 7pla, ezi amizim
7plan mighsiabagh isin aperaghav iti.†
10 Egha da uaghan 7plan atrivibar aba-
banim gami. 5pla ariaghiregha gifa, ezi
vamira atrivimin ikiavira iti, ezi igharazir
abuananam tighar otivam; an otoghiva bar
dughiar otevimra ikiam.
11 Asizir atiar kam, a fomira ike, egha
datirighin itir puvati, a namba 8 atrivimin

16:20: MAA 6:14 **16:20:** Akar Mogomem 6:14 **16:21:** Kis 9:23-24, MAA 11:19, 16:9-11 **16:21:** Ua Me Ini 9:23-24; Akar Mogomem 11:19; 16:9-11 **17:1:** Jer 51:12-13, MAA 16:19, 17:15, 18:16, 21:9 **17:1:** Jeremaia 51:12-13; Akar Mogomem 16:19; 17:15; 18:16; 21:9 **17:2:** Ais 23:17, Jer 51:7, MAA 14:8, 18:3 **17:2:** Aisaia 23:17; Jeremaia 51:7; Akar Mogomem 14:8; 18:3 * **17:2:** Gumazamiziba arazir bar mizirizibagh amir arazir kamin akam, a gumazamizir God ataghizir arazimin ababanim, egha aseba ko arazir kurar igharazibar gin zui. Egha Godin damazimin, a mati gumazim uabi uan amuim ategha, ghua gumazamiziba uari isava akua amir arazim gami. **17:3:** MAA 12:3, 12:6, 12:14, 13:1, 17:9, 17:12 **17:3:** Akar Mogomem 12:3; 12:6; 12:14; 13:1; 17:9; 17:12 **17:4:** Jer 51:7, Ese 28:13-16, Dan 11:38, MAA 14:8, 18:6, 18:12, 18:16 **17:4:** Jeremaia 51:7; Esekiel 28:13-16; Daniel 11:38; Akar Mogomem 14:8; 18:6; 18:12; 18:16 **17:5:** 2 Te 2:7, MAA 14:8, 16:19, 18:2, 18:9-10, 19:2 **17:5:** 2 Tesalonika 2:7; Akar Mogomem 14:8; 16:19; 18:2; 18:9-10; 19:2 **17:6:** MAA 12:11, 13:15, 16:6, 18:24, 19:2 **17:6:** Akar Mogomem 12:11; 13:15; 16:6; 18:24; 19:2 **17:7:** MAA 13:1 **17:7:** Akar Mogomem 13:1 **17:8:** Sng 69:28, Dan 7:7, 12:1, MAA 11:7, 13:1-3, 13:8-10 **17:8:** Onger Akaba 69:28; Daniel 7:7; 12:1; Akar Mogomem 11:7; 13:1-3; 13:8-10 **17:9:** MAA 13:1, 13:18 **17:9:** Akar Mogomem 13:1; 13:18 † **17:9:** Gumaziba Romin nguibar ekiam, 7plan mighsiabagh isin an ingari.

ababanim. Egha a 7plan atrivibar mav, God
a gasighasighti a bar givagham.
12 "Ezi 10plan komin ni ganiziba da
10plan atrivibar ababaniba. Me tighar
atrivibar otivam. Me bizibagh ativamin
gavgavim inigh, asizir atiar kam ko dughiar
bar otevimrama atrivibar ikegham.
13 Atrivir kaba nighnizir vamira ikiam,
egh uan gavgaviba ko ziar ekiaba isi asizir
atiamra daningam.
14 Egh me Sipsipin Nguzim ko misogham,
eghti Sipsipin Nguzim me gasighasigh me
abiragham. Gumazamizir Sipsipin Nguzim
ko itiba, God me amisevegha, men diazima
me guizin akamin gin ghua tuivigha gavgav-
igha midorozir kam gami. Sipsipin Nguzim,
a guizbangira Gumazamizir Ekiabar Gu-
mazir Ekiam ko Atrivibar Atrivir Ekiam.
Kamaghin amizi, a me abiragham."
15 Ezi ensel kamaghin na migei, "Dipar ni
ganizir kabanang, amizir arazir kurabagh
amim dagh isin aperaghav iti, dar
mingarimra kara: da mikarzir igharagha
gariba ko, dakoziba bar dar gumazamiziba
ko, kantriba bar dar gumazamiziba ko,
vaghvagha akabav geir gumazamiziba.
16 Asizir atiam ko 10plan komin ni ganizir
kabanang, arazir kurabagh amir amizimin
apanim damuam. Me an biziba bar da
inigh, egh an korotiaba bar da suegh, an
mikarzimin tuziba bar dar amegh, egh
avimin a daboroghtima a bar moghira
isigham.
17 God uabi me ganingizir nighnizir kam,
a me damuti biziba otivam. Kamaghin
amizi me nighnizir vamira iki, egh atrivimin
ikiamin gavgaviba bar da isi asizir atiam
daningam. Me kamaghin damu mangiti
Godin akam mikemezir biziba, da guizin
otivamin dughiam otogham.
18 Ezi amizir ni ganizim, a nguazir kamin
atriviba bar dar garir nguibar ekiamin aba-
banim."

18

Babilon bar moghira ikufi

1 Bizir kamin gin ki enselin igharazimin
garima a Godin Nguibam ategha izaghiri. A
bar gavgavir ekiam iti, ezi an angazangarir
gavgavim nguazim bar a gisira.
2 A pamten diagha kamaghin migei:

"Babilonin nguibar ekiam ikuvigha gifa!
A bar ikufi!
Ezi datirighin duar kuraba ko adariar
mizirizir kuraba ko kuarazir
mizirizib a ko kuarazir kuraba,
darara an iti.
3 Nguazimin nguibaba bar,
me an wainin kap uari bakia akuava
amir arazir kuraba izivazim ame.
Ezi nguazimin atriviba
a ko arazir mizirizir bar kurabagh ami.
Ezi biziba amaga dagh ivezir gumaziba,
me an afiar arazir bar ikuvtizibar
amodoghin dagiar aviriba uari bagha
da isi.
Kamaghin amizi, amizir kam bar ikufi."

4 Ezi ki Godin Nguibamin otivir tiarir
igharazir mam barazi, a kamaghin migei:

"Ia nan gumazamiziba, ia nguibar kam
ategh azenan izi.
Egh an amir arazir kuraba uaghan dar
amuan marki.
God an arazir kurabar ikarvaghamin
dughiam,
ia uaghan an aven ikian marki!
5 A uabi uan arazir kurabar pozim mikirav
iti,
da ghuavanaga Godin Nguibamin oto.
Ezi God an amizir arazir kurabagh
nighnighavira iti.
6 Ia amizir kam gumazamizibagh amizir
arazir kuraba bagh
ivezir magh garimra a ikaragh.
An arazir kuraba, da bar aviraseme,
kamaghira ia an arazir kurabar ivezim
isafuraghiva
bar a daningigh.
A dipar onganir gavgavimin kap isa
gumazamiziba bagha a inge,
kamaghira ia dipar gavgavir on-
ganim uam a isafuragh
a bagh kap gingegh a daningigh.
7 A uabira kamagh uabin migia ghaze,

17:12: Dan 7:24, Sek 1:18-21, MAA 13:1 **17:12:** Daniel 7:24; Sekaraia 1:18-21; Akar Mogomem 13:1 **17:14:** Jer 50:44-45, 1 Ti 6:15, MAA 16:14, 19:19 **17:14:** Jeremaia 50:44-45; 1 Timoti 6:15; Akar Mogomem 16:14; 19:19 **17:15:** Ais 8:7, Jer 47:2, MAA 13:7 **17:15:** Aisaia 8:7; Jeremaia 47:2; Akar Mogomem 13:7 **17:16:** Jer 50:41-42, Ese 16:37, MAA 18:8, 18:16 **17:16:** Jeremaia 50:41-42; Esekiel 16:37; Akar Mogomem 18:8; 18:16 **17:17:** 2 Te 2:11, MAA 10:7 **17:17:** 2 Tesalonika 2:11; Akar Mogomem 10:7 **17:18:** MAA 12:4, 16:19 **17:18:** Akar Mogomem 12:4; 16:19 **18:1:** Ese 43:2, MAA 17:1 **18:1:** Esekiel 43:2; Akar Mogomem 17:1 **18:2:** Ais 13:21, 14:23, 21:9, 34:11, Jer 50:39, 51:8, MAA 14:8 **18:2:** Aisaia 13:21; 14:23; 21:9; 34:11; Jeremaia 50:39; 51:8; Akar Mogomem 14:8 **18:3:** Ais 23:17, 47:15, Jer 51:7, MAA 14:8, 17:2, 18:11, 18:15 **18:3:** Aisaia 23:17; 47:15; Jeremaia 51:7; Akar Mogomem 14:8; 17:2; 18:11; 18:15 **18:4:** Ais 48:20, Jer 50:8, 51:6, 51:45, 2 Ko 6:17 **18:4:** Aisaia 48:20; Jeremaia 50:8; 51:6; 51:45; 2 Korin 6:17 **18:5:** Stt 18:20-21, Jer 51:9, MAA 16:19 **18:5:** Jenesis 18:20-21; Jeremaia 51:9; Akar Mogomem 16:19 **18:6:** Sng 137:8, Jer 50:15, 50:29, 51:24, 51:49, 2 Te 1:6, MAA 14:10, 16:19 **18:6:** Onger Akaba 137:8; Jeremaia 50:15; 50:29; 51:24; 51:49; 2 Tesalonika 1:6; Akar Mogomem 14:10; 16:19 **18:7:** Aisaia 47:7-9

‘Ki atrivir amizim,
egha atrivir dabirabim gaperaghav iti.
Ki amizir odiarimin min itir puvati,
eghti osimtiziba na bativan koghti,
ki azian kogham!’
A uabi uan ziar gavgavim fa
egha arazir mizirizir aviribagh amua,
egha arazir kurar igharaziba saram ami.
Kamaghin amizi, ia mizazir kurar ekiam ko osimtizir bar ekiam a daningigh,
mangi an amir arazibar ikegh mangi tuzi naghiram, a daning.
8 Amizir kam Babilon, uan ziar gavgavim fe,
kamaghin amizi, dughiar bar otevir vamiran,
bizir bar kuraba bar a bativam.
Bizir kaba, arimariar ekiaba ko osimtizir ekiaba a bativti
an azitima,
mitiriar ekiaba an agham.
Eghti avim an isigham.
Ekiam God an araziba tuisigha givagha ghaze,
‘A ikuvigham.’
Godin kam gavgavir ekiam iti.
Kamagh amizi, bizir kurar aviriba
dughiar vamira bar moghiram a bativam.”

9 “Nguazimin atriviba a ko arazir mizirizibagh amua, egha uaghan a ko arazir kurar igharagha garibagh ami. Egh atrivir kabanagh an ganti avir migharim an otoghtima, me a bagh naviba osemegh egh a bagh aziam.
10 Egh me mizazir ekiar a isir kamin ganigh, atiatigh saghon tuivigh iki, kamaghin mikimam:

“ ‘Noka, Babilonin nguibar ekiam.
Noka!
Ni nguibar ekiar gavgavim itim!
Nin arazir kurabar ivezir kuram dughiar otevimra
ni bagha ize.’

11 “Eghti biziba amaga dagh ivezir gumazamizir nguazimin itiba, me Babilon ginighnigh a bagh aziva, naviba bar osemegham. Me gari, gumazamizir men dagiaba bagh amadir bizibagh ivezamiba ua itir puvati, kamaghin me oseme.
12 Me dagiaba bagha amadir bizibar kara, gol ko silva ko, dagiar aghuiba ko manmaniar iveziba bar pin koziba; ko inir ghurghurir aghuiba ko inir pighaghevir aghuiba ko inir slika ko inir agheviba, ko men temer mughuriar aghuir igharagha gariba ko bizir me elefanin ataribar ingarizziba ko, bizir me temer iveziba bar pin itibar ingariziba ko, bras ko ain ko, dagiar aghuir digiriba itiba.
13 Bizir me amaga dagiaba isir igharaziba uaghan iti, adar kara, sinamon ko, apir irizziba ko, pauran mughuriar aghuim gamim ko, grisin igharagha garir mughuriar aghuiba zuiba ko, sandan aghuim ko, wain ko, wel ko, plauan aghuim ko witba; men bulmakauba ko, sipsipba ko hoziaba ko dar karisba ko, pura ingangarir gumazamizir kiniba, me dagiaba bagha men ikirimiriba amadi. Bizir kaba bar, gumazamizir dagh ivezamiba puvati.
14 “Gumazamizir biziba amaga dagh ivezir kaba kamaghin a mikimam, ‘Bizir aghuir ni iniasa navim dikavim, datirighin da bar nin saghuiamin ikiam. Bizir bar aghuir avirir iveziba bar pin koziba ko ni asingizir bizir ganganir aghuiba, da bar ovengeghti ni ua dar ganan kogham!’
15 Eghti gumazamizir nguibar ekiar kamin uan bizir kaba amaga dagiar aviriba isiba, tuivigh a isir mizazir ekiar kamin ganam. Egh bar atiatigh azi, naviba bar osemegh saghon tuivigh, egh kamagh mikimam:

16 “ ‘Noka, Babilonin nguibar ekiam.
Noka!
A fomira korotiar ghurghurir aghuiba ko inir pighaghevibа ko inir aghevir aghuiba aghua,
egha uan mikarzim golba ko dagiar aghuiba ko manmaniar bar pin kozibar anedii!
17 Ezi dagiaba ko dirir aghuir an itir kaba
dughiar bar otevimra bar ikufi!’

“Eghti kuribar keptenba ko, gumazir kuribagh arua nguibar igharazibagh aruiba ko, kuribar ingangarir gumaziba ko gumazir ongarimin dagiar ingangaribagh amiba, me bar moghira uaghan Babilonin saghon tuivigh ikiam.
18 Eghti Babilon isiti an migharim otivtima me an gan, kamaghin dim

18:8: Jer 50:34, MAA 11:17, 17:16, 18:10 **18:8:** Jeremaia 50:34; Akar Mogomem 11:17; 17:16; 18:10 **18:9:** Jer 50:46, Ese 27:30-35, MAA 17:2, 18:3, 18:18, 19:3 **18:9:** Jeremaia 50:46; Esekiel 27:30-35; Akar Mogomem 17:2; 18:3; 18:18; 19:3 **18:9:** Esekiel 26:16-17 **18:10:** Ais 21:9, Dan 4:30, MAA 14:8, 18:17-19 **18:10:** Aisaia 21:9; Daniel 4:30; Akar Mogomem 14:8; 18:17-19 **18:11:** Ese 27:31, 27:36 **18:11:** Esekiel 27:31; 27:36 **18:12:** MAA 17:4 **18:12:** Akar Mogomem 17:4 **18:12:** Esekiel 27:12-13; 27:22 **18:15:** Ese 27:31, 27:36 **18:15:** Esekiel 27:31; 27:36 **18:16:** MAA 17:4 **18:16:** Akar Mogomem 17:4 **18:17:** Ais 23:14, Ese 27:26-30 **18:17:** Aisaia 23:14; Esekiel 27:26-30 **18:18:** Ese 27:32, MAA 13:4 **18:18:** Esekiel 27:32; Akar Mogomem 13:4

mikimam, ‘Nguibar datirighin itir man-
amra, nguibar ekiar kamin min gari? Bar
puvati!’
19 Egh me uan osimtizim akaghasa
nguazir minemniaba inigh uan dapanibagh
isin da kun, naviba bar osemegh egh aziva,
kamaghin dim mikimam:

“ ‘Noka, Babilonin nguibar ekiam.
Noka!
Ongarim garuir kuribar afeziaba,
me nguibar ekiar kamin dagiabar,
dagiar gumazir ekiabar otifi.
Mevzika!
A dughiar otevimrama bar ikufi!
20 Ia Godin Nguibamin itir darasi,
ia bar akongegh!
Eghti ia Godin gumazamiziba ko aposelba
ko Godin akam inigha izir gumaza-
miziba,
ia bar akongegh!
Arazir kurar nguibar kam ia gamizim
baghava,
God a tuisigha givagha,
uam an arazir kuram ikarvasi.
Kamaghin amizi, ia datirighin nguibar kam
batozir bizim bagh
bar akongegh.’ ”

21 Ezi migirigiar kaba givazima, enselin
gavgavir mam wit mirmirir dagiamin min
garir dagiar ekiam ini. Egha dagiar kam
fegha a isa ongarimin anekunigha kam-
aghin migei:

“Kamaghira, me Babilonin nguibar ekiam
inigh
zuamira pamtem anekunighti
a bar magirigh bar ikuvighti,
me uam an ganan kogham.
22 O Babilon!
Gitan arareba ko marvibar arareba ko,
sighaba ko,
ararer aghuir igharazir maba
ua nin aven otivan kogham.
Eghti fofozir gumazamizir ingangarir guar
igharagha garibagh amiba,
me ua nin ikian kogham!
Eghti dagiar witba mirmirimin ararem
ua nin aven otivan kogham!
23 Eghti lamin angazangariba
ua nin aven isian kogham.
Eghti gumazamizir uarir ikiasa migeir
migirigiaba,
da ua nin aven otivan kogham.
Nin gumazamizir fomira dagiaba bagha biz-
iba amadiba,
gumazamizir igharazibar damatuzibar
gumazamizir bar ekiabar otifis.
Ezi ni kantrin igharaziba bar dar gumaza-
mizibagh ifara
imezir igharagha garir aviribar ingari.
24 God nguibar kamin gari,
me an aven Godin akam inigha izir gu-
mazamiziba ko an gumazamizibav
sozi
me ariaghire,
ezi a men ovevebar osimtizim
ateri.
Ezi nguazimin gumazamiziba,
men apaniba me misoghezi me
ariaghire,
osimtizir kaba bar, Babilonrama a
da ateri.
Kamaghin amizi, God an osimtizir kaba
ikarvagha
a gasighasisi.”

19

*Babilon bar ikuvizima, Godin gumaza-
miziba bar akonge*
1 Ezi bizir kabar gin ki orazi, niginir
dafam, gumazamizir bar avirimin min
Godin Nguibamin kamaghin dia migei:

“E Godin ziam feka!
En God, gavgavim ko ziam iti,
a uabira en Akurvazir Gumazim!*
2 God gumazamizibar araziba tuisizir
arazim,
a guizbangira ghua bar dera!
Amizir gumaziba okia me ko akuim,
a nguazimin gumazamizibagh amizi,
me a koma arazir mizirizibagh ami,
ezi God a isa kot gatigha ghaze,
an aremegham.
Amizir kam Godin ingangarir gumazamiz-
ibav soghezi
me ariaghire,
ezi God an osimtizir kam ikarvagha
osimtizir ekiam a ganingi.”

18:19: 1 Sml 4:12, Ese 27:30-34 **18:19:** 1 Samuel 4:12; Esekiel 27:30-34 **18:20:** Lo 32:43, Ais 44:23, Jer 51:48 **18:20:** Godin Araziba 32:43; Aisaia 44:23; Jeremaia 51:48 **18:21:** Jer 51:63-64, Ese 26:21, MAA 12:8, 16:20 **18:21:** Jeremaia 51:63-64; Esekiel 26:21; Akar Mogomem 12:8; 16:20 **18:22:** Ais 24:8, Jer 25:10, Ese 26:13 **18:22:** Aisaia 24:8; Jeremaia 25:10; Esekiel 26:13 **18:22:** Jeremaia 7:34; 25:10 **18:23:** Ais 23:8 47:9, Jer 16:9, 33:11, Nah 3:4, MAA 17:2, 17:5 **18:23:** Aisaia 23:8; 47:9; Jeremaia 16:9; 33:11; Nahum 3:4; Akar Mogomem 17:2; 17:5 **18:24:** Jer 51:49, Mt 23:35, MAA 17:6 **18:24:** Jeremaia 51:49; Matyu 23:35; Akar Mogomem 17:6 * **19:1:** Jon akinafarir kam Grighin akam an osiri. Egha ves 19:1in migirigiar otevir mam ko ves 3, ves 4, ves 6 uaghan, dar akar mam, a Hibrun akamin an osiri. Hibrun akamin a kamakin, “Aleluia.” Akar kamin mingarim a kamakin, “E Godin ziam feka!” **19:2:** Lo 32:43, 2 Kin 9:7, MAA 6:10, 15:3, 16:7, 18:20 **19:2:** Godin Araziba 32:43; 2 Atriviba 9:7; Akar Mogomem 6:10; 15:3; 16:7; 18:20 **19:3:** Ais 34:10, MAA 14:11, 18:9, 18:18 **19:3:** Aisaia 34:10; Akar Mogomem 14:11; 18:9; 18:18

3 Ezi me ua kamaghin dia ghaze:

“E Godin ziam feka!
Nguibar ekiar kamin isir avimin
migharim ghuavanang
zurara mamaghira ikiam!”

4 Ezi 24plan gumazir dapaniba ko 4plan
bizir angamira itir kaba, teviba apirigha
egha Godin uan atrivir dabirabimin aper-
aghav itimin ziam fe. Egha me kamaghin
migei:

“Bar guizbangira!
E an ziam fe!”
5 Ezi tiarir mam atrivimin dabirabimin
iza kamaghin migei:

“Ia Godin ingangarir gumazamizir an atia-
tiava an apengan itiba,
ia gumazamizir ziaba itiba ko ziaba pu-
vatiziba,
ia bar Godin ziam fi!”

Sipsipin Nguzim amuimin ikiasava amima isar ekiam oto

6 Ezi ki niginir ekiam barazi mati gumaza-
mizir avirim uari akuvagha migei, egha
mati dipar ekiam afora nidi. Egha araribar
min pamten dagarvagha kamaghin migei:

“En Ekiam God, a Godin Gavgaviba Bar Itim,
datirighin an atrivimin iti.
Kamaghin amizi, e Godin ziam
fam!
7 Sipsipin Nguzim, amuimin ikiamin
dughiam otogha gifa,
ezi an amuim uabi akirigha gifa.
Kamaghin amizi, e datirighin naviba deragh
bar akongegh,
an ziam fam!†
8 Amizir kam, God korotiar ghurghurir bar
aghuim a ganingi,
korotiar kam bar zuegha
an dirim dafogha isi.”

(Korotiar ghurghurir kam, a Godin gumaza-
mizibar arazir aghuir me Godin damazimin
amiba, dar ababanim gami.)

9 Ezi ensel kamaghin na migei, “Ni akar
kam kamaghin an osir: God Sipsipin Nguzir
amuimin ikiamin dabirabim bagha diazir
gumazamiziba, me bar akongegh!” Egha
kamaghin ua na migei, “Akar kaba, da
Godin guizin akaba.”

10 Ezi ki an suemningin boroghin tevimn-
ing apirigha an ziam fasa. Ezi a kamaghin
na migei, “Ni mamaghin damuan marki!
Ki, ni ko nin aveghbuar nighnizir gavgavim
Iesus kunizir akabar itiba, ki ia ko e ingan-
garir vamiram ami. God uabira, ni an ziam
fi.”

E fo, akar Iesus kunizimra, a gumaza-
mizibar nighniziba fema, me Godin akam
inigha izi.‡

Jon hoziar ghurghurim gaperazir gumazimin gari

11 Ki gari, Godin Nguibam kuiaghirizi,
hoziar ghurghurir mam iti. Gumazir
hoziar kam gisin aperaghav itim, an
ziamning kamakin, “Gumazir dughiaba
bar God baghavira itim,” ko “Gumazir
uan akar dikiriziba migeima da otivim.”
A gumazamizibar araziba deravira da
tuisigha, midorozim fora arazir aghuimra
gin ghua a gami.

12 Ezi an damazimning mati avir mizariar
gavgavimin min pamtem isi, ezi atrivimin
dapanir asuar aviriba an dapanimin iti. Ezi
an mikarzim ziar mam an iti, ezi gumaza-
mizir igharaziba a gifozir puvati. A uabira
ziar kam gifo.

13 Ezi korotiar ruarir an aruzim, ghuzim
a gizifa, ezi me ziar kamin a dibori, “Godin
akam.”

19:4: Neh 8:6, MAA 4:2-6, 4:10, 5:14 **19:4:** Nehemia 8:6; Akar Mogomem 4:2-6; 4:10; 5:14 **19:5:** Sng 22:23, 115:13, 134:1, 135:1 MAA 11:18, 20:12 **19:5:** Onger Akaba 22:23; 115:13; 134:1; 135:1; Akar Mogomem 11:18; 20:12 **19:6:** Sng 93:1, 97:1, 99:1, Ese 1:24, MAA 11:15-17, 14:2, 15:3, 21:2 **19:6:** Onger Akaba 93:1; 97:1; 99:1; Esekiel 1:24; Akar Mogomem 11:15-17; 14:2; 15:3; 21:2 **19:7:** Mt 22:2, 25:10, Ef 5:32, MAA 21:2, 21:9 **19:7:** Matyu 22:2; 25:10; Efesus 5:32; Akar Mogomem 21:2; 21:9 † **19:7:** Sipsipin Nguzir kam an amuimin ikiasa, a Kraisra. Ezi amizir a ikiasa inabazir kam, kar Kraisin sios. Eghti dughiar Krais ua iziva egh uan sios iniamim, a kamakin, aning uaningin iti. Egh a uan siosin gumazamiziba me inigh uan Nguibar aghuimin mangam. Eghti me Krais ko deraghvira iki mamaghira ikiam. **19:8:** Sng 45:13-14, Ais 61:10, Ese 16:10 **19:8:** Onger Akaba 45:13-14; Aisaia 61:10; Esekiel 16:10 **19:9:** Mt 22:2-3, Lu 14:15-16, MAA 21:5 **19:9:** Matyu 22:2-3; Luk 14:15-16; Akar Mogomem 21:5 **19:10:** Ap 10:25-26, 1 Jo 5:10, MAA 22:6-9 **19:10:** Aposel 10:25-26; 1 Jon 5:10; Akar Mogomem 22:6-9 ‡ **19:10:** Grighin akam vezin kam deravira anebigha a migeir puvati. Gumazir maba kamaghin migirigiar kam geghari, “Ki uaghan ni ko nin aveghbuaba ko ingangarir gumazir mam. Kar ia ikizir nighnizir gavgavim Iesusin ikiava an ziamin gun migeim. Ia God uabira an ziam fi. E fo, Godin Duam akam inigha izir gumazamizibar, Godin akam kunasa men nighniziba fe. A Iesusin ziamin gun mikimasa gumazamizibar akurvasi.” **19:11:** Sng 96:13, Ais 11:4, Ese 1:1, MAA 1:5, 3:14, 6:2, 15:5 **19:11:** Onger Akaba 96:13; Aisaia 11:4; Esekiel 1:1; Akar Mogomem 1:5; 3:14; 6:2; 15:5 **19:12:** Dan 10:6, MAA 1:14, 2:17-18, 19:16 **19:12:** Daniel 10:6; Akar Mogomem 1:14; 2:17-18; 19:16 **19:13:** Ais 63:1-3, Jo 1:1, 1:14, 1 Jo 5:7-8 **19:13:** Aisaia 63:1-3; Jon 1:1; 1:14; 1 Jon 5:7-8 **19:14:** Mt 28:3, MAA 4:4, 7:9 **19:14:** Matyu 28:3; Akar Mogomem 4:4; 7:9

14 Ezi Godin Nguibamin midorozir gumaziba korotiar ghurghurir aghuiba aghuigha
hoziar ghurghuribagh apiagha an gin zui.
15 Ezi midorozir sabar ghumtizir mam
gumazir men faragha zuir kamin akamin
ikegha, azenan izi. A midorozir sabar
kamin nguibar igharazibav sogh me
abinam. Egh a gavgavim itir ainin
aghorimin suiragh egh gumazamizibagh
ativamin gavgavim ikiam. Egh a, dagiar
miner bar ekiamin aven me wainin oviziba
mirmiri moghin, Godin Gavgaviba Bar
Itimin aningagharir arazir ekiam akagham.
16 Ezi an korotiar ruarim ko an
buarakirimin, me ziar kam osiri:

"Atrivibar Atrivir Ekiam ko,
Ekiabar Gumazir Ekiam."

17 Ezi ki enselin mamin garima an aruem
gisin tughav iti. Egha overiamin pin
mighagha aruir kuarazibar dia ghaze, "Ia
izi uari akuvagh egh dagher ekiar God ia
daningamim bagh mizuam.
18 Ia atrivibar kuabar tuziba ko,
midorozir gumazibar faragha zuir gu-
maziba ko midorozir gumaziba ko,
hoziabar kuabar tuziba ko dagh apiazir
gumazibar kuabar tuzibar amam. Egh ia
gumazamiziba bar men kuabar tuzibar
amam, pura ingangarir gumazamizir
kiniba ko gumazamizir firiaghireziba, ko
pura gumazamiziba ko gumazamizir ziaba
itiba!"
19 Ezi ki asizir atiar kam ko nguazimin
atriviba ko, men midorozir gumazibar gari,
me iza uari akufa. Me gumazir hoziam
gaperazim ko an midorozir gumaziba ko
misoghasa.
20 Ezi, asizir atiam ko akar ifavaribagh
amir gumazim, an aning kalabus gati. Akar
ifavaribagh amir gumazir kam arazarazir
igharagha garir avirim asizir atiamin
damazimin dagh ami. Kamaghin amizi a
gumazamizibagh ifarima me asizir atiamin
osizirim inigha egha an marvir guamin
ziam fe. Asizir atiam ko akar ifavaribagh
amir gumazim, aning angamira ikiavira
itima, me aning inigha aning akunizi
aning danganir salfan dagiar avim ikia
mamaghira itim giraghu.
21 Ezi aningin midorozir gumaziba, gu-
mazir hoziam gaperazim, uan midorozir
sabar an akamin itimin me misoghezi me
ariaghire. Ezi kuaraziba bar men kuabar
tuziba amegha naviba bar izefe.

20

Satan 1,000plan azenibar kalabusin ikiam

1 Ezi ki gari, enselin mam Godin Nguibam
ategha izaghira, egha mozir bar konezimin
kin suira. Egha uaghan senin ekiamin suira.
2 Egha a kuruzir ekiar kamin suiragha
anebira, kar kuruzir bar fomira itim, a
Satan, gumazir akam isa bar gumazamiz-
ibagh asim. Satan 1,000plan azenibar kal-
abusin ikiasa, ensel a inigha senin a ike.
3 Egha ensel a inigha anekunizi, a
mozir bar konim giraghu. Egha mozir
torimin akam apirigha anepaghapaki,
eghti an azenan izan kogham. Eghti
Satan nguazimin itir gumazamiziba ua me
gifaran kogh mangiti 1,000plan azeniba
givagham. Eghti gin ensel uam a firighti
a bar dughiar otevimra ikiam.
4 Ezi ki atrivir dabirabibar garima,
gumazir dagh apiaghav itiba, God gumaza-
mizibar araziba tuisighamin gavgavim me
ganingi. Ezi ki gumazamizir ariaghirezibar
duabar gari, da iti. Gumazamizir kaba,
nighnizir gavgavim Iesusin ikia egha an
akam akura egha pamten Godin akamin
suira, ezi bizir kaba bangin, men apaniba
me misogha men firiba aghorezi me
ariaghire. Gumazamizir kaba asizir atiam
ko an marvir guamin ziam fer puvatigha,
an ababanim uan guaba ko uan dafaribar a
inizir puvati. Ki gari, gumazamizir kaba me
ua angamira ikia Krais Iesus ko atrivibar
min 1,000plan azenibar ikiam.
5 Eghti gumazamizir igharazir
ariaghireziba dughiar kamin, bar ua
dikavigh angamira ikian kogham. Me
ovegh mamaghira iki mangiti 1,000plan
azeniba givagham. Dughiar kam, kar
faragha zuir dughiar gumazamiziba ua
dikavamim.
6 Eghti, gumazamizir God ua bagha in-
abazir faragha dikaviziba, me guizbangira
bar akuegham. Me Godin gumazamizibara.

19:15: Sng 2:9, Ais 63:3, Jol 3:13, 2 Te 2:8, MAA 1:16, 2:27, 4:8, 12:5, 14:19-20 **19:15:** Onger Akaba 2:9; Aisaia 63:3; Joel 3:13; 2 Tesalonika 2:8; Akar Mogomem 1:16; 2:27; 4:8; 12:5; 14:19-20 **19:16:** 1 Ti 6:15, MAA 17:14, 19:12 **19:16:** 1 Timoti 6:15; Akar Mogomem 17:14; 19:12 **19:17:** Esekiel 39:17-20 **19:19:** Sng 2:2, MAA 16:16, 17:13-14 **19:19:** Onger Akaba 2:2; Akar Mogomem 16:16; 17:13-14 **19:20:** Ais 30:33, Dan 7:11, MAA 13:1-18, 14:10, 16:13-14, 20:10, 20:15 **19:20:** Aisaia 30:33; Daniel 7:11; Akar Mogomem 13:1-18; 14:10; 16:13-14; 20:10; 20:15 **19:21:** MAA 17:16, 19:15-18 **19:21:** Akar Mogomem 17:16; 19:15-18 **20:1:** MAA 1:18, 9:1 **20:1:** Akar Mogomem 1:18; 9:1 **20:2:** Stt 3:1, 2 Pi 2:4, Ju 6, MAA 12:9 **20:2:** Jenesis 3:1; 2 Pita 2:4; Jut 1:6; Akar Mogomem 12:9 **20:3:** Dan 6:17, Ju 6, MAA 16:14-16, 20:8 **20:3:** Daniel 6:17; Jut 1:6; Akar Mogomem 16:14-16; 20:8 **20:4:** Dan 7:9, 7:22, 7:27, 1 Ko 6:2, 2 Ti 2:12, MAA 6:9, 13:12-17 **20:4:** Daniel 7:9; 7:22; 7:27; 1 Korin 6:2; 2 Timoti 2:12; Akar Mogomem 6:9; 13:12-17 **20:6:** 1 Pi 2:9, MAA 1:6, 2:11, 20:4 **20:6:** 1 Pita 2:9; Akar Mogomem 1:6; 2:11; 20:4

Ovever namba 2, me iniamin gavgaviba puvati. Me God ko Kraisin ofa gamir gumazamizibar ikiam. Egh Krais ko 1,000plan azenibar atrivibar ikiam.

Satan a bar ikuvigham

7 Eghti 1,000plan azeniba givaghti, ensel mozir torir bar konezimin akam kuighti, Satan uan kalabus ategham.
8 Egh an azenan izi nguazir kamin itir kantriba bar dar gumazamizibagh ifaram, kar Gok ko Magokin adarasi. Satan midorozir ekiam damusi men gumaziba akuvagham. Men midorozir gumazibar dibobonim ongarimin gigimin min otogham.
9 Me tintinibar nguazir kamin mangi, Godin gumazamiziba uari akuva itir danganim ekiarugham, kar nguibar ekiar God bar ifongezim. Eghti avim overiamin ikegh izighiri midorozir gumaziba bar men isigh me kuavaremegham.
10 Satan me gifari, kamaghin amizi God anekunighti a danganir avim ko salfan dagiar avir bar puvira isir kamin magiram. Asizir atiam ko akar ifavaribagh amir gumazim faraghavira danganir kamin iti, me arueba ko dimagaribar mizazir ekiam ini zurazurara mamaghira ikiam.

Kotiar Bar Ekiam otivam

11 Egha ki atrivir dabirabir ghurghurir ekiamin garima a iti, ezi gumazir a gapiaghirim, ki an garima a iti. Ezi nguazim ko overiam aning arav ghu, eghti gumazitam uam aningin ganan kogham.
12 Ezi ki gumazamizir ovengezir ziaba itiba ko ziaba puvatizibar gari, me bar iti. Me atrivir dabirabimin guamin tuivighav iti, ezi akinafarir gumazamizibar araziba itiba kuiaghire. Ezi me akinafarir igharazim uaghan akui, kar akinafarir God gumazamizir ikirimirir zurara itim iniamin ziaba osirizim. Ezi gumazir atrivir dabirabir kam gaperazim, akar akinafarir kabar itibar gara gumazamizir ovengezibar araziba tuisisi.
13 Ezi ongarimin ariaghirezir gumazamiziba, ongarim me amadazi me izi. Ezi Ovevem ko Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibam, aning ua ovengezir gumazamizir aningin itiba amadazi me izi. Ezi gumazir atrivir dabirabim gaperaghav itim, gumazamiziba amizir araziba bagha vaghvagha men kotiaba baragha me tuisisi.
14 Egha gin an Ovevem ko Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibam akunizi, aning danganir avim bar puvira isim giraghu. Danganir avim bar puvira isir kam, kar namba 2in ovevem.
15 Eghti gumazamizibar ziaba, akinafarir God gumazamizir ikirimirir zurara itim iniamin ziaba osirizim, men ziaba aven itir puvati, me uaghan me isi danganir avim bar puvira isim, me akunam.

God biziba bar dagh amizi da igiabar otifi

21

(Sapta 21--22)

Nguazir igiam ko overiar igiam oto

1 Ezi ki datirighin overiar igiam ko nguazir igiamin gari, aning iti. Overiar ghurim ko nguazir ghurim, aning bar moghira arav ghugha ua itir puvati. Ezi ongarim uaghan ua itir puvati.
2 Ezi Nguibar God Baghavira Itim, a Jerusalemin igiam, ki an gari. Ki an garima, a Godin damazimin ikegha Godin Nguibam ategha izaghiri. A uabi akirigha, kurukazir bar aghuim gami, mati amizim uan pamin ikiasa kuruke.
3 Ezi ki orazi, tiarir mam atrivir dabirabimin iza pamtem migei:

"Ia orakigh.
Datirighin God gumazamiziba ko ikiavira iti!
Egh men tongin ikiti
me an gumazamizibar ikiam.
God uabi me ko iki
egh men Godin ikiam.

20:8: Ese 7:2, 38:2, 38:9, 38:15, MAA 16:14, 20:10 **20:8:** Esekiel 7:2; 38:2; 38:9; 38:15; Akar Mogomem 16:14; 20:10 **20:9:** 2 Kin 1:10, Ese 38:9, 38:16, 39:6 **20:9:** 2 Atriviba 1:10; Esekiel 38:9; 38:16; 39:6 **20:10:** Stt 19:24, Sng 11:6, MAA 14:10-11, 19:20, 20:8, 21:8 **20:10:** Jenesis 19:24; Onger Akaba 11:6; Akar Mogomem 14:10-11; 19:20; 20:8; 21:8 **20:11:** Dan 2:35, 2 Pi 3:7, 3:10-11 **20:11:** Daniel 2:35; 2 Pita 3:7; 3:10-11 **20:11:** Daniel 7:9-10 **20:12:** Dan 12:1, Mt 16:27, 25:31-46, Ap 17:31, Ro 2:6, 2 Ko 5:10, Fl 4:3, MAA 13:8, 19:5 **20:12:** Daniel 12:1; Matyu 16:27; 25:31-46; Aposel 17:31; Rom 2:6; 2 Korin 5:10; Filipai 4:3; Akar Mogomem 13:8; 19:5 **20:13:** Ro 2:6, 1 Pi 1:17, MAA 2:23, 6:8, 20:12, 22:12 **20:13:** Rom 2:6; 1 Pita 1:17; Akar Mogomem 2:23; 6:8; 20:12; 22:12 **20:14:** 1 Ko 15:26, 15:54-55, MAA 20:6, 21:8 **20:14:** 1 Korin 15:26; 15:54-55; Akar Mogomem 20:6; 21:8 **20:15:** MAA 13:8, 19:20 **20:15:** Akar Mogomem 13:8; 19:20 **21:1:** Ais 65:17, 66:22, 2 Pi 3:13, MAA 20:11 **21:1:** Aisaia 65:17; 66:22; 2 Pita 3:13; Akar Mogomem 20:11 **21:2:** Ais 52:1, 61:10, Ga 4:26, Hi 11:10, 11:16, 12:22, MAA 3:12, 21:10 **21:2:** Aisaia 52:1; 61:10; Galesia 4:26; Hibru 11:10; 11:16; 12:22; Akar Mogomem 3:12; 21:10 **21:3:** Wkp 26:11-12, 2 Sto 6:18, Ese 37:27, 43:7, Sek 2:10, 2 Ko 6:16, MAA 7:15-17 **21:3:** Ofa Gami 26:11-12; 2 Eghaghaniba 6:18; Esekiel 37:27; 43:7; Sekaraia 2:10; 2 Korin 6:16; Akar Mogomem 7:15-17 **21:4:** Ais 25:8, 35:10, 61:3, 65:19, 1 Ko 15:26, 15:54, MAA 7:17, 20:14 **21:4:** Aisaia 25:8; 35:10; 61:3; 65:19; 1 Korin 15:26; 15:54; Akar Mogomem 7:17; 20:14

4 Egh a men damazir teriba vaghvagh da
adizam.
Bizir faragha itir kurar kabanang,
da bar givagham.
Eghti gumazamiziba uam ovengan
kogham,
egh me ua naviba osimiva
egh uam azian kogham,
egh ua mizaziba inian kogham.”

5 Ezi gumazir atrivir dabirabim gaper-
aghav itim migia ghaze, “Ni oragh! Ki biz-
ibagh amizi, da bar igiabar otifi.” Egha a ua
kamaghin migia ghaze, “Ni akar kabanang
osirigh. Akar kaba da bar guizbangira,
eghti gumazamiziba nighnizir gavgavimin
dar ikiam.”
6 Egha a kamaghin na migei, “Biziba bar
otivigha gifa. Ezi kirara, ki faraghavira ikia
egh bar gin ikiva abuan ikivira ikiam. Ki
biziba bar dar mingarim, egha ingangarir
ki amiba ki uaghan bar da agefi. Eghti
gumazim kuarim an pirti, ki dipar ikirimirir
zurara itim anidim a daningti, aneremam.
Dipar kam nguazimin aven anadi. Dipar a
isir kam, an a givezan kogham, a puram a
iniam.
7 Gumazamizir midorozim gamua
apaniba abiriba, ki bizir kaba me
daningam. Egh ki men Godin ikiti, me nan
boribar ikiam.
8 Eghti gumazamizir atiatia ua
girakirangin zuiba ko, nighnizir gavgavim
ataghiziba ko, gumazamizir arazir bar
kurar mizirizibagh amiba ko, gumazir
gumazamizibav sozi me ariaghiriba ko,
gumazamiziba uari ko akua amir araziba
ko, akuzibagh amua egha imezibagh
amir gumaziba ko, asebar ziaba feba
ko, gumazamizir ifavariba, me bar uan
nguibamin mangam. Kar danganir avim
ko salfan dagiar avir bar puvira isim. Kar
ovever namba 2.”

Jon Jerusalemin igiamin gari

9 Ezi enselin mam na bagha izi. Faragha
enselin 7pla, me itarir 7plan bizir bar
kuraba aven itiba suiki, kar Godin
aningagharir arazir abuananaba. Enselin
kam, a men mav. A kamaghin na migei, “Ni
iziti, ki Sipsipin Nguzimin amuir a datirighin
ikiamim nin akagham.”
10 Ezi Godin Duam pamtem nan ingarima,
ensel na inigha ghua mighsiar bar ekiamin
ghuavanabo. Egha Nguibar Ekiar God
Baghavira Itim, Jerusalem nan aka.
Nguibar kam a Godin damazimin ikegha
Godin Nguibam ategha izaghiri.
11 Ezi Godin angazangarir ekiam nguibar
kam gisira, ezi an angazangarim bar
igharagha gari, mati dagiar ivezim bar
pin kozimin min gari. A jaspan dagiar
angazangarimin min gara egha glasin min
taghtasi.
12 Nguibar kamin divazim bar ekevegha
bar pin mar iti, ezi tiar akar 12pla divazir
ekiar kamin iti. Ezi 12plan enselba tiar akar
kabar boroghin tuivighav iti, ezi Israelin
12plan anababar ziaba tiar kabagh isin iti.
13 Ezi aruem anadi naghin itir divazir
miriam, tiar akar 3pla an iti. Ezi divazir
miriar Notin itim, tiar akar 3pla an iti. Ezi
divazir miriar Sautin itim, tiar akar 3pla an
iti. Ezi aruem uaghiri naghin itir divazir
miriam, tiar akar 3pla an iti.
14 Nguibar kamin divazim, 12plan dagiar
ekiaba an apengan ikia gavgavim a ganidi,
ezi Sipsipin Nguzimin aposelbar ziaba dar
iti.
15 Ezi enselin na ko migeim, golin aghorir
bizibar abarimin suira, a nguibar kam ko
divazir ekiam ko an tiar akabar apanasa.
16 Nguibar ekiar kamin 4plan miriabar
ababanim voroghira ghu. Ezi ensel uan
golin aghorimin nguibar ekiamin abarima
an ababanim ghua 2,200 kilomitan tu. Ezi
nguibar ekiamin 4plan miriaba ko an ru-
arimin ababanim bar voroghira ghue, egha
boksiar dafamin min gari.*
17 Ensel nguibar ekiamin divazim uaghan
an abarazima, ezi divazimin tuirivimin
ababanim ghua 65 mitan tu. Ababanir kam
gumazamiziba bizibar abarir ababanimin
mirara gari, ezi ensel ababanir kamra
divazir kamin abara a medi.

21:5: Ais 43:19, 2 Ko 5:17, MAA 4:2, 4:9-10, 19:9, 20:11 **21:5:** Aisaia 43:19; 2 Korin 5:17; Akar Mogomem 4:2; 4:9-10; 19:9; 20:11 **21:6:** Ais 55:1, Jer 2:13, Jo 4:10, 4:14, 7:37, MAA 1:8, 1:17, 16:17, 22:13, 22:17 **21:6:** Aisaia 55:1; Jeremaia 2:13; Jon 4:10; 4:14; 7:37; Akar Mogomem 1:8; 1:17; 16:17; 22:13; 22:17 **21:7:** 2 Sml 7:14, Sng 89:26-27, Sek 8:8, Hi 8:10 **21:7:** 2 Samuel 7:14; Onger Akaba 89:26-27; Sekaraia 8:8; Hibru 8:10 **21:8:** Mt 25:41, Ef 5:5, 1 Ti 1:9, Hi 12:14, MAA 19:20, 20:14-15, 21:27, 22:15 **21:8:** Matyu 25:41; Efesus 5:5; 1 Timoti 1:9; Hibru 12:14; Akar Mogomem 19:20; 20:14-15; 21:27; 22:15 **21:9:** MAA 15:1, 15:6-7, 19:7-9 **21:9:** Akar Mogomem 15:1; 15:6-7; 19:7-9 **21:10:** Ese 40:2, MAA 1:10, 17:3, 21:2 **21:10:** Esekiel 40:2; Akar Mogomem 1:10; 17:3; 21:2 **21:11:** Ais 60:1-2, 60:19, MAA 21:23, 22:5 **21:11:** Aisaia 60:1-2; 60:19; Akar Mogomem 21:23; 22:5 **21:12:** Esekiel 48:30-35 **21:14:** Mt 16:18, Ga 2:9, Ef 2:20, Hi 11:10 **21:14:** Matyu 16:18; Galesia 2:9; Efesus 2:20; Hibru 11:10 **21:15:** Ese 40:3, Sek 2:1, MAA 11:1 **21:15:** Esekiel 40:3; Sekaraia 2:1; Akar Mogomem 11:1 * **21:16:** Grighin akam kamaghin migei, nguibar kamin ababanim “12,000 stadia.” Ezi en dibobonim e kamaghin a diponam, 2,200 kilomita. Ezi e fozir puvati, Jon guizin 2,200 kilomitan ababanim migei, o an osirizir namban kam 12,000, a bizir igharazim migei. E fo, Judan gumazibar nighnizimin aven, namba 12, a mingarir ekiam an iti. **21:18:** Aisaia 54:11-12

18 Nguibar ekiamin divazim God dagiar
jaspan an ingari, egha nguibam uabi a
dagiar golrama an ingari, ezi a glasin min
isia taghtasi.
19 Ezi nguibar ekiamin divazir mingarim,
God dagiar bar igharagha garir bar pin koz-
ibar anesingi. Dagiar kaba digirir aghuiba
dar iti, dar iveziba bar pin ko. Dagiar
faragha zuir bar aghuim, jaspa, a divazir
mingarimin faragha iti. Ezi namba 2 a sapa-
ian dagiar blupla. Ezi namba 3 a agetin
dagiam. Ezi namba 4 a emeralin dagiar
garim.
20 Ezi namba 5 a sadonikisin dagiam,
a ghurghurigha aghefe. Ezi namba 6 a
konilian dagiar aghevim. Ezi namba 7 a
krisolaitin dagiar iangurim. Ezi namba 8
a berilin dagiar garim. Ezi namba 9 a
topasin dagiar iangurir igharagha garim.
Ezi namba 10 a krisopresin dagiam. Ezi
namba 11 a haiasinin dagiam. Ezi namba 12
a ametisin dagiar pighaghevim.
21 Ezi tiar akar 12plan kaba, da 12plan
manmaniar ghurghurir iveziba bar pin
kozibar dar ingari. Tiar akar kaba me man-
maniar ghurghurir ekiaba vaghvagha dar
ingari. Ezi nguibar kamin aven itir tuaviba
me golrama dar ingari, ezi golin kam glasin
min taghtasi.
22 Ezi ki gari, nguibar ekiar kamin aven
Godin Dipenir gumaziba ingarizi tam itir
puvati. Ekiam, a Godin Gavgaviba Bar Itim,
ko Sipsipin Nguzim, aning uaning Godin
Dipenimin danganim ini.
23 Godin angazangarir gavgavimra
angazangarim nguibar ekiar kam ganidi.
Ezi Sipsipin Nguzim uabi nguibar ekiar
kamin lamin min iti. Kamaghin amizi
nguibar ekiar kamin angazangariba
aningamin arueba ko iakiniba puvatigham.
24 Eghti nguibaba bar dar gumazamiz-
iba nguibar ekiar kamin angazangarimin
daruam. Eghti nguibaba bar dar atriviba
uan bizir bar aghuiba inigh an aven izam.
25 Eghti aruemin, me nguibar ekiar
kamin divazimin tiar akaba aseghan
kogham. Dimagariba nguibar ekiar kamin
puvatigham. Kamaghin amizi tiar akaba
kuighiregh mamaghira ikiam.
26 Eghti nguibabar atriviba bar men
dagiaba ko men bizir digirir aghuiba, me
bar ada inigh aven mangam.
27 Eghti bizir mizirizіba ko gumazamizir
arazir kurigha mughazibagh amiba ko, gu-
mazamizir ifavariba, me nguibar ekiar
kamin aven mangan kogham. Bar pu-
vatigham, gumazamizir ziaba akinafarir
zurara itimin aven itiba, akinafarir kam
a Sipsipin Nguzimin akinafarim, merara
nguibar ekiar kamin aven mangam.

22

Jon, temer ikirimirir zurara itim ko dipar ikirimirir zurara itim anidim, aningin gari

1 Ezi ensel faner mam nan aka, faner
kamin dipam ikirimirir zurara itim
anidima, an angazangarim glasin min
taghtasi. Faner dipar kam God ko Sipsipin
Nguzimin atrivir dabirabimin apengan
ikegha ivemara ghua,
2 nguibar ekiar kamin tuavir torimin
uaghiri. Ezi faner kamin miriamningin
temer ikirimirir zurara itim anidiba vong
ko vong sara tuivighav iti. Temer kaba
12plan iakinibar azeniba vaghvagha zu-
rara dagheba be. Temer kabar dafariba,
kantriba bar dar gumazamizibar amuti me
ua ghuamaghegham.
3 Eghti bizir God bar aghuagha otoghez-
iba uamategh ikian kogham. God ko Sip-
sipin Nguzimin atrivir dabirabim, nguibar
ekiar kamin ikiam. Eghti Godin ingangarir
gumazamiziba an ingangarim damuam.
4 Egh me an guamin gantima, an ziam
men guabar ikiam.
5 God en Ekiam, angazangarim gumaza-
mizibar aningti, kamaghin dimagarim
uam otivan kogham, eghti lam ko
aruemin angazangariba ua ingangariba
puvatigham. Eghti Godin gumazamiziba,
me atrivibar min zurara iki mamaghira
ikiam.

Iesus zuamiram otogham

21:21: MAA 21:12, 21:18 **21:21:** Akar Mogomem 21:12; 21:18 **21:22:** Jo 4:23, MAA 15:3 **21:22:** Jon 4:23; Akar Mogomem 15:3 **21:23:** Ais 60:19-20, MAA 21:11, 22:5 **21:23:** Aisaia 60:19-20; Akar Mogomem 21:11; 22:5 **21:24:** Ais 60:3-5, 66:12 **21:24:** Aisaia 60:3-5; 66:12 **21:25:** Sek 14:7, MAA 22:5 **21:25:** Sekaraia 14:7; Akar Mogomem 22:5 **21:25:** Aisaia 60:11 **21:26:** Ais 66:12, MAA 21:24 **21:26:** Aisaia 66:12; Akar Mogomem 21:24 **21:27:** Ais 35:8, 52:1, 60:21, Ese 44:9, Jol 3:17, 1 Ko 6:9-10, Fl 4:3, MAA 13:8, 20:12, 21:8, 22:14-15 **21:27:** Aisaia 35:8; 52:1; 60:21; Esekiel 44:9; Joel 3:17; 1 Korin 6:9-10; Filipai 4:3; Akar Mogomem 13:8; 20:12; 21:8; 22:14-15 **22:1:** Ese 47:1, Sek 14:8 **22:1:** Esekiel 47:1; Sekaraia 14:8 **22:2:** Stt 2:9, Ese 47:12, Jol 3:18, Sek 14:8, MAA 2:7, 21:24, 22:14, 22:19 **22:2:** Jenesis 2:9; Esekiel 47:12; Joel 3:18; Sekaraia 14:8; Akar Mogomem 2:7; 21:24; 22:14; 22:19 **22:3:** Ese 48:35, Sek 14:11, Stt 3:17, MAA 7:15 **22:3:** Jenesis 3:17; Esekiel 48:35; Sekaraia 14:11; Akar Mogomem 7:15 **22:4:** Sng 42:2, Mt 5:8, 1 Ko 13:12, 1 Jo 3:2, MAA 3:12, 14:1 **22:4:** Onger Akaba 42:2; Matyu 5:8; 1 Korin 13:12; 1 Jon 3:2; Akar Mogomem 3:12; 14:1 **22:5:** Ais 60:19, Dan 7:18, 7:27, 2 Ti 2:12, MAA 5:10, 20:6, 21:23-25 **22:5:** Aisaia 60:19; Daniel 7:18; 7:27; 2 Timoti 2:12; Akar Mogomem 5:10; 20:6; 21:23-25 **22:6:** MAA 1:1, 19:9, 21:5 **22:6:** Akar Mogomem 1:1; 19:9; 21:5

6 Ezi enselin kam kamaghin migia ghaze,
“Akar kaba da bar guizbangira, eghti gu-
mazamiziba nighnizir gavgavim dar ikiam.
Godin Ekiam, uan Duam an akam inigha
izir gumazibagh aningizi, a men navir ave-
riaba fema, me an akam akuri. Egha a
uan ensel amadazi, ensel an ingangarir
gumazamiziba bizir bar zuamirama oti-
vamiba men akaghasa, izi.”
7 Ezi Iesus kamaghin migei:

“Ia orakigh.
Ki bar zuamira ia batogham.
Akinafarir kam, a datirighin ko gin otivamin
bizibar gun migeir akaba,
an aven iti.
Eghti gumazamizir akar kabar gin zuiba,
me bar akongegh!”

8 Ki Jon, ki bizir kabar gara egha akar kaba
barasi. Ki dar ganigha egha da baregha,
maghira enselin bizir kaba nan akazimin
suemningin tevimning apirigha an ziam
fasa.
9 Ezi a kamaghin na migei, “Ni mama-
ghin damuan marki! Ki uaghan, ni ko
Godin akam inigha izir gumazamiziba, me
nin adarasi, e bar ingangarir vamiram
ami. Egha gumazamizir akinafarir kamin
akabar gin zuiba, ki me ko ingangarir
vamiram ami. God uabira, ni an ziam fi!”
10 Egha a kamaghin na migei, “God biz-
ibar amuamin dughiam a bar roghira ize.
Kamaghin amizi, ni datirighin ko gin oti-
vamin bizibar gun migeir akar akinafarir
kamin itim, ni dar ghuangsighan marki.
11 Gumazamizir arazir kurabagh amiba,
me dar amu mangivira iki. Eghti gu-
mazamizir arazir mizirizibagh amiba, me
dar amu mangivira iki. Eghti gumaza-
mizir arazir aghuibagh amiba, me arazir
aghuibar amu mamaghira iki. Ezi gumaza-
mizir God baghavira itiba, me Godin gu-
mazamizibar ikivira iki.”
12 Ezi Iesus kamaghin migei, “Ia orakigh,
ki bar zuamira ia batogham. Ki ivezir bar ia
daningamim inigh izam. Egh gumazamiz-
iba amir araziba bagh, ki vaghvagh iveziba
ua me ikarvagham.
13 Kirara ki bar faraghavira ikia egh
abuan ikivira ikiam. Egha ki biziba bar
dar mingarim, egha ingangarir ki amiba ki
uaghan bar a da gefi.
14 “Ezi gumazamizir uan korotiaba
ruegha itiba, God ghaze, me temer
ikirimirir zurara itim anidir kamin daghe-
bar amiva, uaghan nguibar ekiar kamin tiar
akabar aven mangam. Kamaghin amizi me
bar akongegh.
15 Eghti gumazamizir arazir bar kurar
mizirizibagh amiba ko, akuzibagh amua
egha imezibagh amir gumaziba ko, gu-
mazamizir uari bakia akuiba ko, gumaza-
mizibav sozi me ariaghirir gumaziba ko,
gumazamizir asebar ziaba feba ko, gu-
mazamizir bar ifavarir arazim gifongegha
a gamiba, gumazamizir kaba bar moghira
Godin nguibar kamin azenan ikiam.
16 “Ki Iesus, ki uan ensel amadazi a ia
bagha iza, egha siosba bagha akar kamin
gun me mikeme. Ki Atrivim Devitin ovavim.
Kirara, ki aminim tiasava amir mikovezir
bar puvira isim.”
17 Ezi Godin Duam ko Sipsipin Nguzimin
amuim, aning ghaze, “Ekiam Iesus, ni
izi!” Eghti gumazamizir uaghan akar
kam baraghiziba, me uaghan kamaghin
mikimam, “Ni izi!” Eghti gumazitam kuarim
an pirti, a izi. Egh a dipam amisi, dipar
ikirimirir zurara itim anidir kam puram a
inigham, iveziba puvati.

Jon akar bar gavgavim gumazamizir akinafarir kamin itir akaba baraghizibagh anidi

18 Ki Jon, ki gumazamizir akinafarir
kamin aven itir akam baraghizibav kimasa,
akar kam a datirighin ko gin otivamin
bizibar eghaghanim. Ki gumazamizir
kaba pamtemin vaghvagha me migei,
“Gumazitam akar igharazitam uam akar
kam gisin a giviraghti, God a ikarvaghiva,
arazir bar kurar akinafarir kamin aven
itim, God gumazir kamin ivezir kuram ua
dagh iviragham.
19 Eghti gumazitam datirighin ko gin oti-
vamin bizibar akar akinafarir kamin itibar
tam adeghti, God an bizir aghuiba a dama

22:7: MAA 1:3, 3:11, 22:10-12, 22:20 **22:7:** Akar Mogomem 1:3; 3:11; 22:10-12; 22:20 **22:8:** MAA 19:10 **22:8:** Akar Mogomem 19:10 **22:10:** Dan 8:26, 12:4, 12:9, MAA 1:3, 10:4 **22:10:** Daniel 8:26; 12:4; 12:9; Akar Mogomem 1:3; 10:4 **22:11:** Ese 3:27, Dan 12:10, 2 Ti 3:13 **22:11:** Esekiel 3:27; Daniel 12:10; 2 Timoti 3:13 **22:12:** Sng 28:4, Ais 40:10, 62:11, Jer 17:10, Ro 2:6, 14:12, 2 Ko 11:15, MAA 2:16, 2:23, 20:12 **22:12:** Onger Akaba 28:4; Aisaia 40:10; 62:11; Jeremaia 17:10; Rom 2:6; 14:12; 2 Korin 11:15; Akar Mogomem 2:16; 2:23; 20:12 **22:13:** Ais 44:6, 48:12, MAA 1:8, 1:17, 2:8, 21:6 **22:13:** Aisaia 44:6; 48:12; Akar Mogomem 1:8; 1:17; 2:8; 21:6 **22:14:** Stt 2:9, 3:22, 1 Jo 3:24, MAA 7:14, 21:27, 22:2 **22:14:** Jenesis 2:9; 3:22; Akar Mogomem 7:14; 21:27; 22:2 **22:15:** Ga 5:19-21, Fl 3:2, Kl 3:6, MAA 21:8 **22:15:** Galesia 5:19-21; Filipai 3:2; Kolosi 3:6; Akar Mogomem 21:8 **22:16:** Nam 24:17, Ais 11:1, 11:10, Sek 6:12, Ro 1:3, 2 Pi 1:19, MAA 2:28, 5:5 **22:16:** Diboboniba 24:17; Aisaia 11:1; 11:10; Sekaraia 6:12; Rom 1:3; 2 Pita 1:19; Akar Mogomem 2:28; 5:5 **22:17:** Sng 8:14, Ais 55:1, Jo 7:37, MAA 21:2, 21:6, 21:9 **22:17:** Aisaia 55:1; Jon 7:37; Akar Mogomem 21:2; 21:6; 21:9 **22:18:** MAA 15:1, 15:6 **22:18:** Akar Mogomem 15:1; 15:6 **22:18:** Godin Araziba 4:2; 12:32 **22:19:** Sng 69:28, MAA 13:8, 22:2 **22:19:** Onger Akaba 69:28; Akar Mogomem 13:8; 22:2

da degham. Eghti a temer ikirimirir zurara itim anidimin daghetam aman kogham, egh God baghavira itir nguibar ekiamin ikian kogham. Nguibar ekiar kam, akinafarir kam an gun migei.”

20 Ezi Gumazir Bizir Kabar Gun Migeir Kam, datirighin kamaghin migei:

“Bar guizbangira,
ki zuamira ia batogham.”

Guizbangira! Ekiam Iesus, ni izi!
21 Eghti Ekiam Iesusin apangkuvim, Godin gumazamiziba bar moghira me ko iki.
Bar guizbangira!

22:20: Mt 16:27, 1 Ko 16:22, MAA 22:7, 22:12 **22:20:** Matyu 16:27; 1 Korin 16:22; Akar Mogomem 22:7; 22:12 **22:21:** Ro 16:20, 16:24, 2 Te 3:18 **22:21:** Rom 16:20; 2 Tesalonika 3:18